Universidad de Deusto
Biblioteca

CAYETANI

COMMENTARIA

IN

SANCTI THOMAE

III

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

23(081)

AD ADRIANVM SEXTVM PONTIFICEM MAXIMVM, THOMAE DE VIO CAIETANI, CARDINALIS SANCTI *Xisti, in Tertiæ Partis diui Thomæ Aquinatis Commentarios,*

* *
*

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSIDAD DE DEUSTO BILBAO

PRAEFATIO.

SAPIENTIA attingit à fine vſque ad finem fortiter, ac diſponit omnia ſuauiter. Sapientiæ VIII. Et ſi diuinam hanc ſententiam beatiſsime pater in mundi adminiſtratione Deus Opt. Max. omni tempore veriſsimam eſſe oſtendit, dum ſua præpotente vi, hæc omnia pulcherrima opera effecit, quæ videmus, atque pro ſui incomprehenſibilis conſilii prudentia & benignitate, cum magno vſu & commoditate generis humani, in debitos fines dirigit vniuerſa: ſuperioribus tamen diebus ſingulari quadam ratione, altitudinem illã diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ ſuæ, qua fortiter & ſuauiter agit, ſeſe ad nos inclinaſſe, clarioribus omni luce ſignis oſtendit. Nam quũ pro deligendo Pontifice Maximo in conclaui eſſemus: vndęq; illę comitiorum quodam quaſi æſtu efferueſcerent, tantóque impetu ſtudiorum, huc illuc incertæ ferrentur, ita vt nulla deinde iam ſpes in tanta patrum diſſenſione, creandi pontificis haberetur: ecce repẽte æterna ſapientia emiſſo in nos ſpiritu ſancto, qui quondam ſuper aquas ferebatur, fluctus varios, motúſque potentium ſedauit, atque humanos conatus deuicit fortiter. Ad vnius nanque vocem (vt de Ambroſio legitur) qua Cardinalis Derthuſenſis pontificatu maximo dignus oſtendebatur: ita, Deo agente, omnes commoti ſunt, vt ſine mora, omnium ſuffragiis, in ſummum pontificem deligereris. Quis verò digitum Dei hũc fuiſſe non videat? nam quum hominum conſilio & fauoribus ea res agitur, petitorũ præſentia quę vrgeat, principum gratia & fauor, cæteráque id genus quamplurimum valere ſolent. Tantum verò abeſt, vt eiuſmodi tu rationibus fretus, quibus homines niti conſueuêre, hãc celſiſsimam apoſtolicæ dignitatis ſedem conſcẽderis, vt quum Hiſpaniam prouinciam Cæſaris nomine gubernares, patribus ferè omnibus ignotus: principúmque fauores ad alios accederent, à te vno vnus ſpiritus ſanctus non receſſerit, ſed omnes vicerit fortiter: vt nulla habita ratione abſentiæ tuæ, quę non parum detrimenti Chriſtianæ reipu. afferre poſſe videbatur, nulla, quòd nũquam Romę fuiſſes, id quod periclitanti eccleſię præſentaneo remedio indigẽti, obeſſe nõnihil ſuſpicari poteramus, nulla, quòd Cæſaris doctor & pater extitiſſes, quæ res factioſorum mentes quàm maximè perturbare potuiſſet, ſuffragantibus omnibus ad tanti honoris culmen euectus ſis. Præferebat certè noſtris oculis ſpiritus ille ſapientiæ & fortitudinis, lumen quoddam immenſum religionis, pietatis, prudentiæ, liberalitatis, integritatis & eruditionis tuæ, quibus excellentiſſimis virtutibus in tanti muneris functione adhibitis, & abſentiæ tuæ & nunquam viſæ à te Romæ, damna ſi qua forent cumulatiſſimè ſarcires: téque non Cæſari ſingularem, ſed cæteris etiam principibus omnibúſque alijs Chriſtianis populis paſtorem, doctorẽ & patrem com munẽ exhiberes. Fortiter igitur nobiſcum egit Deus fortis, vt ſic itidem ſuauiter cũcta diſponeret. Quid enim ſuauius eccleſiæ euenire poterat hoc tempore, quod turpiſsimis moribus fœdata, bonis ſpiritalibus deſtituta, ignorantiæ tenebris obſeſſa, nouis hęreſum tempeſtatibus agitata, bellorum tumultibus inter Chriſtianos principes concuſſa, Turcarum impietate labefactata ac diminuta exiſtit, quid inquam ſuauius ſponſæ iſti eccleſiæ tot ac tantis malis afflictę euenire poterat, quàm te ſponſum datum diuinitus intueri? Qui innocentia & vitæ integritate veterem illam eccleſiæ ſanctimoniam in noſtram ætatem reuocaturus ſis: qui ſummo ſtudio ac diligentia nihil non inſtauratum relinques: qui ſanę doctrinæ ſplendore illo, qui tot libris, quos edidiſti lucet, omnem ignorantiæ caliginem diſsipabis. Qui clariſsima autoritate, diuino iudicio nunc tantum amplificata, & nationem Germanam, apud quam ſemper valuiſti quamplurimùm, omnibus hæreſum maculis, quæ nunc in illa fundũtur expurgabis, & inter Chriſtianos principes compoſitis rebus, ferocem Turcam magnis copijs Italiæ minitantem retardabis, exterminabíſque. Credo equidem (nec vana erit fides) optimum Deum, qui ſuis manibus te in hac Petri ſede collocauit, iſtam etiam tibi aduerſus Turcas felicem victoriam reſeruaſſe, vt priùs reformatis per te Chriſtianorum & ſacerdotum præcipuè moribus, barbaræ illæ nationes tum demum credere incipiant in Chriſti eccleſia veram eſſe religionem & pietatem, quod ob multorum vitæ turpitudinem hactenus illis incredi-

bile visum est. Quemadmodum igitur diuina sapientia in te deligendo attingit à fine vsque ad finem fortiter, ac suauiter vniuersa disposuit: ita & tu cùm primis religione, tum illa etiam, qua maximè fulges sapientia & consilio, in gubernanda republica Christiana, fines totius orbis attinges fortiter, suauiterque prophana & sacra dispones. Ita enim Christianorum omnium vota exposcunt: qui propè voce vna in te spem illam sese habere clamant, vt cuncta instaures ac reformes. Ita virtus tua & integritas requirunt, quibus res omnes quantęcunque sint, & quantumuis difficiles, te iampridem gerere & conficere posse probauisti. Ita demum mirabilis hæc tui electio, quæ abillo qui facit mirabilia magna solus, profecta est, merito & optimo suo iure postulat, vt iustè iudices in nationibus, ruinas ecclesiæ impleas, auaritiæque tanquam hydræ capita renascentia, igne charitatis extirpes. Mihi verò in hoc cõmuni Christianorum gaudio, quo maximè itidem meæ lætitię signum aliquod & indicium exhiberem, oblata est occasio ista, disponente suauiter spiritu sancto vt hæc nostra in tertiam partem diui Thomæ Commentaria, licet superiori anno absoluta fuissent, vsque in præsens tamen in publicum non exirent, quo sic tibi nominatim illa dedicaremus.

Cui enim alij potius? Pulchrè siquidem congruit, vt has nostras de Christo elucubrationes, tibi Christi vicario consecremus, iudéxque illarum sis & censor, qui eruditissimus & ouium Christi pastor existis: vt cùm de tuo nutu Christianarum rerum summa pendeat, nihil eorum, quæ ad doctrinã pietatis pertinent, absque tua censura & comprobatione promulgetur. Illum igitur cui laboraui, quiq; non in furore, sed in benignitate sua te principem nobis dedit, precor, vt sanctitatem tuam quàm maximè longæuam esse velit: quo felici successu de tot malis subleuata ecclesia, in dignitatem pristinam restituatur.

Vale Pater beatissime.

Romæ die decima Martij, Anno salutis 1522.

TERTIAE PARTIS SVMMAE DIVI THOMAE AQVINATIS QVAESTIONVM ET ARTICVLORVM INDEX.

De conuenientia incarnationis Christi.

Quæstio Prima.

Articuli.

VTRVM conueniens fuerit Deum incarnari. 1
Vtrum fuerit necessarium ad reparationem humani generis. 2
Vtrum si non fuisset peccatum, Deus fuisset incarnatus. 3
Vtrum principalius sit incarnatus ad tollendum originale peccatum quàm actuale. 4
Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari à principio mundi. 5
Vtrum eius incarnatio differri debuerit vsque ad finem mundi. 6

De modo vnionis verbi incarnati quo ad ipsum vnionem. Quęst. 2

Vtrum vnio verbi incarnati sit facta in natura. 1
Vtrum sit facta in persona. 2
Vtrum sit facta in supposito vel hypostasi. 3
Vtrum persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita. 4
Vtrum sit facta aliqua vnio animæ & corporis in Christo. 5
Vtrum natura humana fuerit vnita verbo accidentaliter. 6
Vtrum ipsa vnio sit aliquid creatum. 7
Vtrum sit idem quod assumptio. 8
Vtrum sit maxima vnionum quę creaturis conueniunt. 9
Vtrum vnio duarum naturarum in Christo fuerit facta per gratã 10
Vtrum eam aliqua merita pręcessetint. 11
Vtrum gratia fuerit homini Christo naturalis. 12

De modo vnionis ex parte personæ assumentis. Quæst. 3

Vtrum assumere conueniat personę diuinæ. 1
Vtrum conueniat diuinę naturæ. 2
Vtrum natura possit assumere abstracta personalitate. 3
Vtrum vna persona possit assumere sine alia. 4
Vtrum quælibet persona possit assumere. 5
Vtrum plures personę possint assumere vnam naturã numero. 6
Vtrum vna persona possit assumere duas naturas numero. 7
Vtrum magis faerit conueniens de persona filij. quod assumpserit humanam naturam, quàm de alia persona diuina. 8

De modo vnionis ex parte naturæ humanæ assumptæ. Quæst. 4

Vtrum humana natura fuerit magis assumptibilis à filio Dei quàm alia natura. 1
Vtrum assumpserit personam 2
Vtrum assumpserit hominem. 3
Vtrum fuerit conueniens quod assumpsisset humanam naturam separatam à singularibus. 4
Vtrum fuisset conueniens quod assumpsisset humanam naturam in omnibus eius singularibus 5
Vtrum fuisset conueniens quod assumpsisset humanam naturam in aliquo homine ex stirpe. Adæ progenito. 6

De modo vnionis ex parte partiũ humanæ naturæ Quæst. 5

Vtrum filius debuerit assumere verum corpus. 1
Vtrum debuerit assumere corpus terrenum, scilicet carnem & sanguinem. 2
Vtrum assumpserit animam. 3
Vtrum assumere debuerit intellectum. 4

De modo assumptionis quantum ad ordinem. Quæst. 6

Vtrum filius Dei assumpserit carnem mediante anima. 1
Vtrum assumpserit animam mediante spiritu, siue mente. 2
Vtrum anima fuerit prius assumpta quàm caro. 3
Vtrum caro fuerit prius assumpta quàm animę vnita. 4
Vtrum tota natura humana sit assumpta mediantibus partibus. 5
Vtrum filius Dei assumpserit humanã naturã mediante gratia. 6

De coassumptis à filio Dei in humana natura pertinętibus ad perfectionẽ scilicet de gratia Christi prout est singularis homo Quæst. 7

Vtrum in anima Christi sit aliqua gratia habitualis. 1
Vtrum in Christo fuerint virtutes 2
Vtrum in Christo fuerit fides 3
Vtrum in Christo fuerit spes. 4
Vtrum in Christo fuerint dona 5
Vtrum in Christo fuerit donum timoris. 6
Vtrum in Christo fuerint gratiæ gratis datę. 7
Vtrum in Christo fuerit prophetia. 8
Vtrum in Christo sit plenitudo gratię 9
Vtrum talis plenitudo sit propria Christi. 10
Vtrum gratia Christi sit infinita. 11
Vtrum gratia Christi potuerit augeti. 12
Qualiter hęc gratia se habeat ad vnionem, an scilicet subsequatur vel prędecat. 13

De gratia Christi secundum quod est caput ecclesię. Quęstio 8

Vtrum Christus sit caput ecclesię. 1
Vtrum sit caput omnium quantum ad corpus, vel solùm quantum ad animas. 2
Vtrum sit caput omnium hominum. 3
Vtrum sit caput angelorum. 4
Vtrum gratia secundũ quã est caput ecclesię, sit eadem cum gratia habituali secundũ quod est quidam homo singularis. 5
Vtrum esse caput ecclesię sit proprium Christi. 6
Vtrum diabolus sit caput omnium malorum. 7
Vtrum Antichristus possit etiam dici caput malorum. 8

De coassumptis à filio Dei in natura humana pertinentibus ad perfectionem, scilicet de scientia Christi in communi. Quęstio 9

Vtrum Christus habuerit aliquã scientiam prętер diuinam. 1
Vtrum habuerit scientiam, quam habent beati vel comprehensores. 2
Vtrum habuerit scientiam inditam vel infusam. 3
Vtrum habuerit aliquam scientiam acquisitam. 4

De scientia beata quę pertinet ad animam Christi. Quęstio 10

Vtrum anima Christi comprehenderit verbum, siue diuinam essentiam. 1
Vtrum cognouerit omnia in verbo. 2
Vtrum anima in verbo cognouerit infinita 3
Vtrum videat verbum siue diuinam essentiam clarius qualibet alia creatura. 4

De scientia indita vel infusa animæ Christi. Quæst. 11.

Vtrum secundum hanc scientiam Christus sciat omnia. 1
Vtrum hac scięcia vti potuerit non cõuertendo se ad phantasmata. 2
Vtrum hæc scientia fuerit collatiua. 3
Vtrum hæc scientia in Christo fuerit minor scientia angelorum 4
Vtrum fuerit scientia habitualis. 5
Vtrum fuerit distincta per diuersos habitus. 6

De scientia animæ Christi acquisita vel experimentali. Quæstio 12.

Vtrum secundum hanc scientiam cognouerit omnia. 1
Vtrum in hac scientia profecerit. 2
Vtrum aliquid ab homine didicerit. 3
Vtrum Christus aliquid acceperit ab angelis. 4

De potentia animę Christi. Quęstio 13

Vtrum habuerit omnipotentiam simpliciter. 1
Vtrum habuerit omnipotentiam respectu corporalium creaturarum. 2
Vtrum habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis. 3
Vtrum habuerit omnipotentiam respectu proprię suæ voluntatis. 4

De defectibus, quos Christus in humana natura assumpsit quantum ad corpus. Quęstio 14.

Vtrum filius dei assumere debuerit in humana natura corporis defectus. 1
Vtrum assumpserit necessitatem his defectibus subiacendi. 2
Vtrum contraxerit hos defectus. 3
Vtrum assumpserit omnes huiusmodi defectus. 4

De defectibus, quos Christus assumpsit in humana natura quantum ad animam. Quæstio 15.

Vtrum in Christo fuerit peccatum. 1
Vtrum in eo fuerit fomes peccati. 2
Vtrum in eo fuerit ignorantia. 3
Vtrum anima Christi fuerit passibilis. 4
Vtrum in Christo fuerit dolor sensibilis. 5
Vtrum in Christo fuerit tristitia. 6

Vtrum in Christo fuerit timor. 7
Vtrum in Christo fuerit admiratio. 8
Vtrum in Christo fuerit ira. 9
Vtrum timui fuerit viator & comprehensor. 10
De his, quæ consequuntur vnionem quantùm ad ea, quę conueniunt Christo secundum se. Quæstio 16.
Vtrum hæc sit vera, Deus est homo. 1
Vtrum hæc sit vera, homo est Deus. 2
Vtrum Christus possit dici homo dominicus. 3
Vtrum ea quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de filio Dei, & econuerso. 4
Vtrum ea, quæ conueniunt filio hominis possint prædicari de diuina natura & humana ea quæ conueniunt filio Dei. 5
Vtrum hæc sit vera: filius Dei factus est homo. 6
Vtrum hæc sit vera: homo factus est Deus. 7
Vtrum hæc sit vera, Christus factus est creatura. 8
Vtrum hæc sit vera, iste homo, demonstrato Christo, incepit esse, vel fuerit semper. 9
Vtrum hæc sit vera, Christus secundū ꝙ homo, est creatura. 10
Vtrum hæc sit vera: Christus secundùm quod homo, est Deus. 11
Vtrum hæc sit vera, Christus secundum quod homo, est hypostasis vel persona. 12
De his quæ pertinent ad vnitatem Christi quantùm ad esse. Quæstio 17.
Vtrum Christus sit vnum vel duo. 1
Vtrum in Christo sit tantùm vnum esse. 2
De his quæ pertinent ad vnitatem Christi quantùm ad voluntatem. Quæstio 18.
Vtrum in Christo sit alia voluntas diuina, & alia humana. 1
Vtrum in humana natura Christi sit alia voluntas respectu sensualitatis, & alia respectu rationis. 2
Vtrum ex parte rationis fuerint in Christo plures voluntates. 3
Vtrum in Christo fuerit liberum arbitrium. 4
Vtrum voluntas humana Christi fuerit omnino conformis voluntati diuinæ in volito. 5
Vtrum in Christo fuerit aliqua contrarietas voluntatum. 6
De his quæ pertinent ad vnitatem quantùm ad operationem Christi. Quæstio 19.
Vtrum in Christo fuerit vna operatio diuinitatis & humanitatis, vel plures. 1
Vtrum in Christo fuerint plures operationes secundùm humanam naturam. 2
Vtrum secundùm operationē humanā aliquid sibi meruerit. 3
Vtrum per eam aliquid nobis meruerit. 4
De his quæ conueniunt Christo secundum subiectionem eius ad patrem. Quæstio 20
Vtrum Christus sit subiectus patri. 1
Vtrum sit subiectus sibijpsi. 2
De oratione Christi. Quæstione 21.
Vtrum Christo conueniat orare. 1
Vtrum conueniat sibi secundùm sensualitatem. 2
Vtrum conueniat sibi orare pro seipso, an pro alijs tantùm. 3
Vtrum oratio eius sit exaudita. 4
De sacerdotio Christi. Quæstio 22.
Vtrum conueniat Christo esse sacerdotem. 1
De hostijs sacerdotis. 2
De effectu huius sacerdotij. 3
Vtrū effectus sacerdotij huius ptineat ad ipsum solū, an ad alios. 4
De æternitate sacerdotij eius. 5
Vtrum debeat dici sacerdos secundùm ordinē Melchisedech. 6
De adoptione Christi. Quæstio 23
Vtrum conueniat Deo filios adoptare. 1
Vtrum hoc conueniat soli Deo patri. 2
Vtrum sit proprium hominum adoptari in filios. 3
Vtrum Christus possit dici filius adoptiuus. 4
De prædestinatione Christi. Quæstio 24.
Vtrum Christus sit prędestinatus. 1
Vtrum sit prædestinatus secundum quod homo. 2
Vtrum eius prædestinatio sit exēplar nostræ prędestinationis. 3
Vtrum sit causa nostræ prædestinationis. 4
De adoratione Christi. Quæstio 25.
Vtrum vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi, & eius humanitas. 1
Vtrum caro Christi sit adoranda adoratione latriæ. 2
Vtrum adoratio latriæ sit exhibenda imagini Christi. 3
Vtrum sit exhibenda cruci Christi. 4
Vtrum sit exhibenda matri eius. 5
Vtrum reliquiæ sanctorum sint adorandæ. 6
De hoc ꝙ Christus dicitur Dei & hoim mediator. Quęst. 26
Vtrum esse mediatorē Dei & hominū sit propriū Christo. 1
Vtrum hoc ei conueniat secundùm humanam naturam. 2
De sanctificatione beatæ virginis Quæstio 27.
Vtrum beata virgo fuerit sanctificata ante natiuitatē ex vtero. 1
Vtrum fuerit sanctificata ante animationem. 2
Vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit sibi sublatus totaliter fomes peccati. 3
Vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta, vt nunquam peccaret. 4
Vtrum per huiusmodi sanctificati onem adepta fuerit plenitudinem gratiarum. 5
Vtrum sic sanctificari fuerit sibi proprium post Christum. 6
De virginitate beatæ Mariæ. Quæstio 28.
Vtrum fuerit virgo in concipiendo. 1
Vtrum fuerit virgo in partu. 2
Vtrum permanserit virgo post partum. 3
Vtrum votum virginitatis emiserit. 4
De desponsatione matris Dei. Quæstio 29.
Vtrum Christus debuerit de desponsata nasci. 1
Vtrum fuerit verum matrimoniū inter matrē Dñi & Ioseph. 2
De annuntiatione beatæ virginis. Quæstio 30.
Vtrum conueniens fuerit annuntiari ei quod in ea generandum erat. 1
Vtrum conueniens fuerit annuntiari ei per angelum. 2
De modo per quem ei annuntiari debebat. 3
De ordine annuntiationis. 4
De cōceptione saluatoris, quantū ad materiā de qua corpus eius est conceptum. Quęstione 31.
Vtrum caro Christi fuerit sumpta de Adam. 1
Vtrum fuerit sumpta de Dauid. 2
Vtrum genealogia Christi cōuenienter texatur ab euangelista. 3
Vtrum decuerit Christum nasci de fœmina. 4
Vtrum fuerit de purissimis sanguinibus virginis eius corpus formatum. 5
Vtrum caro Christi fuerit in antiquis patribus secundùm aliquid signatum. 6
Vtrum caro Christi in patribus fuerit peccato obnoxia. 7
Vtrum fuerit decimata in lumbis Abrahæ. 8
De conceptione Christi quantum ad principium actiuum. Quæstio 32.
Vtrum spiritus sanctus fuerit pincipium actiuum in conceptione Christi. 1
Vtrum possit dici ꝙ Christus sit conceptus de spiritu sancto. 2
Vtrū possit dici ꝙ ipūs sanctus sit pater Christi secundū carnem. 3
Vtrū beata virgo aliquid actiuè egerit in cōceptione Christi. 4
De modo & ordine conceptionis Christi. Quęst. 33.
Vtrum corpus Christi in primo instanti conceptionis fuerit formatum. 1
Vtrum in primo instāti cōceptionis fuerit à verbo animatum. 2
Vtrum in primo instanti conceptionis fuerit à verbo assumptum. 3
Vtrum conceptio illa fuerit naturalis vel miraculosa. 4
De perfectione prolis conceptæ. Quæst. 34.
Vtrum in primo instanti conceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam. 1
Vtrum in eodem instanti habuerit vsum liberi arbitrij. 2
Vtrum in eodem instanti potuerit mereri. 3
Vtrum in eodem instanti fuerit plenè comprehensor. 4
De natiuitate saluatoris. Quæstio 35.
Vtrum natiuitas sit naturæ vel personæ. 1
Vtrum Christo sit attribuenda alia natiuitas præter æternam. 2
Vtrum secundum natiuitatem temporalem beata virgo sit mater Christi. 3
Vtrum debeat dici mater Dei. 4
Vtrum Christus secundùm duas filiationes sit filius Dei patris, & virginis matris. 5
De modo natiuitatis: vtrū scilicet fuerit natus sine dolore matris. 6
Vtrum conueniens fuerit eum nasci in Bethleem. 7
Vtrum fuerit congruo tempore natus. 8
De manifestatione Christi nati. Quæstio 36.
Vtrum natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta. 1
Vtrum debuerit aliquibus manifestari. 2
Quibus manifestari debuerit 3
Vtrū debuerit ipse se manifestare, vel potiꝰ manifestari per alios. 4
Per qualia manifestari debuerit. 5
De ordine manifestationis. 6
De stella per quam manifestata fuit eius natiuitas. 7
De veneratiõe magorū, qui p stellā Christi natiuitatē cognouerūt. 8
De legalibus circa puerū Iesum obseruatis. Quæst. 37.
Vtrum debuerit circuncidi. 1
Vtrum fuerit conuenienter ei nomen impositum. 2
Vtrum debuerit offerri in templo. 3
Vtrum mater Dei debuerit purganda ad templum accedere 4
De baptismo Ioannis. Quæstio. 38.
Vtrum conueniens fuerit quòd Ioannes baptizaret. 1
Vtrum ille baptismus fuerit à Deo. 2
Vtrum contulerit gratiam. 3
Vtrum alij præter Christum illo baptismo debuerint baptizari 4

Vtrum

Vtrum baptismus ille cessare debuerit Christo baptizato. 5
Vtrum baptizati baptismo Ioannis essent postea baptizandi baptismo Christi. 6
De baptizatione Christi. Quęstio 39.
Vtrum Christus debuerit baptizari. 1
Vtrum debuerit baptizari baptismo Ioannis. 2
De tempore baptismi. 3
De loco baptismi. 4
De eo quod sunt ei cœli aperti. 5
De spiritussancti apparitione in specie columbę. 6
Vtrum illa columba fuerit verum animal. 7
De voce paterni testimonij. 8
De modo conuersationis Christi. Quęstio 40.
Vtrum Christus debuerit solitariam vitam ducere, an inter homines conuersari. 1
Vtrum debuerit austeram vitam ducere in cibo, potu, & vestitu, an aliis communem. 2
Vtrum debuerit abiecte viuere in hoc mundo, an in diuitiis & honore. 3
Vtrum debuerit viuere secundum legem. 4
De tentatione Christi. Quęstio 41.
Vtrum conueniens fuerit Christum tentari. 1
De loco tentationis. 2
De tempore tentationis. 3
De modo & ordine tentationis. 4
De doctrina Christi. Quęstio 42.
Vtrū Christus debuerit prędicare solū Iudęis, vel etiam gentilibus. 1
Vtrū in sua prędicatione debuerit turbationē Iudęorū vitare. 2
Vtrum debuerit prędicare publice vel occulte. 3
Vtrum debuerit docere solo verbo vel scripto. 4
De miraculis à Christo factis in generali. Quęstio 43.
Vtrum Christus debuerit miracula facere. 1
Vtrum fecerit ea virtute diuina. 2
Quo tempore inceperit miracula facere. 3
Vtrum per miracula fuerit sufficienter ostensa eius diuinitas. 4
De miraculis Christi in speciali. Quęstio 44.
De miraculis quę Christus fecit circa spirituales substantias: vtrum fuerint conuenientia. 1
De miraculis quę Christus fecit circa cœlestia corpora. 2
De miraculis quæ Christus fecit circa homines. 3
De miraculis quę Christus fecit circa irrationales creaturas. 4
De transfiguratione Christi. Quęstio 45.
Vtrum conueniens fuerit Christum transfigurari. 1
Vtrum claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa. 2
Vtrum conuenienter adducti fuerint testes huiusmodi transfigurationis. 3
De testimonio paternę vocis. 4
De passione Christi Quęstio 46.
Vtrum conueniens fuerit Christum pati pro liberatione hominum. 1
Vtrum fuerit alius modus possibilis liberationis humanę. 2
Vtrum iste modus fuerit conuenientior. 3
Vtrum fuerit conueniens quod in cruce pateretur. 4
Vtrum sustinuerit omnes passiones. 5
Vtrum dolor quem in passione sustinuit fuerit maximus. 6
Vtrum tota anima eius pateretur. 7
Vtrum passio eius impediuerit gaudium fruitionis. 8
De tempore passionis. 9
De loco passionis. 10
Vtrū fuerit conueniens Christū simul cū latronibus crucifigi. 11
Vtrum passio Christi sit eius diuinitati attribuenda. 12
De causa efficiente passionis Christi. Quęstio 47.
Vtrum Christus fuerit ab alio occisus vel à seipso. 1
Ex quo motiuo seipsum tradiderit ad patiendum. 2
Vtrum pater tradiderit eum ad patiendum. 3
Vtrum fuerit conueniens quod per manus gentium pateretur vel potius à Iudęis. 4
Vtrum occisores eius eum cognouerint. 5
De peccato eorum qui Christum occiderunt. 6
De modo efficiendi passionem Christi. Quęstio 48.
Vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti. 1
Vtrum per modum satisfactionis. 2
Vtrum per modum sacrificij. 3
Vtrum per modum redemptionis. 4
Vtrum esse redemptorem sit proprium Christi. 5
Vtrum causauerit effectū nostrę salutis per modū efficientię. 6
De effectibus passionis Christi. Quęstio 49
Vtrum per passionem Christi simus liberati à peccato. 1
Vtrum per eam simus liberati à potestate diaboli. 2
Vtrum per eam simus liberati à reatu pœnæ. 3
Vtrum per eam simus deo reconciliati. 4
Vtrum per eam sit nobis aperta ianua cœli. 5
Vtrum per eam fuerit Christus adeptus exaltationem. 6
De morte Christi. Quęstio 50.
Vtrum conueniens fuerit Christum mori. 1
Vtrum per mortem fuerit separata vnio diuinitatis & carnis. 2
Vtrum fuerit separata vnio diuinatis & animę. 3
Vtrum Christus in triduo mortis fuerit homo. 4
Vtrum corpus eius fuerit idem numero mortuum & viuum. 5
Vtrum mors eius fuerit aliquid operata ad nostram salutem. 6
De sepultura Christi. Quęstio 51.
Vtrum fuerit conueniens Christum sepeliri. 1
De modo sepulturę eius. 2
Vtrum corpus eius fuerit in sepulchro resolutum. 3
De tempore quo iacuit in sepulchro. 4
De descensu Christi ad inferos. Quęstio 52.
Vtrum conueniens fuerit Christum ad inferos descendere. 1
In quem infernum descenderit. 2
Vtrum totus fuerit in inferno. 3
Vtrum aliquam moram ibi traxerit. 4
Vtrum sanctos patres ab inferno liberauerit. 5
Vtrum de inferno liberauerit damnatos. 6
Vtrum liberauerit pueros in peccato originali defunctos. 7
Vtrum liberauerit homines de purgatorio. 8
De resurrectione Christi. Quęstio 53.
Vtrom necesse fuerit Christum resurgere. 1
Vtrum necesse fuerit ipsum tertia die resurgere. 2
Vtrum ipse primus resurrexit. 3
Vtrum ipse fuerit causa nostrę resurrectionis. 4
De qualitate Christi resurgentis. Quęstio 54.
Vtrum post resurrectionem Christus habuerit verum corpus. 1
Vtrum corpus eius fuerit gloriosum. 2
Vtrum resurrexerit cum corporis integritate. 3
Vtrum corpus eius resurrexerit cum cicatricibus. 4
De manifestatione resurrectionis. Quęstio 55.
Vtrum resurrectio Christi omnibus hominibus manifestari debuerit an solum quibusdam specialibus personis. 1
Vtrum fuerit conueniens quod eis videntibus resurgeret. 2
Vtrum post resurrectionē debuerit cū suis discipulis cōuersari. 3
Vtrū fuerit cōueniēs ꝙ discipulis suis in alterna effigie appareret. 4
Vtrum resurrectionem suam argumentis probare debuerit. 5
De sufficientia illorum argumentorum. 6
De causalitate resurrectionis Christi. Quęstio 56.
Vtrum resurrectio Christi sit causa nostrę resurrectionis corporū. 1
Vtrum sit causa nostrę iustificationis animarum. 2
De ascensione Christi. Quæstio 57.
Vtrum fuerit conueniens Christum ascendere. 1
Secundum quam naturam conueniat sibi ascensio. 2
Vtrum propria virtute ascenderit. 3
Vtrum ascenderit super omnes cœlos corporeos. 4
Vtrum ascenderit super omnes spirituales creaturas. 5
De effectu ascensionis Christi vtrum sit causa nostrę salutis. 6
De sessione Christi ad dexteram patris. Quęstio 58.
Vtrum sedeat ad dexteram patris. 1
Vtrum conueniat ei secundum diuinam naturam. 2
Vtrum conueniat sibi secundum humanam. 3
Vtrum hoc sit proprium Christi. 4
De iudiciaria potestate Christi. Quęstio 59.
Vtrum iudiciaria potestas sit attribuenda Christo. 1
Vtrum conueniat sibi secundum quod homo. 2
Vtrum eam ex meritis sit adeptus. 3
Vtrū eiꝰ potestas iudiciaria sit vniuersalis respectu omniū hominū. 4
Vtrum pręter iudicium quod agit etiam hoc tempore sit expectādū aliud iudicium vniuersale per ipsum futurum. 5
Vtrum eius iudiciaria potestas etiam ad angelos se extendat. 6
De sacramentis: quid sit sacramentum. Quęstio 60.
Vtrum sacramentum sit in genere signi. 1
Vtrum omne signum rei sacrę sit sacramentum. 2
Vtrum sacramentum sit signum vnius rei tantum vel plurium. 3
Vtrum sacramentum sit signum quod est res sensibilis. 4
Vtrum ad sacramentum requiratur determinata res sensibilis. 5
Vtrum ad sacramentum requiratur significatio quę est per verba. 6
Vtrum requirantur determinata verba. 7
Vtrum illius verbis possit aliquid addi vel subtrahi. 8
De necessitate sacramentorum. Quęstio 61.
Vtrum sacramenta fuerint necessaria ad salutem humanam. 1
Vtrum fuerint necessaria in statu ante peccatum. 2
Vtrum fuerint necessaria in statu post peccatum ante Christum. 3
Vtrum fuerint necessaria post Christi ad uentum. 4
De effectu principali sacramentorū qui est gratia. Quęst. 62.
Vtrum sacramenta legis sint causa gratię. 1
Vtrū gratia sacramētalis aliqd addat supgratiā virtututū & donorū. 2
Vtrum sacramenta contineant gratiam. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vtrum sit in eis aliqua virtus ad causandam gratiam. 4
Vtrum talis virtus in sacramentis deriuetur à passione Christi. 5
Vtrum sacramenta veteris legis gratiam causarent. 6

De effectu sacramentorum qui est character. Questio 63.

Vtrum ex sacramentis causetur character aliquis in anima. 1
Quid sit ille character. 2
Cuius sit character. 3
In quo sit sicut in subiecto. 4
Vtrum sit indelebilis. 5
Vtrum omnia sacramenta imprimant characterem. 6

De causa sacramentorum. Quæstio 64.

Vtrum solus deus interius operetur in sacramentis. 1
Vtrum institutio sacramentorum sit solum à deo. 2
De potestate quam Christus habuit in sacramentis. 3
Vtrum illam potestatem potuerit aliis communicare. 4
Vtrum potestas ministerij in sacramentis conueniat malis. 5
Vtrum mali peccent dispensando sacramenta. 6
Vtrum angeli possint esse ministri sacramentorum. 7
Vtrum intentio ministri requiratur in sacramentis. 8
Vtrum requiratur ibi recta fides: ita quòd infidelis non possit tradere sacramentum. 9
Vtrum requiratur ibi recta intentio. 10

De numero, & modo sacramentorum. Quæstio 65.

Vtrum sint septem sacramenta. 1
De ordine eorum adinuicem. 2
De comparatione eorum. 3
Vtrum omnia sacramenta sint de necessitate salutis. 4

De sacramento baptismi quantum ad ea quæ ad ipsum pertinent. Quæstio 66.

Quid sit baptismus: vtrum, scilicet sit ablutio. 1
De institutione huius sacramenti. 2
Vtrum aqua sit propria materia huius sacramenti. 3
Vtrum requiratur aqua simplex. 4
Vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti. Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritussancti. 5
Vtrum aliquis possit baptizari sub hac forma: ego te baptizo in nomine Christi. 6
Vtrum immersio sit de necessitate baptismi. 7
Vtrum requiratur trina immersio. 8
Vtrum baptismus possit reiterari. 9
De ritu baptismi. 10
De distinctione baptismatum. 11
De comparatione baptismatum. 12

De ministris baptismatis. Quæstio 67.

Vtrum ad diaconum pertineat baptizare. 1
Vtrum hoc pertineat ad presbyterum vel solum ad episcopum. 2
Vtrum laicus possit sacramentum baptismi conferre. 3
Vtrum hoc possit facere mulier. 4
Vtrum non baptizatus possit baptizare. 5
Vtrum plures possint simul baptizare vnum & eundem. 6
Vtrum necesse sit esse aliquem qui baptizatum de sacro fonte recipiat. 7
Vtrum recipiens aliquē de sacro fonte obligetur ad eius instructionem. 8

De susceipientibus baptismum. Quæstio 68.

Vtrum omnes teneantur ad susceipiendum baptisma. 1
Vtrum aliquis possit saluari sine baptismo. 2
Vtrum baptismus sit differendus. 3
Vtrum peccatores sint baptizandi. 4
Vtrum peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria. 5
Vtrum requiratur confessio peccatorum. 6
Vtrum requiratur intentio ex parte baptizati. 7
Vtrum requiratur fides. 8
Vtrum pueri sint baptizandi. 9
Vtrum pueri Iudæorum sint baptizandi inuitis parentibus. 10
Vtrum aliqui sint baptizandi in maternis vteris existentes. 11
Vtrum furiosi, & amentes sint baptizandi. 12

De effectibus baptismi. Quæstio 69.

Vtrum per baptismum auferantur omnia peccata. 1
Vtrum per baptismum liberetur homo ab omni pœna. 2
Vtrum baptismus auferat omnes pœnalitates huius vitæ. 3
Vtrum per baptismum conferantur homini gratiæ & virtutes. 4
De effectibus virtutum qui per baptismum conferuntur. 5
Vtrum etiā paruuli per baptisma gratias, & virtutes accipiant. 6
Vtrum per baptismum aperiatur baptizatis ianua regni cœlestis. 7
Vtrum baptismus æqualem effectum habeat in hominibus baptizatis. 8
Vtrum fictio impediat effectum baptismi. 9
Vtrum recedente fictione baptismus obtineat effectum suum. 10

De circuncisione quæ præcesit baptismum. Quæstio 70.

Vtrum circuncisio fuerit præparatoria, & figuratiua baptismi. 1
Vtrum fuerit conuenienter instituta. 2
Vtrum ritus circuncisionis fuerit conueniens. 3
Vtrum circoncisio conferret gratiam. 4

De præparatoriis quæ concurrunt simul cum baptismo. Quæstio 71.

Vtrum cathecismus debeat præcedere baptismum. 1
Vtrum baptismum debeat præcedere exorcismus. 2
Vtrum ea quæ aguntur in cathecismo, & exorcismo aliquid efficiant vel solum significent. 3
Vtrum baptizandi debeant cathecizari vel exorcizari per sacerdotes. 4

De sacramento confirmationis. Quæstio 72.

Vtrum confirmatio sit sacramentum. 1
De materia huius sacramenti. 2
Vtrum sit de necessitate sacramenti quòd chrisma fuerit per episcopum consecratum. 3
De forma ipsius. 4
Vtrum imprimat characterem. 5
Vtrum character confirmationis characterem baptismalem præsupponat. 6
Vtrum conferat gratiam. 7
Cui competat recipere hoc sacramentum. 8
In qua parte recipiatur. 9
Vtrum requiratur aliquis qui teneat confirmandum. 10
Vtrum hoc sacramentum per solos episcopos detur. 11
De ritu eius. 12

De sacramento eucharistię. Quæstio 73.

Vtrum eucharistia sit sacramentum. 1
Vtrum sit vnum vel plura. 2
Vtrum sit de necessitate salutis. 3
De nominibus eius. 4
De institutione ipsius. 5
De figuris eius. 6

De materia eucharistiæ secundum speciem. Quæstio 74.

Vtrum panis, & vinum sint materia huius sacramenti. 1
Vtrum ad materiam huius sacramenti requiratur determinata quātitas. 2
Vtrum materia huius sacramenti sit panis triticeus. 3
Vtrum sit panis azymus vel fermentatus. 4
Vtrum materia huius sacramenti sit vinum de vite. 5
Vtrum sit admiscenda aqua. 6
Vtrum aqua sit de necessitate huius sacramenti. 7
De quantitate aquæ quæ apponitur. 8

De conuersione panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi. Quæstio 75.

Vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem. 1
Vtrum in hoc sacramento remaneat substantia panis, & vini post consecrationem. 2
Vtrum substantia panis post consecrationem huius sacramenti annihiletur, aut in pristinam materiam resoluatur. 3
Vtrum panis possit conuerti in corpus Christi. 4
Vtrum in hoc sacramento remaneant accidentia panis & vini. 5
Vtrum remaneat forma substantialis panis. 6
Vtrum ista conuersio fiat in instanti. 7
Vtrum hæc sit vera, ex pane sit corpus Christi. 8

De modo quo corpus Christi existit in hoc sacramento. Quæstio 76.

Vtrum totus Christus sit sub hoc sacramento. 1
Vtrum totus Christus sit sub vtraque specie sacramenti. 2
Vtrum totus Christus sit sub vtraque parte specierum. 3
Vtrum dimensiones corporis Christi totæ sint sub hoc sacramento. 4
Vtrum corpus Christi sit sub hoc sacramento localiter. 5
Vtrum corpus Christi moueatur ad motum hostię vel calicis post consecrationem. 6
Vtrum corpus Christi sub hoc sacramento possit ab oculo aliquo videri. 7
Vtrum verum corpus Christi remaneat in hoc sacramento cum miraculose apparet sub specie pueri vel carnis. 8

De accidentibus remanentibus in hoc sacramento. Quæstio 77.

Vtrum accidentia sint sine subiecto. 1
Vtrum quantitas dimensiua sit subiectum accidentium aliorum. 2
Vtrum huiusmodi accidentia possint immutare aliquod corpus extrinsecum. 3
Vtrum possint corrumpi. 4
Vtrum possit ex eis aliquid generari. 5
Vtrum possint nutrire. 6
Vtrum in fractione panis species sacramentalis frangatur. 7
Vtrum vino consecrato possit liquidum admisceri. 8

De forma

De forma huius sacramenti.

Quæstio 78.

Vtrū hæc sit cōueniens forma huius sacramenti, hoc est corpus &c. 1
Vtrum forma consecrationis panis sit conueniens, hoc est corpus &c. 2
Vtrum sit conueniens forma consecrationis sanguinis, hic est calix &c. 3
Vtrum in verbis dictarum formarum sit aliqua vis creata effectiua consecrationis. 4
Vtrum locutiones in prędictis formis sint verę. 5
De comparatione vnius formę ad aliam. 6

De effectibus huius sacramenti.

Quæstio 79.

Vtrum hoc sacramentum conferat gratiam. 1
Vtrum effectus huius sacramenti sit adeptio glorię. 2
Vtrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis. 3
Vtrum per hoc sacramentum remittatur peccatum veniale. 4
Vtrum per hoc sacramentum remittatur tota pœna peccati. 5
Vtrum hoc sacramentum preseruet hominem à peccatis futuris. 6
Vtrum hoc sacramentum prosit aliis quàm sumentibus. 7
Vtrum per peccatum veniale impediatur effectus huius sacramenti. 8

De vsu siue sumptione huius sacramenti in communi. Quæstio 80.

Vtrum sint duo modi manducandi hoc sacramentum scilicet sacramentaliter & spiritualiter. 1
Vtrum soli homini conueniat manducare spiritualiter hoc sacramentum. 2
Vtrum solius hominis iusti sit manducare sacramentaliter. 3
Vtrum peccator manducans sacramentaliter peccet. 4
Vtrum hoc sit grauissimum omnium peccatorum. 5
Vtrum peccator accedens ad hoc sacramentum sit repellendus. 6
Vtrum nocturna pollutio impediat hominem à sumptione huius sacramenti. 7
Vtrum sit solum à ieiunis sumendum. 8
Vtrum sit recipiendum à non habentibus vsum rationis. 9
Vtrum sit quotidie sumendum. 10
Vtrum liceat omnino abstinere. 11
Vtrum liceat conficere corpus sine sanguine. 12

De vsu quo Christus vsus est isto sacramento.

Quæstio 81.

Vtrum ipse Christus sumpserit corpus suum & sanguinem. 1
Vtrum dederit ea Iudę. 2
Vtrum dederit & assumpserit corpus passibile vel impassibile. 3
Quomodo se habuisset Christus sub hoc sacramento: si fuisset in triduo mortis reseruatum aut consecratum. 4

De ministris huius sacramenti.

Quæstio 82.

Vtrum consecrare hoc sacramentum sit proprium sacerdotis. 1
Vtrum plures sacerdotes simul possint eandē hostiam consecrare. 2
Vtrum dispensatio huius sactamenti pertineat ad solum sacerdotem. 3
Vtrum liceat sacerdoti conse cranti à communione abstinere. 4
Vtrum sacerdos peccator possit conficere hoc sacramentum. 5
Vtrum missa mali sacerdotis minus valeat quàm boni. 6
Vtrum hęretici & schismatici vel excōmunicati possint cōficere hoc sacramentum. 7
Vtrum degradati. 8
Vtrum peccent à talibus communionem recipientes. 9
Vtrum liceat sacerdoti omnino à celebratione cessare. 10

De ritu huius sacramenti. Quęstio 83.

Vtrum in celebratione huius mysterij Christus immoletur. 1
De tempore celebrationis. 2
De loco & aliis quę pertinent ad apparatum huius celebrationis. 3
De his quæ in celebratione huius mysterij dicantur. 4
De his quę circa celebrationem huius mysterij fiunt. 5
De defectibus qui circa celebrationem huius mysterij committuntur. 6

De sacramento pœnitentię. Quęstio 84.

Vtrum pœnitentia sit sacramentum. 1
De materia huius sacramenti. 2
De forma ipsius. 3
Vtrum impositio manus requiratur ad hoc sacramentum. 4
Vtrum hoc sacramentum sit de necessitate salutis. 5
De ordine eius ad alia sacramenta. 6
De institutione eius. 7
De duratione ipsius. 8
De continuatione eius. 9
Vtrum possit iterari. 10

De pœnitentia secundum quod est virtus.

Quęstio 85.

Vtrum pœnitentia sit virtus. 1
Vtrum sit virtus specialis. 2
Sub qua specie virtutis contineatur. 3
De subiecto eius. 4
De causa eius. 5
De ordine eius ad alias virtutes. 6

De effectu pœnitentię. Quęstio 86.

Vtrum omnia peccata mortalia per pœnitentiā auferantur. 1
Vtrum possint sine pœnitentia tolli. 2
Vtrum possit vnum remitti sine alio. 3
Vtrum pœnitentia auferat culpam remanente reatu. 4
Vtrum remaneant reliquię peccatorum. 5
Vtrum auferre peccatum sit effectus pœnitentię inquantū est virtus vel inquantum est sacramentum. 6

De remissione venialium peccatorum.

Quęstio 87.

Vtrum sine pœnitentia peccatum veniale possit remitti. 1
Vtrum possit dimitti sine gratię infusione. 2
Vtrum peccata venialia remittantur per aspersionem aquę benedictę & tūsionē pectoris, & oratione dominicā, & alia huiusmodi. 3
Vtrum peccatum veniale possit remitti sine mortali. 4

De reditu peccatorum per pœnitentiam dimissorum.

Quęstio 88.

Vtrum peccata per pœnitentiam dimissa redeant simpliciter per sequens peccatum. 1
Vtrum aliquo modo per ingratitudinem redeant specialius secundū quędam peccata. 2
Vtrum redeant in ęquali reatu. 3
Vtrum illa ingratitudo per quam redeunt sit speciale peccatum. 4

De recuperatione virtutum per pœnitentiam.

Quęstio 89.

Vtrum per pœnitentiam restituantur virtutes. 1
Vtrum restituantur in ęquali quantitate. 2
Vtrum restituatur pœnitenti ęqualis dignitas. 3
Vtrum opera virtutum per peccatum sequens mortificentur. 4
Vtrum opera mortificata per peccatum per pœnitentiam reuiuiscant. 5
Vtrum opera mortua id est sine charitate facta per pœnitentiam viuificentur. 6

De partibus pœnitentię in generali.

Quęstio 90.

trum pœnitentia habeat partes. 1
De numero partium eius. 2
Quales partes sint. 3
De diuisione eius in partes subiectiuas. 4

Indicis Quæstionum & Articulorum
Tertiæ Partis finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIONVM ET ARTICVLORVM, QVI DISCVTIVNTVR IN D. THOMÆ ADDITIONIBVS AD TERTIAM EIVS PARTEM, INDEX.

De partibus pœnitentiæ in speciali, & primò de contritione.

Quæstio Prima.

Articuli.

VTRVM contritio sit dolor pro peccatis assumptus. Artic.1
Vtrum contritio sit actus virtutis. 2
Vtrum attritio possit fieri contritio. 3
De obiecto contritionis, in sex articulos. Quæstio 2.
Vtrum homo debeat conteri de pœnis, & non solùm de culpa. Artic.1
Vtrum contritio esse debeat de originali. 2
Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri. 3
Vtrum de peccatis futuris quis debeat conteri. 4
Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno. 5
Vtrum de singulis mortalibus requiratur contritio. 6
De quantitate contritionis, in tres articulos. Quæstio 3.
vtrum contritio sit maior dolor qui esse possit in natura. Artic.1
vtrum possit esse nimis magnus contritionis dolor. 2
vtrum debeat esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio. 3
De tempore contritionis, in tres articulos Quæstio 4.
Vtrum tota hæc vita sit contritionis tempus. Artic.1
Vtrum expediat continuè de peccato dolere. 2
Vtrum etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur. 3
De effectu contritionis, in tres articulos. Quæstio 5.
Vtrum remissio peccati sit contritionis effectus. Artic.1
Vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ. 2
Vtrum parua contritio sit sufficiens ad deletionem magnorum peccatorum. 3
De confessione, & eius necessitate, in sex articulos. Quæstio 6.
Vtrum confessio sit necessaria ad salutem. Artic.1
Vtrum confessio sit de iure naturali. 2
Vtrum omnes ad confessionem teneantur. 3
Vtrum aliquis possit confiteri peccatum quod non habet. 4
Vtrum statim teneantur confiteri. 5
Vtrum possit cum aliquo dispensari, quod non confiteatur. 6
De confessionis quidditate, in tres articulos. Quæstio 7.
Vtrum Augustinus conuenienter definiat confessionem. Artic.1
Vtrum confessio sit actus virtutis. 2
Vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis. 3
De ministro confessionis, in septem articulos. Quæstio 8.
Vtrum necessarium sit confiteri sacerdoti. Artic.1
Vtrum in aliquo casu liceat alij quàm sacerdoti confiteri. 2
Vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire. 3
Vtrum sit necessarium quòd homo confiteatur proprio sacerdoti. 4
Vtrum aliquis possit alteri, quàm proprio sacerdoti confiteri, ex priuilegio vel mandato superioris. 5
Vtrum pœnitens possit in fine vitæ à quolibet sacerdote absolui. 6
Vtrum pœna taxetur secundum quantitatem culpæ. 7
De qualitate confessionis, in quatuor articulos. Quæstio 9.
Vtrum confessio possit esse informis. Artic.1
Vtrum oporteat confessionem esse integram. 2
Vtrum quis possit per alium vel per scriptum confiteri. 3
Vtrum conditiones assignatæ requirantur ad confessionem. 4
De effectu confessionis, in quinque articulos. Quæstio 10.
Vtrum confessio liberet à morte peccati. Artic.1
Vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna. 2
Vtrum confessio aperiat Paradisum. 3
Vtrum confessio spem tribuat salutis. 4
Vtrum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita. 5
De sigillo confessionis, in quinque articulos. Quæstio 11.
Vtrum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit. Artic.1
Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia quàm ad ea quæ sunt de confessione. 2
Vtrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis. 3
Vtrum de licentia confitentis possit sacerdos dicere quæ habet in confessione. 4
Vtrum ille qui scit aliquid per confessionem, & per alium modum etiam possit reuelare illud. 5
De satisfactione, & eius quidditate, in tres articulos. Quæstio 12.
Vtrum satisfactio sit virtus, vel actus virtutis. Artic.1
Vtrum satisfactio sit actus iustitiæ. 2
Vtrum definitio satisfactionis in litera conuenienter ponatur. 3
De satisfactionis possibilitate, in duos articulos. Quæstio 13.
Vtrum homo possit deo satisfacere. Artic.1
Vtrum vnus pro alio possit pœnam satisfactoriam explere. 2
De qualitate satisfactionis, in quinque articulos. Quæstio 14.
Vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio. Artic.1
Vtrum quis extra charitatem existens possit satisfacere de peccatis ante contritis. 2
Vtrum valere possit satisfactio præcedens, postquàm charitatem habuerit. 3
Vtrum bona facta extra charitatem sint in aliquo meritoria. 4
Vtrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium. 5
De his per quæ fit satisfactio, in tres articulos. Quæstio 15.
Vtrum oporteat fieri satisfactionem per opera pœnalia. Artic.1
Vtrum flagella præsentis vitæ sint satisfactoria. 2
Vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria. 3
De suscipientibus hoc sacramentum, in tres articulos. Quæstio 16.
Vtrum pœnitentia possit esse in innocentibus. Artic.1
Vtrum sancti homines qui sunt in gloria habeant pœnitentiam. 2
Vtrum angelus sit susceptiuus pœnitentiæ. 3
De potestate clauium, in tres articulos. Quæstio 17.
Vtrum claues in ecclesia esse debeant. Artic.1
Vtrum clauis sit potestas ligandi, & soluendi. 2
Vtrum sint duæ claues vel vna tantùm. 3
De effectu clauium, in quatuor articulos Quæstio 18.
Vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ. Artic.1
Vtrum sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam. 2
Vtrum sacerdos per potestatem clauium, possit ligare. 3
Vtrum sacerdos secundum proprium arbitrium possit ligare, & soluere. 4
De ministris clauium, in sex articulos Quæstio 19.
Vtrum sacerdos legalis claues habuerit. Artic.1
Vtrum Christus clauem habuerit. 2
Vtrum soli sacerdotes habeant claues. 3
Vtrum etiam sancti homines non sacerdotes claues habeant. 4
Vtrum mali sacerdotes vsum clauium habeant. 5
Vtrum hæretici, schismatici, & excommunicati vsum clauium habeant. 6
De his in quos vsus clauium exerceri potest, in tres articulos. Quæstio 20.
Vtrum sacerdos possit vti claue, quam habet in quemlibet hominem. Artic.1
Vtrum sacerdos possit semper suum subditum absoluere. 2

Vtrum aliquis vti posset clauibus in suum superiorem. 3
De excommunicatione. Quæstio 21.
Vtrum incompetens sit hæc definitio excommunicationis. 1
Vtrum ecclesia debeat aliquem excommunicare. 2
Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari. 3
Vtrum excommunicatio iniustè lata habeat aliquem effectum. 4
De his qui possunt excommunicari. Quæstio 22.
Vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare. 1
Vtrum non sacerdotes excommunicare possint. 2
Vtrum excõmunicatus vel suspensus possit alium excommunicare. 3
Vtrum aliquis possit seipsum vel æqualem, vel superiorem excommunicare. 4
An in aliquam vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit. 5
Vtrum ille qui semel est excommunicatus excommunicari possit vlterius. 6
De participatione cum excommunicatis. Quæstio 23.
Vtrum excommunicato liceat communicare in purè corporalibus. 1
Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus. 2
Vtrum participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale. 3
De absolutione ab excommunicatione. Quæstio 24.
Vtrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere. 1
Vtrum aliquis possit absolui inuitus. 2
Vtrum quis possit absolui ab vna excommunicatione nisi absoluatur ab omnibus. 3
De indulgentia secundum se. Quæstio 25.
Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria. 1
Vtrum indulgentiæ tantum valeant, quantum pronuntiantur. 2
Vtrum pro temporali subsidio fieri debeat indulgentia. 3
De his qui possunt indulgentias facere. Quæstio 26.
Vtrum sacerdos parochialis possit indulgentias facere. 1
Vtrum diaconus possit indulgentias facere. 2
Vtrum episcopus possit indulgentias facere. 3
Vtrum ille qui est in peccato, possit indulgentias facere. 4
De his quibus valent indulgentiæ. Quæstio 27.
Vtrum indulgentiæ valeant existentibus in peccato mortali. 1
Vtrum indulgentiæ valeant religiosis. 2
Vtrum ei, qui non facit id, pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari. 3
Vtrum indulgentia valeat ei qui facit. 4
De solenni ritu pœnitentiæ. Quæstio 28.
Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel solennitati. 1
Vtrum solennis pœnitentia iterari possit. 2
Vtrum pœnitentia solennis sit imponenda mulieribus. 3
De sacramento extremæ vnctionis. Quæstio 29.
Vtrum extrema vnctio sit sacramentum. 1
Vtrum extrema vnctio sit vnum sacramentum. 2
Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum. 3
Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti. 4
Vtrum oporteat oleum esse consecratum. 5
Vtrum oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per episcopum. 6
Vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam. 7
Vtrum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam & non deprecatiuam. 8
Vtrum producta oratio sit competens forma huius sacramenti. 9
De effectu huius sacramenti. Quæstio 30.
Vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum. 1
Vtrum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti. 2
Vtrum hoc sacramentum imprimat characterem. 3
De ministro huius sacramenti. Quæstio 31.
Vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre. 1
Vtrum diaconi possint hoc sacramentum conferre. 2
Vtrum solus episcopus possit hoc sacramentum conferre. 3
Quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte. Quæstio 32.
Vtrum hoc sacramentum sanis conferri possit. 1
Vtrum hoc sacramentum debeat dari in qualibet infirmitate. 2
Vtrum hoc sacramentum dari debeat furiosis. 3
Vtrum hoc sacramentum dari debeat pueris. 4
Vtrum in hoc sacramento totum corpus debeat iungi. 5
Vtrum conuenienter determinentur istæ partes vngendæ. 6
Vtrum mutilati debeant iungi illis vnctionibus. 7
De iteratione huius sacramenti. Quæstio 33.
Vtrum hoc sacramentum debeat iterari. 1
Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari. 2
De sacramento ordinis quo ad eius essentiam, & eius partes. Quæstio 34.
Vtrum ordo in ecclesia esse debeat. 1
Vtrum conuenienter ordo definiatur. 2
Vtrum ordo sit sacramentum. 3
Vtrum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur. 4
Vtrum hoc sacramentum habeat materiam. 5
De effectu huius sacramenti. Quæstio 35.
Vtrum in sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens. 1
Vtrum in sacramento ordinis character imprimatur quantum ad omnes ordines. 2
Vtrum character ordinis præsupponat characterem baptismalem. 3
Vtrum character ordinis præsupponat characterem confirmationis. 4
Vtrum character vnius ordinis de necessitate præsupponat characterem alterius ordinis. 5
De qualitate suscipientium. Quæstio 36.
Vtrum in suscipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ. 1
Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ. 2
Vtrum pro merito vitæ aliquis gradus ordinis consequatur. 3
Vtrum promouens ad ordines indignos, peccet. 4
Vtrum quis in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto vti. 5
De distinctione ordinum. Quæstio 37.
Vtrum debeant plures ordines distingui. 1
Vtrum sint septem ordines. 2
Vtrum ordines debeant distingui per sacros & non sacros. 3
Vtrum actus ordinum conuenienter assignetur. 4
Vtrum sacerdoti character imprimatur in ipsa calicis porrectione. 5
De conferentibus hoc sacramentum. Quæstio 38.
Vtrum tantum episcopus ordinis sacramentum conferat. 1
Vtrum hæretici, & ab ecclesia præcisi possint ordines conferre. 2
De impedimentis huius sacramenti. Quæstio 39.
Vtrum sexus fœmineus ordinis susceptionem impediat. 1
Vtrum pueri carentes vsu rationis ordines possint suscipere. 2
Vtrum seruitus impediat aliquem à susceptione ordinis. 3
Vtrum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi. 4
Vtrum illegitimè nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri. 5
Vtrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri. 6
De his quæ annexa sunt sacramento ordinis. Quæstio 40.
Vtrum ordinati debeant tonsuram deferre. 1
Vtrum corona sit ordo. 2
Vtrum per receptionem coronæ renuntietur temporalibus bonis. 3
Vtrum supra sacerdotalem ordinem debeat esse potestas episcopalis. 4
Vtrum episcopatus sit ordo. 5
Vtrum super episcopos possit esse aliquis superior in ecclesia. 6
Vtrum vestes ministrorum conuenienter sint institutæ. 7
De sacramento matrimonij quod est in officium naturæ. Quæstio 41.
Vtrum matrimonium sit de iure naturali. 1
Vtrum matrimonium cadat sub præcepto. 2
Vtrum actus matrimonij sit licitus. 3
Vtrum actus matrimonij sit meritorius. 4
De matrimonio inquantum est sacramentum. Quæstio 42.
Vtrum matrimonium sit sacramentum. 1
Vtrum matrimonium debuerit institui ante peccatum. 2
Vtrum matrimonium conferat gratiam. 3
Vtrum carnalis commixtio sit de integritate matrimonij. 4
De matrimonio quantum ad sponsalia. Quæstio 43.
Vtrum sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio. 1
Vtrum tempus septennij sit legitimè assignatum sponsalibus contrahendis. 2
Vtrum sponsalia dirimi possint altero religionem intrante. 3
De matrimonij definitione. Quæstio 44.
Vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis. 1
Vtrum matrimonium congruè nominetur. 2
Vtrum matrimonium conuenienter definiatur. 3
De consensu matrimonij. Quæstio 45.
Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij. 1
Vtrum oporteat consensum per verba de præsenti exprimi. 2
Vtrum cõsensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium. 3
Vtrum consensus expressio per verba, si desit interior consensus faciat

Universidad de Deusto
Biblioteca

faciat matrimonium. 4
Vtrum consensus in occulto per verba de presenti faciat matrimonium. 5
De consensu cui aduenit iuramentum vel copula carnalis.
Quæstio 46.
Vtrum iuramentum adiunctũ consensui per verba de futuro expresse faciat matrimonium. 1
Vtrum carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium. 2
De consensu coacto.
Quæstio 47.
Vtrum aliquis consensus possit esse coactus. 1
Vtrum aliqua coactio cadat in constantem virum. 2
Vtrum consensus coactus tollat matrimonium. 3
Vtrum consensus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium. 4
Vtrum per consensum conditionatum fiat matrimonium. 5
Vtrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum. 6
De obiecto consensus. Quæstio 48
Vtrum consensus qui facit matrimonium sit consensus in carnalem copulam. 1
Vtrum matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam. 2
De bonis matrimonii.
Quæstio 49.
Vtrum haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium. 1
Vtrum bona matrimonij sufficienter assignentur. 2
Vtrum sacramentum sit principalius inter bona matrimonij. 3
Vtrum actus matrimonij excusetur per bona prædicta. 4
Vtrum actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonij. 5
Vtrum cognoscens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij sed solam delectationem, mortaliter peccet. 6
De impedimentis matrimonij in generali.
Quæstio 50.
Vtrum in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur. 1
De impedimento erroris.
Quæstio 51.
Vtrum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij. 1
Vtrum omnis error matrimonium impediat. 2
De impedimento cõditionis seruitutis.
Quæstio 52.
Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium. 1
Vtrum seruus possit contrahere matrimonium sine consensu domini. 2
Vtrum seruitus in matrimonio possit superuenire. 3
Vtrum filij debeant sequi conditionem patris. 4
De impedimento voti & ordinis.
Quæstio 53.
Vtrum per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat. 1
Vtrum votum solenne dirimat matrimonium iam contractum. 2
Vtrum ordo impediat matrimonium. 3
Vtrum ordo sacer matrimonio possit superuenire. 4
De impedimento consanguinitatis.
Quæstio 54.
Vtrum definitio consanguinitatis sit competens. 1
Vtrum conuenienter consanguinitas designetur per gradus vel lineas. 2
Vtrum consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium. 3
Vtrum consanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerunt taxari ab ecclesia. 4
De impedimento affinitatis.
Quæstio 55.
Vtrum ex matrimonis consanguinei affinitas causetur. 1
Vtrum affinitas maneat post mortem viri vel vxoris. 2
Vtrum illicitus concubitus affinitatem causet. 3
Vtrum ex sponsalibus affinitas causetur. 4
Vtrum affinitas sit causa affinitatis. 5
Vtrum affinitas matrimonium impediat. 6
Vtrum affinitas habeat per se gradus. 7
Vtrum gradus affinitatis extendantur sicut gradus consanguinitatis. 8
Vtrum cõiugium contractum inter affines vel consanguineos semper sit dirimendum. 9
Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis. 10
Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos procedi debeat per testes. 11
De impedimento cognationis spiritualis
Quæstio 56.
Vtrum spiritualis cognatio impediat matrimonium. 1
Vtrum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur. 2
Vtrum cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi & leuantem de sacro fonte. 3
Vtrum cognatio spiritualis transeat à viro in vxorem. 4
Vtrum cognatio spiritualis transeat ad filios carnales p is spiritualis. 5
De cognatione legali quæ est per adoptionem.
Quæstio 57.
Vtrum adoptio conuenienter definiatur. 1
Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium. 2
Vtrum cognatio legalis contrahatur solùm inter adoptantem patrem & filium adoptatum. 3
De impedimento frigiditatis, maleficij, furię & amentię. Quæstio 58.
Vtrum frigiditas matrimonium impediat. 1
Vtrum maleficium possit impedire matrimonium. 2
Vtrum furia impediat matrimonium. 3
Vtrũ incestus quo cognoscit quis sororem vxoris suæ matrimoniũ dirimat. 4
Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium. 5
De dispartitate cultus, quæ matrimonium impediat. Quæstio 59.
Vtrum fidelis possit contrahere cum infideli. 1
Vtrum inter infideles possit esse matrimonium. 2
Vtrum coniunx conuersus ad fidem possit commanere cum vxore nolente conuerti. 3
Vtrum fidelis conuersus possit vxorem infidelem dimitere cohabitare sine contumelia creatoris. 4
Vtrum fidelis discedens ab vxore infideli possit aliam ducere. 5
Vtrum alia vitia soluant matrimonium. 6
De vxoricidio. Quæstio 60.
Vtrum liceat vxorem interficere inuentam in actu adulterij. 1
Vtrum vxoricidium impediat matrimonium. 2
De impedimento matrimonij quod est votum solenne. Quæstio 61.
Vtrum alter coniugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare. 1
Vtrum alter coniugum possit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare. 2
Vtrum mulier possit nubere alteri viro ante carnalem copulam, viro suo religionem intrante. 3
De impedimento quod superuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio.
Quæstio 62.
Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere. 1
Vtrumvir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere. 2
Vtrum vir propria iudicio possit vxorem fornicantem dimittere. 3
Vtrum vir & vxor in causa diuortij possint ad paria iudicari. 4
Vtrum post diuortium vir alteri nubere possit. 5
Vtrum post diuortium vir & vxor possint reconciliari. 6
De secundis nuptiis,
Quæstio 63.
Vtrum secundæ nuptiæ sunt licitæ. 1
Vtrum secundum matrimonium sit sacramentum. 2
De annexis matrimonio & debiti redditione
Quæstio 64.
Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti. 1
Vtrum vir teneatur reddere debitum vxori non petenti. 2
Vtrum vir & mulier sint in actu matrimoniali æquales. 3
Vtrum vir & vxor possint emittere votũ cõtra debitum matrimonij sine mutuo consensu. 4
Vtrum in diebus sacris impediatur petitio debiti. 5
Vtrum petens debitum in tẽpore sacro mortaliter peccet. 6
Vtrum vnus cõiunx teneatur alteri debitum reddere in tempore festiuo. 7
De bigamia. Quæstio 65
Vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ. 1
Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures vxores. 2
Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ. 3
Vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale. 4
Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere. 5
De bigamia & irregularitate ex ea contracta.
Quæstio 66.
Vtrum bigamiæ irregularitas sit annexa. 1
Vtrum irregularitas sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quod homo habet duas vxores, vnam de iure & alteram de facto. 2

Vtrum

Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quod aliquis duxit vxorem non virginem. 3
Vtrum bigamia soluatur per baptismum. 4
Vtrum cum bigamo liceat dispensare. 5
De libello repudij. Quæstio 67.
Vtrum inseparabilitas vxoris sit de lege naturæ. 1
Vtrum potuerit esse licitum per dispensationem vxorem dimittere. 2
Vtrum sub lege Moysi licitum fuerit vxorem dimittere. 3
Vtrum liceat vxori repudiatę alium virum habere. 4
Vtrum liceat viro, repudiatam à se accipere. 5
Vtrum causa repudij sit odium vxoris. 6
Vtrum causæ repudij debebant in libello scribi. 7
De filiis illegitimè natis.
Quæstio 68
Vtrum filij qui nascuntur extra verum matrimonium sint legitimi. 1
Vtrum filij illegitimi debeant aliquod damnum reportare. 2
Vtrum filius illegitimus posset legitimari. 3
De his quæ expectant ad resurrectionem & primò de loco animarum post mortem.
Quæstio 69
Vtrum assignentur receptacula animabus post mortem. 1
Vtrum statim post mortem animæ deducantur ad cœlum, vel ad infernum. 2
Vtrum animæ existentes in Paradiso, vel inferno, egredi valeant. 3
Vtrum limbus infetni sit idem quod sinus Abrahæ. 4
Vtrum limbus idem sit quod infernus damnatorum. 5
Vtrum limbus puerorum sit idem, quod limbus patrum. 6
Vtrum debeant tot receptacula distingui. 7
De qualitate animæ exeuntis à corpore, & pœna ei inflicta ab igne corporeo.
Quæstio 70
Vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ. 1
Vtrum in anima separata remaneant actus sensitiuarũ potentiarũ. 2
Vtrum anima separata pati possit ab igne corporeo. 3
De suffragiis mortuorum. Quæstio 71.
Vtrum suffragia per vnum facta, aliis prodesse possint. 1
Vtrum mortui possint iuuari ex operibus viuorum. 2
Vtrum suffragia facta per peccatores, mortuis prosint. 3
Vtrum suffragia quæ à viuo pro mortuo fiunt, facientibus prosint. 4
Vtrum suffragia prosint existentibus in inferno. 5
Vtrum suffragia prosint existentibus in purgatorio. 6
Vtrum suffragia valeant pueris in limbo existentibus. 7
Vtrum sufftagia prosint sanctis, existentibus in patria. 8
Vtrum orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris, & eleemosynæ prosint defunctis. 8
Vtrum indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis. 10
Vtrum cultus exequiarum defuncto prosint. 11
Vtrum suffragia quæ fiunt pro vno defuncto, magis illi prosint pro quo fiunt, quàm aliis. 12
An suffragia facta pro multis tantundem valeant singulis, ac si specialiter pro vnoquoque fierent. 13
Vtrum tantum valeant suffragia communia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis pro quibus fiunt specialia & communia simul. 14
De oratione respectu sanctorum qui sunt in patria.
Quæstio 72
Vtrum sancti orationes nostras cognoscant. 1
Vtrum debeamus sanctos interpellare ad orandum pro nobis. 2
Vtrum orationes sanctorum ad Deum pro nobis effusæ semper exaudiantur. 3
De signis, quę iudicium precedent. Quæst. 73
Vtrum aliqua signa præcedent aduentum Domini ad iudicium. 1
Vtrum Sol & Luna obscurabuntur circa iudicium. 2
Vtrum virtutes cœlorum Domino veniente commoueantur. 3
De igne vltimæ conflagrationis. Quæst. 74
Vtrum mundi purgatio sit futura. 1
Vtrum mundi purgatio sit futura per ignem. 2
Vtrum ignis, quo mundus purgabitur sit eiusdem speciei cum igne elementari. 3
Vtrum ignis ille purgabit etiam cœlos superiores. 4
Vtrum ignis ille alia elementa consumet. 5
Vtrum omnia elementa per illum iguem purgabuntur. 6
Vtrum ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat sequi. 7
Vtrum ille ignis habiturus sit talem effectum in hominibus qualis designatur. 8
Vtrum ille ignis inuoluet reprobos. 9
De resurrectione. Quæstio 75
Vtrum corporum resurrectio sit futura. 1
Vtrum resurrectio erit omnium generaliter. 2
Vtrum resurrectio sit naturalis. 3
De causa resurrectionis. Quæstio 76
Vtrum Christi resurrectio sit causa nostræ resurrectionis. 1
Vtrum vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis. 2
Vtrum ad resurrectionem angeli operentur. 3
De tempore & modo resurrectionis.
Quæstio 77
Vtrum tempus nostræ resurrectionis differri debeat vsque ad finem mundi. 1
Vtrum tempus resurrectionis nostræ sit occultum. 2
Vtrum resurrectio futura sit in noctis tempore. 3
Vtrum resurrectio futura sit, subitò vel successiuè. 4
De termino resurrectionis.
Quæstio 78
Vtrum mors erit terminus à quo resurrectionis in omnibus. 1
Vtrum resurrectio omnium erit à cineribus. 2
Vtrum pulueres illi, ex quibus humanum corpus reparabitur, aliquã habeant inclinationem naturalem ad animam quæ eis coniungetur. 3
De conditionibus resurgentium, & primò de eorum identitate. Quæstio 79
Vtrum in resurectione anima idem corpus numero resumat. 1
Vtrum sit idem numero homo qui resurget. 2
Vtrum pulueres humani corporis ad eam partem corporis quę cum eis dissoluta est, per resurrectionem redire oporteat. 3
De integritate corporum resurgentium.
Quæstio 80
Vtrum omnia membra humani corporis resurgant. 1
Vtrum capilli & vngues resurgent in humano corpore. 2
Vtrum humores in corpore resurgent. 3
Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ resurget in ipso. 4
Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis totum resurget. 5
De qualitate resurgentium. Quæstio 81
Vtrum omnes resurgent in eadem ætate. 1
Vtrum omnes resurgent eiusdem staturæ. 2
Vtrum omnes resurgent in sexu virili. 3
Vtrum omnes resurgent in vita animali. 4
De conditionibus beatorum resurgentium.
Quæstio 82.
Vtrum corpora sanctorum post resurrectionem sint impassibilia. 1
Vtrum impassibilitas in omnibus erit æqualis. 2
Vtrum impassibilitas sensum in actu à corporibus glorioſis excludat. 3
Vtrum in beatis post resurrectionem sint omnes sensus in actu. 4
De subtilitate corporum beatorum.
Quæstio 83.
Vtrum subtilitas sit proprietas corporis glorioſi. 1
Vtrum ratione huius subtilitatis competat corpori glorioſo esse in eodem loco cum alio non glorioſo. 2
Vtrum per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco. 3
Vtrum vnum corpus glorioſum possit esse cum alio glorioſo in eodem loco. 4
Vtrum ex sua subtilitate remoueatur à corpore glorioſo necessitas existendi in æquali loco. 5
Vtrum corpus glorioſum ratione suæ subtilitatis sit impalpabile. 6
De agilitate corporum beatorum.
Quæstio 84.
Vtrum corpora glorioſa sint futura agilia. 1
Vtrum sancti agilitate sua nonnunquam vtantur ita quòd moueantur. 2
Vtrum sancti moueãtur in instanti. 3
De claritate corporum beatorum.
Quæstio 85.
Vtrum corporibus glorioſis claritas conueniat. 1
Vtrum claritas corporis glorioſi possit videri à nõ glorioſo oculo. 2
Vtrum corpus glorioſum necessariò videatur à corpore non glorioſo. 3
De conditionibus corporum damnatorum resurgentium. Quæstio 86.
Vtrum corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgẽt. 1
Vtrum corpora damnatorum erunt corruptibilia. 2
Vtrum corpora damnatorum sint futura impassibia. 3
De cognitione quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum, & demeritorum. Quæstio 87.
Vtrum post resurrectionẽ quilibet cognoscat peccata quæ fecit. 1
Vtrum quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius. 2
Vtrum omnia merita vel demerita propria vel aliena vno intuitu ab aliquo videantur. 3
De Iudicio generali, tempore & loco in quo fiet. Quæst. 88

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vtrum generale iudicium sit futurum. 1
Vtrum iudicium fiet per locutionem vocalem. 2
Vtrum tempus futuri iudicij sit ignotum. 3
Vtrum iudicium fiet in valle Iosaphat. 4
De iudicantibus & iudicatis in iudicio generali.
Quęstio 89
Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Christo. 1
Vtrum iudiciaria potestas correspondeat voluntariæ paupertati. 2
Vtrum angeli debeant iudicare. 3
Vtrum dæmones exequentur sententiam iudicis in damnatos. 4
Vtrum omnes homines in iudicio compareant. 5
Vtrum boni in iudicio iudicentur. 6
Vtrum mali iudicabuntur. 7
Vtrum angeli in futuro iudicentur. 8
De forma iudicis venientis ad iudicium.
Quæstio 90
Vtrum Christus in forma humanitatis sit iudicaturus 1
Vtrum Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa. 2
Vtrum diuinitas à malis sine gaudio videri possit 3
De qualitate mundi, & resurgentium post iudicium. Quæstio 91.
Vtrum mundus innouabitur. 1
Vtrum motus corporum cœlestium cessabit. 2
Vtrum in corporibus cœlestibus claritas augeatur in illa innouatione. 3
Vtrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis. 4
Vtrum plantę, & animalia remaneant in illa innouatione. 5
De visione diuinæ essentiæ per comparationem ad beatos. Quęstio 92
Vtrum intellectus humanus possit peruenire ad videndũ Deum per essentiam. 1
Vtrum sancti post resurrectionem Deum oculis corporalibus videbunt. 2
Vtrum sancti Deum videntes, omnia videant quæ Deus videt. 3
De sanctorum beatitudine, & eorum mansionibus. Quęstio 93
An beatitudo sanctorum sit maior futura post iudicium quàm ante. 1
Vtrum beatitudinis gradus mansiones dici debeant. 2
Vtrum diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis. 3
De modo quo sancti se habebunt erga damnatos. Quęstio 94
Vtrum beati qui erunt in patria, videbunt pœnas damnatorum. 1
Vtrum beati compatiantur miserijs damnatorum. 2
Vtrum beati lætentur de pœnis impiorum. 3
De dotibus beatorum. Quęstio 95
Vtrum ponendæ sint aliquæ dotes in hominibus beatis. 1
Vtrum dos sit idem quod beatitudo. 2
Vtrum competat Christo habere dotes. 3
Vtrum angeli habeant dotes. 4
Vtrum conuenienter ponantur tres animæ dotes. 5
De aureolis. Quęstio. 96
Vtrum aureola sit aliud à præmio essentiali, quod aurea dicitur. 1
Vtrum aureola differat à fructu. 2
Vtrum fructus debeatur soli virtuti continentiæ. 3
Vtrum conuenienter assignentur tres fructus tribus continentiæ partibus. 4
Vtrum aureola debeatur ratione virginitatis. 5
Vtrum martyribus aureola debeatur. 6
Vtrum doctoribus aureola debeatur. 7
Vtrum Christo aureola debeatur. 8
Vtrum angelis aureola debeatur. 9
Vtrum aureola etiam corpori debeatur. 10
Vtrum cõuenienter assignentur tres aureolæ, virginum, martyrum, & prædicatorum. 11
Vtrum aureola virginum sit potissima inter alias 12
Vtrum vnus alio aureolam excellentiùs habeat. 13
De pœna damnatorum. Quęstio 97
Vtrum damnati in inferno sola pœna ignis affligantur. 1
Vtrum vermis damnatorum sit corporalis. 2
Vtrum fletus qui erit in damnatis sit corporalis. 3
Vtrum damnati sint in tenebris corporalibus. 4
Vtrum ignis inferni sit corporalis. 5
Vtrum ignis inferni sit eiusdem speciei cum igne nostro. 6
Vtrum ignis inferni sit sub terra. 7
De voluntate & intellectu damnatorum.
Quęstio 98
Vtrum omnis voluntas damnatorum sit mala. 1
Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerunt. 2
Vtrum damnati recta ratione vellent non esse. 3
Vtrum damnati vellent esse in inferno alios damnatos. 4
Vtrum damnati odio habeant Deum. 5
Vtrum damnati demereantur. 6
Vtrum damnati possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt. 7
Vtrum damnati aliquando cogitabunt de Deo. 8
Vtrum damnati gloriam beatorum videant. 9
De misericordia Dei respectu damnatorum.
Quęstio 99
Vtrum ex diuina iustitia inferatur pœna æterna peccatori. 1
Vtrum per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur, tam hominum, quàm dæmonum. 2
Vtrum diuina misericordia patiatur homines in æternum puniri. 3
Vtrum pœna Christianorum damnatorum per diuinam misericordiam terminetur. 4
Vtrum omnes illi qui operantur misericordiæ opera punientur æternaliter. 5

Finis indicis Quæstionum & Articulorum, de quibus agitur in Diui Thomæ Additionibus ad Tertiam eius Partem.

TERTIAE PARTIS SVMMAE D. THOMAE AQVINATIS OMNIVM MEMORABILIVM, QVAE HABENTVR IN TEXTV, COPIOSISSIMVS INDEX.

ABBAS baculo, canonicus libro, episcopus anulo inuestiuntur. q. 62. 1. c. pag. 279
Abel Abrahę & Melchisedech sacrificio cõparatur eucharistia in missa. q. 83. 4. 5, pag. 401
Ablutio manuum in missa fit ad decẽtiam: & ad significandã emundationẽ etiã à minimis peccatis. quæst. 83. 5. 1. pag. 402
Ablutio pedũ veteris testamẽti in nouo testamento prętermittitur: & retinetur lotio manuũ. q. 83. 5. 1. pag. ead.
Abrahã primus inter antiquos promissionem accepit de Christo nascituro, & primus se à societate ifidelũ segregauit. q. 70. 2. c. p. 329
Abrahę & Dauidis Christus specialiter dicitur filius. q. 31. 2. 0. p. 159.
Abrahę descendẽtes decimati sunt in eo prętер Christũ. q. 31. 0. p. 163
Abrahę. ver. Abel. Dauid.
Absolutio vniuersalis à culpa & à pœna fit in perceptione baptismi & in martyrio. quæst. 68. 2. 2. pag. 317
Absolutio in publico facta, vt in missa, prima, & cõpletorio, nõ est sacramentalis. quæst. 84. 3. 1. pag. 424.
Absolutio sacerdotis instrumẽtaliter remittit culpã. q. 84. 3. 3. pa. 424
Absolutionis sacramẽtalis forma debet fieri per verbũ indicatiuũ. q. 84. 3. 0. pag. 124
Absolutionis sacramẽtalis forma differt à forma baptismi & cõfirmationis: & est ista: ego te absoluo. q. 84. 3. 0. pag. 124
Abstractio circunscriptiua per intellectũ à Deo vilo sicuti est: est impossibilis. q. 3. 3. c. pag. 29
Abstractio scięti æ ex corporalibus, in statu innocẽtiæ nõ fuisset. q. 61. 2. c. pag. 277
Abstractio quãtitatis mathematicę nõ fit à materia intelligibili, sed à materia sensibili. q. 77. 2. 4. pag. 368
Abstractũ & concretũ in diuinis sunt idẽ realiter. & differunt secundum rationem. q. 17. 1. c. pag. 110
Accessus est prior recessu in ordine causæ agentis & finalis: sed est posterior tempore & ex parte subiecti. q. 85. 6. 2. pag. 408
Accidens nõ est ens sed entis: & est nobilius suo subiecto secundum quid, simpliciter autem est ecouerso. q. 11. 3. 3. pag. 82
Accidens potest esse sine subiecto virtute dei. q. 75. 5. 0. pag. 356. & quæst. 77. 1. 0. pag. 367
Accidẽs nõ potest transire de subiecto in subiectũ. q. 62. 3. 2. pag. 281. & q. 77. 1. c. pag. 367
Accidẽs nõ pot esse subiectũ accidẽtis, sed substãtia. q. 77. 2. 1. p. 368
Accidẽtia panis & vini sunt in sacramẽto altaris virtute dei, & ibi manent. q. 75. 5. 0. & q 76. 1. 3. pa. 356
Accidẽtia ista habent quãtitatẽ pro subiecto. q. 77. 2. 0. pag. 368
Accidẽtia ista nõ sunt subiectiue in aere. q. 77. 1. c. pag. 367
Accidẽtia ista habent modũ essendi, agendi, & patiendi subiectiuè: ideo sine forma substãtiali virtute diuina possunt agere & pati quicquid poterat substantia prędictẽs. q. 77. 3 4. 5. 6. 7 8. 0. p. 366.
Accidẽtia ista immutant corpora exteriora: & possunt agere ad formam substantialem q. 77. 3. 0. pag. 368
Accidẽtia ista nutriunt. q. 77. 6. 0. pag. 371
Accidẽtia panis cõsecrati possunt frãgi. nec tamẽ Christus frãgitur. q. 77. 7. 0. pag. 320
Accidẽtia vini cõsecrati possunt misceri cum aliis liquoribus. q. 77. 8. 0. pag. 372
Accidẽtia ista corrumpi possunt sicut & ante cõsecrationẽ dupliciter scilicet per se & per accidens. q. 77. 4. 0 pag. 169
Accidẽtia ista sunt composita ex esse & quod est. q. 77. 1. 4. pag. 368.
Accidẽtis propria definitio nõ est ens in subiecto: sed est res cuius essentiæ competit habere esse in subiecto. q. 77. 1. pag. 36
Accidentium sacramenti altaris operationes, quædã sunt naturales & quædam miraculosæ. q. 75. 6. 3. pag. 357
Accidẽtium istorũ quomodo ex eis possit aliquid generari: & quod necesse est ex eis generari aliquid cũ corrũpũtur. q. 77. 5. 0. p. 370
Accidẽtium istorũ fractio tria significat. q. 85. 5. 7 8. pag. 402
Accidẽtium istorũ corruptio non est miraculosa sed miraculum prędupponit. q. 77. 4. 3. pag. 370
Accidentium istorum immutatio non facit ibi desinere corpus Christi: nisi qua corrũperetur substãtia panis & vini si adesset. q. 76. 6. 0. pag. 369. & q. 77. 4. 0. pag. 362
Accidẽt aliter cõuenit alicui quicquid aduenit ei post eius esse cõpletum nisi trahatur in cõmunionẽ illius esse cõpleti. q. 2. 6. 2. p. 20
Acetum & vinum differunt specie. q. 74. 5. 2. pag. 346
Acetum nõ potest naturaliter mutari in vinum. q. 74. 5. 2. pag. 34. 6
Actio Dei est sua essentia. q. 9. 1. 1. pag. 69
Actio formæ substantialis vel accidentalis dependet à Deo. quæstione 77. 3. 2. pag. 368
Actio primi principij propriè dicitur operatio: non autẽ actiones secundorum: sed dicuntur operata. q. 19. 1. c. pag. 119
Actio instrumenti duplex, scilicet secundum propriam formam, & vt mouetur à principali agente. q. 19. 1. c. pag. 119. & q. 62. 1. 2. pag. 280
Actio prima est alia ab actione principalis agentis, secunda verò est eadem. q. 19. 1. c. 2. & 2. c. pag. 120
Actio speciem habet à forma agentis. q. 19. 1. 3. pag. ead.
Actio non attribuitur instrumẽto propriè, sed principali agenti. quęstione 13. 3. c. pag. 88. & q. 15. 0. 1. pag. 98
Actio attribuitur instrumento sicut immediatè agenti, sed principali agenti sicut in cuius virtute agit instrumentum. q. 66. 5. 1. pag. 304
Actio principalis agentis & instrumenti, non potest esse eadem numero essentialiter. q. 19. 1. c. pag. 119.
Actio est per aliquam formam. q. 19. 1. 3 pag. 120.
Actio eadem ex diuersa intentione facta, potest esse bona & mala quæst. 82. 5. 3. pag. 398
Actio qualitatis quæ est ad formam substantialem, non fit nisi in virtute formæ substãtialis, nec ipsa forma est principiũ actionis nisi mediante qualitate. q. 77. 3. 3. pag. 369
Actus dupliciter est alicuius potentiæ, scilicet elicitiuæ, & imperatiuæ. q. 85. 2. 1. pag. 407
Actus dicitur humanus à voluntate: seu à ratione deliberata. q. 19. 2. 0. pagina. 121
Actus diuersi quorum vnus est ratio alterius, non diuersificant habitum. q. 8. 5. 2 pag. 66
Actus sunt suppositorum: propositio ista deficit in speciebus sacramenti altaris. q. 77. 3. c. pag. 379
Adam in statu innocentiæ indigebat gratia. quæstio. 61. 2. 1. p. 277
Adam non poterat se transferre in aliam formam. q. 13. 3. 2. pag. 88
Adam habuit aliquid carnis, & ossis quod non pertinebat ad integritatem personalem ipsius; & de ea formata est mulier. quæstio. 31. 5. 2. pag. 162
Adæ peccatum fuit superbia. q. 1. 5. c. pag. 8
Adæ peccatum ad alios per carnis propagationem deriuatur. q. 19. 4. 1. pag. 133
Adæ peccatum originale quod est peccatum naturale deriuatum est. ad posteros à peccato actuali ipsius, quod est peccatum personale. q. 8. 5. 1. pag. 66
Adæ peccatum originale fuit in eo dupliciter, scilicet per modum actualis peccati: & per modum peccati quasi naturalis. q. 8. 5. 1. p. 66
Admiratio est de aliquo nouo & insolito. q. 15. 8. c. pag. 97
Admiratio fuit in Christo. q. 15. 8. 0. pag. 97
Adoptatio dei facit adoptatum esse idoneum: sed adoptatio hominis præsupponit idoneum. q. 23. 1. c. pag. 131
Adoptatio conuenit tantùm personæ. q. 25. 4. 1. pag. 140
Adoptio filiorum dei est per conformationem imaginis naturalem. q. 3. 5. 2. pa. 31. & q. 45. 4. c. pag. 216
Adoptio. ver. Assimilatio. Frater.
Adoptare conuenit toti trinitati: licet possit appropriari patri. q. 23. 2. 0. pag. 132
Adoptare homines conuenit deo. q. 23. 1. 0. pa. 131
Adoptare est admittere ex gratia ad participandũ hęreditatẽ. q. 23. 1. c. pag. 131
Adoptari conuenit soli creaturæ rationali: non omni, sed solum habenti charitatem. q. 23. 3. 0. pag. 133
Adoptari conuenit etiam angelis: sed non primo. q. 23. 3. 2. pag. 135
Adoptiuus. ver. Christus.
Adoratio imaginũ Christi tradita est ab apostolis & Lucas dicitur depinxisse imaginem Christi quę Romæ habetur. q. 25. 3. 4. pa. 139
Adoranda est mater Christi hiperdulia: nõ autẽ latria. q. 25. 5. 0. p. 140
Adorandæ sunt reliquiæ sanctorum dulia tantũ. q. 25. 6. 0. pag. 141
Adorare imagines Christi licet nũc: non autẽ in veteri testamento licuit facere quãcũque sculpturam adorandam. q. 25. 3. 1. pa. 138
Adorari debẽt deitas & humanitas Christi vna adoratione latriæ. q. 25. 1. 0. pag. 136
Adorari debet tota trinitas: vna tantùm latria. q. 25. 1. 1. pag. 136.
Adorari debet humanitas Christi vt vnita verbo latria: non autem secundum se, sed hiperdulia. q. 25. 20. pag. 137

Adorari debet Deus latria propter deitatem:& dulia propter dominium.q.25.2.o.pag.137.
Adorari debet persona Christi latria ratione deitatis: & dulia ratione humanitatis perfectę omni munere gratiarum.q.25.2.c.pa.137
Adorari debent caro Christi & imago eius latria.q.25.3.o.pag.138
Adorari debet crux propria Christi eadem adoratione latrię cum Christo inquantum ipsum repręsentat: & tetigit membra eius,& eius sanguine est perfusa.q.25.4.o.pag.140
Adorari debet imago crucis Christi in alia materia (puta lapidis vel ligni)latria,vt imago Christi tantùm.q.25.4.o.pa.140
Adorari debent omnia alia Christi, vt claui,lancea,corona.prępsepe, & huiusmodi:ratione contactus tantùm.q.25.4.3.pag.140
Adorati non potest creatura latria sine peccato.q.25.5.6.o.pa.140
Aduentus Christi duplex,scilicet in carne,& ad iudicium.q.1.6.3.pagina 9.& q.36.1.1.3.pag.184.
Aduẽtus primus fuit ad manifestandam veritatem:ad liberandum à peccatis:& ad trahendum ad Deum.q.40.1.c.pa.197
Aduentus secundus erit manifestus:primus verò occultus.quęstione 36.1.3.pag.180.
Agens inquantum huiusmodi est in actu. quęstione 8.5. c. pag.66. & quæst.77.3.c.pag.369.
Agens perfectum non impeditum,& cuius ratio non est succesiua, potest operari.in primo instanti in quo est.q.34.2.1.pag.171
Agens duplex.s.principale,& instrumentale. quęst.48.6.c. pag.233. & quęst.62.1.c.pag.48.
Agens instrumentale est mouens motum.q.19.1.2.pag.120.
Agens secundarium non agit sine principali: sed ei cooperatur. quęst.71.4.c.pag.333.
Agens instrumentale exequitur actionem principalis agentis per aliquam actionẽ propriã sibi. q.62.1.c.1.pag.179. &.q.64.5.c.pa.292
Agens principale agit secundũ exigentiã suę formę: non autẽ instrumentale:quia agit vt motum ab alio.q.63.5.2.pag.289.
Agens omne prẽter Deum non attingit materiam primã:sed pręsupponit eam.q.75.4.c.pag.354
Agere potest aliquid vltra speciem suam, non quasi virtute proptia: sed virtute principalis agentis.q.77.3.3.pag.362.
Agnus iugiter oblatus mane & vespere, erat principale sacrificiũ veteris legis.q.22.3.3.pag.131
Agnus paschalis fuit præcipua figura eucharistię, ratione passionis Christi.q.73.6.c.pag.242,& q.80.10.2.pa.392
Agnus paschalis fuit figura eucharistiæ quantũ ad tria quę in ea cõtinentur.q.736.o.pag.eadem.
Agno paschali significabatur q̃ oblatio veri agni,scilicet Christi eẽt sacrificium consummatiuum omnium aliorum.q.22.3.3.pag.131
Agonia fuit in Christo secundum partem sensitiuam: non autem secundum rationem.q.18.6.3.pag.119.
Agresta est in via ad generationem vini:ideo non est vinum.quęstione 74.5.3.pag.346.
Alimentũ corporale cõuertitur in substantiã aliti:sed alimentũ spirituale conuertit hominẽm in seipsum.q.73.3.3.pag.346.
Altare significat crucem Christi.q.83.1.2.pag.399
Altare significat Christum.q.83.3.2.pag.eadem.
Altare debet esse lapideum.q.83.3.5.pag.400.
Altare in veteri lege fiebat in vno loco.q.83.3.5.pag.ead.
Alterum simpliciter facit diuersitas accidentis : sed aliud secundum quid,id est secundum essentiã,facit diuersitas substantię, nisi adsit diuersitas suppositorum.q.17.1.7.pag.111
Amydum,quia est ex tritico corrupto:non videtur q̃ panis ex eo cõfectus possit fieri corpus Christi.q.74.3.4.pa.345
Amor Dei est ad omnes homines, quantum ad eorum naturam:sed odit eos quantum ad eorum culpam.q.45.4.1.pag.236
Angelus differt specie ab alio angelo.q.69.8.3.pa.217
Angelus non potuit peccare in primo instanti.q.34.3.1.pag.172
Angelus non est minister alicuius sacramenti, nec alicuius rei sacramentalis.q.64.7.o.pag.295
Angelus non potest manducare sacramentaliter eucharistiã, nec spiritualiter:sed Christum.q.80.2.o.pag.285.
Angeli & homines ordinantur sub corpore ecclesię mystico.quęstione 8.4.c.pag.65
Angeli & homines possunt illuminari à Christo, dando eis gratiam & scientiam.q.8.4.c.3.pag.65.& q.13.2.o.fo.87
Angeli meruerunt in primo instanti suę creationis. q.34.3.1.pag 172
Angeli fuerunt ministri sacerdotij Christi.q.22.1.1.pag.127.
Angeli subsunt iudiciarię potestati Christi.q.59.6.o.pag.271
Angeli essentia indiuiduatur seipsa.q.77.2.c.
Angeli cognitio est duplex.s.matutina & vespertina.q.9.3.c.p.71.
Angeli cognitio non est discursiua.q.11.3.3.pa.84
Angeli apparitio in principio est cum terrore:sed bonus tandẽ consolationem facit,non autem malus.q.30.3.3.pag.157
Angeli apparitio facta mulieribus ad sepulchrum Christi,fuit primò per vnum,deinde per duos.q.55.6.5.pag.260
Angeli peccatum est irremediabile:ideo eius natura non fuit assumptibilis à filio Dei.q.4.1.c.3.pag.37.
Angelorum caput est Christus secundum quod Deus, & secundum quod homo.q.8.4.o.pag.65.
Angelorum apparitiones in veteri testamento ordinabantur ad apparitionem filij Dei in carne.q.30.3.c.pag.157
Angelorum corpora assumpta non habent virtutes naturales, quas ostendunt,nec operationes vitæ.q.55.6.1.pag.305
Ex angelorum nominibus, proprietates & officia eorum accipiuntur.q.67.1.c.pag.310.
Anima,est forma corporis dansei esse,& esse corporeum,& esse animatum.q.75.6.2.pag.357.
Anima sensitiua nobilior est in homine, quàm in brutis. quęst.one 2.2.2.pag.12.&.q.5.1.pag.43
Anima dupliciter patitur.q.15.4.c.pag.94.
Anima non mouetur,nisi per accidens.q.50.5.3.pag.270.
Anima rationalis nõ recipit esse à Deo,nisi in corpe. q.6.3.4.o. p.48
Anima rationalis in corpore cõstituta patitur dupliciter,scilicet passione corporali,& animali.q.15.4.c.pag.94
Anima est tota in toto,& tota in qualibet parte sui corporis.quęstione 46.7.c.pag.221
Anima non est homo,contra Hugonem de sancto victore. quęstio.50.4.c.pag.240.
Anima est propria forma corporis & motor eius.q.8.2.c.pap.63
Anima in statu innocentię non perficiebatur quantum ad scientiam vel gratiam per aliquid corporale.q.61.2.c.pag.277.
Anima separata habet voluntatem immobilem respectu finis. quæstione 52.6.3.pag.248.& 7.3.pag.54
Anima separata,statim post mortẽ habet statum immutabilem. quęstione 59.5.1.3.pag.270
Anima separata potest intelligere absque conuersione ad phantasmata.q.11.2.c.pag.75
Anima cuiuslibet beati naturaliter vtitur discursu.q.11.3.3.pag.71.
Anima cuiuslibet sancti & latronis post mortẽ & descensum Christi ad infernũ illustrabatur & fruebatur diuina gloria.q.52.4.1.3.p.262
Anima.ver.Potentia.
Anima Christi & diuinitas eius sunt in sacramento altaris ex naturali concomitantia.q.76.1.1.pag.158.
Anima Christi est nobilior angelis.q.6.3.2.pag.49.
Et est super omnes creaturas.q.59.6.3.pag.271
Et ea nihil fuit potentius simpliciter.q.14.2.3.pag.91
Anima Christi est instrumentum diuinitatis.q.13.2.2.pa.87
Et vt sic habuit instrumentalem virtutes ad omnes mutationes miraculosas ordinabiles ad instaurationem rerum:non autem ad earum annihilationem.q.13.2.c.3.pag.87
Anima Christi per scientiam aquisitam sciuit omne scibile per actionem intellectus agentis,non autem substantias separatas, nec singularia pręterita vel futura.q.12.1.o.pag.83
Anima Christi per scientiam inditam poterat intelligere conuertendo se ad phantasmata,& sine eis.q.11.2.o.pag.80
Anima Christi per scientiam infusam cognoscebat omnia cognoscibilia ab homine per lumen intellectus agentis: & omnia quæ per reuelationem hominibus innotescunt.q.11.1.o.pag.79.
Et per eã poterat cognoscere substantias separatas. q.11.1.2.pag.79.
Et etiam omnia singularia.q.11.1.3.pag.ead.
Anima Christi in verbo non comprehendit diuinam essentiam.quęstione.10.1.o.pag.36
Cognoscit tamen in eo omnia quę quãdoq; sunt,& etiã hominũ cogitatus:nõ autẽ omnia quæ sunt in potentia Dei.q.10.2.o.pa.75
Cognoscit etiam in verbo omnia quæ Deus nouit scientia visionis. quęstione 10.2.2.pag.75
Et scit in eo infinita in potentia:non autem in actu.q.10.3.o.pa.76
In verbo etiam cõprehendit essentiam omnis creaturæ, & quicquid est in potentia eius.q.10.2.3.pag.75
Anima Christi.ver.Potentia.
Animal duplex,scilicet verum,& phantasticum.q.59.7.c.pag.195.
Animalia in veteri lege propter suam teneritudinem ante octo dies non offerebantur.q.13.2.c.pag 87
Annihilare soli Deo conuenit.q.13.2.c.pag.87
Annuntiatio Christi conuenienter facta fuit beatę virgini.quęstione 30.1.o.pag.135
Annnutiatio Christi conuenienter facta fuit per angelum. quæstione 30.2.o.pag.156.
Facta fuit conuenienter in specie & visione corporali.q.30.3.o.p.157
Et conuenienti modo & ordine.q.30.4.o.pag.ead.
Annuntiationis Dominicę euangeliũ exponitur. q.30.4.o.pag.ead.
Ant equam,quid importet.q.28.3.1.pag.151.
Antichristus non erit vnitus diabolo in persona.q.8.8.c.1.pag.68
Antichristus erit caput malorum ominium.q.8.8.o.pag.ead.
Apertio ianuę regni cœlorum est remotio impedimẽti gloriæ. quę. 39.5.8.pa.194.& q.49.5.o.pag.236.& q.69.7.o pag.383
Apostoli nullũ sacramentũ instituerũt.q.64.2.o.p.201.&.72 1.1.p.333
Apostoli ministrantes sacramenta,vtebãtur aliqua forma verborum tradita à Christo.q.72.4.1.pag.335
Apostoli multa tradiderunt occultè non in scriptis, vt formas sacramentorum

mentorum.q.25.3 4.pag.129.& q.72.4.1.pag.335
Apostoli sunt baptizati baptismo Christi,à Christo.q.38.6.2.pa.116. & q.84.7.4.pag.405
Apostoli baptizabant per alios:sed prędicabant per se.q.67.2.1.q.311
Apostoli cõfirmati sunt à Christo sine materia.q.72.2.1. & 4.1.p.334
Apostolis missio spiritussãcti facta est in specie linguæ igneæ.q.39.6. pag.311.& q.72.2.1.pag.334.
Apparitio differt à missione visibili.q.39.8.1.pag.196
Apparitio Christi postquam resurrexit,legitur facta duodecies.q. 55.3.3.4.pag.257.& q.85.5.6.pag.402
Apparuit Christus in alia effigie.q.55.4.o.pag.257
Apparuit Christus post resurrectionem.q.55.6.c.pag.259
Apparuit Christus quibusdã post ascensionem in specie propria.q. 57.6.3.pag.665
Appetitus cõcupiscibilis & irascibilis obedit imperio rationis. q.15. 2.1.pag.93.& q.19.2.c.pag.221
Appetitus sensitiuus inquantum dicitur rationalis.q.18.2.pag. 116
Appropriatur vnitas patri,æqualitas filio,nexus verò spiritussancto. 58.2.3.pag.166.
Aqua habet multas proprietates.q.66.3.c.pag.302
Aqua pluuiæ vnde generetur.q.66.2.5. pag.302
Aqua vera exiuit de latere Christi in cruce. q.66.4.3.pag.302
Aqua benedicta non est sacramẽtum:sed dispositio ad sacramenta delens venialia.q.65.1.6.8.pag.298
Aqua benedicta ad quid datur.q.71.2.3.pag.332
Aqua nõ benedicta benedictę addita, tota fit benedicta. q. 77.8.3. pag.364
Aqua debet poni in calice,& parum.q.74.8.o.pag.347
Aqua non permixta vino cõficitur licet nõ apponens peccet.q.74. 7.o.pag.347.&.q.83.6.4.pag.403
Aqua artificiali in vino posita(licet fieri nõ debeat) cõficitur:non autem in pane.q.74.7.3.pag.347.
Argumentum dicitur dupliciter,scilicet ratio rei dubię: & signum euidens sensibile.q.55.5.c.pag.258
Ars non potest inducere formam substantialem:nisi virtute naturæ. q.75.6.1.pag.357.
Artis forma,est similitudo vltimi effectus intenti ab artifice.q.78.2. c.pag.374
Artificialium formę,sunt accidentia.q.66.4.c.pag.303
Ascendere in cœlum fuit conueniens Christo.q.57.1.6.o.pag.261
Ascendit Christus secundum vtranque naturam. q.37.2.o.pag.189
Ascendit Christus propria virtute vtriusque naturæ.q. 57.3.o.pa.263
Ascendit Christus super omnes cœlos:& super omnem creaturam. q.57.4.5.o pag.263
Ascendenti Christo accreuit gaudium, quo ad modum:non autem quo ad essentiam glorię.q.57.1.2.pag.262.
Ascensio Christi trãscendebat cõmunem hominũ notitiã.q.55.2.2. pag.256
Nec statim post resurrectionem facta fuit propter fidem cõfirmandam.q.5.1.4.pag.43
Nec fuit in instanti.q.57.3.3.pag.263.
Ascensio Christi. fuit causa nostræ salutis.q.57.6.pag.264
Et aperuit nobis paradisum quo ad locum:nõ quo ad visionẽ.q.47. 5.4.pag.236
Ascensio Christi.ver.Conuersatio. Christus.
Asimilari possumus tripliciter filio Dei.q.23.3.c.pa.132
Asimilatio talis per charitatem perfecti rationem adoptionis.q.23. 3.c.pag.132
Assumere dicit actum assumentis,& terminũ.q.31.2.4.c.pag.26
Assumere proprię conuenit personæ,& nõ naturę.q. 3.1.2.3.o.p.26
Assumere qua ratione naturæ cõuenit.q.3.2.o.pag.27
Assumere natura posset abstracta personalitate.q.3.3.o.pag.29
Assumere posset Deus naturam angelicam,sine corruptione personalitatis angelicæ.q.4.1.3.pag.36
Assumere & incarnari potest cõuenire cuilibet personæ sine alia.q. 3.4.5.o.pag.30
Assumere naturam humanam in omnibus suis suppositis,nõ fuit cõueniens.q.4.5.o.pag.42
Assumens non est assumptum,vniens verò est vnitum.q.2.8.c.pag.20
Assumens scilicet persona est vniens:sed nõ ecõuerso.q.2.8 .2.p.20
Assumi conuenit naturæ,non personæ.q.4.1.pag.35
Assumi potest eadem natura numero à tribus personis.q.3.6.o.p.32
Assumi possunt duę naturæ humanę ab vna persona.q.3.7.o.pag.39
Assumi non debuit natura humana immediatè in Adã.q. 4.6.2.p.43
Assumi conuenit naturę humanę ratione sui & non ratione suppositi, ideo non conuenit deo.q.16.4.3.pag.102.
Assumpta est natura humana & vnita,natura diuina est vnita,sed nõ assumpta.q.2.8.c.pag.20
Assumpta est natura humana in iadiuiduo.q.2.2.3.p.12. & 5.2.p.16.
Assumpta est natura humana cõuenienter de ſt.rpe Adę.q.4.6.o.pa. 43..q.31.1.o.pag.158.
Assumpta est à filio dei caro mediante anima:& anima mediãte spiritu.q.6.1.2.o.pag.46.
Assumpta est caro Christi de Adam,de Dauid, & Abraham. q.31.1.2. o.pag.158
Assumpta est anima Christi & creata in eodem instanti. q.6.3.4.o. pag.48.q.33.1.2.o.pag.158
Assumpta nõ fuit columba in vnitatẽ personę spiritussancti.q.39.6. 2.7.c.pag.194
Assumptam fuisse naturam humanam à verbo dei accident aliter,est hęreticum.q.2.6.c.pa.17
Assumptæ sunt partes mediante toto ordine intentionis : sed econuerso ordine exequutionis.q.6.5.o.pag.50
Assumpsit filius dei naturam humanam cum omnibus perfectionibus suis.q.9.1.c.pa.66.& q.18.1.2.o.pag.115
Assumpsit Deus conuenienter carnem de muliere. quęst.31.4.o.pagina 160
Assumpsit filius Dei animam rationalem.q.5.3.4.o.pag.45
Assumpsit Christus corpus de muliere,& non attulit ipsum de cœlo. quęst.5.2.o.pag.44
Assumpsit Christus verum corpus, & non phãtasticum. quæstione 5. 1.o.pagina.43
Assumpsit Christus naturam humanam integram & perfectam. quęstione 9.1.c.pag.66.& q.18.1.2.c.pag.115
Assumpsit Christus partes vnitas.q.2.5.c.pag.16
Assumpsit Christus omnes defectus naturales corporis, communes toti naturæ humanæ, sed nullum defectum contraxit.quæstione 14.o.pagina 89.
Nec aliquẽ defectum animæ assumpsit aut contraxit.quęstione 15.o. pag.92 & quæst.31.7.o.pag.92.
Assumptibilis est tantùm natura humana secundum congruentiam: quęlibet verò natura de potentia Dei absoluta. quæstione 4. ad primum.pagina 35
Assumptio dicit actionem vel passionem, secundum quòd diuersimodè aliqua respicit:& differt ratione ab vnione & incarnatione. quæst.2.8.o.pag.20
Assumptio naturæ humanę conuenientius facta est ad filium, quàm ad patrem vel spiritum sanctum.q.3.8.o.pag.34
Assumptio Christi non fuit tantùm per inhabitationem gratiæ.quęstione 6.c.pag.17
Assumptis duab⁹ naturis humanis ab vna persona, illa persona esset tãtum vnus homo.q.3.7.2.pag.34.
Assumptus non fuit homo à filio Dei.q.4.3.o.pag.40.
Aue Maria exponitur vsque ad ly & benedictus. quæstione 30.4.o. pagina 157
Auersio & conuersio est in omni peccato mortali. quæst. 86.4.c.pagina 409.& quæst.88.pag.412
Augmentum formarum dupliciter terminatur.q.7.12.c.pag.60
Aures.ver.Baptizatus.Exorcismus.
Azymus panis puritatẽ significat,& tamẽ Græcus in eo conficiens peccaret.q.74.c.pag.343

Baptismata Phariseorum erant vana.q.38.1.3.pag.189
Baptismus Ioannis fuit conueniens.q.38.1.o.pag.ead,
Baptismus Ioan.nominatur ab ipso.q.38.2.1.pag.189
Baptismus Ioan.non erat per le sacramentum, sed quasi quoddam sacramentale disponens ad baptismum Christi : ideo aliqualiter pertinebat ad legem Christi.q.38.1.1.pag.ead.
Baptismus Ioann.fuit à deo quo ad ritum, & à Ioanne quo ad effectum.q.38.2.o.pag.ead.
Baptismus Ioann. non fuit commendatus aliquo præcepto in sacra scriptura: quia parum erat duraturus.q.38.2.3.pag.180
Baptismus Io.erat pręparatorius ad baptismũ Christi q.38.1.3.o.p.188
Baptismus Io.erat quasi protestatio,& professio pœnitentiæ, quam conferebat baptizando.q.38.3.1.pag.190
Et non imprimebat characterem.q.38.6.c.pag.116
Nec in ipso remittebantur peccata.q.68.6.1.pag.319
Nec conferebat gratiam.q.38.3.o.pag.189
Nec ad ipsum admittebantur pueri,nec gentiles.q.38.4.3.pag.190
Baptismus Ioan.fuit præparatorius ad baptismum Christi, per exercitium actus.q.70.1.3.pag.329
Et cessauit Ioanne incarcerato.q.38.5.o.pag.190
Baptismus est sacramentum necessarium simpliciter, & absolutè. q. 65.4.c.pag.100
Baptismus pluribus,sub his verbis collatus, ego baptizo vos est baptismus:sed non fieri debet nisi necessitas cogat.quæ.66.5.4.pag. 303.&.q.67.6.1.pag.313
Baptismus non dicitur reiterare si ille de quo dubitatur an sit baptizatus sub hac forma baptizetur:si non es baptizatus ego te baptizo.q.66.9.4.pag.306
Baptismus põt fieri p aspersionẽ, effusionẽ & immersionẽ in aqua: & quo modo trina immersio non est de necessitate:aut debeat esse intenta vel non.q.66.7.8.o.pa.306
Baptismus quo ad solennitatem habet tẽpus determinatum. q.66. 10.1.pa.309
Baptismus non debet iterari.q.66.9.o.pag.308.
Baptismus est sacramentum maximę necessitatis:& sine eo aut re,aut

voto suscipiendi si casu preseruatus morte, melius potest saluari. q.68.1.2.0.pag.317
Baptismus fuit institutus quo ad ipsum sacramentum in baptismo Christi: & eius necessitas quo ad vsum indicta fuit post passionem & resurrectionem.q.66.2.0.pag.301
Baptismus est protestatio & sacramẽtum fidei.quest .66.1.1.pag.301. & quæst.68.1.1.pag.316
Baptismus solenniter celebratus, debet sumi à presbytero curato, vel eius vicario.q.67.4.2.pag.312
Baptismus debet differri in adultis,ad probationem,institutionem, & resurgentiam:non autem in pueris.q.68.3.0.pag.318
Baptismus est ianua omnium sacramẽtorum.quæst.68.6.c. pag.319. & quest.63.3 pag.341
Baptismus aperit ianuã regni cœlestis.quæstio. 39. 5.0. pagina 326. & quæst.69.7.0.pag.394
Et per ipsum habemus introitum in regnum Dei.quęstione 39.5.c.5. pag.194.& quęstione 66.2.3.pag.326
Et habet vim illuminatiuam & fœcundatiuam ad bona opera. quæstione 66.5.0.pagina 304.
Baptismus & circuncisio conferebãt gratiã,sed baptismus copiosiorẽ,& ex sua virtute vt instrumentũ passionis Christi iam perfectę, circuncisio verò vt signum futuræ.quęst.70.4.c.pag.330.
Baptismus si fuisset ante passionem Christi, non introduxisset in regnum cœlorum.quæst.67.7.2.pag.326.& quęst,70 4.4.pag.331
Baptismus cõtinet perfectionem salutis,nõ autẽ circuncisio,ideo baptismus omnibus populis proponitur, circuncisio verò soli populo Iudæorum data est.quæst.70.2.3.pag.339
Baptismus continet virtutẽ Christi, quæ est vniuersalis causa salutis omnium,& remissionis omniũ peccatorũ.q.70.2.4.pag.ead.
Baptismus incorporat Christo corporaliter, fides autem mentaliter. quęstione 69.5.1.pagina 325
Baptismus est sacramentum passionis & mortis Christi.quæstione 73.3.3.pagina 341
Baptismus cõfigurat Christo passo & resurgenti inquantũ per ipsum homo moritur peccato, & incipit nouam vitam. q.66.2.c.pa.302
Baptismus datus à meliori non est melior. quæstione 64.1.2. pagina 390.& quæstione 81.6.2.pagina 398
Baptismus impedit peccata futura ne fiant.q.68.3.3.pag.318
Baptismus principaliter datur contra peccatum originale.quęstione 66.9.c.pagina 308
Baptismus delet omnem culpam originalem, & mortalem,& quandoque venialem.quæst.69.1.0.pag.323.& quæst.87.1.2.pag.411
Baptismus statim tollit culpam originalis peccati, & pœnã carentiæ visionis diuinę,quæ respiciunt personam:non autem pœnalitates respicientes naturam.quęstione 69.3.0.pag.324
Baptismus absoluit ab omni pœna. quęstione 68.5.0. pagina 318. & quæstione 69.2.0.pag.324
Baptismus triplex, scilicet sanguinis, flaminis, & fluminis. quæstione 66.1.1.pagina 309
Baptismus sanguinis liberat ab omni culpa & pœna.quæst.68.2.2.pagina 317.& quæstione 87.1.2.pag.411
Baptismus.ver.Apostoli.Chrisma.confirmatio.Eucharistia.Fides.Immersio.Sanctificat.Sanctificatio.Vnctio.Vox.
Baptismi diuersæ diffinitiones.quę.66.1.0.pag.301
Baptismi forma quæ fit,secundum Latinos & Græcos.quæstione 60. 8.c.pag.276.& quęst.6.6.5.0.pag.305.& quęst.67.6.c.2.pag.304
Baptism: formę addendo,& beatę Mariæ,quasi aliquid operetur nomen eius,nihil agitur:si verò intendatur tantùm quòd oratio eius prosit baptizato,valet. quęst.60.8.c.pag.276
Baptismi formę intertruptio q̃ baptizantis intẽtionẽ intercipit,tollit sacramentũ baptismi: quæ verò baptizantis intentionẽ nõ discõti nuat,sacramentũ baptismi non tollit.60.7.3.8.0.pag.275.
Baptismi materia est aqua etiã qualitercunque transmutata dummodo non soluatur eius species.q.66.1.3.4.0.pag.ead.
Baptismi materia,nõ est aqua rosacea,vel alchimica, sed bene aqua pluuialis.quęstione 66.4.5.pag.303
Baptismi materia remota est aqua : proxima verò est ablurio. quæst. 66.5 3.pagina.304.
Baptismi sermo dirigitur non solùm ad homines, sed etiam ad creaturas insensibiles.quęst.66.5.3.pag.304.
Baptismi ritus & solẽnitas non sunt de necessitate, sed fiunt ad deuotionem,& institutionem, & contra dæmones.q.66.10.c.pag.308
Baptismi causa duplex,scilicet principalis,id est trinitas,& instrumentalis,id est minister.quæst.66.5.c.pag.304
Baptismi causa principalis est passio Christi respectu ministri,quę tñ est causa instrumẽtalis respectu sanctæ trinitatis.q.66.5.5.pag.304
Baptismi proprius minister est sacerdos,non autem diaconus,nisi in necessitate.q.67.1.2.0.pag.310
Baptismi effectus duplex,scilicet character & gratia.quęstio. 68.8.c. pagina 321.& quęstione 69.10.c.pagina 328.
Baptismi effectus duplex, scilicet per se,id est generatio in vitam spiritualem & per accidens,id est quẽ diuina virtus in eo miraculosè operatur.quæstione 69.8.c.pag.327
Baptismi efficacia est à passione Christi,& à spiritu sancto.quęstione 66.10.1.& 11.pagina.309.& quæstione 69.1.0.pag.223.
Baptismi principalis effectus est delere peccata. quæstione 39.5.c. pagina.104.& quęstione 79.5.1.pagina.382
Baptismi sacramentum sine charitate est opus Dei:ideo nõ est opus mortuum in ficto. quęstione 69.10.1.pagina.328
Baptismum recipiens vel alia sacramenta à ministro malo non pręciso non peccat,nisi communicet ei in peccato.q.64.6.2.pag.294
Baptismum præcedit catheciſmus.q,71.1.0.pag.321
Baptismo Ioannis Christus voluit baptizari.q.39.1.2.0.pag.192.
Baptismo facto in mari, illa tantùm aqua consecratur quæ venit ibi in vsum.q.74.1 3.pag.344
Baptismo homines adoptantur in filios Dei.q.39.8.3.pag.196
Baptismo homo generatur ad vitam spiritualem. quæstione 66.3.c. pagina 302.& quæstione 67.3.7.c.pagina 312
Et fit membrũ Christi,& incorporatur ei. q.68.1.c.1.&.5.c.1.pag.316
Et in morte Christi baptizatur,& cõmoritur & ei sepelitur.q.49.3.2 pag.235.&.q.51.1.c.pag.241.&.q.68.5.7.c.pag.319.
Baptismo fit remissio culpæ.q.39.2.& 3.pag.192.
Baptismo fomes mitigatur.q.66.3.c.pag.320.& q.69.4.3.pag.325
Baptismo non remouetur fictio,led per pœnitentiã sequentẽ.quęst. 69.9.2.& 10.2.3.pa.327
Baptizandi sunt pueri.q.68.9.0.pag.321
Baptizãdi nõ sunt pueri infideliũ inuitis parẽtibus. q.68.10.0. p.322
Baptizandi puerum causa,mater nõ debet occidi:sed mortua potest aperiri viuente prole in vtero.q.68.1.3.pag.223
Baptizandi sunt amentes & furiosi à natiuitate & continuè, non autem alij,nisi quando habentes vsum rationis hoc volunt.quęstione 68.12.0.pag.ead.
Baptizandi non sunt dormientes,nisi propter periculum,& prius voluerint.p.68.1.2.3.pag.317
Baptizando si baptizandus moriatur, salutem consequitur propter desiderium baptismi.q.68.2.0.pag.ead.
Baptizando nõ dicitur in nominibus:sed in nomine.q.66.5.6.304
Baptizandis adultis,fides est necessaria quo ad gratiam,non quo ad characterem.q.68.8.0.pag.221
Baptizandus habens vsum rationis tenetur habere rectã fidem & cõtritionẽ quo ad remissionẽ peccatorum, intentionẽ verò quo ad sacramentum.q.68.7.2.pag.320.& q.86.2.1.pag 409
Baptizans malus existens peccat mortaliter, nisi in necessitate & fine solennitate.q.64.6.3.pag.294
Baptizare in nomine trinitatis non sufficit , nisi trinitas exprimatur. quæst.66.6.0.pag.306
Baptizare in nomine genitoris,vel si proferantur alia nomina personarum propria,nihil agitur.q.60.7 2.pag.275.& q.66.5.7.304
Baptizare in nomine Christi non est baptismus, nisi reueletur sicut apostolis.quæst.66.6.0 pag.305
Baptizare potest tam masculus quàm fœmina in necessitate, si desit minister aptior.q.67.3.4.5.0.pag.312
Baptizare potest in necessitate,qui non est baptizatus etiam infidelis,dummodo in forma ecclesiæ baptizet.q.67.5.0 pag.ead.
Baptizare seipsum non licet, tamen propter fidem & desiderium suscipiendi baptismum,saluaretur. q.66.5.4. pag.304.& q.68.2.7.0. pag.317.& q 82.4.2.p.397
Baptizari tenentur omnes.q.68.1.2.0.pag.316.
Baptizari possunt plures ab vno, si sit necessitas : plures tamen non possunt eundem baptizare.66.5.4.pag.304.& q.67.6.0.pag.313
Baptizari nõ debet manẽs in proposito peccandi.q.68.4.0.p.318
Baptizari nõ debet puer existens in vtero matris.q.68.11.0.pa.322
Baptizari debet puer apparente aliquo membro,si imminet periculum,tamen rebaptizandus est,nisi sit caput.quęst.66.7.3.pag.306 & quæstione.68.11.4.pag.323
Baptizari non debent bruta animalia.q.68.12.2.pag.ead.
Baptizati sunt multi à Ioanne,præter Christum: non autem omnes. quæst.38.4.0.pag.189.
Baptizati baptismo Ioannis,baptizari tenebantur baptismo Christi. quæst.38.6.0.pag.116.
Baptizati tenentur restituere malè ablata.q.68.5.3.pag.319
Baptizari ab hæreticis in forma ecclesiæ non debent rebaptizari. quæst.66.9.2.pag.208
Baptizatis rite etiam pueris conferuntur gratia & virtutes. quęstione 69.6.0.pag.316
Baptizatis pueris æqualis gratia confertur , sed adultis inæqualis,secundum gradus deuotionis. quęstione 69.8.c.pagina 317.& quęstione 89.2.2.pagina 381
Baptizatis fit triplex vnctio.q 66.10.2.p.309.& q.72.11.3.pa.309
Baptizatis datur vestis alba.q.66.10.3.pag.ead.
Baptizato Christo, nullus ipsum de fonte suscepit , quia non est baptizatus vt ipse regeneraretur, sed vt alios regeneraret, ideo non indiguit pędagogo.q.67.7.1.pag.312
Baptizato Christo aperti sunt cœli.q.39.5.0.pag.194
Et audita est vox patris.q.39.8.0.pag.196.& q.45.4.0.pag.216
Et apparuit spũs sanctus in specie columbæ.q.39.6.0.pag.194

Baptizatorum à Ioanne Christus nec primus nec vltimus debuit esse.q.39.3.4.pag.193
Baptizatus fuit Ioannes à Christo.quæstio 38.6.3. pag.193
Baptizatus fuit Christus in Iordane,quia per ipsum fuit introitus in terram promissionis.q.39.4.0.pag.193
Baptizatus debet leuari de fonte ab aliquo,& à docto in diuinis imminente periculo.q.67.7.0.pag. 314
Baptizatus instrui debet de fide à leuante de fonte si sint inter infideles,vel nisi parentes suppleant.quæstio.67.8.0.pag.315
Baptizatus adscribitur ad duo,scilicet ad aggregationem fidelium, & ad sacramẽtorum participationem.q.63.6.c.pag.289.& q.66.2.c. pag.301.&.q.70.1.c.pag.329
Baptizatus participat totaliter virtutem passionis Christi,& consequitur remissionem reatus totius pœnæ. quæstione. 88.4.3. pagina.410
Baptizatus baptismo fluminis consequitur omninm peccatorum remissionem.q.69.1.2.pag.323.& q.69.2.pag.324
Baptizatus linitur sputo in auribus & naribus:& sal in os eius mittitur.q.71.2.3.c.pag.332
Battho.miraculosè occultabat se,& se ostẽdebat sicuti volebat.q.54. 1.2.pag. 252
Beatitudo hominis perfecta consistit in visione Dei per essentiam.q. 52.5.c.pag.247
Beatitudo est principaliter in anima,secundario in corpore.q.15.10. 0.pag 98
Beatitudo animæ redundat in corpus. quæstione. 57.3. c. pagina 218
Beatitudo est naturaliter appetibilis.quæstione decimaoctaua,1. 3. pag.115
Beatitudinem ante passionẽ Christi nullus potuit habere, licet sancti patres meruerint eam per fidem passionis Christi quo ad propriam personam non quo ad naturam communem.quest 49.5.1. pag.236
Beatorum dignitas in anima & in corpore erit secundum gradus meritorum,non secundum diuersitatem sexus.quæstione.55.1. 3. pag.255
Beatorum gloria excedit omne bonum præsentis vitæ.quæst.46.6. 3.pag.221
Beneficia Dei tota singulis hominibus sunt exhibita. quæstione 1.4. 3.pag.8
Bibere pluries in die non frangit ieiunium. quæstione 80.8.4.pagina 390
Blasphemia in spiritum sanctum quæ dicitur finalis impœnitentia est peccatum omnino irremissibile:illa verò quæ est ex cetta malitia, aut ipsius spiritussancti dicitur non remitti spiritussancto , de facili.q.16.1.3.pag.100
Bonitas Dei est sua essentia.q.1.1.c.pag.2
Bonum duplex,scilicet commutabile: & incommutabile.quæst.86. 4.c.pag.410
Bonum duplex.scilicet simpliciter,& secundumquid. quæstio.11.5.3. pa 82.
Bonum plura requirit ad sui constitutionem, quàm malum.q.90.2. 4.pag 426
Bonum vnius hominis continuatur alteri per charitatem:& per intẽtionem facientis.q.82.6.c.3.pag.398
Bona exteriora sunt bona secundaria non autem principalia.q.15.6. 2.pag.96
Bona spiritualia possunt simul à pluribus possideri,non autem corporalia.q.23.1.3.pag.131
Brutum ver ,Baptizari.Euchatistia.Miracula.
CAducus morbus impedit à celebratione.quæstione 82.10.ad 3. pag.399
Caym verbum reprobatur.q.84.10.c.pag.407
Calix debet esse de auro,vel argento,vel stanno.quæst.83.3.6.pagina 400
Calor disponens ad formam ignis , manet post aduentum eius quasi quidam effectus talis formæ. quæstione 2.3.ad secundum. pagina 14
Calor & aliæ qualitates tangibiles erunt in corpore glorioso ex natura sua.q.54.2 2.pag.253
Caluariæ locus dicitur communis locus decollatorum,non à capite Adæ ibi sepulti.q.46.10.3.pag.224
Capacitas duplex,scilicet naturalis potentiæ & obedientialis.q.1.3.3 pag.6
Caput ad alias partes corporis habet ordinem perfectionem,& virtutem influendi.q.8.1.8.c.p.63
Caput influit in alia membra dupliciter,scilicet intrinsecè & extrinsecè.q.8.6.7.8.c.pa.66
Caput est à quo virtus,motus & gubernatio ceterorum membrorũ dependet.q.8.1.c.pag.63.
Caput est in quo vigẽt omnes sensus.q.8.1.c.p.63.& q.66.7. 3.p.306
Caput ecclesiæ hominũ,& angelorũ est Christus. q.8.1.2.3.4. o.p.63
Caput esse ecclesiæ est proprium Christo.q.8.6.0.pag.66
Caput malorum est diabolus.q.8.70.pag.67
Caput esse malorum conuenit Antichristo.q.8.8.0.pag.68
Caput ver.Angelus
Character est spiritualis potestas ad aliquas sacras actiones ordinata.q.63.2.0.pag.205.& q.72.5.c.pag.336
Character non est propriè in genere nec in specie: sed reductiuè quæst.63.2.c.pag.205.
Character est sacramentum , & res sacramenti. q. 63.3.2.6.3. p.205.
Et habet rationem signi,ratione sacramenti sensibilis, & ratione cõ figurationis.q.63.1.2.& 2.4.pag.204
Et est participatio sacerdotij Christi.q.63.3.c.pa.205
Et indelebiliter manet in anima.q.63.0.pag.289.
Character non fuit in Christo.q.63.5.c.pag.ead.
Et tamen Christus est character patris.q.63.1.2.pag.285
Character baptismi est alius à charactere confirmationis & ordinis. quęst.63.6.0.pag.289.& q.72.5.c.pag.336.
Character baptismi est potentia passiua, confirmationis autem & ordinis est potentia actiua.q.63.2.c.pag.286
Character est à solo Deo tanquam à principali agente,sed ab homine sicut à ministro.q.64.1.c.pag.290
Character sacramentalis est propriè character Christi.quęstione 63. 3.0.pagina 287
Character secundum omnes imprimitur in quibusdam sacramentis. quęst.63.1.0.pag.285
Character imprimitur solum in sacramentis nouæ legis. quęstione 62.6.3.pag.284.& q.63.1.3.pag.285
Character imprimitur solum in tribus,scilicet in baptismo,confirmatione,& ordine.q.63.6.0.pag.289
Character est potentia spiritualis.q.63.2.c.pag.285
Characterе deputantur fideles ad actus conuenientes præsenti ecclesiæ.q.63 1.2.& 2.c.pag.295
Character est in anima sicut quædam virtus spiritualis & instrumentalis emanans à deo.quæstio.63.2.c.& 5.1.2.pag.285.& quęstione 64.1.c.pag.290
Character est subiectiuè in posteriora animæ & non immediatè in essentia eius.q.63.4.0.pag.288
Character.ver.Baptismus.Milites.Sacerdos.Sacramenta.
Character bestiæ est obstinata malitia,vel professio illiciti cultus.q. 63.3.3.pa.287
Characteris diffinitio.q.63.3.0.pa.287
Characterem baptismi non habens:nullum alium potest recipere.q. 72.6.0.pag.336
Characterem ordinis vel baptismi:nec ordinans,nec baptizans potest auferre.q.82.8.2.pag.398
Charitas quantũcunque minima potest resistere cuilibet tentationi. q.61.6.3.pag.284.& q.70.4.c.pag.336
Charitas datur secundum mensuram subiecti.quæst.69.8.3.pag.327
Charitas non potest esse sine gratia.q.79.1.c.pa.324
Charitas de se preseruat à peccato:sed habens eam peccat ex mutabilitate liberi arbitrij.q.79.6.2.pag.383
Charitas imperat omni virtuti:ideo potest dici virtus generalis. q. 85.2.1.pag.407
Charitatis præcepta : fundant omnia præcepta moralia. q.47.2.1. pag. 257
Charitatis actus est duplex,scilicet elicitus & imperatus. quę.85.2.1. pag.407
Charitatis effectus est vita spiritualis & dei coniunctio. quæstio.89. c.pag.405
Charitatem vel gratiam nullus potest cognoscere se habere per certitudinem.q.80.4.5.pag.287
Caro dicitur tripliciter,scilicet natura, culpa, & corruptio carnis.q. 54.3.1.pag.254
Catheciſmus est quoddam sacramentale pertinens ad solennitatem baptismi.q.67.3.2.pag.311
Catheciſmus pertinet ad sacerdotem principaliter, ad lectorem verò secundario.quæstione.67.3.2.pagina.311. &.quæstione.71.4.0. pagina.332
Catheciſmus est instructio credendorum explicitè , præcedens baptismum.q.71.1.0.pag.328
Catheciſmus.ver.Instructio.
Cathecizandi sunt pueri.q.71.1.2.3.pag.331
Causa proxima est à qua denominatur effectus. quæstione.4.1.1.pagina.36
Causa alicuius effectus dupliciter , scilicet directè ad illum agendo, & indirectè non impediendo cùm possit.quæst. 47.1.c. pag.226
Causa naturali, & sufficienti posita ponitur effectus , sed non posita causa voluntaria.q.56.1.c.pag.260
Causa continet effectum multis modis. quæstione.62.3.c.&.4.c.pagina.281
Causa primò operatur in sibi propinquius,& per illud in alia.quæst. 56.1.c.pag.260
Causa efficiens non potest esse posterior effectu ordine deuotionis, sicut finalis.q.62.6.c.pag.284

Causa principalis nõ potest propriè dici signum sui effectus:sed tantum causa instrumentalis.q.62.1.1.pag.280
Causæ principali alsimilatur effectus:non causæ instrumentali.quæstione 62.1.c.pag.279
Cæcus miraculosè illuminatus,naturaliter videt.q.77.4.3.pag.362
Cæli partem non oportet esse superiorem Christo, sed Christus & corpora gloriosa sunt supra omnes cœlos.q.57.4.c.1.pag.263
Cœna Christi fuit luna quartadecima: sed passio eius fuit luna quintadecima.q.44.4.2.pag.210.&.q.46.9.1.pag.223
Cœna.ver.Eucharistia.
Centurio & Petrus reueriti sunt Christum ex humilitate: Zachæus autem ex amore.q.80.10.3.pag.392
Chrisma benedici debet ab episcopo in cœna Domini. quæstione 72.3.6.&12.3.pagina 335
Chrisma non est de necessitate baptismi, sed quodammodo perficit ipsum.q.66.10.2.pag.309
Chrisma admixtum aquę,nõ tollit quin in ea possit fieri baptismus. quæstione 66.4.2.pag.303
Chrismate signatur in fronte confirmandus duplici ratione.quæstione 72.9.c.pagina 338
Cibi vsus de se non est peccatum: aliquis tamen prohibetur propter significationem.q.40.4.2.pag.199
Cicatrices apparebunt in corpore Christi in iudicio. quæstione 54.4.c.pagina 255
Cicatrices cum quibus Christus surrexit, semper erunt in corpore eius fulgentes.54.4.0.pag.ead.
Cicatrices semper erunt in corporibus gloriosis martyrum. quæstione 54.4.c.pagina ead.
Circuncisio erat sacramentum preparatorium ad baptismum:minus tamen expressè figurans eum quo ad exteriora,quàm columna nubis,& transitus maris rubri,quæ tamen non erant sacramenta. quæst.70.1.2.pag.329
Circuncisio erat præparatoria baptismi quo ad professionem fidei, baptismus verò Ioannis quo ad exercitium actus. quæstione 70.1.3.pagina.329
Circuncisio erat quædam professio fidei Christi: aggregans antiquos collegio fidelium præparatoria & figura baptismi. quæstio. 70.1.2.0.pag.ead.
Circuncisio est quędam protestatio legis implendæ. quæstione 40.4.c.pagina 199
Et erat necessaria ad distinctionem, & significationem. quæstione 70.1.0.pagina 329
Et debuit differri vsque ad tempus Abrahæ. quæstione 70.2.0.pagina eadem.
Et debuit dari ante legem Moysi.q. 70.2.2.pag.ead.
Et necessariò fiebat octauo die, non autem ante etiam imminente morte.q.70.3.3.pag.ead.
Et prętermittentes eam in deserto excusabantur: nisi ex contemptu prętermisissent.q.70.4.3.pag.330
Nec fit nunc nec antiquitus, cum cultro lapideo:nisi in quibusdam famosis circuncisionibus.q.70.3.2.pag.ead.
Circuncisio necessariò fiebat in membro generationis. quæstione 70.3.1.pag.eadem.
Et data fuit soli populo Israel.q.70.2.3.pag.329
Et solis maribus data fuit.q.70.2.4.0.pag.ead.
Circuncisio conferebat gratiam, quo ad omnes effectus positiuos, & priuatiuos.q.62.6.3.pag.283.& q.70.4.0.pag.330
Et non imprimebat characterem, nisi in corpore. quęstio 70.4.c. pag.330.& quęst.71.3.3.pag.330
Circuncisio si post passionem Christi haberet locum, introduceret in regnum.q.70.4.4.pag.331
Circuncisio principaliter tollebat peccatum originale,& consequenter quodlibet aliud.q.70.4.0.pag.330
Sed ante circuncisionis institutionem, homines saluabantur per solam fidem.q.68.1.1.pag.316.&.q.70.4.2.pag.330
Circuncisionem nõ habentes si in deserto mortui sunt, eadem ratio est de his,& de eis qui moriebantur ante octauum diem tempore legis.q.70.4.3.pag.331.
Circuncisus est Christus multiplici ratione. quæstione 37.1.0.pagina 180
Circuncisio.ver.Iustificatio.
Clamor Christi in cruce fuit miraculosus. q.47.1.2.pag.226.
Claritas corporis glorioši erit à gloria animæ.quęstione 45.2.c. pagina 214.& q.54.2.1.2.pag.253
Claritas Christi transfigurati fuit claritas gloriæ quantum ad essentiam,sed non quantum ad modum essendi:quia non fuit per modum permanentis.q.45.2.0.pag.214
Claritas vestimentorum Christi significat clariratem sanctorũ. quęstione 45.2.3.pag.ead.
Claritate tantùm,fuit transfiguratio Christi,& non secundum aliam dotem.q.45.1.3.pag.213
Claritatem sui corporis beati possunt ostendere & occultare.q.54.1.2.3.&.2.1.pag.252
Clauium vsum non habent schismatici, hęretici, suspensi,degradati, excommunicati.q.64.2.3.pag.296.& q.82.9.0.pag.399
Clausio paradisi duplex, scilicet per peccatum originale, & actuale. quęst.52.5.c.pag.247
Cognitio est duplex, scilicet naturalis & per gratiam. quæstione 35.1.c.pagina 255
Cognitio est duplex,scilicet inueniendo & addiscẽdo. q.9. 4.1.pa.73
Cognitio singularium pertinet ad perfectionem animę intellectiuę, secundum cognitionem practicam.q.11.1.3.pag.79
Cognitionis perfectio duplex, scilicet ex parte cogniti, & ex parte cognoscent:s.q.10.4.1.pag.78
Cognoscitur vnũquodq; inquantum est in actu.q.10.3.c.pag.76
Columba habet septem proprietates, quibus septem dona spiritus sancti designat.q.39.6.4.pag.195.
Columba apparens super Christum baptizatum, solùm spiritum sanctum demonstrauit.4.39.8.2.pag.196.
Et in specie eius apparuit spiritus sanctus propter quatuor.quęstione 39.6.4.pagina 195.
Columba illa fuit verum animal.q.39.7.0.pag.ead.
Columba illa peracto ministerio cessauit,vt flamma quæ in rubo apparuit Moysi.q.39.6.2.pag.ead.
Columba.ver.Assumpta Turtur.
Cometio Christi post resurrectionẽ vera fuit,angeli verò non.quęstione 54.2.3.pag.253.& q.55.6.1.pag.259.
Comedens Dauid panes sanctos, excusatur propter necessitatem. quęst.40.4.3.pag.199
Commutatio sicut est in beneficijs,rependendo gratiam:sic & in offensis puniendo.q.85.3.3.pag.408
Comprehendere diuinam essentiam, nullus intellectus creatus potest.q.10.1.0.pag.74.
Comprehensor simul & viator Christus fuit.q.15.10.0.pag.69
Commune semper est prius proprio eiusdem generis: non autem si sint diuersorum generum.q.7.13.2.pag.62
Concepta fuit beata virgo ex semine viri. quęstione 27.2.4.pagina 146
Concepta fuit beata virgo in peccato originali. quęstione 27.1.3.& 2.c.2.pagina.143
Et ideo Romana ecclesia non celebrat festũ conceptionis beatæ Mariæ: tolerat tamen consuetudinem quarundam ecclesiarum illud celebrantium,pro sanctificatione eius.q.27.2.3.pag.145
Conceptio Christi habet tria priuilegia à spiritu sancto. quęstione 32.4.1.pagina 164
Conceptio Christi specialiter attribuitur spiritui sancto:licet sit à tota trinitate.q.32.1.0.pag.164
Conceptio Christi est de spiritu sancto efficienter ratione corporis, & consubstantialiter ratione verbi.q.32.2.0.pag.165
Conceptio Christi fuit in instanti.q.33.1.2.3.0.pag.168
Conceptio Christi cùm dicitur facta ex muliere, more loquitur Hebręorum, qui dicunt mulieres, non virginitate corruptas,sed fœminas.q.28.1.3.pag.150.
Conceptionis Christi idem habuit beata virgo. quæstione 30.1.c.2. pagina.155
Conceptionis Christi materiam beata virgo præparauit actiuè,& tamen in ipsa conceptione nihil actiuè operata est.quæstione 32.4.0.pagina 167.
Et Christus in primo instanti suæ conceptionis fuit perfectus secundum animam, & figuram corporis:non autem secundum quantitatem.q.33.2.1.pag 169
Et ipse Christus in primo instanti suæ conceptionis, fuit sanctificatus quo ad animam & corpus.q.34.1.0.pag.170.
Et in eodem instanti habuit vsum liberi arbitrij: & operationem tactus.q.34.2.0.pag.171
Et habuit plenitudinem gratię,& cognitionis.quęstione.34.2.2.pagina 171.& q.72.1.4.pag.333.
Et habuit maiorem gratiam omnibus comprehensoribus.quęstione 34.4.c.pag.172.
Et meruit,& in eo comprehensor fuit.q.34.3.4.0.pag.ead.
Et gloriam immortalitatis sũę quam in primo instanti suæ conceptionis meruit: potuit etiam mereri per actus sequentes, non vt magis esset debita:sed vt pluribus causis debeatur ei.quęstion.34.3.3.pagina 172. & quæstione 49.6.2.pagina 237. & quæstione 59.3.c.pagina 269.
Conceptus est Christus miraculosè ex perpetua virgine:non ex virili semine.q.28.1.pag.149.& q.31.5.0.pag.162
Conceptum propriè dicitur corpus Christi, ex spiritu sancto,& non de spiritu sancto.q.32.2.1.pag.165
Concupiscentia est naturalis homini, tantùm vt recta secundum rationem.q.15.2.2.pag.93.
Confessio peccatorum duplex,scilicet interior Deo, & exterior sacerdoti.q.68.6.c.2.pag.319
Confessio de mortalibus requirit quòd homo proponat ab omnibus & singulis peccatis mortalibus abstinere.q.87.1.c.1.pag.411
Confessio ante introitum missæ significat emundationem etiam à minimis

minimis peccatis.q.85.5.1.pa.402
Confessio peccatorum exterior,non est necessaria ante baptismum sed bene interior.q.68.6.0.pag.319
Confirmata fuit beata virgo per secundam sanctificationem in bonitate quod non potest flecti in contrarium.q.27.5.2.pag.247
Confirmatio est sacramentum.q.72.1.0.pag.332
Confirmatio est efficacius sacramentum baptismo ad perficiendum in bono:baptismus verò ad remouendum malum. q.72.11.2.pagina 339
Confirmatio est spirituale augmentum,promouens hominem in spiritualem ętatem perfectam.q.72.1.5.c.pa.329
Confirmatio non est de necessitate salutis.q.65. 4.c.pag.300
Confirmatio fuit immediate instituta à Christo.q.72.1.1.pag.333
Confirmatio confertur tantum ab episcopis.q.72.11.0.pa.338
Confirmatio conferri potest à sacerdote ex commissione solius Papę:non autem à diacono.q.72.11.1.pag.338
Confirmatio debet dari cuilibet baptizato cuiuscunque ętatis sexus vel conditionis,& morienti. q.72.8.0 pa.337
Confirmatio datur tantum in fronte.q.72.9.0.pag.338
Confirmatio roborat hominem contra alios,eucharistia in se.q.72.9.2.pag.338
Confirmatio perficit effectum pœnitentię & baptismi.q.72.2.pa.338
Confirmatio confert excellentiam hominis ad se:nõ autem ad aliũ, sicut ordo.q.72.8.1.pa.337
Confirmationis propria materia est chrisma.q.72.2.0.pag.334
Confirmationis sacramentum habet determinatam formam. q.72.4.0.pa.335
Confirmationis sacramentum Christus non debuit sumere q.72.1.4.pa.333
Confirmationis effectum nullus consequitur sine voto eius. q.72.6.1.pa.336
Confirmationis effectum quidam miraculosè acceperunt, antequã baptizarentur.q.72.2.1.& 6.1.pag.335
Confirmationi competit perfectio,ad quam homo perducitur per augmentum:eucharistię verò illa,quæ est alicuius extrinseci,hominem conseruantis.q.73.1.1.pag.339
Confirmans & confirmandus debent esse in gratia & debent esse confessi & ieiuni de consilio.q.72.7.2.&12.2.pa.337
Confirmans & ordinans imponit manus.q.84.4.c.2.pag.405
Confirmandus debet teneri ab alio confirmato cuiuscunque ætatis vel sexus.q.72.10.0.pag.338
Confirmatus exiitens in peccato mortali, cuius conscientiam non habet,vel cuius non est plene contritus dummodo non sit fictus, consequitur remissionem peccatorum.q.72.7.2.pag.337
Confirmato confertur plenitudo gratiæ,& spiritussancti. q.72.1.0.pag.333
Confirmato datur potestas spiritualis ad pugnandum contra hostes fidei visibiles.q.72.5.0.pag.336
Confirmati conformantur & configurantur Christo.q.72.1.4.& 4.3.pag.333
Confirmati gratiam habentes consequuntur plenam remissionem peccatorum.q.72.7.2.pag.337
Confirmati decedentes maiorem gloriam consequuntur, sicut & hic maiorem obtinent gratiam.q.72.8.4.pag.337
Consecratio templi,altaris vestium,& vasorum non sunt sacramenta,sed sunt dispositiones quędam ad sacramenta.q.65.1.6.pa.298
Consecratio domus significat sanctitatẽ ecclesiæ,altaris verò Christi.q.83.3.2.4.pag.400
Consecratio altaris & ecclesiæ fit multiplici ratione.q.83.3.0.p.400
Consecratio altaris non debet fieri sine reliquiis martyrum.q.83.3.2.pag.400
Cõsecratio ecclesię nõ debet reiterari,nisi exusto,vel polluto sanguine vel semine.q.83.3.3.pag.400
Consecratio ecclesiæ vel altaris si fuerit dubia:tunc debent consecrari.q.83.3.3.pag.400
Consecratio quęlibet est indelebilis permanentibus rebus consecratis.q.76.6.2.pag.363.& q.82.8.pag.398.& q.83.3.3.pag.400
Consecratione res inanimatæ adipiscuntur quandam spiritualem virtutem,qua sint aptæ ad diuina.q.83.3.3.4.pa.400
Conficere omnia soli episcopo conuenit:eucharistia excepta.q.82.1.4.& 3.3.pag.397
Consecratæ ecclesiæ ligna non debent cedere ad vsum laicorum:sed monasterij vel comburi.q.83.3.3.400
Consecratæ res vetustæ(vt pallæ)debent comburi,& cineres reponi honestè.q.83.3.2.pa.400
Consecratio eucharistiæ potest fieri à malis sacerdotibus etiam ab ecclesia præcisis:sed peccant grauiter.q.64.9.2.3.pag.296.& q.82.5.7.8.9.0.pag.398
Consecrans propter malum finem peccat,sed perficit sacramentum, q.64.2.2.pag.291
Consecrans tenetur sumere eucharistiam sub vtraque specie quotiescunque celebrat.q 80.12.0.pa.393.& q.82.4.0.pa.397
Consecrans quid agere debeat si ante vel post consecrationẽ peregerit aquam non esse in calice.q.83.6.4.pa.403
Conficiens eucharistiam ficte:grauius peccat quàm indignè sumẽs eam.q.80.6.2.pag.403
Conficratione panis & vini facta:non manet forma substãtialis eorum.q.75.6.0 pa.357
Sed conuertitur forma panis in formam corporis Christi.q.75.6.2. pag.357
Et quantitas panis & vini manet, sicut cętera accidentia. q.76.1.3. pag.359
Conficratione sanguinis facta vinum aliud immissum non commiscetur ei, nisi fiat tãta permixtio quod sanguis Christi desinat ibi esse,nec est simile de aquâ benedicta.q.77.8.0.pa.372
Confecratione corporis Christi facta:si sacerdos deficiat debet per alium suppleri non autem si ante.q.83.6.1.pag.403
Conseruare res ne in nihilum decidant,soli deo conuenit. q.13.2.c. pag.87
Consilium sine dubitatione conuenit Christo.q.11.3.1.pag.81
Contemptus maior de deo per peccatum,maiorem reatum incurrere facit.q.88.3.c.413
Contrahi dicitur quod simul cum sua causa ex necessitate trahitur. q.14.3.c.pa.91
Contraria possunt inesse eidem,non secundum idem. q.46.8.1.p.222
Contrarijs composita necessario dissoluuntur.q.14.2.c.pag.91
Contrariorum vnum est causa alterius per accidens tantum.q.50.1.3. pag.238
Contritio debet esse de singulis peccatis mortalibus.q. 87.1.c.1.pagina 411
Contritio de venialibus non requirit propositum non peccandi. q. 87.2.1 pag.410
Contritio virtualis & non habitualis,requiritur ad remissionem venialium. q.87.1.0.pag.411
Contritio non semper delet omnem pœnam.q.86.4.0.pa.410
Contritionis dolor duplex scilicet sensitiuus & intellectiuus.q.84.8.9. 0.pag.416
Conuersatio Christi cum discipulis ante ascensionem fuit crebra.q. 55.3.3.pag.256
Conuersatus est Christus inter homines.q.40.1.0.pag.197
Et secundum vitam austeram & pauperem.q.40.2.3.0.pa.198
Et secundum legis prœcepta.q.40.4.0.pa.199
Conuersio potest esse sine auersione,vt in peccato veniali.q.86.4.c. pag.410
Conuersio panis in corpus Christi differt ab aliis.q.75.4.0.pa.354
Conuersio supernaturalis est creatione difficilior.q.75.5.0. pag.356 & q.75.8.3.pag.359
Conuersio fit tantum in vltimo instanti prolationis totius formę. q.75.7.0.pa.357.& q.78.4.3.pag.377
Conuersio importat ordinem substantiarum.q.75.4.1.pa.355
Nec est formalis, sed substãtialis,ideòque dicitur transubstãtiatio. q.75.4.0.pa.355
Cõuersione panis in corpus Christi facta Christus nullomodo mutatur:in conuersionibus verò naturalibus subiectum semper mutatur.q.75.4.0.pag.355
Nec substantia panis annihilatur, nec conuertitur in prędacentem materiam.q.75.3.0.pa.352
Sed conuertitur tota substãtia panis, in totum corpus Christi. q. 75.4.0.pag.354
Cor est prima pars virtute in ordine partium animalis. q.90.3.3.pagina 416
Cornelius & similes ante baptismum habuerunt gratiam & virtutes p fidẽ & desiderium baptismi,implicitè vel explicitè.q.69.4.2.pa.325
Corporale debet esse albũm & lineum.q.83.3.7.pag.401
Corpora plura possunt simul esse in eodem loco virtute Dei,nõ autem naturaliter.q.54.1.1.pa.251.& q.57.4.3.pag.263
Corpora gloriosa erunt palpabilia,sicut corpus Christi post resurrectionem, & habebunt qualitates tangibiles. quæstione 54.2.2. pagina253
Corpora gloriosa erunt colorata colore debito,secundum naturam suarum partium q.54.2.1.pagina253
Corpus mortuum cuiuscunque alterius hominis à Christo non est idem numero quod prius dum viueret,propter diuersitatem formæ: est tamen idem identitate materiæ.q.75.6.3.pagina 141.& q. 50.5.c.1.pag.249
Corpus Christi fuit in Adã & in aliis patribus secundum originem non autem secundum aliquid signatum.q.31.6.0.pagina162
Corpus Christi est operatione spiritussancti formatũ.q.31.5.c3.p.162
Et fuit optimè complexionatum, ideo in eo maximè viguit sensus tactus.quæstione 4.6.6.c.pagina 43
Et debuit augeri,sicut corpora aliorum hominũ q.33.1.4.pagina 168
Et in perfecta ætate habuit decentem & mediocrem quantitatem.q. 33.1.2.pagina 169
Corpus Christi viuum & mortuũ,erat idẽ numero simpliciter, id est absolutè,& non erat idem numero simpliciter, id est totaliter. q. 50.5.0.pag.24

Universidad de Deusto
Biblioteca

Corpus Christi fuit verum corpus,& non phantasticum.q.5.1.0.p.43
Et fuit subiectum impressioni corporum cœlestium.q.12.4.3.pag.83
Et defectibus,& infirmitatibus nostris conuenienter subiacuit.q.14.1.0 pagina.90
Corpus Christi in principio suæ conceptionis minorem quantitatem habuit, quam habeant aliorum hominum corpora in principio suæ animationis.q.33.2.2.pag.169
Corpus Christi post resurrectionem fuit verum corpus sicut prius ante mortem.q.54.1.0.pag.252
Corpus Christi mysticum est tota ecclesia.q.8.1.3.c.pag.62
Corpus.ver.Quantitas.
Corpus,& sanguis Christi sunt vnum sacramentum formaliter,& secundum finem,sed plura materialiter.q.73.2.0.pag.840
Corpus Christi mysticum est tantum res in hoc sacramento. q.73.3.c.pagina.341
Corpus Christi non incipit esse in hoc sacramento per motum localem:sed per conuersionem panis in ipsum.q.75.2.4.c.pag.350
Corpus Christi est in hoc sacramento.q.76.1.0.pag.360
Corpus Christi non esse in hoc sacramento nisi vt in signo,est hæresis.q.73.3.pag.340.&.q.75.1.0.pag.348
Corpus Christi sine sanguine,& econuerso,& vtrunque sine anima fuisset,si quis in triduo mortis eius consecrasset.q.81.4.0.pag.396
Corpus Christi est localiter in cœlo : in Eucharistia autem inuisibili modo.q.75.1.3.pag.349
Corpus Christi in hoc sacramento non potest videri oculo corporali.q.76.7.0.pag.364
Corpus Christi est verè in hoc sacramento : quando in eo apparet puer vel caro.q.76.8.0.pag.366
Corpus Christi prædicto modo apparens non debet sumi:sed cum reliquiis reponi.q.82.4.3.pag.397
Et sacerdos tunc debet iterum celebrare vel sufficit spiritualis manducatio.q.82.4.3.pag.397
Corpus Christi sub sacramento videtur ab angelo , & beatis visione beata:non autem visione naturali,sicut nec à viatore,nec etiam à dæmone.q.76.7.c.pag.398
Corpus Christi offertur pro salute corporis , & sanguis pro salute animæ secundum similitudinem:secundum rem verò vtrunque offertur pro vtroque.q.74.1.0.pag.343.&.q.79.1.3.pag.398
Corpus Christi manducatur sacramentaliter tantum , spiritualiter tantum, sacramentaliter & spiritualiter simul. q.80.1.2.3.0.pa.384
Corporis Christi species non sunt causa alicuius spiritualis effectus: nisi mediante corpore Christi.q.75.1.2.pag.340
Corporis Christi,forma consecrationis quæ sit.q.60.8.c.pag.276.& q.78.2.0.pag.374
Corporis Christi caro,& os & alia huiusmodi sunt sub specie vini ex naturali concomitantia:& sub specie panis ex vi sacramenti , sanguis verò econuerso,q.76.1.2.&.2.c.3.pag.360
Corporis Christi quantitas,& alia accidentia sunt in hoc sacramento ex naturali concomitantia tantum.q.76.1.3.&.3.4.0.pag.360
Corporis Christi tota quantitas est indifferenter sub magna, & parua quantitate specierum.q.76.1.3.&.4.0.pag.360
Corporis Christi accidentia sunt in hoc sacramento mediante substantia : nec possunt immutare medium vt sic ab aliquo corporali oculo videri possint.q.76.7.c.pag.364
Corporis Christi accidentia intrinseca sunt in hoc sacramento:non autem accidentia per comparationem ad extra.q.76.5.3.pag.363
Corruptio duplex , scilicet separatio formæ à materia:& resolutio in elementa.q.50.5.c.pag.240
Costa.ver. Adam.
Creatio magis respicit esse quàm rationem.q.2.7.3.pag.105
Creatura est mutabilis.q.11.2.c.pag.87
Creaturæ cuiuslibet suppositum, & natura differunt. quæstione.17.1.c.pagina.110
Crux Christi designat mysticè vitam Christianam. q.46.4.c.pag.219
Et est remedium contra peccatum totius mundi. quæstione.46.10.3.pagina.224
Crucis mortem Christus conuenienter assumpsit. q.46.4.0.pag.218
Crucis signum multiplex in missa significat passionem Christi,secundum diuersas partes.q.83.3.3.pag.402
Crucis signum non requiritur in sacramento pœnitentiæ. q.84.4.3.pag.405
Crucifigi voluit Christus in loco Caluariæ.q.46.10.3.pag.224
Crucifixus est Christus hora tertia linguis Iudæorum , & hora sexta manibus militum.q.46.9.2.pag.221.&.q.83.2.3.pag.400
Crucifixi cum Christo dicuntur qui quælibet arctioris disciplinę instituta subeunt.q.46.11.c.pag.223
Crux.ver.Altare.
Culpæ remissio fit per coniunctionem hominis ad deum à quo separat omnis culpa mortalis perfectè:& venialis imperfectè.q.86.4.c.pag.410.&.q.67.1.c.pag.411
Culpæ,& pœnæ vniuersalis absolutio fit in perceptione baptismi:& in martyrio.q.68.2.2.pag.317.&.q.87.1.2.pag.411
Cultus dei exterior est quędam fidei protestatio per exteriora signa. q.63.4.3.pag.288
Cultus dei consistit in recipiendo diuina:vel in tradendo ea aliis.q.63.2.3.4.6.c.pag.286
Cultus dei in statu naturæ hominibus determinabatur solo interiori instinctu,& non aliqua lege exteriori.q.60.5.3 pag.273
Ad cultum diuinum pertinet aliquod sacramentum tripliciter , scilicet per modum actionis:per modum agentis,& per modum recipientis.q.63.6.c.pag.289
DAmnatio propter peccatum Adæ nō euaditur ab aliquo nisi per Christum:qui solus fuit ab ea immunis.q.27.3.c.pag.146.&.q.49.2.2.pag.235.5.&.q.52.7.2.pag.248
Damnati habent voluntatem in malo confirmatam : nec pœnitent de malis quæ fecerunt ratione culpæ,sed ratione pœnæ. quæstio.86.1.c pag.409
Damnatæ animæ dolor , excedit omnem dolorem præsentis vitæ, etiam Christi.q.46.6.3.pag.221
Damnatorum bona quæ hic fecerunt deus remunerat in hoc quod tolerabilius patientur futurum iudicium.q.8.6.3.pag.67
Dare spiritum sanctum dicitur dupliciter,scilicet autoritatiuè : & sic est tantùm dei,& ministerialiter,& sic homines,& Christus secundum quòd homo dicuntur eum dare.q.8.1.1.pag.63
Datur nobis spiritussanctus non nisi cum gratia gratum faciente.q.72.7.c.pag.337
Dauid,& Abrahæ Christus specialiter dicitur filius.q.31.2.0.pagi.158
Dauid.ver.Abraham.Comedens.Paulus.
De,dicit principium , & consubstantialitatem , ex verò dicit principium tantùm, ideo quicquid est de aliquo est ex aliquo : sed non econuerso q.75.8.c.pag.358
Debitum duplex,scilicet necessitatis:& decentiæ.q.64.5.3.pag.293
Decimatio est actus figuralis.q.31.8.c.pag.163.q.65.1.7.pag.298
Decimatio non conuenit Christo:sed cuilibet alij.q.31.8.0.pag.163
Decimæ & oblationes in veteri lege erant sacramenta : non autem nunc.q.65.1.7.pag.298
Decimati dicuntur qui sunt præfigurati indigere curatione , quæ est per Christum.q.8.8.c.pag.163
Defectus consequentes corruptibilitatem, & passibilitatem corporis nostri:curati sunt à Christo.q.14.4.1.pag.92
Defectus.ver.Assumpsit.Corpus Christi.
Degradatio aufert ordinis executionem quasi in perpetuum:sed ex communicatio solum vsque ad emendationem. q.82.8.3.pag.398
Delectatio vehemens impedit tristitiam.q.46.8.2.pag.222
Delectatio intellectus speculatiui non potest habere dolorem vel tristitiam ex parte sui obiecti : quod est verum absolutè consideratum:potest tamen habere dolorem ex parte subiecti. q.46.7.c.&.4.pag.221
Dæmon est caput omnium malorum,non influxu interiori , sed gubernatione exteriori.q.8.7.0.pag.67
Dæmon & Antichristus sunt tantùm vnum caput malorum.quæstio.8.8.1.pag.68
Dęmon non statim tentat hominem spiritualem de grauibus peccatis.q.41.4.c.pag.202
Dæmon habet potestatem aliquam in homine : ex hoc quod subditur peccato originali,vel actuali.q.71.2.c.1.pag.331
Dæmon etiam nunc potest deo permittente homines tentare quantum ad animam:& vexare quantum ad corpus.quæstione.49.2.2.pagina.235
Dæmones cognoscebant Christum esse messiam promissum in lege:non autem diuinitatem eius,nisi per coniecturas.q.29.1.3.pagina.154.&.q.41.1.1.pag.200.&.q.47.5.c.pag.228
Dæmones non permittuntur facere omnia quæ possunt naturaliter. q.29.1.3.pag.154
Dæmones expelli virtute dei,& non virtute dæmonum , sufficienter probatur à Christo.q.43.2.3.pag.205
Dæmones intrare porcos:& affligere illum quem Christus liberauit permissum fuit à Christo tripliciter ratione.q.44.1.4.pag.210
Demones superiores expellunt inferiores corporaliter : non autem à domino animæ,sed Christus vtroque modo expellit vtrosque. quæstio.43.2.3.pag.205
Dæmonum suggestione fiunt omnia peccata.q.8.7.0.pag.67
Dæmonum tentatio,non semper est peccatum.q.41.1.3.pag.200
Dæmonum manus , nullus ante passionem Christi euadere potuit, quin descenderet ad infernum. q.49.2.2.&.5.1. pag.235.&.q.52.5.2.&.6.2.pag.247
Dæmonum nequitiis contra homines:paratum est remedium ex passione Christi.q.47.2.2.3.pag.227
Denominari possunt omnia quæ habent ordinem ad aliquid vnum ab eo.q.60.1.c.pag.271
Denominatur vnumquodque secundum illud,quod conuenit ei primo,& per se.q.60.4.1.pag.271
Descensus duplex conuenit Christo,scilicet de cœlo:& ad inferos.q.57.2.2.pag.262
Descensus ad imperfectionem nostræ naturæ consideratur in mysterio incarnationis.q.33.3.3.pag.160.&.q.34.1.1.pag.170

Descensus

Descensus Christi ad inferos fuit conueniens.q.52.1.0.pa.244
Descendit Christus per essentiam ad limbū patrū,sed per effectū ad quemliber inferorum.q.52.2.0.245
Et descendit post mortem statim ad infernum,& sanctos ibi existētes liberauit.q.52.4.1.&.5.0.pa.247
Descendens Christus ad inferos tandiu ibi fuit secundum animam, quandiu corpus eius fuit mortuum.q.52.4.0.pag.247
Et illuminauit limbum patrum,quo ad eos tantum. q.52.2.1.pa.245
Et tantum iustos liberauit.q.52.5.6.7.8.0.pag.247
Et damnandos confutauit de incredulitate eorum,sed purgandis dedit spem gloriæ.q.52.2.c.3.& 6.1.pag.245
Et liberauit à purgatorio sufficienter purgatos,vel qui dum hic viuerent hoc meruerunt per fidem & deuotionem ad mortem ipsius. q.52.8.1.pag.249
Descendit Christus aliquando de cœlo ad terram postquam ascendit.q.57.6.3.pa.665
Desertum.nullus de filiis Israël natus in deserto , mortuus est ibi. q 70.4.3.pag.331
Desponsatio beatæ Mariæ fuit facta,multis rationibus.q.29.1.0.pagina 142
Deus est forma.q.2.1.c.pa.10.& q.9.3.3.pag.71
Et est infinitus.q.10.3.1.& 2.pa.77
Et est immutabilis.q.46.2.c.pag.ead.& q.57.1.1 pa.ead.
Deus scit infinita etiam scientia visionis.q.10.3.0.pag.76
Deus non potest videri per essentiam naturaliter ab aliqua creatura. q.10.4.2.pag.78
Deus totus intelligitur ab intellectu nostro,non autem totaliter. q.10.1.2.pa.74
Deus solus est à quo mouetur voluntas creaturæ:vt à principio intrinseco.q.18.1.1.pag.115
Deus est omnipotēs,& potest facere quicquid habet rationē entis q.13.1.c.pa.86
Et potest facere quæ non facit.q.1.3.3.pag.6
Et potest transmutare omnem materiam in quancunque formam.q.28.1.3.pag.150
Et potest facere raritatem & densitatem esse sine materia.q.77.2.3.& 7.1.& 2.pag.368
Et potest immediatè facere omnem effectum cuiuscunque agentis sine eo.q.77.1.c.pag.367
Deus potest facere præter ordinem totius naturæ.q.43.2.c.pag.205
Nec propter hoc faceret contra naturam q.44.2.1.pa.210
Deus potest facere aliquid melius humanitate Christi , matre eius beatitudine & gratia secundum se:non autem vt relatis ad deum. q.7.12.2.pag.61.& q.10.4.3.pa.78
Deus immediatè producit omnia.q.6.1.1.pag.47
Deus produxit creaturas non ex necessitate.q.50.2.3.pa.239
Deus potest mutare formam in formam:& materiam in materiam. q.75.4.c.3.pag.354
Deus dicitur habitasse in Christo corporaliter:tripliciter. q.2.10.2. pagina 24
Deus est in omni creatura per essentiam,præsentiam, & potentiam, in sanctis per gratiam,in Christo solo per vnionem personalem. q.2.10.2.pag.ead.& q.6.1.1.pag.ead.
Deus potuit liberare hominem sine passione Christi absolutè loquēdo.q.46.2.0.pag.217
Deus est homo:est propositio per se & in materia naturali. q.16.1.1. pag 100
Deus est homo,& econuerso:est propositio vera & propria.q.16.1.2.0.pag.100
Deus factus est homo,& econuerso:si ly factus determinet compositionem est vera.q.16.6.7.0.pag.103
Deus est caput Christi.q.8.8.2.pag.68
Dei esse & essentia sunt idem realiter.q.13.1.c.pag.86
Dei cognitio per essentiam est soli deo naturalis.q.9.4.c.pa.72
Dei scientia duplex,scilicet visionis,& simplicis intelligentiæ.q.10.2.2.pag.75
Dei essentia videtur immediatè.q.9.3.3.pa.71.&.q.10.4.c.1.pa.78
Dei visio est naturalis homini beato.q.9.2.3.pag.70
Dei voluntas est causa omnis boni.q.86.1.c.pag.409
Dei præscientiam falli,& eius voluntatem & dispositionem cassari, est impossibile.q.46.2.c.pag.217
Dei voluntati conformatur humana voluntas , secundum voluntatē per modum rationis.q.18.5.c.pa.117
Diaconus nō est ꝓprius minister alicuius sacramēti. q.67.1.0.p.310
Diaconus est proprius dispensator sanguinis Christi,non autem corporis Christi nisi de licētia episcopi,vel presbyteri, vel inuenecessitate. q.82.3.0.pag.397
Diaconus.ver.Prędicare.
Diacono competit purgare tantū,id est eiicere immundos,sacerdotibus competit illuminare,episcopis perficere.q.64.1.1. pag.290.& q.67.1.1.& 2.pag.310.& q.82 3.3.pa.397
Diacono competit assistere & ministrare maioribus sacerdotibus in omnibus agendis circa sacramenta ecclesiæ.q.67.1.c.pa.309.& q. 71.4.c.pag.332
Diacono non licet tangere corpus Christi.q.80.3.0.pa.176
Dies dicitur dupliciter,scilicet naturalis & artificialis. q.53.2.3.pagina 250
Dies naturalis secundum ecclesiam incipit in media nocte , non autem dies artificialis.q.80.8.5.pag.390
Dies creationis à luce in noctem computantur,econuerso verò triduum Christi in sepulchro.q.51.4.1.pag.243.& q.53.2.3.pag.250
Diffinitur & denominatur vnūquodque secundum illud quod conuenit ei primo & per se: non autem per illud quod conuenit ei per aliud.q.60.4.1.pag.273
Diluculum potest dici pars diei & noctis.q.51.4.2.pag.243
Dimensio quantitatiua diuersificatur per magnum & paruum quantum ad determinationem mensuræ:non quantum ad essentiam. q.77.4.0.pag.369
Dimensio corrumpitur dupliciter.q.77.4.0.pa.369
Dionysius dicit,in quadā epistola quod Christus operabatur diuinitus ea quæ sunt hominis.q.28.2.3.pag. 131.& q.45.2.c.pag.214
Dispositio dupliciter se habet ad id ad quod disponit,scilicet vt via ad perfectionem,& vt effectus.q.9.3.2.pag.71
Dispositio sequitur naturaliter formam ad quam disponit, licet præcedat eam via generationis.q.7.13.2.pa.62
Dispositio primæ materiæ:est quantitas dimensiua.q.77.2.c.pa.368
Dispositio est in eodem subiecto cum eo ad quod disponit propinque.q.63.4.1.pag.288
Distinctio diuinarum personarum non esset , remotis relationibus. q.3.3.3.pa.30
Diuinum prędicatur de essentia:& de personis diuinis.q.16.3.3.pagina 101
Docere dicitur dupliciter:scilicet principaliter infundendo lumen: & instrumentaliter diligendo.q.69.5.2.pag.325
Docere domestica admonitione permittitur mulieri priuatim , non autem publicè in ecclesia.q.55.1.3.pag.256
Doctor primus & principalis doctrinę spiritualis,fuit Christus. q.7.7.c.pag.56
Doctrina tripliciter est occulta scilicet ex intentione docentis , & quia paucis proponitur,& ex modo docendi:& hoc modo tātùm doctrina Christi fuit occulta.q.42.3.c.pag.205
Doctrinam suam Christus noluit scribere triplici ratione.q.42.4.0. pag.205
Docuit Christus nonnulla in parabolis:& tamen omnia digna creditu de sua sapientia palam proposuit:sed non omnia profunda. q.42.3.0.pag.205
Dolor causatur ex læsione sensus tactus percepta:tristitia verò ex apprehensione mali interioris.q.15.6.c.pa.96
Dolor & tristitia secundum se sunt mala:sed præsupposita præsentia mali,aut ratione fugæ mali,possunt esse bona honesta & vtilia.q.15.5.6.c.pa.95
Dolor & gaudium appetitus sensitiui,nunquam possunt esse simul.q.84.9.2.pag.406
Dolor requirit duo scilicet coniunctionem mali , & perceptionem eius.q.15.5.6.0.pa.95
Dolor verus sensibilis fuit in Christo.q.15.5.0.pa.95
Dolor Christi non impediebat delectationem fruitionis eius:nec econuersio.q.15.5.3. pag.95.& q.9.3 pag.71
Dolor Christi in passione peruenit vsque ad rationem superiorem. q.46.8.0.pag.222
Dolor Christi interior & exterior fuit maximus. q.46.6.0.pag.220
Dolor Christi fuit maior dolore cuiuscunque contriti,& magis dolebat de miseriis nostris quàm de passione sua , & doluit pro omnibus peccatis simul.q.46.6.3.4.pag.220
Dolor Christi fuit maior dolore Adę,si passus fuisset.quęsti.46.6.3. pag.220
Dolor non est in beatis,de malis quæ fecerunt.q.84.8.c.406
Dolorem minuit innocentia patientis quo ad numerum , sed auget intensiuè per se, quia magis indebitum.q.46.6.5.pag.220
Dolorem mater Christi non habuit in patiendo,sed maximam iucūditatem.q.35.6.0.pa.188
Dominicus potest prædicari de qualibet re Christi:nō autem de homine Christo.q.16.3.0.pa.101
Donatus hæreticus rebaptizās est damnatus in concilio Toletano. q.66.8.c.pag.107
Donec,quandoque significat tempus certum,quandoque verò tempus infinitum.q.28.3.pa.151
Donum timoris fuit in Christo.q.7.6.0.pag.56
Et donum linguarum.q.7.7.3.pag.56
Dona spiritussancti Christus plenissimè habuit.q.7.5.0.pa.55
Dona recepit Christus inquantum est homo,sed dat ea inquantum Deus. q.7.5.2.pa.55
Dona addunt supra gratiam perfectiones potentiarum. q.62.2.0. pag.280
Dona spiritussancti perficiūt potētias animæ vt sequātur motū spiritussancti, virtutes aūt,vt sequātur motū rationis.q.7.5.1.pa.55

Et manet

Et manet in patria secundum aliquem modum.q.7.5.3.pag.55
Dotes corporis glorioſi ſunt quatuor.q.45.1.3.pag.213
Dotes corporis prouenium ex redundatia gloriæ animæ ad corpus. q.28.2.3.pag.151
Dotes corporis non fuerunt in Chriſto ante eius reſurrectionem ſecundū habitū,ſed miraculoſe per virtutē diuinam.q 28.2.3. pa.151
Dubitatio eſt in natura ignorante,& non in deo.q.18.4.1.pag.117
Dubitatio duplex,ſcilicet infidelitatis,& admirationis,ſecunda fuit in matre Chriſti,non prima.q.27.4.2.pag.247.&.q.30.2.pag.156
Dubia.ver. Adoratio.
Duo dicitur quaſi habens qualitatem in alio, ſed in ipſo de quo prædicatur duo.q.17.1.6.pag.111
Durimeſeſt in ſacramēto euchariſtię ſine materia.q.77.5.1.&.2.p.307
Eccleſia dicitur dupliciter,ſcilicet viæ,& patriæ.q.8.4.2.pag.65
Eccleſia omnium fidelium noui,& veteris teſtamenti eſt vna. q.8. 3.3.pag.64
Eccleſiæ corpus myſticum conſiſtit ex hominibus,angelis, viatoribus,& beatis.q.8.4.c.2.pag.65
Eccleſiam ingredi,& audire verbum dei vſque ad miſſam cathecumi norum,nullus prohibetur.q.83.4.4.pag.401
Eclipſis apparēs in paſſione Chriſti fuit miraculoſa.q.44.1.2 pa.209
Effectus quicunque in creaturis eſt communis toti trinitati propter vnitatem naturæ.q.23.2.c.pag.131
Effectus poſitiuus prior eſt effectu priuatiuo ordine formæ:ſed ordine materiæ eſt econuerſo.q.62.6.3.pag.284.&.q.70.4.c.pag. 330
Egyptus raro habet nubes.q.44.2.2. pag.210
Electio eſt idem quod voluntas vt ratio: & eſt proprius actus liberi arbitrij.q.18.4.c.pag.117
Electio ſequitur inquiſitionem,in hominibus tantum.q.18.4. 2.pag. 117.q.34.2.2.pag.171
Electio non eſt de fine:ſed tantùm de his quæ ſunt ad finem. q.18.4. c.pagina.1:7
Electio conuenit Chriſto.q.11.2.1.pag.80.&.q.34.2.2.pag.171
Et conuenit deo reſpectu creaturarum.q.18.4.1.pag.117
Et conuenit beatis.q.18.4 3.pag.117
Electum à deo ad aliquid,ita ipſum præparat, & diſponit,vt ſit idoneum ad illud.q.27.4.c.pag.247
Eligere eſt proprius actus liberi arbitrij.q.18.4.0.pag.117
Energuminus dicitur quaſi intus laborans.q.71.2.1.&.3.pag.332
Enoch raptus eſt ad paradiſum terreſtrem,vbi cum Helia creditur viuere vſque ad Antichriſtum.p.49.5.2.pag.256
Ens dicitur dupliciter,ſcilicet ſimpliciter, & ſecūdū qd. q.11.5.3.p.82
Epiſcopus ſolus poteſt diſpenſare illas perfectiones quibus homo perficitur per comparationem ad alios.q.82.3.3.pag.397
Epiſcopus dicit pax vobis:ſacerdos verò, dominus vobiſcum.q.83. 5.6.pag.402
Epiſcopus.ver.Inueſtiri.Prædicare.
Epiſcopi vicē gerunt apoſtoloruū. q.67.2.1.pa.311.&.q.72.11.c.pa.339
Epiſcopi perfectiuam diſpenſationem, ſic ſacerdos participat, ſicut diaconus illuminatiuam virtutem ſacerdotis.q.82.3.3.pag.397
Epiſcopi ſeu epiſcoparus ordo eſt ſupra ſacerdotium reſpectu myſtici corporis Chriſti,non autem reſpectu veri.q.82.1.4.pag.397
Æqualitas & quantitas virtutis eſt in diuinis,nō autem molis.queſt. 58.3.0.pag.266
Æqualis eſt quælibet perſona diuina aliis duabus perſonis.q.43 4.c. pagina.208
Æquinoctiali tempore creatio mundi, & paſsio Chriſti factæ ſunt: iudicium verò generale erit in æſtate.q.46.9.3.pag.223
Æquiualens nō poteſt reddi deo,nec parētibus,ſed ſufficit reddere quicquid eſt poſsibile.q.85.3.2.pag.407
Eſſe ſimpliciter eſt ſuperius ad eſſe hominem.q.16.9.2.pag.107
Eſſe quod uon eſt perſonale non eſt eſſe ſimpliciter, ſed ſecundum quid.q.17.2.c.pag.ead.
Eſſe pertinet ad hypoſtaſim ſicut ad illud quod habet eſſe ad naturā verò ſicut ad illud quo aliquid habet eſſe.q.17.2.c.1.pag.111
Eſſe ſimpliciter,in Chriſto eſt tantùm vnum,ſed eſſe,ſecundum quid ſunt duo.q.17.2.c.pag.111
Eſſe capitatum,eſſe corporeum,& eſſe animatum pertinent ad perſonam Sortis, ſed ex his non ſit niſi vnū eſſe Sortis.q.17.2.c.p.111
Eſſentia.ver.Deus.Natura.
Euchariſtia eſt ſacramentum,& ſacrificium.q.73.1.4.0.pag.340.&.q. 79.5.7.0.pag.382
Et eſt verum ſacramentum.q.73.2.0.pag.340
Et nominatur ſacrificium,communio, euchariſtia & viaticum.q.73. 4.0.pag.341.&.q.79.2.1.pag.381
Eius inſtitutio fuit conueniens & neceſſaria in cœna domini,& non ante,nec poſt.q.72.1.3.pag.341
Eius inſtitutio fuit neceſſaria per modū cibi &potus.q.73.1.2.o.p.333
Euchariſtia habuit multas figuras in veteri teſtamento,quarum præcipua fuit agnus paſchalis.q.73.6.0.pag.342
Euchariſtia in miſſa cōparatur ſacrificio Abel, Abrahæ, & Melchiſedech.q.83.4.8.pag.401
Euchariſtia excedit omnia ſacramenta veteris ac nouæ legis. quæſt. 65.3.0.pag.300
Et eſt perfectio aliorum ſacramentorum.q.75.1.c.pag.348
Et eſt conſummatio,& finis omnium ſacramentorum. q.63.6.c.pag. 289.&.q.65.3.c.2.pag.300
Et eſt ſignū eccleſiaſticæ vnitatis. q.67.2.c.pa.311.&.q.83.4.3.pa.401
Et per eam datur complementum primi actus vitæ ſpiritualis. q.69. 1.c.2.pag.324.&.q.82.2.3.pag.397
Euchariſtia eſt poſterior baptiſmo ordine tractandi de eis. quæſtio. 65.2.0.pag.299
Euchariſtia eſt poſterior baptiſmo in perceptione,ſed eſt prior in intentione.q.73.5.4.pag.342
Euchariſtia continet Chriſtum realiter,non autem alia ſacramenta. q.63.3.0.pag.259.&.q.75.1.0.pag.248.&.q.76.0.pag.299
Euchariſtia perficitur in conſecratione materiæ:alia verò ſacramenta in vſu eius.q.73.2.3.pag.340.&.q.74.2.3.pag.344
Et differt à baptiſmo,& ab aliis ſacramentis.q.73.1.2.3.c.pag.340.& q.78.1.c.pag.373
Euchariſtia habet panem,& vinum pro ſui materia. q.74.1.0.pa.343
Eius materia quantacunque poteſt conſecrari, dummodo ſit coram ſacerdore.q.74.2.0.pag.343
Euchariſtia non conficitur de aqua lotionis panni intincti vino. q.74.8.c.pag.347
Euchariſtia conficitur ex pane tritici tantùm.q.74.3.0.pag.344
Et confici poteſt ex pane mixto ex aliis granis,ſi manet ſpecies tritici.q.74.3.3.345
Et ex ſiligine generata ex grano frumenti.q.74.3.2.pag.345
Sed non poteſt confici ex amido,vel paſta,vel pane corrupto ſecundum ſpeciem.q.74.3.&.4.4.&.5.2.pag.345
Euchariſtia debet confici ex azymo,ex fermentato autem conficere eſſet graue peccatū,ſicut apud Græcos in azymis.q.74.4.0.pa.345
Euchariſtia debet confici de vino vitis tantùm.q.74.5.0.pag.340
Et poteſt confici de muſto in neceſsitate:non autem de vua, nec de agreſta.q.74.5.3.pag.346
Nec de aceto confici poteſt:ſed bene de vino aceſcenti, licet peccatum eſſet.q.74.5.2.pag.346
Euchariſtia à ſolis ſacerdotibus conſecrari poteſt. q.82.1.0.pag.397
Euchariſtia ſub dio celebrari conceditur, ſi adſint ſacra myſteria ad id officium pertinentia.q.83.3.1.pag.400
Euchariſtia dupliciter ſumitur, ſcilicet ſacramentaliter, & ſpiritualiter.q.80.1.2.3.0.pag.384
Euchariſtia verè ſumitur à peccatoribus ſacramentaliter tantùm. q. 80.3.0.pag.385
Et verè ſumitur ab infideli, ſed non primo nec ſecundo modo proprię.q.80.2.3 pag.385
Et verè ſumitur à bruto per accidens, ſed non primo modo nec ſecundo.q.80.3.3.pag.385
Eius ſumptio non eſt de neceſsitate ſalutis ſecundum ſe, ſed ex ſtatuto Chriſti,& eccleſiæ.q.73.3.0.pag.341.&.q.80.11.0.pag.392
Eam ſumere quotidie tenebantur omnes in primitiua eccleſia, poſter in anno,nunc autem ſemel.q.80.10.4.pag.392
Euchariſtia debet quotidie ſumi niſi ex hoc deuotionē ſentiret quis diminui.q.80.10.0.pag.291
Nec debet pluries in die ſumi,niſi in caſu.q.80.10.5.pag.392.&.q.83. 2.2.pag.399
Nec ſub ſpecie vini datur populo: propter periculum effuſionis. q. 74.1.3.pag.343.&.q.80.12.c.pag.393.
Euchariſtia ſi ſumatur ab eo qui eſt paratus,eſt laudabilius quàm ab ea abſtinere.q.80.10.c.pag.391
Et non ſumentes eam de conſilio ſacerdotis, excuſantur à tranſgreſſione præcepti:non autē manentes in peccatis. q.80.11.3. pag.392
Euchariſtia debet ſumi à ieiunis totaliter niſi in caſu mortis.q.80.8. 0.pag.390
Et eius ſumptionem impedit omnis cibus ſumptus poſt mediam nocte:non autem ſumptus ante.q.80.8.5.pag.390
Nec deglutitio ſaliuæ, vel cibi relicti inter dentes, vel reliquiæ aquæ vel vini quibus lauatur os, traiectæ non in magna quantitate. q. 80.8.4.pag.390
Nec corporales immunditiæ perpetuę vel diuturnę,citò verò tranſeuntes impediunt ex congruentia.q.80.7.1.pag.389
Et inter eius ſumptionem, & cæteros cibos requiritur aliqua mora. q.80.8.6.pag.390
Euchariſtia non debet dari pueris niſi incipientibus habere aliqualem vſum rationis:quanuis quidam Græci contrarium faciant.q. 80.9.3.pag.291
Euchariſtia debet dari habētibus debilē vſum rationis, & amētibus qui eū eſſent cōpotes mētis deuotionē oſtēderūt,niſi timeatur periculū,amētibus verò à natiuitate nō debet dari. q.80.9.0.pa.391
Euchariſtia debet dari dęmoniacis,niſi certum ſit quod pro crimine torqueātur,non autem energuminis.q.80.9.2.pag.291
Eius ſumptio quandoque impeditur de neceſsitate, quandoque de congruo.q.80.7.0 pag.289
Euchariſtia debet negari publicè peccatoribus publicis, occultis verò occultè vel generali monitione.q.80.6.0.pag.383

Et eam

Et eam ſumens eum cōſcientia peccati mortalis,peccat mortaliter. q.79.3.0.pag.381.& q.84.4.0.pag.386
Sed eam ſumens in peccato ignorato,ſacra diſcuſſione diligenti:nō peccat.q.80.4.5.pa.387
Euchariſtia indignius ſumitur ab infideli quàm à fideli peccatore.q 80.5.2.pag.387
Et ſumens eam indigne, quādoque grauius, quandoque minus graviter peccat,reſpectu aliorum peccatorum. q.80.5.0.pag.387
Euchariſtia non debet dari ad ſumendum experimentum de peccatis. q.80.6.3.pag.388
Euchariſtia non imprimit characterem. q.63.6.c.pag.289.& q.80. 10.1.pag.391
Euchariſtia inquantum eſt ſacramentum prodeſt tantum ſumentibus:ſed vt eſt ſacrificium prodeſt etiam aliis. q.79.7.0.pag.383
Euchariſtia eſt ſacramentum paſſionis & mortis Chriſti. q.73.3.3. pag.341
Et eſt memoriale paſsionis Chriſti.q.73.4.5.0.pag.341
Euchariſtia ordinat ad refectionem mentis.q.73.1.2.c.pag.341.& q. 79.8.c.pag.373
Et habet effectus ſuos in coniunctis ſibi per fidem & charitatem. q. 79.1.2.2.pag.308
Et eſt ſacramentum charitatis Chriſti expreſſiuum:& charitatis noſtræ factiuum.q.75.1.c.pag.348
Eius effectus non principalis,ſed conſequens augmentum charitatis eſt diminutio fomitis.q.79.6.3.pag.383
Euchariſtia facit omnem effectum vitæ ſpiritualis:ad ſimilitudinem cibi corporalis.q.79.1.0.pag.379
Eius effectus eſt adeptio gloriæ non ſtatim:ſed inquantum dat virtutem perueniendi ad gloriam. q.79.2.0. pag.381.& q.80.2.1.pagin a385
Et eam ſumens ſacramentaliter conſequitur maiorem gratiam, quā prius ſumendo ſpiritualiter tantum.q.80.1.3.pa.384
Euchariſtia gratiam cauſat,auget, & excitat eam & virtutes in actū. q.79.1.0.pa.329
Euchariſtia præſeruat à peccato dupliciter ſcilicet roborando interius,& muniendo exterius.q.7.6.0.pag.52
Eius effectus impeditur in parte per peccata venialia præſentia,non autem per præterita.q.79.8.0.pag.384
Euchariſtia delet peccata venialia.q.79.4.0.pag.282
Et delet mortalia:quorum quis non habet conſcientiam, nec affectum.q.79.3.0.pag.381
Et per eam fit ablutio ſceleтum triplicitet.q.79.3.1 pag.381
Euchariſtia delet pœnam debitam pro peccatis,non quidem totam ſed ſecundum menſuram peccatorum & deuotionis. q.79.5.0.pagina 382
Euchariſtia liberat à purgatorio inquantum eſt ſactificium ſatisfactorium pro peccato.q.52.8.2.pag.249
Euchariſtiæ figura expreſſior fuit oblatio Melchiſedech quo ad illud quod eſt ſacramentum tantùm figura veteris legis:ſed econuerſo quo ad illud quod eſt res & ſacramentum.61.3.3.pa.238.& q.73.6. c.pag.342
Euchariſtiæ ſacrificium quotidie oblatum in eccleſia nō eſt aliquod quam ſacrificium Chriſti,ſed eſt eius commemoratio. q.22.3.2. pa.131.& q.73.4.0.pa.341.& q.83.1.0.pa.399
Euchariſtiæ ſignum & cauſa eſt effuſio ſanguinis & aquę ex latere Chriſti:oblatio Melchiſedech reſpectu eius quod eſt ſacramentū tantum,manna reſpectu eius quod eſt res tantum, & agnus Paſchalis reſpectu eius quod eſt res & ſacramantum ſunt tantum ſigna.q.73.6.0.pag.242.& q.74.6.1.pa.346
Euchariſtiæ ſignū fuit agnus paſchalis ratione paſſionis Chriſti,māna verò vt cibus fidelium.q.73.5.6.c.pag.342.& q.80.10.2.pa.292
Euchariſtiæ res duplex ſcilicet contenta id eſt Chriſtus, & non contenta id eſt corpus Chriſti myſticum .q.60.3.c.pag.272.& q.80.4. c.pag.386
Euchariſtiæ res & ſacramentum eſt corpus Chriſti verum,res tantū eſt effectus eius ſcilicet gratia:ſed ſacramentum tantum eſt materia eius.q.73.1.3.& 6.c.pag.340
Euchariſtiæ res & ſacramentum eſt in materia:res antem eſt in ſuſcipiente.q.73.1.3.pa.340
Euchariſtiæ ſacramento,comprehenditur totum myſterium noſtræ ſalutis:ideo præ cęteris ſacramentis ſolennius celebratur. q.63.4. c.3.6.pag.288
Euchariſtiæ forma conuenienter ſignificatur in facto eſſe, non autē in fieri.q.78.2.0.pag.374
Euchariſtiæ formę conuenienter præmittuntur hæc verba,& eleuatis oculis &c.& manducate &c.q.78.1.1.2.pag.374
Euchariſtiæ panis & vini forma conſecrationis ponitur.q.78.1.2.3.0. pag.374
Euchariſtiæ panis & vini formæ ſunt locutiones veræ:& habent virtutem factiuam rei.q.78.5.0.pa.377
Euchariſtiæ panis & vini formæ non ſe mutuo expectant. q.78.6.0. pag.378
Euchariſtię & cuiuslibet ſacramenti forma habet virtutem inſtrumē talem à Chriſto.q.78.4.0.pag.376
Euchariſtię forma importat ſolam conſecrationem materiæ:formæ vero aliorum ſacramentorum important vſum materiæ. q.78.1. 4.5.c.pag.374
Euchariſtiæ locus non eſt vacuus,nec plenus corpore Chriſti, ſed ſpeciebus ſacramentalibus.q.76.5.2.pa.363
Euchariſtiæ diſpenſatio pertinet ad ſacerdotem tantùm. q.82.3.0. pag.397
Euchariſtiæ miniſter operatur tantum pronuntiando verba:in aliis autem ſacramentis etiam præter hoc,actum exteriorem excercendo.q.78.1.c.3.pag.374
Et ad Euchariſtiæ conſecrationem tenetur quilibet ſacerdos ſaltem in feſtis pręcipuis.q.82.10.0.pa.399
Euchariſtiæ celebratio,eſt Chriſti immolatio. quæſtione 83.1.0.pagina399
Euchariſtiam Chriſtus conſecrauit eadem forma qua & nos,quam dedit eccleſiæ,& ſemel tantum protulit.q.78.1.1.pag.374
Euchariſtiam videre conceditur omnibus baptizatis etiam peccatoribus, ſed non baptizatis negatur.q.80.4.4.pag.286
Euchariſtiā recipiens vel miſſam audiēs à malis ſacerdotibus ab eccleſia præciſis,peccat.queſt.6.4.9.2.3.pag.296.& queſtio.82.9.0.pagina 399
Euchariſtiam amittens, vel cuius negligentia brutum ſumit eam, vel ſanguis ſtillat extra,vel euomens, qualiter pœnitere debet.q. 83.6.7.pag.403
Euchariſtiā tangere ſoli ſacerdoti licet,niſi in neceſsitate. q.82.3.c. pag.397
Euchariſtiā ſpiritualiter manducauerunt patres veteris teſtamēti.q. 80.1.3.pag.334
Euchariſtia baptiſmo & confirmatione homo indigeret,etiā ſi nunquā à gratia baptiſmi caderet,nō autē pœnitentia. q.84.5.6.0. pag.405
Euchariſtia cōſecrata, ſubſtātia panis & vini nō manet. q.75.2.0. pag.350
In Euchariſtia quid conſiderandum. quæſtione 76. 1.2.3.4.0.pagina 370
Euchariſtia.vide Accidēs,Actus,Angelus,Anima,Conſecratio,Conuerſio, Corpus,Chriſtus.
Euthices in morte tractauit ſuā hęreſim.q.54.3.c.pag.252
Ex,aliquando importat ordinem terminorum, aliquando identitatem.q.75.8.c.pag.358
Excluſiua dictio addita principali agenti non excludit inſtrumentū. q.78.4.1.pag.376
Exemplar ſemper perfectiſſimum, quid.q.56.1.3.pag.260
Exorciſmus non eſt ſacramentum, ſed ſacramentale. q.67.3.2.pagina 311
Exorciſmus debet pręcedere baptiſmum.q.71.2.0.pag.358
Exorciſmus datur contra impugnationem interiorem dęmonum nec poteſt iterari.q.71 2.3.pag.322
Exorciſmus ordinatur cōtra impedimenta baptiſmi.queſtio. 71.3.3. pag.322
Exorciſmus non confert gratiā nec remiſſionē culpę. queſt.71.3.0. pag.332
Exorciſmi effectus duplex ſcilicet expulſio poteſtatis dęmonis,& apertio ſenſuum ad myſteria & mandata dei.quæſtione 71.3.c. pag.332
Exorciſmi ſumma virtus.q.71.2.3.c.pag.332
Facies Chriſti mittebat radios.q.44 3.1.pag.11.
Factum eſſe quādoque dicit nouitatem prædicationis ſine mutatione facti,quandoque cum facti mutatione.quæſtio.16.6.c.2.pagina 103
Fœcunditas bonorum operum duplex, ſcilicet in ſe,& in alijs. quæſtione 66.6.c.2.pagina 304.
Fœmina non poteſt eſſe principium generationis actuum. queſtione 67.4.3.pagina 312
Fermentum feruorem charitatis ſignificat.quæſtione 74.4.3.pagina 346
Ferri candentis tactu, non licet probare innocentiam vel crimen. quæſtione 80.6.3.pagina 388
Feſtum conſecrationis eccleſiæ ſit octo diebus.quæſtio.83.3.4.pagina 400
Feſtū cōceptionis b.Mariæ non celebrat Ro.eccleſia. quæſt.27.2.3. pagina 141
Feſtum.ver.Concepta.
Fictio eſt oſtēdere dicto vel facto velle, quod nō vult.queſt.69.6.3. pagina 317
Fictio relata ad rem ſignificatam quid. queſtione 55.4.1. pagina 157 & queſtione 76.8.c.pagina 161
Fides formata quid.queſtio. 68.4.3.pag.316.& quæſtione 73.3.3. pag.341
Fides Chriſti ſemper neceſſaria fuit.q.68.1.1.316.
Fides noſtra & antiquorū patrum eſt eadem. quæſtione.80.1.c.pagina 331

Fides

Fides est sine qua nullus vnquam potuit saluari. q.61.3.c.2.pag.278. &.q.68.1.1.pag.316.&.q.73.5.c.pag.342
Fides est in dæmonibus:sed coacta.q.76.7.c.pag.365
Fides non fuit in Christo:neque est in beatis.q.7.3.0.pag.54
Fides est nobilior virtutibus moralibus ratione obiecti. q.7.3.1. pagina.54
Fidei obiectum est res diuina non visa.q.7.3.0.pag.54
Fidei actus charitate informatus,potest esse meritorius. q.7.3.2. pagina.54
Fidei meritum consistit in hoc quòd homo ex obedientia dei assentit his quæ non videt.q.7.3.2.pag.54.&.q.55.5.2.&.3.pag.258
Fidei Scripturæq; diuinæ non potest subesse falsum.quæstio.46.2.4. pagina.217
Fidei cognitio creuit per successionem temporum quo ad explicationem non quo ad fidei rationem.q.61.3.2.pag.281
Fidei Christi genus humanum tripliciter fuit incorporatum.q.68.1.1. pagina.316
Fidem rectam habens circa sacramentum baptismi potest errare in aliis articulis.q.68.8.3.pag.321
Fide formata mundamur à peccatis virtute passionis Christi. quæst. 49.1.5.&.5.1.pag.234
Fide Christi sancti patres liberati sunt ab omni peccato,& reatu pœnæ actualium,non autem à reatu peccati originalis. q.52.5.2.&.7. 1.&.8.3.pag.247
Fieri tunc res dicuntur quando innotescunt.q.13.2.1.pag.87
Fieri dicitur dupliciter,scilicet in instanti,& successiue.q.33.3.1.pag. 169.&.q.75.7.2.pag.358.&.q.78.2.c.pag.374
Fieri dicit ordinem terminorum, & vnitatem subiecti. q.75.8.c.pagina.358
Figura propriè est tantum in corporeis.q.63.2.1.pag.285
Figuræ similitudo quid magis significet.q.74.3.2.pag.345
Filiatio & adoptio conuenit tantum personæ.q.23.4.0.pag.131
Filiatio est tantùm eius quod generatur in similitudinem generantis.q 32.3.c.pag.ead.
Filiatio quibus conueniat.q.32.3.c.pag.166.&.q.35.3.2.pag.175
Filiationes in Christo sunt duæ.q.35.5.0.pag.176
Filius dei est verus deus.q.43.4.0.pag.208
Fingere quod nihil significat est mendacium.q.55.4.1.pag.257
Fingere.ver.Fictio.
Finis est prior in intentione agentis,non in executione.q.61.3.1.pagina.278
Et ad ipsum ordinatur aliquid dupliciter,scilicet necessariò,& ad bene esse.q.1.2.c.pag.3
Fomes quid.q.15.2.c.pag.93.&.q.27.3.c.pag.145
Fomes peccati non fuit in Christo.q.15.2.0.pag.93
Fomes in beata Maria in prima eius sanctificatione fuit ligatus, in secunda verò totaliter ablatus.q.27.3.0.pag.93
Et in ea adeò debilitatus est,& extinctus,vt ad peccatũ actuale nunquam inclinaretur.q.27.3.c.&.4.1.&.5.2.pag.145
Fomes per baptismum minuitur.q.69.4.3.pag.325
Fomitis impugnationem interiorem Christus non sustinuit. quæst. 15.2.3.pag.93
Fomitis effectus duplex.q.27.3.c.pag.145
Forma vel est ipsa natura rei,vel constituit naturam rei. q.13.1.c. pagina.86
Forma completa est in subiecto secundùm conditionem subiecti,instrumentalis verò secundum conditionem principalis agentis.q. 63.5.1.pag.289
Forma substantialis non suscipit magis vel minus.quæstione 75.7.c. pagina.358
Forma separata à materia est intellectualis.q.75.6.c.pag.357
Formę incompossibiles in eodem supposito faciunt propositionem in materia remota, compossibiles autem in materia contingenti vel naturali.q.16.1.1.pag.100
Formæ plures eiusdem speciei non possunt simul inesse eidem subiecto.q.35.5.c.pag.176
Formæ sacramentales traditæ sunt apostolis,à Christo.q.72.4.1.pagina.335
Formarum inchoatio improbatur.q.32.4.c.3.pag.167
Forma.ver.Ars.Actio, Adam,Deus, Induiduum, Nasci, Natiuitas, Natura,Nomen,Operatio.
Formali cuiuscunque remoto,tollitur species.q.68.4.1.pag.318
Fortitudo est in irascibili.q.15.2.c.pag.93
Fortitudo spiritus ostenditur in resistendo concupiscentiæ carnis sibi contrariantis:maior autem est in comprimendo eam totaliter, & hoc secundo modo fuit in Christo.q.15.2.3.pag.93
Frater in sacra scriptura dicitur quadrupliciter.q.28.3.5.pag.151
Fratres Christi sumus per adoptionem.q.23.2.2.pag.132
Fratres Christi in euangelio dicuntur consobrini eius. quæstio. 283. 5.pag.151
Fruebatur superior pars animæ Christi ipso patiente. q.46.8.0.pagina.822
Frustra dicitur quod est ad finem quem non attingit.quæst.11.5.2.pagina.82
Fundamentum.ver.Pœnitentia.

Gabriel est summus in ordine archangelorum, & fortitudo dei nominatur.q.30.2.4.pag.180
Galilea vt interpretatur transmigratio significat gentilitatem,vt verò interpretatur reuelatio significat patriam cœlestem. quæst.55. 3.4.pag.154
Gaudium & tristitia in quibus sint contraria &c. quæstione. 84.9.2. pagina.407
Genealogia quomodo denominetur. q.28.1.2. pagi.150. &.q.31.2.1. pag.159
Genealogia Christi exponitur. quæstio. 28.1.2. pag.150. &.q.31.3.0. pag.159
Generatio naturalis non requirit aliquam potentiam actiuam in materiam.q.32.4.c.3.pag.167
Generationis naturalis tota virtus actiua est ex parte maris, & passiua ex parte seminis.q.32.4.c.pag.167.&.q.67.4.3.pag.312
Generationis est idem modus omnium quæ sunt eiusdem speciei. q.2.8.2.4.pag.21
Generatiua potentia est in patre perfectè:in matre verò imperfectè. q.32.4.2.pag 167
Genitum & passum,quomodo prædicentur de filio dei. quæstio.16. 5.1.pag.103
Genus,Nihil ponitur primo in genere vel specie,nisi per id quod de eo prædicatur.q.63.2.1.pag.286
Et nisi ratione naturæ:non autem ratione eius quod pertinet ad induiduationem.q.2.3.3.pag.13
Genus masculinum & neutrum ad quæ referantur.q.17.1.c. pag.110. &.q.52.3.c.pag.246
Genus masculinum designat quiddam formatum,& perfectum,neutrum verò quiddam informatum & imperfectum. quæstio.17.1.c. pagina.110
Generis primum est causa omnium quæ sunt post. quæstio. 56.1.c. pagina.260
Gloria.Ea quæ sunt gloriæ quo ad animam, vt quo ad corpus,prius tempore debuerunt esse in Christo, quàm in alio.quæstio.53.3.3. pagina.251
Glorioſum.ver.Claritas.Corpus.Palpabile.
Gratia est quædam participata similitudo diuinæ naturæ. q.2.10.1. pag.24.&.q.3.4.3.pag.31.&.q.62.1.c.pag.271
Gratia est forma habens esse completum & mutabile in anima.q.63. 5.1.pag.289
Gratia est immediatè in essentia animæ &c. q.7.2.c. pag.53. &.q.26. 2.c.1.pag.142
Nec eius subiectum immediatum est corpus. quæstione. 79.3. pagina.382
Gratia est in sacramentis intentionaliter vt in signo & causa instrumentali &c,q.63.3.4.0.pag.287
Gratia à solo deo causatur.quæstio.62.1.c.pag.279.&.quæstio.64.1. c.pagina.290
Sed eius causa instrumentalis tantum,sunt humanitas Christi,ministri ecclesiæ,& sacramenta.quæstio.62.1.0. pag.279. &.quæst.64. 1.0.pag.290
Nec eam dat homo interius infundendo, sed exterius exhortando ad ea quæ sunt gratiæ.q.8.6.1.pag.66
Nec eam causant sacramenta veteris legis. quæstione.62.6.0.pagina.283
Gratia differt essentialiter à qualibet virtute.quæst.62.2.c.pag.280. &.q.89.1.c.pag.379
Gratia dicitur dupliciter, scilicet donum dei acceptum, & deus,gratis donans.q.2.20.c.pag.23
Gratia duplex, scilicet gratum faciens, & gratis data. quæstio. 7.7. c.1.pag.56
Gratia cum plenitudine duplex, scilicet ex parte gratiæ, & hæc propria est homini Christo,& ex parte habentis gratiam,& hæc communicatur aliis per Christum.q.7.10.0.pag.58
Gratia gratias data ordinatur ad manifestationem fidei,& doctrinæ spiritualis.q.7.7.c.pag.56
Gratia gratum faciens ordinatur ad actus meritorios interiores, & exteriores, gratia gratis data ad exteriores. quæstione 7.7.1. pagina.56
Gratia gratum faciens est à qua fluunt virtutes,& dona, ad perficiendum potentias animæ.quæstio.7.2.c.pag.53.&.q.62.2.c.pag.280. &.q.82.1.c.pag.399
Gratia gratum faciens vt iustificat hominem à peccato dicitur operans,sed respectu operis meritorij dicitur cooperans.quæstio.86. 4.2.pag.410
Et effectus gratiæ operantis est prior,quàm effectus gratiæ cooperantis.q.86.4.1.pag.410
Et effectus primus gratię gratum facientis,est remissio peccatorum. quæstio.72.7.1.pag.337
Gratia gratum faciens amittitur per quodlibet peccatum mortale.q. 80.3.c.pag.410

Gratia eadem maior est proficiens quàm incipiens,sed in diuersis hoc non est necesse.q.89.2.4.pa.413
Gratia non potest cadere sub merito,quia est principium merendi. q.2.11.c.pag.24
Gratia minima potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam.q.62.6.3.pag.284.&.q.70.4.c.pag.310
Gratia quod semel facit,perpetuò manet.q.88.1.4.pag.412
Gratia nunquam amittitur sine culpa, & illud quod ex gratia dei conceditur, nunquam absque culpa reuocatur. quæst.50.2.c. pagina 238
Gratia non infunditur in habentibus vsum liberi arbitrij, sine actuali motu liberi arbitrij in deum, & in peccatum. quæst.87.2.c. pagina 411
Et gratiæ infusio & terminus præparationis subiecti,sunt in eodem instanti.q.89.2.c.pag.412
Gratia virtutum & donorum dei sufficienter perficit essentiam & potentias animæ,quo ad generalem ordinationem actuum, sed gratia sacramentalis quo ad aliquos speciales effectus.q.62.2.1. pagina 281
Gratia sacramentalis est species gratiæ communiter sumptę:ideo non dicitur æquiuocè.q.62.2.3.pag.281
Gratia sacramentalis addit supra gratiam communiter dictam,& super virtutes & dona quoddã auxilium dei ad habendum sacramẽ tisinem.q.62.2.0.pag.281
Gratia sacramentalis est ad tollendum peccata, & ad perficiendum animum ad cultum diuinum. q.62.5.c.pa.283.&.q.63.1.6.c.p.285. &.q.65.1.c.pa.298
Gratia sacramentalis excludit peccata præterita,virtutes & dona peccata præsentia & futura.q.62.2.2.pag.281
Gratia non potest haberi ante sumptionem eucharistiæ,nisi ex voto ad eam proprio vel ecclesiæ.q.73.3.c.1.pag.341.&.q.79.1.1.pa.380
Gratia miraculorũ excellẽtissimè datae est animę Christi.q.13.2.3.p.87
Gratia Christi quæ dicitur gratia vnionis,capitis,& singularis personæ,est vna per essentiam.q.8.5.0.pag.66
Gratia vnionis & habitualis fuit Christo homini naturalis.q.2.12.0. pagina 25
Gratia vnionis & habitualis sunt simul tempore, sed natura & intellectu prima præcedit secundam. q.7.13.0.p.62
Gratia habitualis fuit in Christo.q.7.1.0.pa.53
Gratia vnionis est esse personale quod gratis à deo datur humanæ naturæ in persona verbi quod quidem est terminus assumptionis. q.6.6.c.pag.52
Gratia vnionis in Christo dupliciter dicitur scilicet voluntas d ei dãs gratis & donum eius.q.2.10.c.pa.23
Gratia vnionis fuit simpliciter infinita in Christo,sed gratia habitualis eius fuit infinita secundum rationem gratiæ,finita verò secundum rationem entis.q.7.11.0.pag.59
Gratia Christi non potuit augeri,sicut nec gratia beatorum, gratia autem viatoris puri potest augeri.q.7.12.0.pa.60
Gratia hominis puri quantuncunque crescat non potest adęquari gratiæ Christi: ideo non sunt eiusdem rationis.q.7.11.3.pa.58
Gratię plenitudinem,Christus habuit in summo, & quo ad omnes effectus gratiæ.q.7.9.0.pag.58
Gratiæ plenitudo duplex,vna ex parte gratiæ quæ est propria,Christo:alia ex parte subiecti,quæ conuenit etiam aliis per Christum. q.7.10.0.pa.56
Gratiæ & deitatis plenitudo habitat in Christo corporaliter, per vnionem personalem ad corpus & contra vmbram.q.2.10.2.pagina 23
Gratię omnes gratis datæ fuerunt excellentissimæ.q.7.7.0.pa.56
Nec diuiduntur in Christo,sicut in aliis sanctis.q.7.7.1.pag.56
Gratiæ plenitudo fuit in beata Maria super omnes post Christum. q.7.10.c.1.pa.59.& q.27.5.0.pa.247
Gratiæ triplex perfectio in beata Maria:quarum secunda est potior prima,& tertia secunda. q.27.5.2.pag.247
Gratiæ prima perfectione beata Maria fuit mundata à culpa originali, secunda à fomite,tertia ab omni miseria.q.27.5.2.pa.247
Gratiæ prima perfectione adepta est gratiam inclinantem ad bonũ, secunda confirmata fuit in gratia & in bono,tertia adepta est gratiam consummatam.q.27.5.2.pag.247
Gratiæ plenitudo,& consiliorum obseruatio inchoauit in beata Maria:primum fuit in ea perfecte: secundùm verò perfectècepit in Christo.q.28.4 2.pa.152
Gratiæ noua infusio non requiritur ad remissionem venialium.q.65. 1.8.pag.298.&.q.87.2.0.4.2.pa.411
Gratiæ noua infusio requiritur ad remissionem mortalium.q.87.2.3. pag.411
Gratia homo potest vitare omnia & singula mortalia:& singula venialia,sed non omnia.q.87.1.1.pag.411
Gratia.ver.Charitas.Donum,remissio,Virtus.
Graue & leue non habent in se principium actiuum sui motus, sed tantum passiuum. q.32.4.c.pa.167
Græci baptizando dicunt,baptizetur seruus Christi talis in nomine patris &c.q.66.5.1.pag.304.& q.67.6.c.pag.313
Græci conficiunt ex fermentato,& peccarent si in azymo conficerẽt q.74.4.c.pag.345
Græci dant eucharistiã pueris non habentibus vsum rationis. q.80. 9.3.pag.391
Græci.ver.Eucharistia,Literarum,Significatio.
Gregorius.ver.Papa.

Habitat.ver. Deus,Gratia.
Habitus primorum principiorum sunt nobis naturales. q.9.1.c. pag.69
Habitibus omnibus ordinatis,vltima perfectio reseruatur supremo in genere illo.q.72.11.c.pag.339
Helias subleuatus est in cœlum aëreum,non autem in cœlũ empyreum:& viuit cum Enoch in paradiso terrestri vsque ad Antichristum.q.49.5.2.pag.236
Hęresis incurritur ex verbis inordinatè prolatis. quęstio.16.8.c.pagina106
Hæresis Arrij:quòd filius dei est minor patre ratione diuinę naturę, & quod est creatura.q.10.2.1.pa.75.& q.16.8.c.pag.106
Hęresis Origenis, quòd anima Christi cum aliis à principio fuit creatura.q.6.3.c.pa.48
Hæresis Nestorij:quòd beata Maria non est mater dei.quęstio.35.4. 0.pag.175
Hæresis Euticetis:quod in Christo est tantùm vna natura composita ex natura diuina & humana. quæstio.2.6.c.pag.17.& q.18.1.c. pag.115
Et quòd corpora resurgentium & Christi non erũt palpabilia.q.54. 3.c.pag.254
Hęresis Hebionis,Chetinthi,& Fotini:quòd Christus non fuit ante mattem, sed purus homo meruit deitatem.quęst.2.11.c.pag.24.& q.28.1.c.pag.149.& q.35.4.c.pag.175
Hęresis Hebionis,quòd Christus conceptus est ex semine viri.q.28. 1.c.pag.249
Hæresis Galamitarum,quod corpus Christi non fuit mortuum.q.50. 5.c.pag.249
Hęresis Heluidij,de virgine Maria.q.28.3.c.3.pag.151
Hęresis Nazarçorum,de fide Christi.q.74.4.c.pa.345
Hęresis Nouatianorum,quod peccans post baptismum non potest resurgere ad gratiam per pœnitentiam.q.84.10.c.pa.407
Hęresis Nestorij & Dioscori,de Christo.q.2.3.6.c.pag.40.& q.4.3. c.pa.43
Hęretici po ſſunt ordinare si seruant formam ecclesię &c. q.64.9.2. pag.296
Hęreticum est credere iuramentum esse in omni casu illicitũ. q.64. 9.1.pag.296
Hęrodes occidit pueros innocentes.q.36.6.3.pag.185
Hispania.ver.Natiuitas.
Homo habet quod sit homo à ratione.quæstio 19.2.c.pagina 221
Homo significat naturam humanam & qualiter.quęstio.4.3.c.1.pagina 40
Homo duplex.q.5.1.2.0.pag.43.& q.43.3.0.pag.205
Homo est naturaliter politicus.q.65.1.c.pag.298
Homo vnus numero dicitur dupliciter.q.3.6.1.2.& 7.2.pa.33
Hominis actio volũtaria & deliberata tantùm,dicitur humana.q.19. 2.0.pag.221
Hominẽ lapsum oportuit reparari:& nõ angelũ.q.4.1.c.1.pa.35.& q. 6.2.2.pag.48.& q.46.2.4.pag.217
Honor est reuerẽtia alicui exhibita ꝓpter sui excellẽtiã.q.25.1.c.p.133
Honor diuersus debetur eidẽ secundum plures causas excellentię.q. 25.1.c.pa.133
Honor debetur alicui dupliciter,scilicet vel ratione sui:vel ratione alterius: & exhibetur toti rei subsistenti,sed causa honoris potest esse aliquid eius non subsistens.q.25.1.0.pa.133
Hostia nõ cõsecrata nũquã debet dari ꝓ eucharistia. q.80.6.2.p.388
Hostia.ver.Idololatrare,Missa.
Hostię pars missa in calice nũquã debet dari infirmis.q.83.5.9.p.412
Hostiam eandem simul consecrant ordinati: episcopo ordinanti cõ celebrantes.q.82.2.c.pa.397
Hostias multas sumens in vna missa:non percipit maiorem effectũ. q.79.7.3.pa.383
Humilis nihil audit mirabilius quã suã excellentiã.q.30.4.1.pag.157
Humiliauit se Christus quadrupliciter.q.49.6.c.pag.237.& q.53.1.c. pag.249.& q.54.2.c.pag.253.& q.59.3.0.pa.259
Idololatrare facit qui dat hostiam non consecratã pro eucharistia. q.80.6.2.pag.388
Ieiunium à cibis duplex scilicet naturę:& ecclesię.q.80.8.4.pa.390
Ieiunium naturę soluitur per quęcunque potum:non autem ieiuniũ ecclesię,nisi fiat in fraudem.q.80.8.4.pag.390
Ieiunium ante pascha fit quadraginta diebus, multis rationibus: & commendatur per multos eius effectus.q.40.2.3.pag.198
Ieiunium Christi non ex necessitate fuit:sed ad nostram instructionem q.40.2.3.pag.198
Ieiunium.ver.Christus.

Ieremias verbis, & mysteriis passionem Christi apertissimè prænuntiauit.q.27.6.c.2.pag.148
Ierusalem est in medio terræ habitabilis.q.46.10.1.pag.224
Iesus significat naturam humanam sub determinatis indiuidualibus proprietatibus,q.16.5.c.pag.103.&.q.17.1.c.pag.110
Iesus nomen conuenienter impositum est Christo in sua circuncisione.q.37.2.0.pag.186
Iesus est nomen nouum & proprium inquantum significat spirituale & vniuersalem salutem.q.37.2.2.pag.186
Iesus.ver.Nomen.
Ignorantia non fuit in Christo.q.15.3.0.pag.94
Ignorantia duplex, scilicet iuris vel facti: prima non excusat à peccato,sed bene secunda.q.47.5.3.pag.229.&.q.80.4.5.pag.387
Illabi menti soli deo conuenit.q.8.8.1.pag.68.&.q.64.1.c.pag.290
Illuminatio fit in instanti.q.75.7.c.pag.357
Illuminat sacerdos tradendo sacramenta gratiæ: non autem infundendo gratiam.q.64.1.1.pag.290
Imaginatio & sensus nunquam cognoscunt naturam rei:sed tantùm accidentia.q.76.7.c.pag.304
Imaginatio ægritudinum quandoque causat eas.q.13.3.3.pag.88
Imaginatiua est altior potentia quàm sensus exterior:in quo tamen est maxima certitudo.q.30.3.2.pag.157
Imago.Idem est motus in rem ipsam, & in imaginem eius inquantũ huiusmodi.q.8.3.3.pag.64.&.q.25 3 c.1.pag.138
Imago.ver.Adoratio.
Immersio trina in baptismo non est de necessitate:tamen debet fieri.q.66.8.0.pag.307
Immersio capitis in baptismo sufficit.q.66.7.3.pag.306
Immersio.ver.Baptismus.
Immersione,effusione & aspersione aquæ potest fieri baptismus.q.66.7.0.pag.306
Immersione trina intenta, non perficitur baptismus nisi in tertia: vna vero intenta perficitur in ea.q.66.8.3.pag.307
Immolari conuenit Christo in figuris veteris testamenti: sed verè in sacramento altaris.q.83.1.0.pag.399
Imperio rationis obediunt aliqualiter potentię sensitiuę:non autem naturales nec vegetatiuę.q.19.2.c.pag.221
Impositio manus significat copiosum gratiæ effectum:ideo non requiritur in baptismo neque in pœnitentia, sed tantùm in ordine, & confirmatione.q.84.4.c.2.pag.405
Impossibile aliquando pro difficili sumitur.q.86.1.2.pag.409
Incorporalia dicuntur esse in loco quia continentur:spiritualia verò quia continent.q.57.4.1.2.pag.263
Incarnari Deum,fuit possibile & conueniens.q.1.1.0.pag.2
Incarnari Deum, fuit necessarium ad bene esse,nõ simpliciter.q.1.2.0.pag.3
Incarnatio Dei nõ fuisset, si homo non peccasset:quanuis potentia dei ad hoc non limitetur.q.1.3.0.pag.5
Incarnatio dei,principaliter fuit propter liberationem hominis.q.1.5.c.pag.8.&.q.40.1.c.pag.197.&.q.44.3.c.pag.211
Incarnatio dei fuit ad delendum omne peccatum.q.1.4.0.pag.7
Incarnatio facta est conuenienti tempore.q.1.5.6.0.pag.8
Incarnatio comparatur iuuentuti propter vigorem, & feruorem:senectuti verò propter numerum annorum.q.1.6.1.pag.9
Incarnationis mysterio monstratur bonitas,sapientia,iustitia,& potentia dei.q.1.in oppositum.pag.1
Incarnationem Christi præcessit aliquorum liberatio secundum spiritum per fidem:sed non secundum carnem. q.27.3.c.pag.140. & q.25.5.2.pag.146
Incarnatione deus nullo modo mutatur. q.1.1.1.pag.1.&.q.2.6.1. pagina.17
Incineratio non conuenit corpori Christi.q.51.3.0.pag.243.&.q.53.1.c.1.pag.249
Incipere significat esse nunc,& non prius:ideo ab inferiori ad suum superius cum verbo incipit,non valet consequentia.q.16.9.2.pagina.107
Indiuiduum dicitur de parte in toto.q.16.12.2.pag.109
Indiuiduum de sui ratione dicit incommunicabilitatem:& non posse esse in pluribus.q.77.2.c.pag.378
Indiuiduationis principium in rebus materialibus est duplex, scilicet materia prima,& quantitas dimensiua.q.77.2.c.pag.378
Indiuiduatur forma receptibilis in materia per ipsam materiam,nõ receptibilis autem in materia,per seipsam.q.77.2.c.pag.368
Indiuiduatur quantitas dimensiua dupliciter.q.77.2.c.pag.368
Infidelitas est grauissimum peccatum.q.80.5.c.pag.387
Infinitum dupliciter dicitur,scilicet, priuatiuè & negatiuè, primum conuenit quantitati, & est ignotum: secundum conuenit formæ, & est cognoscibile.q.10.3.1.pag.76
Infinitum inquantum huiusmodi à nullo intellectu cognoscitur.q.10.3.pag.eadem.
Infinitum vno modo, potest esse finitum alio modo. q.10.3.1. pagi. eadem
Infinitum secundum essentiæ rationem est solus deus. q.10.3.2.pag. eadem
Infinitum simpliciter,& omnibus modis an sit vnum vel plura. q.10.3.3.pag.eadem
Infinitum numero vel cõtinuitate si daretur esset finitum secundum esse & essentiam & esset comprehensibile à scientia dei. q.10.3.2. pag.eadem
Infinitum non est substantia sed accidit rebus, ideo sicut multiplicatur secundum subiecta,ita & proprietas eius.q.10.3.3.pag.ead.
Infinito simpliciter quo ad omnia nihil potest esse maius,sed infinito secundum aliquid determinatum est aliquid maius extra illum ordinem.q.10.3.3.pag.cad.
Ingratitudo quid sit.q.88.4.0.pag.413
Ingratitudo committitur dupliciter,scilicet agendo contra beneficium dei,& agendo contra formam beneficij.q.88.2.0.pag.412
Ingratitudo secundum quàm peccata redire dicuntur, incurritur ex quolibet peccato contra deum.q.88.4.0.pag.413
Ingratitudo quomodo incurratur.q.88.2.2.pag.413
Ingratitudo.ver.Redeunt.
Innocentes mortui pro Christo in Bethleem,fuerunt martyres.q.36.2.3.pag.181
Innocentes.ver.Herodes.
Innocentia est irrecuperabilis.q.89.3.c.pag.414
Innocentia.ver.Ferri.Matrimonium.Pœnitentia.Sacramentũ.Christus.
Instantia duo qualitercunque signata habent tempus medium, nisi respondeant motibus non mensuratis ex motu cœli. q.75.7.1.pagina.358
Instans quomodo detur.q.33.1.3.pag.168.&.q.75.7.1.pag.358
Instans.ver.Motus.Remissio.Tempus.
Instantanea operatio potest esse ab intellectu & voluntate.q.34.2.c. pag.171
Instantanea mutatio quomodo potest esse.q.75.7.c.pag.358
Instantanea mutatio potest fieri tripliciter.q.75.7.c.pag.358
Instructio quadruplex ponitur.q.71.4.3.pag.333
Instructio fidei duplex,scilicet cathecuminorum circa baptismum,& populi Christiani circa missam.q.83.4.4.pag.401
Instrumentalis virtus est incompleta,& virtualis.q.62.4.0. pag.282
Instrumentalis virtus non est propriè in genere,sed reducitur ad genus & speciem virtutis perfectæ.q.62.4.2.pag.282
Instrumentalis virtus non est in subiecto secundum conditionem subiecti,sed secundum conditionem principalis agentis. q.63.5.1.&.2.pag.289
Instrumentum duplex est.q.62.5.c.pag.282
Instrumentum duplex,scilicet, animatum & inanimatum. q.64.8.1. pag.295
Instrumentum animatum indiget habitu ad operandum, nõ autem inanimatum.q.7.1.3.pag.55
Instrumentum. ver. Actio. Anima. Baptismus. Docere. Eucharistia. Forma. Gratia. Iustificatio. Meritũ. Miracula. Mutatio. Ordo. Passiones. Peccata Reliquiæ. Sacramenta. Signum. Vas. Christus.
Instrumento datur virtus dupliciter, scilicet quando accipit formam instrumenti,& quando mouetur à principali agente.q.62.4.3.pagina.282.&.q.72.3.2.pag.335
Instrumentis pluribus ordinatis ad aliquem effectum, quæ virtus, & quomodo in eis inuenitur.q.62.4.4.pag.282.&.q.82.1.1.pa. 297
Intellectus & voluntas sunt potentiæ naturales, & consequuntur naturam animæ de necessitate.q.18.1.c.3.4.pag.115
Intentio quæ requiratur ad perfectionem sacramentorum. q.64.8.0.pag.295
Intentio est necessaria in baptizante.q.66.8.3.pag.307
Intentio ministri peruertitur dupliciter, scilicet respectu sacramenti, & respectu sequentium ad sacramentum,prima tollit veritatem sacramenti,non autem secunda.q.64.10.0.pag.297
Intentio ecclesiæ expressa in forma sacramenti sufficit ad perfectionem eius nisi contrarium exprimatur exterius.q.64.8.2.pag.295
Intentio quæ sit necessaria baptizandis. q.68.7.0.&.8.3.&.9.1. &.12.1.pag.320.&.q.86.2.1.pag.409
Intentionem habens suscipiendi baptismum quomodo illum consequatur.q.68.2.0.pag.317
Intentio.ver.Baptismus.Peccatum.
Intinctus.ver.Eucharistia.Christus.
Inuestiri dicitur canonicus per librum, abbas per baculum, episcopus per anulum.q.62.1.c.pag.279
Ioannes Baptista fuit terminus veteris legis:& initium nouæ. q.38.1.2.1.pag.189
Ioannes Baptista pertinet ad testamentum nouum. q.38.1.1.2.pa.189
Eius exultatio in vtero matris, non fuit ab eo per liberum arbitrium eius:sed fuit à Deo,ideo miraculosa.q.27.6.c.pag.148
Eius tota vita fuit præparatoria ad Christum.q.38.2.2.pag.189
Ioannes euangelista prædiligebatur à Christo propter multa. q.45.3.q.pag.215
Ioseph vir Mariæ semper fuit virgo.q.28.3.5.&.4.c.3.pag.152
Iperdulia.ver.Adoratio.
Ira duplex,scilicet per zelum,id est,secundũ ordinem iustitiæ,& per vitium,id est, contra rationem: prima est laudabilis, secunda est cum peccato, prima fuit in Christo,non autem secunda. quæst.15.9 .0.pagina 97
Ira caulatur ex tristitia illata.q.15.9.c.pag.97
Iterari.ver.Aqua.Baptismus. Cathecismus. Exorcismus. Pœnitentia. Sacramentum.
Iudęi sunt serui principum seruitute ciuili,quæ non excludit ordinẽ iuris naturalis vel diuini.q.68.10.2.pag.323
Iudęorum tribus sacerdotalis & regia,quomodo coniungantur.q.31.2.2.pag.15
Iudęorum principes cognouerunt Christum esse messiam:sed non cognouerunt diuinitatem eius nisi per coniecturas.q.47.5.0.& 6.c. pagina.228
Iudęorum facta etant figuralia.q.66.2.2.pag.302
Iudex non potest dimittere culpam in alium commissam, vel in rem publicam siue in superiorem principem. quæstione 46.2.3. pagina 217
Iudicium tria requirit, scilicet potestatem, zelum,& sapientiam.q.59.1.c.pa.267
Iudicium generale esse quando sit necessarium.quæst.59.5.0.pa.270
Iudicii dies æstati comparatur.q.46.9.1.pag.223
Iudicare omnes homines,quo ad retributionem præmij vel pœnæ pertinet ad Christum.q.56.4.2.&.5.1.pag.175
Iudiciaria autoritas soli Deo conuenit,sed committitur hominibus maxime Christo secundum humanam naturam.quæstio.58.& q.59.2.0.pag.266.3.0.pag.268
Iudiciaria potestas toti trinitati quomodo conueniat,& cuilibet personæ.q.59.1.0.pag.267
Iudiciaria potestas conuenit Christo multis de causis.quæst.59.3.0. pag.269
Iudiciaria potestas super omnes res humanas conuenit Christo, quia anima eius est super omnes creaturas.quęstione 59.4.c.& 6.3.pag.269
Iudiciaria potestas super omnes angelos cui attribuatur à Christo.q.59.6.0.pag.271
Iudiciariam potestatem super res temporales,Christus exercere noluit,nec regnum terrenum temporaliter administrare. q.59.4.1. pag.269
Iustitia quæ sit.q.85.3.c.pag.407
Iustitia inter illos quorum vnus est sub potestate alterius(vt hominis ad Deum serui ad dominum) non est iustitia nisi secundum quid.q.85.3.c.2.pag.407
Iustitia est ad alterum:cuius materia non est ille ad quem est iustitia, sed res quæ distribuũtur vel commutantur.quæstione 85.3.1.pagina 407.
Iustitia est in voluntate subiectiuè.q.8.4.c.pag.408
Iustitia originalis ex quosit.q.27.3.c.pag.145.
Iustitiæ dei ordo dependet à voluntate diuina.quæstione 46.2.3. pag.217
Iustum dicitur dupliciter,scilicet simpliciter,& secundum quid.q.85.3.c.pag.407
Iustificatio in habentibus vsum rationis requirit quatuor,scilicet infusionem gratiæ,remissionem culpæ,motum liberi arbitrii in deũ & in peccatum.q.86.6.1.pag410
Iustificationis deus est causa principalis,passio Christi est causa meritoria,sacramenta ecclesiæ instrumentalis. quæstione 64 3.c.pagina .291
Iustificationis animarũ causa instrumentalis & exemplaris est Christi resurrectio.q.56.2.0.pag.262.& q.62.5 3.pag.283
Iustificationis actus sunt simul tempore,sed vnus est altero prior ordine naturæ.q.85.6.c.pag.408
Iustificabat circuncisio quantum ad omnes gratiæ effectus:aliter tamen quàm Baptismus.q.70.4.0.pag.345
Iustificare impium est maius quàm creare cœlũ & terram. q.43.4.2. pag.208
Iustum.ver.Iustitia.
Laicus.ver.Sacerdos.
Latria.ver.Adoratio
Latro statim moriens quomodo intrauit in visionem Dei.quæst.52.4.3.pag.246
Inter latrones Christus crucifixus est ratione quadruplici.q.46.11.0.pag.225
Laurentius diaconus baptizabat in necessitate tantùm.quæst.67.1.3. pag.316
Laurentius & Vincentius habuerunt passiones grauiores quo ad aliquid quã Christus.non autem quoad omnes causas doloris.q.46 6.1.pag.220
Lazarus resuscitatus iterum mortuus est. quæstione 53.3.c.1.pa.251.& q.55.2.3.pag.256
Leprosus non debet publicè celebrare,potest tamen dicere missam occultè nisi lepra propter corrosionem membrorum eum ad hoc reddiderit impotentem.q.82.10.3.pag.599
Lex quomodo detur.q.70.2.2.pag.329.
Lex naturę vt obtenebrata erat in cordibus hominũ, determinatur lege Dei scripta.quęstione 60.5.3.pagina 274.& quęstione 61.3.2. pagina 277.& q.70.2.1.pag.329
Lex vetus fuit conuenienter data post circuncisionem.quęstione 70 2.3.pagina 329
Lex vetus scripta in lapidibus, noua verò in cordibus. quęstione 41. 4.2.pagina 202
Legis præcepta Christus obseruauit, & secundum ea in omnibus conuersatus est. quęstione 37.1. ad tertium.0. pagina 186. & quęstione.40.4.0.pagina 199
Legis nouę status est medius inter statum veteris legis & glorię. quęst.61.4.1.pag.277.4.3.pag.41
Lex.ver.Sabbatum.
Liber de infantia saluatoris est apocryphus.quęstione 35. 63. pagina.188.& quęst.36.
Liber de mirabilibus scripturę,non est Augustini, nec authenticus. quęst.45.3.2.pag.215
Liberalitatis & magnificentiæ summum gradum ostendit in se Christus,contemnendo omnes diuitias,& faciendo pauperibus eroga ri quę sibi dabantur.q.7.2.3 pag.53
Liberum arbitrium se habet naturaliter ad bonum, ad malum autem præter naturam.q.34.3.1.pag.172
Liberum arbitrium viatoris potest flecti ad bonum & malum. quęstione 52 .6..3.pag.248.& q.86.1.c.pag. 409
Liberum arbitrium in damnatis est confirmatũ in malo.q.52.6.3.pagina 248.&.q.86.1.c.pag.409
Liberum arbitrium fuit in Christo, sicut etiam est in beatis. quęstione.18.4.0.pag.117
Et illius vsum habuit in primo instanti suæ conceptionis. quæstione 34.2.0.pag.171
Liberum arbitrium.ver.Eligere.
Limbus inferni sic dictus ratione priuationis gloriæ, non est omnino diuersus à sinu Abrahæ.q.52.2.4.pag.245
Et in eo existentes gaudium magnum habebant de gloria separata. q.52.5.1.0.pag.247
Sed patiebantur dolorem de dilatione gloriæ, non autem pœnam sensibilem pro peccato,Christus autem soluit vtrunque, primum gloriam præbendo,secundum ab eo præseruando. quæst. 52.2.2. pagina 245
Linguarum omnium donum fuit in Christo,quo tamen non est vsus quia solum in vna gente prædicauit.q.7.7.3.pag.57
Linguis igneis spiritussanctus super apostolos descendit. quæstione.39.6.4.pag.195.&.q.72.2.1.pag.334
Liniri.ver.Baptismus.Exorcismus
Linum.ver.Corporale.
Liquor.ver.Accidens.
Literarum figuræ quibus Græci tria, & sex repręsentant, satis sunt propinquę apud eos.q.46.9.2.pag.223
Locale.ver.Angelus.
Locus non attribuitur deo neque personę Christi circunscriptiuè, aut diffinitiuè.q.52.3.3.pag.246
Lucas.ver, Adoratio.
Lumen maius offuscat lumen minus eiusdem ordinis, nõ autem alterius ordinis.q.5.4.2.pag.46.&.q.9 1.2.pag.66
Lumen scientię non offuscatur sed clarescit in anima Christi, & cuiuslibet hominis per lumen scientiæ diuinæ.quæstione 5.4.2.pag. 46.& q.9 1.2.pag.69
Luxuria.Circa tempus Abrahæ erat fides per idololatriã diminuta,& ratio naturalis per augmentum carnalis concupiscentiæ vsque ad peccatum contra naturam obscurata. quæstione 70.2.1. pagina 329
Macula in corpore & anima cõtingit dupliciter. quæstio.87.2.3. pagina 410
Maculæ diuersæ consurgunt ex diuersis peccatis.quæstione 88.6. pag. 411
Magdalena prohibetur tangere Christum. quæstione 55.6.3. pagina 259
Magi adorantes Christum secundum Augustinum fuerunt malefici, sed secundum alios fuerunt sapientes astrologi & potentes. q.36.3.2.pa.181
Magi moti sunt ex scriptura Seth ad sequendam stellam, vel ex prophetia Balaam,vel ducti ab angelis,vel inspirati à deo.quęstio.36.5.4.pag.183
Magi venerunt ad Christum tanquã primitiæ gentium.q.36.3.1.&.8.0.pag.185
Magi amiserunt stellam,multiplici ratione.q.36.8.3.pag.185
Magi tribus modis venerunt ad Christum. quæstio. 36.3.3.& 5.4.& 6.c.3.pag.181
Magis recedentibus,Herodes pueros interfecit.quæstione 36.6.3. pag.184
Maius dicitur dupliciter scilicet intensiuè,& extensiuè. quęstio.1.4.c.pag.7

† † †

Universidad de Deusto
Biblioteca

Manducatio Christi post resurrectionem fuit vera comestio. quæstione 55.6.1.pa.359.
Manna fuit præcipua figura eucharistiæ. quæstione 73. 6. c. pagina. 342
Manna fuit figura eucharistiæ, inquantum sumitur vt cibus fidelium. quæst 80.10.2.pag.391
Manuetudo est subiectiuè in irascibili.q.15.2.c.pag.256
Manumissus quomodo reducatur in pristinam seruitutem. quæstione 88.3.2.pag.413
Manus est organum organorum, ideo ei opera attribuuntur. quæstione 83.5.1.pag.402
Manus est sublimitas quædam indiuidua.q.16.12.2.pag.109
Manus impositio.ver.Impositio.
Maria & Ioseph fuerunt de eadem tribu.quæstione 28.1.2.pag. 150. & quæst.31.2.1.pag.159
Maria fuit de stirpe Aaron.quæst.29.1.4.pag.154
Maria nata ex Melchi, Salome, Ieconia, & Heli. quæstione.31.2.3.& 3.2.pagina 159
Maria quicquid accepit à parentibus fuit actu pars corporis eius, ideo illud non fuit materia corporis Christi.quæstione.31.6.c.pagina.162
Maria in ventre matris suæ non habuit vsum liberi arbitrij.quæstione 27.3.c.pag.145.
Maria habuit tantam claritatem in facie,quòd Ioseph nõ cognoscebat illam donec pareret.q.28.3.3.pag.152.
Maria cum corpore assumpta est in cœlum. quæstione 27. art.primo.c.pagina 142
Maria quomodo habuit donum prophetiæ, sapientiæ, &miraculorum.q.27.5.3.pag.148
Maria meruit Christum portare, non quia meruit ipsum incarnari, sed quia meruit talem gradum puritatis, vt congruè esset mater Dei.q.2.11.3.pag.24
Maria est verè mater Dei.q.35.4.o.pag.175
Maria fuit verè mater Christi.q.35.3.o.pag.ead.
Maria cum Ioseph vouit virginitatem absolutè. quæstione 28.4.o. pagina 152
Maria nec multiplicauit conceptus,nec fuit subiecta viro.quæstione 30.1.1.pagina.156.
Maria fuit expers maledictionis Euæ. quæstione 35.6. ad primum. pagina 188.
Maria secundum aliquos non fuit turbata in visione angeli,sed in sermone eius.q.30.3.3.pag.157
Maria fuit instructa ab angelo, quia erat inferior angelis, quantum ad statum, licet esset superior quantum ad dignitatem ad quam eligebatur.quæst.30.2 1.pag.156
Maria prius instructa est ab angelo quàm Ioseph. quæstione 30.1. 2.pagina.153
Maria habuit à spiritu sancto duplicem purgationem. quæstione 27.3.3.pag.146
Maria si ante passionem Christi fuisset mortua non intrasset paradisum,sicut nec alij sancti.q.27.1.3.pag.143.
Maria per primam sanctificationem fuit semper immunis ab omni peccato actuali etiam veniali.q.27.4.o.6.1.pag.147
Maria figurabatur per tabernaculum veteris legis quæstione 27.2.in oppositum.pa.146
Maria.ver.Adoratio, Baptismus,Concepta,Eucharistia,Gratia,Matrimonium,Primogenitus,Sanctificatio.
Mariæ puritas fuit maxima sub Christo.q.27.1.2.pag.ead.
Mariæ debetur honor non æqualis sed consimilis, & eminentior quàm cæteris creaturis inquantum est mater Dei. quæstione 25. 5.o.pagina.140
Marię perfectio est triplex. Prima fuit in eius sanctificatione. Secunda in filij Dei conceptione. Tertia in ipsius glorificatione.In prima fuit liberata à culpa originali:in secunda totaliter emundata: in tertia fuit liberata ab omni miseria. quæstione 27. 5.ad secundum.pagina.147
In prima etiam perfectione adepta est gratiam inclinantem eam ad bonum, in secunda confirmata est in bono,in tertia perfecta est in fruitione omnis boni.q.27.5.1.pag.ead.
Mariæ immunitas à peccato per sanctificationem causabatur ex tribus, scilicet ligatione fomitis, gratia abundanti, & prouidentia Dei.q.27.3.c.pag.145.
Martyrium plenè liberat à pœna & culpa. quæstione 68.1.2.pag.317. & quæstione 86.1.2.pag.387
Mater dicitur aliqua ex hoc quod concepit & genuit. quæstione.35. 3.1.c.pag.175
Maternitas conuenit tantùm viuentibus præcipuè animalibus. quæstione 32.3.c.3.pag.166
Materia non agit ad sui formationem.quæstione 32.4.c.ad tertium. pagina 167
Materia est primum subiectum: & non potest esse in alio. quæstione 77.2.c.pag.368
Materia non est diuisibilis,nisi per quantitatem. quæstione 77.c.pagina368
Materia est duplex, scilicet sensibilis & intelligibilis. quæstione 77. 2.4.pagina.eadem.
Matrimonium est formaliter indiuisibilis coniunctio animorum cõiugum.q.29.2.c.pag.154.
Matrimonium verum fuit inter Mariam & Ioseph,& habuit vtãque perfectionem requisitam.q.29.2.c.pag.ead.
Matrimonium in quo statu fuit sacramentum. quæstione 61 2.ad tertium.pag.277
Matrimonium contrahere potest quilibet habens vsum rationis inuitis parentibus.q.68.10.c.pag.322
Matrimonij duplex est perfectio, quarum prima consistit in animorum coniunctione,secunda in operatione. quæstione 29.2.c.pagina.154
Matrimonij concubitus & prolis educatio, sunt de secunda perfectione eius:quorum secundum fuit inter Mariam & Ioseph, & nõ primum.q.29.2.c.pag.ead.
Matrimonij finis duplex, scilicet principalis, qui est generatio & educatio prolis:& secundarius,qui est mutuum obsequium. quæstione 29.2.c.pagina 154.
Matrimonij materia.ver.Pœnitentia.
Mediator Dei & hominum est solus Christus principaliter, ministerialiter autem sunt prophetæ &c.q.26.1.o.pag.142
Mediator Dei & hominum est Christus secundum quod homo.quæstione.26.2.o.pag.ead.
Medicina confortatiua quæ datur liberatis à febre ad confortationem,noceret si daretur febricitantibus.quæstione 80.4.ad secundum.2.pag.401
Medicinaliter vti possumus pretiosis pro necessitate corporis, sed in pertinentibus ad solam decentiam honestatis debemus esse contenti simplicibus.quæstione 51.2.3.pag.142
Medium virtutis moralis attenditur secundum quanticatem proportionis,& non secundum quantitatem rei. q.46.6.2.pag.221
Medium iustitiæ est æqualitas quam constituit iustitia inter aliquos. quæst.85.3.2.pag.409.
Melchisedech dicitur esse sine patre, matre, genealogia,principio, & fine:quia scriptura non ponit,licet habuerit. quæstione 22.6.3. pagina 131
Melchisedech propter dicta assimilatus est filio Dei. quæstione.22. 6.3 pagina eadem.
Melchisedech sacrificio, comparatur eucharistia in missa. quæstione 83.4.8.pagina.401
Melchisedech sacrificium fuit præcipua figura eucharistiæ,quantum ad id quod in ea est sacramentum tantum.quæstione 61.2.3.pagina 277.& quæst.73.6.c.pag.342
Memoriale.ver.Eucharistia.
Mendicitas duplex, scilicet contraria voluntati, & voluntaria,prima est occasio furti & periurij,non autem secunda,ideo Christus elegit eam.quæst.40.3.1.pag.198
Menstruus sanguis est in fœminis loco seminis, & est propria materia corporis Christi & aliorum, non autem semen fœminæ. quæstione 31.5.o.pag.161
Menstruus sanguis digestione purificatus est materia conceptus, non autem impuritatem corruptionis habens. quæstione 31. ad quintum.3.pag.162
Menstruus sanguis est potentia totum secundum potentiam passiuam.quæst.31.5.1.pag.ead.
Merces imputatur ei qui operatur secundum debitum. quæstione 49.6.c.pagina 237.
Meritum importat æqualitatem iustitię. quæstione 49. 6.c.pagina eadem.
Meritum non est nisi id quod nondum habetur.quæstione 19.3.c.pagina.122
Meritum Christi, vel cuiuscunque hominis non præcessit vnionem incarnationis.q.2.11.o.pag.24
Meritum.ver.Operatio.
Ex merito habitum nobilius est eo quod habetur sine merito,& dignitas merendi maior est quàm gloria corporis. quæstione 19, 3.c.pagina 122
Merendi principium est ex parte animæ,sed corpus est instrumentum actus meritorij.q.49.6.1.pag.277
Mereri non potuit aliquis gratiam incarnationis Christi ex condigno:sed ex congruo.quæstione 2.11.c.pagina 24
Mereri non potest nisi viator.q.19.3.c.1.pag.122
Meruit Christus per suam passionem salutem sibi,& omnibus membris suis.quæstione 19.ar. quarto.o. pagina 122.& quæstione 48.1. c.pagina 316
Et meruit sibi gloriam corporis,nõ autem gloriam animæ,nec scientiam,nec gratiam,nec deitatem.q.19.3.o.pag.122
Et meruit alijs gloriam beatitudinis, quòd alij homines nõ possunt. quæstione.19.4.2.pag.123.&q.46.3.c.pag.218
Et meruit inquantum homo, non inquantum Deus. quæstione 53. 4.2.pagina 252

Et nihil

Et nihil ad meritum pertinens docuit, quod ipse excellentius non impleret.q.7.3.2.pag.54
Et meritum fidei habuit. quæst.7.3.2.pag.54
Messias.ver.Iudęi
Metaphoricè dicta non oportet secundum omnia esse similia.q.8.1 2. pag.63
Milites quare charactere insigniantur.q.63.3.c.pag.287
Minister existens in peccato mortali,si exhibet se ministrum Dei & ecclesię in dispensatione sacramentorum peccat mortaliter.q.64. 6.o.pag.294
Minister.ver.Angelus.Diaconus. Eucharistia. Sacerdos. Sacramentum
Miraculum.Spirituales effectus Dei(vt iustificatio impii & illuminatio) non sunt miracula,sed finis miraculorum.quæst.44.3.1.pagina 211
Miracula diminuunt meritum fidei.quæst.43.1.3.pag.206
Miracula Christi de quibus est fides fuerunt occulta,sed probantia fidem fuerunt manifesta.quæst. 9.1.2.pag 153
Miracula vera facere propria virtute & instrumentaliter quibus cõueniat.q.13. 2.3. pa.88.& quæst.43.2.c.pa.205.& quæstione 78.4. 2.pag. 176
Miracula conuenit facere sanctis & quomodo.q.84.3.4.pag.182
Miracula facere conceditur homini & quomodo.quæst.43.1.o.pagina.206
Miracula quæ fecerit Ioann Bap.q.38.2.2.pag.189
Miracula cõuenientissimè facta sunt à Christo:vt ostenderetur eius gratia vnionis & eius doctrina supernaturalis. quæst. 43.1.c.pagina 206
Miracula fiebant à Christo virtute diuina.quæst.43.2.c.pag.207
Miracula fiebant à Christo virtute propria,quæ sufficientia erant ad manifestandam deitatem ipsius. q.43.4 o.pag.208
Miracula Christus cœpit facere in nuptiis:quæst.43.3.o.pag.207
Miracula facta sunt à Christo circa dęmones,angelos,cœlos,homines,bruta & elementa.quæst.44.o.pag.209
Miracula.ver.Clamor. Ioannes.
Miraculorum gratia excellentissimè data est animæ Christi.q.13.2. c.3.pag.87
Miraculosa fuit conceptio Christi ex virgine.quæstione 33.& q.35. 3.2.pag.175
Miraculosa fuit natiuitas Christi & quare.quæst.35.3.2.pag.175.&.q. 44.2.3.pag.211
Miracula facta à Christo erant perfectissima. q.44.3. 2.3.pag. 212
Misericordiæ maioris est impios iustificare quàm cœlos facere, sed sunt æqualis potentiæ.q.43.4.2.pag.208
Misericorditer agendo Deus non agit contra iustitiam.q.46.2.3.pagina 217
Missa quid dicatur.q.83.4.9.pag.401
Missa propter quotidianos defectus, quotidie in ecclesia regulariter celebratur q.83.2.c.2.pag.399
Et in canone missæ non oratur pro his qui sunt extra ecclesiam.q. 79.7.2.pag.389
Missa potest dici quando incipit apparere aurora,non autem de nocte,nisi in natiuitate Christi,& in vigilia paschæ. quæstio.43.2.4. pagina 400
Missa qua hora regulariter celebratur solennniter.q.83.2.c.pa.400
Missa melioris sacerdotis inquantum habet efficaciam ex eius deuotione est magis fructuosa,non autem inquantum profertur in persona totius ecclesiæ.q.64.1.2.pag.290.& q.82.6.o.
Missæ solenni & priuatæ quot debeant interesse.q.83.5.12.p.402
Missæ priuatæ celebrantur diebus festiuis in tertia, diebus profestis in sexta,diebus ieiuniorum in nona.q.83.2.3.pag.400
Missæ tres possunt dici à quolibet sacerdote in natali domini.q. 83. 2.& 5.pag.400
Missę plures celebrari in vna die ab eodẽ est prohibitum,nisi in die natiuitatis & vrgente necessitate.q.83.2.5.pag.400
Missæ plures celebrantur in die,& quomodo.q.83.2.2.pag.400
Missæ partes singulę,& quæ in ea dicuntur & fiunt exponuntur.q. 83.4.5.o.pag.401
Missę defectibus & periculis sufficiẽter occurri põt.q.83.6.o.pa.403
Missæ celebrandę impediẽta. q.82.10.3. p.399.& q.83.1.o. p.400
Missa audire.&c.à peccatore nõ sẽtẽtiato ab ecclesia.q.82.9.c.p.399
Missam celebrans in peccato mortali,vel inducens talem scienter, peccat mortaliter.q.82.9.o.pag.399.
Missam audiens præcisi ab ecclesia per sententiam vel notorii fornicarii,licet sustineatur à prælatis,peccat mortaliter.q.82.9.o.p 399
Missam licet dicere in loco non sacro,causa necessitatis,& nõ aliter nisi de licentia episcopi.q.83.5.o.pag.400.
Missarum multiplicatio,sacrificij oblationem,& effectummultiplicat nõ autem multitudo hostiarum in vna missa.q.79..7.3.pag..383
Missio visibilis super apparitionem addit autoritatẽ mittentis.q.39 8 1.pag.196
Missio filij est prior ordine naturę missione spiritus.q. 7.13.c.p.62
Missio Christi ad prędicãdũ Iudęis tantũ facta fuit.q.42.1.o.pa.206
Missio visibilis spiritus sancti super Christum in baptismo,facta fuit in specie columbę.q.39.6.4.pag.195
Missio spiritus sancti super Christum in transfiguratione,facta fuit in specie nubis.q.45.4.4.2.pag.215
Missio spiritus sancti ad apostolos, facta fuit in linguis igneis.quæstione.39.6.4.pag.195.& q.72.2.1.pag.334
Mixtio.ver.Accedens,Aqua,Chrisma,Consecratio,Eucharistia.
Mors est naturaliter horribilis humanæ naturæ. quæstione 46. ar. sexto.c.pagina 220
Mors & omnis defectus corporalis, sunt pœna peccati originalis. quæst.1.4.2.pag.8.&.q.14.1.3.& 4.c.pag.19.
Mors Christi quomodo fuerit violenta.quæst.14.2.o.pag.91.& q.46. 3.2.pag.218.& q.47.1.o.pag.226
Mors Christi est causa effectiua reparationis vitæ nostræ, & destructionis mortis nostræ : sed est causa exemplaris destructionis mortis nostrę.q.56.1.4.pag.260
Mors Christi in fieri causauit salutem nostram merendo eã,non autem in facto esse,sed tantùm effectiuè.q.50.6.o.pag.241
Mors Christi est causa efficiens gratię, & causa sufficiens salutis nostrę.quæst.50.6.o.pagina.ead.
Mortis Christi est duplex causa, scilicet directa,id est agẽdo,& indirecta,id est non impediendo:prima fuit in Christi occisoribus,secunda in Christo.q.47.1.c.pag..226
Mortis & aliorum defectuum in natura humana est duplex causa. scilicet remota, id est contrarietas principiorum, & proxima, id est peccatum.q.14.3.2.pagina.91
Morti à iudice condemnatus, non debet eripi contra iura. quæstione 68. 10.1.pagina 322
In morte Christi fuit eius anima à corpore separata. quæstione 50.3. c.4.& 4.c.1.pag. 143
Deitas tamen non fuit separata ab anima eius.q.50.3.o.pa.243
Neque à carne eius.50.2.o.pag.243
Mori Christum,fuit conueniens.q. 50.1.o.pag.141
Mori Christum fuit necessarium.q 14.2.c.pag.91
Mori voluit Christus non ex morbo,nec in senectute,sed ex passione illata,& in inuentute.q.46.3.1.& 9.4.pa.218.& quæstione 51.3.c. pag. 243
Mortuus est Christus ex obedientia.q.47.2.o.pag.227
Mortuum fuisse Christum verè,est articulus fidei.q.50.4.c.& 5.c.pagina 239
Mortuum passum & sepultum esse filiũ dei,dicitur in symbolo fidei q.50.in oppositum pag.138
Motus dicitur dupliciter q.21.1.3.pag.125
Motus dicitur naturalis dupliciter q.32.4.c.pag.127
Motus non denominatur à subiecto,sed à termino. quæstione 35.1. 2.pag.173
Motus localis vel augmenti non potest esse in instanti quæstio 33.1. c.pag.161
Motus cum sit actus imperfecti non propriè est in genere,sed reducitur ad genus actus perfecti q.22.4.2.pa.282
Mouens primum in quolibet genere,quomodo moueatur q.12.3.c. pa.84.& q.22.4.c.pa.136
Mouens se.diuiditur in duas partes,quarum vna est mouens, & alia mota,quod conuenit tantum animatis q.32.4.c.pa.167
Moyses fuit testis transfigurationis,nec tunc apparens assumpsit pro prium corpus,sed aliud,sicut angeli.q.45.3.c.2.pag.215
Mutatio triplex,scilicet naturalis,miraculosa, & in nihilum. q.13.2.c. pagina.87
Mutatio possibilis fieri à quacunque creatura, potest fieri ab anima Christi secundum quòd est instrumentum verbi, non autem secundum propriam naturam.quæstio.13.2.2.pag.67
Nihil potest esse alicubi vbi prius non erat nisi vel per loci mutationem vel alterius conuersionem in ipsum. quæstione. 75.2.c. pagina.350
Mutatio dicit ordinem terminorum, & vnitatem subiecti. quæstione.75.8.c.pagina.358
NAres.ver.Baptizatus.Exorcismus.
Nasci,& esse quibus conueniat:& quomodo.q.35.1.c.pag.175
Nasci dicuntur capilli,sed non dicuntur filij.q.32.3.c.pag.166
Nasci voluit Christus de populo Iudæorum.quæstione. 4.6.3. pagina.43
Nasci voluit Christus in Bethleem in diuersorio,non in Hierusalem nec Romæ nec in Nazareth.q.35.7.o.pag.188
Nasci.ver.Christus.
Natiuitas attribuitur alicui dupliciter, scilicet vt subiecto nascenti:& vt termino:primo modo tantùm supposito conuenit,secundo formæ naturæ.q.35.1.c pag.173
Natiuitas Christi ex parte matris fuit naturalis, sed ex parte operationis spiritussancti fuit miraculosa.q.35.3.2.pag.175
Natiuitas Christi duplex, scilicet æterna: & temporalis. quæstione. 35.2.o.pag.174
Natiuitas Christi non debuit omnibus manifestari, nec tantùm parentibus nec omnibus occultari.q.36.1.2.o.pag.180

Natiuitas Christi ostensa fuit per signa conuenientia. quæstione 36. 5.o.pagina 182
Natiuitas Christi fuit primò manifestanda quibusdã electis, de qualibet conditione hominum.quæst.36.3.o.pag.181
Natiuitas Christi fuit manifestãda, primò per alias creaturas,secundò per seipsum,quæst.36.4.o.pag.182
Natiuitas Christi fuit ostensa primò pastoribus, secundò Magis,tertiò Simeoni & Annæ.quæst.36.6.o.pag.ead.
Natiuitate Christi ostensa,Herodes & Iudæi turbãtur.quæstione 36. 2.3.pag.181
Natus est Christus nõ per referationem, sed solùm per exitum prolis de vtero matris.quæst.28.2.1.pag.151
Natus est Christus in nocte.quæst.83.2.2.4.pag.399
Natus.ver. Christus.
Nato Christo, oleum fluxit Romę, & in Hispania apparuerunt tres soles paulatim vniti.quæst.36.3.3.pag.181.
Natura dicitur à nascendo.q.2.1.c.pag.10
Natura dicitur quadrupliciter, primò natiuitas, secundò principium intrinsecum motus, tertiò forma & materia, quartò essentia rei. quæstione 2.1.c.pagina 10
Natura non est serua nec domina, sed persona ratione naturę.quæstione 20.1.2.& 2.1.pag.123
Natura.ver.Deus.
Naturę creatę potestatem,aliquid excedit tripliciter.quæstione 43. 4.c.2.pag.208
Naturã animæ rationalis visio Dei excedit, & quomodo. quęstione 9.3.pagina 69.
Naturale duplex est.q.2.12.o.pag.25
Naturale est cuilibet creaturę vt transmutetur à Deo secundum eius voluntatem.q.44.2.1.pag.210.
Naturale.ver.Operatio.
Nazareth interpretatur flos, ideo Christus voluit ibi cõuersari: non autem nasci.q.35.7.2.pag.179
Nazareth.ver.Christus.
Necessarium dicitur dupliciter, scilicet absolutè & ex suppositione. quęst 1.2.c.pag 3. & q. 46.1.c. pag. 16.&.q.84.5.c.pag.405.
Necessitas legem non habet.q.80.8.c.pag.390
Niniuitæ speciali modo egerunt pœnitentiam.q.84.7.1.pag.405
Nomen apud nos ab aliqua forma impositum,nunquam pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatem suppositorum. q.3.7.2. pag.34.
Nomen imponitur à proprietate eius cui nomẽ imponitur,vel a tempore,vel à cognatione,vel ab euentu.q.37.1.c.pag.187
Nomen impositum diuinitus alicui, significat aliquod donum gratuitum ei collatum.q.37.2.c.pag.187.
Nomen datur rei à suo complemento.q.6.2.3.pag.53
Nomen significans naturam communem, potest supponere in concreto pro quolibet eius supposito. quęstione 16.1.c. pagina 99. & quæst.35.4.c.pag.175.
Nomen hoc, scilicet Deus potest supponere pro omnibus, & singulis personis diuinis.q.16.1.c.pag.99
Nomen quod prędicatur de aliquo secundum rationem perfectam, non est dicendum de eo secundum rationem imperfectam.quæstione 32.3.c.3.pag.166
Nomina imponebantur in circuncisione, sicut nunc imponuntur in baptismo.q.37.2.3.pag.187
Nomina multa Christi significãt idem quod Iesus. q.37.2. 1.pag.187
Notorium triplex, scilicet per sententiam conuicti,per confessionẽ in iure factam,& per euidentiam facti.q.82.9.3.pag.399
Nox.ver.Missa,Natiuitas.
Numerus denarius est signum perfectionis,inquantum est quodam modo terminus omnium numerorum.q.31.8.c.pag.163
Numerus pluralis ponitur pro numero singulari in sacra scriptura. q.46.11.3.pag.225
Nutrire non est actus formę,sed materię quę accepit formam nutriti recedente forma nutrimenti.q.77.6.c.pag.376
Obedientia importat necessitatem respectu eius quod prącipitur,& voluntatem respectu implectionis prącepti. quæstione 47. 2.2.pagina 230
Obedientia prefertur omnibus sacrificijs.q.47.2.c.pag.227
Obiectum intellectus est quod quid est.quęstione 10.3.2.pagina 77 & quęstione 76.7.c pag.364
Obiectum intellectus est substantia.q.75.5.2.pag.317
Obiectum seu finis intellectus est species intelligibilis,& non phantasma.q.11.2.1.pag.80.
Oblatio Melchisedech figurabat sacrificium nostrum quo ad materiam,sed quo ad passionem Christi illud figurabant agnus,& alia sacramenta veteris legis.q.61.3.3.pa.178
Oblatio.ver.Missa,Sacrificium.
Oblationes & decimę in veteri lege erant sacramenta, nunc autem non,quia tunc erant figuralia.q.65.1.7.pag.298
Obligari potest vnus per alium, in his quæ sunt de necessitate salutis.q.71.1.3.pag 331
Obstetrix non fuit in natiuitate Christi, sed mater eius omnia per se fecit.q.35.6.3.pag.188
Occisio Christi fuit ab alijs & non à se, nisi indirectè non impediendo cùm posset.q.47.1.o.pag.226.
Occidens etiam volentẽ, iniuriam facit occiso, Deo, & reipublicæ. quæst.47.6.3.pag.229.
Occidentes Christum peccauerunt grauissimè quo ad pontifices & Iudam,minus verò quo ad alios.q.47.6.pag.329
Occidere innocentem non licet.q.47.6.1.pag.229.
Offensa Dei est infinita propter infinitatem Dei.q.1 2.2.pag.4
Officium quod quis accipit tenetur exequi.q.67.8.c.pag.315
Oleum tantùm oliuarum propriè dicitur oleum. quæstione 72.2.3. pagina 334
Oleum significat gratiam & misericordiam Dei.q.72.2.o.pag.ead.
Oleum.ver.Natiuitas.
Olei proprietates quibus significatur spiritus sanctus, vbi magis inueniantur.q.72.2.3.pag.ead.
Oliua semper frondibus virens quid significat.q.72.2.3.pag.ead.
Omnipotentia consequitur diuinam naturam, nec potest communi cari creaturæ.q.13.1.c.pag.86
Omnipotentia non fuit in anima Christi cùm sit pars humanæ naturæ.quæst.13.o.pag.85.
Omnipotentia.ver.Deus.
Operatio à quo recipiat speciem.q.19.1.3.pag.221.
Operatio quid sit.q.19.1.4.pag.220.
Operatio attribuitur subsistenti & hypostasi vt operanti,naturę verò vt principio operatiuo.q.19.1.3.pag.220.& q.20.1.2.pag.224
Operatio particularis & propria agentis probat totam virtutẽ agentis.q.43.4.3.pag.208
Operatio humana in Christo est tantũ vna ratione principij,sed multę ratione obiectorum & potentiarũ,& multę non humanę. quęstione.10.2.o.pag.221.
Operatio quæ & quomodo fuit in Christo.q.34.2.3.pag.172
Operatio Christi, vel alterius cuiuscunque hominis non potuit esse meritoria incarnationis Christi ex condigno, sed bene ex congruo.q.2.11.o.pag.24
Operationes duę sunt in Christo.q.19.1.o.pag.220
Operationes sensitiuę, vegetatiuę, & naturales in Christo aliqualiter pertinebant ad voluntatem eius humanam.q.19.2.c.1.pag.221
Opus dicitur mortuum dupliciter,scilicet effectiue & priuatiue.quęstione 79.6.c.pag.383
Opera iusta prius facta mortificantur per peccatum mortale quo ad meritum vitæ æternę.q.88.1.3.pag.412
Opera bona facta in charitate an possint mortificari. quęstione 89. 4.1.pagina 415
Opera hominis viua & mortua,quæ dicantur. q 89.4.5.6.o.pa.ead.
Opera mortificata reuiuiscunt per pœnitentiam, non autem mortua.q.89.5.6.o.pagina eadem
Opera mortua sunt meritoria respectu remunerationis temporaliũ: & ad tolerabilius patiendum.q.89.6.3 pag.417
Opera peccati per pœnitentiam abolentur secundum se, non autem opera ex charitate facta: sed impedimentũ accipiunt ex parte hominis peccantis.q.89.5.1.pag.414
Opera.ver.Suffragia.
Oppositа possunt prędicari de eodem, sed non secundum idem.quęstione.16.4.1.pag.102
Oratio duplex est.q.21.1.2.o.pag.125.
Oratio quare sit necessaria post baptismum.q.39.5.c.pag.194
Oratio malorum exauditur inquantum fit in persona ecclesię. quæstione 82.6.c.pag.398.
Oratio mali sacerdotis priuata,non est fructuosa. quæstione.82.6.c. pagina eadem
Oratio Christi pertinet ad sacerdotium eius.q.22.4.1.pag.132
Oratio Christi pro se duplex.q.21.3.pag.128
Oratio Christi secundo modo exaudita est non primo modo. quęstione 21.3.4.o.pag.129
Oratio Christi qualis fuerit.q.21.2.o.& 4.c.pag.128
Orationis Christi virtute baptismus aperit cœlum credentibus.quęstione 39.5.c.pag.193
Orationes nostras etiã mentales ad sanctos directas,ipsi cognoscũt in verbo,licut & omnia alia quæ ad eos spectant. q.10.2.c.pag.75
Orare & postulare bona pro alijs debemus, sicut & pro nobis.quęstione 21.3.3.pagina 126
Orauit Christus secundum humanitatem tantùm. quęstione 21.1.o. & 2.c.pagina 125.& quęstione 43.2.2.pagina.207
Orauit Christus pro se,& pro nobis.q.21.3.o.pag.126
Ordo duplex,scilicet vetus & imaginatus.q.28.3.1.pag.152
Ordo in rebus duplex,scilicet à principio,& ad finem. q.6.1.1 p2.47
Ordo duplex,scilicet naturæ,& temporis.q.1.c.pag.2
Ordo & confirmatio à solo episcopo conferuntur.q.6.5.pag.16
Ordo non datur ab episcopo propria virtute: sed instrumentaliter. quæstione82.8.2.pagina 398
Et in ipso cõfertur excellentia potestatis in diuinis mysterijs. quæstione 84.4.c.pagina 405

Ordinis potestatem episcopus non potest auferre.quæst.82.2.pagina 398
Ordines pertinent ad diem dominicam.q.83.2.3.pag.400
Origines.ver.Hęresis.
Originale.ver. Baptismus.Concepta. Passio.Peccatum. Pœna.Pœnitentia. Pueri
Os.ver.Baptizatus.Exorcismus.
Os.ver.Corpus.Eucharistia.
PAlpabile dicitur aliquid dupliciter,scilicet ratione resistentiæ & ratione suæ spissitudinis.quæst.54.2. 2.pag.253
Palpabile secundo modo non conuenit cœlis:sed bene corpori glorioso.q.54.2.2.pag.253
Palpabile est corruptibile secundum naturam:sed incorruptibile per gloriam.q.54.2.2.pag.253
Panis.ver. Eucharistia.
Papa in ecclesia habet plenitudinem potestatis. quæstio.72.11.1. pagina 338
Papa ex hac potestate,quæ sunt ordinis episcopalis concedit inferioribus vt conferant minores.quæst.72.11.1.pag.338
Papa Gregorius concessit simplicibus sacerdotibus conferre sacramentum confirmationis.eadem
Paradisus.ver. Ascensio.Baptismus. Clausio. Enoch. Helias. Latro. Maria.
Paradisi terrestris ianua per peccatum Adæ clausa est,in signum prędusionis aditus regni cœlestis. quæst.49.5.c.pag.236
Parasceues die non consecratur eucharistia, tamen sumitur à sacerdote corpus Christi sine sanguine.q.83.2. 2.pag.400
Parentes.ver.Baptizatus.
Pars triplex,scilicet integralis,subiectiua,& potentialis.quæst.90.3.3 pag.416
Pars integralis duplex,scilicet essentialis & quantitatiua.quæst.90. 2.c.pag.415
Pars vna integralis potest continere totum virtualiter:non autem essentialiter.q.90.3.2.pag.416
Pars. ver.Hostia.
Partis proprietas denominat totum quando proprietas non potest conuenire nisi illi parti.quæst.16.8.c.pag.106
Partes habent rationem materiæ:totum rationem formæ.quæst.90 1.c. pag.415
Partes sunt in quas materialiter totum diuiditur.q.90.1.c.pag415
Partes quantitatis sunt partes materiæ.q.90.2.c.pag.415
Partes integrales habent ordinem vel virtutis , vel temporis. q. 90. 3.3.pag. 416
Partes essentiales naturaliter quæ sint.quæst.90.1.c.pag.415
Partes animæ dicuntur potentię eius.quæstione 46.7.c.pagina.221
Partium ratio est: vbi est multitudo ex parte materiæ. quęst.90.1.c. pagina 415
Partibus singulis subiectiuis inest tota ratio totius simul & æqualiter:& partibus potentialibus adest totum secundum totam essentiam eius, non autẽ partibus integralibus. quæst. 90.3.c.pag.416
Partus.ver.Maria.
Pascha & panes azymi,quæ dicuntur.quæstione 46.9.1.pagina 223. & quæstione 74.4.1.pag.345
Pascha quando incipiebat.quęstione 46.9.c.1.pag.227.& quęst 74. 4.c.1.pag.345
Passio duplex,scilicet innata,& illata.quęstione octuagesimaprima 4.c.pag.396
Passio animæ duplex,scilicet perfecta & imperfecta.quęstione 46.7. 3.pag.221
Passio animę & voluntaria quid differant.quęstione 48.1.1.pag.316
Passio est magis propriè in appetitu sensitiuo,quàm intellectiuo.q. 15.4.c.pag.94.
Passio & passibilis qualitas tantùm,sunt in tertia specie qualitatis.q. 63.2.2.pag.286
Passio omnis animę secundum Stoicos est mala:non autem secundum Peripateticos. quęstione decimaquinta.4.2.pag. 95.& quęst. 446.6. 2.pag.21.
Passio pro Christo susceptа obtinet vim baptismi.quęst. 87.1.1.pagina 411.
Passio Christi fuit bona ex voluntate Christi: mala verò ex parte occidentium.quęstio. 4.2. pagina trigesimaoctaua, & quęst.47.3. 3.& 4. 1.6.3.pag.217
Passio Christi fuit necessaria.q.46.o. pag.106
Nullus fuit conuenientior modus redemptionis nostrę quàm per Christi passionem.quęstione 46.3.o.pag.218
Passio Christi incœpit à Iudęis:& finita est à gẽtibus.quæst.47. 4.o. pag.218.
Passio Christi attribuitur supposito diuino:nõ ratione naturę diuinæ:sed naturę humanę.q.27.12.o.pag.125
Passio Christi vt saluatiua erat volita à Deo,à Iudęis vt aflictiua Christi.quęstione 18.5.c.pag.117
Passio Christi fuit ei volũtaria:& suę voluntati subiecta. quęst.46.6. c.pag.220& quęst.46.1.o.pag.216

Passio Christi ratione diuersorum agit per diuersos modos.quęstione 48.6.3.pag.233.& q.62.5.c.pag.283
Passio Christi habuit aliquem effectum:quem non habuerunt merita prącedentia.q.48.1.3.pa.230.
Passio vna minima Christi sufficisset pro omni peccato. quęstione 46.5.3.&.6.6.pag.220.
Passio Christi est propria causa remissionis peccati tripliciter. quęstione 49.1.o.pagina.234
Passio Christi est causa vniuersalis remissionis peccatorum : quam oportet singulis applicari per sacramentum.quæstione 49.1.4.pagina 234.& q.52.1.2.pag.244
Passio Christi vt à voluntate eius, fuit satisfactio pro omni peccato. quęst 22.2.2.pag.128.& q.48.2.2.pag.131
Passio Christi fuit quasi pretium per quod liberati sumus à seruitute diaboli,peccati,& pœnæ.q.48.c.pag.232
Passio Christi sufficienter abstulit peccatum originale.quęstione 49. 5.c.pagina 236
Passio Christi est causa salutis omnium:sed applicata est mortuis per descensum eius ad inferos,viuis autẽ per sacramẽta.q.51.1.2.p.241
Passio Christi non saluat nisi configuratos.q.49.3.2.3.pag.135
Passio & resurrectio Christi operatę sunt nostram salutem. quęstione 53.1.3.pag.250.&.q.56.1.4.& 2.4.pag.256
Passio Christi est causa nostrę iustificationis quo ad terminũ à quo, sed resurrectio eius quo ad terminum ad quem. q.62.5.3.pag.283
Passio.ver.Cœna.Dolor.
Passionis Christi virtute sit salus, & peccati remissio. quęstione 69. 1.2.pag.324.& q.73.5.c.pag.342
Passioni pater tradidit Christũ,& ipse seipsum ex charitate:Iudas ex cupiditate:Iudęi ex inuidia:Pilatus ex timore. quęstione 47.3.o. pagina 227
Passionem suam Christus voluit voluntate deliberata : licet volũtas naturalis dissentiret.q.18.5.c.pa.117. & q.47.1.o.& 2.2.pag.226
Passione Christi,liberare hominem,fuit maioris misericordię & iustitię quàm si deus remisisset peccata sine satisfactione q.46.1.3. pagina 217
Passione sua Christus meruit nobis salutem nostram.quæstio. 48.1. o.pag.230
Passione sua Christus meruit exaltari quadrupliciter. quęstio.49.6. o.pag.237
Passione sua Christus à peccatis nos liberauit causaliter.quęstio. 49. 1.3.pag.214
Passione Christi redempti sumus & liberati à potestate diaboli tripliciter.q.46.4.o.pag. 28.& q.49.4.o.pag.236.& q.52.1.c.pa.244
Et liberati sumus à peccato communi totius naturæ: & à propriis peccatis singulorum.q.49.5.c.p .3 2.& q.52.5.c.2.pa.238
Et reconciliati sumus deo patri.q.49.4.o.pag.230
Et dupliciter liberati sumus à reatu pœnę.q.49.c.o.pag.234
Passione sua Christus initiauit ritum Christianę religionis.q.62.5.c. pagina 283.& q.63.3.c.pa.287
Et aperuit nobis ianuam cœli:sed per ascensionem suam introduxit nos in possessionem eius.q.49.5.o.pa.236
Passione sua Christus consecutus est gloriam resurrectionis:non ex vi sacrificij:sed ex deuotione & charitate, quæstione 22.4.2.pagina 132
Passiones sanctorum prosunt ecclesiæ per modum exhortationis & exempli:& non per modum redemptionis.quæstione.48.5.3. pagina.233
Passiones in anima Christi non ferebantur ad illicita:nec prænieniebant,nec impediebant iudicium rationis:sicut faciunt in nobis.q. 15.4.o.pag.94
Passiones,& actiones omnes Christi:instrumentaliter operabantur in virtute deitatis ad salutem humanam.q.48.6.c.pag.233.&.q.56. 1.3.pag.260
Passibilis fuit anima Christi dupliciter,scilicet passione corporali,& animali.q.15.4.c.pag.94.&.10.3.pag.74
Patiendo Christus omnia prącepta veteris legis impleuit. quæstio. 47.2.1.pagina.227
Passus est Christus conuenienti tempore.q.46.9.o.pag.223
Passus est Christus in loco conuenienti,scilicet in Hierusalem. quæstio.46.10.o pag.224
Passus est Christus ab extrinseco omnes passiones humanas secundum genus tripliciter.q.46.5.o.pag.219
Pati contingit dupliciter,scilicet ratione obiecti, & ratione subiecti. q.46.7.o.pag.221
Pati dicitur tota anima dupliciter,scilicet secundum essentiam suam, & secundum omnes eius potentias.q.46.7.8.o.pag.222
Pati oportuit Christum,& quare.q.48.1.2.pag.230
Pater est proprię,nomẽ personæ patris,nõ genitor. q.66.5.7.p.304
Paternitas conuenit viuentibus,prącipuè animalibus.q.32.3.c.p.166
Pati.ver.Passio.
Paulus in sua cõuersione vidit Christum corporaliter.q.57.6.3.p.665
Paulus vidit essentiam dei , lumine gloriæ se habente per modum passionis transeuntis.q.45.c.pag.213

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pauli epistole, & psalmi Dauid frequentantur in ecclesia. quęstione 83.4.c.pagina.410
Paupertas voluntaria commendatur.q.40.3.o.pag.298
Paupertas voluntaria quid sit.q.40 3.3.pag.299
Paupertem vitam Christus elegit in hoc mundo.quęstione 40.articulo 3.o.pagina.298
Pax totius mundi facta est à Christo in ortu suo. quęstione 35.arti.8. ad primum.pagina.579
Pax.ver.Episcopus.
Peccator dicitur dupliciter, scilicet propter peccatum præteritum,& propter propositum peccandi.q.68.4.c.pag.318
Peccatum duplex,scilicet actuale,& quasi naturale.q.8.5.1.pag.66
Peccatum non semper est ex contemptu, & tamen in omni peccato contemnitur Deus in præceptis suis,q.88.4.c.pag.414
Peccatum speciem recipit ex intentione peccantis.q.88.4.c.pag.414
Peccatum cordis,oris,& operis,sunt tres species,sed huiusmodi peccati,quod est in corde,ore,& opere, simul sunt partes quasi integrales.q.90.3.1.pag.416
Peccatum singularis personę non nocet nisi sibi.quęstione.19.art.4. ad primum.pagina.123
Peccatum tranit actu & manet reatu.q.62.2.2.pag.281.
Peccatum triplex est.q.80.5.c.pag.387
Peccatum veniale quousque remitti non potest. quęstione.87. artic. secundo,ad secundum.pagina 411
Peccatum originale naturę est,sed actuale personæ.q.8.5.3.pag.66
Peccatum originale quomodo sit voluntarium.q.84.2.3.pag.404
Peccatum originale contrahitur in infusione animę rationalis.quęstione 27.artic.1.ad quartum.pag.143
Et traducitur ad omnes qui fuerunt in Adam,secundum rationem seminalem,non autem ad alios.q.5.1.2.pag.93.& q.31.3.o.pag.163
Et sibi obnoxia fuit caro Christi in antiquis patribus.ibidem.
Et trahitur à patre,non à matre.q.70.art.secundo ad.4.pag.328
Nec potest esse in aliquo cum veniali sine mortali.q.90.4.3.pag.426
Et per ipsum, personа primò infecit naturam,sed in alijs hominibus est econuerso.q.8.5.1.pag.66.& q.69.3.3.pag.296
Peccatum originale est minus voluntarium quocunque peccato actuali,& respectu naturæ est grauius veniali, sed respectu personæ est econuerso.q.14.art.secundo.ad 1.pag.80
Peccatum veniale nullam propriè maculam causat in anima,nec contrariatur habitui charitatis, sed feruori eius : ideo impedit actus virtutum.q.87.1.c.& art.secundo.c.ad secundum.pag.411
Et potest esse in solo habente vsum liberi arbitrij.quęstione 87.articulo secundo.c.pag.410
Et ipse homo potest quandoque carere in hac vita,sed non diu. quęstione 79.art.4.ad secundum.pag.282.
Et ante baptismum esse nō potest sine mortali.quęstione 90.articulo quarto.ad tertium.pagina 426
Peccatumveniale potest remitti sine alio veniali:non autē sine quolibet mortali.q.87.4.o.pag.412
Et eius remissio causatur tripliciter.q.87.3.o.pag.410
Et omnia venialia deleri possunt vno actu charitatis,sine actuali eorum cogitatione.q.87.1.o.pag.411
Peccatum veniale potest remitti sine sacramento pœnitentię, non autem sine aliquali actu virtutis.q.87.1.o.pag.411
Peccatum mortale auertit mentem à Deo,veniale verò retardat affectum in Deum.q.87.art.1.ad secundum.c.pag.ead.
Et ipsi mortali adhęrens si ad baptismum accedit,fictus accedit.quęstione 69.articulo tertio.pagina 325
Et per ipsum mortificantur opera prius in charitate facta.quęstione 89.articulo quarto.o.pagina.414
Peccatum mortale potest remitti sine sacramento pœnitentię, non autem sine virtute pœnitentię.q.80.art.secundo.o.pag.409
Peccatum vnum mortale non potest remitti sine alijs. quęstione 86. articulo tertio.o.pagina.409
Peccatum.ver.Adam,Falsio,Pœnitentia,Redeunt.Remissio,Sacramentum.
Peccati grauitas duplex, scilicet ex parte peccati,& ex parte peccantis.quęstione 80.articulo quinto.c.pagina 387
Peccato publico pœna temporalis publica imponenda est,& publica merita publicè præmiari oportet.q.55.1.1.pag.255
Peccato homo dupliciter obligatur,scilicet ad seruitutem diaboli,& ad reatum pœnæ.q.48.artic.4.c.pag.232
Peccata dimittere, conuenit Christo autoritatiuè vt Deus, instrumentaliter verò secundum humanam naturam.quęstione.16.articulo vndecimo.ad secundum.pagina.109
Peccata possunt remitti à Deo,sine pœna.quæstione 46.articulo secundo ad tertium.pagina 217
Peccata dimittit Deus per autoritatem, sacerdos verò per ministerium.quęstione 84.art.3.ad3.pag.404
Peccata omnia in hac vita sunt remissibilia.q.86.1.1:3.pag.ead.
Peccatorum emundatio quomodo sit perfecta.quęstione 22.articulo tertio.c.pagina 121
Peccatorum veniam cōsequimur per charitatem.quæstione 49.articulo primo.c.pagina 230
Peccatorum mortalium remissio requirit singulorum detestationē actualem, venialium verò virtualem. quæstione 87. articulo primo.c.pagina 408
Pœna duplex,scilicet sensus & damni. quæstione 52. articulo secundo.ad secundum.pagina 245
Pœna vt pœna infligitur tantū pro culpa propria, sed vt satisfactoria infligitur etiam pro alterius culpa. quæstione 14. articulo primo.ad tertium.pagina.90
Pœna animæ separatę patientis excedit omne malum huius vitæ. quæstione 46.art.6.ad 3.pag.221
Pœna sensus non debetur mortuis cum solo peccato originali.quæstione 1.4.2.pag.8
Pœna minor debetur peccato originali, quàm veniali. quæstione 1. articulo 4.ad 1.pag.eadem
Pœna peccati originalis duplex.q.52.5.c.pag.247
Pœna temporalis debetur veniali, æterna verò mortali. quæstione 86.art.4.o.pag.409
Pœnæ reatu homines tenebantur dupliciter. quæstione 52. articulo quinto.c.pagina 247
Pœna corporali vnus punitur pro culpa alterius, ratione consensus. quæst 82.art.6 ad 3.pag.398
Pœnitentia vt est dolor voluntatis cum electione recta,est virtus vel actus eius,non autem vt passio.q.85.o.pag.407
Pœnitentia est virtus specialis.q.85.art.2.o.pag.ead.
Pœnitentia est virtus moralis,& non theologica.quæstione 85.artic. tertio.ad primum.pag.ead.
Pœnitentia est species iustitiæ commutatiuæ. quæstione.85. articulo tertio.o.pagina ead.
Pœnitentia secundum quod est virtus importat dolorem peccati cum proposito emendationis.q.85.2.1.2.& 3.c.pag.407
Pœnitentia ponit medium inquantum infert debitam pœnam pro culpa secundum acceptationem superioris.quæstione 85.articulo tertio.ad secundum.pag.eadem
Pœnitentia est in peccatore,qui voluntariè recompensat emendam. quæst.85.artic.3.o.pag.ead.
Pœnitentia quæ est ante baptismum, non est sacramentū, sed actus virtutis.quæst.90.art.4.ad 1.pag.426
Pœnitentia vt virtus est subiectiuè in voluntate, sed vt passio est in concupiscibili.q.85.art.4.o.pag.408
Pœnitentia comprehendit omnes vitutes.quæstione 85.articulo tertio ad quartum.pag.ead.
Pœnitentia est posterior natura & tempore, fide, spe,& timore seruili &c.q.85.artc.6.o.pag.ead.
Pœnitentia Esau, & Antiochi,non fuit vera. quæstione .86. articulo primo. ad primum.pag.409
Pœnitentia in generali est à natura,sed cum aliqua determinatione est à lege veteri,à noua verò vt sacramētum nouæ legis. quæstione 84.articulo 7.o.pagina 405
Pœnitentia est sacramentum.q.84.art.1.o.pag.404
Et fuit institutum á Christo dando claues, sed ostendit efficaciam eius post resurrectionem.q.84.art.7.o.pag.405
Et est necessarium,solis habentibus peccatum.quæstione 84.articulo 5.o.& articulo 6.c.pag.408
Et potest,& debet iterari.q.84.10.o.pag.407
Pœnitētia est à Deo,& à nobis,sed quomodo.quæstione 85.articulo 5.o.pagina 406
Pœnitentia debet esse continua secundum habitum, non autem secundum actum.q.84.art.9.o.pag.406
Pœnitentia quid requirit.q.84.10.o.pag.407
Pœnitentia interior quousque debet durare. quæstione 84. articulo 8.o.pagina 406
Pœnitentia & gaudium circa idem contrariantur,si autem sint de diuersis vel de eodem secundum diuersa, sic gaudio & tristitiæ non est cotrarietas.quæst.84.art.9.ad secundum.pag.406
Pœnitenria est fundamentum contra distinctionem peccati.quæstione 84.art.sexto.ad secundum.pag.405
Pœnitentia solennis non debet reiterari.quæstione 84.articulo decimo,ad secundum.pag.407
Nec pœnitens solenniter debet ordinari. q.89.3.3.pag.414
Pœnitentia quomodo fuerit in Christo. q.84.7.4.pag.405
Nec pœnitentiæ sacramento Christus est vsus ad se, nec ad alios. quæst.84.5.3.&.7.4.pag.405
Pœnitentia est de quolibet peccatorum genere,sed de mortali propriè & principaliter, de veniali, propriè & non principaliter, de originali verò,impropriè.q.84.2.3.pag.404
Pœnitentia vt sacramentū, non est necessaria ad remissionem venialium,sed bene virtualis,q.87.1.o.& 2.2.pag.411
Pœnitentia vt sacramentum, habet partes, non autem vt virtus, nec alia sacramenta.q.90.1.o.pag.415
Pœnitentia ante baptismum, pœnitentia peccatorum mortalium,& pœnitentia venialium sunt partes,id est species pœnitentiæ,vt est virtus.q.90.1.o.pag.416

Pœnitentia reparat omn es defectus ad perfectum:& promouet in vlteriorem statum.q.2.2.pag.4
Et per eam gratia infunditur per quam fit remissio peccatorum, & omnium virtutum restitutio.quæst.89.1.c.pag.414
Et re stauratur dignitas amissa per peccatum, scilicet filiatio Dei,non autē innocētia(sed aliquid maius quandoque)nec tertia dignitas, scilicet ecclesiastica.q.89.3.o.pag.414
Et homo liberatur à peccato & restituitur in statum pristinum:sed ei non exhibetur aliquid de nouo pertinens ad cultum Dei.q. 63. 7.c.pag.289
Et delere potest omne peccatum viatoris:non autem damnatorum. quæstione octuagesimasexta.1.o.pag.409.& quæstione 87.1. o.pagina 411
Per pœnitentiam vt est sacramentum restaurantur omnes virtutes & gratiæ:non autem per virtutem pœnitentiæ,nec semper restaurantur in gradu æquali,sed in maiori vel minori.quæst.89.1.c.& 2. o.& 5.pag.414
Pœnitentia vera peccata præterita remouet,& à futuris præseruat.q. 84.8.1.pag.416
Et requirit non solam reintegrationem æqualitatis iustitię, sed magis reconciliationem amicitiæ.quęst.90.2.c.pag.415
Et expellit effectiuè quodlibet peccatum formaliter verò oppositum tantum,scilicet impœnitentiam.quęst.85.2.1.3.pag.417
Et tollit totam culpam,sed non semper totum reatum.quæst. 86.4. o.pag. 409
Nec tollit omnes reliquias peccati actualis,nisi pœnitentia iam perfecta secundum omnes eius partes. quæstione 86.4.3. & 5.o. pagina.410
Pœnitentia vt sacramentum quam efficaciam habeat.q.84.7 . c.pa. 183.& quæst.86.6.3,pag.405
Et pœnitentiæ vt virtus est , effectus est remissio culpæ, sed principalius pœnitentiæ vt sacramentum, & principalius gratiæ quàm sacramenti ,& principalius iterum charitatis & fidei, quàm pœnitentiæ vt virtus.q.86.6.o.pag.410
Pœnitentię actus primus,se habet vt vltima dispositio ad gratiam consequendam,alij verò procedunt tam ex gratia quàm virtutibus.q.89.1.2.& 2.c.pag.414
Pœnitentiæ actus quomodo causatur in nobis.quęstione 85.5.c. pagina 408
Pœnitentiæ sacramentum non consistit in consecratione materiæ, nec in vsu materię consecratæ,sed in remotione materiæ, scilicet peccati.q.84.3.c.pag.404
Pœnitentię & matrimonij sacramentorum materia quę sit.q.84.1.1. 2.& 4.3.pag.405
Pœnitentię materia duplex,scilicet proxima & remota.q.84.1.o.pagina 404
Pœnitentiæ materia exhibetur à Deo interius inspirando,sed minister tantum complet absoluendo.quęstione 84.1.2.pag.414
Pœnitentiæ forma est ista, absoluo te.quęstione octuagesimaquarta.3.o.pag.414
Pœnitentię partes materiales sunt,contritio,confessio & satisfactio,sed partes eius essentiales & cuiuslibet sacramenti sunt materia & forma.quęst.90.2.o.pag.415
Pœnitentię partes materiales,sunt integrales:non autem subiectiuæ nec potentiales.q.90.3.o.pag.416
Pœnitentię partes quem habeant ordinem. quæstione 90.3.3. pagina 416
Pœnitentiæ vt sacramentum satisfactio quæ dicatur.quæstio.90.2.3. pag.415
Pœnitentia remota auersione à Deo,remanet tamen inordinata.cōuersio ad bonum creatum.q.86..4.1.&.5. c.pag.410
Pœnitens recurrit ad Deum sicut seruus,filius & vxor,ad dominum, patrem & virum.q.85.3.c.pag.417
Pœnitentis verba & facta sunt materia sacramenti pœnitentię. quę verò sunt ex parte sacerdotis habent modum formę.q.84.3.c.1. & 4.3.pag.404.q.86.6.c.pag.410
Pœnitentia. ver.Hęresis.Impositio.Niniuitę.Opera. Resurgens.Sacramentum.Tabula.Virginitas.
Perfectio triplex,scilicet dispositionis formę & finis.q.27.5.2.pagina 247
Perfectio rei duplex.scilicet prima quę consistit in forma ex qua speciem sortitur,& secunda quę est operatio qua res finem attingit. q.29.2.c.pag.154
Perfectio humanę salutis consistit in charitate.q.46.3.c.pag.218
Perfectum est prius imperfecto ordine naturę & perfectionis, sed econuerso ordine temporis & generationis.q.1.5.3.& 6.c.pag.8
Perfectus in virtute non existens,indignè sumit officium prędicationis.q.41.3.1.
Perfecto adueniente,non manet imperfectū.q.9.3.1.pag.201
Perplexus aliquis quomodo este potest. q.66.3.pag.294
Persona est rationalis naturę individua substātia.q.2.2.c.pag.11
Persona quid dicatur.q.2.2.3.pag.12.& q.16.12.2.pag.109
Persona quibus sit cōmunicabilis.q.3.1.2.pag.26
Persona addit supra essentiā Dei secundum intellectum, quia essentia potest intelligi sine persona,non autem econuerso.quæstione 3.articulo 3.o.pag.29
Persona & essentia in diuinis sunt idem re,& differunt ratione.quęstione.16.5.pag.113.& q.17.1.c.& 3.pag.119
Persona filij Dei est suppositum naturæ humanę. q.16.1.2.3.c.pa.100
Persona in Christo est tantùm vna.q.17.1.c.pag.110
Persona Christi secundùm se est simplex,sed vt in duabus naturis subsistit,potest dici composita,licet impropriè.q.2.4.o.pag.14
Personę vnitas requirit vnitatem esse completi & personalis. quæst. 19.1.articulo quarto.pag.416
Petrus.ver.Centurio.Testes.
Pythagoras & Socrates doctores excellentissimi,nihil scripserunt. quæst.42.4.c.pag.206.
Plantę habent simul potentiam generationis actiuam & passiuam, nec in eis est distinctio maris & fœminę.q.32.4.c.o.pag.167
Plenitudo. ver. Conceptio, Donum, Gratia,Prudentia,Keuerentia, Sacerdos,Scientia,Vnctio.
Pollutio nocturna quandoq; prouenit ex causa extrinseca spirituali,quandoque ex causa intrinseca spirituali vel corporali. quęstione 80.articulo 7.c.pag.389
Pollutio nocturna ex qualibet trium dictarum causarum, potest & sine peccato,& cum peccato veniali vel mortali existere. quęstione80.articulo 7.c.pag.ead.
Pollutio nocturna cuius causa est sine peccato, vel cum peccato veniali , non ex necessitate impedit sumptionem eucharistię,si verò sit cum peccato mortali , impedit ex necessitate. quęstione 80. artic.7.c.pagina eadem.
Pollutio nocturna cuius causa est sine peccato vel cum peccato veniali , nisi sit perpetua vel diuturna , aut necessitas adsit , impedit sumptionem Eucharistiæ ex quadam congruentia.quæstione.80. 7.c.pagina.389
Pollutio nocturna ex congruentia impedit sumptionem Eucharistiæ:& propter reuerentiam sacramenti:& propter mentis euagationem eam sequentem.q.80.7.c.pag.389
Possibile vel impossibile duplex,scilicet simpliciter , & absolutè , & ex suppositione.q.46.2.c.pag.217
Potentia creaturæ duplex,scilicet naturalis, & obedientialis. q.1.3.3. pagina.6.&.quæstio.11.1.c.pag.78
Potentia actiua cuiuslibet rei sequitur formam eius quæ est principium agendi.quæstio.13.c.pag. 86
Potentia quæcunque communicabilis cuicunque creaturæ multo abundantius communicata fuit animæ,Christi.q.13.2.2.pag.87
Potentia. ver.Deus.
Potentiæ animæ deriuantur ab eius essentia.q.7.2.c.pag.53
Potentiæ animæ mutuò se impediunt.q.15.9.3.pag.98
In potentiis,& operibus omnibus ordinatis, vltima perfectio reseruatur supremæ arti, aut virtuti.q.72.11.c.pag.3.9
Potestas duplex scilicet aut oritatis,& excellentiæ.quæstio.64.3.4.o. pagina.291
Potestas prima respectu sacramentorum fuit in Christo secundum quòd deus,secunda verò secundum humanam naturam. quæstio. 64.3.4.c.pagina.291
Potestas secunda in quatuor principaliter consistit.q.64.3.4.c. pagi. 291.& q.84.5.&.7.4.pag.404
Potestas excellentiæ potuit à Christo communicari aliis. quæstione 64.4.o.pag.292
Potestas propria Christi in sacramentis duplex.q.64.4.o.pa.292
Potestas.ver.Iudicium Ordo.Papa.
Prędestinatio est pręordinatio diuina ab ęterno de his quę per gratiam dei sunt fienda in tempore.q.24.1.c.pa.134
Prędestinatio conuenit Christo,& personę Christi. q.24.1.o.pa.134
Prędestinatio Christi est causa exemplaris prędestinationis nostræ, ratione effectus.q.24,3.4.o.pa.135
Prędestinatus est Christus secundum quòd subsistit in humana natura,esse filius dei,non autem propriè factus est filius dei.q.24.1.2. 3.pag.134
Prędestinatus est Christus secundùm quod homo,esse filius dei. q. 24.2.o.pag.135
Prędestinatus est Christus secundum quòd filius dei esse homo:tamē magis propriè dicitur econuerso.q.24.2.3.pag.135
Prædestinatus est homo esse filius dei,& ecōuerso.q.24.2.3.pag.135
Prędicatio non debuit prętermitti à Christo:propter scandalum ludęorum.q.42.2.o.pa.204
Prędicare Christus incipit in.30.anno ætatis suæ.q.39.3.o.pag.193
Et prędicauerunt Christus & Apostoli à principio Iudęis tantum. q. 42.1.o.pag.203
Prędicare id est recitare euangeliū in ecclesia pertinet ad diaconum, docere id est exponere ad ēpm propriè.q.67.1.1.pag.310
Prędicare est proprius actus episcopi,& diguior quam baptizare.q. 67.1.1.& 2.pag.310.&.q.71.4.3.pag.333
Prędicari in abstracto de deitate,non conuenit his quę sunt naturę humanę,nec conuerso.q.16.5.o.pag.103

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prædicari in concreto possunt ea quæ sunt naturæ humanæ de filio Dei, & econuerso. q.16.5.8.c.pag.103.& q.90.2.0.pag.414
Prædicari non potest de Christo in abstracto natura humana, nec partes eius. q.3.7.3.pag.34.& q.16.12.0.pa.109
Prædicari potest de Christo in recto natura diuina, tam in abstracto, quàm in concreto, humana verò natura tantùm in concreto. quæstione 17.1.0.pag.110
Prædicari possunt simpliciter de Christo, ratione humanę naturę ea de quibus suspicari non potest, quòd diuinę personę conueniant secundum seipsam, sed illa quę dubitationē habent circa alteruträ naturam non sunt dicenda de Christo, absque determinatione. quæst.16.8.0.pag.106.& q.20.2.c.pag.124.
Prædicator debet esse absolutus à cura rerum secularium. quęstione 40.3.c.pag.298
Prędicator non debet semper esse in publico. q.40.1.3.pag.197
Prædicator nō debet assumere prędicationis officium, nisi prius purgatus, & virtute perfectus. q.41.3.1.pag.201
Prępositio ad, accessum quendam designat. q.58.3 c.pag.266
Præsentia.ver.Deus.
Pręseruatus ab aliquo dicitur ille, qui est purgatus vel solutus ab illo. q.32.4.1.pag.167.& q.52.2.2.pag.245
Primogenitus dicitur primo natus, licet nullus post eum sit: ideo Christus est primogenitus Mariæ. q.28.34.pag.152.
Prius est naturaliter quod est per se, eo quod est per accidens. quæstione 84.6.c.pag.415
Profestus.ver.Missa.
Propasio est inchoata in appetitu sensitiuo non vltra procedens, sicut fuit in Christo. 15.4.c.& 6.2.7.p ag.65
Propheta dicitur quasi procul fans, vel procul videns. q.7.8.0.pa.57
Prophetia in sua ratione non includit ęnigmaticam cognitionem. quæstione 7.attic.octauo, ad 1.pag.57
Prophetia prædestinationis completur sine arbitrio nostro causante, non autem sine eo consentiente. q.30.1.1.pag.155
Prophetia quæ habet simul intellectualem & imaginariā visionem, nobilior est illa quæ habet alteram tantùm. q.30.1.pag.155.
Prophetia non conuenit Deo, nec angelis, nec beatis. quæstione.7. articulo 8.c.pagina 57
Prophetia conuenit Christo, inquantum fuit viator. q.7.8.0.pag.57
Propositio.ver.actus, Deus, Christus.
Prudentia est directiua omnium moralium virtutum. quæstione 85. articulo quarto. pagina 416
Prudentia requirit memoriam præteritorum, cognitionem præsentium, & prouidētiam futurorum. q.11.1.3.pag.79
Prudentię plenitudinem Christus habuit, secundùm donum consilij. quęstione 11.art.1.ad 3.pag.79
Psalmi comprehendunt per modum laudis, quicquid continetur in sacra scriptura. q.83.4.c.pag.401
Pueri ex peccato Adæ peccatum originale contrahunt, & mortalitati sunt subiecti, ideo possunt per Christum gratiā accipere, & necesse fuit eos baptizari. q.68.9.0.pag.321
Pueri in maternis vteris existentes, baptizari non possunt. quæstione.68.11.c.pag.322
Pueri infidelium non habentes vsum rationis, non sunt baptizandi inuitis parentibus: habentes autem vsum rationis baptizari possunt. q.68.10.0.pag.322
Pueri antiquorum saluabantur in fide parentum. quæstione.68.articulo decimo.c.pagina 322
Pueri.ver.Cathecizandi, Græci, Salus.
Pueris vsu rationis carentibus, non est danda eucharistia. quæstione 80.artic.nono.ad 3.pag.391
Purgatio beatæ Virginis duplex, scilicet mentem in vnum colligens, & à fomite. q.27.3.3.pag.146
Purgatio beate Marię post partum est facta, non propter aliquam immunditiam, sed alijs rationibus. q.37.4.0.pag.188
Purgatio.ver.Maria.
Purgatus.ver.Prædicator.
Purificatio.ver.Purgatio.
Putrefactio cuiuscunq; corporis prouenit ex infirmitate naturę eius nō potentis amplius corpus continere in vnum. q.51.3.c.pag.243
Qualitas.ver.Passio, Quantitas.
Quantitas dimensiua est prima dispositio materiæ. quæstione 77.artic.secundo.c.pag.361.
Quantitas & qualitas quid sint. q.77.2.c.pag.ead.
Quantitas se tenet ex parte materię. q.90.2.c.pag.415
Quantitas dimensiua quomodo indiuiduatur. q.77.2.c.pag.361
Quantitas debita alicui speciei, quandam latitudinem habet. quæst. 33.2.2.pagina 169
Quantitas quā corpus habet cum primo sibi infunditur anima quomodo proportionatur. q.33.2.2.pag.169
Quantitas in sacramento altaris quid. q.77.2.0.pag.361
Quantitati omni mathematicę finitę potest fieri additio, nō autem omni naturali. q.7.12.1.pag.61
Quo est, & quod est, in solo Deo non differunt. quæstione 3.articulo secundo, ad tertium. & artic.tertio ad primum. pag.27
Ratio dicitur dupliciter, scilicet per essentiam, & per participationem. q.18.2.c.1.pag.116
Ratio & intellectus non sunt diuersę potentię. q.18.3.2.117
Ratione formali alicuius rei remota, remouetur species. quęstione 88.artic.4.ad primum.pag.410
Reatus non est idem omnium peccatorum. q.88.1.c.pag.412
Rebaptizari.ver.Baptismus.Donatus.
Redemptor noster dicitur Christus, & quomodo. q.48.6.3.pag.233
Et ad redemptionem duo requiruntur. q.48.5.0.pag.ead.
Redeunt peccata dimissa, per sequens peccatum, & quomodo. quęstione 88.artic.1.0.pag.412
Redeunt per ingratitudinem peccata venialia, & ipsum originale, sicut & mortalia. q.88.2.2.pag.ead.
Redeunt per sequens peccatum peccata dimissa, sed non est necesse quòd tantus reatus redeat quantus erat omnium peccatorum prę teritorum. q.88.artic.2.0.pag.ead.
Redire.ver.Ingratitudo.
Redundantia nt in corpus ex his quæ sunt in anima, nisi in Christo patiente. q.14. ad secundum. pag.91.& q.15.art.5.ad.3.& 6.c.& 9.3. pag.95.& quęst.45.2.c.pag.214
Reduplicatio. Quod cōuenit alicui cum reduplicatione, non semper conuenit ei simpliciter sine ea. q.16.10.3.pag.108
Reduplicatio.ver. Terminus.
Reiterari.ver.Consecratio.Pœnitentia.
Relatio tantùm vna est aliquando ex parte vnius extremi, & ex parte alterius extremi sunt multæ. q.35.5.3.pag.177
Relatio innascitur aliquando ex mutatione alterius termini tātùm. quęst.2.art.7.c.pagina.19
Relatio incipiens esse ex tempore, ex aliqua mutatione causatur. quęstione 2.articulo.8.c.pagina.20
Relatio seruitutis & dominij fundatur super actione & passione, ideo propriè non conuenit naturæ, sed personę. q.20.11.pag.224
Relatio eadem est in omnibus simul trahentibus idem. quęstione 35. articulo.5.ad 3.pag.177
Relatio in patre, differt specie à relatione in matre. quæstione 35.articulo.5.c.3.pag.eadem.
Relatio scientiæ ad scibile est realis, econuerso autem rationis tantùm. quęst.35.5.3.pagina ead.
Relatio Dei ad creaturas est in creatura realiter, & in Deo secūdum rationem. q.2.7.0.pag.18.& q.35.5.c.pag.176
Relationis vnitas ex quo dependet. q.2.7.2.pag 19
Relationum vnitas & pluralitas specifica sumitur ex causa, numeralis ex subiecto, nulla verò ex termino. q.35.5.c.pag.176.
Relatiuè dicta possunt de nouo prædicari de aliquo absque eius mutatione. q.16.6.2.pag.103
Religiosi crucifixi cum Christo qui dicantur. q.46.11.c.pag.225
Reliquiæ sanctorum an habeant virtutem. q.13.2.3.pag.88
Reliquię quędam peccati remanent post absolutionē. quęst.86.5.0. pag.410.& 89.1.3.pag.413
Reliquiæ.ver.Adoratio.Pœnitentia.
Remissio culpę non potest esse sine gratia. quęstione 62.articulo sexto ad tertium. pag.284.& q.87.4.0.pag.412.
Remissio culpæ & pœnæ æternæ quid. quæstione 86.4.2.& 6.1.pag. 286.& q.88.1.4.pag.296.
Remissio peccatorum in primitiua ecclesia dabatur ad inuocationē nominis Christi, & non alterius. q.64.3.c.pag.291
Remissio peccati mortalis potest esse sine sacramēto pœnitentię: non autem sine virtute pœnitentiæ. q.68.2.0.pag.317
Remissio peccati venialis potest esse sine sacramēto pœnitentię, nō tamen sine aliquali actu virtutis pœnitētię. q.87.1.0.& 2.2.pag.412
Remissio venialium quo ad culpam, nisi sit impedimentum fit in omni infusione gratiæ, sed non semper quo ad pœnam. quæstione 87.2.3.0.pag.eadem.
Remissio.ver.gratia.Passio, Peccatum, Pœnitentia.
Remissionem peccatorum consequitur homo in primo instanti suę pœnitentiæ. q.84.8.1.pagina eadem.
Remittēs offensam in se comissam, non iniustè agit. q.46.2.3.p.217
Remitti.Peccatum, Sacramentum.
Resurrectio. Octaua ętas erit ętas resurgentium. q.70.3.3.pag.330
Resurrectio Christi fuit necessaria. q.53.1.0.pagina.249.
Resurrectio Christi fuit conuienter tertia die, & non statim, nec in fine mundi. quęstione 51.articulo 4.0.pagina 243.& quæstione 53. articulo 1.0.pagina.250
Et fuit mane diluculo. quęstione 51.articulo quarto, ad tertium. pag. 239.& quęstione 53.art.2.ad 3.p. g.250.& q.83.2.4.
Et non debuit primò manifestari omnibus, sed quibusdam, & primò mulieribus. q.55.1.0.pag.255
Nec debuit immediatè videri ab hominibus sicut ascensio eius, sed per angelos eis nuntiari. q.55.2.0.pag.256
Resurrectio Christi sufficienter probata fuit ab ipso, duplici testimonio. q.55.5.6.0.pag.258
Resurrectio Christi quid sit. q.56.1.2.0.pag.260

Resurrectio Christi quid sit. q.56.1.4.pag.260
Resurrectio.ver.Christus.
Resurrectionis Christi exemplaritas ad quæ se extendat. quæstione 56.1.3.pag.260
Resurrexit Christus in iuuenili ętate, vt futuram resurgētium qualitatem prænuntiaret. q.46.9.4.pag.224
Resurrexit corpus Christi gloriosum & integrum cum qualibet parte eius. q.54.2.3.0.pag.253.& q.55.6.4.pag.259
Resurgens per pœnitentiam in minori charitate habebit maius gaudium accidentale de bonis prius factis in charitate quàm de factis post in minori, non autem maius gaudium essentiale. q.89.5.3. pag.417
Resurgentis Christi corpus, fuit eiusdem naturæ, sed alterius gloriæ. q.54.2.2.& 3.5.c.pag.253
Resurgentes cum Christo, mortui sunt iterum secundùm Augustinū. q.53.2.1.pag.250
Resurgentium Christus fuit primus simpliciter, aliqui verò primi secundum quid. q.53.3.0.pag.250
Reuelantur hominibus ea quæ supra homines sunt ex diuina institutione mediantibus angelis. q.55.2.c.pag.256
Reuerentia. Christus secundùm quod homo prę cęteris habuit pleniorem affectum reuerentiæ ad deum. q.7.6.c.pag.55
Roma.ver.Natiuitas.
Sabbatum. Christus se excusat à transgressione sabbati. quęstio.40. 4.1.pag.199
Sabbati prędicpto, non prohibentur opera diuina, aut quæ sunt ad cultum dei aut quæ sunt de necessitate salutis etiam corporalis. q. 40.4.1.3.pag.199
Sacerdos fuit Christus simul & hostia pacificorum & hostia pro peccato & holocaustum. q.22.1.2.0.pag.128
Sacerdos fuit Christus & rex & legislator, non autem alij homines. q.22.1.3.pag.128
Sacerdos est Christus secundum quòd homo, non autem secundum quod Deus. q.22 3.1.pa.131
Sacerdos nouæ legis operatur in persona Christi. q.22.4.c.pag.131
Sacerdos vt peccator participat effectum sui sacerdotij, non autem vt sacerdos. q.22.4.1.pag.131
Sacerdos inquantum medius inter deum & hominem habet nomen angeli. q.22.1.1.pag.127
Sacerdos spiritualiter de quo dicatur. q.82.1.2.pag.397
Sacerdotis proprium officium quod sit. q.22.1.c.1.& 4.c.pa.127.& q 26.1.0.pag.141
Sacerdotis officio quæ conueniant. q.22.5.5.c.& 6.2.pag.130
Sacerdotis sacrificij oblatio duo continet. q.22.4.2.pa.132
Sacerdoti comparantur ministri, sicut secundarium agens principali q.73.4.c.pa.341
Sacerdotes nouæ legis tenent locum septuaginta duorū discipulorum Christi. q.67.2.2.pag.310
Sacerdotalem potestatem Christ⁹ habuit excellentius angelis. q.22. 1.1.pag.127
Sacerdotium Christi dat gratiam, & satisfacit pro nobis. quęstio.22. 3.0.pag.131
Sacerdotium Christi manet in æternum. q.22.5.0.pa.130
Sacerdotium Christi dicitur secundum ordinem Melchisedech. q.22. 6.0.pag.131
Sacerdotij Christi figuratio. q.22.6.2.pa.131.& q.61.3.3.pa.278
Sacerdotium fuit in Christo in triduo mortis. q.50.4.3.pag.278
Sacerdotium veteris legis fuit figura sacerdotij Christi, sed multum distans. q.22.1.2.& 6.c.pag.121
Sacerdotium Leuiticum secundum carnis originem deriuabatur ad posteros. q.31.8.4.pag.164
Sacerdotij effectum in se suscipere, non conuenit Christo. quęstione 22.4.0.pag.131
Sacerdotij totius origo est Christus. q.50.4.3.pag.255
Sacerdotij diuini plenitudo est in Christo. q.63.6.c.pag.289
Sacerdotij Christi homo fit particeps per omnia sacramenta. q.63.6. 1.pag.289
Sacramentum est in genere signi. q.60.1.0.pa.271
Sacramentum propriè cuius rei sit signum. q.60.2.0.pag.272
Sacramentum est signum passionis Christi gratiæ, & gloriæ. q.60.3. 0.pag.272
Sacramentum propriè semper est aliqua res sensibilis. quęstione 60. 4.0.pag.273
Sacramentum vnum perficitur verbis & rebus inquantum cōueniūt in vno scilicet in significando. q.60.6.2.pagina 274.& quęstio.62. 4.4.pag.273
Sacramentum perficitur à proferente corruptè formam: nisi fiat ex industria, vel tantum quod tollatur significatio. q.60.7.3.& 8.0. pag.275
Sacramentum non requirit necessariò fidem ministri. q.64.9.0.pagina 296
Sacramentum quid sit. q.60.2.3.pag.272
Sacramentum speciale ibi ordinatur, vbi occurrit specialis effectus gratię. q.72.1.c.pa.333
Sacramentum dicitur tripliciter. q.60.1.c.3.pag.272
Et de his tribus dicitur non æquiuocè sed analogicè. quęstione 60. 1.3.pag.272
Sacramentum est signum rememoratiuum passionis Christi, demonstratiuum gratiæ, & prænuntiatiuum futuræ gloriæ. quęstio.60.3. c.pag.272
Sacramentum habet in se tria scilicet causam, formam & finem. q.60 3.c.pag.272
Sacramentum tantum in pœnitentia: sunt actus exteriores pœnitentis & absoluentis, res verò & sacramentum est pœnitentia interior, sed res tantum est remissio peccatorum. quæstione 84.1.3. pag.404
Sacramentum.ver.Baptismus.Character.Cathecismus. Cōfirmatio. Eucharistia.Exorcismus.Pœnitentia.
Sacramenti materia indiget duplici benedictione scilicet cū institutur & cùm applicatur ad effectum. q.72.3.2.pag.335
Sacramenti cuiuslibet forma continere debet illud in quo substātia eius consistit. q.72.4.c.pa.335
Sacramenti effectus non impetratur oratione ecclesiæ vel ministri, sed ex merito passionis Christi. q.64.1.2.pa.290
Sacramenta veteris & nouæ legis sunt protestationes fidei. q.62.6.c. pag.283.& q.72.5.2.pag.336
Sacramenta requirunt res determinatas ex institutione Dei. q.60.5. 0.pag.273
Et eorum quæ habent materiam corporalem, actus humani nō sunt de essentia ipsorum, sed dispositiuè se habent ad ea. quęstio.84.1. 1.pag.404
Sacramenta quędam requirunt sanctificationem materiæ de necessitate, quędam verò de solennitate tantum. q.66.3.5.pa.302.& q.72. 3.0.pag.335
In indigentibus materia sanctificata, prius materia consecratur per episcopum. q.72.3.0.pag.335
Sacramenta quorum effectus non dependet ex opere humano habent materiam sensibilem, non autem ex eo dependet. quęstione 84.1.1.pag.404
Sacramenta in quibus confertur superabundans gratia habent materiam corporalem non autem alia. q.84.1.1.pag.404
Sacramenta requirunt formam determinatam verborum. q.60.7.0. pag.305
Et eorum forma vel materia debent esse illa quibus homines communius vtuntur. q.60.7.2.pag.277.& q.66.57.pag.304
Et ipsis sacramentis adiunguntur verba, quæ expressius significāt in lege noua quàm in lege veteri. q.60.6.0.pag.274
Sed verba sunt vt forma, res verò sensibiles vt materia. quęstio.60.6. c.2.pag.274
Sacramenta sunt necessaria ad salutem humani generis. q.61.1.0.pagina 276
Sacramenta in statu innocentiæ non fuissent necessaria. quęstio.61. 2.0.pag.277
Sacramenta fuerunt necessaria tempore legis naturæ post peccatū, sed indeterminata. q.60.5.3.pag.121
In statu legis naturæ, solo interiori instinctu determinabatur hominibus quibus rebus sensibilibus ad dei cultum vterentur. q.60.5.3. pag.121.& q.61.3.2.pag.278
Sacramenta determinata necessariò fuerunt addita per legem Moysi, supra sacramenta legis naturæ. q.60.5.3.pagina.274.& q.61.3.0. pag.278
Sacramenta alia necesse est esse in lege noua quàm in lege veteri. q. 60.6.3.pag.274.& q.61.4.0.pag.278
Sacramenta simpliciter necessaria, sunt tantum tria. quæstio.65.4.0. pa.300
Sacramenta nouæ legis à quo instituta. quæstione 64.3.c.pagina 291
Sacramenta conferri possunt per ministros malos. quęstio.64.5.0. pag.291
Sacramenta conferunt pręcisi ab ecclesia seruantes formam ecclesiæ, quam si non seruent nihil conferunt. quæstione 82.5.8.9. 0.pag.402
Sacramenta suscipere quis teneatur. quæstione 64.6.2. pagina 294
Sacramenta producunt suum effectum virtute formæ & materiæ. q. 86.6.c.pag.410
Sacramenta consequuntur virrutem spiritualem ex benedictione Christi, & applicatione ministri ad vsum sacramenti. q.62.4.3.pagina 282
Sacramenta diuersa, diuersimode purgant, illuminant, & perficiunt. q.65.1.3.pag.298
Et eorum effectus est duplex. quæstione 62.in principio. pagina 279
Sacramenta ecclesiæ quare ordinantur. q.65.1.c.pag.298
Et eorum efficacia est ab institutione Christi. q.64.3.c.pag.291.& q. 66.6.c.pag.305.& q.72.1.1.pag 333

Et eorum interiorem effectum operatur Christus per autoritatem vt Deus, sed vt est homo meritorie, & efficientet vt instrumentum principale.q.64.1.o.pag.291
Et eorum effectum non operatur deuotio ministri etiam impetrando, sed aliquid annexum.q.64.1.2.pag.290
Sacramenta omnia sunt instituta contra aliquod peccatum.quæstio.6.5.1.c.pagina.29
Et omni sacramento commune est, quòd per illud exhibetur remedium aliquod contra peccatum, per hoc quòd gratiam confert. quæstio.63.6.c.pag.289
Nec tamen ordinatur directè contra peccatum veniale. quæstione 6.5.1.8.pagina.29
Sacramenta veteris legis quæ propriè dicantur,q.60.2.2.pag.272
Et erant prænuntia Christi venturi.q.60.6.3.pag.274
Et eorum causa finalis erat passio Christi.q.61.3.1.pag.278
Sacramenta veteris legis erant plura.q.65.1.4 pag.298
Sacramenta veteris legis sanctificabant applicando ad diuina, non autem iustificando.q.62.6.c.3.pag.284
Et nihil interius efficiebant,ideo dicuntur iustitiæ carnis.quæstione 72.5.3.pagina.336
Nec purgabant à culpa.quæstio.37.4.3.pagina.188
Nec propria virtute iustificabant, sed significabant fidem qua iustificabantur patres antiqui.quæstione.62.6.0.pag.283
Nec habebant in se aliquam spiritualem virtutem operatiuam spiritualis effectus.q.63.6.c.pag.289.& q.63.1.3.pag 285
Sacramenta nouæ legis conferunt gratiam,non autem sacramentalia.quæstio.71.3.2.pag.332
Sacramenta,& sacramentalia quæ habent effectum perpetuum non possunt iterari.quæstio.82.8.c.1.pag.177
Sacramenta quatuor dicuntur maiora.quæstio.65.3.4.pag.300
Sacramentorum nouæ legis numerus, & sufficientia. quæstione.65.1.o.pagina.297
Sacramentorum nouæ legis ordo exponitur.q.65.3.3.o.pag.299
Sacramentorum effectum Christus vt homo poterat conferre sine sacramentis vt institutor eorum, & non alius homo. quæstio.72.2.1.pag.334.& q.84.5.3.pag.404
Sacramentis omnibus, sanctificatur homo quod fit per gratiam.q.63.6.2.pag.289
Sacrificium duplex.quæstio.22.2.c.pag.128.& q.82.4.c.pag.397
Sacrificium dici potest omne quod Deo exhibetur: vt spiritus feratur in Deum.quæstio.23.2.c.pag.132.& quæstio.48.3.c.pag.231
Sacrificium exterius est signum sacrificij interioris: quo quis se offert Deo.quæstio.22.2.c.pag.128.& q.82.4.c.pag.397
Sacrificium debet offerri soli Deo.quæstio.48.3.c.pag.231
Sacrificium offerens debet esse particeps sacrificij.q.82.4.c.pag.397
Sacrificium expiationis erat solennissimum, & erat præcipuè figura Eucharistiæ.quæstio.73.6.c.pag.342
Sacrificium quod offerebatur quotidie mane, & vespere erat agnus, & figurabat oblationem Christi esse sacrificium consummatiuum omnium.quæstio.22.3.3.pag.129
Sacrificium verum fuit passio Christi.quæstio.48.3.o.pag.232
Sacrificium fuit ipsa occisio Christi respectu voluntatis eius,non autem quo ad voluntatem occidentium.quæstio.22.2.2. pagi.128.& quæstio.48.3.3.pag.232
Sacrificium Christi fuit efficacissimum ad delendum peccata, ratione deitatis.quæstio.22.3.1.pag.129
Sacrificio indiget homo propter tria.quæstio.22.2.c.pag.128
Sacrificio attribuuntur quatuor. q.22.3.1.pag.128.& q.48.3.c.pa.231
Sacrificia,& oblationes in statu legis naturæ indeterminata erant,& ab antiquis patribus solo interiori instinctu seu præcepto legis naturæ fiebant: & pro libito vniuscuiusque determinabantur. q.60.5.3.pag.273.& q.61.3.2.pag.278.& q.70.2.1.& 4.2.pag.329
Sacrificia veteris testamenti significabant passionem Christi. quæstio.48.3.o.pag.271
Sacrificiorum veteris legis figuratio.q.48.3.1.pag.231
Sal.ver.Baptizatus.Exorcismus.
Salus esse non potest sine manducatione spirituali Eucharistiæ.quæstio.80.c.pag.329
Salus.ver.Baptismus.
Saluabantur pueri antiquorum in fide parentum.quæstio.34.3.c.pagina.172.& q.70.4.2.pag.330
Saluari nullus vnquam potuit,sine fide Christi. quæstio. 61.3.c.2.pagina.277.& quæstio.68.1.o.pag.316
Sanctificatio duplex scilicet totius humanæ naturæ, & personalis. quæstio.27.2.4.pag.146
Sanctificatio iterum duplex.q.34.3.c.pag.172,& q.70.4.2.pag.330
Sanctificatio in vtero, & alia quæ fiunt prætet legem communem, ordinantur ad vtilitatem ecclesiæ.q.27.6.c.pag.148
Sanctificatio maior fuit in beata Maria quàm in Ioanne Baptista, & in eo maior quàm in Hieremia.q.27.6.1.pag.148
Sanctificatio.ver.Maria.Sacramentum.
Sanctificari dicitur tripliciter.quæstio 34.1.2.pag.171
Sanctificari non potuit beata Maria in parentibus: nec in conceptione eius, nec ante infusionem animæ rationalis. quæstio.27.1.1.& 2.o.pagina.143
Sanctificata fuit beata Maria,prius quàm nata.quęstione.27.1.o.pagina.143
Sanctificata fuit beata Maria in vtero à peccato originali. quæstione.27.1.3.pagina.143
Et sanctificata fuit bis.quæstio.27.3.c.pag.ead.
Sanctificati præcipuè sunt in vtero qui immediatius ordinati sunt ad significandam sanctificationem Christi. quæstione.27.6.o.pagina.148
Sanctificati non fuerunt Hieremias, & Ioannes Baptista ante infusionem animæ rationalis.quæstio.27.2.1.pag.144
Sanctificati in vtero debent baptizari.q.68.1.3.pag.230
Sanctificatos esse aliquos in vtero non est credendum, de quibus non loquitur scriptura.q.27.6.c.pag.148
Sanguis non est actu pars, sed est potentia totum. quæstione. 31.5.1.pagina.162
Sanguis Christi est pretium redemptionis nostræ.quęstione.48.4.3.pagina.232
Sanguis Christi totus in passione eius effusus resurrexit cum eo, qui autem habetur in quibusdam ecclesiis fluxit ex quadam imagine. quæstio.54.3.1.pag.254
Sanitas.Christus quemcunque curauit,sanauit mente,& corpore.q.44.3.3.pag.212
Sanari non posse,ille dicitur,qui non potest de facili sanari.quæstio.86.1.2.pagina.230
Sanctificatio pro se,vel pro alio,dicitur pretium quoddam.quæstio.48.4.c.pagina.409
Satisfactio non debet imponi nouiter baptizatis.quęstione.68.5.o.pagina.233
Satisfactio de vno peccato sine alio, esse non potest. quæstione.86.3.o.pagina.409
Satisfactio actualis gratiam præsupponit,& auget,sed ex proposito satisfaciendi gratia confertur.q.90.2.2.pag.415
Satisfactio Christi per passionem suam pro peccatis humani generis fuit sufficiens,& abundans.q.48.2.4.c.pag.232
Satisfactione,patiens consequitur perfectum effectum gratię.quęst. 90.2.2.pag.415
Satisfacere deo pro humana natura,nulla pura creatura potuit. q.1.2.2.pag.12.& q.46.1.3.pag.217
Satisfacere potest vnus pro alio,non autem conteri vel confiteri.q.48.2.1.pag.231
Satisfacere potest homo deo secundum æqualitatem proportionis,non autem secundum æqualitatem quantitatis offensæ. quæstio.85.3.o.pagina.407
Satisfecisset plene minima pœna Christi,pro genere humano. quæstio46.6.6.pagina.221
Satisfecit Christus pro tota natura humana sufficienter, non autem efficienter.quæstio.79.7.2.pag.:83
Scandalum.Eius occasione non est veritas dimittenda. quęstio.4.2.2.o.pagina.11
Scientia quid sit.quęstio.12.2.c.pagina.84
Scientia est de eo quod aliquo modo est.q.10.3.c.pag.76
Scientia acquisita, ad quam opinio disponit, potest remanere cognitio per syllogismum dialecticum causata.q.9.3.2.pag.71
Scientia in statu innocentię non fuisset acquisita ex sensibus. quęst. 81.2.o.pag.277
Scientia increata est supra naturam animę rationalis. quęstio. 9.2.3.pagina.70
Scientia aliqua creata fuit in Christo, pręter scientiam diuinam.q.9.1.pag.69
Scientia diuina Christi non offuscabat scientiam humanam,sed magis claram reddebat.quęstio.9.1.2.pag.69
Scientia animę Christi est nobilior secundum quid quàm anima eius non autem simpliciter.quęstio.11.3.3.pag.82
Scientia practica,& speculatiua fuit in Christo.quęst.13.1.3.pag.85
Et omnis scientię, virtutis, & gratię plenitudo fuit in Christo.quęstio.15.3.c.1.pag.94
Scientia beatorum fuit in Christo.quęstione.9.2.o.pagina.70
Scientia animę Christi in verbo,participatur scientię visionis Dei quo ad numerum scibilium,non quo ad claritatem. quęstione. 10.2.3.pagina.76
Scientia indita animę Christi fuit habitualis, nō autem scientia eius beata.quęstio.11.3.o.pag.82
Scientia infusa fuit in Christo,& quare.quęstione.9.3.o.pagina.71
Scientia Christi indita, fuit distincta in multos habitus. quęstione. 11.6.o.pag.82
Scientia Christi infusa quomodo erat discursiua. quęstione. 11.3.o.pagina.80
Scientia infusa in anima Christi fuit multo excellentior quàm in angelis, & quomodo.quęstio.11.4.o.pag.81
Scientia acquisita fuit in Christo. quęstio.9.4.o. pagi.72.& quęstio. 12.o.pag.85.& quęstio.15.8.o.pag.97

In scientia

In scientia acquisita Christus profecit,& quare.q.12.2.o.pa.84.& q.15.8.o.pag.97
Scientia.ver.Anima.Deus.
Scientię habitus quomodo acquiratur.q.9.4.2.pa.73
Scientiæ quantitas attenditur secundum numerum scibilium,& secundum claritatem cognitionis. q.10.2.3.pag.76
Scientiam Christus non accepit ab homine,nec ab angelis.q.12.3.4.o.pag.84
Schismatici & hæretici retinent potestatem sacramentalem,non autem vsum.q.64.9.2.3.pa.296.& q.82.9.o.pa.397
Scriptura ordinatur ad impressionem doctrinę in cordibus auditorum, sicut ad finem.q.42.4.c.pa.206
Se,est relatiuum reciprocum,& refert idem suppositum. quęstio.3.2.1.pag.27
Sedere ad dexteram patris in beatitudine eius,conuenit soli Christo secundum vtranque naturam.q.58.o.pa.665
Sedere ad dexteram filij vel spiritussancti non conuenit patri.q.58.2.3.pag.266
Sedere ad dexteram patris conuenit spirituisancto secundum veritatem,sed non appropriatur ei equalitas nec sessio ad dexteram,sed filio.q.58.2.3.pag.266
Sedere ad dexteram dei non conuenit sanctis,sed bene esse constitutum ad dexteram dei.q.58.4.2.pag.267
Sedere ad sinistram in beatitudine nulli sancto conuenit. q.58.1.2.pagina 261
Semen masculi non est sicut materia in conceptione animalis,sed solum sicut agens.q.28.1.5.pag.250
Semen mulieris nihil facit ad generationem prolis. quęstio. 31.5.3.pag.162
Semen fœminæ est imperfectū in genere seminis,& resoluitur cum concupiscentia.q.31.5.3.pa.162
Virtus animæ quę est in semine per spiritum qui in semine includitur quę format corpus in generatione q.32.1.1.pag.165
Sensitiua operatio.ver.Operatio.
Sensibilia cōmunia maximè diuidicat visus.q.55.6.4.pa.259
Sensualitas significatur per serpentem.q.18.2.3.pa.116
Sepulchrum.Christus fuit in sepulchro vna die & duabus noctibus. q.51.4.o.pa.243.& q.53.2.c.pag.250
Sepultura secundū morē cuiuslibet gentis seruāda est.q.51.2.2.pa.242
Sepultura Christi operata est efficienter nostram salutem. q.51.1.2 & 2.4.pag.242
Sepultus fuit Christus conuenienter & cōuenienti modo.q.51.1.2.o.pag.241
Seruitus ciuilis non excludit ordinem iuris naturalis vel ciuilis q.68.10.2.pag.212
Seruituti diaboli homo fuit iustè relictus à deo, licet ille iniustè inuaserit eum.q.46.3.3.pag.218.& q.48.4.2.pag.132
Significatio dictionis & consignificatio quid differant. q.60.7.3.pag.275
Signum primò & principaliter conuenit sensibilibus,non autem intelligibilibus.q.60.4.1.pag.273
Signum multorum ordinatorum ad vnum non est fallax,sed certum q.60.3.1 pag.272
Signum effectus quid dicatur.q.62.1.1.pa.227
Signi potest esse signum respectu diuersorum.quæstione 48.3.2.pagina 231
Symbolum cantatur post euangelium ad ostendendum quòd populus doctrinę fidei assentit,& cantatur in festis de quibus fit aliqua mentio in eo.q.83.4.c.pag.401
Simpliciter dicitur dupliciter.q.50.5.c.pag.249
Singulare dicitur de parte in toto.q.16.2.2.pag.109
Sinus Abrahæ dicebatur ratione quietis à pœna sensibili. q.52.2.4.pag.245
Situs est de ratione quantitatis dimensiuæ.q.77.2.c.pag.368
Socrates.ver.Pythagoras.
Sodomia quid sit.q.70.2.1.pag.329
Sol.ver.Eclipsis.Miraculosa
Somniorum causa duplex.q.80.7.c.pagina 389
Speculum fractum representat multas imagines quęstione 76.3.c. pagina.361
Spes habet duplex obiectum scilicet bonum expectatum, & auxiliū dei.q.7.4.c.pa.54
Spes quid sit q.7.8.2.& 9.1.pa.57
Spes est de perfectione propria si sit futura.q.7.4.3.pag.55
Spei theologię principale obiectum est gloria animæ, non autem gloria corporis.q.7.4.2.pa.55
Spei virtutem,Christus non habuit,licet habuerit spem respectu aliquorum q.7.4.c.pagina 55
Sputum.ver.Baptizatus.Exorcismus
Status hominum triplex,scilicet veteris legis,nouę legis,& patriæ. q.53.2.c.pag.250
Status triplex q.53.2.c.pagina 250
Status. ver.Anima.Lex.Christus.
Stuprū. Filia sacerdotis etiam nupta deprehensa in stupro lapidabatur infamia tantùm,sed flammis exurebatur:aliæ verò lapidabantur q.29.1.4.pag.154
Subiectio Christi & cuiuslibet alterius hominis ad deum,est triplex. q.20.1.o.pag.125
Subiectus fuit sibiipsi Christus & quomodo.q.22.2.o.pa.114
Subiectus est homo potestati Dei,secundum quam nunquam desiit esse Dei.q.48.4.1.pag.232
Subiecta sunt nunc omnia deo & Christo,sed quomodo. q.20.1.3.pag.124
Substantia dicitur dupliciter.q.1.6.3.pag.18
Substantia quid sit.q.77.1.2.pag.360
Successio est in mutatione formali,non autē in conuersione substantiali,quæ importat ordinem substantiarum,quarum vna conuertitur in alteram.q.75.4.1.pag.355
Suffragia peccatoris in persona totius ecclesiæ facta prosunt mortuis.q.81.6.c.pag.398
Suffragia quibus prosint.q.89.6.3 pa.415
Superficies est primum subiectum colorum.q.77.2.c.pag.368
Suppositum & natura quomodo differant.q.2.2.c.pag.11
Suppositum in Christo est tantùm vnum.q.2.3.o.pa.13
Suppositum.ver.Persona.
Tabula secunda post naufragium,est pœnitentia quæstio.84.6.o. pag.405
Tactus.Proles in ventre matris,tanquam habeat animam rationalē, sentit per tactum.q.34.2.3.pag.171
Temperantia tanto est perfectior in homine, quanto magis prauis concupiscentiis caret,& ideo fuit in Christo.q.7.2.3.pa 53
Templa & quęcunque alia consecrata ab angelis, non debent amplius consecrari.q.64.6.c.pag.294
Tentatio triplex.q.15.2.3 pag.94
Tentatio Christi debuit fieri in deserto.q.41.2.o.pag.200
Tentationis occasio duplex.q.41.2.2.pag.200
Tentationis primi hominis & Christi ordo.q.41.4.c.pa.202
Tentando Christum diabolus à nemine videbatur, & ostendit sibi regna signando digito,nihil tamen oculis eius representando.q.41.4.7.pag.202
Tentari voluit Christus quadruplici ratione,q.41.1.o.pag.199
Tentari debuit Christus post ieiunium.q.41.3.o.pa.201
Tentat dæmon hominem spiritualem,sed non statim de grauibus. q.41.4.c.pa.201
Tentatus est Christus,sed non solùm in deserto.q.41.2.3.pa.201
Tentatus fuit Christus diebus ieiunij pręter istas tres tentationes quas habuit post ieiunium.q.41.3.2.pag.201
Tempus.Vnitas & pluralitas temporis & instantis accipitur tantùm secundum primum motum cœli,qui est principium omnis motus & quietis.q.75.7.1.pag.358
Tenebrę tempore passionis Christi factæ sunt in vniuersa terra, à sexta hora vsque ad nonam.q.41.2.2.pag.210
Ternarius numerus, est numerus perfectus.q.53.2.c.pa.250
Testamentum quid sit.q.78.3.3.pag.375
Testes transfigurationis fuerunt conuenientes scilicet Moyses, Helias,Petrus,Ioannes,Iacobus & Deus pater.q.45.3.4.o.pa.215
Thomas iubetur tangere Christum.quęst.34.4.in oppositum.c.2.pagina 153
Thomas aliud vidit & aliud credidit.q.55.5.3.pag.258
Thurificatio non cessauit in nouo testamento, in quo ea vtimur ex statuto ecclesiæ primo ad reuerentiam sacramenti altaris,secūdò ad representandum effectum gratiæ.q.83.5.2 pa.402
Timor respicit duo.q.7.6.o.pag.56
Timor & tristitia quam conuenientiam habeant.q.15.7.c.pa.96
Timor facit pallere,sed verecundia rubere.q.72.9.c.pa.338
Timoris donum fuit in Christo secundum quod respicit diuinam eminentiam,& secundum quod appetitus eius fugiebat lesionem corporis.q.7.6.o.pag.56.& q.15.7.o.pag.96
Totum triplex.q.90.2.c.pag.415
Transfiguratio Christi conuenienter facta est.q.45.1.o.pag.213
Transfiguratio.ver. Claritas.Missio.Testes.
Transubstantiatio.ver.Conuersio.Eucharistia.
Triduo mortis Christus non fuit verè homo. quæstione 50.4.o. pag.240
Triduo mortis corpus Christi non fuit viuum, nec animatum.q.50.4.c.pa.240
Triduo Christus fuit totus in sepulchro,non autem totum.q.52.3.o. pag.246
Trinitas non potest dici pater Christi,nec secundùm humanitatem, nec secundum diuinitatem.q.31.3.o.pa.166
Tristitia causatur ex apprehensione mali præsentis.quæstio.15.6.7.c. pag.96
Tristitia interior mitigatur directè à virtute morali,sed dolor exterior indirectè.q.46.6.2.pag.221
Tristitia secundum Stoicos non est vtilis, ideo quælibet secundum eos est vitanda.q.46.6.2.pag.220

Tristitia

Tristitia vera fuit in Christo.q.15.6.o.pag.96.&.q.46.6.o.pag.99
Tristitia fuit tantum in ratione inferiori Christi.q.46.8.o.pag.222
Tristitia.ver.Dolor.
Triticum.ver.Eucharistia.
Turtur,& columba erant sacrificia pauperum, & multa significant spiritualiter.q.37.3.4.pag.188
Vas dicitur dupliciter.q.62.3.1.pag.281
Vegetatiua.ver.Operatio.
Velleitas quid sit.q.21.4.c.pag.127
Veniale.ver.Peccatum.Pœnitentia.Redeunt Remissio.
Verba tenent præcipuum locum inter signa quibus homo aliquid significat alteri.q.60.6.c.1.2 pag.274
Verbum producere proprium est patri.q.39.8.2.pag.196
Verecundia quid respiciat.q.85.1.2.pag.407
Verecundia.ver.Timor.
Viaticum.ver.Eucharistia.
Vincentius.ver.Laurentius.
Vindicatiua sub quo contineatur.q.85.3.3.pag.408
Vindicta duplex.q 15.9.c.pag.97
Vinum vitis calefacit, lętificat, & est propriè vinum,alia verò per similitudinem eius.q 74.5.c.1.pag.346
Violatio.Quæ violari non licebat, dicebantur antiquitus sancta.q. 60.1.2.pag 272
Virginitas quo ad principalem dignitatem recuperari potest, non quo ad secundam,scilicet innocentiam.q.89.3.c.1.pag.414
Virtus de ratione suæ reddit opus bonum.q.7.6.1.pag.56
Virtutes sunt subiectiuè in potentiis animæ.q.7.2.c.pag.53
Virtutes morales sunt connexę.q.95.6.c.pag.408
Virtutes omnes simul tempore incipiunt esse in anima secundum habitus,sed ordine naturæ vna est prior alia secundum actus.q.85.6. c.pagina.408
Virtutes infusæ non auferunt contrarias dispositiones, sicut acquisitę, ideo patiuntur difficultatem in operando. q.89.1.3.pag.413
Virtutes supra gratiam adduut quasdam perfectiones determinatè ordinatas ad proprios actus potentiarum.quæstione.7.2.c.pagina.53.&.quæstio.62.2.o.pag.280
Virtutes omnes fuerunt in Christo,ad perficiendas singulas potentias,ad omnes actus animæ.q.7.2.o.pag.53
Virtutes morales fuerunt in Christo.q.7.2.3.pag.53
Visio intellectualis est excellentior visione corporali, & imaginaria sola.q 30.3.1.pag.157
Visio.ver.Deus.Natura.
Visus.ver.Sensibilia.
Vita.ver.Ioannes.
Vita Christi non debuit esse solitaria.q.40.1.o.pag.197
Vita Christi non fuit semper in publico.q.40.1.3.pag.197
Vita contemplatiua simpliciter est melior quàm actiua. quæstione 40.1.2 pagina.197
Vita communis in communi conuersatione approbatur.quæstione 40.1.1.pagina.197
Vitę actiuæ opus duplex.q.40.1.2.pag.197
Vitam actiuam spiritualem, Christus elegit.q.40.1.2.pag.197
Vitam aliis conformem,& non austeram, Christus debuit eligere.q. 40.2.o.pag.197
Viuificare effectiuè conuenit Deo, non autem formaliter. quæstio. 2.5.3.pag.17.& quæstio.5.3.2.pag.45
Viuum sine animatum est superius ad hominem, & ad animal.q 50. 4.in oppositum.pag.240
Viuum est prædicatum essentiale, non accidentale.quæstione. 50.5. c.pagina.240
Vnctio baptizatorum in summitate capitis significat spiritus sancti super ipsos descensum, ad habitationem Deo consecrandam. q. 72.11.3.pagina.338
Vnctio chrismatorum in fronte significat spiritus sancti septiformem gratiam cum omni plenitudine sanctitatis scientię, & virtutis super ipsos venire.q.72.11.3 pag.338
Vnctio extrema est contra reliquias peccatorum.q.65.1.c.pag.298
Vnctionis extremæ virtutes vide. q.87.3.c. pagi.411.&.q.84.1.1.pagi. 181.&.q.65.1.o.pag.404
Vnctionis extremæ materia ab episcopo consecrari debet. quæstio. 72 3.pagina.148
Vnio ex duobus vel tribus,tripliciter fit.q.2.1.c.pag.10
Vnio animæ,& corporis est de ratione hominis.q.50.4.c.pag.240
Vnio naturæ diuinæ,& humanæ est aliquid creatum. q.2.7.o.pag.19
Vnio verbi dei facta est in persona diuina, & non in natura.q.2.1.2. o.pag.5.&.q.50.2.c.pag.239
Vnio verbi dei facta est in supposito.q.2.2.3.o.pag.11
Vnio naturæ humanæ cum verbo dei,non est accidentalis. quæstio. 2.6.o.pagina.17
Vnio naturæ diuinæ,& humanæ est maxima ex parte eius in quo facta est:non autem ex parte vnitorum.q.2.9.o.pag.22
Vnio animæ,& corporis fuit in Christo.q.2.5.o.pag.16
Vnita est diuina natura non solùm animæ, sed etiam corpori Christi.q.2.10.2.pag.24
Vnitas diuinæ personæ est maior quàm vnitas naturæ,& personæ in nobis,& quam vnio animæ,& corporis.q.2.9.3.pag.23
Vnitate speciei subiata,auferetur vnitas numeralis,nisi idem suppositum subsistat in duabus naturis.q.50.5.c.pag.24
Vnum ex multis fit tripliciter.q.2.1.c.pag.10
Vnum numero dicitur dupliciter.q.3.6.1.&.7.2.pag.33
Vnum dicitur tripliciter.q.73.2.c.pag.340
Voluntas.ver.Deus.
Voluntas duplex est.q.18.2.c.1.pag.116
Voluntas duplex est.q.18.3.4.5.c.pag.116
Voluntas vt natura, & voluntas vt ratio non differunt essentialiter secundum potentias.q.18.3.c 1.pag.116
Voluntas mouet omnes potentias animæ.q.85.4.4.pag.408
Voluntas suscipiendi baptismum sufficit,quando quis baptizari desiderans,morte præuenitur.q.68.2.c.1.pag.317
Voluntas in Christo est duplex.q.18.1.o.pag.115
Voluntas humana in Christo dicitur tripliciter.q.18.1 3.pag.115
Voluntas humana in Christo est duplex.q.18.2.o.pag.116
Voluntas humana rationalis in Christo fuit tantùm vna per essentiam,sed duæ ex parte actus.q.18.3.o.pag.116
Volũtas sensualitatis,& vt natura,in Christo voluit aliud quàm deus non autem vt ratio.q.18.5.o.pag.117.&.q.21.3.4.o.pag.126
Voluntas vt ratio, & voluntas vt natura, vel sensualitas in Christo, nullam contrarietatem inter se habuerunt.q.18.6.o.pag.118
Voluntas,& quicquid aliud fuit naturæ humanæ in Christo, semper mouebatur secundum nutum voluntatis diuinæ. q.18.1.1.4.pa.116
Voluntas pietatis in Christo,est voluntas vt natura. q.18.3.3.pag.117
Vomitus.Si quis per ebrietatẽ vel voracitatem,aut infirmitatis causa Eucharistiã euomuerit, pœniteat,& quomodo.q.83.6.7.p.403
Votum.Opus ex voto est laudabilius, quàm sine voto. quæstio.28. 4.c.pagina.152
Votum virginitatis beata Maria ante desponsationem sub conditione fecit, post verò simul cum sponso suo, absolutè virginitatem vouit.quæstio.2.8.4.o.pag.152
Vox super Christum in baptismo fuit à tota trinitate, sed manifestatiuè appropriatur patri.q.39.8.2.pag.196
Vox illa non est natura patris loquentis, sicut nec species columbæ est natura spiritussancti, nec species hominis in qua demonstratus est filius, est natura filij Dei.q.39.8.2.pag.196
Voce illa declaratur solus pater vtloquens,sicut naturam humanam solus filius assumpsit, & in columba solus spiritussanctus demonstratus est.quæstio.39.8.2 pag.196
Vterus.ver.Baptismus.Ioannes.Maria.Sanctificatio.
Vti aliquo dicitur dupliciter,scilicet vt principio vsus, & vt obiecto, hoc modo aliquis malè vtitur Eucharistia,& non primo modo.q. 80.4.3.pagina.386
Xps in sacramento continetur sub aliena specie,triplici ratione.q. 75.5.o.pagina.356
Et totus est sub qualibet parte vtriusque speciei.q.76.2.3.o.pag.361
Xps totus continetur sub duplici specie sacramenti Eucharistiæ,aliter tamen,& aliter.quæstio.76.2.o.pagina.360
Xps ad motum sacramenti non mouetur per se, sed solùm per accidens.quæstio.76.6.o.pag.363
Xps in Eucharistia non est vt in loco.q.76.6.1.pag.363
Xps videt se corporaliter sub sacramento.q.76.7.2.pag.364
Xps in triduo si fuisset in Eucharistia, passus fuisset in eo, passione innata,non passione illata.quæstio.81.4.o.pag.396
Xps sumpsit corpus suum, & sanguinem in Eucharistia. quæstio. 81. 1.1.o.pagina.175.&.quæstio.84.7.4.pag.405
Xps sumpsit Eucharistiam sacramentaliter,& spiritualiter, sed aliter quàm cæteri.quæstio.81.1.3.pagina.396
Xps dedit in sacramento discipulis corpus suum passibile sed sub impassibili modo.quæstio.81.3.o.pag.386
Xps dedit Eucharistiam Iudæ in cœna,præter buccellam intinctam. q.81.2.o.pag.396
Xps significat naturam diuinam, & humanam. quæstio.16.5.c. pagi. 103.&.q.17.1.c.pagina.110
Xps noluit nasci de sacerdotibus.q.22.1.2.pag.128
Xps potest dici bis natus.quæstio.35.2.4.pagina.ead.
Xps tanquam dominus conditor omnium temporum elegit tempus in quo nasceretur.quæstio.35.8.o.pag.579
Xps voluit nutriri in Nazareth,& non nasci, quia voluit florere per virtuosam conuersationem,& non per carnis originem. quæstio. 35.7.2.pagina 188
Xps in sua infantia,& pueritia in nullo differebat ab aliis pueris,quo ad exteriorem conuersationem.quæstio.20.1.3.pagina.124
Xps secundum aliquid fuit in triplici statu, scilicet innocentię, culpę & gloriç.quæstio.13.3.2.pagina.88
Xps nullum habuit peccatum. quæstio.14.3.o.pagina.88.&. quæstio. 15.1.o.pagina.110.&.quæstio.31.7.o.pag.163
Xps non est filius dei adoptiuus.quæstio.23.4.o.pag.133
Xps fuit filius adoptiuus Ioseph.quæstio.28.1.1.pag.140
Xps fuit maior angelis secundum vtranque naturam.quæst.22.1.1.pagina 217
Xps secundum humanitatem influit in angelos & in eis aliquid causat.q.8.4.c.1.3.pag.65
Xps perfectius videt essentiam Dei quàm omnes angeli & homines. q.2.4.o.pag.77.& q.11.4.o.pag.81
Xps secundum diuinitatem fuit causa suæ resurrectionis,non autem secundum humanitatem.q.53.4.o.pag.251
Xps post resurrectionem eius apparuit pluries,sed non est conuersatus cum discipulis suis continuè sicut prius. quæstione 55.3.o. pag.257
Xps vbi corporaliter ante ascensionem manserit,nescitur. q.55.3.2. pag.257
Xps per baptismum reparat personam,& per resurrectionem naturam.q.69.3.3.pag.325
Xps in triduo fuit totus vbique,sed non totum.q.52.3.o.pa.249
Xps secundum quòd homo est persona,suppositum, hypostasis, & res naturæ,omnium istarum propositionum idem est iudicium. q. 16.11.3.pag.109
Xps secundum quod homo habet gratiam vnionis,est vera.quæstio. 16.11.1.pag.108
Xps secundum quod est iste homo est deus est vera.quæstio.16.11.3. 3.pag.108
Xps secundum quod homo est suppositum,vel hypostasis, vel persona,si ly homo stet pro persona,propositio est vera.quæstio. 16.11. o.pag.109
Xps secundum quod homo est deus,propriè est magis neganda quã affirmanda.q.16.xj.o.pag.108
Xps est tantum homo,est falsa,sed hæc est vera,Christus est tantùm id quod est homo.q.17.1.3.pag.110
Et Christo demonstrato,hæc est falsa,iste homo incœpit esse,nisi ad datur aliquid scilicet secundum humanitatem.quæstione 16.9.o. pag.107
Xps est creatura secundum humanam naturam,& minor patre,est vera,sed hæc est falsa,Christus est creatura, nisi addatur, secundum humanam naturam.q.19.8.o.pag.106
Xps secundum quod homo est creatura, est magis concedenda quã neganda,sed hæc est neganda,Christus secundum quod hic homo est creatura.q.16.10.o.pag.108
Xps est in quem antiqui patres fetebantur per eandem fidem & dilectionem qua & nos in ipsum ferimur,ideo pertinebant ad idẽ corpus ecclesiæ ad quod nos pertinemus. quæstione 6.3.3.pagina 49.& q.8.3.3.pag.64
Xps secundum quod homo,est caput ecclesiæ.q.8.1.o.pa.62
Xps secundum animam & secundum corpus est caput hominũ, quo ad vtrunque.q.8.1.o.pag.63
Xps & alij dicuntur capita ecclesiæ,sed differenter.quæstione 8.6.o. pag.67
Xps est caput hominum secundum diuersos gradus.q.8 3.o.pag.64
Xps est caput omnium qui fuerunt à principio mundi vsque ad finẽ ipsius,& omnium qui ad ecclesiam pertinent secundum omnem locum & tempus & statum.& propria virtute.q.8.3.6.c.pag 64
Xps habuit summum gradum fortitudinis.q.15.2.3.pa.94
Xps virtute suę deitatis in se & in suis discipulis sine abstinentia carnem comprimebat.q.40.2.2.pag.197
Xps habuit multo perfectius quicquid est perfectionis & virtutis in fide & spe.q.7.9.1.pa.58
Et eius voluntas informabatur charitate & aliis virtutibus.q.49.6.2. pag.237
Christus quo ad intellectum habuit plenam dei visionem, sed quo ad imaginatiuam habuit quasdam similitudines in quibus potuit speculari diuina.q.7.8.1.pag.57
Christus est vnum,& vnus,sed non duo.q.17.1.o.pag.101
Christus ea quæ ab aliis obseruanda instituit,primo ipse obseruauit. q.81.1.c.pag.396
Christus est aliquid quod est pater,& est aliquid quod nõ est pater. q.17.1.4.pa.110
Christus non potest dici filius spiritussancti,nec etiã totius trinitatis q.32.3.o.166
Christi persona simpliciter constituitur secundum' naturam,nõ autem secundum naturam humanam nisi secũdum quid,vt ab ea denominatur homo.q.32.3.pag.27
Christi persona est tota in quolibet loco,sed non totaliter.q.52.3.3. pag.246
Christi natura humana est in ipso nobilior,quàm in aliis. q.2.2.2.& 5.5.pag.12
Christi humanitas quid sit.q.7.1.3.pag.53.& q.13.2.c.pa.87
Christi humanitas quid dicatur.q.2.2.5.pag.12.& quęstio.12.2.3.pagina 84
Christi virtus quid.q.52.8.2.pa.249
Christo non attribuitur natura humana in abstracto,nec partes eius q.2.8.c.pag.20.& q.17.1.c.pag.110.& q.50.3.3.pag.239
Christus.ver.Anima, Appatitio,Ascensio, Corpus, Crux,Dęmon, Dolor,Gratia,Iudęi,Iudiciaria,Meritum,Miracula,Nasci,Natinitas,Occisio,Operatio,Oratio,Passio,Persona,Potestas,Prędestinatio,Prędicatio,Resurrectio, Reuerentia, Sacerdos, Sanguis, Sacramenta, Sedere, Sepulchrum, Sepultura,Subiectus,Tentatio,Triduo, Tristitia,Virtus,Vita,Vnio,Voluntas.
Zachęus.ver.Centurio.

Contentorum in commentariis tertiæ partis alphabetica annotatio.

Absolutionis forma in quibus verbis consistat. q.84.ar. 3.pagina 404
Abstractionis duplicis dilucidatio.q.3.ar.3.pa.5
Abstractionis per modum resolutionis nomine quid intelligatur.q.3.ar.3.ad.3.pag.30
Abstractis per intellectum diuinis personalitatibus an possit intelligi natura diuina assumere.q.3.ar.3.ad 2.pag.30
Actus habetur secundum quandam eminentiam,ergo est actiuus aliorum,an valeat consequentia.q.8.ar.5.pag.65
Affirmatio si est causa affirmationis & negatio negationis:ista regula tenet in solis causis propriis.q.64.ar.6.ad.1.pag.294
Agens propriè dicitur posse vt proprium effectum & vt in propriam naturam,quod vnica transmutatione potest educere de potentia in actum.q.28.ar.1.ad. 5.pag.249
Altaris & aliarum rerũ ecclesiasticarum inanimatarum consecratarum virtus.q.83.ar.3.pag.400
Amydum Vide.Eucharistia.
Analogia.Nomen.
Angeli deficere necessitatem reparationis, quomodo intelligatur.q.4.ar.2.pag.37
Angeli.Ministrare.
Anima separata an in cõmuni resurrectione huius vel illius reuersa ad corpus retineat suam propriam terminationem,an perdat illam & terminetur personalitate totius.q.6.ar.3.pa.49
Antichristus an dicatur caput omnium malorum tam dęmonum quàm hominum.q.8.ar.8.pag.67
Arguere an liceat à destructione antecedentis. q.17.ar.1.pa.109
Armeni. Eucharistia.
Ascendisse Christum in cœlũ virtute animę glorificatæ cũ dicitur: an intelligatur tãtùm de motu locali ascensionis.q.57.ar.3.pa.263
Assumi naturam per se separatam non fuisse conueniens, quomodo intelligatur.q.4.ar.1.pag.41
Assumptibile non attenditur secundum potentiam passiuam naturalem,ergo secundum congruentiam:an valeat consequentia. q.4.ar.1.pag.37
Assumptionis terminus proprius quid sit, absolutúmne aliquid vel relatiuum.q.2.ar.8.pa.20
Assumptionis in mysterio an sit ordo naturæ partium humanæ naturæ adinuicem & partium ad totum.q.6.ar.1.ad Durã.pa.47
In assumptione carnis quomodo dicitur animam mediare secundum.s.Tho.q.6.ar.1.ad 3.pa.47
Dupliciter potest intelligi subsistentiam animæ prœexistentem in assumptione corrumpi.q.3.ar.3.pag.27
An verbum assumpserit humanam naturam mediantibus eius partibus.q.6.ar.5.ad 1.pa.51
An personę diuinæ conueniat primo ratione essentiæ diuinæ assumere terminatiuè.q.3.ar.2.pa.27
An sit possibile diuinis personis vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam.q.3.ar.6.ad Sco.pag.31
Plures personę nõ possunt assumere vnã personã.Ibidé ad Durã.
Athanasij similitudo de anima rationali, intelligitur quantum ad vnitatem suppositi.q.2.ar.1.pa.10
Augmentum non esse sine motu locali intelligitur de motu locali formaliter vel æquialenter. q.33.ar.1.pag.168
Baptizare aliquem extra necessitatis casum eo modo, quo in necessitatis casu licet,an sit peccatũ mortale.q.67.ar.4.& 5.p.311
Baptizare vnum quomodo duo possint vel non possint: & qua forma vti debeant.q.67.ar.6.pag.311.&314
Baptizari quomodo debeant filij iudæorum.q.68.ar.10.pag.322
Baptizato fictè an recedente fictione incipiat baptismus valere ad salutem.q.69.ar.9.& 10.pa.317
Baptismus quomodo recedente fictione valeat ad salutem. q. 69. ar.9.& 10.pa.317
Baptizatos fuisse Ioannem & apostolos à Christo rationabile est q.38.ar.6.pag.8
Baptizandus an de necessitate debeat habere intentionem suscipiendi baptismum.q.68.ar.7.pag.319
Baptizando plures si non intercederet alia mutatio quàm dicere, baptizo vos,non videretur ad hoc magna necessitas exigi. q.67. ar. 6.ad 2.pag.311
Baptizandi & prædicandi officium non conuenire diaconis,quomodo verum sit.q.67.ar.1.pag.310

Universidad de Deusto
Biblioteca

10 Baptismus celebratus in nomine Christi vel trinitatis an valeat.q.66.art.6.pag.305
11 Baptismus vetus an sit si aliqua ex tribus immersionibus omittatur.q.66.art.8.pag.306
12 Baptismus quare sit irreiterabilis.q.66.art.9.pag.397
13 Baptismus in voto parentum an sufficiat in necessitatis casu ad salutem paruulorum.q.68.art.1.&.2.pag.316
14 Baptismi proprius effectus quis sit. quæstione.62. articulo.2. pagina.280
15 Baptismi differendi tempus quomodo debeat determinari.q.68.art.3.pag.317
16 Baptismo quare attribuatur aperire ianuam paradisi, cùm sit per se primo effectus mortis Christi.q.69.art.7.pag.326
17 Baptismalem exorcismum aperire sensus,& vnctionem in vertice baptizati operari conseruationem gratiæ baptismalis,quomodo intelligatur.q.70.&.71.art.3.pag.332
Ecclesia.ver.Eucharistia.Fictio.Minister.
1 Beatitudinem esse qua deus est diues, quomodo intelligatur.q.23.art.3.pag.169
1 Beato cuilibet conuenit videre omnia ad se spectantia. quæstione 10.art.2.pag.75
1 Boni de ratione loqui, aliud est quàm loqui de ratione talis boni.q.1.art.1.in cor.pag.2
1 Character sacramentalis an sit deputatiuus hominis ad cultum dei.q.63.art.2.pag.285
2 Character sub quo genere generalissimo ponatur, & in qua specie,q.62.art.2.ad Sco.& Duran.pag.280
3 Character est in genere potentiæ.Ibidem.
4 Character est spiritualis potentia: quia conuenit ministris Christi.Ibidem.
5 Character non est per se in genere.Ibidem.
6 Character an sit subiectiuè in potentia animæ. q.63.art.4.ad Sco. & Duran.pag.282
7 Character an sit in intellectu.q.63.art.4.pag.282
8 Character in baptismo tenet locum dispositionis,& formæ.q.69. art.9.&.10.pag.317
9 Character an sit potentia purè passiua. quæstione.72. articulo.5. pagina.336
10 Character confirmationis de necessitate præsupponit characterem baptismi.q.72.art.6.pag.336
11 Character sacrorum ordinum de necessitate præsupponit characterem baptismi.Ibidem.
1 Charitatis seruor in hac vita quis sit qui non compatitur peccatum veniale.q.87.art.1.pag.411
1 Causæ duæ totales virtutibus propriis agentes ac eiusdem rationis,non possunt vnum, & eundem per se effectum producere.q.67.art.6.pag.313
1 Celebrare.Eucharistia,vl.
1 Circuncisio Christianorum Indorum dicentium se circuncidi vt conformentur Christo an sit licita.quæstione.37. articulo.1.pagina 185
1 Columba in cuius specie spiritussanctus descendit super Christum baptizatum,an fuerit verum animal. quæstione.39. articu.7. pagina.195
1 Cometa quare putatur esse potius signum mortis principum quàm aliorum hominum.q.36.art.7.pag.184
1 Communicare se aliis importat perfectionem ad minus in his, quibus communicatur.q.1.art.1.in cor.pag.2
2 Communicare seipsum pertinet ad boni rationem, non quidem determinatè per modum naturæ aut liberè:sed communiter,& indeterminatè ad vtrunque modum.Ibidem.
3 Communicare cum excommunicatis per concilium constantien. concessum est:præterquàm in duobus casibus.quæstione.82.arti. 9.pagina.339
4 Communio an non solùm ecclesiæ sed etiam Christi præcepto sit necessaria.q.80.art.11.pag.392
5 Communio popularis sub vtraque specie,an sit licita. ea.quæstio. art.12.in principio.pag.ead.
6 Communio sub vtraque specie,an sit in præcepto.Ibidem de hac specialiter materia:quæstiuncula.1
7 Communio sub vtraque specie: an sit necessaria omnibus comprehendendo etiam infantes.Ibidem.
8 Communio dicta an sit necessaria omnibus adultis. An omnibus sacerdotibus.An omnibus confitentibus.Ibidem.
9 Communio sub vtraque specie:an sit vtilior quàm sub specie panis tantùm.eod.art.quæstiuncula.2.pag.9
10 Communio popularis sub vtraque specie, an expediat ecclesiæ Christi.eod.art.q.3.pag.36
11 Iudicium discretionis requisitę ad communionem in pueris, debet à parentibus,& confessore fieri.quæstione.80.articulo.ad vlt. pagina.391
1 Confiteri semel in anno an iustus,id est,sine peccato mortali existens teneatur.q.65.art.2.ad.4.pag.298
2 Confitens sua peccata ante baptismum receptũ non est absoluendus.q.68.art.5.&.6.pag.319
1 Confirmationis sacramento deputantur fideles ad seruitium speciale spectans ad officium principis. quæstione.65. articulo.3. ad 2.pagina.299
2 Confirmationis sacramẽti an episcopus sit ita proprius minister quòd à non episcopo facta nulla est: & tamen ex dispensatione apostolica non episcopus possit illam conferre.quæstio.72.art.8. 9.10.&.11.pag.338
3 Chrisma.per totum.
1 Coniunctionis in litera posita distinctio ex parte extremorum: vel ex parte terminitan sit sufficiens.quæstione.2.articulo.9.pagina.22
2 Coniunctionis humanæ naturæ cum persona filij dei duplex acceptio.q.2.art.10.pag.23
3 Coiuncta duo realiter:an vbi est vnum oporteat esse, & reliquũ. q.76.art.7.pag.364
1 Conuersio duplex,scilicet formalis,& substantialis.quæstione.75. art.4.pagina.354
1 Compontio ex contrariis an sit prima causa mortis,& aliorũ defectuum humanæ naturæ,an verò peccatum. quæstio.15.articulo. 5.pagina.95
2 Compositionis ratio imperfectionem componentium formas, an importet.q.2.art.4.ad.3.dubium.pag.15
3 Compositionis multiplex genus.Ibidem.
1 Consecrare.Sacerdotes.
1 Constantinum fuisse mundatum à lepra in baptismo, nullius autoritate constat.q.69.art.8.art 3.pag.317
1 Contritio secundum essentiam an sit pars sacramenti.quæstione. 90.pag.415
1 Contactus Christi quilibet an sit sanctificatiuus totius sacramenti an solus contactus in vsu constitutiuo sacramenti. quæstio. 32. art.3.pag.166
1 Conueniens claudit in se possibile, & addit super illud. q.1.arti.1. in tit.pagina.2
1 Conuerti vnum in aliud potest dupliciter,scilicet per transsubstantiationem,& per transmutationem.q.2.art.1.pag.10
2 Conuertibilitas cuiuscunque creaturæ in quancunque aliam secundum agens virtutis infinitæ quomodo intelligatur.q.75.artic. 4.ad.3.pag.354
5 Conuertibilitatis ratio quæ sit.q.75.art.4.ad.3.pag.354
1 Corpus esse vicinius personæ proprię,animam autem naturæ humanæ,quomodo intelligatur.q.6.arti.ad.2.pag.47
2 Corpus quando sit animale,& quando spirituale secundum Augustinum.q.54.art.3.pag.254
3 Corpora elementaria sicut habent duplices motus, ita corpora cœlestia vltra naturalem inclinationem ad suos cursus possunt mutari in illud quod autor naturæ facit.q.44.art.2.pag.210
4 Corporum cœlestium visione an possint comprehendi virtutes eorum.q.12.art.1.ad Duran.pag.83
1 Creaturæ an possibilis sit sublimior gradus diuinę visionis quàm sit gradus animæ Christi.q.10.art.4.ad.3.pag.77
2 Creaturas denominari aliquales ex eo quod conuenit eis secundum proprias causas:non autem ex eo quòd conuenit eis secundum primas,& vniuersales causas quomodo sit intelligendum.q.4.art.2.pag.38
1 Chrisma quid sit.q.72.art.1.&.2.pag.333
2 Chrisma esse consecratum ab episcopo an sit de necesitate sacramenti.q.72.art.3.pag.335
3 Chrismatis consecrationem an Papa possit committere singulari sacerdoti.Ibidem.
Confirmatio per totum.
1 Chrysostomus.Vide Passio.Paulus.
1 Christus principalius venit abolete peccatũ totius naturæ: quàm peccatum vnius personæ.q.1.art.4.pag.8
2 Christus si naturali generatione aliquem produxisset, purum hominem produxisset.q.2.art.5.ad.2.pag.16
3 Christus quomodo dicatur caput ecclesiæ.q.8.art.1.pag.62
4 Christus in vsu scientiæ infusæ non indigebat cõuersione ad phantasmata.ad Duran.q.11.art.2.pag.80
5 Christus an voluerit humana voluntate per alios homines aliquid fieri,& non potuerit facere quòd fieret.q.13.art.4. pag.89
6 Christus certus erat de euentu mortis, & reliquorum maiorum futurorum,& quomodo.q.15.art.7.pag.97
7 Christus nõ debet dici homo dominicus,& quare.q.16.ar.3.p.101
8 Christus an meruerit exteriora bona,quia dignitas merendi spectat ad charitatem,ac per hoc præstat exteriorum bonorum præsentie coæuæ.q.19.art.3.pag.122
9 Christus prędestinatus est filius dei:an hæc locutio sit propria.q.24.art.1.ad.2.&.3.pag.134
10 Christus propriè est mediator inter deum, & hominem. quæstio. 26.pag.141
11 Christus ante Ioannis baptisma quid exercuerit. q.4.art.1.pagi.35

12 Christus in quibus fuit exemplum perfectionis.quæstione 4.arti. 2.pag.37
13 Christus quare nihil scripserit. quæstione 42.articulo 4. pagina 205
14 Christus gloriam animæ suæ deriuauit in corpus in transfiguratione.q.45.ar.2.pa.214
15 Christus sua passione impleuit legem totam & omnem iustitiam omnis generis iuris & præcepti.q.47.ar.2.pag.227
16 Christi animæ descensus ad inferos, ad infusionem luminis gloriæ in sanctis patribus operatus est. quæstione 52.articulo 2. pag.245
17 Christus in suo descensu duo genera à purgatorio liberauit. q.52. arti.8.pag.249
18 Christus an corporaliter visus fuerit à Paulo, & an visio illa tunc fuerit quando dixit,Saule Saule quid me persequeris.q.57.articu. 7.pag.264
19 Christus inquantum homo an stet vel sedeat in cœlo. q.58.articu. 2.pag.266
20 Christus secundum quod homo an dicendus sit filius dei. q.58. art.3.pag.266
21 Christi actiones humanę possunt dupliciter considerari. quæstio. 1.art.2.ad 3.pag.5
22 Christi persona dupliciter distinguitur.q.2.ar.4.pa.15
23 In Christi persona sunt duę rationes subsistẽdi in duabus naturis: licet sit ibi vnum subsistẽs simpliciter,& vna ratio subsistendi simpliciter. Ibidem.
24 Christi personam esse cõpositam, an sit simpliciter & formaliter verum. Ibidem.
25 Christi natura humana se habet ad personam filij dei sicut se habet natura Sortis ad personam Sortis.q.2.ar.10.pa.20
26 Christi natura corporalis quomodo possit agere in angelos. q.8. art.4.ad 3.pag.65
27 Christi anima non videt in verbo quicquid videt verbum. q.10. ar.2.ad 2.pag.75
28 Christi anima an ex hoc quod scit omnia quæ scit deus scientia visionis, sequatur ipsam scire infinita. quæstione 10.articulo 3. pagina 76
29 Christi animam an bene concludatur habere per scientiam infusam notitiam omnium singularium. quæstione 11.articulo 1.pagina 79
30 Christi anima an imperfectius quocunque angelo intuitiuè cognouerit in proprio genere quicquid intuetur vtrique datum est. q.11.ar.4.pa.81.ad Scotum
31 Christi animæ species intelligibiles infusæ an fuerint perfectissimę.q.11.ar.6.ad Sco pa.81
32 Christi animæ an insit virtus instrumentalis ad omnia miracula.q. 13.ar.2.pa.156
33 Christi priuilegium est mereri aliis ex condigno.quæstione 19.ar. 4.pag.123
34 Quomodo intelligatur quod inquantum Christi humanitas operabatur virtute diuinitatis sacrificium Christi erat efficacissimum ad delenda peccata per gratiam. quæstione 21.articulo 3.ad 1. pag.129
35 Christi carnẽ efficere,aliter attribuitur personæ spiritussancti: & aliter filio eandem assumere.q.32.ar.1.pag.164
36 Christi corporis formatio in primo instanti fuit perfecta essentialiter:non autem quãtitatiuè.q.33.ar.1.pag.168
37 Christi animæ an inconueniat quod aliqua perfectio actus secundi ei de nouo aduenerit.q.34.ar.2.pag 171
38 Christi doctrinæ excellentia penes quæ attendatur.quæstione 42. ar.1.pag.203
40 Christi anima an habuerit potestatem præseruandi corpus suum à morte.q.47.ar.1.ad Sco.pa.216
41 Christi anima vnde habuerit prędictam potestatem.Ibidem.
42 De Christi clamore in cruce duplex modus dicendi. eo.art.ad 2. pag.217
43 Christi mortis celeritas fuit & naturalis & voluntaria. Ibidem.
44 Christi verba,ego pono animam meam &c.& similia, quomodo intelligantur.q.50.ar.3.ad 1.139
45 Christi corpus viuum & mortuum an fuerit idem numero simpliciter.q.50.ar.5.ad Scotum.pa.240
45 Christi mors an fuerit meritoria ex parte animæ.q.50.articulo 6. pag.241
47 Christi corporis preseruatio à putrefactione an attestetur virtuti ipsius naturæ & voluntatiæ morti.q.51.ar.3.pag 239
48 Christi mortis tres dies & dies creationis mundi diuersimode ordinantur.q.51.ar.4.pa.243
49 Christi descensus ad inferos,an fuerit secundùm substãtiam animæ,an solum secundùm effectum.q.52. ar.1.pag.244
50 Christi pœnalitates intrinsecę quãtũ duraverint.q.52.ar.4.pa.246
51 Christi humanitas quid sit.q.50.ar.1.pag.269
52 Christi corpus an conuenienter opinemur esse extra totam continentiam cœlorum corporeorum: ita quod planta pedis eius sit supra conuexum supremi cœli. quæstio.57.ar.4.ad Durã.pa.263
53 An sicut ex defectu materiæ magnificentiæ in Christo non sequitur defectus magnificentiæ intentionis:ita nec ex defectu materiæ fidei sequatur defectus fidei in eodem.q.2.ar.3.pa.23
54 An spes in Christo respectu secundario sperantium fuerit habitus aliquis.q.7.ar.4.pag.54
55 An oporteat in Christo ponere scientiam inditam,& quare. q.9 art.3.pag.71
56 In Christo non fuisse scientiam ex suo genere acquisibilem per infusionem,vt fuit in Adam,cur in litera alleratur.q.9. art.4.pag.72
57 An in Christi cõcessa cognitione abstractiua omniũ singularium: concedenda sit cuiuslibet singularis propria species in Christi intellectu.q.11.ar.1.ad Sco.pa.78
58 An in Christo fuerit cognitio intuitiua omniũ singulariũ.ad Sco. q.11.ar.1.pa.78
59 Christo non est adempta potestas deriuandi gloria animæ ad corpus:ergo gloria illa claritatis quæ apparuit in Christo in transfiguratione,deriuata est ab anima,an hęc ratio valeat.q.45.ar.2.pa.214
60 Christo conuenientium mediante natura humana distinctio. q. 48.ar.5.pag.233
61 Christum deleuisse omnia peccata mundi,quomodo intelligatur. q.2.art.4.pag.7
62 Christum fuisse assumptũ à diabolo,quid sit. q.41.arti.4.pag.201
63 Christum palam docuisse & in occulto nihil fuisse loquutum,quomodo intelligatur.q.42.ar.3.pag.205
94 Christum sedere ad dexteram patris cum dicitur,quam distinctionem importet ly ad.q.58.ar.2.pag.265

Debitum secundum decentiam ad opus operatum est debitum secundum necessitatem ad opus operans ministri.q.64.articulo 6.pag.293
1 Dæmones an cognouerint Christũ esse messiam in lege promissum.q.44.ar.1.pag.209
2 Dæmones an cognouerint Christũ esse verũ deum.q.44.a.2.p.209
4 Denominatio.Humanum.1.
1 Deus intelligi potest tribus modis pluspuam genere diuersis communicare seipsum creaturæ.q.1 ar.1.in cor.pag.2
2 Deus an fallere possit.q.5.ar.5.pa.45
3 Deus est homo,an hęc propositio sit in materia naturali & per se.q. 16.ar.1.ad 1.pag.100
4 Quomodo intelligatur,deũ supponere pro patre.quæstio.16.art. 2.ad 1.pag.101
5 An solius dei natura prędicetur de supposito.q.17.ar.1.pa.110
6 In deo nihil inueniri præter rationem suę naturæ, quomodo intelligatur.q.2.ar.1.pag.10
7 In deo inuenitur duplici modo subsistens & habens naturam. q. 3.ar.2.pag.27
1 Diabolus.Quomodo diabolus machinando in mortem Christi excesserit modum potestatis sibi à deo traditæ.q. 49.ar.2.pa.234
1 Differentia inter suppositum & naturam an habeat locum in angelis.q.2.ar.2.in cor.pag.16
1 Displicere potest dupliciter sumi.q.84.ar.8.& 9.pa.405
1 Distingui secundum rem cõtingit dupliciter primo vt duę res,quarum vna nihil est alterius:secundò sic vt vna res includat totam aliam,& superaddat ei aliquid aliud.q.2.ar.2.in cor.pa.11
1 Diuina eminentia in timore reuerentiali Christi an habuerit rationem reuerendi quatenus eminentia dei absolute,an quatenus potens est infligere malum.q.7.ar.6.pag.55
1 Docere.Excellẽtior est modus docẽdi verbo quã scripto.q.42.ar. 4.pa.205
1 Dolor est passio appetitus sensitiui ex corporis lęsione percepta sensu. q.15.ar.5.pag.95
1 Donum nullum perdi sine culpa,quo verificetur.q.50.ar.2.pa.238

1 Ecclesia.In hoc q̃ ecclesia pro paruulis credit,intẽdit renuntiat, E est quædam accommodatio.q.68.art.9.pag.321
2 Ecclesiæ fides quomodo,plit infanti baptizato.q.68.art.9.1.p.321
1 Episcopus dum consecratur an debeat pontifici celebranti concelebrare.q.82.ar.2 pag.398
Chrisma.& Confirmatio.2.
2 Esse in persona,quod est contra rationem formę communis,quomodo intelligatur.q.4.ar.4.pag.41
Existentia.1.2.
1 Eucharistiæ sacramentum quid dicatur.q.73.ar.2.pa.340
2 Eucharistiæ sacramẽtũ an sit absolutè necessariũ ad salutem q.73. art.3.pag.341
3 Eucharistiæsacramentum an esset in pane solùm celebrandum vbi vinum non inueniretur.q.74.ar.1.pag.343
4 Eucharistiæ sacramentum quomodo debet fieri.q.74.ar.1.pa.344
5 Eucharistia.Ex qua materia debeat fieri panis consecrabilis.q.3 ar.3.pag.172
6 Vua non est consecrabilis.q 74.ar.5.pag.346
7 Eucharistiæ in sacramento fallum est quod Græci efferant calicem domini cum vino tãtum,hoc enim Armeni non Græci olim faciebant. Ibidem.ar.6.pag.346

Universidad de Deusto
Biblioteca

8 Eucharistiæ in sacramento debet modica aqua vino misceri.Ibid.
9 An oporteat aquam ex qua fit panis pro hoc sacramento esse veram,& naturalem.q.74.art.7.pag.347
10 De existentia corporis Christi in sacramento Eucharistię,quid ex sacra scriptura habeatur.q.75.art.1.pag.349
11 Diuersæ opiniones circa nouitatem continentiæ, & nouitatem conuersionis.Ibidem.
12 Eucharistiæ in sacramento quomodo se habeant adinuicem nouitas continentiæ,& nouitas conuersionis.ibidem.
13 An hæc propositio,aliquid non potest esse vbi prius non erat:nisi vel per loci mutationem vel alterius conuersionem in ipsum fit vera,& bene applicetur ad esse in sacramento. q.75.art.2.pag.350
14 Eucharistiæ in sacramento quot interueniant mutationes. q.75. art.2.pag.350
15 Eucharistiæ in sacramento si substantia panis remaneret non esset verum quod Christus dixit, hoc est corpus meum. Ibidem ad 1co.& Duran.
16 Eucharistiæ in sacramento si esset alia substantia sub accidentibus panis quàm corpus Christi, an contrarietur veneration Eucharistiæ.Ibidem.
17 Eucharistiæ in sacramento panis non redigitur in nihilum: sed mutatur substãtia panis in corpus Christi secundum Ambrosium. q.75.art.3.ad.3.pag.353
18 An conuersio panis in corpus Christi præexistens, & manens secundum suum esse antiquum sit possibilis.q.75.art.4.pag.354
19 An hæc sit propria quod erat panis est Christi corpus.Ibidem.
20 Si corpus Christi habet partes,& proprietates suas sub modo sacramentali an simpliciter necessario sequatur quòd habeat eas sub existentia naturali.q.76.art.2.pag.361
21 Christum esse sub hostia est quoddam esse relatiuum. q.76. art.6. pagina.363
22 An ad motum hostiæ corpus Christi moueatur per accidens.Ibidem ad 1co.
23 Eucharistiæ in sacramento quomodo accidentia sint sine subiecto diuersæ opiniones.q.77.art.1.2.&.3.pag.367
24 An in rarefactione specierum sacramentalium noua illa quantitate particula quæ per rarefactionem fit fit naturaliter à naturali agente.q.77.art.5.ad 1cotum.pag.370
25 De modo quo in instanti generationis nouæ substãtiæ ex speciebus sacramentalibus fit materia.q.77.art.5.pag.370
26 An omnia verba quibus vtimur in consecratione sanguinis sint de necessitate sacramenti.q.78.in tribus primis art.pag.373
27 An sola verba consecrationis à sacerdote prolata (prætermisso canone) conficiant sacramentum.q.78.art.1.ad.4.pag.373
28 Eucharistia.ver.Sacramentum.3.
29 De veritate , & consignificatione huius orationis sacramentalis hoc est corpus meum.q.78.art.2.pag.374
30 Eucharistiæ sacramenti oblatio quomodo fiat. q.79.art.5.pa.382
31 De tempore,modo , & subiecto sex effectuum eucharistiæ. q.79. art.5.pag.382
32 Dominus cùm dicit nisi manducaueritis &c. loquitur de manducatione spirituali in voto seu habitu.q.79.art.1.pag.379
33 Eucharistiæ sacramentum sumens quid consequatur.q.79.artic.1. pagina.379
34 Eucharistiæ sacramentum quibus negandum.q.80.art.6.pag.388
35 Quum dicitur sacramenti Eucharistiæ rem tantùm esse gratiam suscipientium aut vnitatem ecclesiæ aut corpus Christi mysticum hæc omnia sumuntur pro vno , & eodem,scilicet gratia dei.q.73. art.1.ad.3.pag.340
36 Habere rem sacramenti Eucharistiæ per votum ecclesiæ quid sit. q.73.art.3.pag.341
37 Inter suscipientem Eucharistiam , & suscipientem baptismum in peccato mortali differentia.q.79.art.3.ad primum.381
38 Eucharistiæ sacramentum sumens contritus sed non confessus de peccato mortali,habens copiam confessoris , an peccet mortaliter.q.89.art.4.pag.382
39 Eucharistiæ sacramentum sumens in peccato mortali an committat grauius peccatum , omnibus peccatis quæ sunt contra puras creaturas.q.80.art.5.pag.387
40 An expediat quotidie celebrare.q.80.art.10.pag.391
1 Existere per se,& per se separatim existere,quomodo differant.q. 2.art.2.ad.3.pag.4
2 Existentia. An de mẽte diui Tho.nullum sit in Christo esse actualis existentiæ creatum.q.17.art.2.pag.112
3 An ita sit in veritate quod in Christo nulla sit existentia, substantialis nisi diuina.Ibidem ad 1co.duran.& Ioan.de Neapoli.
1 Experientia an solum pariat scientiam similium secundum speciem.q.12.art.1.ad duran.pag.83
1 FIctio simul cum peccatis cõmissis post baptismum , per pœnitentiam delenda est.q.69.art.2.ad.2.&.3.pag.324
1 Filium dei assumpsisse hominem,an debeat concedi.q.4.art.3.ad 2.pag.41
2 Filiatio est ita suppositi vt subiecti quòd non naturæ. q.35.arti.5. pagina.176
3 Filiatio temporalis Christi an sit rationis tantùm. Ibidem.ad 1co.
1 Finito omni posse fieri additionem,qualiter intelligatur.q.7.art. 12.ad primum.pag.60
1 Fomes peccati quomodo sit inordinata concupiscentia habitualis.q.1.7.art.3.pag.144
2 An ex hoc quòd fomes est concupiscentia contraria rationi habitualiter,liceat inferre,quòd fomes est inclinatiuus ad malum,& difficultatiuus in bono.Ibidem.
3 Quòd fomes in beata virgine per diuinam prouidentiam perfectius ligabatur quàm per interiorem sanctificationem quo modo intelligatur.Ibidem.
1 Formæ eiusdem speciei an possint esse simul in eodem subiecto. q.15.art.5.pag.376
1 GRatia sumitur aliquando vt comprehendit sub se quemcunque infusum habitum.q.2 art.10.pag.23
2 Gratia cuiuslibet singularis personæ an habeat quantitatem alterius rationis à quantitate gratiæ Christi.q.7.art.11.pag 60
3 Gratia cuiuslibet singularis personæ:an sit velut virtus particularis:& gratia Christi velut virtus vniuersalis.Ibidem.
4 Gratia vnionis in Christo duo in se claudit.q.7.art.13.pag.61
5 Multorum dictorum sancti Thomæ, de gratia vnionis ratio. Ibidem.
6 Gratia Christi dupliciter dicitur.prima.q.8.art.1.pag.62
7 Gratia viatoris,& comprehensoris.q.24.art.4.pag.172
8 Gratiæ intensior gradus an comprehendatur sub annexis quæ per deuotionem ministri impetrari possunt recipienti sacramentum.q.64.art.1.pag.29
9 Gratiæ habitualis quomodo finis sit vnio personalis. q.7.arti.12. pag.60
10 Quare nullus purè viator attingat ad summum gratiæ ex parte gratiæ.Ibidem.
11 Dabile est summum possibile in gratia secundum sanctũ Thomã, q.7.art.6.pag.55
12 Gratiam habitualem in Christo ponere, an necesse sit. quæstio.7. art.1.pagina.52
13 Christum esse principium vniuersale generis habentium gratiam quomodo intelligatur.q.7.pag.57
14 Gratiam in nobis efficienter causare Christi actiones:quomodo intelligatur.q.8.art.1.ad.1.pag.62
1 HAbitus per se infusi,& habitus per se acquisibiles sunt diuersarum rationum intrinsecè, & essentialiter. q.9.art.4.ad.2.& 3.pagina.71
1 Hæresim incurri ex verbis inordinatè prolatis , quomodo intelligatur.q.16.art.8.pag.106
2 Hæresis est Arriana dicere Christum minorem patre.Ibidem.
3 Hæresis quid sit.ibidem.
4 Hæresis noua de conceptu Christi refellitur.q.31.art.5.pag.161
5 Cum hæreticis in vocabulis communicare quomodo prohibitũ sit.q.16.artic.8.pag.105
1 Hypostasis.Vide.Hom.Christus.vniri.
1 Homo dicitur,& est deus propter vnionem, & quomodo.q.2.artic.8.pag.20
2 Homo quomodo prædicetur de deo.q.16.artic.1.ad 1co.pag.100
3 Hominem prædicari de deo ratione relationis quomodo verificetur.q.16.art 4.ad.4.pag.102
4 Homo est factus deus,an in ista propositione ly homo posit supponere simpliciter,& personaliter.q.16.art.7.pag.104
5 Iste homo factus est deus,an hæc sit vera.Ibidem.
6 Quare ista dicatur simpliciter vera, deus factus est homo, ista autem simpliciter falsa,homo factus est deus.Ibidem.
7 Iste homo,id est,Christus incepit esse , an hæc debeat simpliciter negari.q.16.art.9.pag.106
1 Humanum. Quum dicitur quòd humana natura non constituit diuinam personam simpliciter,sed constituit eam secundum quòd denominatur à tali natura,quomodo denominatio sumatur. q.3. artic.1.ad.3.pag.27
2 Humana natura in Christo,an inclinetur ad propriam personalitatem.q.4.art.2.ad.3.pag.39
3 Humanæ dignitatis explicatio.q.4.art.6.pag 43
4 Humanitas quomodo sit in triplici intellectu.Ibidem.
1 Honorari vt causa honoris non est honorari simpliciter, quia ly vt causa honoris est conditio diminuens.q.25.art.1.pag.237
1 Hostia.Vide.Sacerdotes.
1 IAnua cœli per similitudinem dicitur fruitionis diuinæ consecutio.q.49.art.5.pag.236
1 Ignorantiam inter defectus communes vbi de defectibus corporis agitur computare,quomodo liceat.q.14.art.4.pag.91
1 Imago.Processus diui Thomæ, quo probat imaginem esse adorandum eadem adoratione qua Christus quomodo valeat. q. 25. artic.3.ad duran.pag.119
2 Imagines dei an fint licitæ.q.25.art.3.ad.1.pag.139
1 Incarnari plus significat quàm exprimat.q.1.art.1.in ti.pag.2

Quare

2 Quare non fuerit conueniens Deum incarnari immediatè post peccatum ,quinque rationes.q.1.art.5.pag.8
3 Incarnatio Christi non debuit fieri in principio mundi,nec in finẽ mundi differri.q.1.art.6.pa. 9
4 Incarnationis mysterium quomodo significetur.quæstione 1.art. 1.in tit.pag.1
5 Incarnationis pluralitatem quare sanctus Thomas hic non inuestigauerit.Ibidem
6 Incarnationis possibilitatem quomodo tractauit.Ibidem.
7 De incarnatione dupliciter loqui contingit.eodem articulo,ad 1. pag.2
1 Inesse.In ista maxima,omne quod inest alicui personæ,siue pertineat ad naturam illius siue non, vnitur ei in persona, sumitur inesse propriè, vt inesse distinguitur contra extrinsecus adiacere. q.2.artic.2.pag.11
1 Infernus puerorum à sancto Thoma comprehenditur sub inferno damnatorum.q.52.ar.2.pag.245
1 Informandi duplex est modus. quæstione 2.articulo primo, pagina.10
1 Ingratitudo quantificatur ex beneficio. quæstione.88. articulo 1. ad 1.pag.413
1 Intellectus creatus an possit simul videre infinita ita quod distinctè cognoscat quodlibet eorum. quæstione decima,articulo tertio,ad 2 pag.76
2 Intellectus humanus an possit vti scientia infusa non conuertendo se ad phantasmata.q.11.art.2.pag.80
3 Intellectus angelicus & animę separatę & hominis beati differũt. q.76.art.7.pag.365
4 Intellectus beatus an per actum beatificum videat corpus Christi in eucharistia.q.76.art.7.pag.364
5 An corpus Christi sacramentaliter videatur ab intellectu viatoris nec ab intellectu angelico naturaliter, quia iste modus essendi est penitus supernaturalis.q.76.ar.7..pag.364
1 Intelligendi actus quo Deus intelligit an possit fieri actus intelligendi quo anima Christi formaliter intelligeret. Et si non , an hoc sit quia est alterius naturę.q.9.ar.1.pag.66.
1 Intendere dicitur quis aliquid tripliciter,scilicet actualiter , virtualiter & habitualiter.q.64.ar.8.ad 3.pag.296
1 Intentio iocosa ministri an tollat veritatem sacramenti. quæst.64. art.10.ad 2. pag.297
1 Iram componi ex tristitia & appetitu vindictæ quomodo intelligatur.q.15.art.9.pag.97
1 Irregularitas homicidij ex defensione commissi.quæst.89.artic.3. pag.414
1 Iudæ peccatum an maius fuerit peccato Iudęorum.quæst.47. ar. 6.pag.229
1 Iudęorum maiores an cognouerunt Christum esse Messiam.q.47. art.5.pag.228
1 Iudicium perfectum de re mutabili an detur.quęst. 59. art.5. pagina 270
2 Iudicia diuina ad quę se extendant.q.59.art.5.pag.270
LOcus vnus altior altero esse in superficie cõuexa cœli empyrei ad quẽ sensum dicatur.q.57.ar.5.pag.264
1 Lunæ dies quotus fuerit quando Christus mortuus est.q.46.ar.9. pag.223.
1 Lux maior offuscat minorẽ & quomodo.q.5.ar.4.ad 2.pag.45
MAgdalenæ erroneę visionis rationabilis causa, quando Christũ ęstimauit hortulanum.q.55.ar.4.ad 2.pag.257
1 Maiores quando & quomodo debeãt reprehẽdi.q.42.a.2.p.204
1 Maledictum esse à Deo quid sit.q.46.ar.4.ad 3.pag.219
1 Maria virgo cur sit adoranda.q.25.art.5.pag.140
2 Maria virgo si sanctificata fuisset ante animationem an indiguisset redemptione Christi.q.27.ar.2.pag.143
3 Maria virgo non fuit sanctificata ante animationem, ergo post animationem,an valeat consequentia.q.27.ar.5.pag.247
4 Affirmandum vt rationi consentaneũ est quod in propria domo inuenta est in vtero habens.q.29.ar.2.ad 3.pag.155
5 Maria virgo an sit verè mater Christi,quia corpus Christi ex ipsa sumptum est.q.35.art.5.pag.140
1 Mater an aliquo modo actiuè concurrat ad generationem prolis q.32.artic.4.ad Scotum pag.166
1 Materia propria formæ an sit ante aduentũ formę.q.6.a.4.p2.40
1 Mediũ rei & rationis quomodo dicantur.q.48.art.2.pag.231
2 Medium. Vide Natura.
1 Meritoria operatio quotuplex.q.4.art.4.pag.41
2 Primus actus meritorius tam in angelis quàm in anima Christi fuit verè actus liber, quanuis ex natura determinatus ad bonum. q.34.art.3. pag.172
1 Ministrare sacramenta an angeli possint.quæstione 64.articulo 7. pag.295
2 Minister indignus in articulo necessitatis(quomodo laico licet baptizare) baptizans excusetur à peccato.quæstione 64.artic.6. ad 3.pag.294
3 Minister indignus an excusetur à peccato,tam si baptizet cum solennitate quàm sine solennitate. Ibidem.
4 An huiusmodi administratio sacramenti ab indigno ministro sit ex suo genere peccatum mortale.Ibidem.
5 Ministri mentalis intentio an exigatur ad perfectionem sacramenti.quæstio.64.art.8.pag.295
6 Ministrum indignum in duobus casibus licet inducere ad exhibitionem sacramenti. quæstio.64.art.6.pag.294
7 Ministri ecclesiæ instrumentaliter operantur in sacramentis,ergo possunt sacramenta conferre etiam si sint mali , an valeat consequentia.quæstio.64.art.5.pag.292
1 Miraculum quod Christus fecit in nuptiis, rationabiliter creditur fuisse primum eius miraculum.quæstio.43.art.3.pag.207
2 Miracula quæ in sacra scriptura non continentur an credenda sint.quæstio.27.art.6.pag.148
3 Miracula quæ fecit Christus manifestant sufficienter ipsius deitatem.quæstio.43.art.4.pag.208
1 Missa mali sacerdotis an sit tanti meriti quanti est missa boni.q. 82.art.6.pag.398
1 Modus subsistantiæ , & modus quantitatis in litera positi, in quo differant.quæstio.76.art.1.pag.359
2 Modo substantię an intelligatur id quod communiter dicitur esse indiuisibiliter.Ibidem.
1 Motus in imaginem quatenus imago est , an sit idem cum motu in rem ipsam.quæstio.25.art.3.pag.138
1 Motus duplex quo instrumentum mouetur.quæstio.62.articu.4. pagina.282
1 Mutatio omnis species quædam mortis est.quæstio.54. articulo. 3 pagina.254
1 NAtiuitas Quum dicitur quòd natiuitas attribuitur personæ vt subiecto nascenti,intelligitur de subiecto denominationis. qæstio.35.art.1.pag.173
2 Natiuitas Christi non debuit manifestari omnibus ne meritum fidei minueretur.quæstio.26.art.2.pag.143
1 Natura composita quid sit.quæstio.2.art.1.pag.10
2 Natura an sicut est determinata ad vnum effectum, ita sit determinata ad vnum modum producendi illum.quæstio.28.art.1. pagina.249
3 Naturæ ordine existente secundum quodlibet genus causæ , cur diuus.Tho.ordinem naturæ duobus eorum appropriat.quæstio. 6.artic.5.pag.80
4 Naturæ ordinem ex parte materiæ in mysterio incarnationis cur diuus Tho.pertranserit.Ibidem.
5 Cur diuus Tho. in hoc mysterio medij secundum naturæ ordinẽ ex parte agentis secundum ordinem operationis in cor.artic.5.q. 6.non meminerit,quum tamen de illo in responsione ad primum tractauerit.pag.52
6 Naturalis virtus non potest transmutare ad certam formam nisi determinatam materiam.q.28.art.1.ad quintum. pag.250
1 Nomen ab aliqua forma impositum nunquam pluraliter dicitur nisi propter pluralitatem suppositorum.q.3.art.7.ad.2.pag.33
2 Nominis alicuius trium personarum omissio tollit veritatem baptismi.q.66.art.6.pag.305
3 Nominum passiones secundum modum significandi quomodo allatæ sunt,q.2.art.2.ad.1.pag.11
4 Nominum mutatio quo ad significandum in sacramentorum formis an tollat veritatem sacramenti.q.66.art.5.ad.7.pag.304
5 Nomina multiplicia ad vnum,in vno,vel ab vno , abusiuè vocantur analoga.q.60.art.1.pag.271
1 OFfensa an directè opponatur gratiæ.q.86.ar.2.pag.409
1 Ordines tres de facto in vniuerso inueniuntur.q.1.art.3.in responsione ad dubia in cor.pag.3
2 Ordo necessarius simpliciter est ad salutem ecclesiæ:loquendo de ecclesia simpliciter & absolutè.q.65.art.4.pag.300
1 Oratio sicut & voluntas distinguitur in simpliciter vel secundum quid.q.21.art.4.pag.127
1 Originale,& actuale peccatum in quo differant.q.1.art.4.pag.7
1 PAnis.Assus.Eucharistiæ.5
1 Paruuli in maternis vteris periclitantes , an possint per sacramentum baptismi voto parentum susceptum saluari. quæstio. 68. art.11.pag.321
1 Pati est communius quàm dolere.q.46.art.6.pag.210.ad 1co.
1 Passionis Christi necessitas an conuenienter quæratur antequàm de eius possibilitate sit quæsitum.q.46.art.2.pag.217
2 Liberationis humanæ modus per Christi passionem conuenientior fuit,quàm per solam dei voluntatem.q.46.art.3.pag.217
3 Circa passionis Christi effectum tria notabilia.q.49.ar.5.pag.236
4 Passioni, & morti tradere inuitum innocentem, est impiũ,& crudele absolutè loquendo:non autem in ordine ad deum, cuius sunt vita,& mors.q.47.art.3.ad primum.pag.227
5 Passiones sanctorum an ecclesiæ proficiant per modum redemptionis.q.48.art.5.ad.3.pag.233
6 Passionum Christi generalis quędam explicatio.q.46.ar.5.p2.219

7 Passionum generalitatem, ad literam quare Christus susceperit, quæstione. 46. artic. 5. pag. 219
1 Pater vnica paternitate, an referatur ad plures filios. quæstione 35. articulo quinto. pag. 176
2 Patres sancti in limbo quē doloré habuerint. q. 52. ar. 5. ad. 1. p. 247
2 Paulus ita se obligatum omnibus Christi beneficijs aiebat: vt non solum vna cum aijs, sed etiam ipse teneretur pro omnibus. quæst. prima. artic. 4. ad 3 pagina. 2
1 Paupertas per se voluntaria quæ sit. q. 40. art. 3. ad 1. pag. 298
1 Peccans secundo, an ex hoc ipso grauius peccet, quam prius peccauerit. q. 88. art. 1. ad 1. pag. 432.
2 Peccata dimitti sine fide passionis Christi explicitè vel implicitè, impossibile est potentia ordinaria. q. 49. art. 1. pag. 234
5 Peccatum veniale an opponatur feruori charitatis. quæstione 87. artic. 1. ad ad 3. pagina 411
4 Peccata venialia an remittantur quādocunque gratia infunditur. quæst. 87. artic. 2. pag. eadem.
1 Pœnitentia de quo iure sit. q. 84. art. 7. pag. 405
2 Pœnitentiæ virtus quid sit. q. 85. art. 2. pag. 407
3 Pœnitentia an sit virtus acquisita. q. 85. art. 6. pag. 408
4 Pœnitentię sacramentum an habeat materiam ex qua constituatur. q. 84. art. 1. & 2. ad Sco. pag. 404
5 Pœnitentię sacramenti res, an sit interior pœnitentia, an ornatus aliquis. Ibidem.
6 An totū sacramentū pœnitentię (cōpositum scilicet ex materia & forma) causet remissionē peccatorū ratione vtriusq; partis. Ibid.
7 Pœnitentię actus sub quo contineantur. q. 85. ar. 3. pag. 407
8 An remissio culpę sit effectus pœnitentię, vt est actus virtuosus. q. 86. articulo sexto. pagina 410
9 Pœnitentię sacramenti partes quę sint. q. 90. art. 1. pag. 415
10 Pœnitentię sacramentum sine satisfactione, an sit verum sacramē tum. q. 90. articulo secundo. pag. 415
1 Persona. Quomodo verificetur quòd persona diuina impedierit naturam humanam à propria personalitate. q. 4. ar. 2. ad. 3. pag. 38
2 An sola persona diuina possit propter suam infinitatem subsistere in duabus naturis. q. 3. art. 1. ad 2. pag. 26
3 Persona diuina quomodo est infinita. q. 3. art. 7. pag. 33
4 Persona seu hypostasis, quid addat super naturam singularem, q 4. art. 7. ad 2. ad Sco. & Aureolum. pag. 43
5 Personæ incommunicabilitas, an cōuenienter assignetur per hoc quod est non posse prędicari de pluribus. q. 3. art. 1. pag. 26
6 Personę quatuor attribuuntur. q. 2. art. 2. in 2. parte cor. pag. 11
7 Persona aliquam fieri hominem, quare nō importet mutationem in subiecto acquirēte naturam humanam. q. 16. art. 6. ad 2. pag. 103
8 Personalitatibus trium personarum per intellectum circūscriptis, an remaneat in intellectu vna personalitas Dei. quęstione 3. articulo 3. ad secundum. pagina. 29
1 Possibile vel impossibile in ecclesiasticis mysterijs & naturalibus, attenditur secundum potentiam ordinariam. quęstione 75. articulo secundo. pagina. 350
2 Potens in vnum, & non in amplius habere potestatē limitatam ad vnum, quomodo intelligatur. quæstione tertia. articulo septimo. pagina. 3
3 Potentia distinguitur in naturalē & obedientialem. quęstione prima artic. 3. ad 3. pagina 5
1 Prędestinatio quid est. quęstione 24. art 1. pag. 133
2 Prædestinatio vt respicit prędestinata, quid præsupponat. quęstione 1. artic. 3. ad 3. pag. 5
3 Prędestinationis effectus duplices. quęst. 1. art. 3. in responsione ad dubia. pagina. 6
4 Prędestinationis prophetia quomodo compleatur. quęstione 30. articulo primo. pagina 153
1 Prędicator verbi Dei quæ debeat cauere. quęstione 40. articulo tertio. pagina. 201
2 Prædicandi actus est de numero actuum consecratorum. quęstione 64. art. 6. ad primum. pag. 293
1 Productio. Naturalis modus productionis alicuius diuersus penes hoc quod est produci in corpore vel extra, & ante corpus arguit diuersitatem naturę rei productæ. quæstione sexta. articulo tertio. pagina. 48
1 Propheta. Ad prophetę rationem quid requiratur. quęstione septima, artic. quarto. pag. 54
1 Propositio affirmatiua falsa ex repugnantia terminorum, quomodo fiat vera. quęst. 16. artic. decimo. pag. 107
1 Quotidie. Eucharistia. vl.
1 Ratio superior animę Christi in eius passione, an pateretur ex parte obiecti. quęst. 46. art. 7. pag. 221
1 Reddere. Quomodo reddatur æquiualens Diis & parentibus. quę stione 1. artic. 2. ad tertium. pag. 3
1 Reducens aliquid de potentia in actum, est in actu, an hæc propositio sit vera tam in causis principalibus quàm instrumentalibus. quęst. 9. artic. 2. pag. 70
1 Regi. Quum dicitur inferiora regi per superiora intelligendum est per superiora non secundum quid, sed simpliciter & absolute. q. 59. ar. 6. pag. 270
1 Remissio. An aliqua culpa à deo remittatur sine gratia. q. 87. ar. 4. pag. 411
2 Remisso peccato mortali, remanere inordinatam conuersionem ad commutabile bonum, quomodo intelligatur. q. 85. articulo 4. ad 1. pag. 410
3 An ad remissionem peccati mortalis detestatio & displicentia virtualis sufficiant. q. 87. ar. 1. pag. 411
1 Relatio realis tria requirit. q. 35. ar. 5. pa. 176
1 Resurgentes cū Christo an ad vitam penitus immortalem surrexe rint. q. 53. ar. 3. pag. 252
1 Sacerdoti an liceat totaliter à celebratione missę abstinere. q. 82. ar. 10. pa. 399
2 An peccatum huiusmodi omissionis sit peccatum mortale. Ibidem.
3 An plures sacerdotes eandem hostiam consecrare possunt. q. 82. ar. 1. pag. 397
4 An sacerdotes noui episcopo eos ordinanti concelebrent: dicendo simul cum ipso verba consecrationis. quæstione 82. articulo 2. pag. 397
1 Sacramentum an sit verè & secundum rem causa instrumentaliter agens ad gratiam. q. 62. ar. 1. pag. 279
2 Sacramentum causare in instanti non conuenit nec deum agere in tempore. q. 62. ar. 1. pag. 279
3 Sacramentalis virtus inexistens verbis sacramentalibus quid sit. q. 78. ar. 4. pag. 376
4 Sacramentum imprimere characterem ex sacra scriptura non habetur: sed ex ecclesiæ autoritate non multum antiqua. q. 63. ar. 1. pag. 284
5 Sacramētum perfici vbi sanctificatio perficitur, quomodo intelligatur. q. 66. ar. 1. pa. 301
6 Sacramentum an perficiatur solum nominibus quæ sunt in communi vsu. q. 66. ar. 5. ad 7. pag. 303
7 Sacramentum recipiens cum peccato mortali vel quia eius conscientiam non habet, vel quia non perfectè contritus quando consequatur gratiam in remissionem peccatorum, ita quod virtute sacramenti fiat de attrito contritus. q. 72. ar. 7. pa. 337
8 Sacramenta nouæ legis possunt considerari vt causæ & vt signa. q. 8. ar. 12. pag. 60
9 Sacramentorum principalis effectus, est gratia distincta cōtra cha racterem. q. 62. ar. 1. pag. 279
10 Sacramentalis gratia distinguitur specie à gratia virtutum & donorum. q. 65. ar. 2. pag. 280
11 Conditio requisita ad sacramenta, non sufficit quod sit secundum habitum, sed oportet quod sit secundum virtutem. q. 64. articu. 8. pag. 95
12 Sacramentorum formæ licet in antiquis iuribus non inueniantur omnes expressę: in cōcilio tamē Florentino sub Eugenio quarto omnes expressę sunt. q. 72. ar. 4. pag. 335
13 Sacramentis nouæ legis inest quędam virtus superaddita: quæ quidem virtus nihil aliud est quàm motus quo instrumentum mouetur à principali agente. q. 62. ar. 4. pa. 281
14 In sacramentis res & verba coeunt in vnum signum: quia velut materia & forma constituunt vnum sacramentum: quod non nisi vnū signum est. q. 60. ar. 6. ad 2. pag. 274
15 Ad sacramenti perfectionem non requiritur de necessitate sacramenti eius formam constitui ex cōioribus verbis in aliqua lingua: sed tantùm de necessitate præcepti ecclesiæ. quęstio. 60. articu. 7. pag. 274
16 In sacramentis prolatio verborum corrupta non impedit formā sacramentorum. Ibidem.
17 In sacramentis nō debet esse tanta interruptio in forma verborū quod continuitas orationis soluatur. q. 60. ar. 8. pa. 175
18 Sacramentis an filij innocentes in statu innocentiæ indiguissent. q. 61. ar. 2. pag. 277
1 Sacrificium offerri per modum satisfactionis quare dicatur & effectum eius proprium esse quod ex vi ipsius quatenus satisfactorium est fit. q. 11. ar. 4. ad 2. pag. 129
2 Sacrificium Christi sumitur dupliciter scilicet secundum se: & secundum suum morale sacrificium ea. quæstione, arti. 5. pag. 130
3 Sacrificiū Leuit. 12. præceptum vtrum offerretur pro matre an pro filio. q. 38. ar. 7. pag. 189
1 Sanguis qui erat in corpore Christi an esset diuinitati vnitus. q. 5. ar. 2. pag. 44
2 Sanguis Christi effusus in passione, an totus resurrexerit cum eo. q. 54. ar. 3. pa. 254
3 Sanguis aliquando miraculosè in calice apparens: qua adoratione sit adorandus. q. 76. ar. 8. pag. 366
4 Sanguinem totum resumere an fuerit necesse Christo resurgenti. q. 54. ar. 3. pag. 254
1 Sanctificatio potest sumi dupliciter. q. 27. ar. 2. pa. 144
2 Sanctificatio beatę virginis in vtero matris an habeatur ex sacra scriptura. q. 27. art. 6. pag. 247
3 Sanctificatio quę fit per sacerdotium Christi est perpetua re consecrata manente. q. 63. art. 5. pag. 288
4 Sanctificata si fuisset beata virgo ante animationem an incurrisset peccatum originale. q. 27. ar. 2. pag. 143
1 Satisfacere pro peccato non potuit purus homo sufficienter adęquando culpam commissam formaliter loquendo de puro homine, scilicet vt dicitur non solùm per exclusionem coniunctionis cùm diuino suppositō: sed etiam per exclusionem diuinæ misericordiæ gratificantis. ad Scot. q. 1. ar. 2. ad 2. pag. 11
2 Satisfacere an possit vnus pro alio. q. 48. ar. 2. pag. 231
3 Satisfaciendi impossibilitatem quid causet. q. 1. ar. 2. pagina 2. ad Scotum
4 Satisfactio Christi est perfecta & condigna secundum æqualitatem ad culpam commissam. q. 1. art. 2. ad 2. pag. 3
5 Omnis alia satisfactio efficaciam habet ex satisfactione Christi ex duplici capite. q. 1. ar. 2. ad 2. pag. 3
6 Satisfactio sacramentalis ex hoc ipso quod est pars sacramenti auget gratiam. q. 90. art. 1. ad 2. pag. 415
1 Sepulchri Christi in petra excisio ad quid spectet. q. 51. ar. 2. p. 242
1 An valeat ille processus distinctio sexus est à natura propter diuersam operationem ad generationem opportunam, ergo est penes diuersitatem agentis & patientis, ergo tota virtus actiua est ex parte maris, passiua verò ex parte fœminę. quæstione 32. ar. 4. pag. 166
1 Siligo. Eucharistia.
1 Similitudo inter effectum & causam quomodo in tertia conclusione literę saluetur. q. 50. art. 6. pag. 241
2 Similitudines proprias vel poetarum tanquam simulachra spiritualium interpretari, scribere aut prędicare præsumptuosum est. q. 60. art. 5. ad 1. pag. 143
3 Similitudo in litera assignata inter sensitiuum in homine & bruto, & humanam naturam in propria & aliena persona, quomodo intelligatur. q. 2. art. 2. ad 2. pag. 11
1 Socrates nihil scripsit sub nomine proprio. quæstione 42. artic. 3. pag. 204
1 Spelta. Eucharistia.
1 Spiritussanctus an rectè inferatur esse effector filiorum Dei. q. 32. art. 1. pag. 164
1 Status. Aliud est hominem post mortem sortiri statum immutabilem secundum animam & aliud est sortiri statum non impedibilem. q. 59. artic. 5. ad 1. & 3. pag. 170
2 Quod in statu innocentiæ superiora nullo modo dependebant ab inferioribus quomodo intelligatur. q. 61. art. 2. pag. 277
1 Subsistere in diuinis formaliter loquēdo est magis personale quā essentiale. q. 3. art. 2. pag. 27
1 Substantia indiuidualis secundum materiam signatam quantitate percipitur à cogitatiua. q. 75. ar. 7. pag. 364
2 Substantia indiuidualis vt habet modum essendi purę substantię percipitur à solo intellectu. Ibidem
1 Suppositum. Illud quod suppositum dicitur addere supra naturam an oporteat esse ens reale. q. 2. art. 2 pag. 11
2 Quod suppositum addit supra naturam an oportet esse intrinsecum supposito. q. 2. ar. 2. pag. 11
3 Quid sit illud quod suppositum addit intrinsecum sibi supra hanc suam naturam. Ibidem.
4 Suppositum. q. 2. ar. 3. in ti. pag. 13
Traductio. De qua traductione loquatur euangelista quum dicit beatum Ioseph noluisse beatam virginem traducere. q. 29. ar. 2. ad 3. pag. 151
1 Tentatio Christi fuit virtuosa cōtra nostras tētationes. q. 41. art. 1. pag. 200
2 Tetatio omnis ab intrinseco an sit peccatū. q: 41. a. 1. ad 3. pag. 200
3 Tentationum ordinis conueniens ratio in litera ponitur. ea. q. ar. 4. pag. 201
4 An Christus si miraculum fecisset cōuertendo lapidem in panem à se eden dum, peccasset. eo. artic. ad 1.
5 Tentationes vincendi modus est recursus ad sacras scripturas & exempla sanctorum. q. 41. ar. 1. pag 200
6 Tentationum Christi ordinem explicat Matthęus secundum tempus. q. 41. art. 4. ad 5. pag. 201
7 Tentatus quare fuerit Christus à Diabolo. q. 41. ar. 4. pag. 201
1 Timor. Motus appetitus sensitiui ex malo futuro apprehenso abstrahendo à certo vel incerto an sit verè timor. q. 15. 7. pag. 96
1 Verbum Dei assumpsisse humanam naturam in atomo dupliciter exponitur. q. 2. art. 5. ad 2. pag. 6
1 Virginitati mentali non prejudicat consensus in copulam coniugalem, & quare. q. 29. art. 1. pag. 153
1 Virtus heroica nō differt specie à virtute communiter dicta. q. 7. ar. 2. ad 2. pag. 48
2 Virtus attribuitur capiti humano, & quo respectu. q. 8. artic. 1. pagina 62
3 Virtutis perfectio an regulariter tollat fomitem. quęst. 15. ar. 2. p. 93
4 A virtute operatiua virtutem deitatis non esse comprehensam ab humanitate Christi, an bene declaretur. q. 10. art. 1. pag. 74
5 Virtus. Sacramentum.
1 Visio Dei est soli Deo similiter naturalis. q. 9. art. 2. ad 3. pag. 70
1 Vnctio extrema, quomodo præparet ad eucharistiam. quęstione 65. artic. 3. pag. 299.
1 Vnio incarnationis quare est in persona & non in natura. quæstio ne 2. artic. 2 ad 1. pag. 11
2 Vniri Deo in persona, nec conueniens est, nec inconueniens carni humanę, secundum conditionem suę naturę, & quare. quęstione 1. artic. 1. ad secundum. pag. 2.
3 Vniri alicui in hypostasi, & vniri secundum hypostasim, quomodo differant. q. 2. artic. 6. ad 1. pag. 17
4 Vnio diuiditur in vnionem in persona, & vnionem in natura. quęstion. 2. artic. 2. ad 3. pag. 11
5 Quòd vnio sit secundum esse substantiale verbi, vt est personæ quomodo intelligatur. q. 2. art. 6. ad 1. & 2. pag. 17
6 Vnio humanæ naturę ad verbum formaliter loquendo, nō est per vnionem instrumenti diffinienda. q. 2. art. 6. ad 4. pag. 17
7 Vnio. Homo.
8 Vnio dicitur in facto esse, & assumptio in fieri: an hæc differentia sit ex parte rei posita. q. 2. artic. 8. pag. 20
9 Vnio incarnationis, an sit maxima post vnionem diuinæ trinitatis. q. 2. articulo 9.
10 Vnio ad Deum secundum esse personale, est maior & perfectior, quàm secundum operationem: an sit vera propositio. quęstione quarta. art. 2. ad 2. pag. 37
11 Vnionis mysterium quare incarnationis nomine significetur. q. 1. ar. 1. in tit. pag. 1
12 Vnionis distinctio quantum ad relationem quam significat vel quantum ad coniunctionem quam consequitur. Et an dicta coniunctio sit quid creatum. q. 2. ar. 7. pag. 19
13 Vnionis & assumptionis differentia an sit realis: vel rationis tantum. q. 2. ar. 8. pag. 20
14 Vnionis relatio qui d sit. q. 2. ar. 8. pag. 20
15 Vnionis & assumptionis prima differentia in litera posita qualiter intelligatur. q. 2. ar. 8. pag. 20
16 Vnionis in Christo gratia an sit prior ordine executionis & intētionis gratia habituali seu summa gratia & gloria in eode. q. 34. a. 1. pag. 170
17 Nulla operatio illius hominis qui est Christus: potuit prędedere vnionem. q. 2. ar. xj. pag. 24
18 Vnionis gratia quare est excellentius & permanentius donū quā gratia operationis. q. 50. ar. 2. pag. 238
19 Vnioni incarnationis nihil tam simile inuenitur vt est vnio animæ intellectualis ad corpus. q. 2. ar. 6. ad 1. & 2. pag. 17
20 Vnionem naturæ humanæ in persona verbi dei negare, quid sit. q. 2. art. 2. pag. 11
21 Vnionem animæ, & corpus in Christo non constituitur, noua persona: sed ad præexistentem personam dei composita natura singulatis ex anima, & corpore adiuncta est. quæstio. 2. articulo. 5. ad. 1 pag. 16
1 Volitum. Quadruplex est circa volitum distinctio q. 1. art. 3. pagi. 5
2 Voluntatis actus per modum naturæ distinctus contra actum voluntatis per modum rationis contrarium eligentis, nihil aliud est quàm velleitas. q. 18. art. 5. pag. 117
3 Voluntatis actualis immutatio an ad omnem remissionem peccatorum actualium requiratur. q. 86. art. 2. ad. 1. pag. 409
1 Votum. Quod frustra esset votum nisi impleretur quando opportunitas adesset, quomodo intelligatur. q. 80. art. 1. pag. 392
2 Vua. Eucharistia. 5

Finis Indicis eorum, quæ habentur in Commentarijs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diuisio operis in Prologo.

RVS significat incarnari, quàm exprimat. quæstione prima.articulo primo.in tit.pag.prima.

Quare vnionis mysterium nomine incarnationis signi ficetur.Ibidem.

Conueniens claudit in se posibile,& addit super illud. Ibidem.

Diuus Thomas non inuestigauit hic posibilitatem incarnationis, & quia nulla scientia probat suum subiectũ,& quia sub titulo conuenientiæ satisfecit etiam materiæ de posibilitate. Nec tamẽ dissonat hic à seipso in tertio sentẽtiarum,à posibilitate inchoante: quia ibi non erat doctrinæ ordinator.Ibidem.

Aliud est loqui de ratione boni, & loqui de ratione talis boni. eodẽ artic.cor.pag.1.

Communicare se alijs importat perfectionẽ, ad minus in his quibus communicatur.Ibidem.

Communicare seipsum,pertinet ad boni rationem:non quidem determinatè per modum naturę aut liberè,sed communiter & indeterminatè ad vtrunque modum, & quomodo.Ibidem.

Tribus modis plusquam genere diuersis,Deus intelligi potest communicare seipsum creaturæ.Ibidem.

Dupliciter & catholicè contingit loqui de incarnatione eo.articulo. ad primum.pag.1.

Vniri Deo in persona, nec conueniens, nec inconueniens est carni humanæ secundum conditionem naturę, & quare. eodem articulo ad secundum.pag.1

Purus homo non potuit sufficienter, adequando culpam commissam satisfacere pro peccato, formaliter loquendo de puro homine.ad Sco.artic.2.ad 2.pag.3

Infinitas offensę causat imposibilitatem satisfaciendi simpliciter,in puro homine formaliter loquendo de puro homine.Ibidẽ.ad Sco.

Satisfactio Christi est perfecta & condigna secundum æqualitatem ad culpam commissam.Quum siquidem actiones Christi humanę posint cõsiderari,& vt sunt res quædam creatę ac proinde finitæ: & vt egrediuntur ac exercentur à diuino suppposito,secũdo modo sunt infinita entia personaliter, & infinitę efficacię in genere meriti seu satisfactionis.Ibidem ad Duran.

Licet ad deos & parentes non posit reddi æquialens à creatura, potest tamen reddi à diuina persona incarnata.Ibidem.

Charitas in Christo satisfaciente se tenet ex parte Dei:non vt cui satisfaciendum est,sed vt satisfactor est.Ibidem.

Omnis alia satisfactio efficax est participatiuè ex satisfactione Christi,ex duplici capite,primò,quia Christus &c.Ibidem.

Distinctio potentiæ in naturalem & obiectalem. articulo tertio, ad tertium.pagina 5.

Hæc propositio, prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum, intelligitur sic. Prædestinatio vt respicit prędestinata, præsupponit præscientiam futurorum prædestinatorum, sed eorum quę præsupponuntur vel ordinantur per prędestinationem. eodẽ artic.ad quartum.pag.5

Quomodo dicta propositio sit ad propositum solutionis argumenti prędestinationem Christi necessariam absque peccato arguentis.Ibidem.

Duplices effectus prædestinationis.Ibidem.

Tres de facto in vniuerso inueniuntur ordines.Ibidem.

Ad Scotum probantem quòd incarnatio etiam sine peccato fuisset. Ibidem.

Quadruplex distinctio, prima inter volitum & volibile, secunda inter magis & prius natura volitum, tertia inter prius natura, vel à quo non conuertitur consequentia, vel prius causalitate, quarta inter prius natura volitum: prout prius est à quo non conuertitur consequentia, de facto vel posibli.Ibidem.

Quomodo intelligatur Christum deleuisse omnia peccata mundi. articulo 4.pagina 7

Quomodo intelligatur peccatum originale per se loquendo esse maius extensiuè quàm actiuè.Ibidem.

Christus principalius venit abolere peccatum totius naturæ,quàm peccatum vnius personæ,est simpliciter & absolutè conclusio responsiua quęsito literæ.Ibidem.

Quomodo hæc Chrysostomi verba intelligantur, sed & qui pro omnibus se solum indicaret obnoxium. eod.articulo,ad tertium. pagina septima.

Quinque rationes quare non fuerit cõueniens Deum incarnari immediatè post peccatum.art.5.pag.8.

Duplex motus humanæ naturæ de imperfecto ad perfectum.articulo 6.pagina 9

DVpliciter potest intelligi aliquid conuerti in aliud, scilicet per transubstantiationem & per transmutationem. q.2.art.1. pag.9.

Duplex modus informandi.Ibidem.

Omnis natura composita ex materia & forma in se est communicabilis pluribus,& de facto potest inueniri in pluribus:nisi cõstet ex tota sua materia.Ibidem.

Similitudo Athanasij sicut anima rationalis & caro vnus est homo &c. intelligitur quantum ad vnitatem suppositi eo.ar.ad 2.pag.11

Distingui secundum rem contingit dupliciter.art.2.pag.11

An differentia posita in litera inter suppositũ & naturam,habeat locum in angelis.Ibidem.

An illud quod suppositum dicitur addere supra naturam, oporteat esse ens reale.ibidem.

An illud quod suppositum addit supra naturam, oporteat esse intrinsecum suppposito.Ibidem.

Quid sit illud quod suppositum creatum addit intrinsecum sibi supra hanc naturam suam.Ibidem.

Quomodo verificetur quòd in Deo nihil inuenitur præter rationem suę speciei.Ibidem.

In ista maxima,omne quod inest alicui personæ siue pertineat ad naturam illius siue non,vnitur ei in persona, sumitur ineśse personæ propriæ, vt ineśse distinguitur contra extrinsecus adiacere. Ibidem.pagina.11

An passiones nominum secundum modos significandi conuenienter non pro ratione, sed pro manifestatione differentię inter naturam & personam Dei secundum rationem, in litera afferantur. eod.art.ad primum.pag.11

Quomodo intelligatur similitudo in litera assignata inter sensitiuũ in homine & bruto,& humanam naturam in propria & aliena persona.eod.artic.ad secundum.pag.11

Distinctio inter per se existere,& per se separatim existere.eod.artic. ad tertium.pagina 11

An distinctio vnionis in vnionem, in persona aut in natura,sit sufficiens.Ibidem.

Suppositum quare dicatur.artic.3.tit.pag.13

An conuenienter persona Christi distinguatur secundùm id quod in se est,& secundum rationem hypostatis.artic.4.pag.14

An in persona Christi sint duę rationes subsistendi in duabus naturis,& vnum subsistens duobus.Ibidem.

An sit simpliciter & formaliter verum,personam Christi esse compositam.Ibidem.

Ratio compositionis imperfectionem componentium formaliter importat.Ibidem.

Multiplex genus compositionis.Ibidem.

Ex vnione animæ & corporis in Christo non constituitur noua persona.articulo 5.ad primum.pag.16

Verbum Dama. assumpsit naturam humanam in atomo, dupliciter exponitur.eod.art.ad secundum.pag.16

Si Christus naturali generatione aliquem produxisset,purum hominem produxisset.Ibidem.

Nihil in rebus creatis inuenitur vnioni incarnationis tam simile, vt est vnio animæ intellectiuæ ad corpus.art.6.ad 1.& 2 pag.17

Et quomodo hæc vnio sit secundum esse substantiale verbi, non vt est naturæ:sed vt est personæ.Ibidem.

Quid interfit inter vniri alicui in hypostasi,& vniri secundum hypostasim.eod.art.ad tertum.pag.17

Vnio naturæ humanę ad verbum, non est formaliter loquendo per vnionem instrumenti desiuienda.eod.ar.ad 4.pag.17

Distinctio de vnione,vel quantum ad relationẽ quam significat, vel quantum ad coniunctionem quam consequitur.art.7.pag.17

An hęc sit vera,homo dicitur & est Deus propter vnionem,inquantum terminatur ad hypostasim diuinam.eo.ar.ad 3.pag.20

An prima differentia inter vnionem & assumptionem posita in litera sit vera.art.octauo.pag.20

Secunda differentia, scilicet quòd assumptio dicitur vt in fieri, vnio autem sicut in facto esse,ex parte rei posita est.Ibidem.

An relatio vnionis,sit relatio equiparantię.Ibidem.

Qualis sit differentia inter vnionem & assumptionẽ:an rationis tantùm,an etiam realis.Ibidem.

Quid sit proprius terminus assumptionis,absolutúmne aliquod,an relatiuum.Ibidem ad Scot.

An distinctio in litera posita, scilicet coniunctionem posse accipi ex parte extremorum,vel ex parte termini,sit sufficiens.art.9.pag.22

An vnio incarnationis sit maxima post vnionem diuinæ trinitatis. Ibidem ad Duran.

Natura humana Christi se habet ad personam filij Dei,sicut se habet natura Sortis ad personam Sortis.art.10.pag.23

Gratia aliquando sumitur vt comprehendit sub se quencunque infusum habitum.Ibidem.

Duplex acceptio coniunctionis humanæ naturę, cum persona filij Dei.Ibidem.

Nulla operatio illius hominis, qui est Christus, potuit præcedere vnionem.art.11.pag.24

An incom

AN incommunicabilitas personæ conuenienter assignetur per hoc quod est non posse prædicari de pluribus.q.3.artic.1.pagina 26

An sola diuina persona posit subsistere in duabus naturis propter suam infinitatem.Ibidem ad Scotum.

Quomodo sumatur denominatio quum dicitur quod natura humana non constituit diuinam personam simpliciter,sed constituit eã secundum quod denominatur à tali natura.eod.artic.ad tertium pag.27

An personæ diuinæ conueniat,primò ratione essentiæ diuinæ assumere terminatiuè. artic.2.pag.27

In Deo inuenitur duplici modo subsistens & habens naturam,scilicet communiter & incommunicabiliter.Ibidem.

Subsistere in diuinis formaliter loquendo est magis personale quã essentiale. Ibidem

Dilucidatio duplicis abstractionis,scilicet ex parte rei & ex parte intellectus.artic.3.pag.29

An abstractis per intellectum diuinis personalitatibus posit intelligi natura diuina assumere.Ibidem.

An circunscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum remaneret in intellectu vna personalitas Dei.eodem articul. ad secundum pag.29

Quid intelligatur nomine abstractionis per modum resolutionis. eod.artic.ad tertium pag.30

An sit posibile diuinis personis,vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam.art.6.ad Scotum.pag.32

An rectè in litera exponatur auctoritas Augustini.scilicet plures personæ non possunt assumere vnum & eundem hominem.ibidẽ ad Durã.

Quomodo intelligatur hæc propositio,quod potest in vnum & non in amplius,habet potentiam limitatam ad vnum.artic. 7. pag. 33

Persona diuina non solùm est infinita in essendo & causando ratione naturæ diuinæ:sed est etiam infinita in terminando ratione suę personalitatis. Ibidem

Nunquam nomen ab aliqua forma impositum:pluraliter dicitur,nisi propter pluralitatem suppositorum.ad Scot.eo. art.ad 2.pag.34

AN hæc consequentia valeat, assumptibile non attenditur secundum potentiam passiuam naturalem,ergo secundum congruentiam.q.4.artic.1.pag.35

Quomodo intelligenda sit hæc propositio,creaturæ denominantur aliquales ex eo quod conuenit eis secundum proprias causas: non autem ex eo quod conuenit illis secundum primas & vniuersales causas..bidem.

Quo pacto intelligatur quod in angelis deficit necessitas reparationis.Ibidem

An hæc propositio sit vera,maior & perfectior est vnio ad Deum secundum esse personale,quàm quæ est secundum operationem. eod.art.ad 2.pag.36

Quid persona seu hypostasis addat supra naturam singularem.arti.2 ad Scotum,&Aureo.pag.37

An humana natura in Christo inclinetur ad propriam personalitatẽ eod.art.ad 3.pag.37

Quo pacto verificetur,quòd persona diuina impedierit naturam humanam à propria personalitate.Ibidem.

An debeat concedi,quòd filius Dei assumpsit hominẽ.ar.3ad 2pa.41

Quomodo intelligitur,quod est contra rationem formæ communis,esse in persona..art.4.pag.41

De quibus operationibus communibus & meritorijs sit sermo,quũ dicitur quod nõ fuisset cõueniens naturam per se separatam assumi.&c.Ibidem.

Quare diuus Tho.probãs humanitatem diuinã aut humanam, non meminerit humanitatis angelicę.Ibidem.

Explicatio quędam dignitatis humanæ.ar.6.pag.43

NOtabile exAug.propter vertentes in dubium,an Deus posit fallere.q.5.art.1pag.43

An sanguis qui erat in corpore Christi,esset diuinitati vnitus. art.2.pag.44

Lux maior offuscat minorem non quo ad substantiam lucis, sed quo ad effectum.artic.4.pag.45

AN in mysterio assumptionis sit ordo naturę partiũ humanę natur- adinuicem.& partiũ ad totum.q.6.ar.1 pa.adDu.pa.46

Quomodo intelligatur quòd corpus est vicinus personę propriè anima autem naturę humanę.eod.art.ad 2.pag.47

Quomodo apud diuũ Tho.anima dicatur mediare in assumptione carnis.eod.ar.ad 3.pag.47

Dupliciter potest intelligi subsistentiam animę per existentem corrũpi in assumptione.ar.3. pag.48

An in communi resurrectione anima separata huius vel illius reuersa ad corpus,retineat suã propriam terminationem an perdat illam,& terminetur personalitate totius.Ibidem.

Naturalis modus productionis alicuius, diuersus penes hoc quod est produci in corpore vel extra & ante corpus,arguit diuersitatem naturæ rei productę.ibidem

An materia propria formæ sit ante aduentũ formę.arti.4. pag.49

Cur existente naturæ ordine secundũ quodlibet genus causæ,diuus Thomas ordinem naturę duobus eorũ appropriet. art.5. pag. 50

Cur ordinem naturæ ex parte materiæ in mysterio incarnationis diuus Thomas pertranserit.Ibidem.

An verbum assumpsent naturam humanam mediantibus eius partibus.ad Scot.& Duran.eod.art.ad 1.pag.51

ANritè ratio reddatur quare necesse sit ponere in Christo gratiã habitualem &c.q.7.art.1 pag.51

Virtus heroica non differt specie à virtute communiter dicta. artic.2.ad 2.pagina.53

An sicut ex defectu materiæ magnificentiæ in Christo non sequitur defectus magnificentię interioris:ita nec ex defectu materię fidei sequetur defectus fidei in eo.art.3.pag.54.

An spes in Christo respectu substantiarum separatarum fuerit habitus aliquis.art.4.pag.54.

An diuina eminentia in timore reuerentiali Christi, habuerit rationem reuerentiæ quatenus eminentia Dei absolutè,an quatenus est potens infligere malum.art.6.pag.55

Ad rationem prophetæ requiritur,quod cognoscat ea quæ sunt procul ab his,cum quibus ipse est.artic.8 pag.57

De mente diui Thomę datur summũ posibile in gratia.ar.9.pa.57

Ista propositio Christus est vniuersale principiũ generis habentium gratiam, intellectualiter de principio vniuersali non contento in tali genere.Ibidem.

An gratia cuiuslibet singularis personæ habeat quantitatem alterius rationis à quantitate gratię Christi.art.11.ad 3.pag.60.

Quomodo finis gratię habitualis est vnio personalis. ar.12.pag.60

Quare nullus pure viator attingit ad summum gratiæ ex parte gratiæ.Ibidem.

Quomodo verificetur hæc propositio,omni finito potest fieri additio.eo.ar.ad 1.pag.61

Ratio mutorum dictorum.s.Tho.de gratia vnionis. articulo 13.ad 3.pag.62

SIc caput,dicitur de Christo metaphoricè solùm.q.8.articu. 1.pagina 62

Virtus attribuitur capiti humano:sed quo respectu.Ibidem.

Gratia Christi dupliciter dicitur prima.Ibidem.

Quomodo actiones Christi causent efficienter in nobis gratiam. eo.ar.ad 1.pag.63

Quomodo corporalis natura Christi possit agere in angelos. artic. 4.ad 3.pag.65

An valeat iste processus,actus habetur secundum quandam eminentiam, ergo est actiuus aliorum eiusdem generis.articulo 5.pagina 65

An Antichristus dicatur caput omnium malorum tam dęmonũ quã hominum.ar.8.pag.67

An diabolus & Antichristus sint duo capita,an vnum tantùm. Ibidem.

AN sit posibile actum intelligendi quo Deus intelligit, fieri actũ intelligendi quo anima Christi formaliter intelligeret.q. 9.ar.1.pag.69

An ista propositio,reducens aliquid de potentia in actum, est in actu,sit vera.ar.2.pag.70

Visio Dei est soli deo simpliciter naturalis.eo.ar.ad 1.pag.70

An bene in litera probetur hæc conclusio, oportet in Christo ponere scientiam inditam per hoc quòd dicitur quòd eius intellectus posibilis fuisset imperfectus.art.3.pag.71

Quomodo debeat intelligi hæc propositio literæ, frustra est quod caret propria operatione, & an in dicta propositione sit sermo de omni propria operatione alicuius.art.4.pag.72

Quæ scientia per se,& quæ per accidens dicatur infusa.Ibidem.

Habitus per se infusi, & habitus per se acquisibiles sunt diuersarum rationum intrinsecè,& essentialiter. eo.articulo. ad 2.& 3. pagina.73

Cur in litera asseratur in Christo non fuisse scientiam ex suo genere acquisibilem per infusionem:vt fuit in Adam.Ibidem.

AN bene declaretur à virtute operatiua virtutem deitatis non esse comprehensa ab humanitate Christi. quæstione.10. articu.1.pag.74

Quomodo intelligatur hæc propositio, Cuilibet beato conuenit, quod videat omnia spectantia ad se.art.2.pag.75

Anima Christi non videt in verbo quicquid videt verbum.eo.articu. ad.2.pag.75

An ex hoc quod anima Christi scit omnia quæ scit deus scientia visionis,sequatur ipsam scire infinita.artic.3.pag.76

An intellectus creatus posit simul videre infinita: ita quod distinctè cognoscat quodlibet eorum.eo.articulo. ad secundum. pagina.77

An sit creaturæ posibilis sublimior gradus diuinæ visionis quàm sit gradus animæ Christi.art.4.ad 3 pag.78

ANconcessa in Christo cognitione abstractiua omnium singularium; concedenda sit cuiuslibet singularis propria species in Christi intellectu.q.1.art.1.ad Sco.pag.78

An in Christo fuerit cognitio intuitiua omnium singularium. Ibidem ad Scotum.
An ex ratione literæ bene concludatur in anima Christi per scientiã infusam notitia omnium singularium. Ibidem.
An naturale vinculum inter intellectum humanum & phantasmata efficiat, vt non possit etiam infusa vti scientia nisi conuertendo se ad phantasmata, artic. 2. pagina 80.
An Christus indigebat conuersione ad phantasmata in vsu scientiæ infusæ. Ibidem ad Duran.
An anima Christi imperfectius quocunque angelo, intuitiuè cognouerit in proprio genere quicquid intueri vtrique datum est. articulo 4. ad 8 cot. pag. 81.
An species intelligibiles infusę animę Christi fuerint perfectissimæ. articulo 6. ad 3 cot. pag. 82
An ex visione corporum cœlestium possint comprehendi virtutes eorum. q. 12. art. 1. ad 2. ad Duran. pag. 85
An experientia pariat solum scientiam similium secundùm speciem. Ibidem ad Duran.
Hæc propositio, quælibet res habet potentiam actiuam respectu eorum ad quę se extendit suę naturæ perfectio, intelligitur in genere rerum actuarum. 13. artic. 1. pag. 85
An in anima Christi sit virtus instrumentalis ad omnia miracula. articulo secundo. pagina 86
An Christus voluerit humana voluntate aliquid fieri per alios homines, & non potuerit facere quod fieret. art. 4
Quomodo licuerit hic vbi de defectibus corporis agitur, ignorantiam inter defectus cõmunes cõputare. quæstione 14. articulo quarto. pagina 91
An perfectio virtutis regulariter tollat fomitem. quęstione 15. articulo secundo. pagina 93
Dolor est passio appetitus sensitiui ex corporis læsione percepta sensu. articulo 5. pag. 95
An compositio ex contrarijs sit causa prima mortis &c. eodem articulo ad primum. pagina 95.
An motus appetitus sensitiui ex malo futuro apprehenso, abstrahendo à certo vel incerto, sit verè timor. artic. 7 pag. 96
An ex hoc quòd Christus omnia certo cognouit, sufficienter excludatur timor quo ad incertitudinem euentus. Ibidem.
Quomodo intelligendum sit iram componi ex tristitia & appetitu vindictæ. art. 9. pag. 97
An hæc propositio, Deus est homo, sit in materia naturali. quæstione 16. art. 1. ad 1. pag. 100
An dicta propositio sit per se. Ibidem.
An homo prædicetur de Deo, sicut species de sua hypostasi. Ibidem ad Scotum.
Quomodo verificetur quòd homo prædicatur de Deo ratione rationis. eod. art. ad 4. pag. 100
Quomodo intelligatur quod in ista propositione, Deus est pater, ly Deus supponit pro persona patris. art. 2. ad 2. pag. 101
An congruè in litera reddatur ratio quare Iesus Christus non debet dici homo dominicus. art. 3. pag. 101
Quare personam aliquam fieri hominem, non importat mutationẽ in persona acquirente naturam humanam, quum tamen fieri hominem absolutè, importet mutationẽ in subiecto acquirente naturam humanam. art. 6. ad 2. pag. 103
An in ista propositione, homo est factus Deus: ly homo possit supponere & simpliciter & personaliter. art. 7. pag. 104
An etiam factum sit quòd iste homo sit Deus. Ibidem.
Quare ista dicitur simpliciter vera, Deus factus est homo, ista autem simpliciter falsa, homo factus est Deus. Ibidem.
Quomodo intelligatur quòd ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis: & quomodo prohibitum sit communicare cum hæreticis in vocabulis. art. 8. cor. pag. 105
Non est euangelica, sed Arriana vox, Christus est minor patre, sicut & hæc, Christus est creatura. Ibidem.
An ex eo quòd subiectum stat materialiter pro supposito, liceat inferre illam esse falsam, iste homo, id est Christus incepit esse. articulo 9. ad Duran. & Sco. pag. 106.
An propositio affirmatiua falsa & repugnantia terminorum possit fieri vera per additam reduplicationem vel determinationem nõ tollentem illam repugnantiam. art. 10. pag. 107
An in solo Deo natura prædicetur de supposito. quæstione 17. articulo primo. pagina 109
An liceat arguere à destructione antecedentis. Ibidem.
An de mente diui Thomæ multum sit in Christo esse actualis existentiæ de genere substantiæ creatum: sed sola existentia increata. articulo secundo. pag. 111.
An ita sit in veritate quòd in Christo nulla sit existentia substantialis nisi diuina. Ibidem ad Sco. Duran. & Ioan. de Neapo.
Vniuersaliter loquendo actus voluntatis per modum naturæ distinctus contra actum voluntatis per modum rationis contrarium eligentis, nihil aliud est, quàm velleitas. quæstione 18. articulo quinto. pagina 117
An Christus meruit exteriora bona, quia dignitas merendi spectat ad charitatem, ac per hoc præstat exteriorum bonorum præsentiæ coęuę. q. 19. art. 3. pag. 122
Priuilegium Christi quid sit. art. 4. pag. 123
Sicut voluntas distinguitur in simpliciter vel secundum quid: ita oratio prout est petitio, distinguitur in simpliciter vel secundum quid. quæst. 21. art. 4. pag. 127
Quomodo intelligatur quòd in quantũ Christi humanitas operabatur virtute diuinitatis, sacrificiũ Christi erat efficacissimũ ad delenda peccata per gratiam. q. 22. art. 3. ad 1. pag. 129
Quare dicitur sacrificium offerri per modum satisfactionis &c. articulo 4. ad 2. pag. 130
Sacrificium Christi sumitur dupliciter, scilicet secundùm se, & secundùm suum morale sacrificium. art. 6. pag. 131
Quomodo intelligatur quòd habitudo est qua Deus est diues. quæst. 23. artic. 1. pag. 131
Prædestinatio quid sit. q. 24. art. 1. pag. 134
An hæc locutio sit propria, Christus prædestinatus est filius Dei. eod. articulo, ad secundum & 3. pag. 134
Honorari vt causa honoris quid sit. q. 25. artic. 1. pag. 136
An motus in imaginem quatenus imago est, sit idem cum motu in rem ipsam. articulo 3. pag. 138
An processus diui Tho. quo probat imaginẽ Christi esse adorãdam eadem adoratione qua Christus, sit bonus. Ibidem ad Duran.
An Dei imagines sint licitę. eod. articulo ad primum. pag. 138
An beata Virgo ratione Christi, cui fuit intrinsecè coniuncta, sit adoranda adoratione latriæ. art. 5. pag. 140
Quid & vnde tanti sit illud quo Christus mediat, meretur, & satisfacit. quæstione 26. articulo secundo, ad primum & tertium. pagina. 140
Sanctificatio potest dupliciter sumi, primo, vt est de contrario in contrarium, secundo, vt est de negato in affirmatum. quæstione 27. articulo 2 pag. 143.
Quomodo valeat iste processus, proles concepta ante infusionem animæ rationalis, non est culpæ obnoxia: ergo quomodocunque ante animationem beata Virgo sanctificata fuisset, non incurrisset originalis peccati maculam: ergo non indiguisset redemptione Christi. Ibidem.
An ex hoc quòd beata Virgo non fuit sanctificata ante animationem, sequatur quòd sanctificatio eius fuerit post animationem. Ibidem.
Quomodo fomes sit inordinata concupiscentia habitualis. articulo tertio. pagina 145.
An ex hoc quòd fomes est concupiscentia contraria rationi habitua liter, liceat inferre quòd fomes est inclinatiuus ad malum, & difficultatiuus in bono. Ibidem.
Dupliciter potest exponi ly perfectiuus, quum dicitur quòd fomes in beata Virgine, perfectius ligabatur per diuinam prouidentiam, quàm per interiorem sanctificationem. Ibidem.
An autoritas apostoli, sed manifestatio spiritus &c. bene inducatur ad probandum quòd priuilegia gratiæ quæ dantur aliquibus præter communem legem, ordinantur ad vtilitatem. articulo sexto. pagina 148
An sanctificatio beatæ Virginis in vtero matris ex sacra scriptura habeatur. Ibidem.
An credenda sint miracula quę in sacra scriptura non continentur. Ibidem.
An sicut natura est determinata ad vnum effectum, ita sit determinata ad vnum modum producendi illum. quęstione 28. articulo primo. pagina. 249
Quomodo intelligatur hæc propositio, virtus naturalis non potest transmutare ad certam formam, nisi derminatam materiam. eodẽ articulo ad quintum. pag. 450
Illud propriè dicitur agens posse vel proprium effectum, & vt in propriam materiam, quod vnica transmutatione potest educere de potentia ad actum. Ibidem.
Consensus in copulam coniugalem non præiudicat virginitati mentali, quia in copula coniugali non continetur copula carnalis nisi in potentia. quæstione 29. art. 1. pag. 153
Affirmandum vt rationi consentaneum est, quòd in proptia domo inuenta est beata Virgo in vtero habens. articulo secundo ad tertium. pagina 155
Dubium est de qua traductione loquatur euãgelista, quum dicit beatum Ioseph noluisse beatam Virginem traducere: an scilicet de traductione in infamiam, an simpliciter in domesticum consortium, an potius in vtrunque. Ibidem.
Vomodo intelligatur prophetiã prædestinationis cõpleri sine nostro arbitrio causante. q. 30. art. 1. pag. 155
Refellitur error nouiter exortus, de conceptione Christi. quęstione 31. articulo quinto. pagina 151
Aliter & aliter attribuitur personæ spiritus sancti efficere carnẽ Christi, filio assumere eãdem. quæstione trigesimasecunda. articulo primo. pagina 164.
An ex eo quod spiritussanct' efficit propriã operationem filiorum dei quæ est clamare abba pater, recte infertur quod ipse est effector filiorum dei. Ibidem.
Quomodo valeat iste processus, distinctio sexus est à natura propter diuersam operationem ad generationem opportunam: ergo est penes diuersitatem agentis & patientis: ergo tota virtus actiua est ex parte maris: passio verò ex parte fœminæ. articulo 4. pagina 166
An mater concurrat aliquo modo actiuè ad generationem prolis. Ibidem. ad Sco.
Vum dicitur augmentum non esse sine motu locali de quo motu intelligatur. q. 33. ar. 1. pag. 168
Formatio dominici corporis in primo instanti fuit perfecta essentialiter, non autem quantitatiuè. Ibidem.
An gratia vnionis in Christo sit prior gratia habituali &c. q. 34. ar. 1. pag. 170
An inconueniat quod aliqua perfectio actus secundi de nouo aduenerit animæ Christi ar. 2. pag. 171
Primus actus meritorius tam in angelis quàm in Christi anima fuit verè actus liber. ar. 3. pag. 172
Quid diuus Tho. senserit de hac quæstione: an gratia viatoris sit minor gratia comprehensoris etiam secundum suam quantitatem. ar. 4. pa. 172
In litera quum dicitur quod natiuitas attribuitur personæ vt subiecto nascenti: intelligitur de subiecto denominationis. q. 35. art. 1. pag. 179
An bene probetur quod beata virgo est verè mater Christi, & quomodo. ar. 3. pag. 176
Tria concurrunt ad relationem realem: scilicet causa, subiectum & terminus. ar. 5. pag. 176
An relationes pluificentur secundum terminos. Ibidem ad Sco.
An pater vnica paternitate referatur ad plures filios. Ibidem ad Sco. pag. 80
An formæ eiusdem speciei possint simul esse in eodem subiecto. Ibidem ad Sco.
An hæc ratio valeat, filiatio est ita suppositi vt subiecti quod non naturæ: ergo in Christo non est filiatio temporalis realis. Ibidem ad Sco.
An filiatio temporalis Christi sit rationis tantum. Ibidem ad Sco.
Christi natiuitas non debuit nec per attestationẽ quidẽ omnibus manifestari: & quare. q. 36. ar. 1. pag. 180
Quare cometa dicitur signum mortis principum magis quàm aliorum hominum. ar. 7. ad 3. pag. 184
An circuncisio Christianorum Iudorum dicentium se circuncidi vt conformentur Christo, sit licita. quæstione 37. articulo 1. pag. ead.
An sacrificium Leuit. 12. præceptũ, pro peccato prolis offerretur. ar. 3. pag. 187
Rationabile est, quod Ioãnes & Apostoli baptizati fuerint à Christo. 38. ar. 6. pa. 116
An columba in cuius specie descendit spiritussan. super Christum baptizatum fuerit verum animal. q. 39. ar. 7. pa. 195
Vid Christus ante Ioannis baptisma exercuerit. quæstione 40. ar. 1. pag. 197
Christus fuit exemplum perfectionis in omnibus quæ per se pertinent ad salutem. ar. 2. ad 1. pag. 197
Quę debeat cauere verbi dei prędicator. ar. 3. pa. 198
Quæ paupertas per se dicatur voluntaria. eo. articulo, ad primũ. pagina 198
Virtuosa fuit Christi tentatio contra nostras tentationes. q. 41. art. 1. pag. 200
Modus vincendi tentationes, est recursus ad diuinas scripturas & sanctorum exempla. Ibidem.
An omnis tentatio ab intrinseco, sit peccatum. eo. articulo ad 3. pagina 200
Quare diabolus Christum tentauerit. ar. 4. pag. 201
An conueniens ratio ordinis tentationum in litera ponatur scilicet vt à leuioribus ad grauiora conscendat tentatio spiritualium. Ibidem,
An Christus si miraculum fecisset conuertendo lapidem in panem edendum à seipso, peccasset. eo. ar. ad 1. pag. 202
Ordinem tentationum Christi explicat Matthęus secundum tempus. eo. ar. ad 5. pag. 203
Quid sit Christum fuisse assumptum à diabolo. Ibidem.
Pœnes quæ attendatur excellentia doctrinę Christi. quæstione 42. ar. 1. pag. 203
Quomodo & quando debeant publicè reprehendi maiores. artic. 2. pagina 204
Quomodo intelligatur quod Christus palam docuit, & in occulto loquutus est nihil. ar. 3. pag. 204
Excellentior est modus docendi verbo quàm scripto. articulo 4. pag. 205
Socrates nihil scripsit sub proprio nomine. Ibidem.
Quare Christus nihil scripserit. Ibidem.
Rationabiliter creditur miraculum in nuptiis factum, fuisse simpliciter primum Christi miraculum. quæstione 43. articulo 3. pagina 207
Miracula quæ Christus fecit, sufficienter manifestant ipsius deitatem ar. 4. pag. 208
An dęmones cognouerint Christum esse Messiam in lege promissum, item an cognouerint ipsum esse verum deum. q. 44. ar. 1. pag. 209
Sicut corpora elementaria habent duplices motus naturales: ita corpora cœlestia vltra naturalem inclinationem ad suos cursus possunt immutari in illud quod autor naturæ facit. articulo 2. pagina 210
Vomodo ista ratio literæ valeat, non est adempta Christo potestas detiuandi gloriã animæ ad corpus: ergo gloria illa claritatis quæ apparuit in Christo in trasfiguratione, detiuata est ab anima. q. 45. ar. 2. pa. 214
An cõueniẽter in litera quęratur de necessitate passionis Christi ad salutem humanam prius quàm quæsitum sit de eius possibilitate. q. 46. ar. 2. pag. 217
Quomodo intelligatur hæc Chrysostomi verba, sed etsi absque morte corpus alicubi deposuisset &c. ar. 3. pa. 217
Quid sit esse à deo maledictum. ar. 4. ad 3. pag. 217
Generalis quædam explicatio Christi passionum. arti. 5. pag. 119
Quare ad literã Christus generalitatẽ passionũ susceperit. Ibidem.
Dolere importat actum appetitus animalis: pati autem communius est. ar. 6. ad Sco. pag. 210
An ratio superior animæ Christi in ipsius passione ex parte sui obiecti pateretur. ar. 7. pag. 221
Quoto lunæ die fuerit Christus mortuus. arti. 9. pag. 223
An anima Christi habuerit potestatem preseruandi corpus suũ à morte. q. 47. ar. 1. ad Sco. pag. 225
Vnde anima Christi habuerit prędictam potestatem. Ibidem.
Duplex modus dicendi de clamore Christi in cruce. eo. articulo ad 2. pag. 226
Celeritas mortis Christi fuit duplex. Ibidem.
Christus sua passione adimpleuit legem totam, & omnem iustitiam omnis generis iuris & præcepti. ar. 2. pag. 226
Hæc propositio, innocentem hominem passioni & morti tradere inuitum est impium & crudele, quomodo intelligatur. articulo 3. ad 1. pag. 227
An maiores Iudęorum cognouerint Christũ esse Messiam. ar. 5. p. 228
An peccatum Iudę fuerit grauius peccato principum Iudæorum. ar. 6. ad 2. pag. 229
Vnus possit pro alio satisfacere & non conteri aut confiteri &c. q. 48. ar. 2. pag. 230
Medium rei in actibus nostris moralibus quare dicatur. Ibidẽ.
Distinctio cõuenientiũ Christo mediãte natura humana. ar. 5. p. 232
An passiones sanctorum proficiãt ecclesię per modum redẽptionis. eo. ar. ad 3. pag. 233
Sine fide passionis Christi explicitè vel implicitè, impossibile est potentia ordinaria hominem peccatorum remissionem cõsequi. q. 49. ar. 1. pag. 234
Quomodo diabolus machinãdo in mortem Christi excesserit modũ potestatis sibi à deo traditæ. ar. 2. pag. 234
Ianua cœli per similitudinem dicitur fruitionis diuinæ consequutio. ar. 5. pag. 236
Tria notabilia circa passionis Christi effectum. Ibidem.
Ista propositio, nullum donum diuinæ gratiæ perditur sine culpa, quando locum habeat. q. 50. ar. 2. pag. 238
Quare gratia vnionis est excellentius & permanentius donum quã gratia operationis. Ibidem.
Quomodo intelligenda sint hæc domini verba, ego pono animã meã &c. ar. 3. ad 1. pag. 239
An corpus Christi viuum & mortuum fuerit idem numero simpliciter & omnibus modis. ar. 5. ad Sco. pag. 240
An mors Christi in facto esse, fuerit meritoria ex parte aię a. 6. p. 240
Quomodo saluetur similitudo inter effectum & causam in tertia cõclusione literę posita. Ibidem.
An quid spectet excisio sepulchri Christi in petra. q. 51. a. 2. p. 241
An preseruatio corporis Christi à putrefactione attestetur naturæ ipsius virtuti & voluntariæ morti. ar. 3. pag. 242
Tres dies mortis Christi & creationis mundi diuersimode ordinantur. ar. 4. pag. 243
Iuus Tho. in litera sub inferno dãnatorum cõprehendit etiã infernum puerorũ. q. 52. ar. 2. pag. 244
An etiã ad infusionem luminis glorię in sanctis patribus operatus sit descensus animæ Christi. Ibidem.
An descensus Christi ad inferos fuerit secundum substãtiã animæ, an solum secundum effectũ. Ibidem ad Duran.
Pœnalitates Christi quãtum duraverint. ar. 4. pa. 246
Cum quiete & immunitate sanctorum patrum in limbo à pœna sensus, stat dolo, seu afflictior ex spe dilata. ar. 5. ad 1. pa. 247

Universidad de Deusto
Biblioteca

Duo genera liberatorum à purgatorio in descensu Christi. articu.1. pagina.248
Nilli qui cum Christo surrexerunt, ad vitam penitus immortalem surrexerint. quæstione. 53. articulo tertio. pagina 252
Coelum resisteret tactui si quis ad orbem lunæ perttransire vellet, ibi existens, non tamen sentiretur tactu densitas eius. q. 54. attic. 2. pag. 252
Omnis mutatio species quædam mortis est. art. 3. pag. 254
An totus sanguis Christi in passione effusus, resumpsit cum eo. eo. artic. ad argumenta. pag. 294
An Christo resurgente, oportuerit sanguinem secum reassumere. Ibidem.
Quando secundum August. corpus sit animale, & quando spirituale. Ibidem.
Rationabilis causa erroneæ visionis Magdalenæ, dum Christum æstimauit hortulanum. quæstione. 55. articulo. 4. ad. 2. pagina. 256
Humanitas Christi quum sit organum coniunctum personaliter verbo dei: et velut vniuersale instrumentum dei ad quæcunque miracula facienda: exceptis his quæ spectant ad primam rerum creationem. 4. 56. art. 1. pag. 261
Quum dicitur Christum propria virtute glorificatæ animæ ascendisse in cœlum, nõ intelligitur nisi de ipso motu locali ascensionis. q. 57. art. 3. pag. 263
An conuenienter opinemur corpus Christi esse extra totam continentiam cœlorum corporeorum: ita quòd planta pedis eius sit. s. superficiem conuexam supremi cœli. articulo. 4. ad Durand. pagina. 263
Ad quem sensum. s. conuexum seu in superficie conuexa cœli empyrei dicatur vnus locus altior altero. art. 5. pag. 264
An Christus corporaliter visus fuerit à Paulo: & an ista visio fuerit tunc quum dixit, Saule Saule quid me persequeris. articulo. 6. pagina. 264
An Christus inquantum homo stet, an verò sedeat in cœlo. quæstio. 58. art. 1. pag. 265
Quam distinctionem importet ly ad, quum dicitur Christus sedere ad dexteram patris. art. 2. pag. 265
An ista sit concedenda, Christus secundum quòd homo est filius dei artic. 3. pag. 266
Perfectum iudicium de re mutabili non potest dari suauiter ante illius consummationem. quæstione. 59. articulo. 5. pagina. 269
Diuina iudicia extendunt se etiam ad ea quæ sunt per accidens. Ibidem.
Aliud est hominem post mortem sortiri statum immutabilem secundum animam: & aliud est sortiri statum non impedibilem. eo. art. ad. 1. & 3. pag. 270
Quum dicitur inferiora regi per superiora, quomodo sit intelligendum. art. 6. pag. 270
Nomina multiplicia ad vnum vel in vno vel ab vno, abusiuè vocantur analoga. quæst. 60. artic. 2. pag. 271
Præsumptuosum ac sacrilegium quid sint. articu. 5. ad primum. pagina. 273
In sacramentis res, & verba quid operentur. articulo. 6. ad. 2. pagina. 274
Quando oratio habet perfectam significationem ex proprietate vel accommodatione vsus in cæteris loquutionibus: ad sacramenti perfectionem quid amplius requiratur. articulo. 7. ad secundum pagina. 275
Corruptio prolationis verborum in formis sacramentorum, non impedit sacramenti veritatem seu perfectionem. eod. articulo. ad 3. pagina. 275
Interruptio orationis quæ est forma sacramenti, non debet esse tanta quòd iuxta communem morem hominum continuitas soluatur ipsius orationis. art. 8. pag. 275
An solum de Adam intelligitur dictum literæ, quòd in statu innocentiæ superiora nullo modo dependebant ab inferioribus, & quòd anima quantum ad superiorem partem non indiguisset accipere aliquid à corporalibus rebus ad sui perfectionem. q. 61. artic. 2. pag. 277
An filij innocentes indiguissent sacramentis. Ibidem.
De principali effectu sacramentorum, qui est gratia distincta cõtra characterem. q. 62. art. 1. pag. 279
An sacramentum sit verè, & secundum rem causa instrumentaliter agens ad gratiam. Ibidem. ad Sco.
Non inconuenit sacramentum recusare instanti, nec deum agere in tempore. Ibidem. ad Sco.
An ferra sit effectiua causa instrumentalis. Ibidem. ad Sco.
Quis sit effectus proprius baptismi. artic. 2. pag. 280
Gratia sacramentalis distinguitur specie à gratia virtutum, & donorum, non sicut habitus ab habitu: sed sicut gratuitum diuinum auxilium à gratuito habituali dono. Ibidem.
In sacramentis nouæ legis est quædam virtus superaddita: quæ quidem virtus nihil aliud est quàm motus quo instrumentum mouetur à principali agente ad proprium principalis agentis effectum inducendum. articulo. 4. pag. 281
Duplex est motus quo instrumentum potest moueri, scilicet simplex & virtuosus. Ibidem.
Sacramenta imprimere characterem, ex sacra scriptura non habetur: sed ex ecclesiæ autoritate non multum antiqua. quæstione 63. artic. 1. pag. 284
Quomodo valeat hæc consequentia, character sacramentalis est deputatiuus hominis ad cultum consistentem in recipiendo & tradendo, ergo est potentia. art. 2. pag. 285
Sub quo genere generalissimo, & in qua specie ponatur character. Ibidem ad Sco. & Duran.
Quomodo valeat hæc literæ ratio, si relatio characteris fundaretur immediatè super essentia animæ, conueniret naturaliter omni animæ. Ibidem. ad Sco.
Quomodo valeat ratio literæ probans quòd character non est habitus: quia omnis habitus est bonus vel malus. Ibidem. ad Sco.
An character sit subiectiuè in potentia animæ. articulo. 4. ad Sco. & Duran. pag. 287
An character sit in intellectu. ad Sco. eod. artic. ad. 3. pag. 289
Quomodo valeat ratio literæ probans characterem esse in intellectu, scilicet quia diuinus cultus ad quem character disponit, est quædam fidei protestatio per exteriora signa, ideo character est in intellectu in quo est fides. Ibidem.
Character non potest poni in alia potentia, quàm intellectu vel voluntate. Ibidem.
Omnis sanctificatio quæ fit per sacerdotem Christi, est perpetua re consecrata manente. artic. 5. pag. 288
An interior gradus gratiæ comprehendatur sub annexis effectui sacramenti quæ per deuotionem ministri impetrari possunt recipienti sacramentum q. 64. artic. 1. pag. 290
Quo pacto hæc ratio literæ valeat ministri ecclesiæ instrumentaliter operantur in sacramentis, ergo possunt sacramenta conferre etiam si sint mali. art. 5. pag. 292
Debitum secundum decentiam ad opus operatum est debitum secundum necessitatem ad opus operans ministri. articulo. 6. pagina. 293
Ista regula si affirmatio est causa affirmationis, & negatio negationis, tenet in solis causis propriis. eod. artic. ad primum. pag. 294
Actus prædicandi est de numero actuum consecratorum. Ibidem.
In duobus casibus licet inducere indignum ministrum ad exhibitionem sacramenti. eo. art. ad. 1. pag. 294
Ex indulto concilij Constantien. iteitum est ab excommunicatis ministris recipere sacramenta: nisi in duobus casibus. Ibidem.
An minister indignus in articulo necessitatis quo laico licet baptizare, baptizans excusetur à peccato. eod. articulo. ad tertium. pagina. 294
An diuus Tho. in litera intendat excusare sacerdotem indignum in articulo necessitatis baptizantem: tam si baptizet cum solennitate quàm sine solennitate. Ibidem.
An huiusmodi administratio sacramenti ab indigno ministro, sit ex suo genere peccatum mortale. Ibidem.
An angeli possint administrare sacramenta. articulo. 7. ad Sco. pagina. 295
An mentalis intentio ministri exigatur ad perfectionem sacramenti. art. 8. pag. 295
Conditio requisita ad sacramenta, non sufficit quòd sit secundum habitum sed oportet quòd sit secundum virtutem. eod. articulo. ad 3. pag. 296
Tripliciter dicitur quis aliquid intendere, scilicet actualiter virtualiter, & habitualiter. Ibidem.
An intentio tocosa ministri, tollat veritatem sacramenti. arti. 9. ad. 1. pagina. 297
An iustus (id est, sine peccato mortali existens) teneatur semel in anno confiteri. q. 65. art. 2. ad. 4. pag. 299
Quomodo extrema vnctio præparet ad Eucharistiã. ar. 3. p. 299
Quomodo fideles per confirmationem deputentur ad speciale seruitium spectans ad officium principis. eo. art. ad. 2. pag. 300
Quum ponitur ordo necessarius simpliciter ad salutem ecclesiæ, intelligitur de ecclesia simpliciter, & absolutè. art. 4. pag. 300
Quomodo iste processus valeat, ibi perficitur sacramentum: vbi perficitur sanctificatio: ergo. pag. 300
An mutatio nominum quo ad significatum in formis sacramentorum, tollat veritatem sacramenti. ad. 7. pag. 304
Omissio nominis alicuius trium personarum tollit veritatem baptismi. artic. 5. pag. 304
An baptismus in nomine Christi aut trinitatis celebratus, valeat. Ibi.
An trina immersione intenta à ministro, si aliqua omittatur, sit verus baptismus. art. 8. pag. 306
Validæ sunt rationes sancti Thom. ex eo quòd in morte Christi baptizati sumus: & quòd baptismus imprimit characterem concludentis baptismum esse irreiterabilem. art. 9. ad Sco. pag. 367

Quomodo

Quomodo verum sit, prædicandi & baptizandi officium non conuenire diaconis. q. 67. ar. 1. pag. 310
An baptizare extra necessitatis casum eo modo quo in necessitatis casu licet, sit peccatum mortale. ar. 4. & 5. pag. 311
Supposito quod plures simul possint vnum baptizare vtroque abluente & dicente, ego te baptizo: an etiam plures simul possint vnum baptizare vtroque abluente, & dicente, nos te baptizamus. ar. 6. ad Duran. & Pe. de Pal. pa. 311
An plures simul possint vnum baptizare, vno abluente & altero verba proferente: ita quod vnitas ministri baptismi ex duabus personis integretur. Ibidem.
An diuus Tho. sufficienter discutiat formas quib' vti possent plures vnũ baptizantes. Ibidem.
Quomodo fieri seu intelligi possint duo agentia totalia quanuis instrumentalia eiusdem rationis: producere efficaciter simul vnum effectum: non perfectum magis quàm si ab vno eorum tantũ produceretur: & hoc in subiecto capaci perfectionis effectus, & de effectu suscipiente magis & minus. Ibidem
Si baptizando plures non interederet alia mutatio quàm dicere baptizo vos: non videretur magna ad hoc necessitas exigi. eo. artic. ad. 5. pag. 311
An in casu necessitatis: ad salutem puerorum sufficiat baptismus in voto parentum. q. 68. ar. 1. & 2. pag. 315. & 317
Qualiter debeat determinari tempus dilationis baptismi. artic. 3. pag. 317
Sua peccata ex deuotione confitentes ante baptismum non sunt absoluendi. ar. 5. & 6. pag. 319
An ex parte baptizati ita necessaria sit intentio suscipiendi sacramentum baptismi, vt si illa desit, baptismus nullus sit. articulo 7. pagina 319
In hoc quod ecclesia pro paruulis credit, intendit, & renuntiat: est quædam accomodatio. ar. 9. pag. 321
Quomodo fides ecclesiæ prosit infanti qui baptizatur. eo. articulo ad 2. pag. 321
An filij Iudeorum seu aliorum infidelium possint seu debeant inuitis parentibus baptizari. ar. 10. pag. 321
An paruuli in maternis vteris pertichantes possint per sacramentum baptismi: in voto parentum susceptum, saluari. articulo 11. pagina 322
Quare aperire ianuam regni cœlestis, quum sit per se primo effectus mortis Christi, attribuatur etiam baptismo. quæstio. 69 ar. 7. pag. 226
Nullius authoritate cõstat Constantinum fuisse mundatum à lepra in baptismo. ar. 8. arti. 3. pag. 227
An recedente fictione baptizatus consequatur remissionem peccatorum ex vi baptismi. ar. 9. & 10. pag. 217
Quomodo baptismus recedente fictione incipiat valere ad salutem. ibidem.
Character diuersimode considerato baptismate tenet locum & dispositionis & formæ. Ibidem.
Fictio (quæ nihil aliud est quam impeditio gratiæ) per pœnitentiam delenda est simul cum peccatis commissis post baptismum. eo. art. ad 2. & 3. pag. 217
Aliud est dimidiam à deo expectare veniam: & aliud variis mediis à deo expectare veniam. Ibidem
Quomodo intelligatur quòd exorcismus baptismalis aperit sensus: & quod vnctio quæ fit in vertice baptizati: operatur consecutionem gratiæ baptismalis. quæstione 70. & 71. articu. 3. pag. 329
Mixtum ex oleo & balsamo (quod chrisma vocatur) est regularis materia confirmationis de necessitate præcepti, & nõ de necessitate sacramenti. q. 72. art. 1. & 2. pag. 333
An sit de necessitate sacramentali, materiã confirmationis esse cõsecratam ab episcopo: ita quod nec plenitudo apostolicę potestatis possit dispensatiuè subrogare simplicem sacerdotem ad consecrationem dictæ materiæ. ar. 3. pag. 334
An quicunque Christi contactus sit sanctificatiuus materiæ sacramenti: an verò solus contactus in vsu constitutiuo sacramenti. Ibidem.
Licet in antiquis iuribus non inueniantur expressæ omnes sacramẽtorum formę in concilio tamen Florentino omnes expressę sunt. ar. 4. pag. 335
An character sit potentia purè passiua. ar. 5. pag. 335
Character confirmationis de necessitate præsupponit characterem baptismi: sicut & ordo sacer baptismum. ar. 6. pag. 336
Quando accedens ad sacramentum cum peccato mortali, vel quia eius conscientiam non habet, vel quia non perfectè cõtritus, gratiam ex sacramento consequatur in remissionem peccatorum. ar. 7. pag. 337
An episcopus sit ita proprius minister confirmationis quòd à non episcopo facta nulla est, & tamen ex dispensatione apostolica non episcopus possit illam conferre. articulo 8 9. 10. & 11. pag. 337
Quum dicitur, sacramenti eucharistiæ rem tantum esse gratiam suscipientium aut vnitatem ecclesiæ: aut corpus Christi mysticum, hæc omnia sumuntur pro vno & eodem scilicet gratia dei. q. 73. ar. 1. ad 3. pag. 339
Sacramentum eucharistiæ dicitur multa materialiter, & quare. pagina ead.
An sacramentum eucharistiæ sit absolutè necessarium ad salutem. ar. 3. pag. 340
Habere rem sacramenti eucharistiæ per votum ecclesiæ, quid sit. Ibidem.
An si alicubi non inueniretur vinum, esset solus panis consecrandus. q. 74. ar. 1. pag. 343
Aliud est iudicium de præsentia & quantitate materiæ eucharistiæ. ar. 2. pag. 343
Quum triticum ab omnibus ponatur propria materia panis sacramẽtalis, quomodo debeat confici. ar. 3. pag. 344
An presbyter Græcus in ecclesia Græca, ritum Græcũ in consecrãdo seruare teneatur. ar. 4. pag. 345
Vua non est consecrabilis. ar. 5. pag. 346
Falsum est quod Græci offerant calicem domini cum vino tantùm, hoc enim Armeni non Græci olim faciebant. ar. 6. pa. 346
An oporteat aquam ex qua fit panis pro sacramento, esse aquam veram & naturalem. ar. 7. pag. 347
Quid de existentia corporis Christi in sacramẽto eucharistiæ ex autoritate sacræ scripturę habeatur. q. 75. ar. 1. pa. 348
Diuersæ opiniones circa nouitatem continentiæ & nouitatem conuersionis. Ibidem.
Quomodo adinuicem se habeant nouitas continentiæ & nouitas conuersionis. Ibidem.
An hæc propositio, aliquid non potest esse vbi prius nõ erat nisi vel per loci mutationem vel per alterius conuersionem in ipsum, sit vera, & bene applicetur ad esse in sacramento. articu. 2. ad Sco. & Duran. pag. 350
In ecclesiasticis mysteriis & naturalib' attenditur possibile vel impossibile secundum potentiam ordinariam. Ibidem.
Quot simpliciter & absolutè loquendo interueniant in sacramento eucharistiæ mutationes. Ibidem.
Quomodo hęc ratio literæ valeat. Si substantia panis remaneret, non esse verum quod Christus dixit hoc est corpus meum &c. sed fuisset potius dicendum, hic est corpus meum. Ibidem ad Sco. & Duran.
An si esset alia substantia sub accidentibus panis quàm corporis Christi, contrarietur veneratione eucharistiæ. Ibidem ad Sco.
Soluitur ad Sco. tenentem panem quanuis per accidens redigi in nihil. ar. 3. ad 3. pag. 352
Duplex conuersio scilicet formalis & substantialis. articulo. 4. pagina 355
An conuersio panis in corpus Christi præexistens & manens secundum suum esse antiquum, sit possibilis. Ibidem ad Sco.
An hæc sit propria, quod erat panis, est corpus Christi. Ibidem.
Ratio conuertibilitatis totius vnius rei in totam aliam rem, est communicatio earum in communi natura entis communis omnibus creaturis tantum. eo. ar. ad 5. pag. 355
Quomodo intelligatur modus conuertibilis talis in litera positus. Ibidem.
Quomodo hæc ratio literæ de conuertibilitate cuiusque creaturæ in quancunque aliam valeat scilicet agens virtutis infinitę quod habet actionem in totum eius, potest conuertere. &c. Ibidem ad Duran.
An forma substãtialis panis conuertatur in animam Christi secundum quod dat esse corporeum. articulo quinto ad Sco. pagina 356
An hæc propositio sit vera, si aliqua duo sunt realiter coniuncta, vbicunque est vnum eorum, oportet & reliquum esse. q. 76. ar. . . ad Duran pa. 359
Differentia inter modum substãtię & modum quantitatis in litera positos. eo. ar. ad 3. pa. 360
An per modum substantię intelligatur in litera id quod communiter dicitur, esse indiuisibiter. Ibidem.
An simpliciter necessario sequatur, si corpus Christi habet partes & proprietates suas sub modo sacramẽtali, quod habeat eas sub existentia naturali. ar. 2. ad Sco. pag. 360
An non solum substantia corporis Christi, sed etiam quantitas eius naturali concomitantia contineatur in hoc sacramento. articu. 3. pag. 361
Christum esse sub hostia est quoddam esse relatiuum. articulo 6. pag. 363
Vtrum corpus Christi ad motum hostię moueatur per accidens. Ibidem ad Sco. & Duran.
Substantia individualis secundum materiam signatam quantitate percipitur à cogitatiua, substãtia verò individualis vt habet modum essendi purę sustantiæ, percipitur à solo intellectu. articulo 7. pag. 364

An intel

Universidad de Deusto
Biblioteca

An intellectus ſam angelicus quàm animæ ſeparatæ quàm etiam hominis beati poſsit naturaliter videre exiſtentiam corporis Chriſti in Euchariſtia.Ibidem ad Sco.
An intellectus beatus per actum beatificum videat corpus Chriſti in Euchariſtia.Ibidem ad Sco.
An corpus Chriſti ſecundum eſſe ſacramentale non videatur ab intellectu viatoris, nec ab intellectu angelico naturaliter, quia iſte modus eſſendi eſt penitus ſupernaturalis.Ibidem ad Sco.
Qua adoratione adorandus ſit ſanguis aliquando miraculoſè in carne apparens.art.8.pag.364
DVæ opiniones de modo eſſendi accidentium Euchariſtiæ ſine ſubiecto.q.77.tribus primis art.pag.367
Tres opiniones de modo quo in inſtanti generationis nouæ ſubſtantiæ ex ſpeciebus ſacramentalibus,fit materia.art.5.pag.369
An in rarefactione ſpecierum ſacramentalium,noua illa quantitatis particula quæ per rarefactionem fit, fit naturaliter à naturali agente.Ibidem ad Sco.
AN omnia verba quibus vtimur in forma conſecrationis ſanguinis,ſint de neceſsitate ſacramenti.q.78.tribus primis.ar.p.373
An ſola verba conſecrationis prolata à ſacerdote conficiant ſacramentum Euchariſtiæ,prætermiſsis aliis quæ in canone miſſæ continentur.eod.art.ad.4.pag.374
Quid ſit virtus ſacramentalis inexiſtens verbis ſacramentalibus. artic.4.pag.376
De veritate & conſignificatione huius orationis ſacramentalis,hoc eſt corpus meum, & de demonſtratione quam in ea exercet ly hoc!art.5.pag.377
DE tempore modo & ſubiecto ſex effectuum Euchariſtiæ. quæſt. 79.artic.1.pag.379
Sumés Euchariſtiam poteſt eſſe ita diſpoſitus, quòd nec cõſequatur vitam gratiæ,nec de nouo mortaliter peccet ſumendo.Ibidem.
Dominus quum dicit niſi manducaueritis carnem filij hominis &c. loquitur de manducatione ſpirituali in voto ſeu in habitu.eo.art. ad primum.pag.380
An differentia inter ſuſcipientem baptiſmum,& ſuſcipientem Euchariſtiam,quo ad hoc quod eſt eſſe vel non eſſe in peccato mortali, ſit vera.art.3.ad primum.pag.382
Oblatio Euchariſtiæ ex ſui quantitate ſufficit ad ſatisfaciendum pro omni pœna,ſit autem ſatisfactoria offerentibus vel pro quibus offertur ſecundum quantitatem ſuæ deuotionis.art.5.pag.382
AN contritus non autem confeſſus de peccato mortali habita copia confeſſoris idonei ſumens Euchariſtiam peccet mortaliter.q.80.art.4.pag.386
An ſacrilegium indignè communicantium ſit grauius peccatum omnibus peccatis quæ ſunt contra puras creaturas.art.5.pag.387
An occultis peccatoribus petentibus deneganda ſit communio. art.6.pag.388
Iudicium diſcretionis requiſitæ ad communionem in pueris debet à parentibus,& confeſſore fieri.art.9.ad vlt.pag.391
An expediat quotidie celebrare.art.10.pag.391
Qualiter intelligitur quòd fruſtra eſſet votum niſi impleretur quando opportunitas adeſſet.art.11.pag.392
An communio non ſolùm eccleſiæ ſed Chriſti præcepto ſit neceſſaria.Ibidem.
An communio popularis ſub vtraque ſpecie ſit licita.art.12.pag.393
An communio ſub vtraque ſpecie ſit in præcepto.Ibidem.
An communio ſub vtraque ſpecie ſit neceſſaria omnibus comprehendendo etiam infantes.Ibidem.
An dicta communio ſit neceſſaria omnibus adultis.
Item an ſit neceſſaria omnibus ſacerdotibus.
Item an ſit neceſſaria omnibus conficientibus.Ibidem.
An vtilius ſit ſumere Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie quàm ſub ſpecie panis tantum.Ibidem.
Sacramenta nouæ legis poſſunt conſiderari vt cauſæ, & vt ſigna. Ibidem.
An expediat eccleſiæ Chriſti quòd populus communicet ſub vtraque ſpecie.Ibidem.
REpulſio cuiuſdam Scoti chimeræ:negantis quod corpus Chriſti ſub ſacramento annihilatum fuiſſet ſi in propria ſpecie annihilatum fuiſſet:concedentis autem quòd in triduo corpus Chriſti ſub ſacramento fuiſſet mortuum:quia in propria ſpecie fuit mortuum.q.81.art.4.pag.396.vide ſuperius.q.76.arti.2.
AN plures ſacerdotes eandem hoſtiam conſecrare poſsint.
Item an noui ſacerdotes concelebrent epiſcopo, dicendo ſimul cum ipſo conſecrationis verba.
Item an conſecratus epiſcopus debeat pontifici celebranti concelebrare.q.82.art.2.pag.397
An miſſa mali ſacerdotis ſit tanti meriti quanti eſt miſſa boni. arti.6. pagina.398
In concilio Conſtantien. conceſſum eſt omnibus Chriſti fidelibus communicare cum excommunicatis, niſi in 2.caſibus. articulo.9. pagina.399
An ſacerdoti liceat totaliter à celebratione abſtinere.
Item an peccatum huiuſmodi omiſsionis ſit peccatum mortale. arti 10.pag.399
DE virtute altaris eccleſiæ,& aliorum inanimatorum conſecratorum.q.83.ar.3.pag.400
AN ſacramentum pœnitentię habeat materiam ex qua conſtituatur.q.84.art.1.&.2.ad Sco.pag.404
An res ſacramenti pœnitentię ſit interior pœnitentia an ornatus aliquis.Ibidem.
An totum ſacramentum pœnitentię (cõpoſitum ſcilicet ex materia & forma) cauſet remiſsionem peccatorum ratione vtriuſque partis.Ibidem.
Licet forma abſolutionis conſiſtat in his duobus verbis, ſcilicet abſoluo te:ſi quis tamen aliis verbis vteretur (puta remitto tibi peccata) ſacramentum eſſet perfectum.art.3.pag.404
An pœnitentia ſit de iure naturali quo ad dolorem,& doloris remedium,& aliquod ſignum doloris.art.7.pag.405
Diſplicere poteſt ſumi contrariè, & negatiuè. articulo.8.& 9. pagina.406
AN pœnitentia virtus ſit verè,& propriè vna ſpecialis virtus diſtincta à cęteris virtutibus.q.85.art.2.pag.407
An actus pœnitentię timeatur ſub commutatiua iuſtitia. Item an ſiſtat in commutatiua iuſtitia.Item an reddat ęquale ſimpliciter vel ſecundum acceptationem dei tantùm.articu.3.ad Sco.& Durand. pag.407
An pœnitentia ſit virtus acquiſita.art.6.ad Sco.& Duran.pag.408
AN offenſa directè opponatur gratię.q.86.art.2.pag.409
An ad omnem remiſsionem peccatorum actualium requiratur actualiter immutatio voluntatis.eo.ar.ad primum,pag.409
Quomodo intelligatur quòd remiſſo peccato mortali remaneat inordinata conuerſio ad commutabile bonum.articulo.4. ad primum.pag.410
An remiſsio culpę ſit effectus pœnitentię vt eſt actus virtuoſus.arti. 6.pag.410
AN ad remiſsionem peccati mortalis requiratur vt homo actualiter ſingula mortalia deteſtetur.q.87.art.1.pag.411
An virtualis diſplicentia ſufficiat ad remiſsionem peccati mortalis.Ibidem.
An veniale peccatum opponatur feruori charitatis. Ad Duran.eo. artic.ad tertium.pag.411
Quis ſit ille feruor charitatis in hac vita, qui non compatitur ſecum veniale.Ibidem.
An quandocunque gratia infunditur, peccata venialia remittantur. artic.2.pag.411
An aliqua culpa,à deo remittatur ſine gratia.artic.4.pag.411
AN ſecundo peccans, ex hoc ipſo grauius peccet quàm prius peccauerit.q.88.art.1.ad primum.pag.412
Ingratitudo quantificatur ex beneficio.art.5.pag.413
DE irregularitate homicidij ex defenſione commiſsi.q.89. artic.3. pagina.414
AN contritio,confeſsio, & ſatisfactio ſint partes ſacramenti pœnitentię.q.1.ad Sco.& Duran.pag.411
An contritio ſecundum eſſentiam ſit pars ſacramenti.artic.2.ad Sco.& Duran.pag.416
Satisfactio ſacramentalis ex hoc ipſo quòd eſt pars ſacramenti auget gratiam.eo.art.ad 2.pag.416
An ſacramentum pœnitentię ſine ſatisfactione ſit verum ſacramentum.Ibidem ad Duran.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TERTIA PARS SACRAE THEOLOGIAE S. THOMAE AQVINATIS, DOCTORIS ANGELICI,

ACVTISSIMIS COMMENTARIIS,

ANNOTATIONIBVS, ET QVAESTIONIBVS

à Reuerendißimo in Christo Patre D. D. Thoma de Vio Caietano, ordinis Prædicatorum, S. R. E. Tit. S. Xisti Presbytero Cardinali dignißimo, artium ac sacræ Theologiæ Doctore celeberrimo illustrata.

VIa Saluatoris mei &c. ¶Debitum diuo Tho. famulatum persoluere cupiens, expeditis commentationibus trium librorum suæ summæ, ad vltimum me confero, expositurus textum multarum quæstionum secundum modum in commentariis primi libri inchoatum (vt petentibus hoc, morem geram) ac dicturus quod rationis fideique lumini consonū apparebit, firmando semper ratione aut autoritate omnem sententiam, vt nullus meę autoritati reseruetur locus. Diuiditur igitur præsens liber (vt in illius apparet principio) in partes tres principales: quarum prima de domino nostro Iesu Christo vsque ad q. sexagesimam protenditur: secunda verò de sacramē: tis inde inchoās, imperfecta relicta est ob immaturā doctoris mortem: tertia autē de immortali vita resurgentiū, omnino deficit. Nos autem si eius ope Deus dederit, quasdam adiungemus quæstiones circa vitia ad animarum salutē, quæ opportunæ apparebūt, ne repetete aliorum dicta contingat. Prima autē pars de Iesu Christo, in sex partes distinguitur: prima de vnione filij Dei & humanæ naturæ vsque ad quintamdecimam q. inclusiue: secunda de his quę consequuntur vnionē, à sextadecima vsq; ad vigesimam sextam: tertia de ingressu Saluatoris in mundū, à 27. vsq; ad 39. quarta de progressu Saluatoris in hoc mūdo, à quadragesima vsque ad 45. quinta de exitu Saluatoris ex hoc mundo, à 46. vsque ad 52. sexta demū de exaltatione Saluatoris post hāc vitam, à quinquagesimatertia vsque ad 59. tractat. Secunda deinde principalis pars de sacramentis in octo distinguitur partes: quarum prima de sacramē: tis in communi, reliquæ septem de singulis septē sacramentis figillatim tractant.

a ¶ Super Quæstionis primæ Articulum primum.

Annot. IN titulo primi articuli primæ quæstionis nota duos terminos: scilicet ly Incarnari, & ly Conueniens. Nam ly incarnari plus significat quàm exprimat. Explicat siquidem nihil aliud quàm carnem assumere vel carnem fieri. significat autem hominem fieri etiam secundum carnem: ita quòd caro vt infimus terminus quicquid nobilius est, in homine, concludit: & vt sic denominat naturam humanam integram: nam si Deus vsqueadeò semetipsum exinaniuit vt conueniencer caro fieret humana, multò magis conueniens est, quòd fit factus homo secundum animam & humanitatem integram. Meritò autem Theologi hanc diuinam exinanitionem vocabulo Incarnationis significant: quia Ioannes Euangelista propter dictam rationem eodem docuit vocabulo, dicens, Et Verbū caro factum est. Ly Conueniens cùm se habeat ad possibile, vt minus commune ad magis cōmune, claudit in se possibile, & addit super illud: omne siquidem conueniens est possibile, sed non ecōtra, vt patet de monstris: est enim monstrum possibile, sed non est conueniens. cū conclusum igitur fuerit q. Deū incarnari est conueniens, monstratū erit simul, quòd est possibile. Rursus si pertexeris q. ly conueniens absq; quacunque determinatione in hoc titulo ponitur (dum nō apponitur aliqua limitatio, puta ad hoc vel illud, secūdum hanc vel illam rationem, aut aliquid huiusmodi) videbis q. quæstio præsens de conueniētia Incarnationis non ad hunc vel illum finem aut effectum, sed absolutē est: & propterea ex propriis Dei & Incarnationis absolutē decidenda est quæstio ista. Cuius sensus est, an Deum fieri hominem, etiam secundum carnē fuerit conueniens.

3.di.1.q. 1.art.2. Et 1.cōtra cap. 40.43. 53.54. & 55. Etopus. 2.cap.5. & 6. & opus 3.c. 207. & 208.

¶In eodem titulo primi articuli dubium occurrit: quia Autor videtur incepisse saltando: nam ante istum articulum debebat inquiri, an Deum incarnari sit possibile. Tum quia ista quæstio non debet indiscussa relinqui, sed in proptio loco tractari: constat autem possibile esse naturaliter prius, quàm conueniēs, cùm sit communius: & innata sit nobis via ex cōmunioribus procedēdi, vt dicitur in primo Phy. Tum quia Autor ipse non solus in principio tertij Sen. inchoat à possibilitate: cur ergo non inde incepit in hoc opere?

¶Ad hoc dicitur, quòd quia nulla scientia probat suum subiectum, sed supponit illud: vt patet in primo Po. & huius libri subiectum proprium est Iesus Christus, hoc est Deus incarnatus: ideo ars ipsa exegit, vt nō quæreretur hic, an possibile sit Deum incarnari: hoc enim esset, librum istum nō præsupponere Deum

PROOEMIVM.

QVIA Saluator noster dominus Iesus Christus, teste Angelo, populū suū saluum faciēs à peccatis eorū, viam virturis nobis in seipso demonstrauit, per quam ad beatitudinem immortalis vitæ resurgendo peruenire posimus: necesse est, vt ad cōsummationem totius Theologici negotij, post considerationem vltimi finis humanæ vitæ, & virtutum ac vitiorum, de ipso omnium Saluatore ac beneficiis eius humano generi præstitis, nostra consideratio subsequatur.

¶Circa quam primò considerādum occurrit de ipso Saluatore. Secundò, de sacramentis eius, quibus salutem consequimur. Tertiò, de fine immortalis vitæ, ad quam per ipsum resurgendo peruenimus.

¶Circa primum duplex consideratio occurrit. Prima est de ipso Incarnationis mysterio, secundum quod Deus pro nostra salute factus est homo. Secunda de his, quæ per ipsum Saluatorem nostrū, id est Deum incarnatum sunt acta & passa.

QVAESTIO PRIMA DE *conuenientia Incarnationis, in sex articulos diuisa.*

CIRCA primum tria considerāda occurrūt. Primò, quidem de conuenientia incarnationis Christi. Secundò, de modo vnionis Verbi incarnati. Tertiò, de his, quæ consequuntur ad hanc vnionem.

¶Circa primum quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm conueniens fuerit Deum incarnari.

¶Secundò, vtrùm fuerit necessarium ad reparationem generis humani.

¶Tertiò, vtrùm, si non fuisset peccatum, seu homo peccator, Deus incarnatus fuisset.

¶Quartò, vtrùm principalius sit incarnatus ad tollēdum originale peccatum, quàm actuale.

¶Quintò, vtrùm conueniens fuerit Deum incarnari à principio mundi.

¶Sextò, vtrùm eius incarnatio differri debuerit vsque in finem mundi.

ARTICVLVS I.

a ¶Vtrùm conueniens fuerit Deum incarnari.

AD PRIMVM Sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens, Deum incarnari. Cùm enim Deus ab æterno sit ipsa essentia bonitatis, sic optimum est ipsum esse sicut ab æterno fuit. Sed Deus ab æterno fuit absque omni carne. Ergo conuenientissimum est, ipsum nō esse carni vnitum. Non ergo fuit conueniens, Deum incarnari.

¶Præterea, Quæ sunt in infinitum distantia, inconuenienter iunguntur: sicut inconueniens iunctura esset, si quis pingeret imaginem, in qua humano capiti ceruix iungeretur equina. Sed Deus & caro in infinitum distant, cū Deus sit simplicissimus, caro autem maximè composita, & præcipuè humana. Ergo inconueniens fuit, quòd Deus carni vniretur humanæ.

¶Præterea, Sic distat corpus à summo Spiritu, sicut malitia à summa bonitate. Sed omnino inconueniens esset, quòd Deus, qui est summa bonitas, malitiam assumeret. Ergo non fuit conueniens, quòd summus Spiritus increatus corpus assumeret.

¶Præterea, Inconueniens est, vt qui excedit magna, contineatur in minimo: & cui imminet cura magnorum, ad parua se transferat. Sed Deum, qui totius mundi curam gerit, tota rerum vniuersitas capere non sufficit. Ergo videtur inconueniens, quòd intra corpusculum vagientis infantiæ lateat, cui parum putatur vniuersitas: & tandiu à sedibus suis abfit ille Regnator, atque ad vnū corpusculū totius mundi cura transferatur, vt Volusianus scribit ad Augustinū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

incarnatum. Nec tamen omnino indiscussa dubitatio hæc, relicta est: sed tractando conuenientiam Incarnationis ex naturis extremorum, scilicet Dei, & humanæ naturæ: vt in hac litera fuit excludi tur impossibilitas Incarnationis, & manifestatur simul, vt dictum est, conuenientia eiusdem: ita quòd sub titulo conuenientiæ satisfactio est & materiæ de possibilitate Incarnationis et arte procedendi. Quòd autem in tertio fen. Autor inchoauerit à possibilitate, non obstat propositio: quia in illo opere non erat ipse ordinator doctrinæ, sed commentator, quæstiones emergentes mouebat: hic autē ipse Autor est ordinis doctrinæ: & ideo artificiosè procedens supponit Deum incarnatum, & quærit de illius conuenientia.

Comment. b ¶In corpore eiusdem primi articuli vnica est cōclusio respōsiua quæsito. Conueniēs fuit Deū incarnari. Probatur, Vnicuiq; rei conueniēs est quicquid eō petit illi secundum rationē suæ naturæ: ergo Deo cōueniēs est quicquid pertinet ad rationē boni: ergo Deo conueniēs est summo modo se cōmunicare creaturæ: ergo conueniens fuit Deū incarnari. Antecedens manifestatur ex hoc q̄ rationicinari cōuenit homini, quia secundū rationē suæ rationalis naturæ cōpetit. Prima vero consequentia probatur: quia ipsa natura Dei est essentia, bonitatis: vt Dion. dicit. Secunda autem consequentia probatur: quia ad rationē summi boni spectat summo modo se communicare creaturæ. Quod probatur: quia ad rationē boni spectat se communicare alijs. Tertia deniq; consequentia probatur: quia hoc, quod est summum bonum, seu Deum summo modo se communicare creaturę, maxime fit per hoc, quòd naturam creatam sic sibi coniungit, vt ex Verbo, anima, & carne vna fiat persona: vt Aug. dicit. Hic est planus processus litteræ.

Annot. ¶In antecedente huius processus hoc solùm notandum occurrit, quod propter sui claritatē in litera manifestatur in vna sola natura, quum potuisset insuctiuè manifestari in omnibus: sat enim fuit inchoasse inductionē in re tā manifesta.

Annot. ¶In primo consequente, scilicet, Deo conueniens est quicquid pertinet ad rationem boni, memento distinguere quòd aliud est loqui de ratione boni, & aliud de ratione talis boni: puta angelici, cælestis humani, leonini & aliorum specialium bonorum. Multa namque sunt, quæ spectant ad rationem talis boni, quę non spectant ad rationem boni absolutè: alia tamen sunt quæ spectant ad rationem boni absolutè: quia quicquid ad bonitatem cæli, rationicinari ad bonitatem hominis, mouere ad bonitatem cæli, & sic de aliis propriis bonis creaturarum spectantibus: & tamen nihil horum spectat ad rationem boni simpliciter, & propterea nihil horum conuenit Deo: sed quicquid pertinet ad rationem boni non limitati ad hanc vel illam naturam creatam, sed absolutè consideratī, totum conueniens est attribuere Deo: quia natura Dei est ipsa bonitas.

¶*Num communicare se aliis, spectet ad rationem boni.*

Quæstio. ¶Circa secundæ consequentiæ, scilicet, ergo Deo conueniens est summo modo se communicare creaturæ, probationem, scilicet quia ad rationem boni pertinet, vt se alijs communicet, &c. dubium primo occurrit: quia communicare se alijs, nullam perfectionem importat: alioquin Deo ab æterno dum se non communicauit alijs, defuisset aliqua perfectio: quod est impossibile: quod autem nullam perfectionem importat, non spectat ad rationem boni, cui nihil præter aut extra boni latitudinem conuenire fas est: non recte igitur assumitur, quòd communicare se alijs pertinet ad rationem boni.

¶Circa eiusdem sequelæ probationem eandem dubium secundò occurrit: quia ineffica x inuenitur, quoniam transitur ex naturali conditione boni ad voluntariam boni conditionem. Quod non licere patet ex eo quòd voluntaria liberè à bono procedunt: non enim inferuntur ex naturalibus, vtpote necessarijs & alterius ordinis: non ergo ex quocunq; Dei naturali conditione potest efficaciter inferri aliquod opus ipsius liberum: vt patet. Manifestatur autem, hunc errorem in hoc passu intercurrere: quia ex spectantibus ad rationem boni infertur summum bonum, ac per hoc Deum communicare seipsum creaturæ. Constat enim quòd pertinentia ad rationem boni conueniunt ipsi bono & Deo naturaliter: & quòd communicare seipsum cōuenit Deo summo bono liberè: non recte igitur processum est in litera.

¶Ad primum dubium dicitur, quòd licet posset distingui communicare se alijs, secundum quòd importat actionē, quæ est perfectio agentis in actu (quæ in Deo est sua substantia) & secundum quòd importat illationem effectus ad extra: vt in primo libro patuit: quia tamen non oportet in proposito ad hæc recurrere, scito quòd fallum simpliciter est quòd communicare se alijs non importat perfectionem, & probatio eius non valet, ex eo, quòd non ponit perfectionem in communicante, inferens ergo non importat perfectionem: stat enim quòd importet perfectionem, & non in communicante, sed in illis, quibus communicatur. Et vere sic est: nam bonum communicare seipsum alijs, dato quòd nullam addat perfectionem bono communicanti seipsum, necessariò tamen perfectionem ponit in illis alijs, quibus seipsum communicat: & ad naturam boni spectat communicare seipsum alijs, non vt ipsum communicans fit melius, sed vt alia bonificentur per ipsum: & propterea ratio literæ verum assumit, & optimè procedit ad intentum.

¶Ad secundū dubium dicitur, q̄ cum bonum sit vnū transcendentiū & comprehendat sub se non solùm bonū secundū esse naturæ, sed etiā bonam voluntatem, ac per hoc abstrahat ab vtroq; essendi & causandi modo, scilicet per modū naturæ vel voluntatis: consequens est q̄ id, quod pertinere dicitur ad rationem boni, non minus enim absque sui mutatione termmare potest. In primo autē modo significatur ecōtra, quantum est ex modo dicendi, non quo ad rē dictam. Melius est ergo vti secundo modo loquendi: & dicere, Deus vniuit creaturam sibi.

d ¶In respōsione ad secundum eiusdē ar. no ta, in litera haberi negatiuā, scilicet vniri Deo in persona, non fuit cōueniens carni humanæ secūdum conditionem suæ naturæ, & non habetur affirmatiua inconuenientis. Et meritò: q̄ verè negatur de quacūque creatura cōuenientia, & quæcunq; natura lis potētia ad vnionem personalem cum Deo: talis tamen affirmatur repugnantia aut inconuenientia ad huiusmodi vnionē, quoniam neutrā partem sibi creatura vendicat. Creatura enim secundum naturæ suæ conditionē nō habet vnde sibi vendicet conuenientiā ad talem vnionē, nec habet vnde sibi vendicet inconuenientiam ad eādem, sed totus ordo creaturæ ad huiusmodi vnionem, ad excellentiam bonitatis & potestatis diuinæ spectat, sola logica & obedientiæ potentia in creatura saltatur.

a ¶*Super Quæstionis primæ Articulum secundum.*

Annot. IN titulo articuli secundi nota quòd in hoc articulo non quæritur absolutè, an Deum incarnari fuerit necessarium, vt in primo Artic. fuit quæstio de Incarnationis cōuenientia absolutè, sed quæritur hic de necessario ad certum finē, scilicet reparationem humanam: supponitur enim hic genus humanum lapsum perdidisse salutē suam, & quæritur an ad reparationem ipsius necessarium fuerit Deum incarnari. Et scito, q̄ quæstio ista tractatur à Magistro sententiarum in tertio sent. di. 20. re. spectu tamen passionis Christi.

b ¶In corpore articuli quatuor sunt: primo ponitur distinctio bimembris de necessario ad aliquem finē: secūdo iuxta primū membrū ponitur secunda cōclusio affirmatiua: & probatur simul cū prima autoritate Augustini: quarto probatur sola secunda cōclusio tripliciter: primo de veritate ad promotionem ad bonum quintuplex, scilicet fidei, spei, charitatis, operis recti, & diuini consortij secundo de vtilitate remotiua mali etiā quintuplicis, scruitutis diabolicæ, delectionis propriæ, præsumptionis, superbiæ, seruitutis peccati: tertio q̄ sunt plurimæ aliæ incōprehensibiles homini vtilitates. Et contextus litteræ clarus est valde.

¶*Num purus homo potuerit adæquando culpam commissam satisfacere.*

c ¶In respōsione ad secundum eiusdem secūdi articuli, dubia multa occurrunt circa multa ibi dicta. Dicuntur siquidem ibi quatuor. Primò, quòd purus homo nō potuit sufficiēter adæquando culpam commissam satisfacere pro peccato. Secundò, quod vna huius ratio est: quia peccatum contra Deum commissum habet quandam infinitatem ex offensa diuinę majestatis. Tertiò, q̄ satisfactio Christi est perfecta secūdum adæquationem ad culpam commissam. Quar ò, q̄ omnis puri hominis satisfactio efficaciā habet à satisfactiōe Christi. Et horū singula suas habēt obiectiones.

¶Cōtra primum siquidem arguit Scotus in quarto senten. distinct. 15. quæstio. prima. Satisfactio est redditio æquialentis pro æquialentis: sed quātum magnum fuit auersio à Deo per peccatum, tantum bonum est cōuersio ad Deū per charitatē: ergo purus homo potuit æquialēs reddere. Præterea, quantum bonum natum fuit inesse actui meo, tantum bonum & nō plus abstulit peccatum meū, & tantum bonum potuit inesse actui secundo: ergo per illum actū omnino æquialēs redditur. Tertiò, Deus de potētia absoluta potuisset dare peccatori post attritionē tāquam dispositionē & meritū de cōgruo gratiam, per quam motus eius haberet contritio: & sic per satisfactionē æquialentem deleuisset peccatū qa per illū actum redderetur Deo æquialēs illi bono, quod abstulit peccatū. Affert quoq; Capreol[9] in lib. 11. di. 4. argumētū Aureoli: sed in idem redit cu dictis.

Quæstio.

¶*Nū infinitas offensæ causat impossibilitatem satisfaciendi in puro homine.*

¶Cōtra secūdum dictū, *Quæstio.* scilicet q̄ infinitas offensæ causat impossibilitatē satisfaciēdi puro homini, arguit Sco. ibidē. Si infinitas in peccato, ghiberet satisfactionē possibilē, etiam prohiberet eā positā in passione Christi: quia passio Christi etiam accepta secundū totā rationē meriti in ea fuit bonū finitū: qa nō erat bonū increatū: nec per cōsequēs acceptat à Deo infinitè ex parte obie-

sed per hoc, quòd nouo modo se creaturæ vniuit, vel potius eam sibi. Est autem conueniens vt creatura, quæ secundum rationē sui mutabilis est, non semper eodem modo se habeat. Et ideo sicut creatura incepit esse, cùm prius non esset, ita conuenienter, cùm prius non esset vnita Deo in persona, postmodum ei fuit vnita.

¶Ad secūdum dicendum, quòd vniri Deo in vnitate personæ, non fuit conueniens carni humanæ secundum conditionem suæ naturæ, quia hoc erat supra dignitatem ipsius, conueniens tamen fuit Deo secundum infinitam excellentiam bonitatis eius, vt sibi eam vniret pro salute humana.

¶Ad tertium dicēdum, quòd quælibet alia conditio, secundum quam creatura quæcūque differt à creatore, à Dei sapientia est instituta, & ad Dei bonitatem ordinata: Deus enim propter suam bonitatē, cùm sit increatus, immobilis & incorporeus, produxit creaturas mobiles & corporeas. Et similiter malum pœnæ à Dei iustitia est introductum propter gloriam Dei: malū verò culpæ committitur per recessum ab arte diuinę sapientiæ, & ab ordine diuinæ bonitatis: & ideo Deo conueniens esse potuit assumere naturam creatam, mutabilem, corpoream & pœnalitati subiectā: nō autem fuit ei conueniens assumere malum culpæ.

¶Ad quartum dicendum, quòd, sicut Aug. respondet in epistola ad Volusianum, non habet hoc Christiana doctrina, quòd ita fit Deus infusus carni humanæ, vt curam gubernandæ vniuersitatis vel deseruerit, vel amiserit, vel ad illud corpusculū quasi contractā transtulerit: hominū enim est iste sensus, nihil nisi corpora valētiū cogitare. Deus autem nō mole, sed virtute magn⁹ est: vnde magnitudo virtutis eius, nullas in angusto sentit angustias. Nō est incredibile, si verbū hominis transiens, simul auditur à multis & à singulis totum, quòd verbum Dei permanens, simul vbiq; sit totum. Vnde nullum inconueniens sequitur Deo incarnato.

ARTICVLVS II.

a Vtrùm necessarium fuerit ad reparationem generis humani verbum Dei incarnari.

3. di. 4. q. 3. art. 2. ad 3. Et 4. di. 20. arti. 2. ad 3. Et dist. 43. art. 2. q. 2. 2. Et 4. cō. ca. 55 2. Et Psal. 45, co. 6. Comment.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit necessarium ad reparationē humani generis verbū Dei incarnari. Verbo enim Dei, cùm sit Deus perfectus (vt in primo habitū est) nihil virtutis per carnem assumptam accreuit. Si ergo verbum Dei incarnatum humanam naturam reparauit, etiam absq; carnis assumptione eam potuit reparare.

¶Præterea, ad reparationē humanæ naturę, quę per peccatū collapsa erat, nihil aliud requiri videbatur, quàm q̄ homo satisfaceret pro peccato. Sed homo, vt videtur, satisfacere potuit pro peccato: nō enim Deus ab homine plus requirere debet, quàm possit: & cùm pronior sit ad miserendum, quàm ad puniendum, sicut homini imputat ad pœnam actum peccati, ita imputare debet ad meritum actū contrarium. Non ergo fuit necessariū ad reparationē humanę naturæ, verbum Dei incarnari.

¶Præterea, Ad salutem hominis præcipuè pertinet, vt Deum reuereatur: vnde dicitur Malachiæ 1. Si ego pater, vbi honor meus? si dominus, vbi timor meus? Sed ex hoc ipso homines Deū magis reuerētur, q̄ eum consi derant super omnia eleuatū, & ab hominū sensib⁹ remotū: vnde in Psal. dicitur, Excelsus super omnes gētes dominus, & super cæ los gloria eius, & postea subdit, Quis sicut dominus Deus noster? Quod ad reuerentiā pertinet. Ergo videtur nō conuenire humanæ saluti, quòd Deus nobis similis fieret per carnis assumptionem.

¶SED CONTRA, Illud, per quod humanū genus liberatur à perditiōe, est necessariū ad humanam salutē. Sed mysteriū diuinæ Incarnationis est huiusmodi: secundum illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mūdum, vt filium suū vnigenitū daret, vt omnis, qui credit in ipsum, nō pereat, sed habeat vitam æternam. Ergo necessarium fuit ad humanam salutem, Deum incarnari.

CONCLVSIO.

¶Potuit Deus ex infinitate suæ diuinæ potentiæ, alio quàm opere incarnationis humanū genus reparare: sed vt homo facilius et melius suā cōsequeretur salutē, hoc necessarium fuit, vt Verbum eius caro fieret.

b ¶RESPONDEO dicendum, q̄ ad finem aliquē dicitur aliquid esse necessariū dupliciter. Vno modo, sine quo aliquid esse non potest: sicut cibus est necessarius ad conseruationem humanæ vitæ. Alio modo, per quod melius & conuenientius peruenitur ad finē: sicut equus necessarius est ad iter. Primo modo, Deū incarnari nō fuit necessarium ad reparationem humanæ naturæ. Deus enim per suā omnipotētem virtutem poterat humanā naturā multis alijs modis reparare. Secūdo autē modo necessariū fuit Deum incarnari ad humanæ naturæ reparationē. Vnde Augustinus dicit 13. de Trin. c. 10. Verum etiam ostendamus non alium modum posibilem Deo defuisse (cuius potestari omnia æqualiter subiacent) sed fuit aptū & congruentius, quòd humanum genus liberaret sapientia, per quam homo deceptus fuerat, quàm vt demonstraretur nobis quantū dilige ret nos Deus: quid verò huius rei isto indicio manifestius, quàm q̄ Dei filius naturæ nostræ dignatus est inire cōsortium? Tertiò, quantū ad charitatem: quæ maximè per hoc excitat. Vnde Aug. dicit in lib. de Catechizandis rudibus: Quę maior est causa aduētus Dñi, nisi vt ostenderet Deus dilectionē suā in nobis? Et postea subdit: Si amare pigebat, saltē reamare nō pigeat. Quartò quantū ad rectā operationem: in qua nobis exēplū se præbuit. Vnde Aug. dicit in quodam sermone de Nati. Dñi, Homo sequendus nō erat, qui videri poterat: Deus sequēdus erat, qui videri nō poterat. Vt ergo exhiberet homini, & q̄ videretur ab homine, & quē homo sequeretur: Deus factꝰ est hō.

Quintò, ad plenā participationē diuinitatis: quæ vera est hominis beatitudo & finis humanæ vitæ: & hoc collatum est nobis per Christi humanitatem. Dicit enim Aug. in quodam sermone Nat. Domini, Factus est Deus homo, vt homo fieret Deꝰ. Simi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiquia non fuit Deus beatus amando illam passionem, sicut est beatus amãdo essentiam suam. Arguitur etiam, quia infinitas offensæ non est infinitas simpliciter, sed secundum quid: ergo non satisfacientem infinitum simpliciter, vt est filius Dei, sed infinitum secundum quid exigit, quilibet autẽ homo amans Deum ex gratia seu charitate, est sic operans infinitum secundum quid: vt patet. Non ergo ex infinitate offensæ Dei inferri potest efficaciter infinita efficacia satisfacientis, &c. sit suppositũ diuinum, ac per hoc infinitũ simpliciter, quod tamen in littera sic.

Quæstio. ¶ *Num quæuis satisfactio sit infinita.*

¶Contra tertium, scilicet quòd satisfactio Christi est condigna secũdum æqualitatem ad culpam commissam, oe currit Durandus in 10. senten. di. 20. q. 1. Christus inquantum homo vel ratione humanæ naturæ non potuit reddere æquiualens beneficiis omnibus ab ipso receptis: ergo nõ potuit reddere æquiualẽs pro peccatis humanæ naturæ, nec ipsiusmet si peccasset. Assit patet: quia Deo & parentibus non potest reddi æquiualẽs: vt dicitur 8. Ethic. Consequentia est nota: tum quia redditio æquiualentis oportet quòd fit de nõ aliàs debito illi, cui redditur: tum quia, si actus Christi non sufficit ad adæquandũ beneficia, cõstat q̃ nihil superest sibi, quo possit alioriũ culpas adæquare. Et quia Dñs in verbis istis insinuat se loqui de Christo secundũ quòd homo, quasi abstrahendo à supposito diuino, patet oppositũ esse de mente eius, dum in quarto sentent. dist. 15 quæst. 1 tam tertium, quàm quartum hîc dictum impugnans dicit. Quidam dicunt, quòd licet homo ex se non possit satisfacere reddendo æquiualens: potest tamen ex hoc, quòd sibi communicetur meritum passionis Christi: quod fuit aliquo modo infinitũ: sed primum, scilicet quòd nullus possit reddere æquiualens simpliciter, videtur melius dictum: cuia nec ipse Christus, secundum quòd homo, potuit Deo reddere æquiualens beneficiis acceptis. cùm ergo quicquid erat in Christo secundum humanam naturam esset totum obligatum Deo, & ei debitum, non potuit esse satisfactio de condigno pro quocunque peccato, considerando naturam operis vel reflectẽ solùm secundum gratuitam acceptationem Dei. Hæc ille. Vbi patet ex hoc ipso, quòd impugnat positionem dicentem, quòd satisfactio Christi est infinita, quòd non loquitur de Christo secundum quòd homo, abstrahendo à supposito duplex (quoniam posito illa tenet infinitatem esse in opere Christi, humano quidem, sed ratione suppositi, cuius est operatiuũ loquitur de Christi satisfactione, quam mediante natura assumpta effecit, tam gratias agẽdo, quàm adæquando peccata.

¶ *Num quæuis satisfactio efficaciam habeat à satisfactione Christi.*

Quæstio. ¶Contra quartum dictum, scilicet quòd omnia alia satisfactio efficax est ex satisfactione Christi, occurrit ipsemet Autor in quarto senten. dist. 15. quæst. 1. art. 2. ad primum, dicens: Alii dicunt, quòd etiam quantum ad auertionem, pro peccato satisfieri potest, virtutem meriti Christi, quod quodammodo infinitũ fuit. Et in hoc idem redit quod prius dictum est, scilicet quòd non potest satisfacere secundum æqualitatem, sed secundum acceptationem diuinam: quia per fidem Mediatoris gratia data est creaturæ sine tamen alio modo gratiam dare, sufficeret satisfactio per modum prædictum. Vbi patet quòd Autor idem dat in dictum de satisfactione mea, fiue habeam gratiam per fidem Iesu Christi, siue aliunde haberem gratiam, ac per hoc non hîc ex satisfactione Christi satisfacio simpliciter, sed solùm secundum acceptationem, cuius oppositum hîc docere videtur. Et similiter non fit ex satisfactione Christi efficacia cuius oppositum expresse hîc docet.

¶ Ad horum euidentiam aduertendum est, quòd quæstio de satisfactione pro peccato tria habet in hoc opere loca. primus est hîc, vbi de necessitate Incarnationis pro reparando humano genere tractatur. secundus est inferius, vbi de necessitate passionis Christi tractatur. Tertius est in tractatu de sacramento pœnitentiæ, vbi de tertia illius parte, quæ satisfactio est, tractandum est. Et in hoc vltimo loco de satisfactione pro peccato actuali directè tractandum est: in primis autem duobus communius tractatur: quia de satisfactione etiam pro peccato originali tractatur. Vnde in præsenti litera duas rationes Autor attulit, ad ostendendum, quòd purus homo satisfacere non potuit pro peccato. quarum prima directè respicit peccatum originale, secunda autem communiter de peccato sub quo tam originale, quàm actuale, quod est simpliciter peccatum (quod constat solùm esse mortale) comprehendit. loquitur. hinc fit, vt onus hoc in loco acceperim differendi de satisfactoris sufficientia. non enim rationem secundam literæ & conclusionem illius pertransiui. potui sine huiusmodi discussione. Et nisi obiectiones aegurntium exigerent, conclusionem, vt ex illa secunda, quæ impugnatur, ratione tantum tractarem; nec immiserem

vinculum de debito gratuitiuis vinculo satisfaciendi, sicut nec autor hîc miscet: sed referuarem hæc tractatui de pœnitentia. Vnde, vt obiectionibus fiat satis, dicetur & de hoc, quantum oportet hîc scire. Et quoniam in primo dubio Autor non videtur intellectus, ideo sensus literæ prædeclarandus est. Putat homo in hac quæstione intelligitur non solùm per exclusionem coniunctionis cum diuino supposito: sed etiam per exclusionem diuinæ misericordiæ gratificantis opus hominis ad hoc, quòd Deo acceptum sit. Probo singula ex litera. Exclusio diuini suppositi patet, quia purus homo distinguitur cõtra Christum Deum & hominẽ. Exclusio diuinæ misericordiæ gratificantis opus ad hoc, quòd sit acceptum patet: quia satisfactio per æqualitatem distinguitur cõtra satisfactionem per gratiam acceptantis. Ex hac enim distinctione iuncta primæ patet, q̃ cùm dicitur, Purus homo satisfacere non potest secundum æqualitatem pro peccato, & similiter quòd Christus satisfacere potest pro peccato secundum æqualitatem: sensus est, quòd seclusa misericordia Dei acceptantis opus alicuius pro satisfactione, loquendo de viribus puri hominis & viribꝰ Dei & hominis, purus homo nõ potest satisfacere: Deus & homo potest satisfacere. Et licet hic sensus sit sufficienter probatus ex litera, & manifestus sit ex hoc, quòd est 3 esse formalis de puro homine, vt satisfactore ipsi Deo pro peccato, & de Deo & homine vt satisfactore Deo pro peccato: amplius etiam manifestatur autoritate Autoris in 4. senten. distin. 15. quæst. 1. articu. 2. ad primum, vbi habet hæc verba: Sicut offensa habuit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis, sic & satisfactio accipit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata, per quam Deo acceptum redditur quod homo reddere potest. Hæc ille. Vbi clare vides quòd diuina misericordia gratificans satisfactionem, è regione ponitur contra id, quòd homo reddere potest, & quod constat per misericordem gratiam satisfactionis vim assequi: & satisfactionem etiam infinitam quodammodo esse. Confirmatúrque idem sensus ex diuino Theologiæ compendio ad fratrem Rainaldum in secunda Parte, in cap. 16. Vnde patet primò, quòd tomnia argumenta inferentia, quòd homo concurrente gratia seu charitate potest satisfacere pro peccato, non sunt contra Autorem intellectum, sed contra ipsum non vere, nec formaliter intellectum. Patet secundò differentia aliorum ab Autore: nam alij doctores charitatem seu gratiam ad satisfactionem concurrentem, ex parte hominis satisfactoris posuerunt: & ideo dixerunt purum hominem posse pro peccato satisfacere. Autor verò gratiam & charitatem ex parte diuinæ misericordiæ gratificantis, ac per hoc acceptantis opus humanum posuit, hominémque purum cum suis viribus, & similiter Deum & hominem cum suis viribus ex parte satisfactionis posuit: & ideo dixit illum non posse, Christum verò posse satisfacere. Et salua illorum reuerentia, duplici citer reprehendibiles sunt: & quia contra positionem Autoris apposuerunt suam vt contrariam, in quo monstratur non penetrasse eos hanc positionem: & quia non formaliter de puro homine, & de Deo homine vt satisfactoribus simpliciter vel secundum acceptationem diuinæ misericordiæ totum sunt, vt Autor fecit: & propterea tanquam claram sententiam non aliter probauit quoniam clarissima verè est formaliter intellecta.

¶ Ad primi ergo dubij obiectionem ex Sco. dicitur quòd antecedens est verum: vt patet ex allegatis verbis Autoris ex quarto sentent. sed consequentia negatur: quia quæstio est de puro homine vt satisfactore per æqualitatem, excludendo diuinam gratificationem acceptantem: consequentia autem infert de homine, non excludendo, sed includendo diuinam misericordiam acceptantem per gratiam, vt patet. Ad secundam dicitur, quòd formaliter loquendo, actus meus vt meus, natus est tollere longe maius bonum potens illi inesse, quàm possit secundò reponere in seipso. quoniam vt meus actus est peccatum mortale tollens charitatem: & vt meus actus nunquam poterit charitate informari: iuxta illud Oseæ 13. Perditio tua ex te, salus autem ex me. Et propterea cùm dicitur, tantum bonum potest inesse actui secundo, negatur, loquendo de actu secundo, vt est hominis, vt distinguitur contra Deum gratificantem: nam loquendo de homine, vt includit actum gratificantem, satisfaceret quidem secundum acceptantis gratiam, & non secundum æqualitatem eius, quod reddit. Ad tertiam dicitur admittendo casum, & subintendendo quòd in tali casu, quia gratia fe teneret ex parte Dei, cui satisfactio neri debet, ideo non esset satisfactio ex parte hominis, sed ex parte Dei acceptantis per suam gratiam, vt dictum est. Et ratio est, quia satisfactio peccatoris sufficiens simpliciter, habet non pro principio, sed pro termino recuperationem diuinæ placationis: quoniam ad hoc constat satisfactionem pro offensa illata alicui ordinari, alioquin non repararetur amicitia per satisfa-

ctionem. Est ergo charitas per satisfactionem acquirenda ab ipso Deo, & non præsupponenda: & si eius præuentionem misericordiam præsupponis, iam non est satisfactio nisi ex misericordia præueniente, vt sit sufficiens satisfactio, huiusmodi autem satisfactio distinguitur contra satisfactionem per æqualitatem, vnde idem est, satisfactori concedere gratiam, qua actus suus fiat satisfactio, & satisfactionẽ illius insufficientem, ex misericordia acceptare. Et est implicatio in adicto, dicere, quòd homo potest satisfacere simpliciter Deo pro commisso peccato, & quòd hoc potest per charitatem ex diuina misericordia facientẽ de attrito contritum: quia ipsum informari charitate ex gratia Dei constituit, non præsupponit satisfactionem: ac per hoc satisfactio talis non est sufficiens, nisi ex acceptatione diuina: quæ distinguitur contra satisfactionem simpliciter.

¶Ad secundi quoque dubij obiecta, ex eadẽ radice patet responsio, quantum ad ea sum literæ: nam infinitas offensæ ex hoc, quòd Deus est offensus, causat impossibilitatem satisfaciendi simpliciter in puro homine (vt dictum est) scilicet vt excludit diuinum suppositum & diuinam misericordiam gratificantem. Quãtum autem ad tem. Quãtum autem ad id, quod obiectio Scoti tangit de infinitate meriti seu satisfactionis Christi, in sequenti dubio explicabitur.

3. dist. 1. q. 1. arti cu. 3. Et 4. dist. 43. arti. 2. q. 1. 2. Et veri. q. 29. ar. 4. ad 3. Et 1. Ti. 1. co. 1. fi.

Ad alteram verò obiectionem directè contra rationem literæ respondetur, quòd infinitas offensæ licet sit infinitas non simpliciter, hoc est in genere entis. sed quædam, hoc est in genere malli est enim offensa Dei malum infinitum, sicut linea infinita esset quantitas infinita. Et huiusmodi infinita si appellentur infinita secundum quid, quia distinguuntur contra ens infinitum simpliciter, quod est solus Deus, conceditur, quòd infinitas offensæ est infinitas secundum quid: & quòd ipsam adæquaret infinitas etiam secundum quid actus charitatis in Deum, si satisfactor aliquis ex propriis viribus posset talem actum exhibere Deo offenso. Sed quoniam non solùm purus homo, sed nec quæcunque pura creatura ad hoc se potest extendere: ideo oportet satisfactorem esse infinitum simpliciter, qui scilicet ex propriis viribus possit actum infinitum secundum quid adæquantem offensam infinitam secundum quid, exhibere Deo. Et ideo optimè & efficaciter in littera ex infinitate offensæ Dei infertur, quòd oportet satisfactorem simpliciter esse non solùm hominem, sed etiam Deum: vt sic ex propriis viribus exhibeat actum infinitæ efficaciæ.

¶ Ad tertium dubium respondetur, quòd actiones Christi humanæ, scilicet amare Deum, voluntatiè pati, & huiusmodi, habent duas conditiones. Altera est, quòd sunt res quædam creatæ: & sic sunt finita entia simpliciter: non enim sunt Deitas. Altera est, quòd sunt res personæ diuinæ, vt propriũ suppositi cuius sunt: & sic sunt infinita entia personaliter: & sunt infinitæ efficaciæ in tali genere, puta meriti seu satisfactionis, ex hoc ipso, quòd sunt opera ipsius Dei, vt propriæ personæ exercentis opera. Et ex hoc patet primò solutio obiectionis Scoti in dubio præcedenti: nam passio Christi licet fuerit bonum finitum essen tialiter, fuit tamen bonum infinitum personaliter: & propterea fuit infinitæ efficaciæ in satisfaciendo: nullum autem cuiuscunque puræ creaturæ meritum est infinitum personaliter. Patet deinde huius tertij dubij veritas: quoniam ex hoc ipso, quòd persona Christi soluit pro peccato, satisfactio ipsa est infinita personaliter, ac per hoc adæquans offensam infinitam ex infinitate maiestatis offensæ. Et sicut adæquat offensas totius mundi contra diuinam maiestatem, ita adæquat beneficia collata toti vniuerso à Deo glorioso: ita quòd actio Christi ex hoc ipso quòd est infinita personaliter, sufficiens est ad adæquandum & excedendum omnia tam naturæ assumptæ, quàm reliquo vniuerso collata beneficia: & similiter ad excedendum offensas totius mundi in Deum: quoniam quantò maior est satisfactor, aut gratiarũ actor, tantò efficacior est. Si ergo in infinitum excedit omnes peccatores & omnes creatas res, consequens est quòd sufficiat pro omnibus, & excedat omnia. Vnde Christus sufficienter gratias egit Deo pro omnibus beneficiis suæ humanitati collatis, & satisfecit pro peccatis totius mundi ex hoc ipso, quòd persona diuina agebat gratias, & satisfaciebat: quia persona diuina excedit in infinitum hæc omnia. Et nihil obstat, quòd persona diuina mediante humana natura hæc operabatur: nam humana opera, supra hominem operabatur, diuiné scilicet: vt inferius clarè patebit, cùm de infinitate operum Christi, & modo operandi eiusdem erit sermo. Et licet ad Deos & parentes non possit reddi æquiualens à creatura, potest tamen reddi æquiualens à diuina persona incarnata. Et rursus licet quantò magis creatura gratias agit Deo, tantò magis Deo obligetur: quia ipsa gratiarum actio nouum est beneficium, quod tunc accrescit creaturæ ex diuina largitate: quia tamen in personam diuinam in se nullum redundat beneficium ex gratiarum actione, sic nec vllum est sibi à principio Incarnationis præstitum beneficium: ideo ipsa ex hoc ipso, quòd humanos actus diuinos pertonaliter exhibet Deo: omnia creata sufficienter adæquat & excedit. Vbi tctiò, quòd quia Verbum caro, ex propriis viribus suæ personæ habet charitatem & gratiam in anima informante carnem assumptam (iuxta illud, Quasi vnigenitꝰ à Patre plenum gratiæ & veritatis) charitas no se tenet in Christo ex parte Dei, vt cui satisfaciẽdum est, licut in cęteris hominibus dicti est cõputari: sed se tenet ex parte personæ satisfacientis, hoc est ipsius Dei, vt satisfactor est. Et propterea non potest de Christi satisfactione dici, quòd est quiualens per acceptationem, & nõ per æqualitatem: sicut de aliorum satisfactionibus dictum est.

¶Ad quartum dubiũ prædeclaranda est veritas rei, & deinde ad verba Autoris descendendum est. Christus dominus secundum veritatem dupliciter causat satisfactionẽ nostram: primò, vt causans charitatem & gratiam in nobis, qua satisfactio nostra acceptatur: secundò, vt satisfactor perfectè pro peccatis totius mũdi. Et ex hoc satisfactio mea habet ex duobus capitibus efficaciam: primò ex charitate in me, qua fit, & est Deo accepta. secundò, ex hoc quòd innititur super satisfactione Christi. Et vtri neutro modo satisfactio mea est sufficies simpliciter, sed secundũ acceptatiõnem, quia charitas se tenet ex parte Dei acceptantis & cõmunicatio satisfactiõis Christi misericorditer mihi fit, nõ transferendo æqualitatẽ simpliciter in meam satisfactionem, sed plus & minus, participantem Christi satisfactionẽ constituendo: ideo non est sensus huius literæ, quòd satisfactio mea habeat efficaciam æqualitatis simpliciter ex satisfactione Christi, vt obiectum est: sed est sensus, quòd habet ex satisfactione Christi efficaciam, sicut imperfecta participatiuè habent à perfectis esse & posse. sicut ignita habent abigne efficaciam. Nec in quarto senten. Autor contrarium dicit: sed dicit hoc quoniam docet, quòd quantum ad hoc, quod est, satisfactionem meam non esse sufficientem simpliciter, sed per acceptationem diuinam, in idem redit, dicere, quòd satisfactio mea est ex charitate & communione passionis Christi. Et hoc verum est: quia ex neutro capite redditur sufficiens simpliciter. Considerauit quoq; ibidem Autor satisfactionẽ meam, vt est ex merito Christi per communionem gratiæ & charitatis: & ideo dixit, quòd si aliunde gratiam quis haberet, eodem modo, scilicet secundum acceptationem satisfaceret. hîc autem alrius & formaliter contemplatus est satisfactionem Christi, vt perfectam simpliciter in ordine satisfactionum: & addidit priori doctrinæ, quòd hinc omnis puri hominis satisfactio sustentatur super satisfactione Christi: ita quòd si quis aliunde gratiam haberet nõ vt membrum Christi, satisfactio eius esset secundum acceptationem ex diuina misericordia per charitatem gratificante illam: sed non haberet efficaciam ex satisfactione Christi: & ideo imperfectior esset. Mea autem satisfactio, quia membrum Christi sum, efficax est & ex charitate, & ex satisfactione Christi. Et quia ex Christi capite & nobis membris constituitur una persona mystica, ideo satisfactio mea coniuncta satisfactioni Christi fit æqualis simpliciter, vt est satisfactio mysticæ personæ: imò & quandoque superexcedit: iuxta illud ad Colossen. 1. Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est ecclesia.

a ¶ *Super Quæstionis primæ Articulum tertium.*

Coment. IN articulo tertio eiusdem quæstionis duo sunt: primò referuntur diuersæ opiniones circa quæstitum: secundò respondetur quæstio, præferendo secundam opinionem duabus conclusionibus: altera de facto, directè respoiua quæsito negatiue, altera de possibili asserente partem affirmatiuam. Prima conclusio est: Peccato non existente Incarnatio non fuisset. Probatur: In sacra Scriptura vbique Incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignatur: ergo Incarnationis opus ordinatum esse à Deo in remedium peccati, con uenientius dicitur: ergo peccato non existente, Incarnatio non fuisset. Antecedens pro euidenti assumitur. Prima consequentia probatur: quia ea, quæ ex sola Dei voluntate supra omne debitum creaturæ prouenium, nobis non innotescunt, nisi quatenus in sacra Scriptura (in qua diuina nobis voluntas manifestatur) traduntur. Secunda conclusio est: Deus potuisset peccato non existente incarnari. Probatur: quia potentia Dei non limitatur ad hoc, scilicet quòd Incarnatio fit in remedium peccati.

Amot. ¶Circa verba literæ nota duo: primò quòd ly conuenientius comparationem exercet respectu alterius opinionis contrariæ: ita q̃ ex reuelatis in sacra

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scriptura de diuina voluntate, conuenientius dicitur pars negatiua, quàm affirmatiua. Vnde, quod Autor loquitur de opere Incarnationis vt sic, & non vt redempti uo & liberatiuo: vt Scotus gloſſandas dicit autoritates dicentes, quòd ſine peccato non fuiſſet Incarnatio.

Annot. b ¶In reſponſione ad tertium, nota diſtinctionem de potentia naturali & de potentia obedientiali hîc ſumi, & quomodo diſtinguuntur: quòd naturalis intra ordinem naturalium ſiſtit, obedientialis verò ſecundùm ordinem ad diuinam potentiam attẽditur: illa ſemper impletur, iſta quandoque impletur & quandoque non impletur.

¶Num prædeſtinatio præſupponat præſcientiam futurorum.

Quæſtio. c ¶In reſponſione ad quartum eiuſdem articuli tertij, dubium occurrit, primò circa illam propoſitionẽ, prædeſtinatio præſupponit præſcientiam futurorũ: quia falſa eſt. Nam prædeſtinatio Petri nõ præſupponit præſcientiam Petri prædeſtinandi aut ſaluandi, ſed e contra, præſcientia Petri ſaluãdi præſupponit prædeſtinationem Petri: vt patet ex hoc, quòd ideo ſcit Deus Petrum ſaluãdum, quia prædeſtinauit eum, & non ideo prædeſtinauit Petrum quia præuidit Petrum ſaluandum: vt patet ex prima parte, quæſt. 23 articu. 5. vbi determinatum eſt, quòd præſcientia meritorum nõ eſt cauſa prædeſtinationis.

¶Dubium ſecundò occurrit quia impertinẽs eſt ſolutioni argumenti de prædeſtinatiõe Chriſti, quòd ſupponatur præſcientia futurorum: quia ſiue præſupponatur, ſiue non, oportet ex voluntate diuina reddere rationem, quare prædeſtinatus eſt per talem medium vel ſub tali ratione, vt in corpore huius articuli fit: & non ex parte intellectus præuidentis: præuiſo enim non eſt ratio ſuturi effectus, vt patet.

¶Num ſi homo non peccaſſet, Deus incarnatus fuiſſet.

Quæſtio. ¶Dubiũ eſt tertiò ex Scoto in tertio ſenten. diſtinc. 7. quæſt. 3. ex ratione prædeſtinationis animæ Chriſti inferente, ſine præiudicio tamen, quòd Incarnatio etiam ſine peccato fuiſſet. Probãtque hoc multiſpliciter. Primò: Prædeſtinatio cuiuſcunq; ad gloriam præcedit ex parte obiecti naturaliter præſcientiam peccati vel damnationis cuiuſcunque: ergo multò magis hoc eſt verum de prædeſtinatione illius animæ ad ſummam gloriam. Secundò. Ordinans è volens, per prius vult finem, & poſt hoc, quod eſt fini propinquius: ergo ſicut prius vult alicui gloriam, quàm gratiam: ita inter prædeſtinatos quibus vult gloriam ordinatæ, prius vult gloriam illi, quem vult eſſe proximum fini: ac per hoc prius animæ Chriſti, quàm alteri vult gloriam, & prius cuilibet vult gloriam & gratiam, quàm præuideat illi oppoſita illorum habituum, ſcilicet gratiæ & gloriæ: ergo prius vult animæ Chriſti gloriam, quàm præuideat Adam caſurum. Tertiò, Redemptio ſiue gloria animæ redimendæ non eſt tantum bonum, quantum eſt gloria animæ Chriſti: ergo non propter ſolam iſtam cauſam videtur Deus prædeſtinaſſe illã animam ad tantã gloriam. Quartò: Quia nõ eſt verſimile tam ſummũ bonum in entibus eſſe tantum occaſionatũ, ſcilicet propter minus bonũ.

Quintò. Non eſt verſimile Deum prius præordinaſſe, Adam ad tantum bonum, quàm Chriſtum: quod tamen ſequeretur. Imò vltetius ſequeretur abſurdius: ſcilicet quòd Deus prædeſtinando Adam ad gloriam, prius præuidiſſet ipſum caſurum in peccatum, quàm prædeſtinaſſet Chriſtum ad gloriam, ſi prædeſtinatio illius animæ tantum eſſet pro redemptione aliorum: quia redemptio non fuiſſet, niſi caſus & delictum præceſſiſſet. Et hoc ſit ſextum Scoti argumentum. Ex quibus cõcludit Scotus, quòd prius natura[t], quàm aliquid præuidebatur circa peccatorem, ſiue de peccato, ſiue de pœna, Deus elegit ad cæleſtem curtam omnes, quos habere voluit, ſiue angelos, ſiue homines in cœlis & determinatis gradibus: & nullus eſt prædeſtinatus tantum, quia alius præuiſus eſt caſurus: vt hic nullum oporteat gaudere de lapſu alterius. Et hoc pro ſeptimo argumento.

¶Ad euidentiam horum ſciendum eſt, quòd hæc propoſitio, prædeſtinatio ſupponit præſcientiam futurorum, poteſt intelligi primò reſpectu omnium futurorum: & ſic videtur non intelligibilis: nam prædeſtinatio Petri non præſupponit præſcientiam futuræ gloriæ Petri: quod patet ſic, Præſcientia futuri præſupponit futurum ſub ratione futuri: quoniam, vt dicitur in primo Po. quod nõ eſt, non poteſt ſciri: gloria autem Petri eſt primò futura per prædeſtinationem, vt patet. eſt igitur ſecundum naturæ ordinem primò prædeſtinatio Petri ad gloriam, & ex hoc gloria Petri eſt futura: & ſic præuidetur à Deo. Supponit ergo præſcientia alicuius futuri prędeſtinationem: ac per hoc prædeſtinatio non præſupponit præſcientiam omnium futurorum. Secundò poteſt intelligi de prædeſtinatione quo ad conſtitutam per prædeſtinationem, & præſcientia reſpectu aliorum futurorum: ita quòd ſenſus eſt, prædeſtinatio, vt reſpicit prędeſtinata, præſupponit præſcientiam futurorũ non prædeſtinatorum, ſed eorum, quæ præſupponuntur vel ordinantur per prædeſtinationem. Et ſic propoſitio eſt vera. Quam vt clarius intelligas, diſtingue inter effectus prædeſtinationis: quoniam quidam ſunt nõ ſolùm ordinati, ſed conſtituti per prædeſtinationẽ: vt gloria & gratia, & vniuerſaliter finis & media vt ſic: quidam autem ſunt ſolùm ordinati contra prædeſtinationem: vt anima illius hominis, qui licet ſanctus Petrus, & reliqua ſpectãtia ad naturalem ordinem vniuerſi, hæc enim futuri rationem habent ab æterno ex prouidentia diuina, & non ex prædeſtinatione diuina: ſed prędeſtinatio quaſi ſuperueniens, ſicut ordo gratiæ ſuperuenit ordini naturæ, ordinat animam ſancti Petri in gloriam æternam mediante gratia, &c. Et quoniam inter præſupoſita à prædeſtinatione non ſolùm ſunt res naturales conſtituentes vniuerſum ſecundum naturalem ordinẽ, ſed etiam defectus in puris naturalibus, vt monſtra: & in animalibus, vt ægritudines: & in rationalibus: vt ignorantia, & malum moris, quod eſt peccatum: ideo ſicut, ſimpliciter loquendo, prędeſtinatio præſupponit prouidentiam vniuerſi naturalis, ita ſimpliciter loquendo, præſupponit præſcientiam futurorum pertinentium ad ordinem vniuerſi naturalẽ, & defectuum in illo futurorum. Inter quæ conſtat contineri peccata hominum: quoniam non ſpectat noſtrum peccare ad originem gratiæ, ſed ad ordinem naturę: quia ex nobis ſolis peccamus, vt patet: & autoritate Scripturæ ſirmatur Oſeę 13. Perditio tua ex te, Iſraël. Et hinc patet falſam eſſe Scoticam imaginationem, quòd prius Petrus prędeſtinetur ad gloriam, quàm præuideatur peccaturus: quoniam ſicut prius præuidetur Petrus ſecundum ea, quę ſecluſo ordine gratię ſibi conueniunt, quàm prędeſtinetur (quia prius præuidetur ſecundum futura ſibi ſecundum ordinẽ ſimplicis prouidentię diuinę, quàm ſecundũ futura ſibi ſecũdũ ordinẽ diuinę prędeſtinationis) ita prius præuidet peccaturus quàm prędeſtinetur, eadẽ ratione: quia ſcilicet Petrũ peccare ſpectat ad ordinẽ diuinæ prouidentię, & per ſuperuenientem ordinem diuinę prędeſtinationis vel reprobationis ordinatur ſecundum ordinem gratię ad redemptionem, vel æternam punitionem. Et ſi perſpicacius tres, qui de facto in vniuerſo inueniuntur, ordines conſideraretimus, videlicet ordinem naturę, ordinem gratię & ordinem Dei & creaturę ſimul, videbimus quòd ſecundus ſupponit primum, & tertius ſupponit vtrũque: & ſimiliter præordinatio & præuiſio primi præſupponitur à præordinatione & præuiſione ſecũdi: & ſimiliter præordinatio & præuiſio tertij præſupponit præordinationem & præuiſionem vtriuſq;. Ita quòd Deus primò ordinauit vniuerſum ſecundũ ordinẽ naturę: & quoniã vniuerſum ſecundũ talem ordinem non attingit ad fruitionem diuinam, ſuperaddidit ordinem gratię: & quoniam talis ordo non pertingit ad vnionem ſummo modo poſſibilẽ cũ Deo, prędeſtinauit creaturam ad vnionem perſonalem cũ Deo. Quocirca quum peccata pertineãt partim ad ordinem naturę, & partim ad ordinem gratię, vt appoſita illi conſequens eſt, quòd prędeſtinatio Ieſu Chriſti, vt ſit filius Dei, præſupponat præuiſionem futurorum peccatorum, vtpote ſpectantium ad præſuppoſitos ordines in genere cauſę materialis.

¶Vnde ad ſingula dubia deueniendo, ad primũ dubiũ dicitur, q̃ propoſitio illa eſt vera, vt declaratũ eſt: & eſt ad propoſiti argumenti, q̃ prędeſtinationẽ Chriſti neceſſariũ abſq; peccato arguebat. Reſpõdeo nãq; ad hoc non exigit, q̃ prędeſtinatio Chriſti ſupponat præſcientiam gloriæ Chriſti, ſed requirebat, q̃ præſupponat præſcientiam peccatorum, in quorum remedium Chriſtus eſt prędeſtinatus: ordinario nanq; medicinę præſupponit notitiam morbi.

¶Ad ſecundũ verò dubiũ dicitur, q̃ in hac reſponſione ad quartũ argumentũ, quę nunc diſcutitur, non erat reddenda ratio prædeſtinationis Incarnationis in remedium peccati: ſed ſuſtinendum erat, quòd cum prædeſtinatę Incarnationis neceſſitate ſtat, quòd prædeſtinata ſit in remedium peccati. Et hoc manifeſtatur ratione: quia prædeſtinatio præſupponit præſcientiam futurorum antecedentiũ: qualia ſunt peccata, vt declaratum eſt. Et exemplo prædeſtinationis alicuius, puta Pauli mediante oratione alterius, puta Stephani: q̃ exẽplũ ſi etiã quo ad præſcientiam medij intelligẽdum creditur, exponendum eſt quòd prędeſtinatio Pauli quo ad conuertionis effectũ præſupponit præſcientiam orationis Stephani: & ſic de aliis. vt ſic ſit ſimile etiam quo ad hoc, quòd prædeſtinatio Incarnationis præſupponit præſcientiam peccati humani.

3 diſt. 1. q. 1. art. 2. 6.

Et opu. 10. arti. 28.

Et opu. 11. artic. 23.

Et opu. 35. 21.

¶Ad tertiũ ex Scoto dubiũ dicit, quadruplici vtendo diſtinctione. Prima eſt inter volitũ & volibile: aliud eſt aliquid eſſe magis volibile, & aliud eſt illud eſſe magis volitũ: ſalus enim omniũ hominum eſt magis volibilis ſecũdũ ſe, quàm ſalus aliquorũ tãtùm, vt patet: quia longè maius bonũ eſt non tñ eſt magis volita à Deo: quia licet velit voluntate antecedẽte, omnes homines ſaluos fieri, nõ tñ vult voluntate beneplaciti ſaluãre omniũ, ſed quorũdã tantũ hominũ: vt patet. Nõ põt ergo ex hoc, q̃ aliquid ex parte obiecti ſecundũ ſe eſt maioris bonũ, ac per hoc magis volibile, inferri, ergo eſt magis volitũ à Deo. Secunda inter magis & prius natura volitũ. Tertia eſt inter prius natura, vel à quo nõ cõuertitur conſequentia, vel prius cauſalitate. Quarta eſt inter prius natura volitũ, prout prius eſt à quo nõ cõuertitur conſequentia, de facto vel poſſibili: accipiẽdo eñ prius natura, hoc eſt prius cauſalitate ſecundũ aliquod genꝰ cauſæ, coincidunt prius & magis ſecundũ illud genus cauſæ: volumus enim prius & magis ſanitatẽ, quàm purgationẽ ſecundum genus cauſæ finalis: ſecundum autẽ ſecundum genus cauſæ materialis locando diſponens ex parte materię: & quia cauſa finalis eſt ſimpliciter & abſolutè prior, ideo volumus ſimpliciter & abſolutè prius & magis ſanitatem. Sed ſi ſumatur prius natura, à quo nõ conuertitur conſequentia (vt Scotus ſumit in propoſito) vtere quarta diſtinctione inter ſic prius volitum de facto, vel prius volitũ de poſſibili. Et dicito q̃ multorum animæ volitorum, quorũ vnum ſe habet vt finis, aliud vt medium, aliud vt effectus: illud, quod eſt finis, conſtat eſſe magis prius natura, hoc eſt, cauſalitate volitũ & reſpectu diuinę voluntatis loquendo, conſtat, quòd eſt prius natura de poſſibili volitum, nõ autem quòd ſit prius natura volitum de facto: hoc eſt, conſtat, q̃ poteſt eſſe volitum illud ſine medio, & effectu, nõ tamen conſtat, q̃ de facto ſit à Deo volitum illud ſine tali medio, effectu & occaſione: Et hoc eſt in quo deficiunt argumenta Scotica: quia ex magis & prius cauſalitare & prius natura ſecundũ conſequentiã volito de poſſibili à Deo, infert volitum eſſe à Deo de facto. At ſi aſſumat, quòd finis eſt magis & prius natura ſecundũ conſequentiam de facto à Deo volitus, petitio principij commititur: quia aſſumitur probandum, hoc enim quum ratione probari non poſſit (quia nemo nouit quæ ſunt Dei, niſi ſpiritus Dei) oportet ad Scripturas ſacras deuenire, ſi noſſe volumus q̃ de facto Deus ordinauit Incarnationem futuram, ſiue Adam peccet, ſiue non. Nos enim, quia ex Scriptura non habemus Incarnationem niſi redemptiuã, dicimus q̃ licet potuiſſet Deus velle Incarnationem etiã ſine redemptione, futuram de facto, tamen noluit eam niſi ſic: quia ipſe non aliter reuelauit ſuam voluntatẽ, quæ ex ſola ipſius reuelatione cognoſci poteſt. Cùm ergo primò arguitur: Prædeſtinatio cuiuſcunque ad gloriam præcedit ex parte obiecti, &c. dicitur q̃ propoſitio eſt ſimpliciter falſa, loquendo de præuiſione peccati (vt patet ex dictis) quia prędeſtinatio ad gloriã præſupponit ordinem prouidentiæ, in quo præuidentur peccata.

¶A ſecundũ dicitur, q̃ ordinatè volẽs prius natura, hoc eſt cauſalitate finali, & prius natura, hoc eſt ſecundũ non conſequentiam, de poſſibili tamẽ vult finẽ & propinquius fini: non autẽ de facto: quia ſtat cum illo ordine, quòd ſimul de facto velit connexionem illorũ, ita quòd nõ velit finem ſine tali medio & occaſione: quia ſic ei cõplacear. Et ideo nihil valent illationes de facto, inferentes, quòd prius natura Deus gloriam velit ſine peccati remedio.

¶Ad tertium etiam paret ex dictis, quòd ſtat Deum nolle de facto maximum bonũ niſi connexum tali minori bono.

¶Et ſimiliter ad quartum dicitur, quòd non dedecet diuinam ſapientiam diſpoſuiſſe tam exceſſum bonũ ſe facturã, non niſi occaſionaliter, peccato ſuam miſericordiam ad id prouocante.

¶Ad quintum negatur ſequela: quoniã, vt Apoſtolus dicit, prędeſtinauit alios cõformes fieri imaginis Filij ſui: Chriſtus eſt ergo primus prædeſtinatꝰ de facto.

¶Ad ſextum dicitur, q̃ nõ eſt abſurdum Deum prius præuidiſſe caſum Adę, quàm prędeſtinaſſe Chriſtũ: ſicut non eſt abſurdum, Deum prius præuidiſſe leporem curſurũ, & monſtra futura, & reliqua ad naturę ordinẽ ſpectantia, quàm prædeſtinaſſe Chriſtũ.

¶Ad ſeptimũ teſtat dicendũ, q̃ cùm dicitur, Nullus eſt prædeſtinatus, quia alius præuiſus eſt caſurꝰ, propoſitio eſt vera: quia præuiſo futuri caſus Adæ nõ eſt ſufficiens cauſa prędeſtinationis Chriſti: ſed ſi ſupra præuiſionẽ futuri caſus Adę apponatur miſericordia Dei volentis caſum illũ, vt ſuum cõputare, & per ſeipſum ſatisfacere, iam habebitur, q̃ ideo Chriſtus eſt prędeſtinatꝰ filius Dei, quia Deus vult ſatisfacere pro caſu humano. Nec ex hoc oportet gaudere de lapſu alterius, ſed de miſericordia Dei: qui alterius lapſum præuiſum conuertit in alterius bonum.

¶Ad quintum negatur ſequęla: quoniã, vt Apoſtolus dicit, prędeſtinauit alios cõformes fieri imaginis Filij ſui: Chriſtus eſt ergo primus prædeſtinatꝰ de facto.

¶SED CONTRA eſt quod Ioã. 1. dicitur, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi, quod exponens Beda dicit, Peccatum mundi dicitur originale peccatum, quod eſt commune totius mundi.

CONCLVSIO.

¶Quamuis Deus pro omnibus peccatis venerit in hunc mundum, principalius tamen venit ad tollendum originale, quàm actuale peccatum, quod maioris boni impeditiuum fuit.

a ¶RESPONDEO dicendũ, quòd certum eſt, Chriſtum veniſſe in hunc mundum non ſolùm ad delendum illud peccatũ, quod traductum eſt originaliter in poſteros, ſed etiam ad deletionem omnium peccatorum, quæ poſtmodum ſuperaddita ſunt. Non quòd omnia deleantur (quod eſt propter defectum hominum, qui Chriſto non inhærent, ſecundum illud Ioan. 3. Venit lux in mundum: & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem) ſed quia ipſe exhibuit quod ſufficiens fuit ad omnium peccatorum deletionem. Vnde dicitur Roman. 5. Non ſicut delictum, ita & donum: nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iuſtificationem. Tantò autem principalius ad aliquius peccati deletionem Chriſtus venit, quantò illud peccatũ maius eſt. Dicitur autẽ aliquid maius dupliciter. Vno modo intenſiuè: ſicut eſt maior albedo, quæ eſt intẽſior. Et p hunc modũ maius eſt peccatũ actuale, quàm originale: q̃a plus habet de ratione voluntarij, vt in ſecũdo habitũ eſt. Alio modo dicitur aliquid maius extẽſiuè: ſicut dicitur maior albedo, quæ eſt in maiori ſuperficie. Et hoc modo peccatũ originale (p quod totũ genus humanũ inficitur) eſt maius peccato actuali, quod eſt propriũ ſingularis perſonæ. Et quantũ ad hoc Chriſtus principalius venit ad tollendũ originale peccatũ: inquantũ bonum gentis diuinius & eminẽtius eſt quàm bonum vnius, vt dicitur primo Ethic.

Coment. In articuli quarti eiuſdem primę quæſt. corpore tria tuor. Primò manifeſtatur id quod quæſtio hæc ſupponit, ſcilicet Chriſtum deleſſe omnia peccata mundi. Cùm enim hęc quæſtio ſit cõparatiua, ſcilicet an principalius pro originali, quàm pro actualibꝰ peccatis Deus incarnatus ſit) præſupponit poſitiuã certã, ſcilicet quòd pro vtriq; peccatis incarnatus ſit: & hoc eſt quod primò in litera dicitur. Vbi nota quòd nõ eſt ſermo de omnibus peccatis ſimpliciter, ſed de omnibus peccatis hominũ: quoniã non venit Chriſtꝰ pro peccatis angelorũ: & hoc denotat litera cùm dicit, ſed ad deletionẽ omniũ peccatorũ, quę poſtmodũ, ſcilicet poſt originale ſuperaddita ſunt. Secundò mõſtratur modus, quo Deus incarnatus deleuit omnia peccata, ſcilicet nõ ſecundũ effectũ, ſed ſecundũ ſufficientiam remedij: ita q̃ duæ ponuntur hîc cõcluſiones. Prima negativa: Non omnia peccata hominũ delentur per Chriſtum. Et ratio huius eſt defectus hominũ. Probatur autoritate Domini, Ioan. 3. Secunda affirmativa: Chriſtus exhibuit quod ſufficiẽs fuit ad omnium peccatorum deletionẽ. Probatur ex Apoſtolo. Vbi nota, q̃ quia actus actiuorũ ſunt in pariẽte diſpoſito, & non his, quę agentis actionẽ non ſuſcipiunt: ideo quantũcunq; ignis ſit ſufficiens cauſa calefaciendi aliquem, niſi ille proximus ſit igni, non calefaciet ex defectu ignis, ſed hominis, qui nõ accedit ad ignem. Attulit Chriſtus medicinã ſufficientiſſimam pro omnibus: & niſi iungamur Chriſto per fidẽ & obedientiam, in peccatis noſtris remanemus: non ex defectu remedij, ſed ex defectu noſtro: dum magis amamus tenebras ſenſibilium bonorum, quàm lucem intelligibilis diuiniq; boni. Tertiò in litera reſpondetur quæſito duabus cõcluſionibus altera implicitè, altera explicitè. Prima, quę non explicatur, eſt: Quantũ ad magnitudinem peccati intenſiuam, Chriſtus principalius venit ad tollendum peccatum actuale, quàm originale. Secunda, quę explicatur, eſt: Quantum ad magnitudinem peccati extẽſiuam peccati, Chriſtus principalius venit ad tollendum peccatum originale, quàm actuale. Vtrag; concluſio aſſumit vnam & eandẽ maiorem: ſcilicet, Tanto principalius ad aliquius peccati deletionem Chriſtus venit, quantò illud peccatũ maius eſt. Sed ſubſumit diuerſam minorẽ: nam prima ſubſumitur, peccatum actuale eſſe maiꝰ intenſiuè: pro ſecunda verò, peccatum originale eſſe maius extenſiuè.

¶Num originale peccatum ſit maius extenſiuè, quàm actuale. *Quæſtio.*

¶Vbi duæ ſtatim occurrunt dubitationes. Prima eſt: quia falſum eſt, q̃ regulariter loquendo, peccatũ originale ſit maius extenſiuè, quàm actuale: quoniam omnes infecti originali ſunt etiã infecti actuali peccato, regulariter loquẽdo, & ſublatis impedimẽtis: quod dico propter beatã Virginẽ, & infantes mortuos antequàm poſſint actualiter peccare.

¶Secunda dubitatio eſt: q̃a ex litera nõ habet cõcluſio ſimpliciter teſpõſiua quæſito, ſed ſolùm ſecũdũ quid: nõ eñ habetur an abſolutè dicẽdũ ſit, quòd Chriſtus principalius q̃ originali venit: & ſimiliter nõ habetur an dicendũ ſit, q̃ Chriſtus

principalius ꝙ actuali peccato venit, vt patet. Sed habetur, ꝙ secundū hoc, id est intēsiuā, & sedm illud id est extēsiuā magnitudinē venit principalius, ꝙ hoc vt illo.
¶ Ad primum dicitur, ꝙ per se loquēdo inter originale & actuale pctm̄ hæc est differētia: ꝙ actuale, vt in littera dicitur, est peccatū propriū singularis personæ, quæ facit illud: originale autem est peccatū propriū naturæ humanæ, ab Adam seminarie pcedentis. Et ideo originale per se loquēdo est cōmune infinitis hominib⁹, ꝙ quāto natura humana pōt sic infinitis cōmunicari: & ideo tolli bonum generis humani per se loquēdo, tollēdo bonū in natura cōmuni generi humano. Peccatū autē actuale nō nisi bonū huius personę tollit: & accidit pctō meo, ꝙ alter etiam peccet: & sic de aliis. Stando igitur in fra latitudinē sermonis per se, optimē sonat differētia posita: nō enim accidit peccato naturæ esse in toto gñe, sicut accidit pctō personæ.
¶ Ad secundū dicitur, ꝙ Autor explicādo secundam cōclusionē, & non primā, & addēdo secundæ cōclusioni rationē, scilicet ꝙa bonū gentis diuinius & eminentius est, quām bonū vnius: infinuauit conclusionē rēspōsiua quæsito simpliciter & absolutē illā esse, quam expressit in rēsponsione ad tertium, principalius venit abolere peccatū totius naturæ, quām peccatum vnius personæ.
b ¶ In rēsponsione ad tertiū aduerte, ꝙ illorū verborū, scilicet, Sed vt qui pro omnibus, se solū indicaret obnoxiū, sensus vnica subaudita coniunctione (dicendo se etiā solum indicaret obnoxiū) clarus adeò est, vt nihil restet obscuritatis. Paulus enim ita se obligatum omnibus Christi beneficiis aiebat, vt non solùm vnā cū aliis, sed etiā ipse teneretur pro omnib⁹: tū propter perfectā illorū adeptionē in seipso, acsi pro ipso solo cōcessa fuissēt, tū ꝓpter charitatis vnionē cū aliis, ꝗa omniū bona sua putabat. Hęc enim duo in littera tangūtur, vt patet.

2. 2. qua. 98. arti. 6. c. Et 3. di. 1. q. 1. ar. 4. Et 4. cō tra c. 55. 9. Et Isa. 2. col. 1. Et Gal. 4. col. 3. fi.

¶ Super Quæstionis primæ Articulū 5.

IN articuli quinti e iusdē primæ quęstionis corpore duæ sut conclusiones, iuxta duplicē statū humani generis in sui principio: scilicet, innocētiæ & lapsus. Vertitur enim in quæstionē, an in principio humani generis debuerit Incarnatio effe: & ꝓpterea iuxta duplicē statū in principio, duplici rēspōdetur cōclusione, vtraq; negatiuē. prima est, Nō fuit cōueniens à principio humani gñis ante pctm̄ Deū incarnatum fuisse. Probatur: Opⁿ Incarnationis principaliter ordinatur ad reparationē naturę pabolitionē peccati: ergo nō fuit cōueniens ante pctm̄ Deum incarnari. Probatur sequela ratione ꝙa medicina nō datur nisi infirmis: & autoritate Dñi duplici. Secūda est: Nō fuit cōueniens Deū incarnari statim post peccatū. Probatur quadrupliciter. Primò ex cōditione peccati, Humanum pctm̄ prouenerat ex superbia hōis: ergo eo erat modo liberandus, vt humiliatus cognosceret se liberatore indigere: sed hoc cōueniēter fit relinquēdo hominē primò in statu naturę, deinde iub iugo legis: vt expertus secundū vtriusq; vires defectum suū, clamaret pro gratia ergo. Omnia clara sunt in littera. Et firmatur magis ex rēspōsiōe ad primū, ducendo ad inconueniēs superbię, scilicet cōtemptū, si statim Incarnatio post pctm̄ fuisset. Secundò ex ordine ꝓmotionis in bonū: quę ratio in rēspōsiōe ad tertiū magis explicatur, ita ꝙ sic est formāda: Humana natura lapsam cōuenit prędere de imperfecto ad pfectū: ergo cōsummata ei⁹ pfectio in vnione ad Deū nō statim habēda erat. Añs probatur. Apls autoritate in littera. Cōsequentia autē, vt manifesta relinquitur. Et meritorię ad procederet de imperfecto ad pfectū quasi ꝓgrediēdo ꝑ media, & appropinquādo ad Diuinā vnionē, si statim Incarnatio fuisset: nā defuisset vnio scilm intellectū magis ac magis illustratū, secūdū successionē tēporū: & similiter media vnio gratię ad ꝓphetarū: & similiter media vnio gratiæ ad Patriarchas ac ꝓphetarū: & similiter media vnio populi exhibitum Deo in sacrificiis, ꝙbus initiabat humanū gen⁹ ad futurū illud Iesu Christi in ara crucis sacrificiū. Tertiò ex dignitate Verbi incarnati & patet, & similiter ꝙarto ex vltādo tēpore fidei. Et tu adde quintū ex solidita te fidei: nā si statim fuisset incarnatus, fictio putaretur antiquorū. Nūc aūt, ex quo Christi Incarnationē tot non solùm verba, sed Scripturę Prophetarū ꝓcessērūt, tāta expectatio tot seculorū fuit de Messia, mēs nostra in fide solidatur. Quā fidei securitatē retigit Apostolus primæ ad Cor. 13. bis, de Christo replicans, sedm Scripturas. Et ꝓpterea Ecclesia in Symbolo post articulum rēsurrectiōis Christi, appositly sedm Scripturas, qđ refertur ad oēs ꝓcedentes de Incarnatione articulos: ita quòd sensus est: Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cælis, incarnatus, homo factus, crucifixus, passus, sepult⁹, & resurrexit secundum Scripturas, ne videantur Incarnationis mysteria omnem humanā capacitatē excedentia, nouiter conficta.
b ¶ In rēspōsione ad sedm perspice, ꝙ rēspōsio cōsistit in hoc, ꝙ ratio ex pluralitate saluādorum non est efficax, quia saluandi ex diuina prædestinatiōe sunt misericorditer saluandi, prout ipse magis hos, quām illos elegit. Cuius nulla est ratio nisi diuina voluntas.

Antoni.

¶ Super

a ¶ Super Quæstionis primæ Articulum sextum.

Comment. IN art. 6. eiusdē primæ q. vnica est conclusio negatiue rēspondens quæsito: Non fuit conueniens Incarnationem differri in finem mundi. Probatur triplici ratione in littera. Vbi pro clariori intelligētia primę ratiōis, nota ꝙ duplex est motus humanæ naturæ de imperfecto ad perfectū: vnus respectu ipsius natura, vt distinguitur contra suppositū: alter respectu naturæ in suppositis propriis. Secundū primū motum Incarnatio se habet vt terminus: quoniam in opere Incarnatiōis natura humana in Deū assumpta est. Iuxta autē secundū motū gloria animæ & corporis in futuro mūdo se habet vt termin⁹, quādo homines glorificabūtur cōsummatè. Et in hoc secūdo motu mysteriū incarnationis non se habet vt terminus, sed vt principium effectiuū: quoniā Christus dux omniū hominū ad gloriā cōsummatam per suā resurrectionem, &c. est. ꝓpter primū motum, non decuit incarnari Deū in principio mūdi: vt prędictū est. propter secūdū motum nō decuit differri Incarnationē in finem mundi. Ex ipsa igitur vnione duarū naturarū, diuinæ scilicet & humanæ in Christo, neutrum cōueniens esse patet: ꝙa primū aduersatur progressui humanę naturæ de imperfecto ad perfectū, secundū aduersatur autoritati diuini Verbi incarnati, ad deducēdū de potēcia ad actū consummatū naturā humanam in propriis suppositis iuxta secūdū motū. Cætera sunt clara.

Locus supra arti. 5. citatus.

¶ Super Quæstionis secundæ Artic. primū.

IN art. 1. q 2. declarādus esset titulus nisi in corpore articuli declararetur.

Infrà q. 4. art. 1. c. Et 3. 3. q. 43. art. 3. secundum. Et quæ. 4. art. 3. c. Et 3. veri. q. 29. art. 4. ad 5.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Abac. 3. In medio annorū notū facies. Non ergo debuit incarnationis mysterium, per quod mundo innotuit, vsque in finem mundi differre.

CONCLVSIO.

¶ Sicut non decuit diuinam maiestatem à mundi primordio incarnari, ita nec in fine mundi.

a ¶ RESPONDEO dicendū, ꝙ sicut nō fuit cōueniens Deū incarnari à principio mūdi, ita nō fuit cōueniens, ꝙ incarnatio differretur vsq; in finē mūdi. Quod quidē apparet, primò ex vnione diuinæ & humanæ naturæ. Sicut enim dictū est, perfectū vno modo tēpore præcedit imperfectū, alio modo e cōuerso, imperfectū tēpore præcedit perfectū. In eo enim ꝙ de imperfecto fit perfectū, imperfectū tēpore præcedit perfectū: in eo verò qđ est causa perfectiōis efficiēs, perfectū tēpore præcedit imperfectū. In opere autē incarnationis vtrūq; cōcurrit, ꝙa natura humana in ipsa incarnatiōe est perducta ad summā perfectionem. Et ideo nō decuit ꝙ à principio humani generis incarnatio facta fuisset. Sed ipsum Verbū incarnatū est perfectiōis humanę naturæ causa efficiēs, secundū illud Io. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus, & ideo nō debuit incarnationis opus vsq; in finē mundi differri, sed perfectio gloriæ, ad quā perducenda est seuerātia dicit: Nūquid possumus dicere Tyrios & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut crediturос non fuisse, si fierent: cū ipse Deus attestetur eis, ꝙ acturi essent magnæ humilitatis pœnitentiam, si in eis facta essent diuinarū illa signa virtutū: proinde, vt ipse soluens subdit, sicut Apostolus ait: Non est volentis, neq; currētis, sed miserentis Dei, qui his quos præuidit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus voluit, subuenit: aliis autē non subuenit, de quibus in sua prædestinatione occultè quidem, sed aliud iustè iudicauit: ita misericordiam eius in his, qui liberantur, & veritatem in his, qui puniuntur, sine dubitatione credamus.
¶ Ad tertium dicendū, ꝙ perfectum quidē est prius imperfecto, in diuersis quidē tempore & natura (oportet enim ꝙ perfectū sit quod alia ad perfectionē adducit) sed in vno & eodem imperfectū est prius tēpore, etsi sit posterius natura. Sic ergo imperfectionē naturæ humanæ duratione præcedit æterna Dei perfectio: sed sequitur ipsam consummata perfectio eius in vnione ad Deum.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm incarnatio differri debuerit vsque ad finem mundi.

AD SEXTVM sic procedit. Videtur ꝙ incarnatiōis opus differri debuerit vsq; in finē mūdi. Dicitur enim in Ps. Senectus mea in misericordia vberi, id est, in nouissimo: vt glo. dicit. Sed tēpus incarnationis est maximè tempus misericordiæ secundū illud Psal. Quoniam venit tēpus miserendi eius. Ergo incarnatio differri debuit vsque in finem seculi.
¶ Præterea, Sicut dictū est, perfectū in eodē tempore est posterius imperfecto: ergo illud quod est maximè perfectū, debet esse omnino vltimū in tempore. Sed summa perfectio humanæ naturæ est in vnione ad verbum: quia in Christo complacuit, omnem plenitudinē diuinitatis inhabitare, vt Apost. dicit Col. 1. Ergo incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.
¶ Præterea, Non est cōueniens fieri per duo quod per vnū fieri potest. Sed vnus Christi aduentus sufficere poterat ad salutē humanæ naturæ: quæ erit in fine mundi. Ergo nō oportuit, ꝙ antea veniret per incarnationē. Et ita incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Abac. 3. In medio annorū notū facies. Non ergo debuit incarnationis mysterium, per quod mundo innotuit, vsque in finem mundi differre.

CONCLVSIO.

¶ Sicut non decuit diuinam maiestatem à mundi primordio incarnari, ita nec in fine mundi.

a ¶ RESPONDEO dicendū, ꝙ sicut nō fuit cōueniens Deū incarnari à principio mūdi, ita nō fuit cōueniens, ꝙ incarnatio differretur vsq; in finē mūdi. Quod quidē apparet, primò ex vnione diuinæ & humanæ naturæ. Sicut enim dictū est, perfectū vno modo tēpore præcedit imperfectū, alio modo e cōuerso, imperfectū tēpore præcedit perfectū. In eo enim ꝙ de imperfecto fit perfectū, imperfectū tēpore præcedit perfectū: in eo verò qđ est causa perfectiōis efficiēs, perfectū tēpore præcedit imperfectū. In opere autē incarnationis vtrūq; cōcurrit, ꝙa natura humana in ipsa incarnatiōe est perducta ad summā perfectionem. Et ideo nō decuit ꝙ à principio humani generis incarnatio facta fuisset. Sed ipsum Verbū incarnatū est perfectiōis humanę naturæ causa efficiēs, secundū illud Io. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus, & ideo nō debuit incarnationis opus vsq; in finē mundi differri, sed perfectio gloriæ, ad quā perducenda est

QVAESTIO SECVNDA DE MODO *unionis Verbi incarnati, in duodecim articulos diuisa.*

DEINDE considerādum est de modo vnionis Verbi incarnati. Et primò, quantum ad ipsam vnionem. Secundo, quantum ad personam assumētem. Tertiò, quantum ad naturam assumptam.

¶ Circa primum quæruntur duodecim. ¶ Primò, vtrùm vnio Verbi incarnati sit facta in natura. ¶ Secundò, vtrùm sit facta in persona. ¶ Tertiò, vtrùm sit facta in suppósito vel hypostasi. ¶ Quartò, vtrùm persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit cōposita. ¶ Quintò, vtrùm sit facta aliqua vnio animæ & corpis in Christo. ¶ Sextò, vtrùm natura humana fuerit vnita verbo accidētaliter. ¶ Septimò, vtrùm ipsa vnio sit aliquid creatū. ¶ Octauò, vtrùm sit idē quod assumptio. ¶ Nonò, vtrùm sit maxima vnionū. ¶ Decimò, vtrùm vnio duarū naturarum in Christo fuerit facta per gratiā. ¶ Vndecimò, vtrùm eam aliqua merita præcesserint. ¶ Duodecimò, vtrùm gratia vnionis fuerit homini Christo naturalis.

inf. art. 2. & 6. c. et 12. ad 1. & q. 50. ar. 11. 2.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm vnio Verbi incarnati sit facta in natura.

AD PRIMVM Sic proceditur. Videtur ꝙ vnio Verbi incarnati sit facta in vna natura. Dicit enim Cyrillus, & inducitur in gestis cōcilij Chalcedonen. Non oportet intelligere duas naturas, sed vnā naturā Dei verbi incarnatā. Quod quidem nō esset, nisi vnio fieret in natura. Ergo vnio Verbi incarnati facta est in natura.
¶ Præterea, Ath. dicit: Sicut anima ratiōalis, & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus, sed anima rationalis & caro conueniunt in cōstitutione vnius naturæ humanæ. Sic ergo Deus, & homo conueniunt in constitutione alicuius naturæ, ergo vnio facta est in natura.
¶ Præterea, duarū naturarū vna nō denominatur ex altera, nisi aliquo modo inuicē trāsmutētur. Sed diuina natura & humana in Christo abinuicē denominātur: dicit enim Cyrillus diuinā naturā esse incarnatā; & Greg. Nazanzenus dicit humanā naturā

Et 3. di. 1. qō. 2. art. 1. & di. 5. q. 1. art. 2. & 4. cō tra. 35. 37. & 41. Et veri. q. 20. ar. 1. a. Et vnio. art. 1. Et opus. 3. c. 211. 212. & 225.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶In corpore articuli sunt duæ partes principales: in prima declaratur titulus, declarando quid significet in proposito ly natura. Vbi nota quòd Autor discurrendo per diuersas significationes ordine quodam conuenientes nomini naturæ, decernit in hac quæstione naturam significare essentiam rei: & ex hac determinatione vt clarificatum reliquit titulum articuli. Et verè sic est: quoniam ex hoc ipso, quòd Naturæ nomine essentiam intelligimus, clarè constat quid est vniri in natura, scilicet vniri ad ofsentiæ integritatem: vt expressè Autor deduxit ex eodem præsuppositio 4. contra Gen. ca. 41. Quærere igitur an vnio Verbi incarnati sit facta in natura, est quærere an verbum & humana natura sint vnita in vna essentia, an conuenerint ad integrandã vnã essentiã. In scãa parte corporis respõdetur quæsito negatiuè vnica cõclusione: Impossibile est vnionẽ Verbi incarnati esse factam in natura. Hæc autem conclusio tali modo & ordine in litera probatur. Primò ponitur distinctio trimembris de modo, quo aliquid vnum ex pluribus cõstiui potest: primus modus est, quòd aliquid vnũ fiat ex pluribus perfectis, remanẽtibus in sua integritate: secundus modus est, q̃ aliquid vnũ fiat ex pluribus' perfectis quidem, sed non permanẽtibus, sed trãsmutatis: tertius est, q̃ aliquid vnũ fiat ex pluribus permanentibus quidẽ, sed imperfectis. Et iuxta singulos modos, ordine quo recitati sunt, pbat cõclusionẽ propositam tripliciter: vt patet clarè in litera.

Annot. ¶Circa illam literæ rationem, qua probatur, nõ posse aliquid cõuerti in diuinam naturam: quia est ingenerabilis: aduerte quòd dupliciter potest intelligi aliquid conuerti in aliud. Primò per transsubstãtiationẽ: sicut panis in sacramento altaris conuertitur in corpus Christi. secundò per trãsmutationẽ: sicut alimentũ conuertitur in corpus animalis, quod nutritur: & similiter eleméta cõuertuntur in mixtũ, secundum opinionẽ tenentium elementa non remanere secundũ suas substantias in mixto. Non est in præsenti ratione sermo de conuersiõe primo modo: quoniam nõ valeret ratio: quia ex hoc, q̃ aliquid est in generabile, nõ sequitur q̃ non possit diuina virtute trãsubstãtiari in ipsum, quin potius de facto in corpus Christi gloriosum, qđ est incorruptibile & ingenerabile, conuertitur panis I Eucharistia, sed est sermo de cõuersione secũdo modo: qa de tali disputatur in secundo modo, quo ex pluribus pfectis transmutatis fit vnũ: vt patet in litera.

Annot. ¶Circa rationem illam, quia diuina natura & humana non possunt constituere aliquid per modum formæ & materiæ: nota duo. Primum est ly præsertim corporeis: dixit enim hoc Autor ad præfertandum sermonem suum ab informatione secundum esse intelligibile. Dictum est enim in 1. lib. q. 12. quòd diuina essentia potest esse forma intelligibilis intellectus creati: sed alterius rationis ac ordinis est esse formam in esse intelligibili intellectus creati, & conuenire cum aliquo corporeo per modum formæ & materiæ ad constituendum aliquam naturam: hoc enim maximam imperfectionem & informationem rei secundum esse materiale ponere in diuina natura: illud autem nullam imperfectionẽ aut informationem secundũ esse ponit in diuina essentia: vt ibi patuit. Secũdum est, quòd sequela in litera subiecta, scilicet, sequeretur enim q̃ species resultãs esset cõmunicabilis pluribus, fundatur super illa propositione: Omnis natura cõposita ex materia & forma, est cõmunis pluribus: quæ ex primo Cæli sumitur. Quæ propositio vera dicitur, quantũ est ex se: potest enim aliunde, puta ex hoc, q̃ cõstat ex tota sua materia nõ inueniri nisi in vno natura illa: vt de mũdo ibidẽ dicit. Est igitur omnis natura ex materia & forma cõposita, secũdũ se cõmunis pluribus: & de facto potest inueniri in pluribus, nisi cõstet ex tota sua materia. Et quia natura illa resultans in Christo & diuina natura, vt forma, & humana, vt materia non constarent ex tota sua materia (vt patet quia multæ aliæ naturæ humanæ singulares inueniuntur vltra illam, quæ est in Christo) sequitur q̃ de facto posset natura alia resultãs plurificari: ac p hoc possent esse plures, imò infiniti Christi eiusdem speciei specialissimæ.

b ¶In eodem primo articulo in responsione ad secundũ circa similitudinẽ ab Athanasio data, perspice q̃ similitudo dicitur tenere quãtũ ad hoc, scilicet quantũ ad vnitatẽ suppositi virobique. Nec aliud sonant verba Athanasii nisi similitudinẽ quo ad vnitatem suppositi: dicẽdo. sicut anima rationãlis & caro vnus est homo: nam vnus homo vnum suppositum manifestè significat, & non ponit. similitudinẽ quo ad vnitatem naturæ, nec quo ad modum constituendi vnum suppositum: neq; enim illo modo vnum suppositũ Christi consiat ex diuina & humana natura, sicut vnus homo constituitur ex anima & corpore: quoniã vnus homo, puta Petrus, cõstituitur ex anima & corpore, vt veris partibus componẽtibus ipsum Petrum: est enim persona Petri cõposita ex hac anima & hoc corpore, vt partibus suis: Christus autem nõ constituitur in suo esse personali per vtranque naturã, diuinã scilicet & humanã: vt infrà patebit. Intellige igitur similitudinẽ quantũ ad ipsam vnitatẽ suppositi, virobiq; subsistentis in duobus tibi in natura alæ rõnalis & carnis, hîc in natura Dei & hominis: diuersimodè tamen iuxta diuersas cõditiones eorũdẽ. Diligenter autẽ pẽsato illa verba literæ: Vnitas verò personæ cõstituitur ex eis, scilicet anima & corpore vnitis, inquãtũ est vnus aliqs subsistẽs in carne & anima: oporter nanq; hæc scrutari in quæstio. quartæ, artic. 1. vbi inquiretur & diffiniendum est quid persona humana, puta Petrus, addit supra suam, hoc est singulatem, humanitatem, quia est hic homo.

¶Super

ARTIC. I.

¶Alio modo fit aliquid vnum ex perfectis, sed trãsmutatis: sicut ex elementis fit mixtũ. Et sic aliqui dixerunt vniorem incarnationis esse factam per modum complexionis. Sed hoc non potest esse. Primò quidẽ, quia natura diuina est omnino immutabilis, vt in prima Parte dictum est. Vnde nec ipsa potest converti in aliud, cùm sit incorruptibilis: nec aliud in ipsam, cùm ipsa sit ingenerabilis. Secũdò, quia id quod est commixtũ, nulli miscibiliũ est idem specie: differt enim caro à quolibet elementorum specie. Et sic Christus non esset eiusdem naturæ cum patre nec cum matre. Tertiò, quia ex his quæ plurimum distant, non potest fieri commixtio: soluitur enim species vnius eorum, puta si quis guttã aquæ amphoræ vini apponat. Et secundũ hoc cũ natura diuina in infinitum excedat humanã naturam, nõ potest esse mixtio: sed remanebit solã natura diuina.

¶Tertio modo fit aliquid ex aliquibus non permixtis vel permutatis, sed imperfectis: sicut ex anima & corpore fit homo: & similiter ex diuersis membris vnum corpus constituitur. Sed hoc dici non potest de incarnationis mysterio. Primò quidẽ, quia vtraque natura est secundum rationem suã perfecta, diuina scilicet & humana. Secundò, quia diuina natura & humana non possunt constituere aliquid per modum partiũ quãtitatiuarum, sicut membra constituunt corpus: qa natura diuina est incorporea. Neq; per modũ formæ & materiæ: qa diuina natura nõ potest esse forma alicuius, præsertim corporei. Sequeretur enim q̃ species resultãs esset communicabilis pluribus: & ita essent plures Christi. Tertiò, qa Christus nõ esset humanæ naturæ, neq; diuinæ naturæ. Differentia enim addita variat speciẽ: sicut vnitas numerum, sicut dicitur in 8. Metaphy.

¶Ad quod autoritas Cyrilli exponitur in quinta Synodo sic: Si quis vnã naturam Verbi Dei incarnatam dicens, non sic accipiat, sicut Patres docuerunt, quia ex diuina natura & humana vnione secundũ subsistentiã facta: sed ex talibus vocibus naturã vnam siue substãtiã diuinitatis & carnis Christi introducere conetur: talis anathema sit. Non ergo sensus est, q̃ in incarnatione ex duabus naturis sit vna natura cõstitura: sed q̃ natura verbi Dei, carnem vniuit sibi in persona.

b ¶Ad secundum dicendum, quòd ex anima & corpore constituitur in vnoquoque nostrum duplex vnitas, naturæ & personæ. Naturæ quidem secundũ quòd anima vnitur corpori, formaliter perficiẽs ipsum, vt ex duobus fiat vna natura, sicut ex actu & potẽtia, vel materia & forma. Et quantũ ad hoc nõ attenditur similitudo: quia natura diuina nõ potest esse corporis forma: vt in primo probatũ est. Vnitas verò personæ cõstituitur ex eis, inquantũ est vnus aliquis subsistẽs in carne & anima. Et quãtum ad hoc attẽditur similitudo: vnus enim Christus subsistit in diuina natura & humana.

¶Super Quæstionis secundæ Articulum secundum.

Comment. IN articulo secundo eiusdem secundæ quæstionis prædeclarandus esset titulus, nisi in corpore articuli declararetur.

a ¶In corpore igitur articuli tria fiunt: primò declaratur ly persona. Secũdò ly vniri in persona: per hæc enim duo titulus patet. Tertiò respondetur quæsito vnica cõclusione affirmatiua: Vnio Verbi incarnati est facta in persona, ita quòd non in natura.

¶Primum sit declarando differentiã inter personam & naturam, ex diuersa significatione nominũ naturæ, & personæ. Vbi scito quòd personæ & naturæ nomini bus nõ intelligimus hęc vocabula, natura & persona, quę importãt naturã & personã in actu signato: sed nomina, quæ significant naturã & personam in actu exercito: vt humanitas, & hic homo, seu Sortes, & sic de aliis. Ita quòd ex eo quòd aliud significat humanitas, & similia nomina naturarũ, & aliud significat Sortes, & alia nomina personarum, manifestatur differentia in rebus significatis, scilicet natura & persona. Procedit autẽ litera ex differẽtia inter naturã & suppositũ ad differẽtiã inter naturã & personã à cõmunibus tradẽs doctrinã. Suppositum enim cùm idem sit qđ prima substãtia, cõmune, est omni naturę generis substãtiæ, persona aũt in sola rationali seu intellectuali natura inuenitur: ita q̃ sicut suppositũ significat primã substãtiã, in quacũq; specie substãtię sit, ita plona significat primã substãtiã in genere intellectualis substãtiæ. Et propterea in litera dicitur, q̃ diffẽrẽtia affignata inter naturã & suppositũ, intelligẽda est etiã inter naturã & personã: cõtrahitur enim per ly persona, ly natura ad rationalem: & perinde est ac si diceretur suppositum naturæ rationalis.

¶Et quoniam diuersimodè in diuersis inuenitur aliud & aliud, quod significatur nominibus Naturæ & Personæ: quia in quibusdam inuenitur aliud secundum rem, in quibusdã aliud secundũ rationẽ tantũmodo: in litera post propositã differẽtia significati per naturã à significato per personã, quatuor facit. Primò ostẽdit quare in quibusdã secundũ rem distinguũtur natura & suppositũ: dicens hoc ideo esse, quia naturæ potest inueniri aliquid cõiunctũ præter id quod de ratiõe sua formali est. Et hãc rationẽ ita ponderat Autor, vt ex affirmatione affirmationem, & ex negatione negationẽ inferat: hoc est, q̃ in illis substantiis, in quibus inuenitur aliquid vltra naturã specificam, suppositum & natura nõ distinguuntur secundum rem. Secũdò explanat in quibus substantiis manifestè subsumi potest distinctio talis secundũ rem vel nõ distinctio: & dicit, q̃ in substantiis compositis ex materia & forma, in quibus inueniuntur & accẽdentia & principia indiuiduantia præter naturam specificam, suppositũ & natura distinguũntur secũdũ rem. Tertiò declarat qualiter distinguũtur secundum rem: & dicit, Distinguuntur nõ tanquam duæ res separatæ, sed tanquam eadẽ superaddens aliqua alia. Vbi nouitii distinguant, quòd distingui secundũ rem cõtingit dupliciter: primò, sicut duæ res, quarũ vna nihil est alteriust vt albedo & dulcedo, vt Sortes & Plato, &c. Alio modo sic, vt vna res includat totam aliam, & superaddat ei aliquid aliud: & hoc modo suppositũ distinguitur à natura secundũ rẽ: quia scilicet includit naturã, & addit aliqua alia. Et ne hoc voluntariè dici videatur, ex duobus effectibus hoc probat, primò ex modo significãdi: quia hinc prouenit, q̃ significatur suppositũ per modum totius, & natura per modũ partis formalis perspectiuè suppositi. Secundò, ex negatiua prædicatione: quia hîc homo nõ est sua humanitas: ex hoc enim quòd Sortes est vt totũ quoddam respectu naturæ & aliorum superadditorum, prouenit vtrũq;: & quòd sic significetur vt totum, & natura vt pars, constitutiua tamen ipsius, & quod falsa sit affirmatio naturæ de Sorte, vtpote partis de toto. Quartò sub alio membro subsumit substantiam duinam, in qua natura & suppositum sola ratione distinguuntur: quia nihil in Deo vltra suam naturam inuenitur.

Locus supra art. 2. inductio.

¶Num suppositum & natura in Angelis secundum rem distinguantur.

Quæstio. ¶Sed occurrunt circa hæc multa dubia. Primum est, an differentia realis posita hic inter suppositum & naturã, habeat locum in Angelis. Et est ratio dubii: quia in prima pãr q. 3 ar. 3. dixit. Natura in substantiis separatis suppositum esse idẽ secundũ rem, quod natura ista q̃ Gabriel est sua Gabrielitas: cuius oppositũ dicitur hîc de Sorte, q̃ scilicet nõ est sua humanitas. In oppositũ autẽ est: quia hîc dicitur, q̃ in quibus inuenitur aliquid præter naturã speciei, suppositũ differt secundũ rẽ à natura, quia in suppositio includitur natura speciei, & quædam alia quæ sunt præter naturam speciei. Constat autẽ in angelis inueniri multa præter naturã speciei: vt existentia actualis, & alia accidentia: quamuis non inueniantur in eis principia indiuiduantia. ergo.

¶Num suppositum addat aliquid reale supra naturã, a qua distinguitur.

Quæstio. ¶Secundum dubium est an illud, quod suppositum dicitur addere supra naturam, oporteat esse ens reale: an sufficiat quòd sit negatio aliqua secundum doctrinam Autoris.

¶Num suppositum addat supra naturam aliquid intrinsecum.

Quæstio. ¶Tertiũ dubium est, an illud, quod addit suppositum supra naturã, oporteat esse intrinsecum suppositio: an sufficiat q̃ sit extrinsecum. Et est sermo de supposito & natura singulari: hoc est de Sorte & hac sua humanitate. Et est ratio dubij difficultas: videndi quid est illud intrinsecum, & diuersitas opinionum, & nostrum etiam dictum in Commentariis Primæ parus in loco allegato, vbi diximus q̃ non differunt intrinsecè.

¶Ad tertiũ dicendum, q̃ sicut Damas. dicit. Natura diuina dicitur incarnata: qa est vnita carni personaliter: nõ quòd sit in naturã carnis, cõuersa. Similiter & caro dicitur deificata (vt ipse dicit) non per conuersionem, sed per vnionẽ ad Verbũ saluis suis proprietatibus naturalibus, vt intelligatur caro deificata: quia facta est Dei verbi caro, nõ quia facta sit Deus.

ARTICVLVS II.

a ¶Virum vnio Verbi incarnati sit facta in persona.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ vnio Verbi incarnati non sit facta in persona. Persona enim Dei non est aliud à natura ipsius. vt habitũ est in primo. Si ergo vnio non est facta in natura, sequitur quòd non sit facta in persona.

¶Præterea, Natura humana nõ est minoris dignitatis in Christo, quàm in nobis. Personalitas autem ad dignitatem pertinet, vt in primo habitũ est. Cùm ergo natura humana in nobis propriam personalitatem habeat, multò magis habuit propriam personalitatem in Christo.

¶Præterea, Sicut Boët. dicit in lib. de dua. na. Persona est rationalis naturę individua substantia. Sed verbũ Dei assumpsit naturã humanã individuam. natura enim vniuersalis nõ subsistit secũdũ se, sed in nuda contẽplatione consideratur: vt Damas. dicit. Ergo humana natura habet suã personalitatem. Nõ ergo videtur quòd sit facta vnio in persona.

¶SED CONTRA est quod in Chalcedõ. synodo legitur, Non in duas personas partitum aut diuisum, sed vnũ & eundẽ filium vnigenitum Deum verbũ, dominum nostrum Iesum Christum confitemur. Ergo facta est vnio Verbi in persona.

CONCLVSIO.

¶Cùm Verbum diuinum naturã sibi vniuerit humanam, nõ ad naturã suam attinentẽ, necessariò ea vnio nõ in natura, sed in persona facta est.

¶Quid nam sit quod sibi suppositum addit supra suam naturam.

Quæstio. ¶Quartum dubium est quid sit illud, quod suppositum creatum addit intrinsecũ sibi supra hanc naturam suam. Et est ratio dubii: quia hinc non apparet quid sit illud & propter rei obscuritatem & propter varias opiniones. Inde autem cogimur aliqd dicere: quoniam dicimus & affirmamus Verbũ Dei non assumpsisse personam humanam, sed assumpsisse hanc humanitatem: & dicimus quòd persona humana est inassumptibilis: hæc autẽ natura assumpta est.

¶Num quippiam in Deo inueniatur præter rationem suæ speciei.

Quæstio. ¶Quintum dubium est circa illud, quòd in Deo nihil inuenitur præter rationem suæ speciei: quum in Deo conficeamur personales proprietates realiter inter se distantes, præter vnicam, absolutam ac communem omnibus diuinis personis essentiam.

¶Ad primum dubium dicitur, quòd sententia literæ illius proculdubio locum habet in angelis: vt patet inferius in q. 4. articu. primo ad tertium: vbi natura angeli absque angeli personalitate assumptibilis à diuina ponitur persona (quod constat non esse intelligibile si suppositum & natura essent omnino idem secundum rem: & quòd in angelis propter hanc literæ rationem quam Autor etiam in Quolib. 2. quæst. 2. artic. 2. tractat, suppositum differt secundum rem à natura. non tamen omni modo quo differunt hæc in compositis ex materia & forma, vt ibidem dicit: z quia suppositum in substantiis materialibus differt à natura etiam, quia includit singularitatem naturæ, quam non includit natura. Talis autem differentia non salua tur inter suppositum & naturã in substantiis separatis: sed illa differentia, quæ ponitur hîc, communis est omnibus substantiis creatis, scilicet quòd suppositum includit naturam etiam hãc, & addit quædam alia: natura autem etiam hæc non includit illa. Nec obstat doctrina habita in Prima parte: quoniam ibi est sermo de identitate reali & intrinseco reali designatiuo naturæ, ita quòd cum pluribus modis possit contingere distinctio suppositi à natura, ibi non est sermo nisi de illo modo, quo differunt penes aliquid reale intrinsecum designatiuum naturæ. Quomodo clarè patet suppositum differre ab essentia per diffinitionem significatam in substãtiis materialibus: Sortes enim manifestè differt ab humanitate: quia includit principia individuantia; quæ determinant naturam, scilicet humanitatem, constituendo humanitatem esse hanc, quamuis non differat per hoc solùm Sortes ab humanitate: sic enim in angelis non differunt suppositum & natura. Nec propterea Autor fuit ibi diminutus, aut falsus: excluso illo modo distinctionis suppositi à natura, concludens identitatem suppositi & naturæ in substantiis immaterialibus, & consequenter in Deo: quoniam etsi processus iste solus reprehendi possit, iuncti tamen articulis sequentibus irreprehensibilis fuit: quoniam ex sequentibus in illamet q. articulis excluduntur à Deo de quo est principaliter quæstio. alij modi, quibus potest suppositum secundum rem distingui à natura: excludendo enim compositionem ex essentia & esse & quocunque accidente & quacunque compossibilitate, satis clarè patet, quod essentiæ illi nihil præter rationẽ speciei iunctum est, ac per hoc omnes modi, quibus suppositum potest distingui à natura, excluſi ibi inueniuntur à Deo, non autem ab angelis, de quibus non erat tunc quæstio. Sensus ergo doctrinæ illius est, quòd in substantiis immaterialibus suppositum & natura sunt idem, secundum rem in rinsecè. ita quòd ly intrinsecè, referatur ad naturam etiam hanc: an autem referatur etiam ad suppositum, sub dubio relinquatur: quoniam inferius discutiendum est.

¶Ad secundũ dubiũ dicitur, q̃ proculdubio oportet esse ens reale qđ suppositum addit supra naturã: quia est illud, quo differt secũdũ rem à natura. Cõstat enim q̃ differẽtia scãm rẽ inter aliqua nõ est nisi ratione alicuius entis realis: in hac autẽ literæ dicit, q̃ est differẽtia scãm rẽ: igitur oportet q̃ sit scãm aliqđ rea iratẽ.

¶Ad tertiũ & quartũ dubiũ respondendũ est in q. 4. ar. 2. vbi melius intelligi poterunt dicenda, postquam tot de persona interim discussa apertáque fuerint.

¶Ad quintũ dubiũ dicitur, q̃ in Deo præter tationẽ fuæ naturæ nihil aliud inuenitur: aliud autẽ dico nõ solùm realiter, sed formaliter loquendo de naturalitate diuinę naturę, prout ipsa in se ex se est. Deitas nãq; si diffiniretur scãm suã meritã, claudereť in ratione suæ formalissimæ & simplicissimæ nõ solùm quid est sapientię, intellectus, voluntatis, & reliquarum absolutarũ perfectionũ: sed quid est paternitatis, filiationis, ac processionis. Sed quia noster intellectus nõ potest illius cognitionem capere, more nostro distinctas rationes formales essentiæ & personalis proprietatis formamus, fulras in re vnica, excellenti te, & quidditate, virtualiter continente has distinctas rationes, quas formamus.

¶Secundũ aũté, quid scilicet est vniri in persona, declaratur pondo vnã vniuerlem, Omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam eius, siue non, vnitur ei in persona. Vbi scito latitudinẽ vnionis in persona habere triplicẽ gradum. Ad cuius clarificationem recolendũ est, quòd alicui personæ quatuor accidũt. Comment. buuntur. primò extrinseca, vt vestis & locus: secundò accidentia inhærentia, vt albedo & huiusmodi: tertiò, partes, vt manus & reliqua membra: quartò, essentia ipsa etiam singularis: vt hęc humanitas: habet enim Sortes vestẽ, albedinẽ, manũ & hanc suam humanitatẽ. Sed primum horũ non est vniri Sorti in persona: quia constat aliud esse suppositũ vestis & aliud suppositũ personæ vestitæ: illa vestes suppositũ enim vestis est substãtia pãni, nõ homo qui vestitur. Reliqua verò tria vniuntur Sorti in persona: nã subiectũ accidẽtii Sortis est ipse Sortes. & similiter Sortes est qui integratur ex suis membris. & qui constituitur in esse suo specifico individuato per hanc suã humanitatem. Est autem inter istos tres modos vnionis in persona diuersitas magna: quoniã accidẽtia vniuntur quidem Sorti in persona,

Universidad de Deusto
Biblioteca

fona,sed non vt pertinētia ad integritatē personæ:vt patet. Partes verò vnitur in persona Sortis,vt integrātes ipsius personā. Natura autem singularis vnitur personæ Sortis,vt constituiua ipsius Sortis:ita quòd tam partes, quàm natura vniuntur Sorti in personam subsistentialiter,sed partes secundum esse substātiale partiale:natura verò secundū esse substantiale totius naturæ. Et quia in hoc articulo sola quæstio de vnione in persona tractatur,& inferius discutienda est in artic.6. an huiusmodi vnio in Christo sit substantialis vel accidentalis:ideo præsenti proposito sufficit indistincte determinare,q; vnio est in persona:nō curando de modo seu gradu vnionis personalis. Et propterea in litera dicitur, q; omne quod inest alicui personæ,siue pertineat ad naturā eius,siue nō, vnitur ei in persona. Et per hæc patet titulus articuli.

¶Conclusio responsiua probatur sic:Verbū habet naturam humanam sibi vnitam, & non ad suam naturam diuinam pertinentem:ergo vnio est facta in Verbi persona & nō in natura. Antecedens patet ex fide. Consequētia probatur: quia si non vnitur ei in persona, nullo modo vnitur eisdē per hoc:quia tota fides subiacet illi. Assumpta fundatur super illa maxima:Omne q; inest alicui personæ,siue pertineat ad naturā eius,siue non,vnitur illi in persona. Ex hoc enim patet, quòd negare vnionem naturę humanę in persona Verbi Dei est negare naturā humanam inesse verbo Dei:q̄d est negare Incarnationem.

¶ Num vniri in persona necessarium sit omne illud, quod inest alicui personæ, siue pertineat siue non ad naturam illius.

Quæstio. ¶Sed est circa processū hunc quæstio:quoniam maxima illa, Omne,quod inest alicui personæ,siue pertineat ad naturam illius siue nō,vnitur ei in persona:aut intelligitur,q; ly inest,verificetur pro quocunq; modo inessendi,aut de aliquo seu aliquibus modis inessendi. Si intelligitur latissimè pro quocunq; modo inessendi,falsa cōprobatur:quā etiā veritis dicatur esse in persona vestita,quā constat non vniri in persona. Si intelligitur restricta ad aliquem vel ad aliquos essendi modos (puta vt forma in subiecto, aut pars in toto,aut secundū esse substātiale vel accidētale)probanda esset Minor:scilicet q; verbum Dei habeat naturam humanam vnitam sibi tali modo. Processus ergo ille aut deficit in illa maxima,aut in probatione subsumptorum.

¶Ad hoc dicitur q; in illa maxima: Omne qđ inest alicui personæ,&c. sumitur inesse personæ proprie,vt excludit distinguitur contra extrinsecus adiacere: quēadmodū vestis,locus,tempus,& alia huiusmodi adiacent nobis,& nō sunt secūdum veritatem in nobis. Vnde nō oportet descendere ad determinatos modos essendi in persona:sed sufficit q; verē insit personæ quocūque modo illud verificetur. Et quia secundum fidei doctrinam verbum Dei factus est homo secundum rem,ideo nō oportet probare,sed supponere veritatem subsumpti,scilicet quòd natura humana inest verbo Dei secundū rem. Existit siquidē humanitas Christi nō per seipsam,sed in verbo Dei:quāuis modus,quo existit in illo,nō sit manifestus. Procedit igitur ratio literæ,efficaciter ad conclusionem intentam.

¶ Num magis in personam,quàm in naturam factam fuisse vnionem dicendum sit ex eorum formalis distinctione.

Quæstio. b ¶In responsione ad primū eiusdē secundi articuli dubiū occurrit:quoniā quæstio & argumentum est de rebus.scilicet de vnione naturæ humanæ ad diuinam personā vel naturā:responsio autē recurrit ad distinctionē rationis secundā modos significādi. Hoc autē nō licere patet ex eo,q; abstrahendo ab omnibus modis significandi,qui ad voces spectant,& contemplando intellectualiter mysteriū Incarnationis sicut angeli,constat q; vnio secundum rē intelligitur facta in persona,& nō natura Verbi. Nō etat igitur ad modos significandi recurrendū pro ratione,quare vnio est facta in persona Verbi & nō in illius natura.

¶Ad hoc dicitur,quòd Autor altissimam reddit rationē,quare vnio est in persona & nō in natura:& est adeò profunda ac formalis,vt nō solùm cōprehendat quare vnio est in persona Verbi,& nō in illius natura,sed etiam comprehendat quare vnio est in persona Dei,& non in Dei naturā:ita quòd dato q; Deus non esset trinitas,sed deitas ipsa,per seipsam persona esset:vt Philosophi intelligunt Deum subsistere:Responsio ista inuenitur satisfactiua argumento,cui non satisfaciunt responsiones recurrentium ad distinctionem inter essentiam diuinam & formale constitutiuum personæ & alia huiusmodi dicentium:vt patet. Meritò autem Autor hoc fecit:quia argumentum ex identitate naturæ Dei cum Dei persona procedit quocunque modo persona in Deo ponatur,siue secundū philosophos,siue secundum veritatem reuelatam. Stat igitur responsio in hoc,quòd quia natura diuina habet rationem naturæ,& persona habet rationem substantiæ:vt patet ex 3. Met. & in hoc articulo. In diuinis autē inuenimus tria,scilicet naturā habētem naturā vt indiuiduū naturæ,& habētē naturā vt hypostasim. Ita q; inter Deū & creaturas hęc est differentia in proposito, q; in creatis substantialis indiuiduum naturæ & hypostasis solo nomine distinguitur,& idē est inueniri aut deesse indiuiduū naturæ & hypostasim:vt patet in natura humana assumpta à verbo Dei. Est enim assumpta natura hęc,scilicet hæc humanitas:& qa nō est ibi ppria hypostasis humanæ naturę,nā humanitas illa nō habet ppriā personalitatem|deficit quoq; ibi ppriū indiuiduū naturę humanę:null⁹ enim hic homo ibi inuenitur nisi filius Dei:sicut nulla ꝑsona,, nulla hypostasis ibi inuenitur, nisi filij Dei. Solo igitur nomine distinguūtur hic homo & hypostasis, supposituū seu ꝑsona humana,puta Sortes: & propterea in creaturis duo tantū inueniuntur,natura scilicet & suppositū. In Deo autē magna inuenitur differentia inter indiuiduū naturæ diuinæ,hoc est hunc Deū,& hypostasim nec Deus cōmunis est secūdum rem Patri & Filio & Spiritui sancto & consequenter nō significat hypostasim:de cuius ratione constat esse incōmunicabilitatem eius. Patet autem,quàm Filius qua Spiritus sanctus personam seu hypostasim diuinā significat. Et propterea tria cūm inueniantur in Deo,scilicet hæc deitas,hic Deus,& persona,puta verbū Dei,insufficienter primò arguitur distinctio facta,aut vnio est facta in natura,aut in persona:nā posset dici, q; est facta nec in natura nec in persona,sed in indiuiduo naturæ diuinæ,scilicet in hoc Deo. Ruit quoq; processus literæ:q; si vnio Verbi incarnati nō est facta in persona,nullo modo natura humana vnitur ei. Ruit & illa maxima, Omne quod inest alicui personæ,siue pertineat ad naturam eius,siue nō,vnitur ei in persona: quoniam si natura humana assumpta esset ab hoc Deo, nō vniretur in persona: sed in indiuiduo naturæ:& tamen inesset personæ Verbi:qa verbū est hic Deus.

¶Ad hoc dubiū quadruplicitèr respōdetur. primò negādo q; inueniatur in diuinis prætèr hypostases indiuiduū naturæ, scilicet hic Deus.licet inueniatur hæc deitas:quia hoc esset ponere quaternitatem in diuinis. Sed hęc responsio falsa est. Tum quia in diuinis omne abstractū habet suū proprium cōcretū,nec inuenitur differentia ibi inter abstractum & concretum nisi in modo significandi. Constat autē q; ibi inuenitur nō solùm deitas,sed deitas hæc:igitur nō solùm inuenitur Deus,sed Deus hic,& quū hoc,quod significo,dicendo Deus hic,fit cōmune secūdum rem Patri & Filio & Spiritui sancto,sequitur q; ꝓter hypostasis inueniatur ibi hic Deus significātiuus indiuiduum naturæ diuinæ cōmune tribus personis. Tum quoniam in diuinis inuenitur Deus vnus numero:communis Patri & Filio & Spiritui sancto ergo inuenitur Deus hic cōmunis Patri & Filio & Spiritui sancto. Consequentia patet,quia idē addit ly vnus numero supra ly Deus. qđ addit ly hic supra ly Deus. Antecessens patet ex fidei sententiis:qua cōfitemur Patrē & filium & Spiritū sanctū esse vnū numero Deū. dū dicimus Deus pat. Deus fil. Deus Spiritus sanctus,& tamē nō tres diuisę vnus est Deus:est enim processibilis sermo de vnitate numerali. Nec hoc est ponere quaternitatem, figuraliter procedendo hoc cōcretum Deus ponitur quaternitas:significat enim habere deitatem, sicut hic Deus:vtroq; siquidē nomine ponitur vnus numero habēs deitatē, communis tribus personis,quāuis ly Deus nō explices vnitatē numeralē quā explicat ly hic Deus. Secūdo respondetur,q; quāuis ponatur in diuinis indiuiduū naturæ,scilicet hic Deus:qa tamen nullus est hic Deus nisi patet aut Filius aut Spiritus sanctus,& tamē nō tres diuisę vnus est Deus:est enim processibilis sermo de vnitate numerali. Nec hoc est ponere quaternitatem, figuraliter procedendo hoc cōcretum Deus ponitur quaternitas:significat enim habere deitatem, sicut hic Deus:vtroq; siquidē nomine ponitur vnus numero habēs deitatē, communis tribus personis,quāuis ly Deus nō explices vnitatē numeralē quā explicat ly hic Deus. Secūdo respondetur,q; quāuis ponatur in diuinis indiuiduū naturæ,scilicet hic Deus:qa tamen nullus est hic Deus nisi patet aut Filius aut Spiritus sanctus,& assumptio oportet q; fiat ad hunc Deū determinatē,scilicet vel Patrē, vel Filiū,vel Spiritū sanctū,idcirco hic Deus nō potest assumere naturā nisi vt est persona:& ideo vnio aut est in natura aut in persona. Sed hæc responsio ambigua vel falsa est.& eius dicta examinanda sunt in q.3.ar.3.vbi tractabitur,an abstracta per intellectū personalitate in Deo possint fieri assumpto naturę humanæ. Tertiò respondetur distinguēdo ly vnio,dicēdo q; aquinoctiatur de vnione:quoniā alterius rationis est vnio Verbi incarnati,ab vnione, qua hic Deus esset incarnatus. In hoc autē articulo quæstio est de vnione Verbi incarnati:vt patet in illius titulo: ito q; supponitur hic vnio Verbi incarnati:& quæritur qualitas vnionis,supponitur,personam filij Dei,quā Verbū significat,esse incarnatā,esse vnitam carni: & quæritur modus quo est facta hæc vnio,an scilicet in persona. Vbi autem hic Deus incarnatus esset,nō supponeretur Verbū incarnatū,sed supponeretur hunc Deū incarnatū:& quæreretur modus vnionis an in natura,an in persona,an in solo indiuiduo naturæ. Patet autē vniones ihas esse diuersarum rationū, ex eo q; vnio Verbi incarnati est ad incōmunicabilē terminū. Verbū enim incōmunicabile est cuiq. suppositō:vnio autē huius Dei incarnati si esset,ad cōmunicabilem esset terminū.est enim hic Deus cōmunis omnibus ꝑsonis diuinis. Sed hæc responsio licet veritatē dicat:quo ad id,quod de facto inuenitur in vnione Verbi incarnati,quia secundū veritatē vnio terminatur ad incōmunicabile terminum vt sic,nō satisfacit tamē difficultati motę formaliter, quoniā in hoc articulo est supponitur Verbū incarnatū:nō tamē supponitur,vnionē hic esse in persona:ac per hoc nō supponitur, vnionē esse ad terminū incōmunicabilē. Imò quum Verbū incarnatū sit secundū se & naturę diuinę & subsistēs in natura diuina,& ꝑsona(est enim ipsa Deitas & Deus,& est hic Deus,& est Verbum)licet in primo articulo quæstium est, an vnio Verbi incarnati sit facta in natura: ita deinde debebat inquiri,an sit facta in indiuiduo naturæ:& demum quęri an sit facta in persona:vt sic discussus esset omnis modus vnionis,quo Verbū incarnatum vnitū intelligi potest carni:etenim sicut si Verbū incarnatū vnitum esset carni in natura: vnitum diceretur ipsum Verbū carni:ita si Verbū incarnatū vnitum esset carni, quatenus est indiuiduū naturæ, quatenus est hic Deus, diceretur Verbū incarnatū vnitū carni.

Vnde quarto respōdetur,distinguēdo ly persona.q; personā naturā dupliciter:primò secūdū cōpletā rationē personæ seu hypostasis & sic significat singulare habēs naturā substātialem naturā:ita q; sola incōmunicabilitas illi deest ad perfectā rationem personæ. Et hac distinctione stante dicitur, quòd nomen personæ seu hypostasis aut suppositi potest sumi dupliciter. Primoi simpliciter & sic appellatione personæ in diuinis nō venit hic Deus:quia non habet cōpletam rationē personæ,sed solum Patrē aut Filius vel Spiritus sanctus. Aliō modō vt persona distinguitur cōtra naturā:ita q; ex vno extremo ponatur natura vt sic,& ex alio extremo ponatur persona:sicut cùm distinguimus naturam contra habentē naturā:& sic appellatione personæ venit nō solùm persona cōpletè,sed persona incompletè. venit non solùm Patet aut filius aut Spiritus sanctus,sed etiā hic Deus. Et quia in hoc articulo sermo est de persona vt distinguitur contra naturā vt sic,vt patet in processu articuli ex cōmunibus Deo & reliquis subsumitur ideo persona hic sumitur vt cōprehēdit etiā hunc Deū:& propterea optimè dictū est,q; si nō vniretur in persona,nullo modo vniretur. Et reliqua dicta solida sunt. Patet autē hanc esse intētionē Autoris,ex eo q; in litera in corpore articuli,pro eodē habetur indiuiduū subsistēs in natura,& suppositū:cōstat autē hunc Deū esse indiuiduū subsistens in natura diuina,& nō habere cōplexam rationē suppositi. Et cursus dicitur in corpore articuli loquēdo de Deo,q; natura diuina dicitur suppositū,secūdū q; est subsistēs. Quid clarius:cōstat enim, hunc Deū significare naturā diuinam,secundū q; est subsistēs:est enim hic Deus subsistēs in natura diuina:vt patet ex modo significandi. Cōiter igitur suppositi seu ꝑsonæ ratio hic sumitur:vt scilicet significat hoc subsistens in natura. Et ideo hæc quarta responsio amplectenda est:vigore literæ consonā,& omnem ambiguitatem tollens.

a ¶ Super Quæstionis secundæ Articulum tertium.

IN titulo articuli tertij duo declaranda sunt,quæ tamen in corpore articuli habentur. primò declarandi sunt termini,scilicet suppositum & hypostasis. Secundò declaranda est ratio quæstionis. Suppositum(vt in litera dicitur) ea ratione vocatum est:quia supponitur vniuersis, quæ in aliquo sunt:siue sint subsTantialia,siue accidentalia.supponitur autem per hoc,quòd illorum prædicationem recipit. Vnde suppositum hominis est hic homo. puta Sortes:quia hic homo est,de quo prædicantur tam esse hominē,quàm esse album,quàtum,filiū, locatum,agens,&c. Et quia suppositum est nomen secundæ intentionis sicut genus,ideo suppositū significat propriā denominationē primæ substātiæ,puta huius nominis seu Sortis:& propterea non inuenitur suppositum in aliis prædicamentis,sed in solo prædicamēto substātiæ. Hypostasis autē Græcū est vocabulū, & idē significat quod apud nos substātia,loquendo de substantia, quæ proprię, principaliter & maximè dicitur,vt habetur in prædicamentis, hoc est significat primā substātiā. Ratio huius q̄nis nō habet ortū à re,sed ab opinione:quoniā secundū rē in q̄ne ꝑ prædēdis articuli de vnione in persona, tractādum est de vnione in hypostasi seu suppositō,quoniā in natura rationali seu intellectuali loquēdo,synonyma sunt persona,hypostasis & suppositū:quodlibet enim horum nihil aliud importat quàm primā substātiā in natura rationali. Sed ignorantia (vt in litera dicitur)quorundam propriā vocem ignorantiū,distinguēdo intellectu hæc,& dicendo q; vnio est facta in persona & non hypostasi, obtinuit,vt post articulum de vnione in persona,inquireretur de vnione in hypostasi.

b ¶In corpore articuli non opus est distinctione,sed annotatione. quod in determinatione huius articuli patet, tam primam, quàm tertiam opinionem relatam

Occurrit inquam quæstio non facilis de sufficientia distinctionis dictæ,scilicet aut in natura, aut in persona:& cōsequenter de processu huius articuli & aliorū. Est autem ratio dubii:quia aliter in communi loquendo de natura & suppositō, & aliter in speciali loquendo in diuinis secundum fidem reuelatis inuenimus: nam in communi loquendo substantia non dicitur nisi de duobus,scilicet natura & habēte naturā,hoc est prima substantia:vt patet ex 5. Met. & in hoc articulo. In diuinis autē inuenimus tria,scilicet naturā habētem naturā vt indiuiduū naturæ,& habētē naturā vt hypostasim. Ita q; inter Deū & creaturas hęc est differentia in proposito, q; in creatis substantialis indiuiduum naturæ & hypostasis solo nomine distinguitur,& idē est inueniri aut deesse indiuiduū naturæ & hypostasim:vt patet in natura humana assumpta à verbo Dei. Est enim assumpta natura hęc,scilicet hæc humanitas:& qa nō est ibi ppria hypostasis humanæ naturę,nā humanitas illa nō habet ppriā personalitatem|deficit quoq; ibi ppriū indiuiduū naturę humanę:null⁹ enim hic homo ibi inuenitur nisi filius Dei:sicut nulla ꝑsona,, nulla hypostasis ibi inuenitur, nisi filij Dei. Solo igitur nomine distinguūtur hic homo & hypostasis, suppositū seu ꝑsona humana,puta Sortes: & propterea in creaturis duo tantū inueniuntur,natura scilicet & suppositū. In Deo autē magna inuenitur differentia inter indiuiduū naturæ diuinæ,hoc est hunc Deū,& hypostasim nec Deus cōmunis est secūdum rem Patri & Filio & Spiritui sancto & consequenter nō significat hypostasim:de cuius ratione constat esse incōmunicabilitatem eius. Patet autem,quàm Filius qua Spiritus sanctus personam seu hypostasim diuinā significat. Et propterea tria cūm inueniantur in Deo,scilicet hæc deitas,hic Deus,& persona,puta verbū Dei,insufficienter primò arguitur distinctio facta,aut vnio est facta in natura,aut in persona:nā posset dici, q; est facta nec in natura nec in persona,sed in indiuiduo naturæ diuinæ,scilicet in hoc Deo. Ruit quoq; processus literæ:q; si vnio Verbi incarnati nō est facta in persona,nullo modo natura humana vnitur ei. Ruit & illa maxima, Omne quod inest alicui personæ,siue pertineat ad naturam eius,siue nō,vnitur ei in persona: quoniam si natura humana assumpta esset ab hoc Deo, nō vniretur in persona: sed in indiuiduo naturæ:& tamen inesset personæ Verbi:qa verbū est hic Deus.

¶Ad hoc dubiū quadruplicitèr respōdetur. primò negādo q; inueniatur in diuinis prætèr hypostases indiuiduū naturæ, scilicet hic Deus.licet inueniatur hæc deitas:quia hoc esset ponere quaternitatem in diuinis. Sed hęc responsio falsa est. Tum quia in diuinis omne abstractū habet suū proprium cōcretū,nec inuenitur differentia ibi inter abstractum & concretum nisi in modo significandi. Constat autē q; ibi inuenitur nō solùm deitas,sed deitas hæc:igitur nō solùm inuenitur Deus,sed Deus hic,& quū hoc,quod significo,dicendo Deus hic,fit cōmune secūdum rem Patri & Filio & Spiritui sancto,sequitur q; ꝓter hypostasis inueniatur ibi hic Deus significātiuus indiuiduum naturæ diuinæ cōmune tribus personis. Tum quoniam in diuinis inuenitur Deus vnus numero:communis Patri & Filio & Spiritui sancto ergo inuenitur Deus hic cōmunis Patri & Filio & Spiritui sancto. Consequentia patet,quia idē addit ly vnus numero supra ly Deus. qđ addit ly hic supra ly Deus. Antecessens patet ex fidei sententiis:qua cōfitemur Patrē & filium & Spiritū sanctū esse vnū numero Deū. dū dicimus Deus pat. Deus fil. Deus Spiritus sanctus,& tamē nō tres diuisę vnus est Deus:est enim processibilis sermo de vnitate numerali. Nec hoc est ponere quaternitatem, figuraliter procedendo hoc cōcretum Deus ponitur quaternitas:significat enim habere deitatem, sicut hic Deus:vtroq; siquidē nomine ponitur vnus numero habēs deitatē, communis tribus personis,quāuis ly Deus nō explices vnitatē numeralē quā explicat ly hic Deus. Secūdo respondetur,q; quāuis ponatur in diuinis indiuiduū naturæ,scilicet hic Deus:qa tamen nullus est hic Deus nisi patet aut Filius aut Spiritus sanctus,& assumptio oportet q; fiat ad hunc Deū determinatē,scilicet vel Patrē, vel Filiū,vel Spiritū sanctū,idcirco hic Deus nō potest assumere naturā nisi vt est persona:& ideo vnio aut est in natura aut in persona. Sed hæc responsio ambigua vel falsa est.& eius dicta examinanda sunt in q.3.ar.3.vbi tractabitur,an abstracta per intellectū personalitate in Deo possint fieri assumpto naturę humanæ. Tertiò respondetur distinguēdo ly vnio,dicēdo q; aquinoctiatur de vnione:quoniā alterius rationis est vnio Verbi incarnati,ab vnione, qua hic Deus esset incarnatus. In hoc autē articulo quæstio est de vnione Verbi incarnati:vt patet in illius titulo: ito q; supponitur hic vnio Verbi incarnati:& quæritur qualitas vnionis,supponitur,personam filij Dei,quā Verbū significat,esse incarnatā,esse vnitam carni: & quæritur modus quo est facta hæc vnio,an scilicet in persona. Vbi autem hic Deus incarnatus esset,nō supponeretur Verbū incarnatū,sed supponeretur hunc Deū incarnatū:& quæreretur modus vnionis an in natura,an in persona,an in solo indiuiduo naturæ. Patet autē vniones ihas esse diuersarum rationū, ex eo q; vnio Verbi incarnati est ad incōmunicabilē terminū. Verbū enim incōmunicabile est cuiq. suppositō:vnio autē huius Dei incarnati si esset,ad cōmunicabilem esset terminū.est enim hic Deus cōmunis omnibus ꝑsonis diuinis. Sed hæc responsio licet veritatē dicat:quo ad id,quod de facto inuenitur in vnione Verbi incarnati,quia secundū veritatē vnio terminatur ad incōmunicabile terminum vt sic,nō satisfacit tamē difficultati motę formaliter, quoniā in hoc articulo est supponitur Verbū incarnatū:nō tamē supponitur,vnionē hic esse in persona:ac per hoc nō supponitur, vnionē esse ad terminū incōmunicabilē. Imò quum Verbū incarnatū sit secundū se & naturę diuinę & subsistēs in natura diuina,& ꝑsona(est enim ipsa Deitas & Deus,& est hic Deus,& est Verbum)licet in primo articulo quæstium est, an vnio Verbi incarnati sit facta in natura: ita deinde debebat inquiri,an sit facta in indiuiduo naturæ:& demum quęri an sit facta in persona:vt sic discussus esset omnis modus vnionis,quo Verbū incarnatum vnitū intelligi potest carni:etenim sicut si Verbū incarnatū vnitum esset carni in natura: vnitum diceretur ipsum Verbū carni:ita si Verbū incarnatū vnitum esset carni, quatenus est indiuiduū naturæ, quatenus est hic Deus, diceretur Verbū incarnatū vnitū carni.

Vnde quarto respōdetur,distinguēdo ly persona.q; personā naturā dupliciter:primò secūdū cōpletā rationē personæ seu hypostasis & sic significat singulare habēs naturā substātialem naturā:ita q; sola incōmunicabilitas illi deest ad perfectā rationem personæ. Et hac distinctione stante dicitur, quòd nomen personæ seu hypostasis aut suppositi potest sumi dupliciter. Primoi simpliciter & sic appellatione personæ in diuinis nō venit hic Deus:quia non habet cōpletam rationē personæ,sed solum Patrē aut Filius vel Spiritus sanctus. Aliō modō vt persona distinguitur cōtra naturā:ita q; ex vno extremo ponatur natura vt sic,& ex alio extremo ponatur persona:sicut cùm distinguimus naturam contra habentē naturā:& sic appellatione personæ venit nō solùm persona cōpletè,sed persona incompletè. venit non solùm Patet aut filius aut Spiritus sanctus,sed etiā hic Deus. Et quia in hoc articulo sermo est de persona vt distinguitur contra naturā vt sic,vt patet in processu articuli ex cōmunibus Deo & reliquis subsumitur ideo persona hic sumitur vt cōprehēdit etiā hunc Deū:& propterea optimè dictū est,q; si nō vniretur in persona,nullo modo vniretur. Et reliqua dicta solida sunt. Patet autē hanc esse intētionē Autoris,ex eo q; in litera in corpore articuli,pro eodē habetur indiuiduū subsistēs in natura,& suppositū:cōstat autē hunc Deū esse indiuiduū subsistens in natura diuina,& nō habere cōplexam rationē suppositi. Et cursus dicitur in corpore articuli loquēdo de Deo,q; natura diuina dicitur suppositū,secūdū q; est subsistēs. Quid clarius:cōstat enim, hunc Deū significare naturā diuinam,secundū q; est subsistēs:est enim hic Deus subsistēs in natura diuina:vt patet ex modo significandi. Cōiter igitur suppositi seu ꝑsonæ ratio hic sumitur:vt scilicet significat hoc subsistens in natura. Et ideo hæc quarta responsio amplectenda est:vigore literæ consonā,& omnem ambiguitatem tollens.

a ¶ Super Quæstionis secundæ Articulum tertium.

IN titulo articuli tertij duo declaranda sunt,quæ tamen in corpore articuli habentur. primò declarandi sunt termini,scilicet suppositum & hypostasis. Secundò declaranda est ratio quæstionis. Suppositum(vt in litera dicitur) ea ratione vocatum est:quia supponitur vniuersis, quæ in aliquo sunt:siue sint subsTantialia,siue accidentalia.supponitur autem per hoc,quòd illorum prædicationem recipit. Vnde suppositum hominis est hic homo. puta Sortes:quia hic homo est,de quo prædicantur tam esse hominē,quàm esse album,quàtum,filiū, locatum,agens,&c. Et quia suppositum est nomen secundæ intentionis sicut genus,ideo suppositū significat propriā denominationē primæ substātiæ,puta huius nominis seu Sortis:& propterea non inuenitur suppositum in aliis prædicamentis,sed in solo prædicamēto substātiæ. Hypostasis autē Græcū est vocabulū, & idē significat quod apud nos substātia,loquendo de substantia, quæ proprię, principaliter & maximè dicitur,vt habetur in prædicamentis, hoc est significat primā substātiā. Ratio huius q̄nis nō habet ortū à re,sed ab opinione:quoniā secundū rē in q̄ne ꝑ prædēdis articuli de vnione in persona, tractādum est de vnione in hypostasi seu suppositō,quoniā in natura rationali seu intellectuali loquēdo,synonyma sunt persona,hypostasis & suppositū:quodlibet enim horum nihil aliud importat quàm primā substātiā in natura rationali. Sed ignorantia (vt in litera dicitur)quorundam propriā vocem ignorantiū,distinguēdo intellectu hæc,& dicendo q; vnio est facta in persona & non hypostasi, obtinuit,vt post articulum de vnione in persona,inquireretur de vnione in hypostasi.

b ¶In corpore articuli non opus est distinctione,sed annotatione. quod in determinatione huius articuli patet, tam primam, quàm tertiam opinionem relatam

Universidad de Deusto
Biblioteca

relatam à Magistro Sen. in 6. dist. tertij sent. esse hæresim olim ab ecclesia damnatam. Nam primò ponit duas in Christo hypostases: tertia autem non solùm duas ponit hypostases, sed etiam negat vnionem in persona, propriè loquendo, vt patet ibi.

Annot. c ¶ In eodem articulo in responsione ad secundum sunt illa verba de humanitate Christi notanda, scilicet, quia tamen venit in vnionem cuiusdam completi, scilicet totius Christi, prout est Deus & homo, &c. In primis quidem hæc verba difficultatem de compositione Christi: de qua quia sequens tractat articulus, transeamus.

a ¶ Super Quæstionis secundæ Articulum quartum.

Annot. IN titulo quarti articuli difficillimi hoc solùm aduertendum occurrit, quòd ratio huius quæstionis est multiplex antiquorum doctorũ autoritas, exprimens Christi personam compositam: vt hic & in tertio senten. à Magistro in dist. 6. habet.

b ¶ In corpore articuli ponitur vna distinctio bimembris de persona Christi: & iuxta singula membra singulæ apponuntur conclusiones. Distinctio est, Persona dicitur dupliciter: primò secundum id quod in se est: secundo secundum rationem hypostasis. Prima conclusio est: Persona Christi secundũ id quod in se est, est omnino simplex. Probatur: quia natura verbi Dei est omnino simplex. Secũda cõclusio est: persona Christi secundũ rationẽ hypostasis est cõposita. Probatur: Persona Christi secundũ rationẽ personæ seu hypostasis subsistit in duabus naturis: ergo est ibi vnum subsistẽs, & duæ rationes subsistẽdi: ergo sic persona est cõposita. Antecedẽs probatur: quia ratio hypostasis cõsistit in hoc, quod est subsistere in aliqua natura: hoc enim manifestè habetur, q. verbi Dei secũdum personæ seu hypostasis rationẽ subsistit in duabus naturis. Prima verò consequentia quo ad primam partem eius dena est ex dictis: quo ad secundam ex vi antecedẽtis apertè sequitur, quòd si subsistit in duabus naturis, oportet quamlibet naturã esse rationem subsistẽdi in illa. Secunda verò sequela probatur: quia vnum duobus subsistẽs ex hoc nanque quòd duæ subsistẽdi rationes sic cõstant in vnam personam, vt vnũ duobus subsistat, consequẽs est quòd persona sic, hoc est secundum rationem hypostasis est cõposita.

¶ Num persona Christi distinguatur in se simplicem. & vt duabus subsistit naturis.

Quæstio. ¶ Circa dicta hîc, multa occurrunt dubia. Primum est circa distinctionem in litera positam: nam non apparet sensus illius. Tum quia membra distinctionis coincidunt, quoniam persona Christi secundum id quod in se est, habet rationem personæ: implicat enim dicere oppositum. Et rursus persona Christi secundum rationem personæ est illud, quod in se est, quum personaliter, formaliter & realiter sit vnum verbum Dei. Tum quia in prima distinctione distinguitur verbũ Dei aut contra suam personalitatem, vt vnita est humanę naturæ, aut contra personalitatem in communi. Non potest dici primum: quia æquè simplex est verbũ Dei vt sua personalitas: vt patet. Nec secundũ: quia hic sensus non cõsonat verbis, quibus distinctionis membra significantur in litera: nam secundum membrum explicatur in litera per rationem hypostasis simpliciter & absolutè, & non per rationem hypostasis contractæ seu determinatæ, quatenus subsistit in natura humana: vt patet in litera. Iuxta hunc autem sensum oportet dicere quòd secundum membrum est persona Christi, quatenus hypostasis humana. Neque tertium: quia sic etiam secundum in litera membrum claudereturin primo, & afferret implicationem cõtradictoriorum: nam quod de facto in re conuenit alicui secundum rationem prædicati superioris, conuenit sibi ad intra: sub quo constat comprehendi esse Deum, esse filium Dei, esse substantiam, sapientiam, & reliqua, quæ conueniunt ei ex natura vel proprietate personali. Ita quòd loqui de persona Christi secundum illud quod in se est, est loqui de persona Christi, secundum illud quod conuenit sibi ad intra: loqui verò de persona Christi secundum rationem hypostasis, est loqui de persona Christi indefinitè secundum illud quod conuenit illi ad intra. & secundum illud quod conuenit eidem ad extra: nam persona Christi est persona naturæ diuinæ, & est persona naturæ humanæ. Ita quòd vbi in primo membro indefinitè continentur quæcunque conueniunt verbo Dei ad intrà in secundo membro distinctè vnum eorum sumitur, scilicet esse personam seu hypostasim. Et quoniam esse hypostasim seu personam de facto comprehendit indefinitè & esse hypostasim ad intrà relictis diuinæ naturæ, & esse hypostasim ad extrà respectu humanæ naturæ: ideo distinctio eorum suis membris solida inuenitur: nec vnum membrum includit aliquid eorum quæ alterum. Et simile est de actu distinguendo diuina sapientia dupliciter, secundum quòd est in se, & secundum rationem sapientiæ: & similiter diuina paternitas secundum quòd in se est, & secundum rationẽ paternitatis: & sic de similibus. Manifestè namque apparet ex his, quòd membra non coincidunt: quia licet esse sapientiam conueniat sapientiæ secundum quòd est in se, alia tamen est consideratio sapientiæ secundum rationem sapientiæ vt sic, & alia consideratio eius secundum quòd est in se, vt est ipsa Deitas, &c. Et sic est in proposito, quòd licet esse personam seu hypostasim conueniat verbo Dei secundum illud quòd est intrà, & alia consideratio eius, quum consideratur in eo ratio hypostasis qua non solùm ad intrà, sed ad extrà extenditur se. Non est ergo distinctio ista in membra to aliter separata: sed in primo includitur aliquid secundi, & in secundo aliquid primi: vt patet ex dictis, & in exemplis allatis.

Vnde ad quæstium secundæ obiectionis dicendum est: rectum scilicet quòd in hac distinctione verbum Dei distinguitur contra personalitatem in communi, hoc est absolutè sumptam: vt ipsa textus verba sonant, dicendo alio modo secundum rationem personæ vel hypostasis, ad quam pertinet subsistere in aliqua natura. Vbi clarè perpicere potes secundum membrum consistere in ratione hypostasis sine additione vlla. Et quum contra hoc obiicitur primò, quia secundum in litera membrum claudereturin primo, respondetur quòd hoc nõ est verum simpliciter, hoc est totaliter: sed secundum aliquid, vt patet ex dictis: quod non esse inconueniens monstratum est. Et quum obiicitur secundò: quia hîc inferuntur duo contradictoria simul, scilicet quòd persona Christi secundum illud quod in se est, non est composita, & est composita: quia quod de facto & in re conuenit alicui secundum rationem prædicati superioris, conuenit illi secundum illud quòd in se est, &c. respondetur quòd quasi in æquiuoco laboramus: aliud siquidẽ est conuenire aliquid Sorti secundum illud quod in se est, hoc est conuenire illi quod in se est Sortes: & aliud est aliquid conuenire Sorti secundum illud quòd in se est, hoc est, esse de numero eorum, quæ conueniunt Sorti secũdum suam substantiam. Currere enim conuenit Sorti secũdum illud quòd in se est in primo sensu, & non conuenit Sorti secundum illud quòd in se est in secundo sensu: quia currere conuenit illi rei, quæ est Sortes, sed non esse personam tam ad intrà, quàm ad extrà, conuenit verbo Dei secundum illud quòd in se est, hoc est illi rei, quæ verè est in re verbum Dei: ipsa enim persona filij Dei Dei verus, est persona diuinæ & humanæ naturæ. Et non conuenit verbo Dei secundum illud quòd in se est in secundo sensu, hoc est, non est de numero eorum quæ conueniunt verbo Dei ad intrà, vt patet: iuxta hunc nanq; sensum conuenit verbo Dei secundũ id q. in se est, esse personã ad intrà, scilicet in diuina natura. Illa ergo Maior assumpta in primo sensu sumatur, vera est: sed vt patet, nõ obstat huic doctrinæ quæ in litera verbũ Dei secundũ q. in se est, sumitur in secundo sensu. Nec inferr cõtradictoria, sed infert, verbũ Dei esse secundũ id q. in se est, hoc est illam rem, quæ est verbũ Dei esse & omnino simplicem & esse compositam: quod secundum diuersa est verum: vt in litera patet. Si verò sumatur in primo sensu, falsa est: vt patet in exẽplis de currere & moueri.

¶ Ad secundum dubium, dicitur, distinguendo simpliciter vel in tali natura. Vbi nota quod licet propriè loquendo non possit fieri distinctio ista nisi in naturis partialibus, considerando naturalem ordinem vniuersi: quia non inuenitur vna hypostasis subsistens in pluribus naturis simpliciter, sed solùm in pluribus naturalibus, vt Sortes subsistit in natura animæ rationalis & in natura carnis. Quia singularissimum tamen est incarnatio verbi mysterium, distinctione dicta opus est, verbum fuisse Deum subsistere & in natura diuina & in natura humana, sed subsistere simpliciter & in natura diuina, ex vno & eodem habet, scilicet ex hoc quod est esse verbum Dei, nam ex hoc dicitur & subsistens in diuina natura, & dicitur hæc additio aliqua, insubsistens. Subsistere autem in humana natura alicuide habere nõ hoc conuenit ei ex tempore & non constituit ipsum in subsistere simpliciter: quia præsupponit ipsum subsistere. Si loquamur ergo de subsistere simpliciter, vna est ratio subsistendi in persona Christi: quia vnum est ibi subsistere simpliciter, licet vnica subsistentia, & vnicum subsistes. Sed si fit sermo de subsistere in tali natura, duę sunt in persona Christi rationes subsistẽdi tam in fieri, quàm in facto esse: altera subsistẽdi in natura diuina, altera subsistẽdi in natura humana. Et ratio quidem subsistendi in natura diuina est in fieri generatio æterna, in facto esse autem esse Deum: ratio verò subsistendi in natura humana in fieri est assumptio humanæ naturæ, in facto esse autem, esse hominem: ex hoc enim quòd Verbum factum est caro, hoc est homo, ita quòd verè est homo, subsistit verbum in humana natura, in qua prius non subsistebat. Sunt ergo in persona Christi duæ rationes subsistendi in duabus naturis, diuina scilicet & humana: dicet sit ibi vnum subsistens simpliciter, & vna ratio subsistendi simpliciter. Et similiter vnum subsistit duobus vt rationibus subsistendi in duobus: scilicet in esse diuino & esse humano. Et per hæc patet quo pacto non diffonem à se inuicem diuersa dicta Autoris: quoniam dicta hîc vera sunt de subsistere in tali natura: dicta alibi vera sunt de subsistere simpliciter.

Et si insteritur, quòd Autor hîc ponit duas rationes subsistendi sine additione aliqua, & nõ dicit, quòd est alia & alia ratio subsistendi in tali & tali natura, respondetur, quòd quia iam præmiserat ibidem pro fundamento ad hypostasim spectare subsistere in aliqua natura: ideo absque repetitione subintelligi voluit, quòd de ratione subsistẽdi in aliqua natura sermo suus est.

¶ Ad tertium dubium habita ratione eorum, quæ Autor in tertio sent. dist. 6. dicit: quamuis non tam alta fine vt hæc) respondetur quòd quia apud nos compositio absque imperfectione componentium intelligi non potest, saltem ita ratione formalis: ideo non simpliciter, neque formaliter admittenda videtur in persona Christi, sed cum determinatione aliqua tollente imperfectionem vnius componentis admitti potest. & admissa est simpliciter & formaliter ab Antiquis & ab Autore. Ad cuius aliqualem cognitionem (quoniam, vt Dio. dixit, est inefabilis) considerandum est multos esse compositionis modos: vt in q. 3. primæ par. habitum est: compositio namque alia est ex partibus, quantitatiuis, alia ex materia & forma, alia ex natura & suppposito, alia ex essentia & esse, alia ex genere & differentia, alia ex subiecto & accidente: & omnes important imperfectionem vt riusque componentis: vt patet discurrendo. Sed si ab vna istarũ, hoc est a compositione ex natura & supposito, auferatur quod est imperfectionis ex parte suppositi, saluari potest in persona Christi compositio ex natura humana & suppposito: & secundum hoc persona Christi esset composita. Et quoniam iste modus compositionis conuenit personæ Christi secundum rationem personæ seu hypostasis, inquantum scilicet persona Christi subsistit in natura humanæ: ideo hoc modo persona Christi potest dici composita. Et intantum inuenitur huiusmodi compositio in persona Christi, vt dicat Autor in lib. 4 contra Gent. cap. 49. in solutione 5ę rię obiectionis, quòd natura humana est simplicior, quã Verbum inquantum verbum est (i. homo. Et postea in solutione decimæ obiectionis declarat quid significatur & supponitur per hoc homo dicẽs id quod in natura humana subsistit, est hic homo, & hoc quo ad significationem: vnde ipsum Verbum supponitur, cum dicitur, hic homo, & hoc quo ad suppositionem. Et in quæst. de vnione Verbi incarnati arti primo ad 15. dicit, quòd natura humana est simplicior & formalior illo homine, qui est Verbum caro factum, & non verbum secundum se. Sed quoniam talis compositio est compositio vnius cum alio seu alis, & vnius ex alio seu alis (& in litera solùm tractari videtur compositio ex hinquantum tractatur cõpositio personæ Christi, quasi subsistat ex duabus naturis: vt patet in litera processus) ideo vtroq. cõpositionis modo persona Christi secundum personæ rationem componitur de illicet & humano, ex his, inquantum in duobus esse, diuino scilicet & humano, ex duabus subsistit naturis. De diuina quidem natura patet, quòd ex illa subsistitude humana autem in symbolo Athanasij habetur, dum dicitur, Perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistens: vbi expresse Christus vt perfectus homo dicitur subsistere ex anima rationali & humana carne, & non solùm in anima rationali & humana carne. Magister quoque Sen. in 3. dist. 6. & 7. pluries affirmat Christi personam ex duabus subsistere naturis: exponendo secundam opinionem, quæ est determinatio, quam hîc docemur: quam omnes catholici amplectuntur. In professione quoque episcoporũ, quãdo ordinantur, dicitur, Credis vnicum & vnum filium Dei in duobus & ex duabus naturis & respondetur, Credo: vt patet in Pontificali ecclesiæ Romanæ. Et compositione cum his inquantum persona Verbi connungitur cum hoc, quod est esse hunc hominem: nõ quòd assumpserit hunc hominem, sed quia facta est hic homo assumendo hanc humanitatem. Sed quomodo hoc sit, excedit humanam mentem: fatendum est nobis nosse, quia est, dum reuelatum est, quòd Verbum est ille homo, qui vocatur Christus. Quo homine vt sic, natura humana ideo simplicior dicitur: quia ad hunc hominem spectant & principia individuantia & accidentia, quæ habet: quæ vniuntur illi non in natura, fed in persona, quæ non claudantur in natura humana. Ad quæstium ergo dicitur, quòd duo obstant compositioni personæ Christi simpliciter & formaliter enuntiandæ. Alterum est ratio compositionis, quæ quia imperfectionem componentium formaliter importat, non potest formaliter & simpliciter attribui personæ Christi. Alterum est generalis regula seruanda in attributis Christo, si sint communia naturæ & personæ, & oppositum conuenit personæ: vt inferius patebit de hoc, quod est esse creaturam, & incipere esse, ne deuoretur quòd persona Christi in se sit composita, sit creatura, inceperit esse, & huiusmodi. Vnde ad primum obiectionem dicitur, quòd defectus prædicationis formalis hic est ex parte prædicati, quod formaliter

dem rationẽ falsum est, quòd vnum subsistat duobus: quia ly duobus denotat duas rationes subsistendi quas nullus verum sit, quòd vnum subsistat in duobus.

Contra Autorem verò: quia in quarto contra Gent. ca. 49. in solutione secundæ obiectionis dicit, Verbum Dei non habet subsistentiam ex natura humana, sed magis naturam humanam ad suam subsistentiam trahit: non enim per illa, sed in illa subsistit. Hęc ibi. Quæ sub aliis verbis repetit ibidem in solutione quintę obiectionis. Non possunt enim hæc simul stare: quia si natura humana vt hic dicitur, est ratio subsistẽdi personæ Christi, sequitur q. persona Christi per naturã humanam, & ex natura humana, subsistat: & si nõ subsistit per naturã humanã neque ex natura humana, sequitur quòd natura humana non sit illi ratio subsistendi.

Quæstio. *¶ Num persona Christi sit simpliciter & formaliter composita.*

¶ Tertium dubium est, an sit simpliciter & formaliter verum, personam Christi esse compositam. Et quidem quòd sit formaliter verũ, apparet ex eo, quòd compositio conuenit personæ Christi secundum ipsam rationem personæ: vt in litera hæc dicitur. Quod autem conuenit alicui secundum aliquam rationem formalem, conuenit illi sub nomine illius rationis formaliter. Verbi gratia: quia congregare visum conuenit substantiæ secundum rationem nigri, si subsistantia sub nomine nigri significetur: propositio enuntians congregare visum de illa, erit vera formaliter, quamuis denominatiuè: vt si dicatur, Æthiops est cõgregatiuus visus. Est ergo formaliter vera illa enuntiatio, persona Christi est composita: ex quo esse compositum attribuitur Christo ratione personæ: vt dictum est. Et ex hoc vlterius sequitur, quòd sit simpliciter vera, retenta identitate subiecti.

¶ Ad primum dubium dicitur, quòd distinctionis membra contra se inuicem distinguuntur per hoc, quòd ly in se est, denotat verbum Dei secundum illud quod conuenit sibi ad intra: sub quo constat comprehendi esse Deum, esse filium Dei, esse substantiam, sapientiam, & reliqua, quæ conueniunt ei ex natura vel proprietate personali. Ita quòd loqui de persona Christi secundum illud quod in se est, est loqui de persona Christi, secundum illud quod conuenit sibi ad intra: loqui verò de persona Christi secundum rationem hypostasis, est loqui de persona Christi indefinitè secundum illud quod conuenit illi ad intra. & secundum illud quod conuenit eidem ad extra: nam persona Christi est persona naturæ diuinæ, & est persona naturæ humanæ. Ita quòd vbi in primo membro indefinitè continentur quæcunque conueniunt verbo Dei ad intrà in secundo membro distinctè vnum eorum sumitur, scilicet esse personam seu hypostasim. Et quoniam esse hypostasim seu personam de facto comprehendit indefinitè & esse hypostasim ad intrà relictis diuinæ naturæ, & esse hypostasim ad extrà respectu humanæ naturæ: ideo distinctio eorum suis membris solida inuenitur: nec vnum membrum includit aliquid eorum quæ alterum. Et simile est de actu distinguendo diuina sapientia dupliciter, secundum quòd est in se, & secundum rationem sapientiæ: & similiter diuina paternitas secundum quòd in se est, & secundum rationẽ paternitatis: & sic de similibus. Manifestè namque apparet ex his, quòd membra non coincidunt: quia licet esse sapientiam conueniat sapientiæ secundum quòd est in se, alia tamen est consideratio sapientiæ secundum rationem sapientiæ vt sic, & alia consideratio eius secundum quòd est in se, vt est ipsa Deitas, &c. Et sic est in proposito, quòd licet esse personam seu hypostasim conueniat verbo Dei secundum illud quòd est intrà, & alia consideratio eius, quum consideratur in eo ratio hypostasis qua non solùm ad intrà, sed ad extrà extenditur se. Non est ergo distinctio ista in membra to aliter separata: sed in primo includitur aliquid secundi, & in secundo aliquid primi: vt patet ex dictis, & in exemplis allatis.

Vnde ad quæstium secundæ obiectionis dicendum est: rectum scilicet quòd in hac distinctione verbum Dei distinguitur contra personalitatem in communi, hoc est absolutè sumptam: vt ipsa textus verba sonant, dicendo alio modo secundum rationem personæ vel hypostasis, ad quam pertinet subsistere in aliqua natura. Vbi clarè perpicere potes secundum membrum consistere in ratione hypostasis sine additione vlla. Et quum contra hoc obiicitur primò, quia secundum in litera membrum claudereturin primo, respondetur quòd hoc nõ est verum simpliciter, hoc est totaliter: sed secundum aliquid, vt patet ex dictis: quod non esse inconueniens monstratum est. Et quum obiicitur secundò: quia hîc inferuntur duo contradictoria simul, scilicet quòd persona Christi secundum illud quod in se est, non est composita, & est composita: quia quod de facto & in re conuenit alicui secundum rationem prædicati superioris, conuenit illi secundum illud quòd in se est, &c. respondetur quòd quasi in æquiuoco laboramus: aliud siquidẽ est conuenire aliquid Sorti secundum illud quod in se est, hoc est conuenire illi quod in se est Sortes: & aliud est aliquid conuenire Sorti secundum illud quòd in se est, hoc est, esse de numero eorum, quæ conueniunt Sorti secũdum suam substantiam. Currere enim conuenit Sorti secũdum illud quòd in se est in primo sensu, & non conuenit Sorti secundum illud quòd in se est in secundo sensu: quia currere conuenit illi rei, quæ est Sortes, sed non esse personam tam ad intrà, quàm ad extrà, conuenit verbo Dei secundum illud quòd in se est, hoc est illi rei, quæ verè est in re verbum Dei: ipsa enim persona filij Dei Dei verus, est persona diuinæ & humanæ naturæ. Et non conuenit verbo Dei secundum illud quòd in se est in secundo sensu, hoc est, non est de numero eorum quæ conueniunt verbo Dei ad intrà, vt patet: iuxta hunc nanq; sensum conuenit verbo Dei secundũ id q. in se est, esse personã ad intrà, scilicet in diuina natura. Illa ergo Maior assumpta in primo sensu sumatur, vera est: sed vt patet, nõ obstat huic doctrinæ quæ in litera verbũ Dei secundũ q. in se est, sumitur in secundo sensu. Nec inferr cõtradictoria, sed infert, verbũ Dei esse secundũ id q. in se est, hoc est illam rem, quæ est verbũ Dei esse & omnino simplicem & esse compositam: quod secundum diuersa est verum: vt in litera patet. Si verò sumatur in primo sensu, falsa est: vt patet in exẽplis de currere & moueri.

¶ Ad secundum dubium, dicitur, distinguendo simpliciter vel in tali natura. Vbi nota quod licet propriè loquendo non possit fieri distinctio ista nisi in naturis partialibus, considerando naturalem ordinem vniuersi: quia non inuenitur vna hypostasis subsistens in pluribus naturis simpliciter, sed solùm in pluribus naturalibus, vt Sortes subsistit in natura animæ rationalis & in natura carnis. Quia singularissimum tamen est incarnatio verbi mysterium, distinctione dicta opus est, verbum fuisse Deum subsistere & in natura diuina & in natura humana, sed subsistere simpliciter & in natura diuina, ex vno & eodem habet, scilicet ex hoc quod est esse verbum Dei, nam ex hoc dicitur & subsistens in diuina natura, & dicitur hæc additio aliqua, insubsistens. Subsistere autem in humana natura alicuide habere nõ hoc conuenit ei ex tempore & non constituit ipsum in subsistere simpliciter: quia præsupponit ipsum subsistere. Si loquamur ergo de subsistere simpliciter, vna est ratio subsistendi in persona Christi: quia vnum est ibi subsistere simpliciter, licet vnica subsistentia, & vnicum subsistes. Sed si fit sermo de subsistere in tali natura, duę sunt in persona Christi rationes subsistẽdi tam in fieri, quàm in facto esse: altera subsistẽdi in natura diuina, altera subsistẽdi in natura humana. Et ratio quidem subsistendi in natura diuina est in fieri generatio æterna, in facto esse autem esse Deum: ratio verò subsistendi in natura humana in fieri est assumptio humanæ naturæ, in facto esse autem, esse hominem: ex hoc enim quòd Verbum factum est caro, hoc est homo, ita quòd verè est homo, subsistit verbum in humana natura, in qua prius non subsistebat. Sunt ergo in persona Christi duæ rationes subsistendi in duabus naturis, diuina scilicet & humana: dicet sit ibi vnum subsistens simpliciter, & vna ratio subsistendi simpliciter. Et similiter vnum subsistit duobus vt rationibus subsistendi in duobus: scilicet in esse diuino & esse humano. Et per hæc patet quo pacto non diffonem à se inuicem diuersa dicta Autoris: quoniam dicta hîc vera sunt de subsistere in tali natura: dicta alibi vera sunt de subsistere simpliciter.

Et si insteritur, quòd Autor hîc ponit duas rationes subsistendi sine additione aliqua, & nõ dicit, quòd est alia & alia ratio subsistendi in tali & tali natura, respondetur, quòd quia iam præmiserat ibidem pro fundamento ad hypostasim spectare subsistere in aliqua natura: ideo absque repetitione subintelligi voluit, quòd de ratione subsistẽdi in aliqua natura sermo suus est.

¶ Ad tertium dubium habita ratione eorum, quæ Autor in tertio sent. dist. 6. dicit: quamuis non tam alta fine vt hæc) respondetur quòd quia apud nos compositio absque imperfectione componentium intelligi non potest, saltem ita ratione formalis: ideo non simpliciter, neque formaliter admittenda videtur in persona Christi, sed cum determinatione aliqua tollente imperfectionem vnius componentis admitti potest. & admissa est simpliciter & formaliter ab Antiquis & ab Autore. Ad cuius aliqualem cognitionem (quoniam, vt Dio. dixit, est inefabilis) considerandum est multos esse compositionis modos: vt in q. 3. primæ par. habitum est: compositio namque alia est ex partibus, quantitatiuis, alia ex materia & forma, alia ex natura & suppposito, alia ex essentia & esse, alia ex genere & differentia, alia ex subiecto & accidente: & omnes important imperfectionem vt riusque componentis: vt patet discurrendo. Sed si ab vna istarũ, hoc est a compositione ex natura & supposito, auferatur quod est imperfectionis ex parte suppositi, saluari potest in persona Christi compositio ex natura humana & suppposito: & secundum hoc persona Christi esset composita. Et quoniam iste modus compositionis conuenit personæ Christi secundum rationem personæ seu hypostasis, inquantum scilicet persona Christi subsistit in natura humanæ: ideo hoc modo persona Christi potest dici composita. Et intantum inuenitur huiusmodi compositio in persona Christi, vt dicat Autor in lib. 4 contra Gent. cap. 49. in solutione 5ę rię obiectionis, quòd natura humana est simplicior, quã Verbum inquantum verbum est (i. homo. Et postea in solutione decimæ obiectionis declarat quid significatur & supponitur per hoc homo dicẽs id quod in natura humana subsistit, est hic homo, & hoc quo ad significationem: vnde ipsum Verbum supponitur, cum dicitur, hic homo, & hoc quo ad suppositionem. Et in quæst. de vnione Verbi incarnati arti primo ad 15. dicit, quòd natura humana est simplicior & formalior illo homine, qui est Verbum caro factum, & non verbum secundum se. Sed quoniam talis compositio est compositio vnius cum alio seu alis, & vnius ex alio seu alis (& in litera solùm tractari videtur compositio ex hinquantum tractatur cõpositio personæ Christi, quasi subsistat ex duabus naturis: vt patet in litera processus) ideo vtroq. cõpositionis modo persona Christi secundum personæ rationem componitur de illicet & humano, ex his, inquantum in duobus esse, diuino scilicet & humano, ex duabus subsistit naturis. De diuina quidem natura patet, quòd ex illa subsistitude humana autem in symbolo Athanasij habetur, dum dicitur, Perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistens: vbi expresse Christus vt perfectus homo dicitur subsistere ex anima rationali & humana carne, & non solùm in anima rationali & humana carne. Magister quoque Sen. in 3. dist. 6. & 7. pluries affirmat Christi personam ex duabus subsistere naturis: exponendo secundam opinionem, quæ est determinatio, quam hîc docemur: quam omnes catholici amplectuntur. In professione quoque episcoporũ, quãdo ordinantur, dicitur, Credis vnicum & vnum filium Dei in duobus & ex duabus naturis & respondetur, Credo: vt patet in Pontificali ecclesiæ Romanæ. Et compositione cum his inquantum persona Verbi connungitur cum hoc, quod est esse hunc hominem: nõ quòd assumpserit hunc hominem, sed quia facta est hic homo assumendo hanc humanitatem. Sed quomodo hoc sit, excedit humanam mentem: fatendum est nobis nosse, quia est, dum reuelatum est, quòd Verbum est ille homo, qui vocatur Christus. Quo homine vt sic, natura humana ideo simplicior dicitur: quia ad hunc hominem spectant & principia individuantia & accidentia, quæ habet: quæ vniuntur illi non in natura, fed in persona, quæ non claudantur in natura humana. Ad quæstium ergo dicitur, quòd duo obstant compositioni personæ Christi simpliciter & formaliter enuntiandæ. Alterum est ratio compositionis, quæ quia imperfectionem componentium formaliter importat, non potest formaliter & simpliciter attribui personæ Christi. Alterum est generalis regula seruanda in attributis Christo, si sint communia naturæ & personæ, & oppositum conuenit personæ: vt inferius patebit de hoc, quod est esse creaturam, & incipere esse, ne deuoretur quòd persona Christi in se sit composita, sit creatura, inceperit esse, & huiusmodi. Vnde ad primum obiectionem dicitur, quòd defectus prædicationis formalis hic est ex parte prædicati, quod formaliter

numero põt diuersis accidẽtibus subesse: nõ autẽ cõtingit in rebus creatis, q. idẽ numero subsistere possit diuersis essentijs vel naturis, sed vnus & idẽ Christus subsistit in duabus naturis. Vnde sicut qđ dicitur alterũ & alterum in creaturis, nõ significat diuersitatem suppositi, sed solùm diuersitatẽ formarũ accidẽtaliũ: ita q. dicitur Christ⁹ aliud & aliud, nõ importat diuersitatẽ suppositi vel hypostasis, sed diuersitatẽ naturarũ. Vnde Greg. Nazãzenus dicit in epistola ad Didymum, Aliud & aliud sunt ea, ex quibus Saluator est, nõ autẽ alius & aliud: dico verò aliud & aliud ecõtrario, cũ in Trinitate habetur: ibi enim Alius & alius dicimus, vt nõ subsistẽtias confundamus, nõ autẽ Aliud & aliud.

c ¶ Ad secũdũ dicẽdũ, q. hypostasis signi ficat substantiã particularẽ, nõ quocunque modo, sed prout est in suo cõplemẽto. Sed m verò q. venit in vnionẽ alicuius magis completi, nõ dicitur hypostasis, sicut manus vel pes. Et similiter humana natura in Christo quãuis sit substãtia particularis: q. tamen venit in vnionẽ cuiusdã cõpleti, scilicet totius Christi, prout est Deus & homo, nõ potest dici hypostasis vel suppositũ. Sed illud cõpletum ad quod cõcurrit, dicitur esse hypostasis vel suppositum.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, q. in rebus creatis res aliqua singularis nõ ponitur in genere vel in specie ratione eius qđ pertinet ad eius individuationẽ: sed ratione naturæ, quæ secundũ formã determinatur: cũ indiuiduatio magis sit secundũ materias in rebus compositis. Sic ergo dicendũ est, q. Christus est in specie humana ratione naturæ assumptæ: non ratione ipsius hypostasis.

ARTICVLVS IIII.

a ¶ Verum persona vel hypostasis christi post incarnationem sit composita.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q. persona Christi non sit composita. Persona enim Christi nõ est aliud quã persona vel hypostasis Verbi: vt ex dictis patet. Sed in Verbo nõ est aliud persona & natura, vt patet ex dictis in prima parte. Cũ ergo natura Verbi sit simplex (vt in primo ostẽsũ est) impossibile est q. psona Christi sit cõposita.

¶ Præterea, Omnis cõpositio videtur esse ex partibus. Sed diuina natura nõ põt habere rationẽ partis: q. omnis pars habet rationẽ imperfecti. Ergo impossibile est, q. persona Christi sit composita ex duabus naturis.

¶ Præterea, Quod cõponitur ex aliquibus, videtur esse homogeneũ eis: sicut ex corporibus nõ cõponitur nisi corpus. Si ergo ex duabus naturis aliquid sit in Christo cõpositũ, cõsequens erit, q. illud nõ erit persona, sed natura: & sic in Christo erit facta vnio in natura: quod est contra prædicta.

¶ SED CONTRA est quod Damascit tertio lib. In domino Iesu Christo duas naturas cognoscimus, vnam autem hypostasim ex vtraq; compositam.

CONCLVSIO.

¶ Tametsi persona christi ex se sit simplex, vt subsistens tamen in duabus naturis, compositum esse sentiendum est.

b ¶ RESPONDEO dicendũ, quòd persona siue hypostasis Christi dupliciter dicitur in litera positam: nam non apparet sensus illius. Tum quia membra distinctionis coincidunt, quoniam persona Christi secundum id quod in se est, habet rationem personæ: implicat enim dicere oppositum. Et rursus persona Christi secundum rationem personæ est illud, quod in se est, quum personaliter, formaliter & realiter sit vnum verbum Dei. Tum quia in prima distinctione distinguitur verbũ Dei aut contra suam personalitatem, vt vnita est humanę naturæ, aut contra personalitatem in communi. Non potest dici primum: quia æquè simplex est verbũ Dei vt sua personalitas: vt patet. Nec secundũ: quia hic sensus non cõsonat verbis, quibus distinctionis membra significantur in litera: nam secundum membrum explicatur in litera per rationem hypostasis simpliciter & absolutè, & non per rationem hypostasis contractæ seu determinatæ, quatenus subsistit in natura humana: vt patet in litera. Iuxta hunc autem sensum oportet dicere quòd secundum membrum est persona Christi, quatenus hypostasis humana. Neque tertium: quia sic etiam secundum in litera membrum claudereturin primo, & afferret implicationem cõtradictoriorum: nam quod de facto in re conuenit alicui secundum rationem prædicati superioris, conuenit illi secundum id quod in se est: vt patet inductiuè: quicquid enim de facto in re con uenit Sorti secundum rationem animalis, cõuenit Sorti secundum id quod in se est: vt sentire, moueri, & huiusmodi. Sortes enim secundum illud quòd in se est moueture & sentit: ac per hoc quicquid cõuenit personæ Christi seu Verbi secũdum cõmunem rationem personæ, de facto & in re conuenit illi secundum quòd in se est. Persona enim seu hypostasis in communi prædicatum superius est respectu Christi seu Verbi: vt patet. Et hinc vlterius infertur duo cõtradictoria, scilicet quòd persona Christi secundum quòd in se, est omnino simplex, & est composita.

¶ Secundum dubium est circa illas litteræ propositiones, scilicet, est ibi, hoc est in persona Christi alia & alia ratio subsistendi, & similiter vnum duobus subsistit. Videntur enim ambæ falsæ, & cotra doctrinam Autoris. Falsæ quidem: quia in persona Christi non est secundum fidem catholicam nisi vna subsistentia, quæ scilicet est ex natura diuina, ad quam trahitur per assumptionem natura humana. Sola ergo diuina natura est persona Christi ratio subsistendi: ac per hoc falsum est, quòd habeat aliam & aliam rationem subsistendi. Et eadem

Universidad de Deusto
Biblioteca

maliter sumpsit, non conuenit persone. Defectus autem prædicationis simpliciter est ex parte communitatis prædicati respectu talis subiecti, scilicet personæ Christi vendicantis sibi in se oppositū, scilicet omnimodam simplicitatē: & propterea merito Autor illas duas conditiones, quæ arguendo ad altetam partem tanguntur, apposuisse videtur: & doctores posteriores non vtūtur Compositionis nomine in mysterio Incarnationis. Quo tamen vtendum puto cū aliquo adiectiuo: puta quòd est cōpositio inefabilis, quòd sine quacunque imperfectione alicuius componentis vel aliquo huiusmodi.

Tho. 3. q. 16. ar. 1. c. Et 3. dist. 5. q. 1. ar. 1. Et 4. cō tra c. 37 & 41. Et opu. 3. c. 225. Et hoc ad denotādum, quòd coniunctio ista intima est substātialis: quia in veritate est talis, quāuis supra intellectum nostrum. Propter hoc enim antiqui doctores Dionysius, Augustinus, Damascenus, & Autor cum sexta Synodo (vt in corpore articuli sexti infenus recitat) cōpositiōis nomine vti sunt: quanuis explicare eam non potuerint.

Annot. c ¶In respōsione ad secundū eiusdem quarti articuli, aduerte quòd Autor non dicit quòd cōpositio personæ Christi ex naturis est ratione numeri, vt prima facie apparet: sed comparatiuam dicit, quòd potius est ratione numeri, quàm ratione partium. Quod est dicere, quòd naturæ illæ potius habēt rationem duorum cōuenientium in vnum, quàm rationem partiū conuenientium in vnum. Hoc autem constat esse verissimum: quia ratio partis repugnat diuinitati & quodāmodo humanitati: ratio autē duorum conuenientium in vnum nō repugnat eisdem. Cum quo tamen stat quòd compositio ista longè maior sit, quàm duorum conue-

3. dist. 2, q. 1. arti, 3. q. 3. & di. 7. q. 1. ar. 1. c. principp. nientiū in vnam personā: vt patet ex dictis & dicendis, specialiter in hac quæstione secūda.

Annot. ¶*Super Quæstionis secundæ Articulum quintum.*

Titulus articuli 5. clarus est in se.

Et oritur quæstio hæc cum ex difficultate rei in se, quia in Christo non est propria hypostasis, quæ consurgere deberet ex vnione animę & corporis: tum ex errorib⁹ eorum, qui negauerunt in Christo talem vnionem.

b ¶In corpore 5. articuli vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiue, cum suo corollario. Cōclusio est ista: Necesse est dicere, q̄ in Christo fuerit anima vnita corpori. Probatur: Ad rationem speciei humanæ pertinet, quòd anima corpori vniatur, ergo necesse est quòd in Christo anima fuerit vnita corpori. Antecedens probatur dupliciter. Primò: quia forma non constituit speciem nisi per hoc quòd est actus materiæ: ex hoc enim patet quòd non est species humana nisi anima sit actus corporis: quod est esse vnitū corpori: actus enim est vnitus materiæ, cuius est actus. Secundò quia hoc, scilicet animā esse in corpore, est terminus generationis ordinatæ à natura ad speciem: ex hoc nāq; quòd natura per generationē tendit ad speciem, & terminatur ad vnionem animæ & corporis, manifestē patet quòd species constituitur ex coniunctione animæ & corporis. Et hic patet antecedens. Consequentia verò probatur: quia Christus dicitur homo vniuocè cū aliis hominibus. Probatur: quia est eiusdem speciei. Probatur: quia est in similitudinem hominum factus. Et est proculdubio sermo de similitudine substantiali: quia est sermo de similitudine hominum non de similitudine hominum quantorum, aut quomodoliber aliter se habentium: homo enim substantiæ speciei humanæ & non quantitatis aut qualitatis nomen est. Ex hoc nanque modo, quòd eiusdem est speciei Christus, quatenus homo, cum aliis hominibus, sequitur manifestē quòd si species humanæ naturæ in aliis constituitur ex vniōe animę & corporis, in Christo quoq; talis vnio exigatur. Corollarium est, quòd cōtrarium dicere est hæreticum. Probatur: quia derogat veritati humanitatis Christi: vt patet ex dictis.

ARTICVLVS V.

a ¶Vtrum sit facta aliqua vnio animæ & corporis in Christo.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo nō fuerit vnio animę & corporis. Ex vnione enim animæ & corporis in nobis causatur persona vel hypostasis hominis. Si ergo anima & corpus fuerunt in Christo vnita, sequitur quòd fuerit ex vnione aliqua hypostasis constituta. Non autem hypostasis verbi Dei, quæ est æterna. Ergo in Christo erit aliqua persona vel hypostasis præter hypostasim Verbi: quod est contra prædicta.

¶Præterea, Ex vnione animæ & corporis cōstituitur natura humanæ speciei. Dam. autem dicit in 3. lib. quòd in Domino Iesu Christo nō est communem speciē accipere. Ergo in eo non est facta animæ & corporis vnio,

¶Præterea, Anima non coniungitur corpori, nisi vt viuificet ipsum. Sed corp⁹ Christi poterat viuificari ab ipso verbo Dei, quod est fons & principium vitæ. Ergo in Christo non fuit vnio animæ & corporis.

¶SED CONTRA est, quòd corpus non dicitur animatum nisi ex vnione animæ. Sed corpus Christi dicitur animatum: secundum illud, quod Ecclesia cantat, Animatum corpus sumēs, de Virgine nasci dignatus est. Ergo in Christo fuit vnio animæ & corporis.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christus fuerit eiusdem speciei cum aliis hominibus, in ipso opere incarnationis fuit verè anima corpori missa: & contrarium dicere, hæreticum est.

b ¶RESPONDEO dicendū, quòd Christus dicitur homo vniuocè cum aliis hominibus, vtpote eiusdem speciei existēs: secundum illud Apostoli Philip. 2. In similitudinem hominum factus. Pertinet autem ad rationem speciei humanæ, quòd anima corpori vniatur: non enim forma constituit speciem, nisi per hoc, quòd fit actus materiæ. Et hoc est, ad quod generatio terminatur, per quam natura speciem intendit. Vnde necesse est dicere quòd in Christo fuerit anima corpori vnita, & contrarium est hæreticum: vtpote derogans veritati humanitatis Christi.

c ¶AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ ex hac ratione moti videnē illi, qui negauerūt vnionē animę & corporis in Christo: ne per hoc scilicet cogerētur personam nouā vel hypostāsim in Christo inducere: qa videbāt, quòd in puris hominibus ex vnione animæ ad corpus constituitur persona. Sed hoc ideo in puris hominibus accidit: quia anima & corpus sic in eis coniunguntur, vt per se existant. Sed in Christo vniuntur adinuicem, vt adiuncta alteri principaliori, quod subsistit in natura ex eis composita: & propter hoc ex vnione animæ & corporis in Christo non constituitur noua hypostasis, seu persona, sed aduenit ipsum coniunctum personæ seu hypostasi præexistenti. Nec propter hoc sequitur quòd sit minoris efficaciæ vnio animæ & corporis in Christo, quàm in nobis: quia ipsa coniunctio ad nobilius non adimit virtutem aut dignitatem, sed auget: sicut anima sensitiua in animalibus constituit speciem, quia constituit vltimā formā, non autem in hominibus. quanuis in nobis sit virtuosior & nobilior: & hoc propter adiunctionem vlterioris & nobilioris perfectionis, scilicet animæ rationalis, vt etiam suprà dictum est.

d ¶Ad secundum dicendum, quòd verbum Dam. potest intelligi dupliciter. Vno modo vt referatur ad humanam naturam: quæ quidem non habet rationem communis speciei, secundum quòd est in vno solo indiuiduo: sed secundum quòd est abstracta ab omni indiuiduo, prout in nuda contemplatione consideratur: vel secundum quòd est in omnibus indiuiduis. Filius autem Dei non assumpsit humanam naturam, prout est in sola consideratione intellectus, quia sic non assumpsisset ipsam rem humanæ naturæ: nisi fortè diceretur, quòd humana natura est quædam idea separata, sicut Platonici posuerunt hominem sine materia: sed tunc filius Dei nō assumpsisset carnem: contra illud quod dicitur Luc. vlti. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Similiter etiam nō potest dici quòd filius Dei assumpserit humanam naturam, prout est in omnibus indiuiduis eiusdem speciei: quia sic omnes homines assumpsisset. Relinquitur ergo, vt Dama. postea dicit in eodem lib. quòd assumpserit naturam humanam in atomo, id est, in indiuiduo: non quidem in alio indiuiduo, quod sit suppositum vel hypostasis illius naturæ, quàm in persona filij Dei. Alio modo potest intelligi dictum Dama. vt non referatur ad naturam humanam, quasi ex vnione animæ & corporis non resultet vna communis natura, quæ est humana: sed est referendum ad vnionem duarum naturarum, diuinæ & humanæ, ex quibus non componitur aliquid tertium quod sit quædam natura cōmunis: quia sic illud esset num prædicari de pluribus: & hoc ibi intendit. Vnde subdit: Neq; enim generatus est, neq; vnquam generabitur alius Christus, ex deitate & humanitate, idem & homo perfectus.

à destructione cōsequēs ad destructionem antecedens, scilicet ex hoc, quod no potest generari alius Christus ex deitate & humanitate cōposita, q̄m Christo non est natura composita ex deitate & humanitate. Nunc autem, quia persona tantum Christi ponitur compositā modo prius dicto, si Christus naturali generatione aliquē produxisset, quum virtute humanæ naturæ innocentia generasset, purū hominē produxisset, generam enim generat sibi simile, nō in persona, sed in natura.

2. q. 17. ar. 1. c. Et 3. dist. 6. q. 3. a. 2. Et 4. cō tra c. 37 & 41. & Et vnio. 1. us sextum. ar. 1. c. & 13. Et opuſ. 3. ca. 213 Et Phil. 2. col. 5.

c ¶In responsione ad tertium ejusdem articuli, nota illa verba, Vnum quodque formaliter est per formā suam: quoniā in q. 17. quā tractabitur, an in Christo sint plura esse, discutienda sunt: & quomodo stat doctrina illic data cum ista, a ¶*Super Quæstionis secundæ. Articu-*

c ¶In responsione ad quartum, aduerte quòd Damasceni verbū tam humanum, scilicet, Verbum assumpsit naturam humanam in atomo, dupliciter exponitur. Primò, quòd ly in atomo, importet ly in individuo: & sic exponitur in litera præsenti. Et quia propriè loquendo, natura humana in individuo est idem quod natura humana in hoc homine (nā hic homo est individuum naturæ humanæ, & hic homo est hypostasis naturæ humanæ: & consequenter hæc verba insinuant, q̄ Verbum assumpserit naturam humanam iam in hoc homine, iam in hypostasi, iam personam: quia quod assumitur, præsupponitur assumptioni secundū naturæ ordinem) ideo Autor ad excludendum talē sensum addidit. Non in alio individuo, quod sit suppositum vel hypostasis illi⁹ naturę, quàm in persona filij Dei. Iuxta quem modum exponuntur similes loquutiones in 6. & 7. di. 3. sent. vt patet ibi. Secundò exponitur facilius: ita quòd ly in atomo, importet ly singularem: & sic clarus sensus est, quòd Verbum assumpsit naturam humanam singularem: quia assumpsit naturam humanam hanc. Et iuxta hūc sensum est valde vtitum: nec eget glossa.

¶In eadem responsione ad secundum circa verba, Neque enim generatus est, neque vnquam generabitur alius Christus, &c. aduerte quòd si Christus esset naturæ compositæ ex deitate & humanitate, natura illa esset communis Christo & filiis suis, quos naturaliter virtute illius naturæ generasset: ita quòd genuisset filium eiusdem naturæ, scilicet compositæ ex deitate & humanitate: & sic genuisset alium Christum. Sed quia hoc est impossibile, arguit Damascenus

ARTICVLVS VI.

a ¶Vtrum natura humana fuerit vnita verbo Dei accidentaliter.

AD SEXTVM sic procedit. Videtur q̄ humana natura fuerit vnita verbo Dei accidentaliter. Dicit enim Apost. Phil. 1. de filio Dei, quòd habitu inuētus est vt homo. Sed habitus accidentaliter aduenit ei, cuius est: siue accipiatur habitus, prout est vnum de decem prædicamentis, siue prout est species qualitatis. Ergo humana natura accidentaliter vnita est filio Dei.

¶Præterea, Omne quod aduenit alicui post esse completum, aduenit ei accidentaliter: hoc enim dicimus accidens, quod potest & adesse & abesse alicui præter subiecti corruptionem. Sed natura humana aduenit ex tempore filio Dei, habenti esse perfectum ab æterno. Ergo aduenit ei accidentaliter.

¶Præterea, Quicquid non pertinet ad naturam seu essentiam alicuius rei, est accidēs eius: quia omne quod est, aut est substantia, aut accidens. Sed humana natura non pertinet ad essentiam vel naturam diuinam filij Dei: quia non est facta vnio in natura, vt suprà dictum est. Ergo oportet quòd natura humana accidentaliter filio Dei aduenerit.

¶Præterea, Instrumentum accidentaliter aduenit. Sed humana natura in Christo fuit diuinitatis instrumentum. Dicit enim Damasc. in tertio libro, quòd caro Christi instrumētum diuinitatis existit. Ergo videtur quòd humana natura fuerit filio Dei vnita accidentaliter.

¶SED CONTRA est, quòd illud, quod accidentaliter prædicatur, non prædicat quid, sed quantum vel quale, vel aliquo alio modo se habens. Si ergo humana natura accidentaliter adueniret, cùm dicitur, Christus est homo, non prædicaretur quid: sed quale, aut quātum, aut aliquo alio modo se habens. Quod est contra decretalem Alex. Papæ dicentis, Cùm Christus sit perfectus Deus & perfectus homo, qua temeritate audent quidam dicere, quòd Christus secundum quòd est homo, nō est quid?

Comment. b ¶In corpore articuli tres sunt principales partes: in prima narrantur duæ hæreses extremæ circa quæstum. In secunda ad aliquam earum reducitur duæ opiniones extremæ positæ à Magistro sent. in 6. dist. tertij sent. In tertia ponitur sententia fidei.

¶Quo ad primum, clarè constat, aliarās hæreses esse extremas, dum Euthicetis error coniunctionem in Christo intantum substantialem esse dicit, quòd ex substantia duabus composita est vna natura: Nestorij autem error cōiunctionem

CONCLVSIO.

¶Vnita humana natura fuit verbo Dei non accidentaliter, sed per se, & secundum subsistentiam ad diuinam personam, vt persona diuina vtrique naturæ subsisteret.

b ¶RESPONDEO dicendū quòd ad huius quæstionis euidentiam sciendum est, quòd circa mysterium vnionis duarum naturarum in Christo, duplex hæresis insurrexit. Vna quidem confundentium naturas: sicut Euthicetis & Dioscori, qui posuerunt quòd ex duabus naturis est constituta vna natura, ita q̄ consitentur Christum esse ex duabus naturis, quasi ante vnionem distinctis: nō autem in duabus naturis, quasi post vnionem naturarum distinctione cessante.

Alia verò fuit hæresis Nestorij & Theodori Mopsuesteni, separantiū personas: posuerunt enim aliam esse personā filij Dei, & filij hominis. Quas dicebant sibimuicem esse vnitas. Primo quidē secūdum inhabitationem: inquātum scilicet verbū Dei habitauit in illo homine sicut in templo. Secundò per vnitatem affectus, inquantū scilicet voluntas illius hominis est semper cōformis voluntati verbi Dei. Tertiò, secundū operationem: prout scilicet dicebāt hominē illū esse verbi Dei instrumētum. Quartò secundum dignitatem honoris, prout omnis honor, qui exhibetur filio Dei, coexhibetur filio hominis propter coniunctionem ad filium Dei. Quinto secundū æquiuocationē, id est cōmunicationē nominū: prout scilicet dicimus illū hominē esse Deum & filium Dei. Manifestū est autē istos omnes modos accidētalē vnionem importare. Quidam autē posteriores magistri, putantes se has hæreses declinare, in eas per ignorantiam inciderunt. Quidam enim eorum concesserunt vnam Christi personam, sed posuerunt duas hypostases siue duo suppposita, dicentes hominem quēdam compositū ex corpore & anima à principio suæ cōceptionis esse assumptum à Dei verbo. Et hęc est prima opinio, quā Magister ponit in 6. dist. tertij lib. sententiarum. Alij verò volētes seruare vnitatem personæ posuerunt Christi animā nō esse corpori vnitam: sed hæc duo separata abinuicem, esse vnita verbo accidentaliter: vt sic nō cresceret numerus personarum. Et hæc est tertia opinio, quā magister ibidem ponit. Vtraque autem harum opinionum incidit in hæresim Nestorij. Prima quidem: quia idē est ponere duas hypostases vel duo suppposita in Christo, quod ponere duas personas, vt suprà dictum est. Et si fiat vis in nomine Persona, cōsiderandum est, quòd etiam Nestorius vtebatur vnitate personæ propter vnitatem dignitatis & honoris. Vnde etiam sexta Synodus diffinit anathema eum, qui dicit vnam personam secūdum dignitatem & honorem & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius insanientes conscripserunt. Alia verò opinio incidit in errorem Nestorij, quantum ad hoc, quòd posuit vnionem accidentalem: non enim differt dicere, quòd verbum Dei vnitum est homini Christo secundum inhabitationem, sicut in templo suo (sicut dicebat Nestorius) & dicere quòd vnitum fuit verbum Dei homini secūdum indutionem, sicut vestimento: sicut dicit tertia opinio, quæ etiam peius dicit aliquid, quàm Nestorius, scilicet quòd anima & corpus non sunt vnita. Fides autem catholica medium inter prædictas positiones tenens, non dicit vnionem factam Dei & hominis secundum essentiam vel naturam, neque etiam secundum accidens: sed medio modo secundum subsistentiam seu hypostasim. Vnde in sexta Synodo dicitur, Cùm multis modis vnitas intelligatur, qui iniquitatem Apollinarij & Euthicetis sequūtur, interemptionem eorum, qui conuenerunt colentes, id est interimentes vtranque naturam, vnionem secundum confusionem dicunt: Theodori autem & Nestorij sequaces, diuisione gaudentes, affectualem vnistam instantum accidentaliem ponit, quòd separationi personæ ponit esse in Christo: ille confundit naturas, & vnam tam naturā, quàm personam ponit esse in Christo: ille separauit & naturas & personas, dicens in Christo duas esse & naturas & personas conjunctis: autem eas accidēsue vnione peneq; que, vt in litera clare habes. Hæc de primo.

¶Quo ad secundum posteriorū magistrorū errores tractantes: qui putantes se catholicè dicere, opiniones duas introduxerūt extremas apud Magistrū sen. scilicet primā & tertiā: quum autē ambæ ex parte vnius extremi, hoc est Nestoriani errorisse teneant, nam vtrique conueniunt in hoc, quòd ponunt in Christo diuersas hypostasis, ita quòd alia est hypostasis filij Dei & alia hypostasis filij hominis, ac per hoc vtrique separant in Christo & naturas & hypostases seu suppositā. Et accidentaliter proinde vnionem ponūt humanæ naturæ ad personam filij Dei. Quamuis diuersimode: quia primi ponunt sub nomine personæ, dicendo hypostases duas vnitas in persona: quod monstrarum est non esse intelligibile, nisi personæ nomen accidens significet. Alij verò ponunt vnitas per modum vestis: cōstat nāque quòd esse vestitum, accidentale ipsantum esse ponit in persona, quæ vestita est. Et omnia clarè patēt in litera.

¶Quo ad tertium primò ponuntur sententia fidei, quę verè est media: scilicet quod vnio est secundum substantiam, vt substantia importatur per personā, hypostasim, vel suppositum: & hoc contra Nestorios & posteriores magistros, & quòd non est secundum substantiam, vt substantia importatur per essentiam, naturam seu quidditatē: & hoc contra Euthicetem & Dioscorū. Probāturque auctoritate sextæ Synodi: vbi patet, Vnionem carnis ad verbum Dei secūdum compositionē, quæ est secundum substantiā, confessam esse. Secundò modum loquendi docet circa recitatas sententias à Magistro sen. in 6. distin. tertij, quòd scilicet nulla earum vocanda est opinio: sed secunda dicenda est sententia doctrinaque fidei: tam prima quàm tertia hæresis à concilio damnata appellanda est. Vbi scito quòd licet tempore Magistri sen. & illorum magistrorum, quorum hic Autor meminit, iam essent damnatæ ambæ istæ hæreses: quia tamen occultum erat comprehendi positiones istas sub illis damnatis, & putabatur istas ab illis tantum distare, vt separatæ essent ab illis, ideo excusati fae-

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt & autores & sequaces earum, & qui tanquàm opiniones illas habuerunt. Sed ex quo tanta concessa est posteritatibus perspicacitas, vt viderent & discernerent inter illas, & vnicuique locum suum daretur, non amplius excusaretur qui huiusmodi positiones vt opiniones astruerent.

c ¶ In responsione ad primum & ad secundum aduerte primò, quòd commune est vtrique, scilicet habitui & accidenti vnijri & accidentaliter Sortiinam, indumentum nō nisi accidentale esse ponit in Sorte. Differentia autem inter ipsa est, quòd indumentum est in se substãtia quædam, pura pannus laneus: albedo autem est in se accidés, ita quòd albedo & est in se accidens, & accidẽtaliter cõiungitur Sorti. Indumentum autem est in se substãtia: sed accidentale tãtùm esse consert Sorti, scilicet esse vestitum. Et quia natura humana est in se substantia, & aduenit verbo Dei post eius esse completũ, ideo accidẽtaliter coniuncta verbo Dei assumpta est: quemadmodũ habitus seu indumẽtum accidentaliter iungitur Sorti.

¶ Sed æstimationem hãc esse falsam non solùm manifestatur ex antedictis: quia scilicet vnio vestis ad Sortem, non est in persona, quia alia est hypostasis vestis, & alia hypostasis Sortis vestiti: sed etiam quia talis vnio vt terminatur ad Sortem, est secundũ esse accidentale: quoniam non ponit in Sorte nisi esse vestitum quod constat esse de genere accidentis. Natura autem humana sic est coniuncta verbo Dei vt conferat verbo Dei esse substantiale: quoniam confert illi esse hominem: constat autem quòd esse hominem, est in genere substantiæ, & non in genere accidentis: filius siquidem Dei sic homo factus est, vt verissimè sit homo. Vnde fingendo quòd vestis sit nomẽ substantiale, pro claritate doctrinæ, conuentio vestis ad personam vestitam est secundum esse accidentale: quia non confert vestitæ personæ, quòd sit vestis, sed quòd sit vestita: sed humana natura coniungitur personæ diuinæ secundum esse substantiale: quia confert verbo Dei, quòd sit homo secundum rei veritatem simpliciter, & non intellectu aut imaginatione aut repræsentatione, aut secundum quid. Et hoc est quod Autor in quarto contra Gen. cap. 49. in solutione vltimæ obiectionis explicauit: hoc est quòd extra de hæret. in ca. quum Christus. Alexander tertius explicauit. Vbi sub anathemate inhibent, nequis audeat dicere, quòd Christus, secundum quòd homo, non est aliquid, quia est verus homo: contra eos loquitur, qui dicebant quòd Christus secundum quòd homo non est aliquid, sed ad aliquid seu aliqualis: hoc enim sequitur ad omnes ponẽtes vnionem naturæ humanæ ad hypostasim filij Dei esse accidentalem. Nam secundũ huiusmodi positionem, sicut Sortem esse vestitum, aut esse magnum, aut honorabilem, & super alios, non est Sortem esse aliquid, sed ad aliquid, aut aliqualem, & cætera filium Dei esse hominem, non esset esse aliquid, sed ad aliquid, aut aliqualem, &c. Vnde Autor opeime in hoc articulo induxit decretalem illam ad probãdam vnionem humanæ naturæ ad Verbum esse substantialem. Et Scotus in vltima quæst. 6 distin. 5 en. dicit quòd per illam decretalem cõdemnata est tertia opinio istic à Magistro sen. recitata: & licet quòd humana natura vnita est Verbo vt habitus: per hæc manifestians quòd ly aliquid, sumitur in dicta Decretali vt distinguitur contra ad aliquid aliquale, aliquantum, & reliqua accidentium genera. Quæ tolum conuenire Christo, secundum quòd homo, dicebat positio illa, & quæcunque alia ponens vnionem istam accidentalem.

¶ Aduerte secundo propter exemplũ quod in litera datur, de vnione animæ ad corpus, quòd dicentes vnionẽ Verbi & naturæ humanæ maximè similem esse vnionem substantiæ & accidentis sublato hoc, quòd substantia informatur per accidens sicut potentiale per actuale: aberrant isti valde: quoniam sublata informatione nõ remanet inter substantiam & accidens nisi vnio accidentalis: vt patet ex hoc quòd de facto sunt ibi duo extrema, quòd substantia iungitur accidenti subsistentando illud: secundum quòd informatur per illud. Constat autem quòd de facto non ratione neutrius inter accidens & substantiã est conuinctio substantialis, sed solùm accidentalis: ergo si tollatur secundum, scilicet informatio, tc. n nisi accidentalis vnio remanet. Non ergo similimum exemplum hoc: sed abducens ab vnione substantiali inter verbum & naturam humanã. Quòd autem quidam dicunt, huic vnioni maximè similem esse insitionem, eo quòd ramus insitus cum ramo naturali arboris vnitur in vnitate suppositi quia eadem vnitate qua ramus arbor est: & non vnitur ei in vnitatem naturæ, quãdo ramus insitus alterius naturæ est. Nec obstat quòd insitio fiat per contactum seu continuationem: quoniam quod facit in corporibus istis, hoc facit in spiritualibus ordo secundum Augu. Consonat autẽ hæc similitudo doctrinæ facæ Scripturæ Apoc 5. Vicit leo de tribu Iuda radix Dauid: &c. Ergo radix Dauid: per hæc enim patet filij Dei se habere ad Dauid, hoc est ad naturam suam ex Dauid, vt radix, hoc in quã magis ad metaphoricam, quàm ad propriam theologiam spectantem sublum est quòd ramus naturalis, & ramus insitus sint vnãi in vno tuppolito secundum veritatẽ. Quod ex 5. Meta. patet, quum dicitur q. quæcunque sunt vnum numero, sunt vnum specie, quamuis non econtra: constat autem ad sensum, q. ramus insitus & ramus naturalis distinguuntur specie: vt patet ex fructibus: sunt igitur distincti numero in genere substantiæ. Quod est distingui suppositaliter secundum veritatem: quamuis secundũ apparentiam appareat suppositum arboris: habet enim se arbor suscipiens insitionem

quasi terra alimentum ex se præstans ramo insito. Ita quòd inter ramum insitum & plantatum differentia consistit in primo alimentorum ramus plantatus in terra, inde primum habet alimẽtum impurum, & digerit illud: ramus verò insitus ex arbore habet primum alimentum iam depuratum in musco arboris, habile ad sui nutritionem, augmentationem & fructificationem. Vnde ramus insitus ponit quasi radices in arbore, vnde nutritur: sicut planatus ponit radices in terra, vnde alitur. & propterea non cuiuscunque naturæ ramus poterit cuilibet arbori inseri: sed oportet proportionẽ esse inter alimenti decoctum pro arbore, & alimentum tale naturæ.

At si quis tam dixerit maximam politam similitudinẽ infirmitati ad. Incarnationem, quãdo ramus insitus est eiusdem speciei cum trunco: quia tũc fit vnum suppositum vtriusque: quia coniunguntur ramus insitus arboris aduertat hæc dicta, quòd iam exit ab vnione insitionis, quatenus insitio est: quoniã insitio ad ramos alterius speciei extẽditur, & declinat ad insitionẽ talẽ, scilicet per vnitatem cõmunitatis. Quod, formaliter loquendo, nihil aliud est dicere, quàm dicere, vnitatẽ aduenientis partis alicui toti continuo, maximè esse similẽ vnioni Incarnationis: quod est ridiculum. Reuerantur ergo antiquos doctores. & dicant cum Autore in quarto contra Gen. cap. 49. nihil in omnibus creatis inueniri, huic vnioni tam simile, sicut est vnio animæ intellectiuæ ad corpus: quod etiam hic confirmatur,

dum similitudo ista affertur, & explanatur. Vbi aduerte, quòd similitudo ista quantum ad vnum non tenet quantum scilicet ad hoc quod anima vnitur corpori, vt forma materiæ, ac per hoc vt pars comparti vnius humanæ naturæ ex eis compositæ: vt tam hic, quàm ibi expresse dicitur, sub aliis tamen verbis. Sed tenet quantum ad hoc, quòd anima vnitur corpori vt instrumento coniunctim: vt ibi dicitur, vel. & in idem redit, quãum ad hoc, quòd corpus assumitur ad esse proprium animæ, prout est persona seu subsistentia. Et de vnione quidem per modum instrumenti in loco proprio, hoc est in responsione ad quartum erit sermo. hic autẽ declaranda vicunque est vnio ad esse, vt est persona. Ad cuius aliqualem perceptionem fingamus animam rationalem per se subsistere ante corpus, sicut de facto ita est in animabus defunctorum ante resurrectionẽ: subsistunt enim interim per seipsas absque corpore aliquo. hoc stãte considera, quòd anima per se subsistens, aduenienti sibi duo communicat corpori, scilicet esse & subsistere. vel dupliciter communicat suum esse corpori. Primò, per modum naturæ: & hoc facit informando corpus: ex hoc enim, quòd informat ipsum, dat ei esse specificum, quod natura significat. Secundò: per modum personæ: & hoc facit communicando suum subsistere corpori: ita quòd non solùm ipsa anima per suum subsistere subsistat, sed corpus subsistat per illud: nec subsistere: subsistit enim corpus adueniens non per nouum subsistere, sed per antiquam animæ subsistẽtiam. Quocirca si in vnione rationalis animæ & corporis consideretur secundus tantùm modus, abstrahendo à primo, habebitur exemplum in rebus natura inter reliqua similitudo quomodo vnio est humanæ naturæ ad Verbum secundum esse substantiale ipsius Verbinõ vt est naturæ, sed vt est personæ, vt in litera dicitur. Nam sicut anima rationalis corpus sibi vnitum in resurrectione trahit secluso informatione ad esse suum, prout est personæ, hoc est prout est subsistere: & non trahit ad esse suum, prout est naturæ, hoc est, prout est conferens esse specificum ita verbum Dei naturam humanam sibi vnitam trahit ad esse suum, vt est personæ, hoc est vt est subsistere: quia natura humana in Christo non per se separatim existit, sed in verbo Dei. ac per hoc subsistere Verbi est subsistere humanæ naturæ: ille enim homo qui vocatur Iesus Christus, verè est subsistens, & non alia subsistentia, quàm in creata & æterna subsistentia filij Dei: & non trahit ad esse suum, vt est naturæ, hoc est vt confert naturam deitatis: nõ enim humana natura in Christo ad naturam deitatis transiit, aut aliquam aliam naturam ex illa acquisiuit: sicut corpus ex vnione ad esse animæ vt est naturæ, nouam ex illa naturam ac speciem acquirit. Et hæc non solùm pro exempli similitudine sed pro expositione responsionis ad secundum sufficiant pro nunc.

d ¶ In responsione ad tertium caute & perspicaciter considera, quòd propriè seu propriissime loquendo, vnãi alicui in hypostasi, communius est, quàm vnãi illi secundum hypostasim: nam quicquid pertinet ad hypostasim, siue substantiale, siue accidentale sit, vnitur Sorti in hypostasi seu persona: vt in art 2. huius q. Autor dixit: sed non omne tale vnitur Sorti secundum hypostasim. Et hoc dico sumendo ly in, vt denotat solùm inesse personæ: & ly secundum. vt addit modum coniunctionis inter personam & illud quod vnitum est illi secundum personam, scilicet per modum subsistentis. Est enim videre in Sorte esse album, & esse capitatum: & vtrumque est vnum Sorti in persona: quia, vt patet in 5. Meta. ca. de vno, quæcunque sunt in aliquo indiuisa, sunt vnum in illo. Sortes autem & ista albedo non sunt diuisi subiecto seu hypostasi: quoniam vna & eadem est subsistantia prima, quæ est Sortes, & alba, & similiter quæ est Sortes & quæ est capitata. Sed esse album, non est vnum Sorti secundum hypostasim: quia nec Sortes subsistit ex albedine aut albedine, nec esse album, subsistit per subsistere Sortis. hoc enim album, quod est in Sorte, non subsistit: quia natura accidentis neque per seipsam, neque per aliud nata est subsistere. Sed esse capitatum est vnum Sorti secundum hypostasim, quamuis partialiter, quia caput pars est Sortis: quia & Sortes subsistit secundum esse capitatum, vtpote substantiale: & esse capitatum

capitatum subsistit per Sortem: quia hoc capitatum subsistit. Sortis subsistentia. Quia igitur natura humana vnita est filio Dei, vt non solùm insit illi, & prædicetur de illo (sicut esse album inest filio Dei, & prædicamur de eo, dum dicitur, Christus seu filius Dei est albus) sed vt filius Dei subsistat ex humana natura, & in humana natura: quãuis diuersimode, vt prædeclaratum est: quoniam subsistere ex humana natura intelligitur, inquãum est persona humana: subsistere verò in humana natura absolutè admittitur de verbo Dei. Et similiter humana natura constituit verbum Dei in hoc, quòd est esse personam humanam: in hoc est, quòd est esse hypostasim humanæ naturæ: in hoc, quòd est esse hunc hominem. Et sic natura humana loco propriæ subsistentiæ fortitur subsistentiam propriam filij Dei: & per illam subsistit, non per seipsam. Quia inquam per modum subsistẽtiæ vnio est inter personã filij Dei & naturam humanam. ideo dicitur q. est vnio secundum hypostasim: & dicitur in litera hac, quòd vnio secundum hypostasim sufficit ad hoc, quòd non sit vnio accidentalis. Vbi clarè videre poses quod diximus: nam si vnio secundum hypostasim excludit vnionẽ esse accidentalem, consequẽs clarè est, quòd vniri secũdum hypostasim, non est tantùm coniungi hypostasi per inesse hypostasis: quoniam coniungi hypostasi per inesse tãtùm, nõ excludit vnionem essentialem: vt patet de accidentalem: vt patet de albedine cõiuncta hypostasi Sortis per inesse tantùm. Plus ergo exigit vnio secundum hypostasim. Et cùm proprium hypostasis sit subsistere sim. Et cùm proprium hypostasis sit subsistere in natura, consequens est quòd vnio secũdum hypostasim, exigat communionem secundum subsistere, quam in proposito inuenisti declaratum est.

¶ In responsione ad quartum eiusdem 6. articuli, aduerte duo. primo veritatem rei, deinde processum Autoris. Quo ad primum: quia instrumentum est nomen causæ vnãi alicui. vt instrumentum, non transcendit vnionem comprehensam infra genus seu latitudinem causarum: & ideo est talis vnio in causando. Et quia vnio humanæ naturæ ad Verbum (de qua est sermo) non est in causando, sed in essendo secundum esse substantiale subsistentiæ: ideo Cyrillus in licera allatus reprobat Christum tanquam instrumenti officio assumptum. Si enim prima seu summa vnio humanæ naturæ ad Verbum esset vnio instrumenti, iam non esset vnio in persona nec secundum personam nec in essendo, sed in causando: quod maximi erroris est. Inter verbum siquidem Dei & naturam humanam vnio est hypostatica & non secundum aliquod genus vel modum causæ, sed secundum aliquod genus seu modum entis per se. quod est substantia: quia est secundum subsistentiam. Patet autem hoc notitia ex hoc, quòd vnio filij Dei cũ natura humana propria est filios: ita quòd nec Patri nec Spiritui sancto conuenit: omnis autem causalitas filii Dei respectu naturæ assumptæ communis est toti trinitati: quoniam indiuisa sunt trinitatis opera ad extra: non est ergo definita vnio naturæ humanæ ad Verbum per vnionem instrumenti. Si tamen non firmetur sententia super ratione instrumenti vt sic, sed super ratione instrumenti talis, hoc est coniuncti, hoc est spectantis ad hypostasim, iam ab ordine causandi ad ordinem essendi, & ab vnione in causando ad vnionem in essendo venitur: & ad iam dictam vnionem secundum subsistantiam recurritur, & resolutio fit: & patet quòd prima & maxima ratio vnionis non ponitur in vnione instrumenti, sed in vnione coniunctionis, qua instrumentum spectat ad hypostasim. Quocirca licet sententia ista de vnione per modum instrumenti coniuncti sit vera, minus tamen formalis est, quia nõ attenditur ratio instrumenti vt sic, sed coniunctionis personalis: in qua pendent Lex & Prophetæ. hæc quo ad veritatem. In processu verò Autoris video ipsum seipso aliorem: nam in quarto contra Gen. cap. 49. vnionem Verbi incarnati declarauit secundum vnionem instrumenti coniuncti & hoc fecit, quasi à posteriosibus, & notioribus nobis, manu ducens ad tam excelsam Vnionem. In hoc autem loco altius contemplatus instrumenti vt sic rationem & vnionem hypostaticam, statim in principio responsionis instrumenti vnionem ab vnione hypostatica separauit dicens, Non omne quod assumitur vt instrumentum. &c. & ad vnionem personalem reducendam dixit. Et Nestorium inde confundit, atque Damascenum exponit. Processit siquidem hic non à posterioribus, sed à priori, ex vnione hypostatica, saluans vnionem instrumenti talis: dum ex hoc quòd instrumentum aliquod pertinet ad esse hypostasis, saluat naturam humanam posse dici vnitam Verbo, vt instrumentum coniunctum. Tu ergo vtrinque profice, hinc resolutionem, inde manuductionem sumens.

Infrà ar. 8. c. Et 3. di. 2. quæst. 3. artic. 2. q. 3. 2. & di. 5. q. 1. ar. 1. q. 1. & di. 7. q. 2. artic. 3. ca. Et 4. cõtra c. 39. & 41. Annot.

Annot.

ARTICVLVS VII

¶ Vtrùm vnio naturæ diuinæ & humanæ sit aliquid creatum.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quòd vnio naturæ diuinæ & humanæ, non sit aliquid creatum. Nil enim creatum in Deo potest esse: quia quicquid est in Deo, Deus est. Sed vnio est in Deo: quia ipse Deus est humanæ naturæ vnitus. Ergo videtur, quòd vnio non sit aliquid creatum.

¶ Præterea, Finis est potissimum in vnoquoque. Sed finis vnionis est diuina hypostasis, siue persona, ad quam terminata est vnio. Ergo videtur, quòd huiusmodi vnio maximè debeat iudicari secundum conditionem diuinæ hypostasis, quæ non est aliquid creatum. Ergo nec ipsa vnio est aliquid creatum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non omne quod assumitur vt instrumentum, pertinet ad hypostasim assumentis, sicut patet de securi & gladio, nihil tamen prohibet, illud quod assumitur ad vnitatem hypostasis, se habere vt instrumentum: sicut corpus hominis vel membra eius. Nestorius ergo posuit quòd natura humana est assumpta à Verbo solùm per modum instrumenti, non autem ad vnitatem hypostasis. Et ideo non concedebat quòd homo ille verè esset filius Dei, sed instrumentum eius. Vndę Cyrillus dicit in Epistola ad Monachos Aegypti, Hunc Emmanuelem, id est Christum, non tanquam instrumenti officio assumptum dicit Scriptura, sed tanquàm Deum verè humanatum, id est hominem factum. Damascenus autem posuit naturam humanam in Christo esse, sicut instrumentum ad vnitatem hypostasis pertinens.

ARTICVLVS VII

¶ Vtrùm vnio naturæ diuinæ & humanæ sit aliquid creatum.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quòd vnio naturæ diuinæ & humanæ, non sit aliquid creatum. Nil enim creatum in Deo potest esse: quia quicquid est in Deo, Deus est. Sed vnio est in Deo: quia ipse Deus est humanæ naturæ vnitus. Ergo videtur, quòd vnio non sit aliquid creatum.

¶ Præterea, Finis est potissimum in vnoquoque. Sed finis vnionis est diuina hypostasis, siue persona, ad quam terminata est vnio. Ergo videtur, quòd huiusmodi vnio maximè debeat iudicari secundum conditionem diuinæ hypostasis, quæ non est aliquid creatum. Ergo nec ipsa vnio est aliquid creatum.

¶ Præterea, Propter quod vnumquodque, & illud magis. Sed homo dicitur esse creator propter vnionem. Ergo multò magis ipsa vnio non est aliquid creatum, sed creator.

¶ SED CONTRA, Omne quod incipit esse ex tempore, est creatum. Sed vnio illa ab æterno non fuit, sed incepit esse ex tempore. Ergo vnio est aliquid creatum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm vnio diuina & humana naturæ sit relatio, quæ Deo ex mutatione creaturæ innascitur, necesse est aliquid creatum esse.

a ¶ RESPONDEO dicendũ, quòd vnio, de qua loquimur, est relatio quædam, quæ cõsideratur inter diuinam naturam & humanam, secundum quòd conueniunt in vna persona filij Dei. Sicut autem in prima parte dictum est, omnis relatio quæ consideratur inter Deũ & creaturã, realiter quidem est in creatura (per cuius mutationem talis relatio innascitur) non autem est realiter in Deo, sed secundum rationem tantùm: quia non innascitur secundum mutationem Dei. Sic ergo dicendum est, quòd hæc vnio, de qua loquimur, non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantùm: in humana autem natura, quæ creatura quædam est, realiter est: & ideo oportet dicere quòd sit quiddam creatum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q. hæc vnio non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantùm, dicitur enim Deus vnitus creaturæ, ex hoc quòd creatura est vnita Deo absque eius mutatione.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio relationis sicut & motus dependet ex fine vel termino, sed esse eius dependet à subiecto. Et quia vnio talis non habet esse reale nisi in natura creata (vt dictum est) consequens est quòd habeat esse creatum.

¶ Super Quæstionis secundæ Articulum septimum.

Titulus articuli sepeimi eiusdem 2. quæstio. in corpore articuli statim declaratur.

a ¶ In corpore articuli duo facit: primò declarat quid sit Vnio, de qua est cõment. quæstio: secundò respondet quæstio conclusione affirmatiua. Quo ad primum dicit, quòd Vnio de qua est quæstio, est relatio quædam inter duas naturas cõiunctas in vna persona filij Dei. Ita quòd tria de vnione dicit: primò quòd quid est dicendo, quòd est relatio quædam: secundò existema dictæ relationis, dicendo inter diuinam naturam & humanam: tertiò fundamentum dictæ relationis dicendo, secundum quòd conueniunt in vna persona filij Dei, V bi nota quòd est hîc quæstio de vnione, quantum ad relationem, quam significat: & non de vnione, quantum ad fundamentum, ad quod consequitur, quòd est coniunctio naturarum in persona filij Dei: quam conclusam est esse vnionem subsistan tialem, & non secundum esse relationem. Et sic patet titulus articuli.

¶ Quo ad secundum cõclusio est, V nio pro relatione est aliquid creatum. Probatur: Omnis relatio inter Deum & creaturam est realiter in creatura, & non in Deo: ergo ista vnionis relatio non est in Deo realiter, sed in natura humana est realiter: ergo est aliquid creatum. Antecedens & ex dictis in prima parte assumitur, & probatur: quia innascitur per mutationem creaturæ, & non per mutationẽ Dei. Consequentia prima ex declaratione tituli patet. secunda autem relinquitur per 8 nostaquia quicquid realiter est in creatura, est creatum.

¶ In hoc articulo cautissimè aduerte distinctionem prædictam de vnione ne, vel quantum ad relationem, quam significat, vel quantum ad coniunctionem in persona, ad quam consequitur: quoniam plus differunt hæc duo quàm cælum & terra. V nio enim pro relatione est in genere relationis, & est ens reale creatum: vt in litera dicitur. V nio autem pro coniunctione naturæ humanæ in persona diuina cùm consistat in vnitate, quæ est inter naturam humanam & personam filij Dei, est in genere seu ordine substantiæ. & non est aliquid creatum, sed creator. Quod ex eo constat, quòd vnum non additur supra ens naturam aliquam: & vnumquodque per illud met, quod est ens, est & vnum: quod enim est ens accidẽtale per aliquã formam, est vnum accidentale per illam: & quod est ens relatiuum, habet vnitatem secundum esse relatiuum: & quod est ens per formam substantialem, habet vnitatem secundum esse substantiæ. Ac per hoc natura humana in Christo, quia per esse substantiale subsistentiæ personæ filij Dei est iuncta naturæ diuinæ, oportet quòd illud vnum esse, in quo indiuisè sunt natura diuina, & humana in Christo, sit esse vnum substantiale & diuinum. Et verè sic est: quia esse subsistentiæ filij Dei, in quo non distinguuntur ambæ naturæ, substantia est, Deus est: quia verbum Dei est, vna & eadem quippe subsistentia subsistit filius Dei in natura diuina & in natura humana: & consequenter diuina & humana natura Christi sunt indiuisè in illa subsistentia verè communi, quamuis inter se valde distinguantur. Et si contra hanc doctrinam obiiciatur, quòd huiusmodi coniunctio incipit esse ex tempore, & consequenter est aliquid creatum: respondendum est, quòd hæc coniunctio, quantum ad illud, quod ponit in ipso esse secundum se, non incipit esse ex tempore, sed est ab æterno: sed quãtum ad hoc, quòd natura humana sortita sit illud subsistere, incipit esse ex tempore. Verbi gratia, Si anima rationalis fuisset ab æterno sine corpore, quòd fuisset in tempore iuncta corpori: nec esse corporis incepisset in tempore, quia non est aliud esse materia, incepisset ex tempore, quãtum ad illud quod ponit illa vnitas in esse secũdum se. 2. de anima. Sed bene incepisset ex tempore illud vnum esse quantum ad hoc, quòd corpori illud æternum esse communicaretur: quod fieret per generationem, qua corpus traheretur ad esse animæ. Ita enim accidit in proposito, dum per assumptionem naturæ humanæ trahitur ad esse subsistentiæ filij Dei: ex hac enim assumptione subsistentia, qua filius Dei in sola subsistebat natura diuina, cõmunicatur naturæ humanæ: ita vt etiam ipsa natura humana per illam subsistat, & filius Dei in humana natura subsistat hoc autem est vnum esse in persona ambas naturas. V bi patet, nihil creatum interuenire, nisi passionem, qua natura humana trahitur ad esse V erbi. Super hanc autem coniunctionem, super hoc vnum esse fundatur consecutiuè vnio pro relatione:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut super consubstantialem corporis & animæ, fundatur relatio vnionis inter animã & corpus. Est igitur, vt vnico verbo dicatur, vnio naturarum in Christo relatio creata quædam, hoc est, consequens earum vnitatem personalem increatam.

Et quia argumẽta autorea à Capreolo allata in 5. dist. tertij sen. q. prima, procedunt contra dicentes nõ esse aliam vnionem, quàm relatiuam inter humanam naturam in Christo & Deum (quod longe est à doctrina Autoris, expresse ponentis, vnionẽ, quo ad relationẽ, consequi vnionem secũdum vnitatem personalẽ: ita q; vnio significat relationem, nõ qualemcunq; sed cõsequentem naturarũ vnitatẽ personalem) ideo nõ censui ipsa aliter asserenda & soluẽda, vtpote nõ contra doctrinã Autoris in veritate: & quæ ex hac vnica dicta responsione confluntur.

3. dist. 5. artic. 1. quæst. 3.

¶*Num homo dicatur, & sit Deus propter vnionem vt terminatur ad diuinam hypostasim.*

Quæstio.

b ¶In responsione ad tertiũ ciusdem 7. articuli dubium occurrit circa illius principiũ, Homo dicitur, & est Deus propter vnionem, inquãtum terminatur ad hypostasim diuinam. Tum quia falsum est, quòd vnum extremum vnionis sit reliquũ, qa vnio terminatur ad reliquum extremum: non enim corpus est anima, propterea quia vnio corporis terminatur ad animam. Vnde male dicitur, q; homo est Deus propter vnionem, quia vnio terminatur ad hypostasim diuinam. Tum quia dato, q; esset verum, sequeretur, q; homo non esset Deus substantialiter, sed relatiuè: quod iam reprobatum est. Et tenet sequela: quia esse aliquid propter terminum relationis non est esse illud substantialiter, sed relatiuè: vt patet. Et si ad hæc dicatur, quòd Autor loquitur de vnione, quantum ad fundamentum, non quantum ad relationem, contra hanc responsionem litera clamat, appetẽte subdens: non tamen sequitur quòd ipsa vnio sit creator vel Deus: quia q; aliquid dicatur creatum, hoc magis respicit esse ipsius, quàm rationem. Constat enim hæc verba de vnione quantum ad relationem dici: de qua in responsione ad secundum dixit, quòd rationem habet ex termino, esse verò habet ex subiecto, sicut motus.

¶Ad hoc dicitur, q; secundum rem homo est Deus propter vnionem secũdum vnitatem personalem, quam importat, ad quam cõsequitur relatio vnionis: & hoc non est vertendum in dubium. Sed quoniam in idem redit dicere, homo est Deus propter vnitatem personalem duarum naturarũ, quam cõsequitur vnionis relatio: & dicere, homo est Deus, propter vnionem, inquantum terminatur ad hypostasim diuinam: ideo verba Autoris calumniãda non sunt. Manifestatur autem quod dicimus aduertendo, quòd relatio vnionis est nõ solùm inter naturas duas, diuinam scilicet & humanã, sed etiam est inter naturam humanam & hypostasim diuinam: nam & vna natura vnita est alteri, & humana natura vnita personæ diuinæ, & econtra diuina persona vnita est humanæ naturæ. Seruatur autem differentia in loquendo, dum de vnione inter naturas, aut inter personam & humanam naturam est sermo: quia quando de vnione inter naturas est sermo, exprimimus naturas pro terminis vnionis, & vnitatẽ personalem vtriusque naturæ ponimus non pro termino, sed causa seu fundamento relationis vnionis. Vt clarè videre potes in principio corporis huius articuli, vbi declarando titulum, dicitur quòd vnio, de qua loquimur, est relatio quædam, quæ consideratur inter diuinam naturam & humanam, secundùm quòd conueniunt in vna persona filij Dei. Quando verò loquimur de eadem relatione vnionis inter naturam humanam & personam filij Dei, ponimus ex parte termini vnitatem personalem filij Dei in vtraque natura, quoniam relatio ista vnionis non est quæcunque vnionis relatio, nec ad hypostasim diuinam quomodolibet, sed ad hypostasim filij vnam personaliter in vtraque natura. Sicut enim vnionis relatio inter corpus & animam nõ est ad animã quomodolibet se habentem, sed ad animam communicantem subsistantiæ suum esse corpori, ita relatio vnionis humanæ naturæ ad hypostasim diuinam, non est ad hypostasim filij Dei qualitercunque se habentem, sed ad filij Dei hypostasim vnam personaliter secum, hoc est cum humana natura. Et quia Autor in hac responsione ad tertium loquitur de relatione vnionis inter naturam humanam & personam filij Dei (vt clarè sonãt verba literæ, dicentis, inquãtum terminatur ad hypostasim diuinam) non dixit, ad naturam diuinam, vt prius dixerat, sed dixit, ad hypostasim diuinamideo confunctionem personalem, seu, quod idem est, vnitatem personalem ex parte termini relationis vnionis posuit. Et perinde valet, ac si dixisset, Homo est Deus propter vnionem, inquãtum in illa inuenitur secundum rem vnitas personalis diuinæ hypostasis cum humana natura. Et si expositionem ad verbum desideras, dicito, Homo est Deus propter vnionem, hoc est relationem vnionis, non simpliciter, sed cum ista conditione explanante quomodo apponimus ly propter, ad relationem vnionis: scilicet inquantum terminatur ad hypostasim diuinam, ita quòd ly inquãtum terminatur ad hypostasim, diminuit causalitatem rationis: imò admit causalitatem à relatione, & transfert causalitatem illam ad terminum. Sicut enim quum dicimus, quòd generationis motus, inquantum terminatur ad subsistantiam, est in genere subsistentiæ, intendimus quòd generatio ratione termini fortitur, & dat esse subsistentiale: ita dum dicitur, quòd relatio vnionis inquantum terminatur ad hypostasim diuinam, hoc est ratione hypostasis diuinæ, ad quam terminatur, dat quòd homo est Deus. Et est sermo de hypostasi diuina, non qualitercunque se habente, sed terminante in rerum natura relationem vnionis naturæ humanæ ad ipsam: hypostasis siquidem diuina terminans relationem realem vnionis ad ipsam, est hypostasis diuina (vt dictum est) non qualitercunque se habens, sed vna personaliter cum humana natura. Constat autem euidentissimè, quòd ratione talis termini homo est Deus, ac per hoc admitti potuit, q; relatio vnionis ratione talis termini dat, q; homo est Deus: & consequenter dici verè potuit, q; Deus est homo propter vnionem, inquantum terminatur ad diuinam hypostasim.

¶Ad primam igitur obiectionem dicitur, quòd falsum supponit quòd scilicet ideo homo propter vnionem sit Deus, quia verum est in cõmuni loquẽdo, vnum extremum vnionis est reliquũ, quia vnio terminatur ad reliquum: hãc enim vniuersalem nec somniauimus. Sed vt declaratũ est, fundatur veritas dicti in litera sup hoc: quia hoc extremum vnionis huius est tale, scilicet hypostasis diuina vna personaliter cũ natura humana.

¶Ad secundam quoque dicitur, quòd homo est Deus secundum substantiam: esse nãque Deum, quod communicatur homini, nõ est esse relatiuũ, sed in genere seu ordine substantiæ. Et quãuis esse aliquid in communi loquendo, propter terminum relationis præcise, sit esse relatiuum: esse tamen aliquid ratione talis terminí, scilicet personæ diuinæ, vnius personaliter cũ natura humana, nõ est esse relatiuum, sed esse diuinum. Et sic patet, quòd non extorquendo literam, sed de vnione quo ad relationem loquendo, vera est litera.

a ¶*Super Quæstionis secundæ Articulum octauum.*

Anno

IN titulo articuli 8. sunt tres termini, Vnio, Assumptio, & Idem. Et primus quidem terminus declaratus est in præcedenti articulo: secundus in corpore declarabitur: tertius autem absolute sumendus est, sicut iacet. In calce autem articuli soluendo exprimatur qua diuersitate seu differentia sunt non idem: pura realis, vel rationis, vel vtraque.

Comment.

b ¶In corpore articuli respondetur quæsito vnica conclusione: Inter vnionem, & assumptionem triplex est differentia. Declaratur manifestando singula membra sigillatim & ordinatè sic vt processus clarus sit in litera.

¶Et prima quidem ac principalis differentia est in re formaliter significata. nam vnio significat relationem, assumptio actionem vel passionem: & sic sunt in diuerso genere, sicut relatio diuersum est genus ab actione & passione. Et quòd vnio significet relationem, in litera non probatur, sed assumitur ex precedenti articulo. Ex quo ad manifestandam dictam differentiam, primò probatur, in hoc mysterio inueniri secundum rem duo, scilicet ipsam relationem vnionis, & actionem & passionem: quia omnis relatio recipiens esse reale ex tempore, cuiusmodi ex aliqua mutatione: mutatio autem in actione & passione consistit. Relatio igitur vnionis inter naturam humanam & diuinam in Christo, quum inceperit esse secundum rem in natura humana ex tempore, oportet quòd ex aliqua causãta sit mutatione, quæ in aliquo patiente ex aliqua actione fit. Duobus igitur inuentis in hoc mysterio, scilicet relatione vnionis & actione, & passione, quum vnio significet relationem: consequens est quòd assumptio significet actionem vel passionem. Et manifestatur consequentia: quia assumptione aliquis dicitur assumens tanquam agens, & aliquid dicitur assumptum tanquam patiens.

¶Secunda autem differentia est: quia assumptio dicitur sicut in fieri, vnio autem sicut in facto esse. Probatur ex signo seu effectu: quia vniens dicitur esse vnitum, assumens autem non dicitur esse assumptum: hoc est, vnitum prædicatur de vniente, dicendo, hoc est illud: assumptum autem non sic prædicatur de assumente. Et quòd hoc dicatur ex dicta differentia, manifestatur: quia inter ly homo, & ly natura humana, hæc est differentia in mysterio Incarnationis, quòd homo significat naturam humanam, vt in termino assumptionis: constat autem terminum assumptionis spectare ad Incarnationem, vt in facto esse: natura verò humana spectat naturam humanam, vt quæ assumitur: quod constat spectare ad Incarnationem, vt in fieri. Dicimus autem quòd vniens, scilicet filius Dei est homo: & non dicimus quòd idem assumens est natura assumpta.

¶Tertia verò differentia est, quòd assumptio determinat terminum à quo, & ad quẽ vnio autem nihil horum determinat. Huius differentiæ primò redditur ratio ex prima: quia relatio æquiparantiæ non magis se habet ad vnum extremum, quàm ad aliud: actio autem & passio diuersimode se habẽt ad agens & patiens, & ad diuersos terminos. Ex hoc enim sequitur, q; cùm vnio sit relatio æquiparãtiæ, nullum extremorum determinet: assumptio autem, quia est actio vel passio, determinare potest sibi terminos à quo, & ad quem. Secunda manifestatur de assumptione ex etymologia nominis. Tertiò manifestatur ex signo: scilicet q; indifferenter vnum extremum dicitur vnitum alteri: non autem assumptum, vt patet in litera clarè.

Quæstio.

¶*Num vnio actionem significet.*

¶Circa hæc dubium primò occurrit de prima differentia. Nam non solùm assumptio, sed etiam vnio significat actionem. Quod etiam ex litera probatur: dum dicitur, quòd vniens dicitur esse vnitum: & filius est vniens sibi naturam humanam: & in responsione ad secundum, q; persona Patris vniuit naturam humanam. Filio. Certum est enim, quòd vnire est agere: & ideo commune est Patri & Filio & Spiritui sancto & similiter q; vniens est agens. Ruit igitur differentia prima.

Quæstio.

¶*Num Assumere dicatur vt in fieri, Vnire autem vt in facto esse.*

¶Dubium secũdo occurrit de secunda differẽtia: quia aut intelligitur quo ad rem significatam, aut quo ad modũ significandi. Non quo ad modum significãdi: quia tam vnire quàm assumere significat per modum verbi, omne autẽ verbum significat per modum fluxus, & fieri. Nec quo ad rem significatam: quia natura humana, de qua verificatur, quòd est vnita, non prædicatur de quocunq; vnitẽ: quia nec Deus nec Filius est natura humana.

Quæstio.

¶*Num vnio sit relatio æquiparantiæ.*

¶Dubium tertiò occurrit de eo quod in tertia differentia dicitur, vnionem hanc esse relationẽ æquiparantiæ: quia constat ex præcedenti articulo esse relationem in, & ex altero tantùm extremo: quoniam in sola natura humana habet esse: relatio autem æquiparantiæ, vt ipsum nomẽ sonat, æquè se habet ad vtrunque extremum.

Quæstio.

¶*Num vnio & assumptio ratione distinguantur.*

¶Dubium quartò occurrit, qualis sit differentia inter vnionem & assumptionẽ, an rationis tantùm, an etiam realis. Et est ratio dubij: quia in litera in calce respõdendo ad tertium concluditur, quòd assumptio differt ratione ab vnione & Incarnatione: clarũmque videtur quòd assumptio non differt realiter, sed ratione tantùm ab Incarnatione: cùm ergo simul conrapõantur assumptioni, sola rationis differentia apparet. In oppositum autem est: quia actio & passio distinguuntur realiter à relatione consequente coniunctum, quod per actionem & passionem fit sed assumptio & vnio sic se habent. ergo.

Quæstio.

¶*Num relatio assumptionis terminetur ad aliquid absolutum, vel respectiuum.*

¶Dubium quinto est de termino Assumptionis. ad quid scilicet terminatur ac quis est proprius terminus assumptionis, an absolutum aliquod vel relatiuum. Et est ratio dubij ex parte reliquia per illam actionem nullum absolutum fit in persona diuina: & similiter nullum absolutum ponitur in natura humana: sed nec etiam in persona diuina realis relatio acquiritur: sed in sola natura humana fit de nouo solummodo relatio realis vnionis ad personam filij. Constat autem quòd terminus actionis proprius est illud ens, quod fit per actionem illam: sola igitur relatio realis vnionis huius naturæ humanæ ad personam Filij: est terminus proprius actionis & passionis, Assumptionis nomine importatæ.

¶Ratio verò dubij ex parte nostra, est, quia Doctores aliqui hoc dicunt. Scotus enim in tertio sen. dist. prima, q. 1. tenet huiusmodi assumptionem terminari ad relationem vnionis: quia nullum est ibi absolutum nouum tam in natura, quàm in persona: ponens hanc relationem non spectare ad genus relationis: sed esse de genere respectuum extrinsecus adiacentium, qui scilicet non necessariò sequuntur fundamẽtum etiam posito termino. Quales dicit esse vnionis respectus inter animam & corpus, si præexistentia seorsum vnirentur de nouo, & panis & quãtitas Sacramenti vnirentur: nullum enim absolutum in huiusmodi vnionibus acquireretur, fundans vnionis relationem, sed ad solam unionis relationem terminaretur actio vnitiua.

¶Butrandus quoq; in tertio sẽ. dist. q. 2. tenet actionis, quæ Assumptionis nomine significatur, propriè loquẽdo, terminum intrinsecũ esse respectum vnionis, quem dicit esse, non relationis generis, sed modum quẽdam realem: sicut inhærere est modus realis consequẽs naturã accidentis. Ad huiusmodi nãque respectus dicit posse esse motũ & actionem naturalem: quãuis ad vnionem naturæ humanæ in persona diuina, sola distans actio potuerit terminari.

¶In oppositum est quod Autor hîc dicit in calce corporis articuli, quòd assumptio determinat pro termino ad quem personalitatem diuinam: vt scilicet persona diuina in humana natura subsistat. Constat autem hoc nõ esse respectum, sed esse absolutum, vtpote de genere seu ordine substantiæ: ergo.

Ad primum.

¶Ad primum dubium dicitur, quòd prima differentia optima est quãtum ad formale significatum. Ad cuius euidentiam cõsiderandum est fundamẽtum in litera positum scilicet quòd in mysterio Incarnationis quatuor ad propositum spectãt, duo tantum inueniuntur, scilicet actio & passio, & relatio vnionis, & quòd relatio vnionis non sit alia actione & passione ab illa actione & passione, quam significat assumptio, sed illa actio, quæ est assumere, factio est vnionis: non curando pro nunc de modo, quo fit vnionis relatio per actionem illam: hoc enim ad quintum dubium spectat. Huic enim fundamento si supponas, quòd ly vnio, est & nomẽ dum declinatur, hæc V nio, vnionis, est & verbum, dum dicimus, V nio, vnis, vniui, vnitum: & quòd idem formaliter significat vt nomen, & vt verbum: sicut similitudo & assimilare: videbis, q; quia nomẽ V nionis formaliter significat relationem, etiam verbum V nirẽdi significat formaliter relationem: significat enim Vnire, V nionem facere, sicut Assimilare, similitudinem facere. Si nãque diligentius ad positum fundamentum retuleris significatum hoc, scilicet facere vnionem, clarè perspicies, q; quum ly facere, illam supponat actionem, quam assumptio significat inter vnionem & assumptionẽ hanc primò inuenies differentiam, q; assumptio actionem & passionem formaliter explicat, quæ in Incarnatione inueniũtur: V nio verò & V nire inde deriuatum, formaliter relationem explicat

quãuis V nire per modum actionis significet illam relationem. Cõcluditur ergo, quòd in cõmuni V nio verbum significat actionem, hoc est, vnionẽ facere: sed quia in proposito ly facere, nõ dicit actionem propriam ipsius relationis distinctam cõtra actionem significatam per ly assumere, ideo & vera est differẽtia prima assignata in proposita materia, q; vnio significat formaliter relationem, assumptio actionẽ vel passionem: & verum simul est, q; vnire significat actionem eãdem, vt terminatur ad relationem significatam facere: ac propterea toti Trinitati attribuitur V nire, & esse vnientem: vt in litera dicitur.

Ad secundum.

¶Ad secundum dubium dicitur, q; differẽtia secũda intelligitur, quo ad rẽ significatam: quia scilicet res significata per V nire, hoc est facere relationem vnionis, nõ est nisi vt in facto esse: quia nõ est nisi in termino Assumptionis: intelligi enim oportet prius natura terminari assumptionẽ, quàm cõstitui assumpti relatio vnionis: quoniam non vnitur nisi per assumptionem: sicut oportet prius natura terminari dealbationem, quàm consurgat vnio albedinis cũ subiecto. Quia igitur assumere vt assumit se est efficax sicut vis, & assumere vt est facere vnionem efficax, nõ nisi in termino inuenitur: ideo ex parte rei differentia secunda posita est, q; assumere dicitur vt in fieri, vnire autem vt in facto esse. Nec effectus allatus hîc in litera, intelligẽdus est vniuersaliter vt obiectio opponit: quoniam cõstat ex litera nõ esse verũ vniuersaliter, q; vniens est vnitum: Pater enim est vniens, & non est vnitum: quia nõ est homo. Sed est intelligẽdus permissiuè, hoc est, q; hinc prouenit, q; permittitur aliquod vniens esse vnitum: si tamẽ significatur vt in facto esse, vt in termino: & propterea in litera cautè dicitur. V nde vere dicimus, q; filius Dei, quia est vniens sibi naturam humanam, est homo. Assumens autem nec vniuersaliter, nec particulariter est assumptum: quoniã assumptum oportet ordine naturæ præexistere: nulla autem persona diuina aut natura est id, quod præexistit assumptioni: quod per naturam in abstractio significatur.

Ad tertium.

¶Ad tertium dubium dicitur, q; relatio vnionis dupliciter considerari potest, scilicet realiter, & formaliter. Et si cõsideretur secundum esse formale, hoc est, secundũ suam rationem formalem: sic proculdubio est relatio æquiparantiæ, sicut similitudo, æqualitas, & idẽitas. Si verò cõsideretur secundum esse reale, sic nõ est relatio æquiparantiæ: vt obiectio probat. V nde secundum diuersas considerationes, diuersimode cõuenit loqui de huiusmodi relationibus inter creaturam & Deum: quia quãdoque negatur esse relationes æquiparantiæ, & verum est realiter: & quãdoque affirmantur, & verum est formaliter. Sanè igitur ac discrete intelligẽ diuersa, quæ contraria apparent, dicta, vt non sint contraria.

Ad quartum.

¶Ad quartum dubium dicitur, quòd assumptio differt & re & ratione ab vnione & ab vnire quãuis sola ratione differat ab Incarnatione & humanatione. Et quidem q; distinguatur realiter ab vnione, patet ex hoc, quòd tam actio, quàm passio significata Assumptionis nomine, distinguitur realiter à relatione vnionis consequẽte. Et ne ambiguitas aliqua resẽdet, de assumptione passiua probatur: quia assumptio passiua importat relationem causalitatis passiuæ, & denotat, vt ita dixerim, hominem Deum fieri, vt ab hoc rita q; relatio importata per assumptionem passiuam est ly ab hoc: quoniam secundum rem est relatio, qua natura humana à tota Trinitate ejusdem est ad esse diuinum. Relatio autem vnionis, est naturæ humanæ ad filium Dei primò, & ad naturam diuinam consequẽter: & nõ est relatio causalitatis passiuæ: alioquin communiter ellet ad totã Trinitatẽ. Quòd verò distinguatur realiter ab vnire, ideo dixi, & verificatur nõ secundum ipsas actiones, sed secũdum terminos: quoniam proprius terminus eius actionis, qui est assumere realiter, differt à proprio termino actionis, quæ est facere relationem vnionis vt sicvt in sequẽti patebit dubio. Quãuis vnũ & idem fit facere quod per assumere & vnire importatur (vt prædictum est) quod per se primò terminatur ad proprium terminum Assumptionis, & ex consequẽti ad vnionis relationem: vt nunc nõ patebit. Quòd verò sola ratione differat ab humanatione & Incarnatione, patet: quia eadẽ est actio, idem terminus diuersimode, vt in litera dicitur, explicatus. Ex hoc autem quod in litera dicitur, q; vnio differt ratione ab assumptione: aut econuerso, non habetur quòd differant sola ratione sicut reliqua, quibus cõnumeratur. Ad veritatem siquidem literæ sufficit, q; differant ratione, & non exigitur q; sola.

Ad quintum.

¶Ad quintũ dubium dicitur, q; assumptio habet pro termino suo, propriissim è loquẽdo, ens absolutũ, super quod fundatur relatio vnionis: est autẽ illud ens absolutũ non persona filij Dei sola, nõ hæc natura humana sola, sed filius Dei est homine; quoniã nec persona diuina, nec hæc natura humana sit per assumptionẽ, quãtus hæresis simul facta cũ assumptione. Sed filium Dei esse hominẽ fit per assumptionẽ: & ita fit q; est primũ esse quod per assumptionẽ fit, & ad quod assumptio primò tendit: ac quasi ut enim filius Dei per assumptionẽ esse hominẽ: quod est esse in genere subsistãtiæ, & nõ in genere relationis aut cuiusuis respectus. Et ad hoc esse per se primò Incarnationem ordinati, patet ex Symbolo fidei, dũ dicitur de filio Dei, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Hinc enim clarè patet, q; tam actio quàm passio, quæ in Incarnatione interuenit, ad hoc per se primò ordinata & terminata est, q; filius Dei factus est homo: proculdubio nõ relatiuè, sed fubsistãtialiter: alioqui nõ esset homo nõ enim est verè homo qui nõ est subsistãtialiter homo: quòd esse hominem sit esse subsistantiã animatam sensibilem rationalem. Et quia cõstat præsupposito hoc esse absolutum, relationẽ vnionis fundari super hoc esse: ideo dicẽdum est, q; ad relationẽ vnionis in hoc mysterio, nulla actio aut passio, nulla mutatio per se primò terminatur, vt Autor expresse dicit in 3. sent. dist. 2. q. 2. ar. 2. q. 3. sed est vera relatio, more aliarũ relationũ, nõ producta per seipsam, iuxta doctrinam quinti Phy. sed cõfurgens ex nouo esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

absoluto facto ex assumptione. Vnde negare relationem vnionis habere fundamentū absolutum, ita q; per Incarnationem nullum ens absolutum factū est, & cum hoc dicere q; filius Dei est factus homo, & est verè homo secundum rem, est ignorare propriam vocem, & confitēri cum hæretica fictæ verbis solis, q; Deus est homo subsistialiter: cum Nestorio autem consentire secundum rem, q; Deus est homo accidentaliter, & secūdum esse relativum.

3.dist.5. q.1.arti. 1.q.1.Et 4.contra. ta.41.

Est & amplecti secundum verba Decretalē, damnātem dicētes Christum, secundum quòd homo, nō esse aliquid, & refutare eā secūdum rem: quia si filium esse relativum sit de nouo in mysterio Incarnationis, filius Dei, secundum quòd homo, nō aliquid, sed ad aliquid est.

¶Vt autem negantium vnionis relationē habere nouum esse absolutū factum per Incarnationem pro fundamento, & similiter assumptionem terminari ad nouum esse absolutum filium Dei esse hominē, error cōuincatur, ex fundamentis eorum in philosophia mōstrantur. Manifestum siquidem est, q; si albedo & subiectū seorsum præexistereat, & similiter panis & quātitas, & similiter materia & corpus, & postea vnirentur, relatio vnionis inter ea super nouo esse absoluto cōsurgeret cuicunq; oppositū ab aduersariis assumitur ad propositum. Nec hoc, quod dicimus, eget probatione, sed manifestatione: constat enim q; subiectum in primo exemplo acquireret de nouo esse album, & in secundo esse quārum, & in tertio esse viuum: nec potest inficiari quin quodlibet horum esse sit & esse absolutum, & de nouo per actionem vnitiuam factum. Patet igitur quòd relatio vnionis est verè relatio de genere relationis, conueniens cum illis in modo essendi & fiendi. Et ex his patet solutio omnium obiectorum.

¶Et si contra prædictam sententiam afferantur duæ rationes Scoti ibidem, cōtra absolutum fundans relationē vnionis. Primò quia illud absolutum necessariò esset vnitum Verbo. si est: nulla enim videtur talis entitas in creatura. Secundòquia talis entitas aut esset subsistentialis aut accidentalis: non accidentalis, vt patet: nec subsistentialis, quia esset eadem materiæ aut formæ aut compositæ subsistentiæ. Sed quicquid est idē alicui subsistentiæ, manet manēte illa. natura igitur assumpta, si dimitteretur à verbo, retineret illud ac per hoc esset fundamētum vnionis absque vnione. Respōdendum ex dictis est q;, vt dicitur 7. Meta. non fit sphæra, non fit æs sed fit sphæra ænea: & similiter in proposito non fit filius Dei, non fit humana natura: sed fit filius Dei homo. Et similiter sicut si albedo & Sortes vnirentur, acquireret de nouo Sortes esse album: & si postea separarentur, tam Sorte, quàm albedine seorsum conseruatis, amitteret Sortes esse albumitra quòd licet non corrumperetur albedo, corrumpereture tamē esse album: sicut in vnione nō generaretur albedo, sed esse album. Esse enim album significat esse absolutum in compositione consistens, quod generatur & corrumpitur per vnionem & separationem. Et similiter si corpus & anima separatim existentia vnirētur, acquireret corpus esse viuum: & si postea separarentur, veroque seorsum conseruato, amitteret corpus esse viuum: quod est esse substantiale in compositione consistens. Ita in proposito quia filius Dei acquisiuit per assumptionem esse hominē: proportionaliter loquēdo: si separaretur natura humana à Verbo, amitteret filius Dei esse hominem, quod acquisierat: quod constat esse absolutum ens subsistentiale in compositione consistens. Et loquor nō de compositione animæ & corporis, quam esse præsupponit: sed de compositione naturæ & suppositi, in qua consistit esse hominē. oportet enim aliquem hominem esse hominem: & impossibile est etiam fingere esse hominem in rerum natura, nisi aliquem hominem. Ita igitur, quātum ad propositum spectat, se habet esse hominem ad filium Dei, qui verè est homo, sicut se habet esse viuum ad corpus: seu esse album ad subiectum: & similiter ita se habet natura humana ad eundem Dei filium, sicut anima ad corpus & albedo ad subiectum. Et propterea, vt iam dictum est, quemadmodum generatur ex vnione, & corrumpitur ex separatione non albedo nec subiectum, sed esse album, & similiter nō anima nec corpus, sed esse animatum, & esse viuum: ita ex vi assumptionis nō fit filius Dei, non fit natura humana, sed fit esse hominem non in communi, sed hunc: & similiter si separaretur natura humana, corrumpereture non natura humana, sed esse hominem hunc. Nam si sibi relinqueretur natura humana, non esset idem homo, sed alius homo fieret, qui in natura illa subsisteret: non enim Christus subsisteret in illa natura, sed alius homo. Vnde si verbaliter etiam desideras respondere, habes, quòd esse hominem, est illa entitas absoluta, quę fundat relationem vnionis in mysterio Incarnationis, & quòd ista entitas, si est, necessariò est vnita Verbo. Impossibile est siquidem inueniri idem esse hominem separatum à Verbo: quamuis possit inueniri eadem natura humana separata à Verbo: quoniam esse hominem, numeratur ad numerationem individuorum hominis. Si enim natura humana separaretur à Verbo, eo ipso quòd fieret, & esset alius homo, esset aliud numero esse hominem, quo ille alius esset homo, & aliud quo nūc verbum Dei est homo, quoniam, vt iam dictum est, esse hominem in compositione naturæ & suppositi consistit: ac per hoc variato supposito, variabitur numeraliter. Sicut si albedo migraret de subiecto in subiectum, esset aliud & aliud numero esse album: iuxta numerum subiectorum: & similiter si anima migraret de corpore in corpus, esset aliud, & aliud numero esse viuum, iuxta numerationem corporum eadem ratione quia in compositione, hæc omnia consistunt, & diuersitas numeralis diuersitatem subiectorum seu suppositorum comitatur. Et sic patet, quòd est aliqua entitas absoluta, quæ quodammodo est in natura creata, scilicet humana natura Christi, scilicet esse hominem, quæ si est eadem numero, necessariò est vnita personæ diuinæ.

¶Ad secundam autem obiectionem dicitur, quòd ista entitas est subsistentialis, & identificatur subsistentiæ compositæ, hoc est huic homini: non autem huic naturæ humanæ. Et ideo si hæc natura assumpta dimitteretur, non remaneret relatio vnionis: quia nec remaneret hic homo idem numero. Et sicut stat, quòd remaneret hæc eadem numero natura humana, & non remaneret idem hic homo, sed esset alius numero homo, alia numero subsistentia composita de prima substantia, non de qualitate loquendo ita stat, quòd natura assumpta potest dimitti non remanente eodem hoc homine.

ARTICVLVS IX.

a ¶Virum vnio duarum naturarum in Christo sit maxima vnionum.

AD NONVM sic proceditur. Videtur q; vnio duarum naturarum in Christo non sit maxima vnionum. Vnitum enim deficit in ratione vnitatis ab eo quod est vnum: eo q; vnitum dicitur per participationem, vnum autem per essentiam. Sed in rebus creatis aliquid dicitur simpliciter esse vnū: sicut præcipuè patet de vnitate ipsa, quæ est principium numeri. Ergo huiusmodi vnio, de qua loquimur, nō importat maximā vnitatem.

¶Præterea, Quantò ea, quæ vniūtur, magis distāt, tantò minor est vnio. Sed ea quæ secūdum hanc vnionem vniuntur, maximè distant, scilicet natura diuina & humana: distant enim in infinitum. Ergo huiusmodi est minima vnio.

¶Præterea, Per vnionem fit aliquid vnum. Sed ex vnione animæ & corporis in nobis fit aliquid vnum in persona & natura, ex vnione autem diuinæ & humanæ naturæ fit aliquid vnum solum in persona. Ergo maior est vnio animæ ad corpus, quàm diuinæ naturæ ad humanam. Et sic vnio, de qua loquitur, non importat maximam vnitatem.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit primo de Tri. quòd homo potius est in filio Dei, quàm Filius in Patre. Filius autem est in Patre per vnitatem essentiæ, homo vero est in Filio per vnionem Incarnationis. Ergo maior est vnio incarnationis, quàm vnitas diuinæ essentiæ, quæ tamen est maxima vnionum. Et sic per consequens vnio Incarnationis importat maximam vnitatem.

CONCLVSIO.

¶Tametsi ex parte naturarum, quæ vniuntur, vnio diuinæ, & humanæ naturæ maxima nō est, attamen ea maxima est ex parte diuinæ personæ, in qua coniunguntur.

b ¶RESPONDEO dicendū, quòd vnio importat coniunctionem aliquorum in aliquo vno. Potest ergo vnio Incarnationis dupliciter accipi. Vno modo, ex parte eorum, quæ coniunguntur. Alio modo ex parte eius, in quo coniunguntur. Et ex hac parte, huiusmodi, vnio habet præeminentiā inter alias vniones: nam vnitas personæ diuinæ, in qua vniuntur duæ naturæ, est maxima. Non autem habet præeminentiam ex parte eorum, quæ coniunguntur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vnitas diuinæ personæ est maior, quā vnitas numeralis, quæ scilicet est principiū numeri. Nā vnitas diuinæ personæ, est vnitas increata, per se subsistens, non recepta in aliquo per participationem. Est etiam in se completa, habens in se quicquid pertinet ad rationem vnitatis: & ideo non competit sibi ratio partis, sicut vnitati numerali, quæ est pars numeri, & quæ participatur in rebus numeratis. Et ideo quantum ad hoc, vnio incarnationis præeminet vnitati numerali, ratione scilicet vnitatis diuinæ personæ, non autem ratione naturæ humanæ, quæ non est ipsa vnitas diuinæ personæ, sed est ei vnita.

¶Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte coniunctorum: non autem ex parte personæ, in qua est facta vnio.

¶Ad tertium dicendum, quòd vnitas diuinæ personæ est maior vnitas, quàm vnitas & personæ & naturę in nobis. Et ideo vnio Incarnationis est maior, quàm vnio animæ & corporis in nobis.

¶Quia verò illud quod in cōtrarium obiicitur, falsum supponit, scilicet quod maior sit vnio Incarnationis quàm vnitas personārum diuinārum in essentia: dicendum est ad autoritatem Augu. quòd humana natura non est magis in filio Dei, quàm filius Dei in Patre, sed multò minus. Sed ipse homo quantum ad aliquid est in Filio magis, quàm Filius in Patre: inquantum scilicet idem supponitur in hoc quod dico homo, prout sumitur pro Christo, & in hoc quod dico, filius Dei: non autem est idem suppositum Patris & Filij.

ARTICVLVS X.

¶Virum vnio duarum naturarum in Christo sit facta per gratiam.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd vnio incarnationis nō sit facta per gratiam. Gratia enim est accidens quoddam: vt in secunda parte habitum est. Sed humanæ naturæ vnio ad diuinam, nō est facta per accidens: vt suprà ostensum est. Ergo videtur quòd vnio incarnationis non sit facta per gratiam.

¶Præterea, Gratiæ subiectum est anima. Sed ficut dicitur Colloss. 2. in Christo habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter. ergo videtur quòd illa vnio non sit facta per gratiam.

¶Præterea, Quilibet Sanctus Deo vnitur per gratiam. Si igitur vnio Incarnationis fuit per gratiam, videtur quòd non aliter dicatur Christus esse Deus, quàm alij Sancti homines.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Prædest. Sanctorum, Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicunque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Sed homo ille factus est Christus per incarnationis ad diuinam naturam. Ergo vnio illa fuit per gratiam.

CONCLVSIO.

¶Facta est diuina & humanæ naturæ, Vnio in Christo, non quidem secūdum aliquam gratiam habitualem, sed gratuito Dei dono, & voluntate, & nō ex aliquibus præcedentibus meritis.

a ¶RESPONDEO dicendum, quòd ficut in secunda parte dictum est, gratia dupliciter dicitur. Vno modo voluntas Dei gratis aliquid dantis. Alio modo ipsum gratuitū donum Dei. Indiget autem homo ad hoc quòd aliquid gratuitum dicatur, quòd ex gratuita voluntate procedat. Et quia voluntas Dei ad aliquid extrinsecum mouetur ex aliquo præexistente, vel ex debito, vel ex conuenientia, vel ex pura liberalitate. Ex his enim modis dicimus aliquid gratuitum, quod non ex debito datur, sed ex sola voluntate. Secūdum est, quòd appellatione doni gratuiti non solùm venit habitualis gratia, sed etiam quodcunq; donum gratuitū non solùm venit habitualis gratia, sed etiam quodcunq; donum gratuitum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctorum ad Deum super gratiam. Probatur: quia in communi loquendo formaliter ad perfectionem operationis requiritur quòd potẽtia sit perfecta per habitum: ad hoc autem q̃ natura sit in suppõsito, non exigitur habitus aliquis. Differẽtia autem inter has duas vniones in hoc consistit, q̃ vnio Sanctorum ad Deum est per eleuationem ad operationes cognitionis & amoris: vnio autem Christi est per eleuationem naturæ humanæ ad esse personale filii Dei: nulla ergo gratia hic mediat, sed ibi.

Annot. ¶Vbi nota primò, quòd hinc habes apud Autorẽ, eosdẽ se habere modo naturã humanã Christi ad personam filij Dei, sicut se haberet ad personã propriã, & sicut se habet natura Sortis ad personam Sortis: nam hinc habes, q̃ & eo quòd formaliter loquẽdo, inter naturam & proprium suppositũ nullus exigitur habitus: ideo inter naturam humanam & psonã filij Dei in Christo nullus exigitur habitus: fundatur enim hic processus super illa proportionalitate, vt patet. Nota secundò, q̃ gratiæ habitualis in proposito nomẽ nõ restringitur ad gratiam, quæ ponitur in essentia animæ, vt distinguitur à charitate & aliis habitibus infusis: sed communiter sumitur vt comprehendit sub se quẽcunque infusum habitum. Et hoc habes in litera ex eo, quòd habitus ad perfectionem operationis requisitus, in potentia operatiua ponitur: quod non verificatur de gratia restricta ad habitum in essentia: vt patet.

3. di. 4. q. 3. arti. 2. & q. 2. Et Col. 2 l. 2. co. 3.

Cõment. ¶Tertia conclusio est, fumendo gratiam pro gratuito Dei dono, quicquid sit illud: V nio incarnationis est gratia. Probatur: quia est donum Dei concessum humanitati Christi nullis præcedentibus meritis.

Annot. ¶Vbi nota primò, quòd hoc modo loquendo de gratia, ipsa vnio appellatur gratia modaliter: quia scilicet gratuitè facta est, sc licet absque vllo merito: & hinc fit vt in Christo ponatur vltra habitum lem gratiam, gratia vnionis, quæ est ipsa vnio gratuitò concessa. Nota secundò, q̃ cauẽ Autor loquutus, non dixit, q̃ hoc modo sumendo gratiam vnio fit facta per gratiã, sicut dixit in præcedentibus conclusionibus, & sicut quæsitum est in titulo articuli: sed dixit q̃ ipsa vnio est gratia. Et ratio est: quia ly per, d notat causalitatem gratiæ super vnione: eiusdem autem ad seipsum non est causalitas.

Annot. b ¶In responsione ad primum eiusdem articuli, nota ex supra dictis in articulo 7. eiusdem q. 9 confunctio humanæ naturæ cũ persona filij Dei (quę nihil aliud est, quàm vtriusque inditusio in esse personali ipsius filij Dei) potest dupliciter accipi, scilicet vel secundum illam entitatem positiuã, quæ est illud esse personale filij naturæ creatæ, vel secundum mutationem & relationem, qua vnitur, & vnita relatiuè dicitur humana natura personæ illi: nullum si-

1. 2. q. 98. arti. 4. c. Et 3. di. 4. q. 3. arti. 1. Et Ro. 1. l. 5. col. 2. fi. Et Heb. 1. l. 4. col. 3.

humana natura gratuita Dei voluntate ad hoc, q̃ eleuetur in Deũ, cùm hoc sit supra facultatem suæ naturæ. Eleuatur autem humana natura in Deum dupliciter. V no modo per operationem, qua scilicet Sancti cognoscunt & amant Deum. Alio modo per esse personale. Qui quidem modus est singularis Christo: in quo humana natura assumpta est ad hoc, q̃ sit persona filij Dei. Manifestum est autem q̃ ad perfectionem operationis requiritur q̃ potentia sit perfecta per habitum: sed q̃ natura habeat esse in suppõsito suo, non fit mediante aliquo habitu.

¶Sic ergo dicendum est, q̃ si gratia accipiatur ipsa Dei voluntas gratis aliquid faciẽs, vel gratum seu acceptum aliquem habens, vnio Incarnationis facta est per gratiam: sicut & vnio Sanctorum ad Deum per cognitionem & amorem. Si verò gratia dicatur ipsum gratuitum Dei donum, sic ipsum, quod est, humanam naturam esse vnitam personæ diuinæ, potest dici quædam gratia, inquantum nullis præcedentibus meritis hoc est factum, non autem ita quòd sit aliqua gratia habitualis, qua mediante talis vnio fiat.

a ¶AD PRIMVM Ergo dicendũ, quòd gratia, quæ est accidens, est quædam similitudo diuinitatis participata in homine. Per Incarnationem autem humana natura non dicitur participasse similitudinem aliquam diuinæ naturæ, sed dicitur esse coniuncta ipsi diuinæ naturæ in persona filij. Maius autem est ipsa res, quam similitudo eius participata.

¶Ad secundum dicendum, q̃ gratia habitualis est solùm in anima. Sed gratia, id est gratuitum Dei donum, quod est vniri diuinæ personæ, pertinet ad totam naturam humanam, quæ componitur ex anima & corpore. Et per hunc modum dicitur plenitudo diuinitatis in Christo corporaliter habitasse: quia est vnita diuina natura nõ solùm animæ, sed etiam corpori. Quãuis etiam possit dici, quòd dicitur habitasse in Christo corporaliter, id est non vmbraliter, sicut habitauit in sacramẽtis veteris legis, de qbus ibidem subditur, q̃ sunt vmbra futurorum, corpus autẽ est Christus: prout scilicet corpus cõtra vmbrã diuiditur. Dicunt etiam quidam, q̃ diuinitas dicitur in Christo habitasse corporaliter, id est tribus modis: sicut corpus habet tres dimensiones. V no modo, per essentiam, præsentiam, & potentiã: sicut in cæteris creaturis. Alio modo, per gratiam gratũ facientem: sicut in Sanctis. Tertiò, per vnionẽ personalem: quod est proprium sibi.

¶V nde patet respõsio ad tertium: quia scilicet vnio Incarnationis non est facta solùm per gratiã habitualẽ, sicut aliį Sancti vniuntur Deo, sed secũdũ subsistẽtiã siue personã.

ARTICVLVS XI.

a ¶Vtrùm vnionem Verbi incarnati aliqua merita præcesserint.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur q̃ vnio Incarnationis fuerit aliqua merita subsecuta. Quia super illud Psal. Fiat misericordia tua super nos, quemadmodum aliud ens reale apparet interuenisse, aut inueniri in hoc mysterio, vtra extrema. Et siquidem vnionis gratia pro gratuito dono sumatur secundo modo, sic est donum creatum: quoniam tam mutatio passiua, quàm natura humana eleuata est ad esse personale Dei, quàm relatio vnionis; inter creatas res est. Si verò vnionis gratia similiter pro dono gratuito sumatur primo modo, sic quo ad rem datam increatum donum est, quia data est personalitas diuina naturæ creatæ: quo ad subsistentiam verò compositionẽ seu coniunctionem personalitatis cum natura, donum creatum est: vt patet. Et quia vnionis gratia, hæc omnia concludit, ideo quandoque res increata ponitur: vt in hac litera, dum dicitur, maius autem est ipsa res, quàm ipsa similitudo eius participata, & est sermo de re diuinæ naturæ & personæ, in qua vnionis gratia consistit. Quandoque autem ponitur res creata, dum ex voluntate Dei gratuita facta dicitur in hac litera, & diffusè inferius artic. 12. huiusmet q. & verum est quantum ad communionem illius esse diuini ad natura humanam, quæ per assumptionẽ facta est, & ad quã relatio vnionis cõsequitur.

a ¶Super Quæstionis secũdæ Articulum vndecimum.

IN titulo artículi 11. vide quòd in præcedenti, & hoc, atque sequenti articulo quæstio est de causa vnionis. Et quoniam triplex illius causa assignatur, scilicet gratia, merita & natura, ideo expedito decimo articulo de gratia, in hoc 11. quæritur de meritis, an scilicet vnio hæc ex meritis fuerit: & demum in 12. quæritur an sit naturalis Christo, &c. hoc est à natura.

Infrà q. 7. ar. 13. 2. & q. 12. 34. artic. 3. 2. Et 3. di. 4. q. 3. artic. 2. q. 1.

Aut.

b ¶In corpore articuli *Cõment.* sunt tres conclusiones. Prima est: Nulla Christi opera fuerunt meritoria vnionis. Probatur: Ille homo, qui est Christus, à principio suæ conceptionis fuit filius Dei hypostaticè: ergo omnis illius hominis operatio subsequuta est vnionem: ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis. Antecedens declaratur primò, & differentia inter sententiam fidei & hæresim Photini. Et probatur secundò auctoritate Angeli Luc. primo. Consequentiæ autem relinquuntur, vt per se notæ. & verè sic est: quoniam prima patet ex hoc ipso, q̃ omnis operatio cuiuscunque hominis præsupponit illum hominem: oppositũ enim nõ est intelligibile. Idem autem est dicere, quòd omnis operatio Christi præsupponit vnionem, & dicere quòd præsupponit personam illius hominis: quoniam nõ nisi per vnionem habetur persona illius hominis: quoniã est ipsa persona filij Dei. Ex hoc igitur quòd persona illius hominis est persona filij Dei per vnionem naturæ humanæ ad personã filij Dei: optimè & euidenter sequitur, q̃ omnis

omnis operatio illius hominis præsupponit vnionem: quia præsupponit illum hominem. Secunda quoque patet ex hoc, quòd meritum præcedit finem naturæ ordine præmium: vt patet.

Annot. ¶Dubium hoc in loco nonnullum occurrit: quia licet hinc habeatur, quòd omnis operatio illius hominis subsequuta est vnionem: non tamen hinc habetur, quòd omnis operatio illius naturæ humanæ subsequuta est vnionẽ. Et diceret quispiam, quòd illa natura humana sicut secundum se præsupponitur naturæ ordine vnionis (quia assumptio præsupponit q̃d assumitur) ita secundum aliquod opus eius, puta intelligere & velle, quæ sunt instantanea: præsupponitur ordine naturæ assumptionis & per illud velle informatum charitate natura illa meruit assumi in eodem instanti tẽporis, & prius natura.

¶Ad hoc dubium non oportet aliunde, quàm ex litera fundamẽto respondere: ita tamen vt non sit sermo de potentia diuina absolutè: quum dicitur, quòd non potuit aliqua operatio præcedere vnionem sed de potentia, quam ordo rerum habet simpliciter, & in mysterio Incarnationis. Quia enim natura humana in Christo assumatur ad esse personale Dei, idem est ordo naturæ humanæ Christi ad personam filij Dei, qui est naturæ humanæ Sortis, ad personam Sortis. Et ideo sicut natura personatur per Sortem, quàm oportuerunt quia esse personale, vtpote substantiale, est prius, quàm operari: tum quia primus terminus vt q̃ generationis, est ipse Sortes, & deinde naturæ ordine consequuntur operationes etiam naturalissimæ: vt 6 sol fieret, primò fieret suppositum Sortis, & deinde lucere, quanuis in eodem instanti. Ita prius natura humanissima Christi personatur per verbum Dei, quàm operetur propter vtranque dictam rationem: quia scilicet personari spectat ad esse substantiale (conferet enim subsistere, quod primæ substantiæ solius est) & quia primus terminus generationis Christi, vt quod, fuit persona filij Dei, dicente Angelo. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur (proculdubio cum rei veritate) filius Dei. Nõ potest ergo poni, quòd anima Christi prius natura, quàm vniretur, intelligeret aut amaret.

Cõment. ¶Secunda conclusio est: Nulla opera cuiuscunque alterius hominis potuerũ esse meritoria huius vnionis ex condigno. Probatur tripliciter. primò, quia vnio ista superat vnionem beatitudinis, quæ propriè cadit sub merito. Secundò, quia vnio ista est principium gratiæ, quæ non potest cadere sub merito. Tertiò, quia vnio ista est reformatiua totius humanæ naturæ, cuius totius bonum, constat non posse à singulari puto homine causari.

¶Tertia conclusio est. Sancti patres mentiuntur Incarnationem de congruo, desiderando & petendo. Probatur: quia congruum est, Deum exaudire sibi obedientes. Ex hoc etiam modo exponi potest, quòd beata Virgo meruit Christum portare, scilicet merito congrui.

¶Super Quæstionis secundæ Articulum duodecimum.

Annot. IN titulo articuli duodecimi nota quod ideo in titulo apponitur ly hominl: ita quòd non quæritur vtrùm gratia vnionis sit Christo naturalis: sed an sit naturalis Christo hominis: vt denotaretur, quòd difficultas huius dubij ex parte eius, quod est esse hominem, sit tenet. Non enim est quæstio de Christo, secundum quòd Deus; sed secundum quòd est homo. an gratia vnionis sit illi naturalis.

Cõment. b ¶In corpore articuli duo fiunt: primò ponitur vna distinctio de ly naturalis: secundò respondetur quæstioni tripliciter. Distinctio est secundum naturale dupliciter, vel quod causatur ex principiis essentialibus rei: sicut passio ex principiis subiecti, sicut moueri deorsum ex principiis corporis grauis, vel quod ab ipsa natiuitate habetur. Probatur primò distinctio: quia natura dicitur dupliciter, 5 Met. scilicet de essentia & de natiuitate. Probatur secundò secundũ membrũ auctoritate duplici sacræ Scripturę. ¶Nota hic quòd secundum membrum, scilicet naturale à natiuitate, dupliciter intelligi potest: vno modo, vt denotetur sola coæuitas, quæ scilicet inceperunt simul tempore: sicut de cæco à natiuitate dicimus: quia excitas simul incepit cum homine, qui est excus. Alio modo, vt denotetur non sola conduratio, sed etiam causalitas, ita quòd ex vi natiuitatis habeat illud: sicut dicimus, quòd fœtus dignus est naturalis ex natiuitate in vtero, quia scilicet ex vi talis natiuitatis abundantis in materia, &c. iste fœtus est fœtum dignum. In proposito intelligitur secundum membrum virosque modo: & ad secundum membrum spectat auctoritas Apostoli. Eramus natura filij iræ, quoniam ex vi natiuitatis nostræ per propagationem ex Adã fumus filij iræ, dum ex vi natiuitatis nostræ in vtero inficimur peccato originali. Ad primũ autem modũ spectat auctoritas Sapientiæ: quoniam Cananæi, de quibus loquitur, non ex vi natiuitatis contrahebant peccata parentum, sed malitia illorum ita ciõ incipiebat, vt dicatur in vtero incepisse, iuxta consueti modum loquendi sermone emphatico.

¶Prima conclusio est: *Cõment.* Gratia siue vnionis, siue habitualis non est naturalis Christo, vt causata ex principiis humanę naturæ. Secunda conclusio est: Gratia vtraque potest dici naturalis Christo, quasi proueniens ex natura diuina Christi in natũram humanam eiusdẽ. Tertia conclusio est: Gratia vtraque est naturalis Christo, sumendo naturale à natiuitate. Probatur in primo sensu: hoc est secundum cognitatẽ quia ab initio conceptionis fuit natura humanæ persona vnita, & hoc quo ad gratiã vnionis: & anima eius fuit munere gratiæ repleta, & hoc quo ad gratiã habitualem. In secundo autem sensu, hoc est ex vi natiuitatis, probatur in responsione ad tertium ex proprietate natiuitatis Christi: quia sic concepta est ex Spiritu sancto vt esset idem naturaliter filius Dei & hominis: tẽstante hanc natiuitatis vim Angelo dicente, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideòque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Illa enim causalis, Ideòque & quod nascetur ex te erit filius Dei, manifestat ad hoc esse ordinatam actionem Spiritui sancto, vt ex vi talis natiuitatis natum esset filium Dei: quod in ipsa gratia vnionis consistit. Gratia autem habitualis, vt in proprio tractatu patebit, est in Christo velut proprietas, consequens gratiam vnionis, sicut splendor solem. *Annot.*

¶Nota hic tria: primò, quòd quanuis in litera diuisæ sint explanationes & probationes tertiæ conclusionis secundum duos assignatos in secundo membro sensus: quia tamen veri sunt, in litera ponuntur, & breuitas multi clarent non illis adeo adunati dicta, in responsione ad tertiũ, & iunxi cor pori articuli. Secundò, quòd Autor plus donauit, quàm promisit, dum quæsiuit de gratia vnionis, & respondit de gratia Christi potest dibituali. Tertiò, quòd dum in secunda cõclusione dicitur, quòd gratia Christi potest dici naturalis ex diuina natura. Autor cauẽ apposuit duo vocabula: primò, potest dicit secundò, quasi proueniens. Est siquidẽ considerandũ, quòd ad hoc, vt aliquid dicatur proprie naturale à natura pro essentia, duo concurrũ primum est causalitas: secundò modus causandi. oportet enim, vt causetur à natura, & quòd naturali modo nõ liberè causetur à natura: sic enim passio à principiis naturæ sic ferri sursum à leuitate causatur, sic naturale distinguitur contra liberũ. In proposito autem, quia omnis causalitas Dei, ad extrà est libera, & nulla est naturalis: ideo gratia in Christo ex diuina natura causata deficit à naturali in modo quo fit: & potest dici naturalis, quo ad primũ, quia ex diuina causatur natura. Quo ad secundũ verò potest dici naturalis non formaliter: quia in veritate nõ naturaliter, sed liberè causatur, sed quasi virtualiter seu cõditionaliter: hoc est, quia si diuinę naturę cõperetur ad extrà, vterque modus causandi, scilicet naturaliter vel liberè, vtraq; gratia in Christo naturaliter causaretur: quia gratia vnionis spectat ad esse personale ipsius diuinæ naturæ, ac per hoc ad causalitatem naturalem pertineret, si ibi inueniretur: gratia verò habitualis in Christo spectaret ad proprietatem humanæ naturæ iunctæ iam secundũ esse diuinæ naturæ. Et propterea Autor dixit, Dici potest naturalis quasi proueniens: significans per hoc quasi naturalem modum, quo gratia in Christo fieri dici potest: quãuis in veritate non sit modus naturalis. hoc agit singulariter de gratia Christi dici potest: quia reliquit hominibus & etiam Angelis constat, quòd non solùm dat, sed dãret Deus gratiam suam: prout vult: vtpote non cõmunicans suum esse personale, nec iunctis sibi secundum esse influens.

Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum primum.

Comen. TItulus articuli primi Quæstionis tertiæ clarus est.

a ¶In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito: Personæ competit propriissimè assumere naturam. Probatur: Persona est principium & terminus assumptionis: ergo sibi cõuenit propriissimè assumere. Antecedens quo ad primam partem probatur: quia assumere est actio diuinæ agere autem proprie est personæ. Quo ad secundam verò quia vnio facta est non in natura, sed in persona: vt patet ex suprà dictis. Consequentia autem probatur: quia in verbo Assumptionis importantur tria, principium, actus & terminus: quoniam assumere dicitur quasi ad se sumere. Ex hoc nanque quòd assumere importat hæc tria, & hæc omnia competunt personæ, quia ipsa est principium & terminus actus talis, vt in antecedente dicitur, consequens manifestè est, quòd assumere proprijssimè competat personæ.

Annot. ¶ Vbi nota tria: primò, quòd exponendo assumere quasi ad se sumere, quia ly se est pronomen reciprocum, dupliciter seu bis denotat illud, pro quo stat concurrere ad actionem illam: vno modo seu semel vt principium, & semel seu alio modo vt terminum. Et propterea Autor ex hoc, quòd assumere dicitur quasi ad se sumere, dixit quòd importat principium & terminum actus: quasi enim ly se, vtrúque denotaret, non esset ad sit sumere, sed esse sumere ad alium. Secundò, quòd in litera in conclusione additur ly propriissimè: quia, vt infrà patebit, non soli personæ conuenit assumere, sed soli personæ conuenit propriissimè. Tertiò, quòd hic est sermo de persona diuina vt sic, non curando, vtrùm sit vna sola persona diuina, vel plures, vtrùm absoluta vel relatiua: eius siquidem est proprie agere vt quod agit: & eius est terminare vnionem personalem, vt quod subsistit in vtraque natura.

3. dist. 5. q. 2. ar. 1. Annot. b ¶ In responsione ad primum eiusdem primi articuli, aduerte quòd tam mirabilis est hæc Incarnationis coniunctio, vt cùm hoc, quòd fatemur Deum verè acquisiuisse esse hominem, quia verè factus est homo: quia tamen huiusmodi substantiale esse acquisiuit sine quacunque ipsius Dei mutatione, ac per hoc sine quacunque sui perfectione: ideo hîc verè quoque dicitur, quòd nihil est per Incarnationem additum Deo: & quòd non Deus, sed homo per Incarnationem perficitur. Et ad hoc tantùm allatum esse exemplum de vnione adoptiua nostræ intelligenda sicut in vnione filiorum adoptiuorum non additur aliquid Deo, sed quod diuinum est, apponitur homini: ita proportionaliter in vnione naturalis Filij nihil apponitur Deo, sed Deus iungitur homini, vt homo perfectus sit, hoc est, vt homo sit Deus quod infinitam perfectionem apponit naturæ humanæ.

¶ Num persona sit incõmunicabilis, quòd non possit de pluribus prædicari.

Quæst. c ¶ In responsione ad secundum, dubium occurrit circa incommunicabilitatem personæ, vt in litera describitur: scilicet penes hoc, quòd non potest de pluribus suppositis prædicari. Videtur siquidem satis rudis huiusmodi assignatio incommunicabilitatis: quoniam talis incommunicabilitas conuenit cuilibet singulari creatorum in genere accidentis, quàm in genere substantiæ nam hoc album, & similiter hæc albedo, & hæc humanitas, non potest de pluribus suppositis prædicari: quia, vt in Antepræmissis dictum, cuilibet singulari conuenit non dici de subiecto.

¶ Ad hoc dicitur, quòd in Theologia non potuit fortè breuius, clarius & formalius describi incommunicabilitas personæ, quàm descripta est in litera: quia apud Theologos omnis natura est communicabilis pluribus suppositis: quatenus diuersimode, quia natura diuina cõmunis est per identitatem Patri & Filio & Spiritui sancto. Et hæc natura creata potest esse cõmunis per assumptionem (vt infrà patebit) Patri & Filio & Spiritui sancto. persona quoque cõmunis est pluribus naturis, vt patet de persona Filij Dei subsistente in duabus naturis diuina & humana: & de persona Sortis communi pluribus, accidentalibus tamen natu-is, vt in litera dicitur. Restat ergo, vt propria incõmunicabilitas personæ consistat in hoc quòd non possit esse cõmunis pluribus suppositis, hoc est sibiipsi & alteri suppositõ. & hoc est quòd in litera exprimitur, per non posse prædicari de pluribus suppositis. Vnde doctrina est subtilissima: sed obiectio erat in hoc, quòd pro eodem accepit non prædicari de pluribus: de quo Aristot. loquitur in Antepræmissis: & non prædicari de pluribus suppositis: de quo Autor in litera loquitur, quum hæc distent valde: quoniam non posse prædicari de aliquo vel aliquibus, vt superius de inferiori, conuenit omni singulari, vt obiiciendo bene dicitur sed nõ posse prædicari de pluribus suppositis, soli personæ conuenit quia soli personæ repugnat. Nã & hæc humanitas, & quælibet alia est, hæc albedo, potest de pluribus suppositis prædicari: vt patet, si à pluribus diuinis personis assumeretur.

¶ Num subsistere in duabus naturis conueniat Diuinæ personæ ex eius infinitate.

Quæst. ¶ In eadem responsione ad secundum, dubium occurrit circa illud: hoc autem est proprium diuinæ personæ, propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum non accidentaliter, sed secundum subsistentiam. Et ita videtur quòd infinitas naturarum non constituat personam diuinam simpliciter: sed constituit eam secundum quòd denominatur à tali natura. Non enim ex natura humana habet filius Dei quòd sit simpliciter, cùm fuerit ab æterno: sed solùm quòd sit homo. Sed secundum naturam diuinam constituitur persona diuina simpliciter. Vnde persona diuina non dicitur assumere diuinam naturam, sed humanam.

QVAESTIO TERTIA
de modo unionis ex parte personæ assumentis, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de vnione ex parte personæ assumentis.

¶ Et circa hoc quæritur octo.

¶ Primò, vtrùm assumere conueniat personæ diuinæ.

¶ Secundò, vtrùm cõueniat naturæ diuinæ.

¶ Tertiò, vtrùm natura posit assumere abstracta personalitate.

¶ Quartò, vtrùm vna persona posit assumere fine alia.

¶ Quintò, vtrùm quælibet persona posit assumere.

¶ Sextò, vtrùm plures personæ posint assumere vnam numero naturam.

¶ Septimò, vtrùm vna persona posit assumere duas numero naturas.

¶ Octauò, vtrùm magis fuerit conueniens de persona filij Dei, quòd assumpserit humanam naturam, quàm de alia persona diuina.

ARTICVLVS I.

a ¶ Vtrùm personæ diuinæ conueniat assumere naturam creatam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd personæ diuinæ non conueniat assumere naturam creatam. Persona enim diuina significat aliquid maximè perfectum. Perfectum autem est, cui non potest fieri additio. Cùm igitur assumere sit quasi ad se sumere: ita quòd assumptum addatur assumenti, videtur quòd personæ diuinæ non conueniat assumere naturam creatam.

¶ Præterea, Illud, ad quod aliquid assumitur, communicatur quodammodo ei, quod in ipsum assumitur: sicut dignitas communicatur ei, qui in dignitatem assumitur. Sed de ratione personæ est, quòd sit incommunicabilis: vt in Prima parte dictum est. Ergo personæ diuinæ non conuenit assumere, quod est ad se sumere.

¶ Præterea, Persona constituitur per naturam. Sed inconueniens est, quòd constitutum assumat constituens: quia effectus non agit in suam causam. Ergo personæ nõ conuenit assumere naturam.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit de Fide ad Petilianum. Formam, id est naturam, serui in suam accepit Deus ille, scilicet Vnigenitus, personam. Sed Deus vnigenitus est persona. Ergo personæ cõpetit accipere naturam, quod est assumere.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Assumere propriè sit Ad se sumere, soli Diuinæ personæ assumere conuenit.

a ¶RESPONDEO dicendũ, quòd in verbo Assumptionis duo importantur, videlicet principium actus & terminus: dicitur enim assumere quasi ad se sumere. Huius autem sumptionis persona est & principium & terminus. Principium quidẽ, quia personæ propriè competit agere: huiusmodi autem sumptio carnis per actionem diuinam facta est. Similiter etiam persona est huius sumptionis terminus: quia sicut suprà dictum est, Vnio facta est in persona non in natura. Et sic patet quòd propriissimè competit personæ, assumere naturam.

b ¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm persona diuina sit infinita, nõ potest ei fieri additio. vnde Cyrillus dicit in Epistola synodali Ephe. conci. Non secundum appositionem coniunctionis intelligimus modum: ficut etiam in vnione hominis ad Deum, quæ est per gratiam adoptionis, non additur aliquid Deo: sed illud quod diuinum est, apponitur homini. Vnde non Deus, sed homo perficitur.

c ¶Ad secundum dicendum, quòd persona dicitur incommunicabilis, inquantum non potest de pluribus suppositis prædicari: nihil tamen prohibet plura de persona prædicari. Vnde non est contra rationem personæ sic communicari, vt subsistat in pluribus naturis: quia etiam in personam creatam possunt plures naturæ concurrere accidentaliter: sicut in persona vnius hominis inuenitur quantitas & qualitas. Hoc autem est proprium diuinæ personæ, propter

personæ nisi infinitæ. Et quemadmodum personalitas Verbi, scilicet filiatio diuina, est formaliter subsistentia, alioquin non esset constitutiua personæ, quæ formaliter est subsistentia: ita est formaliter infinitas: quia subsistentia formaliter inclusa in personalitate Verbi, nec est finita, nec abstrahens à finito & infinito: sicut relatio, inquantum relatio, quia subsistentia perfectionem sonat simpliciter: vt patet. Nec proptera sequitur, vt Scotus arguit, probando antecedens, quòd aliqua perfectio formaliter deesset Patri, quæ est in Filio: quoniã eandem perfectionem, quam personalitas Verbi formaliter dicit in Filio, personalitas Patris dicit in Patre, vt patet de perfectione subsistentiæ. Sed contingit hîc errare si personalitates diuinas sic formaliter metimur, vt eas nihil aliud formaliter esse putemus, quàm quod relationi rea li formaliter conuenit quod alienum est à celsitudine personalitatis diuinæ formaliter sumptæ quoniam, vt dictum est, conuenit illi formaliter subsistentia: alioquin non esset personalitas: quia non esset constitutiua totæ personæ. Constat autem quòd filius Dei, quatenus subsistens, naturam humanam subhastificat. Vnde patet, quòd Verbum secũdum illam ratiõnem personalitatis rationem, qua est subsistentiæ per hoc infinitæ subsistentiæ, vices humanæ personæ formaliter & eminenter in mysterio Incarnationis supplet: est enim Verbum persona humanæ naturæ. Et confirmatur, quia per illud idem, quo Verbum subsistit in duabus naturis, diuina scilicet, & humana, potest subsistere, quatum est ex parte sua in infinitis naturis: quoniã vbi pluralitas non facit differentiam, nec infinitas faciet differentiam, si infinitas impossibilis esset. Sed Verbum per suam personalitatẽ, quatenus est cõstitutiua personæ (quod est dicere, quatenus est constitutiua subsistentis in diuina natura) habet quòd possit in duabus naturis subsistere: ergo per suam personalitatem vt subsistentem in diuina natura, potest subsistere in infinitis naturis: sed posse subsistere in infinitis naturis est subsistentiæ infinitæ: igitur subsistentia, qua Verbum de facto subsistentificat humanam naturam, exigit infinitatem. Eadem enim est conditio eius, qua nunc subsistit in duabus, & qua subsisteret in infinitis.

3. dist. 1. q. 2. ar. 2.

¶ Præterea, Verbi personalitas in sua formali ratione claudit subsistentiam: ergo perfectione simpliciter: ergo est infinita formaliter. Antecedens probatum est. Prima consequentia probatur, primò: quia subsistentia non solùm est perfectio, sed maxima perfectio: nullum namque diuinum esset perfectum nisi subsistens. Secundò, ex diffinitione perfectionis simpliciter, scilicet, quòd in quolibet melior est ipsa, quàm non ipsa: arguitur sic. In quolibet ente vt sic, melior est subsistentia, quàm quodlibet sibi incompossibile: ergo est perfectio simpliciter. Tertia consequentia est euidens etiam apud Scotum, quoniam omnis perfectio simpliciter, est in Deo infinito formaliter. Ex dictis igitur si bene consideretur, fidelitas literæ tam in conclusione, quàm illius rationis apparet: nam ex hoc, quòd persona diuina ex suæ personalitatis perfectione, quam infinita subsistentia ponit, habet quòd possit in pluribus naturis subsistere, manifestè habetur, quòd quum illa perfectio sit infinita, proprium erit diuinæ personæ ob eius infinitatem, quòd in ea fiat concursus naturarum, secundum subsistentiam. Et per hoc soluto vtrique quæstionis apparet.

¶ Nec ex his sequitur, vt Scotus ibidem quæst. 5. conatur deducere, diuinam naturam esse per se primò terminum vnionis, propterea quia infinitas primò est naturæ: quoniam infinitas Dei, vt est natura, dat perfectionem infinitam in essendo & in causando: est autem est personæ, dat perfectionem infinitam in terminando. Quo fit, vt quia terminare naturam assumptam, nullam causalitatem dicit, consequenter infinitas in terminando, nullam causalitatem dat. & tamen constat, quòd exigitur ad hoc, quod vna persona subsistat in infinitis naturis, si esset. Quando ergo obiicit Scotus, quòd continentia virtualis in termino, quæ æqualere potest tot personis, pertinet ad dependentiam inter causam & causatum vt sic, simpliciter negandum est: & dicendum est, quòd quia terminare naturam alienam subsistendo in illa ex infinitate personæ, non in causando, sed in terminando, prouenit, ideóque vocatur quasi continentia virtualis personalitatum in persona diuina, non spectat ad dependentiam causæ & causati vt sic sed ad dependentiam personæ finitæ in terminando ad personam infinitam in terminando. Et quia hoc conuenit cuilibet diuinæ personæ ratione suæ propriæ personalitatis: ideo, vt infrà patebit, propria personalitas Verbi, scilicet filiatio, est de facto per se primo terminus Incarnationis.

¶ In eodem primo articulo in responsione ad tertium, aduerte, vt causè verbum Denominationis intelligas, quum legis quòd natura humana non constituit diuinam personam simpliciter, sed constituit eam, secundum quòd denominatur à tali natura. Non enim sumitur hîc denominatio pro quacunque denominatione, quum denominentur aliqua ab extrinseco, vt Sortes dicitur locatus aut vestitus: aliqua ab accidẽte, vt Sortes dicitur albus: & aliqua à subsistentia, vt Sortes dicitur animatus vel corporeus. sed sumitur pro denominatione substantiali: neque restringitur hîc denominatio ad denominationem in Antepræmissis diffinitam, quanquis & de illa litera hæc verificetur, de denominatione substantiali loquendo. Nam persona filij Dei est verè persona humana: & inquantum est persona humana, constituitur per naturam humanam: ita quòd natura humana in Christo non constituit filij Dei personam, quatenus est persona, sed quatenus est persona humana. Et hoc intendit litera quoniam ly humana, denominationem substantialem à natura hominis importat. Et quoniam filij Dei persona sic facta est persona humana, vt ipse filius Dei verè sit homo: ideo dixi, quòd denominatio ista non sic restringitur, quin verificetur etiam substantialis vniuocatio: persona siquidem Verbi ita est humana, quòd est etiam homo vniuocè cum reliquis hominibus. Tanta est autem excellentia Incarnationis, vt non possit vnica via aut ratione dici, sed oporteat multis viis ac modis mysterij illius cognitionem qualemcunque inuestigare. & ideo nunc per denominationem, nunc per vniuocationem incedimus.

Annot.

ARTICVLVS II.

a ¶ Vtrùm diuinæ naturæ conueniat assumere.

3. dist. 1. q. 2. ar. 2.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd naturæ diuinæ non conueniat assumere. Quia, sicut dictum est, assumere dicitur quasi ad se sumere. Sed natura diuina non sumpsit ad se humanam naturam: quia non est facta vnio in natura, sed in persona: sicut suprà dictum est. Ergo naturæ diuinæ non competit assumere naturam humanam.

¶ Præterea, Natura diuina communis est tribus personis. Si ergo naturæ conuenit assumere, sequitur quòd conueniat tribus personis. Et ita Pater assumpsit naturam humanam, sicut & Filius: quod est erroneum.

¶ Præterea, Assumere est agere. Agere autem conuenit personæ, non naturæ, quæ magis significatur vt principiũ, quo agẽs agit. Ergo assumere non conuenit naturæ.

¶ SED CONTRA est quod Augustin. dicit in lib. de Fide ad Pet. Illa natura quæ semper genita manet ex Patre, id est, quæ est per generationem æternam accepta à Patre, naturam nostram à matre sine peccato suscepit.

CONCLVSIO.

¶ Diuinæ personæ primò assumere humanam naturam conuenit, naturæ autem diuinæ secundariò.

b ¶RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut dictũ est, in verbo Assumptionis duo significantur, scilicet principium actionis & terminus eius. Esse autem assumptionis principium, conuenit naturæ diuinæ secundum seipsam: quia eius virtute assumptio facta est. Sed esse terminum assumptionis non conuenit naturæ diuinæ secundum seipsam: sed ratione personæ, in qua consideratur. Et ideo primò quidem & propriissimè persona dicitur assumere: secundariò autem potest dici, quòd etiam natura assumpsit naturam ad sui personam. Et secundum etiam hunc modum dicitur natura incarnata: non quasi sit in carnem conuersa, sed quia naturam carnis assumpsit. Vnde Damascenus dicit, Dicimus naturam Dei incarnatam esse, secundum beatos Athanasium & Cyrillum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ly se, est reciprocum, & refert idem suppositum. Natura autem diuina non differt suppositò à persona Verbi: & ideo inquantum natura diuina sumit naturam humanam ad personam Verbi, dicitur eam ad se sumere. Sed quamuis Pater sumat naturam humanam ad personam Verbi, non tamen propter hoc sumit eam ad se: quia non est idem suppositũ Patris & Verbi, & ideo non potest dici propriè, quòd Pater assumat naturam humanam.

c ¶ Ad secundum dicendum, quòd illud quod conuenit naturæ diuinæ secundũ se, cõuenit tribus personis: sicut bonitas, sapientia, & huiusmodi. Sed assumere conuenit ei tre, naturam nostram à matre sine peccato suscepit.

CONCLVSIO.

¶ Diuinæ personæ primò assumere humanam naturam conuenit, naturæ autem diuinæ secundariò.

Annot.

IN titulo articuli secundi nota omnes tres terminos: nam ly naturæ diuinæ, in hoc articulo sumitur, non vt sumitur per modum naturæ tantùm, vt significatur nomine Deitatis: sed etiam vt sumitur per modum subsistentis in natura vt sic, vt significatur nomine Dei seu Dei huius: ita quòd appellatione Naturæ diuinæ venit hoc in loco non solùm deitas, sed Deus & Deus hic. Nec hoc ego somnio, sed ex responsione ad tertium clarè habeo: vt ibi declarabitur, & nunc supponatur, ita quòd natura diuina sumitur hîc vt distinguitur contra personam simpliciter, hoc est secundum completam rationem personæ.

¶ Ly Conueniat sumitur non de possibili, sed de facto: quoniam an natura possit assumere, in sequenti tractabitur articulo, sed an de facto verum sit, quòd deitas, Deus, hic Deus assumpserit naturam, quæritur: vt patet ex responsione ad secundum, vbi dicitur, quòd assumere conuenit naturæ diuinæ ratione personæ Verbi.

¶ Ly Assumere, vniuocè sumitur, vt scilicet terminatur ad vnionem personalem Verbi: qualis descripta iam in antedictis est, vt ex responsione ad secundum iam allegata patet.

¶ Rursus aduerte, quòd quum quæritur hîc an naturæ diuinæ conueniat assumere, intentio quæstionis est, an sic conueniat, quòd possit verè dici, quòd natura diuina assumpserit naturam humanam. Et in hoc claudit, an naturæ diuinæ conueniat assumere, vt quod assumat: ita quòd non sufficit quæstioni dicere, quòd natura diuina est, qua seu quo facta est assumptio: sed inquirimus an sit quod, seu quæ assumpsit natura humanam. Hæc de titulo.

Comen. b ¶ In corpore articuli vnica est conclusio principalis: Naturæ conuenit secundariò assumere naturam. Probatur. Assumens est principium & terminus assumptionis: sed natura diuina est secundum se principium, & non secundum se, sed ratione nitised natura diuina est secundum se terminus assumptionis, ergo natura diuina est secundariò assumens, personæ est terminus assumptionis. ergo natura diuina est secundariò assumens, scilicet ad sui personam. Maior probatur ex eo, quòd in verbo Assumptionis importatur vtrunque, scilicet principium & terminum. Assumptionis esse idem. Minor quoad primam partem probatur: quia virtute naturæ diuinæ assumptio facta est: quo ad secundam verò, quia esse terminum assumptionis conuenit primò personæ, vt patet ex præcedenti articulo. V bi, quia etiam dictum est quòd persona est etiam principium assumptionis, vt quod, ideo hîc repetitur, quòd propriissimè: & additur quòd primò conuenit personæ assumere. Secunda autem conclusio adiuncta, propter clarificanda similia est, quòd natura diuina per hunc modum, scilicet secundariò est incarnata: quia scilicet carnem ad sui personam assumpsit.

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum secundum.

c ¶ In responsione ad secundum, quo ad omnes eius partes, nota pro sequenti articulo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti articulo. Tria enim hîc dicuntur : primum est de communitate conuenientium naturæ diuinæ secundum se, vt distinguitur contra personam. Secundum, de assumere : quod de facto ei conuenit ratione verbi. Tertium de illa subiuncta causali : scilicet, & ideo illi soli personæ conuenit. Ad hæc enim in sequenti articulo recurtus erit.

d ¶In responsione ad tertium eiusdem secundi articuli, aduerte, quòd quia argumentum ad hoc tendebat, quòd naturæ diuinæ non conueniebat assumere etiam vt principio assumptionis, hoc est vt principio, quod assumere dicitur : quia natura habet rationem principij vt quo, nō vt quod : & Autor intendit quòd naturæ diuinæ cōuenit assumere in ratione principij non solùm quo, sed quodideo in hac responsione dicit, sicut quo ad esse, idem est in Deo quo & quod, ita quo ad agere. Et ideo natura diuina est quo Deus agit assumptionem, & quod agit illam : quia est ipse Deus agens : quod nihil aliud est, quàm dicere, quia deitas hæc est hic Deus : hæc enim sunt abstracta & concreta naturæ diuinæ singulariter significatæ. V bi clarè videre potes bene expositum fuisse titulum articuli. Habes quoque hinc sensum dictorum in corpore articuli determino Assumptionis, quum dicitur quòd naturæ diuinæ non conuenit esse Assumptionis terminum secundum se, sed ratione personæ. Nam hinc patet & ex responsione ad secundum, quòd appellatione Personæ hîc intelligitur sola persona simpliciter & perfectè habens rationem personæ : vt est verbum Dei, & appellatione Naturæ intelligitur tam natura in abstracto, quàm in concreto, tam deitas, quàm Deus, tam hæc deitas, quàm hic Deus. Habes enim hinc quòd ipse seu hic Deus, concurrit ad assumere, vt principium quod, & non vt terminus : habes ex responsione ad secundum, quòd ideo soli personæ Verbi conuenit assumere vt terminō, quia esse terminum Assumptionis conuenit deitati ratione personæ Verbi. Quid clarius? Restat igitur indubitata apud autorem cōclusio, quòd per se primò terminus assumptionis in mysterio Incarnationis est persona Verbi vt sic, vt distinguitur contra naturam & individuum naturæ & alias personas : hoc est, est Verbum vt distinguitur à Deitate hac, & hoc Deo, & Patre & Spiritu sancto.

Quæst. *¶Num personæ diuinæ conueniat assumere ratione naturæ.*

¶Quæstio non diffimulanda ex Duran. in tertia sentent. distinct. prima, quæstio. secunda, occurrit, probante quòd personæ diuinæ conuenit primò ratione essentiæ diuinæ assumere terminatiuè : ita quòd ad vnionem personalem Verbi cum natura humana non consequitur, sed præexigitur vnio naturæ diuinæ cum natura humana. Præmittit autem suppositionem vnam, scilicet subsistere in diuinis, est vnicum & absolutum, ac per hoc competit omnibus personis diuinis ratione essentiæ, sicut cæteræ essentialia. Hanc autem suppositionem probat duplicitèr. Primò ratione : quia persona diuina, per aliud formaliter est subsistens, & per aliud formaliter est suppositum : quia per essentiam & non per proprietatem relativam est subsistens, & per proprietatem relativam est suppositum. Quia subsistere dicitur esse secundi perfectissimum modum essendi : perfectissimus autem modus essendi est in se existere, non ad aliud esse : essentia autem facit formaliter in se existere, proprietas autem relativa ad aliud essegitur subsistere in diuinis est per essentiam, & non per proprietatem relativam. Secundò autoritate Augustini in 5. de Trinit : Omnis res ad seipsam subsistit, quando magis Deus ? Probati quoque potest tertiò ad hominem, scilicet ad Sanctum Thom. quia apud ipsum in quæst. de potē. quæstione 5. articu'o 5. ad 3. essentia diuina non habet subsistere à proprietatibus personalibus, seil ecentra proprietates personales habent, quòd subsistant ab essentia diuina. Hac igitur suppositione stante probat Durandus intentum sic, Persona diuina per illud, quo subsistit, primò terminat, dependentiam naturæ assumptæ : ergo ratione essentiæ diuinæ primò terminat. Antecedens est per se notum. Consequentia autem ex suppositione probata patet : quia per essentiam diuinam & non per proprietatem personalem subsistit. Et hic patet, quòd terminare assumptionem & vnionem primò conuenit naturæ diuinæ. Et directè sunt hæc contra doctrinam præsentis articuli verbi expressè dicitur, quòd esse terminum Assumptionis, non conuenit naturæ diuinæ secundum se, sed ratione personæ.

¶Ad hanc quæstionem sic procedendum est, quòd primò ostendendum est, quòd subsistere in diuinis est essentiale & personale sicut res : ita quòd sicut tam essentia quàm persona quælibet est secundum seipsam formaliter res, & simul non quatuor, sed tres res sunt. ita tam essentia, quàm persona quælibet est secundum seipsam formaliter subsistens, & simul non sunt quatuor, sed tres subsistentiæ. Deinde ad quæsitum deueniendum est. Ad euidentiam autem primi non est procedendum ex significatione subsistentiæ, quam iste vel ille assignauerit ex his quæ ab omnibus acceptantur. Et propterea, hinc inchoandum reor, quòd infra latitudinem substantiarum semper sermonem hunc intelligendo, differentia manifesta inuenitur inter naturam etiā singularem & subsistens in natura, in hoc, quòd ratio naturæ etiam huius est pura ratio naturæ singularis : ratio verò subsistentis in natura est ratio habentis naturam illam : quod sub aliis verbis dicitur, natura est, vt quo, subsistens est vt quod. Manifestatur differentia hæc inductiuè in hac humanitate & hoc homine, hac deitate, & hoc Deo, &c. Probatur quæ sic esse in re ex ipso Incarnationis mysterio : in quo fatemur inueniri hanc humanitatem sine hoc homine proprio illi humanitati : quoniam non est ibi hic homo nisi filius Dei. Ex hoc enim', quòd huic humanitati nihil deest, nisi propria subsistentia, & nisi proprium subsistens in hac humanitate, & conflat quòd non deest nisi proprium habens illam humanitatem : manifestè patet quòd ratio subsistentis in natura, & ratio habentis naturam, vna & eadem est. Inter subsistantiam autem diuinam & creatas hæc est in proposito differentia, quòd in creatis vnica tantum ratione, vnico tantum modo inuenitur habens naturam, scilicet vt hypostasis, seu vt prima subsistantia : quoniam in creaturis non est differentia inter individuum naturæ & primam subsistantiam seu hypostasim. In Deo autem inuenitur duplici ratione & modo habens naturam, scilicet habens naturam communiter, vt hic Deus, & habens naturam incommunicabiliter, vt patet : ac per hoc inuenitur subsistens in natura communiter, vt hic Deus : & subsistens in natura incommunicabiliter, vt quælibet diuina persona. Conflat enim, quòd hic Deus vt sic, subsistit essentialiter, tam patet autem, quàm Filius, & quàm Spiritus sanctus vt sic, subsistit personaliter : hic Deus subsistit formaliter deitate. Filius autem subsistit formaliter sua paternali deitate, quæ est ipsa Filiatio. Alia ergo est ratio subsistendi huic Deo : & alia Filio, sicut alia est ratio deitatis & personalitatis. & similiter alius est modus subsistendi, quo hic Deus subsistit : quoniam subsistit essentialiter & communiter : & quo Filius subsistit, quoniam subsistit personaliter & incommunicabiliter.

¶Et ne quis me putet noua cudere, probatur ratione & autoritate, subsistere esse etiam personale in diuinis, & esse formaliter magis personale, quàm essentiale : quantis radicabiliter sit essentiale. Probantur singula. Quòd subsistere sit personale, patet sic. Personalitas diuina est formaliter personalis : ergo subsistentia. Tenet sequela : aliquin personalitas non constitueret personam, sed relationum tantùm : si enim paternitas non constituit ipsum quasi subiectum relationis paternæ, constat quòd non constituit personam Patris : & si constituit personam Patris, constituit quasi subiectum paternæ relationis : ipsum autem quasi subiectum paternæ relationis constat esse substantiam individuam, subsistentiam, hypostasim. Idem est ergo dicere, quòd subsistentia non est personalis, & dicere quòd personalitas non est personalis, quem modum cognoscendi rem, scilicet sicuti est : secunda autem abstractio spectat ad secundum modum cognoscendi rem, scilicet multipliciter & diuisim. Quod autem subsistentia magis sit formaliter personale, quàm essentiale, ex duobus patet : primò quia persona in communi in formali suo significato includit subsistens, vt Autor expressè dicit in dicto articulo dictæ quæst. de potentia Deis : & patet ex diffinitione Boē. quia in recto significat substantiam individuam, hoc est substantiam primam, quam constat esse subsistens primum : natura autem in communi non significat subsistens. Secundò, ex eo quòd subsistens in natura diuina vt subsistens, habet rationem personæ, quanuis incompletè : ex eo namque quòd etiam in natura diuina subsistens, quanuis communiter, induit quandam rationē personæ appropinquando ad rationem personæ, & habendo rationem personæ incompletè, figuram habetur, quòd subsistere, quòd habere rationem subsistentis magis conuenit formaliter personæ, quàm naturæ. magis ergo est formaliter personale, quàm essentiale. Notanter autem dixi, formaliter : quia radicaliter constat diuinam essentiam habere primò rationem subsistentis : ita quòd si sic loqui licet, personæ diuinæ mendicant subsistentiam ab essentia, & non econtrà. Et secundum hoc saluatur differentia inter Deum & creaturas, quòd in creaturis natura mendicat subsistere ab hypostasi : non enim subsistit hæc humanitas, nisi per hypostasim : in diuinis verò deitas seipsa subsistit. Et ideo paternitas constituit hypostasim paternam, quia est eadem deitati : ita quòd ex deitate habet quasi originaliter seu radicaliter ex seipsa esse formaliter, quòd subsistat, quòd constituat hypostasim : quod est constituere subsistens hypostaticè.

¶ Ex his autem patet quid dicendum ad Durand. quòd suppositio scilicet quodammodo est vera, & quodammodo falsa : quoniam subsistere non vno modo dicitur, sed essentialiter vel personaliter : & si referatur ad subsistere essentiale, vera est : si autem ad personale, falsa est. sunt enim in diuinis tres subsistentiæ personales, sicut tres primæ substantiæ, sicut tres personæ.

¶Ad rationem autem Durandi dicitur distinguendo, quòd persona diuina per aliud est subsistens essentialiter, quia per essentiam : & per aliud suppositum, quia per proprietatem personalem. sed per hoc idem est subsistens personaliter : subsistit enim in persona & essentialiter, quia est hic Deus : & personaliter, quia est hæc persona. Et quum dicitur, subsistere dicit esse secundum perfectissimum modum essendi, trāseat sed non valet, ergo non est per relationem diuinam, inquantum est forma personalis, sed bene valet, ergo non est pro ea, inquantum est relatio. & similiter valet, ergo non per ad aliud se habere vt sic cum quo stat, quòd sit per ad aliud se habere, vt est forma hypostatica. Similiter nihil obstat quod subsumitur, sed perfectissimus modus essendi est in se, non ad aliud : conceditur siquidem totum, formaliter loquendo. Et dicitur quòd subsistere non dicit modum essendi ad aliud, formaliter loquendo : cum quo stat, quòd dicat modum essendi constitutum per ad aliud, non inquantum ad aliud, sed inquantum est forma hypostatica : vt latius in Commentariis Primæ partis tractatum est.

¶Ad autoritatē Aug. dicitur, quòd sicut subsistia individua, formaliter loquendo, nō est ad aliud, sed ad se, & similiter persona nō est ad aliud, sed à se (nullus enim est persona aut subsistantia individua ad aliud) ita subsistens est ad se, & non ad aliud. Et hoc solùm intendit Aug. vt patet ex discursu ipsius ex cōmunibus Deo & creaturis. Et hoc est verissimum, vt patet exercendo hæc : nulla enim res dicitur subsistantia individua, aut hypostasis, aut persona, aut subsistens, ad aliud. Sed sicut cum his stat, quòd gratia materiæ subsistantia individua & hypostasis & persona in diuinis significat relationem non ad aliud, sed vt rem hypostaticam : ita stat quòd subsistens & subsistentia significet relationem vt rem hypostaticam. Ad probationem ad hominem tertiò allatam ex autoritate Autoris, iam dictum est.

¶Ex his quoque patet quid dicendum, sit ad rationem Duran. contra propositum : nam tota ratio consistit in hoc : per illud primò persona terminat dependentiam naturæ assumptæ per quod subsistit. Et ad hoc dicēdum est iuxta dicta, quòd si subsistit, stat pro subsistere essentialiter, falsum assumitur, si autem stat pro subsistere personaliter, verum dicitur. sed Arguens in primo sensu loquitur, & probat minorem eius. & ideo nihil contra Autoris solidam doctrinam concludit : Et hæc responsio data est non faciendo difficultatem in verbo Dependentiæ, quum Arguens dixit, terminat causam & effectum vt sic, propriè situari videtur : terminus autem Assumptionis vt sic, nullam causalitatem ad naturam assumptam habet : alioquin tota Trinitas necessariò esset terminus Assumptionis quia indiuisa est causalitas Trinitatis ad extrà. Et hoc magis manifestat, quòd persona diuina ratione proprietatis personalis (cuius non est secundum se causare) primò terminat assumptionem : & non ratione naturæ, cuius est secundum se causare. Nam & personæ diuinæ ratione proprietatis personalis conuenit per se primò terminare naturam vsque adeo, vt etiam natura diuina inexterminata quodammodo sit secundum se, & ad proprietatem personalem vltimò terminetur : intelligimus enim hunc Deum quasi interminatum, donec determinemus Patrem aut Filium aut Spiritum sanctum. Ex hoc igitur, quòd personalitas diuina ipsam naturam diuinam terminat, ostenditur quòd V erbum ratione suæ personalitatis, primò terminat naturam assumptam : vt sic vna V erbi persona terminet duas naturas, diuinam scilicet & humanam, sicut subsistit in duabus naturis, diuina scilicet & humana : quamuis diuersimode. Omnia igitur conuenant veritati doctrinæ articuli huius, dicentis quòd assumere terminatiue conuenit primò personæ, ita quòd naturæ non conuenit nisi ratione personæ.

Super

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum tertium.

Annot. Conuent. TIculus articuli, quia in corpore articuli declaratur, pertranseundus est : eo tamen pacto, vt post declarationem literæ amplius declaretur.

3. dist. 5. q. 1. ar. 3. b ¶In corpore articuli duo fiunt. Primo distinguitur ac declaratur vnus terminus quæstionis, scilicet ly Abstracta. Secundò respondetur quæstioni vnica conclusione. Distinctio duplex in litera ponitur, vna explicite de duplici modo, quo se habere potest intellectus ad diuina : vel cognoscendo Deum, sicuti est, vel cognoscendo Deū per modum ipsius intellectus, scilicet multipliciter & diuisim. Altera implicitè de duplici abstractione : vel ex parte rei, vnde fit abstractio, vel ex parte intellectus tantum. prima enim abstractio spectat ad primum modum cognoscendi rem, scilicet sicuti est : secunda autem abstractio spectat ad secundum modum cognoscēdi rem, scilicet multipliciter & diuisim, quod in re vnum est. Iuxta primum membrū tam modi cognoscendi, quàm abstractionis dicitur, quòd est impossibile aliquid abstrahi in Deo : quoniam omnia sunt ibi vnum, saltu distinctione personarum, &c. Iuxta secundum modum tam cognitionis, quàm abstractionis dicitur, quòd possibile est aliquid abstrahi in Deo : quia potest cognosci vnum, non cognoscendo aliud : vt patet de attributis & proprietatibus personalibus.

Annot. ¶Nota hîc quòd primus modus cognitionis & abstractionis perspicietur impossibilis in diuinis, si videbit quare habet locum in creaturis, & in quibus. Quando enim in re inuenitur aliud & aliud esse siue in actu, siue in potentia, tunc inuenitur abstractio ex parte rei inter alium ab homine, & econtra abstrahete possum ex parte rei : quia aliud est esse album, & aliud esse hominem. Formā quoque à materia, & econtra abstrahо : quia aliud est materia, aliud forma, aliud enim est corpus, aliud anima. Animal quoque à rationali, & econtra abstraho ex parte rei : quia illud est esse animal, aliud est esse rationale, quanuis in aliquo coincidant in vnam rem : & simile est de aliis huiusmodi iudicium. Et per oppositum si aliqua, quæ dicuntur plura, ita simpliciter coeant, vt nec actu, nec potentia distinctionem aliquam habeant, sed vna simplicissima res sit alicuius ordinis æquiualens omnibus, non habet ibi locum abstractio ex parte rei quoniam abstractio ex parte rei distinctionem aliquam ex parte rei pro fundamento ipsius exigit : alioquin ex parte rei non se tenet, quum abstractio distinctionem quandam ita includat, vt sine distinctione non sit intelligibilis. Eo namque ipso, quòd abstraho, distinguo, vel distinctionem suppono : & propterea si ex parte rei est abstractio, ex parte rei supponitur distinctio. V nde quia Deus est simplicissima res altissimi ordinis, omnia prohabens in sua vnica re reali & formali : ideo nulla ibi ex parte rei potest fieri abstractio, saltu tamen personarum distinctione. Nec propterea cenſenda est fictitia abstractio ex parte intellectus tantùm : quoniam talis abstractio licet non habeat in re distinctionem sibi correspondentem, habet tamen aliquos rationis fundamenti in re, scilicet cellitudinem rei virtualiter præhabentis huiusmodi distinctionē. Et vt vnico verbo dicatur, abstractio ex parte rei & abstractio ex parte intellectus tantùm differunt sicut effectus ex causa vniuoca, & ex causa æquiuoca : quoniam in prima distinctio abstractionis est ex distinctione inuenta in re : in secunda verò distinctio abstractionis est non ex distinctione inuenta in re, sed ex re virtualiter continente huiusmodi distinctionem. In nulla igitur huiusmodi abstractionum est mendacium, sed vtraque vera : saltu aquanuis dissimiliter ex parte rei.

¶Et per hoc patet titulus articuli, sub quali abstractione, veritur in dubium, quum quæritur, an abstracta personalitate, &c. Patet enim, quòd de abstractione ex parte intellectus tantùm est quæstio : quoniā personalitas & deitas nullo modo distinguuntur ex natura rei, sed est ibi vna simplicissima res vnius in se simplicissime adeo excellæ rationis formalis, vt habeat formaliter & propria deitatis & propria personalitatis & propria subsistantiæ & propria relationis : & propterea virtualiter dicitur continere talium distinctionem : quod absurdè ab aliis vocatur diffingui formaliter ex natura rei. Sed his omissis, & sobrie intellecta abstractione personalitatis, quouis modo exprimatur, dupliciter potest titulus articuli huius intelligi. Primò, vt abstractio personalitatis fiat à Deo. Secundò, vt abstractio personalitatis non fiat à Deo, sed ab actu Incarnationis etiam terminatiuè. Si enim personalitas abstrahi intelligitur à Deo, sensus est, an si Deus non haberet personalitatem, quam de facto habet, posset assumere, & præcipuè terminatiuè. Si verò abstractio fiat solùm ab actu Incarnationis, sensus est, an existente Deo, sicuti est, scilicet vno in substantia & trino in personis, possit hic Deus, inquantum hic Deus secundùm se, non ratione Patris, aut Filij, aut Spiritus sancti assumere. hoc est, & facere & terminare assumptionem. Et in primo quidem sensu communiter à Doctoribus tractari videtur, & ab Autore hîc tractatur : in secundo autem tangi quidem inuenio ab Autore aliqualiter, sed ordinatè discuti minimè. Absoluenda igitur est quæstio hæc primùm in primo sensu, protequendo expositionem literæ : & deinde in secundo tractanda est sensu. Hæc de premo.

¶Quo ad secundum conclusio responsiua quæsito affirmatiuè est, Abstracta secundo modo personalitate, possimus intelligere naturam diuinam assumentem. *Conuent.*

Hæc conclusio non aliter probatur in litera : quia soluendo obiectiones in responsionibus argumentorum sufficiēter manifestatur.

¶Num subsistentia inferat personalitatem.

c ¶In responsione ad primum, dubium nouitiorum occurrit, circa illud, Erit aliquid subsistens, & per consequens persona : quia non valet consequentia. In natura intellectuali est subsistens, ergo persona, vt patet ex antedictis : nam hic Deus est subsistens in natura intellectuali : & tamen non est persona. *Quæst.*

¶ Ad hoc dicitur, quòd in litera non infertur ex subsistentia personalitas : sed ex subsistentia circunscriptis aliis infertur personalitas. Hæc autem illatio optima est : quoniam circunscriptis aliis subsistens in natura intellectuali est incommunicabile, ac per hoc personalita quòd circunscriptio sic accipienda est, vt apponat incommunicabilitatem. Et hoc clarius in responsione ad secundum patebit nunc.

ARTICVLVS III.

a ¶Virum abstracta personalitate per intellectum, natura possit assumere.

3. dist. 5. q. 1. ar. 3.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd abstracta personalitate per intellectum, natura non possit assumere. Dictum est enim quòd naturæ conuenit assumere ratione personæ. Sed quod conuenit alicui ratione alicuius, remoto eo, non potest ei conuenire : sicut corpus, quod est visibile ratione coloris, sine colore videri non potest. Ergo abstracta personalitate per intellectum, natura assumere non potest.

¶Præterea, Assumptio importat terminum Vnionis, vt dictum est. Sed V nio nō potest fieri in natura, sed solùm in persona. Ergo abstracta personalitate, natura diuina non potest assumere.

¶Præterea, In Prima parte dictū est, quòd in diuinis abstracta personalitate, nihil manet. Sed assumens est aliquid. Ergo abstracta personalitate, non potest diuina natura assumere.

¶SED CONTRA est, quòd in diuinis personalitas dicitur proprietas personalis : quæ triplex est, scilicet paternitas, filiatio & processio : vt in Prima parte dictū est. Sed remotis his per intellectum, adhuc remanet Dei omnipotentia, per quam est facta incarnatio : sicut Angelus dicit Lucę primo, Non erit impossibile apud Deū omne verbum. Ergo videtur, quod remota personalitate, natura diuina possit assumere.

CONCLVSIO.

¶Abstracta per intellectum suo modo diuina apprehendentem, personalitate, potest natura diuina intelligi, vt Assumens.

b ¶RESPONDEO dicendum, quòd intellectus dupliciter se habet ad diuina. Vno modo vt cognoscat Deum sicuti est : & sic impossibile est, quòd circunscriba tur per intellectum aliquid à Deo, & quòd aliud remaneat : quia totum, quod est in Deo, est vnum, salua distinctione personarum. Quarum tamen vna tollitur sublata alia, quia distinguuntur solùm relationibus, quas oportet esse simul. Alio modo se habet intellectus ad diuina, non quidem quasi cognoscens Deum vt est, sed per modum suum, scilicet multipliciter & diuisim id quod in Deo est vnum. Et per hunc modum potest intellectus noster intelligere bonitatem & sapiētiam diuinam, & alia huiusmodi, quæ dicuntur essentialia attributa, non intellecta paternitate vel filiatione, quæ dicuntur personalitates. Et secundum hoc abstracta personalitate per intellectum, possumus adhuc intelligere naturam assumentem.

c AD PRIMVM ergo dicendū, quòd quia in diuinis idem est quo est, & & quod est, quicquid eorum, quę attribuuntur Deo in abstracto, secundū se considerate aliis circūscriptis, erit aliquid subsistens, & per consequens persona, cùm sit in natura intellectuali. Sicut igitur nunc positis proprietatibus personalibus in Deo dicimus tres personas : ita exclusis per intellectum proprietatibus personalibus, remanebit in consideratione nostra, natura diuina vt subsistens, & vt persona. Et per hunc modum potest intelligi, quòd assumat natu ram humanam ratione suæ subsistentiæ vel personalitatis.

d ¶Ad secundū dicendum, quòd etiam circūscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum, remanebit in intellectu vna personalitas Dei, vt Iudæi intelligūt : ad quam poterit terminari assumptio, sicut nunc dicimus eam terminari ad personam Verbi.

¶Num circunscriptis personalitatibus trium personarum, remaneat vna personalitas.

Quæst. d ¶In responsione ad secundum, dubium simile præcedenti occurrit circa illud, Circunscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum, remanebit intellectu vna personalitas Dei : vt Iudæi intelligunt. Quoniam videtur, hoc esse falsum : quia abstrahentium non est mendacium : constat autem in Deo non esse quatuor personalitates, vnam scilicet absolutam, & tres relatiuas, vt abstractis tribus personalitatibus, remaneat quarta : sed esse tres tantùm, quibus abstractis nulla remanet personalitas, nisi chimerica. Falsum ergo est, quòd abstractis per intellectum personalitatibus Patris & Filij & Spiritus sancti, remaneat vna personalitas : sed remanet tantum hic Deus subsistens, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quòd dupliciter contingit abstrahere sine mendacio. V no modo considerando id quod de facto est, aut intelligitur in re post abstractionem, sicut abstrahendo naturalitatem à quanto, consideranus quid consequitur quanto : & hoc modo abstractis personalitatibus trium personarum à Deo, non remanet, intelligenda in Deo personalitas, sed subsistentia : quia solùm remanet hic Deus : vt optimè argumentum concludit. Alio modo considerando id quod consequeretur esse, aut intelligeretur ex abstractione : sicut in exemplo dato dicimus, quòd sphæra tangeret secundum rem planum in puncto : quod nunc de facto non videtur possibile : quum hæc in re non inueniantur : & quod quantuncunque quantum diuideretur, actualiter semper remaneret idem numero : quod modo constat esse impossibile, quia saltem resolueretur in continens. Et hoc modo abstractis personalitatibus trium personarum à Deo, remaneret vna personalitas : quia scilicet si non essent in Deo personalitates trium personarum, essentia diuina esset vna tantum persona absoluta : vt Iudæi & Philosophi intelligunt : & hoc intendit Autor in litera. Et ad euitandum mendacium, in talibus abstractionibus non oportet respicere ad veritatem eius, quod in re est : sed ad veritatem eius, quod esset : hoc est ad veritatem conditionalis super abstractione fundatæ, puta si quantum esset sine naturalitate, &c. si diuina natura esset sine trinitate personarum, &c. & sic de similibus. V eritas enim huiusmodi conditionalium fugat mendacium ab abstractione. Et diligentius si contemplatus fueris verba literæ in responsione ad primum, inuenies ob dictum duplicem modum reponendi post abstractionem, scilicet de facto, vel consequenter, dictum esse sub distinctione, bis remanere in diuinis subsistens vel personam abstractis personalitatibus : de facto enim remanet subsistens : consequenter autem remaneret persona vna.

¶Num

¶Num abstractio per modum resolutionis sit in Diuinis aliquo pacto reperta.

c ¶In responsione ad tertium dubium occurrit quid intelligit Autor nomine Abstractionis per modum resolutionis. Et est ratio dubij hinc inde ex hac responsione quoniã ex principio huius responsionis apparet, quòd abstractio per modum resolutionis est abstractio, qua aut vniuersale à particularibus, aut forma à materia abstrahitur: quoniam hæc abstractio est, de qua loquitur Autor in prima parte, quæstionis quadragesimæ. artic. 3. quum dixit, abstracta personalitate nihil manere: quam hic arguendo explicitè affert & respõdendo exponit, quòd verum dictũ est, loquendo de abstractione per modum resolutionis. Ex calce autem huiusmet responsionis apparet oppositum, dum dicitur, potest tamen aliquid eorum, quæ dicuntur de Deo, intelligi sine alio, non per modũ resolutionis. Ex his enim verbis clarè habetur, q abstractio per modum resolutionis non habet locum in Deo. Tunc sic, Abstractio per modum vniuersalis & particularis; & similiter per modum formæ & materiæ, habet locum in Deo: sed abstractio per modum resolutionis non habet locum in Deo: ergo abstractio per modum resolutionis non est abstractio, qua vniuersale à particularibus aut forma à materia abstrahitur. Assumptum probatur quia secundum abstractionem vniuersalis à particularibus, Deus abstrahit à Patre à Filio & Spiritu sancto: vt ibidem Autor dicit, & secundum abstractionem formæ à materia, communis spiratio abstrahit à Patre. Vnde abstractis personis, remanet Deus. & abstracta cõmuni spiratione, remanenter persona Patris, quanuis secundum neutram abstractionem abstractis personalibus proprietatibus remaneat hypostasis: vt ibi dicitur.

¶Ad hoc dicitur, quòd sermo licet x huius formaliter est intelligendus de abstractione resolutiua, & non de hac vel illa specie abstractionis resolutiuæ. Pro cuius intellectu considerandum est, quòd quia resolutio compositioni opponitur, cuius signum est, quòd vnaquæque res in ea resoluitur, ex quibus composita est, & quòd vltimum in resolutione primum in compositione dicitur: ideo vbi nulla est compositio rerum vel intellectuum, ibi nulla resolutio formaliter & propriè loquendo, locum habet. Compositionem autem intellectuum dico, non ex parte intellectus tantùm multipliciter intelligentis simplicissimum, sed ex parte rei, qualis est compositio ex genere & differentia, vbi non rerum, sed rationum compositio est, ex parte tamen rei. Natura siquidem generis alia est à natura differentiæ, vnde & separatæ inueniuntur, quanuis in vnam rem coeant: & propterea ex natura rei oritur distinctio & compositio intellectuum generis & differentiæ: & consequenter resolutio. ita quòd abstractio resolutiua continet sub se abstractionem generis à differentiis, & vniuersalis à particularibus, & formæ à materia; quoniam in omnibus his propriè sumptis inuenitur compositio & resolutio rerum vel intellectuum ex parte rei. Et quoniam in Deo nulla est compositio siue secundum rem, siue secundum rationem ex parte rei: ideo optimè in litera dicitur, quòd in Deo non habet locum abstractio resolutiua: ita quòd hoc, quod in calce huius responsionis dicitur, est illudmet, quod dictum est in principio corporis huius articuli, quòd intelligendo Deum, sicuti est, non habet in eo locum abstractio. In cuius signum in calce huius responsionis contraponitur, id quod in corpore articuli contrapositum est, scilicet abstrahere ex parte intellectus tantùm, multipliciter & diuisim intelligentis quod simplex est.

¶Ad id autem quod obiicitur ex prima parte, dicitur quòd Autor hic loquitur de illa abstractione, de qua ibi loquimur, est sed aliter, quia ibi loquimur est de speciebus abstractionis resolutiuæ, scilicet vniuersalis à particularibus, & formæ à materia: hic loquitur de ipsis in suo genere, scilicet abstractione resolutiua. Rursus ibi negat rema nere personas admittendo in illa materia abstractionem non resolutiuam, sed quasi ad modum resolutiuarum: quoniam expressè ibi dicitur, quòd ibi nec vniuersale, nec particulare, nec forma, nec materia inuenitur, &c. hic negat non solùm in illa materia, sed totaliter in diuinis habere locum abstractionem resolutiuã propriè & formaliter sumptam. Quæ constat non obstare, si non resolutiua abstractio propriè & formaliter, sed ad modum ad imitationem resolutiuæ abstractionis, in diuinis admittitur abstractio & vniuersalis à particularibus & formæ à materia: vtraq; enim sic admissa continetur sub abstractione non resolutiua, sed ex parte intellectus tãtùm. Vnde omnia consonant & hæc de quæstione hac in primo sensu.

¶In secundo aũt sensu, an scilicet abstractis personalitatibus ab actu Incarnationis possit natura diuina assumere humanã, prænotanda sunt duo. Primum est, quòd ista abstractio intelligitur quo ad hoc tantùm, quòd est esse per se primò terminũ assumptionis: ita quòd quemadmodũ in causando abstrahimus de facto à personis, non simpliciter, sed tanquã à per se primo ratione causandi: quoniã indiuisa sunt opera Trinitatis: & diuinæ personæ causant per se primò, inquantum sunt hic Deus: quia causant per se primò ratione naturæ. Ita stando in ista hypothesi, abstractio fieret à per se primò terminare assumptionem, vt scilicet personæ non secundum se, sed ratione subsistentis naturæ, hoc est inquantũ sunt hic Deus, per se primò terminarent assumptionem: sicut de facto per se primò illam causant, inquantum sunt hic Deus.

¶Secundum est, quòd disputatio & decisio quæstionis iuxta hunc sensum, non debet egredi ad aliquã conditionem, quæ de facto non remanet in Deo stante huiusmodi abstractione, sed cõsequenter esset, vt in priori sensu cõcessum est. & debet stare intra limites earũ conditionũ, quæ in Deo remanere de facto intelliguntur, stante huiusmodi abstractione.) Et propterea quia abstrahendo personalitates à per se primò terminare o assumptionem, non remanet personalitas per se primò terminans. sed remanet subsistãtia naturæ per se primò terminãs, remanet hic Deus per se primò terminans: sicut modo de facto hic Deus est per se primò causans. Et rursus quia personalitates non abstrahunt à secũdario terminare assumptionem, sicut nec modo abstrahunt à secũdario, hoc est per naturam causare: quoniã oporteret personas per naturã terminare, sicut oportet modò per naturã causare: ideo secundũ hoc procedendum est. Et dicendũ est, quòd Deus posset assumere naturam humanã & terminaretur tũc ista assumptio per se primò non ad naturam diuinã, vt sic, sed ad individuum naturę diuinę, hoc est ad subsistens in diuina natura. hoc est ad hunc Deũ. Constat enim tantã esse differentiã inter diuinã naturam, vt naturam, & subsistens in natura diuina, vt deitas nec genita, nec generãs sit in mysterio Incarnationis subsistens, vt subsistens terminaret, & non natura vt natura. Et quoniam subsistens in natura diuina habet rationem hypostasis seu personæ (incompletè tamen: vt patet ex superius dictis) ideo si hic Deus primò terminasset assumptionem, esset vnio nõ in natura, sed in persona seu hypostasi, completè tamen quo ad per se primò terminum. Quod ideo addo: quia quo ad secundariũ terminũ esset etiam vnio in persona completè: nam sicut hic Deus non inuenitur nisi Pater & Filius & Spiritus sanctus, ita tũc hic Deus homo non inueniretur nisi Pater & Filius & Spiritus sanctus. Sicut enim nunc quicquid conuenit huic Deo secundũ se, conuenit Patri & Filio & Spiritui sancto: ita tunc esse hominẽ, quia conueniret huic Deo secundum se, hoc est non ratione trium personarum, conueniret cuilibet personæ diuinæ. Vt vicendo hac ratione habere hoc potes ab Autore in 21.2. huius q. In responsione ad secundum: & sic vnio terminata per se primò ad hunc Deum, determinaretur secundariò ad omnes & singulas personas diuinas: ac per hoc confideratio vtroque termino, scilicet primario & secundario humanæ naturæ assumptæ personalitas propria, qua careret, suppleretur perfectè quo ad perfectam rationẽ personalitatis qualem suppletionem nõ faceret præmarius terminus assumptionis secundum se. Quocirca tam assumptio, quàm vnio huiusmodi si fieret, nõ esset omnino eiusdem rationis cum assumptione & vnione, quæ facta est: esset enim per se primò ad subsistens cõmune, quæ verò facta est per se primò ad subsistens, incõmunicabile. esset per se primò ad personam incõpletè, quanuis excellentiorem omni persona creata. quæ facta est per se primò ad personam cõpletè etiam excellentiorem omni persona creata, esset secundariò ad omnes personas Trinitatis, quæ facta est ita per se primò ad vnam illarum, scilicet Verbũ, quòd nullo modo ad alias duas. Esset tamen eiusdem rationis aliqualiter, hoc est quo ad hoc, quòd esset vnio similis vnioni in persona: & iudicanda secũdũ dicta de vnione in persona, incõpletè tamẽ. Et ad offendendã hanc identitatẽ rationis in vtraq; vnione, scilicet si fiat ad subsistẽs in natura diuina, & si fiat per se primò ad personã. Autor in litera præsentis articuli distinctiuè bis dixit subsistẽtia vel personalitate: & superius in q. 2. vt ibi expositũ est. vsus est hypostasis, superpositi, & personæ nõse cõiter ad personã cõpletè & incõpletè. Vnde nullã video in hac materia dissensionẽ inter Autoris doctrinã & Sco. in 3. sen. di. 1. q. 2. Cauendus tamẽ videtur in re hac Durand. ibidẽ, q. 4. nõ vt contrarius nobis, sed vt cõtrarius veritati, & ignoras propriã vocẽ, aut abutẽs vocabulis. Veritati quidẽ cõtrarius pro quãto negat sequi stãte hac hypothesi, omnes personas, scilicet Patrẽ & Filiũ & Spiritũ sanctum incarnatas, quia erroneũ est vnã personã nõ posse incarnari sine alia. Nescio vnde iste somniauit errorem hunc, stante illa hypothesi, cuius euidenter pareat, quòd stante positione ista, oporteret personas diuinas ita concurrere ad Incarnationem terminando mediante natura, sicut modò concurrũt causando illam mediante natura. Sed constat, modo verum simpliciter, & absolutè esse, quòd Pater causauit assumptionem illam, & similiter Filius causabit, & similiter Spiritus sanctus causauit, quia causant illã, inquantũ sunt hic Deus: ergo tũc esset similiter verũ simpliciter, quòd Pater & Filius & Spiritus sanctus terminarẽt assumptionem illã: & cõsequẽter quia causarẽt & terminarẽt, vtrẽ ac necessariò dicerentur incarnati. Quomodo aũt vocabulis abutantur, aut propriã vocẽ ignorent, non est præsentis propositi ostendere: vbi non arguendi alios, sed exponendi diuum Tho. prouincia assumpta est, ad veritatis notitiã eapescendã, fat sit eautum reddidisse lectorem.

a Super Quæstionis tertiæ Articulum quartum.

Titulus intelligendus est vt sonat, scilicet, vt de vna persona verificetur assumere, & de alia non.

b ¶In corpore articuli nõ ponitur formaliter, sed elicitiuè cõclusio responsiua: nã in corpore nõ habetur nisi ista conclusio, Vna persona potest assimere sine alia, nõ quo ad operationẽ, sed quo ad terminũ. Ex qua tamẽ habetur ista vera simpliciter, Vna persona potest assumere sine alia assumẽte. Et hãc principaliter intẽdit Autor. Pro hac ergo in litera cõclusio posita primò manifestatur, quare duas partes habet: quia assumptio importat duo, scilicet operationem & terminũ. Secundo probatur quo ad partẽ negatiuã, scilicet non quo ad operationẽ: quia actus assumentis sic virtute diuina cõmuni tribus personis. Tertiò probatur, quo ad partem affirmatiuam, scilicet quo ad terminũ: quia terminus est persona. Quartò manifestatur tota cõclusio: quia tres personæ facerunt naturam vnius vtiq; personæ. Ex hac aũt cõclusione & eius probatione manifestè equitur principaliter inuenta conclusio tertiamam ex eo quòd assumere importat vtrunque, scilicet operationem & terminum. oportet vtunque inueniri in illo, de quo verè enuntiandũ est assumere & non alterum tantùm. Et quia in nulla persona diuina inuenitur vtrunque, nisi in vna tãtùm: ideo vni personæ conuenit assumere sine alia assumente.

Annot. ¶In responsione ad primum perspice doctrinã datam, in præcedenti articulo de quæstione notater mota. cõsonam esse Autori hic dicenti quòd ratio illa, scilicet sicut est sentia est cõmunis, &c. procedit ex parte operationis & subiungenti, & sequeretur. e. deluso. si fo lam illã operationẽ importaret assumptio absq; termino, quæ est persona. Vnde habes, quòd si assumptio non importaret personam pro termino, quòd assumptio esset cõmunis tribus personis: sed in hypothesi seu abstractione posita, assumptio nõ importaret personam pro per se primò termino (de tali enim termino sermo est) sed hũc Deum: igitur in tali casu assumptio cõmunis esset tribus personis secũdum Autoris doctrinam.

a Super Quæstionis tertiæ Articulum quintum.

Annot. Titulus clarus est, nihil aliud apponendo, quàm titulus sonet quod dicosquia non quæritur an simul potuerit alia persona eandem naturam assumere, sed simpliciter, an potuerit assumere. Ad quod verificandum non requiritur simultas: sed sufficit, quòd sicut solus filius est incarnatus: ita solus Pater fuisset incarnatus, aut solus Spiritus sanctus.

Annot. ¶In corpore articuli, vbi ea est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè, Pater vel Spiritus sanctus potuit carnem assumere, sicut & Filius Probatur: Diuina virtus potuit naturam humanam vnire personæ Patris vel Spiritus sancti, sicut vnitur ea personæ Filij: ergo Pater vel Spiritus sanctus potuit carnẽ assumere. Antecedens probatur syllogistice. Virtus indifferenter se habens ad plura potest ad quodlibet eorum suam actionem terminare: sed virtus diuina indifferenter se habet ad omnes personas: ergo. Maior manifestatur ex potentia rationali: Minor verò & ex parte virtutis, quia virtus diuina cõmuniter & indifferenter se habet ad omnes personas: & ex parte personarum, quia communis ratio personalitatis omnium personarũ eadem est. hoc est vnius est rationis: quoniam quilibet diuina persona est persona diuina hac ratione, quia subsistit incommunicabiliter in diuina natura: licet proprietates personales, quibus subsistant sint distinctæ: & cui quilibet homo vna & eadã ratione est persona: quia scilicet subsistit in natura humana, quamuis alia sit personalitas mea & alia illius. Consequentia aũt probatur: quia quum assumptio duo importet: scilicet actum & terminum, principium actus est virtus diuina, terminus verò personalis ex hoc enim quòd vtrunque concurrere posset in qualibet persona, antecedens dicitur consequens est quòd quælibet persona posset assumere quod conclusio dicit. Vbi nota, quòd hoc quod pro probatione consequentiæ ex principio cor. otis articuli allatum est, potest aliter introduci, vt scilicet velut suppositio quædam monstrans requisita ad posse assumere, & ad quæ resolui oportet potentem assumere, scilicet in virtutem diuinam & personalitatem. Et sic fortmatur (syllogismus vt suprà ad probandum antecedens, & consequentia relinquatur per se nota.

a ¶ super Quæstionis tertiæ Articulum sextum.

Annot. Titulus articuli ex iam dictis patet intelligendus de personis diuinis, secundum suas personalitates proprias, vt abinuicem distinguuntur. Potest siquidem dupliciter intelligi an plures personæ diuinæ possint vnam & eandem naturam assumere. Primò loquendo de personis, vt conueniunt in natura diuina. hoc est secundum quòd sunt vnus Deus. & in hoc fuit quæstio superius discussa est. & hic non quæritur. Secundo, loquendo de personis, vt ab inuicem propriis personalitatibus distinguuntur: ita quòd quælibet persona trahat naturam illam ad suam propriam personalitatem, sic vt non personetur in alia & ecõtra, sed personetur in vna, vt distinguitur ab alia. Cuius oppositũ accideret, si hic Deus primò incarnatus esset: quoniam vna & eadem ratione quælibet persona diceretur incarnata, scilicet ratione individui naturæ. Et vt vnico verbo dicatur, quæstio hic est, an plures personæ possint vnam numero naturam assumere, vt per se primò diuersi termini assumptionis: sic enim non quælibet persona diuina, sed quælibet persona diuina assumens, per se primò terminaret assumptionem. Et ad hoc dicendum Autor non quæritur an omnes personæ diuinæ possint assumere, sed an duæ. vt ex dualitate

3. dist. 1. q. 2. ar. 1

¶Ad tertium dicendum, quòd abstracta personalitate per intellectum, dicitur nihil remanere per modum resolutionis: quasi aliud sit quod subiicitur relationi, & aliud ipsa relatio: quia quicquid consideratur in Deo, cõsideratur vt suppositum subsistens. Potest tamen aliquid eorum, quæ dicuntur de Deo, intelligi sine alio, non per modum resolutionis, sed per modum iam dictum.

ARTICVLVS IIII.

a ¶Virùm vna persona posit sine alia naturam creatam assumere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd vna persona non possit assumere naturã creatam alia non assumente. Indiuisa enim sunt opera Trinitatis: vt dicit Augustin. in Enchir. sicut autem trium personarum est vna essentia, ita & vna operatio. Sed assumere est operatio quædam. Ergo non potest conuenire vni personæ diuinæ, quin conueniat alij.

¶Præterea, Sicut dicimus personam Filij incarnatam, ita & naturam: tota enim diuina natura in vna suarum hypostasum incarnata est: vt dicit Damasc. in 3. lib. Sed natura communis est tribus personis: ergo & assumptio.

¶Præterea, Sicut humana natura in Christo assumpta est à Deo, ita etiam & homines per gratiam assumuntur ab ipso, secundùm illud Rom. 14. Deus illum assumpsit. Sed hæc assumptio communiter pertinet ad omnes personas: ergo & prima.

¶SED CONTRA est, quòd Dionys. 2. cap. de Diuin. no. Incarnationis mysterium dicit pertinere ad discretã Theologiam: secundum quam scilicet aliquid distinctim dicitur de diuinis personis.

CONCLVSIO.

¶Terminatiuè, non autem quo ad operationem, vna persona potest sine alia assumere, ita quòd vna assumere dicitur sine alia assumente.

b ¶RESPONDEO dicẽdum, quòd (sicut dictum est) assumptio duo importat, scilicet actum assumentis, & terminum assumptionis. Actus autem assumentis procedit ex diuina virtute, quæ communis est tribus personis, sed terminus Assumptionis est persona, sicut dictum est. Et ideo id quod est actionis in assumptione, cõmune est tribus personis: sed id quod pertinet ad rationem termini, conuenit ita vni personæ, quòd non alij. Tres enim personæ fecerunt, vt humana natura vniretur vni personæ Filij.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte operationis. Et sequeretur conclusio, si solam illam operationem importaret absque termino, qui est persona.

¶Ad secundum dicendum, quòd natura dicitur incarnata, sicut & assumens ratione personæ, ad quam terminata est vnio (sicut dictum est) non autem prout est communis tribus personis. Dicitur aũt tota natura diuina incarnata: nõ quia sit incarnata in omnibus personis, sed quia nihil deest de perfectione diuinę naturæ, personæ incarnatæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd assumptio quæ fit per gratiam adoptionis, terminatur ad quandam participationem diuinæ naturæ secundum assimilationem ad bonitatem illius: secundum illud 2. Pet. 1. Vt diuinę consortes naturæ, &c. Et ideo huiusmodi assumptio cõmunis est tribus personis, & ex parte principij, & ex parte termini. Sed assumptio, quæ est per gratiam Vnionis, est communis ex parte principij, non autem ex parte termini: vt dictum est.

ARTICVLVS V.

a ¶Virùm qualibet persona diuina potuerit humanam naturam assumere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd nulla alia persona diuina potuerit humanam naturam assumere, præter personam Filij. Per huiusmodi enim assumptionem factum est, quòd Deus sit filius hominis. Sed inconueniens esset, quòd esse Filium hominis conueniret Patri vel Spiritui sancto; hoc enim vergeret in confusionem diuinarum personarum. Ergo Pater vel Spiritus sanctus carnẽ assumere non potuit.

¶Præterea, Per Incarnationem diuinã homines assecuti sunt adoptionem filiorum: secundum illud Rom. 8. Non accepistis spiritum seruitutis, iterum in timore, sed Spiritum adoptionis filiorũ. Sed filiatio adoptiua est participata similitudo filiationis naturalis, quæ non conuenit nec Patri nec Spiritui sancto: vnde dicitur Rom. 8. Quos præscit, & prædestinauit cõformes fieri imaginis Filij sui. Ergo videtur, quòd nulla alia persona potuerit incarnari, præter pſonã Filij.

¶Præterea, Filius dicitur missus & genitus natiuitate temporali, secundùm quòd incarnatus est. Sed Patri non conuenit mitti, qui etiam est innascibilis: vt in Prima parte habitũ est. ergo saltem persona Patris non potuit incarnari.

¶SED CONTRA est, quòd quicquid potest Filius, potest Pater & Spiritus sanctus: alioquin non esset eadem potentia trium personarũ. Sed Filius potuit incarnari. Ergo similiter Pater & Spiritus sanctus.

CONCLVSIO.

¶Cùm vna sit trium personarum potestas, potuit quæuis persona Diuina humanã assumere naturam.

b ¶RESPONDEO dicendũ, quòd sicut dictum est, assumptio duo importat, scilicet ipsum actum assumentis, & terminum Assumptionis: principiũ autem actus est virtus diuina: terminus autem est persona. Virtus autem diuina cõmuniter & indifferenter se habet ad omnes personas: eadem etiam est cõmunis ratio personalitatis in tribus personis, licet proprietates personales sint differentes. Quãdocunque autem virtus aliqua indifferenter se habet ad plura, potest ad quodlibet eorum suam actionem terminare: sicut patet in potentijs rationalibus, quæ se habẽt ad opposita, quorum vtrunque agere possunt. Sic ergo diuina virtus potuit naturam humanam vnire personæ Patris vel Spiritus sancti, sicut vniuit eã personæ Filij. Et ideo dicẽdum, quòd Pater vel Spiritus sanctus potuit carnem assumere, sicut & Filius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd filiatio temporalis, qua Christus dicitur filius hominis, non constituit personam ipsius, sicut filiatio æterna: sed est quiddam consequens natiuitatem temporalem. Vnde si per hunc modũ nomen Filiationis ad Patrem vel Spiritũ sanctũ transferretur, nulla sequeretur confusio diuinarum personarũ.

¶Ad secundum dicendum, quòd filiatio adoptiua est quædam participata similitudo filiationis naturalis. Sed fit in nobis appropriatè à Patre, qui est principium naturalis filiationis: & per donum Spiritus sancti, qui est amor Patris & Filij: secundùm illud Gal. 4. Misit Deus Spiritum Filij sui in corda vestra clamantem, Abba pater. Et ideo sicut filio incarnato, adoptiuam filiationem accipimus ad similitudinẽ filiationis naturalis eius: ita Patre incarnato adoptiuã filiationẽ reciperemus ab eo, tanquã à principio naturalis Filiationis, & à Spiritu sancto tãquam à nexu cõmuni Patris & Filij.

¶Ad tertium dicendum, quòd Patri conuenit esse innascibilem secundùm natiuitatem æternam: quod nõ excluderet natiuitas temporalis. Mitti autem dicitur filius Dei secundùm Incarnationem, eo quòd est ab alio: sine quo Incarnatio non sufficeret ad rationem missionis.

ARTICVLVS VI.

a ¶Virùm plures personæ diuinæ possint assumere vnam numero naturam.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd duæ personæ diuinæ non possint assumere vnam & eandem numero naturam. Hoc enim suppositio, aut essent vnus homo vel plures. Sed non plures: sicut enim vna natura diuina in personis pluribus non patitur esse plures Deos, ita vna natura humana in pluribus personis non patitur esse plures homines. Similiter etiam non possent esse vnus homo: quia vnus homo est iste homo, qui demonstrat vnam personam: & sic tolleretur distinctio trium personarum diuinarũ: quod est inconueniens. Non ergo duę aut tres personę possunt accipere vnam naturam humanam.

¶Præterea, Assumptio terminatur ad vnitatem personę: vt dictum est. Sed nõ est vna persona Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo nõ possunt tres personę assumere vnam humanam.

¶Præterea, Damasc. dicit in 3. lib. & August. in 1. de Trin. quòd ex incarnatione Filij Dei consequitur, quòd quicquid dicitur de filio Dei, dicitur de filio hominis, & econuerso.

3. dist. 1. q. 2. ar. 1. ad 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tate intelligas, quòd non est sermo de personis, vt conueniunt, sed vt distinguuntur: ac per hoc quælibet sit per se primò terminus assumptionis.

b ¶In corpore articuli sunt duæ conclusiones. Prima est, Non est impossibile diuinis personis, vt duæ vel tres assumant vnam humanam naturam humanam Secunda est, Esse tamen impossibile, vt assumerent vnam hypostasim vel personam humanam. Probatur vtraque simul. Ex vnione animæ & corporis in Christo non fit noua hypostasis neque persona; sed natura vna assumpta in diuinam hypostasim, non per potentiam naturæ humanæ, sed per potentiã diuinæ personæ: ergo magis est hoc iudicandũ secundũ conditionem diuinæ personæ assumentis, quàm secundum conditionem naturæ assumptæ: ergo non est impossibile diuinis personis, &c. Antecedens est ex se euidens. Prima consequentia probatur; quia tota ratio facti in mysterio Incarnationis est potentia facientis secundum Aug. Secunda verò consequentia probatur; quia conditio diuinarum personarum talis est, quòd vna earum non excludit aliam à cõmunione eiusdem naturæ, sed solùm à cõmunione eiusdem personæ. Vbi videas, quòd ex hoc, quòd non se excludunt à communione eiusdem naturæ, tenet consequentia quo ad primam conclusionem. & ex hoc quòd se excludunt à cõmunione eiusdem personæ. Tenet consequentiam quo ad secundam conclusionem quæ autoritate Anselmi confirmatur.

Annot. ¶Aduerte in hoc processu, quòd Autor vnico verbo excludit obiectiones argumentũ ex conditione naturæ, dicens, Io, quòd natura cõmunis pluribus suppositis est infinita seu illimitata; quoniam hoc soli diuinæ conuenit naturæ, & similiter quòd qualibet natura finita est terminabilis tantùm vnico supposito. Hæc enim & similia in ista soluuntur, dum dicitur, quòd non per potentiam naturæ assumptæ, sed per potentiã personæ assumentis, hoc mysterium iudicandum est. Concedatur ergo quòd vna numero natura scilicet natura cõmunis pluribus suppositis, est illimitata ac infinita: & quòd nulla natura nisi diuina est huiusmodi. Et si assumeretur ad plures personalitates, non propterea esset suapte natura cõmunis pluribus, sed ex potentia facientis. Similiter omnis vna numero forma substantialis suapte natura vnica, totaliter terminatur personalitate propriissimè ex hoc non habente, quin diuina potentia possit pluribus alienis personalitatibus terminari; quoniam hoc non per potentiam naturæ, sed per potentiam assumentis personæ fit. Et est semper sermo de naturali potentia naturæ, & non de potentia obediendiali eiusdem: potentia enim obediendiæ est quæ respondet potentiæ personæ assumendi: & secundum illam natura potest assumi ab vna & pluribus diuinis personis.

¶ Num possibile sit duas vel plures personas diuinas vnã assumere naturã.

Quæst. ¶Circa primam conclusionem dubium ex Sco in 3. dist. 1. q. 2. occurrit: vbi tenens oppositum sic fatur se fugere hanc rationem: In omni dependentia essentiali vnum dependens non dependet præcisè nisi ad vnum quod totaliter terminat eius dependentiam: sed in ista vnione est dependentia essentialis vnius naturæ, & vna persona terminat totaliter eam ergo. Maior probatur in omni dependentia causati ad causam. Et similiter, inquit, videtur in omnibus dependentiis, quæ non sunt causatorum ad causas: quòd quum dependentia alicuius fuerit totaliter terminata ad aliquid ipsum, nõ potest dependentia eiusdem rationis dependere ad aliud. Et confirmatur hoc de accidente respectu plurium subiectorum primorum. Minor probatur: quia personalitas creata totaliter terminaret ipsum. & illa stante non posset simul esse in alia persona creata vel increata: non minus enim terminat naturam & dependentiam eiusdem personalitas cuiuscunque personæ diuinæ, quàm terminaretur in seipsitur. &c.

¶Ad hanc Scoti rationem respondendum est singula discutiendo. & sic etiam principalem materiam declarando. Maior igitur propositio assumpta à Sco. non est vera, nisi triplici quasi glossa subintellecta: prima est supra ly dependentia, quòd intelligatur de dependentia propria. & hoc dico quoniam dependentia propria non inuenitur sine causalitate: quãuis enim aliquid sit alteri sine causalitate annexum, non tamen dependentia propria inter illa est: vt patet inter correlativa, quorum neutrum vt sic ab altero dependet in quocunque genere causæ: & inter differentias diuisiuas ex opposito eiusdem generis, quarum neutra ab altera dependet: & tamen tam correlativa, quàm huiusmodi differentias simul esse oportet. Scotus autem Dependentiæ nomine vtitur & cum causalitate, & sine causalitate: vt patet. Et propterea sic extendo nomine. vtendo dependentia, Maior non est vera nisi apponatur altera glossa supra ly Non dependet, quod intelligatur de dependentia omnino eiusdem rationis, ita quòd sit dependentia eiusdem speciei specialissimæ: & in hoc Scotus consentit. Et altera supra ly Totaliter quod intelligatur tam intensiuè, quàm extensiuè: quoniam dato quòd vnum terminaret totaliter intensiuè, non propterea haberet quòd illud vnum terminaret totaliter extensiuè. Exemplum, albi vt quatuor similitudinem terminat totaliter intensiuè albi album, vt quatuor, non tamen terminat totaliter extensiuè: quia potest tertium poni simile. Oportet autem ad verificandam maiorem illam, hanc apponere glossam: alioquin non est vera de dependentia essentiali non causali. Quomã ex naturalis rationis lumine nulla apparet maior dependentia essentialis non causalis, quàm ea, quæ est vnius relatiui ad propriũ correlatiuum, quin diffinitur & essentialiter constituitur per esse ad aliud. Constat autem quòd vnum relatiuum sic essentialiter dependet ab vno totaliter intensiuè terminante illud, quod non totaliter extensiuè terminat illud. vt patet de duplo & dimidio, & æquali & simili, & aliis huiusmodi: idem enim duplum eadem numero duplicitate duplum est non solùm ad A dimidium, sed ad B. & C. & vnũ æquale eadem numero æqualitate æquale est omnibus sibi æqualibus. At si quis dicat Scotum tenere, quòd non eadem æqualitate vnum æquale est æquale omnibus: & propterea in sua via propositionem esse verã facilè obiicitur quòd ad concludendum aliquid impossibile, etiam per diuinam potentiam (vt nunc procedimus) non est ex opinatis. & veritatis ab aliis & cõmuni schola pertractis cum quo procedendum: quale est ista opinio ponens plura accidentia eiusdem rationis in eodem subiecto secundum idem. Negãda est igitur ista Maior non acceptans dictam glossam.

¶ Ad probationem autem istius Maioris pro quanto probat ipsum in dependẽtia essentiali causali, non oportet respondere, quia vera ac bona videtur secundum ordinem inditum causis & causatis & disputatio nostra extra dependentiam causalem vertatur. Sed cùm subiungit Scotus, quòd ita etiam videtur in omnibus dependentiis, quæ non sunt causatorũ ad causas, respondetur quòd non est idem de vtrisque dependentiis iudicium. & patet instantia de dependentia vnius relatiui totaliter intensiuè terminati ab vno, & tamen ab altero eiusdem rationis omnino terminabili. Et suffragat huic responsioni ratio, quoniam dependentia causalis ponit imperfectionem & indigentiam in causato quæ si subtrahatur ab vna causa, implicat, quòd remaneat indigẽs altera causa. Sed dependentia non causalis potest stare imperfectione & indigentia inuentis: vt patet in relatiuis quæ in duabus sunt omni imperfectione & indigentia inuentis: ac per hoc potest aliunde, puta ex alterius conditione prouenire, quòd etiam terminet, quod iam terminatum ab alio est. Et sic est in proposito quòd non ex eo quòd filius Dei imperfectè terminet personaliter naturam humanam, neque ex eo quòd natura humana assumpta à Filio Dei remanet imperfecta personaliter, prouenit quòd Pater potest ad illam propriam etiam personalitatẽ assumere. sed ex condicione personæ Patris, hoc est ex infinitate suæ sufficientiæ prouenit, quòd etiam possit illammet personare.

¶ Ad confirmationem de accidente respectu plurium subiectorum primorum, dicitur primò quòd nulla apparet implicatio contradictionis, quòd Deus accidentis alicui det vnitatem numeralem in se, & conferendo illam, donati illud accidens in pluribus subiectis primis secundum se, & quòd in tali casu neutrum esset subiectum pelnum extensiuè, nisi secundum se. hoc est quantum est ex parte sui esset subiectum pelnum extensiuè, & daret vnitatem numeralem. sed diuina potentia aliter de facto operatur. Dicitur secundo, quòd de dependentia accidentis à subiecto primo est dependentia causalis: est enim subiectum primum causa accidentis, vt patet. & ideo non conferri per hoc Maiori illa quo ad dependentiam non causalem. Hæc de Maiore.

¶ Ad Minorem autem dicitur, quòd in ista vnione est dependentia essentialis non causalitate per hoc nõ propriè dependentia. Sed transeundo hoc ad bonum sensum, neganda sunt duo: primò quod in ista vnione sit dependentia vnius omnino rationis secundò quòd vna persona, puta Verbum, totaliter eam terminet intensiuè & extensiuè. Ratio primæ negationis est: quia personæ diuinæ personaliter sumptæ sunt quodãmodo vnius & quodãmodo diuersarum rationum: nam secundum communem rationẽ personalitatis sunt vnius rationis, vt in præcedenti articulo patefecimus. secundum verò proprias rationes suarum personalitatum sunt diuersarum rationum: paternitas enim & filiatio & processio diuersarum sunt rationũ. Constat autem ex hoc quòd humanitas Christi ita iuncta est Filio quòd nõ Patri nec Spiritui sancto, assumptionem terminati per se primò ad personalitatem Filij secundum sibi propriam rationem aliquoties terminaretur primo ad communem Filio & Patri & Spiritui sancto. Concurrerent igitur diuinæ personæ ad assumptionem, vt etiam sunt diuersarum inter se rationum. Et consequenter, naturam assumptam à Verbo vnita, & posse vniri alteri, Patri aut Spiritui sancto, alterius est rationis ab vniri Filio. & posse vniri Filio si Arist. verum dixit, 5. Phy. quòd posse fanari & posse infirmari sunt diuersarum rationum, aliquoties sanari & infirmari essent idem. Ex hoc igitur, quòd personalitates quæ sunt termini vnionum, sunt diuersarum rationum, habetur quòd potentia obediendiæ, qua natura assumpta potest vniri personæ Patris, alterius est rationis ab illa, qua vnita est Filio, & qua potest vniri Spiritui sancto. Et consequenter habemus quòd in ista vnione non esset dependentia vnius rationis simpliciter & absolutè vt Arguens assumit sed diuersarũ rationum simpliciter propter diuersas rationes terminorum per se primorum: vnius autem rationis secundum communem rationem personalitatis. Rat. o secundæ negationis iam patet, quòd licet Filius totaliter inuestiendo terminet naturam humanam, & eius dependentiam ad personam, non tamen totaliter extensiuè, nec secundum omnem obediendialẽ potentiam alterius rationis.

¶ Ad probationem minoris, quum dicitur, Personalitas creata totaliter terminatur ipsam, & illa stante non posset simul esse in alia persona creata vel increata: ergo personalitas increata neque ponderatur concedendo antecedens pro vtraque parte: sed negando sequelam.

¶ Et ad probationem sequelæ, quum dicitur, Quia non minus terminaret naturam & dependentiam eiusdem personalitas quæcunque diuinæ personæ, quàm terminaretur in seipsotet negari hoc quantum ad non minus extensiuè. Verumtamen propter loquendo, respondendum est, quòd non minus, sed alio modo & alia ratione terminat personã diuinã: & ideo negatur ex hoc vltimo assumpto sequela: quoniam potest ratio secundum non causam vt causam. Non enim ideo quia minus terminet personã diuina, relinquit naturam adhuc assumptibilem, vt argumentum ponit, sed quia alio modo & alia ratione terminat, ideo relinquit naturam assumptam adhuc assumptibilem ab alia persona diuina.

¶ Ad cuius clariorem perceptionem scito, quòd hæc humanitas, si propriam personalitatem haberet, modus habendi propriam personam esset, quia ipsa humanitas esset principium constitutiuum suæ personæ: ex vnione enim animæ & corporis constitueretur non solùm vna natura singularis, sed etiam vna persona: ratio quoque habendi propriam personam esset sua substantialis ac perfecta natura extra causas suas in rerum natura sibi dimilla. Et quia hæc humanitas suapte natura non se extendere potest nisi ad constituendam vnam personã sibi propriam, & personæ repugnat assumi ab alia persona in vnitate personali (intercenit siquidẽ hic manifesta implicatio cõtradictoriorum) ideo hæc humanitas sic personam ex propria persona in Sorte, & terminatur in illa intensiuè & extensiuè. Nec potest stare illa vniri personaliter cũ quacunque alia persona creata vel increata: quia esset duo contradictoria simul vera: esset enim vna persona, & nõ esset vna persona cũ assumẽte: vt patet. Sed hæc humanitas alio modo & alia ratione personatur per assumptionẽ: quoniã non constituẽdo personam personatur: vt patet in humanitate Christi quæ personatur per personã verbi, quæ nõ cõstituitur per illã humanitatẽ, sed fuit ab æterno. Et hinc prouenit differentia inter hanc humanitatem personatam propria personalitate, & personatam personalitate Verbi, q. illa remanet in se inassumptibilis, ista remanet in se assumptibilis: quoniam illa non potest assumi stante sua personalitate, nisi assumeretur sua personalitas, quæ non est assumptibilis: ista verò quia in aliena personalitate subsistit, potest assumi absq. hoc, q. illa aliena sibi appropriata personalitas assumatur. Et di uerso ergo modo termini, propria vel aliena personalitate, patet quare natura personata propria personalitate non potest assumi, & quare personata aliena potest assumi: quia scilicet per propriã terminatur, cõstituẽdo illam, ter alienam non constituendo illã. Diuersa quoque ratio est vtrobiq. terminandi & diuina personã terminat ex sua infinitate, vtpote aliena persona subsistentes in alia natura (dictum est enim supra q. proprium est diuinæ personæ ob sui infinitatẽ subsistere simul in diuersis naturis) & natura humana nõ naturali, sed obedientiæ potentia personatur per alienam personã: persona autem Sortis nõ ex aliqua excellẽtia, sed ex naturali adæquatione terminat personaliter naturam suã, & eodem natura sua natualiter est per illam adæquabilis personaliter. Et hinc etiã prouenit, q. cum quælibet persona diuina sit infinita, quælibet personare potest humanitatem hanc nõ ex indigentia naturæ (vt dictũ est) sed ex sufficiẽtia personæ potentis cõmunicare illi naturæ etiã suam personalitatẽ, Ex his autẽ habes, quòd nõ solùm depẽdentia huius humanitatis respectu singularũ personarum diuinarum quo ad assumi, est diuersarum rationum inter se sed etiã q. dependentia seu terminatio huius humanitatis respectu diuinæ personæ & respectu personæ propriæ, sunt diuersarũ rationum: licet omnes cõueniant in vna communi ratione termini, quia scilicet sunt ad personã. Ruit ergo à fundamentis vndiq. fabrica Scotica. & meritò: quoniã hanc humanitatẽ personari simul à pluribus personis diuinis, nihil aliud est, quàm cõmunicare huic humanitati plures personalitates alienas infinitas, appropriãdo illas illi. Et p hæc patet quare repugnat hãc humanitatẽ habere simul plures personalitates creatas, aut creatã & increatã: quia scilicet vtrobiq. esset implicatio cõtradictoriorũ: dũ natura hæc inpropria personalitate poneretur vna persona cũ alia persona. Et non repugnat, habere simul plures personalitates increatas: quia per hoc nõ ponitur, vnã personam assumi in vnitate personalẽ alterius personæ. Et hæc pro nunc sufficiãt de hac quæstione.

¶In eodem articulo in calce corporis circa autoritatẽ Anselmi, aduertę, quòd Durandus in tertio sentent. distinctio. prima, quæstione tertia latenter arguit Autorem quasi exponentẽ per ly Vnũ eundémq. hominẽ, personã humanam, dicens cõtra hanc expositionẽ, Anselmus concedit q. vna persona assumpsit hominem, & negat plures personas posse assumere vnũ hominem non intelligitur igitur persona per hæc. Sed quoniã Durandus ipse postmodum dicit Anselmum dicere sic, Impossibile est plures personas diuinas esse vnam personam cũ vno eodémq. homine, ex seipsomet conuincendus est. Anselmus volebat excludere aliquid quod posset sub apparenti quæstione cadere nõ tamen potest quia aliter cadere sub apparenti quæstione, q. plures personæ diuinæ sint vna persona, nisi qa vniuntur in vna persona humana. Et sic exponit Autor: nõ enim potest intelligi, quòd sint plures personæ diuinæ in vna persona diuina: qa hoc statim offert apparentiẽ valde cõtradictionem. Exponendo igitur sententiã Anselmi, opti me in litera dictum est, siue præponatur ly Vna persona cum vno eodémq. homine, siue nõ præponatur. ly Vna persona, & dicatur, Impossibile est assumere vnũ eundémq. hominẽ: sensus est semper est idem, scilicet quòd impossibile est plures personas assumere vnã personã. Nec id qđ obiicit Durand. obstat: quia aliud est dicere, assumit hominẽ, & aliud, assumit vnum eũdémq. hominem. Nam prima propositio est est aliqualiter impropria: glossatur tamen, quòd intelligitur quo ad, naturam, vt patet ex Magistro in tertio senten. distinc. 6. Secũda autem propter ly Vnum eundémq. tra hitur ad individuũ subsistens in natura humana, quod cõstat esse sup positũ: nullus em vnus homo inuenitur in natura humana assumpta nisi filius Dei.

3. dist. 1. quæst. 2. art. 3.

Annot.

b ¶In eodem 6. artic. in respõsione ad primũ aduerte diligenter verba Autoris, dũ hac positiõe facta dicit, q. tres personæ essent vnus homo, & tamẽ non propterea essent vn⁹ homo simpliciter, aut nõ propterea esset vnus homo simpliciter. Dixit enim hęc ambo propter differentiã, quæ esset inter vnũ Deũ & vnũ hominẽ in tribus personis: quoniã tres personæ sic sunt vn⁹ Deus, q. sunt vn⁹ numero Deus, & est ibi vere vn⁹ Deus simpliciter, sed tres personæ sic essent vnus homo, q. nõ essent vnus numero homo cõmunis Patri & Filio & Spiritui sancto: sicut est vnus numero Deus cõmunis Patri & Filio & Spiritui sancto. Et similiter nõ esset ibi vnus homo simpliciter: qa nõ esset homo vnus secundũ naturã & personam, quam vnitatem importat vnus homo simpliciter: sed essent tres homines numero in vna natura humana. qa essent plures personæ humanæ secundum vnã naturam humanã. Sed quoniã hoc ad vocabula spectat, parui refert, si scitur quid esse in re, qualitercũq. exprimeretur.

Annot.

a ¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum septimum.

Annot. IN titulo articu. 7. aduerte q. istę quæstiones, quæ hic mouentur de possibilis non ideo mouentur, vt discutiatur Dei potẽtia: sed vt exinde mysterium Incarnationis factæ magis innotescat. Manifestatur siquidẽ ex his, quæ discutiẽdo has quæstiones, dicitur, qualis, quantus, &c. est per se primò terminus Incarnationis, scilicet persona Verbi, & qualis est huiusmodi vnio ex respectu ad alias personas, & naturas magis ac magis explicatur.

b ¶In corpore articuli vna est conclusio respõsiua quæsito affirmatiuè, Persona diuina præter naturam, quam assumpsit, potest aliam numero naturam assumere. Vbi antequam afferatur probatio, nota quòd quia Assumere, principium & terminum Assumptionis importat, ideo conclusio probatur primò ex parte principij, scilicet potentiæ diuinæ in diuina persona: secundò ex parte termini, scilicet personalitatis diuinæ. Vnde quo ad primum probatur sic: Quod potest in vnum, & nõ in amplius, habet potentiam limitatam ad vnum: sed potentia diuinæ personę est infinita, nec limitabilis ad aliquid creatũ: ergo.

Comment.

Si ergo tres personæ assumerent vnam naturam humanam, sequeretur quòd quicquid dicitur de qualibet trium personarum, diceretur de illo homine: & econuerso, quæ dicerentur de illo homine, possent dici de qualibet trium personarum. Sic ergo id quod est proprium Patris, scilicet generare filium ab æterno, diceretur de illo homine: & per consequens diceretur de filio Dei, quod est inconueniens. Nõ ergo est possibile, quòd tres personæ diuinæ assumant vnam naturam humanam.

¶SED CONTRA, Persona incarnata subsistit in duabus naturis, diuina scilicet & humana. Sed tres personę possunt subsistere in vna natura diuina. Ergo etiam possunt subsistere in vna natura humana, ita scilicet, quòd sit vna natura humana à tribus personis assumpta.

CONCLVSIO.

¶ Non est impossibile personis diuinis vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam, sed tamen impossibile est vt assumerent vnam hypostasim, seu humanam personam.

b ¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, ex vnione animæ & corporis in Christo, non fit neque noua persona, neque noua hypostasis: sed fit vna natura assumpta in personam vel hypostasim diuinam. Quod quidem nõ fit per potentiam naturæ humanæ, sed per potentiam diuinæ personæ. Est autem talis diuinarum personarum conditio, quòd vna earum non excludit aliam à cõmunione eiusdem naturæ, sed solùm à cõmunione eiusdẽ personæ. Quia igitur in mysterio Incarnationis tota ratio facti, est potentia facientis (vt Aug. dicit in Epistola ad Volusianum) magis circa hoc est iudicandum secundum conditionem diuinæ personæ assumentis, quàm secundum conditionem naturę humanæ assumptę. Sic ergo non est impossibile diuinis personis, vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam. Esset tamen impossibile vt assumerent vnam hypostasim, vel vnam personam humanam. sicut & Ansel. dicit in lib. de Conceptu virginali, quòd plures personæ non possunt assumere vnũ eundémque hominem: scilicet in vnitatem personæ.

c ¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd hac positione facta, scilicet quòd tres personæ assumerẽt vnam humanam naturam, verũ esset dicere, q. tres personæ essent vnus homo, propter vnam naturã humanam. Sicut enim nunc verũ est dicere, q. tres personæ sunt vnus Deus, ꝓpter vnã diuinã naturã, sic verũ esset dicere q. essent vn⁹ homo propter vnã naturam humanã. Nec ly vnus, importaret vnitatẽ personæ, sed vnitatem in natura humana. Nõ enim posset argui ex hoc, q. tres personæ sunt vnus homo, q. essent vnus simpliciter: nihil enim prohibet dicere, q. homines, qui sunt plures simpliciter, sint vnus quantũ ad aliquid: puta vnus populus. Et sicut Aug. dicit 6. de Trinitate, sum est natura Spiritus Dei & spiritꝰ hominis. sed inhærendo sit vnus Spiritus: secundum illud 1. Cor. 6. Qui adhæret Deo, vnus Spiritus est.

¶Ad secundum dicendũ, q. illa positione facta, humana natura esset assumpta in vnitate, non vnius personæ, sed in vnitatem singularũ personarũ: ita humana humana haberet vnitatem cum singulis per assumptionem.

¶Ad tertiũ dicendũ, q. circa mysteriũ Incarnationis fit cõiunctio ꝓprietatũ pertinẽtium ad naturã: qa quęcũq; cõueniũt naturę, pñt prędicari de persona subsistẽte in natura illa, cuiuscũq; naturæ nomine significẽt. Prædicta igitur positione facta, de persona Patris poterũt prędicari & ea quæ sunt humanæ naturæ, & ea quæ sunt diuinæ: & similiter de persona Filij & Spiritꝰ sancti. Nõ autẽ id quod cõueniret personæ Patris ratione propriæ personę, posset attribui personæ Filij aut Spiritui sancto, propter distinctionẽ personarũ, quæ remaneret. Posset ergo dici, q. sicut Pater est ingenitus, ita homo esset ingenitus, secũdũ q. ly homo supponeret ꝓ persona Patris. Si quis autẽ vlterius procederet, Homo est ingenitꝰ, Filius est homo, ergo Filius est ingenitus: esset fallacia figuræ dictiõis vel accidẽtis. Sicut & nũc dicimus Deũ esse ingenitũ, qa Pater est ingenitꝰ: nec tamẽ possumus concludere, quòd Filius sit ingenitus, quanuis sit Deus.

ARTICVLVS VII.

a Virum vna persona diuina possit assumere duas naturas humanas.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd vna persona diuina nõ possit assumere duas naturas humanas. Natura enim assumpta in mysterio Incarnationis non habet aliud suppositũ præter suppositũ personæ diuinæ: vt ex supradictis patet. Si ergo ponatur esse vna persona diuina assumens duas humanas naturas, esset vnũ suppositũ duarum naturarũ eiusdẽ speciei. Quod videtur implicare contradictionem: non enim natura vnius speciei multiplicatur nisi secũdum distinctionem suppositorum.

¶ Præterea, Hac suppositione facta, non posset dici, q. persona diuina incarnata, esset vnus homo: quia non haberet vnam naturam humanam. Similiter non posset dici, q. essent plures: quia plures homines sunt suppositi distincti, & ibi esset tantũ vnum suppositum. Ergo prædicta positio est omnino impossibilis.

¶ Præterea, Incarnationis mysterio tota natura diuina est vnita toti naturæ assumptę, id est cuilibet parti eius: est enim Christꝰ perfectus Deus & perfectꝰ homo, totus Deus & totus homo: vt Damas. dicit in 3. lib. Sed duæ humanæ naturæ non possent totaliter subsistere vni: qa oporteret quòd anima vnius esset vnita corpori alterius: & quòd etiam duo corpora essent simul: quod confusionem induceret naturarum. Non ergo est possibile, quòd vna persona diuina duas humanas naturas assumat.

¶SED CONTRA est, quòd quicquid potest Pater, potest Filius. Sed Pater post Incarnationẽ Filij potest assumere naturam humanam aliã numero ab ea, quam Filius assumpsit: in nullo enim per Incarnationem Filij est diminuta potẽtia Patris vel Filij. Ergo videtur quòd Filius post Incarnationem possit aliam humanam naturam assumere præter eam, quam assumpsit.

CONCLVSIO.

¶ Potest persona diuina præter humanã naturam, quam assumpsit, aliam numero humanam naturam assumere.

b ¶RESPONDEO dicendũ, quòd illud quod potest in vnum, & non in amplius, habet potẽtiam limitatam ad vnum. Potentia autem diuinæ personæ est infinita, nec potest limitari ad aliquid creatum. Vnde non est dicendum, quòd persona diuina possit assumere vnam naturam humanam, & non plures: quia nullus esset ibi vnus numero homo: quia nullus esset ibi vnus numero homo cõmunis Patri & Filio & Spiritui sancto: sicut est vnus numero Deus cõmunis Patri & Filio & Spiritui sancto. Et similiter nõ esset ibi vnus homo simpliciter: qa nõ esset homo vnus secundũ naturã & personam, quam vnitatem importat vnus homo simpliciter: sed essent tres homines numero in vna natura humana. qa essent plures personæ humanæ secundum vnã naturam humanã. Sed quoniã hoc ad vocabula spectat, parui refert, si scitur quid esse in re, qualitercũq. exprimeretur.

a ¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum septimum.

Annot. IN titulo articu. 7. aduerte q. istę quæstiones, quæ hic mouentur de possibilis non ideo mouentur, vt discutiatur Dei potẽtia: sed vt exinde mysterium Incarnationis factæ magis innotescat. Manifestatur siquidẽ ex his, quæ discutiẽdo has quæstiones, dicitur, qualis, quantus, &c. est per se primò terminus Incarnationis, scilicet persona Verbi, & qualis est huiusmodi vnio ex respectu ad alias personas, & naturas magis ac magis explicatur.

b ¶In corpore articuli vna est conclusio respõsiua quæsito affirmatiuè, Persona diuina præter naturam, quam assumpsit, potest aliam numero naturam assumere. Vbi antequam afferatur probatio, nota quòd quia Assumere, principium & terminum Assumptionis importat, ideo conclusio probatur primò ex parte principij, scilicet potentiæ diuinæ in diuina persona: secundò ex parte termini, scilicet personalitatis diuinæ. Vnde quo ad primum probatur sic: Quod potest in vnum, & nõ in amplius, habet potentiam limitatam ad vnum: sed potentia diuinæ personę est infinita, nec limitabilis ad aliquid creatũ: ergo.

Comment.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quo ad secundum probatur sic: Si non posset assumere aliam naturam, sequeretur quòd personalitas diuinæ naturæ esset ita comprehensa per vnam naturam, quòd ad eius personalitatem alia assumi non posset: sed hoc est impossibile, quia increatum à creato comprehendi non potest. ergo.

Annot. ¶Circa illam propositionem, Quod potest in vnum & non in amplius, habet potẽtiam limitatam ad vnũ, aduerte quòd est intelligẽda formaliter, scilicet si quantum est ex parte potentiæ, potest in vnũ & nõ in amplius, nisi aliunde prouenret, quòd posset in vnum & nõ in amplius, puta ex modo agendi, quia agit per modum naturæ, quæ est determinata ad vnum, non argueret limitationem potentis. Sed si ex ipsa potentia est, quòd possit in vnum tantùm, limitationẽ in illa aguit: quoniam potentia, vt potentia, extenditur se ad possibile, quod non cõprehenditur vnitate: ita & excludat multitudinẽ. Vnde in 2r.vl.q.42. in 1.par.dictũ est, q; non ex impotẽtia Patris est q; vnus tantùm Filius genitus & gnabilis in diuinis. Et qa hæc propositio procedit ex parte potentiæ, ideo simpliciter & absolutè assumpta est propositio illa. ¶Circa probationem ex parte termini, nota diligẽtissimè, Autorem habere p incõuenienti ac impossibili, personã diuinam vt terminum comprehendi à natura creata. Hoc enim nihil aliud est dicere, quàm docere (quod iam præiudicauit respõdẽdo Scoto) hoc, q; persona diuina nõ solum est infinita essendo & causãdo ratione naturę diuinę, sed est infinita in terminãdo ratione suæ personalitatis: incõprehensibilitas siquidẽ increatę psonæ vt termini à natura creata, vt assũpta nihil aliud significat, q; infinitatẽ in terminando increatæ personæ. Et, vt excelsa Deibalbutiẽdo, vt possumus, resonem, dicendum est, quòd infinitas diuina, vt est natura seu naturalis, constituit infinitũ ens & infiniram causam: vt autem est personę seu personalis, constituit infinitam personam vt sic: quod claudit in se infinitatem in terminãdo. Et ideo potest quælibet diuina persona subsistere non solùm in pluribus naturis, scilicet naturali & assumpta: sed etiam in pluribꝰ assumptis: & eadem ratione in infinitis, si infinitę in ueniretur simul.

Annot. ¶*Num nomen aliquod de pluribus dicatur absque suppositorũ multiplicatione.*

Quæstio. c ¶In responsione ad primũ perspice, q; cõstitit hoc, q; natura subsistãtiæ creatę multiplicatur multiplicato supposito constituto p ipsam: nõ aũt multiplicato supposito nõ cõstituto per ipsam: vt patet in litera.

d ¶In responsione ad secundũ obiectio Scoti, uina ita assumpserit vnã naturam humanã, quòd non potuerit assumere aliã. Videretur enim ex hoc sequi q; personalitas diuinæ naturæ esset ita cõprehensa per vnã naturam humanã, quòd ad eius personalitatẽ alia assumi nõ posset. Quod est impossibile: nõ em increatũ à creato comprehendi potest. Patet ergo quòd siue cõsideremus personã diuinã secundũ virtutem, quæ est principium vnionis, siue secundum suam personalitatẽ, quæ est terminus Vnionis, oportet dicere quòd persona diuina præter naturam humanam, quam assumpsit, possit aliam numero naturam humanam assumere.

c ¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd natura creata perficitur in sua ratione per formã, quæ multiplicatur secundũ diuisionem materiæ. Et ideo si cõpositio materię & formæ constituat nouũ suppositũ, consequens est quòd natura multiplicetur secundum multiplicationem suppositorũ. Sed in mysterio Incarnationis vnio formæ & materiæ, id est animę & corporis, nõ constituit nouum suppositum, vt supra dictum est. & ideo posset esse multitudo secundum numerum ex parte naturæ propter diuisionem materiæ absque distinctione suppositorũ.

d ¶Ad secundum dicendũ, quòd posset videri dicendũ. q; prędicta positione facta, sequeretur q; essent duo hoses propter duas naturas absq; hoc, quòd essent ibi duo suppositа: sicut cõtingit de vno homine, propter vnã naturã assumptam, vt suprà dictũ est. Sed hoc nõ videtur esse verũ: quia nominibus est vtendũ, secundum quòd sunt ad significandum impositа: quod quidẽ est ex cõsideratione eorũ, quæ apud nos sunt. Et ideo oportet circa modũ significandi & cõsignificãdi considerare ea, quæ apud nos sunt: in quibus nunquam nomen ab aliqua forma impositũ pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatẽ suppositorum. Homo em̃, q; est duobus vestimẽtis indutus, nõ dicitur duovestiti, sed vnus vestitus duobus vestimentis: & qui habet duas qualitates, dicitur singulariter aliqualis secundum duas qualitates. Natura autẽ assumpta quãtum ad aliquid, se habet per modũ indumẽti, licet nõ sit similitudo, quãtũ ad omnia: vt supra dictũ est. Et ideo si persona diuina assumeret duas naturas humanas, ꝓpter vnitatem suppositi, diceretur vnus homo, habens duas naturas humanas. Cõtingit autẽ quòd plures homines dicuntur vnus populus, propter hoc q; cõueniũt in aliquo vno: non autem propter vnitatem suppositi. Et similiter si duæ personæ diuinæ assumerent vnam numero humanam naturã, dicerentur vnus homo (vt suprà dictum est) non vnitate suppositi, sed inquantum conueniũt in aliquo vno.

e ¶Ad tertium dicendum, quòd diuina & humana natura non eodẽ ordine se habẽt ad vnã personã diuinam: sed per prius comparatur ad ipsam diuina natura, vtpote quę est vnũ cũ ea ab ęterno. Sed natura humana cõparatur ad personã diuinã per posterius, vtpote assumpta ex tẽpore à diuina psona: nõ quidẽ ad hoc q; natura sit ipsa psona, sed q; persona in natura subsistat: filiꝰ enim Dei est sua deitas, sed nõ est sua humanitas. Et iõ ad hoc, quòd natura humana assumatur à diuina persona, requiritur quòd diuina natura vnione personali vniatur toti naturæ assumptæ, id est secũdũ omnes partes eius. Sed duarũ naturarum assumptarũ esset vniformis habitudo ad personã diuinã, nec vna assumeret aliã. Vñ nõ oporteret q; vna earum totaliter alteri vniretur, id est omnes partes vnius omnibus partibus alterius.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm fuerit magis conueniens, quòd persona Filij assumeret humanam naturam, quàm alia persona diuina.

AD OCTAVVM sic procedi-tur. Videtur q; non fuerit magis conueniens filium Dei incarnari, quàm Patrẽ, vel Spiritũ sanctum. Per mysterium enim Incarnationis, homines ad veram Dei cognitionẽ sunt perducti: secundum illud Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testim. perhi. veritati. Sed ex hoc, quòd persona filij Dei est incarnata, multi impediti fuerunt à vera Dei cognitione, ea quæ dicuntur de Filio secũdum humanã naturã referentes ad ipsam Filij personam: sicut Arrius, qui posuit inæqualitatem personarũ propter hoc, quod dicitur Ioan. 14. Pater maior me est. Qui quidem error non prouenisset, si persona Patris incarnata fuisset: nullus enim æstimasset Patrem Filio minorẽ. Magis ergo videtur fuisse conueniens, quòd persona Patris incarnaretur quàm persona Filij.

¶Prætera, Incarnationis effectus videtur esse recreatio quædam humanæ naturæ: secundum illud Gal. vlti. In Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet, nec prępu-tium, sed noua creatura. Sed potentia creãdi appropriatur Patri. Ergo magis decuisset Patrem incarnari, quàm Filium.

¶Prætera, Incarnatio ordinatur ad remissionem peccatorum: secundũ illud Matth. 1. Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorũ. Remissio autem peccatorũ attribuitur Spiritui sancto, secundum illud Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remis. pec. re. eis. Ergo magis congruebat personam Spiritus sancti incarnari, quàm personam Filij.

¶SED CONTRA est quod Dam̃. dicit in tertio lib. In mysterio Incarnationis manifestata est sapientia & virtus Dei: sapientia quidem, quia inuenit difficillimi solutionem pretij, quàm decentissimam: virtus autem, quia victum fecit rursus victorem. Sed virus & sapientia appropriantur Filio: secundum illud primæ Corint. primo, Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Ergo conueniens fuit personam Filij incarnari.

CONCLVSIO.

¶Cùm Verbi Dei ad humanam naturam maxima sit similitudo, conuenientissimum fuit, ex diuinis personis ipsum Verbum humanam assumere naturam.

a ¶RESPONDEO dicendũ, quòd conuenientissimum fuit, personam Filij incarnari. Primò quidem ex parte vnionis. Conuenienter enim ea, quæ sunt similia, 3. sent. dist. 1. q. 3. occurrit dicentis cõtra hoc, q; sequeretur quòd possemus dicere, quòd plures personę sunt plures dij. Probatur: Secundum hoc tale cõcretũ habet vniratem vel pluralitatem ex vnitate vel pluralitate suppositi.

¶Ad hoc dicitur, q; in litera non dicitur affirmatiuè multiplicari cõcretũ multiplicato supposito: vt Argues forte accipit. Sed ponit vniuersalis regula negatiuè, scilicet nihquam nomẽ ab aliqua forma imposirum pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatẽ suppositorũ. Et ista regula est vera tã in cõcretis adiectiuis, quàm substantiuis, tã substantialibus, quàm accidentalib⁹: ita q; semper ad pluralitatem concretorum exigitur pluralitas suppositorum. Sed cum hoc stat, q; pluralitas suppositorũ nõ sufficiat quãdoq;, & exigitur etiam pluralitas formæ significatæ vt de cõcretis substãtiuis in ar. 3. q. 39. primæ par. patet. Et propterea licet vnitas suppositi, optimè inferat singularitatẽ cõcreti substantiui (quale est ly homo) nõ tamẽ multitudo suppositorũ inferr pluralitatem nominis substãtiui. Et ꝓpter ea nõ sequitur, ergo tres personę sunt dijs nec ergo tres personæ homines in casu præcedentis articuli: vt in hac eriam litera dicitur: & tamen bene sequit in casu huiꝰ articuli, ergo verbũ Dei non est homines, sed vnus homo.

Instãs 39. ar. tertium. 53. 3. 1. q. 3. 3. 53. 4. 3. 39. 3. 4.

c ¶In responsione ad tertiũ ꝓpter rationem, quare presentis articuli positiõe tacta, hęc humana natura assũpta non assumeret aliã naturam humanã, quę post assumeret, cũ qua ista cõcurreret, in eadẽ numero psonalitatẽ, & natura diuina assumeret quãcunq; naturã hũanã, quæ vniretur psonaliter verbo Dei. Rõ inquã est, qa filiꝰ Dei est sua deitas, nõ aũt est sua hũanitas: hîc em̃ fit, vt cuicũq; psonaliter vniꝰ filius Dei ꝓ se ptimò, eidẽ sedatio vniaꝰ deitas: vniaꝰ, dico, & naturæ assumptæ & cuilibet eiꝰ parti: vt patet ex autoritate Da. Et hinc fit, q; vna hũanitas nõ esset vnita alteri, ita q; nec ipsi naturæ post assumptę ꝓcedẽs vniretur, nec alicui eiꝰ parti, sed per accidẽs coincideret i vnã personã, inter se distinctę etiã loco. Et ex hoc sequeretur, q; nõ esset cõio cõuenientiũ illi psonæ sedm vnã naturã assumptã cũ conueniẽtibus sibi sedm aliã assumptã, imò posset simul mori secũdum vnã, & viuere secũdum aliã. Etsi verbi gra secũdũ primã naturã vocaretur Christus, & sedm secũdã vocaretur Ioānes, mortuo Christo, nõ poset dici mortuꝰ Ioānes: sed bñ diceretur mortuus Deꝰ & Dei filius: & similiter viuo Ioāne tm̃, nõ vere diceretur viuꝰ Christus, sed viuꝰ Deꝰ & Dei filius: & sic de similibꝰ.

¶Super Quæstionis tertiæ Artic. octauũ. Comẽt.

Titulus octauus articuli clarus est.

a ¶In corpore vna

vna est conclusio respõsiua quæsito affirmatiuè, Conuenientissimum fuit personam Filij incarnari. Probatur tripliciter: primò ex parte vnionis. Similia conuenienter vniuntur persona filij & humana natura tam secundũ cõmunẽ creaturæ rationem, quàm propriam rationem sunt similes: ergo. Minor quo ad primam partem & probatur sim pliciter, qa verbum Dei est exemplaris similitudo omnis creaturæ: qa verbũ artificis est exemplaris similitudo eorũ, quæ fiunt ab artifice: & probatur, applicando ad deducendã inde conuenientiã Incarnatiõis primò in cõmuni, qa artifex per concepta formã, qua cõdidit restaurat collapsum: secundò in speciali ex tribus inuẽtis in depẽdẽtia creaturarũ à Verbo: primũ est, participatio similitudinis exẽplaris, secũdũ, cõstitui in propriis naturis: tertium, modꝰ, quòd mobiliter cõstat. Quibus cõueniẽter adiungũtur tria perfectionis, scilicet super partici patione vnio nõ participatiua, sed personalis: super cõstitutionem in propriis reparatio in diuinis, scilicet gratia, gloria, & vita ecclestis: super mobilitatem, ętrnę & immutabiliter vitã felicitatemq; habere: quo ad secũdã verò partẽ probat similiter primo modo similitudo simpliciter quo ad duo se habẽtia, vt causa & effectus. primò, quia Verbũ est conceptus ætrnæ sapientiæ: & oĩs sapientia hominum ab ætrna sapiẽtia deriuatur. Secũdò ex hoc, quia propria perfectio hoĩs vt rationalis, quæ est fidẽs liter vniꝰ filius Dei ꝓ se ptimò, eidẽ sedatio vniaꝰ deitas: vniaꝰ, dico, & naturæ assumptæ & cuilibet eiꝰ parti: vt patet ex autoritate Da. Et hinc fit, q; vna hũanitas nõ esset vnita alteri, ita q; nec ipsi naturæ post assumptę ꝓcedẽs vniretur, nec alicui eiꝰ parti, sed per accidẽs coincideret i vnã personã, inter se distinctę etiã loco. Et ex hoc sequeretur, q; nõ esset cõio cõuenientiũ illi psonæ sedm vnã naturã assumptã cũ conueniẽtibus sibi sedm aliã assumptã, imò posset simul mori secũdum vnã, & viuere secũdum aliã. Etsi verbi gra secũdũ primã naturã vocaretur Christus, & sedm secũdã vocaretur Ioānes, mortuo Christo, nõ poset dici mortuꝰ Ioānes: sed bñ diceretur mortuus Deꝰ & Dei filius: & similiter viuo Ioāne tm̃, nõ vere diceretur viuꝰ Christus, sed viuꝰ Deꝰ & Dei filius: & sic de similibꝰ.

¶Super Quæstionis tertiæ Artic. octauũ. Comẽt.

Titulus octauus articuli clarus est.

a ¶In corpore articuli

DEINDE considerandũ est de Vnione ex parte assumpti. Circa quod primò considerandum occurrit de his, quæ sunt à Verbo assumpta. Secũdò, de coassumptis, quæ sunt perfectiones & defectus. Assumpsit autem Dei filius humanã naturam & partes eius.

¶Vnde circa primũ triplex cõsideratio occurrit. Prima est quantum ad ipsam naturã humanam. Secunda est quarũm ad partes ipsius. Tertia quantum ad ordinem assumptionis.

¶Circa primum quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm humana natura fuerit magis assumptibilis à filio Dei, quàm aliqua alia natura.

¶Secundò, vtrùm assumpserit personam.

¶Tertiò, vtrùm assumpserit hominem.

¶Quartò, vtrùm fuisset cõueniẽs, q; assumpsisset naturam humanam à singularibus separatam.

¶Quintò, vtrùm fuisset cõueniens, quòd assumpsisset humanam naturam in omnibus eius singularibus.

¶Sextò, vtrùm fuerit conueniens, q; assumeret humanã naturam in aliquo homine ex stirpe Adæ progenito.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm natura humana fuerit magis assumptibilis à filio Dei, quàm aliqua alia natura.

AD PRIMVM sic procedi-tur. Videtur quòd humana natura non fuerit magis assumptibilis à filio Dei, q; quælibet alia natura. Dicit enim Augu. in Epist. ad Volusianũ, In rebus mirabiliter factis tota ratio facti, est potentia faciẽtis. Sed potentia Dei facientis Incarnationẽ, quæ est opus maximè mirabile, non limitatur ad vnã naturã: cùm potẽtia Dei sit infinita. Ergo natura humana nõ est magis assumptibilis à Deo, quàm aliqua alia creatura.

¶Prætera, Similitudo est ratio faciẽs ad cõgruitatem Incarnationis diuinæ personę: vt suprà dictũ est. Sed sic vt creatura rationali inuenit similitudo imaginis, ita in creatura irrationali inuenitur similitudo vestigij. Ergo creatura irrationalis assumptibilis fuit, sicut humana natura.

¶Prætera, In natura angelica inuenit expressior Dei similitudo, q; in natura humana: sicut Greg. dicit in hom. de centũ ouibꝰ, introducens illud Ezech. 28. Tu signaculũ similitudinis. Inuenitur etiam in angelo peccatũ, sicut in homine: secundum illud Iob 4. In angelis suis reperit prauitatẽ. ergo natura angelica fuit ita assumptibilis, sicut natura hominis.

¶Prætera, Cùm Deo cõpetat summa perfectio, tãto magis est Deo aliqd sibi, quanto est magis perfectũ. Sed totum vniuersum est magis perfectũ, quàm partes eiꝰ, inter quas est humana natura. ergo totũ vniuersum est magis assumptibile, quàm hũana natura.

¶SED CONTRA est quod dicitur Prouer. 8. ex ore Sapiẽtię genitæ, Deliciæ meæ esse cũ filijs hominũ. Et ita videtur esse quædam congruentia vnionis filij Dei ad humanam naturam.

CONCLVSIO.

¶Cùm humana natura intellectualis existẽs apta sit, verbũ Dei per cognitionẽ & amorẽ attingere, & originali peccato obnoxia magis reparatiõe indigeat, ea sola ex naturis assumptibilis à Verbo fuit.

b ¶RESPONDEO dicẽdum, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

sadicitur esse ista natura reparata ex prima & vniuersalissima causa Deo, &c.
¶ Ad hæc dicitur, q̃ propositio in responsione ad primũ allata, scilicet creaturæ denominantur aliquales ex eo q̃ cõuenit eis secundũ proprias causas, non autem ex eo q̃ cõuenit eis secundum primas & vniuersales causas, intelligẽda est cum grano talis, scilicet quãdo oppositæ denominationes cõueniũt illis secũdũ proprias & primas causas.
Et hãc glossam manifestat Autor esse sui intẽtionis in subiuncto exẽplo de morbo: qui secũdũ propria dicit incurabilis, quãuis secũdum Deum opponitur denominationẽ habeat, & dicatur curabilis. Ita quòd intendit Autor, q̃ quãdo denominatio aliqua sic se habet ad creaturas, quòd secundum propria affirmatiuè & secundum primã causam negatiuè, aut econtra secundũ propria negatiuè & secũdum primã causam affirmatiuè sunt denominandæ: tũc creaturæ denominãtur aliquales simpliciter secundũ propria, & non secundũ primã causam, sed cum additione, vt patet in exẽplo literæ, morbus denominari potest curabilis & incurabilis secundum propria & secundũ primam causam curabilis & ió simpliciter dicitur curabilis vel incurabilis, attẽdendo ad propria, secũdum primam autẽ causam dicitur cum additiõe curabilis, per Dei potẽtiam. Et simile est in proposito: creaturæ simpliciter dicuntur assumptibiles, quæ conguritatem habent ad vnionẽ personalem, & inassumptibiles, quæ illa carent: cum quo tamen stat quòd omnes naturæ dicantur assumptibiles cum additiõe, scilicet per Dei potentiam.
¶ Ad primam ergo obiectionẽ dicitur, q̃ potentia obediẽtiæ, quia respondet omnipotentiæ diuinæ, claudit in proposito sub denominatione ex omnipotentia Dei. eiusdem enim rationis est, quòd denominetur natura assumptibilis ex potẽtia Dei, & ex potentia obedientiæ, qua creatura subditur Dei potẽtiæ absolutè: & ideo prætermissa est in hoc processu, sicut potentia Dei.
¶ Ad secundã dicitur, quòd licet assumptibile dicatur solummodo in ordine ad Deũ: attendi tñ potest etiã ex parte congruẽtiæ naturæ secũdũ illius propria, & ex parte omnipotẽtiæ Dei: & secũdũ hoc opposito modo natura aliqua est denominabilis: & ideo sẽm̃ propria dicitur cõgruè assumptibilis vel inassumptibilis.
¶ Ad tertiam conceditur, quòd creaturæ denominantur simpliciter aliquales ex Dei potentia, quando ex propriis nõ sunt opposito modo denominabiles. Nec oppositum habetur ex litera sanẽ intellecta.

¶ Num angelica reparatione indiguerint sicut homo.

Quæstio. ¶ Dubium secundum est, quomodo verum est, quòd in angelis deficiat necessitas reparationis: quum angelica natura adhuc reparatione indigeat.
¶ Ad hoc dicitur quòd non intẽdit Autor excludere ab angelica natura indigentiam seu necessitatem reparationis, sed congruentiam necessitatis. Ita quòd licet in angelica natura sit maior indigentia, quia irreparabilis est illius lapsus: quia tamen necessitas illa non habet congruitatem ad reparationem, quia est necessitas non vix sed termini ideo notanter dicitur, quòd deest angelicæ naturæ congruitas ex parte necessitatis tam in corpore articuli, quàm in responsione ad tertium.

Annot. ¶ Nota in dictis huius articuli illam propositionem de potẽtia passiua naturali, quòd non se extẽdit ad id quod transcendit naturalem ordinem: quoniam verissima est, & formalis & propria, & secundũ illa iudicãda, quæ hîc at q; illic inueniuntur dicta. Secundũ quã patet, q̃ potentia naturalis intellectus nostri non se extendit ad visionẽ Dei, &c. Vnde & hîc dicit de natura humana quatenus intellectualis, q̃ nata est aliqualiter cõtingere per operationẽ verbum Dei.
c ¶ In responsione ad primũ eiusdẽ primi articuli notandũ est, q̃ hinc apparet

Annot. Autorẽ non cõtradicere suis dictis in 3. senten. di. 1. q. prima, art. 1. nec retractare illa, sed alti⁹ ac Theologo dignius loquutus est de assumptibili, sententiã eandẽ seruans, & sermonẽ quasi cohibẽs. Vnde & perranseundo in hac resp̃sione pertermittit discussionẽ cõsequentiũ, vt ad effectum diuinę omnipotẽtiæ si assumeret angelũ, aut lapidem. Vnde & nos Autoris vestigia sectantes, quæstionem illam, an Deus possit assumere lapidẽ naturã, tanquam cõmuniter acceptam & sufficienter discussam, & quasi offensiuam plarũ auriũ, in illius discussione relinquẽda duximꝰ. Vide hęc h vis in Autore in loco allegato, & in Capreolo ibidẽ.

¶ Num maius sit vniri Deo in persona, quàm secundum operationem.

Quæstio. ¶ In resp̃sione ad secundũ, dubiũ occurrit circa illud, Multò autẽ maior & perfectior est vnio ad Deũ secundum esse personale, quàm quæ est secundũ operationẽ: quoniã non caret scrupulo propositio ista, & multi glossant, aut negãt eã. Est autẽ ratio scrupuli: quia (eorsum ista sumpta, vnio personalis cõmunis est rationalibus & irrationalibus, vnio secundũ operationẽ propria est rationalibus. Et rursus vnio personalis cõuenit rationalibus secundũ id, in quo cõmunicat cũ omnibus substãtiis: qa cõuenit eis, in quãtum sunt naturæ potentes subsistere: vnio autẽ secũdum operationẽ pręcẽ felicitatis conuenit eis, inquantũ sunt consortes diuinæ naturæ per adoptionẽ. Maior ergo & perfectior est vnio secũdũ operationẽ fruitionis beatæ, quàm secundũ esse personale: & propterea ista propositio negatur, secundum acceptis extremis. Et cõfirmatur: quia maius est assumere lapidem in filium Dei adoptiuum, quàm ad vnionẽ personalem: quoniã illud implicat cõtradictionem, hoc non. Glossatur autẽ, quòd vera est in natura capaci vtriusq; vnionis. Et aliqui de veritate illius etiam sic intellectæ dubitant: quia melius est cõcipere Deũ mẽte, quàm carne: vt dicitur in libro de sanctæ Virginitate: & de beata Virgine dicit, quòd beatior fuit concipiendo fidem Christi, q̃ carnẽ Christi.
¶ In oppositum autẽ est literæ auctoritas ex Augu. super illud, Verbum caro factum est.
¶ Ad hanc quæstionem dicendũ est, q̃ proculdubio, maius, nobilis⁹, excellentius, perfectiusq; est vniri Deo in persona, quàm per gratiã & gloriam cõsummatam. Et ratio habita est in vltimo articulo præcedẽtis q. quia scilicet vnio personalis non est vnio participatiua: sed p̃ substantiam Dei, cõterens non similitudinem aut participationem Dei, sed ipsum esse personale Deitis vt persona Dei fiat persona naturæ assumptæ. Vnio autem per fruitionem vnio participatiua Dei est, conferens non esse Dei, sed similitudinem & adoptionem filialem. Est igitur vnio personalis maior: quia confert maius, scilicet esse Deũ nõ participatiue, sed personaliter: quanto nãq; maius est esse Deũ personaliter, quàm participatiue, tanto maior est vnio personalis, quàm participatiua. Est & perfectior: quia consert perfectius, scilicet esse Deũ secundũ substantiam, hoc est hypostatimnõ secundũ accidentia, vt sunt operationes, quibus fruimur Deo: quãto enim perfectius est esse Deum personaliter, quàm accidentaliter, tanto ꝑfectior est vnio personalis, quàm per operationem. Et ideo simpliciter & absolutè cum Augustin. & Autore fateamur, lõgè maius esse vniri Deo in persona, quàm per gratiam & gloriam.
¶ Ad primam autem & secundam obiectionem dicitur, quòd dato q̃ maius sit illud, quod natũ est ex parte entium creatorum conuenire intellectualibus solùm, & similiter intellectualibus vt intellectualia sunt, quàm communia: longè tamen maius est quod ex parte Dei potest cõferri naturis subsistantialibus, vt cõmunicant in natura subsũtiali, quàm id quod est eis donabile secundum earum operatiões: quoniã potest natus is cõferri esse Dei personale in seipso, vt sit esse personale earum, quod nõ conferri potest per operationes. Rationes enim istæ non inferunt, quòd vnio per operationẽ sit maior aut nobilior: sed bene inferunt, quòd plus nobilitatis & perfectionis ex parte creaturæ exigitur ad vnionẽ per operationem: quia exigitur & natura & operatio intellectualis & gratia seu gloria, quæ nõ exiguntur ad naturam, vt vnibilem personaliter. Sed cũ hoc stat, q̃ ex parte accepti doni longe maior & perfectior sit vnio personalis, qua non Deus participatiue, sed in propria ipsius persona habetur à natura vnita.
¶ Ad confirmationẽ dicit q̃ falsum assumitur: & ad ꝓbationẽ respõdetur, q̃ falsissimũ est, q̃ implicãs cõtradictoria sit maiꝰ: quonia implicãs cõtradictoria nõ est aliqd, nõ est ens, nec nõ ens, sed ens & nõ ens sit. Scãm huiusmodi ens argumẽta maius esse albedinẽ esse nigredinẽ, q̃ ille Deũ: qa illud implicat, hoc non.
¶ Ad rationem dubij multorum, quia melius est concipere fidẽ, &c. respondetur negãdo cõsequentiam: quoniã nõ est eadẽ virtobiq; ratio: quoniã in cõceptione carnali Dei non fit vt cõcipiens sit Deus, sicut fit in vnione personali, vt homo sit Deꝰ: & propterea non arguitur à simili, sed à longe alieno. Maximum ergo bonum, quod Christus habet, est, quòd sum Ego est verus Deus: & super ac post hoc habet, quòd sit creata fruitione Dei beatus.
e ¶ In resp̃sione ad tertiũ eiusdẽ art nota ꝓsequẽtis articuli quæstionę, q̃ hîc habetur, q̃ si Angelus tam creatus assumeretur, personalitas eiꝰ corrũperetur: nec ꝓhoc aliqd perfectiõis in creatura assumpta corrũperet. Ex hoc enim insinuatur, q̃ personalitas Angeli aliquid pręcisionis addit supra naturã Angeli: quod etiã innuitur de omni supposito & persona sentiendum, dum in responsione ad quartum

quartũ dicitur, Perfectio vniuersi nõ est perfectio vnius personæ, vel suppositi.

a ¶ Super Quæstionis quartæ articulum secundum.

Comment. Titulus articuli 2. satis clarus est quo ad quid nominis personæ humanæ: sed quo ad quid rei, longo tractatu in hoc articulo perscrutandus est.

Locis articuli sequẽtis notatu.

ARTICVLVS II.

a Verum filius Dei assumpserit personam.

ADSECVNDVM sic procedit. Videtur quòd filius Dei assumpserit personam. Dicit enim Damas. in 3. lib. quòd filius Dei assumpsit humanam naturã in atomo, id est in individuo. Sed individuum rationalis naturæ est persona: vt patet per Boẽt. in lib. de Dua. natura. Ergo filius Dei, personam assumpsit.
¶ Præterea, Damas. dicit, q̃ filiꝰ Dei assumpsit quæ natura nostra plantauit. Plantauit autem ibi personalitatem. Ergo filiꝰ Dei assumpsit personam.
¶ Præterea, Nihil cõsumitur nisi qđ est. Sed Innocẽ. tertiꝰ dicit in quadam Decre. quòd persona Dei consumpsit personam hominis. Ergo videtur quòd persona hominis fuerit prius assumpta.
¶ SED CONTRA est quod Augu. dicit in lib. de fide ad Pe. quòd Deus naturam hominis assumpsit, non personam.

CONCLVSIO.

¶ Filius Dei nullo modo humanam assumpsit personam.

b ¶ RESPONDEO dicendũ, quòd aliquid dicitur assumi ex eo q̃ ad aliquid sumitur. Vnde illud, quod assumitur, oportet pręintelligi assumptioni: sicut illud, quod mouetur localiter, pręintelligitur ipsi motui. Persona autem nõ pręintelligitur in humana natura assumptioni, sed magis se habet vt terminus assumptionis, vt suprà dictum est. Si eñ pręintelligeretur, vel oporteret quòd corrumperetur: & sic frustra esset assumpta, vel quòd remaneret post vnionẽ: & sic essent duę psonæ, vna assumẽs, & alia assumpta. Quod est erroneũ, vt suprà ostensum est. Vnde relinquitur, q̃ nullo modo filius Dei assumpsit humanam personam.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd naturam humanã assumpsit Filius in atomo, id est in indiuiduo: quod nõ est aliud à supposito increato, quod est persona filij Dei. Vnde non sequitur, quòd persona sit assumpta.
¶ Ad secundũ dicendum, q̃ naturæ assumptæ non deest propria personalitas propter defectũ alicuius, quod ad perfectionem humanæ naturæ pertineat sed propter additionem alicuius, quod est supra humanã naturam: quod est vnio ad diuinam personã.
¶ Ad tertium dicendum, quòd consumptio ibi non importat destructionem alicuius, quod prius fuerat, sed impeditionem eius, quod aliter esse posset. Si enim humana natura non esset assumpta à diuina persona, natura humana propriam personalitatem haberet: & pro tanto dicitur persona consumpsisse personam, licet impropriè: quia persona diuina sua vnione impediuit, ne humana natura propriam personalitatem haberet.

Septima opinio propinqua huic est, quòd persona addit supra naturã hanc sam negationem annexã extrinseci positiui & intrinsecę vnionis ad illud: ita q̃ suppositũ significat illãmet rem, quã significat natura: sed significat eam vt habet hanc duplicẽ negationem, scilicet q̃ in nullo extrinseco sustinet. Et huius opinionis est Ioannes de Neapoli in quolibet quæst. 9. Omniũ harũ opinionũ cõuenientiũ in hoc, q̃ suppositũ nihil ponituum intrinsecũ addit supra naturã personalẽ singulare, fundamẽtum est: qa illud intrinseci cõstat nõ posse esse accidens, nec substãtiã, quæ est forma aut materia, aut cõpositũ ex vtraq;. Accedit ad hoc autoritas Aristotę. in septimo Metaph. tractãtis hanc quæstionẽ, & dicẽtis q̃ in his, quæ sunt per se, idem est quod q uid est, & id cui⁹ est: cõstat eñ subsũtiã esse de numero eorũ quæ sunt, & dicuntur per se. Ponendi aut aliquid superadditũ negatiuũ vt positiuũ, cogit & modus significandi, & assumptio singularis humanitatis à Christo sine sua personalitate. Præter oés autẽ dictas opiniões recitat alia opinio à Scoto & Ioãne de Neapoli, si tamẽ vna & eadem ab vtroq; recitatur, tenens suppositum addere supra naturã singularẽ entitatẽ potiuũ intrinsecã supposito cõsti tutiuámq; ipsius. Sicut hæc, inquit Scotus, humanitas addit supra humanitatẽ, vel sicut modus essendi, vt inqt Ioannes de Neapo. addit supra naturã, cuius est, & reducitur entitas ista ad gen⁹ substãtiæ, sicut esse quale ad genus qualitatis, & punctus ad genus quantitatis. Improbatũr, ab vtroq; opinio ista. Omissa afferre opinionẽ dicentẽ suppositũ differre à natura, quia Sortes dicit cõpositum ex materia & forma, humanitas verò formã: quia nõ esset ad propositũ quæstionis: in qua supponimus filiũ Dei assumpsisse naturã singularem humanitatẽ cõpositam ex hac anima & hoc corpore: iuxta illud, Perfectꝰ homo ex anima rationali & humana carne subsistens) & tamen non assumpsisse hypostasim humanam.
¶ Examinandæ igitur dicentiũ dq; sunt hæc secundum & doctrinã diui Thomæ, & simpliciter. Ex doctrina diui Tho. habetur inter naturam & suppositũ in creaturis, talem, tantámq; esse differẽtiã, vt suppositũ sit primum subiectum actus essendi in rerũ natura, natura nõ: & similiter q̃ suppositũ sit subiectũ filiationis realis, natura nõ: ita q̃ si natura siue suo supposito poneretur, non esset subiectum actus essendi, nec esset subiectũ filiationis. Et primũ quidẽ dicit Autor inferius in quæst. 17. artic. 2. per totũ: vbi in resp̃sione ad primũ dicitꝰ hæc verba, Esse consequitur naturã nõ sicut habentẽ esse, sed quæ aliquid est: persona autem siue hypostasis sicut habentem esse. Secundũ autẽ dicit inferius, q. 35. art. 5. per totũ: vbi in resp̃sione ad primũ dicit hęc verba, Natiuitas temporalis causatur in Christo tẽpotalem filiationẽ realem, si esset ibi subiectum huiusmodi filiationis capax, &c. ex hoc autẽ, q̃ hæc humanitas & hic homo, sic differũt, quòd ista secundum rem nequeactus essendi neq; filiationis realis est capax nisi ratione huius hominis, vt per se primò subiectũ vtriusq;, oportet dicere quòd aliqua realis differentia sit inter hanc humanitatẽ & hũc hominẽ: ita quòd aliquid reale includat hic homo, quod nõ includit hęc humanitas: qua realitate hic homo habeat quod sit susceptiuũ tã actus essendi, quàm filiationis realis: cuiusq; realitatis defectu hęc humanitas deficiat ab hoc quod est esse susceptiuũ per se primò actus essendi & filiationis temporalis. Nam hæc differentia in rerũ natura est: & secundum constitutiuũ per se primò subiectũ filiationis realis siue actus essendi. Et ꝓpterea non potest reduci ad differentia secundum modos intelligendi, aut significandi: nec ad differentiam secũdum extra cõnotata, quęcunq; sunt illa (quoniã hæc differẽtia præuenit omnia extrinseca & modos intelligendi & significandi) nec ad differentiam penes negationes: quoniam negatio non est constitutiua subiecti entitatis realis: quanuis sit concomitans & circumloquens constituium illud quandoque: quoniam subiectum entitatis realis vt sic, purum ens reale esse in se sufficit: negatio enim quum nihil formaliter sit, non dat formaliter alicui enti esse capax entitatis realis. Sed si hæc humanitas & hic homo ita se habent, quòd huic humanitati in rerum natura repugnat esse per se primòꝰ susceptiuum harum extrinsecarum entitatum realium, scilicet actus essendi vel filiationis, & huic homini conuenit, oportet aliquid positiuum reale claudi in hoc homine, quod non claudit in hac humanitate, quo fiat per se primò susceptiuũ huius rei, cuius illa non est capax. Hæc ratio videtur conuincere intentum bene dispositum stantibus fundamẽtis. De quibus scito quòd quanuis Thomistę aliqui videantur negare fundamentum hoc, quantum ad per se primò subiectum actus essendi (quorum phantasia in quæstione 17. ostendetur aliena à doctrina Autoris) nullus tamen inficiari potest, fundamentum hoc esse diui Thom. quo ad per se primò subiectum filiationis realis. Et hoc sufficit efficacia huius rationis: quoniam tota vis rationis consistit in hoc, quòd constitutiuum rei in hoc quod est esse per se primò susceptiuum entitatis realis, oportet esse realitatem aliquam sed hic homo in hoc differt ab hac humanitate, quòd claudit in se aliqd quo est per se primò susceptiuus alicuius entitatis realis repugnãtis huic humanitati: ergo claudit in se realitatem constitutiuam in esse quo differt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab hac humanitate: sed non differt nisi in esse personali, quo hic homo est hypostasis siue persona, hæc humanitas non: ergo personalitas huius hominis addit aliquam realitatem intrinsecè constitutiuam personæ humanæ, supra hanc humanitatem. Hæc ratio non nisi ad manifestandum quid sentiat Autor de differentia inter suppositum & naturam allata est. apud alios nâque scio non valere quæ à ponente in Christo non solùm plura esse, sed etiam nouam filiationem realem. Et hoc ipsum magis attestatur, quòd sententia Autoris est quæ dicta est: quoniam consequetur loquendo, ponentes personam nõ constitui intrinsecè aliquo positiuo supra hanc naturam, consequenter ex negatione personalitatis humanæ nihil reale debent auferre ab homine Christo, quod est in aliis: quia nihil reale conuenit hominibus ratione negationis, aut huiusmodi. Et per oppositum tollentes aliquâ realitatem à Christo homine, propterea quia aliqua realitas est personæ & aliqua naturæ, debent consequenter loquendo dicere, q. personalitas aliquam realitatem constituiuam intrinsecę personę, vt distinguitur ab hac natura, dicit, quæ in Christo non fuit: & ad cuius impeditionẽ sequuta est impeditio reliquarum realitatum personalium. Consonat autẽ hæc sententia his, quæ in præcedenti & hoc articulo dicuntur de corruptione personalitatis, & impedimento eiusdem: & his quę in quarto cõtra Gen. cap. 43. dicuntur, dum asseritur quòd si hypostasis humana non remaneret in ea natura, in qua assumẽda à Verbo præextitisset, hoc sine corruptione accidere non potuisset: nullum enim singulare desinit esse hoc quod est nisi per corruptionem. Hæc ille.

¶Impliciter autem & absolutè loquendo, monstratur positio ista rationi consentanea: tam secundum ea, quæ sunt ex lumine naturali, quàm secundum ea, quæ sunt ex lumine fidei nota. Rationabile siquidẽ est, vt dupliciter dicta subsistentia in 5. Meta. scilicet de essentia & de prima subsistãtia, sicut subsistãtia pro essentia est res, cui debetur talis modus essendi, qué circũloquimur per esse per se, hoc est nõ in alio, sicut accidẽs est in subiecto: ita subsistãtia pro subsistantia prima sit res, cui debetur talis modus essendi, qué circũloquimur per esse per se separatim: ita quòd repugnet ei esse in alio, vt in quod, siue vt quo, in quod, siue vt pars aut quasi pars in toto. Sic enim ponẽdo quẽadmodum subsistantia pro essentia non ex modo essendi affirmativo vel negatiuo constituitur, sed ex cõstitutiua intrinsecè realitate, cui debetur esse tali modo dicta subsistãtia pro hypostasi non actu essendi tali modo, sed ex realitate constitutiua ipsius intrinsecè, cui debetur actus essendi tali modo constituitur. Nec racita à Philosopho huiusmodi realitas, sed expressa est in proprio constituto per ipsam: dum in 5. Meta. substantia distincta est in substantiam pro hypostasi, & substãtiam pro essentia substantiali: & in Prædicamentis substantia prima propriè, principaliter & maximè substantia dicitur: idem autẽ significatur per substãtiam primam, hypostasim, suppositum, & personam: nihil quòd persona in solis rationalibus locum habet, vt patet ex antedictis. Accedit ad hæc, quòd nomẽ Hypostasis, aut personæ, & similiter nomina propria naturarum cũ pronominibus, vt hic homo, hic bos, & similiter pronomina demonstrativa personaliter, vt ego, tu, ille, omnes cõtinentur significati per hoc fatemur cur ad quid rei significatæ perscrutãtes diuertimus à cõmuni cõsequentia: & si personalitatẽ negationẽ esse formaliter dicere licet, cur non statur in sententia rõtò probabiliori, quãto magis cõsona cõmuni confessioni? Theologi quoq; ponentes personalitatẽ in diuinis positiua rem, quã ex illa personalitate omnis personalitas in cælo & in terra nominetur, sicut ex illo Patre omnis paternitas iuxta Apostoli sententiam: docẽt nos ad diuinæ personalitatis aliquam imitationem, etiam in creaturis personalitatem positiuam rem esse. Amplius, dicentes personam Verbi in Christo supplere personam humanã: constat quòd non dicit, quòd suppler nihil, negatio autem est nihil formaliter: sed intendunt quòd suppler substantiam, quam significat persona humana seu hic homo: non igitur personalitas negatio aut modus significandi aut extrannẽ quid est, sed substantia: loco cuius in Christo est persona Verbi, quæ verè est hic homo & persona humana. Amplius, Si natura assumpta à Verbo, decereretur ab eo in suis propriis naturalibus, esset tunc alia persona verbi Dei, & alia persona illiusmet naturæ humanæ: ergo esset tunc alia substantia illiusmet humanitatis: quoniam Alia est relatiuum diuersitatis substantiæ: ergo personalitas addit supra illam singularem naturam substantiam intrinsecè constitutiuam formaliter personæ in esse personali. Nec potest dici ad primam consequentiam, quòd esset alia persona negatiuè tantum: quoniam constat quòd nõ solùm non esset eadem persona cũ persona Verbi, sed poneret in numerum cũ illa: quoniam essent duę personæ, non minus quàm modò sunt persona Verbi & persona mea. Est igitur personalitas realitas constituiua personæ vt sic: & ideo ad eam consequuntur negationes ac repugnãtiæ ad esse quo, & esse partem, & capacitates ad personales realitates, vt sunt actus essendi & filiatio, & quod est & habẽs esse: & reliquæ, quæ hypostasi attribuuntur. Est autẽ huiusmodi realitas in genere substantiæ reductiuè, sicut reliquæ realitates constituiuæ subsistantiarũ, vt rationale, & huiusmodi: quãuis nõ sit differentia, propriè loquendo: sed est terminus, ac vt sic putus naturæ subsistantiæ. Vbi tria dico: primò, quòd est terminus naturæ: quod probatur ex hoc, quòd naturã personari, est naturã terminari, & personare est terminare naturã: exponimus enim naturã humanam in Christo personari per Verbum, quia terminatur per illius personam: & econtra, Verbum personare naturã illam, quia terminat illã. Secundò, quòd est vltimus: quoniam natura nunquã est vltimatè terminata, donec personetur: quantũcunque enim individuetur, nisi personetur, nõ est vltimatè terminata: vt patet de humanitate Christi, quæ est secundum se in se singularis & terminabilis per personam Verbi, aut propriã, terminata autẽ per personam Verbi. Constat autẽ, q. si terminata est personalitate propria vel aliena, stãte illa nõ est terminabilis vltrà, nisi fortè extrinsecè: nõ ex parte sui, sed ex omnipotentia alterius potẽtis extrà seipsum terminum illius efficere: vt superius dictũ est, si vna natura assumeretur à duabus personis diuinis. Sed hoc non tollit quin prima persona assumens terminauerit vt vltimus terminus: sed terminos multiplicat extensiuè: est igitur personalitas terminus vltimus naturæ. Quòd autẽ tertiò addidi, vt sic purus, ad maiorem explicationẽ, nõ ad necessitatem appositũ est: ad intelligendũ nouitios, q. terminare vt terminare, nullã dicit causalitatẽ, & explanandũ, q. personalitas vt terminãs naturam, nullã causalitatem dicit respectu naturæ terminatæ: ita q. non solùm est extra genera causarũ extrinsecarũ, sed etiam extra causas intrinsecas: quoniam nec in genere causæ formalis, nec in genere causæ materialis se habet ad naturam, sed vt terminus eius. Vnde & in mysterio Incarnationis dictũ est, q. vnio personalis secundũ nullũ genus causæ attenditur. Nec hoc est figmentũ, sed testimonium habet ex terminis quãtitatis: punctũ enim est ita terminus lineæ, q. nulla causa est illius. Et quòd hæc nõ volitariè sed rationabiliter dixerim, declaro ex autoritate & ratione: autoritas est diui Tho. in 3. senten. di. 5. q. 3. art. 3. dicẽtis, Quod assimilatur, trahitur ad aliquid cõpletius ipsum incompletum existens: & hoc est cõtra rationẽ personæ quæ maximã cõpletionẽ importat. Hæc ille. Vbi clarè habes naturã singularẽ sine personalitate esse incompletã, & personã maximam cõpletionem importare: hoc enim nihil aliud est, quã dicere, q. natura singularis nõ est vltimatè terminata, & personã vltimã terminũ naturæ importare. Ratio prima Theologicè manifestata, iam dicta est: q. scilicet persona & personari sunt terminare & terminari vltimatè: igitur personalitas est vltimus terminus. Antecedẽs manifestatur: q. idẽ quòuis aliter dicit personalitas propria naturæ, & personalitas aliena, quoniã aliena supplet propriã: sed inter alienam & naturã est terminare & terminari: vt patet in mysterio Incarnationis: ergo. Ratio altera est ex apparẽtibus in naturalibus subsistãtiis homogeneis: videmus enim, q. ex sola diuisione res multorũ Prædicamẽtorũ simul actu absq; alio generãte fiunt: ex sola cẽ ligni vel aquæ diuisione quælibet pars acquirit nouã terminũ in genere quãtitatis: qm ex illa parte, qua continuabatur, quælibet pars proprio termino actu terminatur de nouo: acquirit nouã relationẽ, qm quælibet hr actu totũ, vt patet: acquirit esse in actu ppriũ, quum prius esset in potẽtia in toto, vtpote pars eius: acquiritur noua hypostasis, quoniã quælibet pars est hypostasis seu prima subsistãtia. quõ prius nõ esset prima subsistãtia, sed primę subsistãtiæ pars. Existẽte siquidẽ hypostasi vna in actu & multis in potentia, cõsequens est secundũ doctrinã Arist. in 2. de Anima, vt sola diuisione fiant duę subsistãtię in actu: quæ prius erãt vna in actu, & duæ in potẽtia nõ minus quàm in animalibus imperfectis, existente vna anima in actu & duabus in potẽtia, sola diuisione fiũt duę animæ. Ex modo igit. quo videmus multiplicari hypostases, rationi cõsentaneũ apparet, q. terminatione naturæ singulari superaddat quoniã termino rũ talis est generatio. Et cõfirmat hoc autoritate diui Tho. vbi suprà ad tertiũ argumentũ, si verbũ Dei deponeret assumpta humanitatẽ, dicentis, Separatio duarũ vtriq; partiũ totalitatẽ, totalitas esse & completio idẽ sonãt, eo q. vltimata terminatione cõsummãtur. Et qa vero omnia cõsonãt, & ex quod quid est soluitur omnes difficultates rei, ideo tantò rationabilior hæc positio mõstratur, quãto omnia cõsona ostẽdentur & soluentẽ difficultates. Ex hoc nãq; quòd realitas personalitatis est terminus vltimus naturæ, patet primò difficultas de identitate & diuersitate eius à natura singulari: est enim quodãmodo idem & quodãmodo non idẽ: sicut terminus est terminato quasi idẽ & quasi nõ idẽ: est enim aliquid eius, scilicet terminus, & nõ est illud: vt patet de puncto & linea.

¶Patet secundò de separabilitatem: nam potest natura fieri sine suo termino in actu, non autem econuerso, sicut potest linea esse sine omni puncto in actu, vt patet de linea circulari: non autem econuerso, quia implicat punctum esse sine linea: vtpote habens & non habens positionem.

¶Patet tertiò de cõpositione: inter terminatũ enim & terminũ nulla est cõpositio: nõ enim linea cõponitur ex pũctis aut ex linea & pũcto: & sic inter personalitatẽ & naturam nulla est compositio, sed se habent vt terminus & terminatum.

¶Patet quartò, q. non fingimus noua hui substantiam vltra materiã, formã, & cõpositũ: quoniã appellatione Cõpositi intelligitur in substãtiis materialibus vtraq; substãtia posita in 5. Meta. scilicet essentia & hypostasis: nam ex materia & forma cõponitur nõ solùm essentia Sortis, siue cẽmuniter sumpta, vt humanitas: siue singulariter, vt hæc humanitas) sed etiã ipse Sortes, vt patet. Sed quoniã substãtia distincta est in naturã & substãtiam primã, & substãtia prima inuenitur in solis substãtiis cõpletis, siue sint cõpositæ, siue simplices formæ, in lucẽ protulimus quid substantia prima seu hypostasis formaliter importat in communi.

¶Patet quintò sensus verborũ diui Tho. qui dixit pluries, q. personalitas corrumperetur, si Verbũ assumpsisset Angelũ, aut hominẽ pexistentẽ: corrupi enim nõ est nisi ens, nihil ens mori nisi viuẽs: & sic nihil corrũpitur nisi ens. Et cùm dixit, q. persona Verbi impediuit, ne humanitas illa haberet suã propriã personalitatẽ: qđ Innocẽtius vocauit cõsumptionẽ personæ. nõ ens impedira est à nihilo: negationes autem oẽs formaliter sunt nihil, sed ab aliquo: & similiter persona Verbi non consumpsit nihil, sed aliquid: qđ enim nihil est, consumptibile non est.

¶Patet sextò sensus doctrinæ Augu. & sententię Ecclesiæ, quã dicitur, quòd persona Verbi assumpsit naturam & non personam: si enim persona negationẽ addit formaliter, dicendo, non assumpsit personam, dictum est, non assumpsit nihil.

¶Patebit & septimò solutio obiectionũ. Sco. enim in 3. sent. dist. 1. q. 1. arguit cõtra hãc positionẽ quadrupliciter. primò, qa tũc esset aliqua entitas positiua in natura humana, quæ esset inassumptibilis à Verbo: hoc est incõueniẽs. Tũ quia secũdũ Dama. qđ est inassumptibile, est incurabile: tũ qa omnis entitas positiua creaturæ æquè est in potẽtia obedientiali respectu personæ diuinæ. Secundò, qa sequeretur, q. humanitas assumpta à Verbo, careat illa entitate positiua: quæ tamẽ ponitur victima & quasi æqualissima & determinatissima in natura tali: & sic nõ esset homo viatorẽ. Et si reputatur nõ incõueniẽs, q. careat illa, arguo q. ista natura nõ posset dimitti sibi, quin oporteret sibi dari nouã realitatẽ, vel remanente nõ personã. Tertiò, quia sequitur q. ista natura nõ posset dimitti vel esse personata: quia talis realitas nõ est realitas naturæ, nec potest contineri per identitatem in aliqua natura, quæ non est eadem sibi. Quartò sequeretur q. natura intellectualis posset fieri actu existẽs & in nulla persona. Patet sequela: quia natura, quæ assumitur, est prior seipsa, vt est sub realitate personalitatis, quę non est eadem realiter aut formaliter naturæ: & tunc si non assumeretur, sed relinqueretur sibi, non esset persona personalitate creata vel increata. Deinde arguit Aureolus apud Capreolũ in 3. sen. di. 5. q. 3. Primò ex autoritate Damasceni: Assumpsit Verbum quicquid in natura nostra plantauit. Et si dicatur, q. assumpsit totũ, quod pertinet ad naturam: nõ totũ, quod pertinet ad suppositũ: cõtrà, Terminus humanitatis est aliquid humanitatis: ergo assumpsit etiã terminũ humanitatis. Antecedens probatur: quia punctũ est aliquid lineę. Secundò, Si terminatio & personalitas est aliqua realitas: ergo ens, ergo quiditas & quid: vt patet 7. Meta. ergo natura aliqua: ergo est assumptibilis à Verbo. Et confirmatur: quia si distinguis realiter à natura, posset deus ipsam separare realiter, & separatim assumere.

Tertiò, quia ex hoc sequuntur multa inconuenientia: primum est, q. Verbum non posset supplere vicem illius termini, quum sit quid subsistens, & non solùm terminus. Secundum, q. Verbum non esset homo, quia terminatio illa si poneretur, non esset homo. Tertium, q. Angelus non posset assumi à Verbo: quum in eo non differat quod quid est ab eo, cuius est, secundum Philosophum. Quartũ est, quòd prima subsistantia non haberet rationem primæ subsistantiæ per essentiam, sed per istam realitatem: & sic secunda subsistantia esset magis subsistantia, quia prima, in quantum prima, non esset subsistantia. Quintum est, quòd nulla res subsisteret per se, sed per aliud à seipsum: cor pus non terminatur per se, sed per superficiem: & tamen conceditur, quòd subsistantia subsistit per se. Sextũ est, quòd natura haberet magis rationem suppositi: quoniam natura subsistat realiter personalitatis. Septimum est, q. suppositum esset quarta subsistantia ex tribus constitutis: scilicet materia, forma, & ista realitate. Cùm igitur ista sint absona, non potest illa positio poni.

¶Ad primũ Scoti dicitur, nullum inconueniẽs esse, q. aliqua realitas treata sit assumptibilis. Pro cuius clara resolutione distinguendũ est, q. sicut subsistãtia dicitur dupliciter, scilicet de hypostasi & de natura: ita entitas seu realitas dicitur dupliciter, scilicet de realitate hypostatica seu personali, & de realitate naturali: hoc est spectante ad naturam, vt natura distinguitur cõtra hypostasim, & econtrà. Et quoniã secundũ Damascenũ, in Christo naturalia duplicantur, quia duas habet

habet Christus naturas, diuinam scilicet & humanã, personalia autẽ non multiplicantur, sed in vnitate sistunt, quia vnica tantũ in Christo persona. Scilicet hypostasis Verbi: ideo in Christo, sequendo Damasceni doctrinã, imò Ecclesiæ sententiã, si consequenter loqui debemus, quicquid spectat ad naturã humanã, vt distinguitur cõtra hypostasim humanã, est, & assumptũ est, & assumptibile est, quicquid autẽ spectat ad personalitatẽ humanam, vt distinguitur contra naturã humanam, nõ est assumptibile, nõ est assumptũ, nõ fuit nec est in Christo. Et sub mẽbro hoc continentur multæ entitates reales, quãuis diuersimodè, scilicet personalitas, actus essendi, & filiatio realis temporalis: vt infrà in suis patebit locis. Et ideo nihil horum est assumptibile, diuersimodè tamen: quia personalitati repugnat contradictoriè assumi: actui verò essendi repugnat secundum ordinem, rerum: vt infrà q. 17. patebit. Et omnes autoritates sonantes aliquam integritatẽ aut vniuersalitatem assumptorum vel assumptibilium intelligendæ sunt in genere naturalium, vt distinguuntur contra personalia.

¶Et propterea cùm primò obiicit Scotus, quia quod est inassumptibile, est incurabile: intelligit sic, Quod inter naturalia est inassumptibile, est incurabile. Et probatur glossa ex ipsius Damasceni doctrina, ponentis personalia nõ esse assumpta. Ad secundam eiusdem probationẽ negatur illa propositio, Quælibet creata entitas est æquè in potentia obedientiæ ad assumptionem: quoniam alicui creatæ rei repugnat assumi: vnde in litera dicitur, quòd oporteret personalitatem corrumpi, si natura angelica, vel humana præexistens assumeretur.

¶Ad secundum Scoti conceditur, quòd in Christo non est realitas creatæ personalitatis: sed falsum est, quòd illa realitas sit actualissima, quum sit constitutiua subiecti actus essendi. Et similiter falsum est quòd sit determinatissima: imò non est determinata, sed terminus: terminus enim non est terminatus, sicut nec albedo est alba. Adiuncta autem sequela, quòd Christus non esset homo vniuo: è, nihil valet: vt diuus Tho. docet, quia vniuocatio in nomine Hominis attenditur, secundum naturæ humanæ rationem, & non secundum personalitatis: ratio autẽ naturæ humanæ eadem omnino est in Christo & aliis hominibus, quamuis personalitas sit diuersa. Et cùm contra concessum defectum realitatis personalis creatæ in Christo arguitur, quia sequeretur q. sibi dimissæ humanitatis assumptæ oporteret nouam dari realitatem: respondetur, q. oporteret nouam realitatem adesse, sed non de nouo per aliquam nouam actionem dari: sola enim separatio (vt Autor dixit) dat cõplementum, sublato impedimẽto illius perfectionis: sicut sublato impedimento, grauis descendit deorsum. Ita enim patet ex litera præsenti, q. persona diuina assumẽdo impedit naturã assumptam à propria personalitate.

¶Ad tertium Scoti, negatur sequela, nec probatio allata probat illã, quia cõsequẽs, q. talis realitas nec est natura, nec per identitatem cõtinetur in natura, negatur sequela: & dicitur quòd talis realitas ex natura separata à Verbo, haberetur: est enim separatio reductiua de potentia ad actum, illorum quæ coniunctio impediebat: vt patet in continuis; huiusmodi autem realitas continetur in natura quasi in potentia, pro quanto natura est terminabilis ex se tali realitate, non vt actu, sed vt termino proprio.

¶Ad quartum dicitur, q. fiesi fermo de potentia naturali, negatur sequela: quæ non probatur, quia si humanitas non assumeretur, personaretur propria personalitate: etenim omne prius potest naturaliter fieri sine posteriori. Si verò sit fermo de potentia diuina, fateor nullam me videre impossibilitatis rationem, quare nõ possit deus naturã absq. omni personalitate conseruare: cũ actu tamen essendi miraculosè consequente absq. personalitate, quæ est proprium illius subiectum secundũ naturæ ordinem, cui diuina nõ est alligata potentia. Et scito q. sicut cùm de integritate & perfectione ac nõ defectu hominis in Christo est fermo, intelligitur quo ad naturalia, vt distinguitur cõtra personalia: testante etiã Athanasio, Perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistens: vbi expetitè perfectionem homiuis in Christo, in constare ex anima rationali & humana carne positis: clarum est autem perfecto nihil deesse: nihil ergo desse perfecto homini Christo asseritur, si ex anima rationali & humana carne cõstare dicitur: cum qua perfectione liquet stare defectum personalitatis, quicquid fit illa. Ita quãdo est fermo de nouitate aut acquisitis seu acquisibilibus per humanitatem assumptam, si sibi dimitteretur, & dicitur nihil noui acquiri aut aduenire, sed per seipsam subsistere, intelligitur de his, quæ non ex ipsa separatione consequuntur: & q. dimissa sibi per seipsam dimissam subsisteret, in quo claudit id, quod ex separatione datur seu consequitur in ipsa natura: negatio enim & exclusio & exceptio non cadunt super concomitantibus ipsam separationem, quæ ponitur. Constat autem ex dictis ab Autore, q. separatio dat totalitatem seu cõplementum, qua seu quo hypostasis differt à natura: & q. natura assumpta impedita est à propria personalitate, quæ ad ipsam consequeretur separatam: quoniã cessaret vnio, quæ impediuit. Et si ad has duas glossas te resoluetis, perspicies omnia soluta, clara & consona.

¶Ad Aureoli primum, respondetur primò, quòd quicquid in natura plantatum est, assumpsit Verbum in natura, dixit Dama. nõ in persona. verumtamẽ quia personalitas plantata est in natura, ad quã sequeretur, si non esset impedita per assumptionem: dicitur secundo, q. ly quicquid, distribuit pro plantatis in natura, ita q. conueniant sibi, vt distinguitur contra personam. Et si contra hoc applicetur institia allata, scilicet, terminus humanitatis est aliquid humanitatis, respõdetur q. terminus vltimus, de quo solo est sermo, sit aliquid humanitatis, potest dupliciter intelligi. Primò, q. ita sit aliquid humanitatis distinctæ contra personam, q. conueniat sibi absq. personalitate: & sic negatur, quia implicat duo contradictoria simul, quoniam est constitutiuus personalitatis. Aliò modo, quòd sit aliquid humanitatis totaliter completæ: & hoc est verũ, quia est terminus eius: & vltra hoc est aliquid in potentia ipsius humanitatis, quæ secundum se est terminabilis termino proprio.

¶Ad secundum negatur, propriè loquendo, prima sequela: quoniam huiusmodi entitates & realitates constitutiuæ non sunt ipsa entia, quæ sunt, sed sunt, quibus aliqua sunt: hoc enim modo actus essendi & vniuersaliter constitutiua entium entia dicuntur. Vnde secunda sequela nihil valet, nec habetur 7. Meta. Ad confirmationem negatur illa conditionalis, si distinguuntur realiter, possunt separari & separatim assumi: quoniam non omnis distincta realiter sunt separabilia, saluis vtrisque.

¶Ad tertium negatur sequela multorum inconuenientium: & ad primum incõueniens negatur sequela: probatio autem & assumit falsum, & est pro nobis. Assumit quidem falsum, dicendo quòd Verbum nõ est terminatio: quoniam Verbum est sua personalitas, quæ est vltima terminatio naturæ diuinæ, sicut personalitas humana est terminatio naturæ humanæ, salua semper differentia, quæ subintelligitur inter diuina & creata. Est autem pro nobis: quia ex hoc q. Verbum est terminatio subsistẽs, sequitur quòd potest supplere vices terminationis creatæ, quæ non est suum terminatum, vtpote præhabens quicquid est in huiusmodi creatis terminationibus. Ad secundum inconueniens similiter negatur sequela: nec probatur per hoc, quia terminatio illa non est homo: quia nõ opotet quòd terminatio illa sit homo, sed quòd constitutum per terminationem illam sit homo. Quod est verum: quia persona humana, quæ constituitur illa terminatione, est homo. Et patet nullitas huiusmodi arguendi ex differẽtiis: ex hoc enim quòd rationalitas non est animal, non sequitur, ergo constitutum per rationalitatem, non est animal. Ad tertium inconueniens negatur similiter sequela: quoniam in Angelis est non distinguitur natura ab hac natura (quoniam seipsa est hæc: & hoc intendit Philosophus) distinguitur tamẽ natura à persona: de qua distinctione vel indistinctiõe Philosophus nihil dixit: Philosophus enim indistincte vtitur nomine Indiuidui & hypostasis, & solùm perractat de indistinctione quidditatis & eius, cuius est, secundum principia naturæ & individuationis. Nec mirum, cùm etiam Autor in Prima parte, q. 3. ita indistincte & tractet & decidat quæstionem de distinctione naturæ & suppositi: puto autẽ in causa fuisse, quòd vsq; hodie non fuissent excitata ingenia humana ad perscrutãdas subtilitates inter personam & individuam naturã, nisi mysterium Trinitatis & Incarnationis reuelatum ad hoc inuitasset. Ad quartum dicitur, exponendo sensum propositionis, substantia prima est prima substantia per essentiam, quoniã potest dupliciter intelligi: primò per essentiam completam: & sic est verissima, & sequitur ex positione nostra. Alio modo per essentiam absque termino proprio: & sic est falsa, quia non sufficit ad rationem primæ substantiæ esse sine termino. Nec est verum, quòd prima substantia non sit substantia inquantum prima: sicut non est verum q. homo, in quantum homo, non est animal: quãuis nec rationalitas sit animal, nec personalitas sit ipsa substantia. Ad quintũ negatur sequela: quoniam substantia dicit subsistere per se: quia per suam essentiam completam seu terminatam subsistit. Sed verum est quòd sequitur, q. substãtia interminata seu incompleta non per se subsistat, sed oporteat q. sit terminata proprio termino. Nec subsistere per proprium terminum distinguitur contra subsistere per se, quoniã proprius terminus aliquid sui est (sicut lineam terminari per punctum, & corpus per superficiem distinguitur contra terminari per se) quoniam non sic est aliud terminus proprius, quin sic aliquid terminati: corpus enim de genere quantitatis non est aliter terminabile, quàm per superficiem propriam.

Ad sextum negatur sequela, & probatio assumit falsum: quoniam terminatũ non subsistat termino. aliud est enim subesse alicui, & aliud terminari per illud: natura autem terminatur, per personalitatem, sicut linea terminatur puncto.

Ad septimum negatur, propriè loquendo, sequela: quoniam terminus non cõponit cum terminato, sed bene sequitur, quòd vltra substantiam pro essentia, quæ resoluitur in materiam & formam, & ponit substãtiam compositam etiam singularem, inuenitur aliter substãtia pro hypostasi, simplex vel composita: quæ quia nihil addit supra singularem essentiam nisi terminum, non ponit in numerum cum illa & suis partibus. Et hanc distinctionem iam accepimus ab Aristotele in 5. Meta.

¶Restat nunc satisfacere obiectionẽ in oppositum in principio allatæ ex verbis Autoris in responsione ad secundum eiusdem articuli: & dicendum est quòd si subtiliter inspiciantur, litera supponit defectum propriæ personalitatis in humanitate assumpta. Et causam reddit non defectum alicuius (quod pertinet ad perfectionem naturæ, vt distinguitur contra personam) sed additionem alicuius, quod est supra naturam, scilicet personalitatis diuinæ. Vbi clarè patet secundum planum literæ sensum, quòd defectus personalitatis supponitur, & causa illius defectus redditur: & non dicitur simpliciter nihil deficere, sed nihil deficere spectans ad perfectionem naturæ. Cuius oppositum non diximus: sed hoc exposuimus ex ipsomet, quòd intelligitur de natura, vt distinguitur contra hypostasim: vt clarius etiam patet hîc in responsione ad tertium: quum dicitur quòd natura, quæ assumitur, impeditur à propria personalitate: aliquid ergo illi deficit non pertinens ad perfectionem naturæ, sed ad personam, quæ impeditur.

¶ *Num humana natura in Christo inclinetur ad propriam personalitatem.*

Quæstio.

¶In eodem articulo in responsione ad tertium, circa illud, Persona diuina sua vnione impediuit, ne humana natura propriam personalitatem haberet: dubiũ primò occurrit, An humana natura in Christo inclinetur ad propriam personalitatem. Et est ratio dubij: quia quòd inclinetur, apparet ex hoc, quòd impeditur ab illa: nihil enim impeditur nisi ab eo, in, quod tendit. quòd verò nõ inclinetur, apparet ex hoc: quia si inclinaretur naturaliter in propriam personalitatem, quiesceret violenter in aliena persona, qualis est personu diuina: nullum autem violentum perpetuum.

¶ *Num persona diuina, & quomodo impedierit humanam naturam à propria personalitate.*

Quæstio.

¶Dubium secũdò occurrit, quo pacto verificatur, quòd persona diuina impedierit naturam humanam à propria personalitate: obscurum quippe valde est, qa non apparet quomodo personalitas humana nata est cõsequi ad naturã humanam, aut fluere ab illa, quum non ponatur in natura humana causalitas aliqua respectu personalitatis.

¶Ad primum dubium dicunt quidam, quòd humanitas Christi habet naturalẽ inclinationem ad propriam personam: probãtque hoc quatuor. Primò, quia natura carens aliquo sibi debito, solo diuino miraculo, naturaliter inclinatur in illud: sicut ignis carens actu comburẽdi puetos, Dani. 3. naturaliter inclinabatur ad comburendum. Secundò, quia humanitas Christi est eiusdẽ conditionis quãtum ad naturales potentias & habilitates, cum cæteris humanitatibus: sed reliquæ naturaliter inclinantur in proprias hypostases: ergo. Tertiò, quia sicut accidens quantuncunque separatum habet semper aptitudinem naturalem ad inhærendum: ita essentia substantiæ habet semper aptitudinem naturalem ad per se existendum. Et tenet sequela: quia sic diffinitur substantia, quòd est res per se existens. Quartò: quia magis inseparabiliter, & per se cõsequitur natura substantiæ propria suppositatio, qua non potest nisi miraculosè carere: quàm potentiam naturalem, pura intentum, proprius actus. sed potentia naturalis quantuncunque careat actu, semper naturaliter inclinatur in actum: ergo. Sed hæc opinio intellecta, vt sonat, falsa est: & aliter dicendum est, distinguendo, quòd humanitas Christi potest considerari & iudicari dupliciter: primò secundum se, hoc est abstrahendo à personalitate diuina, cui actu iuncta est: & sic verum est, quòd habet naturalem inclinationem ad propriã personalitatem, sicut reliquæ humanitates secundum se sumptæ: quum sint eiusdem rationis. Et hinc prouenit, quòd si separaretur à Verbo, quòd propriam personalitatem haberet, quoniam ipsa separatio in re conferret id quod sibi in abstractione consideratè natum est conuenire. Nec est opus probare, quòd humanitas secundum se naturaliter inclinatur ad propriam personalitatem: quoniam hoc est per se notum ex eo, quòd naturaliter quælibet humanitas inuenitur propria personalitate personata, excepta Christi humanitate ex maximo miraculo. Constat autem ex secundo Phy. quòd vnumquodque sicut naturaliter agitur, ita aptum natum est agi. Et ex hac conclusione per se nota, scilicet, humanitas quælibet secundum se

linatur ei naturaliter in propriam personalitatem, potes arguere quòd personalitas non solùm negationem, sed positiuum addat naturæ, ad quod concomitatur negatio: quoniam nulla naturalis habilitas est per se primò ad negationé, sed ad positiuum, cui quandoque annectitur negatio: quia naturalis inclinatio est per se primò ad aliquid, & non ad nihil formaliter: negatio autem nihil formaliter est. Nec est vera responsio eorum ad hoc, dicendo, q̃ corpora naturalia quia naturaliter possunt nõ esse,
3. dist. 6. q. 1. arti. 1. Et dist. 11. q. 2. Et epus. 1. ca. 21. Et opus. 3. c. 215. Et Ro. 1. lec. 3. co. 5. fin. Et Phil. 2. col. 4. fin.
habent inclinationé ad non esse, & q̃ per ex sua diaphanitate est naturaliter habilis, vt sit tenebrosus: quoniam corpora naturalia ideo possunt non esse, quia materia eorum apperit per se primò aliud esse, cui annexa est negatio præsentis corporis. & similiter diaphanitas est per se primò ad lumẽ, cum lumen sit actus diaphani: & non est ad negationẽ luminis, nisi per accidens: quia scilicet deest illi propria perfectio, scilicet lumen. Nihil autẽ horum potest dici de habilitate naturæ ad personalitatem propriam, ñ ponitur negatio: quia per se primò ponitur ad negationem, cum ad nihil aliud sit, quàm ad negationẽ, quæ ponitur personalitas. Alio autem modo consideratur & iudicatur humanitas Christi, vt est, hoc est vt de facto est vnita personæ diuinæ: & sic iudicanda est secundum id quod sortita est ex vnione ad diuinã personam. Et sic dicendum est, quòd nõ inclinatur ad propriam personalitatem habendam: quia regulare est, vt potentia naturalis ad aliquid, si perficiatur per aliud perfectius sic, quòd contineat quicquid est in illo, ad quod naturaliter inclinatur, non inclinetur amplius in illud: vtpote iam satiato appetitu suo naturali ex perfectiori continente etiam illud, ad quod naturaliter tendebat: neque enim minus est satiatus appetitus ex acquisitione illius perfectioris, quàm fuisset satiatus ex acquisitione illius imperfectioris, ad quod tendebat: sed si acquisisset illud imperfectius, iam fuisset expletus appetitus, ne amplius appeteret, sed quiesceret in illo, absque alterius appetitu: ergo si ponitur, q̃ acquisierit id, in quo continetur quicquid in alio est, quiesceret in illo absque alterius appetitu. Sic autẽ est in proposito, vtendo potentia & actu, prout locum habere possunt inter terminabile & terminum: quoniam persona diuina continet excellẽter in se etiam in terminando, quicquid habet personalitas creata, quum sit infinita & in essendo & in terminando. Et propterea humanitas Christi assumpta ad personalitatẽ diuinam, totum appetitum personalitatis plusquam satiatum ac consummatum habet: & consequenter quiescit absque appetitu quocunque alterius personalitatis. Sicut ñ materia alicuius generabilis haberet vnam formam continentem quicquid in qualibet forma generabilis esse potest, quiesceret in illa: ita q̃ nulla aliam appeteret: quamuis secundum se, hoc est abstrahendo ab illa forma considerata, naturaliter inclinaretur ad propriam formam generabilem. Et quoniã humanitas Christi differenter cõsideratur in assumptione, & iam assumpta: quia in assumptione consideratur secundum se: quia quod assumitur, præintelligitur assumptioni: iam autem assumpta iudicatur, secundum quòd est vnita personæ diuinæ: ideo cauté loquendo, dicendum est q̃ persona diuina impediuit naturã humanam à propria personalitate, & non est dicendum, q̃ persona diuina impedit humanitatem à propria personalitate. Per impedimentum enim in præterito denotatur naturalis inclinatio humanitatis secõdum se: per negationem autem impedimenti in præsenti, denotatur consummatio omnis appetitus personalitatis in illa natura. Et propterea patet, q̃ impeditio præterita, quia annexa est actioni consummatiue excellentius illius appetitus, non inducit violentiam in actione, aut passione, aut quietẽ sequentem: quum etiam passum conferat vim obedientiæ huiusmodi actioni, quam significat assumptio: & propterea in litera dicitur in præterito, quòd impediuit, & non dicitur quòd impedit.

¶ Ad rationes aũt alterius opinionis respondendo dicitur, quòd magni refert loqui de humanitate solummodo suspensa per diuinam potentiam à sua personalitate (vt si Deus humanitatẽ aliquam sine vlla personalitate faceret) & loqui de humanitate terminata per personalitatem diuinam & carẽtem propria: nam de humanitate primo modo, verum est, quòd naturaliter inclinatur ad suã personalitatem: & hoc tantum probat argumentum, loquens tantum de carẽte sibi debito per diuinum miraculum. De humanitate verò secundo modo, falsum est quòd inclinetur in propriam personalitatẽ: quia appetitus eius quiescit in personalitate diuina. Et quia huiusmodi humanitas non est tantùm carens propria personalitate, sed terminata ac satiata alienatale: ideo argumentum non habet in ea locum.

¶ Ad secundum dicitur, q̃ humanitas Christi quo ad naturales potentias & habilitates humanæ naturæ secõdum se, est eiusdem rationis cum aliis: sed quo ad terminationem & satietatẽ suæ personalitatis, est alterius rationis ab aliis: quia terminatur & satiatur aliena diuinaque personalitate: personæ reliquæ propriis personalitatibus terminantur & satiantur.

¶ Ad tertium dicitur, q̃ æquiuocat de per se esse: quoniam esse per se, dupliciter sumitur, scilicet vt distinguitur contra esse in alio, vt accidens est in subiecto: & de tali verum est, q̃ ita se habet ad subsistiam sicut inesse ad accidẽs. Alio modo sumitur vt distinguitur contra esse in alio vt in quod: & sic non distinxit substantiam, nec cõuenit subsistẽs nisi ratione hypostasis, cui per se primò cõuenit. Et ideo non est mirum si humanitas Christi ex vnione ad diuinam personam consummatum habens appetitum personalitatis, nec actu nec aptitudine naturali nisi cum ista adiectione, secũdum se, inclinatur ad propriam personalitatem: patet enim, iam non esse simile de ipsa & de accidente & separato: sed esse: simile de humanitate suspensa ab omni personalitate, si suspendi intelligatur per miraculum, aut per conditionalem.

CONCLVSIO.

¶ Non proprie filius Dei hominem assumpsit, cùm hominem assumere sit assumere hominem in supposito existentem.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut suprà dictum est, illud quod assumitur, non est terminus Assumptionis, sed assumptioni præintelligitur. Dictum est autem q̃ individuum, in quo assumitur humana natura, nõ est aliud quàm diuina persona, quæ est terminus Assumptionis. Hoc autem nomen homo significat humanam naturam, prout nata est in supposito esse: quia, vt dicit Dam. sicut hoc nomẽ Deus significat eũ, qui habet diuinam naturam: ita hoc nomẽ homo significat eum, qui habet naturam humanam. Et ideo non est propriè dictum, q̃ filius Dei assumpsit hominem, supponendo (sicut rei veritas se habet) q̃ in Christo sit tantùm vnum suppositum, & vna hypostasis. Sed secundum illos, qui ponunt in Christo duas hypostases, vel duo suppositа, conuenienter & propriè dici posset, q̃ filius. Dei hominem assumpsisset. Vnde & prima opinio, quæ ponitur in sexta dist. tertij lib. Sententiarũ, cõcedit hominẽ esse assumptũ: sed illa opinio errorea est, vt suprà dictum est.

¶ Ad quartũ dicitur sicut ad primum, q̃ aliud est loqui de inclinatione naturali priuata vel carente actu vel termino: & aliud de eadem consummata per actum vel terminum eminenter et continentem actum vel terminũ proprii, & ideo priuata vel carẽte proprio termino vel actu: quoniã in prima semper restat naturalis aptitudo ad proprium, in secunda non propter rationẽ dictam. Et ideo si intellectus poneretur cõsummati actu aliquo supernaturali eminẽter continente actum proprium, nõ inclinaretur amplius in proprium.

¶ Ad secundũ dubium dicitur, q̃, vt Autor superius dixit in q. 2. ar. 1. ad secundum, ex anima & corpore constituitur in vnoquoque nostrum duplex vnitas, naturæ scilicet, & personæ. naturæ quidem, secundum q̃ ex materia & forma, vt formaliter illã perficit, componitur natura vna composita: personæ verò, inquãtũ est vnus aliquis subsistẽs in carne & anima. Vbi primò vide, q̃ quia ens & vnũ conuertuntur, ac per hoc vbi est duplex vnitas, ibi est duplex entitas, quum vnitas supra-entitatem, solam diuisionẽ addat: & propterea dicendo, q̃ ex anima & corpore cõstituitur duplex vnitas, naturæ & personæ, dictum est q̃ constituitur duplex entitas, naturæ scilicet, & personæ. Et hinc habes, q̃ opinio antedicta de personalitate, cõsonat doctrinæ Autoris. Vide secundò, q̃ vnitas ac entitas personæ non excludatur à causalitate naturæ, dum dicitur, quòd ex principiis naturæ cõstituitur ex anima & corpore. Et ideo vtendum occurrit regula cõmunium Deo & creaturis: puta esse sapientiæ, scientiæ, & huiusmodi: quæ dicimus trãsferri in Deum formaliter, sublato eo qd imperfectiõis est in creaturis. Ita q̃ licet in creaturis personare & personari nõ nihil causalitatis habeat annexum: formaliter tamẽ (vt superius de eo cõmuniter diximus, sine causalitate comparati ad naturam) sublato omni eo quod imperfectionis est, vt in diuinis inuenitur, nullam causalitatẽ includit: & sic interuenit in mysterio Incarnationis, q̃ secũdum nullam causalitatem dictũ est esse inter personã & naturam humanã: alioquin cõmunis esset toti Trinitati. Verumtamen natura seu naturæ principia nõ ita causant personalitatem, vt interueniat media actio: sed per modum naturalis sequelæ personalitas adest naturæ: non sicut propria passio naturaliter cõsequitur subiectum iam cõstitutum: quoniam non ea ratione personalitas adest, quasi q̃ data forma, denatur consequentia ad formam, sed sicut perfectio seu cõplementum effectus, naturaliter sequitur effectum, cuius est complemẽtum. Natura siquidem vt prior causalitate, incompleta est quo ad vltimum sui complementum: vt Autor dixit, & vt personatur, vltimum complementum assequitur. Quo fit, vt actio, qua fit hic homo, inchoata & deducta vsq; ad terminum inclusiuè, sit quãdo fit natura personata, quã significat hic homo seu Sortes: quando verò fit aut cõsideratur vt inchoata, & deducta est vsq; ad naturam hanc, abstrahendo à personatione, incõsummata est, quoniam est vsque ad vltimum exclusiuè. Modus ergo quo personalitas sequitur naturam vel naturæ principia, est quo terminus actionis & rei factæ, naturaliter adest in fine actionis rei factæ, nisi adsit impedimentum: impediuntur enim in compositis substantiis principia naturæ, constituta iam natura à constitutione sui termini: vt ex litera habetur præsentis articuli iuncta literæ allatæ ex quæst. 2. & similiter in substantiis angelicis natura ipsa, quæ fit, impeditur in suo fieri à consequutione sui termini. Et propterea sublato impedimento, non oportet quærere aliam causam donantem complementũ: quoniam ipsa natura secundum se habet in se sufficiens consequutiuum sui termini.

¶ super Quæstionis quartæ Articulum tertium.

TItulus tertij articuli directè quærit de homine, vt distinguitur contra naturam humanam.

¶ In corpore articuli duo fiunt: primò respondetur quæsito negatiuè: secundò excluditur error contrarius. Conclusio responsiua est, Non est propriè dictum, quòd filius Dei assumpsit hominem. Probatur: Homo significat humanam naturam in supposito: ergo non est propriè dictum, quod filius Dei assumpsit hominem. Antecedens probatur ex autoritate Damasce. Sicut Deus significat eum, qui habet deitatem: ita homo eum, qui habet humanitatem. Consequentia probatur, Illud quod assumitur, non est terminus assumptionis, sed præintelligitur illi: individuum autem, in quo natura humana assumitur, est terminus, scilicet diuina persona: igitur si homo significat humanam naturam in supposito, non assumitur. Vbi nota, quòd congenita Autori reuerentia ad sacros doctores effecit, vt minus expresserit in conclusione, quàm probauerit in præmissis: probauit enim, quòd filius Dei non assumpsit hominem, expressè tantùm, quòd non est propriè dictum, quòd filius Dei assumpsit hominem: quia hoc inuenitur quandoque affirmatum in Sacris literis, cum grano salis intelligendum. Error qui excluditur in litera concedentium in Christo plura suppositа, satis patet.

¶ In respon

Annot. ¶ In responsione ad primum nota duas glossas, quibus piè possunt exponi dicta sanctorum prima, vt exponatur homo, quo ad naturam: & hanc docerat Magister sen. in litera tertij sen. dist. 6. Secunda est, vt exponatur assumptio non in re, sed in facto esse: quia assumptio in facto esse habet hominẽ pro termino: quia
Annot. hoc effecit assumptio: & ad hoc terminata est, quòd filius Dei est homo.

¶ In responsione ad secundum, dubiũ nouitio nõ occurrit: quia videtur cõcedendum, q̃ filius Dei assumpsit hominẽ, qa prædicata tenentur formaliter: constat autẽ q̃ filius Dei assumpsit hominem, quo ad formã seu naturam.

¶ Ad hoc dicitur, q̃ nõ est hîc quæstio de propositione, in qua homo tenetur prædicatum: quoniã sub hac mea quæstione cadit, an homo sit assumptus à Filio Dei, vbi est subiectum: sed est quæstio de re, an, scilicet res significata nomine hominis sit assumpta à Verbo Dei. Et quia res significata est habẽs humanitatem, & habens humanitatẽ non est nisi suppositum, quod nõ est assumptum: ideo in litera dicitur, q̃ sicut non potest dici suppositum assumptũ, ita nõ potest dici homo assumptus.

Sup. q. 2. ar. 2. ad 3. & 5. ad 2. & q. 4. ar. 2. ad 1. & 3. c. Et 3. di. 3. q. 3. ar 3. ad 2. & di. 6. q. 1. ar 2. i. q. 3. ad 1.
¶ In responsione ad tertium, quó legis nonitie, q̃ filius Dei est homo, cuius naturã assumpsit, caue ne fallaris, puta, quasi sit quidã alius homo, cuius naturam assumpsit. Sed ñ tellige, q̃ filius Dei ideo est homo, cuius naturam assumpsit, quia ipse est ille homo, cuius naturæ assumpsit: ita quòd & ly homo, non pro alio, quàm filio Dei supponit, indistinctè tamen: & ly cuius, refert nõ alium hominem, quàm filium Dei, qui est suppositum diuinũ habens humanam naturam.

¶ Super Quæstionis quintæ Articu. quartum.

Annot. IN titulo ly debuit, denotat debitũ congruentiæ: vt in principio huius q. 4. vbi distinguitur articuli eius, patet. Ly abstracta, in corpore articuli declaratur.

Comment. ¶ In corpore articuli tria fiunt: primò declaratur titulus, quantum ad ly abstracta à singularibus, distinguendo, quòd dupliciter potest intelligi. Primò quòd habeat esse secundũ rem separatum à singularibus materialibus: secundò, quòd habeat esse obiectiuũ in intellectu, quicunque sit ille intellectus, diuinus vel humanus. Secundò tractatur quæstio in primo sensu. Tertiò tractatur in secundo sensu. In primo autem sensu an fuerit conueniens filium Dei assumere humanitatem per se separatã secundò esse, dupliciter tractatur in litera: primò per interemptionẽ eius qđ præsupponitur, scilicet q̃ humanitas possit sic inueniri in rerũ natura: & hoc afferendo rationem Aristotelis secundò, sub conditionali, si esset humanitas sic separata: & respondetur negatiue ad quæstionẽ q̃ si esset sic, nõ fuisset cõueniens, q̃ assumeretur à filio Dei. Et hoc probaturripliciter: primò, quia humanitas communis nõ est personabilis: quia non est individuabilis: persona enim individuũ quoddam est, assumptio autem ad personalem vnionem terminatur.

Quæstio. *¶ Num communi formæ repugnet esse persona.*

¶ Vbi statim occurrit dubiũ de veritate illius propositionis: Est cõtra rationem formæ cõmunis, vt sit in persona. Et ratio dubij est: quia si humanitas esset subsistens (vt Platonici dicuntur finxisse) non esset excellentior aliis substantiis separatis, quales sunt angelicæ: non est contra rationem angelicæ naturæ esse in persona, imò de facto natura angelica est personata: ergo non esset contra rationem humanitatis separatæ perionari. Amplius: Aliud est iudicium de natura communi in exemplari participatione, singulari tamen in essendo (qualis esset humanitas per se) & aliud est iudicium de natura communi in essendo: qualis intelligitur natura humana, vt est vniuersalis in prædicando de omnibus hominibus, qualis non esset humanitas per se contra rationem enim naturæ communis in essendo est indiuiduatio. non autem naturæ communis in participatione exemplari: humanitas autem per se non ponitur communis in essendo. Et confirmatur: quia humanitas subsistens proculdubio esset res singularis in essendo: alioquin nõ subsisteret: sicut nec deitas subsisteret, nisi esset res singularis.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia ratio ista non affertur ad monstrandam impossibilitatem assumptionis, sed incongruentiam: ideo propositiones eius intelligendæ sunt in plano sensu: quo seruata vniuocatione terminorum, scilicet ly persona hominis, & ly indiuiduum hominis, monstra: aperte incongruentiam humanitatis separatæ ad assumptionem. Est igitur sensus illius propositionis. Contra rationem naturæ communis est, quòd sit in persona, scilicet humana, vt sunt personæ humanæ, quas scimus. Et hoc manifestãt, qa in persona indiuiduatur, relinquent pro per se noto quòd contra rationẽ talis humanitatis est indiuiduari: quod est verum, vniuocè loquẽdo de indiuiduatione, vt natura apud nos indiuiduatur. Et hac nanque propositione & ratione optimè infertur, q̃ humanitas per se incongrua est assumptioni: natura enim repugnans personis & indiuiduis suæ speciei, nõ cõgrua est ad hoc, q̃ trahatur ad alienam personã. Et per hoc patet responsio ad duo vltima.

¶ Ad primum autẽ dicitur, q̃ si humanitas esset separata, sequeretur & q̃ non esset persona: qa ponitur quòd sit ratiõm humanitas: equinitas enim, vt dixit Autor, est tantùm equinitas. Et ideo propositio literæ est absolutè vera, quòd cõtra rationem naturæ cõmunis esset personalitas: nõ sic autem est de naturis angelicis, quæ non ponuntur tantùm ipsæ, sed ponuntur habentes naturas suas. Et sequeretur, q̃ haberet personã, pro quãto per se separatim subsisteret naturaliter: nec mirum, quia antecedens implicat incõpossibilia. Secũda ratio est: qa natura cõmuni nõ possunt attribui nisi operationes cõmunes & vniuersales, secundum quas homo non meretur nec demeretur: assumptio autẽ facta est ad hoc vt ille homo mereretur nobis.

¶ Sed occurrit hîc dubitatiões duæ. Altera est: qa in prima parte propositionis Maioris est sermo de operatione communi & vniuersali ex parte subiecti: & hoc non quia hoc est cõtra hypothesim, qua ponimus naturam cõmunem per se existere, ac per hoc esse singulare quoddam in essendo: & cõsequenter operatio sua ex parte subiecti esse singularis. Aut ex parte termini seu effectus, pura quia extendit se ad omnes homines. Et sic ratio est ad oppositum: quia Christus meruit nobis vt causa vniuersalis: vt infrà patebit: ac per hoc congruebat eius meritio naturæ humanæ operans communiter & vniuersaliter.

Altera est: quia secunda pars dictæ propositionis est falsa: quoniã homo meretur si est in gratia, secundum omnes suas operationes, siue sint communes, siue propriæ: quoniam siue comedat, siue bibat, siue generet, siue dormiat, omnia in gloriam Dei facit, iuxta Apostolicum præceptum.

¶ Ad primã dubitationẽ dicitur, q̃ sermo est de operatione cõmuni & vniuersali ex parte subiecti, qa scilicet nõ haberet operationes nisi, quæ cõsequitur naturam cõmunem omnibus hominibus. Tales enim operationes dicẽtur cõmunes & vniuersales ex parte subiecti: qa sequuntur naturam secundũ se, non vt in hoc aut illo: natura autẽ secundũ se cõmunis & vniuersalis dicitur. Natura autẽ congrua assumptioni debet sic se habere, vt operationes personales, & nõ solùm naturales congruè sibi attribuantur.

¶ Ad secundam dicitur, q̃ operationẽ aliquam esse meritoriã, cõtingit dupliciter, scilicet ex suo genere vel ex parte operantis tantùm. Operationes enim naturales ex suo genere nõ sunt meritoriæ: & ideo dicitur, q̃ naturalibus nõ meremur nec demeremur, possunt tamẽ esse meritoriæ ex parte operantis, in Deum obiectũ: supernaturalis beatitudinis illas referentis. Operationes autẽ liberæ ac moraliter bonæ ex suo genere sunt meritoriæ: quoniam ex suo genere habiles sunt, vt charitate informentur. In litera ergo est sermo de meritoriis ex suo genere, ita q̃ ratio literæ cõsistit in hoc. Natura humana illo modo essendi est incõgrua assumptioni, quo nõ est nata, vt conueniant sibi operationes meritoriæ ex suo genere: quia assumptio ad hoc tendit, vt mediante natura assumpta, filius Dei mereatur nobis: sed naturæ communi non attribuuntur nisi operationes communes, &c. ergo. Tertia ratio expositione non eget.

¶In secundo autem sensu tractatur quæstio secundum esse in duplici intellectu: primò diuino, deinde humano. Et quidē, q̄ natura humana, secundum quòd est in intellectu diuino, nō potuit assumi, pbat dupliciter: primò, q̄a natura humana sic nihil aliud est, quàm natura diuina: secundò, q̄a natura humana ab æterno esset in filio Dei per hunc modū. Vbi nota pro primæ rationis euidentia, q̄ esse obiectiuū rerū respectu intellectus diuini nō est esse diminutum: vt Sco. in 37. dist. 1. sen. fōmaniuit: nec est esse relatiuū rationis, quasi quoddā respectiuū esse acquirāt ex hoc, q̄ obijciuntur diuino intellectui: quoniam Deus secundū veram Philosophiā & altissimam Theologiam nihil intelligit extra se: non q̄ aliquid illum lateat, sed quia intuendo seipsum tantùm, intuetur omnia: quoniam omnia & cognoscibilia & cognita à Deo sunt ipse Deus, iuxta illud Ioā. 1. Quod factū est, in ipso vita erat. Quia ergo humanitas in intellectu diuino nihil aliud est, quàm deitas secundū id, quo humanitatē cōtinet: ideò optimè ratio literæ concludit, q̄ assumere humanitatē, vt est in intellectu diuino, esset assumere naturam diuinā, quæ nō est assumptibilis. Et quia deitas est in Filio ab æterno: sequitur q̄ natura humana per hūc modū essendi est in filio Dei ab æterno, & nō ex tēpore coniuncta: vt secunda ratio subiūxit. Potest tamē aliter induci hæc secūda ratio per se secta sum: vt sit sensus, q̄ quicquid sit illud esse obiectiuū humanitatis in intellectu diuino, humanitas per hunc modum, scilicet secundum q̄ est obiectū intellectus diuini, ab æterno est in filio Dei, vt pote qui est ipse intellectus diuinus: nō ergo erat opus vt assumeret humanitatem sic: nullus enim assumit aliquid illo modo, quo habebat. Et hic sensus in responsione ad secūdum explicatur. Quòd autē natura humana, secundū q̄ est in intellectu humano, nō debeat assumi, probatur deducēdo ad impossibile. Assumere humanitatem in esse obiectiuo intellectus humani, nihil aliud est, quàm intelligi assumere naturā humanā: ergo nō est assumere naturā humanā in rerum natura: ergo esset intellectus falsus: ergo etiā fictio quædam incarnationis. Et affertur testimonij Dam. ad hoc. Vbi nota pro euidentia literæ, quòd ouia humanitas obiecta intellectui nostro non habet sic esse in rerum natura, sed habet solummodo esse intelligibiliter relatiuè, quo dicitur repræsentata intellectui & terminativa actus intelligendi: consequens est q̄ ad humanitatem sic, nulla actio transiens realis potest terminari, sicut nec ad Cēsarē repræsentatū in statua aut memoria: licet ad ipsam statuam vel memoriam possit actio realis trāsiens terminari: vt patet. Et quia assumptio significat actionem realem transeuntem in humanitatem, quæ assumitur: ideo assumptio non potest terminari ad humanitatem sic: actiones autem reales immanentes possunt terminari ad res sic: possum enim imaginari & amare Cæsarem repræsentatum. Sed & actiones reales transeuntes possunt dupliciter, sicut & ipsa humanitas potest dupliciter accipi, scilicet secundum quòd sunt in rerum natura, & secundum quòd intelliguntur. verbi gratia, Secare lignum, vt est in rerum natura, & est verè secare, & secare lignum, prout aliquis imaginatur aut intelligit secare lignum: & hoc non est verè secare lignum, sed est intelligi, aut imaginari, quòd lignum secatur. Primo siquidem modo, quo solo sunt veræ actiones reales transeuntes, non possunt terminari ad naturam sic. Secundo autem modo possunt: sed tunc non ipsæ actiones in veritate terminantur ad naturam sic, sed imaginatio seu intellectus earum. Et ideo optimè in litera pro antecedente, & quod quid est assumptionis naturæ sic, dicitur: quòd assumere humanitatem sic, nihil aliud est, quàm intelligi assumere naturam humanam. Et verè sic esse patet, sicut occidere Cæsarem repræsentatum, nihil aliud, est quàm intelligi seu imaginari occidere Cæsarem, & facere Sortem imaginatum tantùm Regem, nihil aliud, quàm imaginari facere Sortem Regem. Et quoniā ex huiusmodi actiones imaginatas aut intellectas terminari ad res, nō sequitur quòd sic fit in rerum natura (non enim inuenitur propterea lignum sectū aut Cæsar occisus aut Sortes Rex) ideo optimè deducitur in litera, quòd non assumeret humanitatem in rerum natura. Et quòd esset intellectus falsus: quia ab eo, q̄ res est, vel non est, intellectus dicitur verus vel falsus. Et q̄ esset fictio Incarnationis, nō Incarnatio ipsa, vt clarè iam patet: sicut fictio comestionis panis est, comedere panem in imaginatione tantùm.

¶Dubium restat hīc, quare quum humanitas in intellectu tripliciter esse habeat, scilicet diuino, angelico, & humano, de duobus tantùm, intellectibus Autor loquutus est, omittens humanitatem secundum esse quod habet in intellectu angelico.

¶Ad hoc dici facilē prima facie potest, q̄ quia intellectus angelicus medius est inter diuinum & humanum, per extrema dedit intelligēdum medium. Subtilius autem & veritus dicitur, quòd quia esse obiectiuum in intellectu, sufficienter per hos duos essendi modos distinctum est, scilicet quòd aut est idem quod esse naturale intelligentis, aut est esse relatiuum rationis, quo dicitur, & est repræsentatum & terminatiuū, &c. Et vtroque modo excluſum ab assumptione ita est, vt neutro modo humanitas verè assumeretur: sed vel natura intelligentis illam assumeretur, vel esset fictio assumptionis: ideo non oportuit solicitum esse doctorem de humanitate secundum esse, quod habet in intellectu angelico: quoniam inciditur in alterum dictorum.

¶ Super Quæstionis quintæ Articulum quintum.

Titulus articuli intelligendus est in sensu, in quo sic magis, quàm in sensu quē facit: nā per naturā humanā in omnibus suis indiuiduis, intendit Autor singulas humanitates, quę inueniūtur quādoq; in rerum natura. Licet hæc verba, Natura humana in omnibus suis indiuiduis, significent singulas humanitates in suis propriis suppositis: quas qa vt sic implicat, assumi putauit Autor sensum intentū percipi absq; ambiguitate aliqua. Ita q̄ exponenda sunt hæc verba, pro humana natura, nō quæ est, sed quę esset in omnibus suis indiuiduis. ¶In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæstio negatiue. Non fuit conueniens quòd humana natura, in omnibus suis suppositis, hoc est, quòd singulæ humanitates, quæ distribuerentur per omnia suppositа humana, assumerentur à filio Dei. Probatur tripliciter. primò, quia tolleretur multitudo suppositorum in humana natura. secundò, quia tolleret filio Dei dignitatem primogeniturę inter multos fratres. tertiò, quia vnico suppositō vnica assumpta natura congruit.

Annot. Infrà q. 31. ar. 1. Et 3. di. 2. q. 1. ar. 2. q. 2. Et epusc. 3. c. 224. Annot.

¶In responsione ad primum responsio consistit in distinguendo per se, vt distinguitur contra per aliud, scilicet per sonam, vt distinguitur contra per accidēs: primo modo humanitati conuenit per se assumi, non secundo.

¶In responsione ad secundū & tertiū responsio consistit in hoc, q̄ nō vno solo modo conuenit & cōmendari charitatem Dei erga nos, & breuitatē viæ sapientis obseruare: & ideo conuenientiorem decuit eligere.

¶ Super Quæstionis quartæ Articulum sextum.

Annot. Titulus clarus est, & ideo quæritur, qa poterat Deus creare vnam naturā humanā in supposito Verbi, sicut creauit Adam non per propagationē: poterat etiam aliquem alium hominem cum sua vxore creare innocentes & in innocentia perseuerantes, sicut creauit Adam & Euā: & ex illa innocente stirpe humanam naturam assumere, & nō ex stirpe Adæ. poterat & vnā solam Virginē creare innocentem, ex qua nasceretur, sicut natus est de Maria virgine filia Adæ. Cūm igitur multis aliis modis Incarnatio fieri potuisset, quæritur an conuenienter sit facta ex stirpe Adæ.

¶In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè, probata tripliciter, & auctoritate Augustini præpositā. Et omnia clarè patent. Si ste tamen paulnlum in secunda ratione: & intellige minimū quid de nostra dignitate explicari, per hoc, quòd nobis peccatoribus vitis collatum est vincere per caput ex nobis sumptum: longè enim dignior fum, quòd Dei filiationem per adoptionem quum spreuissem peccando, factus fum Dei filius in persona, factus fum Deus in persona. Multum enim mihi dignitatis collatum fateor, quòd ex inimico factus fum amicus Dei: quòd qui offendi, satisfeci: qui demerui, meruisqui victus fum, vici etiam diabolum, & triumphaui de ipso: qui eram in regione longinqua, & vulneratus à latronibus, &c. factus fum dominus Angelorum. Sed omnes superat dignitates, quòd factus fum Deus personaliter: q̄ mei generis tam infimi tāmque corrupti ac Deo inimici, mei inquam generis, vnus ex

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm conueniens fuerit quòd filius Dei humanam naturam assumeret ex stirpe Adæ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nō fuerit conueniens vt filius Dei naturā humanam assumeret ex stirpe Adę. Dicit enim Apost. ad Heb. 7. Decebat vt esset nobis Pōtifex segregatus à peccatoribus. Sed magis esset à peccatoribus segregatus si nō assumpsisset naturam humanam ex stirpe Adæ peccatoris. Ergo videtur quòd non debuerit de stirpe Adæ naturam humanam assumere.

¶Præterea, In quolibet genere principium nobilius est eo, quod est à principio. Si igitur assumere voluit humanam naturā, magis debuit eam assumere in ipso Adam.

¶Præterea, Gentiles fuerūt magis peccatores quàm Iudæi: vt dicit gl. ad Gal. 2. super illud, Nos natura Iudęi, & nō ex Gentibus peccatores. Si ergo ex peccatoribus naturā humanam assumere voluit, debuit eam magis assumere ex Gentibus, quàm ex stirpe Abrahæ, qui fuit iustus.

¶SED CONTRA est, quòd Luc. 3. Generatio Domini reducitur vsq; ad Adā.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam Deus aliunde hominem suscipere potuisset, quàm ex Adam, conueniētius tamen fuit ad plenam pro peccato satisfactionem, & maiorē hominum dignitatem, & diuinam potentiam ostendēdam, vt ex illo hominem assumeret.

¶RESPONDEO dicendum, q̄ sicut Aug. dicit in 13. de Tri. Poterat Deꝰ hominē aliunde suscipere, nō de genere istius Adæ, qui suo peccato obligauit genus humanum: sed melius iudicauit de ipso, quod victū fuerat, genere assumere hominē Deus, per quē generis humani vinceret inimicum.

¶Et hoc propter tria. Primò quidem, quia hoc videtur ad iustitiā pertinere, vt ille satisfaciat, qui peccauit. & ideo de natura per peccatū corrupta debuit assumi id per quē satisfactio erat implenda pro tota natura.

Secūdò, quia hoc etiam pertinet ad maiorē hominis dignitatē, dū ex illo genere victor diaboli nascitur, quod per diabolū fuerat victum. Tertiò, quia per hoc etiā Dei potentia magis ostenditur, dū de natura corrupta & infirma assumpsit id quod in tantā virtutem & dignitatem est promotum.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd Christus debuit esse à peccatoribus segregatus quantum ad culpam, quam venerat destruere: nō quantū ad naturam, quam venerat saluare: secūdū quam debuit per omnia fratribus assimilari, vt idem Apost. dicit ad Heb. 2. Et in hoc etiā mirabilior est eius innocentia, q̄ de massa peccato subiecta, natura assumpta tantam habuit puritatem.

¶Ad secundum dicendum, q̄ (sicut dictum est) oportuit eum, qui peccata venerat tollere, esse à peccatoribus segregatū, quantū ad culpam, cui Adam subiacuit, & quem Christus à suo delicto eduxit: vt dicitur Sap. 10. Oportebat autē eū, qui mundare omnes venerat, nō esse mūdandū, sicut & in quolibet genere motus primū mouens est immobile secundum illū motū, sicut primū alterās est inalterabile. Et ideo nō fuit cōueniens, vt assumeret humanam naturam in ipso Adam.

¶Ad tertiū dicendum, q̄ quia Christus maximè debebat esse à peccatoribus segregatus, quantū ad culpam quasi summā innocētiæ obtinens, conueniens fuit, vt à primo peccatore vsq; ad Christū peruenīretur, mediantibus quibusdā iustis, in quibus præsul gerent quædam insignia futuræ sanctitatis. Et propter hoc etiā in populo, ex quo Christus erat nasciturus, instituit Deus quædam sanctitatis signa, quæ inceperunt in Abraham, qui primus promissionem accepit de Christo, & circuncisionem signum fœderis consummandi: vt dicitur Gene. 17.

QVAESTIO QVINTA
de modo Vnionis ex parte partium humanæ Naturæ, in Quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de assumptione partium humanæ naturæ.

¶Et circa hoc quærūtur quatuor.

¶Primò, vtrùm filius Dei debuerit assumere verum corpus.

¶Secūdò, vtrùm assumere debuerit corpus terrenum, scilicet carnem & sanguinem.

¶Tertiò, vtrùm assumpserit animam.

¶Quartò, vtrùm assumere debuerit intellectum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Dei filius debuerit assumere verū corpus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei non assumpserit verum corpus. Dicitur enim Phil. 2. quòd in similitudinē hominum factus est. Sed quod est secūdum veritatem, non dicitur esse secundum similitudinem. ergo filius Dei non assumpsit verum corpus.

¶Præterea, Assumptio corporis in nullo derogauit dignitati diuinitatis: dicit enim Leo Papa in sermone de Nati. quòd nec inferiorem naturam consumpsit glorificatio, nec superiorem minuit assumptio. Sed hoc ad dignitatem Dei pertinet, quòd sit omnino à corpore separatus. Ergo videtur quòd per assumptionem nō fuerit Deus corpori vnitus.

¶Præterea, Signa debent respondere signatis. Sed apparitiones vet. Test. quæ fuerūt signa apparitionis Christi, nō fuerūt secūdum corporis veritatem, sed secundum imaginariam visionem: sicut patet Isa. 6. Vidi Dominum sedentem, &c. Ergo videtur q̄ etiam apparitio filij Dei in mundo, non fuerit secundum corporis veritatem, sed solùm secundum imaginationem.

¶SED CONTRA est quod dicit Augustinus in lib. 83. q. Si phantasma fuit corpus Christi, fefellit Christus. Et si fallit, veritas non est. Est autem veritas Christus. Ergo non fuit phātasma corpus eius. Et sic patet, quòd verum corpus assumpsit.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus fuerit verè homo, pro hominum salute mortuus, & à Deo à morte reuocatus, impossibile fuit verum non assumpsisse corpus.

¶RESPONDEO dicēdum, q̄ sicut dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, natus est Dei filius, non putatiuè, quasi imaginatum corpus habens, sed corpus verum.

¶Et huius ratio potest tripliciter assignari. Quarum prima est ex ratione humanæ naturæ: ad quam pertinet verum corpus habere. Supposito igitur ex præmissis, quòd conueniens fuerit filium Dei assumere humanam naturam, consequens est q̄ verum corpus assumpserit. Secunda ratio sumi potest ex his, quæ in mysterio Incarnationis sunt acta. Si enim non fuit verū corpus eius, sed phantasticum, ergo nec veram mortem sustinuit: nec aliquid eorum quæ Euangelistæ de eo narrant, secundum veritatē gessit, sed solùm secundum apparentiam quandam. Et sic etiam sequeretur, quòd non fuerit vera salus hominis subsecuta: oportet enim effectum causæ proportionari. Tertia ratio potest sumi ex ipsa dignitate personæ assumentis: quæ cùm sit veritas, nō decuit, vt in eius opere aliqua fictio esset. Vnde & Dominus hunc errorē per seipsum excludere dignatus est, Luc. vlti. cùm Discipuli

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ super Quæstionis quintæ Articulum secundum.

Annot. Tetu lus clarus est, & motus propter errorem Valentini: vt patet in 4. contra Gent. cap. 30.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito, Christus habuit corpus terrestre, non cæleste. Et probatur tripartici ratione & autoritate.

¶ Num Christus de cælo cælestis, adã de terra terrenus dici debeat.

Quæstio. ¶ Omnia clara sunt: nisi quòd in responsione ad primum circa glossam Augustini & Hilarij dubium occurrit, scilicet q̃ Christus sit homo cælestis, quia de Spiritu sancto conceptus: quoniam si ex virtute actiua seu formatiua corporis homo est cælestis secundum corpus, Adam quoque esset homo cælestis: quia est immediate diuina virtute corpus eius formatum. Et sic Apostolus nõ recte posuisset differentiam inter primum hominem & Christũ, in hoc quòd ille terrestris, iste cælestis, ad corpus referendo ratione virtutis formatiuæ.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia expositio ista non est secundum sensum literalem, non potest ex illa argumentum contra verba Apostoli sumi. Ad literam nanque Apostolus loquitur de primo initio vtriusque hominis, scilicet Adæ & Christi: constat autem initium Adæ ex terra esse, cui dispositè iuncta est anima: initium verò Christi ex hypostasi diuina, quæ materiam sibi disposuit, formauit, animauit, vniuit, &c. Per hoc enim probat Apostolus illum in animam viuentem, istum in Spiritum viuificantem: illum terrenũ (quia verè persona terrena secundum substantiam & secundum qualitatem fuit Adam) istum cælestem, & secundum substantiã & secundum qualitatẽ superioris ordinis. Vnde sunt dotes corporis, de quibus loquitur. Allata tamẽ exp. positio nõ est refutanda, sed reuerenter amplectenda: ita vt etiam saluet differentiam corporum secundũ virtutẽ formatiuam. Tum quia Adam fuit immediatè à Deo secundum debitum naturæ ordinem: exigit siquidem rerum ordo supposita nouitatis mundi, vt prima individua perfectatũ specierũ fiant nõ ex semine, sed immediatè à Deo: quoniã, vt dicitur 12. Met. perfecta sunt naturaliter priora imperfectis: Christus autẽ stare iam naturali modo generationis humanæ per cõmixtionem maris & fœminæ, miraculosè supra naturæ leges cõceptus est diuina virtute absq; semine humano. Tũc a Adã à Deo immediatè factus (sicut & boues & leones secũm suas naturas) dicitur: Christi verò cõceptio specialiter appropriatur Spiritui sancto, vt intelligatur ad hoc à Deo immediatè factus homo, vt spiritualis fit. Ita q̃ nõ ex sola negatione humani seminis, sed ex hoc quod supra naturæ leges ex spiritusancto dicitur conceptus, differẽtia posita est inter Christum & Adam quantũ ad corpus q̃ Christus de cælo cæleitis, ille de terra est terrestris.

¶ Num sanguis in Christo fuerit diuinitatis vnitus.

¶ In hoc ſcdo art. dubiũ occurrit de assumptiõe sãguinis: an scilicet sanguis, q̃ erat in corpore Christi, erat vnitus diuinitati. Et est ratio dubij ex philosophia: q̃a sanguis nõ est pars corporis humani, sed alimentum eius, quod constat nõ esse actu, sed potẽtia corpus, quod aliturus est enim sanguis alimentũ decocti, conuertendũ, nõ cõuersum in membra. Et cõfirmatur autoritate non solũm Arist. 2. de Partib. animal. sed diuꝰ Tho. in multis locis, & singulariter inferius in q. 31. ar. 5. ad primũ. Vbi ponit differẽtiã inter os & carnes ex vna parte, & sanguinem ex alia parte, in hoc, q̃ caro & ossa sunt actu ptes corporis hũani, sanguis autẽ nõ est actu pars, sed est potẽtia totũ. Et ideo caro & ossa non possunt absq; corruptione & diminutione corporis auferri: sanguis autẽ sine corruptiõe cõmunicat. ¶ Ad hoc dicitur secũdũ Autoris doctrinã in 4. sen. dist. 44. q. 1. q̃ partes humani corporis sunt duplices: quædã sic sunt actu partes, q̃ sunt in potẽtia eiã ad alias partes: & tales videtur esse quatuor humores, ex quibus sumus, inter quos est sanguis. Vnde q̃a huiusmodi habent aliquo modo rationem partis in actu, & aliquo modo partis in potentia: ideo diuersa de eis dicuntur. nã inquãtum sunt partes in actu, verificatur q̃ corpus nostrũ cõponitur ex eis, vt in principio dicti lib. Aristoteles testatur: vt verò sunt in potẽtia ad alias partes, verificatur quòd est alimentũ corporis. Et per hoc patet responsio ad rationẽ in oppositũ: dicẽdo, q̃ sanguis est corporis alimentum, sed nõ tantùm: quia est ita alimẽtum, vt etiam sit secundum se pars corporis. Ad autoritatem diui Tho. dicitur, quòd loquitur de parte totaliter in actu, quũ dicit, q̃ non potest sine corruptione aut diminutiõe subtrahi: non autem de parte partim in actu & partim in potẽtia, qualis est sanguis. Absque dubio igitur credendũ est, filiũ Dei assumpsisse corpus terrestre, hoc est carnem & sanguinem, vt diuisi dẽdo quæstionẽ Autor titulũ explicat.

¶ Super

¶ Super Quæstionis quintæ Artic. tertium.

Annot. 3. dist. 2. q. 1. ar. 3 q. 2. Et 4. cõtra Gent. c. 32. 34 prin. 35. cõ. 2. fi. 37 fi. & 41. co. 2. Et veri. q. 20. ar. 4. 5. Et vnio. ar. 1. co. 2. Et opus. 3. c. 211.

Titulus clarus est, intelligendus vt sonat: & quæstius propter Attij & Apollinarem (vt in litera dicitur) negantes in Christo animam proptiam. ¶ In corpore articuli duo fiunt. Primò recitatur error Attij & Apollinaris. Secundò reprobatur triplicitèr. Quo ad primum ponitur positio ista in se, & sua sequela. In se quidẽ: quia negatur anima in Christo, sed ponitur Verbũ loco animæ. In sua verò sequela: quia negantur duæ naturę in Christo: quoniam non est ibi natura humana: vel quoniam ex anima & corpore vna natura constituitur, ac per hoc ex eo quòd est loco animæ & corporis, vna esset tantùm natura, prima expositio tamen literæ consonat, de natura humana loquenti. Quo ad secundum asseruntur tres rationes: prima ex autoritate Scripturæ: secunda ex ratione deducente ad inconueniens ex August. tertia ex ratione cõuincente, quòd ignorat proprium vocem positio ipsa: quia ponẽdo carnem, negat carnem: & per hoc veritati Incarnatiõis contrariatur. Vide de his in quarto contra Gen. capi. 31.

¶ Super Quæstionis quintæ Artic. quartum.

Titulus clarus propter Apollinarẽ motus, conuictũ ad confitendum in Christo animam: & confitentem animam sensitiuam in Christo, sed non mentem, sed loco mentis Verbum: vt habes in 4. contra Gent. cap. 33. & in litera.

¶ In corpore articuli duo fiunt, primò ponitur error Apollinistarum: secundò excluditur triplicitèr: & rationes vi dentur satis clarę. In prima tamen aduerte, q̃ non dicit Autor admirationem esse actum rationis: sed quòd exigit rationem, dum absq; ratione collativa effectus eũ causa esse nõ potest. ¶ In responsione ad secundum percipe, q̃ lux maior dicitur efficacare minorẽ, nõ quo ad substantiam lucis, sed quo ad effectũ: quia facit nõ apparere effectũ minoris, quum nihil rollat à luce minore. Quoad substantiam verò lux maior perficit minorẽ, augẽdo effectum illius: aër enim illuminatus à candela, cùm superilluminatur à sole, nõ perdit prius lumen, sed acquirit maius lumen: augetur enim lumẽ ex præsentia maioris lucis: q̃d in litera vocatur perfici. Vnde nõ fiunt duo lumina in eodem, sed idẽ perfectius.

¶ Vtrùm filius Dei assumpserit animam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei animam nõ assumpserit. Ioãnes enim Incarnationis mysterium tradens dixit, Verbũ caro factum est: nulla facta de anima mentione. Non autem dicitur caro factum, eo q̃ sit in carnẽ conuersum, sed quia carnem assumpsit. Non ergo videtur assumpsisse animam.

¶ Præterea, Anima necessaria est corpori ad hoc, q̃ per eã viuificetur. Sed ad hoc nõ fuit necessaria corpori Christi, vt videtur: quia ipsum Verbũ Dei est, de quo dicitur in Ps. Domine apud te est fons vitæ. Superfluũ ergo fuisset animam adesse, Verbo præsente. Deus autẽ & natura nihil frustra faciunt: vt etiã Philosophus dicit in primo de Cę. Ergo videtur q̃ filius Dei animã nõ assumpserit.

¶ Præterea, Ex vniõe animæ ad corpus, cõstituitur natura cõmunis, quæ est species humana. In domino autem Iesu Christo nõ est cõmunem speciem accipere, vt Dam. dicit in 3. Lib. Non igitur assumpsit animam.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Agone Christiano, Nõ eos andiamus, qui solũ humanũ corpus dicũt esse susceptũ à Verbo Dei: & sic audiunt quod dictũ est, Verbũ caro factũ est, vt negent illum hominẽ, vel animam, vel aliquid hominis habuisse, nisi carnem solam.

CONCLVSIO.

¶ Sicut Christus assumpsit veram carnẽ, & verum hominem, animã quoq; illum assumpsisse credẽdũ est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicit Aug. in li. de hęresibus, opinio fuit primò quidẽ Arrij, & postea Apollinaris, q̃ ab filius Dei solã carnẽ assumpsit absq; anima, ponentes q̃ Verbũ fuerit carni loco animæ. Ex quo sequebatur, q̃ in Christo nõ fuerint duæ naturę, sed vna tantùm: ex anima enim & carne, vna natura humana constituitur.

Sed hæc positio stare non potest propter tria. primò quidẽ: quia repugnat autoritati Scripturę in qua Dominus de sua anima fecit mentionẽ Mat. 26. Tristis est anima mea vsq; ad mortem. & Ioã. 10. Potestatẽ habeo ponẽdi animã meã. Sed ad hoc respondebat Apollinaris, q̃ in his verbis aſa metaphoricè sumitur: per quẽmodũ in vet. Testa. Dei anima cõmemoratur, Isa. 1. Calẽdas vestras odiuit anima mea. Sed sicut dicit Aug. in lib. 83. q. Euangelistæ in euangelica narratione narrant, q̃ miratus est Iesus, & iratus & cõtristatus, & quòd esuriit. Quæ quidem ita demonstrant eũ veram animam habuisse: ficut ex hoc, quòd comedit, & dormiuit, & fatigatus est, demonstratur eũ habuisse verum corpus humanũ. Alioquin si & hæc ad metaphorã referantur, cùm similia legantur in vet. Test. de Deo, peribit fides Euangelicæ narrationis. Aliud enim est qđ Propheticè nũciatur in figuris, aliud quod secundũ rerũ proprietatem ab Euangelicis historicè scribitur. Secundò derogat prædictus error vtilitati Incarnationis, quæ est liberatio hominis. Vt enim argumentatur August. in lib. contra Felicianum: Si accepta carne filius Dei animam omisit, aut innoxiam sciens, medicinæ indigentem non credidit, aut à se alienam putans, redemptionis beneficio nõ donauit, aut ex toto iusanabilem iudicans, curare nequiuit, aut vt vilem, & quæ nullis vsibus apta videretur, abiecit. Horũ duo blasphemiam important in Deum. quomodo enim diceretur Omnipotens, si curare nõ potuit desperatam? aut quomodo omnium Deus, si non ipse fecit animã nostram? Duobus autẽ alijs, in vno animæ causa nescitur, in altero meritũ nõ tenetur. Aut intelligere causam putandus est animæ, qui eam ad accipiendam legem habitu infitæ rationis instructã à peccato voluntariæ transgressionis nititur separare. Aut quomodo eius generositatem nouit, qui ignobilitatis vitio dicit esse despectam: Si originem attẽdas, prætiosior est animæ substantia: si transgressionis culpam, propter intelligentiam, peior est carne. Ego autem Christum & perfectã sapientiã scio, & pñsimũ esse nõ dubito, quorũ primò meliorem & prudentiæ capacem nõ despexit. secundò, eam, quæ magis fuerat vulnerata, suscepit. Tertiò verò hæc positio est cõtra ipsam Incarnationis veritatem: caro enim & cæteræ partes hominis per animam speciem sortiuntur. Vnde recedente anima, non est os, aut caro, nisi æquiuocè, vt patet per Philosophum in 2. de Anima & 7. Metaphy.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum q̃ cùm dicitur, Verbũ caro factum est, caro ponitur pro toto homine: acsi diceret, Verbum homo factum est: sicut & Isa. 40. Videbit omnis caro pariter, quòd os Domini loquutum est. Ideo autem totus homo per carnem significatur: quia, vt dicitur in autoritate inducta, per carnem filius Dei visibilis apparuit. Vnde subditur, Et vidimus gloriam eius. Vel ideo: quia vt Aug. dicit in lib. 83. q. in tota illa vnitate susceptionis principale Verbum est, extrema autẽ atque vltima caro. Volens itaque Euangelista cõmendare pro nobis dilectionẽ humilitatis Dei, Verbũ & carnem nominauit, omittens animam, quæ est Verbo inferior, carne præstantior. Rationabile etiam fuit, vt nominaret carnem: quæ propter hoc, quòd magis distat à Verbo, minus assumptibilis videbatur.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ verbũ est fons vitæ, sicut prima causa vitæ effectiua. Sed anima est principiũ vitę corpori tanq̃ forma ipsius: forma autẽ est effectus agẽtis. Vnde ex præsentia Verbi magis concludi posset, q̃ corpus esset animatum: sicut ex præsentia ignis potest concludi, quòd corpus, cui ignis adhæret, sit calidũ.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd nõ est inconueniens, imò necessariũ dicere, quòd in Christo fuerit natura, quæ constituitur, per animam corpori aduenientem Damas. autem negat, in domino Iesu Christo esse communem speciem, quasi aliquid tertium resultãs ex vnione diuinitatis & humanitatis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm filius Dei assumere debuerit intellectum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ filius Dei non assumpserit mentem humanam siue intellectum. Vbi enim est præsentia rei, non requiritur eius imago. Sed homo secundum mentem est ad imaginem Dei, vt Aug. dicit in lib. de Tri. Cùm ergo in Christo fuerit præsentia ipsius diuini Verbi, nõ oportuit ibi esse mentẽ humanam.

¶ Præterea, Maior lux offuscat minorẽ. Sed verbũ Dei, quod est lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum (vt dicitur Io. 1.) comparatur ad mentem, sicut lux maior ad minorem: quia & ipsa mens lux quædam est, quasi lucerna illuminata à prima luce. Prouer. 20. Lucerna Domini spiraculũ hominis. Ergo in Christo, qui est verbum Dei, non fuit necessarium esse mentem humanam.

¶ Præterea, Assumptio humanæ naturæ à Dei verbo, dicitur incarnatio eius. Sed intellectus siue mens humana neque est caro, neque est actus carnis, quia nullius corporis actus est: vt probatur in 3. de Anima. Ergo videtur quòd filius Dei humanã mentem non assumpserit.

¶ SED CONTRA est quod Augu. dicit in lib. de fi. ad Pe. Firmissimè tene, & nullatenus dubites Christum filium Dei habere veram nostri generis carnem & animam rationalem, qui de carne sua dicit, Palpate & videte: quia spiritus carnẽ & ossa nõ habet, sicut me videtis habere, Luc. vlt. Animã quoq; se habere ostendit dicẽs, Ego pono animã meam, & iterum sumo eam. Io. 10. Intellectũ quoq; animæ ostẽdit se habere dicẽs, Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Mat. 11. Et de ipso per Prophetam Deus dicit, Ecce intelliget puer meus. Isa. 52.

CONCLVSIO.

¶ Vt veram animam & corpus Christum habuisse certum est, mente quoq; & intellectu non caruisse credendum est.

a ¶ RESPONDEO dicendũ, q̃ sicut Aug. dicit in lib. de hæresibus, Apollinaristæ de anima Christi à catholica ecclesia dissen

Annot. 3. dist. 2. q. 1. ar. 3 q. 2. c. Et 4. cõtra Gent. c. 33. Et veri. q. 20. ar. 1. c. Et vnio. ar. 1. c. 2. Et opus. 3. c. 222.

a ¶*Super Quæstionis sextæ Articulum primum.*

Annot. TItulus primi articuli quæst. 6. intelligendus est vt sonat: quoniam in corpore distinguitur: & motus est occasione verborum Augustini & Magistri nostri in 2. di. 8. tertij sent. ponentium ordinem in ista assumptione.

b ¶In corpore articuli duo sunt. primò declaratur ille terminus Mediante in titulo positus, secundò respondetur quæsito ibi, Sic ergo, si attendimus. primum sit declarando, distinguendo, excludendo, subdistinguendo, & conferendo membra distincta inter se. Declaratur in primis, quòd medium importet ordinem. quod probatur: quia dicitur respectu principij & finis: quorum vtrumque importat ordinem aliquē, ad quem spectat, secundum quem dicitur principium aut finis. Vnde & medium secundum aliquem ordinem oportèt quòd sit medium: nec oppositum intelligi potest. Distinguitur prætera ordo in: ordinem temporis vel naturæ: & excluso ordine temporis à mysterio Assumptionis (vt in hac eadē quæstiōe patebit) subdit uidetur ordo naturæ in ordinem dignitatis & causalitatis. Exempla patent in litera. Conferuntur autem hi duo naturæ ordines inter se secundum connexionem pro quanto: secundus ordo consequitur aliquo modo primum. Et dicitur, aliquo modo: quia non oportet vniuersaliter, quod dignius est, esse causam minus digni: non enim leonina natura est causa naturæ formicæ, licet sit formica longè dignior. *Infr. 90. 9. art. 1. ad 2.*

¶Quo ad secundum respondetur quæsito duobus conclusionibus inclusis duplicem modum medij secundum dictos duos naturæ ordines: scilicet medium dignitatis & medium causalitatis. Prima est, Filius Dei vniuit sibi carnem mediante anima, loquendo secundum ordinem dignitatis. Probatur: quia anima inuenitur media inter Deū & carnem, secundum dignitatis gradum. Secunda est, quod secundum ordinem causalitatis filius Dei vniuit sibi carnem mediante anima. Probatur, Anima est aliqualiter causa carnis vniendæ filio Dei: ergo est medium in causando vnionem carnis ad filium Dei. Antecedens probatur dupliciter. primò, quia caro non esset assumptibilis nisi per ordinem, quem habet ad animā rationalē. secundò, quia caro per ordinem ad animam rationalem habet, quòd sit caro humana: sola autē natura humana est assumptibilis: vt patet ex prius dictis. *Et 3 di. 13. q. 1. ar. 1. ad 3. & di. 14. ar. 1. q. 1. ad 2*

¶*Num sit aliquis ordo naturæ inter partes assumptæ naturæ.*

¶Antequā ad vlteriora progrediamur, declarandum censeo qd sentit Autor in hac materia, & in quo impugnatur. Scito igitur q̄ sunt hīc duæ principales difficultates: Prima est circa ordinē partiū inter se nō absolutē, sed relatas ad assumptionē: & hæc tractatur hīc quo ad partes essentiales, scilicet animam & corpus: & in sequenti articulo ad partes potentiales, scilicet mentem & sensum. Altera est circa ordinem inter partes & totum, scilicet animam & corpus, & naturam humanam: & hæc tractatur in articulo sequenti. Et in vtraque quæstione sunt variæ opiniones. Durādus nāque in 3. sen. di. 2. q. 1. negat omnem naturæ ordinem in mysterio Assumptionis, tam in partibus inter se, quàm in partibus & toto relatis ad assumptionē. Scotus verò in 3. sen. dist. 2. q. 2. aliquo modo negat vtrobique ordinē naturæ, & aliquo modo affirmat. Negat liquidem vnam partē esse mediā, vt quod assumitur respectu alterius, & similiter partes esse mediū, vt quod assumitur respectu totius naturę humanæ. Affirmat autem vnā partem esse mediū, vt quo & respectu totius, & respectu alterius partis: quia anima est cōstituiua & naturæ & cōstituibilis. Doctrina autē Autoris media via incedit quoniā & concedit naturæ ordinem vtrobiq;, scilicet tam in partibus inter se, quàm in partibus & toto inter se, relatis semper ad Assumptionem: & partim concedit secundùm naturę ordinē medium vt quod: & partim nō concedit mediū vt quod, & vniuersaliter concedit medium vt quo in hoc Assumptionis mysterio. Declaro singula, præsupposita distinctione iam dicta, quòd mediare secundum naturæ ordinem vt causa Assumptionis ex parte assumpti, contingit dupliciter. Vno modo, quòd sic sit causa, quòd aliud assumatur, quòd ipsa causa præassumi intelligatur: quasi sit progressus quidam in his quæ assumuntur, & prius secundum naturæ ordinem assumatur anima, & deinde caro: sicut dicimus q̄ prius generatur homo, quàm risibile, secundū naturę ordinem, quanuis simul tempore: quia risibile præsupponit hominem, vt quod est genitum. Et hoc modo Autor concedit partes naturæ, animam scilicet, & corpus prius natura assumi, quàm totam naturam: prius tamen natura secundum quid, hoc est secundū ordinem exequutionis: vt in c patebit articulo. Vbi afferētur argumenta Sco. & Duran. contra hoc, & soluentur. Alio modo, quòd sit causa vt aliud sit assumptibile, siue vt quo, siue vt qd, nō curando. & hoc modo affirmat Autor vtrobiq; esse mediū, scilicet & inter ptes inter se, & inter partes, & totū. Et explicādo distinctē sententiam suam, sentit q̄ anima est medium, vt quo tātùm respectu carnis: & quòd anima est etiam medium vt quo partiale tantùm respectu totius, & q̄ anima & corpus sunt mediū, vt quod respectu totius secūdum exequutionis ordinem: & quòd totū est medium, vt quo: & vt q̄ respectu partiū secundum intentionis ordinem.

¶Quocirca primo asserenda sunt argumenta Durand. contra naturæ ordinem inter animam & carnem relatas ad assumptionē: deinde declaranda est positio Autoris de mediatione animæ ad carnem, tam quo ad mediationem causalem, quàm quo ad modū, scilicet vt quo, & nō vt quod & demū respondebitur obiectis. Reliqua quinto referuanda sunt articulo: nō enim oportet Scotica argumenta contra mediationē animæ respectu carnis afferre: quia contra mediū vt quod sunt: quod nos non tenemus, comparando partes inter se ad Assumptionem: simul enim nō solùm tēpore, sed natura animam & carnem assumi dicimus, vt quod assumitur: ita quòd neutra mediante altera, vt quod, sed quòd caro assumatur mediante anima vt quo: vt clarè patebit.

¶Arguit ergo Duran. Si in assumptione esset ordo, naturæ, aut esset ex parte assumptionis aut ex parte assumptorum: sed non ex parte assumptionis: quia ponitur assumptio vnica: vnius autem ad seipsum nō est ordo naturæ. Nec ex parte assumptorū comparando partes inter se: quia 1quādo vnū vnitur duobus, nō vt duo sunt, sed vt vnum. neutrum eorum est medium: quoniam mediū distinctionem exigit ad illud, cuius est medium: sed filius Dei vnius est per se animæ & carni. non vt plura sunt, sed vt vnum sunt: quia vnitur eis inquantum sunt partes vnius naturæ humanæ: ergo non assumpsit carnem mediante anima secundum ordinem naturæ ex parte rei.

¶Quòd autem verè secundum rem naturæ ordo interfit inter animā & carnem in assumptione, ex hoc ipso patet, q̄ est ibi vera causalitas realis. Ad cuius clariorem notitiam afferenda est differentia inter animam & carnem respectu assumptionis: cōparando siquidem hæc duo ad assumptionē, manifestè cōstabit, q̄ inter actionem assumptiuam & actionem creatiuam vtriusq; hæc inuenitur differentia, q̄ respectu animę nulla alia actio mediat: sed respectu carnis mediat actio animatiua carnis. Nam præsupposita actione creatiua carnis non est caro assumptibilis secundum congruitatem (sic enim de assumptibili est sermo) nisi sit animata seu humana: animata autem aut humana, non est materia illa nisi per actionem animatiuam illius: actio autem animatiua cōstat q̄ animam ponit in carne: quæ realiter faciendo illam in esse animato & humano, verè vt causa media causat carnis assumptibilitatem. Præsupposita autē actione creatiua animæ, nō expectatur alia actio, qua aliquid superaddatur animæ, per qd̄ fiat assumptibilis: sed statim est assumptibilis. Est igitur anima per actionem assumptiuā actiu gibilis absque actione media, caro autē siue materia nō nisi media actione animatiua: est igitur inter carnē & animam inter se relatas ad assumptionem, ordo naturæ secundum causalitatē in re. Et quoniam ex hoc q̄ anima sit, causat caro assumptibilem, nō sequitur, ergo anima prius natura assumitur: sed bene sequitur, ergo est ratio, quòd caro assumatur: & vt in litera dicitur, non est nisi in fieri ratio: id autem quod se habet ad carnem vt ratio quòd assumatur, se habet vt quo: & nō oportet quòd se habeat vt quod, ideo ex hac doctrina Autoris non plus habeo, quàm quòd anima mediat vt causa media vt qua, seu quo: ita quòd non prius natura anima, vt quod assumitur, sed prius natura anima vt quo assumitur: & simul natura vtrunque vt quod assumitur. Ita quòd referendo animam & carnem inter se ad assumi vt quod, nullus est naturæ ordo: quia neutrum est alteri medium vt quod. Et si ad hoc tendebat Duran. non contradico: sed quia non inuenio se sic declarasse, vt Scotus fecit, ideo. &c. Moueor autem ad negandum quòd anima est mediū vt quod respectu carnis in assumptione: quia nulla apparet ratio quare debeat hoc concedi: quanuis enim tam anima, quàm caro sit assumpta vt quod assumitur, partialiter tamen seu vt pars: quia tamen anima non intelligitur prius assumpta, quàm animet carnem (quod per creatiuā actionem fortitur ex modo suæ creationis, quia scilicet creatur in corpore) nec caro prius assumatur, quàm sit animata: ideo inter animam & carnem vt sunt quæ assumuntur, nullum video ordinem naturæ aut intellectus: sed solum, vt dictū est, quòd anima sit causa carni vt quo, quòd assumatur.

¶Ad obiectionem autem Durandi dicitur, quòd in assumptione est naturæ ordo ex parte assumptorum. Et cum contra hoc arguitur, quia vnitum pluribus, non

¶Secundò, vtrùm assumpserit animam mediante spiritu siue mente.

¶Tertiò, vtrū anima fuerit prius assumpta, quàm caro.

¶Quartò, vtrùm caro Christi fuerit prius à Verbo assumpta, quàm animæ vnita.

¶Quintò, vtrùm tota humana natura sit assumpta mediantibus partibus.

¶Sextò, vtrùm sit assumpta mediāte gratia.

ARTICVLVS I.

a ¶*Vtrùm filius Dei assumpserit carnem mediante anima.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei non assumpserit carnem mediāte anima. Perfectior enim est modus, quo filius Dei vnitur humanę naturę & partibus eius, quàm quo est in omnibus creaturis. Sed in creaturis est immediatè per essentiā, potentiam & præsentiam. Ergo multò magis filius Dei immediatè vnitur carni, & nō mediante anima.

¶Præterea, Anima & caro vnita sunt Dei verbo in vnitate hypostasis seu personæ. Sed corpus immediatè pertinet ad personam siue hypostasim hominis, sicut & anima: quinimò magis videtur se de propinquo habere ad hypostasim corpus, quod est materia, quàm anima, quæ est forma: quia principium indiuiduationis, quæ importatur in nomine Hypostasis, videtur esse materia. Ergo filius Dei non assumpsit carnem mediante anima.

¶Præterea, Remoto medio separantur ea, quæ per mediū coniunguntur: sicut remota superficie, cessaret color à corpore, qui inest corpori per superficiem. Sed separata per mortem anima, adhuc remanet vnio Verbi ad carnem: quod infra patebit. Ergo Verbū non coniungitur carni mediante anima.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in Epist. ad Volusianum: Ipsa magnitudo diuinæ virtutis, animam sibi rationalem, & per eandem corpus humanum, totúmq; omnino hominem in melius mutandum coaptauit.

CONCLVSIO.

¶Cùm anima media inter Deum & carnē ex sua nobilitate existens carnis causa sit vt assumatur, oportuit filium Dei humanam carnem assumere mediante anima.

b ¶RESPONDEO dicendū, quòd medium dicitur respectu principij & finis. Vnde sicut principium & finis important ordinem, ita & medium. Est autem duplex ordo. Vnus quidem temporis, alius autem naturę. Secundum autem ordinē temporis non dicitur in mysterio Incarnationis aliquid medium: quia totam humanam naturam simul, sibi Verbum Dei vniuit: vt infrà patebit. Ordo autem naturę inter aliqua potest attendi dupliciter. Vno modo secundum gradū dignitatis, sicut dicimus angelos esse medios inter homines & Deū. Alio modo secūdū rationē causalitatis: sicut dicitur media causa existere inter primā causam & vltimū effectū. Et hic secūdus ordo aliquo modo cōsequitur primum: sicut enim dicit Dionī. 13. c. de Diu. no. Deus per substantias magis sibi propinquas agit in ea, quæ sunt magis remota. Si ergo, si attendamus gradum dignitatis, anima media inuenitur inter Deum & carnem. & secundum hoc potest dici, quòd filius Dei vniuit sibi carnem mediante anima. Sed & secundum ordinem causalitatis ipsa anima est aliqualiter causa carnis vniendæ filio Dei: nō enim esset assumptibilis, nisi per ordinem quem habet ad animam rationalem, secundū quē habet q̄ sit caro humana. Dictum est enim suprà, quòd natura humana præ cæteris est assumptibilis.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ duplex ordo considerari potest inter creaturam & Deum. Vnus quidem secundū quòd creaturæ causantur à Deo, & dependent ab ipso, sicut à principio sui esse. & sic propter infinitatem suæ virtutis Deus immediatè attingit quamlibet rem, causando & conseruando. Et ad hoc pertinet, quòd Deus immediatè est in omnibus per essentiam, præsentiam & potentiam. Alius autem ordo est secundum quòd res reducuntur in Deū, sicut in finem. Et quantum ad hoc inuenitur medium inter creaturam & Deum: quia inferiores creaturæ reducūtur in Deū per superiores: vt dicit Diony. in li. Cæle. hierar. Et ad hūc ordinem pertinet assumptio humanæ naturæ à Verbo Dei, quod est terminus assumptionis: & ideo p̄ animā vnitur carni.

c ¶Ad secundū dicendum, quòd si hypostasis Verbi Dei constitueretur simpliciter per humanam naturam, sequeretur q̄ corpus esset ei vicinius: cùm sit materia, quæ est indiuiduationis principium: sicut & anima, quæ est forma specifica, propinquius se habet ad naturam humanam. Sed quia hypostasis Verbi est prior & altior, quàm humana natura, tantò id quod est in humana natura, pro pinquius ad eam se habet, quantò est altius: & ideo p̄pinquior est verbo Dei anima, quàm corpus.

d ¶Ad tertium dicendū, quòd nihil prohibet, aliquid esse causam alicuius quantum ad aptitudinem & congruitatem, quo tamē remoto, illud nō tollitur: quia etsi fieri alicuius dependet ex aliquo, postquàm tamen est in facto esse, ab eo nō dependet. Sicut si inter aliquos amicitia causatur aliquo mediāte, eo recedente adhuc amicitia remanet: & si aliqua in matrimonium ducitur propter pulchritudinem (quæ facit cōgruitatem in muliere ad copulam coniugalem) tamē pulchritudine cessante, adhuc durat copula cōiugalis. Et similiter separata anima, remanet vnio Verbi ad carnem.

ARTICVLVS II.

a ¶*Vtrùm Dei filius assumpserit animam mediāte spiritu siue mente.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei nō assumpserit animam mediāte spiritu. Idem enim nō cadit medium inter seipsum & aliquid aliud. Sed spiritus siue mens non est aliud in essentia ab ipsa sonalitatem alienam, scilicet Verbi Dei, quo se haberēt ad personalitatem propriam, scilicet personæ humanæ. Et ratio in litera tedditur ex altitudine diuinæ personæ. Et hæc bene retineto, & applicato, quum discutitur Assumptionis mysterium quo ad ordinem assumptorū: & non fundes te super ordine eorundem ad propriam personalitatem, vt in 5. articulo ratio Scoti super hoc fundamento afferetur.

¶Nota secundò, quod prima verba literæ, scilicet corpus est vicinius personæ propriæ, anima autem naturæ humanæ, non carent scrupulo. Quoniam etsi vera sunt secundum communia homini, & aliis subſtantiis sensibilibus (quoniam in eis anima vicinior est naturæ & corpus personæ: quia anima constituit formaliter naturam, & materia indiuiduat. persone autem constat indiuiduum maximè appropinquare: vnde & creduntur idem omnino quo ad rem apud multos) secundum tamen propria principia hominis videtur oppositum: quoniam anima intellectiua, quia est ex se subsistens, & defert secum subsistentiam, quam communicat suppositō, propinquior est personæ, cuius proprium est subsistere, adeò vt ipsi personæ primò conueniat. Sed hoc non obstat: quia anima intellectiua in suo fieri mendicat hæcheitatem à corpore, licet occasionaliter: nec defert secum subsistentiam propriam sibi, vt quod subsistit, nisi in potentia, sed vt proprium illius principium vt quo. Vnde licet aliquid plus propinquitatis habeat ad hypostasim, quàm aliæ animæ, quia ex proprio ordine defert, vt quo tamen, actum subsistendi: non tamen propinquior est, quàm corpus, quod ipsam animam & suum essendi actum indiuiduat. Stant ergo solida verba literæ.

d ¶In respōsione ad tertium eiusdem articuli, clarè habes quo pacto apud Autorem intelligitur animam mediare in assumptione carnis: scilicet cum tribus conditionibus. Prima est secundùm aptitudinem: quia scilicet reddit carnē aptā ad assumi, faciendo ipsam animatam & humanam. Secunda est secundùm congruitatem: quia hæc aptitudo non est necessitatis, sed congruitatis: nam & Deus posset sine illa assumere carnem, & caro sic apta non necessitat ad assumptionē: sed ex hoc ipso, q̄ caro est humana, est habilis de cogruo, vt assumatur, hoc est, assumptibilis est de cōgruo. Tertia est in fieri: quia conditio ista, qua caro est de cōgruo assumptibilis, nō mediat in facto esse, sed in fieri tantùm. Et propterea cessante tali conditione actualiter (vt de facto cessauit in morte Christi: quia caro Christi in triduo nō erat animata nec humana, nec etiam caro, nisi equiuocè) nō propterea desinit vnio assumptæ carnis ad diuinam hypostasim: quā oportuisset desinere, si anima esset mediū in facto esse: sicut quia est medium in fieri, ideo in principio assumptionis caro non nisi animata ac humana assumitur. Et hinc habes, quòd caro ipsa in se terminat assumptiuam actionem, & non solùm vt animata & vt humana, licet non attingeret eam, nisi esset animata aut humana: sicut aliquis accipit in vxorem mulierem pulchram, secundum seipsam mulierē, licet non acciperet eam nisi esset in principio, quum eam accipit, pulchra: vt in litera dicitur. Et propterea in morte Christi desinente humanitate per mortem, non de nouo Verbum Dei assumpsit animam & corpus, sed quæ in principio facta est assumptio & terminata ad totum & partes etiam secundum ie non desijt terminari ad partes deficiente toto: quoniam nec ipsum totum est mediū in assumptione, nisi in fieri secundum ordinem intentionis: vt suprà patebit.

Annot.

1. *nota.*

Locis supra art. tio.

Annot.

a ¶*Super Quæstionis sextæ Articulum secundum.*

Annot. IN titulo nota, quòd ſi termini ſunt declarati di ſunt, vt in concluſione ſumitur, non reſtat locus argumentis primo & tertio: ſed ſi in titulo relinquuntur indiſtincti (ſicut tamen vt nomine Spiritus intelligatur mens ſeu pars intellectiua)

Universidad de Deusto
Biblioteca

dua locus sequitur argumentis & responsionibus.

Coment. ¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè, Filius Dei assumpsit animam mediante spiritu. Probatur dupliciter. Primò ratione: assumpsit cæteras partes animæ mediante intellectio, tam secundum ordinē dignitatis, quàm secundum ordinem ad congruentiam assumptionis: ergo assumpsit animam mediante spiritu. Antecedēs pro prima parte probatur: quia intellectiua est dignior. Pro secunda, quia anima non est assumptibilis, nisi per illud, quo est ad imaginem Dei. Consequentia probatur ex precedenti articulo ex simili ratione. Secundo probatur conclusio Autoritate Damasc.

Annot. ¶ Aduerte hic duo: primò, quòd hic est comparatio partium potentialium, scilicet partis superioris, quę vocatur spiritus, siue mens, siue intellectus: & partis inferioris, quæ est pars sensitiua, & vegetatiua, quæ vocatur anima. Et quia oēs iste partes sunt assumptæ à Verbo, & distinguuntur etiam genere inter se, & ordine quodam se habent ad Verbum, tum quo ad dignitatem, tum quo ad assumptibilitatē, quia pars sensitiua nō est assumptibilis, nisi qa coniuncta est intellectiuæ, sicut nec caro, nisi quia est pars hominis: ideo Aug. dixit, & Autor declarauit, quòd assumpsit animam, id est partē sensitiuam mediāte spiritu, id est parte intellectiua. Et scito quòd si considerentur istæ duæ partes nō secundum quòd vniuntur in vna subsistentia animæ (quia sensitiuum est in intellectiuo, vt trigonū in tetragono: vt dicitur in secundo de Anima) sed abstrahendo ab illo vel alio modo cōiunctionis, & cōsiderētur ipsæ partes diuersæ, & q̄ coniunctę sunt in homine, non curādo de modo, quo sunt coniunctæ: similē est iudicium de illa propositione, Assumpsit carnem mediante anima, & assumpsit animum mediante spiritu. Et propterea Aug. simul vtrangue protulit, & in litera similis dicitur vtraq; mediatio: saluantur enim vtrobique & gradus dignitatis & causa & causati, dum pars intellectiua ex hoc, quòd coniungitur parti sensitiuæ, perficit illam, & est illi ratio quòd sit assumptibilis. Quocirca nō requiritas hic causalitatem, sicut pars essentialis, quę est forma, est causa alterius cōstitutiua, sed proportionaliter causalitatem, sicut pars potentialis formalior & superioris ordinis est causa partis inferioris: oportet enim proportionaliter inquirere & intelligere causalitatem, sicut proportionaliter sunt partes, quæ dicuntur partes essentiales, & quæ dicuntur partes potentiales.

anima: vt in prima parte habitum est. Ergo filius Dei non assumpsit animam mediante spiritu siue mente.

¶ Præterea, Illud, quo mediante facta est assumptio, videtur esse magis assumptibile. Sed spiritus siue mens non est magis assumptibilis, quàm anima: quod patet ex hoc, q̄ spiritus angelici non sunt assumptibiles: vt suprà dictum est. Ergo videtur, quòd filius Dei non assumpserit animam mediante spiritu.

¶ Præterea, Posterius assumitur à primo mediante priori. Sed anima nominat ipsam essentiam, quæ est prior naturaliter, quàm ipsa potētia eius, quæ est mens. Ergo videtur quòd filius Dei non assumpserit animā mediante spiritu siue mente.

¶ SED CONTRA est quod Augu. dicit in lib. de Agone Christiano. Inuisibilis & incommutabilis veritas, per spiritū animam, & per animam corpus accepit.

CONCLVSIO.

¶ Sicut filius Dei carnem assumpsit a nima mediāte, ita animam assumpsisse mediante mente & intellectu credendum est.

b ¶ RESPONDEO dicendū, quòd sicut dictū est, filius Dei dicitur assumpsisse carnem anima mediante tum propter ordinem dignitatis, tum etiā propter congruitatem assumptionis. Vtrunque autem horū inuenitur, si comparemus intellectum, qui spiritus dicitur, ad cæteras animæ partes: nō enim anima est assumptibilis secundū congruitatem, nisi per hoc, quòd est capax Dei ad imaginem eius existens: quod est secundū mentem, quæ spiritus dicitur: secūdum illud Ephes. 4. Renouamini spiritu mentis vestræ. Similiter etiā intellectus inter cæteras partes animæ, est superior, & dignior, & Deo similior. Et ideo, vt Dam. dicit in 3. lib. vnitum est carni per medium intellectum, verbum Dei intellectus enim est quod est animæ purissimum, sed & Deus est intellectus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ si intellectus non sit aliud ab anima secundum essentiam: distinguitur tamen ab aliis partibus animæ secundum rationem potentiæ. Et secundum hoc competit sibi ratio medij.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd spiritui angelico non deest cōgruitas ad assumptionē, propter defectum dignitatis: sed propter irreparabilitatem casus. Quod non potest dici de spiritu humano: vt patet ex his, quæ in prima parte dicta sunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima inter quam & Dei verbum ponitur medium intellectus, non accipitur pro essentia animæ, quæ est omnibus potentijs communis: sed pro potentijs inferioribus, quæ sunt omni animæ communes.

Annot. 4 *¶ Super Quæstionū sexta Articulum tertium.*

IN titulo ly prius, sumitur secundum tempus: ita quòd quæstio est de priori tate temporis. Et occasio huius est positio Origenis.

b ¶ In corpore articuli sunt tria. primò ponitur positio Origenis: secundò reprobatur in vno sensu: tertiò reprobatur in alio sensu. Distinctio partium clara est in litera. Quo ad primum positio Orig. referūr quo ad duo, scilicet & quo ad animas omnium hominum, & quo ad animam Christi, scilicet quòd omnes

a Vtrum anima à Dei filio prius fuerit assumpta, quàm caro.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi fuerit prius assumpta à Verbo quàm caro. Filiuserim Dei assumpsit carnem mediante anima: vt dictum est. Sed prius peruenitur ad medium, quàm ad extremum. Ergo filius Dei assumpsit prius animam, quàm corpus.

¶ Præterea, Anima Christi est dignior angelis: secundum illud Psal. Adorate eum omnes Angeli eius. Sed Angeli creati sunt à principio: vt in primo habitum est. Ergo & anima Christi. Quæ non fuit antè creata, quàm assumpta: dicit enim Dam. in 3. lib. q̄ nunquam neque anima neq; corpus Christi propriam habuerunt hypostasim, præter Verbi hypostasim. Ergo videtur quòd anima fuerit antè assumpta, quàm caro, quę est concepta in vtero Virginis.

¶ Præterea, Ioan. 1. dicitur, Vidimus eū plenum gratiæ & veritatis: & postea subditur, quòd de plenitudine eius nos omnes accepimus, id est, omnes fideles quocunque tēpore: vt Chrysost. exponit. Hoc autem non esset nisi anima Christi habuisset plenitudinem gratiæ & veritatis ante omnes sanctos, qui fuerunt ab origine mundi: quia causa nō est posterior causato. Cùm igitur plenitudo gratiæ & veritatis fuerit in anima Christi ex vnione ad Verbum, secundum illud quod ibidem dicitur, Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis: consequens videtur, quòd à principio mundi anima Christi fuerit à Verbo Dei assumpta.

¶ SED CONTRA est quod Dam. dicit in 3. lib. Non, vt quidā mentiuntur, anteeam, quæ est ex Virgine Incarnationem, intellectus est vnitus Deo verbo, & extunc vocatus est Christus.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam Dei filius animam prius naturæ ordine assumpserit, quàm carnem: tempore tamen non prius anima fuit creata, quàm assumpsit.

b ¶ RESPONDEO dicendū, quòd Origenes posuit in suo Peri Archōn, omnes animas à principio fuisse creatas, inter quas etiam posuit animam Christi creatam. Sed hoc quidem est inconueniens, si ponatur quòd fuerit tunc creata, sed nō statim Verbo vnita: quia sequeretur quòd anima illa aliquando habuisset propriam subsistētiam sine Verbo: & sic cùm fuisset à Verbo assumpta, vel non esset facta vnio secūdum subsistentiam, vel corrupta fuisset subsistentia animæ præ existens. Similiter etiā est inconueniens, si ponatur quòd anima illa fuerunt è principio simul creatæ. De qua Origenis positione vide, si vis, in 2. contra Gen. cap. 8. quoniam hic non tractatur, nisi quo ad animam Christi in ordine ad assumptionem. Quo ad secundum, quia dupliciter poni potest, animam Christi ab initio mundi creatam fuisse vel creatam, & non simul assumptam à filio Dei, vel tunc creatam, & simul assumptam à filio Dei, sed postea in vtero Virginis carni vnitam: ideo in litera vterque modus excluditur.

¶ Et contra primū ponitur concluso hæc, Inconueniens est animam Christi ab initio creatā esse, & non simul assumptam. Probatur ducendo ad inconueniēs: qa sic fuisset aliquādo per se subsistens, & vel corrupta fuisset illius subsistētia in assumptione, quod est inconueniēs: vel remāsisset, quod est impossibile: quia non fuisset vnio secundum subsistentiam.

¶ Vbi nota primò, q̄ Autor loquitur hic de subsistentia tanquam si esset loqueretur de personalitate: quia anima separata differt à persona solum per hoc, quòd est incōpleta speciei: quia non est species, sed pars speciei. Quia enim eadem est ratio de personalitate & subsistentia quo ad sumi, & non assumi (quia scilicet vtrique eadem ratione repugnat): ideo eadem vtitur ratione Autor contra subsistentiam animę separatę: qua vsus est in petius contra personalitatem substantiæ separatæ, quæ est Angelus. Nam sicut implicat personā assumi in vnitatem personalem alterius personæ: quia pertineret ad esse personale assumentis personæ, quia assumpta esset, & non pertineret ad esse personale assumētis per sonæ, quia esset secundum se in persona alterius: ita implicat subsistentē animā assumi ad aliud subsistens: quia simul per se separatim existeret, & non per se separatim existeret. Ex eo namque, quòd ponitur subsistens secundum se, ponitur per se separatim existere: nam hoc ipsum significat subsistere secundum se: & ex eo quòd ponitur assumi ad alterius subsistentiam, ponitur quòd nō per se, sed per illud aliud subsistat: alioquin ad illius alterius subsistentiam non esset tracta.

¶ Nota secundò, quòd subsistentiā animæ præexistentem corrumpi, potest intelligi dupliciter. primò quo ad actū subsistendi: quia nihil aliud est quàm actus essendi ipsius animæ, vt est ipsius soliusque hoc est, vt est eius vt quod est: & hoc modo videntur Thomistæ, iuxta superius recitata, de personalitate intelligere hunc locum. Alio modo non solum quo ad actum subsistendi, sed quo ad id quod subiicitur actui subsistendi. ita vt corrupto subiecto actus, ex consequenti sequatur corruptio actus: & hoc modo intelligendus videtur hic textus conformiter, ad prędeterminata de personalitate. Imaginandum est enim quòd anima separata est semipersona, & non solum seminatura: anam vnita carni est seminatura, quem sit pars essentialis humanæ naturæ: sed non subsistit per seipsam vt quod, sed per hypostasim, cui vt animæ, vt ratio subsistendi ex proprio genere, scilicet immateriali ordine defertactum essendi & subsistendi. sed statim vt separata est à corpore, ex hoc ipso, quo constituitur in esse separato, constituitur in quadam totalitate & completione vt scilicet sit quod subsistit: inadęquatè tamē ad suum esse, in quo natum est etiā corpus

corpus & totus homo subsistere. Iam enim dictum est, quòd separatio dat quandā totalitatem & completionem: & ideo etiam separata anima est semipersona: ac per hoc proprio termino terminatur, quæ in corpore existens terminabatur termino totius hominis. Et ideo sicut si assumeretur præexistens Angelus, corrumperetur primò terminatio naturæ angelicæ, quæ est illius personalitas: ita si assumeretur anima prius separatim existens, corrumperetur ipsius terminatio, qua constituit in esse quod est & semipersonæ & subsistentis. Sed si anima assumitur non præexistens separata (sicut etiam vnitur de facto corpori non præexistens separatæ) tunc solum vere terminatura assumitur, & vnitur: quia non adhuc terminata intelligitur p̄prio termino, quem in sui à corpore & ab hypostasi separatione nata est habere. Notanter autem dico, non solum à corpore, sed ab hypostasi: quia si anima separaretur à corpore, & non ab hypostasi (quod in solo Christo accidit in triduo) tunc non nisi vt semipersona separata à tota natura, quæ desineret, remaneret subsistens, non persessed per hypostasim alienam: puta filij Dei qui semper est vnita.

Quæst. Infrà q. 6. ar. 1. Et 3. dis. 14. art. 1. q. 2. 1. & 2. Et verit. q. 29. ar. 4. 9.

Aristo Volusianum.

Tom. 2. 4. 67. ad 2. 33. ad 3. 3. 67. 3. 3. 4. 2. 2. 2. 33. 4. Aug.

¶ An anima separata in resurrectione retineat propriam terminationem.

¶ Sed insurgit tunc quæstio, an in communi resurrectione anima separata à huius vel illius resumpta ad corpus reuineat suam propriam terminationē, an perdat illā, & termine tur personalitate totius.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia aliter se habet anima rationalis in sui principio, quum in corpore fit, & aliter quum ad corpus per resurrectionē redit: quod ex hoc habetur quòd anima in sui principio indiuiduatur ex corpore, quatenus occasionaliter: in resurrectione autem anima indiuiduat potius corpus, quàm indiuiduetur ex ipso: vt patet in his, in quibus diuina virtute materia corporis supplebitur, puta qui totaliter per multas generationes & generationes ex sola carnibus humanis nutriti sunt. Sicut ergo indiuiduationem semel in corpore adeptam nunquā deserit anima rationalis, sed ex illa indiuiduat, si opus est, corpus (ita vt idem numero sit resurgens homo, qui prius fuit) ita rationabile est, vt ad propriam terminationem aliter se habeat in corpore, & extra, ac in redeu. Nam non acquirit illam in corpore, constituendo naturam: sicut acquirit in indiuiduationem: sed acquirit illam in corpore constituendo personam, hoc est, ut ad hoc perueniat, quòd sit principium constitutivum propriæ personæ, & non solum propriæ naturæ: & ideo in Christo non acquisiuit propriam terminum, quia non constituit propriam personam. Sed nec constituendo propriam personam, videtur acquirere illum consummatè, sed medio modo inter actum & potentiam: quoniam aliquo modo est, quòd subsistit & operatur, & aliquo modo non. Sed in separatione à corpore & corruptione hypostasis, quæ simul in aliis à Christo hominibus sunt anima proprium terminum consummatè acquisiit: quem semel adeptum retinebit etiam in redditu ad corpus, & in statu perfectiori possessura illum reunita corpori, quam si separata esset, eo quòd tunc erit in naturalissimo suo esse. Vt sic differentia quo ad propriam terminationem inter animam in sui principio, & in resurrectione sit, quòd in sui principio de foris venit, vt quo etiā quo ad personalitatem: & ideo impediri contingit illam & à propria & totius personalitate, vt patet in mysterio Assumptionis: in egressu autem venit, vt quod est, licet partialiter. Et ideo sicut indiuiduat & cōmunicat suum esse homini, & glorificat illum in Sanctitate subsistentiam, terminationem, semi, jue personalitatem, ad perfectionem humanæ subsistentiæ & personalitatis adducit.

Coment. ¶ Quo ad tertium refutatur Origenis positio intellecta secundo modo (scilicet quòd anima illa in sui creatione ab initio fuerit vnita, & postmodum in vtero Virginis incarnata) primò deducendo ad inconueniens, quòd scilicet anima Christi non videretur esse eiusdem naturæ cum nostris: secundò autoritate Leonis.

Annot. ¶ Circa rationem hanc dubium ex duplici capite occurrit. Primò, quātum valeat simpliciter: nam ex hoc, quòd homo vel bos creatur ante omnia secula vel post, non variatur natura eius, sed mensura secundum durationem: nihil ergo videtur valere ratio inferens alteratum naturæ ex priuitate secundum durationem productionis. Secundò, quantum valeat ad hominem quia Origenes ponebat non solum Christi, sed omnium hominum animas ab initio creatas: vnde magis, si ratio valet, sequitur

quòd anima Christi sit eiusdem naturæ cum nostris, ex quo simul ab initio omnes creatæ ponuntur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ratio non est ad hominem, sed simpliciter: & ideo non oportet ipsam saluare ad hominem, sed simpliciter. Fundatur autem ratio super hoc, quòd naturalis modus productionis animarum, diuersus penes hoc, quod est produci in corpore, vel extra, & ante corpus, monstrat diuersitatem naturæ rei productæ. Nec eget multa probatione hæc propositio, sed est quasi per se notæ: quoniam si res aliquæ ita se habent, quòd ex natu ris suis vendicāt tibi tam *Locus supra art. 3. citatus* diuersos modos fuæ naturalis productionis, non nisi ex diuersitate formalī rerum, quæ producitur, procedunt: pura, quia vna naturaliter est in corpore, & alia non: & propterea vna naturaliter exigit fieri in corpore, & alia ante corpus: vna naturaliter est forma corporis, & alia non est forma corporis, & ideo fit in corpore: alia non est naturaliter forma corporis, & ideo fit extra, & ante corpus. Vnde supponit hæc ratio animas nostras fecum dum fuum naturalē modum fiendi, creando infundi & infundēdo creari: quia tunc naturaliter formæ corporum sūt ex hac suppositione arguit, quòd anima Christi non fuit ab initio creata, & assumpta. Supponit etiam quòd in prima constitutione vniuersi non attenditur (vt Aug. docuit) quid Deus potuerit facere, sed quid naturæ rerum earumque ordo exigat.

Annot. ¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli nota bene resolutionem clara m, vnde fides Christi est iustificatiua, scilicet ex proposito diuinæ gratiæ iuxta euidentem auctoritatem Apostoli ad Rom. 4.

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum quartum.

TItulus de prioritate temporis intelligitur. Et est ratione quæstionis: quia in conceptione aliorum hominum inuenitur prius tempore caro, quàm adueniat anima rationalis: quia prius viuit vita plantæ, deinde vita sensus, & postremò animatur anima rationali. Et constat, quòd filius Dei assumpsit carnem ab initio conceptionis sui corporis.

b ¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quæsito negatiuè, Caro Christi non prius assumpta est à Verbo, quàm animæ vnita. Probatur dupliciter. primò sic, Caro humana non est assumptibilis antequam sit propria materia animæ rationalis & humanæ ergo non est prius assumpta, quàm animæ rationali vnita. Antecedens habet duas partes, quæ in idem redeunt nec differunt, nisi sicut ex pressum in communi & proprio vocabulo: quoniam materia propria animæ rationalis & caro humana idē sunt, sed differunt, quia vt materia propria sonat id, quod cōmune est omnibus naturis propriis, vt caro humana specificat id, quod est in ordine ad animam rationalem. Ex vtraque ergo parte probatur in litera consequentia. Primò ex proprietate materiæ: quia materia simul, dum recipit formam, fit propria illius formæ. Quod probatur: tum quia materia non prius habet ordinem ad formam vt propriam formam, tum tum quia materia non prius habet ordinem ad formam vt propriam formam, quàm habeat ipsam formam tum quia simul terminatur generatio & alteratio præcedentia. Ex secunda verò parte: quia caro non est humana ante aduentum animæ rationalis. Antecedens verò pro secunda parte relinquitur per se notum. Pro prima verò parte probatur: quia caro humana non est assumptibilis, nisi per ordinem, quem habet ad animam rationalem, vt propriam formā. Secūdo probatur conclusio ex proportionali ad iuncta huic rationi similitudine de anima: sicut anima rationalis non prius assumpta, quàm vnita carni, ita nec caro prius assumpta, quàm vnita animæ rationali. Et vtrobique ratio proportionaliter quia id contra naturam animæ, hoc contra naturam carnis humanæ.

Coment.

¶ Num materia propria formæ sit ante aduentum formæ.

Quæst.

¶ Circa hunc processum, vnum dubium occurrit: quia videtur quòd materia propria formæ sit ante aduentum formæ: quoniam materia non est propria nisi propter dispositiones ad talem formam: materia autem plenè disposita est immediatè ante instans introductionis formæ: prius igitur tempore est materia propria animæ rationalis, quàm sit ipsa forma. Præterea, minus est materia prolis & vniuersaliter formæ, quàm ad sit ipsa forma. Præterea, minus est materia propria animæ rationalis, & minus habet ordinem ad ipsam caro mortua, quàm caro

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessitate ad formam, illa naturaliter magis ac magis recedit à forma excluſa: ſed caro Chriſti in ſtua habet ordinem ad animã Chriſti, propter quem remanet aſſumpta, vt propria materia illius: igitur & caro in victima diſpoſitione habet illum ordinem, & eſt propria materia animæ rationalis.

¶ Ad primum dicitur, quòd propria materia alicuius formæ dupliciter dicitur: ſcilicet in fieri tantum vel in facto eſſe. In propoſito autem eſt de materia proprio in facto eſſe: obiectio autem procedit de materia propria in fieri.

¶ Ad ſecundum conceditur, quòd ſecundum naturæ ordinem caro vltimò diſpoſita habet magis rationẽ propriæ materiæ, quàm caro mortua: ſed in ordine ad reſurrectionem, quæ ſola eluina poteſt poſitia fieri, caro mortua habet magis materiæ proprię rationem, quia illa iam in facto eſſe fuit propria materia illius animæ, & vlcdit huic animæ indui aluationem, & reuniẽda eſt illi ad reconſtituendum eundem numero hominem. Vnde in 2. quæſtione laborauimus, quo niam aliter ſumitur propria materia in generatione, vbi naturæ ordo attenditur, & aliter in reſurrectione, vbi diuinus ordo conſideratur. Quia tamen apud Theologum vtraque dicitur propria materia, ideo cauẽ Autor in litera non dixit, hunc ordinem non habere niſi præſente anima rationali corpori, ſed dixit non haberi antequã anima adueniat: cum hoc enim ſtat, quòd habeat etiam poſt mortem, ex quo iam ſemel anima aſſiſtit corpori: cum primo autem dicto non ſtaret, q. haberetur poſt mortem propria materia.

Annot. c ¶ In reſponſione ad ſecundum eiuſdem articuli, vide rationem naturalem, quare non arguit, diuerſitatem naturæ auferre à Chriſto naturalem modum producendi carnem, & arguerer diuerſitatem naturæ, ſi anima producta eſſet ante corpus: quia ſcilicet in carnis productione varietas eſſet penes antecedentia tantùm, in animæ verò productione, varietas ponitur in ipſis conſtitutiuis intrinſecis, & ratio aſſignatur, quia materia nata eſt eſſe ante formam, & diſponi ad illã: forma aũt non eſt nata eſſe ante materiam. hanc tamen rationem intelligito pro ratione conueniente: quare ſcilicet conueniens fuit, carnem Chriſti non naturaliter, hoc eſt aliorũ hominum more fieri per diſpoſitiones præuias, ſed miraculoſè ſtatim concipi perfectam: animam verò conueniens fuit non miraculoſè ante corpus, ſed naturaliter, hoc eſt ſecundũ aliarum curſum fieri, ſcilicet creando infundi, & infundendo creari. Quoniam, vt ex anteditis patet, diuerſus modus producendi animam, ſcilicet in corpore vel extra, & ante corpus, in diuerſitatem naturæ non reddidaret, ſi miraculoſè aliqua anima fieret extra & ante corpus: ſed ſi naturaliter fieret extra & ante corpus, quòd ſcilicet naturaliter factum fuiſſe oportet ponere illos, qui in cõſtitutione mundi fic factũ putant, vt prædictũ eſt.

Annot. ¶ In reſponſione ad tertũ diſtingue & ordina nomina, vnum & eandem carnem ſecundum diuerſa prædicata ſubſtantialia, præponendo magis cõmune minus cõmuni (Verbi gratia, ſecundum quod eſt corpus, ſecũdum quod eſt animaũ, &c.) & per ſpecies, quod caro prius natura attingitur à Verbo effectiuè per eſſentiam, potentiã, & præſentiam, quàm terminatiuè per vnionem perſonalẽ: quia prius natura eſt quoddam ens, puta corpus, quàm animata. Sed prius natura eſt animata, quàm vnita Verbo perſonaliter: vnum quia conſtituitur in eſſe aſſumpcibili per eſſe animati: tum quia caro conſtituitur in natura rationali per eſſe animatum anima rationali. Conſtat autem, quòd non eſt aſſumptibilis niſi vt pars naturæ rationalis: non ſolum ex parte ſui ſed etiam ex parte perſonæ, quæ ſignificat non quamlibet hypoſtaſim, ſed hypoſtaſim naturæ rationalis.

¶ *Super Quæſtionis ſextæ Articulum quintum.*

Comẽt. TItulus articuli intelligendus eſt vt ſonat.

a ¶ In corpore articuli duo ſunt, primò declaratur, quomodo intelligitur ly Mediante in myſterio Aſſumptionis. Secundò reſpõdetur quæſtio vna concluſione. Quo ad primum dicit vnam propoſitionem multarum partium, ſcilicet in myſterio Aſſumptionis medium inteligitur non temporis, ſed naturæ ex parte agentis & ſimpliciter. Vbi quatuor conditiones medij in hoc myſterio ponuntur.

¶ Prima eſt, quòd non eſt medium ſecundum tempus. Quæ probatur, quia ſimul tempore omnia aſſumpta ſunt.

¶ Secunda, quòd eſt medium ſecundum ordinem naturæ. Et hæc ex dictis ſupponitur.

¶ Tertia eſt, quòd eſt ibi talis ordo naturæ, ſcilicet ex parte agentis. Et hæc declarauit quia in cõmuni ordo naturæ, quo aliquid eſt prius, & aliquid poſterius in natura, dupliciter inuenitur, vel ex parte agentis, vel ex parte materiæ. Et redditur ratio, quare ſecundum has duas cauſas inuenitur, quia ſunt cauſæ præexiſtentes ante effectum: agens enim & materia præexiſtunt, ſed mam autem oportet non præexiſtere: & ſimiliter finem generationis, cum coincidat cum forma. In ſpeciali autem hoc eſt in Aſſumptionis myſterio, quia tota ratio facti eſt potentia facientis.

¶ Quarta condiio eſt, ly ſimpliciter, ad delnciendum quòd medium ſimpliciter in hoc myſterio attenditur ſecundum ordinem naturæ ex parte agentis non quemcunq; quia non ſecundũ quid, ſed ſimpliciter. Eſt ſiquidem duplex naturę ordo ex parte agentis, vel ſecundum ordinem intentionis, vel ſecundum ordinem executionis. Et differunt hi ordines inter ſe in hoc, quòd illud, qđ eſt prius ſecundum intentionem, eſt prius ſimpliciter: quod verò eſt prius ſecundum executionem, eſt prius ſecundum quid. Et ratio eſt: quia intentio prior eſt ſimpliciter exequutione: vt patet. Quo ad ſecundum concluſio reſponſiua quæſito eſt iſta. Verbum Dei aſſumpſit partes humanæ naturæ, mediante toto. Probatur dupliciter: primò, quia ſecundum ordinem naturæ ex parte intentionis agentis prius eſt completum, quàm incompletũ & cõſequenter prius eſt totum, quàm partes. Secundò ex proportionalitate, ſi. ut aſſumpſit corpus mediate anima (quia aſſumpſit corpus propter ordinem, quem ad animam habet) ita aſſumpſit partes mediante toto: quia aſſumpſit animã & corpus propter ordinem, quem habent ad humanam naturam.

¶ Sed occurrunt hic literalia multa inquirenda, primò, cur exiſtente naturę ordine ſecundum quodlibet genus cauſæ, ordinem naturæ duobus eorum appropriat

¶ Secundò, cur ordinẽ naturæ ex parte materiæ in hoc myſterio Autor pertranſiuit, quum prius natura ex parte cauſæ materialis corpus Chriſti fuerit conceptum, quàm animatum patiens enim præſupponitur actui, qui in eo fit.

¶ Tertiò, cur Autor in hoc myſterio, de medio ſecundum naturæ ordinem ex parte agentis ſecundum ordinem operationis reſpondendo tacuit, quum tamen in reſponſione ad primum, poſtmodum de illo tractet?

¶ Ad primum dicitur, quòd quia ordo naturæ ſecundùm genus cauſæ formalis & finalis reducitur ad ordinem naturæ ſecundùm genus cauſæ agentis, tanquam in quo clarius reluceat: quoniam ſecundum ordinem agentium ordinantur & fines generationum & formæ genitorum: & res natura priores ſecundum ordinem finis, aut formæ in his, quæ fiunt ſunt poſteriores in eſſe: quoniam & forma & finis quanto virtutior in aliquo ordine, tanto prior quia perfectior. Res verò, vt ſunt tam in materiæ tranſmutatione, quàm in intentione aut executione agentis priores, ſunt etiam priores ſecundum eſſe aliquod reale, ſcilicet, vel ſecundum ipſam intentionem eorum, ſicut domus eſt in intentione artificis, vel ſecundum quòd, ſaltem in inchoata tranſmutatione fuit, ſicut alteratio eſt prior generatione, vel ſecundum ſe, vt ab ipſis incipit exequutio: vt fundamentum eſt prius parietibus. Merito igitur naturæ ordinem duobus appropriauit Autor generibus cauſarum, quia ſunt priores in eſſe, tum quia clarius reluceat prioritas naturæ in iſtis: tum qua prioritas aliorum apud generabilia reducitur ad iſta.

¶ Ad ſecundum dicitur, quod in myſterio Incarnationis nulla fuit tranſmutatio materiæ niſi inſtantanea formatio corporis ab infinita virtute Spiritus ſancti, & illa inſtantanea formatio quanuis naturæ ordine prior ſecundum genus cauſæ materialis ſit, quàm animæ rationalis aduentus in eam: quia anima rationalis non detulit ſecum corpus, ſed ſuppoſuit corpus organicum, in quo reciperetur, cuius eſſet actus, in quo fieret. Quia tamen in illo priori naturæ non erat aſſumptibilis (vt ex dictis patet) quia conſtitutra eſt in eſſe aſſumptibili per eſſe animatum: ideo Autor ſoquens hic de priore & poſteriore ſecundum naturam in ordine ad aſſumptionẽ, nihil de prioritate ex parte materiæ, vtpote extra ordinẽ ad aſſumptionem dixit, ſed tanquam impertinẽtẽ ad propoſitũ dimiſit.

¶ Ad tertiũ dicitur, quòd in propoſito cauſa eſt, quare reſpondendo quæſito tacuit ordinẽ exequutionis: quia ſcilicet reſpondendum eſt quæſito ſimpliciter, de medio ſimpliciter, & nõ de medio ſecundum quid: ac per hoc de medio, ſecundũ ordinem ſimpliciter, & non ſecundum ordinẽ ſecundum quid. Vnde merito medium ſecundũ quid, reſeruauit reſpõſionibus argumentorum, ſoluta quæſtiõe de mediatione ſimpliciter, & abſolutè.

¶ *Num aſſumpſerit totum mediantibus partibus.*

Quæſt. ¶ In eodem articulo in reſponſione ad primum, dubium occurrit ex Sco. & Duran. argoẽtibus in tertio ſẽt. diſt 2. contra hãc doctrinam: quòd ſcilicet non aſſumpſerit totum mediantibus partibus. Arguit ergo Sco. primò ſic q. 2. ſic. Primò aſſumptum non eſt natura humana, ſed pars ſeu partes eius: ergo aſſumens non eſt primò homo. Et cõfirmatur: quia ſicut in inſtãti aſſumptionis ſe habuit ad totũ & partes, ita & modõ ſicut & modõ dicitur & modo non eſt primò homo, ſicut Sortes eſt primò homo: quod videtur inconueniens. Amplius, videtur ſequi, quòd Chriſtus non ſit homo. Probatur: quia denominatio à parte vel partibus nõ dat denominationẽ à toto. Præterea, propter duas vniones Verbi ad partes naturæ humanæ non eſt homo: ergo requiritur tertia, quæ ſit totius primò, propter quam tertiam Verbum eſt homo: ſed iſta ſufficit ſine aliis duabus: igitur illæ duæ ſuperfluunt. Demum probat oſtenſiuè, quòd natura tota eſt primò ſine medio aſſumpta. Quod eſt in ſe primò perſonale, ſi ſibi dimitteretur, hoc in alio primò perſonatur, quando aſſimilatur: ſed tota natura & nõ pars vel partes, eſt primò & immediatè hoc modo perſonabilis in ſe, ſi ſibi dimitteretur: ergo. Probatur Maior: quia in eodẽ inſtanti naturæ, in quo in ſe perſonaretur, ſi ſibi dimitteretur, perſonatur in alio vel ab aliquo quia nihil ante illud inſtans eſt natũ aſſumi, quia non prius fuit natura ſingularis: nec poſt illud inſtans aſſumitur, quia tunc eſſet perſona in ſe. Minor probatur: quia in eodem inſtanti naturæ in quo partes præcedunt totũ, neutra nata eſt eſſe perſona: ſed tunc primò quando ex iſtis vnitis eſt tota natura: quia tunc ipſa tota eſt perſona in ſe, ſi non impediatur ab aſſumente.

¶ Duran. autem in q. quoque 2. arguit dupliciter, deſtruendo totaliter ordinem naturę in aſſumptione totius & partiũ primò: quia totũ & partes vnitæ (ſic enim aſſumptæ ſunt) omnino ſunt idem re. Secundò, quia aſſumptio vna eſt vnius ad vnũ: ſed aſſumptio humanæ naturæ eſt vna ad vnũ, quia ad perſonalitatẽ Filij: ergo eſt vnius, ſcilicet naturę integrę ex ſuis partibus: cõſtat enim eã eſſe aſſumptã: ergo tã natura quàm partes ſunt aſſumptæ vt vnũ: nõ eſt igitur ordo realis inter totũ & partes in aſſumptione.

¶ Ad euidentiam poſitionis, quæ in hac litera explicatur, ſciendũ eſt, quòd quũ ordo operationis ſeu exequutionis eadẽ & eodem modo intelligatur habere media, ſi eſt ſecundum naturã tantùm, & ſi eſt ſecundum progreſſum operationi. Verbi gratia, domus fiue fiat per multas operationes, vt ab arte ſucceſſiuè ſit, ſiue fiat tota ſimul à Deo, eadem media pertranſit, puta fundamentũ, parietes, tectum, & ſimiliter eodẽ modo, hoc eſt, quòd quodlibet eorum eſt vt medium quod. Nam ſicut ſucceſſiuè operando, prius tempore ſit fundamentum, vt quod partiale, & mediante fundamento ſit paries, etiã vt quod partiale, & poſtea tectũ vt quod partiale, & omnibus mediãtibus vt quę partialibus ſit domus vt quę totale. Ita ſimul omnia operãdo, operatio illa prius natura ſecũdum exequutionis ordinẽ attingere intelligit fundamentũ, & poſtea parietẽ, &c. vt dictũ eſt: habet enim operatio illa vnica vnũ per ſe primò terminũ ordine intentionis, ſcilicet totum, qui eſſet vltimus ordine exequutionis, & multos partiales terminos ordine exequutionis priores, vno per ſe primò intento termino, ſcilicet toto. Simile enim quid accidit in myſterio Incarnationis, in quo ſimul tota natura & omnes partes eius facturæ & aſſumptæ ſunt, niſi quòd ad aſſumptionem referendo totũ & partes, non inueniitur ordo inter partes (vt prædictum eſt) ſic vt vna prius natura aſſumpta ſit vt quod, quàm altera: quia ſimul natura anima & corpus aſſumpta ſunt. Sed bene inuenitur talis ordo inter partes ſimul & totũ: quòd ſcilicet ſecundum exequutionis ordinem prius natura terminata eſt aſſumptio ad partes ſimul (hoc eſt anima & corpus, vt terminos partiales) quàm ad totũ: ad quod primò, vt primò intendẽ, vltimò terminata eſt: & ratione huius primò intenti terminata præintelligitur ad partes, ſicut ratione domus terminata præintelligeretur creatio domus ad partes eius, ex quibus conſtat domus. Nec antes autem hunc exequutionis ordinem inter partes & totũ in aſſumptione, ima ginatur quòd aſſumptio etiã exequutiuè terminata eſt prius ad totum, quàm ad partes: ita quòd diffuſa ſeu quaſi extenſa eſt aſſumptio à toto ad partes, ita vt non oporteret de nouo in morte Chriſti aſſumere partes: ſed remãſerit reſpectu partium. Et quãuis primo aſpectu hæc poſitio non ſolũ probabilis, ſed probabilior videatur, quàm poſita in litera, quia aſſumptio per ſe primò reſpicit totũ, nec eſt vt factio totius, ſed quaſi præexiſtentis eleuationẽ quæ etiam in operatio incipere debet à per ſe primò intento, ex quo ſupponit illud eſſe: tamen perſpicacius intuiti fuerimus, quòd ordo reſolutionis verax teſtis eſt ordinis cõpoſitionis, quia primũ in reſolutione fuit vltimum in compoſitione, & conſtare non meminerim us quòd in morte Chriſti aſſumptio quaſi reſoluì incepit, dum natura ipſa ab aſſumptione deſiit, partes autem naturæ aſſumptæ remanſerunt, percipiemus quòd ex hoc ipſo facto reuelauit Deus, quod aſſumendo inchoauit ab exequutionis ordine à partibus, & quod veluti primum in cõpoſitione aſſumptionis, fuit aſſumptio partiũ: vt ſic diuina ſapientia diſpoſuerit etiam ſuauiter aſſumptionem ſecundum exequutionem & reſolutionẽ. Quo fit, vt probabilior ſit poſitio in litera poſita, falta Aug. fauore.

¶ Vnde ad primum Sco. diſtinguit quod primò aſſumptum dupliciter, vt quod totale, & quod non totale ſeu partiale: & ſimiliter primum aſſumptum terminata totaliter aſſumptione, vel non terminata totaliter: & dici quòd natura humana eſt primò aſſumpta vt quod totale, vel terminata totaliter aſſumptione: partes autem ſunt ſecundum operationis ordinem prius aſſumptæ non terminata totaliter aſſumptione, non vt quod totale. Cum ergo dicitur, Primò aſſumptum non eſt natura humana, negatur: loquendo de primo aſſumpto, terminata totaliter aſſumptione: & ſimiliter de primo aſſumpto, vt totale paſſiuum aſſumptionis: in quo tamen ſenſu oportet verificari tale antecedens, ſi conſequentiæ ſuæ debent valere, & inconuenientia ſequi. Ad confirmationẽ negatur, quòd ſimili modo omnino ſe habeat Verbũ aſſumens tunc & ſemper: quia pro illo inſtanti aſſumptio erat dupliciter, ſcilicet in fieri & in facto eſſe, quia tunc erat verum dicere, nunc eſt vnitus, & immediatè ante hoc non erat vnita: quod deinceps falsò diceretur: quoniã aſſumptio remanet non in fieri, ſed in facto eſſe. Et propterea concedatur, quòd quantum ad factum eſſe eodem modo ſe habuit tunc, & habet modõ: & ſic tũc filius Dei verè fuit primò homo, ſicut Sortes eſt primò homo ex primo aſſumpto terminata totaliter aſſumptione, & ſimiliter ex primo aſſumpto vt totali paſſiuo aſſumptionis ita & nunc & in æternum.

¶ Ad alia duo ſimul dicitur, quòd nec ſomniamus Verbum dici hominem à partialibus aſſumptis, & non totaliter terminata aſſumptione: nec eſſe ibi toc aſſumptiones, ſed vnam tantùm, ſecundum naturæ ordinem exeꝛcendo progredientem prius ad partes, quàm ad totum: quia ſimus certi, quòd quaſi reſoluendo deſiit à toto, & non à partibus.

¶ Ad rationem autem oſtenſiuã, quæ eſt fundamentum opinionis ſuæ, reſpõdetur ex Autoris doctrina prænotata in ar. primo huius q. in reſponſione ad ſecundum, quòd ſcilicet non eſt ſimilis ordo aſſumptorũ ad perſonam aſſumentem, qui eſſet eorundẽ ad propriã perſonalitatem: cuius oppoſitum pro fundamento Sco. aſſumit. Et ratio Autoris ibidem eſt, quia perſona aſſumẽs eſt altioris ordinis, quàm eſſet perſona propria. Et ne inuoluatur intellectus, diſtinguatur, quòd quia quæſtio eſt de ordine aſſumptionis & non de ordine perſonationis: ideo ne æquiuocetur, dicatur quòd per eſſe perſonale, & ſimiliter per perſonari, poteſt intelligi poſſe fieri, vel fieri perſonam: vel quaſi conſtitutiuũ perſonæ, vel poteſt intelligi poſſe fieri vel fieri aliquid perſonæ. Si primum intelligatur, concedatur totũ, abſque declinatione tamen tanquam impertinens, quia nõ eſt quæſtio de priori natura perſonali, ſolo modo, vt ſit perſona aut quaſi conſtitutiuũ perſonæ, ſed de priori natura aſſumptibili ad vnitatem perſonalem. Si aũt ſecundo modo, ſolo intelligitur dicti termini, ad propoſitum quidem ſunt, ſed minus proprij. Verũtamen non fiat vis in vocabulis: & ſuppoſita diſtinctione, quæ in litera habetur de prius aſſumptibili ordine naturæ ſecundum intentionem & ſecundum exequutionem, reſpondeatur quòd Maior eſt vera de primo ſecundum ordinẽ intentionis, non aũt de primo ſecundũ ordinem exequutionis. Illud enim quod eſt in ſe per ſe primò perſonabile, illud primo ordine intentionis nõ primo ordine exequutionis perſonatur in alio: hoc eſt, vt aliquid alienæ perſonæ, à qua aſſumitur: pars enim vel partes eius, ſtat, quòd prius ſecundum exequutionem fiat vel fiant aliquid alienæ perſonæ, quàm tota natura, quæ eſt in ſe per ſe primò perſonabilis, ſi ſibi dimitteretur. Probatio aũt Maioris ad hunc ſenſum applicata, nihil valet: quia ſecundum exequutionis ordinem illud totum non in ſe toto, ſed in parte vel partibus eius prius perſonaretur, hoc eſt, fieret aliquid aſſumentis perſonæ, quàm eſſet in ſeipſo toto perſonale, ſi ſibi dimitteretur. Et cùm contra hoc afferatur, quia in illo priori illud totum non eſt natũ aſſumi, quia non eſt natura ſingularis reſponderur, quòd verum eſt quòd non eſt natum aſſumi in ſeipſo toto ante illud naturæ inſtans, ſed eſt natum aſſumi ſecundũ ſui partem vel partes ante illud inſtans, ſecundũ exequutionis ordinem: quoniam quælibet pars nata eſt aſſumi, vt ſit aliquid perſonæ aſſumentis: quibus ſolum natura integra nata ſit aſſumi, vt ſit velut conſtitutiuũ perſonæ: quia ipſa ſola eſt ſic perſonabilis, ſcilicet vt ſit vel perſona, vel quaſi conſtitutiua perſonæ: partes aũt eius ſunt perſonabiles, hoc eſt aſſumptibiles ad vnitatẽ perſonalem, antequam ſecundum exequutionẽ aſſumi intelligatur totum. Vbi ſcito, quod licet reſpectu perſonæ propriæ prius ſecundum exequutionem intelligatur perſonari tota natura, quàm partes: quia partes, puta anima & corpus, ad perſonandũ concurrunt, mediante tota natura conſtituta per ſilas, ad aſſumptibilitatem tamen à diuina perſona prius ſecundum exequutionẽ concurrunt partes, ſcilicet anima & corpus, quàm natura integra. Quia ad exequendam aſſumptionem non oportet mediare exequutiuè, ſed ſecundum intentionem tantùm, totam naturã: quoniam cõſtat diuinam perſonam poſſe inchoare aſſumptionẽ à partibus quaſi progrediendo ad totum: & rationabiliter cõſtat, quòd de facto ſic fecit, vt probatum eſt, reſpectu perſonæ propriæ non niſi naturalis ordo partium ad propriã perſonam attenditur, qui eſt etiã exequutiuè mediante toto. Et ideo non habet ſolidũ fundamentum (vt ex Autore allatũ eſt) ratio Sco. eodem ordine partes naturæ humanæ & totam ordinantis ad propriam & ad diuinam perſonam.

¶ Ad primam autem Duran. rationẽ negatur, quòd natura humana ſit omnino idem ſecundum rem, quod ſuæ partes etiam ſimul ſumptæ. Et quoniã quæſtio hæc ſuppononenda potius, quàm diſcutienda hic eſt: ideo non mouor.

¶ Ad ſecundam dicitur, quòd aſſumptio eſſem eſſe vnius, conting't dupliciter: ſcilicet vnius ſimplicis, vel vnius cõpoſiti. Et rurſus vnius cõpoſiti, ſecundũ quòd vnũ tantũ eſt, vel non ſolùm ſecundũ quòd eſt in ſe vnum, ſed etiam ſecundum ſuas partes. Et ſubiungitur, quòd Incarnatio eſt aſſumptio vna & ad vnũ, & vnios vltimo modo ex-

poſito

Universidad de Deusto
Biblioteca

positoquia sic filius Dei assumpsit vnã naturã humanã cõpositam ex anima & corpore, vt ens sit simul tempore & prioritate naturæ secundũ non ordine exercitationis, vel positionis a natura secundum assumptorem, assumpserit animam & corpus in seipsis, & nõ solum secũdũ quod sunt vnibilia naturasquod nihil aliud est, quam assumere totã naturam. Et quòd hoc oporteat fateri, patet ex eo, quòd aliquo oporteret filium Dei in morte de nouo assumpsisse corpus & animã, quod Sco. insolutũ dimittit & Durã. male videtur posse euadere. Nihil igitur valet illatio illa, Natura integra est assumpta ergo partes assumptæ sunt vt vnum, intelligẽdo cum præcisione, hoc est, vt sunt vnum præcise, & non etiam vt sunt in se diuersæ.

g. dist. 2. q. 2. art 3. & dist. 13. c 3. art. 1. c. *Et vide Scot. q. 29. art. 2. Et Ocham. 3. q. 4.*

¶ *Super Quæstionis sextæ Articulum sextum.*

Titulus articuli 6. intelligendus est, vt sonat.

Comment. b ¶ In corpore art. vnica est cõclusio responsiua quæsito, Gratia non potest intelligi vt mediũ in assumptione humanæ naturæ. Et probatur sic, Gratia tripliciter dici potest: dupliciter quidem in Christo, scilicet gratia vnionis, & gratia habitualis: & tertio modo ipsa voluntas Dei gratis donans. Sed nullus istorum modorũ habet rationem medij in assumptione naturæ humanæ: ergo. Probatur figillatim: primò de gratia vnionis, quia est ipsum esse personale gratis datum: quod in assumptione se habet vt terminus, non vt medium. Secundò de gratia habituali: quia se habet vt effectus consequens vnionẽ, vt patet Ioã. 1. Tertiò de voluntate diuina: quia se habet vt causa efficiens, non vt medium.

Annot ¶ Nota hic primo, quòd gratia potest dupliciter inesse, scilicet formaliter vel effectiuè, & quia gratia primis duobus modis dicitur formaliter, tertio autem effectiuè, ideo in littera Autor duplicem tantùm in Christo in principio constituit, scilicet vnionis & habitus: vtraque enim est formaliter in Christo. Diuina autem voluntas est gratia effectiuè, ac per hoc velut extrinseca causa: & propterea non est in littera cõmemorata inter gratias in Christo: illa siquidem præpositio in denotat esse in Christo formaliter, sicut forma est in subiecto.

¶ Nota secundò, q. cùm quis gratiosè dat (ipsum alicui, sibi ipsemet vocatur, & est gratia, iuxta cõmunem vsum loquendi, quo concessum gratiosè donũ gratia vocatur, dũ dicimus, Iste fecit mihi hanc gratiã, &c. Et hoc modo, quia res data humanæ naturæ in mysterio Assumptionis est esse personale filij Dei, ideo ipsum esse personale, vt induit rationẽ doni gratiosè cõcessi vocatur gratia vnionis. aũ, quia per vnionem habetur à natura, cui datũ est. De hac tamen vnionis gratia propter varia, quæ de ipsa dicuntur in art. vlt. 7. q. erit latior sermo.

¶ Nota tertiò, quòd Autor scripto doctior, opinionem, quam in tertio Sẽt. sequutus est, dist. 2. q. 2. ar. 3. de gratia habituali, quòd erat medium congruentiæ respectu assumptionis, hic confutat autoritate Ioan. Euang. Et sic tene, quòd prima natura humanitas Christi assumpta est, quàm gratia habitualis donata, vt ex personalitate ossa fluenta gratię in homine illo essent pleno gratiæ & veritatis.

¶ *Super Quæstionẽ 7.*

Annot. IN diuisione quæstionum de gratia Christi adiuncte, quòd tripliciter gratia in Christo ponitur, scilicet gratia vnionis, gratia singularis, & gratia capitalis. Et ista gratia vnionis est ipsa cõiunctio personalis Dei ad naturam humanam (de qua tractatũ est) ideo Autor dicit, quòd de ipsa tractatũ est: quasi nõ sub nomine Gratiæ, sed rei quæ est gratia. Et propterea de aliis duabus tractandum est.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum primum.*

Annot. Titulus artic. primi intelligẽdus est vt sonat: sic quòd nõ oportet quòd hy gratia limitetur ad gratiam singularis hominis: quoniã statim, vt dicetur, gratia habitualis sufficeret exprimitur, quòd de perfectione animæ in seipsa est quæstio: habitus enim est perfectio eius, cuius est habitualis perfectio. Et re idem sepius reperatur, hoc codẽ modo intelligendi sunt multi sequentium articulorũ de virtutibus, & donis.

Comment. ¶ In corpore articuli est vnica conclusio responsiua quæsito affirmatiue: Necesse est ponere in Christo gratiam habitualem. Et propterea optimè in litera concluditur ex effectu mediatiõis vel influxus in alios, esse habitum in Christo dignificãtem ipsum formaliter, & constituentem in tali eminentia, vt ex ipso in alios redundet gratia. Cõstat enim bonitatem & dignitatem hanc magnũ esse bonũ singulare hypostasis vel animæ: sicut si ex necessitate illuminãdi alios, inferrẽ, quòd illud in se valde lucidum oportet esse. Nulla ergo est diuisio sed gra singularis ex effectu cõcludit.

3. dist 13. q. 1. ar. 1. Et 1. q. 7. ar. 1. Et 3. q. 27. ar. 1. Et 3. dist. 13. q. 1. ar. 1. c. Et 3. dist. 13. q. 2. ar. 1. c.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum secundum*

IN titulo secundi articuli q. 7. aduerte, quòd quæstio est de virtutibus, quæ simpliciter vocãtur virtutes, quales in Philosophia & in Theologia simul sũt morales: & tursus in Theologia sunt Theologales. hæc enim bonum faciunt habentem. Intellectus ideo adæ virtutes non simpliciter bonum, sed secundum intellectum faciunt hominem bonũ: nõ enim dicitur homo bonus ex hoc, quòd est doctus, sed ex hoc quod iustus, temperatus, fortis, &c. Vnde de illis postea erit quæsitio, quũ scilicet de scientia animæ Christi tractabit.

Comment. ¶ In corpore artic. vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiue: Christus omnes virtutes habuit. Probatur, Gratia Christi fuit perfectissima, ergo ex ipsa processerũt virtutes ad perficiendum singulas potẽtias animæ, quantũ ad omnes animæ actus: ergo Christus habuit omnes virtutes. Antecedens supponitur. Cõsequentia prima quantũ ad duo in ea cõtenta probatur: primũ est, quòd ex gratia procedãt virtutes, secundũ est, quòd ex perfectissima procedãt virtutes ad perficiendum ad omnes actus animæ. Primum probatur, Sicut gratia est in essentia animæ: ita virtus in potentia: ergo sicut ab essentia fluũt potentiæ, ita à gratia virtutes. Secũdum verò probatur: quia quantò aliquod principiũ est perfectius, tantò magis imprimit suos effectus.

Annot. ¶ Nota hic circa sensum conclusionis, quòd dicitur ex plicandum restat, quomodo est hoc, quòd Christus habuit omnes virtutes, scilicet quòd nõ habuerit virtutem fidei, nec spei. Et stat resolutio in hoc, quòd Christus habuit omnes virtutes non ponentes ex sua ratione defectum aliquem in anima Christi, qui simul erat viator & cõprehensor. Cætera huius rationis discussa sunt superius quum de gratia tractatum est.

4 ¶ *Virtùm humana natura sit assumpta mediante gratia.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei assumpserit humanã naturam mediante gratia. Per gratiam enim vnimur Deo. Sed humana natura in Christo maximè fuit Deo vnita. Ergo illa vnio facta fuit per gratiam.

¶ Præterea, Sicut corpus viuit per animã, qua est eius perfectio, ita anima per gratiã. Sed humana natura redditur congrua ad assumptionem per gratiã. Ergo filius Dei assumpsit animam mediante gratia.

¶ Præterea, Aug. in 15. de Trin. dicit, quòd Verbum incarnatũ est sicut verbũ nostrum in voce. Sed verbum nostrum vnitur voci mediante spiritu. Ergo verbum Dei vnitur carni mediãte Spiritu sancto, & ita mediante gratia, quæ Spiritui sancto attribuitur: secundum illud primæ ad Cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus.

¶ SED CONTRA est, quòd gratia est quoddam accidens animæ, vt in secunda parte habitum est. Vnio autem verbi ad humanam naturam est facta secundum subsistentiam, & non secundum accidẽs, vt ex suprà dictis patet. Ergo natura humana non est assumpta mediante gratia.

CONCLVSIO.

¶ Nullo modo filius Dei humanam assumpsit naturam mediante gratia, nisi per modum efficientis, prout ipsa gratuita Dei voluntas, ea ipsa gratia exaltit, qua eam sibi vniuit.

b ¶ RESPONDEO dicendũ, quòd in Christo ponitur gratia vnionis & gratia habitualis. Gratia ergo non potest intelligi, vt mediũ in assumptione humanæ naturæ, siue loquamur de gratia vnionis, siue de gratia habituali. Gratia enim vnionis est ipsum esse personale, quod gratis Diuinitus datur humanę naturę in persona Verbi: quod quidem est terminus Assumptionis. Gratia aũt habitualis pertinens ad spiritualem sanctitatem illius hominis, est effectus quidẽ consequens vnionem: secundùm illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ, & veritatis. Per quod datur intelligi, quòd ex hoc ipso, quòd ille homo est Vnigenitus à Patre, quod habet per vnionem, habet plenitudinem gratiæ & veritatis. Si verò intelligatur gratia, voluntas Dei, aliquid gratis faciens vel donans, sic vnio facta est per gratiam, non sicut per medium, sed sicut per causam efficientem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vnio nostra ad Deum est per operationem, inquantũ scilicet eum cognoscimus & amamus, & ideo talis vnio est per gratiã habitualem, inquantum operatio perfecta procedit ab habitu. Sed vnio naturæ humanæ ad verbum Dei, est secundum esse personale: quod non dependet ab aliquo habitu, sed immediatè ab ipsa natura.

¶ Ad secundum dicendum, quòd anima est perfectio subsistentialis corporis. gratia verò est perfectio animæ accidẽtalis. Et ideo gratia non potest ordinare animam ad vnionẽ personalem (quæ non est accidentalis) sicut anima & corpus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbum nostrum vnitur voci mediãte spiritu: non quidẽ sicut medio formali, sed sicut per mediũ quo. Nam ex verbo concepto interius procedit spiritus, ex quo formatur vox. Et similiter ex verbo æterno procedit Spiritus sanctus, qui formauit corpus Christi: vt infrà patebit. Non autem ex hoc sequitur, quòd gratia Spiritus sancti sit formale mediũ in vnione prædicta.

QVAESTIO SEPTIMA,
De Gratia Christi, ut quidam singularis est homo, in tredecim articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de coassumptis à filio Dei in humana natura. Et primò de his, quæ pertinent ad perfectionem. Secundò, de his, quæ pertinent ad defectum.

¶ Circa primum considerandæ sunt tria. Primò, de gratia Christi: secundò, de scientia eius: tertiò, de potentia ipsius.

¶ De gratia autem Christi considerandum est dupliciter. Primò quidem de gratia eius, secundum quòd est quidam singularis homo. secundò, de gratia eius, secundum quòd est caput Ecclesiæ. nam de gratia vnionis iam dictum est.

¶ Circa primum quæruntur tredecim.

¶ Primò, vtrùm in anima Christi sit aliqua gratia habitualis.

¶ Secũdò, vtrùm in Christo fuerint virtutes

¶ Tertiò, vtrùm in eo fuerit fides.

¶ Quartò, vtrùm fuerit in eo spes.

¶ Quintò, vtrùm in Christo fuerint dona.

¶ Sextò, vtrùm in Christo fuerit timoris donum.

¶ Septimò, vtrùm in Christo fuerint gratiæ gratis datæ.

¶ Octauò, vtrùm in Christo fuerit pphetia.

¶ Nonò, vtrùm in eo fuerit plenitudo gratiæ.

¶ Decimò, vtrùm talis plenitudo sit propria Christi.

¶ Vndecimò, vtrũ Christi gratia sit infinita.

¶ Duodecimò, vtrùm potuerit augeri.

¶ Decimotertiò, qualiter hæc gratia se habeat ad vnionem.

ARTICVLVS I.

¶ Virùm in anima Christi sit aliqua gratia habitualis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in anima assumpta à Verbo non fuerit gratia habitualis. Gratia enim est quædam participatio diuinitatis in creatura rationali: secundùm illud 2. Pet. primo, Per quem magna & pretiosa promissa nobis donauit, vt diuinæ simus consortes naturæ. Christus autem est Deus, non participatiue, sed secundum veritatem. Ergo in eo non fuit gratia habitualis.

¶ Præterea, Gratia ad hoc est necessaria homini, vt per eam bene operetur (secundùm illud primæ Cor. 15. Abundantius omnibus laboraui, nõ ego autem, sed gratia Dei mecum) & etiam ad hoc, quòd homo cõsequatur vitam æternam: secũdùm illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Sed Christo ex hoc solo quòd erat naturalis filius Dei, debebatur ei hæreditas vitæ æternæ: ex hoc etiam quòd erat Verbum, per quod facta sunt omnia, aderat ei facultas omnia bene operãdi. Non ergo secundùm humanam naturã indigebat alia gratia nisi vnione ad Verbum.

naturam: ita quòd impossibile est aliter se habere stante ordine à diuina sapientia statuto: sicut dicimus in naturalibus necessarium esse, quòd homo fiat ab homine, & leo à leone: & in artificialibus, quòd domus fiat ab artifice, &c & hoc cõcludit rationes literę. Vtrum autem id quod in secũda ratione dicitur, scilicet ꝙ necesse est rationalẽ creaturam per gratiã eleuari ad videndũ & amandũ Deũ, dicat necessitatẽ simpliciter, non est præsentis propositi, cui sat est, ꝙ dicat necessitatem secundũ ordinem rebus statutum & consonũ: fic enim animæ Christi condonationes exquirimus, & non semper de diuina omnipotentia disserimus.

¶ *Num gratia habitualis in Christo conueniat ei, vt quidam singularis homo est.*

Quæst. ¶ In eodẽ articulo circa rationem tertiã dubium occurrit quoniã quæstio ista tota proposita est de gratia Christi, secundum quòd est singularis homo. ratio aũt ista procedit de Christo, secũdum quòd est caput aliorũ hominum. Diuertere igitur videtur à gratia singulari ad gratiam capitalem.

¶ Ad hoc dicitur primò, quòd quia alia est ratio medij, alia ratio capitis: ideo, quũ in littera fit sermo de Christo, secundũ quòd est mediator, non sequitur quòd diuertatur ad Christum, secundum quòd est caput. Dicitur secundò, & melius, quòd gratia Christi in ordine ad genus humanũ, siue secundũ ordinem mediatoris, siue capitis, siue alterius alicuius alio simili modo, habet in se duo.

¶ Primò est bonum habentis: quoniam idoneũ ac dignũ formaliter reddit ipsum, vt sit mediator, vel caput, &c.

¶ Secundò est bonum aliorum, dũ mediat, & influit, &c. Et licet secundo modo spectet ad gratiam capitalẽ, primo tamẽ modo spectat ad gratiã singularẽ. Et propterea optimè in litera concluditur ex effectu mediatiõis vel influxus in alios. esse habitum in Christo dignificãtem ipsum formaliter, & constituentem in tali eminentia, vt ex ipso in alios redundet gratia. Cõstat enim bonitatem & dignitatem hanc magnũ esse bonũ singulare hypostasis vel animæ: sicut si ex necessitate illuminãdi alios, inferrẽ, quòd illud in se valde lucidum oportet esse. Nulla ergo est diuisio sed gra singularis ex effectu cõcludit.

Annot. Iaſi. ar tic. 3. ad 2. Et q. 27. artic. 2. c. Et 3. di. 13. q. 2. art. 1. c.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum secundum*

IN titulo secundi articuli q. 7. aduerte, quòd quæstio est de virtutibus, quæ simpliciter vocãtur virtutes, quales in Philosophia & in Theologia simul sũt morales: & tursus in Theologia sunt Theologales. hæc enim bonum faciunt habentem. Intellectus ideo adæ virtutes non simpliciter bonum, sed secundum intellectum faciunt hominem bonũ: nõ enim dicitur homo bonus ex hoc, quòd est doctus, sed ex hoc quod iustus, temperatus, fortis, &c. Vnde de illis postea erit quæsitio, quũ scilicet de scientia animæ Christi tractabit.

Comment. ¶ In corpore artic. vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiue: Christus omnes virtutes habuit. Probatur, Gratia Christi fuit perfectissima, ergo ex ipsa processerũt virtutes ad perficiendum singulas potẽtias animæ, quantũ ad omnes animæ actus: ergo Christus habuit omnes virtutes. Antecedens supponitur. Cõsequentia prima quantũ ad duo in ea cõtenta probatur: primũ est, quòd ex gratia procedãt virtutes, secundũ est, quòd ex perfectissima procedãt virtutes ad perficiendum ad omnes actus animæ. Primum probatur, Sicut gratia est in essentia animæ: ita virtus in potentia: ergo sicut ab essentia fluũt potentiæ, ita à gratia virtutes. Secũdum verò probatur: quia quantò aliquod principiũ est perfectius, tantò magis imprimit suos effectus.

Annot. ¶ Nota hic circa sensum conclusionis, quòd dicitur ex plicandum restat, quomodo est hoc, quòd Christus habuit omnes virtutes, scilicet quòd nõ habuerit virtutem fidei, nec spei. Et stat resolutio in hoc, quòd Christus habuit omnes virtutes non ponentes ex suã ratione defectum aliquem in anima Christi, qui simul erat viator & cõprehensor. Cætera huius rationis discussa sunt superius quum de gratia tractatum est.

¶ Præterea, Illud, quod operatur per modũ instrumenti, non indiget habitu ad proprias operationes, sed habitus fundatur in principali agente. Humana autem natura in Christo fuit sicut instrumentum diuinitatis: vt dicit Damasc. in 3. lib. Ergo nõ debuit in Christo esse aliqua gratia habitualis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 11. Requieſcet super eum spiritus Domini. Qui quidem in homine esse dicitur per gratiã habitualem, vt in Prima parte dictũ est. Ergo in Christo fuit gratia habitualis.

CONCLVSIO.

¶ Necessarium fuit in Christo habitualem gratiam fuisse, cùm fuerit anima eius Verbo vnita, & per ipsum in alios gratia effluat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd necesse est ponere in Christo gratiam habitualem, propter tria. Primò quidem propter vnionem animæ illius ad verbum Dei. Quantò enim aliquod receptiuũ est propinquius causæ influenti, tãtò magis participat de influentia ipsius. Influxus aũt gratiæ est à Deo: secundũ illud Psal. Gratiam & gloriã dabit Dominus. Et ideo maximè fuit conueniens, vt anima illa reciperet influxum diuinæ gratiæ. Secundò, propter nobilitatem illius animæ, cuius operationes oportebat propinquissimè attingere ad Deũ per cognitionem & amorẽ: ad quod necesse est eleuari rationalem naturam per gratiã. Tertiò, propter habitudinẽ ipsius Christi ad genus humanũ. Christus enim, inquantũ homo, est mediator Dei & hominũ, vt dicitur primæ ad Tim. 2. & ideo oportebat quòd haberet gratiam etiam in alios redundantẽ: secũdum illud Ioan. primo, De plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Christus est verus Deus secundum personã & naturã diuinã: sed quia cũ vnitate personæ remanet distinctio naturarum (vt ex supradictis patet) anima Christi nõ est ꝑ suã essentiã diuina: vnde oportet quòd fiat diuina ꝑ participationẽ, quæ est secũdũ gratiã.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd Christo, inquãtum est naturalis filius Dei, debetur hæreditas æterna, quę est ipsa beatitudo increata, per increatum actum cognitionis & amoris Dei, eundem scilicet quo Pater cognoscit & amat seipsum, cuius actus anima capax non erat propter differentiam naturę. Vnde oportebat, quòd attingeret ad Deũ per actũ fruitionis creatũ: qui quidem esse nõ potest nisi per gratiam. Similiter etiã, inquantũ est verbum Dei, habuit facultatem omnia bene operãdi operatione diuina: sed quia præter operationẽ diuinam oportet poni in eo operationẽ humanã (vt infrà patebit) oportuit in eo esse habitualẽ gratiã, per quam huiusmodi operatio in eo esset perfecta.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd humanitas Christi est instrumentũ diuinitatis, non quidẽ sicut instrumentũ inanimatũ, quod nullo modo agit, sed solùm agitur, sed tanquã instrumentum animatum anima rationali, quod ita agit, quòd etiã agitur. Et ideo ad conuenientiam actionis oportuit, eum habere gratiam habitualem.

ARTICVLVS II.

¶ Virùm in christo fuerint virtutes.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo nõ fuerint virtutes. Christus enim habuit abundãtiam gratiæ. Sed gratia sufficit ad omnia recte agendum, secundũ illud secundæ ad Cor. 12. Sufficit tibi gratia mea. Ergo in Christo nõ fuerũt virtutes.

¶ Præterea, Secũdùm Philosophum 7. Eth. virtus diuiditur contra quendam heroicum siue diuinũ habitum, qui attribuitur hominibus diuinis. Hic autem maximè conuenit Christo. Ergo Christus nõ habuit virtutes, sed aliquid altius virtute.

¶ Præterea, Sicut in Secũda parte dictũ est, virtutes omnes simul habentur. Sed Christo non fuit conueniens habere omnes virtutes, sicut patet de liberalitate & magnificentia: quę habent actum suum circa diuitias, quas Christus cõtempsit, secundùm illud Matth. 8. Filius hominis non habet vbi caput suũ reclinet. Temperantia etiam & continentia sunt circa concupiscentias prauas, quæ in Christo non fuerunt. Ergo Christus non habuit virtutes.

¶ SED CONTRA est quod super illud Psal. Sed in lege Domini voluntas eius, dicit gloss. Hîc ostenditur Christus plenus omni bono. Sed bona qualitas mẽtis est virtus. Ergo Christus fuit plenus omni virtute.

CONCLVSIO.

¶ Cùm in Christo fuerit omnis gratiæ plenitudo, necessarium fuit, in ipso omnes virtutes esse.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictum est, sicut gratia respicit essentiam animæ, ita virtus respicit potẽtiam eius. Vnde oportet quòd sicut potentiæ animæ deriuãtur ab eius essentia, ita virtutes sint quædam deriuationes gratiæ. Quantò aliquod principium est perfectius, tantò magis imprimit suos effectus. Vnde cùm gratia Christi fuerit perfectissima, consequens est quòd ex ipsa procedant virtutes ad perficiendum singulas potẽtias animæ, quãtũ ad omnes animę actus. Et ita Christus habuit omnes virtutes.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd gratia sufficit homini, quantùm ad omnia, quibus ordinatur ad beatitudinem. Horum tamẽ quędam perficit gratia immediatè per seipsam, sicut gratum facere Deo, & alia huiusmodi: quædam aũt mediantibus virtutibus, quæ ex gratia procedunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd habitus ille heroicus vel diuinus, non differt à virtute cõmuniter dicta, nisi secundum perfectionẽ modum: inquantũ scilicet aliquis est dispositus ad bonum quodam altiori modo, quàm cõmuniter omnibus cõpetat. Vnde per hoc non ostenditur, quòd Christus non habuerit virtutes, secundum quòd habuerit eas perfectissimè vltra cõmunem modũ. Sicut etiam Plotinus posuit quendã sublimẽ modum virtutũ, quas esse dixit animi purgati.

¶ Ad tertium dicendum, quòd liberalitas & magnificentia cõmendantur circa diuitias, inquantũ aliquis nõ tantùm appretiatur diuitias, quòd velit eas retinere, prætermittendo id quod fieri oportet. Ille aũt minimè diuitias appretiatur, qui penitus eas contẽnit, & abiicit propter perfectionis amorem. Et ideo in hoc ipso, quòd Christus omnes diuitias cõtempsit, ostẽdit in se summũ gradum liberalitatis & magnificentiæ. Licet etiã liberalitatis actum exercuerit, secũdum quòd sibi cõueniens erat, faciendo pauperibus ero gari quæ sibi dabantur. Vnde cùm Dominus Iudæ dixit, Ioan. 13. Quod facis, fac citius: discipuli intellexerunt Dominũ man-

¶ In responsione ad tertium

Annot.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam aduertit, quòd in virtutibus, quæ sunt passionũ moderatiuæ (vt sunt istæ, de quibus est sermo hic) duo inueniri possunt. Primũ est intus in anima, & hoc est interior dispositio appetitus humani, vt sic sit dispositus, ne abduci possit à recto ꝓpter passiones: & hoc est simpliciter necessariũ haberi per virtutem. Et quo ad hoc omnes morales virtutes moderantur passioni opume saluantur in Christo, dum animũ sic habituatum intus habuit, tam circa diuinas, quàm circa Venereas, vt prauus abiecerit illa à se, secundum rectam rationẽ: & ideo figurè in eo cõmendatur, & liberalitas & magnificentia & temperantia. Secundum est quo ad actus exercitũ. Et sic non oportet Christũ omnis virtutis proprio actu exteriori vtiquoniã nũquam fuit tempus, quo conueniens esset personæ suę, quòd vteretur omnibus, sed aliquibus tãtùm. Nunquã enim fuit tẽpus vtendi magnificẽtia, quæ est circa magnos sumptus, quia nunquam fuit conueniens, vt esset dives, & haberet vnde magnos sumptus faceret: quia quum esset dominus omnium, facilè esset egenus ꝓpter nos. Et ideo in litera actu liberalitatis dicitur vsus, non autem actu magnificentiæ.

Infrà ar. 6. c. Et ar. 8. ad 2. & ar. 9. ad 1. & 1.2 q. 65. ar. 3. ad 3. Et 3. dist. 13. q. 1. ar. 2. q. 1. ad 1. Et dist. 36. art. 2. ad 3. Et vide q. 29. art. 4. ad 15. Et vide q. 4. ar. 1. ad 11. Annot.

¶ In eadem responsione ad tertium attende, quòd causa Autor loquitur negando in Christo continentiã, dum limitat continentiæ rationem ad Aristi. viũmnam sumendo Continentiæ nomen & rationẽ cõmunion vsu, nihil prohibet Christum continentem appellare.

Cõment.

¶ Super Quæstionis septimæ Articulum tertium.

TItulus tertij articuli clarus est, de fide, quæ est virtus theologica, inquirens an fuerit in Christo.

Cõment.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito negatiuè. In Christo non potuit esse fides. Probatur: Obiectũ fidei est res diuina non visa: ergo exclusio, quòd res diuina sit non vita, non remanet ratio fidei: ergo in Christo non potuit esse fides. Antecedẽs ex priori patet libro. Prima consequentia probatur: quia habitus virtutis recipit speciem ab obiecto, sicut etiam quilibet alius habitus. Secunda verò consequentia probatur: quia Christus ab instanti suæ conceptionis plenè vidit Deum per essentiam.

Quæst. 1. ar. 1. ad 1. & 2. ad 2.

¶ *Num eo quòd in Christo non fuit fidei materia, in eo propterea fidei habitus non fuerit.*

¶ Sed occurrit statim hic dubium, quum obiectum habeat rationem materiæ circa quam versans habitus, quo pacto ex defectu materiæ, circa quã poterit inferri defectus habitus: quum contingat pauperem esse magnificum, & de Christo hoc iam affirmatũ est: & tamen defectus dubitationis seu ignorãtiæ sumptuũ (circa quos est magnificẽtia) interuenit. Cur nõ dasse, quòd egenis aliquid daret. Concupiscẽtias autem prauas Christus omnino non habuit, sicut infrà patebit: nec propter hoc, tamen excluditur quin habuerit temperantiam, quæ tantò perfectior est in homine, quantò magis prauis concupiscentiis caret. Vnde secundum Philosophum 7. Ethi. temperatus in hoc differt à cõtinente, quòd temperatus non habet prauas concupiscentias, quas continens patitur. Vnde sic accipiẽdo continentiam, sicut Philosophus accipit, ex hoc ipso, quòd Christus habuit omnem virtutem, non habuit continentiam, quæ nõ est virtus, sed aliquid minus virtute.

ARTICVLVS III.

¶ Virũm in Christo fuerit fides.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerit fides. Fides enim est nobilior virtus, quàm virtutes morales: puta temperantia, & liberalitas. Huiusmodi aũt virtutes fuerũt in Christo, vt dictũ est. Multò ergo magis fuit in eo fides.

¶ Præterea, Christus non docuit virtutes, quas ipse non habuit, secundùm illud Act. 1. Cœpit facere, & docere. Sed de Christo dicitur Hebr. 12. quòd est actor & consummator fidei. Ergo in eo maximè fuit fides.

¶ Præterea, Quicquid est imperfectiõis, excluditur à beatis. Sed in beatis est fides: nam super illud Rom. 1. Iustitia Dei reuelatur in eo ex fide in fidem, dicit glos. de fide verborum & spei in fidem rerum & speciei. Ergo videtur quòd etiam in Christo fuerit fides, cùm nihil imperfectionis importet.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Hebr. 11. quòd fides est argumentum nõ apparentium. Sed Christo nihil fuit non apparens: secundum illud quod dixit ei Petrus Ioan. vlt. Tu omnia nosti. Ergo in Christo non fuit fides.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus à primo instanti conceptionis suæ plenè per essentiam Deum viderit, nullo modo fides in eo esse potuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictum est, obiectum fidei est res diuina non visa. Habitus autem virtutis sicut & quilibet alius recipit speciẽ ab obiecto. Et ideo excluso, quòd res diuina sit non visa, excluditur ratio fidei. Christus autem à primo instanti suæ conceptionis plenè vidit Deũ per essentiam, vt infrà dicetur. Vnde in eo fides esse non potuit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ fides est nobilior virtus virtutibus moralibus: quia est circa nobiliorem materiam, sed tamen importat quendam defectum in comparatione ad illam materiam, qui defectus in Christo non fuit. Et ideo non potuit in eo esse fides, licet fuerint in eo virtutes morales, quæ in sui ratione huiusmodi defectũ non important per comparationem ad suas materias.

¶ Ad secundum dicendum, quòd meritum fidei consistit in hoc, quòd homo ex obedientia Dei assentit illis, quæ non videt: secundum illud Rom. primo. Ad obediẽdum fidei in omnibus Gẽtibus pro nomine eius. Obedientiam autem ad Deum plenissimè habuit Christus: secundum illud Philipp. 2. Factus est obediens vsque ad mortem. Et sic nihil ad meritũ pertinens docuit, quod ipse excellentius non impleret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut glossa ibidem dicit, fides propriè est, qua creditur quæ non videntur. Sed fides, quæ est rerũ visarum, impropriè dicitur, & secundũ quandam similitudinem, quantũ ad certitudinẽ, aut firmitatem adhæsionis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virũm in Christo fuerit spes.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerit spes. Dicitur enim in Psal. ex ꝑsona Christi, In te Domine speraui. Sed virtus spei est, qua homo sperat in Deum. Ergo virtus spei fuit in Christo.

¶ Præterea, Spes est expectatio futuræ beatitudinis, vt in Secunda parte habitum est. Sed Christus aliquid expectabat ad beatitudinem pertinens, videlicet gloriam corporis. Ergo videtur quòd in eo fuerit spes.

¶ Præterea, Vnusquisque potest sperare illud quod ad eius perfectionem pertinet, si sit futurum. Sed aliquid erat futurum quod ad perfectionem Christi pertinet: secundùm illud Eph. 4. Ad consummationem Sanctorũ in ꝓpus ministerij, in ædificationem corporis Christi. Ergo videtur, quòd Christo cõpetebat habere spem.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Rom. 8. Quod videt quis, quid sperat? Et sic patet, quòd sicut fides est de non visis, ita & spes. Sed fides non fuit in Christo, sicut dictum est, ergo nec spes.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus à principio suæ conceptionis plenè fruitionem diuinam habuerit, impossibile fuit in ipso fuisse spem, nisi eorum, quæ non plenè fuerat adeptus, vt sui corporis immortalitatem & gloriam.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd sicut de ratione fidei est, quòd aliquis assentiat his, quę non videt, ita de ratione spei est quòd aliquis expectet id quod nondum habet. Et sicut fides, inquantum est virtus theologica, non est de quocunq; non viso, sed solùm de Deo: ita etiã spes, inquantũ est virtus theologica, habet pro obiecto ipsum deum: cuius fruitionem homo principaliter expectat per spei virtutẽ. Sed ex consequenti ille qui habet virtutẽ spei, potest etiã in alijs diuinum auxilium expectare: sicut & ille qui habet virtutem fidei, non solùm credit Deo de rebus diuinis, sed de quibuscunque alijs diuinitus sibi reuelatis. Christus autem à principio suæ conceptionis plenè habuit fruitionem diuinã (vt infrà dicetur) & ideo virtutem spei non habuit. Habuit tamen spem respectu aliquorum, quæ nondum erat adeptus: licet non habuerit fidem respectu quorumcunque: quia licet plenè cognoseret omnia, per quod totaliter fides excludebatur ab eo: non tamen adhuc plenè habebat omnia, quæ ad eius perfectionem pertinebant, puta immortalitatem & gloriam corporis, quam poterat sperare.

¶ AD

& quòd spes sit de non habito vt obiecto, & quòd sit de Deo non habito vt obiecto.

Primũ probatur ex proportionalitate fidei in assentiendo, & spei in expectando. Secundum etiã probatur ex conuenientia theologicarũ virtutum: quia omnes sunt de Deo vt obiecto. Consequentia aũt probatur: quia Christus ab initio conceptionis suæ, plenè fruitionem diuinam habuit. Differentia aũt secundo loco proposita inter fidem & spem in Christo, declaratur, ponendo primò conuenientiã extensiuã fidei & spei: quia scilicet vtraque est de solo Deo vt obiecto: & extenditur ad alia à Deo secundariò, & subiungendo desin de differentiam cum sua ratione, quòd fides nec quantũ ad principale creditum, nec quantũ ad secundariò creditum, locum habet in Christo: quia hoc poneret imperfectionem cognitionis in eius anima Christi. Spes aũt quantum ad secundariò tamen sperata, in Christo locũ habuit: quia non omnia sperata habebat actu à principio, vt patet de immortalitate corporis, & eiusdẽ gloria: quibus tamen carere nullam imperfectionem posuit in anima Christi: sed expectat ad assumptionẽ defectuũ corporalium, quos dispensatiuè ob Immensam suam misericordiã, pro nobis assumpsit.

Infrà ar. 6. ad 1. & ar. 2. ad 2. & ar. 9. ad 1. Et 3. 2. q. 65. art. 5. ad 3. Et 3. q. 18. ar. 2. ad 1. Et 3. dist. 26. q. 2. art. 3. q. 1. & dist. 36. ar. 2. ad 3.

¶ Num, & qua spes in Christo fuerit habitus.

Quæst. 1. ar. 1. 1. 2. q. 1. ad 2.

¶ Occurrit hic statim dubium, an spes in Christo respectu secundariorũ speratorum, fuerit habitus aliquis, an solus actus spirandi, & an theologicus, an moralis, siue actus, siue habitus fuerit. Et est ratio dubij, quia nihil prohibet fuisse habitum, quin potius si nõ fuit habitus, videtur quòd actus ille sperandi fuit imperfectus: vtpote natus elici per habitum (vt patet in nobis) & de facto elicitus sine habitu. Quòd sit etiã theologicus, videtur ex eo, quòd actus sperandi respectu secundariorũ est ex suo genere actus theologicus (vt patet in nobis) ergo si est ab habitu, oportet quòd sit ab habitu, qui virtus est theologica.

¶ In oppositũ autem est, quia si est habitus, oportet quòd sit habitus spei: sed non est habitus spei: quia deficit ratio formalis obiectũ: ergo. Et per idem patet, quòd nõ est habitus theologicus: quia scilicet non est virtus theologica, quæ est spes. Et quòd etiam non sit actus theologicus, apparet: quia deficiente ratione formali obiecti theologici, deficit quoq; actus theologicus, sed constat hic deesse rationem formalem obiecti theologici (quia non est hic Deus non habitus) ergo actus sperandi gloriam corporis, non est actus theologicus. Par si quidem ratio est actus & habitus, quo ad specificari ex ratione formali obiectiua quòd cessante ratione obiecti, cessat specificatio tam habitus, quàm actus ex obiecto.

Cõment.

¶ Ad primũ horũ dicitur, quòd in Christo nullus fuit habitus spei respectu secundariorum speratorum: quia nullus habitus infusus fuit in ipso, quin similis fuerit in hominibus Sanctis vel viatoribus: quũ constet quòd etiam habitus gratiæ capitalis fit secundum essentiã idem, quod habitus gratiæ (vt infrà patebit) certum est autem, in hominibus non esse talem habitum spei, diuersum à spe virtute theologica: igitur nec in Christo fuit huiusmodi habitus.

¶ Et quũ obiicitur, quòd actus spei in Christo fuisset imperfectus sine habitu, negatur. Et ad probationẽ, Omnis actus natus informari habitu, est sine habitu imperfectus, respondetur dupliciter, & vtroque modo bene. Primò, quòd illa propositio nõ est vera. In actu non omnino eiusdem rationis, qualis est actus spei in Christo. Nam actus, quo speratur immortalitas & gloria corporis, non est omnino eiusdẽ rationis ex parte obiecti in nobis & Christo: quia in nobis habet rationẽ ardui gloriæ illæ, in Christo aũt nõ. Et ratio est, quia habẽti gloriã animę, gloria corporis paruũ qd est, & videtur.

Secundò, quòd illa propositio non est vera, quando principiũ elicitiuũ actus est me lius dispositũ ad actũ illũ, quàm si esset habituatũ. Sic aũt est in proposito: quoniã voluntas Christi fruens Deo non in spe, sed in re, est melius dispositus ad expectandũ secundariò separata, quàm si haberet habitũ spei, quantò certior & excellentior est res, quàm spes. Quocirca expectatio, qua voluntas Christi fertur in secundariò speratã, deficit à ratione actualis spei, & ex parte obiecti, & ex parte subiecti: & magis habet rationem desiderij, quàm spei. Nec mirum quia cùm spes sit de genere imperfectorum, quandò minus spei habetur, tantò magis ab imperfecto receditur. Vtraque responsio clara fit, si ad Beatos aspexeris, in quibus spes est, & non est sicut in Christo: expectant enim corporis gloriam immoralem.

¶ Ad secundũ dicitur, quòd actus potest dici theologicus dupliciter, vel ex parte elicitiui principij, vel ex parte principalis obiecti. Et quod actualis illa spes corporis immortalis licet ex parte elicitiui principij non sit de facto actus theologicus (quia noti est actu à virtute theologica) est tamen quantum est ex suo genere actus, secundarius tamen virtutis theologicæ. Ex parte verò obiecti formaliter, est magis theologicus actus, quàm si esset à virtute theologica quoniam si esset à virtute theologica, scilicet spe, obiectum formale esset Deus habendus: quia in ordine ad Deũ habendum speramus gloriam corporis. In Christo aũt sicut & in Beatis ratio formalis obiecti est Deus habitus: hæc enim ratio succedit speratio principali, quòd formale obiectum est spes: ac per hoc respectu speratis Christi & Beatorũ, loco obiecti formalis suæ spei succedere videtur: & consequenter actum secundariũ spei remanentẽ magis theologicè reddit.

Infrà q. 15. ar. 7. Et 3. dist. 15. q. 2. ar. 2. q. 3. Cõment.

¶ Super Quæstionis septimæ Articulum quintum

TItulus articuli quinti clarus est.

Cõment.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito affirmative: In Christo fuerũt excellẽtissimè dona. Probat, Anima Christi perfectissimè à Spiritu sancto mouebatur: ergo in Christo fuerunt excellentissimè dona. Antecedens probatur ex duplici auctoritate Euangelij. Consequentia probat ex quidditate donorum: scilicet quòd sunt propriæ perfectiones potentiarum animæ, secundũ quòd sunt natæ mpueri à Spiritu sancto.

¶ Super Quæstionis septimæ Articulum sextum,

TItulus clarus est.

Cõment.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito: In Christo fuit simpliciter fides. Probatur: Obiectũ fidei est res diuina non visa: ergo exclusio, quòd res diuina sit non vita, non remanet ratio fidei: ergo in Christo non fuit fides. Antecedens probatur ex duplici auctoritate Apostoli ad Hebræos: & quo ad cõparatiuum auctoritate Isaiæ, replebit eũ Spiritus timoris Dei.

ARTICVLVS V.

¶ Virũm in Christo fuerint dona.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerint dona. Sicut enim cõmuniter dicitur, dona dantur in adiutorium virtutum. Sed id quod est in se perfectũ, non indiget exteriori auxilio. Cùm igitur in Christo fuerint virtutes perfectè, videtur quòd in eo non fuerint dona.

¶ Præterea, Non videtur esse eiusdem dare dona & recipere: quia dare est habẽtis, accipere autem non habentis. Sed Christo conuenit dare dona: secundum illud Psal. Dedit dona hominibus. Ergo Christo non conuenit accipere dona Spiritus sancti.

¶ Præterea, Quatuor dona videntur pertinere ad contemplationem vitæ, scilicet sapientia, scientia, intellectus, & consilium, quod pertinet ad prudentiam: vnde & Philosophus in 6. Ethic. numerat ista inter virtutes intellectuales. Sed Christus habuit cõtemplationem patriæ. Ergo non habuit huiusmodi dona.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 4. Apprehendent septem mulieres virũ vnum. Glossa, id est, septem dona Spiritus sancti, Christum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus perfectissimè à Spiritu sancto moueretur, in ipso quoque excellentissimè Spiritus sancti dona fuerunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictum est, dona propriè sunt perfectiones quædam potentiarũ animæ, secundùm quòd sunt natæ moueri à Spiritu sancto. Manifestum est autem, quòd anima Christi perfectissimè à Spiritu sancto mouebatur: secundum illud Luc. 4. Iesus autem plenus Spiritu sancto rẽgressus est à Iordane, & agebatur à Spiritu in desertum. Vnde manifestum est, quòd in Christo fuerunt excellentissimè dona.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd illud quod est perfectum secundũ ordinẽ suę naturæ, indiget adiuuari ab eo quod est altioris naturæ: sicut homo, quantuncunque perfectus indiget adiuuari à Deo. Et hoc modo virtutes, quæ perficiũt potentias animæ, secundum quòd ducũtur ratione, quantuncunque sint perfectæ, indigent adiuuari per dona, quæ perficiunt potẽtias animæ, secundum quòd sunt motæ à Spiritu sancto.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus non secundum idem est recipiens & dãs dona Spiritus sancti: est dat, secundum quòd Deus, & accipit, secũdum quòd homo. Vnde Greg. dicit in secũdo Moralis, quòd Spiritus sanctus humanitatẽ Christi nunquam deseruit, ex cuius diuinitate procedit.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd in Christo non solùm fuit cognitio patriæ, sed etiam cognitio viæ: vt infrà dicetur. Et tamen etiam in patria sunt per aliquem modum dona Spiritus sancti, vt in Secunda parte dictum est.

ARTICVLVS VI.

¶ Virũm in Christo fuerit donum timoris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit donum timoris. Spes enim videtur potior, quàm timor: nam spei obiectum est bonum, timoris verò malum: vt in Secunda parte habitum est. Sed in Christo non fuit virtus spei, vt suprà habitũ Dei, non respectu mali, sed respectu eminentiæ Dei præ cæteris hominibus. Hæc conclusio in litera primùm declaratur quo ad terminos duos, distinguendo duo obiecta timoris, scilicet malum terribile, & eminentiam potentis infligere malum. Quæ probatur: quia nisi esset eminens, non timeretur. Deinde declaratur quid sit in Christo iste affectus timoris eminentiæ, dicendo quòd est affectus reuerentialis: hæc eminẽtia succedit speratio principali, quòd formale obiectum est spes: ac per hoc respectu speratis Christi & Beatorũ, loco obiecti formalis suæ spei succedere videtur: & consequenter actum secundariũ spei remanentẽ magis theologicè reddit.

Infrà q. 15. ar. 7. Et 3. dist. 15. q. 2. ar. 2. q. 3. Cõment.

¶ Super Quæstionis septimæ Articulum quintum

TItulus articuli quinti clarus est.

Cõment.

¶ In corpore articuli quæritur quæsito affirmative: In Christo fuerũt excellẽtissimè dona. Antecedens probatur ex duplici auctoritate Euangelij. Consequentia probat ex quidditate donorum: scilicet quòd sunt propriæ perfectiones potentiarum animæ, secundũ quòd sunt natæ mpueri à Spiritu sancto.

¶ Super Quæstionis septimæ Articulum sextum,

TItulus clarus est.

Cõment.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito: In Christo fuit simpliciter timor. Probatur: Obiectũ timoris est malum terribile, & eminentia potentis infligere malum. Quæ probatur: quia nisi esset eminens, non timeretur. Deinde declaratur quid sit in Christo iste affectus timoris eminentiæ, dicendo quòd est affectus reuerentialis: hæc eminẽtia

Universidad de Deusto
Biblioteca

malisquia bonum non timetur nisi in ordine ad malū, quod est per se primò timoris obiectum. & ideo eminentia diuina in proposito penitus timoris obiectum, non absolutè, sed vt causa mali. Verūm duplicem habet diuina eminentia ordinem ad malum. vt causa ad effectum primo absolutè, secundò vt subsistat diuinæ voluntati. Si consideretur diuina eminentia secundū suū posse, quod habet ad causandū malū, sic procul dubio, timendi rationem retinet. quia secundum se habet posse causare malū. Si verò consideretur diuina eminētia, vt dat suis determinatione diuinæ voluntatis ad non causandū exequtiue malum, sic non habet rationē timēdi quia hæc conditio reddit creaturā secuiam & certā de impossibilitate mali in effectu. Potest ergo diuina eminētia non solūm absolutè, quomodo non est obiectum timoris, sed vt causa mali abstrahere à possibili exequtione mali. & sic esse obiectū timoris absque ordine ad malum possibile esse in re. sed non potest vt causa mali, abstrahere ab hoc q̄ ipsa secundum se est potens causare malum. Et quia sic erat in Christo: ideo vtrumque de Christo dicitur, scilicet, & quòd non erat in eo timor mali possibilis fugiendi, scilicet per donū timoris, & quòd erat in eo timor eminentiæ diuinæ potentis infligere malum. Contemplando si quidem diuinam eminētiam vt causam potentem, quantū ex se est infligere malum, infligebat timor reuerentialis ad illam: quāuis scīendo eminentiam illā esse causam determinatam ad nō causandum in se huiusmodi malū, securus esset absq; suspicione quæcūque huiusmodi mali.

¶ Et per hæc patet solutio obiectorum. & quòd omnia consonant.

¶ In responsione ad primum eiusdē articuli sexti si dissinctionem iam dictam de duplici ordine causæ ad effectum, applicueris ad literam, videbis differentiam inter timoris donū & spei virtutem in litera positā. Habet siquidē actor siue bonum siue malū duplicē ordinem ad suū effectum primo secundū, pro se quanto est potens causare bonum siue malū etiā mihi hesecundò, vt præparatus est ad exequtionem boni vel mali. Tunc aūt tantum timetur malum vel speratur bonū ex actore quando vterq; ordo intenditur, quādo aūt primus tantum ad actor tantum respicitur.

¶ In litera igitur ponitur differentia inter virtutē spei & donū timoris. in hoc quod spes est respectu boni in exequtione, & respectu actoris boni vtroq; modo. Timor verò non est respectu mali, nec respectu actoris vt exequtui, sed respectu actoris potentis, secundū se malū causare. Et ratio redditur in litera ex communi ratione doni & virtutis: quia scilic et commune est virtuti & dono per se primo respicere bonum: quia virtus primo bonum facit. Hinc est. Ergo etiam nō fuit in eo donum timoris.

¶ Præterea, Dono timoris timet aliquis vel separationē à Deo, quod pertinet ad timorē castū: vel puniri ab ipso, quod pertinet ad timorem seruilem: vt Aug. dicit super Cāt. 10. Sed Christus non timuit separari à Deo per peccatū, neque etiā puniri ab eo propter suā culpam, quia impossibile erat ei peccare: vt infra dicetur. Timor aūt non est de impossibili. Ergo in Christo non fuit donū timoris.

¶ Præterea, Primæ Ioā. 4. dicitur quòd perfecta charitas foras mittit timorem. Sed in Christo fuit perfectissima charitas, secundū illud Eph. 3. Supereminentem scientiæ charitatem Christi. Ergo in Christo non fuit donum timoris.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 11. Replebit eū sp̄iritus timoris Domini.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam in Christo nullus fuerit culpæ, vel pœnæ timor, fuit tamen in illo præ cæteris hominibus timor, quo diuinam reuerebatur maiestatem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictum est, timor respicit duo obiecta. quorū vnum est malum terribile, aliud est illud, cuius potestate malum potest inferri: sicut aliquis timet Regē, inquantū habet occidendi potestatem. Non aūt timeretur ille, qui potest nocere, nisi haberet quandā eminentiam potestatis, cui de facili resisti non possit: ea enim quæ in promptu habemus, repellere non timemus. Et sic patet, quòd aliquis non timetur nisi propter suam eminentiam. Sic igitur dicendū est, q̄ in Christo fuit timor Dei: non quidem secundum quòd respicit malū separationis à Deo per culpā, neque etiā secundū quòd respicit malum pœnitionis pro culpa, sed secundum quòd respicit ipsam diuinam eminentiam: prout scilicet anima Christi quodā affectu reuerentiæ mouebatur in Deū, à Spiritu sancto acta. Vnde Hebr. 5. dicitur, quòd in omnibus exauditus est pro sua reuerentia. Hūc enim affectū reuerentiæ ad Deum, Christus secundum quòd homo præ cæteris habuit plenioré. Et ideo ei attribuit Scriptura plenitudinem timoris Domini.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd habitus virtutū & donorū, propriè & per se respiciunt bonū: malum aūt ex consequēti. Pertinet enim ad rationem virtutis vt opus bonū reddat, vt in secundo Ethic. dicitur. Et ideo de ratione doni timoris nō est illud malum, quod respicit timor, sed eminētia illius boni, scilicet diuini, cuius potestate aliquod malum infligi potest. Sed spes, secundum quòd virtus est, respicit non solùm actorem boni, sed etiam ipsum bonū, inquantum est non habitum. Et ideo Christo, qui iam habebat perfectum beatitudinis bonū, non attribuitur virtus spei, sed donum timoris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de timore, secundum quòd respicit obiectum, quod est malum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd perfecta charitas foras mittit timorem seruilem, qui respicit principaliter pœnam. Sic autē timor non fuit in Christo.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum in Christo fuerint gratia gratis datæ.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo nō fuerint gratiæ gratis datæ. Bi enim qui habet aliquid secundū plenitudinem, nō cōperit illud habere secūdū participationē. Sed Christus habuit gratiā secundū plenitudinē. secundū illud Ioā. 1. Plenum gratiæ & veritatis. Gratiæ aūt gratis datę vidētur esse quędā participationes diuisim, & particulariter diuersis attributæ: secundū illud primæ ad Cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Ergo videtur quòd in Christo non fuerint gratiæ gratis datæ.

¶ Præterea, Quod debetur alicui, nō videtur esse gratis ei datū. Sed debitum erat homini Christo, q̄ sermone sapiētiæ & scīētiæ abundaret, & potēs esset in virtutib⁹ faciēdis, & in alijs huiusmodi, quæ pertinent ad gratias gratis datas: cū ipse sit Dei virtus & Dei sapiētia, vt dicitur 1. ad Cor. 1. Ergo Christo nō fuit cōueniēs habere gratias gratis datas.

¶ Præterea, Gratiæ gratis datę ordinātur ad vtilitatē fideliū: secūdū illud primæ ad Cor. 12. Vnicuiq; datur manifestatio Spiritus ad vtilitatē. Nō aūt videt ad vtilitatē aliorum pertinere habitus aut quæcunq; dispositio, si homo nō vtatur: secūdū illud Eccl. 20. Sapiētia absc̄dita & thesaurus inuisus. quę vtilitas in vtrisq;? Christus aūt nō legit vsus omnibus gratīs gratis datis, præsertim quantùm ad genera linguarum. Non ergo in Christo fuerunt omnes gratiæ gratis datæ.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in epistola ad Dardanum, quòd sicut in capite sunt omnes sensus, ita in Christo fuerunt omnes gratiæ.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus fuerit primus & principalis fidei doctor, in eo oportuit omnes gratiæ gratis datas fuisse.

¶ RESPONDEO dicendū, quòd sicut in Secunda parte habitū est, gratiæ gratis datæ ordinantur ad fidei & spiritualis doctrinæ manifestationē: oportet enim eū, qui docet, habere ea, per quæ sua doctrina manifestetur: alias sua doctrina esset inutilis. Spiritualis autem doctrinæ fidei primus & principalis doctor est Christus: secundùm illud Heb. 1. Cùm initium accepisset enarrari per Dominū, per eos, qui audierunt, in nos cōfirmata est, cōtestāte Deo signis & portētis, &c. Vnde manifestū est, quòd in Christo excellentissimè fuerunt oēs gratiæ gratis datę, sicut i primo & principali fidei doctore.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdū, q̄ sicut gra gratū faciēs, ordinatur ad actus meritorios tā interiores q̄ exteriores, ita gra gratis data ordinat ad quoslā actꝰ exteriores, fidei manifestatiuos: sicut est opatio miraculorū, & alia huiusmodi. In vtraq; aūt gra Christus plenitudinē habuit: inquātū em diuinitati vnita erat eius aīa, plenā efficaciā habebat ad oēs prædictos actus perficiēdos. Sed alij Sancti, q̄ mouētur à Deo sicut instrumētā nō vnita, sed separata, particulariter efficaciam recipiunt ad hos vel ad illos actus perficiendos. Et ideo in alijs Sanctis huiusmodi gratiæ diuiduntur, non aūt in Christo.

¶ Ad sextum dicēdū, q̄ Christus dicitur Dei virtus & Dei sapiēnia, inquantū est æternus Dei filiꝰ. Sic aūt nō cōpetit sibi habere gratiā, secūdum humanā naturā.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ donum linguarum datum est Apostolis, quia mittebantur ad docendas omnes gentes. Christus autem in vna sola gente Iudęorum voluit personaliter prædicare, secundū q̄ ipse dicit Math. 15. Non sum missus nisi ad oues, quæ perierūt domus Israel. Et Apostolus dicit Rom. 15. Dico Christum Iesum ministrum fuisse circuncisionis. Et ideo non oportuit, q̄ loqueretur pluribus linguis. Nec tamen defuit ei omnium linguarum notitia: cùm etiā occulta cordium ei non essent absc̄ndita (vt infrà dicetur) quorum voces quæcunque sunt signa. Nec tamen inutiliter hanc notitiā habuit: sicut non inutiliter habet habitum, qui eo nō vtitur quādo non est opportunū.

vna gratia, In alijs verò Sanctis alia fit gratia prophetiæ, alia gratia sanitatum, alia gratia miraculorum, &c. quoniam sicut virtutes infusæ, quæ spectant ad gratiam gratum faciendam, multiplicantur in Christo, sicut in alijs Sanctis, & non omnes virtutes in Christo sunt vna virtus: ita multiplicantur tam in Christo, quàm alijs Sanctis gratiæ gratis datæ. Sed intellige de diuinone totius & partium: hoc est, quòd in Christo fuit tota plenitudo gratiarum gratis datarum, in alijs verò Sanctis fuit partialiter: quia vni Sancto vna gratia, & alteri alia, iuxta doctrinam Apostoli. Et rursus vni Sancto talis gratia (puta Prophetiæ aut miraculorum secundum talem mensūram) in Christo autem tota plenitudo, &c. Et ratio assignatur in litera: quia humanitas Christi erat organum coniunctum diuinitati, alij verò Sancti mouentur à Deo vt instrumenta separata. Quòd ti plenius non intelligis, vide vltra prius dicta, in quarto contra Gentiles capitulum decimumquartum.

¶ super Quæstionis septimæ Articulum sextum.

Infrà q. 31. ar. 2. Et 3. 2. q. 174. arti. 3. Et Phil. 4. col. 2. Et Matt. 1. col. 2. Et Ioan. 7. l. 6. col. 1 fi. Et 1. Co. 13. l. 2. col. 1. Comment.

Titulus articuli sexti primi, vt sonat intelligitur.

¶ In corpore vnica est conclusio respōsiua quæstio affirmatiuæ: In Christo fuerunt excellentissimæ omnes gratiæ gratis datæ. Probatur. Oportet eum, qui docet, habere ea, per quæ sua doctrina manifestetur: ergo oportet in Christo excellentissimè fuisse omnes gratias gratis datas. Antecedens probatur: quia aliàs sua doctrina esset inutilis. Cōsequentia verò probatur ex Christo fuit principalis. Cōsequentia verò probatur ex Christus est primus & principalis doctor fidei: & gratiæ gratis datæ sunt ea, per quæ fidei Spiritūsque doctrina manifestatur. Comm.

¶ Vbi nota, quòd Christus dicitur primus & principalis fidei doctor, vel quia persona illa habet etiā tempore primatum in docendo, vel quia non obumbrat, sed reuelatæ fidei doctor primus tempore & principalis autoritate fuit Christus, secundum quòd homo, prout de ipso est sermo hic. Et hoc autoritati Apostoli ab Hebræos 2. consonat. Vbi salus initium manifestè narrationis à Christo, in quo Deus nouissimè loquutus est, sumpsisse dicitur. ¶ Supra hoc autem, quòd Christus est primus ac principalis doctor, subditur consequentia, non solùm gratiarum, sed etiam excellentissimo modo gratiarum in Christo. Decet enim primum ac præcipuum doctorem, excellentius alia se habere in doctrina, & requisitis ad illam, propter quod in litera in. cal te corporis, huius sequelæ ratio tangitur dicēdo, Sicut in primo & principali fidei doctore. Comm.

¶ In responsione ad primum eiusdem sexti articuli quum legis differentiam inter Christum & alios Sanctos, in hoc quòd in alijs Sanctis gratiæ gratis datæ diuiduntur, non autem in Christo, intellige non de diuersitate & vnitate, quasi in Christo & omnes gratiæ gratis datæ sint vna gratia, In alijs verò Sanctis alia sit gratia prophetiæ, alia gratia sanitatum, alia gratia miraculorum, &c. quoniam sicut virtutes infusæ, quæ spectant ad gratiam gratum faciendam, multiplicantur in Christo, sicut in alijs Sanctis, & non omnes virtutes in Christo sunt vna virtus: ita multiplicantur tam in Christo, quàm alijs Sanctis gratiæ gratis datæ. Sed intellige de diuinone totius & partium: hoc est, quòd in Christo fuit tota plenitudo gratiarum gratis datarum, in alijs verò Sanctis fuit partialiter: quia vni Sancto vna gratia, & alteri alia, iuxta doctrinam Apostoli. Et rursus vni Sancto talis gratia (puta Prophetiæ aut miraculorum secundum talem mensūram) in Christo autem tota plenitudo, &c. Et ratio assignatur in litera: quia humanitas Christi erat organum coniunctum diuinitati, alij verò Sancti mouentur à Deo vt instrumenta separata. Quòd ti plenius non intelligis, vide vltra prius dicta, in quarto contra Gentiles capitulum decimumquartum.

¶ super Quæstionis septimæ Articulum septimum.

Titulus articuli septimi, vt sonat intelligitur.

¶ In corpore vnica est conclusio respōsiua quæstio affirmatiuæ: In Christo fuerunt excellentissimæ omnes gratiæ gratis datæ. Probatur. Oportet eum, qui docet, habere ea, per quæ sua doctrina manifestetur: ergo oportet in Christo excellentissimè fuisse omnes gratias gratis datas. Antecedens probatur: quia aliàs sua doctrina esset inutilis. Cōsequentia verò probatur ex Christus est primus & principalis doctor fidei: & gratiæ gratis datæ sunt ea, per quæ fidei Spiritūsque doctrina manifestatur. Comm.

¶ Vbi nota, quòd Christus dicitur primus & principalis fidei doctor, vel quia persona illa habet etiā tempore primatum in docendo, vel quia non obumbrat, sed reuelatæ fidei doctor primus tempore & principalis autoritate fuit Christus, secundum quòd homo, prout de ipso est sermo hic. Et hoc autoritati Apostoli ab Hebræos 2. consonat. Vbi salus initium manifestè narrationis à Christo, in quo Deus nouissimè loquutus est, sumpsisse dicitur. ¶ Supra hoc autem, quòd Christus est primus ac principalis doctor, subditur consequentia, non solùm gratiarum, sed etiam excellentissimo modo gratiarum in Christo. Decet enim primum ac præcipuum doctorem, excellentius alia se habere in doctrina, & requisitis ad illam, propter quod in litera in. cal te corporis, huius sequelæ ratio tangitur dicēdo, Sicut in primo & principali fidei doctore. Comm.

¶ In responsione ad primum eiusdem sexti articuli quum legis differentiam inter Christum & alios Sanctos, in hoc quòd in alijs Sanctis gratiæ gratis datæ diuiduntur, non autem in Christo, intellige non de diuersitate & vnitate, quasi in Christo & omnes gratiæ gratis datæ sint vna gratia, In alijs verò Sanctis alia sit gratia prophetiæ, alia gratia sanitatum, alia gratia miraculorum, &c. quoniam sicut virtutes infusæ, quæ spectant ad gratiam gratum faciendam, multiplicantur in Christo, sicut in alijs Sanctis, & non omnes virtutes in Christo sunt vna virtus: ita multiplicantur tam in Christo, quàm alijs Sanctis gratiæ gratis datæ. Sed intellige de diuinone totius & partium: hoc est, quòd in Christo fuit tota plenitudo gratiarum gratis datarum, in alijs verò Sanctis fuit partialiter: quia vni Sancto vna gratia, & alteri alia, iuxta doctrinam Apostoli. Et rursus vni Sancto talis gratia (puta Prophetiæ aut miraculorum secundum talem mensūram) in Christo autem tota plenitudo, &c. Et ratio assignatur in litera: quia humanitas Christi erat organum coniunctum diuinitati, alij verò Sancti mouentur à Deo vt instrumenta separata. Quòd ti plenius non intelligis, vide vltra prius dicta, in quarto contra Gentiles capitulum decimumquartum.

¶ super Quæstionis septimæ Articulum octauum.

Titulus octaui articuli intelligitur, vt sonat.

¶ In corpore arti. vna est conclusio responsiua quæstio affirmatiuæ, scilicet in Christo fuit prophetia. Probatur, Christus fuit nō solùm comprehensor, sed viator, & cognoscebat ac dicebat quæ procul ab aliorum erant notitia ergo fuit Prophetа. Consequētia probatur: quia ad Prophetiam requiritur, q̄ cognita sint procul ab aliis, cum quibus cognoscens & annuntians est. Quod probatur ex differentia secundum locum & secundum tempus, & consequenter ex differentia inter patrē comprehensores & viatores.

Annot.

¶ Vbi nota primò ex libro præcedenti, quæst. 171. articulo primo, & ex quæst. 174. articulo quinto, quòd cognitio prophetica dupliciter sortitur esse procul, scilicet vel ex parte cognitionis (& penes hoc distinguitur cognitio prophetica) vel ex parte cognoscentis. & penes hoc distinguitur prophetia Moysi & Christi à cognitione. Beatorum: quoniam Beati non sunt procul quia comprehendentes tantùm, Moyses autem fuit simpliciter viator, Christus verò comprehensor & viator. Et posterea Autor hoc in loco prophetiam in Christo investigat: & cōcludit ex parte cognoscentis, quia scilicet Christus erat viator. ¶ Nota secundo notitiæ, quòd probatio literæ secundum locum & tempus, repetitione eiusdem loci, & similiter, temporis respectu discretis & aliorum egeria quòd in exemplo de loco ad partem negatiuam, scilicet. Si verò aliquis in Syria existens, ea quæ sunt ibi annuntiaret, subaudi. existentibus in Gallia, cui quibus non est, à quibus tamē procul sunt gesta in Syria, non esset propheticum: alioquin scribentes literas ex Syria de gestis ibi, essent Prophetæ. Et similiter in exemplo de tempore, non fuit propheticum, quod Esdras scripsit posteris, cum quibus non fuit, & à quibus procul fuit. adducauoueum templic alioquin omnes historici essent Prophetæ. Exigitur ergo ad Prophetam virtuosque simul concursus condisionis, scilicet quòd cognoscat ea quæ sunt procul ab aliis, cum quibus ipse est: & ideo nec Deus nec Sancti, aut Angeli sunt Prophetæ, sed viatores.

¶ Nota tertiò quòd duplici ratione Christus, inquātum viator, potest dici Propheta. Primò, vt ly inquantum viator, denotet conditionem tam cognitionis, quàm cognoscentis: quia scilicet prophetia conuenit Christo ratione cognitionis spectantis ad viam, siue intellectiua, siue imaginatiua (vt dicitur hic in responsione secunda ad primum) & conuenit sibi ratione conditionis cognoscentis, quia erat viator. Secundò, vt ly inquantum viator, denotet conditionē cognoscentis tantùm: ita quòd Christus quacunq; creata cognitione nouerit occulta alijs, Propheta est: quia cognitio illa viatoris est, quamuis non inquantum viator est, sibi conueniat. Nec propterea sequitur, Christus ratione cognitionis comprehensiuæ est propheta, ergo inquantum comprehensor est propheta: quoniam ratione cognitionis comprehensiuæ, non in quocunque, sed in viatore est propheta Christus. Valeret autem, si ratione cognitionis comprehensiuæ absolutè Christus esset propheta: quod non dicimus. Et ad hoc tendit responsio prima ad primum cum toto corpore arti, dum de cognitionis conditione nulla est cura: sed de conditione cognoscentis.

¶ Nota nouitie quartò, quòd quum dicitur, Christus, inquantum viator, est propheta, ly inquantum, non redupliciatiuè tenetur: alioquin omnis viator esset propheta, sed specificatiuè: quoniā denotat conditionē in Christo, qua suscipit prædicatione Prophetæ. Est enim Propheta, quia est viator: sicut Sortes est crispus, inquantum capillatus: quia crispitudinem habet non nisi quia capillatus.

¶ super Quæstionis septimæ Articulum nonum.

Infrà ar. 10. & 12. 6. & 3. dis. 13. q. 1. ar. 2. q̄. 3. & di. 15. q. 1. arti. 2. quintū. Et opus. 3. c. 221. Et opus. 60. ca. 3. col. 9. Annot.

Titulus articuli noni ab Autore in principio corporis declaratur, quod plenitudo importat totalitatem & perfectionem: ita q̄ habere gratię plenitudinem, est habere gratiam totaliter & perfecte. Et quia totaliter & perfecte dupliciter inuenitur, vel in genere aliquo, vel simpliciter, intelligit hic, q̄ est sermo de totalitate & perfectione simpliciter: ita quòd quæstio est, an in Christo fuerit gratiæ plenitudo simpliciter.

¶ In corpore articuli tria com.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt: primò declarantur termini & distinguuntur. secundò respondetur vnica cõclusione de plenitudine intensiua tertiò ridetur vnica cõclusione de plenitudine extẽsiua.

¶Declaratur in primis ly plenitudo, & distinguitur vel intensiuè vel virtualiter. Prima autem conclusio est: In Christo fuit plenitudo gratiæ intensiuæ. Probatur habuit gratiam in summo ergo. Consequentia relinquitur per se nota. Antecedens verò probatur dupliciter: primò ex causa quia anima Christi fuit etas propinquissima causæ gratiæ, quia personaliter coniuncta: quãtò autẽ propinquior, tãto magis gratiæ recipiuit ergo in summo propinqua est in summo gratię. Secundò ex effectu: Anima Christi accepit gratiã, vt ex ea trãsfunderetur in alios: ergo habuit summã gratiam. Et patet sequela in exemplo de calore in igne.

Annot. ¶Nota hic primò, quòd expresse litera loquens de quãtitate intẽsiua gratiæ, dicit q̃ Christus habuit eam in summo. Et hoc diligentissimè nota contra attribuẽtes Autori, quòd non datur summum possibile in gratia: non enim haberet Christus gratiam in summo intensiuè, nisi haberet summum possibile: sicut non haberet albedo in summo, si possibile esset dari albedinẽ intensiorem: vt pater.

¶Nota secundò, quòd Autor non dixit animam Christi recipere gratiam, vt esset in aliis gratiæ causã absolutè & simpliciter, sed cùm additione: apposuit enim ly quodammodo dicens, Vt ex ea quodammodo transfunderetur in alios. Deus enim Ipse est gratiæ causa simpliciter & absolutè: anima autem Christi quodammodo. De quo modo infertius erit sermo diffusius in loco proprio.

cõment. ¶Secunda conclusio est: Christus habuit plenitudinem gratiæ, quantũ ad virtutem. Probatur: quia habuit gratiam ad omnes effectus gratiæ, scilicet virtutes, dona, & cætera. Probatur, Christus habuit gratiã vt vniuersale principium in genere habentiũ gratiam: ergo. Probatur sequela: quia virtus primi principij alicuius generis, vniuersaliter se extendit ad omnes effectus illius generis: vt patet de sole respectu generationis.

¶Num, & quomodo Christus fuerit vniuersale principium habentium gratiam.

Quæstio. ¶Vbi nota, q̃ hìc nõ occurrit quæstio de conclusione, sed ratio eius nõ ca ret scrupulo: quoniã Christum esse principiũ vniuersale generis habentium gratiam, dupliciter potest intelligi primò, vt principium contentũ in genere tali, scilicet habentiũ gratiam, vel vt principium vniuersale talis generis nõ cõtentum in tali genere, sed supra illud. Si primo modo intelligatur, dato q̃ sit vera, nõ tamẽ sic probatur in litera: quoniã in litera subsumitur sub illa Maiore de principio vniuersali extra genus: sicut si fol ponereur causa generis eorum quæ generantur & corrumpuntur, ipse extra genus corruptibilium generabiliũque existens. Si secundo modo intelligatur, propositio nõ apparet vera: nam Christus est vnus habentium gratiam, & nõ est extra genus habentium gratiam: iuxta illud, Plenũ gratiæ & veritatis, Ioan. 1. Aut igitur Maior de vniuersali principio, vt sol respectu generabilium, intellecta nõ ad propositũ: aut Minor de Christo, quòd sit vniuersale principium, sic est falsa.

¶Ad hoc dicitur q̃ propositio illa, Christus habuit gratiam vt vniuersale principiũ in genere habentiũ gratiam, intelligitur de principio vniuersali, nõ contento in tali genere ita q̃ cõcedendum est, q̃ Christus non est in genere, sed supra genus habẽtium gratiam: quoniã est supra generationẽ habentiũ gratiã in esse gratiæ. Nec propterea sequitur. Christi nõ habere gratiã, sed nõ habere gratiã per generationẽ qua fiunt habentes gratiã. Est siquidẽ inter Christũ & alios habẽtes gratiã hæc differentia, q̃ alij habent gratiã per adoptionẽ: Christus autẽ nõ per adoptionẽ, sed per naturã. Nam cæteri filii sunt adoptiui, Christus autẽ nõsed de eo Luc. 1. ad beatã Virginẽ dictũ est, Quod ex te nascetur sanctũ. Quasi ergo legis genus habentium gratiã, intellige perinde acti legere: genus filiorũ adoptiuorũ Deiquoniã genus habentium gratiam per adoptionẽ est. Et quia Christus est vniuersale principiũ generis habẽtiũ gratiã, sicut si fol ponereur vniuersale principium generabilium secundũ naturam: ideo oportet quòd gratia Christi extẽdat se ad omnes gratiæ effectus, sicut virtus solis ad omnia generabilia in natura se extenderet.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis.

CONCLVSIO.

Cùm anima Christi à principio suæ conceptionis fuerit diuinitati vnita, & vniuersale principium fuerit omnium habentium gratiam, in ea fuisse plenitudinem omnium gratiarum, necessarium fuit.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ plenè dicitur haberi quod perfectè & totaliter habetur. Totalitas autẽ & perfectio potest attendi dupliciter. Vno modo quantum ad quantitatem eius intensiuam: puta si dicam aliquem plenè habere albedinem, si habeat eam, quantuncunque nata est haberi. Alio modo secundum virtutem: puta si aliquis dicatur plenè habere vitam: quia habet eam secundum omnes effectus vel opera vitæ. & sic habet plenè vitam homo, nõ autem brutum animal, vel planta. Vtroque autem modo Christus habuit gratiæ plenitudinem. Primò quidem, quia habuit eam in summo secundum perfectissimum modum, quo haberi potest. Et hoc quidem apparet, primò ex propinquitate animæ Christi ad causam gratiæ: dictũ est enim q̃ quãtò aliquod recipiuũ propinquius est causæ influenti, abũdantius recipit. Et ideo anima Christi, quæ propinquius coniungitur Deo inter omnes creaturas rationales, maximã recipit influẽtiam gratiæ eius. Secundò ex comparatione eius ad effectum. Sic enim recipiebat anima Christi gratiã, vt ex ea quodãmodo trãsfunderetur in alios. Et ideo oportuit q̃ haberet maximam gratiam: sicut ignis, qui est causa caloris in omnibus calidis, est maximè calidus. Similiter etiam quantum ad virtutem gratiæ plenè habuit gratiam: quia habuit eã ad oẽs operatiões vel effectus gratiæ. Et hoc ideo, quia cõferebatur ei gratia tãquã cuidã vniuersali principio in genere habentiũ gratiam. Virtus autem primi principij alicuius generis vniuersaliter se extendit ad omnes effectus illius generis: sicut sol, qui est vniuersalis causa generatiõis (vt Dio. dicit. 4. ca. de Diui. no.) eius virtus se extendit ad omnia, quæ sub generatione cadunt. Et sic secunda plenitudo gratiæ extenditur in Christo, inquantum se extendit eius gratia ad omnes gratiæ effectus, qui sunt virtutes & dona, & alia huiusmodi.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ fides & spes nominãt effectus gratię in quodam defectu, qui est ex parte recipiẽtis gratiam, inquãtum scilicet, fides est de non visis, & spes de nõ habitis. Vnde non oportet, q̃ in Christo, qui est actor gratię, fuerint defectus, quos importãt fides & spes: sed quicquid est perfectionis in fide & spe, in Christo est multò perfectius. Sicut in igne non sunt omnes modi caloris defectiui ex defectu subiecti, sed quicquid pertinet ad perfectionem caloris.

¶Ad secundum dicendum, quòd ad gratiã operantem per se, pertinet facere iustum: sed q̃ iustum faciat ex impio, hoc accidit ei ex parte subiecti, in quo peccatum inuenitur. Anima Christi igitur iustificata est per gratiam operantem, inquantum per eam facta est iusta & sancta à principio suæ cõceptionis, non quòd antè fuerit peccatrix, aut etiã non iusta.

¶Ad tertium dicendum, q̃ plenitudo gratię attribuitur animæ Christi secundum capacitatem creaturæ: non autem per comparationem ad plenitudinem infinitam bonitatis diuinæ.

ARTICVLVS X.

¶Virùm plenitudo gratiæ sit propria Christi.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur q̃ plenitudo gratiæ non sit propria Christi. Quod enim est proprium alicuius, sibi soli cõuenit. Sed esse plenum gratia, quibusdã aliis attribuitur: dicitur enim Luc. 1. beatæ Virgini, Aue gratia plena. dicitur etiam Act. 7. Stephanus plenus gratia & fortitudine. Ergo plenitudo gratiæ non est propria Christo.

¶Præterea, Illud quod potest communicari aliis per Christum, non videtur esse proprium Christo. Sed plenitudo gratiæ potest communicari per Christum aliis: dicit enim Apo. Ephe. 3. Vt impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ergo plenitudo gratiæ non est propria Christo.

¶Præterea, Status viæ proportionari videtur statui patriæ. Sed in statu patriæ erit quædam plenitudo: quia in illa cælesti patria, vbi plenitudo est omnis boni, licet quędam data sint excellenter, nihil tamen possidetur singulariter, vt patet per Gregorium in homil. de centum ouibus. Ergo in statu viæ habetur gratiæ plenitudo à singulis hominibus. Et ita plenitudo gratiæ nõ est propria Christi.

gula membra. Distinctio est hæc. Plenitudo gratiæ duplex est vel ex parte gratię, vel ex parte subiecti. Prima conclusio respondua est, Plenitudo gratiæ ex parte gratiæ, propria est Christo. Secunda est, Plenitudo gratiæ ex parte subiecti, non est propria Christo, sed communis est multis per Christum. Prima cõclusio probatur: quia solus Christus pertingit ad summum gratiæ, tam intensiuè, quantum ad essentiam, quàm executiuè quantum ad virtutem. Probatur: quia solus habet gratiam in maxima excellentia, qua potest haberi, & in maxima extensione ad omnes gratię effectus. Secunda autem probatur: quia alię gratia datur intensiuè, secundum mensuram eis à Deo præfixam, iuxta Apostoli autoritatem. Et similiter datur virtus gratiæ ad omnia, quæ pertinẽt ad suum officium, vel statum, iuxta aliam Apostoli autoritatem.

70 ¶Nota hìc primò, quod distinctio in præcedenti articulo posita de plenitudine gratiæ intensiuæ vel extensiuæ, diuidit quodlibet membrum distinctionis in hoc articulo factæ. Nam plenitudo gratiæ secundum se attenditur hìc tam intensiuè, quàm extensiuè & similiter plenitudo gratiæ ex parte subiecti attenditur tam intensiuè, quàm extensiuè. Quocirca in articulo præcedenti plenitudo gratiæ absolutè, hoc est sine additione, considerata distinctaque est. hìc verò cum explicata additione vel ex parte sui, vel ex parte subiecti, considerata & distincta est. Vnde in Christo est plenitudo gratiæ simpliciter intensiuè & extensiuè, iuxta præcedentem articulum. Et in eodem solo est plenitudo gratiæ & parte gratiæ tam intensiuè, quã extensiuè: & in eodẽ & aliis

& aliis per ipsum est plenitudo gratiæ ex parte subiecti, iuxta hunc articulum. Sed in Christo plenitudo ex parte subiecti coincidit cum plenitudine gratiæ secundũ se: quoniam Vnigenitum à Patre decet plenitudo gratiæ secũdum se. In aliis autẽ est plenitudo ex parte subiecti limitatissima, q̃ non est plenitudo ex parte gratiæ secundũ se, quoniam hæc est propria Vnigeniti à Patre: vt prima huius articuli conclusio dicit.

¶Nota secũdò diligentissimè, q̃ Autor de quantitate intẽsiua gratiæ secũdum se, loquẽs in hoc articulo, dicit, q̃ inueniur de facto in summo data animæ Christi, vt pater in primo membro distinctionis, & prima conclusiõe. Et declarat tale summum esse quantũ ad essentiã, distinguẽdo cõtra virtutem: & quantum ad excellentiam, distinguendo contra extensionem, quæ ad virtutem spectat, dicendo q̃ est in maxima excellẽtia, qua haberi potest. Vbi impersonaliter loquitur, & ex parte gratiæ, & non ex parte subiecti: vt clarè adeò patet in litera, q̃ non potest inficiari.

¶Et hæc ideo notanda sunt, vt videant Thomistæ secũdum Autoris doctrinam dari summã charitatem, summam gratiam non solùm ex parte subiecti, secundum mẽsuram, quã vnicuique præfixit deus, sed ex parte ipsi⁹ charitatis & gratiæ secũdum se: vt infrà amplius clarificabitur.

¶In responsione ad primum, nota sobrietatem doctrinæ præsentis circa plenitudinẽ gratiæ in beata Virgine, scilicet vt sit plena gratia tam intensiuè, quã extensiuè, intelligitur secundũ capacitatẽ creaturę, & nõ secũdũ suas rationes formales absolutè, secundũ quas in sola diuina sunt bonitate. Gratia verò fi ponitur plene, simpliciter, & absolutè in creatura, nõ oportet q̃ limitatio dicta subintelligatur: quia secundum suã rationem creatæ rei nomen est proprium. Quo circa ideo in litera responsionis huius distincta est plenitudo secundum capacitatem creaturæ, & secundum q̃ in deo: quia de donis gratiæ, quæ descendunt à Patre luminũ, agebatur.

Super Quæstionis septimæ Articulũ decimum.

TRiulus occasionẽ sumit ex eo quòd mulkis in sacra Scriptura attribuitur plenitudo gratiæ: vt patet de beata Virgine & Stephano.

¶In corpore est vna distinctio bimembris cum duabus conclusionibus responsuis secundum singula membra. Distinctio est hæc. Plenitudo gratiæ duplex est vel ex parte gratię, vel ex parte subiecti: vt clarè adeò patet in litera, q̃ non potest inficiari.

¶Et hæc ideo notanda sunt, vt videant Thomistæ secũdum Autoris doctrinam dari summã charitatem, summam gratiam non solùm ex parte subiecti, secundum mẽsuram, quã vnicuique præfixit deus, sed ex parte ipsi⁹ charitatis & gratiæ secũdum se: vt infrà amplius clarificabitur.

¶In responsione ad primum, nota sobrietatem doctrinæ præsentis circa plenitudinẽ gratiæ in beata Virgine, scilicet vt sit plena gratia tam intensiuè, quã extensiuè, intelligitur secundũ capacitatẽ creaturę, & nõ secũdũ suas rationes formales absolutè, secundũ quas in sola diuina sunt bonitate. Gratia verò fi ponitur plene, simpliciter, & absolutè in creatura, nõ oportet q̃ limitatio dicta subintelligatur: quia secundum suã rationem creatæ rei nomen est proprium. Quo circa ideo in litera responsionis huius distincta est plenitudo secundum capacitatem creaturæ, & secundum q̃ in deo: quia de donis gratiæ, quæ descendunt à Patre luminũ, agebatur.

Super Quæstionis septimæ Articulũ vndecimum.

DIuinæ vt non desim gratiæ, par est vt cœptum opus prosequamur: & quanto amplius Dei sanctissimique Domini nostri Leonis decimi Pontificis Maximi gratia Cardinea me dignitate autollens abundauit: tanto magis debeo Iesu Christũ mysteria, Ecclesiæque sacramenta fecturarl, in luzẽque proferre.

¶Hoc igitur eodem anno Salutis quidem millesimo quingentesimo decimoseptimo, ætatis autem propriæ nono supra quadragesimum, inchoarum opus die duodecima Cardinalarus simul & mensis Iulij prosequẽdo, ritulum huius vndecimi articuli quæstionis septimæ intelligendum, vt sonat, dicimus.

¶In corpore articuli respondetur quæsito, diuidendo & subdistinguendo sic, quòd iuxta tria membra distinctionis tribus conclusionibus respondetur. Diuisio est, Gratia Christo duplex, vel vnionis, vel habitualis. Subdistinctio est, Gratia habitualis dupliciter consideratur, vel secundum rationem entis, vel secundum rationem gratiæ. Vnde constituunt tria membra: videlicet gratia vnionis, gratia habitualis vt ens, gratia habitualis vt gratia. Prima cõclusio iuxta primum membrum est, Gratia vnionis est infinita. Probatur, Vnio personaliter filio Dei, est infinitum, secundum quòd ipsa persona Verbi est infinita. ergo gratia vnionis est infinita. Vbi iuxta promissa expecta calcetu virtuti articuli præsentis quæstionis. Secunda conclusio est, Gratia habitualis Christi, inquantum ens, est finita. Probatur, Est in anima Christi sicut in subiecto: ergo est ens finitũ. Probatur sequela: quia nõ excedit sui subiectũ, q̃d est finitę capacitatis, quia creatura quædã.

¶Nota hìc, quòd quia finiti & infiniti ratio quantitati soli conuenit (vt dicitur in primo Physicorum) iuxta multiplicem quãtitatem rei, multiplex finitas vel infinitas considerari potest. Verbi gratia, in linea iuxta duplici quãtitatem, scilicet molis vel perfectionis, dupliciter potest dici finita vel infinita: nam si esset linea aliqua infinitæ longitudinis, esset finita secundum perfectionem esset enim accidens: ac per hoc imperfectius ens, quàm sub stantia quęcũque) & effet infinita secundum ratio nem linęæ. 3.dist.13 q.1. ar.2 qõ 2. & dist.1 4. art.1. q. 1.ca.

¶Et simile accidit in habentibus tantũ quantitatẽ perfectionis: multarũ tamen rationum, quòd scilicet perfectius iuxta multiplicem perfectionis quãtitatem, multipliciter dici finita vel infinita. Ita q̃ quantum quãtitatem talis perfectionis sunt finita, & secundum quãtitatem alterius rationis perfectionis sunt finita: vt si essent albedo infinita intẽsiuè secundum latitudinem albedinis, esset infinita secundum rationem albedinis: esset tamen finita secundum quantitatem perfectionis simpliciter, quoniam esset accidens, ac per hoc imperfectius ens qualibet substantiæ quantuncunque finitæ perfectionis. Et verisimile. 3. q. 221. Et opus. 60. ca. 3. col. 9. Et Ioan. 3. lect. 6. col. 2. & 3.

¶In litera igitur Autor gratiam considerat, & secundum quãtitatem perfectionis conuenientis sibi secundũ propriam gratiæ rationem, & secundũ quantitatem perfectionis conuenientis sibi secundum communem rationem entis. Quod est considerare ipsam, sicut & quodlibet aliud ens secũdum communem rationem perfectionis: nã quæ est finitæ perfectionis, est finitę entitatis: & econtra. Et similiter quod est infinitæ entitatis, est infinitæ perfectionis, & econtra. Et dicis in secunda cõclusione, q̃ gratia habitualis Christi est finita secundũ rationem entis: hoc est, est ens finitum.

¶In tertia autem, q̃ eadẽ est infinita secundum rationem gratiæ: hoc est, est gratia infinita. Quæ tertia conclusio in litera primò exponitur: deinde probatur. Explanatur quidẽ, & limitara secũdũ aliquã creatam mẽsurã: & quantũ ad rẽ, quia habet quicquid potest pertinere ad rationẽ gratiæ. Et quãtũ ad exemplũ de lace folis. Probatur autẽ, à nimæ Christi cõferur gratia sicut cuidã vniuersali principio gratię. Antecedẽs, pbatur ex autoritate Apostoli ad Ephe. 1. est infinita secũdũ rationẽ gratię. Antecedẽs pbatur ex autoritate Apostoli ad Ephe. 1.

¶Nota hìc, q̃ ly in humana natura, determinat subiectum necessitatis, non extentionis: hoc est, quia Christus est vniuersale principium gratificationis humanæ necessitatis etiam causa necessitatis ad habendum Christum principium gratificationis, humana natura est. Sed licet necessitas ex humana occasionem sumpserit natura, extendi

quantũ ad vim nominis, scilicet q̃ est infinita, quia nõ est tamen mẽsurã: & quantũ ad rẽ, quia habet quicquid potest pertinere ad rationẽ gratiæ: Et quãtũ ad exemplũ de luce solis. Probatur autẽ, à nimæ Christi cõferur gratia sicut cuidã vniuersali principio gratificationis in humana natura: ergo animę Christi gratia est infinita secũdũ rationẽ gratię. Antecedẽs, pbatur ex autoritate Apostoli ad Ephe. 1.

Annot. Cõment.

Universidad de Deusto
Biblioteca

extenditur ramen hoc principium nõ solũm ad homines,sed ad Angelos, vt insiã patebitnita quòd Christus est vniuersale principium gratificationis etiam Angelorũ, extenita iam sua capitali gratia etiam ad Angelos.

¶In responsione ad secundum eiusdem articuli, perspice,quòd gratia habitualis Christi habet effectum infiniti ob duplicem (vt dicitur in litera)causam. Hinc enim habes & meritum & satisfactionem Christi infinitatem habere.

¶Num & quomodo vnius singularis personæ gratia habeat quãtitatem alterius rationis, à quantitate gratiæ Christi, & sit vt quædam particularis virtus.

Quæstio. ¶In responsione ad tertium, dubium occurrit: primò, quomodo verum sit,quòd gratia cuiuslibet singularis personæ habeat quãtitatem alterius rationis à quãtitate gratiæ Christi:secundò, quomodo verum sit, quòd gratia cuiuslibet singularis personæ sit velut virtus particularis,& gratia Christi velut virtus vniuersalis. Et est ratio vtriusque dubij: quia gratia est eiusdẽ speciei specialissimæ in quacunque sit creatura: vt patet de charitate. Impossibile est autẽ,quòd in vna specie specialissima inueniatur verè tanta diuersitas,vt vnum illius individuum sit virtus vniuersalis, & alterũ particularis: quum virtus vniuersalis & particularis, loquendo per se, distinguantur ad minus specie, vt patet inductiuè & conuincitur ratione ex diuersitate actuũ propriorum virtutis vniuersalis & virtutis particularis.

¶Ad hoc dicitur q̃ gratia habitualis Christi (de qua est sermo) & aliorũ, licet sit eiusdẽ speciei specialissimæ quo ad essentiã:est tamẽ diuersarũ rationum quãtum ad modum essẽdi. Est siquidem gratia in Christo vt ita to adæquãte ipsum secundum se:est autẽ in omnibus alijs vt in partibus inadæquate ipsi secundum se gratiæ. Et propterea est in Christo vt in subiecto & principio vniuersali gratiæ:in aliis verò vt in particularibus participantibus. Et ideo quantumcunque crescat aliorum gratia: nunquam peruenire potest ad quantitatem intensiuam vel extensiuam gratiæ Christi.

¶Et vt hæc doctrina facilius intelligatur dicimus sub exemplo. Calor eiusdem est in se speciei siue in igne, siue in aëre, siue in quatrisveribus ignis adæquat calorem secundum se: quia tanti tam extensiuè,quam intensiuè est susceptiuus caloris, quãtus natus est esse secundum se calor. Aër autẽ siue mixtum quodcunque,calorem participat: ita q̃ statim vt calor in alio quãm igne poni intelligitur,limitatus & deficiens à perfectione,quã natus est calor secũdum se habere,intelligitur ex hoc enim ipso,q̃ calor in subiecto inadæquate calorem secundũ seipsum ponitur,limitatus ac deficiens ponitur. Et propterea quãcunq̃ crescere ponatur calor in tali subiecto inadæquate, nũquam peruenier ad quãtitatem perfectionis caloris in igne adæquato subiecto :eo quòd tale augmentum etiam si infinitum ponatur,continebitur, & sistet infra latitudinem subiecti participandi,cuius tota latitudo succumbit subiecto adæquato.

¶Ad propositum igitur hinc rediendo dicimus iuxta prius habitam doctrinam,gratiam habitualem esse in Christo secundum totam perfectionem,quam nata est habere gratia secundum seipsam, & in nullo alio esse gratiam secũdum totam perfectionẽ, qua nata est habere gratia secundum seipsam:& propterea in Christo fuisse gratiam, vt in subiecto totaliter alijs verò vt in subiectis partialibus. Et hoc est gratiã esse diuersarum rationũ,quãtitatum, & perfectionũ,nõ secundum essentiam, sed secũdum modum. Et hinc prouenit,q̃ gratia Christi cõparatur ad gratias aliorum,vt virtus vniuersalis ad virtutes particulares:nam spectando ad differentiã, quæ est penes dictos modos essẽdi,clare liquet, gratiam Christi habere quicquid perfectionis natum est cõuenire gratiæ secundum seipsam, ac per hoc omnem illius perfectionem intensiuam & extensiuam; vtranque enim perfectio gratiæ secundum seipsam exigit: & consequenter gratiam Christi esse vniuersalis virtutis (vtpote quæ omnem gratiæ perfectionem intensiuam & extensiuam in se continet) aliorum verò gratiam esse particularis virtutis vtpote partem intensiuæ, & partem extensiuæ perfectionis gratiæ in se continens:plus tamen vel minus iuxta cuiusque mensuram, qua mensus est illi Deus.

¶Quo fit,vt quãtiscunque quæcunque pura creatura crescat in gratia, nunquã peruenire possit ad quantitatem æqualem gratiæ Christi: sicut nunquãm pars adæquate potest totum, nisi partis rationem amittat. Et hoc est quod in litera dicitur, reddendo rationem,quare finitum crescẽdo non potest adæquare aliud finitum: quia scilicet habent quãtates diuersarum rationum penes hoc, quòd Christi gratia est virtuus & quãtitatis vniuersalis,aliorum verò gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cum perfectione debita sibi secũdum seipsam gratiarum alius verò est gratia cum perfectione modificata & mẽsurata secundum tale subiectum particulare.

CONCLVSIO.

¶Cùm in Christo fuerit omnis gratiæ plenitudo, & fuerit simul comprehensor ac viator, impossibile fuit aliquo modo in illo gratiam augeri.

¶RESPONDEO dicẽdum, q̃ aliquã formã nõ posse augeri, cõtingit dupliciter. Vno modo ex parte ipsi⁹ subiecti:alio modo ex parte ipsius formę. Ex parte quidẽ subiecti, quãdo subiectũ attingit ad vltimũ gradũ caloris, qui potest saluari in natura aëris: licet possit esse maior calor in rerũ natura, cui est calor ignis. Ex parte autẽ formæ excluditur possibilitas augmenti, qñ aliquod subiectũ attingit ad vltimã perfectionẽ, quã potest talis forma habere in natura:sicut si dicamus, q̃ calor ignis non põt esse perfectior gradus caloris, cui ille, ad quem pertingit ignis. Sicut aũt aliarũ formarũ est ex diuina sapiẽtia determinata ,pria mẽsura, ita & gratiæ:secũdũ illud Sap.11. Omnia in numero & pondere & mẽsura disposuisti. Mẽsura aũt vnicuique formæ præfigitur per cõparationem ad suũ finẽ.sicut nõ est maior grauitas, quã grauitas terræ, quia nõ põt esse inferior locus loco terræ. Finis aũt gratiæ est vnio creaturæ rationalis ad Deum. non põt aũt esse, nec intelligi maior vnio creaturæ rationalis ad Deum, quàm quæ est in persona. & ideo gratia Christi pringit ad summã mẽsurã gratiæ. Sic igitur manifestũ est, q̃ gratia Christi nõ põt augeri ex parte ipsius gratię. Sed nec etiã ex parte subiecti:quia Christus, secũdũ q̃ homo à primo instãti suę cõceptionis fuit verus & plenus cõprehensor. Vnde in eo nõ potuit esse gratiæ augmẽtũ, sicut nec in alijs Beatis: quorũ gratia augeri non potest, eo q̃ sunt in termino. Hominũ verò qui sunt pure viatores, gratia potest augeri, & ex parte formæ, quia nõ attingunt summum gratiæ gradum:& ex parte subiecti, quia nõdum peruenerunt ad terminum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ si loquamur de quantitatibus mathematicis, cuilibet finitæ quãtitati potest fieri additio: quia ex parte quãtitatis finitæ, non est aliquid qd' repugnet additioni. Si verò loquamur de quãtitate naturali, sic potest esse repugnãtia ex parte formę, cui debetur determinata quãtitas, sicut & alia accidentia determinata. Vnde Philosophus dicit in secundo de anima, q̃ osm natura cõstantium est terminus & ratio magnitudinis & augmenti. Et inde est, quòd quãtitati totius cæli non potest fieri additio. Multò igitur magis in ipsis formis cõsideratur aliquis terminus, vltra quẽ nõ progrediuntur. Et propter hoc

nõ oportet, q̃ gratię Christi posit fieri addi tio, quãuis sit finita secundũ sui essentiam.

¶Ad secundũ dicendum, q̃ virtus diuina licet possit facere aliquid maius & melius, cũ sit habitualis gratia Christi: nõ tamẽ posset facere, quòd ordinaretur ad aliquid maius, quàm sit vnio personalis ad Filiũ vnigenitum à Patre. Cui vnioni sufficienter correspondet talis mensura gratiæ, secundum diffinitionem diuinæ sapientiæ.

¶Ad tertium dicẽdum, q̃ in sapiẽtia & gratia aliquis potest proficere dupliciter. Vno modo secundũ ipsos habitus sapiẽtiæ & gratiæ augmentatos: & sic Christus in eis non proficiebat. Alio modo secundum effectus: inquantũ scilicet aliquis sapientiora & virtuosiora opera facit. Et sic Christus proficiebat sapiẽtia & gratia, sicut & ætate:quia secundum processum ætatis perfectiora operа faciebat: vt se verum hominem demonstraret, & in his quæ sunt ad Deum, & in his quæ sunt ad homines.

ARTICVLVS XIII.

¶Qualiter gratia christi habitualis se habeat ad vnionem.

AD TERTIVMDECIMum sic ꝓceditur. Videtur quòd gratia habitualis in Christo non subsequatur vnionẽ. Idẽ enim nõ sequitur ad seipsum. Sed hæc gratia habitualis videtur eadẽ esse cum gratia vnionis: dicit enim Aug.in li.de Prædesti.Sanctorum, Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicunq; Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Quorũ duorũ primũ pertinet ad gratiam habitualẽ, secũdum ad gratiã vnionis. Ergo videtur, q̃ gratia habitualis non subsequatur vnionem.

¶Præterea, Dispositio precedit perfectionẽ tẽpore, vel saltem intellectu. Sed gratia habitualis videtur esse sicut quędã dispositio humanæ naturæ ad vnionem personalem. Ergo videtur, q̃ gratia habitualis non subsequatur vnionem, sed magis præcedat.

¶Præterea, Cõmune est prius proprio. Sed gratia habitualis est cõis Christo & alijs hominibus, gratia aũt vnionis est ꝓpria Christo. Ergo prior est secũdũ intellectũ gra habitualis, cũ ipsa vnio. Non ergo sequitur eam.

¶SED CONTRA est quod dicitur Isa.42. Ecce seruus meus, suscipiã eum:& postea sequitur, Dedi Spiritũ meum super

Titulus articuli duo decimi clarus est.

Cõmun. ¶In corpore articuli duo sunt: præponitur siquidem vna distinctios & postmodum deinde duę conclusiones refert:on siue quæsto. Distinctio est. Formam suscipiẽtem magis & minus posse vel nõ posse augeri,contingit dupliciter. primò ex parte formæ: secundò ex parte subiecti. Exempla clara sunt in litera. Et ex hac distinctione radicis posse vel nõ posse augeri in cõmuni, subintelligę in specialì, quod gratiam non posse vel posse augeri cõtingit dupliciter, vel ex parte gratię vel ex parte subiecti. Et probatur primũ membrum, scilicet ex parte gratiæ quãtum ad negatiuã partem, quæ est prima conclusio: scilicet gratiam Christi ex parte gratiæ non posse augeri: quia sicut aliarum formarum, ita & gratiæ Christi propria mensura secundum se est ex diuina sapientia:ergo propria gratiæ mensura determinata est penes finem: ergo penes rationalis creaturæ vnionem ad Deum: ergo gratia Christi pertingit ad summã mensurã gratiæ:ergo gratia Christi nõ põt augeri ex parte ipsius gratiæ. Antecedẽs probatur auctoritate Scripturę. Prima consequẽtia probatur: quia mensura vniuersalis,non assequẽdos per eam,sed quia ipsa emanat ab vnione personali ordinata ad vnionẽ personalem vt ad finẽ,quia est:sicut creaturæ fiunt à Deo propter Deum vt finem eam,quia est. Nec est hoc remoti ab ordine, quem in rebus generabilibus videmusquoniã in illis perspicimus,q̃ nõ solùm antecedẽtes dispositiones, sed cõsequẽtia etiam accidentia ordinatur ad substantiam prius natura genitam, vt ad finẽ essendi;q̃ disciplinabiliẽ, quod consequatur ad formã hois, ordinatur ad hominẽ,vt ad finem. Stat ergo solida literæ doctrina, tradens gratiam habitualẽ Christi esse in summo,quia cõsonat,& cõmẽturatur summæ vnioni vt fini.

Cõmun. ¶Secunda conclusio est, Gratia Christi non potuit augeri ex parte subiecti. Probatur ratione 1: quia Christus ab initio fuit plene comprehensor, ac per hoc in termino. Et à fini liquia nec Beatorum in patria gratia potest ob dictam rationẽ augeri. Et à distinctione tam hæc quàm præcedens cõclusio manifestatur: quia parẽ visionũ gratia potest augeri & ex parte gratiæ(quia non pertingunt ad summum secundum se) & ex parte subiecti: quia adhuc sunt in via,& non peruenerunt ad viæ terminum.

Annot. ¶Vbi nota, q̃ ideo absq; alia probatione in litera asseritur,nullum purè via torẽ attingere ad summũ gratiæ ex parte gratiæ: quia consequuntur se hęc duo,videlicet summũ gratiæ ex parte gratiæ,& gratia virtutis vniuersalis,nã gratia secundũ se summa ad quicquid potest spectare, ad rationem gratiæ se extẽdit. Et probatur primũ membrum, scilicet ex parte gratiæ quãtum ad negatiuã partem, quæ est prima conclusio: scilicet gratiam Christi ex parte gratiæ non posse augeri: quia sicut aliarum formarum,ita & gratiæ Christi propria mensura secundum se est ex diuina sapientia:ergo propria gratiæ mensura determinata est penes finem: ergo penes rationalis creaturæ vnionem ad Deum: ergo gratia Christi pertingit ad summã mensurã gratiæ:ergo gratia Christi nõ põt augeri ex parte ipsius gratiæ. Antecedẽs probatur auctoritate Scripturę. Prima consequẽtia probatur: quia mensura vniuersalis,non assequẽdos per eam,sed quia ipsa emanat ab vnione personali ordinata ad vnionẽ personalem vt ad finẽ,quia est:sicut creaturæ fiunt à Deo propter Deum vt finem eam,quia est. Nec est hoc remoti ab ordine, quem in rebus generabilibus videmusquoniã in illis perspicimus,q̃ nõ solùm antecedẽtes dispositiones, sed cõsequẽtia etiam accidentia ordinatur ad substantiam prius natura genitam, vt ad finẽ essendi;q̃ disciplinabiliẽ, quod consequatur ad formã hois, ordinatur ad hominẽ,vt ad finem. Stat ergo solida literæ doctrina, tradens gratiam habitualẽ Christi esse in summo,quia cõsonat,& cõmẽturatur summæ vnioni vt fini.

Cõmun. ¶Secunda conclusio est, Gratia Christi non potuit augeri ex parte subiecti. Probatur ratione 1: quia Christus ab initio fuit plene comprehensor, ac per hoc in termino. Et à fini liquia nec Beatorum in patria gratia potest ob dictam rationẽ augeri. Et à distinctione tam hæc quàm præcedens cõclusio manifestatur: quia parẽ visionũ gratia potest augeri & ex parte gratiæ(quia non pertingunt ad summum secundum se) & ex parte subiecti: quia adhuc sunt in via,& non peruenerunt ad viæ terminum.

Annot. ¶Vbi nota, q̃ ideo absq; alia probatione in litera asseritur,nullum purè via

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsupponit, sed facit in Christo hypostasim in humana natura, dum facit q; persona filij Dei sit non suum persona diuina, sed etiam persona humana, dum facit quòd subsistat non solùm in natura diuina, sed etiam in natura humana. Et hoc est quod in litera dicitur, & super hoc ratio fundatur, intendens quòd actio humana supponit hypostasim humanam, &c.

Annot. ¶ In responsione ad secundum eiusdem 33. articuli habes, q; gratia in Christo non habet rationem dispositionis respectu vnionis, sed habet rationē naturalis proprietatis, sicut calor consequēs formam ignis. Et hoc bene nota.

Annot. ¶ In responsione ad 3. occurrit reddenda ratio tot dictorum de gratia vnionis. Dicitur enim de ipsa in hoc articulo in principio corporis, quòd gratia vnionis est ipsa vnio: & in hac responsione, q; est supra omne genus. & in articulo 11. huiusmet quæstionis, q; est infinita, secundum q; ipsa persona Verbi est infinita: & in arti 6. q. 6 extat in corpore dictū est, q; gratia vnionis est ipsum esse personale, q; gratia diuinitus datur humanæ naturæ in persona Verbi: & in arti 12. q. 3. ad tertium, dicitur q; gratia vnionis est causata à tota Trinitate quòd & hic replicatur in corpore articuli, dum principium appropriatū gratiæ vnionis, ponitur persona Filij.

¶ Hæc siquidem dicta licet dissonare inter se videantur: facilè tamen distinctè perspicientibus, q; gratia vnionis duo in se claudit, scilicet esse Verbi, personaliter terminans humanitatem Christi; & compositionē seu coniunctionem vnitiuā: nec loquor de terminatione, cōiunctione, aut vnione, quæ est relatio, sed de fundamento, quod est esse Deum & hominē, quod constat esse substantia, & prædicta duo in se claudere, scilicet personā vnitā & ipsam cōiunctionē: de huiusmodi enim vnione in litera dicitur, q; est esse personale, q; est infinita simpliciter, sicut ipsa persona diuina, q; est supra omne genus: quīn hoc fundamentum relationis vnionis nihil aliud est, quàm vnū esse Deum & hoīem in esse diuino personali. Vnum aūt, quum nihil positiui addat super ens, quod vnū dicitur (vt dicitur in 4. Met.) consequēs est, q; nihil in proposito addat super esse personale Verbi: ac per hoc vnio pro suo principali sumpta. scilicet, prout ipsa re, in qua vniuntur, & sunt vnū ens, vna persona, am bæ naturæ, infinita est, supra omne genus est, esse Verbi est, esse personale est: pro eo verò, q; addit, ipsa vnio super rem, in qua est vnio, temporale quid est, causatū à tota Trinitate secundū rem: & per appropriationē à Filio, gratis concessum humanæ naturæ est.

¶ De quo quid sit, superius declaratum est, ballutiendo tamen. Consona igitur sunt omnia Autoris dicta de vnione seu vnionis gratia, sanè intellecta.

eum, quod quidē pertinet ad donum gratiæ habitualis. Vnde relinquitur, q; susceptio naturæ humanæ in vnitatem personæ, præcedat gratiam habitualem in Christo,

CONCLVSIO.

¶ Gratiam vnionis in Christo habitualem præcessisse gratiam naturæ, & intellectus, non autem temporis ordine, certum est.

¶ RESPONDEO dicēdum, q; vnio humanæ naturæ ad diuinā personā (quàm suprà diximus esse ipsam gratiam vnionis) præcedit gratiā habitualem in Christo; non ordine temporis, sed naturæ & intellectus.

Et hoc triplici ratione: primò quidē secūdum ordinē principiorū vtriusq;. Principiū enim vnionis est persona Filij, assumens humanam naturam, quæ secūdum hoc dicitur missa esse in mundū, q; humanā naturā assumpsit. Principium autē gratiæ habitualis, quę cū charitate datur, est Spiritus sanctus, qui secūdum hoc dicitur mitti, q; per charitatē mētem inhabitat. Missio aūt Filij secūdum ordinē naturæ, prior est missione Spiritus sancti, sicut ordine naturæ Spiritus sanctus procedit à Filio, & à sapientia dilectio. Vnde & vnio personalis, secundū q; intelligitur missio Filij, est prior ordine naturæ habituali gratia, secundū q; intelligitur missio Spiritus sancti. Secūdo accipitur ratio huius ordinis ex habitudine gratiæ ad suā causam. Gratia enim causatur in hoīe ex præsentia diuinitatis, sicut lumē in aēre ex præsentia solis. vnde dicitur Ezech. 43. Gloria Dei Israel ingrediebatur per viā Orietalē, & terra splēdebat à maiestate eius. Præsentia autē Dei in Christo intelligitur secundū vnionē humanæ naturæ ad diuinā personam. vnde gratia habitualis Christi, intelligitur vt cōsequens hanc vnionem, sicut splēdor solem.

Tertiò ratio huius ordinis sumi potest ex fine gratiæ: ordinatur enim ad bene agendū. Actiones aūt sunt suppositorū & individuorum. Vnde actio, & per cōsequēs gratia ad ipsam ordinans præsupponit hypostasim operantē. Hypostasis aūt nō præsupponitur in humana natura ante vnionē: vt ex suprà dictis patet. Et ideo gratia vnionis secundū intellectum præcedit gratiam habitualem.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, q; Aug. ibi gratiam nominat gratuitā Dei voluntatē, gratis beneficia largiētē. Et propter hoc eadem gratia dicit hoīem quēcunq; fieri Christianum, qua gratia factus est homo Christus: quia vtrunq; gratuita Dei voluntate absque meritis factum est.

¶ Ad secundū dicēdum, q; sicut dispositio in via generationis præcedit perfectionē, ad q̄m disponit in his, quæ successiue perficiuntur: ita naturaliter perfectionē sequitur, quā aliquis iam cōsecutus est: sicut calor qui fuit dispositio ad formā ignis, est effectus profluēs à forma ignis iam præexistētis. Humana autem natura in Christo vnita est psonæ Verbi à principio, absque successione. Vnde gratia habitualis non intelligitur vt præcedens vnionem, sed vt cōsequēs eam, sicut quædā proprietas naturalis. Vnde & Aug. dicit in Enchi. quòd gratia est quodammodo Christo homini naturalis.

¶ Ad tertium dicēdum, q; cōmune est prius

¶ super Quæstionis octauæ Articulum primum.

TItulus primi articuli clarus est.

Comm. ¶ In corpore articuli primò respondet Autor directè quæsito vnica conclusio: secundò declarat terminū vnum cōclusionis. Est igitur conclusio resp̄siua.

Annot. Christus caput Ecclesiæ dicitur secundū similitudinem humani capitis. Probatur. Sicut tota Ecclesia dicitur vnum corpus ad Ro. 12. secundum similitudinē corporis humanitus cōsequens est, q; Christus dicatur caput Ecclesiæ secundum similitudinem humani capitis.

¶ Vbi nota, q; esse caput non dicitur de Christo p̄prie, sed metaphoricè: sicut etiam esse vnum corpus dicitur metaphoricè de Ecclesia, & propterea non multa opus est discussione in re hac. Terminus autem in conclusione positus, qui declaratur in litera, est ly secundum similitudinē ad humanum caput. Declaratur siquidem: quòd similitudo ista attenditur quo ad tria, scilicet ordinem, perfectionem, & virtutem.

Aug. ¶ Vbi scito primò, q; in corpore humano cōsideratur ordo, non originis, sed situs & ideo in litera dicitur, q; caput est primum membrum, incipiendo à superiori, procul dubio secundum situ quātis etiam posīt intelligi de superiori secūdum naturales differentias positionis animalium: prout in animali distinguuntur sex naturales differentiæ, scilicet sursum & deorsum, antè & retrò, dextrū & sinistrum: nam sursum in homine, est ipsum caput vnde trahit alimentum. Et quoniam vtroque modo caput humanum est sursum, scilicet secundum situm simpliciter, & secundum differentiam naturalem animalis: ideo vtroque modo intelligi potest. Primo tamen modo manifestius patet: & ideo magis consonat literæ, quæ in responsione ad vltimum euidentiam sensibilem cōsideratam in hac similitudine dicit, dū Capitis magis quàm Cordis nomen Christus susceptisse dicitur.

Scito ¶ Scito secundò, quòd vir tus attribuitur capiti humano respectu virium & motuum reliquorū membrorum: non tanquàm primo inter membra principio, sed tanquàm communicato principio primi simpliciter membri, scilicet cordis: ex corde siquidem mediante capite omnis vis & motus membrorum perdet. Et similiter Christus homo compositus dicitur esse caput Ecclesiæ, ad quod est Spiritus sanctus qui est cor Ecclesiæ, ad vim & motum reliquorum membrorum Ecclesiæ. Et ideo Christus, ad Colosse. 2. caput Ecclesiæ dicitur: ex quo tanquàm ex comprincipio corpus Ecclesiæ per nexus & cōstructiones subministrationum & constructum, crescit in augmentum Dei.

Scito ¶ Scito tertiò, q; gratia Christi dicitur prima, ita aliter

QVAESTIO OCTAVA DE *Gratia Christi, secundum quòd est caput Ecclesiæ, in octo articulos diuisa.*

DEINDE considerādum est de gratia Christi, secūdum quòd est caput Ecclesiæ.

¶ Et circa hoc queruntur octo.

¶ Primò, vtrùm Christus sit caput Ecclesię.

¶ Secundò, vtrùm sit caput hominū, quantū ad corpora: vel solùm quantū ad animas.

¶ Tertiò, vtrùm sit caput omniū hominum.

¶ Quartò, vtrùm sit caput Angelorum.

¶ Quintò, vtrùm gratia, secūdum quam est caput Ecclesiæ, sit eadē cū gratia habituali eius, secundū q; est quidam homo singularis.

¶ Sextò, vtrùm esse caput Ecclesiæ, sit proprium Christo.

¶ Septimò, vtrùm diabolus sit caput omnium malorum.

¶ Octauò, vtrùm Antichristus etiam possit dici caput omnium malorum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus sit caput Ecclesiæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q; Christo secundū q; est homo, nō competat esse caput Ecclesiæ. Caput enim influit sensum & motū in mēbra. Sensus aūt & motus spiritualis, qui est per gratiam, non influitur nobis à Christo hoīe: quia sicut Aug. dicit in li. de Tri. nec etiam Christus, secūdum quòd est homo, dat Spiritum sanctum, sed solùm inquātum est Deus. Ergo ei, secūdum quòd est homo, non competit esse caput Ecclesiæ.

¶ Præterea, Capitis nō videtur esse aliud caput. Sed Christi, secundum q; est homo, est caput Deus: secundum illud primæ ad Corinth. 11. Caput Christi Deus. Ergo ipse Christ us non est caput.

¶ Præterea, Caput in hoīe est quoddā particulare membrū, influentiam recipiens à corde. Sed Christus est vniuersale principiū totius Ecclesiæ. Ergo non est Ecclesiæ caput.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ephe. 1. Ipsum dedit caput sup oēm Ecclesiā.

CONCLVSIO.

¶ Non propriè, sed ex translatione Christus totius Ecclesiæ caput est, inquātum in ipso est gratiarum omnium plenitudo, ex quo etiam ad omnes gratia deriuatur, sicut in membra ex capite vigor & influxus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut tota Ecclesia dicitur vnū corpus mysticum per similitudinē ad naturale corpus hominis, quod secundum diuersa mēbra habet diuersos actus (vt Apo. docet Ro. 12. & primæ ad Cor. 12.) ita Christus dicitur caput Ecclesiæ secundum similitudinem humani capitis. In quo tria possumus considerare, scilicet ordinem, perfectionem, & virtutem. Ordinē quidem: quia caput est principium, si vtrūq; sit vnius generis. Sed in his, quæ sunt diuersorū generū, nihil prohibet, p̄priū esse prius cōmuni. Gratia aūt vnionis nō est in genere grātiæ habitualis: sed est supra omne genus, sicut & ipsa diuina persona.

¶ Vnde hoc, p̄priū nihil prohibet esse prius cōi: quia nō se habet p̄ additionē ad cōe, sed potiꝰ est principiū & origo eius, qd' est cōe.

Aug. ¶ In responsione ad primum eiusdē articuli, aduerte duos modos, quibus Autor ponit actiones Christi hominis cauſare in nobis gratiam, scilicet meritorie & effectiue. Et de modo quidem meriti nulla est ambiguitas: quoniam potest cadere sub vnius merito, quòd Deus creet in altero grātiā. Sed de modo efficientiæ obscurū est: quoniam, vt in prima parte habitum est, nec principaliter, nec instrumētaliter potest creatura aliqua creare: Christus autem dicitur hic instrumētaliter concurrere. Et licet quæstio hæc perplexa appareat, nō habet tamen hoc in loco multū dubitationis: quoniam secūdum cōmune dictum, actiones Christi siue mediis sacramentis (vt quotidie in Ecclesia fit) siue absque sacramētis (vt Latronē gratificauit) eodem modo ad creationē gratiæ concurrunt, nō attingendo scilicet ipsam gratiam, quæ creatur, sed efficiendo aliquid per modū dispositionis, qd' est creare gratiam instrumentaliter. Quod nō inconuenit, quum creatur aliquid in subiecto præexistente, prædisponendo ad illam. Item creandam: vt patet quum creatur anima intellectiua in corpore humano, tot dispositionibus præparato ab agente naturali, necessitāte naturalis ordinis exactione passuam creationem ipsius animæ. Aliter tamē dicitur secundum excellentiorem Autoris doctrinam inferius in q. 13. ar. 2. quòd gratia nō spectat simpliciter ad genus creationis, sed ad genus inuentionis creaturarum, nō secundum naturæ ordinem, sed secūdum ordinē gratiæ. Quod sufficienter probatur ex hoc, q; Deum nō conseruare gratiam, non est annihilare, & ipsam definere esse, nō est annihilari: quū Deus nihil vnquàm annihilet, quātuis annihilare possit. Ex hoc enim, quòd creationi & conseruationi diuinæ respondet annihilatio, manifestè sequitur, q; si corruptio seu desitio alicuius nō est annihilatio, productio quoq; eiusdem ordinaria nō est creatio. Quia igitur gratiæ infusio nō simpliciter creatio est, sed mutatio quædam animæ in ordine gratuitorū ad cælestem patriam, & ad huiusmodi mutationes existit se anima Christi vt instrumentum coniunctum Verbi, nō videtur negandum, gratiam aliquo modo creatio est immediatè à Deo: sed ex illa parte, qua interuenit animæ mutatio secundum obedientialem potentiam ad cælestem beatitudinem, est à Deo mediante humanitate Christi instrumentaliter. Hoc enim non est creaturæ communicari potentiam creandi instrumentaliter, sed formandi instrumentaliter, ad ri flauanda

Infra *Ibi.* *1. cor.* *q. 2. ar.* *Et* *3. dist. 13* *q. 2. arti.* *3.* *Et veri.* *q. 29. ar.* *4. ad 2* *Et opuſ.* *60. cap. 3* *col. 7.*

Aug. ¶ Vbi scito primò, q; in corpore humano cōsideratur ordo, non originis, sed situs & ideo in litera dicitur, q; caput est primum membrum, incipiendo à superiori, procul dubio secundum situ quātis etiam posīt intelligi de superiori secūdum naturales differentias positionis animalium: prout in animali distinguuntur sex naturales differentiæ, scilicet sursum & deorsum, antè & retrò, dextrū & sinistrum: nam sursum in homine, est ipsum caput vnde trahit alimentum. Et quoniam vtroque modo caput humanum est sursum, scilicet secundum situm simpliciter, & secundum differentiam naturalem animalis: ideo vtroque modo intelligi potest. Primo tamen modo manifestius patet: & ideo magis consonat literæ, quæ in responsione ad vltimum euidentiam sensibilem cōsideratam in hac similitudine dicit, dū Capitis magis quàm Cordis nomen Christus susceptisse dicitur.

Scito ¶ Scito secundò, quòd vir tus attribuitur capiti humano respectu virium & motuum reliquorū membrorum: non tanquàm primo inter membra principio, sed tanquàm communicato principio primi simpliciter membri, scilicet cordis: ex corde siquidem mediante capite omnis vis & motus membrorum perdet. Et similiter Christus homo compositus dicitur esse caput Ecclesiæ, ad quod est Spiritus sanctus qui est cor Ecclesiæ, ad vim & motum reliquorum membrorum Ecclesiæ. Et ideo Christus, ad Colosse. 2. caput Ecclesiæ dicitur: ex quo tanquàm ex comprincipio corpus Ecclesiæ per nexus & cōstructiones subministrationum & constructum, crescit in augmentum Dei.

Scito ¶ Scito tertiò, q; gratia Christi dicitur prima, ita aliter

Infra *Ibi.* *1. cor.* *q. 2. ar.* *Et* *3. dist. 13* *q. 2. arti.* *3.* *Et veri.* *q. 29. ar.* *4. ad 2* *Et opuſ.* *60. cap. 3* *col. 7.*

Aug. ¶ In responsione ad primum eiusdē articuli, aduerte duos modos, quibus Autor ponit actiones Christi hominis cauſare in nobis gratiam, scilicet meritorie & effectiue. Et de modo quidem meriti nulla est ambiguitas: quoniam potest cadere sub vnius merito, quòd Deus creet in altero grātiā. Sed de modo efficientiæ obscurū est: quoniam, vt in prima parte habitum est, nec principaliter, nec instrumētaliter potest creatura aliqua creare: Christus autem dicitur hic instrumētaliter concurrere. Et licet quæstio hæc perplexa appareat, nō habet tamen hoc in loco multū dubitationis: quoniam secūdum cōmune dictum, actiones Christi siue mediis sacramentis (vt quotidie in Ecclesia fit) siue absque sacramētis (vt Latronē gratificauit) eodem modo ad creationē gratiæ concurrunt, nō attingendo scilicet ipsam gratiam, quæ creatur, sed efficiendo aliquid per modū dispositionis, qd' est creare gratiam instrumentaliter. Quod nō inconuenit, quum creatur aliquid in subiecto præexistente, prædisponendo ad illam. Item creandam: vt patet quum creatur anima intellectiua in corpore humano, tot dispositionibus præparato ab agente naturali, necessitāte naturalis ordinis exactione passuam creationem ipsius animæ. Aliter tamē dicitur secundum excellentiorem Autoris doctrinam inferius in q. 13. ar. 2. quòd gratia nō spectat simpliciter ad genus creationis, sed ad genus inuentionis creaturarum, nō secundum naturæ ordinem, sed secūdum ordinē gratiæ. Quod sufficienter probatur ex hoc, q; Deum nō conseruare gratiam, non est annihilare, & ipsam definere esse, nō est annihilari: quū Deus nihil vnquàm annihilet, quātuis annihilare possit. Ex hoc enim, quòd creationi & conseruationi diuinæ respondet annihilatio, manifestè sequitur, q; si corruptio seu desitio alicuius nō est annihilatio, productio quoq; eiusdem ordinaria nō est creatio. Quia igitur gratiæ infusio nō simpliciter creatio est, sed mutatio quædam animæ in ordine gratuitorū ad cælestem patriam, & ad huiusmodi mutationes existit se anima Christi vt instrumentum coniunctum Verbi, nō videtur negandum, gratiam aliquo modo creatio est immediatè à Deo: sed ex illa parte, qua interuenit animæ mutatio secundum obedientialem potentiam ad cælestem beatitudinem, est à Deo mediante humanitate Christi instrumentaliter. Hoc enim non est creaturæ communicari potentiam creandi instrumentaliter, sed formandi instrumentaliter, ad ri flauanda

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ super Quæstionis octauæ Articulum tertium.

Coment. TItulus clarus est.
¶In corpore articuli duo fiunt: primò declaratur modus quo corpus Christi mysticum habet membra: secundo respondetur quæsito. Ex differentia autem inter corpus naturale & mysticum, quo ad modū habendi membra simul vel successiuè, declaratur modus, quo corpus Christi mysticum habet mẽbra, scilicet non solùm in actu, sed in potentia. Et potentia quidem in proposito dupliciter inuenitur: quæ scilicet quandoque reducetur, & quæ nunquam reducetur ad actum. Actus verò tripliciter, vel secũdum fidem, vel secũdum charitatem viæ, vel secundum fruitionem patriæ.

Annot. ¶Vbi nota primò, quòd non distinguitur potẽtia in potẽtiam reducibilem, vel non reducibilem ad actum: sed in potentiam, quæ de facto quandoque reducetur ad actũ, & in potentiã quę de facto nũquam reducetur ad actũ, quãuis reducibilis fuerit ad actum: alioquin non fuisset in potentia.

Infrà q. 13. ar. 3. ca. & q. 19. arti. 4. ca. & 1. Et 3. di. 13. qũ. 2. arti. 1. q. 2. & 3.

Coment. ¶Nota secundò, q̃ licet fides (vt in respõsione ad secundum habes) constituat mẽbrum Christi imperfectè & secundũ quid; quia tamẽ infra latitudinem actus consistit, ideo hîc primus gradus actus in esse gratiæ in membris Christi, assignatur fidei.

Coment. ¶Conclusio respõsiua est, Christus est caput omnium hominum, diuersimodè tamen loquẽdo, generaliter secundũ totum mũdi tempus. Probatur deducendo per quinq; gradus, secundum quos homines vniuntur Christo.

Annot. ¶Vbi nota Autorẽ in sex status omnes homines distinxisse, & omnes differentias eorũ comprehẽdisse. In primo Beatitin secũdo viatores in charitate: in tertio viatores in fide tantùm: in quarto viatores sine fide, prædestinati tamẽ in quinto viatores sine fide non prædestinati: in sexto damnati sunt. Et primus quidẽ gradus licet hodie omnino sit clarus: relatus tamen ad totũ mũdi tempus comprehẽdit sub se Beatos, etiã impeditos, quãuis in termino, vt erant sancti Patres in Lymbo ante mortem Christi. Comprehenduntur siquidẽ in primo gradu omnes actu Christo coniuncti immutabiliter seu in termino: quales nũc erãt sancti Patres, quos sola præfactio cælí deerat.
¶Secundus verò gradus tripartitè distinguitur: nam continet tam existẽtes in Purgatorio, (qui adhuc extra viam totaliter non sunt) quàm existentes in charitate hîc prædestinatos, quàm existẽtes in charitate secundũ præsentem iustitiã tantùm: quos cõstat esse præscitos. Hi enim omnes, quia sunt in via & charitate, computantur inter membra Christi actualiter: sed primi duo simpliciter, tertij secundum præsentem tantùm iustitiam.
¶Tertius quoq; gradus, qui etiam secundum actum licet imperfectum attendit̃r, duo continet genera hominum, scilicet fide tantùm prædit̃os, & tamen prædestinatos, & similes non prædestinatos. V trique enim inter membra Christi actualiter ratione fidei computantur: mortificata tamen, sed primi vt membra permanẽtia, secundi vt membra abscindenda.
¶Quartus gradus, qui secundum potentiam attendit̃r, assignatus est in litera in ordine ad actum simpliciter: hoc est fruitionem patriæ, sicut & quintus: sed quartus secundum ordinem positiuum ad dictum actum: quintus secũdum negationem ordinis ad eundem actum. Et quoniam iustum est, vt potentiæ ad actus secundũ quid, reducãtur ad potẽtiã ad actũ simpli citer: ideo quartus gradus comprehẽdit omnes viatores sine fide prædestinatos, & reductiuè illos etiã sine fide, qui quandoque reducẽtur in actum fidei tantùm, vel etiam charitatis vel tantùm: hi enim ratiõe status potẽtiæ, quæ quandoque reducetur ad actum simpliciter vt primi, vel secũdum quid, vt reliqui quartũ constituũt gradum, iuxta distinctionem præmissam in litera ante conclusionẽ. Et propterea quinto gradui illi soli relinquuntur, qui sic in vita ista degunt in potentia ad actum simpliciter, vel secũdum quid, q̃ nũquam assequentur aliquem eorum: qui scilicet non solùm præsciti sunt, sed nũquam ad charitatẽ viæ, nunquam ad fidem informem perueniẽt: vt sunt iugiter infideles.
¶Extra omnia autẽ Christi membra computantur sextus status hominum, hoc est status æternæ damnationis, qui etiam cõtinet duo genera hominũ, scilicet damnatorũ ad pœnam sensus & damni (quales sunt omnes adulti damnati) & ad pœnam damni tantùm, quales sunt infantes & perpetuò ante tempus fidei sacramẽto fidei decedẽtes. Hi nãque vt sic, quia nec actu nec potẽtia inter mẽbra Christi sunt, aliena omnino ponũtur à capite Christo. Est tamen inter istos latitudo, dum quidam eorũ decidunt à potentia tantùm, vt semper Infideles, & qui nũquam vsum liberi arbitrij habuerunt, de quibus tantùm fit mentio in litera. Quidam autem decidunt ab actu, vel fidei tantùm, vel etiam charitatis vię vt Christiani damnati, qui membra verè abscisa à corpore Christi sunt: quoniam illius fuerunt secundum præsentẽ iustitiam vel fidei sacramenta, membra.

¶Ad secundum dicendum, quòd corpus animalis bruti nullam habitudinem habet ad animam rationalem, sicut habet corpus humanum. Et ideo non est simile.

¶Ad tertium dicendum, q̃ licet Christus traxerit materiã corporis ab alijs hominibus: vitã tamen immortalẽ corporis omnes homines trahunt ab ipso, secundum illud 1. ad Cor. 15. Sicut in Adam omnes moriũtur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.

ARTICVLVS III.

¶ Verùm Christus sit caput omnium hominum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus nõ sit caput omnium hominũ. Caput enim nõ habet relationem nisi ad membra sui corporis. Infideles autem nullo modo sunt mẽbra Ecclesiæ, quæ est corpus Christi: vt dicitur Ephe. 1. Ergo Christus nõ est caput omnium hominum.

¶Præterea, Apostolus dicit ad Ephe. 5. q̃ Christus tradidit semetipsum pro Ecclesia, vt ipse exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, nõ habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi. Sed multi sunt etiam fideles, in quibus inuenitur macula aut ruga peccati. Ergo nec etiam omnium fidelium Christus est caput.

¶Præterea, Sacramẽta veteris legis comparãtur ad Christum, sicut vmbra ad corpus: vt dicitur Colos. 2. Sed patres veteris Testamenti sacramentis illis suo tempore seruiebant: secundum illud Hebræo. 8. Qui exemplari & vmbræ deseruiunt cælestium. Non ergo pertinebant ad corpus Christi. & ita Christus non est caput omnium hominum.

¶SED CONTRA est qd̃ dicitur 1. Timoth. 4. Est Saluator omniũ hominum, & maximè fidelium. Et 1. Io. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, nõ pro nostris tantùm, sed etiam pro totius mundi. Saluare autem homines, & propitiationem esse pro peccatis eorum, competit Christo, secũdum quòd est caput. Ergo Christus est caput omnium hominum.

CONCLVSIO.

¶ Quamquam non eodem modo, omnium tamen hominum Christus caput est.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd hæc est differẽtia inter corpus hominis naturale & corpus Ecclesiæ mysticũ, q̃ mẽbra corporis naturalis sunt omnia simul, mẽbra autẽ corporis mystici nõ sunt omnia simul, neq; quãtũ ad esse naturæ, quia corpus Ecclesiæ cõstituitur ex hominibus, qui fuerunt à principio mũdi vsq; ad finem ipsius. Neq; etiam quantum ad esse gratiæ: quia eorum etiã, qui sunt in vno tẽpore, quidam gratia carẽt, postmodum habituri, alijs eã iam habentibus. Sic igitur mẽbra corporis mystici accipiuntur, nõ solùm secundũ quòd sunt in actu, sed etiã secũdũ q̃ sunt in potẽtia. Quędam tamẽ sunt in potẽtia, quæ nũquã reducuntur ad actũ. Quædã verò sunt, quæ quãdoq; reducũtur ad actũ. Et hoc secundũ tripliciẽ gradũ, quorũ primus est per fidẽ, secũdus p̃ charitatẽ viæ, tertius per fruitionẽ patriæ. Sic ergo dicẽdum est, q̃ accipiẽdo generaliter secundũ totũ tempus mundi, Christus est caput omnium hominũ: sed secundũ diuersos gradus. primò enim & principaliter est caput eorũ, qui actu vniuntur sibi per gloriã: secundò eorũ, qui actu vniuntur sibi per charitatẽ: tertiò eorũ, qui actu vniuntur sibi per fidẽ: quartò verò eorũ, qui sibi vniũtur solùm in potentia nondum reducta ad actũ, quæ tamẽ est ad actũ reducẽda secũdũ diuinã prædestinationẽ: qntò verò eorũ, qui in potẽtia sunt sibi vniti, quæ nũquã reducetur ad actũ: sicut homines in hoc mundo viuentes, qui nõ sunt prædestinati, qui tamen ex hoc seculo recedentes, totaliter desinunt esse membra Christi: quia iam nec sunt in potentia, vt Christo vniantur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ illi qui sunt infideles, etsi actu non sint de Ecclesia, sunt tamẽ de Ecclesia in potentia. Quæ quidẽ potentia in duobus fundatur. Primò quidem & principaliter in virtute Christi, quæ est sufficiens ad salutem totius humani generis: secundariò in arbitrij libertate.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd esse Ecclesiam gloriosam nõ habentem maculam neque rugam, est vltimus finis, ad quem perducimur per passionem Christi. Vnde hoc erit in statu patriæ, non autem in statu viæ, in quo si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, vt dicitur primæ Ioannis primo. Sunt tamen quædam, scilicet mortalia, quibus carent illi, qui sunt mẽbra Christi per actualem vnionem charitatis. Qui verò his subduntur, nõ sunt membra Christi actualiter, sed potentialiter, nisi forte imperfectè, per fidem informem: quæ vnit Christo secundum quid, & non simpliciter, vt scilicet per Christum homo cõsequatur vitam gratiæ. Fides enim sine operibus mortua est, vt dicitur Iac. 2. Percipiunt tamen tales à Christo quendam actum vitæ, qui est credere: sicut si membrum mortificatum moueatur aliqualiter ab homine.

¶Ad tertium dicendum, q̃ sancti Patres non insistebant sacramentis legalibus tanquam quibusdam rebus, sed sicut imaginibus & vmbris futurorum. Idem autem est motus in imagine, inquantum est imago, & in rem, vt patet per Philosophum in lib. de Memo. & remi. Et ideo antiqui Patres seruãdo legalia sacramenta, ferebantur in Christum per fidem & dilectionem eandem, qua & nos in ipsum ferimur. Et ita Patres antiqui pertinebant ad idem corpus Ecclesiæ, ad quod nos pertinemus.

Annot. pliciter & absolutè dicuntur in litera totaliter desinere esse membra Christi.
¶In respõsione ad secundum aduerte, quòd tres conditiones Ecclesiæ, hoc est gloriosam, & sine macula, & sine ruga esse, non conuenire Ecclesiæ militanti ratione primæ conditionis, manifestè patet. Sed & Autor ratione tertiæ, hoc est peccatorũ venialium probat. Quod intellige formaliter de Ecclesia militante, hoc est de cõgregatione fidelium exi stẽtium in charitate: quoniam huiusmodi cõgregatio ratione omnium suarũ partium in via hac tugam aliquã vetustatis habet: licet non semper in singulis. Potest enim viator aliquis aliquãto tempore sine omni aquali peccato inueniri: non potest tamen omnino vitam hãc agere sine aliquo peccato, vt in litera, apostolica probat autoritas.

3. di. 13. q. 2. arti. 2. q. 1. & dist. 14. arti. 3. q. 2. ad 6. c. Et veri. q. 29. ar. 4. ad 5. Et opus. 3. c. 223.

Et 1. Co. rint. 11. cal. 2. Et Eph. 2. in fi.

Coment. ¶*Super Quæstionis octauæ Arti. quartũ.*
TItulus clarus est.
¶In corpore articuli vna est conclusio responsiua quæsito: Christus nõ solùm est caput hominum, sed etiam Angelorum. Probatur dupliciter, scilicet ratiõe & autoritate. Ratiõe quidem sic. Homines & Angeli ordinantur ad vnum finẽ, scilicet gloriam diuinæ fruitionis: ergo corpus mysticum Ecclesię non solùm ex hominibus, sed etiã ex Angelis cõsistit: ergo totius huius multitudinis est caput vnũ, quod est Christus: igitur Christus est caput nõ solùm hominũ, sed Angelorũ. Prima consequentia probatur: quia corpus simili tudinariè dicitur quæcũque vna multitudo ordinata in vnũ secundum distinctos actus seu officia. Hinc enim apertè patet, q̃ multitudo Angelorum & hominum ex eo, q̃ ordinatur ad vnum finem, est vnum corpus mysticè: nulla enim est ambiguitas, quin in his sit diuersitas actuum & officiorum in ordine ad cęlestẽ felicitatem. Secunda verò cõsequẽtia habet duas partes, prima est, quòd infertur caput vnum. Secũda est, quòd illud caput sit Christus. Et quo ad primã probatur ex eo, quòd vbi est vnum corpus, oportet esse caput vnum. Quo ad secundã verò probatur dupliciter, primò ex tribus cõditionibus capitis antedictis: scilicet primitate, perfectione, & virtute, inuẽtis in Christo: quia propinquior est Deo, & perfectius habet dona Dei & influit in homines & Angelos. Secundò autoritate Apostoli ad Phil. primo. Deinde probatur conclusio principalis ex signo: quia scilicet Angeli ministrabant Christo, Matth. 4. hoc enim signum est subiectionis, quum minor sit qui ministrat.
¶In respõsione ad primum eiusdem articuli, aduerte nouitie, quòd non apponitur hîc supradictis tribus conditionibus capitis quarta conditio, puta conformitas naturæ. Sed prius fuit sermo de conditionibus propriis capitis, quibus differt & præstat cæteris membris: modò autem loquimur de conditione communi capiti, & reliquis membris. Oportet siquidem omnia membra corporis vnius esse naturæ, puta humanæ, vel leoninæ, vel taurinæ, &c. Vnde conditio ista conformitatis in natura, exigitur ad caput vt præsupposita, sicut communiter præsupponitur proprio. Et propterea in litera dicitur, quòd propter conformitatem Christi cum Angelis in natura generis, potest Christus dici caput Angelorum: non quòd conformitas sit ratio Christo, quòd sit caput (quum conformitas communis sit Christo & Angelis) sed quia conformitas ratio est, quòd in Christo inueniatur communis conditio capiti & membris: & ideo propter conformitatem vt conditionem communem Christus habens proprias capitis conditiones potest dici caput Angelorum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verùm Christus sit caput Angelorum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus, secũdum q̃ homo, nõ sit caput Angelorum. Caput enim & membra sunt vnius naturæ. Sed Christus, secundum quòd est homo, nõ est conformis in natura cum Angelis, sed solùm cum hominibus: qa, vt dicit Hebr. 2. Nunquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Ergo Christus, secundum quòd homo, non est caput Angelorum.

¶Præterea, Illorum Christus est caput, qui pertinent ad Ecclesiam, quę est corpus eius, vt dicitur Ephe. 1. Sed Angeli non pertinẽt ad Ecclesiam: nam Ecclesia est congregatio fidelium: fides autem non est in angelis: non enim ambulant per fidem, sed per speciem: alioquin peregrinarentur à Domino: secundum quòd Apost. argumentatur 2. ad Corinth. 5. Ergo Christus, secundum quòd homo, non est caput Angelorum.

¶Præterea, Auguſt. dicit super Ioan. quòd sicut Verbum, quod erat in principio apud Patrem, viuificat animas: ita Verbum caro factum viuificat corpora, quibus Angeli carent. Sed Verbum caro factum est Christus, secundum q̃ homo. Ergo Christus secũdũ q̃ homo, non influit vitã Angelis. Et ita secundum quòd homo, nõ est caput Angelorum.

¶SED CONTRA est quod Apost. dicit Colo. 2. Qui est caput omnis principatus & potestatis. Et eadem ratio est de Angelis aliorum ordinum. Est ergo Christus caput Angelorum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm homines & Angeli ad gloriæ diuinæ fruitionem ordinentur, sicut hominum Christus caput est, ita & Angelorum esse necesse est.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd, sicut dictum est, vbi est vnum corpus, necesse est ponere vnum caput. Vnũ autem corpus similitudinariè dicitur vna multitudo ordinata in vnum secundum distinctos actus siue officia. Manifestum est autem, q̃ ad vnum finem, qui est gloria diuinæ fruitionis, ordinantur & homines & Angeli. Vnde corpus Ecclesiæ mysticum, nõ solùm consistit ex hominibus, sed etiam ex Angelis. Totius autem huius multitudinis Christus, est caput: quia propinquius se habet ad Deum, & perfectius participat dona ipsius, non solùm quàm homines, sed etiam quàm Angeli: & de eius influentia non solùm homines recipiunt, sed etiam Angeli. Dicitur enim Ephes. 1. quòd constituit eum, scilicet Christũ Deus pater ad dexterã suam in cælestibus supra omnẽ potestatẽ & principatum & virtutem & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius. Et ideo Christus non solùm est caput hominũ, sed etiam Angelorum: vnde & Matth. 4. legitur, quòd accesserunt Angeli, & ministrabant ei.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd influentia Christi super homines, principaliter quidem est quantum ad animas, secundum quas homines conueniunt cum Angelis in natura generis, licet nõ in natura speciei. Et ratione huius cõformitatis Christus potest dici caput Angelorum, licet defficiat cõformitas quantum ad corpora.

¶Ad secũdum dicendum, quòd Ecclesia secundum statum viæ est congregatio fidelium: sed secundum statũ patriæ est congregatio comprehendentium. Christus autem non solùm fuit viator, sed comprehẽsor. Et ideo non solùm fidelium, sed etiam comprehendentium est caput: vtpote plenissimè habens gratiam & gloriam.

¶Ad tertium dicendum, quòd Augu. ibi loquitur secundum quãdam assimilationem causæ ad effectum: prout scilicet res corporalis agit in corpus, & res spirituales in res spirituales. Tamẽ hũanitas Christi ex virtute spiritualis naturę, scilicet diuinæ, põt aliquid causare non solùm in spiritibus hominum, sed etiam in spiritibus Angelorũ, propter maximam cõiunctionem eius ad Deũ, scilicet secundum vnionem personalem.

ARTICVLVS V.

¶ Virùm gratia Christi, secũdum quam est caput Ecclesiæ, sit eadem cum gratia habituali eius. secundum quòd est quidam homo singularis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non sit eadem gratia, qua Christus est caput Ecclesiæ, cum gratia singulari illius hominis. Dicit enim Apost. Ro. 5. Si vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei, & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit. Sed aliud est peccatũ actuale ipsius Adę, & aliud peccatum originale, quod traduxit in posteros. Ergo alia est gratia personalis, quæ est propria ipsius Christi, & alia est gratia eius, inquantum est caput Ecclesiæ, quæ ab ipso ad alios deriuatur.

3. di. 13. q. 3. arti. 3. q. 1. & 2. Et 4. di. 5. quæst. 1. art. 3. q. 1. & 2. ad 3. Et veri. q. 29. ar. 2. c. fi. & opus. 3. c. 222. & 223. Et Io. 3. ca. 2.

Annot. ¶Sed occurrit hîc dubium quantum valeat processus iste ex hoc quòd actus habetur secundum quandam eminentiam, inferens quòd sit actibus aliorum eiusdem rationis: supponimus enim, habitualem gratiam in anima Christi & in alijs, esse vnius speciei specialissimæ secundum essentiam. Et est ratio dubij: quia licet ex hoc, quòd actus aliquis eminet, & præstat, habeat quòd sit actibus sibi similis: non tamen ex hoc sibi vendicat, quòd sit caput omnium alio rum sibi similium, hoc est quòd sit actiuum omnium sibi similium, vt patet inductiuè: alioquin quodlibet actiuum esset actiuum omnium sibi similium. Peccat ergo processus iste: quia aliud est probare, quòd actus sit actibus sibi similis (quod probatur in litera) & aliud, quòd sit actiuus omnis sibi similis, quod erat probandum: quia hoc importatur nomine Gratiæ capitalis.
¶Ad hoc dicitur, quòd quia sermo literæ formalis est, non spectat ad locum

Universidad de Deusto
Biblioteca

hunc probare, sed supponere ex ante discussis gratiam esse Christi, qua influit aliis, esse capitalem, hoc est, influxiuam in omnes: & propterea falsum obiiciendo assumitur, quod erat hîc probandum, gratiam Christi esse actiuam omnis fibi similis seu capitalem. Sed litera synonymè vtitur gratia Christi, qua agit in alios, & gratia Christi, vt est caput, hoc est, qua agit in omnes: quia supponit, quòd agere in alios coincidit cum agere in omnes respectu gratiæ Christi, quam superius manifestauit esse gratiã capitis, cuius est in omnia membra influere. Quis igitur vt synonyma hæc hîc habentur, ideo Autor solicitus tantùm fuit, vt probaret identitatẽ actus, quo Christi anima est in se sancta, & quo alios sanctificat. Et hanc identitatem probat sufficienter ex hoc, quòd posse agere non addit super actum dantem esse nisi eminentiam quandam, quam constat non mutare essentiã, actus. Vnde restat processus solidus & efficax.

¶Cum his quoq; scito, quòd in litera nõ dicitur quòd habeatur ad intentissimè, sed dicitur quòd habeatur secundũ eminentiam quandam: & de Christo subditur, quòd habuit gratiam secundum eminentiam maximam: plus enim comprehenditur sub Eminẽtię nomine, quàm Intensionis quantęcunque. Et re vera quando actus habetur secũdum eminẽtiam intensionis & modi habẽdi, est causa vniuersalis, homogenea tamen reliquorum: vt patet in calore, qui quonià in summo ineunitur in igne, & habetur eminenti modo (quia calor in summo, est naturalis proprietas ignis solius) ideo est causa vniuoca cæteroru calidorum. Et proportionaliter, quia in anima Christi gratia est in summo, & habetur eminentissimo modo (quia vt naturalis proprietas consequens vnionem personalem: iuxta illud, Vidimꝰ gloriam eius, quasi Vnigeniti à Patre, plenũ gratię, &c.) ideo gra Christi ex eminentia tali est actiua in alios, & est actiua in omnes, vt caput, ac per hoc vt conforme seu homogeneum. Vltima pars conclusiõis, hoc est, differt tamen ratione, non aliter probatur in litera, quia clara est: constat enim secundum rationem differre, quòd gratia est actus faciens formaliter esse gratum, & quòd est principium agendi in alios: alioquin esse gratum & causare gratiam in alios essent idem.

Annot. ¶In responsione ad primũ scito nouitie, quòd in Adam distinguitur peccatum personæ & naturæ, quia peccatum personæ, vocatur peccatum illud, quod in actu primi peccati Adæ consistit. Peccatum verò naturæ, vocatur fomes peccati cũ priuatione originalis iustitiæ. Et quia hoc secundum causatum fuit in Adam ex primo, ideo dicitur quòd persona, hoc est actus personalis corrupit naturam, hoc est naturale bonum, ac donum. In nobis autem dicitur, quòd natura corrumpit personam, quia ex fomite, &c. quem cum natura contraximus, persona & damnationi obnoxia semper est nisi per Baptismum reparetur, & in peccatum actuale labitur. Non proportionaliter autẽ se habet Christi gratia: vt scilicet alia sit gratia naturæ, alia personæ, tum quia gratia nõ est data Christo ex animæ suæ actuali operatione: tum quia gratia non communicatur nobis à Christo per actionem naturæ, seu communicando naturam, sed per actionem personalẽ Christi qua meruit nobis, & voluntatiẽ influit nobis gratiam.

¶Præterea, Habitus distinguũtur secũdum actus. Sed ad alium actũ ordinatur in Christo gratia eius personalis, scilicet ad sanctificationem illius animæ, & ad alium actum ordinatur gratia capitis, scilicet ad sanctificandum alios. Ergo alia est gratia personalis ipsius Christi & alia est gratia eius, inquantum est caput Ecclesiæ.

¶Præterea, Sicut suprà dictũ est, in Christo distinguit triplex gratia, scilicet gratia vnionis, gratia capitis, & gratia singularis illius hominis: sed gratia singularis Christi est alia à gra vniõis: ergo etiã est alia à gra capitis.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. primo, De plenitudine eius nos omnes accepimus. Secundum hoc autem est caput nostrum quod ab eo accipimus. Ergo secundum hoc, quòd habuit plenitudinem gratiæ, est caput nostrum. Plenitudinem autem gratiæ habuit, secundũ quòd perfectè fuit in illo gratia personalis, vt suprà dictũ est. Ergo secundum gratiam personalem est caput nostrum. & ita non est alia gratia capitis, & alia gratia personalis.

CONCLVSIO.

¶Eadem prorsus est gratia Christi personalis, qua anima eius iustificata est, cum illa, secundum quam totius Ecclesiæ caput est, & alios iustificat, quanquã secundum rationem diuersa.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd quia vnumquodq; agit, inquantum est ens actu, oportet quòd idem sit actus, quo aliquid est actu, & quo agit, sicut idem est calor, quo ignis est calidus, & quo calefacit. Nõ tamẽ omnis actus, quo aliquid est actu, sufficit ad hoc, quòd sit principium agendi in alia: cùm enim agẽs sit præstantius patiẽte (vt Augu. dicit 12. super Gen. ad literam: & Philosophus in 3. de anima) oportet q̃ agens in alia habeat actum secundũ eminentiam quandam. Dictum est autem suprà, q̃ in anima Christi recepta est gratia secundũ maximam eminentiã: & ideo ex eminentia gratiæ, quam accepit, competit sibi quòd gratia illa ad alios deriuetur: quod pertinet ad rationẽ capitis. Et ideo eadem est secundum essentiam gratia personalis, qua anima Christi est iustificata, & gratia eius, secundum quam est caput Ecclesiæ, iustificans alios: differt tamen secundum rationem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum originale in Adam, quod est peccatum naturæ, deriuatum est à peccato actuali ipsius, quod est peccatum personale: quia in eo persona corrupit naturam: qua corruptione mediãte, peccatum primi hominis deriuatur ad posteros, secundum quòd natura corrupta corrumpit personam. Sed gratia non deriuatur à Christo in nos mediãte natura humana, sed per solam personalem actionem ipsius Christi. Vnde nõ oportet in Christo distinguere duplicem gratiam: quarum vna respondeat naturæ, alia personæ, sicut in Adam distinguitur peccatum naturæ & personæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd diuersi actus, quorum vnus est ratio, & causa alterius, nõ diuersificant habitum: actus autem personalis gratiæ, qui est sanctum facere formaliter habentem, est ratio iustificationis aliorum, quæ pertinet ad gratiam capitis. Et inde est quòd per huiusmodi differentiam nõ diuersificatur essentia habitus.

¶Ad tertium dicendum, quòd gratia personalis & gratia capitis ordinantur ad aliquẽ actum: gratia autem vnionis non ordinatur ad actum, sed ad esse personale. Et ideo gratia personalis & gratia capitis cõueniũt in essentia habitus, non autem gratia vnionis. Quanuis personalis gratia posset quodammodo dici gratia vnionis: prout facit congruitatem quandam ad vnionem. Et secundum hoc vna per essentiam est gratia vnionis & gratia capitis & gratia singularis personæ, sed differentes sola ratione.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm esse caput Ecclesiæ sit proprium Christo.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd esse caput Ecclesiæ non sit proprium Christo. Dicitur enim 1. Reg. 15. Cùm esses paruulus in oculis tuis, caput in tribub⁹ Israël factus es. Sed vna est Ecclesia in nouo & veteri Testamento. Ergo videtur quòd eadem ratione aliquis alius homo præter Christum poterit esse caput Ecclesiæ.

¶Præterea, Ex hoc Christus dicitur esse caput Ecclesiæ, quòd gratiam influit Ecclesiæ membris. Sed etiam ad alios pertinet gratiam aliꝭ præbere: secundum illud Ephe. 4. Omnis sermo malus ab ore vestro non procedat: sed si quis bonus est ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Ergo videtur quòd etiam aliꝭ quàm Christo competat esse Ecclesiæ caput.

¶Præterea, Christus ex eo quòd præest Ecclesiæ, nõ solùm dicitur caput, sed etiam Pastor & fundamentum Ecclesiæ. Sed non sibi solùm Christus retinuit nomen Pastoris, secundum illud 1. Petri 5. Cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcesibilem gloriæ coronam. Nec etiam nomen Fundamenti: secundum illud Apoc. 21. Murus ciuitatis habẽs fundamenta duodecim. ergo videtur quòd nec etiam nomen Capitis sibi soli retinuerit.

¶SED CONTRA est quod dicitur, Colos. 1. Caput Ecclesiæ est, ex quo corpus per nexus & cõiunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum Dei. Sed hoc soli Christo conuenit. Ergo solus Christus est caput Ecclesiæ.

CONCLVSIO.

¶Esse caput Ecclesiæ secundum interiorem influxum, proprium est christo: secundum gubernationem verò exteriorem, commune fuit christo & aliꝭ esse caput Ecclesiæ.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ caput in alia membra influit dupliciter. Vno modo quodam intrinseco influxu: prout scilicet, virtus motiua & sensitiua, à capite deriuatur ad cætera membra. Alio modo secundum quandam exteriorem gubernationem: prout scilicet secũdum visum & alios sensus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus gratiæ, non est ab aliquo, nisi à solo Christo: cuius humanitas ex hoc, quòd est diuinitati coniuncta, habet virtutem iustificandi. Sed influxus in membra Ecclesiæ, quantum ad exteriorem gubernationem, potest aliꝭ conuenire. Et secũdum hoc aliqui aliꝭ possunt dici capita Ecclesiæ: secundum illud Amos 6. Optimates capita populorum. Differenter tamen à Christo: primò quidem quantum ad hoc, quòd Christus est caput omnium eorum, qui ad Ecclesiam pertinent, secundum omnem locum & tempus & statum: aliꝭ autem hominibus dicũtur capita, secundum quædam specialia loca, sicut Episcopi suarum Ecclesiarum: vel etiam secundum determinatum tempus, sicut Papa est caput totius Ecclesiæ, scilicet tempore sui pontificatus: & secundum determinatum statum, prout scilicet sunt in statu viatoris. Alio modo, quia Christus est caput Ecclesiæ propria virtute & autoritate. Aliꝭ verò dicuntur capita, in quantum vicem gerunt Christi: secundum illud 2. ad Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui propter vos in persona Christi. & secundum illud secundæ ad Corinth. 5. Pro Christo legatione fungimur, tãquam Deo exhortante per nos.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud intelligitur, secundum quòd ratio capitis consideratur exteriori gubernatione: prout dicit Rex caput regni sui.

¶Ad secundum dicendum, quòd homo nõ dat gratiam interius influendo, sed exterius persuadendo ad ea, quæ sunt gratiæ.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd sicut Aug. dicit super Ioã. Si præpositi Ecclesię Pastores sunt, quomodo vnus pastor est, nisi qa sunt illi omnes vnius membra pastoris? Et simi liter aliꝭ possunt dici fundamenta & capita, inquantum sunt vnius capitis & fundamẽti membra. Et tamen sicut August. ibidem dicit, pastorem esse dedit membris suis: ostium verò nemo nostrum se dicit: hoc sibi ipse proprium tenuit. Et hoc ideo, quia in ostio importatur principalis autoritas, inquantum ostium est, per quod omnes ingrediuntur in domum: & ipse solus Christus est per quem accessum habemus in gratiam istam, in qua stamus. Per alia verò nomina prædicta potest importari autoritas, non solùm principalis, sed etiam secundaria.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm diabolus sit caput omnium malorum.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd diabolus nõ sit caput malorum. Ad rationem enim capitis ptinet, q̃ influat sensum & motũ in membra: vt dicit quædum glo. super illud ad Ephes. 1. Ipsum dedit caput, &c. Sed diabolus non habet virtutem influendi malitiam peccati: quod ex voluntate peccantis procedit. Ergo diabolus non potest dici caput malorum.

¶Præterea, Per quodlibet peccatum fit homo malus. Sed nõ omnia peccata sunt à diabolo. Quod quidem manifestum est de peccatis dæmonum, qui non ex persuasione alterius peccauerunt. Similiter etiã nec omne peccatum hominis ex diabolo procedit; dicitur enim in li. de Ecclesiasticis dogmatibus, Non omnes cogitationes nostræ malæ, semper diaboli instinctu excitantur: sed aliquoties ex motu arbitrij nostri emergunt. ergo diabolus non est caput omnium malorum.

¶Præterea, Vnum caput vni corpori præficitur. Sed tota multitudo malorum non videtur habere aliquid, in quo vniantur: quia malum malo contingit esse contrarios: contingit etiam ex diuersis defectibus, vt Dionysius dicit 4. cap. de Diuinis nominibus. Non ergo diabolus potest dici caput omnium malorum.

¶SED CONTRA est quod super illud Iob 18. Memoria illius pereat de terra. dicit glossa, De vnoquoq; iniquo dicitur, vt ad caput, id est diabolũ reuertatur.

CONCLVSIO.

¶Diabolus caput est omnium malorum, quantùm ad exteriorem gubernationem.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut suprà dictum est, caput non solùm interius influit membris, sed etiam exterius gubernat, eorum actus dirigẽdo ad aliquem finem. Sic ergo potest dici aliquis caput alicuius multitudinis, vel secundum vtrunq;, scilicet secundum interiorem influxum & exteriorem gubernationem: & sic est Christus caput Ecclesiæ, vt dictum est. Vel secundum exteriorem gubernationem: & sic quilibet princeps vel prælatus est caput multitudinis sibi subiectæ. Et per hunc modum dicitur diabolus caput omnium malorum: nam, vt dicitur Iob 41. ipse est Rex super vniuersos filios superbiæ. Pertinet autem ad gubernatorem, vt eos quos gubernat, ad suum finem adducat. finis autem diaboli est auersio rationalis creaturæ à Deo: vnde &à principio hominem ab obedięntia diuini præcepti remouere tentauit. Ipsa autem auersio à Deo, habet rationem finis, inquantum appetitur sub specie libertatis: secundum illud Hierem. 2. A seculo confregisti iugum, rupisti vincula, & dixisti, non seruiam. Inquantum igitur ad hunc finem aliqui adducuntur peccando, sub diaboli regimine & gubernatione cadunt: & ex hoc dicitur eorum caput.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet diabolus interitus non influat rationali menti: tamen suggerendo inducit ad malum.

¶Ad secundum dicendum, quòd gubernator non super suggerit singulis, vt suæ voluntati obediant, sed proponit omnibus signum suæ voluntatis: ad cuius sequelam aliqui excitantur inducti, aliꝭ propria sponte. Sicut patet in duce exercitus, cuius vexillum sequuntur milites etiam nullo persuadente. Sic igitur primum peccatum diaboli (qui ab initio peccat, vt dicitur 1. Ioan. 3.) propositum est omnibus ad sequendum: quod quidam imitãtur per suggestionem ipsius, quidam propria sponte absque vlla suggestione. Et secundum hoc omnium malorum caput est diabolus, inquantum ipsum imitantur: secundũ illud Sap. 2. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarũ: imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

¶Ad tertium dicendum, quòd omnia peccata conueniunt in auersione à Deo, licet abinuicem differant, secundum conuersionem ad diuersa commutabilia bona.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm Antichristus possit etiam dici caput omnium malorum.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Antichristus nõ sit caput malorum. Vnius enim corporis non sunt diuersa capita.

turæ, an soli Christo cõueniat.

Cõment. ¶In corpore articuli vnica est distinctio bimembris: cui duabus conclusionibus respondet iuxta singula mẽbra. Distinctio est de esse caput, vel secundũ influxum interiorẽ, vel secundum exteriorẽ gubernationem. Prima conclusio est, Esse caput Ecclesiæ secundum interiorem influxũ est proprium Christo. Probatur: quia sola humanitas Christi habet virtutem iustificandi: quia sola coniuncta est personaliter diuinitati. Secunda conclusio est, Esse caput Ecclesiæ secundum exteriorem gubernationem est commune Christo & aliis, differenter tamen. Prima pars cõclusionis vtpote clara, manifestatur autoritate Amos. secũda autem pars ex duplici differentia: prima secundum extensionem vel restrictionem: quia gubernatio Christi extenditur ad omne tempus, omnem locum, omnemque statum, scilicet viæ & termini: aliorum verò restringitur vel ad certum locum, vel certum tempus, vel certum statum. Secũda, secũdum virtutem propriam vel vicariam: quia Christus propria autoritate est caput: aliꝭ vt vices gerẽtes Christi, vt patet autoritatibus.

Amnot. ¶In responsione ad tertium eiusdem articuli discerne nouitie inter ostium & ostiarium: qa licet esse ostium Ecclesiæ ac regni cælorum sibi soli Dominus reseruauerit: esse tamen ostiarium aliis communicauit, claues regni cælestis tribuendo, & Petrum ianitorem cæli instituendo.

¶Super Quæstionis octauæ Articulum sextum.

¶Super Quæstionis octauæ Articulum septimum.

Cõment. TItulus clarus est. ¶In corpore articuli repetitur pti mõ suprà posita distinctio de capite, secundũ interiorem influxũ & secundum gubernationem exteriorem. Ex ponitur deinde conclusio responsiua quæsito iuxta alterum membrum distinctionis: Diabolus est caput omnium malorum secundum exteriorem gubernationẽ. Probatur dupliciter: primò autoritate Iob, Ipse est Rex, &c. Secundò, ratiõe, Finis diaboli est auersio à Deo: ergo inquantum quicũque abducuntur peccando in hunc finem, sub diaboli gubernatione cadunt: ergo diabolus est omnium malorum caput secundum gubernationem. Antecedens probatur primò, ex hoc quòd tentauit ab initio à diuinis abducere, Matthæum autem sequela est per se nota.

¶Cõiunge huic doctrinæ responsionem ad secundum: & perspice, q̃ ad gubernatorem spectat, ad suum finem allos adducere, non vno tantùm modo, sed diuersis, scilicet vel impellẽdo, vel solùm ex proposito signo sui regni. Et sic videbis primam consequentiam tenere, dum ex fine diaboli, omnes ad illum finem tendentes sub diaboli regimine concludi inferrtur, tanquam diabolus ipse omnium taliũ dux fuerit, hoc vel illo modo ad suum vexillũ.

¶Super Quæstionis octauæ Articulum octauum.

TItulus clarus est. Cõment. ¶In corpore articuli est vnica cõclusio responsiua quæsito: Antichristus est omnium malorum hominum caput secũdum perfectionem tantùm. Hæc conclusio habet tres partes, vnam affirmatiuè, q̃ est omnium caput secundum perfectionem: & duas negatiuè, & quòd non est caput secũdum ordinẽ, nec secũdum virtutem, tam interiorem quàm exteriorem iuxta tres modos, quibus potest dici caput, secundum similitudinem ad tres condtiones capitis, scilicet ordinem, virtutẽ, & perfectionẽ. Et propterea in litera probat processu diuisiuo, sic, q̃ primò repetitur trimẽbris ac sufficiens diuisio conditionum, secundum quarum similitudinem caput dicitur in Sacris literis mysticè. Deinde excluditur sigillatim duo membra, scilicet secundum ordinem & secundum virtutem, tam inter quàm extrà: & sic concluditur tertium membrum, scilicet secundum perfectionem, q. 84. ar ¶Vbi, quia processus clarè patet in litera, nota quòd Autor licet quæratur, an Antichristus sit caput omnium malorum hominum: quia tamen hoc ex autoritate cõstat sic esse, respõdet ad id quod est obscurum in hoc quæsito, scilicet qua ratione sit caput omnium hominum malorum: & dicit, quòd ratione perfectionis. Nec hoc exorbitat ab arte: quoniam, vt 3. c. 223. patet 2. Poste. omnis quæstio est quæstio medij: constat autẽ quod quid est, esse medium ad omnem quæstionem sol 4. ucndam.

Annot. Prima Secunda ticul. 3. & 4. Et 3. di. 13. q. 2. arti 1. c. Et veri. q. 29. ar tic. 4. c. Et mal. q. 8. arti cu. 1. c. Et opus. 1. Co rint. 11. col. 3. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

uendam. Ratio autem, qua Antichristus est caput omnium malorum, est quòd quid est esse capitis in Antichristo respectu omnium malorum. Confirmat autem litera conclusionem illatam ex autoritate Glossæ, quam etiam declarat, tollens falsum sensum, qui posset ex illa accipi. Et clarè patet omnia. Et denium declarat quo pacto mali ptiores Antichristo secundi tempus, se habent ad ipsum, scilicet vt figura quædam: vt ex glossa super illud, Nam mysterium iam operatur iniquitatis, dicit.

¶Vbi perspicere potes, esse inter Antichristum & alios malos ipsum præcedétes non solùm simplicem habitudinẽ perfecti ad imperfectos (quia ille perfectionem omnis malitiæ, isti minus mali) sed esse talem modũ habitudinis imperfectionis: quo scilicet figura est imperfectior figurato: ita 9. Antichristus est caput præcedétium malorum ratione perfectionis: & quia in ipso est plenitudo malitiæ, in aliis pars aliqua malitiæ, & quia ipse est vt veritas malitiæ, illi, vt figura tantæ futuræ malitiæ. Et propterea dicitur operari iam mysterium iniquitatis: quia iniqui operantur malum, non solùm secundum se, sed vt figura malitiæ sui capitis. Figura enim mysterium est respectu figurati; & figuratum operari dicitur non secundum se, sed secundũ se figurantes, quando ad ipsum figurandum operãtur: vt cõtingit quando mali iniquè agunt.

¶Memento hîc doctrinæ acceptæ in 5. Metaphy. quòd perfectum & imperfectum transferimus etiam ad mala, dũ dicimus perfectum latronem, & perfectũ tyrannum, & huiusmodi. Sic nãque hîc dicimus Antichristum esse caput ratione perfectionis, quia scilicet perfectè malus.

¶Num Antichristus sit caput omnium malorum tam dæmonum, quàm hominum.

Quæstio. ¶Occurrit hîc dubiũ, an Antichristus dicitur caput omnium malorum, tam dæmonum, quàm hominũ, an hominum tantùm. Et est ratio dubij: quia in litera nunquam restringuntur membra Antichristi ad malos homines, sed absolutè dicitur caput malorum, &quod plus est, dum in litera distinguuntur articuli huius quæstionis, post locutũ articulum septimum, an diabolus sit caput omnium malorum, locando hunc octauũ, dicitur, an Antichristus etiam possit dici caput omnium malorum. Vbi apponendo ly etiã, ostenditur quòd ad eosdem omnes malos refert Antichristum, ad quos retulerat diabolum. Constat autem diabolum esse caput omnium malorum, tam dæmonum, quàm hominum: ergo Antichristus etiam erit caput eorundem. Et confirmatur ratione ex autoritate glo. 2. ad Thessa. 2. Sicut in Christo plenitudo diuinitatis, ita in Antichristo plenitudo malitiæ. Si enim in Antichristo habitabit plenitudo malitiæ Luciferi, sequitur q. erit perfectior in malitia, quàm quicunque alij mali tam dæmones, quàm homines: & consequenter est caput ratione perfectionis, tam dæmonum quàm hominum malorum. In oppositum est, & quia absurdum est ponere Antichristum caput dæmonum: & quia Antichristus, quum sit viator purus, non potest poni caput malorum in termino, qualer sunt dæmones: quum quilibet damnatus vtpote omnino pertinax & inflexibilis ad bonum sit peior quocunque viatore: sicut econtra, quilibet Beatus melior est quocunque puro viatore: iuxta illud Matth. 11. Qui autẽ minor est in regno cælorũ, maior est illo, scilicet Ioan. Bapt.

¶Ad hoc dicitur, quòd proculdubio Antichristus non est caput dæmonum malorum, sed hominum tantùm: quia nec ordine, nec virtute, nec perfectione illos excedet in malitia, quum sit futurus purus viator: ac per hoc non habiturus ita malam voluntatem, sicut habent dæmones, qui in quolibet opere suo sunt mali, adeò quòd etiã naturalibus actibus apponit circunstantias malas. Antichristus autẽ nihil prohibet operaturum aliquid de genere suo bonũ sine mala operis circunstantia, puta quia honorabit parentes, & huiusmodi. Vnde & Angeli custodem habebit, persuasurum quandoq;, vt ab aliquo desistat malo. De dicto autem aliud est dicendum absolutè, & aliud intra expositionem præsentis literæ: nam absolutè verum est, q. Lucifer est caput omnium malorum, tam dæmonũ, quàm hominũ: quod facilè deduci potest vtendo ratione septimi articuli. Secundò præsentem autem literã diabolus dicitur caput omniũ malorum hominum: ita quòd tam in 7. quàm in 8. artic. non est sermo nisi de malis hominib⁹. Et ly diabolus, nõ sumitur pro aliquo vno diabolo solo, sed pro toto ordine diabolico, vel melius pro Lucifero, vt continet totũ ordinem diabolicum: ita quòd sensus est, q. diabolus, hoc est Lucifer cum suis, vel ordo diabolicus, est caput omnium malorũ hominum. Et huic sensui attestantur tẽtationes hominum, quæ nõ ab aliquo vno diabolo fiũt.

Vnde patet responsio ad duas primas obiectiones.

¶Ad tertiam autem dicitur, quòd in Antichristo ponitur plenitudo malitiæ nõ simpliciter, nec Luciferi, sed inter homines: ea ratione, qa in eo est diabolus, hoc est diabolicus ordo, secũdum plenum effectũ malitiæ

¶In responsionibus ad primum & secũdum simul, dubium occurrit: quia in responsione ad primum dicitur, diabolum & Antichristũ non esse duo capita, sed vnũ caput: in respõsione autem ad secundum, dicitur, Antichristum esse membrum diaboli. Hoc enim sibinuicem aduertantur: quia si Antichristus est membrum diaboli, oporter diabolũ esse caput: Antichristi: ac per hoc Antichristũ esse caput subordinatũ altiori capiti, scilicet diabolo: & sic Antichristus & diabol⁹ sũt duo capita:

¶Ad hoc dicitur, q. diabolus potest dupliciter considerari, scilicet secundum se, vel vt est in Antichristo. Si secundũ se, sic Antichristũ & diabolus sunt duo capita, quorũ vnum subordinatur alij, scilicet Antichristus diabolo: & hoc dicit respõsio ad secundũ. Si autẽ consideretur diabolus, vt est in Antichristo, sic ambo sunt vnum caput: & sic verificatur respõsio ad primum. Vel, & melius respondetur, q. diabolus & Antichristus dupliciter considerari possunt: primò in ordine ad multitudinẽ malorum hominum (de quibus est sermo) & sic ambo sunt caput vnum corporis vnius. Et hoc directè intendit responsio ad primum, dum duo capita vnius & eiusdem omnino corporis mystici excludit. Secundò considerantur inter se: & sic Antichristus respectu diaboli est membrum, diabolus autẽ caput eius, sicut Deus caput Christi. Cum quo stat, quòd respectu multitudinis malorum hominum Antichristus est caput: & sic Antichristus est caput subordinatũ altiori capiti, q. diabolus est. Et hoc dicit respõsio ad secũdũ.

¶Super Quæstionis nonæ Articulum primum.

Titulus clarus est.

Commen. ¶In corpore tria fiunt. Primò repetitur integritas naturæ assumptæ pro radice conclusionis. Secundò respondetur quæstio vnica affirmatiua cõclusione (scilicet oportet in Christo esse scientiam creatam) tribus rationibus super dicto fundamento fabricatis, probando illam. Tertiò confirmatur conclusio autoritate sacri Concilij, reddendo illius rationem. Omnia clara sunt in litera.

Amen. ¶In responsione ad primum eiusdem articuli, dubia duo occurrunt circa illud. Vnde hic actus non potuit esse animæ humanæ Christi, quum sit alterius naturæ. Primum quidem circa id, quod dicitur de impossibilitate actus intelligendi diuini, quòd sit actus intelligendi animæ Christi nam multi reputant hoc esse possibile.

possibile. Secundum circa dicti rationem, scilicet quum sit alterius naturæ: quoniam non apparet quantum valeat.

¶Circa primum igitur habes in tertio senten. Ioannis Capreoli distin. 14. quæst. 1. argumenta multa, Ioannis de Ripa, & aliorum: quæ quoniam procedum ex extraneis, aut immisceri illa (puta quòd visio sit species, autdifferentiam inter matutinam & vespertinam cognitionem, aut cognitionẽ creaturarũ in verbo, aut differentiã inter cognitionem ænigmaticam & facialem, aut intuitiuam, aut etiam magis extraneã, aut illã, quæ in litera hac soluuntur) & scientia debet tradi ex propriis, non ex extraneis, refractaréq; debet superfluas: ideo omittẽda cẽsui, allatis tantùm duobus motiuis. Primum est, Deus respectu Beatorum se habet vt species intelligibilis. ergo multò magis potest se habere, vt intellectio. Antecedens patet. Et cõsequentia probatur: qa magis repugnat Deo ratio habitus seu habitualis formæ, quàm actus seu formæ actualis: sed species habet rationem habitus seu habitualis formæ: intelligere autẽ habet rationem actus: ergo. Secundum est ex autoritate Augusti. 4. de Trinitat. cap. vlti dicẽtis de visione beata duo. primò, quòd illa Deus est bonus & beatus: secundò, quòd ipsa sola est summum bonum, cuius adipiscendi gratia prꝛcipimur agere quicquid ratione agimus. Ex his enim patet, q. visio Beatorũ est quid increatum: aliquin Deus esset bonus & beatus aliquo creato, & aliquid creatũ esset summum bonum & finis vltimus, &c.

¶Circa secundum autẽ occurrit statim obiectio, quòd alietas naturæ, licet inferat, intellectionem diuinam non posse esse naturalem animæ humanæ: non tamen infert non posse communicari animæ humanæ. Magna enim differentia est inter conuenire vt naturale, & conuenire vt communicatum: proprietas siquidem ignis non conuenit rei ignitæ, vt naturalis illi rei, puta ferro, sed vt communicata ferro. Et ad diuina adeundo, personalitas Verbi non conuenit humanitati Christi, vt naturalis sibi, sed vt communicata. Quocirca sicut personalitas Verbi est ipsa Dei substantia, & tamen conuenit animæ humanæ Christi, quæ est alterius naturæ, non vt naturalis animæ humanæ, sed vt communicata sibi: ita intelligere diuinum, quod est essentia Dei, potest animæ humanæ alterius naturæ conuenire, non vt naturale animæ humanæ, sed vt communicatum. Alietas siquidem naturæ (vt monstratum est) non prohibet proprietatis communionem, sed naturalitatem. Vana igitur est hæc ratio. Et si hæc ratio non valet, voluntarie concluso afficitur: quum Inuentiantur tenentes oppositum Philosophi: vt patet de Auerroi in tertio de Anima, Comm. 36. dicente, quòd in statu intellectus adepti, intelligemus per substantiam intellectus agentis, ex quo apparet, quòd possibile est actum proprium naturæ superioris, qui est illius substantia, communicari inferioti.

¶Ad huius quæstionis solutionem euidentem, sciendum est, duplici via posse procedi ad videndum impossibilitatem propositam, scilicet quòd intelligere subsistantiæ superioris, non potest communicari: sic vt intelligere quo formaliter intelligit substantia inferior. Al erã via est ex dependentia intellectionis ab intelligente: quia scilicet intelligere est operatio vitalis intelligentis: de ratione autem operationis vitalis est, quòd sit ab eo, cuius est operatio vitalis: alioquin viuere actualiter non esset à viuere subsistantialiter. Quod non videtur intelligibile: quia sic anima non esset principium vegetandi, sentiendi, appetendi, intelligendi, & secundum locum mouendi: & sic anima non esset anima. Et confirmatur: quia sicut non est intelligibile, quòd Sortes generet Platonem, & actus generandi non sit à Sorte, & similiter quòd Sortes motu animali progrediatur, & motus eius non sit ab ipso: & similiter quòd appetat aut velit, & appetitus eius non sit ab anima. Ita nõ est intelligibile quòd viuat vita intellectuali actuali, quæ nihil aliud est, quàm ipsum intelligere, & quòd tale intelligere, tale viuere non sit ab intelligente Constat autem quòd diuinum intelligere, non potest dependere ab aliqua creatura. Impossibile est igitur, q. actus intelligendi, quo Deus intelligit, fiat actus intelligẽdi quo creatura formaliter intelligit. Ex hac igitur via, q. actus vitalis cuiusq; viuẽtis aut est ipsa substantia viuentis, aut est ab ipsa, concluditur primò impossibilitas propositi. Quia tamen multi ignorantes propriam vocem, nõ sunt capaces dictæ rationis, offert se secunda via, & hoc quòd operatio est actꝰ operãtis secundum esse naturale. Hæc propositio habet duas partes: prima est, quòd operatio, est actus operantis. Et quo ad istam partem sobriè intellecta, hoc est proportionaliter de operatione transeunte & immanente, per se nota est: nam operatio tranſiés est actus agentis, vt à quo saltem: operatio autem immanens est actus operantis, vt cuius saltem. Secunda verò pars est ly secundum esse naturale: quæ etiam est per se nota inducendo: nam generatare est à generante, secũdum esse naturales & sentire est in sentiente, secundum naturale esse: & similiter desiderare in desiderante, & intelligere in intelligẽte. Et ex terminis patet, quia operans, inquantum operans, secũdum suum naturale esse operatur, sicut & est. Sub hac autem propositione subsumendum est, q. diuina substantia non potest esse actus secundum esse naturale alicuius creaturæ, vt patet. Igitur non potest diuinum intelligere esse intelligere, quo formaliter intelligat creatura. Dico autem naturale esse, ad differentiam actus secundum esse intelligibile: vt obiectum intellectꝰ est perfectio, & actus intellectus, secundum esse intelligibile. nihil enim prohibet, substantiam aliquã, quæ est actus, non solùm in genere entis, sed in ordine intelligibili, esse perfectionem, ac per hoc actum alterius secundum esse intelligibile. Hoc siquidem modo ponunt Theologi diuinam essentiam esse, vt speciem intelligibilem intellectus creati beati: & similiter Philosophi ponentes inferiorem intelligentiam intelligere per superiorem. Et hac via processit Autor in litera asserẽs pro ratione alietatem naturæ: quia enim operatio est actus operãtis in esse naturæ, impossibile est, quòd operatio, quæ est substantia vnius, conueniat alienæ naturæ, nisi substantia illa in esse naturæ iungatur alienæ naturæ: quod in proposito esse impossibile clarè liquet. Et per hæc patet respõsio ad primam obiectionem in primo dubio. Nam patet iam non esse idem aut par iudicium de specie intelligibili & actu intelligendi: quia illa potest esse alterius actus in genere intelligibili, iste non nisi in genere naturæ. Nec ratio allata de actu & habitu obstat: quia licet species intelligibiles secundum communem viam sint formæ habituales (quod tamen Auicenna negauit) diuina tamen substantia non supplet vicem speciei intelligibilis, quatenus est forma habitualis: quia habitus claudit in se imperfectionem potentiæ, quam in sua ratione admixtam habet, fed quatenus est forma æqualis tantùm, & hoc in esse intelligibili tantùm: vt dictum est.

¶Ad autoritatem primam Augusti, dicitur, quòd non intendit August. eandem numero visionem esse beatem Deum & nos, sed eandem obiectiuè & modaliter: quia idem obiectum & idem modus est vtriusque, dum Deus per seipsum à se, & nobis videtur.

¶Ad secundam dicitur, quòd non inconuenit aliquam operationem creatam esse summum bonũ, non simpliciter, sed inter creata, & similiter esse vltimum finem, Idem & in idem redit, dum dicitur summum bonum inter concupiscibilia simpliciter: & vltimus finis vt concupiscibilis simpliciter.

¶Ad secundi autem dubij obiecta respondetur, quòd processus literæ est effi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cax ad probandum, quòd intelligere diuinum non potest esse actus animæ Christi ex eo quòd est alterius naturæ, & cùm dicitur, quòd alietas naturæ competitur habere actum alienum per communionem: respondetur quòd licet hoc, in communi verum sit (quia in quibusdam potest natura ipsa alterè naturæ communicari, vt forma communicatur materiæ, & iguis ferro) in tali tamen natura, quæ est incommunicabilis alterè naturæ, in esse naturæ talium est, quia alietas naturæ excludit alienum actum à seipso, non solùm vt natura est, sed vt communicarum sibi, ita quòd sit actus eius. Et quia diuina natura est incommunicabilis secundum esse naturæ cuicunque naturæ: ideo efficacitèr loquens, explicitè de ipsa Autor concluſit, quòd non potest ipsius intelligere esse actus animæ humanæ Christi.

Infrà q. 10. ar. 3. cor. Et opus. 3. c. 223.

¶Quòd autem obijcitur, quasi à simili, de personalitate diuina eò communicata naturę humanæ, facilè soluitur ex eo quòd personalitas non communicatur vt actus creatæ naturę: Autoris autem ratio de actu loquitur, dum ex eo quòd intelligere Dei est actus, qui natura est diuina, infert quòd nõ potest esse actus animę: quia est alterius naturę. Non est ergo similis ratio de cõmunione personalitatis, vt personalitas, & actu intelligendi, vt actus intelligendi: quia personalitas diuina potest fieri personalitas humanæ naturæ, sine hoc quòd sit actus eius: actus autem intelligẽdi diuinus non potest fieri actus intelligendi humanæ animæ, nisi fiat actus animæ humanæ: quod est impossibile. Rationabiliter igitur conclusio literæ asserit.

¶Philosophi autem ponentes inferiores intelligẽtias intelligere per substãtias superiorum intelligentiarum, non aduertantur doctrinæ huic, quoniam ex hoc non habetur, quòd ponãt intelligere superioris communicari inferiori idem numero: sed solùm quòd subsitantia superioris se habet respectu inferioris, vt forma seu species intelligibilis: vt nos dicimus de essentia diuina respectu Beatorum. Vade nihil obstant eorum dicta, siue vera, siue falsa sint in se.

Annot. ¶In respõsione ad tertium eiusdem articuli aduerte, quòd Autor ad rem spectãs, monstrat non dari scientiam vnionis, vt distinguitur contra vnitatẽ: hoc est, non dari ex parte vnionis aliquam scientiam, sed solùm ex parte naturarum vnitarum, diuinæ scilicet & humanæ. Et loquitur de his subiectiuè: istî autem, qui allegantur in argumento, posuerunt scientiam vnionis obiectiuè: & ideo non curauit de illis Autor.

¶Appellatur autem scientia vnionis vel vnitorum subiectiuè, quæ scilicet consequitur ad vnitas naturas (vt diuina ad diuinam, & humana ad humanam) & quæ consequeretur ad ipsam vnionem naturarum: quam Autor monstrat non dari.

¶Scientia autem vnionis vel vnitorum obiectiuè vocatur, quæ de vnione vel vnitis est, vt obiectio. Et talis scientia vnionis datur in Christo, quia scitus à Christo vnio, vt illi dicebant: sed non nisi scientia diuina vel humana: vt Autor in litera explanat.

¶ *Super Quæstionis nonæ Articulum secundum.*

Comment. Titulus clarus est.

¶In corpore articuli vna est conclusio, In Christo est scientia beata consistens in visione Dei excellentissimè. Conclusio ista habet duas partes: prima est, quòd in Christo est scientia beata: secunda, quòd excellentissimè. Probatur in litera primò prima pars: Omne quod est in potentia, reducitur in actum per aliquod eius actu: homo est in potentia, ad scientiam beatam in Dei visione consistentem: & reducitur in actum istum per Christi humanitatem: ergo in Christo est scientia beata. Maior probatur in calido. Minor quo ad primam partem probatur: quia homo est capax illius beatitudinis: quia est ad imaginem Dei, & ad illam ordinatur, vt ad finem. Quo ad secundam verò, autoritate Apostoli: Decebat eum, &c. Deinde in calce corporis articuli probatur secunda pars conclusionis, scilicet quòd excellentissimè: quia semper causam oportet esse perfectiorem causato.

¶Aduerte nouiter, quòd quia propositiones euidentes ac vtitatæ, tanquam statim perceptæ truncatæ quandoque dicuntur: ideo Autor Maiorem sic attulit, non curans limitare eam, vt debet intelligi: scilicet si reducitur ad actum. Nequit enim omne quod est in potentia, reduciri ad actum (quum multa sint in potentia quæ nũquam erunt) sed omne quod est in potẽtia, si reducitur ad actũ: oportet quòd reducatur ad actum per aliquod ens actuhoc enim intendit litera, & hoc solùm est ad propositum. Et propterea in Minore pronuntiatur tot cõditiones, scilicet quòd homo est in potẽtia, & q. ordinatur ad illam vt finem. Ex hoc enim ostendit necessitarem, quòd potentia est reducenda ad actum, licet non in singulis hominibus: quia impossibile est, quòd potentia ad finem sit frustra in tota vniuersali specie.

Aure.

¶ *Num ex eo quòd Christus efficit beatitudinem nostram, sequatur ipsum actu esse beatum.*

Quæ.

¶Circa hunc literæ processum, dubium occurrit, quia propositio illa fundamentalis, Reducens aliquid de potentia in actum, est in actu, quamuis sit verissima in causis principalibus, non tamen est vera in causis instrumentalibus: vt ex Alexand. patet. 12. Metaphys. Et ad sensum patet, instrumenta non esse talia in actu, qualia fiunt ab ipsis: vt semina in naturalibus, & organa artificum testantur. Humanitas autem Christi non est efficiens principale, sed instrumentale respectu nostræ beatitudinis: non igitur sequitur ex sua efficientia, quòd sit actu beata, quamuis de facto beata sit: non est ergo efficax processus literæ.

¶Ad hoc dicitur, quòd instrumentum est duplex, quoddam purè instrumẽtum, vt organa artium & semina, & huiusmodi. Quoddã ita instrumentum, quòd est etiam causa sui, sicut ferrum est organum domini: ita tamen quòd libero arbitrio suorum motuum causa est. Quamuis autem primum instrumentorum genus non habeat actũ quod instrumentaliter efficit: secundum tamen instrumentorum genus, quatenus sui dominium habet admixtum, actu habet quod in aliis efficit. Et quia Christus homo fic est instrumentum Dei, vt liber sit, liberè cooperetur, & efficiat nos beatos: ideo in litera illarum est, quòd ipse est actu beatus.

Aure.

¶In probatione secundæ partis conclusionis, nota nouitie, quòd Autor plus concludit, quàm probet explicitè ratio allata: quia ratio non probat explicitè nisi quòd Christus est perfectius beatus, quàm alij homines, & tamen concluditur, quòd est beatus excellentissimè. Licuit autem hoc gratiã materiæ: quoniam iam declaratum est, Christum esse caput omnium Beatorum, tam hominum, quàm Angelorum: ac per hoc subintelligendo nunc, quòd Christus est causa efficiens beatitudinem nostrã, vt caput Beatorum, optimè infertur, quòd est excellentissimè beatus: vtpote causa, vt caput.

Aure.

¶In respõsione ad tertiũ eiusdem articuli nota distinctionẽ de supra naturam vel secundũ naturã: quoniã hinc habes intellectum diuersorũ dictorũ de beatitudine nostra, quum inuenies q. est naturalis, aut quòd est supernaturalis. Verumtamen esto cautus, vt bene notes in secundo membro ly Inquantũ, scilicet secundum naturam suam est capax eius, quoniam est conditio hæc diminuens à simpliciter ad secundum quid. non enim quia homo est capax illius visionis, sequitur, ergo est illi naturalis, aut habet ad illam potentiam naturalem: quia plus requiritur ad naturalitatem simpliciter, & ad potentiam naturalem, scilicet naturalis inclinatio in illum actum: sed solùm sequitur, quòd habet naturam, quæ potest eleuari in illum actum. In hoc enim differt homo ab animalibus, scilicet ex hoc ipso, quòd est intellectualis animæ, quòd bruta non possunt eleuari in actum videndi Deum, homo autem potest eleuari in illum. Quod hinc prouenit, quia intellectualitas est capax visionis illius: pars autem sensitiua tantùm non est illius capax. Quo circa visio Dei est altquo modo naturalis animæ nostræ, sed secundum quid, quia est capax ex sua natura illius: non est autem simpliciter naturalis illi aut alteri cuicunque creaturæ, sed soli Deo.

Super

¶ *Super Quæstionis nonæ Articulum tertium.*

Annot. IN titulo tertij articuli ponitur distinctio terminorum illorum, videlicet, indita vel infusa, vt satisfiat diuersimodè illam appellantibus. Scientia quidem ista, quia simul cum natura animæ datur, indita vocatur. Quia verò non acquiritur, nec ex vi naturæ animæ, ipsam comitatur, sed Deo alia actione creãte animã, & alia actione influente scientiam, quãuis simul tempore habetur: ideo infusa nũcupatur. Et reuera infusa vocanda est, si proprièloquendum est. An gelorum autem scientia indita proprièvocatur, quia comes est naturę vt illius proprietas naturalis: eademque actione, qua verbo Dei creat angelicam naturã, imprimit in illã speciem intelligibilem: per quã actuas intellectus angelici. Potest nihilominus gratia materiæ, scilicet animę Christi dici scientia indita: pro quanto comitatur naturaliter animam Christi, nõ vt creatam, sed vt assumptam à Verbo, sicut & gratia habitualis: est enim Vnigenitus à Patre plenus nõ solùm gratiæ, sed veritatis.

Infrà q. 12. ar. 1. cor. Et 3. distin. 14. arti. 1. q. 5. Et veri. q. 20. ar. 2. c. fin. & ar. 3. Et opus. 3. c. 223. Et opus. 2. q. 81.

Comment.

Annot. ¶Aduerte hic, quòd natura humana assumpta à Verbo, debet absque imperfectione poni ex parte animæ: nam ex parte corporis nihil prohibet imperfectionẽ affirmare in illa, in sui principio: quia minoratus est paulò minus ab Angelis, propter corpus passibile: scientia autem ad animam spectat.

Annot. ¶Circa probationem conclusionis, dubium occurrit: quia ratio allata procedit de potentia naturali intellectus possibilis quæ perficitur per species intelligibiles naturales (de quibus allata autoritas Philosophi loquitur) ac per hoc de imperfectione naturali. Conclusio autem loquitur de scientia tam naturali, quàm reuelata: vt patet in primo articulo, quæst. 11. inferius, vbi de illa scientia tractatur, excedit ergo conclusio rationem, imò nec consonat conclusioni: quia, vt in sequenti habetur articulo, alterius rationis est scientia infusa. Clusio, ab illa, quæ est naturalis: de qua loquitur autoritas allata Aristotelis.

¶Ad hoc dicitur, quòd proculdubio literæ non arctatur ad imperfectionem & potentiam naturalem intellectus possibilis: sed in communi loquitur de potentia intellectus nostri ad actum sibi commensuratum: & similiter de imperfectione priuatiua actus proportionati intellectui humano possibili: & hoc fiue secundum statum naturę, siue secundum statum gratiæ. Ita quòd intendit litera, quòd quia in intellectu humano secundum esse naturæ est potentia naturalis ad sciendum omnia naturalia per actus commẽsuratos sibi, & similiter secundum esse gratiæ ad sciendum omnia ecclesiastica per actus commensuratos sibi, & omne quod est in potentia, est imperfectum, nisi reducatur in actũ: ideo esset imperfectus, nisi ponatur reductus in actum omnium inrelligibilium tam spectantium ad ordinem naturæ, quàm spectantium ad ordinem Ecclesiæ, siue militantis, siue triumphantis, per actus proportionatos ipsi humano intellectui. Autoritas autem Aristotelis est allata directè ad monstrãdum quòd intellectus humanus est in potentia ad sciẽdum omnia per species intelligibiles, vt actus commensuratos sibi: vt per hoc habeatur intẽtum, quòd sicut in esse naturali esset imperfectus intellectus, nisi esset reductus in actum commensuratum sibi (scilicet scientiam per species, quantuncunque illamet scia: in Verbo actu omnino superexcedente omnem facultatem naturæ) ita in esse ecclesiastico esset imperfectus nisi nosset omnia per actus commensuratos sibi, quantuncunque eadem nouerit in Verbo. Consonat ergo ratio cõclusionis & probat eam, siue ista scientia infusa cum suis speciebus, sit alterius, siue eiusdem rationis cum illa, de qua loquitur Aristote, quoniam, vt patet ex dictis, non arctatur ad naturalem scientiam & multò minus ad talem modum naturalitatis, qualis est in scientia de qua loquitur Arist. Hoc autem dixerim, quia anima habet duplicem scientiam naturalem, alteram secũdum statum coniunctionis ad corpus: de qua loquitus est Arist. Alteram secundum statum separationis à corpore, quam non nouit Aristo. Præsens autem tam ratio, quàm conclusio non arctatur ad actum commensurarum naturæ intellectus possibilis secundum ipsum vel illum statum: sed in communi indistinctèque de potentia intellectus possibilis humani ad actum sibi commensuratum loquitur, quem esse species intelligibiles ex eo, quòd in isto apparet statu, ex autoritate Arist. probat.

¶In respõsione ad secundum discerne verba literæ ex industria murata, dum primò proponitur cognitio ex dialectico syllogismo acquisita, vt via sub nomine opinionis: & deinde resumitur eadem cognitio vt consequens, non

Annot.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sub nomine Opinionis, sed sub nomine Cognitionis. Oportuit autem sic dicere: quia cùm scientia alicuius conclusionis non possit simul stare in eodem subiecto, & opinio eiusdem: sed bene potest cognitio eiusdem per medium probabile stare in eodem subiecto. Addit siquidem opinio super cognitionem per medium probabile, formidinem in subiecto respectu alterius partis, quæ repugnat subiecto existendi formidinem, quale est scientia demonstratiue. Vnde cognitio dialectica ante demonstrationem habes rationem opinionis, post demonstrationem scientiam nō habet rationem opinionis, sed remanet solùm cognitio dialectica, cessante illa cōditione formidinis ex parte subiecti.

Infrà q. 11. arti. 1. & q. 15. ar. 2. Et opus. 3. c. 22. Et 3. d. 14. arti. 3. q. 3. Et di. 8. art. 3. 5. Et veri. q. 20 ar. 1. 3.

¶In responsione ad tertium eiusdem articuli, nota, quòd qualiter species infusæ sint humanæ menti commensuratæ, inferius patebit: qualiter autem diuina essentia sit species superexcedens, clarum est.

Annot. ¶*Super Quæstionis non & Articuli quarti.*

Annot. IN titulo aduerte, q aliud sonat, & alio tendit. Nam sonat scientiam experimentalem acquisitam, quæ communiter se habet ad actualem experientiam, quam quis acquirere potest: vel ad habitualem scientiam intellectus experiētia acquisitam. Tendit autem ad perscrutationem huius secundi membri: quia de hoc tantum est difficultas.

Comment. ¶In corpore articuli est vnica conclusio respōsiua quæstitos: in Christo est sciētia acquisita. Probatur 1°. Nihil eorum, quæ Deus in humana natura plantauit defuit humanitati assumptæ à verbo Dei: ergo in anima Christi fuit non solùm intellectus possibilis, sed etiam intellectus agens: ergo non fuit in Christo intellectus agēs frustra: ergo habuit propriam operationem: ergo in Christo fuerunt aliquæ species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu eius possibili receptæ: ergo in ipso fuit scientia acquisita. Prima consequentia probatur: quia in humana natura Deus plantauit non solum intellectum possibilem, sed etiam intellectum agentem. Secunda vero: quia Deus & natura in aliis nihil faciunt frustra, ex primo Cæli. Tertia autem: quia frustra est quod non habet propriam operationem. probatur: quia omnis res est propter propriam operationem, ex 2. Cæli. Quarta deinceps: quia propria operatio intellectus agentis, est facere species intelligibiles in actu, abstrahendo eas à phantasmatibus. Quinta demum: quia hoc est esse in Christo scientiam acquisitam, quam quidam experimentalem nominant. Secundò probatur conclusio connaturalitate talis scientiæ, seu modi sciendi ad naturam humanam. Et consistit vis rationis in hoc, ex quo in Christo ponitur scientia connaturalis soli Deo, scilicet beata, & scientia connaturalis Angelis, scilicet infusa: consequens est, vt ponatur in illo scientia connaturalis vndique naturæ humanæ, scilicet scientia acquisita: quæ est connaturalis homini ex parte agentis & patientis: ac per hoc scientia propriè est secundum humanum modum, & totaliter humana.

¶*Num frustra sit quod propria caret operatione.*

Quæstio. ¶In hoc processu duo occurrunt dubia. Primum circa illam propositionem: Frustra est quod caret propria operatione: potest enim habere duplicem sensum, vel quòd intelligatur de genere vel specie, vel quòd intelligatur de quolibet individuo. Nam si in primo intelligitur sensu, vera est: siquidem enim esset potens operari natura aliqua generica vel specifica, si secundum totam latitudinem generis vel speciei careret propria operatione: sed in hoc sensu non infert conclusionem literæ, quæ de vno individuo humanitatis Christi est. Si autem in secundo sensu intelligitur, tunc est sensus, quòd frustra est potentia, quæ in quolibet individuo suo caret propria operatione. Et sic est quidem ad propositum: sed est falsa, inquit Scotus in 3. quæstione 14. distinct. tertij sententi. quoniam stat, quòd potentia in aliquo præueniatur ab alio superiore agente, & propterea careat propria operatione: & ipsa non est frustra, quia est ad integritatem perfectionémque naturæ. Afferūque instantias in Beatis, in quibus est intellectus agens: & sic possent acquirere scientiam. Et similiter est potentia augmentatiua: & sic possent augeri, &c.

ARTICLVS IIII.

¶*Virum Christus habuerit aliquam scientiam acquisitam.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit aliqua scientia experimētalis acquisita. Quicquid enim Christo conueniens fuit, excellentissimè habuit. Sed Christus non habuit excellentissimè scientiam acquisitam: non enim institit studio literarum, quo perfectissimè scientia acquiritur: dicitur enim Ioan. 7. Mirabantur Iudæi dicentes, Quomodo hic literas scit, cùm non didicerit? Ergo videtur quòd in Christo non fuerit aliqua scientia acquisita.

¶Præterea, Ei quod est plenū, nō potest aliquid superaddi. Sed potentia animæ Christi fuit impleta per species intelligibiles diuinitus inditas, vt dictum est. Ergo non potuerunt superuenire eius animæ aliquæ species acquisitæ.

¶Præterea, In eo qui iam habet habitum scientiæ, per ea, quæ à sensu accipit, non acquiritur nouus habitus (quia sic duæ formæ eiusdem speciei simul essent in eodem) sed habitus qui prius inerat, confirmatur & augetur. Ergo cùm Christus habuerit habitum scientiæ inditæ, non videtur q per ea, quæ sensu percepit, aliquam aliam scientiam acquisierit.

¶SED CONTRA est quod Heb. 5. dicitur: Cùm esset filius Dei, didicit ex his, quæ passus est, obedientiam. Glosa, id est, expertus est. Fuit ergo in Christo aliqua experimentalis scientia, quæ est scientia acquisita.

CONCLVSIO.

¶*Præter scientiam inditam vel infusam animæ Christi, fuit vlterius in illo scientia acquisita luminis naturalis intellectus agentis, per abstractionem scilicet à phantasmatibus.*

¶RESPONDEO dicēdum, quòd vt ex suprà dictis patet, nihil eorum, quæ Deus in nostra natura plantauit, defuit humanæ naturæ assumptæ à Dei verbo. Manifestum est autem, quòd in humana natura Deus plantauit non solùm intellectum possibilem: sed etiam intellectum agentem. Vnde necesse est dicere, quòd in anima Christi fuit non solùm intellectus possibilis, sed etiam intellectus agens. Si autem in alijs Deus & natura nihil frustra facium (vt Philosophus dicit in 1. de Cæl.) multò minus in anima Christi aliquid fuit frustra. Frustra autem est quod nō habet propriam operationem, cùm omnis res sit propter suam operationem: vt dicitur in secūdo de Cæ. Propria autem operatio intellectus agentis, est facere species intelligibiles actu, abstrahēdo eas à phātasmatibus: vnde dicitur in 3. de Anima, quòd intellect⁹ agēs est, quo est omnia facere. Sic igitur necesse est dicere quòd in Christo fuerint aliquæ species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu possibili eius receptæ: quod est esse in ipso scientiam acquisitam, quam quidam experimentalem nominant.

Et ideo quanuis aliter alibi scripserim, dicendum est, in Christo fuisse scientiam acquisitam: quæ propriè est scientia secundum modum humanum, non solùm ex parte subiecti recipientis, sed etiam ex parte causæ agentis. Nam talis scientia ponitur in Christo secundū lumen intellectus agentis: quod est animæ humanæ connaturale. Scientia autem infusa attribuitur animæ humanæ secundum lumen desuper infusum: qui modus cognoscendi est proportionatus naturæ angelicæ. Scientia verò beata, per quam ipsa Dei essentia videtur, est propria & connaturalis soli Deo: vt in prima Parte dictum est.

¶*Num propria operatio intellectus agentis sit facere species intelligibiles in actu.*

¶Secundum dubium est circa eandem propositionem idiam Minori: quoniam aut est sermo de omni propria operatione alicuius, ita quòd sensus sit, Frustra est quod caret omni propria operatione. Et tunc Minor est est falsa, scilicet quòd omnis propria operatio intellectus agentis est facere species intelligibiles in actu: quam præter hanc operationem habeat alias sibi proprias operationes, scilicet facere euidentiam propositionum per se notarū, & mediante ista euidentia facere euidētiam omnium, quæ per prima principia cognoscūtur. Si verò non est sermo de omni propria operatione, sed de quacunque, propria tamen sua quòd sensus sit, Frustra est quod caret aliqua operatiōe sibi propria) tūc esset ad propositum: sed est falsa, quia nō est frustra, quod caret vna propria operatiōe, & habet alia propria operationem: esset enim propter illam, quam habet, operationem. Sicut mutum nō frustra habet os & linguā: quia quāuis non habeat loquutionem, habet aliam operationem, puta sumere & discernere alimentū.

Quæstio.

¶*Num indita vel infusa scientia in Christo fuerit vnius rationis à scientia acquisita.*

¶In eodem corpore circa conclusionem principalem, occurrunt primò obiectiones Scot. in loco allegato, deinde Durandi ibidem. Et Scotus quidem arguit dupliciter: primò ex dictis (vt ipse ait) opinantis, scilicet Autoris: secundò cōtra conclusionē in se. Sed quoniam omnes obiectiones eius consistunt in hoc, quòd scientia infusa, & acquisita sunt eiusdem rationis, aut distinguuntur sicut matutina & vespertina, aut secundum originē (quia vna à Deo, altera ab intellectu agente apud nos: sicut homo genitus & homo creatus) quorum nullum Autor etiam somniauit, vt expressè in hoc eodem articulo respondendo ad tertium docet, ideo omittendas censui. Durandus verò probat, probabile esse, scientiam infusam & acquisitam esse vnius rationis: quia oculi nati & oculi restituti vel dati à Deo, sunt vnius rationis. Probaréque nituntur indignū esse Christo, quòd acquisierit scientiam à sensibilibus, sicut non decuit ipsum discere ab homine: quia æquivalent hæc duo: quum homo docens non se habeat nisi vt proponens obiectum.

¶Ad horum euidentiam scito, quòd scientiam esse & vocari infusam, contingit dupliciter: hoc est per se, vel per accidens. Scientia est, & vocatur infusa per se, cùm est naturalis generatio est infusio: qualis est scientia Angelorum. Per accidens autem infusa est, cui accidit quòd habita sit per infusionem: vt scientia Adæ. Scientia autem acquisita non nisi per se inuenitur, cuius scilicet naturalis generatio est acquisitio: quoniā non potest scientia ex suo genere infusa acquiri, sicut econtra potest scientia ex suo genere acquisita infundi: quia agens superius potest præuenire inferiorem causam, inferius autem agens non potest superioris ordinis effectū producere. Vnde scientia, quæ nata est haberi per lumen intellectus agentis, siue habeatur per acquisitionem, siue per infusionem, est, & vocatur, per se loquendo, scientia acquisita, quia ex suo genere est scientia acquisita. Et propterea scientia naturalium, quam habuit Adam, fuit scientia acquisita ex suo genere, & per se: quanuis ipse non acquisierit illam, sed fuerit sibi à Deo infusa. Scientia autem infusa in Christo concluſa, in præcedenti articu. est infusa ex suo genere: & non est sicut Adæ scientia; sed sicut scientia angelica: vt in hoc articulo dicitur.

¶Intellige igitur hunc titulum de scientia tam infusa, quàm acquisita ex suo genere seu per se, & non per accidens ab actu infusionis vel actualis acquisitionis: & tunc illucescet altitudo veritatis huius literæ tam malè intellectæ. Noli ergo proponere ante mētis oculos, Christū velut Adam plenū scientiæ acquisibilis ex suo genere, sed infusæ per accidens: quia si sic Christū imaginatus fueris, processus literæ corquet: & tame sic est imaginatus Christus à non intelligētibus hāc literā, & obiicientibus. Nec⁹ enim in Adam frustra fuit intellectus agēs, sicut nec potētia augmētatiua. Sed imaginare Christū plenū scientiæ infusæ ex suo genere, est sicut imaginari tabulā rasam, quo ad scientiā acquisitā ex suo genere: & tunc

tunc processū literæ vtere, dicendo, q̄ si in Christo nō esset scientia acquisita ex suo genere (dito aut⁹, non esset omnino, scilicet nec per se, nec per accidens, hoc est neque per acquisitionem, quæ est per se generatio eius: nec per infusionem quæ est per accidens generatio eius) si inquam in Christo non esset omnino scientia acquisita, intellectus agens esset in ipso frustra: quia nihil esset impediens aut tollens quouis modo operationem eius, & tamen non posset habere operationē suam. In Adam siquidem caruit operatione sua principali: quia non erat ibi patiens dispositum ad recipiendum: quia erat iam in actu ab alio agente reductum, nec erat amplius in potentia ad recipiendum intelligibilia ab intellectu agente, sicut potentia augmentatiua non potest augere, quia corpus eius iam erat actu perfectum in quantitate naturali.

¶Ad primum igitur dicendū, quòd propositio illa, Frustra est quod caret propria operatione, non est actanda ad genus, speciem, aut individuum quodlibet vel aliquod, sed absolute sumenda est. Et sanè debet intelligi, scilicet subintellectis conditionibus generalibus: quæ quum de operibus est sermo, subintelliguntur, scilicet, quando, vbi, & in quo, &c. debet operari. Ita quòd sensus est, quòd frustra est quod caret operatione, quando debet illam habere. Et sic propositio ista efficaciter in litera probatur, ex hoc quòd vnumquodque est propter suam operationem: frustra siquidem est quod finem suum non assequitur, quando debet. Et per hoc satisfit omnibus instantijs. Nam status beatus habet, vt tunc non debeat abstrahere intellectus agens: quia homo est in termino. Et Adam fuit supposītum, in quo intellectus agens non debebat abstrahere species: quia intellectus possibilis plenus erat acquisita scientia. Et similiter potentia augmentatiua non fuit frustra: quia caruit quidem operatione, sed non quādo, & in quo debuit operari: quoniam constat, quòd operatio eius debet esse in subiecto imperfecto secundum quanti atem, & in statu augmenti, quorum nullum locum habuit in Adam creato perfecto, secundum quantitatem naturalem. Stat ergo solida prima literæ propositio.

¶Ad secundum dubium dicitur, quòd non refert, vtro modo propositio intelligatur: quia vnius potentiæ non est nisi vna operatio propria principalis, quæ se habet ad ipsam vt finis, cuius priuatione dicitur frustra: quia potentia naturalis determinata est ad vnum, & rationalis alterum contrarium principaliter respicit. Et rursus omnis potentia natura quædam est, & propterea vna est cuiusque principalis operatio, fundans reliquas ordine quodam. Ad literam tamen Autor loquitur de operatione principali, quæ est finis. Et multò minus refert quo modo sumatur in propositione: quia si in Christo non est scientia ex suo genere acquisita, intellectus agens esset frustra: quia careret operatione principali, quæ est finis, & hoc intendit Autor, vt patet in articu. 2. quæstio. 11. Et nihilominus sequi videtur, quòd esset omnino frustra in ipso: quia careret & principali operatione, quæ est facere species intelligibiles & secundaria, quæ est facere euidentiam primarum propositionum immediatè & mediante illa facere aliorum euidentiam: quoniam tam cognitio primorum principiorum, quàm reliquorum ex illis, ad scientiam acquisitam ex suo genere spectat, quam supponimus in Christo non esse, sed infusam ex suo genere tantum. Quocirca si in Christo supponeretur scientia ex suo genere acquisita, per infusionem habita (sicut ponitur in Adam) intellectus agens non careret omni operatione sibi propria, sed prima tantum, scilicet abstractione specierum intelligibilium: faceret namque, sicut de facto in Adam fecit, euidentiam primarū propositionum immediatè & aliarum mediante illa. Nam eodem lumine fuerunt per se nota Adæ prima principia & conclusiones per principia, quomodo sunt euidentia nobis, quanuis non acquiramus nostra actione species, & studio nostro conclusiones: ille autem per infusionem habuit quicquid nos acquirimus, sub illo tamen lumine, quo acquirere nos possumus. Sed quia in Christo supponitur non esse quouis modo scientiam ex suo genere acquisitam, sed ex suo genere infusam, quæ est supra lumen intellectus agentis: ideo omnino frustra ponereturr, vtpote absque omni sua propria operatione intellectus agens in Christo. Et sic stat omnino solida & inconcussa propositio literæ iuncta etiam subsumptis. Et hæc intelligito, quantum est ex parte sui, hoc est intellectus agentis: quoniam ex libertate animæ Christi potuisset cooperari ad illustrandum phantasmata ministrantia scientiæ infusæ, quando placuisset vt scientia illa conuertendo se ad phantasmata: similiter ad intellectionem multorum intelligibilium.

¶Ad obiecta Scoti contra conclusionem ipsam, iam incipit patere quòd in responsione ad tertium amplius explanabitur. Nam secundum Autorem scientia infusa ex suo genere seu per se, & scientia acquisita ex suo genere, seu per se, sunt diuersarum rationum. Et licet differant penes origines & agentia diuersarum rationum: non tamen differunt carūm penes origines & agentia, sed penes formalia obiecta, ac per hoc per intrinsecas differentias: vt patebit. Et ideo ridiculum est obiicere, quòd differunt, sicut homo natus & homo creatus, aut sicut oculi cæci nati, mitaculo restituti, & oculi aliquin. Hæc enim vera sunt de scientia acquisita, & scientia per accidens infusa, vt fuit scientia Adæ, quæ ex suo genere erat eiusdem rationis cum nostra: non autem de scientia ex suo genere infusa. quoniam hæc alijs ordinis ex intrinseco est: & ideo non potest acquiri, & exigit infusionem. Et de hac Autor assuetus sermonibus formalibus, & per se, loquitur in hac litera. Isti autem ad per accidens declinarunt, dum ad scientiam cui fieri accidit, quòd sit infusio, diuerterunt.

¶Vnde patet Durandi suppositionem, non à probabilitate, sed à possibilitate alienam esse, loquendo per se. Sed ipse loquitur de infusa per accidens, & credit se opponere contra hanc literam. A qua æquiuocatiōnia litera loquitur de per se acquisita & per se infusa, sciens quòd ea quæ sunt per accidens, relinquuntur ab arte. Ad rationem autem Durandi ex dignitate Christi, respondetur quòd non eadem est ratio acceptionis sciētiæ & à rebus à Doctore: quoniam res causant scientiam, quasi vt instrumenta Dei, qui fecit illas, vt exemplatas à sua sapientia: iuxta illud Eccle. 1. Effudit sapientiam super omnia opera sua. Doctor verò licet se habeat vt proponens obiectum: non tamen se habet sic tantùm, sed principalius se habet vt proponens conceptiones suas per voces, quæ sunt signa eorum, quæ sunt in anima, & ordinando ac subordinando has cōceptiones illis, & deducēdo has ex illis: vt experimur quotidie: quod indigium erat Christo domino, qui vnus est magister totius generis humani. Et habes hanc responsionem inferius q. 12. ar. tic. 3. ad 2.

¶In eodem art. 4. in responsionibus ad secundum & tertium perspicace facile potes quæ diximus esse vere de intentione Autoris. Nam in responsionibus his habes tres differentias per se inter habitum infusum & acquisitum. Prima est secundū causas efficientes: quia infusus à superiori, acquisita ab inferiori. Secunda sequens ad istam, secundum origines, scilicet infusionem & acquisitionem. Tertia est secundum obiecta: quia acquisita est commensurata & proportionata phantasmati: quod se habet ad intellectum, vt color ad visum (vt dicitur in tertio de Anima) infusa autem est superexcedens proportionem phantasmatum. Et hæc est differentia intrinseca & essentialis, propter quam istæ scientiæ sunt diuersarum rationum. Et quum hæc vltima differentia clarissimè habeatur in litera, mirum est quo modo Scotus ausus est imponere Autori oppositum. Et debes scire noūitie, quòd scientiam esse commensuratam phantasmati, nihil aliud est, quàm esse proportionatam & adæquatam obiecto, vt relucet in phantasmatibus: qualis est scientia humana, vt fuit scientia Adæ. Et per oppositum scientiam excedere commensurationē phantasmatum, est illam esse proportionatam obiecto excellentiori, & excellentiori modo quàm sit obiectum phantasiabile. Et hæc inferius clara erunt, quum de vtraque scientia tractabitur: & dicetur quòd scientia acquisita habet pro obiecto quod quid est, abstrahens à singularibus: & non omne quod quid est, sed sensibilium rerum tantùm. Et ideo illa scientia nō se extendit ad singularia, nec substantias separatas, sicut nec nostra scientia ad hæc se extendit. Scientia autem infusa ex suo genere est, sicut angelica scientia, habens quidditatem pro obiecto, non abstrahentem. sed conferentem singularibus: sic quòd extendit se ad essentiā & omnia illius tunc accidentia, &c. vt patuit in primo lib. Et similiter habet pro obiecto quidditatem non solùm rerum sensibilium, sed etiam intellectualium, citra actum parum, qui solū subsistit est quidditariuè notus, & Beatis vt sic: vt ibidē manifestatum est. Concludo ergo, sicut in communi loquendo, habitus per se infusi & habitus per se acquisibiles sunt diuersarum rationum intrinsecus & essentialiter (vt patet de charitate, fide, spe, & virtutibus intellectualibus & moralibus) sic in speciali de scientia dicēdum est, quòd scientia per se infusa, seu ex suo genere, & per se, seu ex suo genere acquisibilis, sunt diuersarum rationum.

Quæstio.

¶*Num in Christo fuerit scientia acquisibilis per infusionem.*

¶Oritur autem ex dictis nouum dubium simpliciter & ad hominem, cui in Christo asserītur non fuisse scientiam ex suo genere acquisibilem, per infusionem, vt fuit in Adam. Et est ratio dubij simpliciter: quia melius est, vt Christus semper habuerit talem scientiam, quàm post lapsum temporis: actus enim melior est potentia in bonis, vt dicitur nono Meta. Et confirmatur: quia eadem ratio militat de Adam & Christo: scilicet quia datus est à Deo vterque doctor generis humani. Vnde si Adam quia creatus instructor succedentis generis habuit talem scientiam per infusionem, multò magis Christus, qui datus est in doctorem humani generis, debuit perfectus creari, quo ad animam: vt scilicet perfecta esset scientia acquisibilis ex suo genere. Ad hominem verò, quia licet in litera probetur, in Christo fuisse scientiam acquisitam ex suo genere: non tamen probatur, quòd fuit talis scientia in Christo, per talem viam, scilicet per acquisitionē. Stat enim, quòd talis scientia fuerit in Christo, & non per talem viam, sed per infusionem, vt patet in Adamnin quo quia fuit scientia acquisita ex suo genere, licet non per acquisitionem, sed per infusionem, non sequitur, intellectum agentem fuisse frustra: vt patet ex dictis. Et eadem ratione non fuisse in Christo intellectus agens frustra, si scientia acquisita ex suo genere, fuisset in ipso per infusionem.

¶Ad hoc dicitur, quòd rationabiliter hæc scientia in Christo ponitur per acquisitionem, & non per infusionem: tum ex parte scientiæ, tum ex parte scientis, tum ex perfectione modi sciendi. Ex parte sciētiæ quoniam scientiæ acquisitio est talis scientiæ generatio per se (quoniam ipsa illius naturalis generatio est) infusio autem est talis scientiæ generatio per accidens: accidit enim ex miraculo, quòd infundatur: generatio autem per se, præstat generationi per accidens. Ex parte verò scientis: quia nobilius est quòd seipsum mouet, quàm quod ab alio mouetur (vt dicitur in octauo Physi.) sciens autem per inuentionem seipsum mouet, sciens per infusionem ab extrinseco mouetur, hoc est, reducitur de potentia ad actum: illud ergo est Christo attribuendum. Ex parte autem modi sciendi: quia sicut in Christo fuit scientia beata modo Beatorum, & scientia indita modo inditæ, ita debuit esse scientia acquisita modo acquisitæ, vt nullus modus sciendi conuenire potens Christo illi defuerit.

¶Ad obiectionem autem primam dicitur, quòd actus melior est potentia, cæteris paribus in proposito autem careret non sunt paria: nam esset motus ab alio, vbi nunc ponitur mouere seipsum, & carere connaturali & per se modo generationis talis scientiæ, vt patet ex dictis: quæ præponderant illi præuentioni actualis scientiæ. Ad confirmationem dicitur, quòd non est similis ratio quia Adam creatus est vt principium naturæ humanæ in naturalibus, tam secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpus,quàm secundum animam:& quia perfecta sunt secundum naturæ ordinem priora imperfectis(vt 12. Meta. Arist. dicit)ideo Adam sicut secundum corpus creatus est perfectus in quantitate,ita & secundum animam creatus est perfectus in scientia. Christus autem non est productus vt principium hominum in esse naturæ,nec in naturalibus pro hoc statu,sed vt doctor mysteriorum Dei & regni cælestis,in cuius signum productus est secundum corpus quantitatis imperfectæ:& similiter secundum animam in cura potentia, quo ad scientiam naturaliter acquisibilem. Et sicut creuit ætate,& vere augmentum corporale habuit:ita creuit sapientia:simul enim cum gelissa hæc dicit. Nec docuit Mathematicam aut Astrologiam,& huiusmodi, sed arcanum Trinitatis,& vias ac secreta regni cælorum,

¶Ad obiectionem contra literam dicitur,q. licet illa ratio, quòd intellectus agens esset frustra, si absolutè sumatur,nō concludat vtique, scilicet scientiam talem ex suo genere acquisibilem,& viam talem,scilicet per acquisitionem (vt instantia de Adam manifestat) contractè tamen sumpta,hoc est in Christo, inferr vtrunque. Nam in Christo supponitur, nullam esse per accidēs productam scientiam, sed omnem in illo sciētiam esse cum suo proportionato naturaliter modo,tam in se quàm

3.di.14. art. 2.q. 1.& 2. Et veri. q.20.ar. 4.et 5.c. Et quol. 3.q0. 2. ar 1.c. Et opus. 3.c. 223. & 1.Timo.6.lectio.3. co lum.2.

in sua, originevelcce enim Christum perfectionem omnem suæ animæ per se habere,& non per accidens. In Christo igitur, in quo omnis suæ animæ consequens perfectio per se ponenda est,frustra poneretur intellectus agens,si in eo non esset sciētia acquisita,& per acquisitionem:quia cateteret propria principali operatione, scilicet causatione specierū intelligibilium in illo,in quo debet talem operationem habere:hoc est,in Christo viatore, quem decet scientiam acquisitam habere, & modo humano habere.

Vnde in litera ad explicandam plenè probationē conclusionis,subiungitur cōnaturalitas cuiuisque scientiæ inuētæ in Christo,scilicet q. beata est Deo connaturalis,infusa Angelo,acquisita homini. Et est sermo nō solùm de ipsa scientia, sed de modo habendi ipsam: vt patet in litera, tanquam si diceret,quòd quia Christum decet habere humanam scientiam more humano, est secundum animam subiectum, in quo intellectus vterque debet habere propriam operationem more humano. Ac per hoc optimè dictum est, quòd frustra,vtpote carens propria operatione principali, quando & in quo debet esse intellectus agens, nisi causaret scientiam in Christo humanam. Nec obstat instantia de Adæ scientia:quia illum, vtpote principium naturæ humanæ, decebat esse ab initio perfectum, & scientia ex suo genere acquisita: quæ absolutè quidem fortitur infusionem pro generatione per accidens.In tali verò supposito,scilicet primo totius generis humani,

QVAESTIO DECIMA
De *scientia beata animæ Christi, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de qualibet prædictarum scientiarū. Sed quia de scientia diuina dictū est in Prima parte,restat nunc dicendum de aliis tribus,primò de sciētia beata:secundò de scientia indita:tertiò de scientia acquisita.

¶Sed quia etiam de scientia beata, quæ in Dei visione consistit,plura dicta sunt in prima parte:hīc illa sola videntur dicenda,quę propriè pertinent ad animam Christi.

¶Circa hoc ergo quæruntur quatuor.

¶Primò,vtrùm anima Christi comprehenderit Verbum siue diuinam essentiam.

¶Secò,vtrùm in Verbo cognouerit omnia.

¶Tertiò,vtrùm anima Christi in Verbo cognouerit infinita.

¶Quartò,vtrùm videat Verbum siue diuinam essentiā clarius qualibet alia creatura.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm anima Christi comprehenderit Verbum siue diuinam naturam.

AD PRIMVM sic proceditur.Videtur quòd anima Christi comprehenderit & comprehēdat Verbum siue diuinam essentiam. Dicit enim Isido.quòd Trinitas sibi soli nota est,& homini assumpto. Igitur homo assumptus communicat cum sancta Trinitate in illa notitia sui,quæ est sanctæ Trinitati propria.Huiusmodi autem est notitia comprehensionis. Ergo anima Christi comprehendit diuinam essentiam.

¶Præterea,Magis est vniri Deo secundum esse personale,quàm secundum visionē.Sed sicut Damas.dicit in 3.lib.tota diuinitas,in vna personarum est vnita humanæ naturæ in Christo. Multò ergo magis tota natura diuina videtur ab anima Christi: & ita videtur,quòd anima Christi comprehēdat diuinam essentiam.

¶Præterea, Illud, quod conuenit filio Dei per naturam,cōuenit filio hominis per gratiam:vt Auguſt.dicit in primo de Trini.Sed comprehendere diuinam essentiam,competit filio Dei per naturam. Ergo filio hominis competit per gratiam. Et ita videtur quòd anima Christi per gratiam Verbum comprehendat.

¶SED CONTRA est quod Augu. dicit in lib.83.q.Quod se comprehendit,finitum est sibi.Sed essentia diuina non est finita in comparatione ad animā Christi, cùm in infinitum eā excedat.Ergo anima Christi non comprehendit Verbum.

CONCLVSIO.

¶Anima christi nullo modo comprehendit Verbum vel diuinam essentiam.

Titulus clarus ex dictis in Prima parte quæstio.12. vbi de Dei comprehensione tractatū est.Comprehendere nanque est cognoscere rem, quantūm cognoscibilis est: ita quòd nō possit plus cognosci,quàm cognoscitur. Anno

¶In corpore est vnica cōclusio respōsiua quæstioni negatiuè : Anima Christi non comprehēdit diuinam essentiam. Probatur : Impossibile est,quòd aliqua creatura comprehendat diuinam essentiam:ergo impossibile est animam Christi comprehendere diuinamessentiam. Antecedēs probatur:quia infinitum non comprehenditur à finito. Consequentia probatur:quia vnio naturarū in persona Christi facta est sic,quòd salua est vtriusque naturæ proprietas,&c.

¶In responsione ad secundum dubium occurrit : quia diuertere videtur Autor à virtute deitatis in personando, ad virtutem deitatis in operando. Respondendo siquidem Autor dicit,quòd licet tota deitas sit vnita humanitati Christi:non tota tamen deitatis virtus est quasi circumscripta.Quæ de virtute personatiua directè & secundum planum literæ contextum intelligitur, quasi dixerit, quòd tota quidem deitas est coniuncta in vna persona Christi,non tamen comprehēsa:quia potest in eadem persona coniungi aliis naturis, vt ex supradictis patet : & sic virtus personatiua illius non est comprehensa ab humanitate Christi. Allegādo autem auctoritatem Augu.ad virtutem operatiuam dicitur,ad quam spectat cura gubernandi mundum.

¶Ad hoc dicitur, quòd Autor declarat à virtute operatiua non contracta, virtutem deitatis absoluiē siue in personando (de qua directè erat dicendum) siue in operando, quæ sub Deitatis virtute comprehenditur, nōn esse comprehensam ab humanitate Christi. Vnde nulla digressio committitur,sed à notioti bus doctrina tradita est.

¶Super Quæstionis decimæ Articulum secundum.

Titulus sumendus est vt sonat : in corpore nanque articuli distinguitur.

¶In corpore sunt tres conclusiones,iuxta tria membra distinctionis, qua distinguitur quot modis potest distribuere ly Omnia. In litera igitur fit talis distinctio bimembris.Ly omnia potest sumi vel propriè.& sic distribuit pro omnibus,quæ quandoque actu secundum aliquod tempus sunt, vel largè:& sic distribuit etiam pro his quæ sunt in potentia nunquam reducta ad actum.

Et hoc

Et hoc subdistinguitur in duo membra:quia vel in potentia diuina sola, vel nō in sola potentia diuina,sed etiam in potentia creaturæ.Ex quibus patet quòd ex vniuersa distinctione & subdistinctione tria tantùm membra constituuntur:& sic iuxta membrorum horum numerum tribus conclusionibus respondetur quæsito.Prima est,Anima Christi nouit in Verbo omnia propriè,hoc est quæ quandoq; in actu sunt, erūt, aut fuerunt. Probatur primò absolutè : Licet inter intellectus beatos sit differentia, nulli intellectui beato deest cognoscere in Verbo omnia quæ ad ipsum spectant,sed ad Christi & eius dignitatem spectant omnia:ergo anima Christi cognoscit in Verbo omnia. Probatur Minor:tum quia omnia Christo subiecta sunt:tum quia est omnium iudex constitutus à Deo. Probatur secundò quo ad cogitationes hominū autoritate Ioan.2.

¶Num Beatus videat in Verbo quæcunque ad se spectant.

Quæstio.

¶Circa hunc processum dubium occurrit : quoniam propositio dicēs, cuiliber Beato cōuenire,quòd videat in Verbo omnia spectātia ad se, difficultatē patitur. Sequeretur enim ex ipsa coniuncta præcedenti propositioni in litera posita,scilicet,Qui liber Beatus tantò plura in Verbo cognoscit, quātò perfectius videt Verbum, quòd aliquis Sanctus minus beatus, puta sanctus Antonius, esset magis beatus absque beatitudine se,puta sancto Petro:quod implicat cōtradictoria. Et patet sequela, posito, q. plura singularia spectēt ad sanctum Anto.quàm ad sanctum Petrū,quia nemo interpellat. Ad hoc dicitur, quod propositio dicens, quemlibet Beatum videre in Verbo omnia spectātia ad se,potest dupliciter intelligi, scilicet,vel formaliter vel causaliter. Si formaliter,sensus est, quòd ipsa visio Verbi est etiam visio spectantiū ad se. Et sic sumpta propositio intelligitur de spectantibus ad Beatum,tunc quum primò fit Beatus, & nō de spectantibus postea ad ipsum,quoniam hæc per reuelationem habētur patet de Angelis, qui spectantia ad ipsos de dispositione populorum sibi commissorum nesciebant:vt testatur eorum pugna virginti & vno diebus,Dan.10.ca. Et sic ad obiectionem dicitur,quòd impossibile est plura singularia spectare ad minus Beatum:tunc, quando primo fit Beatus:quoniam ex hoc ipso quòd ponitur minus Beatus, ponitur quòd visio sua in Verbo ad pauciora se extendat,vt in litera dicitur. Si verò intelligatur siue formaliter,siue causaliter,sic est sensus,quòd quilibet Beatus videt vel formaliter vel causaliter in Verbo omnia ad se spectantia. Et est indubiè verum:quoniam vel ipsa visio Verbi est illorum visio,vel est causa visionis illorum:quoniam ex hoc ipso,quòd aliquis videt Verbum,debetur sibi,quòd suo tempore innotescat sibi spectantia ad se:aliter visio illa non subsistantialiter cōstitueret Beatum.beatitudo enim est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Et secundum hoc patet,obiectionem cessare,quocunque autem modo intelligatur,in proposito infert interitum literæ:cum quia omnia fuerunt subiecta Christo ab instanti conceptionis suæ,in quo fuit beatus videndo Verbum:& sic in primo sensu processus inuenitur effectuum quia in Christo non habet locum noua notitia per reuelationes nouas,vt in aliis Beatis:ac per hoc quicquid aliis Beatis conuenit ex visione Verbi formaliter vel causaliter, Christo conuenit secundum ipsum visionem Verbi formaliter:& sic habetur intentum.

cognoscit in Verbo, quàm anima Christi. Non ergo anima Christi in Verbo cognoscit omnia.

¶Præterea, Quantitas scientiæ attenditur secundum quantitatem scibilium. Si ergo anima Christi sciret in Verbo omnia, quæ scit Verbum,sequeretur quòd scientia animæ Christi æquaretur scientiæ diuinæ,creatī videlicet increato:quod est impossibile.

¶SED CONTRA est quod super illud Apoc.5.Dignus est agnus, qui occisus est accipere diuinitatem & sapientiā. Glos. dicit,id est,omnium cognitionem.

CONCLVSIO.

¶Anima Christi omnia nouit in Verbo propriè, quæ quandoque actu sunt,fuerūt, vel erunt, & quæcunque sunt in potentia creaturæ:non tamen omnia in eo cognouit,quæ sunt in potentia Dei creantis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm quæritur an Christus cognoscat omnia in Verbo,ly omnia, potest dupliciter accipi.Vno modo propriè,vt distribuat pro omnibus,quæ quocunq; modo sunt vel erūt vel fuerunt vel facta vel dicta vel cogitata à quocunque,secundum quod decet tempus. Et sic dicendum est,quòd anima Christi in verbo cognoscit omnia. Vnusquisque enim intellectus creatus,in Verbo cognoscit, non quidem omnia simpliciter,sed tantò plura, quantò perfectius videt Verbum. Nulli tamen intellectui beato deest,quin cognoscat in Verbo omnia quæ ad ipsum spectant. Ad Christum autem & ad eius dignitatem spectant quodammodo omnia, inquantum ei subiecta sunt omnia. Ipse etiam est omnium iudex constitutus à Deo, quia filius hominis est:vt dicitur Ioan.5. Et ideo anima Christi in Verbo cognoscit omnia existentia,secundum quodcunque tempus, & etiam hominum cogitatus, quorū est iudex:ita vt quòd de eo dicitur Io.2. Ipse enim sciebat quid esset in homine, potest intelligi non solùm quantum ad scientiam diuinam, sed etiam quantum ad scientiam animæ eius, quam habet in Verbo. Alio modo ly omnia, potest accipi magis largè, vt extendatur non solùm ad omnia, quæ sunt actu secundum quodcunque tempus, sed etiam ad omnia quæcunque sunt in potentia nunquam reducta ad actum. Horum autem quædā sunt in sola potentia diuina : & huiusmodi non omnia cognoscit in Verbo anima Christi. Hoc enim esset comprehendere omnia, quæ Deus potest facere:quod esset comprehendere diuinam virtutem, & per consequens

¶In eodem processu nota,quòd Autor distinguendo ly Omnia,in omnia quandoque in actu,vel in omnia siue in actu siue in potentia, appellauit primam distributionem propriè,& secundam largè:ea ratione,quia quæ sunt in potentia, non sunt,& sicut excluduntur à numero entium,ita excluduntur à numero omnium. Fecit autem hoc ob dignificandos termones de Christo, vt. s.licet, simpliciter loquendo, affirmandum doceret,quòd Christus,inquantò homo,nouit omnia. Annot.

¶Secunda cōclusio est: Anima Christi non nouit in Verbo omnia, quæ sunt in sola potentia Dei. Probatur ducēdo ad impossibile:quia nosse omnia, quæ sunt in sola Dei potentia,est comprehēdere omnia, quæ Deus potest facere:ergo est comprehendere diuinam virtutē: ergo est comprehendere diuinam essentiam: quod est impossibile. Prima cōsequētia probatur:quia virtus quælibet comprehenditur per cognitionē omnīū, in quæ potest. Coment.

¶Vbi nota omnes has propositiones loqui de notitia seu comprehensione omnium non in seipsis,sed in Verbo seu causa. Ex comprehensione enim omniū effectuum in seipsis,nō infertur cōprehensio causæ altioris ordinis, & præsertim in infinitum excedentis omnia,quæ sunt in potentia suæ qualis est Deus, quì omnia sint entia limitata,ipse autem Deus sit infinitū esse. Sed ex cōprehensione omnium possibilium in sua causa, infertur comprehensio illius virtutis: cuius virtus,quæ in proposito est omnipotentia diuina; & consequenter comprehensio essentiæ diuinæ. Nam in tali modo cognoscendi,cognitio possibilium sequitur naturaliter cognitionem causæ: ac per hoc maior maiorem, & tandem maxima maximam. Maior autem possibilis cognitio habeti non potest in causa,quàm,vt omnia cōprehendantur in illa,vt pater in cognitione primorum principiorum: quantò enim aliquis perfectius illorum penetrat virtutem, tantò plura in illis, & ex illis cognoscit:adeò vt quā omnia ex & in illis cognoscibilia quis comprehendit, tam perfectè illa nouit, vt perfectius cognosci nequeant : adæquat siquidem tunc cognitio cognoscibilitatem illorum. Et scito, quòd materia ista, an sit possibile, creaturam cognoscere omnia in Verbo,& an visio omnium in Verbo sit comprehensio, in articulo octauo quæstionis duodecimæ primi libri discussa est, vbi responsum est Scoto & aliis:nec repetenda duxi. Annot.

¶Tertia conclusio est:Anima Christi scit in Verbo omnia, quæ sunt in potentia creaturæ. Probatur: Anima Christi comprehendit in Verbo omnis creaturæ essentiam:ergo virtutem & potentiam:ergo omnia,in quæ potest. Omnia relinquuntur in litera pro constantibus:& verè constant præsupposito antecedente, quòd rationabiliter affirmatur de anima Christi:quia tribuendum ei est quicquid potest excellentiæ tribui. Coment.

¶In responsione ad secundum nota primò illud verbum, Anima Christi scit in verbo omnia, quæ Deus in seipso scit scientia visionis: habebit enim inferius quæstionem non paruam.Nota secundò, quòd aliud est dicere,animam Christi scire omnia nota Deo scientia visionis, & non scire omnia nota Deo simplici intelligentia:& aliud est dicere, animam Christi scire tantum ea, quæ sunt nota Deo scientia visionis,quoniam hoc secundum dictū aufert ab anima Christi quicquid notum est Deo simplici intelligentia. Quod constat esse falsum ex litera,dicente,quòd anima Christi nouit multa in potentia,nunquàm in actu. Annot.

Vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde patet error Scoti, qui hoc videtur imponere Autori in q.12.14.di.tertij sen. Annot.

¶In responsione ad tertium aduerte, quòd quia vnum & idem est lumen claritatis diuinæ in scientia visionis & intelligentiæ: ideo litera non subsumit, quòd scientia visionis in Deo est clarior, sed absolutè, quòd scientia Dei excedit in infinitum, quantùm ad claritatem cognitionis. Quocirca excessus in infinitum, conceditur simpliciter: parificatio autem non simpliciter, sed secundum quid, hoc est quo ad aliquid, hoc est quo ad numerum scitorum scientia visionis.

¶In eadem responsione dubium occurrit ex Dutando in 3.sent.dist.14. quæstio 1. articu. 2. tenẽte, quòd anima Christi videt in Verbo quicquid videt Verbũ, quo ad quæstionẽ quid est: & sic scientia animæ Christi æquatur diuinæ scientiæ simplicis intelligentiæ quo ad numerum scitorum, licet nõ quo ad claritatem cognitionis. Probãtq; hoc sic: Videns Deum, videt visione beata quicquid naturaliter repræsentatur in diuina essentia: ergo videt quiditates omniũ possibilium. Cõ-

1.q.14. art.12. Et 3.di. 14.ar.2 q.2.ad 2.& q. 4.ad 2. Et veri. q.20.ar. 4.c. & ad 1. 2.& 5. Et quo li.3.q.2. ar.1. Et opus. 9.q.81.

sequentia patet: quia diuina essentia naturaliter repræsentat omnem possibilem quiditatem. ¶Antecedens verò probatur: quia nec ex parte termini repræsentatis aut repræsentationis est impedimentum, quum ex naturali necessitate sit huiusmodi repræsentatio: nec ex parte cognoscentis q̃ quia potest in longe, imò infinitè maius, scilicet essentiã diuinã: ergo & in omnia possibilia quidditatiuè, quæ in infinitũ minus sunt cognoscibilia.

¶Ad hoc dicitur, quòd antecedens est falsum. Et ad illius probationẽ dicitur, quòd impedimentum in proprio est, & apparet ex parte cognoscentis, qui non est capax totius repræsentatiuis naturalis diuinæ essentiæ, sicut nec comprehensionis illius. Et ad probationem inductam, scilicet potest in longè maius, &c. respõdetur, quòd peccat secundum figuram dictionis, sub posse in maius & minus, subsumendo posse tali modo, hoc est posse videre quidlibet possibile in Verbo. Nam licet longè & infinitè maius sit videre Deum, quàm videre omnia alia: longè tamen maius est videre sic Deum, quòd in ipso viso videatur omnes quiditates possibiles, quàm videre Deum. Et hoc iam docuerat Autor: & tamen iste non erubuit concludere ex tali sophistica ratione.

¶Super Quæstionis decimæ Articulum tertium.

Commẽt. Titulus clarus est.

¶In corpore articuli tria sunt: primò ponitur distinctio bimembris de modo sciendi. Secundò respondetur quæsito, iuxta primum modũ sciendi vnica negatiua conclusione. Tertiò respondetur quæsito, iuxta secundũ modum sciendi, vna conclusione affirmatiua. Quo ad primum distinctio est, quòd dupliciter aliquid est cognoscibile, vel secundũ seipsum, vt ens in actu: vel nõ secũdũ se, sed secundum illud, in cuius potentia existit, vt ens in potentia. Probatur distinctio: Ens dicitur dupliciter, scilicet simpliciter, vt ens in actu, & secundum, quid, vt ens in potentia: ergo & scibile dicitur dupliciter: illud secundum se, hoc secundum quòd est in alio. Antecedens patet: & cõsequentia quo ad primã partem probatur: quia scientia nõ est nisi entium. Quod probatur: quia ens & verum conuertuntur. Quo ad secundum verò: quia vnumquodq; cognoscitur, secundũ quòd est actu, & nõ secundum quòd est in potentia: ex hoc enim sequitur, q̃ scientia primò tendit ad ens in actu, & secundariò ad ens in potentia: hoc est, tendit ad ens in actu secundum se, & ad ens in potentia, vt est in alio: hoc enim est secundariò cognosci, & illud est primò cognosci.

¶Quo ad secundum conclusio negatiua est, Anima Christi non scit infinita in actu. Probatur: quia non sunt infinita in actu, sed est certus numerus: non solùm incorruptibilium, sed etiam generabilium & corruptibilium. Probatur: quia status generationis & corruptionis non durat in infinitum.

¶Num filius Dei in Verbo cognouerit infinita.

Quæstio. ¶Occurrit hoc in loco dubium ad hominem, quo pacto stet doctrina hæc cum antedicta. Dictum quippe in præcedenti articulo est, animam Christi scire quæcunque scit Deus scientia visionis: & in Prima parte, quæst.14.arti.12. Autor determinat Deum scientia visionis cognoscere infinita, & reprehendit ac confutat rationem hîc allatam de finito ſtatu generationis & corruptionis. Vnde videtur Autor suæ oblitus doctrinæ, & ponere contraria: dum dicit animam Christi nescire infinita in actu. & negat infinita in actu secundum quo dicunque tempus, & ex alia parte dicit animam Christi scire omnia, quæ scit Deus scientia visionis, & dicit illa esse infinita in actu, si sumãtur omnia, quæ sunt, erunt & fuerunt in actu: quia cogitationes & affectiones creaturarum rationalis, quæ perpetuæ sunt, in infinitum multiplicabuntur.

¶Ad hoc dicitur, quòd vtrunque dictum est verum diuersimodè intellectum. Nam dictũ hoc in loco verificatur de simpliciter entibus in actu (quæ sunt solę substantiæ) quæ sunt actu quandoq; quæ constat esse finita, secundũ fidei sententiam decernentis mundum incepisse & genetationem desituram. In prima autem parte, termo de simpliciter vel secundum quid entibus in actu quãdocunque est: quæ etiam patet esse infinita: quia in infinitum actus intellectus multiplicabuntur etsi nõ in tempore hoc continuo, in tẽpore tamen discreto. Et quòd hæc sit Autoris mens, patet ex vtibus. Primòs qa ab ente incipit corpus articuli, & ad ens simpliciter deuenit, distinguendo illud contra ens secundum quid: quod dicitur & de ente in potentia, & de accidentibus. sed solùm ens in potentia explicauit: quia solùm eus in potẽtia erat ad distinctionẽ modi cognoscendi necessarium. Secũdò, quia ex statu generationis & corruptionis probat, q̃ non comprehendit accidentia vniuersaliter, sed omnes substantias, & quædam tantùm accidentia: vt patet de actibus nouis futuris post iudicium. Tertiò, quia in articulo præcedenti expresse ad omnia existentia secundum quodcunque tempus adiungit ejũs hominum cogitatus: insinuans per hoc, quòd per existentia secundum quodcunq; tempus intelligit hîc ea sola, quę simpliciter existunt, quæ sunt solæ substantiæ.

Est igitur doctrina Autoris, quòd omnia cognita scientia visionis, possunt dici & infinita & finita. Finita quidem, si ly Omnia distribuit pro entibus simpliciter: infinita verò, si ly Omnia distribuit tam pro entibus, quàm accidentibus entium. Et propterea vtrunq; est verũ, scilicet q̃ scientia visionis animæ Christi est infinitorũ, & q̃ nõ est infinitorum. Quo ad tertiũ, secunda conclusio respõsiua affirmatiuè est: Anima Christi scit in Verbo infinita in potentia. Probatur primò: In potentia creaturæ sunt infinita: ergo scit infinita. Probatur consequentia quia scit omnia quę sunt in potentia creaturæ. Declaratur secundò modus istius scientiæ: & dicitur quòd est ad modum simplicis intelligentiæ & non per modum scientiæ visionis. Omnia ex supradictis clara sunt.

¶In respõsione ad primum vide nouitie, quòd infinitum quantitatiuè, accipiendo partem post partem in actu, sicut est impertransibile: tam realiter, quàm secundum delignationem, ita est impertransibile secundum cognitionem. Et ideo dicitur, quòd vt sic est ignotum, & implicat, quòd pertransiendo cognoscatur. Cõment. Aduer.

¶In responsione ad secundum nota, quòd respõsio consistit in hac distinctione, Infiniti secundum essentiam scientia comprehensiua est infinita: infiniti autẽ aliter, finiti tamen secundum essentiam, scientia comprehensiua non est infinita: quia scientia est finita, vel infinita, ex finitate vel infinitate propriꝰ obiecti, & non ex alia finitate vel infinitate. Proprium autem obiectũ intellectus est, quod quid est, & ideo si quod quid est, hoc est essentia est infinita, scientia comprehẽsiua est infinita: & si quod quid est, seu essentia est finita, scientia est finita. Vnde quum infinita scita ab anima Christi sint finita secundum essentiã, licet infinita secundum multitudinem, non inferunt, scientiam animæ Christi esse infinitam.

¶In hac responsione dubium occurrit ex Adam. in 3.sen. probante conante quòd intellectus creatus non potest simul videre infinita, ita quòd distinctiõe cognoscat quodlibet eorum: eo quòd sequeretur, quòd visio illa esset infinitæ perfectionis in genere cognitionis: quia æquipolleret infinitis cognitionibus etiam specie distinctis, quæ ad infinita illa terminari possent: & quia nõ plus potest creatura simul videre, quàm Deus possit simul facere: & quia sequeretur, quòd esset odium

odium infiniti demeriti, puta si quis vellet ex odio Dei occidere infinitos homines visos simul: vel charitas infiniti meriti, puta si quis ex charitate illos infinitos diligeret.

¶Sed ex hac litera primum argumentum (quod extra propria materiæ non vagarur) facilè soluitur, dicendo quòd visio non est infinita, nisi effectiua comprehensiua sit infinita essentialiter. Et quia Arguẽs apponit ly in genere cognitionis, ideo ne in æquiuoco disputetur, distingue quòd si per hoc intendit, q̃ sit cognitio infinita simpliciter, patet responsio ex litera hac, quòd scilicet conseqũtia nihil valet. Nec ex eo quòd vna cognitio æquipollet infinitis in aliquo certo genere, sequitur quòd sit infinita simpliciter: sed sat est quòd sit altioris ordinis. vnũ siquidem individuum superioris ordinis excedit infinita inferioris ordinis, & vna species altioris ordinis excedit perfectionẽ infinitarũ specierum inferioris ordinis: sol enim est perfectior omnibus generabilibus & corruptibilibus, etiam si mãdus æternus esset. Vnde visio animæ Christi, qua videt Verbum, & in illo infinita, non solùm æquipolleret, sed excedit infinitas cognitiones terminabiles ad infinita: & tamen nõ est infinita simpliciter. Nec illæ cognitiones essent infinitæ perfectiõis (simpliciter) etiã vt cognitiones: qa infinitas simpliciter cognitionis (vt in hac habes litera) inquam habetur nisi essentia infinita essentialiter comprehendatur: quod constat non inueniri in infinitis cognitionibus infinitorũ specie distinctorum, creaturorum vel creabilium: quoniã & singula & omnia simul habent essentias finitas essentialiter, vt patet, si singas infinitas species animalis: omnes enim simul ad animalis genus essentias limitatas haberent. Simile est enim de tota latitudine possibilium: quoniã omnia simul nõ essent actus purus. sed infra latitudinẽ habentium potentiam admixtã. Si autem intẽdit quòd sit cognitio infinita secũdum quid, cùm infinitas secũdum quid nõ repugnet: creatura, nihil omnino probatur.

¶Ad secundum autẽ ex extraneis, scilicet ex potentia Dei, negãda est Maior: quia modus intelligendi e contrario se habet ad modum, quo res in esse ponuntur: nã in intellectu adunantur diuisa, ad extrà verò prodeuntia, diuiditur, quæ in causa erant non solùm simul, sed vnum. Et hinc fit, quòd videri simul non repugnat infinitis: produci autem simul repugnat eis.

¶Ad tertium de merito & demerito, respondetur quòd neutrum sequitur infinitum, nisi secundum quid, & non simpliciter. Magnitudo siquidem simpliciter tã meriti, quàm demeriti, non ex multitudine obiectorum, sed ex quantitate essentiali fui pensatur.

¶In responsione ad tertium eiusdem tertii articuli, perspice quòd tota vis responsionis consistit in hoc, quòd proprietates infiniti, in quocunque ponatur infinitas, arctantur ad subiectum infinitatis: puta proprietates infiniti positi in linea arctantur ad lineam: & positi in superficie, arctãtur ad superficiem: & positi in numeris paribus, arctãtur ad numerum parem: & positi in moribus Saturni, arctantur ad circulationes Saturni: & sic de aliis. Nec hoc dicitur voluntariè, sed cũ sufficienti ratione: quia scilicet infinitum non est substantia, sed accidẽs: constat autem, accidẽs non excedere suũ subiectum, sed arctari ad illud. & si accidens arctatur ad subiectum, multò magis proprietates comitantes accidentis naturam, arctantur ad idem subiectum: vt patet inductiuè. Et hãc responsionem perspicacitet serus: quoniam ex illa elucescent soluriões multarum quæstionum, & quòd non inconuenit vnum infinitum esse maius alio.

Aduer. Aliàs potẽtiæ.

Annot.

¶Super Quæstionis decimæ Articulum quartum.

Commẽt. Titulus clarus est.

¶In corpore articuli est vna conclusio respõsiua quæsito affirmatiuè: Anima Christi præ cæteris creaturis perfectius videt diuinam essentiã. Probatur, Visio diuinæ essentiæ conuenit omnibus Beatis secũdũ participationem diuinæ luminis, derluati in eos à fonte diuini Verbi: sed anima Christi coniungitur propinquius verbo Dei, & plenius recipit influxum luminis, in quo Deus videtur: ergo. Maior probatur Eccles. Minor quo ad 9.11. ar. primam partem, quia 3. ad 1. cõiungitur in persona. Quo ad secũdam, quia tãquam Vnigenitus est plenus veritatis. Io. 1.

Sup.q.9. ar.2. ea. Et infrà

¶In responsione ad secundum, nota expositionem Maioris propositiõis assumptæ in corpore articuli, in qua dicitur quòd est, q̃ visio Dei attenditur secundũ participationem diuinæ luminis. explanatur siquidẽ hîc, quòd visio Dei attenditur & secundum virtutem naturæ videntis & secundum lumen gloriæ: sed magis secũdum lumen gloriæ, qũ spectat ad ordinẽ gratiæ. & ideo Christi anima perfectius videt, quàm Angeli, præstantes virtute intellectus naturalis. Dicẽdo siquidem, quòd magis attenditur gradus visionis secundum ordinẽ gratiæ, quàm secundũ ordinem naturę, sufficienter explicauit, quòd secundum vtrunque ordinẽ attenditur. Et hoc bene notabis: quia hîc habes, quòd pari existente lumine gloriæ in homine & Angelo, perfectius videt

Quia igitur infinitum non est substantia quædam, sed accidit rebus, quæ dicuntur infinitæ (vt dicitur 3. Phy.) sicut infinitũ multiplicatur secundum diuersa subiecta, ita necesse est, quòd proprietas infiniti multiplicetur: ita quòd conueniat vnicuique illorũ, secundum illud subiectum. Est autem quædam proprietas infiniti, quòd infinito non sit aliquid maius. Sic igitur si accipiamus vnam lineam infinitã, in illa non est aliquid maius infinito. Et similiter si accipiamus quancunque aliarum linearum infinitarũ, manifestum est quòd vniuscuiusque earum partes sunt infinitæ. oportet ergo quòd omnibus illis partibus infinitis non sit aliquid maius in illa linea: tamen in alia linea & in tertia erunt plures partes etiam infinitæ præter istas. Et hoc etiam videmus in numeris accidere: nam species numerorum parium sunt infinitæ, & similiter species numerorũ imparium, & tamen numeri pares & impares sunt plures quàm pares. Sic igitur dicẽdũ est, quòd infinito simpliciter quo ad omnia, simpliciter nihil est maius: infinito autem secundum aliquid determinatum, non est maius in illo ordine: potest tamẽ accipi aliquid aliud maius extra illum ordinem. Per hunc igitur modum infinita sunt in potẽtia creaturæ, & tamen plura sunt in potentia Dei, quàm in potentia creaturæ & similiter anima Christi scit infinita scientia simplicis intelligentiæ, plura tamen scit Deus secũdum hunc scientiæ modum.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm anima Christi videat Verbum, siue diuinam essentiam clarius qualibet alia creatura.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi non perfectius videat Verbum quàm quælibet alia creatura. Perfectio enim cognitionis est secundum mediũ cognoscendi: sicut perfectior est cognitio, quæ habetur per medium syllogismi demõstratiui, quàm quæ habetur per mediũ syllogismi dialectici. Sed omnes Beati vident Verbum immediatè per ipsam diuinam essentiam, vt in Prima parte dictum est: Ergo anima Christi non perfectius videt Verbũ, quàm quælibet alia creatura.

¶Præterea, Perfectio visionis non excedit potentiam visiuam. Sed potentia rationalis animę, qualis est anima Christi, est infra potentiam intellectiuam Angeli: vt patet per Diony. 4.c. Cæl.hier. Ergo anima Christi non perfectius videt Verbũ, quàm Angeli.

¶Præterea, Deus in infinitum perfectius videt Verbum suum quàm anima. Sunt ergo infiniti gradus mediꝰ posꝰibiles, inter modũ, quo Deus videt Verbum suum, & inter modum, quo anima Christi videt ipsum. Ergo non est asserẽdum quòd anima Christi perfectius videat Verbum vel essentiam diuinam, quàm quælibet alia creatura.

¶SED CONTRA est quod Apost. dicit ad Ephes.1. quòd Deus constituit Christum ad dexteram suam in cælestibus supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationẽ, & omne nomẽ quod nominatur, non solùm in hoc seculo, sed etiã in fu

Universidad de Deusto
Biblioteca

videt Deum Angelus, quàm homo. Et meritò, quia visus acutior melius videt, quàm visus minus acutus, cæteris paribus. Et ex hoc vlterius sequitur, q. si verbū Dei assumpsisset in vnitatem personalem angelicam aliquam naturam cum lumine gloriæ æquali illi, quod anima Christi de facto habet, Angelus ille perfectius videret diuinam essentiam, quàm modò videat anima Christi.

¶ Num absolutè dari gradus possit, maior gratia Christi, & visionis beatæ, seu luminis gloriæ.

Quæstio. ¶In responsione ad tertium circa illa verba, licet absolutè consideran do possit esse aliquis gradus sublimior secūdum infinitatem diuinæ potentiæ, dubium occurrit, Quonam pacto stat cū suprà dictis, q. gratia animę Christi est in summo simpliciter, ita quòd non est dabilis maior gratia habitualis illa, qa est in summo? Simile siquidē iudiciū est de lumine gloriæ, quod est ipsa gratia consummata forma liter vel causaliter. Si enim lumen gloriæ est in anima Christi in summo, impossibile est secūdum quācunque ipotetiam inueniri gradum sublimiorem: sicut non potest inueniri sublimior gradus caloris, quàm sit calor in summo: esset enim implicare cōtradictoria simul, vt patet.

¶Ad hoc dicitur, quòd quia in litera non dicatur, quòd posset esse sublimior gradus luminis gloriæ nec visionis diuinæ, sed sublimior gradus fine additione aliqua, nullam habet litera difficultatem, quū de facto multi sint gradus perfectiores gradu diuinæ visionis, scilicet gradus substantiæ: quū quælibet substantia sit sublimior simpliciter quolibet accidēte. Sed hæc responsio dissonat à litera, quæ gradū sublimiorem possibilē dicit secundum infinitatē diuinæ potētię: per hoc nanque manifestè significauit quòd de sublimiori, de potentia non ordinaria, sed de potentia absolutè loquitur. Et contextus ipse planè intellectus sonat, quòd loquitur de sublimiori gradu diuinæ visionis, de cuius altitudine tractatur. Vnde & propter sensum plani cōtextus, & propter attributum sublimiorem gradū infinitati diuinę potentię, aliter respondetur, scilicet dō q. litera loquitur de sublimiori gradu diuinæ visionis: verū quia diuina visio graduatur vel ex parte luminis gloriæ, vel ex parte naturæ intellectiuę, diuersimodē assignatur sublimior gradus diuinæ visionis. Primō nanq; sublimatur diuina visio ex lumine gloriæ sublimioris speciēitā quòd lumen gloriæ ponatur ge nusad speciem vnā luminis gloriæ inuenti de facto in Christo, & in aliis Beatis, & aliam vel alias species luminis glorię possibiles fieri. Sed hæc positio diuinat, nec habet vnde formalem seu specificam differentiam inter lumina gloriæ ostēdat: quum sit vnum obiectum formale absque medio: nec varietur specie ex receptiuis, vt patet ex hoc, quòd eiusdem speciei est in Angelis & hominibus.

in futuro. Sed in illa cælesti gloria tātò aliquis est superior, quantò perfectius cognoscit Deum. Ergo anima Christi perfectius videt Deum, quàm quæuis alia creatura.

CONCLVSIO.

¶ Anima Christi, cùm perfectissimè coniuncta fuerit verbo Dei, cæteris quoque creaturis diuinam essentiam perfectius & clarius intuetur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd visio diuinæ essentiæ conuenit omnibus Beatis, secundum participationem luminis deriuati in eos à fonte Verbi Dei: secundum illud Eccles. 1. Fons sapientiæ, verbum Dei in excelsis. Huic autem verbo Dei propinquius coniungitur anima Christi, quæ est vnita Verbo in persona, quàm quæuis alia creatura. Et ideo plenius recipit influentiam luminis, in quo Deus videtur ab ipso Verbo, quàm quæcunque alia creatura. Et ideo præ cæteris creaturis perfectius videt ipsam primam veritatē, quę est Dei essentia. Vnde dicitur Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, quasi Vnigeniti à Patre, plenum non solùm gratiæ, sed etiam veritatis.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, q. perfectio cognitionis, quantùm est ex parte cogniti, attenditur secundum medium, sed quantùm est ex parte cognoscentis, attenditur secundum potentiam vel habitum. Et inde est, quòd etiam inter homines per vnū medium, vnus perfectius cognoscit aliquam conclusionem, quàm alius. Et per hunc modum, anima Christi, quæ abundantiori repletur lumine, perfectius cognoscit diuinam essentiam, quàm alij Beati: licet omnes ipsam Dei essentiam videant per seipsam.

¶Ad secundum dicendum, quòd visio diuinæ essentiæ excedit naturalem potentiam cuiuslibet creaturæ: vt in Prima parte dictum est. Et ideo gradus in ipso attenduntur magis secundum ordinem gratiæ, in quo Christus est excellentissimus, quàm secundum ordinem naturæ, secundum quem natura Angelica præfertur humanæ.

¶Ad tertium dicēdum, quòd sicut suprà dictum est de gratia, quòd non potest esse maior gratia, quàm gratia Christi, per respectum ad vnionem Verbi: idem etiam dicendum est & de perfectione diuinæ visionis, licet absolutè considerando, possit esse aliquis gradus altior sublimiórque secundum infinitatem diuinæ potentiæ.

QVAESTIO VNDECIMA
De *scientia indita, uel infusa animæ Christi, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de scientia indita vel infusa animæ Christi.

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm secundum hanc scientiam Christus sciat omnia.

Secundò itaq; sublimatur diuinæ visionis gradus ex augmento in infinitū luminis gloriæ: ita quòd à formis terminabilibus ad summū excipitur lumen gloriæ, quod est tale, quòd quocunq; lumine gloriæ posito, adhuc potest poni maius. Et in Christo est lumen gloriæ in summo, secundum Dei potentiam ordinatam non secundum Dei potentiam absolutè, secundum quam potest quocunque posito, semper poni maius. Et est ratio exceptionis singularis, quia solum lumen gloriæ est qualitas propria cælestis patriæ. Reliquę nāque, qualitates supernaturales, aut sunt viæ, vt fides, aut sunt cōmunes viæ & patriæ, vt charitas. Sed huic positioni obstat: quia secūdū hoc maiori lumini gloriæ nō responderet maior charitas in patria. Ac per hoc non quærò alt quis perfectius videret Deū, tantò maiorē charitatem haberet, qa charitas ponitur in summo simpliciter in Christo: & sic lumen glorię potest poni maius, & charitas nō posset poni maior.

¶Relinquitur igitur, q. alio modo sublimior gradus diuinæ visionis intelligatur possibilis: scilicet ex parte naturæ intellectiuæ: quia scilicet fiat æquale lumen gloriæ Angelus assumeretur à verbo Dei in vnitatem personæ, Angelus ille perfectius videret Deum, quàm anima Christi, & esset sublimior visionis diuinæ gradus: nō ex sublimioritate lumine, aut gradu luminis, sed ex sublimioritate intellectu illuminato æqualiter. Et rursus si Deus assumeret sublimiorem Angelū in vnitatem personæ cum æquali lumine gloriæ, perfectius iste videret Deum quàm Christus, & prior Angelis: & iterum si alium sublimiorem, & sic deinceps assumeret cum equali lumine, semper sublimior perfectius videret. Et sic secundum infinitatem diuinę potentię, infiniti gradus visionis diuinæ mediante inter perfectissimam visionē animæ Christi, & visionē, qua Deus seipsum videt. Et qa hęc responsio ab ante dictis non dissonat, & clara est absq; ambiguitatibus, ideo amplectenda est.

¶ Super Quæstionis undecimæ Articulum primum.

TITVLVS articuli clarus est: intelligitur quippe vt ionat.

¶In corpore est vnica cōclusio: Anima Christi per scientiā inditā nouit omnia, excepta diuina essentia. Probatur. Conueniens fuit, vt anima Christi esset omnino perfecta, ita vt eius omnis potentialitas fuerit reducta ad actū: sed in illa est potentia naturalis ad cognoscendum per humanas scientias nota, & potentia obedientiæ ad sciendum omnia, quæ reuelantur à Deo hominibus: ergo vtraque eius potentia est reducta ad actum: & consequenter omnia nouit per scientiam inditam, excepta essentia diuina. Hic est processus literæ.

¶In quo primo recolendum est ex supradictis in art. 3. q. 9. quòd non intendit

¶Secundò, vtrùm hac scientia vti potuerit, non conuertendo se ad phantasmata.

¶Tertiò, vtrùm hæc scientia fuerit collatiua.

¶Quartò, de comparatione huius scientiæ ad scientiam Angelicam.

¶Quintò, vtrùm fuerit scientia habitualis.

¶Sextò, vtrùm fuerit distincta per diuersos habitus.

ARTICVLVS I.
¶Vtrùm secundum scientiam inditam vel infusam Christus omnia sciat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd secundū hanc scientiam Christus non cognouerit omnia. Hæc enim scientia indita est Christo ad perfectionem possibilis intellectus eius. Sed intellectus possibilis animæ humanæ nō videtur esse in potentia ad omnia simpliciter, sed ad illa sola, in quæ potest reduci in actum per intellectū agentem, qui est proprium actiuum ipsius, quæ quidem sunt cognoscibilia secundum rationem naturalem. Ergo secundum hanc scientiam non cognouit Christus ea, quæ naturalem rationem excedunt.

¶Præterea, Phantasmata se habent ad intellectum humanum, sicut colores ad visum: vt dicitur primo de Anima. Sed non pertinet ad perfectionem visiuæ potentiæ cognoscere ea, quæ sunt omnino absque colore. Ergo neq; ad perfectionem intellectus humani pertinet cognoscere ea, quorum nō possunt esse phantasmata, sicut sunt substantiæ separatæ. Sic ergo cùm huiusmodi scientia fuerit in Christo ad perfectionem animę intellectiuæ ipsius, videtur quòd per huiusmodi scientiam non cognouerit substantias separatas.

¶Præterea, Ad perfectionem intellectus nō pertinet cognoscere singularia. Videtur ergo quòd per huiusmodi scientiam anima Christi singularia non cognouerit.

¶SED CONTRA est quod dicitur Isa. 11. quòd repleuit eum Spiritus sapientiæ & intellectus, scientiæ & consilij. Sub quibus comprehenditur omnia cognoscibilia: nam ad sapientiā pertinet cognitio omnium diuinorum, ad intellectum autem pertinet cognitio omnium immaterialium: ad scientiam autem pertinet cognitio omnium conclusionum: ad consilium autem cognitio omnium agibilium. Ergo videtur quòd Christus secundum scientiā inditam sibi per Spiritum sanctū, habuerit omnium cognitionē.

CONCLVSIO.

¶Cùm decuerit animam Christi verbo Dei vnitam, omnino perfectam esse per scientiam inditam, vel infusam, omnia etiam necessariò cognouit, excepta diuina essentia.

¶RESPONDEO dicendum, q. sicut prius dictum est, conueniens fuit vt anima Christi omnino esset perfecta, per hoc quòd omnis eius potētialitas sit reducta ad actū. Est autem considerandum, quòd in anima humana, sicut in qualibet creatura, considerat duplex potentia passiua. Vna quidem per comparationem ad agens naturale. Alia verò per comparationem ad agens primū: quod potest quamlibet creaturam reducere in actum aliquem altiorem actu, in quē reducitur per agens naturale: & hæc consueuit vocari potentia obedientiæ in creatura. Vtraque autem potentia animæ Christi fuit reducta in actum, secundum hanc scientiam diuinitus inditam. Et ideo secundum eam anima Christi primò quidem cognouit quæcunque ab homine cognosci possunt per virtutem luminis intellectus agentis: sicut sunt quæcunque pertinent ad scientias humanas. Secundò verò per hanc scientiam cognouit Christus omnia illa, quæ per reuelationem diuinam hominibus innotescunt: siue pertineant ad donum sapientiæ, siue ad donum prophetiæ, siue ad quodcunque donū Spiritus sancti. Omnia enim ista abundantius & plenius cæteris cognouit anima Christi. Ipsam tamen Dei essentiam per hanc scientiam non cognouit, sed solùm per primam, de qua suprà dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd ratio illa procedit de potentia naturali animæ intellectiuæ, quæ scilicet est per comparationem ad agens naturale, quod est intellectus agens.

litera dicere, quòd omnis potentia obedientiæ in Christi anima sit reducta ad actum: quum potentia obedientiæ in qualibet creatura inexplebilis sit: quia secundum ordinem ad id quod potest in creatura facere Deus attenditur. Sed intendit quòd omnis potentia obedientiæ ad actum naturæ animæ proportionatum, est reducta ad actum: constat autem quòd cognoscere per reuelationes, est actus naturæ animæ in statu tam viæ quàm patriæ locatæ proportionatus, imò debitus: vt patet de reuelationibus necessariis, & factis Ecclesiæ tam triumphāti, quàm militanti. Et si quis diceret, potentiam hanc esse quidem respectu animæ humanę, absolutè potentiā obedientiæ: respectu verò eiusdem in vtroq; statu esse naturalē (vtpote naturali concomitantiā consequentē statū) nō aberraret. Vnde qui Christus fuerit verus viator & comprehensor simul, optimè de ipsius anima infertur, q. vtraque illius potentia reducta est ad actum. Aduerte secundò, quòd ideo essentię diuinę cognitio excepta est: quia nō cognoscitur naturaliter, nec per reuelationem. Et intellige Reuelationis nomine quencunq; influxū specierū cuiuscunq; Intelligibilis, & per cognitionē diuinæ essentiæ, non quancūq; cognitionem, sed visionem illius. Nouit siquidem anima Christi per scientiam inditam, diuinam naturā multò magis, quàm quicunque Philosophus, imò quàm anima separata, imò quàm Angeli naturali cognitione: quoniam clara reuelatione nouit Deum esse trinum in personis, & alia huiusmodi spectantia ad gratiæ ordinem: quæ Angelorum naturalem cognitionem excedunt. Sed quia per eam non videbat diuinam essentiam, quam per scientiam beatam videbat: ideo excepta est cognitio diuinæ essentiæ à scientia indita. Sola autem essentia diuina excepta est: quia reliqua omnia aut ad naturalem, aut ad reuelatam cognitionem spectant: quum etiam Angeli ipsi per reuelationem, hoc est per infusas species, ab anima nostra separata cognoscantur.

Contra. ¶In responsione ad secundum eiusdem articuli, nota primò, quòd cùm dicitur, animam separatam cognoscere substantias separatas per seipsas: non est sensus, quòd intelligantur per proprias substantias vt species intelligibiles ab anima separata: sed est sensus, quòd per seipsas, hoc est per proprias species intelligibiles, & non per species rerum sensibilium (vt modò fit) intelligentur: sicut color dicitur videri per seipsum, quando per propriam speciem videtur. Patet autem, hunc esse sensum intentum, ex hoc quòd ad primam partem se remittit: vbi in articulo secundo quæstionis octuagesimænonæ, determinatum est, animam separatam cognoscere substantias separatas, per species diuinitus sibi influxas.

Contra. ¶Nota secundò, quòd quum de anima Christi dicitur, quòd cognouit substantias separatas per modum, quo cognoscit illas anima separata, communicatio hæc in modo cognoscendi intelligitur solùm quo ad substantialitatem modi cognoscendi, & non quo ad perfectionem: hoc est, quòd anima Christi communicat cum anima separata in hoc, quòd vtraque cognoscit substantias separatas per species influxas à Deo. Sed anima Christi tali modo cognoscens, perfectè & distinctè cognoscit substantias separatas: vt in quarto artī. infrà patet. anima verò separata imperfectè nouit substantias separatas, vt in prima parte patet. Et propterea in litera hæc dicitur, quòd anima separata aliqualiter nouit substantias separatas, & non dicitur absolutè, quòd nouit illas.

¶ Num christus, & qua cognitione singularia nouerit.

Quæstio. ¶In responsione ad tertium, circa cognitionem singularium omnium, triplex dubium occurrit. Primum ex Scoto in tertio sententia. distinctio. 14. quæstione tertia, vbi infert quòd si in Christo ponitur cognitio abstractiua omnium singularium, concedendum est, cuiuslibet singularis esse propriam speciem in intellectu Christi: & consequenter duo alia, hoc est, & plures species eiusdem speciei simul in eodem, & infinitas species infinitorum singularium possibilium.

¶Secundum dubium est etiam ex Scoto, ibidem probante, quòd in Christo non fuit cognitio intuitiua per species infusas omnium singularium quæ sunt, fuerunt, & erunt. tum quia species infusa repræsentat obiectum, vt abstrahit ab actuali existentia, quia eodem modo repræsentat obiectum, siue existat, siue non existat: ac per hoc non est ratio cognoscendi existens, vt existens. tum quia veritates cognoscibiles cognitione intuitiua, sunt veritates contingentes, quæ nō possunt cognosci per quæcunque species innatas: quia ex cognitione terminorum contingentium, non potest cognosci veritas complexorum contingentium de illis terminis: quia illarum complexionum veritas non includitur in illis terminis, quemadmodum veritas necessaria complexionis icibilis claudituir in extremis.

¶Tertium dubium est, quia ex ratione literæ malè videtur concludi in anima Christi per scientiam infusam notitia omnium singularium: quia ex plenitudine prudentię in anima Christi non habetur cognitio omnium singularium, sed agibilium tantùm: quum prudentia sit ratio agibilium, extra agibilia autem sunt & singularia factibilia (quæ spectant ad artem) & singularia nec agibilia nec factibilia, vt singularia speculabilium, vt sunt singularia arenæ, seminum, animalium, & huiusmodi.

¶Ad euidentiam horum sciendum est, quòd species intelligibiles infusæ non per accidens, sed ex suo genere, non solùm sunt alterius rationis à speciebus acquisitis: quia habent aliud obiectum formale (vt contingit inter species innatas Angelis & acquisitas à nobis) sed sunt longè alterius ac altioris ordinis: quia sic sunt similitudines naturæ, puta leoninæ, quòd repræsentant ea, in quacunque dispositione accidentali subsistita quòd per vnam speciem potest intellectus cognoscere quidditatiuè leonem & omnia eius individua, secundum individuales conditiones, & intueri leones omnes actu existentes.

Nec hoc est mirabile, ita quòd sit incredibile, sed ratione fulcit quia scilicet huiusmodi species sunt exemplatæ à diuina essentia: quæ vna existens est similitudo, ita cuiusque ppria, vt nihil in quocunque præermittatur irrepræsentatum distinctissimè. Si enim hoc de facto fatemur inueniri in diuina essentia respectu omnium, cur non possibile fatemur, in multis illius participationibus inueniri, quòd quilibet earum repræsentat aliquam vnam naturam cum suis quomodolibet accidentibus? vt quod vnitæ præhaberi in essentia diuina super omnes ordines diuisim, particlpetur in aliquibus speciebus spectantibus ad supremum ordinem cognoscitiuorum, quales sunt substātiæ separatæ & animæ supernaturali lumine illustratæ.

¶Vnde ad primum dubium respondetur, negando illationem primam, & dicendo quòd vna species superioris ordinis, seu infusa ex suo genere, potest sufficere ad notitiam abstractiuam, hoc est quiditatiuam, tam speciei, quàm singularis, vt singulare est: nec oportet multiplicare species illas iuxta numerum singularium. Reliquæ autem consequentiæ, quia istam primam supponunt, manifestè ruunt.

¶Ad secundum verò dubium dicitur, quòd quia Christi animæ attribuenda est scientia infusa absque diminutione: ideo asserendum est Christum notitia intuitiua infusa vidisse omnia individua: vt in hac litera dicitur.

¶Et ad primum obiectionem respondetur, quòd falsum est, speciem infusam ex suo genere, abstrahere necessariò ab actuali existentia: nam talis species potest repræsentare naturam, puta leoninam, secundum omnia prædicata quiditatiua, & secundum individuales conditiones & existentias, quas habet, ac consūnda in ea accidentia: vtpote exemplata à diuina essentia, vt exemplari talis naturæ sic & sic individuatæ, ac existentis, & qualificatæ ac quantificatæ.

Ad probationem verò, quia siue existat, siue non, eodem modo repræsentat, respondetur quòd repræsentare eodem modo contingit dupliciter, vel ex parte repræsentati: & sic falsum est, quòd eodem modo repræsentet leonem, siue existat, siue non: quia existente leone repræsentatur existens: non existente autem, non repræsentatur existens. Vel ex parte repræsentantis: & sic verum est quòd eodem modo repræsentat: non enim mutatio fit in specie illa, per hoc quòd repræsentat naturam leoninam in hoc nunc de nouo existentem, sed eodem modo se habet ex parte sui: verùm ipsa natura leonina in remurationem patitur.

Et breuiter ita respondetur de istis speciebus in anima Christi: sicut de essentia diuina, vt repræsentat hæc eadem: de qua constat quòd repræsentat eodem modo ex parte repræsentantis, diuersimodè autē ex parte repræsentati. Et per hæc patet responsio ad secundam obiectionem: quia supponit hoc falsum, scilicet quòd species istæ sint species adæquatæ: terminis incomplexis. Nos autem dicimus, quòd species istæ quæ in anima Christi sunt, sunt adeò altioris ordinis, vt intueantur diuinam essentiam, vt repræsentantem, & veritatem contingentium, & non solùm vt repræsentantem naturam quæmlibet: secundum se. Et propterea anima Christi intuitiuè perfectè per illas videt præterita, præsentia & futura.

¶Ad tertium dubium notandum est, quantum seipso doctior fuerit Autor hic quoniam in 3. senten. distinctio. 14. quæstio. 1. artic. 3. quæstio. 2. & in quæst. de veri. quæst. 10. art. 6. modificans infusam Christo scientiam, eximit ab ea non solùm diuinam essentiam, sed singularia, vt cognitiones cordium: quia non pertinent hæc ad perfectionem humani intellectus, tam secundum naturæ, quàm gratiæ statum. Hic autem perspicacius discernens intellectus practici perfectionem à perfectione intellectus speculatiui humani, probat per hanc scientiam, animam Christi nosse omnia singularia præterita, præsentia, & futura: quia pertinent ad perfectionem intellectus practici. Et verè sic est, non solùm de cogitationibus hominum, sed de omnibus singularibus: quia omnia subiecta sunt prouidentiæ Christi, inquantum homo, vt patet ex autoritate Apostoli ad Hebræ. 1. & ipsius Domini, Matthæ. vltimo: Data est mihi omnis potestas in cęlo, & in terra. Ex plenitudine igitur prudentiæ, non solùm monasticæ, sed politicæ, imò regalis, imò monarchicæ totius vniuersi (cuius prudentiæ constat partem esse prouidentiam) tēdē concluditur, ad perfectionem intellectus practici humani in Christo, etsi non in aliis hominibus, spectare cognitionem

omnium

omnium singularium quæ sunt subiecta prouidentiæ suæ. Constat autem ex 1. ad Corinthios. Quòd omnia sunt Christo homini subiecta, præter eum, qui subiecit sibi omnia. ergo sola essentiæ diuinæ visione excepta, anima Christi per scientiam infusam scit quæcunque scit Deus scientia visionis. Et per hæc clarè patet responsio ad obiecta.

¶ *Super Quæstionis vndecimæ Articulum secundum.*

Comment. TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio: Animæ Christi secundū scientiam infusam posterat intelligere absque conuersione ad phantasmata. Probatur: Conditio animæ comprehensoris est, vt nullo modo subdatur suo corpori, aut ab eo dependeat, sed totaliter ei dominetur. Vnde & post resurrectionem, ex anima gloria redundabit ad corpus. Ex hoc autem anima hominis viatoris indiget ad phantasmata conuerti, quòd est corpori obligata, & quodāmodo ei subiecta, & ab eo dependens. Et ideo animæ beatæ, & ante resurrectionē & post, intelligere possunt absq; conuersione ad phantasmata. Et hoc etiam oportet dicere de anima Christi, quæ plenè habuit facultatem comprehensoris.

Infr. eo. q. 3. ar. 4. & 5. & 6. & 11. & 12. & 13. Et 3. di. 1. q. 1. ar. 2. 2. & dist. 14. art. 3. q. 2. et 3. c. Et veri. q. 20. ar. 3. ad 1.

Annot.

¶ Circa efficaciam istius processus, dubium statim occurrit quia concesso toto, non infertur propositiæ quæstionis intenta conclusio. Nam conclusio inferēda est, quòd anima Christi potest absque conuersione ad phantasmata intelligere secundū scientiam infusam: in litera autem infertur non dicta conclusio, sed absolutè, quòd absque conuersione ad phātasmata anima Christi potuit intelligere.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor solicitus fuit nō circa verba, sed circa illud, in quo consistit difficultas. Occurrentibus autem duobus simul ad propositam quæstionē, scilicet potentia intellectiua, & habitu scientiæ infusæ, & ex parte scientiæ ex suo genere infusē, nulla habeatur ratio vinculi ad phantasmata, quin potius ex hac parte haberur eleuatio supra phātasmata: restat vt tota difficultas ex parte intellectus, qui naturali necessitudine deuinctus, experitur phātasmatibus, se teneat, an scilicet naturale vinculum inter intellectum humanum & phātasmata efficiat, vt non possit etiam infusa vti scientia, nisi cōuertendo se ad phātasmata. Et ideo difficultatis huius veritate aperta, monstrādo quòd intellectus comprehensorum ac per hoc animæ Christi, non obligatur ad phantasmata, pro constanti & claro dimissum est, quid dicendum sit ad quæsitum, scilicet q. potuit secundum infusam scientiam, Christi anima intelligere absque conuertione ad phantasmata.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus hac scientia vti potuerit, nō conuertendo se ad phantasmata.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q. anima Christi non potuerit intelligere secūdum hanc scientiam, nisi conuertendo se ad phantasmata. Quia, vt dicitur in tertio de Anima, phantasmata cōparantur ad animam intellectiuam humanam, sicut colores ad visum. Sed potentia visiua Christi non potuit exire in actum, nisi conuertendo se ad colores. Ergo etiam neque anima intellectiua eius potuit aliquid intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

¶ Præterea, Anima Christi est eiusdem naturæ cum animabus nostris: alioquin ipse non esset eiusdem speciei nobiscum: contra id quod Apost. dicit Phil. 2. quòd est in similitudinem hominum factus. Sed anima nostra non potest intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata. Ergo etiam neque anima Christi.

¶ Præterea, Sensus dati sunt homini, vt deseruiant intellectui. Si igitur anima Christi intelligere potuit absq; conuersione ad phātasmata, quæ per sensus accipiuntur, sequeretur quod sensus frustra fuissent in anima Christi: quod est inconueniens. Videtur igitur quòd anima Christi non potuerit intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

¶ SED CONTRA est, quòd anima Christi cognouit quædā quæ per phantasmata cognosci non possunt, scilicet substantias separatas. Potuit igitur intelligere, non conuertendo se ad phantasmata.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus fuerit viator & comprehensor, per scientiam inditam potuit intelligere, nō per conuersionem ad phantasmata.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus in statu ante passionem, fuit simul viator & comprehensor: vt infrà magis patebit. Et præcipuè quidem conditiones viatoris habuit ex parte corporis, inquantum fuit passibile: conditiones verò comprehensoris maximè habuit ex parte animæ intellectiuæ. Est autem hæc conditio animæ cōprehēsoris, vt nullo modo subdatur suo corpori, aut ab eo dependeat, sed totaliter ei dominetur. Vnde & post resurrectionem, ex anima gloria redundabit ad corpus. Ex hoc autem atiima hominis viatoris indiget ad phantasmata conuerti, quòd est corpori obligata, & quodāmodo ei subiecta, & ab eo dependens. Et ideo animæ beatæ, & ante resurrectionē & post, intelligere possunt absq; conuersione ad phantasmata. Et hoc etiam oportet dicere de anima Christi, quæ plenè habuit facultatem comprehensoris.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd similitudo illa, quam Philosophus ponit, non attēditur quantùm ad omnia. Manifestum est enim, quòd finis potentiæ visiuæ est cognoscere colores: finis autem potentiæ intellectiuæ non est cognoscere phantasmata, sed cognoscere species intelligibiles, quas apprehendit à phantasmatibus, & in phantasmatibus secundum statum præsentis vitæ. Est igitur similitudo, quantùm ad hoc, ad quod aspicit vtraque potentia: non autem quantum ad hoc, in quod vtriusque potentiæ conditio terminatur. Nihil autem prohibet, secūdum diuersos status ex diuersis rem aliquam ad suum finem tendere: finis tamē proprius alicuius rei semper est vnus. Et ideo licet visus nihil cognoscat absq; colore, intellectus tamen secundum aliquem statum potest cognoscere absque phantasmate, sed non absque specie intelligibili.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd licet anima Christi fuerit eiusdem naturæ cum animabus nostris: habuit tamen aliquem statum, quem animæ nostræ non habent nunc in re, sed solùm in spe, scilicet statu cōprehēsionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet anima Christi potuerit intelligere, non conuertendo se ad phantasmata: poterat tamen intelligere, se ad phantasmata conuertendo. Et ideo sensus non fuerunt frustra in ipsa, præsertim cùm sensus non dentur homini solùm ad scientiam intellectiuam, sed etiam ad necessitatem vitæ animalis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm hæc scientia fuerit collativa.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi hanc scientiam non habuerit per modū collationis. Dicit enim Damas. in 3. lib. In Christo non dicimus consilium neque electionem. Non autem remouentur hæc à Christo, nisi inquātùm important collationem & discursum. Ergo videtur quòd in Christo non fuerit scientia collativa vel discursiua.

¶ Præterea, Homo indiget collatione & discursu rationis, ad inquirenda ea, quæ ignorat. Sed anima Christi cognouit omnia, vt suprà dictum est. Non ergo in ea fuit scientia discursiua vel collativa.

¶ Præterea, Scientia animæ Christi se habuit per modum comprehensorum, qui Angelis conformantur: vt dicitur Matt. 22. Sed in Angelis non est scientia discursiua, seu collativa: vt patet per Dio. 7. c. de Di. no. Ergo nec etiam in anima Christi fuit scientia discursiua seu collativa.

¶ SED CONTRA est, quòd Christus habuit animam rationalem, vt suprà habitum est. Propria autem operatio animę rationalis est conferre & discurrere de vno in aliud. Ergo in Christo fuit scientia discursiua vel collativa.

CONCLVSIO.

¶ Cùm scientia fuerit animæ Christi infusa, quæ cùm volebat vti, poterat, non fuit in ipso scientia indita collativa, seu discursiua, nisi quo ad vsum, non autem quo ad acquisitionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliqua scientia potest esse discursiua vel collativa dupliciter, vel quo ad acquisitionem, vel quo ad vsum. Prima conclusio est: Scientia infusa animæ Christi non est collativa secundum acquisitionem. Probatur: quia fuit nō per inuestigationē acquisita, sed diuinitus indita. Secunda conclusio est: Scientia huiusmodi potuit esse collativa, quantum ad vsum. Probatur: quia poterat, vt sibi placebat, vti illa. & manifestatur de facto in Christi discursu Matth. 17. Omnia clara sunt in litera.

¶ *Super Quæstionis vndecimæ Articulum quartum.*

Comment. TItulus clarus.

¶ In corpore articuli est vnica distinctio bimembris, cum singulis conclusionibus. Distinctio est: Scientia indita animæ Christi potest dupliciter cōsiderari, primò secūdum id quod habuit ex causa influente: secundò, secūdum id quod habuit ex subiecto recipiente. Prima conclusio est: Scientia indita animæ Christi est multò excellētior scientia Angelorum, quantùm ad id quod se tenet ex parte Dei influētis, quo ad duo: hoc est multitudinem cognitorū, & certitudinem cognitionis. Probatur: quia lumen spirituālis gratiæ inditum animæ Christi est multò excellentius, quàm lumen naturaliter inditum naturæ Angelicæ. Secunda conclusio est: Scientia indita animæ Christi, quātū ad id quod se tenet ex parte subiecti recipientis, est infra scientiam angelicam. Manifestatur: quia modus cognoscendi naturalis animæ humanæ est inferior angelico: vt patet ex collatione, & discursu, & phantasmate.

Annot. ¶ Nota hic, quòd formalis differentia inter has duas conditiones scientiæ infusæ animæ Christi, consistit in diuersitate eius, quod se tenet ex parte gratuiti influxus, & eius quod se tenet ex parte subiecti. Et primus quidem effectus gratuiti influxus videtur lumen gratiosē inditum animę Christi, q. extēdēs se, & ad totā & ad tam excelsam certitudinem parit duos hos effectus: hoc est quòd anima Christi per infusam scientiam multò plura cognoscit, quàm Angeli (quia scit omnia creata, quæ quandoque sunt) & certius scit eriam illa, quorum cognitio communis est sibi & Angelis. Primum autem consequēs subiectum recipiēs, est modus recipiendi scilicet illam diuisim, per species minus vniuersales, quàm sint species angelicæ: hoc enim ex parte subiecti se tenet, vt in articulo sexto huius quæstionis patet, & hic effectus ac defectus est essentialis scientiæ infusæ. Alij autem esse dicunt, scilicet conferre, discurrere, &c. sunt accidentales: quia possunt adesse & abesse huic scientiæ, & eius vsui. V erùm quia manifestiores sunt isti, & ille seruabatur sexto arti. (vbi ex proposito tractandus erat, tanquàm proprias habens difficultates) ideo Autor horum in litera hac meminit: non tanquàm in his consistentes essentialis differentia, sed tanquàm in istis sat esset manifestare defectum scientiæ infusæ ex parte subiecti. Et potes hos effectus collationis discursus, & phantasmatum eleuare, & dicere, licet actualiter discursu aut phantasmate vti, sit accidentale scientiæ infusæ: attamen scientia infusa animæ Christi ex hoc ipso, q. apta nata est compati in suo vsu discursum ac phantasmata, manifestatur à posteriori essentialiter cōsequente, inferior scientia angelica, quæ nec discursum, nec phantasma patitur, suo admisceri vsui. Et q. Autor ab essentiali proprietate in 2. arti. iam manifestata, declarauit intentum hic, à notioribus tradens doctrinam, referuans proprio loco essentialem differentiam de particularitate speciei.

Infra q. 15. ar. 4. & in 4. & in sua ar. 6. 1. & q. 34. arti. 4. c. & q. 59. ar. 6. cap. Et 3. dist. 14. arti. 1. q. 2. 1. & ar. 2. qō. 2. ca. & ar. 3. q. 2. ca. Et veri. q. 20. ar. 3. c. & 6. ca. Et opusc. 3. c. 123.

¶ Circa doctrinam prædictam essent duo dubia ex Scoto in 3. sent. distin. 14. quæst. 4. Alterum de perfectione seu nobilitate specierum infusarum animæ Christi, sed quoniā Autor ad sextū hoc differt articulum: ideo illic tractandum reseruetur. Alterum de actualis ac intuitiuę cognitionis perfectione, quā anima Christi habuit in proprio genere: quod hic tractandū est. Tenet siquidem, quòd anima Christi imperfectius quocunque Angelo intuitiuè cognouerit in proprio genere quicquid inueri vtiq; datum est. Et ratio sua est: quia obiectum est idem respectu vtriusque, & intellectus animæ Christi est imperfectior, quàm intellectus Angeli. Reprimēda vux, ponens os in cælum: sed quia ex errore in principiis procedit, excusanda venit: prouenit enim hic error ex illo falso principio, Notitia intuitiua in proprio genere nō est per speciem: & rursus. Ad intuitiuā notitiam conceurrit solus intellectus cum obiecto. Primū quidem iam ex dictis patet esse falsum: secundum verò ex requisito lumine infuso ad cognitionem supernaturalem rerū in proprio genere, arguitur falsitatis. Et potes tu ex hoc ipso arguere principia hęc esse falsa, vtpote deducētia ad infandam de Christi anima sententiam: est nāque secundum gratuita dona animæ intellectiuæ, non minoratus ab Angelis, sed super omnes Angelos sublimatus: quum nō nisi paulò minus, hoc est, secundum corporis passionem (vt exponit Apostolus ad Heb. 2.) fuerit minoratus ab angelis. Cognoscit ergo anima Christi tam abstractiuè, quàm intuitiuè per infusas species in proprio genere res longè perfectius, quàm quicunq; Angeli: & hoc ex excellentiori lumine gratuito sibi collato, quā sit lumen naturale Angelorum, vt in litera dicitur.

3. distin. 14. art. 2. qū. 2. & 3. Et veri. q. 20. ar. ticu. 2.

¶ *Super Quæstionis vndecimæ Articulum quintum.*

Comment. TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Scientia indita animæ Christi fuit habituālis. Probatur: Modus scientiæ inditæ animæ Christi fuit conueniens subiecto recipienti: ergo scientia indita animæ Christi fuit habituālis. Antecedēs probatur: quia receptum est in recipiente per modum recipientis. Consequentia verò probatur: quia modus connaturalis animæ humanæ est, vt recipiat scientiam per modum actus corporis, & habet conuersionem ad phantasmata: quod de Angelis dici non potest. Ergo scientia Angelorum est potior, quàm scientia Christi.

¶ SED CONTRA est quod Apo. dicit Hebr. 2. Eum autē, qui modico quàm, Angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum. Ex quo apparet, quòd propter solam passionem mortis dicatur Christus ab Angelis minoratus: non ergo propter scientiam.

CONCLVSIO.

¶ Scientia indita vel infusa animæ Christi longè nobilior fuit secundum comparationem ad Deum influentem, quàm scientia Angelorum: secundum verò relationem rei iscientis inferior fuit Angelorum scientia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd scientia indita animæ Christi, potest dupliciter considerari. Vno modo secundum illud, quod habuit à causa influente: alio modo secūdum id, quod habuit ex subiecto recipiente. Quantùm igitur ad primum, scientia indita animæ Christi, fuit multò excellentior, quàm Angelorum scientia, & quantùm ad multitudinem cognitorum, & quātùm ad scientiæ certitudinem: quia lumen spiritualis gratiæ, quod est inditum animæ Christi, est multò excellentius, quàm lumē, quod pertinet ad naturam angelicā. Quantùm autem ad secundum, scientia indita animæ Christi, est infra scientiam angelicam, scilicet quantùm ad modum cognoscendi, qui est naturalis animæ humanæ: qui scilicet est per conuersionem ad phantasmata, & per collationem & discursum. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm hæc scientia fuerit habituālis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit habituālis scientia. Dictum est enim, quòd animā Christi decuit maxima perfectio sciētiæ. Sed maior est perfectio scientiæ existentis in actu, quàm existentis in potentia vel habitu. Ergo conueniens fuisse videtur, quòd omnia sciret in actu. Non ergo habuit habitualem scientiam.

¶ Præterea, Cùm habitus ordinetur ad actum, frustra videtur esse habituālis scientia, quę nunquàm in actum reducitur. Cùm autem Christus sciuerit omnia (sicut iam dictum est) non potuisset actu omnia illa cōsiderare, vnum post aliud cogitādo: quia infinita non est enumerando pertranfire. Frustra igitur fuisset in eo quorundam scientia habitualis: quod est inconueniens. Habuit ergo actualem scientiam omnium, quæ scibile, & non habituālem.

¶ *Super Quæstionis vndecimæ Articulum tertium.*

Comment. TItulus, vt sonat, sumendus est.

¶ In corpore vnica distinctio est bimembris, cum conclusionibus singulis, iuxta singula membra. Distinctio est, Scientia discursiua seu collativa dicitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

turale extremum non esset connaturaliter, aut sine medio extremis non haberibus medium, quorum virtutque à naturæ ordine exorbitat.

Annot.

¶In respõsione ad primũ aduerte, quòd ideo cognitio animæ Christi, qua videt Verbum, dicitur perfectissima simpliciter: quia tam negatiuè quàm positiuè est perfectissima inter omnes creatas cognitiones. Est namque ita perfecta, quòd nulla est perfectior ipsa: & ipsa est omni alia perfectior, quia non habet parem. Scientia autem ipsius infusa dicitur perfectissima, non simpliciter, quia neutro modo est perfectissima, sed in genere, hoc est in genere cognitionis rerũ in proprio genere. In hoc siquidem genere est perfectissima, & negatiuè, quia nulla scientia in proprio genere inuenitur perfectior illa, quæ data est animæ Christi: & positiuè, ita ipsa est perfectior qualibet alia scientia in proprio genere inuenta, tam in homi-

Annot. nibus, quàm in Angelis.

¶In respõsione ad secũdum nota primò, quòd quis multipliciter potuisset argumento secundo satisfieri, puta ex parte ipsius habitus, dicendo q licet non posset tali modo, hoc est numerando vnum post aliud exire in actum cognitionis infinitorum, quæ habitualiter nouit, potest tamen exire in actum cognitionis eorundem alio modo, scilicet simul cognoscendo actu quæcunque per vnã speciem repræsentantur: ita quòd cognitio sit successiua quo ad numerum specierũ intelligibilium, quæ sunt finitæ, & non quo ad numerum per illas cognitorum, quæ sunt infinita. Nec exigit habitualis cognitio infinitorum, vt possit exire in actum tali modo, scilicet numerando cognita vnũ post aliud: quonlam non sic est in potentia ad actũ consummandum, sed ad actus inconsummabiles. Maluit tamen Autor alia via soluere (hoc est ex parte voluntatis, quæ est reductiua habitus de otio in operationem) & docere, quòd quia voluntas indeterminatè se habet ad infinita, ad hoc deseruit infinitas habitualiter cognitorum, vt voluntas ad quodcũque infinitorum maluerit, habitu vtatur: quod non esset in potestate sua, si habitualis cognitio ad infinita se non extenderet. Quo fit, vt nõ frustra sit infinitas cognitorum habitualiter, licet non omnia actualiter in vsum cognitionis veniãt, quia ad hoc est necessaria, vt ad quodcũque maluerit applicari possit habitus, pro loco, tẽpore, negotio, fine, & huiusmodi.

¶ *super Quæstionis undecimæ Articulum sectum.*

Annot. Titulus clarus est. De scientia siquidẽ in-

¶Præterea, Scientia habitualis est quædam præfectio scientis. Perfectio autem est nobilior perfectibili. Si igitur in anima Christi fuisset aliquis habitus scientiæ creatus, sequeretur quòd aliquid creatum esset nobilius, quàm anima Christi. Non igitur in anima Christi fuit scientia habitualis.

¶SED CONTRA, Scientia Christi, de qua nunc loquimur, vniuoca fuit scientiæ nostræ: sicut & anima eius fuit vnius speciei cum anima nostra. Sed scientia nostra est in genere habitus. Ergo & scientia Christi fuit habitualis.

CONCLVSIO.

¶Cùm scientia christi fuerit vnius rationis cum scientia nostra, & ea vti possumus cùm volebat, necessariò fuit habitualis.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut suprà dictum est, modus huius scientiæ inditæ animæ Christi fuit conueniens ipsi subiecto recipienti: nam receptum est in recipiente per modum recipientis. Est autem hic modus connaturalis animæ humanæ, vt quandoque sit intelligens actu, quãdoque in potentia. medium autem inter puram potentiam & actum completum, est habitus. eiusdem autem generis est medium & extrema: & sic patet quòd modus connaturalis animæ humanæ est, vt recipiat scientiam per modum habitus. Et ideo dicendum est, quòd scientia indita animæ Christi fuit habitualis, & poterat ea vti quando volebat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in anima Christi fuit duplex cognitio, & vtraque suo modo perfectissima. Vna quidem excedens modum naturæ humanę: qua scilicet vidit Dei essentiam, & alia in ipsa: & hæc fuit perfectissima simpliciter: & talis cognitio non fuit habitualis, sed actualis respectu omnium, quæ hoc modo cognouit. Alia autem cognitio fuit in Christo secundum modum proportionatum humanæ naturæ: prout scilicet cognouit res per species sibi diuinitus inditas, de qua cognitione nunc loquimur. Et hæc cognitio non fuit simpliciter perfectissima: sed perfectissima in genere humanæ cognitionis: vnde non oportuit, quòd esset semper in actu.

¶Ad secundum dicendum, quòd habitus reducitur in actum ad imperium voluntatis: nam habitus est, quo quis agit, cùm voluerit. Voluntas autem indeterminatè se habet ad infinita. Nec tamen hoc est frustra, licet non in omnia actualiter tendat, dummodo tendat actualiter in id, quod conuenit loco & tempori. Et ideo etiam habitus non est frustra, licet non omnia reducantur in actum, quæ habitui subiacent, dummodo reducatur in actum id, quod cõgruit ad debitum finem voluntatis, secundum exigentiam negotiorum & temporis.

¶Ad tertium dicendum, quòd bonum, sicut & ens, dupliciter dicitur. Vno modo simpliciter: & sic bonum & ens dicitur substãtia, quæ in suo esse & sua bonitate subsistit. Alio modo dicitur ens & bonum secundum quid: & hoc modo dicitur ens & bonum accidens: non quia ipsum habeat esse & bonitatem, sed quia eius subiectum est ens & bonum. Sic igitur scientia habitualis non

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm hæc scientia fuerit distincta per diuersos habitus.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in anima Christi non fuerit nisi vnus habitus scientiæ. Quantò enim scientia est perfectior, tantò est magis vnita: vnde & Angeli superiores per formas magis vniuersales cognoscunt, vt in Prima parte dictum est. Sed scientia Christi fuit perfectissima: ergo fuit maximè vna. Non ergo fuit distincta per plures habitus.

¶Præterea, Fides nostra deriuatur à scientia Christi: vnde dicitur Heb. 12. Aspicientes in autorem fidei & consummatorem Iesum. Sed vnus est habitus fidei de omnibus credibilibus: vt in Secunda parte dictum est. Ergo multò magis in Christo non fuit nisi vnus habitus scientiæ.

¶Præterea, Scientiæ distinguuntur secundum diuersas rationes scibilium. Sed anima Christi omnia sciuit secundum vnam rationem, scilicet secundum lumen diuinitus infusum. Ergo in Christo fuit tantùm vnus habitus scientiæ.

¶SED CONTRA est quod Zachariæ 3. dicitur, quòd super lapidem vnũ, id est Christum sunt septem oculi. Per oculum autem scientia intelligitur. Ergo videtur quòd in Christo fuerint plures habitus scientiæ.

CONCLVSIO.

¶ Scientia indita animæ christi distincta fuit in diuersos habitus, secundum varia scibilium genera.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut dictum est, scientia indita animę Christi habuit modum connaturale animæ humanæ. Est autem connaturale animæ humanæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, quàm Angeli: ita scilicet, quòd diuersas naturas specificas, per diuersas species intelligibiles cognoscat. Ex hoc autem contingit quòd in nobis sint diuersi habitus scientiarum, quia sunt diuersa scibilium genera: in quantum scilicet, ea quæ reducuntur in vnum genus, eodem habitu scientiæ cognoscuntur. Sicut dicitur in primo Posteriorum, quòd vna scientia est, quæ est vnius generis subiecti. Et ideo scientia indita animæ Christi, fuit distincta secundum diuersos habitus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut suprà dictum est, scientia animæ Christi est perfectissima, & excedens Angelorum scientiam, quantùm ad id quod consideratur in ea ex parte Dei influentis: est tamen infra scientiam angelicam, quãtùm ad modum recipientis. Et ad huiusmodi modum pertinet, quòd scientia illa per multos habitus distinguatur, quasi per species magis particulares existens.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd fides nostra innititur primę veritati: & ideo Christus est autor fidei nostræ secundum diuinam scientiam, quæ est simpliciter vna.

¶Ad tertium dicendum, quòd lumen diuinitus infusum quæritur, an sit infusa Christo in vnica specie seu habitu, an in diuersis. Et est ratio dubii, excellentia magna talis scientiæ infusæ animæ Christi.

¶In corpore vnica est conclusio respõsiua quæsito. Scientia indita animæ Christi fuit distincta secundũ diuersos habitus. Probatur: Habitus scientiæ diuersificantur in nobis ex diuersitate generis scibilis, sed respectu scientiæ inditæ animæ Christi inuenitur diuersitas generis scibilis: ergo scientia indita animæ Christi distinguitur in diuersos habitus. Maior probatur ex primo Posteriorum. Minor quę non nisi implicite ex litera habetur, hoc est in sua probatiõe, probatur in litera sic. Connaturale est animæ humanæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, quàm Angeli: ita scilicet, q̃ diuersas naturas specificas, per diuersas species intelligibiles cognoscat. Sed scientia indita animæ Christi habuit modum cõnaturalem animæ humanę: ergo scientia indita animæ Christi est distincta per species intelligibiles secũdum diuersitatem naturarum specificarũ. Hoc autem nihil aliud est, quàm scientiam talem respicere diuersa genera scibilia: quæ diuersificatur secũdum diuersas naturas specificas, multò magis distinguitur secundum diuersa genera scibilia: quum minor sit distinctio per genera scibilia, quàm p̃ specificas naturas: quoniam sub vno genere scibili cõprehenduntur multæ naturæ specificę, vt patet ex supra dictis.

Annot.

¶Et scito, quòd quum hîc dicitur, species intelligibiles oportere diuersificari secundum diuersas naturas specificas, intelligendum est de naturis propriè, hoc est substantiisnã per vnam & eandem speciem infusam intelligit anima Christi subsistentiam & proprietates accidentalesque eius. Rursus, non ita intelligas species intelligibiles infusas deartículari ad naturas specificas, vt præcisè repræsentent eas, & non principia singulitudinantia, vt faciunt species intelligibiles abstractę à phantasmatibus, & quales fuerunt species infusę primo hominibus quorum species infusæ animæ Christi, sunt non per accidẽs, sed ex suo genere infusæ: & ita ad naturas substantiarum specificas arctãtur, vt simul individua earum ostẽdant distinctè: alioquin aut nõ nouisset hæc scientia omnia, aut infinitę species ponerẽtur: quorũ vtrumque esse falsum monstratum est.

Annot.

¶Circa hanc doctrinam iunctam responsioni ad primũ dubium superius referuntur ex Sco. in 3. sent. distin. 14. quæst. vlti. volente, quòd species intelligibiles infusæ animæ Christi fuerunt perfectissimæ

simæ: quia sicut ponitur, animæ Christi collatam esse gratiam summam possibilem creaturæ: ita probabile est infusas esse sibi species perfectissimas, & nobilissimas, per quas perfectissimè nouit habitualiter res cognitione abstractiua.

¶Ad hoc dicitur, quòd propotionalis similitudo assumpta est falsa. Ad cuius euidentiam sciendum est, quòd dono gratiæ respondet directè donum gloriæ & consequenter sicut animæ Christi collata ponitur summa gratia: ita collata est summa gloria, ad quam spectat cognitio beata, & nõ cognitio infusa, de qua est quæstio. Vnde quia cognitio infusa non respondet gratiæ, consequens est, vt malè assumpta sit similitudo proportionalis: vt sicut ponitur, summam habere gratiã, ita ponendum est habere summas species infusas. Et si quæratur, cur gratia, gloria, & visio beata non modificantur & articulantur iuxta modum naturalem animæ humanæ, scientiam autem infusam modificari, ponitur in litera ad naturalem modum animæ humanę, & ideo species eius intelligibiles esse minus vniuersales, ac per hoc minus perfectas, quã species angelorũ: respondendum est ex responsione ad primum in argumẽtis precedenti, quòd visio beata, & huiusmodi, sunt de ordine connaturaliũm sola diuinæ naturæ, ac per hoc superexcedẽtium modum cuiuscũque naturæ creatæ. Et propterea non articulantur aut modificantur ex modo naturali animæ vel Angeli. Scientia autem infusa est de ordine cõnaturalium creaturis, scilicet Angelis, & animabus nostris in statu separationis: ac per hoc est de ordine proportionatorũ modo humanæ naturæ: & propterea meritò ponitur ipsam modificari & deartículari, iuxta connaturalem modum humanæ naturæ: ac per hoc, vt in litera dicitur, ponitur, species ipsius esse minus vniuersales & imperfectiores, quàm sint species angelicæ. Cum qua tamen imperfectione species eiusdem sunt, quòd scientia infusa animæ Christi, quo ad euidentiam, certitudinem multiudinémque cognitorũ sit perfectior scientia angelica, propter excellentius lumen vt prædictum est.

Annot.

¶In responsione ad tertium eiusdem articuli 6. nota, quòd sicut Aristoteles posuit, ad intellectionem nostram concurrere tria, scilicet obiectum in sua specie intelligibili, & intellectum possibilem eiicientem intellectionem, & lumẽ intellectus agentis, quo clarent immediatè principia, & illis mediantibus reliqua scenciuntur: ita enim intellectum agentem nõ solum ad generationem specierum intelligibilium, sed etiam ad faciendam euidentiam cognitorum ex eo patet, quòd ipse, vt inquit Auerrois in prœmio de Anima, est causa primarum propositionum procul dubio quo ad euidentiam, & consequenter reliquarum, mediantibus illis primis) ita proportionabiliter Autor ponens scientiam altioris ordinis in anima humana, posuit species altioris ordinis & lumen altioris ordinis, sub quo clarè cognoscantur ea quæ per species infusas repræsentantur. Et propterea vt in litera dicitur, illud lumen commune est omnibus reuelatis, si. ut lumen intellectus agentis: & est medium, sub quo, species autem intelligibilis est medium in quo res repræsentatur.

¶ *super Quæstionis duodecimæ Articulum primum.*

Cõment. Titulus clarus est.

¶In corpore artículi vnica est conclusio respõsiua quæsito: Anima Christi per scientiam acquisitam scit omnia illa, quæ possunt per actionem intellectus agentis sciri. Probatur ex propottionali similitudine inter scientiam infusam respectu intellectus possibilis, & acquisitam respectu intellectus agentis: nam sicut illa ponitur propter perfectionem potentiæ intellectus possibilis, ita illa propter conuenientiam potentiæ actiuæ intellectus agentis. Et ideo sicut illa se extendit ad omnia, ad quæ se extendit possibilis intellectus potentia, ita ista ad omnia, quæ potest intellectus agens facere.

¶In responsione ad primum & secũdum simul, dubium ex Durando in 3. sent. distin. 14. quæstio. 3. occurrit, arguente directè contra vtranque responsionem. Primò, contra secundã, dicens, quòd ex visione corporum cælestium nullus potest cõprehendere virtutes eorum, sed potius experientia effectuum. Deinde cõtra primam dicens, quòd experientia nõ parit scientiam nisi rerum experiarum & consimilium secundum species: quoniã sic ex multis sensibus fit memoria, & inde experimentum, & inde vniuersale: quod est principium artis & scientiæ (vt dicitur in prœmio Meta.) non ergo ex quibuslam expertis Christus venit in notiriam omnium: vt in litera dicitur.

Annot.

¶Ad primum horum dicitur, quòd Durandus voluit esse exemplum, nam in litera non dicitur, quòd ex sola visione corporali corporum cælestium Christus comprehenderit cælestia: sed expressè præmittitur in hac ipsa respõsione ad secundum ibi. Per modum prædictum, scilicet per experientiam: & subditur statim exemplariter. Sicut videndo, &c. Est ergo sensus litęræ de visione experimentali, & non de visione absolutè.

¶Ad secũdum autem dicitur, quòd cõnexio specierum, causarum, effectuum, & huiusmodi, manifestat quòd experientia in qua build, puta in cælidis, generat non solùm scientiam calidorum, sed excellenti existente ingenio, ex scientia calidorum generatur scientia frigidorũ, & ex his mediorum, & ex his omnibus elementorum & mixtorum, & ex his ad causas ascẽditur superiores. Quo circa, experientiam parere scientiam similium tantùm, potest intelligi dupliciter: scilicet vel immediatè, & sic est verum: vel quouis modo, & sic est falsum: vt in litera hæc dicitur. Scientia, inquit Autor, rerum nõ solùm acquiri potest ex experientia ipsarum, sed ex experientia quarundam aliarum. Et ratio ad gnatur: quia ex virtute luminis potest homo procedere, &c.

imperfectũ est, cui potest fieri additio. Ergo secundum hanc scientiam Christus omnia sciuit.

CONCLVSIO.

¶ Sicut per scientiam inditam omnia cognouit, ad quæ quocunque modo intellectus possibilis est in potentia: ita per scientiam acquisitam omnia attigit, ad quæ se extendit virtus intellectus agentis.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ scientia acquisita ponitur in anima Christi (vt suprà dictum est) propter cõuenientiam intellectus agentis, ne eius actio sit otiosa, quæ facit intelligibilia in actu: sicut & scientia indita vel infusa ponitur in anima Christi ad perfectionẽ intellectus: possibilis. Sicut autẽ intellectus possibilis est, quo est omnia fieri, ita intellectus agens est quo est omnia facere: vt dicitur in tertio de Anima. Et ideo sicut per scientiam inditam sciuit anima Christi omnia illa, ad quæ intellectus possibilis est quocũque modo in potentia: ita per scientiam acquisitam sciuit omnia illa, quæ possunt sciri per actionem intellectus agentis.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ scientia rerum acquiri potest non solùm per experientiam ipsarum, sed etiam per experientiam quarundam aliarum rerum: cùm ex virtute luminis intellectus agentis possit homo procedere ad intelligendum effectus per causas, & causas per effectus, & similia per similia, & contraria per contraria. Sicut igitur licet Christus non fuerit omnia experitus: ex his tamen, quæ expertus est, in omnium deuenit notitiam.

¶Ad secundum dicendum, quòd licet sensibus corporalibus Christi nõ fuerint subiecta omnia sensibilia: fuerunt tamen sensibus eius subiecta aliqua sensibilia, ex quibus propter excellentissimam vim rationis eius potuit in aliorũ notitiam deuenire per modum prædictum: sicut videndo corpora cælestia, potuit comprehẽdere eorum virtutes, & effectus, quos habẽt in istis inferioribus, qui eius sensibus non subiacebant. Et eadem ratione ex quibuscunque alijs, in aliorum notitiam deuenire potuit.

¶Ad tertium dicendum, q̃ secundum istam scientiam anima Christi nõ simpliciter cognouit omnia: sed illa omnia, quæ per lumẽ intellectus agentis homini sunt cognoscibilia. Vnde per hanc scientiam non cognouit essentias substantiarũ separatarum, nec etiã singularia præterita, præsentia, & futura, quæ tamen cognouit per scientiam inditam: vt suprà dictum est.

¶Et scito quòd tota difficultas nostra consistit in comprehendendo subsistantiam vnam inferiorem: quoniam illa comprehensa, facilè reliquæ comprehenderentur. Et similiter in comprehendendo vnum corpus cæleste, vno enim comprehenso, facilè omnia comprehenderentur ab excellentissimo ingenio, quale fuit illud animæ Christi. Non est autem impossibile tali ingenio comprehendere vnum corpus cæleste, & vnum mixtum perfectum, puta hominem, non est igitur impossibile, quòd omnia quæ possunt virtute intellectus agentis cognosci, cognouerit per inuentionem.

¶At siquis dixerit, sensibus Christi omnia singularia opportuna ad perfectam per inuentionem scientiam omnium naturali ratione cognoscibilium oblata esse Angelorum ministerio supplente, non aberraret: quoniam si (Euangelista testante) esurienti Christo Angeli cibum corporalem ministrauerunt, Matthæ. 4. multò magis rationabile est, vt indigẽti Christo spirituali cibo scientiæ acquisitæ ministrauerint Angeli singularia opportuna, ex quibus ipse suo ingenio adinueniret scientiam. Hoc enim nullum inconueniens habet annexum: nec est miraculum voluntarie fictum, sed super fimili & minus necessario expresso in Euangelio fundatum, & propterea vt rationabile amplectendum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis duodecimæ Articulū secundum.*

Coment. TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli tria sunt. Primò ponitur distinctio bimembris. Duplex est profectus scientiæ, alter secundum ipsius essentiam, alter secundum effectum. Secundò respondetur quæstio iuxta secundum membrum. Christus profecit secundum effectum in scientia gratia sicut & ætate. Probatur: qa iuxta ætatis augmentum maiora opera faciebat, quæ maiore scientiam & gratiam demonstrabāt. Tertiò respondetur quæsito iuxta primum membrū, quo ad quadruplicem Christi scientiam, scilicet infusam, beatam, divinā, & acquisitam. Et de tribus primis quidem negatiue: scilicet quòd Christus non profecit. De acquisita verò recitatur prius aliorum & sua olim opinio, quòd non est augmētata secundum se, sed secundum experientiā: hoc est, cōuersionem seu applicationē illius ad phantasmata, quæ ex sensibus & experientiis ab extra veniebant. Deinde repetitur propria nunc opinio, quòd acquisita secūdum essentiā aucta fuit quia inconueniens videtur, deesse Christo aliquā intelligibilem actionem. Vbi nota & modestiam Autoris, quòd opinantis personam induit, dum ait, Inconueniens videtur: & explanationem supradictorū de operatione intellectus agētis quòd scilicet de principali illius operatione, cuius privatione otiosus seu fructus poneretur, fuit sermo.

Supra q. 7. ar. 12 3. & in fra ar. 6. 3. & q. 12. ar. 8. Et 3. di. 13. lit. in fi. et dis. 14. arti. 3. q. 5. Et veri. q. 20. ar. 6. 3. Et opus. 3. c. 223. Et Io. 1. li. 10 col. 1. fi. Et Heb. 5. col. 6.

¶ *Super Quæstionis duodecimæ Articulū tertium.*

Coment. TItulus clarus.

¶ In corpore articuli vna est cōclusio respōsiua quæsito negatiuè: Christus nihil ab homine didicit. Probatur: Primum motuum in quolibet genere, non movetur illa specie motus: Christus est primus doctor hominum omnium: ergo non docetur ab aliquo homine. Maior manifestatur in primo alterantis. Minor autoritate Domini, Ioan. 18.

QVAEST. XII. ARTIC. II. ET III.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus in hac scientia profecerit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ secundū hanc scientiam Christus nō profecerit. Sicut enim secundum scientiam beatitudinis & secundū scientiam infusam Christus cognouit omnia: ita & secundum hanc scientiam acquisitam, vt ex dictis patet. Sed secundum illas scientias non profecit: ergo nec secundum istam.

¶ Præterea, Proficere est imperfecti: qa perfectum additionem nō recipit. Sed in Christo nō est ponere sciētiam imperfectā. Ergo secundū hanc scientiā Christus nō profecit.

¶ Præterea, Damas. dicit, Qui proficere dicunt Christum sapientia & gratia, vt additamentū sensus suscipientem, non venerantur vnionem, quæ est secundū hypostasim. Sed impium est, illam vnionem non venerari. Ergo impium est dicere, quòd sciētia eius additamentum acceperit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 2. q̄ Iesus proficiebat sapientia & ætate & gratia, apud Deum & homines. Et Amb. dicit quòd proficiebat secundum sapientiam humanam. Humana autē sapientia est, quæ humano modo acquiritur, scilicet per lumē intellectus agentis. Ergo Christus secundum hanc scientiam profecit.

CONCLVSIO.

¶ Profecit Christus in scientia & gratia, sicut ætate, non quidem essentialiter, se effectiuè siue significatiuè, & secundum experientiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est profectus scientiæ. Vnus quidem secundū essentiā: prout scilicet ipse habitus scientiæ augetur. Alius autē secundum effectum: puta si aliquis secūdū eundē & æqualem scientiæ habitū, primò minora alijs demonstret, & postea maiora & subtiliora. Hoc autē secundo modo manifestum est, q̄ Christus in sciētia & gratia profecit, sicut & in ætate: quia scilicet secundū augmētū ætatis opera maiora faciebat, quæ scilicet maiorem scientiam & gratiam demōstrabant. Sed quātum ad ipsum habitum sciētiæ, manifestum est q̄ habitus scientiæ infusæ in eo nō est augmentatus, cùm à principio plenariè fuerit sibi omnium sciētia infusa: & multò minus scientia beata in eo augeri potuit. De scientia enim diuina q̄ nō possit augeri, suprà in prima parte dictū est. Si igitur præter habitum sciētiæ infusum, nō fit in anima Christi aliquis habitus sciētiæ acquisitæ (vt quibusdā videtur, & mihi aliquando visum est) nulla scientia in Christo augmētata fuit secundū essentiā, sed solùm per experiētiam id est conuersionē specierum intelligibiliū, inditarum ad phantasmata. Et secundū hoc dicunt, q̄ scientia Christi profecit secundū experientiam: cōuertendo scilicet species intelligibiles inditas ad ea quæ de nouo per sensum accepit. Sed quia inconueniens videtur q̄ aliqua naturalis actio intelligibilis, Christo deesset, cùm extrahere species intelligibiles à phantasmatibus, sit quædam naturalis actio hominis secundū intellectū agentē, cōueniens videtur hanc etiā actionē in Christo ponere. Et ex hoc sequitur q̄ in anima Christi aliquis habitus scientiæ fuerit, qui per huiusmodi abstractionē specierum potuerit augmentari: ex hoc scilicet, q̄ intellectus agens, post primas species intelligibiles abstractas à phantasmatibus poterat etiam alias & alias abstrahere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ tam sciētia infusa animæ Christi, q̄z scientia beata, fuit effectus agētis infinitæ virtutis, qui potest simul totū operari: & ita in neutra sciētia Christus profecit, sed à principio ea perfectā habuit. Sed scientia acquisita causatur ab intellectu agēte, qui nō simul totū operatur, sed successiuè. Et ideo secundū hāc scientiā Christus nō à principio sciuit omnia, sed paulatim, & post aliquod tēpus, scilicet in perfecta ætate. Quod patet ex hoc, quòd Euangelista simul dicit eum profecisse scientia & ætate.

¶ Ad secundum dicēdum, q̄ hæc etiam scientia semper fuit perfecta secundum tempus: licet nō semper fuerit perfecta simpliciter & secundum naturam. Et ideo potuit habere augmentum.

¶ Ad tertium dicēdum, q̄ verbum Damas. intelligitur quātū ad illos, qui dicunt simpliciter fuisse factā additionē scientiæ Christi, scilicet secundum quācunq; eius scientiā: & præcipuè secundum infusam, quę causatur in anima Christi ex vnione ad Verbum. Non autem intelligitur de augmento scientiæ, quæ ex naturali agente causatur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus aliquid ab homine didicerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ Christus aliq̄d ab hominib⁹ didicerit. Dicitur enim Luc. 2. q̄ inuenerunt eum in tēplo in medio Doctorū interrogantē illos & respōdentem. Interrogare verò & respōdere est addiscētis. Ergo Christus aliquid didicit ab hominibus.

¶ Præterea, Acquirere scientiā ab homine docente, videtur esse nobilius, quàm acquirere à rebus sensibilibus: quia in anima hominis docētis sunt species intelligibiles in actu, in rebus aūt sensibilibus sunt species intelligibiles solùm in potētia. Sed Christus accipiebat sciētiā experimētalē ex reb⁹ sensibilibus, vt dictū est. Ergo multò magis poterat accipere sciētiā addiscēdo ab hoībus.

¶ Præterea, Christus secundū scientiā experimētalem nō omnia à principio sciuit, sed in ea profecit, vt dictū est. Sed quilibet audiens sermonem significatiuum alicuius, potest addiscere quod nescit. Ergo Christus potuit ab hominibus aliqua addiscere, quæ secundum hanc scientiam nesciebat.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 55. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorē Gentibus. Præceptoris autem non est doceri, sed docere. Ergo Christus non accepit aliquam scientiam per doctrinam alicuius hominis.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus constitutus à Deo fuerit primus omnium hominum doctor, non congruit, ipsum ab aliquo homine docere.

¶ RESPONDEO dicēdum, q̄ in quolibet genere id qđ est primū mouēs, nō mouetur secundū illam speciē motus: sicut primū alterās nō alteratur. Christus aūt cōstitutus est à Deo caput Ecclesiæ, quinimo omniū hominū (vt suprà dictū est) vt nō solū omnes p ipsum gratiā acciperēt: sed etiā vt oēs ab eo doctrinā veritatis reciperēt. Vnde ipse dicit Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundū, vt testimoniū perhibeam veritati. Et ideo nō fuit cōueniēs eius dignitati, vt à quocūq; hoīe doceretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sicut Origen. dicit super Luc. Dominus interrogabat, nō vt aliquid addisceret: sed vt interrogatus erudiret. Ex vno quippe doctrinæ fonte manat & interrogare & respondere sapienter. Vnde & ibidem in Euāgelio sequitur, quòd stupebant omnes, qui eū audiebant, super prudentia, & responsis eius.

¶ Ad secundum dicēdum, q̄ ille qui addiscit ab homine, nō accipit immediatè scientiam à speciebus intelligibilibus, quæ sunt in mēte ipsius, sed mediantibus vocibus sensibilibus, tanquā signis intelligibilium conceptionū. Sicut aūt voces ab homine formatæ sunt signa intellectualis scientiæ ipsius, ita creaturę à Deo cōditæ sunt signa sapientiæ eius. Vnde dicitur Eccles. 1. q̄ Deus effudit sapientiam super omnia opera sua. Sicut igitur dignius est doceri à Deo, quàm ab homine: ita dignius est accipere sciētiam per sensibiles creaturas, quàm per hominis doctrinam.

¶ Ad tertium dicēdum, q̄ Iesus proficiebat in scientia experimētali, sicut & in ætate: vt dictum est. Sicut autem ætas opportuna requiritur ad hoc q̄ homo accipiat scientiam per inuentionem: ita etiam ad hoc q̄ accipiat scientiam per disciplinam. Dominus autem nihil fecit quod nō congrueret eius ætati: & ideo audiendis doctrinæ sermonibus, non accommodauit auditum nisi illo tempore, quo poterat etiam per viam experientiæ talem sciētiæ gradum attigisse. Vnde Grego. dicit super Ezech. Duodecimo anno ætatis suæ interrogare dignatus est homines in terra: quia iuxta rationis vsum doctrinæ sermo non suppetit nisi in ætate perfecta.

¶ *Super Quæstionis decimætertiæ Articulum quartum.*

Coment. TItulus clarus.

¶ In corpore articuli primò ponitur distinctio de duplici modo, quo anima nata est scientia perfici: secundò respondetur quæsito. Quo ad primum dicitur, quòd anima dupliciter nata est sciētia perfici, vel ex sensibilibus, vel ex subſtantijs immaterialibus. Et manifestatur distinctio: quia est media inter subſtātias separatas & corporales. Quo ad secundum respōdetur duabus conclusionibus iuxta dictos duos modos. Prima est: Anima Christi p fecta est, sciētia experimētali ex sensibus, absq; Angelico lumine. Probatur: quia sufficit ad hanc lumen intellectus agentis. Secunda est: Anima Christi perfecta est ex impressione superiori, quo ad scientiam infusam à Deo immediatè. Probatur: Sicut anima illa supra communem creaturæ modū vnita est Verbo in vnitate personæ, ita supra cōmunem homīum modū immediatè à Deo repleta est scientia.

Infrà q. 30. arti. 2. 1. Et 3. dis. 13. qa. 2. ar. 2. q. 1. & dis. 14. arti. 3. q. 5.

Annot. ¶ Et secto, quòd hæc ratio non solùm est simillitudinis proportionalis, sed etiam est reddituæ veræ causæ. quare anima Christi immediatè repleta est scientia infusa à Deo. Indignum quippe fuisset, vt assumpta anima in fonte sapientię, vnde Angeli sapiunt, non ex ipso fonte, sed ex medijs riuulis derivatis ad Angelos perfunderetur. Consonat autem valde, vt sicut in vnione creaturæ limites sunt excessi, ita in perfectione non creaturæ, sed humanæ naturæ limes excederatur.

Annot. ¶ In responsione ad primum, nota quòd conformationem Christi ab Angelo fuisse testificationis naturæ humanæ. non autem quin fuerit indigētiæ: non vt egeret influi ab Angelo, sed quia egebat exteriori ac sensibili propositione obiecti seruaditi infer fortiori partis ne plus cruciatus propassionis procederet.

¶ Ad cuius euidētiā oportet nunc supponere ex Damasceno, q̄ in Christo non fuit redundantia inferiorum virium in superiores, aut econuerso. sed vnicuique permissum est agere qđ suum erat: propter quod cruciatus propassionis Christi fuit valde magnus: vt sanguis decurrens in terram testatur. Et quia pars superior non redundabat in inferiorem, processisset fuga per natura in tantum cruciatus ille, vt motum & sensum abstulisset à corpore Christi, aut valde impedisset. sed prouidentia diuina supplerum est per exteriius cōfortatiuū: acsi homo aliquis confortasset eum. Ita quòd, sicut tentatus fuit à diabolo exterius proponendo obiecta inutilia ad malum: ita confortatus est ab Angelo exterius proponente obiecta consolatoria: quæ naturaliter nata sunt proposita, confortare vires ac corpus. Vt sic quasi frænum ex sensibiliter propositis, cruciatui propassionis appositum sit ab extrā: vt sic inferior pars haberet etiam in confortatione quod suum erat ab extrā. Et hoc maximè monstrat veritatem ac proprietatem humanæ naturæ in Christo.

¶ *Super Quæstionis decimætertiæ Articulum primum.*

Coment. TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica est cōclusio responsiua quæsito: Impossibile est animæ Christi conuenire omnipotentiam. Probatur: In mysterio Incarnationis vnio facta est in persona, remanente distinctione naturarum, hoc est vtraque natura retinente quod sibi proprium est: ergo diuina natura retinuit sibi omnipotentiam ergo impossibile est animæ Christi conuenire omnipotentiam. Prima consequentia probatur: quia omnipotentia est vt proprietas consequenter se habens ad naturam diuinam. Quod probatur: Potentia actiua cuiusuber rei sequitur formam: ergo potentia actiua sequitur formam ipsius naturæ: ergo sequitur cuiusque naturam: ergo potentia actiua rei, scilicet omnium, quę possunt habere rationem entis, consequetur naturā diuinam: ergo omnipotentia consequitur diuinam naturam. Antecedens huius prosyllogismi probatur: quia forma est principium agendi.

Infrà tribus articulis huius. q. Et q. 21. ar. 1. 2. Et 1. di. 43. q. 1. ar. 3. 2. Et 3. dis. 14. arti. 4.

Prima verò consequētia: quia natura aut est ipsa forma, aut constituitur per formam. Secunda autē & probatur à proprio, quia natura diuina est ipsum increatum subsistens. & à similibus, quia quælibet alia res habet potentiam actiuā respectu eorum, ad quæ se extendit perfectio suæ naturæ: sicut calidum ad calefaciendum. Tertia deinde consequentia per se nota ex terminis est. Secunda autem consequentia principalis probatur: quia anima Christi est pars humanæ naturæ non diuinæ.

Annot. ¶ Aduerte hic, quòd quamuis omnipotentia sequatur esse ipsum in se subsistens: ac per hoc illimitatum & infinitum supponimus ex doctrina Primi libri nostri. Illa autem propositio. Quælibet res habet potentiam actiuam respectu eorum, ad quæ se extendit suæ naturę perfectio, cū grano salis sumenda est: hoc est, vt intelligatur in genere rerū actiuarum. Quod dico propter formas, quæ non sunt ex suo genere actiuæ, vt quantitas, & relatio.

QVAEST. XIII. ARTIC. V. I. 85

ficut propter nos tristis est, ita propter nos confortatur, vt scilicet in nobis fides Incarnationis ipsius confirmetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Diony. dicit Christum fuisse formationibus Angelicis subiectum: non ratione suiipsius, sed ratione eorum, quæ circa eius incarnationem agebantur, & circa ministrationem eius in infantili ætate constituti. Vnde ibidem subdit, quòd per medios Angelos nuntiatur Ioseph à Patre dispensata Iesu ad Aegyptum recessio, & rursum ad Iudæam de Aegypto traductio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd filius Dei assumpsit corpus passibile (vt infrà dicetur) sed animam perfectam scientia & gratia. Et ideo corpus eius conuenienter fuit subiectum impressioni cælestium corporum: anima verò eius non fuit subiecta impressioni cælestium spirituum.

QVAESTIO DECIMA *tertia de potentia animæ Christi, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de potentia animæ Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum habuerit omnipotentiam simpliciter.

¶ Secundò, vtrùm habuerit omnipotētiam respectu immutationis creaturarum.

¶ Tertiò, vtrùm habuerit omnipotentiam respectu propriį corporis.

¶ Quartò, vtrùm habuerit omnipotentiam respectu exequutionis suæ voluntatis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm anima Christi habuerit omnipotentiam simpliciter.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam. Dicit enim Ambro. super Luc. Potentiam, quam Dei filius naturaliter habet, homo erat ex tempore accepturus. Sed hoc præcipuè videtur esse secundum animam, quæ est potior pars hominis. Cū ergo filius Dei ab æterno omnipotentiam habuerit, videtur quòd anima Christi ex tempore omnipotentiam acceperit.

¶ Præterea, Sicut potentia Dei est infinita, ita etiam & eius scientia. Sed anima Christi habet omnium scientiam, quæ scit Deus, quodammodò: vt suprà dictum est. Ergo etiam habet omnium potentiam, & ita est omnipotens.

¶ Præterea, Anima Christi habet omnem scientiam. Sed sciētiarum quædam est practica, quædam speculatiua. Ergo habet eorum, quæ scit, scientiam practicam, vt scilicet facere ea, quæ scit. Et sic videtur, quòd omnia facere possit.

¶ SED CONTRA, Illud, quod est proprium Dei, non potest alicui creaturæ conuenire. Sed proprium est Dei esse, omnipotentem: secundum illud Exod. 15. Iste Deus meus, & glorificabo eū. Et postea subditur, Omnipotens nomen eius. Ergo anima Christi cùm sit creatura, non habet omnipotentiam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Annot. ¶In responsione ad tertium, aduerte, quòd Autor hîc corrigit loquendi modum de scientia animæ Christi respectu omnium, quæ à Deo fiunt. In tertio nanque sent. dist. 14. ar. vlti. ad secundum, vocauerat practicã scientiam, quam hîc probat non esse practicam, quia non est factiua. Et tu doctrinam hanc sequeris.

¶Super Quæstionis decimætertiæ Articulum secundum.

Ciment. TRiplus, vt sonat, intelligendus est.

¶In corpore tria fiunt. Primò ponuntur diæ distinctiones: secundò ponuntur tres conclusiones: tertiò ex dictis cõclusionibus respondetur quæstio negatiuè. Quo ad primum ponitur distinctio, trimebris, Transmutationes sunt triplices, quædam naturales, quædam miraculosæ, quædã secundum verobilitatem in nihil. Altera distinctio est bimembris. Anima Christi sumitur dupliciter vel secundum propriã virtutem siue naturalem, siue gratuitam, vel secundum quòd est instrumentum verbi Dei. Quo ad secundum prima conclusio est: Anima Christi secundum propriam virtutem habuit potentiam ad illos effectus faciendum, qui sunt animæ cõuenientes. Hæc conclusio nõ probatur, sed manifestatur quo ad effectus tres: hoc est gubernationem corporis, dispositionem humanorũ actuum, & illuminationẽ omnis per gratiam & scientiam. Secunda conclusio est: Anima Christi, vt est instrumentum Verbi sibi personaliter vniti, habuit instrumẽtalem virtutem ad omnes immutationes miraculosas ordinabiles ad Incarnationis finem. Et hæc quoque conclusio non aliter probatur: sed manifestatur declarando Incarnationis finem esse Instaurare omnia, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt: quod consummabitur, quũ nouæ fient omnia, & Deus erit omnia in omnibus. Tertia conclusio est: Solus Deus potest creaturas in nihilum redigere. Probatur: quia solus potest creare & conseruare: immutatio autem in nihil refertur ad creationẽ ex nihilo. Principalis conclusio est: Anima Christi nõ habet omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Et relinquitur clara, tanquam consequens ex antè dictis conclusionibus.

Annot. ¶Et scitò, quòd primæ duæ conclusiones intelliguntur cum præcisione aliorum, puta quòd secundum propriam virtutem habuit tantum potentiam ad gubernandã, &c. & similiter vt instrumentum Verbi, habuit potẽtiam ad illa tantum, & non ad annihilandum

¶Impossibile fuit, animam Christi habere omnipotentiam simpliciter, eam sibi retinente natura diuinitatis.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut suprà dictum est, in mysterio Incarnationis ita facta est vnio in persona, quòd tamen remansit distinctio naturarum, vtraque scilicet natura retinente id quod sibi est proprium. Potentia autem actiua cuiuslibet rei, sequitur formã ipsius, quæ est principium agendi. Forma autem vel est ipsa natura rei, sicut in simplicibus: vel est constituens ipsam rei naturam, in his scilicet, quæ sunt composita ex materia & forma. Vnde manifestum est, quòd potentia actiua cuiuslibet rei, consequitur naturã ipsius. Et per hunc modum, omnipotentia consequẽter se habet ad diuinam naturam. Quia enim natura diuina est ipsum esse Dei increatum (vt patet per Dion. 5. c. de Di. no.) inde est quòd habet potentiam actiuam respectu omnium, quæ possunt habere rationem entis: quod est habere omnipotentiam. Sicut & quælibet alia res habet potentiam actiuam respectu eorum, ad quæ se extendit perfectio suæ naturæ: sicut calidum ad calefaciendum. Cùm igitur anima Christi sit pars humanæ naturæ, impossibile est, quòd omnipotentiam habeat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo accepit ex tempore omnipotentiam, quam filius Dei habuit ab æterno, per ipsam vnionem personæ: ex qua factum est, vt sicut homo dicitur Deus, ita dicatur omnipotens. Non quasi sit alia omnipotentia hominis, quàm filij Dei, sicut nec alia deitas: sed eo quòd est vna persona Dei & hominis.

¶Ad secundum dicendum, quòd alia ratio est de scientia & de potentia actiua: sicut quidam dicunt. Nam potentia actiua consequitur ipsam naturam rei, eo quòd actio cõsideratur vt egrediens ab agente. Scientia autem non semper habetur per ipsam essentiam scientis, sed potest haberi per assimilationem scientis ad res scitas, secundum similitudines susceptas. Sed hæc ratio non videtur sufficere: quia sicut aliquis potest cognoscere per similitudinem susceptam ab alio, ita etiam potest agere per formam ab alio susceptam: sicut aqua vel ferrum calefacit per calorem susceptum ab igne. Non ergo per hoc prohibetur, quin sicut anima Christi per similitudines omnium rerum sibi à Deo inditas, potest omnia cognoscere, ita per easdem similitudines posit ea facere.

Est igitur vlterius considerandum, quòd id quod à superiori natura in inferiori recipitur, habetur per inferiorem modum: non enim calor in eadem perfectione & virtute recipitur ab aqua, qua est in igne. Quia igitur anima Christi inferioris naturæ est, quàm natura diuina, similitudines rerum non recipiuntur in ipsa anima Christi secundum eandem perfectionem & virtutem, secundum quam sunt in natura diuina. Et inde est, quòd scientia animæ Christi est inferior scientia diuina, quantùm ad modum cognoscendi, quia Deus perfectius cognoscit res, quàm anima Christi: & quantum etiam ad numerum scitorum, quia anima Christi non cognoscit omnia, quæ Deus potest facere, quæ tamen Deus cognoscit scientia simplicis intelligentiæ, licet cognoscat omnia præsentia, præterita & futura, quæ Deus cognoscit scientia visionis. Et similiter similitudines rerum, animæ Christi inditæ, non adæquant virtutem diuinam in agendo, vt scilicet possint omnia agere, quæ Deus potest, vel etiam eo modo agere, sicut Deus agit: qui agit infinita virtute, cuius creatura non est capax. Nulla autem res est, ad cuius cognitionem aliqualiter habendam requiratur virtus infinita, licet aliquis modus cognoscendi sit virtutis infinitæ: quædam tamen sunt quæ non possunt fieri nisi à virtute infinita, sicut creatio, & alia huiusmodi: vt patet ex his, quæ in Prima parte dicta sunt. Et ideo anima Christi, quæ cùm sit creatura, est virtutis finitæ, potest quidem omnia cognoscere, sed non per omnem modum: non autem potest omnia facere: quod pertinet ad rationem omnipotentiæ. Et inter cætera manifestum est, quòd non potest creare seipsam.

¶Ad tertium dicendum, quòd anima Christi habuit & scientiam practicam & speculatiuam: non tamen oportet, quòd omnium illorum habeat scientiam practicam, quorum habuit scientiam speculatiuam. Ad scientiam enim speculatiuam habendam, sufficit sola conformitas vel assimilatio scientis ad rem scitam: ad scientiam autem practicam requiritur, quòd formæ rerum, quæ sunt in intellectu, sint factitiæ. Plus autem est habere formam, & imprimere forma habitam in alterum, quàm solùm habere formam: sicut plus est lucere & illuminare, quàm solùm lucere. Et inde est quòd anima Christi habet quidem speculatiuam scientiam creandi (scit enim qualiter Deus creat) sed non habet huius rei scientiam practicam: quia non habet scientiam creationis factiuam.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ anima Christi habeat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Dicit enim ipse Matth. vlti. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Sed nomine Cæli & terræ intelligitur omnis creatura: vt patet cùm dicitur Genesis primo, In principio creauit Deus cælum & terram. Ergo videtur quòd anima Christi habeat omnipotẽtiam respectu immutationis creaturarum.

¶Præterea, Anima Christi est perfectior qualibet creatura: sed quælibet creatura potest moueri ab aliqua creatura: dicit enim Augustinus in 3. de Trini. quòd sicut corpora crassiora & inferiora, per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur: ita omnia corpora per spiritum vitæ rationalem, & spiritus vitæ rationalis defertor atque peccator, per spiritum vitæ rationalem, pium & iustum. Anima autem Christi etiam ipsos supremos spiritus mouet, illuminando eos: vt dicit Diony. 7. ca. Cælest. hier. Ergo videtur quòd anima Christi habeat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

¶Præterea, Anima Christi habuit plenissimè gratiam miraculorum seu virtutum, sicut & cæteras gratias. Sed omnis immutatio creaturæ potest ad gratiam miraculorum pertinere, cùm etiã miraculosè cælestia corpora à suo ordine immutata fuerint: sicut Dionysi. probat in Epistola ad Polycarpum. Ergo anima Christi habuit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

¶SED CONTRA est, quòd eiusdem est transmutare creaturas, cuius est eas conseruare. Sed hoc est solius Dei, secundum illud Heb. primo, Portans omnia verbo virtutis suæ. Ergo solius Dei est habere omnipotẽtiam respectu immutationis creaturarum. Non ergo hoc conuenit animæ Christi.

CONCLVSIO.

¶Anima Christi respectu immutationis creaturarum non habet omnipotentiam, sed secundum propriam virtutem habuit potentiam ad eos effectus faciendum, qui eius animæ conueniebant: & vt fuit instrumentum Verbi, habuit potestatem quæcunque miracula faciẽdi, quæ Incarnationis aduenientia erant, non tamen omnia redigendi in nihilum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hîc duplici distinctione est opus. Quarum prima ex est parte trãsmutationis creaturarum: quæ triplex est. Vna quidem est naturalis quæ scilicet fit à proprio agente secundum ordinem naturæ. Alia verò est miraculosa: quæ fit ab agente supernaturali, supra consuetum ordinem & cursum naturæ: sicut resuscitatio mortuorum. Tertia autem est secundum quòd omnis creatura verobilis est in nihil. Secunda autem distinctio est accipienda ex parte animæ Christi, quæ dupliciter considerari potest. Vno modo secundum propriam naturam & virtutem, alio modo prout est instrumentum verbi Dei, sibi personaliter vniti. Si ergo loquamur de anima Christi secundum propriam naturam & virtutem siue naturalem, siue gratuitam, potentiam habuit ad illos effectus faciendos, qui sunt animæ cõuenientes: puta ad gubernandum corpus, & ad disponendos humanos actus, & etiam ad illuminandum per gratiæ, & scientiæ plenitudinem, omnes creaturas rationales ab eius perfectione deficientes, per modum, quo hoc est conueniens creaturæ rationali. Si autem loquamur de anima Christi secũdum quòd est instrumentum Verbi sibi vniti, sic habuit instrumentalem virtutem ad omnes immutationes miraculosas faciẽdas, ordinabiles ad Incarnationis finem: qui est instaurare omnia, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt. Immutationes verò creaturarum, secundum quòd sunt verobiles in nihil, correspondent creationi rerum: prout scilicet producuntur ex nihilo. Et ideo sicut solus Deus potest creare, ita solus potest creaturas in nihilum redigere: qui etiam solus eas in esse conseruat, ne in nihilum decidant. Sic ergo dicendum est, quòd anima Christi non habet omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Hiero. dicitur, Illi potestas data est, qui paulò ante crucifixus, qui sepultus in tumulo, qui postea resurrexit, id est Christo, secundum quòd homo. Dicitur autem sibi omnis potestas data, ratione vnionis: per quam factum est, vt homo esset omnipotens: vt suprà dictum est. Et quanuis hoc ante Resurrectionem innotuerit Angelis, post Resurrectionem tamen innotuit omnibus hominibus: vt Remigius dicit. Tunc autem dicuntur res fieri, quando innotescunt: & ideo post Resurrectionem dicit Dominus sibi datam omnem potestatem in cælo & in terra.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd licet omnis creatura sit mutabilis ab alia creatura præter supremum Angelum, qui tamen potest illuminari ab anima Christi, nõ tamen immutatio omnis quæ potest fieri circa creaturam, potest fieri à creatura: sed quædam immutationes possunt fieri à solo Deo. Quæcunque tamen immutationes possunt fieri à solo Deo illis virtutes aliquas naturales, aut gratuitas permanentes: sed vtendo illis instrumentaliter ad opera miraculosa. Ita quòd ex hoc ipso, quòd Deus vtitur aliqua re, vt instrumento ad opus miraculosum, elenatur res illa in ordinem causæ instrumentalis: & ipse passiuus vsus, quo Deus illa vtitur ad hoc opus, est motus quo à principali agente instrumentum mouetur. Et ex hoc ipso est vis actuatiua atque conliuuua ipsius ineste instrumenti: ac per hoc inesse causæ effectiui instrumentaliter operis miraculosi: reducitur enim res illa de potentia obedientiali ad actum, quum de non instrumento fit instrumentum, quod fieri constat ex hoc solo, quòd Deus vtitur illa instrumentaliter ad opus miraculosum. Quod non esse impossibile constat: quum nulla sit ratio impossibilitatis, & quandoque de facto sic fuisse Gregorij auctoritate patet in secundo Dial. ponentis, Sanctos ex potestate quandoque miracula facere. Et verè decet diuinam liberalitatem eleuare etiam in hoc quodãm amicos suos, vt etiam coeffectores miraculorum efficiat: & non solùm benemeritos aut intercessores. Et quia omnipotentia nõ est alligata certis instrumentis, locis aut propinquitatibus: ideo non refert, quauis re vtatur Deus instrumentaliter ad quodcunque miraculosum: nam sicut potest sine instrumento opus illud perficere: ita potest non solùm efficere per instrumentum, sed per quodcunque, & vbicunque existat, & quantuncunque distet. Neque enim minuitur aut arctatur omnipotentia diuina ad limites instrumenti, quod assumit, sed instrumentum eleuatur ad omnipotentiæ exequutionem in tali miraculo: ad quod efficiendum ordinatur ab ipsa. Et propterea Autor in Secunda Secundæ, quæstio. 178. artic. 1. ad primum de his loquens, dicit, quòd Deus vtitur instrumentaliter interiori actu hominis, vel eius loquutione, vel actu exteriori, vel contactu alicuius corporis etiam mortui. Quamuis ergo tunc minus perspiciatur textum illum exposuerim: non enim eluxerat mihi quod modo trado. Et quianam homo Christus Iesus plenitudinem omnium gratiarum habuit: consequens est vt anima sua quatenus diuini Verbi instrumentum, non qualecunque, sed coniunctum: omnia posse miraculosa opera efficere. Nec opus est quærere aliam modum, aut quid, & qualiter, nisi quòd verbum vtatur instrumentaliter anima seu humanitate coniuncta sibi ad opera miraculosa. Applicando enim dicta ad Ver-

arguit transsubstantiationem possibilem ex creatione, tanquàm magis difficili, dicens, Sermo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, multò magis facere potest vt fit, quod erat, in aliud transmutatum: vt patet de consecrãtis, 2. cap. panis, & ca. reuera. Et hæc notata sint, vt aduertat lector hæc posse fieri à Deo mediantibus instrumentis, & non solùm immediatè: sicut etiam fieri potest resurrectio mortuorum, & ponit duo corpora in eodem loco, & quicquid eiusmodi est: quãuis requirat infinitam virtutem in agente principali.

¶Num animæ Christi, & quomodo collata fuerit potestas instrumẽtaliter miracula faciendi.

Ruffio. ¶Circa doctrinã præsentis articuli dubium occurrit, pro quanto ponit in anima Christi virtutem instrumentalem ad omnia miracula. Est autem ratio dubij: quia vel Autor intelligit de causa instrumentali propriè, vel largè pro causa, sine qua non. Si propriè, obstat tunc & doctrina Autoris, & Durandus. Nam Autor superius in prima parte, quæst. 45. ar. 5. docet instrumentum oportere, secundum id quòd sibi proprij, aliquid operari dispositiuè ad effectum principalis agentis: constat autem quòd anima Christi nihil operatur faciens ad effectum miraculi: puta quum dixit, Lazare veni foras, intellectio, volitio, imaginatio, vox cum clamore nullum effectum ex propriis habuerunt circa cadauer, aut animam Lazari: sed deitatis virtute anima reunita est corpori concurrentibus illis actibus humanis Christi vt medio, seu causa sine qua non: & sic de aliis. Et confirmatur: quia in 3. sent. distin. 16. quæstio 1. arti. 3. Autor dicit, quòd nec Angelo, nec animæ Christi impressa est aliqua virtus spiritualis ad faciendã miracula, nisi per modũ orationis aut intercessionis. Durandus quoque in 3. sent. distin. 14. quæstio. vlti. probare nititur quòd humanitas Christi faciebat miracula, nulla virtute supernaturali inhærente animæ aut corpori Christi, sed sola diuina virtute assistente sibi. Quia miracula faciebat Christus ad testificandam deitatem, sicut defectus subiit ad testificandam suam humanitatem: & propterea sicut defectus omnes sunt humanitatis, ita miracula omnia sunt diuinitatis. Si verò largè sumitur instrumentum, tunc obuiat litera præsens, attribuendo animæ Christi vt instrumento Verbi, operationem omnium mutationum, tam naturalium quàm miraculosarum, & referuando soli Deo mutationes annihilationis & creationis. Nam largè de instrumento loquendo, potest oratione aut intercessione simili modo concurrere anima Christi ad creationem aut annihilationem, sicut concurrit ad miracula. Obuiat quoque doctrina Autoris in quæst. de Po. quæstio. 6. arti. 4. dicentis Angelos & homines non solùm oratione, sed ex potestate quandoque miracula facere: ruxta doctrinam Gregorij. Et declarat potestatem illam esse per modum intentionis seu motus in ipsis Angelis seu hominibus sanctis.

Annot.

¶Ad euidentiam horum, sciendum est secundum Autoris doctrinam indubitatum esse, quòd anima Christi instrumentaliter non absuisse, sed proprie loquendo de instrumento, concurrit ad miracula faciendum. Hoc autem quid sit, & qualiter fiat recipi potest ex ipsa ratione agentis instrumenti. Instrumentum siquidem habet duplicem actionem, scilicet propriam & instrumentalem: vt scindere est propria operatio ferræ: facere verò sedem secando, est ipsius operatio instrumentalis: & calefactio ferræ: facere verò eadem secando, est ipsius operatio instrumentalis: & calefactio est propria operatio caloris, augere verò animal est instrumentalis illius operationis. Et sicut instrumenti est operatio duplex, ita etiam est duplex quo operatur. Alterum sibi proprium: vt dentatura ferrea, & acuta ferra, qua scindit, & ipsa natura caloris, qua calidum calefacit. Alterum à principali agente participatum, quo exercendit ur, & facere dicitur principalem effectum. Et hoc est motus ipse, quo instrumentum mouetur à principali agente: vt testatur Autor inferius quæstio. 62. artic. 1. dicens, Causa instrumentalis non agit per virtutem suæ formæ: sed solùm per motum, quo mouetur à principali agente. Qui quidem motus vocatur virtus instrumẽtalis quandoque, & quandoque virtus intentionalis, & virtus spiritualis quãdoque, eo quòd est & motus rei, quæ assimilatur in instrumentum, & ideo motus & constituit

ipsum in esse factiuo, & ideo vis seu virtus.

¶Vnde etiam quum lapidem baculo moueo, baculus ex hoc ipso quòd vtor eo, fit & est motor effectiuus lapidis. Et quia diminuta quædam mediatio est inter principale agens & effectum, deficiens principale agens ad effectum, ideo intentionalis: & quia inlenibilis est, & ad spiritualem quandoque effectum, ideo spiritualis. Et est sermo de illo instrumẽti motu, quo mouetur ab agẽte principali, vt sic. Quod vt clarius intelligas, cõsidera in instrumentis actiũ duplicem potentiam, alteram ad motum localem: alteram ad cooperãdum actui, exequendo operationem ipsius actis. Verbi gratia, instrumenta actis musicæ sunt in potentia, vt moueantur contactu digitorum, & sunt in potentia vt musicam sonẽt. Et constat quòd de prima potentia reduci possunt ad actũ à quocunque sine arte potente illa commouere: sed de secunda potentia, non nisi ab arte reduci possunt ad actũ. Quum autem mouere nihil aliud sit, quàm educere de potentia ad actum: & moueri sit educi de potentia ad actum, clarè constat quòd instrumentum tunc mouetur à principali agente, quum educitur de secunda potentia ad actum, quum sit cooperans ipsi principali agenti, quum sit exequens operationem principalis agentis. Quod fit per hoc, quòd principale agens vt sic, vtitur illo ad opus ipsius principalis agentis: puta quum artifex musica vtitur instrumento musico ad sonum musicum. Ipse enim vsus est quidam ingressus artis in instrumenta, est quædam actuatio instrumẽtorum. Et propterea oportet certæ artis certa esse instrumenta: nunquam enim musica ingredietur instrumenta artis sutoris, aut econuerso. Et propterea habet rationem vis & virtutis & intẽtionis attinẽt ad genus eius reducitur. Ex quibus ad propositum ascendendo dicimus, quòd Deus omnipotens, qui potest sine causis secundis cooperantibus effectiuè, miracula facere, dignatur quãdoque illa efficere per causas secundas, nõ damnando illis virtutes aliquas naturales, aut gratuitas permanentes: sed vtendo illis instrumentaliter ad opera miraculosa. Et quòd ex hoc ipso, quòd Deus vtitur aliqua re, vt instrumento ad opus miraculosum, elenatur res illa in ordinem causæ instrumentalis: & ipse passiuus vsus, quo Deus illa vtitur ad hoc opus, est motus quo à principali agente instrumentum mouetur. Et ex hoc ipso est vis actuatiua atque conliuuua ipsius ineste instrumenti: ac per hoc inesse causæ effectiui instrumentaliter operis miraculosi: reducitur enim res illa de potentia obedientiali ad actum, quum de non instrumento fit instrumentum, quod fieri constat ex hoc solo, quòd Deus vtitur illa instrumentaliter ad opus miraculosum. Quod non esse impossibile constat: quum nulla sit ratio impossibilitatis, & quandoque de facto sic fuisse Gregorij auctoritate patet in secundo Dial. ponentis, Sanctos ex potestate quandoque miracula facere. Et verè decet diuinam liberalitatem eleuare etiam in hoc quodãm amicos suos, vt etiam coeffectores miraculorum efficiat: & non solùm benemeritos aut intercessores. Et quia omnipotentia nõ est alligata certis instrumentis, locis aut propinquitatibus: ideo non refert, quauis re vtatur Deus instrumentaliter ad quodcunque miraculosum: nam sicut potest sine instrumento opus illud perficere: ita potest non solùm efficere per instrumentum, sed per quodcunque, & vbicunque existat, & quantuncunque distet. Neque enim minuitur aut arctatur omnipotentia diuina ad limites instrumenti, quod assumit, sed instrumentum eleuatur ad omnipotentiæ exequutionem in tali miraculo: ad quod efficiendum ordinatur ab ipsa. Et propterea Autor in Secunda Secundæ, quæstio. 178. artic. 1. ad primum de his loquens, dicit, quòd Deus vtitur instrumentaliter interiori actu hominis, vel eius loquutione, vel actu exteriori, vel contactu alicuius corporis etiam mortui. Quamuis ergo tunc minus perspiciatur textum illum exposuerim: non enim eluxerat mihi quod modo trado. Et quianam homo Christus Iesus plenitudinem omnium gratiarum habuit: consequens est vt anima sua quatenus diuini Verbi instrumentum, non qualecunque, sed coniunctum: omnia posse miraculosa opera efficere. Nec opus est quærere aliam modum, aut quid, & qualiter, nisi quòd verbum vtatur instrumentaliter anima seu humanitate coniuncta sibi ad opera miraculosa. Applicando enim dicta ad Ver-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bum & humanitatem Christi, perspicies quæ dicimus, quæ in hac litera ab Autore traduntur.

¶Dicendum est ergo ad quæstionem, quòd de instrumento propriè loquitur Autor & hic, & in Secunda Secundæ, loco allegato, & in Prima parte. Et ad obiectionem ex doctrina Primæ partis respondetur, quòd ad instrumentum exigitur, quòd habeat propriam operationem vitæ illam, quã participat à principali agente, & quòd operatio propria sit præsupposita operationi participatæ: ita quòd prius intelligatur propria operatio terminari ad illud, in quẽ tendit, quàm operatio participata sicut præsupposita prius intelligitur, quàm iunctum illi. Et huiusmodi præuiam operationem appellauit Autor operari dispositiuè, non quòd oporteat illam operationem propriè disponere. Nec hanc ego fingo glossam: sed ex ipso Autore inferius in quæstio. 62. accepi. Vbi Baptismum instrumentalem causam ponens, expresse docet sufficere, vt aqua secundum propriam operationem corpus tangat, diluendo, ad hoc vt participata operatione animam abluat. Et hoc sufficit proposito & intento in prima parte, quia per hoc concluditur efficaciter, quòd nulla creatura potest instrumentaliter creare: quia nulla potest propriã operationem præuiam creationi circa creandum, ponere, quum nihil sit, vt ibi dicitur. In proposito autem, quum Deus vtitur creatura aliqua instrumẽtaliter ad opus miraculosum, opus proprium illius creaturæ se habet vt præuium operi miraculoso: quia se habet vt præsentans seu deferens diuinum imperium ad creandum, in qua fit opus miraculosum, vt Autor docuit in loco allegato in quæst. de Potentia. Et hoc esse verum, ex eo coniicere potes, quia hinc vtriusque difficultatis solutio habetur: hoc est, quare operari miracula per modum meriti seu intercessionis, & ex potestate seu instrumentaliter distinguuntur, etiã si solus actus interior instrumentum ponatur: & quare opus creationis inter miraculosa non computatur. Prima siquidem quæstio soluitur ex hoc, quòd tam meritũ quàm oratio vt sic præcedit actionem diuinam ad miraculum: actus verò quicunque etiam interior, etiam ipsa oratio, non vt oratio, sed vt instrumentum Dei: sequitur diuinam actionem, vt illius executio: ita quòd ex hoc ipso quòd Deus eleuat illum in suum instrumentum ad opus miraculosum, fit executorius diuini imperij: tanquam deferens (vt dictum est) illud creaturæ, in qua miraculum fit.

¶Quando igitur Sanctorum actus aut opera solùm meritorię, aut intercessorię se habent ad miracula, tunc dicuntur facere miracula impetrando quæ Deus per seipsum facit. Quando verò actus aliquis se habet vt exequens diuinum imperium (cui omnia obediunt) tunc dicuntur operari miracula ex potestate, instrumentali tamen, vt Autor declarauit.

fieri per creaturas, possunt etiam fieri per animam Christi, secundum quòd est instrumentum Verbi: non autem secundum propriam naturam & virtutem: quia quædam huiusmodi immutationum non pertinent ad animam, neque quantum ad ordinem naturæ, neque quantum ad ordinem gratiæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut dictum est in Secunda parte) gratia virtutum seu miraculorũ datur animæ alicuius Sancti, non vt propria virtute ei conueniat miracula facere, sed vt per virtutem diuinam huiusmodi miracula fiant. Et hæc quidem gratia excellentissimè data est animæ Christi, vt scilicet nõ solùm ipse miracula faceret, sed etiam vt hãc gratiam in alios transfunderet. Vnde dicitur Matth. 10. quòd conuocatis duodecim Discipulis, dedit eis potestatem spirituum immundorum, vt ejicerent eos, & curarent omnem langorem & omnem infirmitatem.

ARTICVLVS III.

¶Virùm anima christi habuerit omnipotentiam respectu propriį corporis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam respectu propriį corporis. Dicit enim Damas. in 3. li. quòd omnia naturalia fuerunt Christo voluntaria: volens enim esuriuit, volens sitiuit, volens timuit, volens mortuus est, &c. Sed ex hoc Deus dicitur omnipotens, quia omnia quæcunque voluit fecit. Ergo videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam respectu naturalium operationum propriį corporis.

¶Præterea, In Christo fuit perfectius humana natura, quàm in Adam. In quo secundum originalem iustitiam, quam habuit in innocentiæ statu, corpus habebat omnino subiectum animæ, vt nihil in corpore posset accidere contra animæ voluntatem. Ergo multò magis anima Christi habuit omnipotentiam respectu sui corporis.

¶Præterea, Ad imaginationem animæ, naturaliter corpus immutatur, & tantò magis, quantò magis anima fuerit fortis imaginatiua, vt in Prima parte habitum est. Sed anima Christi habuit virtutem perfectissimam, & quantum ad imaginationem, & quantum ad alias vires. Ergo anima Christi fuit omnipotens in respectu ad corpus proprium.

¶SED CONTRA est quod dicitur Hebræ. 2. quòd debuit per omnia fratribus assimilari, & præcipuè in his, quæ pertinent ad conditionem naturę humanæ. Sed ad conditionem humanæ naturæ pertinet, quòd valetudo corporis, & eius nutritio & augmentum, imperio rationis seu voluntatis non subdantur: quia naturalia soli Deo qui est actor naturæ, subduntur. Ergo nec

¶Secundæ autem quæstionis solutio ex hoc habetur: quia delatio imperii non potest fieri ad nihil: oportet enim ens esse ad quod exequutiue delatio imperii fit: ad nihil nanque nihil potest deportari.

¶Ad 3d. verò quod ex 3. sensu affertur, dici potest, vel quòd Autor doctior ipso correxit illud: vel quòd sub modo intercessionis vel orationis comprehendit etiam modum instrumẽtalem: quia conueniunt in hoc generali modo, quòd nã sunt de genere permanẽtium, sed consistentium in motu. Et per hæc patet intellectus infinitorum dictorum de instrumentali efficientia attributa humanitati Christi, vel passioni, vel sacramentis Ecclesiæ, & aliis huiusmodi.

¶In responsione ad secundum eiusdem secundi articuli et quæstio. aduerte quòd hic Autor asseruit quòd anima Christi vt instrumentum Verbi, posse in omnes mutationes, quas quæcunque creaturæ possunt facere: quod in 3. sententia non nisi credendo dixit.

¶In responsione ad tertium memento, gratiam Christi esse non solùm singularem, sed capitalem: ita quòd hominẽ illi vt vniuersali capiti conuenit. Ac per hoc gratia miraculorum, vt vniuersali instrumento cõfertur duplici vniuersalitate, hoc est vniuersa, litate miraculorum, quia poterat omnia miracula instrumentaliter efficere, & vniuersalitate generationis sibi similium, participatiue tamen: quia poterat instrumentaliter efficere alios homines cooperatores miraculorum ex potestate instrumentali quoque participata: vt Euangelico testimonio in litera allato probatur. Nam sicut Verbum potest vti humanitate sibi iuncta, ad faciendum miracula, ita & eadem ratione potest illa vti ad communicandum aliis potestatem faciendi miracula. Est siquidem huiusmodi communicatio miraculum quoddam, comprehensum sub vniuersalitate miraculorum.

¶Super Quæstionis decimatertiæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶In corpore vnica distinctio bimembris repetitur: & duabus conclusionibus iuxta duo distinctionis membra respondetur. Distinctio est de anima Christi, secundum propriam virtutem, vel secundum quòd est instrumentum Verbi. Prima conclusio est, Anima Christi secundum propriam virtutem non habuit omnipotentiam respectu propriį corporis. Probatur ex similitudine propositionali: quia sicut non poterat exteriora corpora immutare propria vi humanitatis sibi iunctæ, ita nec proprium. Et probatur ratione: quia anima Christi habebat determinatam proportionem ad suum corpus: ac per hoc non omnia, sed aliquid determinatum poterat respectu sui corporis.

¶Secunda conclusio est, Anima Christi vt instrumenti Verbi habuit omnipotentiam respectu propriį corporis. Hæc cõclusio nõ aliter probatur: sed ex præcedenti articulo vt clara

vt clara relinquitur. Et hoc intellige sobrię, hoc est de omnipotẽtia respectu & naturalium & miraculosarum transmutationum, non respectu conseruationis ex nihilo aut annihilationis vt in præcedenti articulo determinatũ est. Subdit tamen Autor, vnde possis doctorum dicta intelligere absque dictæ conclusionis præiudicio, scilicet hæc omnipotentia attributa inuentur magis verbo Dei, quàm animæ Christi, intuitum, vt influentias sortẽ negarã ab anima Christi & attributam Verbo: quia virtus actionis facticiæ, principaliter agenti attribuitur simpliciter: instrumento autem, ignoto præsertim, aut non attribuitur, aut etiam auferetur.

¶Super Quæstionis decimæ tertiæ Articulum quartum.

TItulus clarus est intelligentibus terminos. Ille enim dicitur omnipotens respectu exequutionis propriæ voluntatis, qui potest exequi quicqd vult exequi: ita quòd potentia exequutiua æquiparatur in illo voluntati exequutionis.

¶In corpore est vna distinctio bimembris cum duabus conclusionibus respõsiuis quæsito, iuxta membra distinctionis. Distinctio est, Voluntas Christi dupliciter aliquid voluit, vel per seipsum exequendum, vel per virtutem diuinam.

¶Vbi nota, quòd ly per seipsum, significat per propriam virtutem naturalem vel gratuitam, permanentem scilicet in ipso: ita quòd distinguitur hoc membrum contra illa, quæ poterat Christus per virtutem instrumentalem vti patet in litera. Sumitur siquidem hic Per seipsum, sicut in secundo articulo sumptum est, per propriam virtutẽ: vtrobique enim contra virtutem instrumentalem distinctio fit, vt patet in litera. Prima ergo conclusio est. Anima Christi quicquid voluit per seipsum exequendum, potuit. Probatur: quia dedeceret sapientiam suã, vt aliquid vellet per seipsum efficere, quod non subiacret virtuti suæ. Secunda conclusio est, Anima Christi quicquid voluit efficiendum diuina virtute, potuit instrumentaliter & non propria virtute: vt patet de operibus miraculosis.

¶In responsione ad primum perspice ex secunda responsione, quòd distinctio in corpore articuli posita, non fuit comprehensiua omnis quæ Christi humana voluntas voluit fieri: quoniam sub neutro membro cõprehenduntur quæ Christus voluit per alios homines fieri: quæ non subiacebãt potestati eius naturali, aut gratuitæ: cuius exequutio ad humanam spectabat voluntatem, sed comprehendit omnes modos quibus anima Christi potest dici omnipotens, respectu exequutionis propriæ voluntatis, scilicet respectu exequendorum per ipsum, & exequendorum instrumentaliter tantum per ipsum, Deo principaliter operante. Respectu siquidem reliquorum non ponitur omnipotens: iuxta hanc secundam responsionem autoritate Agathonis premissam.

ARTICVLVS IIII.

¶Virùm anima Christi habuerit omnipotentiam respectu exequutionis suæ voluntatis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur cp anima Christi non habuerit omnipotentiam respectu exequutionis propriæ voluntatis. Dicitur enim Marci 7. quòd ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere. Non ergo potuit in omnibus exequi propositum suæ voluntatis.

¶Præterea, Præceptum est signum voluntatis: vt in Prima parte dictum est. Sed Dominus quæ dam facienda præcepit, quorum contraria acciderunt: dicitur enim Matt. 9. quòd cæcis illuminatis, comminatus est Iesus dicens, Videte ne quis sciat: illi autem exeuntes, diffamauerunt illum per totam terrã illam. Non ergo in omnibus potuit exequi propositum suæ voluntatis.

¶Præterea, Id quod potest aliquis facere, non petit ab alio. Sed Dominus petiuit à Patre, orando illud quod fieri volebat: dicitur enim Luc. 6. quòd exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Ergo non potuit exequi in omnibus propositum suæ voluntatis.

¶SED CONTRA est quod dicit Augustin. in lib. de Quæstionibus veteris & noui Testamenti: Impossibile est, vt Saluatoris voluntas non impleatur: nec potest velle quod scit fieri non debere.

CONCLVSIO.

¶Anima Christi quicquid voluit per seipsum exequendum, potuit: quicquid voluit efficiendum diuina virtute, non nisi instrumentaliter potuit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd anima Christi dupliciter aliquid voluit. Vno modo quasi per se implendum. Et sic dicendum est, quòd quicquid voluit, potuit: non enim conueniret sapientiæ eius, vt aliquid vellet per se facere, quod suæ virtuti non subiaceret. Alio modo voluit aliquid vt implendum virtute diuina: sicut resuscitationis propriį corporis, & alia huiusmodi miraculosa opera. Quæ quidem non poterat propria virtute, sed secundum quòd erat instrumentum diuinitatis: vt dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de Quæstionibus veteris & noui Test. Quod factum est, hoc voluisse dicendus est Christus. Aduertendum est enim, quòd illud in finibus gestum est Gentilium, quibus adhuc tempus prædicandi non erat: vtrò tamen venientes ad fidem, non suscipere inuidiæ erat. A suis ergo noluit prædicari, requiri autem se voluit: & ita factum est. Vel potest dici, quod hęc voluntas Christi non fuit de eo, quod per eam fiendum erat: sed de eo, quod erat fiendum per alios: quod non subiacebat humanæ voluntati ipsius. Vnde in Epistola Agathonis Papę, quæ est recepta in sexta Synodo, legitur, Ergòne ille omnium Conditor ac Redemptor, in terris latere volens, non potuit, nisi hoc ad humanam eius voluntatem, quàm temporaliter est dignatus assumere, redigatur?

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Gregor. dicit 19. Mor. per hoc, quòd Dominus præcepit taceri virtutes suas, seruis suis se sequentibus exemplum dedit, vt ipsi quidem virtutes suas occultari desiderent: & tamen vt alij eorum exemplo proficiant, prodantur inuiti. Sic ergo præceptum illud designabat voluntatem ipsius, qui humanam gloriam refugiebat: secundum illud Ioan. 8. Ego gloriam meam non quæro. Volebat tamen absolutè præsertim secundum diuinam voluntatem, vt publicaretur miraculum factum, propter aliorum vtilitatem.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus orabat & pro his, quæ virtute diuina fienda erant, & pro his etiam, quæ humana voluntate erat facturus, quia virtus & operatio animæ Christi dependebant à Deo: qui operatur in nobis velle & perficere: vt dicitur Philip. 2.

QVAESTIO DECIMAquarta, De defectibus corporis assumptis à filio Dei, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de defectibus, quos Christus in humana natura assumpsit. Et primò de defectibus corporis, secundò de defectibus animæ.

¶Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm filius Dei assumere debuerit in humana natura corporis defectus.

¶Secundò, vtrùm assumpserit necessitatem his defectibus subiacendi.

¶Tertiò, vtrùm hos defectus contraxerit.

¶Quartò, vtrùm omnes huiusmodi defectus assumpserit.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm filius Dei in humana natura assumere debuerit corporis defectus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei non debuerit assumere humanam naturam cum corporis defectibus. Sicut enim anima vnita est personaliter verbo Dei, ita & corpus. Sed anima Christi habuit omnimodam perfectionem, & quantum ad gratiam, & quantum ad scientiam: vt suprà dictum est. Ergo etiam corpus eius

TItulus articuli clarus est.

¶In corpore vnica est conclusio, Conueniens fuit corpus assumptum à filio Dei, defectibus subiacere. Probatur tripliciter. Primò ex fine Incarnationis: secundò, ex fidei suscepione: tertiò ex exemplaritate patientiæ. Et omnia clara sunt in litera.

¶Num christus voluerit humana voluntate aliquid per alios homines fieri. *Quæst.*

¶Sed dubio non caret hæc secunda responsio, Quomodo verificetur, quòd Christus voluerit humana voluntate aliquid fieri per alios homines? & non potuerit facere dici, quòd verificatur de voluntate antecedente non consequẽte. sed hęc responsio non consonat Agathonique hoc commune est voluntati tam diuinæ quàm humanæ, vt contra voluntatẽ antecedentem agatur. Sententia autem Agathonis, secundum differentiam inter diuinam & humanam voluntatem in hoc, quòd diuina quęcunque voluit fecit, humana autem aliquid vult, & non potest: procedit vt patet in litera.

¶Dicendum est ergo, quòd non inconuenit, Christum humana voluntate verè voluisse aliquid per aliquos operandum, vel non operandum: cuius oppositum fatum est, puta, potuit velle, quòd aliquis non peccaret, desiderando quòd ille non offenderet Deũ, & tamen ille peccabat, Christo non permittente secundum humanam voluntatem: quia non erat in potestate virtutis eius, cohibere peccatum contra peccantis voluntatem. Et est sermo de Christo homine secundum propriam virtutem. Et hoc modo Agathon dicit, quòd voluit latere, & nõ potuit, scilicet secundum propriam virtutem: potuisset tamen secundum instrumentalem virtutem. Nec hæc minus pię sonant apud discernentes inter subiacentia & non subiacentia Christo homini secundum propriam virtutem, quàm cp decuerint humanã Christi voluntatem recta desideria etiam sine opere.

¶In responsione ad secundum, optimè vtetis distinctione inter voluntatem antecedẽter vel absolutè, attribuẽdo præceptum tacitumitatis voluntati etiã humanę Christi antecedẽter. Volebat siquidẽ, quantùm ex se erat, gloriã fugere: & hãc voluntatem præcepto tacitumitatis significabat. Volebat tamen absolutè, hoc est omnibus consideratis, tacere: & ideo non peccabant publicantes illa miracula.

¶In responsione ad tertium, considera quanta sit necessitas orandi, quã etiam ad ipsa opera, quæ Christus faciebat se facturũ, orationis mediũ adhiberet: ea ratione, quia orationes causæ mediæ sunt ad operãda & consequenda sine causis autem mediis velle effectus stulti est, sicut velle colligere frumenta sine seminatione.

¶Super Quæstionis decimæquartæ Articulum primum.

Annot.

Comen.

3. dist. 15. q. 1. art. 3. & dist. 22. q. 2. ar. 1. q. 1. Et 4. dist. 55. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *super Quæstionis decimæquartæ Articulum secundum.*

Coment. TItulus intelligendus est vt facet.

¶ In corpore duo fiunt. Primò ponitur vna distinctio, bimembris cū conditionibus membrorum & multiplicatæ vtriusque. Secundò respondetur quæsito tribus conclusionibus. Distinctio est, Necessitas est duplex, coactionis, vel naturalis. Conditio necessitatis coactionis est, quòd est ab extrinseco, multiplicitas eius est, quòd contrariatur quandoque naturæ, quãdoque voluntati: quia tam naturalis, quàm voluntas est principium intrinsecum: illa autem est ab extrinseco. Conditio necessitatis naturalis est, quòd consequitur principium naturale multiplicitas eius est, quia vel consequitur formam vel materiam. Prima conclusio est: Corpus Christi secundum necessitatem naturalem consequentem materiam, subiectum fuit necessitati mortis, & aliorum huiusmodi defectuum. Probatur. Carni Christi permittebatur agere & pati, quæ erant propriæ & necessitas horum defectuum causatur ex proprijs carnis, ergo. Secunda conclusio est, Corpus Christi secũdum conditionem propriæ naturæ subiacuit necessitati coactionis repugnãtis naturæ corporali: vt patet de clauo perforante, & flagello percutiente. Tertia conclusio est, In Christo non fuit necessitas coactionis repugnantis voluntati diuinæ aut humanæ absolutè, sed solùm secundum naturalem motum voluntatis. Hæc conclusio nõ alteri probanti: sed ex declaratione terminorum relinquitur euidens apud Theologos. Declaratur, liquidem voluntas absolutè, hoc est consequens rationem deliberantem, & naturalis, prout naturaliter refugit mortem, corporisque nocumenta.

¶ Vbi nota primò, quòd apud Autorem hîc deliberatio est actus rationis. Et voluntas dicitur deliberata denominatiuè à ratione deliberante, & causaliter: quia consequitur rationem deliberantẽ (quæ scilicet ratio omnibus cõsideratis, concludit aliquid esse malum vel bonum, fugiendũ vel prosequendum) & sequitur motus voluntatis conformis tali rationi appetens vel fugiens, qui vocatur voluntas deliberata. Naturalis autem voluntas vocatur motus ille voluntatis, qui consequitur rationem apprehendentẽ bonum vel malum, non cõsideratis omnibus circũstantiis, sed ipsum nudum obiectum bonum (puta vitam, sanitatem) vel malum, puta mortem, infirmitatem, flagellari, & huiusmodi, ad huiusmodi enim apprehensionem, sequitur naturaliter motus voluntatis volens bonum, vel nolens malum. Et tamen, vt dictum est, superaddita rationi consideratione circunstantiarum (puta meri, propter bonum virtutis) sequitur in voluntate motus volitionis respectu mali, puta mortis propter iustitiam, & volitionis respectu boni, puta vitæ cum detrimento virtutis. Renuit siquidem viuere cum defectu etiam negatiuo talis actus virtutis, puta redemptionis humanę.

¶ In responsione ad tertium. vide quòd Autor necessitatem coactionis contrariæ corpori (quam in corpore articuli respectu corporis Christi posuit) hîc extendit etiam ad animam Christi secundum proprium naturam & virtutem: quia superius dictũ est, quòd anima Christi secundũ propriam naturam & virtutem non poterat mutare naturalem cursum rerũ: secundum quem cõstat, clauum esse potentiorem ad perforandum carnem humanam, quàm anima sit potens seruare corpus illæsum à perforatione: quoniam hoc non fine miraculo fieret. Et hoc est quod litera docet.

debuit esse omnibus modis perfectum, nullum in se habens defectum.

¶ Præterea, Anima Christi videbat verbum Dei ea visione, qua Beati vident (vt suprà dictum est) & sic anima Christi erat beata. Sed ex beatitudine animæ glorificatur corpus: dicit enim Augustinus in Epistola ad Dioscorum, Tam potenti natura Deus fecit animã, vt ex eius plenissima beatitudine redundet etiam in inferiorem naturam, quod est corpus, non beatitudo, quæ fruentis & intelligentis est propria, sed plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor. Corpus igitur Christi fuit incorruptibile, & absque omni defectu.

¶ Præterea, Pœna consequitur culpam, sed in Christo non fuit aliqua culpa: secundum illud primæ Pet. 2. Qui peccatum non fecit. Ergo nec defectus corporales, qui sunt pœnales, in eo esse debuerunt.

¶ Præterea, Nullus sapiens assumit id quod impedit ipsum à proprio fine. Sed per huiusmodi defectus corporales, multipliciter videtur impediri finis Incarnationis. primò quidem, quia propter huiusmodi infirmitates, homines ab eius cognitione impediebantur: secundum illud Isa. 53. Considerauimus eum despectum & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus vultus eius & despectus: vnde nec reputauimus eum. Secundò, quia sanctorum Patrum desiderium non videtur impleri: ex quorum persona dicitur Isa. 51. Consurge, consurge, induere fortitudinem, brachium Domini. Tertiò, quia congruentius per fortitudinem, quàm per infirmitatem videbatur & potesta: diaboli posse superari, & humana infirmitas posse sanari. Non ergo videtur conueniens fuisse, quòd filius Dei humanam naturam assumpserit cum corporalibus infirmitatibus, siue defectibus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Hebr. 2. In eo, in quo passus est & tentatus, potens est & eis, qui tentantur, auxiliari. Sed ad hoc venit, vt nos adiuuaret: vnde & Dauid dicebat, Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Ergo conueniẽs fuit, vt filius Dei carnem assumpserit, infirmitatibus humanis subiacentem, vt in ea posset pati & tentari: & sic auxilium nobis ferre.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit, corpus humanum à filio Dei assumptum, corporalibus defectibus subiacere.

¶ RESPONDEO dicendum, conueniens fuisse, corpus assumptum à filio Dei humanis infirmitatibus & defectibus subiacere. & præcipuè propter tria. Primò quidẽ, quia ad hoc filius Dei, carne assumpta, venit in mundum, vt pro peccato humani generis satisfaceret. Vnus autem pro peccato alterius satisfacit, dum pœnam pro peccato alterius debitam, in se suscipit. Huiusmodi autem defectus corporales, scilicet mors, fames, sitis, & huiusmodi, sunt pœna peccati, quod est in mundum per Adam introductum: secundum illud Romanos 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors. Vnde conueniens fuit quantum ad finem Incarnationis, quòd huiusmodi pœnalitates in nostra natura susciperet vice nostra, secundum illud Isa. 53. Verè languores nostros ipse tulit. Secundò, propter fidem Incarnationis astruendam. Cùm enim natura humana non aliter esset nota hominibus, nisi prout huiusmodi corporalibus defectibus subiacet, si sine his, defectibus filius Dei humanam naturam assumpsisset, videretur (non fuisse verus homo, nec veram carnem habuisse, sed phantasticam, vt Manichæi posuerunt. Et ideo, vt dicitur Phil. 2. Exinanuit semetipsum, formam serui accipiẽs, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Vnde & beatus Thomas per aspectum vulnerum est ad fidem reuocatus, vt dicitur Ioan. 20. Tertiò, propter exemplum patientiæ, quod nobis exhibet, passiones & defectus humanos fortiter tolerando. vnde dicitur Hebr. 12. Sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt nõ fatigemini, animis vestris deficientes.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd satisfactio pro peccatis alterius, habet quidem quasi materiã pœnas, quas aliquis pro peccato alterius sustinet: sed pro principio habet habitum animæ, ex quo inclinatur ad volendum satisfacere pro alio, & ex quo satisfactio efficaciam habet. Non enim esset efficax satisfactio, nisi ex charitate procederet: vt infrà dicetur. Et ideo oportuit animam Christi & perfectam esse, quãtum ad habitus scientiarum & virtutum, vt haberet facultatem satisfaciendi: & quòd corpus eius esset subiectum infirmitatibus, vt ei satisfactionis materia non deesset.

¶ Ad secundum dicendum, quòd secundum naturalem habitudinem, quæ est inter animam, & corpus, ex gloria animę redundat gloria ad corpus. Sed hæc naturalis habitudo in Christo subiacebat voluntati diuinitatis ipsius, ex qua factum est, quòd beatitudo remaneret in anima, & nõ deriuaretur ad corpus, sed caro pateretur: quæ conueniunt naturæ passibili, secundũ illud Damas. dicit, quòd beneplacito diuinæ voluntatis, permittebatur carni pati & operari quæ propria.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœna sequitur culpam actualem vel originalem: quandoque quidem eius qui punitur: quandoque autem alterius, pro quo ille, qui pœnas patitur, satisfacit. Et ita accidit in Christo, secundum illud Isaiæ 53. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.

¶ Ad quartum dicendum, quòd infirmitas assumpta à Christo non impediuit finem Incarnationis, sed maximè promouit: vt dictum est. Et quanuis per huiusmodi infirmitates absconderetur eius diuinitas: manifestabatur tamen humanitas, quæ est via ad diuinitatem perueniendi: secundum illud Rom. 5. Accessum habemus per Iesum Christum ad Deum. Desiderabant autem antiqui Patres in Christo, non quidem fortitudinem corporalem, sed spiritualem, per quam & diabolũ vicit, & humanam infirmitatem sanauit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus necessitatem his defectibus subiacendi assumpserit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non ex necessitate his defectibus subiacuerit. Dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit, & loquitur de oblatione ad passionem. Sed voluntas opponitur necessitati. Ergo Christus non ex necessitate subiacuit corporalibus defectibus.

¶ Præterea, Damas. dicit in 3. lib. Nihil coactum in Christo cõsideratur, sed omnia voluntaria. Sed quod est voluntarium, non est necessarium. Ergo huiusmodi defectus non fuerunt ex necessitate in Christo.

¶ Præ

¶ *super Quæstionis decimæquartæ Articulum tertium.*

Annot. TItulus totus consistit in verbo Contractionis. Nihil enim aliud vertitur in dubium hîc, nisi an defectus corporales q̃ in Christo fuerũt, fuerint cõtracti, an non fuerint contracti, sed aliter habiti.

Coment. ¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito: Christus nõ contraxit defectus corporales, sed voluntariè suscepit. Probatur quo ad primam principalemque partem. Contractio importat ordinem effectus ad causam: ergo illi proprie dicuntur contrahere defectus mortis, &c. qui ex debito peccati hos defectus incurrunt: ergo Christus hos defectus nõ contraxit. Antecedens probatur: quia contrahere est simul trahere: effectum scilicet cum causalitate. Prima consequentia probatur: quia causa mortis & horum defectuum in humana natura est peccatum. Probatur ex autoritate ad Rom. 5. Per peccatum mors, &c. Secunda verò conclusio probatur: quia Christus non habuit hos defectus ex debito peccati. Probat autoritate Augustini. Vltima pars cõclusionis probatur: quia potuisset, si voluisset Christus assumere puram naturam absque pœna, sicut assumpsit absque culpa.

¶ In responsione ad secundum, nota Autorem in Theologia theologicè loqui, quum dicit causam proximam mortis esse peccatum, remotam autem cõpositionem ex contrariis. Formaliter siquidem loquitur, vbi omnino theologica est materia, qualis est ista.

¶ *Super Quæstionis decimæquartæ Articulum quartum*

Annot. TItulus consistit in vniuersalitate defectuum humanorum corporaliũ, an scilicet omnes assumi à Christo fuerit conueniens.

Coment. ¶ In corpore vna est conclusio responsiua quæstionis. Non fuit conueniens, vt Christus assumeret omnes defectus seu infirmitates humanas. Probatur, Christus assumpsit defectus humanos ad, satisfaciendum pro peccato humanæ naturæ: ergo illos tantùm debuit assumere defectus, qui consequuntur ex peccato communi totius humanæ naturæ, nec tamen repugnant perfectioni scientiæ & gratiæ. ergo non fuit conueniens vt omnes defectus infirmitates humanas assumeret. Antecedens patet. Et prima cõsequentia, quo ad primam partẽ relinquitur clara. Quo ad secundam partem, Contractio importat ordinem effectus ad causam: ergo illi proprie dicuntur contrahere defectus mortis, &c. qui ex debito peccati hos defectus incurrunt: ergo Christus hos defectus nõ contraxit. Antecedens probatur: quia contrahere est simul trahere: effectum scilicet cum causalitate. Prima consequentia probatur: quia causa mortis & horum defectuum in humana natura est peccatum. Probatur ex autoritate ad Rom. 5. Per peccatum mors, &c. Secunda verò conclusio probatur: quia Christus non habuit hos defectus ex debito peccati. Probat autoritate Augustini. Vltima pars cõclusionis probatur: quia potuisset, si voluisset Christus assumere puram naturam absque pœna, sicut assumpsit absque culpa.

¶ In responsione ad secundum, nota Autorem in Theologia theologicè loqui, quum dicit causam proximam mortis esse peccatum, remotam autem cõpositionem ex contrariis. Formaliter siquidem loquitur, vbi omnino theologica est materia, qualis est ista.

¶ Præterea, Necessitas infertur ab aliquo potentiori. Sed nulla creatura est potentior, quàm anima Christi, ad quam pertinebat proprium corpus cõseruare. Ergo huiusmodi defectus seu infirmitates non fuerunt in Christo ex necessitate.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit Rom. 8. Misit Deus filium suum in similitudinem carnis peccati. Sed cõditio carnis peccati est, quòd habeat necessitatẽ moriendi & sustinendi alias huiusmodi passiones. Ergo talis necessitas sustinendi hos defectus fuit in carne Christi.

CONCLVSIO.

¶ Corpus Christi naturali necessitate sequente materiam, ex qua fuit compositum, morti cæteríque corporalibus defectibus subiectum necessario fuit, secundum autem propriæ naturæ conditionem necessitati coactionis repugnantis naturæ corporis similiter subditum fuit: nulla tamen erat in Christo coactionis necessitas repugnantis diuinæ, vel humanæ voluntati absolutè.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est necessitas. Vna quidem coactionis, quæ fit ab agente extrinseco. Et hęc quidem necessitas cõtrariatur & naturæ & voluntati: quorum vtrunque est principiũ intrinsecum. Alia aũt est necessitas naturalis, quæ consequitur principia naturalia, puta formã, sicut necessarium est ignem calefacere: vel materiã, sicut necessarium est corpus ex necessariis cõpositum dissolui. Secundum igitur hanc necessitatẽ, quæ consequitur materiã, corpus Christi subiectum fuit necessitati mortis & aliorũ huiusmodi defectuum, quia, sicut dictũ est, beneplacito diuinæ voluntatis, carni Christi permittebatur agere & pati quæ propria. Hæc aũt necessitas causatur ex principijs carnis humanę: vt dictum est. Si aũt loquamur de necessitate coactionis, secundum quidem quòd repugnat naturę corporali, sic, iterũ corpus Christi secundum conditionẽ propriæ naturę necessitati subiacuit & claui perforantis & flagelli percutientis. Secundum verò quòd necessitas talis repugnat voluntati, manifestũ est quòd in Christo non fuit necessitas horũ defectuum, neque per respectũ ad diuinã voluntatem, neque per respectum ad voluntatem humanã Christi absolutè, prout sequitur rationem deliberantem, sed solùm secundum naturalem motũ voluntatis, prout scilicet naturaliter refugit mortem, & etiam corporis nocumenta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Christus dicitur oblatus, quia voluit & voluntate diuina, & voluntate humanã deliberata: licet mors esset contra naturalẽ motum voluntatis humanæ, vt Dam. dicit.

¶ Ad secundum patet responsio ex dictis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nihil fuit potentius, quàm anima Christi absolutè: nihil tamen prohibet aliquid fuisse potẽtius, quãtum ad hunc effectum: sicut clauus ad perforandum. Et hoc dico, secundum quòd anima Christi cõsideratur secundum propriã naturam & virtutem.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus defectus corporales contraxerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus defectus corporales contraxerit. Illud enim contrahere dicimur, quod simul cũ natura ex origine trahimus. Sed Christus simul cum natura humana defectus & infirmitates corporales per suam originem traxit à matre, cuius caro huiusmodi defectibus subiacebat. Ergo videtur quòd hos defectus contraxerit.

¶ Præterea, Id quod ex principijs naturæ causatur, simul cũ natura trahitur, & ita contrahitur. Sed huiusmodi pœnalitates causantur ex principijs naturæ humanæ. Ergo eas Christus cõtraxit.

¶ Præterea, Secundum huiusmodi defectus Christus alijs hominibus similatur: vt dicitur Hebr. 2. Sed alij homines huiusmodi defectus contrahunt: ergo videtur quòd etiam Christus huiusmodi defectus contraxerit.

¶ SED CONTRA est, quòd huiusmodi defectus contrahuntur ex peccato: secũdum illud Rom. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors. Sed in Christo non habuit locum peccatum. Ergo huiusmodi defectus Christus non contraxit.

CONCLVSIO.

¶ Christus non aliquo peccati debito corporales defectus contraxit, sed illos propria voluntate suscepit.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd in verbo Cõtrahendi intelligitur ordo effectus ad causam: vt scilicet illud dicatur contrahi, quod simul cum sua causa ex necessitate trahitur. Causa autem mortis & horum defectuum in humana natura est peccatum, quia per peccatũ mors intrauit in hunc mundum, vt dicitur Rom. 5. Et ideo illi propriè dicuntur hos defectus cõtrahere, qui ex debito peccati hos defectus incurrunt. Christus autem hos defectus non habuit ex debito peccati: quia vt Aug. dicit exponẽs illud Ioan. 3. Qui de sursum venit, super omnes est: de sursum venit Christus, id est, de altitudine naturæ humanæ, quã habuit ante peccatũ primi hominis. Accepit enim naturam humanam absque peccato, in illa puritate, in qua erat in statu innocentiæ: & simili modo potuisset assumere humanam naturam absque defectibus. Sic igitur patet, quòd Christus non cõtraxit hos defectus, quasi ex debito peccati eos suscipiens, sed ex propria voluntate.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caro Virginis concepta fuit in originali peccato: & ideo hos defectus contraxit. * Sed Christus naturam ex Virgine assumpsit absque culpa. Et similiter potuisset naturã assumere absque pœna: sed voluit suscipere pœnã propter opus nostræ redemptionis implendum: vt dictum est. Et ideo habuit huiusmodi defectus, nõ contrahendo, sed voluntariè assumendo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd causa mortis & aliorũ corporalium defectuum in humana natura, est duplex. Vna quidẽ remota, quę accipitur ex parte principiorũ materialium humani corporis, inquantum est ex contrarijs compositum, sed hæc causa impediebatur per originalem iustitiã. Et ideo proxima causa mortis & aliorum defectuum, est peccatum: per quod subtracta est originalis iustitia. Et propter hoc, quia Christus fuit sine peccato, dicitur non contraxisse huiusmodi defectus: sed voluntariè assumpsisse.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd Christus in huiusmodi defectibus, assimilatus est alijs hominibus, quantum ad qualitatem defectuum: non autem quantum ad causam. Et ideo Christus non contraxit huiusmodi defectus, sicut alij.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus omnes defectus corporales hominũ assumere debuerit. Dicit enim Dam. Quod est inassumptibile, est incurabile. Sed Christus venerat omnes defectus nostros curare. Ergo omnes defectus nostros assumere debuit.

¶ Præterea, Dictum est, quòd ad hoc quòd Christus pro nobis satisfaceret, debuit habere habitus perfectiuos in anima & defectus in corpore. Sed Christus ex parte animæ assumpsit plenitudinem omnis gratiæ. Ergo ex parte corporis debuit assumere omnes defectus.

¶ Præterea, Inter omnes defectus corporales, præcipuum logis omnes alios defectus assumere debuit.

¶ SED CONTRA est, quòd contraria non possunt simul fieri in eodem. Sed quædã infirmitates sunt sibijpsis cõtrariæ: vtpote ex cõtrarijs principijs causatæ. Ergo nõ potuit esse quòd Christus omnes infirmitates humanas assumeret.

Alias sed caro Christi ex Virgine sumpsit naturam absque culpa.
Suprà q. 12. artic. 4. 3. Et infrà q. 15. art. 1. c. & q. 46. art. 4. 3. Et 3. di. 18. & dist. 25. q. 1. ar. 1. & dist. 22. q. 2. art. 1. q. 1. Et 4. cõ trad. c. 55. 11. Et opus. 3. c. 223. & 238.

CON

Universidad de Deusto
Biblioteca

verò proximum, quia ad satisfaciendum pro peccato humanæ naturæ, requiritur satisfactor perfectus in anima, scientia, & gratia. Secundò autem, quia defectus sunt tristitiæ, quidam repugnantes perfectioni scientiæ, vt ignorantia, vel gratiæ, vt pronitas ad malum, & difficultas ad bonum: quidam particulares, vt varij morbi, quidam communes toti humanæ naturæ, vt fames, sitis, fatigatio, mors, &c.

Annot. ¶ Vbi nota tria. Primò, quòd quia talium ordo potest, vt satisfactio, quæ pœnalis est, respondeat culpæ (& culpæ cõmuni respondeat pœna cõmunis) ideo litera ex eo, q; Christus defectus pœnales assumpsit ad satisfaciendum pro peccato naturæ humanæ, optimè, vt clarum intuitis, cõsequès quòd solos cõmunes humanæ naturæ defectus pœnales assumere debuit. Secundò, quòd quia negatio particulariũ defectuum in Christo illata, non erat probata (quanuis fuerit probata affirmatio vniuersalium defectuum in eodem ex proportione pœnæ ad culpam) ideo litera subiunxit rationem eximentem corpus Christi à specialibus defectibus ex negatione causarum, eorundè ad negationem eorum procedentem ex, quòd defectꝰ speciales aut sunt ex defectu principij vel principiorum, aut ex defectu progressus vitæ: quorum neutrũ in Christo locũ habere potuit.

¶ Et si quis obiecerit, quòd potuit esse aliquis horum defectuum ex tertia causa, puta ex cælo vel concursu elementi alicuius, sciat omnes huiusmodi concursus causatiuos morbi specialis, nihil aliud esse quàm defectum principij, concurrens enim causa impedit principia à naturali perfectione actionis vel passionis suæ, & ideo reducitur huiusmodi causa ad defectum virtutis formatiuæ, causam posuimus in litera.

¶ Tertiò, quòd Autor do ctrinam suam conformem Damasceno ostendens, confirmat simul, & exponit illum.

¶ Num ignorantia ad animæ vel corporis defectus spectet.

Quæst. ¶ Sed restat hic dubium: quo pacto lucuerit, vbi de defectibus corporis agitur, ignorantiam inter defectus communes cõputare: quum constet ignorantiam esse defectum animæ.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor licet tractet de defectibus corporis: inserit tamen vniuersalem doctrinam de defectibus humanis, qui non debuerũt assumi à Christo: vt ex vniuersali regula habeatur descriptio inter defectus etiam corporis, qui debuerunt vel non debuerunt assumi. Et hoc propter pronitatem ad malum & difficultatem boni: quoniam alia est lex in membris humanis repugnans legi mentis: secundum quam pronitatem sensus hominis ad malum, & non quod volumus bonum hoc agimus. id aũt quod de ignorantia admittere, exempli gratia posium est.

¶ Sed quia hæc responsio dicta secundum eundem contextum separatim ignorantiam vt exemplum, pronitatē verò ad malum, & difficultatem ad bonum verè interpretatur: aliter dicitur, quòd per ignorantiam hîc intelligitur copulatio corporalis causatiua ignorantiæ. Nascuntur siquidem aliqui inepti ad scientiam, sicut alij inclinati ad iram, & huiusmodi.

¶ Sed hoc minus consonat literæ, diuidenti contra defectus scientiæ vel gratiæ, defectus corporis: speciales: constat autem has copulationes exorbitantes à temperatia humanæ medietatis, inter specíales computari defectus. Vnde dicendum est, quòd ignorantia dupliciter sumi potest: vel secundum se & sic est defectus non corporis, sed animæ, sicut scientia, contraria enim circa idem nata sunt fieri. Vel secundum suam causam occasionalẽ communem toti naturæ humanæ & sic est defectus tenens se ex parte corporis, quia in superfluam delectationem, in excessiuum cupiditatem, & similia.

Primum. ¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quæsito. In Christo nõ fuit omnes peccati. Probatꝰ dupliciter. primò sic. Virtus moralis facit rationalem partẽ animæ, in qua est, rationi esse subiectam & tanto magis, quanto perfectior fuerit: ergo quanto virtus in aliquo fuerit magis perfecta, tanto magis in eo debilitatur vis fomitis: ergo in Christo non fuit fomes peccati. Antecedens declaratur, in temperantia & mansuetudine. Prima consequẽtia probatur, quia ad rationem fomitis pertinet inclinatio appetitus sensitualis in id, quod est contra rationem. Secunda verò, quia in Christo fuit virtus secundũ perfectissimum gradũ. Quod probatur: quia Christus perfectissimè habuit gratiam, & omnes virtutes morales. Secundò probatur conclusio principalis: quia ille defectus non est ordinabilis ad satisfaciendum: sed potius inclinat ad contrarium satisfactionem ergo nõ debuit assumi à Christo. Et patet sequela ex præcedẽtibus.

¶ Occurrit hîc dubium: quia secundũ primam rationem in litera allatam, sequitur, quòd nõ solum in Christo, sed etiã in pueris hominibus, puta Ioanne Baptista, non fuerit fomes peccati: quia in ipso à principio fuerunt virtutes perfectæ: nõ solum in habitu (vt sunt in pueris baptizatis) sed in exercitio, quum fuerit tantæ perfectionis, vt sufficia appellatus fuerit dicit Glos. in verbo, Iustificabitur &c. pum est: Iustitia ante eũ eum ambulabit.

¶ Ad hoc dicitur, quòd differẽtia inter animam Christi & aliorũ est, quia anima Christi est, iccirdum quòd erant animæ in statu innocentiæ, quantum ad elongationem à peccato: cæteranimæ verò sequentium quantiuncunque sanctificatorum in vero, in hac vita sunt fitus: anima hominis, qui incidit in latrones: & nõ solum spoliatus est gratuitis, sed vulneratus in naturalibus. Et ideo anima Christi secundum se sola naturalis inclinatio partis sensitiuæ in bonum sibi consonum erat per virtutem subiiciendæ perfectæ rationi, vt nulla fomitis ratio maneret in eodẽ aliis autem non solum est naturalis inclinatio partis sensitiuæ in bonum sibi consonum, sed talis inclinatio est vulnerata. Et propterea non sufficit in aliis ad tollendum fomitem, perfectio virtutis: sed speciali est opus gratia, sic sanante, vt exinctus sit fomes peccatiquood soli beatæ Virgini in hac vita concessum credimus. Non sequitur igitur ex processu literæ, quòd perfectio virtutis regulariter tollat fomitem, sed quòd perfectio virtutis in Christo infert in ipso non fuisse fomitem.

Infrà q. 27. art. 3. c. & 1. Et 3. di. 17. art. 1. q. 2. 4. Et opus. 3. c. 231.

CONCLVSIO.

¶ Cùm oportuerit, vt pro omnibus Christus satisfaceret, illum esse scientia & gratia perfectum, non omnes corporales defectus assumere decuit, sed illos tantùm, qui totam naturam peccato lapsam, confecuti fuerant.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd sicut dictum est, Christus defectus humanos assumpsit, ad satisfaciendũ pro peccato humanæ naturæ: ad quod requirebatur, quòd haberet perfectionem scientiæ & gratiæ in anima. Illos ergo defectus Christus assumere debuit, qui cõsequuntur ex peccato communi totius naturæ, nec tamen repugnant perfectioni scientiæ & gratiæ. Sic igitur non fuit conueniens, vt omnes defectus seu infirmitates humanas assumeret. Sunt enim quidam defectus, qui repugnant perfectioni scientiæ & gratiæ: sicut ignorantia, pronitas ad malum & difficultas ad bonum. Quidam autem defectus sunt, qui non cõsequuntur cõmuniter totam humanam naturam, propter peccatum primi Parentis, sed causantur in aliquibus hominibus ex quibusdã particularibus causis: sicut lepra, & morbus caducus, & alia huiusmodi. Qui quidẽ defectus quandoque causantur ex culpa hominis, puta ex inordinato victu: quãdoque autem ex defectu virtutis formatiuę. Quorum neutrum cõuenit Christo: quia & caro eius de Spiritu sancto cõcepta est, qui est infinitæ sapientię & virtutis, errare & deficere nõ potens: & ipse nihil inordinatum in regimine suæ vitæ exercuit. Sunt autem tertij defectus, qui in omnibus hominibus cõmuniter inueniuntur, ex peccato primi parentis: sicut mors, fames, sitis, & alia huiusmodi. Et hos defectus omnes Christus suscepit, quos vocat Dam. naturales & indetractibiles passiones. naturales quidem, quia consequitur cõmuniter totam naturam humanam: indetractibiles autem, quia defectum sciẽtiæ & gratiæ non important.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd omnes particulares defectus hominũ, causantur ex corruptibilitate & passibilitate corporis superadditis quibusdam particularibus causis. Et ideo cùm Christus curauerit passibilitatem & corruptibilitatem corporis nostri, per hoc quòd eã assumpsit, ex consequẽti omnes alios defectus curauit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd plenitudo omnis gratiæ & scientiæ, animæ Christi secundum se debebatur ex hoc ipso, quòd erat à verbo Dei assumpta: & ideo absolutè omnem plenitudinem sapientiæ & gratiæ Christus assumpsit. Sed defectus nostros dispensatiuè assumpsit, vt pro peccato nostro satisfaceret, non quia ei secundum se competerẽt. Et ideo non oportuit, quòd omnes assumeret, sed solùm illos, qui sufficiebant ad satisfaciendũ pro peccato totius humanæ naturæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd mors in omnes homines deuenit ex peccato primi Parentis: non autem quidam alij defectus, licet sint morte minores. Vnde non est similis ratio.

QVAESTIO DECIMA quinta, De defectibus animæ, à Christo assumptis, in decem articulos diuisa.

DEINDE cõsiderãdũ est de defectibus pertinentibus ad animã.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

¶ Primò, vtrùm in Christo fuerit peccatum.

¶ Secũdò, vtrùm in eo fuerit fomes peccati.

¶ Tertiò, vtrùm in eo fuerit ignorantia.

¶ Quartò, vtrùm anima eius fuerit passibilis.

¶ Quintò, vtrũ in eo fuerit dolor sensibilis.

¶ Sextò, vtrùm in eo fuerit tristitia.

¶ Septimò, vtrùm in eo fuerit timor.

¶ Octauò, vtrùm in eo fuerit admiratio.

¶ Nonò, vtrùm in eo fuerit ira.

¶ Decimò, vtrùm simul fuerit viator & cõprehensor.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm in Christo fuerit peccatum.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd in Christo fuerit peccatũ. Dicitur enim in Psal. Deus deus meus respice in me, quare me dereliquisti, longè à salute mea verba delictorum meorum. Sed hæc verba dicuntur ex persona ipsius Christi: vt patet ex hoc, quòd ipse ea in cruce protulit. Ergo videtur quòd in Christo fuerint delicta.

¶ Præterea, Rom. 5. dicit Apostolus, quòd in Adam omnes peccauerunt: quia scilicet in eo originaliter fuerunt. Sed Christus etiam originaliter fuit in Adã. Ergo in eo peccauit.

¶ Præterea, Apostolus dicit Hebr. 2. quòd in eo, in quo Christus passus est, & tentatus, potens est & his, qui tentãtur auxiliari. Sed maximè indigebamus auxilio eius contra peccatum. Ergo videtur quòd in eo fuerit peccatum.

¶ Præterea, Secũdæ ad Cor. 5. dicit ꝙ Deus eum, qui non nouerat peccatũ, scilicet Christum, pro nobis peccatũ fecit. Sed illud verè est, quòd à Deo factum est. Ergo in Christo verè fuit peccatum.

¶ Præterea, Sicut Aug. dicit in lib. de Agone Christiano, in homine Christo se nobis ad exemplũ vitæ præbuit filius Dei. Sed homo indiget exemplo non solùm ad rectè viuendum, sed etiã ad hoc, quòd pœniteat de peccatis. Ergo videtur, quòd in Christo debuerit esse peccatum, vt de peccatis pœnitendo, pœnitentiæ nobis daret exemplum.

¶ SED CONTRA est quod ipse dicit Ioannis 8. Quis ex vobis arguet me de peccato.

CONCLVSIO.

¶ Cùm venerit Christus pro peccatis satisfacere, nullo modo peccatum assumpsit.

Titulus clarus est.

¶ In corpore est vnica conclusio responsiua quæsito: Christus nullo modo assumpsit defectum peccati. Probatur: Defectus assumpti à Christo sunt assumpti ad tria, hoc est ad satisfaciendum pro natura humana: ad comprobandam suam humanitatem, & ad exemplum virtutis: sed defectus peccati ad nihil horum valet. ergo. Maior patet ex primo articulo præcedentis quæstionis. Minor sigillatim quo ad singulas partes clarè probatur in litera: vt non sit opus exponere.

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum secundum.

Annot. IN titulo fomes peccati importat inclinationem appetitus sensitui in id, quod contrariatur rectæ rationi, puta in superfluam delectationem, in excessiuum cupiditatem, & similia.

Primum. ¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quæsito. In Christo nõ fuit omnes peccati. Probatꝰ dupliciter. primò sic. Virtus moralis facit rationalem partẽ animæ, in qua est, rationi esse subiectam & tanto magis, quanto perfectior fuerit: ergo quanto virtus in aliquo fuerit magis perfecta, tanto magis in eo debilitatur vis fomitis: ergo in Christo non fuit fomes peccati. Antecedens declaratur, in temperantia & mansuetudine. Prima consequẽtia probatur, quia ad rationem fomitis pertinet inclinatio appetitus sensitualis in id, quod est contra rationem. Secunda verò, quia in Christo fuit virtus secundũ perfectissimum gradũ. Quod probatur: quia Christus perfectissimè habuit gratiam, & omnes virtutes morales. Secundò probatur conclusio principalis: quia ille defectus non est ordinabilis ad satisfaciendum: sed potius inclinat ad contrarium satisfactionem ergo nõ debuit assumi à Christo. Et patet sequela ex præcedẽtibus.

¶ Occurrit hîc dubium: quia secundũ primam rationem in litera allatam, sequitur, quòd nõ solum in Christo, sed etiã in pueris hominibus, puta Ioanne Baptista, non fuerit fomes peccati: quia in ipso à principio fuerunt virtutes perfectæ: nõ solum in habitu (vt sunt in pueris baptizatis) sed in exercitio, quum fuerit tantæ perfectionis, vt sufficia appellatus fuerit dicit Glos. in verbo, Iustificabitur &c. pum est: Iustitia ante eũ eum ambulabit.

¶ Ad hoc dicitur, quòd differẽtia inter animam Christi & aliorũ est, quia anima Christi est, iccirdum quòd erant animæ in statu innocentiæ, quantum ad elongationem à peccato: cæteranimæ verò sequentium quantiuncunque sanctificatorum in vero, in hac vita sunt fitus: anima hominis, qui incidit in latrones: & nõ solum spoliatus est gratuitis, sed vulneratus in naturalibus. Et ideo anima Christi secundum se sola naturalis inclinatio partis sensitiuæ in bonum sibi consonum erat per virtutem subiiciendæ perfectæ rationi, vt nulla fomitis ratio maneret in eodẽ aliis autem non solum est naturalis inclinatio partis sensitiuæ in bonum sibi consonum, sed talis inclinatio est vulnerata. Et propterea non sufficit in aliis ad tollendum fomitem, perfectio virtutis: sed speciali est opus gratia, sic sanante, vt exinctus sit fomes peccatiquood soli beatæ Virgini in hac vita concessum credimus. Non sequitur igitur ex processu literæ, quòd perfectio virtutis regulariter tollat fomitem, sed quòd perfectio virtutis in Christo infert in ipso non fuisse fomitem.

Infrà q. 27. art. 3. c. & 1. Et 3. di. 17. art. 1. q. 2. 4. Et opus. 3. c. 231.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, Christus suscepit defectus nostros, vt pro nobis satisfaceret, & vt veritatẽ humanæ naturę cõprobaret, & vt nobis fieret exemplũ virtutis. Secundũ quæ tria manifestũ est, quòd defectũ peccati assumere non debuit. primò quidẽ, quia peccatum nihil operatur ad satisfactionem: quinimò virtutẽ satisfactionis impedit: quia vt dicitur Eccl. 34. dona iniquorũ non probat Altissimus. Similiter etiam ex peccato non demonstratur veritas humanæ naturę: quia peccatũ non pertinet ad humanam naturã, cuius Deus est causa: sed magis est cõtra naturam, per seminationẽ diaboli introductũ: vt Dam. dicit. Tertiò, peccando exemplum virtutis præbere non potuit: cùm peccatum cõtrarietur virtuti. Et ideo Christus nullo modo assumpsit defectũ peccati, nec originalis nec actualis: secundum illud quod dicitur 1. Pet. 2. Qui peccatum non fecit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ sicut Dam. dicit in 3. lib. dupliciter dicitur aliquid de Christo. Vno modo secundũ proprietatẽ naturalẽ & hypostaticã: sicut dicitur quòd Deus factus est homo, & quòd passus est pro nobis. Alio modo secundum proprietatẽ personalem & habitualẽ: prout scilicet aliqua dicũtur de ipso in persona nostra, quæ sibi secundũ se nullo modo conueniunt. Vnde & inter septẽ regulas Ticonij, quas Aug. ponit in 3. de Doctr. Christiana, prima ponitur de Domino & eius corpore: cùm scilicet Christi & Ecclesię vna persona æstimatur. Et secundũ hoc Christus ex persona membrorum suorum loquens dicit, Verba delictorum meorum, non quòd in ipso capite delicta fuerint.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dicit Aug. 10. super Gen. ad literã, non omni modo Christus fuit in Adam & in alijs Patribus, quo nos ibi fuimus. Nosenim fuimus in Adam secũdum seminalem rationem, & secũdum corpulentã substantiã: quia scilicet, vt ipse ibidẽ dicit, cùm sit in semine & visibilis corpulentia & inuisibilis ratio, vtrũque currit ex Adã. Sed Christus visibilẽ carnis substantiã de carne Virginis sumpsit: ratio verò cõceptionis eius nõ à semine virili, sed longè aliter, ac desuper venit. Vnde non fuit in Adam secundũ seminalem rationem, sed solùm secundũ corpulentã substantiam. Et ideo Christus nõ accepit actiuè ab Adã humanam naturã, sed solùm materialiter: actiuè verò à Spiritu sancto. Sicut & ipse Adã materialiter sumpsit corpus ex limo terræ, actiuè autem à Deo. Et propter hoc Christus non peccauit in Adam, in quo fuit solùm secundùm materiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus ex sua tentatione & passione nobis auxiliatus est, pro nobis satisfaciẽdo: sed peccatum nõ cooperatur ad satisfactionem, sed magis ipsam impedit: vt dictũ est. Et ideo non oportuit, ꝙ peccatũ in se haberet, sed omnino esset purus à peccato: alioquin pœna, quã sustinuit, fuisset sibi debita pro proprio peccato.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Deus fecit Christum peccatũ: non quidem, vt in se peccatum haberet, sed quia fecit eum hostiã pro peccato. Sicut & Osee 4. dicitur, Peccata populi mei comedẽt, scilicet Sacerdotes, ꝙi secundũ legẽ comedebant hostias pro peccato oblatas. Et secundũ hunc modum dicitur Isa. 53. quòd Dominus posuit in eo iniquita tem omniũ: quia scilicet eum tradidit, vt esset hostia pro peccatis omniũ hominũ. Vel fecit eum peccatũ, id est, habentem similitudinem carnis peccati: vt dicitur Rom. 8. & hoc propter corpus passibile & mortale, quod assumpsit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd pœnitens laudabile exemplum dare potest, non ex eo quòd peccauit: sed in hoc, quòd voluntariè pœnam sustinet pro peccato. Vnde Christus dedit maximum exemplũ pœnitẽtibus: dum non pro peccato proprio, sed pro peccatis aliorum voluit pœnam subire.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm in Christo fuerit fomes peccati.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videt quòd in Christo fuerit fomes peccati. Ab eodem enim principio deriuatur fomes peccati & passibilitas corporis siue mortalitas, scilicet ex subtractione originalis iustitiæ: per quam simul inseriores vires animæ subdebantur rationi, & corpus animæ. Sed in Christo fuit passibilitas corporis & mortalitas. Ergo etiam in eo fuit fomes peccati.

¶ Præterea, Sicut Dam. dicit in 3. lib. Beneplacito diuinæ voluntatis permittebatur carni Christi pati & operari quæ propria. Sed proprium est carni, vt concupiscat delectabilia sibi. Cùm igitur nihil aliud sit fomes, quàm concupiscentia (vt dicitur in Glos. Ro. 7.) videtur quòd in Christo fuerit fomes peccati.

¶ Præterea, Ratione fomitis peccati, caro concupiscit aduersus spiritum: vt dicitur Gal. 5. Sed tantò spiritus ostenditur fortior & magis dignus corona, quantò magis superat hostem, scilicet concupiscentiam carnis: secundum illud 2. ad Tim. 2. Non coronãbitur nisi qui legitimè certauerit. Christus autem habuit fortissimum & victoriosissimum spiritum, & maximè dignũ coronam, secundum illud Apoc. 6. Data est ei corona, & exiuit vincẽs, vt vinceret. Videtur ergo quòd in Christo maximè debuerit esse fomes peccati.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 1. Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est. Sed Spiritus sanctus excludit peccatũ, & inclinationem peccati, quæ importatur nomine Fomitis. Ergo in Christo non fuit fomes peccati.

CONCLVSIO.

¶ Cùm in Christo gratia fuerit secundum perfectissimũ gradum, nullo modo fuit in ipso fomes peccati.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, Christus perfectissimè habuit gratiam & omnes virtutes. Virtus autem moralis, quæ est in * rationali parte animæ, eam facit esse rationi subiectã: & tantò magis, quantò perfectior fuerit virtus: sicut temperantia concupiscibilẽ, & fortitudo & mansuetudo irascibilem: vt in Secunda parte dictũ est. Ad rationem autem fomitis pertinet inclinatio sensualis appetitus in id, quod est contra rationem. Sic igitur patet, quòd quantò virtus in aliquo fuerit magis perfecta, tantò magis in eo debilitatur vis fomitis. Cùm igitur in Christo fuerit virtus secundum perfectissimum gradum, consequens est, quòd in eo fomes peccati non fuerit, cùm etiam iste defectus non sit ordinabilis ad satisfaciendũ: sed potius inclinet ad contrarium satisfactioni.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd inferiores vires pertinentes ad sensibilem appetitum, naturaliter sunt obedibiles rationi: non autem vires corporales, vel humorum corporalium, vel etiam ipsius animæ vegetabilis: vt patet in primo Ethic. Et ideo perfectio virtutis, quæ est secundum rationem rectam, non excludit passibilitatem corporis: excludit autem fomitem peccati, cuius ratio consistit in resistentia sensualis appetitus ad rationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd caro naturaliter concupiscit id quod est sibi delectabile concupiscentia appetitus sensitiui: sed caro hominis (quæ est animal rationale) hoc concupiscit secundum modum & ordinem rationis. Et hoc modo caro Christi concupiscentia appetitus sensitiui, naturaliter appetebat escam & potum & somnum, & alia quæ secũdum rectam rationem appetuntur: vt patet per Dam. in 3. lib. Ex hoc autem non

* Aliàs irrationali. Christus.

sequitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum tertium.

Coment. TItulus clarus est.
¶In corpore vna est conclusio: In Christo non fuit ignorantia. Probatur, Sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ & virtutis, ita fuit plenitudo omnis scientiæ: ergo sicut prima plenitudo excludit fomitem peccati: ita secunda excludit ignorantiam: ergo in Christo non fuit ignorantia. Prima consequentia probatur: quia ignorantia opponitur plenitudini scientiæ: secunda, quia non fuit fomes peccati in Christo.
¶In responsione ad tertium, aduerte nouitiè, quòd trium expositionum verborum Isaiæ, quæ in litera ponuntur, duæ primæ conueniunt in hoc, quòd Ly Antequam puer sciat, exponunt, antequam Deus fiat puer sciens: hoc est, antequam incarnetur habens matrem & patrem putatiuum. In hoc enim sensu verificatur tam literalis expositio, quòd rex Assyriorum auferret spolia ante incarnationē filij Dei: quàm spiritualis, quòd filius Dei ante Incarnationem inuocatus saluaret populum suū. Tertia autē post Incarnationem, exponitur, q. Ly Antè, dicat ordinem temporis, secundum ætatem infantilem Iesu Christi.

3.dist.17. ar.1.q. 2.5.

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum quartum.

Annot. IN titulo passibilitas, vt sonat, sumēda est.
¶In corpore articuli duo fiunt primò respondetur quæstio: secundò declaratur responsio.
Coment. ¶Quo ad primū primò distinguit de passiōe animæ cōiūctæ corpori vel corporali, vel animali.
¶Secundò declaratur terminus primus, quid scilicet est animam pati passione corporali.
¶Tertio respondetur secundum talem passionē quæstio vna conclusione: Anima Christi fuit passibilis passione corporali. Probatur: Corpus Christi fuit passibile & mortale: ergo necesse fuit, animam esse passibilem. Patet consequentia ex terminis declaratis.
¶Quartò declaratur alter terminus, quod scilicet est animam pati passione animali: & hic distinguitur, vel propriè, vel propriissimè.
¶Quinto respōdetur iuxta talem passionem quæsito voica conclusione: Anima Christi fuit passibilis passione animali. Probatur: Affectiones appetitus sensitiui fuerūt in Christo ergo. Antecedēs probatur dupliciter, primòquia pertinēt ad naturā hominis: secundò, autoritate Augustini.
¶Quo ad secundum declaratur secunda cōclusio responsiua, qualiter sequitur, quòd in Christo fuerit fomes peccati, qui importat concupiscentiam delectabilium, præter ordinem rationis.
¶Ad tertium dicendum, quòd fortitudo spiritus aliqualis ostenditur, ex hoc quòd resistit concupiscentiæ carnis sibi cōtrariantis, sed maior fortitudo spiritus ostēditur, si per eius virtutem totaliter caro comprimatur, ne contra spiritum concupiscere possit. Et ideo hoc competebat Christo: cuius spiritus summum fortitudinis gradum attigerat. Et licet non sustinuerit impugnationem interiorem ex parte fomitis, sustinuit tamen exteriorem impugnationem ex parte mundi & diaboli: quos superando victoriæ coronam promeruit.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm in Christo fuerit ignorantia.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd in Christo fuerit ignorantia. Illud enim verè fuit in Christo, quod sibi competit secundum humanam naturam, licet ei nō competat secundum diuinam, sicut passio & mors. Sed ignorantia conuenit Christo, secundum humanam naturam: dicit enim Damas. in 3. lib. quòd ignorantem & seruilem assumpsit naturam. ergo ignorantia verè fuit in Christo.
¶Præterea, Aliquis dicitur ignorans per notitię defectū. Sed aliqua notitia defuit Christo: dicit enim Apoc. 2. ad Cor. 5. Eū, qui non nouit peccatum, pro nobis peccatū fecit. ergo in Christo fuit ignorantia.
¶Præterea, Isa. 8. dicitur, Antequam sciat puer vocare patrem suum & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci. Puer autem ille est Christus. Ergo in Christo fuit aliquarum rerum ignorantia.
¶SED CONTRA, Ignorantia per ignorantiam non tollitur. Christus autem ad hoc venit, vt ignorantias nostras auferret: venit enim vt illuminaret his, qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. ergo in Christo ignorantia non fuit.

CONCLVSIO.

¶Sicut in Christo ex scięti& & gratię plenitudine nullus fuit peccati fomes, ita nec ignorātia esse potuit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ & virtutis, ita in ipso fuit plenitudo omnis scientiæ, vt ex præmissis patet. Sicut autem in Christo plenitudo gratiæ & virtutis excludit fomitem peccati, ita plenitudo scientiæ excludit ignorantiam, quæ scientiæ opponitur. Vnde sicut in Christo non fuit fomes peccati, ita non fuit in eo ignorantia.
¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd natura à Christo assumpta potest dupliciter considerari. Vno modo, secundum rationem suæ speciei: & secundū hoc dicit Damas. eam esse ignorantem & seruilem. Vnde subdit, Nam serua quidem est hominis natura eius, qui fecit ipsam, Dei scilicet, & non habet futurorum cognitionem. Alio modo potest considerari secundum id, quod habet ex vnione ad hypostasim diuinam, ex qua habet plenitudinem scięti& & gratię: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Et hoc modo natura humana in Christo ignorantiam non habuit.
¶Ad secundū dicendū, quòd Christus dicitur nō nouisse peccatū, quia nescivit per experientiam, sciuit aūt per simplicē notitiam.
¶Ad tertium dicendum, quòd loquitur ibi Prophęta de scientia humana Christi. Dicit ergo, Antequam sciat puer, scilicet secundum humanitatē, vocare patrem suum, scilicet Ioseph (qui pater eius fuit putatiuus) & matrem suā, scilicet Mariam, auferetur fortitudo Damasci. Quod non est: sic intelligendum, quasi aliquando fuerit homo, & hoc nescīuerit: sed antequā sciat, id est, antequam fiat homo scientiā habens humanā, auferetur: vel ad literā, fortitudo Damasci & spolia Samariæ, per regem Assyriorū: vel spiritualiter, quia nondū natus, populum suum sola inuocatione saluabit, vt gl. Hier. ibi exponit. Aug. tamē in sermo. de Epi. dicit, hoc esse cōpletum in adoratione Magorum. Ait enim, Antequā per humanā carnem humana verba proferret, accepit virtutem Damasci, scilicet diuitias, in quibus Damascus præsumebat: in diuitijs autem principatus auro defertur. Spolia verò Samariæ ijdem ipsi erant: Samaria nāque pro idololatria ponitur: illic enim populus ad idola colenda conuersus est. Hæc igitur prima spolia puer idololatriæ detraxit. Et secundum hoc intelligitur, antequam sciat, id est, antequam ostendat se scire.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm anima Christi fuerit passibilis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi non fuerit passibilis. Nihil enim patitur nisi à fortiori: quia agens præstantius est patiente, vt patet per Aug. 12. super Gen. ad literam, & per Philosophum 3. de Anima. Sed nulla creatura fuit præstātior, quàm anima Christi. Ergo anima Christi non potuit ab aliqua creatura pati: & ita non fuit passibilis: frustra enim in ea fuisset potentia patiendi, si à nullo pati potuisset.
¶Præterea, Tullius in lib. de Tusculanis quæstionibus dicit, quòd passiones animæ sunt quædam ægritudines. Sed in anima Christi non fuit aliqua ægritudo: nam ægritudo animæ sequitur peccatū: vt patet per illud Psal. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Ergo in Christo non fuerunt animæ passiones.
¶Præterea, Passiones animæ videntur idē esse cum fomite peccati, vnde & Apostolus Rom. 7. vocat eas passiones peccatorū. Sed in Christo non fuit fomes peccati: vt suprà dictum est. Ergo videtur quòd non fuerint in eo animæ passiones: & ita anima Christi non fuit passibilis.
¶SED CONTRA est quod in Psal. dicitur ex persona Christi, Repleta est malis anima mea. Non quidem peccatis, sed humanis malis, id est, doloribus: vt gl. ibi exponit. Sic ergo anima Christi fuit passibilis.

CONCLVSIO.

¶Anima Christi passibilis fuit corporali passione, animali etiam, quòd in illo appetitus sensitiui affectiones fuerunt, quæ magis propassiones, quàm passiones appellari dignæ sunt.

¶RESPONDEO dicendū, q̄ animā in corpore cōstitutā dupliciter cōtingit pati. Vno modo passione corporali: alio modo passiōe animali. Passione quidē corporali patit p corporis læsionē. Cùm enim anima sit forma corporis, cōsequēs est q̄ vnū sit esse aīæ & corporis: & ideo corpore prurbato p aliquā corporeā passionē, necesse est q̄ aīa per accidēs perturbet, scilicet quātū ad esse, quod habet in corpore. Quia igit corpus Christi fuit passibile & mortale (vt suprà habitū est) necesse fuit, vt etiā eius aīa hoc modo passibilis esset. Passione aūt animali pati dicitur anima secūdū operationē, quæ vel est, ppria aīæ, vel principalius est animæ, q̄ corporis. Et quāuis etiā secūdū intelligere & sentire dicaē hoc modo anima aliquid patiatur: tamē sicut in secūda parte dictū est, p prijssimè dicunē passiones aīæ, affectiones appetitꝰ sensitiui: quæ in Christo fuerūt, sicut & cætera, quę ad naturā hominis pertinēt. Vnde Aug. dicit in 14. de Ciuit. Dei, Ipse Dominus in forma serui vitā agere dignatꝰ, humanitus adhibuit eas, vbi adhibendas esse iudicauit: neq; enim in quo verū erat hominis corpus, & verus hominis animus, falsus erat humanus affectus. Sciendū tamē est, q̄ huiusmodi passiones aliter fuerūt in Christo, quàm in nobis, quantū ad tria. primò quidem quantū ad obiectū: quia in nobis pierunq; huiusmodi passiones feruntur ad illicita: quod in Christo non fuit. Secundò quantū ad principiū: quia huiusmodi passiones frequēter in nobis prævenīūt iudicium rationis: sed in Christo omnes motus sensitiui appetitus oriebātur secundum dispositionem rationis. Vnde Augustinus 14. de ciuit. Dei. quòd hos motus certissimę dispensationis gratia ita cùm voluit Christus suscepit animo humano, sicut cùm voluit, factus est homo. Tertiò quātum ad effectum: quia in nobis quandoque huiusmodi motus nō sistunt in appetitu sensitiuo, sed trahūt rationem. quod in Christo non fuit: quia motus naturaliter humanæ carni cōuenientes, sic ex eius dispositione in appetitu sensitiuo manebant, quòd ratio ex his nullo modo impediebatur facere quæ conueniebant. Vnde Hier. dicit super Matt. quòd Dominus noster, vt veritatem assumpti probaret hominis, verè quidem contristatus est: sed ne passio in animo illius dominaretur per propassionem, dicitur quòd cœpit contristari: vt passio perfecta intelligatur, quādo animo, id est, rationi dominatur: propassio aūt, quando est inchoata in appetitu sensitiuo, sed vlterius non se extendit.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima Christi poterat quidē resistere passionibus, vt ei non superuenirent, præstimulo virtute diuina: sed propria voluntate se passionibus subijciebat tam corporalibus quàm animalibus.
¶Ad secundum dicēdum, quòd Tullius ibi loquitur secūdum opinionem Stoicorū, qui non vocabāt passiones quoscunque motus appetitus sensitiui, sed solùm inordinatos: tales autem passiones manifestum est in Christo non fuisse.
¶Ad tertium dicendū, quòd passiones peccatorū, sunt motus appetitus sensitiui in illicita tendentes: quod non fuit in Christo, sicut nec fomes peccati.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm in Christo fuerit dolor sensibilis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit verus dolor sensibilis. Dicit enim Hilarius in 10. de Trin. Cùm pro Christo mori sit vita, quid ipse in mortis sacramento voluisse æstimandus est, qui pro se morientibus vitam rependit? Et infrà dicit, Vnigenitus Deus hominem verum, non deficiens à se Deo sumpsit: in quo quanuis aut ictus incideret, aut vulnus descenderet, aut nodi concurrerent, aut suspensio eleuaret, afferrent quidem hæc impetū passionis, nō tamen dolorem passionis inferrent. Nō igitur in Christo fuit verus dolor.
¶Præterea, Hoc proprium videtur esse carni in peccato concepte, quòd necessitati doloris subiaceat. Sed caro Christi nō est cum peccato concepta, sed ex Spiritu sancto in vtero virginali. Non ergo subiacuit necessitati patiendi dolorem.
¶Præterea, Delectatio contemplationis diuinorum diminuit sensum doloris: vnde & Martyres in passionibus suis tolerabilius sustinuerunt ex considerationе diuini amoris. Sed anima Christi summè delectabatur in contemplatione Dei, quem per essentiā videbat: vt suprà dictum est. Non ergo poterat sentire aliquem dolorem.
¶SED CONTRA est quod Isa. 53. dicitur, Verè dolores nostros ipse tulit.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christi corpus passibile & mortale fuerit, animāque eius habuerit omnes suas naturales potentias perfectas, in illo etiam dolor esse potuit.

¶RESPONDEO dicēdum, quòd (sicut patet ex his, quæ in secunda parte dicta sunt) ad veritatem doloris sensibilis, requiritur læsio corporis & sensus læsionis. Corpus autem Christi lædi poterat: quia erat passibile & mortale: vt suprà habitum est. Nec defuit ei sensus læsiōis: cùm anima Christi perfectè haberet omnes potentias naturales. Vnde nulli dubium debet esse, quin in Christo fuerit verus dolor.
¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd in omnibus illis verbis & similibus, Hilarius à carne Christi non veritatē doloris, sed necessitatem excludere intendit. Vnde post præmissa verba subdit, Neque enim cùm sitiuit, aut esurijuit, aut fleuit, bibisse Dominus aut manducasse, aut doluisse mōstratus est: sed ad demonstrandam corporis veritatem, corporis consuetudo suscepta est: ita vt naturæ nostræ consuetudine, consuetudini sit corporis satisfactum: vel cùm potum & cibum accepit, non se necessitati corporis, sed cōsuetudini tribuit. Et accepit necessitatem per comparationem ad causam primam horum defectuum, quæ est peccatum: vt suprà dictum est, vt scilicet ea ratione dicatur caro Christi non subiacuisse necessitati horū defectuum, quia non fuit in ea peccatum. Vnde subdit, Habuit enim, scilicet Christus, corpus, sed originis suæ proprium, neque ex vitijs humanæ conceptionis existens, sed in forma corporis nostri, virtutis suæ potestate subsistens. Quantum tamen ad causam propinquam horum defectuum, quę est compositio contrariorū, caro Christi subiacuit necessitati horum defectuū: vt suprà dictū est.
¶Ad secundum dicendum, quòd caro in peccato concepta subiacet dolori, non solùm ex necessitate naturalium principiorum, sed etiam ex necessitate reatus peccati. Quæ quidem necessitas in Christo non fuit: sed solùm necessitas naturalium principiorum.
¶Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum est, virtute diuinitatis Christi, dispensatiuè sic beatitudo in anima continebatur, quòd nō deriuabatur ad corpus, vt eius passibilitas & mortalitas tolleretur. Et eadem ratione delectatio contemplationis, sic retinebatur in mente, quòd non deriuabatur ad vires sensibiles, vt per hoc dolor sensibilis excluderetur.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm in Christo fuerit tristitia.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit tristitia. Dicitur enim de Christo, Isa. 42. Non erit tristis nec turbulentus.
¶Præterea, Prouer. 12. dicitur, Non contristabit iustū quicquid ei acciderit. Et huiꝰ rationem Stoici assignabāt, quia nullus tristatur nisi de amissione suorum bonorū: iustus autem non reputat bona sua nisi iustitiā & virtutem, quas nō potest amittere: alioquin subijceretur iustus fortunæ, si pro amissione bonorum fortunæ tristaretur. Sed Christus fuit maximè iustus: secundùm illud Hier. 23. Hoc est nomen quod vocabūt eū Dominus Iustus noster. Ergo in eo non fuit tristitia.

Præ-

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum quintum.

TItulus clarus est.
¶In corpore vnica conclusio: In Christo fuit verus dolor. Probatur: In quo est læsio corporis & sensus læsionis, est dolor sensibilis: sed in Christo fuit vtrumque: ergo. Probatur Minor quoad primum: quia corpus Christi erat passibile & mortale. Quo ad secundum verò quia anima Christi perfectè habuit omnes potentias naturales.
¶Nota nouitie, quòd illa duo in litera posita requisita ad dolorem, nō sunt doloris partes, sed causæ sufficientes. Dolor namque nec est læsio, nec per æquo læsionis: sed est passio appetitus sensitiui consurgens ex corporis læsione percepta sensu: nam quantūcunque corpus lædatur, & læsio percipiatur intellectu vel imaginatione, si non sentitur, nō sequitur dolor, vt patet in his, qui calidis adhuc plagis superueniūtur. Hi enim magnam læsionem patientes, vix dolent: quia ferè illam non sentiunt, perturbato organo tactus: quam tamē cognoscunt esse magnā corporis læsionem. Et hoc enim, quòd quantitas dolorīs fuerit quantitatem sensationis consequitur, habetur quòd dolor absolutè sensationem absolutè læsionis corporalis consequatur: ita quòd si nullus esset læsionis sensus, nullus esset dolor.

Infrà q. 46. art. 8. c. Et 3 sn. di. 15. q. fun. 2. art. 3.

¶ Num peccatū & ex contrarijs compositio causa sint propinqua humanarum necessitatum.

¶In responsione ad primum, dubium occurrit ad hominem: quia Autor superius in q. 14. art. 3. ad secundum dixit cōpositionem ex contrarijs esse causam remotam peccatum verò causam proximam mortis, & aliorum defectuum naturæ humanæ: nunc verò dicit peccatum esse causam primam, & compositionem ex cōtrarijs effectū causam propinquam horum defectuum. Quomodo stant hæc simul?
¶Ad hoc dicitur, quòd prius dicta verificantur, referendo causas defectuum ad naturam humanam: hic autem dicta verificantur, referendo easdem ad singulares filios Adæ. Nam si ad naturam speciei humanæ, inuenies compositionem ex contrarijs causam esse mortis & defectuum

Infrà q. 46. ar. 8 Et 3. di. 21. q. 2. ar. 3. q. 3 in Christo potuit esse c. & 5. verus dolor: ita potuit in eo esse vera tristitia. Probatur: Anima Christi potuit aliquid apprehendere interius vt nociuum: ergo potuit in eo esse vera tristitia, sicut & verus dolor. Antecedens manifestatur: quia & quantùm ad se, & quantùm ad alios potuit apprehendere aliquid vt nociuum: vt patet in exemplis. Consequentia verò proba

Et opu. 3 ca. 239.

remotam: quia impediebatur à superueniente originali iustitia, vt in suum non posset effectum, ac per hoc peccatum tollens originalem iustitiam prohibentem defectus, sit mortis & defectuum proxima causa, non possiue (vt compositio ex contrarijs) sed remouendo prohibens: & hoc superius Autor docuit. Si verò ad singulos filios Adæ spectes, inuenies peccatū esse causam primam (vtpote vniuersalem causam in suo, vt dictum est, ordine, sed vt remouentem prohibens) compositionem autem ex contrarijs in hoc homine esse propinquā causam mortis & defectuum: quia hæc sola sufficit ad causandam mortem & defectus corporales.
¶Sed quoniam tam compositio ex contrarijs, quàm peccatum, est causa vniuersalis absolutè, & particularis in hoc: idro aliter dicitur, quòd prius dictum, verum est quo ad ipsas causas: nunc verò dictū verum est quo ad exequutiones ipsarum causarum. Nam si ad cōpositionem ex contrarijs & peccatum spectemus, inuenitur compositio prior, & peccatum tollens superuenientem iustitiam, inuenitur posterior causa, & hoc superius docuit Autor dicens compositionem remotam: peccatum verò proximam causam. Si autem spectemus ad exequutiones causalitatum vtriusque, inuenimus peccatum esse priorem causam: quia prius peccatum sustulit iustitiā prohibentem mortem & defectus: & deinde compositio ex contrarijs inualidi defectus & mortem. Et ideo Autor hic dicit peccatum esse primam causam mortis & defectuum: quia ab ipso incipit mors & defectus omnis compositio autem dicitur causa propinqua quia compositio ex contrarijs post peccatū exequuta est operationem suam, qua mortem defectūsque inualit. Et hæc est vera expositio horum dictorum.

¶ super Quæstionis decimæquintæ Articulum sextum.

TItulus clarus.
¶In corpore vnica est conclusio responsiua quæsito: Sicut in Christo potuit esse verus dolor: ita potuit in eo esse vera tristitia. Probatur: Anima Christi potuit aliquid apprehendere interius vt nociuum: ergo potuit in eo esse vera tristitia, sicut & verus dolor. Antecedens manifestatur: quia & quantùm ad se, & quantùm ad alios potuit apprehendere aliquid vt nociuum: vt patet in exemplis. Consequentia verò proba

Universidad de Deusto
Biblioteca

probatur ex quod quid est triſtitiæ & doloris, & ex vna cõmuni vtriuſq; causa in Chriſto aſſignatur ſiquidem vtriuſque quidditas ex eſſentiali conuenientia & differentia vtriuſque. Ex hoc nãque, quòd cõueniunt in hoc, quòd ſunt vna paſſio appetitus ſenſitiui, conſiſtens in refutatione mali præſentis, & differunt penes obiectum (quia doloris obiectum eſt malũ corporis præſens, ſenſu tactus perceptum, triſtitiæ aũt malum præſens, intima perceptum) iuncto his, quòd cauſa doloris poſſibilis in Chriſto fuit diſpenſatio diuinæ virtutis, retinens in parte ſupertioti quæ ſunt gloriæ, vt pars ſenſitiua propria dolendo exequi poſſet: clarè ſequitur quòd ſicut in Chriſto potuit eſſe verus dolor, ita & vera triſtitia. Et ly Sicut, monſtrat nõ ſolùm ſimilitudinem ſeu cõuenientiam in cauſa propria Chriſto ſed & in proportionali ratione diminutiua virtutiſque & in modo cõmuni omnibus in Chriſto paſſionibus, ſcilicet per modum propaſſionis. De quo modo ſubditur in litera remittente ſe ad dicta in artic. 4. huiuſmet quæſtionis.

Annot. ¶ In reſpõſione ad ſecundum memẽto nouitie nullmet principaliũ paſſionum; ſcilicet ſpei ſiue cupiditatis, deleCtationis, timoris & triſtitiæ; & intelliges quare ad has quatuor ſpectabant Stoici.

¶ Super Quæſtionis decimæquintæ Articulum ſeptimum.

Cõment. TItulus clarus.

¶ In corpore duo ſiunt. primò declarantur cõditiones requiſitæ ad cauſandum timorem: ſecundò reſpondetur quæſito, cum diſtinCtione bimembri & conCluſionibus duabus. Quo ad primum, conditiones ſunt quatuor, apprehenſio mali, futuri, incerti, ſeu poſſibilis euitari. Et in duabus primis conuenit cum triſtitia quia vterq; eſt ex apprehenſione mali in tertia differunt, quia illa eſt præſentis, iſte futuri. Sed hęc differentia nõ ſufficit: quia non eſt vtcunque aque differentia: quoniam futurum poteſt habere rationem præſentis: & tunc non timor, ſed triſtitia cauſatur. Apprehenditur autem malũ futurum ſub ratione præſentis, quando vt certum apprehenditur: & ideo incertum ſeu poſſibile vitari eſſe debet malum futurum, quòd timoré ingerit. Et hæc omnia in littera ex conuenientia & differentia inter triſtitiã & timoré clarè dicuntur.

Annot. ¶ Sed bene nota verba litteræ, ſi omnimodam certitudinem habeat: quoniam etſi eſt certum quo ad ſubſtantiam, & incertum quo ad tempus (vt cõtingit cõmuniter de morte) aut quo ad genus mortis (vt cõtingit damnatis ad mortẽ & huiuſmodi) quantũ admittitur de incertitudine, tantum poteſt inſurgere ſpei euadendi: & conſequenter timoris. Nec putes proterea enumeratas eſſe omnes timoris cauſas: quoniam ſat. fuit propoſito eas conditiones afferre, ſecundũ quas diſcernendum eſt qualiter ſuit, & qualiter non fuit in Chriſto timor. de timore enim diffuſè in Prima ſecundæ tractatum eſt.

Cõment. ¶ Quo ad ſecundum diſtinCtio eſt: Timor poteſt conſiderari quantum ad duo: primò, quantum ad motum appetitus ſenſitiui ex apprehenſo malo futuro: ſecundò, quantũ ad motum eiuſdem ex apprehenſo malo futuro incerto. Prima concluſio eſt: In Chriſto fuit timor quo ad primum. Secunda concluſio eſt: In Chriſto non fuit timor quo ad ſecundum. Probatur autoritate Damaſceni. Et patet vtraque concluſio ex dictis.

¶ Num in Chriſto fuerit verè timor, & quis.

¶ Sed dubium occurrit circa primam cõcluſionem quia motus appetitus ex malo futuro apprehenſo, non eſt timor niſi ſit eum ſpe euaſionis (vt in litera dicitur ex Ariſtotele) ergo talis motus non eſt timor niſi aquocunque: non ſaluatur igitur de Chriſto timor.

¶ Dubium quoque alterum occurrit circa ſecundam concluſionẽ; quoniam ex hoc, quòd Chriſtus omnia futura certò cognouit, non ſufficienter excluditur timor. quo ad incertitudinem euentus. quoniam ſcientia animæ Chriſti (vt patet ex ſupra dictis) erat habitualis: nec oportebat eſſe actualem, quoniam habitus eſt, quo quis operatur, quũ vult: & proinde erat poterat Chriſtus non vtendo ſcientia euentus, quam habebat, apprehendere malum futurũ quaſi incertum: & ſic habere in ſuo appetitu timoris motũ quo ad omnia (ſicut & triſtitiam) eius quo ad aliquid tantum.

¶ Et augetur dubitatio ex eo, quòd in Chriſto non erat redundantia inferiorum ad inferiores partes, aut econtra, ſed vnaquæque pars ſibi propria exercebat. conſentaneum eſt, vt æſtimantes ſeu cogitatiua Chriſti ex ratione non vtente ſcientia infuſa de certitudine euentus mortis, quantum vtente ſcientia futuræ mortis, apprehenderit ſibi futurum vt incertũ ipſi cogitatiuæ quo ad euentum, & ex tali apprehenſione fuerit timor quo ad omnia, quæ imaginatiua ſeu cogitatiua ſit mouens immediatum appetitus ſenſitiui.

¶ Ad horum euidentiam ſciendum eſt, quòd ſecundo litteræ eſt de Chriſto homine ſimpliciter & abſolutè, & non eſt de Chriſto, ſecũdum quid: ita quòd vtraque concluſio verificat de Chriſto ſecundum id quod cõuenit Chriſto ſimpliciter. Conſtat autem, de Chriſto non dici ſimpliciter, quòd incertũ erat de euentu mali futuri: ſed oppoſitum, ſcilicet quòd certus erat de euentu mortis & reliquorũ malorum futurorum: non ſolùm inquantum Deus, ſed etiam inquantum homo: nec ſolùm vt comprehenſor, ſed etiam vt viator, quantuis ſecundum aliquam eius partem, poſſit euẽtus incertitudo, non priuatiuè, ſed negatiuè intellectæ, illi attribui. Sed non propterea poteſt ratione partis attribuí ipſi Chriſto abſolutè: quia oppoſitum, vt dictum eſt, conueniciſſimpliciter: ſicut Aethiops poteſt quidem dici albus dentes: non tamen propterea poteſt dici albus, quia ſimpliciter loquendo, eſt niger. Timor igitur quo ad incertitudinem euẽtus, verè negatur in Chriſto ſimpliciter & abſolutè: quia Chriſtus erat certiſſimus de euẽtu malorum.

Quæſt. 3. ar. 33. ſi. & Mat. 17. & 20. ad hum. 5. ſi.

¶ Et hoc eſt quod docemur ex ſecunda concluſione litteræ: eum quo tamen ſtat, quod in Chriſto ſecũdum aliquam portionem potuit eſſe timor, etiam quo ad incertitudinem euentus, quod eſt, in Chriſto ſecũdum quid fuiſſe timoremi, quo ad incertitudinem euentus, pro quanto potuit ratio inferior apprehendere malum futurum, nihil proponẽdo de certitudine, vel incertitudine euentus ac per hoc apprehenderetur malum futurũ vt incertum negatiuè. remanebat ſiquidẽ malum futurum non certum ex hoc ipſo, quòd non proponebatur certè euenturum. Et ſic potuit eſſe in Chriſto timor, etiam quo ad incertitudinem euentus.

** Alias effectũ.*

¶ Ad primum igitur dubium dicitur, quòd motus appetitus ſenſitiui cauſatus ex apprehenſione mali futuri, abſtrahendo à certo vel incerto, eſt verè timor, non triſtitia, requirens quòd malum futurum apprehendatur, quaſi præſens, quia certum. Et quoniam in litera nihil aliud dicitur, ponendo primam concluſionem, niſi quòd timor fuit in Chriſto, quatenus cauſatur ex apprehenſione mali futuri: ideo ſibi non obſtant prius dicta ex Ariſtot. Nec obſtat ſecunda concluſio: quæ non negat huiuſmodi timorem à Chriſto, ſed negat timoré quo ad incertitudinem contrarie

dinem futuri aduentus: ſicut quando nocte timemus ex aliquo ſonitu, quaſi ignorantes quid hoc ſit. Et quantum ad hoc timor non fuit in Chriſto, vt Damaſ. dicit in tertio lib.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iuſtus dicitur eſſe abſque terrore, ſecundum quòd terror importat perfectam paſſionẽ, auertentem hominem ab eo quod eſt rationi. Et ſic timor non fuit in Chriſto, ſed ſolùm ſecundum propaſſionem. Et ideo dicitur quòd Ieſus cœpit pauere, quaſi ſecũdum propaſſionem, vt Hierony. exponit.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd Hilarius eo modo à Chriſto excludit timorem, quo excludit triſtitiam, ſcilicet quo ad neceſſitatem timẽdi. Sed tamen ad comprobandam veritatem humanæ naturæ, voluntariè timorem aſſumpſit, ſicut etiam & triſtitiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet Chriſtus potuerit vitare mala futura ſecundum virtutem diuinitatis: erant tamen ineuitabilia vel non de facili vitabilia ſecundum infirmitatem carnis.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virùm in Chriſto fuerit admiratio.

AD OCTAVVM ſic procedit. Videtur quòd in Chriſto non fuerit admiratio. Dicit enim Philoſophus in primo Metaph. quòd admiratio cauſatur ex hoc, quòd aliquis videt effectum, & ignorat cauſam. Et ſic admirari non eſt niſi ignorantis. Sed in Chriſto non fuit ignorantia: vt dictum eſt. Ergo in Chriſto non fuit admiratio.

¶ Præterea, Damaſ. dicit in 2. lib. quòd admiratio eſt timor ex magna imaginatione, & ideo Philoſophus dicit in 4. Ethic. quòd magnanimus nõ eſt admiratiuus. Sed Chriſtus fuit maximè magnanimus. Ergo in Chriſto non fuit admiratio.

¶ Præterea, Nullus admiratur de eo, quod ipſe facere poteſt. Sed Chriſtus facere poterat quicquid magnum erat in rebus. Ergo videtur quòd de nullo admirabatur.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Matth. 7. Audiẽs Ieſus, (ſcilicet verba Centurionis) miratus eſt.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Chriſto ſecundum diuinam & infuſam ſcientiam, nihil nouum fuerit, non potuit in illo aliqua admiratio eſſe niſi ſecundum ſcientiam experimentalem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd admiratio propriè eſt de aliquo nouo & inſolito. In Chriſto autem non poterat eſſe aliquid nouum & inſolitum, quantum ad ſcientiam diuinam, neque etiam quantum ad ſcientiam humanam, qua cognoſcit res in Verbo, vel qua cognoſcit res per ſpecies inditas, potuit tamen aliquid eſſe ſibi nouũ & inſolitum ſecundum ſcientiam experimentalem, ſecundum quam ſibi poterant quotidie aliqua noua occurrere.

¶ Et ideo ſi loquamur de ipſo, quantùm ad ſcientiam diuinam, & ſcientiam beatam, vel etiam infuſam, non fuit in Chriſto admiratio. Si autem loquamur de eo, quantùm ad ſcientiam experimentalem, ſic admiratio in eo eſſe potuit. Et aſſumpſit hunc * defectum ad noſtram inſtructionẽ, vt ſcilicet doceat eſſe mirandum, quòd etiam ipſe mirabatur. Vnde dicit Auguſt in primo ſuper Gen. contra Manichæos: Quòd mirabatur Dominus, nobis mirandum eſſe ſigni ficat: quibus adhuc opus eſt ſic moueri. Omnes ergo tales motus eius nõ perturbati animi ſigna ſunt, ſed docentis magiſterium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet Chriſtus nihil ignoraret, poterat tamẽ aliquid de nouo occurrere experimẽtali eius ſcientiæ ex quo admiratio cauſaretur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd Chriſtus non admirabatur de fide Centurionis, ea ratione, quòd eſſet magna quãtùm ad ipſum, ſed quia erat magna quantum ad alios.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ipſe poterat facere omnia ſecundum virtutem diuinam: ſecundum quam in eo admiratio non erat, ſed ſolùm ſecundum humanam ſcientiam experimentalem, vt dictum eſt.

ARTICVLVS IX.

¶ Virùm in Chriſto fuerit ira.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur quòd in Chriſto non fuerit ira. Dicitur enim Iac. 1. Ira viri, iuſtitiam Dei non operatur. Sed quicquid fuit in Chriſto, ad iuſtitiam Dei pertinuit: ipſe enim factꝰ eſt nobis iuſtitia à Deo: vt dicitur 1. Cor. 1. Ergo videtur quòd in Chriſto non fuerit ira.

¶ Præterea, Ira manſuetudini opponitur: vt patet in 4. Ethic. Sed Chriſtus fuit manſuetus. Ergo in eo non fuit ira.

¶ Præterea, Greg. dicit in 5. Moral. quòd ira per vitium, excæcat oculum mentis, ira verò per zelum, ipſum turbat. Sed in Chriſto mentis oculus non fuit excæcatus nec turbatus. Ergo in Chriſto non fuit nec ira per vitium, nec ira per zelum.

¶ SED CONTRA eſt, quòd Ioã. 2. de eo dicitur eſſe impletum quod in Pſalm. legitur, Zelus domus tuæ comedit me.

CONCLVSIO.

¶ Cùm in Chriſto fuerit triſtitia & vindictæ appetitus, non contra vel præter rationis ordinem, impoſſibile fuit in eo eſſe iram per vitium, ſed per zelum diuini honoris.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd ſicut in Secunda parte dictum eſt, ira eſt effectus triſtitiæ. Ex triſtitia enim alicui illata, conſequitur in eo circa ſenſitiuã partem, appetitus impellendi illatã iniuriã vel ſibi vel alijs. Et ſic ira eſt paſſio compoſita ex triſtitia & appetitu vindictæ. Dictum eſt autem, quòd in Chriſto triſtitia eſſe potuit. Appetitus etiam vindictę quandoq; eſt cũ peccato, quãdo ſcilicet aliquis vindictam quærit abſque ordine rationis. & ſic ira in Chriſto eſſe non potuit: huiuſmodi enim dicitur ira per vitium. Quandoq; verò talis appetitus eſt ſine peccato, imò eſt laudabilis: puta cùm aliquis appetit vindictam ſecundum ordinem iuſtitiæ: & hoc vocatur ira per zelum. Dicit enim Auguſt. ſuper Ioan. quòd zelo domꝰ Dei comeditur qui omnia peruerſa, quæ videt, cupit emendare: & ſi emendare non poteſt, toleret, & gemit. Et talis ira fuit in Chriſto.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut Greg. dicit. 5. Moral. ira dupliciter ſe habet in homine. Quandoque enim præuenit rationem, & trahit eam ſecum ad operãdum, & tunc propriè ira dicitur operari: nam operatio attribuitur principali agenti. Et ſecundum hoc intelligitur, quòd ira viri, iuſtitiam Dei non operatur. Quandoque verò ira ſequitur rationem, & eſt quaſi inſtrumẽtum ipſius: & tunc operatio, à Chriſto ſimpliciter.

¶ Et hinc patet ſolutio ſecundi dubij. quoniam, vt dictum eſt, concluſio ſecunda aſſerit in Chriſto abſolutè non fuiſſe incertitudinem euentus mali (quæ eſt ambiguitas quædam de malo futuro) hæc eſt enim incertitudo contrariè, ac per hoc non eſſe timorẽ quo ad huiuſmodi incertitudinem. Obiectiones autem loquũtur & de incertitudine negatiuè, & de Chriſto ſecundum quid: quia, vt dictum eſt, verificatur de Chriſto ſimpliciter, quòd erat certiſſimus de euentu cuiuſq; mali futuri.

¶ Super Quæſtionis decimæquintæ Articulum octauum.

Tertij diſt. 15. q. 2. art. 2. q. 2. Coment.

TItulus clarus eſt.

¶ In corpore vnica eſt conclusio: In Chriſto ſolùm, quãtum ad ſcientiam experimentalem, potuit eſſe admiratio. Hæc concluſio primò probatur deinde redditur ratio, quare iſta potentia poſita eſt in actu. Probatio eſt: Admiratio eſt de nouo & inſolito: ſed Chriſto nec ſecundum ſcientiam diuinam, nec humanam in Verbo, nec inditam, ſed tãtum experimentalem, potuit occurrere aliquid nouum & inſolitum: ergo. Ratio actus eſt inſtructio noſtra. Confirmatur autoritate Auguſtini.

¶ Super Quæſtionis decimæquintæ Articulum nonum.

Cõment. Prima ſecundæ quæ. 46. artcu. 3. ad 3. Et Secunda de quæſtio. 158. art. 1. 2. & 3. Et Mal. q. 12. ar. 1. & 2.

TItulus clarus eſt.

¶ In corpore articuli ſunt duæ cõcluſiones reſpõſiuę quæſito. Prima eſt: Ira per vitium non potuit eſſe in Chriſto. Secunda eſt: Ira per zelum fuit in Chriſto. Probatur conCluſio vtraque ſimul, monſtrando primò, ex quibus conſtat ira, (ſcilicet ex triſtitia & appetitu vindictæ) & diſtinguendo duplicem appetitum vindictæ, vel non ſecũdum ordinem rationis, vel ſecundum ordinem rationis. Illa iram per vitium, iſta iram per zelum conſtituit: vt Auguſt. dicit. Et ſic relinquuntur amb hæ concluſiones vt per ſe notæ. prima: quia in Chriſto conſtat nõ fuiſſe peccatum. Secunda verò: quia Euãgelium expreſsè dicit de Chriſto, Zelus domꝰ tuæ, &c.

¶ Nec putes nouitie, propriè cõpoſitam eſſe iram ex triſtitia & appetitu vindictæ: quum illa ſit in concupiſcibili, hic in irascibili & rurſus vtrque eſt qualitas ſimplex. Sed compoſita dicitur tanquam ex neceſſariò concurrentibus ad conſtructionem ipſius, quæ formaliter eſt appetitus vindictæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

vinam & beatificaliter autem est visa, quia ex visione iniuriæ cauſantur. Et patet, ſi vis concluſiones deducere, ſyllogizare facilè, In Chriſto fuit triſtitia & appetitus vindictæ, nó præter, ſed ſecundum rationis ordinem: ergo in ipſo ira non per vitium, ſed per zelú fuit.

¶ Super Quæſtionis decimæquintæ Articulum decimum.

TItulus in principio corporis clariſicatur, diſ. termini declarantur, ſcilicet cõprehenſor & viator, hoc eſt, habés beatitudinem, & tẽdens in beatitudinem.

¶ In corpore vna eſt cõcluſio, Chriſtus fuit ſimul comprehenſor & viator. Probatur: Chriſtus ante paſſionem ſecundum mentem plenè videbat Deum: & cum hoc anima eius erat paſſibilis, & corpus paſſibile & mortale: ergo habebat beatitudinẽ, quãtum ad id quod eſt proprium animæ, & deerat ei beatitudo, quantum ad alia: ergo erat simul comprehenſor & viator. Antecedens patet ex antedictis. Prima conſequentia probatur: quia beatitudo hominis perfecta conſiſtit in anima & corpore, &c. Secunda autẽ ſequela viator eſt, q tendit in beatitudinem: ergo comprehenſor, qui obtinet. Probatur auctoritate dicti Apoſtoli.

3. diſtin. 14. artic. 2 & diſt. 18. ar. 2. Et veri. q. 26. ar. 10. & q. 29. ar. 6. Et quo. li. 11. q. 2. art. 1. Et opuſ. 3. c 238. Et opuſ. 28. ca. 7.

¶ Super Quæſtionis decimæſextæ Articulum primum.

Comment. TItulus clarus eſt. In corpore articuli tria ſunt. Primò in communi recitatur, in quo conueniunt & differunt Chriſtiani circa propoſitũ: & dicitur quòd conueniunt omnes in affirmatione iſtius propoſitionis: differunt autem in ratione affirmandi.

¶ Secundò, teſtentur tria genera errorũ circa rationem affirmandi illam. Primum eſt circa veritatem prædicati, ſcilicet ly homo: & dividitur in duos errores. Secundum eſt circa veritatem ſubiecti, ſcilicet ly Deus: & continet vnum errorem. Tertium eſt circa veritatẽ propoſitionis: hoc eſt circa eſſe ſignificatum per quæ eſt iuſtitiæ, nõ attribuit iræ, ſed rationi.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ira quæ transgreditur ordinem rationis, opponitur manſuetudini, non autem ira, quæ eſt moderata, & ad medium reducta per rationem: nam manſuetudo medium tenet in ira.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in nobis ſecundum naturalem ordinem, potentiæ animæ mutuò ſe impediunt: ita ſcilicet quòd cùm vnius potentiæ operatio fuerit intenſa, alterius operatio debilitetur. Et ex hoc procedit, quòd motus iræ, etiam ſi ſit ſecundum rationem moderatus, vtcunque impedit oculum animæ contemplantis. Sed in Chriſto per moderationem diuinæ virtutis, vnicuique potentiæ permittebatur agere quod erat ei proprium: ita quòd vna potentia ex alia non impediebatur. Et ideo ſicut delectatio mentis contemplantis non impediebat triſtitiam vel dolorem inferioris partis: ita etiam econuerſo paſſiones inferioris partis, in nullo impediebant actum rationis.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrùm Chriſtus ſimul fuerit viator & cõprehenſor.

AD DECIMVM ſic procedi-
tur. Videtur quòd Chriſtus nõ fuerit ſimul viator & comprehenſor. Viatori enim competit moueri ad finem beatitudinis, comprehenſori autem competit in fine quieſcere. Sed non potest eidem ſimul conuenire, quòd moueatur ad finem, & quòd quieſcat in fine. Ergo nõ potuit ſimul eſſe, quòd Chriſtus eſſet viator & comprehenſor.

¶ Præterea, Moueri ad beatitudinem, aut eam obtinere, non competit homini ſecundum corpus, ſed ſecundum animam: vnde Auguſtinus dicit in Epiſtola ad Dioſcorũ, quòd ad inferiorem naturam, quæ eſt corpus, redundat ab anima, non beatitudo, quę propria eſt fruentis & intelligẽtis, ſed plenitudo ſanitatis, id eſt, incorruptionis vigor. Sed Chriſtus, licet haberet corpus paſsibile, tamen ſecundum mentẽ plenè Deo fruebatur. Non igitur Chriſtus fuit viator, ſed purus comprehenſor.

¶ Præterea, Sancti, quorum animæ ſunt in cælo, & corpora in ſepulchris, fruuntur quidem beatitudine ſecundum animam, quanuis eorum corpora morti ſubiaceant: tamen non dicũtur viatores, ſed ſolùm comprehenſores. Ergo pari ratione licet corpus Chriſti fuerit mortale: quia tamen mẽs eius Deo fruebatur, videtur quòd fuerit purus comprehenſor, & nullo modo viator.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Hier. 14. Quia colorus futurus es in terra, & quaſi viator declinans ad manẽdũ.

CONCLVSIO.

¶ Chriſtus fuit ſimul comprehenſor vt propriam animæ beatitudinem habuit, viator autem vt ſecundum corpus in illam tendebat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis dicitur viator, ex eo quòd tendit in beatitudinem: comprehenſor autem dicitur ex hoc, quòd iam beatitudinem obtinet, ſecundũ illud 1. Cor. 9. Sic currite vt comprehendatis. & Philip. 3. Sequor autem, ſi quomodo comprehendam. Hominis autem beatitudo perfecta cõſiſtit in anima & corpore: vt in ſecũda parte habitum eſt. In anima quidẽ quãtum ad id quod eſt ei proprium, ſecundũ quòd mens videt, & fruitur Deo. In corpore verò, ſecundũ q̃ corpus reſurgit ſpirituale & in virtute, & in gloria, & in incorruptione: vt dicitur 1. Cor. 15. Chriſtꝰ autem ante paſsionẽ ſecũdum mentem plenè videbat Deũ: & ſic habebat beatitudinẽ, quantùm ad id q̃d̃ eſt propriũ animæ. ſed quantùm ad alia deerat ei beatitudo: quia & anima eiꝰ erat paſsibilis, & corpus paſsibile & mortale: vt ex ſupra dictis patet. Et ideo ſimul erat cõprehenſor, inquantum habebat beatitudinem propriam animæ: & ſimul viator, inquantum tendebat in beatitudinẽ, ſecundum id quod ei de beatitudine deerat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ impoſsibile eſt moueri ad finem, & quieſcere in fine ſecundũ idem. Sed ſecũdũ diuerſa nihil hoc prohibet: ſicut aliquis homo ſimul eſt ſciens, quantũ ad ea quæ iam nouit: & addiſcẽs, quantũ ad ea, quæ nõdũ nouit.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd beatitudo principaliter & propriè conſiſtit in anima & ſecundũ mẽtem: ſecundariò tamẽ & quaſi inſtrumentaliter requiritur ad beatitudinẽ corporis bona. Sicut etiam Philoſophus dicit in primo Eth. quòd exteriora bona organicè deſeruiunt beatitudini.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nõ eſt eadem ratio de animabus Sanctorũ & de Chriſto, propter duo: primò, quidẽ quia animæ Sanctorum non ſunt paſsibiles, ſicut fuit anima Chriſti. ſecũdò, quia corpora nõ agũt aliq̃d per quod in beatitudinẽ tendant, ſicut Chriſtus ſecũdum corporis paſsiones, in beatitudinẽ tendebat, quantum ad gloriã corporis.

QVAESTIO SEXTADECIMA *De conſequentibus Vnionẽ quantum ad ea, quæ conueniunt Chriſto quantũ ad eſſe & fieri, in duodecim articulos diuiſa.*

DEINDE conſiderandum eſt de his, quæ cõſequuntur vnionem. Et primò quantum ad ea, quæ conueniũt Chriſto ſecundum ſe. Secũdò, de his, quæ conueniunt Chriſto per comparationem ad Deũ patrem. Tertiò, de his quæ conueniũt Chriſto per comparationem ad nos.

¶ Circa primũ duplex cõſideratio occurrit, prima quidẽ de his, quę conueniũt Chriſto, ſecundũ eſſe & fieri. Secũda de his, quæ conueniunt Chriſto ſecundũ rationẽ vnitatis.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primò, vtrùm hæc ſit vera, Deus eſt homo.

¶ Secundò, vtrùm hæc ſit vera, Homo eſt Deus.

¶ Tertiò, vtrùm Chriſtus poſsit dici homo Dominicus.

¶ Quartò, vtrùm ea quæ cõueniunt Filio hominis, poſsint prædicari de filio Dei, & econtrario.

¶ Quintò, vtrùm ea, quę conueniunt Filio hominis, poſsint prædicari de diuina natura: & de hũana ea, quę cõueniunt filio Dei

¶ Sextò, vtrùm hæc ſit vera, Filius Dei factus eſt homo.

¶ Septimò, vtrùm hæc ſit vera, Homo factus eſt Deus.

¶ Octauò, vtrùm hæc ſit vera, Chriſtus eſt creatura.

¶ Nonò, vtrùm hæc ſit vera, Iſte homo, demõſtrato Chriſto, incepit eſſe, vel fuerit ſemper.

¶ Decimò, vtrùm hæc ſit vera, Chriſtus, ſecundum quòd homo, eſt creatura.

¶ Vndecimò, vtrùm hęc ſit vera, Chriſtꝰ, ſcũm q̃ homo, eſt Deꝰ.

¶ Duodecimò, vtrùm hæc ſit vera, Chriſtus, ſecũdum quòd homo, eſt hypoſtaſis vel perſona.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum hæc ſit vera, Deus eſt homo.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ hæc ſit falſa, Deus eſt homo. Omnis enim propoſitio affirmatiua in materia remota eſt falſa. Sed hæc propoſitio, Deus eſt homo, eſt in materia remota: quia formæ ſignificatæ per ſubiectum & prædicatum, ſunt maximè diſtantes. Cùm ergo propoſitio prędicta ſit affirmatiua, videtur q̃ ſit falſa.

¶ Præterea, Magis conueniunt tres perſonę diuinæ adinuicem, quàm humana natura & diuina. Sed in myſterio Trinitatis vna perſona non prædicatur de alia: non enim dicimus, quòd pater eſt filius, vel econtrario. Ergo videtur q̃ nec humana natura poſsit p̃dicari de Deo, vt dicat q̃ Deus eſt homo.

¶ Præterea, Athanaſius dicit, q̃ ſicut anima & corpus vnus eſt homo: ita Deus & homoꝰ eſt Chriſtus. Sed hæc eſt falſa, Anima eſt corpus. ergo etiã hæc eſt falſa, Deus eſt homo.

¶ Præterea, Sicut in Prima parte habitum eſt, quod prædicatur de Deo non relatiuè, ſed abſolutè, conuenit toti Trinitati & ſingulis perſonis. Sed hoc nomen homo non eſt relatiuum, ſed abſolutum. Si ergo verè prædicatur de Deo, ſequeretur quòd tota Trinitas & quælibet perſona ſit homo. q̃d patet eſſe falſum.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Philip. 2. Qui cùm in forma Dei eſſet, exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, Et ſic ille qui eſt in forma Dei, eſt homo. Sed ille qui eſt in forma Dei, eſt Deus. Ergo Deus eſt homo.

CONCLVSIO.

¶ Iſta propoſitio, Deus eſt homo, eſt ſempiternæ veritatis, vbi Deus pro ſuppoſito diuino, quod eſt Verbum, ſupponere neceſſe eſt.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd iſta propoſitio, Deus eſt homo, ab omnibus Chriſtianis conceditur: non tamen ab omnibus ſecũdum eandem rationem. Quidam enim hanc propoſitionem concedunt, non ſecũdum propriã acceptionem horum terminorum. Nam Manichæi verum Deũ dicũt eſſe hominem, non quidem verum. ſed ſimilitudinarium, inquantum dicunt homo, eſt in materia remota: quia formæ ſignificatæ per ſubiectum & prædicatum, ſunt maximè diſtantes. Cùm ergo propoſitio prędicta ſit affirmatiua, videt q̃ ſit falſa.

¶ Præterea, Magis conueniunt tres perſonę diuinæ adinuicem, quàm humana natura & diuina. Sed in myſterio Trinitatis vna perſona non prædicatur de alia: non enim dicimus, quòd pater eſt filius, vel econtrario. Ergo videtur q̃ nec humana natura poſsit p̃dicari de Deo, vt dicat q̃ Deus eſt homo.

¶ Præterea, Athanaſius dicit, q̃ ſicut anima & corpus vnus eſt homo: ita Deus & homo, vnꝰ eſt Chriſtus. Sed hæc eſt falſa, Anima eſt corpus. ergo etiã hæc eſt falſa, Deus eſt homo.

¶ Præterea, Sicut in Prima parte habitum eſt, quod prædicatur de Deo non relatiuè, ſed abſolutè, conuenit toti Trinitati & ſingulis perſonis. Sed hoc nomen homo non eſt relatiuum, ſed abſolutum. Si ergo verè prædicatur de Deo, ſequeretur quòd tota Trinitas & quælibet perſona ſit homo. q̃d patet eſſe falſum.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Philip. 2. Qui cùm in forma Dei eſſet, exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, Et ſic ille qui eſt in forma Dei, eſt homo. Sed ille qui eſt in forma Dei, eſt Deus. Ergo Deus eſt homo.

CONCLVSIO.

¶ Iſta propoſitio, Deus eſt homo, eſt ſempiternæ veritatis, vbi Deus pro ſuppoſito diuino, quod eſt Verbum, ſupponere neceſſe eſt.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd iſta propoſitio, Deus eſt homo, ab omnibus Chriſtianis conceditur: non tamen ab omnibus ſecũdum eandem rationem. Quidam enim hanc propoſitionem concedunt, non ſecũdum propriã acceptionem horum terminorum. Nam Manichæi verum Deũ dicũt eſſe hominem, non quidem verum. ſed ſimilitudinarium, inquantum dicunt

¶ Et ſcito quòd iſta propoſitio, Deus eſt homo, eſt quaſi vna indefinita: & ideo ad veritatem eius ſufficit, quòd vna perſona diuina ſit homo, & ad proprietatem ipſius ſufficit prædicatũ eſſe æquale aut maius ſubiecto (vt Porphyrius dixit) & ſe habẽre ad ſubiectum quaſi per modum informantis, vt euitetur implicita ſubiecta, quæ oportet ſubintelligi in propoſitionibus indirectis: puta triplicitèr ſubiecta, quæ oportet ſubintelligi in propoſitionibus indirectis: puta tribile eſt hõhoc eſt, ille q̃ eſt riſibilis, eſthomo.

¶ Vnde ſicut iſta eſt vera & propria, Homo eſt criſpus: quia Sortes eſt criſpus: ita iſta eſt vera & propria, Deus eſt homo, quia vna perſona diuina eſt homo: habet enim ſe homo ad verbum, vt eſt perſona humana, tanquam formale: vt Auctor docuit in 4. contra Gen. cap. 49. in ſolutione ſextæ obiectionis.

¶ In reſponſione ad primum, collige copias doctrinæ ibi contentæ. Duo ſiquidem ad Metaphyſicam, & tria ad Logicam ſpectãtia, ibi docemur. Primum Metaphyſicũ mixtum Logicæ eſt, quòd non formarum diuerſitas, ſed incompoſſibilitas cõfundi, eſt quæ fundat materiam remotam.

¶ Alterum mixtũ fidei eſt, q̃ ſuppoſito diuino neutra natura, diuina ſcilicet & humana, ineſt per accidens, ſed per ſe. Primũ Logicum ſuppoſito Incarnationis myſterio eſt, hæc propoſitio, Deus eſt homo, non eſt in materia remota neque in cõtingenti, ſed naturali. Secundum eſt, Homo prædicatur de Deo, non per accidens, ſed per ſe. Tertium eſt, quòd homo prædicatur de Deo ſicut ſpecies de ſua hypoſtaſi. Et declaratur qua ratione, ſubiungendo, non ratione formæ ſignificatæ per hoc nomen Deus, quod eſt ſubiectum propoſitionis, ſed ratione ſuppoſiti, quod eſt hypoſtaſis humanæ naturæ. Et prima quidem duo ab omnibus acceptari videntur: quoniam ſine his Incarnationis myſterium ſaluari nequit: & de his ſuperius multa dicta ſunt. ſed tria vltima non carent quæſtione, & ſingula diſcutienda ſunt.

¶ Num hæc propoſitio, Deus eſt homo, ſit in materia naturali, & vera per ſe.

Quæſtio. ¶ Circa primum igitur horum, ſcilicet hæc propoſitio, Deus eſt homo, eſt in materia naturali, dubium occurrit: quia omnis propoſitio in materia naturali eſt neceſſaria: alioquin non diſtingueretur contra propoſitionem in materia contingenti: ſed iſta non eſt neceſſaria (non enim Deus neceſſariò eſt homo) ergo non eſt in materia naturali.

¶ Circa ſecundum, ſcilicet quòd dicta propoſitio eſt per ſe, ex Scoto & Durando in 3. di. tertij ſenten. dubium occurrit. Scotus quidem probat triplicitèr hanc propoſitionem eſſe veram non per ſe, ſed per accidens, Logicè loquendo. Tum quia prædicatum non eſt de intellectu ſubiecti. Tum quia ſi ſic, prædicaretur de quolibet contento ſub ſubiecto: & ſic Spiritus ſanctus & Pater eſſet homo. Tum quia in prædicationibus per ſe, ſubiectum ſupponit determinatè: quia ſi indeterminatè tantùm ſupponeret, hæc eſſet per ſe, animal eſt homo: quia poteſt verificari pro Petro vel Paulo: ſed hoc ſubiectum Deus, non includit determinatè plus Filium quàm Patrem.

¶ Durandus verò inquit, Puto q̃ magis propriè poteſt dici vera p̃ accidẽs, quàm per ſe: quia omnis propoſitio vera per ſe, eſt vera cum reduplicatione termini ſupra ſe: homo enim, ſecundum quòd homo, eſt animal, & eſt riſibilis. In propoſito autem, Deus, ſecundum quòd Deus, eſt homo, eſt falſa, quia non forma ſignificata per ſubiectũ eſt ratio inhærẽtiæ prædicati ad ſubiectũ: ſed ſola vnitas ſuppoſiti, quæ eſt in propoſitionibus per accidẽs, eſt tota cauſa verificationis earũ. Et ideo hæc propoſitio magis eſt dicenda per accidens, quàm per ſe.

¶ Circa tertiũ, ſcilicet homo prædicaſ de Deo ſicut ſpecies de ſua hypoſtaſi, Scotꝰ vbi ſuprà, occurrit dicens, q̃ quia iſta vnio non habet ſimilẽ, nullum eſt prædicatũ ſicut in propoſito: ſed hæc prędicatio ex parte prędicati eſt ſpecies: ex parte verò modi ſe habendi prædicati reſpectu ſubiecti, eſt ſicut accidens quintum prædicabile: quia non eſt de ratione ſubiecti: & adeunt temporaliter ſubiecto exiſtenti in actu completo æternaliter: & per hoc adueniẽt, ſta vt poſſit abeſſe.

¶ Ad horum euidentiam oportet tria prænotare. Primum eſt, quòd ly Deus, poteſt, quantum ad propoſitum ſpectat, dupliciter conſiderari: primò abſolutè: ſecundò, vt contractum vel determinatum per prædicatum: ſcilicet eſſe hominem: poteſt enim ſupponere ly Deus, ſecundum ſuam naturalem ſuppoſitionem pro habente deitatem, abſque determinatione huius vel illius habentis deitatem, ſicut homo pro habente humanitatem: & ſic conſideratur abſolutè, ſicut quũ dicitur, Deꝰ charitas eſt. Poteſt quoq; ſupponere pro certo ſuppoſito diuinæ naturæ: quoniam talia ſunt, quo ad ſuppoſitionem ſubiecta, qualia permittunt prædicata: ſicut quum in Symbolo dicitur, Deum de Deo, ly Deum, ſupponit pro Filio: & ly Deo, pro Patre. Et ſi in hac propoſitione, Deus eſt homo, accipiatur ly Deus abſolutè, conſtat propoſitionem iſtam eſſe veram per accidens: ſicut conſtat, hanc eſſe per accidens, animal eſt homo. Accidit enim Logicè loquendo (vt nunc loquimur) animali eſſe hominem, ratione alicuius animalis, quod eſt homo: & ſimiliter accidit Deo eſſe hominem, ratione alicuius hypoſtaſis diuinæ, quæ eſt homo. Si autem accipiatur ly Deus, vt ſubſtat determinationi prædicati, ſic ſupponit pro perſona Filii, quæ ſola eſt homo: ſicut quum dicitur, quòd homo peccando ſpoliauit genus humanum ſtola innocentiæ, ſupponit pro vno ſingulari, ſcilicet Adam. & ſic ſumi in hac propoſitione, clarè Auctor affirmat in litera in calce corporis articuli.

¶ Sed quia hoc non ſufficit, ſciendum eſt ſecundò, quòd ly Deus, ſuppponendo pro perſona Filij, dupliciter poteſt conſiderari, vel quo ad formam ſignificatam, quæ eſt Deitas, vel quo ad ipſam perſonã ſuppoſitam. Et quia extrema inſinuant medium, hîc ſubintelligas, vel quo ad vtrunque. Et ſi quidem in hac propoſitione ſumeretur Deus ſupponens pro Filio quo ad formam ſignificatam: ſimiliter clarè conſtat, quòd propoſitio eſſet per accidens: accidit enim deitati ratione hypoſtaſis Verbi eſſe hominem. Et idem eſt iudicium, ſi ſumeretur quo ad vtrunque. Et propterea in propoſito ſumitur ly Deus, vt ſupponit pro perſona Filij quo ad hypoſtaſim: & hoc habes etiam clarè in litera in calce reſponſionis ad primum.

¶ Verùm quia perſona Filij Dei habet hoc ſingulariſſimum, quòd eſt perſona ſubſiſtẽs in duabus naturis, diuina ſcilicet & humana: ideo tertiò recolẽdum, quòd eſt hypoſtaſis, pro qua ſuperponit in hac propoſitione ly Deus, habet conditiones æternas, & habet conditiones ex tẽpore: eſt enim perſona diuina ab æterno, & eſt perſona humana ex tempore. Et ſi ſuppooneret pro perſona Filij, vt eſt hypoſtaſis diuinæ naturæ, ſed inquantum hypoſtaſis humanæ naturæ, hominis prædicationem recipit: ſed ponendo, quòd ſupponat pro perſona Filij, quoad hypoſtaſim, ſecundum quòd de facto eſt, poſtquam Verbum caro factum eſt, vere habemus quòd homo prædicatur de ſua hypoſtaſi, quum dicitur, Deus eſt homo, Et hoc eſſe intentum ab Autore, euidenter patet, ex eo quòd tractatus iſte inſtitulatur, de his, quæ conſequuntur vnionem. Suppoſito ergo Incarnationis myſterio, de perſona Filij eſt ſermo præſentis literæ, quum dicitur quòd Deus hîc ſupponit pro perſona Filij: imò & clarè in litera dicitur, quòd in dicta propoſitione, Homo prædicatur de Deo vt ſpecies de ſua hypoſtaſi. Supponit ergo Deus pro hypoſtaſi humana, ſi homo prædicatur de Deo, vt ſpecies de ſua hypoſtaſi: ſpecies ſiquidem humanæ nulla hypoſtaſis eſt ſua, niſi humana, quæ in Chriſto eſt ab æterno diuina. Clariſſimè autem hoc ſupponi explicatur in principio corporis ſequentis articuli, quum dicitur ſuppoſita veritate vtriuſque naturæ diuinæ & humanæ, & vnione in perſona & hypoſtaſi, hæc eſt vera & propria, Homo eſt Deus: ſicut & iſta, Deus eſt homo.

¶ Hîc enim explicatur, quòd vtraque propoſitio ſupponit conditionem de facto inuentam in perſona Verbi. His præmiſſis ad ſingula dicendum eſt.

¶ Ad primum igitur dubium dicitur, quòd hæc propoſitio eſt neceſſaria: & qualis Deus abſolutè non ſit neceſſariò homo, Deus tamen pro perſona Verbi incarnati eſt neceſſariò homo. conſtat enim euidenter, quòd perſona humana quælibet eſt neceſſariò homo: Deus autem in hac propoſitione determinatur ad ſupponendum pro perſona humana. Et propterea iſta propoſitio, eſti non quo ad ſignificatum, tamen quo ad ſuppoſitũ per nomen ſubiecti, eſt neceſſaria.

¶ Ad ſecundum verò dubium, reſpondendo ad primum Scoti, dicitur quòd iſta propoſitio eſt per ſe reſpectu ſuppoſiti, & quòd prædicatum eſt de intellectu ſubiecti quo ad ſuppoſitum per illud: quanuis non ſic de intellectu eius quo ad formam ſignificatam per idem: eſt enim homo de intellectu hypoſtaſis humanæ, ita quòd oppoſitum nequit intelligi.

¶ Ad ſecundum negatur ſequela, loquendo de Deo quo ad ſuppoſitum: illud enim quod per ſe prædicatur de Deo ratione formæ ſignificatæ per ly Deus, prædicatur de quolibet contento ſub Deo. Sed illud quòd per ſe prædicatur de Deo ratione ſuppoſiti talis, pro quo ſupponit exigente prædicato huiuſmodi ſuppoſitionem, non prædicatur de quolibet contento ſub hoc nomine Deus.

¶ Ad tertium dicitur per eandem diſtinctionem, quòd in prædicationibus per ſe ratione formæ ſignificatæ per ſubiectum, ſubiectum ipſum ſuppouit indeterminatè quo ad ſuppoſitum, & determinatè quo ad naturam. Sed in prædicatione per ſe ratione certi ſuppoſiti, pro quo prædicarum facit ſupponere ſubiectum, ſecus oportet eſſe: quia neceſſe eſt ſubiectum ſupponere pro determinato ſuppoſito: & ſic eſt in propoſito, vt patet ex dictis.

¶ Ad Durandum autem ex eadem diſtinctione reſpondetur, dicendo quòd illa Maior, Omnis propoſitio per ſe vera, eſt vera cum reduplicatione terminí ſubiecti ſupra ſe, licet admittatur in propoſitionibus per ſe veris de ſubiecto ratione formæ ſignificatæ: negatur tamen in propoſitione per ſe vera de ſubiecto ratione certi ſuppoſiti tantùm. Et ratio diuerſitatis eſt: quia reduplicatio transfert terminum ſubiectum in naturam prædicati. quod conſtat teneri formaliter: quum enim dico, homo, inquantum homo, eſt animal vel riſibilis, pẽrinde eſt acſi dicerem, homo, inquantum eſt homo, eſt animal, vel, &c.

¶ Vbi patet, quòd ly homo repetitur vt prædicatum: & propterea denotat humanitatem eſſe rationem coniunctionis prædicati cum ſubiecto. Et ideo iſta eſt falſa, Deus, inquantum Deus, eſt homo: ſignificat enim deitatem eſſe rationem neceſſariam coniunctionis prædicati cum ſubiecto. Nec ſolùm ipſa eſt falſa, ſed etiam iſta, Verbum, inquantum Verbum, eſt homo: quia ly Inquantum, reduplicatiuè ſumptum, denotat formam ſignificatam: hoc eſt propriętatem hypoſtaticam Verbi conſtituiuam, eſſe rationem neceſſariam connexionis prædicati cum ſubiecto. Secus autem dicendum eſſet, ſi ly Inquantum, teneretur ſpecificatiuè: quoniam ſic iſta eſt vera, Verbũ, inquantum Verbum, eſt homo: quoniã eſſe hominem cõuenit Verbo ſecundũ propriam perſonalitatẽ. Sed quia hoc non ſpectat ad perfectatẽ Logicam, de qua eſt ſermo: ideo reuertentes ad ſubiuncta per Durandum: dicentem, q̃ quando ſola vnitas ſuppoſiti eſt ratio coniunctionis extremorũ, propoſitio eſt vera per accidens, reſpõdemus q̃ ſola vnitas ſuppoſiti extrinſeci ab altero ſaltem extremorum verificans propoſitionem, conſtituit illã verã per accidens: ſed vnitas ſuppoſiti intrinſeci vtrique extremo, cõſtituit propoſitionẽ directã & formalẽ, verã per ſe de altero extremo

Universidad de Deusto
Biblioteca

non respectu formæ significatæ, sed respectu suppositi. Sic autem est in propositione nata in vtroq; termino, scilicet, Deus & homo, claudit ur intrinseca, quamuis indeterminata hypostasis Verbi incarnati: vtpote veritissimè & proprissimè persona diuina & humana. Non sic autem est in propositionibus per accidens: puta, Homo est albus: quoniã in istis suppositum per hominem copulatur tantum, & extrinsece importatur per albū quod purã qualitatẽ significat. Et hæc iam docuerat Autor in 1. sententiarum distinct. 7. q. 1. articu. 1.

¶Ad tertiũ dubium dicitur, quòd Scotus videtur accepisse pro subiecto Deum seu hypostasim Verbi absolutè: & ideo non inuenit quale sit hoc prædicatum cum sua prædicatione. Sed Autor intuens talia esse subiecta, quo ad suppositionem, qualia exigũt prædicata, supponendo Incarnatiõis mysteriũ, supponit cũ fide catholica, Deum esse quandam hypostasim humanam, & pro illa in hac propositione supponere ly Deus. Et propterea statim inuenit, non solùm quòd prædicati est species: sed etiam quòd prædicatur vt species de propria hypostasi. Nec hoc aliquam habet difficultatem, nisi illam, quam ex fide supponimus, scilicet, personam Filij esse verè & propriè personam humanam hac nãque suppositione facta, clarè liquet, quòd sicut species prædicatur de sua hypostasi, quum dicitur, A. est homo: si ly A, supponit pro certa persona humana: ita in proposito ex quo ly Deus, supponit pro quadam certa persona humana. Et hinc patet, quòd ista propositio, Deus est homo, dum ly Deus, supponit pro illa persona humana, quæ est Verbũ incarnatum, est per se in primo modo dicendi per se respectu suppositi (vt toties dictũ est) & non respectu formæ significatæ per ly Deus. Et est prædicatio essentialis & vniuoca, vt patet ex diffinitione vniuocorum: & Autor in allegatis locis explanat. Et tu potes ex notioribus monstrare explicatam doctrinam esse veram, mutando nomen subiectũ: ita quòd Ioco ly Deus, ponatur nomen proprium illius personæ, quatenus est persona humana, & dicendo, Iesus est homo. Constat enim, quòd ly Iesus supponit pro persona filij Dei, vt est hypostasis humana: pro qua dictum est etiam supponere ly Deus in hac propositione, Deus est homo. Nec est differentia inter has propositiones, Deus est homo, Iesus est homo, quo ad suppositum: sed quo ad significatum per nomina subiecta. Quocirca sicut ista, Iesus est homo, est per se in primo modo & essentialis, & prædicat speciem de propria persona: ita ista, Deus est homo, restringẽdo ly Deus, ad Iesum, vt vnico verbo dicatur. Et sicut nõ verificatur in opinionẽ, an ista sit per se & essentialis vniuoca, &c. Iesus est homo: ita non debet in diuersas trahi opiniones ista, Deus est homo, intellecta quo ad suppositum: ex quo supponit pro Iesu. Et hinc patere potest, quòd etiam ista propositio, Christus est homo respectu suppositi, est per se in primo modo.

filium Dei corpũs phãtasticum assumpsisse: vt sic dicatur Deus homo, sicut cuprũ figuratum dicitur homo, quia habet similitudinem hominis. Similiter etiam illi, qui posuerunt, q̃ in Christo anima & corpus non fuerunt vnita, non possunt dicere quòd Deus sit verus homo: sed quòd dicatur homo figuratiuè ratione partium. Sed vtraq; harum opinionum suprà improbata est. Alij verò econuerso ponunt veritatem ex parte hominis: sed negant veritatem ex parte Dei. Dicunt enim Christum, qui est Deus & homo, esse Deũ non naturaliter, sed participatiuè, scilicet per gratiam: sicut & omnes sancti viri dicuntur dij excellẽtius tamen Christus præ alijs, propter gratiam abundantiorem. Et secundum hoc, cùm dicitur, Deus est homo, ly Deus, non supponit verum & naturalem Deum. Et hæc est hæresis Photini, quæ suprà improbata est. Alij verò concedũt hanc propositionem cũ veritate vtriusq; termini, ponentes Christum & verum Deum esse, & verũ hominẽ: sed tamen veritatem prædicationis nõ saluant. Dicũt enim quòd homo prædicatur de Deo per quandam coniunctionem vel dignitatis, vel autoritatis, vel etiam affectionis aut inhabitationis. Et sic posuit Nestorius Deũ hominem esse: vt per hoc nihil aliud significetur, quàm quòd Deus est homini cõiunctus tali coniunctione, quòd homo inhabitetur à Deo, & vniatur ei secũdũ affectum, & secundũ participationem autoritatis & honoris diuini. Et in similem errorem incidunt quicunque ponũt duas hypostases vel duo suppositа in Christo: quia non est possibile intelligi, quòd duorum, quæ sunt secũdum suppositum vel hypostasim distincta, vnũ propriè prædicetur de alio, sed solùm secundum quandam figuratiuã locutionem, inquantum in aliquo coniunguntur: puta si dicamus Petrum esse Ioannem, quia habẽt aliquam coniunctionem adinuicem. Et hæ etiã opiniones suprà improbatæ sunt. Vnde supponendo secundum veritatem catholicæ fidei, quòd vera natura diuina, vnita est cum vera natura humana non solùm in persona, sed etiam in supposito vel hypostasi, dicimus hanc propositionem esse veram & propriam, Deus est homo, non solùm propter veritatem terminorum (quia scilicet Christus est verus Deus & verus homo) sed etiam propter veritatem prædicationis. Nomen enim significans naturam in concreto, potest supponere pro quolibet contentorum sub natura communi: sicut hoc nomen homo potest supponere pro quolibet homine singulari. Et ita hoc nomen Deus ex ipso modo suæ significationis potest supponere pro persona filij Dei, vt etiam in Prima parte habitum est. De quolibet autem supposito alicuius naturæ, potest verè & propriè prædicari nomen significans illam naturam in concreto: sicut de Sorte & Platone propriè & verè prædicatur homo. Quia ergo persona filij Dei (pro qua supponit hoc nomen Deus) est suppositum naturæ humanæ, verè & propriè hoc nomen homo, potest prædicari de hoc nomine Deus, secundum quòd supponit pro persona filij Dei.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando formæ diuersæ non possunt conuenire in vnum suppositum, tunc oportet quòd propositio sit in materia remota, cuius subiectum significat vnam illarũ formarum & prædicatum aliam. Sed quando duæ formæ possunt conuenire in vnum suppositum, non est materia remota, sed naturalis vel contingens: sicut cùm dico, album est musicum. Natura autem diuina & humana, quamuis sint maximè distantes: tamen conueniunt per Incarnationis mysterium in vno supposito: cui neutra illarum inest per accidens, sed per se. Et ideo hæc propositio, Deus est homo, non est neque in materia remota, neque in materia cõtingenti: sed in materia naturali. Et prædicatur homo de Deo, non per accidens. sed per se, sicut species de sua hypostasi: non quidẽ ratione formæ significatæ per hoc nomen Deus, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humanæ naturæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd tres personæ diuinæ conueniunt in natura, distinguuntur tamẽ in suppositо: & ideo nõ prædicantur de inuicem. In mysterio autem Incarnationis naturæ quidẽ q̃a distinctæ sunt, de inuicem nõ prædicãtur, secundũ q̃ significantur in abstracto (nõ enim natura diuina est humana) sed quia conueniunt in supposito, prædicantur de inuicem in concreto.

¶Ad tertium dicendum, quòd anima & caro significãtur vt in abstracto, sicut diuinitas & humanitas. In cõcreto verò dicuntur animatum & carneum, siue corporeum, sicut & ex alia parte Deus & homo. Vnde vtrobiq; abstractum nõ prædicatur de abstracto: sed solùm concretum de concreto.

¶Ad quartum dicẽdum quòd hoc nomen homo prædicatur de Deo ratione vniõis in persona: quæ qdẽ vnio relationẽ importat. Et ideo non sequitur regulã eorum nominũ quæ absolutè prædicãtur de Deo ab æterno.

ARTICVLVS II.

¶Verùm hæc sit vera, Homo est Deus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa, homo est Deus. Deus enim est nomen incõmunicabile. Sed Sap. 13. reprehẽduntur idololatræ, de hoc q̃ hoc nomen Deo, quod est incõmunicabile, lignis & lapidibus imposuerũt. Ergo pari ratione videtur esse incõueniens, q̃ hoc nomen Deus prædicetur de homine.

Tertius clarus est.

¶In corpore articuli vnica est conclusio respõsiua quæstiõis. Hæc est vera & propria: Homo est Deus, supposito Incarnatiõis mysterio. Probatur, sceno teste, significat hypostasim duarum naturarum, nihil per se vnum prædicatur de illo per se, vtpote de non per se vno in se: sicut enim apud Aristo. primo Metaphy. ratio in se falsa, de nullo est vera: ita ratio per se non vna, nihil per se vnum de se verificat. Et simile est de ista, Christus est homo, & ista, Homo albus est coloratus. Hæc inquam non obstante quia quo ad rem, Christus significat vnã per se & in se hypostasim: homo albus autem significat hypostasim vnam per accidens: accidit enim subiecto albedinis esse hominem, & econtra. Quo ad propositionem quoq; iam dictum est, quòd ista propositiones dicuntur per se respectu suppositi, & nõ respectu formæ deitatis significatæ. Suppositum autem est in se per se vnum: quia non est nisi hypostasis æterna filij Dei, quæ ex tempore est ipsamet immutatã omnino hypostasis humana: & ideo optimè per se de illo prædicatur rã Deus, quàm homo, nihil minus, quàm si esset vnius illarum naturarum tantùm hypostasis: extensio siquidem seu communitas ipsius ad duas naturas, nihil tollit de proprietate eiusdem in specie singularium.

¶In responsione ad quartum, dubium occurrit: quoniam responsio ista videtur cõtradicere doctrinæ iam habitæ, & eneruare illam: nam si homo prædicatur de Deo ratione relationis, vt in hac responsione dicitur: sequitur quòd non prædicatur essentialiter, sicut species de sua hypostasi, vt in responsione ad primũ dictum est. Prædicatio nãque speciei humanæ de sua hypostasi, est & essentialis & substantialis, nõ relatiua, vt patet.

¶Ad hoc dicit, q̃ Autor nõ dixit, q̃ vnio, ratione cuius est ista prædicatio, est relatio aut relatiua: sed dixit, quòd relatione importat, hoc est connotat: importatur enim non solùm res significata, sed connotata. Et propterea licet vnio naturæ humanæ ad Deum sit substantialis: quia tamen connotat relationem, ideo nomen prædicatum secundum illam, non sequitur regulam absolutorum ab æterno.

Aliter posset exponi hæc responsio, dicendo quòd homo prædicatur de Deo ratiõe vniõis in persona: quam vniõnẽ constat ex suprædictis fundamentaliter esse substantialem, formaliter relatiuam: sed prædicatio est ratiõe vniõnis fundamentalis, quæ significatur per vniõnem formaliter, vt differentia per proprietatẽ consueuit significari. Et quia illa fundamentalis vnio, quæ fundat prædicationem istam, habet modum relatiuum, quo ad hoc, quòd de nouo ponita in persona diuina: nulla in illa mutatione ponitur nisi relatiuam relatione non reali, sed rationis: ideo dictum est, quòd relationem importat. Et ideo non sequitur regulam absolutorum a'o æterno, quæ si de nouo apponerentur, aut tollerentur à Deo, mutationem in ipso ponerent.

¶Super Quæstionis decimæquintæ Articulum secundum.

¶In corpore articuli vnica est conclusio respõsiua quæsito. Hæc est vera & propria: Homo est Deus, supposito Incarnatiõis mysterio. Probatur, Deus prædicatur verè & propriè de persona filij Dei: ergo prædicatur verè & propriè de homine. Probatur consequentia: quia homo potest supponere pro persona filij Dei. Probatur hoc. Homo potest supponere ꝓ qualibet hypostasi humanæ naturæ: sed quædam hypostasis humanæ naturæ est persona filij Dei: ergo homo potest supponere ꝓ persona filij Dei.

¶In hac materia recoleda sunt dicta in priore articulo: quoniã ista propositio, de qua est sermo, est etiam per se in primo modo respectu suppositi per subiectum, non respectu naturæ significatæ: & subiectum trahitur ad supponendum pro tali supposito ex prædicato, sicut de sua cõuertente & conuersa dictum est in præcedenti articulo. Et per hoc patet tam corpus articuli, quàm responsio ad primum.

¶In responsione ad secũdum dubium occurrit circa illud dictũ: In ista propositione, Deus est Pater, ly Deus, supponit pro persona patris. Nam ly Deus, quãtum est ex naturali sua suppositione, supponit pro habente deitatẽ indistinctẽ, sicut homo ꝓ habẽte humanitem: ex parte autem prædicati nõ restringitur, ad supponẽdum pro persona Patris. quoniam stando in sua naturali suppositione, vera est propositio, Deus est Pater: quoniam habens deitatem est Pater, vt pater. Minor ergo bene dictũ videt, q̃ supponit pro Patre hoc nomẽ Deus: quum nomen Patris de illo prædicatur.

¶Ad hoc dicitur, quòd quia argumẽtũ de prædicatione per se procedit fundatũ super illa regula: Quicquid prædicatur de prædicato, &c. ideo Autoris verba de prædicatione per se intelligenda sunt. Ista siquidẽ propositio, Deus est Pater, potest esse per se & q̃ accidẽs, Logice loquendo. Nã prædicatio per se exigit prædicari ꝙua de equis, aut maiora de minoribus. Minus autem de maiori non nisi per accidens prædicatur vt patet dicendo, animal est homo. Hoc autẽ nomen Deus, secundũ suam naturalem sumatur suppositionẽ, maiꝰ, hoc est cõmunis, est q̃ nomen Patris aut Trinitatis: quoniã extẽdit se etiam ad filiũ, & Spiritũ sanctũ, quorum neuter est Pater aut Trinitas: & propterea sic sumptũ, reddit prædicationẽ per accidẽs, dicẽdo, Deus est Pater aut Trinitas. Quo fit vt si cõsiderãda sit propositio ꝓ se prædicãs Patrẽ de Deo, oporteat Deum restringi ad supponẽdũ & persona Patris: vt sic

Deus prædicatur verè & propriè de persona filij Dei: ergo prædicatur verè & propriè de homine. Probatur consequentia: quia homo potest supponere pro persona filij Dei. Probatur hoc. Homo potest supponere ꝓ qualibet hypostasi humanæ naturæ: sed quædam hypostasis humanæ naturæ est persona filij Dei: ergo homo potest supponere ꝓ persona filij Dei.

¶In hac materia recoleda sunt dicta in priore articulo: quoniã ista propositio, de qua est sermo, est etiam per se in primo modo respectu suppositi per subiectum, non respectu naturæ significatæ: & subiectum trahitur ad supponendum pro tali supposito ex prædicato, sicut de sua cõuertente & conuersa dictum est in præcedenti articulo. Et per hoc patet tam corpus articuli, quàm responsio ad primum.

¶In responsione ad secũdum dubium occurrit circa illud dictũ: In ista propositione, Deus est Pater, ly Deus, supponit pro persona patris. Nam ly Deus, quãtum est ex naturali sua suppositione, supponit pro habente deitatẽ indistinctẽ, sicut homo ꝓ habẽte humanitem: ex parte autem prædicati nõ restringitur, ad supponẽdum pro persona Patris. quoniam stando in sua naturali suppositione, vera est propositio, Deus est Pater: quoniam habens deitatem est Pater, vt pater. Minor ergo bene dictũ videt, q̃ supponit pro Patre hoc nomẽ Deus: quum nomen Patris de illo prædicatur.

¶Ad hoc dicitur, quòd quia argumẽtũ de prædicatione per se procedit fundatũ super illa regula: Quicquid prædicatur de prædicato, &c. ideo Autoris verba de prædicatione per se intelligenda sunt. Ista siquidẽ propositio, Deus est Pater, potest esse per se & q̃ accidẽs, Logice loquendo. Nã prædicatio per se exigit prædicari ꝙua de equis, aut maiora de minoribus. Minus autem de maiori non nisi per accidens prædicatur vt patet dicendo, animal est homo. Hoc autẽ nomen Deus, secundũ suam naturalem sumatur suppositionẽ, maiꝰ, hoc est cõmunis, est q̃ nomen Patris aut Trinitatis: quoniã extẽdit se etiam ad filiũ, & Spiritũ sanctũ, quorum neuter est Pater aut Trinitas: & propterea sic sumptũ, reddit prædicationẽ per accidẽs, dicẽdo, Deus est Pater aut Trinitas. Quo fit vt si cõsiderãda sit propositio ꝓ se prædicãs Patrẽ de Deo, oporteat Deum restringi ad supponẽdũ & persona Patris: vt sic

¶Præterea, Quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur de subiecto. Sed hæc est vera, Deus est Pater, vel, Deus est Trinitas. Si ergo hęc sit vera, Homo est Deus, videtur q̃ hæc etiã sit vera, homo est Pater, vel, homo est Trinitas. Quas quidem patet esse falsas. ergo & primam.

¶Præterea, In Psalm. dicitur. Nõ erit in te Deus recens. Sed homo est quiddam recens: non enim Christus semper fuit homo. Ergo hæc est falsa, Homo est Deus.

¶SED CONTRA est quod dicitur Roma. 9. Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Sed Christus secundũ carnem est homo. Ergo hæc est vera, Homo est Deꝰ.

CONCLVSIO.

¶Sicut hæc est vera, Deus est homo, ita & ista, homo est Deus.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd suppositа veritate vtriusque naturę, diuinæ scilicet, & humanæ, & vnione in persona & hypostasi, hæc est vera & propria, Homo est Deus, sicut & ista, Deus est homo. Hoc enim nomen homo, potest supponere pro qualibet hypostasi humanæ naturæ: & ita potest snpponere ꝓ persona filij Dei, quam dicimus esse hypostasim humanæ naturæ. Manifestum est autem quòd de persona filij Dei verè & propriè prędicatur hoc nomen Deus, vt in prima parte habitum est. Vnde relinquitur quòd hæc sit vera & propria, Homo est Deus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd idololatræ attribuebant nomen Deitatis lapidibus & lignis, secundum quòd in sua natura considerantur: quia putabant in illis aliquid numinis esse. Nos autem nõ attribuimus nomen Deitatis homini secundũ humanam naturam: sed secundum suppositum æternum, quod est etiam per vnionem suppositum humanæ naturæ: vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc nomen Pater, prædicatur de hoc nomine Deus secundum quòd hoc nomen Deus supponit pro persona Patris. sic autem non prædicatur de persona Filij: quia persona Filij non est persona Patris. Et per consequens non oportet, quòd hoc nomen Pater, prędicetur de hoc nomine homo, de quo prædicatur hoc nomen Deus: inquantum ly homo supponit pro persona Filij.

¶Ad tertium dicendum, quòd licet humana natura in Christo sit quiddam recens: tamen suppositum humanæ naturæ non est recens, sed æternum. Et quia hoc nomen Deus, non prædicatur de homine ratione humanæ naturæ, sed ratione suppositi, non sequitur quòd ponamus Deum recentem. Sequeretur autem, si poneremus, quòd homo supponit suppositum creatum, secundum quòd oporteat dicere eos, qui in Christo ponunt duo suppositа.

ARTICVLVS III.

¶Verùm Christus possit dici homo dominicus.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd Christus possit dici homo dominicus. Dicit enim Augusti. in lib. 83. q. Monendum est, vt illa bona expectentur, quæ fuerunt in illo homine dominico. Loquitur autem de Christo. Ergo videtur quòd Christus sit homo dominicus.

¶Præterea, Sicut dominium cõuenit Christo ratione diuinæ naturæ, ita etiã humanitas pertinet ad humanã naturam Sed Deus dicitur humanatꝰ: vt patet per Damas. in 3. lib. vbi dicit quòd humanatio eam, quæ ad hominẽ copulationem demõstrat. Ergo pari ratiõe potest dici denominatiuè, quòd homo ille sit dominicus.

¶Præterea, Sicut dominicus denominatiuè dicitur à domino, ita diuinus denominatiuè dicitur à Deo. Sed Dio. Christũ nominat diuinissimum Iesum. Ergo pari ratione potest dici ꝙ Christus sit homo dominicus.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. Retrac. Nõ video vtrũ rectè dicatur, homo dominicus Iesus Christus, cùm sit vtiq; dominus.

CONCLVSIO.

¶Non propriè & verè ille homo, scilicet Christus, est homo dominicus, sed dominus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictũ est, cùm dicitur homo Christus Iesus, designatur suppositum æternum, quod est persona filij Dei: ppter hoc, quòd est vnum suppositum vtriusq; naturæ. De persona autẽ filij Dei prædicatur Deus & Dominus essentialiter. & ideo non debet prædicari denominatiuè: quia hoc derogat veritati vnionis. Vnde cùm Dominicus dicatur denominatiuè à Domino, non potest verè & propriè dici, quòd homo ille sit dominicus, sed magis q̃ sit dominus. Si autem per hoc, quod dicitur, homo Christꝰ Iesus, designaretur suppositum aliquod creatũ, secundum illos, q̃ ponunt in Christo duo suppositа, posset dici homo ille dominicus, inquantum assumitur ad participationẽ honoris diuini: sicut Nestoriani posuerunt. Et hoc etiã modo humana natura nõ dicitur essentialiter dea, sed deificata: nõ quidem per cõuersionem ipsius in diuinam naturã, sed per coniunctionem ad diuinã naturam in vna hypostasi, vt patet per Damas. in tertio lib.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug. verba illa & similia retractat in lib. Retracta. Vnde post verba præmissa in lib. Retracta. subdit, Vbicũq; hoc dixi, scilicet ꝙ Christus Iesus sit homo dominicus, dixisse me nollem: postea quippe vidi non esse dicendum. Quanuis nonnulla ratione posset defendi. quia scilicet posset aliquis dicere quòd dicitur homo dominicus ratione humanæ naturæ, quam significat hoc nomen homo: non autem ratione suppositi.

¶Ad secundum dicendũ, q̃ illud vnũ suppositum, quod est humanæ & diuinæ naturæ, primò quidẽ fuit diuinæ naturæ, scilicet ab æterno: postea autem ex tempore per incarnationem factum est suppositum humanæ naturæ. Et hac ratione dicitur humanatum: non quia assumpserit hominem, sed quia assumpsit humanam naturam. Non autem sic est econuerso, q̃ suppositũ humanę naturæ assumpserit diuinam naturam: vnde non potest dici homo deificatus vel dominicus.

¶Ad tertiũ dicendum, quòd hoc nomen diuinum, consueuit prædicari etiam de his, de quibus prędicatur essentialiter hoc nomen Deus. Dicimus enim, q̃ diuina essentia est Deus, ratiõe idẽtitatis: & q̃ essentia est Dei siue diuina, propter diuersum modum significandi, & verbum diuinum, cùm tamẽ verbũ sit Deus. Et similiter dicimus personam diuinam sicut & personam Platonis, propter diuersum modum significãdi. Sed dominicus nõ dicitur de his, de quibus dominus. Et hinc patet, quòd ista propositio, Deus est homo, dum ly Deus, supponit pro illa persona humana, quæ est Verbũ incarnatum, est per se in primo modo dicendi per se respectu suppositi (vt toties dictũ est) & non respectu formæ significatæ per ly Deus. Et est prædicatio essentialis & vniuoca, vt patet ex diffinitione vniuocorum: & Autor in allegatis locis explanat. Et tu potes ex notioribus monstrare explicatam doctrinam esse veram, mutando nomen subiectũ: ita quòd Ioco ly Deus, ponatur nomen proprium illius personæ, quatenus est persona humana, & dicendo, Iesus est homo. Constat enim, quòd ly Iesus supponit pro persona filij Dei, vt est hypostasis humana: pro qua dictum est etiam supponere ly Deus in hac propositione, Deus est homo. Nec est differentia inter has propositiones, Deus est homo, Iesus est homo, quo ad suppositum: sed quo ad significatum per nomina subiecta. Quocirca sicut ista, Iesus est homo, est per se in primo modo & essentialis, & prædicat speciem de propria persona: ita ista, Deus est homo, restringẽdo ly Deus, ad Iesum, vt vnico verbo dicatur. Et sicut nõ verificatur in opinionẽ, an ista sit per se & essentialis vniuoca, &c. Iesus est homo: ita non debet in diuersas trahi opiniones ista, Deus est homo, intellecta quo ad suppositum: ex quo supponit pro Iesu. Et hinc patere potest, quòd etiam ista propositio, Christus est homo respectu suppositi, est per se in primo modo.

¶Nec obstat quod Scotus vbi suprà obijcit dicens, Quòd quia Christus, Damascenus vnio, quæ fundat prædicationem istam, habet modum relatiuum, quo ad hoc, quòd de nouo ponita in persona diuina: nulla in illa mutationem ponit nisi relatiuam relatione non reali, sed rationis: ideo dictum est, quòd relationem importat. Et ideo non sequitur regulam absolutorum a'o æterno, quæ si de nouo apponerentur, aut tollerentur à Deo, mutationem in ipso ponerent.

¶Super Quæstionis decimæsextæ Articulum tertium.

Tertius clarus est.

¶In corpore articuli vnica est conclusio respõsiua quæsito. Hæc est vera & propria: Homo ille, scilicet Christus, designat personã filij Dei: ergo de illo prædicatur dominus essentialiter. ergo non debet de illo prædicari dominus denominatiuè. Antecedens probatur: quia vnum est suppositum diuinæ & humanæ naturæ in Christo. prima consequtia est clara. Secunda verò probatur: quia derogaret veritati vnionis si prædicaretur denominatiuè. Firmatꝙ deinde conclusio ac ratio allata ex oppositо: ꝙa scilicet hæc prædicatio propria est Nestorianis: & ꝙa similis prædicatio propria est naturæ assumptæ. Nestoriani siquidẽ, ponendo duo in Christo suppositа, proprièdicunt Christũ hominem dominicũ: ꝙa verè esset ibi suppositũ participatiuè dominicum. Nos quoque propriè dicimus naturam assumptã esse deificatam nõ deam: quia enim diuersa est assumpta natura à deitate, nõ deam dicimus. Et quia iuncta est deitati in vnitatem personæ, ideo deificata. Suppositũ autem, ꝙa vnicum est filij Dei: ideo Deũ & dominũ, non dominicũ, aut deificatum dicimus.

¶Ad quartum dicendum, quòd licet humana natura in Christo sit quiddam recens: tamen suppositum humanæ naturæ non est recens, sed æternum. Et quia hoc nomen Deus, non prædicatur de homine ratione humanæ naturæ, sed ratione suppositi, non sequitur quòd ponamus Deum recentem. Sequeretur autem, si poneremus, quòd homo supponit suppositum creatum, secundum quòd oporteat dicere eos, qui in Christo ponunt duo suppositа.

ARTICVLVS III.

¶Verùm Christus possit dici homo dominicus.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd Christus possit dici homo dominicus. Dicit enim Augusti. in lib. 83. q. Monendum est, vt illa bona expectentur, quæ fuerunt in illo homine dominico. Loquitur autem de Christo. Ergo videtur quòd Christus sit homo dominicus.

¶Præterea, Sicut dominium cõuenit Christo ratione diuinæ naturæ, ita etiã humanitas pertinet ad humanã naturam Sed Deus dicitur humanatꝰ: vt patet per Damas. in 3. lib. vbi dicit quòd humanatio eam, quæ ad hominẽ copulationem demõstrat. Ergo pari ratiõe potest dici denominatiuè, quòd homo ille sit dominicus.

¶Præterea, Sicut dominicus denominatiuè dicitur à domino, ita diuinus denominatiuè dicitur à Deo. Sed Dio. Christũ nominat diuinissimum Iesum. Ergo pari ratione potest dici ꝙ Christus sit homo dominicus.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. Retrac. Nõ video vtrũ rectè dicatur, homo dominicus Iesus Christus, cùm sit vtiq; dominus.

CONCLVSIO.

¶Non propriè & verè ille homo, scilicet Christus, est homo dominicus, sed dominus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictũ est, cùm dicitur homo Christus Iesus, designatur suppositum æternum, quod est persona filij Dei: ppter hoc, quòd est vnum suppositum vtriusq; naturæ. De persona autẽ filij Dei prædicatur Deus & Dominus essentialiter. & ideo non debet prædicari denominatiuè: quia hoc derogat veritati vnionis. Vnde cùm Dominicus dicatur denominatiuè à Domino, non potest verè & propriè dici, quòd homo ille sit dominicus, sed magis q̃ sit dominus. Si autem per hoc, quod dicitur, homo Christꝰ Iesus, designaretur suppositum aliquod creatũ, secundum illos, q̃ ponunt in Christo duo suppositа, posset dici homo ille dominicus, inquantum assumitur ad participationẽ honoris diuini: sicut Nestoriani posuerunt. Et hoc etiã modo humana natura nõ dicitur essentialiter dea, sed deificata: nõ quidem per cõuersionem ipsius in diuinam naturã, sed per coniunctionem ad diuinã naturam in vna hypostasi, vt patet per Damas. in tertio lib.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug. verba illa & similia retractat in lib. Retracta. Vnde post verba præmissa in lib. Retracta. subdit, Vbicũq; hoc dixi, scilicet ꝙ Christus Iesus sit homo dominicus, dixisse me nollem: postea quippe vidi non esse dicendum. Quanuis nonnulla ratione posset defendi. quia scilicet posset aliquis dicere quòd dicitur homo dominicus ratione humanæ naturæ, quam significat hoc nomen homo: non autem ratione suppositi.

¶Ad secundum dicendũ, q̃ illud vnũ suppositum, quod est humanæ & diuinæ naturæ, primò quidẽ fuit diuinæ naturæ, scilicet ab æterno: postea autem ex tempore per incarnationem factum est suppositum humanæ naturæ. Et hac ratione dicitur humanatum: non quia assumpserit hominem, sed quia assumpsit humanam naturam. Non autem sic est econuerso, q̃ suppositũ humanę naturæ assumpserit diuinam naturam: vnde non potest dici homo deificatus vel dominicus.

¶Ad tertiũ dicendum, quòd hoc nomen diuinum, consueuit prædicari etiam de his, de quibus prędicatur essentialiter hoc nomen Deus. Dicimus enim, q̃ diuina essentia est Deus, ratiõe idẽtitatis: & q̃ essentia est Dei siue diuina, propter diuersum modum significandi, & verbum diuinum, cùm tamẽ verbũ sit Deus. Et similiter dicimus personam diuinam sicut & personam Platonis, propter diuersum modum significãdi. Sed dominicus nõ dicitur de his, de quibus do-

æquale de quali prædicetur per se, sicut ũ Trinitas prædicari ꝙ se intelligitur de Deo, oportet Deũ restringi ad suppонendum quasi simpliciter: vt sic æquale de æquali prædicetur. Et sic patet sensus literæ.

¶Super Quæstionis decimæsextæ Articulum tertium.

Tertius clarus est, originem habẽs ab Augustini varia diuersis reporibꝰ sẽtentia, & Magistri Sententiarum distinctio 7. tertij libri.

¶In corpore articuli vnica est cõclusio respõsiua quæsito: Nõ potest verè & propriè dici, ꝙ homo ille sit dominicꝰ: sed ꝙ est dominus. Probatꝙ primò directè. Homo ille, scilicet Christꝰ Iesus, designat personã filij Dei: ergo de illo prædicatur dominus essentialiter. ergo non debet de illo prædicari dominus denominatiuè. Antecedens probatur: quia vnum est suppositum diuinæ & humanæ naturæ in Christo. prima consequtia est clara. Secunda verò probatur: quia derogaret veritati vnionis si prædicaretur denominatiuè. Firmatꝙ deinde conclusio ac ratio allata ex oppositо: ꝙa scilicet hæc prædicatio propria est Nestorianis: & ꝙa similis prædicatio propria est naturæ assumptæ. Nestoriani siquidẽ, ponendo duo in Christo suppositа, proprièdicunt Christũ hominem dominicũ: ꝙa verè esset ibi suppositũ participatiuè dominicum. Nos quoque propriè dicimus naturam assumptã esse deificatam nõ deam: quia enim diuersa est assumpta natura à deitate, nõ deam dicimus. Et quia iuncta est deitati in vnitatem personæ, ideo deificata. Suppositũ autem, ꝙa vnicum est filij Dei: ideo Deũ & dominũ, non dominicũ, aut deificatum dicimus.

¶Circa rationẽ conclusionis dubiũ occurrit: quia videtur falsa. Tum ꝙa ex affirmatione prędicationis essentialis, infert negationẽ denominatiuæ. Constat esse, illationem hanc non tenere ex forma, vt manifestat ista de Deo & diuino. nec; ex materia: quia dominicus nomẽ est cõmune suppositо & naturæ: potest esse dici natura assumpta, natura dominica, sicut & caro eius, dicitur caro dominica. Tũ quia hæc prędicatio nõ derogat veritati vniõnis: quoniam affirmare Christũ hominẽ dominicũ, nõ est negare Christũ esse verũ dñm: sicut affirmare Verbũ esse diuinũ, nõ est negare ipm esse verum Deum.

¶Ad hoc dicitur, ꝙ ratio veritati inniti tur, & est

Comment.

Annot.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est effectus. Nã quæstio ista de nominibus est, nominibus autem videmus est, vt plures vtuntur, secundum Philosophum: communis autẽ vsus illud dominicum vocat quod est domini, non quod dominus est: vt ita respõsione ad tertium literæ explicatæ & propterea ex affirmatione prædicationis essentialis istius termini Dominus, bene illata est negatio denominatiui. Et similiter dicendo, bono dominicus, secundum communem vsum intelligitur homo domini, ac per hoc aliquis homo domini, & sic intelliguntur ibi duo suppositа, vnum in ly Aliquis homo, & vnum in ly Domini, ac per hoc ruit veritas vnionis diuinæ & humanæ naturæ in vno eodémque supposito. Et propterea Autor hanc loquutionem Nestorianam dixit. Non est autem simile de Deo & diuino, vt in litera dicitur: qa diuinum idẽticè consueuit sumi frequẽtiori vsu: non sic autem dominicum.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum quartum.*

Annot. TItulus, vt iacet, intelligendus est de conuenientibus humanæ naturæ existẽti in Christo: puta passibilitate, morte, & aliis huiusmodi, quę de Christo ratione illius naturæ humanæ dicuntur, dum dicimus Christum crucifixum, mortuum, sepultum, &c.

Cõment. ¶ In corpore articuli tria fiunt. primò refertur differẽtia inter Nestorium & Catholicos in hac quæstione. Secũdò redditur ratio catholicæ doctrinæ. Tertiò subiungitur opportuna documentum circa hãc catholicã doctrinam.

¶ Quo ad primam, Nestoriani duabus distinctionibus vtebantur in proposito. Altera bimembri ex parte prædicatorum: quædam enim sunt prædicata propria diuinæ naturæ (vt esse omnipotentem, æternum, & similia) quædã sunt prædicata propria humanæ naturæ: vt esse mortalem, corporeum, filium hominis, & huiusmodi. Altera ex parte subiectorum trimembri: potest enim dictis prædicatis subiici in enuntiatione vel nomen proprium Dei, vt Deus, vel nomen proprium hominis, vt homo: vel nomen cõmune vtrique naturæ, diuinæ scilicet & humanæ, vt Christus. Et subiungebant duas cõclusiones: primã de subiectis propriis, dicendo, quòd nec de nomine proprio Dei dicuntur prædicata propria homini, nec de nomine proprio hominis dicuntur prædicata propria Dei. Et propterea negabãt Deũ esse, natum ex Virgine, aut mortuum, aut aliquid passum: & similiter hominem esse creatorem cæli & terræ, & huiusmodi. Secunda de subiecto cõmuni, dicendo, de nomine cõmuni Deo & homini, prædicari verè tam ea quæ sunt ꝓpria Deo, quàm ea quæ sunt propria homini. Et propterea Christus verè dicitur omnipotẽs, æternus, creator, & natus ex Virgine, crucifixus, mortuus & sepultus. Hoc fuit dogma Nestorii.

¶ Catholici autem affirmant vniuocè vtraque prædicata verè enuntiata de quocunque nomine subiecto siue proprio siue communi: vt patet ex Cyrilli autoritate.

¶ Quo ad secundum ratio catholicæ assertionis est, identitas hypostasis vtriusque naturæ in Christo. Hinc enim fit, vt vna eadémq; hypostasis supponatur vtrique nominibus, & quòd ꝓpria Deo inueniatur prædicari de hypostasi diuina & propria homini de hypostasi humana. Nec oportet hîc immorari: quia ex supradictis patet, nomina communia cõcreta posse pro qualibet sua hypostasi supponere.

¶ Quo ad tertium, documentum catholicũ est, ꝙ licet nõ distinguendum sit cum Nestorio subiectum, de quo diuina & humana prædicãtur, distinguẽda tamen est ratio subiecti, qua diuina de ipso dicũtur, à ratione, qua humana de eodem enuntiantur: nam vna eadémque est hypostasis in diuersis naturis subsistẽs. Et propterea discernẽdũ cautè est non id de quo dicuntur, sed id, secũdum quod dicuntur. Et hoc confirmatur autoritate Augustini.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum quintum.*

IN titulo vide diuersitatem huius à præcedenti titulo: nam hîc quæstio refertur ad diuinam naturam, ibi verò ad Deum: nã hîc quæritur an humana prædicentur de natura diuina ibi, an humana prædicẽtur de Deo. Vnde quum inter Deum & diuinam naturam sola sit differentia secundum modum significandi, omnis ista quæstio ad rem diuinã spectat, nõ vt res est absoluta, sed vt res est significata nomine abstracto, puta deitas aut diuinitas: vt æquialẽte, puta, natura diuina, essentia diuina, & huiusmodi.

¶ In corpore articuli duæ sunt conclusiones simul probatæ. Altera est: In Christo ea quæ sunt

sunt vnius naturæ, non possunt prædicari de alia in abstracto significata. Altera est: In Christo ea quæ sunt vtriusque naturæ, possunt indifferenter de nominibus concretis vtriusque naturæ prædicari. Probantur simul, Ea quæ sunt propria vnius, non possunt verè prædicari de alio nisi de eo quod est idem illi: ergo ea quæ sunt vnius naturæ, &c. Antecedens manifestatur: quia risibile nõ conuenit nisi ei, quod est homo. Cõsequẽtia verò probatur primò: qa nomina cõcreta supponũt hypostasim naturæ. Et confirmatur deinde secunda conclusio autoritate Leonis.

Annot. ¶ Aduerte hîc, quòd abstracta & cõcreta nomina, quanuis conueniant in significato formali (quoniã tam deitas, quàm Deus deitatẽ significat: & similiter tã humanitas, quam homo humanam significat naturam) ex differenti tamen significandi modo inuento in illis, alia oritur differentia quo ad suppositа per illa: nam abstractũ nomen & significat naturam & supponit pro natura: deitas enim pro deitate supponit. Concretum verò significat quidem naturam, sed etiam supponit pro habente naturam: ac per hoc pro hypostasi naturæ, hypostasis enim est habens naturam: Deus enim supponit pro habente deitatem, pro hypostasi diuinæ naturæ: & similiter homo pro habente humanam naturam, pro hypostasi humanæ naturæ. Et similiter risibilitas & significat & supponit ipsam risibilitatem: sed risibile supponit pro habẽte risibilitatem. Et ideo risibilitas non prædicatur de humanitate: sed risibile verè prædicatur de homine: quoniã idem est habẽs humanitatem & risibilitatem. Ex his igitur patet in primis assumptum in litera antecedẽs, cum sua manifestatiõe exemplari de risibili. Verissimè siquidem dicitur, propria vnius non verificari de alio, nisi illud aliud sit idem huic, cui sunt propria: quemadmodum propria risibilitatis nõ verificãtur de humanitate, quia nihil est idem vtrique, sed verificãtur de homine, quia homo est id humanæ naturæ, quod est idem habenti risibilitatẽ: idem enim subiectõ est hypostasis humana & subiectum risibilitatis. Patet deinde vis consequentiæ: quoniam dum explicatur in litera proprietas cõcretorum in supponendo, insinuatur differentia, quam explicauimus inter suppositionẽ concretorum & abstractorum. Ex qua fit vt abstractum nomen vnius naturæ pareat importare omnino aliud ab his quæ sunt alterius naturæ, scilicet ipsam solam naturam secundum se: ac per hoc optimè inferri, quòd non prædicantur, de abstracto ea quæ sunt alterius naturæ. Et similiter pateat concretum cuiusq; in Christo naturæ importare id quod idem est, quod commune est omnibus ad quancunque naturam spectantibus, scilicet vnam eandémque hypostasim: & ideo optimè inferri, quòd indifferenter ea quæ sunt vtriusque naturæ, de concretis vtriusque naturæ prædicantur.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum sextum.*

TItulus clarus est.

Cõment. ¶ In corpore articuli primò respondetur quæsito vnica conclusione: Hæc est vera, Deus factus est homo. Cùm enim homo significet subsistentiam fieri hominem, est fieri simpliciter. Sed hæc est falsa, Deus factus est simpliciter. Ergo hæc est falsa, Deus factus est homo.

¶ Præterea, Fieri hominem est mutari. Sed Deus nõ potest esse subiectum mutationis: secundum illud Malach. 3. Ego dominus, & non mutor. Ergo videtur quòd hæc sit falsa, Deus factus est homo.

¶ Præterea, Homo secũdũ quòd de Christo dicitur, supponit personã filij Dei. Sed hæc est falsa, Deus factus est persona filij Dei. Ergo hæc est falsa, Deus factus est homo.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 1. Verbum caro factum est. Et sicut Athanasius dicit in Epistola ad Epitectum, quòd dixit, Verbum caro factum est, simil: est ac si diceretur, ꝙ homo factus est.

CONCLVSIO.

¶ *Hæc propositio est vera, Deus factus est homo.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnũquodq; dicitur esse factum illud quod de nouo incipit prædicari de ipso. Esse autẽ hominem, verè prædicatur de Deo (sicut dictum est) ita tamen quòd non conuenit Deo esse hominem ab æterno, sed ex tẽpore per assumptionẽ humanæ naturæ. Et ideo hæc, est vera, Deus factus est homo. Diuersimodè tamen intelligitur à diuersis, sicut & hæc Deus est homo, vt suprà dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fieri hominem, est fieri simpliciter in omnibus, in quibus humana natura incipit esse in supposito de nouo creato. Deus autem dicitur factus homo: eo quòd humana natura incepit esse in supposito diuinæ naturæ, ab æterno præexistẽte. Et ideo Deũ fieri hominem, nõ est Deũ fieri simpliciter.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd sicut dictum est, fieri importat, quòd aliquid prædicetur de nouo de altero. Vnde quandocunq; aliquid de nouo prædicatur de altero cum mutatiõe eius, de quo dicitur, tũc fieri est mutari. Et hoc cõtingit in omnibus quę absolutè dicuntur: non enim potest albedo aut magnitudo de nouo aduenire alicui, nisi per hoc, quòd de nouo mutatur ad albedinẽ vel magnitudinem. Ea verò quæ relatiuè dicuntur, possunt de nouo prædicari de aliquo absque eius mutatione: sicut homo de nouo fit dexter absque sua mutatione, per motum illius, qui fit ei sinister. Vnde in talibus non oportet omne quod dicitur fieri, esse mutatum, quia hoc potest accidere per mutationem alterius. Et per hunc modum ad Deum dicimus, Domine refugium factus es nobis. Esse autem hominem, cõuenit Deo ratione vnionis, quæ est relatio quædam. & ideo esse hominem prædicatur de nouo de Deo absque eius mutatione per mutationem humanæ naturæ quæ assumitur in diuinam personam. Et ideo cùm dicitur, Deus factus est homo, non intelligitur ali-

Cõment. ARTICVLVS IIII.

¶ *Virũm ea, quæ conueniunt Filio hominis, possint prædicari de filio Dei, & econuerso.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ea, quæ sunt humanæ naturæ, non possint dici de Deo. Impossibile enim est opposita de eodem prædicari. Sed ea quæ sunt humanæ naturæ, sunt contraria his, quæ sunt propria Dei: Deus enim est increatus, immutabilis & æternus: ad humanã autem naturam pertinet, vt sit creata, temporalis & mutabilis. Ergo ea quæ sunt humanæ naturæ, non possunt dici de Deo.

¶ Præterea, Attribuere Deo ea, quæ ad defectum pertinent, videtur derogare diuino honori, & ad blasphemiam pertinere. Sed ea, quæ sunt humanæ naturæ, defectũ quendam continent: sicut pati, mori & alia huiusmodi. Ergo videtur quòd nullo modo ea, quę sunt hũanę naturæ, possint dici de Deo.

¶ Præterea, Assumi conuenit humanæ naturæ. Non autem hoc conuenit Deo. Nõ ergo ea quæ sunt humanæ naturæ, de Deo dici possunt.

¶ SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3. lib. quòd Deus suscepit ea quæ sunt carnis idiomata, id est, proprietates: dũ Deus passibilis nominatur, & Deus gloriæ crucifixus est.

CONCLVSIO.

¶ *Quæcunque Filio hominis conueniunt, conuenire & prædicari possunt de filio Dei.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc quæstionem diuersitas fuit inter Nestorianos & Catholicos. Nestoriani eñ voces, quæ dicuntur de Christo, diuidere volebant hoc modo, vt ea quæ pertinẽt ad humanam naturam, nõ dicerentur de Deo: nec ea quæ pertinent ad diuinam naturam, dicerẽtur de homine. Vnde Nestorius dixit, Siquis Dei verbo tentat passiones tribuere, anathema sit. Si qua verò nomina sunt quæ pertinere possunt ad vtranque naturam, de talibus prędicabant ea quæ sunt vtriusq; naturæ: sicut hoc nomen Christus vel Dominus. Vnde concedebant Christũ esse natum de Virgine, & fuisse ab æterno: non tamen dicebant vel Deũ natũ de Virgine, vel hominem ab æterno fuisse. Catholici verò posuerunt huiusmodi quæ dicuntur de Christo, siue secundum diuinam naturam, siue secundum humanam, dici posse tam de Deo, quàm de homine. Vnde Cyrillus dicit, Si quis duabus personis seu substantijs, id est hypostasibus eas quæ in Euangelicis & Apostolicis conscriptionibus sunt diuidit voces, vel ea quæ de Christo à Sanctis dicuntur, vel ab ipso Christo de semetipso, & aliquas quidẽ ex his homini applicãdas crediderit, aliquas verò soli Verbo deputauerit, anathema sit. Et huius ratio est: quia cùm sit eadem hypostasis vtriusque naturę, eadẽ hypostasis supponitur nomine vtriusque naturæ. siue ergo dicatur homo, siue Deus, supponitur hypostasis diuinæ & humanæ naturæ. Et ideo de homine possunt dici ea quæ sunt diuinæ naturæ, tanquam de hypostasi diuinæ naturę: & de Deo possunt dici ea quæ sunt humanæ naturæ, tanquam de hypostasi humanæ naturæ. Sciendum tamẽ, quòd in propositione, in qua aliquid de aliquo prædicatur, nõ solùm attenditur quid sit illud, de quo prædicatur prędicatũ: sed etiam secũdum quid de illo prædicetur. Quanuis ergo non distinguantur ea quæ prædicãtur de Christo: distinguũtur tamẽ secundũ id, secũdũ quod vtrunq; prædicatur. Nã ea quæ sunt diuinæ naturæ, prædicãtur de Christo secundũ diuinã naturam: ea autẽ quæ sunt humanæ naturæ, prædicantur de eo secũdum humanam naturam. Vnde Augustinus dicit in primo de Trin. Distinguamus quid in Scripturis sonet, Secundũ formam Dei, &, quid Secũdum formam serui. Et infrà quid & propter quid, & quid secundum quid dicatur, prudens & diligens & pius lector intelliget.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd opposita prædicari de eodem secundum idem, est impossibile: sed secundum diuersa nihil prohibet. Et hoc modo opposita prædicantur de Christo, non secundum idẽ, sed secundum diuersas naturas.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si ea quæ ad defectum pertinent, Deo attribuerentur secundũ diuinam naturã, esset blasphemia, quasi pertinens ad diminutionem honoris ipsius: non autem pertinet ad Dei iniuriam, si attribuantur ei secũdum naturam assumptam. Vnde in quodam sermone Ephesini Concilij dicitur, Nihil putat Deus iniuriã, quod est occasio salutis hominibus: nihil enim abiectorum quæ elegit propter nos, iniuriam facit illi naturæ, quæ non potest esse subiecta iniurijs, propria verò facit inferiora, vt saluet naturam nostrã. Quando ergo abiecta & vilia sunt, diuinam naturam non iniuriantur, sed salutem hominibus operantur. Quomodo dicis ea quæ causa nostræ salutis sunt, iniuriæ occasionem Deo fuisse?

¶ Ad tertium dicendum, quòd assumi conuenit humanæ naturæ, non ratione suppositi, sed ratione suũpsius: & ideo non conuenit Deo.

ARTICVLVS V.

¶ *Virũm ea quæ conueniunt Filio hominis, possint prædicari de diuina natura: & de humana, ea quæ conueniunt filio Dei.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur ꝙ ea quæ sunt humanæ naturæ, possint dici de natura diuina. Ea enim quæ sunt humanæ naturæ, prædicantur de filio Dei & de Deo. Sed Deus est sua natura. Ergo ea quæ sunt naturæ humanæ, possunt prædicari de diuina natura.

¶ Præterea, Caro pertinet ad naturam humanam. Sed sicut dicit Damas. in 3. lib. dicimus naturam Verbi incarnatam esse, secundum beatos Athanasium & Cyrillum. Ergo videtur quòd pari ratione ea quæ sunt humanæ naturæ, possint dici de diuina natura.

¶ Præterea, Ea quæ sunt diuinæ naturæ, cõuenisse humanæ naturæ in Christo: sicut cognoscere futura, & habere salutiferã virtutẽ. Ergo videtur ꝙ pari ratiõe ea quæ sunt humanę naturæ, possint dici de diuina natura.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liter subiectum inferr descendi, dicito quòd hæc etiam est vera, Deus factus est persona filij Dei subsistens in humana natura. Sicut etiam quum paries fit albus, vere dicitur, quòd paries factus est paries albus: vt patet in septimo Metaphyt. & ad propositum in tertio Sentent. distinct. 7.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum septimum.*

cõment. TItulus clarus est.

¶In corpore duo sunt. Primò ponitur duplex propositionis sensus impropriꝰ & iuxta vtrumque respondetur. Secundò ponitur tertius sensus, qui solus est proprius: & respondetur quæstio.

¶Quo ad primum videnouitie, quòd in primo sensu copula verbalis est, ly est. Et ly factus ponitur vel adiectiuus subiecti, pura homo factus: sicut si diceretur, homo creatus. Vel adiectiuum prædicati, puta Deus factus: ita quòd sensus esset, vel quòd factus homo est Deus, vel quòd homo est Deꝰ factus. Et vtroque modo iudicatur falsa: & de secunda quidem non est dubium. Prima autem falsa iudicatur: quia ly Homo, in subiecto stat pro hypostasi: ac per hoc dicendo, homo factus, enuntiatur de persona humana facta, quòd est Deus: constat autem, nullam esse personam siue humanam, siue diuinam factam, quæ sit Deus: nam persona humana, quæ est Deus, est non facta, sed genita ab æterno, Deus de Deo.

Locis supra arti. 6. cit. alis.

¶In secundo autẽ, quia uis impropriꝰ sensu, dicunt quinq. Primo ponitur modus, quo sumitur ly Factus: & dicitur sumi vt modus determinans compositionẽ, sicut in propositionibus modalibus ly possibile, aut necessariò determinare dicitur compositionẽ: ita quòd propositio ista, Homo factus est Deus, sonat istam, Hominem esse Deum, factum est. Et propterea secundo in litera explicatur dictus sensus eiusdem, scilicet, factum est vt homo sit Deus, & similiter Deus factus est homo, factum est vt Deus sit homo. Tertiò dicitur quòd propositio vtraque est vera in hoc sensu. Quartò, quòd hic sensus non est proprius harum propositionum. Et ratio quidem Logica est: quia ly factus, non est modus determinatiuus compositionis, sicut ly Possibile aut necessarium. Ratio verò realis ad sensum respiciens, quæ in litera redditur: quum quintò subiungitur, quomodo sensus iste poterit proprietatem forte habere, est: quia *hic* homo, de quo enuntiatur factũ esse Deum, non est factus Deus: ita quòd neque ab æterno, neque ex tempore factum est, vt homo, hoc est hic homo, esset Deus. Constat enim, quòd ly homo, supponit in hac enuntiatione pro hoc homine: quia supponit personaliter & determinatè: & quòd hic homo est Deus ab æterno genitus, non factus, est hypostasis filij Dei. Non est igitur proprius sensus harum loquutionum, dicere, Factum est vt homo esset Deus. Posset tamen, vt quinto dicitur, in litera saluari, vt proprius sensus, sustinendo quòd homo habeat suppositionem simplicem: hoc est, supponat pro natura humana in concreto cõmuniter: nam factum est, quòd homo sit Deus: quamuis nõ sit factum, quòd aliquis singularis homo sit Deus: quia ille singularis homo, qui est Deus, est naturaliter, & ab æterno Deus.

¶ *Num in ista, Homo factus est Deus, sit simplex, vel personalis suppositio.*

Quæstio. ¶Occurrit hic autem circa duo quæstio. Primò circa suppositionem simplicem, & proprietatem propositionis sic sumptæ. Secundò, circa personalem, an iste homo sit factus Deus. Est autem dubitandi ratio circa primum: quia dicendo, homo est factus Deus, ly homo supponit pro habente naturam humanam indeterminatè: aliud enim est dicere, hic homo est factus Deus: & aliud est dicere, homo est factus Deus: quoniam homo supponit confusè pro habente naturam humanam, hic homo autem determinatè.

¶Et hinc fit primò, vt ratio literæ nihil valeat, reprobando illam, Homo factus est Deus: quia ista est falsa, Iste homo factus est Deus.

¶Fit secundò, vt non Logicè dicatur in litera, quòd supponat simpliciter ly Homo, stando pro homine communiter: quoniam supponit personaliter, contuse tamen: imò naturalis suppositio termini communis concreti, est supponere pro habente naturam indeterminatè.

¶Fit tertiò, vt quia ista propositio, Homo factus est Deus, in personali suppositione propriissimè sumpta est vera: quia in veritate homo est Deus, & non semper fuit Deus, sed per vnionẽ gratiam est Deus: malè in litera arguatur falsitatis.

¶Fit quartò, vt Scotus in tertio sententiarum distinctione septima, quæstione secunda, rectius dixerit quòd ista propositio, Homo factus est Deus, est simpliciter vera & propria: tum quia homo per actionem agentis est Deus, & non semper fuit Deus: tum quia est conuertens illam, Deus factus est homo.

¶Ad euidentiam horum scito, quòd inter personalem & simplicem suppositionem hæc est differentia: quòd ly Homo, supponit personaliter, oportet prædicatum conuenire alicui personæ humanæ: quod enim de nulla persona humana, nec de omnibus simul verificatur, de homine personaliter sumpto non verificatur, vt patet discurrenti, tam in propositionibus per se, quàm per accidens. Si verò supponit simpliciter, prædicatum conuenit homini abstrahenti à suis suppositis: ita quòd verificatur de homine communiter, & de nullo homine, nec de omnibus simul verificatur.

qua mutatio ex parte Dei, sed solùm ex parte humanæ naturæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd homo supponit personam filij Dei, nõ nudam, sed prout subsistit in humana natura. Et ideo quamuis hæc sit falsa, Deus factus est persona filij Dei: est tamen hæc vera, Deus factus est homo, ex eo quòd est vnitus humanæ naturæ.

ARTICVLVS VII.

¶ *Virum hæc sit vera, Homo factus est Deus.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit vera, Homo factus est Deus. Dicitur enim Rom. primo, Quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis, de Filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Sed Christus, secũdum quòd homo, est ex semine Dauid secundum carnem. Ergo homo factus est filius Dei.

¶Præterea, Augustinus dicit in primo de Trin. Talis erat illa susceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum. Sed ratione illius susceptionis hæc est vera, Deus factus est homo. Ergo similiter hæc est vera, Homo factus est Deus.

¶Præterea, Gregorius Nazanzenus dicit in Epi. ad Blidonium, Deꝰ ꝙ humanatus est, homo autẽ deificatus, vel quolibet aliter nomi nauerit. Sed Deus ea ratiõe dicitur humana tus, qua est homo factus. Ergo homo ea ratione dicitur deificatus, qua est factꝰ Deus. Et ita hæc est vera, Homo factus est Deus.

¶Præterea, Cùm dicitur, Deus factus est homo, subiectum factionis vel mutationis non est Deus: sed humana natura, quam significat hoc nomen homo. Sed illud videtur esse subiectum factionis, cui factio attribuitur. Ergo hæc magis est vera, Homo factus est Deus, quàm ista, Deus factus est homo.

¶SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3. lib. Non hominem deificatũ dicimus, sed Deum humanatum. Idem autem est fieri Deum quod deificari. Ergo hęc est falsa, Homo factus est Deus.

CONCLVSIO.

¶ *Tametsi hæc sit vera, Deus est factus homo: hæc tamen, Homo factus est Deus, falsa est.*

¶RESPONDEO dicendum, quòd ista propositio, Homo factus est Deus, tripliciter potest intelligi. Vno modo, ita ꝙ hoc participium Factus, determinet absolutè vel subiectum, vel prædicatum. Et in hoc sensu est falsa: quia neque homo ille de quo Deus prædicatur, est factus, neque Deus est factus: vt infrà dicetur. Et sub eodem sensu hæc est falsa, Deus factus est homo. Sed sub hoc sensu non quæritur hîc de istis propositionibus. Alio modo potest intelligi, vt ly Factus determinet compositionem: vt sit sensus, Homo factus est Deus, id est, factum est, vt homo sit Deus. cedendo quòd homo, propriè loquendo, supponit pro nam indeterminatè: & quòd alia est propositio, Homo factus est Deus, & alia, Hic homo factus est Deus. Sed quum infertur primò, ergo ratio literæ nihil valet, respondetur quòd efficax est: quia licet sint diuersæ propositiones, negatio tamen illius singularis, scilicet, hic homo est factus Deus, infert negationem illius indefinitę, Homo factus est Deus: quoniam gratia materiæ vnum singulare in proposito æquiualet omnibus singularibus: constat enim vnum tantum hominem esse Deum. Et propterea sicut à negatione omnium singularium infertur negatio indefinitę: ita in proposito à negatione vnius singularis destruitur indefinita.

¶Ad secundum dicitur, quòd quia talia sunt subiecta, qualia permittuntur à prædicatis, & prædicatum integrum, scilicet factum esse Deum, verificandum est: & non potest verificari de homine personaliter sue confuse, sue determinatè: ideo ad suppositionem simplicem recurritur est. Logicum quippe est, vt homo supponat simpliciter pro habente naturam abstrahendo à singularibus, non solùm quo ad significationem, sed quo ad id quod prædicato supponat, & hæc non est eius naturalis suppositio, sed quum personaliter supponit pro habente naturam indeterminatè.

¶Ad tertium dicitur, quòd iam patet, falsum esse, quòd personaliter sumpta illa propositio, Homo factus est Deus, sit vera: nec est verum de homine personaliter sumpto, quòd per gratiam vnionis est Deus.

¶Vnde ad quartum ex Scoto dicitur, quòd si Scotus vtitur suppositione simplici, verum dicit: & affirmat proprietatem sensus, quam Autor in litera sub dubio reliquit. Sed in veritate ly Factus est, transit in impersonale: hoc est, factum est, vt homo esset Deus. Quod non videtur de intentione Scoti, volentis istam, Homo factus est Deus, sequi per consequentiam ad illam, Deus factus est homo: oportet enim personaliter supponere hominem, si per consequentiam sequitur ad illam. Et propterea si (vt apparet) vtitur suppositione, personali dicitur dicit contra Autorem sed falsum dicit, quoniam personaliter sumpta propositio illa, Homo factus est Deus, est falsa. Et quum probatur: quia istę sunt veræ, Homo per actionem agentis est Deus: &, Homo non prius erat Deus: respondetur quòd prima est falsa: quia veritas eius exigit veritatem alicuius suæ singularis, scilicet quòd aliquis homo per actionem agentis est Deus, qui prius non fuit Deus. Constat autem, quòd nullus homo per actionem cuiuscunque agentis est de nouo Deus: quia ille homo, scilicet Iesus Nazarenus, qui solus inter homines est Deus, non est de nouo Deus, sed ab æterno: nec per actionem alicuius agentis, sed æterna Natiuitate à Patre est Deus. Nec est verum, quòd ista, Deus factus est homo, conuertens sit, Homo factus est Deus: sed illa, Qui factus est homo, est Deus: sicut illa, Paries factus est albus, non conuertitur in istam, Album factum est paries: sed in istam, Quod factum est album, est paries.

¶Secundum dubium occurrens est: quia videtur quòd etiam factum sit, quòd iste homo sit Deus: nam ly iste homo, stat pro supposito æterno, non quatenus est æternum, seu hypostasis diuinæ naturæ: sed quatenus est ex tempore hypostasis humanæ naturæ. Constat autem, quòd factum est per gratiam diuinã, vt hypostasis diuinæ naturæ, esset hypostasis humanæ naturæ: & quòd hypostasis humanæ naturæ, esset ipsa Verbi hypostasis. Et hic propositio esset vera, & sensum proprium habet secundum personalem suppositionem.

¶Ad hoc dicitur, quòd in hac vltima particula literæ non est sermo de veritate, sed de proprietate sensus. Et propterea licet assignatus sensus obiiciendo sit verus: non tamen est proprius dictæ propositionis: quia ly homo ex parte subiecti personaliter ac determinatè supponens, debet sumi pro illa hypostasi absolutè: & non pro illa, vt abstrahit à seipsa (vt obiectio sumit) quia subiecta tenentur materialiter: constat autem ꝙ absolutè sumpta hypostasis illa, falsum est ꝙ factum sit, illam esse Deum. Vbi tamen huiusmodi dicta inueniuntur, quę interpretanda sunt, nec extendenda.

¶Quo ad secundũ tertius sensus ponit, quòd hoc totum, Factus est, ponitur pro copula verbali: sic enim ly factus est, ponit circa hominẽ vt subiectum fieri, non absolutè, sed in ordine ad Deum, vt terminum factionis: ita quòd sensus proprius est, quòd homo effectus est Deꝰ. Et in hoc sensu propriè respondetur quæstio, ꝙ propositio est falsa: & manifestatur, & probatur. Manifestatur quidem & ex suppositi sententia fidei falsificante dictam propositionem, & ex contraria hæresi Nestorianorum verificante eandem. Ponendo enim vnam tantùm in Christo hypostasim, quã illa sit genita Deus ab æterno, & supponatur per ly homo, nõ potest dici, quòd factus est Deus. Ponendo autẽ cum hæreticis duas in Christo hypostases, optimè verificatur, ꝙ homo factus est Deus, quia ille homo coniunctus est Deo, sicut ecõtra, Deus factus est homo, id est coniunctus est illi homini secundum hos hæreticos. Probatur autem sic: Esse Deum verificatur de homine nõ ratione naturæ, sed suppositi: ergo fieri Deum, de supposito quoque verificari debet. Si propositio est vera. Sed de supposito non potest verificari fieri Deum. Probatur: quia ab æterno est Deus, nec vnquam corpit esse Deus, aut fieri Deus, aut quòd factus sit Deus: ergo. Antecedens patet. Consequentia verò probatur: quia eiusdem est fieri & esse, si fit, quum fieri terminetur ad esse.

Annot. ¶Aduerte circa hæc, quum in omni actione, qua vnum fit aliud, non solùm concurrat terminus, sed subiectum seu quasi subiectum, & in hac factione, vt in litera dicitur, Deus significetur vt terminus per hanc propositionem, Homo factus est Deus, restat vt homo significetur vt subiectum: & ideo, vt in litera dicitur, est falsa propositio ista, Homo factus est Deus. Et tamen si relatiuè iudicetur ista factio, verissimum est, quòd Deus est terminus & homo formaliter est subiectum: quia secundum rem mutatio ponitur in homine formaliter, & in Deo non nisi vt in termino. Quo fit, vt ad rem spectando, deberet ista propositio, Homo factus est Deus, dici vera, & magis vera quàm illa, Deus factus est homo: quia in illa subiectum factionis ponitur subiectum, & terminus ponitur terminus: in ista autem, econtra: Et tamen totum oppositum affirmamus: quia ista, Deus factus est homo, affirmatur & in Euangelio, Verbum caro factũ est, & in Symbolo, Et homo factus est. Illa autem, Homo factus est Deus, communiter dicitur falsa.

¶Quorsum hæc? Propter duo. Primum est, vt non fiat as in factione relatiua, sed intelligas in hoc mysterio fieri illud, quo dicitur, Verbum caro factum est, & homo factus est, esse non fieri relatiuum: quia non caro, non homo factus esset Dei filius, sed ad carnem, ad hominem: & militarent multum argumenta allata. Sed fieri substantiale, non quale est fieri, quo materia transmutatur in carnem, aut humanam naturam: sed quale est fieri, quo fugeretur, Sortem fieri hominẽ. Nã sicut alio modo se habet esse inter Sortem & humanam naturam ex vna parte, & inter materiã & humanam naturã ex altera: ita dissimiliter se habet fieri inter hæc & illa, quã enim dicimus, Sortes est homo, nõ denotatur aliud esse prædicari, & aliud subiectari: sed quã dicitur, Materia est humana, aliud est esse essentiale denotatur materiæ, & aliud humanitatis. Et ideo fieri medians inter materiã & esse humanum, fieri substantiale quidem, sed mutationis est ipsius materiæ inter Sortem autem & humanam naturam non mediat fieri mutationis: sed aut nullũ, aut sine mutatione. Et ad hoc fieri spectat fieri illud, quo Verbum caro factũ est: sicut ad hunc essendi modum spectat esse illud, quo Verbum est homo, in primo modo dicendi per se, vt patet ex supradictis.

Et sub hoc sensu vtraque est vera, Homo factus est Deus, &, Deus factus est homo. Sed hic non est proprius sensus harum loquutionum: nisi fortè intelligatur secundum quòd ly homo, non habet personalem suppositionem, sed simplicem. Licet enim hic homo non sit factus Deus, quia hoc suppositum, scilicet persona filij Dei, ab æterno fuit Deus: tamen homo, cõuniter loquendo, non semper fuit Deus. Tertio modo propriè intelligitur, secundum quòd hoc participium factus, ponit fieri circa hominem in respectu ad Deum sicut ad terminum factionis. Et in hoc sensu, supposito quòd in Christo sit eadem persona, & hypostasis, & suppositum Dei & hominis (vt suprà ostensum est) ista propositio est falsa: quia cùm dicitur, Homo factus est Deus, ly homo, habet personalem suppositionem. Non enim esse Deum, verificatur de homine ratione humanæ naturæ, sed ratione suppositi sui: suppositum autem illud humanæ naturæ, de quo verificatur esse Deum, est idem quod hypostasis seu persona filij Dei, quæ semper fuit Deus. Vnde non potest dici, quòd iste homo incepit esse Deus, vel quòd fiat Deus, aut quòd factus sit Deus. Si verò esset alia persona vel hypostasis Dei & hominis, ita quòd esse Deum, prædicaretur de homine, & econuerso, per quandam coniunctionem suppositorum, vel dignitatis personalis, vel affectionis vel inhabitationis (vt Nestoriani dixerunt) tunc pari ratione posset dici, quòd homo factus est Deus. id est, coniunctus Deo, sicut & quòd Deus factus est homo, id est, coniunctus homini.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in verbis illis Apostoli hoc relatiuum Qui, quod refert personam filij Dei, non debet intelligi ex parte prædicati, quasi aliquis existens ex semine Dauid secundum carnem sit factus filius Dei: in quo sensu obiectio procedebat, sed debet intelligi ex parte subiecti: vt sit sensus, quòd filius Dei factus est, scilicet homo, ad honorem Patris (vt Gloss. exponit) existens ex semine Dauid secundum carnem. Ac si diceret, filius Dei factus est habens carnem ex semine Dauid, ad honorem Dei.

¶Ad secundum dicendum, quòd illud verbum Augustin. est intelligendum in illo sensu, secundum quòd ex illa susceptione Incarnationis factum est, vt homo esset Deus, & Deus esset homo. In quo sensu ambæ locutiones sunt veræ, vt dictum est.

¶Et similiter dicendum est ad tertium: nam deificari idem est quòd fieri Deum.

¶Ad quartum dicendum, quòd terminus in subiecto positus tenetur materialiter, id est pro suppositio: positus verò in prædicamento, tenetur formaliter, id est pro natura significata. Et ideo cùm dicitur, Homo factus est Deus, ipsum fieri, non attribuitur humanæ naturæ, sed supposito humanæ naturę, quod est ab æterno Deus, & ideo nõ conuenit ei fieri Deum. Cùm autem dicitur, Deus factus est homo, factio intelligitur terminari ad ipsam humanam naturam. Et ideo propriè loquendo, hæc est vera, Deus factus est homo: sed hæc est falsa, Homo factus est Deus. Sicut si Sortes cùm prius fuerit homo, postea factus est albus, demonstrato Sorte, hæc est vera, Hic homo hodie factus est albus: hæc tamen est falsa, Hoc album hodie factum est homo. Si tamen ex parte subiecti poneretur aliquod nomen significans naturam humanam in abstracto, posset hoc modo significari vt subiectum factionis: puta si dicatur, quòd natura humana facta est filij Dei.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Virum hæc sit vera, Christus est creatura.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit vera, Christus est creatura. Dicit enim Leo Papa, Noua & inaudita conuentio: Deus qui est & erat, fit creatura. Sed illud potest prædicari de Christo, quòd filius Dei factus est per Incarnationem. Ergo hæc est vera, Christus est creatura.

¶Secundum est, quòd cum his fiat, quòd interuenit in hoc mysterio mutatio relatiua, secundariò tamen: ita quòd quum de hoc mysterio loquendum est, dicito, quòd interueniunt hîc duo, scilicet factio, & mutatio. Et quòd factio quidẽ est substantialis, qua Verbum caro factum est: & locum subiecti tenet in hac factione substantiali Verbum, quia secundum rei veritatem: & propriissimè concurrit in hoc fieri verbum, vt hypostasis, quæ naturę subsistitur, naturam subsistentem. Et natura ipsa humana (de qua est sermo) tenet locum termini, quamuis non tãtum, vt dicetur. Mutatio autem est relatiua: & respectu huius natura humana tenet locũ subiecti, Verbũ autem locũ termini: quia Verbum non refertur, nisi quia natura refertur ad Verbũ. Et quoniã non de mutatione, sed de factione est sermo in istis propositionibus ideo illa, est simpliciter vera, Deus factus est homo: in ea siquidem de eo quod est, vt subiectũ factionis, dicitur, quòd factum est homo: quod constat esse verissimũ, & propriissimè dictum. Ista vero, Homo factus est Deus, est simpliciter falsa: quoniã in ea enũciatur vt terminus factionis Deus, qui nec ratione naturæ, nec ratione suppositi potest terminate factionẽ circa suppositum hominis ex significatione propositionis positum, qui dicitur, Homo factus est Deus.

Annot. ¶In responsione ad primum aduerte nouitie, quòd tota vis argumenti consistit in illo pronomine, Et: quasi dixerit Apostolus: De filio suo, quia factus est ei, scilicet ex semine Dauid secundum carnem. *Simnot.*

¶In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est directè responsiua quæstio: Non est absolutè dicendum, Christus est creatura: sed cum determinatione, scilicet secundum humanam naturam. Probatur. Cum hæreticis nec nominare debemus habere communitatẽ, ergo cum Arrianis non debemus conuenire in dicendo Christum creaturam. Antecedẽs probatur & ex Hieronymo, quia eiusdem sententiæ fuerunt hæreticis: & ne hæreticorum errori fauere videamur. Consequentia probatur: quia Arriani dicebant Christum creaturam simpliciter: quia secundum vtranque naturam erat creatura, quòd est damnata hæresis.

Annot. ¶Nota hîc nouitie, ꝙ ex verbis inordinatè prolatis iocuritur hæresis, nõ formaliter, quæ exigit pertinaciã in voluntate: sed vel materialiter, in significato verborum inordinatorũ, errorem cõtrariũ fidei importãtis, vel apparenter, sũ inordi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nata verbā specie hereſis præ ſe ferūt. Sicut etiā in aliis vitiis incurritur ex aliqua inordinatione ſpecies malitiā qua vniuerſaliter abſtinēdū eſſe iubet Apoſtolus.

¶ Nota ſecundō, q̄ quæſtio iſta eſt de nominibus, quę diuerſimodè à diuerſis intelligi poſſunt, ideo ſufficiens ratio abſtinēdi ab aliqua loquutione eſt fuga apparentiæ, ne videamur fauere hæreticis, etiam ſi in veritate non faueremus.

¶ Nota tertiò, q̄ cōmunicare cū hæreticis in vocabulis, prohibitum eſt quo ad propria, nō autē quo ad cōmunia: nam in his quę bene cū Eccleſia dicunt, non nō cōmunicamus cū illis: ſed ipſi cōmunicant no biſcū. Sed in iis vocib⁹, quas cōtra Eccleſiā leuant, vtpote ipſis propriis, cōmunicare non debemus. Talis autē eſt vox iſta, Chriſtus eſt creatura. Vſurparunt ſiquidem Arriani vocem hanc de Chriſto ſecundum id totū quod eſt, & nō ſecundū partem: quū ſecundū veritatem non niſi ratione partis, hoc eſt humanę naturę creatus ſit. Et propterea in hac enūtiatiõe, Chriſtus eſt creatura, vtpote hæreticis propria, contra Eccleſiæ & vocē & veritatē, non eſt cōmunicandum cum Arrianis: & ideo eſt ſimpliciter neganda.

¶ *Num hæc vox, Chriſtus eſt creatura, propria ſit hæreticis.*

Queſtio. ¶ Occurrit hic dubium: quia vox iſta nō Arriana, ſed euāgelica eſt: ac per hoc nō propria hæreticis, ſed cōmunis & frequentanda. Probatur aſſumptum Ioan. 14. ex verbis Domini dicētis ſine determinatiõe aliqua, Pater maior me eſt. Si enim Chriſtus abſolutè & ſimpliciter dixit, Pater maior me eſt (qđ eſt dicere, ego ſum minor Patre) & idē eſt iudiciū de iſta & de illa, Chriſtus eſt creatura, vt in litera dicitur: conſequens eſt, vt dicere hęc, nō ſit communicare in vocabulis cum hæreticis, ſed ſectari Euangelica verba, deſtruendo tamē ſenſum hæreticorū. Non enim phibemur loqui & frequentare loquutiones ſacræ Scripturæ, malè expoſita ab hæreticis: alioquin oporteret nouum ſemper modum lo quendi inuenire: quod eſt fatuum.

¶ Ad hoc dicitur, q̄ Saluator nō dixit ſine determinatione, Pater maior me eſt: quoniam apposuit hanc loquutionē vt rationē præcedentis, de ſeipſo ſecundum aſſumptam naturā loquentis: ait enim, Gauderetis vtiq; quia vado ad Patrem: quia Pater maior me eſt. Conſtat enim liquidò q̄ ſecundū humanam naturā vadit ad Patrē, quia Pater maior eſt ipſo proculdubio ſecundū illā naturam, ſecundum quam vadit ad Patrē: alioquin maioritas nō eſſet ratio eundi, ad Patrem. Ex contextu igitur literæ quo maioritas Patris ratio eundi ad Patrem ponitur, determinatur maioritas ipſa Patris ad ſiuum ſecundum humanam naturam: ſecundum quam vadit ad Patrem. non eſt ergo euangelica, ſed Arriana vox, Chriſtus eſt minor Patre, Chriſtus eſt creatura.

Cōment. ¶ Secūda concluſio ſeu potius regula vniuerſalis eſt: Ea quæ nō poſſunt ſuſpicari cōuenire perſonæ Chriſti, ſecundum ſe abſolutè affirmantur de Chriſto, quāuis ſolum tatione naturæ humanæ illi conueniant:

Annot. ¶ Vbi nota nouitie Autorem in hac litera diſtinguere ea, quæ conueniūt Chriſto ratione humanæ naturæ in duo genera: nā quędā ſunt, quæ in dubitatiõnē venire poſſunt an cōueniant perſonę ſecundū ſe: quędā verò quæ clarè conuenire intelligūtur ſolùm ratione naturæ. Et de ſecūdo genere habetur regula, q̄ ſimpliciter & abſolutè affirmantur de Chriſto: vt eſſe crucifixū, mortuū, &c. De primo autē genere tradita eſſe regulā contrariā, ſcilicet q̄ nō ſimpliciter, ſed cum determinatione affirmanda ſunt de Chriſto, teſtatur cōtextus literæ, quū ponēdo ſecūdi generis regulā dicit, Ea verò de quibus. Per hanc liquidē aduertitur cōtinuatiõnē textus inſinuauit, q̄ in illis duobus, ſcilicet minor Patre, & creatura, omnia ſimilis generis intellexit: ac per hoc vniuerſalē regulā. Probatur autē in litera vtraq; regula ex cōmuni vſu loquēdi in corporalibus humanis, ex eo q̄ in illis differēria huiuſmodi ſeruatur: diſtinguūtur ſiquidē in illis cōmunia toti &

¶ Præterea, Proprietates vtriuſque naturæ, poſſunt prædicari de hypoſtaſi communi vtriuſque naturæ quocunq; nomine ſignificetur, vt ſuprà dictum eſt. Sed proprietas humanæ naturæ eſt eſſe creaturā: ſicut & proprietas diuinæ naturæ eſt eſſe creatorē. Ergo vtrunque poteſt dici de Chriſto, ſcilicet q̄ ſit creatura, & q̄ ſit increatus & creator.

¶ Præterea, Principalior pars hominis eſt anima, quàm corpus. Sed Chriſtus ratione corporis, quod de Virgine traxit, dicitur eſſe ſimpliciter natus de Virgine. Ergo ratione animæ, quæ creata eſt à Deo, debet ſimpliciter dici quòd Chriſtus ſit creatura.

¶ SED CONTRA eſt quod Ambro. dicit in lib. de Trin. Nunquid dicto factus eſt Chriſtus? nunquid mandato creatus eſt Chriſtus? quaſi dicat, non. Vnde ſubdit, Quomodo autem creatura in Deo eſſe poteſt? etenim Deus naturę ſimplicis eſt, nō coniunctæ. Ergo hæc non eſt concędenda, Chriſtus eſt creatura,

CONCLVSIO.

¶ Non abſolutè dicendum eſt, Chriſtus eſt creatura, niſi ſecundum quòd homo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ſicut Hiero. dicit, ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæreſis. Vnde cum hæreticis nec nomina debemus habere communia, ne eorum errori fauere videamur. Arriani autem hæretici Chriſtum dixerunt eſſe creaturam, & minorem Patre, non ſolùm ratione humanæ naturæ, ſed etiam ratione diuinæ perſonæ. Et ideo non eſt abſolutè dicendum, quòd Chriſtus ſit creatura vel minor Patre, ſed cum determinatione, ſcilicet ſecundum humanam naturam. Ea verò, de quibus ſuſpicari non poteſt, quòd diuinæ perſonæ conueniant ſecundum ſeipſam, poſſunt ſimpliciter dici de Chriſto ratione humanæ naturæ: ſicut ſimpliciter dicimus Chriſtum eſſe paſſum, mortuum & ſepultum. Sicut etiam in rebus corporalibus & humanis, ea quæ in dubitationem venire poſſunt, an conueniant toti vel parti, ſi inſunt alicui parti, non attribuimus toti ſimpliciter, id eſt, ſine determinatione: non enim dicimus quòd Aethiops eſt albus, ſed quòd eſt albus ſecundum dentes. Dicimus autem abſque determinatione, quòd eſt criſpus: quia hoc non poteſt ei conuenire niſi ſecundum capillos.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquando ſancti Doctores cauſa breuitatis determinatione omiſſa, nomine Creaturæ vtuntur circa Chriſtum: eſt tamen in eorum dictis ſubintelligenda.

¶ Ad ſecundum dicendū, quòd omnes proprietates humanæ naturæ, ſicut & diuinæ poſſunt aliqualiter dici de Chriſto. Vnde & Damaſce. dicit in 3. lib. quòd Chriſtus, qui Deus eſt & homo, dicitur & creabilis & increabilis, partibilis & impartibilis. Sed tamen illa quæ dubitationem habent circa alterutram naturam, non ſunt dicenda abſque determinatione. Vnde ipſe poſtea alibi ſubdit, Ipſa vna hypoſtaſis, ſcilicet Chriſti, & increata eſt deitate, & creata eſt humanitate. Sicut & econuerſo non eſſet dicendum ſine determinatione, Chriſtus eſt incorporeus vel impaſsibilis ad euitandum errorē Manichæi, qui poſuit Chriſtum verū corpus non habuiſſe, nec verè paſſum eſſe: ſed dicendum eſt cum determinatione, q̄ Chriſtus ſecundum deitatem eſt incorporeus & impaſsibilis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de natiuitate ex Virgine, nulla dubitatio poteſt eſſe, quòd conueniat perſonæ filij Dei, ſicut poteſt eſſe de creatione. Et ideo non eſt ſimilis ratio vtrobique.

ARTICVLVS IX.

¶ Virùm hæc ſit vera, Iſte homo, demonſtrato Chriſto, incepit eſſe.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur quòd ille homo, demonſtrato Chriſto inceperit eſſe. Dicit enim Aug. ſuper Ioan. Priuſquam mūdus eſſet, nec nos eramus, nec ipſe mediator Dei & hominū, homo Ieſus Chriſtus. Sed illud quod non ſemper fuit, incepit eſſe. Ergo ille homo, demonſtrato Chriſto, incepit eſſe.

¶ Præterea, Chriſtus incepit eſſe homo. Sed eſſe hominem eſt eſſe ſimpliciter. Ergo ille homo incepit eſſe ſimpliciter.

¶ Præterea, Homo importat ſuppoſitū humanæ naturæ. Sed Chriſtus nō ſemper fuit ſuppoſitum humanæ naturæ. Ergo ille homo incepit eſſe.

quia quod generatur, incipit eſſe, 5. Phyſi. tum quia Verbum incepit eſſe homo: ergo Chriſtus incepit eſſe. Probatur conſequentia: Quādo de aliquo dicitur incipere determinatum per aliquod prędicatū, de illo toto dicitur incipere: ſicut ſi Sortes incipit eſſe albus, Sortes albus incipit eſſe, ergo ſimiliter eſt in propoſito.

¶ Occurrit deinde Durandus, concludens, diſtinguendum eſſe, & nō ſimpliciter reſpondendū, an Chriſtus inceperit eſſe: quoniam vtraq; pars contradictionis eſt vera, ad diuerſa referendo, naturam ſcilicet vel ſuppoſitum.

¶ Ad primò obiecta ex Durando, dicitur quòd non militāt contra preſentem literam. Concedimus ſiquidem omnia quæ obiiciendo dicuntur in cōmuni de ſubiecto ſtante materialiter: ſcientes, q̄ aliud eſt cōuenire ſuppoſito ratiõe ſuppoſiti, & aliud conuenire ſuppoſito, quacunq; illud ratione cōueniat. Vnde nec ſomniauit Autor, quòd ea ſubiectū teneatur materialiter, ideo oporteat quicquid illi attribuitur, verē conuenire illi ratiõe ſuppoſiti. Sed docuit q̄ oportet illud nō repugnare ſuppoſito: ita quod ſundatur proceſſus literæ ſuper hoc, q̄ ea ſubiectū teneatur materialiter pro ſuppoſito, ideo oportet attribuū ſuppoſito non repugnare ſuppoſito: nec, ſufficit non repugnare naturæ ſeu formæ. Per hoc enim excludit Autor obiectionem dicentium, quòd quia dicendo, Iſte homo incepit eſſe, incipere eſſe, non repugnat naturæ humanæ Chriſti ſignificatæ per ly homo, conſequēs eſt quòd ſit vera. Excluditur ſiquidem quia oportet quòd incipere eſſe non repugnet ſuppoſito importato per ly iſte homo: quia ly homo ex parte ſubiecti ſtat pro habente naturam hypoſtaticè ſignificat enim iſtum habentem naturam humanam: conſtat enim quòd iſte habens humanitatem eſt ſuppoſitum. Et quia in Chriſto non eſt aliud ſuppoſitum niſi æternum, cui repugnat incipere eſſe, ideo propoſitio concluditur falſa.

¶ Ad obiecta deinde contra eundem proceſſum ex Scoto dicitur q̄ proceſſus nō peccat ex prætermiſſa diſtinctione inter ſuppoſitum diuinū ſecundū ſe, & vt ſuppoſitū humanæ naturæ: quia illa diſtinctio ſuperflua eſt in propoſito: quoniam quæſtio nō eſt de propoſitione aliqua, in qua ſubiectū eſt ſuppoſitū diuinum ſecundum ſemō enim vertitur hic in dubium, An verbū ſeu filius Dei incepit eſſe, præſupponimus enim ſuppoſitum diuinum ætternum eſſe. Sed quæſtio eſt de propoſitione, in qua ſubiicitur ſuppoſitum æternum habens humanam naturam: vt eſt iſta, Iſte homo, demonſtrato Chriſto, incepit eſſe: & ſimiliter iſta, Chriſtus incepit eſſe. Et propterea non oportuit diſtinguere: ſed infra terminos quæſiti ſtando procedere. Et ſic factum eſt in litera procedēte ex eo q̄ ſi de hoc homine neganda fuiſſe, negatur fuiſſe de ſuppoſito æterno: quia negatio totū deſtruit ſignificatum per hunc hominem, & non ſolam rationem, qua eſt homo. Iſta ſiquidē propoſitio, Iſte homo demonſtrato Chriſto incepit eſſe, claudit in ſe duas propoſitiones: alteram affirmatiuam, iſte homo quandoque fuit: alteram negatiuam, & iſte homo immediatè ante illud non fuit. Hæc autem negatiua eſt de ſecundo adiacente: & negat pro tempore prædecente ab iſto homine eſſe. Negans autem hunc hominem eſſe non negat directè hunc eſſe hominem, vt Scotus & aduerſarij exponunt, vt patet: negat totum, ſcilicet hunc hominem eſſe. Et quum hic homo ex parte ſubiecti principaliter importet ly hunc (quia ſubiecta materialiter tenentur) conſequens eſt quòd principaliter negatur eſſe de ſuppoſito demonſtrato per ly hic: ac per hoc propoſitio eſt ſimpliciter falſa.

¶ Ad obiecta ſecundo loco Durandi & Scoti: ſcito quòd eſſe, quando eſt ſecundum adiacens, dicitur importare eſſe ſimpliciter: non vt eſſe ſimpliciter vocatur eſſe ſubſtantiæ (vt patet ex eo. quòd de ſaccidentibus formatur propoſitio de ſecundo adiacente, vt albedo eſt: & hinc ruit fabrica Scotica) ſed vt eſſe ſimpliciter ſignificat eſſe ſine additione, ſeu determinatione aliqua, iuxta illud ſecundi Topicorum, Simpliciter dico quod nullo addito dico. Et hinc fit, vt ſue in Chriſto ſit vnum, ſiue plura eſſe, nihil referat ad quæſtionem hanc de propoſitione, non de re. Et ſimiliter ſiue eſſe hominem ponat eſſe ſubſtantiæ in Chriſto, ſiue non, nihil ad propoſitum, de propoſitione veritatis quæreus. Dicendo igitur, Iſte homo incepit eſſe: quia claudit in ſe iſtam negatiuam de ſecundo adiacente, iſte homo non fuit: & ly non fuit, tollit eſſe abſque determinatione quacunque, conſequens euidenter eſt, quòd ſignificat ſubiectum non fuiſſe: & non ſignificat non fuiſſe ſubſtantiam aut hominem, aut ſecundum primarium aut ſecundarium eſſe. Et ruit tam obiectio Durandi ſuper duo eſſe fundata, quàm poſitio Scoti ſuper eſſe ſimpliciter, hoc eſt ſubſtantiæ fundata. Vterque enim oportet quòd determinet ly non fuit, ad aliquod eſſe falcē ſubſtantiæ: propoſitio autē ipſa negat fuiſſe, abſque determinatione ad eſſe ſubſtantiæ vel accidentis, primi vel ſecundi ſimpliciter vel ſecundum quid: & ideo ex virtute ſermonis propoſitio eſt ſimpliciter falſa: vt Autor optimè in litera intulit.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Hebr. vlti. Ieſus Chriſtus heri & hodie, ipſe & in ſecula.

CONCLVSIO.

¶ Hæc propoſitio, Hic homo, demonſtrato Chriſto, incepit eſſe, eſt ſimpliciter falſa.

¶ RESPONDEO dicendum, q̄ non eſt dicēdum, q̄ ille homo, demōſtrato Chriſto, inceperit eſſe, ſi nihil addatur. & hoc duplici ratione. Primò quidem: quia hæc locutio eſt ſimpliciter falſa, ſecundū ſententiā catholicæ fidei: qua ponimus in Chriſto vnū ſuppoſitū & vnā hypoſtaſim, ſicut & vnā perſonā. Secundū hoc enim oportet, quòd in hoc qđ dicitur, iſte homo, demōſtrato Chriſto, deſignetur ſuppoſitū æternū: cuius ætternitati repugnat incipere eſſe. Vnde hæc eſt falſa, hic homo incepit eſſe. Nec obſtat quòd incipere eſſe conuenit humanæ naturæ, quę ſignificatur, per hoc nomē homo: quia terminus in ſubiecto poſitus nō tenetur forma liter pro natura, ſed magis materialiter pro ſuppoſito, vt ſuprà dictū eſt. Secundò, quia etiam ſi eſſet vera, nō tamen eſſet ea vtendū abſq; determinatione, ad euitandū hæreſim Arrij: quia ſicut perſonæ filij Dei attribuit, q̄ eſſet creatura, & quòd eſſet minor Patre, ita attribuit ei quòd eſſe inceperit, dicens q̄ erat, quando non erat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ autoritas iſta eſt intelligenda cum determinatione: vt ſcilicet dicamus quòd homo Ieſus Chriſtus non fuit antequam mundus eſſet, ſecundum humanitatem.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd cum hoc verbo Incipit, nō ſequitur argumentum ab inferiori ad ſuperius: non enim ſequitur, hoc incipit eſſe albū, ergo incipit eſſe coloratū. Et hoc ideo, quia incipere, importat nunc eſſe, & non prius: non autem ſequitur, hoc nō erat prius albū, ergo non erat prius coloratum. Eſſe autē ſimpliciter, eſt ſuperius ad eſſe hominē: vnde nō ſequitur, Chriſtus incepit eſſe homo, ergo incepit eſſe.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ hoc nomē homo, ſecundū q̄ accipitur pro Chriſto, licet ſignificet humanā naturam, quæ incepit eſſe: tamē ſupponit ſuppoſitum ęternum, quod eſſe nō incepit. Et ideo quia ſecundum quòd ponitur in ſubiecto, tenetur pro ſuppoſito, ſecūdum autem quòd ponitur in prædicato, refertur ad naturam, ideo hæc eſt falſa, Homo Chriſtus eſſe incepit: ſed hæc eſt vera, Chriſtus incepit eſſe homo.

ARTICVLVS X.

¶ Virùm hæc ſit vera, Chriſtus, ſecundum quòd homo, eſt creatura.

AD DECIMVM ſic proceditur. Videtur q̄ hæc ſit falſa, Chriſtus, ſecūdū q̄ homo, eſt creatura, vel incepit eſſe. Nihil enim in Chriſto eſt creatū niſi humana natura. Sed hæc eſt falſa, Chriſtus, ſecundum quòd homo, eſt humana natura. Ergo hæc etiam eſt falſa, Chriſtus, ſecundū quòd homo, eſt creatura.

¶ Præterea, Prædicatū magis prędicatur de termino in reduplicatione poſito, quàm de ipſo ſubiecto propoſitionis: ſicut ſi dicā, corpus, ſecūdū q̄ coloratū, eſt viſibile, ſequitur q̄ coloratum ſit viſibile. Sed hæc nō eſt abſolutè (ſicut dictum eſt) concedenda, homo Chriſtus eſt creatura. Ergo neq; hæc, Chriſtus, ſecundū quòd homo, eſt creatura.

¶ Præterea, Quicquid prædicatur de quocūq; homine, ſecūdū q̄ homo, prędicatur de eo per ſe & ſimpliciter: idē enim eſt per ſe, & ſecundum q̄ ipſum, vt dicitur 5. Meta. Sed hæc eſt falſa, Chriſtus eſt per ſe & ſimpliciter creatura. Ergo etiam hæc eſt falſa, Chriſtus, ſecundum quòd homo, eſt creatura.

¶ Ad rationē ergo Scoti dicitur, q̄ licet eſſe ſubſtātiæ ſit eſſe ſimpliciter, vt dictū eſt: tamē non eſt eſſe ſimpliciter, vt diſtinguitur contra eſſe accidentale: nō tamen eſt eſſe ſimpliciter, vt diſtinguitur contra eſſe determinatum. Eſſe autē ſecundū adiacēs, eſt eſſe ſimpliciter, vt diſtinguitur contra eſſe determinatū: quum enim dicimus, A eſt, vel nō eſt, nō dico eſſe ſubſtantiale, aut accidētale: ſed eſſe abſq; determinatione ſubſtantialitatis aut accidentalitatis, &c.

¶ Ad primū fomentū, quia q̄ generatur, incipit eſſe, dicitur, q̄ hoc eſt verū cōmuniter: ſed nō eſt verum, quando ſuppo- *3. diſ. 4. q. 1. art. 2. q. 1. c.* nit iſte homo incepit eſſe: quia dato, quòd eſſet vera, non eſſet ea vtendum, ad euitandam hæreſim Arrij, attribuentis Chriſto non ſolùm, quòd eſt creatura, & minor Patre: ſed etiam q̄ incepit eſſe, dicendo, quòd erat, quando non erat, vt pater in Nicena ſynodo. Et eſt ſenſus, Erat duratio, in qua non erat Chriſtus: quia non eſt ab æterno. Contra Apoſtolum dicentem, Ieſus Chriſtus heri & hodie, ipſe & in ſecula: & Ioannem dicentem, In principio erat Verbum.

¶ In reſponſione ad ſecundum, habes quod diximus de eſſe ſimpliciter, vt diſtinguitur contra eſſe ſubſtantię, puta hominis, & ſimiliter accidentis: quum ponitur ſuperius ad eſſe hominem, & pari ratione ad eſſe ſubſtantiam, & eſſe accidens.

¶ Super Quæſtionis decimæ ſextæ Articulum decimum.

TItulus clarus, vt ſonat.

In corpore articuli duo ſunt. Primò dicitur quid poteſt dici diſtinguēdo, hoc eſt q̄ vtraq; pars ſuſtineri poteſt cum diſtinctione: quia ly homo, poteſt ſtare vel pro natura, vel pro ſuppoſito. Secundò in quam partē ſit potius declinandum. Et duo dicuntur. Primum circa propoſitam propoſitionem: ſcilicet Chriſtus, ſecundum quòd homo, eſt creatura, vel incepit eſſe: & dicitur quòd in partem affirmatiuam declinandum eſt, quia ly homo, tenetur formaliter, quia habet vim prædicati. Secundum circa alteram propoſitionem, ſcilicet Chriſtus, ſecundum q̄ hic homo, eſt creatura, aut incepit eſſe. Et dicitur, quòd in partem negatiuam declinandum eſt: quia ly hic, trahit hominem ad ſuppoſitum.

¶ Hoc in loco aduerte, q̄ ea iſta propoſitio, Chriſtus eſt creatura, nō eſt reprobata, q̄a omnino falſa, ſed q̄a Arianos ſonās: ideo quā de iſta modò eſt quæſtio, Chriſtus ſecundum q̄ homo, eſt creatura, minor quæſtio eſt: & nulla de falſitate, ſed de

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed de vtr. Et ista quidem vti licet, illa non: quia in illa cum Ario communicaremus, in ista non. Verùm aduerte, quòd quum de Christo sermo sacer loquitur, & distinguit ea quæ conueniunt illi ratione naturæ assumptæ, semper vtitur ly inquantum, aut ly secundum specificatiuè. dicimus enim quòd Christus, secundum quòd homo, crucifixus, sepultus, descendit ad inferos, prædicauit, ascendit in tempsum, circuncisus est. &c. Constat itaque quòd in his & similibus ly inquantum, nō tenetur reduplicatiuè, quoniam natura humana non est per se ratio talium, sed multa per accidens insunt: vt patet. sed tenetur specificatiuè: quoniam specificat eam partem seu conditionem, qua insunt hæc: sicut quum dicitur, Aethiops, secundum quòd habet dentes, est albus. Vnde & in proposito licet possit teneri reduplicatiuè, quia esse hominem, est per se ratio, quòd sit creatura: à Sanctis tamen assumptum videtur principaliter, vt teneatur specificatiuè: vt denotetur quòd esse creaturam, non conuenit Christo secundum suppositum, sed secundum naturam assumptam: & similiter incipere esse. Verùm inter has duas ex prædictis patet differentia, quòd illa reprobata est vt mala sonans, ista vt falsa: ita quòd dicimus istam esse falsam, Christus incepit esse: istam autem veram, Christus, inquantum homo, incepit esse.

Quæstio. ¶ *Num hæc sit vera reduplicatiuè, Christus secundum quòd homo, incepit esse.*

¶ Occurrit autē statim hīc Scotus in quæstio. s. distinctio. 11. 3. senten. obiciens, quòd propositio affirmatiua falsa ex repugnantia terminorum, non fit vera per additam reduplicationem, vel determinationem non tollentem illam repugnantiam. Sed reduplicatio propriè sumpta, non diminuit alterū extremum: quia est determinatio extremi ad extremum: ergo ipsa non vetificat aliquam propositionem, quæ sine reduplicatione fuit falsa. Si igitur ista est falsa, Christus incepit esse, ista non est vera, Christus, inquantum homo, incepit esse, & hoc loquendo de reduplicatiua propria. Et addit quòd loquendo de ipsa specificatiuè, quanuis sit vera, est tamen impropria: quoniam deberet specificatio se tenere ex parte prædicati, puta, Christus incepit esse secundum hominem: sicut non est propria illa, Aethiops, secundum quòd habet dentes, est albus: sed ista, Aethiops est albus secundum dentes. Et hæc sunt allata quo ad illam propositionem, Christus, inquantum homo, incepit esse: quia apud nos ista est vera, & sua præiacens falsa: quāuis Scotus subūmat de illa, Christus, inquantum homo, est creatura: quia ipse tenet illius præiacentem esse falsam.

¶ Ad hæc dicitur sustinendo etiam hanc esse veram & propriè reduplicatiuam: Christus, secundum q̄ homo, incepit esse: ita tamen q̄ non fiat difficultas circa inceptionem essendi: an per se conueniat homini, an solùm de facto: quia nō est ab æterno: quoniam ad propositū non refert. Et propterea supposito quòd per se conueniat naturæ humanæ incipere esse, sicut per se conuenit ei esse creaturam, dicitur quòd Maior Scoti est vera: sed Minor tacita, scilicet, sed nulla reduplicatio tollit illam repugnantiam, est falsa. Et ad illius probationem expressam, quia scilicet reduplicatio nō minuit extremum, si propriè loquimur de cōditione diminuente, conceditur totū quod assumitur. Sed negatur sequela: quoniam conditio diminuens tollit terminum, quem diminuit: sicut homo in potentia nō est homo, & homo mortuus, nō est homo. constat enim q̄ reduplicatio extremi nō tollit illud. Sed si fatiori vocabulo sumitur minuere, prout vtēs aliquo vnius, & non vtens aliquo eiusdem, minuit illud (pro quanto non toraliter, seu secundum totum, sed secundū aliquid eius illo vtitur) sic concedimus q̄ reduplicatio minuit quādoq; quia reduplicat terminum ratione naturę seu formæ. & non ratione suppositi. Et propterea tollit repugnantiā inuentam in præiacente propositione inter extrema sine reduplicatione propter suppositum, sic enim est in proposito. Nam ista, Christus incepit esse, est falsa ex repugnantia extremorum: quia incipere esse repugnat supposito per ly Christus in subiecto, vt præ dictum fuit. Sed qui aliquid tārum Christi reduplicatur, scilicet natura humana, vt contingit in ista, Christus, inquantū homo, incepit esse: repugnantia tollitur. hoc est incipere esse, non significatur cōuenire supposito absolutè, sed ratione naturæ humanæ ratione cuius in veritate conuenit illi supposito incipere esse. Et propterea ista reduplicatiua dicitur vera. & illa falsa. Nā ex hoc q̄ reduplicatio est determinatio extremi ad extremū, sequitur q̄ nō minuat prædicto modo: quoniam constat, quòd potest esse determinatio vnius extremi secūdum suū formale, ad alterum, & non secundū suum materiale: vt contingit in proposito. Ad id vero quod subditur, q̄ specificatiuè sumēdo ly inquantū, propositio est vera, sed impropria dicitur. & q̄ est vera & propria: quoniam specificatio nō denotat specificatū terminum esse rationem inhærentiæ prædicati ad subiectū. & propterea specificatiua potest esse vera in materia cōtingenti, vt est ista, Sortes, inquantum capillatus, est crispus, & ens, inquantum ens, est subiectū Metaphysicæ. Sed denotat illud, secūdum quod, seu mediāte quo prædicatū inest subiecto, siue per se, siue per accidēs prædicatū inest siue subiecto, siue cōditioni specificatæ. Signū autem, q̄ huiusmodi enūtiatiōes tunt nō solùm verę, sed propriæ, defert frequēs vsus earū: quum de his quę cōueniunt Christo, discrete ac caute loquimur, dicentes Christū, secundum q̄ erat homo, passum. natū, sepultū, resurrexisse. Cū his tamē omnibus, q̄a in litera cōparatiuè dicitur, magis concedendū, q̄ negādū, vel ecōuerso: disce declinare qdē in alterā partē, sed nō pertinaciter cōtendere.

¶ In responsione ad tertium vide nouitie q̄ sustinendo propositionem reduplicatam propriè esse, respondet Autor ad maiorem distinguendo illā, q̄ verum est prædicari de quocūq; homine, qui solùmodo est suppositū humanę naturæ: secus autē est de illo homine, qui est suppositū diuinæ prius, & pòst humanæ naturæ.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum vndecimum.*

Titulus, vt sonat, clarus.

¶ In corpore duo, primò distinguendo, vtrunq; partem dicit posse teneri: quia terminus reduplicatus, potest vel ratione naturæ, vel suppositi reduplicari. Secundò docet, q̄ in partem negatiuam declinandum est: quia magis tenetur formaliter terminus reduplicatus. Et omnia clara sunt ex præcedētibus.

¶ In respon

ræ, sed etiam diuinæ, secundū quā habet esse increatum: & ideo nō sequitur, si secundū q̄ homo, est creatura, q̄ sit simpliciter creatura.

ARTICVLVS XI.

Virùm hæc sit vera, Christus, secundum quòd homo, est Deus.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus, secundum quòd homo, sit Deus. Christus enim est Deus per gratiam vnionis. Sed Christus, secundum q̄ homo, habet gratiam vnionis. Ergo Christus, secundum quòd homo, est Deus.

¶ Præterea, Dimittere peccata, est proprium Dei, secūdum illud Isa. 43. Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me. Sed Christus, secundum quòd homo, dimittit peccata: secundum illud Matth. 9. Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, &c. Ergo Christus secundum quòd homo, est Deus.

¶ Præterea, Christus non est homo communis, sed est homo iste particularis. Sed Christus, secundum quòd est iste homo, est Deus: quia in isto homine designatur suppositum æternum, quod naturaliter est Deus. Ergo Christus, secundum quòd homo, est Deus.

¶ SED CONTRA, Illud quod conuenit Christo, secundum quòd homo, conuenit cuilibet homini. Sed ergo Christus, secūdum quòd homo, est Deus, sequitur q̄ omnis homo sit Deus: quod patet esse falsum.

CONCLVSIO.

¶ Tametsi hæc, Christus secundum quòd homo, est Deus, concedi possit vt vera. dummodo homo teneatur pro supposito, non autem pro natura: magis tamen neganda est, quàm concedenda.

¶ RESPONDEO dicendum, q̄ iste terminus, homo, in reduplicatione positus, potest dupliciter accipi. Vno modo quantū ad naturam: & sic non est verū, quòd Christus, secundū q̄ homo sit Deus: quia humana natura est distincta à diuina secundum differentiam naturæ. Alio modo potest accipi ratione suppositi: & sic cùm suppositū naturæ humanæ in Christo, sit persona filij Dei, cui per se conuenit esse Deum, verū est quòd Christus, secūdum q̄ homo, sit Deus. Quia tamen terminus in reduplicatione positus magis propriè tenetur pro natura, cūs pro supposito (vt suprà dictū est) ideo magis est ista neganda, Christus, secundū quòd homo, est Deus, quàm sit affirmanda.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non secundum idem conuenit alicui moueri ad aliquid, & esse illud: nam moueri conuenit alicui ratione materiæ vel subiecti, esse autē in actu, ratione formę. Et similiter non secundum idem conuenit Christo ordinari ad hoc, q̄ sit Deus per gratiā vnionis, & esse Deum. Sed primum cōuenit sibi secundum humanam naturam, secundū verò secundum diuinam. Et ideo hæc est vera, Christus secundum quòd homo, habet gratiam vnionis: non tamen ista, Christus secūdum quòd homo, est Deus.

¶ Ad secundum dicendū, quòd filius hominis habet in terra potestatem dimittēdi peccata, non virtute humanæ naturæ, sed virtute naturæ diuinæ. In qua quidē natura consistit potestas dimittendi peccata per autoritatem: in humana autem natura consistit instrumentaliter & per ministerium. Vnde Chrysost. super Mat. hoc exponens dicit: Signanter dixit, In terra dimittendi peccata: vt ostenderet, quòd humanæ naturæ potestatem diuinitatis vniuit indiuisibili vnione: quia etsi factus est homo, tamen Dei verbum permansit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd cùm dicitur, iste homo, pronomen demonstratiuum, hoc nomen homo trahit ad suppositum. Et ideo magis est hæc vera, Christus, secundū quòd iste homo, est Deus: quàm ista, Christus, secundum quòd homo, est Deus.

ARTICVLVS XII.

Virum hæc sit vera, Christus secundum quòd homo, est hypostasis, vel persona.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur q̄ Christus secundum q̄ homo, sit persona. Illud enim quod cōuenit cuilibet homini, conuenit Christo, secūdum quòd est homo: est enim aliis hominibus similis: secūdum illud Phil. 2. In similitudinem hominū factus. Sed omnis homo est persona. Ergo Christus, secundum q̄ homo, est persona.

¶ Præterea, Christus, secundum q̄ homo, est subſtantia rationalis naturæ, non autē subſtantia vniuersalis: ergo subſtantia individua. Sed nihil aliud est persona quàm rationalis naturæ individua subſtantia, vt Boëtius dicit in lib. de duab. nat. Ergo Christus, secundum quòd homo, est persona.

¶ Præterea, Christus, secundum q̄ homo, est res humanæ naturæ, & suppositi & hypostasis eiusdem naturæ. Sed omnis hypostasis & suppositum & res humanæ naturæ, est persona. Ergo Christus, secundum quòd homo, est persona.

¶ SED CONRTA, Christus, secundum quòd homo, non est persona æterna. Si ergo Christus, secundum quòd homo, sit persona, sequeretur quòd in Christo sint duæ personæ, vna temporalis & alia æterna. Quod est erroneum, vt suprà dictum est.

CONCLVSIO.

¶ Christus secundum quòd homo, est hypostasis, vel persona, si ly homo, teneatur pro supposito, vel pro natura cui debetur personari non propria, sed aliena personalitate.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, iste terminus homo, in reduplicatione positus, potest accipi vel ratione suppositi, vel ratione naturæ. Cùm ergo dicitur, Christus secundum quòd homo, est persona, si accipiatur ratione suppositi, manifestum est quòd Christus secundum quòd homo, est persona, quia suppositum humanæ naturæ nihil est aliud, quàm persona filij Dei. Si autem accipiatur ratione naturæ, sic potest intelligi dupliciter.

Vno modo vt intelligatur, quòd naturę humanæ competat esse in aliqua persona. Et hoc etiam modo verū est: omne enim quod subſtitit in humana natura, est persona. Alio modo potest intelligi, vt naturæ humanæ in Christo propria personalitas debeatur, cui fiat ex principijs humanæ naturæ. Et sic Christus secundum quòd homo, nō est persona: quia humana natura non est per se seorsum subſistens à diuina natura: quod requiritur ratio personæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omni homini conuenit esse personam, secundum quòd omne subſistens in humana natura est persona. Sed hoc est proprium homini Christo, quòd persona subſistens in humana natura eius, non sit causata ex principijs humanę naturę, sed sit æterna. Et ideo vno modo est persona, secundum q̄ homo, alio modo non, sicut dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd subſtantia individua, quæ ponitur in diffinitione personæ, importat subſtātiam completam per se subſistentem seperatim ab aliis, alioquin manus hominis posset dici persona, cùm sit subſtantia quædam individua: quia tamen est subſtantia individua sicut in alio existēs, non potest dici persona. Et eadem ratione nec humana natura in Christo: quæ tamen potest dici individuū vel singulare quoddā.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut persona significat quid completum, & per se subſistēs in natura rationali, ita hypostasis, suppositum & res naturæ in genere subſtantiæ significant quiddam per se subſistens. Vnde sicut humana natura non est per se persona seorsum à persona filij Dei, ita etiam non est per se hypostasis vel suppositum vel res naturæ. Et ideo in sensu, in quo negatur ista, Christus secundum quòd homo, est persona, oportet etiam negari omnes alias.

QVAESTIO DECIMASEPTIMA, *De pertinentibus ad vnitatem in Christo quantum ad esse, in duos articulos diuisa.*

DEINDE considerādum est de his quæ pertinent ad vnitatem in Christo in cōmuni. Nam de his, quæ pertinent ad vnitatem, vel pluralitatem in speciali, suis locis determinandum est: sicut suprà determinatum est, quòd in Christo non est vna tantùm scientia, & infrà determinabitur quòd in Christo non est vna tantùm natiuitas.

¶ Considerandum est ergo primò de vnitate Christi quantum ad esse. secundò quantū ad velle. tertiò, quantum ad operari.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm Christus sit vnum vel duo.

¶ Secundò, vtrùm in Christo sit tantùm vnum esse.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Christus sit vnum, vel duo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus nō sit vnum, sed duo. Dicit enim Augu. in primo de Tri. quia forma Dei accepit formam serui, vtrūq; Deus propter accipientem Deum: vtrunque autem homo propter acceptum hominem. Sed vtrunque dici non potest, nisi vbi sunt duo. Ergo Christus est duo.

hæc veritas indaganda est eorum, quæ ipectāt ad vnitatem: inter quæ constat primum locum tenere vnitatē aut dualitatem simpliciter & absolutè, & deinde vnitatem vel dualitatem talem. Erit igitur quæstio in hoc articulo, an Christus sit vnum vel duo simpliciter & absolutè sine determinatione aliqua.

¶ In corpore duo fiunt. Primò respondetur secundum quòd attendatur esse vnum vel duo in Christo: secundò respondetur, determinatè quæstio vnica conclusione. Quo ad primum conclusio est illa: Christus est vnum vel duo, non secundum dualitatem naturarum, sed secundum vnitatem vel dualitatē suppositi seu personæ. Probatur conclusio hæc quo ad primam partem: quia de Christo non prædicantur ambæ naturæ in abstracto, sed altera tantùm, scilicet diuina, q̄ probatur ex differentia inter Deum & alia in hoc, quòd in solo Deo natura secundū se prædicatur de supposito: hinc enim sequitur, q̄ humana natura nō prędicatur de Christo. Quo ad secundam verò partem, quia ambæ naturę vt in supposito, prædicantur de Christo, siue significentur in supposito indeterminatè, siue determinatè.

Auers. ¶ Vbi nota, q̄ licet diuersimodè possit forma ri hæc prima pars corporis articuli, pura præmittendo differentē hanc similitudinē Christi ad naturas secundum se, vel vt in supposito significatas: & subdendo conditionalem processum, si ambæ naturæ, &c. vis tamen rationis consistit in hoc. Ad esse duo exigitur, quòd Christus sit aliqua prædicata ponentia in numerū: deitas autem & humanitas ponunt in numerum: sunt enim duæ naturæ. & ideo si Christus esset sua humanitas, sicut est sua deitas, Christus vere esset duo. Et hoc est quod in litera dicitur, q̄ quia numerus dualitatis in Christo ponitur circa ipsas naturas, ideo si ambę naturę, &c. Sed prædicata, quæ verè affirmantur de Christo, non ponunt in numerū: Deus enim & homo in Christo non ponunt in numerū: non enim sunt duo habentia deitatem & humanitatem, sed vnum & idem numero est habens humanitatem & habens diuinitatem & similiter filius Dei, & hic homo, seu Iesus, non ponunt in numerum, vt patet. In hoc consistit tota vis huius articuli. Et in hac quidem prima parte corporis deuenitur vsque ad hoc, quòd si natura vtraque prædicatur

3. dist. 6. q. 2. art. 1. & di. 21. q. 1. art. 2. 6. Et 4. cōtra 3. sin. Et vnio. 1. 2. 2. & 7. & 3. q. 4. per totū, & 4. 3. 1. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

retur de Christo, esse duo Christos: quia natura ponunt in numerum: sed quia non' prædicatur, non constituit Christum duo: & quia prædicatur vt in supposito, ideo secundum rationem suppositi numerati vel non numerati dicendus est Christus vnum vel duo.

Annot. ¶Vbi occurrit dubium. Primum est circa illud: In solo Deo natura prædicatur de supposito: habet enim instantiam, in Angelis suppositū non differt à natura.

¶Alterum est circa processum literæ conditionalem: quoniam procedit à destructione antecedentis: quod nō licet. Ait enim, Si ambę naturę in abstractō prędicarentur de Christo, sequeretur quòd Christus esset duo: sed quia duę naturę non prædicantur, &c.

¶Ad primum facilè patet responsio: quòd qa aliquo modo differt suppositum à natura in Angelis, quauis in illis non differat indiuiduum à natura, ideo solida stat litera.

¶Ad secūdum dicitur, quòd quia in propriis argumentum à destructione antecedentis nō est prohibitū, ideo quil ex propriis hīc procedatur (vt patet ex declaratis) absque vitio processum est.

¶Quo ad secundā partem corporis conclusio est: Christus est & vnus & vnum. Deducitur cōclusio ex præmissis, subiunctis tribus modis dicendi de supposito seu persona Christi. Primus est dicentiū in Christo duo supposita & vnam personam: secundus est dicentium in Christo duo supposita & duas personas: tertius est dicentium in Christo vnū suppositum & vnā personam. Iuxta primum, Christus est duo, in neutro genere, & vnus. Iuxta secundum, Christus est duo, tam neutraliter quàm masculinè. Iuxta tertiū Christus est vnū & vnus. Et quia tertius modus solus est sententia fidei: ideo concluditur, quòd Christus est vnum & vnus.

Annot. ¶In responsione ad tertium aduerte nouitie, quòd quum in medio responsionis dicitur, nō tamē sequitur quòd sit aliquid aliud, quàm homo, &c. Ista aduersatiua non respicit ad propositionem immediatè positam in litera: sed ad propositionem negatiuam in arguēdo assumptam, scilicet Christus non est tantum homo, Autor siquidem in hac responsione primò mōstrat hanc assumptam propositionē esse verā, monstrando suam contradictoriam affirmatiuam esse falsam, scilicet Christus est tantùm homo: quia prędicata retinent formaliter. Et interpenit ad bonitatem dochrinæ qualiter possit fieri affirmatiua vera, scilicet Christus est tantùm id, quod est homo. Deinde redit ad respondendum argumento. Et quia concessit antecedens assumptū, scilicet Christus nō est tantùm homo, respōdet ad cōsequētia, ergo est aliquid aliud, quàm homo, dicens, Non tamen sequitur quòd sit aliquid aliud quàm homo, &c. quasi dixerit, licet antecedēs sit verum, sequela tamen non valet.

¶In respōsione ad quæ tū, vide nouitie, quòd quum in litera concedi tur, quòd Christus est aliquid, quod nō est Pater, &c. sensus est quòd Christus est homo, hoc est suppositum humanę natur: quod est esse aliquid quod nō est Pater: quia est esse substantia, vt substantia dicitur hypostasis: quæ substātia secundum rē in Christo est hypostasis Filij, quæ nō est Pater. Quāuis nō significetur nomine hominis ipsa hypostasis Filij distinctè, sed indistinctè. Quia igitur ex his duobus dictis, Christus est aliquid quod est Pater, Christus est aliquid quod nō est Pater, nihil aliud habetur, nisi quòd Christus est deitas & suppositum humanæ naturæ, & hæc duo, scilicet deitas & suppositum humanæ naturæ in Christo non ponunt in numerum (quia suppositū humanæ naturæ in Christo est filius Dei, qui nō ponit in numerum cum deitate) ideo nō sequitur quòd Christus sit duo.

¶Attende vir docte, ex hoc articulo collato cū articulo 3. in quæstionibus disputatis de vnione Verbi incarnati, quārum seipso doctior fuerit hic Autor, quantum distent fundamenta doctrinæ huius ab illis, vt scias oēm autoritatē huic operi deferre.

Aut.

si ambæ naturæ in abstracto prædicarētur de Christo, sequeretur, cp Christus esset duo. Sed quia duę naturę nō prędicātur de Christo, nisi prout significantur in supposito, oportet secundū rationē suppositi prædicari de Christo vnū vel duo. Quidam autē posuerunt in Christo duo supposita, sed vnam personam, quæ quidē videtur se habere secundū eorū opinionē tanquam suppositum cōpletum vltima completione. Et ideo quia ponebant in Christo duo supposita, dicebāt Christū esse duo neutraliter, sed quia ponebant vnam personā, dicebant Christū vnū masculinè. Nā neutrū genus designat quiddam informe & imperfectum: genus autem masculinū designat quiddā formatū & perfectū. Nestoriani autē ponentes in Christo duas personas, dicebant Christū non solùm esse duo neutraliter, sed etiam duos masculinè. Quia vero nos ponimus in Christo vnā personam & vnum suppositū (vt ex supra dictis patet) sequitur cp dicamus cp non solùm Christus est vnus masculinè, sed etiam cp est vnum neutraliter.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, cp verbum illud Aug. non est sic intelligendū, quòd ly vtrūq; teneatur ex parte prædicati: quasi dicat, cp Christus sit vtrūq; sed tenetur ex parte subiecti. Et tūc ly vtrunq; ponitur non quasi pro duobus suppositis, sed pro duobus nominibus significātibus duas naturas in cōcreto. Possum enim dicere, cp vtrūque, scilicet Deus & homo, est Deus propter accipientē Deū: & vtrunq;, scilicet Deus & homo est homo propter acceptum hominē.

¶Ad secundum dicendū, quòd cùm dicitur, Christus est aliud & aliud, locutio est exponenda, vt sit sensus, habens aliam & aliā naturam. Et hoc modo exponit Aug. in lib. cōtra Felicianum. Vbi cùm dixisset, In mediatore Dei & hominum, aliud Dei filius, aliud hominis filius, subdit, Aliud inquàm pro discretione substantiæ, non alius pro vnitate personæ. Vnde Greg. Nazanzenus in Epistola ad Elidonium dicit, Si oportet compēdiosè dicere, aliud quidē & aliud, ea, ex quibus Saluator est: siquidem nō idem est inuisibile visibili, & cp absque tempore ei, quod sub tempore, non autem alius & alius, absit: hæc enim ambo vnum.

¶Ad tertium dicendū, cp hęc est falsa, Christus est tantùm homo: quia non excludit aliud suppositum, sed aliā naturam: eo quòd termini in prędicato positi, formaliter tenētur. Si verò adderetur, aliquid per quod traheretur ad suppositū, esset vera locutio: puta, Christus est tātùm id quod est homo. Nō tamē sequitur, cp sit aliqd aliud, cp homo: qa ly aliud cùm sit relatiuū diuersitatis substātiæ, propriè refertur ad suppositū (sicut & omnia relatiua facietia personalē relationē) sęgtur autē, ergo habet aliā naturam.

¶Ad quartū dicendū, cp cùm dicitur, Christus est aliquid quod est Pater, ly aliquid, tenetur pro natura diuina: quæ etiam in abstracto prædicatur de Patre & Filio. Sed cùm dicitur, Christus est aliquid quod nō est Pater, ly aliqd tenetur nō pro ipsa natura humana, secūdū cp significatur in abstracto, sed secūdū cp significatur in cōcreto: nō quidē secūdū suppositū distinctū, sed secundum suppositū indistinctū, prout scilicet substat naturæ, nō autē proprietatibus indiuiduātibus. Et ideo nō sequitur, cp Christus sit aliud, & aliud, vel cp sit duo: quia suppositū humanæ naturæ in Christo, quod est persona filij Dei, non ponit in numerū cum natura diuina, quæ prædicatur de Patre & Filio.

¶Ad quintū dicēdū, cp in mysterio diuinæ Trinitatis natura diuina prædicatur eriā in abstracto de tribus personis: & ideo simpliciter potest dici, cp tres personæ sint vnū. Sed in mysterio Incarnationis non prædicātur ambæ naturæ in abstracto de Christo: & ideo non potest simpliciter dici, cp Christus sit duo.

¶Ad

Aristot.

¶*Super Quæstionem decimæ septimæ Articulum secundum.*

TItulus, vt sonat, iumendus est de esse simpliciter & absolutè. Vertitur enim in quæstionem, an sicut dicimus in Christo simpliciter & absolutè duas naturas, ita dicere possimus, in Christo duo esse simpliciter & absolutè: an vero sicut in Christo nō est nisi vnum suppositum, vna persona: ita non est nisi vnum esse.

Et notandum est, cp non quæritur de proprio fatione, sed de re: non enim quæritur, an illa ppositio sit vera, Christus habet duo esse: sed an Christo sint duo esse. Et licet ista quæstio videatur prima facie leuanda inter quæstiones substantiales de Incarnatione, & nō inter cōsequentes (vt ab Autore locata est): si quis tamen profundius consideret, suo loco posita est: quoniam vnum sequitur ens: tota autem latitudo tractatorū ante illam quæstionē, spectat ad esse vel fieri Incarnationis in se, vel enuntiatum. Vnde meritò modò de vno vel multis tractatur. Nec propterea à substantialibus recedituręqa vnd. vel multa non addit na

3. dist. 4. q. 1. art. 2. qū. 1. col. fin. & di. 6. q. 2. ar. n. 2. Et mio. art. 4. Et quol. 9. qū. 2. ar. 2. Et opus. 34. 216. & 219. Gimen.

turam aliquam supra ens, hoc est illud quod vnum vel multa dicitur secundum veram Metaphysicam. Vna enim albedinis natura, nullam entitatem addit supra albedinis naturam: & sic de aliis.

¶In corpore duo principaliter fiunt, primò præmittuntur tria manuducentia ad veritatem: secundò procedit ex duabus conditionalibus, & infertur conclusio responsiua quæsito, quòd in Christo est vnum esse tantum.

¶Quo ad primum præmittuntur tria. Vnum ex parte subiecti, quod est Christus: & duo ex parte prædicati, quod est habere esse vnum vel plura. Ex parte siquidem subiecti præmittitur generalis regula, quòd quæ sunt naturæ, multiplicantur in Christo, quæ sunt hypostasis, non multiplicantur. Et ratio redditur: quia in Christo sunt duæ naturæ & vna persona. Ex parte verò prædicati præmittitur prius, quòd esse est de numero spectantium & ad naturam & ad personam: diuersimode tamen, quia personæ vt habentis seu quod est, naturæ autem vt principium, seu quo aliquid est. Et hoc probatur à signo: quia natura significatur per modum formæ, qua aliquid est ens vel tale: vt patet de albedine & humanitate. Deinde præmittitur aliud ex parte prædicati: scilicet quòd esse est duplex, quoddam à forma vel natura pertinente ad esse personale: quoddam à forma vel natura non pertinente ad esse personale. Exemplum primi in homine, est esse quod homo habet ab anima. Exemplum secundi est esse quod habet ab albedine, & vniuersaliter ab accidentali forma: nam anima spectat ad personalitatem Sortis, albedo non. Ponitur autem in litera duplex inter hæc duo esse, differentia. Prima est penes simpliciter vel secundum quid: quia primum esse, est esse Sortis simpliciter & absolutè: secundum autem est esse Sortis non simpliciter, sed vt est talis, puta inquantum albus. Secunda est penes vnitatem vel pluralitatem: quia secundum potest in vna & eadem persona multiplicari (vt patet) primum autem impossibile est in vna & eadem persona multiplicari: quia impossibile est, quòd vnius rei non sit vnum esse.

¶Quo ad secundum, prima conditionalis est: Si natura humana aduenisset filio Dei non hypostaticè, sed accidentaliter, oporteret in Christo ponere duo esse: vnum, secundum quòd est Deus, & aliud, secundum quòd est homo. Hæc conditionalis nō aliter probatur in litera, niſi cp deducitur ex præmissis, exemplum affitendo in Sorte de esse ipsius, secūdum quòd est homo, & secundū cp est albus: & rationem applicando, quia esse album, non spectat ad esse personale Sortis.

¶Secunda conditionalis est: Si natura humana conjungitur filio Dei personaliter, secundum naturam humanam non aduenit sibi nouum esse personale, sed solùm noua habitudo præexistentis esse personalis ad naturam humanam. Circa quam conditionalem quatuor apponit: nam primò narrat, quòd quocunque sint integrantia personam, non niſi vnum esse constituunt. Et hoc declarat in partibus integralibus, per ly esse autem, capitatum: & in partibus essentialibus materialibus per ly & esse corporeum, & in partibus essentialibus formalibus per ly & esse animatum. Secundò declarat, quòd si pars aliqua personalis adueniret præexistenti personæ, idem esset iudicium quo ad vnitatem ipsius essentia quòd ex aduenientę noua parte non adueniret nouum esse. Ita quòd manifestatur, quod spectantia quæcunque ad personalitatem, siue simul cum persona coęua sint (vt quum Sortes integer nascitur) siue aliquid eorum de nouo adueniat præexistenti personæ, vnum tantùm esse semper est. Ratio est in promptu: quia non melioris sunt conditionis personalia ex hoc, quòd aduenium post, quàm si essent congenita seu coæua personæ: sed si essent congenita seu coæua, non niſi vnum esse constitueretur. ergo si aduenium, non deterunt nouum esse. Tertiò declaratur, quid noui personæ adueniat ex superaduentu personalium: & dicitur quòd est relatio ad nouam partem personalem. Et huius quoque in promptu causa est, quia sicut personalia congenita non dant personæ singula propria esse, sed persona vnum esse habet relatum ad omnia personalia (Sortes enim non habet vnum esse partiale à manu, & vnum à capite, & vnum ab hepate, & vnū ab oculis, &c. quasi ex his confletur vnum esse totale, sed Sortes habet suum proprium esse: quod est primō esse ipsius Sortis, & illo referitur ad omnia personalia, cum illo dicitur esse & ipse, & dicitur esse secundum caput, manus, pedes, &c.) ita si sunt aduentitia, sola relatio præexistēti esse acquiritur ad illa. Demum posita ipsa conditionali, declaratur sensus huiusmodi relationis in Christo: vt scilicet persona illa dicatur subsistere non solùm secundum diuinā, sed etiam secundum humanam naturam.

¶Præterea, In Christo anima dat aliquod esse corpori, cùm sit forma eius. Sed non dat sibi esse diuinum, cùm sit increatum. Ergo in Christo est aliud esse, præter esse diuinum: & sic in Christo non est tantùm vnum esse.

¶SED CONTRA, Vnumquodque secundum hoc dicitur ens, secundum quod dicitur vnum: quia vnum & ens conuertuntur. Si ergo in Christo essent duo esse, & non tantùm vnum, Christus esset duo, & non vnum.

CONCLVSIO.

¶*Cùm humana natura adiuncta sit filio Dei in persona & non accidentaliter, fuit tantum vnum esse personale in Christo.*

¶RESPONDEO dicendum, quòd quia in Christo sunt duæ naturę & vna hypostasis, necesse est quòd ea quæ ad naturā pertinent in Christo, sint duo: quæ autem pertinēt ad hypostasim in Christo, sint vnū tantùm. Esse autem pertinet & ad naturam & ad hypostasim. Ad hypostasim quidem, sicut ad id quod habet esse: ad naturam autem, sicut ad id quo aliquid habet esse. Natura enim significatur per modum formæ, quæ dicitur ens ex eo, quòd ea aliquid est, sicut albedine est aliquid album, & humanitate est aliquis homo. Est autem considerandum, quòd si est aliqua forma vel natura, quæ non pertineat ad esse personale hypostasis subsistentis, illud esse non dicitur esse illius personæ simpliciter, sed secundum quid, sicut esse album, est esse Sortis, non inquantum est Sortes, sed inquantum est albus. Et huiusmodi esse nihil prohibet multiplicari in vna hypostasi vel persona: aliud enim est esse, quo Sortes est albus, & quo Sortes est musicus. Sed illud esse, quod pertinet ad ipsam hypostasim vel personam secundum se, impossibile est in vna

Quæstio.

¶Hæc sunt in corpore articuli in quibus multæ sunt quæstiones. Prima domestica est de intentione & sensu Autoris, an scilicet Autor intendat docere, quòd in Christo nullum est esse actualis existentiæ de genere substantiæ creatum, sed sola existentia increata. Secunda quæstio, an ita sit in veritate, quòd in Christo nulla existentia subsistentialis sit nisi diuina.

¶Quæstionis primæ ratio est varietas verborum ipsius Autoris: nam in quæstionibus disputatis de vnione Verbi incarnati, Autor clarè dicit, in Christo inueniri duo esse: vnum æternum, quod est esse principale suppositi: & vnum temporale, inquantum Verbum est factum homo: & hoc esse est esse secundarium illius suppositi. In hac etiam litera non concludit Autor, quòd Christo secundum humanam naturam non adueniat nouum esse, sed apponit ly personale, vt patet quum infertur conclusio circa calcem corporis articuli: quasi præterueuerit se Autor ab existentia actuali, vt est naturæ humanæ, non vt est personæ. In responsione quoqad primum nō negatur totaliter dualitas esse: sed cum comparatiuo magis dicitur, quòd esse magis retinet vnitatem secundū vnitatē hypostasis, quàm habeat dualitatem secundum dualitatem naturæ. In quibus verbis dualitas esse, minus quidem affirmatur, non autē negatur totaliter, quasi tanquā quid secundarium, non niſi secundum quid affirmandum. In responsione quoque ad tertium duplex esse infinuatur, dum soluitur argumentum ex identitate naturæ & personæ in diuinis: & affirmatur conditionalis, quòd sibi effet aliud esse naturæ, & aliud esse personæ, esset triplex esse. Hæc enim solutio insinuat, quòd quia in humanis & in Christo, persona non est idem cum natura assumpta, aliud est esse personæ, & aliud naturæ: ac per hoc duo sunt in Christo esse

In oppositum autem est processus articuli secundum planum illius sensum.

¶Ad hoc dicitur, quòd proculdubio sensus literæ huius & dochrinæ Autoris est, in Christo non inueniri aliquod esse actualis existentiæ subsistentiale, nisi esse existentię diuinum. Clarè siquidem patet ex processu huius articuli, tolli à Christo omne esse, quod à quacunque re personali in Christo est, nisi à deitate. Fundatur enim vis rationis literæ super hoc, quòd siue forma siue materia siue pars siue natura quæcunque sit spectans ad personalitatem alicuius, non affert suum esse: & propterea oportet alterum duorum dicere, aut quòd natura humana non spectet ad personalitatem Christi, aut quòd non attulerit Christo esse quod dedisset personæ humanæ quam constituisset, si non fuisset assumpta. Ad hoc nanque fundauit se Autor super pertinentia vel impertinentia tortæ ad personalitatem alicuius, vt pertinentia ad personalitatem alicuius, præsuata fore singulis propriis esse, ex hoc ipso quòd ad alterius personalitatem spectant monstraret: quoniam in hoc differunt personalia à non personalibus formis: quod non personales habent singulæ singula propria esse (vt patet de albedine, dulcedine, quantitate, &c.) personalia autem carens singulis esse. Et propterea fi, pro quia, humanitas in Christo personalis res est, oportet quòd careat suo proprio esse: quod constat vocari esse actualis existentiæ,

natura

Universidad de Deusto
Biblioteca

natum principiari ab humanitate, seu natum esse humanitatis vt principij quo. Vnde perinde esset dicere humanitatem in Christo habere propriam existentiam: sed illam non esse simpliciter, aut principalem existentiam Christi: sed secundariam aut secundum quid (puta inquantum est homo) & collocare humanitatem Christi in ordine formarum seu naturarum non pertinentium ad personalitatem, quibus cōuenit afferre secum sua singula esse: & propterea multiplicare illa in vna & eadem persona.

Quum tamen euidenter in litera clarum sit, humanitatē Christi locatam esse inter spectantia ad personalitatem. Et ideo nō afferre proprium esse: sequi a fortiori illud, multiplicaretur in vna & eadē persona esse personale: quoniam esse proprium naturæ humanæ est esse personale, est enim esse Sortis aut Platonis, &c.

¶ Ad obiecta autem in oppositum respondendo ad primum dicitur, quòd opinio illa posita in q. illa de vnione Verbi, vt retractata censenda est, nisi quis adeò desipiat, vt puret doctrinam in hoc vltimo libro traditam, & in Authenticis libris etiā prius probaram (scilicet in 3. sen. dis. 6. q. 2. & in quolib. 9. q. 2.) reuocandam esse ad quæstiuncularum vix cognitam inter opera Autoris, & longè antè factam. Quę rationabilius creditur colligendo condita, inter schedulas disputationum * quàm vnquàm edita à diuo Thoma: constat enim quæstionem illam de tanta re, hoc est de vnione Verbi incarnati, imperfectissimè materiam vnionis tractare: & per hoc dissonare ab aliis quæstionibus disputatis eiusdem: & rationibus multum debilibus vti (vt patet conferenti illos articulos similibus in hoc opere) & quinque tantùm articulis tem tantam absoluere. Præ se ferunt siquidem hæc quod diximus.

*Ioannis. 34.

¶ Ad secundum sumptum ex corpore huius articuli dicitur, quòd nihil obstat: quoniam esse personale & esse substantiæ personalium, apud Autorem idem est: & iam declaratum erat in hac met litera hoc: quando illatum est, Christo non aduenire nouum esse personale. Vnde ly personale sumitur ibi, vt distinguitur contra accidentale: quia enim hæc duo tantum essendi genera in persona declarauerat: & filio Dei ex humanitate assumpta non aduenit nouum esse accidentale, sub quo substantiale esse existentiæ claudi oportet: quoniam humana natura non nisi substantiale esse existentiæ secum affert: quod accidentale esset filio Dei: ideo ad differentiam huiusmodi accidentalis esse additit ly personale: aliquin conclusio nouum terminum apposuisset, & non sequeretur ex præmissis.

¶ Ad tertium sumptum ex responsione ad primum, dicitur quòd comparatio cadit supra causas, & non supra effectus: vnitas enim personæ, & dualitas naturæ sunt causæ, vnitas vel dualitas esse est effectus. Docet ergo litera quòd quia esse ad naturam se habet vt ad principij quo: ad personam verò se habet vt ad proprium subiectum quod. ideo magis vrget vnitas personæ ad vnitatē esse, quàm dualitas naturæ ad duo esse: ac per hoc quia causa efficaciorem effectum habere debet, ponenda est vnitas, & non dualitas esse in Christo. Hic est verus & intentus sensus literæ: & responsio satisfacit argumento, vt patet: & consonat corpori articuli, nec vllam habet dissonantiam. Et si vis etiam Grammaticè literam construere, dispone construendo ly magis, supra ly secundum vnitatem hypostasis: & similiter ly quàm, supra ly secundum dualitatem naturæ, & exponito, & ideo magis secundum vnitatem hypostasis retinet vnitatem, quàm secundum dualitatem naturæ habeat dualitatem, & videbis, quòd comparatio fit ad causas, & non ad effectus,

¶ Ad quartum sumptum ex responsione ad tertium dicitur quòd responsio ista supponit vnum singularissimum verum in prima parte habitum: scilicet quòd in solo Deo esse est naturæ proprium, ita quòd ipsius est & vt quo, & vt quod est: in cæteris nanque esse est naturæ vt quo, personæ autem, quę est aliud à natura, est vt quod. Hinc enim sequitur responsio literæ: scilicet quòd quia persona in diuinis est idem quod natura, non est aliud esse personæ præter esse naturæ.

Annot. ¶ Et bene nota ly præter, quia ex hoc verbo infinuat, quòd supponitur quòd esse sit naturæ. Et quum dixit, Non est aliud, intendit de illa alietate, qua persona est aliud à natura. In iis enim, in quibus persona & natura secundum rem differūt, sicut persona est aliud à natura: ita esse personæ debitum est aliud ab esse naturæ. Aliud autem non per positionem duorum esse, quorum vnū sit aliud ab alio, sed per alietatem (vt ita dixerim) naturalem, quia alterius naturæ est esse, quod non debetur naturæ, nisi per personam, cui primò conuenit: & alterius naturæ esset esse, quod conuenit naturæ absque expectatione à persona, quod in solo Deo inuenitur. Quia igitur in diuinis persona est idem cum natura vendicante sibi esse vt proprium, ideo non est aliud esse conueniens personæ quàm esse proprium naturę, & ideo tres personę non habent nisi vnum esse, & haberent triplex esse, sicut est ibi triplex persona, si personæ) esse distingueretur ab esse naturæ: hoc est, si personæ deberetur proprium esse alterius rationis ab eo quod debetur naturæ, quando esse est proprium naturæ. Et hūc esse intentum sensum, videre

potes, tum ex eo quòd nec in creaturis apud Autorem esse duplex ponitur, vna naturæ, & aliud personæ. Tum ex eo, quod non triplex, sed quadruplex esse haberent diuinæ personæ, si esse personæ esset aliud ab esse naturæ per positionem plurium esse in persona & in natura: quia inueniretur præter esse naturę, in quo communicarent personæ, triplex esse personæ triplicis: in litera autem non nisi triplex inferitur esse, si aliud esset esse naturæ ab esse personę. Tum quia hinc satisfit argumēto, quòd non est eadem ratio de vnitate vel pluralitate ipsius esse penes naturam, vel personam in Trinitate, & in mysterio incarnati Verbi: quia in Trinitate esse est naturę proprium & ideo eius vnitatē sequitur, & nō pluralitatem personarū, existente persona idem cū natura: in assumpta autem natura à Verbo, esse est proprium personę: quia persona aliud est à natura. Sicut in cæteris hominibus esse quāuis sit à natura, non est tamē naturæ, sed personæ proprium: & propterea ad vnitatem personę sequitur vnitas esse, & ad pluralitatem naturę nō sequitur pluralitas ipsius esse. Nec satisfieret argumento, si exponeretur litera, q. vbi persona est aliud à natura, ibi sunt duo esse, vnum naturæ & aliud personæ: sed potius argumēti vis firmaretur, & concluderetur, in Christo duo esse, vnum naturæ & personæ simul diuinæ, & aliud naturæ humanæ: quoniam persona Christi aliud est à natura humana assumpta.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd esse consequitur naturam: nō sicut habentem esse, sed sicut qua aliquid est: persona autem siue hypostasim consequitur, sicut habētem esse. Et ideo magis retinet vnitatem secūdum vnitatem hypostasis, quàm habeat dualitatem secundum dualitatem naturæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud esse æternum filij Dei, quod est diuina natura, fit esse hominis, inquantum humana natura assumitur à filio Dei in vnitatē personæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in Prima parte dictum est, quia persona diuina est idem cum natura, in personis diuinis non est aliud esse personæ præter esse naturæ: & ideo tres personæ non habent nisi vnū esse. Haberent autem triplex esse, si in eis esset aliud esse personæ, & aliud esse naturæ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd anima in Christo dat esse corpori, inquantum facit ipsum actu animatum: quod est dare ei complementum naturæ & speciei. Sed si intelligatur corpus perfectum per animam absq; hypostasi habente vtrunq; hoc totum compositum ex anima & corpore (prout significatur nomine humanitatis) non significatur vt quod est, sed vt quo aliquid est. Et ideo ipsum esse est personæ subsistentis, secūdum quòd habet habitudinem ad talem naturam: cuius habitudinis causa est anima, inquantùm perficit humanam naturam, informando corpus.

Est igitur indubitè tenendum secūdum Autoris doctrinam, in Christo nullum esse actualis existentiæ subsistentialis inueniri, nisi esse actualis existentiæ filij Dei: quod est æternum, & ipse Deus.

¶ Circa secundam autem quæstionem multiplex dubium occurrit: nam primò dubitatur de præmissis, deinde de modo, quo ponitur Christus existentiam humanam habere. tertiò, de ipsa conclusione. quartò, de sua contradictoria.

¶ Scotus in primis in 3. sent. dist. 6. q. 1. arguit processum istum quo ad fundamentum, scilicet quòd vnum & idem est esse personæ & pertinentium ad personam: tum quo ad personam respectu naturæ, tum quo ad personam respectu partium.

Ex primo enim arguit non sequi inrentum, sic: Esse naturæ & personæ est idē, quando est in proprio suppposito: quia suppositum non additrem supra naturam, sed negationem: ergo si à natura tollatur ratio suppositi, tollendo illas negationes, non propterea tollitur esse naturæ, sed remanet cum suo esse: ac per hoc ia alia persona posita, haberet & suum esse, & esse illius personæ: non est ergo idem iudicium de natura in proprio vel alieno suppposito, quo ad vnum vel plura esse.

Et confirmatur: quia sicut persona assumens non supplet identitatem personæ humanæ cum natura humana: ita esse personæ assumentis non supplet identitatem ipsius esse personæ humanæ & naturæ humanæ.

¶ Contra secundum verò de partibus personæ arguit: Pars aduenies toti non dat esse toti, sed recipit: quia perficitur à forma totius. Quod probatur: quia si maneret distincta sicut prius, non reciperet esse totius, sed vel haberet proprium esse, vel nullum: sed natura humana vnita Verbo, non habet rationem partis, nec istam rationem partis: quia non informatur à Verbo: sed remanet simplicites distincta: igitur vel nullum esse habet, vel aliquod esse proprium.

¶ Contra modum, quo ponitur Christum habere esse, secundum naturam humanam (scilicet quòd Verbum nouo modo relatiuè se habet secūdum illam): arguit: Si verbum tantùm habeat respectum nouum ad naturam, & ille est respectus rationis tantùm, quum per respectum rationis non dicatur subiectum formaliter esse aliquid: ergo Verbum, inquantum homo, non erit formaliter aliquid. Consequens est contra illud extra de hæreti. quum Christus, ergo, &c.

¶ Contra conclusionem ipsam, scilicet, in Christo nullum est esse existentiæ substantiale creatum, arguit septem vel octo mediis. Primò, Terminus per se generationis habet esse acquisitum per generationem: filius Dei homo, est per se terminus generationis ex matre: ergo. Si dicatur, inquit Durandus, quòd generato terminatur ad esse diuinum, non secundum se, sed relatum ad humanam naturam: contrà, illud est per generationem acceptum, quod est per corruptionem mortis perditum: sed per mortem Christi non est amissa relatio Verbi ad naturam assumptam: sed esse vitale secundum naturam humanā: ergo illud non est per generationem acquisitum, sed hoc.

¶ Secundò, In Christo fuit duplex viuere, vt patet ex hoc, quòd vnum per mortem perditum: ergo in ipso fuit duplex esse. Et tenet sequela ex secundo de Anima: Viuere viuentibus est esse.

¶ Tertiò, Anima Christi creabatur: ergo habuit creatam existentiam. Probatur sequela: quia creatio terminatur ad existentiam.

¶ Quartò, Humanitas Christi est effectiua & conseruata à tota Trinitate: ergo secundum existere creatum. Probatur consequentia: quia non secundum existere increatum. Probatur: quia nihil efficit se.

¶ Quintò, Si natura assumpta à Verbo dimitteretur, non oporteret aegri sibi nouum esse per generationem nec per creationem: & tamen ipsa ex hoc quòd dimissa, non esset annihilata, nec esset ens in potentia (vt anima Antichristi ante creationem) ergo haberet aliquod esse in actu, & non nouum: quia per nullam mutationem positivam: ergo idem quod modo habet: igitur, &c. Et si dicatur, inquit Durandus, quòd habet esse nouum: ergo est corrupta. Probatur duplicitèr sequela: tum quia perdidit esse simpliciter, & acquisiuit aliud esse simpliciter. Tum quia nisi hoc sufficeret ad corruptionem simpliciter naturæ, fed requiritur quòd nullum aliud esse reciperet, sequeretur quòd nunquam poterit esse corruptio sine annihilatione.

¶ Sextò, Natura Angeli posset assumi à Verbo: & illa non poterit manere eadem, nisi maneat sua existentia eadem secundum ipsos: ergo nec natura humana modò posset manere eadem in Christo, nisi maneret sua existentia. Consequentia est manifesta: quia sta est intrinseca sua existentia vni sicut alteri.

¶ Septimò, Fundamentum relationis naturaliter præcedit relationem: & secundum esse actuale, præcedit rationem relationis actualis, vnio ista fuit relatio actualis: ergo eius fundamentum præcesit naturaliter secundum esse actuale. fundamentum illud erat ipsa natura totalis igitur, &c. Confirmatur, Prius naturaliter anima perficit corpus, quàm tota natura esset nata assumi. In illa priori forma fuit actus materiæ: & per consequens dabatur esse sibi quod non corrumpebatur per assumptionem.

¶ Octauò arguitur ex doctrina Autoris in prima parte, q. 3. art. 4. ex proposito probantis esse non posse separari à formaficut nec rotunditas potest separari à circulo: quia esse conuenit formæ secundum se, sicut rotunditas circulo. Ex hoc enim arguitur sic, Esse non potest separari à forma: ergo nec ab anima Christi: igitur anima Christi habet proprium esse.

¶ A Durando quoque in 3. sent. dist. 6. q. 2. vltra prælegata arguitur: quia ageræ est etiam suppositi sicut & esse, & præsupponit esse: & multiplicatur in Christo: ergo.

¶ Aureolus etiam & Ioan. de Neapoli apud Capreolum in 6. dist. tertii sent. arguunt. Ille quidem quia esse existentię est actus quo formaliter essentia est esse diuinum non actuat essentiam humanam: ergo humanitas Christi vel est actuata suo esse, vel adhuc perseueraret potentialis ad esse nam esse diuinum non supplet vicem causæ formalis inhærentis. Iste autem: tum quia secundum Damascenum quod est in assumptibile, est incurabile. Tum quia Christus homo perfectus est, nihil minus habens tam in diuinitate, quàm in humanitate. Et qui oppositi diuerti, plenus diaboli spiritu, fe-ipsum gehennæ filium demonstrabit: vt Damasus dixit in Epistola recitata in lib. 9. tit. 25. Historiæ tripartitæ.

Li. 3. 6. 1. 4.

¶ Demum pro contradictoria conclusionis arguit Scotus, tenens illam. Tum quia humanitas Christi est extra causam sui: ergo habet necessariò propriam existentiam actualem: sicut habet proprium esse quidditativum: licet non habeat propriam subsistentiam, quæ nihil possibili addit. Tum quia Verbum subsistit in natura humana, sicut suppositum in natura, propter quod propriè dicitur homo: & ideo est existens existentia huius naturæ. Sicut per oppositum: quia ergo non sum pes meus, nec subsisto respectu pedis, sicut respectu naturæ, ideo existentia pedis mei non est existentia mei, quanuis sit in medio et conuerso magis pes existit per existentiam mei. Nec est, inquit Scotus, existentia humanitatis Christi existentia secundum quid, sed simpliciter, tam in se (quia est existentia de genere substantiæ, quæ est ens simpliciter) quàm respectu Christi: quia qualis est existentia in se, tale existere dat cuicunque existenti per ipsam, sed Verbum existit existentia ista, scilicet naturæ humanæ: ergo existit simpliciter per existentiam naturæ humanæ: & sic sunt duæ existentiæ simpliciter, non solùm in Christo, sed Christi. Tum quia in Christo sunt duæ voluntates & duo velle secūdum Damas. c. 62. sed esse intimius est immediatius, se habet ad essentiā, quàm velle ad voluntatem: ergo magis necesse est pluificari esse, secundum pluralitatē naturarum. Vel formetur sic, Natura vt distinguitur contra suppositum, est principiū operādi, ergo est etiam principiū essendi in actu quia esse immediatius se habet, &c.

¶ Ad cuidentiam horum, non sunt alia fundamenta iacenda, sed supra posiumus in litera fundamentum solidè fabricandum: quanuis enim dum non curamus de distinctione inter personam & naturam, dicamus esse actualis existentiæ, de quo est sermo esse actualitatem naturæ cuiusque creatæ: quum tamen exactè discernitur persona à natura, dicimus (vt in hac litera habetur) quòd esse est actus naturæ, vt principij quo, personæ autem vt subiecti seu quòd habet ipsum esse. Ita quòd natura est principium quo immediatum ipsius esse, sed non est receptiuum immediatum ipsius esse, sed mediante persona: ita quòd oportet naturam personari ad hoc vt ab ea principiatur actualiter ipsum esse. Non ex defectu naturæ principiantis vt quo: sed quia deficeret susceptiuum primum ipsius esse. si non esset personata: persona enim est, cui primo conuenit esse vt subiecto, seu quòd habet esse, seu quod est. Et si his adiunxeris, quòd natura nunquam est quod est, sed semper est quo est (nuenitur siquidem natura existens, non vt quæ existit sed vt qua aliquis existit) perspicies duo. Primùm, quòd ad hoc quòd natura existat, non exigitur quòd ipsa actuetur per existentiam, vt subiectū actuatur per formam in eo, sed sufficit quòd ipsa sit, qua aliquis existit. Nec mirum est scientibus, quòd non omnia vno eodēque modo sunt, sed sat est vniquique entium esse modo sibi conuenienti: sunt enim multi essendi modi. Et naturis quidē ac formis consonus essendi modus est, non vt tales quam quod est, sed vt sint tanquā quod est, nec plus eis debetur. sicut apud Peripateticos principiū est indubitatū, q. formæ sunt & non sunt absque sui generatione & corruptione. Aliud est, quòd quia prius natura personatur quàm existentiam propriam constituat, inuitior est persona naturæ, quàm existentia: ac per hoc si potest præuenīri, ne constituat propriam personā, multomagis potest præuenīri, ne constituat existentiam ordine siquidem quodam, personalitas prius, & existentia deinde à natura cōsequitur propter antecedentem rationem.

Et ex his sequitur tertium, quòd natura carens propria personalitate quia præuenitur ab aliena, oportet consequenter quòd careat propria existentia: si enim existentia propria non prouenit ab ipsa actualiter, nisi in propria persona, ex hoc ipso quòd ad alienam trahitur personam, sequitur quòd ad alienam trahitur existentiam: illius scilicet personæ præuenientis ipsam. Et rursus, si existentia non debetur naturæ, vt quod est, sed vt quo est, personæ autem vt quod, ex hoc ipso quòd natura trahitur ad alienam personam, vt sic quo est: sequitur quòd sufficienter consequuta est existentia: quia consequuta est existentiam illius personæ, modo conuenienti ipsi naturæ, scilicet vt quo: hoc enim ipsum, quod est, naturam aliquam esse naturam alicuius personæ actuat existentia, est naturam illam existere, siue persona illa sit constituta per illam naturam, siue non. Sicut igitur in Christo (vt inferius patebit) vnam tantùm filiationē relationem realem ponimus ex defectu subiecti, ita in Christo ex defectu subiecti primi vnum tantùm esse ponimus. primum enim substantiale existentiæ subiectum est persona. Repugnat autem diuinæ personæ existentia creata duplici ratione. Prima est ex diuinitate: quia diuina persona non potest recipere in se creatum aliquid. Secunda est ex cōmuni ratione personæ: quia personæ vnius non est nisi vnum esse subsistiale. Et hæc ratio in litera ponitur. Quocirca: quia humanitas Christi præuenta est in mysterio Incarnationis, vt propriam non fortiretur personalitatem, sed ad personalitatem Verbi assumpta est: ideo quasi impedita est à proprio esse. & est fortia esse personæ diuinæ. ex hoc ipso, quòd est diuinæ personæ natura dicta de illa in quid. Hæc enim ex hoc stum essendi modum, scilicet esse vt quo. natura enim personæ est vt quo, nec plus sibi debetur.

¶ Ad prima ergo obiecta contra fundamentum processus, quia idem est esse naturæ & personæ, respondetur, præmittendo tamen, quòd fundamentum Autoris est quidem identitas ipsius esse respectu naturæ & personæ: sed non sola identitas, sed adiuncta modi diuersitate respectu vtriusque: quia scilicet illud idem esse est naturæ, vt quo: personæ vt quod. Et identitate enim esse cum hac modi diuersitate, proceditur litera, vt patet. Sed Scotus contra, solam identitatem affert pro causa, & hoc est primum, in quo argumentum diluitur. Secundum quoque causa est, respondetur quòd falsa ratio redditur, quare esse est vnum vtriusque: quia scilicet non differunt re aliqua: quoniam, vt patet ex superius discussis, persona addit rem aliquam supra naturam: addit enim terminationem ipsius. Vnde argumentum Sco. assumit & non causam pro causa, & falsum. Vera autem causa est: quia esse vniuique rei sufficit suo modo: propterea enim personæ & personalibus omnibus sufficit vnum esse: quia eodem esse persona est, vt quod personalia vt quo, vel secundum quod, vel alio simili modo.

Et per idem patet responsio ad confirmationem: non oportet enim personam supplere identitatem cum natura, sed sufficit quòd supplear personalitatem illius naturæ. Ex hoc enim, quòd Verbum supplet humanitatis personam, supplear etiam illius esse: quia sic ipsum quod est humanitatis ac per hoc humanitas existit, vt quo est persona, quæ est humanitatis quod est.

¶ Ad obiecta verò eiusdem, contra vnum esse partis & personæ, respondetur quòd si vis sat in verbis, assumitur non causa vt causa: non enim ideo pars est contenta ipso esse totius, quia perficitur per formam totius: sed quia spectat ad integritatem totius. Ex hoc enim sit, vt sit contenta modo essendi cōgruo ac debito integrātibus personam: scilicet vt existant per existere totius, ex hoc ipso, quòd totius integritatis sunt. Et proportionaliter in proposito dicitur quòd quia humanitas Christi pertinet ad personalitatem Christi: quia est assumpta quasi ad integritatem personæ Christi: (non quasi supplear defectum aliquem in persona Christi, sed vt sit persona Christi persona illius humanitatis) ideo humanitas Christi non dat nouū esse Christo: sed conuenta est consono sibi essendi modo, vt scilicet existat ex hoc ipso, quòd est natura Christi.

¶ Ad probationem autem: quia si pars maneret distincta à toto, vt prius, &c. cætera, dicitur quòd ista consequentia cum ipsius veritate stat: falsus causalis assumptæ, quæ negata est. Verumtamen ad rem dicendo non faciendo vim in verbis, respondetur quòd si pars remaneret distincta & omnino diuersa à totodum tamen esset cōtenta vnita pars personaliter, non afferret nouum esse, sed existeret per esse sui totius. Et in proposito humanitas Christi non sic aduenit personę diuinæ, vt sit distincta ab illa sicut prius: sed est indiuisa à persona secundū esse personale: ita quòd non est sicut pars separata, sed est sicut pars coniuncta secundū esse substantiale, est enim assumpta ad personalitatē positiuā verbi Dei. Et ex hac personalitate cōmunicata humanitati Christi, perfecta est humanitas illa, multò plus, quàm quæcunque pars perficiatur per hoc, quòd aduenit suo toti, acquisiuit enim perfectionem infinitam, acquirendo personalitatē infinitam. Quo fit, vt quia humanitas Christi non remanet distincta, sed indistincta secundum esse substantiale à Verbo consequēs fit, vt non dat Verbo nouum esse, sed ipsa fit per esse infinitum ipsius Verbi.

¶ Ad obiecta deinde eiusdem Scoti contra modum, respondetur, quòd ex malo intellectu litera procedit. Interpretatur siquidem arguens, Autorem dicere, inter Verbum & naturam humanam nonesse coniunctionem nisi relationem: relationis ex parte Verbi: & ideo arguit. Si tantùm habet relationem, &c. Hic autem sensus longè est à nobis, plus quàm terra à cælo: quoniam secundum doctrinam Autoris sępe repetitam, inter Verbum & humanitatem assumptam est coniunctio substantialis, quam comitatur vnio relatiua. Sed quia coniunctio ista substantialis non est secundum nouum esse ipsius humanitatis, sed secundum æternum esse ipsius Verbi: ideo Autor ad excludendam acquisitionem nouiesse, dicit quòd solùm aduenit sibi nouа relatio: & non dixit hoc ad excludendam coniunctionem substantialem secundum personalitatem & illius esse, vt clarè patet in litera. Quin potius cùm dictio exclusiua non excludat à concomitantibus nec fundamentum à relatione, ponendo solùm nouam relationem acquiri, intelligitur præcquin fundamentum illius, quod est personalis coniunctio, super qua fundatur relatio nouа personæ ad naturam. Vnde patet argumentum totaliter ruere.

¶ Ad obiecta contra conclusionem, respondendo ad primum Scoti dicitur, negando Maiorem ad sensum: Arguentis: generationis enim terminus habet esse non iter acquisitum, vel antiquum nouo modo se habens.

¶ Vnde ad obiectionem Durandi contra hanc responsionem, dicitur, quòd si Maior intelligatur cum præcisione, falsa est: nam licet illud per generationem sit acceptum quod est per corruptionem mortis amissum: non tamen illud præcisè. Sed si ad terminum formalem generationis proposito restringatur, concedatur sed terminus formaliter est natura, vel anima in corpore: & per mortem humanitas ipsa corrupta est per separationem animæ à corpore. Quanuis enim dici possit, falsam esse Minorem: quia definente per mortem humanitate Christi, quæ est ipsa natura humana resultans ex partibus vnitis, oportuit quoque definere vnionem Verbi ad illam secundū sequātis remanserit ad illam secundum vtrunque sui partem, animam scilicet & corpus.

¶ Ad secundum Scoti dicitur, q. verbum Philosophi verum est de viuere essentiali & de esse essentialiviuere enim est esse essentiale. Et hoc in Christo duplex fuit: & vnū eorum quod in coniunctione animæ & corporis consistit, corrupum est per mortem, & non intelligitur de esse actualis existentiæ.

¶ Ad tertium dicitur, negādo sequelam: & ad probationem, quòd creatio terminatur ad rem, quæ creatur sub existentia nouа simpliciter vel illi rei, quæ creatur. Et sic anima Christi creata est, vt existat existentia nouа sibi non nouа simpliciter.

¶ Ad quartum dicitur, quòd humanitas Christi effectiuè conseruatur, & facta est à tota Trinitate secundum esse existentiæ increati cōmunicatum sibi. Nec sequitur quòd Deus efficiat ideo se, aut suum esse, sed quòd effecerit, & conseruet se & suum esse communicatum humanæ naturæ personaliter.

¶ Ad quintum dicitur, quòd si humanitas Christi dimitteretur à verbo fortiretur nouam personalitatem & nouam existentiam: non per aliquam nouam actionē, sed per antiquam actionem, qua à principio effecta fuit. Illa enim actio tanquam impedita à completione proprij effectus, ob præuenientem personalitatem Verbi non est hactenus consequuta effectum propriæ personalitatis & propriæ existentiæ. Modo autem dimisso ipsa esset tanquam remotio prohibentis: & sic fortiretur effectum nouæ personalitatis & nouі esse. Et probatur sic esse dicendum: quia perinde se haberet humanitas dimissa, ac si non fuisset assumpta: sed constat quòd si non fuisset assumpta, ex sua generatione propriam personalitatem & propriam existentia habuisset: igitur si dimitteretur, acquireret propriam personalitatē & propriam existentiā à generante, per se loquendo, & à dimittente per accidens, tanquam à remouente prohibens. Et per hæc patet ad formam argumenti, quòd haberet esse nouum per nouam mutationem: licet per accidens, tanquam remotionem prohibentis, & per antiquam per se, soluto impedimento sic graue impeditum mouetur à generante per se à remouente prohibens per accidens. Habet enim à generante humanitas plus ad personalitatem propriam & propriam existentiam, quàm graue ad motum deorsum, quum illa sit spia ad hoc tendat intimè hoc autem per grauitatem & extrinsecè. In cuius signum & ad solam omnipotentiam diuinam potest impediri: hoc autem à naturalibus & voluntarie impeditur passim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad obiectionem autem Durandi dicitur, quòd talis diuisio esset nonulla corruptio quotidiana corrumperetur humanitas non in se, sed secundum esse coniunctum Verbo, & penderet duo, scilicet personalitatem diuinam sibi, & existentiam diuinam sibi: & acquireret personalitatem propriam, non solùm sibi, sed simpliciter: & similiter existentiam propriam & sibi & simpliciter, sic esset secundum rem. Ad rationes autem terminorum respondendo, dicitur quòd corruptio simpliciter naturæ compositæ (qualis est humanitas Christi) non attenditur penes esse actualis existentiæ, sed penes esse essentiæ. Quod ex eo clarè patet, quòd humanitas Christi per mortẽ corrupta est, ex hoc quòd anima separata est à corpore. Et in hoc omnes conueniunt, quantus secundum Autorem & multos, nullum esse actualis existentiæ fuerit per Christi mortẽ corruptum. Quum igitur ex peritione esse, corruptio simpliciter inferatur, nisi sit ser mo de esse essentiæ, aut de esse, vt includit esse essentiæ, negetur sequela. Et per hoc patet quòd subiuncta probatio nihil valet dicendo, Si non sufficit perdere vnum esse existentiæ, &c acquirere aliud, sed oportet etiam nullum aliud acquirere, ergo annihilatio. Stat enim quòd perdat vnum, & nullum aliud acquirat, & non annihiletur, sed corrumpatur per expoliationem materiæ ab illa forma. Si enim in ipsa dimissione humanitatis à Christo, anima illa separaretur à corpore, tunc humanitas Christi perderet vnum esse, & nullum aliud acquireret, quia non esset. & tamen non annihilata essentquia remaneret, & materia cum forma cadaueris, & anima intellectiua cum nouo existentia modo præexposito.

¶Ad sextum Scoti negatur, quòd apud nos natura Angeli non esset eadem nisi sit eadem existentia.

¶Ad septimum conceditur, quòd fundamentum est prius secundò actualem existentiam relatione, & in proposito dicimus enim quòd humanitas Christi fuit prius existens, quàm relata ad Verbum. Sed negatur sequela ista, Fuit existens, ergo propria existentia: stat enim quod fuerit existens existentia Verbi. Et hæc responsio satisfacit omnibus argumentis, quæ sunt de agere, quòd supponit existere: & de accidentibus, quòd supponunt subiectum existere, & similibus: conceditur enim semper, quòd hæc omnia in Christo supponunt humanitatem existere: sed ab existentia ad existentiam propriam, non valet: constat argumentum: fuit enim quòd præexistat existentia communicata sibi ex personalitate Verbi sibi communicata.

¶Ad confirmationem dicitur, quòd anima Christi informabat corpus, & dabat et esse animatum: esse dico essentiæ essentialiter, liquidem constituebat animatum corpus, non autem esse existentiæ propriæ, sed aliquam daret hoc, præsentia fuit ex assumptione ad personam Verbi.

¶Ad octauum ex doctrina Autoris dicitur, quòd doctrina Autoris intelligitur de separabilitate naturali, quod scilicet impossibile est naturaliter formam separari à suo esse. Et ex hoc concludit efficacissè formas subsistentes per se absque materia, esse incorruptibiles: anima autem Christi absque proprio esse est diuinæ omnipotentiæ pręuentione. Nec obstat exemplum de circulo, & rotunditate: quia exempla & similia nó currunt in omnibus. Et si exigat pars exactam responsionem ad singula, dicitur quòd hæc propositio, Formæ conuenit per se proprium esse, potest intelligi dupliciter. Primò quòd per se conuenit formæ vt principio: & sic est verased quia peritias principii est impedibilis per superiorem causam, ideo cum huius propositionis veritate, stat quòd in Christo anima pręnuntiur à proprio esse, cuius per se esset principium. Alio modo intelligitur, quòd per se conueniat formæ vt principio & subiecto: sicut propria passio conuenit subiecto proprio. Et sic hæc propositio non est vera, nisi de forma, propria personalitate seu subsistentia terminata, qualis non est anima Christi: quæ non nisi per Verbum subsistit. Vnde Autor ibi ex prima propositione, Forma, inquãtum forma, subsumpta secunda de forma per se subsistente, concludit Angelos incorruptibiles. Et verè sic est quia implicat formam per se subsistere absque proprio esse, nó minus quàm circulum absque rounditate inuenire.

¶Ad Durandum dicitur, quòd licet esse & agere conueniant in hoc, quòd vtrunque est suppositi: quia tamen diuersimodè sunt suppositi: ideo non est similis de illis ratio quo ad vnitatem vel pluralitatem. Esse enim est suppositi immediatè vt subiectiagere aut non suscipiur in supposito, nisi mediante natura & potentia eius: & ideirco agere multiplicatur cum pluralitate naturæ: esse verò vnum est cum persona vna.

¶Ad Aureolum dicitur, quòd esse existentiæ non actuat essentiam nisi terminatam, hoc est personatam seu per se subsistentem: & quia humanitas Christi non est terminata propria personalitate, sed personalitate Verbi, ideo non conuenit sibi actuari per existentiam. Et hæc intelligeloquendo de Actuare & Actuari per modum inhæsionis. Nam si de Actuare & Actuari infra totam latitudinem suorum modorum sermo sit, non est remotum à Philosophia diuina, Deum posse actuare rem creatam. In cuius signum diuinam essentiam esse actum cuiuscunque intellectus videntis ipsam, & Theologi & Philosophi fatentur. Quum ergo naturam humanam in Christo ex diuina personalitate & esse diuino perfici fateamur, non est absonum fateri etiam, quòd actuatur aliquo etiam modo per personalitatem, & esse diuinum. Quocirca quum dicitur, aut est actuata proprio esse, aut perfecuerat potentialis ad propriũ esse, dicitur quòd propriè loquendo, vtraque pars disiunctiuæ est falsa: quoniã ex assumptione ad diuinum esse, perfecta est potentialitas ad existentiam longè excellentiorem, quàm fuisset perfecta per propriam existentiam: sicut posse personari in propria persona, longè excellentius perfectum est per personam Verbi quàm fuisset perfectum per propriam personalitatem. Et quia potentiæ perfectio actuatio, vocatur: ideo dicere potest, quòd potentia ad propriam existentiam est actuata non per proprium, sed per diuinum esse, longè excellentius & perfectius, quàm fuisset actuata per proprium esse. Et ideo nó remanet humanitas Christi potentialis, hoc est in statu potentiali ad propriam existentiam, ad quem statum rediret, si diuineretur à Verbo cessante tam excellenti actuatione: prohibente naturam ab imperfectioribus sibi propriis & connaturalibus, personalitate scilicet & existentia propria.

¶Ad Ioannem de Neapoli dicitur, quòd vtraque autoritas cum sibi similibus loquitur de naturalibus. vt distinguitur contra personalia: ita quòd Christus habuit omnia homini naturalia, non personalia. & quod de naturalibus est inassumpibile, est incubabile: cuius est de personalibus. Probatur hæc glossa ex fide catholicæ sententia, dicentis in Christo non esse personam nisi diuinamnon est ergo in Christo personalitas humana: quam tamen constat in reliquis hominibus inueniri. Idem est autem iudicium de personalitate & propriis personæ, vt distinguitur contra naturam. Aut igitur dicant isti personas nostras esse incurabiles, quia persona est inassumpibilis. & similiter Christum non perfectum hominem, quia caret personalitate humana: quorum vtrumque alienum esse à veritate constat. Aut vniuersaliter fic fateantur, quòd nó de personalibus hominis, sed de naturalibus est sermo, quum Christus perfectus homo dicitur. & assumptisse omnia humana, & similia. Attestante hoc Symbolo Athanasij, explicante, naturalia sufficere ad hoc, quòd Christus sit perfectus homo. dũ dicit de Christo, Perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistens.

¶Ad obiecta demum Scoti pro contraria positione, respondendo dicitur ad primũ, quòd consequentia nihil valet: quia essentiæ esse actualis existentiæ, realiter distinguitur ab esse essentiæ (ei quidditatiue. Et diuina præuentione factum est, vt humanitas Christi extra causam suam actu sit per existentiam Verbi, & non per propriam. Vbi aduerte pro clariori intellectu, quòd non est imaginandum (vt isti putant) quòd additio partis ad personam, sit velut additio quanti ad quantum, siuę per modum continuationis, puta quum aqua aquæ continuatur vbi ex duabus quantitatibus partialibus fit vna totalis quantitas, partialiter inhærens partibus totius aquæ: siue per modũ aggenerationis, puta quum alimentum angit hominem, qui aliter ex illorũ nó remanet quantitas cibi potũsiue alenssed sic adiungitur alito, vt subiectũ duæ quantitatem ipsius, qui alitur, extendente illam animam vt in secundo de anima dicitur. Nam si oculus adueniret de nouo Sorti, neque existentiam propriam partialem adiungeret existentiæ Sortis, quum existentia Sortis sit indiuisibilis, non extensa per se aut per accidens: quia de genere est immaterialis, vtpote propria animæ intellectiuæ, quæ inextensa est omnino in corpore. Nec adueniens oculus subiungeret existentiam Sortis, tanquam formam ad se extensam per inhæsionem subiecta quòd existentia Sortis inciperet inhærere oculo nouo quoniam huiusmodi inhæsio non debetur partibus sufficienter prouisum est parti de existentia in hoc ipso, quod est pars personæ existentis. Nec videtur etiam intelligibile, quòd fecus posse effe quomodo nó naque existentia indiuisibilis propria alicui, intelligatur actuare quantum aliquod, seu etiam non quantum adiunctum, nisi mediante illo, cui est propriat Et quia idem est iudicium de oculo adueniente de nouo & oculo congenito, & de hac & reliquis partibus ideo humanitas Christi, quæ quasi pars quædam est personæ Verbi (quia ad personalitatẽ propriam Verbi assumpta est) inuenitur sufficienter posita extra causam suam existens absque propria existentia. & absque hoc, quòd actuetur per informationem inhæsiuã ab existentia Verbi. sibi enim non debetur existentia nisi per personam cuius est.

¶Ad secundum dicitur, quòd ex hoc, quòd Verbum subsistit in natura humana, sicut suppositum in natura, non sequitur quòd existat per existentiam illius naturæ: sed bene sequitur econtra, quòd natura illa subsistat per existentiam Verbi. Ad probationem autem ex opposito de pedis existentia, dicitur quòd peccat secundum non causam vt causam. Neque enim, quia Christus est homo, causa est quòd existat humana existentia: neque quia non est pes, causa est quòd non existat existentia pedis: sed ratio propria est, quia personę soli debetur esse, vt subiecto quod est. Ad id verò quod subditur de qualitate existentiæ humanæ in Christo, scilicet quòd est existentia simpliciter & in se & Christo: non oportet aliter respondere, quoniam negata in Christo existentia humana, vana est disputatio de qualitate existentiæ humanæ in ipso. Ad tertium dicitur, negando sequelam, esse eli intrinsecus seu immediatius, ergo magis multiplicatur. Melius tamen dicitur, quòd intrinsecus seu immediatius alicui dupliciter, vel vt principio, vel vt subiecto. Et subditur, quòd esse est intrinsecus naturæ vt principio, quàm velle voluntarissed velle est immediatius voluntati vt subiecto, quàm esse naturæ vt subiecto: quia esse non naturæ, sed personæ est, vt subiecti propri: velle autem est voluntatis vt proprii subiecti. Et propterea non sequitur, quòd si velle pluribus ad pluralitatem voluntatum, quòd esse pluribus ad pluralitatem naturarum.

Ad vltimam formationem argumenti, concedi potest totum, & dici quòd non ex defectu naturæ immediatæ principiandi esse, sed ex defectu susceptui, scilicet personæ propriæ sit, vt natura non principiet actualiter actum essendi, & principiet actualiter actum operandi: quia non deest proximum susceptiuum operationis. Concede ergo, quòd natura, vt distinguitur contra suppositum, est principium & operandi & existendi. Sed negetur sequela implicita, ergo actualiter principiat existere in Christo, sicut actualiter principiat operari: quia natura, vt distinguitur contra suppositum, est non solùm principium, sed etiam susceptiuum proximum operandi: sed existentiæ est solùm principium, & non est susceptiuum proprium. Natura enim humana est principium existendi personæ propriæ, vt proprio subiecto, quæ in Christo non est: & ideo non principiat existentiam in Christo, sed operandi est principium subiipsi vt proprio subiecto, distinguendo naturam contra suppositum, vt dictum est. Et ideo in Christo principiat proprium operari: & propterea operari multiplicatur secundum naturas, esse autem non.

¶Attende diligenter & cautè nouitie, quòd ista decisio pendet ex duabus quæstionibus communibus. Altera est, An existentia & essentia distinguantur realiter. Altera, An existentia substantialis sit personæ vt propri susceptiui, an cõmuniter sit personæ vel naturæ. Præsupponit enim doctrina ista, & esse aliam rem esse ab essentia & esse deberi personæ vt proprio subiecto. Et quoniam variæ sunt opiniones circa hæc, quid de Christi existentia humana quæstio est, noli hæc intelligere quasi sint fidei. Noli pertinax esse in conclusione, nisi euidentiam prius habeas de cõmunibus quæstionibus. sed vt rationabilia ac consona hæc amplectere.

¶In eodem art. 3. q. 17. in responsione ad secundum, intellige perspicacius, quòd quia vnio diuinorum humanorũque in Christo est in persona & non in natura (conuenerunt nanque diuina & humana in vnam personam, non in vnam naturam) ideo quum audis, quòd esse diuinum, factum est esse hominis, quia natura humana assumpta est in vnitatem personæ, distinctionem de ipso esse in communi penetra, quatenus ipsum esse est vel personæ vel naturæ. Quamuis enim vnum idemque sit esse naturæ ac personæ, alia tamen ratione est naturæ & alia personæ: nam naturæ est vt principii, personæ vt susceptiui, vt dictum est. Quocirca conuenire inesse, quatenus est naturæ, est conuenire ad intelligitatem principii, cuius esse: hoc est, fieri partes naturæ, quæ est principium essendi: & sic materia & forma conueniunt in vno esse, vt esse est naturæ. Conuenire autem in vno esse, quatenus est personæ, est conuenire seu spectare ad integritatem personalium: & sic caput & pedes & reliquæ partes, & natura ipsa cum suis partibus conueniunt in esse, vt est personæ. Vnde patet quòd esse diuinum, non quatenus est naturæ, communicatum est humanitati Christi: quoniam constat humanitatem Christi non concurrere cum deitate ad integrandum quasi principium ipsius esse. Sed est communicatum vt est personæ: quoniam humanitas Christi assumpta est ad personalitatem Verbi: ita quòd est de numero speciantium ad personalitatem filij Dei, modo nostram intelligendam excedente. Et propterea non sequitur, quòd vnio sit facta in natura, nec quòd vnio sit facta cum Patre & Filio: cõmunicatum siquidem est humanæ naturę esse diuinum nó vt est naturæ, nec vt est cuiuscunque personæ diuinæ, sed vt est personæ Filij quia assumpta est ad personalitatem Filij tantum.

¶In responsione ad quartum eiusdem articuli, habes clarè responsionem de effectu formali inuniseco, quem formam oportet ponere in sua materia, quòd est esse essentiæ. Ita quòd forma substantialis dat materiæ subsistentiale esse essentiæ, constituendo substãtiæ naturam seu essentiam cõpletam: & similiter anima dat esse animatũ (quod alio nomine dicitur esse viuum) constituendo essentiam viuam seu animatã. & sic de aliis. In hoc enim consistit effectus formalis: à quo non potest separari eiũ per intellectum forma in materia. Et si non intelligis formæ vlteriorem processum, nó habet adhuc (vt in litera dicitur) illud quod est, sed solùmodo naturã, quia aliquid est: quæ scilicet est essendi principium, non subiectum. Et ideo ex hoc quòd forma seu anima necessariò dat esse corpori, nó habetur quòd esse sit naturæ & subiecti quod sed quia cõstituit naturam, quæ est quo relinquis subsequuntur illud quod est, quod: & ideo esse est personæ in ordine ad naturam, &c. vt prædiciatarum fuit. Superius quoque quum tractatum fuit an corpus mediante anima assumptum fuerit: declaratum est quod in calce huius responsionis subditur, scilicet quòd anima in formando corpus, atque in esse perfecto constituendo naturam humanam, est causa habilitudinis Verbi humanæ naturæ ad Verbum.

¶Super

¶Super Quæstionis decimæoctauæ Articulum primum.

Titulus clarus est.

¶In corpore duo sunt. primò recitatur erronea positio retinentium partem negatiam: secundò respondetur secũdum veritatem.

Quo ad primum referitur. q. in hac cõmuni cõclusione multi errantes conuenerunt, scilicet in Christo, non sint duæ voluntates. Quidrisiãs autem hi diuisi sunt. Apollinaris enim ex negatione animæ intellectiuæ in Christo, negat voluntatem humanam. Eutiches ex vnitate naturæ compositæ, vnam quoque voluntatem ponit. Nestorius solam ereatam naturam in Christo ponens, vnitam Deo secundum conformitatem affectus, negat diuinam voluntatem in Christo. Macharius autem ex negatione propriij motus in humanitate Christi voluntatem humanam in Christo negauit. Vbi vides quòd omnes conueniunt in negatione duarum in Christo voluntatum, dum aliqui diuinam, aliqui humanam à Christo voluntatem vtranque tollere cõgnuntur, & ponere vnam tertiam naturæ cõpositæ. Sed de Macharij positione nõ satis liquet, de voluntate, quæ est naturalis potentia, sed de volũtate, hoc est actu volendi: quoniam non negat potentiam, sed motum proprium humanæ naturæ in Christo. Verũm quia fuisset voluntas sine vllo velle semper, ideo dicitur quòd negauit humanam in Christo voluntatem.

¶Quo ad secundum respondetur affirmatiõe: In Christo sunt duæ voluntates, diuina & humana. Probatur duplicter. Primò autoritate Symodi, quæ propter huiusmodi errores extirpandos hoc determinauit. Secundò ratione talis: Filius Dei assumpsit naturam humanã perfectam: & nihil illi propterea defuit de perfectione naturæ diuinæ: ergo habet duas voluntates, diuinam scilicet & humanam. Probatur cõsequẽtia, pro prima quidem parte quia ad perfectionem humanæ naturæ pertinet voluntas, quia est naturalis diuæ potentia, sicut & intellectus. Pro secunda verò parte: quia ad diuinam naturam spectat voluntatem habere: vt ex dictis in Prima parte hic ambo patent.

¶Responsiones argumentorum non expositione, sed annotatione egent. Et secundæ specialiter responsio applicanda est ad diuersas & varias multas quæstiones, in quibus est sermo de instrumentis: & specialiter quidam posuerunt in Christo esse vnam solam voluntatem: sed ad hoc ponendum diuersimodè moti esse videntur. Apollinarius enim non posuit animam intellectualem in Christo: sed quòd Verbũ esset loco animæ, vel etiam loco intellectus. Vnde cùm voluntas sit in ratione (vt Philosophus dicit in 3. de Anima) sequebatur quòd in Christo nõ esset voluntas humana: & ita in eo non esset nisi vna voluntas. Et similiter Euthices, & omnes qui posuerunt vnam naturam cõpositam in Christo, cogebantur ponere vnam voluntatem in eo. Nestoriusetiam, quia posuit vnionem Dei, & hominis esse factam solùm secundum affectum & voluntatem, posuit vnam voluntatem in Christo. Postmodum verò Macharius Antiochenus patriarcha, & * Ciprus Alexandrinus, & Sergius Constãtinopolitanus, & quidam eorum sequaces, posuerunt in Christo vnam voluntatem, quanuis ponerent duas naturas in Christo secundum hypostasim vnitas: quia opinabantur, quòd humana natura in Christo nunquam mouebatur proprio motu, sed solùm secundum quòd erat mota à diuinitate: vt patet ex epistola synodica Agathonis Papę. Et ideo in sexta Synodo apud Constantinopolim celebrata, determinatum est oportere dici, quòd in Christo sint duæ volũtates. Vbi sic igitur: Iuxta quod olim Prophetæ de Christo, & ipse nos eruditi, & sanctorum Patrum nobis tradidit Symbolum, duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes prædicamus. Et hoc necessarium fuit dici. Manifestum est enim quòd filius Dei assumpsit humanam naturam perfectam: sicut suprà ostensum est. Ad perfectionem autem humanæ naturæ pertinet voluntas, quæ est naturalis eius potentia, sicut & intellectus: vt patet ex his quæ in Prima parte dicta sunt. Vnde necesse est dicere, quòd filius Dei humanam voluntatem assumpserit in humana natura. Per assumptionem autem humanæ naturæ, nullam diminutionem passus est filius Dei in his quæ pertinent ad diuinam naturam: cui competit voluntatem habere. vt in Prima parte habitũ est. Vnde necesse est dicere, quòd in Christo sint duæ voluntates, vna scilicet diuina, & alia humana.

* Alias Cyprus, seu Tyrus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quicquid fuit in humana natura Christi, mouebatur nutu voluntatis diuinæ. non tamen sequitur quòd in Christo non fuerit motus voluntatis proprius naturæ humanæ: quia etiam aliorum Sanctorũ pię voluntates mouentur secundum voluntatem Dei qui operatur in eis velle & perficere: vt dicitur Philip. 2. Licet enim volũtas non possit interius moueri ab aliqua creatura interius tamẽ mouetur à Deo, vt in Prima parte dictum est. Et sic etiam Christus secundum voluntatem humanam, sequebatur voluntatem diuinam: secundum illud Psal. Vt facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui. Vnde Aug. dicit contra Maximinum, Vbi dixit Filius Patri, Non quod ego volo, sed quod tu vis, quid te adiuuat, quòd tua verba subiungis, & dicis, Ostendit verè suam voluntatem subiectam suo genitori: quasi nos negemus hominis voluntatem, voluntati Dei debere esse subiectam?

¶Ad secundum dicendum, quòd proprium est instrumẽti, quòd moueatur à principali agente: diuersimodè tamen secundũ proprietatem naturæ ipsius. Nam instrumentum inanimatum, sicut securis aut serra, mouetur ab artifice per solum motum corporalem. Instrumentum verò animatũ anima sensibili, mouetur per appetitum sensitiuũ: sicut equus à sessore. Instrumentũ verò animatum anima rationali, mouetur per voluntatem eius: sicut per imperiũ domini mouetur seruus ad aliquid agendũ, qui quidem seruus est sicut instrumentum animatũ: vt Philosophus dicit in 1. Politicę. Sic ergo humana natura in Christo fuit instrumẽtum diuinitatis, vt moueretur per propriam voluntatem.

¶Ad tertium dicendum, quòd ipsa potentia voluntatis est naturalis, & cõsequitur naturam ex necessitate. Sed motus vel actus huius potentiæ (qui etiam voluntaris dicitur) quãdoque quidẽ est naturalis & necessarius, puta respectu felicitatis: quandoque autem ex libero arbitrio rationis prouenit ens, & nõ necessarius neque naturalis (sicut patet ex his, quæ in Secunda parte dicta sunt) & tamen etiam ipsa ratio, quæ est principium huius motus, est naturalis. Et ideo præter volũtatem diuinam, oportet in Christo ponere voluntatem humanam: non solùm, prout est potentia naturalis, aut prout est motus naturalis, sed etiam prout

Q VAESTIO DECIMAoctaua, De pertinentibus ad unitatem in Christo quantum ad uoluntatem, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de vnitate quantùm ad volũtatem.

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm in Christo sit alia voluntas diuina, & alia humana.

¶Secundò, vtrùm in humana natura Christi, sit alia voluntas sensualitatis, & alia rationis.

¶Tertiò, vtrùm ex parte rationis fuerint in Christo plures voluntates.

¶Quartò, vtrùm in Christo fuerit liberum arbitrium.

¶Quintò, vtrùm volũtas humana Christi, fuerit omnino conformis diuinæ voluntati in volito.

¶Sextò, vtrùm in Christo fuerit aliqua contrarietas voluntatum.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm in Christo sint duæ voluntates.

AD PRIMVM sic procedi-
3.dis.14. art.1. q. 1. con. & dist. 17. art. 2. q. 1. Et. 4. cõ. Et. 4. co. 36. Et. 4. q. 19. art. 1. 3. Et opus. 28. Et Ioan. c. 1. 4. in. 2. fi.
tur. Videtur quòd in Christo non sint duæ voluntates, vna diuina, & alia humana. Volũtas enim est primum mouens & imperans in vnoquoque volente. Sed in Christo primum mouẽs & imperans fuit voluntas diuina: quia omnia humana in Christo mouebantur secundum voluntatem diuinam. Ergo videtur quòd in Christo non fuerit nisi vna voluntas, scilicet diuina.

¶Præterea, Instrumentũ non mouetur proprio voluntate, sed voluntate mouentis. Sed natura humana fuit in Christo, sicut instrumentum diuinitatis eius. Ergo natura humana in Christo non mouebatur propria voluntate, sed diuina.

¶Præterea, Illud solum multiplicatur in Christo quòd pertinet ad naturam. Voluntas autem non videtur ad naturam pertinere: quia ea quæ sunt naturalia, sunt ex necessitate. Quod autem est voluntarium, non est necessarium. Ergo voluntas est vna tantùm in Christo.

¶Præterea, Damasc. dicit in 3. lib. quòd aliqualiter velle non est naturæ, sed nostræ intelligentiæ, scilicet personalis. Sed omnis voluntas est aliqualis volũtas: quia nihil est in genere quod non sit in aliqua eius specie. Ergo omnis voluntas ad personam pertinet: sed in Christo fuit, & est vna tantùm persona. Ergo in Christo est vna tantùm volũtas.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Luc. 22. Pater, si vis, transfer calicem istum à me: verũtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Quod inducẽs Amb. ad Gratianum Imperatorem dicit, Sicut susceperat volũtatem meam, susceperit tristitiam meam. Et super Luc. dicit, Volũtatem suam ad hominem retulit, Patris ad diuinitatem: voluntas enim hominis est temporalis, volũtas diuinitatis æterna.

CONCLVSIO.

Cùm filius Dei humanam naturam perfectam assumpserit, & per hoc nihil diuinæ eius naturæ ademptum fuerit, duas in ipso volũtates fuisse necessarium est, diuinam scilicet & humanam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis decimaoctauæ Articulum secundum.*

Annot. TItulus singularis est, non quæritur de appetitu sensitiuo, vt sic, sed de appetitu sensitiuo, vt habet rationem voluntatis; non simpliciter & absolutè, sed talis, hoc est sensualis. Puto autem rationem tituli hujus fuisse euangelica verba, quibus motus appetitus sensitiui velle vocatur cùm dicitur, Veruntamen non sicut ego volo.

Comment. ¶ In corpore art. vnica est conclusio In Christo fuit voluntas sensualitatis, seu sensualitas dicta voluntas participatiuè.

Infrà ar 16. 5. cor. Et 3. dis. 17. art. 1. q. 2. Et opus. 3. c. 239. Probatur primò: in Christo fuit sensualis appetitus secundò, quòd ille sit voluntas per participationem. Primò probatur. Filius Dei assumpsit naturam humanã cum omnibus pertinentibus ad ipsius naturæ perfectionem: ergo assumpsit cum ea omnia, quæ pertinent ad perfectionem naturæ animalis: ergo assumpsit sensualitatem. Prima cõsequentia probatur, quia in natura humana includitur natura animalis, sicut in specie includitur genus. Secunda autem probatur, quia appetitus sensitiuus, qui sensualitas dicitur, est vnum de pertinentibus ad perfectionem naturę animalis. Secundò probãtur. Appetitus sensitiuus seu sensualitas, vt natus obedire rationi, vocatur & est rationalis participatiuè secundo Eth. ergo pari ratione vocari potest & est voluntas participatiuè. Probatur: quia voluntas in ratione est: nam sicut à ratione præcipiente rationalis appetitus, ita à volãte quoque præcipiente voluntas appetitus, qui volun tas vocatur, dici potest. Imò ex hoc ipso, quòd rationalis appetitus, appetitus dicitur, voluntas dicitur: quia rationalis appetitus nomẽ est proprium voluntatis, & participatiuè solùm cõmunicatum sensualitati.

Annot. ¶ Aduerte hic, quòd quia omnis motus appetitus sensitiui in Christo fuit voluntarius (quoniã etiã motus propriį sensualitatis in propria obiecta, voluntatiį ertenam voluntatiẽ efluxit, & vnamquamque virium propria exercere dispoſuit) ideo in Christo appetitus sensitiuus semper rationalis, & semper participatiuè voluntas in quolibet suo actu fuit.

¶ *Super Quæstionis decimaoctauæ Articulum tertium*

Annot. TItulus clarus est, ortumque habuit ex distinctione voluntatis tam à Damasc. quàm aliis facta.

Comment. ¶ In corpore articuli respondetur cum distinctione ad quæstum.

est motus rationalis.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd per hoc quòd dicitur aliqualiter velle, designatur determinatus modus volendi: determinatus autem modus ponitur circa ipsam rẽ, cuius est modus. Vnde cùm voluntas pertineat ad naturam ipsam, etiam quod est aliqualiter velle, pertinet ad naturam: nõ secundum quòd est absolutè cõsiderata, sed secundum quòd est in tali hypostasi. Vndeetiam voluntas humana Christi habuit quendam determinatum modum, ex eo quòd fuit in hypostasi diuina, vt scilicet moueretur semper secũdum nutum diuinæ voluntatis.

ARTICVLVS II.

¶ Virum in Christo fuerit aliqua voluntas sensualitatis, præter rationis voluntatem.

AD SECVNDVM sic procedit. Videt cp in Christo nõ fuerit aliqua voluntas sensualitatis præter rationis volũtatem. Dicit enim Philosophus in 3. de Anima, cp voluntas in ratione est, in sensitiuo aũt appetitus est irascibilis & cõcupiscibilis. Sed sensualitas significat appetitum sensitiuũ. Ergo non fuit in Christo voluntas sensualitatis.

¶ Præterea, Secundum Aug. 12. de Trin. sensualitas significatur per serpentem. Sed nihil serpentinum fuit in Christo: habuit enim similitudinem animalis venenosi sine veneno: vt Aug. dicit super illud Ioã. 3. Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto. Ergo in Christo non fuit voluntas sensualitatis.

¶ Præterea, Voluntas sequitur naturã, vt dictũ est. Sed in Christo nõ fuit nisi vna natura præter diuinam. Ergo in Christo nõ fuit, nisi vna voluntas humana.

¶ SED CONTRA est quod Ambr. dicit in 2. ad Gratianum, Mea est voluntas, quam suam dixit, quia vt homo suscepit tristitiam meam. Ex quo datur intelligi, quòd tristitia pertinet ad humanam voluntatem in Christo. Sed tristitia pertinet ad sensualitatem: vt in Secũda parte habitum est. Ergo videtur quòd in Christo sit voluntas sensualitatis, præter voluntatem rationis.

CONCLVSIO.

¶ Præter rationalem appetitum volũtatis, qui fuit in Christo, alius fuit appetitus sensualis, qui participata voluntas dicitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut prædictum est, filius Dei humanam naturam assumpsit cum omnibus, quæ pertinent ad perfectionem ipsius naturæ. In humana autem natura includitur etiam natura animalis, sicut in specie includitur genus. Vnde oportet quòd filius Dei assumpserit cùm humana natura, etiam ea quæ pertinẽt ad perfectionem naturæ animalis, inter quæ est appetitus sensitiuus, qui sensualitas dicitur: & ideo oportet dicere, quòd in Christo fuit sensualitas. Sciendum est etiã, quòd sensualitas, siue sensualis appetitus, inquantum est natus obedire rationi, dicitur rationale per participationem, vt patet per Philosophum in 1. Eth. Et quia volũtas est in ratione (vt dictum est) pari ratione potest dici cp sensualitas sit volũtas per participationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de voluntate essentialiter dicta, quæ non est nisi in parte intellectiua. Sed voluntas participatiuè dicta, potest esse in parte sensitiua, inquãtum obedit rationi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sensualitas signatur per serpentem: nõ quantum ad naturam sensualitatis: quam Christus assumpsit: sed quantum ad corruptionem fomitis, quæ in Christo non fuit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vbi est vnum propter alterum, ibi vnum tãtum esse videtur: sicut superficies, quæ est visibilis per colorem, est vnum visibile cum colore. Et similiter quia sensualitas non dicitur voluntas, nisi quia participat voluntatẽ rationis: sicut est vna natura humana in Christo, ita etiam ponitur vna voluntas humana in Christo.

ARTICVLVS III.

¶ Virum in Christo fuerint duæ voluntates, quantum ad rationem.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd in Christo fuerint duæ voluntates quantum ad rationem. Dicit enim Dam. in 2. lib. quod duplex est hominis voluntas, scilicet naturalis, quæ vocatur thelisis: & voluntas rationalis, quæ vocatur bulisis. Sed Christus in humana natura habuit quicquid ad perfectionem humanæ naturæ pertinet. Ergo vtraque prædictarum voluntatum fuit in Christo.

¶ Præterea, Vis apperitiua diuersificatur in homine secundum diuersitatem virtutis apprehensiuæ: & ideo secundum differentiam sensus & intellectus diuersificatur in homine appetitus sensitiuus & intellectiuus. Sed similiter quãtum ad apprehensionem hominis ponitur differẽtia rationis & intellectus, quorum vtrunque fuit in Christo. Ergo fuit in eo duplex voluntas, vna intellectualis, & alia rationalis.

¶ Præterea, A quibusdam ponitur in Christo voluntas pietatis, quæ non potest poni nisi ex parte rationis. Ergo in Christo ex parte rationis sunt plures voluntates.

¶ SED CONTRA est, cp in quolibet ordine est vnum primum mouens. Sed voluntas est primum mouens in genere humanorum actuum. Ergo in vno homine nõ est nisi vna voluntas propriè dicta, quæ est voluntas rationis: Christus autem est vnus homo. Ergo in Christo est vna tantùm voluntas humana.

CONCLVSIO.

¶ Vna tantùm fuit in Christo essentialiter voluntas, duæ autem in ipso secundum actum voluntates distinguuntur quo ad voluntatis diuersos actus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, voluntas quandoque accipitur pro potentia, & quandoque pro actu. Si ergo volũtas accipiatur pro actu, sic oportet in Christo ex parte rationis ponere duas voluntates, id est duas species actuum voluntatis. Voluntas enim vt in Secũda parte dictum est, & est finis, & est eorum, quæ sunt ad finem, & alio modo ferretur in vtrunque. Nam in finem fertur simpliciter & absolutè, sicut in id quod est secundùm se bonum. In id autem, quod est ad finem, fertur cum quadam comparatione, secũdum quòd habet bonitatem ex ordine ad aliud. Et ideo alterius rationis est actus voluntatis, secundum quòd fertur in aliquid, quod est secundùm se volitum: vt sanitas (quod à Damas. vocatur thelisis, id est, simplex voluntas: & à Magistris vocatur voluntas vt natura) & alterius rationis est actus voluntatis, secundum quòd fertur in aliquid quod est volitum solùm ex ordine ad alterum: sicut est sumptio medicinę: quem quidem voluntatis actum Damas. vocat bulisim, id est, consiliatiuam voluntatem, à Magistris autem vocatur voluntas vt ratio. Hæc autem diuersitas actus non diuersificat potentiam: quia vterque actus attendit ad vnam communem rationem obiecti, quod est bonum. Et ideo dicendũ est, quòd si loquamur de potentia voluntatis, in Christo est vna sola voluntas humana, essentialiter, & non participatiuè dicta. Si verò loquamur de voluntate, quæ est actus, sic distinguitur in Christo voluntas, quæ est vt natura, quæ dicitur thelisis: & voluntas, quæ est vt ratio, quæ dicitur bulisis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illę duæ voluntates non diuersificantur secundum potentiam, sed solùm secundũ differentiam actus: vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam intellectus & ratio non sunt diuersæ potentiæ: vt in Prima parte dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd voluntas pietatis non videtur esse aliud quàm voluntas, quæ consideratur vt natura, inquãtum scilicet refugit alienũ malũ absolutè cõsideratũ.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum in Christo fuerit liberum arbitrium.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur quòd in Christo nõ fuerit liberum arbitrium. Dicit enim Damas. in 3. lib. Gnomen autem, id est, sententiam vel mentem vel excogitationem, & prohæresim, id est electionẽ, in Domino dicere impossibile est, si propriè loqui volumus. Maximè autem in his, quæ sunt fidei, est propriè loquendum. Ergo in Christo non fuit electio, & per consequens nec liberum arbitriũ, cuius actus est electio.

¶ Præterea, Philosophus dicit in 3. Ethic. cp electio est appetitus præconsiliati. Sed consilium non videtur fuisse in Christo, quia non cõsiliamur, de quibus certi sumus: Christus autem de omnibus certitudinem habuit. Ergo in Christo non fuit electio, & sic nec liberum arbitrium.

¶ Præterea, Liberum arbitrium se habet ad vtrũque. Sed voluntas Christi fuit determinata ad bonum: quia non potuit peccare, sicut suprà dictũ est. Ergo in Christo non fuit liberum arbitrium.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 7. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum: quod est actus liberi arbitrij. Ergo in Christo fuit liberum arbitrium.

CONCLVSIO.

¶ Cùm in Christo fuerit electio, necesse quoque fuit in illo esse liberum arbitrium.

Comment. ¶ In corpore articuli respondetur cum distinctione quæstio duabus conclusionibus. Distinctio est de triplici in Christo humana voluntate, hoc est, voluntate sensitiua: voluntate rationali, vt est natura: & voluntate rationali, vt est ratio. Prima conclusio est: Christus secundum voluntatem sensualitatis, & secundum voluntatẽ rationalem per modũ naturæ, poterat aliud velle, quàm Deus. Secũda conclusio est: Christus secundum voluntatem per modum rationis, semper idem voluit quod Deus. Probantur simul duplici ter, primò ratione, secundò autoritate. Ratio est ista: Voluntas sensualitatis naturaliter refugit & læsionem corporis & dolores sensibiles: & voluntas vt natura repudiat, & contraria naturæ, & secundum se mala: & voluntas per modum rationis eligit: quandoque hæc eadem ex ordine ad finem: & voluntas Dei erat, vt Christus mortem & mala pateretur, non quod ista vellet secundum se, sed in ordine ad finem: ergo Christus secundum voluntatem sensualitatis, & secũdum volũtatem per modum naturæ, poterat aliud velle, quàm Deus, & secundum voluntatẽ per modum rationis, semper voluit idem quod Deus. Antecedens habẽt quatuor partes quo ad primas tres partes probatur, ex hoc, quòd videmus sensualitatem & voluntatem vt naturam refugere adpassionẽ: quam tamen voluntas per modum rationis quandoque eligit propter sanitatem acquirendam. Consequentia autem probatur: Filius Dei ex quadã dispensatione ante passionem suam permittebat omnibus viribus animæ agere quæ propria sunt eis: ergo permittebat in Christo voluntatem sensualitatis refutare læsionem absolutè, &c. & voluntatem vt naturam repudiare mortem absolutè: & voluntatem vt rationem acceptare eandem in ordine ad finẽ humanæ salutis. Vbi patet, primas duas voluntates aliud velle, quàm Deus, & tertiam velle idem quod Deus. Assumptum ad probandã consequentiã probatur: quia *Et 4. cõ* suprad dictum est, quòd filius Dei ex quadã dispensatione permittebat ea- *17 ca.* ni agere & pati quę sunt ei propria. ex hoc enim *36. fi.* sequitur per vlam ac rationem similis, quòd simpliciter permisit viribus animæ agere quæ eis sunt propria. Deinde probantur ambæ conclusiones autoritate vnicã Christi orantis ad Patrem. Non sicut ego volo, sed sicut tu. In his enim verbis triplex voluntas patet: scilicet divina in ly tu: humana conformis diuinæ, in ly sicut tu (quæ est volũtas per modum rationis) & humana aliud volẽs, quàm diuina in ly. non sicut ego volo. Et hæc est voluntas rationalis per modum naturæ, repudians mortem absolutè & voluntas sensualitatis, refutans dolores sensibiles, &c. Patet ergo ex hac autoritate vtraque conclusio.

¶ Nota nouitie, quòd, vt in responsione ad primum, clarius explanatur tam actus voluntatis per modũ naturæ, quàm actus sensualitatis ex propria natura habet obiectum abstrahens ab ordine ad diuinam voluntatem: & propterea quantum est ex parte obiecti, non spectat ad hos motus conformitas ad diuinam voluntatem. Dico autem, quantum est ex parte obiectiquia ex parte subiecti etiam actus ipsi conformes sunt diuinæ voluntati in Beatis. Ita quòd inter Christũ ante mortem & Beatos, differe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

differentia horum motuum in volito ex parte subiecti oritur: quia scilicet Christus animam & carnem passibilem habebat: Beati autem, non. Hinc enim fit, vt Christi voluntati naturali & sensuali occurrerent aliqua vt contraria & laesiua, quae Beatis exempta ab omni possibilitate mali occurrere nequeunt: & propterea Beati etiam secundum naturalem voluntatis motum, & secundum appetitum sensitivum conformantur diuinae voluntati in volito, Christus autem non.

Et scito, quòd isti voluntatis motus, qui in aliud tendebant in Christo, nihil aliud sunt quàm velleitates: vtiuersaliter siquidem loquēdo, actus voluntatis per modum naturae distinctus contra actum voluntatis per modum rationis cōtrarium eligentis, nihil aliud est, quàm velleitas de qua dicitur in 3. Ethic. quòd est etiam impossibilium. Ita quòd in Beatis nec electio nec velleitas est ad aliud volitū, quàm quod Deus vult. In Christo autem electio omnis conformis Deo fuit in volitis: sed non omnis velleitas eius fuit conformis Deo in volito: habuit enim Christus velleitatem non patiendi crucem, quam tamen elegit, quia Deus sic volebat. Et simile est in nobis, quum dolemus de morte iustè patientium, & plagis iustè à Deo nobis inflictis, & aliis huiusmodi. Vellemus enim haec non esse: veruntamen, fiat voluntas Dei, dicimus & volumus si nō exorbitamus.

¶ Super Quaestionis decimaeoctauae Articulum sextum.

Annot. Titulus clarus quo ad quid nominis: in corpore autem manifestatur quid sit cōtrarietas voluntatum: & secundum quę attendatur, nempe secundū contrarietatem obiectorum: vt volentis, nolentis, & similium.

Cōment. ¶In corpore articuli duo sunt, primo monstratur in cōmuni in quo consistit contrarietas voluntatum. secundò respōdetur quaestio.

¶Quo ad primum conclusio est: Ad contrarietatem voluntatum in aliquo, requiritur, quòd oppositio voluntati sit & circa idem, & in eadem volūtate. Probatur primò cōclusio haec ex cōmuni ratione contrarietatis, quam addit supra diuersitatem: contrarietas enim species est diuersitatis. Sed inter cōtrarietatem & diuersitatem hoc interest: quòd contrarietas addit supra diuersitatem oppositionem, secundum idem & in eodem. Procedit ergo litera sic: Contrarietas exigit oppositionem in eodem secundum idem

3. dist. 17. art. 2. q. 2. & 3. Et opus. 3. ca. 139. fi.

nalis, siue consideretur per modum naturae, siue per modum rationis. Dictum est autem supra, quòd ex quadam dispensatione filius Dei ante suam passionem permittebat carni agere & pati quae sunt ei propria. Et similiter etiam permittebat omnibus viribus animae agere quae propria. Manifestum est autem, quòd voluntas sensualitatis, refugit naturaliter dolores sensibiles & corporis lesionem. Similiter etiam voluntas vt natura, repudiat ea quę sunt naturę cōtraria, & quę sunt secundum se mala: puta mortem, & alia huiusmodi. sed haec tamen voluntas, quandoque per modum rationis eligere potest ex ordine ad finem. Sicut etiam in aliquo homine sensualitas eius, & etiam voluntas absolutè considerata refugit vstionem: quam tamen voluntas secūdum rationem eligit propter finem sanitatis. Voluntas autem Dei erat, vt Christus dolores & passiones & mortem pateretur: non quòd ista essent à Deo volita secundum se, sed ex ordine ad finem humanae salutis. Vnde patet, q̄ Christus secundum voluntatem sensualitatis, & secundum voluntatem rationis, quae consideratur per modum naturae, aliud poterat velle, quàm Deus. Sed secūdum volūtatem, quae est per modum rationis, semper idem volebat quod Deus. Quod patet ex hoc ipso quod dicit, Non sicut ego volo, sed sicut tu. Volebat enim secundum rationem, voluntatem diuinam impleri: quamuis aliud dicat se velle secundum quandam aliam eius voluntatem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus per voluntatem rationalem voluit vt diuina voluntas impleretur: non autem per voluntatem sensualitatis, cuius motus non se extendit vsque ad volūtatem Dei: neque per voluntatem, quae consideratur per modum naturae, quae fertur in aliqua obiecta absolutè considerata, & nō in ordine ad diuinam voluntatem.

¶Ad secundum dicendum, quòd conformitas voluntatis humanae ad voluntatem diuinam, attenditur secundum voluntatem rationis: secūdum quam etiam volūtates amicorum concordant, inquantum scilicet ratio considerat aliquod volitum in ordine ad voluntatem amici.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus fuit simul comprehensor & viator, inquantum scilicet per mentem fruebatur Deo, & habebat carnem passibilem. Et ideo ex parte carnis passibilis poterat in eo aliquid accidere, quod repugnaret naturali voluntati ipsius, & etiam' appetitui sensitiuo.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm in Christo fuerit contrarietas voluntatū.

AD SEXTVM sic procedit. Videtur quòd in Christo fuerit contrarietas voluntatum. Contrarietas nanque voluntatum attenditur secundum contrarietatem obiectorum: sicut etiam contrarietas motuum attenditur secundum contrarietatem terminorū: vt patet per Philosophū in 5. Phy. Sed Christus secundum diuersas voluntates contraria volebat: nam secundū voluntatem diuinam volebat mortem, quā refugiebat secundum voluntatem humanā. Vnde Ath. dicit in lib. aduersus Apollinariū, Quando Christus dicit, Pater, si possibile est, trāseat à me calix iste: & tamen non mea, sed tua voluntas fiat. & iterum, Spiritus promptus est, caro autem infirma: duas volūtates hīc ostendit humanam, quae propter infirmitatē carnis refugiebat passionem, & diuinam eius, promptam ad passionem. Ergo in Christo fuit contrarietas voluntatum.

¶Praeterea, Ad Galat. 5. dicitur, quòd caro cōcupiscit aduersus spiritum: & spiritus aduersus carnem. Est igitur contrarietas voluntatum, quando spiritus vnum cōcupiscit & caro aliud. Sed hoc fuit in Christo: nam per voluntatem charitatis, quam Spiritus sanctus in eius mente faciebat, volebat passionem: secūdum illud Isa. 53. Oblatus est, quia voluit: secundum autem carnem, passionem refugiebat. Ergo erat in eo contrarietas voluntatum.

¶Praeterea, Luc. 22. dicitur, quòd factus in agonia, plixius orabat. Sed agonia videtur importare quandam cōpugnationem animi in cōtraria tendentis. Ergo videtur, quòd in Christo fuerit contrarietas voluntatum.

¶SED CONTRA est quod in determinatione sextae Synodi dicitur, Prædicamus duas naturales voluntates, non contrarias (iuxta quod impij asserunt heretici) sed sequentem eius humanam voluntatem, & non resistentem vel reluctantem, sed potius subiectam diuinae eius atque omnipotenti voluntati.

CONCLVSIO.

¶ Nulla fuit in Christo contrarietas voluntatum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd contrarietas nō potest esse nisi oppositio attendatur in eodem, & secundum idem. Si autem secundum diuersa & in diuersis existat diuersitas, non sufficit hoc ad rationem contrarietatis, sicut nec ad rationem contradictionis, puta quòd homo sit pulcher aut sanus secundum manum, & non secūdum pedem. Ad hoc ergo, quòd sit cōtrarietas voluntatum in aliquo, requiritur primò quidem, quòd secundum idem attendatur diuersitas voluntatum. Si enim vnius volūtas sit de aliquo fiendo secundum quandam rationem vniuersalem, & alterius voluntas sit de eodem non fiendo secundum quandā rationem particularem, nō est omnino contrarietas voluntatum. Puta, si Rex vult suspendi latronem propter bonum publicum, & aliquis eius consanguineus nolit eum suspendi propter amorem priuatum, non erit contrarietas voluntatis: nisi fortè intātum se extendat voluntas hominis priuati, vt bonum publicum velit impedire, vt conseruetur bonū priuatum: tunc enim circa idem attenditur repugnantia voluntatum. Secūdò autem requiritur ad cōtrarietatem volūtatis, quòd sit circa eandem voluntatem. Si enim homo vult vnum secūdum appetitum rationis, & vult aliud secundum appetitum sensitiuum, non est hīc aliqua contrarietas: nisi fortè appetitus sensitiuus intantùm praevaleat, quòd vel immutet vel retardet appetitū rationis: sic enim iam ad ipsam voluntatem rationis peruenire tur aliquid de motu contrario appetitus sensitiui.

¶Sic igitur dicendum est, quòd licet voluntas naturalis & volūtas sensualitatis in Christo aliquid aliud voluerit, quàm volūtas diuina & voluntas rationis ipsius: non tamen fuit aliqua contrarietas voluntatum. Primò ergo contrarietas voluntatum in aliquo exigit oppositionem voluntatum secundum idem & in eadem voluntate. Antecedens probatur: quia si diuersitas sit in diuersis, aut secundum diuersa, non est contrarietas. Probatur: quia non est contradictio: contrarietas namque cōtradictionem in se claudit. Deinde declaratur eadem conclusio quo ad illam particulam, secundum idem ex diuersis rationibus volendi & nolendi vnum & idem (puta mortem Sortis propter commune vel priuatum bonum) dupliciter se habentibus, vel vt diuersis tantùm, vel non solùm vt diuersis. sed oppositis: vt patet in exemplo literae, de voluntate principis circa mortem Sortis latronis propter bonum publicum, & voluntate parentis, vt non moriatur propter bonum proprium. Quādo enim hic fuerint ambae voluntates, diuersae quidem sunt, sed non contrariantur: quia licet contraria velint (scilicet mori illum, & non mori illum) diuersa tamen est ratio volendi mortem, & volendi non mortem: nec per hoc non est oppositio secundum eandem rationem volendi. Sed si non fuerint hic, sed voluntas parentis circa non mori propter bonum proprium, opponit bonum proprium bono communi, ita non sola est diuersitas rationum volendi, scilicet cōmunis & proprij: sed est oppositio earundem: quia commune bonū tollitur per proprium in ratione volendi. Vnde enim amor proprius amorem communis boni, & expellit illud à ratione volendi: & vult filium non mori, etiam contra cōmune bonum ob nimium amorem proprij boni. Demum declaratur eadem conclusio quo ad illam particulam, in eadem voluntate ex diuersis appetitibus, dupliciter existā dispositis, vel cum sola diuersitate, vel cum diuersitate habentibus ctiā oppositionem. Verbi gratia. Appetitus rationalis vult bonum rationis, appetitus sensualis vult bonum delectabile secundum sensum. Si hīc fuerit, diuersitas appetituū est sola: sed si vltrà progreditur ex parte subiecti appetitus boni delectabilis, vt immutet appetentem vel ad tardandū, vel murandum appetitū boni rationis, iam non sola diuersitas est appetituum, sed oppositio: quia opponit se appetitus delectabilis contra appetitum rationis, & vincit illum, dum immutat illum vel annullando, vel debilitando illum ex parte appetentis: vt scilicet vel non velit bonum rationis tunc, vel debiliter velit illud. Hoc aūt quod dicimus de oppositione appetitus sensitiui ad rationalem, intelligendum quoque est loci habere inter actum volūtatis per modum naturae & actū electionis: nam quòd in diuersa tendunt, si volūtas naturalis in tantùm protendit, vt opponat se electioni, & vincat illā: contrarietas voluntatum est. vt si quis electurus dispendium honoris, famae, ac vitae, ob bonū vitae, & naturali volūtate vitae, bonum gloriaeque vincatur.

Vincat.

Cōment. ¶Circa hanc conclusionem nota, quòd in cōclusione non dicitur ad contrarietatem voluntatum requiri hęc duo sed dicitur, haec duo requiri ad contrarietatem voluntatum in aliquo. Apposuit siquidē Autor ly in aliquo, ad mōstrandum qđ de contrarietate voluntatum in vno & eodē homine loquitur. Et dixit hoc quia sciebat, imò etiam in hac litera docet, quòd ad contrarietatem voluntatis simpliciter & absolutè non requiritur haec duo: sed alterū tantùm sufficit: vt patet in exemplo literae de voluntate principis, & volūtate parentis nimis vitam filij amantis. Sunt enim veraē tunc contrariae voluntates quamuis sint diuersorum hominum. Et hoc modo volūtas peccatorum est cōtraria voluntati diuinae: & contra Dei voluntatem agere dicuntur. Est siquidem hęc contrarietas voluntatum obiectiuē, nō subiectiuē. Sed Autor in litera loquitur de voluntate cōtrarietate & obiectiua & subiectiua: & ideo adiunxit ly in aliquo: & dixit ad contrarietatem voluntatum in aliquo, hoc est obiectiuē & subiectiuē, exigi duo, scilicet oppositionem secundum idem, & oppositionem in eadem voluntate.

Cōment. ¶Quo ad secundū, conclusio respōnsiua quaestionis est: In Christo nulla fuit contrarietas voluntatum. Probatur primò ex parte primae conditionis requisitae ad contrarietatem voluntatum: hoc est, oppositionis secundum idem seu eandem rationem. Probatur aūt sic. In Christo nec voluntas naturalis nec volūtas sensualitatis repudiabat rationem volitam à diuina & humana electione: ergo in Christo non habuit locum repugnantia voluntatum secundum idem. Antecedens probatur quo ad voluntatē naturalem: quia etiam volūtas sensualitatis ab soluta Christus volebat salutem humani generis, quā vis nō vellet hoc in ordine ad aliud: hoc est, quāuis non vellet eam vt rationem volendi mortem propriā: quia ad voluntatem vt naturam, nō spectat velle aliquid in ordine ad aliud, sed solùm velle vel nolle aliquid absolutè. Deinde probatur antecedens quo ad voluntatem sensitiuam ad rationalem, intelligendum quoque est loci habere inter actum volūtatis per modum naturae & actū electionis: nam quòd in diuersa tendunt, si volūtas naturalis in tantùm protendit, vt opponat se electioni, & vincat illā: contrarietas voluntatum est. vt si quis electurus dispendium honoris, famae, ac vitae, ob bonū vitae, & naturali volūtate vitae, bonum gloriaeque vincatur.

quidem, quia neque voluntas naturalis, neque voluntas sensualitatis repudiabat illam rationē, scilicet quia diuina voluntas, & voluntas rationis humanae in Christo passionem volebat. Volebat enim etiam voluntas absoluta in Christo salutem humani generis: sed eius non erat velle hoc in ordine ad aliud. Motus autem sensualitatis ad hoc se extendere non valebat. Secūdò, quia neque voluntas diuina neque voluntas rationis in Christo impediebatur aut retardabatur per voluntatem naturalem, aut per appetitum sensualitatis. Similiter etiam nec e contrario voluntas diuina vel voluntas rationis in Christo, refugiebat aut retardabat motū voluntatis naturalis humanae, & motum sensualitatis in Christo. Placebat enim Christo secundum voluntatem diuinam, & etiam secundum voluntatem rationis, vt voluntas naturalis in ipso & voluntas sensualitatis, secundum ordinem suae naturae moueretur. Vnde patet, quòd in Christo nulla fuit repugnantia vel contrarietas voluntatum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc ipsum, quòd aliqua voluntas humana in Christo aliud volebat, quàm eius voluntas diuina, procedebat ex ipsa voluntate diuina, cuius beneplacito natura humana motibus proprijs mouebatur in Christo, vt Damasc. dicit.

¶Ad secundum dicendum, quòd in nobis per concupiscentiam carnis impeditur aut retardatur concupiscentia spiritus, quod in Christo non fuit. Et ideo in Christo non fuit contrarietas carnis ad spiritū, sicut in nobis.

¶Ad tertium dicendum, quòd agonia non fuit in Christo, quantum ad partem animae rationalem, secundum quòd importat concertationem voluntatum ex diuersitate rationum procedentem. Puta cùm aliquis, secundum quòd ratio considerat vnum, vult hoc: & secundum quod cōsiderat aliud, vult contrarium. Hoc enim cōtingit propter debilitatem rationis, quę non potest dijudicare quid sit simpliciter melius. Quod in Christo non fuit: quia per suam rationem iudicabat simpliciter esse melius, quòd per eius passionem impleretur voluntas diuina circa salutem generis humani. Fuit tamen in Christo agonia, quantùm ad partem sensitiuam, secundum quòd importat timorem infortunij imminentis: vt dicit Damascen. in 3. libro.

QVAESTIO DECIMANONA, *De pertinentibus ad virtutem Christi quantum ad operationem, in quatuor articulos diuisa.*

EINDE considerandum est de vnitate operationis Christi.

¶Et circa hoc quęritur quatuor.

¶Primò, vtrùm in Christo sit vna operatio diuinitatis & humanitatis, vel plures.

¶Secundò, vtrùm in Christo sint plures operationes secundum humanam naturam.

¶Tertiò, vtrùm Christus secundum humanam operationem aliquid sibi meruerit.

¶Quartò, vtrùm per eam aliquid meruerit nobis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm in Christo sit vna tantùm operatio diuinitatis & humanitatis.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd in Christo sit vna tantùm operatio diuinitatis & humanitatis. Dicit enim Dio. in 2. cap. de Di. no. Discreta autem est bene

Universidad de Deusto
Biblioteca

vna tamen cōfusa ope-
ratio in Christo, quia po-
neretur in eo vnū tantùm
principiū actiuū virtute propria
actiuū, scilicet natura illa
tertia cōfusa. Et multò
magis hæresim ponentiū
in Christo solam deitatē
esse actiuam virtute pro-
pria: humanitatem verò
esse pure instrumentum
sine propria virtute (qua
ler fuerunt subrahentes
Christo voluntatē humā
nam vel eius actū) quo-
niā secundū hoc in Chri
sto cōsequenter ponere-
tur deitatis & humanita
tis vna tantùm operatio,
iuxta vnitatē actiui prin-
cipij, prij. At si in Chri-
sto deitas agit virtute p
pria, & humanitas agit
etiā virtute propria (quā-
uis coagat simul deitati)
non est deitatis & huma
nitatis in Christo opera-
tio vna tantùm, sed est
vna & multæ. Vnde ibi gra
tia, dum Christus sana
uit infirmum tangendo,
si fuit in illo opere aliqs
actus causatus ab huma
nitate virtute propria, &
aliquis causatus à diui ni-
tate virtute propria: opera-
tio illa non est vna tan
tùm, sed est vna & mul-
tæ. Vna quidem pura sa-
natio, quia virtute pro-
pria deitatis, & ab huma
nitate instrumentaliter est
duæ verò, quia adiungi-
tur dictæ operationi ope
ratio, quæ est ab huma-
nitate virtute propria: dei
fanationi cōiungitur vo-
luntaria contactio. sana-
tio enim vna operatio est
à deitate per humanita-
tem contactus aut volun
tarius poneretur huma-
na operatio à propria hu
manitatis virtute. Si aūt
sola deitas, propria virtu
te operari ponatur, & hu
manitas solùm vt purè
exequens principalis a-
gentis virtutem ponere-
tur, vna tantùm operatio
inueniretur in huiusmo-
di curatione. Hæc de tit.

Cōment. ¶In corpore articuli pri
mò recitatur simul & de
claratur hæreticorum po
sitio cum fundamento.
secundò ostenditur ra-
dix erroris eorum. tertiò
respondetur quæstio. ibi.
Et ideo vbicunque mo
uens & motum.

¶Quo ad primum erro-
nea cōclusio est. In Chri
sto est vna tantùm ope-
ratio, licet sint multæ ope
rata. Probatur: quia vnū
tantùm est in Christo
principium actiuū, scilicet
deitas: humanitas au-
tem instrumentaliter se
habet. Declaratur hæc &
in anima respectu orga-
norum corporeorum, &
respectu virium sensitiua-
rum.

¶Quo ad secundum ra-
dix erradi ponitur: quia
nō distinxerūt operatio-
nem instrumēti per pro-
priam formā, vel per par
ticipationem agētis. De-
clarātur hæc in artifica-
libus, artifice & ferra: &
in naturalibus, scilicet
igne respectu actis. Quod
potes declarare respectu
animæ vegetatiuæ: cuius
instrumentum ponitur
ignis in augmentovt pa

ratorum differentia inuenitur. Sicut autē in homine puro corpus mouetur ab anima, & appetitus sensitiuus à rationali, ita in Domino Iesu Christo humana natura mouetur & regitur à diuina. Et ideo dicebant, cp eadē est operatio & indifferens ex parte ipsius diuinitatis operantis: sunt tamen diuersa operata, inquātū scilicet diuinitas Christi aliud agebat per seipsam, sicut quòd portabat omnia verbo virtutis suæ: aliud autem per humanam naturā, sicut quòd corporaliter ambulabat. Vnde in sexta Synodo inducuntur verba Seueri hæretici, sic dicentis, Ea quæ agebantur & operabantur ab vno Christo, multùm differūt. Quædam enim sunt Deo decibilia: quædam humana: veluti corporaliter vadere super terram, profectò humanū est: cruribus verò vexatis, & ambulare super terram penitus non valēnibus, sanum gressum donare, Deo decibile est. Sed vnus, scilicet incarnatum Verbum hoc & illud operatus est: & nequaquam hoc quidem huius, hoc verò huius est naturæ: neque eo quòd diuersa sunt operamenta, ideo duas operatrices naturas atque formas iustè defe-
rimus. Sed in hoc decipiebantur: quia actio eius quod mouetur ab altero, est duplex. Vna quidem, quam habet secundum propriam formā, alia autem, quam habet, secundum quòd mouetur ab alio. Sicut securis operatio secundum propriam formam, est incisio: secundum autem quòd mouetur ab artifice, operatio eius est facere scamnum. Operatio igitur, quæ est alicuius rei secundum suam formam, est propria eius: nec pertinet ad mouentem, nisi secundum quòd vtitur huiusmodi re ad suam operationem. Sicut calefacere est propria operatio ignis, nō autem fabri, nisi quatenus vtitur igne ad calefaciendum ferrum. Sed illa operatio, quæ est rei solùm, secundum quòd mouetur ab alio, non est alia præter operationem mouentis ipsum: sicut facere scamnum, non est seorsum operatio securis ab operatione artificis, sed securis participat instrumentaliter operationem artificis. Et ideo vbicūque mouēs & mōtum habent diuersas formas seu virtutes operatiuas, ibi oportet cp sit alia operatio mouentis, & alia operatio propria moti: licet motum participet operationem mouentis, & mouens vtatur operatione moti. & sic vtrunque agat cum communione alterius. Sic igitur in Christo humana natura habet propriam formam & virtutem, per quam operatur, & similiter diuina. Vnde humana natura habet propriam operationem distinctam ab operatione diuinæ, & econuerso. Et tamen diuina natura vtitur operatione naturæ humanæ, sicut operatione sui instrumenti: & similiter humana natura participat operationem diuinæ naturę, sicut instrumentum participat operationem principalis agentis. Et hoc est quod dicit Leo papa in Epistola ad Flauianum: Agit vtraque forma, scilicet tam natura diuina, quàm humana in Christo cum alterius cōmunione, quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exequente quod carnis est. Si verò esset vna tantùm operatio diuinitatis & humanitatis in Christo, oporteret dicere, vel quòd humana natura non haberet propriam formam & virtutem (de diuina enim hoc dici est impossibile) ex quo sequeretur, quòd in Christo esset tantùm diuina operatio: vel oporteret dicere, quòd ex diuina virtute & humana esset conflata in Christo vna virtus, quorum vtrunque est impossibile. Nam per primum horum ponitur natura humana in Christo esse imperfecta: per secundum verò ponitur confusio naturarum. Et ideo rationabiliter in sexta Synodo hæc opinio est condemnata, in cuius determinatione dicitur: Duas naturales operationes indiuisè, inconuertibiliter, inconfusè, inseparabiliter, in eodem domino Iesu Christo vero Deo nostro gloriſicamus, hoc est, diuinam operationem, & humanam operationem.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd Dion. ponit in Christo operationem theandricam, id est diuinam virilem, vel diuinam humanam, non per aliquam confusionem operationum seu virtutum vtriusque naturæ, sed per hoc, quòd diuina operatio eius vtitur humana, & humana eius operatio participat virtutem diuinæ operationis. Vnde sicut ipse dicit in quadam Epistola ad Caium: Super hominem operabatur ea quæ sunt hominis: quod monstrat Virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis, terrenorum pedum sustinens grauitatem. Manifestum est enim, quòd concipi est humanæ naturæ, similiter & ambulare, sed vtrunque fuit in Christo supernaturaliter. Et similiter diuina operabatur humanitus: sicut cùm sanauit leprosum tangendo. Vnde in eadem Epistola subdit: Non secundum Deum diuina faciens, non humana secundum hominem, sed Deo homine facto, noua quadam Dei & hominis operatione. Quod autem intellexerit duas esse operationes in Christo, vnam diuinæ naturæ, aliam autem humanæ: patet ex his quæ dicit in 2. cap. de Di. no. vbi dicit, quòd his quæ pertinent ad humanam eius operationem, Pater & Spiritus sanctus nulla ratione cōmunicant, nisi quis dixerit secūdum benignissimam & misericordem voluntatem: inquantum scilicet Pater & Spiritus sanctus ex sua misericordia voluerunt Christum agere & pati humana. Addit autem & omnem sublimissimam & ineffabilem Dei operationē, quam homo pro nobis factus adimpleuit, immutabilis profectò Deus & Dei verbum. Sic igitur patet, quòd alia est operatio humana, in qua Pater & Spiritus sanctus non communicant nisi secundum acceptationem misericordiæ suæ: & alia est eius operatio, inquantum est Dei verbum, in qua communicant Pater & Spiritus sanctus.

¶Ad secundum dicendum, quòd instrumentum dicitur aliquid ex eo quòd mouetur à principali agente, quod tamen præter hoc potest habere propriam operationem secundum suam formam: vt de igne dictum est. Sic igitur actio instrumenti, inquantum est instrumentum, non est alia ab actione principalis agentis: potest tamen habere aliam operationem, prout est res quædam. Sic igitur operatio, quę est humanę naturę in Christo, inquantum est instrumentum diuinitatis, non est alia ab operatione diuinitatis: nō enim est alia saluatio, qua saluat humanitas Christi & diuinitas eius. Habet tamen humana natura in Christo, inquantum est natura quædam, quandam propriam operationem: vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd operari est hypostasis subsistentis, sed secundum formam & naturam, à qua operatio speciem

Aristot.

Cōment.

singulatum operationum (diuinæ scilicet & humanæ) fiare dicitur vnitatem operati respectu vtriusque: non per viam proprietatis, quia hoc repugnat his, quæ nunc immediatè dicta sunt, sed per viam concursus seu communionis. Nunquam enim operatum proprium vnius operationis est operatum propium alterius: vt in principio responsionis docemur. Sed operatum proprium vnius potest esse operatum communi tem, quæ est rationis appetitus. Si qua autē operatio est in homine quæ nō pcedit à ratione & volūtate, nō est simpliciter operatio humana: sed cōuenit homini secundum aliquā partem humanæ naturæ. Quādoq; quidem secundū ipsam naturā elementi corporalis, sicut ferri deorsum. Quandoq; verò secundū virtutē animæ vegetabilis: sicut nutriri & augeri. Quandoque verò secundum partem sensitiuam, sicut videre & audire, imaginari & memorari, cōcupiscere & irasci. Iter quas operationes est differentia. Nam operationes animæ sensitiuæ sunt aliqualiter obedientes rationi, & ideo sunt aliqualiter rationales & humanæ, inquantum scilicet obediunt rationi, vt patet per Philosophum in 1. Ethi. Operationes verò quæ sequuntur animā vegetabilem, vel etiā naturam elementaris corporis, non subiiciuntur rationi, vnde nullo modo sunt rationales, nec humanæ simpliciter, sed solùm secūdum partem humanæ naturæ. Dictum est autem suprà, cp quando agens inferius agit per propriam formam, tunc est alia operatio inferioris agētis & superioris: quādo verò agens inferius non agit, nisi secundum cp est motum à superiori agente, tunc est eadem operatio superioris agentis & inferioris.

Sic igitur in quocunq; homine puro alia est operatio elementaris & animę vegetabilis ab operatione volūtatis, quæ est propriè humana. Et similiter etiam operatio animæ sensitiuæ, quātum ad id quod non mouetur à ratione: sed quātum ad id quod mouetur à ratione, est eadem operatio partis sensitiuæ & rationalis. Ipsius autem animæ rationalis est vna operatio, si attendamus ad ipsum principium operationis: quod est ratio vel voluntas. Diuersificatur autem secūdum respectum ad diuersa obiecta, quam quidem diuersitatem aliqui appellauerūt diuersitatem operatorum magis, quàm operationū, iudicantes de vnitate operationis solùm ex parte operatiui principij. Sic enim nūc quæritur de vnitate vel pluralitate operationū in Christo. Sic igitur in quilibet puro homine est tantùm vna operatio, quæ propriè humana dicitur: præter quam tamen sunt in homine puro quædā aliæ operationes, quæ nō sunt propriè humanæ, sicut dictum est. Sed in homine Iesu Christo nullus erat motus sensitiuæ partis, qui non esset ordinatus à ratione. Ipsæ etiam operationes naturales & corporales aliqualiter ad eius volūtatem pertinebāt, inquantùm voluntatis eius erat, vt caro eius ageret, & pateretur quæ sunt sibi propria, vt dictum est suprà. Et ideo multò magis est vna operatio in Christo, quàm in quocunque alio homine.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, cp operatio partis sensitiuæ & etiam nutritiuæ non est propriè humana: sicut dictum est. Et tamen in Christo huiusmodi operationes fuerunt magis humanæ, quàm in aliis.

¶Ad secundum dicēdum, quòd potentiæ & habitus diuersificantur per comparationem ad obiecta. Et ideo diuersitas operationum hoc modo respondet diuersis potentiis & habitibus, sicut etiam respondet diuersis obiectis. Talem autem diuersitatem opera-

Cōment.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum in Christo sint plures operationes humanæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur cp in Christo sint plures humanæ operationes. Christus enim, inquātum homo, cōmunicat cum plantis in natura nutritiua, cū animalibus autem in natura sensitiua, cum Angelis autē in natura intellectiua, sicut & cæteri homines. Sed alia est operatio plantæ, inquantū est planta: & alia animalis, inquātum est animal. Ergo Christus, inquantum est homo, habet plures operationes.

¶Præterea, Potētię & habitus distinguūtur secundum actus. Sed in anima Christi fuerunt diuersæ potētiæ & diuersi habitus. Ergo & diuersæ operationes.

¶Præterea, Instrumēta debent esse proportionata operationibus. Corpus autē humanum habet diuersa membra differentia secundum formam. Ergo diuersis operationibus debent esse accommodata. Sunt ergo in Christo diuersæ operationes secundum humanam naturam.

¶SED CONTRA est, quòd sicut Damasc. dicit in 3. lib. operatio sequitur naturam. Sed in Christo est tantùm vna natura humana. Ergo in Christo fuit vna tantùm operatio humana.

CONCLVSIO.

¶In Christo est vna humana operatio magis quàm in quocunque alio homine.

¶RESPONDEO dicēdum, quòd quia homo est id quod est secundum rationem, illa operatio dicitur esse simpliciter humana, quæ à ratione procedit per voluntatem. Et ideo à diuersitate formarū seu naturarum est diuersa species operationū: sed ab vnitate hypostasis est vnitas secundum numerum, quātum ad operationem speciei. Sicut ignis habet duas operationes specie differentes, scilicet illuminare & calefacere, secundum differentiam lucis & caloris: & tamen est vna numero illuminatio ignis semel illuminātis. Et similiter in Christo oportet cp sint duæ operationes specie differētes secundum eius duas naturas. quælibet tamen operationum est vna numero in Christo semel facta, sicut vna ambulatio & vna sanatio.

¶Ad quartum dicendum, cp esse & operari est personæ à natura, aliter tamen & aliter. Nam esse pertinet ad ipsam constitutionem personæ: & sic quantum ad hoc se habet in ratione termini. Et ideo vnitas personæ requirit vnitatem ipsius esse completi & personali. Sed operatio est quidā effectus personæ secundum aliquam formam vel naturam: vnde pluralitas operationum nō præiudicat vnitati personali.

¶Ad quintum dicēdum, cp aliud est propriū operatum operationis diuinæ & operationis humanæ in Christo: sicut operatum proprium diuinę operationis est sanatio leprosi, operatum autē proprium humanæ naturæ, est eius contactus. Cōcurrunt autem ambæ operationes ad vnum operatum, secundum quòd vna natura agit cum cōmunione alterius: vt dictum est.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum in Christo sint plures operationes humanæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur cp in Christo sint plures humanæ operationes. Christus enim, inquātum homo, cōmunicat cum plantis in natura nutritiua, cū animalibus autem in natura sensitiua, cum Angelis autē in natura intellectiua, sicut & cæteri homines. Sed alia est operatio plantæ, inquantū est planta: & alia animalis, inquātum est animal. Ergo Christus, inquantum est homo, habet plures operationes.

¶Præterea, Potētię & habitus distinguūtur secundum actus. Sed in anima Christi fuerunt diuersæ potētiæ & diuersi habitus. Ergo & diuersæ operationes.

¶Præterea, Instrumēta debent esse proportionata operationibus. Corpus autē humanum habet diuersa membra differentia secundum formam. Ergo diuersis operationibus debent esse accommodata. Sunt ergo in Christo diuersæ operationes secundum humanam naturam.

¶SED CONTRA est, quòd sicut Damasc. dicit in 3. lib. operatio sequitur naturam. Sed in Christo est tantùm vna natura humana. Ergo in Christo fuit vna tantùm operatio humana.

CONCLVSIO.

¶In Christo est vna humana operatio magis quàm in quocunque alio homine.

¶RESPONDEO dicēdum, quòd quia homo est id quod est secundum rationem, illa operatio dicitur esse simpliciter humana, quæ à ratione procedit per voluntatem, quæ est rationis appetitus. Si qua autē operatio est in homine quæ nō pcedit à ratione & volūtate, nō est simpliciter operatio humana: sed cōuenit homini secundum aliquā partem humanæ naturæ. Quādoq; quidem secundū ipsam naturā elementi corporalis, sicut ferri deorsum. Quandoq; verò secundū virtutē animæ vegetabilis: sicut nutriri & augeri. Quandoque verò secundum partem sensitiuam, sicut videre & audire, imaginari & memorari, cōcupiscere & irasci. Iter quas operationes est differentia. Nam operationes animæ sensitiuæ sunt aliqualiter obedientes rationi, & ideo sunt aliqualiter rationales & humanæ, inquantum scilicet obediunt rationi, vt patet per Philosophum in 1. Ethi. Operationes verò quæ sequuntur animā vegetabilem, vel etiā naturam elementaris corporis, non subiiciuntur rationi, vnde nullo modo sunt rationales, nec humanæ simpliciter, sed solùm secūdum partem humanæ naturæ. Dictum est autem suprà, cp quando agens inferius agit per propriam formam, tunc est alia operatio inferioris agētis & superioris: quādo verò agens inferius non agit, nisi secundum cp est motum à superiori agente, tunc est eadem operatio superioris agentis & inferioris.

Sic igitur in quocunq; homine puro alia est operatio elementaris & animę vegetabilis ab operatione volūtatis, quæ est propriè humana. Et similiter etiam operatio animæ sensitiuæ, quātum ad id quod non mouetur à ratione: sed quātum ad id quod mouetur à ratione, est eadem operatio partis sensitiuæ & rationalis. Ipsius autem animæ rationalis est vna operatio, si attendamus ad ipsum principium operationis: quod est ratio vel voluntas. Diuersificatur autem secūdum respectum ad diuersa obiecta, quam quidem diuersitatem aliqui appellauerūt diuersitatem operatorum magis, quàm operationū, iudicantes de vnitate operationis solùm ex parte operatiui principij. Sic enim nūc quæritur de vnitate vel pluralitate operationū in Christo. Sic igitur in quilibet puro homine est tantùm vna operatio, quæ propriè humana dicitur: præter quam tamen sunt in homine puro quædā aliæ operationes, quæ nō sunt propriè humanæ, sicut dictum est. Sed in homine Iesu Christo nullus erat motus sensitiuæ partis, qui non esset ordinatus à ratione. Ipsæ etiam operationes naturales & corporales aliqualiter ad eius volūtatem pertinebāt, inquantùm voluntatis eius erat, vt caro eius ageret, & pateretur quæ sunt sibi propria, vt dictum est suprà. Et ideo multò magis est vna operatio in Christo, quàm in quocunque alio homine.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, cp operatio partis sensitiuæ & etiam nutritiuæ non est propriè humana: sicut dictum est. Et tamen in Christo huiusmodi operationes fuerunt magis humanæ, quàm in aliis.

¶Ad secundum dicēdum, quòd potentiæ & habitus diuersificantur per comparationem ad obiecta. Et ideo diuersitas operationum hoc modo respondet diuersis potentiis & habitibus, sicut etiam respondet diuersis obiectis. Talem autem diuersitatem opera-

Cōment. cluso est: In quolibet puro homine est tantùm vna operatio humana, multæ autem non humanæ. Declaratur discurrendo figillatim per quatuor enumeratas partes humanæ naturæ: scilicet elementarem, vegetabilem, sensitiuam & rationalem. Nam ex elementari & vegetabili patet secunda pars conclusionis: quia alia & alia est operatio harum partium & voluntatis. Ex sensitiua verò distinguendo propriam à participata, patet quòd secundum propria habet etiam aliam operationem: participatiuę autem vnam & est ipsius & voluntatis operatio. Ex rationali autem distinguendo seu replicando de quali vnitate operationis est sermo (scilicet penes voluntatem principij propria virtute) habetur quòd vna tantùm est operatio humana in vno homine. Quæ est prima pars conclusionis: quia vnum tantùm est humanum principiū, scilicet voluntas, quātus diuersitatibus operationū humanarum

naturam penes obiecta, quæ vocatur penes operata à quibuslam. Ex quibus omnibus patet, quòd sequitur conclusio, quo ad vtranque sui partem: nam ex hoc q̃ nulla pars humanæ naturæ multiplicat operationem humanam in vno puro homine, habetur q̃ vna tantùm est operatio humana in vno homine: & ex eo quòd in eodem secundum diuersas humanæ naturæ partes multiplicantur operationes nõ humanæ, habetur quòd

operationum non intendimus excludere ab humanitate Christi, sicut nec eam, quæ est secundum aliud & aliud instrumentum: sed tolùm illam, quæ est secundum primũ principium actiuum, vt dictum est. Vnde patet etiam responsio ad tertium.

Annot. ¶Notato hic, quòd hic apparet non esse hic fermonẽ de vnitate numeratiũ aut purè specifica operationis: quum clarè constet, in vno eodémque homine esse diuersis temporibus humanas operationes multas secũdum numerum ab eodem principio actiuo humano: sed quia omnis humana operatio in vno homine ab eodẽ est humano principio, vna dicitur vnitate formali sui actiui principij, & vnitate nihilominùs numerali in omni subordinato principio sibi obsequente: vna enim numero est moderatio humani motus à voluntate, concupiscentia, ac lingua seu manu: & simile est de aliis. Distinctio autem specifica vel etiam generica operationum humanarũ penes obiecta (de qua in præcedentibus libris tractatum & discussum est in processu materiæ moralis) extra præsens propositũ est vt patet in litera.

3. di. 18. art. 2. 3. 4. & 5. Et vers. q. 29. ar. 7. 6. Et opus. 3. c. 238. fin.

Coment. ¶Quo ad tertium, cõclusio est: Multò magis est vna operatio in Christo, quàm in quocunque alio homine. Probatur: quia & operationes elementares & vegetatiuæ aliquatenus voluntariæ erant, & sensitiuè nullus erat motus nõ ordinatus à ratione, pro quanto voluntas rationalis in Christo volebat motus naturales partis sensitiuæ in se esse vsque ad tales terminos, & non amplius.

Annot. ¶Aduerte hic primò, q̃ omnis motus partis sensitiuæ in Christo dicitur ordinatus à ratione, pro quanto voluntas rationalis in Christo volebat motus naturales partis sensitiuæ & elementares dicuntur in Christo voluntarij voluntate humana, & approbatiuè (vt patet) & causaliter seu imperatiuè, pro quanto subditi erant voluntati humanæ Christi, vt voluntas eius erat instrumẽtum diuinitatis. His enim duobus modis verificatur de voluntate humana Christi, q̃ esuriit, sitiuit, &c. voluntariè.

Annot. ¶Aduerte tertiò, quòd Autor non concludit in Christo esse vnam tantùm operationẽ humanæ naturæ: sed quum mõstrasset, in quolibet puro homine inueniri operationem quidem humanam vnam tantum, operationes autem naturæ humanæ secundum diuersas partes multas, inuisit, in Christo non solùm esse operationem humanam vnam (sicut in cæteris hominibus) sed reliquas partium naturæ humanæ operationes in Christo ad illud vnũ principium operationis humanæ reduxit, ostendendo eas esse voluntarias: ac per hoc ad vnitatem reduxit non simpliciter, quia ex propriis actiuis principiis emanant vegetatiuæ & elementares, sed quodammodo, quatenus scilicet sunt voluntariæ: & ideo comparatiuam conclusit. Multò magis est vna operatio in Christo, quàm in quocunque alio homine.

¶ *Super Quæstionis decimænonæ Articulum tertium.*

Titulus clarus est.

¶In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est: Christus habuit per meritum quicquid alij habent per meritum, nisi sit tale cuius meritum deroget dignitati

Christi. Secunda est directè responsiua quæsito: Christus potuit aliquid sibi mereri. Prima conclusio habet duas partes. Et quo ad primam probatur: Habere aliquod bonum per se, est nobilius, quàm habere illud per alium: sed habere per proprium meritum, est habere illud per se: ergo habere per meritum, est nobilius quàm sine merito: ergo Christus habuit per meritum quicquid alij habent per meritum. Maior probatur: quia causa per se, potior est ea quæ est per aliud. Minor probatur, sine tamẽ exposita, quòd intelligitur per se tãquam causam nõ primam (quia illa est Deus, vt patet ex Apostolo) sed secundariam, quia est esse Dei cooperatorem. Consequentia autem vltima probatur: quia omnis perfectio & nobilitas est Christo attribuenda.

habere aliquod donum per se, est nobilius, quàm habere illud per aliud: semper enim causa, quæ est per se, potior est ea, quæ est per aliud: vt dicitur in 8. Phy. Hoc autem dicitur aliquis habere per seipsum, cuius est sibi aliquo modo causa. Prima autem causa omnium bonorum nostrorum per autoritatem est Deus. Et per hunc modum nulla creatura habet aliquid boni per seipsam: secũdum illud primæ ad Corinth. 4. Quid habes quod non accepisti? Potest tamen secũdario aliquis esse causa sibi alicuius boni habendi: inquãtum scilicet in hoc ipso Deo cooperatur. Et sic ille, qui habet aliquid per meritum proprium, habet quodammodo illud per seipsum. vnde nobilius habetur id quod habetur per meritum, quàm id quod habetur sine merito.

¶Quia autem omnis perfectio & nobilitas Christo est attribuenda, consequẽs est quòd ipse per meritum habuerit illud quod alij per meritum habent: nisi sit tale quid, cuius carẽtia magis dignitati Christi & perfectioni præiudicet, quàm per meritum accrescat. Vnde nec gratiam nec scientiam, nec beatitudinem animæ, nec diuinitatẽ meruit. Quia cum meritum non sit nisi eius quod nõdum habetur, oporteret quòd Christus aliquando istis caruisset: quibus carere, magis diminuit dignitatem Christi, quàm augeat meritum. Sed gloria corporis, vel si quid aliud huiusmodi est, minus est quàm dignitas merendi, quæ pertinet ad virtutem charitatis. Et ideo dicẽdum est, q̃ Christus gloriam corporis, & ea quæ pertinent ad exteriorem eius excellentiam (sicut est ascensio, veneratio, & alia huiusmodi) habuit per meritum. Et sic patet, quòd aliquid sibi mereri potuit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ fruitio, quæ est actus charitatis, pertinet ad gloriam animæ, quam Christus non meruit: & ideo si per charitatem aliquid meruit, nõ sequitur q̃ idem sit meritum & præmium. Nec tamen per charitatem meruit, inquãtum erat charitas comprehẽsoris, sed inquantum erat viatoris: nam ipse fuit simul viator & comprehensor: vt suprà habitum est. Et ideo quia nunc non est viator, non est in statu merendi.

¶Ad secũdum dicendum, q̃ Christo, secundum q̃ est Deus & Dei filius, per naturam debetur gloria diuina, & dominium omniũ, sicut primo & supremo domino. Nihilominus tamẽ debetur ei gloria sicut homini beato, quam quantum ad aliquid debuit habere sine merito, & quantum ad aliquid cum merito: vt ex suprà dictis patet.

¶Ad tertium dicendum, q̃ Christus potuit aliquid sibi mereri, quod tamen non habuit, quia non fuit conueniens. Vnde non sequitur, quòd non habuerit illud per meritum, quod habuit per se, & per naturam.

¶Ad quartum dicendum, q̃ Christus non habuit gloriam animæ, quæ fuit ei debita ex merito. Et propterea ratio illa non procedit de gloria corporis.

¶Ad quintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum quicquid alij habent per meritum. Et ideo non habuit per meritum gloriam corporis, quia non habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereretur.

¶Ad sextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad decimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad undecimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad duodecimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad tertiumdecimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quartumdecimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quintumdecimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad sextumdecimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septimumdecimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octauumdecimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonumdecimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad vicesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad vicesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad vicesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad vicesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad vicesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad vicesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad vicesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad vicesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad vicesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad vicesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad tricesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad tricesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad tricesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad tricesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad tricesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad tricesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad tricesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad tricesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad tricesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad tricesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quadragesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quadragesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quadragesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quadragesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quadragesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quadragesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quadragesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quadragesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quadragesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quadragesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quinquagesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quinquagesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quinquagesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quinquagesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quinquagesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quinquagesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quinquagesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quinquagesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quinquagesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad quinquagesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad sexagesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad sexagesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad sexagesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad sexagesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad sexagesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad sexagesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad sexagesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad sexagesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad sexagesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad sexagesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septuagesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septuagesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septuagesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septuagesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septuagesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septuagesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septuagesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septuagesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septuagesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad septuagesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octogesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octogesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octogesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octogesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octogesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octogesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octogesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octogesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octogesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad octogesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonagesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonagesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonagesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonagesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonagesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonagesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonagesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonagesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonagesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad nonagesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumdecimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumdecimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumdecimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumdecimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumdecimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumdecimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumdecimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumdecimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumdecimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumdecimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumvicesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumvicesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumvicesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumvicesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumvicesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumvicesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumvicesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumvicesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumvicesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumvicesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumtricesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumtricesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumtricesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumtricesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumtricesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumtricesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumtricesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumtricesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumtricesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumtricesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquadragesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquadragesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquadragesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquadragesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquadragesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquadragesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquadragesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquadragesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquadragesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquadragesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquinquagesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquinquagesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquinquagesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquinquagesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquinquagesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquinquagesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquinquagesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquinquagesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquinquagesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumquinquagesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsexagesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsexagesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsexagesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsexagesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsexagesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsexagesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsexagesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsexagesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsexagesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumsexagesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumseptuagesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumseptuagesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumseptuagesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumseptuagesimumtertium dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumseptuagesimumquartum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumseptuagesimumquintum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumseptuagesimumsextum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumseptuagesimumseptimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumseptuagesimumoctauum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumseptuagesimumnonum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumoctogesimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumoctogesimumprimum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam mereri potuit.

¶Ad centesimumoctogesimumsecundum dicendum, q̃ Christus habuit per meritum gloriam corporis, quia habuit corpus passibile, quod per meritum gloriam

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæ Articulum secundum.

Annot. TItulus clarus est in se: sed sua causa ex articulo colligitur, q̃ est diuersus loquendi modus Græcorum & Latinorum. Cyrillus enim & Vnma. cum Ephesina synodo negant Christum subiectũ sibi: Augustinus verò Christum sibi subiectum secundũ humanitatẽ affirmat. Et quia vtraque sententia est vera, & ad diuersos sensus relata rationabiliter dicta ab vtrisque: ideo nota est quæstio hæc.

Coment. ¶ In corpore duo fiunt. Primò respõdetur quæsito secundum veritatẽ: secundo docemur conuenientem loquẽdi modum in hac materia.

¶ Quo ad primũ cum distinctione duplicis sensus huiusmodi loquutionum respõdetur, q̃ scilicet possint seruiros & dominũ referri vel ad diuersitatẽ suppositorũ, vel ad solam diuersitatẽ naturarum in vna p̃sona. Probatur hæc distinctio, quia esse dominum vel seruũ attribuitur personæ secundũ aliquã naturã: potest igitur referri diuersitas requisita inter dominũ & seruũ: vel ad personarũ & naturarũ simul diuersitatem, vel ad diuersitatẽ naturarũ tantùm stante vnitate personæ. Et prima conclusio iuxta primum sensum est: Christus nõ est subiectus sibi aut dominus sui. Manifestatur: quia sic est hæresis Nestorij damnata in synodo negata à Cyrillo & Damas. Secunda verò cõclusio iuxta secundum sensum est: Christus est sibi subiectus & sui dominus. Hæc probatur ex diuersitate naturarũ & auctoritate Augusti.

¶ Quo ad secundũ, modus loquẽdi cõgruus est vt de Christo ea quę sunt excellẽtiæ, absolutè dicantur, ea verò quæ sunt subiectionis, cũ determinatione apposita dicantur, scilicet secundum humanam naturã. Et ratio est: quia Christus est nomen personæ, quæ in Christo est æterna, & Deus verus.

¶ Nota hîc, q̃ ea quę sunt excellentiæ, dupliciter figurãtur vel sine determinatione seu limitatione, vt esse dominũ præsidentem, maximũ, &c. vel cũ limitato termino sui ipsius, puta q̃ est dominus sui, præsidet sibi, &c. Autor in litera loquitur de relationibus excellentiæ simpliciter & absolutè: quum dicit q̃ de Christo sunt absolutè enũtianda. Et per oppositum ea quæ sunt minorationis, non sunt simpliciter & absolutè enunciãda, puta q̃ est creatura, q̃ est seruus, q̃ subiectus. Et nõ loquitur de relationibus excellentiæ respectu sui: nam tam relationes excellẽtiæ, quàm relationes subiectionis respectu sui, cũ determinatiõe dicẽdæ sunt: naturã, conueniunt ea quæ sunt propria illi naturæ. Natura autem humana ex sui conditione habet triplicem subiectionem ad Deum. Vnã quidem secundum gradũ bonitatis: prout scilicet diuina natura est ipsa essentia bonitatis: vt patet per Diony. primo c. de Di. no. natura autẽ creata habet quãdã participationẽ diuinę bonitatis quasi radijs illius bonitatis subiecta. Secundò, humana natura subijcitur Deo, quantũ ad Dei potestatẽ, prout scilicet natura humana, sicut & quælibet creatura subiacet opationi diuinæ dispositionis. Tertio modo specialiter humana natura Deo subijcitur, quãtũ ad ꝓpriũ suum actũ: inquãtũ scilicet ꝓpria volũtate obedit mãdatis eius. Ethãc triplicẽ subiectionẽ ad Patrẽ Christus de seipso confitetur. Primã quidẽ Matth. 19. Quid me interrogas de bono? vnus est bonus Deus. Vbi Hiero. dicit, q̃ quia eũ magistrũ vocauerat bonũ, & nõ Deũ vel Dei filiũ cõfessus erat, dixit, hoc sem, quãuis sanctũ, in cõparatione Dei non esse bonũ. Per qd̃ dedit intelligere, q̃ ipse secundũ humanã naturã non pertingebat ad gradum bonitatis diuinæ. Et quia in his quæ non mole magna sunt, idẽ est esse maius quod melius: vt Aug. dicit in vlti. de Tri. ex hac ratiõe Pater dicitur maior Christo secundũ humanã naturã. Secunda etiã subiectio Christo attribuitur, inquantũ oĩa, quæ circa humanitatẽ Christi acta sunt, diuina dispositione gesta creduntur. vnde Dionỹ. dicit 4. ca. Cel. hierar. q̃ Christus subijcitur Dei patris ordinationibꝰ. Et hæc est subiectio seruitutis, secundũ q̃ omnis creatura Deo seruit, eius ordinationi subiecta: secundum illud Sap. 16. Creatura tibi factori deseruiens. Et secundũ hoc etiã filius Dei Philippens. 2. dicitur, formam serui accepisse.

Tertiã etiam subiectionem attribuit sibi ipsi Ioan. 8. dicens, Quę placita sunt ei, facio semper. Et hæc est subiectio obedientię. Vnde dicitur Philip. 2. quòd factus est obediens Patri vsque ad mortem.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ sicut nõ est simpliciter intelligendũ, q̃ Christus sit creatura, sed solùm secundũ humanã naturã, siue apponatur ei determinatio, siue nõ (vt suprà dictũ est) ita etiã nõ est simpliciter intelligendum, q̃ Christus sit subiectus Patri, sed solùm secundum humanam naturam, etiam si hæc determinatio non apponatur: quam tamen conuenientius est apponere, ad euitandum errorem Arrij, qui posuit filium minorem Patre.

¶ Ad secũdum dicẽdum, q̃ relatio seruitutis & dominij fundatur super actione & passione: inquantum scilicet serui est moueri à domino secundum imperium. Agere autẽ non attribuitur naturæ sicut agenti, sed personę: actus enim suppositorũ sunt & singulariũ, secundum Philosophũ. Attribuitur tñ actio naturę, sicut ei secundum quam persona vel hypostasis agit. Et ideo quãuis non propriè dicatur q̃ natura sit domina vel serua, potest tamẽ propriè dici q̃ quælibet hypostasis vel persona sit domina vel serua, secundum hanc vel illam naturam. Et secundum hoc nihil prohibet, Christum dicere Patri subiectum, vel seruum secũdum humanam naturam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Augustꝰ. dicit in primo de Trini. tunc Christus tradet regnum Deo & Patri, quando iustos, in quibus nunc regnat per fidem, perductu-

rus est ad speciem: vt scilicet videant ipsam essentiam communem Patri & filio. Et tũc totaliter erit Patri subiectus nõ solùm in se, sed etiam in membris suis, per plenam participationem diuinæ bonitatis. Tunc etiam omnia erunt plenè ei subiecta per finalem impletionem suæ voluntatis de eis: licet etiã modò sint omnia ei subiecta quãtum ad potestatem: secundum illud Matth. vlti. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus sit subiectus sibiꝑsi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non sit subiectus sibiꝑsi. Dicit enim Cyrillus in Epistola synodica: quam scilicet synodus Ephesina recepit: Neque ipse Christus sibi seruus est nec dominus, faruum enim est, magis autem & impium ita dicere & sapere. Et hoc etiam asserit Damas. in 3. lib. dicens: Vnum enim ens Christus non potest seruus esse suiꝑsius & dominus. Sed intantum Christus dicitur seruus Patris, inquantum est ei subiectus. Ergo Christus non est subiectus sibiꝑsi.

¶ Præterea, Seruus refertur ad dominum. Sed relatio non est alicuius ad seipsum. vnde & Hilarius dicit in li. de Tri. quòd nihil est sibi simile aut æquale. Ergo Christus nõ potest dici seruus suiipsius, & per consequens nec sibi esse subiectus.

¶ Præterea, Sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus: vt Athanas. dicit. Sed homo non dicitur subiectus sibiꝑsi, vel seruus suiꝑsius, aut maior seipso propter hoc, quòd corpus eius subiectum est animæ. Ergo neque Christus dicitur subiectus sibiꝑsi propter hoc, quòd eius humanitas subiecta est diuinitati ipsius.

¶SED CONTRA est quod Augustꝰ. dicit in primo de Tri. Veritas ostendit secundum istum modum, quo scilicet Pater maior est Christo secundum humanam naturam, & seipso minorem Filium.

¶ Præterea, Sicut ipse argumentatur ibidem, sic accepta est à Filio Dei forma serui, vt non amitteretur forma Dei. Sed secundũ formam Dei, quæ est communis Patri, & Filio, Pater est filio maior secundum humanam naturam. Ergo etiam Filius est maior seipso secundum humanam naturam.

¶ Præterea, Christus secundum humanam naturam est seruus Dei patris, secundum illud Ioan. 20. Ascendo ad Patrem, meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Sed quicunque est seruus patris, est seruus filij; alioquin non omnia quæ sunt patris, essent filij. Ergo Christus est seruus suiꝑsius, & sibi subditus.

CONCLVSIO.

¶ Christus non est sibi subiectus, si dominium & subiectio ad diuinam referatur personam: est autem sibi subiectus secundum humanam naturam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) esse dominum & seruum attribuitur personæ vel hypostasi secundum aliquam naturam. Cùm ergo dicitur Christus esse dominus vel seruus suiꝑsius, vel quòd verbum Dei est dominus hominis Christi: hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt intelligatur hoc esse dictum ratione alterius hypostasis vel personæ, quasi alia sit persona verbi Dei dominantis, & alia hominis seruientis: quod pertinet ad hæresim Nestorij. Vnde in condemnatione Nestorij, dicitur in synodo Ephesina: Si quis dicit Deum vel dominum esse Christi ex Deo patre verbum, & non magis eundem confitetur simul Deum & hominem, vtpote verbum factum carnem, secundum Scripturas, anathema sit. Et hoc modo negatur à Cyrillo & Damas. Et sub eodem sensu negandum est, Christum esse minorem seipso, vel esse sibi subiectum. Alio modo potest intelligi secundum diuersitatem naturarum in vna persona vel hypostasi. Et sic dicere possumus secundum vnam earum, in qua cum Patre conuenit simul eum cum Patre præesse, & dominari: secundum verò alteram naturam, in qua nobiscum conuenit, ipsum subesse & seruire. Et per hunc modum dicit Augustinus, Filium esse seipso minorem. Sciendum tamen, quòd cùm hoc nomen Christus sit nomen personæ, sicut & hoc nomen Filius, illa per se & absolutè sicut enim dicendum est Christum sibi subiectum secundũ humanã naturã, ita dicendũ est Christũ secundũ deitatẽ, dominũ sui secundũ hu ꝯ anitatẽ. Et hęc manifestè probantur ex respõsionibus ad primũ & secundũ in litera. vbi habetur ꝙ ista relatiua nõ simpliciter & absolutè dicuntur respectu sui: quoniã exigunt diuersitatẽ suppositorũ, simpliciter loquendo: sed cũ determinatione aliqua possunt respectu sui verificari, vt etiam ex Arist. autoritate in respõsione ad tertium confirmatur.

¶ Super Quæstionis vicesimæ primæ Articulum primum.

Coment. TItulus clarus.

¶ In corpore vnica cõclusio: Christo, secundum quòd est homo, conuenit orare. Probatur: Oratio est explicatio propriæ voluntatis apud Deũ, vt eam impleat: ergo si in Christo esset tantum voluntas diuina: nõ cõpeteret ei orare: ergo Christo, secũdum ꝙ habet voluntatẽ humanam, conuenit orare. Antecedens patet ex antedictis. Consequentia prima probatur: quia diuina voluntas est per seipsam efficax, iuxta Psal. Secunda verò probatur: quia in Christo præter diuinã est humana voluntas, quæ non per seipsam est efficax: sed ope diuinæ virtutis eget.

Annot. ¶ In respõsione ad primum, vide nouitie quòd Autor primò loquitur de Christo ratione humanæ naturæ assumptæ: & dicit necessitatẽ orandi, non omnipotentiã naturę suæ humanæ. Deinde loquitur de toto Christo: & assignat plures rationes orandi, scilicet fidei suæ dentatis, & exempli nostri.

Annot. ¶ In respõsione ad secũdum vide curiosè, quòd respõsio stat in hoc, ꝙ Christus nesciuit Lazarũ resuscitandum absolutè: sed scivit Lazarum resuscitandum medio suo clamore, &c. & simile est de aliis. Et ideo vana est quæstio, ad quid oportet tot media apponere? eadem enim est præuisio termini & mediorum, & eadem est quæstio & solutio omnium.

Annot. ¶ In respõsione ad tertiũ vide nouitie, q̃ accẽsus est nomen motus propriè dicti. Transituum autem ad mentem potest dupliciter cõuenire menti, secundũ proprium mentis actum, qui verè & propriè est actus perfecti, puta intelligere. Nã potest mẽti conuenire accẽsus vel per modum motus, qui actus est imperfecti: & sic cõuenit nobis, qui nõ sumus mẽte contincti supernis, sed tẽdimus mentis actibus ad illa: sicut vapores accẽdit sursum, qui de terra eleuatur & tendunt sursum. Et sic Christi mẽti nõ cõuenit accẽsus: quia semper est cum Deo. Vel per modum motus, qui est actus perfecti: & sic conuenit Christo & Beatis accẽtis mẽtis in Deum: quia iuncti Deo contemplantur ipsum, vt super se perfecti contemplatione illius, sicut nos quum cõtemplamur aliquid, dicimur moueri, secundũ intellectum in illud.

¶ Super Quæstionis vicesimæ secundæ Articulum secundum.

Annot. TItulus, vt sonat, sumatur: quoniam in articulo diffinitur.

Coment. ¶ In corpore vnica est possunt dici de Christo, quæ conueniunt ei ratione suæ personæ, quæ est æterna: & maximè huiusmodi relationes, quæ magis propriè videntur ad personam vel hypostasim pertinere. Sed ea quæ conueniunt sibi secundum humanam naturã, sunt ei potius attribuẽda cũ determinatione, vt videlicet dicamus Christum esse simpliciter maximũ, & dominũ & præfidẽtẽ: ꝙ aũt sit subiectus vel seruꝰ vel minor, est ei attribuẽdũ cũ determinatione, scilicet secũdũ humanam naturam.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Cyrillus & Damas. negãt Christum esse dominum suiꝑsius, secũdum ꝙ per hoc importatur pluralitas suppositorũ: quæ requiritur ad hoc, quòd aliquis simpliciter sit dominus alicuius.

¶ Ad secũdum dicendum, q̃ simpliciter quidem oportet esse alium dominum, & alium seruum: potest tamen aliqua ratio dominij & seruitutis seruari, prout idẽ est Dominus & seruus suiꝑsius, secundum aliud & aliud.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ propter diuersas partes hominis, quarum vna est superior & alia inferior, dicit etiam Philosophus in 5. Ethi. quòd est hominis ad seipsum iustitia, in quantum irascibilis & concupiscibilis obediunt rationi. Vnde per hunc modum etiam vnus homo potest dici sibi subiectus & seruiens secundum diuersas sui partes.

¶ Ad alia autem argumẽta patet respõsio ex dictis. Nam Aug. asserit Filium seipso minorem esse, vel sibi subiectum, secũdum humanam naturam, non secundum diuersitatem suppositorum.

QVAESTIO VICESIMAPRIMA, *De oratione Christi, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de oratione Christi:

¶ Et circa hoc quærũtur quatuor.

¶ Primo, vtrùm Christo conueniat orare.

¶ Secundò, vtrùm conueniat sibi secundum suam sensualitatem.

¶ Tertiò, vtrum conueniat sibi orare pro seipso, an tantùm pro aliis.

¶ Quartò, vtrũ oĩs eius oratio sit exaudita.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Christo competat orare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ Christo non competat orare. Nã sicut Damas. dicit, oratio est petitio decẽtium à Deo. Sed cùm Christus omnia facere posset, non videtur ei cõuenire, quòd aliquid ab aliquo peteret. Ergo videtur quòd Christo nõ conueniat orare.

¶ Præterea, Non oportet orãdo petere illud, quod aliquis sciit pro certo esse futurũ (sicut nõ oramus ꝙ sol oriatur cras) neq; est etiam conueniens ꝙ aliquis orãdo petat, quod scit nullo modo esse futurum. Sed Christus sciebat circa omnia quid esset futurũ. Ergo non conueniebat ei aliquid orando petere.

¶ Præterea, Damas. dicit in li. 3. ꝙ oratio est ascẽsus intellectus in Deum. Sed intellectus Christi non indigebat ascensione in Deum: quia semper intellectus eius erat Deo cõiunctus, nõ solùm secundum vnionem hypostasis, sed etiam secundum fruitionem beatitudinis. Ergo Christo non conueniebat orare.

¶SED CONTRA est quod dicitur Lucæ 6. Factum est, in illis diebus exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

CONCLVSIO.

¶ Christo, secundum quòd est homo, conuenit orare, & Deum deprecari vt suam voluntatem impleat.

¶RESPONDEO dicẽdum, ꝙ sicut dictũ est in Secunda parte, oratio est quædã explicatio propriæ voluntatis apud Deum, vt eã impleat. Si igitur in Christo esset vna tantùm volũtas, scilicet diuina, nullo modo competeret sibi orare, quia voluntas diuina per seipsam est effectiua eorum, quæ vult: secundũ illud Psal. Omnia quæcunq; voluit Dominus, fecit. Sed quia in Christo est alia voluntas diuina, & alia humana, & voluntas humana non est per seipsam efficax ad implendum quæ vult, nisi per virtutem diuinam: inde est quòd Christo, secũdum quòd est homo, & humanam voluntatem habens, competit orare.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Christus poterat perficere omnia quæ volebat, secundum ꝙ Deus, nõ autẽ secundum ꝙ homo: quia secundũ ꝙ homo nõ habuit omnipotẽtiã, vt supra habitũ est. Nihilominus tũ ipse idẽ Deus existẽs & homo, voluit ad Patrẽ orationẽ porrigere: non ꝙ ipse esset impotẽs, sed propter nostrã instructionẽ. Primò quidem, vt ostenderet se esse à Patre. Vnde ipse dicit Ioan. 11. propter populũ qui circumstat, Dixi, scilicet verba orationis, vt credãt, quia tu me misisti. Vnde Hilarius in 10. de Tri. dicit, Nõ prece eguit, pro nobis orauit, ne Filius ignoraretur. Secundò, vt nobis exemplũ orandi daret. Vnde Amb. dicit super Luc. Noli indiatrices aperire aures, vt putes filium Dei quasi infirmũ rogare, vt impetret qd̃ implere non possit, potestatis enim actor, obedientiæ magister, ad præcepta virtutis suo nos informat exemplo. Vnde & Augustꝰ. dicit super. Ioan. Poterat Dominus in forma serui, si hoc opus esset, orare silentio: sed ita se Patri exhibere voluit precatorem, vt meminisset, nostrum se esse doctorem.

¶ Ad secũdum dicendum, ꝙ inter alia, quæ Christus sciuit futura, sciuit quædam esse fienda propter suam orationem: & huiusmodi non inconuenienter à Deo petijt.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ ascẽsio nihil est aliud, quàm motus in id quod est sursum. motus autẽ, vt habetur in 3. de Anima, dupliciter dicitur. Vno modo propriè, secundum ꝙ importat exitũ de potentia in actũ, prout est actus imperfecti: & sic ascẽdere cõpetit ei quod est potẽtia sursum, & non actu. Et hoc modo, vt Damascen. dicit in 3. lib. intellectus humanus Christi non eget ascẽsione in Deum: cùm sit semper Deo vnitus, & secũdum esse personale, & secundum contemplationem beatam. Alio modo dicitur motus qui est actus perfecti, id est existentis in actu: sicut intelligere & sentire dicuntur quidam motus. Et hoc modo intellectus Christi semper ascendit in Deum: quia semper contemplatur ipsum, vt suprà se existentem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christo conueniat orare secundum suam sensualitatem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ Christo conueniat orare secundum suam sensualitatẽ. Dicitur enim in Psal. ex persona Christi, Cor meũ & caro mea exultauerũt in Deum viuum. Sed sensualitas dicitur appetitus carnis. Ergo sensualitas Christi potuit ascendere in Deum viuum, exultando, & pari modo orando.

¶ Præterea, Eius videtur esse orare, cuius est desiderare illud qd̃ petitur. Sed Christus periuit aliquid quod desiderauit eius sensualitas, cùm dixit, Transeat à me calix iste: sicut dicitur Matth. 26. Ergo sensualitas Christi orauit.

¶ Præterea, Magis est vniri Deo in persona, quàm ascendere in Deum per orationem. Sed sensualitas fuit assumpta à Deo in vnitatem personæ, sicut & quælibet pars humanæ naturæ. Ergo multò magis potuit ascendere in Deum orando.

¶SED CONTRA est quod dicitur Philip. 2. quòd filius Dei secundum naturam quam assumpsit, in similitudinem hominum factus est. Sed alij homines non orant secundum sensualitatem. Ergo nec Christus orauit secundum sensualitatem.

distinctio bimembris cũ duabus cõclusionibus sequentibus singulis ad singula membra. Distinctio: Orare secundum sensualitatem dupliciter contingit primò effectiuè, secundò materialiter. Iuxta primum membrum conclusio est: Christus nõ orauit secundum sensualitatem. Iuxta secundum cõclusio est: Christus orauit secundum sensualitatem. Probantur ambæ conclusiones in litera satis clarè vt patet. Et tota materia est clara: quoniam & cõstat ꝙ oratio non potest esse sensualitatis actus, & ꝙ sensualitatis affectus potest esse materia, quã oratio Deo offert.

Infrà qu. 4. co. & 5. quarũ. Et 3. dist. 17. arti. 3. q. 3. Et opus. 3. c. 240. Et opus. 7.

¶ resp̃on

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Super Quæstionis vicesimæprimæ Articulum tertium.

Coment. TItulus clarus.
¶In corpore duæ conclusiones. Prima est: Christus orauit p se, sensualitatis & simplicis voluntatis affectū explicando. Secunda est: Christus orauit pro se, explicando petendo{que} affectum voluntatis deliberatæ. Prima conclusio relinquitur ex dictis clara & autoritate Euangelij, Transeat à me calix iste. Secunda autem probatur ratione simul & similitudine: Christus orauit pro exemplo, & pro fide, q. ipse est à patre, secūdum deitatem & humanitatē: sed ipse erat à Patre secūdum aliqua bona percepta in natura humana: & secundum aliqua percipienda: ergo sicut confessū fuit gratias agere pro perceptis, ita petere percipienda. Et tenet sequela: quia sic virorumq; autor recognoscitur Pater, Et hæc quo ad fidē. Quo ad exemplum verò infertur ergo cōsonum fuit exemplū dare, & gratias agendi, & petendi.
¶Memēto nouisse, quòd orationis multæ sunt partes: quarum duæ sunt gratiarum actio & petitio, de quibus hīc est sermo. Et ideo petitionem probat litera, Christo conuenire à simili, sicut & gratiarum actionem.

¶Super Quæstionis vicesimæprimæ Articulum quartum.

Coment. TItulus clarus.
¶In corpore articuli est vna cōclusio responsiua quæsito: Omnis oratio Christi fuit exaudita. Probatur: Omnis voluntas simpliciter Christi fuit adimpleta: ergo omnis oratio eius fuit exaudita. Antecedens & declaratur & probatur. Declaratur quidē distinguendo de volūtate simpliciter vel secundū quid: illa rationis deliberata, ista naturæ & velleitas. Probatur verò: qa omnis voluntas simpliciter Christi fuit Deo conformis: qa nihil sic voluit nisi quod sciuit Deum velle. Consequētia verò probatur dupliciter. Primò: Tunc aliquis oratio exauditur, quādo eius voluntas impletur, quia oratio est interpretatiua voluntatis. Secundo, quia conformitas voluntatis ad diuinā voluntatem, est ratio exaudītionis aliorum orantiū: vt probatur ex autoritate Apostoli ad Rom. 8.
Annot. ¶Aduerte hīc nouitie, q. oratio est explicatiua voluntatis, & illius procuratrix: non solùm autem voluntatis deliberatæ, sed velleitatis & affectus, vt patet ex supradictis, & ex oratione Christi, Trāseat à me calix iste. Verūm simpliciter vel secundum quid: ista oratio, prout est petitio, distinguitur in explicatio volūtatis per Deum implendæ. Sed Christus volebat pati ea, quæ patiebatur: dicit enim August. 26. contra Faustum, Homo plerunque etsi nolit, contristatur: etsi nolit dormit, etsi nolit esurit, aut sitit. ille autem, scilicet Christus, omnia ista habuit, quia voluit. Ergo ei non competebat pro seipso orare.
¶Præterea, Cyprianus dicit in lib. de oratione Dominica: Pacis & vnitatis Magister noluit sigillatim & priuatim preces fieri, vt quis cùm precatur, pro se tantùm precetur. Sed Christus illud impleuit quod docuit, secūdum illud Actuum primo, Cœpit Iesus facere & docere. Ergo Christus nunquàm pro se solo orauit.
¶SED CONTRA est quod ipse Dominus orando dicit Ioan. 17. Clarifica filium tuum.

CONCLVSIO.

¶Cùm voluntas Christi simpliciter Deo semper fuerit conformis, semper eius oratio à Deo patre fuit exaudita.

¶RESPONDEO dicēdum, quòd Christus pro se orauit dupliciter. Vno modo, exprimēdo affectum sensualitatis (vt supra dictum est) vel etiam voluntatis simplicis, quæ consideratur vt natura, sicut cùm orauit à se calicem passionis transferri. Alio modo, exprimendo affectum voluntatis deliberatæ, quæ consideratur vt ratio: sicut cùm petijt gloriā resurrectionis. Et hoc rationabiliter. Sicut enim dictum est, Christus ad hoc vti voluit oratione ad Patrē, vt nobis daret exemplum orādi, & vt ostenderet, Patrem suum esse autorem, à quo & æternaliter processit secundum diuinam naturam, & secūdum naturam humanā ab eo habet quicquid boni habet. Sicut autem in humana natura, quædam bona habebat à Patre iam percepta, ita etiam expectabat ab eo quædam bona, nondum habita, sed percipienda. Et ideo sicut pro bonis iam perceptis in humana natura gratias agebat Patri, recognoscendo eum autorem (vt patet Matth. 26. & Ioan. 11.) ita etiam vt Patrem autorem recognosceret, ab eo orando petebat ea quæ sibi deerant, secundum humanam naturam: puta gloriam corporis, & alia huiusmodi. Et in hoc etiam nobis dedit exemplum, vt de perceptis nobis muneribus gratias agamus, & etiam nondum habita orando postulemus.
¶AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd Hilarius loquitur quantùm ad orationem vocalem, quæ non erat ei necessaria propter ipsum, sed solùm propter nos. vnde signāter dicit quòd sibi non proficiebat deprecationis sermo. Si enim desiderium pauperū exaudit Dominus (vt in Psal. dicitur) multò magis sola voluntas Christi habet vim orationis apud Patrem. Vnde ipse dicebat Ioan. 11. Ego sciebam, quoniam semper me audis, sed propter populum qui circunstat dixi, vt credant, quia tu me misisti.
¶Ad secundum dicendum, quòd licet sensualitas hoc voluerit quod ratio petebat: hoc tamen adorando petere non erat sensualitatis, sed rationis: vt dictum est.
¶Ad tertium dicendum, quòd vnio in persona est secundum esse personale: quod pertinet ad quamlibet partem humanæ naturæ. Sed ascensio orationis est per actum, qui non conuenit nisi rationi, vt dictum est. Vnde non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

¶Virùm fuerit conueniens Christum pro se orare.

AD TERTIVM sic proceditur videtur quòd Christo non fuerit cōueniens pro se orare. Dicit enim Hilar. in 10. de Tri. Cùm sibi non proficeret deprecationis sermo, ad profectum tamen nostræ fidei loquebatur. Sic ergo videtur quòd Christus non sibi, sed nobis orauerit.
¶Præterea, Nullus orat nisi pro eo quod vult: quia sicut dictū est, oratio est quædam

¶Ita responsione ad primum, vide notitie, quòd Dionysij Alexādrini expositio habetur in Catena aurea. Lucæ 22. Et est illa quæ secundo loco ponitur in littera, scilicet quod timor mortis eum non perturbaret, aut q. mortem non timeret. Loquitur enim Dionysius hīc ad similitudinem alicuius nouicij applicant nobis per modum transeuntis puta aquis vel aquæ, & huiusmodi. Tale enim quia applicatur mihi, nō est intactum, sed aliqualiter contingens me: quia verò pertransit, non permanet in me. Et sic volebat Christus vel mortis timore tangi, non comprimi, vel morte ipsā tangi: non detineri, sed refugere. Modus igitur mali est qui sub petitione cadit, quum dicitur, Transeat calix, transeat calicem, &c. secundum istam expositionem. Reliqua clara sunt.

¶Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum primum.

Coment. TItulus clarus.
¶In corpore articuli est vnica cōclusio responsiua quæstioni: Christo maximè conuenit esse sacerdotē. Probatur: Proprie officium sacerdotis est esse mediatorem inter Deum & populum vtrinque: sed hoc maximè conuenit Christo: ergo. Maior declaratur quo ad vtranque partem officij. Minor similiter: & omnia clara sunt.
Annot. ¶In responsione ad primum considera notitie, quòd tota vita Christi in terra fuit oblatio pro humano genere & pretercea Angeli Christo post resurrectionem & ternationem ministrantes in his quæ ad refectionem corporis spectabant, ministri sacerdotij Christi dicuntur.

missum: nam Iudæi fuerunt pro illo peccato puniti. Ergo videtur quòd nō omnis eius oratio sit exaudita.
¶Præterea, Dominus orauit pro his qui erant crediturí per verbum Apostolorum in ipsum, vt omnes in eo vnum essent, & vt peruenirent ad hoc, quòd essent cum ipso. Sed non omnes ad hoc perueniunt. Ergo nō omnis eius oratio est exaudita.
¶Præterea, In Psalm. dicitur in persona Christi: Clamabo per diem, & non exaudies. Non ergo omnis oratio Christi fuit exaudita.
¶SED CONTRA est quod Apostolus dicit ad Hebræ. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.

CONCLVSIO.

¶Cùm voluntas Christi simpliciter Deo semper fuerit conformis, semper eius oratio à Deo patre fuit exaudita.

¶RESPONDEO dicēdum, quòd (sicut dictum est) oratio est quodammodo interpretatiua voluntatis humanæ. Tunc ergo alicuius orantis exauditur oratio, quādo eius voluntas adimpletur. Voluntas autem simpliciter hominis est rationis voluntas: hoc enim absolutè volumus, quod secūdum deliberatam rationem volumus. Illud autem quod volumus secūdum motum sensualitatis, vel etiā secundum motum voluntatis simplicis, quæ consideratur vt natura, non simpliciter volumus, sed secundū quid, scilicet si aliud nō obsisteret, quod per deliberationem rationis inuenitur. Vnde talis voluntas magis est dicēda velleitas, quàm absoluta voluntas, quia scilicet hoc vellet, si aliud non obsisteret. Secundum autem voluntatem rationis, Christus nihil aliud voluit, nisi quod sciuit Deum velle. Et ideo omnis absoluta voluntas Christi, etiam humana, fuit impleta, quia fuit Deo cōformis: & per cōsequēs omnis eius oratio fuit exaudita. Nam & secundum hoc aliorū orationes implentur, quòd sunt eorum voluntates Deo conformes: secūdum illud Rom. 8. Qui autem scrutatur corda, scit, id est approbat, quid desideret spiritus, id est quid faciat Sanctos desiderare. quoniam secundum Deum, id est secūdum conformitatem diuinæ voluntatis, postulat pro Sanctis.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, q. illa petitio de trāslatione calicis, dicitur simode à Sanctis exponitur. Hilarius enim super Matth. dicit, Quòd autem vt à se transeat, rogat. nō vt ipse prætereatur, orat: sed vt in alterum id quod à se transit, accedat: atq. ideo pro his orat, qui passuri post eerant: vt fit sensus, Quomodo à me bibitur calix iste passionis: ita ab his bibatur sine spei diffidentia, sine sensu doloris, sine metu mortis. Vel secundum Hieron. Signāter dicit, Calix iste, hoc est populi Iudæorū: qui excusationem ignorantiæ habere non possunt, si me occiderint, habentes leges & Prophetas, qui me vaticinantur. Vel secundum Diony. Alexādrinum: Quòd dicit, Transeat calicem istum à me, non hoc est, non adueniat mihi: nisi enim aduenerit, transferri non poterit. Sed sicut quod præterit, nec intactum est nec permanēs, sic Saluator leuiter inuadentem tētationem flagitat pelli. Ambro. autem dicit & Orige. & Chry. quòd hoc petijt quasi homo, naturali voluntate mortem recusans.
¶Sic ergo si intelligatur q. petierit per hoc alios Martyres fuæ passionis imitatores fieri, secundum Hila. vel si petijt q. timor bibendi calicis eum nō perturbaret, vel q. mors eum nō detineret: omnino impletum est quod petiit. Si verò intelligitur petisse, q. non biberet calicem mortis & passionis, vel q. non biberet ipsum à Iudæis, non quidem est factum quòd petijt: quia ratio quæ petitionem proposuit, nolebat vt hoc impleretur: sed ad instructionem nostram volebat demōstrare nobis suam voluntatem naturalem & motum sensualitatis, quē sicut homo habebat.
¶Ad secundum dicēdum, q. Dominus non orauit pro omnibus crucifixoribus, neque etiam pro omnibus, qui erant crediturí in eum: sed pro his solùm, qui erant prædestinati, vt per ipsum vitam consequerentur æternam.
¶Vnde patet etiam responsio ad tertium.
¶Ad quartum dicendū, q. cùm dicit, Clamabo, & non exaudies, intelligēdum est quātum ad effectum sensualitatis, quæ mortem refugiebat. exauditur tamen quantum ad affectum rationis: vt dictum est.

QVAESTIO VICESIMASECVNda de Sacerdotio Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de sacerdotio Christi.
¶Et circa hoc quæruntur sex.
¶Primò, vtrùm conueniat Christo esse sacerdotem.
¶Secundò, de hostia huius sacerdotis.
¶Tertiò, de effectu huius sacerdotij.
¶Quartò, vtrùm effectus sacerdotij eius pertineat ad ipsum, vel solùm ad alios.
¶Quintò, de æternitate sacerdotij eius.
¶Sextò, vtrùm debeat dici sacerdos secundum ordinem Melchisedec.

ARTICVLVS I.

¶Virùm Christo conueniat esse sacerdotem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q. Christo non conueniat esse sacerdotem. Sacerdos enim est minor Angelo: vnde dicitur Zach. 3. Ostendit mihi Deus sacerdotem magnū stantem coram Angelo Domini. Sed Christus est maior Angelis: secundum illud Hebr. 1. Tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit. Ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.
¶Præterea, Ea quæ fuerūt in veteri Testamento, fuerunt figuræ Christi, secundum illud Colo. 2. Quæ sunt vmbra futurorū. Sed Christus nō traxit carnis originē ex sacerdotibus veteris Legis. dicit enim Apostolus ad Hebr. 7. Manifestum est, quòd ex Iuda ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. Ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.
¶Præterea, In veteri lege, quæ est figura Christi, nō fuit ibidem legislator & sacerdos, vnde dicit Dominus ad Moysem legislatorem Exo. 28. Applica Aaron fratrem tuum, vt sacerdotio fungatur mihi. Christus autem est lator nouæ legis: secundum illud Hierony. 31. Dabo legem meam in cordibus eorum. ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.
¶SED CONTRA est quod dicitur Hebr. 4. Habemus Pontificem, qui penetrauit cælos, Iesum filium Dei.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christus fuerit Dei & hominum mediator & quantùm ad reconciliationem, & per quem sunt hominibus diuina dona collata, maximè illi conuenit sacerdotem esse.

¶RESPONDEO dicendum, q. propriè officium sacerdotis est esse mediatorē inter Deum & populum: inquātum scilicet diuina populo tradit (vnde dicitur sacerdos, quasi sacra dans) secūdum illud Malach. 2. Legem requirēt ex ore eius, scilicet sacerdotis: & iterum, Inquātum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo aliqualiter satisfacit. Vnde Apostolus dicit ad Hebr. 3. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Hoc autē maximè cōuenit Christo: nam per ipsum diuina dona hominibus sunt collata: secūdū illud 2. Pet. 1. Per quem, scilicet Christum maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hoc efficiamini diuinæ consortes naturæ. Ipse etiam humanum genus Deo reconciliauit: secundum illud Coloss. 1. In ipso, scilicet Christo, complacuit omnem plenitudinem habitare, & per eum reconciliare omnia. Vnde Christo maximè conuenit esse sacerdotem.
¶AD PRIMVM ergo dicendū, q. potestas hierarchica cōuenit quidē Angelis, inquātum & ipsi sunt medij inter Deum & hominē, vt patet per Diony. in li. Cœ. hie. ita q. ipse sacerdos, inquātū est medius inter Deum & populū, Angeli nomen habet: secūdū illud Malach. 2. Angelus Domini exercituū est. Christus autē maior Angelis fuit non solùm secundū diuinitatē: sed etiam

¶Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæ secundæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est cōclusio respōsiua: Christus nō solum sacerdos, sed simul fuit hostia perfecta, sufficiēt pro peccato pacifica, & holocaustum. Hęc cōclusio quo ad primā partem supponitur ex præcedente articulo, quo ad secundam verò, quòd fuerit simul hostia, probatur: Omne quod Deo exhibetur ad hoc, vt spiritus hominis feratur in Deum, est hostia seu sacrificium: sed humanitas Christi est Deo exhibita ad hoc, vt spiritus hominum feratur in Deum, ergo. Maior propositio probatur: Sacrificium visibile est sacramēntum inuisibilis, inuisibile autem est oblatio spiritus: ergo.

Annot. ¶ Aduerte quòd vis probationis consistit in hoc: Omne sacrificium aut est visibile, aut inuisibile: sed visibile ordinatur ad inuisibile, vt sacrum eius signum ad sanctum signatum, ac per hoc finem signatum enim finis est signi. omne igitur sacrificium exterius est sacrificium ex ordine ad interius, hoc est oblationem spiritus: & econtra, omne quod ad oblationem spiritus Deo offertur, sacrificium denominatiuè dicitur. Tertia verò pars conclusionis, hoc est perfecta pro peccato pacifica & holocaustum, probatur ex litera: Homo indiget sacrificio propter tria, scilicet remissionem peccati, gratiæ cōseruationem, & consummationem: sed hæc tria per humanitatē Christi habuimus, ergo.

Infrà q. 84. art. 7. quarum. *Et opuſ. 60. ca. 18 col. 6.*

Maior in litera & infertur ex priori syllogismo, quo probata est altera pars cōclusionis. Nam si sacrificium exterius dicitur ex relatione ad oblationem spiritus, & ad oblationem spiritus nostri, concurrunt ista tria, scilicet remissio peccati, conseruatio vitæ gratiæ, & consummatio illius: consequens est vt ad hæc tria homo indigeat sacrificio. Et declaratur quo ad singula singulis autoritatibus Scripturæ. Minor verò probatur autoritatibus sacræ Scripturæ etiā singulis ad singula.

Annot. ¶ Recolito hic ex Prima secundæ quæstio. 102. artic. 3. ad octauum, triplex fuisse sacrificij genus in veteri Testamento, holocaustū, hostiam pro peccato, & hostiam pacificam. Et holocaustū quidem perfectionis statui conuenire, quia totum comburebatur in honorem Dei, hostiā verò pacificam ad profectus statū pertinere: qui ex Deo per ministros nobis cooperantibus est. In tres enim partes diuidebatur, vnā Deo incēsam, aliam in vsum sacerdotum, tertiam in vsum offerentium, siue pro beneficiis receptis, siue reciplendis essent. Hostia verò pro peccato, statum pœnitentium mōstrat: & in duas secabatur partes, vnam Deo incensam, alteram in vsum sacerdotum: quia remissio peccatorum non à potestate nostra, sed à Deo per ministros est nisi pro gradu sacerdotis vel populi peccatis offerretur: quia tūc nulla erat pars sacerdotum. Vnde quia humanitas Christi pro omnibus istis oblata fuit ab ipsomet: ideo dicitur in litera, q. fuit hostia perfecta, vtpote existens simul & hostia pro peccato, & hostia pacifica, & holocaustum.

¶ Super Quæstionis vicesimæ secundæ Articulum tertium.

IN tertio attende primò, quòd non quæritur, an sola expiatio peccati sit effectus sacerdotij Christi. Nec quæritur, an expiatio peccatorum sit à solo sacerdotio Christi, sed an sacerdotium Christi habeat hūc effectum, qui est expiare peccata.

¶ Attende secundò, quòd non est hic quæstio de modo habendi hunc effectum, an scilicet effectiuè an meritoriè, an alio modo, sed in confuso illo, &licet modo, quo sacerdotij actibus sacrificando, offerendo, &c. effectus attribuuntur: & illo tutus modo, quo sacrificio Christi natum est conuenire, quòd sit efficax.

Annot. ¶ Tertiò, quod expiatio secundum nominis proprietatem, emundationē seu purgationem culpæ significare videtur: & sic sumitur in proposito.

Annot. ¶ In corpore vnica est conclusio: Christi sacerdotium habet plenā vim expiandi peccata. Probatur: Ad perfectam emundationem peccati duo requiruntur, dare gratiam & satisfacere: sed Christi sacerdotium habet vtrūque: ergo. Maior probatur ex duobus inuentis in peccato, macula & reatu: quorum primum gratia secundū satisfactione tollitur. Minor verò autoritate Ioannis & Isaiæ.

Annot. ¶ In responsione ad primū, quum dicitur quòd inquantum Christi humanitas operabatur virtute diuinitatis, sacrificium Christi erat efficacissimū ad delenda peccata per gratiam, nō intelligas humanitatem Christi concurrere instrumentaliter ad creandam gratiam in anima. Sed intelligas quantum ad creationem ipsius gratiæ, concurrere instrumentaliter dispositiuè & meritorie. Nota est enim gratia secundum illam viam creari in patiente dispositio, sicut anima rationalis. Et propterea licet creatio absolutè referret instrumentum: creatio tamen rei in patiente dispositio non refurat instrumentum. Et sacrificium Christi inuenitur efficacissimum ad causandam gratiam iustificantem: sicut semen humanum bene dispositum inuenitur efficax ad causandam animam rationalem producendi hominis. Verius tamen dicitur secūdum Autoris doctrinam, humanitatem Christi operari vt tute diuinitatis instrumentaliter deleriones peccatorum per gratiā non creatione, sed infusione productam, vt superius monstratum est autoritate eius, & ratione.

Annot. ¶ In responsione ad tertium, vide nouitie, quòd Christus ex hoc ipso quòd assimilatus est agno continuæ hostiæ, figuratus dicitur per cætera sacrificia, vt sacrificium omnium cō summatiuum. Ita quòd non negatur Christum comparari aliis: sed distinguitur quòd per assimilationem comparatur agno, per consummationem comparatur aliis: & ex hoc ipso quòd agno assimilatur, refertur ad omnia: vt consummatio. Ratio ni siquidem cōsonat vt momentanea ad continuum reducantur: & quod continui est consummatio, omnium sic consummatiuum. Reliqua enim sacrificia p peccatis, hircus, capra vitulus, nunc vel tunc offerebantur, agnus autem continuè: & propterea verus agnus ad omnia comparatur sacrificia, vt omnium cō summatiuum.

¶ Super Quæstionis vicesimæ secundæ Articulum quartum.

Annot. TItulus clarus est. occasionem sumens ex diuersis autoritatibus, Apostoli scilicet, & Synodi: vt patet in articulo.

Comen. ¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Non conuenit Christo effectum sacerdotii sui recipere. Probatur dupliciter. primò ex conditione recipientis sacerdotij effectum. secūdo ex excellentia sacerdotij Christi. Prima ergo ratio est. Suscipiens sacerdotij effectum, nō potest per seipsum accedere ad Deum. sed Christus per seipsum accedit ad Deum: ergo. Maior probatur: quia sacerdos est medius, ac per hoc suscipere effectum sacerdotij est suscipere effectum mediū: hoc autem est solius impotētis per seipsum accedere ad Deum. qui est potest per seipsum, nō eget medio. Minor probatur autoritate Apostoli. Secunda ratio est: Primum agens in quoliber genere, est ita influens, quòd non est recipiēs in illo genere. Probatur inductiuè in primo illuminante, in primo calefaciente: & posse asserri in primo alterante, scilicet cælo:

fectos facere: alioquin cessassent offerri, eo quòd nullam haberent conscientiam peccati cultores sufficienter semel mundati, sed in ipsis cōmemoratio peccatorum per singulos annos fit. Sed similiter sub sacerdotio Christi fit cōmemoratio peccatorū cùm dicitur, Dimitte nobis debita nostra. Matth. 6. offertur etiam continuè sacrificium in Ecclesia. vnde & ibidē dicitur, Panem nostrū quotidianum da nobis hodie. Ergo per sacerdotium Christi non expiantur peccata.

¶ Præterea, In veteri lege maximè immolabatur hircus pro peccato principis, vel capra pro peccato alicuius de populo, vel vitulus pro peccato sacerdotis, vt patet Leuit. 4. Sed Christus nulli horum comparatur, sed agno, secundum illud Hiere. 11. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Ergo videtur quòd eius sacerdotium non sit expiatiuum peccatorum.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Hebr. 9. Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum seipsum obtulit immaculatū Deo, emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti. Opera autem mortua dicuntur peccata. Ergo sacerdotium Christi habet virtutem emundandi peccata.

CONCLVSIO.

¶ Cùm virtute Christi collata fuerit nobis iustificationis gratia, & pro nobis satisfecerit, eius sacerdotium plenam vim peccata expiādi habuisse certū est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad perfectam emūdationem duo requiruntur, secundum quòd duo sunt in peccato, scilicet macula culpæ, & reatus pœnæ. Macula quidem culpæ deletur per gratiam, qua cor peccatoris conuertitur in Deum: reatus autem pœnæ, totaliter tollitur per hoc, quòd homo Deo satisfacit. Vtrunque autem horum efficit sacerdotium Christi. Nam virtute ipsius gratia nobis datur, qua corda nostra conuertūtur ad Deum: secundum illud Roma. 3 Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu: quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Ipse etiam pro nobis plenariè satisfecit, inquantum ipse languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Vnde patet, quòd Christi sacerdotium habet plenam vim expiandi peccata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet Christus nō fuerit sacerdos secūdum quòd Deus, sed secūdum quòd homo: vnus tamen & idem fuit sacerdos & Deus. Vnde in synodo Ephesina legit: Siquis Pōtificem dicit & Apostolū nostrum fieri, non ex ipsum ex Deo Verbum, quando factum est caro, & secundum nos homo, sed tanquam alterum præter eum seorsum hominem ex muliere: anathema sit. Et ideo inquantum eius humanitas operabatur in virtute diuinitatis, illud sacrificium erat efficacissimum ad delēda peccata. Propter quod Aug. dicit in 4. de Trī. Vt quoniā quatuor cōsiderantur in omni sacrificio, cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur: idē ipse vnus verúsq; Mediator, per sacrificiū pacis reconcilians nos Deo, vnum esi illo maneret, cui offerebatur: vnū in se faceret, pro quib⁹ offerebatur: vnus ipse esset, qui offerebat & quod offerebat.

¶ Ad secundum dicendū, quòd peccata non cōmemorantur in noua lege, propter inefficaciā sacerdotij Christi, quasi per ipsum nō sufficienter expientur peccata: sed cōmemorantur quantū ad illos, qui vel eius sacrificij nolunt esse participes (sicut sunt infideles) pro quorum peccatis oramus, vt conuertantur: vel etiam quantum ad illos, qui post participationem huius sacrificij, ab eo deuiant, qualitercunque peccando. Sacrificium autem quod quotidie in Ecclesia offertur, non est aliud à sacrificio, quod ipse Christus obtulit, sed eius cōmemoratio: vnde Augu. dicit in 10. de Ciui. Dei. Sacerdos ipse Christus offerens, ipse & oblatio: cuius rei sacramentum, quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificium.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Orig. dicit super Ioan. Licet diuersa animalia in veteri lege offerrentur, quotidianum tamē sacrificium, quod offerebatur mane & vespere, erat agnus: vt habetur Numeri 28. Vnde significabatur, quòd oblatio agni veri, id est Christi, esset sacrificium consummatiuum omniū aliorum. Et ideo Ioan. 1. dicitur. Ecce agnus Dei, q tollit peccata mūdi.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm effectus sacerdotij christi non solùm ad alios pertinuerit, sed etiam ad ipsum

AD QVARTVM sic procedit. Videtur cp effectus sacerdotij Christi non solùm pertinuerit ad alios, sed etiam ad ipsum. Ad officium enim sacerdotis pertinet, pro populo orare: secundum illud 2. Macha. primo, Orationem faciebant sacerdotes, dum cōsummaretur sacrificiū. Sed Christus non solùm pro aliis orauit, sed etiā pro seipso: secundum cp suprà dictum est, sicut expresse dicitur Hebr. 5. quòd in diebus carnis suæ, preces supplicationésq; ad Deum, qui posit illum salvum facere à morte, cū clamore valido & lachrymis obtulit. Ergo sacerdotium Christi effectum habuit nō solùm in aliis, sed etiam in seipso.

¶ Præterea, Christus sacrificium obtulit seipsum in sua passione. Sed per passionem suā non solùm aliis meruit, sed etiam sibi: vt suprà habitum est. Ergo sacerdotium Christi non solùm habuit effectum in aliis, sed etiam in seipso.

¶ Præterea, Sacerdotium veteris legis fuit figura sacerdotij Christi. Sed sacerdos veteris legis nō solùm pro aliis, sed etiam pro seipso sacrificiū offerebat. Dicitur enim Leuit. 16. quòd Pontifex ingreditur Sanctuarium, vt roget pro se, & pro domo sua, & pro vniuerso cœtu filiorū Israël. Ergo etiā sacerdotium Christi non solùm in aliis, sed in seipso effectum habuit.

¶ SED CONTRA est quod in Ephesina synodo legitur: Si quis dicit Christum pro se obtulisse oblationem, & non magis pro nobis solùm (non enim indiguit sacrificio, qui peccatū nescit) anathema sit. Sed in sacrificio offerendo, potissimè sacerdotis cōsistit officium. Ergo sacrificiū Christi non habuit effectum in ipso Christo.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus per seipsum ad Deum accesserit, non decuit ipsum proprij sacerdotis effectum in se susscipere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictū est, sacerdos constituitur medius inter Deum & populū. Ille autem indiget

4. di. 4. q. 1. arti. 3. q. 5.

Annot. ¶ Occurrit autē statim dubium, quare omissum fuerit in hac inductiōe sacerdotium ante vitā quæ Legem, scilicet Melchisedec & Patri.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia erat eadem ratio de sacerdote legali: & ante legem quo ad propositum (quia vterque erat figura Christi) ideo exprimendo legalem cum eius ratione, scilicet quia figura erat sacerdotij Christi, etiam prædecessores comprehendit.

Annot. ¶ In responsionibus argumētorum, vide quòd Autor non totaliter excludit Christum ab effectu sui sacerdotij. Sed docet loqui cautè, q secundum quid, inquātum scilicet erat passibilis, participauit sacerdotij sui effectum, simpliciter autem nō: tum quia non habuit peccatum: tum quia non indiguit (vt prima ratio probat) tum quia nō congruebat filiū, vt se-

Annot. ¶ In responsione ad secundum perspice, quòd dicitur sacrificiū offerri per modum satisfactionis, & effectum ipsius proprium esse quod ex vi ipsius, quatenus satisfactorium est fit. Ratio siquidem huius est: quia sacrificium ex sua essentiali & primaria institutione, nihil aliud est quàm quædā recognitio reuerentialis ipsius Dei: quę quia debita est Deo, quia Deus est, quia creator, conseruator, largitórque est omnium, satisfactionis cuiusdam rationem habet. Offertur ergo sacrificium per modum satisfactionis, nō tamē pœnæ debitę peccato, aut offensæ contra Deum: sed etiam beneficiorum, & (quod primum est) debiti Deo cultus, quia Deus est.

Annot. ¶ Vnde habes, quòd effectus consequens ex vi sacrificij vt satisfactorij, est absolutio à pœna, aut reconciliatio ad Deum. Nam libertas à gratiarum actione, aut debito cultu, non est effectus aliquis consequens sacrificium, proprie loquendo: sed communis est negatio omnem actum debitum, quando solutus est, comitans. Ipsum enim sacrificium est gratiarum actio, & cultus Dei: & non est exolutio pœnæ, sed solutionis causa, nisi sit pœnale, pœnæ propriæ: nec est reconciliatio, sed gratiæ reconciliantis prouocatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæ secundæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est cõclusio respõsiua: Christus nõ solùm sacerdos, sed simul fuit hostia perfecta, scilicet pro peccato pacifica, & holocaustum. Hęc cõclusio quo ad primã partem supponitur ex præcedente articulo, quo ad secundam verò, quòd fuerit simul hostia, probatur: Omne quod Deo exhibetur ad hoc, vt spiritus hominis feratur in Deum, est hostia seu sacrificium: sed humanitas Christi est Deo exhibita ad hoc, vt spiritus hominum feratur in Deum. ergo. Maior propositio probatur: Sacrificium visibile est sacramẽtum inuisibilis, inuisibile autem est oblatio spiritus: ergo.

Annot. ¶ Aduerte quòd vis probationis consistit in hoc: Omne sacrificium aut est visibile, aut inuisibile: sed visibile ordinatur ad inuisibile, vt sacrum eius signum ad sanctum signatum, ac per hoc finem: signatum enim finis est signi. omne igitur sacrificium exterius est sacrificium ex ordine ad interius, hoc est oblationem spiritus: & econtra, omne quod ad oblationem spiritus Deo offertur, sacrificium denominatiuè dicitur. Tertia verò pars conclusionis, hoc est perfecta pro peccato pacifica & holocaustum, probatur ex litera: Homo indiget sacrificio propter tria, scilicet remissionem peccati, gratiæ cõseruationem, & consummationem: sed hæc tria per humanitatẽ Christi habuimus. ergo. Maior in litera & infertur ex priori syllogismo, quo probata est altera pars cõclusionis. Nam si sacrificium exterius dicitur ex relatione ad oblationem spiritus, & ad oblationem spiritus nostri, concurrunt ista tria, scilicet remissio peccati, conseruatio vitæ gratiæ, & consummatio illius: consequens est vt ad hæc tria homo indigeat sacrificio. Et declaratur quo ad singula singulis autoritatibus Scripturæ. Minor verò probatur autoritatibus factæ Scripturæ etiã singulis ad singula.

Annot. ¶ Recolito hic ex Prima secundæ quæstio. 102. artic. 3. ad octauum, triplex fuisse sacrificij genus in veteri Testamento, holocaustũ, hostiam pro peccato, & hostiam pacificam. Et holocaustũ quidem perfectionis statui consonare, quia totum comburebatur in honorem Dei, hostiã verò pacificam ad profectus statũ pertinere: qui ex Deo per ministros nobis cooperantibus est. In tres enim partes diuidebatur, vnã Deo incẽsam, aliam in vsum sacerdotum, tertiam in vsum offerẽtium, siue pro beneficiis receptis, siue recipiendis essent. Hostia verò pro peccato, statum pœnitentium notabat: & in duas secabatur partes, vnam Deo incensam, alteram in vsum sacerdotum: quia remissio peccatorum non à potestate nostra, sed à Deo per ministros est nisi pro, propriis sacerdotis vel populi peccatis offerretur: quia nulla erat pars sacerdotum. Vnde quia humanitas Christi pro omnibus istis oblata fuit ab ipsomet: ideo dicitur in litera, q̃ fuit hostia perfecta, vtpote existens simul & hostia pro peccato, & hostia pacifica, & holocaustum.

Infrà q. 84. art. 7. quartum. Et opus. 60. ca. 18 col. 6.

secundum humanitatem, inquãtum habuit plenitudinẽ gratiæ & gloriæ. Vnde etiã excellentiori modo hierarchicam seu sacerdotalem potestatẽ præ Angelis habuit: ita etiã quòd ipsi Angeli fuerunt ministri sacerdotij eius: secundum illud Matthæ. 4. Accesserunt Angeli, & ministrabant ei. Secundum tamẽ passibilitatẽ carnis, modico ab Angelis minoratus est: vt Apostolus dicit Hebr. 2. Et secundum hoc conformis fuit hominibus viatoribus in sacerdotio constitutis.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ sicut Damas. dicit in 3. li. quod in omnibus est simile, idẽ vtiq; erit, & non extraneum. Quia igitur sacerdotium veteris legis erat figura sacerdotij Christi, noluit Christus nasci de stirpe figuralium sacerdotum, vt ostenderetur non esse omnino idem sacerdotium: sed differre sicut verum à figurali.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ sicut suprà dictũ est, alij homines particulatim habent quasdam gratias, sed Christus tanquã omnium caput habet perfectionem omnium gratiarum. Et ideo quãtum ad alios pertinet, alius est Legislator, & alius Sacerdos, & alius Rex: sed hæc omnia concurrunt in Christo tanquàm in fonte omnium gratiarum. Vnde dicitur Isa. 33. Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus Rex noster: ipse veniet & saluabit nos.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus simul fuerit sacerdos & hostia.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ ipse Christus nõ fuerit simul sacerdos & hostia. Sacerdotis enim est hostiam occidere. Sed Christus nõ seipsum occidit. Ergo ipse non fuit simul sacerdos & hostia.

¶ Præterea, Sacerdotium Christi magis est simile sacerdotio Iudæorũ, quod erat à Deo institutum, quàm sacerdotio Gẽtilium, quo dæmones colebantur. In veteri autem lege nunquàm homo in sacrificium offerebatur: quod maximè reprehenditur in sacrificijs Gentilium: secundum illud Psal. Effuderunt sanguinem innocẽtem, sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quos sacrificauerunt sculptilibus Chanaan. Ergo in sacerdotio Christi nõ debuit esse ipse homo Christi hostia.

¶ Præterea, Omnis hostia ex hoc q̃ Deo offertur, Deo sanctificatur. Sed ipsa Christi humanitas à principio fuit sanctificata, & Deo coniuncta. Ergo nõ conuenienter potest dici, quòd Christus, secundum quòd homo, fuerit hostia.

¶ SED CONTRA est quod Apo. dicit ad Ephe. 5. Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

CONCLVSIO.

¶ Cùm per Christum fuerint hominum peccata deleta, & gratia donata, ac gloriæ perfectionem consecuti fuerimus, non modò sacerdos fuit, sed sacrificium & hostia perfecta, pro peccato videlicet, pacifica & holocaustum.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut Aug. dicit in 10. de Ci. Dei, omne sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramẽtum, id est sacrum signum est. Inuisibile autem sacrificium est, quo homo Deo spiritũ suum offert: secũdum illud Psal. Sacrificium

ARTIC. II. ET III.

Deo spiritus contribulatus. Et ideo omne illud, quod Deo exhibetur, ad hoc quòd spiritus hominis feratur in Deum, potest dici sacrificium.

¶ Indiget igitur homo sacrificio propter tria. Vno quidem modo ad remissionẽ peccati, p quod à Deo auertitur, & ideo Apo. dicit ad Hebr. 5. quòd ad sacerdotem pertinet, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Secundò, vt homo in statu gratiæ cõseruetur, semper Deo inhærẽs, in quo eius pax & salus consistit. Vnde & in veteri lege in molabatur hostia pacifica pro offerẽtijs salutis: vt habetur Leui. 3. Tertiò ad hoc, quòd spiritus hominis perfectè Deo vniatur: qd̃ maximè erit in gloria. Vnde & in veteri lege offerebatur holocaustum, quasi totũ incensum: vt dicitur Leui. primo. Hæc autem per humanitatẽ Christi nobis prouenerunt. Nam primò quidem nostra peccata deleta sunt: secũdum illud Rom. 4. traditus est propter delicta nostra. Secũdò gratiam nos saluantem per ipsum accepimus: secundum illud Hebr. 5. Factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ. Tertiò per ipsum perfectionẽ gloriæ adepti sumus. Heb. 10. Habemus fiduciam per sanguinem eius in introitum Sanctorum, scilicet in gloriam cælestem. Et ideo ipse Christus inquãtum homo, nõ solùm fuit sacerdos, sed etiam hostia perfecta, simul existens hostia pro peccato, & hostia pacifica, & holocaustum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus non se occidit, sed seipsum voluntariè morti exposuit: secundum illud Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit: & ideo dicitur seipsum obtulisse.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hominis Christi occisio potest ad duplicem voluntatem comparari. Vno modo ad voluntatem occidentium. Et sic non habet rationem hostiæ: non enim dicuntur occisores Christi, hostiam Deo obtulisse, sed grauiter deliquisse. Et huius peccati similitudinem gerebant impia Gẽtilium sacrificia, quibus homines idolis immolabãt. Alio modo potest considerari occisio Christi per comparationem ad voluntatem patientis, qui voluntariè se obtulit passioni. Et ex hac parte habet rationem hostiæ, in quo non conuenit cum sacrificijs Gentilium.

¶ Ad tertiũ dicitur, quòd sanctitas humanitatis Christi à principio nõ impedit, quin ipsamet humana natura, quum in passione oblata est Deo, sanctificata nouo modo fuerit, scilicet vt hostia actualiter tunc exhibita. Acquisiuit enim actualem hostiæ sanctificationem tũc ex antiqua charitate & gratia vnionis sanctificante eandem absolutè.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm effectus sacerdotij Christi sit expiatio peccatorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd effectus sacerdotij Christi non sit expiatio peccatorum. Solius enim Dei est peccata delere, secundum illud Isa. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Sed Christus non est sacerdos, secundum quòd Deus, sed secundum quòd homo. Ergo sacerdotium Christi non est expiatiuum peccatorum.

¶ Præterea, Apostolus dicit Hebr. 10. quòd hostiæ veteris Testamenti nõ poterant per-

gratiam iustificantem: sicut semen humanum bene dispositum inuenitur efficax ad causandam animam rationalem producendi hominis. Verius tamen dicitur secũdum Autoris doctrinam, humanitatem Christi operari vt tute diuinitatis instrumentaliter deletionem peccatorum per gratiã non creationẽ, fed infusionẽ productam, vt superius monstratum est autoritate eius, & ratione.

Annot. ¶ In responsione ad tertium, vide nouitie, quòd Christus ex hoc ipso quòd assimilatus est agno continuæ hostiæ, figuratus dicitur per cætera sacrificia, vt sacrificium omnium cõsummatium. Ita quòd non negatur Christum comparati aliis: sed distinguitur quòd per assimilationem comparatur agno, per consummationem comparatur aliis: & ex hoc ipso quòd agno assimilatur, refert ad omnia: vt consummatio. Ratione siquidem cõstat vt momentanea ad continuum reducantur: & quòd continui est consummario, omnium sit consummatium. Reliqua enim sacrificia p peccatis, hircus, capra vitulus, nunc vel tunc offerebantur, agnus autem continuè: & propterea verus agnus ad omnia comparatur sacrificia, vt omnium cõ summatium.

¶ Super Quæstionis vicesimæ secundæ Articulum quartum.

Annot. TItulus clarus est, occasionem sumens ex diuersis autoritatibus, Apostoli scilicet, & Synodi: vt patet in articulo.

Conuent. ¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Non conuenit Christo effectum sacerdotij sui recipere. Probatur dupliciter. primò ex conditione recipientis sacerdotij effectum. secũdo ex excellentia sacerdotij Christi. Prima ergo ratio est. Suscipiens sacerdotij effectum, nõ potest per seipsum accedere ad Deum, sed Christ⁹ per seipsum accedit ad Deum: ergo. Maior probatur: quia sacerdos est medius, ac per hoc suscipere effectum sacerdotij est suscipere effectum medij: hoc autem est solius impotẽtis per seipsum accedere ad Deum, qui est potest per seipsum, nõ eget medio. Minor probatur autoritate Apostoli. Secunda ratio est. Primum agens in quolibet genere, est ita influens, quòd non est recipiẽs in illo genere. Probatur inductiuè in primo illuminante, in primo calefaciente: & posset afferri in primo alterante, si licet cæteros effectos facere: alioquin cessassent offerri, eo quòd nullam haberent conscientiam peccati cultores sufficienter semel mundati, sed in ipsis cõmemoratio peccatorum per singulos annos fit. Sed similiter sub sacerdotio Christi fit cõmemoratio peccatorũ cùm dicitur, Dimitte nobis debita nostra. Matth. 6. offertur etiam continuè sacrificium in Ecclesia. vnde & ibidẽ dicitur, Panem nostrũ quotidianum da nobis hodie. Ergo per sacerdotium Christi non expiantur peccata.

¶ Præterea, In veteri lege maximè immolabatur hircus pro peccato principis, vel capra pro peccato alicuius de populo, vel vitulus pro peccato sacerdotis, vt patet Leuit. 4. Sed Christus nulli horum comparatur, sed agno, secundum illud Hiere. 11. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Ergo videtur quòd eius sacerdotium non sit expiatiuum peccatorum.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Hebr. 9. Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum seipsum obtulit immaculatũ Deo, emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti. Opera autem mortua dicuntur peccata. Ergo sacerdotium Christi habet virtutem emundandi peccata.

CONCLVSIO.

¶ Cùm virtute Christi collata fuerit nobis iustificationis gratia, & pro nobis satisfecerit, eius sacerdotium plenam vim peccatis expiãdi habuisse certũ est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad perfectam emũdationem duo requiruntur, secundum quòd duo sunt in peccato, scilicet macula culpæ, & reatus pœnæ. Macula quidem culpæ deletur per gratiam, qua cor peccatoris conuertitur in Deum: reatus autem pœnæ, totaliter tollitur per hoc, quòd homo Deo satisfacit. Vtrunque autem horum efficit sacerdotium Christi. Nam virtute ipsius gratia nobis datur, qua corda nostra conuertũtur ad Deum: secundum illud Roma. 3 Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu: quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Ipse etiam pro nobis plenariè satisfecit, inquantum ipse languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Vnde patet, quòd Christi sacerdotium habet plenam vim expiandi peccata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet Christus nõ fuerit sacerdos secũdum quòd Deus, sed secũdum quòd homo: vnus tamen & idem fuit sacerdos & Deus. Vnde in synodo Ephesina legit: Siquis Põtificem dicit & Apostolũ nostrum fieri, non ipsum ex Deo Verbum, quando factum est caro, & secundum nos homo, sed tanquam alterum præter eum seorsum hominem ex muliere: anathema sit. Et ideo inquantum eius humanitas operabatur in virtute diuinitatis, illud sacrificium erat efficacissimum ad delẽda peccata. Propter quod Aug. dicit in 4. de Trin. Vt quoniã quatuor cõsiderantur in omni sacrificio, cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur: idẽ ipse vnus verúsq; Mediator, per sacrificiũ pacis reconcilians nos Deo, vnum eũ illo maneret, cui offerebatur: vnũ in se faceret, pro quib⁹ offerebatur: vnus ipse esset, qui offerebat & quod offerebat.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd peccata non cõmemorantur in noua lege, propter inefficaciã sacerdotij Christi, quasi per ipsum nõ sufficienter expientur peccata: sed cõmemorantur quantũ ad illos, qui vel eius sacrificij nolunt esse participes (sicut sunt infideles) pro quorum peccatis oramus, vt conuertantur: vel etiam quantum ad illos, qui post participationem huius sacrificij, ab eo deuiant, qualitercunque peccando. Sacrificium autem quod quotidie in Ecclesia offertur, non est aliud à sacrificio, quod ipse Christus obtulit, sed eius cõmemoratio: vnde Augu. dicit in 10. de Ciui. Dei. Sacerdos ipse Christus offerens, ipse & oblatio: cuius rei sacramentum, quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificium.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Orig. dicit super Ioan. Licet diuersa animalia in veteri lege offerrentur, quotidianum tamẽ sacrificium, quod offerebatur mane & vespere, erat agnus: vt habetur Numeri 28. Vnde significabatur, quòd oblatio agni veri, id est Christi, esset sacrificium consummatiuum omniũ aliorum. Et ideo Ioan. 1. dicitur. Ecce agnus Dei, q̃ tollit peccata mũdi.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm effectus sacerdotij Christi non solùm ad alios pertinuerit, sed etiam ad ipsum

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ effectus sacerdotij Christi non solùm pertinuerit ad alios, sed etiam ad ipsum. Ad officium enim sacerdotis pertinet, pro populo orare: secundum illud 2. Macha. primo, Orationem faciebant sacerdotes, dum cõsummaretur sacrificiũ. Sed Christus non solùm pro alijs orauit, sed etiã pro seipso: secundum q̃ suprà dictum est, sicut expresè dicitur Hebr. 5. quòd in diebus carnis suæ, preces & supplicationes q̃ ad Deum, qui possit illum salvum facere à morte, cũ clamore valido & lachrymis obtulit. Ergo sacerdotium Christi effectum habuit nõ solùm in alijs, sed etiam in seipso.

¶ Præterea, Christus sacrificium obtulit seipsum in sua passione. Sed per passionem suã non solùm alijs meruit, sed etiam sibi: vt suprà habitum est. Ergo sacerdotium Christi non solùm habuit effectum in alijs, sed etiam in seipso.

¶ Præterea, Sacerdotium veteris legis fuit figura sacerdotij Christi. Sed sacerdos veteris legis nõ solùm pro alijs, sed etiam pro seipso sacrificiũ offerebat. Dicitur enim Leuit. 16. quòd Pontifex ingreditur Sanctuarium, vt roget pro se, & pro domo sua, & pro vniuerso cœtu filiorũ Israël. Ergo etiã sacerdotium Christi non solùm in alijs, sed in seipso effectum habuit.

¶ SED CONTRA est quod in Ephesina synodo legitur: Si quis dicit Christum pro se obtulisse oblationem, & non magis pro nobis solùm (non enim indiguit sacrificio, qui peccatũ nescit) anathema sit. Sed in sacrificio offerendo, potissimè sacerdotis cõsistit officium. Ergo sacrificiũ Christi non habuit effectum in ipso Christo.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus per seipsum ad Deum accesserit, non decuit ipsam propriũ sacerdotij effectum in se suscipere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictũ est, sacerdos constituitur medius inter Deum & populũ. Ille autem indiget

& in primo mouente localiter, scilicet Deo, seu intelligentia. Sed Christus est fons totius sacerdotij. Probatur inductiuè, & respectu sacerdotij Legis veteris & nouæ.

Annot. ¶ Occurrit autẽ statim dubium, quare omissum fuerit in hac inductione sacerdotium ante vtrãque Legem, scilicet Melchisedec & Patrũ.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia erat eadem ratio de sacerdote legali: & ante legem quo ad propositum (quia vterque erat figura Christi) ideo exprimendo legalem eum eius ratione, scilicet quia figura erat sacerdotij Christi, etiam prædecessores comprehendit.

Annot. ¶ In responsionibus argumẽtorum, vide quòd Autor non totaliter excludit Christum ab effectu sui sacerdotij. Sed docet loqui cautè, q̃ secundum quid, inquãtum scilicet erat passibilis, participauit sacerdotij sui effectum, simpliciter autem nõ: tum quia non habuit peccatum: tum quia non indiguit (vt prima ratio probat) tum quia nõ congruebat sibi, vt ss. duda ratio ibi allata probat. *4. di. 4. q. 1. arti. 3. q⁵.*

Annot. ¶ In responsione ad secundum perspice, quòd dicitur sacrificiũ offerri per modum satisfactionis, & effectum ipsius proprium esse quod ex vi ipsius, quatenus satisfactorium est fit. Ratio siquidem huius est: quia sacrificium ex sua essentiali & primaria institutione, nihil aliud est quàm quædã recognitio reuerentialis ipsius Dei: quę quia debita est Deo, quia Deus est, quia creator, conseruator, largitórque est omnium, satisfactionis cuiusdam rationem habet. Offertur ergo sacrificium per modum satisfactionis, nõ tamẽ pœnæ debitæ peccato, aut offensæ contra Deum: sed etiam beneficiorum, & (quod primum est) debiti Deo cultus, quia Deus est.

Annot. ¶ Vnde habes, quòd effectus consequens ex vi sacrificij vt satisfactorij, est absolutio à pœna, aut reconciliatio ad Deum. Nam libertas à gratiarum actione, aut debito cultu, non est effectus alicuius consequens sacrificium, propriè loquẽdo: sed communis est negatio omnem actum debitum, quando solutus est, comitans. Ipsum enim sacrificium est gratiarum actio, & cultus Dei: & non est exolutio pœnæ, sed solutionis causa, nisi sit pœnale, pœnæ propriæ: nec est reconciliatio, sed gratiæ reconciliantis prouocatio.

¶ Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum quintum.

Comen. TItulus clarus est. ¶In corpore vnica est conclusio: Sacerdotium Christi est æternũ quo ad consummationem. Declarantur primò termini, distinguendo in sacerdotis officio duo, scilicet oblationem & consummationẽ. Probatur deinde, quia consummatio sacerdotij Christi cõsistit in bonis æternis. Probatur autoritate Apostoli: Christus Pontifex futurorum bonorum. Manifestatúrque demum ipsa conclusio ex figura legalis sacerdotis. ita quòd introit Pontificis legalis semel in anno in Sancta sanctorũ cum sanguine immolatorũ extra. Quia Pontifex in Sancta sanctorum significat Christũ totum, hoc est in se & membris intrantem in cælum secretum æternorum bonorum, quia cum sanguine immolatorum extrà significat modum, quo Christus totus cælos intrauit, scilicet per sanguinẽ suũ, quem effudit extra cælos, immolãdo seipsum in terra, quia semel in anno, hoc est integro cursu solis, significat vnitatem sacrificij Christi imperfecto cursu foliis iustitiæ: hoc est in æternum, vt in responsione ad tertiũ dicitur.

¶ Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum sextum.

Comen. TItulus clarus est. ¶In corpore articuli, vnica est cõclusio: Sacerdotiũ Christi fuit secundum ordinem Melchisedec. Probatur: Sacerdotiũ Christi fuit præfiguratum per legale sacerdotium & per sacerdotium Melchisedec: sed per illud defectiuè: per hoc quãtum ad excellentiam ipsius supra legale: ergo est secundum ordinem Melchisedec.

¶Antecedẽs habet tres partes. Prima supponitur, quòd sacerdotium Christi præfiguratum fuerit in vtroque. Secũda, quòd defectiuè in legali, probatur, tum quia nõ mundabat peccatum: tum quia non æternum. Tertia, q. excellentia figurata esset per Melchisedec, probatur: quia excellentia istius per excellentiam illius repræsentata fuit. Quòd autem illud fuerit excellentius legali, probatur, quia sacerdos legalis decimarus fuit in lumbis Abrahæ, decimas soluẽs Melchisedec: cõstat enim excellere illum cui decimæ dantur. Hanc materiam diffusè tractat Apostolus ad Heb. 7. vnde sumpta est hæc ratio.

Est figura cõsummationis sacerdotij Christi.

Art. seq. cor. & q. 6. 3. ar. 1. cor. Et Primæ secũdæ, quæstio. 106. artic. 4. Et 3. di. 22. q. 1. articu. 1. ad 4.

medio ad Deum, qui per seipsum accedere ad Deum nõ potest, & talis sacerdotio subijcitur, effectum sacerdotij participãs. Hoc autẽ Christo nõ competit: dicit enim Apostolus ad Heb. 7. Accedens per semetipsum ad Deũ, semper viuens, ad interpellandum pro nobis. Et ideo Christo non cõuenit effectum sacerdotij in se suscipere, sed potius ipsum alijs communicare. Primum enim agens in quolibet genere, ita est influens, q non est recipiens in genere illo: sicut sol illuminat, sed nõ illuminatur: & ignis calefacit, sed non calefit. Christus autem est fons totius sacerdotij: nam sacerdos legalis erat figura ipsius: sacerdos autẽ nouæ legis in persona ipsius operatur: secundum illud 2. ad Cor. 2. Nã & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi. Et ideo non competit Christo effectum sacerdotij recipere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oratio etsi conueniat sacerdotibus: nõ tamen est eorũ officio propria. Cuilibet eñ conuenit & pro se & pro alijs orare: secundum illud Iac. vlti. Orate pro inuicem, vt saluemini. Et sic posset dici, q oratio qua Christus pro se orauit, non erat actus sacerdotij eius. Sed hæc responsio videtur excludi per hoc, quod Apostolus Heb. 5. cùm dixisset, Tu es sacerdos in æternum secũdum ordinem Melchisedec, subdit, Qui in diebus carnis suæ preces, &c. vt suprà. Et ita videtur quòd oratio, qua Christus orauit, ad eius sacerdotium pertineat. Et ideo oportet dicere, quòd alij sacerdotes effectum sacerdotij sui participant: non inquantum sacerdotes, sed inquantum peccatores, vt infrà dicetur. Christus autem, simpliciter loquendo, peccatum non habuit. Habuit tamen similitudinem peccati in carne: vt dicitur Rom. 8. Et ideo non simpliciter dicendum est, quòd ipse effectum sacerdotij participauerit, sed secundũ quid, scilicet secundum passibilitatem carnis. Vnde signanter dicit: Qui posuit illũ saluum facere à morte.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd in oblatione sacrificij cuiuscunq; sacerdotis, duo possunt considerari, scilicet ipsum sacrificiũ oblatum, & deuotio offerentis. Proprius autẽ effectus sacerdotij est id quod sequitur ex ipso sacrificio. Christus autem consecutus est per suam passionem, non quasi ex vi sacrificij, quod offertur per modum satisfactionis: sed ex ipsa deuotione, qua secũdum charitatem humiliter passionem sustinuit.

¶Ad tertium dicendum, quòd figura non potest adæquare veritatem. Vnde sacerdos figuralis veteris legis non poterat ad hanc perfectionem pertingere, vt sacrificio satisfactorio nõ indigeret: sed Christus non indiguit: vnde nõ est similis ratio de vtroque. Et hoc est quod Apostolus dicit, Lex homines constituit sacerdotes, infirmitatẽ habentes: sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm sacerdotium Christi permaneat in æternum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdotium Christi non permaneat in æternum. Quia (vt dictum est) illi soli effectu sacerdotij indigent, qui habent infirmitatem peccati: quæ per sacerdotis sacrificium expiari potest. Sed hoc erit in æternum: quia in Sanctis nulla erit infirmitas: secundũ illud Isa. 60. Populus tuus omnes iusti. Peccatorum autem infirmitas inexpiabilis erit: quia in inferno nulla est redemptio. Ergo sacerdotium Christi frustrà remaneret in æternum.

¶Præterea, Sacerdotium Christi præcipuè manifestatum est in eius passione & morte: quando per proprium sanguinem introiuit in Sancta: vt dicitur Hebr. 9. Sed passio & mors Christi non erit in æternum: secundũ illud Roma. 6. Christus resurgens à mortuis, iam non moritur. Ergo sacerdotium Christi non est in æternum.

¶Præterea, Christus est sacerdos non secundum quòd Deus, sed secundum quòd homo. Sed Christus quandoq; non fuit homo, scilicet in triduo mortis. Ergo sacrificium Christi, non est in æternum.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Psal. Tu es sacerdos in æternum.

CONCLVSIO.

¶ Sacerdotium Christi æternũ fuit quo ad omnem sacerdotij consummationem.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd in officio sacerdotis duo possunt considerari. Primò quidem ipsa oblatio sacrificij. Secundò, ipsa sacrificij consummatio. Quæ quidem consistit in hoc quòd illi, pro quibus sacrificium offertur, finem sacrificij consequuntur. Finis autem sacrificij, quod Christus obtulit, nõ fuerunt bona temporalia, sed æterna, quæ per eius mortem adipiscimur (vnde dicitur Heb. 9. quòd Christus est assistens Pontifex futurorum bonorum) ratione cuius Christi sacerdotium dicitur esse æternum.

¶Et hæc quidem consummatio sacrificij Christi, præfigurabatur in hoc ipso, quòd Pontifex legalis semel in anno cum sanguine hirci & vituli intrabat in Sancta sanctorum (vt dicitur Leuit. 16. cùm tamen hircum & vitulum non immolaret in Sanctis sanctorum, sed extra. Et similiter Christus in Sãcta sanctorum, id est in ipsum cælum intrauit: & nobis viam parauit intrandi, per virtutẽ sanguinis sui, quem pro nobis in terra effudit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Sancti qui erũt in patria, non indigebunt vlterius expiari per sacerdotiũ Christi: sed expiati iam indigebunt cõsummari per ipsum Christum, à quo gloria eorum dependet. Vnde dicitur Apocalyp. 21. quòd claritas Dei illuminat illam, scilicet ciuitatem Sanctorum, & lucerna eius est agnus.

¶Ad secundum dicendum, quòd licet passio & mors Christi de cætero non sit iteranda: tamen virtus illius hostiæ semel oblatæ, permanet in æternum.

¶Et per hoc patet responsio ad tertium: quia, vt dicitur ad Heb. 10. vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Vnitas autem huius oblationis figurabatur in lege, per hoc quòd semel in anno legalis Pontifex cum solenni oblatione sanguinis intrabat in Sancta: vt dicitur Leuit. 16. Sed deficiebat figura à veritate in hoc, quòd illa hostia non habebat sempiternam virtutem: & ideo annuatim illæ hostiæ reiterabantur.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm sacerdotium Christi fuerit secundum ordinem Melchisedec.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdotium Christi non fuerit secuundum ordinem Melchisedec. Christus enim est fons totius sacerdotij, tanquam principalis sacerdos. Sed illud quod est principale, non sequitur ordinem alterius, sed alia sequuntur ordinem ipsius. Ergo Christus non debet dici sacerdos secundum ordinem Melchisedec.

¶Præterea, Sacerdotium veteris legis, propinquius fuit sacerdotio Christi, quàm sacerdotium quod fuit ante legẽ. Sed sacramenta tantò expressius significabant Christum, quantò propinquiora fuerunt Christo: vt patet ex his, quæ in Secunda parte dicta sunt. Ergo sacerdotium Christi magis debet denominari secundum sacerdotium legale, quàm secundum sacerdotium Melchisedec, quod fuit ante legem.

¶Præterea, Hebræ. 7. dicitur, quòd est Rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque numerum dierum, neque finem vitæ habens. Quæ quidem conueniunt soli filio Dei. Ergo

¶Aduerte hic, quòd sacrificium Christi sumitur dupliciter. Primò secundum seipsum, vt ab ipso Christo oblatũ est in ara crucis. Et sic consideratur dupliciter, vel formaliter secũdum id quod in se est: & hoc modo Christus, quum dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedec, intelligitur secundum ordinem dignitatis & excellentiæ respectu sacerdotij legalis. Vel causaliter secũdum suum effectum, vnitatem scilicet membrorum Christi in charitate & pace: & hoc modo quum Christus dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedec, intelligitur secũdum ordinem proportionalis similitudinis inter res oblatas à Melchisedec (panem scilicet & vinum) & vnitatem Ecclesiæ: quoniam sicut tam panis, quàm vinum fit ex multis cõcurrentibus in vnum (vt Augustinus dicit, & in litera habetur) ita ex multis vnum Christi corpus mysticum cõficitur: quod est Ecclesia, &c.

¶Secũdo modo sumitur, sacrificium Christi, secundum suum memoriale sacrificium: quod scilicet Christus instituit in sua Ecclesia, in suæ passionis mortisque memoriam offerẽdum: vt quotidie fit in Eucharistiæ sacrificio. Et sic quum Christus dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedec, intelligitur de ordine assimilationis in materia sacrificij: nam panem & vinum assumi instituit in suo memoriali sacrificio pro materia Eucharistiæ, sicut Melchisedec panem & vinum obtulerat in sacrificium.

¶ Super Quæstionis vicesimæ tertiæ Articulum primum.

Aunot. TItulus clarus est. Adoptare enim significat facere sibi filium adoptiuum.

Comen. ¶In corpore vnica est conclusio, Deo conuenit adoptare. Probatur & declaratur: probatur quidem sic, Deus ex sua bonitate admittit homines ad diuinæ beatitudinis hereditatem: ergo Deo conuenit adoptare. Antecedens continet tria: primò causam, scilicet quòd ex bonitate: secundò terminum, scilicet diuinam beatitudinem: tertiò modum seu formam, scilicet hæreditatem. Et quo ad singula in litera probatur. Quo ad causam: quia Deus ex sua bonitate admittit omnes creaturas ad suæ bonitatis participationem, & præcipuè rationales. Quo ad terminum: quia creaturæ rationales sunt capaces diuinæ beatitudinis, quia sunt ad imaginem Dei factæ. Quo ad formam hæreditaris: quia diuina beatitudo, est qua Deus est beatus: ac per hoc per seipsum dines, ac per hoc hæreditas. Prima sequela in litera non probatur. Secunda autem probatur: quia illud est alicuius hæreditas, quo est dines. Consequentia verò principalis probatur. Humana adoptio, ad cuius similitudinem diuina dicitur, est qua aliquis ex sua bonitate constituit alium in successione suæ hæreditatis. Declaratur autem ex differentia inter humanam & diuinam adoptionem: quia, diuina dignificat, idoneũ faciendo hæreditare, humana autem idoneum præsupponit, quẽ hæredem facit.

3 di. 19. q. 2. art. 1. q. 1. Et 4. cõtra cap. 17. fin.

¶Et nota hîc responsiones ad singula argumenta: quia necessariæ valde sunt ad intellectũ materiæ huius. *Annot.*

¶Vnum tamen restat hîc dubium circa illud: Beatitudo est, qua Deus est dines: quoniam beatitudo spectat ad mentem, diuitiæ verò ad potẽtiam: constituunt enim diuitiæ potentem vel affluentem rebus ad possessionẽ pertinentibus.

¶Sed hoc facilè soluitur, dicendo, vel quòd beatitudo facit causaliter diuitẽ. Vnde Beato promissum est, Super omnia bona sua constituet eũ. Vel quòd beatitudo sumitur collectiuè seu integraliter, vt ex suis omnibus partibus constat. Ad felicitatem enim requiritur potẽtia plena: alioquin non esset q̃s simpliciter felix.

¶Secũdò, vtrùm hoc cõueniat soli Deo pri.

¶Tertiò, vtrùm sit proprium hominum adoptari in filios Dei.

¶Quartò, vtrùm Christus posit dici filius adoptiuus.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Deo conueniat filios adoptare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Deo non conueniat filios adoptare. Nullus enim adoptat nisi extraneam personam in filium: secundum quòd Iurisperitus dicit. Sed nulla persona est extranea à Deo, qui est omnium creator. Ergo Videtur quòd Deo non conueniat adoptare

¶Præterea, Adoptio videtur esse introducta in defectum filiationis naturalis. Sed in Deo inuenitur naturalis filiatio: vt in Prima parte habitum est. Ergo non conuenit Deo filios adoptare.

¶Præterea, Ad hoc aliquis adoptatur, vt in hæreditate adoptantis succedat. Sed in hæreditate Dei non videtur aliquis posse succedere: quia ipse nunquam decedit. Ergo Deo non conuenit adoptare.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ephe. primo. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei. Sed prædestinatio Dei non est irrita. Ergo Deus aliquos sibi adoptat in filios.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Deo ex sua essentiali bonitate conueniat homines ad diuinæ beatitudinis hereditatem admittere, ipsi etiam conuenire homines in filios adoptare necesse est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquis homo adoptat alium sibi in filium, inquãtum ex sua bonitate admittit eum ad participationem suæ hæreditatis. Deus autem est infinitæ bonitatis: ex qua contingit, quòd ad participationem bonorum suorum suas creaturas admittit. Et præcipuè rationales creaturas: quæ inquantum sunt ad imaginem Dei factæ, sunt capaces beatitudinis diuinæ. Quæ quidem consistit in fruitione Dei: per quam etiam ipse Deus beatus est, & per seipsum dines, inquãtum scilicet seipso fruitur. Hoc autem dicitur hæreditas alicuius, ex quo ipse est dines. Et ideo inquantum Deus ex sua bonitate admittit homines ad beatitudinis hæreditatem, dicitur eos adoptare. Hoc autem plus habet adoptatio diuina, quàm humana: quia Deus hominem, quem adoptat, idoneum facit per gratiæ munus ad hæreditatem cælestem percipiendam. Homo autem nõ facit idoneum eum, quẽ adoptat, sed potius eum iam idoneũ eligit adoptãdo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo in sua natura consideratus, non est extraneus à Deo, quantum ad bona naturalia quæ recipit: est tamen extraneus, quantũ ad bona gratiæ & gloriæ, & secundum hoc adoptatur.

¶Ad secundum dicendũ, quòd hominis est operari ad supplendam suam indigentiam: non autem Dei, conuenit operari ad communicandam suæ perfectionis abundantiam. Et ideo sicut per actum creationis communicatur bonitas diuina omnibus creaturis, secũdum quandam similitudinem, ita per actum adoptionis communicatur similitudo naturalis filiationis hominibus, secundũ illud Rom. 8. Quos præsciuit conformes fieri imaginis Filij sui.

¶Ad tertium dicendum, quòd bona spiritualia possunt simul à pluribus possideri, non autem bona corporalia. Et ideo hæreditatem corporalem nullus potest percipere, nisi succedens decedenti: hæreditatem autem spiritualem simul omnes ex integro accipiunt sine detrimento Patris semper viuentis. Quanuis posset dici, quòd Deus decedit, secundum quòd est in nobis per fidem, & incipiet in nobis esse per speciem: sicut glossa dicit Roman. 8. super illud, Si filij, & hæredes.

QVAESTIO VICESIMA tertia de Adoptione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est, an adoptio Christo conueniat.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm Deo conueniat adoptare filios.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum secundum.*

Coment. 3.dist. 10. q. 2. art. 1. q. 2. & 3.

TItulus clarus est. ¶In corpore vnica est conclusio: Adoptare homines in filios Dei, conuenit toti Trinitati. Probatur: Facere quemcunq; esse quod in creaturis commune est toti Trinitati: sed filius adoptiuus est factus non genitus naturali generatione à Deo, ergo adoptare est commune toti Trinitati. Maior tripliciter probatur: Primò ex oppositio, quia generare naturaliter in diuinis proprium est Patri. Secundò, quia vna est substãtia Trinitatis: vbi autẽ est vna substantia, est vnica virtus & operatio. Tertiò autoritate, Quæcunq; facit Pater, Minor declaratur ex differentia inter filium Dei naturaliter & adoptiuum: quia ille genitus, non factus, iste factus, non genitus naturaliter. Et notanter apponitur ly naturaliter: quia generatio est duplex, naturalis & gratuita, illa propria est filio: hæc conuenit adoptiuis, & ad facere spectat: est enim faciendi quædam species.

Annot. ¶In responsionibus argumẽtorum memento differentiæ inter proprium & appropriatum: & videbis adoptionem nostram, nõ propriam alicui personæ diuinæ, sed communem tribus: appropriatã autem Patri, vt actoris & ideo peculiariter dicitur ipse pater noster) Filio, vt exemplari (& ideo frater noster, quasi similis communicãs in Patre) Spiritui sancto, vt quasi executori in suo appropriato, quod est charitas, qua sumus filii Dei: & ideo Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorum.

¶ *Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum tertium.*

Coment. TItulus clarus, vt sonat. ¶In corpore Vnica est conclusio: Adoptari conuenit creaturæ rationali soli, nõ omni. Probatur: Filius Dei naturaliter procedit à Patre, vt verbum intellectuale vnum cũ ipso Patre existens, & filiatio adoptionis, & est similitudo filiatiõis naturalis, non tantùm secundum formam, 'aut gradum intelligibilitatis, sed secundum vnitatem: ergo adoptari cõuenit creaturæ rationali soli, nõ omni. Antecedens quo ad primam propositionẽ includit tres conditiones ad propositum filij Dei. prima est, quòd Verbum: secunda, quòd intellectuale: tertia, q; vnum cum Patre, ¶Et ideo ex ipsa propositione deducitur tria

ARTIC. II. ET III.

& seorsum dixit, Patrẽ vestrũ: est enim Pater Christi, naturaliter generando: quod est proprium sibi. Est autem pater noster, voluntariè aliquid faciendo, quod est cõmune sibi & Filio & Spiritui sancto. Et ideo Christus nõ est filius totius Trinitatis, sicut nos.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut dictum est, filiatio adoptiua est quædam similitudo filiationis æternæ: sicut omnia quæ in tẽpore facta sunt, similitudines quædam sunt eorum quæ ab æterno fuerunt. Assimilatur autem homo splendori æterni filij, per gratiæ claritatem, quæ attribuitur Spiritui sancto. Et ideo adoptatio licet sit cõmunis toti Trinitati: appropriatur tamẽ Patri, vt actori, Filio vt exẽplari, Spiritui sancto vt imprimẽti in nobis huius similitudinẽ exẽplaris.

ARTICVLVS III.

Vtrum adoptari sit proprium rationalis creaturæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd adoptari non sit proprium rationalis creaturæ. Nõ enim dicitur Deus pater creaturæ, nisi per adoptionem. Dicitur autem pater creaturæ etiam irrationalis: secundum illud Iob 38. Quis est pluuiæ pater, & stillas roris quis genuit? Ergo adoptari nõ est proprium rationalis creaturæ.

¶Præterea, Per adoptionem dicuntur aliqui filij Dei. Sed esse filios Dei, in Scriptura propriè videtur attribui Angelis, secundum illud Iob primo, Quadam autem die cùm assisterent filij Dei coram Domino. Ergo non est proprium creaturæ rationalis adoptari.

¶Præterea, Quod est proprium alicui naturæ, conuenit omnibus habentibus naturam illam: sicut risibile conuenit omnibus hominibus. Sed adoptari non conuenit omni rationali naturæ. Ergo adoptari non est proprium rationalis creaturæ.

¶SED CONTRA est, quòd Filij adoptati sunt hæredes Dei, vt patet Romanorum octauo. Sed talis hæreditas cõuenit soli rationali creaturæ. Ergo proprium est creaturæ rationalis adoptari.

CONCLVSIO.

¶ Rationali Creaturæ tantum conuenit in filios Dei adoptari, at non omni, sed charitatem habenti.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, filiatio adoptionis est quædam similitudo filiationis naturalis. Filius autem Dei naturaliter procedit à Patre, vt verbum intellectuale, vnum cum ipso Patre existens. Huic ergo Verbo tripliciter potest aliquid assimilari. Vno quidem modo secundum rationem formæ, non autem secundum intellectualitatem ipsius: sicut forma domus exterius constitutæ assimilatur verbo mentali, artificis secundum speciem formæ, non autem secundum intelligibilitatem: quia forma domus in materia nõ est intelligibilis, sicut erat in mente artificis. Et hoc modo Verbo æterno assimilatur quælibet creatura, cùm sit facta per Verbum. Secundo modo assimilatur creatura Verbo nõ solùm quantum ad rationem formæ, sed etiam quantum ad intellectualitatem ipsius, sicut etiam scientia, quæ fit in mente discipuli, assimilatur verbo quod est in mẽte magistri. Et hoc modo creatura rationalis etiam secundum suam naturam assimilatur verbo Dei. Tertio modo assimilatur creatura verbo Dei æterno, secundum vnitatem quam habet ad Patrem, quod quidem fit per gratiam & charitatem, vnde Dominus orat Ioan. 17. Sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus. Et talis assimilatio perficit rationem adoptionis, quia sic assimilatis debetur hæreditas æterna. Vnde manifestum est, quòd adoptari conuenit soli creaturæ rationali, non tamen omni, sed solùm habenti charitatem, quæ est diffusa in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, vt dicitur Roman. 5. Et ideo Rom. 8. Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorum.

AD

¶ *Super Quæstionis vicesimæterciæ Articulum quartum.*

Coment. TItulus clarus est. ¶In corpore articuli vnica est conclusio: Christus nullo modo potest dici filius Dei adoptiuus. Probatur hæc conclusio dupliciter. Primò: Christus est naturalis filius Dei: ergo non potest dici filius Dei adoptiuus. Antecedens probatur: quia filiatio conuenit nõ naturæ, sed personæ: vt patet ex antedictis: persona autem Christi vnica & increata est. Consequentia probatur: præsupposita ratione termorũ, scilicet q; filiatio adoptiua est quædã participatio filiationis naturalis; qđ ex dictis patet. Probatur ergo: quia qđ dicitur p se, nõ dicitur participatiue.

Annot. ¶Aduerte hic, q; Autor summariè scribens, plus obscurè phat quàm exprimat. Huic enim conclusioni & rationi nõ potest nisi dupliciter obstari, vel recedendo à sententia filiationis q. dei, ponẽdo in Christo plures personas vel hypostases. Et hoc Autor tangit in his quæ subiungit. Vel ponendo q; filiatio potest denominare Christum ratione solius naturæ, sicut passio, crucifixio, natiuitas & huiusmodi. Secundum hoc enim posset Christus natura naturæ humanæ assumptæ, in gratia & gloria beatitudinis participatæ dicitur beatus beatitudine participata, ratione naturæ assumptæ. Et hoc Autor excludit in principio corporis, per hoc, quòd filiatio non naturæ, sed personæ cõuenit: & propterea non potest Christo conuenire filiatio adoptiua ratione naturæ humanæ. Exclusa autẽ, quòd non conuenit Christo adoptiua filiatio ratione naturæ humanæ (quia sit filius Dei per se seu naturaliter) cõsequenter, q; non possit dici Dei filius participatiuè. Id enim quod per se dicitur, nõ participatiuè dicitur & hoc solo modo posset participatiuè dici, si ratione naturæ assumptæ filiatio adoptiua ei conueniret: quod exclusum est.

Annot. ¶Nota hic pro clariori intellectu ex responsione ad secundum, quòd sicut in humanis is qui est filius naturalis, &c. nõ adoptatur in filium, sed hæreditas sibi debetur, quia filius: ita Christus vt homo habet quidem omnia bona patriæ & vitæ: quæ debentur filiis adoptiuis: sed non ex vi seu iure adoptionis, sed ex hoc quòd est filius Dei naturalis, habet in natura assumpta hæreditatem Dei. Ita quòd non fuit opus Christo ad hoc, vt natura sua humana haberet dona patriæ & vitæ, vt adoptaretur à Deo, quoniam ex hoc ipso quòd erat Dei naturalis filius, debebatur sibi, vt natura assumpta haberet illa, testante hoc Ioanne: Vidimus, inquit, gloriam eius, scilicet Verbi incarnati, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.

¶Et hinc pater, quòd non est eadem ratio de beatitudine duplici in Christo (scilicet diuina & participata) & de filiatione duplici, scilicet naturali & adoptiua: illa enim dualitas necessaria est, vt natura assumpta sit perfecta: sed ista non est necessaria, nec conueniens dignitati Christi, quoniam derogat dignitati filij veri, quòd hæres fiat adoptione. Demum Autor ex opposito errore confirmat conclusionem & probationem, dicens quòd opposita conclusio consonat errori ponentium in Christo plures hypostases.

¶ *Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum primum.*

Coment. TItulus, vt iacet, sine additione aliqua sumendus est. ¶In corpore vna est conclusio: Christus est prædestinatus. Probatur: Prædestinatio propriè est diuina ab æterno præordinatio eorum, quæ per gratiam sunt hendã in tempore: sed Deũ esse hominem, & ecouuerso, est quoddam factũ in tẽpore per gratiam vnionis, & præordinatum à Deo ab æterno: aliquin aliquid noui diuinæ menti accideret: ergo vnio illa est prædestinata: ergo Christus est prædestinatus.

Annot. ¶Aduerte sensum literæ & intentum ab Autore: & vt discernas doctrinam Autoris ab aliorũ sententiis, recolito quòd Prædestinationis nomẽ in sacris literis dupliciter venit in vsum. Vel simpliciter, hoc est sine addictione aliqua: vt quòd dicimus, Sanctũ Petrus fuit prædestinatus. Vel cũm determinatiõe alicuius vt quum dicimus, q; Magdalena fuit prædestinata ad lauandum Christi pedes lacrymis: Latro ad ad confitendũ regnũ Christi pendẽtis in cruce: & similia. Et quoniam communi vsu prædestinatio absolutè respicit æternam felicitatem vt terminum (est enim ratio ordinis Electorum in vitam æternam: vt in Prima parte habitum est. Ideo Durandus in 2. sent. distin. 7. dicit, quòd prædestinatiõ absolutè est respectu beatitudinis, distinguens prædestinationẽ Christi, qua prædestinatus est filius Dei, à prædestinatione absolutè, & dicens eam esse prædestinationẽ ad hoc scilicet esse filium Dei. Scotus quoque ibidem prædestinationẽ Christi ponit in ordine ad beatitudinem, quasi gratia vnionis fuerit medium in Christo ad gratiam summæ beatitudinis animæ sus. Diuus autem Autor intuens gratiam vnionis esse excellentius quid gratia summę beatitudinis creatæ, quanto maius est esse Deũ, quàm frui Deo, & gratiam summę beatitudinis cõsequi ad gratiam vnionis (non vt finis sequitur ad medium, sed vt proprietas ad (subiantiam, vt calor ad ignem) posuit prædestinationem absolute cõmuniter quidem respicere gratiam vitæ æternæ vt terminũ: sed distinguendo singulariter autẽ in Christo respicere gratiã vnionis, vt in relatione ad primum litera monstrat.

1. distin. 40. q. 2. cor. fin. & ad 5. Et 3. dist. 7. q. 3. art. 2. q. 2. & q. 3. ar. 2. q. 3.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christo conueniat prædestinatum esse.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christo non conueniat prædestinatũ esse. Terminus enim prædestinationis videtur esse adoptio filiorum, secundum illud Ephes. primo, Prædestinauit nos in adoptionem filiorum. Sed Christo non conuenit esse filium adoptiuum: vt dictum est. Ergo Christo non conuenit prædestinatum esse.

¶Et si perspicacius consideraueris, videbis tria: scilicet gratiam vitæ æternæ, Et 4. tũ tra ca. 9. ad 2. Et Ro. 1. l. 3. to. 4. gratiam vnionis, & gratiam in communi. Et quia gratia æternæ felicitatis, communis est omnibus Electis in Dei filios adoptiuos, penes illam diffinita fuit prædestinatio filiorum adoptionis: de qua in Prima parte tractatum est. Quia verò gratia vnionis propria est naturali Dei filio, & longè eminentior prima: ideo penes istam concluditur prædestinatio Christi. Consonat namque rationi, vt excellentior gratia, termini simpliciter rationem habens, magis terminet prædestinationem simpliciter, si minor illam terminat.

¶Quia autem gratia beatitudinis patriæ, includit in se rationem gratiæ & rationem gratiæ per se primò summi & vltimi termini, vt species claudit in se rationem generis, & tam gratia æternæ vitæ, quàm gratia vnionis conuenit in ratione per se primo termini summi & vltimi, quantum est ex propriis generationibus) quod ideo apposuerim: quia si beatitudo alicuius non

Universidad de Deusto
Biblioteca

propria generatione fieret, sed consequutiuè haberetur, non haberet rationem per se primò termini, sed consequentis ad terminum: vt in Christo dictum est contigisse) quia inquam hoc in se claudit, ideo Autor in litera & prædestinationem propriè accepta dicit respicere gratiam: & hoc habeti ex antedictis in prima parte. Verissimum siquidem est hoc, non solùm vt sonat, sed vt inducit ad excellentius genus gratiæ, & termini gratuiti. Si enim gratia consummata sufficit ad terminum prædestinationis simpliciter (vt dictum est) multò magis gratia vnionis quæ partic gratiam consummatam vt proprietatem, sufficiés est vt terminet prædestinationem etiam absolutè. Et propterea litera dicit quòd ratione gratiæ vnionis Christus dicitur esse prædestinatus, non ad hoc vel illud, sed prædestinans.

Annot. ¶In responsionibus ad secundum & tertium, attende primò, quòd secundum rem nulla est inter catholicos quæstio de prædestinatione Christi ad filiationem Dei per gratiam vnionis naturæ humanæ ad filium Dei, sed quæstio est de veritate sermonis Pauli Apostoli propriè vel impropriè, in hoc vel illo sensu. Autor supponens loquutionem Apostoli esse propriã, & intelligi non de aliquo consequente ad filium Dei (pura manifestatione) difficilem susc̃pit prouinciam verificandi illam de persona Christi. Vltra expositionem namque illam referentem prædestinationem ad naturam, & alteram Ambrosij referentem ad manifestationem Christi, referri quoque potest prædestinatio Christi ad filium Dei in virtute actuali: ita quod filius Dei ex semine Dauid secundum carnem, prædestinatus est filius Dei in virtute actualis operationis sanctificatiuę & reparatiuę mũdi: ita quòd totum coniunctum, scilicet filius Dei in virtute actuali, est terminus prædestinationis.

¶Et licet hæc expositio satis consonet literæ Apostoli, subiungentis opera sanctificationis & resurrectionis mortuorum: quia tamen exponitur etiam quòd filius Dei absolutè sit terminus prædestinationis (vt Autor cum Glossa ibidem sustinet) ideo hunc prosequendo, aduerte secundò, quòd Autor ponit Christum prædestinatum ratione naturæ: ita quòd ipsa persona Christi ratione assumptæ naturę, denominatur prædestinata ad Dei filiationẽ. Considerat quippe æternam Christi personam dupliciter. Vel secundum se seu absolutè, quia est ipsa Dei filiatio per essentiam. Vel secundum quòd induta est humanitatem. Et sic affirmat ipsam prædestinatã ad filiationem Dei: quia vt sic per gratiam vnionis assequuta est filiationem Dei.

¶Quod vt clarius percipias, vtere positionibus hæreticorum, & ex differentia illarum ad sententiam fidei, videbis veritatem, necessitatem, proprietatémque huius sensus. Si enim verbum indutum esset carnem, (vt hæretici fingunt) vel per inhabitationẽ, aut affectionem, aut quouis modo non personaliter, falsum

¶Præterea, In Christo duo est cõsiderare, scilicet naturam humanã & personam. Sed non potest dici, quòd Christus sit prædestinatus ratione humanæ naturæ, quia hęc est falsa, humana natura est filius Dei. Similiter etiam neque ratione personæ, quia illa persona non habet ex gratia quòd sit filius Dei, sed ex natura. prædestinatio autẽ est eorum quæ sunt ex gratia: vt in Prima parte dictum est. Ergo Christus nõ est prædestinatus filius Dei.

¶Præterea, Sicut illud quod est factum, nõ semper fuit: ita & illud quod est prædestinatum, eo quòd prædestinatio antecessionem quandam importat. Sed quia Christus semper fuit Deus & filius Dei, nõ propriè dicitur quòd homo ille sit factus filius Dei. Ergo pari ratione nõ debet dici quòd Christus sit prædestinatus filius Dei.

¶SED CONTRA est quod Apostol. dicit Rom. primo de Christo loquens, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute.

CONCLVSIO.

Cùm Deum esse hominem, & econtra, factum fuerit in tempore per vnionis gratiã, & à Deo ab æterno præordinatũ, necessariò Christus fuit prædestinatus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut patet ex his, quæ in Prima parte dicta sunt, prædestinatio propriè accepta, est quædam diuina præordinatio ab æterno, de his quæ per gratiam Dei sunt fienda in tempore. Est autẽ hoc in tempore factum per gratiam vnionis à Deo, vt homo esset Deus, & Deus esset homo. Nec potest dici, quòd Deus ab æterno non præordinauerit hoc se facturum in tempore: quia sequeretur quòd diuinæ menti aliquid de nouo accideret. Et ideo oportet dicere, quòd ipsa vnio naturarum in persona Christi cadat sub æterna Dei prædestinatione: & ratione huius Christus dicitur esse prædestinatus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apost. ibi loquitur de prædestinatione, qua nos prædestinamur vt simus filij adoptiui. Sicut autẽ Christus singulari modo præ alijs est Dei filius naturalis: ita quodam singulari modo est prædestinatus.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut dicitur in Glo. Rom. primo, quidam dixerũt prędestinationẽ intelligendã esse de natura, non de persona: quia scilicet humanæ naturæ facta est hæc gratia, vt vniretur filio Dei in vnitate personæ. Sed secundum hoc locutio Apostoli est impropria, propter duo. Primò quidem ratione communi. Nõ enim dicimus naturam alicuius prædestinari, sed ipsum suppositum: quia prædestinari est dirigi in salutem, quod quidem est suppositi agentis propter beatitudinis finem. Secundo ratione specialiori: quia esse filium Dei, non cõuenit humanæ naturæ: est enim hęc falsa, Humana natura est filiꝰ Dei: nisi forte quis velit sic exponere extorta expositione. Qui

esset quòd Verbum secundum carnem prædestinatũ est, vt sit filius Dei per gratiam vnionis: quoniam secundum carnem non esset personaliter vnitum sibi Dei filio. Sed si, pto quia, Verbum secundum carnem est personaliter vnitum sibi, ideo verum est dicere de filio Dei, qui ex semine Dauid est secundum carnem, quòd prædestinatus est filius Dei. Significat enim hic sermo quòd ab æterno prædestinatum est de filio Dei naturali, vt secundum carnẽ sit per gratiam vnionis filius Dei: quod est carnem esse personaliter vnitam filio Dei.

¶Occurrit hic dubium ex Durando in 3. sentẽ. distinct. 7. q. 3. dicẽte hãc loquutionem esse impropriam, propter defectum duarum conditionum requisitarum ad prædestinationem.

¶Prædestinatio enim primò est ad ea quę excedunt virtutem prædestinati: nihil autem est quòd excedat virtutem Verbi incarnati.

¶Prædestinatio rursus est ad id quod est posterius natura saltem prædestinato, quia est ad gratuitum aliquod: gratia autem supponit naturam. Constat autem quòd esse filiũ Dei per gratiam vnionis, non est posterius natura aut intellectu Verbo incarnato. Nõ est igitur propria hæc loquutio, Christus prædestinatus est filius Dei.

¶Ad hæc dicitur, quòd satis saluatur prima prędestinationis conditio, si id, ad quod quis prædestinatur, excedit virtutem prædestinati, vel absolutè, vel quatenus prędestinatus est. Sic autẽ est in proposito: quoniam vnio personalis ad filium Dei, etsi non excedit propriam virtutem Verbi absolutè, excedit tamẽ virtutem ipsius secundum carnẽ, secũdum quam est prædestinatum.

¶Secunda autem conditio de prioritate naturæ distinguitur vel secundum rem, vel secũdum intellectum. Et dicitur quòd licet non sit prius natura Verbum incarnatum, quàm Verbum incarnatum esse filium Dei per gratiam vnionis: tamen secundum considerationem abstractiuam intellectꝰ, prius natura est Verbũ incarnatum, quàm modus Incarnationis: scilicet per vnionem personalẽ. Manifestatur autẽ talis prioritas ex cõuenientia & differẽtia inter nos & hęreticos. Nã Verbum incarnatũ intelligitur vt commune quid apprehensum à nobis & illis. & differentia est circa speciales vnionis modos, dum illi per modum templi vel habitus, &c. nos autem per personalem vnionem Verbum incarnatum dicimus. Quocirca licet secũdum tã nullus sit ibi ordo: secũdum apprehensionem tamen intellectus (qui natus est non solùm coniuncta diuidere, sed etiam vum & idem à seipso abstrahere) inter Verbũ vt habens carnem, & seipsum vt habens carnem personaliter iunctam, ordo est naturæ, sicut inter cõmune & proprium. Et propterea prædestinatio, quæ actus est mẽtis, & ad rẽ sub certa apprehensione rendit, ex hoc ipse q. ad Verbũ cum carne terminatur, determinat ad vnionẽ personalem, excludendo cæteros alios modos, quibus Verbum cũ carne præordinari potuisset. Et ob hoc filius Dei naturalis, factꝰ ex semine Dauid filius hominis, prædestinatus dicitur, & est filiꝰ Dei.

¶In respon

Annot. ¶In responsione ad tertium, respice primò literam Apostoli apud Origenem esse punctuariam sic, quòd ly prædestinatus, est adiectiuum subiecti: & non est pars copulæ seu prædicati. Ita quòd dixit, Qui prædestinatus: tanquam si diceret, qui omnipotens: vel quoduis aliud appositum subiecto: & subdit copulam cum prædicato, Est filius Dei in virtute. Et sic litera nihil habet difficultatis: quoniam verum est, quòd Christus est prædestinatus, & quòd est filius dei in virtute.

Annot. ¶Nota secundò, quòd Autor comparatiuè de harum propositionum, scilicet, Christus prædestinatus est filius Dei, Christus factus est filius Dei, in veritate loquitur, dicendò quòd prima est magis vera: ac per hoc vtranque fatetur esse veram. Christus enim significat suppositum duarum naturarũ: & ratione humanæ naturæ, vtranque suscepit prædicationẽ, & quòd prædestinatus est, & quòd factus est filius Dei: quoniam vtrunque ei secundum humanã naturam conuenit per gratiam vnionis. Magis tamen prima conceditur: quia abstractio Christi secundum naturam humanam à seipso secundum vnionem personalem, magis intelligitur supponere ipsum prædestinationi, quæ est mentis actus, quàm factioni realì, quum ibi sufficiat ordo naturæ secundum intellectum, qui minus sufficit ad factionem.

¶Cum his tamen retinendum, quòd ista est improprija. Christus factus est filius Dei, multò plus quàm illa, Homo est factus Deus, quia homo potest habere suppositionem simplicem (vt superius patuit) Christus autem pro persona suppopit. Et propterea loquutiones istæ non sunt extendẽdæ, sed pię exponendæ. Et quo ad sensum, reducendæ ad sensum simplicis suppositionis pro humana natura in concreto, iuxta hoc quod in litera dicitur, Aliquando incepit esse quòd existẽs in natura humana esset filius Dei: hoc enim verissimum est de existente in natura humana, communiter loquẽdo. Quamuis hic existens in natura humana nunquã inceperit esse Deus propter falsitatem exponentis negatiuè, hic existens in natura humana immediate antè nõ fuit Deus: hic enim est. Deus heri, hodie & in secula.

¶Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum secundum.

cõmunt. TItulus vt iacet sumatur.

¶In corpore articuli vna est conclusio respõdens quæstioni: Christus, secũdũ q. homo est prædestinatus esse filius Dei. Probatur: Hoc conuenit alicui, secundum quòd homo, quod cõuenit ei ratione humanæ naturæ: sed prædestinatio conuenit Christo ratione solius humanæ naturæ: ergo. Probatur Minor distinguendo duo importata in prædestinatione, scilicet ordinem & effectum, gratuitum scilicet donum, & manifestando vtrunque conuenire humanitati Christi: ex auctoritate Augustini.

¶In responsione ad primum vide, & perspice cautelam Autoris: nam quia ista propositio, Christus, secundum quòd homo, est filius Dei, simpliciter est falsa, vt ex quæstio. 16. superius patet: & sic simpliciter & absolutè sequereť ex ista, Christus, secundum q. homo, prædestinatus est esse filius dei, si quo ad materiale prædestinationis ponerętur hęc vera, ideo Autor sustinens antecedens, exponit illud limitatè.

Annot. ¶Posset tamẽ dici: absque antecedentis limitatione, quòd in consequente apponenda sũt secũdum intellectum est gratia vnionis: ita q. ex isto antecedente, Christus, secundum q. homo, prædestinatus est filius Dei: sequitur, ergo Christus, secundum quòd homo, est filius Dei, subintelligẽdo de vel exprimẽdo per gratiam vnionis. Ita q. licet ista sit falsa, Christus, secundum quòd homo, est filius Dei (quia significat Christum secundum naturam humanam esse naturaleꝫ filium Dei) ista tamen est vera, Christus, secundum quòd homo, est per gratiam vnionis filius Dei. & quia in antecedente illo, Christus, secundum quòd homo, est prædestinatus filius Dei, subintelligitur, per gratiã vnionis, ideo in consequente quoque potest subintelligi. Et sic concedimus, q. illud ynusquisque quãdoque est, quod prædestinatus est esse, & quòd Christus, secundum quòd homo, prædestinatus est esse filius Dei, simpliciter & absolutè. Et ideo Christus, secũdum quòd homo, est filius Dei per gratiam vnionis. Vnde Glossa inserlineari ad Rom. 1. dicit, Secundũ q. homo gratia solæ prędestinationis ponęretur hęc vera, ideo Autor sustinens antecedens, exponit illud limitatè.

¶In responsione ad secũdũ colligę hinc ex Autore illa distinctionẽ de ly secundũ q., seu in sũ, vt hæc duplicatiue, vel specificatiue. Primũ tenũ membrũ sic ręx exponit reduplicatiue: deinotãdo causam, Secũdũ autẽ specificatiuę, determinando conditionẽ, qua subiectum recipit prædicatum. Et hoc modo, scilicet specificatiuè tenetur, quũ dicitur, Christus secũdũ quòd homo, est prædestinatus filius Dei: sicut quum dicitur, Sortes, secundum quòd habet capillos, est crispus.

¶Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶In corpore vni *Commẽt.* ca est distinctio bimem

ARTICVLVS II.

¶Virum hæc sit falsa, Christus, secundum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur quòd hæc sit falsa, Christus, secundũ quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei. Hoc enim est vnusquisq; secũdum aliquod tempus, quod est prædestinatus esse, eo q. prædestinatio Dei nõ fallitur. Si ergo Christus, secundum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei, videtur sequi quòd sit filius Dei, secũdum quòd homo. Hoc autem est falsum: ergo & primum.

¶Præterea, Illud quod conuenit Christo, secundum quòd homo, conuenit cuilibet homini, eo quòd ipse est vnius speciei cũ alijs hominibus. Si ergo Christus, secundũ quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, sequeretur, quòd cuilibet homini hoc conueniat. Hoc autẽ est falsum: ergo & primum.

¶Præterea, Hoc ab æterno prædestinatur, quod est aliquãdo fiendum in tempore. Sed magis hæc est vera, Filius Dei factus est homo, quàm ista, Homo factus est filius Dei: vt suprà habitum est. Ergo magis hæc est vera, Christus, secũdum quòd est filius Dei, prędestinatus est esse homo, quàm econuerso, Christus, secundum quòd est homo, est prædestinatus esse filius Dei.

¶SED CONTRA est quod Augustꝰ. dicit in lib. de Prædę. San. Ipsum Dominum gloriæ, inquantum homo factus est Dei filius, prædestinatum esse dicimus.

CONCLVSIO.

¶Cùm humana natura non semper verbo Dei fuerit vnita, & ei hoc per gratiam collatum fuerit: necessariò fuit filius Dei, secundũ illam prædestinatus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in prædestinatione duo possunt considerari. Vnum quidem ex parte ipsius prædestinationis æternæ, & secundum hoc importat antecessionem quandam respectu eius, quod sub prædestinatione cadit. Alio modo potest considerari secundum effectum temporalem: qui quidem est aliquod gratuitum Dei donum. Dicendum est ergo, q. secundum vtrunq; istorum attribuitur prędestinatio Christo, ratione solius humanæ naturæ. Nam humana natura non semper fuit Verbo vnita: & ei etiã hoc per gratiam est collatum, vt filio Dei in persona vniretur. Et ideo solùm ratione humanæ naturæ prędestinatio competit Christo, vnde Augustinus dicit in lib. de Prædę. San. prædestinata est ista humanæ naturæ tãta & tam excelsa subiectio, vt quo attolleretur altius non haberet. Hoc autem dicimus conuenire alicui, secundum quòd homo, quod ei conuenit ratione humanæ naturæ. Et ideo dicendum est, quòd Christus secundum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur, Christus secãdum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei, hęc determinatio, secundum quòd homo, potest referri ad actum significatum, per participium dupliciter. Vno modo ex parte eius, quod materialiter cadit sub prædestinatione: & hoc modo est falsa. Est enim sensus, quòd prædestinatus sit, vt Christus, secundum q. homo, sit filius Dei: & in hoc sensu procedit obiectio. Alio modo potest referri ad ipsam propriã rationẽ actus: prout scilicet prædestinatio importat in sui ratione antecessionem & effectum gratuitũ. Et hoc modo conuenit Christo ratione humanæ naturæ: vt dictũ est. Et secundũ hoc dicitur prædestinatus, secundum q. homo.

¶Ad secundum dicendum, quòd aliquid potest cõuenire alicui homini ratione humanæ naturæ dupliciter. Vno modo sic, q. humana natura sit causa illius sicut esse risibile cõuenit Sorti ratione humanæ naturæ, ex cuius principijs causatur. Et hoc modo prædestinari non conuenit nec Christo nec alteri homini ratione humanę naturæ, & in hoc sensu procedit obiectio. Alio modo dicitur cõuenire aliquid alicui ratione humanæ naturæ, cuius humana natura est susceptiua. & sic dicimus Christum esse prædestinatũ ratione humanæ naturæ: quia prędestinatio refertur ad exaltationẽ humanæ naturæ in ipso, vt dictum est.

¶Ad tertiũ dicendũ, q. sicut Aug. dicit in li. de Prædesti. Sanc. Ipsa est illa ineffabiliter facta hominis à Deo verbo susceptio singularis, vt filius hominis simul propter susceptũ hominẽ, & filius Dei propter suscipientem vnigenitũ Deũ veraciter & propriè diceretur. Et ideo quia illa susceptio sub prædestinatione cadit, tanquã gratuita, vtrũq; potest dici, scilicet q. & filius Dei prædestinatus sit esse homo & filius hominis prędestinatus sit esse filius Dei. Quia tamen gratia non est facta filio Dei vt esset homo, sed potius humanæ naturæ, vt filio Dei vniretur: magis propriè potest dici, q. Christus secundũ q. homo, est prædestinatus esse filius Dei, quàm quòd Christus secundum quòd filius Dei, sit prædestinatus esse homo.

ARTICVLVS III.

¶Virum prædestinatio Christi sit nostræ prædestinationis exemplar.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q. prędestinatio Christi nõ sit exẽplar nostræ prædestinationis. exẽplar enim præexistit exẽplato. Nihil autẽ præexistit æterno. Cũ igitur prædestinatio nostra sit æterna, videtur q. prædestinatio Christi nõ sit exẽplar nostræ prædestinationis.

¶Præterea, Exẽplar ducit in cognitionem exẽplati. Sed non oportuit q. Deus duceretur in cognitionẽ nostræ prędestinationis ex aliquo alio, cùm dicatur Rom. 8. Quos pręsciui, hos prædestinauit. Ergo prædestinatio Christi non est exemplar nostræ prædestinationis.

¶ Præterea, Exẽplar est cõforme exẽplato. Sed alterius rationis videť esse prædestinatio Christi quã prædestinatio nostra: quia nos prędestinamur in filios adoptiõis, Christus autẽ est prædestinatus filius Dei in virtute, vt dicitur Ro. 1. Ergo eius prędestinatio nõ est exemplar nostræ prædestinationis.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in li. de prædest. San. Est præclarissimũ lumẽ prędestinationis & gratię ipse Salua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bimẽbris, & duæ cõclusiones respõdẽtes singulis distinctionũ membris.
Distinctio est: Prædestinatio dupliciter sumit, vel ex parte actus vel ex parte termini. Prima conclusio est: Prædestinatio Christi ex parte actus nõ est exẽplar nostræ. Probatur: quia ex parte actus vno actu & modo æterno Deꝰ Christum & nos prædestinauit. In actu siquidem diuino & modo ex parte Dei, nulla est differẽtia, quum sint omnia vnamet res, ipsa scilicet deitas. Secunda conclusio: Prædestinatio Christi est nostræ exemplar ex parte termini, quo ad duo: hoc est quo ad bonũ terminãs, & quo ad modũ consequendi illud bonum. Probatur primum, quia Christus ad filiationem naturalem, non ad adoptiuã. Probatur secundũ: quia Christus per gratiam, excludentem omne meritũ, nos per gratiam, includentem meritum Christi: sic de plenitudine eius oẽs accepimus.

Annot. ¶Memento nouitie, ꝙ Christus dicitur prædestinatꝰ vt sit filius Dei naturalis modo exposito, scilicet ratione humanæ naturæ per gratiam vnionis personalis. Reliqua sunt plana.

¶Super Quæstionũ vicesimæ quartæ Articulum quartum.

Coment. TItulus clarus vt iacet.

¶In corpore est vnica distinctio, cui duplici conclusione: sicut in præcedenti articulo. & quia similiter clara sunt, pertranseamus.

¶Super quæstionis vicesimæquintæ Articulum primum.

Annot. TItulus nõ de qualitate, sed de identitate vel diuersitate adorationis quærit: an scilicet vna eadémque adoratio (qualiscunque sit vna illa) terminetur ad Christi humanitatẽ, quæ ad illius terminatur diuinitatẽ. Et est ratio dubij huius, vtus Ecclesiæ, & decretum quintæ Synodi: quod in litera affertis tractatúrque hæc materia in 3. sen. dist. 9.

Coment. ¶In corpore articuli duo fiunt. primò distinguuntur termini: deinde respõdetur quæsito. Distinguitur ergo primò id quꝰ honoratur, secundò vnitas vel pluralitas honoris. Distinguitur igitur in honorato res honorata & causa honoris: & dicitur, ꝙ res honorata est tantũ persona seu totũ subsistẽs, & probatur excludẽdo partes, ex vsu loquendi: quia nõ dicimus manũ honorari. Et quia hoc videtur pati calũniã, rñdetur obiectioni, ꝙ partes qfquæ dicũtur honorari, nõ secundũ se, sed vt totũ honoratum. Et declaratur à simili, i veste, mũtio, &c.

Annot. ¶Vbi habes aliã distinctionẽ honorati, scilicet secũdũ se, vel secundum aliud in se. Totum enim honoratur secundum se, pars autẽ, imago, & nuntius, secundũ aliud, hoc est totũ in se parte, repræsentatũ in se imagine, mittẽtem in se nuntio. Causa autẽ honoris est id, vnde habet honoratus excellentiã. Probatur: quia honor est reuerentia exhibita alicui propter sui excellẽtiã. Vnitas verò & pluralitas honoris distinguitur: quod potest attẽdi vel secundũ causam honoris, vel secundum terminũ per se ꝓ ptiũ adorationis. Et ꝓpterea si cõtingit i vno eodẽ homine inueniri diuersas causas honoris, erit illius honor vnꝰ & multiplex. Vnus ex parte personæ quæ terminus est multiplex ex parte causæ multiplicis, vt patet de vno homine honorato & propter scientiam, & propter virtutem moralẽ seu theologalem.

¶Concluso respõsiue quæsito est: Adoratio Christi est vna ex parte personæ adoratæ, & est plures ex parte causæ diuinæ, scilicet vel humanæ. Probatur primò cõclusio quo ad primã partem: quia in Christo vna tantũ est hypostasis. Quo ad secũdã, quia alia ratio honoris est sapiẽtia diuina, alia sapiẽtia humana. Deinde probatur ex oppositorũ: quia scilicet si essent plures hypostases in Christo, adoratio eius non esset vna, etiam ex parte adoratis sed totaliter adoratio Christi non esset vna, sed diuersa, & hoc est damnatũ in Synodis, &c.

¶Circa primã diffinitionẽ nota cautissimè, ꝙ honorati vt causam honoris, nõ est honorari simpliciter, sed cũ tali determinatione ita & ly vt cã honoris est cõditio diminuẽs honoratũ. Ita ꝙ nõ valet argumentũ, Sapiẽtia honoratur vt cã honoris: ergo honorat. Et hoc ꝓpriè loquẽdo: ꝙa honorari nõ est nisi terminatis passiuè actũ honoris, nisi ꝓsona, cui exhibet honor. Et hinc oriꝙ Christo debeꝫ simpliciter vna adoratio: & ꝙ humanitas eiꝰ, vt abstrahit ab hypostasi, est sadorabilis, sicut cæteræ causæ adorãdi, inadorabiles sunt, ꝓpriè loquẽdo. Quia tñ inueniẽꝫ aliq; dicũ de mũdi, ꝙ honorant vt adorant, ideo nõ faciẽdo vim in vocabulis, loquere, vt plures loquunt, & intellige ꝙ iõ Ecclesia Christũ vnica adoratione adorat, dicẽdo ei, Miserere nobis & nõ dicẽdo ei, Miserere, & ſtercedes: ꝙa advnitatẽ personæ respicit. Et hinc

CONCLVSIO.

¶Non fuit nostræ prædestinationis causa Christi prædestinatio quo ad actum prædestinantis, sed secundum prædestinationis terminum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd si cõsideretur prædestinatio secundũ ipsum prædestinatiõis actũ, prędestinatio Christi non est causa nostræ prędestinationis, cum vno & eodẽ actu Deꝰ prædestinauerit ipm & nos. Si autẽ cõsideretur prędestinatio secundũ terminũ prędestinationis, sic prædestinatio Christi est causa nostræ prædestinationis. Sic enim Deus pręordinauit nostram salutẽ, ab æterno prædestinãdo, vt ꝓ Iesum Christũ compleretur. Sub prædestinatione enim æterna nõ solùm cadit id, quod est fiẽdum in tẽpore, sed etiam modus & ordo, secundum quem est complendũ in tempore.

¶AD PRIMVM ergo & secundum dicẽdum, ꝙ rationes illę procedũt de prędestinatione secũdum prædestinantis actum.

¶Ad tertiũ dicendum, quòd si Christus non fuisset incarnandus, Deus pręordinasset homines saluari ꝓ aliã causam: sed quia pręordinauit incarnationẽ Christi, simul cũ hoc pręordinauit, vt esset nostræ salutis causa.

QVAESTIO VICESIMAquinta, de adoratione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de his quæ pertinent ad Christũ in cõparatione ad nos. Et primò de adoratione Christi: qua scilicet nos cum adoramus, secundò, de hoc quòd est Mediator noster ad Deum.

¶Et circa primum quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm vna & eadẽ adoratione sit adorãda diuinitas Christi & eiꝰ humanitas.

¶Secundò, vtrùm caro Christi sit adoranda adoratione latrię.

¶Tertiò, vtrùm adoratio latriæ sit exhibẽda imagini Christi.

¶Quartò, vtrùm sit exhibẽda cruci Christi.

¶Quintò, vtrùm sit exhibenda matri eius.

¶Sextò, de adoratione reliquiarum Sanctorum.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi & eius humanitas.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non eadẽ adoratione adorãda sit humanitas Christi, & eius diuinitas. Diuinitas enim Christi est adorãda: quia est cõmunis Patri & Filio, vnde dicitur Ioan. 5. Omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Sed humanitas Christi nõ est cõmunis ei & Patri. Ergo non eadẽ adoratione adoranda est humanitas Christi & ęius diuinitas.

¶Præterea, Honor est propriè præmiũ virtutis, vt Philosophus dicit in 4. Ethi. Meretur autem virtus suum præmium per actũ. Cùm igitur in Christo sit alia operatio diuinæ & humanæ naturæ (vt suprà habitũ est) videtur ꝙ alio honore sit veneranda humanitas Christi & alio eius diuinitas.

¶Præterea, Anima Christi si non esset verbo vnita, esset veneranda propter excellentiam sapientiæ & gratiæ, quam habet. Sed nihil dignitatis est ei subtractum per hoc, quòd est vnita Verbo. Ergo natura humana in Christo est quædam propria hinc Synodi anathema processit contra adorantes Christum duabus adorationibus: propriè enim loquuti sunt de honorato seu adorato.

Annot. ¶Rursus circa eandẽ distinctionem nota, quòd causa honoris dicitur id quo persona excellit. Hoc autẽ inuenitur dupliciter. Vel per modum formæ, vt sapientia, virtus, status. Vel ꝓ modũ operationis: vt creare, gubernare, vincere, docere, misereri, &c. Vtrũq; enim est, vnde quis excellit: excellunt enim homines nõ solùm sapientia, potentia, virtute, dignitate, sed etiam quia vicerunt, quia docuerunt, quia ordinarunt, &c. Et vtrumque in litera hac habes, primũ in corpore, secundum in respõsione ad secundum.

¶Circa distinctionẽ alteram ex litera sumptã de modo duplici, quo res adorata adoratur (vel secũdum se vel secundum aliud in se) aduerte primò ex litera illam haberi, dum dicitur de partibus, ꝙ nõ secundum se honorantur, sed totũ in illis honorantur. Et subditur per quẽ modum potest aliquis honorari in exteriori, puta veste, imagine vel nuntio. Ex his enim clara habetur dicta distinctio, dum totum secundum se honoratur, & quando partes honorantur, totum honoratur in partibus. Hoc enim est partẽ honorari, secundũ ꝙ totum est in parte. Et similiter vestis honoratur, secundũ ꝙ persona est sub illa. Imago quoq; veneratur, secũdũ ꝙ repræsentata persona est in illa. Et similiter nũtius honoratur, secundũ quòd ꝓtinceps est in illo.

¶Aduerte secũdò, ꝙ qãta quodammodo honorantur, & quodãmodo nõ (quia secundũ se nõ honorãtur, secundũ verò aliud in ipsis honorantur) iudicio de eis & affirmatiua & negatiua verificantur. Dicitur enim, ꝙ partes & huiusmodi nõ honorãtur, scilicet ꝓpriè (quia non secundũ se) & ꝙ honorãtur, scilicet secundum aliud in ipsis. Et quoniã clauis est vna ipsius tractatus, sententia hæc dilucidanda amplius est, discutiendo illam.

¶Scito igitur tertiò, duplicem esse opinionem circa honorationẽ personæ in suis extrinsecis, puta imagine, &c. Altera est, ꝙ persona honoratur in ipsis: ꝙa habet quoddã esse in illis. Altera est, ꝙ persona honoratur in illis nõ quia habet esse in illis, sed quia per illa excitãtur, ędueritúrque homines ad personã illã honorãdam. Ita ꝙ inter has opiniones tanta est distãtia, ꝙ prima ponit extrinseca hæc terminare adoratione veneranda, præter venerationem, quæ exhibetur diuinitati ipsius.

¶SED CONTRA est, quòd in capitulis quintæ Synodi sic legitur, Si quis duabus naturis adorari dicit Christum (ex quo duæ adorationes introducuntur) sed nõ vna adoratione Deum verbũ incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio Dei Ecclesiæ traditũ est: talis anathema sit.

CONCLVSIO.

¶Cùm fuerit vna in Christo hypostasis, vel persona diuina, diuersáque fuerint in illo duarum naturarum attributa, vnam quoque fuisse Christi adorationem ex parte diuinæ personæ, plures autem secundum causas diuinæ seu humanæ naturæ, haud dubium fuit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in eo qui honoratur, duo possumus considerare, scilicet eũ cui honor exhibetur, & causam honoris. Propriè autem honor exhibetur toti rei subsistenti: non enim dicimus ꝙ manus hominis honoretur, sed ꝙ homo honoretur. Et si quandoq; cõtingat, ꝙ dicatur honorari manus vel pes alicuius, hoc non dicitur ea ratione, ꝙ huiusmodi partes secũdum se honorẽtur: sed quia in istis partibus honoratur totum, per quem etiam modum aliquis homo potest honorari in aliquo exteriori: puta in veste, aut in imagine, aut in nuntio. Causa autẽ honoris est id, ex quo ille qui honoratur, habet aliquam excellentiam. Nam honor est reuerentia alicui exhibita propter sui excellentiã, vt in Secunda parte dictum est. Et ideo si in vno homine sunt plures causæ honoris (puta prælatio, scientia & virtus) erit quidẽ illius hominis vnus honor ex parte eius qui honoratur, plures tamen secundũ causas honoris: homo enim est qui honoratur, & propter sciẽtiam & propter virtutem. Sic ergo cùm in Christo sit tantùm vna persona diuinæ & humanæ naturæ, & etiam vna hypostasis & vnũ suppositum: est quidẽ eius vna adoratio & vnus honor ex parte eius qui adoratur. Sed ex parte causæ qua honoratur, possunt dici esse plures adorationes, vt scilicet alio honore honoretur propter sapientiam increatam, & alio propter sapientiam creatam. Si autẽ ponerentur in Christo plures personæ seu hypostasęs, sequeretur quòd simpliciter essent plures adorationes. Et hoc est quod in Synodis reprobatur. Dicitur enim in capitulis Cyrilli, Si quis audet dicere assumptum hominẽ coadorari oportere Deo verbo, quasi alterum alteri, & non potius vna adoratione honorificat Emanuelem, secundum quòd factum est caro Verbum: anathema sit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Trinitate sunt tres qui honorantur, sed est vna causa honoris. In mysterio autem Incarnationis est econuerso. Et ideo alio modo est vnus honor Trinitatis, & alio modo est vnus honor Christi.

¶Ad secundum dicendum, quòd operatio non est quæ honoratur, sed est ratio honoris. Et ideo per hoc quòd in Christo sunt duæ operationes, non ostenditur quòd sint duæ adorationes, sed quòd sint duæ adorationis causæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd anima Christi, si nõ esset vnita Dei verbo, esset id quod est principalissimum in homine illo: & ideo sibi præcipuè deberetur honor: quia homo

est id quod est potissimũ in eo. Sed quia anima Christi est vnita personæ digniori, illi personæ præcipuè debetur honor, cui anima Christi vnitur. Nec per hoc tamen diminuitur dignitas animæ Christi, sed augetur, vt etiam suprà dictum est.

ARTICVLVS II.

¶Virum humanitas Christi adoranda sit adoratione latriæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd humanitas Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Quia super Psalm. Adorate scabellũ pedum eius, quoniã sanctum est. dicit Glos. Caro à verbo Dei assumpta, sine impietate adoratur à nobis: quia nemo carnem eius spiritualiter manducat, nisi prius adoret: non illa dico adoratione quæ latria est, quæ soli Creatori debetur. Caro autem Christi est pars humanitatis. Ergo humanitas Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶Præterea, Cultus latriæ nulli creaturę debetur: ex hoc enim reprobantur Gentiles ꝙ coluerunt & seruierunt creaturæ: vt dicitur Rom. 1. Sed humanitas Christi est creatura. Ergo non est adoranda adoratione latriæ.

¶Præterea, Adoratio latriæ debetur Deo in recognitionem maximi dominij: secundum illud Deutero 6. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Sed Christus, secundum quòd est homo, est minor Patre. Ergo humanitas eius non est adoratione latriæ adoranda.

¶SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3. lib. Adoratur autem caro Christi incarnato verbo Deo, nõ propter seipsam, sed propter vnitum ei secundum hypostasim verbum Dei. Et super illud Psal. Adorate scabellum pedum eius, dicit Glos. Qui adorat corpus Christi, non terram intuetur: sed illum potius, cuius scabellum est, cuius in honore scabellum adorat. Sed Verbũ incarnatum adoratur adoratione latriæ. Ergo & corpus eius, siue eius humanitas.

CONCLVSIO.

¶Humanitas Christi vt res, adoranda est latriæ adoratione, vt ratio autem, non nisi duliæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictũ est, honor adoratiõis propriè debetur hypostasi subsistenti: tamẽ ratio honoris potest esse aliquid non subsistẽs, propter quod honoratur persona, cui illud inest. Adoratio igitur humanitatis Christi dupliciter potest intelligi. Vno modo, vt sit eius sicut rei adoratæ: & sic adorare carnem Christi, nihil est aliud, quàm adorare Verbum Dei incarnatum, sicut adorare vestẽ Regis, nihil est aliud quàm adorare Regẽ vestitum. Et secundum hoc adoratio humanitatis Christi est adoratio latriæ. Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi, quæ fit ratione humanitatis Christi perfectæ omni munere gratiarũ, & sic adoratio humanitatis Christi non est adoratio latriæ, sed adoratio duliæ. Ita scilicet ꝙ vna & eadem persona Christi adoretur adoratione latriæ, propter suam diuinitatem, & adoratione duliæ propter perfectionem humanitatis.

¶Nec hoc est inconueniens: quia ipsi Deo patri debetur honor latriæ propter deitatẽ, & honor duliæ propter dominiũ quo gu-

honorationẽ, nõ secundum se, sed secundũ ꝙ persona est in illis. secũda autem ponit extrinseca hæc nõ terminare honorationem quouis modo. Et hinc distant secundò, ꝙ secundũ primam extrinseca dicuntur honorari, iuxta secundam autẽ extrinseca non nisi abusiuè, & cõmunicando in nominibus cũ vulgo dicũtur honorari. Quod autem horũ verius sit, inferius patebit. Sed hinc quanuis nõ habeamus ab Autore prima opinio de verbo ad verbũ: satis tamen insinuatur, quũ dicitur, ꝙ totum honoratur in partibus: & quòd per hunc modũ homo honoratur in exteriori, vt veste, imagine, aut nuntio. Clarè autẽ aperitur inferius hæc sententia, quũ non solùm dicitur ꝙ imago aut crux adoranda est, sed exprimitur terminatiuè, dicendo motum in imaginẽ & personam esse vnum. si enim motus est in imaginẽ, imago ipsa nonnullus terminus est motus. Est ergo prima o; inio Autoris, inferius discutiẽdas hæc sint, vt scias dubitare & discernere.

3. dist. 9. q. 1. ar. 2. & q. 1. et q. 4. ad 1.

aliàs, timebit.

¶Super Quæstionis vicesimæquintæ Artilum secundum.

TItulus clarus.

Coment. ¶In corpore arti culi cum distinctione respõdetur duabus conclusionibus. Prima est: Humanitas Christi vt res adorata est adoranda adoratione latriæ. Probatur: ꝙa ipsam sic adorari, nihil aliud est quàm Verbũ incarnatum adorari. Probatur hoc à simili, sicut adorare vestem Regis, est adorare Regem vestitum. Secunda est: Humanitas Christi vt ratio adorandi, non est adoranda adoratione latriæ, sed duliæ: hoc est, persona Christi honoranda est duliæ ratione humanitatis plenæ gratiæ, &c. Declaratur hoc non esse inconueniens ex adoratione vestem Regis, quæ latriæ & duliæ adoratur.

¶Aduerte hîc duo. Primum est, quòd adorati vt rem adoratam, coniungit dupliciter, vel per se, vel per aliud. Et propterea persona Christi per se adoratur latriâ: quia per deitatem, quæ est ipsa personalitas. Per aliud verò duliâ: quia per humanitatem, quæ est aliud ab ipsa. Et econtra humanitas Christi per aliud adoratur latriâ: per se autem non, sed duliâ, vt ratio tamen adorandi. Et hæc omnia in litera habentur, quanuis dicta distinctio non formaliter explicetur, sed ipsa Autor vtatur.

¶Secundum est quòd licet duliâ, qua persona Patris honoratur propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

per potentiam, & dulia, qua persona Filij ratione humanitatis adoratur, non omnino sunt eadem (quia illa est dulia communiter sumpta ad species duliæ & latriæ: ista vero est species duliæ distincta contra latriam, sicut dispositio est genus ad dispositionem & habitum) licet inquam ita sit, non officit tamen processui litteræ petitio ex verbis Glossarum, ad tollendam admirationem. Materia enim hæc de se clarissima est: nam liquet personam Christi ratione diuersarum naturarum diuersimode honorandam. Sed vt nonnulla consonantia veritatis huius ad priscos monstraretur, allatum est illud quasi simile de persona patris.

¶In hoc articulo, & specialiter in responsione ad primum, vide quòd accipiuntur communionem sacrã, aut sacrificio missæ assistentes, tã corpus, quàm sanguinem Dominici adorare nos experimur adoratione latriæ: nam vt Deũ sum me honoramus, nõ distinguẽdo inter corpus & eũ, cuius est corpus: dicẽdo, Domine, non sum dignus, & alias similes orationes. Adorationem siquidem duliæ Christo debitam ratione humanæ naturæ, Ecclesia in mente retinet, non in vsu, ad cuiusdam (vt dictum est) errores.

¶Super Quæstionis secundæ quintum Articulum tertium.

Coment. Secunda secundæ. q. 81. ar. 3. ad 3. & q. 99. art. 2. ad 1. Et infrà arti. 4. cor. et ar. 3. ad 2. Et 3. di. 9. q. 1. ar ti. 2. q. 2.

TIcitus, clarus est. ¶In corpore articuli duo fiũt. Primo in communi determinatur de duplici motu in imaginẽ: secundò, in speciali respondetur quæsito vna cõclusione.

¶Quo ad primum ex Aristotelis autoritate distinguitur motus animæ in imaginem duplex: vnus vt in rem, alter vt in imaginem. Primus est alius à motu in rem repræsentatam: secundus est vnus & idẽ cum motu in rem repræsentatam. Quo ad secundum conclusio responsiua est: Imago Christi est adoranda adoratione latriæ. Probatur,

Imagini Christi exhibetur reuerentia, & non vt est res quædam: ergo vt imaginis: ergo eadem reuerentia, quę Christo exhibetur: ergo est adoranda adoratione latriæ. Antecedens pro prima parte experientia testatur. Pro secunda probat litera, quia reuerentia non nisi rationali naturæ debetur. Prima cõsequentia probatur ex sufficienti distinctione motus animæ in imaginem: destructo enim altero membro, reliquum o prime infertur. Secunda autem consequentia probatur ex eadem Aristotelis doctrina: quia motus in imaginem vt sic, est vnus cum motu in rem repræsentatam. Tertia demum consequentia probatur: quia Christus adoratur adoratione latriæ.

¶Num imago Christi sit latriæ adoratione adoranda, & qua ratione.

Quæstio. ¶Circa radicem processus, propositionem scilicet illam ex Arist. Motus in imaginem, inquantum imago, est idem cum motu in rem: dubium ex multiplici capite occurrit. Primò enim obicitur ex parte motus: secundo ex parte imaginis: tertiò ex parte vnitatis. Ex parte siquidem motus dicitur, quòd propositio est vera de motu apprehensiuo: in quo illa vtitur Aristoteles, vt est motus intellectus & memoriæ. Non est autem vera de motu appetitiuo, in quo vtitur illa hic Autor. Adoratio enim actus est moralis virtutis: ac per hoc appetitiuæ partis. Eadem quippe intellectione cognoscitur imago & imaginatum: quia vnum relatiuorum diffinit reliquum. Et si quis diffinitè nouit vnum correlatiuum, diffinitè nouit reliquum, vt dicitur in Prædicamentis. Quicunque autem amat Patrem, non propterea amat filium.

¶Ex parte veto imaginis: quia imago vt imago, est relatiuum: nulla autem relatio realis creata, aut rationis, adoranda est adoratione latriæ.

¶Ex parte autem vnitatis: quia vel intelligitur de motu vno simpliciter, vel secundum partem seu aliquid. Non de motu vno simpliciter: quia falsum diceretur. Nam motus in rem secundum se immediatè, & in illamet mediante sua imagine, non est omninò idem vt patet. Si secundum aliquid, tunc ex hac propositione non infertur propositum: quia ex motus vnitate secundum quid, nõ sequitur vnitas specifica adorationis: imaginis & exemplaris: quæ tamen in litera intenditur quia latria adoranda imago Christi dicitur, qua Christus adoratur.

¶Dubium rursus circa processum eũdem ex Durand. in 3. sen. dist. 9. q. 1. occurrit.

Nam primò impugnat processum hunc ex eo q. aliud est, motum in imaginem & rem esse vnum: & aliud imaginem & rem esse vnum. Primum enim est verũ, secundum falsum: nam sunt correlatiua, quæ licet simul apprehendantur, dicuntur tamen & sunt diuersa: relatiui enim esse est ad aliud se habere. Ad propositum autem oporteret imaginem & rem esse vnũ, seu vnius

Sed imagini diuinitatis eius, quæ est animæ rationali impressa, nõ debetur adoratio latriæ. Ergo multò minus imagini corporali, quæ repræsentat humanitatem ipsius.

¶Præterea, Nihil videtur esse in cultu diuino faciendũ, nisi quod est à Deo institutum. vnde & Apo. 1. ad Cor. 11. traditurus doctrinam de sacrificio Ecclesiæ, dicit, Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis. Sed nulla traditio in Scriptura inuenitur de adorandis imaginibus. Ergo imago Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶SED CONTRA est, q. Damas. inducit Basilium dicentem, Imaginis honor ad prototypum peruenit, id est exẽplar. Sed ipsum exẽplar, scilicet Christus, est adorandus adoratione latriæ. Ergo & eius imago.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christus latriæ adoratione sit honorandus, imago quoque eius eadem adoratione adoranda est.

¶RESPONDEO dicendũ, q. sicut Philosophus dicit in lib. de Memoria & reminiscentia: duplex est motus animæ in imaginẽ. Vnus quidẽ in ipsam imaginẽ, secũdũ q. res quædã est. alio modo in imaginẽ, inquantũ est imago alterius. Et inter hos duos motus est hæc differẽtia: quia primus motus, quo quis mouetur in imaginẽ, vt est res quædã, est alius à motu, qui est in rem: secundus autẽ motus qui est in imaginem, inquantũ est imago, est vnus & idem cũ illo q est in rẽ. Sic ergo dicẽdũ est, q. imagini Christi, inquantũ est res quædam (puta lignum sculptum vel pictũ) nulla reuerentia exhibetur: quia reuerẽtia nõ nisi rationali naturæ debetur. Relinqtur ergo q. exhibeatur ei reuerẽtia solùm, inquãtũ est imago. & sic sequitur q. eadẽ reuerẽtia exhibeatur imagini Christi & ipsi Christo. Cùm ergo Christus adoretur adoratione latriæ, cõsequẽs est q. eius imago sit adoratione latriæ adoranda.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non prohibetur illo præcepto facere quancunque sculpturam vel similitudinẽ, teriam & secundum formam, vt quædam res est: imago enim Cæsaris sumitur vt res quædam ex parte materiæ si sumatur vt marmorea, aut aurea. Et similiter sumitur vt res quædam ex parte formę si sumatur vt secundum talia lineamẽta, sub vno membro distinctionis cõprehenduntur, scilicet sub imagine, vt res quædam est, licet exempla dentur de materia: quia manifestius habet rationem cuiusdam rei. Secundò, ex eo q. motus in imaginẽ vt est figura quædã vel relatio, non est vnus cũ motu in rem, sed diuersus ab illo. Sistit enim intellectus & affectus in figuræ & relationis consideratione & complacentia: vt patet, dum alicui formam ipsius figuræ placet, vellẽtque illam relationem habere ad se, vel aliquem suorum, ex quo est ita pulchra. Est enim tunc motus animi in imaginem formaliter, & tamen non in rem: imò oppositum motum habet quando que versus rẽ. ¶Est igitur secũdo modo intelligendũ, q. res cõra imaginẽ distinguitur quo ad vtrumq; propriũ actũ: ita q. imago terminat motũ vt res, quatenus exercet actũ rei cuiusdã, vt res est: & similiter terminat motũ inquantũ imago, quatenus exercet actũ imaginis. Et qa res vt res in se, est quædã entitas: ideo tũc terminat vt res, quãdo ratione sui sue formaliter, siue materialiter terminat. Et quia imago tunc tantùm exercet actũ imaginis, quãdo ratio eius actus est exẽplar, ipsa autẽ est conditio agentis (sic enim tantùm motus tam apprehensiuus quam appetitiuus in ipsam, ad exẽplar suũ terminatur) ideo motus in imaginem, quatenus est imago, est in ipsam quidem, sed secundum aliud in ipsa. In ipsam quidem: quia ipsa est quæ exercet actum terminãdi motum: quia in ipsa est exẽplar ad quod ducit. Secundũ aliud verò in ipsa: qa ratio terminãdi est exẽplar quod est aliud ab ipsa: & cõstat q. est in ipsa. Ex his autẽ est facilè perspicere & efficaciã processus litteræ, & veritatẽ doctrinæ eius, & causam defectus aliorũ declinãtiũ, habetur fig dẽ hinc, q. motus adoratibilis, quo imago Christi veneratur, terminatur ad imaginẽ Christi, & verè & ꝓprie loquãdo. Et qa terminatur ad ipsam, nõ quatenus est res (hoc est nõ quatenus exercet actũ rei in se, siue secũdũ rẽ, quæ est forma, siue fcãm rẽ quæ est materia) sed quatenus est imago, hoc est, quatenus exercet actũ imaginis: ideo Christꝰ, cuius est imago, est ratio, q. imago eiꝰ adoratur & esse Christũ in imagine, est cõditio, in qua ratio adorãdi mouet ad adorãdũ, & terminat adorationẽ. Et ꝓpterea nõ exhibetur adoratiõis honor creaturæ, sed

creatori

creatori: quia non exhibetur conditioni adoratę rei, sed rationi adorandi, quæ est ipse Christus. Et hoc est quod in litera dixit Autor, quòd per hunc modũ, scilicet quo totum in parte honoratur, adoratur etiam quis in imagine. Habes & falsum intellectum Aristotelicæ propositionis, causam fuisse errandi.

¶Ad obiecta cõtra dictam propositionem ex parte motus, iam patet quòd vera est de vtroq. motus genere, scilicet appetitui & apprehensiui: quoniã impossibile est intelligere aut colere imaginem, vt exercet imaginis actũ, nisi terminus apprehensionis vel appetitus sit res repræsentata: quia ipsa est tunc ratio terminãdi vtrũq; motum. In æquiuoco quoque laborant obiecta ex parte imaginis: quoniam, vt iam patet, ignorant imaginem vt exercet imaginis actũ: quę cùm adoratur, non relatio nec figura, sed persona adoratur repræsentata in imagine, vt in conditione in qua adoratur.

¶Ad obiecta ex parte vnitatis dicitur, quòd est sermo de vnitate simpliciter, hoc est, specifica: quia est sermo de vnitate motus secundũ per se primò terminũ, ex quo vnitas specifica motus similtur. Nec obstat diff. 18 tia penes esse sine me iio vel cum medio: quia non inuenitur hic medij ex parte termini, sed solùm secundum cõditionem diuersam eiusdem termini: eadem siquidem persona repræsentata, terminat formaliter motum vel in seipsa, vel in sua imagine. Conditiones autẽ quia non variant speciem: termini, cõsequenter nec speciem motus in terminũ.

¶Ad obiecta autem Durandi dicitur, quod sanè intellecta imagine vt imagine, imago & repræsentata res sunt idẽ, quo ad formalem rationẽ terminandi motum (quod ipse non vidit) & ideo optimè infertur, quòd honor exhibitus rei, exhibendus est imagini. Error enim sumpsit quia non est intellectum quid importat imago vt imago in actu exercito.

¶Ad aliam obiectionem eiusdem dicitur, quòd imago Christi, propriè loquendo, est adoranda adoratione latriæ, quæ soli Creatori debetur. Distinctio autem ab obiciente inducta, de per se vel per accidens coniuncto referanda est vt insufficiens. Distinguitur siquidem in primo articulo huius quæstio, honorari vt rem honoratam dupliciter, vel secundum se, vel secundum aliud. Et ad secũdum modum (vt ibi dicitur, & declaratum est) spectat adorari personam in sua imagine. Exhibetur siquidem Christi imagini latria vt termino secundum Christũ in ipsa vel Christo in sua imagine: quorum neutrum est aliud, quàm exhibere latriam Creatori Iesu Christo.

¶Ad tertium eiusdem dicitur, quòd Autoris & commune dictum est propriè dictum, & non est ob ignorantiam quorundam, immo impropria locandum, vt obiciens facit. Cuius error ex hoc potest conuinci, quòd si imago Christi non nisi quia ad memoriam aut cognitionem reducit Christi, adorari dicitur, posset pari ratione quælibet res, quæ cunq; reducit in memoriam Christi, adorari adoratione latriæ. Et si hoc pones in practica, perniciosa, & videbis quòd Ecclesia non ideo imaginem Christi adorat, quia fecit sibi eam signum rememorativum Christi: sed quia imago Christi adoranda latria est, ideo eam adorat. Si autem esset huiusmodi adoratio, nostra lege aut consuetudine posita, fictis ifiusmodi rememoratiuis, quis Ecclesiam à Iudæorum priscorũmque querundam imagini cultui detrahentium moribus eripuisset: quis iustè damnasset læsæ maiestatis, insiuriantes imaginibus principum? Monstrant hæc imagines, quia imagines, honorandas aut detinendas esse.

¶Num imagines Dei, & diuinorum absque errore ab hominibus effingi possint.

Quæstio. ¶In responsione ad primum eiusdem artic. circa imagines Dei, dubium occurrit, an sint licitæ. Et est ratio dubitãdi quia autoritas Damasceni in litera damnat illas insipientiæ & impietatis. Et eadem est ratio nunc de deitate, quæ erat in veteri lege quo ad rem figurabilem vt non secundum se: constat autem in veteri lege, imagines Dei esse prohibitas: occasio quoque falsæ opinionis de Deo ex imaginibus: eadem vtrobiq. est. Vnde nõ desunt doctores reprehendentes imagines sanctæ Trinitatis.

¶In oppositum autem est Ecclesiæ vsus, admittens Trinitatis imagines, repræsentantes non solùm Filium incarnatum, sed Patrem ac Spiritum sanctum. Ad hoc & litteræ huius verba sonantia quòd posiquam Deus est incarnatus, potest adorari in imagine.

¶Ad huius rei euidentiam aduertendum est, tripliciter posse formari imagines Dei, seclusio Incarnationis mysterio. Primò vt res diuina figuretur per imagines. Et sic insipientiæ quo ad partem apprehensiuam, & impietatis secundum partẽ appetitiuam, est figurare quod diuinum est. vt Damas. dicit. Et hac ratione damnantur imagines Dei, vt Deus est: & ingerunt erroneam de Deo opinionem. Et hoc modo in Ecclesia Dei constat non habẽri imagines Dei.

¶Secundo, vt species Dei in Scripturis traditæ figurentur: sicut cùm depingitur Spiritus sanctus in forma columbæ, non vt Spiritus sanctus figuratus lineamentis columbæ monstretur. Et sic species in qua apparuit Spiritus sanctus, figurata monstretur. Et hoc frequenti vsu Ecclesia passim efficit & de Deo, & de Christo, & de Angelis, & de Sanctis: vt patet quum Deus depingitur imaginibus speciorum, in quibus visus dicitur in Testamento veteri, vt in forma senis antiqui, scilicet dierum, Dani. 7. & Christus in forma agni, & Angeli cum sex alis, & Euangelistæ in forma quatuor animalium. Et hæc non solùm pinguntur, vt ostendantur (sicut Cherubim olim in templo) sed vt adorentur, vt frequens vsus Ecclesiæ testatur.

¶Tertiò, vt ex similioribus apud nos eriam sanctis, ad infigurabilia ascendamus sicut Angelorum imaginem, sacimus iuuenem pulchrũ, alatum, cum diademate: non quòd talis sit Angelus, sed vt vel ex similiori sibi natura, scilicet humana (apposita sanctitate per diadema, & iuuentute pro perfectione, & alis consictis pro celeritate) vel sic ex sensibilibus ad insensibilia venerando ascendamus. Et hoc modo alicubi Spiritus sanctus in forma senis, orbem pugillo concludentis, &c. figuratur. Hic autem tertius modus satis propinquus est tertiæ Paganorum, figurantium Deum diuersimodè, prout causa est diuersorum effectuum, vt in forma Mineruæ ratione sapientiæ, & huiusmodi.

¶His præmissis sciendum est, quòd figurare diuinum primo modo, est actus ex suo genere malus moraliter, quia cadit su per repugnante materia: repugnat siquidem deitati, figurabilem esse. Figurare autem Deum secundo vel tertio modo ad actum instructionis, est actus ex suo genere bonus: quoniam naturale est homini per sensibilia differe intelligibilia. Vnde picturæ codices sunt populorum: sicut libri, in quibus per hæc sensibilia docemur intelligibilia contemplari, propter eruditos sunt. & de Moyse statuas constituit Angelorum in templo. Sed ad actum cultus figurare hæc, actus est foliatrię sumptus, non bonus nec eligibilis, sed declinabilis: sicut occidere hominem, si solitariè proponatur, non est actus eligibilis aut laudabilis: sed si nihil adderetur, malus & vituperabilis. Sed si figurare Deum ad actum cultus, vestiatur quibusdam circumstantiis (puta autoritate Ecclesiasticæ consuetudinis, securitate ab errorum occasione, pietate quę colentium) sed ritus iste honestus, sicut si occidere hominem induatur circumstantias publicæ potestatis, actum præcipientis propter iustitiam ac communem bonum, erit occidere hominem, actus honestus.

¶Cauere ergo oportet, ne facilis sit sententia contra quancunque partem habẽda siquidem in primis est ratio erroris. Nam si ex falsa aliqua opinione de Deo aut Angelis, &c. aliqua processit aut perseuerat imago tertio modo, vel secundò insufficata, abolenda esset, & instruendus populus. Dico autem vel secundò insufficata: quia esti ad repræsentationem historiæ Deus depingitur in forma rubi ardentis, loquentis Moysi, & similium visionum: quia tamen Ecclesia non consueuit omnia figuralia proponere vt colenda, ideo cauendum est ne nona abusio introducta sit, puta si pictura adoraretur pro Christo, quia scriptum est, Petra autem erat Christus: si verò nulla falsa opinio aut præsumptio interuenit, sed auditiquus Ecclesiæ vsus seruatur, nullúsque occasionem errandi accipit (quia plebs est bene instructa in fide, & credit Deum spiritum esse, & in omnibus recte cum Ecclesia sentiunt) non video peccatum aliquod in huiusmodi cultu imaginum tam secundi, quàm tertij modi. Et secundus quidem autoritatem habet ex sacra Scriptura & Ecclesiæ vsu manifestè.

¶Tertius autem: quia originaliter secundum partes est ex sacra Scriptura (quantuis non tota imago) & Ecclesiæ vsu approbatur, non solùm tolerabilis, sed licitus mihi videtur. Ex eo enim quòd cultus Deo exhibetur in imagine, non impiæ aut præsumptuosæ, sed ab Ecclesia propositæ actus adorationis circa debitam materiam versatur: ac per hoc nullam peccati rationem habet. Et si fic est, non videntur catlandæ Trinitatis imagines in forma senis, crucifixum sustinentis, columba intermedia: partes enim imaginis huius ex sacra sunt Scriptura, & de Filij & Spiritus sancti imaginibus constat. De Patris autem ex Daniele habetur capit. 7. cùm dicitur de Filio, quòd peruenit ad antiquum dierum, hoc est Deum Patrem, Et hoc, vt dictum est, vbi nulla est occasio erroris.

¶Non laudo tamen huiusmodi multiplicationem imaginum Trinitatis aut deitatis, aut Dei Patris, aut Spiritus sancti, nisi in specie columbæ & igneæ linguæ super discipulos: sed potius tanquam infigurabilis, tanquam supra nubem aliquam auream latens, pingendus esset Deus: vnde effectus creationis proueniret. Vt vel hic eruditior plebs, quòd Deus est spiritus infigurabilis, sicut Moyses absque sedente sedem impositam Angelis statuens, Deum intelligi & coli super omnia quiescentem, regnantem, prospicientem ac iudicantem ordinauit sapientissimè. Imagines enim codices sunt populorum & propterea à multis reprehenduntur, tanquam occasionem errandi præbentes, quantum est ex se. Et verum dicerent, nisi conditiones prædictæ excusarent actum, vt dictum est.

¶Et per hæc patet responsio ad obiecta: quoniam aliqualiter omnia verum concludunt, dum Dei imagines, solitariè propositæ dissonant: & autoritate iuris ecclesiasticæ consuetudinis, securitatéque ab errore concurrente, cum origine à sacra Scriptura in toto vel parte, honestantur.

¶Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Super Quæstionis vicesimæquintæ Articulum quartum.*

Secunda secundæ q.103.ar.4. ad 3. Et.dist.9.q.961.ar.2.q.4. Comment.

TItulus de cruce Christi loquitur, siue illa in qua passus est Christus, siue quacunque alia, vt est crux Christi.

¶In corpore articuli duæ sunt partes. Prima determinatur, in communi de re honorata & qualitate adorationis. Et dicitur quatuor. Primum est. Soli rationali naturæ debetur honor, intelligere ratione sui. Secundum est, Creaturæ insensibili non debetur honor nisi ratione rationalis naturæ. Tertiũ est, Dupliciter creaturæ insensibili ratione naturæ rationalis honor debetur, vel ratione repræsentationis, vel ratione coniunctionis quomodolibet. Declaratur hoc exẽplis imaginis & vestis regiæ. Quartum est, Vtroq; modo eadẽ exhibetur reuerentia, quæ exhibetur & Regi. In secunda parte respõdetur in speciali de cruce Christi, distinguendo, vel de cruce illa, in qua Christus pependit, vel de quacũq; alia. Et de prima quidẽ respondetur vna conclusione habente duas partes, q̃ est veneranda vtroq; modo, & adoratione latriæ, qua Christus adoratur, & declaratur quo ad singula clarè. De cruce verò Christi in quacunq; alia materia respondetur, q̃ est adorãda etiã latria, inquantũ repræsentativa Christi, sicut Christi crucifixi imago. Omnia clare patent in litera, aduertendo q̃ aliquantio crucis pro effectu affertur adorationis eiusdem, qua Christus adoratur: ex eo enim q̃ ipsam alloquimur quasi Christum, signũ est, q̃ ad ipsam vt Christũ nos conuertimus. Et propterea alloquutio fit etiam ad crucem in omni materia, & nõ ad illam tãtùm, in qua Christus pependit.

¶Aduerte hîc, q̃ Durand. vbi suprà, & Ioan. Capreolus credidêrunt Autorem retractasse hîc quod in tertio senten. dixerat, scilicet crucem illã, in qua pependit Christus, esse adorandam non solùm vt imaginem Christi latria, sed vt quandam rẽ Christi hyperdulia, quasi crux illa Christi non sit capax adorationis, vt est quædam res Christi. Patcant mihi Domini istinon retractauit, sed magnificauit hîc Autor doctrinam ibi traditã: quoniam crucem illam vt quandam Christi rẽ per comadum, ibi hyperdulia, hîc latria adorandam dicit. Hoc enim patet non esse reuocationem dicti, quòd crux illa vt quędã Christi res, est veneranda: sed magnificationem

¶*Vtrùm crux Christi sit adoranda adoratione latriæ.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ crux Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Nullus enim pius filius veneratur contumeliam patris sui: puta flagellum quo flagellatus esset, vel lignũ in quo fuisset suspensus: sed magis illud abhorreret. Christus autem in ligno crucis opprobriosissimam mortem passus est secundum illud Sap. 2. Morte turpissima condemnemus eũ. Ergo non debemus crucem venerari, sed magis abhorrere.

¶Præterea, Humanitas Christi adoratione latriæ adoratur, inquantum est vnita filio Dei in persona. Quod de cruce dici nõ potest. Ergo crux Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶Præterea, Sicut crux Christi fuit instrumentum passionis eius & mortis, ita etiam & multa alia (puta claui, corona & lancea) quibus tamen non exhibemus latriæ cultũ. Ergo videtur quòd crux Christi non sit adoratione latriæ adoranda.

¶SED CONTRA est, quòd illi exhibemus latriæ cultum, in quo ponimus spem salutis. Sed in cruce Christi ponimus spem salutis: cantat enim Ecclesia, O crux, aue spes vnica, hoc passionis tempore auge pijs iustitiam, reisque dona veniam. Ergo crux Christi est adoranda adoratione latriæ.

CONCLVSIO.

¶Cùm in cruce Christi fuerit tota nostræ salutis spes adoratione latriæ, pro tanto adoranda est, quòd in ea affixus est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, honor seu reuerentia non debetur nisi rationali naturæ: creaturæ autem insensibili nõ debetur honor vel reuerentia nisi ratione rationalis naturæ. Et hoc dupliciter. Vno modo inquantum repræsentat rationalem naturam. alio modo, inquantum ei quocunque modo coniungitur. Primo modo consueuerunt homines venerari Regis imaginem: secundo modo eius vestimentum. Vtrunque autem venerãtur homines eadem veneratione qua venerantur & Regem. Si ergo loquamur de ipsa cruce, in qua Christus crucifixus est, vtroq; modo est à nobis veneranda: vno scilicet modo inquantum repræsentat nobis figuram Christi extensi in ea: alio modo ex contactu ad membra Christi, & ex hoc quòd eius sanguine est perfusa. Vnde vtroq; modo adoratur eadem adoratione cum Christo, scilicet adoratione latrię. Et propter hoc etiam crucem alloquimur & deprecamur quasi ipsum crucifixum. Si verò loquamur de effigie crucis Christi in quacunque alia materia (puta lapidis vel ligni, argenti vel auri) sic veneramur crucem tãtùm, vt imaginem Christi, quam veneramur adoratione latriæ: vt suprà dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in cruce Christi quãtum ad intentionem vel opinionem infidelium considerabatur opprobrium Christi: sed quãtùm ad effectum nostræ salutis cõsideratur virtus diuina ipsius, quæ de hostibus triũphauit: secundũ illud Colloss. 2. Ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, & spoliãs principatus & potestates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in semetipso. Et ideo dicit Apostolus 1. ad Corin. 1. Verbũ crucis pereuntibus quidem stultitia est, his autem, qui salui fiunt, id est nobis, virtus Dei est.

¶Ad secundum dicendum, q̃ crux Christi, licet nõ fuerit vnita verbo Dei in persona: fuit tamen ei vnita aliquo alio modo, scilicet per repræsentationem & contactũ. Et hac sola ratione exhibetur ei reuerentia.

¶Ad tertium dicendũ, quòd quantũ ad rationem contactus mẽbrorum Christi, adoramus non solùm crucem, sed etiam omnia quæ sunt Christi. Vnde Damas. dicit in 4. lib. pretiosum lignum vt sanctificatũ tactu sancti corporis & sanguinis, decenter adorandum, clauos, indumenta, lanceam, & sacra eius tabernacula, quæ sunt præsepe, spelunca, & huiusmodi. Ista tamen non repræsentant imaginem Christi, sicut crux, quæ dicitur signũ filij hominis, quod apparebit in cælo: vt dicitur Matth. 24. Ideóq; mulieribus dixit Angelus, Iesum quæritis Nazarenum crucifixum: non dixit lanceatum, sed crucifixum. Et inde est quòd crucem Christi veneramur in quacunque materia, non autem imaginem clauorum, vel quorumcunque huiusmodi.

ARTICVLVS V.

¶*Vtrùm mater Christi sit adoranda adoratione latriæ.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd mater Dei sit adoranda adoratione latriæ. Videtur enim idem honor esse exhibẽdus matri Regis, & Regi: vnde dicitur 2. Reg. 1. quòd positus est thronus matri Regis, quæ sedet ad dexteram eius. Et Aug. dicit in sermone de Assumptione, Thronum Dei, & thalamum Domini cæli, atq; tabernaculum Christi dignum est ibi esse, vbi est ipse. Sed Christus adoratur adoratione latriæ, ergo & mater eius.

¶Præterea, Damas. dicit in 4. lib. q̃ honor Matris refertur ad filium. Sed filius adoratur adoratione latriæ, ergo & Mater.

¶Præterea, Cõiunctior est Christo mater eius quàm crux. Sed crux adoratur adoratione latriæ, ergo & mater Christi est adoratione latriæ adoranda.

¶SED CONTRA est, quòd mater Dei est pura creatura. Non ergo ei debetur adoratio latriæ.

CONCLVSIO.

¶Beata Virgo, cùm sit creatura rationalis, non latria, sed hyperdulia, adoranda est.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ quia latria soli Deo debetur, nulli creaturę debetur latria, prout creaturã secundũ se veneramur. Licet autẽ creaturę insensibiles nõ sint capaces venerationis secũdũ seipsas: creatura tamẽ rationalis est capax veneratiõis secundũ seipsam: & ideo nulli puræ creaturæ rationali debetur cultus latriæ. Cùm igitur beata Virgo sit pura creatura rationalis, nõ debetur ei adoratio latriæ: sed solùm veneratio duliæ, eminentius tamen quàm cęteris creaturis, inquantùm ipsa est mater Dei. Et ideo dicitur quòd debetur eĩ non qualiscũque dulia, sed hyperdulia.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ matri Regis nõ debetur ęqualis honor honori, qui debetur Regi: debetur tamẽ ei quidam honor cõsimilis ratione cuiusdã excellẽtiæ. Et hoc significant autoritates inductæ.

¶Ad

¶Ad secundum dicendum, q̃ honor matris refertur ad filiũ, quia ipsa mater est propter filiũ adoranda. Non tamẽ eo modo quo honor imaginis refertur ad exẽplar: quia ipsa imago prout in se consideratur vtres quædam, nullo modo est veneranda.

¶Ad tertium dicendum, q̃ crux non est capax venerationis prout in se consideratur, vt dictum est: sed beata Virgo secundum seipsam est venerationis capax. Et ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS VI.

¶*Vtrùm reliquiæ sanctorum sint adorandæ.*

Secunda secundæ q.96.ar.4.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̃ Sanctorũ reliquię nullo modo sint adorandæ. Non enim est aliquid faciendũ, quod possit esse occasio erroris. Sed adorare mortuorũ reliquias, videtur ad errorẽ Gentilium pertinere, qui mortuis hominibus honorificentiam impendebant. Ergo non sunt Sanctorum reliquiæ adorandæ.

¶Præterea, Stultum videtur rẽ insensibilẽ venerari. Sed Sanctorũ reliquiæ sunt insensibilia corpora. Ergo stultũ est eas venerari.

¶Præterea, Corpus mortuũ nõ est eiusdem speciei cum corpore viuo: & per consequẽs non videtur esse numero idem. Ergo videtur quòd post mortem alicuius Sancti, corpus eius non sit adorandum.

¶SED CONTRA est quod dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, Sanctorum corpora, & præcipuè beatorũ Martyrum reliquias, acsi Christi membra, sinceriſsimè honoranda, scilicet credimus. Et postea subditur, Si quis contra hanc sententiam velit esse, nõ Christianus, sed Eugnominianus & Vigilantianus creditur.

CONCLVSIO.

¶Cùm sanctos Dei veneremur, eorum quoq; corpora, & reliquias venerari nos oportet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de Ci. Dei. Si paterna vestis & annulus, ac si quid est huiusmodi, tãtò carius est posteris, quantò erga parẽtes est maior affectus, nullo modo ipsa spernẽda sunt corpora, quæ vtiq; multò familiarius atq; coniunctius quàm quælibet indumenta gestamus. hæc enim ad ipsam naturã hominis pertinent. Ex quo patet, q̃ qui habet affectũ ad aliquẽ, etiam ea quæ de ipso post mortem relinquuntur, veneratur: non solùm corpus aut partes corporis eius, sed etiam aliqua exteriora, puta vestes, & similia. Manifestum est autem, q̃ Sanctos Dei in veneratione habere debemus, tanquam mẽbra Christi, Dei filios, & amicos, & notros intercessores. Et ideo eorum reliquias qualescunq;, honore congruo in eorum memoriam venerari debemus, & præcipuè eorum corpora, quæ fuerunt templa & organa Spiritus sancti in eis habitantis & operantis, & sunt corpori Christi configurãda per gloriosam Resurrectionẽ. Vnde & ipse Deus huiusmodi reliquias conuenienter honorat, in eorum * præsentiam miracula faciendo.

Alias Præsentia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc fuit ratio Vigilantĩj, cuius verba introducit Hiero. in lib. quem contra eum scribit, dicentis, Propè ritum Gentilium videmus sub prætextu religionis introductũ, puluisculum nescio quem in modico vasculo, pretioso linteamine circumdatum osculantes adorant. Contra quem Hiero. dicit in Epistola ad Riparium: Nos non dico Martyrum reliquias, sed nec Solem nec Lunam nec Angelos adoramus, scilicet adoratione latriæ, honoramus autem reliquias Martyrum, vt eũ cuius sunt Martyres, adoremus honoramus seruos, vt honor seruorũ redundet ad dominum. Sic ergo honorando reliquias Sanctorum, non incidimus in errorẽ Gentilium, qui cultum latriæ mortuis hominibus exhibebant.

¶Ad secundum dicendum, quòd corpus illud insensibile non adoramus propter seipsum, sed propter animam, quæ fuit ei vnita, quæ nũc fruitur Deo: & propter Deum, cuius fuerunt ministri.

¶Ad tertium dicendum, quòd corp usmor tui alicuius Sancti non est idem numero quod primò fuit dum viueret, propter diuersitatem formæ, quæ est anima: est tamen idem identitate materiæ, quæ est iterum suæ formæ vnienda.

QVAESTIO VICESIMASEXTA,
De eo, quòd Christus Mediator Dei & hominum dicitur, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de hoc, quòd dicitur Christus Dei & hominum mediator.

¶Et circa hoc quæruntur duo.

¶Primò, vtrùm esse mediatorem Dei, & hominum, sit proprium Christo.

¶Secundò, vtrùm hoc conueniat ei secundum humanã naturã.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm esse mediatorem Dei & hominum, sit proprium Christo.

3.di.19. artic.5. q.3. Et opus. 5.3.ca.22. Et opus. 60.c.18. Et Gal. 3.le.7.fi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd esse mediatorem Dei & hominũ, non sit proprium Christo. Sicut enim Sacerdos, ita & Propheta videtur esse mediator inter Deum & homines: secũdum illud Deut. 5. Ego illo tempore sequester fui & medius inter Deum & vos. Sed esse Prophetam & Sacerdotem, non est proprium Christo. Ergo nec etiam esse mediatorem.

¶Præterea, Illud quod conuenit Angelis bonis & malis, non potest dici esse proprium Christo. Sed esse medium inter Deũ & homines, conuenit Angelis bonis vt Dionysius dicit 4. cap. de Diui. nom. cõuenit etiam Angelis malis, id est dæmonibus: habent enim quædam communia cum Deo, scilicet immortalitatem, quædam cum hominibus, scilicet quòd sunt animo passiui, & per consequens miseri: vt patet per Augu. in 9. de Ciuit. Dei. Ergo esse mediatorem Dei & hominũ non est propriũ Christo.

¶Præterea, Ad officiũ mediatoris pertinet interpellare ad vnũ eorum, inter quos est mediator pro altero. Sed Spiritus sanctus sicut dicitur Rom. 8. interpellat pro nobis ad Deum gemitibus inenarrabilibus. Ergo Spiritus sanctus est mediator inter Deum & homines. Non ergo est proprium Christo.

¶SED CONTRA est quod dicitur primæ ad Timot. 2. Vnus est mediator Dei & hominum, homo Iesus Christus.

CONCLVSIO.

¶Soli Christo cõuenit esse mediatorẽ simpliciter & perfectiuè, cui nũ obstat multos alios esse secũdũ quid mediatores, scilicet dispositiuè & ministerialiter.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ad Mediatoris officium propriè pertinet, coniungere & vnire eos inter quos est mediator. Nam extrema vniuntur in medio. Vnire autem homines Deo perfectiuè, quod conuenit Christo, per quem homines sunt reconciliati Deo, secundum illud 2. ad Corint. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Et ideo solus Christus est perfectus Dei & hominum mediator, inquantum per suam mortem humanum genus Deo recõciliauit. Vnde cùm Apostolus dixisset, Mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, subiunxit, Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. Nihil tamen prohibet aliquos alios secundum quid, dici mediatores inter Deum & homines: prout scilicet cooperantur ad

** aliàs, mortuũ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæsextæ Articulum secundum.

comment. Titulus clarus.

¶In corpore duo sunt: primò ponuntur duæ cõditiones mediatoris, secundò applicantur ad Christum dupliciter, & secundum quas, ipse negatiuè, & secundum quòd homo affirmatiuè & sic respondetur quæsito. Christus verissimè dicitur mediator Dei & hominum secundum quòd homo. Omnia clara sunt in litera: consistit enim eius processus in hoc: Mediator secundum duo quæ habet (scilicet esse medium & officiũ conjungendi extrema inter se) duas exigit conditiones: prima est distantia ab extremis, secũda est delatio ad extrema vtrinque ex altero. Sed Christus, secundũ quòd Deus, neutram habet, quia nõ distat à Deo in natura aut dominio: nec aliquid Dei nõ sua deferre potest: ac per hoc nihil potest deferre ex Deo tanquam extremo. Sed secundum quòd homo, habet vtramque: quia distat à Deo natura, & ab hominibus puris dignitate gratiæ & gloriæ: desert quoque præcepta donáque Dei ad homines, & satisfactionem ac interpellationem ex hominibus ad Deum, non quasi hæc ab hominibus accipiat, sed quia hęc vice hominum ipse Deo offert quod vocatur pro hominibus offerre ac satisfacere. Nihilominus satisfactionẽ ex hominibus quodammodo accipit, pro quanto ex massa peccatrice, carne scilicet humana ab Adam genita, naturam passibilem in qua satisfaceret assumpsit.

Annot. ¶In responsione ad primum & tertium simul confidera discernendo rationem specificantẽ id quo Christus mediat, aut satisfacit & radicem vnde illud, quo efficax originaliter redditur ad mediandum, & satisfaciendum, & merendum pro omnibus. Nam si specificare aut determinare quæris naturam, qua Christus meretur, mediat, & satisfacit, proculdubio natura humana est: creatæ quippe naturæ sunt actus isti. Sed si quæris, vnde natura creata tanti est, vt mediet, mereatur, & satisfaciat pro toto mũdo, ex gratia vnionis, ex hypostasi est diuina: quia enim Christus vnigenitus est Patris, ideo per naturam assumptam satisfacit, meretur, & mediat. Et hoc est quod in responsione ad primũ, docemur & doctrina superius habita de efficacia satisfactionis & meriti Christi sic applicatur ad vnionem hominum cum Deo dispositiue vel ministerialiter.

3.dis.19. ar.5.q.2 *Et 4.dis. 43.art. 2.qõ.1. cor.* *Et dist. 48.q.1. art.2.* *Et ver. q 29.ar. 5.ad 5.* *Et 1.Tim. 2.1. 2 fin.* *Et 2.Tim. 2.co. lum.2.*

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Prophetæ & Sacerdotes veteris Testamenti, dicti sunt mediatores inter Deum & homines dispositiuè, & ministerialiter, inquantũ scilicet prænuntiabant & præfigurabant verum & perfectum Dei & hominum mediatorem. Sacerdotes verò noui Testamenti possunt dici mediatores Dei & hominum, inquantum sunt ministri veri Mediatoris, vice ipsius salutaria sacramenta hominibus exhibentes.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd Angeli boni, vt Aug. dicit in 9. de Ciui. Dei, non rectè possunt dici mediatores inter Deum & homines. Cùm enim vtrunque habeant commune cum Deo & beatitudinẽ & immortalitatẽ, nihil autẽ horũ cum hominibus miseris & mortalibus, quomodo nõ potius remoti sunt ab hominibus, Deóq; coniuncti, quàm inter vtrosq; medij constitutis Diony. tamen dicit eos esse medios, quia secundum gradum naturæ sunt infra Deũ & supra homines constituti: & mediatoris officiũ exercent, non quòd principaliter & perfectiuè, sed ministerialiter & dispositiuè. Vnde Matthæ. 4. dicitur, q; accesserunt Angeli, & ministrabãt ei, scilicet Christo. Dæmones autem habent cõmunem cum Deo immortalitatem, cum hominibus autẽ miseriam: ad hoc enim se interponit mediũ dæmon immortalis & miser, vt ad immortalitatẽ beatam transire non sinat, sed perducat ad miseriam immortalẽ. Vnde est sicut malus medius, qui separat amicos. Christus autẽ habuit cõmunem cum Deo beatitudinẽ, cum hominibus autẽ mortalitatẽ. & ideo ad hoc se interposuit mediũ vt mortalitate trãsacta & ex mortuis faceret immortales (quod in se resurgendo mõstrauit) & ex miseris beatos, vnde nunquã ipse decessit. Et ideo ipse est bonus mediator, qui recõciliat inimicos.

¶Ad tertium dicendum, quòd Spiritus sanctus cùm sit per omnia Deo æqualis, non potest dici medius vel mediator inter Deũ & homines, sed solus Christus, qui licet secundum diuinitatem æqualis sit Patri, tamen secundum humanitatem minor est Patre, vt suprà dictum est. Vnde semper illud ad Gal. 3. Christus est mediator. dicit Glos. Non Pater nec Spiritus sanctus. Dicitur autẽ Spiritus sanctus interpellare pro nobis, quia ipse interpellare nos facit.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Christus, secundum quòd homo, sit mediator Dei & hominum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q; Christus non sit mediator Dei & hominũ, secundũ q; homo. Dicit enim Aug. in 1i. cõtra Felicianũ: Vna est Christi persona, ne sit nõ vnus Christus, nõ vna substãtia, ne mediatoris dispẽsatione submota, aut Dei tantùm dicatur aut hominis filius. Sed non est Dei & hominis filius, secundũ q; homo, sed simul secundũ q; Deus & homo. Ergo neq; dicendum est, quòd sit mediator Dei & hominum solùm secundum quòd homo.

¶Præterea, Sicut Christus, inquantum est Deus, cõuenit cũ Patre & Spiritu sancto, ita inquantum est homo, conuenit cum hominibus. Sed propter hoc, q; inquantum est Deus, cõuenit cũ Patre & Spiritus sancto, nõ potest dici mediator, inquantũ est Deus: quasuper illud 1.ad Tim. 2. Mediator Dei & hominum, &c. dicit glos. Inquantũ est Verbum, nõ medius est: quia æqualis est Deo, & Deus apud Deũ, & simul vnus Deus. Ergo nec etiam inquantum est homo, potest dici mediator, propter conuenientiam quã cum hominibus habet.

¶Præterea, Christus dicitur mediator, inquantum reconciliauit nos Deo: quod quidem fecit, auferẽdo peccatum, quod nos separabat à Deo. Sed auferre peccatũ, conuenit Christo, non inquantum est homo, sed inquantum est Deus. Ergo Christus, inquantum est homo, non est mediator, sed inquantum est Deus.

¶SED CONTRA est quod Augu. dicit in lib. 9. de Ciuit. Dei. Non ob hoc mediator est Christus, quia est verbũ: maximè quippe immortale & maximè beatum Verbũ, longè à mortalibus miseris: sed mediator secundum quòd homo.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christus, secundum quòd Deus, nullo modo à Deo ipso distet, nec quippiam non suum alteri deferat, nullo pacto conuenit sibi esse mediatorem, inquantum Deus est, sed inquantum homo.

¶RESPONDEO dicendum, q; in mediatore duo possumus considerare. Primò quidem rationem medij: secundò, officium coniungendi. Est autẽ de ratione medij, q; distet ab vtroq; extremorum: cõiungit autem mediator per hoc, q; ea quæ vnius sunt, defert ad alterũ. Neutrum autẽ horũ potest cõuenire Christo secũdum q; Deus, sed solùm secundũ q; homo. Nam secundũ q; Deus, nõ differt à Patre & Spiritu sancto in natura & potestate dominij. Nec etiã Pater & Spiritus sanctus aliquid habẽt quod non sit filij: vt sic ponsit id quod est Patris vel Spiritus sancti quasi qđ est aliorũ, ad alios deferre. Sed vtrunq; conuenit ei, inquantũ est homo: quia secundum q; est homo, distat & à Deo in natura & ab hominibus in dignitate & gratiæ & gloriæ. Inquantum etiam est homo, cõuenit ei coniungere homines Deo, præcepta & dona Dei, hominibus exhibendo, & pro hominibus Deo satisfaciendo, & interpellando. Et ideo verissimè dicitur mediator secundum quòd homo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q; si subtrahatur diuina natura à Christo, subtrahetur per consequens ab eo singularis plenitudo gratiarum, quæ conuenit ei, inquantũ est vnigenitus à Patre: vt dicitur Ioã. 1. Ex qua quidam plenitudine habet, vt sit super omnes homines constitutus: & propinquius ad Deum accedens.

¶Ad secundum dicendũ, q; Christus, secũdũ q; Deus, est per omnia æqualis Patri, sed etiã in humana natura excedit alios homines. Et ideo secundum q; homo, potest esse mediator, non autem secundum q; Deus.

¶Ad tertium dicendum, q; licet autoritatiuè peccatum auferre conueniat Christo secundum q; est Deus, tamen satisfacere pro peccato humani generis conuenit ei, secundum quòd est homo: Et secundum hoc dicitur Dei & hominum mediator.

QVAESTIO VICESIMASEPTIMA
de Beatæ Virginis Mariæ sanctificatione, in sex articulos diuisa.

POST prædicta, in quibus de vnione Dei & hominis, & de his quæ vnionem consequuntur, tractatum est: restat considerandum de his, quæ filius Dei incarnatus, in natura humana sibi vnita gessit vel passus est. Quæ quidem cõsideratio quadripartita erit. Nam primò considerabimus de his quæ pertinent ad ingressum eius in mundũ. Secũdò, de his quæ pertinent ad progressum vitæ ipsius in hoc mũdo. Tertiò, de exitu ipsius ab hoc mundo. Quartò, de his quæ pertinent ad exaltationem ipsius post huiusmodi vitam.

¶Circa primum quatuor consideranda occurrunt. primò quidẽ de conceptione Christi. secundò, de eius natiuitate. tertiò, de eius circumcisione. quartò, de eius baptismo.

¶Circa conceptionem autem eius oportet primò aliqua considerare quantũ ad matrem concipientem: secundò quantũ ad modum conceptionis. tertiò, quantum ad perfectionem prolis conceptæ.

¶Ex parte

¶ Super Quæstionis vicesimæseptimæ Articulum primum.

comment. IN corpore duo fiũt, primò qualis notitia de hoc quæritur habere potest, dicitur: ac per hoc mõstratur via ad inuestigandam veritatem conclusionis. secundò per monstratam viam incedendo, respõdetur quæsito vna conclusione affirmatiue.

Quo ad primũ via scitũ non est ex sacræ Scripturæ auctoritate inspẽ, sed ex rationabilibus sacræ Scripturæ cõsonis: vt Aug. de Assumptione arguit. Quo ad secũdum conclusio est: Rationabiliter creditur beatam Virginem sanctificatam in vtero. probatur: Maiora gratiæ priuilegia beatæ Virgini cõcessa creduntur quam aliis Sanctis: sed quibusdam Sanctis cõcessa est sanctificatio in vtero, ergo. Maior probatur tum quia mater futura erat Vnigeniti à Patre pleni gratia: tum quia Angelus dixit eam plenam gratia. Minor probatur de Hiere. & Ioan. Baptista.

3.dis.3. q.2. ar.1 *Et quol. 6.qũ.5. ar.1.cor.* *Et opus. 3.c.23.* *Et Psal. 45.co.2.*

Annot. Titulus clarus est de animatiõe secundi animã rationalem intellectus.

comment. ¶In corpore articuli vna conclusio cum vno corollario. Conclusio est responsiua quæsito dicẽdi: Beata Virgo non fuit sanctificata ante animationẽ. Corollariũ est: Beata Virgo fuit sanctificata post animationem. Conclusio probatur dupliciter: primò sic, Sanctificatio de qua loquimur, est emundatio à peccato originali: ergo est peri gratiã: ergo in sola creatura rationali, ergo nõ ante infusionem animæ rationalis. Antecedens declaratur ex Dion. Sãctitas est perfecta mundicia. Prima cõsequẽtia probatur, quia culpa non emundatur nisi per gratiam. secunda vetò, quia sola creatura rationalis est subiectum gratiæ: secũdò, ducẽdo ad inconueniens sic: Proles concepta ante infusionem animæ rationalis nõ est culpæ obnoxia: ergo quocunque modo ante animationẽ beata Virgo sanctificata fuisset, nõ incurrisset originalis peccati macũlã: ergo nõ indiguisset redẽptione & salute, quæ est facta per Christum sed hoc est inconueniens: ergo. Antecedens probatur: quia sola creatura rationalis est susceptiua culpæ prima consequentia vt clara relinquitur. secunda autem probatur autoritate angeli Matth. 1. Ipse saluũ faciet à peccatis. Inconueniẽs cõsequẽtis probatur autoritate Apostoli. 1. ad Timo. 4.

¶Ex parte autem Matris occurrit considerandum. primò quidem de sanctificatione eius: secũdò de virginitate eius: tertiò de desponsatione eiusdem: quartò de annũtiatione ipsius. quintò, de præparatione ipsius ad concipiendum.

¶Circa primum quæruntur sex.

¶Primo, vtrùm beata Virgo mater Dei, fuerit sanctificata ante natiuitatẽ ex vtero.

¶Secundò, vtrùm fuerit sanctificata ante animationem.

¶Tertiò, vtrùm per huiusmodi sanctificationem fuerit sibi totaliter sublatus fomes peccati.

¶Quartò, vtrùm per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinẽ gratiarũ.

¶Sextò, vtrùm sic sanctificari, fuerit proprium sibi.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm beata Virgo mater Dei, fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q; beata Virgo non fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero. Dicit enim Apostolus 1.ad Cor. 15. Non prius quod spirituale est, sed prius quod est animale, deinde quod est spirituale. Sed per gratiam sanctificantẽ nascitur homo spiritualiter in filium Dei, secundum illud Ioan. 1. Ex Deo nati sunt. Natiuitas autem ex vtero, est natiuitas animalis. Non ergo beata Virgo fuit prius sanctificata, quàm ex vtero nasceretur.

¶Præterea, Aug. dicit in Epistola ad Dardanum: Sanctificatio qua efficimur templũ Dei, nõ nisi renatorum. Nemo autem renascitur nisi prius nascatur. Ergo beata Virgo non fuit prius sanctificata, quàm ex vtero nasceretur.

¶Præterea, Quicunq; est sanctificatus per gratiam, est mundatus à peccato originali & actuali. Si ergo beata Virgo fuit sanctificata ex vtero, consequens est quòd tũc fuerit emundata ab originali peccato. Sed solùm originale peccatum poterat eam impedire ab introitu regni cælestis. Si ergo tunc mortua fuisset, videtur quòd ianuam regni cælestis introisset. Quod tamen fieri nõ potuit ante passionem Christi: habemus enim fiduciam in introitum Sanctorum per sanguinem eius: vt dicitur Heb. 10. Videtur ergo quòd beata Virgo non fuerit sanctificata antequam ex vtero nasceretur.

¶Præterea, Peccatum originale contrahitur ex origine, sicut peccatum actuale ex actu. Sed quandiu aliquis est in actu peccãdi, non potest à peccato actuali mundari. Ergo etiam nec beata Virgo à peccato originali mũdari potuit, dũ esset adhuc in ipso actu originis, in materno vtero existens.

¶SED CONTRA est, quòd Ecclesia celebrat natiuitatem beatæ Virginis, nõ autem celebratur festũ in Ecclesia nisi pro aliquo Sancto. Ergo beata Virgo in ipsa sua natiuitate fuit sancta. Fuit ergo in vtero sanctificata.

CONCLVSIO.

¶Rationabiliter creditur, beatam Virginem Mariam fuisse in vtero sanctificatam, sicut sanctificati in vtero multi leguntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd de sanctificatione beatæ Mariæ, quòd scilicet fuerit sanctificata in vtero, nihil in Scriptura canonica traditur: quæ etiam nec de eius natiuitate mentionem facit. Sic tamen Augustin. in sermone de Assumptione ipsius Virginis, rationabiliter argumẽtatur, quòd cum corpore sit assumpta in cælum (quod tamen Scriptura non tradit) ita etiam rationabiliter argumentari possumus, quòd fuerit sanctificata in vtero. Rationabiliter enim creditur, quòd illa quæ genuit Vnigenitum à Patre, plenum gratiæ & veritatis, præ omnibus alijs maiora priuilegia gratiæ acceperit. Vnde, vt legitur Luc. 1. Angelus ei dixit, Aue Maria gratia plena. Inuenimus autem quibusdam alijs hoc priuilegialiter esse concessum, vt in vtero sanctificarẽtur, sicut Hieremię, cui dictum est, Hieremiæ 1. Antequam exires de vulua, sanctificaui te. & sicut Ioãnes Baptista, de quo dictum est Luc. 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ. Vnde rationabiliter creditur quòd beata Virgo sanctificata fuerit, antequam ex vtero nasceretur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam in beata Virgine prius fuit id quod est animale, & pòst id quod est spirituale: quia prius fuit secũdum carnem concepta, & postea secundum Spiritum sanctificata.

¶Ad secundum dicendum, quòd Augu. loquitur secũdum legem communem, secundum quam per sacramenta non regenerantur aliqui nisi prius nati. Sed Deus huic legi sacramentorum, potentiam suam non alligauit, quin aliquibus ex priuilegio gratiam suam conferre posit, antequam nascantur ex vtero.

¶Ad tertiũ dicendũ, q; beata Virgo sanctificata fuit in vtero à peccato originali, quãtum ad maculam personalẽ. non tamen fuit liberata à reatu, quo tota natura tenebatur obnoxia, vt scilicet nõ intraret in paradisum nisi per ostium Christi, sicut & de sanctis Patribus dicitur, qui fuerunt ante Christũ.

¶Ad quartum dicendum, q; peccatum originale trahitur ex origine, inquãtũ per eam communicatur humana natura, quam propriè respicit peccatũ originale: quod quidẽ sit quãdo proles concepta animatur. Vnde post animationẽ nihil prohibet prolem conceptam sanctificari: postea enim nõ manet in materno vtero ad accipiendam humanam naturam, sed ad aliqualem perfectionem eius, quod iam accepit.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm beata Virgo fuerit sanctificata ante animationem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd beata Virgo sanctificata fuerit ante animationem. Quia (vt dictum est) plus gratiæ est collatũ Virgini matri Dei, quàm alicui Sanctorũ. Sed quibusdã videtur esse concessum, q; sanctificarentur ante animationẽ: quia vt dicitur Hiere. 1. Priusquam te formarem in vtero, noui te. Non autem infunditur anima ante corporis formationẽ.

¶Similiter etiam de Ioan. Bapt. dicit Amb. super Luc. q; nondum inerat ei spiritus vitæ, & iam inerat ei Spiritus gratię. Ergo multò magis beata Virgo ante animationem sanctificari potuit.

¶Præterea, Conueniens fuit (sicut Ansel. dicit in lib. de cõceptu Virginali) vt illa Virgo ea puritate niteret, qua maior sub Deo nequit intelligi. Vnde & Canticor. 4. dicitur, Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Sed maior puritas fuisset beatæ

Annot. ¶Aduerte hinc primò, quod sanctificatio potest dupliciter sumi. Primò, vt est de contrario in contrariũ, de immunditia ad mundiciam. & sic constat quòd est de peccato in gratiam. Secundò, vt est de negato in affirmatũ, de nõ sancto in sanctũ, denõ gratia in gratiam. Et sic nõ supponit peccatũ, & inuenitur in Christo & angelis tangeli enim sanctificari sunt à Deo, qui nunquã peccauerunt: & de se ipso dicit Christus, Quem Pater sanctificauit, &c. In prima autem ratione hic allata sumitur sanctificatio primò gratia materiæ: quoniã sermo est de sanctificatione hominis descendẽtis ex commixtione maris & fœminę: supponimus enim omnẽ hunsmodi hominẽ peccatum originale contrahere, iuxta superius determinata de peccato originali. Et propterea in litera dicitur, q; sanctificarlo, de qua loquimur, est emũdatio à peccato originali. Et ex autoritate Dion. accipiẽdo mundiciã à contrario probatur ly ratione materiæ probatur: qa perfecta mũdicia in tali materia esse mũdatum à peccato originali.

¶Aduerte secundò, q; licet sanctificatio ppriè sumpta, vt scilicet pertingit ad propriũ terminum ad quẽ, qui est gratia reddẽs creaturã immaculatam ad minus mortaliter, sumaturduobus antedictis modis extenditur tamẽ Sancti- ficationis nomen (sicut et iam extenduntur alia nomina multiplicia) ad ea quæ ad sanctitatem præparant, faciũt, & huiusmodi. Et propterea Autor in secũda ratione hic allata exẽplo Sãctificatiõis nomine vtitur dicens, Quocunque modo ante animationẽ beata Virgo sanctificata fuisset. Ea autẽ necessitas secundæ rationis fuit, qa excluso per primam rationem, q; ante infusionẽ rationalis animæ sanctificata fuit propriè (quia non erat capax gratiæ) oportebat excludere, q; tunc etiã, scilicet ab animationẽ nõ fuit sanctificata illo modo quo ille, fœtus epar sanctificationis capax (quia q; mũdabatur ab infectiõne seu contagione, quæ erat infecta ii. 1. cor. 6. q. 5. ar. 1. ra animã rationalẽ sibi infundendã. Et hoc per secundã rationẽ directè excluditur: vt patet.

Aliàs hostiam.

3.di.3.q. 1 ar.1. *Et quol. 6.q.5. ar ii. 1.cor.* *Et opus. 3.c.23 2.*

beatæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum, si beata Virgo maculam originalis culpæ non incurrisset, indiguisset, Christi pretioso sanguine redimi.

quæstio. ¶ Circa secundam rationem dubium occurrit de illa consequentia, ergo non indiguisset redemptione Christi. Nam videtur non valere, ex eo quod multi qui sint modi, quibus redēptio & salus per Christū sit etiam à peccato, ratio ista, vnum tantum modum excludēs, quasi omnes excluserit, infert negatiuam totaliter, q̄ non indiguisset redemptiōe Christi. Quòd autem non sit vnicus tantum modus quo redemptio à peccato fit per Christum, ex eo patet quòd vltra illum communem modū, quo saluat, defendo inuentam peccati maculam in anima, datur alius, quo tollendo contagionis labem à carne susceptura animam, præseruat à peccato animā, ne incurrat in illud. Ac per hoc licet beata Virgo nō indiguisset illo modo, scilicet per deletionē maculæ incurſæ, redimi & saluari per Christum, indiguit tamē redimi & saluari per eundem, alio modo, scilicet per emundationem infectionis fœtus, vt sic præseruaretur à culpa.

¶ Ad huius euidentiam aduertendum est, quòd aliud est persona beatæ Virginis indiguisse redimi à peccato p Christum, & aliud est fœtum illius ante animæ infusionem indiguisse sanctificari per Christum. Nam personam ipsam indigere saluari à peccato est liberari à peccato quod habet vel haberet si oporteret enim aut quòd habeat peccatū, vel quòd sit in proximo seu periculo habēdi peccatum quisquis eget saluari à peccato: si enim peccatum non habet, nec est in periculo habendi peccatum, saluatore peccato non indiget: vt patet. Fœtū autem egere sanctificatione, est quia nisi sanctificetur, immundus erit. Si beatę igitur Virginis fœtus sanctificatus fuisset ante infusionē animæ rationalis, quū fœtus nō sit homo nisi per animā rationalem, non ipsa beata Virgo, quæ non erat adhuc sed fœtus ille indiguisset sanctificari per Christum, sed ipsa beata Virgo fuisset cōcepta sine peccato originali absque quacunque alia gratia. Ita quòd ex hoc ipso, quòd anima sua infusa esset materiæ mundæ, originale peccatum nō contraxisset, etiā si nulla superappōsita fuisset gratia, nec per hoc ipsa beata Virgo non indiguisset gratia redēptionis seu saluationis à peccato per Christum factæ. Exemplum: A postolus Paulus quia natus est ciuis Romanus, nunquam indiguit Cæsarea gratia ad ciuilitatem Romanam, quamuis aliquis ex patribus suis hac gratia indiguerit: Simile est in proposito, quia licet caro antecedens personam beatæ Virginis indigueriti redimi rali modo per Christum, ipsa tamen beata Virgo, quia nata in vtero esset expers peccati absque insula sibi gratia præseruante, ne incurreret, non indiguisset simpliciter & absolutè redimi seu saluari à peccato per Christū. Est hinc habes, quòd si dicatur quòd beata Virgo indiguisset in carne præcedente redimi à peccato, quamuis non in se, hæc distinctio non obstat dictis: quoniam indigere in antecedentibus non est ipsum indigere, ita quòd ly in antecedentibus, est conditio diminuens rationē indigentiæ personalis. Et propterea non valet consequētia, indiguisset in sui fœtus carne, ergo ipsa beata Virgo indiguisset. Ita ergo simpliciter vera doctrina in litera tradita, quòd si beata Virgo fuisset ante infusionem animæ sanctificata, quòd non eguisset redemptione & salute à peccato facta per Christum. Et bene nota, q̄ non dicitur, quòd non indiguisset gratię gratię, aut gloriæ facta per Christum, sed salute à peccato, à qua dictus est Iesus, hoc est saluator, vt Angelus testatur Matth. 1. Vocabis nomē eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.

Et per hæc patet responsio ad obiectionēs quoniam beatam Virginem in præcedēte fœtu vel parēte, &c. indigere redemptione, non est ipsam beatam Virginem indigere, sicut Paulum in suis parentibus indiguisse gratia ciuitatis Romanę, nō est Paulum illa indiguisse sed maiores suos indiguisse illa.

¶ Num si beata Virgo non fuit ante animationem sanctificata, sequatur, ipsam fuisse sanctificatam post animationem.

¶ Circa corollariū, dubium occurrit quia nō videtur sequi ex premissis. Nam ex hoc quòd beata Virgo nō fuit sanctificata ante animationem, nō sequitur quòd sanctificatio eius fuerit post animationem effat enim q̄ nec ante nec post fuit in ipso instanti infusionis animę fuerit sanctificata: vt multi moderni tenent.

¶ Ad hoc dicitur, quòd aliud est dicere materiam hanc absolutè, & aliud, in quantum ex hac litera infertur talis conclusio corollarii. Nam absolutè loquendo, inter illas duas propositiones extremas, scilicet quòd fuerit sanctificata vel ante infusionem animę, vel post infusionem animæ, est pars medium quòd fuit sanctificata in instanti infusionis animę. Cuius opinionis Autor hīc nō meminit: quia tempore suo, non erat adinuenta, omnibus communiter tenentibus beatam Virginem concepiam in peccato originali, & ideo vt videtur, reprobantibus sanctificationē cantis eius ante infusionem animę: vt in hac litera patet. Et propterea loquendo secundum præsentis literæ contextū, consequētia tenet quia à negatione sanctificationis anteriori cum sua ratione, quia scilicet contraxit peccatum originale, infertur quòd fuerit sanctificata post animationem.

Et clarè patet quòd sequela hæc est efficax: quoniam impossibile est in vno codemque instanti contrahere peccatum originale, & sanctificari ab illo. Stat ergo litera solida, quamuis non solicita de illa media opinione, tunc inopinabili. Quæ hodie mulieribus vulgò affectūque nonnullorum pio, multorum autem industria ac quæstu, cogentibus ita præualuit, vt doctrinæ Sanctorum æstimata plerās præferatur, & quod in communi asseritur, in his scilicet, quæ credenda sunt, sectādos magis esse antiquos doctores quàm modernos, in hoc particulari post habetur, dum moderni antiquis, & non Sancti Sanctis præferuntur. Testatur autem erraticus hic processus, similes esse istos peccantibus ex ignorantia electionis: dum in vniuersali sciētes, applicando ad particulare, ab vniuersali declinā-

Verum

Verum opinio ista media quāuis noua, quāuis aliena à doctrina antiquorum Doctorum, & à doctrina Sanctorum communiter, quia tamen nihil eōrra fidem sustinet, & Apostolica fides decreuit donec fuerit decisum, absque hæresis crimine que labe vtranque contradictionis partē teneri posse, vtraquæque prouincia in suo sensu abunder, modo prompta sit Ecclesiæ sanctæ diffinitioni subesse.

¶ Scripsimus de hac materia tractatulum quendam ad Leonem x. Pon. Max. qui viuit & regnat. & ideo sat sit hic monuisse omnes de re hac differentes aut prædicantes vt meminerint se non de fidei necessariis, sed de gababilibus tractare: neutra siquidem pars fidei documentis aduersatur. Nam si tenetur beatam virginē contraxisse originale peccatum (vt Sancti & antiqui Doctores tenent) stat omnia consona inueniri. Si autem teneatur beatam Virginem nō ex vi conceptionis, sed ex gratia singularissima in sposo instāti infusionis animæ, infusa illi animæ preseruata ab originali peccato, quod tunc incurrisset, nisi illa gratia affuisset, nihil contra fidem tenetur: sed specialis modus redimendi ac saluandi à peccato originali, Christo attribuitur respectu suæ matris. sic enim ipsa beata Virgo indiguit redimi & saluari à peccato per Christū: quoniam ipsa tunc incurrisset peccatum, nisi munus gratiæ præuenisset, non tempore, sed natura affuisset. Et ha puritas eius fuit maxima sub Christo, qui nullo modo indiguit redimi, qui ex vi suæ conceptionis fuit sanctus. Fuitque in beata Virgine, quod animale est prius natura nō tempore, quām quod spirituale est: quoniam infusio gratiæ in ipsius animā supponit productionem animæ: quamuis, vt dictum est, præueniat peccati maculam, quæ tunc incurrenda erat nisi gratia illam impedisset. probabilis profectō opinio, nisi Sanctorum antiquorum autoritas obstaret, tōtē probabiliorem reddens contrariam positionem.

3. dist. 3. q. 1. arti. 2. Et ibi de in ex. positione primæ partis textus. Et opus. 32. 231.

¶ Super Quæstionis vicesimæ septimæ Articulum tertium.

Conci. TIulus clarus recolentibus similia ratione ex dictis in præcedentibus: est enim fomes aggregatus sensitiui deordinatio, ex subtractione originalis iustitiæ destituti, qua deordinatione caro cōcupiscit aduersus spiritum.

Comment. ¶ In corpore ar duo fiunt primò recitātur quatuor opiniones circa quæstum, deinde singulæ examinātur, & sola quarta approbatur: sicque respondetur quæsito.

¶ Quo ad primū opiniones patent, prima q̄ totaliter ablatus: secunda, q̄ ablatus, quantum ad pronitatē in mali, nō autem quātum ad difficultatem in bonū: tertia, q̄ ablatus quātum ad personam, non quātum ad naturam: quarta, quòd remanet secundum essentiā ligatus quo ad actum. Et hæc quarta videtur coincidere cum secunda opinione positā à Magistro sent. in 1. distin. tertij sen. Duas tantum ibi ponit, scilicet primam & quartam sub aliis verbis vide ibi.

¶ Quo ad secundum examinatur primò secunda opinio, dicens q̄ fomes remāsit quo ad difficultatem ad bonum, sed nō quo ad pronitatem ad malum. Cōtra quam obiicitur sic: Fomes est inordinata habitualis concupiscentia appetitus sensitiui, & inordinatio hęc attenditur penes repugnantiam ad rationem: ergo ponere quòd remanserit, & non inquantū inclinat ad malum, est ponere duo opposita. Et tenet sequela, quia repugnātia ad rationē in appetitu est inquātum inclinat ad malum, vel difficultat in bono.

Contra. ¶ Circa hanc rationem duo sunt dubia: alterum commune, qualiter fomes sit inordinata concupiscentia habitualis, quum nullus sit habitus malus in prole: quia nec acquisitus, nec infusus.

¶ Alterum proprium huic intentoriquia hæc ratio nō videtur efficax: quoniam inordinata concupiscentia (vt litera testatur) habet duos effectus sub distinctione, vel inclinare ad malum, vel difficultare ad bonum. Et positio contraria dicit, quòd fomes manet cum vno tantum illorum effectuum. A nor autē ex positione causæ habentis plures effectus, scilicet inordinatæ concupiscentiæ: nasc hab ere vtrunque dictorū effectuum, infert positionē vtriusque effectus. Quod constat nō licere ex 2. Poſt. sed econtrario: ex quolibet enim effectu communis causæ potest inferri causa, sed ex positione cōmunis causæ nō potest inferri determinatē ista vel iste effectus: vt in litera fit, dum ex inordinata concupiscētia infertur pronitas ad malū, & non solūm difficultas ad bonum, quam opinio illa ponebat.

¶ Ad primū dubium dicitur quòd concupiscētia habitualis dicitur nō quia sit habitus, sed quia est priuatio habitus: priuatio enim ad genus sui oppositi expectat. Non homo enim ad substantiam: & nō album ad quale reducitur: est siquidem appetitus sensitiuus humanus priuatus gratia habituali originalis iustitiæ, qua propius subesse rationis ordini: destitutus siquidē tali dono dicitur concupiscentia inordinata habitualis: quia sic est etiam si nihil actualiter concupiscat.

¶ Ad secundum dubium dicitur dupliciter. Primò q̄ doctrina Arist. loquitur de causa cōmuni ad disparatos effectus: non autem de causa cōmuni effectuum mutuò se infecntium iquales sunt isti. Nam pronitas ad malū, difficilium facit ad bonū, & difficultas ad bonum, pronum monstrat animū ad malum, nisi enim animus inclinaretur ad contrariū bono rationis, non esset difficilis ad bonum: sicut si corpus non inclinaretur ad motum deorsum, nō difficulter retur ad ascēdendum. Et similiter ex hoc q̄ inclinatur ad bonū sensibile cōtrarium bono rationis, prouenit q̄ difficultatē patitur ad motū secundum rationē in bonum. Nullus ergo error, nulla debilitas in processu hoc literæ est.

Secundo dici potest, q̄ licet expositione causæ cōmunis nō posset determinatē inferri positio alterius determinatę effectus, vel positio vtriusque simul: potest tamen inferri potētia ad alterum determinatē & ad vtrūque simul: quia ex hoc ipso quòd causa cōmunis est vtrique, in potentia habet vtrunque. Ac per hoc licuit Autori ex hoc, q̄ fomes est cōcupiscentia contraria rationi habitualiter

Comment.

inferre, quòd fomes necessariò est inclinatiuus ad malum & difficultatiuus in bono, & nō inculit q̄ actualiter inclinaret ad malum. Ipse si quidem inordinatio, quia ratione contraria, sonat pronitatem ad malum nō actualem, sed habitualem: vt declaratum est. Et propterea rectè illatum est q̄ duo simul ponūtur contraria, dum ponitur fomes & negatur habitualis pronitas ad malum: quia ipsa inordinata concupiscentia est pronitas ad malum, quia est contraria rationi. Et hæc responsio magis literam assequitur.

¶ Examinatur deinde tertia opinio, dicens fomitem remanſisse quātum ad corruptionem naturæ, nō quantum ad corruptionem personæ. Contra hanc in litera similiter proceditur, q̄ ponat duo opposita simul, arguendo sic: Fomes vt corruptio naturæ est ſibido transmittens peccatum in prolem, ſibido autem est suprà dicta concupiscentia rationi cōtraria: ergo fomes vt corruptio naturæ infert ſeipsum vt corruptionem personæ. Antecedens est Aug. Altera propositio accipitur vt per se notaquia aut est sermo de libidine actuali, & habetur intentum quia hæc nō compatitur liberum rationis vſum. Sed de hac non est sermo: quia quantūcunque partes absque delectatione coirent, proles cōciperetur in peccato originali. Si autem est sermo de libidine habituali, vt in veritate est sermo de illa: constat q̄ ipsa non nisi habitualis est concupiscentia inordinata, quam declarauimus. Consequētia autem est per se cuidens: quia inordinata concupiscentia, ideo inordinata est, quia contraria rationi habenti illum ac per hoc

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum per sanctificationem fuerit beata Virginis fomes totaliter sublatus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ beata Virgo non fuerit emundata ab infectione fomitis. Sic enim pœna originalis peccati est fomes, qui consistit in inferiorū virium rebellione ad rationem, ita etiam pœna originalis peccati est mors & cęteræ pœnalitates corporales. Sed beata Virgo fuit subiecta huiusmodi pœnalitatibus. Ergo etiam fomes ab ea totaliter remotus nō fuit.

¶ Præterea, Secundæ ad Corinth. 12. dicitur, Virtus in infirmitate perficitur: & loquitur ibi de infirmitate fomitis, secundum quam patiebatur stimulum carnis. Sed nihil, quod pertinet ad perfectionem virtutis, fuit beatę Virgini subtrahendum. Ergo non fuit beatę Virgini totaliter subtrahendus fomes.

¶ Præterea, Damasc. dicit quòd in beatam Virginem superuenit Spiritus sanctus purgans eam ante conceptionē filij Dei. Quod non potest intelligi nisi de purgatione à fomite: nam peccatum non fecit, vt Aug. dicit in lib. de Natura & gratia. Ergo per sanctificationem in vtero non fuit liberè mundata à fomite.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Fomes autem ad maculam pertinet, saltē carnis: ergo in beata Virgine fomes non fuit.

CONCLVSIO.

¶ Remansit fomes in beata Virgine post sanctificationem secundum essentiam, ligatus tamen quo ad exercitium, siue operationem vsque ad filij Dei conceptionem, in qua fuit totaliter sublatus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc fuit diuersæ opiniones. Quidam enim dixerunt q̄ ipsa sanctificatione beatæ Virginis, qua fuit sanctificata in vtero, totaliter fuit ei fomes subtractus. Quidam verò dicunt, q̄ remansit fomes quantum ad hoc, quòd facit difficultatem ad bonum, sublatus tamen fuit quantum ad hoc, quòd facit pronitatem ad malum. Alij verò dixerunt quòd sublatus fuit fomes, inquantum pertinet ad corruptionem personæ, prout impellit ad malum, & difficultatem facit ad bonum: remansit tamen inquātum pertinet ad corruptionem naturæ: prout scilicet est causa traducendi originale peccatum in prolē. Alij verò dicunt q̄ in prima sanctificatione remansit fomes secūdum essentiam, sed ligatus, in ipsa autem conceptione filij Dei fuit totaliter sublatus.

¶ Ad horum aūt intellectū oportet cōsidera re, q̄ fomes nihil est aliud, quàm inordinata concupiscentia sensibilis appetitus, habitualis tamē, qa actualis cōcupiscētia est motus peccati. Dicitur aūt concupiscētia sensualitatis esse inordinata, inquātum repugnat rationi, quod fit inquantū inclinat ad malum, vel difficultatem facit in bono. Et ideo ad ipsam rationē fomitis pertinet, q̄ inclinet ad malum, vel difficultatē faciat in bono. Vnde ponere q̄ remanserit fomes in beata Virgine nō inclinans ad malū, est ponere duo opposita simul. Similiter etiam videtur oppositionem implicare, q̄ remanserit fomes, inquātum pertinet ad corruptionē naturę, nō autem inquātum pertinet ad corruptionem personæ. Nam secundum Aug. in li. de Nup. & cōcupiscentia, libido est quæ peccatū originale transmittit in prolē. Libido autē importat inordinatā cōcupiscentiā, quæ nō totaliter subditur rationi. Et ideo si totaliter fomes subtraheretur, inquātū pertinet ad corruptionem personæ, nō posset remanere, inquātum pertinet ad corruptionem naturæ.

¶ Restat ergo vt dicamus q̄ vel totaliter fomes fuerit ab ea sublatus per primā sanctificationem: vel q̄ remanserit ligatus. Posset enim intelligi q̄ totaliter fuerit sublatus fomes hoc modo, q̄ præstitū fuerit beatæ Virgini ex abundantia gratiæ, descendentis in ipsam, vt talis esset dispositio virium animæ in ipsa, q̄ inferiores vires nunquā moue rentur sine arbitrio rationis: sicut dictum est fuisse in Christo, quę constat peccati fomitem nō habuisse, & sicut fuit in Adam ante peccatū, per originalem iustitiā. Ita q̄ quantum ad hoc, gratia sanctificationis in Virgine habuit vim originalis iustitiæ. Et quāuis hæc positio ad dignitatem Virginis matris pertinere videatur, derogat tamen in aliquo dignitati Christi, absq; cuius virtute nullus à prima damnatione liberatur. Et quānuis per spiritualē fidē Christi, aliqui ante Christi incarnationem sint secundū spiritum ab illa damnatione liberati: tamē q̄ secundum carnē aliquis ab illa damnatione liberetur, non videtur fieri debuisse nisi post incarnationem eius, in qua primò debuit immunitas damnationis apparere. Et ideo sicut ante immortalitatem carnis Christi resurgentis nullus adeptus fuit carnis immortalitatē, ita inconueniens videtur dicere, q̄ ante Christi carnem, in qua nullum fuit peccatum, caro Virginis matris eius, vel cuiuscūq; alterius, fuerit absq; fomite, qui dicitur lex carnis, sic

Et quia ex positione causæ habentis plures effectus, scilicet inordinatæ concupiscentiæ nasc hab ere vtrunque dictorū effectuum, infert positionē vtriusque effectus. Quod constat nō licere ex 2. Poſt. sed econtrario: ex quolibet enim effectu communis causæ potest inferri causa, sed ex positione cōmunis causæ nō potest inferri determinatē ista vel iste effectus: vt in litera fit, dum ex inordinata concupiscētia infertur pronitas ad malū, & non solūm difficultas ad bonum, quam opinio illa ponebat.

¶ Ad primū dubium dicitur quòd concupiscētia habitualis dicitur nō quia sit habitus, sed quia est priuatio habitus: priuatio enim ad genus sui oppositi expectat. Non homo enim ad substantiam: & nō album ad quale reducitur: est siquidem appetitus sensitiuus humanus priuatus gratia habituali originalis iustitiæ, qua propius subesse rationis ordini: destitutus siquidē tali dono dicitur concupiscentia inordinata habitualis: quia sic est etiam si nihil actualiter concupiscat.

¶ Ad secundum dubium dicitur dupliciter. Primò q̄ doctrina Arist. loquitur de causa cōmuni ad disparatos effectus: non autem de causa cōmuni effectuum mutuò se infecntium iquales sunt isti. Nam pronitas ad malū, difficilium facit ad bonū, & difficultas ad bonum, pronum monstrat animū ad malum, nisi enim animus inclinaretur ad contrariū bono rationis, non esset difficilis ad bonum: sicut si corpus non inclinaretur ad motum deorsum, nō difficulter retur ad ascēdendum. Et similiter ex hoc q̄ inclinatur ad bonū sensibile cōtrarium bono rationis, prouenit q̄ difficultatē patitur ad motū secundum rationē in bonum. Nullus ergo error, nulla debilitas in processu hoc literæ est.

Secundo dici potest, q̄ licet expositione causæ cōmunis nō posset determinatē inferri positio alterius determinatę effectus, vel positio vtriusque simul: potest tamen inferri potētia ad alterum determinatē & ad vtrūque simul: quia ex hoc ipso quòd causa cōmunis est vtrique, in potentia habet vtrunque. Ac per hoc licuit Autori ex hoc, q̄ fomes est cōcupiscentia contraria rationi habitualiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad peccatum malum habentis illam spectat. Quia igitur inordinata habitualis concupiscentia nisi ex eadem ratione & contraria rationi habentis illam, & ex qua transmittitur originale peccatum in proleminō potest secundū vnā & eandem atomā rationē separari à corpore, vt maneat in seipsa & non maneat, quicquid sit de effectibus.

¶ Postis hac exclusis, secunda & tertia opinionibus, inferitur primam aut quartam asserendam. Et examinatur prima declarando primo, quomodo potest intelligi ista positio, & satis plane patet litera quo ad hoc exemplo Christi & Adæ. Municndo secundo hanc opinionem, quia spectat ad dignitatem beatæ Virginis. Obiiciendo tertio cōtra illam, quia derogat dignitati Christi quia prima caro sancta debuit esse caro Christi. Asseritur, autem in litera ratio talis: Absq; virtute Christi nullus à prima damnatione liberatur ergo ante incarnationē Christi nullus secūdum carnem debuit à prima damnatione liberari. Consequētia probatur, quia in Christi carne debuit primo apparere immunitas à damnatione. Et cōfirmatur à simili, de immortalitate carnis.

Annot. ¶ Aduerte hic, q; Autor posito antecedente, aduertitiuam apponit sinuantem cōsequētiā, dicens: Ex quibus per spiritualē fidē Christi aliqui fiunt secūdū Spiritū ab illa damnatione ante Christi incarnationē liberati: tamen, &c. Vbi ex diffinitis effectu salutis carnalis & spiritualis à Christo, dum eas tam tangit, scilicet secundum spiritū & secundum carnem cōsequentia otiosa. Consentaneum quippe ratione est, vt sicut salus spiritus per spiritualē modum fit per fidem scilicet quæ est etiā futurorum ita salus carnis carnaliter quoq; fiat ac per hoc à prima carne sancta inapte natura, qualis est præstabilibilio secundō omnes filij Christi carende qui sola scripsit est. Quod ex te nascetur sanctū. Videre etiā potes quām cōsona ratio allata sit: tamē vt primō in vnoquoque genere sit causa aliorum: tum vt principiū & compendium fidelium carnaliter cōsummatur per immortalitatem, inchoatur per sanctitatē virtutem carnis. Et quia constat primā carnem immortalē fuisse carnem Christi (quia ipse est primogenitus mortuorum) consonum est, vt eius caro fuerit eiam prima caro sancta. Sanctitas autem carnis penes mundiciam seu immunitatem à fomite, qui ex carnis dicitur, attenditur. non igitur inuenta est caro sine fomite ante Christi carnem, si primus locus Christo reseruatus est, sicut reseruari decuit. Et memento lector, vt in istiusmodi quæstionibus nō quæras rationes Mathematicas in disciplinati enim est ingenij, quærere similem in omni materia certitudinem rationabilem hi: sufficit inferre conclusionem.

Cōment. ¶ Demū quarta opinio approbatur, quam primō ponit, dicens q; remanſit fomes secūdum essentiam, ligatus quo ad exercitium seu operationē vsq; ad conceptionē filij Dei: in qua fuit totaliter sublatus. Secundō declarat modū quo ligatus fuit, vbi tres modos tangit, scilicet per dominium liberi arbitrij, per gratiam habitualem, per diuinæ prouidentiæ assistentiam. Et primū modum excludit eadem ratione: quia priuilegium similiter Christi est vsum liberi arbitrij in materno vtero habere. Secūdum modum approbat, quē declarauerat examinādo primā opinionem vltimō improbat: tertium autem modum magnificat. Tertiō declarat vltimā conclusionis partem: tum quia in conceptione Christi iam apparuit immunitas primō in carne Christi: ac per hoc absque vlla derogatione priuilegiorum Christi, dignitas matris nōe poni potest vt gratiam habuerit totaliter auferentem fomitem: tum quia figuratē autoritas Exe. fauet.

Annot. ¶ Circa primum modum vinculi quo ligatur fomes, scilicet per imperium liberi arbitrij, pro quāo dicitur Christi priuilegium, scito q; dupliciter contingit haberi vsum liberi arbitrij in materno vtero. Primō ab initio conceptionis seu infusionis animæ, & deinceps semper & hoc est priuilegium Christi, & hoc negatur cuiquam alteri concessum. Et per hanc negationem sufficienter probatur, fomitem in beata Virgine nō esse ligatum per libertum arbitrium, quia fomitem ab initio habuit & cōtinuē liberi autem arbitrij vsum non habuit ab initio, & deinceps, quia hoc est Christi priuilegium. Secūdō contingit ex spirituali gratia ad aliquem actum, vt de Ioanne Baptista potest credi qui exultauit in gaudio infans in vtero: gaudere enim motus est appetitiuæ partis: & gaudere de spiritualibus, motus est appetitus superioris, qui vocatur voluntas. Constat autem Ioannis gaudium non de re sensibili, sed de Christi aduentu fuisse, & exultasse in gaudio, verūm post actum illum Ioannes sanctus perseuerauit, licet non cum vso liberi arbitrij. Sicut & miraculose quandoque legitur præstitus vsus loquendi ad aliquot tum aliquibus infantibus: qui tamen nesciebant propterea postea loqui, sed eram sicut alij infantes: vt patet in gestis Apostolorum Simonis & Iudæ, & Faustini, Simplicij & Beatricij.

¶ Circa magnificationem tertij modi, quo fomes ligatus perfectius ponitur per diuinam prouidentiam, aduerte quòd dupliciter exponi potest illud comparatiuū Perfectius. Primo, vt denotet, solam additionem maioris perfectionis, ita q; perfectio ni interiori superaddatur perfectio ab exteriori &c. hibēte, sicut si diceremus & dus ab intrinseca qualitate, & p̄fectius ab extrinseco concauo mōte pro hibente solem calefacientem. Et hic sensus caret scrupulo: quoniā constat fomitem perfectius ligari ex gratia intrinseca, & p. uidentia extrinseca pro hibente inordinationem fieri, quām ex gratia in trinseca tantū. Alio modo potest exponi, vt cō. parationem faciat ad fomitem secundum modum vinculi: vt sit sensus, q; fomes perfectius ligabatur per diuinā prouidētiam, quā per interiorem sanctificationem. Et hic sensus non caret ambiguitate: quoniā efficacius ac nobilius fr ænatur inclinatio interior ab intus, quā ab extra: fomes autem interior, quædā est inclinatio aduersus rationē. Sed si diligentius perspexerimus, inueniemus oppositum, aliud quippe est loqui de fomite in seipso, & aliud de actibus eius. Fomes ipse, quum inclinatio habitualis sit, optimē ac propissime per habitū curatur ac tollitur: sed actus ipse cùm præter ac cōtra iosum habitum exercēri possit ex ipsa habitualis inclinatione impellente, requirit ad hoc vt inobliquabilis sit manente interiori inclinatione, exteriorem curam, quæ ad ea quæ intus & ad ea quæ extra sunt, se efficacissimē exhēdat. Et properea manēte in beata Virgine fomite (vt supponitur) efficacius retentionem actuum ipsius ponitur diuina prouidentia, ad interiora & exteriora se extendens infallibiliter, quām gratia interioris sanctitatis, non nollens tamen fomitem, quia huiusmodi gratia reliquit locum actuali vsui præter gratiam: vt patet in Ioanne Baptista, Hieremia, & Apostolis confirmatis virtute ex alto. Et quāuis nobilius esset simpliciter, ab intrinseco non posse exorbitare, quām ab extrinseco: non est tamen nobilius inter possibilia in tali statu, scilicet manentis fomitis. Et loquitur de possibili secundum diuinam sapientiam, statuitur omnia disponētem, quæ vocatur potentia ordinata ligatus est ergo beatæ Virginis fomes vsq; ad conceptionem filij & per gratiam sanctificationis relinquētem fomitis essentiam & dominātem exercitio (vt habitualis gratia viatorum præsidere consuevit subiecto, nō exorbitet in actu) & per diuinā prouidentiam perfectius, vt plenè ac infallibiliter præsidentem, ne actus exorbitet. Et hæc expositio est tanō. Autore dignior, quanō subtilior, & diuersitatem in litera positam modorum ligandi, & comparationem propriè penetrat, & ab ipso Autore in sequenti articulo in responsione ad primū haberi potest.

¶ *Super Quæstionis vicesimæ septimæ Articulum quartum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quæsito: Simpliciter fatendum est, q; beata Virgo nullum actuale peccatum cōmisit. Probatur dupliciter. Primō, syllogistice & satis clarē in litera ordinatur primō Maior: Illos, quod Deus ad aliquid diuinitus electa est vt esset mater Dei ergo habuit gratiā opportunam ad matrem Dei. Et confirmatur hæc conclusio autoritate Angeli, Inuenisti gratiam, ecce concipies. Sed non fuisset idonea mater si peccasset (quod tripliciter probatur clarē in litera) ergo. Secundō probatur autoritate sacræ Scripturæ accommodatam. Tota pulcra es, Memento & hoc quicunque legis, suscipere has rationes supra materiam subiectam optimas: vtpote ex sacræ Scripturæ autoritatibus cōmunibus applicatis ad propria beatæ Virginis procedentes, quando ex propria ad propria desunt.

¶ In responsione ad primum videre facilè potes, q; idem est gratiam sanctificationis sufficere ad tollēdum infallibiliter omnem sensum litatis motum præter rationem, & tollere fomitem: & propterea vsq; ad conceptionem Christi sin qua gratia abstulit fomitem) nō suffecit gratia sanctificans, sed opus fuit diuina prouidentia: vt patius declaratum fuit.

¶ In responsione ad secundum notate garruli prædicatores passionis Christi, tot formineos clamores, motus, &c. attribuentes beatæ Virgini in dolore passionis. Pessare verba Basilij in litera allata, & percipite ipsam cōtemplationi admixtæ tunc vacasse, conferendo diuina priùs visa & sibi certa humanis, quæ tunc videbat, summa infimis, & econtra: & consequenter affectū cognitibus confuso num, secundū rectam rationem habitem, vt conqueleret, vt compatiens: quum tam excellsum tam vilibus, &c. subiectum ex charitate propria & ipsius matris & mundi salute prospiceret.

Annot. ¶ In responsione ad tertiū, considera reuerentiā, modestiam sapientiā emq; tanti doctoris inuenit Chry. in hac materia cōtrarium Aug. rationique, non clamauit accusando, exaggerando (vt hodie faciunt multi) modestissimē dixit, excessisse sapientissimē subiunxit verba ipsa reduci posse ad sanum sensum quicquid Autor senserit subdicens. Prequēter enim Autor sicut in philosophia Arist. vt philosophū exponit, quicquid ipse Ari. senserit: ita in Theologia Doctores vt Theologum, quicquid illi autores senserint, exponere conantur, vt in sano saluētur eorum verba sensu.

¶ *Super Quæstionis vicesimæ septimæ Articulum quintum.*

Titulus, vt patet, sumitur de plenitudine, vt extenditur ad plenitudinem intensiuam & extensiuam.

Cōment. ¶ In corpore vna est conclusio, Beata Virgo maiorem præ cæteris gratiæ plenitudinē à Christo obtinuit. Probatur: Quanto magis appropinquat aliquid principio in quolibet genere, tanto plus effluum illius participat: sed beata Virgo maxime appropinquauit principio: ergo. Maior ex Dionys. Minor probatur: qa Christo maximè appropinquat qui secundū deitatem autoritatiuè & secundum humanitatē instrumentaliter est principiū gratiæ. Quod probatur Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

Annot. ¶ Aduerte ergo, q; cùm in litera cōcluditur, beatam Virginē præ cæteris gratiam habuisse, non hi cōparatio ad Angelos, sed hominēs tantum: tū quia est termo de gratia data beatæ Virgini in vtero matris: quā constat fuisse minorē gratia Angelorū

CONCLVSIO.

¶ Fatendum simpliciter est beatam Virginem tantum diuinæ gratiæ lumine perfusam, vt nullū mortale nec venīale vnquàm commiserit crimen.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd illos, quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat & disponit, vt ad id ad quod eliguntur, inueniantur idonei, secundum illud secundæ ad Corinth. 3. Idoneos nos fecit ministros noui Testamēti. Beata aūt Virgo fuit electa diuinitus, vt esset mater Dei: & ideo non est dubitādum q; Deus per suā gratiam eam ad hoc idoneam reddidit, secūdum q; Angelus ad eam dicit, Inuenisti gratiā apud Deum: ecce concipies, &c. Non autem fuisset idonea mater Dei, si peccasset aliquando: tum quia honor parentum redundat in prolem, secundum illud Prouer. 17. Gloria filiorum, patres eorum: vnde & per oppositum ignominia matris ad filium redundasset. Tum etiam, quia singularem affinitatem habuit ad Christum, qui ab ea carnem accepit. dicitur autem secundę ad Corinth. 6. Quæ cōuentio Christi ad Belial? Tum etiam, quia singulari modo Dei filius, qui est Dei sapiētia, in ipsa habitauit: nō solùm in anima, sed etiam in vtero, dicitur autem Sap. 1. In maleuolam animā non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Et ideo simpliciter fatendum est, q; beata Virgo nullum actuale peccarum commisit, nec mortale, nec veniale: vt sic in ea impleatur quod dicitur Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q; in beata Virgine post sanctificationem in vtero remansit quidem fomes peccati, sed ligatus: ne scilicet prorumperet in aliquē motum inordinatum, qui rationem præueniret. Et licet ad hoc operaretur gratia sanctificationis: nō tamen ad hoc sufficiebat: alioquin virtute illius gratiæ hoc ei fuisset prēstitum, vt nullus motus posset esse in sensualitate eius, nisi ratione præuētus: & sic fomitē non habuisset. quod est contra supradicta. Vnde oportet dicere, quòd complementum illius ligationis fuit ex diuina prouidentia, quę non permittebat aliquem motum inordinatum ex fomite prouenire.

¶ Ad secundum dicendum, q; illud verbum Simeonis Origenes, & quidā alij doctores exponunt de dolore, quē passa est in Christi passione. Amb. autē per gladiū dicit significari prudentiam Mariæ, nō ignaram mysterij cælestis: viuū est enim verbum Dei & validū, & acutius omni gladio acutissimo.

Quidam verò per gladiū dubitationē intelligunt, quæ tamē nō est intelligēda dubitatio infidelitatis, sed admirationis & discussionis. Dicit enim Basilius in Epistola ad Optimum, q; beata Virgo assistens cruci, & aspiciēs singula, post testimoniū Gabrielis, post ineffabilem diuinæ conceptionis notitiam, post ingentem miraculorum ostensionem, animo fluctuabat: ex vna scilicet parte videns eum pati abiecta, & ex alia parte considerans eius mirifica.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd in verbis illis Chrysostomus excesit. Possunt tamen exponi, vt intelligatur in ea Dominum cohibuisse non inordinatum inanis gloriæ motum quātum ad ipsam, sed id quod ab alijs posset æstimari.

ARTICVLVS V.

¶ Virum beata Virgo per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinē omnium gratiarum.

¶ QVINTVM sic procedit. Videtur q; beata Virgo per sanctificationē in vtero, non obtinuerit gratiæ plenitudinē siue perfectionē. Hoc enim videtur pertinere ad priuilegium Christi: secūdum illud Ioan. 1. Vidimus eū quasi vnigenitum à Patre, plenū gratię & veritatis. Sed ea quæ sunt propria Christi, nō sunt alteri attribuēda. Ergo beata Virgo plenitudinem gratiarum non accepit in sanctificatione.

¶ Præterea, Ei quod est plenū & perfectū, nō restat aliquid addēdum: quia perfectum est cui nihil deest: vt dicitur in tertio Phy. Sed beata Virgo postmodū additionē gratię suscepit, & quādo Christū cōcepit (dictū est enim Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te) & iterū, quādo in gloria est assumpta. Ergo videtur q; non habuerit in sua prima sanctificatione plenitudinem gratiarum.

¶ Præterea, Deus non facit aliquid frustra: vt dicitur in 1. de Cælo. Frustra autē habuisset quasdā gratias cùm earū vsum nunquā exercuerit: nō enim legitur aut docuisse, q; est actus sapiētiæ: aut miracula fecisse, quod est actus gratiæ gratis datæ. Non igitur habuit plenitudinem gratiarum.

¶ SED CONTRA est quod Angelus ad eam dixit Luc. 1. Aue gratia plena. Quod exponēs Hierony. in sermone de Assumptione dicit, Bene gratia plena: quia cæteris per partes præstatur, Mariæ verò se totam simul infundit gratiæ plenitudo.

CONCLVSIO.

¶ Maiorem beata virgo Maria gratiæ præ cæteris plenitudinem à Christo obtinere debuit, quæ mater illius esse meruit, qui est omnis gratiæ origo ac principium.

¶ RESPONDEO dicēdum, q; quātò aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere, tantò magis participat effectum illius principij, vnde Dion. dicit 4. c. Cæl. hiera. quòd Angeli qui sunt Deo propinquiores, magis participant de bonitatibus diuinis, quàm homines. Christus autem est principium gratiæ, secundū diuinitatem quidē autoritatiuè, secundū humanitatē verò instrumentaliter: vnde & Ioan. 1. dicitur, Gratia & veritas per Iesum Christū facta est. beata autē virgo Maria propinquissima Christo fuit secundum humanitatē: quia ex ea accepit humanam naturam. Et ideo præ cæteris maiorē debuit à Christo gratiæ plenitudinem obtinere.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, q; vnicuique à Deo datur gratia secūdum hoc ad quod eligitur. Et quia Christus, inquātū est homo, ad hoc fuit prædestinatus & electus vt esset filius Dei, in virtute sanctificādi, hoc fuit sibi propriū vt haberet talē plenitudinē gratiæ, q; redundaret in omnes: secundū quod dicitur Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed beata virgo Maria tantam gratiæ obtinuit plenitudinē, vt esset propinquissima Autori gratiæ: ita quòd eum qui est plenus omni gratia, in se reciperet, & eum pariendo, quodammodo gratiam ad omnes deriuaret.

¶ Ad secūdum dicēdum, q; in rebus naturalibus, primò quidē est perfectio dispositionis: puta cùm materia est perfectè ad formā disposita. Secundò autē est perfectio formæ, quę est potior: nā & ipse calor est perfectior, beatorū. Tum quia termo est de viatorum gratia: vt patet ex responsione ad secundū vbi in beata Virgo ne plēitudinis gratia potuit, gratia qua fuit inter cōprehensores. Tum quia ratio literæ diffinitiua est ab Angelorū ratione: dū illi propinquiores Deo sedent deitatem inueniūt. ista inuenitur propinquior Deo secundum humanitatem. Nec hęc ideo dicta sunt, quasi Angeli habeant in cælo maiorē gratiā quàm beata Virgo: hoc enim est falsum: quoniā ipsa est domina Angelorū. Sed ideo dicta sunt vt hęc litera exponatur ad literā de gratia sanctificationis in vtero post quam deinde multū propterio merito gratię acquisiuit crescens vsq; ad perfectum ætatis diem. Ita quòd propinquissima fuit, & est Christo & secundum deitatem in esse gratiæ, quamuis nō in esse naturæ, & secundum humanitatem in esse naturæ.

¶ In codē ar. in responsione ad tertium aduerte q; cùm Autor dicit, non tamē accepit, vt haberet omnes vtus harū & similium gratiarum, sicut habuit Christus, ly omnes non dittibuit pro omnibus simpliciter vtibus gratiarum: quia nec Christus habuit omnes vtus gratiarum: quoniam nō est loquutius variis linguis: vt superius in q. 7. artic. 7. ad vltimum Autor dixit. Sed distribuit pro quasi omnibus, quæ in moralibus appellare licet cōmia Christus enim habuit omnes vtus gratiarū: quia modicum pro nihilo reputatur. Beata autē virgo non habuit omnes vtus quia multi fibi defuerūt, qui scilicet impertinentes erant suæ conditionitnon eniēt fecit miracula, &c. Vel distribuit pro omnibus vtibus limitatis ad illos, quos habuit Christus: vt nō fit dictum in litera, non habuit omnes vtus: sed, nō habuit omnes vtus sicut Christus: tanquā ly sicut, limitet ly omnes vtus. Et quoūis modo exponatur sententia, in idem redit: prima tamen expositio magis cōsonat litęrę.

Annot. ¶ In eodem articulo quo ad actum doctrinæ negatum à beata Virgine, aduerte q; Theologia fulsida fundatur sup Scripturā facta, & nullibi in ea reperitur beatam Virginem docuisse, sicut nec Christum loquutum linguis: ideo sicut affirmamus Christum, non vsum gratia linguarū in loquēdo, eadē ratione affirmādum est, beatā Virginem nō docuisse, præterito cū apostolica autoritas hoc interdicit mulieribus comprobet. Quod autem dicitur, ipsam instruxisse discipulos Christi de annuntiatione sua & nativitate Filij, & Magorum aduentu, & similibus, ex Scriptura nō habetur, sed habetur q; Spiritus sanctus docuit Apostolos omnium veritatem de Spe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stantibus ait fidem, inter quæ etiam hi bi cōceptio ex Spiritu sancto, & nativitas ex Virgine: quæ etiam in Symbolo posita sunt.

¶Potest tamen dici quòd non publica doctrina, sed familiari instructione, quā constat mulieribus non esse prohibitā, beata Virgo aliqua particularia fidei explicauit Apostolis. Autor autē secundū Scripturam sacram loquitur, negans ab ea vsum sapientiæ, quo ad actum doctrinæ.

¶Super Quæstionis vicesimæ septimæ Articulum sextum.

cōment. Titulus clarus.

¶In corpore duo sunt, primò tractatur quid Augustē de hoc scripserit, secundò respondetur quæsito. Quo ad primum Aug. sub dubio quæstione reliquere videtur, & dicit in ea quòd videtur dubiè loquitur quia in his verbis nō loquitur de sanctificatione qualicunq; sed illa quæ est cum proprio sanctificati actu, scilicet credere, amare, & huiusmodi. Quia enim hāc relinquit sub dubio, & de nulla alia loquitur sanctificatione, videtur sub dubio quæstionem de sanctificatione horum in vtero reliquisse. Omnia clara sunt in litera.

Annos. ¶Aduerte tamen, q; ex litera Euangelij sumi potest, Ioannī accelerantem fuisse vsum liberi arbitrij. Nam ibi non solum dicitur, Exultauit infans, sed, exultauit in gaudio exultare autem similitudinarie licet etiā sit inanimatorū iuxta illud, Montes exultauerunt vt arietes, & colles sicut agni ouium) proprie tamē est animalium. Et quia non sine animali passione fit gaudium, oportet Ioannem exultasse in gaudio vel secūdum sensitiuā tantum partem. Et hoc nō cōstat causæ exultationis & gaudij in Euangelio scriptæ quia vox beatæ Virginis salutantis non erat

3. dist. 3. q. 1. art. 2. q. 1. 4. Et quæ. 6. qō. 3. ar. 1. cor. in fi. Et opus. 3. c. 131. Et psal. 45. c. 9. commotiua partis sensitiuæ proles in vtero, sic nec aliæ eiusdem & aliarum mulierum voces. Vel secundum partem intellectiuam, & hoc ordo effectuum causatorum, à salutatione infiuit, quòd scilicet gaudiū partis intellectiuę fuit in puerōnā ex salutatione auriū Elisabet cōmotiua puer non in auribus, sed in gaudio exultauit: & Elisabet deinde repleta est Spiritu sancto post habito in mēte, Vnde comprehenditur quòd primò mater secundum sensum percepit, deinde puer secundum mentem: & demum ad matris mentem intelligētia peruenit. Et hinc sensus doctorum verba consonāre, dicentis de Ioanne, quòd prius sensit Dominum: vel quòd à perfectæ ætatis mensura, vel aliquid huiusmodi

qui prouenit ex forma ignis, quā ille qui ad formā ignis disponebat. Tertiò autē est perfectio finis: sicut ignis perfectissimè habet proprias qualitates, cū ad locū suum peruenerit. Et similiter in beata Virgine est triplex perfectio gratiæ. Prima quidem quasi dispositiua, per quam reddebatur idonea ad hoc q; esset mater Christi: & hæc fuit perfectio sanctificationis. Secunda autē perfectio gratiæ fuit in beata Virginæ ex præsentia filij Dei in eius vtero incarnati. Tertia autē est perfectio finis, quam habet in gloria.

Quòd autem secunda perfectio sit potior quā prima, & tertia quā secunda, patet quidem vno modo per liberationē à malo. Nā primò in sua sanctificatione fuit liberata à culpa originali: secundò in conceptione filij Dei, fuit totaliter à fomite mundata: tertiò verò in sui glorificatione, fuit liberata etiam ab omni miseria. Alio modo per ordinem ad bonum. Nam primo in sua sanctificatione adepta est gratiā inclinātem eam ad bonū: in cōceptione autem filij Dei cōsummata est eius gratia perficiens eā in fruitione omnis boni.

¶Ad tertium dicendum, q; non est dubitandum quin beata Virgo acceperit excellēter donū sapientiæ & gratiā virtutū, & etiam gratiā Prophetiæ: nō tamē accepit vt haberet omnes vsus harum & similiū gratiarum, sicut habuit Christus, sed secundū q; conueniebat cōditioni ipsius. Sapiētiæ enim vsum habuit in cōtēplando, secundū illud Luc. 2. Maria autē conseruabat omnia verba hæc, conferēs in corde suo. Non aūt habuit vsum sapiētiæ quātum ad docēdum: quia hoc non conueniebat sexui muliebri: secundū illud 1. ad Timoth. 2. Docere aūt mulieri non permitto. Miraculorū autē vsus sibi nō competebat dum viueret: quia tūc tēporis confirmanda erat doctrina Christi miraculis. & ideo soli Christo & eius discipulis, qui erāt baiuli doctrinæ Christi, cōueniebat miracula facere. Propter quod etiā de Ioanne Baptista dicitur Ioan. 10. q; signū fecit nullū: vt scilicet omnes Christo intenderēt. Vsum aūt prophetiæ habuit, vt patet in Cantico quod fecit, Magnificat anima mea Dominū, &c.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrum sic sanctificari fuerit proprium beatæ Virginis.

AD SEXTVM sic procedi-
3. dist. 3. q. 1. art. 2. q. 1. 4. Et quæ. 6. qō. 3. ar. 1. cor. in fi. Et opus. 3. c. 131. Et psal. 45. c. 9. tur. Videtur q; sanctificari in vtero post Christū proprium fuerit beatæ Virginis. Dictū est enim q; propter hoc beata Virgo fuit sanctificata in vtero, vt redderetur idonea ad hoc vt esset mater Dei. Sed hoc est proprium sibi. ergo sola ipsa fuit sanctificata in vtero.

¶Præterea, Aliqui videntur propinquius accessisse ad Christum, quàm Hieremias & Ioannes Baptista, qui dicuntur sanctificati in vtero, nam Christus specialiter dicitur filius Dauid & Abrahā, propter promissionē eis specialiter factā de Christo. Isaias etiam expressissimè de eo prophetauit: Apostoli etiam cum ipso Christo conuersati sunt. Nec tamen leguntur sanctificati in vtero. ergo neque etiam Hieremiæ & Ioanni Baptistæ conuenit sanctificari in vtero.

¶Præterea, Iob de se dicit Iob 31. Ab infantia creuit mecū miseratio, & de vtero egressa est mecum. Nec tamen propter hoc dicimus eum sanctificatum in vtero, ergo neq; etiam Ioannē Baptistam & Hieremiam cogimur dicere sanctificatos in vtero.

¶SED CONTRA est quod dicitur de Hieremia, Hiere. 1. Antequam exires de vētre, sanctificaui te. Et de Ioanne Baptista dicitur Luc. 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.

CONCLVSIO.

¶Non soli beatæ Virgini, vt in vtero sanctificaretur, diuina gratiæ munus cōcessum est. sed aliis, scilicet Hieremiæ, & Ioanni Baptistæ, quorū sanctificatio sanctificationis per Christi passionem, & Baptismum fuit figura.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Aug. in Epistola ad Dardanum, dubiè videtur loqui de horum sanctificatione in vtero. Potuit enim exultatio Ioannis in vtero (vt ipse dicit) esse significatio rei tantę, scilicet q; mulier esset mater Dei à maioribus cognoscendæ, nō à paruulo cognitæ, vnde in Euāgelio nō dicitur, credidit infans in vtero, sed exultauit. Videmus autem exultationem nō solùm paruulorum, sed etiam pecorum esse: sed hæc inusitata extitit, qa in vtero, & ideo sic solent miracula fieri, facta est diuinitus in infante, nō humanitus ab infante. Quanquā etiam si vsq; adeò est in illo puero acceleratus vsus rationis & volūtatis, vt intra viscera materna iam posset agnoscere, credere, cōsentire (ad quod in aliis paruuli ætas expectatur, vt possint) & hoc in miraculis habēdum puto diuinæ potentiæ. Sed quia expresse in Euāgelio dicitur, q; Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ, & de Hieremia expresse dicitur, Antequā exires de vulua, sanctificaui te: asserendum videtur eos sanctificatos in vtero: quanuis in vtero vsum liberi arbitrij non habuerint. De quo Augustī. quæstionem mouet, sicut pueri, qui sanctificantur per Baptismū, nō statim habent vsum liberi arbitrij. Nec est credendum aliquos alios sanctificatos esse in vtero, de quibus Scriptura mentionē non facit, quia huiusmodi priuilegia gratiæ, quæ dantur aliquibus præter legem cōmunem, ordinātur ad vtilitatē aliorū (secundū illud primæ ad Corinth. 12. Vnicuiq; datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem) quę nulla proueniret ex sanctificatione aliquorū in vtero, nisi Ecclesiæ innotescerat. Et quāuis iudiciorum Dei nō possit ratio assignari, quare scilicet huic & nō alij hoc munus gratiæ cōferat: conueniēs tamē videtur fuisse vtrunq; dictorū sanctificari in vtero, ad præfigurādam sanctificationē per Christum faciendā. Primò quidem per eius passionē, secundum illud Hebræ. vlti. Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portā passus est: quam quidem passionem Hieremias & verbis & mysteriis apertissimè pronuntiauit, & suis passionibus expressissimè præfiguravit. Secūdo per Baptismum, primę ad Corinth. 6. Sed abluti estis, sed sanctificati estis. Ad quem quidem Baptismū Ioannes suo Baptismo homines præparauit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q; beata Virgo quæ fuit à Deo electa in matrem, ampliorem sanctificationis gratiam obtinuit quàm Ioannes Baptista & Hieremias, qui sunt electi vt speciales præfiguratores sanctificationis Christi. Cuius signum est, quòd beatæ Virgini præstitum est, vt de cætero non peccaret, nec mortaliter nec venialiter: aliis autē sanctificatis creditur præstitum esse, vt decætero mortaliter non peccarent, diuina eos gratia protegente.

¶Ad secundum dicendum, q; quantum ad alia potuerunt Sancti esse Christo coniunctiores quàm Hieremias & Ioannes Baptista, qui tamē fuerunt ei coniunctissimi quātum ad expressam figuram sanctificationis ipsius: vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd miseratio, de qua ibi Iob loquitur, nō significat virtutem infusam, sed quandam inclinationem naturalem ad actum huius virtutis.

QVAESTIO VICESIMA OCTAVA DE VIRGINITATE BEATÆ MARIÆ, IN QVATVOR ARTICVLOS DIVISA.

DEINDE considerandum est de virginitate matris.

¶Et circa hoc quæritur quatuor.

¶Primò, vtrùm fuerit virgo in concipiendo.

¶Secundò, vtrùm fuerit virgo in partu.

¶Tertiò vtrùm, permanserit virgo post partum.

¶Quartò, vtrùm voti virginitatis emiserit.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm beata Maria fuerit virgo in concipiendo.

AD PRIMVM sic procedi-
4. Cōtra tur. Videtur quòd mater Dei non fuerit virgo in cōcipiendo Christum. Nulla enim proles, quæ habet patrem & matrē, ex virgine matre concipitur. Sed Christes nō solùm dicitur habere matrē, sed etiam patrē: dicitur enim Luc. 2. Erant pater eius & mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo, & infrà, eadem mater dicit, Ecce enim pater tuus, & ego dolentes, quærebamus te. Ergo Christus nō est conceptus ex virgine matre.

¶Præterea, Mat. primo probatur q; Christus fuerit filius Abrahę & Dauid, per hoc quòd Ioseph ex Dauid descendit. Quæ quidem ꝓbatio nulla esset, si Ioseph pater Christi non fuisset. Ergo videtur q; mater Christi eum ex semine Ioseph conceperit, & ita non videtur fuisse virgo in concipiendo.

¶Præterea, Gal. 4. dicitur, Misit Deus filiū suum factum ex muliere. Mulier autem cōsueto modo loquendi dicitur quæ est viro cognita: ergo Christus non fuit conceptus ex Virgine matre.

¶Præterea, Eorum quæ sunt eiusdē speciei, est idem modus generationis, quia generatio recipit speciē à termino, sicut & cæteri motus. Sed Christus est eiusdem speciei cū alijs hominibus, secundū illud Phil. 2. In similitudinē hominum factus, & habitu inuētus vt homo. Cùm ergo alij homines generētur ex cōmixtione maris & fœminæ, videtur quòd etiam Christus simili modo fuerit generatus: & ita non videtur fuisse conceptus ex Virgine matre.

¶Præterea, Quælibet forma naturalis habet materiam sibi determinatā, extra quam

4. dist. 3. q. 1. ar. 2. q. 1. 4. Et opus. 3. c. 232. dist. 3 in primo libro. scilicet q. Deus in Ecclesia triumphante nūquā præter cōmunē ibi legē operatur. Et opus. 3. c. 232. dist. 3 in primo libro. scilicet q. Deus in Ecclesia militante nūquā præter cōmunē legem operatur. 4. dist. 4. q. 4.

scationis gratia ordinatur ad vtilitatem sed est, huiusmodi priuilegia gratiæ, quæ dantur aliquibus, præter communem legem ordinantur ad vtilitatem. Ex quibus verbis dupliciter responderi potest, primò, q; sicut priuilegia materialia alicui à principe concessa, sub specie manifestationis continētur, ita priuilegium gratię est manifestatio Spiritus, & concessi in ipsa gratia infusa, & cōcedentis Spiritus sancti specialiter diligentis illum, cui gratiā dedit: ac per hoc litera probās priuilegia gratię per manifestationem Spiritus, nō differt ad extranea. Et si obiciatur, quòd tunc ratio ista supponit sanctificationē in vtero semper fieri cum priuilegiorū cōcedatur q; sic est secundum hanc responsionē. Et supposito est satis rationabile quoniā sicut secūdum sanctificatio in vtero est actus priuilegialis, ita etiam debet esse secūdum cognitionem.

¶Secūdò, q; quia tam singulares gratiæ supercrescunt cōmunē legem diuinæ prouidentiæ, ac per hoc harum cōcessio spectat ad diuina miracula, constat autem miracula ordinari ad aliorum vtilitatem: ideo non solùm priuilegia, sed ipsa sanctificatio in vtero, ex hoc ipso, q; præter legem cōmunem fit, cōtinetur sub gratia, quæ datur ad aliorum vtilitatē. & cōcessum sub Spiritu manifestādo. Nam ex hoc ipso, q; ad Ecclesiæ vtilitatem ordinatur, ad Ecclesię quoque notitiam necesse est ordinetur: alioqui diuina sapientia non diffunderet omnia suauiter: dum rationalibus creaturis ex quibus Ecclesia constat: nō per rationis actum de fuo bono prouideret: sed velut animalibus brutis incognitas vtilitates ingereret. Et confirmatur ex *4. cōtra* *4. dist. 45. q. 1. ar. 2. q. 1. 4. Et opus. 3. c. 232. dist. 3 in primo libro. scilicet q. Deus in Ecclesia triumphante nūquā præter cōmunē legem operatur. ad Ecclesiæ vtilitatem operatur. ob cuius vtilitatē communē legem prętermisit. Quia igitur assumptū in litera de gratia contenta sub Spiritu manifestando loquitur, ideo probādum meritò fuit, per autoritatē Apostoli de manifestatione Spiritus. Et hæc responsio est directè secundum literam, nihil præsupponens, & solida.

¶Ad dubiū secūdum dicitur, q; sanctificatio beatæ Virginis in vtero matris, etsi non est tradita in sacra Scriptura explicite est tamen tradita implicitè, hoc ipso quòd in sacris literis inuenitur aliquid sancto concessa gratia sanctificationis in vtero. hinc enim, vt ex superius dictis patet, habetur, beatam Virginem fuisse sanctificatam: quia habuit quicquid gratiæ cæteris collatum est. Vnde hæc ratio interimit Autorem suum, sed tuetur eum.

¶Ad tertium dubium dicitur, quòd loquendo de Ecclesiæ fide simpliciter necessaria, cōcedendum est cōsequens. Sed non si fit termo de Ecclesię fide ex tali suppositione vel accessoria (puta quæ post talem approbationem extensa est ad tale miraculum: vt si Ecclesia credendum traderet tale miraculum) vel probabiliter (vt est fides de miraculis recitatis in canonizationibus Sanctorum) credenda sunt miracula quæ in sacra Scriptura non continētur. Nec oppositum sequitur ex ratione litera: quæ de fide Ecclesiæ simpliciter & absolutè & non præsuppositis talibus decretalibus sequitur: docuisse per hoc Autor, quòd nec necessariò, nec probabiliter credendum est aliquem alium esse sanctificatum in vtero, simpliciter & absolutè loquendo. An autem Deus aliquem deinceps sanctificauerit & Ecclesiæ reuelauerit, alteriùs est quæstionis: quia tamen non est expectanda Ecclesia melior, quàm fuerit: nec Apostoli ipsi primitias Spiritus habentes sanctificati sunt in vtero, & quòd nullus alius, Autor primi tantùm rationem reddere nititur: quoniam ad affirmationem certa potest consonantia inuenīri: ad eam latam autem & altam ac profundam negationem, quæ consonantia sat erit?

¶Super Quæstionis vicesimi octaui Articulum primum.

cōment. Titulus de virginitate carnali intelligitur.

¶In corpore duo sunt: primò respondetur quæsito affirmatiuè: Mater Christi concepit virgo. probatur ex contrario: quia contrarium est hæresis, &c. Secundo assignatur ratio quadruplex conuenientiæ, quod sic fuerit, & omnia clarè patent in litera. Si tamen nouitius nō intelligit corruptionem cordis, cuius meminit secunda ratio, sciat cor pro mente seu intellectu sumi, corruptio autem

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Beda dicit super Lucam, pater Saluatoris appellatur Ioseph, non quòd verè iuxta Photinianos pater fuerit ei: sed q; ad famam Mariæ conseruandam pater sit ab omnibus æstimatus. Vnde & Luc. 3. dicitur, Vt putabatur filius Ioseph. Vel sicut Augustī. dicit in li. de Bono coniugali,

¶ vel, seu ctificantia, alter passio-ctificamenem, alter baptisma. his duobus enim duobus mediis Christus sanctificauit mundum, passione vt coniuncto instrumento: Baptismo, vt instrumento separato.

¶Nota hīc, quòd duorum propositorum, scilicet quòd isti duo sunt sanctificati in vtero, & quòd nullus alius, Autor primi tantùm rationem reddere nititur: quoniam ad affirmationem certa potest consonantia inuenīri: ad eam latam autem & altam ac profundam negationem, quæ consonantia sat erit?

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ intellectus non secundum substantiam, sed secundum operationem attenditur. omnis enim defectus in intelligendo, corruptio quædam intellectus est, sicut omnis defectibilis alicuius rei corruptio quædam in natura est. Quia igitur defectus intellectus in intelligendo, efficit vt intellectus defectuosum quoque verbum formet, concipiendo illud quod sic defectibile intelligit (qui enim imperfectè intelligit leonis naturam, perfectum quoque verbum de natura leonis exprimere intus nequit) Ideo in littera dicitur, q̃ cordis corruptio impedit perfectionem verbi.

¶ In responsione ad primum, habes Ioseph patrem dici Christi veré diplicitèr: vel putatiuè vel officio: quamuis non fuerit pater generatione.

¶ In responsione ad tertium, adnitge ad glossam, quòd nec secundum Latinæ linguę proprietatem mulier est nomen corruptionis, sed naturalis proprietatis fœminæ humanæ dicta est enim mulier quasi mollier à mollicie & animi & corporis.

¶ Num vnius naturæ sit vnus generationis modus.

Quæstio. ¶ In resp̃sione ad quartum, dubium magnum in philosophia occurreret, si philosophia nunc traderetur, quantum veritatis habeat litera hæc dicens, Ratio illa habet locum in his quæ procedunt in esse per viam naturę, eo quòd natura sicut est determinata ad vnum effectum, ita est determinata ad vnum modum producendi illum. habet si quidē instantias in elementatibus, in vegetabilibus, & in animalib⁹: Autoris autē propositio sic est quòd non habet locum in potentia diuina. Absque multa tamen digressione pro literæ expositione aliquatenus qui philosopharis, quòd illa propositio, de qua est tanta quæstio, scilicet vnius naturæ vnus est modus generationis, probatur in littera hac dupliciter, scilicet ex parte termini, quia generatio recipit speciem à termino: & hæc probatio assumitur arguendo. Et ex parte agentis: quia natura sicut est determinata ad vnum effectū, ita est determinata ad vnum modum producendi effectum illum. Et probatio quidem ex parte termini ex vnitate termini vnitatem generationis inferés satis debilis videtur: quoniam videmus ignem generari diuersis generationibus, scilicet ab igne & non ab igne, sed à soles & mures videmus genitos per semen, & sine semine. Et quòd hæc omnia sint eiusdem speciei, ex hoc patet, quòd hæc tam genita quàm alter producta generant sibi similia in specie: eiusdem ergo speciei est productus mus per propagationem cum mure patre suo, qui sine propagatione productus est: vna ergo natura pluribus potest generationibus acquiri. In motibus quoque idem apparet nam idem secundum speciem vbi in circunferentia signatum potest diuersis secūdum speciem motibus acquiri: puta per motum super chordam & per motum super accum semicirculi: & similiter in naturalibus

Eo modo pater Christi dicitur Ioseph, quo & vir Mariæ intelligitur, sine commixtione carnis, ipsa copulatione coniugū: multò valet cōiunctius, quàm si esset aliunde adoptatus. Neque enim propterea non erat apellandus Ioseph pater Christi: quia non eum genuerat concūbendo: quandoquidem pater esset etiam ei, quem non ex sua coniuge procreatum aliunde adoptasset.

¶ Ad secundum dicēdum, q̃ sicut Hiero. dicit super Matth. cùm Ioseph non sit pater Domini saluatoris, ordo generationis eius vsque ad Ioseph deducitur. Primò quidem, quia non est consuetudinis Scripturarum, vt mulierum in generationibus ordo texatur. Deinde ex vna tribu fuit Ioseph & Maria: vnde & lege eam accipere cogebatur vt propinquam. Et vt Augustinus dicit in lib. de Nuptijs & cōcupiscētia, fuit generationum series vsque ad Ioseph perducenda: ne in illo coniugio virili sexui vtique potiori fieret iniuria, cùm veritati nihil deperiret: quia ex semine Dauid & Ioseph erat & Maria.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Glo. dicit ibidem, mulierem pro fœmina posuit, more locutionis Hebræorum: vsus enim Hebrææ locutionis mulieres dicit non virginitate corruptas, sed fœminas.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ratio illa habet locum in his quæ procedunt in esse per viam naturæ: eo quòd natura sicut est determinata ad vnum effectum, ita etiam est determinata ad vnum modum producendi illum. Sed virtus supernaturalis diuina cùm sit infinita: sicut non est determinata ad vnum effectum, ita non est determinata ad modum producendi quemcunque effectum. Et ideo sicut virtute diuina fieri potuit, vt primus homo de limo terræ formaretur: ita etiam fieri potuit, vt diuina virtute corpus Christi formaretur de Virgine absque virili semine.

¶ Ad quintum dicendum, quòd secundum Philosophum in li. de generatione animalium, semen maris non est sicut materia in conceptione animalis, sed solùm sicut agens: sola autem fœmina materiam subministrat conceptui. Vnde per hoc quòd semen maris defuit in conceptione corporis Christi, non sequitur quòd defuerit ei debita materia. Si tamen semen maris esset materia fœtus concepti in animalibus: manifestum est quòd non est materia permanens in eadem forma, sed materia transmutata. Et quanuis virtus naturalis non possit transmutare ad certam formā nisi determinatam materiam: virtus tamen diuina, quæ est infinita, potest transmutare omnem materiam in quamcunque formam. Vnde sicut transmutauit limum terræ in corpus Adæ, ita in corpus Christi transmutare potuit materiam à matre ministratam, etiam si non esset sufficiens materia ad naturalem conceptum.

ARTICVLVS II.

¶ Virùm mater Dei fuerit virgo in partu.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd mater Christi non fuerit virgo in partu. Dicit enim Ambr. super Lucā, Qui vuluam sanctificauit alienam, vt nasceretur Propheta, hic est qui aperuit matris suæ vuluam, vt immaculatus exiret. Sed apertio vuluæ virginitatem excludit. ergo mater Christi non fuit virgo in partu.

¶ Præterea, Nihil in mysterio Christi esse debuit, per quod corpus eius phantasticum appareret. Sed hoc non videtur vero corpori, sed phātastico conuenire, vt posit per clausa transire: eo quòd duo corpora simul esse non possunt. Non igitur debuit ex matris vtero clauso corpus Christi prodire, & ita non decuit quòd esset virgo in partu.

¶ Præterea, Sicut Greg. dicit in homil. Octauarum Paschæ, per hoc quòd ianuis clausis ad discipulos post resurrectionem intrauit Dominus, ostendit corpus suum esse eiusdem naturæ & alterius gloriæ. Et sic per clausa transire, videtur ad gloriam corporis pertinere. Sed corpus Christi in sua conceptione non fuit gloriosum, sed passibile, habens similitudinem carnis peccati: vt Apostolus dicit Rom. 8. Non ergo exiuit per Virginis vterum clausum.

¶ SED CONTRA est quod in quodam sermone Ephesini concilij dicitur: Natura post partum nescit vlterius virginem: gratia verò & parientem ostendit, & matrem fecit, & virginitati non nocuit. Fuit ergo mater Christi virgo in partu.

CONCLVSIO.

¶ Non modò Dei matrem Virginem concepisse, sed & in partu virginem extitisse asserendum est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd absque omni dubio asserendum est matrem Christi etiam in partu virginem fuisse. Nam Propheta non solùm dicit, Ecce virgo concipiet: sed etiam addit, Et pariet filium. Et hoc quidem conueniens fuit propter tria.

Primò quidem, quia hoc competebat proprietati eius, qui nascebatur, qui est verbum Dei. Nam verbum non solùm in corde absque corruptione concipitur, sed etiam absque corruptione ex corde procedit. Vnde vt ostenderetur, quòd illud esset corpus ipsius verbi Dei, conueniens fuit vt de incorrupto virginis vtero nasceretur. Vnde in sermone quodam Ephesini concilij legitur, Quæ parit carnem puram, à virginitate cessat: sed quia natum est carne Verbum, Deus custodit virginitatem, seipsum ostendens per hoc Verbum. Neque enim nostrum verbum cùm paritur, corrumpit mentem: neque Deus verbum, subsistentiale partem eligens, peremit virginitatem.

Secundò, hoc est conueniens quantum ad effectum incarnationis Christi. Nam ad hoc venit vt nostrā corruptionem tolleret. vnde non fuit conueniens vt virginitatem matris, nascendo corrumperet. Vnde Augustinus dicit in quodam sermone de natiuitate

idem locus potest acquiri per volatum & per ambulationem. Propter quæ scitè Autor non propter illam probationem, sed propter probationem secundam, quam respondendo apposuit, acceptauit illam rationem dicens, cum reddit causā, eo quòd natura, &c. Secunda igitur probatio in se quidem vera est: nam quodlibet naturale agens sicut ad vnum terminum, ita quòd non ad oppositos nec disparatos, est determinatum ex vitate finis naturalis etiam ad vnum modum determinatum. In quibus signum sumi potest de concipiente, cuius signum semē plurimæ non generat planum, si interatur, & oculus plurimæ nō generat planum. Si seminatur neutrum enim videmus exercitari. Sed quantum hæc probatio in se vera, sit efficax ad probandum illam conclusionem, non apparet, nisi præsupposita vnitate naturalis agentis ad vnum effectum. Et quoniam in animalibus perfectis (quale est homo, leo, bos, & huiusmodi) supponitur vnitas agentis naturalis: ideo ratio pro efficaci admittitur. Si quis autē negaret cum Aucen. suppositionem illam, in campum magnum disputādi oportet ingrediatur, ad quem nunc egrediendi non est tempus, quando de beatissimæ matris Dei virginitate tractatur: fas fuerit nosse Autoris intentionem & literæ diffusionem.

¶ In responsione ad quintum aduerte quòd propositio illa, quòuis virtus naturalis non possit transmutare ad certam formam nisi determinatam materiam, si vniuersaliter, vt facet, intelligatur, vel aduertatur permissa intelligitur quasi diceret, quicquid sit de transmutatione per virtutem naturalem: diuina tamen virtus, &c. & hoc sufficit literæ. Vel affirmatiuè de vnica transmutatione sumitur: nullum enim agens naturale etiam vniuersale, vt cælum potest vnica transmutatione ad certam formam transmutare nisi de terminata materiam quam actus actuoti fieri oportet in patiente dispositio. Et hoc etiam satisfacit literæ quia vnica transmutatione vt pote in instanti Spiritus sanctus sanguinem beatæ Virginis transmutauit in corpus Christi. Et consonat philosophiæ, tradenti quòd illud propriè dicitur agēs posse, vt proprium effectum, & vt in propriam materiam, quod vnica transmutatione potest educere de potētia in actum: vt patet 9. Meta. Si verò affirmatiuè quoque, sed secundum subiectam materiam, puta in materia animatorum intelligitur: constat euidenter veram esse: sed argumento vniuersali non satisfacit particularis responsio: quamuis satisfaciat materię particulari, de qua est quæstio. Et ideo hæc responsio indigna Autore videtur.

¶ Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum secundum.

IN corpore duo. primò respondetur quæsito: Beata virgo fuit virgo in partu. Probatur autoritate Isaiæ. Secundò triplicem rationem conuenientiæ assignat: quæ clarè patet in litera. Nouisti tamen percipiant pro prima ratione, quòd concepcio

Elimeat.

conceptio verbi in corde, processio verbi ex corde, non sunt duo progressus. Sed ad exprimendas diuersas conditiones habitudinis verbi ad intellectum diuersæ adhibentur rationes: verbum enim cordis, hoc est concepcus, quem formæ intellectus, quum rem aliquam intelligit, & manet intus in intellectu, dum res actu intelligitur ab intellectiua, quò emanat. Dum enim ego intelligo me ad imaginem Dei esse, formo similacrum de meipso ad imaginem Dei: & similiter quū intelligo me peccatorem, formo similacrum de meipso peccatore: & sic de aliis. Illud autem similacrum quod conceptus, quod verbum appellatur, non extra mētem meam, sed in mente mea manet. Et similitudinariè dicitur concipi in corde & nasci ex corde: quia proles, dum in vtero concipitur, in vtero manet: & dum ex vtero nascitur, à matre distinguitur perfectè. Simili siquidem modo, quia verbum cordis in corde prolatum manet, concipi dicitur: & quia à corde prolatum perfectè distinguitur accidentis sublata natura, ideo nasci dicitur ex corde. Vbi videre potes quòd eōceptio natiuitasq̃ verbi in & ex corde vnus processus est diuersis nominibus diuersa ratione appellatus, & quòd nec in conceptu nec in ortu suo mentem in qua & ex qua procedit corrumpit: vt in Synodo allata in litera dicitur.

Armeat.

¶ In responsione ad tertium aduerte quòd Autor Doctis nomine appellat & ipsam rem, quę docetur, & modum eiusdem, hoc est rem tali modo: pura per modum immanentis, vt ipsemet infert. Et quum ex duplici capite potuisset reprehendi positio Hugonis de sancto Victore, scilicet ex hoc quòd non spectat ad subtilitatis doctum, duo corpora esse simul in eodem loco: vnde nec corpora gloriosa ex sua proprietate poterunt simul esse in eodem loco.

Opus. 3. ca. 232.

Et ex hoc quòd in corpore animali non inuenitur dos, quia non inuenitur animæ gloriosæ redundantia simpliciter ad corpus: quamuis, vt infertur in allegato loco dicitur, inueniri possit miraculosè redundantia secundum quid. Maluit tamen Autor ex ipsa dotis ratione hic procedere, quàm in illam disputationem aliam introire.

¶ Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum tertium.

Elimeat.

TIulus clarus est. ¶ In corpore vnica conclusio contra errorem Eluidij, quatuor rationibus firmata. Omnia clara sunt.

Domini, Fas nō erat, vt per eius aduentum violaretur integritas, qui venerat sanare corrupta. Tertiò fuit cōueniens, ne matris honorem nascēdo diminueret, qui parentes præceperat honorandos.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ambr. dicit hoc, exponens illud quod Euāgelista de lege induxit, Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Quod quidem vt Beda dicit, consuetæ natiuitatis more loquitur: non quòd Dominus sacri ventris hospitium, quod ingressus sanctificauerat, egressus deturginasse credendus sit. Vnde illa adapertio non significat reserationem communem claustri pudoris virginei: sed solùm exitum prolis de vtero matris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ita Christus voluit veritatem sui corporis demonstrare, quòd etiam eius diuinitas declararetur: & ideo permiscuit mira humilibus. Vnde vt corpus eius verum ostenderetur, nascitur ex fœmina. sed vt ostenderetur eius deitas, processit ex virgine: talis enim partus decet Deum: vt Ambro. dicit in hymno Natiuitatis.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd quidam dixerunt Christum in sua natiuitate dotem subtilitatis assumpsisse, sicut quando ambulauit siccis pedibus super mare, dicunt eum assumpsisse dotem agilitatis: sed hoc non conuenit his quæ supra determinata sunt. huiusmodi enim dotes corporis glorioſi, prouenient ex redundantia gloriæ animæ ad corpus, vt infrà dicetur, cùm tractabitur de corporibus glorioſis. Dictum est autem suprà, quòd Christus ante passionem permittebat carni suæ agere & pati quæ propria: nec fiebat talis redundantia gloriæ ab anima ad corpus. Et ideo dicendum est quòd omnia ista facta sunt miraculosè per virtutem diuinam. Vnde Augustin. dicit super Ioan. Moli corporis vbi diuinitas erat, ostia clausa non obstiterunt: ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit. Et Dionysius dicit in quadā Epistola, quòd Christus super hominem operabatur ea quæ sunt hominis: & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis, terrenorum pedum sustinens grauitatem.

ARTICVLVS III.

¶ Virùm mater Dei permāserit virgo post partum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd mater Christi non permanserit virgo post partum. Dicitur enim Matth. 1. Antequam conuenirent Ioseph & Maria, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. Non autem Euangelista diceret, antequam conuenirent, nisi de conuenturis: quia nemo dicit de non pransuro, antequam pranderet. Ergo videtur quòd beata virgo quandoque conuenerit carnali copula cum Ioseph, & ita non permanserit virgo post partum.

¶ Præterea, Ibidem subditur ex verbis angeli loquentis ad Ioseph, Ne timeas Mariam accipere coniugem tuam. Coniugium autem consummatur per carnalem copulam. Ergo videtur quòd quandoque carnalis copula interuenerit inter Mariam & Ioseph, & ita videtur quòd non permanserit virgo post partum.

¶ Præterea, Ibidem post pauca subditur: Et accepit coniugem suam, & non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum. Hoc autem aduerbium, Donec, consueuit determinatum tempus signare, quo impleto fiat id quod vsque ad illud tempus non fiebat. Verbum autem cognoscendi ibi ad coitum refertur: sicut & Genes. 4. dicitur quòd Adam cognouit vxorem suam. Ergo videtur quòd post partum beata virgo fuerit carnaliter à Ioseph cognita. ergo videtur quòd non permanserit virgo post partum.

¶ Præterea, Primogenitus non potest dici nisi qui habeat fratres subsequentes: vnde & Rom. 8. dicitur, Quos præscisuit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Sed Euāgelista nominat Christum primogenitum matris eius. Ergo habuit alios filios post Christum: & ita videtur quòd mater Christi non manserit virgo post partum.

¶ Præterea, Ioan. 2. dicitur, Post hæc descendit Capharnaum ipse, scilicet Christus, & mater eius & fratres eius. Sed fratres dicuntur qui ex eodem parente geniti sunt. Ergo videtur quòd beata Virgo habuerit alios filios post Christum.

¶ Præterea, Matthæ. 27. dicitur, Erant ibi, scilicet iuxta crucem Christi, mulieres multæ à longè, quæ secutę erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei: inter quas erat maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi. Videtur autem hæc Maria, quæ hîc dicitur Iacobi & Ioseph mater, esse etiam mater Christi: dicitur enim Ioan. 19. q̃ stabat iuxta crucem Iesu Maria mater eius. ergo videtur quòd mater Christi non permanserit virgo post partum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ezech. 44. Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam dominus Deus Israël ingressus est per eam. Quod exponens Augustinus in quodam sermone dicit, Quid est porta in domo Domini clausa, nisi quòd Maria semper erit intacta? Et quid est, homo non transibit per eam, nisi quòd Ioseph non cognoscet eam? Et quid est, Dominus solus intrat, & egreditur per eam, nisi quòd Spiritus sanctus prægnabit eam, & Angelorum dominus nascetur per eam? Et quid est, clausa erit in æternum, nisi quòd Maria virgo est ante partum & virgo in partu, & virgo post partum?

CONCLVSIO.

¶ Sicut Dei mater virgo concepit, & peperit, ita simpliciter asserendum est, quòd virgo in æternum permanserit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd absque omni dubio detestandus est error Eluidij, qui dicere præsumpsit matrem Christi post partum à Ioseph esse carnaliter cognitam, & alios filios genuisse: Hoc enim primò derogat Christi perfectioni: qui sicut secundum diuinam naturam vnigenitus est Patris, tanquam perfectus per omnia filius eius: ita decuit vt esset vnigenitus matris tanquàm perfectissimum germen eius. Secundò hic error iniuriam facit Spiritui sancto, cuius sacrarium fuit vterus virginalis: in quo carnem Christi formauit, vnde non decebat quòd de cætero violaretur per commixtionem virilem.

Tertiò derogat dignitati & sanctitati matris Dei, quæ ingratissima videretur, si tanto filio contenta non esset: & si virginitatem, quæ in ea miraculosè conseruata fuerat, sponte perdere vellet per carnis concubitum. Quartò etiam ipsi Ioseph esset ad maximam præsumptionem imputādum, si eam quam reuelante angelo de Spiritu sancto Deum concepisse cognouerat, polluere attentaret. Et ideo simpliciter est asserendum, quòd mater Dei sicut virgo cōcepit, & virgo peperit, ita etiam & virgo post partum in sempiternum permansit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Hieronymus dicit in li. contra Eluidium) intelligendum est, quòd hæc propositio Ante, licet sæpe consequentia indicet, tamen nonnisi quam ea tantùm quæ prius cogitabantur ostendit: nec necesse est vt cogitata fiant, cùm ideo aliud interuenerit, ne ea quæ cogitata

Annot

¶ In responsione ad tertium, nota pro sensu literali responsionem Hieronymi, quia verissima est & ad literam: & fulta autoritatibus Scripturæ, & allata in littera & alibi. Sede à dextris meis, donec ponā inimicos tuos, &c. Non enim deponetur, q̃ post suppositos inimicos desinet sedere à dextris: sed quia posset dubitari an interim, quòd ponantur suppedanei inimici, sedeat, hoc est regnet quiete à dextris Dei: ideo ad tollendam dubitationem dictum est, Sede à dextris meis, donec ponam, &c. vt per hoc sapiens quisque intelligeret, quòd tantò magis post sedebit à dextris Dei.

¶ In responsione ad sextum, vide quòd etiam diuersus in Euangelio suus descriptus matris Iesu & Mariæ Iacobi, distinguit illas: nam ista à longe: illa iuxta crucem describitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum quartum.

Arnot. TItulus clarus est. Et ratio dubij est: quia videtur, quòd non teneatur de voto beatæ Virginis, & ipsa eius desponsatio contrariari videtur voto virginitatis.

Cument. ¶In corpore duo fiunt. primò tractatur de ipsius voto, secundò, de tempore voti. Quo ad primum vnica est conclusio: Conueniens fuit beatæ Virginis virginitatem esse Deo consecratam voto. Probatur: quia laudabilior est virginitas voto dicata, sicut reliqua perfectionis opera. Quo ad secundum distinguuntur duo tempora ante annuntiationem, primò ante desponsationem secundum inter desponsationem & annuntiationem, & secundum singula tempora figillatim respondetur. Iuxta primum conclusio est: Beata virgo ante desponsationem nō simpliciter, sed sub conditione virginitatem vouit. Probatur: quia tunc virginitas erat prohibita à lege & desiderata à persona beatæ Virginis: & quia prohibita non simpliciter vouit, quia desiderata vouit sub conditione, si Deo placeret: vt in responsione ad primum explicatur.

Aliàs specior.

Annot. ¶Iuxta secundum cōclusio est: Beata virgo votum virginitatis cum viro suo simul emisit simpliciter.

¶Vbi dicitur quòd conclusio non aliter in litera probatur: sed ex iam dictis consequens relinquitur: ex eo enim quòd ante desponsationem non vouit simpliciter, quia prohibitum erat: & virginitatem quàdoque vouit simpliciter, quia laudabilior virginitas est matri Dei tribuenda: & ante annuntiationem vouit simpliciter: quia aliter non dixisset. Quomodo fieri istud, quoniam virum non cognouit nec actu nec potentia, propter votum (vt August. hinc accipit) & coniugana non potest vouere virginitatē sine consensu viri sui: nisi post Christum dissoluēdo matrimonium non consummati, per religionis professionem, quod tunc locum non habuit: sequitur quod beata Virgo ante annuntiationem & contulit Deo placens, quòd virginitatem vouere et sim plicter, & de consensu Ioseph virginitatem vouerit. Valde autem rationi consentaneum est, vt Sanctus sponsus concedēs sponsæ, q. manente coniugio, virginitatem vouerit, ipse quoque virginitatem simul vouerit: penetrata prælatum diuina prouidentia, quæ hoc instituere ipsi Ioseph quasi debebat. Vt virgo virgini, virginem quoque comitem scrutationemque sui habere cuperet, quam non fuisset plena gratia: cui hæc gratia in suo coniuge defuisset: quam ipsa maximè

Alias secūdum legem sacerdotij, &c.

sunt sierent. Sicut si aliquis dicat, Antequàm in portu pranderem nauigaui: non intelligitur quòd in portu prādeat postquam nauigauerit: sed quia cogitabatur in portu pransurus. Et similiter Euāgelista dicit, Antequā conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto: nō quia postea conuenerint: sed dum viderentur conuēturi, præuenit cōceptio per Spiritum sanctum: ex quo factū est, vt vlterius non conuenirent.

¶Ad secundum dicendum, q. sicut August. dicit in li. de Nupt. & concupiscētia. Coniux Ioseph, vocatur mater Dei ex prima despōsationis fide, quam per concubitum non cognouerat nec fuerat cogniturus. Vt enim Ambro. dicit super Lucam: non virginitatis ereptio, sed cōiugij testificatio & nuptiarum celebratio declaratur.

¶Ad tertium dicendum, q. quidam dixerūt hoc nō esse intelligēdum de cognitione coitus, sed de cognitione notitiæ. Dicit enim Chry. q. non cognouit eam Ioseph, antequā pareret, cuius fuerit dignitatis: sed postquā peperit, tūc cognouit eā: quia * spatiosior & dignior facta fuerat quā totus mundus: quia quem totus mundus capere non poterat, in angusto cubiculo vteri sui sola suscepit.

Quidam verò hoc referunt ad notitiam visus: sicut enim Moysi cum Deo colloquētis gloriscata est facies, vt non possent intēdere in eum filij Israel, sic Maria claritate virtutis Altissimi obumbrata, cognosci nō poterat à Ioseph, donec pareret: post partū autem à Ioseph agnita inuenitur specie faciei, non tactu libidinis. Hierony. autem concedit hoc esse intelligendum de cognitione coitus: sed dicit quòd vsque vel donec, in Scripturis dupliciter potest intelligi. Quandoque enim designat certum tempus: secundum illud Gal. 3. Propter transgressionem lex posita est, donec veniret semen, cui promiserat. Quandoque verò signat infinitum tempus: secundum illud Psal. Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri. ex quo non est intelligendum, quòd post impetratam misericordiam, oculi auertantur à Deo. Et secundum hunc modum loquendi significantur ea, de quibus posset dubitari, si scripta non fuissent: cætera verò nostræ intelligentiæ derelinquuntur. Et secundum hoc Euangelista dicit matrem Dei non esse cognitam à viro vsque ad partum: vt multò magis intelligamus cognitam non fuisse post partum.

¶Ad quartum dicendum, quòd mos diuinarum Scripturarum est, vt primogenitum vocent nō solùm eum quem fratres sequuntur, sed eum, qui primus natus sit. Alioquin si non est primogenitus nisi quem sequuntur fratres, tandiu * secundum legem primogenita non debentur, quandiu & alia fuerint procreata. Quod patet esse falsum: cùm intra vnum mensem primogenita redimi mandentur secundum legem.

¶Ad quintum dicendum, quòd quidam, sicut Hierony. dicit super Matth. fratres Domini de alia vxore, Ioseph filios suspicantur. Nos autem fratres Domini, non filios Ioseph, sed consobrinos Saluatoris, sororis Mariæ matris Domini filios intelligimus. Quatuor enim modis in Scripturis fratres dicuntur, scilicet natura, gente, cognatione, & affectu. Vnde fratres Domini dicti sunt, non secundum naturam, quasi ab eadem matre nati: sed secundum cognationem quasi consanguinei eius existentes. Ioseph autem, sicut Hieronymus dicit contra Eluidium, magis credendus est virgo permansisse: quia aliam vxorem habuisse non scribitur, & fornicatio in sanctum virum non cadit.

nē secundum rectam rationem desiderare debet. Et propterea in litera dicitur, quòd cum Ioseph ante annuntiationem virginitatem simpliciter vouit.

¶Ad sextum dicendum, quòd Maria, quæ dicitur Iacobi & Ioseph mater, non intelligitur esse mater Domini: quæ in Euangelio non consueuit nominari, nisi cum cognominatione huius dignitatis, quòd sit mater Iesu. Hæc autem Maria esse intelligitur vxor Alphæi: cuius filius est Iacobus minor, qui dictus est frater Domini.

ARTICVLVS IIII.

¶Virum mater Dei virginitatem vouerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd mater Dei virginitatem non vouerit. Dicitur enim Deuterono. 7. Non erit apud te sterilis vtriusque sexus. Sterilitas autem sequitur virginitatem. Ergo seruatio virginitatis erat contra præceptum veteris legis. Sed adhuc lex vetus habebat statum antequam Christus nasceretur, ergo non potuit licitè beata Virgo vouere pro tempore illo.

¶Præterea, Apostolus primæ ad Corinth. 7. dicit, De virginibus autem præceptum Domini nō habeo, consilium autem do. Sed perfectio consilij à Christo debuit inchoari, qui est finis legis: vt Apostolus dicit Rom. 10. Non ergo conueniens fuit quòd beata Virgo votum virginitatis emitteret.

¶Præterea, Apostolus dicit primæ ad Timoth. 5. quòd vouentibus castitatem, non solùm nubere, sed etiam velle nubere, damnabile est. Sed mater Christi nullum peccatum damnabile commisit: vt supra habitum est. Cùm ergo desponsata fuerit (vt habetur Luc. 1.) videtur quòd ipsa virginitatis votum non emiserit.

¶SED CONTRA est quod August. dicit in li. de sancta Virginitate: Annuntianti angelo Maria respondit, Quomodo fiet istud, quoniam virum nō cognosco? Quod profectò non diceret, nisi prius se virginem Deo vouisset.

CONCLVSIO.

¶Ante desponsationem mater Dei non simpliciter virginitatem vouit, sed post decus, vt virginitatem suam Deo perpetuò per votum consecraret.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte habitum est, perfectionis opera magis sunt laudabilia si ex voto celebrentur. virginitas autem in matre Dei præcipuè debuit pollere, vt ex supra dictis rationibus patet, & ideo cōueniens fuit vt virginitas eius ex voto esset Deo consecrata. Verùm quia tempore Legis oportebat generationi insistere tam mulieres quàm viros (quia secundum carnis originem, cultus Dei propagabatur antequàm ex illo populo Christus nasceretur) mater Dei non creditur antequàm desponsaretur Ioseph, absolutè virginitatem vouisse: sed licet eam in desiderio habuerit, super hoc tamen voluntatem suam diuino commisit arbitrio. Postmodum verò accepto sponso, secundum quòd mores illius temporis exigebant, simul cum eo votum virginitatis emisit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia videbatur esse lege prohibitum, non dare operam ad relinquendum semen super terram, ideo non simpliciter virginitatem vouit Dei genitrix: sed sub conditione, si Deo placeret. Postquam autem ei innotuit hoc esse Deo acceptum, absolutè vouit antequàm ab Angelo annuntiaretur.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut gratiæ plenitudo perfectè quidem fuit in Christo, & tamen aliqua eius inchoatio processit in matrem: ita etiam obseruatio consiliorum, quæ per gratiam Dei sit, perfectè quidem incepit in Christo, sed aliquo modo fuit inchoata in Virgine matre eius.

¶Ad tertium dicendum, quòd Verbum illud Apostoli est intelligendum de illis quæ absolutè castitatem vouent. Quod quidem mater Dei non fecit antequam Ioseph desponsaretur: sed post desponsationem ex communi voluntate simul cum sponso suo votum virginitatis emisit.

QVAE

Super Quæstionis vicesimænonæ Articulum primum.

IN corpore vnica est conclusio, ex tribus capitibus comprobata. Conclusio est: Conueniens fuit Christum de desponsata Virgine nasci. Probatur primò ex parte Christi quadruplicitèr. secundò, ex parte beatæ Virginis triplicitèr. tertiò ex parte nostri quintuplicitèr. Omnia clara sunt in litera.

Arnot. ¶In responsione ad primum, perspice in litera ambo capita, quæ videntur posse obstare virginitati mentali, scilicet consensum in copulam coniugalem, & consensum conditionatum, scilicet si Deo placeret, in copulam carnalem, non obstare in veritate puritatem beatæ Virginis. Et ratio quidem, quòd consensus in copulam coniugalem præcise nō præiudicat mentali virginitati, est: quia in copula coniugali non continetur copula carnalis, nisi in potentia. quia potentia autem est conditio dinotnens (consimiliter enim in potentia non est coniunctio sicut nec rex in potentia est rex) sequitur quod consensus in copulā coniugalem, non sit consensus in copulam carnalem. Ratio verò, quare consensus sic conditionatus in copulam carnalem, non præiudicat mentali virginitati, est: quia consensus iste tam formaliter, quàm materialiter est ad obediendum Deo, & copulam carnalem, non nisi pro materia remota & tali condicione vallatum habet, vt oppositum non liceat habere in proposito.

¶Ad cuius euidentiam scire oportet, quòd dupliciter intelligi potest illa conditio, si Deo placuerit. primò secundum communem loquendi vsum: & sic sola negatione bene placitum Dei expectatur, scilicet quòd Deus sinat illud fieri: & sic loquitur Apostolus Iacobus in sua Canonica, cap. quarto. Vt dicatur, si Dominus voluerit. Et talis conditio, quia communissima est, habetur pro non adiecta. virginitasque mentalem auferit procuratorio: & sic consentiente in copulam carnalem, & propterea non sic intelligitur in proposito beatæ Virginis, si Deo placuerit. Secundò sumitur Placere pro Iubere, actu dictum esse, si Deus iubeat: & sic sumitur in proposito. Rationabile ipsidem est, vt quòd eadem prætat virginitatis votum diuina inspiratione nō nisi diuino iussu conferrit. quoque soluendum. Experta siquidem

matrem, tum etiam propter nos. Propter ipsum quidem Christum quadruplici ratione. Primò quidem, ne ab infidelibus tanquā illegitimè natus abijceretur. Vnde Ambros. dicit super Luc. Quid Iudæis, quid Herodi posset ascribi, si natum viderentur ex adulterio persequutis? Secundò, vt consueto modo eius genealogia per virum describeretur. Vnde dicit Ambr. super Luc. Qui in seculum venit, seculi debuit more describi. viri autem persona quæritur, qui in senatu & reliquis curijs ciuitatum generis asserit dignitatem. Consuetudo etiam nos instruit Scripturarum, quæ semper viri originem quærit. Tertiò ad tutelam pueri nati, ne diabolus contra eum vehementius nocumenta procurasset. Et ideo Ignatius dicit ipsam fuisse desponsatam, vt partus eius diabolo celaretur. Quartò, vt à Ioseph nutreretur: vnde & pater eius dictus est, quasi nutritius. Fuit etiā conueniens ex parte Virginis. Primò quidem: quia per hoc redditur immunis à pœna, ne scilicet lapidaretur à Iudæis tanquam adultera: vt Hieronym. dicit.

Secundò, vt per hoc ab infamia liberaretur. Vnde dicit Ambr. super Luc. quòd desponsata est, ne temeratæ virginitatis aduretur infamia, cui grauis aluus corrupteræ videretur insigne præferre. Tertiò, vt ei à Ioseph ministerium exhuberetur: vt Hieronym. dicit.

¶Ex parte etiam nostra hoc fuit conueniēs: Primò quidem: quia testimonio Ioseph cōprobatum est Christum ex Virgine natum. Vnde Amb. dicit super Luc. Locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui posset & dolere iniuriam, & vindicare opprobriū, si non agnosceret sacramentum. Secundò, quia ipsa verba Virginis matris magis credibilia redduntur, suam virginitatem asserētis. Vnde Amb. dicit super Luc. Fides Mariæ verbis magis adsciscitur, & mēdacij causa remouetur. Videretur enim culpā obumbrare voluisse innupta mendacio prægnās: causam autem mentiendi desponsata non habuit, cùm coniugij præmium & gratia nuptiarum partus sit fœminarum. Quæ quidem duo pertinent ad firmitatem fidei nostræ. Tertiò, vt tolleretur excusatio virginibus quæ propter suam incautelam non vitant infamiam. Vnde Ambros. ius dicit, Non decuit virginibus sinistra opinione viuentibus, velamen excusationis relinqui, quòd infamata mater quoque Domini videretur.

Quartò, quia per hoc significatur vniuersa Ecclesia: quæ cùm virgo sit, desponsata tamen est vni viro Christo, vt Augustinus dicit in lib. de sancta Virginitate. Potest etiam & quinta ratio esse, quòd mater Domini fuit desponsata virgo: quia in persona ipsius & virginitas & matrimonium honoratur, cōtra hæreticos alteri horum detrahentes.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beata Virgo mater Dei, ex familiari instinctu Spiritus sancti credenda est desponsari voluisse, confidens de diuino auxilio, quòd nunquam ad carnalem copulam peruenire. Hoc tamen diuino commisit arbitrio, vnde in nullo detrimentum passa est virginitas.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Ambrosius dicit super Lucam: maluit Dominus aliquos de suo ortu quàm de matris pudore dubitare. Sciebat enim teneram esse Virginis verecundiam & lubricam famam pudoris: nec putauit ortus sui fidem, matris iniurijs astruendam. Sciendum tamen, quod miraculorum Dei quædam sunt, de quibus est fides: sicut miraculum virginei partus, & resurrectionis Domini, & etiam Sacramenti altaris. Et ideo Dominus voluit ista occultiora esse, vt fides

eorum

153

in tota vita anteriore, nā familiarem. Spiritus sancti curam ac solicitudinem de vita ac operibus eius, vipote quæ nunquā etiam venialiter peccabat esse fibiipsi polliceri potterat perniciendam insipientiam de virginitate cōtra legē Moysi, nisi Deus aliud inspirando vel nunciando iuberet. Talis autem conditio fidelem proposita sui oppositi diuino præcepto, transiret consensum in oppositum sui propositi, vt patet exemplariter. Quicunque enim patet consentit in occisionem proprij filij, si Deus ipse fecit, non propterea consensit in mortem filij: & si sanctimonialis Virgo consentit in nuptias, si Deus iusserit, non propterea consentit in nuptias. Sic autem beata Virgo consensit conditionaliter in carnalem copulam, si Deo placuerit beneplacito præcepti. Credendum quoque nihilominus est, quòd etiā hic fic conditionalius cō sensus in carnalem copulam, non actu, sed habitu tantum fuerit in beata Virgine. Et ratio est, quia nullus actus superfluus fuit in ea: hic autem consensus in actu fi perfluus fuisset, vipote carens necessitate & pietate. Nam ad meritū fuit rectitudinem fat erat habere hunc actum in habitu, hoc est in præparatione animi, & secundum animi præparationem intelligendum est quicquid à sacris doctoribus dicitur de beatę Virginis consensu conditionato. Et hæc sunt etiam pro sequenti articulo, vbi explicatur consensus iste sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

conditionatus in copulam carnalem.

¶Super Quæstionis vicesimæ Articulum secundum

Clement. IN corpore duo fiũt. Primò declaratur in communi vnde & quotuplicíter matrimonium dicatur verum: secundò respondetur in particulari de hoc coniugio. Quo ad primum, dicitur cõiugium verum ex sua perfectione: & quia perfectio est duplex prima & secunda: ideo dupliciter dicitur coniugium verum, vel secundum primam, vel iuxta secundam perfectionem. Et declaratur in litera, quid sit prima perfectio coniugij, scilicet forma, & quæ sit forma eius, & quid sit secunda: & ponitur duplex, generatio & educatio. Et media ad hæc ponitur clarè. Quo ad secundum respondetur quæsito tribus conclusionibus, vel vnica tri membri. Coniugium inter matrem Dei & Ioseph fuit verum quo ad primam perfectionẽ: & quo ad secundam perfectionem, si referatur ad educationem, nõ autem si referatur ad generationem. Prima pars probatur rationesquia vterque consensit in copulã coniugalem, quod probatur autoritate Angeli in Euangelio exposita ab Augustino. Quo ad tertiam affertur autoritas Ambrosij, quo ad secundam & omnes simul denique affertur autoritas Aug.

Annot. ¶In responsione ad tertium aduertendum est, quòd ex Euangelio bene perspecto habetur, quòd nondum erat nuptiarum solennitas celebrata, quũ beata Virgo inuẽta essi habens in vtero quoniã ibi habetur, quòd beata Virgo non solùm non erat cognita à viro, sed etiam quod non erat adhuc accepta à Ioseph coniuge suo. Ex eo enim quòd affirmatur coniunx, & negatur non solùm cognita, sed accepta, & post monitionem Angeli affirmatur accepta, & perseuerat incognita consequens est quòd acceptio huiusmodi fuerit acceptio solennitatis nuptialis; qua fœlicer coniuges efficiuntur simpliciter & absolutè domestici consortes. Et de hoc nulla est habenda quæstio sed an prius quàm ista acceptio fieret, beata Virgo fuerit retenta, secundum quid in domo Ioseph, dubium est. Sicut sub dubio quoque relinquitur, de qua traductione Euangelista loquitur: aut de traductione simpliciter ad domesticum consortium, quæ cum solennitate nuptiali fieri solet, an de traductione in fœminam iudicij. Euangelista enim duo dicit, & quòd nolebat eam

4. dist. 30. q. 2. art. 2. Et ibi Ioan. 60. 2. 2. 3 Et Mat. 1. 2. 20. fin.

eorum magis meritoria esset. Quædam verò miraculosa sunt ad fidei comprobationem, & ista debent esse manifesta.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. dicit in 3. de Trin. diabolus multa potest virtute suæ naturæ, à quibus tamẽ prohibetur virtute diuina. Et hoc modo potest dici q̃ virtute naturæ suæ diabolus cognoscere poterat matrem Dei non fuisse corruptam, sed virginem: prohibebatur tamen à Deo cognoscere modum partus diuini. Quòd autẽ post modum eum aliqualiter cognouit diabolus esse filium Dei, non obstat: quia iam tempus erat vt Christus suam virtutem contra diabolum ostenderet, & perfectionem ab eo concitatam pateretur. Sed in infantia oportebat impediri malitiam diaboli, ne esi acrius persequeretur, quando Christus nec pati disposuerat, nec virtutem suam ostẽderet: sed in omnibus alijs infantibus se similem exhibebat. Vnde Leo papa in sermone de Epiphania dicit, quòd Magi inuenerũt puerum Iesum quantitate paruum, alienæ opis indigentem, fandi impotentem, & nulla ab humanæ infantiæ generalitate discretũ. Ambros. tamẽ super Luc. videtur hoc magis referre ad mẽbra diaboli. Præmissa enim hac ratione, scilicet de fallendo principem mundi, subdit, Sed tamen magis fefellit principem seculi: dæmonum enim malitia facilè etiam occultata deprehenditur: at verò qui secularibus vanitatibus occupantur, scire diuina non possunt.

¶Ad quartum dicendum, quòd iudicio aduterarum lapidabatur secundum legem non solùm illa quæ iam erat desponsata vel nupta, sed etiam illa quæ in domo patris custodiebatur, vt virgo quãdoque nuptura. Vnde dicitur Deuter. 22. Si non est in puella inuenta virginitas, lapidibus obruent eam viri ciuitatis illius, & morietur: quia fecit nefas in Israel, vt fornicaretur in domo patris sui.

Vel potest dici secundum quosdam, quòd beata Virgo erat de stirpe Aaron: vnde erat cognata Elisabet, vt dicit Luc. 1. Virgo assit de genere sacerdotali, propter stuprum occidebatur. legitur enim Leuit. 21. Sacerdotis filia, si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit nomen patris sui, flammis exuretur.

Quidam referunt verbum Hiero. ad lapidationem infamiæ.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm inter Mariam & Ioseph fuerit verum matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quòd inter Mariam & Ioseph non fuerit verum matrimonium. Dicit enim Hier. contra Eluidiũ, quòd Ioseph Mariæ custos fuit potius, quàm maritus eius. Sed si fuisset verum matrimonium, verè Ioseph maritus eius fuisset. Ergo videtur quòd non fuerit matrimonium inter Mariam & Ioseph.

¶Præterea, Super illud Matth. 1. Iacob genuit Ioseph virum Mariæ, dicit Hieronymus, Cùm virum audieris, suspicio tibi non subeat nuptiarum: sed recordare consuetudinis Scripturarum, quòd sponsi viri, & sponsæ vxores vocantur. Sed verum matrimonium non efficitur ex sponsalibus, sed ex nuptijs. Ergo non fuit matrimonium inter beatam Virginem & Ioseph.

¶Præterea, Matth. 1. dicitur, Ioseph vir eius

cùm esset iustus, & nollet eam traducere, scilicet in domum suam ad cohabitationem assiduam, voluit eam occultè dimittere, id est tempus nuptiarum mutare: vt Remigius exponit. Ergo videtur quòd nondum nuptijs celebratis, nondum esset matrimonium: præsertim cùm post matrimonium contractum non liceat alicui sponsam dimittere.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib. de consensu Euangelistarum, Non est fas, vt Ioseph ob hoc à coniugio Mariæ separandum Euangelista putaret, quòd non ex eius concubitu, sed Virgo peperit Christum. Hoc enim exemplo magnificè insinuatur fidelibus coniugatis, etiam seruata pari consensu continẽtia, posse permanere vocarique coniugium, nõ permixto corporis sexu.

CONCLVSIO.

¶Inter Christi matrem & Ioseph fuit verum & legitimum matrimonium, non quidem quòd consenserint in copulam carnalem simpliciter, seu concubitu, sed quantum ad consensum mutuæ fidelitatis, & educandæ prolis debitum.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd matrimonium siue coniugium dicitur verum ex hoc quòd suam perfectionem attingit. Duplex est autem rei perfectio, prima & secunda. Prima quidẽ rei perfectio consistit in ipsa forma, ex qua speciem sortitur. secunda verò perfectio consistit in operatione rei, per quam res aliqualiter suum finem attingit. Forma autem matrimonij consistit in quadam indiuisibili coniunctione animorum, per quam vnus coniugum indiuisibiliter alteri fidem seruare tenetur. Finis autem matrimonij est proles generanda & educanda. Ad quorum primum peruenitur per concubitum coniugalem: ad secundum per alia opera viri & vxoris, quibus sibĩinuicem obsequuntur ad prolem nutriendam.

Sic igitur dicendum est, quòd quantum ad primam perfectionem, omnino verum fuit matrimonium Virginis matris Dei & Ioseph: quia vterque consensit in copulam coniugalem: non autem expresse in copulam carnalem, nisi sub cõditione, si Deo placeret. Vnde & Angelus vocat Mariam coniugem Ioseph, dicens ad Ioseph, Matth. 1. Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod exponens August. in lib. de Nuptijs & concupiscentia dicit: Coniunx vocatur ex prima desponsationis fide: quam concubitu nec cognouerat, nec fuerat cogniturus. Quantum verò ad secundã perfectionem, quæ est per actum matrimonij, si hoc referatur ad carnalem concubitum, per quẽ proles generatur, non fuit illud matrimonij consummatũ. Vnde Ambr. dicit super Luc. Non te moueat, quòd frequẽter Mariã Scriptura vocat coniugem: non enim virginitatis ereptio, sed cõiugij testificatio, & nuptiarum celebratio declaratur. Habuit tamen illud matrimonium etiam secundã perfectionem quãtum ad prolis educationem. Vnde Aug. dicit in lib. de Nuptijs & concupiscentia, Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides & sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum dominum Iesum: fidem, quia nullum adulterium: sacramẽtum, quia nullum diuortium, solus ibi nuptialis concubitus non fuit.

traducere, & quòd voluit occultè dimittere eã. Constat autem quòd cogitatum remedium illi mittendi illam occultè, vtrique traductioni obuiabat: & quòd negatio vtriusque traductionis ex iusta hominis mente procedere potest. Quia tamen ad iustitiam viri spectat magis non communicate alieno criminis, & Angelus ad Ioseph loquens ex timore accipiendi Mariam fiam coniugem, Ioseph monstrat: & iubet illam accipere, quia de Spiritu sancto concepit, aperte apparet quòd Ioseph timuit cõmunicare adulterij peccato: & ideo voluit occultè dimittere eã. Et quia didicit ab Angelo quòd non ex adulterio cõcepit, accepit eam: vt Euangelista subdit. Et hæc licet sint certa: sub dubio tamen relinquitur, an cum hac voluntate occultè dimittẽdi eam cogitasset explicitè, ac deliberasset nolle illam in infamiam traducere, ita quòd de hac deliberatione loquatur Euangelista dicens, Nollet eã traducere.

¶ De primo autem dubio suadet ratio, vt siue in paterna, siue in coniugis domo, siue in vtraque, siue alibi habitauerit, talis tamẽque fuerit secundum domus temporis morem inter Mariam & Ioseph conuersatio, vt licita absque omni nota potuerit inter eos inesse vnitas si voluissent consummasse matrimonij: alioquin non fuisset sufficienter prouisum famæ beatæ Virginis, quam inuenta est in vtero habens. Dixi autem, siue alibi, quoniam non irrationabiliter apparet, quòd post annuntiationem beata Virgo cum coniuge suo Ioseph, iuerit ex Nazaret Galilææ in ciuitatem Iuda, in montana, visitatura Elisabeth: & quòd post reuersionem in Nazaret, quum esset grauida mensibus tres ad minus (quoniã manifestum est apud Elisabet quasi mensibus tribus) inuenta est habens in vtero. Et alij quidem putabant quòd esset grauida ex Ioseph, cum quo fuerat mensibus tribus domestícè in domo Zachariæ. Ipse autem Ioseph sciens se non cognouisse illam, & videns illam grauidam, quum esset iustus, & nollet eam traducere, siue in infamiã, siue simpliciter in domesticum consortium, siue in vtrumque, quod verius est, voluit occultè dimittere eã. Et hæc interpretatio magis cõsonat Euangelio: quoniam expressè Lucas subdit de beata Virgine, quòd post dictum tempus quo mansit apud Elisabet, reuersa est in domũ suam: & nõ dixit, in domum sponsi sui.

Ex quo igitur Euangelista in domo sua eam habitasse testatur, & inuenta dicitur in vtero habens, nulla facta de sponsi domo mentione, nec consuetudo de sponsa in domo coniugis retenta ex Scriptura testimonium habet affirmandum, vt rationi cõtenta est, quòd in propria domo inuenta est in vtero habẽs, sed absque infamiæ nota apud domesticos & alios: quia tribus mensibus simul fuerat in domo Elisabet: cum Ioseph. Quod non voluntarie dictum est, sed ex Euangelio accipimus: dicente quòd beata Virgo adhuc desponsata vxor Ioseph, ascendit de Nazaret in Bethleem, quando exiit edictum à Cæsare Augusto. Simili siquidẽ ratione debuit eadem desponsata vxor ascendere in montana cum eodem Ioseph suo sponso. Autor autem in litera dicens magis consonare Euangelio beatam Mariam in domo sponsi habitasse: intelligendus est comparatiuè ad opinionem extremã, quòd nec simpliciter nec secũdum quid cum sponso habitauit: non enim prouidet opinio illa famæ Beatæ Virginis sufficienter: & non cõparando ad hanc mediam expositionẽ, cuius Autor non meminit: quæ magis cõsonat Euangelio, quàm animæ extremæ, vt patet ex dictis.

Clement.

¶Super Quæstionis tricesimæ Articulum primum.

Annot. IN titulo sermo est de necessario ad finem, siue quo non bene peruenitur ad finem: sicut equus necessarius est homini debili ituro ex Germania Romam: & non de necessario simpliciter vel necessario, sine quo non potest peruenire ad finem. Nam cõstat quòd neque simpliciter necessaria est annuntiatio, quia opposition non implicat contradictoria: neque sicut nauis ad trãseundum mare: quia potest incarnari vechũ Dei absque prænia annuntiatione. Sed an fuerit necessaria annuntiatio, ita quòd sine illa pięuia non bene fuisset facta Incarnatio, quæritur.

Clement. ¶ In corpore vnica est conclusio. Congruũ fuit beatæ Virgini annuntiarĩ, quòd esset Christum conceptura. Vbi nota, quòd necessitas congruitatis respondet quæsito. Probatur conclusio quadrupliciter. Et omnia in litera clara sunt, duobus notatis.

3. dist. 3. q. 3. art. 1. q. 1. & dist. 10. art. 4.

¶Primum est in prima ratione: quòd quia diuina prouidentia disponit omnia suauiter, quèadmodum conceptio naturalis hominum præuenitur à mentis opere, quo homines ad concipiendum per generationis actum conueniuntia: beata Virgo in vtero conceptura de Spiritu sancto, in mente erat prius monenda, vt prius conciperet in mente, quàm in ventre: sicut etiam aliæ matres prius concipiunt in affectu, quàm in vtero.

¶ Alterum est in secunda ratione, quòd maior certitudo huius mysterij in beata Virgine cauIgitur Euangelista in domo sua eam habitasse testatur, & inuenta dicitur in vtero habens, nulla facta de sponsi domo mentione. nec consuetudo de sponsa in domo coniugis retenta ex Scriptura testimonium habet affirmandum, vt rationi cõtenta est, quòd in propria domo inuenta est in vtero habẽs, sed absque infamiæ nota apud domesticos & alios: quia tribus mensibus simul fuerat in domo Elisabet: cum Ioseph. Quod non voluntarie dictum est, sed ex Euangelio accipimus: dicente quòd beata Virgo adhuc desponsata vxor Ioseph, ascendit de Nazaret in Bethleem, quando exiit edictum à Cæsare Augusto. Simili siquidẽ ratione debuit eadem desponsata vxor ascendere in montana cum eodem Ioseph suo sponso. Autor autem in litera dicens magis consonare Euangelio beatam Mariam in domo sponsi habitasse: intelligendus est comparatiuè ad opinionem extremã, quòd nec simpliciter nec secũdum quid cum sponso habitauit: non enim prouidet opinio illa famæ Beatæ Virginis sufficienter: & non cõparando ad hanc mediam expositionẽ, cuius Autor non meminit: quæ magis cõsonat Euangelio, quàm animæ extremæ, vt patet ex dictis.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Hier. accipit ibi maritum ab actu matrimonij consummati.

¶Ad secundũ dicẽdum, quòd nuptias Hier. vocat nuptialem concubitum.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrysost. dicit super Matth. beata Virgo sic fuit desponsata Ioseph, quòd etiam esset domi habita. Nam sicut in ea quæ in domo viri concipit, intelligitur conceptio naturalis: sic in ea quæ extra domum concipit, est suspecta cõiunctio. Et ita non esset sufficienter prouisum famæ beatæ Virginis per hoc, quòd fuit desponsata, nisi etiam fuisset domi habita. Vnde quod dicitur, Et nollet eam traducere, melius intelligitur, id est, nollet eam diffamare in publicum, quàm quòd intelligatur de traductione in domum. Vnde & Euangelista subdit, quòd voluit occultè dimittere eam. Quãuis tamen esset domi habita propter primam desponsationis fidem, nõdum tamen interuenerat solennis celebratio nuptiarum, propter quod etiam nondũ carnaliter cõuenerant. Vnde sicut Chrysost. dicit, Non dicit Euangelista, antequam duceretur in domum sponsi: etenim intus erat. Consuetudo enim fuit veteribus, multotiens in domo desponsatas habere. Et ideo etiam Angelus dicit Ioseph, Ne timeas accipere Mariã coniugem tuam, id est, non timeas nuptias eius solẽniter celebrare. Licet alij dicãt, quòd nondum erat in domum inducta, sed solùm desponsata. Primum tamen magis consonat Euangelio.

QVAESTIO TRICESIMA, *De beatæ Mariæ virginis annuntiatione, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de annuntiatione beatæ Virginis.

¶Et circa hoc quærũtur quatuor.

¶Primò, vtrùm conueniens fuerit ei annuntiari quod in ea generandũ erat.

¶Secundò, per quem erat ei hoc annuntiandum.

¶Tertiò, per quem modum ei annuntiari debebat.

¶Quartò, de ordine annuntiationis.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm necessarium fuerit annuntiari beatæ Virgini quod in ea erat generandum.

3. dist. 3. q. 3. art. 1. q. 1. & dist. 10. art. 4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit necessarium beatæ Virgini annuntiari quod in ea fiendum erat. Annuntiatio enim ad hoc solum necessaria esse videbatur, vt Virginis consensus haberetur. Sed consensus eius non videtur necessarius fuisse: quia conceptus Virginis prænuntiatus fuit prophetia prædestinationis, quæ sine nostro completur arbitrio: vt dicit quædam glos. Matt. 1. Non ergo necessarij fuit quòd talis annuntiatio fieret.

¶Præterea, Beata virgo Incarnationis fidem habebat, sine qua nullus esse poterat in statu salutis: quia vt dicitur Romanor. 3. fata est ex præuia annuntiatione, quàm si non aut post fuisset de hoc instructa: quia prioritas annuntiationis attentam illam reddebat ad actum primum huius mysterij, ad quod non aduertisset, aut non ita aduertisset si non fuisset prius sibi nuntiatum. Attentio autem & eleuatio mentis maior certiorem reddit.

Annot.

¶In responsione ad primum, cùm audis prophetiam prædestinationis compleri sine nostro arbitrio causante, non intelligas omnem ab arbitrio nostro excludi causalitatem circa rem prædestinatam: quoniam hoc falsum esset: causamus siquidem nostro arbitrio multæ prædestinata opera. Sed excludi causalitatem pro priam respectu complementi per oppositum ad propheriam comminationis: nam prophetia comminationis non dicit causam, quòd compleatur, sed relinquit nostro arbitrio vtram partem velit. qui enim comminatur, non causat: sed si nos perseueramus in malo, nosti si cessimus commisarie & ideo nostro arbitrio prophetia comminationis compleri dicitur. Sed qui prædestinat, perducit ad destinatum terminum: & ideo prophetia prædestinationis causam in se important complementi, & non relinquit illud optimi nostri arbitrij. Et propterea nostri arbitrium, licet liberè cõcurrat ad prædestinationis complementum, quia tamen non est causa huius complementi, sicut in cõminationibus, sed est concausa & subcausa respectu prædestinationis: ideo sine nostro arbitrio causante complerí dicitur prophetia prædestinationis.

¶In responsione ad secundum, distingue inter fidem Incarnationis futuræ absolutè, & ex Maria. Et vide quòd beata Virgo habebat expressam fidem futuræ Incarnationis: sed nõ habebat fidem explicitè, quòd ex se futura esset Incarnatio: sic quòd modò creditmus explicitè quòd incarnatus est ex Maria. Communis autem ratio ex parte rei creditæ, quare tunc non erat fides huius conditionis, explicita est: quia nondum erat apertè promulgatum, quòd ex ipsa Maria futura esset Incarnatio. Singularis autem ratio ex parte ipsius beatæ Virginis fuit: quia ipsa erat humillimæ nec tam celsa de se cogitabat: vt in litera dicitur.

¶Super Quæstionis tricesimæ Articulum secundum.

Clement. IN corpore vnica est conclusio: Conueniens fuit annuntiari per Angelũ, &c. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt in litera:

Annot.

¶In responsionibus ad primum & secũdum aduerte discretionem: dum quo ad ordinem instru- *3. dist. 3.* ctionis humanæ, mediãtibus Angelis, beata Vir- *q. 3. art.* go legi communi subii- *2. q. 1.* ciatur: quo ad ordinem *& 2.* verò instructionis mulierum à viris beata Virgo à communi lege excipi

excipiat. Oportet ergo prudentem esse doctorem ad occurrentium rationes respondendas, vt sciat in quo communicat cum aliis, & in quo eximitur ab his, quę omnibus aliis communia sunt.

Annot. ¶ In resolutione ad quartum aduerte, quòd quanuis si ad magnitudinem annuntiandæ personę filij Dei incarnandæ spectetur, supremus Seraphinus debuisset annuntiare: quia tamen annuntiare Dei verbum infra institutionem officij annuntiandi claditur, nō debuit aliquis extra deputatos ad annuntiandū mitti, ad annuntiandum vt omnia suauiter à diuina prouidentia disponerentur. & propterea non debuit primus Seraphinus annūtiare, sed supremus inter Archangelos.

¶ *Super Quæstionis tricesimæ primæ Articulum tertium.*

Annot. TItulus simul quærit, quia & propter quid de corporali apparitione, an sit licet fuerit, & quare fuerit apparitio visibilis: vtrunque enim importat titulus quærens, an debuerit apparere corporaliter.

Coment. ¶ Incorpore ad vtrūque simul respondetur. Angelus apparuit corporaliter, & hoc cōuenienter. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt in litera. Quia tamen moderno tempore audita est noua quædam præsumptio, dicens apparitionem istam nō esse visibilem, sed intelligibilem tantum fuisse: ideo tertium dicendum quòd vltra Ambrosij, Aug. Chrysost. Autoritąque autoritatem (vt in litera dicitur) Euangelij textus præ se fert corporalem visionē fuisse. Tum ex descriptis de Angelo quoniam describit primò ipsum. Zachariæ apparuisse stantem à dextris altaris: cum ecce stat autem quòd stare à dextris altaris, corporalem situm dicit. Et consequenter sub-dit quòd missus est in ciuitatem Galilææ, & ingressus est ad Virginem, exercitati autem in Sacris literis scitis quòd huiusmodi verba, Ingressus est ad Regē, ad talem, &c. corporalem motum significare consueuerunt. Et subditur de sermone eius & colloquio cū beata Virgine, & tādem quòd discessit ab ea: quod etiam corporalem motū significat. Tum ex descriptis de beata Virgine quoniam describitur turbata turbatione timoris vt paret ex eo, quòd Angelus dixit ei pòst, Ne timeas Maria: turbatio autē timoris ad partem spectat sensitiuā: & rursus turbatio illa timoris in sermone Angeli describitur accidisse. Etenim si intelligibilis tantùm fuisset sermo, quum audiens mēte tantùm intelligibilem spiritualis substantiæ sermonem eleuata supra se sibi non ministret in parte inferiori. Tum ex progressu in ipsa descriptos: describitur enim primò audisse, deinde turbatis tertiò cogitare, & quartò sanari ab Angelo nominatim consolante. Ne timeas Maria, hic enim ordo, hic progressus ad corporales actus, auditus, affectus sensitiui, & cogitatiuæ partis simul cum intellectu, & natura le remedium materialiū nostrarum passionū clarissimè spectat. Sunt etiā ad hoc rationes in litera allatæ multùm vrgentes secundum subiectam materiā: indicibiliterque in me mentis est, quærere in similibus certitudinē mathematicam vt Philosophus docuit, certiudo enim quæ & tot autoritatibus, rationibus & plano sensu textus habetur, sufficientissima est in hoc & similibus quæstiis certitudo apud rītē dispositas mentes.

Annot. ¶ In responsione ad tertium, aduerte primò, q̄ Autor turbationem, quę in corporalibus aut immaginariis superiorum visionibus accidit, reducit in necessitatē materiæ. Apparitiones siquidem huiusmodi eleuatiuę sunt supra seipsum; ita quòd eleuatio ab inferiori cōmota parte inchoat. ducens admirando hominem supra seipsum. huic autem fini, qui est eleuati tali modo supra seipsum, annexa est debilitatio partis inferioris: quia intentio vehemens animam ad superiora transiens debilem deserat oportet inferiorem partē: commotam autem ita partem in sui defectione turbari consequens est, quasi carentem continente forti. Et hoc in cōmuni dicta accipe secūdum naturæ humanæ necessitatem: ex qua Autor docet huiusmodi turbationem non esse tam nociuam. vt prætermittenda sit ob eam vitandam angelica apparitio: sicut nullus sapiens prætermittit ad finē operari propter vitāda mala emergentia ex necessitate materiæ: vt patet in artificialibus & naturalibus.

¶ Aduerte secūdò, quòd signū in litera positū ex vita beati Antonij ad discretionē spirituū, est intelligēdū per sequentia: scilicet est ex natura bonorū & malorū spirituū. Communis siquidē est vtilitas quæ apparitibus est humana turbatio propter nostrā naturā: bonorum tamen apparitio ad Dei animum ducens securitatem parit meritis: malorum autē, quia à Deo auersius est, vnde securam reddere possit, tutabatam animā nō habet. Verūm per accidēs potest euenire oppositum dum Satanas transfor-mans se in Angelum lucem, ad hanc conditionem Angeli locās efficiē-dam studet. Potest enim pòst

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mater Dei superior erat Angelis, quātum ad dignitatem, ad quam diuinitus eligebatur: sed quantum ad statum præsentis vitæ, inferior erat Angelis. Quia & ipse Christus ratione passibilis vitæ, modico ab Angelis minoratus est: vt dicitur Heb. 2. Sed tamen quia Christus simul fuit viator & comprehensor, quātum ad cognitionem diuinorum non indigebat ab Angelis instrui. Sed mater Dei nōdum erat in statu comprehensorum, & ideo de diuino conceptu per Angelos instruenda erat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut Augustinus dicit in sermone de Assumptione) beata virgo Maria vera æstimatione à quibusdam generalibus excipitur: quia nec conceptus multiplicauit, nec sub viri, id est mariti, potestate fuit, quæ integerrimis viscęribus de Spiritu sancto Christum susc̄epit. Et ideo non debuit mediante viro instrui de mysterio Incarnationis, sed mediāte Angelo. Propter quod etiā ipsa est prius instructa, quàm Ioseph: nam ipsa instructa est ante conceptum, Ioseph autem post eius conceptum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut patet ex autoritate Dio. inducta, Angeli Incarnationis mysterium cognouerunt: sed tamē interrogabant: perfectius scire cupientes à Christo huius mysterij rationes, quæ sunt incomprehensibiles omni creato intellectui. Vnde Maximus dicit, Quòd Angeli nouerint futuram Incarnationem, ambigere non oportet. Latuit autē eos inuestigabilis Domini conceptio atque modus, qualiter totus in genitore, totus manebat in omnibus nēcnon & in virginea cellula.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ quidam dicunt Gabrielem fuisse de supremo ordine angelorum: propter quod Greg. dicit summum angelum venire dignum fuerat, qui summū omnium nuntiabat. Sed ex hoc non habetur quòd fuerit summus inter omnes ordines, sed respectu Angelorum: fuit enim de ordine Archāgelorum. Vnde & Ecclesia eum Archangelum nominat: & Greg. ipse dicit in hom. de centum ouibus, quòd Archangeli dicuntur, qui summa annuntiant. Satis est ergo credibile, quòd sit summus in ordine Archangelorum. Et sicut Gregor. dicit, hoc nomen officio suo congruit: Gabriel enim Dei fortitudo nominatur. Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutū dominus & potens in prælio, ad debellandas potestates aēreas veniebat.

Dion. dicit 7. c. Cæl. Hier. Sed mater Dei est super omnes Angelos exaltata. Ergo videtur quòd immediatè à Deo debuerit sibi annuntiari Incarnationis mysterium, & non per Angelum.

¶ Præterea, Si in hoc oportebat seruari communem ordinem, secundū quem diuina hominibus per Angelos reuelantur, similiter diuina ad mulierem per virum deferūtur. vnde & Apostolus dicit 1. ad Corint. 14. Mulieres in Ecclesijs taceant; si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Ergo videtur quòd beatæ Virgini debuerit annuntiari mysterium Incarnationis per aliquem virum: præsertim quia Ioseph vir eius super hoc fuit ab Angelo instructus: vt legitur Matth. 1.

¶ Præterea, Nullus potest congruè annūtiare quod ignorat. Sed etiam supremi Angeli non plenè cognouerunt Incarnationis mysterium. vnde dicit Dion. 7. Cęl. Hier. ex eorum persona esse intelligendam quæstionē, quæ ponitur Isa. 63. Quis est iste qui venit de Edom: Ergo videtur quòd per nullū Angelum potuit conuenienter annuntiatio Incarnationis fieri.

¶ Præterea, Maiora sunt per maiores nūtios annuntiāda. Sed mysterium Incarnationis est maximū inter omnia quæ per Angelos sunt hominibus annuntiata. Ergo videtur quòd si per aliquem Angelū debuit annuntiari, quòd ille debuerit esse de supremo ordine. Sed Gabriel non est de supremo ordine, cùm sit de ordine Archangelorum, qui est penultimus, vnde Ecclesia cantat, Gabrielem Archangelum scimus diuinitus te esse affatum. Non ergo huiusmodi annuntiatio per Gabrielem archangelum conuenienter facta est.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 1. Missus est Gabriel Angelus à Deo, &c.

CONCLVSIO.

¶ Mysterium diuinæ Incarnationis cōueniens fuit, vt matri Dei per Angelum annuntiaretur.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd conueniens fuit matri Dei annuntiari per Angelum diuinę Incarnationis mysterium, propter tria. Primò quidem, vt in hoc etiam seruaretur diuina ordinatio: secundum quam mediantibus Angelis diuina ad homines perueniunt. Vnde Dion. dicit 4. ca. Cęl. Hier. quòd diuinum Iesu benignitatis mysterium Angeli primò edocti sunt: postea per ipsos ad nos cognitionis gratia transfluit. Sic ergo diuinissimus Gabriel Zachariā quidē docuit, prophetam Ioānem ex ipso nascituru: Mariā aūt quomodo in ipsa fieret thearchicum ineffabilis Dei formationis mysterium. Secūdò hoc fuit cōueniens reparationi humanæ, quæ futura erat per Christū. Vnde Beda dicit in hom. Aptum humanæ restaurationis principium, vt Angelus à Deo mitteretur ad Virginem partu consecranda diuino: quia prima perditionis humanæ fuit causa, cùm serpens à diabolo mittebatur ad mulierem spiritu superbiæ decipiendam. Tertiò, quia hoc congruebat virginitati matris Dei. Vnde Hier. dicit in sermone Assumptionis, Bene Angelus ad Virginem mittitur: quia semper est Angelis cognata virginitas. Profectò in carne præter carnem viuere, non terrena vita est, sed cœlestis.

¶ AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Angelus annuntians non debuerit Virgini apparere visione corporali. Dignior enim est intellectualis visio quàm corporalis: vt Augustinus dicit 12. super Genes. ad literam. Et præcipuè ipsi Angelo est magis conueniens: nam visione intellectuali videtur Angelus in sui substantia, visione autem corporali videtur in assumpta figura corporea. Sed sicut ad annuntiandum conceptum diuinum decebat venire summum nuntiū, ita etiam videtur, quòd decuerit esse summum genus visionis. Ergo videtur quòd

pòst turbationem cōmouere phantasmata inferiorēmque partem animæ ad materiam aliquā gaudij, & auersione mentis ab humanis animus sensuales motus sequēs absque timore lætus redditur. Et propterea noli in dicto signo pedem in dicij figere: sed memento, quòd in his quæ fiūt per accidens, contigit etiam sapientes falli.

¶ Super Quæstionis tricesimæ Articulum quartum.

Annot. TItulus quærit de ordine dictorum ab Angelo annuntiante.

¶ In corpore vna conclusio: Annuntiatio cōgruo ordine per Angelum est perfecta. Probatur: quia tria intenta, scilicet attentio, instructio & consensus, conuenienter ordinata, facta procuratąq; sunt. Omnia clara patent in litera.

¶ In responsione ad primum, perfectæ naturæ humilitatis reddere, scilicet animam admirabilem sibi parem laudet: quia assidue animum humilem circa imperfectiones suas condigna ēque illis meritis eā vertatur: quo fit vt magnum de se audire, vt notum, insolitū, celsum atque occultum admirationem sibi pariat. Hinc autem habemur vnde nosipsos cognoscere, minus possimus, si verē humiles fumus: nam ad nostras laudes si nullus admirationis motus consurgit, percipere possimus quantum ab humili animo longè sumus.

Aliàs relationē accepebat ab Angelo, egebat tantæ rei euentus visione solenni.

ptura. & ideo non solùm mens eius, sed etiā sensus corporei erant visione angelica refouendi. Tertiò congruit certitudini eius, quòd annuntiabatur: ea enim, quæ sunt oculis subiecta, certius apprehendimus, quàm ea quæ imaginamur. Vnde Chrys. dicit super Matt. quòd Angelus non in somnis, imò visibiliter Virgini astitit: nam quia magnā valde * reuelationem accipiebat ab Angelo, egebat ante tantæ rei euentum, visione solenni.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd intellectualis visio est potior, quàm visio imaginaria vel corporalis, si sit sola. Sed ipse Aug. dicit quòd excellētior est prophetia, quæ habet simul intellectualem & imaginariā visionē, quàm illa quæ habet alterā tantùm. beata autē Virgo non solùm percepit visionē corporalem, sed etiā intellectualem illuminationē, vnde talis apparitio nobilior fuit. Fuisset tamē nobilior si ipsum Angelū intellectuali visione in sua substātia vidisset: sed hoc nō patiebatur status hominis viatoris, quòd Angelum per essentiam videret.

¶ Ad secundum dicendum, quòd imaginatio est quidē altior potentia, quàm sensus exterior: quia tamē principiū humanæ cognitionis est sensus, in eo cōstitit maxima certitudo: quia semper oportet quòd principia cognitionis sint certiora. Et ideo Ioseph, cui Angelus in somnis apparuit, non ita excellentem apparitionem habuit, sicut beata Virgo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Ambr. dicit super Luc. perturbamur & à nostro alienamur affectu, quādo restringimur alicuius superioris potestatis occursu. Et hoc cōtingit nō solùm in visione corporali, sed etiā in visione imaginaria. Vnde Gen. 15. dicitur, quòd cùm sol occubuisset, supor irruit super Abrahā, & horror magnus & tenebrosus inuasit eū. Talis tamē perturbatio hominis, nō tantùm homini nocet, vt propter eā debeat angelica apparitio prætermitti. Primò quidem, quia ex hoc ipso quòd homo supra seipsum eleuatur (quod ad eius pertinet dignitatem) pars eius inferior debilitatur, ex quo prouenit perturbatio. Secundò, quia sicut Orig. dicit super Luc. Angelus apparens, sciens hanc esse humanā naturam, primò perturbationi humanæ medetur, vnde tam Zachariæ quàm Mariæ pòst turbationē dixit, Ne timeas. Et propter hoc, vt legitur in vita Antonij, non difficilis est beatorum spirituum malorumque discretio. Si enim pòst timorem successerit gaudium, à Domino vtique sciamus auxilium: quia securitas animę, præsentis maiestatis indicium est. Si aūt incussa formido permanserit, hostis est qui videtur. Ipsa etiā turbatio Virginis, cōueniens fuit verecundię virginali: quia vt Amb. dicit super Lucā, trepidare virginum est, & ad omnes viri ingressus pauere, omnes viri affatus vereri. Quidam tamen dicunt, quòd cùm beata Virgo assuera esset visionibus Angelorum, tum turbata fuit in visione Angeli: sed in admiratione eorum, quæ ei ab Angelo dicebantur, quia de se tam magnifica nō cogitabat. Vnde & Euangelista non dicit, quòd turbata fuerit in visione Angeli, sed in sermone eius.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum annuntiatio conuenienti fuerit ordine perfecta.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ Annuntiatio eius non fuerit conuenienti ordine perfecta. Dignitas enim matris Dei dependet ex prole concepta. Sed causa prius debet manifestari, quàm effectus. ergo primò debuit Angelus Virgini annuntiare cōceptum prolis, quàm eius dignitatem exponere, eam salutando.

¶ Præterea, Probatio aut prætermitti debet in his quæ dubia non sunt, aut prætermitti in his, quæ dubia esse possunt, sed Angelus primò videtur annuntiasse id de quo Virgo dubitaret, & dubitando quæreret, dicens, Quo modo fiet istud: & postea probationem adiunxit, tum ex exemplo Elisabet, tum ex Dei omnipotentia, ergo in conuenienti ordine annuntiatio per Angelum est effecta.

¶ Præterea, Maius non potest probari sufficienter per minus. Sed maius fuit Virginem parere, quàm vetulam. Ergo non fuit sufficiens probatio Angeli, probantis conceptum Virginis ex conceptu senis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Angelus autem missus est à Deo ad hoc quòd Virgini annuntiaret: vt dicitur Luc. 1. ergo ordinatissimè fuit annuntiatio per Angelum completa.

CONCLVSIO.

¶ Congruo ordine perfecta fuit per Angelum annuntiatio Dominica.

¶ RESPONDEO dicendum, q̄ annuntiatio congruo ordine per Angelum est perfecta. Tria enim Angelus intendebat circa Virginem. Primò quidem, reddere mentem eius attentam ad tantæ rei cōsiderationem: quod quidem fecit, eam salutando quadam noua & insolita salutatione. Vnde Origenes dicit super Lucam, quòd si sciuisset ad alium quempiam similem esse factū sermonem (vtpote quæ habebat legis scientiam) nunquam eam quasi peregrina talis salutatio terruisset. In qua quidem salutatione præmisit idoneitatem eius ad conceptum, in hoc quòd dixit, Gratia plena: ex presit conceptū, in hoc quòd dixit, Dominus tecum: & prænuntiauit honorem cōsequentem, cùm dixit, Benedicta tu in mulieribus. Secundò autem intendebat eam instruere de mysterio Incarnationis, quod in ea erat implendum. Quod quidem fecit in prænuntiando conceptum & partum, dicens, Ecce, concipies in vtero, &c. & ostendendo dignitatem prolis conceptæ, cùm dixit, Hic erit magnus: & etiam demonstrando modum conceptionis, cùm dixit, Spiritus sanctus superueniet in te. Tertiò intendebat animum eius inducere ad consensum. quod quidem fecit exemplo Elizabet, & ratione ex diuinæ omnipotentia sumpta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd animo humili nihil est mirabilius quàm auditus suæ excellentiæ, admiratio autem maximè attentionem animi facit. Et ideo Angelus volens mentem Virginis attentam reddere ad auditum tanti mysterij, ab eius laude incepit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ambr. expresse dicit super Lucam, quòd beata Virgo de verbis Angeli non dubitauit. Dicit enim, Temperantior est Mariæ responsio, quàm verba sacerdotis. Hæc ait, Quomodo fiet istud? ille respondit, Vnde hoc sciam? Negat ille se credere, qui negat se scire. ista non dubitat esse facie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum secundum.*

cõment. TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit vt Christus carnem sumeret ex Maria ex Adam derivata. Probatur: Christus assumpsit naturam humanam, vt eã à corruptione purgaret: ergo assumpsit eã, secundum quòd erat ex origine vitiata ex Adã: ergo conueniens fuit vt assumeret carnẽ ex Maria ex Adam deriuata. Prima consequẽtia probatur: quia natura humana non aliter indigebat purgatione. Secundo verò probatur, vt sic per assumptionem curaretur humana natura.

¶ Nota hîc, quòd assumptio qua verbum Dei incarnatum est, potest referri ad tria, scilicet ad naturam humanam vel ad naturam humanam infectam, vel ad humanitatem quæ vnita est Verbo. Et si quidem referatur ad naturam humanam, nulla est quæstio: & similiter si referatur ad hanc humanitatem nam filius est & homo & hic homo. Sed si referatur ad humanam naturam infectam, aliter oportet dicere: quoniam Christus non est nec vnquam fuit homo infectus. Et propterea non possumus dicere q. Verbum assumpsit naturam infectam: sed dicimus q. assumpsit naturam humanam ex vitiata origine descendentem: ita q. infectio non determinat naturam assumptam, sed originem eius. Ex hoc enim Christus infectam in reliquo humano genere naturam curauit, quòd naturam ex infecta illa origine descẽdentem, non tamen infectã assumpsit: vt sic sanans Christi natura esset expers omnis morbi, sicut primum alterans est inalterabile, &c.

¶ Nota secundo, quòd quia alius est morbus naturæ, alius personæ (persona enim actualibus peccatis inficitur, natura autem solo originali per se loquẽdo) ideo Autor de naturæ reparatione loquens per se, dixit quòd natura humana non indigebat reparatione nisi secundum quòd infecta erat per originem vitiatam.

¶ *Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum secundum.*

cõment. TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Christus specialiter dicitur filius Abrahæ & Dauid. Probatur triplici ratione conuenientiæ quasi specialiter. Omnia clara sunt: & plus iã ſæpè dictum quàm fuerit quæstum, vt patet.

QVAESTIO TRICESIMA-prima, *De conceptione Saluatoris quo ad materiam de qua corpus eius conceptum est, in octo articulos diuisa.*

DEINDE considerãdum est de ipsa conceptione Saluatoris. primò, quantum ad materiã, de qua eius corpus conceptum est. Secundò, quãtum ad cõceptionis autorẽ. Tertiò, quantũ ad modũ & ordinem conceptionis.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm caro Christi fuerit sumpta de Adam.

¶ Secundò, vtrùm fuerit sumpta de Dauid.

¶ Tertiò, de genealogia Christi, quę in Euangeliis ponitur.

¶ Quartò, vtrùm decuerit Christum nasci de fœmina.

¶ Quintò, vtrùm fuerit de purissimis sanguinibus Virginis corpus eius formatum.

¶ Sextò, vtrùm caro Christi fuerit in antiquis Patribus, secundum aliquid signatum.

¶ Septimò, vtrùm caro Christi in Patribus fuerit peccato obnoxia.

¶ Octauò, vtrùm fuerit decimata in lumbis Abrahæ.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm caro Christi fuerit sumpta de Adam.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi nõ fuerit sumpta ex Adam. Dicit enim Apostolus 1. ad Cor. 15. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis. Primus autem homo est Adam, secundus est Christus. ergo Christus non est ex Adam, sed habet ab eo distinctam originem.

¶ Præterea, Conceptio Christi debuit esse maximè miraculosa. Sed maius est miraculum formare corpus hominis ex limo terræ, quàm ex materia humana, quæ de Adam trahitur. ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christum ab Adam carnem sumpsisse. ergo videtur quòd corpus Christi nõ debuerit formari de massa humani generis deriuata ab Adã, sed de aliqua alia materia.

¶ Præterea, Peccatum in hunc mundum intrauit per vnum hominem, scilicet per Adã: quia omnes in eo originaliter existẽtes, peccauerũt: vt patet Rom. 5. Sed si corpus Christi fuisset ab Adam sumptum, ipse etiam in Adam originaliter fuisset, quando peccauit. ergo peccatum originale cõtraxisset, quod nõ decebat Christi puritatem. Non ergo corpus Christi est formatum de materia sumpta ab Adam.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit ad Hebr. 2. Nusquam Angelos apprehendit, scilicet filius Dei: sed semen Abrahæ apprehendit. Semen autem Abrahæ sumptũ est ex Adã. Ergo corpus Christi fuit formatũ de materia ex Adam sumpta.

CONCLVSIO.

¶ *Cum Christus naturã assumpserit humanã vt eam à corruptione purgaret, fuit conueniens ex carnem ex Maria sumeret ex Adam deriuata.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus humanã naturam assumpsit, vt eam à corruptione purgaret. Non autem purgatione indigebat natura humana, nisi secundum quòd infecta erat per originem vitiatam, qua ex Adam descendebat. Et ideo conueniens fuit, vt carnem sumeret ex materia ab Adã deriuata, vt ipsa natura per assumptionem curaretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundus homo, id est, Christus, dicitur esse de cælo, non quidem quantũ ad materiam corporis: sed vel quantum ad virtutem formatiuam corporis eius, vel etiam quantum ad ipsam eius diuinitatẽ. Secundum autem materiam corpus Christi fuit terrenum, sicut & corpus Adæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut suprà dictum est, mysterium Incarnationis Christi est quiddã miraculosum: non sicut ordinatum ad confirmationem fidei, sed sicut articulus fidei. Et ideo in mysterio Incarnationis nõ requiritur quid sit maius miraculum, sicut in miraculis quæ fiunt ad confirmationem fidei: sed quid sit diuinæ sapientiæ conuenientius, & magis expediens humanæ saluti: quod requiritur in omnibus quę fidei sunt. Vel potest dici, quòd in mysterio Incarnationis non solùm attenditur miraculum ex materia conceptus: sed magis ex modo conceptionis partus: quia scilicet Virgo concepit * & peperit.

¶ Ad tertium dicendum, cp. sicut suprà dictum est, corpus Christi fuit in Adam secundum corpulentam substantiam: quia scilicet ipsa materia corporis Christi deriuata est ab Adam. Non autẽ fuit ibi secundum seminalem rationem: quia nõ est concepta ex virili semine. Et ideo non contraxit originale peccatũ: sicut cæteri, qui ab Adam per viam virilis seminis deriuantur.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm caro Christi fuerit sumpta de Dauid.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur cp. Christus non sumpserit carnẽ de semine Dauid. Matthæus enim genealogiã Christi texens, eam ad Ioseph perducit. Ioseph autem non fuit pater Christi: vt suprà dictum est. Non ergo videtur, quòd Christus de genere Dauid descenderit.

¶ Præterea, Aaron fuit de tribu Leui: vt patet Exo. 6. Maria autem mater Christi cognata dicitur Elisabet, quæ est filia Aaron: vt patet Luc. 1. Cùm ergo Dauid fuerit de tribu Iuda (vt patet Matt. 1.) videtur quòd Christus de semine Dauid nõ descẽderit.

¶ Præterea, Hier. 22. dicitur de Iechonia. Scribe istum virũ sterilẽ, nec enim erit de semine eius vir, qui sedeat super solium Dauid. Sed de Christo dicitur Isa. 9. Super solium Dauid sedebit. Ergo Christus non fuit de semine Iechoniæ, & per consequens nec ide genere Dauid: quia Matthæus à Dauid per Iechoniam seriem generationum perduxit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Rom. 1. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem.

CONCLVSIO.

¶ *Christus secundum carnem filius fuit Abrahæ & Dauid, cùm in salutem venerit & Circumcisioni, & electioni Gentilium.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus specialiter duorũ antiquorũ Patrũ filius dicitur esse, Abrahę scilicet & Dauid: vt patet Matth. 1. Cuius est multiplex ratio: prima quidem quia ad hos specialiter de Christo promissio facta est: dictũ est enim Abrahæ Gen. 22. Benedicẽtur in semine tuo omnes gentes terræ. Quod Apost. de Christo exponit, dicẽs Gal. 3. Abrahę dicte sunt promissiones, & semini eius: nõ dicit & seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus. Ad Dauid aũt dictum est, De fructu vẽtris tui ponam super sedem tuam. Vnde & populus Iudæorum, vt Regem honorificè susciperent, dicebant Matt. 21. Osanna filio Dauid. Secunda ratio est, quòd Christus futurus erat Rex, Propheta, & Sacerdos: Abraham autem sacerdos fuit: vt patet ex hoc cp. Dominus dixit ad eum Gen. 15. Sume tibi vaccam triennem, &c. Fuit etiam Propheta, secũdum illud quod dicitur Gen. 20. Prophera est, & orabit

¶ *Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum tertium.*

cõment. TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Genealogia Christi est conuenienti ordine ab Euangelistis scripta. probatur ex cõmunissimis: Quæ diuinitus fiunt, ordinatissimè fiunt: Euangelium est diuinitus factum: ergo. Maior ad Rom. 13. Minor 2. ad Tim. 3.

¶ In responsione ad secundũ, vide Autoris conatum tendere ad duo, & quòd Ioseph per Salomonem descendit à Dauid: & quòd beata Virgo similiter per Salomonem descendit à Dauid. Et tione primi refutat expositionem dicentem binomios quoniam, confiat Nathan, non illum prophetam, sed aliũ, per quem Lucas Heli patrẽ Ioseph, reducit in Dauid, fuisse Salomonis: per quem Matthæus Iacob patrem Ioseph reducit in Dauid. Ratione verò secundi ad occultam aliquam originem, vel ipsius Melchi, vel alicuius mulieris, ex qua carnaliter genita est beata Virgo, recurrit, vt beata Virgo inueniatur carnaliter genita ex aliquo descendẽte ex Iechonia: vt sic & Damascenus & Ambrosius saluetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd huic obiectioni Greg. Nazan. respondet dicens, quòd hoc nutu superno contigit, vt regiũ genus sacerdotali stirpi iungeretur, vt Christus, qui Rex est & sacerdos, ab vtrisque nasceretur secundũ carnem. Vnde & Aaron qui fuit primus sacerdos secundum legem, duxit ex tribu Iuda cõiugem Elisabet filiam Aminadab. Sic ergo potuit fieri, vt pater Elisabet aliquam vxorem habuerit de stirpe Dauid: ratione cuius beata virgo Maria, quæ fuit de stirpe Dauid, esset Elisabet cognata. Vel potius e conuerso, quòd pater beatæ Mariæ de stirpe Dauid existens, vxorem habuerit de stirpe Aaron. Vel sicut Aug. dicit 26. contra Faustum, Si Ioachim pater Mariæ de stirpe Aaron fuit (vt Faustus hęreticus per quasdam scripturas apocryphas asseuerebat) credendum est quòd mater Ioachim fuerit de stirpe Dauid vel etiam vxor eius: ita vt per aliquẽ modum Mariam dicamus fuisse de stirpe Dauid.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per illam autoritatem propheticam (sicut Amb. dicit super Lucam) non negatur ex semine Iechoniæ posteros nasciturос, & ideo de semine eius Christus est. Et quòd regnauit Christus, non contra prophetiã est: non enim secundum honore regnauit. Ipse enim dixit, Regnum meum non est de hoc mundo.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm conuenienter genealogia Christi ab Euangelistis texatur.*

Matt. 1. Luc. 3. & 4.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd genealogia Christi inconuenienter ab Euangelistis texatur: Dicitur enim Isa. 53. de Christo, Generationem eius quis enarrabit? Ergo non fuit generatio Christi enarranda.

¶ Præterea, Impossibile est vnum hominem duos patres habere. Sed Matth. dicit, quòd Iacob genuit Ioseph virum Mariæ. Luc. autem dicit Ioseph fuisse filium Heli. ergo contraria sibi inuicem scribunt.

¶ Præterea, Videntur in quibusdam à se inuicem diuersificari. Matthæus enim in principio libri incipiens ab Abraã, descendendo vsque ad Ioseph, quadraginta duas generationes enumerat. Lucas autem post Baptismum Christi, generationem Christi ponit, incipiens à Christo, & perducens generationum numerum vsque ad Deum, ponens generationes septuaginta septem vtroque extremo cõputato. Videtur igitur quòd inconuenienter generationem Christi describant.

¶ Præterea, Quarti Reg. 8. legitur quòd Ioram genuit Ochoziã: * cui succesit Ioas filius eius: huic aũt succesit filius eius Amasias, postea regnauit filius eius Azarias, qui appellatur Ozias, cui succesit Ioathan filius eius. Matthęus aũt dicit, quòd Ioram genuit Oziam, ergo videtur inconuenienter generationẽ Christi describere, tres Reges in medio prætermittens. * 4. Reg. cap. 11. ibi suprà cap. 12. ibi suprà cap. 14. ibi suprà cap. 15.

¶ Præterea, Omnes qui in Christi generatione describuntur, patres habuerunt & matres, & plurimi etiam ex eis fratres habuerunt: Matth. autem in generatione Christi tres tantum enumerat matres, scilicet Thamar, Ruth, & vxorem Viræ, fratres aũt nominat Iudæ & Iechoniæ, & iterum Phares & Zaram. Quorum nihil posuit Lucas. Ergo videntur Euangelistæ inconuenienter genealogiam Christi descripsisse.

¶ SED CONTRA est autoritas Scripturæ.

CONCLVSIO.

¶ *Conuenienti ordine Christi genealogia ab Euangelistis scripta est.*

¶ RESPONDEO dicendũ, cp. sicut dicitur 2. ad Tim. 3. Omnis scriptura sacra est diuinitus inspirata. Quæ autem diuinitus fiunt, ordinatissimè fiunt: secundum illud Rom. 13. Quę à Deo sunt, ordinata sunt. Vnde conuenienti ordine genealogia Christi est ab Euangelistis scripta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut Hier. dicit super Matth. Isaias loquitur de generatione diuinitatis Christi: Matth. autem enarrat generationem Christi secundum humanitatem. Non quidem explicans modum Incarnationis, quia hoc etiam est ineffabile: sed enumerans Patres, ex quibus Christus secundum carnem processit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad hanc obiectionem, quã mouit Iulianus Apostata, diuersimodè ab aliquibus respondetur. Quidam enim (vt Greg. Nazan. dicit) dicunt eosdem esse, quos vterque Euangelista enumerat: sed sub diuersis nominibus, quasi binomios. Sed hoc stare nõ potest: quia Matthæus ponit vnum filiorum Dauid, scilicet Salomonem, Lucas autem ponit alium, scilicet Nathan: quos secundum historiam libri Regum constat fratres fuisse. Vnde alij dixerunt, quòd Matthæus posuit patres carnales, Lucas verò posuit patres spirituales, scilicet iustos viros, qui dicuntur patres propter similitudinem honestatis. In lib. verò de Quæstionibus veteris & noui Testamenti respõdetur, quòd non est intelligendum, quòd Ioseph à Luca dicatur esse filius Heli, sed quòd Heli & Ioseph fuerunt * patres Christi diuersimodè à Dauid descendentes. Vnde de Christo dicitur, quòd putabatur filius Ioseph, & quòd ipse etiam Christus fuit Heli: quasi diceret quòd Christus ea ratione qua dicitur filius Ioseph, potest dici filius Heli, & omnium eorum, qui ex stirpe Dauid descenderunt: sicut Apost. dicit Rom. 9. Ex quibus, scilicet Iudęis, Christus est secundum carnem. * Aliàs tempore.

¶ August. verò in lib. de Quæstionibus Euang. tripliciter soluit dicens, Tres causæ occurrunt: quarum aliquam Euangelista secutus est. Aut enim vnus Euangelista patrem Ioseph, à quo genitus est, nominauit: alter verò vel auum maternũ, vel aliquem de cognatis maioribus posuit. Aut vnus erat Ioseph naturalis pater & alter eum adoptauerat. Aut more Iudæorum, cùm sine filijs vnius decessisset, eius vxorem propinquus accipiens, filium quem genuit, propinquo mortuo deputauit. Quod etiam quodam genus adoptionis legalis est, vt ipse Aug. dicit in 2. de consensu Euang. Et hæc vltima causa est verior, quam & Hierony. super Matthæum ponit: & Eusebius Cæsariensis in Ecclesiastica historia ab Aphricano Historiagrapho * traditam asserit. Dicunt enim quòd Matham & Melchi diuersis temporibus de vna eademque vxore * Iesca nomine singulos filios procreauerunt: quia Mathan, qui per Salomonem descendit, vxorem Eschaeam primùm ceperat, & relicto filio vno Iacob nomine, defuncto est: post cuius obitum (quoniam lex viduam alij viro non vetat nubere) Melchi qui per Nathan genus ducit, cùm esset ex eadem tribu, sed non ex eodem genere, relictam Mathan accepit vxorem: ex qua etiam ipse suscepit filium nomine Heli. Et sic ex diuerso patrum genere efficiuntur Iacob & Heli * Aliàs traditiũ. Aliàs vterini

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis trigesimæprimæ Articulum quartum.*

* *Alias terminus comment.*

TItulus clarus.
¶ In corpore vnica conclusio: Conuenientissimum fuit vt de sœmina carnem assumeret filius Dei. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt.
¶ In responsione ad tertium vide quòd dupliciter excludit immunditia. & ab humanitate prima responsione, & à verbo Dei secunda responsione.

vterini fratres: quorum alter, id est Iacob fratris sui Heli sine liberis defuncti, ex mandato legis accipiens vxorem, genuit Iosephum tura quidem generis * suum filium, secundū verò legis præceptum Heli efficitur filius. Et ideo Matthæus dicit, Iacob genuit Ioseph: sed Lucas, quia legalem generationem describit, nullum nominat aliquē genuisse.

Et quanuis Damas. dicat, quòd beata virgo Maria Ioseph attinebat secundum illam originem, qua pater eius dicitur Heli, quia dicit eam ex Melchi descendisse: tamen credendum est, quòd etiam ex Salomone originem duxerit secūdum aliquem modum per illos Patres, quos enumerat Matthæus, qui carnalem Christi generationem dicituri enarrare, præsertim cùm Ambr. dicat Christum de semine Iechoniæ descendisse.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dicit Augustin. in lib. de consensu Euang. Matt. regiam in Christo instituerat insinuare personam, Luc. autem sacerdotalem. Vnde in generationibus Matthæi significatur nostrorum susceptio peccatorum à domino Iesu Christo: inquātum scilicet per carnis originem similitudinem carnis peccati assumpsit. In generationibus autem Luc. signatur nostrorum * ablutio peccatorū, quę est per sacrificiū Christi. Et ideo generationes Matthęus descendens enumerat, Lucas autem ascendens. Inde etiam est, quòd Matthæus ab ipso Dauid per Salomonem descendit, in cuius matre ille peccauit: Lucas verò ad ipsum Dauid per Nathan ascendit, per cuius nomi nis Prophetam Deus peccatum illius expiauit. Et inde est etiā, quòd quia Matthæus ad mortalitatem nostram Christum descendentem voluit signare, ipsas generationes ab Abraam vsque ad Ioseph, & vsque ad ipsius Christi natiuitatem descēdendo commemorauit ab initio Euangelij sui. Lucas autem non ab initio sed à Baptismo, Christi generationem narrat, nec descendendo, sed ascendendo tanquam sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans. vbi testimonium Ioannes perhibuit dicens, Ecce qui tollit peccatum mundi. Ascendendo autem transit ab Abraam, & peruenit ad Deum: cui mundati & expiati reconciliamur. Meritò etiam adoptionis originem ipse * susceperit: quia per adoptionem efficimur filij Dei: per carnalem verò generationem filius Dei filius hominis factus est. Satis autem demonstrauit non se ideo dixisse Ioseph filium Heli, quòd de illo sit genitus: sed quòd ab illo fuerit adoptatus, cùm & ipsum Adam filium Dei dixerit, cùm sit factus à Deo. Numerus etiam quadragenarius ad tempus præsentis vitę pertinet, propter quatuor partes mundi: in quo mortalem vitam ducimus sub Christo regnante. Quadraginta autem quater habent decem, & ipsa decem ab vno vsque ad quatuor progrediēte numero cōsummantur. Posset etiam denarius ad decalogum referri, & quaternarius ad præsentem vitam, vel etiā ad quatuor Euangelia, secundum q̄ Christus regnat in nobis. Et ideo Matth. regiā personam Christi cōmendans, quadraginta personas posuit, excepto ipso.

Sed hoc intelligendum est, si sit idem Iechonias, qui ponitur in fine secundi quaterdenarij & in principio tertij, vt August. vult. Quod dicit factum esse ad significandum, quòd in Iechonia facta est quædam deflexio ad extraneas gentes, quando in Babyloniam transmigratum est: quod præfigurabat Christum à circūcisione ad præputium migraturum. Hieron. autem dicit duos fuisse, Ioachin, id est Iechoniam, patrem scilicet & filium, quorum vterque in generatione Christi assumitur, vt constet distinctio generationum, quas Euangelista per tres quaterdenarios distinguit, quòd ascēdit ad quadraginta duas personas. Qui etiam numerus sanctæ conuenit Ecclesiæ. Hic enim numerus consurgit ex senario, qui signat laborem præsentis vitæ: & septenario, qui significat quietem vitæ futuræ. Sexies enim septē sunt quadraginta duo. Ipse etiam quaterdenarius: quia ex denario & quaternario constituitur per aggregationem, ad eandem significationem pertinere potest, quæ attributa est quadragenario, qui consurgit ex eisdem numeris secundum multiplicationem.

Numerus autem quo Lucas vtitur in generationibus Christi, significat vniuersitatem peccatorum. Denarius enim tanquā iustitiæ numerus in decem præceptis legis ostenditur. Peccatum autem est legis transgressio. Denarij verò numeri transgressio est vndenarius. Septenarius autem significat vniuersitatem: quia vniuersum tempus septenario dierum numero voluitur: septies autē vndecim sunt septuaginta septē, & ita per hoc significatur vniuersitas peccatorum, quæ per Christum tolluntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Hier. super Matth. dicit, quia Ioram rex generi se miscuerat impijssimæ Iezabelis: idcirco vsque ad tertiam generationem, eius memoria tollitur, ne in sanctæ natiuitatis ordine poneretur. Et ita vt Chrys. dicit, quāta benedictio facta est super Ieu, qui vindictā fecerat super domū Achab & Iezabel, tanta est maledictio super domum Iorā, propter filiam iniqui Achab & Iezabel, vt vsque ad quartam generationem præcidantur filij eius de numero Regum: sicut scriptum est Exod. 20. Reddam peccatum parentum in filios vsque ad tertiam & quartam generationem.

¶ Est etiam attendendum, quòd & alij Reges fuerūt peccatores, qui in genealogia Christi ponuntur: sed non fuit eorum cōtinua impietas. Nam vt dicitur in lib. Quæstionū veteris & noui Testamenti, Salomon merito patris sui dimissus in regno est, Roboam merito Asa filij sui. horum autē trium cōtinuauit impietas.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut dicit Hier. super Matth. In genealogia Saluatoris nulla sanctarum mulierum assumitur, sed eas quas Scriptura reprehendit: vt qui propter peccatores venerat, de peccatoribus nascens, omnia peccata deleret. Vnde ponitur Thamar, quæ reprehenditur de socerino cōcubitu: & Raab, quæ fuit meretrix: & Ruth, quæ fuit alienigena: & Bersabee vxor Vriæ, quæ fuit adultera. Quæ tamen proprio nomine non ponitur, sed ex nomine viri designatur: tum propter peccatum ipsius, quæ fuit adulterij & homicidij conscia: tum etiam vt nominato viro, peccatū Dauid ad memoriam reuocetur. Et quia Lucas Christum designare intendit vt peccatorum expiatorem, talium mulierum mentionem non facit. Fratres autem Iudæ commemorat, vt ostendat eos ad Dei populum pertinere: cùm tamen Ismael frater Isaac, & Esau frater Iacob à populo Dei fuerint separati, propter quod in generatione Christi non cōmemorantur, & etiam vt superbiam de nobilitate excludat. Multi enim fratrum Iudæ ex ancillis nati fuerunt: sed omnes fimul erant Patriarchæ & tribuum principes. Phares autem & Zaram simul nominantur (vt Ambros. dicit super Lucam) quia per eos gemina describitur vita populorum, vna secūdum legem, quæ significatur per Zaram: altera secundum fidem, quę significatur per Phares. Fratres autē Iechoniæ ponit: quia omnes regnauerant diuersis temporibus, quod in alijs Regibus non accidebat, vel quia eorum similis fuit & iniquitas & miseria.

* *Alias scripsit*

ARTICVLVS IIII.

¶ Virùm decuerit Christum nasci de fœmina.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd materia corporis Christi non debuerit esse assumpta de fœmina. Sexus enim masculinus est nobilior quàm sexus fœmineus. Sed maximè decuit vt Christus assumeret id quod est perfectum in humana natura. Ergo videtur quòd non debuerit de fœmina carnem assumere, sed magis de viro: sicut & Eua de costa viri formata est.

¶ Præterea, Quicūque ex fœmina concipitur, vtero fœminæ includitur. Sed Deo qui cœlum & terram implet (vt dicitur Hieremiæ 23.) non competit quòd paruo fœminę vtero includatur. Ergo videtur quòd non debuerit concipi de fœmina.

¶ Præterea, Illi qui concipiuntur ex fœmina, quandam immunditiam patiuntur. Vnde dicitur Iob 25. Nunquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? Sed in Christo nulla immunditia esse debuit: ipse enim est Dei sapientia: de qua dicitur Sapien. 7. Nihil inquinatum in illam, incurrit. Ergo non videtur quòd debuerit carnem assumere de fœmina.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Galat. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam filius Dei humanam potuisset sumere carnem ex quacunque voluisset materia, decuit tamen vt de fœmina susciperet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd licet filius Dei carnem humanam assumere potuerit de quacūque materia voluisset: conuenientissimum tamen fuit vt de fœmina carnem acciperet. Primò quidem, quia per hoc tota humana natura nobilitata est. Vnde Augustin. dicit lib. 83. Quæstionum, Hominis liberatio in vtroque sexu debuit apparere. Ergo, quia virum oportebat suscipere, qui sexus honorabilior est, conueniens erat vt fœminei sexus liberatio hinc appareret, quòd ille vir de fœmina natus est. Secundò, quia per hoc veritas incarnatiōis astruitur. Vnde Amb. dicit in lib. de incar. Multa in Christo secundum naturam inuenies, & vltra naturā. secundum conditionē etenim naturæ in vtero fœminei, scilicet corporis fuit, sed supra conditionem virgo concepit, virgo generauit: vt crederes, qa Deus erat qui innouabat naturam, & homo erat, qui secundum naturam nascebatur ex homine. Et Aug. dicit in Epistola ad Volusia. Si omnipotens Deus hominem vbicunq; formatum, non ex materno vtero crearet, sed repentinū inferret aspectibus, nónne opinionem confirmaret erroris, nec hominem verum suscepisse, vllo modo crederetur, & dum omnia mirabiliter facit, auferret quod misericorditer fecit? Nunc verò ita inter Deum & hominem mediator apparuit vt in vnitate personæ copulans vtrancq; naturam, & solita sublimaret insolitis, & insolita solitis temperaret. Tertiò, quia per hunc modum completur omnis diuersitas generationis humanæ. Nam primus homo productus est ex limo terræ sine viro & fœmina: alij verò producta est ex viro sine fœmina: alij verò homines nascuntur ex viro & fœmina. Vnde hoc quartū quasi Christo proprium relinquebatur, vt produceretur ex fœmina sine viro.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ quia sexus masculinus est nobilior quàm fœmineus, ideo humanam naturam in masculino sexu assumpsit: ne tamen sexus fœmineus contēneretur, congruumfuit vt carnem assumeret de fœmina. Vnde Aug. dicit in libr. de Agone Christiano: Nolite vosipsos cōtēnere viri, filius Dei virum suscepit: nolite vosipsas cōtēnere fœminæ, filius Dei natus ex fœmina est.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ sicut Aug. dicit. 2. lib. cōtra Faustum (qui hac obiectione vtebatur) Non planè, inquit, catholica fides, quæ Christum Dei filium, natum secundum carnem credit ex Virgine, vllo modo eundem Deifilium sicut in vtero mulieris includit, quasi extrà non sit, quasi cæli & terræ administrationem deseruerit, quasi à Patre recesserit: sed vos Manichæi corde illo, quo nihil potestis nisi corporalia phantasmata cogitare, ista omnino non capitis. Vt enim dicit in Epistola ad ad Volusia. Honunū iste sensus est nihil nisi corpora valentium cogitare: quorum nullum potest esse vbiq; totum: quoniam per innumerabiles partes aliud alibi habeat necesse est. Lōgè alia est animæ natura quàm corporis: quantò magis Dei, qui creator est animæ & corporis, & nouit vbiq; totus esse & nullo contineri loco: nouit venire, non recedendo vbi erat: nouit abire, non deserendo quò venerat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in conceptione viri ex fœmina non est aliquid immundum, inquantum est opus Dei: vnde dicitur Act. 10. Quod Deus creauit, tu ne commune dixeris, id est immundum. Est ibi tamen aliqua immunditia ex peccato proueniens prout cum libidine quis concipitur ex commixtione maris & fœminę, quod tamen in Christo non fuit, vt suprà ostensum est.

¶ Si tamen aliqua esset ibi immunditia, ex ea non inquinaretur Dei verbum quod nullo modo est immutabile vel alterabile. Vnde Augustinus dicit in lib. contra quinque hæret. Dicit Deus creator hominis, Quid est quod te permouet in mea natiuitate? non sunt libidinis conceptus cupiditate: ego matrem de qua nascerer feci. Si solis radius cloacarum sordes siccare nouit, eis inquinari non nouit: quātò magis splendor lucis æternæ, quocunq; radiauerit mūdare potest, & ipse pollui non potest?

ARTICVLVS V.

¶ Virùm corpus Christi de purissimis sanguinibus Virginis formatum fuerit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi non fuerit concepta ex purissimis sanguinibus Virginis. Dicitur enim in collecta, quòd Deus verbum suum de Virgine carnem sumere voluit. Sed caro differt à sanguine Virginis. Ergo corpus Christi non est sumptum de sanguine Virginis.

¶ Præterea, Sicut mulier formata est mirabiliter de viro, sic corpus Christi miraculosè formatum est de Virgine. Sed mulier nō dicitur esse formata de sanguine viri, sed magis de carne & ossibus eius, secundum illud quod dicitur Gene. 2. Hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea. Ergo videtur quòd nec etiam corpus Christi formari debuerit de sanguine Virginis, sed de carnibus & ossibus eius.

¶ Præterea, Corpus Christi fuit eiusdem speciei cum corporibus aliorum hominum: sed corpora aliorum hominum nō formantur ex purissimo sanguine, sed ex semine & sanguine menstruo. Ergo videtur quòd nec etiam corpus Christi fuerit conceptum ex purissimis sanguinibus Virginis.

¶ SED CONTRA est quod Damas. dicit. in 3. lib. quòd filius Dei construxit sibiipsi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis carnem animatam anima rationali.

CONCLVSIO.

¶ Conceptum fuit Christi corpus ex purissimis & castissimis virginis sanguinibus ad ampliorem digestionem per virtutem generatiuam beatæ virginis reductu.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, in conceptione Christi fuit secūdum conditionem naturæ, quòd est natus ex fœmina, sed supra conditionem naturæ, quòd est natus ex Virgine. Habet autem hoc naturalis conditio, quòd in generatione animalis fœmina materiam ministret, ex parte autem maris sit principium actiuum in generatione, sicut probat Philosophus in lib. de Generatione animalium. Fœmina autem quę ex mare concipit, non est virgo. & ideo ad supernaturalem modum generationis Christi pertinet, quòd actiuum principium in generatione illa fuerit virtus supernaturalis diuina. Sed ad naturalem modum generationis eius pertinet, quòd eius materia, de qua corpus eius conceptum est, sit conformis materiæ quam aliæ fœminæ submi-

de modo ergo concipiēdi in vtero illo quęsiuit, in quo ex femine coucipi consueuit. Amplius, beata Virgo in Euangelio dicitur prægnans, & quod peperit filium, & quòd est mater: quæ omnia falsa essent. Nam habens infantem in corde, non est prægnans, sicut nec si haberet infantem in stomacho, aut in ventriculo cerebri: prægnans enim sola illa dicitur, quæ in loco naturali infantem conceptum habet. Similiter nec mater aut pater dici potest, sicut nec Adam fuit pater aut mater Euæ, licet ex ejus parte vna fuerit formata Eua. tollit ergo veritaté materniratis beatæ Virginis respectu Christi error iste. Vnde & statim dānatus fuit Romæ me præsente.

3. dist. 3. q. 2. art. 1. tic. 3.

Annot.

¶ In responsione ad tertium aduerte diligenter vim argumenti: vt ex notitia modi intelligas solutionē. Obiicit duo tertium argumentum, scilicet semen & menstruum esse ex quibus aliorum hominum corpora formantur, tanquàm ex materia: constat enim virumque opponi puto sanguini: ac propterea Christi corpus ex eisdem formatum, si eiusdem est speciei nobiscum. Respondet Autor sigillatim ad singula. Et de semine quidem mulieris quatuor dicit: primum, quòd non est aptum generationi: secundum quòd est in genere seminis imperfectū quid. tertium, quòd non est materia necessaria ad conceptum. quartum, quòd cum quadam cō cupiscentia refolvitur. Et infert Autor tertiū ex primo & secundo: confirmans illud autoritate Arist. In speciali autē dicit corpus Christi non fuisse ex tali materia, tum propter tertium dictum, tum propter quartum: & confirmat illud autoritate Damas. Habes hinc Autorem firmare sententiam dicētium id, quod semen mulieris vocatur, esse verè in seminis genere, licet vt imperfectum quid. Ineptum autem esse ad generationem intellige, vt semé quod in genere causæ efficientis locari nosti, in 5. Met. & propterea non iuxta Autor totalem exclusionem illius à conceptu, sed necessarium concursum tantummodo excludit. ¶ De hac materia multa scripsimus in præcedēti libro: & ideo, nunc pertranseo, præmonendo nouitios, ne hc sententiam à Damasce. sumptam, quasi articulum fidei, aut tanquam oppositum erroneum putent. Tenētes enim materiam humani fœtus

Universidad de Deusto
Biblioteca

proximam esse mulieris semen: absque fidei iniuria dicerent, quòd sicut ad virginitatem matris Christi spectat q; sanguis eius ad locũ naturalem generationis alterius fuerit absq; concupiscentia: ita ad eiusdem Virginalis conceptus miraculum spectat quòd absque libidinis æstu resolutum semen habitum fuerit. Et propterea instruens Angelus Virginem de modo conceptus, non dixit tantùm, Spiritus sanctus superueniet in te, sed addidit, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ab æstu proculdubio concupiscentiæ: vmbra enim opus non est nisi propter æstum, qui esset nõ protegente vmbra.

¶Nec obstat integerrimæ virginitati mentis & corporis, talis concursus seminis fœminei ad conceptum: quoniam naturalis ac voluntaria resolutio feminis virginitatem tollit mulieris, non autem miraculosa supra naturæ cursum: & nõ voluntaria in seipsa, sed tantùm in sua causa. Vt verba beatæ Virginis ad Angelum monstrant, Ecce ancilla Domini: vbi totam se Domino subijciendo obtulit, fiat mihi secundum verbum tuum, vbi consensum, non ad seminandum: sed ad Spiritus sancti superuentum & obumbrationẽ, filiũque Dei conceptum virgineum præbuit: hęc enim Angelus annuntiabat. Constat namque cõsensum illum ad eon fimandam virginitatem tam mirabilem pertinere, de qua solicita fuerat interrogando, Quomodo fiet istud: quoniam virum non cognosco? Secura siquidem reddita per subsequutã Angeli responsionem de virginitate non solum seruanda, sed mirabili conceptu & diuina prole magnificanda, nullum mentali virginitati detrimentum intulit, dicendo, Fiat mihi secundum verbum tuũ, etiam si semen suum miraculosè ad conceptum hunc concursurum mouisset.

¶*Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum sextum.*

Annot. Titulus occasionẽ habet ex errore putantium corpus Christi formatum ex certa determinata portione transfusa successiuè de persona in personam ab Adam vsque ad beatam Virginem: siue hoc sit opinatum esse commune omnibus hominibus, siue Christo proprium.

Coment. ¶In corpore articuli vna est conclusio: Corpus Christi non fuit in ministrant ad conceptionem prolis. Hæc autem materia secũdum Philosophum in lib. de generatione animalium, est sanguis mulieris non quicunque, sed perductus ad quandam ampliorem digestionem per virtutem generatiuam matris, vt sit materia apta ad conceptum, & ideo ex tali materia fuit corpus Christi conceptum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm beata virgo fuerit eiusdem naturæ cum alijs fœminis, consequens est quòd habuerit carnem & ossa eiusdem naturæ. Carnes autem & ossa in alijs fœminis sunt actuales corporis partes, ex quibus constituitur integritas corporis, & ideo subtrahi non possunt sine corruptione corporis vel diminutione. Christus autem, qui venerat corrupta reparare, nullam corruptionem aut diminutionem integritati matris eius inferre debuit, vt suprà dictum est. Et ideo non debuit corpus Christi formari de carne vel ossibus Virginis, sed de sanguine, qui nondum est actu pars, sed est potentia totum, vt dicitur in lib. de Generatione animalium. Et ideo dicitur carnem de Virgine sumpsisse: non quòd materia corporis eius fuerit actu caro, sed sanguis, qui est potentia caro.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut in prima parte dictum est, Adam, quia institutus erat, vt principium quoddam humanæ naturæ, habebat in suo corpore aliquid carnis & ossis, quod non pertinebat ad integritatem personalem ipsius, sed solùm inquantum erat naturæ humanæ principium: & de tali formata est mulier absque viri detrimento. Sed nihil tale fuit in corpore Virginis: ex quo corpus Christi posset formari sine corruptione materni corporis.

¶Ad tertium dicendum, quòd semen fœminæ non est generationi aptum, sed est quoddam imperfectum in genere seminis, quod non potuit perduci ad perfectum seminis complementum, propter imperfectionem virtutis fœmineæ. Et ideo tale semen non est materia, quæ de necessitate requiratur ad conceptum: sicut Philosophus dicit in lib. de Generatione animalium. Et ideo in conceptione corporis Christi non fuit: præsertim quia licet sit imperfectum in genere seminis, tamen cum quadam concupiscẽtia resoluitur, sicut & semẽ maris. In illo autem conceptu virginali, concupiscentia locum habere non potuit. & ideo Damascẽ. dicit quòd corpus Christi non seminaliter conceptum est. Sanguis autem menstruus, quem fœminæ per singulos menses emittunt, impuritatem quandam naturalem habet corruptionis: sicut & cæteræ superfluitates, quibus natura non indiget, sed eas expellit. Ex tali autem menstruo corruptionem habente, quod natura repudiat, non formatur conceptus: sed hoc est purgamentum quoddam illius puri sanguinis, qui digestione quadam est præparatus ad conceptum: quasi purior & perfectior alio sanguine. Habet tamen impuritatem libidinis in conceptione aliorum hominum: inquantum ex ipsa commixtione maris & fœminæ, talis sanguis ad locum generationi congruum attrahitur. Sed hoc in conceptione Christi non fuit: quia operatione Spiritus sancti talis sanguis in vtero Virginis adunatus est & formatus in prolem. Et ideo dicit corpus Christi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis formatũ.

ARTICVLVS VI.

¶Virũm corpus Christi in antiquis Patribus fuerit secundum aliquid signatum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi fuerit secundum aliquid signatum in Adam & in aliis Patribus. Dicit enim August. 10. super Gene. ad literam quòd caro Christi fuit in Adam & Abraam secundum corpulentam substantiam. Sed substantia corpulenta est quiddam signatum. Ergo caro Christi fuit in Adam & Abraam & aliis Patribus secundum aliquid signatum.

¶Præterea, Rom. 1. dicitur quòd Christus factus est ex semine Dauid secundum carnem. Sed semen Dauid fuit aliquid signatum in ipso. Ergo Christus fuit in Dauid secundum aliquid signatum, & eadem ratione in aliis Patribus.

¶Præterea, Christus ad humanum genus affinitatem habet, inquantum ex humano genere carnem assumpsit. Sed si caro illa non fuit secundum aliquid signatum in Adam, nullam videtur habere affinitatem ad humanum genus, quod ex Adam deriuatur: sed magis ad alias res, vnde materia carnis eius assumpta est. Videtur ergo quòd caro Christi fuerit in Adam & in aliis Patribus secundum aliquid signatum.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit. 10. super Gen. ad literã: Quocunque modo Christus fuit in Adam & Abraam & aliis Patribus, alij homines etiam ibi fuerunt, sed non conuertitur. Alij autem homines non fuerũt in Adam & Abraam, secundum aliquam materiam signatam, sed solùm secundum originem, vt in Prima parte habitum est. ergo neque Christus fuit in Adam & Abraam secundum aliquid signatum, & eadem ratione nec in aliis Patribus.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christi corpus originis relationem ad Adam & cæteros Patres non habuerit, nisi medio matris suæ corpore, non fuit in illis secundum aliquid signatum & determinatum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, materia corporis Christi non fuit caro & os beatæ Virginis, nec aliquid, quod fuerit actu pars corporis eius, sed sanguis, qui est potentia caro. Quicquid autem fuit in beata Virgine à parentibus acceptum, fuit actu pars corporis beatæ Virginis. Vnde illud quod fuit in beata Virgine à parentibus acceptum, non fuit materia corporis Christi. Et ideo dicendum est quòd corpus Christi non fuit in Adam & aliis Patribus secundum aliquid signatum, ita scilicet quòd aliqua pars corporis Adæ vel alicuius alterius posset designari determinatè, vt diceretur quòd ex hac materia determinatè formabitur corpus Christi: sed fuit ibi secundum originem, sicut & caro aliorum hominum. Corpus enim Christi habet relationem ad Adam & alios Patres mediãte corpore matris eius. Vnde nullo alio modo fuit in Patribus corpus Christi quàm corpus matris eius. quòd non fuit in Patribus secundum materiam signatam, sicut nec corpora aliorum hominum: vt in prima parte dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur Christus fuisse in Adam secundum corpulentam substãtiam, non est intelligendum hoc modo, quòd corpus Christi in Adam fuerit quædam corpulenta substantia: sed quia corpulenta substãtia corporis Christi, id est, materia, quam sumpsit ex Virgine, fuit in Adam, sicut in principio actiuo, non autem sicut in materiali principio: quia scilicet per virtutem generatiuam Adæ & aliorum ab Adam descendentium vsque ad beatam Virginem, factum est vt illa materia præpararetur ad conceptum corporis Christi. Non autem fuit materia illa formata in corpus Christi, per virtutem seminis ab Adam deriuatam. Et ideo Christus dicitur fuisse in Adam originaliter, secundum corpulentam substantiam: non autem secundum seminalem rationem.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis corpus Christi non fuerit in Adam & aliis Patribus secundum aliquid ingnatũ. Probatur: Quicquid fuit in beata Virgine à parentibus acceptum, fuit actu pars beatæ Virginis. ergo si aliud non fuit materia corporis Christi: ergo corpus Christi nõ fuit in Adam & aliis secundum aliquid signatum. Antecedens pro constanti relinquitur: quia sic est in aliis hominibus. Prima enim & præcipua pars geniti est id quod à parentibus habetur, secũdũ omnes. Prima cõsequentia probatur: quia materia corporis Christi non fuit caro aut os aut quæcunque pars actu beatę Virginis, sed sanguis, vt patet in præcedenti articulo. Secunda verò cõsequentia probatur: quia corpus Christi nõ habet originis relationem ad Adam & alios Patres nisi mediante corpore matris suæ.

¶*Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum septimum.*

Annot. Titulus, vt sonat, propter quosdã ponẽtes, carnem Christi in Patribus non subiectam fuisse peccato, sed immunẽ seruatã.

Coment. ¶In corpore tria: primò duo supponuntur: secundò duo excludũtur errores: tertiò respondetur quęsito. Quo ad primum supponitur primò, quòd est semo comparatiuus Christi ad Patres. supponitur secundò, quòd diuersa est conditio Christi & Patrum quo ad peccatum, quia illi subiecti peccato, Christus immunis à peccato. Quo ad secũdum primus error esset conditionem Patrũ attribuere Christo: secundus esset conditionem Christi attribuere partibus seu alicui particulæ suis eorũ. Et quia primus opinantes non habet, secundus verò habet, contra secundum dupliciter arguitur: primò, quia cato Christi non fuit in Patribus secundum aliquid signatum, secũdo, quia non pars, sed tota caro Patrum ex concupiscentia concipit. Quo ad tertium cõclusio responsiua est: Tota caro Patrũ fuit peccato obnoxia, ita quòd nihil fuit in eis liberũ, vnde caro Christi formaret. Infertur hæc conclusio ex antedictis.

¶Vbi aduerte, Autorẽ non intulisse, Christi carnẽ in Patribus peccato obnoxiam, sed nihil carnis in Patribus exemptum fuisse à culpa. Diuertit autem propterea, ne quasi fateretur, Christũ subiacuisse peccato: & cum hoc satisfaceret rationi difficultatis: quę ex hoc erat q; in Patribus aliquid exemptũ à peccato putabat, ex quo caro Christi in Patribus immunis à peccato dicebat.

¶Potest nihilominus verè dici q; caro Christi in Patribus, vt in Patribus erat, fuit subiecta peccato: & cũ hoc etiã verè dici q; caro Christi in Patrib? vt ad Christũ deducenda, nõ erat peccato obnoxia: quia nõdũ ad Christum per spiritum sanctum & nõ ex virili semine deducenda erat. Simpliciter autẽ affirmatiua est vera, scilicet caro Christi in Patrib? fuit obnoxia peccato: quoniam non de carne Christi in se, sed in Patrib? enuntiat peccatum: & inde filio Dei maiores debemus gratias, quòd ex massa peccattice carnem suã deduci voluit.

¶*Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum octauum.*

Annot. Titulus ex verbis Apostoli ad Hebr. & Augustini

¶Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum septimum.

Annot. Titulus, vt sonat, propter quosdã ponẽtes, carnem Christi in Patribus non subiectam fuisse peccato, sed immunẽ seruatã.

Coment. ¶In corpore tria: primò duo supponuntur: secundò duo excludũtur errores: tertiò respondetur quęsito. Quo ad primum supponitur primò, quòd est semo comparatiuus Christi ad Patres. supponitur secundò, quòd diuersa est conditio Christi & Patrum quo ad peccatum, quia illi subiecti peccato, Christus immunis à peccato. Quo ad secũdum primus error esset conditionem Patrũ attribuere Christo: secundus esset conditionem Christi attribuere partibus seu alicui particulæ suis eorũ. Et quia primus opinantes non habet, secundus verò habet, contra secundum dupliciter arguitur: primò, quia caro Christi non fuit in 3.dist.3.q.1.art.1. Patribus secundum aliquid signatum, secũdo, quia non pars, sed tota caro Patrum ex concupiscentia concipit. Quo ad tertium cõclusio responsiua est: Tota caro Patrũ fuit peccato obnoxia, ita quòd nihil fuit in eis liberũ, vnde caro Christi formaret. Infertur hæc conclusio ex antedictis.

¶Vbi aduerte, Autorẽ non intulisse, Christi carnẽ in Patribus peccato obnoxiam, sed nihil carnis in Patribus exemptum fuisse à culpa. Diuertit autem propterea, ne quasi fateretur, Christũ subiacuisse peccato: & cum hoc satisfaceret rationi difficultatis: quę ex hoc erat q; in Patribus aliquid exemptũ à peccato putabat, ex quo caro Christi in Patribus immunis à peccato dicebat.

¶Potest nihilominus verè dici q; caro Christi in Patribus, vt in Patribus erat, fuit subiecta peccato: & cũ hoc etiã verè dici q; caro Christi in Patrib? vt ad Christũ deducenda, nõ erat peccato obnoxia: quia nõdũ ad Christum per spiritum sanctum & nõ ex virili semine deducenda erat. Simpliciter autẽ affirmatiua est vera, scilicet caro Christi in Patrib? fuit obnoxia peccato: quoniam non de carne Christi in se, sed in Patrib? enuntiat peccatum: & inde filio Dei maiores debemus gratias, quòd ex massa peccattice carnem suã deduci voluit.

¶*Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum octauum.*

Annot. Titulus ex verbis Apostoli ad Hebr. & Augustini

fuerit in Adam & in aliis Patribus, secundum seminalem rationem: corpus tamen beatæ Virginis, quod ex semine maris est conceptum, fuit in Adam & in aliis Patribus secũdum rationem seminalem. Et ideo mediante beata Virgine, Christus secũdum carnem dicitur esse ex semine Dauid per modum originis.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus habet affinitatem ad humanum genus secundum similitudinem speciei. Similitudo autem speciei attenditur, non secundum materiam remotam: sed secundum materiam proximam, & secundum principium actiuum, quod generat sibi simile in specie. Sic igitur affinitas Christi ad humanum genus sufficienter conseruatur: per hoc quòd corpus Christi formatum est ex sanguinibus Virginis, deriuatis secundum originem ab Adam, & aliis Patribus. Nec refert ad hãc affinitatem vndecunque materia illorum sanguinum sumpta fuerit: sicut nec hoc refert in generationem aliorum hominum, sicut in Prima parte dictum est.

ARTICVLVS VII.

¶Virũm caro Christi in Patribus fuerit peccato obnoxia.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi in antiquis Patribus peccato infecta non fuerit. Dicitur enim Sapiẽ. 7. quòd in diuinam sapientiam nihil inquinatum incurrit. Christus autem est Dei sapientia, vt dicitur 1. ad Corinth. primo. Ergo caro eius nunquam peccato inquinata fuit.

¶Præterea, Dama. dicit in tertio lib. quòd Christus primitias nostræ naturæ assumpsit. Sed in primo statu caro humana non erat peccato infecta. Ergo caro Christi non fuit infecta, nec in Adam nec in aliis Patribus.

¶Præterea, Aug. dicit. 10. super Gene. ad literam, quòd natura humana semper habuit cum vulnere vulneris medicinam. Sed id quod est infectum, non potest esse vulneris medicina, sed magis ipsum indiget medicina. Ergo semper in natura humana fuit aliquid non infectum, ex quo postmodum est corpus Christi formatum.

¶SED CONTRA est, quòd corpus Christi non refertur ad Adam & ad alios Patres, nisi mediante corpore beatæ Virginis de qua carnem assumpsit. Sed corpus beatæ Virginis totũ fuit in originali peccato conceptum, vt suprà dictũ est: & ita etiã secundum q; fuit in Patribus, fuit peccato obnoxium. Ergo caro Christi, secundum q; fuit in Patribus, fuit peccato obnoxia.

CONCLVSIO.

¶Tametsi tota caro Patrum peccato obnoxia fuit, Christi tamen caro, vt ad Christum Spiritus sancti opere est, non virili semine deducenda, immunis à peccato extitit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm dicimus Christũ secũdum carnem eius fuisse in Adam & in aliis Patribus, comparamus ipsum vel carnem eius ad Adam & ad alios Patres. Manifestum autẽ est quòd alia fuit conditio Patrum, & alia Christi: nam Patres fuerunt subiecti peccato, Christus autem fuit omnino à peccato immunis. Dupliciter ergo in hac comparatione errare contingit. Vno modo vt attribuamus Christo vel carni eius conditionem, quæ fuit in Patribus, puta si dicamus, quòd Christus in Adam peccauit: quia in eo aliquo modo fuit, quod est falsum: quia non eo modo in eo fuit, vt ad Christum peccatum Adæ perueniret: quia non deriuatur ab eo secundum concupiscentiæ legem, siue secundum rationem seminalem, vt suprà dictum est. Alio modo contingit errare, si attribuamus ei, quod actu fuit in Patribus, conditionẽ Christi vel carnis eius, vt scilicet, quia caro Christi, secundum q; in Christo fuit, non fuit peccato obnoxia: ita etiam in Adam & in aliis Patribus fuerit aliqua pars corporis eius, quæ non fuit peccato obnoxia, ex qua postmodũ corpus Christi formaret: sicut q;dã posuerunt. Quod quidẽ esse nõ potest. Primò, quia caro Christi non fuit secundum aliquid signatum in Adam & in aliis Patribus, quod posset distingui à reliqua eius carne, sicut purum ab impuro: sicut iam suprà dictũ est. Secũdò, quia cùm caro humana peccato inficiatur ex hoc, q; est per concupiscentiã concipi: sicut tota caro alicuius hominis per concupiscentiã concipit: ita tota peccato inquinatur. Et ideo dicẽdum est, q; tota caro antiquorũ Patrũ fuit peccato obnoxia, nec fuit in eis aliquid à peccato immune, de quo postmodum corpus Christi formaretur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus non assumpsit carnẽ humani generis subiectã peccato, sed ab omni infectione peccati mundatam. Et ideo in Dei sapientiam nihil inquinatum incurrit.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd Christus dicitur primitias nostræ naturæ assumpsisse quãtum ad similitudinem conditionis: quia scilicet assumpsit carnem peccato non infectam, sicut fuerat caro hominis ante peccatum. Non autem hoc intelligitur secundum continuationem puritatis: ita scilicet quòd illa caro puri hominis conseruaretur à peccato immunis, vsque ad formationem corporis Christi.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd in humana natura ante Christum erat vulnus, id est, infectio originalis peccati in actu: medicina autem vulneris non erat ibi actu, sed solùm secundum virtutem originis: prout ab illis Patribus propaganda erat caro Christi.

ARTICVLVS VIII.

¶Virũm Christus in lumbis Abraæ fuerit decimatus.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd 3.dist.3. Christus fuerit in lũbis Abraæ decimatus. Dicit enim q.4. ar. Apostolus ad Heb. 7. quòd Leui pronepos Abraę decimatus fuit in Abraam, quia eo decimas dante Melchisedec, adhuc Leui erat in lumbis eius. Sed similiter Christus erat in lumbis Abraæ, quando decimas dedit. Ergo ipse etiam Christus fuit decimatus in Abraam. Et 4.d. 1.qu.2. art. 2.q. 3. ad 2. Et dist. 2. q.1. art. 2.ad 4.

¶Præterea, Christus est ex femine Abraæ secundum carnem, quã de matre accepit. Sed mater eius fuit decimata in Abraam. Ergo pari ratione Christus.

¶Præterea, Illud in Abraam decimabatur, quod curatione indigebat, vt Aug. dicit 10. super Gene. ad literam. Curatione autẽ indiget omnis caro peccato obnoxia. Cùm igitur caro Christi fuerit peccato obnoxia (sicut dictum est) videtur quòd caro Christi in Abraam fuerit decimata.

¶Præterea, Hoc non videtur aliquo modo derogare dignitati Christi: nihil enim prohibet patre alicuius Pontificis decimas dante alicui sacerdoti, filium eius Pontificem maiorem inesse simplici sacerdote. Licet ergo dicatur Christus decimatus Abraam decimas dante Melchisedec, non tamen propter hoc excluditur, quin Christus sit maior quàm Melchisedec.

¶SED CONTRA est qđ Aug. dicit 10. super Gen. ad literã, q; Christus ibi, scilicet in Abraam, decimatus nõ est: cuius caro inde nõ feruorẽ vulneris, sed materiã medicaminis traxit.

CONCLVSIO.

¶Cùm caro Christi nullo modo fuerit peccato obnoxia, nou fuit etiam decimatus in lumbis Abraæ.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd secũdum intentionem Apostoli oportet dicere q; Christus in lumbis Abraæ nõ fuerit decimatus. Probat enim Apostolus, maius esse sacerdotium, qđ est secundũ ordinem Melchisedec, sacerdotio Leuitico, per hoc. q; Abraam decimas dedit Melchisedec, adhuc Leui existẽte in lumbis eius, ad quem pertinet legale sacerdotium. Si autẽ Christus etiam in Abraam decimatus esset, eius sacerdotium nõ esset secundum ordinem Melchisedec, sed minus sacerdotio Melchisedec. Et ideo dicendũ est, q; Christus non est decimatus in lumbis Abraæ, sicut Leui. Quia enim ille qui decimas dat, nouẽ sibi

occasionē habet. Et significatur esse decimatū, solutisse decimas per ministerium Abrae.

Cōment. ¶In corpore est vna cōclusio: Christus nō fuit in lumbis Abrae decimatus. Probatur dupliciter: primò autoritate Apostoli: secundò ratione. Et ex autoritate quidē Apostoli arguit ducēdo ad impossibile sic: Si Christus fuisset decimatus in lumbis Abrae, eius sacerdotiū non esset secundum ordinem Melchisedec, sed minus ipso, sicut Leui. Probatur sequela, quia per hoc q̄ Leui existēte in lūbis Abrae, Abraam dedit decimas Melchisedec. Probatur ab Apostolo sacerdotium Leui esse minus sacerdotio Melchisedec. Ex ratione autem mystica probat. Dans decimas protestatur, se imperfectū, & perfectionē alij tribuere: ergo Abraam dando decimas, protestatus est se & suos contracturos originale nec catū, curatione indigere à Christo: ergo oēs qui fuerunt in lumbis Abrae, non solùm secundū corpulentā substantiam, sed etiā secundum rationem seminalem, fuerunt decimati: ergo Christus non fuit decimatus. Antecedens probatur: quia dans decimas, nouem sibi retinet, & decimam perfectiōis signū alij tribuit. Probatur signum perfectionis: quia decimus est quodammodo terminus numerorumā numerando, vsque ad decem procedimus: & inde replicamus vnum supra decem, vndecim, &c. prosequēdo: Prima consequētia probatur quo ad primam partem: quia imperfectio humani generis est propter peccatum, quod indiget perfectione eius, q̄ à peccato curat. Curare autem à peccato, est solius Christi: ipse enim est agnus, qui tollit peccatū mundi, vt dicit Ioan. 1. Figurā autem eius gerebat Melchisedec, vt Apostolus probat Heb. 7. Per hoc ergo, q̄ Abraam Melchisedec decimas dedit, præfiguravit se velut in peccato concepturn: & omnes qui ab eo descensuri erāt, ea ratione, vt peccatum originale contraherēt, indigere curatione, quæ est per Christum. Isaac autē & Iacob & Leui & omnes alij sic fuerūt in Abraam, vt ex eo deriuarētur, non solùm secūdum corpulentā substantiā, sed etiam secundum rationē seminalem, per quam originale peccatū cōtrahitur. Et ideo omnes in Abraam sunt decimati, id est, prefigurati indigere curatione, quæ est p Christū. Solus autē Christus sic fuit in Abraam, vt ab eo deriuaretur non secundum rationē seminalem, sed secundū corpulentam substantiā. Et ideo non fuit in Abraam sicut cū rōne indigēs, sed magis sicut vulneris medicina, & ideo nō fuit in lūbis Abraę decimatus. Et per hoc patet responsio ad primum.

¶AD SECVNDVM dicendum, q̄ quia beata Virgo fuit in originali concepta, fuit in Abraam sicut curatione indigēs: & ideo fuit ibi decimata, velut inde descendens secundū seminalē rationē. De corpore autem Christi non est sic, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, q̄ caro Christi dicitur fuisse in antiquis Patrib⁹ peccato obnoxia, secundum qualitatem, quam habuit in suis parentibus, qui fuerunt decimati: nō autē secūdum qualitatē, quam habet, prout est actu in Christo, qui non est decimatus.

¶Ad quartū dicendum, q̄ sacerdotium Leuiticum secundum carnis originē deriuabatur: vnde non minus fuit in Abraam, quàm in Leui. Vnde per hoc q̄ Abraam decimas dedit Melchisedec tanquam maiori, ostenditur sacerdotium Melchisedec, inquantum gerit figuram Christi, esse maius sacerdotio Leuitico. Sacerdotium autē Christi nō secūm carnis originem, sed gratiam spiritualem. Et ideo potest esse q̄ pater det decimas alicui sacerdoti tanquam minor maiori: & tamen filius eius si sit pontifex, est maior illo sacerdote nō propter carnis originē, sed propter gratiam spiritualē, quam habet à Christo.

QVAESTIO TRICESIMA-secunda, de conceptione Christi, quo ad actiuum principium, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de principio actiuo in conceptione Christi.

¶Et circa hoc quęrunt quatuor.

¶Primò, vtrùm Spiritus sanctus fuerit principium actiuum conceptionis Christi.

¶Secundò, vtrùm posit dici quòd Christus sit conceptus de Spiritu sancto.

¶Tertiò, vtrùm posit dici, quòd Spiritus sanctus sit pater Christi secundum carnem.

¶Quartò, vtrùm beata Virgo aliquid actiuè egerit in conceptione Christi.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm Spiritus sanctus fuerit principium actiuum conceptionis Christi.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd efficere conceptionem Christi, non debet attribui Spiritui sancto. Quia vt Augustē. dicit in primo de Tri. Indiuisa sunt opera Trinitatis, sicut & indiuisa est Trinitatis essentia. Sed efficere conceptionem Christi, est quoddam opus diuinum. Ergo videtur quòd non magis sit attribuendum Spiritui sancto quàm Patri vel Filio.

¶Præterea, Apostolus dicit Galat. 4. Cùm venit plenitudo tęporis, misit Deus filium suū factū ex muliere. Quod exponens Aug. in 4. de Tri. dicit: Eo vtique missum, quo factū ex muliere. Sed missio Filij attribuitur præcipuè Patri, vt in Prima parte habitum est. Ergo & cōceptio secundū quā factus est ex muliere, debet præcipuè Patri attribui.

¶Præterea, Prouerb. 9. dicitur: Sapientia ædificauit sibi domum. Est autem sapientia Dei ipse Christus: secundum illud 1. ad Corinth. 1. Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Domus autem huius sapientię est corpus Christi, quod etiam dicitur templū eius, secundū illud Ioan. 2. Hoc autē dicebat de templo corporis sui. Ergo videtur q̄ efficere cōceptionē corpis Christi, debet præcipuè attribui Filio, nō ergo Spiritui sancto.

¶SED CONTRA est quod dicit Luc. 1. Spiritus sanct⁹ superueniet inte, &c.

CONCLVSIO.

¶Christi corpus quanquam à tota fuerit Trinitate, rationabiliter tamen attribuitur Spiritui sancto.

¶RESPONDEO dicendum, quòd conceptionem corporis Christi tota Trinitas est operata: attribuitur tamen hoc Spiritui sancto triplici ratione. Primò quidē: quia hoc congruit causæ incarnationis, quę consideratur ex parte Dei. Spiritus enim sanctus est amor Patris & Filij, vt in Prima parte habitum est. Hoc autem ex maximo Dei amore prouenit, vt filius Dei carnē sibi assumeret in vtero virginali. Vnde dicitur Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filiū suum vnigenitum daret. Secūdò: quia hoc congruit causæ incarnationis ex parte naturæ assumptæ. Per hoc enim datur intelligi, quòd humana natura assumpta est à filio Dei in vnitatem personæ, non ex aliquibus meritis, sed ex sola gratia: quæ Spiritui sancto attribuit, secūdū illud 1. ad Corin. 12. Diuisiones gratiarū sunt, idem autē Spiritus. Vnde Aug. dicit in Enchi. Iste modus quo est natus Christus de Spiritu sancto, insinuat nobis gratiam Dei, qua homo nullis præcedētibus meritis, in ipso primo exordio naturæ suæ quo esse cœpit, verbo Dei copularetur in tantā personæ vnitatē, vt idem ipse esset filius Dei. Tertiò: quia hoc cōgruit termino Incarnationis. Ad hoc enim terminata est Incarnatio, vt homo ille qui concipiebatur, esset sanctus & filius Dei. Vtrunq; autē horum attribuit Spiritui sancto. Nam per ipsum efficiuntur homines filij Dei: secūdum illud Gala. 4. Quoniam estis filij Dei, misit Deus Spiritū filij sui in corda vestra, clamantem Abba, pater. Ipse est etiam Spiritus sanctificationis: vt dicitur Rom. 1. Sicut ergo alij per Spiritū sanctum sanctificātur spiritualiter, vt sint filij Dei adoptiui: ita Christus per Spiritum sanctum est in sanctitate conceptus, vt esset filius Dei naturalis. Vnde Rom. 1. secūdum vnam glos. quod prædestinatus, scilicet, Qui prędestinatus est filius Dei in virtute, manifestatur per id quod immediatè sequitur, Secundum Spiritum sanctificationis, id est, per hoc quòd est conceptus de Spiritu sancto. & Angelus annuntians ex hoc quod præmiserat, Spiritus sanctus superueniet in te, concludit, Ideóq; & quod nascetur ex te sanctū, vocabitur filius Dei.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ opus conceptionis cōmune quidem est toti Trinitati, secundum tamen modū aliquem attribuitur singulis personis. Nā Patri attribuitur autoritas respectu personæ filij, qui per huiusmodi cōceptionem sibi assumpsit humanam naturam. Filio autem attribuitur ipsa carnis assumptio. Sed Spiritui sancto attribuitur formatio corporis, q̄d assūmitur à Filio. Nam ipse Spiritus sanctus est spiritus Filij, secundū illud Galat. 4. Misit Deus Spiritum filij sui. Sicut autem virtus animæ, quæ est in semine, per spiritum qui in semine includitur, format corpus in generatione aliorum hominū: ita virtus Dei, quæ est ipse filius (secundum illud 1. ad Corint. 1. Christum Dei virtutem) per Spiritum sanctum corpus formauit, quod assumpsit. Et hoc etiam verba Angeli demonstrant, dicentis, Spiritus sanctus superueniet in te, quasi ad præparandam & formādam materiam corporis Christi, & virtus Altissimi, id est, Christus obumbrabit tibi, id est, corpus in te humanitatis, accipiet incorporeum lumen diuinitatis. Vmbra enim à lumine formatur & corpore: vt Grego. dicit 18. Mora. Altissimus autem intelligitur Pater, cuius virtus est Filius.

¶Ad secundum dicendum, quòd missio refertur ad personam assumentem, quæ à Patre mittitur: sed conceptio refertur ad corpus assumptum, quod operatione Spiritus sancti formatur. Et ideo licet missio & conceptio sint idem subiecto: quia tamen differunt ratione, missio attribuitur Patri, efficere autem cōceptionem Spiritui sancto: sed carnem assūmere attribuitur Filio.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in lib. de Quæstionibus veteris & noui Testamenti, quæstio ista gemina ratione potest intelligi. Primùm enim domus Christi Ecclesia est, quam ædificauit sibi sanguine suo. Deinde potest & corpus eius dici domus ipsius, sicut dicitur templum eius. Factum autē Spiritus sancti factū filij Dei est, propter naturæ & volūtatis vnitatem,

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Christus debeat dici conceptus de Spiritu sancto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus non debeat dici conceptus de Spiritu sancto. Quia super illud Roman. 2. Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia, dicit glo. Aug. Attendendū, quòd nō ait de ipso, sed ex ipso: ex ipso enim cælum sunt & terra, quia facit ea: non autem de ipso, quia non de substantia sua. Sed Spiritus sanctus non formauit corpus Christi de substantia sua. Ergo Christus non debet dici conceptus de Spiritu sancto.

¶Præterea, Principium actiuum, de quo aliquid concipitur, se habet sicut semen in generatione. Sed Spiritus sanctus non se habuit sicut semen in conceptione Christi. Dicit enim Hieron. in expositione Catholicæ fidei, Non sicut quidam sceleratissimi opinantur, Spiritum sanctum dicimus fuisse pro semine, sed potentia ac virtute Creatoris dicimus esse operatum, id est, formatum corpus Christi. Non ergo debet dici quòd Christus sit conceptus de Spiritu sancto.

¶Præterea, Nihil vnū de duobus formatur, nisi aliquo modo cōmixtis. Sed corp⁹ Christi formatum est de virgine Maria. Si ergo Christus dicatur conceptus de Spiritu sancto, videtur quòd facta sit commixtio quædā Spirit⁹ sancti & materiæ, quā Virgo ministrauit: q̄d patet esse falsū. Nō ergo Christus debet dici conceptus de Spiritu sancto.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. primo, Antequam conuenirēt, inuēta est in vtero habēs de Spiritu sancto.

CONCLVSIO.

¶Filius Dei conuenienter de Spiritu sancto conceptus in scripturis dicitur, quia eius opere corpus formatum est, & ei æqualis in substantia conceptus est.

¶RESPONDEO dicendū, q̄ cōceptio nō attribuitur soli corpori Christi, sed etiā ipsi Christo ratione ipsius corporis. In Spiritu autem sancto duplex habitudo consideratur respectu Christi. Nam ad ipsum filium Dei, qui dicitur esse conceptus, habet habitudinem cōsubstantialitatis: ad corpus autem eius habet habitudinē causæ efficientis. Hæc autem præpositio De, vtrāq; habitudinem designat, sicut cùm dicimus hominem aliquē esse de suo patre. Et ideo conuenienter dicere possumus Christū esse conceptum de Spiritu sancto, hoc modo, q̄ efficientia Spiritus sancti referatur ad corpus assumptum: consubstātialitas verò ad personam assumentem.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ corpus Christi, quia non est consubstantiale Spiritui sancto, nō propriè potest dici de Spiritu sancto conceptū, sed magis ex Spiritu sancto. Sicut Ambr. dicit in lib. de Spiritu sancto, quod ex aliquo est, aut ex substantia, aut ex potestate eius est. Ex substātia, sicut filius, qui à patre est: ex potestate, sicut ex Deo omnia: quomodo & in vtero habuit Maria ex Spiritu sancto.

¶Ad secundum dicendum, quòd super hoc videtur esse quædam diuersitas Hieron. ad quosdam alios doctores, qui asserunt Spiritū sanctum in conceptione Christi fuisse pro semine. Dicit enim Chrysost. super Matt. Vnigenito Dei in Virginem ingresſuro, præcessit Spiritus sanctus, vt præcedente Spiritu sancto in sanctificationē, nascatur, scilicet Christus secundū corpus, diuinitate ingrediente pro semine. Et Damasc. dicit in 3. lib. Obumbrauit super ipsam Dei sapientia & virtus, velut diuinum semen.

¶Sed hoc de facili soluitur: quia secundū quòd in semine intelligitur virtus actiua, sic Chrys. & Damasc. cōparant semini Spiritū sanctū: vel etiam Filium qui est virtus Altissimi. Secundum autē q̄ in semine intelligitur substātia corporalis, quæ in cōceptione trāsmutat, negat Hiero. Spiritū sanctū fuisse pro semine.

¶Ad tertiū dicendū, q̄ sicut Aug. dicit in Enchi. non eodē modo dicitur Christus cōceptus aut natus de Spiritu sancto & de Maria virgine, sed de Maria virgine materialiter, de Spiritu sancto verò effectiuè. Et ideo non habuit hīc locum commixtio.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Spiritus sanctus dici debeat pater Christi secundum carnem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ Spiritus sanctus debeat dici pater Christi secūdū humanitatē. Quia secūdū Philosophū in lib. de Gñatione animaliū, pater dat principiū actiuū in gñatione, mater verò ministrat materiā. Sed beata Virgo dicitur mater Christi propter materiā quā in cōceptione ei⁹ ministrauit. Ergo videtur quòd etiam Spiritus sanctus posit dici pater eius, propter hoc, quòd fuit principium actiuum in conceptione ipsius.

¶Præterea, Sicut mētes aliorū sanctorū formātur p Spiritū sanctū, ita etiā corpus Christi est p Spiritū sanctū, formatū. Sed alij Sācti, ppter prędictā formationem dicūtur filij totius Trinitatis, & p consequēs Spiritus sancti. Videtur ergo q̄ Christus debeat dici filius Spiritus sancti, inquantum corpus eius est Spiritu sancto formatum.

¶Præterea, Deus dicitur pater noster secūdū hoc, q̄ nos fecit secundum

¶Vbi aduerte, quòd regula intelligitur de prędicatione simpliciter & absolutè, hoc est sine additione aliqua. Et in promptu eius ratio est: quia nomē quodcunq; simpliciter enunciatum de aliquo perfecta ratione illud habente, nō significatur diminute illi conuenire: ac per hoc non secundum imperfectam, sed secundū perfectam rationem.

¶Et scito quòd super ista regula fundatur intellectus sacræ Scripturæ, quum de Iesu Christo loquens affirmat ipsum esse Dei filium: ex hoc enim quòd esse filium Dei, Christo conuenit secundum perfectam filiationis Dei rationem (quia est naturalis filius Dei) consequens est, vt nunquam Christus intelligendus sit filius adoptiuus: sicut cæteri sancti) cùm dicitur filius Dei.

¶Quo ad tertium, conclusio est, Christus nullo modo debet dici filius Spiritus sancti, aut totius Trinitatis. Probatur: Christus est filius Dei secundum perfectā rationem filiationis: ergo neque ratione creationis neque iustificationis, sed solius æternæ generationis debet dici filius Dei: ergo nec Spiritus sancti, nec Trinitatis debet dici filius. Antecedens patet. Prima consequentia probatur ex regula præsuppositā. Secunda verò probatur: quia secundum æternam generationem solius Patris est Filius.

Annot. *¶Super Quæstionis tricesimæ secundæ Articulum primum.*

Annot. Titulus clarus est, sumens occasionem ex Symbolo: Qui conceptus est de Spiritu sancto.

Cōment. ¶In corpore vnica conclusio: Conceptio corporis Christi, licet à tota sit Trinitate attribuit tamen Spiritui sancto. Probatur secunda pars, de qua est quæstio, triplici ratione & ratiōes in litera clarè patent.

Annot. ¶Duo tamen pro noui-

Annot. *¶Super Quæstionis tricesimæ secundæ Articulum secundum.*

Annot. Titulus circa proprietatem loquutionis versat: & propterea an dici debeat, quæritur. & conficitur tota quæstio hæc in illa præpositione De.

Cōment. ¶In corpore articuli vna est conclusio: Conuenienter dicere possumus Christū cōceptum esse de Spiritu sancto. Probatur & declaratur. Probatio est: In Spiritu sancto duplex est habitudo ad Christū conceptū, scilicet cōsubstantialitatis & causalitatis effectiue: ergo cōueniēter potest dici cōceptus de Spiritu sancto. Antecedens probatur: q̄a cōceptio attribuitur non solùm corpori Christi: sed etiam ipsi Christo ratione corporis. Consequentia probatur: q̄a præpositio De vtrunq; denotat habitudinem: vt patet exemplariter, quā filius Dei de Patre genitus dicitur. Declaratio est q̄ consubstantialitas ad pſonā Christi efficientia ad corpus Christi referenda est.

Annot. *¶Super Quæstionis tricesimæ secundæ Articulum tertium.*

Cōment. Titulus clarus.

¶In corpore articuli tria fiunt. primò præmittitur ratio paternitatis & filiationis tā perfectę quàm imperfectæ secundum quid. Attenditur secundo cōmunis regula de prædicatione vnius rei ſpectu eiusdem perfecte & imperfectę. Tertiò ex his respōdetur quæsito.

¶Quo ad primum duo de his dicuntur. Primò penes quid attendātur: secundo distinguuntur in perfectæ vel imperfectę rationis membra. Paternitas igitur & filiatio in animalium generatione secundum similitudinē propriè dicuntur. Omnes particulæ in litera sigillatim & clarè declarantę. Distinguuntur autē paternitas & filiatio secundum quod filius Dei de Patre genitus dicitur. Declaratio est q̄ consubstantialitas ad pſonā Christi efficientia ad corpus Christi referenda est.

¶Ad secundum dicendum, quòd missio refertur ad personam assumentem, quæ à Patre mittitur: sed conceptio refertur ad corpus assumptum, quod operatione Spiritus sancti formatur. Et ideo licet missio & conceptio sint idem subiecto: quia tamen differunt ratione, missio attribuitur Patri, efficere autem cōceptionem Spiritui sancto: sed carnem assūmere attribuitur Filio.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in lib. de Quæstionibus veteris & noui Testamenti, quæstio ista gemina ratione potest intelligi. Primùm enim domus Christi Ecclesia est, quam ædificauit sibi sanguine suo. Deinde potest & corpus eius dici domus ipsius, sicut dicitur templum eius. Factum autē Spiritus sancti factū filij Dei est, propter naturæ & volūtatis vnitatem,

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Christus debeat dici conceptus de Spiritu sancto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus non debeat dici conceptus de Spiritu sancto. Quia super illud Roman. 2. Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia, dicit glo. Aug. Attendendū, quòd nō ait de ipso, sed ex ipso: ex ipso enim cælum sunt & terra, quia facit ea: non autem de ipso, quia non de substantia sua. Sed Spiritus sanctus non formauit corpus Christi de substantia sua. Ergo Christus non debet dici conceptus de Spiritu sancto.

¶Præterea, Principium actiuum, de quo aliquid concipitur, se habet sicut semen in generatione. Sed Spiritus sanctus non se habuit sicut semen in conceptione Christi. Dicit enim Hieron. in expositione Catholicæ fidei, Non sicut quidam sceleratissimi opinantur, Spiritum sanctum dicimus fuisse pro semine, sed potentia ac virtute Creatoris dicimus esse operatum, id est, formatum corpus Christi. Non ergo debet dici quòd Christus sit conceptus de Spiritu sancto.

¶Præterea, Nihil vnū de duobus formatur, nisi aliquo modo cōmixtis. Sed corp⁹ Christi formatum est de virgine Maria. Si ergo Christus dicatur conceptus de Spiritu sancto, videtur quòd facta sit commixtio quædā Spirit⁹ sancti & materiæ, quā Virgo ministrauit: q̄d patet esse falsū. Nō ergo Christus debet dici conceptus de Spiritu sancto.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. primo, Antequam conuenirēt, inuēta est in vtero habēs de Spiritu sancto.

CONCLVSIO.

¶Filius Dei conuenienter de Spiritu sancto conceptus in scripturis dicitur, quia eius opere corpus formatum est, & ei æqualis in substantia conceptus est.

¶RESPONDEO dicendū, q̄ cōceptio nō attribuitur soli corpori Christi, sed etiā ipsi Christo ratione ipsius corporis. In Spiritu autem sancto duplex habitudo consideratur respectu Christi. Nam ad ipsum filium Dei, qui dicitur esse conceptus, habet habitudinem cōsubstantialitatis: ad corpus autem eius habet habitudinē causæ efficientis. Hæc autem præpositio De, vtrāq; habitudinem designat, sicut cùm dicimus hominem aliquē esse de suo patre. Et ideo conuenienter dicere possumus Christū esse conceptum de Spiritu sancto, hoc modo, q̄ efficientia Spiritus sancti referatur ad corpus assumptum: consubstātialitas verò ad personam assumentem.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ corpus Christi, quia non est consubstantiale Spiritui sancto, nō propriè potest dici de Spiritu sancto conceptū, sed magis ex Spiritu sancto. Sicut Ambr. dicit in lib. de Spiritu sancto, quod ex aliquo est, aut ex substantia, aut ex potestate eius est. Ex substātia, sicut filius, qui à patre est: ex potestate, sicut ex Deo omnia: quomodo & in vtero habuit Maria ex Spiritu sancto.

¶Ad secundum dicendum, quòd super hoc videtur esse quædam diuersitas Hieron. ad quosdam alios doctores, qui asserunt Spiritū sanctum in conceptione Christi fuisse pro semine. Dicit enim Chrysost. super Matt. Vnigenito Dei in Virginem ingresſuro, præcessit Spiritus sanctus, vt præcedente Spiritu sancto in sanctificationē, nascatur, scilicet Christus secundū corpus, diuinitate ingrediente pro semine. Et Damasc. dicit in 3. lib. Obumbrauit super ipsam Dei sapientia & virtus, velut diuinum semen.

¶Sed hoc de facili soluitur: quia secundū quòd in semine intelligitur virtus actiua, sic Chrys. & Damasc. cōparant semini Spiritū sanctū: vel etiam Filium qui est virtus Altissimi. Secundum autē q̄ in semine intelligitur substātia corporalis, quæ in cōceptione trāsmutat, negat Hiero. Spiritū sanctū fuisse pro semine.

¶Ad tertiū dicendū, q̄ sicut Aug. dicit in Enchi. non eodē modo dicitur Christus cōceptus aut natus de Spiritu sancto & de Maria virgine, sed de Maria virgine materialiter, de Spiritu sancto verò effectiuè. Et ideo non habuit hīc locum commixtio.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Spiritus sanctus dici debeat pater Christi secundum carnem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ Spiritus sanctus debeat dici pater Christi secūdū humanitatē. Quia secūdū Philosophū in lib. de Gñatione animaliū, pater dat principiū actiuū in gñatione, mater verò ministrat materiā. Sed beata Virgo dicitur mater Christi propter materiā quā in cōceptione ei⁹ ministrauit. Ergo videtur quòd etiam Spiritus sanctus posit dici pater eius, propter hoc, quòd fuit principium actiuum in conceptione ipsius.

¶Præterea, Sicut mētes aliorū sanctorū formātur p Spiritū sanctū, ita etiā corpus Christi est p Spiritū sanctū, formatū. Sed alij Sācti, ppter prędictā formationem dicūtur filij totius Trinitatis, & p consequēs Spiritus sancti. Videtur ergo q̄ Christus debeat dici filius Spiritus sancti, inquantum corpus eius est Spiritu sancto formatum.

¶Præterea, Deus dicitur pater noster secūdū hoc, q̄ nos fecit secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimæ secundæ Articulum quartum.

Annot. TItulus clarus, notandū q̄ non est quæstio, an actiuè egerit, sed an actiuè egerit in ipso actu conceptionis corporis Christi: de actione enim circa aliam actum est quæstio.

Coment. ¶ In corpore articuli quatuor fiūt: primò refertur opinio quædam habens duas partes: secundò improbatur prima pars illius: tertiò secunda: quartò respondetur quæstio.

¶ Quo ad primum opinio dicit beatam Virginē operatam in conceptione Christi actiuè dupliciter: scilicet naturali & supernaturali virtute. Et primæ partis ratio est cōmunis de inchoatione formarū in materia p aliquod cooperatiuum principiū in materia: in hoc enim ponitur differentia inter transmutationē naturalem & artificialem: quia naturalis habet talē principium in materia, & ideo naturalis est tificialis verò habet solam materiā purè passiuam.

¶ Quo ad secundum tripliciter arguit contra hoc Autor. Primò interimendo fundamentum, quia ad mutationem naturalem sufficit principium materiale esse passiuum: ex autoritate Aristo. Secundò: quia impossibile est q̄ materia agat ad sui formationem, quia nō est actu, agere enim est actum non potētiæ, temper enim est imabitur species mouere, vt dicitur 3. Phys. Tertiò, qa impossibile est aliquid nō diuisum in duas partes (vt animata) mouere seipsum ex 8. Phys.

Annot. ¶ Aduerte hīc, q̄ oporteret digredi ad quæstiones multas, si examinādæ essent hæ rationes. Nam & de inchoatione formarum & de motu grauiū & leuium, & de maxima atq; vetustissima ambiguitate, an aliquid seipsum mouere possit, tractare oporteret & nō Theologiam, sed Philosophiā puram tradere opere longo: quæ propterea extra libri hūc tractāda hīc relinquā.

Coment ¶ Quo ad tertium ponitur primò ratio fœcūdæ partis. Et assumit ratio hæc duo. Alterum naturale: scilicet quòd mater concurrit ad generationem per proprium semen, actiuè concurrens ad generationem. Alterum supernaturale, scilicet quòd beatæ Virgini data est miraculosè virtus illa actiua, quam aliæ matres habent per semen, vt scilicet sine semine posset quod per semen potuisset. Et huius miraculi ratio est integerrima virginitas: cui repugnat seminis resolutio. Deinde ponitur improbatio istius opinionis quo ad radicem eius, & ipsam bipartitā. Et est ratio ista: Distinctio sexus est à natura propter diuersam operationem ad generationem opportunam: ergo est penes diuersitatem agentis & patientis: ergo tota virtus actiua est ex parte maris, passio verò ex parte fœminæ. Antecedens probatur ex secundo Cæl. ſic: Sexus est propter operationem opportunam ad generationē, ergo diuersitas sexus est propter diuersam operationē opportunam ad generationē. Consequentia hæc est per se nota, & assumptum est ex primo Cæl. Vnumquodque est propter suam operationem. Consequentia principalis probatur in litera: quia distinctio operationis in generatione est secundum agens & patiens. Deinde ad huius rationis conclusionem firmandam affertur signum in litera ex plantis: quia ideo in illis non est distinctio sexus: quia actiua & passiua virtus sunt mixtæ, hoc enim signum est quòd distinctio sexus est penes actiuum & passiuum: hæc quo ad radicem positionis.

¶ Contra ipsam verò positionem procedit litera subsumendo, Beata Virgo non accepit à Spiritu sancto, vt esset pater Christi, sed mater: ergo non accepit potentiam actiuam in conceptione. Demum duæ viæ secundum hanc opinionem excluduntur, altera dicentiū, q̄ virtute illa supernaturali beata Virgo via est agendo conceptionem Christi: & sic fuisset pater Christi. Altera dicētium, quòd virtute illa beata Virgo non est vsa: & sic frustra collata ei fuisset virtus actiua illa.

¶ *Num tota vtra actiui principij in generatione ex parte matris attendatur: passiui verò ex parte feminæ.*

¶ Circa processum istū duo occurrunt dubia. Primum est circa conclusionem principalem allatæ rationis, non erit apparet illius efficacia: quoniam fundatur super illa vniuersali, Omnis diuersitas operationum ad generationem, quæ est secundum diuersitatem actiui & passiui: quæ non videtur vera, nec in litera habetur. Et quidem q̄ oporteat illam vniuersaliter veram ad probandam dictam consequentiam, patet clarissimè: quia nisi sit vniuersaliter vera, facilè negabitur consequentia, concedendo omnia assumpta: scilicet & q̄ sit distinctio sexuum ex propter diuersam operationem: & quòd distinctio operationis alicuius est penes actiuum & passiuum. Tunc enim patet debilitas consequentiæ: quia ex hoc quòd aliqua distinctio operis ad generationē est penes actiuum & passiuum, non sequitur determinatè, ergo distinctio sexus est penes actiuum & passiuum. Sed si omnis distinctio operationis ad generationem est penes actiuum & passiuum, optimè sequetur, ergo distinctio sexuum est penes actiuum & passiuum: quia ipsa est manifestè ad diuersa opera ad generationem requisita.

¶ Secūdum dubium est circa secundam consequentiam, scilicet, ergo tota vis actiua se tenet ex parte patris. Nā pater infertur, quām sequitur: licet enim sequatur, ergo vis actiua se tenet ex parte patris nō tamen sequitur, ergo tota se tenet ex illa parte. Et cōfirmatur: qa secundum multos concedētes marē & fœminā distinguī penes actiuū & passiuū: pater erit cōcurrit aliqualiter passiuè, pro quāto pars seminis paterni materialiter concurrit ad generationē. Igitur econtra aliquid ex parte matris concurrit passiuè. & sic falsum est, totā vim actiua ex parte maris, & totam passiuā ex parte fœminæ se tenere.

¶ Antequam ad hæc dicatur dubia, est terminandus progressus articuli, vt motis aliis propinquis dubiis, possit simul responderi.

¶ Quo ad quartū respondetur quæstio duabus conclusionibus. Prima est, Beata Virgo in ipsa conceptione Christi nihil actiuè operata est: sed solam materiam ministrauit. Secunda conclusio est: Ante cōceptionem operata est aliquid actiuè, præparando materiam, vt esset apta conceptui, & prima cōclusio non aliter in litera probatur, quām ex superadictis illam inferendo: si enim tota vis actiua generationis est ex parte maris, restat vt fœmina passiuè solùm concurrat. Secūda autē cōclusio tanquā manifesta relinquitur, quasi cōsequēter se habēs.

¶ Aduerte hīc, q̄ aliud est loqui de ipso actu conceptionis, & aliud de mentibus ipsius actōr. In litera nō dicit, q̄ beata Virgo nihil actiuè operata est in mentibus actus conceptionis: sed dicitur quòd nihil actiuè operata est in ipso actu conceptionis. Nā beata Virgo in illo instanti cōceptionis materiā ministrauit: ac per hoc actiuè operata est: quia materiā ministrare, agere proculdubio est. Ita quòd in certo tēpore præcedente instans cōceptionis, beata Virgo actiuè præparauit materiam (vt in secunda conclusione dicitur) & in instanti terminate tempus illud, quod fuit instans cōceptionis, præparatā materiam ministrauit (vt in prima conclusione dicitur) quasi ad terminū suæ actionis peruenit. Ad ipsum autem conceptionis actū non cōcurrit actiuè, sed passiuè, suscipiendo in materia ministrata actionem agentis Spiritus sancti loco seminis.

¶ *Num Mater actiuè concurrat in generatione.*

Quæstio. ¶ Occurrit circa cōclusionem dubium ex Sco. in 3. sent. di. 4. q. 1. dicēte cōtra doctrinā præsentis articuli arguēte, primò de matribus in cōmuni. Tum primò: quia formas eiusdē speciei consequuntur potentiæ naturales eiusdē speciei: mas & fœmina sunt eiusdē speciei 10. Meta. ergo si formam maris sequitur potētia vegetatiua actiua, similiter & formam fœminæ. Et confirmatur: qa aliter vegetatiua maris & fœminæ differēt: sicut actiua & passiua: & ita esset potētiæ omnino alterius ratiōis. Tū secundò, quia mater naturaliter plus diligit filium quām pater: vt patet. 8. Ethic. ergo filius est opus matris. Et probatur cōsequētia: quia pater diligit filiū vt opus sum. Tum tertiò: quia filius assimilatur magis quandoq; matri, quām patri: ergo in matre est virtus actiua. Probatur sequela: quia agēris est assimilare sibi effectum: ita q̄ effectus nulli assimilatur, nisi propter aliquam actionem eius.

Tum quartò: qa materem tantùm esse quasi vas, in quo sicut in loco conueniente generatur proles, & de aliquo ei⁹ vt materia: nō videtur plus dare matri q̄ terræ in generatione minerę, & de aliquo eius generatur minera. & sic talis terra esset mater mineræ: imò homo esset mater vermis in eo geniti loco cōuenienti ex aliquo hominis. Et si dicatur quòd vermis non est eiusdem speciei, obliciētur quòd asina est mater mulæ: & tamen

Zab. 3. q. 3. cap. 2. nō est eiusdem speciei.

¶ Secūdò principaliter obiicitur de hac materie in speciali per illud Damascen. cap. 48. virtutem tribuens susceptā: simul autem & generatiuam. si enim ipsa esset tantùm principiū passiuum, non videretur quare copulauit vir tuti susceptiuæ virtutem generatiuam.

¶ Ad euidentiam motarum quæstionum, sciendum est quòd veritas quæstionis huius sicut & multarum aliarum in medio consistit. Et ideo extrema sectati erraverunt: & quia medium extremorū naturas sapit, veritatis aliquid attigerunt. Fœminarum enim potentiæ ad partem vegetatiuam spectantes actiuæ dubio sunt: sed res factæ ab actiua potētia fœminæ materiale; est nō actiuū generationis principium. Ita quòd mas & fœmina conueniunt in hoc, quòd vtrūque potentiæ sunt actiuæ: sed differunt in re factæ per illas potentias: nam factum à mare, semen est actiuum generationis principium: factū verò à fœmina, quicquid sit illud mēstruum aut semen, materiale est generationis principū. Hęc est Peripateticorum, quos Autor sequitur, sententia. consonātq; primæ Philosophiæ: quoniā sic inter marem & fœminam vnitas specifica saluatur & in forma & in potentiis: & differentia ponitur ex parte corporis seu materiæ, dum penes res factas nō penes potentias animæ, diuersitas formalis actiui & passiui collocatur: res enim facta ex parte corporis se tenet. Consonat quoque speciei diuersitati maris & fœminæ in genere sexus: differentia siquidem maris & fœminæ formalis est in genere sexus, materialis autem in genere animalis: vnde ista specifica differētia ex parte materiæ cōsequens animalis genus rationabiliter infert in ipsis propriis effectibus maris & fœminæ diuersārō rationum conditiones. Attestatur demū huic positioni ipsa exterior dispositio membrorum est suis propriis operationibus apparentibus manifestē: membra siquidē masculino sexui propria ad agendū apta conspicimus, membra verò fœminea sexui propria ad recipiendum facta videmus, & fœminas recipere semen à maribus efficiēbus illud constat. Recipere aūt adeò includitur in eo quod est pati, vt erit in subsistentiis immaterialibus, in quibus non manifestè apparet potentia passiua, dicamus eas tantùm pati quantum recipiunt. Quo sit, vt alienus à Philosophiæ viis sit, qui negat fœminas pati in cōceptione, experientia testante eas recipere semen virile.

¶ His præmissis, ad primū dubiū cōtra processum litęræ dicitur, quod sermo literæ est de prima distinctione per se operationis ad generādumita quòd intentio literæ est, q̄ prima per se diuersitas operationū ad generandū est secundum rationem actiui & passiui. Et hęc propositio nō eget probatiōe quia ad sensum est per se nota: quia cōstat quòd est secundum rationem immissionis & receptiōis. Et super hac appositione optimè fundatur sequela: quia mas & fœmina per se diuersificantur penes diuersitatem per se primò ad generandū: qm̄ operasd hoc natura distinctio sexuū ordinatur: vt pater.

¶ Ad secūdum vero dubium cōtra eiusdē processus alteram cōsequentiam respōdetur, quòd secunda consequentia, scilicet, ergo tota vis actiua ex parte matris se tenet, rationabilis est: qa ex eo quòd è regione diuersificantur per se primò opera generatiōis penes actiuum & passiuum, consentaneè est, vt tota latitudo actiui in generatione se teneat ex parte primi actiui. Quòd autem opiniones diuersæ sint de semine maris, non obstat, quin rationabilis sit positio cōtraria Peripateticorum principis, quā sequitur Autor. Nō est alienum à doctrina sana tradere, q̄ rationi consonat, licet demonstratio mathematica non habeatur, licet aliis opposūi sentiant. Ex dictis siquidem quilibet pcipere potest, q̄ exapparentibus mmebris & operationibus cōstanti bus arguēdo ad ea quæ sensui nō subiacent, cōsentaneū rationi est, vt prima distinguendi inter marem & fœminam ratio sit penes agere & pati, procul dubio generationē: propter quam per se primò est sexus, & eius diuersitas.

¶ Ad obiecta Scoti contra doctrinam articuli huius de matribus in cōmuni respondetur: & ad primum dicitur, q̄ mirū est de isto homine assumente articuli Autoris in litera secundū, & vidente responsionē, & tamen arguente, quasi Autor nō respondetit. Dicimus ergo, vt iam dictū est, q̄ nec somniauimus potentiam vegetatiuā in muliere esse passiuam: actiua enim est: sed materiæ, in quam semen viri agit, sicut etiā in vno & eodem homine digestiua virtus est actiua materiæ, in quam nutritiua agit, conuertendo in substātiam alitī. Nec accipias propriè, sed exempli gratia dictum in litera in responsione ad secundum, quòd potentiæ generatiuæ in mari & fœmina sint sicut ars superior & inferior. sunt enim nō diuersæ, sed eiusdem rationis in se: quāuis si ad res effectas ab eis referatur, diuersārā rationum inuenientur secundum diuersam rationem actiui & passiui agendi & patiendi: vt dictum est. Dic ergo, q̄ potentia generatiua fœminæ est actiua non generationis, sed materiæ proximæ & propriæ ipsius generationis & geniti,

¶ Ad secundum dicitur, q̄ mater diligit filium suū vt proprium opus efficiuè, secundum propriam materiam seu proprū corpus ipsius filij: est enim ipsa effectiua causa materiæ proximæ, vt dictum est.

¶ Et ex hoc patet responsio ad tertiū, cōcedendo q̄ quia mater est causa effectiua materiæ proximæ filiipideo filij assimilat matri. Sed fallitur arguēs à negata efficientia respectu actus conceptionis seu generationis in vtero, ad inferendum negari omnem efficientiam respectu filij.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam beata Virgo ante filij Dei conceptionē aliquid egerit, materiam præparando, nihil tamen in illius conceptione egit, sed solam materiam ministrauit, cum à Spiritu sancto acceperit vt illius tantùm mater esset.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicūt beatā Virginem aliquid actiuè operatam esse in cōceptione Christi, & naturali virtute, & supernaturali. Naturali quidem virtute, quia ponunt q̄ in qualibet materia naturali est aliquod actiuū principium: alioquin credūt, q̄ non esset transmutatio naturalis. In quo decipiūtur: quia trāsmutatio dicitur naturalis propter principium intrinsecū, non solùm actiuū, sed etiā passiuum. Expresse enim dicit Philosophus in 8 Phy. q̄ in grauibus & leuibus est principium passiuū motus naturalis & nō actiuum. Nec est possibile, q̄ materia agat ad sui formationē: qa non est actu. Nec est etiā possibile, quòd aliquid moueat seipsum, nisi diuidatur in duas partes, quarū vna sit mouens, & alia sit mota: quod in solis animatis cōtingit: vt probatur 8. Phy. Supernaturali autem virtute: quia dicunt ad matrē requiri, q̄ non solùm materiā ministret (quæ est sanguis menstruus) sed etiam semen, qd' commuxtū virili semini habet virtutē actiuam in generatione. Et quia in beata Virgine nulla fuit facta resolutio seminis, ppter integerrimam eius virginitatē, dicunt q̄ Spiritus sanctus supernaturaliter ei tribuit virtutem actiuā in conceptione corporis Christi, quā aliæ matres habēt per semē resolutū.

¶ Sed hoc nō potest stare, quia cùm quælibet res sit propter suam operationem (vt dicitur secundo de Cælo, natura nō distingueret ad opus generationis sexū maris & fœminæ, nisi esset distincta operatio maris ab operatione fœminæ. In generatione autem distinguitur operatio agentis & patientis. Vnde relinquitur q̄ tota virtus actiua sit ex parte maris: passio autē ex parte fœminæ. Propter quod in plantis, in quibus vtraq; vis cōmiscetur, nō est distinctio maris & fœminæ.

¶ Quia igitur beata Virgo nō hoc accepit, vt esset pater Christi, sed mater, consequēs est q̄ non acceperit potentiā actiuam in cōceptione Christi: siue aliquid egerit, ex quo sequitur ipsam fuisse patrem Christi: siue nihil egerit (vt quidam dicunt) ex quo sequitur, huiusmodi potentiam actiuam sibi frustra fuisse collatā. Et ideo dicendum est quòd in ipsa cōceptione Christi beata Virgo nihil actiuè operata est, sed solam materiā ministrauit. Operata tamen est ante conceptionē aliquid actiuè, præparando materiam, vt esset apta conceptui.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa conceptio tria priuilegia habuit, scilicet q̄ esset sine pcto originali: qd' esset non puri hominis, sed Dei & hominis: item q̄ esset cōceptio Virginis. Et hęc tria habuit à Spiritu sancto. Et ideo dicit Damasc. quātum ad primum, q̄ Spiritus sanctus superuenit Virgini purgans ipsam, id est præseruans, ne cum peccato originali conciperet. Quantum ad secundū dicit, & virtutem susceptiuā verbi Dei tribuens, id est vt conciperet verbum Dei. Quantū autem ad tertium dicit, simul autem & generatiuam: vt scilicet manens virgo posset generare, non quidem actiuè, sed passiuè: sicut aliæ matres hoc consequuntur ex semine viri.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ potentia generatiua in fœmina est imperfecta respectu potētiæ generatiuæ, quę est in mare. Et ideo sicut in artibus ars inferior disponit materiam: mas autē superior inducit formā, vt dicitur in 2. Phy. ita etiam virtus generatiua fœminæ præparat materiam, virtus autem actiua maris formam materiam præparatā.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ ad hoc quòd trāsmutatio sit naturalis, non requiritur, quòd in materia sit principium actiuum, sed solùm passiuum: vt dictum est.

QVAESTIO TRICESIMA-tertia De Modo & Ordine cōceptionis Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de modo & ordine conceptionis Christi.

¶ Et Circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm corp⁹ Christi in primo instanti conceptionis fuerit formatum.

¶ Secundò, vtrùm in primo instanti conceptionis fuerit animatum.

¶ Tertiò, vtrùm in primo instanti conceptionis fuerit à Verbo assumptum.

¶ Quartò, vtrùm conceptio illa fuerit naturalis vel miraculosa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad quartū dicitur, q̄ nos nō dicimus matrē esse vt vas seu locū, &c, ambæ enī opiniōes sūt extremæ, & q̄ mater cōcurrat actiue ad gñatio cīgid actiuū materiæ fili, & passiuum generationis eiusdem,

¶Ad obiecta ex Damasceni autoritate respondetur. in litera ad primū q̄ ideo gñatiuā adiunxit Damascenus susceptiuæ, qa diuersas cōditiones indicāt. susceptiua quidē potentia ad filium Dei refertur, generatiua autē ad virginitatem matris: virgo enī manens virgo non potest generare: qm̄ generatio tunc tamē natu ralis fieri potest à fœmina, quācūq; fœcūda, quā concipere pōt: concipere autē passiuè non potest sine virili femine: quod si sit, iam non virgo concipiet. Quia ergo beatę Virgini tributum est, vt manens virgo posset concipere: ideo ad hoc describendū Damas. ad Iidit generatiuā potentia enim passiuæ generatiua, proculdubio potentia generatiua est, multùm distās à ratione potentiæ susceptiuæ verbi Dei, vt pater.

¶Super Quæstionis tricesimatertiæ Articulum primum.

Annot. Titulus de mēsura formationis, qua corpꝰ figuratum in mēbrorū interiorum & exteriorū formas est, quærit, an scilicet mensura durationis ipsius formationis fuerit instans cōceptionis: an sicut in aliis hominibus fuerit tēpus cōsequēs conceptionem.

Clmens. ¶In corpore articuli primò distinctio trimembris fit: secundò singula tractātur membra: & sic respondetur quæsito.

Distinctio est: Tria in conceptione cōsideranda tur, &c. quæ clarè patent in litera.

Annot. ¶Tractando autē tertiū mēbrū, scilicet de augmento, aduerte q̄ cùm dr augmētū nō esse sine motu locali, intelligede motu locali: formaliter vt virtualiter, hoc est vt qa motui augmētationis iungitur verè localis motus corporis quāti ad maiorē locū: vel ipse motus augmenti aferēs intrinsecē quātita tē maioté, est collatiuꝰ per viā sequelę maioris loci: ac si motus ibi interueniret localis. vtro autē modo sit, ratio literæ currit: qa vtroque modo tēpore mensuratur acquisitio maioris loci. Non est autē locus iste consonus discutiēdæ huic quæstioni.

¶Tractādo ſcdūm mēbrū, in quo tituli quæstio cōstitit, cōclusio re-

¶Virum corpus christi fuerit formatum in primo instanti conceptionis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi non fuerit formatum in primo instanti suæ conceptionis. Dicitur enim Ioan. 2. Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc. Quod exponens Augustin. in 4. de Tri. dicit, Hic numerus perfectioni Dominici corporis aptè cōgruit. Et in lib. 83. Quæstionum dicit, Non absurdè 46. annis dicitur fabricatū esse templum, quod corpus eīs figurabat, vt quot anni fuerunt in fabricatione templi, tot dies fuerint in corporis Dominici perfectione. Nō ergo in primo instanti corpus Christi fuit perfectè formatum.

¶Præterea, Ad formationē corporis Christi requirebatur motus localis quo purissimi sanguines de corpore Virginis ad locū generationi congruum peruenirēt. Nullum autem corpus potest moueri localiter in instanti: eo q̄ tempus motus diuiditur secundum diuisionem mobilis: vt probatur in 6. Phy. Ergo corpus Christi non fuit in instanti formatum.

¶Præterea, Corpus Christi formatum est ex purissimis sanguinibuu Virginis, vt suprà habitum est. Non autem potuit esse materia illa in eodem instanti sanguis & caro: qa sic materia simul fuisset sub duabus formis. Ergo aliud fuit instans, in quo vltimò fuit sanguis, & aliud in quo primò fuit caro formata. Sed inter quælibet duo instantia est tempus medium. ergo corpus Christi non fuit in instanti formatū, sed per aliquod tempus.

¶Præterea, Sicut potentia augmētatiua requirit determinatum tempus in suo actu, ita etiam & virtus generatiua: vtraq; enim est potētia naturalis, ad vegetatiuam animam pertinens. Sed corpus Christi fuit determinato tempore augmentatū, sicut & aliorum hominum corpora: dicitur enim Lucæ 2. q̄ proficiebat sapientia & ætate. ergo videtur quòd pari ratione formatio corporis eius, quæ pertinet ad vim generatiuam, non fuerit in instāti, sed determinato tempore, quo aliorum hominum corpora formantur.

¶SED CONTRA est quod Grego. dicit 18. Moralium, Angelo nuntiante, & Spiritu sancto aduenīēte, mox Verbum in vtero, mox intra vterum Verbum caro.

CONCLVSIO.

¶Cùm Spiritus sancti opere conceptum fuerit filii Dei corpus, quod assumpsit, decuit vt in instanti eodem conceptum formaretur, & à filio Dei assumeretur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in conceptione corporis Christi tria est considerare. Primò quidem motum localem sanguinis ad locum generationis: secundò formationē corporis ex tali materia. tertiò autem augmentum, quo perducitur ad quātitatem perfectam. In quorum medio ratio conceptionis cōsistit, nam primum est conceptioni præambulum, tertium autem conceptionem cōsequitur. Primum autem non potuit esse in instanti: quia hoc est cōtra ipsam rationem motus localis corporis cuiuscunque, cuius partes successiuè subintrant locum. Similiter & tertium oportet esse successiuum: tum quia augmentum non est sine motu locali, tum etiam quia procedit ex virtute animæ iam in corpore formato operantis, quæ non operatur nisi in tempore. Sed ipsa formatio corporis, in qua principaliter ratio conceptionis consistit, fuit in instanti, duplici ratione. Primò quidem propter virtutem agentis infinitam, scilicet Spiritus sancti, per quem corpus Christi est formatum, vt suprà dictum est. Tantò enim aliquod agens citius potest materiam disponere, quantò maioris virtutis est. Vnde agens infinitæ virtutis potest in instanti materiam disponere ad debitam formam. Secundò ex parte personæ Filij, cuius corpus formabatur: non enim erat congruum vt corpus humanum assumeret nisi formatum. Si autem ante formationem perfectam aliquod tempus cōceptionis præcessisset, non posset tota conceptio attribui filio Dei, quæ non attribuitur ei nisi ratione assumptionis. Et ideo in primo instanti quo materia adunata peruenit ad locum generationis, fuit perfectè formatum corpus Christi & assumptum. Et per hoc dicitur ipse filius Dei conceptus: quod aliter dici non posset.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum August. vtrobique non refertur ad solam formationē corporis Christi, sed ad formationem simul cum determinato augmento vsque ad tempus partus. Vnde secundum rationem illius numeri dicit perfici tempus nouem mensium, quo Christus fuit in vtero Virginis.

¶Ad secundum dicendum, quòd motus ille localis non cōprehenditur infra ipsam conceptionem, sed est conceptioni præambulus.

¶Ad tertium dicendum, quòd non est assignare vltimum instans, in quo materia illa fuit sanguis, sed est assignare vltimum tempus, quod continuatur nullo interueniente medio ad primum instans, in quo fuit caro Christi formata. Et hoc instans fuit terminus temporis motus localis materiæ ad locum generationis.

¶Ad quartum dicendum, quòd augmentum fit per potentiam augmētatiuam ipsius quod augetur. Sed formatio corporis fit per potentiam generatiuā, non eius qui generatur, sed ipsius generantis ex semine, in quo operatur vis formatiua ab anima Patris derriuata. Corpus autē Christi nō fuit formatum ex semine viri (sicut suprà dictum est) sed ex operatione Spiritus sancti, & ideo talis debuit esse formatio, vt Spiritum sanctum deceret. Sed augmentum corporis Christi fuit factum secundum potentiam augmentatiuam animæ Christi, quæ cùm sit specie conformis animæ nostræ, eodem modo debuit corpus illud augmentari, sicut & alia hominum corpora augmentantur, vt ex hoc ostenderetur veritas humanæ naturæ.

ARTICVLVS II.

¶Virum corpus christi fuerit animatum in primo instanti suæ conceptionis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi non fuerit animatum in primo instanti suæ conceptionis. Dicit enim Leo Papa in Epistola ad Iulianum: Nō alterius naturæ erat caro Christi quàm nostræ, nec alio illi quàm cęteris hominibus anima est inspirata principio. Sed aliis hominibus nō infunditur anima in primo instanti suæ conceptionis, ergo nec corpori Christi anima debuit infundi in primo instanti suæ conceptionis.

¶Præterea, Anima sicut quelibet forma naturalis requirit determinatā quantitatē in sua materia. Sed in primo instāti cōceptionis corpus Christi non habuit tantam quātitatem, quantam habent corpora aliorum hominum, quando animantur: alioquin si continuè fuisset postmodum augmētatum, vel citius fuisset natum: vel in sua natiuitate fuisset maioris quantitatis, quàm alij infantes. Quorum primum est contra August. 4. de Tri. vbi probat cum spatio nouem mensium in vtero Virginis fuisse. secundum autem est contra Leonem Papam, qui in sermone Epiphanię dicit, quòd Magi inuenerunt puerum Iesum in nullo ab humanæ infantiæ generalitate discretum. Non ergo corpus Christi fuit animatum in primo instanti suæ conceptionis.

¶Præterea, Vbicunque est prius & posterius, oportet esse plura instantia. Sed secundum Philosophum in lib. de Generatione animalium, in generatione hominis requiritur prius & posterius: prius enim est vium, & postea animal, & postea homo. Ergo non potuit animatio Christi perfici in primo instanti suæ conceptionis.

¶SED CONTRA est quod Damasc. dicit in 3. libi. Simul caro, simul Dei verbi caro, simul caro animata anima rationali & intellectuali.

CONCLVSIO.

¶Cùm filius Dei conceptus fuerit ex Spiritu sancto, ita quòd corpus mediante anima assumpsit, corpus eius in instanti suæ conceptionis animatum fuit anima rationali.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ad hoc quòd conceptio ipsi filio Dei attribuatur (vt in Symbolo confitemur, dicentes, Qui conceptus est de Spiritu sancto) necesse est dicere, quòd ipsum corpus Christi, dum conciperetur, esset à verbo Dei assumptum. Ostensum est autem suprà quòd verbum Dei assumpsit corpus mediante anima, & animam mediante spiritu, id est intellectu. Vnde oportuit quòd in primo instanti conceptionis corpus Christi esset animatum anima rationali.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd principium inspirationis animæ, potest considerari dupliciter. Vno modo secūdum dispositionem corporis: & sic non ab alio principio inspirata est anima corpori Christi, & corporibus aliorum hominum, sicut enim statim formato corpore alterius hominis, infunditur anima: ita fuit in Christo. Alio modo potest considerari dictum principium solùm secundum tempus: & sic quia prius tempore formatum fuit perfectè corpus Christi, prius tempore fuit etiam animatum.

¶Ad secundum dicendum, quòd anima requirit debitam quantitatem in materia, cui infunditur, sed ista quantitas quandam latitudinem habet: quia & in maiori & in minori quantitate saluatur. Quantitas autem

corporis, quā habet cum primo, sibi infunditur anima, proportionatur quātitati perfectæ, ad quam per augmentum peruenit: ita scilicet quòd maiorum hominum maiorem quantitatem corpora habent in prima animatione. Christus autem in perfecta ætate habuit decentem & mediocrem quātitatē, cui proportionabatur quantitas quā corpus eius habuit in tempore, quo aliorū hominum corpora animantur: animorem tamen habuit in principio suæ cōceptionis. Sed tamen illa parua quantitas non erat tam parua, vt in ea non posset ratio animati corporis conseruari, cùm in tali quantitate quorundam paruorum hominum corpora animentur.

¶Ad tertium dicēdum, quòd in generatione aliorum hominum locum habet quod dicit Philosophus, propter hoc quòd successiuè corpus formatur & disponitur ad animam. Vnde primò, tanquam imperfectè dispositum, recipit animam imperfectam: & postmodum quando perfectè est dispositum, recipit animam perfectam. Sed corpus Christi propter infinitatem virturis agentis fuit perfectè dispositum in instanti. vnde statim in primo instanti recepit formam perfectam, id est animam rationalem.

ARTICVLVS III.

¶Virum corpus Christi in primo instanti suæ conceptionis fuerit à Verbo assumptum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi prius fuerit concepta, & postmodum assumpta. Quod enim non est, non potest assumi. Sed caro Christi per conceptionem esse incepit. ergo videtur q̄ fuerit assumpta à verbo Dei, postquam fuit concepta.

¶Præterea, Caro Christi fuit assumpta à verbo Dei mediante anima rationali. Sed in termino conceptionis accepit animam rationalem. ergo in termino conceptionis fuit assumpta, sed in termino conceptionis dicitur iam concepta: ergo prius fuit concepta & postmodum assumpta.

¶Præterea, In omni genērato prius tempore est id quod est imperfectum, eo quod est perfectum: vt patet per Philosophum in 9. Metaphy. Sed corpus Christi est quiddam generatū. Ergo ad vltimam perfectionem, quæ consistit in vnione ad verbum Dei, non statim in primo instanti conceptionis peruenit, sed primò fuit caro concepta, & postmodum assumpta.

¶SED CONTRA est quod August. dicit in lib. de fide ad Petrum: Firmissimè tene & nullatenus dubites, carnē Christi non fuisse conceptam in vtero Virginis, priusquam susciperetur à Verbo.

CONCLVSIO.

¶Non prius caro Christi in vtero concepta fuit, quàm à verbo Dei assumpta.

¶RESPONDEO dicendū, q̄ (sicut suprà dictum est) propriè dicimus Deum factum esse hominem, non autem propriè dicimus, quòd homo factus sit Deus: quia scilicet Deus assumpsit sibi id quod est hominis: non autem præxtitit id quod est hominis, quasi per se subsistens antequam susciperetur à Verbo. Si autem caro Christi fuisset concepta, antequam susciperetur à Verbo, habuisset aliquādo aliquam hypostasim, præter hypostasim verbi Dei, quod est contra rationem Incarnationis: secundum quam ponimus verbum Dei esse vnitum humanæ naturæ, & omnibus partibus eius in vnitate hypostasis. Nec fuit conueniens quòd hypostasim præxistentem humanæ naturæ vel alicuius partis eius, verbum Dei sua assumptione destrueret. Et ideo contra fidem est dicere, quòd caro Christi prius fuerit concepta & postmodum assumpta à verbo Dei.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si caro Christi non fuisset in instanti formata, seu concepta, sed per temporis successionem, oporteret alterum duorum sequi, vel quòd assumptum nondum esset caro, vel quòd prius esset conceptio carnis, quàm eius assumptio. Sed quia ponimus, conceptionem in instanti esse perfectam, consequens est quòd in illa carne simul fuit concipi & conceptum esse. Et sicut August. dicit in lib. de fide ad Petrum, dicimus ipsum Dei verbum suæ carnis acceptione conceptum, ipsámque carnem Verbi incarnatione conceptā.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Super Quæstionis tricesimætertiæ Articulum quartum.

Annot. TItulus quærit, an simpliciter & absolutè conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa. Constat enim q; in conceptione aliquid fuerit naturale & aliquid miraculosum: sed quæritur, an fuerit simpliciter & absolutè miraculosa.

Annot. ¶In corpore vna est cõclusio habens duas partes. Conceptio est simpliciter miraculosa, secundum aliquid naturalis. Declaratur & probatur. Declaratio est ex autoritate Ambrosij, quæ exponitur quia ex parte materiæ ministratæ à matre est naturalitas: ex parte virtutis actiuæ est supernaturalitas. Probatio est, Vndequodque magis iudicatur secundum formam quàm secundum materiam, & similiter secundum agens, quàm naturalis, dum assumpsit, Vnumquodque magis iudicatur secundum formam, &c. vnde patet efficacia processus literæ.

3.dis.3. q.2. artic.2. Et 4.eõ tra.c.45 Et quol. 6.q.10. Et opus. 3.c. 225. 2sque 223. Et Isa 7.l.2 col. 2. princ.

¶Super Quæstionis tricesimæquartæ Articulum primum.

TItulus clarus est, intellectus vt sonat.

Cõment ¶In corpore vnica est conclusio: Christus fuit sanctificatus in primo suę conceptionis instanti. Probatur: Abundantia gratiæ sanctificantis animam Christi deriuatur ex ipsa Verbi vnione: ergo in primo instanti conceptionis Christus habuit plenitudinẽ gratiæ sanctificantis animæ & corpus eius. Antecedens probatur Ioan. Consequẽtia probatur ex suprà dictis, quòd corpus Christi animatum & assumptum in primo fuæ conceptionis instanti fuit.

¶Aduerte hîc & in responsione ad primum, vt ipsum originis ordinẽ sic intuearis, vt perspicias esse non solum originis, sed causalitatis ordinem inter gratiam vnionis & gratiã habitualem in Christo: hæc enim Autor hîc dedocet ex doctrina Euangelica, Vidimus eum plenum gratia quasi vnigenitum à Patre. Nota autem hoc: quia priora ordine generationis rãtum, sunt imperfectiora, vtpote ordinata ad posteriora vt ad finem: vt artificialium ordo in exequutione testatur. Sed priora ordine generationis & causalitatis simul non imperfectiora, sed perfectiora sunt & fines posteriorum: vt patet de substantia & accidente propter homo enim prius generatur, quàm suum accidẽs proprium, quod ipsum cõcomitatur: perfectius tamẽ ens homo est, quã non solùm origine, sed causalitate præcedit suũ accidens, est enim illius causa effectiua & finalis. Et simile accidit in mysterio Christi: prius enim ex exequutionis ordine est gratia vnionis & posterius consitatur gratia habitualis sanctificans animam Christi: sed nõ propterea est imperfectior, vt Scotus in 3.sent. dist. 7 q.1. dubio secundo somniauit vel finxit, ponens, prius ordine intentionis esse summam gratiam seu gloriã, & propterea vnionem intentam propter dictam rationem defectuam, scilicet prius in exequutione est posterius in intentione. Debebat apponere ly tantùm, & dicere, prius ordine exequutionis tantùm, est posterius ordine intentiõis: alioquin propositio non est vniuersaliter vera, & tunc subsumendo, sed vnio personalis est prior ordine exequutionis tantùm, aduertisset minorem hanc esse falsam, & depoluisset illam inopinabilem phãtasiam cõfutatã ab Euangelio, & abvniuersis parũ meditãtibus circa excellẽtiã mysterii vniõis personalis. Et si quidem nõ solùm prior exequutione, sed causalitate omni possibili: est enim finis & efficiens reliquorum donorum in Christo. Et ideo ex ipsa vnione cõcludimus & gratiam & gloriam summam: adeò, vt Ioan. Euangelista describens plenitudinem gloriæ in Christo, nesciens quomodo melius describeret, vt ad radicem altissimã se confer

¶Et per hoc patet etiam responsio ad secundum. Nam simul dum caro illa concipitur, concepta est, & animatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd in mysterio Incarnationis, non consideratur ascensus quasi alicuius præexistentis proficientis vsque ad vnionis dignitatem: sicut posuit Photinus hæreticus, sed potius consideratur ibi descensus secundum quod perfectum Dei verbum imperfectionem naturæ nostræ sibi assumpsit, secundum illud Io.6. Descendit de cælo.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd conceptio Christi fuerit naturalis. Secundum enim conceptionem carnis, Christus dicitur filius hominis. Est autem verus & naturalis filius hominis, sicut verus & naturalis Dei filius: ergo eius conceptio fuit naturalis.

¶Præterea, Nulla creatura producit operationem miraculosam. Sed conceptio Christi attribuitur beatæ Virgini, quæ est pura creatura: dicitur enim quòd Virgo Christũ concepit. Ergo videtur quòd non sit miraculosa conceptio, sed naturalis.

¶Præterea, Ad hoc quòd aliqua transmutatio sit naturalis, sufficit quòd principium passiuum sit naturale: vt suprà habitum est. Sed principium passiuũ ex parte matris in cõceptiõe Christi fuit naturale: vt ex dictis patet. Ergo cõceptio Christi fuit naturalis.

¶SED CONTRA est quod Dionysius dicit in Epistola ad Caium monachũ: Super hominem operabatur Christus ea, quæ sunt hominis: & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens.

CONCLVSIO.

¶Quanquam à parte materiæ fuerit Christi conceptio naturalis, miraculosa tamen & supernaturalis simpliciter fuit, ex parte Dei operantis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Ambro. dicit in libro de Incarnatione, multa in hoc mysterio & secundum naturam inuenies, & vltra naturã. Si enim consideremus id quod est ex parte materiæ conceptus quam mater ministrauit, totum est naturale. Si verò consideremus id quod est ex parte virtutis actiuæ, totum est miraculosum. Sed quia vnumquodque magis iudicatur secundum formam, quàm secũdum materiam, & similiter secundum agens, quàm secundum patiens: inde est, quòd conceptio Christi debet dici simpliciter miraculosa & supernaturalis, sed secundum aliquid naturalis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus dicitur naturalis filius hominis, inquantum habet naturam humanam verã, per quam est filius hominis: licet eam miraculosè habuerit. Sicut exeuus illuminatus, videt naturaliter per potentiam visiuã, quam miraculosè accepit.

¶Ad secundum dicendum, quòd conceptio attribuitur Virgini beatæ, non tanquam principio actiuo: sed quia ministrauit materiam conceptui, & in eius vtero est conceptio celebrata.

¶Ad tertium dicendum, quòd principium passiuum naturale sufficit ad transmutatio-

nem naturalem, quando naturali & consueto modo mouetur à principio actiuo proprio. Sed hoc in proposito nõ habet locum. Et ideo conceptio illa non potest dici simpliciter naturalis.

QVAESTIO TRICESIMAquarta, De perfectione prolis conceptæ, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de perfectione prolis conceptæ.

¶Et circa hoc quæritur quatuor.

¶Primò, vtrùm in primo instanti conceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam.

¶Secundò, vtrùm in eodem instanti habuerit vsum liberi arbitrij.

¶Tertiò, vtrùm in eodem instanti potuerit mereri.

¶Quartò, vtrùm in eodem instanti fuerit plenè comprehensor.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm Christus in primo instanti suæ conceptionis fuerit sanctificatus per gratiam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit sanctificatus in primo instanti suæ conceptionis. Dicitur enim primæ ad Corinth.15. Non prius spirituale, sed quod animale, demum quod spirituale est. Sed sanctificatio gratiæ pertinet ad spiritualitatem. Non ergo statim à principio suæ conceptionis Christus percepit gratiam sanctificationis, sed post aliquod spatium temporis.

¶Præterea, Sanctificatio videtur esse à peccato, secundum illud primæ ad Corint.6. Et hoc quidem fuistis aliquando, scilicet peccatores, sed abluti estis, sed sanctificati estis. sed in Christo nũquam fuit peccatum. ergo non conuenit sibi sanctificari per gratiam.

¶Præterea, Sicut per verbum Dei omnia facta sunt, ita per Verbum incarnati sunt omnes homines sanctificati, qui sanctificantur: Heb.2. Qui sanctificat, & qui sanctificantur ex vno omnes. Sed verbum Dei, per quod facta sunt omnia, non est factum, vt Augustin. dicit in primo de Trin. ergo Christus per quem sanctificantur omnes, non est sanctificatus.

¶SED CONTRA est quod dicitur Luc.1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et Ioan.10. Quem Pater sanctificauit, & misit in mundum.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christi corpus in primo instanti suæ conceptionis animatum fuerit, & à Dei verbo assumptũ, necessariò habuit in eodem instanti plenitudinem omnium gratiarum, quæ sanctificaretur anima, & corpus eius.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) abundantia gratiæ sanctificantis animam Christi, deriuatur ex ipsa Verbi vnione, secundũ illud Ioan.1. Vidimus gloriã eius quasi Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Ostensum est autẽ suprà, quòd in primo instanti suæ conceptionis corpus Christi animatum fuit, & à verbo Dei assumptum. vnde consequens est quòd in primo instanti conceptionis Christus habuerit plenitudinem gratiæ sanctificantis animam & corpus eius.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille ordo quem ponit ibi Apostolus, pertinet ad eos, qui per profectum ad spiritualem statum perueniunt. In mysterio autem Incarnationis magis consideratur descensus diuinæ plenitudinis in naturam humanam, quàm profectus humanæ naturæ, quasi præexistentis in Deum: & ideo in homine Christo à principio fuit perfecta spiritualitas.

¶Ad secundum dicendũ, q; sanctificari, est aliquid fieri sanctum. Fit autem aliquid nõ solùm ex contrario, sed etiã ex negatiue vel priuatiue oppositio, sicut album fit ex nigro, & etiam ex non albo. nos autem ex peccatoribus sancti efficimur, & ita sanctificatio nostra est ex peccato. Sed Christus quidem secundum hominem factus est sanctus, quia hanc gratiæ sanctitatem nõ semper habuit: non tamen factus est sanctus ex peccatore: quia peccatum nunquam habuit, sed factus est sanctus ex non sancto secundũ hominẽ, nõ quidem priuatiuè, vt scilicet aliquando fuerit homo & non fuerit sanctus: sed negatiuè, quia scilicet quando nõ fuit homo, non habuit sanctitatem humanã, & ideo simul factus fuit homo & sanctus homo. Propter quod Angelus dicit Luc.1. Quod nascetur ex te sanctum. Quod exponens Gregor.18. Moral. dicit: Ad distinctionem nostræ sanctitatis Iesus sanctus nasciturus asseritur, nos quippe sì sancti efficimur, non tamẽ na scimur: quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringimur: ille autem solus veraciter sanctus natus est, qui ex coniunctione carnalis copulæ conceptus non est.

¶Ad tertium dicendum, quòd aliter operatur Pater creationem rerum per Filiũ, aliter tota Trinitas sanctificationem hominũ per hominem Christum. Nam verbum Dei est eiusdem virtutis & operationis cũ Deo Patre vnde Pater nõ operatur per Filiũ sicut per instrumentum, quod mouet motũ. Humanitas autẽ Christi est sicut instrumentum diuinitatis: vt suprà dictũ est: & ideo humanitas Christi est sanctificãs & sanctificata.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Christus in primo instanti suæ conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, q; Christus secundum hominem non habuerit vsum liberi arbitrij in primo instanti suę creationis. Prius est enim esse rei, quàm agere vel operari. Vsus autem liberi arbitrij est quædam operatio. Cùm ergo anima Christi esse inceperit in primo instãti conceptionis (vt ex prædictis patet) videtur esse impossibile q; in primo instanti conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij.

¶Præterea, Vsus liberi arbitrij est electio. Electio autem præsupponit deliberationẽ consilij: dicit enim Philosophus in 10. Ethic. quòd electio est appetitus præconsiliati. ergo videtur impossibile, quòd in primo instanti suæ conceptionis Christus habuerit vsum liberi arbitrij.

¶Præterea, Liberum arbitrium est facultas voluntatis & rationis (vt in Prima parte habitum est) & ita vsus liberi arbitrij est actus voluntatis & rationis siue intellectus. Sed actus intellectus præsupponit actũ sensus, qui esse nõ potest sine conuenientia organorũ, quæ nõ videtur fuisse in primo instãti

conceptionis Christi. Ergo videtur q; Christus in primo instanti suæ conceptionis.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Tri. Mox vt Verbum venit in vterum, seruata veritate propriæ naturę sactum est caro & perfectus homo. Sed perfectus homo habet vsum liberi arbitrij, ergo Christus habuit in primo instanti suæ conceptionis vsum liberi arbitrij.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christus in primo instanti suæ conceptionis fuerit secundum animam perfectus, in eodem quoque instanti habuit vsum liberi arbitrij.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictũ est) humanæ naturæ, quã Christus assumpsit, cõuenit spiritualis perfectio, in qua non profecit, sed eam statim à principio habuit. Perfectio autẽ vltima nõ consistit in potẽtia vel in habitu, sed in operatione. Vnde in 2. de Anima dicitur, q; operatio est actus secundus. Et ideo dicendũ est, q; Christus in primo instanti suæ cõceptionis habuit illam operationẽ animæ, quæ potest in instanti haberi. Talis autẽ est operatio voluntatis & intellectus, in qua cõsistit vsus liberi arbitrij. Subitò enim & in instãti perficitur operatio intellectus & voluntatis, multò magis quàm visio corporalis, eo q; intelligere, velle & sentire, non est motus qui sit actus imperfecti (quod successiuè perficitur) sed est actus iam perfecti: vt dicitur in 3. de Anima. Et ideo dicendũ est quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit vsum liberi arbitrij.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q; esse est prius natura quàm agere: nõ tamẽ est prius tempore, sed simul cùm agens habet esse perfectum, incipit agere, nisi sit aliquid impediens, sicut ignis simul dum generatur, incipit calefacere & illuminare. Sed calefactio non terminatur in instãti, sed per temporis successionem: illuminatio autem perficitur in instanti. Et talis operatio est vsus liberi arbitrij, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd simul cùm terminatur cõsilium vel deliberatio, potest esse electio. Illi autem qui deliberatione consilij indigent, in ipsa terminatione consilij primò habent certitudinem de eligendis. & ideo *statim eligunt. Ex quo patet quòd deliberatio consilij non præexigitur ad electionem, nisi propter inquisitionem incerti. Christus autem in primo instanti suæ conceptionis, sicut habuit plenitudinem gratiæ sanctificantis, ita habuit plenitudinem veritatis cognitæ: secundum illud, Plenum gratiæ & veritatis. Vnde quasi habens omnium certitudinem, potuit statim in instanti eligere.

¶Ad tertium dicendum, quòd intellectus Christi secundum scientiam infusam poterat intelligere, etiam non conuertendo se ad phantasmata: vt suprà habitum est. vnde poterat in eo esse operatio voluntatis & intellectus absque operatione sensus. Sed tamen potuit in eo esse etiam operatio sensus in primo instanti suæ conceptionis, maximè quantum ad sensum tactus, quo sensu proles concepta sentit in matre, etiam antequam animam rationalem obtineat, vt dicitur in libro de Generatione animalium. Vnde cùm Christus in primo instan

quòd sit inconueniens, est extra propositũ: quæ de perfectione actus secundi quæritur & tractatur: vt patet. Et hic an tecedẽs ruit, ac per hoc totus processus literæ.

¶Ad hoc dicitur, quòd aliud est ac quirere simpliciter actũ secundũ: & aliud est trãsire de vno actu secundo in alium: quia in acquisitiõe simpliciter actus secundi, quando scilicet anima ex nõ operante fit operans, consistit profectus ipsius animæ: proficit enim acquirendo suam perfectionẽ & finẽ, propter quẽ est. vnũquodque enim est propter suã operationem, vt dicitur 2. Cæl. In transeũdo verò de vno actu secundo in alium, non consistit profectus ipsius animæ: vt patet ex eo quòd quandoq; ad imperfectiorem actum secundum contingit ex perfectiori transire: vbi nõ proficere, sed deficere potius inuenitur. Et propterea licet nullum inconueniens sit ponere in Christi anima nouos multos actus secundos per successum temporis: inconueniens tamen esset ponere animam ipsius totaliter carutisse quandoque actu secundo: quia fuisset simpliciter imperfecta, tunc & verè proficeret, non secundum hanc vel illam perfectionem, sed simpliciter: quod excellentiæ animæ assumptę nõ conuenit. Et quia processus literæ fundatur non super hac vel illa perfectione actus secundi, sed super perfectionem spiritualẽ simpliciter, & super profectũ secundũ spiritualem perfectionem simpliciter: ideo verũ assumit, & efficaciter cõcludit. Oportet enim ponere animã Christi à principio ita perfectam simpliciter, vt non proficeret simpliciter. ad hoc autem manifestè constat ex qui & q; à principio tuit in actus secundi perfectio- * Alias ne, & quòd oppositum, non sta- scilicet quòd fuerit in tim. principio totaliter abs- que secundo actu repugnat perfectioni simpliciter ipsi animæ à principio. Et propterea optime illatum est, quòd habuit in primo instanti illas operationes, quas potuit in illo instanti habere, seruato, intelligentiæ, naturæ & decentiæ ordine. Quod dico ne confundaris scrutando, quæ est maior ratio de ista quàm de illa operatiõe, quòd habita fuerit in illo primo instanti: absque dubio enim constat, primum operum nostrorum, quo reliquis vtimur, consistere in libero arbitrio: & ideo optimè concluditur in litera non solùm de possibili, sed de facto in anima Christi tunc.

¶Super

Annot. Titulus quærit, an simpliciter & absolutè conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa. Constat enim q; in conceptione aliquid fuerit naturale & aliquid miraculosum: sed quæritur, an fuerit simpliciter & absolutè miraculosa.

Annot. ¶In corpore vna est cõclusio habens duas partes. Conceptio est simpliciter miraculosa, secundum aliquid naturalis. Declaratur & probatur. Declaratio est ex autoritate Ambrosij, quæ exponitur quia ex parte materiæ ministratæ à matre est naturalitas: ex parte virtutis actiuæ est supernaturalitas. Probatio est, Vndequodque magis iudicatur secundum formam quàm secundum materiam, & similiter secundum agens, quàm naturalis, dum assumpsit, Vnumquodque magis iudicatur secundum formam, &c. vnde patet efficacia processus literæ.

3.dis.3. q.2. artic.2. Et 4.eõ tra.c.45 Et quol. 6.q.10. Et opus. 3.c. 225. 2sque 223. Et Isa 7.l.2 col. 2. princ.

¶Super Quæstionis tricesimæquartæ Articulum primum.

TItulus clarus est, intellectus vt sonat.

Cõment ¶In corpore vnica est conclusio: Christus fuit sanctificatus in primo suę conceptionis instãti. Probatur: Abundantia gratiæ sanctificantis animam Christi deriuatur ex ipsa Verbi vnione: ergo in primo instanti suæ conceptionis Christus habuit plenitudinẽ gratiæ sanctificantis animæ & corpus eius. Antecedens probatur Ioan. Consequẽtia probatur ex suprà dictis, quòd corpus Christi animatum & assumptum in primo fuæ conceptionis instanti fuit.

¶Aduerte hîc & in responsione ad primum, vt ipsum originis ordinẽ sic intuearis, vt perspicias esse non solum originis, sed causalitatis ordinem inter gratiam vnionis & gratiã habitualem in Christo: hæc enim Autor hîc dedocet ex doctrina Euangelica, Vidimus eum plenum gratia quasi vnigenitum à Patre. Nota autem hoc: quia priora ordine generationis rãtum, sunt imperfectiora, vtpote ordinata ad posteriora vt ad finem: vt artificialium ordo in exequutione testatur. Sed priora ordine generationis & causalitatis simul non imperfectiora, sed perfectiora sunt & fines posteriorum: vt patet de substantia & accidente propter homo enim prius generatur, quàm suum accidẽs proprium, quod ipsum cõcomitatur: perfectius tamẽ ens homo est, quã non solùm origine, sed causalitate præcedit suũ accidens, est enim illius causa effectiua & finalis. Et simile accidit in mysterio Christi: prius enim ex exequutionis ordine est gratia vnionis & posterius consitatur gratia habitualis sanctificans animam Christi: sed nõ propterea est imperfectior, vt Scotus in 3.sent. dist. 7 q.1. dubio secundo somniauit vel finxit, ponens, prius ordine intẽtionis esse summam gratiam seu gloriã, & propterea vnionem intentam propter dictam rationem defectuam, scilicet prius in exequutione est posterius in intentione. Debebat apponere ly tantùm, & dicere, prius ordine exequutionis tantùm, est posterius ordine intentiõis: alioquin propositio non est vniuersaliter vera, & tunc subsumendo, sed vnio personalis est prior ordine exequutionis tantùm, aduertisset minorem hanc esse falsam, & depoluisset illam inopinabilem phãtasiam cõfutatã ab Euangelio, & abvniuersis parũ meditãtibus circa excellẽtiã mysterii vniõis personalis. Et si quidem nõ solùm prior exequutione, sed causalitate omni possibili: est enim finis & efficiens reliquorum donorum in Christo. Et ideo ex ipsa vnione cõcludimus & gratiam & gloriam summam: adeò, vt Ioan. Euangelista describens plenitudinem gloriæ in Christo, nesciens quomodo melius describeret, vt ad radicem altissimã se confer

conferret, quã dixisset, Vidimus gloriam eius, subdidit, Gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum, &c. Nõ solùm vniuersa humana natura, sed dæmones & Angeli stupent de mysterio Vnionis personalis. Et ad ipsam omnia à principio mũdi ordinata cõspicimus, tanquam maximum omnium factibilium, sicut & verè est eorum maximum: non potest siquidem maius fieri, quàm quòd homo sit verè personaliter Deus. Et ille homo nõ erubuit dicere eam esse posteriorem ordine intentionis.

¶Super Quæstionis tricesimæquartæ Articulum secundum.

Cõment. TItulus clarus.

¶In corpore vnica est conclusio: Christus in primo instãti suæ conceptionis habuit vsum liberi arbitrij. Probatur, Humanæ naturæ assumptæ conuenit spiritualis perfectio à principio: ergo Christus in primo suæ conceptionis instanti habuit illam operationem, quæ potest in instanti haberi: ergo habuit tunc vsum liberi arbitrij. Antecedens habetur ex suprà dictis, q; Christus nõ profecit in spirituali perfectione. Cõsequẽtia prima probatur: quia perfectio vltima nõ in potẽtia, vel habitu, sed operatione consistit, in cuius signũ secundo de Anima, operatio actus secundus dicitur. Consequentia secunda probatur: quia operatio intellectus & voluntatis, in qua vsus arbitrij liberi consistit, potest haberi in instãti. Quod declaratur à minori ex operatione vsus. Et probatur ratione, quia est motus qui est actus perfecti, ad differẽtiã motus, qui perficitur successiuè, vt dicitur in tertio de anima.

Ver. q. 29. ar. 8. fi. col. ¶Num anima Christi profecerit secũdum aliquem actum secundum.

Quæstio. ¶Circa assumptum huius processus dubiũ occurrit: quoniam æquiuocare videtur de perfectiõe. Nam perfectio actus secundi nõ est inconueniens, q; de nouo aduenerit animæ Christi secundum scientiam infusam: alioquin anima Christi semper fuisset in actu secundo respectu omniũ, quæ possunt cognosci per scientiam infusam: quod patet esse falsum. Proficere ergo animam Christi in perfectione spirituali, potest intelligi dupliciter. Primo secundũ perfectionem actus secundi: & sic non inconuenit, animam Christi proficisse. Alio modo secũdum perfectionem actus primi: & sic dato,

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille ordo quem ponit ibi Apostolus, pertinet ad eos, qui per profectum ad spiritualem statum perueniunt. In mysterio autem Incarnationis magis consideratur descensus diuinæ plenitudinis in naturam humanam, quàm profectus humanæ naturæ, quasi præexistentis in Deum: & ideo in homine Christo à principio fuit perfecta spiritualitas.

¶Ad secundum dicendũ, q; sanctificari, est aliquid fieri sanctum. Fit autem aliquid nõ solùm ex contrario, sed etiã ex negatiue vel priuatiue oppositio, sicut album fit ex nigro, & etiam ex non albo. nos autem ex peccatoribus sancti efficimur, & ita sanctificatio nostra est ex peccato. Sed Christus quidem secundum hominem factus est sanctus, quia hanc gratiæ sanctitatem nõ semper habuit: non tamen factus est sanctus ex peccatore: quia peccatum nunquam habuit, sed factus est sanctus ex non sancto secundũ hominẽ, nõ quidem priuatiuè, vt scilicet aliquando fuerit homo & non fuerit sanctus: sed negatiuè, quia scilicet quando nõ fuit homo, non habuit sanctitatem humanã, & ideo simul factus fuit homo & sanctus homo. Propter quod Angelus dicit Luc.1. Quod nascetur ex te sanctum. Quod exponens Gregor.18. Moral. dicit: Ad distinctionem nostræ sanctitatis Iesus sanctus nasciturus asseritur, nos quippe sì sancti efficimur, non tamẽ na scimur: quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringimur: ille autem solus veraciter sanctus natus est, qui ex coniunctione carnalis copulæ conceptus non est.

¶Ad tertium dicendum, quòd aliter operatur Pater creationem rerum per Filiũ, aliter tota Trinitas sanctificationem hominũ per hominem Christum. Nam verbum Dei est eiusdem virtutis & operationis cũ Deo Patre vnde Pater nõ operatur per Filiũ sicut per instrumentum, quod mouet motũ. Humanitas autẽ Christi est sicut instrumentum diuinitatis: vt suprà dictũ est: & ideo humanitas Christi est sanctificãs & sanctificata.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Christus in primo instanti suæ conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, q; Christus secundum hominem non habuerit vsum liberi arbitrij in primo instanti suę creationis. Prius est enim esse rei, quàm agere vel operari. Vsus autem liberi arbitrij est quædam operatio. Cùm ergo anima Christi esse inceperit in primo instãti conceptionis (vt ex prædictis patet) videtur esse impossibile q; in primo instanti conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij.

¶Præterea, Vsus liberi arbitrij est electio. Electio autem præsupponit deliberationẽ consilij: dicit enim Philosophus in 10. Ethic. quòd electio est appetitus præconsiliati. ergo videtur impossibile, quòd in primo instanti suæ conceptionis Christus habuerit vsum liberi arbitrij.

¶Præterea, Liberum arbitrium est facultas voluntatis & rationis (vt in Prima parte habitum est) & ita vsus liberi arbitrij est actus voluntatis & rationis siue intellectus. Sed actus intellectus præsupponit actũ sensus, qui esse nõ potest sine conuenientia organorũ, quæ nõ videtur fuisse in primo instãti

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictũ est) humanæ naturæ, quã Christus assumpsit, cõuenit spiritualis perfectio, in qua non profecit, sed eam statim à principio habuit. Perfectio autẽ vltima nõ consistit in potẽtia vel in habitu, sed in operatione. Vnde in 2. de Anima dicitur, q; operatio est actus secundus. Et ideo dicendũ est, q; Christus in primo instanti suæ cõceptionis habuit illam operationẽ animæ, quæ potest in instanti haberi. Talis autẽ est operatio voluntatis & intellectus, in qua cõsistit vsus liberi arbitrij. Subitò enim & in instãti perficitur operatio intellectus & voluntatis, multò magis quàm visio corporalis, eo q; intelligere, velle & sentire, non est motus qui sit actus imperfecti (quod successiuè perficitur) sed est actus iam perfecti: vt dicitur in 3. de Anima. Et ideo dicendũ est quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit vsum liberi arbitrij.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q; esse est prius natura quàm agere: nõ tamẽ est prius tempore, sed simul cùm agens habet esse perfectum, incipit agere, nisi sit aliquid impediens, sicut ignis simul dum generatur, incipit calefacere & illuminare. Sed calefactio non terminatur in instãti, sed per temporis successionem: illuminatio autem perficitur in instanti. Et talis operatio est vsus liberi arbitrij, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd simul cùm terminatur cõsilium vel deliberatio, potest esse electio. Illi autem qui deliberatione consilij indigent, in ipsa terminatione consilij primò habent certitudinem de eligendis. & ideo *statim eligunt. Ex quo patet quòd deliberatio consilij non præexigitur ad electionem, nisi propter inquisitionem incerti. Christus autem in primo instanti suæ conceptionis, sicut habuit plenitudinem gratiæ sanctificantis, ita habuit plenitudinem veritatis cognitæ: secundum illud, Plenum gratiæ & veritatis. Vnde quasi habens omnium certitudinem, potuit statim in instanti eligere.

¶Ad tertium dicendum, quòd intellectus Christi secundum scientiam infusam poterat intelligere, etiam non conuertendo se ad phantasmata: vt suprà habitum est. vnde poterat in eo esse operatio voluntatis & intellectus absque operatione sensus. Sed tamen potuit in eo esse etiam operatio sensus in primo instanti suæ conceptionis, maximè quantum ad sensum tactus, quo sensu proles concepta sentit in matre, etiam antequam animam rationalem obtineat, vt dicitur in libro de Generatione animalium. Vnde cùm Christus in primo instan

quòd sit inconueniens, est extra propositũ: quæ de perfectione actus secundi quæritur & tractatur: vt patet. Et hic an tecedẽs ruit, ac per hoc totus processus literæ.

¶Ad hoc dicitur, quòd aliud est ac quirere simpliciter actũ secundũ: & aliud est trãsire de vno actu secundo in alium: quia in acquisitiõe simpliciter actus secundi, quando scilicet anima ex nõ operante fit operans, consistit profectus ipsius animæ: proficit enim acquirendo suam perfectionẽ & finẽ, propter quẽ est. vnũquodque enim est propter suã operationem, vt dicitur 2. Cæl. In transeũdo verò de vno actu secundo in alium, non consistit profectus ipsius animæ: vt patet ex eo quòd quandoq; ad imperfectiorem actum secundum contingit ex perfectiori transire: vbi nõ proficere, sed deficere potius inuenitur. Et propterea licet nullum inconueniens sit ponere in Christi anima nouos multos actus secundos per successum temporis: inconueniens tamen esset ponere animam ipsius totaliter carutisse quandoque actu secundo: quia fuisset simpliciter imperfecta, tunc & verè proficeret, non secundum hanc vel illam perfectionem, sed simpliciter: quod excellentiæ animæ assumptę nõ conuenit. Et quia processus literæ fundatur non super hac vel illa perfectione actus secundi, sed super perfectionem spiritualẽ simpliciter, & super profectũ secundũ spiritualem perfectionem simpliciter: ideo verũ assumit, & efficaciter cõcludit. Oportet enim ponere animã Christi à principio ita perfectam simpliciter, vt non proficeret simpliciter. ad hoc autem manifestè constat ex qui & q; à principio tuit in actus secundi perfectio- * Alias ne, & quòd oppositum, non sta- scilicet quòd fuerit in tim. principio totaliter abs- que secundo actu repugnat perfectioni simpliciter ipsi animæ à principio. Et propterea optime illatum est, quòd habuit in primo instanti illas operationes, quas potuit in illo instanti habere, seruato, intelligentiæ, naturæ & decentiæ ordine. Quod dico ne confundaris scrutando, quæ est maior ratio de ista quàm de illa operatiõe, quòd habita fuerit in illo primo instanti: absque dubio enim constat, primum operum nostrorum, quo reliquis vtimur, consistere in libero arbitrio: & ideo optimè concluditur in litera non solùm de possibili, sed de facto in anima Christi tunc.

¶Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Super Quæstionis tricesimæquartæ Articulum tertium.*

Annot. TItulus clarus est de merito propriè dicto intellectus.

Coment. ¶In corpore vna est cõclusio: Christus in primo suæ cõceptionis instanti meruit. Probatur: Christus in primo suæ conceptionis instanti per gratiam sanctificatus fuit sanctificatione perfectissima: ergo secũdum propriũ motũ liberi arbitrij, in Deũ fuit sanctificatus: ergo in primo instanti suæ conceptionis meruit. Antecedens probatur: qa sanctificatus est, vt esset alterius sanctificator. Consequentia verò prima probatur, distinguendo duplicẽ sanctificationis modum, & cõparando eos. Distinctio est: Sanctificatio duplex, vel propriũ sanctificati actũ, vel nõ per propriũ, sed Ecclesiæ fidẽ. Comparatio est: Prima est perfectior: tũ qa actus est perfectior habitu, tũ qa per se est perfectius eo qđ est per aliud. Secunda autẽ cõsequẽtia probatur: qa motus liberi arbitrij in Deũ est meritorius.

Annot. ¶Aduerte & diligenter hîc tu, qui sacramenta Ecclesiæ fæpius frequẽtas, q̃ sanctificatio adultorũ est per proprium actum liberi arbitrij tẽdentis in Deũ: & similiter augmẽtum sanctificationis est per augmẽtum actus liberi arbitrij tendẽtis in Deum. hinc enim fit, vt cum frequẽtatione sacrorũ mysteriorũ nõ crescat sanctificatio hominis: qa scilicet homo per propriũ liberi arbitrij actũ non concurrit eo augmẽto, quod sanctificatio, quæ fieri deberet, exigeret. Hinc fit, vt susc̃ipientes sacramenta in ipso susceptionis actu maximè debeãt actualiter in Deum actu dilectionis cõsurgere.

Annot. ¶In responsione ad primũ aduerte, q̃ de actu liberi arbitrij propriè loquitur Autor, vt patet tum ex eo q̃ sermo eius est formalis, & liberum arbitrium sæpe nominatum ex eo q̃ in præcedenti ar. in responsione ad secundum expressè ad actum electionis deścdit. Et hæc ideo dixerim, vt percipias, tam in Angelis, quàm in Christi anima, primum actum merito rium verè fuisse actum liberum: quanuis nõ indifferẽtẽ ad bonum & malũ, sed ex natura seu naturæ ordine (vt in litera dicitur) determinatum ad bonum. Nam nõ solùm voluntas, sed liberum arbitriũ (vt in litera dicitur) per se & naturaliter se habet ad bonum, ad malum autem per aliud, hoc est per bonum, à quo desiti suæ conceptionis habuerit animã rationalem, formato iam & organizato corpore eius, multò magis in eodem instanti poterat habere operationem sensus tactus.

ARTICVLVS III.

¶Virum Christus in primo instanti suæ conceptionis mereri potuerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis mereri non potuerit. Sicut enim se habet liberum arbitrium ad merendum, ita ad dẽmerendum. Sed diabolus in primo instanti suæ creationis non potuit peccare: vt in prima parte habitum est. Ergo neq; anima Christi in primo instanti suæ creationis (quod fuit primum instans conceptionis Christi) potuit mereri.

¶Præterea, Illud quod homo habet in primo instanti suæ cõceptionis, videtur ei esse naturale: quia hoc est ad quod terminatur sua generatio naturalis. Sed naturalibus nõ meremur, vt patet ex his quæ dicta sunt in Secunda parte. Ergo videtur quòd vsus liberi arbitrij, quem Christus habuit secundum hominem in primo instanti suæ conceptionis, non fuerit meritorius.

¶Præterea, Id quod semel aliquis meruit, iam fecit quodammodo suum: & ita nõ videtur quòd iterum possit illud mereri, quia nullus meretur quod suum est. Si ergo Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit, sequitur quòd postea nihil meruerit, quod patet esse falsum. Non ergo Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit.

¶SED CONTRA est quod Augu. dicit super Exo. Non habuit omnino Christus iuxta animæ meritũ, quo potuisset proficere. Potuisset autem proficere in merito, si in primo instanti suæ conceptionis non meruisset: ergo in primo instanti suæ conceptionis meruit Christus.

CONCLVSIO.

Cùm Christus in primo instanti suæ conceptionis fuerit sanctificatus, vt aliorum sanctificator esset, eodem quoque instanti tum meruisse dicendum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) Christus in primo instanti suæ conceptionis sanctificatus fuit per gratiam. Est autem duplex sanctificatio: vna quidem adultorum, qui secundum proprium actum sanctificãtur. Alia autem puerorum, qui non sanctificãtur secundum proprium actum fidei, sed secundum fidem parentum vel Ecclesiæ. Prima autem sanctificatio est perfectior, quàm secunda: sicut actus est perfectior, quàm habitus: & quod est per se, eo quod est per aliud. Cùm ergo sanctificatio Christi fuerit perfectissima (quia sic sanctificatus est vt esset aliorum sanctificator) consequens est quòd ipse secundum proprium motum liberi arbitrij in Deum, fuerit sanctificatus, qui quidẽ motus liberi arbitrij est meritorius. Vnde consequens est quòd in primo instanti suæ conceptionis, Christus meruerit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd liberum arbitrium non eodem modo se habet ad bonum & ad malum. Nam ad bonum se habet per se & naturaliter, ad malum autem se habet per modum defectus & præter naturam. Sicut autẽ Philosophus dicit in secundo de Cęlo, Posterius est quod est præter naturam, eo, quod est secundum naturam: quia id quod est præter naturam, est quædam excisio ab eo quod est secundũ naturam. Et ideo liberum arbitrium creaturæ in primo instanti creationis potest moueri ad bonum merendo, non autem ad malum peccando, si tamen natura sit integra.

¶Ad secundum dicẽdum, q̃ illud, quod homo habet in principio suæ creationis secundum communem naturæ cursum, est hominneed naturale: nihil tamen prohibet quin aliqua creatura in principio suę creationis, aliquod beneficium gratiæ à Deo consequatur. Et hoc modo anima Christi in principio suæ creationis consecuta est gratiã, qua posset mereri. & ea ratione gratia illa, secundum quandam similitudinem dicitur fuisse illi homini naturalis: vt patet per August. in Enchir.

¶Ad tertium dicendum, quòd nihil prohibet idem esse alicuius ex diuersis causis. Et secundum hoc Christus gloriam immortalitatis, quam meruit in primo instanti suæ conceptionis, potuit etiam posterioribus actibus & passionibus mereri, non quidem vt esset sibi magis debita, sed vt sibi ex pluribus causis deberetur.

ARTICVLVS IIII.

¶Virum Christus fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suæ conceptionis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus nõ fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suæ conceptionis. Meritum enim præcedit præmium, sicut & culpa pœnam. Sed Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit: sicut dictũ est. Cùm ergo status comprehensoris sit principale præmium, videtur quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis non fuerit comprehensor.

¶Præterea, Dominus dicit Luc. vlti. Hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Sed gloria pertinet ad statum comprehensoris. Ergo Christus non fuit in statu comprehensoris in primo instanti suæ conceptionis, quando adhuc nullam sustinuerat passionem.

¶Præterea, Illud quod non conuenit nec homini nec Angelo, videtur esse proprium Deo, & ita nõ conuenit Christo secundũ q̃ homo. Sed semper esse beatum, nõ cõuenit nec homini nec Angelo: si enim fuissent cõditi beati, postmodum non peccassent. Ergo Christus secundum q̃ homo, non fuit beatus in primo instanti suæ conceptionis.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Psal. Beatus, quẽ elegisti & assumpsisti, quod secundũ gl. refertur ad humanam naturam Christi, quæ assumpta est à verbo Dei in vnitatẽ personæ. Sed in primo instãti cõceptionis fuit assumpta humana natura à verbo Dei in vnitatem personæ. Ergo in primo instanti suæ cõceptionis Christus, secundum quòd homo, fuit beatus, quod est esse comprehensorem.

CONCLVSIO.

¶Christus in primo instanti suæ conceptionis fuit actu comprehensor, Deum per essentiam cæteris clarius videndo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) non fuit conueniens, vt Christus in sua conceptione acciperet gratiam habitualem tantùm absque actu ciendo, malum incurrit, & præter naturam: malum enim est excisio ab eo quod est secundũ naturam, alioquin mali tationem non haberet.

¶*Super Quæstionis tricesimæquartæ Articulum quartum.*

TItulus clarus est. *Comen.* ¶In corpore vna est cõclusio: Christus in primo instanti suæ cõceptionis fuit actu comprehensor, videndo Deũ per essentiã clarius cæteris creaturis. Probatur: & primò, q̃ habuerit gratiã maiorẽ omnibus cõprehensoribus: secundò, q̃ actu viderit plus cæteris. Primũ probatur: Christus accepit tũc gratiam nõ ad mensuram: sed accepit gratiam, & quantum habẽt comprehensores, & maiorem omnibus. Antecedens ex Euangelio. Consequentia probatur: quia gratia viatoris minorẽ habet mensuratum respectu gratiæ cõprehensoris. probatur: quia deficit ab illa. ex hoc enim sequitur, quod habeat gratiam quantam comprehensores, & rursus sequitur, quòd maior est omnibus: quia aliter fuisset mensurata ad aliam maiorem vel, &c. Secunda verò qualem. Secunda verò probatur: quia gratia non fuit sine actu. probatur: quia considerãda fuit ratio conueniens esse iam dictũ est, in Christo ponere gratiam habitualem sine actu.

¶Aduerte hîc, quòd ex hoc loco apparet quid videatur sensisse Autor de illa quæstione in præcedente libro tacta, an gratia viatoris sit minor gratia comprehensoris secundũ suã quantitatẽ, an solùm rationẽ modi: quia scilicet comprehensor videt & viator non. Expressè fatendum est hoc in loco esse, quòd ex hoc q̃ viatoris gratia deficit à gratia comprehensoris, infertur q̃ minorem habet mensurã. Et ne dubites, quòd de quantitate loquitur, subditur tanta & quanta. Et vt accipias hęc de ipsa essentia gratiæ, & nõ de modo actus, subdit, & quia gratia illa non fuit sine actu: vbi monstrat se de ipsa essentia habitualis gratiæ loquutum, ex hoc ipso quòd postea ad illius actum descendit. Et si sic est, consequens est, vt minimus comprehensor habuerit actualiter maiorem gratiam, quàm Ioan. Bap. & sanctus Petrus: & quicunque alius viator, dum in hac fuerunt vita. Et propterea gratia hîc est sicut femenita q̃ quantò maior est hîc gratia, tantò in patria erit maior gloria proportionaliter. Nunquam tamen gratia est in via, quanta est gratia consummata, quæ est gloria: sicut nec semen est, quanta est arbor sua, quantuncũque minima, seu animal suum quantuncunque paruum.

¶*Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum primum.*

Annot. PRo hac quæstione iã tit, primi arti. notandi sunt termini omnes. & primũ, quòd natiuitas sumitur propriè & formaliter, vt continet natiuitatem in vtero & natiuitatem ex vtero, ita quòd non tractabitur solùm de natiuitate ex vtero, sed etiam de natiuitate in vtero: vt testantur quinque primi articuli huius quæstionis. Est autem differentia inter conceptionem & natiuitatem in vtero formalis: q̃ conceptio attenditur penes captionem rei ad concipientem: ex hoc enim dicitur mulier cõcipere, quòd simul apud se capit quod generandum est. Natiuitas autem attenditur penes egressum à parẽte: ex hoc enim res nasci dicitur, quòd ad naturã pergit. est enim via in naturam. Vnde natiuitas tunc perfectè consummata est, quãdo ex vtero proles exit: quia tunc primò adipiscitur propriam naturam, vt res omnino separata à matre. Quanãiu enim est in vtero proles, est aliquid matris: & propterea tunc simpliciter & absolutè dicimus q̃ homo natus est.

¶Tractauit ergo Autor prius de Christi conceptione, & nũc de natiuitate: & q̃a prius considerãda fuit ratio conceptionis, & postea natiuitatis in vno & eodẽ opere, quo conceptus & natus est in vtero. Tum quia natiuitas simpliciter & absolutè nũcupatur: quæ scilicet est ex vtero (vnde tractatus iste denominatus) posterior est omnino conceptione. & fas fuit vt in principio tractatus de natiuitate inchoaretur ratione natiuitatis eũs in vtero.

¶Notandum est deinde, q̃ cõparatio distinctionem comparatorũ exigit: & propterea natura & persona inter quas fit hîc comparatio in ordine ad natiuitatem, sumuntur in hoc articulo vt adinuicem distinguũtur: hoc est natura secundum rationẽ naturæ, vt scilicet actũ naturæ seu formæ exercet, qui exprimitur per hoc vt quo, & similiter persona secundum rationem hypostasis: vt scilicet actum personæ exercentiqui significatur per hoc vt quod. Distinguuntur siquidem natura & persona vt quo & quod: est enim natura qua hypostasis est id quod est.

¶Notandum demum est, quòd in hoc primo arti. non est quæstio de persona Christi & natura Christi: sed in communi de natura & persona, vt titulus ipse sonat, in sequenti siquidem art. an Christo conueniat temporalis natiuitas, quæretur, & ideo ad vniuersalissimam distinctionem inter naturam & personam (qua lis est dicta differentia) recurrendum est: vt etiam ex Autore in corpore articuli percipere potes, dum ex distinctione secundum modum significandi inter naturam & personam, differentiam inter naturam & personam aperuit.

Comment. ¶In corpore arti. ponitur primò vna distinctio bimembris: deinde respondetur quæstiõ duabus conclusionibus singulis iuxta singula distinctionis membra. Distinctio est: Natiuitas potest alicui duplicitet attribui, vel sicut subiecto, vel sicut termino. Prima conclusio est: Natiuitas attribuitur nõ naturæ, sed q̃næ vt subiecto nascẽti. Secunda: Natiuitas naturæ attribuitur vt termino.

¶Aduertendũ est hoc in loco cautissimè, q̃ distinctio ista nõ est intelligenda vt sonat. nam dupliciter potest intelligi, vel de subiecto inhæsionis: vt scilicet illi dicatur attribui natiuitas vt subiecto in quo subiectiuè est natiuitas, sicut motus vel mutatio est in subiecto, cui inhæret seu inest motus seu mutatio: quemadmodum si manus caleãt, calefactio est subiectiuè in manu, & si ex aqua fit aër, generatio aëris est subiectiuè in materia prima, quæ transmutatur in aërem. Et sic non sumitur in proposito: tũ quia natiuitas hac in litera dicitur esse in persona, vt in subiecto: constat autem personã non esse subiectum inhæsionis respectu natiuitatis, quia natiuitas est subiectiuè in materia prima, quum sit species generationis substãtialis: & quia natiuitas quandiu durat, nõ est adhuc persona, quæ nascitur, & quãm primùm persona est, natiuitas desinit. Tum quia in litera insinuatur exclusio istius sensus: dum concluditur quòd natiuitas tanquã subiecto nascẽti propriè attribuitur. Vnde non enim frustra addidit ly nascẽti, sed vt monstraret q̃ nõ loquitur de subiecto inhæsionis. Vel potest intelligi de subiecto denominationis: vt scilicet illi attribuatur natiuitas vt subiecto, quod denominatur propriè à natiuitate nascẽs & natum. Et sic sumitur in proposito. Tũ quia medius terminus probans & declarans conclusionem primam, est, quòd id quod nascitur, est vt subiectum: & similiter cõclusio, vt dictum est, dicit vt subiecto nascẽti. Tum quia sic omnia quæ in litera dicuntur, absq; scrupulo vera inueniuntur & consona. Tũ quia Autor tam in distinctione, quàm in probatione, quàm etiã in conclusione, nunquã loquitur de subiecto & termino natiuitatis: sed loquitur de ficut subiecto & de sicut termino natiuitatis, vt patet in litera: præponendo siquidem semper ly sicut, aut ly tanquam, manifestauit quòd non de subiecto aut termino propriè loquebatur, sed de his quæ se habent vt subiectum & vt terminus. Et hîc est proculdubio verus & formalis sensus istius literæ: persona siquidem est subiectum propriũ denominationis respectu natiuitatis. nam propriè loquendo, Sortes est qui nascitur, & postea natus est.

¶Natiuitas vt subiecto, quod nascitur, attribuitur diuinæ personæ, naturæ verò vt termino.

¶RESPONDEO dicendum, quòd natiuitas potest attribui alicui dupliciter. Vno modo sicut subiecto: alio modo sicut termino. Sicut subiecto quidem attribuitur ei quod nascitur. hoc autẽ propriè est hypostasis, nõ natura. Cũ enim nasci sit quoddã generari, sicut generatur aliquid ad hoc q̃ sit, ita nascitur aliquid ad hoc q̃ sit. Esse autem propriè est rei subsistentis: nam forma, quæ nõ subsistit, dicitur esse solùm, quia ea aliq̃d est. Persona autem vel hypostasis significatur per modum subsistentis: natura autem significatur per modũ formæ, in qua aliquid subsistit. Et ideo natiuitas tãquam subiecto nascẽti, propriè attribuitur personæ vel hypostasi, nõ naturæ. Sed sicut termino attribuitur natiuitas naturæ: terminus enim generationis & cuiuslibet natiuitatis est forma: natura autem p̃ modum formæ significatur. Vnde natiuitas dicitur esse via in naturam, vt patet per Philosophũ 2. Physi. terminatur enim naturæ intentio ad formã seu naturam specici.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ propter identitatẽ, quæ in diuinis est inter naturã & hypostasim, quandoq; natura ponitur pro persona vel hypostasi. Et secundũ hoc dicit Aug. naturã diuinã esse conceptã & natã: quia scilicet persona Filij est concepta & nata secundum humanam naturam.

¶Ad secundũ dicendũ, q̃ nullus motus seu mutatio denominatur à subiecto quod movetur: sed à termino motus, à quo speciẽ habet. Et propter hoc natiuitas nõ denominatur à persona quæ nascitur, sed à natura, ad quam natiuitas terminatur.

¶Ad tertium dicendũ, q̃ natura propriè loquẽdo, nõ incipit esse, sed magis persona incipit esse in aliqua natura: quia (sicut dictũ est) natura significatur, vt quo aliquid est: persona autem significatur, vt quæ habet esse subsistens.

QVAESTIO TRICESIMA quinta, *De natiuitate Christi, in octo articulos diuisa.*

CONSEQVENTER post Christi conceptionem agendum est de eius natiuitate. Et primò, quantum ad ipsam natiuitatem. secundò quantum ad natiuitatis manifestationem.

¶Circa primum quæruntur octo.

¶Primò, vtrùm natiuitas sit naturæ vel personæ.

¶Secundò, vtrùm Christo sit attribuenda alia natiuitas præter æternam.

¶Tertiò, vtrùm secundum natiuitatẽ temporalem beata Virgo sit mater eius.

¶Quartò, vtrùm debeat dici mater Dei.

¶Quintò, vtrùm Christus sẽm duas filiationes sit filius Dei patris & Virginis matris.

¶Sextò, de modo natiuitatis.

¶Septimò, de loco.

¶Octauò, de tempore natiuitatis.

ARTICVLVS I.

¶Virum natiuitas sit naturæ vel personæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd natiuitas naturæ conueniat magis, quàm personæ. Dicit enim August. in lib. de fide ad Petrum, Natura æterna atque diuina, non posset concipi & nasci ex humana natura, nisi secundum veritatem humanæ naturæ. Si igitur diuinæ naturæ conuenit concipi & nasci ratione humanæ naturæ, multò magis conuenit humanæ naturæ.

Vide lib. 8. vers. 2.

Comment.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS II.

¶Virùm attribuenda sit Christo aliqua natiuitas temporalis.

AD SECVNDVM sic procedi-
tur. Videtur quòd Christo non
sit attribuenda aliqua natiuitas
temporalis. Nasci enim est velut
quidam motus rei non extantis, antequam
nascatur, id agẽs beneficio natiuitatis, vt sit.
Sed Christus ab æterno fuit: ergo nõ potuit
temporaliter nasci.

¶Præterea, Illud quod est in se perfectum,
natiuitate non indiget. Sed persona filij Dei
ab æterno fuit perfecta. Non ergo indiget
temporali natiuitate. Et ita videtur quòd nõ
sit temporaliter natus.

¶Præterea, Natiuitas propriè personæ con
uenit. Sed in Christo est vna tantùm perso-
na. ergo in Christo est tãtùm vna natiuitas.

¶Præterea, Quod duabus natiuitatibus na
scitur, bis nascitur. Sed hæc videtur esse fal-
sa, Christus est bis natus, quia natiuitas eius,
qua de Patre est natus, interruptionem non
patitur, cùm sit æterna: quod tamen requi-
ritur ad hoc aduerbium bis. Ille enim dici-
tur bis currere, qui cum interruptione cur-
rit. Ergo videtur quòd in Christo non sit po
nenda duplex natiuitas.

¶SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3. lib. Confitemur duas Christi na-
tiuitates: vnam, quæ est ex Patre, æternam,
& vnam, quæ est in vltimis temporibus
propter nos.

CONCLVSIO.

¶Cùm duæ fuerint in Christo naturæ, necesse est duas illi attribuere natiuitates, vnam æternam, qua æternaliter à Patre processit, aliam temporalem, qua temporaliter à matre natus est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) natura comparatur ad na tiuitatem, sicut terminus ad motum vel mu-
tationem. Motus autem diuersificatur se-
cundum diuersitatem terminorum: vt patet
per Philosophum in 5. Physi. In Christo au
tem sunt duæ naturæ, diuina scilicet & hu-
mana: quarum vnam accepit ab æterno à
Patre, alteram accepit temporaliter à ma-
tre. Et ideo necesse est attribuere Christo
duas natiuitates: vnam, qua æternaliter na-
tus est à Patre: aliam, qua temporaliter na-
tus est à matre.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc fuit obiectio cuiusdam Feliciani hæretici: quam Aug. in lib. contra Felicianũ sic soluit, Fingamus, inquit, sicut plerique volunt, esse in mundo animam generalem, quæ sic ineffabili motu semina cuncta viui-
ficet, vt non sit concreta cum genitis, sed vi-
tam præstet ipsa gignendis. Nempe cùm hæc in vterum, passibilem materiam ad vsus suos formatura peruenerit, vnam sa-
cit secum esse personam eius rei, quam non eandem constat habere substantiam: & sit operante anima, & patiente materia, ex duabus substantiis vnus homo. Sic quæ ani-
mam nasci fatemur ex vtero, non quia an-
tequam nasceretur, quantum ad se attinet, ipsa penitus non fuisset. Sic ergo, imò subli-
mius natus est de matre filius Dei secun-
dum hominem, eo pacto quo cum corpore nasci docetur & animus: non quia vtriusque sit vna substantia: sed quia ex vtraque sit vna persona. Non tamen ab initiò car-

nis incepisse dicimus Dei filium, ne tempo-
ralem credat aliquis deitatem, non ab æter-
no filij Dei nouimus carnem, ne non veri-
tatem humani corporis, sed quandam eum
suscepisse putemus imaginem.

¶Ad secundum dicendum quòd hæc fuit
ratio Nestorij, quam soluit Cyrillus in qua-
dam Epistola dicens, Non dicimus, quòd fi-
lius Dei indiguerit necessariò propter se
secunda natiuitate post eam, quæ ex Patre
est. est enim satuum & indoctum, existen-
tem ante omnia secula, & consempiternum
Patri indigere dicere initio, vt sit secundò.
Quoniam autem propter nos & propter
nostram salutem vniens sibi secundum sub-
sistentiam, quod est humanum, processit ex
muliere, ob hoc dicitur nasci carnaliter.

¶Ad tertium dicendum, quòd natiuitas est
personæ vt subiecti, naturæ autem vt ter-
mini. Possibile est autem vni subiecto plu-
res transmutationes inesse, quas tamen ne-
esse est secundum terminos variari. Quod
tamen non dicimus, quasi æterna natiuitas
sit transmutatio aut motus, sed quia signifi-
catur per modum mutationis, aut motus.

¶Ad quartum dicendum, quòd Christus
potest dici bis natus secundum duas natiu-
itates. Sicut enim dicitur bis currere, qui
currit duobus temporibus, ita potest dici
bis nasci, qui semel nascitur in æternitate,
& semel in tempore: quia æternitas & tem-
pus multò magis differunt quàm duo tem-
pora, cùm tamen vtrunque designet mensu-
ram durationis.

ARTICVLVS III.

¶Virùm secundum temporalem Christi natiuitatem, beata Virgo posit dici mater eius.

AD TERTIVM sic procedi-
tur. Videtur quòd secundum tem
poralem natiuitatẽ Christi beata
Virgo non possit dici mater eius.
Vt enim suprà dictum est, beata virgo Ma-
ria nihil actiuè in generatione Christi ope-
rata est, sed solam materiam ministrauit.
Sed hoc non videtur sufficere ad rationem
matris: alioquin lignum diceretur esse ma-
ter lecti aut scamni. Ergo videtur quòd bea-
ta Virgo non possit dici mater Christi.

¶Præterea, Christus ex beata Virgine mi-
raculosè natus est. Sed miraculosa genera-
tio non sufficit ad rationem maternitatis
vel filiationis: non enim dicimus Euam
fuisse filiam Adæ. Ergo videtur quòd nec
Christus debeat dici filius beatæ Virginis.

¶Præterea, Ad matrem pertinere vide-
tur decisio seminis. Sed sicut Damasc. dicit
in 3. lib. corpus Christi non feminaliter, sed
conditiuè à Spiritu sancto formatum est:
ergo videtur quòd beata Virgo non debeat
dici mater Christi.

¶SED CONTRA est quod dici-
tur Matthæi primo, Christi generatio sic
erat: Cùm esset desponsata mater Iesu Ma-
ria, Ioseph, &c.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christi corpus de Virgine matre sumptum ex purissimis eius sanguinibus formatum fuerit, verè beata Virgo mater illius dicitur.

¶RESPONDEO dicendũ, q̃ beata Virgo est vera & naturalis mater Christi. Sicut enim suprà dictum est, corpus Chri-
sti non est de cælo allatum, sicut Valentinus

quòd semẽ mulieris sit ex crescentia vteri (vt Aristoteles putauit) sed q̃ concurrat ad genera-
tionem, non necessario tamen. Et propterea a-
pud Aurorem ex hoc ipso, quòd semen mulie
bre ordinatũ est ad ge-
nerationem, licet non
necessariò, habetur ra-
tio peccati mollitiei in
muliere voluntatiè se-
minante sola: abutitur
enim semine ad gene-
rationem ordinato.

¶Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum quartum.

Titulus clarus vt
soniat.

Coment. ¶In corpore duę
sunt conclusiones. Pri-
ma est: Beata virgo ve-
rè dicitur mater Dei. Se
cunda est: Hæreticũ est
negare beatam Virginẽ
esse matrem Dei. Prima
conclusio probatur: O-
mne nomen significans
in concreto aliquã na-
turam, potest suppone-
re pro qualibet hypo-
stasi illius naturæ: ergo
ly Deus, potest suppo-
nere pro hypostasi dini
næ & humanæ naturæ:
ergo persona illi sup-
posita vel nomine Dei,
vel hominis potest at
tribui quicquid ratio-
ne diuinæ vel humanæ
naturæ conuenit: ergo
verè potest dici Deum
conceptum & natũ de
Virgine: ergo beata Vir
go verè potest dici ma-
ter Dei. Antecedens pa-
tet: prima consequẽtia
probatur: qa vnio In-
carnationis facta est in
hypostasi. Secunda ex
eisdem est euidens. Ter-
tia probatur: quia con-
cipi & nasci attribuitur
hypostasi secundum na
turam illam, in qua cõ-
cipitur & nascitur: nam
autẽ ex dictis patet, hy-
postasim Verbi à prin-
cipio conceptionis vni
tam naturæ humanæ.
Quarta probatur: quia
ex hoc aliqua mulier di
citur alicuius mater, q̃
eum cõcepit & genuit.
¶Secunda cõclusio pro-
batur: Solis duobus mo
dis hæreticis posset ne-
gari, beatam Virginem
esse matrem Dei: ergo
hæreticum est, &c. An-
tecedẽs probatur & quo
ad modos & quo ad
hæresim, quo ad mo-
dos quidem: quia alter
est quo poneretur ho-
mo ille prius cõceptus,
quàm fuerit filius Dei.
Alter verò est, quo ille
homo poneretur non
esse filius Dei persona-
liter. Quo ad hæresim
verò: quia primum fuit
Photini, secundum Ne-
storij. Omnis clarasunt.

¶Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum quintum.

Titulus de filiatio-
nibus realibus,
hoc est, an ambæ
sint reales relationes,
intelligitur.

Coment. ¶In corpore quatuor
sunt. primò ponuntur
duæ circa quæstiõ opi-

hæreticus posuit: sed de Virgine matre sum-
ptum, & ex purissimis sanguinibus eius sor
matum. Et hoc solum requiritur ad rationẽ
matris: vt ex suprà dictis patet. Vnde beata
Virgo verè est mater Christi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) paternitas siue
maternitas & filiatio, non cõpetunt in qua-
cunque generatione, sed in sola generatione
viuentium. Et ideo si aliqua inanimata ex
aliqua materia fiant: non propter hoc con-
sequitur in eis relatio maternitatis & filia-
tionis: sed solùm in generatione viuentium,
quæ propriè natiuitas dicitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Da-
mas. dicit in 3. lib. natiuitas temporalis, qua
Christus est natus propter nostram salutẽ,
est quodammodo secundum nos: quoniam
natus est homo ex muliere: & tempore con
ceptionis debito. Super nos autem, quoniã
non ex semine, sed ex Spiritu sancto & san-
cta Virgine, supra legem conceptionis. Sic
igitur ex parte matris natiuitas illa fuit na-
turalis, sed ex parte operationis Spiritus san
cti fuit miraculosa. vnde beata Virgo est
vera & naturalis mater Christi.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà
dictum est) resolutio seminis fœminæ, non
pertinet ad necessitatem conceptus. & ideo
resolutio seminis non ex necessitate requi-
ritur ad matrem.

ARTICVLVS IIII.

¶Virùm beata Virgo debeat dici mater Dei.

AD QVARTVM sic proce-
dit. Videtur quòd beata Virgo
non debeat dici mater Dei. Non
enim dicendum est circa diuina
mysteria, nisi quod ex sacra Scriptura ha-
betur. Sed nunquam in sacra Scriptura le-
gitur, quòd sit mater aut genitrix Dei, sed
quòd sit mater Christi vel mater pueri: vt
patet Matth. 1. Ergo non est dicendũ quòd
beata Virgo sit mater Dei.

¶Præterea, Christus dicitur Deus secundũ
diuinam naturam. Sed diuina natura non
accepit initium essendi ex Virgine. ergo
beata Virgo non est dicenda mater Dei.

¶Præterea, Hoc nomen Deus, communiter
prædicatur de Patre & Filio & Spiritu san
cto. Si ergo beata Virgo est mater Dei, vi-
detur sequi quòd beata Virgo sit mater Pa
tris & Filij & Spiritus sancti, quod est in-
conueniens. Non ergo beata Virgo debet
dici mater Dei.

¶SED CONTRA est quod in ca-
pitulis Cyrilli approbatis in Ephesina sy-
nodo, legitur: Si quis non confitetur Deum
esse secundum veritatem Emanuel, & pro-
pter hoc Dei genitricem sanctam Virginẽ
(genuit enim carnaliter carnem factam ex
Deo Verbum) anathema sit.

CONCLVSIO.

¶Beata Virgo verè fuit mater Dei, & cõtrarium asserere, hæreticum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) omne nomen signi-
ficans in concreto naturam aliquam, potest
supponere pro qualibet hypostasi illius na-
turæ. Cùm autem vnio Incarnationis sit fa-
cta in hypostasi (sicut suprà dictum est) ma-
nifestum est quòd hoc nomen Deus, potest
supponere pro hypostasi habente humanã
naturam & diuinam. Et ideo quicquid con-
uenit diuinæ naturæ vel humanæ, potest

attribui illi personæ: siue secundum q̃ pro
ea supponit nomen significans diuinam na-
turam, siue secundum quòd pro ea supponit
nomen significans humanam naturã. Con-
cipi autem & nasci, personæ attribuitur &
hypostasi, secundum naturam illam, in qua
concipitur & nascitur. Cùm igitur in ipso
principio conceptionis fuerit humana na-
tura assumpta à diuina persona (sicut præ-
dictum est) consequens est quòd verè pos-
sit dici Deum esse conceptum & natum de
Virgine, ex hoc autem dicitur aliqua mu-
lier alicuius mater, quòd eum concepit &
genuit: vnde consequens est quòd beata
Virgo verè dicatur mater Dei. solùm enim
sic negari posset, beatam Virginem esse ma
trem Dei, si vel humanitas priusfuisset sub-
iecta cõceptioni & natiuitati, quàm homo
ille fuisset filius Dei (sicut Photinus posuit)
vel humanitas non fuisset assumpta in vni-
tatem personæ vel hypostasis verbi Dei,
sicut posuit Nestorius. Vtrunque autem ho-
rum est erroneum, vnde hæreticum est ne-
gare beatam Virginem esse matrem Dei.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc fuit obiectio Nestorij. Quæ qui-
dem soluitur ex hoc, quòd licet non inueniã-
tur expressè in Scriptura dictum, q̃ beata
Virgo sit mater Dei: inuenitur tamen ex-
pressè in Scriptura quòd Iesus Christus est
verus Deus, vt patet 1. Ioan. vlt. & q̃ beata
Virgo est mater Iesu Christi, vt patet Mat-
thæ. 1. vnde sequitur ex necessitate ex ver-
bis Scripturæ, quòd sit mater Dei. Dicitur
etiam Roma. 9. quòd ex Iudæis est secundũ
carnem Christus, qui est super omnia Deus
benedictus in secula. Non autem est ex Iu-
dæis nisi mediante beata Virgine. Vnde il-
le, qui est super omnia Deus benedictus in
secula, est verè natus ex beata Virgine, sicut
ex sua matre.

¶Ad secundum dicendum, quòd illa est ob-
iectio Nestorij, sed Cyrillus in quadam epi-
stola contra Nestoriũ, eam soluit, sic dicens,
Sicut hominis anima cum proprio corpo-
re nascitur, & tanquam vnum reputatur, &
si voluerit quispiam dicere, quòd est geni-
trix carnis, non tamen & animæ genitrix,
nimis superfluè loquitur. Tale aliquid ge-
stum percipimus in generatione Christi: na
tum est enim ex Dei Patris substantia, Dei
verbum: quia verò carnem assumpsit, necef
sarium est confiteri, quia natum est secundũ
carnem ex muliere. Dicendũ est ergo quòd
beata Virgo dicitur mater Dei, non quia sit
mater diuinitatis, sed quia personæ habẽtis
diuinitatem & humanitatem est mater
secundum humanitatem.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc nomen
Deus, quanuis sit cõmune tribus personis:
tamen supponit quandoq; pro sola persona
Patris, quandoque pro sola persona Filij,
vel Spiritus sancti: vt suprà habitum est. Et
ita cùm dicitur, beata Virgo est mater Dei,
hoc nomen Deus supponit pro sola perso-
na Filij incarnata.

ARTICVLVS V.

¶Virùm in Christo sint duæ filiationes.

AD QVINTVM sic proce-
ditur. Videtur quòd in Christo
sint duæ filiationes. Natiuitas e-
nim est causa filiationis. Sed in
Christo sunt duæ natiuitates, ergo etiam in
Christo sunt duæ filiationes.

niones. secundò tractatur in communi, penes
quid attenditur vnitas, vel
pluralitas relationis rea-
lis. tertiò applicatur ad
Christi filiationẽ, quar-
tò respõdetur quæsito.
¶Quo ad primum, pri-
ma opinio ponit duas
reales in Christo filia-
tiones, propter plures
natiuitates, quæ sunt
causæ: secunda ponit v-
nam tantùm propter
vnitatem personæ, quæ
est subiectum.
¶Quo ad secundum ad-
uertendum est, q̃ tria
concurrunt ad realem
relationem, scilicet cau
sa: non quæcunque, sed
ea quæ fundat relationẽ
(vt albedo respectu
similitudinis, & quanti
tas respectu qualitatis,
& generatio actiua re-
spectu paternitatis, &
similia) subiectũ, in quo
scilicet est subiectiue
ipsa relatio, vt paterni-
tas in persona Patris: &
sic de aliis. Et terminus
ad quem vt ad correla-
tiuũ relatio est, vt filia
tio est ad quem, dicitur
paternitas: & sic de a-
liis. Et quia hæc inue-
niuntur concurrere ad
esse relationis, & vnitas
aut pluralitas ad esse rei
spectant, ideo Autor in
communi tractare vo-
lens hic de vnitate vel
pluralitate relationis rea
lis, de qua est sermo, ab
istis tribus inchoauit,
& per hæc tria discur-
rit, proponendo, quòd
penes causam vel subie
ctum & nõ penes termi
num relatio pluralitatem, excludendo primò
terminum, esse penes
quem vnitas aut plura-
litas relationis realis at
tenditur. Probat autem
hoc, ex eo q̃ si ad plura
litatem terminorũ mul
tiplicaretur realis rela-
tio, sequeretur q̃ Sortes
esset filius duabus filia-
tionibus realibus specie
differẽtibus: quia est fi-
lius patris & mattis. q̃d
est inconueniens: quia
vna natiuitate est vtus-
que filius. Et hinc se-
cundò infert penes vni
tatem causæ attẽdi vni-
tatem specificam rela-
tionis, tertiò in magistro penes
vnam doctrinam, & in-
domito penes vnũ do-
minium. Et inde tertiò
profequitur pluralitatẽ
specificam attendi pe-
nes specificam pluralita-
tem causæ: quod ma-
nifestat in magisterio
Grammaticæ & Logi-
cæ & sic de aliis. Et de-
mum vnitatem nume-
ralem relationis non
penes causam, sed sub-
iectum ponit: & mani-
festat in patre respectu
multorum filiorum, in
quo nec plures specie
paternitates, quia gene-
rationes sunt eiusdem
speciei, nec plures nu-
mero, quia forma eius-
dem rationis, non po-
test multiplicari in eo-
dem subiecto.
¶Ad tertium duo de

filiatione

3. dist. 4. q. 1. art. 2. ad 4.
Et 3. dist. 4. art. 4. q. 1.
Et de vnio. art. 3. ad 16.
Annot.
3. dist. 4. q. 2. art. 2. ad 2.
Et 3. dist. 4. q. 3. art. 2. q. 2.
Et 3. dist. 4. q. 3. art. 3. q. 1.
Et opusc. 3. c. 229.
3. dist. 4. q. 2. art. 2. q. 1.
Et 3. dist. 4. q. 3. art. 2. q. 1.
Et opusc. 3. c. 229.
Et 3. dist. 8. art. 5.
Et quol. 1. art. 2.
Et quol. 3. art. 3.
Et opusc. 3. c. 229.

Universidad de Deusto
Biblioteca

filatione Christi deducit primum ex parte causæ, scilicet quòd quia duæ sunt Christi natiuitates, & sunt diuersarum rationum: consequens est quòd duæ sunt in Christo filiationes. Secundum ex parte subiecti: quòd quia vna tantum est persona, & subiectum filiationis non est natura nec pars naturæ, sed persona: cõsequens est quòd in Christo non sit filiatio temporalis, nisi cuius capax est persona diuina. & sic filiatio temporalis in Christo non est relatio realis, sed rationis tantùm.

¶ Ad quartum respondetur primò quæsito, distinguendo & concordando opiniones ambasquia aut fermo est de filationibus secundum perfectas rationes filiationis: & sic affirmãdæ sunt duæ in Christo filiationes iuxta duas natiuitates, aut secundum filationis subiectum: & sic in Christo non est nisi filiatio æterna: quia solùm est suppositum æternũ. Secundò excludit obiectionem, quomodo scilicet Christus dicitur filius matris: & dicit quòd dicitur realiter filius ex reali materiate ad ipsum.

¶ Num relationes plurificentur secũdum terminos.

Quæstio. ¶Occurrunt hoc in loco quinque ex Scoto in 8. dist. 1. Sent. dubitãda: arguit enim contra quæ hîc dicta. primũ est circa illud, quòd relationes non plurificãtur secundum terminos. secũdũ est circa illud, impossibile est in eodem subiecto esse duas formas eiusdem rationis. tertium est circa illud, Pater vnica paternitate refertur ad plures filios. quartum est circa rationẽ literæ pro principali coclusione. quintũ est circa ipsam principalem conclusionem.

Quæstio. ¶Contra primum ergo dictum, scilicet relationem non plurificari secundum terminos, arguit Scotus: Si ad duos terminos esset eadem relatio, tunc eadem relatio, simul esset & non esset.

¶ Num pater vnica paternitate referatur ad plures filios.

¶Contra tertium dictũ, quod est propinquum huic primo (scilicet quòd pater vnica paternitate refertur ad plures filios) arguit Scotus primò. Pater hac paternitate primò respicit hunc filium hac filatione: ergo hæc paternitas non est ad plures filios. Antecedens probatur: quia sicut paternitas fundatur super genuisse: ita hæc paternitas super hoc genuisse.

¶Secundò, correlativa sunt simul natura: ita quòd vno destructo, destruitur & reliquum, ergo destructa hac filatione in hoc filio, destruitur quoque hęc paternitas in hoc patre. ergo paternitas remanens ad alium filium, est alia paternitas. nisi aut idem simul esset corruptum, & remaneret, quod est impossibile: aut noua paternitas tunc aduenisset sine noua generatione: quod est etiam impossibile.

¶Tertiò: quia quando aliquid est aliquo vltimatè tale, non potest illud manere in ipso, nisi ipsum habens illud sit ipso tale: sicut non potest albedo manere in superficie, nisi ipsa superficies sit alba. Sed relatio est qua habens illam, est vltimatè ad aliud: igitur non potest manere eadem in eo, nisi illud in quo manet, sit illa ad idem aliud. igitur non manet eadem paternitas destructo illo termino, ad quem habens paternitatem dicitur pater paternitate illa.

¶Quartò, Pater aliquo modo aliter respicit hunc filium, & illum. si alia relatione, habetur propositum: si non alia relatione, sed alio respectu eiusdem relationis, iterum habetur propositum.

¶Contra secundum dictum: quia illi respectus erunt eiusdem rationis propter fundamenta eiusdem rationis. Et propterea respectus isti aut sunt aliud à relatione. & hoc est superfluum multiplicare tot entia, aut sunt idẽ relationi: & tunc sequitur, quòd est idem dicere, respectum plurificari, & relationem plurificari: ergo habetur propositum.

¶Quintò, multiplicato priori, multiplicatur posterius: sed fundamentum est prius relatione: puta generatio paternitatis: ergo multiplicata generatione actiua, multiplicatur paternitas.

¶Num duæ formæ eiusdem speciei possint esse in eodem subiecto.

¶Contra secundum dictum, scilicet formas eiusdem speciei nõ posse simul esse in eodem subiecto, arguit Scotus primò: In omni ordine essentiali cum vnitate prioris essentialiter posterioris naturaliter: nõ potest stare pluralitas posterioris naturaliter: nõ per se, nec adæquatè inhærentis prioris: sed subiectum est prius essentialiter illa dispositione, quæ ponitur sibi inhærens nec per se ei inhæret nec adæquatè: ergo. Maior probatur per simile in causa & in effectu: quia nec subiectum est causa intrinseca dispositionis.

¶Secundò: quia plures species phantastice eiusdem speciei sunt simul in eodem organo phantasiæ secundum eandẽ partem organi: ergo. Antecedens probatur. Et quidem quòd plures simul sint, pater ex eo, quia aliter delera vna specie, non posset quis imaginari, nisi de nouo acquireret. Quòd verò sint eiusdẽ speciei, probatur ex obiectis: quia obiecta sunt eiusdẽ speciei. Quòd autẽ sint in eadẽ parte organi, probatur: quia organi non potest in tot partes minimas diuidi quot sunt species imaginabiles, quæ simul sunt in organo phantasiæ.

¶Contra quartum (scilicet rationem illam, filiatio est ita suppositi vt subiecti, quod nõ natura, ergo in Christo non est filiatio temporalis realis) arguit Scotus primò: Si filiatio est tantùm persona, ita & non potest nisi pluribus cata persona plurificari, aut hoc conuenit filiationi, vnde relatio, aut vnde relatio talis vt patet: nec secundò, quia non magis repugnat vni personæ plurralitas talis relationis, q̃ pluralitas originatio nis fundãtis tales relationes: sed Christo habuit duas origines: ergo.

¶Secundò: quia pater æternus habet duas reales relationes originis, scilicet ad Filium & Spiritum sanctum super vno fundamento, scilicet essentia. ergo à fortiori Filius super duo fundamenta, scilicet duas naturas & subsistentias habet duas filiationes reales.

¶Tertiò: Christus habet duas operationes, ergo duas filiationes. Probatur consequentia: quia relatio originis non magis quàm operatio respicit suppositum: quia suppositi est operari, primo Meta.

¶Quartò: Christus si genuisset plures filios, habuisset duas paternitates ad illos: ergo nunc habet duas filiationes propter duas natiuitates. Quintò: si filiatio tantummodo diceretur de Christo secundum rationalem personalitatis æternæ, dequeretur quòd hæc esset falsa, Christus, inquantum homo, est filius. Probatur sequela: quia quod præcisè Christo conuenit secundum rationem personalitatis æternæ non dicitur de eo, inquantum homo: propterea enim ista est falsa, Christus, inquantum homo, est persona.

¶ Num relatio filiationis temporalis sit realis.

¶Contra quintum (scilicet filiatio temporalis Christi nõ est relatio realis) arguit Scotus probando vltimam particulam, de qua sola est quæstio, scilicet quòd sit realis. Primò, Illa relatio est realis, quæ consequitur extremos ex natura extremorum

mortũ sine actu intellectus: sed posita matre generante & supposito habẽte naturã per generationẽ ex natura extremorũ sine actu intellectus, sequitur illa filiatio. sicut ibi materniter, ergo. Quòd si quis fingat intellectũ operari ad causandum relationẽ, hoc imponbunt, qa si Maria genuisset puru hominẽ, sufficit ille vere filius relatiõe realiter ergo cũ Christus nõ minus acceperit naturã à matre quàm putus homo acceptilet, q̃ue realis erit in eo relatio, sicut in puto homine fuisset.

¶Ad hęc dubia mota. secundũ ordinẽ dictorũ in litera respõdendum est, nõ eodẽ ordine, sed prout doctrinæ ordo exigit, vt prius scilicet cõmunio ra, quàm minus communia tractentur: vt exnotis generibus ad species cognoscendas trãeatur. Et propterea ad dubiũ tricesimũ septimũ, quod inter illa cõmunissimũ est, vtpote in cõmuni disputãs de formis vnius speciei in eodẽ subiecto, dicẽdũ est primò, prænorãdo quòd ratio quare formas vnius speciei multiplicari in eodem dicimus impossibile, est illa radicabilis propositio Peripatetica: Omnis distinctio aut est secundum formã, aut secundum quantitatem: De quæ propositione quum de principio individuationis tractaretur, diffusè dictum est. hinc enim oritur quòd implicat dicere, formas vnius speciei duas: & apponere in eodem subiecto, quia si in eodẽ subiecto sunt, ergo non distinguuntur secundum quantitatem: ac per hoc quòd non distinguantur, etiã formaliter nõ sunt duæ.

¶Ad primam ergo obiectionẽ respõdẽdo dicit, q̃ Maior est vniuersaliter falsa & distinguẽda propterea ad ela ritatẽ solutionis. potest siquidem intelligi de vnitate formali vel de vnitate numerali. si de vnitate formali, sit æat tãquã impertinẽs, si de vnitate numerali, falsa est vniuersaliter. Ratio est, quia in aliis à quattuor vnitas numeralis posterioris inhærẽtis dependet per se ab vnitate numerali prioris: hoc est subiecti, ita q̃ licet albedo per accidens se habeat ad hoc quantum: hæc tamen albedo, in quantũ hæc per se dependet ab hoc quãtitate q̃. si hæc albedo. vt hæc diffiniretur, in diffinitione eius poneretur hoc quantũ, quod est subiectum: vnde cum vnitate numerali subiecti prioris non stat pluralitas numeralis accidentis posterioris: quod secundum suam speciem non per se inhæret: quod secundum vnitatem numeralem vendicat sibi per se & adæquate hoc subiectũ. per se quidẽ quia hoc subiectũ ponereturr in diffinitione accidentis, inquantũ hoc, ad æquate adẽ, quia vnitas numeralis huius accidentis subiecti, soli huic subiecto conuenit nec extra illud inueniri aut intelligi potest. Vnde probatio à simili nulla est quo vnitas numeralis effectus non dependet ab vnitate numerali causæ, vt illius diffinitiua: sicut vnitas numeralis accidentis diffinienda est per hoc subiectum.

¶Ad secundum obiectionem de speciebus in phantasia, respondetur tripliciter. primò, q̃ non probatur ab argumente esse tot eiusdem speciei species simul in vna phantasia, quòd non possint esse in diuersis organi partibus: præsertim quum huiusmodi intentionalia entia videãntur quasi in puncto saluari. vt appareat videntibus per minimũ foramen, tot & multa sint similia in phantasia non per proprias species, sed per species aliquorum totorum, quorum illa occurrerunt vt partes.

¶Secundò dicitur negando, in eadem phantasia inueniri plures species eiusdẽ rationis: & ad probationem, obiecta sunt eiusdem rationis: ergo species eorũ dicitur, q̃ obiecta sumuntur duplicitẽr: scilicet, in esse naturæ & sic duo alba sunt eiusdem rationis, vel in esse sensibili: & sic duo alba sunt diuersarum rationũ. Quod sic manifestatur ab ipsis repræsentantibus: nam sicut in esse naturæ illa tantùm dicuntur vnius speciei, quorum quicquid habet essentialiter vnum, habet essentialiter aliud: ita in repræsentando illa tantùm dicuntur vnius speciei, quorũ quicquid repræsentat vnum totum illud, idẽ repræsentat reliquum. Sicut si vnum albũ videatur à duobus vel pluribus, omnes illæ species sunt vnius speciei: non enim differunt in repræsentando, quia idem repræsentant, sed solo numero differunt: quia hæc in isto, & illa in illo est. Sed duorum alborũ species non sunt vnius speciei: quia species vnius non repræsentat aliud. vt patet. Vnde sum in vna phantasia negemus plures species eiusdem obiecti, consequẽter negamus plures species eiusdem rationis: quoniam, vt dictum est, species diuersorũ individuorum sunt diuersarum specierum: quia ipsa individua diuersa, sunt diuersarum rationum in esse sensato.

¶Tertiò dicitur, quòd sicut lumen generatum in eodem diaphano à secunda candela non est aliud numero à lumine genito à primacẽd coincidit in idẽ dependens à duobus, vt partialibus agentibus. Ita quum in phantasiæ organum secundum eandẽ partem occurrit obiectum eiusdem rationis, non fit alia species sed præexistens fit dependens à duobus partialibus, conuertenter anima speciem illam ad nouum obiectũ: ita quòd præcedens species perficitur & firmitate & extensione. Hæc responsio sustinẽda est ab illis, qui diuersorũ individuorũ nõ admiserent diuersatũ rationẽ esse species: & in eadẽ parte organi recipi. Ego magis trahor in secũdã responsionẽ. Quæ potest concedi, quòd in vno organo primum fendum. Constat enim quòd omnia personalia siue hu firmari hæc alia & maiori ratione differũt species imaginatæ Sortis & Plat. quàm differãt duæ species imaginatæ Sortis. Sed duæ species Sortis differunt ratione differẽtiæ numeralis. ergo species Sortis & Plat. differũt differẽtia maiori, quàm cõstat esse specificã.

¶Ad primum dubium dicitur, quòd ex hoc quòd relatio vna est ad plures terminos inadæquatè: non sequitur eam simul esse & non esse, quanuis sequeretur si esset ad plures adæquatos terminos, quod non est intelligibile sunt enim duo inadæquati termini quasi partiales termini. Et propterea vno sublato, potest remanere eadem relatio ad aliũm, quasi partialem terminum.

Dicitur tamẽ relatiuè filius ad matrem relatione, quę cointelligitur relationi maternitatis ad Christum. Sic etiam Deus dicitur dominus relatione, quæ cointelligitur reali relationi, qua creatura subiicitur Deo. Et quãuis relatio dominĩ non sit realis in Deo: dicitur tamen realiter dominus ex reali subiectione creaturæ ad ipsum. Et similiter Christus dicitur realiter filius virginis matris, ex relatione reali maternitatis ad Christum.

¶AD PRIMVM ergo dicitur, q̃ natiuitas temporalis causaret in Christo tẽporalem filiationem realem, si esset ibi subiectum huiusmodi filiationis capax. Quod quidem esse non potest. ipsum enim suppositum æternum non potest esse susceptiuum relationis temporalis: vt dictum est. Nec potest dici quòd sit susceptiuum filiationis temporalis ratione humanæ naturæ, sicut etiam & temporalis natiuitatis: quia oporteret naturam humanam aliqualiter esse subiectam filiationi: sicut est aliqualiter subiecta natiuitati, cum enim Æthiops dicitur albus ratione dentis: oportet quòd Æthiopis dens sit albedinis subiectum. Natura autem humana nullo modo potest esse subiectum filiationis: quia hæc relatio directè respicit personam.

¶Ad secundum dicendum, quòd filiatio æterna non dependet à matre temporali: sed huic filiationi æternæ cointelligitur quidam respectus temporalis dependens à matre secundum quam Christus dicitur filius matris.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vnum & ens se consequuntur: vt dicitur in 4. Met. Et ideo sicut contingit, quòd in vno extremorum relatio sit quoddam ens, in alio autem non sit ens, sed ratio tantùm (sicut de scibili & scientia Philosophus dicit in 5. Met.) ita etiam contingit quòd ex parte vnius extremi est vna relatio, ex parte autem alterius extremi sunt multæ relationes. Sicut in hominibus ex parte parentũ inuenitur duplex relatio, vna paternitatis, & alia maternitatis, quæ sunt specie differentes, propter hoc quòd alia ratione pater, & alia mater est generationis principium. Si verò essent plures eadem ratione, principium vnius actionis (puta cùm multi simul trahunt nauem) in omnibus esset vna & eadem relatio. Ex parte autem prolis est vna sola filiatio secundum rem: sed duplex secundum rationem, inquantum correspondet vtrique relationi parentum, secundum duos respectus intellectus. Et sic etiam quantum ad aliquid in Christo est vna tantùm filiatio realis, quæ respicit patrem æternum: est tamen ibi alius respectus temporalis, qui respicit matrem temporalem.

¶Ad secundum dubium de vnica paternitate ad plures filios respondet. do dicitur. q̃ maior seu antecedens illud, Pater hac paternitate primò respicit hunc filium hac filatione, distinguendum est. Nam si ly primò, sumitur pro ad æquatè, negatur: si pro vt mitur primò, pro principaliter, concedit ur: sed tunc negatur sequela. Nec antecedẽs in primo sensu probatur ex allata ꝓbatione, quoniã nihil aliud probat. nisi q̃ hæc paternitas habet ꝙ habet causa, hoc genuisse: sed ex hoc negatur, ergo adæquatè respicit hũc filium.

¶ Vbi pro clariore doctrinæ scito, q̃ hæc paternitas, si secundũ proprias causas iudicaretur, esset proculdubio ad solum hunc filium: sed si secundum merita subiecti iudicatur, oportet q̃ sit ad hunc & alium filiumpropter hoc scilicet quòd secunda paternitas credit in identitatem primæ ratione subiectiquia non habet vnde differat solo numero ab illa. Sicut lumẽ genitũ à secunda candela in eodem diaphano, per se primo est ab hoc agente: vt patet 12. Met. sed propter subiecti identitatem coincidit in idem numero lumen prius genitum à prima candela ibi illuminante. Et quia huiusmodi coincidentiæ sunt per accidens, hoc est per aliud, hoc est per subiectidideo non ex rationibus formarum aut causarũ arguendum est, sed ad identitatẽ spectandum est subiecti.

¶Et per hoc patet respõsio ad secundum, scilicet q̃ destructo vno correlatiuorũ destruitur & reliquum, nisi per accidens contingat illud remanere.

¶Ad quartũ dicitur, q̃ si Christus genuisset, nulla paternitate realẽ ex suogenuisse acquisiuisset: quia paternitas est subiectiuè immediatè in persona, non minus quã filiatio.

¶Ad quintum dicitur, q̃ antecedens potest habere duos sensus, prout ly secundũ rationem personalitatis æternæ, duplicitẽr tenetur potest. Primò reduplicatiuè: & tunc concedit ur totum, vtpote impertinens: quia antecedens non est nostrum: & est falsum, quia Christo conuenit esse filium hominis, non secundum rationem personalitatis æternæ: hoc est non ex hoc quòd est persona æterna. Secundò potest teneri specifis æternæ: hoc est non ex hoc quòd est persona æterna. Secundò potest teneri specifice & sic antecedens quidem est nostrum & verũ: sed consequẽtia nihil valet, quia catiuè: & sic antecedens quidem est nostrum & verũ: sed consequẽtia nihil valet, quia proceditsecundum primum sendum. Constat enim quòd omnia personalia siue humana, siue diuina conueniunt Christo secundum rationem personalitatis æternæ, si ly secundum tenetur specificatiuè: Christus enim secundum suam personam est hic homo & Filius hominis: vt patet.

¶Ad quintum dubium de realitate filiationis temporalis in Christo, dicitur negando maiorem: quoniã oportet addere quòd suppositum sit capax nouæ filationis, realis

Universidad de Deusto
Biblioteca

propter excellentiã siquidem personæ Christi prouenit, quòd non consurgat in eo filiatio realis noua. Nec oportet fingere intellectũ cooperantem filiationem realem, sed ad filiationem rationis non fingitur: sed necessario cõcurrit cointellecta filiatio ad nia terminatorem. Et quum dicitur, Si Maria genuisset purũ hominem, &c. ergo, negatur sequela: quia in puro homine fuisset persona capax filiationis realis nouæ: in Christo autem licet æque acceperit naturã à matre: non tamen est æque subiectum filiationis: quia nõ est in Christo suppositum capax filiationis realis nouæ, ob defectum subiecti propter excellentiã suppositi, vt enim in litera dicitur, omnia requisita ad filiationem realem inueniuntur in Christo nato, excepto subiecto, quod quia persona est, & illa est Deus, ideo subiectum realis filiationis nouæ esse non potest. Cum quibus tamen tene, quòd Christus refertur ad matrem reali relatione causati ad causam, & similis ad simile: & sic de aliis relationibus realibus, quæ non immediatè sunt in supposito subiectiuè.

3.2.q. 164.ar. 2.ad 3.

¶In responsione ad vltimum nota duo. primò, quòd de vnitate specifica, & non de vnitate numerali est sermo in litera dicente. In omnibus trahentibus nauem est vna relatio, nam specificè diuersitati paternitatis & maternitatis, quia sunt diuersæ rationes principia, cõtrà ponitur vnitas eadem ratione principiantium tractum nauis. Et veritas est, quòd multi trahentes nauem, multis actionibus vnum passiuè nauis tracti inferuntur, quilibet enim suã propriã actionem refertur. quãuis nauis, qa vno numero motu trahitur, vna relatione numero ad omnes trahentes referatur. Nota secundò, quòd filiatio singulorum hominũ dicitur vna secundũ rem, & duplex secundũ rationem secundum duos respectus intellectus, in hoc sensu, quòd sicut albedo vna secundũ rem est multiplex secundum rationẽs, puta vt visibilis, vt terminatiua alterationis, vt extremitas spissi, &c. ita filiatio Socratis est vna res respectiua & multiplex secundum multas rationes respectiuas, ita quòd intelligitur non facit in illa filiatione respectum ad patrẽ aut ad matrem, sed facit distinctionẽ rationis in illo vno respectu secundũ rem: dum cointelligit illum vt respõdet patri, & iterũ vt respondet matri.

¶Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum sextum.

Comment. TItulus clarus est.

¶In corpore duæ sunt cõclusiones, prima est, Christus est natus sine dolore matris, probatur, Christus est egressus ex clauso vtero matris, ergo nulla apertionis meatuum violentia fuit: ergo in illo partu nullus fuit dolor, sicut nec aliqua corruptio. Sed fuit ibi maxima iucunditas, ex hoc quòd homo Deus est natus in mundum, secundum illud Isa. 35. Germinans germinabit, & exultabit lætabunda & laudans.

ARTICVLVS VI.

¶Virùm Christus fuerit natus sine dolore matris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quòd Christus non fuerit natus sine dolore matris. Sicut enim mors hominum subsecuta est ex peccato primorum parentum (secundum illud Gen. 2. Quacunque die comederitis ex eo, morte moriemini) ita etiam dolor partus, secundum illud Genes. 3. In dolore paries filios. Sed Christus mortem subire voluit, ergo videtur quòd pari ratione eius partus esse debuerit cum dolore.

¶Præterea, Finis proportionatur principio. Sed finis vitæ Christi fuit cum dolore, secundum illud Isa. 53. Verè dolores nostros ipse tulit. Ergo videtur quòd etiã in sua natiuitate fuerit dolor partus.

¶Præterea, In lib. de ortu Saluatoris narratur, quòd ad Christi natiuitatem obstetrices occurrerunt, quæ videntur esse necessariæ parienti propter dolorem, ergo videtur quòd beata Virgo peperit cum dolore.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit in Sermone de Natiuitate, alloquens Virginem matrem. Nec in conceptione, inquit, inuẽta es sine pudore, nec in partu inuenta es cum dolore.

CONCLVSIO.

¶Non modò dolorem beata Virgo non sensit in pariendo Christum, sed maxima est iucunditate affecta, cùm Deum & hominem se peperisse conspexit.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd dolor parientis causatur ex apertione meatuum, per quos proles egreditur. Dictum est autem suprà, quòd Christus est egressus ex clauso vtero matris: & sic nulla violentia apertionis meatuum ibi fuit, & propter hoc in illo partu nullus fuit dolor, sicut nec aliqua corruptio. Sed fuit ibi maxima iucunditas, ex hoc quòd homo Deus est natus in mundum, secundum illud Isa. 35. Germinans germinabit, & exultabit lætabunda & laudans.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dolor partus consequitur in muliere commixtionem virilem. Vnde Gen. 3. postquam dictum est, In dolore paries, subditur, Et sub viri potestate eris. Sed sicut dicit Augustinus in sermone de Assumptione beatæ Virginis, ab hac sententia excipitur virgo mater Dei: quæ quia sine peccati colluuione & sine virilis admixtionis detrimento Christum suscepit, sine dolore genuit: & sine integritatis violatione, pudore virginitatis integra permãsit. Christus autem mortem suscepit spontanea voluntate, vt pro nobis satisfaceret, non quasi ex necessitate illius sententiæ: quia ipse mortis debitor non erat.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Christus moriendo destruxit mortem nostram, ita suo dolore nos à doloribus liberauit: & ideo mori voluit cum dolore. Sed dolor parientis matris non pertinebat ad Christum, qui pro peccatis nostris satisfacere veniebat: & ideo non oportuit, quòd mater eius pareret cum dolore.

¶Ad tertium dicendum, quòd Luc. 2. dicitur, quòd beata Virgo ipsum puerũ, quem pepererat, pãnis inuoluit, & posuit in præsepio. Et ex hoc ostenditur narratio illius libri, qui est apocryphus, esse falsa. Vnde Hieronym. dicit contra Eluidium: Nulla ibi obstetrix, nulla mulier cularum sedulitas interfuit: & mater & obstetrix fuit. Pannis, inquit, inuoluit infantem, & posuit in præsepio. Quæ sententia apocryphorum deliramenta conuincit.

ARTICVLVS VII.

¶Virùm Christus debuerit in Bethleem nasci.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit in Bethleem nasci. Dicitur enim Isa. 2. De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem. Sed Christus est verè verbum Dei, ergo de Hierusalem debuit prodire in mundum.

¶Præterea, Matth. 2 dicitur scriptum esse de Christo, quòd Nazarenus vocabitur: quod sumitur ex eo quod scribitur Isa. 11. Flos de radice eius ascendet. Nazareth enim flos interpretatur. Sed maximè aliquis denominatur à loco suæ natiuitatis. ergo videtur quod in Nazareth nasci debuerit, vbi etiam fuit conceptus & nutritus.

¶Præterea, Ad hoc Dominus natus est in mundo, vt veritatis fidem annuntiaret: secundum illud Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Sed hoc facilius fieri potuisset, si natus fuisset in ciuitate Romana, quæ tunc dominatum orbis habebat. Vnde & Paulus Romanis scribens dicit Roman. primo: Fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo. Ergo videtur, quòd non debuerit in Bethleem nasci.

¶SED CONTRA est quod dicitur Michææ 5. Et tu Bethleem Ephrata, ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel.

CONCLVSIO.

¶Christus nasci voluit in Bethleem, sicut pati voluit in Hierusalem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christus in Bethleem nasci voluit duplici ratione. Primò quidem, quia factus est ex semine Dauid secundum carnem, vt dicitur Roman. 1. Cui etiam facta fuerat repromissio specialis de Christo, secundum illud 2. Reg. 23. Dixit vir cui constitutum de Christo Dei Iacob. Et ideo in Bethleem, de qua natus fuit Dauid, nasci voluit, vt ex ipso loco natiuitatis, promissio ei facta impleta ostenderetur, & hoc designat Euangelista dicens, Eo quòd esset de domo & familia Dauid. Secundò, quia (vt Gregor. dicit in Hom.) Bethleem domus panis interpretatur. Ipse autẽ Christus est qui ait, Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Dauid in Bethleem natus est, ita etiã Hierusalem elegit, vt in ea sedem regni constitueret, & templum Dei ibi ædificaret, & sic Hierusalem elegit, vt esset ciuitas simul regalis & sacerdotalis. Sacerdotium autem Christi & eius regnum, præcipuè consummatum est in eius passione: & ideo conuenienter Bethleem elegit natiuitati, Hierusalem verò passioni. Similiter etiam per hoc hominum gloriam confutauit, qui gloriantur de hoc, quòd ex ciuitatibus nobilibus originem ducunt, in quibus etiam præcipuè volunt honorari. Christus autem econuerso, in ciuitate ignobili nasci voluit, & in ciuitate nobili pati opprobrium.

Annot. ¶In responsione ad secundum, nota quòd ad literam ideo in diuersorio nasci elegit Christus, vt sacramentum virginei partus occultum absque matris consanguineatúmque nota maneret. Si enim in ciuitate pepeRomanum pontificem esse caput Ecclesiæ, & Christi vicarium.

Annot. ¶In responsione ad tertium, nota q. ipse Christus Romæ caput Ecclesiæ suę statuit, non solùm ratione cõmuni, quia fecit Christi (iuxta illud, Sine me nihil potestis facere) sed quia volenti Petro ex Roma recedere, sicut ofim ex Antiochia recesserat, ipse Christus obtinuit iubetis vt teneat tur, & Romæ fedes Apostolica stabiliatur, dũ dixit, Venio Romam iterum crucifigi. si enim Petrus alibi sedem elegisset, non Romæ, sed in loco illo vbi postremò sedisset, caput Ecclesiæ fuisset. Et sicut necnon Antiochena, sed Romana ecclesia caput est, quia Romanus pontifex succedit Petri: similiter in illo casu, non Romanus, sed illius alterius loci pontifex successor fuisset Petri, ac Christi vicarius. Ipse ergo Christus præripiendo regressum & crucem Romæ statuit caput Ecclesiæ, quocirca non potest humana auctoritate mutari & fieri, vt alius quàm successor Petri Romanus Pontifex sit caput Ecclesiæ.

¶In responsione ad tertium, aduerte, quòd Euangelista tres actus beatæ Virginis in puru dicit, scilicet quòd peperit, inuoluit pannis, reclinauit in præsepio. Et ex primo quidem docet infantem infantem per genitalia membra & non per os, aut quancunque aliã partem corporis matern egressum parere naturaque est per naturalia generationis membra prolem edere. Ex secundo verò, quòd ipsa mater susceperit nascentem ex se infantem, ex hoc enim *Infra q. 28. ar. 1.* quòd ipsa extremos actus, scilicet parere & inuoluere, exercuisse dicitur, sicut excluditur obstetricum obsequium ad *Ex Matth.* matris solatium, ita excluditur ad prolis susceptionem, & reliquos actus intermedios vt sunt ablutio, & alia quæ solet fieri. Rationabile autem est, vt mirabilem partum angelica ministeria fouerint. ita vt Angelorum ministerio tamen nascens filius, quàm parens mater omnia, quæ etiam in statu innocentiæ opportuna fuissent, quæ non ex peccato, sed ex natura sunt, habuerint. quanuis alio modo pura absque ablutione mundiciam, &c. quamuis à ratione remotum non sit, vt mater ipsa edocta ab Angelis omnia perfecerit. Primum tamen rationabilius videtur, vt & manus virgineæ ab huiusmodi obscuris seruarentur immunes, & mens ipsius ad tanti gaudij fructus magis vnita esset, & cibus omnia expediretur, & Ioseph fides tam cibi tam mundè, tam expeditè cernentis ventrem euacuatum & infantem editum, implerum esse experiretur: quia quod in ea natum est, de Spiritu sancto est, & cum expedita matre adoraret natum mundi dominum. Et licet publica miracula ab infante fieri non debuerint, ne phantasma putaretur filius humanitas, secreta tamen quæ ab hac suspitione aliena sunt, non dedecet ipsum effectiss ad Virginis matris obsequiarent suauis sit semper omnium dispositio à diuina procedens sapientia.

¶Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum septimum.

Comment. TItulus clarus.

¶In corpore vna conclusio: Christus in Bethleem natus voluit. Probatúrque dupliciter. primò ad literam, secundò mystice. *Aliàs Mystice.* ¶Aduerte hic, quòd Autor reddit rationem ex parte loci voliti, quare Christus voluerit nasci ibi

sibique ratio est etiã ratio quare prophetari fecerit se ibi nasciturum, & propterea non affertur instricta ratio ex parte prophetiæ implendæ.

poris, misit Deus filium suum factũ ex muliere, factum sub lege.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christus secundum diuinæ sapientiæ dispositionem natus fuerit, conuenientissimè etiam tempore natus dicitur.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd hæc est differentia inter Christum & alios homines, quòd alij homines nascuntur subiecti necessitati temporis. Christus autem tanquam dominus & conditor omnis temporum elegit sibi tempus, in quo nasceretur, sicut & matrem & locum. Et quia quæ à Deo sunt, ordinata sunt, & conuenienter dispositus: consequens est quòd conuenientissimo tempore Christus nasceretur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus venerat nos in statum libertatis reducere de statu seruitutis. Et ideo sicut mortalitatem nostram suscepit, vt nos ad vitam reduceret, ita (vt Beda dicit) eo tempore dignatus est incarnari, quo mox natus, * censu Cæsaris ascriberetur, atque ob nostri liberationẽ ipse seruitio subderetur. *Aliàs census.*

Tempore etiam illo quo totus orbis sub vno principe viuebat, maxima pax fuit in mundo, & ideo decebat vt illo tẽpore Christus nasceretur, qui est pax nostra faciens vtraque vnum: vt dicitur Ephes. 1. Vnde Hieron. dicit super Isa. Veteres si reuoluamus historias, inueniemus vsque ad vigesimum octauũ annũ Cæsaris Augusti, in toto orbe terrarum fuisse discordiam: orto autẽ Domino, omnia bella cessauerunt, secundum illud Isa. 2. Non leuabit gens contra gentem gladium. Congruebat etiam vt in illo tempore quo vnus princeps dominabatur in mundo, Christus nasceretur, qui venerat congregare suos in vnum, vt esset vnum ouile & vnus pastor, vt dicitur Ioan. 10.

¶Ad secundum dicendum, quòd ideo Christus, Regis alienigenæ tempore nasci voluit, vt impleretur prophetia Iacob dicentis Genes. penult. Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est. Quia vt Chrysost. dicit super Matth. quandiu Iudaica gens sub Iudaicis regibus, quanuis peccatoribus, tenebatur, Prophetæ mittebantur ad remedium eius. Nunc autem quando lex Dei, sub potestate Regis iniqui tenebatur, nascitur Christus: quia magna desperabilis infirmitas, medicum artificiosiorem quærebat.

¶Ad tertium dicendum, q. sicut dicitur in lib. de q. veter. & noui Testam. tunc Christus nasci voluit, quando lux diei crementum incipit accipere: vt ostenderetur quòd ipse venerat vt homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luc. primo, Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem: vt ex tunc carnis afflictionem patereturpro nobis.

ARTICVLVS VIII.

¶Virùm Christus fuerit tempore congruo natus.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit congruo tempore natus. Ad hoc enim Christus venerat, vt suos in libertatem reuocaret. Natus est autem tempore seruitutis, quo scilicet totus orbis præcepto Augusti describi, quasi tributarius factus: vt habetur Luc. 2. Ergo videtur quòd non congruo tempore Christus fuerit natus.

¶Præterea, Promissiones de Christo nascituro Gentibus non fuerant factæ: secũdum illud Roman. 9. Quorum sunt promissa. Sed Christus natus est tempore, quo Rex alienigena dominabatur: sicut patet Matt. 2. Cùm natus esset Iesus in diebus Herodis regis. Ergo videtur quòd non fuerit congruo tempore natus.

¶Præterea, Tempus præsentiæ Christi in mundo dici comparatur, propter id, quòd ipse est lux mundi: vnde ipse dicit Ioan. 9. Me oportet operari opera eius, qui misit me donec dies est. Sed in æstate sunt dies longiores, quàm in hyeme, ergo cùm natus fuerit in profundo hyemis XVIII. Calendas Ianuarij, videtur quòd non fuerit conuenienti tempore natus.

¶SED CONTRA est quod dicitur Galat. 4. Cùm venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factũ ex muliere, factum sub lege.

¶Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum octauum

Comment. TItulus clarus.

¶In corpore vnica est conclusio. Christus conuenientissimo tempore est natus, probatur: Christus tanquam dominus & conditor omnium temporũ, elegit sibi tempus, quo nasceretur, ergo conuenientissimo tempore natus est. Antecedens manifestatur dupliciter: primò ex differentia inter Christum & alios homines. Secundò ex simili: quia elegit sibi & locum & matrem. Cõsequentia probatur: quia quæ à Deo sunt, ordinata sunt, & conuenienter disposita. Vbi nota, quòd plus infertur quàm proberur, propter materiam & ejus claritatem: proba tur enim, quòd cõuenienti tempore: infertur autem, quòd conuenientissimo tẽpore: quia si omnia à Deo sunt cõuenienter disposita, ea quæ sunt circa propriã ipsius Dei personam, oportet conuenientissimè esse disposita. Et hoc clarum erat: quia de ipso Christo est sermo in conclusione.

QVAESTIO TRICESIMASEXTA, DE *manifestatione Christi nati, in octo articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de manifestatione Christi nati.

¶Et circa hoc quæruntur octo.

¶Primò, vtrùm natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.

¶Secundò, vtrùm debuerit aliquibus manifestari.

¶Tertiò, quibus manifestari debuerit.

¶Quartò, vtrùm debuerit ipse se manifestare, vel potius manifestari per alios.

¶Quintò, per quæ alia manifestari debuerint.

¶Sextò, de ordine manifestationum.

¶Septimò, de stella per quam manifestata fuit eius natiuitas.

¶Octauò, de veneratione Magorum, qui per stellam, Christi natiuitatem cognouerunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum primum.

Titulus clarus.

Comment. ¶ In corpore vnica conclusio: Natiuitas Christi non debuit esse cõmuniter omnibus manifesta. Probatur tripliciter: primò ex mysterio passionis implendo: secundò ex fidei merito: tertiò ex humanitatis assumptæ testificanda veritate.

¶ *Nam si Christi natiuitas omnibus manifestaretur, tolleretur fidei meritum.*

Quæst. Infrà q. 39. art. 8. 3. ¶ Clarã quæ sunt omnia, nisi quòd secunda ratio non carer scrupulosquia aut est sermo de Christi natiuitatis manifestatione per visionem, aut per attestationem. Si enim est sermo de manifestatione per visionem, tolleretur proculdubio meritum fidei: quia tollereretur ipsa fides respectu visionis enim credit quod videt. Sed huic sensui obstat quia manifestatio negata omnibus est facta quibusdam puta Pastoribus & Magis: quibus nõ per visionem, sed per attestationem Angelorum & stellæ manifestata est Christi natiuitas. Si verò est sermo de manifestatione per attestationem, non sequitur quòd tollatur meritum fidei: & falsò in litera dicitur, si manifestis indiciis, Christo nascente, eius natiuitas omnibus appareret, iam tolleretur ratio fidei. Vnde & magis manifestis indiciis natiuitas Christi apparuit & tamẽ nõ est rõ fidei ablata respectu natiuitatis Christi. ¶ Ad hoc dicitur, quòd sermo literæ est de manifestatione tali, qualis facta est Pastoribus, Magis Simeoni & Annæ. Et Pastoribus quidem & Magis, nullam constat manifestationem factam nisi attestationem: Angeli enim testificati sunt ad Pastores, & stella ad Magos. Simeoni autem & Annæ qualis fuerit reuelatio facta (an scilicet testificatiua tantùm, an illuminatiua ad videndũ) licet in Euangelio nõ scribatur: ex ipso tamen insinuari videtur, quòd testificatiua tantùm fuerit. Quoniam vlera promissionem Christi domini, inspiratio describitur impulsiua ad videndũ corporalibus oculis Christũ: dũ dicitur quòd Simeon in Spiritu venit in templum, & minus de Anna dicitur: vt patet in textu Euangelij. Et propterea in cõclusione illius articuli sermo est de manifestatione per attestationẽ talem, qualis facta creditur Pastoribus, Magis, Simeoni & Annæ: inter quos & Autor, quòd non debuit Christi natiuitas manifestari sic omnibus. Et secunda ratio nõ tendit ad hoc quòd talis manifestatio abstulisset fidẽ sed ad hoc, quòd talis manifestatio minuisset meritum fidei: sic enim in litera dicitur, quia hoc diminuisset meritũ fidei. probatur autẽ in litera, quòd talis manifestatio

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christi natiuitas debuerit esse omnibus manifesta. Impletio enim promissioni debet respondere. Sed de promissione aduentus Christi dicitur in Psal. Deus manifestè veniet. Venit autem per carnis natiuitatem. ergo videtur quòd eius natiuitas debuerit esse toti mundo manifesta.

¶ Præterea, Primæ ad Tim. primo dicitur: Christus in hunc mundum venit peccatores saluos facere. Sed hoc non fit, nisi inquantum eis gratia Christi manifestatur, secundũ illud Tit. 2. Apparuit gratia Dei & Saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè, & piè, & iustè viuamus in hoc seculo. Ergo videtur quòd Christi natiuitas debuerit esse omnibus manifesta.

¶ Præterea, Deus super omnia pronior est ad miserandum, secundum illud Psal. Miserationes eius super omnia opera eius. Sed in secundo aduentu, quo iustitias iudicabit, veniet omnibus manifestus: secundum illud Matt. 24. Sicut fulgur exit ab Oriẽte, & paret vsque in Occidentem, ita erit aduentus Filij hominis. Ergo multò magis primus, quo natus est in mundo, secundum carnem, debuit esse omnibus manifestus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 45. Verè tu es Deus absconditus, sanctus Israel saluator. Et Isa. 53. Quasi absconditus est vultus eius & despectus.

CONCLVSIO.

¶ Christi natiuitas non debuit cõmuniter esse omnibus manifesta.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd natiuitas Christi non debuit esse cõmuniter omnibus manifesta. Primò quidem: quia per hoc impedita fuisset humana redẽptio, quæ per crucem eius peracta est. Quia, vt dicitur primæ ad Corinth. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.

Secundò, quia hoc diminuisset meritũ fidei, per quam venerat homines iustificare: secundum illud Rõm. 3. Iustitia Dei, per fidem Iesu Christi. Si enim manifestis indiciis Christo nascente eius natiuitas omnibus apparet, iam tolleretur ratio fidei: quæ est argumentum non apparentium, vt dicitur Hebr. 11. Tertiò, quia per hoc venisset in dubiũ veritas humanitatis ipsius: vnde Augustdicit in Epistola ad Volusianum, Si nullas ex paruulo in iuuẽtutem mutaret ætates, nullos cibos, nullos caperet somnos, nonne opinionem confirmaret erroris, nec hominẽ verum nullo modo suscepisse crederetur? & dum omnia mirabiliter facit, auferret quod misericorditer fecit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritas illa intelligitur de aduentu Christi ad iudicium: secundum quòd glossa ibidem exponit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de gratia Dei saluatoris erudiendi erant omnes homi-

facta omnibus diminuisset meritũ fidei: sex hoc quòd manifestatio sciẽs euidentiã tollit totalitèr fidem. Tanquã si diceretur, signũ q; talis manifestatio minueret fidẽ, est quia si manifestatio creuisset vsque ad euidentiam, tolleret totaliter fidẽ. hoc enim ostenditur manifestationem talẽ esse propinquam manifestationi euidẽtiæ, ac per hoc diminuentem meritũ fidei: vtpote propinquã tollenti totaliter fidem: propinquum enim calido est tepidum. Vnde in illa cõditionali: Si manifestis indiciis Christo nascente, eius natiuitas omnibus appareret, iam tolleretur ratio fidei, loquitur de indiciis ita manifestis, vt natiuitatem Christi reddiderit apparentẽ. hoc est euidẽtem: sic enim fides est argumentum non apparentium, hoc est non euidentium. Duplicia siquidem possunt esse indicantia rem, quæ dã reddentia eã illam credibilem. Et inter hæc est magna latitudo: & in hoc genere sunt omnia testimonia siue Angelorum, siue miraculorum, siue hominum, necnon ipsius Dei: si vtra attestationẽ nõ procedatur: & sic fuit manifestata Christi natiuitas suprædictis. Quædam verò suar indicãtia rem sic, q; reddant illam euidentẽ vt in demonstratiuis, effectus per discursum demõstratium indicat causam, reddit enim illã euidenter notã, & in diuinis lumen clarũ menti Angelicæ, vel humanæ infusum tollit fidem respectu illius. Prima aũt indicia quando sunt manifesta, vt per miracula & Angelos, &c. licet non tollant, minuunt tamen meritũ fidei propter propinquitatem ad apparentiam. Quod ex eo potes percipere q; Dominus Thomæ dixit, tanquam arguens ipsum de talibus indiciis quæritis: Quia vidisti, scilicet indicia manifestata in me, credidisti me Deum. &c. & cõmendando ab oppositio Angelorum fidem subdidit: Beati qui non viderũt & crediderunt: nunquam enim Dominus ex opposito cõmendasset credentes qui non viderũt, nisi ipsum videre minueret meritũ credendi. Et si inueniretur, ergo Magi & Pastores minus meruerunt credendo. respõderetur q; quantũ est ex parte manifestationis, minus meruerũt credendo: hoc est minorẽ occasionẽ meritũ credẽdi in credẽdo habuerũt. Sed cũ hoc stat, q; magis meruerunt credendo ex parte ipsorũ credentium. Et hoc præpõderat: quia meritũ ex parte meritis maximè pensatur. Cum hoc quoque stat, q; licet etiã nihil mererẽtur credendo natiuitatẽ Christi, quia si vidissent attamen multò plus meruissent amando, quàm alij credendo & amando, propter maiorẽ delectationem ex visu, quàm ex fide producta.

¶ Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum secundum.

Comment. Titulus clarus est. ¶ In corpore vnacõclusio: Natiuitas Christi debuit quibusdã manifestari. Probatur

batur. Ad diuinæ sapientiæ ordinem pertinet, vt Dei dona & secreta non æqualiter ad omnes, sed immediatè ad quosdam & per eos ad alios deriuentur: ergo in mysterio natiuitatis hoc debuit obseruari. Antecedẽs declaratur ex autoritate Act. 10. de mysterio resurrectionis Christi. Consequentia probatur ex autoritate ad Rom. 13. Omnia ex se & antedictis sunt clara.

Annot. ¶ In responsione ad tertium, de morte innocentium ab Herode, habes etiam Gentilium testimonium. Macrobius enim in Saturnalibus narrat Augustum audita talium nece, dixisse, Malle porcus, quàm filius fuisse Herodis: fuit enim etiam vnus ipsius Hetodis filius cũ aliis interfectus. porcos autem Iudæi nõ interficiunt: quia non vescuntur carne suilla. Est enim hoc velut testimonium ab hostibus de aduentu Magorum ad quẽdam Christi natũ.

¶ Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum tertium

Comment. Titulus clarus. ¶ In corpore vnica est conclusio subintellecta: Conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata. Probatur: Salus futura per Christum ad omnem hominum dignitatem pertinebat ergo Christus natus omnibus conditionibus hominum est conuenienter manifestatus: ergo Pastoribus, Magis, Simeoni & Annæ conuenienter. Antecedens probatur ex autoritate Apostoli. Consequentia probatur: quia hoc, scilicet salus tot diuersorum, in Christi natiuitate debuit præfigurari, vt nulla hominum condicio à Christi salute excluderetur. Secunda verò cõsequentia declaratur ex sex differentiatibus inter istos tres: prima inter Iudæos & Gentiles: secunda inter propinquos & distantes: tertia inter sapientes & simplices: quarta inter potentes & viles: quinta inter peccatores & iustos: sexta inter mares & fœminas. Omnia clara sunt.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm natiuitas Christi debuerit aliquibus manifestari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quòd natiuitas Christi nulli debuerit manifestari. Quia, vt dictũ est, hoc erat congruũ humanæ saluti, vt primus Christi aduentus esset occultus. Sed Christus venerat, vt omnes saluaret, secũdum illud primæ ad Tim. 1. Qui est saluator omnium, maximè fidelium. Ergo natiuitas Christi nulli debuit manifestari.

¶ Præterea, Ante natiuitatem Christi, manifestata erat beatæ Virgini & Ioseph futura Christi natiuitas. Nõ ergo erat necessariũ Christo nato, eandem alijs manifestari.

¶ Præterea, Nullus sapiens manifestat id ex quo turbatio nascitur, & detrimentum aliorũ. Sed manifestata Christi natiuitate, subsecuta est turbatio, dicitur enim Matth. 2. quòd audiens Herodes Christi natiuitatem, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Cessit etiam hoc in detrimentum aliorũ: quia ex hac occasione, Herodes occidit pueros in Bethleem, & in omnibus finibus eius, à bimatu, & infra. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christi natiuitatẽ aliquibus manifestari.

¶ SED CONTRA est, quòd Christi natiuitas nulli fuisset proficua, si omnibus esset occulta. Sed oportebat Christi natiuitatem esse proficuam: alioquin frustra natus fuisset. ergo videtur quòd aliquibus manifestari debuerit Christi natiuitas.

CONCLVSIO.

¶ Sicut non decuit Christum resurgentem manifestum fieri omnibus, sed tantùm testibus præordinatis à Deo, ita non debuit eius natiuitas omnibus, sed quibusdam manifestari, ex quibus alijs manifestaretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Roma. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Pertinet autem ad diuinæ sapientiæ ordinem, vt Dei dona & secreta sapientiæ eius, non æqualiter ad omnes, sed immediatè ad quosdam perueniant, & per eos ad alios deriuentur. Vnde & quantum ad resurrectionis mysterium, dicitur Act. 10. quòd Deus dedit Christum resurgentem manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo. Vnde & hoc etiam debuit circa ipsius natiuitatem obseruari, vt non omnibus Christus manifestaretur, sed quibusdam, per quos posset ad alios deuenire.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd sicut fuisset in præiudicium salutis humanæ, si omnibus hominibus Dei natiuitas innotuisset, ita etiam etsi nulli nota fuisset. Vtroque enim modo tollitur fides: tam scilicet per hoc quòd aliquid est totaliter manifestum, quàm etiam per hoc, quòd à nullo cognoscitur, à quo possit testimonij audiri, Fides enim est ex auditu, vt dicitur Rom. 10.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Maria & Ioseph instruendi erant de Christi natiuitate antequam nascereturquia ad eos pertinebat reuerentiam exhibere proli concepte in vtero, & etiam obsequi nascituræ. Eorum autem testimonium propter hoc quod erat domesticum, fuisset habitum suspectum circa magnificentiam Christi, & ideo oportuit vt alijs manifestaretur extraneis, quorum testimonium suspectum esse non posset.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ipsa turbatio subsecuta ex natiuitate Christi manifestata, congruebat Christi natiuitati. primò quidem, quia per hoc manifestatur cælestis Christi dignitas. Vnde Gregor. dicit in Homi. Cæli Rege nato, Rex terræ turbatus est: quia nimirùm terrena altitudo consumditur, cùm celsitudo cælestis aperitur. Secundò, quia per hoc figurabatur iudiciaria Christi potestas. Vnde Augustdicit in quodam sermone Epiphaniæ, Quid erit tribunal iudicantis, quando superbos Reges cuna terrebat infantis? Tertiò, quia per hoc figurabatur deiectio regni diaboli: quia vt Leo Papa dicit in sermone Epiphanie: Non tantùm Herodes in semetipso turbabatur, quãtùm diabolus in Herode: Herodes enim terrenum hominem æstimabat, sed diabolus Deum, & vterque regni sui successorem timebat, diabolus cælestem, sed Herodes terrenum. Superfluè tamen: quia Christus non venerat regnum in terra habere. Vnde Leo Papa dicit Herodi loquẽs, Non capit Christum regia tua: nec mundi Dominus, potestatis tuæ sceptri est contentus angustijs.

Quòd autem Iudæi turbabantur, qui tamen magis gaudere debuerant, aut hoc est, quia, vt Chrysostom. dicit, de aduentu iusti non poterant gaudere iniqui, aut volentes fauere Herodi quem timebant: populus enim plus iustò fauet eis, quos crudeles sustinet. Quod autem pueri ab Herode sunt interfecti, non cessit in eorum detrimentum, sed in eorum profectum. Dicit enim Augustinus in sermone quodam de Epiphania: Absit, vt ad liberandos homines Christus veniens, de illorum præmio, qui pro eo interficiũtur, nihil egerit, qui pendẽs in ligno, pro eis à quibus interficiebatur, orauit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata. Dominus enim Matth. 10. mandauit discipulis, In viam Gentium ne abieritis, vt scilicet prius manifestaretur Iudæis quàm Gentibus. Ergo videtur quòd multò minus à principio fuerit reuelanda Christi natiuitas Gentilibus, qui ab Oriente venerunt: vt habetur Mat. 2.

¶ Præterea, Manifestatio diuinæ veritatis præcipuè debet fieri ad Dei amicos: secundum illud Iob 36. Annuntiat de ea amico

suo. Sed Magi videntur esse Dei inimici: dicitur enim Leuit. 19. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid scisciteminí. Non ergo debuit Christi natiuitas Magis manifestari.

¶ Præterea, Christus venerat totum mundum à potestate diaboli liberare: vnde dicitur Malac. 1. Ab Ortu solis vsque ad Occasum, magnum est nomen meum in Gentibus. Non ergo solùm in Oriente positis debuit manifestari, sed etiam vbique terrarum.

¶ Præterea, Omnia sacramenta veteris legis erant Christi figura. Sed sacramenta veteris legis dispensabantur per ministerium sacerdotum legalium. Ergo videtur quòd magis debuerit Christi natiuitas manifestari sacerdotibus in templo, quàm pastoribus in agro.

¶ Præterea, Christus ex Virgine matre natus est, & ætate paruulus erat. Conuenientius igitur videtur fuisse, quòd Christus manifestaretur iuuenibus & virginibus, quàm senibus & coniugatis, vel viduis: sicut Simeoni & Annæ.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 13. Ego scio quos elegerim. Quæ autem fiunt secundum Dei sapientiam, conuenienter fiunt. Ergo conuenienter sunt electi illi, quibus est manifestata Christi natiuitas.

CONCLVSIO.

¶ Cùm salus per Christum futura ad hominum omnium diuersitatem pertineret, congruit omnibus hominum conditionibus eius natiuitatem manifestari, scilicet Magis, Simeoni, & Annæ, ac Pastoribus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd salus, quæ erat futura per Christum, ad omnem diuersitatem hominum pertinebat, quia sicut dicitur Colos. 3. In Christo Iesu non est masculus & fœmina, Gentilis & Iudæus, seruus & liber, & sic de alijs huiusmodi. Et vt hoc in ipsa Christi natiuitate præfiguraretur, omnibus conditionibus hominum est manifestatus, quia vt Augustinus dicit in sermone de Epiphania: Pastores fuerunt Israelitæ, Magi Gentiles, illi propè, isti longè: vtrique tamen ad angularem lapidem concurrerunt. Fuit etiam inter eos alia diuersitas: nam Magi fuerunt sapientes & potentes: Pastores autem simplices & viles. Manifestatus etiam est iustis, Simeoni & Annæ, & peccatoribus, scilicet Magis. Manifestatus est etiam & viris * & mulieribus: vt per hoc ostenderetur, nullam conditionem hominum excludi à Christi salute.

* Aliàs & mulieribus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa manifestatio natiuitatis Christi fuit quædam prælibatio plenæ manifestationis quæ erat futura. Et sicut in secunda manifestatione primò annuntiata est gratia Christi per Christum & eius Apostolos Iudæis, & postea Gentilibus: ita ad Christum primò peruenerunt Pastores, qui erant primitiæ Iudæorum, tanquã propè existentes: & postea venerunt Magi à remotis, qui fuerũt primitiæ Gentium: vt Augustdicit.

* Alij, scilicet Annam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustdicit in sermo. de Epipha. Sicut prævalet imperitia in rusticitate Pastorum, ita prævalet impietas in sacrilegijs Magorum: vtrosque tamen sibi lapis ille angularis attribuit, quippe qui venit stultа eligere, vt confunderet sapientes: & non vocare iustos, sed peccatores: vt nullus magnus superbiret, nullus infirmus desperaret. Quidam tamen dicunt, quòd isti Magi non fuerunt malefici, sed sapiẽtes Astrologi: qui apud Persas vel Chaldæos Magi vocãtur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrysost. dicit, Ab Oriente venerunt Magi, quia vnde dies nascitur, inde initium fidei processit: quia fides lumen est animarum. Vel quia omnes qui ad Christum veniunt, ab ipso & per ipsum veniunt, de quo dicitur Zachar. 6. Ecce vir, Oriens nomen eius. Dicuntur autem ab Oriente, ad literam, venisse vel quia de vltimis Orientis partibus venerunt, secundum quosdam, vel quia de aliquibus vicinis partibus Iudææ venerunt, quæ tamen sunt regioni Iudæorum ad Orientem. Credibile tamen est, etiam in alijs partibus mundi aliqua indicia natiuitatis Christi apparuisse, sicut Romæ fluxit oleum, & in Hispania apparuerunt tres soles, paulatim in vnum coëuntes.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Chrysost. dicit, Angelus manifestans Christi natiuitatem, non iuit Hierosolymam, non requisiuit Scribas & Pharisæos: erant enim corrupti & prævidia cruciabantur. Sed pastores erant synceri antiquam conuersationem Patriarcharum & Moysi colẽtes. Per hos etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimæsexte Articulum quartum.

Cõment. TItulus claros.

¶ In corpore vnica concluſio: Chriſtus non per ſeipſum, ſed per alias creaturas ſuam natiuitatem manifeſtare debuit. Probatur: Natiuitas Chriſti ordinata eſt ad humanam ſalutẽ per fidem: ergo oportebat ita manifeſtari, vt fides deitatis fidei humanitatis non præiudicaret: ergo non per ſeipſum, ſed per alias creaturas debuit manifeſtari. Prima conſequentia probatur: quia fides ſalutaris eſt circa vtrunque, ſcilicet deitatem & humanitatẽ Chriſti. Secunda probatur: quia fides humanitatis ſtatim Chriſtus in ſeipſo humanitatem infirmamſicut alij exhibuit; fides verò deitatis, dum per creaturas, Angelos ſcilicet & ſtellam Paſtoribus, Magis, Simeoni, Annæque virtus deitatis manifeſtatur.

Annot. ¶ In reſponſione ad tertium, colligo vtra Chryſoſtomi autoritatẽ, quòd ad literam miraculum vini fuit initium ſignorum Chriſti ſimpliciter, & non limitatè in illo loco. Et hoc optima ratione litera probat ex verbis Ioan. Baptiſtæ miraculum quippe vini ſi-ctum eſt poſt baptiſmũ Chriſti per annum, ſecundum Eccleſiæ traditionem, tria myſteria vno die diuerſis annis contigiſſe atteſtantem, ſcilicet Magorum adorationẽ, baptiſmum Chriſti, & conuerſionem aquæ in vinum.

¶ Super Quæſtionis tricesimæſexte Articulum quintum.

Annot. TItulus minus explicat breuitatis cauſa, quàm quærit. Non, vt patet in diſtinctione articulorum in principio huius quæſtionis facta in litera, quintus articulus inquirit per quæ alia debuerit manifeſtari, vbi patet non ſolùm de Angelis (vt hic explicatur) ſed vniuerſaliter de omnibus creaturis, per quas debuerit manifeſtari Chriſti natiuitas inquiri. Idẽ quoque euidenter apparet in proceſſu articuli vbi non ſolùm quare per Angelos paſtoribus, ſed diſtinctè quoque quare per ſtellam Magis, & per inſpirationem interiorem Simeoni & Annæ manifeſtata eſt Chriſti natiuitas, ratio redditur.

Cõment. ¶ In corpore articuli vna eſt concluſio reſpondẽs huic quæſtioni: Chriſti natiuitas conuenienter manifeſtata eſt per Angelos, ſtellam & inſpirationem, Paſtoribus Iudæis, Magis, & iuſtis Simeoni & Annæ. Probatur primò. Manifeſtatio per ſigna debet fieri per familiaria illis, quibus manifeſtatio fit. ergo conueniens, &c. Antecedens probatur ex ſimili de manifeſtatione ſyllogiſtica. Conſequentia autem probatur: quia iuſtis, ſcilicet perfectis, familiare eſt per inſpirationem, & illis corporalibus deditis per viſibilia, & rudibus inter iſtos alios Iudæis per Angelorum viſionem, Gẽtilibus per aſtrorum ſigna inſtruit. Confirmatur ſecundò quo ad hoc, quòd omnia ſigna fuerint cæleſtia, ex hoc quòd cæleſtem natiuitatem enarrabant. Et confirmatur tertiò quo ad differentiam inter Angelos & ſtellam reſpectu paſtorum & Magorũ: & hoc triplici ratione, vt patet in litera. Confirmatur quartò quo ad ſtellam, ex ſpirituali genere Abrahæ, ſicut ſtellarum numerus.

paſtores ſignificabantur doctores Eccleſiæ, quibus Chriſti myſteria reuelantur, quæ latebant Iudæos.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ſicut Ambroſius dicit, generatio Domini non ſolùm à iuuenibus, ſed etiam à ſchiſmatibus & iuſtis accipere debuit teſtimonium, quorum etiam teſtimonio propter iuſtitiam magis credebatur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Chriſtum per ſeipſum natiuitatem ſuã manifeſtare debuerit.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus per ſeipſum natiuitatem ſuam manifeſtare debuerit. Cauſa enim quæ eſt per ſe, ſemper eſt potior ea quæ eſt per aliud: vt dicitur in 8. Phyſ. Sed Chriſtus ſuã natiuitatem manifeſtauit per alios, puta paſtoribus per Angelos, & Magis per ſtellam. Ergo multò magis per ſeipſum debuit ſuam natiuitatem manifeſtare.

¶ Præterea, Eccleſiaſtici 20. dicitur, Sapientia abſcondita & theſaurus inuiſus, quę vtilitas in vtrisque? Sed Chriſtus à principio ſuæ conceptionis plenè habuit ſapientię & gratiæ theſaurum. Niſi ergo hanc plenitudinem manifeſtaſſet per opera & verba, fuiſſet fruſtra ei data ſapietia & gratia: quod eſt inconueniens: quia Deus & natura nihil fruſtra facit: vt dicitur in primo de Cælo.

¶ Præterea, In lib. de Infantia Saluatoris legitur, quòd Chriſtus in ſua puerilia multa miracula fecit. Et ita videtur quòd ſuam natiuitatem per ſeipſum manifeſtauerit.

¶ SED CONTRA eſt quod Leo Papa dicit, quòd Magi inuenerunt puerum Ieſum nulla ab humanæ infantiæ generalitate diſcretum. Sed alij infantes non ſeipſos manifeſtant. Ergo neque decuit, quòd Chriſtus per ſeipſum ſuã natiuitatẽ manifeſtaret.

CONCLVSIO.

¶ Decuit Chriſtum non per ſeipſum, ſed per alias creaturas natiuitatem ſuam manifeſtare, ne fidei propagandæ derogaretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd natiuitas Chriſti ad humanam ſalutem ordinabatur, quæ quidem eſt per fidem. Fides autem ſalutaris diuinitatem & humanitatem Chriſti confitetur. Oportebat igitur ita manifeſtari natiuitatem Chriſti, vt demonſtratio diuinitatis eius, fidei humanitatis ipſius non præiudicaret. Hoc autem factum eſt, dum Chriſtus in ſeipſo natiuitatem ſimilem infirmitati humanæ exhibuit, & tamen per Dei creaturas diuinitatis virtutem in ſe monſtrauit. Et ideo Chriſtus nõ per ſeipſum ſuam natiuitatẽ manifeſtauit, ſed per quaſdam alias creaturas.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in via generationis & motus oportet per imperfecta ad perfectum peruẽiri. Et ideo Chriſtus prius manifeſtatus eſt per alias creaturas: & poſtea manifeſtauit ſe per ſeipſum manifeſtatione perfecta.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd licet ſapientia abſcondita ſit inutilis: non tamen ad ſapientem pertinet, vt quolibet tempore manifeſtet ſeipſum, ſed tempore congruo. Dicitur enim Eccleſiaſt. 20. Eſt tacens non habens ſenſum loquelæ, & eſt tacens ſciens tẽpus aptitemporis. Sic ergo ſapientia Chriſto data non fuit inutilis, quia ſeipſum tempore congruo manifeſtauit: & hoc ipſum, quòd tempore congruo abſcondebatur, eſt ſapientiæ iudicium.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd liber ille de infantia Saluatoris eſt apocryphus. Et Chryſoſtom. dicit ſuper Ioan. quòd Chriſtus non fecit miracula antequam aquam conuertit in vinum, ſecundum illud quòd dicitur Ioan. 2. Hoc fecit initium ſignorum Ieſus. Si enim ſecundum primam ætatem miracula feciſſet, non indiguiſſent Iſraelitæ alio manifeſtante eum: cùm tamen Ioannes Baptiſta dicat Ioan. primo, Vt manifeſtetur in Iſrael, propterea veni in aqua baptizans. Decenter autem non incepit facere ſigna in prima ætate: exiſtimaſſent enim phantaſma eſſe Incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidiſſent liuore liquefacti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm natiuitas Chriſti debuerit per Angelos & ſtellam manifeſtari.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd non debuerit manifeſtari per Angelos Chriſti natiuitas. Angeli enim ſunt ſpirituales ſubſtantiæ: ſecundum illud Pſal. Qui facit Angelos ſuos ſpiritus. Sed Chriſti natiuitas erat ſecundum carnem, non autem ſecundum ſpiritualem eius ſubſtantiam. Ergo non debuit per Angelos manifeſtari.

¶ Præterea, Maior eſt affinitas iuſtorum ad Angelos quàm ad quoſcunque alios, ſecundum illud Pſal. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Sed iuſtis, ſcilicet Simeoni & Annæ, nõ eſt manifeſtata Chriſti natiuitas per Angelos. Ergo nec paſtoribus per Angelos manifeſtari debuit.

¶ Præterea, Videtur quòd nec magis debuerit manifeſtari per ſtellam. Hoc enim videtur eſſe erroris occaſio, quantum ad illos, qui æſtimant ſydera natiuitatibus hominum dominari. Sed occaſiones peccandi ſunt hominibus auferendæ. Non ergo fuit conueniens, quòd per ſtellam Chriſti natiuitas manifeſtaretur.

¶ Præterea, Signum oportet eſſe certum ad hoc, quòd per ipſum aliquid manifeſtaretur. Sed ſtella non videtur eſſe ſignum certum natiuitatis Chriſti. Ergo inconuenienter fuit Chriſti natiuitas per ſtellam manifeſtata.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Deuter. 32. Dei perfecta ſunt opera. Sed talis manifeſtatio fuit opus diuinum. ergo per conuenientia ſigna fuit effecta.

CONCLVSIO.

¶ Cùm diuino quodam opere manifeſtata fuerit Chriſti natiuitas, congruè per Angelos Paſtoribus, per ſtellam Magis manifeſtari debuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ſicut manifeſtatio ſyllogiſtica fit per ea quæ ſunt magis nota ei, cui eſt aliquid manifeſtandum: ita manifeſtatio quæ fit per ſigna, debet fieri per ea quæ ſunt familiaria illis, quibus manifeſtatur. Manifeſtum eſt autem, quòd viris iuſtis eſt familiare & conſuetum interiori Spiritus ſancti inſtinctu edoceri, abſque ſignorum ſenſibilium demonſtratione, ſcilicet per Spiritum prophetiæ. Alij verò corporalibus rebus dediti, per ſenſibilia ad intelligibilia adducũtur. Iudæi autem conſueti erant diuina reſponſa per Angelos accipere, per quos etiam legem acceperant: ſecundum illud Act. 7. Accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum. Gentiles verò & maximè Aſtrologi conſueti ſunt ſtellarum curſus inſpicere. Et ideo iuſtis, ſcilicet Simeoni & Annæ, manifeſtata eſt Chriſti natiuitas per interiorem inſtinctum Spiritus ſancti: ſecundum illud Luc. 2. Reſponſum accepit à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtũ Domini. Paſtoribus autem & Magis tanquam rebus corporalibus deditis manifeſtata eſt Chriſti natiuitas per viſibiles apparitiones. Et quia natiuitas non erat purè terrena, ſed quodammodo cælestis, ideo per ſigna cælestia

¶ Super Quæſtionis tricesimæſexte Articulum ſextum.

Cõment. TItulus de ordine temporis quærit, quo prius paſtoribus, deinde Magis, demum Simeoni & Annæ manifeſtata eſt Chriſti natiuitas.

¶ In corpore Autor duo facit: primò ordinem manifeſtationum ex Euangelij autoritate aperit, ſcilicet quòd ipſo die natalis paſtoribus, decimatertia die Magis, quadrageſima Simeoni & Annæ. Secundò rationem reddit optimam ex ſignificatis. Omnia clara ſunt in litera.

Annot. ¶ In reſponſione ad tertium, de tempore occiſionis Innocentium nõ multum conſtat. Ex Euangelio ſiquidem habetur, quòd non ſtatim occiſi ſunt. nam poſt adorationem Magorũ in domo diuerſoria iuxta Bethleẽ (in qua natus eſt Chriſtus) oblatus eſt Dominus in templo, & poſtea portæus à parentibus in Nazareth, vbi Angelus dixit ad Ioſeph. Fuge in Ægyptum: futurum eſt enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Hoc enim oportet fuiſſe, poſtquam ex Ieru ſalem venerunt parentes eius in Nazareth, vt Lucas narrat: ſi enim antè fuiſſet non veniſſet in Ieruſalem, nec inde in Nazareth. Vnde certum relinquitur, quòd non ſtatim Herodes ſeuiit in pueros, ſed incertum eſt quanto tempore poſt ſeuierit in eos. Satis rationabile eſt illud impedimentum ex Romano ſtinere: quia pro hiſtoria habetur, quòd Romam fuerit à filiis accuſatus.

cælestia vtriſque Chriſti natiuitas reuelatur. Vt enim Aug. dicit in ſermo. de Epipha. Cælos Angeli habitant, & ſydera ornant, vtriſque ergo cæli enarrant gloriam Dei. Rationabiliter autem paſtoribus tanquam Iudæis, apud quos frequenter factæ ſunt apparitiones Angelorum, reuelata eſt natiuitas Chriſti per Angelos. Magis autem aſſuetis in conſideratione cælestium corporum, manifeſtata eſt per ſignum ſtellæ: quia (vt Chryſ. dicit, per conſueta eos Dominus vocare voluit, eis condeſcendens. Eſt autem alia ratio: quia vt Greg. dicit, Iudeis tãquam ratione vtentibus rationale animal, id eſt Angelus prædicare debuit. Gentiles verò, quia vti ratione neſciebant ad cognoſcendum Dominum, non per vocem, ſed per ſigna perducũtur. Et ſicut Dominum iam loquentem annuntiauerũt Gentilibus prædicatores loquentes, ita eum nondum loquentem elementa muta prædicauerũt. Eſt etiam & alia ratio: quia vt Aug. dicit in ſermo. Epipha. Abrahæ innumerabilis fuerat promiſſa ſucceſsio non carnis ſemine, ſed fidei fœcunditate generanda. Et ideo ſtellarum multitudini eſt comparata, vt cælestis progenies ſperaretur. Et ideo Gentiles in ſyderibus deſignati, ortu noui ſyderis excitantur, vt peruẽiant ad Chriſtum, per quem efficiuntur ſemen Abrahæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud manifeſtatione indiget, quod de ſe eſt occultum: non autem illud quòd de ſe eſt manifeſtum. Caro autem eius, qui naſcebatur, erat manifeſta, ſed diuinitas erat occulta. Et ideo conuenienter manifeſtata eſt illa natiuitas per Angelos, qui ſunt Dei miniſtri. Vnde & cùm claritate Angelus apparuit, vt oſtenderetur quòd ille qui naſcebatur, erat ſplendor paternæ gloriæ.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd iuſti non indigebant viſibili apparitione Angelorũ: ſed eis ſufficiebat interior inſtinctus Spiritus ſancti propter eorum perfectionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ſtella natiuitatem Chriſti manifeſtans, omnem occaſionem erroris ſubtraxit. Vt enim Auguſt. dicit contra Fauſtum, nulli aſtrologi ita conſtituerunt naſcentium homĩum facta ſub ſtellis, vt aliquam ſtellarum homine aliquo natо circuitus ſui ordinem reliquiſſe, & ad eum, qui natus eſt perrexiſſe aſſererent: ſicut accidit circa ſtellam, quæ demonſtrauit natiuitatem Chriſti. Et ideo per hoc non confirmatur error eorum, qui ſortem naſcentium hominum aſtrorum ordini colligari arbitrantur, non autem credunt aſtrorum ordinem ad hominis natiuitatem poſſe mutari. Similiter etiam, vt Chryſoſt. dicit, Non eſt hoc aſtronomiæ opus, à ſtellis ſcire eos qui naſcuntur: ſed ab hora natiuitatis futura prædicere. Magi autem tempus natiuitatis non cognouerunt: vt hinc ſumentes initium, à ſtellarum motu futura cognoſcerent, ſed potius econuerſo.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſicut Chryſoſt. refert, in quibuſdam ſcripturis apocryphis legitur, quòd quædam gens in extremo Orientis iuxta Oceanum, ſcripturam quandam habebat ex nomine Seth de hac ſtella, & muneribus huiuſmodi offerendis, quæ gens diligenter obſeruabat huius ſtellæ exortum, poſitis exploratoribus duodecim, qui certis temporibus deuotè aſcendebant in montem, in quo poſtmodum eam viderunt, habẽtem in ſe quaſi paruuli formam, & ſuper ſe ſimilitudinem crucis.

Vel dicendum, quòd ſicut dicitur in lib. de Quæſtionibus veter. & noui Teſtam. Magi illi traditionem Balaam ſequebãtur, qui dixit, Orietur ſtella ex Iacob. Vnde videntes ſtellam extra ordinem mundi, hanc eſſe intellexerunt, quam Balaam futuram indicem Regis Iudæorum prophetauerat. Vel dicendum, ſicut Auguſt. dicit in ſermo. de Epipha. quòd ab Angelis, aliqua admonitione reuelationis audierunt Magi, quòd ſtella Chriſtũ natum ſignificaret, & probabile videtur quòd à bonis, quando

in Chriſto adorando ſalus eorum iam quærebatur. Vel ſicut Leo Papa dicit in ſermone de Epiphania: præter illam ſpeciem, quæ corporeum incitauit obtutum, fulgentior veritatis radius eorum corda perdocuit, quod ad illuminationẽ fidei pertinebat.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm natiuitas Chriſti ordine conuenienti fuerit manifeſtata.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd inconuenienti ordine Chriſti natiuitas fuerit manifeſtata. Illis enim debuit primò manifeſtari Chriſti natiuitas, qui Chriſto propinquiores fuerunt, & qui magis Chriſtum deſiderabant: ſecundum illud Sapien. 6. Præoccupat eos, qui ſe concupiſcunt, vt ſe priorem illis oſtẽdat. Sed iuſti propinquiſſimi erant Chriſto per fidem, & maximè eius aduentum deſiderabant: vnde dicitur Luc. 2. de Simeone, quòd erat homo iuſtus & timoratus, expectans redemptionem Iſrael. Ergo prius debuit manifeſtari Chriſti natiuitas Simeoni, quàm paſtoribus, vel Magis.

¶ Præterea, Secundum Auguſt. Magi fuerunt primitiæ Gentiũ Chriſto crediturarum. Sed primò plenitudo Gentium intrat ad fidem, & poſtmodũ omnis Iſrael ſaluus fiẽt: vt dicitur Roman. 11. Ergo primò debuit manifeſtari Chriſti natiuitas Magis, quàm paſtoribus.

¶ Præterea, Matt. 2. dicitur, quòd Herodes occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, ſecundum tempus quod exquiſierat à Magis. Et ſic videtur quòd per duos annos poſt Chriſti natiuitatem Magi ad Chriſtum peruenerint. Inconuenienter igitur poſt tantum tempus, fuit Gentilibus Chriſti natiuitas manifeſtata.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Dan. 2. Ipſe mutat tempora & ætates. Et ita tempus manifeſtationis natiuitatis Chriſti videtur congruo ordine eſſe diſpoſitum.

CONCLVSIO.

¶ Conuenientiſſimo fuit manifeſtata ordine Saluatoris noſtri natiuitas, vt ipſo die natiuitatis Paſtoribus tertiadecima verò die Magis, quadrageſima verò Simeoni & Annæ manifeſtaretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Chriſti natiuitas primò quidem manifeſtata eſt paſtoribus ipſo die natiuitatis Chriſti. vt enim dicitur Luc. 2. Erant in regione eadem vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum: & vt diceſſerunt ab eis Angeli in cælum, loquebantur adinuicem, trãſeamus vſque Bethleem, & venerunt feſtinantes. Secundò autem Magi peruenerunt ad Chriſtum decimatertia die natiuitatis eius: quo die feſtum Epiphaniæ celebratur. Si enim reuoluto anno, vel etiam duobus annis veniſſent, non inueniſſent eum in Bethleem: cùm ſcriptum ſit Luc. 2. quòd poſtquam perfecerunt omnia ſecundum legem Domini (offerentes ſcilicet puerum Ieſum in templum) reuerſi ſunt in Galilæam in ciuitatem ſuam Nazareth. Tertiò manifeſtata eſt iuſtis in templo quadrageſimo die à natiuitate Chriſti: vt habetur Luc. 2. Et huius ordinis ratio eſt: quia per paſtores ſignificantur Apoſtoli & alij credentes ex Iudæis, quibus primò manifeſtata eſt fides Chriſti: inter quos non fuerunt multi potentes, nec multi nobiles: vt dicitur 1. ad Corint. 1. Secundò autem fides Chriſti peruenit ad plenitudinem Gentium, quæ eſt præfigurata per Magos. Tertiò autem peruenit ad plenitudinem Iudæorum, quæ eſt præfigurata per iuſtos: vnde & in templo Iudæorum eſt eis Chriſtus manifeſtatus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut Apoſt. dicit Rom. 9. Iſrael ſectando legem iuſtitiæ, in legem iuſtitiæ non peruenit, ſed Gentiles qui non quærebant iuſtitiam, Iudæos cõmuniter in iuſtitia fidei præuenerunt. Et in huius figuram Simeon, qui expectabat conſolationem Iſrael, vltimò Chriſtum natum cognouit, & præceſſerunt eum Magi & paſtores, qui Chriſti natiuitatem non ita ſolicitè expectabant.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd licet plenitudo Gentium prius intrauerit ad fidem, quàm plenitudo Iudæorum: tamen primitiæ Iudæorum præuenerunt in fide primitias Gentium, & ideo paſtoribus primò manifeſtata eſt Chriſti natiuitas, quàm Magis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de apparitione ſtellæ, quæ apparuit Magis, eſt duplex opinio. Chryſ. enim ſuper Matt. & Aug. in ſermo. Epipha. dicunt quòd ſtella Magis apparuit per bien-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum sextum.*

Coment. IN corpore duo fiũt. Primò ex Chrysost. respondetur quæstio vna conclusione: Stella non fuit ex cælestibus. Et afferuntur quinque rationes ex eodem. Secundò tractatur quid fuit illa stella: primò secundum Chrysost. sub cuius opinione afferũtur duo modi dicendi: deinde secundum propriam opinionem autoritate Leonis firmatam. Omnia patent in litera.

Annot. ¶ In responsione ad tertium, prælpice Autorem commune verbum de significatione cometarum admittendo respondet non quòd propterea sic ipsum sensisse putandum sit: sed esto quòd sic respondisse intelligendum est. Cometes enim non magis regis, quàm pauperis rustici mortem significat: sed quia mortes principum notantur, pauperum autem rario non habetur: ideo vulgatum est, quòd significat mortem principũ. si magno credimus Alberto.

¶ *Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum octauum.*

Annot. TItulus de conuenientia seu rationabilitate actus quærit.

Coment ¶ In corpore vnica conclusio: Credendum est Magos à Spiritu sancto inspiratos sapienter Christi adorasse. Probatur Magi sunt primitiæ Gentium in Christum credẽtium: ergo credendum est. &c. Antecedens manifestatur: quia in ipsis sicut in quodam præsagio fides deuotioque Gẽtium à remotis ad Christum venientium monstrabatur. Consequentia probatur: quia sicut fides deuotioque Gẽtium est absque errore per inspirationem Spiritus sancti, &c.

nium ante Christi natiuitatem: & tũc præmeditantes & se aditer præparantes, à remotissimis partibus Orientis peruenerunt ad Christum tertiadecima die à sua natiuitate. Vnde & Herodes statim post recessum Magorum, videns se ab eis illusum, mandauit occidi pueros à bimatu & infra, dubitãs ne tunc Christus natus esset quando stella apparuit, secũdum quòd à Magis audierat.

Alij verò dicunt stellam apparuisse primò, cùm Christus natus est: & statim Magi visa stella iter arripientes, longissimum iter in tredecim diebus peregerunt, partim quidem adiuti diuina virtute, partim autem dromedariorum velocitate. Et hoc dico si venerunt ex extremis partibus Orientis. Quidam tamen dicunt eos venisse de regione propinqua, vnde fuerat Balaam, cuius doctrinæ sectatores fuerunt. Dicuntur autem ab Oriente venisse: quia terra illa est ad Orientalem partem terræ Iudæorum. Et secundum hoc Herodes non statim recedentibus Magis, sed post biennium pueros interfecit. Vel quia dicitur interim accusatus Romam iuisse: vel aliquorum periculorum terroribus agitatus, à cura interficiendi puerum interim destitisse. Vel quia potuit credere Magos fallacis stellæ visione deceptos, postquam non inuenerunt quem natum putauerunt, erubuisse ad se redire: vt August. dicit in lib. de Consensu Euangelistarũ. Ideo autem non solùm bimos pueros interfecit, sed etiam infrà: quia (vt Aug. dicit in quodam sermone Innocentũ) timebat ne puer, cui sydera famulantur, speciem suam paulò supra ætatem vel infra transformaret.

ARTICVLVS I.

¶ *Virùm stella quæ Magis apparuit, fuerit vna de cælestibus stellis.*

Opus. 60. cap. 7. Et Mat. 2. cap. 4.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd stella quæ Magis apparuit fuerit vna de cælestibus stellis. Dicit enim Augustin quodam sermone Epiphaniæ, Dum pendet ad vbera, & vilium patitur Deus inuolumenta pannorum, repente nouum de cælo sydus effulsit. Fuit igitur stella cælestis, quæ Magis apparuit.

¶ Præterea, Augustin. dicit in sermone quodam Epiphantæ: Pastoribus Angeli, Magis stella Christum demonstrat, vtrisque loquitur lingua cælorum: quia lingua cessauit Prophetarum. Sed Angeli pastoribus apparentes, fuerunt verè de cælestibus Angelis. Ergo & stella Magis apparens, fuit verè de cælestibus stellis.

¶ Præterea, Stellæ quæ non sunt in cælo, sed in aëre, dicuntur stellæ cometæ, quæ non apparent in natiuitatibus Regum, sed magis sunt indicia mortis eorum. Sed illa stella designabat Regis natiuitatem: vnde Magi dicunt Matth. 2. Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in Oriente. Ergo videtur quòd fuerit de cælestibus stellis.

¶ SED CONTRA est quod Augustin. dicit in lib. contra Faustum, Non ex illis erat stellis, quæ ab initio creaturæ itinerum suorum ordinem sub Creatoris lege custodiunt, sed nouo Virginis partu nouum sydus apparuit.

CONCLVSIO.

¶ *Consonum valde rationi esse videtur, vt stella, quæ Magos ad Christum natum perduxit, non fuerit vna cælestium stellarum, sed ad hoc à Deo de nouo creata.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Chrysost. dicit super Matt. quòd illa stella, quæ Magis apparuit, non fuerit vna cælestium stellarum, multipliciter manifestum est. Primò quidem, quia nulla alia stellarum hac via incedit. hæc enim stella ferebatur à Septẽtrione in Meridiem: ita enim Iudæa iacet ad Persidem, vnde Magi venerunt. Secũdò apparet hoc ex tempore: non enim solùm apparebat in nocte, sed etiam in media die, quod non est virtutis stellæ, sed nec etiam lunæ. Tertiò, quia quandoque apparebat, & quandoque occultabatur. Cùm enim intrauerunt Hierosolymam, occultauit seipsam: deinde vbi Herodem reliquerunt, seipsam monstrauit. Quartò, quia non habebat continuum motum, sed cùm oporrebat ire Magos, ibat, cùm oportebat stare, stabat, sicut & de colũna nubis erat in deserto. Quintò, quia nõ sursum manens, partum Virginis demonstrabat, sed deorsum descendens, hoc faciebat. Dicitur enim Matt. 2. quòd stella, quam viderant Magi in Oriente, antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra vbi erat puer. Ex quo patet quòd verbum Magorum dicentiũ, Vidimus stellam eius in Oriente: non est sic intelligendum, quasi ipsis in Oriente positis stella apparuerit existens in terra Iuda, sed quia viderunt eam in Oriente existentem, & præcessit eos vsque in Iudæam, quamuis hoc à quibusdam sub dubio relinquatur. Non autem potuisset distinctè domum demonstrare, nisi esset terræ vicina. Et sicut ipse dicit, hoc non videtur proprium stellæ, sed virtutis rationalis cuiusdam. Vnde videtur hæc stella virtutis inuisibilis fuisse in talem apparentiam transformata. Vnde quidam dicunt, quòd sicut Spiritus sanctus descẽdit super baptizatum Dominum in specie columbæ: ita apparuit Magis in specie stellæ. Alij verò dicunt, quòd Angelus qui apparuit pastoribus in humana specie, apparuit magis in specie stellæ.

Probabilius tamen videtur, quòd fuerit stella de nouo creata, non in cælo, sed in aëre vicino terræ, quæ secundum diuinam voluntatem mouebatur. Vnde Leo Papa dicit in sermone Epiphaniæ: Tribus Magis in regione Orientis, stella nouæ claritatis apparuit: quæ illustrior cæteris pulchriórque syderibus, in se intuentium oculos animósque conuerteret, vt confestim aduerteretur, non esse otiosum quod tam insolitum videbatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cælum in sacra Scriptura quandoque dicitur aër: secundum illud, Volucres cæli, & pisces maris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ipsi Angeli cælestes ex suo officio habent, vt ad nos descendant in ministerium missi: sed stellæ cælestes suum situm non mutant. Vnde non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut stella illa non est sequuta modum stellarum cælestium, ita nec etiam stellarum cometarũ quæ nec de die apparent, nec cursum ordinatum mutant. Et tamen non omnino aberat significatio cometarum, quia cælestis regnum Christi cõminuit, & consumit vniuersa regna terræ, & ipsum stabit in æternum: vt dicitur Dan. 2.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Virùm Magi conuenienter ad Christum adorandum venerint.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Magi non conuenienter ad Christum venerandum venerint. Vnicuique enim Regi reuerentia debetur à suis subiectis: Magi autem non erant de regno Iudeorum. Ergo cùm ex visione stellæ cognouerunt natum esse Regem Iudæorum, videtur quòd inconuenienter venerint ad eum adorandum.

¶ Præterea, Stultum est viuente Rege aliquo, extraneum Regem annuntiare. Sed in regno Iudææ regnabat Herodes. Ergo stultè fecerunt Magi, alterius Regis natiuitatem annuntiantes.

¶ Præterea, Certius est cæleste indicium, quàm indicium humanum. Sed Magi ducatu cælestis indicij ab Oriente venerant in Iudæam. Stultè ergo egerunt, præter ducatum stellæ, humanum indicium requirendo, dicentes, Vbi est qui natus est Rex Iudæorum?

¶ Præterea, Munerum oblatio & adorationis reuerentia, non debetur nisi Regibus iam regnantibus. Sed Magi non inuenerunt Christum regia dignitate fulgentem. Ergo inconuenienter ei munera & reuerentiam regiam exhibuerunt.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 60. Ambulabunt Gentes in lumine tuo. & Reges in splendore ortus tui. Sed qui diuino lumine ducuntur, non errant. Ergo Magi absque errore, Christo reuerentiam exhibuerunt.

CON

CONCLVSIO.

¶ *Super Quæstionis tricesimæseptimæ Articulum primum.*

¶ *Credendum est, Magos à Spiritu sancto inspiratos, sapienter ad adorandum Christum natum venisse.*

Coment. TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica cõclusio: Christus debuit circũcidi. Probatur septem rationibus: quæ clarè patent in litera.

¶ *Num quis circumcidi debeat ad Christi imitationem.*

Quæstio. Coment. ¶ In responsione ad secũdum (vbi de imitatione Christi, quo ad circumcisionem corpoream agitur) dubium occurrit de circũcisione Christianorum Indorum, dicẽtium se circumcidi vt conformentur Christo, an sit licita. Videtur enim quòd non. Primo ex autoritate Apostoli, Si circumcidimini, Christus nihil vobis proderit, ad Gal. 5. & ex autoritate Ecclesiæ, quæ in cõcilio Florẽ. sub Eugenio 111. determinauit circũcisionem & alia legalia, post publicationẽ Euangelij esse non solum mortua, sed mortifera.

Secũdò quia circũcisio facta ad imitationẽ Christi, non effugit quin fiat etiam ad imitationem Abrahæ & Iudæorũ: quoniam quicquid fit ad imitationem imitantis tertiũ, fit ad imitationem illius tertij. Ergo per hoc circumcisio facta ad imitationem Christi est circũcisio legalis. Et confirmatur: quia fieri ad imitationem alicuius mediatè vel immediatè, nõ variat naturam actus: sed circũcisio facta ad similitudinem Christi immediatè, fit mediatè ad similitudinem legalis circũcisionis: quia Christus legalem circũcisionem suscepit: ergo circumcisio ad similitudinem Christi facta est legalis. Tertiò quia secundum Apostolum ab omni specie mali abstinẽdum est: sed circumcisio inficiari aut nõ potest, quin circumcisio ista habeat speciem mali: nam constat q̃ habet speciem Iudaismi: igitur illicita est. In oppositum autem est: quia damnare totam illam patriam Christianam, & totam antiquum tot Ecclesiarum, præsumptuosum videtur.

¶ Ad euidentiam huius quæstionis sciendum est, q̃ non veritur in dubio, an circumcisio legalis sit alicubi licita. Determinata siquidem est in dicto concilio hæc quæstio: & diffinitum est circũcisionem legalem, siue in ea ponatur spes, siue nõ, esse illicitam. Sed quia ista circũcisio negatur, quòd sit legalis (dicitur enim q̃ non sic ad obseruandam legem Mosi vel præceptũ datum Abrahæ de circumcisione) propterea in dubium vertitur, an sit licita vel illicita. Via autem resolutionis incedendo circumcisio facta præcisè ad nutum contenti eum adorauerunt: vident enim hominem & agnoscunt Deum. Et offerunt munera dignitati Christi congruentia: aurum quidem, quasi Regi magno: thus quod in Dei sacrificio ponitur, immolatur vt Deo: myrrha, qua mortuorum corpora conduntur, præbetur tanquam pro salute omnium morituro. In quo etiam vt Gregor. dicit, instruimur, vt nato Regi aurum (per quod significatur sapientia) offeramus, in conspectu eius, sapientiæ lumine splendentes. Thus autem, per quod exprimitur orationis deuotio, offerimus Deo: si per orationum studia Deo redolere valeamus. Myrrham autem, quæ significat mortificationem carnis, offerimus, si carnis vitia per abstinentiam mortificemus.

QVAESTIO TRICESIMASEPTIMA *De legalibus circa puerum Iesum seruatis, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerãdum est de circumcisione Christi. Et quia circumcisio est quædam professio legis obseruandæ (secundum illud Gal. 5. Testificor homini circumcidenti se, quoniam debitor est vniuersę legis faciendæ) simul cum hoc quærendum est de aliis legalibus circa puerum Iesum obseruatis.

¶ Vnde quæruntur quatuor.

¶ Primò, de eius circumcisione.

¶ Secundò, de nominis impositione.

¶ Tertiò, de eius oblatione.

¶ Quartò, de matris purgatione.

ARTICVLVS I.

¶ *Virùm Christus debuerit circumcidi.*

Infrà q. 40. artic. 4. cor. Et 4. dist. 1. q. 2. artic. 2. q. 3. Et opus. 60. ca. 5.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit circũcidi. Veniẽte enim veritate, cessat figura. Sed circumcisio fuit Abrahæ præcepta, in signum fœderis quod erat de semine nasciturus: vt patet Genes. 17. Hoc autem fœdus fuit in Christi natiuitate completum. Ergo circumcisio statim cessare debuit.

¶ Præterea, Omnis Christi actio, nostra est instructio, vnde dicitur Ioan. 13. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Sed nos non debemus circumcidi: secundum illud Gal. 5. Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit. Ergo videtur quòd nec Christus debuerit circumcidi.

¶ Præterea, Circumcisio est ordinata in remedium originalis peccati. Sed Christus non contraxit originale peccatum: vt ex suprà dictis patet. Ergo Christus non debuit circumcidi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 2. Consummati sunt dies octo vt circumcideretur puer.

CONCLVSIO.

¶ *Debuit Christus circumcidi, ad comprobandam carnis suæ veritatem, & ad exemplum omnium, qui legibus parere recusant, ad nostram liberationem, quam ipse fuerat paraturus, significandam.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conformandum hominẽ Christo, duo in se continet, ipsam corporalẽ circumcisionem voluntariã, & conformitatẽ ad Christum circũcisum. Ex primò autem constat actum non esse de genere malorum: quoniam actus malus ex tuo genere, nõ potest rectè fieri ex adiuncto bono fine: quia non sunt facienda mala vt veniant bona: circumcidere autem licitè potest se homo ob sanitatem: nõ igitur est ex suo genere mala corporalis circumcisio voluntaria. Ex secundo autem, inquantum continet conformitatẽ ad Christum, constat quòd malus non reddatur. Conformitas siquidem ad Christum de genere bonorum est secundum se: bonum autem adiunctum nõ malo actui, non habet vnde reddat actum illum malum: sed potius habet vnde bonificet actum illum. Inquantum verò continet ly circumcisum (non enim additur conformitas ad Christum absolutè, sed ad Christum circumcisum) põt reddere actum malum: nam Christus vt circumcisus, fuit figura: & circumcisionem corporalem & legalem: quoniam circũcisio eius fuit & corporalis & legalis: imò ideo ad literam corporaliter circumcidi voluit, vt legalem circumcisionem susciperet. Et propterea si cõformitas ad Christum circumcisum, intelligatur ad circumcisum materialiter & formaliter, actus circumcisionis redditur malus pro tempore Euangelij publicati: quia talis circumcisio nihil aliud est quàm circumcisio legalis: est enim imitatio eius, vt patet, & rationes secundo & tertio loco arguendo probant. Si verò conformitas referatur ad Christum circumcisum corporaliter tantùm ratione filiationis: quia scilicet vult sequi Christum in dolore circumcisionis: non malus, sed laudabilis redderetur actus circumcisionis. Ratione vero similitudinis in hoc quod est esse circumcisum corporaliter a quia Christus fuit corporaliter circumcisus (quamvis in corporalibus secũdum se non sit virtus nec vitium) nec vnde malus, nec vnde bonus redditur actus circumcisionis propter huiusmodi corporalem similitudinẽ factæ video, nisi q̃ pro tanto malus esset, pro quòd vanus esset: crederet enim necessitate & pia vsillate, si solùm pro corporea affimilatione fieret. Et si pro quadam veneratione Christi hoc fieret an actus sit religiosus, an superstitiosus, considerãdum est. Et quidem quòd sit superstitiosus restatur, quia corporalem exteriorem similem conversationem communem Ecclesiæ morem, habentem malã speciem exercet. Sed q̃ cæremonia hæc licet sit cor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit corporea, non sit vana aut inutilis, inde apparet quòd honorabilis veneratio est vacare assimilationi ad principem. In honorem siquidem principum vocantur filios nostros, ipsorum principum nominibus: vt Iulios à Iulio, & Leones à Leone. Nec superstitiosè similis honor in Sanctos transfertur: sed ad veneratione Sanctorum spectare credimus, quòd filios nostros Sanctorum nominibus appellemus. Et propterea sicut assimilari velle Sanctis in nominibus, extra religionem non est, sed ad veneratione quàdam spectarita honorem hunc exhibere Christo, vt etiam corporaliter assimiletur sibi circuscisò homo, nò superstitionis vanitas, sed veneratio quædam est, ab hominibus humano more exhibita, & licet sit non secundum cõmunem Ecclesiæ morem: est tamen secundum illarum Ecclesiarum, quæ sunt Indiæ sub rege Dauid (qui vulgariter dicitur Prete Ioanni) antiquum vetustúmque morem: qui & nunquàm ab vniuersali aut Romana Ecclesia damnatus apparet, & propterea licet alibi circuncisio ista esset superstitiosa: non tamen vbi est cõsuetu. De mali autem specie, quam præ se ferre circuncisionem hoc tempore negati etsi non potest: dicitur tamen quòd ab omni specie mali cauendum est quando & vbi speciem mali habet. Verum vbi & quando actus aliquis cessat habere mali speciem, potest exerceri licitènam comedere immolata idolis, speciem mali habet, & secundum Apostoli doctrinam, 1. ad Corin. 8. & 10. quandoque est licitum & quandoque illicitum: nam præsentibus infirmis est illicitum: quando autè & vbi scandalum infirmorum non timetur, licitum est. Et secundum hoc circuncisio huiusmodi, quia in Ecclesijs illis non est in scandalum infirmorum neque mali occasio, cessat habere ibi mali speciem. Et si obiciatur, q̃ licet tollatur per hoc ratio scãdali apud illos: nõ tamẽ tollitur per hoc ratio scãdali apud innumeras Christi Ecclesias, quæ de Indorũ circuncisione scandalizãtur (vt pote Iudaismi speciem habente, non hic vel ibi, sed simpliciter & absolutè post perfectã Euãgelij publicationem) consulendum credo per Romanam ecclesiam essetz vt vel non toleraretur circuncisio tali ratione consuetas: vel si toleranda iudicaretur, vt secundum se licita toleraretur, ratione scandali apud Ecclesias alias. Et per hæc patet solutio omnium obiectorum. Hæc sunt quæ de hac quæstione noua mihi occurrunt: in qua libentius audirem Apostolicæ sedis sententiam,

*Alias Augu.

*opus. 60. ca. 6.

pluribus de causis Christus debuit circuncidi. Primo quidem, vt ostendat veritatem carnis humanæ, contra Manichæum, qui dixit eum habuisse corpus phantasticum: & contra Apollinarium, qui dixit corpus Christi esse diuinitati consubstantiale: & contra Valentinum, qui dixit Christum de cælo corpus attulisse. Secundò, vt approbaret circuncisionem, quam olim Deus instituerat. Tertiò, vt comprobaret se esse de genere Abrahæ, qui circuncisionis mandatum acceperat in signum fidei, quam de ipso habuerat. Quartò, vt Iudæis excusationem tolleret, ne eum reciperent si esset incircuncisus. Quintò, vt obediendi virtutem nobis suo commendaret exemplo. Vnde & octaua die circuncisus est, sicut in lege erat præceptum. Sextò, vt quia in similitudinem carnis peccati aduenerat, remedium quo caro peccati cõsueuerat mundari, non respueret. Septimò, vt legis onus in se sustinens, alios à legis onere liberaret, secundum illud Gal. 4. Misit Deus Filium suum factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circuncisio per remotionem carnalis pelliculæ in membro generationis facta, significabat spoliationem vetustę generationis, à qua quidem vetustate liberamur per passionem Christi. Et ideo veritas huius figuræ non fuit plenè implera in Christi natiuitate, sed in eius passione, antequam circuncisio suam virtutem & statum habebat. Et ideo decuit Christum ante suam passionem tanquam filium Abrahę circuncidi.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus circuncisionem susceperit eo tempore quo erat sub præcepto. Et ideo sua actio in hoc est nobis imitanda, vt obseruemus ea, quæ sunt nostro tempore in præcepto: quia vnicuique negotio est tempus, & opportunitas: vt dicitur Eccle. 8. Et præterea, vt Orig.* dicit, sicut mortui fumus cum illo moriente, & consurreximus Christo resurgenti: ita circuncisi fumus spirituali circuncisione per Christum, & ideo carnali circuncisione non indigemus. Et hoc est quod Apostolus dicit Colos. 2. In quo, scilicet Christo, circuncisi estis circuncisione non manufacta, in expoliatione corporis carnis, sed in circuncisione domini nostri Iesu Christi.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut Christus propria, voluntate mortem nostram susceperit, quæ est effectus peccati (nullum in se habens peccatum) vt nos à morte liberaret, & spiritualiter nos faceret mori peccato, ita etiam & circuncisionem, quæ est remedium originalis peccati, susceperit absque hoc quòd haberet originale peccatum: vt nos à legis iugo liberaret, & vt in nobis spiritualem circuncisionem efficeret: vt scilicet suscipiendo figuram, impleret veritatem.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm conuenienter fuerit christo nomen impositum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fuerit Christo nomen impositum. Veritas enim euangelica debet prænuntiationi propheticæ respondere. Sed prophetæ aliud nomen de Christo prænuntiauerunt: dicitur enim Isa. 7. Ecce, virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Et 8. Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, festina prædari. Et 9. Vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis. & Zacha. 6. dicitur, Ecce, vir, Oriens nomen eius. Ergo inconuenienter vocatum est nomen eius Iesus.

¶Præterea, Isa. 62. dicitur, Vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit. Sed hoc nomen Iesus non est nomen nouum, sed pluribus fuit in veteri Testamento impositum: vt patet etiam ex ipsa genealogia Christi Luc. 3. ergo videtur quòd inconuenienter vocatum est nomen eius Iesus.

¶Præterea, Hoc nomen Iesus salutem significat: vt patet per id quod dicitur Matt. 1. Pariet filium, & vocabis nomen eius Iesum, ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Sed salus per Christum non est facta solùm in circuncisione, sed etiam in præputio: vt patet per Aposto. Rom. 4. Inconuenienter ergo hoc nomen fuit Christo impositum in sua circuncisione.

¶SED CONTRA est autoritas Scripturæ: in qua dicitur Luc. 2. quòd postquam consummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christo hoc diuinæ gratiæ munus collatum fuerit, vt omnium saluator esset, conuenienter ei nomen Iesus ab Angelo impositum fuit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd nomina debent proprietatibus rerum respondere. Et hoc patet in nominibus generum & specierum: quia, vt dicitur 4. Meta. ratio, quam significat nomen, est diffinitio, quæ designat propriam rei naturam. Nomina autem singularium hominum semper imponuntur ab aliqua proprietate eius, cui nomen imponitur. Vel à tempore, sicut imponuntur nomina aliquorum sanctorum his qui in eorum festis nascuntur. Vel cognatione: sicut cùm filio imponitur nomen patris. Vel alicuius de cognatione eius: sicut propinqui Ioannis Baptistæ volebant eum vocare nomine patris sui Zachariam, non autem Ioannem: quia nullus erat in cognatione eius, qui vocaretur hoc nomine, vt dicitur Luc. 1. Vel etiam ab euentu: sicut Ioseph vocauit primogenitum suum Manassem, dicens, Obliuisci fecit me Deus omnium laborum meorum. Gene. 41. Vel etiam ex aliqua qualitate eius, cui nomen imponitur: sicut Gene. 25. dicitur ęp quia qui primus egressus est de vtero matris, ruffus erat, & totus in morẽ pellis hispidus, vocatum est nomen eius Esau, quod interpretatur rubeus.

Nomina autem quæ imponuntur aliquibus diuinitus, semper significant aliquod gratuitum donum eis diuinitus datum: sicut Gene. 17. dictum est Abrahæ, Appellaberis Abrahã, quia patrẽ multarum gentium constitui te. Et Matth. 16. dictum est Petro, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quia igitur Christo hoc munus gratiæ collatum erat, vt per ipsum omnes saluarenturzideo conuenienter vocatum est nomẽ eius Iesus, id est Saluator, Angelo hoc nomẽ prænuntiante, non solùm matri, sed etiam Ioseph, qui erat futurus eius nutritius.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, ęp in omnibus illis nominibus quodammodo significatur hoc nomen Iesus, quod est significatiuum salutis. Nam in hoc quòd dicitur, Emanuel, quod interpretatur, nobiscum Deus, designatur causa salutis, quæ est vnio diuinæ & humanæ naturæ in persona Filij Dei, per quam factum est vt Deus esset nobiscum, quasi particeps nostræ naturæ. Per hoc autem quod dicitur, Voca nomen eius, accelera, spolia, detrahe, &c. designatur à quo nos saluauit, quia à diabolo, cuius spolia abstulit, secundum illud Coloss. 2. Expolians principatus, & potestates, traduxit confidenter. In hoc autem quod dicitur, Vocabitur nomen eius Admirabilis, &c. designatur via & terminus nostrorum salutis, inquantum scilicet admirabili diuinitatis consilio & virtute, ad hæreditatem

quàm propriam profiterem opinionem.

Super Quæstionis tricesimæ septimæ Articulum tertium.

Titulus clarus est.

Comment.

¶In corpore triplex ratio imponendi nomina refertur. Deinde respondetur quæsito. Nomina debent imponi à proprietatibus rerum, vel imponuntur à circunstantibus quomodolibet, vel significant aliquod gratuitum donum diuinitus illis datum. Primum declaratur in nominibus generum & specierum: secundum in singularium nominibus, tertiũ in nominibus diuinitus impositis.

¶Conclusio respõsiua est. Conueniẽter vocatum est nomẽ Christi Iesus, id est saluator: quia fuit impositũ diuinitus Angelo nuntiante, & Christo hoc munus gratię collatum est, vt esset saluator omnium.

Super Quæstionis tricesimæ septimæ Articulum secundum.

Titulus clarus est.

Comment.

¶In corpore triplex ratio imponendi nomina refertur. Deinde respondetur quæsito. Nomina debent imponi à proprietatibus rerum, vel imponuntur à circunstantibus quomodolibet, vel significant aliquod gratuitum donum diuinitus illis datum. Primum declaratur in nominibus generum & specierum: secundum in singularium nominibus, tertiũ in nominibus diuinitus impositis.

¶Conclusio respõsiua est. Conueniẽter vocatum est nomẽ Christi Iesus, id est saluator: quia fuit impositũ diuinitus Angelo nuntiante, & Christo hoc munus gratię collatum est, vt esset saluator omnium.

¶Super Quæstionis tricesimæ septimæ Articulum tertium.

Titulus clarus est.

Comment.

¶In corpore triplex ratio imponendi nomina refertur. Deinde respondetur quæsito. Nomina debent imponi à proprietatibus rerum, vel imponuntur à circunstantibus quomodolibet, vel significant aliquod gratuitum donum diuinitus illis datum. Primum declaratur in nominibus generum & specierum: secundum in singularium nominibus, tertiũ in nominibus diuinitus impositis. Quo ad secundum est per se euidens. Consequentia probatur: quia in lege erant circa primogenitum duo præcepta: alterum inquantum genitum, & alterum inquantum primogenitum, & vtrunque in Christo seruatum est. Littera est clara.

¶Num sacrificium offerretur in lege pro peccato prolis.

Quæstio.

¶Sed circa rationem in littera redditam de sacrificio præcepto Leuiti. 12. quia scilicet pro peccato prolis offerebatur, dubiũ occurrit. Tum quia peccatum originale prolis tam expiatum erat octauo die per circuncisionem. Tum quia in textu illo expresse dicitur, Et orabit pro ea, scilicet mater, sacerdos, & mundabitur. & non dicitur, Orabit pro filio: male ergo in littera dicitur: quòd offerebatur ꝑ peccato prolis.

Opus. 60. ca. 6.

¶Ad huius euidentiam considerandum est, quòd littera illius textus, vt glosa ex Augustin. dicit, duplicitèr legi potest. Primò, vt by pro filio vel filia, referatur ad oblationem. Et hunc sensum sequutus est Auer., sequens Augustinum, probantem hunc sensum, ex verbis scilicet Lucæ, dicentis: Cùm inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerẽt secundum consuetudinem legis pro eo. Ex hoc enim quòd dixit pro eo, & non pro matre, ostendit quòd illud quod tunc faciebant, pro puero faciebant: constat autem quòd tunc offerebant, vt prædiximus Euãgelista: ergo. Alio modo by pro filio aut filia, referatur ad purgationis terminationem: & secundum hunc sensum ab aliis exponitur, & remanet indecisum pro quo fiat oblatio, an pro filio an pro matre: quæ ibi mandati dicitur. Et quia littera illa vtrumque exponionis est capax (quia potest cum vtraque oratione, tam scilicet antecedẽte determinationis, quàm subsequente de oblatione, cõstitui by pro filio vel filia potius in medio vtriusque orationis) Ideo ambiguus reflat sensus, quantum est ex littera illa. Liberã videtur cuique sua opinio, quòd vel pro peccatum prolis vel matris offerebatur. Et quidẽ quòd pro peccato oblatio fierer, textus clarè dicit. Et ideo dicere, quòd pro sola irregularitate corporea hoc fierer, alienum à littera est, dicẽte animal vnũ pro peccato & aliud pro holocausto offerri. Dicere autem quòd pro peccato matris quod nõ patiendo, sed consubendo commisit (quia communiter aliquod venialẽ peccatum in actu illo intercurrit) omnino irrationabile non est, ex littera tamen non habetur: quo orationem quidem pro matre fideli mandat, oblationem autem non dicit fieri pro matre. Habẽque contra se hæc opinio verbum inductum ex Euangelista: quod potest glossa ti, quòd intelligitur ratione præsentationis primogenitis, & oblationis pro holocausto. Cùm inducerent eum vt faceret pro eo hæc secundum consuetudinem legis: vt hic oblatio pro peccato remaneat dubia pro quo fiat.

Et licet hæc glosa non appareat cõuincibilis, de salutate tñ tamen Patrum regulas sequendo, in totiorem declinare debemus partem, dicendũ est, q̃ pro filio seu filia oblatio fiebat & in holocaustum & ꝑ peccato. Tum quia Euangelistæ autoritas indistincte tradit, q̃ pro puero hæc faciebant. Tum quia Augustinus tanti facit hæc Euãgelistę verba, vt dicat omnino ex his verbis oblationem fieri pro filio seu filia. Tum quia hoc etiam sensit glo. ordinaria ibidem, vtra illam ex Augustinalatam & aliud Tho. accedit non posthabẽda autoritas, pro matris autẽ peccato oblationem fieri nulla tradit Scripturæ autoritas, dicẽte expresse textus mũdationem matris esse copoream: dum dicit, Et rogabit pro ea sacerdos: & sic mũdabitur à profluuio sanguinis sui, & nunquid dixit, à peccato: pro quo tamen offerri mandatur.

¶Ad obiectionem autem, quòd originale peccatum iam expiatum erat per circuncisionem, dicitur, quòd quia peccatum originale plura in se continet, scilicet maculam cũ reatu æternæ pœnæ damnis, & inconsensu pro peccato originali remisso, quo ad maculam cũ reatu æternæ pœnæ damni, offertur vt expletur aliqualiter quo ad fomitem: vt scilicet proles minus prona sit ad malum. Et tantò magis hoc erat tunc necessarium, quantò per circuncisionem minor gratia conferebatur, quàm nunc per Baptismum: vt sic adiunctum hoc sacrificium circuncisioni, accederetur ad gratiam baptismalem, vel propius ad illam: non ex opere aliquo sacramentali, sed ex deuotione & fide oblati sacrificij, parte misericordiarum largiente.

¶Super

ditatem futuri seculi perducimur, in quo erit pax perfecta filiorum Dei, sub ipso principe Deo. Quod verò dicitur, Ecce, vir, Oriens nomen eius, ad idem refertur ad quod primũ, scilicet ad Incarnationis mysterium, secundum quod exortum est in tenebris lumen rectis corde.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd his qui fuerunt ante Christum, potuit conuenire hoc nomen Iesus secundum aliquam aliam rationem, puta quia aliquam particularem & temporalem salutem attulerunt. Sed secundum rationem spiritualis & vniuersalis salutis hoc nomen proprium est Christo: & secundum hoc dicitur esse nomen nouum.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut Genes. 17. legitur, ſmul Abraam susceperit nominis impositionem à Deo, & circuncisionis mandatum. Et ideo apud Iudæos cõsuetum erat vt ipso die circuncisionis nomina pueris imponerentur: quasi ante circuncisionem perfectum esse non haberint. Sicut etiam nũc pueris in Baptismo nomina imponuntur. Vnde sup illud Prouer. 4. Ego filius fui patris mei, tenellus & vnigenitus coram matre mea, dicit glos. Quare Salomon se vnigenitum coram matre nominat, quem fratrem vterinum præcessisse Scriptura testatur, nisi quia ille mox natus, sine nomine quasi nunquam esset, de vita decessit. Et ideo Christus ſmul cùm fuit circuncisus, nominis impositionem accepit.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm christus conuenienter fuerit in templo oblatus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fuerit Christus in templo oblatus. Dicitur enim Exode. 13. Sãctifica mihi omne primogenitũ quod aperit vuluam in filijs Israel. Sed Christus exiuit de clauso Virginis vtero: & ita matris vuluam non aperuit. Ergo Christus ex hac lege non debuit in templo offerri.

¶Præterea, Illud quod est semper præsens alicui, non potest ei præsentari. Sed Christi humanitas semper fuit Deo maximè præsens, vtpote ei coniuncta in vnitate personæ. Ergo non oportuit, quòd coram Domino sisteretur.

¶Præterea, Christus est hostia principalis, ad quam omnes hostiæ veteris legis referuntur, sicut figura ad veritatem. Sed hostiæ non debet esse alia hostia. Ergo non fuit conueniens, vt pro Christo alia hostia offerretur.

¶Præterea, Inter legales hostias præcipua fuit agnus, qui erat iuge sacrificium: vt habetur Numeri 28. vnde etiam Christus dicitur agnus, Ioan. 1. Ecce agnus Dei. Magis ergo fuit conueniens quòd pro Christo offerretur agnus, quàm par turturum, vel duo pulli columbarum.

¶SED IN CONTRARIVM est autoritas Scripturæ, quæ hoc factum esse testatur, Luc. 2.

CONCLVSIO.

¶Cùm christus voluerit sub lege fieri, & ex matre fuerit primogenitus natus, congruum fuit, vt in templum præsentaretur cum oblationibus in Lege præcepto.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, Christus voluit sub lege fieri vt eos qui sub lege erant, redimeret: & vt iustificatio legis in suis membris spiritualiter impleretur. De prole autem nata duplex præceptum in lege traditur. Vnum quidem generale quo ad omnes: vt scilicet completis diebus purificationis matris offerretur sacrificium pro filio, siue pro filia: vt habetur Leui. 12. Et hoc quidem sacrificium erat & ad expiationem peccati, in quo proles erat concepta & nata, & ad cõsecrationem quandam ipsius: quia tunc primò præsentabatur in templo, & ideo aliquid offerebatur in holocaustum, & aliquid pro peccato. Aliud autem præceptum erat speciale in lege de primogenitis tam in hominibus, quam in iumentis. Sibi enim Dominus deputauerat omne primogenitum filiorum Israel: pro eo quod ad liberationem populi Israel percusserat primogenita Aegypti, ab homine vsque ad pecus, primogenitis filiorum Israel reseruatis. Et hoc mandatum ponitur Exod. 13. in quo etiam præfigurabatur Christus, qui est primogenitus in multis fratribus, vt dicitur Roma. 8. Quia igitur Christus ex muliere natus, erat quasi primogenitus, & voluit fieri sub lege, hæc duo Euangelista Lucas circa eum fuisse obseruata ostendit. primò quidem id quod pertinet ad primogenitos, cùm dicit, Tulerunt illum in Hierusalem, vt sisterent eum Domino: sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. secundò, illud quod pertinet communiter ad omnes, cùm dicit, Vt darent hostiam, secundum quòd dictum erat in lege Domini, par turturum aut duos pullos columbarum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Gregor. Nicenus dicit, Illud legis præceptum in solo incarnato Deo singulariter & ab alijs differenter impleri videtur. Ipse nanque solus ineffabiliter conceptus ac incomprehensibiliter editus, virginalem vterum aperuit, non antea connubio reseratum, seruans post partum inuiolabiliter signaculum castitatis. Vnde quòd dicit, adaperiens vuluam, designat, quòd nihil antea inde intrauerat vel exiuerat. Et per hoc etiam specialiter dicitur masculinus, quia nihil de formineitate culpæ portauit. Singulariter etiam sanctus, quia terrenæ contagia corruptelæ, immaculati partus nouitate non sensit.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut filius Dei non propter seipsum factus est homo & circuncisus in carne, sed vt nos per gratiam faceret deos, & vt spiritualiter circuncidamur: sic propter nos sistitur Domino, vt discamus Deo præsentare nosmetipsos. Et hoc post circuncisionem eius factum est, vt ostendat neminem nisi circuncisum vitijs, dignum esse diuinis conspectibus.

¶Ad tertium dicendum, quòd propter hoc ipsum voluit hostias legales pro se offerri, qui erat vera hostia, vt figura veritati conjungeretur, & per veritatem figura approbaretur: contra illos, qui Deum legis negant à Christo fuisse in Euangelio prædicatum. Non enim putandum est (vt Origen. dicit) quòd filium suum bonus Deus sub lege inimici fecerit, quam ipse non dederat.

¶Super

¶Super Quæstionis tricesimæ septimæ Articulum quartum.

Coment. TItulus clarus. ¶In corpore vna conclusio. Mater Christi cōuenienter purgāda accessit. Probatur: Sicut gratia à Christo in matrem, ita & humilitas: ergo sicut Christus sub lege, ita & mater. Antecedēs probatur: quia humilibus datur gratia. Cōsequentia est euidens: quia ad humiliratem matris spectare constat purgationem matris.

¶Super Quæstionis tricesimæoctauæ Articulum primum.

Coment. TItulus clarus est. ¶In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Ioannem baptizare. Probatur quadruplicīter. Littera ordinata est & clara.

¶Ad quartum dicendum, quòd Leuiti. 12. præcipitur, vt qui possent, agnum pro filio aut filia, simul & turturem siue columbam offerrent: qui verò non sufficerent ad offerendum agnum, duos turtures, vel duos columbarum pullos offerrent. Dominus ergo qui cùm diues esset, propter nos egenus factus est, vt illius inopia diuites essemus: vt dicitur 2. ad Corint. 8. pro se pauperum hostiam voluit offerri: sicut & in ipsa natiuitate pannis inuoluitur, & reclinatur in præsepio. Nihilominus tamē huiusmodi aues figuræ congruunt, turtur enim quia est auis loquax, prædicationem & confessionem fidei significat: quia verò est animal castum, significat castitatem: quia verò est animal solitarium, significat contemplationem. Columba verò est animal mansuetum & simplex, mansuetudinem & simplicitatem significans. Est etiam animal gregale: vnde significat vitam actiuam. Et ideo huiusmodi hostia figurabat perfectionem Christi & membrorum eius. Vtrunque etiam animal propter consuetudinem gemendi, præsentes Sanctorum luctus designat: sed turtur, quæ est solitaria, significat secretas orationum lachrymas. Columba verò, quæ est gregalis, significat publicas orationes Ecclesiæ. Vtrunque verò animal duplicatum offertur, vt sanctitas sit non solùm in anima, sed etiam in corpore.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm mater Dei conuenienter ad templum purganda accesserit.

opus. 60. ca. 3. co. 1. AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter mater Dei purganda ad templum accesserit. Purgatio enim non videtur esse nisi ab immunditia. Sed in beata Virgine nulla fuit immunditia, vt ex supra dictis patet. Ergo non debuit vt purganda ad templum accedere.

¶Præterea, Leuit. 12. dicitur: Mulier quæ suscepto semine peperit masculum, immunda erit septem diebus: & ideo præcipitur quòd nō ingrediatur Sanctuarium, donec impleantur dies purgationis eius. Sed beata Virgo peperit masculum sine virili semine. Non ergo debuit ad templum venire purganda.

¶Præterea, Purgatio ab immunditia non fit nisi per gratiam. Sed sacramenta veteris legis gratiam non conferebant, sed ipsa potius secum gratiæ actorem habebat. Non ergo conueniens fuit, vt ad templum purganda veniret.

¶SED CONTRA est autoritas Scripturæ, qua dicitur Luc. 2. quòd impleti sunt dies purgationis Mariæ, secundum legem Moysi.

CONCLVSIO.

¶Quanquam beata Virgo peccato non fuerit obnoxia, decuit tamen ex humilitatis suæ gratia, vt in templo vti purganda præsentaretur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut plenitudo gratiæ à Christo deriuatur in matrem, ita decuit vt mater humilitati filij conformaretur: humilibus enim Deus dat gratiam, vt dicitur Iacobi 4. Et ideo sicut Christus licet non esset legi obnoxius, voluit tamen circumcisionem & alia legis onera subire, ad demonstrandum humilitatis & obedientiæ exemplum, & vt approbaret legem, & vt calumniæ occasionem Iudæis tolleret: propter eandem rationem voluit & matrem suam implere legis obseruantias, quibus tamen non erat obnoxia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet beata Virgo nullam haberet immunditiam, voluit tamen purgationis obseruantiam implere: non propter indigentiam, sed propter legis præceptum. Et ideo signanter Euangelista dicit, quòd completi sunt dies purgationis eius secundum legem: ipsa enim secundum se purgatione non indigebat.

¶Ad secundum dicendum, quòd signanter Moyses videtur fuisse locutus ad excipiendam ab immunditia matrem Dei, quæ non peperit susceptо semine. Et ideo patet quòd non obligabatur ad implētionē illius præcepti, sed voluntariæ purgationis obseruantiam adimpleuit, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd legalia sacramenta non purgabant ab immunditia culpæ, quæ fit per gratiam, sed hanc purgationem præfigurabāt. Purgabant autem purgatione quadam carnali ab immunditia irregularitatis cuiusdam: sicut in Secunda parte dictum est. Neutram tamen immunditiam beata Virgo contraxerat: & ideo non indigebat purgari.

QVAESTIO TRICESIMAOCTAVA de Baptismo Ioannis, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de Baptismo, quo Christus baptizatus est. Et quia Christus baptizatus est baptismo Ioannis, primò considerandum est de baptismo Ioannis in communi, secundò, de baptizatione Christi.

¶Circa primum quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm conueniens fuerit quòd Ioannes baptizaret.

¶Secundò, vtrùm ille baptismus fuerit à Deo.

¶Tertiò, vtrùm contulerit gratiam.

¶Quartò, vtrùm alij præter Christum illo baptismo debuerint baptizari.

¶Quintò, vtrùm baptismus ille cessare debuerit Christo baptizato.

¶Sextò, vtrùm baptizati baptismo Ioan. essent postea baptizandi baptismo Christi.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm fuerit conueniens Ioannem baptizare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nō fuerit conueniens Ioannem baptizare. Omnis enim ritus sacramentalis ad aliquam pertinet legem. Sed Ioannes non introduxit nouam legem. Ergo inconueniens fuit quòd nouum ritum baptizandi introduceret.

¶Præterea, Ioannes fuit missus à Deo in testimonium tanquā propheta: secundum illud Luc. primo, Tu puer propheta Altissimi vocaberis. Sed prophetæ qui fuerunt ante Christum, nō introduxerunt nouum ritum, sed ad obseruantiam legalium rituum inducebant, vt patet Malach. vlti. Memētote legis Moysi serui mei. ergo nec Ioannes nouum ritum baptizandi introducere debuit.

¶Præterea, Vbi est alicuius rei superfluitas, non est ad illud aliquid addēdum. Sed Iudæi excedebāt in superfluitate baptismatū. dicitur enim Matt. 9. q̄ Pharisæi & omnes Iudæi nisi, crebrò lauent manus, non manducant, & à foro nisi baptizentur nō comedunt. & alia multa sunt quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum & æramentorum & lectorum. Ergo inconueniens fuit, quòd Ioannes baptizaret.

¶SED CONTRA est autoritas Scripturæ Matt. 3. vbi præmissa sanctitate Ioannis, subditur, Quòd exibant ad eum multi, & baptizabantur in Iordane.

CONCLVSIO.

¶Conueniens fuit, vt Ioannes baptizaret, vt Christus baptizaretur, & manifestaretur, & vt homines ad Christi baptismum assuefacti, facilius ad pœnitentiæ, & baptismi sacramenta idonei redderentur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit Ioannem baptizare propter quatuor. Primò quidem, quia oportebat Christum à Ioanne baptizari, vt baptismum consecraret, vt Augustinus dicit super Ioannem. Secundò, vt Christus manifestaretur. Vnde ipse Ioannes Baptista dicit Ioannis primo, vt manifestetur, scilicet Christus in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans, concurrentibus enim turbis ad baptismum annuntiabat Christum: quod quidem facilius sic factum est, quàm si per singulos discurrisset, vt Chrysostomus dicit super Ioan. Tertiò, vt suo baptismo assuefaceret homines ad baptismum Christi. Vnde Greg. dicit in quadam Homil. q̄ ideo Ioannes baptizauit, vt præcursionis suæ ordinem seruans, qui nascituro Dominum nascēdo præuenerat, baptizando quoq; baptizaturū præueniret. Quartò, vt ad pœnitētiam homines inducens, homines præpararet ad dignè suscipiendum baptismum Christi. Vnde ibidem Beda dicit q̄ quantū catechuminis nondum baptizatis prodest doctrina fidei, tantū profuit baptismus Ioannis

¶Super Quæstionis tricesimæoctauæ Articulum secundum.

Arnot. TItulus quæstionē à Domino Phariseis propositam mouet.

Coment. ¶In corpore vnica est distinctio bimembris cū conclusione bimembri. Distinctio est: Baptismus Ioannis vel quo ad eius ritum, vel quo ad eius effectum. Conclusio est: Baptismus Ioannis quo ad ritum erat à Deo: quo ad proprium effectū fuit ab homine. Probatur quo ad primam partem: quia ex instinctu Spiritus sancti baptizabat: dicente ipso Ioan. primo, Qui me misit baptizare in aqua. Quo ad secundam partem: quia nihil efficiebat quòd homo efficere non potuisset, hoc est quia nō conferebat aliquod spirituale.

¶Super Quæstionis tricesimæoctauæ Articulum tertium.

Coment. TItulus clarus est. ¶In corpore vnica conclusio trimembris: Baptismus Ioannis non conferebat gratiam, sed præparabat ad eam triplicīter. Probatur conclusio, primò quo ad primas partes simul: Tota doctrina & operatio Ioannis, erat præparatoria ad Christum, per quē conferenda erat gratia: ergo baptismus Ioannis non conferebat gratiam, sed præparabat ad illam. Antecedens quo ad primam eius partem ex dictis patet, quo ad secundam verò Ioan. primo, Gratia per Iesum Christum facta est. Consequētia verò probatur: quia ministri ac inferioris artificis, non est inducere formam principalis artificis, sed præparare ad illam. Deinde conclusio declaratur quo ad vltimam partem tripliciter: scilicet per doctrinam ad fidem, per baptizationem ad ritum baptismi, per pœnitentiam ad gratiam effectus Baptismi.

Coment. ¶In responsione ad primum, differtia inter expositionem primam ex Beda & tertiam ex Hieron. est: quia in prima ad duo baptismata referuntur illa duo verba Baptizare & Prædicare: primum ad baptismū Ioannis: secundum ad baptismum Christi. In tertia verò ad idem Baptismā, scilicet Ioannis referuntur ambo: & verificatur quòd dispositiuè in remissionē peccatorum baptizabat, & prædicabat ad perfectionem gratiæ per Christū. Et si quæratur notitiis in quo ergo differt tertia à secunda expositione; respōdeatur quòd tertia ordinē Ioannis ad Christum respicit: & ideo illud idem quod Christus perfecturus erat, Ioannes inchoatiuè facere dicitur. Secunda autem ordinem baptismi dati à Ioanne ad pœnitentiam respicit: & ideo dicitur quòd & baptizabat & prædicabat baptismum suum pœnitentiæ, hoc est inducentem ad pœnitentiam, per quam fit remissio peccatorum.

Ioannis ante baptisma Christi. Quia sicut ille prædicabat pœnitentiam, & baptismum Christi prænuntiabat, & in cognitionem veritatis quæ mundo apparuit attrahebat: sic ministri Ecclesiæ primò erudiunt, post peccata eorum redarguunt, demum in baptismo Christi remissionem promittunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus Ioannis non erat per se sacramentum: sed quasi quoddam sacramentale disponens ad baptismum Christi. Et ideo aliqualiter pertinebat ad legem Christi, non autem ad legem Moysi.

¶Ad secundum dicendum, quòd Ioannes non solùm fuit propheta, sed plusquam propheta, vt dicitur Matth. 11. fuit enim terminus legis & initium Euangelij. Et ideo magis pertinebat ad eum, verbo & opere inducere homines ad legem Christi, quàm ad obseruantiam veteris legis.

¶Ad tertium dicendum, quòd baptismata illa Pharisæorum erant inania, vtpote ad solam munditiam carnis ordinata. Sed baptismus Ioannis ordinabatur ad mūditiam spiritualem: inducebat enim homines ad pœnitentiam: vt dictum est.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm baptismus Ioannis fuerit à Deo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus Ioannis non fuerit à Deo. Nihil enim sacramētale quod est à Deo, denominatur ab homine puro, sicut baptismus nouæ legis non dicitur Petri vel Pauli, sed Christi. Sed ille baptismus denominatur à Ioanne: secundum illud Matth. 21. Baptismus Ioannis vnde erat, è cælo an ex hominibus? Ergo baptismus Ioannis non fuit à Deo.

¶Præterea, Omnes doctrina de nouo à Deo procedens, aliquibus signis confirmatur. vnde & Dominus Exo. 4. dedit Moysi potestatem signa faciendi. Et Hebr. 2. dicitur, Cùm fides nostra principium accepisset enarrari à Deo, per eos qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis & prodigijs. Sed de Ioanne Baptista dicitur Ioan. 10. Ioannes signum fecit nullum. Ergo videtur quòd baptismus quo baptizauit, non esset à Deo.

¶Præterea, Sacramenta quæ sunt diuinitus instituta, aliquibus sacræ Scripturæ præceptis continentur. Sed baptismus Ioannis non præcipitur aliquo præcepto sacræ Scripturæ. Ergo videtur quòd non fuerit à Deo.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. primo, Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum, &c.

CONCLVSIO.

¶Baptismus Ioannis quo ad ritum fuit à Deo, non autem quo ad effectum, cùm nihil efficeret quod humanas excederet vires.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in baptismo Ioannis duo possunt considerari, scilicet ipse ritus baptizandi, & effectus baptismi. Ritus quidem baptizandi non fuit ex hominibus, sed à Deo: qui familiari Spiritus sancti reuelatione Ioannem ad baptizandum misit. Effectus autem illius baptismi fuit ab homine: quia nihil in illo baptismo efficiebatur quod homo facere non posset. Vnde non fuit à solo Deo, nisi inquantum Deus in homine operatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per baptismum nouæ legis homines interius per Spiritum sanctum baptizantur: quod facit solus Deus. Per baptismum autem Ioannis, solùm corpus mundabatur aqua. Vnde dicitur Matthæi 3. Ego baptizo vos in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu sancto. Et ideo baptismus Ioannis denominatur ab ipso: quia scilicet nihil in eo agebatur quod ipse non ageret. Baptismus autem nouæ legis non denominatur à ministro, qui principalem baptismi effectum non agit, scilicet interiorem emundationem.

¶Ad secundum dicendum, quòd tota doctrina & operatio Ioannis ordinabatur ad Christum, qui multitudine signorum, & suam & Ioannis doctrinam confirmauit. Si autem Ioannes signa fecisset, homines ex æquo Ioanni & Christo attendissent. Et ideo vt homines principaliter Christo intenderent, non est datum Ioanni, vt faceret signum: Iudæis tamen quærentibus quare baptizaret, confirmauit suum officium autoritate Scripturæ, dicens, Ego vox clamantis in deserto, &c. vt dicitur Ioan. 2. Ipsa etiam austeritas vitæ, eius officium commendabat: quia, vt Chrysost. dicit super Matth. mirabile erat, in humano corpore tantam patientiam videre.

¶Ad tertium dicendum, quòd baptismus Ioannis non fuit ordinatus à Deo, nisi vt modico tempore duraret, propter causas prædictas. Et ideo non fuit commēdatus aliquo præcepto communiter edito in sacra Scriptura, sed familiari quadam reuelatione Spiritus sancti, vt dictum est.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm in baptismo Ioannis, gratia daretur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in baptismo Ioannis gratia daretur. Dicitur enim Marc. primo, Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Sed pœnitentia & remissio peccatorum est per gratiam. Ergo baptismus Ioannis gratiam conferebat.

¶Præterea, Baptizandi à Ioanne, confitebantur peccata sua, vt habetur Matth. 3. & Marc. primo. Sed confessio peccatorum ordinatur ad peccatorum remissionem, quæ fit per gratiam. Ergo in baptismo Ioannis, gratia conferebatur.

¶Præterea, Baptismus Ioannis propinquior erat baptismo Christi, quàm circumcisio. Sed per circumcisionem remittebatur peccatum originale: quia, vt Beda dicit, idem salutiferæ curationis auxilium, circumcisio in lege contra originales peccati vulnus agebat quod nunc baptismus agere reuelatæ gratiæ tempore consueuit. Ergo multò magis baptismus Ioannis remissionem peccatorum operabatur, quod sine gratia fieri non potest.

¶SED CONTRA est quod Matth. 3. dicitur, Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam. Quod exponens Gregor. in quadam Homil. dicit, Ioannes non in Spiritu, sed in aqua baptizat: quia peccata soluere non valebat. Sed gratia est à Spiritu sancto, & per eam peccata tolluntur. Ergo baptismus Ioannis gratiam non conferebat.

CONCLVSIO.

¶Baptismus Ioannis gratiam non conferebat, sed ad illa disponebat, per doctrinam ad fidem & baptismum, & pœnitentiam inducentem, & disponentem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, tota doctrina & operatio Ioannis præparatoria erat ad Christum: sicut ministri & inferioris artificis est præparare materiam ad formam, quam inducit principalis artifex. Gratia autem conferenda erat hominibus per Christum: secundum illud Ioan. primo, Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Et ideo baptismus Ioannis gratiam non conferebat, sed solùm ad gratiā præparabat tripliciter. Vno quidem modo per doctrinā Ioannis inducentem homines ad fidem Christi. Alio modo assuefaciendo homines ad ritū baptismi Christi. Tertio modo per pœnitentiam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis tricesimaoctauæ Articulum quartum.*

Cõment. Titulus clarus est. ¶ In corpore vna conclusio: Baptismo Ioannis alij debuerũt baptizari. Probatur dupliciter, ita clara est.

¶ *Super Quæstionis tricesimaoctauæ Articulum quintum.*

Cõment. Titulus clarus est. ¶ In corpore vna conclusio: Baptismus Ioannis non debuit cessare Christo baptizato. Probatur quadrupliciter.

Cõment. ¶ In prima ratione ex Chrys. aduerte nouitie, q si Christo baptizato Ioannes cessasset, putari potuisset, quòd tantæ Christi excellentiæ in baptismo monstratæ inuidisset Ioannes: & cessando à baptismo vel designare tur subuniuisse Christo amplius per baptismum præparãdo ad ipsum. vel ipsa cessatio vindicaret suam minoritatem apparentem ex tanta manifestata Christi excellẽtia in baptismo. Vterque siquidem motus, inuidiæ scilicet & iræ poterat consurgere, & ad cessationem inducere. Reliqua sunt clara.

¶ Ad tertium dicendum, quòd circuncisio instituta erat ad remedium originalis peccati. Sed baptismus Ioannis ad hoc non erat institutus: sed solùm erat præparatorius ad baptismum Christi: vt dictum est. Sacramenta autem ex vi institutionis, suum habent effectum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm aliꝰ præter Christum, baptismo Ioannis baptizari debuerint.

4. dist. 2. qõ. 2. artic. 3. q. 2. AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd baptismo Ioannis solus Christus debuerit baptizari. Quia sicut dictum est, ad hoc Ioannes baptizauit, vt Christus baptizaretur: sicut Augustꝰ dicit super Ioannem. Sed quod est proprium Christo, non debet alijs conuenire. Ergo nulli alij debuerunt illo baptismo baptizari.

¶ Præterea, Quicunque baptizatur, aut accipit aliquid à baptismo, aut baptismo aliquid confert. Sed à baptismo Ioannis nullus aliquid accipere poterat (quia in eo gratia non conferebatur, vt dictum est) nec aliquis baptismo aliquid conferre poterat, nisi Christus, qui tactu mundissimæ suæ carnis aquas sanctificauit. Ergo videtur quòd solus Christus baptismo Ioannis debuerit baptizari.

¶ Præterea, Si alij illo baptismo baptizabantur, hoc non erat nisi vt præpararentur ad baptismum Christi: & sic conueniens videbatur, quòd sicut baptismus Christi omnibus confertur, & magnis & paruis, & Gentilibus & Iudæis, ita etiam & baptismus Ioannis conferretur. Sed non legitur quod ab eo pueri baptizarentur, nec etiam Gentiles: dicitur enim Mar. 1. quòd egrediebantur ad illum Israelitæ vniuersi, & baptizabantur ab illo. Ergo videtur quòd solus Christus à Ioanne debuerit baptizari.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 3. Factum est, cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato & orante, aperti sunt cæli.

CONCLVSIO.

¶ Non modo Christum, sed alios oportuit baptismo Ioannis baptizari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplici de causa oportuit alios à Christo baptizari baptismo Ioannis. Primò quidem (vt Augustꝰ dicit super Ioan.) quia si solus Christus baptismus Ioannis baptizatus esset, non defuissent qui dicerent baptismum Ioannis, quo Christus est baptizatus, digniorem esse baptismo Christi, quo alij baptizantur. Secundò, quia oportebat per baptismum Ioannis alios ad baptismum Christi præparari: sicut dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non propter hoc solum fuit Ioannis baptismus institutus, vt Christus baptizaretur, sed etiam propter alias causas, vt dictum est. Et tamen si ad hoc solùm esset institutus, vt Christus eo baptizaretur: oportebat prædictum inconueniens vitari, alijs hoc baptismo baptizatis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alij qui ad baptismum Ioannis accedebant, non poterant quidem baptismo aliquid conferre, nec tamen à baptismo gratiam accipiebant, sed solùm pœnitentiæ signum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia ille baptismus erat pœnitentiæ, quæ pueris non conuenit, ideo baptismo illo pueri non baptizabantur. Conferre autem Gentibus viam salutis, soli Christo reseruabatur: qui est expectatio Gentium, vt dicitur Genes. penul. Sed & ipse Christus Apostolis inhibuit Gentilibus Euangelium prædicare, ante passionem & resurrectionem. vnde multò minus conueniebat per Ioannem Gentiles ad baptismum admitti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm baptismus Ioannis debuerit cessare christo baptizato.

4. dist. 4. q. 1. art. 1. q. 1. AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus Ioannis cessare debuerit postquam Christus fuit baptizatus. Dicitur enim Ioan. 1. Vt manifestetur in Israel, propterea veni in aqua baptizans. Sed Christo baptizato sufficienter fuit manifestatus: tum per testimonium Ioannis, tum per descensum columbæ, tum etiam testimonio paternæ vocis. Ergo videtur quòd non debuerit postea baptismus Ioannis durare.

¶ Præterea, Augustꝰ dicit super Ioan. Baptizatus est Christus, & cessauit Ioannis baptismus. Ergo videtur quòd Ioannes post Christum baptizatum, non debuerit baptizare.

¶ Præterea, Baptismus Ioannis erat præparatorius ad baptismum Christi. Sed baptismus Christi incepit statim Christo baptizato: quia tactu suæ mundissimæ carnis vim regenerationis contulit aquis, vt Beda dicit. Ergo videtur quòd baptismus Ioannis cessauerit Christo baptizato.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 3. quòd venit Iesus in Iudæam terram & baptizabat, erat autem & Ioannes baptizans. Sed Christus non baptizauit nisi postquam fuit baptizatus. Ergo videtur quòd postquàm Christus fuit baptizatus, adhuc Ioannes baptizabat.

CONCLVSIO.

¶ Non decuit Christo baptizato, cessare Ioannis baptismum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd baptismus Ioannis cessare non debuit Christo baptizato. Primò quidem: quia (vt Chrysost. dicit) si cessasset Ioannes baptizare Christo baptizato, existimaretur quòd zelo vel ira hoc faceret. Secundò: quia si cessasset à baptizando, Christo baptizante, discipulos suos in maiorem zelum immisisset. Tertiò: quia perstitens in baptizando, suos auditores mittebat ad Christum. Quartò: quia (vt Beda dicit) adhuc permanebat vmbra veteris legis: nec debuit præcursor cessare, donec veritas manifestaretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nondum Christus erat plenè manifestatus eo baptizato: & ideo adhuc necessarium erat, quòd Ioannes baptizaret.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptizato Christo cessauit baptismus Ioannis: non tamen statim, sed eo incarcerato. Vnde Chrysost. dicit super Ioannem, Aestimo propter hoc permissam esse mortem Ioannis, & eo sublato de medio, Christum maximè prædicare cœpisse, vt omnis multitudinis affectio ad Christum transiret, & non vltrà his, quæ de vtroq; erant, sententijs scinderetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus Ioannis præparatorius erat, non solùm ad hoc quòd Christus baptizaretur, sed etiã ad hoc quòd alij ad Christi baptismum accederent. Quod nondum fuit impletum Christo baptizato.

¶ Vtrùm

¶ *Super Quæstionis tricesimaoctauæ Articulum sextum.*

Cõment. Titulus clarus. ¶ In corpore duo fiunt. Primò recitatur opinio Magistri sententiarum. Secundò respõdetur quæsito. Opinio Magistri distinguit duplicem dispositionem baptizatorum à Ioanne (vt patet in litera) & quosdam rebaptizandos baptismo Christi, & quosdam non dicit.

Infrà q. 66. artic. 9. 2. Et 4. dist. fin. 2. q. 2. art. 4.

¶ Quo ad secundum Autor simpliciter dicit quòd omnes baptizati à Ioanne baptizandi erant baptismo Christi: & propterea pro vna parte cõsensit Magistro, pro alia cõtradicit, & probat vniuersaliter dupliciter. Primo ex parte effectus inseparabilis per fidem, spem & charitatem, scilicet character, qui per Christi baptismum imprimitur. Secundò ex parte essentialis partis ipsius baptismi deficientis scilicet Spiritus. Omnia patent in litera.

Aug. ¶ In responsione ad secundum & tertium, aduerte quòd de baptismo Christi materiali passiue accepto à Ioanne & Apostolis, non habetur elatè in scriptura pars affirmativa. Sed rationabile est, q baptizati à Christo fuerint, vt Ioannes impleret debitum suum. Ego à te debeo baptizari & Apostoli baptizantes Christi baptismo, primò fuerint baptizati: vt Augustinus argu. & bene. Nec aliquid apparet obstare: nisi forte verbum Christi Act. primo, Ioannes baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Sed reuera hoc non obstat, tum quia per hoc nõ excluditur, eos baptizatos esse baptismo Christi. Ider de Ioannis baptismo tantissima meritio fiat. Tum quia in propria ratio est, quare Ioannis baptismi solius meminit Christus: quia scilicet donum Spiritus sancti non distinguitur contra baptismũ Christi qui fit in aqua & Spiritu, Ioan. 3. sed contra baptismum Ioannis, qui fiebat solùm in aqua: ipso Ioanne teste distinguente baptismum suum contra baptismum in Spiritu sancto, Matth. 3.

Aug. ¶ In responsione ad quintum, dubium occurrit: quia aliud est loqui de gratia futura, & aliud de Christo venturo: potuit enim gratia præsens esse ex fide Christi venturi vt patet in Sanctis illis, qui præcesserunt Christi aduentum: illi ergo autem pro eodem habet Christum venturum & gratiam futuram: incompacta ergo videtur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd littera est intelligenda iuxta subiectam materiam, de qua est sermo, scilicet de sacramentis. Ex illa siquidem differentia ab Augustꝰ posita inter sacramenta nouæ & veteris legis, quòd nostra præsentis, vetera futuræ gratiæ sunt signa: manifestè sequitur quòd nostra præsentis Christi, per quem gratia facta est, Ioan. primo, illa veluti Christi signa erant. Et propterea Ioannis baptisma sapiebat in hoc sacramẽta veteris legi, quod in nomine venturi Christi dabatur, vnde & Paulus iussit in nomine domini nostri Iesu Christi simpliciter & absolutè, & non venturi illos baptizari, qui Ioannis baptismum susceperant, Actuum 19.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm baptizati baptismo Ioannis, essent postea baptismo Christi baptizandi.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd baptizati baptismo Ioannis, non fuerint baptizandi baptismo Christi. Ioannes enim non fuit minor Apostolis: cùm de eo scriptum sit Matth. 11. Inter natos mulierũ non surrexit maior Ioanne Baptista. Sed illi qui baptizabantur ab Apostolis, non iterum baptizabantur, sed solummodo addebatur eis impositio manuum. Dicitur enim Act. 8. quòd aliqui baptizati tantùm erant à Philippo in nomine domini Iesu: tunc Apostoli, scilicet Petrus & Ioannes, imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Ergo videtur quòd baptizati à Ioanne, non debuerint baptizari baptismo Christi.

¶ Præterea, Apostoli fuerunt baptizati baptismo Ioannis: fuerunt enim quidam eorum discipuli Ioannis, vt patet Ioan. 1. Sed Apostoli non videntur esse baptizati baptismo Christi: dicitur enim Ioan. 4. quòd Iesus non baptizabat, sed discipuli eius. Ergo videtur quòd baptizati baptismo Ioannis, non erant baptizandi baptismo Christi.

¶ Præterea, Minor est qui baptizatur, quàm qui baptizat. Sed ipse Ioannes non legitur baptizatus baptismo Christi. Ergo multò minus illi qui à Ioanne baptizabantur, indigebant baptismo Christi.

¶ Præterea, Act. 19. dicitur, quòd Paulus inuenit quosdam de discipulis, dixitque ad eos, Si spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum, Sed neque si Spiritus sanctus est, audiuimus. Ille verò ait, In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt, In Ioannis baptismate. Et sequitur q baptizati sunt iterum in nomine domini nostri Iesu Christi. Sic ergo videtur quòd quia Spiritum sanctum nesciebant, oportuit eos iterum baptizari: sicut Hieronymus dicit super Ioelem, & in Epistola de viro vnius vxoris. & Ambro. in lib. de Spiritu sancto. Sed quidam fuerunt baptizati baptismo Ioannis, qui habebant plenam notitiam Trinitatis. Ergo non erant baptizandi iterum baptismo Christi.

¶ Præterea, Roma. 10. super illud, Hoc est verbum fidei, quod prædicamus, dicit glos. Augustꝰ. Vnde est ista tanta virtus aquæ; vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente Verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Ex quo patet quòd virtus baptismi dependet ex fide. Sed forma baptismi Ioannis significauit fidem Christi, in qua nos baptizamur: dicit enim Paulus Actuum 19. Ioannes baptizabat baptismo pœnitentiæ populum, dicens, In eum qui venturus est post ipsum, vt crederent, hoc est in Iesum. Ergo videtur quòd non oportebat baptizatos baptismo Ioannis, iterum baptizari baptismo Christi.

¶ SED CONTRA est quod Augustꝰ dicit super Ioan. Qui baptizati sunt baptismate Ioannis, oportebat vt baptizarentur baptismate Christi.

CONCLVSIO.

¶ Omnes baptizatos baptismo Ioannis Christi rursus baptismo rebaptizari oportuit, quo solo & character, & salutis gratia conferretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum opi. Magistri in 2. distin. 4. sentẽtiam, qui baptizati sunt à Ioanne, nescientes Spiritum sanctum esse, ac spem ponentes in illius baptismo, postea baptizati sunt baptismo Christi. Illi verò qui spem non posuerunt in baptismo Ioannis, & Patrem & Filium & Spiritum sanctum credebant, nõ fuerunt postea baptizati, sed impositione manuum ab Apostolis super eos facta, Spiritum sanctum receperunt. Et hoc quidem verum est, quantum ad primam partem, quod multis autoritatibus confirmatur.

Sed quantum ad secundam partem est penitus irrationabile quod dicitur. Primò quidem: quia baptismus Ioannis, neque gratiam conferebat, neque characterem imprimebat, sed erat solùm in aqua, vt ipsemet dicit Matth. 3. Vnde baptizatis fides vel spes, quam habebant in Christum, non poterat hunc defectum supplere.

Secundò: quia quando in sacramento omittitur quod est de necessitate sacramenti, non solùm oportet suppleri quod fuerat omissum, sed oportet totaliter innouari. Est autem de necessitate baptismi Christi, quòd fiat non solùm in aqua, sed etiam in Spiritu sancto: secundum illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnde illis qui tantùm in aqua baptizati erant baptismo Ioannis, non solùm erat supplendum quod deerat (vt scilicet daretur eis Spiritus sanctus per impositionem manuum) sed erant iterato totaliter baptizandi in aqua & Spiritu.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Augustꝰ dicit super Ioan. ideo post Ioannem baptizatum est: quia non dabat baptismum Christi, sed suum: quod autem dabatur à Petro, & si quod datum est à Iuda, Christi erat. Et ideo si quos baptizauit Iudas, non sunt iterum baptizandi. baptisma enim tale est, qualis est ille, in cuius potestate datur, non qualis ille, cuius ministerio datur. Et inde est etiam quòd baptizati à Philippo diacono, qui baptismum Christi dabat, non sunt iterum baptizati: sed acceperunt manus impositionem per Apostolos: sicut baptizati per sacerdotes, confirmantur per Episcopos.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Chrysostomus dicit super Matth. per hoc quod Christus Ioanni dicenti, Ego à te debeo baptizari, respondit, Sine modo: ostenditur quòd postea Christus baptizauit Ioannem. Et hoc dicit in quibusdam libris apocryphis manifestè scriptum esse. Certum tamen est, vt Hieronymus dicit super Matthæum, quòd sicut Christus fuit baptizatus in aqua à Ioanne, ita Ioannes à Christo erat in Spiritu baptizandus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est tota causa quare illi fuerunt baptizati post baptismum Ioann. quia Spiritum sanctum non cognouerant, sed quia non erant baptismo Christi baptizati.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut dicit Augustꝰ contra Faustum, Sacramenta nostra sunt signa præsentis gratiæ: sacramenta verò veteris legis fuerunt signa gratiæ futuræ. Vnde ex hoc ipso quòd Ioannes baptizauit in nomine venturi, datur intelligi quòd non dabat baptismum Christi, qui est sacramentum nouæ legis.

QVAESTIO TRICESIMANONA

de Baptizatione Christi in octo articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandũ est de baptizatione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm Christus debuerit baptizari.

¶ Secundò, vtrùm debuerit baptizari baptismo Ioannis.

¶ Tertiò

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis trigesimanonæ Articulum primum.

Comment. TIrulus clarus est.
¶In corpore vnica cōclusio: Conueniēs fuit Christum baptizari. Probatur tripliciter. Omnia sunt clara.

¶ Super Quæstionis trigesimanonæ Articulum secundum.

Comment. 4. dist. 2. q. 2. art. 3. qua. 1. Et qō. 3, art. 2. q. 1. cor. Et Mat. 3. col. 12. Opus. 60, cap. 9.

TIrulus clarus est.
¶In corpore duo sunt. Primò declaratur quod supponitur, Christum baptizatum baptismo Ioannis ex auctoritate Aug. Secundò probatur tripliciter conclusio, scilicet cōueniens fuit Christum baptizari baptismo Ioannis.
¶Et in tertia ratione aduerte quòd ratio tēdit ad hoc quòd ideo ad baptismum Ioannis non sanctum accedit: vt sanctificet baptismum nō Ioannis, sed nouæ legis, instituendo, sanctificatione aquarum per carnis suæ lauacrum baptismum in sanctitatem animarū: exunc enim institutus est baptismus nouæ legis.

¶ Super Quæstionis trigesimanonæ Articulum tertium.

Comment. TIrulus de tempore Christi agatis: scilicet anni trigesimi quærit.
¶In corpore vna conclusio: Christus conuenienter anno trigesimo fuit baptizatus. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt.

¶Tertiò de tempore baptismi.
¶Quartò de loco.
¶Quintò, de hoc quòd ei sunt cæli aperti.
¶Sextò, de Spiritu sancto apparente in specie columbæ.
¶Septimò, vtrùm illa columba fuerit verum animal.
¶Octauò, de voce paterni testimonij.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm fuerit conueniens Christum baptizari.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur, quòd non fuerit conueniens Christum baptizari. Baptizari enim est ablui. Sed Christo non conuenit ablui: in quo nulla fuit impuritas. Ergo videtur quòd Christum non decuerit baptizari.
¶Præterea, Christus circumcisionem suscepit, vt impleret legem. Sed baptismus non pertinebat ad legem. Ergo non debebat baptizari.
¶Præterea, Primum mouēs in quolibet genere, est immobile secundum illum motum: sicut cælum quod est primum alterans, non est alterabile. Sed Christus est primum baptizans secundum illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum descendentem & manentem, hic est qui baptizat. Ergo ipsum non decuit baptizari.
¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. 3. quòd venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.

CONCLVSIO.

¶ Quanquàm Christus non indiguerit baptizari, voluit tamen baptizari, vt aquas sanctificaret, nostráque sordes ablueret, & quod à nobis faciendum erat, exponeret.

¶RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit Christum baptizari. Primò quidem: quia vt Ambr. dicit super Luc. Baptizatus est Dominus, non mundari volens, sed mundare aquas, vt ablutæ per carnem Christi, qui peccatum non cognouit, baptismatis vim haberent: & vt sanctificatas aquas relinqueret postmodum baptizandis, sicut Chry. dicit super Matth. Secundò, quia sicut Chry. dicit super Matth. quanuis ipse non esset peccator, tamen naturam suscepit peccatricem, & similitudinem carnis peccati: propterea etsi pro se baptismate non indigebat, tamen in alijs carnalis natura opus habebat. Et sicut Grego. Nazan. dicit, Baptizatus est Christus, vt totū veterānū Adam immergat aquæ.
Tertiò baptizari voluit, sicut Aug. dicit in sermone de Epiphania: quia voluit facere quod faciendum omnibus imperauit. Et hoc est quod ipse dicit, Sic decet nos implere omnem iustitiam. Vt enim Ambro. dixit super Luc. Hæc est iustitia, vt quod alterum facere velis, prior ipse incipias, & tuo alios horteris exemplo.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus non fuit baptizatus vt ablueretur, sed ablueret, sicut dictum est.
¶Ad secundum dicendum, quòd Christus non solùm debebat implere ea quæ erant veteris legis, sed etiam inchoare ea quæ sunt nouæ legis. Et ideo non solùm voluit circuncidi, sed etiam baptizari.
¶Ad tertium dicendum, quòd Christus est primum baptizans spiritualiter: & sic non est baptizatus, sed solùm in aqua.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus baptismo Ioannis debuerit baptizari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q. Christus non debuerit baptizari baptismo Ioannis. Baptismus enim Ioannis fuit baptismus pœnitentiæ. Sed pœnitētia Christo non conuenit: quia nullum habuit peccatum. Ergo videtur quòd non debuerit baptizari baptismo Ioannis.
¶Præterea, Baptismus Ioannis, sicut dicit Chryso. medium fuit inter baptismum Iudæorum & Christi baptismū. Sed medium sapit naturam extremorum. Cùm ergo Christus non fuerit baptizatus baptismate legali, nec etiam baptismate suo, videtur q. pari ratione baptismate Ioannis baptizari non debuerit.
¶Præterea, Omne quod in rebus humanis est optimum, debet attribui Christo. Sed baptismus Ioannis non tenet supremum locum inter baptismata. Ergo non conuenit Christum baptizari baptismo Ioannis.
¶SED CONTRA est quod dicitur Matt. 3. quòd venit in Iordanem, vt baptizaretur à Ioanne.

CONCLVSIO.

¶ Congruum fuit Christum baptizari baptismo Ioannis, vt Ioannis baptismum comprobaret.

¶RESPONDEO dicendum, q. sicut dicit August. super Ioan. baptizatus Dominus baptizabat, nō eo baptismate, quo baptizatus est. Vnde cùm ipse baptizaret baptismo proprio, consequens est quòd non fuerit baptizatus suo baptismate, sed baptismate Ioannis. Et hoc fuit cōueniens. primò quidem propter conditionem baptismi Ioannis, qui non baptizauit in Spiritu, sed solùm in aqua, Christus autem spirituali baptismate nō indigebat. qui à principio suæ cōceptionis gratia Spiritus sancti repletus fuit, vt patet ex dictis, & hæc est ratio Chryso. Secūdò vt Beda dicit, baptizatus est baptismo Ioannis, vt baptismo suo baptismum Ioannis comprobaret. Tertiò, sicut Grego. Nazan. dicit, Accedit Christus ad baptismum Ioannis, sanctificaturus baptismum.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut suprà dictum est, Christus baptizari voluit, vt nos suo exemplo inducere ad baptismum. Et ideo ad hoc, quòd esset efficacior eius inductio, voluit baptizari baptismo, quo manifestè non indigebat, vt homines ad baptismum accederent, quo indigebant. Vnde Ambr. dicit super Luc. Nemo refugiat lauacrum gratiæ, quādo Christus lauacrum pœnitentiæ non refugit.
¶Ad secundum dicendum, quòd baptismus Iudæorum in lege præceptus, erat solùm figuralis: baptismus autē Ioannis aliqualiter erat realis, in quantum inducebat homines ad abstinendum à peccatis: baptismus autem Christi habet efficaciam mundandi à peccato, & gratiam conferendi. Christus autem neque indigebat percipere remissionem peccatorū, quæ in eo non erant: neq; recipere gratiam, qua plenus erat: similiter etiam cùm ipse sit veritas, non competebat ei id quod in sola figura gerebatur. Et ideo magis congruum fuit quòd baptizaretur baptismo medio, quàm aliquo extremorum.
¶Ad tertium dicendum, quòd baptismus est quoddam spirituale remedium. Quantò autem aliquid est magis perfectum, tantò minori remedio indiget. Vnde ex hoc ipso quòd Christus est maximè perfectus, conueniens fuit quòd non baptizaretur perfectissimo baptismo: sicut ille qui est sanus, non indiget efficaci medicina.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus conuenienti tempore fuerit baptizatus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non conuenienti tempore Christus fuerit baptizatus. Ad hoc enim Christus baptizatus est, vt suo exemplo alios ad baptismum prouocaret. Sed fideles Christi laudabiliter baptizantur, nō solùm ante trigesimum annum, sed etiam in infantili ætate. Ergo videtur quòd Christus non debuerit baptizari in ætate triginta annorum.
¶Præterea, Christus non legitur docuisse vel miracula fecisse ante baptismum. Sed vtilius fuisset mundo, si priori tempore docuisset, incipiens à vicesimo anno, vel etiam prius. Ergo videtur quòd Christus, qui pro vtilitate hominum venerat, ante trigesimum annum debuerit baptizari.
¶Præterea, Iudicium sapientiæ diuinitus infusæ, maximè debuit manifestari in Christo. Est autem manifestatum in Daniele tempore suæ pueritiæ: secundum illud Daniel. 13. Suscitauit Dominus spiritum pueri iunioris, cui nomen Daniel. ergo multo magis Christus in sua pueritia debuit baptizari, & docere.
¶Præterea, Baptismus Ioannis ordinatur ad baptismum Christi, sicut ad finem. Sed finis est prior in intentione, & posterior in executione. ergo vel Christus debuit primus à Ioanne baptizari, vel vltimus.

¶SED

¶ Super Quæstionis trigesimanonæ Articulum quartum.

Comment. TIrulus clarus est.
¶In corpore vna conclusio: Conueniēs fuit vt Christus in Iordane baptizaretur, quia per hoc significatur ingressus per baptismum in regnū Dei. Declaratúrque hoc duplici figura: scilicet trāsitu filiorū Israël in terram promissiōis & Heliæ in cælum. Et scito, quòd ratio ista mystica est: nec alia potest reddi magis literalis, nisi quia Deus elegit magis Iordanē, quàm alias aquas.

¶ Super Quæstionis trigesimaprimæ Articulum quintum.

Aliter Comment. TIrulus clarus ex Euangelij historia ortus.
¶In corpore respondetur quæstio vnica conclusione: Christo baptizato & orante, conuenienter aperti sunt cæli. Et duo sunt: quia declaratur conuenientia respectu ly baptizato: secundo respectu ly & orante. Quo ad primum probatio est: Christus baptizatus est, vt nostri baptisma consecraret: ergo in illius baptismo illa mōstrari debuerūt, quæ ad nostri efficacia baptismi spectāt: ergo virtus cælestis, fides cæ lestium introitūs, cæli mōstrati debuerūt per cælos apertos. Prima cō sequentia est clara. secūda declaratur ex tribus, scilicet causa, & fide, & effectu, inuentis in efficacia baptismi.
Quo ad secōdum declaratur: quia oratio vel ad exēplum vel ad causam apertionis cæli nobis refertur. & vtrūq; est conueniens.
¶In responsione ad secundum, vide duo declarari. Primum, quòd cæli aperti dicuntur in *Alias, non reipsis, sed secundum visionem Christi. Secundum est, qualis fuerit ista visio, corporalis, imaginaria vel intellectualis. Et licet quælibet possibilis dicatur: intellectualis tamē conuenientior videtur, vtpote excellentior.

¶SED CONTRA est quod dicitur Luc. 3. Factum est cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato, & orāte: & infra, Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta.

CONCLVSIO.

¶ Congruit vt Christus trigesimo ætatis suæ anno baptizaretur, vt idoneus docere & prædicare existimaretur.

¶RESPONDEO dicendum, q. Christus conuenienter fuit in trigesimo anno baptizatus. Primò quidem, quia Christus baptizabatur quasi ex tunc incipiens docere & prædicare. Ad quod requiritur perfecta ætas: qualis est triginta annorum. Vnde legitur Gen. 41. quòd triginta annorū erat Ioseph, quando accepit regimen Aegypti. Similiter etiā 2. Reg. 5. legitur de Dauid, quòd triginta annorū erat cùm regnare cœpisset. Ezechiel etiā in trigesimo anno cœpit prophetizare, vt habetur Ezech. 1. Secundo, quia sicut Chys. dicit super Mat. futurū erat vt post baptismum Christi, lex cessare inciperet. Et ideo hac ætate Christus ad baptismum venit, qui potest omnia peccata suscipere, vt lege seruata, nullus dicat, quòd ideo eam soluit, quia implere non potuit. Tertiò, quia per hoc quòd Christus in ætate perfecta baptizatur, datur intelligi q. baptismus parit viros perfectos: secundum illud Ephe. 4. Donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Vnde & ipsa proprietas numeri ad hoc pertinere videtur, consurgit enim trigenarius numerus ex ductu ternarij in denarium. Per ternarium autem intelligitur fides Trinitatis, per denarium autem impletio mādatorum legis, & in his duobus perfectio vitæ Christianæ consistit.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Grego. Nazanzenus dicit, Christus nō est baptizatus quasi indigeret purgatione, nec quòd aliquod illi immineret periculum differēdo baptismum, sed cuiuis alij non in paruum redundat periculum, si exeat ex hac vita, non inductus veste incorruptionis, scilicet gratia. Et licet bonum sit *baptismi, munditiam custodire, potius tamen est (vt ipse dicit) interdum paulisper maculari, quàm gratia omnino carere.
¶Ad secundum dicendum, quòd vtilitas, quæ à Christo prouenit hominibus, præcipuè est per fidem & humilitatem, ad quorum vtrunque valet, quòd Christus in pueritia, vel adolescentia non cœpit docere, sed in perfecta ætate. Ad fidem quidem: quia per hoc apparet in eo vera natura humanitatis, quòd per temporum incrementa corporaliter profecit, & ne huiusmodi profectus putaretur esse phantasticus, noluit sapientiam suam vel virtutem manifestare ante perfectā corporis ætatem. Ad humilitatem verō, ne ante perfectam ætatem aliquis præsumptuosè prælationis gradum, & docendi officium assumat.
¶Ad tertium dicendum, q. Christus proponebatur hominibus in exemplum omnium. Et ideo oportuit in eo ostendi id quod competit omnibus secundū legem cōmunem: vt scilicet in ætate perfecta doceret. Sed sicut Greg. Nazan. dicit, nō est lex communis quod raro contingit, sicut nec vna hirundo ver facit. Aliquibus enim ex quadam speciali dispensatione, secundum diuinæ sapientiæ * ordinem concessum est præter legem communem, vt ante perfectam ætatem, officium vel præsidendi, vel docendi haberent: sicut Solomon, Dan. & Hieremias.
¶Ad quartum dicendum, quòd Christus nec primus nec vltimus debuit à Ioanne baptizari: quia vt Chryso. dicit super Matth. Christus ad hoc baptizabatur, vt confirmaret prædicationem & baptismum Ioannis: & vt testimonium acciperet à Ioanne. Non autem creditum fuisset testimonio Ioannis, nisi postquam fuerunt multi baptizati ab ipso. Et ideo non debuit primus à Ioanne baptizari. Similiter etiam nec vltimus: quia (sicut ipse ibidem subdit) sicut lux Solis non expectat occasum Luciferi, sed eo procedente egreditur, & suo lumine obscurat illius candorem: sic & Christus non expectauit, vt cursum suum Ioannes impleret, sed adhuc eo docente & baptizante, apparuit.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus debuerit in Iordane baptizari.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit baptizari in Iordane. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed figura baptismi præcessit in transitu maris Rubri: vbi Aegyptij sunt submersi, sicut peccata delentur in baptismo. Ergo videtur q. Christus magis debuerit baptizari in mari, quàm in flumine Iordanis. *Matth. 3. co. 4. fin.*
¶Præterea, Iordanis interpretatur descensus. Sed per baptismum aliquis ascendit magis, quàm descendat: vnde etiam Matth. 3. dicitur quòd baptizatus Iesus confestim ascendit de aqua. Ergo videtur inconueniens fuisse, quòd Christus in Iordane baptizaretur.
¶Præterea, Transeuntibus filijs Israël, aquæ Iordanis conuersæ sunt retrorsum, vt legitur Iosuæ 4. & sicut etiam in Psalm. dicitur. Sed illi qui baptizantur, non retrorsum, sed in antea progrediuntur. Non ergo fuit conueniens quòd Christus in Iordane baptizaretur.
¶SED CONTRA est quod dicitur Marci 1. quòd baptizatus est Iesus à Ioanne in Iordane.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit, Christum baptizari in Iordanis fluuio, quo in regnum Dei designaretur ingressus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd fluuius Iordanis fuit, per quem filij Israël in terram promissionis intrauerunt. Hoc autem habet baptismus Christi speciale præ omnibus baptismatibus, quòd introducit in regnum Dei: quod per terram promissionis significatur. Vnde dicitur Ioannis 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Ad quod etiam pertinet q. Helias diuisit aquas Iordanis, quando erat in curru igneo rapiendus in cælum, vt dicitur 4. Reg. 1. quia scilicet transeūtibus per aquam baptismi, per ignem Spiritus sancti patet aditus in cælum. Et ideo conueniēs fuit, vt Christus in Iordane baptizaretur.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd transitus maris Rubri præfigurauit baptismum, quantum ad hoc quòd baptismus delet peccata. Sed transitus Iordanis quantum ad hoc, quòd aperit ianuam regni cælestis, qui est principalior effectus baptismi, & per solum Christū impletus. Et ideo cōuenientius fuit, quòd Christus in Iordane, quàm in mari baptizaretur.
¶Ad secundum dicendum, quòd in baptismo est ascensus per profectum gratiæ, qui requirit descensum humilitatis: secūdum illud Iaco. 4. Humilibus autē dat gratiam. Et ad talem descensum referendum est nomen Iordanis.
¶Ad tertium dicendum, quòd sicut Augu. dicit in ser. de Epiph. Sicut antea aquæ Iordanis retrorsum conuersæ fuerant, ita modo Christo baptizato retrorsum peccata conuersa sunt. Vel etiam per hoc significatur, quòd cōtra descensum aquarum, benedictionem fluuius sursum ferebatur.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm Christo baptizato, cæli debuerint aperiri.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Christo baptizato nō debuerint cæli aperiri. Illi enim aperiendi sunt cæli, qui indiget intrare in cælum, qua si extra cælum existens. Sed Christus semper erat in cælo: secundum illud Ioan. 3. Filius hominis, qui est in cælo. Ergo videtur quòd non debuerint ei cæli aperiri. *Iosuè q. 3. art. 1. col. 3. Et 3. dist. 18. ar. 6. q. 3. ar. 2. & dist. 22. q. 3. arti. cu. 1. 4. Et opus. 60. ca. 9.*
¶Præterea, Apertio cælorum aut intelligitur spiritualiter, aut corporaliter. Sed non potest intelligi corporaliter: quia corpora cælestia sunt impassibilia, & infrangibilia: secundum illud Iob 37. Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos, qui solidissimi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis trecesimænonæ Articulum sextum.

TItulus clarus ex Euangelio etiam ortus.

Element. ¶In corpore vna cõclusio: Conueniens fuit vt suppo baptizatum Christum Spiritus sanctus descenderet. Probatur, quod in Christi baptismo factum est, pertinet ad mysterium nostri baptismi: ergo. Antecedẽs est Christi. Consequentia probatur: quia oẽs baptizati non ficti, accipiunt Spiritum sanctum, Matthæ 3.

Annot ¶Aduerte hîc, q minus refpõdẽdo determinatur, q̃ fuerit quæstium, nã quæstium est de descensu Spiritus sancti in specie columbæ, & respondetur de descensu Spiritus sancti solum, nihil dicendo de specie columbæ. Et hoc ideo, quia tetcruauit hoc secundum responsionẽ ad argumenta.

simi, quasi ære fusi sunt. Similiter etiam nec potest intelligi spiritualiter: quia ante oculos filij Dei cæli antea clausi non fuerant. Ergo videtur inconuenienter dici, quòd baptizato Christo, aperti fuerint ei cæli.

¶Præterea, Fidelibus cælum apertum est per Christi passionem, secundum illud Hebræorum 10. Habemus fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi. Vnde etiam nec Christi baptismo baptizati, si qui ante eius passionem decesserint, cælos intrare potuerunt. Ergo magis debuerunt aperiri cæli Christo patiente, quàm eo baptizato.

¶SED CONTRA est quod dicitur Lucæ 3. Iesu baptizato & orãte, apertum est cælum.

CONCLVSIO.

¶ Christo baptizato & orante, cõuenienter aperti sunt cæli.

¶RESPONDEO dicendũ, q̃ sicut dictũ est, Christ⁹ baptizari voluit, vt suo baptismo cõsecraret baptismũ, quo nos baptizaremur. Et ideo in baptismo Christi ea demõstrari debuerunt, quæ pertinẽt ad efficaciã nostri baptismi. Circa quã tria sunt cõsideranda. Primò quidem principalis virtus, ex qua baptismus habet efficaciam. Quæ quidem est virtus cælestis. Et ideo baptizato Christo, apertum est cælum, vt ostenderetur quòd de cætero cælestis virtus baptismũ sanctificaret.

Secundò operatur ad efficaciam baptismi fides Ecclesiæ, & eius qui baptizatur, vnde & baptizatꝰ fidem profitentur, & baptismus fidei dicitur sacramentum. Per fidem autem inspicimus cælestia, quæ sensum & rationem humanam excedunt. Et ad hoc significandum Christo baptizato aperti sunt cæli.

* *Alias spiritua liter.* Tertiò, quia per baptismum Christi *specialiter aperitur nobis introitus regni cælestis: qui primo homini præclusus fuerat per peccatũ. Vnde baptizato Christo, aperti sunt cæli: vt ostenderetur quòd baptizatis patet via in cælum. Post baptismum autem necessaria est homini iugis oratio, ad hoc quòd cælum introeat. Licet enim per baptismum remittantur peccata, remanet tamen fomes peccati, nos impugnãs interius, & mũdus, & dæmones, qui impugnant exterius. Et ideo signanter dicitur Luc. 3. quòd Iesu baptizato & orante, apertum est cælum: quia scilicet fidelibus necessaria est oratio post baptismum. Vel vt detur intelligi, quòd hoc ipsum quòd per baptismum cælum aperitur credentibus, est ex virtute orationis Christi. Vnde signanter Matth. 3. dicitur, quòd apertum est ei cælum, id est omnibus propter eum: sicut si Imperator alicui pro alio petenti dicat, Ecce, hoc beneficium non illi do, sed tibi, id est propter te illi: vt Chrysost. dicit super Matth.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Chryso. dicit super Matth. sicut Christus secundum dispensationem humanam baptizatus est, quanuis ipse propter se baptismo non indigeret: sic etiam secundum humanam dispensationem aperti sunt ei cæli, secundum autem naturam diuinam semper erat in cælis.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Hiero. dicit super Matth. cæli aperti sunt Christo baptizato, non reseratione elementorũ, sed spiritualibus oculis: sicut & Ezechiel in principio voluminis sui cælos apertos esse commemorat. Et hoc probat Chrysost. super Matth. dicens, Quod si ipsa * creatura, scilicet cælorum, rupta fuisset, non dixisset, aperti sunt ei: quia quod corporaliter aperitur, omnibus est apertum. Vnde etiam Marci primo expresse dicitur, quòd Iesus statim ascendens de aqua, vidit apertos cælos: quasi ipsa apertio cælorum ad visionem Christi referatur. Quod quidem aliqui referunt ad visionem corporalem, dicentes, quòd circa Christum baptizatum tantus splendor fulsit in baptismo, vt viderentur cæli aperti. Potest etiam referri ad imaginariam visionem: per quem modum Ezechiel vidit cælos apertos. Formabatur enim ex virtute diuina & voluntate rationis, talis visio in imaginatione Christi: ad designandum, quòd per baptismum, cæli aditus hominibus aperitur. Potest etiam & ad visionem intellectualem referri, prout scilicet Christus vidit iam baptismo sanctificato, apertum esse

** Alias creatarrha cta.*

cælũ hominibus: quod tamen etiam antè viderat fiendum.

¶Ad tertium dicẽdum, q̃ per passionem Christi aperitur cælũ omnibus, sicut per causam cõmunem apertionis cælorũ. Oportet tamen hanc causam cõmunem apertionis cælorum, singulis applicari ad hoc q̃ cælum introeant. Quod quidẽ fit per baptismum: secundũ illud Rom. 6. Quicunq; baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Et ideo potius fit mentio de apertione cælorũ in baptismo, quàm in passione Christi.

Vel sicut Chry. dicit super Matth. baptizato Christo, cæli tantùm sunt aperti: postquam verò tyrannũ vicit per crucẽ, qa non erant necessariæ portæ cælo, nunquã claudendo: nõ dicit Angeli, Aperite portas, iam enim erant apertę, sed, Tollite portas. Per quod dat intelligere Chry. q̃ obstacula, quib⁹ prius obsistentibus animæ defunctorum introire nõ poterãt cælos, sunt totaliter per passionem Christi ablata: sed in baptismo Christi sunt aperta, quasi manifestata iam via, per quam homines erãt in cælum intraturi.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum conuenienter Spiritus sanctus super Christum baptizatum descenderit in specie columbæ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter Spiritus sanctus super Christũ baptizatum dicatur descendisse in specie columbæ. Spiritus enim sanctus habitat in homine per gratiam. Sed in homine Christo fuit plenitudo gratiæ à principio suæ conceptionis, quo fuit vnigenitus à patre: vt ex supradictis patet. Non ergo debuit Spiritus sanctus ad eum mitti in baptismo.

¶Præterea, Christus dicitur in mundum descendisse per mysterium Incarnationis, quia exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens. Sed Spiritus sanctus nõ est incarnatus. Ergo inconuenienter dicitur, quòd Spiritus sanctus descenderit super eum.

¶Præterea, In baptismo Christi ostendi debuit, sicut in quodam exemplari id quod fit in nostro baptismo. Sed in nostro baptismo non fit aliqua missio visibilis Spiritus sancti. Ergo nec in baptismo Christi debuit fieri visibilis missio Spiritus sancti.

¶Præterea, Spiritus sanctus à Christo in omnes alios deriuatur: secundum illud Ioan. primo, De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed super Apostolos Spiritus sanctus descendit, nõ in specie columbæ, sed in specie ignis. Ergo nec super Christum debuisset descendere in specie columbæ, sed in specie ignis.

¶SED CONTRA est quod dicitur Luc. 2. Descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba in ipsum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm omnes baptismo Christi baptizati, sint per ipsum Spiritus sancti gratiam recepturi, nisi ficte accedant, conueniens fuit vt super illum baptizatum Spiritus sanctus in columbæ specie appareret.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd hoc quod circa Christum factum est in eius baptismo (sicut Chryso. dicit super Matthæ.) pertinet ad mysterium omnium, qui postmodum fuerant baptizandi. Omnes autem qui baptismo Christi baptizantur, Spiritũ sanctũ recipiunt, nisi ficti accedant, secundũ illud Matthæ 3. Ipse vos baptizabit Spiritu sancto. Et ideo conueniens fuit, vt super Christũ baptizatum Spiritus sanctus descẽderet.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut Augustinus dicit 15. de Trini. absurdissimũ est dicere, q̃ Christus cùm iam triginta esset annorum, acceperit Spiritum sanctum, sed venit ad baptismum, sicut sine peccato, ita non sine Spiritu sancto. Sic enim de Ioanne scriptum est, quòd Spiritu sancto replebitur adhuc de matris uæ, quid de homine Christo dicendum est, cuius carnis ipsa conceptio non carnalis, sed spiritualis fuit? Tunc ergo, id est in baptismo, corpus suum, id est Ecclesiam, præfigurare dignatus est, in qua baptizati præcipuè accipiunt Spiritum sanctum.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in 2. de Trinit. Spiritus sanctus descẽdisse dicitur super Christum corporali specie, sicut columba: non quia ipsa substãtia Spiritus sancti videretur, quæ est inuisibilis, neque ita quòd illa visibilis creatura in vnitatem personæ diuinæ assumeretur: neque enim dicitur, quòd Spiritus sanctus sit columba, sicut dicitur quòd filius Dei est homo ratione vnionis. Neque etiam hoc modo Spiritus sanctus visus est in specie columbæ, sicut Ioannes vidit agnum occisum in Apocalypsi: vt habetur Apoc. 5. Illa enim visio facta fuit in Spiritu p spirituales imagines corporum: de illa verò columba nullus vnquam dubitauit, quin oculis

¶ Super Quæstionis trecesimænonæ Articulum septimum.

TItulus clarus est.

Element. ¶In corpore vna conclusio: Columba illa fuit verum animal. Probatur: Sicut veritas veram hominem, ita Spiritus veritatis veram columbam, in qua appareret, &c. & confirmatur hoc autoritate Augustini.

¶Aduerte hîc, quòd tãtam habuit Autor reuerentiam ad Augustinum, vt absq; trepidatione aliqua affirmauerit, columbam illam verum fuisse animal, propter Augustini autoritatem potiùs, quàm illius rationem: qua Autor vtitur contra suam in primo sent. dist. 16. ar. 3. ad tertium opinionem, qua tenuit, columbam illam non fuisse verum animal. Et certè ratio alata nõ cogit: quoniam in nullo Spiritui veritatis præiudicii fit, si per speciem columbæ & nõ ipsam columbam appa uerit: sicut in Apostolis apparuit non in vero igne, sed similitudine ignis & sicut ibi dicitur, Tanquam ignis, ita hîc dicitur, sicut colũba. Nec est simile de mysterio Incarnationis: quia de eo scriptũ est, Verbũ caro factum est, & ideo oportet veram esse carnem: hîc autem dicitur, sicut columba. Et quoniam omnes Euangelistæ conueniunt in similitudine columbæ, & nullus dicit columbam (Matthæus siquidem & Lucas dicũt, sicut columba: Marcus dicit, tanquam columba: Ioannes dicit, quasi columba) ideo rationa bilius ingeniolo meo videtur ad literam sequi textum omnium Euangelistarum, quàm dicere quòd fuerit verum animal: cum autem Scripturæ adsit autoritas de Spiritu sancto in igne misso, quòd non verus ignis, sed tanquã ignis fuerit; sicut non fuerit veræ linguæ, sed similitudines linguarũ. Quo circa sicut absque fallacia Spiritus sanctus in igneis linguis apparuit non veris, sed speciei tenus (& de hoc nulla dubitat) ita in specie columbæ, & non colũba ipsa apparuit: eisdẽ enim vocabulis Scriptura vtitur vtrobique.

oculis visa sit. Nec etiam hoc modo in specie columbæ Spiritus sanctus apparuit, sicut dicitur primæ ad Corint. 10. Petra autem erat Christus. Illa enim petra iam erat in creatura, & per actionis modum nuncupata est nomine Christi, quem significabat: illa autem columba ad hoc tantùm significandum repente extitit, & postea cessauit, sicut flamma, quæ in rubo apparuit Moysi.

Dicitur ergo Spiritus sanctus descẽdisse super Christum, non ratione vnionis ad columbam: sed vel ratione ipsius columbæ significantis Spiritum sanctum, quæ descẽdendo super Christum venit. Vel etiam ratione spiritualis gratiæ, quæ à Deo per modum cuiusdam descensus in creaturam deriuatur: secundum illud Iac. primo, Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est descendens à Patre luminum.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrys. dicit super Matth. in principiis spiritualium rerum semper sensibiles apparent visiones, propter eos qui nullam intelligentiã incorporalis naturæ suscipere volunt: vt si postea non fiant, ex his quæ semel facta sunt, recipiant fidem. Et ideo circa Christum baptizatum corporali specie Spiritus sanctus visibiliter descẽdit, vt super omnes baptizandos, inuisibiliter postea credatur descẽdere.

¶Ad quartum dicendũ, quòd Spiritus sanctus in specie colũbæ apparuit super Christum baptizatũ propter tria. Primò quidem propter dispositionem quæ requiritur in baptizato, vt scilicet nõ fictus accedat: quia sicut dicitur Sap. primo, Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Columba autem est animal simplex, astutia & dolo carens: vnde dicitur Matth. 10. Estote simplices sicut columbæ. Secundò ad designandum septem dona Spiritus sancti, quæ columba suis proprietatibus significat. Columba enim secus fluenta habitat, vt inde viso accipitre, mergat se, & euadat: quod pertinet ad donum sapientiæ, per quam sancti secus Scripturæ diuinæ fluenta resident, vt incursum diaboli euadant. Item columba meliora grana eligit: quod pertinet ad donum scientiæ, qua Sancti sententias sanas, quibus pascantur, eligunt. Item columba alienos pullos nutrit, quod pertinet ad donum consilij, quo sancti homines, quę fuerunt pulli, id est, imitatores diaboli, doctrina nutriunt & exemplo. Item columba non lacerat rostro: quod pertinet ad donum intellectus, quo sancti bonas scientias lacerando non peruertunt, hæreticorum more. Item columba felle caret: quod pertinet ad donum pietatis, per quam sancti ira irrationabili carent. Item columba in cauernis petræ nidificat: quod pertinet ad donum fortitudinis, qua Sancti in plagis mortis Christi, qui est petra firma, nidum ponũt, id est, suum refugium & spem. Item columba gemitum pro cãtu habet: quod pertinet ad donum timoris, quo sancti delectantur in gemitu pro peccatis. Tertiò apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ propter effectum proprium baptismi, qui est remissio peccatorum & reconciliatio ad Deum, columba enim est animal mansuetum. Et ideo sicut Chrysost. dicit super Matthæ. in diluuio apparuit hoc animal, ramum ferens oliuæ, & cõmunem orbis terrarum trãquillitatem annuntians, & nunc etiam columba apparet in baptismo, liberationem nobis demõstrans. Quartò apparuit Spiritus sanct⁹ in specie columbæ super Dominum baptizatum, ad designandum communem effectum baptismi, qui est constructio ecclesiasticæ vnitatis. vnde dicit Ephe. 5. quòd Christus tradidit semetipsum, vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam non habẽtem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, lauans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et ideo conuenienter Spiritus sanctus in baptismo demonstratus est in specie columbæ, quæ est animal amicabile & gregale: vnde & Cant. 5. dicitur de Ecclesia, Vna est columba mea. Super Apostolos autẽ in specie ignis Spiritus sanctus descendit propter duo. Primò quidem ad ostendendum feruorem, quo corda eorũ erant cõmouenda, ad hoc quòd Christum vbiq; inter pressuras prædicarent: & ideo etiam in igneis linguis apparuit. Vnde Augusti. dicit super Ioan. Duobus modis ostẽdit visibiliter Dominus Spiritum sanctum, per columbam super Dominum baptizatũ, & per ignem super discipulos congregatos: ibi simplicitas, hîc feruor ostenditur. Ergo ne Spiritu sanctificati dolum habeant, in columba demonstratus est: & ne simplicitas frigida remaneat, in igne demonstratus est. Nec te moueat, quia linguæ diuisæ sunt, vnitatẽ in columba cognosce.

Secũdò: quia sicut Chryso. dicit, cùm oportebat delictis ignoscere (quod fit in baptismo) mãsuetudo necessaria erat, quæ demonstratur in columba: sed vbi adepti sumus gratiam, restat iu dicij tempus, quod significatur per ignem.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm illa columba, in qua apparuit Spiritus sanctus, fuerit verum animal.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd illa columba, in qua Spiritus sanctus apparuit, non fuerit verum animal. Illud enim videtur specie tenus apparere, quod secundum similitudinem apparet. Sed Lucæ 2. dicitur quòd descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Non ergo fuit vera columba, sed quædam similitudo columbæ.

¶Præterea, Sicut natura nihil facit frustra: ita nec Deus, vt dicitur in primo de Cælo. Sed cùm columba illa non aduenerit nisi vt aliquid significaret, atque præteriret (vt Augusti. dicit in 2. de Trinit.) frustra fuisset vera columba: quia hoc ipsum fieri poterat per columbæ similitudinem. Non ergo illa columba fuit verum animal.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib. de agone Christiano, Neque hoc ita dicimus, vt dominum Iesum Christum dicamus solùm, verum corpus habuisse, Spiritum autem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominum, sed ambo illa corpora vera esse credimus.

CONCLVSIO.

¶ Sicut veritas verum hominem, ita columba illa, quæ apparuit in Christi baptismo, accepit verum animal.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est) non decebat vt filius Dei, qui est veritas Patris, aliqua fictione vteretur: & ideo non phantasticum, sed verum corpus accepit. Et quia Spiritus sanctus dicitur spiritus veritatis, vt patet Ioan. 16. ideo etiam ipse veram columbam formauit, in qua appareret: licet nõ assumeret ipsam in vnitatem personæ. Vnde post prædicta verba Augusti. subdit, Sicut non oportebat vt homines falleret filius Dei, sic etiam non oportebat vt falleret Spiritus sanctus: sed omnipotenti Deo, qui vniuersam creaturam ex nihilo fabricauit, nõ erat difficile, verum corpus columbæ sine aliorum columborum ministerio figurare, sicut non fuit ei difficile verum corpus in vtero Mariæ sine virili semine fabricare. cùm creatura corporea & in visceribus fœminæ ad formandum hominem, & in ipso mundo ad formandum columbam, imperio Domini voluntati ipi seruiret.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Spiritus sanctus dicitur descendisse in specie vel similitudine columbæ: non ad excludendam veritatem columbæ, sed ad ostendendum quòd ipse non apparuit in specie suæ substantiæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd non fuit superfluum formare veram columbam, vt in ea Spiritus sanctus appareret: quia per ipsam veritatem columbæ significatur veritas Spiritus sancti, & effectuum eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis trigesimænonæ Articulum octauum.

Coment. Titulus clarus. ¶In corpore vna conclusio: Conueniens fuit, vt in filio baptismo Pater declararetur in voce, probatur: In baptismo Christi demonstrati debuit quod in nostro baptismo perficitur: ergo in baptismo Christi, mysterium Trinitatis demõstrati debuit: ergo conueniens fuit, vt Pater declararetur in voce. Antecedés probatur: quia baptismus Christi fuit exemplar nostri. Prima cõsequẽtia probatur: quia nostri baptismus cõsecratur in inuocatione & virtute Trinitatis, Matth. vlti. Secunda verò cõsequẽtia probatur: quia persona filij baptizatur, Spiritus sanctus in columba, restabat ergo pertinẽs Patrii manifestãda, & apponitur hic autoritas Hieronym.

¶ Tractatus quartus huius voluminis

Annot. Hic incipit quarta pars huius libri: in qua agitur de progressu Domini nostri Iesu Christi in hoc mundo, vsque ad quæstionem quadragesimã quintam inclusiue.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ Articulum primum.

Coment. Titulus clarus. ¶In corpore vna conclusio: Christus cõuenienter vitam socialẽ assumpsit. Probatur: Christus debuit talem viuendi modum assumere, qui conueniret fini Incarnationis: sed finis Incarnationis exigit vitam socialem: ergo. Minor declaratur: quia templex est finis Incarnationis, primò, testimonium veritatis. Secundò, saluare peccatores. Tertiò, adducere homines ad Deum. Omnia clara sunt. Littera. ¶Aduerte hic, quòd cõuersatio Christi post Ioannis baptisma tractatur ab Autore: conuersatio autem Christi ante illud tempus tacetur. Et quoniam à multis quæritur quid fecerit illa ætate Christus, respondendum est quòd exercuit artem fabrilem in ciuitate Nazareth. Nam non solùm ex Euãgelio, Matth. 3. habetur, quòd fuit filius fabri sed ex Euangelio, Mar. 6 habetur q̃ ipse Christus fuit faber. Et nisi exercuisset ipsam artẽ in Nazareth, non admirati ibi fuissent de doctrina eius. Nã si alibi Christus habuisset, aut in Nazareth vacasset literis, non fuissent admirati cõpatriotæ, vnde huic sapiẽtiarũ notoria erat Christi cõuersatio in Nazareth

Vide 3. p. q. 45. art. 4. & q. 66. ar. 6. cor. Et opus. 60. ca. 9

Aetas ostendatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd proprietates columbæ eodẽ modo ducunt ad significandum naturam columbæ, & ad significãdos effectus Spiritus sancti. Per hoc enim quòd columba habet tales proprietates,* contingit q̃ columba significat Spiritũ sanctum.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm conuenienter Christo baptizato fuerit vox Patris audita, filium protestantis.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter Christo baptizato fuerit vox Patris audita, Filium protestantis. Filius enim & Spiritus sanctus secundum hoc quòd sensibiliter apparuerũt, dicuntur visibiliter esse missi. Sed Patri nõ conuenit mitti, vt patet per Aug. in secũdo de Trinit. Ergo etiam nec apparere.

¶Præterea, Vox est significatiua verbi in corde concepti. Sed Pater non est verbum. ergo inconuenienter manifestatur in voce.

¶Præterea, Homo Christus nõ incœpit esse filius Dei in baptismo, sicut quidam hæretici putauerunt, sed à principio suæ cõceptionis fuit filius Dei. Magis ergo in natiuitate debuit vox Patris protestari Christi diuinitatem, quàm in eius baptismo.

¶SED CONTRA est quod Matthæ. 3. dicitur, Ecce vox de cælis dicens, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit, vt Christo baptizato, Patris vox audiretur Filium protestantis.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd (sicut suprà dictũ est) in baptismo Christi, qui fuit exemplar nostri baptismi, demonstrari debuit quod in nostro baptismo perficitur. Baptismus autem quo baptizantur fideles, cõsecratur in inuocatione & virtute Trinitatis, secundum illud Matth. vltimo: Euntes docete omnes Gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Et ideo in baptismo Christi (vt Hieron. dicit) mysterium Trinitatis demonstratur: Dominus enim in natura humana baptizatur, Spiritus sanctus descendit in habitu colũbæ, Patris vox testimoniũ Filio perhibẽtis auditur. Et ideo cõueniens fuit, vt in illo baptismo Pater declararetur in voce.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ missio visibilis addit aliquid super apparitionẽ, scilicet autoritatẽ mittentis. Et ideo Filius & Spiritus sanctus, qui sunt ab alio, dicuntur mitti visibiliter, & non solùm apparere: Pater autẽ, qui non est ab alio, apparere quidem potest, visibiliter autem mitti non potest.

¶Ad secundum dicendũ, q̃ Pater non demõstratur in voce nisi sicut actor vocis, vel loquens per vocẽ. Et quia proprium est Patri, producere verbũ, quod est dicere vel loqui: ideo cõuenientissimè Pater per vocem manifestatus est, quæ significat verbũ. Vnde & ipsa vox à Patre emissa, filiationem Verbi protestatur. Et sicut species colũbæ, in qua demonstratus est Spiritus sanctus, non est ipsa natura Spiritus sancti, nec species hominis, in qua demonstratus est ipse Filius, est ipsa natura filij Dei: ita etiam ipsa vox nõ pertinet ad naturam verbi vel Patris loquentis. Vnde Ioannis 5. Dominus dicit: Neque vocẽ eius, id est patris vnquã audistis, neq; speciem eius vidistis. Per quod (sicut Chrys. dicit super Ioan.) paulatim eos in philosophicum dogma inducẽs, ostendit, qm̃ neq; vox circa Deũ est, neq; species, sed superior est & figuris & loquelis talibus. Et sicut columbã, & etiã humanam naturam à Christo assumptã tota Trinitas operata est, ita etiam & formationem vocis. Sed tamẽ in voce declaratur solus Pater, vt loquẽs, sicut naturã humanã solus Filius assumpsit, & sicut in columba solus Spiritus sanctus demonstratus est, vt patet per Augu. in lib. de Fide ad Petrum.

¶Ad tertium dicendum, q̃ diuinitas Christi nõ debuit omnibus in eius natiuitate manifestari: sed magis occultari in defectibus infantilis ætatis. Sed quando iam peruenit ad perfectam ætatẽ, in qua oportebat eum docere, & miracula facere, & homines ad se conuertere, tunc testimonio Patris erat eius diuinitas manifestanda: vt eius doctrina credibilior fieret: vnde & ipse dicit Ioã. 5. Qui misit me Pater, ipse testimoniũ perhibet de me. Et hoc præcipuè in baptismo, per quem homines renascuntur in filios Dei adoptiuos. Filij autẽ Dei adoptiui instituuntur ad similitudinem filij naturalis: secundũ illud Rom. 8. Quos præscíuit, hos & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui. Vnde Hilarius dicit super Matt. quòd super Iesum baptizatũ descẽdit Spiritus sanctus, & vox Patris audita est, dicentis, Hic est filius meus dilectus: vt ex his, quę cõsumabantur in Christo, cognosceremus post aquæ lauacrum, & de cælestibus portis sanctũ in nos Spiritũ inuolare, & paternæ vocis adoptione, Dei filios fieri.

QVAESTIO QVADRAGESIMA

De modo conuersationis Christi, in quatuor articulos diuisa.

CONSEQVENTER post ea quæ pertinẽt ad ingressum Christi in mundũ, vel ad eius principia, cõsiderandum restat de his quæ pertinent ad progressum ipsius.

¶Et Primò considerandũ est de modo cõuersationis ipsius: secũdò, de tentatione eius: tertiò, de doctrina: quartò, de miraculis.

¶Circa primum quærũntur quatuor.

¶Primò, vtrùm Christus debuerit solitariam vitam ducere, an inter homines conuersari.

¶Secundò, vtrùm debuerit austeram vitam ducere in cibo & potu & vestitu, an alijs communem.

¶Tertiò, vtrùm debuerit abiectè viuere in hoc mundo, an in diuitijs & honore.

¶Quartò, vtrùm debuerit secundum legem viuere.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm conueniens fuerit Christum inter homines conuersari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ Christus non debuerit inter homines conuersari, sed solitariam vitam agere. Oportebat enim quòd Christus sua conuersatione non solùm se hominem ostenderet esse, sed etiam Deum. Sed Deum non conuenit cum hominibus conuersari: dicitur enim Dan. 2. Exceptis dijs, quorum non est cum hominibus conuersatio. Et Philosophus dicit in primo Politicæ, quòd ille qui solitarius viuit, aut est bestia, si scilicet propter sæuitiam hoc faciat: aut est Deus, si hoc faciat propter contemplandam veritatem. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christum inter homines conuersari.

¶Præterea, Christus dum in carne mortali vixit, debuit perfectissimam vitam ducere. Perfectissima autem vita est contemplatiua, vt in Secunda parte habitum est. Ad vitam autem contemplatiuam maximè competit solitudo: secundum illud Oseæ 2, Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. ergo videtur vt etiã Hierosolymis Iudæi dicerent, Quomodo hic literas scit, qui nõ didicerit? Ioan. 7. Quocirca oportet dicere aut Christũ ibi abiecte, suam fabrilem continuè exercuisse, & postea constare, q̃ litteras nõ didicit, &c. aut inerte otioseq; vagasse per Nazareth. Quod dedecet Christũ, filium pauperis adeo, vt non potuisset agnum p̃ eo offerre: vt habetur Luc. 2. & pauperẽ intantum, vt nõ haberet vbi reclinaret caput suũ, Matt. 8. ¶Et confirmatur: quia Mar. 3. dicitur, Quòd audissent sui, exierunt tenere eũ: dicebant enim qm̃ in furorem versus est. Ex eo nanq; quòd vsq; ad ætatẽ illam fabrili arti videbat sedulam operã dantẽ, & reperiẽbat audiuerunt q̃ prædicabat, & turba conuenit ad eum, &c. dixerũt illum versum in furorẽ. Hæc enim omnia simul iuncta testimonia sunt ab hostib⁹, & q̃ Christi doctrina non erat humana, nec aliquo modo acquisita, & quòd Christus inter eos vsq; ad illud tempus cum suis conciuibus cõuersatus est sine offensa & fine scandalo proculdubio: quod non euitatũ fuisset, si iuuenis & pauper inexte se in opere exhibuisset.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ Articulum secundum.

Coment. Titulus clarus. ¶In corpore vnica conclusio: Cõueniens fuit vt Christus in cibo & potu sicut alijs se haberet. probatur primo: Congruum erat Incarnationis fini, vt Christus socialem vitã duceret: ergo cõueniens fuit, vt conformet se aliis. Quod probatur etiam primæ ad Cor. 9. Factus sum omnia omnibus. Probatur secũdò autoritate Augu. imò Domini, Matth. 11. *Annot.* ¶In responsione ad primum, nota & fige animo doctrinam hanc: scilicet, Christus exemplũ fuit perfectionis in omnibus, quæ per se pertinent ad salutem, hinc essi habes quòd in his, quæ non per se pertinẽt ad salutem (quæ scilicet non sunt secundum se bona, sed solùm relata ad aliquem finem) vt abstinentia, paupertas, & alia huiusmodi) non oportet inquirere in Christo austeriora tanquam perfectiora: sed ea quæ magis cõsonant Incarnationis fini, siue sint austera, siue non.

Primæ ad Timo. 1. Christus Iesus venit in hũc mundum, peccatores saluos facere. Et ideo vt Chryso. dicit, in eodem loco manẽdo posset Christus ad se omnes attrahere, vt ei⁹ prædicationem audirent: nõ tamen hoc fecit, præbens nobis exemplum, vt perambulemus & requiramus pereuntem: sicut pastor ouem perditam, & medicus accedit ad infirmum.

¶Tertiò venit, vt per ipsum habeamus accessum ad Deum: vt dicitur Rom. 5. & ideo familiariter cum hominibus conuersando, conueniẽs fuit, vt hominibus fiduciam daret ad se accedendo, vnde dicitur Matth. 9. Factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Quod exponens Hiero. dicit, Viderant publicani, à peccatis ad meliora conuersum, locum inuenisse pœnitentiæ: & ob id etiam ipsi non desperant salutem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus per humanitatẽ suam, voluit manifestare diuinitatem. Et ideo conuersando cum hominibus (quod est proprium hominis) manifestauit omnibus suam diuinitatem, prædicando, & miracula faciendo, & innocenter & iustè inter homines conuersando.

¶Ad secundum dicendum, quòd (sicut in secũda parte dictum est) vita contemplatiua simpliciter est melior quàm actiua, quę occupatur circa corporales actus. Sed vita actiua secundum quam aliquis prædicando, & docẽdo, contemplata alijs tradit, est perfectior quàm vita, quæ solùm contemplatur: quia talis vita præsupponit abundantiam cõtemplationis. Et ideo Christus talem vitam elegit.

¶Ad tertium dicendum, quòd actio Christi fuit nostra instructio. Et ideo vt daret exemplum prædicatoribus, quòd nõ semper se darent in publicum, ideo quandoq; Dominus se à turbis retraxit. Quod quidem legitur feciſſe propter tria. Quandoque quidẽ propter corporalem quietem. Vnde Marci 6. dicitur, quòd Dominus dixit discipulis, Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum: erant enim qui veniebant & redibant multi, & nec spatium mãducandi habebant. Quãdoque verò causa orationis. Vnde dicitur Luc. 6. Factum est in illis diebus, exijt in mõtem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Vbi ait Ambro. quòd ad præcepta virtutis suo nos informat exemplo. Quandoque verò, vt doceret fauorem humanum vitare, vnde super illud Matth. 5. Videns Iesus turbas, ascendit in montem. dicit Chryso. Per hoc quòd nõ in ciuitate & foro, sed in monte & solitudine sedit & erudiuit nos, nihil ad ostentationem facere, & à tumultibus abscedere, & maximè, cùm de necessarijs disputare oporteat.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus austeram vitam in hoc mundo ducere debuerit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus debuerit austeram vitam ducere in hoc mũdo. Christus enim multò magis prædicauit perfectionem vitæ quàm Ioannes. Sed Ioãnes austeram vitam duxit, vt suo exemplo homines ad perfectionem vitæ prouocaret: dicitur enim Matth. 3. quòd ipse Ioannes habebat vestimẽtum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos, esca autem eius erat locustæ & mel syluestre. Quod exponens Chry. dicit, Erat mirabile in humano corpore, tantam patientiam videre: quod & Iudæos magis attrahebat. Ergo videtur quòd multò magis Christum decuerit austeritas vitæ. *Infrà q. 41. art. 3. ad 1.*

¶Præterea, Abstinentia, ad continentiam ordinatur: dicitur enim Oseæ 4. Comedent, & non saturabuntur: fornicati sunt, & non cessauerunt. Sed Christus continentiam in se feruauit, & aliis seruandam proposuit, cùm dixit Matth. 19. Sunt eunuchi qui se castrauerunt propter regnum cælorum: qui potest capere capiat. Ergo videtur quòd Christus in se & in suis discipulis austeritatem vitæ seruare debuerit.

¶Præterea, Ridiculum videtur, vt aliquis districtiorem vitam incipiat, & ab ea in laxiorem reuertatur: potest enim dici contra eum quod habetur Luc. 14. Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Christus autem districtissimam vitam incepit post baptismum, manens in deserto, & ieiunans quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Ergo videtur non fuisse congruum, quòd post tantam vitæ districtionem ad communem vitam rediret.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. 11. Venit Filius hominis manducans & bibens.

CONCLVSIO.

¶ Decuit Christum, vt non solitariam & austeram nisi ad tempus, sed communem cum alijs vitam duceret, & cum illis conuersaretur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) congruum erat Incarnationis fini, vt Christus non ageret solitariam vitam, sed cum hominibus conuersaretur. Qui autem cum aliquibus cõuersatur, conuenientissimũ est, vt se eis in conuersatione conformet, secundum illud Apostoli primæ ad Corinth. 9. Omnibus omnia factus sum. Et ideo cõuenientissimum fuit, vt Christus in cibo & potu cõmuniter se sicut alij haberet. Vnde Augustin. dicit contra Faustum, quòd Ioannes dictus est nõ manducans neq; bibens, quia illo victu quo Iudæi vtebãtur, non vtebatur. Hoc ergo nisi Dominus vteretur, non in eius comparatione, manducans bibẽsque diceretur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus in sua conuersatione exemplum perfectionis dedit omnibus, quæ per se pertinent ad salutem. Ipsa autem abstinentia cibi & potus, non per se pertinet ad salutem: secudũ illud Rom. 14. Nõ est regnũ Dei esca & potus. Et Aug. dicit in lib. de Quæstionibus Euang. exponens illud Matth. 11. Iustificata est sapientia à filijs suis: quia scilicet sancti Apostoli intellexerunt regnum Dei non esse in esca & potu, sed in æquanimitate tolerandi: quos nec copia subleuat, nec deprimit egestas. Et in tertio de doctrina Christiana dicit, quòd in omnibus talibus non vsus rerum, sed libido vtentis in culpa est. Vtraque autem vita est licita & laudabilis: vt scilicet aliquis à consortio hominum segregatus abstinentiam seruet, & vt in societate aliorum positus, communi vita vtatur. Et ideo Dominus voluit vtriusque vitæ exemplũ dare hominibus. Ioannes autẽ (sicut Chryso. dicit super Matt.) nihil plus ostendit præter vitam & iustitiam: Christus autem & à miraculis testimonium habebat: dimittens ergo Ioannem ieiunio fulgere, ipse contraria incessit via, ad mensam intrans Publicanorum, & manducans & bibens.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut alij homines per abstinentiam consequuntur virtutem continendi, ita etiam Christus in se & in suis discipulis per virtutem suæ diuinitatis car-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimæ Articulum tertium.

Cõment. TItulus clarus.
¶In corpore vna conclusio: Decuit Christum in hoc mundo pauperem vitam ducere. Probatur quatuor rationibus, quæ clarè patent in litera.
Annot. ¶Circa quarũ primam & tertiam notate Dominũ prædicatores, & q̃ oportet prædicatores à curis tẽporalium rerum absolutos esse, & nec apparere quòd lucri causa prædicent. Et hoc quidem cõtra multos militat, qui stipendio prædicant: qui locum prædicandi, non vbi maior animarũ fructus, sed vbi maius stipendium præbetur, aut maior eleemosyna speratur pro se vel cõuentu suo, eligunt. Primũ autem quãm noceat, experientia testatur: paulatim enim prædicatio deseritur à religiosis habentibus possessiones, quæ iam ab Episcopis, Abbatibus, aliisque diuitibus clericis ac religiosis deserta videtur: Secundum autem Iesu Christi ac Ecclesiæ præcipuum officiũ, ad misereri eadem atque quæsitum abducit.
Annot. ¶In responsione ad primum, vbi habes differẽtiam inter volũtariam & necessariam paupertatẽ, quo ad occasionẽ peccandi, aduerte quòd non vocatur paupertas voluntaria, quæ solo voto firmata est, sed quæ habet perseuerantiam volũtariam: parũ enim prodest vouisse paupertatem & ægrè ferre illam: reincidit enim paupertas ista in necessariam paupertatem, & transit de volũtaria in inuitam. Nec sufficit voluntas perseuerãs ad paupertatem: ita tamen vt non desint opportunæ commoditates: est enim voluntas hæc ad paupertatis nomen & nõ ad paupertatis rem. Velle siquidem paupertatem & nihil sibi deesse, quod non sit velle paupertatem, ex eo patet, quòd Solomõ tria proposuit, diuitias, paupertatem, & victui necessaria, & inter duo extrema medium petit: quòd appetit secundum rem ille qui nihil vult sibi deesse sub paupertatis nomine. Oportet enim pauperem voluntatẽ velle & nomen & rem paupertatis pro loco & tempore, vt velit etiam cum caret opportunis, libenter penuriam pati: sic enim nullius erit peccati occasio paupertas. Et quoniam hoc paucorum videtur esse: inde tanta videtur orta aut nutrita religiosorum imperfectio.

4. cõtra c. 55. ad decimũ fecũdũ. Et opus. 17. c. 15. Et opus. 20. li. 3. cap. 15.

NEM comprimebat. Vnde sicut Matth. 9. dicitur, Pharisæi & discipuli Ioannis ieiunabant, non autem discipuli Christi. Quod exponens Beda dicit, quòd Ioãnes vinum & sicera non bibit: quia illi abstinentia meritum auget, cui potentia nulla inerat naturæ. Dominus autem, cui naturaliter suppetebat delicta donare, cur eos declinaret, quos abstinentibus poterat reddere puriores?
¶Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrys. dicit super Matth. Vt discas quàm magnũ bonum est ieiunium, & quale scutũ est aduersus diabolum, & quoniam potũ baptismum non lasciuiæ, sed ieiunio intendere oportet: & ipse ieiunauit, non eo indigens, sed nos instruẽs. Non autem vltra processit ieiunando, quàm Moyses & Helias, ne incredibilis videretur carnis assumptio. Secundum mysterium autem, vt Grego. dicit, quadragenarius numerus exemplo Christi in ieiunio custoditur: quia virtus decalogi per libros quatuor sancti Euangelij impletur: denarius enim quater ductus, in quadragenarium surgit. Vel quia in hoc mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus: per cuius voluntatem, præceptis dominicis contrahimus quæ per decalogũ sunt accepta. Vel secundum Aug. in lib. 83. Quæstionũ, omnis sapientiæ disciplina est Creatorem creaturamque cognoscere. Creator est Trinitas, Pater & Filius & Spiritus sanctus. Creatura verò partim est inuisibilis, sicut anima, cui ternarius numerus attribuitur: diligere enim Deum tripliciter iubemur, ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente. Partim visibilis, sicut corpus: cui quaternarius debetur, propter calidum, humidum, frigidum, & siccum. Denarius ergo numerus, qui totam insinuat disciplinam, quater ductus, id est numero qui corpori tribuitur, multiplicatus, quadragenario numero celebratur. Nec tamen incogruum fuit, vt Christus post ieiunium & desertum, ad cõmunem vitam rediret: hoc enim conuenit vitæ, secundum quam aliquis contemplata alijs tradit, quam Christus dicitur assumpsisse, vt primò contemplationi vacet, & postea ad publicũ actionis descendat, alijs conuiuendo. Vnde & Beda dicit super Marc. Ieiunauit Christus, ne præceptum declinaret: manducauit cum peccatoribus, vt gratiam cernens, agnosceres potestatem.

ARTICVLVS III.

¶Virùm Christus in hoc mundo debuerit pauperem vitam ducere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in hoc mundo non debuerit pauperem vitam ducere. Christus enim debuit eligibilissimam vitam assumere. Sed eligibilissima vita est quæ est mediocris inter diuitias & paupertatem: dicitur enim Prouerb. 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantùm victui meo necessaria. Ergo Christus non debuit pauperem vitam ducere, sed moderatam.
¶Præterea, Exteriores diuitiæ ad vsum corporis ordinantur, quantum ad victum & vestitum. Sed Christus in victu & vestitu communem vitam duxit, secundum modum aliorum, quibus conuiuebat. Ergo videtur quòd in diuitijs & paupertate communem modum seruare debuerit, & non vti maxima paupertate.
¶Præterea, Christus maximè homines inuitauit ad exemplum humilitatis: secundum illud Matth. 11. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Sed humilitas maximè commendatur in diuitibus. vnde dicitur primæ ad Timothe. vltim. Diuitibus huius seculi præcipe, non altum sapere. Ergo videtur quod Christus non debuerit ducere pauperem vitam.
¶SED CONTRA est quod dicitur Matthæ. 8. Filius hominis non habet vbi caput reclinet, quasi dicat, secundum Hieronym. Cur me propter diuitias & seculi lucra cupis sequi, cùm tantæ sim paupertatis vt nec hospitiolum quidem habeam, & tecto vtar non meo? Et super illud Matthæ. 17. Vt non scandalizemus eos, vade ad mare, dicit Hieron. Hoc simpliciter intellectum ædificat auditorem, dum audit tantæ Dominum fuisse paupertatis, vt vnde tributa pro se & Apostolo redderet non haberet.

CONCLVSIO.

Decuit Christum, qui omnibus salutem prædicaturus aduenerat, pauperem ducere vitam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christum decuit in hoc mundo pauperem vitam ducere. Primò quidem: quia hoc erat cõgruum prædicationis officio, propter quod venisse se dicit Marc. 1. Eamus in proximos vicos, & ciuitates, vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni. Oportet autem prædicatores verbi Dei, vt omnino vacent prædicationi, omninò à secularium rerum cura esse absolutos: quod facere non possunt qui diuitias possident. Vnde & ipse Dominus Apostolos ad prædicandum mittens, dicit eis Matth. 10. Nolite possidere aurum neque argentum. Et ipsi Apostoli dicunt, Act. 6. Nõ est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Secundò, quia sicut mortem corporalem assumpsit, vt nobis vitam largiretur spiritualem: ita corporalem paupertatẽ sustinuit, vt nobis diuitias spirituales largiretur: secundum illud secundæ ad Corinth. 8. Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, vt illius inopia diuites essetis.
Tertiò, ne si diuitias haberet, cupiditati eius prædicatio aliqua deberetur. Vnde Hierony. dicit super Matthæ. Quòd si discipuli eius diuitias habuissent, videretur non causa salutis hominum, sed causa lucri prædicasse. & eadem ratio est de Christo. Quarto, vt tantò maior virtus diuinitatis eius ostenderetur, quanto per paupertatem videbatur abiectior. Vnde dicitur in quodam sermone Ephesini concilij: Omnia paupera & vilia elegit, omnia mediocria & plurimis obscura, vt diuinitas cognosceretur orbem trasformasse terrarum, propterea pauperculam elegit matrem, pauperiorem patriam, egens sit pecunijs: & hoc vbi exponat præsepe.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd superabundantia diuitiarum & mendicitas, vitanda videntur ab his qui volunt viuere secundum virtutem, inquantum sunt occasiones peccandi. Abundantia nanque diuitiarum est superbiendi occasio: mendicitas autem est occasio furandi & mentiendi, aut etiam periurandi. Quia verò Christus peccati capax non erat, propter hanc causam, ex qua Salomon hoc vitabat, Christo vitanda non erant. Neque tamen quælibet mendicitas est furandi & periurandi occasio, vt ibidem Salomon subdere videtur, sed sola illa quæ est contraria voluntati, ad quam vitandam homo furatur & periurat. Sed paupertas voluntaria hoc periculum non habet: & talem paupertatem Christus elegit.
¶Ad secundum dicendum, quòd communi vita vti, quantum ad victum & vestitum, potest aliquis non solùm diuitias possidendo: sed etiam à mulieribus, & diuitibus necessaria accipiendo. Quod etiam circa Christum factum est: dicitur enim Luc. 8. quòd mulieres quædam sequebantur Christum, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Vt enim Hierony. dicit contra Vigilantium, consuetudinis Iudaicæ fuit, nec ducebatur in culpam more gentis antiquo, vt mulieres de substantia sua victum atque vestitum præceptoribus suis ministrarent. Sed quia hoc scandalum facere poterat in nationibus, Paulus se abiecisse commemorat. Sic ergo communis victus poterat esse sine solicitudine impediente prædicationis officium: non autem

¶ Super Quæstionis quadragesimæ Articulum quartum.

Cõment. TItulus clarus.
¶In corpore vna cõclusio: Christus in omnibus secundum legis præcepta cõuersatus est. Hæc autem conclusio primò probatur quo ad factum: deinde quo ad conuenientiam. Quòd enim Christus in omnibus secundum legem de facto conuersatus fuerit, probatur ex illo facto, in quo tanquam in principio comprehensum, duntur reliqua legalia, scilicet ex circuncisione, vt patet ex autoritate Apostoli. Conuenientiam autem quare Christus seruare voluit, ostendit ex quatuor cla tis in litera.
Annot. ¶In responsione ad primum, quòd modus vincendi tentationes est recursus ad diuinas Scripturas, & eadem ratione ad Sanctorum exempla: hoc enim Dominus in sua pugna ac victoria docuit, dum sic pugnauit & vicit.
Annot. ¶In responsione ad primum circa, notitiam dæmonum de Christo, duo sunt videnda. Primum, quid dæmones scierunt de Christo; quod inferius tractabitur in quæst. de miraculis Christi. Secundum est, quorsum ab Autore hic affertur notitia habita à dæmone de Christo, cuius Lucas meminit cap. 4. quum manifestè pateat Euangelistam loqui post vita miracula: hîc autem est sermo ante miracula; nam post regressum à deserto, cœpit Christus prædicare & miracula facere.
¶Ad hoc dicitur, quòd conatus fuit Autor ex tentationis actu de incertitudine notitiæ de futuro apud dæmones

Et infrà q. 47. ar. 2. ad 1. 2. ad primum. Et 3. di. 18. ar. 4. q. 1. ar. 2. Et 4. di. 25. q. 2. ar. 2. Et opus. 63. c. 23.

Annot.

Et infrà q. 47. ar. 3. ad 1.

tem diuitiarum possessio.
¶Ad tertium dicendum, quòd in eo qui ex necessitate pauper est, humilitas non multùm commendatur: sed in eo, qui voluntariè pauper est (sicut fuit Christus) ipsa paupertas est maximè humanitatis indicium.

ARTICVLVS IIII.

¶Virùm Christus in hac vita secundum legem conuersatus fuerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit conuersatus secũdum legem. Lex enim præcipiebat vt nihil operis in sabbato fieret: sicut Deus die septimo requieuit ab omni opere quod patrarat. Sed ipse in sabbato curauit hominem, & ei mandauit vt tolleret lectum suum. ergo videtur quòd non fuerit secundum legem conuersatus.
¶Præterea, Eadem Christus fecit & docuit, secundum illud Act. primo, Cœpit Iesus facere & docere. Sed ipse Matth. 15. docuit, quòd omne quod intrat in os, non coinquinat hominem, quod est contra præceptum legis, quæ per esum & contactum quorundam animalium dicebat hominem immundum fieri: vt patet Leuit. 11. Ergo videtur quòd ipse non fuerit secundum legem conuersatus.
¶Præterea, Idem iudicium videtur esse facientis & consentientis: secundũ illud Rom. 1. Non solùm illi qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus. Sed Christus consensit discipulis suis solutentibus legem, in hoc quòd sabbato spicas vellebant, excusando eos: vt habetur Matthæ. 12. Ergo videtur quòd Christus non conuersatus fuerit secundum legem.
¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. 5. Nolite putare quoniam veni soluere legem, aut prophetas. Quod exponens Chryso. dicit, Legem implenit, primò quidem, nihil transgrediendo legalium. secundò iustificando per fidem, quod lex per literam facere non valebat.

CONCLVSIO.

¶Christus secundum legis præcepta in hoc mundo conuersatus est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christus in omnibus secundum legis præcepta conuersatus est. In cuius signum etiã voluit circuncidi: circuncisio enim est quædam protestatio legis implendæ: secundum illud Gal. 5. Testificor omni homini circũcidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. Voluit autem Christus secundum legem conuersari, primò quidem, vt legem veterem approbaret. Secundò, vt eam obseruando, in seipso consummaret & terminaret: ostendens quòd ad ipsum erat ordinata. Tertiò, vt Iudæis occasionem calumniandi subtraheret. Quartò, vt homines à seruitute legis liberaret: secũdum illud Gal. 4. Misit Deus Filium suum factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus super hoc se excusat à trãsgressione legis tripliciter. Vno quidem modo, quia per præceptum de sanctificatione sabbati non interdicitur opus diuinum, sed opus humanum: quamuis enim Deus die septimo cessauerit à nouis creaturis condendis, semper tamen operatur in rerum conseruatione & gubernatione. Quòd autem Christus miracula faciebat, erat operis diuini. vnde ipse dicit Ioannis quinto, Pater meus vsque modò operatur, & ego operor. Secundò, excusat se per hoc, quòd illo præcepto non prohibentur opera quæ sunt de necessitate salutis etiam corporalis. Vnde ipse dicit Luc 13. Vnusquisque vestrum sabbato non soluit bouem suum aut asinũ à præsepio, & ducit adequare. Et infrà 14. Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die sabbati? Manifestum est autem, quòd opera miraculorum, quæ Christus faciebat, ad salutem corporis & animæ pertinebant. Tertiò, quia illo præcepto non prohibentur opera, quæ pertinent ad Dei cultum. Vnde dicitur Matthæi duodecimo, An non legistis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, & sine crimine sunt? Et Ioannes septimo dicitur, quòd circuncisionem accipit homo in sabbato.
Quòd autem Christus paralytico mandauit vt lectum suum sabbato portaret, ad cultum Dei pertinebat, id est ad laudem virtutis diuinæ. Et sic patet quòd sabbatum non soluebat: quãuis hoc ei Iudæi falsò obijcerent, dicentes Ioannis 9. Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit.
¶Ad secundum dicendum, quòd Christus voluit ostendere per illa verba, quòd homo non redditur immundus secundum animam ex vsu ciborum quorunclibet secundum suam naturam, sed solùm secundum quandam significationem. Quòd autem in lege quidam cibi dicuntur immundi, hoc est per quãdam significationem. Vnde Augustinus dicit. contra Faustum. Si de porco & agno requiratur, vtrũ natura mundus est, dicimus quòd omnis creatura Dei bona est: quadã verò significatione agnus mundus, porcus immundus est.
¶Ad tertium dicendum, quòd etiam discipuli, qui esurientes, spicas sabbato vellebant, à transgressione legis excusantur propter necessitatem famis. Sicut & Dauid non fuit transgressor legis, quando propter famis necessitatem comedit panes, quos ei edere non licebat.

QVAESTIO QVADRGAESIMA PRIMA De tentatione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de tentatione Christi.
¶Et circa hoc quæruntur quatuor.
¶Primò, vtrùm fuerit conueniens Christum tentari.
¶Secundò, de loco tentationis.
¶Tertiò, de tempore.
¶Quartò, de modo & ordine tentationis.

ARTICVLVS I.

¶Virùm conueniens fuerit, Christum tentari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christo tentari non conueniebat. Tentare enim est experimentum sumere, quod quidem non fit nisi de re ignota. Sed virtus Christi erat, nota etiam dæmonibus: dicitur enim Lucæ 4. quòd non sinebat dæmones loqui, quia sciebant eum esse Christum. Ergo videtur quòd non decuerit Christum tentari.
¶Præterea, Christus ad hoc venerat, vt opera diaboli dissolueret: secundum illud Ioannis 3. In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. Sed non est eiusdem dissoluere opera alicuius, & ea pati. Et ita videtur inconueniens fuisse, quòd Christus pateretur se tentari à diabolo.
¶Præterea, Triplex est tentatio, scilicet à carne, à mundo, & à diabolo. Sed Christus non fuit tentatus nec à carne, nec à mundo. Ergo nec etiam debuit tentari à diabolo.
¶SED CONTRA est quod dicitur Matthæ. 4. Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo.

CONCLVSIO.

¶Christus vt nobis contra tentationes exemplum, & auxilium præstaret, & qualiter eas superare valeremus instrueret, tentari voluit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christum tentari

Opus. 60. c. 11. prin cipio.

lonij. Inſeruit autem verbum Lucæ Euangeliſtæ de ſcientia dæmonum in principio prædicationis Chriſti: quoniam licet Lucas dicat illa verba inter narrandū de miraculis Chriſti: non tamen dicit quod tunc primò didicerunt dæmones illum eſſe Chriſtum. Et propter ea illud Lucæ verbum, quia ſciebant illum eſſe Chriſtum, ad præteritum tempus incuſpabiliter & rationabiliter ab Autore relatum videtur. Viderunt ſiquidem dæmones, & quæ ab Angelis in die natiuitatis Chriſti dicta ſunt, & quæ à paſtoribus geſta, & quæ à Magis duce ſtella, & quæ à Simeone & Anna dicta ſunt: & poſtea Chriſti verba ad matrem in templo, & de Patre ſuo, & dicta à Ioanne Baptiſta de Chriſto. Ex quibus facile erat cognoſcere illū eſſe Chriſtum abſque vlterioribus miraculis: collatione præſertim facta cum prophetiis. Vnde viſa tam longa inedia, & quòd eſurijt, tentauit noſſe, ſi filius Dei eſſet.

Queſtio. ¶*Num tentari ab intrinſeco peccatum ſit.*

¶In reſponſione ad tertium, dubium occurit, an verum ſit omnem tentationem ab intrinſeco, eſſe peccatum, videtur quòd non: quia naturalibus non meremur nec demeremur: concupiſcentia autem carnis & illius delectatio naturalis eſt, nullum ergo peccatum eſt concupiſcentia aut delectatio carnis.

¶Et confirmatur: quia certum eſt in Chriſto fuiſſe carnalē delectationem ſecundum guſtum vel tactum, quum comedebat aut bibebat aliquid delectabile: puta bonum panem, bonum vinum, &c. non ergo omnis delectatio ſenſibilis eſt peccatum.

¶Ad hoc dicitur, quòd nullus mentis compos dicit quòd omnis delectatio ſecundum carnē, ſeu ſenſum ſit peccatū: oporteret enim naturam ipſam eſſe malam, ſi delectatio naturalis eſſet mala. Vnde in ſtatu innocentiæ fuiſſent delectationes naturales abſque peccato vllo: & in Chriſto non eſt dubium quòd quum faſtigatus ex itinere ſedebat ſuper puteum, quies illa erat delectabilis ſeſſo corpori: & ſimiliter panis ſuo ſano palato erat ſuauis, & oculis lux ſolis amabilis, & ſic de aliis. Sed aliud eſt loqui de concupiſcentia & delectatione naturali, & aliud eſt loqui de concupiſcentia & delectatione aduerſus ſpiritum: naturalia ſiquidem vt ſic, non exorbitant à recta ratione, ac per hoc non tendunt aduerſus ſpiritum: ſed à ratione ceſſe eſt declinare ea, quæ contrariæ ſpiritui ſunt. Quo circa concedendum eſt, quòd nonnullum peccatū eſt cūm caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ratione cōcupiſcentiæ ſeu delectationis aliquid præterea habentis, & nō ratione naturalis appetitus aut delectationis. Tentatio autem ab intrinſeco, quia aduerſus ſpiritum eſt, non impotat naturalē aut mot' abſoluté, ſed præter rationem.

¶*Super Quæſtionis quadrageſimæprimæ Articulum ſecundum.*

Titulus clarus. *Chriſt.*

¶In corpore vltra cōcluſio: Chriſtus cōuenienter tentatus eſt in deſerto. Probatur tripliciter: primò ratione ſolitudinis: ſecūdò ratione myſterij: vt ſcilicet hominem de mundo deſerto liberaret: tertiò ratione inſtructiōis, vt ſcilicet docerem⁹ ad meliora tendentibus diabolū inuidere. Omnia clara ſunt.

Aug. ¶In reſponſione ad tertium perſpice diligenter Euangeliſtas, & inuenies manifeſtè ſignē eſſe hæc, quæ in litera recitantur de imaginario mōte & templo. Dicitur autem ad literam Chriſtus tentatus in deſerto, quia ibi cœpit tentari, vbi & gena tentatio conſummata eſt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt) Chriſtus propria voluntate ſe diabolo exhibuit ad tentandum, ſicut etiam propria voluntate membris eius ſe exhibuit ad occidendum, alioquin diabolus venire ad eum non auderet. Diabolus autem magis attentat aliquem, cùm eſt ſolitarius: quia, vt dicitur Eccleſiaſt. 4. ſi quiſpiam præualuerit cōtra vnum, duo reſiſtunt ei. Et inde eſt quòd Chriſtus in deſertum exiuit, quaſi ad campum certaminis, vt ibi à diabolo tētaretur. Vnde Ambr. dicit ſuper Lucam, quòd Chriſtus agebatur in deſertum conſilio, vt diabolum prouocaret: nam niſi ille certaſſet, ſcilicet diabolus, non iſte vicifſet, id eſt Chriſtus. Addit autem & alias rationes, dicens hoc Chriſtum feciſſe myſterio, vt Adam de exilio liberaret, qui ſcilicet de paradiſo in deſertum eiectus eſt: & exemplo, vt oſtenderet nobis diabolum ad meliora tendentibus inuidere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Chriſtus proponitur omnibus in exemplum per fidem: ſecundum illud Hebræ. 12. Aſpicientes in Autorem fidei & conſummatorem Ieſum. Fides autem (vt dicitur Rom. 10.) eſt ex auditu: non autem ex viſu. Quinimo Ioan. 20. dicitur, Beati qui non viderunt & crediderſit. Et ideo ad hoc quòd tentatio Chriſti eſſet nobis in exemplum, nō oportuit quòd ab hominibus videretur, ſed ſufficiens fuit quòd hominibus narraretur.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd duplex eſt tentationis occaſio. Vna quidem ex parte hominis, puta cùm aliquis ſe peccato propinquum facit, occaſiones peccandi non euitans. Et talis occaſio tentationis eſt vitanda, ſicut dictum eſt Lot. Gen. 19. Ne ſteteris in omni regione circa Sodomam. Alia verò tentationis occaſio eſt ex parte diaboli, qui ſemper inuidet ad meliora tendentibus: vt Ambroſ. dicit. Et taliſten tationis occaſio non eſt vitanda. Vnde dicit Chryſoſtomus ſuper Matth. cp non ſolùm Chriſtus ductus eſt in deſertum à Spiritu, ſed omnes filij Dei habentes Spiritum ſanctum. Non enim ſunt contenti ſedere otioſi, ſed Spiritus ſanctus vrget eos aliquod magnum apprehendere opus. Quod eſt eſſe in deſerto, quantum ad diabolum: quia non eſt ibi iniuſtitia, in qua diabolus delectatur. Omne etiam bonum opus eſt deſertum quantum ad carnem & mundum: quia non eſt ſecundum voluntatem carnis & mundi. Talem autem occaſionem tentationis dare diabolo, non eſt periculoſum: quia magis eſt auxilium Spiritus ſancti, qui eſt perfecti operis actor, quàm impugnatio diaboli inuidentis.

¶Ad tertium dicendum, quòd quidam dicunt omnes tentationes factas fuiſſe in deſerto. Quorum quidam dicunt, quòd Chriſtus ductus eſt in ſanctam ciuitatem, non realiter, ſed ſecundum imaginariam viſionem. Quidam autem dicunt, quòd etiam ipſa ciuitas ſancta, id eſt Hieruſalem, deſertum dicitur: quia erat derelicta à Deo. Sed hoc non eſt neceſſarium: quia Marcus dicit quòd in deſerto tentabatur à diabolo: non autem dicit quòd ſolùm in deſerto.

ARTICVLVS II.

¶Verùm chriſtus in deſerto tentari debuerit.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus non debuerit tentari in deſerto. Chriſtus enim tentari voluit propter exemplum noſtrum: vt dictum eſt. Sed exemplum debet manifeſtè proponi illis, qui ſunt per exemplum informandi. Non ergo debuit in deſerto tentari.

¶Præterea, Chryſ. dicit ſuper Matth. quòd tunc maximè inſtat diabolus ad tentādum, cùm videritſolitarios: vnde & in principio mulierem tentauit, ſine viro eam inueniēs. Et ſic videtur per hoc, quòd in deſertum iuit, vt tentaretur, quòd tentationi ſe expoſuit. Cùm ergo eius tentatio ſit noſtrum exemplum, videtur quòd etiam alij debeant ſe ingerere ad tentationes ſuſcipiēdas: quod tamen videtur eſſe periculoſum, cùm magis tentationū occaſiones vitare debeamus.

¶Præterea, Matth. 4. ponitur ſecunda Chriſti tentatio, qua diabolus Chriſtum aſſumpſit in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi. Quod quidem non erat in deſerto. Non ergo tentatus eſt ſolùm in deſerto.

¶SED CONTRA eſt quod dicitur Marc. 1. quòd erat Ieſus in deſerto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana.

CONCLVSIO.

¶Chriſtum decuit in deſerto tentari, vt hominem de deſerto, hoc eſt de mundo liberaret.

¶RESPONDEO dicendum, quòd conuenienter Chriſtus poſt ieiunium tentari voluit. Primò quidem propter exemplum: quia cùm omnibus (ſicut dictum eſt) immineat ſe contra tentationes tueri, per hoc quòd ipſe ante tentationem futuram ieiunauit, docuit quòd per ieiunium nos oportet contra tentationes armari. vnde inter arma iuſtitiæ Apoſtolus ieiunia connumerat, ſecundæ ad Corinthiorum ſexto. Secundò, vt oſtenderet, quòd etiam ieiunantes diabolus aggreditur ad tentandum, ſicut alios, qui bonis operibus vacant: & ideo ſicut poſt baptiſmum, ita poſt ieiunium Chriſtus tentatur. Vnde Chryſoſtomus dicit ſuper Matthæum, Vt diſcas quàm magnum bonum eſt ieiunium, & qualiter ſcutum eſt aduerſus diabolum, & quoniam poſt baptiſmum non laſciuiæ, ſed ieiunio intendere oportet: ideo Chriſtus ieiunauit non ieiunio indigens, ſed nos inſtruens. Tertiò, quia poſt ieiunium ſecuta eſt eſuries, quæ dedit diabolo audaciam eum aggrediendi: ſicut dictum eſt. Cùm autem eſurijt Dominus (vt Hilarius dicit ſuper Matthæ.) non fuit ex ſurreptione inediæ, ſed naturæ ſuæ hominem dereliquit: non enim erat à Deo diabolus, ſed à carne vincendus. Vnde etiam vt Chryſoſt. dicit, non vltrà proceſſit in ieiunando quàm Moyſes & Helias, ne incredibilis videretur carnis aſſumptio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Chriſtum non decuit conuerſatio auſterioris vitæ, vt ſe communem exhiberet illis quibus prædicauit. Nullus autem debet aſſumere prædicationis officium, niſi prius fuerit purgatus & in virtute perfectus, ſicut & de Chriſto dicitur Actuum primo, quòd cœpit Ieſus facere & docere. Et ideo Chriſtus ſtatim poſt baptiſmum auſteritatem vitæ aſſumpſit, vt doceret poſt carnem edomitam, oportere alios ad prædicationis officium tranſire: ſecundum illud Apoſtoli, Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne forte cùm alijs prædicauero, ipſe reprobus efficiar.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd verbum illud Marci, poteſt ſic intelligi, quòd erat in deſerto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus ſcilicet ieiunauit. Quod autem dicitur, Et tentabatur à Satana, intelligendum non eſt in illis quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus ieiunauit, ſed poſt illos: eo cp Matth. dicit, Quòd cùm ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſurijt: ex quo ſumpſit Tentator occaſionem accedendi ad ipſum. Vnde & quod ſubditur, Et Angeli miniſtrabant ei, conſecutiuè intelligendum eſſe, oſtenditur ex hoc quod Matthæ. quarto dicitur, Tunc reliquit eum diabolus, ſcilicet poſt tentationem, & ecce angeli acceſſerunt & miniſtrabant ei. Quod verò interponit Mar. Erátque cum beſtiis, inducitur, ſecundum Chryſoſtom. ad oſtendendum quale erat deſertum, quia ſcilicet erat inuium hominibus, & beſtijs plenum. Tamen ſecundum expoſitionem Bedæ Dominus tentabatur quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Sed hoc intelligendum eſt non de illis tentationibus viſibilibus, quas narrant Matthæ. & Lucas, quæ manifeſtè factæ ſunt poſt ieiunium: ſed de quibuſdam alijs impugnationibus, quas forte illo ieiunij tempore Chriſtus eſt à diabolo paſſus.

¶Ad tertium dicendum, quòd ſicut Ambroſius dicit ſuper Lucam, receſſit diabolus à Chriſto vſque ad tempus, quia poſtea non tentaturus, ſed apertè pugnaturus aduenit: tempore ſcilicet paſſionis. Et tamen per illam impugnationem videbatur Chriſtum tentare de triſtitia & odio proximorum: ſicut in deſerto de delectatione gulæ & contemptu Dei per idolatriam.

ARTICVLVS III.

¶Verùm chriſti tentatio debuerit eſſe poſt ieiunium.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſti tentatio non debuerit eſſe poſt ieiunium. Dictum eſt enim ſuprà, quòd Chriſtum non decebat conuerſationis auſteritas. Sed maximè auſteritatis fuiſſe videtur, quòd quadraginta diebus & quadraginta noctibus nihil comederit: quia ſcilicet in illis diebus nullum omnino cibum ſumpſit: vt Gregor. dicit. Ergo non videtur quòd debuerit huiuſmodi ieiunium tentationi præmittere.

¶Præterea, Mar. primo dicitur, quòd erat in deſerto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana. Sed quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauit. ergo videtur quòd non poſt ieiunium, ſed ſimul dum ieiunaret, ſit tentatus à diabolo.

¶Præterea, Chriſtus non legitur niſi ſemel ieiunaſſe. Sed non ſolùm ſemel fuit tentatus à diabolo. dicitur enim Lucæ quarto, quòd conſummata omni tentatione, diabolus receſſit ab illo vſque ad tempus. Sicut ergo ſecundæ tentationi non præmiſit ieiunium, ita nec primæ præmittere debuit.

¶SED CONTRA eſt quod dicitur Matthæi quarto, Cùm ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſurijt, & tunc acceſſit ad eum Tentator.

CONCLVSIO.

¶Conuenienter Chriſtus poſt ieiunium tentari voluit ad exemplum & conſtructionem noſtram, quatenus humiles eſſe diſcamus vbi in nobis aliquid boni eſſe conſpicimus.

ARTICVLVS IIII.

¶Verùm fuerit conueniens ordo & modus tentationis Chriſti.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens tentationis modus & ordo. Tentatio enim diaboli ad peccandum inducit. Sed ſi Chriſtus ſubueniſſet corporali fami, conuertendo lapides in panem, non peccaſſet: ſicut non peccauit, cùm panes multiplicauit (quod non fuit minus miraculum) vt turbæ eſurienti ſubueniret. Ergo videtur quòd nulla fuerit illa tentatio.

¶Præterea, Nullus perſuaſor conuenienter ſuadet contrarium eius, quod intendit. Sed ſtatuens Chriſtum ſupra pinnaculum templi

Super Quæſtionis quadrageſimæprimæ Articulum tertium.

Ambr. Titulus clarus.

¶In corpore vna concluſio: Conuenienter poſt ieiunium Chriſtus tentari voluit. Probatur tripliciter. Omnia clara ſunt.

Comment. ¶In reſponſione ad ſecundum noli deſpicere expoſitionem Bedæ de tentationibus aliis ante illas tres nominatas: quoniā potuit ſæpe diabulus varias corporeas ſimilitudines formare ad tentandum Chriſtū, ſicut legimus, quòd ad tentandum Antonium tot formauit.

¶In reſponſione ad tertium, habes duas reſpōſiones. Alteram ex Ambro. quòd diabolus receſſit vſque ad tempus paſſionis per ſua membra apertè pugnaturus. Alteram, quòd per ſua membra pugnando, reſtituebat etiam tentans de triſtitia & odio proximorum: excitatio quippe tot aduerſantium & quærentium eius mortem, tentario erat Chriſti ad odio habendum illos, & contriſtandum de illis proſequentibus.

Super Quæſtionis quadrageſimæprimæ Articulum quartum.

Aquin. Titulus de modo & ordine. Ordo ad ipſas tentationes inter ſe reſpicit, quæ prima, quæ ſecūda, quæ tertia. Modus & ordo ſimul, ad ſingulas reſpiciunt tentationes, quo ad modum proponendi, ordinémque deducendi ad interitum.

Cōment. ¶In corpore ſunt quatuor. Primò, in cōmuni modus ac ordo tentationis ab hoſte ponitur: & modus eſt per viam ſuggeſtionis eorum, ad quæ homo eſt effectus: ordo eſt, vt à leuioribus incipiat ſpirituales tentare, & inde ad grauiora, inde ad grauiſſima. Probatúrq. autoritate Greg. Secundò declaratur hæc ſeruata in tentatione primi hominis. Tertiò applicatur hæc ad tentationem Chriſti: & redditur inde ratio quare in primis dicit, Si filius Dei es, & in tertia non. Quartò modus reſiſtendi ponitur, & laudatur, & ex honore humani generis, & ex hoſtis maiore pœna. ¶Circa has Chriſti tentationes aduertendum eſt, quòd tentationes erant & inciſationes ad peccatum, vt in litera exponitur. & explorationes deitatis in Chriſto, vt verba tentationis monſtrant. Si filius Dei es, ita quòd in ordine ad filium Dei ſunt explorationes, in ordine ad primum hominem Indicationes ſunt ad peccatū. Vtroque autē modo ſunt tentationes vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritatis cognoscendæ vel peccato polluendi. Vnde glos. Matth. 4. dicit, Sic tentat, vt explorer quod vereturris: exploratur, vt tentando decipiat. Et turius suadet esuriem pane de lapidibus facto reuelare, vt ex mutatione cognoscat virtutem: & si purus homo esset, panis oblectamento illuderet esurienti patienti.

¶Et quia vt sunt suggestiones ad peccandū, in litera tractatur, ex pedit de eis loqui vt sint exhortationes deitatis. Memorans siquidem diabolus Trinitatis sibi cæ tersique Angelis reuelatæ per Edem ante casum: & inde coactè credens Patrem & Filium & Spiritum sanctū vnū esse Deū, sicut etiā Christianī damnati nūc credunt, quū audisset à Gabriele archangelo, Filius altissimi vocabitur: & in baptismo Christi, Hic est filius meus dilectus, euidēque Christum post ieiunium esurire, quod de deitate au dierat, ex superbia ei in dubium venit, vt glos. ibidem dicit, & etiam quia filius Dei non solùm consubstantialiter, sed alio modo dici potuisset. Exploraturus autem deitatem Christi, ab actu deitatis proprio, scilicet, Dixit & facta sunt, inchoauit, Dic vt lapides isti panes fiant. Ita quòd non solùm ex substantia facti, scilicet lapidis in pane mutatione, sed ex modo faciēdi proprio soli Deo, deitatē exploraret: nec ex opere hoc modo tātum, sed ex ipso apposito in testificationem, quòd filius Dei esset. Diceret Christus vt lapis fieret panis, aut fieret panis, aut non. Et si quidem fieret, iam explorata esset Christi deitas apud dæmonem, qui perficiebat suo intellectu an lapis fuisset, conuersus in panem vere, an apparenter, ex solo imperio, an applicando actiua passiuis (vt magi coram Pharaone serpentem fecerunt) quū Deus non possit esse testis mendacij. Si autem non fieret, induxisset Christum ad peccatum, quo attentasset facere miraculum sine necessitate, & non potuisset.

¶Et quoniam delusa est eius exploratio & deiecta suggestio inopinata via, per autoritatem Scripturæ: ideo secundò tentat, explorando similiter & suggerendo. Si filius Dei es, mitte te deorsum, appositaauctoritate Scripturæ, ex quo videbat quòd Christus Scripturæ autoritate vtebatur. Similiter cogitans si id efficeret illæsus ad testandum se filiū Dei, exploratam fore illius

templi, intendebat, eum de superbia seu vana gloria tentare. Ergo inconuenienter persuadet ei vt se mittat deorsum: quod est contrarium superbiæ vel vanæ gloriæ, quæ semper quærit ascendere.

¶Præterea, Vna tentatio conueniens est, vt sit de vno peccato. Sed in tentatione, quæ fuit in monte, duo peccata persuasit, scilicet cupiditatem & idololatriam. Non ergo conueniens videtur fuisse tentationis modus.

¶Præterea, Tentationes ad peccata ordinantur. Sed septem sunt vitia capitalia: vt in Secunda parte habitum est. Non autem tentauit nisi de tribus, scilicet gula, vana gloria & cupiditate. non ergo videtur sufficiens tentatio.

¶Præterea, Post victoriam omnium vitiorum, remanet homini tentatio superbiæ vel vanæ gloriæ: quia superbia etiam bonis operibus insidiatur, vt pereant: sicut dicit Augustin. Inconuenienter ergo Matth. vltimam ponit tentationem cupiditatis in monte, mediam autem inanis gloriæ in templo: præsertim cùm Luc. ordinet econuerso.

¶Præterea, Hieronymus dicit super Matthæum, Quòd propositum Christi fuit diabolum humilitate vincere, non potestate. Ergo non imperiosè & obiurgando, eum repellere debuit, dicens, Vade retro Satana.

¶Præterea, Narratio Euangelij videtur falsum continere. Non enim videtur posse sibi, quòd Christus supra pinnaculum templi statui potuerit, quin ab alijs videretur: neque aliquis mons tam altus inuenitur, vt inde totus mundus inspici possit, vt sic ex eo potuerint Christo omnia regna mundi ostendi. Inconuenienter ergo videtur descripta Christi tentatio.

¶SED CONTRA est Scripturæ sacræ autoritas.

CONCLVSIO.

¶Conuenienti ordine ab Euangelistis descripta est Domini trina in deserto tentatio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd tentatio, quæ est ab hoste, fit per modum suggestionis: vt Gregor. dicit. Non autem eodem modo potest aliquid omnibus suggeri, sed vnicuique suggeritur aliquid ex his, circa quæ est affectus. Et ideo diabolus hominem spiritualem non statim tentat de grauibus peccatis: sed paulatim à leuioribus incipit, vt postmodum ad grauiora perducat. Vnde Gregor. 31. moral. exponens illud Iob. 39. Procul odoratur bellum, exhortationem ducum & vlulatum exercitus, dicit: Bene duces exhortari dicti sunt exercitus vlulare: quia prima vitia, deceptæ menti quasi sub quadam ratione se ingerunt: sed innumera quæ sequuntur, dum hanc ad omnem infamiam pertrahunt, quasi bestiali clamore confundunt. Et hoc idem diabolus obseruauit in tentatione primi hominis. nam primò solicitauit mentem primi hominis de ligni vetiti esu, dicens Genes. 3. Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis de omni ligno paradisi? secundò, de inani gloria, cùm dixit, Aperientur oculi vestri. tertiò perduxit tentationem ad extremam superbiam, cùm dixit, Eritis sicut dij, scientes bonum

& malum. Et huncetiam tentandi ordinem seruauit in Christo. Nam primò tentauit ipsum de eo quod appetunt quantuncunque spirituales viri, scilicet de sustentatione corporalis naturæ per cibum: secundò procedit ad id, quo spirituales viri quandoque deficiunt: vt scilicet aliqua ad ostentationem operentur, quod pertinet ad inanem gloriam. tertiò perduxit tentationem ad id quod iam non est spiritualium virorum, sed carnalium, scilicet vt diuitias & gloriam mundi concupiscant vsque ad contemptum Dei. Et ideo in primis duabus tentationibus dixit, Si filius Dei es, non autem in tertia, quæ non potest conuenire spiritualibus viris (qui sunt per adoptionem filij Dei) sicut duæ primæ. His autem tentationibus Christus resistit testimonijs legis, non potestate virtutis: vt hoc ipso & plus hominem honoraret, & aduersarium plus puniret: cùm hostis generis humani non quasi à Deo, sed quasi ab homine vinceretur: sicut dicit Leo Papa.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vti necessarijs ad sustentationem, non est peccatum gulæ: sed quod ex desiderio huius sustentationis homo aliquid inordinatum faciat, ad vitium gulæ pertinere potest. Est autem inordinatum, quòd aliquis, vbi potest recursus haberi ad humana subsidia, pro solo corpore sustentando, miraculose sibi cibum quærere velit. Vnde & Dominus filijs Israël miraculosè manna præbuit in deserto, vbi aliunde cibus haberi non poterat, & similiter Christus in deserto turbas pauit miraculosè, vbi aliter cibi haberi non poterant. Sed Christus ad subueniendum fami, poterat aliter sibi prouidere quàm miracula faciendo: sicut & Ioannes Baptista fecit (vt legitur Matthæi tertio) vel etiam ad loca proxima properando. Et ideo reputabat diabolus quòd Christus peccaret, si ad subueniendum fami miracula facere attentaret si esset purus homo.

¶Ad secundum dicendum, quòd per humiliationem exteriorem, frequenter quærit aliquis gloriam, qua exaltetur circa spiritualia bona. Vnde Augustinus dicit in lib. de sermone Domini in monte. Animaduertendum est, non in solo rerum corporearum nitore atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus luctuosis esse posse iactantiam. Et ad hoc significandum diabolus Christo suasit, vt ad quærendum gloriam spiritualem, corporaliter mitteret se deorsum. ¶Ad tertium dicendum, quòd diuitias & honores mundi appetere peccatum est, quando huiusmodi inordinatè appetuntur. Hoc autē præcipuè manifestatur ex hoc, q̄ pro huiusmodi adipiscendis homo aliquid inhonestum facit. Et ideo non fuit contentus diabolus persuadere cupiditatem diuitiarum & honorum: sed induxit ad hoc quòd propter huiusmodi adipiscenda Christus eum adoraret, quod est maximum scelus, & contra Deum. Nec solùm dixit, Si adoraueris me, sed addidit, Si cadens: quia vt dicit Ambros. habet ambitio domesticum periculum: vt enim dominetur alijs, prius seruit, & curuatur obsequio, vt honore dominetur: & dum vult esse sublimior, fit remissior. Et similiter etiam in præcedētibus tentationibus, ex appetitu vnius

¶Ad hoc dicitur, quòd ratio illius ordinis ad tentandū spirituales viros, non est solùm præsupposito casu in prima tentatione, sed simpliciter & absolutè: nā si casus intercessit, clarè patet ratio processus ad grauiora. Si verò casus non intercessit, nihilominus eadem ratione progredi debet tētatio: quia multi sunt qui in his, quæ minoris sunt culpæ ex suo genere (vt peccata carnis) exhibēse constantes, qui tamē in peccatis spiritualibus vt vana gloria, debiles inueniūtur. Et tursum qui gloriā non affectant, ad oblatum regnum mouentur, iuxta illud Tulij Cæsarie, Si insuturandum violandū est, regnādi gratia violandum est. Non dissonat ergo reddita ratio ordinis tentationum, ab ipsa Christi victoria.

¶Num Christus peccasset conuertendo in panes lapides, vt comederet.

Quæstio. ¶In responsione ad primum dubium occurrit: quoniam non rectè videtur opinatum, quòd si Christus miraculum fecisset, conuertendo lapidem in panem edendum à seipso, quòd peccasset. Nam sciebat esse, quod de facto miraculose completa tētatione passus est, Angelis ministrantibus: ex hoc enim apparet quòd sicut absque peccato miraculum fecit de ministerio Angelorum: ita potuisset de conuersione lapidis in panem.

¶Ad hoc dicitur, quòd aliud est loqui de Christo & aliud loqui de puro homine. Nā de puro homine loquendo, verificatur quod in litera dicitur, scilicet inordinatū esse, vt aliquis miraculosè cibum habere velit, vbi ad humana subsidia recursus potest haberi. Et ex hac communi ratione putauit diabolus, q̄ Christus si purus homo esset, peccatum incurreret ad miraculum recurrendo de conuersione lapidis in panem. Sed loquēdo de Christo, qui est vniuersorum dominus, absq; omni peccato poterat & cōuertendo lapidem in panem, & ministerio Angelorum, & quouis alio sibi grato modo, cibum habere.

¶In respōsione ad quintum miror, cur Aug. dixerit incertum esse ordinem istarum tentatiōnum: quum Lucas licet tertiam apud Matthæū, secundò recitet, & secūdam vltimò referat, non dicit tamen quæ illarū prior fuerit & propterea ex Luca nullus istarum tentationū ordo temporis habetur. Matthæus autē expressè earum ordinem secundum tempus explicat, deitatem: vtpote absque vlla necessitate pro solo nutu miracula in testimonium suæ deitatis facientis. Si verò læderetur, iam peccasset haberet in anima & in corpore, & inuentum esset quòd non esset Dei filius.

¶Sed Dominus autoritate Scripturæ omnem eius machinationē dēfusit: propter quod diabolus ad occultiorem explorandi modum se transtulit, proponendo aperti ssima mala sub specie regni: Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me. Hæc enim, quantum ex parte explorationis se tenēt, non ex ratione propositi, vt si filius Dei esset hoc faceret, sciebat enim valde contrariari filio Dei hanc adorationem. Sed ea ratione proposuit, vt si filius Dei esset, nō terret tam nephādam propositionem: sed respōderet autoritatiue: Ego debeo adorari, & tu præstimis suggerere, sicadens adoraueris me: & vel sic exploratam ex eius ore haberet suam deceptionem. Et propterea in tertia tentatione non proposuit, si filius Dei es, sed in mente retinuit, quòd si filius Dei es, autoritatiuè refellēdo proposita manifestabis te filium Dei. Sed Dominus increpationem eius non omittens, ad Scripturā de Deo adorando, tacens, de seipso se contulit. & sic explorationem omnē deluit: & constantiam in quantum homo, ferauit ex proposito totius mundi regno, non declarando ad quod suggestio illa vt incitatiua ad malum tēdebat. Sciebat enim quòd regnandi gratia etiam religio violanda à mortalibus est credita.

¶Nec rationi consentaneum videtur, vt tentationes istæ, quas visibiliter apparens dæmon exercuit (vt colloquutiones manifestant) his solis verbis, quæ Matthæus Euangelista narrat, fuerint cōtentæ sed multis essent fuitæ expleteque verbis omissis ab Euāgelistis, substantialia tamen narratis.

¶Circa rationē ordinis harum tentationum in litera ex Gregorio allegnatam, dubium occurrit: quia ratio illius ordinis, scilicet vt à leuioribus ad grauiora conscendat tentatio spiritualiū locū habet quādo paulatim hostis vincit spiritualem virum. Ex quo enim vicit in minoribus, tētat ad grauiora: sed vbi in minoribus succubuit hostis, non patet sibi adiūta ad maiora & quia dæmon fuit in prima tentatione separatus à Christo, non videtur ad alias processisse ex ratione assignata.

¶Ad hoc

peccati in aliud peccatum inducere est conatus, sicut ex desiderio cibi, conatus est inducere in vanitatem, sine causa miracula faciendi: & ex cupiditate gloriæ, conatus est ducere ad tentandum Deum, per præcipitium.

¶Ad quartum dicendum, quòd (sicut dicit Ambr. super Luc.) non dixisset Scriptura quòd consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo, nisi in tribus præmissis esset omnium materia delictorum: quia causæ tentationum, causæ sunt cupiditatum, scilicet carnis oblectatio, spes gloriæ, & auiditas potentiæ.

¶Ad quintum dicendum quòd sicut Augustin. dicit in lib. de consensu Euangel. incertum est quid prius factum sit, vtrùm regna terræ prius demonstrata sint ei, & postea in pinnaculum templi locatus sit, an hoc prius, & illud postea. nihil tamen ad rem, dum omnia facta esse manifestum sit. Videntur autem Euangelistæ diuersum ordinem tenuisse: quia quandoque ex inani gloria venitur ad cupiditatem, quandoque econuerso.

¶Ad sextum dicēdum, quòd Christus cùm passus fuisset tentationis iniuriam, dicente sibi diabolo, Si filius Dei es, mitte te deorsum, non est turbatus, nec diabolum increpauit. Quando verò diabolus, Dei sibi vsurpauit honorem, dicens, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, exasperatus est, & repulit eum dicens, Vade Satana. Vt nos illius discamus exemplo nostras quidem iniurias magnanimiter substinere, Dei autem iniurias nec vsque ad auditum sufferre.

¶Ad septimum dicendū, quòd sicut Chrysost. dicit, diabolus sic Christum assumebat in pinnaculum templi, vt ab omnibus videretur, ipse autem nesciente diabolo sic agebat, vt à nemine videretur. Quod autem dicit & ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum, non est intelligendum, quòd videret ipsa regna, vel ciuitates eorum, vel populos, vel aurum vel argentum. Sed partes terræ, in quibus vnumquodque regnum vel ciuitas posita est, diabolus Christo digito demonstrabat: & vniuscuiusque regni honores & statum verbis exponebat. Vel secundum Origenem, ostendit ei quomodo ipse per diuersa vitia regnabat in mundo.

QVAESTIO QVADRAGESIMA SECVNDA, De doctrina Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de doctrina Christi.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm Christus debuerit prædicare solùm Iudæis, an etiam Gentilibus.

¶Secundò, vtrùm in sua prædicatione debuerit turbationem Iudæorum vitare.

¶Tertiò, vtrùm debuerit prædicare publicè, vel occultè.

¶Quartò, vtrùm debuerit docere solùm verbo, vel etiam scripto.

¶De tempore autem, quo docere incepit, suprà dictum est, cùm de baptismo eius ageretur.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm conueniens fuerit Christum Iudæis & non Gentibus prædicare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ Christus nō solùm Iudæis, sed etiam Gentilibus debuerit prædicare. Dicitur enim Isa. 49. Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Israël, & fæces Iacob conuertendas, dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremū terræ. Sed lumen & salutem Christus præbuit per suam doctrinam: ergo videtur parum fuisse si solùm Iudæis & non Gentilibus prædicauit.

¶Præterea, Sicut dicitur Matth. 7. erat docens eos sicut potestatē habens. Sed maior potestas doctrinæ ostenditur in instructione illorum, qui penitus nihil audierunt, quales erat Gētiles. vnde Apostolus dicit Rom. 15. Sic prædicauit Euangeliū, nō vbi nominatus est Christus, ne super alienū fundamentum ædificarē. Ergo multò magis Christus prædicare debuit Gentibus, quàm Iudæis.

¶Præterea, Vtilior est instructio multorū, quàm vnius. Sed Christus aliquos Gentiliū instruxit: sicut mulierem Samaritanam, Ioan. 4. & Chananæam, Matth. 15. Ergo videtur quòd multò fortius Christus debuerit multitudini Gentium prædicare.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Matth. 15. Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. Sed Rom. 10. dicitur, Quomodo prædicabūt nisi mittantur? ergo Christus non debuit prædicare nisi Iudæis.

CONCLVSIO.

¶Conueniens fuit vt Christus tam per se, quàm per Apostolos suos, salutem in principio Iudæis solis prædicaret, vt in ipso adimplet as fuisse ostenderet patrum promissiones.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cōueniens fuit prædicationem Christi tam per ipsum quàm per Apostolos à principio solis Iudæis exhiberi. Primò quidē, vt ostēderet per suū aduentum impleri promissiones antiquitus factas Iudæis, nō autē Gētilibus. Vnde Apostolus dicit Rom. 15. Dico Christum Iesum ministrū fuisse circumcisionis (id est Apostolū & prædicatorē Iudæorū) propter veritatē Dei, ad confirmandas promissiones Patrū. Secundò, vt eius aduētus ostēderetur esse à Deo. Quæ enim à Deo sunt, ordinata sunt: vt dicitur Rom. 13. Hoc autē debitus ordo exigebat, vt Iudæis, qui Deo erant propinquiores per fidē & cultum vnius Dei, prius doctrina Christi proponeretur, & per eos trāsmitteretur ad Gentes. Sicut etiā in cœlesti hierarchia, per superiores Angelos ad inferiores, diuinæ illuminationes deueniunt. Vnde super illud Matth. 15. Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israël, dicit Hiero. Non hoc dicit, quin & ad Gētes missus sit: sed quòd primum ad Israël missus est. Vnde & Isa. vlti. dicitur: Mittam ex eis, qui saluati fuerint (scilicet ex Iudæis) ad Gentes, & annuntiabunt gloriam meam Gentibus. Tertiò, vt Iudæis auferret calumniandi materiam. vnde super illud Matthæ. 10. In viam Gentium ne abieritis, dicit Hierony. Oportebat primum aduentum Christi nuntiari Iudæis, ne iustam haberent excusationem, dicentes, ideo se Dominum reiecisse, quia ad Gentes & Samaritanos, Apostolos miserit. Quartò, quia Christus per crucis victoriam, meruit potestatem & dominium super Gentes. Vnde dicitur Apoc. 2. Qui vicerit dabo illi potestatem super Gentes, sicut & ego accepi à Patre meo. & Phil. 2. dicitur, q̄ quia factus est obediens vsque ad mortem crucis, Deus exaltauit illum, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, & omnis lingua ei confiteatur. Et ideo ante passionem suam noluit Gentibus prædicari suam doctrinam: sed post passionem dixit discipulis, Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes. Propter quod, vt legitur Ioan. 12. Cùm imminente passione quidā Gentiles vellēt Iesum videre, respon

3. dist. 1. in expositione lit. circumcemonstrauit per lyste-dium.

¶In corpore vni Comme. ca cōclusio: Conueniēs fuit Christū per se & Apostolos in principio, hoc est ipso modo taliter viuente, solis Iudæis prædicare. Probatur quadrupliciter. Omnia clara sunt.

Titulus clarus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Annot. ¶In responsione ad secundū, extēde illa quatuor penes quæ potestas Christi in docendo attenditur, scilicet secundum miracula, secundum efficaciā in persuadendo, secundū autoritatem, in modo loquēdi, secundū rectitudinē vitæ, & adde quintum, secundū excellentiā doctrinæ, & sextū, secundum irreprehensibilitatem moralis vitę quam docuit. Excellentia doctrinæ eius, & manifestando Trinitatis imperium (Pater manifestaui nomen tuū hominibus) & in aperiendo cælestia de felicitate cælesti, de resurrectione, &c. pater. Moralis autē vita Mat. 5. de actibus excellentissimis virtutum (qui beatitudines vocantur) & de desiderabilibus ab homine in oratiōe dominica & de modo viuendi, talis tantaq; habetur, & deinde per parabolas aliōsque Euangelistas, &c. vt experientia teste videamus Christianam vitam plenam omnis boni moris, inimicam omni vitio: nec in aliquo culpabilem, in nullo superstitioſum, in nullo phantasticam, si secundum Christi doctrinā instituta fuerit.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ secundæ Articulum secūdum.*

Annot. TItulus motus est est propter publicas reprehensiones exhibitas à Christo Scribis & Phariſæis, cū eorum scandalo: vt patet in Euangelio.

Comment. ¶In corpore vnica est conclusio: Dominus nō obstante Iudæorum offensione publicè docebat & vitia eorum redarguebat. Probatur dupliciter. Primo ratione: Quando aliqui sua peruersitate multitudinis salutem impediunt, non est à prædicatore vel doctore eorum timenda offensio, vt multitudinis saluti prouideat sed Scribæ, Phariſei & principes Iudæorum, sua malitia plurimum impediebant populi salutem: ergo. Maior probatur: quia salus multitudinis præponēda est paci quorunculque singularium hominum. Minor probatur, tum quia contra doctrinam Christi per, quam solam salus esse potest: tum quia prauis moribus, populi vitam corrumpebant. Secundò probatur autoritate ipſius Christi. Matth. 15. Sinite illos, &c.

Annot. ¶Aduerte diligentissimè & cautissimè quòd tota ratio publicæ reprehensionis maiorum assignatur salus multitudinis: & propterea vbi maiores essent pessimi, & ex eorum reprehensione publica non separatur populi salus, locum non habet

respondit, Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solùm manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Et, sicut Aug. dicit ibidem, se dicebat granum mortificandum in infidelitate Iudæorum, & multiplicandum in fide populorum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus fuit in lumen & salutē Gentium per discipulos suos, quos ad prædicandum Gentibus misit.

¶Ad secundum dicendum, q̄ non est minoris potestatis, sed maioris facere aliquid per alios, quàm per seipsum. Et ideo in hoc maximè potestas diuina in Christo monstrata est, quòd discipulis suis tantam virtutē contulit in docendo, vt Gentes, quæ nihil de Christo audierant, conuerterentad ipsum. Potestas autem Christi in docendo attenditur & quantum ad miracula, per quæ doctrinam suam confirmabat, & quantum ad efficaciam persuadendi, & quantū ad autoritatem loquētis: quia loquebatur quasi dominium habens super legem, cùm diceret, Ego autem dico vobis: & etiam quantū ad virtutem rectitudinis quam in sua conuersatione monstrabat, siue peccato viuendo.

¶Ad tertium dicēdum, quòd sicut Christus non debuit à principio indifferenter Gentilibus suam doctrinam communicare, vt Iudæis tanquam primogenito populo deditus obseruaretur: ita etiam non debuit Gentiles omnino repellere, ne spes salutis eis præcluderetur. Et propter hoc aliqui Gentilium particulariter sunt admissi, propter excellentiam fidei & deuotionis eorum.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Christus debuerit Iudæis sine eorum offensione prædicare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus debuerit Iudæis sine eorum offensione prædicare. Quia, vt Augustē. dicit in lib. de Agone Christiano, in homine Iesu Christo se nobis ad exemplum vitæ præbuit filius Dei. Sed nos debemus vitare offensionem non solùm fidelium, sed etiam infidelium: secundum illud primæ ad Corint. 10. Sine offensione estote Iudæis & Gentibus & ecclesiæ Dei. Ergo videtur q̄ etiam Christus in sua doctrina offensionem Iudæorum vitare debuerit.

¶Præterea, Nullus sapiens debet facere vnde effectum sui operis impediat. Sed per hoc quòd sua doctrina Christus Iudæos turbauit, impediebatur effectus eius, doctrinæ. dicitur enim Lucæ 11. quòd cùm Dominus Phariſæos & Scribas reprehenderet, cœperunt grauiter insistere, & os eius opprimere de multis, insidiantes ei, & quærentes aliquid capere ex ore eius, vt accusarent eum. Non ergo videtur conueniens fuisse, quòd eos in sua doctrina offenderet.

¶Præterea, Apostolus dicit primæ ad Timoth. 5. Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem. Sed sacerdotes & principes Iudæorum erāt illius populi seniores. Ergo videtur quòd non fuerint duris increpationibus arguendi.

¶SED CONTRA est, quòd Isa. 8. fuerat prophetizatum, quòd Christus esset in lapidem offensionis & Petram scandali duabus domibus Israel.

¶Cùm Scribæ & Phariſæi, Iudeorúmque principes communis omnium aduersarentur saluti, debuit Dominus non obstante eorum offensione, publicè veritatem docere, & duré eorum redarguere errores.

¶RESPONDEO dicendum, quòd salus multitudinis est præferenda paci quoruncunque singularium hominum. Et ideo quando aliqui sua peruersitate, multitudinis salutem impediunt, non est timenda eorum offensio à prædicatore vel doctore, ad hoc quòd multitudinis saluti prouideat. Scribæ autem & Phariſæi & principes Iudæorum, sua malitia plurimùm impediebant populi salutem: tum quia repugnabāt Christi doctrinæ, per quam solam poterat esse salus: tum etiam quia prauis suis moribus vitam populi corrumpebant. Et ideo Dominus non obstante offensione eorum, publicè veritatem docebat, quam illi odiebant, & eorum vitia arguebat. Et ideo dicitur Matth. 15. quòd discipulis Domino dicentibus, Scis quia Iudæi audito hoc verbo, scandalizati sunt? respondit, Sinite illos, cæci sunt, ducésque cæcorum: cæcus autem si cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo sic debet esse sine offensione omnibus, vt nulli det suo facto vel dicto minus recto occasionem ruinæ. Sed cùm de veritate scandalum oritur, magis est sustinēdum scandalum, quàm veritas relinquatur: vt Grego. dicit.

¶Ad secundum dicendum, quòd per hoc q̄ Christus publicè Scribas & Phariſæos arguebat, non impediebat, sed magis promouit effectum suæ doctrinę, quia cùm eorum vitia populo innotescebant, minus auertebatur à Christo propter verba Scribarum & Phariſæorū, qui semper doctrinæ Christi obsistebant.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud verbū Apostoli est intelligendum de illis senioribus, qui non solùm ætate vel autoritate, sed etiam honestate sunt senes, secundum illud Numeri 11. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quòd senes populi sint. Si autem autoritatem senectutis in instrumentum malitię vertant, publicè peccando, sunt manifestè & acriter arguendi: sicut & Daniel dixit Dan. 13. Inueterate dierum malorum, &c.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Christus omnia publicè docere debuerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non omnia publicè docere debuerit. Legitur enim multa seorsum discipulis dixisse: sicut patet in sermone Cœnæ. Vnde & Matth. 10. dixit, Quod in aure auditis in cubilibus, prædicabitur in tectis. Nō ergo omnia publicè docuit.

¶Præterea, Profunda sapiētiæ nō sunt nisi perfectis exponenda: secundum illud 1. ad Corin. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Sed doctrina Christi continebat profundissimam sapientiam. Non ergo erat imperfectæ multitudini communicanda.

¶Præterea, Idem est, veritatē aliquam occultare silentio, & obscuritate verborum. Sed Christus veritatem, quam prædicabat, occultabat turbis obscuritate verborū: quia imitatio Christi. vana enim esset huiusmodi publica correctio.

¶Et hoc bene aduertant prædicatores, antequam ponant os in cælum, nec omittant dilingere inter maiores corrumpentes multitudinis vitam malis moribus, vel exemplariter tantùm, vel inclatiuè. Nam maiores, qui palàm vel sub allquo colore adulterantes vel fornicantes, multitudinem ad hæc patranda solicitarent, sub dicto comprehenduntur canone: vt scilicet si sit spes salutis ipsius multitudinis publicè arguantur. Hi enim sunt, de quibus in responsione ad tertium dicitur, quòd auctoritatem senectutis in instrumentum malitiæ vertunt, publicè peccando.

¶Illi verò maiores, qui suis contenti sunt peccatis publicis, vt conciunabari) & huiusmodi) & huiusmodi generaliter non impliciter, sed quantum est ex suo exemplo, aliorum mores corrumpunt: an sint publicè arguendi, considerādum est. Nam si ex eorum exemplo multitudo similia facit, essent publicè arguendi, si spes est emendationis ipsorum vel plebis, postquā monsti ad partem nolent cessare. quod dicit quia isti nō ex malitia, sed ex infirmitate peccant. Sed si moniti, cognita ruina populi ex suo exemplo non curarent, arguendi cum populo essent publicè, cū tali modestia vt salus verisimiliter populi sequi posset. Ita tamen vt si prædicationis officii sibi incumbit ex prælationis debito super illos, nō timeat illorum scādalū: quoniam quasi paria sunt, corrumpere populi mores sic, & ex malitia. Si autē prælatus eorū nō est, superiorem illorū deberet prius cōsulere. Et hæc dico si in specie deberet maiores reprehendere publicè, ex infirmitate publicè concubinas tenentes. Et eorum ratio est: quia hīc non agitur ex proposito ad malum multitudinis: & multitudini plerunque sufficienter prouideatur, si in genere peccatū illud reprehēdi tur, & q̄ nō excusantur sequētes mala exēpla, & huiusmodi. Si autē ex eorum publico peccato salus non periclitatur multitudinis, relinquēdi sunt superiores ipſi habent, vel ibi ipſis corrigendi in speciali. cessat enim ratio publicæ correctionis agendę cum offensiōe maiorū.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ secundæ Articulum tertium.

Comment. TItulus clarus.

¶In corpore est distinctio trimembris quo ad principalia membra: quia tamen primum subdistinguitur, cōsurgunt quatuor membra, &c per hoc quatuor conclusiones singulæ iuxta singula membra. Distinctio est: Doctrina potest esse in occulto tripliciter, vel quo ad intentionem (& hoc dupliciter, aut ratione inuidiæ, aut ratione in mundiciæ) vel quo ad discipulos, vel quo ad modum. Prima conclusio est: Doctrina Christi nō fuit occulta secundum intentionē ratione inuidiæ. Secunda, Non fuit occulta ratione immūditiæ. Tertia, Non fuit occulta quo ad paucitatem discipulorū. Quarta, Fuit occulta quo ad modū in quibusdā respectu quorundā, scilicet plebis immediatè: quia mediantibus Apostolis reuelāda. Omnia clara sunt in litera.

Annot. ¶Et aduerte, quòd ad literam Christus palàm docuit & in occulto nihil (vt ipse testatus est) tum quia quicquid docuit, voluit palàm fieri: tum quia nihil alienum ab his quæ publicè docuit, ad partem tradidit. Et sic omnia ad literam consona inueniuntur, scilicet sermo Cœnæ, & domi pluties, & in monte transfigurationis: &, Quod in aure auditis, & Nicodemo, & Samaritanæ, & huiusmodi. Sic enim secundum communem hominum intellectum verificantur verba Domini ad pontificem interrogantem, de doctrina eius. & sic cognita doctrina eius publicè tradita, nihil restabat examinandum: quia nihil alienum à publicè tradita doctrina docuit.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ secundæ Articulum quartum.

Comment. TItulus clarus.

¶In corpe duo. Primo respōdetur quæsito vnica conclusione: secundò referuntur quædam ex Aug. Conclusio est: Conueniens fuit Christum doctrinam suam non scripsisse. Probatur tripliciter.

Annot. ¶Vbi aduerte in prima ratione ex dignitate doctoris dignissimum modum docendi concludente duo. Primum est, quòd modus docendi distinguitur in duo, scilicet verbo vel scripto. Et excellentior ponitur modus docēdi solo verbo, ea ratione, quia immediatius perduxit ad finem: cùm enim finis doctoris sit imprimere doctrinam suam in mētibus auditorum, qui solo verbo id facit, excellentiori modo efficit; quàm qui verbo in scriptis redacto, idem efficeret. Secundum est, quòd Socratem nihil scripsisse, sub proprio nomine intelligendum est: quoniam traditus fine parabolis non loquebatur ad eos: vt dicitur Matth. 13. ergo pari ratione poterat occultare silentio.

¶SED CONTRA est, quòd ipse dicit Ioan. 18. In occulto locutus sum nihil.

CONCLVSIO.

¶Non fuit Christi doctrina occulta, vel quòd eam communicare noluerit, vel quia mala, sed quæ ad modum, respectu quorundam quos latere illam voluit, plebis videlicet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd doctrina alicuius potest esse in occulto tripliciter. Vno modo quantum ad intentionem docentis, qui intendit suā doctrinā non manifestare multis, sed magis occultare, Quod quidē cōtingit dupliciter, quandoq; ex inuidia docentis: qui vult per suā scientiam excellere, & ideo scientiā suā non vult aliis cōmunicare. Quod in Christo locū nō habuit: ex cuius persona dicitur Sapien. 7. Quā sine fictione didici, & sine inuidia com munico, & honestatem illius nō absconde. Quādoq; verò hoc contingit propter inhonestatē eorum, quæ docētur: sicut Aug. dicit super Ioan. q̄ quædā sunt mala quæ portare nō potest qualiscunq; pudor humanus. vnde de doctrina hereticorum dicitur Prouer. 9. Aquæ furtiuæ dulciores sunt. Doctrina autem Christi non est neque de errore, neq; de immunditia. & ideo Dominus dicit Mar. 4. Nunquid venit lucerna, id est vera & honesta doctrina, vt sub modio ponatur,

Alio modo aliqua doctrina est in occulto, quia paucis proponitur. & sic Christus etiam nihil docuit in occulto: quia Christus omnem doctrinā suā vel turbæ toti proposuit, vel omnibus suis discipulis in cōmuni. Vnde Aug. dicit super Ioan. Quis in occulto loquitur, qui corā tot hominibus loquitur, præsertim si hoc loquitur paucis, quod per eos velit innotescere multis? Tertio modo aliqua doctrina est in occulto quantum ad modū docendi. Et sic Christus quędam turbis loquebatur in occulto, parabolis vtens ad annuntianda spiritualia mysteria, ad quæ capienda non erant idonei vel digni. Et tamē melius erat eis, vel sic sub tegumento parabolarum, spiritualiū doctrinam audire, quàm omnino ea priuari. Harū tamen parabolarum apertam & nudā veritatem Dominus discipulis exponebat, per quos deueniret ad alios, qui essent idonei: secundum illud 2. ad Timoth. 2. Quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Et hoc signatum est Numeri 4. vbi mandatur quòd filij Aaron inuoluerent vasa Sanctuarij, quæ Leuitę inuoluta portarent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Hilarius dicit super Matth. exponens illud verbum inductum) non legimus Dominum solitum fuisse noctibus sermocinari, & doctrinā tradidisse in tenebris: sed hoc dicit, quia omnis sermo eius carnalibus tenebræ sunt, & verbum eius infidelibus nox est. Itaque quod ab eo dictum est inter infideles, cum libertate fidei & confessionis est loquendum. Vel secundum Hiero. comparatiuè loquitur: quia videlicet erudiebat eos in paruo Iudææ loco respectu totius mundi: in quo erat per Apostolorum prædicationem doctrina Christi publicanda.

¶Ad secundum dicendum, quòd Dominus non omnia profunda suæ sapientiæ sua doctrina manifestauit, non solùm turbis, sed nec etiam discipulis: quibus dixit Ioan. 16. Adhuc multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modò. Sed tamen quæcunque dignum duxit alijs tradere de sua sapientia, non in occulto, sed palàm proposuit: licet non ab omnibus intelligeretur. Vnde Augustē. dicit super Ioan. Intelligendum est ita dixisse Dominum, palàm locutus sum mundo, ac si dixisset, Multi me audierunt. & rursus non erat palàm, quia non intelligebant.

¶Ad tertium dicendum, quòd turbis Dominus in parabolis loquebatur (sicut dictū est) quia non erant digni nec idonei nudam veritatem accipere, quam discipulis exponebat. Quòd autem dicitur, quòd sine parabolis non loquebatur eis, secundū Chrysost. intelligendum est quantum ad illum sermonem: quanuis alias sine parabolis multa turbis locutus fuerit. Vel secundum Augustē. in lib. de Quæstionibus Euang. hoc dicitur, non quia nihil propriè locutus est, sed quia nullum ferè sermonem explicauit, vbi non per parabolam aliquid significauerit: quanuis in eo aliqua propriè dixerit.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm Christus debuerit doctrinam suam scripto tradere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus doctrinam suam debuerit scripto tradere. Scriptura enim inuenta est ad hoc, quòd doctrina commendetur memoriæ in futurum. Sed doctrina Christi duratura erat in æternum: secundum illud Luc. 21. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Ergo videtur quòd Christus debuerit suam doctrinam scripto mandare.

¶Præterea, Lex vetus in figura Christi præcessit: secundum illud Heb. 10. Vmbram habet lex futurorum bonorum. Sed lex vetus à Deo fuit descripta: secundum illud Exod. 24. Dabo tibi duas tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ scripsi. Ergo videtur quòd etiam Christus doctrinam suam scribere debuerit.

¶Præterea, Ad Christum qui venerat illuminare his, qui in tenebris & vmbra mortis sedent (vt dicitur Lucæ primo) pertinebat erroris occasiones excludere, & viam fidei aperire. Sed hoc fecisset, doctrinam suam scribendo: dicit enim Augustē. in primo de consensu Euangel. quòd solet nonnullos mouere, cur ipse Dominus nihil scripserit, vt alijs de illo scribentibus necesse sit credere. Hoc enim illi, & maximè Pagani quærunt, qui Christum culpare aut blasphemare non audent, eique tribuunt excellentissimam sapientiam, sed tamen tanquam homini. Discipulos verò eius dicunt magistro suo amplius tribuisse, quàm erat: vt eum filium Dei dicerent, & verbum Dei, per quod facta sunt omnia. Et postea subdit, Videntur parati fuisse hoc de illo credere, quod de se ipse scripsisset, non quod alij de illo pro suo arbitrio prædicassent. Ergo videtur quòd Christus ipse doctrinam suam scripto tradere debuerit.

ipsum sub Aesopi nomine, Aesopi fabulas scripsisse: coactus (vt ipse aiebat) ad hoc à suo dæmone. In cuius signum Plato in Phædone Socratem introducit moriturum, non se contentiuisse ab Aesopo cōstructo fabulam.

¶Sed occurrit hīc dubium: quia tertia ratio aduersatur primæ: nam tertia fundatur super ordine quo Christi doctrina peruenire debet ad omnes, scilicet mediantibus quibusdam: prima autem fundatur super immediatione inter doctorem & discipulum. Hæc enim sibi inuicem aduersari patet: nam si immediatè, ergo nō ordine quodā: & si ordine quodam, ergo non immediatè.

¶Ad hoc dicitur, quòd virtus: ratio vera & efficax est ad diuersos relata. Nam prima ratio respicit doctrinā Christi respectu discipulorū, qui ex proprio Christi ore edocti sunt. tertia autem respicit doctrinā Christi respectu vniuersorum, quocunque tempore à Christo discunt. Et respectu illorum immediatio excellentior est (vt prima ratio sonat) respectu autem vniuersorum ordo excellentior est, vt ad alios mediantibus quibusdā perueniat doctrina: vt tertia assumit ratio. Nulla ergo est controuersia inter rationes sanè intellectas.

Annot. ¶In hac conclusione aduerte, quòd non minima est conclusionis ratio, vt Christus etiam in docendi modo non statuerit se esse verū Deū. Solius quippe esse Dei comprobatur experientia & autoritate, docere vniuersum orbem ea quæ religionis atque morum totiusque vitæ etiam post corporis mortem futuræ absque Scriptura propria, reuelando ac tradendo quæ ab aliis scribenda sunt. Sic enim videmus Deum & naturalia per lumen naturale nos docere (iuxta illud: Multi dicunt, Quis ostendit nobis bona? & respondetur, Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, &c. quo lumine sunt illustrati qui bene de natura, de moribus, & huiusmodi scripserunt) & supernaturalia nobis tradere per lumen infusum: vt credimus de Prophetis, qui scripserunt. Similiter enim Iesus Christus per scipsum & exterius & interius docuit. Apostolos: qui lumine infuso fuit scripturus: aperuit enim illis sensum, vt intelligerent Scripturam: & Spiritus sancti lumine mentes eorum illustrauit: vt docerent verbo & scripto reliquos. Debuit ergo Christū nihil scribere:

Ad Hebr. 8. lect. 2.

vtcæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex ex hoc sua doctrina Dei doctrina monstretur.

¶Item etiam ex eodē deitatis capite alia ratio: vt scilicet comprobaret se Deum ex modo docendi: scribendo in cordibus hominum, & non in tabulis materialibus (iuxta illud Hiere. 30. Ecce, dies veniunt, &c. & scribam in cordibus eorum) & comprobaret doctrinam suam esse doctrinam Spiritus & vitæ: & non literæ & mortis. Reseruatum sibi quippe Dominus Iesus docēdi modum per internū lumen gratiæ tanquam Deo proprium sciens, nō debebat Scripturæ doctrinam suam credere, quasi scriptura illa perdita, doctrina sua periisset; quam ipse seruaturus per internū est lumen vsque in æternum.

¶Deinde ex Aug. quorundam Gentilium æcam opinionem refert de scriptis à Christo, tribus adiunctis opinionibus. Prima est ex contentis in libro: quia contracia sunt Christianæ disciplinæ. Secunda est ex vitiis ipsis libris: quia non illa quæ Christus fecit facere possūt. Tertia est ex titulo: qa ad Paulum, qui nō erat discipulus.

¶*Super Quæstionis quadragesimæ tertiæ Articulum primum.*

Titulus clarus.

¶In corpore vna conclusio: Conuenientissimum fuit Christum miracula facere. Probatur: Miracula fiūt & ad confirmationem doctrinæ supernaturalis & ad testificandum Deum in faciente miracula: sed hæc præcipuē habent locum in Christo: ergo. Et confirmatur autoritate Ioan. 5. & 10. Omnia clara sūt.

¶SED CONTRA est, quòd nulli libri ab eo scripti habentur in canone Scripturæ.

CONCLVSIO.

¶Conueniens fuit vt alij, non ipse suam doctrinam scriberet.

¶RESPONDEO dicendum, conueniens fuisse Christum doctrinam suam non scripsisse. Primò quidem propter dignitatem ipsius. Excellentiori enim doctori excellentior modus doctrinæ debetur. & ideo Christo tanquam excellentissimo doctori hic modus competebat, vt doctrinam suam auditorum cordibus imprimeret. Propter quod dicitur Matth. 7. quòd erat docens eos sicut potestatem habens. Vnde etiam apud Gentiles Pythagoras & Socrates, qui fuerunt excellentissimi doctores, nihil scribere voluerūt. Scriptura enim ordinatur ad impressionem doctrinæ in cordibus auditorū, sicut ad finem. Secundò propter excellentiam doctrinæ Christi, quæ literis comprehendi non potest secundum illud Ioan. vlti. Sunt & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libros. Quos sicut Aug. dicit, non spatio locorum credendum est mūdum capere nō posse: sed capacitate legentium comprehendi non posse. Si autem Christus scripto doctrinam suam mandasset, nihil altius de eius doctrina homines æstimarent, quàm quod Scriptura contineret. Tertiò, vt ordine quodam ab ipso doctrina ad omnes perueniret, dum ipse scilicet discipulos suos immediatè docuit, qui postmodum alios verbo & scripto docuerunt. Si autem ipsemet scripsisset, eius doctrina immediatè ad omnes peruenisset. Vnde & de sapientia Dei dicitur Prouerb. 9. quòd misit ancillas suas vocare ad arcem. Sciendum tamen est (sicut Augustt. dicit in primo de consensu Euange.) aliquos Gentiles existimasse Christum quosdam libros scripsisse, continentes quædam magica, quibus miracula faciebat, quæ disciplina Christiana condemnat. Et illi tamen, qui Christi libros tales se legisse affirmant, nulla talia faciunt, qualia illum libris talibus fecisse mirantur. Diuino enim iudicio sic errant, vt eosdem libros ad Petrum & Paulum dicant tanquàm epistolari titulo prænotatos, eo quòd in pluribus locis simul eos cum Christo pictos viderunt. Nec mirum si à pingentibus fingentes decepti sunt: toto enim tempore quo Christus in carne mortali cum suis discipulis vixit, nondum erat Paulus discipulus eius.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Augustt. dicit in eodem libro) omnibus discipulis suis tanquam membris sui corporis Christus caput est. Itaque cùm illi scripserunt quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est quòd ipse non scripserit: quandoquidem membra eius id operata sunt, quod dictante capite cognouerunt. Quicquid enim ille de suis factis & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tanquam suis manibus imperauit.

¶Ad secundum dicendum, quòd quia lex vetus in sensibilibus figuris dabatur, ideo etiam conuenienter sensibilibus signis scripta fuit. Sed doctrina Christi quæ est lex Spiritus vitæ, scribi debuit non attramento, sed Spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus: vt Apost. dicit 2. ad Corinth. 3.

¶Ad tertium dicendum, quòd illi qui Scripturæ Apostolorum de Christo credere noluerunt, nec ipsi Christo scribenti credidissent: de quo opinabantur, quòd magicis artibus fecisset miracula.

QVAESTIO QVADRAGESIMATERtia, De Miraculis à Christo factis in generali, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de miraculis à Christo factis: & primò in generali. secundò, in speciali de singulis miraculorum generibus. tertiò, in particulari de transfiguratione ipsius.

¶Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm Christus debuerit miracula facere.

¶Secundò, vtrùm fecerit ea virtute diuina.

¶Tertiò, in quo tempore inceperit miracula facere.

¶Quartò, vtrùm per miracula fuerit sufficienter ostensa eius diuinitas.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm Christus debuerit facere miracula.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ Christus miracula facere nō debuerit. Factum enim Christi, verbo ipsius debuit cōcordare. Sed ipse dicit Matthæ. 16. Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ. Non ergo debuit miracula facere.

¶Præterea, Sicut Christus in secundo aduentu venturus est in virtute magna & maiestate (vt dicitur Matth. 25.) ita in primo aduentu venit in infirmitate: secundum Illud Isa. 53. Virum dolorum & scientem infirmitatem. Sed operatio miraculorū magis pertinet ad virtutem quàm ad infirmitatem. Ergo non fuit conueniens quòd in primo aduentu miracula faceret.

¶Præterea, Christus venit ad hoc vt homines saluaret: secundū illud Hebræ. 12. Aspicientes in autorem fidei & consummatorē Iesum. Sed miracula diminuunt meritum fidei. vnde Dominus Ioan. 4. dicit, Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Ergo non videtur quòd Christus debuerit miracula facere.

¶SED CONTRA est quod ex persona aduersariorum dicitur Ioan. 11. Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?

CONCLVSIO.

¶Cùm fuerit hominibus manifestandum Deum fuisse in Christo non per adoptionis, sed vnionis gratiam, & eius doctrinam fuisse à Deo, conueniens fuit vt in terris miracula faceret.

¶RESPONDEO dicendum, quòd diuinitus conceditur homini miracula facere propter duo. Primò quidem & principaliter ad confirmandam veritatem, quam aliquis docet: quia enim ea quæ sunt fidei, humanam rationem excedunt, nec possunt per rationes humanas probari: sed oportet quòd probātur per argumentum diuinæ virtutis, vt dum aliquis facit opera, quæ solus Deus facere potest, credantur ea quæ dicuntur esse à Deo, sicut cùm aliquis defert literas anulo Regis signatas, creditur ex voluntate Regis processisse quod in illis continetur. Secundò, ad ostendendam præsentiam Dei in homine per gratiam Spiritus sancti: vt dum scilicet homo facit opera Dei, credatur Deus habitare in eo per gratiā. Vnde dicitur Gal. 3. Qui tribuit nobis Spiritum sanctum, operatur virtutes in nobis. Vtrūque autem circa Christum erat hominibus manifestandū, scilicet q Deus esset in eo per gratiam, non adoptionis, sed vnionis: & quòd eius supernaturalis doctrina esset à Deo. Et ideo conuenientissimum fuit vt miracula faceret. Vnde ipse dicit Ioannis decimo, Si mihi non vultis credere, operibus credite. Et Ioan. 5. Opera quæ dedit mihi pater, vt faciam, ipsa sunt quæ testimonium perhibent de me.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc quod dicit, Signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ, intelligendum est, vt Chrysost. dicit quòd tunc non acceperunt tale signum quale petebant, scilicet de cælo: non quòd nullum signum eis dederit, vel quia signa faciebat, non propter eos, quos sciebat lapideos esse, sed vt alios emendaret. & ideo non eis, sed aliis illa signa dabantur.

¶Ad secundum dicendum, quòd licet Christus venerit in infirmitate carnis, quod manifestatur per passiones: venit tamen in virtute Dei, quod erat manifestandum per miracula.

¶Ad tertium dicēdum, quòd miracula intantū diminuunt meritum

¶Super Quæstionis quadragesimæ tertiæ Articulum secundum.

Titulus clarus.

¶In corpore duo sunt. primò respondetur quæstioni: Christus fecit miracula virtute diuina. Probatur: quia vera miracula sola virtute diuina fieri possunt. & confirmatur autoritate Leonis. Secundò respondet tacitæ quæstioni, Quid de humanitate Christi, numquid faciebat miracula. & dicit quòd vtra q; natura agebat miracula: communione tamē alterius, scilicet diuinę. Et declarat modum & quo ad actionem: quia humana actio virtutē accepit à natura diuina. Quæ ex superius expla natis clara sunt.

¶Responsionē quoque ad tertium, ex Lucæ 11. ca. habetur.

¶Super Quæstionis quadragesimæ tertiæ Articulum tertium.

Titulus clarus, occasionem ex Euāgelij verbis habens.

¶In corpore vna conclusio: Christus incepit miracula facere in nuptiis. Probatur. Miracula Christi sunt vel ad confirmandam doctrinam eius: vel ad monstrandam eius deitatem facta: sed propter vtrūque debuit in ætate perfecta incipere miracula: ergo. Assumptum ex primo articulo patet. Minor quo ad vtranq; partem probatur clare & figillatim in litera.

¶Vbi scito, quòd ex huiusmodi ratione licet non habeatur nisi quòd miracula Christi inceperint in ætate perfecta, quando incepit docere: est post baptismum Ioānis, iuxta verbum Petri Actu. primo, Incipiēs à baptismo Ioannis. Quia tamen nullum legitur miraculum ante nuptias factum, & Ioannes Baptista toto illo primo anno monstrauit eum, & Ioannes Euangelista in anniuersario die quo nuptiæ celebratas credit Ecclesia, dicit, Hoc initium signorū fecit Iesus, &c. facile rationabiliter asseritur, quòd illud fuit primum miraculū simpliciter, quod Christus fecit.

¶Quod etiam confirmatur ex eo quòd Ioannes Euangelista nō est prosequutus secundum & tertium miraculum in Cana Galilææ: b quod prosequendum erat, si primum non simpliciter, sed in Cana Galilææ scribere se proposuisset, & non potius initium signorum ab omnibus circunstantiis describere se monstrasset.

ritum fidei, inquantum per hoc ostenditur duritia eorum, qui nolunt credere ea quæ scripturis diuinis probantur, nisi per miracula. Et tamen melius est eis, vt vel per miracula conuertantur ad fidē, quàm ꝙ omnino in infidelitate permaneant: dicitur enim primæ ad Corinth. 14. quòd signa data sunt infidelibus, vt scilicet conuertantur ad fidē.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Christus fecerit miracula diuina virtute.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fecerit miracula diuina virtute. Virtus enim diuina est omnipotens. Sed videtur quòd Christus nō fuerit omnipotēs in miraculis faciendis: dicitur enim Mar. 6. quòd nō poterat ibi, scilicet in patria sua virtutē vllam facere. Ergo videtur ꝙ non fecerit miracula virtute diuina.

¶Præterea, Dei non est orare. Sed Christus aliquando in miraculis faciendis orabat: vt patet in suscitatione Lazari Ioan. 11. & in multiplicatione panum, vt patet Matthæ. 14. Ergo videtur quòd non fecerit miracula virtute diuina.

¶Præterea, Ea quæ virtute diuina fiunt, non possunt virtute alicuius creaturæ fieri. Sed ea quæ Christus faciebat, poterant fieri in virtute alicuius creaturæ: vnde & Pharisæi dicebant, quòd in Beelzebub principe dæmoniorum eiciebat dæmonia. Ergo videtur quòd Christus non fecerit miracula virtute diuina.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 14. Pater in me manens, ipse facit opera.

CONCLVSIO.

¶Christus quæcunque miracula fecit, diuina virtute facta fuere, cùm vera miracula essent.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Prima parte habitum est, vera miracula sola virtute diuina fieri possunt: quia solus Deus potest mutare naturæ ordinem: quod pertinet ad rationem miraculi. Vnde Leo Papa dicit in Epistola ad Flauianum, quòd in Christo sunt duæ naturæ: vna scilicet diuina, quæ fulget miraculis: altera scilicet humana, quæ succumbit iniuriis. Et tamen vna earum agit cum communicatione alterius, inquantum scilicet humana natura est instrumentum diuinæ actionis, & actio humana, virtutem accepit à natura diuina, sicut suprà habitum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ hoc quod dicitur, non poterat ibi vllam virtutem facere, non est referendum ad potētiam absolutam: sed ad id quod potest fieri congruenter: non enim congruum erat, vt inter incredulos operaretur miracula. Vnde subditur, Et mirabatur propter incredulitatem eorum: secundum quem modum dicitur Gen. 18. Num celare potero Abraam quæ gesturus sum? & 19. Non potero facere quicquam, donec ingrediaris illuc.

¶Ad secundum dicendum, ꝙ sicut Chrys. dicit super illud Matth. 14. Acceptis quinq; panibus & duobus piscibus, aspiciens in cælum, benedixit & fregit) oportebat credi de Christo quoniam à Patre est, & quòd ei æqualis est. Et ideo vt vtrunque ostendat, nunc quidem cum potestate, nunc autem orans miracula fecit: & in minoribus quidem respicit in cælum, puta in multiplicatione panum, in maioribus autem, quæ sunt solius Dei, cum potestate agit: puta quando peccata dimisit, mortuos suscitauit. Quòd autem dicitur 11. quòd in suscitatione Lazari oculos sursum leuauit, non propter necessitatem suffragij, sed propter exemplum hoc fecit. Vnde dicit, Propter populum qui circunstat dixi, vt credāt, quia tu me misisti.

¶Ad tertium dicēdum, quòd Christus alio modo expellebat dæmones, quàm virtute dæmonū expellātur. Nam virtute superiorum dæmonum ita dæmones à corporibus hominum expelluntur, quòd tamen remanet dominium eorum quantum ad animam: non enim contra regnum suum diabolus agit. Sed Christus dæmones expellebat non solùm à corpore, sed multò magis ab anima. Et ideo Dominus blasphemiam Pharisæorum dicentium eum in virtute dæmoniorum dæmonia eiicere, reprobauit primò quidem per hoc, quòd Satanas contra seipsum non diuiditur. secundò exemplo aliorum qui dæmonia eiiciebant per Spiritum Dei. tertiò, quia dæmonium expellere non posset, nisi ipsum vicisset virtute diuina. quartò, quia nulla conuenientia in operibus nec in effectu erat sibi & Satanæ: cùm Satanas dispergere cuperet quos Christus colligebat.

¶Et hoc idem patet, ex eo quod subiungit Euāgelista: Et manifestauit gloriam suam. non dicit in Cana Galilææ, sed simpliciter & absolutè, Et manifestauit gloriam suam: proculdubio prius latentem, quia miraculis adhuc non claruerat illius natura diuina, quæ tunc cœpit miraculis coruscare.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Christus inceperit facere miracula in nuptiis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non inceperit miracula facere in nuptijs, mutando aquam in vinum. Legitur enim in lib. de infantia Saluatoris, quòd Christus in sua pueritia multa miracula fecit. Sed miraculum de conuersione aquæ in vinum fecit in nuptijs tricesimo vel tricesimoprimo anno suæ ætatis. Ergo videtur quòd non inceperit tunc miracula facere.

¶Præterea, Christus faciebat miracula secundum virtutem diuinam. Sed virtus diuina in eo à principio suæ conceptionis erat: ex tunc enim fuit Deus & homo. Ergo videtur quòd à principio miracula fecerit.

¶Præterea, Christus post baptismum & tentationem cœpit discipulos congregare: vt legitur Matth. 4. & Ioan. 1. Sed discipuli præcipuè congregati sunt ad ipsum propter miracula, sicut dicitur Lucæ 5. quòd Petrum vocauit obstupescentem propter miraculum quod fecerat in captura piscium. Ergo videtur quòd ante miraculum quod fecit in nuptijs, fecerit alia miracula.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 2. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ.

CONCLVSIO.

¶Cùm quæ miracula Christus fecit, ad confirmandam eius doctrinam, & diuinitatis testimonium essent facta, non decuit nisi in ætate perfecta post prædicationem suam miracula facere, vt in nuptijs fecit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd miracula facta sunt à Christo propter confirmationem doctrinæ eius, & ad ostendendam virtutem diuinam in ipso. Et ideo quantum ad primum non debuit ante miracula facere, quàm docere inciperet. Non autem debuit incipere docere ante perfectam ætatem, vt suprà habitum est, cùm de baptismo eius ageretur. Quātum autem ad secundum, sic debuit per miracula deitatem ostendere, vt crederetur veritas humanitatis ipsius. Et ideo sicut dicit Chrysosto. super Ioan. decenter non incepit signa facere in prima ætate: existimassent enim phantasma esse Incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidissent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Chrysost. dicit super Ioan. ex verbo Ioannis Baptistæ dicentis, Vt manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans, manifestum est quòd illa signa quæ quidam dicunt in pueritia à Christo facta, mendacia & fictiones sunt. Si enim à prima ætate miracula fecisset Christus, nequaquam neque Ioannes cum ignorasset, neque reliqua multitudo indiguisset magistro ad manifestandum eum.

¶Ad secundum dicendum, quòd Dei virtus operabatur in Christo, secundum quòd erat necessarium ad salutem humanam, propter quam carnem assumpserat. Et ideo sic miracula fecit

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ super Quæstionis quadragesimæ tertiæ Articulum quartum.

TItulus clarus.

¶In corpore vnica conclusio: Miracula quæ Christus fecit, sufficientia erant ad manifestandam deitatem ipsius secundū tria, substantiam, modum, & doctrinam: probatur figillatim clarè.

Annot. ¶Vbi aduerte, quòd Autor breuiter perstrinxit; sed si fuerint hæc tria bene considerata, maximam continent efficaciam & primum quidē quo ad resurrectionem mortuorum & illuminationem cæcorū, constat sublatis fallaciis, à solo Deo fieri posse: secundum autem inexcogitabile est, quòd etiam dæmoni conueniant: tertium autem omnimodam conuincit intelligentiam. Ita q. si hæc tria simul ponatur, impossibile est quin Deū fateamur. Christi quoque modo enim vsurpanti sibi diuinum nomen & ré falsò, affuisset Deus in tot operibus deitatis propriis testis mēdacii.

3.dis. 15. q 1.ar.1. et di.16. q.1. art. 3.cō. & 2.contra 6.6. Et li.4. c.33. ad 8.

Et quol. 2.art.6. ad 4. Et Ioan. 15. lec.1. col.2.

¶Aduerte ex lib.4 contra Gen.cap.6. quòd aut conceditur Christum ista esse miracula relata in Euangelio, aut non. Si conceditur, habetur illius deitas: vt patet ex prædictis illis tribus cōiunctis, si non conceditur, tunc habetur etiam illius deitas: ex hoc maximo miraculorum, q. pauperculus iuuenis, indoctus, ex gente exosa (Iudæus scilicet) persequutionem cum tot ludibriis & mortem turpissimam passus, derelictus, dicēs se Deum, habitus fatuus à suis, à Iudæis, ab Herode, à Pilato: absq; miraculis promittēs mortem & mala omnia, post mortem suam per pauperes piscatores, indoctos, exosos omnibus, mortī obnoxios, &c. absque miraculis contra totum mundum idola colentem pugnans, superauerit. Vacate ergo & videte, quoniam ego sum Deus.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm miracula per Christum facta sufficienter eius diuinitatem ostenderint.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd, miracula quę Christus fecit, non fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatem ipsius. Esse enim Deum & hominem, proprium est Christo. Sed miracula quæ Christus fecit: etiā ab alijs sunt facta. Ergo videtur quòd non fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatem ipsius.

¶Præterea, Virtute diuina nihil est maius. Sed aliqui fecerunt maiora miracula, quàm Christus. dicitur enim Ioan. 14. Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Ergo videtur quòd miracula quæ Christus fecit, non fuerint sufficientia ad ostendendā diuinitatē ipsius.

¶Præterea, Ex particulari non sufficienter ostenditur vniuersale. Sed quodlibet miraculorum Christi fuit quoddam particulare opus. Ergō ex nullo eorum potuit manifestari sufficienter diuinitas Christi, ad quam pertinet vniuersalem virtutem habere de omnibus.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 5. Opera quæ dedit mihi Pater vt faciam, ipsa testimonium perhibent de me.

CONCLVSIO.

¶Miracula, quæ Christus fecit, sufficientia diuinitatis eius testimonia erant.

¶RESPONDEO dicendum, quòd miracula quæ Christus fecit, sufficiētia erāt ad manifestandam diuinitatē ipsius, secundum tria. Primò quidem, secundum ipsam speciem operum, quæ transcēdebant omnē potestatem creatæ virtutis: & ideo non poterant fieri nisi virtute diuina. Et propter hoc cæcus illuminatus dicebat Ioan. 9. A seculo non est auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati: nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam.

Secundò propter modum miracula faciēdi: quia scilicet quasi ex propria potestate miracula faciebat: non autem orando, sicut alij. Vnde dicitur Luc. 6. quòd virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Per quod ostenditur (sicut Cyrillus dicit) quòd non accipiebat alienam virtutem: sed cùm esset naturaliter Deus, propriam virtutem super infirmos ostendebat, & propter hoc innumerabilia miracula faciebat. Vnde super illud Matth. 8. Ejiciebat spiritus verbo, & omnes malè habentes curauit, dicit Chrys. Intende quantam multitudinem curatam transcurrunt Euangelistæ, non vnumquodque curatum enarrantes, sed vno verbo pelagus ineffabile miraculorum inducentes. Et ex hoc ostendebatur, quòd haberet virtutem coæqualem Deo patri, secundum illud Ioan. 5. Quæcunque Pater facit, hoc & Filius similiter facit. Et ibidem, Sicut Pater suscitat mortuos & viuificat, sic & Filius hominis quos vult viuificat. Tertiò ex ipsa doctrina, qua se Deum dicebat: quæ nisi vera esset, non confirmaretur miraculis diuina virtute factis. Et ideo dicitur Matth. 1. Quænam doctrina hæc noua: quia in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei?

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc erat obiectio Gentilium. Vnde Augustinus dicit in Epistola ad Volusianum, Nulla, inquiunt, competentibus signis tantæ maiestatis indicia claruerūt: quia carnalis illa purgatio, qua scilicet dæmones effugabat, debilium cura, reddita vita defunctis, si & alia consideren-tur, Deo parua sunt. Et ad hoc respondet Augustinus. Fatemur & nos talia quidem fecisse Prophetas: sed & ipse Moyses & cæteri Prophetæ dominum Iesum prophetizauerunt, & ei gloriam magnam dederunt. Qui propter ea talia & ipse facere voluit, ne esset absurdum quod per illos fecerat, si ipse etiam non faceret. Sed tamen & aliquid proprium facere debuit, nasci de virgine, resurgere à mortuis, cælum ascendere: hoc Deo qui parum putat, quid plus expectet ignoro. Non homine assumpto alium mundum facere debuit, vt eum esse crederemus, per quē factus est mundus. Sed nec maior mundus nec isti æqualis in hoc fieri posset. Si autem minorem faceret infra istum, similiter hoc quoque parum putaretur. Quæ tamen alij fecerunt, Christus excellentius fecit. Vnde super illud Ioan. 15. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, &c. dicit Aug. Nulla in operibus Christi videtur esse maiora, quàm suscitatio mortuorum: quod scimus etiam antiquos fecisse Prophetas. Fecit tamen aliqua Christus, quæ nemo alius fecit. Sed respondetur nobis, & alios fecisse quæ nec ipse, nec alius fecit. Sed qui tam multa vitia & malas valetudines vexationesque mortalium tanta potestate sanaret, nullus omnino legitur antiquorum. Vt enim taceam quos iubendo, sicut occurrebant, saluos singulos fecit. Marcus dicit, quòd quocunque loco introibat in vicos, aut in villas, aut in ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabātur eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salui fiebant. Hæc nemo alius fecit in eis. Sic enim intelligendum est quod ait, in eis, non inter eos, aut coram eis, sed prorsus in eis, quia sanauit eos. Nec tamen alius quicūque in eis talia opera fecit, quoniam quisquis alius homo aliquid eorum fecit, ipso faciente fecit: hoc autem ipse non illis faciētibus fecit.

¶Ad secundum dicendum, quòd Augustinus exponens illud verbum Ioan. inquirit quæ sint ista opera maiora quæ credentes in eum, erant facturi: an forte quòd ægros ipsis transeuntibus etiam eorū vmbra sanabat: maius est enim quòd sanet vmbra quàm fimbria. Veruntamen quando ista Christus dicebat, verborum suorum facta & opera commendabat. Cùm enim dixit, Pater in me manens ipse facit opera, quæ opera tunc dicebat nisi verba quę loquebatur: & eorundem verborum fructus erat fides illorum. Veruntamen euangelizantibus discipulis non tam pauci quàm illi erant: sed Gentes etiam crediderunt. Nónne ab ore ipsius diues ille tristis abscesit: & tamen postea quod ab illo auditum non fecit vnus, fecerunt multi, cùm per discipulos loqueretur: Ecce, maiora fecit prædicatus à credentibus, quàm locutus est audientibus. Verùm hoc adhuc mouet, quòd hæc maiora per Apostolos fecit: non autem ipsos tantùm significās ait, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Audi ergo & intellige, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Prius ego facio, deinde & ipse faciet: quia facio vt faciat. Quæ opera nisi vt ex impio iustus fiat, quod vtique in illo, sed non sine illo Christus operatur. Prorsus maius hoc esse dixerim, quàm creare cælum & terram: cælum enim & terra transeunt, prædestinatorum autem salus & iustificatio permanebit. Sed & in cælis Angeli sunt opera Christi, nunquid etiam his operibus maiora facit qui cooperatur Christo ad suam iustificationem? Iudicet qui potest, vtrùm maius sit iustos creare, quàm impios iustificare. Certè si æqualis est vtrunque potentiæ, hoc maioris est misericordiæ. Sed omnia opera Christi intelligere vbi aut, Maiora horum faciet, nulla nos necessitas cogit: horum enim forsitan dixit quæ illa hora faciebat. Tunc autem, verba fidei faciebat: & vtique minus est verba iustitiæ prædicare (quod fecit præter nos) quàm impios iustificare, quod ita facit in nobis, vt faciamus & nos.

¶Ad tertium dicendum, quòd quādo aliquod particulare opus proprium est alicuius agentis, tunc per illud particulare opus probatur tota virtus agentis, sicut cùm ratiocinari sit proprium hominis, ostenditur aliquis esse homo ex hoc ipso quòd ratiocinatur circa quodcunque particulare propositum. Et similiter cùm

¶ super Quæstionis quadragesimæ quartæ Articulum primum.

Omnes. TItulus clarus est.

In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Christum dæmones ab obsessis eiicere. Probatur: Miracula Christi sunt argumentum fidei, ergo cōueniēter sunt argumentum dæmonis expellendi à genere humano, ergo conueniens fuit, &c. Probatur consequentia prima: quia futurū erat vt dæmones à credentibus, spiritualiter pellerentur. Ioā. 12. Secunda consequentia est clara: quia sensibile est argumentum spirituale.

Annot. ¶Vide hic nouitię, q. Autor figurali ratione contentus, non curauit literalem pro principali ponere, vtpote manifestiorem, vt scilicet potestatem suam supra & contra dæmones monstraret.

¶In responsione ad secundum, tractatur, an Christus fuerit cognitus à dæmonib⁹, & duę tāgūntur quæstiones, an scilicet cognouerint ipsum esse Christum seu Messiā in lege promissum, & an cognouerint ipsum esse verum Deū. Et de prima quæstione tenetur pars affirmativa autoritate Lucæ Euāngelistæ dicentis ex propria persona quòd dæmones sciebant ipsum esse Christū. De secunda autem quæstione certitudo nō habetur: qa ex persona dæmonum dicitur ibidē, scilicet Luc. 4. Tu es filius Dei: dæmon autem & mendax est, & exploratiuè loquutus videtur. Ad hoc sunt autoritates doctorum. Beda autem autoritate cauētē legenda est, quia in gl. ord. truncata affertur: integra autē in catena aurea. Ita q. ex Beda vnum tantum affirmāti habemur, scilicet quòd verbū Apostoli primæ ad Corin. 2. si cognouissent, nō retorsissent ad Christum nec Dei filium, sed ad mysterium efficaciæ passionis & resurrectionis Christi, scilicet quòd ejicien dus ipse diabolus esset, & breuiter quòd Christo danda esset omnis potestas in cælo & in terra. Et reuera textus Apostoli capax est istius sensus, vt patet intuenti contextum.

¶Vtrùm dæmon inciperet posse vt Iudæos vt in Christum sæuirent.

Resp. ¶Sed occurrit tunc dubium, quo pacto diabolus ac sciens aut multi dubitans Christum esse verum Deum potuit rationabiliter incitare Iudæos ad mortem Christi, sciebat enim, quòd si esset verus Deus, actū esset de regno ipsius & de morte.

¶Sed si superbia diaboli consideretur, conuenit rationi superbiæ eius apparere, q. etiam si sciuisset Iesum Christum esse verum Deum, adhuc procurasset ipsi mortem, vt fecit. Ex eo enim q. scientia illa nō est sciētia euidentiæ, sed fidei coactæ ex Scripturis & miraculis: ac per hoc vnus sic scitū non generat scientiā alterius, puta effectus, nō enim est in hoc sciēdi modo sicut in scientia demonstrativa, in qua ex vna causa cognita deducuntur omnes illius effectus) cognita Deitate reliabat incognitum, quid futurū esset. Nec fuberat ratio deducendi pro certo multa excellentia sequēda, qa experientia testabatur multa valde vilia illi deitati adungi, si ille homo verè erat Deus. Vnde rationabiliter secundū superbiam suā agēs dæmon, cogitauit pugnare contra ipsum, auferēdo illi vitam, honorē, famā, discipulos, &c. cogitās q. si non est Deus, sed Messias pur⁹ homo, iā prostratus eum. & si est verus Deus nō parū fert, habere hāc victoriā cōtra ipsum Deū, & postea vidēbitur quid Deus faciet, tutiorem enī partē se putauit eligere, habēdo primā victoriā vincere Deū in hoc modo, nesciens quid postea fe queretur. Et propterea bene venerabilis Beda dixit, q. si cognouissent latēs mysteriū sequētis fructus, nūquam Dñm gloriæ crucifixissent, nō quin etiā ipsum Deū au deret aggredi (qui scripti est, Superbia eorū q. te oderūt, ascēdit semper) sed qa aprid dānā vitare voluisset, & noluisset Deū habere tantā gloriā, vt vinceret ipm diabolum iustitia, vt esset redemptor ac saluator, vt est. Hæc de Beda. ¶Sed de quæstione ipsa parti affirmatiuæ multū fauet cōtrario præcedentis articuli: ita q. & simpliciter & à hominem nō parua cōsurgit quæstio, quo pacto si miracula Christi simul cū illius doctrina iūcta, sufficērent illius, qbant deitatē, dæmones omnium scrutatores & intelligētia vigentes, in dubio deitatis ipsius persistebant. Ad hoc dicitur, q. qa miracula etiā doctrinæ Christi iuncta, non erant sufficiētia ad causandum notitiam euidētiæ, sed fidei coactæ vel volūtariæ, deitatis Christi potuit permanere dubiū apud dæmones, ex hoc q. non penetrabatur habitudo miraculorum ac doctrinæ ad gratiam vnionis personalis in Christo.

¶Quod ex aliquo trist prouenire potuit, vel ex opinione pluriū causātū, ex quibus procedere possent & miracula & doctrina, tunc non plenè manifestata, quo ad sensum verum, qui post apertus est, ita q. licet ipsa miracula ex se sufficerent, nō penetrantibus tamen non erant sufficientia. Latebat autem dæmonem huiusmodi habitudo, quia miracula poterāt ex alia gratia, quām vnionis procedere. Et similiter Dei appropriates & nomina, quæ de se Christus dicebat, poterat putari q. sēm alia gratia, quām vnionis verificarentur, habitudo enim miraculorum & doctrinæ Christi non erat habitudo euidētiæ, sed so-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lius fidei mater secundum naturalem cognitionem : & propterea locus semper fuit piis de opposito ignorare relinquitur. Sicut si videremus mortuum resuscitari, citius ex supernaturali quadā virtute hoc fieri : sed qualiter se habeat Deus ad illam virtutem illumq; resuscitātē nescimus : & sub dubio hoc relinquēdes mitatemur. Vel ex depraua appetitu dæmoni affectione superbiæ & inuidiæ quanuis enim tentaret & scrutaretur diabolus ob proprium amorem, an esset Deus : quia tamē quod miseri vellet, hoc facilē credunt, incredibile reddebat diabolo, quòd humana natura supra angelicam etiam beatā eleuaretur, ita vt vnus homo esset vere Deus : præsertim quia nulla naturali ratione humana quàm angelica ratione hoc possibile apparebat, vnde tāquam quoddam inopinabile, à sui adhæsione intellectus hoc auertebat. Vel quia Seraphim habent alas ad volandum, vt dicitur Isa. 6. diuina prouidentia velauit sic temansit vnionis mysterium, vt non certiores de eo redderētur dæmones, donec cōsummatum esset mysterium redemptionis humanæ, ne semper impediretur aut differetur. Etsi omnes tres dictæ rationes simul iunctæ fuerint, manifestius apparebit ratio dubitādi in dæmonibus.

¶ Super Quæstionis quadragesimæquartæ Articulū secundum.

Annot. TItulus clarē propter obscurationem solis tempore passionis.

Coment. ¶ In corpore vnica conclusio: Conueniens fuit vt Christus miracula faceret etiā circa corpora cælestia. Probat. Miracula Christi debebant esse talia, vt sufficienter ostenderent eum esse Deum : & non ita euidenter per miracula circa corpora inferiora sicut circa cælestia hoc monstratur : ergo conueniens fuit, &c. Secunda pars assumpti manifestatur ex differentia inter causas actiuas in corpora inferiora, & actiuas in cælestia, & autoritate Dion.

Annot. ¶ In responsione ad primū intellige verba Auctoris cum grano salis. & 6c. quòd licut corpora elementaria habēt plures motus naturales, ita quòd vnus motus est eis naturalis secundum propriam naturā particularem, & alius est eis naturalis, secūdū quòd mouentur à superiori, quasi secundum naturā vniuersalem (vt patet de igne qui vltra naturalem motum, quo fertur sursum, mouet etiā

¶ Ad tertium dicendum, quòd miracula in expulsione dæmonum non fecit Christus propter vtilitatem dæmonum, sed propter vtilitatem hominum, vt ipsi eum glorificarent. Et ideo prohibuit eos loqui ea quæ ad laudem ipsius pertinebant. primò quidem propter exemplum: quia, vt dicit Athanasius, compescebat eius sermonem, quanuis vera fateretur : vt nos etiam assuefaciat ne curemus de talibus, etiam si vera loqui videantur. Nefas est enim vt cùm adsit nobis Scriptura diuina, instruamur à diabolo. Est enim hoc periculosum: quia veritati frequēter dæmones immiscent mendacia. Secundò, quia (sicut Chrysost dicit) non oportebat eos surripere officij Apostolici gloriā, nec decebat Christi mysterium lingua fœrida publicari : quia non est speciosa laus in ore peccatorum. Tertiò, quia (vt Beda dicit) nolebat ex hoc inuidiam accendere Iudæorum. Vnde etiam ipsi Apostoli iubentur refrenare de ipso, ne diuina maiestate prædicata, passionis dispensatio differatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus specialiter venerat docere & miracula facere propter vtilitatem hominum, principaliter quantum ad animæ salutem. Et ideo permisit dæmones quos eiiciebat, hominibus aliquod nocumētum inferre vel in corpore vel in rebus propter animæ humanæ salutem, ad hominū scilicet instructionem. Vnde Chrysost. dicit super Matthæ. quòd Christus permisit dæmonib⁹ in porcos ire, non quasi à dæmonibus persuasus : sed primò quidem, vt instruat magnitudinem nocumenti dæmonū, qui hominibus insidiantur. secundò, vt omnes discerent, quoniam nec aduersus porcos auderent aliquid facere, nisi ipse consenserit. tertiò, vt ostenderet quòd grauiora in illos homines operati essent, quàm in illos porcos, nisi essent diuina prouidētia adiuti. Et propter eadem etiam causas permisit eum, qui à dæmonibus liberabatur, ad horam grauius affligi, à qua tamen afflictione eum continuò liberauit. Per hoc etiam ostenditur (vt Bēda dicit) q̄ sæpe dum conuerti ad Deum post peccata conamur, maioribus nouisque antiqui hostis pulsamur insidijs. Quod facit, vel vt odium virturis incutiat, vel expulsionis suæ vindicet iniuriam. Factus est etiam homo sanatus velut mortuus (vt Hieronym. dicit) quia sanatis dicitur, Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum conuenienter facta fuerint miracula per Christum circa cælestia corpora.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fuerint à Christo facta miracula circa cælestia corpora. Vt enim Diony. dicit 4. cap. de Diui. no. diuinæ prouidentiæ non est naturam corrumpere, sed saluare. Corpora autem cælestia secundum suam naturam sunt incorruptibilia & inalterabilia : vt probatur in primo de cælo. Ergo non fuit conueniens, vt per Christum fieret aliqua immutatio circa ordinem cælestium corporum.

¶ Præterea, Secundum motum cælestium corporum, temporum cursus designantur, secundum illud Gene. 1. Fiant luminaria in firmamento cæli, & sint in signa & tempora & dies & annos. Sic ergo mutato cursu cælestium corporum, mutatur temporum distinctio & ordo. Sed non legitur hoc esse perceptum ab Astrologis, qui contemplantur sidera, & computant menses : vt dicitur Isa. 47. Ergo videtur quòd per Christum non fuerit aliqua mutatio facta circa cursum cælestium corporum.

¶ Præterea, Magis competebat Christo facere miracula viuens & docens, quàm moriens : tum quia, vt dicitur secundæ ad Corinth. vltimo, Crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei, secundum quam miracula faciebat : tum etiam quia eius miracula confirmatiua erant doctrinæ ipsius. Sed in vita sua nō legitur, Christū aliquod miraculum circa cælestia corpora fecisse : quinimo Pharisæus petētibus ab eo signum de cælo, eis dare renuit : vt habetur Matth. 12. & 16. Ergo videtur quòd nec in morte circa cælestia corpora aliquod miraculum facere debuerit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Lucæ 23. Tenebræ factæ sunt in vniuersa terra vsque ad horam nonam : & obscuratus est sol.

CONCLVSIO.

¶ Decuit Christum nō modo circa inferiores creaturas, sed & circa cælestia corpora miracula facere, vt magis suam diuinitatem comprobaret.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est) miracula Christi talia esse debebant, vt sufficienter eum esse Deum ostenderent. Hoc autem non ita euidenter ostenditur per transmutationes corporum inferiorum, quæ etiam ab aliis causis moueri possunt, sicut per transmutationem cursus cælestium corporum, quæ à solo Deo sunt immobiliter ordinata. Et hoc est quod Diony. dicit in Epistola ad Polycarpum, Cognoscere oportet non aliter aliquando posse aliquid peruerti cælestis ordinationis & motus, nisi causam haberet ad hoc mouentem, quæ facit omnia, & mutat secundum suum sermonem. Et ideo conueniens fuit, vt Christus miracula faceret etiam circa cælestia corpora.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut inferioribus corporibus naturale est moueri à cælestibus corporibus (quæ sunt superiora secundum naturæ ordinem) ita etiam naturale est cuilibet creaturæ, vt transmutetur à Deo secundum eius voluntatem. Vnde Aug. dicit 21. contra Faustum, & habetur in gl. Rom. 11. super illud, Contra naturam insertus es, &c. Deus creator & conditor omnium naturarum nihil contra naturam facit, quia id est cuiq; rei natura, quod facit. Et ita non corrumpitur natura cælestium corporum, cùm eorum cursus immutatur à Deo : corrumperetur autem, si ab aliqua alia causa immutaretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per miraculum à Christo factum, non est peruersus ordo temporum. Nam secundum quosdam illæ tenebræ vel solis obscuratio, quæ in passione Christi accidit, fuit propter hoc, quòd sol suos radios retraxit, nulla immutatione facta circa motum cælestium corporum, secundum quem tempora mensurantur. Vnde Hiero. dicit super Matth. Videtur luminare maius retraxisse radios suos, ne aut pendentem videret Dominum, aut insanijs blasphemantes sua luce frueretur. Talis autem retractio non est sic intelligenda, quasi sol in sua potestate habeat radios emittere vel retrahere (nō enim ex electione, sed ex natura radios emittit : vt dicit Dion. 4. cap. de Diui. no. sed sol dicitur retraxisse radios, inquantum diuina virtute factū est, vt solis radij ad terrā nō peruenirēt. Origenes autem dicit hoc accidisse per interpositionē nubiū. Vnde super Matth. dicit, Conueniens est intelligere quasdam tenebrosissimas nubes multas & magnas concurrisse super Hierusalem & terram Iudææ. & ideo factæ sunt tenebræ profundę à sexta hora vsque ad nonam. Arbitror enim sicut cætera signa quæ facta sunt in passione, scilicet quòd velū est scissum, quòd terra tremuit, &c. in Hierusalem tantūmodo facta sunt, ita & hoc. Aut si latius voluerit quis extendere ad terram Iudææ, propter hoc quòd dicitur naturaliter motu circulari, sequendo cælum : & similiter ferrū vltra naturalem motum, quo fertur deorsum naturaliter mouetur ad adamantem, quasi superiorem sequens naturam.) Ita corpora cælestia vltra naturalem inclinationem ad suos cursus, naturaliter hoc est secundum potentiā obedientialem ad voluntatem Dei possunt immutari in illud quod Auctor naturæ facit. Vtrobique enim est portio inferioris particularis naturæ ad superiorē vniuersalem naturā, quantum ibi cursus ordinque naturæ inditus seruatur : hic autem, quia ad naturam naturātem afficitur quæ à Theologo diuersis respectibus & miraculosa & naturalis appellantur, pro quanto enim actori naturæ obediunt, naturalia vocantur : pro quanto sunt præter naturæ cursum potestatemque iusti, in miraculorum ordine sunt.

¶ super Quæstionis quadragesimamquartam Articulum tertium.

Annot. TItulus clarus est.

Coment. ¶ In corpore vna conclusio: Conuenienter Christus circa homines miracula fecit. Probatur, Ea quæ sunt ad finem, debent consonare fini : sed aduentus, miracula doctrinaque Christi sunt ad salutem humanam, vt finem. ergo debuerunt ei consonare. ergo quædam salutifera circa homines conuenerunt miracula ad finem vniuersalis salutis. Minor patet, Ioan. 3. & omnia clara sunt.

Annot. ¶ Hic, sicut in mille locis, nota, Autorem nihil sibi arrogate de sanctorum doctrina : sed singula quum potuisset complexi proprio nomine, maluit singulis doctoribus tribuere : vt virtutemque doceret, & miracula Christi & humilitatem.

dicit, Tenebræ factæ sunt in vniuersa terra. Quod intelligitur, de terra Iudææ, sicut in tertio lib. Reg. dixit Abdias ad Eliam, Viuit dominus Deus tuus, quia non est gens aut regnum, vbi non miserit dominus meus quærere te, ostendens quòd eum quæsierat in gentibus quæ sunt circa Iudæam. Sed circa hoc magis credendum est Diony, qui oculata fide inspexit hoc accidisse per interpositionem lunæ inter nos & solem. Dicit enim Epistola ad Polycarpum, Inopinabiliter soli lunam incidentem videbamus, in Aegypto scilicet existentes : vt ibidem dicitur. Et designat ibi quatuor miracula.

Quorum primū est, quòd naturalis eclipsis solis, per interpositionē lunæ, nunquam accidit nisi tempore coniunctionis solis & lunæ : tunc autem erat luna in oppositione ad solem, decimaquinta existens : quia erat Pascha Iudæorum. Vnde dicit, Non enim erat coniunctionis tempus. Secundum miraculum est, quòd cum circa horam sextam luna visa fuisset simul cū sole in medio cæli, in vesperis apparuit suo loco, id est in Oriēte oppositа soli. Vnde dicit, Rursus ipsam vidimus, scilicet lunam, à nona hora (in qua scilicet recessit à sole cessantibus tenebris) vsq; ad vesperam supernaturaliter restitutam ad diametrum solis, id est vt diametraliter esset soli opposita. Et sic patet quòd non est turbatus consuetus temporum cursus, qua diuina virtute factum est, & quòd ad solem supernaturaliter accederet præter tempus debitum, & quòd à sole recedens, in locum proprium restitueretur tempore debito. Tertium miraculum est, quòd naturalis eclipsis semper incipit ab Occidentali parte solis, & peruenit vsque ad Orientalem. Et hoc ideo : quia luna secundum proprium motum, quo mouetur ab Occidente in Orientem, est velocior sole in suo proprio motu. & ideo luna ab Occidente veniens attingit solem, & pertransit ipsum, ad Orientem tendens. Sed tunc luna iam pertransiuerat solem, & distabat ab eo quasi per medietatem circuli, in oppositione existens. vnde oportuit quòd reuerteretur ad Orientem versus solem, & attingeret ipsum primò ex parte Orientali, procedens versus Occidentem. Et hoc est quod dicit, Eclipsim etiam ipsam ex Oriēte vidimus inchoatam, & vsque ad solarem terminum veniētem (quia totum solem eclipsauit) postea regredientem. Quartum miraculum fuit, quòd in naturali eclipsi ex eadem parte incipit sol prius reapparere, ex qua parte incipit prius obscurari : quia scilicet luna se soli subiiciens, naturali suo motu solem pertransit versus Orientem, & ita partem Occidentalē solis quam primò occupat, primò etiam dereliquit. Sed tunc luna miraculosè ab Oriente versus Occidentem rediens, non pertransiuit solem, vt esset eo orientalior : sed postquam peruenit ad terminum solis, reuersa est versus Orientem : & ita partem solis, quam vltimò occupauit, primò etiam dereliquit. Et sic ex parte Orientali inchoata fuit eclipsis ; sed in parte Occidentali prius incepit claritas appetere. Et hoc est quod dicit, Et rursus vidimus non ex eodem, id est non ex eadem parte solis & defectum & purgationem, sed conuerso secundum diametrum factam. Quintum miraculum dicit Chrysosto. super Matth. dicens, q̄ tribus horis tunc tenebræ permanserunt, cùm eclipsis solis in momento pertranseat. non enim habet moram, vt sciunt illi qui considerauerunt. Vnde datur intelligi quòd luna quieuerit sub sole, nisi forte velimus dicere quòd tempus tenebrarum computatur ab instanti quo sol incepit obscurari, vsque ad instans in quo totaliter fuit repurgatus. Sed sicut Origenes dicit super Matthæum, aduersus hoc filij seculi huius dicunt, Quomodo hoc factum tam mirabile nemo Græcorum aut Barbarorum scripsit? Et dicit, quòd quidam nomine Phlegon in chronicis suis scripsit hoc in principatu Tiberij Cæsaris factum : sed non signauit, quòd fuerit in luna plena. Potuit ergo hoc contingere, quia Astrologi vbique terrarum tunc temporis existentes non solicitabantur de obseruanda eclipsi, quia tempus non erat : sed illam obscuritatem ex aliqua passione aëris accidere putauerunt. Sed in Aegypto, vbi rarò nubes apparent propter aëris serenitatem permotus est Dion. & socij eius, vt prædicta circa illam obscuritatem obseruarent.

¶ Ad tertium dicendū, quòd tunc præcipuè oportebat in Christo diuinitatem per miracula ostendere, quando in eo maximè apparebat infirmitas secundum humanam naturam. Et ideo in Christi natiuitate stella noua in cælo apparuit. Vnde Maximus dicit in sermone natiuitatis, Si præsepe despicis, erige parumper oculos : & nouam in cælo stellam, protestantem mundo natiuitatem Dominicam, contuere. In passione autem adhuc maior infirmitas circa humanitatem Christi apparuit. & ideo oportuit vt maiora miracula ostēderentur circa principalia mūdi luminaria. Et sicut Chrysost. dicit super Matth. hoc est signū quod petentibus promittebat dare, dicens, Generatio praua & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ, crucem significans & resurrectionem. Et enim multò mirabilius est in eo qui crucifixus erat, hoc fieri, quàm ambulante eo super teram.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum conuenienter Christus circa homines miracula fecerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter Christus circa homines miracula fecerit. In homine enim potior est anima quàm corpus. Sed circa corpora multa miracula Christus fecit, circa animas verò nulla miracula legitur fecisse. nam neq; aliquos incredulos ad fidem virtuose conuertit, sed admonendo & exteriora miracula ostendendo, neque etiam aliquos fatuos sapientes legitur fecisse. Ergo videtur quòd non conuenienter sit circa homines miracula operatus.

¶ Præterea, Sicut supra dictum est, Christus faciebat miracula virtute diuina, cuius proprium est subitò operari & perfectè absque adminiculo alicuius. Sed Christus non semper subitò homines curauit quantum ad corpus : dicitur enim Marc. 8. q̄ apprehensa manu cæci, æduxit eum extra vicum, & expuens in oculos eius, impositis manibus, interrogauit eum siquid videret. & aspiciens ait, Video homines velut arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius, & cœpit videre, & restitutus est ei visus, ita vt clarè videret omnia. Et sic patet quòd non subitò cum curauit : sed primò quidem imperfectè & per sputum. Ergo videtur non conuenienter circa homines miracula fecisse.

¶ Præterea, Quæ se inuicem non consequuntur, non oportet q̄ simul tollantur. Sed ægritudo corporalis non semper ex peccato causatur : vt patet per illud quod Dominus dicit Ioan. 9. Neq; hic peccauit neque parentes eius, vt cæcus nasceretur. Non ergo oportuit vt hominibus corporum curationem quærentibus peccata dimittere : sicut legitur fecisse circa paralyticum, Matthæ. 9. præsertim quia sanatio corporalis cùm sit minus, quàm remissio peccatorum, non videtur esse sufficiens argumentum, quòd possit peccata dimittere.

¶ Præterea, Miracula Christi facta sunt ad confirmationem doctrinæ ipsius, & testimoniū diuinitatis eius : vt supra dictum est. Sed nullus debet impedire finem operis sui. Ergo videtur inconuenienter Christus quibusdam miraculose curatis præcepisse, vt nemini dicerent : vt patet Matth. 9. & Marc. 8. præsertim quia quibusdam alijs mandauit, vt miracula circa se facta publicarent : sicut Mar. 5. legitur, quòd dixit ei, quem à dæmonibus liberauerat, Vade in domum tuam ad tuos, & enuntia eis quanta tibi Dominus fecerit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Marci 7. Bene omnia fecit ; & surdos fecit audire, & mutos loqui.

CONCLVSIO.

¶ Vt Christus omnium Deum & saluatorem se esse ostenderet, decuit vt circa homines miracula faceret.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ea, quæ sunt ad finem, debent fini esse proportionata. Christus autem ad hoc in mundum venerat & docebat, vt homines saluos faceret : secundum illud Ioan. 3. Non enim misit Deus filium suum in mundum vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Et ideo conueniens fuit, vt Christus particulariter homines miraculose curando, ostenderet se esse vniuersalem & spiritualem hominum saluatorem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea quæ sunt ad finem, distinguuntur ab ipso fine. Miracula autem à Christo facta ordinabantur sicut ad finem, ad rationalis partis salutem

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionem quadragesimæquartæ Articulum quartum.*

Tit. Tullius clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniebat Christus fecit miracula in creaturis irrationalibus. Probatur: Miracula Christi fuerũt ad monstrandam illius deitatem pro salute hominum: sed ad deitatis virtutem spectat subiectio omnium: ergo conueniens fuit, vt in omnibus generibus creaturarum Christus miracula faceret: ergo in irrationalibus. Omnia clara sunt.

quæ consistit in sapientiæ illustratione & hominum iustificatione: quorum primum præsupponit secundum: quia, vt dicitur Sapien. primo, in maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Iustificare autem homines, non conueniebat nisi eis volentibus: hoc enim esset & contra rationem iustitiæ, quæ rectitudinem voluntatis imporat, & etiam cõtra rationem humanæ naturæ, quæ libero arbitrio ad bonum ducenda est, non autem per coactionem. Christus ergo virtute diuina interius homines iustificauit, nõ tamen eis inuitis: nec hoc ad miracula pertinet, sed ad miraculorum finem. Et similiter etiam virtute diuina simplicibus discipulis diuinam sapientiam infudit. Vnde dicit eis Luc. 21. Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. Quod quidem quantum ad interiorem illuminationem inter visibilia miracula non numeratur: sed solùm quantum ad exteriorem actum, inquantum scilicet videbant homines eos qui fuerant illiterati & simplices, tam sapienter & constanter loqui. Vnde dicitur Act. 4. Videntes Iudæi Petri constantiam & Ioannis, comperto quòd homines essent sine literis, & idiotæ, admirabantur. Et tamen huiusmodi spirituales effectus, etsi à miraculis visibilibus distinguuntur, sunt tamen quædam testimonia doctrinæ & virtutis Christi, secundum illud Heb. 2. Contestante Deo signis & portentis & variis virtutibus & Spiritus sancti distributionibus. Sed tamen circa animas hominum, maximè quantum ad immutandas inferiores vires, Christus aliqua miracula fecit. Vnde Hieronym. super illud Matth. 9. Surgens secutus est eum, dicit, Fulgor ipse & maiestas diuinitatis occultæ, quæ etiam in facie relucebat humana, videntes ad se trahere poterat ex primo aspectu. Et super illud Matthæ. 21. Efficiebat omnes vendentes & ementes, &c. dicit idem Hieron. Mihi inter omnia signa quæ fecit Dominus, hoc videtur esse mirabilius, quòd vnus homo & illo tempore contemptibilis, potuerit ad vnius flagelli verbera tantam efficere multitudinem. Igneum enim quiddam atq; sydereum radiabat ex oculis eius, & diuinitatis maiestas lucebat in facie eius. Et Origen. dicit super Ioan. Hoc est maius miraculum eo, quo aqua conuersa est in vinum: eo quòd illic inanimata subsistit materia, hîc verò tot millium hominum domantur ingenia. Et super illud Ioan. 18. Abierunt retrorsum & ceciderunt in terram, dicit Augu. Vna vox turbam odijs ferocem, armisque terribilem sine telo vllo perculsit, repulit, strauit: Deus enim latebat in carne. Et ad idem pertinet quod dicitur Luc. 4. quòd Iesus transiens per medium illorum ibat. Vbi dicit Chrysost. quòd stare in medio insidiantium & non apprehendi, diuinitatis eminentiam ostendebat. Et quod dicitur Ioan. 8. Iesus abscõdit se & exiuit de templo. vbi August. dicit, Non abscondit se in angulo templi quasi timens, vel post murum aut columnam diuertens: sed diuina potestate se inuisibilem insidiantibus constituens, per medium illorum exiuit. Ex quibus omnibus patet quòd Christus quando voluit, virtute diuina animas hominum immutauit: non solùm iustificando, & sapientiam infundendo, quod pertinet ad miraculorũ finem: sed etiam exterius alliciendo, vel terrẽdo, vel stupefaciẽdo, quod ptinet ad ipsa miracula.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd Christus venerat saluare mundum, non solùm virtute diuina, sed per mysterium Incarnationis ipsius. Et ideo frequenter in sanatione infirmorum non sola potestate diuina vtebatur, curando per modum imperij; sed etiam aliquid ad humanitatem ipsius pertinens apponendo. Vnde super illud Luc. 4. Singulis manus imponẽs, curabat omnes, dicit Cyrillus, Quanuis vt Deus potuisset omnes verbo pellere morbos: tangit tamen omnes, ostendens propriam carnẽ efficacem ad præstanda remedia. Et super illud Marc. 8. Expuens in oculos eius impositis manibus, &c. dicit Chry. Spuit quidem & manus imponit cæco, volens ostendere quòd verbum diuinum operationi adiunctum miracula perficit: manus enim operationis est ostensiua, sputum fermonis ex ore prolati. Et super illud Ioan. 9. Fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos cæci, dicit August. De saliua sua lutum fecit, quia verbum caro factum est. Vel etiam ad significandum, quòd ipse erat qui ex limo terræ hominem formauerat: vt Chrysosto. dicit. Est autem circa miracula Christi considerandum, quòd communiter perfectissima opera faciebat. Vnde super illud Ioan. 2. Omnis homo primùm bonum vinum ponit, dicit Chrysost. Talia sunt Christi miracula, vt multo his quæ per naturam fiunt, speciosiora & vtiliora fiant. Et similiter in instanti infirmis perfectam sanitatem conferebat. Vnde super illud Matth. 8. Et surrexit, & ministrabat illis, dicit Hieronym. Sanitas quæ confertur à Domino, tota simul redit. Specialiter autem in illo cæco contrarium fuit propter infidelitatem ipsius: vt Chrysost. dicit. Vel sicut Beda dicit, Quem vno verbo totum simul curare poterat, paulatim curat, vt magnitudinẽ humanæ cæcitatis ostendat: quæ vix & quasi per gradus ad lucem redeat, & gratiam suam nobis indicet, per quam singula perfectionis incrementa adiuuat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum est, Christus miracula faciebat virtute diuina. Dei autem perfecta sunt opera, vt dicitur Deuteron. 32. Non est autem aliquid perfectum, si finem non consequatur. finis autem exterioris curationis per Christum factæ, est curatio animæ, & ideo non conueniebat Christo, vt alicuius corpus curaret, nisi eius curaret animam. Vnde super illud Ioan. 7. Totum hominem sanum fecit in sabbato, dicit Augustꝰ. quòd curatus est, vt sanus esset in corpore & credidit, vt sanus esset in anima. Specialiter autem paralytico dicitur, Dimittuntur tibi peccata: quia vt Hieronym. dicit super Matthæ. datur ex hoc nobis intelligentia propter peccata plerisque euenire corporum debilitates: & ideo forsitan prius dimittuntur peccata, vt causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur. Vnde & Ioan. 5. dicitur, Iam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Vbi dicit Chrysosto. Discimus quòd ex peccatis nata erat ei ægritudo. Quanuis autem, vt Chrysosto. dicit super Matthæ. quantò anima est potior corpore, tantò peccatum dimittere maius sit, quàm corpus sanare: quia tamen illud non est manifestum, facit minus quod est manifestius: vt demonstraret maius, & non manifestum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd super illud Matthæ. 9. Videte ne quis sciat, dicit Chrysosto. Non est hoc contrarium quod hîc dicitur, ei quod alteri dicit, Vade & annuntia gloriam Dei. Erudit enim nos prohibere eos qui volunt nos propter nos laudare: si autem ad gloriam Dei refertur, non debemus prohibere, sed magis iniungere, vt hoc fiat.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrùm conuenienter Christus fecerit miracula circa creaturas irrationales.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fecerit Christus miracula circa creaturas irrationales. Bruta enim animalia sunt nobiliora plantis. Sed Christus fecit aliquod miraculum circa plantas: puta cùm ad verbum eius est siccata siculnea: vt dicitur Matthæ. 21. Ergo videtur quòd etiam circa animalia bruta miracula facere debuisset.

¶ Præterea, Pœna non iustè infertur nisi pro culpa. Sed nõ fuit culpa siculneæ, cui in ea Christus fructum non inuenit, quando non erat tempus fructuum. Ergo videtur quòd inconuenienter eam siccauerit.

¶ Præterea, Aqua & aër sunt in medio cæli & terræ. Sed Christus aliqua miracula fecit in cælo (sicut suprà dictum est) similiter etiam in terra, quando in eius passione terra mota est. Ergo videtur quòd etiam in aëre & aqua aliqua miracula facere debuerit, vt mare diuideretur, sicut fecit Moyses: vel etiam flumen, sicut fecerunt Iosue & Helias, & vt fierent in aëre tonitrua, sicut factum est in monte Sinai, quando lex dabatur: & sicut Helias fecit 3. Reg. 15.

¶ Præterea, Opera miraculosa pertinent ad opus gubernationis mundi per diuinam prouidentiam. Hoc autem opus præsupponit creationẽ. Inconueniens ergo videtur quòd Christus in suis miraculis vsus est creatione, quando scilicet multiplicauit panes. Non ergo conuenientia videntur fuisse eius miracula circa irrationalia creaturas.

¶ SED CONTRA est, quòd Christus est Dei sapientia, de qua dicitur Sapient. 8. quòd disponit omnia suauiter.

CONCL.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæquintæ Articulum primum.*

Omnia. Tit. Tullius ex Euangelio clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio: Conueniẽs fuit Christũ transfigurari. Probat primò, Oportet finẽ aliqualiter præcognosci ad directe gcedendũ in via, præsertim difficili, aspera & laboriosa, ad finẽ iucundum: sed via discipulorum Christi per passionem est: & finis gloria est similis gloriæ Christi, ad quam peruenit per passionẽ Christus, ergo conueniens fuit monstrari gloriam Christi: quod est ipsum trãsfigurari. Maior declaratur dupliciter, & exemplo sagittatoris, & verbo Thomæ. Minor autem quo ad Christum Luc. vltim. quo ad discipulos Act. 4. & ad Philip. 3. Et confirmatur auctoritate Bedę. Omnia clara sunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) miracula Christi ad hoc ordinabantur, quòd virtus diuinitatis cognosceretur in ipso ad hominum salutem. Pertinet autem ad virtutem diuinitatis, vt omnis creatura sit ei subiecta. Et ideo in omnibus creaturarum generibus miracula eum facere oportuit, & non solùm in hominibus, sed etiam in irrationalibus creaturis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd animalia bruta propinquè se habent secundum genus ad hominem. vnde & in eodem die cum homine facta sunt. Et quia circa corpora humana multa miracula fecerat, non oportebat quòd circa corpora brutorum animalium aliqua miracula faceret: præsertim quia quantum ad naturam sensibilem & corporalem, eadem ratio est de hominibus & de alijs animalibus, præcipuè terrestribus. Pisces autem cùm viuant in aqua, magis à natura hominum differũt, vnde & alio die sunt facti. In quibus miraculum Christus fecit in copiosa piscium captura: vt legitur Luc. 5. & Ioan. vltim. & etiam in pisce, quem Petrus cepit: & in eo inuenit statere. Quòd autem porci in mare præcipitati sunt, non fuit operatio diuini miraculi: sed operatio dæmonum ex permissione diuina.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Chrys. dicit super Matt. cùm in plantis vel brutis aliquid tale Dominus operatur, non quæritur qualiter iustè siccata est ficus, si tempus non erat. Hoc enim quærere est vltimæ dementiæ: quia scilicet in talibus non inuenitur culpa & pœna: sed miraculũ inspice, & admirare miraculi factorem. Nec facit creator iniuriam possidenti, si creatura sua suo arbitrio vtatur ad aliorum salutem: sed magis (vt Hila. dicit super Matth.) in hoc bonitatis diuinæ argumentum reperimus. Nam vbi afferre voluit procurare per se salutis exemplum, virtutis suæ potestatem in humanis corporibus exercuit. vbi verò in contumaces formam seueritatis constituebat, futuri speciem damnatio arboris indicauit, & præcipuè (vt Chrysostom. dicit) in siculnea, quæ est humidissima, vt miraculum maius appareat.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd Christus etiam in aqua & in aëre fecit miracula quæ sibi conueniebant: quando scilicet, vt legitur Matth. 8. imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna. Non autem conueniebat ei qui omnia in statum pacis & tranquillitatis reuocare venerat, vt vel turbationem aëris vel diuisionem aquarum faceret. Vnde Apostolus dicit Hebræ. 12. Non accessistis ad tractabilem & accessibilem ignem, & turbinem & caliginem & procellam. Circa passionem tamẽ diuisum est velum, ad ostendendum reserationem mysteriorum legis. Aperta sunt monumenta, ad ostendendum quòd per eius mortem, mortuis vita daretur. Terra mota est & petræ scissæ sunt, ad ostendendum quòd lapidea hominum corda per eius passionem emollirentur, & quòd totus mũdus virtute passionis eius erat in melius commutandus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd multiplicatio panum non est facta per modum creationis, sed per additionem extraneæ materiæ in panes conuersæ. Vnde Augustꝰ. super Ioan. dicit, Vnde multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit quinq; panes. Manifestum est autẽ quòd per conuersionem grana multiplicantur in segetes.

QVAESTIO QVADRAGESIMA QVINTA
de Transfiguratione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de transfiguratione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm conueniens fuerit Christum transfigurari.

¶ Secundò, vtrùm claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa.

¶ Tertiò, de testibus transfigurationis.

¶ Quartò, de testimonio Paternę vocis.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm fuerit conueniens Christum transfigurari.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nõ fuerit conueniens Christum transfigurari. Non enim competit vero corpori vt in diuersas figuras mutetur, sed corpori phantastico. Corpus autem Christi non fuit phantasticum, sed verum: vt suprà habitum est. Ergo videtur quòd transfigurari non debuerit. Opus 62. cap. 16.

¶ Præterea, Figura est in quarta specie qualitatis, claritas autem est in tertia, cùm sit sensibilis qualitas. Assumptio ergo claritatis à Christo transfiguratio dici non debet.

¶ Præterea, Corporis glorioſi sunt quatuor dotes (vt infrà dicetur) scilicet impassibilitas, agilitas, subtilitas & claritas. Non ergo debuit transfigurari magis secundum assumptionem claritatis, quàm secundum assumptionem aliarum dotium.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matthæ. 17. quòd Iesus transfiguratus est ante tres discipulorum suorum.

CONCLVSIO.

¶ *Conueniens fuit vt Christus transfiguratione gloriam suæ & aliorum resurrectionis ostenderet.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Dominus discipulos suos prænuntiata sua passione, induxerat eos ad suæ passionis sequelam. Oportet autem ad hoc quòd aliquis directè procedat in via, quòd finem aliqualiter præcognoscat, sicut sagittator non rectè iaciet sagittam, nisi prius signum prospexerit in quod iaciendum est. Vnde & Thomas dixit Ioan. 14. Domine, nescimus quò vadis, & quomodo possumus viam scire? Et hoc præcipuè necessarium est, quando via est difficilis & aspera, & iter laboriosum, finis verò iucundus. Christus autem per suam passionem ad hoc peruenit, vt gloriam obtineret non solùm animæ, quam habuit à principio suæ conceptionis, sed etiam corporis, secũdum illud Luc. vlt. Hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Ad quam etiam perducit eos, qui vestigia suæ passionis sequuntur, secundum illud Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum. Et ideo conueniens fuit, vt discipulis suis gloriam suæ claritatis ostenderet, quod est ipsum transfigurari. Cui suos configurabit, secundum illud Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Vnde Beda dicit super Matthæ. Pia prouisione factum est, vt contemplatione semper manentis gaudij ad breue tempus delibata, fortius adueršа tolerarent.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Hieron. dicit super Matthæ. nemo putet Christum per hoc quòd transfiguratus dicitur, pristinam formam & faciem perdidisse, vel amisisse corporis veritatem, & assumpsisse corpus spirituale vel aëreum. Sed quomodo transformatus sit, Euangelista demonstrat dicens, Resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Vbi splendor faciei ostenditur, & candor describitur vestium: non substantia tollitur, sed gloria commutatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd figura circa extremitatem corporis consideratur: est enim figura quæ termino vel terminis comprehenditur. Et ideo omnia illa quæ circa extremitatem corporis considerantur, ad figuram quodammodo pertinere videntur. Sicut autem color, ita & claritas corporis non transparentis, in eius superficie attenditur. Et ideo assumptio claritatis, transfiguratio dicitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd inter prædictas quatuor dotes solà claritas est qualitas ipsius personæ in seipsa: aliæ verò tres dotes non percipiuntur nisi in aliquo actu, vel motu seu passione. Ostendit igitur Christus in seipso aliqua illarum trium dotium indicia, puta agilitatis, cùm supra vndas maris ambulauit: subtilitatis, quando de clauso vtero Virginis exiuit: impassibilitatis, quando de manibus Iudæorum vel præcipitare vel lapidare eum volentium illæsus euasit. Nec tamen propter illa transfiguratus dicitur, sed propter solam claritatem quæ pertinet ad aspectum personæ ipsius.

¶ Super Quæstionis quadragesimæquartæ Articulum secundum.

Annot. TItulus quærit an illa claritas, quæ apparuit in Christo, fuerit claritas quæ pertinet vna ex quatuor dotibus corporis glorioſi hoc eſt enim quærere, an fuerit claritas gloriosa. Et quæritur hoc ad differentiam claritatis, quæ aliàs apparere poteſt, vt in natiuitate Domini dicitur, quòd claritas Dei circũfulſit illos; & in reſurrectione Domini, Angeli in claritate candida apparuerũt.

3. diſt. 16. q. 2. ar. 1. ad 2. Conſtat enim huiuſmodi claritates nõ eſſe claritates corporum glorioſorum, & propterea hîc in quæſtionem vertitur, an illa claritas Domini in transfiguratione fuerit ſicut dictæ claritates, an fuerit claritas corporis glorioſi.

Comment. ¶ In corpore duo ſiunt. Primò ponitur concluſio, & probatur: ſecundò ex illa excluditur opinio Hugonis de ſancto Victore. Concluſio eſt habens duas partes: Claritas illa fuit claritas gloriæ quantum ad eſſentiam, & non quantũ ad modum eſſendi. Probatur primùm: Claritas gloriæ deriuatur ab anima in corpus: claritas Chriſti deriuata eſt à deitate & anima in corpus: ergo. Maior eſt Augu. ad Dioſcorum. Minor eſt Damaſ. quo ad deitatem. Quo ad animam verò probatur: quia non eſt adempta Chriſto poteſtas deriuandi gloriam animæ ad corpus ex diſpoſitione, ne reduſlaret. Secũda pars probatur ex differentia inter claritatis modos eſſendi diuerſos, ſcilicet vel per modum qualitatis permanentis: vel per modum paſſionis tranſeuntis. nam primo modo eſt claritas gloriæ etiã quo ad modum eſſendi non ſecundo. Quod manifeſtat ex alia differẽtia: qa corpora glorioſa ſunt affecta claritate, ita vt naturaliter fulgeant: hoc autem miraculosè. Et declaratur modus eſſendi, ſicut lumen in aëre. Declaratur miraculũ, ſicut ambulare ſuper aquas, & autoritate Dio. confirmatur.

¶ Deinde excluditur opinio Hugonis de ſancto Victore: qui in hoc fecũdo differt quo ad vertha: quia Dotis nomine viſus eſt, quę quid ſixum ſonare videtur. Sed fortè quo ad ſem idem ſentit, ſcilicet quòd aſſumpſit dotẽ ſecundũ eſſentiam non ſecundũ modum eſſendi, id eſt, non per modum dotis. Omnia clara ſunt ſ litera.

¶ Num gloria quæ apparuit in corpore Chriſti, deriuata ſit à gloria animæ.

Quæſtio. ¶ Circa rationem literæ dubium occurrit. Tum qa inualida videtur, ex hoc q. nõ eſt adempta Chriſto poteſtas deriuandi gloriam animæ ad corpus, interendo, ergo gloria illa deriuata eſt ab anima: poſſe nanque ad eſſe non valet argumentum. Tum quia ſi gloria illa deriuata eſt ab anima in corpus, ergo non eſt miraculoſa, ſed naturalis: quoniam pro illo tempore redundantia prius prohibita naturalem curſum ſuum fecit. Et ſic totum oppoſitũ videtur, ſcilicet quòd non eſſe clarum Chriſti corpus, erat miraculoſum, quia miraculosè ſuſpendebatur redundantia animæ ad corpus: fulgere autem erat naturale: quia ibi derelictum fulgebat.

ARTICVLVS II.

¶ Virũm claritas Chriſti in transfiguratione fuerit claritas glorioſa.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur qꝫ illa claritas nõ fuerit claritas glorioſa. Dicit enim quędã glo. Bedæ ſuper illud Matt. 17. Trãſfiguratꝰ eſt coram eis. In corpore, inquit, mortali, oſtendit non immortalitatem, ſed claritatem ſimilem futuræ immortalitati. Sed claritas gloriæ eſt claritas immortalitatis. Non ergo illa claritas, quam Chriſtus diſcipulis oſtendit, fuit claritas gloriæ.

¶ Præterea, Super illud Lucæ 9. Non guſtabunt mortem, niſi videant regnum Dei, dicit glo. Bedæ, id eſt glorificationem corporis in imaginaria repræſentatione futuræ beatitudinis. Sed imago alicuius rei non eſt ipſa res. Ergo claritas illa non fuit claritas beatitudinis.

¶ Præterea, Claritas gloriæ non eſt niſi in corpore humano. Sed claritas illa trãſfigurationis apparuit nõ ſolùm in corpore Chriſti: ſed etiam in veſtimentis eius, & in nube lucida, quæ diſcipulos obumbrauit. Ergo videtur quòd illa claritas non fuerit claritas gloriæ.

¶ SED CONTRA eſt quod ſuper illud Matth. 17. Transfiguratus eſt ante eos, dicit Hieronym. Qualis futurus eſt tempore iudicij, talis Apoſtolis apparuit. Et ſuper illud Matth. 16. Donec videant Filium hominis venientem in regno ſuo, dicit Chryſo. Volens mõſtrare quid eſt illa gloria, in qua poſtea venturus eſt, eis in præſenti vita reuelauit, ſicut poſſibile erat eos diſcere: vt neque in Domini morte iam doleant.

CONCLVSIO.

¶ claritas, quam Chriſtus in ſua transfiguratione oſtendit, fuit gloriæ claritas eſſentialiter, licet non ſecundum modum, cùm erit per modum tranſeuntis qualitatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd claritas illa, quam Chriſtus in transfiguratione aſſumpſit, fuit claritas gloriæ quãtum ad eſſentiam, non tamen quantum ad modum eſſendi. Claritas enim corporis glorioſi deriuatur ab animæ claritate: ſicut Auguſtinus dicit in Epiſtola ad Dioſcorum. Et ſimiliter claritas corporis Chriſti in transfiguratiõe deriuata eſt & à diuinitate ipſius (vt Damaſce. dicit) & à gloria animæ eius. Quòd enim à principio conceptionis Chriſti, gloria animæ non redundaret ad corpus, ex quadam diſpenſatione diuina factũ eſt, vt in corpore paſsibili noſtræ redẽptionis expleret myſteria: ſicut ſuprà dictum eſt. Non tamen per hoc adempta eſt Chriſto poteſtas deriuandi gloriam animæ ad corpus. Et hoc quidem fecit quantum ad gloriæ claritatem in transfiguratione. Aliter tamen quam in corpore glorificato: nam ad corpus glorificatum redundat claritas ab anima, ſicut qualitas quædam permanens, corpus afficiens: vnde fulgere coporaliter, non eſt miraculoſum in corpore glorioſo. Sed ad corpus Chriſti in transfiguratione deriuata eſt claritas à diuinitate & anima eius, non per modũ qualitatis immanentis & afficientis ipſum corpus, ſed magis per modum paſsionis tranſeuntis: ſicut cùm aër illuminatur à ſole. Vnde ille fulgor tunc in corpore Chriſti apparens, miraculoſus fuit: ſicut & hoc ipſum quòd ambulauit ſuper vndas maris. Vnde Diony. dicit in Epiſtola 4. ad Caium, Super hominem operabatur Chriſtus ea quæ ſunt hominis: & hoc monſtrat Virgo ſupernaturaliter concipiẽs, & aqua inſtabilis, materialium & terrenorum pedum ſuſtinens grauitatem. Vnde non eſt dicẽdum (ſicut Hugo de ſanct. Vic. dicit) quòd Chriſtus aſſumpſit quatuor dotes: claritatis in transfiguratione: agilitatis, ambulando ſuper mare: ſubtilitatis, egrediẽdo de clauſo vtero Virginis: & impaſſibilitatis in cœna, quãdo dedit corpus ſuum ad edendum, ſine hoc quòd diuideretur, quia dos nominat quandam qualitatem immanentem corpori glorioſo. Sed miraculosè habuit ea quæ pertinent ad dotes.

Et eſt ſimile quantum ad animam de viſione, qua Paulus vidit Deum in raptu: vt in Secunda parte dictum eſt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex illo verbo non oſtenditur quòd claritas Chriſti non fuerit claritas gloriæ, ſed quòd non fuit claritas corporis glorioſi: quia corpus Chriſti nondum erat immortale. Sicut enim diſpenſatiuè factum eſt, vt in Chriſto gloria animæ non redunderet ad corpus, ita fieri potuit diſpenſatiuè, vt redundaret quantum ad dotem claritatis, & non quantum ad dotem impaſſibilitatis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd illa claritas dicitur imaginaria fuiſſe, non quin eſſet vera claritas gloriæ: ſed quia erat quædam imago repræſentans illam gloriæ perfectionem, ſecundum quam corpus erit glorioſum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ſicut claritas quæ erat in corpore Chriſti, repræſentabat futuram claritatem corporis eius, ita claritas veſtimentorum eius deſignat futuram claritatem Sanctorum, quæ ſuperabitur à claritate Chriſti, ſicut candor nitis ſuperatur à ſplendore ſolis. Vnde Gregor. dicit 31. Moralium, quòd veſtimenta Chriſti facta ſunt ſplendentia: quia in ſupernæ claritatis culmine Sancti omnes, ei luce iuſtitiæ fulgentes adhærebunt. veſtium enim nomine iuſtos quos ſibi adiunget ſignificat: ſecundum illud Iſa. 49. His omnibus velut ornamento veſtieris. Nubes autem lucida ſignificat Spiritus ſancti gloriam vel virtutem paternam (vt Orige. dicit) per quam Sancti in futura gloria protegentur. Quarto etiam conuenienter ſignificare poſsit claritatem mundi innouati, quæ erit Sanctorum tabernaculum. Vnde Petro diſponente tabernacula facere, nubes lucida diſcipulos obumbrauit.

Et per hæc patet ſolutio obiectorum.

Annot. ¶ In reſponſione ad tertium, Autor ad myſticam tranſit rationem, relinquens pro manifeſto nihil officere claritati glorioſę corporis Chriſti, ſi tanta eſt quòd etiam ſplendidas veſtes efficiat, & nubes lucidas reddat, per tradictum ſuorum emiſſionem. Hæc enim non ad ipſam ſpectant claritatem, ſed ad ipſius effectus: in hoc enim magnitudo lucis corporis Chriſti oſtenditur, & graduata illius participatio, dum veſtes propinquiores ſplẽdent, nubes autem remotior lucida fit.

¶ Super Quæſtionis quadrageſimæquintæ Articulum tertium.

Comment. TItulus clarus eſt. ¶ In corpore vnica concluſio: Cõuenienter induſti ſunt teſtes transfigurationis. Probatur, Ad gloriam æternã, per Chriſtum adducuntur homines præcedentes ipſum, & ſequentes: ergo conuenienter homines duo ex præcedentibus, & tres ex ſequentibus induſti ſunt transfigurationis teſtes. Antecedẽs licet ſit clarum, manifeſtatur tamen ex myſterio tucharum clamantium, &c. Conſequentia autem quo ad transfigurationem probatur: quia transfiguratio nihil aliud fuit, quàm quædam demonſtratio gloriæ inuitatiua ad ipſam. Quo ad numerum teſtium probatur: quia in ore duorum vel trium, &c.

¶ Super Quæſtionis quadrageſimæquintæ Articulum quartum.

Comment. IN corpore vnica concluſio: Conueniẽter teſtimonium naturalis Chriſti filiationis paterna voce auditum eſt in transfiguratione, ſicut & in baptiſmo. Probatur: Adoptio filiorum Dei eſt per conformitatem imaginis diuinæ ad naturalem filium, & hoc vel ſecundum gratiam vel gloriam: ergo conueniens fuit teſtimonium naturalis filiationis Chriſti, &c. Antecedens quo ad primam partem relinquitur clarum: & patet ad Rom. 8. Quos prædeſtinauit conformes fieri imaginis Filij ſui. Quo ad ſecundam & tertiam manifeſtatur autoritate Ioannis Euangeliſtæ. Conſequentia probatur, quia in baptiſmo datur gratia, in transfiguratione gloria monſtrata eſt. Et manifeſtatur ſimul conuenientia teſtimonij ex perſona Patris, quia ſolus nouit. Omnia clara ſunt iuxta ſubiectam materiam.

* Alias & manifeſtatur

¶ Præterea, Gloria Chriſti omnibus Chriſti fidelibus repromittitur: quos per ſuam transfigurationem ad illius gloriæ deſiderium accendere voluit. Non ergo ſolos Petrum & Iacobum & Ioannem in teſtimonium ſuæ transfigurationis aſſumere debuit, ſed omnes diſcipulos.

ARTICVLVS III.

¶ Virũm teſtes trãſfigurationis conuenienter fuerint inducti.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd inconueniẽter inducti fuerint teſtes transfigurationis. Vnuſquiſque enim maximè poteſt perhibere teſtimonium de notis. Sed qualis eſſet futura gloria, tempore transfigurationis Chriſti nulli homini per experimentum erat adhuc notum, ſed ſolis Angelis. Ergo teſtes transfigurationis magis debuerũt eſſe Angeli quàm homines.

¶ Præterea, Teſtes veritatis non decet aliqua fictio, ſed veritas. Moyſes autem & Helias non ibi verè affuerunt: ſed imaginariè. dicit enim quædam glo. ſuper illud Luc. 9. Erant autem Moyſes & Helias, &c. Sciẽdum eſt, inquit, non corpora vel animas Moyſi & Heliæ ibi apparuiſſe, ſed in ſubiecta creatura illa corpora fuiſſe formata. Poteſt etiam credi angelico miniſterio hoc factum eſſe, vt Angeli eorum perſonas aſſumerẽt. Non ergo videtur quòd fuerint conuenientes teſtes.

¶ Præterea, Act. 10. dicitur, quòd Chriſto omnes Prophetæ teſtimonium perhibent. Ergo non ſoli Moyſes & Helias debuerunt adeſſe tanquam teſtes, ſed etiam omnes Prophetæ.

¶ Præterea, Gloria Chriſti omnibus Chriſti fidelibus repromittitur: quos per ſuam transfigurationem ad illius gloriæ deſiderium accendere voluit. Non ergo ſolos Petrum & Iacobum & Ioannem in teſtimonium ſuæ transfigurationis aſſumere debuit, ſed omnes diſcipulos obumbrauit.

¶ IN CONTRARIVM eſt Euangelicæ ſcripturæ autoritas.

CONCLVSIO.

¶ Congruum fuit, vt hi teſtes trãſfigurationis vocarentur, quos euangelica prodit hiſtoria, de præcedentibus ſanctus Moyſes & Helias: de ſequentibus Petrus, Iacobus, ac Ioãnes, vt omnes ſe eſſe per gloriam ſuam glorificaturum oſtenderet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Chriſtus transfigurari voluit, vt gloriam ſuam hominibus oſtenderet, & ad eam deſiderãdam homines prouocaret: ſicut ſuprà dictum eſt. Ad gloriam autem æternæ beatitudinis adducũtur homines per Chriſtum, non ſolùm qui poſt eum fuerunt, ſed etiam qui eum præceſſerunt. Vnde eo ad paſſionem properante, tam turbæ, quæ ſequebãtur, quàm quæ præcedebant, ei clamabant Hoſanna: vt dicitur Matth. 21. quaſi ſalutem ab eo petentes. Et ideo conueniens fuit vt de præcedentibus ipſum teſtes adeſſent, ſcilicet Moyſes & Helias, & de ſequentibꝰ ipſm, ſcilicet Petrus & Iacobus & Ioãnes, vt in ore duorum * vel trium teſtium ſtaret hoc verbum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, qꝺ Chriſtus per ſuã trãſfigurationẽ manifeſtauit diſcipulis corporis gloriã, q̃ ad ſolos homines pt̃inet. Et ideo cõueniẽter nõ Angeli, ſed homines ad hoc ꝓ teſtibus inducũtur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd gloſilla dicitur eſſe ſumpta ex libro, qui intitulatur de Mirabilibus ſacræ Scripturæ, qui non eſt liber autenticus, ſed falsò aſcribitur Auguſt. & ideo illi gloſſæ non eſt ſtandum. Dicit enim expreſsè Hiero. ſuper Matthæ. Conſiderandum eſt, quòd Scribis & Phariſæis de cælo ſigna poſcentibus dare noluit. hîc verò vt Apoſtolorum augeat fidem, dat ſignum de cælo: Helia inde deſcendente, quò cõſcenderat, & Moyſe ab inferis reſurgente. Quod non eſt ſic intelligẽdum, quaſi anima Moyſi ſuum corpus reſumpſerit: ſed quòd anima eius apparuit per aliquod corpus aſſumptum, ſicut Angeli apparent. Helias autem apparuit in proprio corpore, non quidem de cælo empyreo allato, ſed de aliquo eminenti loco, in quod fuerat in curru igneo raptus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (ſicut Chryſoſtom. dicit ſuper Matth. Moyſes & Helias in medium adducuntur propter multas rationes. Prima eſt hæc: quia enim turbæ dicebant eum eſſe Heliam, vel Hieremiam, aut vnum ex Prophetis: capita Prophetarum ſecũ ducit, vt ſaltem hinc appareat differentia ſeruorum & Domini. Secunda ratio eſt: quia Moyſes legem dedit, Helias pro gloria Domini æmulator fuit. Vnde per hoc quòd ſimul cum Chriſto apparent, excluditur calumnia Iudæorum accuſantium Chriſtum tanquã tranſgreſſorem legis, & blaſphemum, Dei ſibi gloriam vſurpantem. Tertia ratio eſt, vt oſtendat ſe habere poteſtatem mortis & vitæ, & eſſe iudicem mortuorum & viuorum: per hoc quòd Moyſem iam mortuum & Heliam adhuc viuentem, ſecum ducit. Quarta ratio eſt: quia ſicut Lucas dicit, Loquebãtur cum eo de exceſſu, quem completurus erat in Hieruſalem, id eſt de paſsione & morte ſua. Et ideo vt ſuper hoc diſcipulorum animos confirmaret inducit eos in medium, qui ſe morti expoſuerunt pro Deo. Nam Moyſes cum periculo mortis ſe obtulit Pharaoni: Helias verò Regi Achab.

Quinta ratio eſt: quia volebat vt diſcipuli ſui æmularentur Moyſi manſuetudinem, & zelum Heliæ. Sextam rationem addit Hilar. vt oſtẽderet, ſcilicet ſe per legem quam dedit Moyſes, & per Prophetas, inter quos fuit Helias præcipuus, eſſe prædicatum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd alta myſteria non ſunt omnibus exponenda immediatè: ſed per maiores ſuo tempore ad alios debent deuenire. Et ideo, vt Chryſoſto. dicit, aſſumpſit tres tanquam potiores. Nã Petrus excellens fuit in dilectione, quam habuit ad Chriſtum, & iterum in poteſtate ſibi commiſſa. Ioã. verò in priuilegio amoris, quo à Chriſto diligebatur propter ſuam virginitatem: & iterum propter prærogatiuam euangelicæ doctrinæ. Iacobus autem propter prærogatiuam martyrij. Et tamen hoſipſos noluit hoc quod viderant, aliis annuntiare ante Reſurrectionem, ne (vt Hieronym. dicit) & incredibile eſſet pro rei magnitudine, & poſt tantam gloriam, ſequens crux ſcandalum faceret, vel etiam totaliter impediretur à populo: & vt cùm eſſent Spiritu ſancto repleti, tunc geſtorum ſpiritualium teſtes eſſent.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virũm conuenienter auditum fuerit teſtimonium paternæ vocis in tranſfiguratione.

In cat. au. Mat thæ. 17. lib. 2. & May. 9. lib. 2.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd inconueniẽter auditum fuerit teſtimonium paternæ vocis dicentis, Hic eſt filius meus dilectus. Quia, vt dicitur Iob 33. ſemel loquitur Deus, ſecundò idipſum nõ repetit. Sed in baptiſmo hoc ipſum paterna vox fuerat proteſtata. Non ergo fuit conueniens, quòd hoc iterum proteſtaretur in transfiguratione.

¶ Præterea, In baptiſmo ſimul cum voce paterna affuit Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ, quod in trãſfiguratione factum non fuit. Non ergo conueniens videtur fuiſſe Patris proteſtatio.

¶ Præterea, Chriſtus docere incepit poſt baptiſmum, & tamen in baptiſmo vox Patris ad eum audiendum homines non induxerat, ergo nec in transfiguratione inducere debuit.

¶ Præterea, Non debẽt aliquibus dici ea, quæ ferre nõ poſſunt, ſecundum illud Ioan. 16. Adhuc habeo vobis multa dicere, quæ nõ poteſtis portare modò. Sed diſcipuli vocem Patris ferre non poterant, dicitur enim Matthæ. 17. quòd audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde. ergo non debuit paterna ad eos fieri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Quinta pars principalis.*

CONSequenter, &c. ¶Hîc incipit ita dicta quinta, de exitu Christi ex hoc mundo.

¶*Super Quæstionis quadragesimæsextæ Articulum primum.*

Annot. TItulus vt sonat, sumatur: quoniã in corpore articuli distinguitur.

Comment. ¶In corpore distinctio vna ponitur cum tribus conclusionibus. Distinctio est de necessario dupliciter, vel simpliciter, vel extrinseco. & hoc vel coactionis, vel suppositionis: & hoc vel sine quo non, vel non ita bene. Vbi vides, quòd membra principalia distinctionis sunt tria, scilicet necessarium secundum se, vel coactionis, vel suppositionis. Si tamen vltimum membrum subdividatur, erunt quatuor, numerando duos modos necessarij ex suppositione, scilicet vel quia sine ipso nõ potest peruenire ad finem, vt nauigatio est necessaria ad perueniendum in insulam, vel sine quo non ita bene: vt equitare est necessarium ad eundum ex Bononia Romam, ad quam minus bene pedes posset quis ire. In litera omnes isti modi tanguntur distinguendo: sed conclusiones, ponendo tria tantùm principalia membra, considerantur: quia, vt patebit, sequentibus articulis reseruatur discussio subdistinctorum modorum, ad præsentem applicata materiam. Pomuntur ergo in litera iuxta tria principalia distinctionis membra prædicta, tres conclusiones. Prima est: Christum pati non fuit necessarium absolutè. Probatúrque sic tam ex parte Dei quàm ex parte hominis possibile fuit aliter se habere. Secunda conclusio est: Christum pati, non fuit necessarium necessitate coactionis. Probatur: quia Deus, qui diffiniuit Christum pati, non potest cogi: & ipse Christus qui passus est, voluitque pati sua est: oblatus est enim quia voluit. Tertia conclusio est: Christum pati, fuit necessarium necessitate suppositionis. Probatur & ex parte nostri, vt habeamus vitam æternam, Ioannis 3. & ex parte Christi, vt intraret in gloriam suam, Lucæ vltimo: & ex parte Dei, vt impleretur diffinitio eius, Lucæ vigesimosecundo, & vltimo. Omnia sunt clara.

¶IN CONTRARIVM est auctoritas Euangelicæ Scripturæ.

CONCLVSIO.

¶Quanquã alio modo, quàm per passionẽ potuerit Deus humanũ genus liberare, supposita tamen diuina præscientia, fuit impossibile alio modo quàm per passionem hoc tantum bonũ humano generi præstari.

¶RESPONDEO dicendum, quòd adoptio filiorum Dei est per quandam conformitatem imaginis ad filium Dei naturalem. Quod quidẽ fit dupliciter. primò quidem fit per gratiam viæ, quæ est conformitas imperfecta. Secundò, per gloriam, quæ erit conformitas perfecta, secundum illud primæ Ioan. 3. Nũc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quoniã cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Quia igitur gratiam per baptismum consequimur, in transfiguratione autem præmonstrata est claritas futuræ gloriæ, ideo tam in baptismo, quàm in transfiguratione conueniens fuit manifestari naturalem Christi filiationem testimonio Patris, quia solus est perfectè conscius illius perfectæ generationis simul cum Filio & Spiritu sancto.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum referẽdum est ad æternam Dei locutionẽ: qua Deus pater verbũ vnicũ protulit sibi coæternũ. Et tamen põt dici, q̃ licet idẽ corporali voce Deus protulerit: nõ tamen propter idẽ, fed ad ostendendũ diuersum modũ, quo homines participare possunt similitudinem filiationis æternæ.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd sicut in baptismo vbi declaratum fuit mysterium primæ regenerationis, ostensa est operatio totius Trinitatis per hoc quòd fuit ibi filius incarnatus, apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ, & Pater fuit ibi declaratus in voce: ita etiam in transfiguratione, quæ est sacramentum secundæ regenerationis, tota Trinitas apparuit, Pater in voce, Filius in homine, Spiritus sanct⁹ in nube clara. Quia sicut in baptismo dat innocentiam, quæ per simplicitatem columbæ designatur, ita in resurrectione dabit electis suis claritatem gloriæ & refrigerium ab omni malo, quæ designantur in nube lucida.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus venerat gratiam actualiter dare: gloriam verò promittere verbo. Et ideo conuenienter in transfiguratione inducuntur homines, vt ipsum audiant, non autem in baptismo.

¶Ad quartum dicendum, quòd conueniens fuit discipulos voce paterna terreri & prosterni, vt ostenderetur quòd excellentia illius gloriæ, quæ tunc demonstrabatur, excedit omnem sensum & facultatẽ mortalium, secundum illud Exod. 33. Non videbit me homo, & viuet. Et hoc est quod Hieronymus dicit super Matth. q̃ humana fragilitas cõspectũ maioris gloriæ ferre non sustinet. Ab hac autẽ fragilitate sanãtur homines p Christũ, eos in gloriã adducẽdo: qđ significatur p hoc quod dixit eis, Surgite, nolite timere.

QVAESTIO QVADRAGESIMASEXTA *de Passione Christi, in duodecim articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerandum est de his, quæ pertinẽt ad exitũ Christi de mũdo. Et primò de passione eius. secundò de morte. tertiò, de sepultura. quartò, de descensu ad inferos.

¶Circa passionem occurrit triplex consideratio. prima de ipsa passione. secũda de efficiẽte passionis. tertia de fructu passionis.

¶Circa primum quæruntur duodecim.

¶Primo, vtrùm necesse fuerit Christum pati pro liberatione hominum.

¶Secũdò, vtrùm fuerit alius mod⁹ possibilis liberatiõis hũanæ.

¶Tertiò, vtrùm ille modus fuerit conuenientior.

¶Quartò, vtrùm fuerit conueniens quòd in cruce pateretur.

¶Quintò, de generalitate passionis eius.

¶Sextò, vtrùm dolor, quẽ in passione sustinuit, fuerit maximus.

¶Septimò, vtrùm tota anima eius pateretur.

¶Octauò, vtrùm passio eius impediuerit gaudium fruitionis.

¶Nonò, de tempore passionis.

¶Decimò, de loco.

¶Vndecimò, vtrùm conueniens fuerit, ipsum cum latronibus crucifigi.

¶Duodecimo, vtrùm passio ipsius Christi sit diuinitati attribuenda.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm fuerit necessarium christum pati pro liberatione humani generis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nõ fuerit necessarium Christum pati pro humani generis liberatione. Humanum enim genus liberari non poterat nisi à Deo: secundum illud Isa. 45. Nunquid non ego Dominus, & non est vltrà Deus absque me: Deus iustus & saluans non est præter me. In Deo autem non cadit aliqua necessitas: quia hoc repugnaret omnipotentiæ ipsius. Ergo nõ fuit necessarium Christum pati.

¶Præterea, Necessarium voluntario opponitur. Sed Christus propria voluntate est passus: dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit, non ergo necessarium fuit eum pati.

¶Præterea, Sicut in Psalm. dicitur, Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas. Sed non videtur necessarium, quòd pateretur ex parte misericordię diuinę: quæ sicut gratis dona tribuit, ita videtur quòd gratis debita relaxet absq̃ satisfactione, neque etiam ex parte diuinæ iustitiæ, secundum quam homo æternam damnationem meruerat. Ergo videtur non fuisse necessarium q̃ Christus pro liberatione hominum pateretur.

¶Præterea, Angelica natura est excellentior, quàm humana, vt patet per Diony. 4. ca. de di. no. sed pro reparatione angelicæ naturæ, quæ peccauerat, Christ⁹ nõ est passus. Ergo videtur quòd nec etiã fuerit necessarium eum pati pro salute humani generis.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioã. 3. Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: sic oportet exaltari Filium hominis, vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Quod quidem de exaltatione in cruce intelligitur. ergo videtur quòd Christum oportuerit pati.

CONCLVSIO.

¶Quanquam necessarium non fuerit Christum pati aliquæ coactionis necessitate vel ex parte Dei, qui ipsum pati diffiniuerat, nec ipsius, qui voluntariè passus fuit: necessarium tamen, & expediens fuit, vt filij, & nobis vitam promereretur æternam, pro nobis Patri satisfaciens, & vt omnem in hoc impleret Scripturam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut Philosophus docet in quinto Meta.) necessarium multipliciter dicitur. Vno quidem modo, quod secundum sui naturam impossibile est aliter se habere, & sic manifestum est, quòd non fuit necessarium Christum pati, neq̃ ex parte Dei, neq̃ ex parte hominis. Alio modo dicitur aliquid necessariũ ex aliquo exteriori. Quod quidem si sit causa efficiens vel mouens, facit necessitatem coactionis: vt puta cùm aliquis nõ potest ire propter violentiã detinentis ipsum. Si verò illud exterius, quod necessitatẽ inducit, sit finis, dicetur aliquid necessariũ ex suppositione finis: quando scilicet finis aliquis aut nullo modo potest esse, aut non potest esse cõuenienter nisi tali fine præsupposito. Non ergo fuit necessariũ Christũ pati necessitate coactiõis, neq̃ ex parte Dei, q̃ Christũ diffiniuit pati, neq̃ etiã ex parte ipsius Christi, q̃ volũtariè passus est. Fuit autẽ necessarium necessitate finis: qui quidẽ potest tripliciter intelligi. Primò quidẽ ex parte nostra, q̃ p eius passionẽ liberati sumus: secundũ illud Ioã. 3. Oportet exaltari Filiũ hominis, vt omnis q̃ credit in eũ, non pereat, sed habeat vitã æternã. Secũdò, ex parte ipsius Christi, qui p humilitatem passionis meruit gloriam exaltationis. Et ad hoc pertinet qđ dicitur Lucæ vltimo, Hæc oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriam suam. Tertiò, ex parte Dei: cuius diffinitionem circa passionem Christi prænuntiatam in Scripturis, & præfiguratam in obseruantia veteris Testamenti, oportebat impleri. Et hoc est quod dicitur Luc. 22. Filius hominis, secundum quòd diffinitum est, vadit. Et Luc. vlt. Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt, in lege Moysi & Prophetis & Psalmis de me. * Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati & resurgere à mortuis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte Dei.

¶Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte hominis Christi.

¶Ad tertium dicendum, quòd hominem liberari per passionẽ Christi, conueniens fuit & misericordiæ, & iustitię eius Iustitię quidem: quia per passionem suam Christus satisfecit pro peccato humani generis: & ita homo per iustitiã Christi liberatus est. Misericordiæ verò: quia cùm homo per se satisfacere nõ posset pro peccato totius humanæ naturę (vt suprà habitum est) Deus ei satisfactorem dedit filiũ suum, secundũ illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorẽ per fidẽ in sanguine ipsius. Et hoc fuit abundantioris misericordiæ, qu̇m si peccata absque satisfactione dimisisset. Vnde dicitur Ephes. 2. Deus, qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo.

¶Ad quartũ dicendũ, q̃ peccatum Angeli non fuit remediabile sicut peccatum hominis, vt ex supradictis in Prima parte patet.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ, quàm per passionem Christi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ, quàm per passionẽ Christi. Dicit enim Dominus Io. 12. Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autẽ mortuum fuerit, multum fructum affert. vbi dicit Augustin. q̃ seipsum granum dicebat. Nisi ergo mortem passus esset, aliter fructum nostræ liberationis non fecisset.

¶Præterea, Mat. 26. Dominus dicit ad Patrem, Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Loquitur autem ibi de calice passionis. ergo passio Christi præteriri non poterat. Vnde & Hil. dicit, Ideo calix transire non potest nisi illum bibat: quia reparari nisi ex eius passione non possumus.

¶Præterea, Iustitia Dei exigebat, vt homo à peccato liberaretur, Christo per passionẽ satisfaciẽte. Sed Christus suã iustitiã nõ potest præterire: dicitur enim 2. ad Timo. 2. Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum nõ potest. Seipsum autẽ negaret, si iustitiã suã negaret, cùm ipse sit iustitia. ergo videtur quòd nõ fuerit possibile alio modo hominẽ liberari, quàm per passionẽ Christi.

¶Præterea, Fidei nõ potest subesse falsum. Sed antiqui Patres crediderunt Christum passurum. ergo videtur quòd non potuerit esse, quin Christus pateretur.

¶SED CONTRA est qđ Aug. dicit 13. de Tri. Modũ quo nos per mediatorẽ Dei & hominũ, hominem Christum Iesum, Deus liberare dignatur, asserimus bonum & diuinæ cõgruũ dignitati: verùm etiã ostẽdamus, nõ aliũ modũ possibilẽ Deo defuisse, cuius potestati cũcta æqualiter subiacẽt.

CONCLVSIO.

¶Quanquam alio modo, quàm per passionẽ potuerit Deus humanũ genus liberare, supposita tamen diuina præscientia, fuit impossibile alio modo quàm per passionẽ hoc tantum bonum humano generi præstari.

¶RESPONDEO dicendũ, q̃ aliqđ potest dici possibile vel impossibile dupliciter. Vno modo simpliciter & absolutè, alio modo ex suppositione. Simpliciter igitur & absolutè loquendo, possibile fuit Deo alio modo hominẽ liberare, q̃ per passionẽ Christi: q̃a nõ est impossibile apud Deum omne verbũ, vt dicitur Luc. 1. Sed ex aliqua suppositione facta fuit impossibile: quia enim impossibile est Dei præscientiã falli, & eius voluntatẽ seu dispositionẽ cassari, supposita præscięntia & præordinatiõe Dei de passione Christi, nõ erat simul possibile Christũ nõ pati, vel hominẽ alio modo, q̃ per eius passionẽ liberari. Et est eadem ratio de omnibus his quæ sunt præscita & præordinata à Deo, vt in Prima parte habitum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Dominus ibi loqtur supposita præscięntia & præordinatione Dei, secundũ quam erat ordinatũ, vt fructus humanæ salutis nõ sequeretur, nisi Christo patiente. Et similiter intelligendũ est quod secundo obijcitur, Si nõ potest hic calix trãsire nisi bibam illum, scilicet propter hoc, quòd tu ita dispositi. vnde subdit, Fiat voluntas tua.

¶Ad tertiũ dicendũ, q̃ hæc etiã iustitia dependet ex volũtate diuina, ab humano genere satisfactionẽ exigẽte pro peccato: nã si voluisset absq̃ omni satisfactione hominẽ à peccato liberare, cõtra iustitiã non fecisset. Ille enim iudex nõ potest salua iustitia culpã sine pœna dimittere, q̃ habet punire culpã in aliũ cõmissam: puta vel in aliũ hominem, vel in totam rempublicam, siue in superiorem principẽ. Sed Deus nõ habet aliquẽ superiorẽ, sed ipse est supremum & cõmune bonum totius vniuersi. Et ideo si dimittat peccatũ, quod habet rationẽ culpæ ex eo q̃ contra ipsum cõmittitur, nulli facit iniuriã: sicut quicũq̃ homo remittit offensam in se cõmissam absq̃ satisfactiõe, misericorditer & nõ iniustè agit. Et ideo Dauid misericordiã petẽs, dicebat, Tibi soli peccaui: quasi dicat, potes sine iniustitia mihi dimittere.

¶Ad quartum dicẽdum, q̃ fides humana, & etiam Scripturæ diuinæ, quibus fides instruitur, innituntur præscientiæ & præordinationi diuinæ. Et ideo eadem ratio est de necessitate, quæ prouenit ex suppositione eorum, & de necessitate, quæ prouenit ex præscientia & voluntate diuina.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm fuerit aliquis modus conuenientior ad liberationẽ humani generis, quàm per passionẽ Christi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd alius modus conuenientior fuisset liberationis humanæ, quàm per passionem

Annot. ¶*Super Quæstionis quadragesimæsextæ Articulum secundum.*

TItulus statim affert secum quæstionem: quia videtur præposterus ordo. nam prius erat quærendum si erat alius modus possibilis, posteà quærenda erat necessitas alterius eorum. Post necessitatem siquidem conclusam vnius modi, quid ad artem de aliis modis possibilibus.

* Alias, Et quo. ¶Ad hoc dicitur, quòd licet possibile absolutè sit communius ac prius necessario, & propterea quærenda prius esset possibilitas, quàm necessitas absolutè: possibile tamen, vt medium ad finem, non est prius necessario ad finẽ communiter sumpto, hoc est competẽdente necessarium ad finẽ, tam sine quo nõ, quàm propter melius, sed est posterius eo, vtpote species illius. nam omne medium possibile ad finem, aut est sine quo nõ, aut propter melius: bonũ enim aliquid in via ad finẽ asserre oportet medium omne possibile. Quocirca postquam Autor concluserit, necessariam esse Christi passionem ad salutem humanam, merito nunc inquirit an fuerit sic necessaria quòd sine illa non potuerit haberi libertas humana à peccato: hoc est quærere an fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ. Nam si nõ fuerit possibilis alius modus, passio Christi fuit ad libertatem humanam necessaria, sicut nauigatio ad transeundum in insulam: quia aliter non potest trãsiri. Et si fuit possibilis alius modus, passio Christi non fuit necessaria ad liberandũ genus humanum, sicut nauigatio ad insulam: quia per illum alium modum potuit nostra liberatio fieri. Vbi videre clarè poterimus, quòd ordo recitãtium articulorum seruatus est: vt primò quæsitum sit an passio Christi fuerit ad salutem nostram necessaria. Secundò, quomodo necessaria, an scilicet sine qua non potuisset haberi libertas humana. Et quoniam in hoc articulo concluditur quòd passio Christi non est sic necessaria (quoniam potuit alio modo humanũ genus liberari) ideo consequenter in tertio articulo quæretur an passio Christi fuerit cõuenientius medium ad libertatem humanam, quàm aliquis alius modus possibilis.

Comment. ¶In corpore articuli est vna distinctio bimembris, cum duabus conclusionibus iuxta duo membra. Distinctio est: Possibile vel impossibile dupliciter vel absolutè, vel ex suppositione. Prima conclusio est: Alio modo quàm per passionẽ Christi hominem liberari fuit possibile simpliciter. Probaturque nõ est impossibile apud Deum omne verbũ. Secũda conclusio est: Alio modo, quàm per passionem Christi, homioem liberari, fuit impossibile supposita præscięti & diffinitione Dei facta. Probatur: quia impossibile est diffinitionem & præscięntiam Dei falli.

¶*Super Quæstionis quadragesimæsextæ Articulum tertium.*

Annot. TItulus monstrat euacuatam iam esse distinctionẽ factam in primo articulo de necessario. Nam illorum duorũ modorum ibi indiscussorum (scilicet necessarium sine quo nullo modo potest haberi finis, & sine quo non ita conuenienter: primum in secundo articulo discussum est, vt patuit in illo: reliquũ autem in præsenti articulo discutitur. Cõparatur siquidem in hoc titulo passio Christi ad quodcunque aliud medium possibile pro libertate humana, secundum conuenientiam: an scilicet ipsa passio Christi sit conuenientius medium, quàm alia. Ex quo enim conclusum fuit, quòd non est mediũ necessarium sine quo nõ oportebat discurrere, an sit mediũ necessariũ propter melius: quod nunc fit. Et scito, quòd quemadmodum articulus secundus motus est simpliciter & absolutè de medio alio possibili ad talem finẽ, & nõ præsupposita diffinitione Dei de medio boc, scilicet passionis Christi: & propterea responsum est cum distinctione, ita hîc quoque inter media ad talem finem possibilia simpliciter & absolutè quæritur quod eorum sit conuenientius. Et est quasi quæstio rationes, quæ rate tale medium, scilicet passionis Christi, sit potius præelectum ad talẽ finem (scilicet liberatio nis humanæ) quàm qđcunque aliud medium Deo possibile. Dixi autem, quasi: quia hîc nõ discutitur diuinæ volũtatis ratio, sed ratio seu proportio & conuenięntia maior medij ad finem.

¶In corpore vnica conclusio: Modus liberationis humanæ per passionem Christi est conuenientior, quàm per solam Dei volũtatem. Probatur: Tantò modus aliquis est conuenientior, quantò per ipsum plura concurrũt expedientia ad finem illum, sed per modum ipsum multa concurrũt, quæ non concurrerẽt, si per

3. di. 18. art. 6. q. 3. cor.

Et dist. 20. arti. 4. q. 2. Et quæ. 2. art. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

si per solam Dei voluntatem liberaremur: ergo. Probatur minor ex quinque citatis in litera.

Annot. Vbi nota quòd alij modi liberationis humanæ aut essent per creaturam aliquam, aut per solam Dei voluntatem. Et si quidem per aliquam creaturam mediam liberaremur, clarè & euidenter constat quòd remotius fuisset medium ad efficacia perducendi ad finé, quàm passio Christi: quoniam est passio suppositi diuini efficacissimi ad omnia, & quia hoc erat per se euidens, derelictum est ab Autore. Si verò esset per solam Dei voluntatem, expeditius quidem fuisset, vtpote sola voluntate Dei concurrente: sed non fuisset rotque bonis fuit: us fuisset modus liberandi hominem: vt patet ex tot bonis in litera positis. Et propterea Autor comparauit modum passionis Christi ad modum ex sola Dei voluntate, tanquam præ se ferentem aliquid difficultatis.

Annot. ¶Circa rationes redditas in litera maioris conuenientiæ ad liberandum genus humanum per Christi passionem, aduerte, quòd ad duo capita primatis vniuersæ reduci videntur, vel ad suaultatem dispositionis, vel ad humanam dignitatē. Nam duci nos in salutem ex commendata Dei charitate & exemplo Christi, & merito & pretiositate & huiusmodi, ad suauem spectat dispositionem nostræ consequendæ salutis: quòd autem homo seipsum saluet, redimat, pro se pugnet, mereatur, vincat, satisfaciat, triumphet, regnet, iudicet, & huiusmodi, ad nostram spectat dignitatem, vt facile patet dilatando.

¶In responsione ad secundā circa illud Chrysostomi, Sed & si absq; morte corpus alicubi depositum fuisset: aduerte, quòd si, vt sonat, sumitur, nō videtur intelligibile: quoniam sine morte corpus non deponitur: nam si occultaretur à sensibus nostris, non propterea esset depositum, sed occultatum. Et propterea non de morte, vt est separatio animæ à corpore, sed de morte, vt est resolutio corporis terminata ad separationem animæ à corpore, intelligo: quoniā de huiusmodi morte præloquuntur est, dicens inconueniens fuisse, si ægrotauisset corpus eius, & in conspectu omnium solueretur, quasi diceret, quòd tam si naturali resolutione obiisset, quàm si miraculosè ex diuina potestate absque præuia dissolutione, subitò separasset animam à corpore, alicubi deponens Christi. Natura enim in sua operatione imitatur opus diuinum, vtpote à Deo mota & regulata. Sed natura non facit per duo quod per vnum potest facere. Cùm ergo Deus potuerit hominem liberare sola propria voluntate, non videtur cōueniens fuisse, quòd ad liberationem humani generis Christi passio adderetur.

¶Præterea, Ea quæ fiunt per naturam, conuenientius fiunt, quàm ea quæ fiūt per violentiam: quia violentia est quædam excissio seu casus ab eo quod est secūdum naturam: vt dicitur in lib. 3. de Cælo. Sed passio Christi mortem violentam induxit. ergo conuenientius fuisset, vt Christus naturali morte moriendo, hominem liberaret, quàm quòd pateretur.

¶Præterea, Conuenientissimum videtur, q; ille qui violenter & iniustè detinet, per superioris potentiam spolietur. vnde Isa. 52. dicit, Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Sed diabolus nullum ius in homine habebat: quem per fraudem decepérat, & per quandam violentiam seruituti subiectum detinebat. Ergo videtur conuenientissimum fuisse, quòd Christus diabolum per solam potentiam spoliaret absque sua passione.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit 13. de Trin. Sanandæ nostræ miseriæ cōuenientior modus alius nō fuit, quàm per Christi passionem.

CONCLVSIO.

¶Conuenientius fuit hominem liberari per passionem Christi, cùm maiora & potiora bona per eam consecuti fuerimus, quàm per Dei voluntatem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd tantò aliquis modus conuenientior est ad assequendum finem, quantò per ipsum plura concurrunt, quæ sunt expeditia fini. Per hoc autem, quòd homo per Christi passionem est liberatus, multa cōcurrerunt ad salutem hominis pertinētia præter liberationem à peccato. Primò enim per hoc homo cognoscit, quantùm Deus hominem diligat, & per hoc prouocatur ad eum diligendum, in quo perfectio humanæ salutis consistit. Vnde Apost. dicit Rom. 5. Commendat suā charitatem Deus in nobis: quoniā cùm inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Secundò, quia per hoc dedit nobis exemplum obedientiæ, humilitatis, constantiæ, iustitiæ, & cęterarū virtutū in passione Christi ostēsarum: quæ sunt necessariæ ad humanam salutē. Vnde dicitur primæ Pet. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplū, vt sequamini vestigia eius. Tertiò, quia Christus per passionem suam non solùm hominē à peccato liberauit, sed etiam gratiam iustificantem & gloriā beatitudinis ei promeruit, vt infrà dicetur. Quartò, quia per hoc est homini inducta maior necessitas, se immunem à peccato conseruandi, qui se sanguine Christi redemptum cognoscit à peccato: secundum illud primæ Cor. 6. Empti enim estis pretio magno: glorificate & portate Deū in corpore vestro. Quintò, quia hoc ad maiorem dignitatem hominis cessit: vt sicut homo victus fuerat & deceptus à diabolo, ita etiam homo esset qui diabolum vinceret: & sicut homo mortem meruit, ita homo moriendo, mortem superaret, vnde dicitur primæ ad Corinth. 5. Deo gratia, qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum. Et ideo conuenientius fuit, quòd per passionem Christi liberaremur, quàm per solam Dei voluntatem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd natura etiam vt aliquid conuenientius faciat, plura ad vnum assumit, sicut duos oculos ad videndum. Et idem patet in alijs.

¶Ad secundum dicēdum, quòd sicut Chrysosto. dicit, Christus non sui mortem, quam non habebat, cùm sit vita: sed hominum mortem venerat consumpturus. Vnde non propria morte corpus deposuit, sed ab hominibus illatam sustinuit. Sed etsi ægrotauisset corpus eius, & in conspectu omnium solueretur, inconueniens erat eum, qui sanaret aliorum languores, habere proprium corpus affectum languoribus. Sed & si absque morte corpus alicubi seorsum deposuisset, ac deinde se offerret, non crederetur ei de resurrectione differenti. Quomodo enim pateret Christi in morte victoria, nisi coram omnibus eam patiens, per incorruptionem corporis probasset extinctam?

¶Ad tertium dicendum, quòd licet diabolus iniustè inuaserit hominem: tamen homo propter peccatum, iustè erat sub seruitute diaboli derelictus à Deo. Et ideo conueniens fuit, vt per iustitiam homo à seruitute diaboli liberaretur, Christo satisfaciente pro ipso per suam passionem. Fuit etiam hoc conueniens ad vincendam superbiam diaboli, qui est desertor iustitiæ, & amator potentiæ, vt Christus diabolum vinceret, & hominem liberaret, non per solam potentiam deitatis, sed etiam per iustitiam & humilitatem passionis, vt Augustin. dicit 13. de Trinitate.

ARTICVLVS IIII.

¶Virùm Christus pati debuerit in cruce.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit pati in cruce. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed in figura Christi præcesserunt omnia sacrificia veteris Testamenti, in quibus animalia gladio necabantur, & postmodum igni cremabantur. Ergo videtur quòd Christus non debuerit pati in cruce, sed magis gladio vel igne.

¶Præterea, Damasc. dicit quòd Christus non debuerit assumere detrectabiles passiones. Sed mors crucis videtur fuisse maximè detrectabilis & ignominiosa. vnde dicitur Sapient. 2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo videtur quòd Christus non debuerit pati mortem crucis.

¶Præterea, De Christo dicitur, Benedictus qui venit in nomine Domini, vt patet Matthæ. 21. Sed mors crucis erat mors maledictionis, secundum illud Deutero. 21. Maledictus est à Deo, qui pendet in ligno. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christum crucifigi.

¶SED CONTRA est quod dicitur Philip. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.

CONCLVSIO.

¶Congruum fuit, vt is, qui pro omnium salute moriturus aduenerit, & pro peccato primi hominis satisfacturus, non aliam, quàm mortem crucis pateretur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd conuenientissimum fuit Christum pati mortem crucis. Primò quidem propter exemplum virtutis. Dicit enim Aug. in lib. 83. quæst. sapientia Dei hominem ad exemplū, quo rectè viueremus, suscepit. Pertinet autē ad vitam rectā, ea, quæ non sunt metuēda, nō metuere. Sunt autem homines, qui quanuis mortem ipsam non timeant, genus tamen mortis horrescūt. Vt ergo nullum genus mortis rectè vitandum fuit: nihil enim erat inter omnia genera mortis, illo genere execrabilius & formidabilius. Secundò, quia hoc genus mortis ipsum, inconueniens fuisset.

¶Super Quæstionis quadragesimasextæ Articulum quintum.

Annot. TItulus de passionibus corporalibus ab extrinseco illatis intelligitur, vt in corpore art. Autor. explicat. Sunt enim duo genera passionū. Quædam spirituales: vt decipi, peruari virtute, & huiusmodi. Quæ longe fuerunt à Christo: quia derogarent perfectioni animæ ipsius. Quædam corporales: & hæ sunt duplices, quædā ab intrinseco, vt ægritudines corporales. Et de his nō est quæstio: quia non decuit Christum infirmari. sed sat fuit ab intrinseco habere passiones naturales absq; egritudine, vt famē, sitim, lassitudiné quo ad corpus & tristitiam, timorem, & huiusmodi quo ad partem teosticuā animæ. Quædam verò ab extrinseco, siue sint puræ corporales, vt flagella, confossio, & huiusmodi: siue aliqualiter spirituales, vt infamati, & huiusmodi. Et simi- *Aliàs* liter siue extrinsece, vt spoliari, & huiusmodi- *tractu.* bus: siue intus, vt tristari ex fensatis, & obiectis. De his enim quæ ab extrinseco inferri possūt: passionibus absq; spiritualī damno in anima patientis, quæstio est, vt vnico verbo dicatur.

Cōment. ¶In corpore est vna distinctio bimębris cum duabus conclusionibus iuxta ipsa mębra distinctionis, interiecta explicatiõe tituli. Distinctio est: Passiones humanæ ab extrinseco possunt considerari dupliciter, vel secundū speciem, vel secundū genus. Prima conclusio: Nō oportuit Christum pati omnem humanam passionē secundum speciē. Proba- *Aliàs* tur: quia multæ earum *cr.* sunt cōtrariæ: vt patet. Secunda conclusio est: Christus passus est omnem humanā passionē secundum genus. Proba tur tripliciter: & ex parte generalitatis conditionum agētium à quibus, & rerum in quibus, & membrorum secundum quæ passus est. *Annot.* ¶Aduerte hāc primò, quòd Autor summatiē pertransit generalitatem passionum Christi: nam si adamussim enumerandæ essent omnes conditiones passionum eius & differentiæ earum, humanum ingenium fortè deficeret. Clarè siquidem liquet, quòd passus est iudicialiter & extrajudicialiter: à iudicio ecclesiastico & seculari passus est obiectione superbiæ, blasphemiæ, seductionis, ambitionis, rebellionis cæsareæ, vsurpationis diuinæ: passus est à testibus falsis, & à perpetua confessione occasionaliter: passus est maximè conueniens erat satisfactioni pro peccato primi parētis: quod fuit ex eo quòd contra mandatum Dei, pomum ligni vetiti sumpsit. Et ideo cōueniens fuit, quòd Christus ad satisfaciendum pro illo peccato seipsum pateretur ligno affigi, quasi restituēs quod Adam sustulerat: secūdum illud Psal. Quæ nō rapui, tunc exoluebam. Vnde Augustin. dicit in quodam sermone de passione, Contempsit Adam præceptum, accipiens ex arbore pomum, sed quicquid Adā perdidit, Christus in cruce inuenit. Tertia ratio est, quia (vt Chrysost. dicit in sermone de passione) in excelso ligno, & non sub tecto passus est, vt etiam ipsius aëris natura mundetur, sed & ipsa terra simile beneficium sentiebat decurrentis de latere sanguinis stillatione mundata. Et super illud Ioan. tertio, Oportet exaltari Filium hominis, dicit, Exaltari audiens suspensionem intelligas in altum, vt sanctificaret aërem, qui sanctificauerat terram ambulando in ea.

Quarta ratio est: quia per hoc quod in alto moritur, ascensum nobis parat in cælum, vt Chrysost. dicit. Et inde est, quod ipse dicit Ioan. 12. Ego, si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Quinta ratio est, quia hoc competit vniuersali saluationi totius mundi. Vnde Gregor. Nice. dicit, quòd figura crucis à medio contactu * in quatuor extrema partita, significat virtutem & prouidentiam eius, qui in ea pependit, vbique diffusam. Chrysost. etiam dicit quòd in cruce expansis manibus moritur, vt altera manu veterem populum, altera, eos qui ex Gentibus sunt, trahat. Sexta ratio est: quia per hoc genus mortis diuersæ virtutes designantur. Vnde Augustin. dicit in lib de gratia vete & noui Testamenti, Non frustra tale genus mortis elegit, vt latitudinis & altitudinis & longitudinis & profundi tatis, de quibus Apostolus loquitur, magister existeret. Nam latitudo est in eo ligno quod transuersum desuper figitur. hoc ad bona opera pertinet: quia ibi extenduntur manus. Longitudo in eo quod ab ipso ligno vsque ad terram conspicuum est: ubi enim quodam modo stat, * id est persistitur & perseuerat, quod longanimitati tribuitur. Altitudo est in ea ligni parte, quę ab illa quæ transuersum figitur, sursum versus relinquitur, hoc est ad caput crucifixi: quia bene sperātium superna expectatio est. Iam verò illud ex ligno quod fixum occultatur, vnde totum illud exurgit, profunditatem significat gratuitæ gratiæ. Et sicut Augusti. super Ioan. dicit, Lignum, in quo fixa erant membra patientis, etiam cathedra fuit magistri docentis. Septima ratio est: quia hoc genus mortis plurimis figuris respondet. Vt enim Augustin. dicit in sermone de passione, de diluuio aquarum, humanum genus arca lignea liberauit. De Aegypto Dei populo recedente, Moyses mare virga diuisit, & Pharaonem prostrauit, & populum Dei redemit. Idem Moyses lignum in aqua misit, & amaram aquam in dulcedinem commutauit. Ex lignea virga de spirituali petra salutaris vnda profertur. Et vt Amalec vincererur, circa virgam Moyses expansis manibus extenditur. Et lex Dei, arcæ Testamenti creditur lignea. Vt his omnibus ad lignum crucis, quasi per quosdam gradus veniatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,

quòd altare holocaustorum, in quo sacrificia animalium efferebantur, erat factum de lignis, vt habetur Exod. 26. & quantum ad hoc veritas respondet figuræ. Non autem oportet quòd quātum ad omnia: quia iam non esset similitudo, sed veritas, vt Damascē. dicit in 3. lib. Specialiter tamen, vt Chrysost. dicit, non caput ei amputatur, vt Ioanni, neque sectus est, vt Isaias. vt corpus integrum & indiuisibile morti seruet, & non fiat occasio volentibus Ecclesiam diuidere. Loco autem materialis ignis, fuit in holocausto Christi, ignis charitatis.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus detractibiles passiones assumere renuit, quæ pertinebant ad defectum scientiæ vel gratiæ aut etiam virtutis. Non autem illas, quæ pertinent ad iniuriam ab exteriori illatam, quinimò, vt dicitur Hebræ. 12. sustinuit crucem, confusione contempta.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut Augustin. dicit 14. contra Faustum) peccatum maledictum est, & per consequens mors & mortalitas ex peccato proueniens. Caro autem Christi mortalis fuit, similitudinem habens carnis peccati: & propter hoc Moyses eam nominat maledictum: sicut & Apostolus nominat eam peccatum: dicens secundæ ad Corinth. 5. Eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, scilicet propter pœnam peccati. Nec ideo maior inuidia est: quia dixit, Maledictus est à Deo, nisi enim Deus peccatum odisset, non ad eam suscipiendam atque tollendam filium suum misisset. Confitere ergo maledictum susceptisse pro nobis, quem confiteris mortuum esse pro nobis. Vnde ad Galat. 3. dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.

ARTICVLVS V.

¶Virùm Christus omnes passiones sustinuerit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus omnes passiones sustinuerit. Dicit enim Hilar. 10. de Trin. Vnigenitus Dei ad peragendum mortis suæ sacramentum, consummasse se omne humanarum genus passionum testatur, cùm inclinato capite emisit spiritum. Videtur ergo quòd omnes passiones humanas sustinuerit. *Infrà q. 48. ar. 2.*

¶Præterea, Isa. 52. dicitur, Ecce intelliget seruus meus, & exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde, sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius & forma eius inter filios hominum. Sed Christus est exaltatus secundum hoc quòd habuit omnem gratiam & omnem scientiam, pro quo super eum multi admirantes obstupuerunt. Ergo videtur quòd inglorius fuerit, sustinendo omnem passionem humanam.

¶Præterea, Passio Christi ordinata est ad liberationem hominis à peccato, vt suprà dictum est. Sed Christus venit liberare homines ab omni genere peccatorum. ergo debuit pati omne genus passionum.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 19. quòd milites primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo. ad Iesum autem cùm venissent, non fregerunt eius crura. Non ergo passus est omnem humanam passionem.

CONCLVSIO.

¶Passus est Christus omnes passiones humanas, non quidem secundum speciem, sed secundum genus, vt totum humanum etiam ex hoc liberaretur genus diceretur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd passiones humanæ possunt considerari dupliciter. Vno modo quantum ad speciem, & sic non oportuit Christum pati omnem passionem, quia multæ passionum species sibi inuicem contrariantur, sicut combustio in igne & submersio in aqua. Loquimur enim nunc de passionibus ab extrinseco illatis: quia passiones ab intrinseco causatas (sicut sunt ægritudines corporales) non decuit eum pati, vt suprà dictum est. Sed secundum genus passus est omnem passionem humanam. Quod quidem potest considerari tripliciter. Vno modo ex parte hominum, à quibus passus est. Passus est enim ab iudæis & à Gentilibus & à Iudæis & à masculis & à fœminis, vt patet de ancillis accusantibus Petrum. Passus est etiam & à principibus & à ministris eorum & popularibus, secundum illud Psalm. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt malus, & vt stultus, passio est à virtu timoratæ secundum legem Dei: vtpote non introeuntibus in Prætorium, & vacantibus operibus misericordiæ actualiter: & à sceleratis passus est & simpliciter, & cõparatiuè ad Barrabam. Et breuiter ad pelagus passionum harum contemplatio ingressum dans nouæ semper adiiciet.

Aduert. ¶ Aduertè secundò, q̃ ad literam Christus generalitatem passionũ suscepit, vt vniuersum quo ad mala deificaret. Ita q̃ sicut verbũ diuinum suscipiẽdo humanam natũrã, assumpsit quodammodo totum vniuersum quo ad bona (pro quanto in homitie omnes creaturæ quodãmodo inueniuntur: vt in principio huius libri declarauimus) ita suscipiẽdo mala homo in generalitate suarum passionũ, deificauit totũ vniuersum, quo ad mala: in malo enim hominis omnia mala quodã modo inueniuntur. In cuius signum etiã malo culpæ carnẽ suam in partibus subiacere voluit, vt de massa peccatrice corpũ sumens, malum culpæ etiam quodãmodo deificaret: vt omnino impleatur cõspiciamus, q̃ sic Deus dilexit mundũ, & secũdum bona & secundum mala, vt filium suum vnigenitũ daret.

Prodest autẽ malorũ huiusmodi tanta dignitas humano generi valdequoniam malorum incursus post Adæ peccatum ineuitabilis est, & necessarius in via vitutis ambulantibus ad cælestem patriam. Naturaliter autẽ exosa, fugibilia tristiãque sunt mala: & propterea arcta duráque dicitur via vitæ. Sed vbi assumpta à verbo Dei in propria persona, mala sunt, delicata proculdubio sũt: & inde reddita sunt desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum, quũ nõ habentur, & dulciora super mel & fauum, quum habẽtur: vt gesta martyrum testantur, dicentium, Hoc est q̃d semper optaui: has epulas ego semper opta ui: videor mihi q̃ super roseos flores incedam, &c. Et hinc virtutis via patiendo mala, facta est humano generi amabilis, desiderabilis atque delectabilis secundum seipsam, sed animalis homo non percipit quę Dei sunt: palato enim non sano pœna est panis, qui sano est suauissimus & oculis ægris odiosa lux, quæ puris est amabilis.

3. dist. 15. q. 2. art. 3 q. 3. Et opus. 3. c. 238. & 239.

¶ Super Quæstionis quadragesimæsextæ Articulum sextum.

Comment. TItulus, vt sonat, intelligẽdus est. ¶ In corpore duo.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrũm dolor passionis Christi fuerit maior omnibus doloribus.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd dolor passionis Christi nõ fuerit maior omnibus aliis doloribus. Dolor enim patiẽtis augetur secundum grauitatem & diuturnitatem passionis. Sed quidam martyres, grauiores passiões & diuturniores sustinuerunt quàm Christus, sicut patet de Laurentio, qui est assatus in craticula: & de Vincentio, cuius carnes sunt vngulis ferreis lacerataæ. ergo videtur quòd dolor Christi patientis non fuerit maximus.

¶ Præterea, Virtus mentis est mitigatiua doloris, intantum quòd Stoici posuerunt, tristitiam in animum sapientis non cadere, & Arist. posuit quòd virtus moralis medium tenet in passionibus. Sed in Christo fuit perfectissima virtus mentis. ergo videtur quòd in Christo non fuerit maximus dolor.

¶ Præterea, Quantò aliquod patiẽs est magis sensibile, tantò maior sequitur dolor passionis. Sed anima est sensibilior, quàm corpus, cùm corpus sentiat ex anima. Adam etiã in statu innocentiæ videtur corpus sensibilius habuisse, quàm Christus, qui assumpsit corpus humanum cum naturalibus defectibus. ergo videtur quòd dolor animæ patientis in purgatorio vel in inferno, vel etiam dolor Adę, si passus fuisset, maior fuisset quàm dolor passionis Christi.

Primò resumũtur duo dolores in Christo: exterior scilicet, & interior. Secundò respondetur quæstio vnica conclusione: Vterq; dolor in Christo fuit maximus super omnes præsentis vitæ. Probatur ex quatuor simul iunctis, scilicet ex causis, ex patiente, ex puritate doloris, & ex quãtitate proportionata ad finem.

Aduert. ¶ Vbi videre facilè potes, q̃ in nullo alio dolore humano concurrit tot, adæquate aut etiã appropinquate possunt ad hæc. Et de tertio q̃dẽ & quarto constat, q̃ in aliis locum habere nõ possunt: secũdò quoque ad perceptionem efficacissimam omniũ causarum tristitiæ, procul etiam ab aliis est. in primo quoque duo sunt in accessibilia, scilicet tristitia ex omnibus peccatis humani generis & amissio corporalis vitæ diuinæ personæ & tam excellẽtis animæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictũ est, cùm de defectibus assumptis à Christo ageretur, in Christo patiente fuit verus dolor, & sensibilis, qui causatur ex corporali nocumenti, qui tristitia dicitur. Vterque autem dolor in Christo fuit maximus inter dolores præsentis vitæ, quod quidẽ contigit propter quatuor. Primò quidem, propter causas doloris. tem habuit, tum propter generalitatem passionis, de qua dictũ est, tum etiam ex genere passionis: quia mors confixorũ in cruce est acerbissima: quia configuntur in locis neruosis & maximè sensibilibus, scilicet in manibus & pedibus, & ipsum pondus corporis pendentis continuè auget dolorem, & cum hoc etiã est dolor interficiuntur. Doloris autem interioris causa fuit primò quidẽ omnia peccata humani generis, pro quibus satisfaciebat patiens. vnde ea quasi sibi ascribit dicens in Psal. Verba delictorum meorum. secundò, specialiter casus Iudæorum & aliorũ in eius passi sunt in Christi passione. tertiò, etiam amissio vitæ corporalis, quæ naturaliter est horribilis humanæ naturæ. Secũdò potest magnitudo doloris eius cõsiderari ex perceptibilitate patiẽtis, & secundũ animam & secundũ corpus. Nã & secundũ corpus erat optimè cõplexionatus, cùm corpus eius fuerit formatũ miraculosè operatiõe Spũs sancti, sicut & alia, quæ per miracula facta sunt, fuerũt aliqs potiora (vt Chrys. dicit de vino, in quod Christus aquã cõuertit in nuptijs) & ideo in eo maximè viguit sensus tactus: ex cuius perceptione sequtur dolor. Anima etiã secundũ vires interiores, efficacissimè apprehẽdit omnes causas tristitiæ. Tertiò magnitudo doloris Christi patiẽtis potest considerari ex doloris & tristitiæ puritate. Nã in aliqs patiẽtibus mitigatur tristitia interior, & etiã dolor exterior, ex aliqua consideratione rationis, per quandã derivationẽ seu redundãtiã à superioribus viribus ad inferiores. Quod in Christo patiente nõ fuit: quia vnicuiq; viriũ, permisit agere q̃d est sibi propriũ, sicut Damascenus dicit. Quartò potest cõsiderari magnitudo doloris Christi patiẽtis, ex hoc q̃ passio illa & dolor à Christo fuerũt assumpta voluntariè, propter finẽ liberatiõis hominũ à peccato. Et ideo tantã fructus, qui inde sequebatur. Ex his igitur omnibus causis simul cõsideratis, manifestè apparet, q̃ dolor Christi fuerit maximus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ ratio illa procedit ex vno tantùm prædictorum, scilicet ex læsione corporali, quæ est causa sensibilis doloris. Sed ex aliis causis multò magis dolor Christi patientis augetur, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus moralis aliter mitigat tristitiam interiorem, & aliter exteriorem dolorem sensibilem. Tristitiam enim interiorem diminuit directè, in ea medium constituendo,

¶ Super Quæstionis quadragesimæsextæ Articulum septimum.

Comment. TItulus in corpore articuli clarificatur.

¶ In corpore duo sunt. primò distinguitur quot sensibus potest intelligi quæstio ista. secundò respondetur quæstio. Distinctio ponitur duplex. prima ex Sco. in 3. sen. distin. 15. probante quòd ratio superior in Christo per proprium actum doluit de passione Christi. Tum quia passio erat contra naturalem appetitum ipsius rationis superioris. Tum quia erat contra conditionatum velle eiusdem. Quicquid autem nobis nolentibus vel naturali voluntate commodi, vel conditionato velle accidit, sufficiens causa tristitiæ est: vt patet de miseria quo ad primum, & de proiectione mercis in mare quo ad secundũ. Amplius, Christus tristatus est de peccatis Iudæorum, vt sunt offensæ Dei. sed hoc spectat ad rationem superiorem: quia hæc tristitia est secundum Deum, est secundum rationes æternas consultas, quæ sunt secundum Aug. 12. de Tri. obiectum rationis superioris. ergo.

¶ Ad euidentiam huius scitũ quòd cùm secundum Aug. de Ciuita. Dei ca. 1. tristitia sit de his quæ nobis nolentibus accidunt, & nostrum nolle quadrupliciter inueniatur, vel per actum elicitum, vt si nolo visitare: vel per naturalem contrarietatem ad voluntatem secundum se, vt nolumus miseriam: vel per naturalem contrarietatem ad voluntatem cui ligatam appetitui sensitiuo, vt nolumus vri: vel per conditionatum actum voluntatis, puta nolleitatem, vt nolumus proiicere mercem in mare, quas tamen proiicimus: putauit Scotus in loco dicto quodlibet istorum nolle, sufficienter causare tristitiam in voluntate, si contra huiusmodi nolle eueniat nobis aliquid sic nolitum.

5. dist. 15. q. 2. art. 1. q. 3. et arti. 3. q. 2. Et veri. 3. ad 1. & ar. 8. Et quol. 7. art. 5. Et opus. 3. c. 235.

Minus autem verum inueniur hoc dictum, si perspexerimus quòd beatis multa possunt fieri quæ nolita sunt euenire, quæ tamen tristari non possunt. Voluntas enim cuiusque patris in patria est, quòd secundum se nolit ei filium damnari (vt patet: quia ista nolleitas est secundum aliquem ordinem naturalem ad filium, & quia in damnatis remanet: vt patet de dicto, qui petiit ne fratres damnarentur) & tamen Beatus nõ tristatur, si filius damnatur. Et simile est de iniurijs, quæ fiunt Sanctis circa eorum corpora: sunt enim contra naturalem voluntatem eorum, & tamen non tristantur. Quocirca distinguendũ est de nolle, quod sit naturale, siue cõditionatũ: sit, duplicitèr sumi potest. Vel absolutè, hoc est quãtũ est ex parte voluntatis seu boni volibi aut mali nolibi, & taliter nolle non sufficit ad cautandam tristitiam: vt ex dictis exemplis patet, & amplius patebit. Allo modo sumitur nolle secundum præsentẽ statũ voluntatis seu nolentis, hoc est q̃ sit sic naturale, sit sic cõditionatum, iosit illud nolle secũdũ præsentẽ statum, quẽ actu habet ille qui dicitur nolle: & sic nolle, sine sit naturale, sit conditionatum,

¶ Circa hanc conclusionem dubium occurrit

Quæstio.

ex Sco. in 3. sen. distin. 15. probante quòd ratio superior in Christo per proprium actum doluit de passione Christi. Tum quia passio erat contra naturalem appetitum ipsius rationis superioris. Tum quia erat contra conditionatum velle eiusdem. Quicquid autem nobis nolentibus vel naturali voluntate commodi, vel conditionato velle accidit, sufficiens causa tristitiæ est: vt patet de miseria quo ad primum, & de proiectione mercis in mare quo ad secundũ. Amplius, Christus tristatus est de peccatis Iudæorum, vt sunt offensæ Dei. sed hoc spectat ad rationem superiorem: quia hæc tristitia est secundum Deum, est secundum rationes æternas consultas, quæ sunt secundum Aug. 12. de Tri. obiectum rationis superioris. ergo.

¶ Ad euidentiam huius scitũ quòd cùm secundum Aug. de Ciuita. Dei ca. 1. tristitia sit de his quæ nobis nolentibus accidunt, & nostrum nolle quadrupliciter inueniatur, vel per actum elicitum, vt si nolo visitare: vel per naturalem contrarietatem ad voluntatem secundum se, vt nolumus miseriam: vel per naturalem contrarietatem ad voluntatem cui ligatam appetitui sensitiuo, vt nolumus vri: vel per conditionatum actum voluntatis, puta nolleitatem, vt nolumus proiicere mercem in mare, quas tamen proiicimus: putauit Scotus in loco dicto quodlibet istorum nolle, sufficienter causare tristitiam in voluntate, si contra huiusmodi nolle eueniat nobis aliquid sic nolitum.

Minus autem verum inueniur hoc dictum, si perspexerimus quòd beatis multa possunt fieri quæ nolita sunt euenire, quæ tamen tristari non possunt. Voluntas enim cuiusque patris in patria est, quòd secundum se nolit ei filium damnari (vt patet: quia ista nolleitas est secundum aliquem ordinem naturalem ad filium, & quia in damnatis remanet: vt patet de dicto, qui petiit ne fratres damnarentur) & tamen Beatus nõ tristatur, si filius damnatur. Et simile est de iniurijs, quæ fiunt Sanctis circa eorum corpora: sunt enim contra naturalem voluntatem eorum, & tamen non tristantur. Quocirca distinguendũ est de nolle, quod sit naturale, siue cõditionatũ: sit, duplicitèr sumi potest. Vel absolutè, hoc est quãtũ est ex parte voluntatis seu boni volibi aut mali nolibi, & taliter nolle non sufficit ad cautandam tristitiam: vt ex dictis exemplis patet, & amplius patebit. Allo modo sumitur nolle secundum præsentẽ statũ voluntatis seu nolentis, hoc est q̃ sit sic naturale, sit sic cõditionatum, iosit illud nolle secũdũ præsentẽ statum, quẽ actu habet ille qui dicitur nolle: & sic nolle, sine sit naturale, sit conditionatum,

¶ Circa hanc conclusionem dubium occurrit

potentia

Universidad de Deusto Biblioteca

nari sufficit ad cauſandam triſtitiam. Quod vt clarius fiat, dicamus exēplariter differentiā inter voluntatē beati patris & nō beati, pater ſiquidē iuſtus viator reſpectu miſeriæ filij preſciti, habet nolle & naturale, & conditionatū: nō ſimplm ita q̄ voluntati paternæ ſecundū ſe abſolutē ſumptæ cōtrariatur miſeria filij, & nollet filij dānationem ſeclusō diuinæ iuſtitiæ ordine, ſed etiam ita q̄ ſecundū præſentem ſtatum in quo eſt, ex amore naturali exiſt in actū volendi conditionatū, dicendo, Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat calix iſte. Idem autem pater beatus nō habet amplū amoré illum paternū, vt cōſonet ſibi exiſte in actum nolleitatis reſpectu miſeriæ filij: aliquin non eſſet beatus: quoniam aliquid vellet quod nō haberet ſed in omnibus conforme diuinæ voluntati ſuum velle. Et hinc fit, vt dānatio filij eueniens, triſtitiā ingerat patri viatori, & nō patri beato. Conueniēta ſiquidem inuēta ſecundū voluntatem abſolutē, & ſimiliter ſecundū nolleitatē abſolutē in patre viatore & beato, & differētia inuenta ſecundū voluntatem in tali ſtatu, teſtatur quòd nō ſufficit ad triſtitiam voluntas naturalis aut conditionata abſolutē, ſed oportet q̄ ſit ſecundū preſentem ſtatum: propterea enim triſtor, proficiendo merces, quia ſecūdū præſentem ſtatū habeo nolleitatem perdēdi illas. & ecōtra propterea beati de nullo triſtātur: quia de nullo contrario euenturo habēt nolleitatem in illo ſtatu. Et in propoſito ideo Chriſtus dominus beatus, ſecundum portionē ſuperiorem non triſtabatur de ſua paſſione: quia ſecūdum illam nec nolleitatem illius habebat: ſed tanquam beatus illam nullo modo refutabat. Vnde patet falſum eſſe, q̄ rationi ſuperiori Chriſti, vt natura, contrariabatur paſſio Chriſti: quoniā pars illa ſecundū illū ſtatum nō habuit aliquid cōtrarij. Et ſimiliter falſum eſt, q̄ habuerit nolleitatem mortis eadē ratione qua ſcilicet beata erat. Vetumne iniuria Sco. hinc 3. diſt. 15. q. 2. art. 3. q. 2. et ſuperiore vtitur æquivoce: pto intellectu ſcilicet & volūtate reſpectu quorumcunq;, ſecūdum ordinē tamen ad æternā & idēo quo ad quæſtionē de ratione ſuperiori & inferiori, in æquiuoco cum eo laboratur. Sed quo ad nolitionem cauſantem triſtitiam, nō eſt æquiuocatio: quoniam ſiue in ſuperiori, ſiue in inferiori portione oportet adeſſe nolitū ſecundū præ-

potentia animæ poteſt pati dupliciter. Vno modo paſſiōe propria, quæ q̄dē eſt, ſcd̄m q̄ patitur à ſuo obiecto, ſicut ſi viſus patiatur ex ſuperabundanti viſibili. Alio modo aliqua potētia patitur paſſione ſubiecti, ſuper quod fundatur, ſicut viſus patitur patiente ſenſu tactus in oculo, ſuper quem fundatur viſus: puta cùm oculus pungitur, aut etiam diſtemperatur per calorem. Sic igitur dicendum eſt, quòd ſi intelligamus totam animam ratione ſuæ eſſentiæ, ſic manifeſtū eſt totam animam Chriſti paſſam eſſe. Nam tota eſſentia animæ coniungitur corpori, ita quòd tota eſt in toto, & tota in qualibet parte eius, & ideo corpore patiente, & diſpoſito ad ſeparationem ab anima, tota anima patiebatur. Si verò intelligamus totam animam ſecundum omnes potētias eius ſic loquendo de paſſionibus propr̄js potentiarum, patiebatur quidem ſecundum omnes vires inferiores: quia in ſingulis viribus inferioribus anime, quæ circa temporalia operantur, inueniebatur aliquid quod erat cauſa doloris Chriſti: ſicut ex ſupradictis patet. Sed ſecundum hoc ſuperior ratio non patiebatur in Chriſto ex parte ſui obiecti, ſcilicet Dei: qui non erat animæ Chriſti cauſa doloris, ſed delectationis & gaudij. Secūdum autem illum modum paſſionis, quo potētia aliqua dicitur pati ex parte ſui ſubiecti, ſic omnes potentiæ animæ Chriſti patiebantur: omnes enim potentiæ animæ rationales dicantur in eſſentia eius, ad quam peruenit paſſio, paſſo corpore, cuius eſt actus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet intellectus, ſecundum quòd eſt potentia quædam, non ſit corporis actus: eſſentia tamen animæ eſt corporis actus, in qua radicatur potentia intellectiua, vt in Prima parte habitum eſt.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd illa ratio procedit de paſſione quæ eſt ex parte propr̄ij obiecti: ſecundum quam ſuperior ratio in Chriſto paſſa non fuit.

¶Ad tertium dicendum, quòd dolor tunc dicitur eſſe paſſio perfecta, per quā anima perturbatur, quando paſſio ſenſitiuæ partis pertingit vſque ad immutandam rationem à rectitudine ſui actus, vt ſcilicet ſequatur paſſionem, & non habeat liberum arbitriū ſuper eam. Sic autem paſſio ſenſitiuæ partis nō peruenit in Chriſto vſque ad rationem, ſed ex parte ſubiecti, ſicut dictum eſt.

¶Ad quartum dicendum, quòd intellectus ſpeculatiuus nō poteſt habere dolorem vel triſtitiam ex parte ſui obiecti, quod eſt verum abſolutē conſideratum: quod eſt perfectio eius. Poteſt tamen ad ipſum pertingere dolor vel cauſa doloris per modum iam dictum.

ARTICVLVS VIII.

¶Virum tota anima Chriſti in paſſione fruereturfruitione beata.

AD OCTAVVM ſic procedit. Videtur quòd anima Chriſti in articulo illius paſſionis non tota frueretur fruitione beata. Impoſsibile eſt enim ſimul dolere & gaudere, cùm dolor & gaudium ſint contraria. Sed anima Chriſti tota patiebatur dolorem in tempore paſſionis: vt ſupra habitum eſt. Non ergo poterat eſſe vt tota frueretur.

¶Præterea, Philoſophus dicit in ſeptimo Ethico. quòd triſtitia ſi ſit vehemens, non ſolùm impedit delectationem contrariam, ſed quancunque, & econuerſo. Dolor autem paſſionis Chriſti fuit maximus (vt oſtē ſum eſt) & ſimiliter delectatio fruitionis eſt maxima: vt in principio Secundæ partis habitum eſt. Non ergo potuit eſſe quòd anima Chriſti tota ſimul pateretur & frueretur.

¶Præterea, Fruitio beata eſt ſecundum cognitionem & amorem diuinorum, vt patet per Auguſtin in primo de doctrina chriſtiana. Sed non omnes vires animæ attingunt ad cognoſcendum & amandū Deum. Non ergo tota anima Chriſti fruebatur.

¶SED CONTRA eſt quod Damaſcen. dicit in 3. libr. quòd diuinitas Chriſti permiſit carni agere & pati quę propria. Ergo pari ratione cùm proprium eſſet animæ, inquantum erat beata, quòd frueretur, paſsio eius fruitionem non impediebat.

CONCLVSIO.

¶Quandoquidem tota anima Chriſti per eſſentiam Deo frueretur in paſſione, non tamen ſecundum omnes ſuas potēſtates: ſed ſolum ſuperior in illo rationis pars proprio actu beatorum fruitione fruebatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ſicut dictum eſt priùs, tota anima poteſt intelligi & ſecundum eſſentiam, & ſecundum omnes eius potentias. Si autem intelligatur ſecundū eſſentiā, ſic tota anima fruebatur, inquantū eſt ſubiectū ſuperioris partis animæ, cuius eſt frui diuinitate: vt ſicut paſsio ratione eſſentiæ attribuitur ſuperiori parti animæ: ita ecōuerſo fruitio ratione ſuperioris partis animæ attribuatur eſſentiæ. Si verò accipiamus totam animā ratione omniū potētiarū eius, ſic nō tota anima fruebatur, nec directē quidem: quia fruitio non poteſt eſſe actus cuiuſlibet partis animæ, nec per redundantiam gloriæ: quia dum Chriſtus erat viator, non fiebat redundantia gloriæ à ſuperiori parte in inferiorem nec ab anima in corpus. Sed quia nec econuerſo ſuperior pars animæ impediebatur circa id qđ eſt ſibi proprium, per inferiorem, conſequēs eſt quòd ſuperior pars animę perfectæ fruebatur Chriſto patiente.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gaudium fruitionis non contrariatur directē dolori paſſionis: quia non ſunt de eodem. nihil autem prohibet contraria eidem ineſſe non ſecundum idem. Et ſic gaudium fruitionis poteſt pertinere ad ſuperiorē partem rationis per proprium actū, dolor autē paſsionis ſecundum ſuum ſubiectū. Ad eſſentiam verò animæ pertinet dolor paſsionis ex parte corporis, cuius eſt forma: gaudium verò fruitionis ex parte potentiæ, cui ſubijcitur.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd verbum illud Philoſophi habet veritatē ratione redundantiæ, quo naturaliter fit ab vna potentia animæ in aliam. Sed hoc in Chriſto non fuit, vt ſupra dictum eſt.

¶Ad tertium dicēdum, quòd ratio illa procedit de totalitate animæ quantum ad eius potentias.

ARTICVLVS IX.

¶Virum Chriſtus fuerit conuenienti tempore paſſus.

AD NONVM ſic procedit. Videtur quòd Chriſtus non fuerit conuenienti tempore paſſus. Paſsio enim Chriſti figurabatur per immolationem agni Paſchalis, vnde &

pore paſſus. Probatur dupliciter. Primò: Paſſio Chriſti ſubiecta erat eius voluntati: ergo. Probatur conſequentia, qa voluntas Chriſti regebatur diuina ſapientia ſuauiter diſponente. ſecundò autoritate Aug. *Aug.* ¶In reſponſione ad primum nota q̄ moderni Latini adhuc nō quiescunt circa quorum Lux diem, quando Chriſtus mortuus eſt. Addūcūt ſuper argumēta Græcorum, ſanctitatem diei quintidecimi: nam quintadecima ſumma illius mēſis erat celebrita, ita quòd nihil optatius erat licitum in ea, excepto hiſ quæ ad veſperum ſunt, vt patet Exo. 12. conſtat autem in illa feria 6. qua Chriſtus paſſus eſt, licita fuiſſe opera, quæ in feſtis fuiſſent illicita: vt patet tum ex operibus Iudæorū, qui illo die iudiciales actus in Chriſtū exercuerūt tum ex actibus Ioſeph & Nicodemi, qui ſepeliuerūt Chriſtum, quòd non fuiſſe licitum ſabbato, patet ex eo, quòd propter paraſceuem ſepultura eſt (vt Aug. notauit) & ex eo q̄ mulieres ſanctæ ſabbato ſe continuerūt ab officio circa Chriſtum exhibendo. Vnde volunt verba Ioan. Euangeliſtæ, erat autem paraſceue Paſchæ, ad literā intelligi quòd erat vigilia Paſchæ.

¶Ad euidentiam huius conſiderandū eſt, quòd nō ſolum certa incertis præponēda ſunt, ſed ex certis ea quæ ambigua videntur, interpretanda ſunt, & nō ecōtra. Quocirca certitudo ſcripturæ, quæ tribuit Euangeliſtis Matth. Marco, & Luca de primo die azymorum, qui quintadecima luna eſt (quòd ſcilicet fuit dies Veneris, in qua Chriſtus paſſus eſt) debet præponi incertis, hoc eſt variè exponibilibus verbis Ioānis Euangeliſtæ, non quo ad veritatē & ſalſitatē (quia omnia ſit vera) ſed quo ad ſecuritatē ſenſus literalis. Verba ſiquidē illorū nō poſſunt exponi ad literam, niſi intelligendo diē illū Veneris fuiſſe lunā quintamdecimā: quia expreſsè dicunt primum diem azymorū inchoaſſe veſperę precedentis, vocantes diem Iouis ad veſperā, diem azymorū. Verba autem Ioan. Euangeliſtæ poſſunt aliter interpretari, quām q̄ ſabbato fuerit quintadecima luna: vt patet ex expoſitione Doctorum. igitur fatendum eſt ipſum diē Veneris fuiſſe quintamdecimā lunam. Et confirmatur hoc, quia idem Ioan. Euangeliſta ibidē appellat vnū Idēmque tempus paraſceuem Paſchæ & Paſcha, dicit enim de illo die Veneris, erat autē paraſceue Paſchæ, & de eodē introducit Pilatū dicentem, Eſt autē vobis conſuetudo, vt dimittā vobis vnū in Paſcha. Si enim ram propriè Ioan. Paſchæ nomine vtitur, vt iſti autumāt, nō debuit idem tempus dici Paſcha & paraſceue Paſchæ: quoniam conſtat quòd tam ſtrictè loquēdo, aliud eſt tempus Paſchæ & aliud paraſceues Paſchæ. Vocauit ergo vtrobiq; Paſcha ſolennitatē Paſchalem, ſicut etiam Luc. Actu. 12. expreſsè totam ſolennitatem paſchalē. Paſcha vocat, tractans de Petro occidendo. Erant autem dies azymorū, & ſubdit, Volens poſt Paſcha producere eum.

¶Ad obiectionē nouā ex celebritate feſtiuitatis illius diei, dicitur q̄ quia præceptū de obſeruatiōe illius feſti excipiebat ſpectantia ad preparationē ciborum, quæ tamen erant prohibita in ſabbato, conſtitit fuiſſe licita illo die, quæ ſabbato nōn licuiſſent: nam lex ſub vna exceptione cōprehendit omnia ſimilia. Et ꝓpterea ex hoc ipſo quòd in die primo Paſchæ poterāt parari neceſſaria ad cibum, conſequens eſt, quòd etiam licita fuerūt omnia quę occurrens neceſſitas naturæ & pietatis exegiſſet: ac per hoc opus ſepulturæ, maximæ pietatis gratia (vt fuit circa Chriſtum) licitum fuit.

Actus verò iudiciales quum non ſint inter opera feruilia, prohibētos in veteri lege neſcio: legimus enim Petrum captum inter dies azymorum, & propter tempus illud, in quo ramen licebat operari, reſeruatus eſt occiſioni poſt Paſcha. Verūtamē quicquid ſit de hoc, ſicut Caiphas prudēs eſt habitus, conſulendo q̄ expedit vnū hominem mori pro populo, facilè poſſis dispenſare, qa periculum erat in mora. vt actus iudiciales circa Chriſtum licitè ſe exercere crederent in primo die azymorū præſertim cū actus hi nō ex lege, ſed ſtatutis eorū vel conſuetudine & reuerentia quadam prohibiti ſorte fuerint.

Aposſt. dicit primæ ad Corint. 5. Paſcha noſtrū immolatus eſt Chriſtus. Sed agnus Paſchalis immolabatur decimaquarta die ad veſperam: vt dicitur Exod. 12. Ergo videtur quòd Chriſtus tunc debuerit pati, quod patet eſſe falſum. nam tunc Paſcha cum ſuis diſcipulis celebrauit (ſecūdum illud Mar. 14. primo die azymorum quando Paſcha immolabant) ſequenti autem die paſſus fuit.

¶Præterea, Paſsio Chriſti dicitur eius exaltatio: ſecundum illud Ioan. 13. oportet exaltari filium hominis. Ipſe autem Chriſtus dicitur ſol iuſtitiæ: vt patet Malach. vlt. Ergo videtur quòd debuerit pati hora ſexta, quādo ſol eſt in ſua maxima exaltatione, cuius contrariū videtur per id qđ dicitur Mar. 15. Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eū.

¶Præterea, Sicut ſol in hora ſexta maximè exaltatur quolibet die, ita in ſolſtitio eſtiuali maximè exaltatur quolibet anno. Debuit ergo magis pati circa tempus ſolſtitij æſtiualis, quàm circa tēpus æquinoctij vernalis.

¶Præterea, Per præſentiam Chriſti in mūdo, mundus illuminabatur, ſecundum illud Ioan. 9. Quandiu ſum in mundo, lux ſum mundi. Conueniens igitur fuiſſet humanæ ſaluti, vt diutius in hoc mundo vixiſſet, ita quòd non pateretur in iuuenili ætate, ſed magis in ſenili.

¶SED CONTRA eſt quod dicitur Ioan. 13. Sciens Ieſus quia venit hora eius, vt tranſeat de hoc mundo ad Patrem. Et Ioan. 2. dicit, Nondum venit hora mea. Vbi dicit Aug. Vbi tantum fecit quantum ſufficere iudicauit: venit hora eius, non neceſsitate ſed voluntatis. Conuenienti igitur tempore paſſus eſt.

CONCLVSIO.

¶Conuenienti tempore Chriſtus paſſus fuiſſe dicitur in ſacris Spiritus ſancti eloquijs.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt) paſsio Chriſti ſubiecta erat eius voluntati. Voluntas autē eius regebatur diuina ſapientia: quæ omnia conuenienter & ſuauiter diſponit, vt dicitur Sapien. 8. Et ideo dicendum eſt, quòd conuenienti tempore paſsio Chriſti celebrata eſt. Vnde Aug. in lib. Quæſtionum vete. & no. Teſt. dicit, Omnia propr̄js locis & temporibus geſsit Saluator.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ quidam dicunt Chriſtum fuiſſe paſſum decimaquarta luna, quando Iudei Paſcha immolabant. Vnde & Ioan. 18. dicitur, quòd Iudæi non introierūt prætorium Pilati ipſo die paſsionis, vt non cōtaminarentur, ſed vt manducarent Paſcha. Vbi Chryſo. dicit, q̄ tunc Iudæi faciebant Paſcha, ipſe verò ante vnam diem tradidit Paſcha reſeruans ſuam occiſionem ſextæ ferię, quando vetus Paſcha fiebat. Cui videtur conſonare quod dicitur Ioan. 13. quòd ante diem feſtū Paſchæ Chriſtus facta cœna, pedes diſcipulorū lauit. Sed cōtra hoc videtur eſſe quod dicitur Matth. 26. quòd prima die azymorū acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes, Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha? Ex quo patet, quòd cùm primus dies azymorum dica tur decimus quartus dies mēſis primi, quādo agnus immolatur & luna pleniſsima eſt (vt Hierony. dicit) conſtat decimaquarta luna Chriſtum cœnā feciſſe, & decimaquinta eum eſſe paſſum. Et hoc expreſsius manifeſtatur per id quod dicitur Mar. 14. Primo die azymorum, quando Paſcha immolabant, &c. & Luc. 22. Venit dies azymorum, in quo neceſſe erat occidi Paſcha.

Et ideo quidam dicūt quòd Chriſtus die conuenienti in decimaquarta luna Paſcha cum diſcipulis ſuis manducauit, demonſtrās quòd uſque ad vltimum diem non erat contrarius legi, vt Chryſoſt. dicit ſuper Matth. Sed Iudæi occupati circa procurationem mortis Chriſti contra legem celebrationem Paſchæ in craſtinum diſtulerūt. Et propter hoc de his dicitur, q̄ in die paſsionis Chriſti noluerunt intrare Prætorium, vt non contaminarentur, ſed vt manducarent Paſcha.

Sed nec iſtud videtur eſſe conſonum verbis Mar. dicentis, Primo die azymorū quādo Paſcha immolabant. Simul ergo Chriſtus & Iudæi vetus Paſcha celebrauerunt. Et ſicut Beda dicit ſuper Mar. licet Chriſtus, qui eſt Paſcha noſtrum, ſit crucifixus ſequenti die, hoc eſt decimaquinta luna: attamen nocte qua agnus immolabatur, corporis ſanguiniſque ſui diſcipulis tradēs myſteria celebranda, & à Iudæis tentus ac ligatus ipſius immolationis, hoc eſt paſsionis ſuæ ſacrauit exordium. Cùm aut dicitur Ioan. 13. Ante diem feſtum Paſchę, intelligitur hoc fuiſſe decimaquarta luna, quod tunc euenit quinta feria: nam luna exiſtente decimaquinta erat dies ſolenniſsimus Paſchæ apud Iudęos. Et ſic eundem diem quem Ioannes nominat ante diem feſtum Paſchæ, propter diſtinctionem naturalem dierum, Matth. nominat primam diem azymorum: quia ſecundum ritum Iudaicæ feſtiuitatis, ſolennitas incipiebat à veſpera præcedentis diei. Quòd autē dicitur, eos comeſturos eſſe Paſcha in decimaquinta luna, intelligendū eſt quòd ibi Paſcha non dicitur agnus Paſchalis (qui immolstus fuerat decimaquarta luna) ſed dicitur cibus Paſchalis, id eſt azymi panes: quos oportebat comedi à mūdis. Vnde Chryſoſto. ibidem aliam expoſitionem ponit, quòd Paſcha poteſt accipi pro toto feſto Iudæorum, quod ſeptem diebus agebatur.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Augu. dicit in lib. de conſ. Euan. hora erat quaſi ſexta, cùm traditus eſt Dominus crucifigendus à Pilato: vt Ioan. dicit. Non enim erat plenè ſexta, ſed quaſi ſexta, id eſt peracta quinta, & aliquid etiam de ſexta eſſe cœperat, donec completa ſexta, Chriſto pendente in cruce, tenebræ fierent. Intelligitur autē fuiſſe hora tertia, cùm clamauerunt Iudæi vt Dominus crucifigeretur: & veraciſsimè demonſtratur, tunc eos crucifixiſſe quando clamauerunt. Ergo ne quiſquam cogitationem tanti criminis auerſus à Iudæis in milites conuerteret, erat, inquit, hora tertia, & crucifixerunt eum, vt illi eum potius crucifixiſſe inueniātur, qui hora tertia, vt crucifigeretur, clamauerunt. Quanquā non deſunt qui per paraſceuē, quam Io. cōmemorat, dicens, Erat paraſceue hora quaſi ſexta, horam dici tertiam velint intelligi. Paraſceue quippe interpretatur præparatio. Verū autem Paſcha qđ in paſsiōe Domini celebratur, incepit præparari ab hora noctis nona: quādo ſcilicet omnes principes Sacerdotū dixerunt, Reus eſt mortis. Ab illa ergo noctis hora, vſq; ad Chriſti crucifixionē, occurrit hora paraſceues, ſexta ſecundū Ioan. & hora diei tertia ſecundū Mar. Quidam tamen dicunt, q̄ hæc diuerſitas ex pecato ſcriptoris apud Græcos contingit: nam figuræ, quibus tria & ſex repræſentantur, ſatis ſunt propinquæ apud eos.

¶Ad tertium dicendum, quòd ſicut dicitur in lib. de Quæſtionibus vet. & no. Teſtamēti, tſic voluit Dominus paſsione ſua mūdū redimere & reformare, qſi cū creauerat, id eſt in æquinoctio.

Et tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quadragesimæsextæ Articulum decimum.*

Obiect. TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus in loco conueniēti passus est. Probatur, qa omnia propriis locis & temporibus gessit: quia omnia loca & tempora in manu eius sunt: ergo,

¶ In responsione ad secundū & tertiū, aduerte quòd ad literam Christus passus est extra portam in loco damnatorum, vt mors sua turpior redderetur, dum in loco publicæ ignominiæ ac maximè patulo passus est.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæsextæ Articulū vndecimū.*

Obiect. TItulus clarus.

¶ In corpore vna distinctio cū duabus conclusionibus. Distinctio est: Alia ratione secundum intentionem Iudæorum, & alia secundum diuinam electionem Christus inter latrones crucifixus est.

Suprà q. 35. ar. 7. ad 1. & infrà q. 83. ar. 3. ad 1. Et opus. 60. c. 18. vol. 2.

Prima conclusio: Christus crucifixus est inter latrones secundum intentionem Iudæorū, vt crederetur esse malus inter malos puniti: hoc est conuenienter quidē ad malam eorum intentionem, quia medium consonū fini malo, sed inconuenienter quantum ad euentum: quia oppositum euenit, dum Christi crux adoratur, & ab illorum crucibus sic discernitur, & verè totum oppositum euenit. Putauerunt Iudæi confundere crucē Christi cum crucibus impiorum, dū simul cum impijs crucifixus, sicut alij pertransiret: sed euenit vt Christi crux fulxerit, ita quòd etiam aliàs memorabiles, quanuis non veneta biles, reddiderit, vt experientia testatur. Secunda conclusio: Christus secundum Dei ordinationem inter latrones conueniēter crucifixus est. Probatur quadrupliciter. Omnia clara sunt.

Et tunc dies super nocte increscit: quia per passionem Saluatoris à tenebris ad lucem perducimur. Et quia perfecta illuminatio erit in secundo aduētu Christi: ideo tempus secundi aduentus æstati comparatur. Matt. 24. vbi dicitur, Cùm ramus eius iam tener fuerit & folia nata, scitis qa propè est æstas, ita & vos cùm videritis hæc omnia: scitote quia propè est & in ianuis. Et tunc etiā erit maxima Christi exaltatio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus in iuuenili ætate pati voluit propter tria. Primò quidem, vt ex hoc magis suam dilectionem commendaret, quòd vitam suam pro nobis dedit, quādo erat in perfectissimo statu. Secundò, quia non conueniebat vt in eo appareret naturæ diminutio, sicut nec morbus, vt suprà dictum est. Tertiò, vt in iuuenili ætate moriens & resurgens, futuram resurgentium qualitatem in seipso Christus præmonstraret. Vnde dicitur Ephe. 4. Donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

ARTICVLVS X.

¶ *Vtrùm Christus fuerit conuenienti loco passus.*

AD DECIMVM sic procedi tur. Videtur quòd non conuenièri loco Christus passus fuerit. Christus enim passus est secūdum carnem humanam, quæ quidem concepta fuit ex virgine in Nazareth, & nata in Bethleem. Ergo videtur quòd non in Hierusalem, sed in Nazareth vel in Bethleem pati debuerit.

¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed passio Christi figurabatur per sacrificia veteris legis. Sed huiusmodi sacrificia offerebantur in templo. Ergo videtur quòd & Christus in templo pati debuerit, & nō extra portam ciuitatis.

¶ Præterea, Medicina debet morbo respondere. Sed passio Christi fuit medicina contra peccatum Adæ. Adam autem non fuit sepultus in Hierusalem sed in Hebron, dicitur enim Iosue 14. Nomen Hebron antea vocabatur Cariath-arbe, Adam maximus ibi in terra * Enachim situs est. Ergo videtur Christus in Hebron, & non in Hierusalem, pati debuerit,

¶ SED CONTRA est quod dicitur Lucæ 13. Non capit prophetam perire extra Hierusalem. Sed Christus fuit propheta. Conuenienter ergo passus est in Hierusalem.

CONCLVSIO.

¶ *Sicut Christus conuenienti tempore, ita & conuenienti loco, extra ciuitatem in Caluariæ monte passus fuisse dicitur.*

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd sicut dicitur in lib. 83. Quæstionum, omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator: quia sicut omnia tempora sunt in manu eius, ita etiam omnia loca. Et ideo sicut conuenienti tempore Christus passus est, ita etiam conuenienti loco.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus conuenientissimè in Hierusalem passus est. Primò quidem: quia Hierusalem erat locus à Deo electus, ad sacrificia sibi offerēda. Quæ quidem figuralia sacrificia figurabant Christi passionem, quod est verum sacrificium, secundum illud Ephes. 5. Tradidit semetipsum hostiam & oblationem in odorem suauitatis. Vnde Beda dicit in quadam homilia, quòd appropinquante hora passionis, Dominus appropinquare voluit loco passionis, scilicet in Hierusalem, quò peruenit ante sex dies Paschę, sicut agnus Paschalis ante sex dies Paschę, id est decima luna secundum præceptum legis ad locum immolationis ducebatur. Secundò: quia virtus passionis eius ad totum mundum diffundenda erat, in medio terræ habitabilis pati voluit, id est in Hierusalem. Vnde dicitur in Psalm. Deus autem rex noster, ante secula operatus est salutem in medio terræ, id est in Hierusalem: quæ dicitur esse vmbilicus terræ. Tertiò: quia hoc maximè conueniebat humilitati eius: vt scilicet sicut turpissimum genus mortis elegit, ita etiā ad eius humilitatem pertinuit, quòd in loco tam celebri confusionem pati non recusauit. Vnde Leo Papa dicit in quodam sermone Epiphaniæ, Qui serui susceperat formam, Bethleem prælegit natiuitati, Hierusalem passioni. Quartò, vt ostenderet à principibus populi Iudæorum exortam esse iniquitatem occidentium ipsum: & ideo in Hierusalem, vbi principes morabantur, voluit pati. Vnde dicitur Actuum quarto, Conuenerunt in ista ciuitate aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes & Pontius Pilatus cum Gentibus & populis Israel.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christo non in templo aut in ciuitate, sed extra portam passus est propter tria. Primò quidem, vt veritas responderet figuræ nam vitulus & hircus, qui solennissimo sacrificio ad expiationem totius multitudinis offerebantur, extra castra comburebantur: vt præcipitur Leuit. 16. Vnde dicitur Hebræ. 13. Quorum animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra: propter quod & Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Secundò, vt per hoc daret nobis exemplum exeundi à mundana conuersatione. Vnde ibidem subditur, Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. Tertiò, vt Chrysostomo in sermo. de passio. dicit, Noluit Dominus pati sub tecto, non in templo Iudaico, ne Iudæi subtraherent sacrificium salutare, ne putares pro illa tantùm plebe oblatum. Et ideo foras ciuitatem, foras muros, vt scias sacrificium esse commune, quod totius terræ est oblatio, quod communis est purificatio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Hierony. dicit super Matthæum) Quidam exposuit Caluariæ locum, in quo sepultus est Adam, & ideo sic appellatum: quia ibi antiqui hominis fit conditum caput. Fauorabilis interpretatio & mulcens aurem populi, nec tamen vera. Extra vrbem enim & foras portā, loca sunt in quibus truncantur capita damnatorum, & Caluariæ id est, decollatorum sumpsere nomen.

¶ Præterea autem ibi crucifixus est Iesus, vbi prius erat area damnatorum, ibi erigerentur vexilla martyrū. Adam verò sepultum iuxta Hebron & Arbee in Iesu filij Nane volumine legimus. Magis autem Iesus crucifigendus erat in loco communi damnatorum, quàm iuxta sepulchrum Adæ, vt ostenderetur quòd crux Christi non solùm erat in remedium contra peccatum personale ipsius Adæ, sed etiam contra peccatum totius mundi.

ARTICVLVS XI.

¶ *Vtrùm conueniens fuerit Christum cum latronibus crucifigi.*

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum cum latronibus crucifigi. dicitur enim 2. ad Corinthi. 6. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Sed Christus factus est nobis iustitia à Deo, iniquitas autem pertinet ad latrones. Non ergo fuit conueniens, vt Christus simul cum latronibus crucifigeretur.

¶ Præterea, Super illud Matthæ. 26. Si oportuerit me mori tecum, non te negabo, dicit Origenes, Mori cum Iesu pro omnibus moriente, hominum non erat. Et Ambros. dicit super illud Luc. 22. Paratus sum tecum & in carcerem & in mortem ire. passio, inquit, Domini æmulos habet, pares non habet. Multò igitur minus conueniens videtur quòd Christus simul cum latronibus pateretur.

¶ Præterea, Matthæ. 27. dicitur, quòd latrones qui crucifixi erant, improperabant ei. Sed Lucæ 23. dicitur, quòd vnus corum, qui crucifixus erat cum Christo, ei dicebat, Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum. Ergo videtur quòd præter latrones blasphemantes fuerit cum eo crucifixus alius non blasphemans. Et sic videtur inconuenienter ab Euangelistis narratum, quòd Christus fuerit cum latronibus crucifixus.

¶ SED CONTRA est quod Isa. 53. fuerat prophetatum: Et cum sceleratis reputatus est.

CON

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum duodecimum.*

Obiect. TItulus quærit an sit dicendum, Deus passus est ex eo qp Christus passus est: hoc est enim quærere, si passio Christi sit deitati ascribenda.

Sed cont. ¶ In corpore vna est conclusio: Passio Christi attribuēda est suppposito diuino non ratione diuina, sed humanæ naturæ. Probatur: Vtilo naturę virtusque facta est in persona, salua vtriusq; naturę proprietate ergo, &c. Et confirmatur autoritate Cyrilli, &c.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum primum.*

Obiect. TItulus occasionē sumpsit ex Euangelio, in quo Christus dicit, Nemo tollit animam meam à me.

Sed cont. ¶ In corpore articuli vna ponitur distinctio bimembris: terra quæ membra resōdeatur quæsito duabus conclusionibus cum corollario. Distinctio est: Causa alicuius dupliciter dicitur agendo, vel indirecte, scilicet non prohibendo cum posset.

¶ Prima conclusio: Christus fuit ab alijs non à seipso occisus directè. Probatur: quia persequutores eius fecerunt intentionem & opere efficaci illi mortem.

¶ Secunda conclusio est: Christus fuit causa mortis suæ indirectè, scilicet non prohibendo, quum posset. Probatur hæc vltima pars (in qua tota difficultas consistit) scilicet quòd posset, probatur autem dupliciter. Et ex parte occidentium: quia potuerat repudiare vel in voluntate vel potestate. Et ex parte animæ suæ: quia ipsius eius habebat potestatem conseruandi naturam carnis suæ. Probatur: quia erat vnita Verbo; autoritate Aug. Contra Iul. est: Christus dicitur voluntariè mortuus. Probatur: quia non repulit nocumentum à corpore animæ, sed voluit corpus succumbere.

¶ *Vtrùm anima Christi habuerit potestatem præseruandi corpus suū à morte.*

Quæstio. ¶ Circa secundam conclusionem dubium occurrit ex 3. Sen. in 3. sentent. distinct. 16. quæstio 2. tenēte, quòd anima Christi non habuit potestatem præseruādi corpus suum à morte. & propterea nō est mortuus voluntariè causaliter, sed affectiuè: quia non fuit indirectè causa mortis suæ vt Author dicit, sed complacuit ei. Et ex. fluxit sua mors: sicut etiam sancti martyres dicuntur voluntariè mori.

¶ *Congruit vt secundum diuinam ordinationem, Christus cum duobus crucifigeretur latronibus.*

¶ RESPONDEO dicēdum, qp Christus inter latrones crucifixus est, alia quidē ratione quātum ad intentionē Iudæorū, alia verò quātum ad Dei ordinationē. Quantum enim ad intentionē Iudæorum, duos latrones vtrinq; crucifixerūt (sicut dicit Chryso.) vt eorū suspitionis fieret particeps. Sed nō ita euenit: nam de illis nihil dicitur. Huius autē vbiq; crux honoratur. Reges diadēmata deponētes, assumunt crucē in purpureis, in diadematibus, in armis, in mensa sacrata vbiq; terrarū crux emicat. Quātum verò ad Dei ordinationē, Christus cum latronibus crucifixus est: quia vt Hiero. dicit super Matth. Sicut pro nobis maledictum crucis factus est Christus, sic pro omnib; salute inter noxios quasi noxius crucifigitur.

Secundò, vt dicit Leo papa in sermone de passione, duo latrones vnus ad dextram & alius ad sinistrā crucifiguntur: vt in ipsa patibuli specie mōstraretur illa quę in iudicio ipsius, omniū hominū facienda est discretio. Et Alcui. dicit super Ioan. Ipsa crux, si attendas, tribunal fuit: in medio enim iudice cōstituto, vnus qui credidit, liberatus, alius qui insultauit, damnatus est: iam significabat quod facturus est de viuis & mortuis, alios positurus ad dextrā, alios verò ad sinistrā.

Tertiò secundū Hilariū duo latrones læuæ ac dextræ affigūtur, omnē humani generis vniuersitatē vocari ad sacramētū passionis Domini ostēdētes. Sed quia per diuersitatē fideliū ac infideliū, fit omniū secundum dextrā sinistrāmq; diuisio, vnus ex duobus ad dextrā eius situs, fidei iustificatione salua tur. Quartò, quia vt Beda dicit sup. Mar. latrones, qui cū Domino crucifixi sunt, significant eos, qui sub fide & confessione Christi vel agonē martyrij, vel quælibet arctioris disciplinæ institutа subeunt. Sed qui hoc pro æterna gloria gerunt, dextri latronis fide designātur: qui verò humanę laudis intuitu, sinistri latronis mentē imitātur & actus.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdū, qp sicut Christus debitū mortis nō habuit, sed mortē voluntariè subijt, vt sua virtute vinceret mortē: ita etiā nō habuit meritū, vt cū latronibus poneretur, sed voluit cū iniquis deputari, vt sua virtute iniquitatē destrueret. Vnde Chrys. dicit super Ioan. qp latronē in cruce conuertere, & in paradisum inducere, nō minus fuit, quàm concutere petras.

¶ Ad secundum dicendum, qp nō conueniebat, vt cū Christo aliquis alius pateretur ex eadem causa. Vnde Origen. ibidem subdit, Omnes fuerant in peccatis, & omnes opus habebant, vt pro eis alius moreretur, non ipsi pro alijs.

¶ Ad tertium dicendum, qp sicut Augus. dicit in lib. de consensu Euangelistarū, possumus intelligere Matth. posuisse pluralem numerum pro singulari: eum dixit, latrones improperabant ei. Vel potest dici secūdum Hiero. qp primùm vterque blasphemauerit, deinde visis signis, vnus eorum crediderit.

ARTICVLVS XII.

¶ *Vtrùm passio Christi sit eius diuinitati attribuenda.*

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd passio Christi sit eius diuinitati attribuenda. Dicitur enim primæ ad Cor. 2. Si cognouissent, nunquā dominum gloriæ crucifixissent. Sed dominus gloriæ est Christus secundum diuinitatem. ergo passio Christi competit ei secundum diuinitatem.

¶ Præterea, Principium salutis humanæ est ipsa diuinitas secūdum illud Psalm. Salus autem iustorum à Domino. Si ergo passio Christi ad eius diuinitatem nō pertineret, videtur quòd non posset nobis esse fructifera.

¶ Præterea, Iudæi puniti sunt pro peccato occisionis Christi, tanquā homicidæ ipsius Dei: quod magnitudo pœnæ demonstrat. Hoc autem nō esset si passio ad diuinitatē non pertineret. ergo passio Christi ad diuinitatem eius pertinuit.

¶ SED CONTRA est quod Athanasius dicit in Epistola ad Epictetū, Natura Deus manens verbum est impassibile. Sed impassibile non potest pati. Passio ergo Christi non pertinebat ad eius diuinitatem.

CONCLVSIO.

¶ *Attinet Christi passio ad diuinæ naturæ suppositum non diuinæ, sed humanæ naturæ ratione, quæ passibilis fuerat.*

¶ RESPONDEO dicendum, qp (sicut suprà dictum est) vnio humanæ naturæ & diuinæ facta est in persona & hypostasi & suppposito, manēte tamē distinctione naturarum: vt scilicet sit eadem persona & hypostasis diuinæ & humanæ naturæ, salua tamē vtriusque naturæ proprietate. Et ideo (sicut suprà dictum est) suppposito diuinæ naturæ attribuenda est passio, non ratione diuinæ naturę, quæ est impassibilis, sed ratione humanæ naturæ. Vnde in Epistola synodali Cyrillus dicit, Si quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, anathema sit. Pertinet ergo passio Christi ad suppositū diuinæ naturæ ratione naturæ passibilis assumptæ, non autem ratione diuinæ naturæ impassibilis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, qp Dominus gloriæ dicitur crucifixus, nō secundum quòd est dominus gloriæ: sed secundum quòd erat homo passibilis.

¶ Ad secundum dicendum, qp (sicut dicitur in quodam sermone Ephesini concilij) mors Christi tanquàm facta mors Dei, scilicet per vnionem in persona, destruxit mortem: quoniam Deus & homo erat qui patiebatur. Non enim natura Dei læsa est, sed humana, neq; mutatione sua succedunt passiones.

¶ Ad tertium dicendum, qp sicut subditur ibidem, nō purum hominem crucifixerunt Iudæi, sed Deo intulerunt præsumptiones. Pone enim principem loqui per verbum, & hoc formari per literas in charta aliqua, & dirigi ciuitatibus, & aliquis inobediēs, chartam disrumpat, ad mortis sententiam deducetur: non tanquam chartam disrumpens, sed tanquam verbum imperiale disrumpens. Non ergo securus sit Iudæus, tanquam purum hominem crucifigens: quod enim videbat, quasi charta erat: quod autem in ea celebatur, imperiale verbum erat natum ex natura, non prolatum per linguam.

QVAESTIO QVADRAGESIMA septima de causa efficiente Passionis Christi.

DEINDE considerandum est de causa efficiente passionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm Christus fuerit ab alijs occisus, vel à seipso.

¶ Secundò, ex quo motiuo seipsum passioni tradiderit.

¶ Tertiò, vtrùm Pater tradiderit eum ad patiendum.

¶ Quartò, vtrùm fuerit conueniens, vt per manus Gentium pateretur, vel potius à Iudæis.

¶ Quintò, vtrùm occisores eius cum cognouerint.

¶ Sextò, de peccato eorum qui Christum occiderunt.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm Christus fuerit ab alio occisus, an à seipso.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur qp Christus non fuerit ab alio occisus, sed à seipso. Dicit enim ipse Ioan. 10. Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam. Ille autem dicitur aliquem occidere, qui animam eius tollit. Non est ergo Christus ab alijs occisus, sed à seipso.

Inf. à. q. 10 arti. 1. ad 2. & q. 51. ar. 3. cor. Et opus. 3. c. 337. & 338.

¶ Præterea, Illi qui ab alijs occidentur, paulatim debilitata

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Arguit autem ad hoc dupliciter. ex parte quidem corporis: quia corpus Christi erat excellentis puritatis mortis ab illis actibus, scilicet fla gellis, clauis, &c. Ex parte verò animæ: quia si potuisset præseruare corpus ab omni extrinseca violentia, tenebatur se custodire in corpore: ac per hoc non custodiens peccasset. Probatur sequela: quia quilibet homo tenetur se custodire à malis: quia tenetur post Deum & animas diligere proprium corpus ex charitate.

¶Dubium secundo occurrit de ratione conclusionis: quomodà nec vnio animæ Christi ad Verbum, manifestat animam Christi habuisse hanc potestatem. Nec auctoritas Augustini hoc tradit, vt non possit glossari, q. intendit de voluntate secundum assensum, & nõ secundum causam. Sicut etiam Autor superius in quæstio. 13. artí 3. ad primum, glossat Damasc. Esurire, sitire, mœrere, est Christus, qa voluit. glossa, voluisse diuina: quæ tamen Autor hic humanæ Christi voluntati tribuit.

¶Ad euidentiam horum sciendum est, q. de anima Christi dupliciter loqui possimus, scilicet secundum virtutem naturalem vel gratuitã in ea manentem, qua scilicet ipsa dicitur potens: & sic anima Christi non poterat præseruare corpus suum à lesuis, nisi gloriam animæ deriuando in corpus, & reddendo illud impassibile, quod fuisse contra mysterium nostræ redemptionis, & cõtra ordinem Incarnationis, quo ab initio diffinitum est vt anima existẽte gloriosa corpus maneret passibile, (suspensa (vt suprà dictum est) redundantia gloriæ in corpus. Discurrendo quippe per omnes gradus infusos manentes in anima Christi, liquidò appareret nullam in ea fuisse potentiam aliam ad præseruandum corpus à læsuis approximatis. Alio modo loqui possimus de anima Christi: vt est iustificãtum coniunctum deitati, & sic, vt superius in quæstio. 13. artí 2. & 3. diximus Autor potestatem habuit faciendi omnia miracula ordinabilia in fine Incarnationis: hoc est omnes mutationes creaturarum præter spectantes ad creationem, & huiusmodi. Et sic loquitur hic Autor de anima Christi: ita quòd intendit quòd anima Christi vt organum Verbi, poterat & voluit tales persequutorum immutare & potestatem eorum impedire, sicut poterat alia miracula in cælo & in terra facere, & similiter poterat conseruare carnem suam ne lederetur à flagellis, clauis & quibuscunque læsuis, sicut potuit seruare Petrum super aquas ambulanteru, &c. Et huius ratio in secundo dubio redderur.

¶Ad obiectionem ergo Scoti primam, dicitur quòd peccat secundum non causam vt causam. Concesso si quidem toto argumento, nihil aliud haberur nisi quòd corpus Christi necessariò passum est ab extrinsecis conferendo actiua ad passiuum (scilicet corpus & animam) secundum se. Cum his enim stat quòd anima illa vt organum Verbi potuisset, si voluisset, impedire passionem.

¶Ad secundam dicitur, quòd soluit seipsam: quia ex quo homo plus animæ proprium quàm proprium corpus tenetur diligere, constat quòd non peccat, sed bene facit, qui quum possit, non custodit proprium corpus à læsuis propter salutem animarum: Christus autem pastor bonus fuit, ponens animam, hoc est vitam suam pro ouibus suis.

¶Ad secundum dubium dicitur, quod quia à Catholicis acceptatur, quòd anima Christi fuit organum coniunctum verbi Dei, consentaneum rationi est, vt quod singulariter & inefabiliter assumptum est organum, ad omnia effectiua sit organum, ad quæ potest instrumentaliter concurrere. Nam sicut caput est Christus etiam angelorum, & in scientia & gratia & virtutibus præcellus est omnibus, ita etiam potentia instrumentali super omnia sit, quæ possunt diuino organo fieri: omnia enim quæ excellentia, sunt & non dedecent. Christi animam, sed consonant conditioni eius, credendã sunt inesse illi. Et sic ex vnione animæ Christi ad verbũ, manifestatur rationabiliter potestas hęc scilicet præseruãdi propriũ corpus à lesuis in anima Christi, vt organum est Verbi. Et licet glossari forte possit Augustinus ad planum tamen sensum ex contextu recurrendum est, & ille tenendus, quicquid glossent alii. Quòd autem Autor diuinæ voluntati ibi tribuerit, quod hic humanæ, non est mirum: quia ipsemet ibi in artic. 1. regulam generalem tradit interpretandi dicta de potestate instrumentali animæ Christi: scilicet quòd quia instrumentum non propria, sed principalis agentis potestate agit, ideo opera animæ Christi puè organicè, attribuuntur deitati. Et præterea virtusque est verum, scilicet, q. Christus esuriuit, sitiuit, mœrore mortuus est, quia voluit, voluntate diuina, vt causa principali: & q. Christus esuriuit, sitiuit, mœrore mortuus est voluntate humana, vt causa potente instrumentaliter impedire, & non impediente. Et priuũ, vt clarius & principalius ab omnibus affirmatur secundum à Sapientibus intelligitur in Euangelio tradituri, quã dicitur, Nemo tollit animam meã à me (sed ego pono eam. Hoc verbum nullus martyrum quantũcũque voluntarius ad mortem, potest verè dicere: sed proprium fuit Christo: ergo non sola voluntas complacentiæ, sed causatiua mortis in Christo fuit.

¶In responsione ad secundum adducitur quòd duplex est modus dicendi de clamore Christi in cruce. Primus est, quòd Christus permittens corpus suum tradere passioni & morti, sicut potest pro libito tale annihilare. Vtitur autem Autor propositione ista, tractando de Deo, vt ostẽdat quòd tradidit Christi in mortem ab ipso Deo non est secundum se absolute iniusta (quia non iniustus, sed voluntarius traditus est in mortem, sponte obediens Deo ad hoc. Deusque Deum nõ omnipotẽtia sua vti in traditione huiusmodi, qui diffiniere vinci diabolum non potentia, sed iustitia, & propterea vsus est sua dispositione, tradendo Christum volitarium ad huiusmodi obedientiam.

¶In eadem responsione circa celeritatem mortis Christi, quia voluit, considerandum est quòd celeritas illa fuit & naturalis & voluntaria. Nam ex parte corporis naturale fuit, quòd Christus moreretur, antequàm latrones morerentur. Tum quia longè plures passus fuerat dum quia delicatioris erat cõplexionis, tum quia corpus iesuniis, vigiliis atque laboribus debilitatum habebat: tum potissimè quia passio eius erat pura, scilicet sine redundantia consolationis: latrones enim consolabantur, alter spe, alter fiducia sua forte contentus. Ex parte verò deitatis, & animæ instrumentaliter, fuit voluntaria, quia quandiu voluit conseruare fortitudinem patientiæ, fortis fuit: quãdo primum autem noluit conseruare, reliquit ipsum corpus sibi: & sic statim ex illatis passionibus discessit, à sua verò voluntate indirectè, non prohibendo, quum posset, sequuta est mors, non expectata latronum morte.

Super Quæstionis septuagesimæ septimæ Articulum secundum.

Titulus clarus.

¶In corpore vna conclusio: Conuenientissimum fuit vt Christus ex obedientia pateretur. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt in litera.

¶Memento colligere ex responsione ad primum & tertium, quòd Christus sua passione adimpleuit legem totam: charitate quidem & obedientia summa omnia præcepta moralia: sacrificio summo suispsius, omnia cæremonialia: satisfactione summa tantæ pœnæ omnia iudicialia. Et si his lunxeris, quòd in his tribus claudantur mandata omnia iuris diuini, iuris naturalis, & iuris positiui secundum genus videbis quòd Christus in sua passione impleuit omnem iustitiam omnis generis in eis &

tis & præcepti.

¶Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum tertium.

clument. Titulus clarus.

¶In corpore vna cõclusio: Deus pater tradidit tripliciter Christum passioni. Probatur: Christus passus fuit ex obedientia Patris: ergo. Et declaratur conclusio quo ad omnia membra, scilicet ordinationem, inspirationem, non protectionem. Hæc enim tria inferuntur ex obedientia ordinatiam obedientia huiusmodi infert in præceptore institutionẽ, in obediente inspirationem, in exequutore permissionẽ.

¶In responsione ad primum, nota quòd illa propositio, Innocentem hominem passioni & morti tradere iniustum, est impium & crudele, intelligitur absolutè, & non in ordine ad Deum, cuius sunt vita & mors: qui potest absque iniquitate & crudelitate innocentem iniustum tradere passioni & morti, sicut potest pro libito talẽ annihilare. Vtitur autem Autor propositione ista, tractando de Deo, vt ostẽdat quòd tradidit Christi in mortem ab ipso Deo non est secundum se absolute iniusta (quia non iniustus, sed voluntarius traditus est in mortem, sponte obediens Deo ad hoc. Deusque Deum nõ omnipotẽtia sua vti in traditione huiusmodi, qui diffiniere vinci diabolum non potentia, sed iustitia, & propterea vsus est sua dispositione, tradendo Christum volitarium ad huiusmodi obedientiam.

¶SED CONTRA est quod dicitur Phil. 2. Factus est obediens Patri vsque ad mortem.

CONCLVSIO.

¶Conuenientissimum fuit vt Christus ex obedientia pateretur, vt humanæ reconciliationi perfectum Deo patri exhiberetur sacrificium.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd conuenientissimum fuit, quòd Christus ex obedientia pateretur. Primò quidem, quia hoc conueniebat iustificationi humanæ: vt sicut per vnius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per vnius hominis obedientiam, iusti constituantur multi, vt dicitur Rom. 5. Secundò hoc cõueniens fuit reconciliationi Dei ad homines. Vnde dicitur Rom. 5. Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius, inquantum scilicet ipsa mors Christi fuit quoddam sacrificium acceptissimum Deo: secundum illud Ephe. 5. Tradidit seipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Obedientia verò omnibus sacrificijs antefertur: secundum illud primi Reg. 15. Melior est obedientia quàm victimæ. Et ideo conueniens fuit, vt sacrificium passionis & mortis Christi ex obedientia procederet. Tertiò hoc conueniens fuit eius victoriæ, qua de morte & actore mortis triũphauit. Non enim miles vincere potest, nisi duci obediat, & ita homo Christus victoriam obtinuit* per hoc quòd Deo fuit obediens: secundum illud Prouer. 21. Vir obediens loquitur victorias.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus mandatum accepit à Patre, vt pateretur: dicitur enim Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam, & hoc mandatum accepi à Patre meo, scilicet ponendi animam, & sumendi eam. Ex quo (vt Chrysost. dicit) non est intelligendum, quòd prius expectauerit audire, & opus ei fuerit discere: sed voluntarium monstrauit processum, & contrarietatis ad Patrem suspicionem destruxit. Quia tamen in morte Christi lex vetus consummata est (secundum illud quod ipse moriens dixit Ioan. 19. Consummatum est) potest intelligi quòd patiendo, omnia veteris legis præcepta impleuit. Moralia quidem, quæ tamen præceptis charitatis fundantur, impleuit inquãtum passus est, & ex dilectione Patris (secundum illud Ioan. 14. Vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite eamus hinc, scilicet ad locum passionis.) & etiam ex dilectione proximi: secundum illud Gal. 2. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Cæremonialia verò præcepta legis quæ ad sacrificia & oblationes præcipuè ordinantur, impleuit Christus sua passione, inquantum omnia antiqua sacrificia, figuræ fuerunt illius veri sacrificij, quod Christus obtulit, moriendo pro nobis. Vnde dicitur Coloss. 2. Nemo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi: eo scilicet, quòd Christus comparatur ad illa, sicut corpus ad vmbram. Præcepta verò iudicialia legis quæ præcipuè ordinantur ad satisfaciendum iniuriam passis, impleuit Christus sua passione: quoniam (vt in Psalm. dicitur) quæ non rapuit exoluit, permittens se ligno affigi, pro pomo, quod de ligno homo rapuerat contra Dei mandatum.

¶Ad secundum dicendum, q. obedientia etsi importat necessitatem respectu eius quod præcipitur, tamen importat voluntatem respectu implectionis præcepti, & talis fuit obedientia Christi. Nam ipsa passio & mors secundum se considerata, naturali voluntati repugnabat: volebat tamen Christus Dei voluntatem circa hoc implere: secundum illud Psalm. Vt facerem voluntatem tuam Deus meus volui. Vnde dicebat Matt. 26. Si non potest transire à me calix iste, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

¶Ad tertium dicendum, quòd eadem ratione Christus passus est ex charitate & obedientia: quia & præcepta charitatis ex obedientia implenit, & obediens fuit ex dilectione ad patrem præcipientem.

ARTICVLVS III.

¶Virum Deus pater tradiderit Christum passioni.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Deus pater non tradiderit Christum passioni. Iniquum enim & crudele videtur esse, quòd innocens passioni & morti tradatur. Sed, sicut dicitur Deuter. 32. Deus fidelis & absque vlla iniquitate. Ergo Christum innocentem non tradidit passioni & morti. 3. di. 20. ar 5. q. 1. Et quol. 1. artic. 3 fi. & Matth. 26. co. 2.

¶Præterea, Non videtur quòd aliquis à seipso & ab alio mortì tradatur. Sed Christus tradidit semetipsum pro nobis: secundum quòd dicitur Isa. 53. Tradidit in mortem animam suam. Non ergo videtur quòd Deus pater eum tradiderit,

¶Præterea, Iudas vituperatur ex eo quòd tradidit Christum Iudæis: secundum illud Ioan. 6. Vnus ex vobis diabolus est: quòd dicebat propter Iudam, qui eum erat traditurus. Similiter etiam vituperantur Iudæi, qui eum tradiderunt Pilato: secundum quòd ipse dicit Ioan. 18. Gens tua & Pontifices tui tradiderunt te mihi. Pilatus etiam tradidit ipsum, vt crucifigeretur, vt habetur Ioan. 19. Non est autem participatio iustitiæ cum iniquitate, vt dicitur 2. ad Corin. 6. Ergo videtur q. Deus pater non tradiderit Christum passioni.

¶SED CONTRA est quod dicitur Roma. 8. Proprio filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

CONCLVSIO.

¶Tradidit Deus pater Christum passioni, præordinando ipsum pro humani generis liberatione pati, tantãmque charitatem illi infundendo vt pati vellet, & ipsum à passione non liberando, sed persequentibus exponendo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) Christus passus est voluntariè ex obedientia Patris. Vnde secundum tria, Deus pater tradidit Christum passioni. Vno quidem modo, secundum quòd sua æterna voluntate præordinauit passionem Christi ad humani generis liberationem, secundum illud quod dicitur Isaiæ 53. Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum: & iterum, Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Secundò, inquantum inspirauit ei voluntatem patiendi pro nobis, infundendo ei charitatem. Vnde ibidem sequitur, Oblatus est, quia voluit. Tertiò, non protegendo eum à passione, sed exponendo persequentibus. Vnde & legitur Matth. 27. quòd pendens in cruce Christus dicebat, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? quia scilicet potestati persequentium eum exposuit, vt Augustì. dicit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd innocentem hominem passioni & morti tradere contra eius voluntatem, est impium & crudele, sic autem Deus pater Christum non tradidit, sed inspirando ei voluntatem patiendi pro nobis. In quo ostenditur & Dei seueritas, qui peccatum sine pœna dimittere noluit (quod signat Apostolus dicens, Proprio filio suo non pepercit) & bonitas eius in eo, quòd cùm homo sufficienter satisfacere non posset per aliquam pœnam quam pateretur, ei satisfactorem dedit. Quod signauit Apostolus dicens, Pro nobis omnibus tradidit illum. & Roma. 3. dicit, Quem, scilicet Christum, proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus, secundum quòd Deus, tradidit semetipsum in mortem eadem voluntate & actione qua & Pater tradidit eum: sed inquantum homo, tradidit seipsum voluntate à Patre inspirata. Vnde non est contrarietas in hoc, quòd Pater tradidit Christum, & ipse tradidit semetipsum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum quartum.

TItulus clarus.

Cõment. ¶ In corpore vnica cõclusio. Conueniens fuit, vt Christi passio à Iudæis inciperet, & mediantibus ipsis per Gentiles finiretur. Probatur: Conueniens effectus passionis præfiguratus est in modo ipsius passionis: sed fructus inchoauit in Iudæis, & per ipsos pertenuit ad Gentiles: ergo cõueniens modus fuit vt Christi passio à Iudæis inciperet, & per ipsos à Gentilibus finiretur.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum quintum.

TItulus clarus vt sonat, de hominibus tamẽ, quia de dæmonibus iam dictum est.

Cõment. ¶ In corpore vna est distinctio bimembris cum conclusionibus appositis iuxta membra. Distinctio est, quòd apud Iudæos quidam erant maiores, quidam minores. De maioribus tres conclusiones ponũtur. Prima est, quòd cognouerunt ipsum esse Messiam. Secunda, quòd non cognouerunt ipsum esse Deum. Tertia, quòd ignorantia ista non excusauit peccatum eorum. Prima conclusio probatur autoritate, & ratione, quia videbant omnia signa dicta de Messia. Secũda probatur autoritate eadem, adiuncta verbo Apostoli, Si cognouissent. Et hæ conclusiones cum suis probationibus ab Autore recitatiuè asseruntur: vt patet in litera.

Tertia autem conclusio ipsius Autoris est, & probatur: quia eorũ ignorantia erat affectata: quia videbant testimonia deitatis Christi sufficientia, sed ipsi ex prauo affectu perseuerabant illa, & doctrinam abijciebant: nolentes credere. Probatur Ioan.15.&c.

Annot. ¶ Aduerte hic, quòd licet testimonia deitatis Christi essent secundum se sufficientia ad causandam fidem volũtariam vel coactam hominibus, qui præsentes fuerunt testimonijs illis: tamen ex miraculorum sic factorum ad cõfirmationem doctrinæ, qua docebat se Deum. Tamen gratia vnionis personalis non erat vsquequaq; elata tam hominibus quàm dæmonibus, antequam mysterium hoc fuisset apertum: nam etsi sciebatur, quòd Messias erat Deus & filius Dei: non tamẽ intelligebatur, in quo sensu verificaretur, quòd esset Deus, aut Dei filius, an per vnionis personalis gratia, an per aliquam excellentiam singularissimã. Quæ dubitatio sublata videtur post Christi passionẽ, quo ad dæmones, & resurrectionẽ quo ad homines: quando aperuit discipulis sensum, vt intelligerent

¶ Ad tertium dicendum, quòd eadem actio diuersimodè iudicatur in bono vel in malo, secundum quòd ex diuersa radice procedit. Pater enim tradidit Christum, & ipse semetipsum, ex charitate, & ideo laudantur. Iudas autem tradidit ipsum ex cupiditate, Iudæi autem ex inuidia, Pilatus ex timore mundano, quo timuit Cæsarem, & ideo ipsi vituperantur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum fuerit conueniens, Christum pati à Gentilibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens, Christum pati à Gentilibus. Quia enim per mortem Christi homines erant à peccato liberandi, conueniens videbatur, vt paucissimi in morte eius peccarent. Peccauerunt autem in morte eius Iudæi ex quorum persona dicitur Matth.21. Hic est hæres, venite occidamus eum. Ergo videtur cõueniens fuisse, quòd in peccato occisionis Christi Gentiles non implicarentur.

¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed figuralia sacrificia veteris legis non Gentiles, sed Iudæi offerebant. Ergo neque passio Christi, quæ fuit verum sacrificium, impleri debuit per manus Gentilium.

¶ Præterea, Sicut dicitur Ioan.5. Iudæi quærebant Christum interficere, non solùm quia soluebat sabbatum, sed quia patrem suum dicebat Deum, æqualem se Deo faciens. Sed hoc videbatur esse solùm contra legem Iudæorum, vnde & ipsi dicunt Ioan. 19. Secũdum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. videtur ergo conueniens fuisse, quòd Christus non à Gentilibus, sed à Iudæis pateretur, & falsum esse quod dixerunt, Nobis non licet interficere quemquã, cùm multa peccata secundum legem morte puniantur, vt patet Leui.20.

¶ SED CONTRA est quod ipse Dominus dicit Matthæi 20. Tradent eum Gentibus, ad illudendum, & flagellandum & crucifigendum.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit vt Christi passio à Iudæis inciperet, & per ipsos à Gentilibus finiretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in ipso modo passionis Christi præfiguratus est effectus ipsius. Primò enim passio Christi effectum salutis habuit in Iudæis: quorum plurimi in morte Christi baptizati sunt: vt patet Act.2. & 3.

¶ Secundò vero Iudæis prædicantibus, effectus passionis Christi transiuit ad Gentes. Et ideo conueniens fuit vt Christus à Iudæis pati inciperet, & postea Iudæis tradentibus, per manus Gentilium, eius passio finiretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus ad ostendendam abundantiam charitatis suæ, ex qua patiebatur, in cruce positus veniam persecutoribus postulauit. Et ideo vt huius petitionis fructus, ad Iudæos & Gentiles peruenire, voluit Christus ab vtrisque pati.

¶ Ad secundum dicendum, quòd passio Christi fuit sacrificiũ oblatio, inquantum Christus propria voluntate mortem sustinuit ex charitate. Inquantum autem à persecutoribus est passus, non fuit sacrificium, sed peccatum grauissimum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Augustinus dicit, Iudæi dicentes, Nobis non licet interficere quemquã, intellexerunt non sibi licere interficere quenquam, propter festi diei sanctitatem, quam celebrare iam cœperant.

Vel hoc dicebant (vt Chryso. dicit) quia volebant eum occidi, non tanquam transgressorem legis, sed tanquam publicum hostem, quia Regem se fecerat: de quo nõ erat eorum iudicare. Vel quia non licebat eis crucifigere (quod cupiebant) sed lapidare: quòd in Stephano fecerunt. Vel melius dicendum est, quòd per Romanos, quibus erant subiecti, erat eis potestas occidendi interdicta.

ARTICVLVS V.

¶ Virum Christi persecutores eum cognouerint.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd persecutores Christi eum cognouerint. Dicitur enim Matt.21. quòd agricolæ videntes filium, dixerunt intra se, Hic est hæres, venite occidamus eum. Vbi dicit Hiero. Manifestè Dominus probat ex verbis Iudæorum, principes non per ignorantiam, sed per inuidiam, Dei filium crucifixisse: intellexerunt enim cum esse illum, cui Pater per Prophetam dicit, Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam. Ergo, videtur q̃ cognouerint eum esse Christum vel filium Dei.

¶ Præterea, Ioan.15. Dominus dicit, Nunc autem & viderunt & oderunt & me & Patrem meum. Quod autem videtur, manifestè cognoscitur. Ergo Iudæi cognoscentes Christum, ex causa odij, ei passionem intulerunt.

¶ Præterea, In quodam sermone Ephesini concilij dicitur, Sicut qui chartam imperialem discerpserit, tanquam Imperatoris disrumpens verbum, ad mortem addicitur: sic crucifigens Iudæus quem viderat, pœnas dabit, tanquam in ipsum Deum verbum præsumptionis inijciens. Hoc autem non esset, si eum esse Dei filium, non cognouissent: quia ignorantia eos excusasset. Ergo videtur quòd Iudæi crucifigentes Christũ, cognouerint eum esse filium Dei.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. ad Corin. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. & Act.3. dicit Petrus, Iudæis loquens, Scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri. & Dominus in cruce pendens dicit, Pater, dimitte illis, nõ enim sciunt quid faciunt.

CONCLVSIO.

¶ Maiores Iudæorum quanquàm nouerint Iesum fuisse messiam in lege promissum, ignorauerunt tamen ipsum fuisse Deum verum, quorum ignorantia inexcusabilis fuit: minores vero non cognouerunt illum fuisse filium Dei, nec messiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd apud Iudæos quidam erant maiores, & quidam minores. Maiores quidem, qui eorum principes dicebãtur (vt dicitur in lib. Quæstionũ vete. & nou. Test.) sicut & dæmones, cognouerũt eum esse Christum promissum in lege: omnia enim signa videbant in eo, quę dixerant futura Prophetæ. Mysterium autem diuinitatis eius ignorabant, & ideo Apostolus dicit, Quòd si cognouissent, nunquã Dominum gloriæ crucifixissent. Sciẽdum tamen, quòd eorum ignorantia nõ eos excusabat à crimine: quia erat quodammodo ignorantia affectata. videbant enim euidentia signa diuinitatis ipsius: sed ex odio & inuidia Christi, ea peruertebant, & verbis eius, quibus se Dei filium fatebatur, credere noluerunt. Vnde ipse de eis dicit Ioan.15. Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent, nunc autem excusationem nõ habẽt de peccato suo. Et postea subdit, Si opera non feciss̃em in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Et sic ex persona eorum accipi potest quod dicitur Iob 21. Dixerunt Deo, Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.

Minores verò, id est populares, qui mysteria Scripturæ non nouerant, nõ plenè cognouerũt ipsum esse nec Christũ nec filium Dei, licet enim aliqui eorum in eum crediderint, multitudo tamen non credidit. Et si aliquando dubitauerunt, an ipse esset Christus, propter signorum multitudinem & efficaciam doctrinæ (vt habetur Ioan.7.) tamen postea decepti fuerunt à suis principibus, vt eum non crederent, neque filium Dei neque Christum. Vnde & Petrus eis dixit, Scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri: quia scilicet per principes seducti erant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa verba dicuntur ex persona colonorum vineæ, per quos significãtur rectores illius populi: qui eum cognouerunt esse hæredem, inquantum cognouerunt eum esse Christum promissum in lege. Sed contra hanc responsionem esse videtur, q̃ illa verba Psalmi, Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, eidem dicuntur, cui dicitur, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Si ergo cognouerunt eum esse illum cui dictum est, Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, sequitur, quòd cognouerint eum esse filium Dei. Chryso. etiam ibidem dicit, quòd cognouerũt eum esse filium Dei. Beda etiam dicit super illud Luc.23. Quia nesciunt quid faciunt. Notandum inquit, quòd nõ pro eis orat, qui quem filium Dei intellexerunt, crucifigere, quam confiteri maluerunt. Sed ad hoc potest responderi, quòd cognouerũt eum esse filium Dei, non per naturam, sed per excellentiam gratiæ singularis. Possumus tamen dicere, q̃ etiam verum Dei filium cognouisse dicuntur, quia euidentia signa huius rei habebant: quibus tamẽ assentire, propter odium & inuidiam noluerunt, vt cum cognoscerent esse filium Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ante illa verba præmittitur, Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. & postea subditur, Nũc autem viderunt & oderunt & me & Patrem meum.

Per quod ostenditur, quòd videntes opera Christi mirifica, ex odio processit quòd eum filium Dei non cognouerunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ignorantia affectata non excusat à culpa, sed magis videtur culpam aggrauare: ostendit enim hominem sic vehemẽter esse affectum ad peccandum, quòd vult ignorantiam incurrere, ne peccatum vitet. Et ideo Iudæi peccauerunt, non solùm hominis Christi, sed etiam tanquam Dei crucifixores.

ARTICVLVS XI.

¶ Virum peccatum Christum crucifigentium fuerit grauissimum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd peccatum crucifigentium Christum, non fuerit grauissimum. Non enim est grauissimum peccatum, quod excusationem habet. Sed ipse Dominus excusauit peccatum crucifigẽtium eum, dicens, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Non ergo peccatum eorum fuit grauissimum.

¶ Præterea, Dominus dixit Pilato Ioan.19. Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet. Ipse autem Pilatus fecit Christum crucifigi per suos ministros. Ergo videtur fuisse maius peccatum Iudæ proditoris, peccato crucifigentium Christum.

¶ Præterea, Secundum Philosophum in 5. Ethic. Nullus patitur iniustum volens, & sicut ipse ibidem dicit, Nullo patiente iniustum, nullus facit iniustum: ergo volenti nullus facit iniustum. Sed Christus voluntarie est passus: vt suprà habitum est. Non ergo iniustum fecerunt crucifixores Christi. & ita eorum peccatum non fuit grauissimum.

¶ SED CONTRA est quod super illud Matth.23. Et vos implete mensuram patrum vestrorum, dicit Chryso. Quãtum ad veritatem excesserunt mensuram patrum suorum: illi enim occiderunt homines, isti Deum crucifixerunt.

CONCLVSIO.

¶ Peccatum principum Iudæorum crucifigentium Christum fuit grauissimum ex suo genere, & voluntatis illorum malitia: aliorum verò Iudæorum minus fuit ex circunstantia ignorantiæ: Gentilium verò magis fuit excusabile ex ignorantia legis & scripturarum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, principes Iudæorum cognouerunt Christum: & si aliqua ignorantia fuit in eis, fuit ignorantia affectata, quæ eos non poterat excusare. Et ideo peccatum eorum fuit grauissimum: tum ex genere peccati, tum ex malitia voluntatis. Minores autem Iudæi, grauissimè peccauerunt quãtum ad genus peccati: in aliquo tamen diminuebatur eorum peccatum, propter eorum ignorantiam. Vnde super illud Luc.23.

citur: Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique: & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. Tu verò homo vnanimis dux meus (quia tum ad loculos) & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos.

¶ Super Quæstionis quadragesimaoctauæ Articulum primum.

Auuot. TItulus clarus est ex colestibus, in quo consistit meriti ratio, scilicet quòd vendicet sibi ex debito præmium. Et propterea passionem Christi operari nostram salutem per modum meriti, est operari sic vt secundum iustitiam debeatur sibi nostra salus.

Coment. ¶In corpore art. vnica est conclusio affirmatiuè respondens quæsito: Christus per suam passionem nō solùm sibi meruit, sed omnibus suis membris salutem. Probatur: Christo data est gratia non solùm vt singulari personæ, sed etiam vt capiti Ecclesiæ: ergo opera Christi ita se habēt tam ad se, quàm ad sua membra, sicut opera alterius in gratia constituti ad seipsum: ergo Christus per suam passionem non solùm meruit sibi, sed omnibus membris suis saluti. Antecedens patet ex suprà dictis. Prima cōsequentia, vt euidens per se relinquitur nota ex terminis. Et vere sic est penetrantibus corpus mysticū Christi esse sicut vnū cuiuscunque hominem. secunda autē consequētia probatur ex eo quòd quilibet constitutus in gratia, patiens propter iustitiā, meretur sibi salutem. Quod probatur Math 5. Beati qui persequutionem.

¶In responsione ad primum vide, quòd licet facilè potuisset dici, ꝙ non est superfluū plures meteri idem: quoniam est ex pluribus meritis facere sibi idem præmium debitum: & constat quotidie hoc cōtingere, dum quilibet in gratia constitutus, quolibet actu meritorio meretur visum æternam. Vt docet etiam Augustinus necessitatem metiri per passionem Christi vltra meritum per alios Christi actus. dixit ꝙ passio Christi addit supra priora merita: quia per ipsam meruit Christus tollere impedimenta nostræ salutis: meruit enim tollere & culpam omnem, & pœnam tam naturæ nostræ quàm singulorum membrorum suorum.

Infrà, q. 62. ar. 5. Et 3. di. 18. ar. 1. & 4. di. 1. qū. 1. artic. 4. quæst. 3. Et veri. q. 26. artic. 6. ad 20. Et Rom. 4 ſi.

¶In responsione ad vltimum, aduene quòd vltra villitates numeratas in artic 3. quæstio. 46. quas intulit passio Christi ex ipso genere operis, est vnus effectus inferius explicatus ab Autore, scilicet quòd quia patiens subtrahit à se quod suum est propter amorem illius, pro quo patitur, per hoc efficit, vt sibi ex ipso operis genere debeatur illorū salus, pro quibus se sua salute priuauit.

¶ Super Quæstionis quadragesimaoctauæ Articulum secundum.

Annot. TItulus clarus ex ipsa satisfactionis ratione. Facere quidē satis est facere æqualem seu sufficiens debito. Præsupponit hāc satisfactio debitum pro quo satisfaciendum est, & debito præsupposito ut̄ satisfit, quando aliquid exhibetur æqualeno debito vel excedens illud. In proposito quia de debito humani generis constat (quotiē & offendit Deū, & obnoxium erat æternæ pœnæ) quæritur, an passio Christi saluauerit nos per modum satisfactionis, hoc est per modum recompensationis æquale ad minus debito humani generis.

Climent. ¶In corpore vna est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè: Passio Christi non solùm sufficiens, sed superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis. Probatur: Ille propriè satisfacit offensæ, qui illi exhibet qđ æquale vel magis diligit, quàm oderit offensam: sed Christus patiendo. Deo magis exhibuit quàm exigeret offensa totius humani generis: ergo. Probatur minor tripliciter. & confirmatur & minor & conclusio autoritate Ioan. Euangelistæ.

Auuot. ¶Auerte hic, ꝙ aliquid exhibitum offensi, dupliciter potest satisfacere. Primò ex gratia offensi acceptantis illud exhibitū pro sufficienti, quāuis illud in se non esset sufficiens pro satisfactione: sicut 6. Reg. pro iniuria sibi facta acceptat solam petitionē venię. Alio modo ex sufficientia ipsius rei exhibitę: quia scilicet illud exhibitum est secundum se cantę bonitatis, amabilitatis, dignitatis & excellentiæ vt adæquet offensam vel excedat, sicut si pro offensa deberetur libra argenti, & daretur libra auri. In proposito est termo de satisfactione secūdo modo: hoc est secundum se: ita quòd sensus maioris est: quòd ille propriè satisfacit, qui exhibet offensio quod secūdum se est magis ab offenso dilectum quàm exosa offensa. Et ex hunc sensum manifestat ad minor, dicens quòd Chr. plus exhibuit patiendo, quàm offensæ recompensatio exigebat: nam ex penitentia exigebat mortē. Et esse enim hāc comparata ad Deū. ut secundum se offensa & passio Christi. Vnde concluditur quòd Christi passio secundum se est satisfactio superabundans pro peccatis humani generis. & ideo acceptata à Deo. & non econtra, quia acceptata, ideo sufficiens. Et hoc probant rationes

¶Nunc

Sed charitas Christi non fuit magis augmentata in passione, quàm ante. Ergo non magis meruit salutem nostram patiendo, quàm antè fecerat.

¶SED CONTRA est quod super illud Philip. 2. Propter quod & Deus exaltauit illum, &c. dicit Augustinus. Humilitas passionis, claritatis est meritum, claritas humilitatis est præmium. Sed ipse clarificatus est, non solùm in seipso, sed etiam in suis fidelibus: vt ipse dicit Ioan. 17. Ergo videtur quòd ipse meruerit salutem suorum fidelium.

CONCLVSIO.

¶ Christus per suam passionem non modo sibi, sed omnibus membris suis æternam promeruit salutem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictū est) Christo data est gratia, non solùm sicut singulari personæ, sed inquantum est caput Ecclesiæ: vt scilicet ab ipso redundaret ad membra. Et ideo opera Christi hoc modo se habēt tam ad se, quàm ad sua membra, sicut se habent opera alterius hominis in gratia constituti ad ipsum. Manifestum est autem quòd quicunque in gratia constitutus, propter iustitiam patitur, ex hoc ipso meretur sibi salutem, secundum illud Matt. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Vnde Christus per suam passionem non solùm sibi, sed etiam omnibus membris suis meruit salutem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd passio, inquantum huiusmodi non est meritoria: quia habet principium ab exteriori. Sed secundum ꝙ eam aliquis voluntariè sustinet, sic habet principium ab interiori: & hoc modo est meritoria.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus à principio suæ conceptionis meruit nobis salutem æternam: sed ex parte nostra erant quædam impedimenta, quibus impediebamur consequi effectum præcedentium meritorum. Vnde ad remouendum illa impedimenta oportuit Christum pati: vt suprà dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd passio Christi habuit aliquem effectum, quem non habuerunt præcedentia merita: non propter maiorem charitatē, sed propter genus operis, quod erat conueniens tali effectui: vt patet ex rationibus suprà inductis de conuenientia passionis Christi.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm passio Christi causauerit nostram salutem per modum satisfactionis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ passio Christi non causauerit nostram salutem per modum satisfactionis. Eiusdem enim videtur esse satisfacere, cuius est peccare: sicut patet in aliis pœnitentiæ partibus: eiusdem enim est conteri & confiteri, cuius est peccare. Sed Christus non peccauit: secundum illud 1. Pet. 2. Qui peccatum non fecit. Ergo ipse non satisfecit propria passione.

¶Præterea, Nulli satisfit per maiorem offensam. Sed maxima offensa fuit perpetrata in Christi passione: quia grauissimè peccauerunt qui eum occiderunt: vt suprà dictum est. Ergo videtur quòd per passionem Christi non potuerit Deo satisfieri.

¶Præterea, Satisfactio importat æqualitatem quandam ad culpam, cùm sit actus iustitiæ. Sed passio Christi non videtur esse æqualis omnibus peccatis humani generis: quia Christus non est passus secundum diuinitatem, sed secundum carnem: secundum illud 1. Pet. 4. Christo igitur passo in carne. Anima autem in qua est peccatum, potior est quàm caro. Non ergo Christus sua passione satisfecit pro peccatis nostris.

¶SED CONTRA est quod in persona eius dicitur in Psalm. Quæ non rapui, tunc exoluebam. Non autem exoluit qui perfectè non satisfacit. Ergo videtur ꝙ Christus patiendo, perfectè satisfecerit pro peccatis nostris.

CONCLVSIO.

¶ Passio Christi non solum sufficiens, sed superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis.

¶RESPONDEO dicendum quòd ille propriè satisfacit pro offensa, qui exhibet offenso id, quod æquè vel magis diligit, quàm oderit offensam. Christus autem ex charitate & obedientia patiēdo, magis Deo aliquid exhibuit, quàm exigeret recompensatio totius offensæ humani generis. Primò quidem propter magnitudinem charitatis, ex qua patiebatur. Secundò, propter dignitatem vitæ suæ, quam pro satisfactione ponebat: quæ erat vita Dei & hominis. Tertiò, propter generalitatem passionis, & magnitudinem doloris assumpti: vt suprà dictum est. Et ideo passio Christi non solùm sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis: secundum illud 1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caput & membra sunt quasi vna persona mystica. & ideo satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra. Inquantum etiam duo homines sunt vnum in charitate, vnus pro alio satisfacere potest, vt infrà patebit. Non autem est similis ratio de confessione & contritione: quia satisfactio consistit in actu exteriori: ad quem assumi possunt instrumenta, inter quæ computantur etiam amici.

¶Ad secundum dicendum, quòd maior fuit charitas Christi patiētis, quàm malitia crucifigentium. Et ideo plus potuit Christus satisfacere sua passione, quàm crucifixores offendere occidendo: intantùm quòd passio Christi sufficiens fuit, & superabundans ad satisfaciendum pro peccatis occidentium ipsum.

¶Ad tertium dicendum, quòd dignitas carnis Christi non est existimanda solùm secūdum carnis naturam, sed secundum personā assumentem, inquantum scilicet erat caro Dei, ex quo habebat dignitatem infinitam.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm passio Christi operata sit per modum sacrificij.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd passio Christi non sit operata per modum sacrificij. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed in sacrificijs veteris legis, quæ erant figuræ Christi, nunquam offerebatur caro humana, quinimo hæc sacrificia nefanda habebantur: secundum illud Psalm. Effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorū, & filiarum suarum, quas sacrificauerūt sculptilibus Chanaam. Ergo videtur quòd passio Christi sacrificium dici non possit.

¶Præterea, Augustin. dicit in 10. de Ciui. Dei, quòd sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est sacrum signum est. Sed passio Christi non est signum, sed magis signatum per alia signa. Ergo videtur quòd passio Christi non sit sacrificium.

¶Præterea, Quicunque offert sacrificium, aliquod sacrum facit, vt ipsum nomen Sacrificij demōstrat. Illi autem qui Christum occiderunt, non fecerunt aliquod sacrum, sed magnam malitiam perpetrauerunt. Ergo passio Christi magis fuit maleficium, quàm sacrificium.

¶SED CONTRA est quod Apostolus dicit Eph. 5. Tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus passionem suam sustinendo, opus Deo acceptissimum reddiderit, eius passio verum extitit sacrificium.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacrificium propriè dicitur aliquid factum in honorem proprio Deo debitum ad eum placandum. Et inde est quod Augustin. dicit in 10. de Ciui. Dei. Verum sacrificium est omne opus quod agitur, vt charitate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter boni esse possumus. Christus autem (vt ibidem subditur) seipsum obtulit in passione pro nobis, & hoc ipsum opus quod volūtariè passionem sustinuit, Deo maximè acceptum fuit, vtpote ex charitate proueniens. Vnde manifestum est quòd passio Christi fuerit verum sacrificium. Et sicut ipse postea subdit in eodem lib. Huius veri sacrificij, multiplicia variaque signa erant sacrificia prisca Sanctorum: cùm hoc vnum per multa figuraretur, tanquàm verbis multis res vna diceretur, vt sine fastidio multum commendaretur. Et cùm quatuor considerentur in omni sacrificio (vt Augustin. dicit in 4. de Trini.) scilicet cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur, idem ipse vnus verūsque mediator per sacrificium pacis reconcilians nos Deo, vnum eum illo maneret, cui offerebat, vnū in se faceret, pro quibus offerebat, vnus ipse esset qui offerebat, & quod offerebat.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd licet veritas respondeat figuræ, quantum ad aliquid: non tamen quantum ad omnia: quia oportet quòd veritas figuram excedat. Et ideo cōuenienter figura huius sacrificij, quo caro Christi offertur pro nobis, fuit caro non hominum, sed aliorum animalium significātium carnem Christi, quæ est perfectissimum sacrificium. Primò quidem, quia ex eo quòd est humanæ naturæ caro, congruè pro hominibus offertur, & ab eis fumitur sub sacramento. Secundò, quia ex eo quòd erat passibilis & mortalis, apta erat immolationi. Tertiò, quia per hoc quòd erat sine peccato, efficax erat ad emundanda peccata. Quartò, quia ex eo ꝙ erat caro, ipsius offerentis, erat Deo acceptata propter charitatem, suam carnem offerentis. Vnde Augusti. dicit in 4. de Trinita. Quid tam congruenter ab hominibus sumeretur, quod pro eis offerretur, quàm humana caro? & quid tam aptum huic immolationi, quàm caro mortalis? & quid tam mundum pro mūdandis vitijs mortalium, quàm sine contagione carnale concupiscētiæ caro, nata in vtero & ex vtero Virginali? & quid tam gratè offerri & suscipi posset, quàm caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri?

¶Ad secūdum dicendum, ꝙ Aug. ibi loquitur de sacrificijs visibilibus figuralibus. Et etiā ipsa passio Christi licet sit aliquid signatum per alia sacrificia figuralia, est tamē signum alicuius rei obseruandæ à nobis: secundū illud primæ Pet. 4. Christo igitur passo in carne, & vos eadē cogitatione armamini: quia qui passus est in carne, desijt à peccatis, vt iam non hominum desiderijs, sed voluntate Dei, quod reliquum est in carne viuat temporis.

Annot. ¶In responsione ad tertium, attende quòd iuxta diuersam sacrificij naturam, diuersimodè inueniuntur facere sacrum. In sacrificijs enim consistentibus in agere, inueniuntur facere sacrum ad extra, vt patet in sacrificijs animalium & altaris. Sed in sacrificijs, quæ consistunt in pati, inueniuntur facere sacrum secundum actionem interiorem, qua spōte offert Deo suum pati. Et sic Christus fecit sacrū actione interiori: occisores autem eius fecerunt actione exteriori non sacrum, sed sacrilegium maximum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ super Quæstionis quadragesimæoctauæ Articulum quartum.

Comment. TItulus clarus.

¶In corpore duo fiunt. Primò manifestatur status seruilis generis humani quo ad duo, quibus scilicet & pœnam. Secundò respondetur quæsito vna conclusione, scilicet, passio Christi est nostra redempcio. Primum declaratur quo ad peccatum & diabolum suggestorē autoritatibusque ad pœnam vero ratione clara in litera. Conclusio probatur: Passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccatis, & pro reatu generis humani: ergo fuit quasi pretium quo liberati sumus ab vtraque seruitute: ergo fuit nostra redemptio. Prima consequentia probatur: quia satisfactio habet rationem pretij redemptiui. Probatur autoritate Damas. 4. Secunda consequentia clara est ex se. Et amplius declaratur: quia pretium oblatum à Christo, fuit non pecunia, sed ipsemet patiens.

Inst. 3. q. 49. articu. 2. Et 3. dist. 19 ar. 2. Et 3. dist. 19. ar. 4 Et Opus. 60. c. 18. col. 6.

¶ super Quæstionis quadragesimæoctauæ Articulum quintum.

Annot. TItulus vt sonat. sumendus est: ita q̄ Christus sumitur, vt distinguitur à Patre & Spiritu sancto, & ab alijs Sanctis. Et est primo de redemptione vniuersali humani generis: quam dictum est in præcedenti articulo esse effectū passionis Christi.

Comment. ¶In corpore sunt duæ conclusiones. Prima est: Esse redemptorem immediatè, est proprium Christi, inquantum homo, secunda est: Redemptio potest attribui toti Trinitati vt primæ causæ. Probantur ambæ simul. Vtrunque horum, scilicet actus solutionis & pretium solutū, pertinet immediatè ad Christum, inquantum homo, & ad totam Trinitatem vt primā causam: ergo. Assumptū pro prima parte probatur: quia pretium nostræ redemptionis est vita corporalis Christi, quam ipse Christus exoluit. Pro secunda verò, quia vita corporalis Christi erat Trinitatis vt primæ causæ: & ipsa Trinitas inspicauit animę Christi, vt poneret vitā suam pro nobis. Consequentia autem probatur: quia ad hoc quòd aliquis redimat, duo requiruntur, & quòd ipse soluat, & quòd soluat de suo. Et primum quidem patet: quia aliquis non redimeret, secūdum autē probatur: quia si de alieno redimeret, magis redimeret Dominus pretij, quàm ille soluens: vt patet in his, qui de elemosyna redimunt captiuos.

¶Ad tertium dicendum, quòd passio Christi ex parte occidentium ipsum, fuit maleficium: sed ex parte ipsius ex charitate patientis, fuit sacrificium. Vnde hoc sacrificium ipse Christus obtulisse dicitur: non autem illi, qui eum occiderunt.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum passio Christi operata sit nostram salutem per modum redemptionis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ passio Christi non sit operata nostram salutem per modum redemptionis. Nullus enim emit vel redimit quod suum esse non desijt. Sed homines nunquam desierunt esse Dei: secundum illud Psalm. Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Ergo videtur quòd Christus non redemerit nos sua passione.

¶Præterea, Sicut Augustin. dicit 13. de Trini. Diabolus à Christo iustitia superandus fuit. Sed hoc exigit iustitia, vt ille qui inuasit dolosè rem alienam, debeat priuari: quia fraus & dolus nemini debet patrocinari, vt etiam iura humana dicunt. Cùm ergo diabolus creaturam Dei, scilicet hominem, dolose deceperit, & sibi subiugauerit: videtur quòd non debuerit homo per modum redemptionis ab eius eripi potestate.

¶Præterea, Quicunque emit aut redimit aliquid, pretium soluit ei, qui possidebat. Sed Christus non soluit sanguinem suum (qui dicitur esse pretium redemptionis nostræ) diabolo, qui nos captiuos tenebat. Non ergo Christus sua passione nos redemit.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Pet. 1. Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati & incōtaminati Christi. Et Gal. 3. dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Dicitur autem pro nobis factus maledictum, inquantum pro nobis passus est in ligno, vt suprà dictum est. Ergo per passionem suam nos redemit.

Cōment.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christi passio fuerit superabundans pro peccatis & reatu humani generis satisfactio, fuit nostram salutem operata per modum redemptionis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd per peccatum dupliciter homo obligatus erat. Primò quidem seruitute peccati, quia qui facit peccatum, seruus est peccati: vt dicitur Ioan. 8. Et 2. Pet. 2. A quo quis superatus est, huius & seruus est. Quia igitur diabolus hominem superauerat, inducendo eum ad peccatum, homo seruituti diaboli addictus erat. Secundò, quantum ad reatum pœnæ, quo homo erat obligatus secundum Dei iustitiam. Et hîc etiam est seruitus quædam. ad seruitutem enim pertinet, quòd aliquis patiatur quod non vult: cùm liberi hominis sit vti seipso, vt vult. Quia igitur passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccato & reatu pœnæ generis humani: eius passio fuit quasi quoddam pretium, per quod liberati sumus ab vtraque obligatione. Nam ipsa satisfactio qua quis satisfacit, siue pro se siue pro alio, pretium quoddam dicitur, quo seipsum vel alium redimit à peccato & à pœna: secundum illud Danie. 4. Peccata tua eleemosynis redime: Christus autem satisfecit non quidem pecuniam dando, aut aliquid huiusmodi: sed dando id quod fuit maximum, seipsum scilicet, pro nobis. Et ideo passio Christi dicitur esse nostra redemptio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo dicitur esse Dei dupliciter. Vno modo inquantum subijcitur potestati eius. Et hoc modo nunquā homo desijt Dei esse: secundum illud Dani. 4. Dominatur Excelsus in regno hominum, & cuicunque voluerit, dabit illud. Alio modo per vnionē charitatis ad eum: secūdum quod dicitur Rom. 8. Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. Primo ergo modo nunquàm homo desijt esse Dei. secūdo verò modo desijt esse Dei per peccatum. Et ideo inquantum fuit à peccato liberatus Christo passo satisfaciente, dicitur per passionem Christi esse redemptus.

¶Ad secundum dicēdum, q̄ homo peccando obligatus erat & Deo & diabolo: quantum enim ad culpam Deum offenderat, & diabolo se subdiderat, ei consentiens. Vnde ratione culpæ non erat factus seruus Dei: sed potius à Dei seruitute recedens, diaboli seruitutem incurrerat, Deo iustè hoc permittente, propter offensam in se commissam. Sed quantum ad pœnam, principaliter homo erat Deo obligatus sicut summo iudici: diabolo autem tanquam tortori: secundum illud Matt. 5. Ne forte tradat te aduersarius tuus iudici, & iudex tradat te ministro, id est Angelo pœnarum crudeli: vt Chryso. dicit. Quanuis igitur diabolus iniustè, quantum in ipso erat, hominem sua fraude deceptum sub seruitute teneret, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam: iustum tamen erat hoc hominem pati, Deo permittente quantum ad culpam, & ordināte quantum ad pœnam. Et ideo per respectum ad Deum, iustitia exigebat, quòd homo redimeretur, non autem per respectum ad diabolum.

¶Ad tertium dicendum, q̄ quia redemptio requirebatur ad hominis liberationem, per respectum ad Deum, non autem per respectum ad diabolum, non erat pretium soluendum diabolo, sed Deo. & ideo Christus sanguinem suum (qui est pretium nostræ redemptionis) non dicitur obtulisse diabolo, sed Deo.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm esse redemptorem, sit proprium Christi.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd esse redemptorem, non sit proprium Christi. Dicitur enim in Psalm. Redemisti me domine Deus veritatis. Sed esse dominum Deum veritatis, conuenit toti Trinitati. Non ergo est proprium Christo.

¶Præterea, Ille dicitur redimere, qui dat pretium redemptionis. Sed Deus pater dedit filium suum redemptionem pro peccatis nostris, secundum illud Psalm. Redemptionem misit Dominus populo suo. Glos. id est Christum, qui dat redemptionem captiuis. Ergo non solùm Christus, sed etiam Deus pater nos redemit.

Annot. ¶Aduerte hîc, quòd conuenientium Christo mediante humana natura, duplex est differētia. Quædam enim sunt dispositiones essendi aut patiendi, vt esse calidum, mansuetum, flagellatum, crucifixum, tristem, & huiusmodi, & hæc omnino sunt propria Christo, vt dictū fuit à Patre & Spiritu sancto. Quædā verò sunt actiones, vt docere, sanare, redimere, saluare, &c. & de his aliter est dicendum secundum rem, & aliter secundum nominis appellationem. Nam secundum rem, dicendum est quòd actio dupliciter sumitur: scilicet causaliter vel personaliter. Et hoc est dictu, actionem Christi sumi posse vel secundum quòd est actio à suis efficientibus exientes & sic quælibet talis Christi actio est effectiuè à tota Trinitate mediatè, & ab humanitate Christi immediatè. Tota siquidem Trinitas saluauit genus humanū, & sanauit infirmos, suscitauit mortuos, &c. ita q̄ infra limites causalitatis stando, non magis Verbum quàm Pater & Spiritus sanctus saluauit, sanauit, docuit, &c. quia indiuisa sunt opera Trinitatis ad extrà. Alio autem modo, scilicet personaliter, sumptæ huiusmodi actiones (hoc est vt terminantur ad hypostasim cuius sunt, non dico vt causæ, sed vt hypostasis seu persona) sic sunt propriæ filio, ita quòd nec Patri nec Spiritui sancto cōueniunt. Ita enim personaliter filius Dei docebat, sanabat, redimebat, saluabat per assumptam humanā naturam, quod nec Pater nec Spiritus sanctus personaliter hæc operabatur. nam ille homo docens, sanans, saluans, redimens, &c. erat filius Dei: & non Pater, nec Spiritus sanctus, nec Trinitas. Secūdum verò nominum denominationem considerandum est, an nomē, de quo quæritur, importet principaliter actionem vt exercitē à causa, an actionem vt respicit hypostasim cuius est, an vtrumque. Illa enim quæ principaliter respiciunt causam, inter communia toti Trinitati estimanda videntur: vt mortuos suscitare, miracula facere, & reliquæ actiones, quas Christus licèt inquantum humana natura exercuit principaliter ratione deitatis. Illa verò quæ determinant hypostasim principaliter, inter propria computanda sunt: vt prædicare, ambulare, admirari, videre, & huiusmodi. Quæ autē medio modo & ad causam, & personam referri indifferenter aut quasi indifferenter se permittunt, distinctione digna sunt, & in horum numero fortasse videtur Autor redemptionem motus, vt puto autoritate glos. allegatæ in litera super illud, Redemisti me domine Deus veritatis. Posset tamen dici, quòd redemptio, de qua est sermo, gratia materiæ determinat sibi personam Christi: quoniam materia eius est sanguis seu vita corporea Christi, non qualitercunque, sed passioni mortique exposita. Constat siquidem, hæc omnia propria esse Christo: ac per hoc dicendum est absolutè, quòd esse redemptorem humani generis, est proprium Christo: quoniā ipse personaliter, ita quòd nec Pater nec Spiritus sanctus soluit, & de suo personaliter, ita quòd nec Patris nec Spiritus sancti personaliter. Et glos. & similia intelligenda sunt causaliter: nec discrepat hoc à literæ doctrina, quæ ad causalitatem attendit. Et potes si vis distinguere, dicendo quòd redimere causaliter, est proprium Christo immediatè (vt in litera dicitur) quia vt à prima causa mediatè. est cōmune Trinitati redimere autem personale, est proprium Christo: quia personaliter loquendo, sola Christi persona & de solius suæ personæ pretio mediat genus humanū: vt patet ex dictis.

Annot.

¶ Num Sanctorum passiones proficiant ecclesiæ per modum redemptionis.

Quæst. ¶In responsione ad tertium, dubium occurrit circa illud, Passiones Sanctorum proficiunt Ecclesiæ non per modum redemptionis. Tum quia hoc est contra ipsum autorem in 4. sent. dist. 20. vbi thesaurum Ecclesiæ ex quo indulgentiæ efficaciam habent, passiones Sanctorum connumerat dicit. Tum quia hoc idem Clemens sextus in extrauaganti de Iubilæo quinquagenario expressè dicit, Constat autem passiones per indulgentiam applicatas per modum satisfactionis, ac per hoc redemptionis proficere Ecclesiæ igitur. ¶Ad hoc dicitur quòd sententia huius libræ nō est contra doctrinam de efficacia indulgentiarum ex thesauro meritorum Christi & Sanctorum. Quam esse Romanæ Ecclesiæ doctrinam & ab omnibus amplectendam nuperrimè sanctissimus dominus noster Leo decimus per suam decretalem ad nos nunc in Germania legatum, significatis in hæc verba (adhibitis censuris contra prædicantes oppositum, vt quidam iam cœperant) Per præsentes tibi significandum duximus Romanam Ecclesiam, quam reliquæ tanquam matrem sequi tenentur, tradidisse Romanū pontificem Petri clauigeri successorem, & Iesu Christi in terris vicarium, potestatē clauium, quarum est aperire regnum cælorum, tollēdo illius in Christi fidelibus impedimenta (culpā scilicet & pœnā pro actualibus peccatis debitā. cuilibet quidem mediantis sacramento pœnitentiæ: pœnam verò temporalem pro actua libus peccatis secundum diuinam iustitiam debitam mediante ecclesiastica indulgentia posse pro rationabilibus causis concedere eisdem Christi fidelibus, qui charitate congregati membra sunt Christi, siue in hac vita sint, siue in purgatorio, indulgentias ex superabundantia meritorum Christi & Sanctorū: ac tam pro viuis quàm pro defunctis Apostolica autoritate indulgentiam concedendo thesaurum meritorum Iesu Christi & Sanctorum dispensare, & per modum absolutionis indulgentiam ipsam conferre, vel per modum suffragij illiam transferre consueuisse. ac propterea omnes tam viuos, quàm defunctos, qui veraciter omnes indulgentias huiusmodi consequuti fuerint, à tanta temporali pœna secundum diuinam iustitiam pro peccatis suis actualibus debita liberari, quanta concessæ & acquisitæ indulgentiæ æquiualet. Et ita ab omnibus tenentī & prædicari debere sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, à qua ſtam incurrentes ab alio, quàm à Romano pontifice, nisi in mortis articulo, nequeāt absolutionis beneficiū obtinere autoritate Apostolica ea rundem tenore præsentiū decernimus. Hæc ibi.

Sed intendit Autor de passionibus Sanctorū absolutè. ita quòd inter passiones Christi & Sanctorum multiplex in proposito traditur hîc differentia. Prima est in verbo, passionem nam passionēs Christi absolutè redimūt Ecclesiam: passiones aūt Sanctorum non absolutè (vt hîc dicitur) sed suppletiuè tantùm satisfaciunt pro nobis, vt in 4. sent. & in dicta extrauagante continetur. Secūda est in verbo redemptionis, quoniam passio Christi redimit simpliciter: quia à seruitute culpæ & pœnę: passiones verò Sanctorum non nisi secundū quid redimunt: scilicet à pœna quadā. scilicet temporali pro actuali pecca to debita. Tertia est in verbo, proficiunt: quia passio Christi prodest Ecclesiæ per modū redemptionis. etiam si nulla ciuis Ecclesiæ intercedat sed passiones Sanctorum non pro me satisfaciunt, nisi ciuium autor kano mihi applicentur. Tot ergo limitationibus opus cùm sit ad verificandum quòd aliquæ passiones Sanctorum prosunt Ecclesiæ per modū redemptionis: ac per hoc affirmatiua non nisi secundū quid sit vera: potuit absq; vllo veritatis præiudicio negatiua simpliciter & absolutè asseri, dicendo quòd passiones Sanctorū non prosunt Ecclesiæ per modū redēptionis Et cum veritate ipsius negatiuæ stare iam patet doctrinam de efficacia indulgentiarum ex meritis Sanctorum.

Comment.

¶ super Quæstionis quadragesimæoctauæ Articulum sextum.

Comment. TItulus clarus, vt sonat.

¶In corpore est vna distinctio bimembris cō duabus cōclusionibus iuxta ipsa membra. Distinctio est: Causa efficiēs duplex: principalis vel instrumentalis. Prima cōclusio est: Causa efficiens principalis nostræ saluti est Deus. Secunda est: Passio Christi est causa efficiens instrumentalis nostræ saluris. Probatur hæc: Humanitas Christi operantur instrumētali ter virtute deitatis ad salutē humanā: ergo passio Christi efficiēter causat nostrā salutē. ¶Aduerte hîc & pro responsione ad secundum, quòd passio Christi, vt Autor dicit, tenet locum medicinæ. Et quemadmodum medicina corporalis exhibita incitat, tenet locum medicinæ. Et quemadmodum medicina corporaliter assumpta

quia medicina corporea adhibita à fit instrumentum naturæ ipsius infirmitati: cui autem passionis venit instrumentum debitis, & sola adhibitione per fidem seu sacramenta egit ad hoc, vt nos sanet.

¶ *Super Quæstionumquadragesimanonæ Articulum primum.*

Annot. TItulus intelligitur de liberatione per passionem Christi vt causam, non qualencunque, sed propriam: vt patet ex vltimo argumento.

Coment. ¶In corpore vnica conclusio: Passio Christi est propria causa remissionis peccatorum tribus modis. Probatur figillatim quo ad singulos modos. Litera est satis clara.

Annot. ¶Aduerte, quòd quum passio Christi dicitur causa propria remissionis peccatorum, intelligitur ita propria quòd sola ipsa est, per quam veniam consequimur peccatorũ omnes præteriti, præsentes & futuri: sine fide enim passionis Christi explicitè vel implicitè impossibile est secundum potentiam ordinariam, hominem remissionem peccatorum consequi.

3. di. 19. artic. 1.

¶ *Super Quæstionumquadragesimanonæ Articulum secundũ.*

Coment. TItulus clarus.

¶In corpore primo distinguitur triplex causa diabolicæ potestatis in actu super homines ante Christi passionem, scilicet peccati hominis, offensa Dei, iniquitas diaboli. Secundò figillatim secundum singulas causas monstratur liberatio per passionem Christi sub diuersis rationibus, scilicet inquantum remittitur peccati, quo ad primum: inquantum reconciliatiua Dei, quo ad secundum: inquantum præsumptuosè illata à diabolo, quo ad tertium.

¶ *Num diabolus machinando mortẽ Christi excesserit potestatem sibi à Deo traditam.*

Quæst. ¶Sed occurrit hic nouiorum dubium, quomodo diabolus machinando in mortem Christi excessit modum potestatis sibi traditæ à Deo, quum diabolus non potuisset inferre Christo per ministerium Iudæorum, Pilati & suorũ passionem aut mortem, nisi Deo potestatem dãte, vt patet de tentatione Iob: multominus enim potuit in Christum quàm in Iob. Et confirmatur: quia quum semper diabolus iniquè vtatur potestate sibi data, aut semper ex parte sua excedit modũ potestatis, aut nunquam: quia nunquam facit plus quàm sibi permittatur facere.

¶Ad hoc dicitur, quòd non est hic sermo de potestate diaboli absolute, redemptionis, inquantum per eam liberamur à seruitute culpæ: per modum autem satisfactionis, inquantum per eam reconciliamur Deo, vt infrà dicetur.

QVAESTIO QVADRAGESIMANONA, *De Effectibus passionis Christi, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandũ est de ipsis effectibus passionis Christi.

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm per passionem Christi simus liberati à peccato.

¶Secundò, vtrùm per eam simus liberati à potestate diaboli.

¶Tertiò, vtrùm per eam simus liberati à reatu pœnæ.

¶Quartò, vtrùm per eam simus Deo reconciliati.

¶Quintò, vtrùm per eam sit nobis aperta ianua cæli.

¶Sextò, vtrùm per eam Christus adeptus sit exaltationem.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm per passionem Christi simus liberati à peccato.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per passionem Christi non simus liberati à peccato. Liberare enim à peccato, est proprium Dei: secundum illud Isa. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas. Christus autem non est passus secundum quòd Deus, sed secundum quòd homo. Ergo per passionem Christi non sumus liberati à peccato.

3. di. 19. artic. 1.

¶Præterea, Corporale non agit in spirituale. Sed passio Christi est corporalis, peccatũ autem non est nisi in anima, quæ est spiritualis creatura. Ergo passio Christi non potuit nos emundare à peccato.

¶Præterea, Nullus potest liberari à peccato quod nondum cõmisit, sed quod in posterũ est commissurus. Cùm igitur multa peccata post Christi passionem sint cõmissa, & tota die cõmittantur, videtur quòd per passionem Christi non simus liberati à peccato.

¶Præterea, Posita causa sufficienti, nihil aliud requiritur ad effectum inducendum. Requiruntur autem adhuc alia ad remissionem peccatorum, scilicet baptismus & pœnitentia. Ergo videtur quòd passio Christi nõ sit sufficiens causa remissionis peccatorũ.

¶Præterea, Prouerb. 10. dicitur, Vniuersa delicta operit charitas. & 15. dicitur, Per misericordiam & fidem purgantur peccata. Sed multa sunt alia de quibus habemus fidem, & quæ sunt prouocatiua charitatis. ergo passio Christi non est propria causa remissionis peccatorum.

¶SED CONTRA est quod dicitur Apoc. 1. Dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

CONCLVSIO.

¶Passio Christi causa fuit remissionis peccatorum inquantum per eam prouocamur ad charitatem, & per eam redempti sumus, & vt ea fuit diminitatis instrumentum, quo peccata omnium expulsa sunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd passio Christi est propria causa remissionis peccatorum tripliciter. Primò quidem, per modum prouocantis ad charitatẽ: quia vt Apost. dicit Rom. 5. Cõmendat Deus suã charitatem in nobis, quoniã cùm adhuc inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Per charitatem autem consequimur veniam peccatorum, secundũ illud Luc. 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Secundò passio Christi causat remissionem peccatorum per modum redemptionis: quia enim ipse est caput nostrum per passionem suam, quam ex charitate & obedientia sustinuit, liberauit nos tanquam membra sua à peccatis: quasi per pretium suæ passionis. Sicut si homo per aliquod opus meritorium, quod manu exerceret, redimeret se à peccato quod pedibus cõmisisset. Sicut enim naturale corpus est vnũ, ex membrorum diuersitate consistens, ita tota Ecclesia, quæ est mysticum corpus Christi, computatur quasi vna persona cum suo capite quod est Christus. Tertiò, per modum efficientiæ, inquantum caro, secundum quam Christus passionem sustinuit, est instrumentum diuinitatis, ex quo eius passiones & actiones operantur in virtute diuina ad expellendum peccatum.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd licet Christus non sit passus secũdum quòd Deus, tamen caro eius est diuinitatis instrumentum. Et ex hoc passio eius habet quandam diuinam virtutem dimittendi peccata: vt dictum est.

¶Ad secundum dicendũ, quòd passio Christi licet sit corporalis: fortitur tamen quandam spiritualem virtutem ex diuinitate, cuius caro ei vnita est instrumentum. Secundũ quam quidem virtutem, passio Christi est causa remissionis peccatorum.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus sua passione nos à peccato liberauit causaliter, id est, instituens causam nostræ liberationis, ex qua possent quæcunque peccata quandocunque remitti, vel præterita, vel præsentia, vel futura. Sicut si medicus faciat medicinam, ex qua possint quicunque morbi sanari, etiam in futurum.

¶Ad quartum dicendum, quòd quia passio Christi præcessit, vt causa quædam vniuersalis remissionis peccatorum (sicut dictum est) necesse est quòd singulis adhibeatur ad deletionem propriorum peccatorũ. Hoc autem fit per baptismum & pœnitẽtiam & alia sacramenta, quæ habent virtutem ex passione Christi, vt infrà patebit.

¶Ad quintum dicendum, quòd etiam per fidem applicatur nobis passio Christi ad percipiendum fructum ipsius: secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius. Fides autem per quam à peccato mundamur, non est fides informis: quæ potest esse etiã cum peccato, sed est fides formata per charitatem, vt sic passio Christi nobis applicetur, non solùm quantum ad intellectum, sec etiam quantum ad affectum. Et per hunc etiam modum peccata dimittuntur ex virtute passionis Christi.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm per passionem Christi simus liberati à potestate diaboli.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per passionem Christi non simus liberati à potestate diaboli. Ille enim nõ habet potestatẽ super aliquos, in quibus nihil sine permissione alterius facere potest. Sed diabolus nunquã potuit aliquid in nocumentũ hominũ facere, nisi ex permissione diuina: sicut patet Iob 1. & 2. quòd potestate diuinitus accepta, eum primò in rebus, & postea in corpore læsit. Et similiter Matth. 8. dicitur, quòd dæmones nisi Christo concedente, non potuerunt in porcos intrare. Ergo diabolus nũquam habuit in hominibus potestatem. Et ita per passionem Christi non sumus liberati à potestate diaboli.

¶Præterea, Diabolus potestatẽ suã in homines exercet tẽtando, & corporaliter vexãdo. Sed hęc adhuc in hoibus operatur post de qua procedunt obiectiones ingerentes dubium: sed de potestate ipla, quam diuina iustitia ob peccata humana, diabolo super hominem reliquerat. De qua in littera dicitur, homo suo peccato meruit, vt in potestatem traderetur diaboli & rursus Deus per suam iustitiam hominem reliquerat potestati diaboli. Infra huius siquidem potestatis latitudinem non cadit actio aliqua contra Iesum Christum, qui omnino expers erat demeriti illius quo homines sub diabolica erant telati potestate. Excessit ergo diabolus vt minister diuinæ iustitiæ contra hominem, limites potestatis suæ, dum contra Christum processit, quibus non excesserat vires potestatis sibi permissæ simpliciter, & absolutè. Vnde licet semper iniquè vtatur sua potestate, siue absolutè, siue vt ministet iustitiæ (quia ex iniqua voluntate exequitur iustitiam, non vt iustitiam exequatur, sed vt suam impleat malam voluntatem) incitando tamen & procurando contra Christi vitam & mortem, singulari modo excessit quia contra alios diuinæ sententiæ opus iustum ex demerito patientium originali & actuali peccato, exercebat, quasi iniquè contra Christum nulla erat ratio sæuiendi, in quo nullum omnino erat demeritũ.

Annot.

¶In responsione ad tertium nota materiam articuli tertij & solutionem cum dictis in expro curiosis & admirantibus de tanta libertate ac potestate diaboli in mundo apparenter-gnat anim in terra plus quàm Christus, instituit creuit secta Machometi & christianorũ iniquitas.

¶ *Super Quæstionumquadragesimanonæ Articulũ quartũ.*

Coment. TItulus clarus.

¶In corpore vna conclusio: Passio Christi est causa nostræ reconciliationis ad Deũ dupliciter, scilicet reddendo à peccato & vt sacrificium. Omnia clara sunt in littera.

Annot.

¶In responsione ad secundum declaratur, quomodo intelligitur Deum liberatum, ex parte scilicet nostri: mutatio enim in nobis non in Deo incurua est: ex qua Deus placatus dicitur.

Coment. ¶In corpore vna conclusio: Passio Christi liberauit à peccato, quo homo meretur pœnam. ¶Aduerte hic, quod liberatio primo modo respicit pœnam temporalem siue hic, siue in alia vita debitam. liberatio verò secundo modo respicit pœnam æternam, à qua per passionem Christi liberamur, dum à seruitute peccati originalis & mortalis redimimur. Vtrique siquidem peccato debetur pœna æterna: sed ablato tam originali, quàm mortali peccato, tollitur ex consequenti reatus æternæ pœnæ peccatum concomitans. ¶In responsione ad secundum, nota calcẽ responsionis, & percipe quanta sit vis pœnitentię sacramentalis: quæ scilicet à Sacerdote imponitur in sacramẽto pœnitẽtiæ. Operatur siquidẽ vi na vires suas, dum parua inanita satisfactioni Christi (sufficienti inueniũr) acti esset maior.

Annot.

¶ *Super Quæstionumquadragesimanonæ Articulum quintum.*

Coment. TItulus clarus.

¶In corpore vna conclusio: Passio Christi sufficienter & superabundanter satisfecit pro peccatis totius humani generis. Exhibita autem satisfactione sufficienti, tollitur reatus pœnæ. Alio modo indirectè, inquantum scilicet passio Christi est causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd passio Christi fortitur effectum suum in illis, quibus applicatur per fidem & charitatem, & per fidei sacramenta. Et ideo damnati in inferno, qui prędicto modo passioni Christi non coniunguntur, effectum eius percipere non possunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) ad hoc quòd consequamur effectum passionis Christi, oportet nos ei configurari. Configuramur autem ei in baptismo sacramentaliter: secundum illud Roman. 6. Consepulti sumus ei per baptismum in mortem. Vnde baptizatis nulla pœna satisfactoria imponitur: quia sunt totaliter liberati per satisfactionem Christi. Quia verò Christus semel tantùm pro peccatis nostris mortuus est (vt dicitur 1. Pet. 3.) ideo non potest homo secundariò configurari morti Christi per sacramentum baptismi. Vnde oportet, quòd illi qui post baptismum peccant, configurentur Christo patienti per aliquid pœnalitatis vel passionis, quam in seipsis sustineant: quæ tamen multò minor sufficit quàm esset condigna peccato cooperante satisfactione Christi.

¶Ad tertium dicendum, quòd satisfactio Christi habet effectum in nobis, inquantum incorporamur ei vt membra suo capiti: sicut suprà dictum est. Membra autem oportet capiti conformari. Et ideo sicut Christus primò quidem habuit gratiam in anima cum passibilitate corporis, & per passionem ad gloriam immortalitatis peruenit, ita & nos qui sumus membra eius, per passionem ipsius liberamur quidem à reatu cuiusliber pœnæ: ita tamen quòd primò recipimus in anima spiritum adoptionis filiorum, quo ascribimur ad hæreditatem gloriæ immortalis, adhuc corpus passibile & mortale habentes. Post modum verò configurati passionibus & morti Christi, in gloriam immortalem perducimur: secundum illud Apostoli Rom. 8. Si filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, vt & conglorificemur.

passionem Christi, est paratum hominibus remedium se tuendi contra nequitias dæmonum, etiam tempore Antichristi. Sed si aliqui hoc remedio vti negligant, nil deperit efficaciæ passionis Christi.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm per passionem Christi homines sint liberati à pœna peccati.*

Infrà q. 52. art. 5. cor. Et q. 86. art. 4. ad 3. Et 3. di. 19. art. 3. Et veri. q. 29. ar. 7. ad 9.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per passionẽ Christi non sint homines liberati à pœna peccati. Præcipua enim pœna peccati est æterna damnatio. Sed illi qui damnati erant in inferno pro suis peccatis, non sunt per Christi passionem liberati: quia in inferno nulla est redemptio. Ergo videtur quòd passio Christi nõ liberauit homines à pœna peccati.

¶Præterea, Illis qui sunt liberati à reatu pœnæ, non est aliqua pœna iniungenda. Sed pœnitentibus iniungitur pœna satisfactoria. Non ergo per passionem Christi sunt homines liberati à reatu pœnæ.

¶Præterea, Mors est pœna peccati: secundum illud Rom. 6. Stipendia peccati mors. Sed adhuc post passionem Christi homines moriuntur. ergo per passionem Christi non sunt homines liberati à reatu pœnæ.

¶SED CONTRA est quod dicitur Isa. 53. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.

CONCLVSIO.

¶Passio Christi cùm fuerit sufficiens pro peccatis satisfactio, & quia fuerint nobis remissa peccata, per eam sumus à reatu pœnæ liberati.

¶RESPONDEO dicendum, quòd per passionẽ Christi liberati sumus à reatu pœnæ dupliciter. Vno modo directè, inquantum scilicet passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccatis totius humani generis. Exhibita autem satisfactione sufficienti, tollitur reatus pœnæ. Alio modo indirectè, inquantum scilicet passio Christi est causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd passio Christi fortitur effectum suum in illis, quibus applicatur per fidem & charitatem, & per fidei sacramenta. Et ideo damnati in inferno, qui prędicto modo passioni Christi non coniunguntur, effectum eius percipere non possunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) ad hoc quòd consequamur effectum passionis Christi, oportet nos ei configurari. Configuramur autem ei in baptismo sacramentaliter: secundum illud Roman. 6. Consepulti sumus ei per baptismum in mortem. Vnde baptizatis nulla pœna satisfactoria imponitur: quia sunt totaliter liberati per satisfactionem Christi. Quia verò Christus semel tantùm pro peccatis nostris mortuus est (vt dicitur 1. Pet. 3.) ideo non potest homo secundariò configurari morti Christi per sacramentum baptismi. Vnde oportet, quòd illi qui post baptismum peccant, configurentur Christo patienti per aliquid pœnalitatis vel passionis, quam in seipsis sustineant: quæ tamen multò minor sufficit quàm esset condigna peccato cooperante satisfactione Christi.

¶Ad tertium dicendum, quòd satisfactio Christi habet effectum in nobis, inquantum incorporamur ei vt membra suo capiti: sicut suprà dictum est. Membra autem oportet capiti conformari. Et ideo sicut Christus primò quidem habuit gratiam in anima cum passibilitate corporis, & per passionem ad gloriam immortalitatis peruenit, ita & nos qui sumus membra eius, per passionem ipsius liberamur quidem à reatu cuiusliber pœnæ: ita tamen quòd primò recipimus in anima spiritum adoptionis filiorum, quo ascribimur ad hæreditatem gloriæ immortalis, adhuc corpus passibile & mortale habentes. Post modum verò configurati passionibus & morti Christi, in gloriam immortalem perducimur: secundum illud Apostoli Rom. 8. Si filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, vt & conglorificemur.

ARTICVLVS IIII.

Supra q. 49. art. 4. cor. Et 3. dis. 19. art. 5. q. 2. Et opusc. 60. c. 18. ca. 3.

¶ *Vtrùm per passionem Christi simus Deo reconciliati.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd per passionẽ Christi non simus Deo reconciliati. Reconciliatio enim non habet locũ inter amicos. Sed Deus semper dilexit nos: secũdũ illud Sap. 11. Diligis omnia quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quadragesimænona Articulum quintum.*

Annot. TItulus clarus ex consuetudine Ecclesiæ vrentis ista parabolica loquutione. Vocat enim cæli ianuã per similitudinem ad ianuæ ſimilitudinem (qui est in pedice vel expedita reddens penetrationem interiorum) fruitionis diuinæ consequitionem. ita quòd aperire cæli ianuã est expedità facere consequutionẽ æternæ beatitudinis, quæ nulli ante Christi passionem concessa est.

¶ In corpore artic. vna est cõclusio: Per passionem Christi aperta est ianua regni cælestis. Probatur dupliciter. Primò tollere peccata humana, quo ad culpam & pœnam omnem, est aperire ianuam regni cælorum: sed Christus per suam passionem abstulit omne peccatum quo ad omnia: ergo. Maior probatur ab oppositio: quia clausio regni cælorum nihil aliud est, quã obstaculum peccati, quo impedimur à cælo. Probatur autoritate Matæi. Minor probatur autoritate Apostoli. Secundò manifestatur conclusio ex figura effectus mortis summi Sacerdotis legalis.

¶ Aduerte hîc tria. Primò, quòd clausio regni cælorum est priuatio diuinæ fruitionis post hanc vitam non qualiscunque, sed ex tali orta & sulta causa, scilicet ex peccato. Et propterea aperire cælum, nihil aliud est quàm tollere peccatum, tam quo ad culpam, quàm quo ad pœnam: sublato liquidem sic peccato, manifestum est q. tollitur fruitionis diuinæ priuatio, vt pœna peccati, ac per hoc simpliciter tollitur, quia non nisi vt pœnam retinebat priuationem illam diuina benignitas.

¶ Secundò, quòd Christus sua passione liberauit membra sua ab omni & culpa & pœna: quoniam, vt Apostolus dicit, abundantius est Christi donum, quàm fuerit Adæ damnum: sed, vt experientia testatur, & ex

* *Aliàs ad reconciliandũ Deo totum humanum genus.* calce præcedentis artic. habes, liberatio ista orta est quidem quodam in exequitionem mandatur, configurando nos ipsi Christo. Quo fit vt Christus liberauerit nos ab omni pœna peccati, tam originali quàm actuali; sed nos ordine quodam & media configuratione ad Christum, consequimur immunitatẽ à culpa & pœna totaliter.

3. dist. 18 qui. 6. q. 3. & 3. Et dist. 19. ar. 3. Et 4. dist. 4. q. 2. articu. 1. q. 6. Et veri. q. 29. ar. 7. ad 9.

¶ Pro quo & responsione ad primum nota tertiò, quòd quia primus homo peccauit non solùm vt singularis persona, sed etiam vt principium humanæ naturæ: ideo peccatum originale erat dupliciter mundandum: & quæ sunt, & nihil odisti eorũ quæ fecisti. Ergo passio Christi non recõciliauit nos Deo.

¶ Præterea, Non potest idem esse principium & effectus: vnde gratia, quæ est principium merendi, non cadit sub merito. Sed dilectio Dei est principium passionis Christi: secundum illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Non ergo videtur quòd per passionẽ Christi simus reconciliati Deo, ita quòd de nouo nos amare inciperet.

¶ Præterea, Passio Christi impleta est per homines Christum occidentes, qui ex hoc grauiter Deum offenderunt. Ergo passio Christi est magis causa indignationis, quàm reconciliationis Dei.

¶SED CONTRA est quod Apostolus dicit Rom. 6. Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius.

CONCLVSIO.

¶ Passio Christi fuit pronobis Deo patri reconciliatio, inquantum per eam redempti sumus à peccato, & ei fuit acceptissimum sacrificium.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd passio Christi est causa reconciliationis nostræ ad Deum dupliciter. Vno modo, inquantum remouit peccatum per quod homines constituuntur inimici Dei: secundum illud Sap. 14. Similiter odio sunt Deo impius & impietas eius. & in Psal. Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Alio modo inquantum est sacrificium Deo acceptissimum: est enim hoc propriè sacrificij effectus, vt per ipsum placetur Deus. Sicut cùm homo offensam in se commissam remittit propter aliquod obsequium acceptũ, quod ei exhibetur. Vnde dicitur 1. Reg. 26. Si Dominus incitat te aduersum me, odoretur sacrificium. Et similiter tantum bonum fuit, quòd Christus voluntariè passus est, quòd propter hoc bonum in natura humana inuentum Deus placatus est super omni offensa generis humani quantum ad eos, qui Christo passo conitnguntur secundum modum præmissum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Deus diligit omnes homines, quantum ad naturam, quam ipse fecit: sed odit omnes quantũ ad culpam, quam cõtra eum homines cõmittunt: secũdum illud Ecc. 12. Altissimus odio habet peccatores.

¶Ad secundum dicendũ, quòd passio Christi non dicitur quantũ ad hoc Deo nos reconciliasse, quòd de nouo nos amare incipiret: cùm scriptũ sit Hier. 31. In charitate perpetua dilexi te. Sed quia per passionẽ Christi, sublata est odij causa, tum per ablutionem peccati, tum per recompensationem acceptabilioris boni.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd sicut occisores Christi homines fuerunt, ita & Christus occisus. Maior aũt fuit charitas Christi patientis quàm iniquitas occisorum. Et ideo passio Christi magis valuit * ad reconciliandum Deum toti humano generi, quàm ad prouocandum ad iram.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm Christus sua passione aperuerit nobis ianuam cæli.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus sua passione non aperuit nobis ianuã cæli. Dicitur enim Prouerb. 11. Seminanti iustitiã, merces fidelis. Sed merces iustitiæ est introitus regni cælestis. Ergo videtur quòd sancti Patres qui operati sunt opera iustitiæ, fideliter cõsecuti essent introitum regni cælestis etiam absque Christi passione. Nõ ergo passio Christi est causa apertionis ianuæ regni cælestis.

¶Præterea, Ante passionem Christi Helias raptus est in cælũ: vt dicitur 4. Reg. 2. Sed effectus non præcedit causam. Ergo videtur quòd apertio ianuæ cælestis non sit effectus passionis Christi.

¶Præterea, Sicut legitur Mar. 3. Christo baptizato aperti sunt ei cæli. Sed baptismus præcessit passionem. Ergo apertio cæli non est effectus passionis Christi.

¶Præterea, Mich. 2. dicitur, Ascendit pandens iter ante eos. Sed nihil aliud videtur esse pandere iter cæli, quàm eius ianuam aperire. Ergo videtur quòd ianua cæli sit nobis aperta, non per passionem Christi, sed per passionem eius.

¶SED CONTRA est quod Apostolus dicit Hebr. 10. Habemus fiduciam in introitum Sanctorum, scilicet cælestium, in sanguine Christi.

CONCLVSIO.

¶ Cùm per Christi passionem liberati fuerimus non modò à peccato originali communi humanæ naturæ quo ad culpam & pœnam, sed à peccatis singulorum hominum, per eam nobis aperta est ianua regni cælorum.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd clausio ianuæ est obstaculũ quoddam prohibens homines ab ingressu. Prohibebantur aũt homines ab ingressu regni cælestis propter peccatũ: quia sicut dicitur Isa. 35. via illa sancta vocabitur, & non transibit per eã pollutus. Est aũt duplex peccatũ impediens ab ingressu regni cælestis. Vnum quidẽ commune totius humanæ naturæ, quod est peccatum primi parentis, & per hoc peccatum præcludebatur homini aditus regni cælestis. Vnde legitur Gen. 3. quòd post peccatũ primi parentis, collocauit Deus cherubim, & flammeum gladium atque versatilẽ, ad custodiendam viam ligni vitæ. Aliud aũt est peccatũ speciale vnius cuiusque personæ, quod per proprium actum cõmittitur vnius cuiusque hominis. Per passionem aũt Christi liberati sumus, non solùm à peccato communi totius humanæ naturæ, & quantũ ad culpã, & quantũ ad reatũ pœnæ, ipso soluẽte pretiũ pro nobis, sed etiã à peccatis propriis singulorũ, qui cõmunicant eius passioni per fidẽ & charitatem & fidei sacramẽta. Et ideo per passionẽ Christi aperta est nobis ianua regni cælestis. Et hoc est quod Apost. dicit Hebr. 9. quòd Christus assistens pontifex futurorum bonorum, per proprium sanguinem introuit semel in Sancta, æterna redemptione inuenta. Et hoc figuratur Numeri 35. vbi dicitur, quòd homicida manebit ibi, scilicet in ciuitate refugij, donec Sacerdos magnus, qui oleo sancto vnctus est, moriatur, quo mortuo poterit in domum suam redire.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sancti Patres operando opera iustitiæ, meruerunt introitum regni cælestis per fidem passionis Christi (secundum illud Hebr. 11. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam) per quam etiam vnusquisque à peccato purgabatur, quantum pertinet ad emundationem propriæ personæ. Non tamen alicuius fides vel iustitia, sufficiebat ad remouendum impedimentum, quod erat per reatum totius humanæ creaturæ: quod quidem remotũ est per pretio sanguinis Christi. Et ideo antè passionem Christi nullus intrare poterat regnum cæleste, adipiscendo scilicet beatitudinem æternam, quæ consistit in plena Dei fruitione.

¶Ad secundum dicendum, q. Helias subleuatus est in currum aëreum, non aũt in cælum empyreum, qui est locus Sanctorũ. Et ex ea parte, qua singularum est personarum: & ex ea parte, qua totius humanæ naturæ femina liter ab Adam descendentis. Et quo ad personalia quidem olim per circuncisionem vel alia quod sacrificium, & nũc per baptismum purgatur humanum genus ab originali peccato. Ad secundum autem nec circũcisio olim nec baptismus postea suffecit vt pater de baptizatis baptismo Christi mortuis ante Christi passionem; nullus enim illorum libere fuit à pœna claustrum regni cælorum. Fuit enim pœna, sicut & mors corporalis ex peccato originali, vt naturæ est, consequuta est, & ad vitã quæ abolendam passio Christi fuit necessaria: quamuis diuersimode ab illa & illa nos eripuerit quoniam à spirituali pœna peluationis diuinæ fruitionis sic nos liberauit, quòd statim exhibuit effectum. Et inde est quòd modò baptizati si moriuntur statim, beati sunt: beneficium siquidẽ hoc, est baptismi non simpliciter, sed ratione status, quo scilicet Christi passio consummata est. Et quia baptismus ad hoc instructus est, vt esset sacramentum in tali statu, quãuis inchoatio pœnarum anteceperit: ideo baptismo attribuitur aperire cælestem ianuam, quod præfiguratum est, quum Christo baptizato, cæli aperti sunt. Sed immortalitatis beneficiũ nõ statim exhibuit quibus tunc fecerit, quum mortem nostrã mortem do destruxit: sed medijs conformitate nostra ad ipsum motiẽte, immortalitatem longè excellentiorem illa, quæ fuit in statu innocentiæ, nobis exhibebit in tempore resurrectionis: cum hoc etiam, q. in capite nostro, ipso scilicet Christo hoc mine. iam immortalitatis corporis consequuti sumus per ipsius passionẽ.

¶ *Super Quæstionis quadragesimænonæ Articulum sextum.*

Annot. TItulus clarus vt sonat.

¶ In corpore duo. Primò declaratur in cõmuni quid importet meritum, & quomodo intelligatur tã in malo, quàm in bono. Secundò descendit ad propositum in speciali de Christo.

¶ Quo ad primum, dicit, in communi meritum importare quandam iustitiæ, non gratiæ æqualitatem. Et hoc probat autoritate Apostoli.

Annot. ¶ Vbi non mireris nouitiæ, si à merito transitur ad mercedem: quia merces meritò respondet, vt præmium debitum.

1. dist. 17 qu. 1. ar. 4. q. 2.

¶ Exemplis deinde declaratur, qualiter meritæ qualitas secundum iustitiam exerceatur tam in malis quàm in bonis, & in malis quidem rationi adiungit exemplum de assa, & qualitate circa demeritum furti, cum autoritate sacræ Scripturæ, & inde infertur simile, proportionaliter fieri in statu æqualitatem circa meritum boni.

Annot. ¶ Vbi aduerte quòd in in iustis iustitiis intercurrunt duo, scilicet res exteriores & voluntas interior: verbi gratia, ouis furto ablata, & voluntas ducens ad furtum. Si contingeret res exterior (puta quia diuturnitas) sufficiat ad æqualitatem iustitiæ vt restituatur ipsa ouis: sic enim in æqualitas rei facta per furtum, reducitur ad pristinam æqualitatem, vt patet. Sed si super hoc consiluerint inquæ voluntas furis (quia voluit contempta iustitia publica & proximi plus habere, quàm sibi debebatur, & propterea abstulit ouem alienam) sic ad hoc vt hæc iniquitas voluntaria iuncta operi ad æqualitatem reducatur, iustum est vt minus habeat de suo qui plus quàm debebatur sibi, surripuit de alieno: & propterea pro vna ablata oue reddere tenetur quatuor, vnam pro æqualitate rei extrà, & tres pro æqualitate iniqui actus. Et quia tam detrimentum quàm meritum principaliter consistit in voluntate: ideo Autor in litera tractans de merito Christi, ad æqualitatem, quæ principaliter respicit actiones & passiones, quatenus sunt voluntariæ, secundum debitum. Cùm autem aliquis ex sua iniusta voluntate sibi attribuit plus, quàm sibi debeatur, iustum est vt diminuatur etiam quantum ad id quod sibi debebatur: sicut cùm furatur quis vnam ouem, reddet quatuor, vt dicitur Exod. 22. Et hoc dicitur mereri, inquantum per hoc punitur eius iniqua voluntas. Ita etiam cùm aliquis sibi ex iusta voluntate subtrahit quod debebat habere, meretur vt sibi amplius superaddatur, quasi merces iustæ voluntatis. Et inde similiter etiam Enoch raptus est ad paradisum terrestrẽ: vbi cum Helia simul creditur viuere vsque ad aduentum Antichristi.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) Christo baptizato aperti sunt cæli, non propter ipsum Christum, cui semper cælum patuit: sed ad significandũ quòd cælum aperitur baptizatis baptismo Christi, qui habet efficaciam ex passione ipsius.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd Christus sua passione meruit nobis introitum regni cælestis, & impedimentum remouit. Sed per suam ascensionem nos quasi in possessionem regni cælestis introduxit. Et ideo dicitur q. ascendit pandens iter ante eos.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm Christus per suam passionem meruerit exaltari.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus per suam passionem non meruerit exaltari. Sicut enim cognitio veritatis est proprium Deo, ita & sublimitas: secundum illud Psal. Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria eius. Sed Christus, secundum quòd homo, habuit cognitionem omnis veritatis, non ex aliquo merito præcedente, sed ex ipsa vnione Dei & hominis: secundum illud Ioan. primo, Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Ergo neque exaltationem habuit ex merito passionis, sed ex sola vnione.

¶Præterea, Christus meruit sibi à primo instanti suæ conceptionis, vt suprà habitum est, non autem maior charitas fuit in eo tempore passionis quàm ante. Cùm ergo charitas sit merendi principium, videtur quòd non magis meruerit per passionem, suam exaltationem quàm antè.

¶Præterea, Gloria corporis resultat ex gloria animæ: vt Aug. dicit in Epistola ad Dioscorum. Sed Christus per passionem suam non meruit exaltationem quantum ad gloriam animæ: quia anima eius fuit beata à primo instanti suæ conceptionis. Ergo neque etiam per passionem meruit exaltationem, quantum ad gloriam corporis.

¶SED CONTRA est quod dicitur Philip. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortẽ autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum.

CONCLVSIO.

¶ Sicut Christus per suam passionem humiliauit seipsum ita per eam exaltatus est, vt surrexerit gloriosus & in cælum ascenderit, vbi ad dexteram Dei patris sedens, inde venturus est in paterna maiestate iudicare omnes.

¶RESPONDEO dicendum, quòd meritum importat quandam æqualitatem iustitiæ: vnde & Apostolus dicit Roman. 4. quòd ei, qui operatur, merces imputatur secundum debitum. Cùm autem aliquis ex sua iniusta voluntate sibi attribuit plus, quàm sibi debeatur, iustum est vt diminuatur etiam quantum ad id quod sibi debebatur: sicut cùm furatur quis vnam ouem, reddet quatuor, vt dicitur Exod. 22. Et hoc dicitur mereri, inquantum per hoc punitur eius iniqua voluntas. Ita etiam cùm aliquis sibi ex iusta voluntate subtrahit quod debebat habere, meretur vt sibi amplius superaddatur, quasi merces iustæ voluntatis. Et inde

est, quòd sicut dicitur Luc. 14. Qui se humiliat, exaltabitur. Christus autem in sua passione seipsum humiliauit infra suam dignitatem, quantum ad quatuor. Primò quidem, quantum ad passionem & mortem, cuius debitor non erat. Secundò, quantum ad locum: quia corpus eius positum est in sepulchro, & anima in inferno. Tertiò, quantum ad confusionem & opprobria, quæ sustinuit. Quartò, quantum ad hoc, quòd est traditus humanæ potestati: secundum quòd ipse dicit Pilato Ioan. 19. Non haberes in me potestatem, nisi datum tibi esset desuper. Et ideo per suam passionem meruit exaltationem quantum ad quatuor. Primò quidem quantum ad resurrectionem gloriosam: vnde dicitur in Psal. Tu cognouisti sessionem meam, id est humilitatem meæ passionis, & resurrectionem meam. Secundò, quantum ad ascensionem in cælum: vnde dicitur Ephes. 4. Descendit primùm in inferiores partes terræ: qui autem descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cælos. Tertiò, quantum ad consessum paternæ dexteræ, & manifestationem diuinitatis ipsius: secundum illud Isa. 52. Exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde: sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius. Et Et Philip. 2. dicitur, Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen: vt scilicet ab omnibus nominetur Deus, & omnes ei reuerentiam exhibeant sicut Deo. Et hoc est quod subditur, Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorũ. Quartò, quantum ad iudiciariam potestatem: dicitur enim Iob 36. Causa tua quasi impij iudicata est, causam iudiciumque recipies.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd principium merendi est ex parte animæ, corpus autem est instrumentum meritorij actus. Et ideo perfectio animæ Christi, quæ fuit merendi principium, non debuit in eo acquiri per meritum, sicut perfectio corporis, quod fuit passionis subiectum, & per hoc fuit ipsius meriti instrumentum.

¶Ad secundum dicendum, quòd per priora merita Christus meruit exaltationem ex parte ipsius animæ, cuius voluntas charitate & alijs virtutibus informabatur. Sed in passione meruit suam exaltationem per modum cuiusdam recompensationis, etiam ex parte corporis: iustum est enim, vt corpus quod fuerat ex charitate passioni subiectum, acciperet recompensationem in gloria.

¶Ad tertium dicendum, quòd dispensatione quadam factum est in Christo, vt gloria animæ ante passionem non redundaret ad corpus, ad hoc quòd gloriam corporis honorabilius obtineret, quando eam per passionem meruisset. Gloriam autem animæ differri non conueniebat: quia anima immediatè vnibatur Verbo. vnde decens erat vt gloria repleretur ab ipso Verbo. sed corpus vniebatur Verbo mediante anima.

Omnia clara sunt in litera.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum primum.*

Annot. TItulus clarus est.

¶ In corpore vna *Coment.* conclusio: Conueniens fuit Christum mori. Probatur quinque rationibus. Omnia clara sunt.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA,
De Morte Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de morte Christi. *Infrà q. 52. art. 1. cor.*

¶ Et circa hoc quæruntur sex. *Et 4. cõ. ca. 55. ad 1.*

¶ Primò, vtrùm conueniens fuerit Christum mori. *Et quol. 2. art. 2. cor.*

¶ Secundò, vtrùm per mortem fuerit separata diuinitas à carne. *Et opus. 2. ca. 7.*

¶ Tertiò, vtrùm fuerit separata diuinitas ab anima. *Et opus. 3. c. 234. & 238.*

¶ Quartò, vtrùm Christus in triduo mortis fuerit homo. *Et opus. 68. c. 19.*

¶ Quintò, vtrùm corpus eius fuerit idẽ numero viuũ & mortuũ.

¶ Sexto, vtrùm mors eius sit aliquid operata ad nostrã salutem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm conueniens fuerit Christum mori.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum mori. Illud enim quod est primum principium in aliquo genere, non disponitur per illud quod est contrarium illi generi: sicut ignis, qui est principium cæloris, nunquam potest esse fri-

gidus

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum secundum.

Comment. TItulus clarus.

¶In corpore vna conclusio: Caro Christi remansit vnita verbo Dei post mortem. Probatur ratione & auctoritate. Ratio est: Donū quod per gratiam Dei conceditur, nunquā reuocatur sine culpa: sed gratia vnionis est maius donum & permanentius ex sua ratione quàm gratia adoptionis, quæ nūquam perditur sine culpa: ergo. Maior probatur auctoritate Apostoli. Minor quo ad primam partem comparationis quia maius est, esse Deū personaliter quàm esse sanctum. Quo ad secūdam verò quia vnio personalis est permanentior, quā vnio affectualis. Autoritas est Damasceni.

¶Aduerte hic, quod quia illa maior. Nullū donum diuinæ gratiæ perditur sine culpa, locum habet in donis permanentibus: non autem in his donis quæ solùm consistunt in quodam fieri, vt donum prophetiæ vel assistentiæ, vt gratia miraculorum: quæ altero duorum modorum conceditur. Hæc enim, quia non sunt dona permanentia, perditur, hoc est, non semper habentur absque culpa (vt patet) & absque Dei pœnitentia. Et propterea Autor vtens illa maiore ex auctoritate Apostoli, subsumpsit non positiuè (vt subsumendum expectabatur) sed comparatiuam respectu doni gratiæ adoptionis: quam cōstat non cessare sine culpa, & comparauit illam & quo ad maioritatem simpliciter, & quo ad maioritatem, secundum illud quòd requiritur ad propositum: hoc est secundum permanentiā. Vt hinc scires, quòd maior habet locum in hac materia: quia gratia vnionis est de genere donorum permanentium, & quòd multò magis habet locum in proposito tum quia est excellentius donum, quàm gratia adoptionis: tum quia est permanentius. Et de prima quidem excellentia, licet à quibusdam dubitetur: si quis tamen libraverit rationem allatam (scilicet gratia vnionis constituit vnium esse personaliter Deum: gratia autem adoptionis cōstituit esse sanctum: sed longè maius est esse Deū personaliter quàm esse sanctum; nam esse potest, sententiam hanc esse veram. In cuius signum quum cōmunicasset se Deus secundum naturalem similitudinem beneficio creationis: & postea secundum supernaturalem similitudinem beneficio adoptionis (& hæc duo fuerunt communia angelo & homini) ad vltimum reseruauit tanquā

gidus, sed filius Dei est fons & principium omnis vitæ: secundum illud Psal. Apud te est fons vitæ. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christum mori.

¶ Præterea, Maior est defectus mortis quā morbi; quia per morbū peruenitur ad mortem. Sed non fuit conueniens Christum aliquo morbo languescere: vt Chry. dicit. Ergo etiam non fuit conueniens Christum mori.

¶Præterea, Dominus dicit, Ioan. 10. Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant. Sed oppositum non perducit ad oppositum. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christum mori.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 10. Expedit vt vnus homo moriatur pro populo, & nō tota gēs pereat. Quod quidem Caiphas propheticè dixit, vt Euangelista testatur.

CONCLVSIO.

¶ Non modo pati Christum, sed mori oportuit, vt pro omnium peccatis satisfaceret, & veritatem assumptæ carnis ostenderet, & à mortis timore nos eripiens, mori nos peccato moueret, & ad futuram resurrectionem animos nostros pararet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit Christum mori. Primò quidem, ad satisfaciendum pro humano genere, quod erat morti adiudicatum propter peccatum: secundum illud Genes. 2. Quacunque die comederitis, morte moriemini. Est autem conueniens satisfaciendi pro alio modus, cùm aliquis se subiicit pœnæ, quam alius meruit. Et ideo Christus mori voluit, vt moriendo, pro nobis satisfaceret: secundum illud 1. Petr. 3. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. Secundò, ad ostendendum veritatem naturæ assumptæ: sicut enim Eusebius dicit, Si aliter post conuersationem cum hominibus, euanescens subitò euolaret fugiens mortem, ab omnibus compararetur phantasmati. Tertiò, vt moriendo, nos à timore mortis liberaret: vnde dicitur ad Hebr. 2. quòd cōmunicauit carni & sanguini, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti. Quartò, vt corporaliter moriendo similitudini peccati, id est, pœnalitati daret nobis exemplum moriendi spiritualiter peccato, vnde dicitur Rom. 6. Quòd enim mortuus est peccato, mortuus est semel: quòd autem viuit, viuit Deo: ita & vos existimate mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo. Quintò, vt à mortuis resurgendo, & virtutem suā ostenderet, qua mortem superauit, & nobis spem resurgendi à mortuis daret. Vnde Apostolus dicit 1. ad Cor. 15. Si Christus prædicatur quòd resurrexit à mortuis, quomodo quidam in vobis dicunt, quòd resurrectio mortuorum non est?

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus est fons vitę secundum quòd Deus, non autem secundū quòd homo: mortuus est autem secundum quòd homo, non secundum quòd Deus. Vnde Aug. dicit contra Pelician. Absit quòd Christus sic senserit mortem, vt quantum in se est, vita, vitam perdiderit: si enim hoc ita esset, vitæ fons aruisset. Sensit ergo mortem participatione humani affectus, quem sponte susceperat: naturæ suæ perdidit potentiam, per quam cuncta viuificat.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus non sustinuit mortem ex morbo prouenientem, ne videretur ex necessitate mori propter infirmitatem naturæ. Sed sustinuit mortem ab exteriori illaram: cui se spontaneum obtulit, vt mors eius voluntaria ostēderetur.

¶Ad tertium dicendum, quòd vnum oppositum, per se non ducit ad aliud, sed quandoque per accidens: sicut frigidum, quandoque per accidens calefacit. Et hoc modo Christus per suam mortem nos perduxit ad vitam; dum sua morte mortem nostram destruxit. sicut ille qui pœnam pro alio sustinet, remouet pœnam eius.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in morte Christi fuerit separata diuinitas à carne.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in morte Christi fuerit separata diuinitas à carne. Vt enim dicitur Matth. 27. Dominus in cruce pendens clamabat, Deus meus Deus meus, vt quid dereliquisti me? Quod exponens Ambr. dicit, Clamabat homo, separatione diuinitatis moriturus: nam cùm diuinitas à morte libera sit, vtiq; mors ibi esse non poterat, nisi vita discederet: quia vita diuinitas est. Et sic videtur quòd in morte Christi sit diuinitas separata à carne.

¶Præterea, Remoto medio, separantur extrema. Sed diuinitas vnita est carni mediante anima: vt suprà habitum est. Ergo videtur quòd cum in morte Christi anima sit separata à carne, quòd per consequens diuinitas sit à carne separata.

¶Præterea, Maior est virtus viuificatiua Dei quàm animæ. Sed corpus mori non poterat, nisi anima separata. ergo multò minus mori poterat, nisi separata diuinitate.

¶SED CONTRA est, quòd ea quæ sunt humanæ naturæ, non dicuntur de filio Dei, nisi ratione vnionis, vt suprà habitum est. Sed de filio Dei dicitur id quod conuenit corpori Christi post mortem, scilicet esse sepultum: vt patet in Symbolo fidei, vbi dicitur quòd filius Dei conceptus est, & natus ex Virgine, passus, mortuus & sepultus. Ergo corpus Christi nō fuit in morte à diuinitate separatum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm nulla in Christo fuerit culpa, impossibile fuit in illius morte aliquo modo diuinitatem à corpore separari.

¶RESPONDEO dicendum, quòd illud, quod per gratiam Dei conceditur, nūquam absque culpa reuocatur. vnde dicitur Rom. 11. quòd sine pœnitentia sunt dona Dei & vocatio. Multò autem maior est gratia vnionis, per quam diuinitas vnita est carni Christi in persona, quàm gratia adoptionis, per quā alij sanctificantur, & etiam magis permanens ex sui ratione: quia hæc gratia ordinatur ad vnionē personalem, gratia aūt adoptionis ad quandā vnionem effectualem, & tamen videmus q̄ gratia adoptionis nunquam perditur sine culpa. Cùm igitur in Christo nullum fuerit peccatū, impossibile fuit q̄ solueretur vnio diuinitatis à carne ipsius. Et ideo sicut ante mortem caro Christi vnita fuit secundum personā & hypostasim verbo Dei, ita & remansit vnita post mortem, vt scilicet non esset alia hypostasis verbi Dei & carnis Christi post mortem, vt Damas. dicit in 3. lib.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd derelictio illa non est referenda ad solutionem vnionis personalis, sed ad hoc quòd Deus pater eū exposuit passioni. Vnde derelinquere ibi, non est aliud, quàm non protegere à persequentibus. Vel dicit secundum communicare se personaliter, & hoc sibi hominī. Et ex hoc homo constituitur est supra angelos, vt Apostolus ad Hebr. probat.

¶De altera autem excellentia, scilicet quo ad permanentiam, manifestum clarè est considerantibus quòd esse personale est esse substantiale. Nam quum dicitur, Iesus est Dei filius, enuntiatur substantia secundum esse substantiale de subsistentia: quum autem dicimur nos Dei filij, enuntiatur accidens de substantia mediante tali accidente, scilicet affectiua parte, in qua consummatur gratia adoptionis: quoniam nō nisi diuina fruitione, ad quā ordinata est, consummatur. Quanto ergo ex propria ratione permanentius est, esse quàm operari: & esse substantiale quàm accidentale, & esse substantiale diuinum quàm hypostaticè quàm esse accidentale diuinū adoptiuè: tanto permanentius est vnio diuinæ gratiæ de vnionem est vnio personalis Et personalis carnis ad verbum Dei, quàm gratia adoptionis filiorum Dei.

¶In responsione ad tertium, percipe quòd Aug. [illegible] tor respondet & ad eum & [illegible] parationem inter Deū & [illegible] animam in viuificando [illegible] per hoc quòd secundum [illegible] diuersa causarum genera [illegible] ra vtique conuenit viuificatiua: ac per hoc imparatio inefficax est, & sophisticè infert, & vitiosè det tacitè quæstionis petequendo modum viuificandi effectiuè conuenientem Deo, per hoc quòd Deus non necessitate naturæ, sed voluntariè viuificat. Et intendit per hoc quòd licet deitas personaliter fuerit pręsens carni Christi post mortem, & haberet maximam virtutem viuificandi affectiuè, non propterea sequitur quòd effectiuè tunc viuificaret carnem Christi: quia nō viuificat naturali necessitate, sed voluntariè: anima autem præsens carni, & viuificat formaliter, & ex necessitate naturæ.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum tertium

Comment. TItulus clarus.

¶In corpore vna cōclusio: In mortē Christi non fuit separata deitas ab anima. Probatur dupliciter. Primò ratione: Verbum Dei nō est separatum in morte à corpore: ergo multò minus ab anima. Probatur sequela: quia anima vnita est Verbo immediatius quàm corpus. Deinde autoritate Symboli: Quia descendit ad inferos. Omnia clara sunt ex supradictis.

Aduert. ¶In responsione ad primum, aduerte quòd responsio secundum expositionem Aug. intelligit nomine Animæ, ipsam animæ substantiam secundum se ipsam: & ideo vertitur inter angustias dicendi. Planior aūt sensus Euangelici textus est: intelligere Animæ nomine ipsam quidem animam, non vt in se quædam substantia est, sed vt substantialiter animat. Sic enim anima for[illegible] matur simitur, & abstract, quæ omni quæstione liquet, quòd ipse Dei filius, qui loquitur dicens, Ego pono animam meam, potest animam suam, nollendo animationem illius: tollitur quidem anima[illegible] te per hoc ipsum, quòd anima separatur à corpore, & iterum sumpsit eam, dum iterum iunxit animam corpori: ponere enim animam formaliter (hoc ipse est vt animam) nihil aliud est, quàm mori Et in hoc sensu pluries inuenitur mortuata anima vel est illud, Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis. & illud, Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.

¶In autem qui sermonis formalis non es capax, aut ad plebem loquitur, aut ad plebem loquentem. Ipse eandem sententiam ferendo, glossare animam, hoc est vitā corporalem: sic enim filius Dei posuit animam, sub hoc est vitam suam, & iterum sumpsit eam: & similiter, Pastor bonus ponit vitam suā pro, &c. & de aliis. Hoc in idē redit: quia ipsa animatione, qua anima animat corpus, consistit vita corporea cuiusque hominis.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum quartum.

Arrian. IN titulo Christus significat personam diuinā Verbi secūdum eam dispositionem, quā de facto habebat in triduo filio, scilicet quòd erat vnita animæ & corpori Christi separatis ab inuicem.

Comment. ¶In corpore tria fiunt. Primò respondetur quæstioni vna conclusione: Decere Christum in triduo mortis hominem fuisse, simpliciter & absolutè loquendo, & erroneum est. Probatur: Ad veritatem mortis hominis vel animalis pertinet quòd desinat esse homo vel animal: ergo dicere Christum in triduo mortis hominem, &c. Antecedens probatur: quia mors consistit in separatione animæ quæ complet rationem hominis & animalis. Consequentia probatur: quia asserere omne illud, per quod tollitur veritas mortis Christi, est error contra fidē. Quod probatur: quia articulus fidei est de morte Christi, & autoritate Cyrilli. Secundò dicitur, quòd potest dici Christum in triduo fuisse hominem mortuū. Et in promptu ratio est: quia ly mortuus est conditio diminuens, sicut ly pictus aut lapideus. Tertiò excusantur Hugo & Magister sententiarum. Omnia clara sunt ex antedictis.

derelictum quantum ad illam orationē, qua dixerat, Pater si fieri potest, transeat à me calix iste: vt Augustinus exponit in lib. de Gratia noui Testam.

¶Ad secundum dicendum, quòd verbum Dei dicitur vnitum carni mediante anima, inquantum caro per animā pertinet ad humanam naturā, quā filius Dei assumere intendebat: non autē ita quòd anima sit quasi medium ligans vnita. Habet autem caro ab anima, quòd pertineat ad humanam naturam, etiam postquā anima separatur ab ea: inquātum scilicet in carne mortua remanet ex diuina ordinatione quidam ordo resurrectionis. Et ideo non tollitur vnio diuinitatis ad carnem.

¶Ad tertium dicendum, quòd anima habet vim viuificandi formaliter: & ideo ea præsente, & vnita formaliter, necesse est corpus esse viuum. Diuinitas autem non habet vim viuificandi formaliter. sed effectiuè: nō enim potest esse corporis forma. Et ideo nō est necesse quòd manente vnione diuinitatis ad carnem, caro sit viua: quia Deus non ex necessitate agit, sed ex voluntate.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum in morte Christi fuerit facta separatio diuinitatis ab anima.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ in morte Christi fuerit facta separatio diuinitatis ab anima. Dicit enim Dominus Ioan. 10. Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam, & iterum sumo eam. Non autem videtur quòd corpus animā ponere possit, eam à se separando: quia anima non subiicitur potestati corporis, sed potius econuerso. Et sic videtur quòd Christo, secūdum quod est verbū Dei, conueniat animam suā ponere. Hoc autem est eam à se separare. Ergo per mortem anima eius fuit à diuinitate separata.

¶Præterea, Athanas. dicit maledictum, qui totum hominem quem assumpsit Dei filius, denuo assumptum vel liberatū, tertia die à mortuis resurrexisse non confitetur. Sed nō potuit totus homo denuo assumi, nisi aliquando fuerit totus homo à verbo Dei separatus. Totus autem homo cōponitur ex anima & corpore. Ergo aliquādo fuit facta separatio diuinitatis & à corpore & ab anima.

¶Præterea, Propter vnionem ad totum hominem, filius Dei verè dicitur homo. Si ergo soluta vnione animę & corporis per mortem verbum Dei remansit vnitum animæ, sequeretur quòd verè dici potuisset, filium Dei esse animam. Hoc aūt est falsum: quia cùm anima sit forma corporis, sequeretur q̄ verbū Dei fuerit corporis forma, quod est impossibile. ergo in morte Christi anima fuit à verbo Dei separata.

¶Præterea, Anima & corpus abinuicē separata, non sunt vna hypostasis, sed duæ. Si igitur verbū Dei remansit vnitum tam corpori quàm animæ Christi, separatis eis abinuicem per mortē Christi, videtur sequi q̄ verbum Dei durante morte Christi, fuerit duæ hypostases: quod est inconueniens. Non ergo post mortem Christi remānsit anima verbo vnita.

¶SED CONTRA est quod dicit Dam. in 3. lib. Etsi Christus mortuus est vt homo, & sancta eius anima ab incontaminato diuisa est corpore: diuinitas tamen inseparabilis ab vtrisque permansit, ab anima dico, & corpore.

CONCLVSIO.

¶ Cùm non fuerit in morte Christi diuinitas à corpore separata, multo minus fuit ab anima separata.

¶RESPONDEO dicendū, quòd anima vnita est verbo Dei immediatius & per prius quàm corpus, cùm corpus vnitū sit verbo Dei mediante anima, vt suprà dictum est. Cùm ergo verbum Dei nō sit separatum in morte à corpore, multò minus separatum est ab anima. Vnde sicut de filio Dei prædicatur id quod cōuenit corpori ab anima separato, scilicet esse sepultum, ita de eo in Symbolo dicitur, quòd descendit ad inferos, quia anima eius à corpore separata, descendit ad inferos.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug. exponens illud verbū Ioā. inquirit, cùm Christus sit verbū, anima & caro, vtrùm ex eo quòd est verbum, ponat animam, an ex eo quòd est anima, an iterum ex eo quòd est caro. Et dicit quòd si dixerimus, quòd verbum Dei animam posuit, sequitur quòd aliquādo anima illa separata est à verbo, quod est falsum: mors enim corpus ab anima separauit, à verbo aūt animam separatam non dico. Si verò dixerimus, quòd ipsa se anima ponat, sequitur quòd anima ipsa à se separata sit: quod est absurdum. Relinquitur ergo, quòd ipsa caro animam suā ponit, & iterum eam sumit, non potestate sua, sed potestate Verbi inhabitantis carnem: quia sicut suprà dictum est, per mortem non est separata diuinitas Verbi à carne.

¶Ad secundum dicendum, quòd in verbis illis Athanasius non intellexit quòd totus homo denuò sit assumptus, id est omnes partes eius, quasi verbū Dei partes humanæ naturæ deposuerit per mortē: sed quòd iteratò totalitas naturæ assumptæ sit in resurrectione redintegrata per iteratā vnionē animæ & corporis.

¶Ad tertium dicendum, quòd verbum Dei propter vnionē humanę naturę, nō dicitur humana natura: sed dicitur homo, quod est habens humanam naturā. Anima autem & corpus sunt partes essentiales humanæ naturæ. Vnde propter vnionem Verbi ad vtrunque eorum, non sequitur quòd verbum Dei sit anima vel corpus, sed quòd sit habens animam vel corpus.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut Damas. dicit in 3. lib. quòd in morte Christi est separata anima à carne, non est vna hypostasis in duas hypostases diuisa. nam & corpus & anima Christi secundum idem ex principio in verbi hypostasi habuerūt existentiam, & in morte inuicem diuisa, singulum eorū mansit, vnā hypostasim verbi habens. Quare vna Verbi hypostasis, Verbi & animæ & corporis extitit hypostasis: nunquā enim neque anima neque corpus propriā habuerunt hypostasim, præter Verbi hypostasim. Vna enim semper Verbi hypostasis & nūquā duę.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus in triduo mortis fuerit homo.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in triduo mortis fuerit homo. Dicit enim Aug. in primo de Trin. Talis erat illa susceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum. Sed illa susceptio non cessauit per mortem. Ergo videtur quòd per mortem non defecerit esse homo. *3. dis. 22. q. 1. ar. 1. Et quol. 2. art. 1. Et quol. 3. art. 4.*

¶Præterea, Phil. dicit in 9. Eth. q̄ vnusquisq; homo est suus intellectus. vnde & post mortē, animā Petri alloquētes dicimus, Sancte Petre ora p̄ nobis. Sed post mortē filius Dei nō fuit separatus ab aīa intellectuali. Ergo in illo triduo filius Dei fuit homo. *cor. fi. Et quol. 4. ar. 1. Et opus. 3. c. 236.*

¶Præterea, Omnis sacerdos est homo. Sed in illo triduo mortis Christus fuit sacerdos: aliter enī nō verū esset qđ dicit in Ps. Tu es sacerdos in æternū. Ergo Christus in illo triduo fuit homo. *Et opus. 60. ca. 20. fi.*

¶SED CONTRA, Remoto superiori, remouet inferius. Sed viuū siue animatū est superius ad animal, & ad hominē: nā aīal est substantia aīata sensibilis. Sed in illo triduo mortis corpus Christi nō fuit viuū neque animatum. Ergo non fuit homo.

CONCLVSIO.

¶ Christum in triduo mortis fuisse hominem asserere, hæreticum est, cùm eius mortem credere sit articulus fidei.

RES

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum quintum.

Comment. TItulus, vt sonat.

¶Its corpore positur vna distinctio bimembris cũ conclusionibus duabus iuxta numerum membrorum. Distinctio est: Simplicissimũ tur duabus signis scartionibus, vel vt significat nullo addito, vel vt significat totaliter. Prima cõclusio est: sumẽdo Simpliciter, primo modo: Corpus Christi viuũ & mortuum fuit idem numero simpliciter. Probatur primò, quia vita est de essentia corporis viuẽtis: quia est prædicatũ essentiale, & non accidentale. Probatur secundò ex oppositis: quia si diceretur remanisse totaliter idem, sequeretur quòd non esset corruptũ corruptione mortis, quod est hæresis Gaianitarum. Et ad hoc assentuntur autoritates.

Anno. ¶Aduerte hic, quòd Autoris doctrina procedit ex supposita vnitate formæ substantialis in homine, tenentes enim plures formas in homine (puta formã corporeitatis aut mixti: cui superadditur anima) euaderent consequentiam in litera factã, dicendo quòd in morte Christi facta est separatio animæ à corpore: & sic fuit ibi corruptio mortis, sed corpus remansit cum illamet corporeitatis forma, quam prius habebat: & propterea corpus Christi, inquantum corpus remansit totaliter idem numero, & dicere hoc, nulla est hæresis.

Et ad philosophiã declinandum esset, si hoc esset discutiendum. Hæc siquidem viam tenet Scotus, qui addit aliud manifestè alienum à philosophia, scilicet quòd fuit corruptio tunc sine generatione, corruptus quippe fuit homo separatione animæ à corpore, & nihil genitũ est. Cõtra hos non loquitur litera, quæ de vnitate numerali corporis Christi viui & mortui tractat, & veritatẽ per se notã tradit. Nã si corpus Christi remansisset omnino idẽ quod prius, oporteret quòd remansisset viuum eadem vita, alioquin aut vita nihil aliud fuisset nisi accidens, aut non totaliter remansisset idem, deficiente aliqua eius substantia, scilicet vita. Quocirca Scotus corpus Christi tenet omnino idem, quatenus est corpus, & non quatenus erat viuum. Autor autem aliam formam genitam in Christi corpore tenet, scilicet formam cadauericam, per quam erat corpus, quia naturalis ordo habet, vt semper corruptio vnius sit generatio alterius: nimò potius natura intenditur generatio, quàm corruptio. Et vnam tantùm in cõposito formam, iuxta Peripateticam doctrinã bene perspectam nouimus.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum sextum.

Comment. TItulus, vt sonat.

¶In corpore vna distinctio bimembris cum conclusionibus tribus. Distinctio est de morte, vel in fieri, vel in facto esse. Prima cõclusio est: De morte Christi in fieri, idem est iudicium quod de passione Christi. Declaratur, qa mors in fieri, fuit ipsa passio Christi. Secunda cõclusio est: Mors Christi in facto esse non potuit operari salutem nostram per modum meriti, sed efficientiæ. Prima pars in litera non probatur: secunda probatur: Per mortem deitas non est separata à carne: ergo quicquid circa carnem Christi ab anima separatam contigit, fuit nobis salutiferum virtute Deitatis vnitæ. Tertia conclusio est: Mors Christi operata est destructionẽ vitiũsque nostræ mortis, scilicet animę & corporis. Probatur: Mors Christi fuit priuatio propriæ vitæ: ergo effectus eius propriè est remotio nostrorum impedimentorum æternæ vitæ: ergo est remotio vtriusque mortis nostræ. Prima consequentia probatur: quia considerãtur propriè alicuius causæ effectus secundum similem causam: secunda verò, qa vtraque mors contrariatur æternæ nostræ saluti cõsummatæ. Et conclusio firmatur conclusio auctoritatibus.

Anno. ¶Aduerte hic, q. mors in facto esse, se tenet ex parte corporis: non enim dicitur anima mortua, sed corpus dicitur, & est mortuum. Et qa corpꝰ Christi mortuum erat inanimatum, & mortuum principaliter constitit in actu animę: ideo Autor in litera pro confirmatione sui, propter se noto, reliquit primã partem secundæ conclusionis, scilicet quòd mors Christi in facto esse nõ potuit operari salutem nostram per modum meriti, sed efficientiæ. Prima pars in litera non probatur: secunda probatur: Per mortem deitas non est separata à carne: ergo quicquid circa carnem Christi ab anima separatam contigit, fuit nobis salutiferum virtute Deitatis vnitæ. Tertia conclusio est: Mors Christi operata est destructionẽ vitiũsque nostræ mortis, scilicet animę & corporis. Probatur: Mors Christi fuit priuatio propriæ vitæ: ergo effectus eius propriè est remotio nostrorum impedimentorum æternæ vitæ: ergo est remotio vtriusque mortis nostræ. Prima consequentia probatur: quia considerãtur propriè alicuius causæ effectus secundum similem causam: secunda verò, qa vtraque mors contrariatur æternæ nostræ saluti cõsummatæ. Et conclusio firmatur conclusio auctoritatibus.

Anno. ¶Aduerte hic, q. mors in facto esse, se tenet ex parte corporis: non enim dicitur anima mortua, sed corpus dicitur, & est mortuum. Et qa corpꝰ Christi mortuum erat inanimatum, & mortuum principaliter constitit in actu animę: ideo Autor in litera pro confirmatione sui, propter se noto, reliquit primã partem secundæ conclusionis, scilicet quòd mors Christi in facto esse nõ potuit operari salutem nostram per modum meriti, sed efficientiæ. Prima pars in litera non probatur: secunda probatur: Per mortem deitas non est separata à carne: ergo quicquid circa carnem Christi ab anima separatam contigit, fuit nobis salutiferum virtute Deitatis vnitæ. Tertia conclusio est: Mors Christi operata est destructionẽ vitiũsque nostræ mortis, scilicet animę & corporis. Probatur: Mors Christi fuit priuatio propriæ vitæ: ergo effectus eius propriè est remotio nostrorum impedimentorum æternæ vitæ: ergo est remotio vtriusque mortis nostræ. Prima consequentia probatur: quia considerãtur propriè alicuius causæ effectus secundum similem causam: secunda verò, qa vtraque mors contrariatur æternæ nostræ saluti cõsummatæ. Et conclusio firmatur conclusio auctoritatibus.

¶Præterea, Mors est corruptio quædam. Sed illud quod corrumpitur corruptione substantiali, postquam corruptum est, iam non est: quia corruptio est mutatio de esse in non esse. Corpus ergo Christi postquã mortuum fuit, non remansit idem numero, cùm mors sit substantialis corruptio.

¶SED CONTRA est quod Athanas. dicit in Epistola ad Epitectum: Circunciso corpore, & potato, & manducante, & laborante, & in ligno affixo, erat impassibile & incorporeum Dei verbum, hoc erat in sepulchro positum. Sed corpus Christi viuum fuit circuncisum & in ligno affixum. Corpus autem Christi mortuum fuit positum in sepulchro. Ergo hoc idem corpus, quod fuit viuum, fuit etiam mortuum.

CONCLVSIO.

¶ Corpus christi mortuum fuit idem numero simpliciter viuum & mortuum, cùm idem suppositum fuerit viui & mortui, diuinum scilicet, non autem fuit idem numero totaliter.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hoc, quod dico simpliciter, potest accipi dupliciter. Vno modo secũdum quòd simpliciter idem est quod absolutè: sicut simpliciter dicitur quod nullo addito dicitur, vt Philosophus dicit. Et hoc modo corpus Christi mortuum & viuum, simpliciter fuit idem numero: dicitur enim aliquid esse idem numero simpliciter, quia est supposito idem. Corpus autẽ Christi viuum & mortuum, fuit suppositio idem: quia non habuit aliam hypostasim viuum & mortuum, præter hypostasim verbi Dei, vt suprà dictum est. Et hoc modo loquitur Athanasius in autoritate inducta. Alio modo simpliciter idem est quod omnino vel totaliter: & sic corpus Christi mortuum & viuum non fuit simpliciter idem numero: quia non fuit totaliter idem, cùm vita sit aliquid de essentia corporis viuentis: est enim prædicatum essentiale, non accidentale. Vnde consequens est, quòd corpus, quod desinit esse viuum, non totaliter idem remaneat. Si autem diceretur quòd corpus Christi mortuum totaliter idem remaneret, sequeretur quòd non esset corruptum, corruptione dico mortis: quod est hæresis * Gaiani tarum, vt Isidor. dicit & habetur in Decretis 24.q.3. Et Damas. dicit in 3 lib. quòd Corruptionis nomen duo significat: vno modo separationem animæ à corpore, & alia huiusmodi: alio modo perfectam dissolutionem in elementa. Ergo incorruptibile dicere corpus Domini secundum Iulianum & Gaianum secundum primum corruptionis modum ante resurrectionem, est impium, quia corpus Christi non esset consubstantiale nobis, nec in veritate mortuum esset, nec secundum veritatem saluati essemus. Secundo autem modo corpus Christi fuit incorruptum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus mortuum cuiuscunque alterius hominis, non remanet vnitum alicui hypostasi permanenti, sicut corpus Christi mortuum. Et ideo corpus mortuum cuiuscunque alterius hominis, nõ est idem simpliciter, sed secundum quid: quia est idem secundum materiam, non autem idem secundum formam. Corpus autẽ Christi remanet idem simpliciter propter identitatẽ suppositi: vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd quia idem numero dicitur aliquid secundum suppositum, idem asit specie est idem secundum formam, vbicunque suppositũ subsistit: in vna sola natura, operet quòd sublata vnitate speciei, auferatur vnitas numeralis. Sed hypostasis verbi Dei subsistit in duabus naturis, & ideo quãuis in Christo non remaneat corpus idem secundum speciem humanæ naturæ, remanet tamen idem numero secundum suppositum verbi Dei.

¶Ad tertium dicendum, quòd corruptio & mors non competit Christo ratione suppositi, secundum quòd attenditur vnitas, sed ratione naturæ, secundũ quã inuenitur differẽtia mortis & vitæ, ruptio vnius sit generatio alterius: nimò potius natura intenditur generatio, quàm corruptio. Et vnam tantùm in cõposito formam, iuxta Peripateticam doctrinã bene perspectam nouimus.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum sextum.

Comment. TItulus, vt sonat.

¶In corpore vna distinctio bimembris cum conclusionibus tribus. Distinctio est de morte, vel in fieri, vel in facto esse. Prima cõclusio est: De morte Christi in fieri, idem est iudicium quod de passione Christi. Declaratur, qa mors in fieri, fuit ipsa passio Christi. Secunda cõclusio est: Mors Christi in facto esse non potuit operari salutem nostram per modum meriti, sed efficientiæ. Prima pars in litera non probatur: secunda probatur: Per mortem deitas non est separata à carne: ergo quicquid circa carnem Christi ab anima separatam contigit, fuit nobis salutiferum virtute Deitatis vnitæ. Tertia conclusio est: Mors Christi operata est destructionẽ vitiũsque nostræ mortis, scilicet animę & corporis. Probatur: Mors Christi fuit priuatio propriæ vitæ: ergo effectus eius propriè est remotio nostrorum impedimentorum æternæ vitæ: ergo est remotio vtriusque mortis nostræ. Prima consequentia probatur: quia considerãtur propriè alicuius causæ effectus secundum similem causam: secunda verò, qa vtraque mors contrariatur æternæ nostræ saluti cõsummatæ. Et conclusio firmatur conclusio auctoritatibus.

¶ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm fuerit idem numero corpus Christi viuentis & mortui.

Quæst. 2. artic. 1. Et quæst. 3. artic. 4. ad 1. Et quæst. 4. q. 5. AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit idem numero corpus Christi viuẽtis & mortui. Christus enim verè mortuus fuit, sicut & alij homines moriuntur. Sed corpus cuiuscunque alterius hominis, non est simpliciter idem numero mortuum & viuũ: quia differunt essentiali differentia. Ergo neque corpus Christi, est simpliciter idem numero mortuum & viuum.

¶Præterea, Secundum Philosin 5. Metap. Quæcunque sunt diuersa specie, sunt etiam diuersa numero. Sed corpus Christi viuum & mortuum fuit diuersum specie, quia non dicitur oculus aut caro mortui, nisi æquiuocè: vt patet per Philosophũ in 1. de Anima, & 7. Metaph. Ergo corpus Christi non fuit

¶ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm mors christi aliquid operata sit ad nostram salutem.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd mors Christi nihil operata sit ad nostram salutem. Mors enim est quædam priuatio: est enim priuatio vi ex actiuæ. Sed priuatio, cùm non sit res aliqua, non habet aliquam virtutem agendi. Ergo non potuit aliquid operari ad nostram

facto esse. Prima cõclusio est: De morte Christi in fieri, idem est iudicium quod de passione Christi. Declaratur, qa mors in fieri, fuit ipsa passio Christi. Secunda cõclusio est: Mors Christi in facto esse non potuit operari salutem nostram per modum meriti, sed efficientiæ. Prima pars in litera non probatur: secunda probatur: Per mortem deitas non est separata à carne: ergo quicquid circa carnem Christi ab anima separatam contigit, fuit nobis salutiferum virtute Deitatis vnitæ. Tertia conclusio est: Mors Christi operata est destructionẽ vitiũsque nostræ mortis, scilicet animę & corporis. Probatur: Mors Christi fuit priuatio propriæ vitæ: ergo effectus eius propriè est remotio nostrorum impedimentorum æternæ vitæ: ergo est remotio vtriusque mortis nostræ. Prima consequentia probatur: quia considerãtur propriè alicuius causæ effectus secundum similem causam: secunda verò, qa vtraque mors contrariatur æternæ nostræ saluti cõsummatæ. Et conclusio firmatur conclusio auctoritatibus.

Anno. ¶Aduerte hic, q. mors in facto esse, se tenet ex parte corporis: non enim dicitur anima mortua, sed corpus dicitur, & est mortuum. Et qa corpꝰ Christi mortuum erat inanimatum, & mortuum principaliter constitit in actu animę: ideo Autor in litera pro confirmatione sui, propter se noto, reliquit primã partem secundæ conclusionis, scilicet quòd mors Christi in facto esse nõ potuit operari salutem nostram per modum meriti, sed efficientiæ. Prima pars in litera non probatur: secunda probatur: Per mortem deitas non est separata à carne: ergo quicquid circa carnem Christi ab anima separatam contigit, fuit nobis salutiferum virtute Deitatis vnitæ. Tertia conclusio est: Mors Christi operata est destructionẽ vitiũsque nostræ mortis, scilicet animę & corporis. Probatur: Mors Christi fuit priuatio propriæ vitæ: ergo effectus eius propriè est remotio nostrorum impedimentorum æternæ vitæ: ergo est remotio vtriusque mortis nostræ. Prima consequentia probatur: quia considerãtur propriè alicuius causæ effectus secundum similem causam: secunda verò, qa vtraque mors contrariatur æternæ nostræ saluti cõsummatæ. Et conclusio firmatur conclusio auctoritatibus.

Anno. ¶Aduerte hic, q. mors in facto esse, se tenet ex parte corporis: non enim dicitur anima mortua, sed corpus dicitur, & est mortuum. Et qa corpꝰ Christi mortuum erat inanimatum, & mortuum principaliter constitit in actu animę: ideo Autor in litera pro confirmatione sui, propter se noto, reliquit primã partem secundæ conclusionis, scilicet quòd mors Christi in facto esse nõ potuit operari salutem nostram per modum meriti, sed efficientiæ. Prima pars in litera non probatur: secunda probatur: Per mortem deitas non est separata à carne: ergo quicquid circa carnem Christi ab anima separatam contigit, fuit nobis salutiferum virtute Deitatis vnitæ. Tertia conclusio est: Mors Christi operata est destructionẽ vitiũsque nostræ mortis, scilicet animę & corporis. Probatur: Mors Christi fuit priuatio propriæ vitæ: ergo effectus eius propriè est remotio nostrorum impedimentorum æternæ vitæ: ergo est remotio vtriusque mortis nostræ. Prima consequentia probatur: quia considerãtur propriè alicuius causæ effectus secundum similem causam: secunda verò, qa vtraque mors contrariatur æternæ nostræ saluti cõsummatæ. Et conclusio firmatur conclusio auctoritatibus.

nostram salutem.

¶Præterea, Passio Christi operata est ad nostram salutem per modũ meriti. Sic autem non potuit operari mors Christi: nam in morte separatur anima à corpore, quæ est merendi principium. Ergo mors Christi non est operata aliquid ad nostram salutem.

¶Præterea, Corporale non est causa spiritualis. Sed mors Christi fuit corporalis, non ergo potuit esse causa spiritualis nostræ salutis.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit in 4. de Trinita. vna mors nostri Saluatoris, scilicet corporalis, duabus mortibus nostris, id est animæ & corporis, saluti fuit.

CONCLVSIO.

¶ Mors Christi in facto esse non nisi per modum efficientiæ, virtute scilicet diuinitatis operata fuit nostram salutem, eripiendo non à morte animæ & corporis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd de morte Christi dupliciter loqui possumꝰ. Vno modo, secundum quòd est in fieri: alio modo, secundum quòd est in facto esse. Dicitur autem mors esse in fieri, quando aliquis per aliquam passionem vel naturalem vel violentam tendit in mortem. Et hoc modo idem est loqui de morte Christi & de passione ipsius. Et ita secundum hunc modum mors Christi causa est salutis nostræ secundum id quod de passione suprà dictum est. Sed in facto esse mors Christi cõsideratur, secundum quòd iam facta est separatio corporis & animæ, & sic nunc loquimur de morte Christi. Hoc autem modo mors Christi non potest esse causa salutis nostræ per modum meriti, sed solùm per modum efficientiæ: inquantum scilicet nec per mortem diuinitas separata fuit à Christi carne. & ideo quicquid contigit circa carnem Christi, etiam anima separata, fuit nobis salutiferum virtute diuinitatis vnitæ. Consideratur autem propriè alicuius causæ effectus secundum similitudinem causæ. vnde quia mors est quædam priuatio vitæ propriæ, effectus mortis Christi attenditur circa remotionem eorum quæ contrariantur nostræ saluti, quæ quidem sunt mors animæ & mors corporis. & ideo per mortem Christi dicitur esse destructa in nobis & mors animæ, quæ est per peccatum nostrum (secundum illud Roman. 4. Traditus est, scilicet in mortem. propter delicta nostra) & mors corporis, quæ consistit in separatione animæ: secundum illud primæ ad Corinth. 15. Absorpta est mors in victoria.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mors Christi est operata salutem nostram ex virtute diuinitatis vnitæ, & non ex sola ratione mortis.

¶Ad secundum dicendum, quòd mors Christi secundum quòd cõsideratur in facto esse, etsi non est ad nostram salutem operata per modum meriti: est tamen operata per modum efficientiæ. vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd mors Christi fuit quidem corporalis: sed corpus illud fuit instrumentum diuinitatis sibi vnitæ, operatus in virtute eius etiam mortuum.

¶ARTICVLVS I.

QVAESTIO QVINQVAgesima prima, de sepultura Christi in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de sepultura Christi.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm conueniens fuerit Christum sepeliri.

¶Secundò, de modo sepulturæ eius.

¶Tertiò, vtrùm corpus eius fuerit in sepulchro resolutum.

¶Quartò, de tempore quo iacuit in sepulchro.

¶ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm fuerit conueniens Christum sepeliri.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum sepeliri. De Christo enim dicitur in Psalm. Factus est sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber. Sed in sepulchro includitur corpora mortuorum, quod videtur esse contrarium libertati. Ergo non videtur fuisse cõueniens, quòd corpus Christi sepeliretur.

¶Præterea, Nihil circa Christum fieri debuit, quod non esset salutiferum nobis. Sed in nullo videtur ad salutem hominum pertinere, quòd Christus fuit sepultus. Ergo non fuit conueniens Christum sepeliri.

¶Præterea, Incõueniens esse videtur quòd Deus qui est super cælos excelsus, in terra sepeliretur. Sed illud quod contenit corpori Christi mortuo, attribuitur Deo rationem vnionis. Ergo incõueniens videtur, Christum fuisse sepultum.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Matth. 26. de muliere quæ eum inunxerat, Opus bonum operata est in me. & postea subdit: Mittens enim hoc vnguẽtum in corpus meũ, ad sepeliendũ me fecit.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit ad comprobandum christi verã mortem, & vt spes resurgendi mortuis daretur, & spiritualis mortis & sepulturæ peccatorum fieret hominibus exemplum, vt christus nõ modò moreretur, sed vt sepeliretur.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd conueniens fuit Christum sepeliri. Primò quidẽ ad comprobandũ veritatem mortis: non enim in sepulchro aliquis ponitur, nisi quãdo iam de veritate mortis constat. Vnde & Marc. 15. legitur, quòd Pilatus antequam concederet Christum sepeliri, diligenti inquisitione cognouit eum mortuũ esse. Secundò, quia per hoc quòd Christus de sepulchro resurrexit, datur spes resurgendi per ipsum, his qui sunt in sepulchro: secundum illud Ioan. 5. Omnes qui in monumentis sunt, audiẽt vocẽ filij Dei, & qui audierint viuẽt. Tertiò, ad exemplum eorũ qui per mortem Christi, spiritualiter moriuntur peccatis: qui scilicet absconduntur à conturbatione hominum. Vnde dicitur Colos. 3. Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Vnde & baptizati, qui per mortem Christi moriuntur peccatis, quasi consepeliuntur Christo per immersionem, secundum illud Rom. 6. Consepulti sumus cum Christo, per baptismum in mortem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus sepultus, se inter mortuos liberũ fuisse fatetur, in hoc qꝰ per inclusionẽ sepulchri, nõ potuit impediri, quin ab eo resurgẽdo exiueret.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut mors Christi efficienter operata est nostram salutem, ita etiam & eius sepultura. Vnde Hierony. dicit super Mar. Sepultura Christi resurgimus. Et Isa. 53. super illud, Dabit impios pro sepultura, dicit glo. id est, Gentes, quæ sine pietate erãt, Deo patrique dabit: quia mortuus & sepultus eos acquisiuit.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in quodam sermone se sumi potest dupliciter: primo secũdũ se solam, aliomodo vt terminat fieri. Et mors quidem vt terminat fieri, cadit sub merito vno & eodem sub quo cadit suum fieri: vno enim & eodem actu martyr vult se occidi & occisum esse. Et sic pretiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum eius, & sic mors Christi fuit meritoria. Sed litera non loquitur sic de morte Christi, sed primo modo, scilicet secundum se solam, prout est separata anima à corpore, & sic ex nulla parte inuenitur ratio meriti: quum nec actus elicitus, nec actus imperatus animæ sit mors in facto esse sumpta secũdum se solũm, quanquis ipsa vt terminat voluntarium mori, cadat sub actu imperato extendendo actum imperatum ad pati voluntarium: & ideo, vt dictũ est, sit meritoria.

Infrà q. 52. artic. 4. cor. Et opus. 3. c. 242. & 243. Et opus. 60. c. 20. principio Et 1. Co. 15. l. 1. c. 3.

¶Ad secũdum dubium dicitur, quòd non est hic quærenda omnimoda similitudo: quum nec etiam exigatur effectum assimilari causæ instrumentali: sed sufficit iuxta subiectam materiã intelligere effectum appropriatum mortis Christi: quæ consistit in, priuatione, vitæ propriæ proter viuificandum nos) esse priuationẽ non vitæ, sed cõtrarium vitæ nostræ, vt per huiusmodi destructionem ad finem, scilicet ad vitam nostram, nos perducat.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ primæ Articulum primum.

Comment. TItulus clarus est.

¶In corpore vna conclusio: Cõueniens fuit Christum sepeliri. Probatur tripliciter. Omnia sunt clara.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæprimæ Articulum secundum.

Annot. TItulus Modi nomine vtitur pro cõditionibus obseruatis in sepeliendo corpus Christi.

Coment. ¶In corpore vna conclusio: Modus sepulturæ Christi fuit conueniens quantum ad tria. Omnia sunt clara.

Annot. ¶In responsione ad vltimum, adde quòd excisio sepulchri in petra, immobile sepulchrum reddens, ad perpetuitatẽ testimonij de morte Christi apud terrigenas spectat. Nec solum testari illud videmus mortem Christi, sed virtutem: qua ipsum sepulchrũ inter hostes fidei gloriosum seruatur: fuit enim & est tot seculis in manibus infidelium.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæprimæ Articulum tertium.

Coment. TItulus clarus.

¶In corpore vna conclusio: Non fuit conueniens, corpus Christi putrefieri aut incinerari. Probatur dupliciter. Primò: Putrefactio prouenit ex infirmitate naturæ illius corporis non potentis corpus amplius in vnum continere: ergo Christus, ne mors eius infirmitati naturæ ascriberetur, noluit corpus suũ resolui. Antecedens patet. Consequẽtia probatur: quia mors Christi non debuit esse ex infirmitate naturæ, sed voluntaria. In cuius signum non morbo, sed passione voluntariè suscepta mortuus est. Secundò probatur: quia ad ostensionem diuinę virtutis voluit corpus suum incorruptum permanere. Et ad hoc affertur autoritas Chrysostomi.

¶Circa primam rationem dubium occurrit: quia impertinens videtur. Nam siue in corpore Christi fuerit aliqua putrefactio, siue non, constabat quòd ex violenta passione non ex naturæ infirmitate mortuus erat: quia passus est in cruce iuuenis.

Annot. ¶Ad hoc dicitur, quòd putrefactio cadaueris attestatur infirmitati naturæ præsentis & præteritæ. Nam corpora ita compacta, vt naturalis complexio vigorosa sit & viua & mortua, putrefactiuis resistunt magis aliis, & propterea si putrefactio cadaueris accidisset in Christi corpore, testimonium infirmitatis naturæ in Christo monstraretur, tanquam impotentis prius amplius tenere corpus vitum, & postea incorruptum: & consequenter quòd mors Christi accidisset, etiamsi non concilij Ephesini (nihil horum qui saluant homines, iniuriam Deo facit, qui ostendũt eum non passibilem, sed clementem. Et in alio sermone eiusdem consilij legitur: Nihil putat iniuriam Deus, quod est occasio salutis hominibus tu quidem non ita vilem Dei naturam arbitraberis, tanquam quæ aliquando subiecta posit esse iniurijs.

ARTICVLVS II.

¶ Virùm conuenienti modo Christus fuerit sepultus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur non conuenienti modo Christum fuisse sepultum. Sepultura enim eius respondet mortis ipsius. Sed Christus fuit passus mortem abiectissimam: secundum illud Sap. 2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo inconueniens videtur fuisse, quòd Christo exhibita fuit honorabilis sepultura: inquantũ à magnatibus fuit tumulatus, scilicet à Ioseph ab Arimathia, qui erat nobilis Decurio (vt habetur Matth. 27.) & à Nicodemo, q erat princeps Iudæorũ: vt habetur Ioan. 3.

¶ Præterea, Circa Christum non debuit aliquid fieri, quod esset superfluitatis exemplum. Videtur autem superfluitatis fuisse, quòd ad sepeliẽdum Christum Nicodemus venit ferens mixturam myrrhæ & aloës quasi libras centum (vt dicitur Ioã. 19.) præsertim cùm mulier præuenerit corpus eius vngere in sepulturam, vt dicitur Marc. 14. Non ergo fuit hoc conuenienter circa Christum factum.

¶ Præterea, Non est conueniens vt aliquod factum sibi ipsi sit dissonum. Sed sepultura Christi fuit simplex ex vna parte: quia scilicet Ioseph inuoluit corpus eius in sindone munda (vt dicitur Matth. 27.) non autem auro aut gemmis, aut serico, vt Hieronym. ibidem dicit: ex alia verò parte videtur fuisse ambitiosa, inquãtum eum cum aromatibus sepelierunt. Ergo videtur non fuisse conueniens modus sepulturæ Christi.

¶ Præterea, Quæcunque scripta sunt, præcipuè de Christo, ad nostram doctrinã scripta sunt, vt dicitur Rom. 15. Sed quædam scribuntur in Euangelijs circa sepulchrum Christi, quæ in nullo videntur ad nostram doctrinam pertinere: sicut quòd fuit sepultus in horto, quòd in monumento alieno, & nouo, & excisо in petra. Inconueniens ergo fuit modus sepulturæ Christi.

¶SED CONTRA est quod dicitur Isa. 11. Et erit sepulchrũ eius glorioſum.

CONCLVSIO.

¶ Conuenienti ordine & modo Christum fuisse sepultum Scriptura exponit euangelica.

¶RESPONDEO dicendum, quòd modus sepulturæ Christi ostenditur esse cõueniens quantum ad tria. Primò quidem quantum ad confirmandam fidem mortis & resurrectionis ipsius. Secundò ad commendandam pietatem eorum, qui eum sepelierunt. Vnde Augustinus dicit in primo de Ciuit. Dei. Laudabiliter commemorãtur in Euangelio, qui corpus eius de cruce acceptum, diligenter atque honorificè tegẽdum sepeliendúmque curarunt. Tertiò, quantum ad mysterium, per quod informantur illi qui Christo consepeliuntur in mortem.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd circa mortem Christi commendantur patientia & constantia ipsius, qui mortem est passus: & tanto magis quantò mors fuit abiectior. Sed in sepultura honorifica consideratur virtus morientis, qui contra intentionem occidentium etiam mortuus honorificè sepelitur, & præfiguratur deuotio fidelium, qui erant Christo mortuo seruituri.

¶Ad secundum dicendum, quòd in hoc, quòd Euangelista dicit, Quòd sepelierunt eum, sicut mos est Iudæis sepelire (sicut Augustinus dicit super Ioan.) admonuit in huiusmodi officijs, quæ mortuis exhibentur, morem cuiuslibet gentis esse seruandum. Erat autem istius gentis consuetudo, vt mortuorum corpora varijs aromatibus condirentur, vt diutius seruarentur illæsa. Vnde & in tertio de doctrina Christiana dicitur, quòd in omnibus talibus, non vsus rerum, sed libido utentis in culpa est. Et postea subdit, quòd in alijs personis plerunque flagitium est: in diuina vel prophetica persona, maximè cuiusdam rei signum est. Myrrha enim & aloës propter sui amaritudinem significant pœnitentiam: per quam aliquis in seipso Christum conseruat absque corruptione peccati. odor autem aromatum significat bonam famam.

¶Ad tertium dicendum, quòd myrrha & aloës adhibebantur corpori Christi, vt immune à corruptione seruaretur, quod videbatur ad quandam necessitatem pertinere. Vnde datur nobis exemplum, quòd licitè possumus aliquibus pretiosis vti medicinaliter pro necessitate nostri corporis conseruandi. Sed inuolutio corporis pertinebat ad solam quandã decentiam honestatis: & in talibus simplicibus debemus esse contenti. Per hoc tamẽ significabatur (vt Hier. dicit) quòd ille in sindone mũda inuoluit Iesum, qui mente pura eum susceperit. Et hinc, vt Beda dicit super Mar. Ecclesiæ mos obtinuit, vt sacrificium altaris non in serico neque in panno tincto, sed in lino terreno celebretur: sicut corpus Domini est in sindone munda sepultum.

¶Ad quartum dicendum, quòd Christus sepelitur in horto, ad significandum quòd per mortem & sepulturam ipsius, liberamur à morte, quam incurrimus per peccatum Adæ in horto paradisi commissum. Ideo autem Saluator in aliena ponitur sepultura (vt Augustinus dicit in quodam sermone) quia pro aliorum moriebatur salute: sepulchrum autem mortis est habitaculum. Per hoc etiam considerari potest paupertatis abundantia pro nobis susceptæ: nam qui domum in vita non habuit, post mortem quoque in alieno sepulchro reconditur, & nudus existens, à Ioseph cooperitur. In nouo autem ponitur monumento (vt Hieronym. dicit) ne post resurrectionem, cæteris corporibus remanentibus, surrexisse alius fingeretur. Potest autem & nouum sepulchrum, Mariæ virginalem vterum demonstrare. Per hoc etiam datur intelligi, quòd per Christi sepulturam omnes innouamur, morte & corruptione destructa.

In monumento autem excisо in petra conditus est (vt Hieronym. dicit) ne si ex multis lapidibus ædificatum fuisset, tumuli fundamentis suffossis, ablatus furto diceretur. Vnde & saxum magnum quod appositum fuit, ostendit quòd non absque auxilio plurimorum sepultura potuisset reserari. Si etiam sepultus fuisset in terra, dicere poterant, Suffoderunt terram, & furati sunt eum: sicut Augustinus dicit. Significatur autem mysticè per hoc (vt Hila. dicit) quòd per Apostolorum doctrinam in pectus duritiæ Gentilis quodam doctrinæ opere excisum, Christus infertur, rude scilicet ac nouum, & nullo antea ingressu timori Dei peruium. Et quia nihil præter eum oportet in pectora nostra penetrare, lapis ostio aduoluitur. Et sicut Origen. dicit, non fortuitu scriptum est, quòd Ioseph inuoluit corpus Christi in sindone munda, & posuit in monumento nouo, & quòd aduoluit lapidem magnum: quia omnia quæ sunt circa corpus Iesu, munda sunt, & noua, & valde magna.

ARTICVLVS III.

¶ Virùm corpus Christi in sepulchro fuerit incineratum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi in sepulchro fuerit incineratum. Sicut enim mors est pœna peccati primi parentis, ita etiam & incineratio: dictum est enim primo homini post peccatum, Puluis es, & in puluerem reuerteris: vt dicitur Genes. Gen. 3. Sed Christus mortem sustinuit, vt nos à morte liberaret. Ergo etiam incinerari debuit corpus eius, vt nos ab incineratione liberaret.

¶Præterea, Corpus Christi fuit eiusdẽ naturæ cũ corporibus nostris. Sed corpora nostra statim post mortem resolui incipiũt, & ad putredinem disponuntur: quia exhalante calido naturali, superuenit calor extraneus, qui putrefactionẽ causat. Ergo videtur q̃ similiter in corpore Christi acciderit.

¶Præterea, Sicut dictum est, Christus sepeliri voluit, vt daret hominibus spem resurgendi etiam de sepulchris. Ergo etiam incinerationem pati debuit, vt spem resurgendi incineratis post incinerationem, daret.

¶SED CONTRA est quod in Psalm. dicitur, Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quod Damascẽ. exponit in 3. lib. de corruptione quæ est per resolutionem in elementa.

CONCLVSIO.

¶ Mors Christi ne infirmitati naturæ eius ascriberetur, necessarium fuit vt in sepulchro corpus integrũ & incorruptum seruaretur virtute diuinitatis, quæ illud nunquam deseruit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd non fuit conueniens corpus Christi putrefieri, vel quocunque modo incinerari: quia putrefactio cuiuscunque corporis prouenit ex infirmitate naturæ illius corporis, quæ nõ potest amplius corpus cõtinere in vnũ. Mors autem Christi (sicut suprà dictum est) non debuit esse ex naturæ infirmitate, ne crederetur non esse voluntaria. & ideo non ex morbo, sed ex passione illata voluit mori, cui se obtulit spõte. Et ideo Christus, ne mors eius naturæ infirmitati ascriberetur, noluit corpus suum qualitercunque putrefieri, aut qualitercunque resolui: sed ad ostensionem virtutis diuinæ voluit corpus illud incorruptum permanere. Vnde Chrysost. dicit, quòd viuentibus alijs hominibus, his scilicet qui egerunt strenuè, arridente propria gestarum his autem pereuntibus, pereunt. Sed in Christo est totum contrarium: nam ante crucem omnia sunt mœsta & infirma: vt autem crucifixus est, omnia clariora sunt facta, vt nosc as non pu rum hominem crucifixum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus cùm non esset subiectus peccato, neque morti erat obnoxius, neque incinerationi: voluntariè tamen mortem sustinuit propter nostram salutem, secundum rationes supradictas. Si autem corpus eius fuisset putrefactum vel resolutum, magis hoc fuisset in detrimentum salutis humanæ: dum non crederetur in eo esse virtus diuina. Vnde ex persona eius in Psalm. dicitur, Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? quasi dicat, Si corpus meum putrescat, perditur effusi sanguinis vtilitas.

¶Ad secundum dicendum, quòd corpus Christi quantum ad conditionem naturæ passibilis putrefactibile fuit: licet non quãtum ad meritum putrefactionis, quod est peccatum. Sed virtus diuina corpus Christi à putrefactione præseruauit, sicut & resuscitauit à morte.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus de sepulchro resurrexit virtute diuina, quæ nullis terminis coarctatur. Et ideo hoc quòd à sepulchro surrexerit, sufficiens argumentum fuit, quòd homines erant resuscitandi virtute diuina non solùm de sepulchris, sed etiam de quibuscunque cineribus.

ARTICVLVS IIII.

Virùm Christus fuerit in sepulchro solùm vna die & duabus noctibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit in sepulchro solùm vna die & duabus noctibus. Dicit enim ipse Matth. 12. sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus ita Filius hominis erit in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Sed in corde terræ fuit in sepulchro existens. Non igitur fuit in sepulchro solùm vna die & duabus noctibus.

¶ Præterea, Gregor. dicit in homil. Paschali, quòd sicut Samson abstulit media nocte portas Gazæ, ita Christus media nocte auferens portas inferni, resurrexit. Sed postquam resurrexit, non fuit in sepulchro. Ergo non fuit in sepulchro duabus noctibus integris.

¶ Præterea, Per mortem Christi lux prævaluit tenebris. Sed nox ad tenebras pertinet, dies autem ad lucem. Ergo conuenientius fuit, quòd corpus Christi fuerit in sepulchro duobus diebus & vna nocte, quàm econuerso.

¶SED CONTRA est, quòd sicut Augustin. dicit in 4. de Trinit. à vespere sepulturæ vsque ad diluculum resurrectionis triginta sex horæ sunt, id est nox tota cum die tota & nocte tota.

CONCLVSIO.

¶ Decuit vt qui non pro peccato, sed ex charitate mori voluit, vt à peccatorum & corporis morte liberaret omnes, vna die tantum, & duabus noctibus esset in sepulchro.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ipsum tempus, quo Christus in sepulchro mansit, effectum mortis eius repræsentat. Dictum est autem suprà, quòd per mortem Christi liberati sumus à duplici morte, scilicet à morte animæ & à morte corporis. & hoc significatur per duas noctes, quibus Christus in sepulchro permansit. Mors autem eius, quia non fuit ex peccato prouenies, sed ex charitate suscepta, non habuit rationem noctis, sed diei: & ideo significatur per diem integrũ, quo Christus fuit in sepulchro. Et sic conueniens fuit, quòd Christus vna die & duabus noctibus esset in sepulchro.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Augustin. dicit in lib. de Consensu Euangelistarum: Quidam modum loquutionis Scripturæ nescientes, noctem voluerunt annumerare tres illas horas à sexta vsque ad nonam, quibus sol obscuratus est, & diem tres horas alias quibus iterum terris est redditus, id est à nona vsque ad Occasum: sequitur enim nox futuri sabbati, qua cum suo die computata erunt iam duæ noctes & duo dies. Post sabbatum autem sequitur nox primi sabbati, id est illucescentis diei Dominici, in qua tunc Dominus resurrexit. & ita adhuc non constabit ratio trium dierum, & trium noctium. Restat ergo, vt hoc inueniatur, illo Scripturarum vsitato loquendi modo, quo à parte totum intelligitur, ita scilicet quòd vnam noctem, & vnam diem accipiamus pro vno die naturali. Et sic primus dies computatur ab extrema parte sui, qua Christus in sexta feria est mortuus & sepultus: secundus autem dies est integer cum 24. horis nocturnis & diurnis: nox autem sequens pertinet ad tertium diem. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapsum, à luce in noctem, ita isti propter hominis reparationẽ, à tenebris computãtur in lucem.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in 4. de Trinita. Christus in diluculo resurrexit, in quo aliquid lucis apparet, & adhuc tamen aliquid remanet tenebrarum noctis. Vnde de mulieribus dicitur, Ioan. 20. quòd cùm adhuc essent tenebræ, venerunt ad monumentum. Ratione ergo harum tenebrarum Gregor. dicit Christum media nocte surrexisse: non quidem diuisa nocte in duas partes æquales, sed infra ipsam noctem. Illud enim diluculum, & pars noctis & pars diei dici potest propter conuenientiam, quam cum vtroque habet.

¶Ad tertium dicendum, quòd in tantum lux in morte Christi prævaluit (quæ significatur per vnam diem) quòd tenebras duarum noctium, id est duplicis mortis nostræ, remouit, vt dictum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Super Quæstionis quinquagesimæsecundæ Articulum primum.*

Titulus clarus.

Coment. ¶In corpore vna conclusio: Conuenient fuit Christum ad inferos descendere. Probatur tripliciter. Prima ratio completur ex responsione ad primum. Secunda ratio completur ex responsione ad secundum. Responsio ad tertium de motu Angelorum satis in Cõmentariis Primæ partis tractata est.

¶*Super Quæstionis quinquagesimæsecundæ Articuli secundi.*

Annot. Titulus plus quærit quàm exprimat. quærit enim in quem inferni locũ Christus descendit, vt patet in diuisione articulorum. explicat autẽ specialiter de inferno damnatorum, tãquam de magis difficili.

Coment. 3.di.22. q.2. art. 2.q.1 Et opus. 3.c.242. Et opus. 69.c.21. principi.

¶In corpore dictionem bibembrem facit de esse alicubi dupliciter: vel secundum effectum, vel secundum subsistantiam. Et iuxta singula membra singulis conclusionibus respondet quæsito. Prima cõclusio: Christus secundum effectum descendit in quemliber infernorum locum: & declaratur in tribus.

¶Occurrit autem statim hic dubium: quia non est sufficiẽter probata conclusio ex tribus locis inferni. Nam datur quartus locus, scilicet limbus puerorum, qui sine aliquo fidei signo decesserunt, si ergo Christus descendit secundum effectũ, in quemlibet, oportet & quòd in limbum puerorum aliquem effectum habuerit, & quòd Autor desecerit, relinquẽdo hũc quartum locum.

¶*Num Christus quippiam egerit in infernis & limbum puerorum.*

Quæstio. ¶Ad hoc dicitur, quòd quia sub ordine damnatorum comprehẽditur tota pars sinistra Christi iudicii: ideo etiam Autor sub inferno damnatorum comprehendit etiã infernum puerorum: vnúsque effectus fuit cõis omnibus, quãuis diuersimodè. Cõfurati enim sunt cõs de malitia & incredulitate: sed infantes de sola malitia originalis peccati, & incredulitate: qa nec fpria nec parentũ fide incredulitatẽ euaserunt. Secũda cõclusio est: A sa Christi descẽdit scãm substantiã ad foli infernũ Patrũ. Manifestãr dupfe. Primò, ex cõuenientia cũ effectu ibi, scilicet visitaret loco scũdũ afam, quos visitabat fteri⁹ satiãdo deitate. Secũdò, ex similitudi ne ad passionẽ, vt sicut in vna parte terræ, &c.

¶Occurrit hic vnũ dubiũ: quia effectus Christi patientis omnes sunt effectus nõ solius deitatis, sed humanitatis Christi: & simiiter effectus Christi descendentis ad inferos, debent esse non solius deitatis. In littera autẽ ponitur effectus vnus tantũmodo luminis æternæ gloriæ: cõstat enim Deum immediatè infundere lumen gloriæ animabus: ergo.

¶Ad hoc dicitur, quòd etiam ipsum lumen gloriæ consequimur ex virtute passionis Christi: quæ ex hoc ipso & nobis & illis aperuit cælum, quòd vtrũq; impedimenta illius luminis abstulit. Et quia, vt in præcedentis ar. responsione ad secũdum dicitur, virtus passionis Christi applicata est ad Sanctos, mediante descensu Christi ad inferos, ficut ad nos mediis sacramentis: ideo ad infusionem luminis gloriæ in sanctis Patribus operaꝰ est descensus animę Christi, applicando ad eos virtutem suæ mortis, hoc est exequendo substãtiali prę sentia ablationem pœnæ, qua priuabantur lumine gloriæ. & sic deitas immediatè eos beauit: quibus tñ animam Christi instrumẽtaliter ipsum gloriæ lumen cõtulisse, non est impossibile. Ad beatitudinem enim sufficit, q⁹ Deitas immediatè beet obiẽti beãtũ est hoc stat quòd effectiuè mediatè beat: & causando mediante Christi anima instrumẽtaliter lumen gloriæ & mediante ipso lumine ac anima beati, actum beatitudinis.

¶*Num Christus secundum essentiam animæ descenderit ad infernum, an secundum alius quem effectum.*

Quæstio. ¶In eodem 2. art. dubiũ occurrit propter Durã. in 3. sent. dist. 22. q. 1. ar. 3. an descensus Christi ad inferos, fuerit secũdum substantiam animæ vel solũmodo secũdum effectum. Durãdus enim, cuius studium fuit contradicere diuo Thomæ, cũm cogeretur concedere Christi ad inferos descensum secundum animam, & nollet cõmuni concordare doctrinæ, tradenti ipsam Christi animam fuisse præsentem in infernis magicmodum quẽdam, quo sola voce affirmaret Christi animam descendisse ad infernum, scilicet non per substantiæ animæ præsentiam distinctam. sed solũmodo per effectũ. Prodũcque primò patẽ negatiuã sic. Anima Christi non descendit ad inferos eo motu genere, quo Angelus mouetur de loco ad locũ: ergo &c. Assumptum probatur: quia Angelũ moueri de loco ad locum, est successiuè operari in diuersis locis: hoc autẽ non potest conuenire animæ separatæ: quia anima separata in nullo corpore seu loco potest operari: quia determinata est ex natura animæ ad non operandum in loco, nisi mediante proprio corpore, quo caret cũm separata est. Deinde probat partem assumptam tripliciter. Primò: quia motus animæ separatæ est non per motũ subiectiuè in ipsa anima, sed per effectum. Quod probatur: quia hoc modo mouetur Angelus. Secũdò: quia in instanti mortis Christi, Patres in limbo fuerunt beati: descensus autem animæ Christi nõ fuisset in instanti mortis consummatus, si secundum locum fuisset. Tertiò: quia sic Christus fuit in inferno cum Patribus, sicut etiã fuit eodem die in paradiso cum Latrone. sed esse in paradiso cum Latrone, non significat locũ aliquem, acquisitũ animæ Christi: ergo nec esse in inferno significat locũ animæ Christi. Et si dicatur distinguendo de paradiso spirituali vel corporali, ita quoq; distinguũ de inferno: & dicam Christum descendisse ad infernum spiritualem, cũm beatificauit Patres ratione termini à quo. scilicet carentiæ diuinæ, & fuisse cum eisdem in paradiso spirituali ratione termini ad quem, scilicet fruitionis beatæ. Et subdit Duran. quòd licet hoc sit probabiliter dictum, & satis videatur saluare articulũ fidei & dictum Scripturæ.

QVAESTIO QVINQVAGESIMASECUNDA, de descensu Christi ad inferos, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de descensu Christi ad inferos.
¶Et circa hoc quæruntur octo.
¶Primò, vtrùm fuerit conueniẽs Christum ad inferos descendere.
¶Secundò, in quem infernum descenderit.
¶Tertiò, vtrùm totus fuerit in inferno.
¶Quartò, vtrùm aliquam moram ibi traxerit.
¶Quintò, vtrùm sanctos Patres ab inferno liberauerit.
¶Sextò, vtrùm damnatos ab inferno liberauerit.
¶Septimò, vtrùm liberauerit pueros in peccato originali defunctos.
¶Octauò, vtrùm liberauerit homines de purgatorio.

ARTICVLVS I.

¶*Vtrùm fuerit conueniens, Christum ad infernum descendere.*

Coment. 3.di.22. q.2. art. 2.q.1 Et opus. 3.c.242. Et opus. 69.c.21. principi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniẽs Christum ad infernum descendere. Dicit enim Augustin. in Epistola ad Enodium. Nec ipsos quidem inferos vspiam Scripturarum, in bono appellatos potui reperire. Sed anima Christi non descendit ad aliquod malũ: quia nec animæ iustorum ad aliquod malum descendunt. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens, Christum ad inferos descendere.

¶Præterea, Descendere ad inferos, non potest Christo conuenire secundum diuinam naturam (quæ est omnino immobilis) sed solùm conuenire potest ei secundum naturam assumptam. Ea verò quæ Christus fecit vel passus est in natura assumpta, ordinantur ad humanam salutem, ad quam non videtur necessarium fuisse, quòd Christus descenderit ad inferos: quia per passionem suam, quam in hoc mundo sustinuit, nos liberauit à culpa & pœna, vt suprà dictum est. Non igitur fuit conueniens, quòd Christus ad infernum descenderet.

¶Præterea, Per mortem Christi separata est anima à corpore eius, quod quidem in sepulchro positum fuit: vt suprà habitum est. Non autem videtur, quòd secundum animam solam ad infernũ descenderit: quia anima, cùm sit incorporea, nõ videtur quòd localiter possit moueri: hoc enim est corporum, vt probatur in sexto. Phy. descensus autem motum corporalem importat. Non ergo fuit conueniens, quòd Christus ad infernum descenderet.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Symbolo, Descendit ad inferos. Et Apostolus dicit Ephe. 4. Quòd autem ascẽdit, quid est nisi quia & descẽdit primùm ad inferiores partes terræ? gl. id est ad inferos.

CONCLVSIO.

¶Conueniens fuit Christum ad infernum descendere, vt nos ex illo liberaret, sicut oportuit illum mortem pati, vt à morte nos eriperet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit, Christũ ad infernũ descendere. Primò, quidẽ: quia ipse venerat pœnã nostrã portare, vt nos à pœna eriperet, secũdũ illud Isa. 53. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Ex peccato autẽ homo incurrerat non solùm mortem corporis, sed etiam descensum ad inferos. Et ideo sicut fuit conueniens, eum mori, vt nos liberaret à morte, ita conueniens fuit eum descendere ad inferos, vt nos à descensu ad inferos liberaret. Vnde dicitur Osee 13. Ero mors tua ò mors, ero morsus tuus inferne. Secundò: quia conueniens erat, vt victo diabolo per passionem, victos eius eriperet, qui detinebantur in inferno, secundum illud Zach. 9. Tu quoq; in sanguine Testamẽti tui emisisti vinctos tuos de lacu. Et Col. 2. dicitur, Expolians principatus & potestates, traduxit confidenter. Tertiò, vt sicut potestatem suam ostendit, in terra viuendo & moriendo, ita etiam potestatẽ suam ostenderet in inferno, ipsum visitando & illuminando. Vnde dicitur in Psalm. Attollite portas principes vestras. gl. id est principes inferni auferte potestatẽ vestram, quas vsq; nunc homines in inferno detinebatis: & sic in nomine Iesu omne genu flectatur, non solùm cælestium, sed etiam infernorum, vt dicitur Phil. 2.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nomen Inferorum sonat in malum pœnæ, non autem in malum culpæ. Vnde decuit Christum in infernum descendere, non tanquam ipse esset debitor pœnæ, sed vt eos qui erant pœne obnoxij, liberaret.

¶Ad secundum dicendum, quòd passio Christi fuit quasi quædam causa vniuersalis humanæ salutis, tam viuorũ, quàm mortuorum. Causa autem vniuersalis applicatur ad singulares effectus per aliquid speciale. Vnde sicut virtus passionis Christi applicatur viuentibus per sacramenta configurãtia nos passioni Christi, ita etiam applicata est mortuis per descensum Christi ad inferos. Propter quod signanter dicitur Zachar. 9. quòd eduxit vinctos de lacu in sanguine Testamẽti sui, id est per virtutem passionis suæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd anima Christi non descendit ad inferos eo genere motus, quo corpora mouentur, sed eo genere motus, quo Angeli mouentur, sicut in prima parte habitum est.

ARTICVLVS II.

¶*Vtrùm Christus descenderit ad infernum damnatorum.*

Quæstio. AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q⁹ Christus descẽderit etiam ad infernum damnatorum. Dicitur enim ex ore diuinæ Sapientiæ Eccle. 24. Penetrabo omnes inferiores partes terræ. Sed inter partes inferiores terræ cõputatur etiã infernus damnatorum: secũdũ illud Psal. Introibunt in inferiora terræ. Ergo Christus, qui est Dei sapientia, etiã vsq; ad infernum damnatorum descendit.

¶Præterea, Act. 2. dicit Petrus, quòd Deus Christum suscitauit solutis doloribus inferni: iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Sed dolores non sunt in inferno Patrum, neque etiam in inferno puerorum: qui non puniuntur pœna sensus propter peccatum actuale, sed solùm pœna damni propter peccatum originale. Ergo Christus descendit in infernum damnatorum: vel etiam in purgatorium, vbi homines puniuntur pœna sensus pro peccatis actualibus.

¶Præterea, primæ Pet. 3. dicitur quòd Christus his qui in carcere conclusi erant, Spiritu veniens prædicauit, qui incredduli fuerant aliquando. Quod, sicut Athanasius dicit in Epistola ad Epictetum, intelligitur de descensu Christi ad inferos: dicit enim quòd corpus Christi fuit in sepulchro positum, quando ipse perrexit prædicare his, qui in custodia erant, spiritibus, sicut dixit Petrus. Constat autem quòd increduli erant in inferno damnatorum. Ergo Christus ad infernum damnatorum descendit.

¶Præterea. Augustin. dicit in Epistola ad Enodium. Si in illum Abrahæ sinum, Christum mortuum venisse sacra Scriptura dixisset, non nominato inferno eiúsq; doloribus, miror, si quisquã ad inferos eũ descendisse asserere auderet, sed quia euidentia testimonia & infernum cõmemorant & dolores, nulla causa occurrit cur illò credatur veniisse Saluator, nisi vt ab eisdem doloribus saluos faceret. Sed locus dolorum est infernus damnatorũ. Ergo Christus in infernum damnatorum descendit.

¶Præterea, Sicut Augustin. dicit in quodã sermone de passione, Christus ad infernum descendens, omnes Sanctos, qui originali peccato astricti tenebant, absoluit. Sed inter illos erat etiã Iob, q⁹ de seipso dicit, Iob 16. In pfundissimũ infernũ descendẽt omnia mea. Ergo Christ⁹ etiã vsq; ad profundissimũ infernũ descẽdit.

¶SED CONTRA est quod de inferno damnatorum dicitur, Iob 10. Antequam vadã, & nõ reuertar ad terram tenebrosam & opertã mortis caligine, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Nulla autem est conuẽtio lucis ad tenebras, vt dicitur secũdæ ad Corinth. 6. Ergo Christus qui est lux: ad illum infernum damnatorum non descendit.

CONCLVSIO.

¶Christus secundum effectum in omnem inferni locum descendit: secundum verò substantialem præsentiam non nisi ad locum descendit iustorum.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd dupliciter dicitur esse aliquid alicubi. Vno modo per suum effectũ: & hoc modo Christus in quemlibet infernorum descendit, aliter tamen & aliter. Nam in infernum dãnatorum habuit hunc effectum, quòd descendens ad inferos, eos de sua incredulitate & malitia cõfutauit. Illis verò, qui detinebantur in purgatorio, spem gloriæ consequendæ dedit. Sanctis autem Patribus, qui pro solo peccato originali detinebantur in inferno, lumen æternæ gloriæ, infudit. Alio modo dicitur aliquid esse alicubi per suam essentiam, & hoc modo anima Christi descendit solùm ad locum inferni, in quo iusti detinebantur, vt quos ipse per gratiam interius visitabat secundum diuinitatem, eos etiam secundum animam visitaret & loco. Sic autem in vna parte inferni existens effectum suum aliqualiter ad omnes inferni partes deriuauit, sicut & in vno loco terræ passus, totum mundũ sua passione liberauit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus qui est Dei sapientia, penetrauit omnes inferiores partes terræ, non localiter secundũ animam, omnes circũeundo, sed effectum suæ potentiæ aliqualiter ad omnes extendendo. Ita tamen quòd solos iustos illuminauit: sequitur enim, Et illuminabo omnes sperantes in Domino.

¶Ad secundum dicendum, quòd duplex est dolor, vnus de passione pœnæ, quem patiuntur homines pro peccato actuali: secundum illud Psal. Dolores inferni circumdederunt me. Alius autem dolor est de dilatatione speratæ gloriæ: secundum illud Prouer. 13. Spes quæ differtur, affligit animã. Quem quidem dolorem patiebantur sancti Patres in inferno, ad quod significandum Augustin. in sermone de passione, dicit, quòd lacrymabili obseruatione Christum orabant. Vtrosque autem dolores Christus soluit ad inferos descendens: aliter tamen & aliter. Nam dolores pœnarum soluit, præseruando ab eis: sicut medicꝰ dicitur soluere morbum, à quo præseruat per medicinam. dolores autem causatos ex dilatione gloriæ, actualiter soluit, gloriam præbendo.

non tamen est pertinaciter asserendũ: nec eos negamus alium modum esse forsitan turiorem, fatemur tamen nos ignorare illum. Quæ videtur apposuisse, timens erroneam esse positionem dictam. Ad huius euidentiam tria agenda sunt. primò narrabitur veritas: secundò, vnde scitur: tertiò respondebitur obiectis.

¶Quo ad primum: quia anima separata habet modum essendi similem Angelis, pro quanto est per se subsistens sine corpore, & habet esse in loco non circũscriptiue, sed diffinitiue sicut Angel⁹: ideo sicut in communi loquendo Angelum dicimus esse in loco, pro quanto non solùm esse ctus eius, sed substantia eius est in loco: hoc est ita ibi, quod non alibi: ita animam separatam in loco aliquo esse dicimus non ratione solius effectus, sed qa ipsa eius substantia est ita ibi, q non alibi. Vnde ad propositũ deueniendo, anima Christi in triduo mortis fuit in inferno non ratione solius effectus, sed ratione diffinitiuę præsentiæ substantiæ suæ ad locum infernitita quòd esse in loco inferni, erat nonnulla pœnalitas, quam anima Christi pro nostra salute sustinebat: quam pœnalitatem humanæ naturæ propter originale peccatum Petrus Apostolus Act. 2. dolores inferni appellauit: dum dicit de Christo, quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni. Hæc de primo.

¶Quo ad secundum, ex Symbolo Apostolorũ clarè habetur, q⁹ Christus descendit ad inferos: & ex contextu ipsi⁹ Symboli clarè patet, q⁹ de reali præsentia ipsius Christi & non effectus eius intelligitur: quoniam per modum histo riæ interponitur antece dentibus & consequentibus, & nõ aliter intelligẽtis, quàm de simili reali præsentia: vt patet cum præponitur, Crucifixus mortuꝰ & sepultus: & cũ subiungit, Surrexit à mortuis, ascendit in cælos: cùm cũ de reliquis nulla fit quæstio: non de hoc inter medio debet esse quæstio, quin de reali præsentia substantiæ Christi intelligatur.

¶Accedit ad hæc, sacri expositio cõcilij generalis sub Innoc. 11. extrà de sum. Trinit. & fi. c. firmiter credimus. vbi dicitur de Christo, Descendit ad inferos resurrexit à mortuis & ascẽdit in cælũ: sed descẽdit in anima, & resurrexit in carne: ascẽdẽsq; pariter in vtroq;. Vbi clarè ponitur descensus in anima: & non dixit, in effectu animę. Et rursus dicit verè caro, quæ ceciderat à vita, resurrexit in seipsa, & nõ in effectu: ita descendit verè in anima, & non in effectu. Et iterũ, sicut quum dicitur, quòd ascendit pariter in vtroq;. scilicet anima & carne, de ipsis & non de eorũ effectibus intelligitur: ita quum dicitur descendit, in anima & de ipsa anima & non de eius effectu intelligendũ est. Et si per hęc verba nõ significatur descensus Christi in anima secundũ ipsam substantiam animæ, dicant quæso isti opinantes, quibus verbis vti debuerunt Patres in concilio, ad significãdum ipsius animæ in seipsa descensum ad inferos? ideo enim apposuerunt ad articulũ fidei exponendũ q⁹ descendit in anima: ne liceret putari, q⁹ descendit Christus nõ personaliter in natura humanæ anima, quam habebat, sed solùm secundum effectum.

¶Vrget quoq; illud Psal. 15 iuxta expositionem Petri Apostoli Act. 2. vbi Christus dicit, Non derelinques animã meam in inferno, nec dabis sanctum tuũ videre corruptionem. Ad literam enim nomen Loci seu pœnæ oportet esse infernum: tũ quoniã expresè dicitur, q⁹ in eo non est derelicta anima Christi, sicut nec caro corrupta est in sepulchro: tum qm̃ ibidem huic eidẽ inferno attribuit Petrus Apls nõ solùm dolores, sed q⁹ nõ poterat violentare Christum, cùm dicit, Quẽ Deꝰ suscitauit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri

Universidad de Deusto
Biblioteca

illum ab eo, scilicet inferno. Hæc enim duo, scilicet q̄ Christus nō poterat detineri ab inferno: & q̄ Christus secundū animam nō est derelictus in inferno, manifestē conuincunt animā Christi & non solùm eius effectum fuisse in inferno. Et ipsa cōmemoratio non derelictionis in inferno inter diuina beneficia Christo collata dū dicitur, Nō relinques animā meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionē, manifestē monstrat pœnalitatem aliquam in Christi anima ex hoc quòd erat in inferno, à qua liberandam Prophēta prædixerat. Et si hæc omnia ad solum effectum in inferno productum ab anima Christi applicētur, videbis quātum aberrauerit positio Durandi.

Opuſ. 3. à qu. 4. art. 6.

¶Taceo q̄ fatemur Christum triduo in inferno fuisse, & iuxta Ecclesiæ vocem in benedictione cerei, ab inferis ascēdisse, & solam illam noctē nouisse tempus & horas, in qua Christus ab inferis resurrexit. hæc enim non possunt de spirituali inferno intelligi: quoniam spiritualis infernus abiectus est in principio effectū, quem anima Christi fecit in animabus Patrum, nam statim abiecta est caterua diuinæ visionis. Ac per hoc dato quòd possit colorari descēsus ad infernum per effectum: quia in principio attigit infernū spiritualem in patribꝰ, qui est caterua diuinæ visionis vt terminū à quo: non potest tamē colorari quòd triduo fuerit in inferno spirituali; nec q̄ cùm resurrexit, ascendit ab inferis.

Præterea, quòd spectādo ad effectum mortis Christi mediāte anima, non posset solùm dici quòd Christus descendit in inferos: sed etiam quòd ascēdit in cœlum, & quòd ad multa alia loca fuerit, in quibus triduo illo meritū animæ Christi effectum habuit: nā ad cælum spirituale iuit, beatificando Latronem & alios: ad Hierusalem iuit, contritionem & spem discipulis dando: & sic de aliis quæ possent fingi. Ex quibus & cōmuni Ecclesiæ ac doctorum sensu dicta positio nō propinione, sed p̄ errore habenda est. Hæc de secundo.

¶Quo ad tertium respōdendo obiectis dicitur ad primum, quòd licet in cōmuni loquēdo de animabus separatis, nō possit separata anima operari operatiōe, quæ est vere motus in corpore seu loco aliquo: ad specialem tamē ordinem diuinæ prædestinationis & prouidentiæ pertinentis ad id genus descendendo, possunt animæ separatæ agere & pati in corporibus & locis secundum idem genus motus, quo moueri dicuntur Angeli. Et ad specialissima descēdendo, cum anima Christi fuerit à principio suæ creationis super omnes Angelos, & potuerit in omnes mutationes tam naturales quàm miraculosas (vt superius patuit) vanè obiicitur in potentia animarum separatarum respectu alieni, corporis, cùm de anima Christi est sermo.

¶Ad primū autē secundò loco adductū, dicitur q̄ motum Angeli esse per effectū, & non per motū in ipso existentem: potest duplicirer intelligi. Primò, quòd solus effectus migret, aut quasi migret de loco ad locum: & iuxta hunc sensum procedit argumentum, sed falsum assumit: quoniam non solus effectus, sed etiam Angelus ipse migrat de loco ad locum. Alio modo intelligitur, quòd in Angelo non est subiectiuè motus localis, de quo in Physicis tractatur, sed ratione effectus, id est virtualis contactus mouetur, &c. verū dicitur. sed non infert, ergo per solum effectum est in loco, nisi tanquam ratione essendi in loco. Ita q̄ sicut corpus ratione quantitatis est in loco circūscriptiuè: & tamen ipsum corpus circūscribitur loco: ita Angelus seu anima ratione contactus virtualis est in loco diffinitiuè: & tamen ipta substātia animæ seu Angeli diffinitur loco: ita quòd est ibi, & non alibi. Et sic anima Christi licet ratione contactus virtualis fuerit in loco infernali: ipsa tamen substātia eius ita erat ibi, id est in loco inferni, vbi erant & animæ sanctorum Patrum, quòd non alibi.

¶Ad secundum dicitur, falsum esse q̄ in instāti mortis Christi non potuerit anima Christi esse in limbo Patrum præsentialiter: quoniā non inconuenit, q̄ in toto tēpore præcedenti instans mortis (quod est primum nō esse humanitatis cōpositæ ex anima & corpore) animā Christi fuisse in corpore, & in illo instāti fuisse in inferno. Ita quod terminus à quo, scilicet esse in corpore seu recessus à corpore, nō mēsuratur instantibus: sed tempore immediatè præcedenti: & accessus ac terminū ad quē mēsuratur instāti: quia in eo idem est fieri & factū esse. Et de his diffuse dictū est i primo lib. cùm de motu Angelorū tractaretur.

¶Ad tertium dicitur, q̄ similitudo de paradiso & inferno nihil valet, in proposito: quoniā cōstat, paradisum metaphoricè sumi cùm dicitur, Hodie mecū eris in paradiso. nam paradisus ꝓpriè significat hortum seu delicias: quotū intelligi: sed tamē metaphoricè, infernus autē ꝓpriè sumitur secundum cōsuetudinem Scripturæ, iuxta illud Gen. 37. Descendam ad filium meum lugens in infernum: ad Ephes. 4. Descendit primùm ad inferiores partes terræ: glosſ. ad inferos. Hæc de tertio.

g. 2. ar. 1. ad 3.

Et epuſ. 3. c. 24. 2.

¶*Super Quæstionis quinquagesimæ secūdæ Articulum tertium.*

TItulus sicut sonat: intelligitur.

Comment.

¶In corpore vna est cōclusio habēs multas partes: scilicet, in illo triduo Christus fuit totꝰ in sepulchro, in inferno & vbiq;. Probatur: In morte Christi licet anima fuerit separata à corpore: neutrum tamen fuit separatum à persona filij Dei: ergo Christus totus, &c. Probatur cōsequentia: quia masculinum genus refertur ad personam: neutrum autem ad naturam. Clara sunt omnia in litera.

¶*Super Quæstionis quinquagesimæ secūdæ Articulum quartum.*

TItulus clarus.

Comment.

¶In corpore vna conclusio: Credendum est, animam Christi fuisse in inferno quandiu corpus eius fuit in sepulchro. Probatur ex proportionali similitudine: quia vtrunque effecit, scilicet descensum ad inferos & positionem corporis in sepulchro, vt nostras in se pœnas susciperet: ex hoc enim conuenientissimè sequitur, vt ambæ simul terminentur pœnæ.

Arguit.

¶Aduerte hic, quòd pœnalitates Christi vsque ad resurrectionem eius duraverunt, vt manifestè patet de pœna separationis animæ à corpore: hanc enim cōstat sustinuisse Christum vsque ad resurrectionem suam. Vnde conuenientissimè Autor ex duratione pœnalitatis, quam in corpore suscepit sepulto, arguit æqualem durationem pœnalitatis susceptæ in anima ex vilitate loci infernalis.

¶Quum autem audis pœnalitates Christi in resurrectione sua terminatas, intellige de pœnis intrinsecis, hoc est ipsum Christū afficientibus, & non pœnis externis. Hæ enim non sunt in illius resurrectione terminatæ: nam vsque ad consummationem seculi, infamiæ pœnam in mentibus hominum non paucorum dignatur sufferre, dum à magna orbis terrarum parte habetur pro

tus homo: quum tamen sibi debeatur, vt in eius nomine omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum. Et sicut cæteras pœnas suscepit sponte propter nostram salutem, ita & hāc mira dispensatione sustinet, non solùm vt suauiter dispōnatur regimen ac salus hominū, sed vt suauissimo exemplo abstrahamur à tam communi appetitu futuræ nostræ memoriæ, seu immortalitatis famæ. Nam ex eo quòd Christus iugem vsque ad consummationem seculi vult sustinere infamiam, & haberi sceletor, &c. exemplum dedit nobis despiciendi huiusmodi immortalitatem famæ, & debemur capiat nostrum in hoc sicut & in cæteris, imitari, si membra esse illius cupimus.

¶*Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum quintum.*

Comment.

TItulus, vt sonat.

¶In corpore vna est conclusio: Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde liberauit. Probatur: Per passionem Christi liberatum est genus humanum non solùm à peccato, sed ab omni reatu vtriusque pœnæ, scilicet pro peccato actuali & pro peccato originali. ergo Christus descendens ad inferos, absoluit sanctos à reatu, quo erant à vita gloriæ exclusi: ergo descendēs ad inferos, sanctos Patres inde liberauit. Prima consequentia probatur ex parte ipsius descensus: quia Christus descendens ad inferos operatus est in virtute suæ passionis, ex parte

Aliàs vero pœnæ, aut pœna beneficij.

originalis peccati erat mors corporalis & exclusio à vita gloriæ: vt patet ex his quę habentur Gen. 2. & 3. Consequentia autem secunda probatur: quia per hoc sancti Patres retinebātur in inferno, quòd eis ad vitam gloriæ aditus nō patebat propter peccatum primi parētis. Et confirmatur conclusio auctoritatibus Zacha. & Apostoli.

Arguit.

¶Aduerte hic quòd Autor mystica vtitur exposītione circa exclusionem hominis à paradiso: dum electionem Adæ à terrestri paradiso significare intelligit exclusionem hominis à spirituali paradiso cælestis patriæ.

Arguit.

¶In respōsione ad primū aduerte, quòd cùm hoc, q̄ sancti Patres in limbo immunes essent à pœna sensus, stat dolor seu afflictio ex spe dilata: quia huiusmodi dolor spectat ad pœnā dāni, contra quam dicitur pœna sensus: ita q̄ cùm negatur ab eis pœna sensus, intelligitur de pœna sensus distinni, ita etiam voluit animam suam ad infernum descendere. Corpus autem eius mansit in sepulcho per diem integrum & duas noctes, ad cōprobandum veritatē mortis suæ. Vnde etiam tātundē credendū est, animam eius fuisse in inferno: vt simul anima eiꝰ educeretur de inferno, & corpus de sepulchro.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus statim ad infernum descendens, sanctos ibi existentes liberauit, non quidem educendo eos de loco inferni, sed in ipso inferno eos luce gloriæ illustrando. Et tamen conueniens fuit vt tandiu anima eius remaneret in inferno, quandiu corpus manebat in sepulchro.

¶Ad secundum dicendum, quòd vectes inferni dicuntur impedimenta, quibus sancti Patres de inferno exire prohibebantur, reatu culpæ primi parentis: quos Christus, statim descendens ad inferos, virtute suæ passionis & mortis confregit. Et tamen voluit in inferno aliquandiu remanere propter rationem prædictam.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud verbū Domini, est intelligendum non de paradiso terrestri corporeo, sed de paradiso spirituali: in quo esse dicuntur quicunque diuina gloria perfruuntur. Vnde Latro, loco quidem cum Christo ad infernum descendit, vt cum Christo esset: quia dictū est ei, Mecum eris in paradiso. Sed præmio in paradiso fuit: quia ibi diuinitate Christi fruebatur, sicut & alij Sancti.

ARTICVLVS V.

Vtrùm Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde liberauerit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde non liberauerit. Dicit enim Aug. in epistola ad Enodium, Illis iustis qui in sinu erant Abrahæ, cùm Christus in infernā descenderet, nondum quid contulisset inuenit à quibus eum secundum * beatificam præsentiam suæ diuinitatis, nunquā video recessisse. Multum autem eis contulisset, si eos ab inferis liberasset. Non ergo videtur quòd Christus sanctos Patres ab inferis liberauerit.

¶Præterea, Nullus in inferno detinetur, nisi propter peccatum. Sed sancti Patres dum adhuc viuerent, per fidē Christi iustificati fuerāt à peccato. Ergo nō indigebāt liberari ab inferno, Christo ad inferos descendēte.

¶Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa descendendi ad inferos est peccatum, quod fuit remotum per passionem Christi, vt suprà dictum est. Non ergo per descensum Christi ad inferos, sancti Patres sunt de inferno educti.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in sermone de passione, quòd Christus quādo ad inferos descendit, portā inferni & vectes confregit, & omnes iustos, qui originali peccato astricti tenebantur, absoluit.

CONCLVSIO.

¶Cùm per Christi passionē fuerint homines omnes liberati ab omni reatu pœnæ tam originali, quàm actuali peccato debitæ, credendū est Christū ad inferos descendentem Patres omnes ex inferno liberasse.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) Christus descendens ad inferos, operatus est in virtute suæ passionis. Per passionem autem Christi liberatum est genus humanum, non solùm à peccato, sed etiam à reatu pœnæ, vt suprà dictum est. Dupliciter autem homines reatu pœnæ erāt astricti. Vno modo pro peccato actuali, quod quilibet in sua persona cōmiserat. Alio modo pro peccato totius humanę naturæ, quod à primo parente in omnes originaliter deuenit: vt dicitur Rom. 5. Cuius quidē peccati pœna, est mors corporalis, & exclusio à vita gloriæ (vt patet ex his quæ dicuntur Gen. 2. & 3.) nam Deus hominē de paradiso post peccatū eiecit, cui ante peccatum mortem fuerat cōminatus, si peccaret Et ideo Christus descendens ad inferos, virtute suæ passionis ab hoc reatu Sanctos absoluit, quo erant à vita gloriæ excluſi, vt possent Deū per essentiam videre, in quo consistit perfecta hominis beatitudo, vt in Secunda parte dictū est. Per hoc autem sancti Patres detinebantur in inferno, quòd eis ad vitam glorię, propter peccatum primi parentis, aditus non patebat. Et sic Christus descēdens ad inferos, sanctos Patres ab inferis liberauit. Et hoc est quod dicitur Zach. 9. Tu verò in sanguine Testamenti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua. Et Col. 2. dicitur, quòd expolians principatus & potestates, scilicet infernales, auferendo Isaac & Iacob & cæteros iustos, traduxit eos, id est longè ab hoc regno tenebrarum, ad cælum duxit, vt gl. ibidem dicit.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd Aug. ibi loquitur contra quosdam qui æstimabant antiquos iustos ante aduentum Christi, in inferno doloribus pœnarum fuisse subiectos. Vnde parum ante verba inducta præmittit dicens, Addunt quidam hoc beneficiū antiquis etiam Sanctis fuisse concessum, vt Dominus cùm in infernum venisset, à doloribus soluerentur. Sed quonam modo intelligatur Abrahā, in cuius sinū etiam pauper ille susceptus est, in illis fuisse doloribus: ego quidē non video. Et ideo cùm postea subdit, se nondum inuenisse quid descēsus Christi ad inferos, antiquis iustis cōtulerit, intelligendū est quantum ad absolutionem à doloribus pœnarum: contulit tamē eis quātum ad adeptionem gloriæ: & per cōsequens soluit eorum dolorem, quem patiebātur ex dilatione gloriæ. Ex cuius tamen spe magnum gaudium habebant: secundum illud Ioan. 8. Abraham pater vester exultauit, vt videret diē meum. Et ideo subdit, A quibus eum secundum * beatificam præsentiam suæ diuinitatis, nunquam video recessisse: inquantum, scilicet ante aduentum Christi erant beati in spe, licet nondum essent perfectè beati in re.

Aliàs beneficē.

¶Ad secundū dicēdum, quòd sancti Patres dum adhuc viuerēt, liberati fuerunt per fidē Christi ab omni peccato tam originali quàm actuali, & à reatu pœnæ actualium peccatorum: nō tamē à reatu pœnæ originalis peccati, per quem excludebantur à gloria, nondū soluto pretio redemptionis humanæ. Sicut etiam nūc fideles Christi liberantur per baptismū à reatu actualium peccatorum, & à reatu originalis quantum ad exclusionem à gloria: remanent tamen adhuc obligati reatu originalis peccati, quantum ad necessitatem corporaliter moriendi: quia renouantur secundum spiritum, sed nondum secundum carnem: secundum illud Rom. 8. Corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus verò viuit propter iustificationem.

¶Ad tertium dicendum, quòd statim Christo mortem patiente, anima eius ad infernum descendit, & suæ passionis fructum exhibuit Sanctis in inferno detentis, quanuis ex loco illo non exierint, Christo apud inferos commorante: quia ipsa Christi præsentia pertinebat ad cumulum gloriæ.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm Christus aliquos damnatos ab inferno liberauerit.

3. dist. 22. q. 2. art. 3. c. 2. Et epuſ. 3. c. 24. 2.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus aliquos damnatos ab inferno liberauerit. Dicitur enim Isa. 24. Congregabuntur congregatione vnius fasscis in lacum, & claudentur ibi in carcere, & post multos

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæsecũdæ Articulum septimum.*

Comment. TItulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio dupliciter probata. Conclusio est, Christus descendens ad inferos, nõ liberauit pueros qui cũ peccato originali decesserant. Prima probatio est: Descẽsus Christi ad inferos, in solis illis effectum liberationis habuit, qui per fidem & charitatem coniuncti erant passioni Christi: sed pueri habentes peccatum originale, non erant sic coniuncti Christo: quia nec per propriam fidem & charitatem, nec in fide parentum, aut per aliquod fidei sacramentum purgati erant: ergo. Secunda probatio est. Liberatio ab inferno, est admissio ad gloriam: sed pueri cum originali nõ potuerunt admitti ad gloriã: ergo. Maior manifestatur in liberatione sanctorum Patrum. Minor probat: qa nulli admittitur ad gloriã, nisi prius habuerit gratiã, ad Rom. 6. sed pueri tales nõ habebant gratiam. ergo.

Annot. ¶ In responsione ad tertium percipe quòd Autor semper firmat doctrinam suã super suam dispositionẽ, qua Christus æterna sapiẽtia disponẽs omnia suauiter mutabilibus de malo in bonum, hominibus in hac vita, baptismum, omnium liberatorii instituit: Immutabilibus autem hominibus in alia vita descensum suũ ad inferos nõ omnium liberatorium sed eorum tantum qui prius hoc meruerant, applicauit.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ secũdæ Articulum octauum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est: animæ in purgatorio tunc tales quales sunt illæ quæ nunc ibi detinentur, nõ fuerunt per Christi descensum liberatæ. Secunda est: Animæ in purgatorio tales tunc quales sunt quæ nunc liberantur, fuerunt per Christi descensum liberatæ. Probatur vtraq; simul. Passio Christi non habet transitoriam, sed sempiternam virtutem: ergo non habuit tunc maiorem efficaciã, quàm nunc. ergo, &c. Antecedens probatur ad Hebræ. 10. Secunda verò consequẽtia probatur qa descẽsus Christi ad inferos fuit in virtute passionis suæ liberatorius. Aduerte hîc, quòd Autor certa sectatus, quid efficaciæ Christi descensus ad inferos in purgatorio, tradit, addens in responsione ad primum, alterum genus

Annot. tos dies visitabuntur. Loquitur autem ibi de damnatis, qui militiã cæli adorauerãt. Ergo Videtur quòd etiã damnati, Christo descendente ad inferos, sint visitati: quod ad eorum liberationem videtur pertinere.

¶ Præterea, Super illud Zach. 9. Tu autem in sanguine Testamenti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo nõ erat aqua, dicit gl. Tu eos liberasti, qui tenebantur vincti carceribus, vbi nulla misericordia eos refrigerabat, quã diues ille petebat. Sed soli damnati includũtur carceribus absq; misericordia: ergo Christus liberauit aliquos de inferno dãnatorũ.

¶ Præterea, Potentia Christi non fuit minor in inferno, quàm in hoc mundo: vtrobique enim operatus est per potentiam suæ diuinitatis. Sed in hoc mundo, de quolibet statu aliquos liberauit ergo etiã in inferno liberauit aliquos etiam de statu damnatorum.

¶ SED CONTRA est qđ dicitur Oseæ 13. Ero mors tua ò mors, morsus tuus ero inferne. gl. Electos educendo, reprobos ibidem relinquendo. Sed soli reprobi sunt in inferno damnati. Ergo per descensum Christi ad inferos, non sunt aliqui de inferno damnatorum liberati.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm damnati nullam in Christum fidem charitate formatã habuerint, nullo modo illos fuisse liberatos ab inferno per illius descensum credendum est.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) Christus descendẽs ad inferos, operatus est in virtute suæ passionis. Et ideo eius descensus ad inferos, illis solis liberationis contulit fructum, qui fuerunt passioni Christi coniuncti per fidem charitate formatam, per quam peccata tolluntur. Illi autem qui erant in inferno damnatorũ, aut penitus fidem passionis Christi non habuerant, sicut infideles: aut si fidem habuerant, nullam conformitatem habebãt ad charitatem Christi patientis. Vnde nec à peccatis suis erant mundati. Et propter hoc descensus Christi ad inferos non contulit eis liberationem à reatu pœnæ infernalis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christo descendente ad inferos, omnes qui erant in quacunque parte inferni, sunt aliqualiter visitati: sed quidam ad suam consolationem, & liberationem, quidam autem ad suam confutationem & confusionẽ, sicut damnati. Vnde ibidem subditur, Et erubescet luna, & confundetur sol, &c.

¶ Potest etiam hoc referri ad visitationem, qua visitabũtur in die iudicij: nõ vt liberentur, sed vt amplius condemnentur: secundum illud Sophoniæ primo, Visitabo super viros desixos in fæcibus suis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd cùm dicitur in gl. Vbi nulla misericordia eos refrigerabat, intelligendum est quantum ad refrigerium perfectæ liberationis: quia sancti Patres ab illis inferni carceribus ante Christi aduentum non poterant liberari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non fuit propter Christi impotentiam, quòd non sunt aliqui liberati de quolibet statu infernalium, sicut de quolibet statu mundanorum: sed propter diuersam vtrorumque conditionem. Nã homines quandiu viuunt, possunt ad fidem & charitatem conuerti: quia in hac vita non sunt homines confirmati in bono vel malo, sicut post exitum ab hac vita.

ARTICVLVS VII.

¶ *Vtrùm qui cum originali decesserant, fuerint à Christo liberati.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd pueri qui cum originali decesserãt, fuerint per descensum Christi, liberati ab inferno. Non enim tenebantur in inferno, nisi pro peccato originali, sicut & sancti Patres. sed sancti Patres sunt ab inferno liberati per Christum, vt suprà dictum est. Ergo & pueri similiter per Christum sunt ab inferno liberati. 3. dist. 22. q. 2. arti. 2. q. 3. Et supra 3. cap. 144.

¶ Præterea, Apostolus dicit Rom. 5. Si vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi, in plures abundauit. Sed propter peccatum primi parentis, pueri cum originali peccato decedentes, in inferno detinentur. Ergo multò magis per gratiam Christi sunt ab inferno liberati.

¶ Præterea, Sicut baptismus operatur in virtute passionis Christi, ita & descensus eius ad inferos, vt ex dictis patet. Sed pueri per baptismum liberantur à peccato originali & ab inferno. Ergo similiter liberati sunt per descensum Christi ad inferos.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Rom. 5. quòd Deus proposuit Christum propitiatorem per fidem in sanguine eius. Sed pueri, qui cum solo peccato originali decesserant, nullo modo fuerant participes fidei Christi. Ergo non perceperunt fructum propitiationis Christi, vt per ipsum ab inferno liberarentur.

CONCLVSIO.

¶ *Christus ad inferos descendens non liberauit pueros qui cum originali peccato decesserant, cum nullam habuerint cum dilectione in Christum fidem.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) descensus Christi ad inferos, in illis solis effectum liberationis habuit, qui per fidem & charitatem passioni Christi coniungebantur: in cuius virtute descensus Christi ad inferos liberatorius erat. Pueri autem, qui cum originali decesserant, nullo modo fuerant coniuncti passioni Christi per fidem & dilectionem. Neque enim fidem propriam habere potuerant: quia non habuerant vsum liberi arbitrij: neque per fidem parentum, aut per aliquod fidei sacramentum fuerant à peccato originali mundati. Et ideo descensus Christi ad inferos, huiusmodi pueros non liberauit ab inferno. Et præterea, sancti Patres ab inferno sunt liberati, per hoc, quòd sunt ad gloriam diuinæ visionis admissi, ad quam nullus potest peruenire nisi per gratiam, secundum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Cùm igitur pueri cum originali decedentes, gratiam non habuerint, non fuerunt ab inferno liberati.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sancti Patres, etsi adhuc tenerentur astricti reatu originalis peccati, inquantum respicit humanam naturam, tamen liberati erant per fidem Christi ab omni macula peccati: & ideo capaces erant illius liberationis, quam Christus attulit descendens ad inferos. Sed hoc de pueris dici non potest, vt ex suprà dictis patet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cùm Apostolus dicit, quòd gratia Dei in plures abundauit, ly plures, non est accipiendum comparatiuè: quasi plures numero sint saluati per gratiam Christi, quàm damnati per peccatum Adæ, sed absolutè: acsi diceret, quòd gratia vnius Christi abundauit in multos, sicut & peccatum vnius Adæ peruenit ad multos. Sed sicut peccatum Adæ ad eos tantum peruenit, qui per seminalem rationem carnaliter ab eo descenderunt, ita gratia Christi ad illos tantum peruenit, qui spirituali regeneratione, eius membra sunt facti, quod non competit pueris decedentibus cum originali peccato.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus adhibetur hominibus in hac vita, in qua homo potest transmutari de culpa in gratiã, sed descensus Christi ad inferos, exhibitus fuit animalibus post hanc vitam, vbi non sunt capaces transmutationis prædictæ. Et ideo per baptismum pueri liberantur à peccato originali & ab inferno; non autem per descensum Christi ad inferos.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Vtrùm Christus suo descensu liberauerit animas à purgatorio.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Christus suo descensu ad inferos, liberauerit animas à purgatorio. Dicit enim Augustinus in Epistola ad Enodium, Quia euidentia testimonia 3. dist. 22. q. 2. arti. 3. q. 1. ad 1. Et 4. dist. 45. q. 3. arti. 1. q. 1. ad 1. Et 4. dist. 45. q. 3. arti. 1. q. 1. ad 1. Et 4. dist. 45. q. 3. arti. 1. q. 1. ad 1.

cunc purgatorum. Ita 2. duo ponit generaliter omnes purgatorium in descensu Christi, scilicet & illos qui tunc purgationem suam impleuerant, exoluendo debitas pœnas, & illos, qui licet absolutè adhuc fuissent in purgatorio permansuri: tanta tamen fuit eorum deuotio ad Christi mortem seu redemptionem vt meruerint in hac vita positi, quòd Christo descendente ad inferos, plenæ liberationis fructum reciperent. Et secundum hoc rationabiliter dicitur, quòd Christus descendens ad inferos, multos in purgatorio existentes, qui non tam cito fuissent liberati, ex speciali gratia descensus sui liberauit. Cõfentaneũ siquidem est, vt multæ personæ propinquæ tempori mortis Christi ante ipsum mortuæ, præparatæ sint à Deo cùm simili deuotione, vt sicut nascens Simeonem & Annam perfectos inuenit, & Patriarchas & Magos præparatos, vt digni essent consolatione nariuitatis suæ ita moriens nõ solùm Patres sanctos perfectos, sed etiam in purgatorio speciali deuotione præparatos inuenit, qui digni essent consolati ex descensu ad inferos liberatorio.

¶ *Super Quæstionẽ quinquagesimamtertiam.*

Annot. Consequenter, &c. Hîc incipit vltimus tractatus de Christo: de pertinentibus scilicet ad eius exaltationem.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimætertiæ Articulum primum.*

Comment. TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Necessarium fuit Christũ resurgere. Probatur quinque rationibus. Omnia ejata sunt in litera,

nia & infernum commemorant & dolores, nulla causa occurrit, cur illò credatur venisse Saluator, nisi vt ab eisdem doloribus saluos faceret. Sed vtrùm omnes quos in eis inuenit, an quosdã quos illo beneficio dignos iudicauit, adhuc requiro, fuisse tamen Christum apud inferos, & in eorum doloribus constitutis, hoc beneficium præstitisse non dubito. Non autem præstitit beneficium liberationis damnatis: sicut suprà dictum est. Præter eos autem nulli sunt in doloribus pœnalibus constituti, nisi illi, qui sunt in purgatorio. ergo Christus animas de purgatorio liberauit.

¶ Præterea, Ipsa Christi præsentia non minorem effectum habuit, quàm sacramenta ipsius. Sed per sacramenta Christi liberantur animæ à purgatorio, & præcipuè per Eucharistiæ sacramentum, vt infrà dicetur. Ergo multò magis per præsentiã Christi ad inferos descendentis, sunt animæ à purgatorio liberatæ.

¶ Præterea, Christus quoscunque curauit in hac vita, totaliter curauit, vt August. dicit in lib. de Pœnitentia. & Ioan. 7. Dominus dicit, Totum hominem saluum feci in sabbato. Sed Christus eos qui in purgatorio erãt, liberauit à reatu pœnæ damni, quo excludebantur à gloria. Ergo etiam liberauit eos à reatu pœnæ purgatorij.

¶ SED CONTRA est quod Gregor. dicit in 13. Moralium: Dum conditor ac redemptor noster claustra inferni penetrans, electorum exinde animas eduxit, nos illò ire non patitur, vnde iam alios descendendo liberauit. Patitur autem nos ire ad purgatorium: ergo descendens ad inferos, animas à purgatorio non liberauit.

CONCLVSIO.

¶ *Animæ in purgatorio tunc, tales quales sunt illæ, quæ nunc ibi detinentur, non fuerunt per Christi descensum liberatæ, sed quæ tales tunc, quales nunc liberantur, fuerunt per Christi descensum à purgatorio liberatæ.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut sæpe dictum est) descensus Christi ad inferos, liberatorius fuit in virtute passionis ipsius. Passio autem eius non habet temporalem virtutem & transitoriam, sed sempiternam, secundum illud Hebr. 10. Vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. Et sic patet, quòd non habuit tunc maiorem efficaciam passio Christi, quàm habeat nunc. Et ideo illi, qui fuerunt tales quales nunc sunt, qui in purgatorio detinẽntur, non fuerunt à purgatorio liberati per descensum Christi ad inferos. Si qui autem inuenti sunt tales quales etiam nunc virtute passionis Christi à purgatorio liberantur, nihil prohibet per descensum Christi ad inferos, à purgatorio esse liberatos.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex illa auctoritate August. non potest concludi quòd omnes illi qui in purgatorio erant, fuerint à purgatorio liberati, sed quòd aliquibus eorum fuerit hoc beneficium collatum: illis scilicet qui iam sufficienter purgati erant, vel etiam qui dum adhuc viuerent, meruerunt per fidem & deuotionem ad mortem Christi, vt eo descendente, liberarentur à temporali purgatorij pœna.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus Christi operatur in sacramentis per modum sanationis & expiationis cuiusdam, vnde sacramentum eucharistiæ liberat hominem à purgatorio, inquantum est sacrificium quoddam satisfactorium pro peccato. Descensus autem Christi ad inferos, non fuit satisfactorius, operabatur tamen in virtute passionis, quæ fuit satisfactoria: vt suprà habitum est. Sed erat satisfactoria in generali: cuius virtutem oportebat applicari ad vnumquemque per aliquid specialiter ad ipsum pertinens. Et ideo non oportet quòd per descensum Christi ad inferos, omnes fuerint à purgatorio liberati.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi defectus, à quibus Christus in hoc mundo simul homines liberabat, erant personales, propriè ad vnumquemque pertinentes, sed exclusio à gloria Dei, erat quidem defectus generalis, pertinens ad totam humanam naturam. Et ideo nihil prohibet eos, qui erant in purgatorio, per Christum esse liberatos ab exclusione à gloria: non autem à reatu pœnæ purgatorij, qui pertinet ad proprium defectum. Sicut econtrario sancti Patres ante Christi aduentum liberati sunt à propriis defectibus: non autem à defectu communi, sicut suprà dictum est.

QVAESTIO QVINQVAGESIMATERTIA, *De Resurrectione Christi, in quatuor articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerandum est de his quæ pertinent ad exaltationem Christi. Et primò de eius resurrectione. secundò, de eius ascẽsione. tertiò, de eius sessione ad dexteram Patris. quartò, de iudiciaria potestate ipsius.

¶ Circa primum occurrit quadruplex consideratio. Quarum Prima est de ipsa Christi resurrectione. Secunda de qualitate resurgentis. Tertia de manifestatione resurrectionis. Quarta de eius causalitate.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, de necessitate resurrectionis eius.

¶ Secundò, de tempore.

¶ Tertiò, de ordine.

¶ Quartò, de causa.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm fuerit necessarium Christum resurgere.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nõ fuerit necessarium Christũ resurgere. Dicit enim Damasc. in quarto lib. Resurrectio est secunda eius quod dissolutum est, & cecidit, animalis resurrectio. Sed Christus non cecidit per peccatum, nec corpus eius est dissolutum, vt ex suprà dictis patet. Non ergo propriè conuenit sibi resurgere. 2. dist. 21. q. 2. arti. 1. Et opusc. 60. c. 22. principio.

¶ Præterea, Quicunque resurgit, ad aliquid altius promouetur: quia surgere est sursum moueri. Sed corpus Christi remãsit post mortem diuinitati vnitum, & ita nõ potuit in aliquid altius promoueri. Ergo non competebat sibi resurgere.

¶ Præterea, Ea quæ circa humanitatem Christi sunt acta, ad nostram salutem ordinantur. Sed sufficiebat ad salutem nostram passio Christi: per quam sumus liberati à pœna & culpa, vt ex suprà dictis patet. Non ergo fuit necessarium quòd Christus à mortuis resurgeret.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. vlti. Oportebat Christum pati & resurgere à mortuis.

CONCLVSIO.

¶ *Necessarium fuit Christum à mortuis resurgere, vt nostræ resurrectionis causa esset, & nostri plenam per eam iustificationem operaretur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd necessarium fuit Christum resurgere propter quinque. Primò quidem, ad commendationem diuinæ iustitiæ, ad quam pertinet exaltare illos qui se propter Deum humiliant: secundum illud Luc. 1. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Quia igitur Christus propter charitatem & obedientiam Dei, se humiliauit vsque ad mortem crucis, oportebat quòd exaltaretur à Deo vsq; ad gloriosam resurrectionem. Vnde ex eius persona dicitur in Psalmo, Tu cognouisti, id est, approbasti, sessionem meam, id est humilitatem & passionem, & resurrectionem meam, id est glorificationem in resurrectione: sicut glos. exponit. Secundò, ad fidei nostræ instructionem: quia per eius resurrectionem confirmata est fides nostra circa diuinitatem Christi, quia vt dicitur 2. ad Corinth. vltimo. Et si crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Et ideo primæ ad Corinth. 15. dicitur, Si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. Et in Psalm. dicitur, Quæ vtilitas in sanguine meo, id est in effusione sanguinis mei, dum descendo, quasi per quosdam gradus malorum, in corruptionem: quasi dicat, nulla. Si enim sta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *super Quæstionis quinquagesimatertiæ Articulum secundum.*

Coment. TItulus clarus.
¶In corpore vnica cõclusio, Conueniens fuit Christum resurgere tertio die. Probatur vna ratione literali & quatuor mysticis. Et omnia clara patent in litera.

¶ *super Quæstionis quinquagesimatertiæ Articulum tertium.*

Annot. IN titulo ly primò, significat ordinem temporis: ita quòd sensus est, Vtrùm Christus ante omnes alios resurrexerit: ita quòd nullus ante eum resurrexerit.

tim non resurgo, corrupnúmque fuerit corpus meum, nemini annuntiabo, nullum lucrabor, vt gloſ. exponit. Tertiò, ad subleuationem noſtræ ſpei, quia dum videmus Chriſtum reſurgere, qui eſt caput noſtrum, ſperamus & nos reſurrecturos. Vnde dicitur primæ ad Corint. 15. Si Chriſtus prædicatur quòd reſurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam reſurrectio mortuorum non eſt? Et Iob 19. dicitur, Scio, ſcilicet per certitudinem fidei, quòd Redemptor meus, id eſt Chriſtus, viuit, à mortuis reſurgens, & ideo in nouiſſimo de terra ſurrecturus ſum, repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Quartò, ad informationem vitæ fidelium: ſecundum illud Roma. 6. Quomodo Chriſtus reſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et infrà, Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam nõ moritur: ita & vos exiſtimate mortuos quidem eſſe peccato, viuentes autem Deo. Quintò, ad complementum noſtræ ſalutis: quia ſicut per hoc quòd mala ſuſtinuit, humiliatus eſt moriendo, vt nos liberaret à malis: ita glorificatus eſt reſurgendo, vt nos promoueret ad bona: ſecundum illud Roma. 4. Traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet Chriſtus non ceciderit per peccatum, cecidit tamen per mortem: quia ſicut peccatum eſt caſus à iuſtitia, ita mors eſt caſus à vita. Vnde ex perſona Chriſti poteſt intelligi quod dicitur Mich. 7. Ne lætéris inimica mea ſuper me, quia cecidi, conſurgã. Similiter etiã licet corpus Chriſti non fuerit diſſolutum per incinerationẽ, ipſa tamen ſeparatio animæ à corpore, diſſolutio quædam fuit.

¶Ad ſecundum dicendum, cp diuinitas erat carni Chriſti poſt mortẽ vnita vnione perſonali: nõ autem vnione naturę, ſicut anima vnitur corpori vt forma ad cõſtituendam humanã naturã. Et ideo per hoc cp corpus eius vnitũ eſt animæ, promotum eſt in altiorem ſtatum naturæ, non autem in altiorem ſtatum perſonæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd paſsio Chriſti operata eſt noſtrã ſalutem, propriè loquendo, quantum ad remotionem malorum: reſurrectio autem, quantum ad inchoationem & exemplar bonorum.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm fuerit conueniens Chriſtum tertia die reſurgere.

Sup. 50. 51. ar. 4. Et 3. di. 21. q. 2. art. 2. Et diſt. 22. q. 2. art. 2 q. 2. ad 1. Et opuſ. 3. c. 243. Et opuſ. 60. c. 20. circa fin. Et Pſal. 15. col. 6. Et Io. 2. lec. 3. col. 2. fin.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur cp non fuerit conueniens, Chriſtum tertia die reſurgere. Membra enim debent capiti conformari. Sed nos qui ſumus membra Chriſti, non reſurgimus à morte tertia die, ſed noſtra reſurrectio differtur vſque ad finem mundi. Ergo videtur cp Chriſtus, qui eſt caput noſtrum, non debuerit tertia die reſurgere: ſed debuerit eius reſurrectio differri vſque ad finem mundi.

¶Præterea, Act. 2. dicit Petrus, quòd impoſsibile erat Chriſtum detineri ab inferno & morte. Sed quandiu aliquis eſt mortuus, detinetur à morte. Ergo videtur cp Chriſti reſurrectio nõ debuerit differri vſque ad tertiam diem, ſed ſtatim eadem die reſurgere, præcipuè cùm gloſ. ſuprà inducta, dicat, nullam eſſe vtilitatẽ in effuſione ſanguinis Chriſti, ſi non ſtatim reſurgeret.

¶Præterea, Dies incipere videtur ab ortu ſolis, qui ſua preſentia diem cauſat. Sed ante ortũ ſolis Chriſtus reſurrexit: dicitur enim Ioan. 20. Quòd vna ſabbati Maria Magdalene venit mane, cùm adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum, & tamen Chriſtus iam reſurrexerat: quia ſequitur, Et vidit lapidẽ ſublatum à monumento. Non ergo reſurrexit Chriſtus tertia die.

¶SED CONTRA eſt quod dicitur Matth. 20. Tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die reſurget.

CONCLVSIO.

¶Conueniens fuit vt Chriſtus tertia die à mortuis reſurgeret.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt) reſurrectio Chriſti neceſſaria fuit ad inſtructionẽ fidei noſtræ. Eſt autem fides noſtra & de diuinitate & humanitate Chriſti: non enim ſufficit alterum ſine altero credere, vt ex prædictis patet.

Et ideo ad hoc, quòd cõfirmaretur fides de veritate diuinitatis ipſius, oportuit quòd citò reſurgeret: & eius reſurrectio nõ differretur vſque ad finem mundi. Ad hoc autem cp confirmaretur fides de veritate humanitatis & mortis eius, oportuit morã eſſe inter mortem & reſurrectionem, ſi enim ſtatim poſt mortem reſurrexiſſet, videri poſſet quòd eius mors vera non fuerit, & per conſequens nec reſurrectio vera. Ad veritatem autem mortis Chriſti manifeſtandã, ſufficiebat quòd vſq; ad tertiã diem eius reſurrectio differretur: quia non contingit, quin infra hoc tẽpus, in homine qui mortuus videtur cùm viuat, appareãt aliqua indicia vitæ. Per hoc etiam quòd tertia die reſurrexit, commendatur perfectio ternarij: qui eſt numerus omnis rei, vtpote habens principium, medium & finẽ: vt dicitur in primo de Cælo.

Oſtenditur etiam ſecundum myſterium, cp Chriſtus vna morte ſua, quæ fuit lux propter iuſtitiam, ſcilicet corporali, duas noſtras mortes deſtruxit, ſcilicet corporis & animæ: quæ ſunt tenebroſæ propter peccatum. Et ideo vna die integra & duabus noctibus permanſit in morte, vt Aug. dicit in quarto de Tri. Per hoc etiam ſignificatur, quòd per reſurrectionem Chriſti, tertium tempus incipiebat: nam primum fuit ante legem, ſecundum ſub lege, tertium ſub gratia. Incepit etiam in Chriſti reſurrectione tertius ſtatus Sanctorum: nam primus fuit ſub figuris legis: ſecũdus ſub veritate fidei: tertius erit in æternitate gloriæ, quam Chriſtus inchoauit reſurgendo.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd caput & membra conformantur in natura, ſed non in virtute: excellentior eſt enim virtus capitis, quàm membrorum. Et ideo ad demonſtrandam excellentiam virtutis Chriſti, conueniens fuit, ipſum tertia die reſurgere, aliorum reſurrectione dilata vſque ad finem mundi.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd detentio coactionem quãdam importat: Chriſtus autem nulla neceſsitate mortis tenebatur aſtrictus, ſed erat inter mortuos liber. Et ideo aliquãdiu in morte manſit: non quaſi detentus, ſed propria voluntate, quandiu iudicauit hoc eſſe neceſſarium ad inſtructionem fidei noſtræ. Dicitur autem ſtatim fieri quod ſit breui interpoſito tempore.

¶Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſuprà dictum eſt) Chriſtus reſurrexit circa diluculum illuceſcente iam die, ad ſignificandũ quòd per ſuam reſurrectionem nos ad lucem gloriæ inducebat: ſicut mortuus eſt adueſperacente iam die, & recedente in tenebras, ad oſtendendum quòd per ſuam mortem deſtrueret tenebras culpæ & pœnæ. Et tamen dicitur tertia die reſurrexiſſe, accipiendo diem pro die naturali, qui continet ſpatium 24. horarũ. Et ſicut dicit Aug. in 4. de Tri. nox vſq; ad diluculum quo Domini reſurrectio declarata eſt, ad tertium pertinet diem: quia Deus, qui dixit, de tenebris lucem clareſcere, vt per gratiam noui Teſtamenti, & participationem reſurrectionis Chriſti, audirem, Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, inſinuat nobis quodammodo, quòd à nocte dies ſumat initium. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapſum à luce in noctem: ita iſti propter hominis reparationem à tenebris ad lucem computantur. Et ita patet quòd etiam ſi media nocte ſurrexiſſet, poſſet dici eum die tertia ſurrexiſſe, intelligendo de die naturali. Nunc autem cùm diluculo ſurrexerit, poteſt dici quòd tertia die ſurrexit, etiam accipiendo diem artificialẽ, quæ cauſatur ex præſentia ſolis: quia iam ſol incipiebat aërem illuſtrare. Vnde & Mar. vlt. dicitur, cp mulieres venerunt ad monumentũ orto iam ſole. Quod non eſt contrarium ei quod Ioan. dicit, Cùm adhuc tenebræ eſſent: vt Auguſt. dicit in lib. de conſenſu Euangeliſtarum: quia die ſurgente, reliquiæ tenebrarum tantò magis extenuantur, quantò magis oritur lux. Quod autem dicit Marcus, Orto iam ſole, non ſic accipiendum eſt, tanquam iam ſol ipſe videretur ſuper terram, ſed tanquam de proximo adueniente in has partes.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Chriſtus primò reſurrexerit.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus non primò reſurrexerit. Nam in veteri Teſtamento per Heliam & Heliſæum aliqui reſuſcitati leguntur: ſecundum illud Hebræ. 11. Acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos. Similiter & Chriſtus ante paſsionem ſuam tres mortuos ſuſcitauit. non ergo Chriſtus fuit primus reſurgentium.

¶Præterea, Mat. 27. inter alia miracula quæ in paſsione Chriſti accide-

Coment. ¶In corpore ponitur vna diſtinctio membris de reſurrectione perfecta vel imperfecta: & iuxta ſingula membra ſingulæ concluſiones. Altera eſt: Multi ante Chriſtum ſurrexerunt reſurrectione imperfecta, vt patet de Lazaro & aliis reſuſcitatis ante ipſum. Altera eſt: Chriſtus primò reſurrexit reſurrectione perfecta: quia primò venit ad vitam penitus immortalem. Omnia clara ſunt in litera.

Annot. ¶In reſponſione ad ſecũdum circa diuerſam opinionem de reſurrectione illorum, qui cũ Chriſto ſurrexerunt, rationabile videtur quòd ſurrexerint perfectè ad vitam, ſcilicet penitus immortalem, vt beatitudo corporis in Chriſto haberet ſocios. Minus enim corporalis ſelicitas aliquid habere videtur, ſi deſit corporalis ſocietas: eſt enim homo ſecũdum vitam corpoream animal ſociale: nõ ſolùm propter indigentiam neceſſariorum ad vitã (vt in hoc mundo contingit) ſed etiam propter naturalẽ delectationem in ipſa corporali conuerſatione conſiſtentem. Rationes autem in litera ex beato Augu. diſputatæ ad oppoſitum facilè ſolutionem recipiũt. nam verbum Petri Apoſtoli & à Hiero. contrà ſeruat, quod ſcilicet Petrus dixit, Cuius ſepulchrũ apud nos eſt, quaſi non auſus fuerit dicere, Cuius corpus apud nos eſt. & efficax inuenitur teſtimonium Petri: quia ex hoc quòd ſepulchrũ Dauid tanto tempore apud eos perſeuerauit, vt continens ipſum Dauid hoc enim ſignificat ſepulchrum eius) ita cp nulla fuit vnquam in tanto tempore ambiguitas, quia Dauid perſeueraret in ſuo ſepulchro: conſequens eſt cp non de ipſo Dauid dictum fuerit, Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Conſiſtit ergo teſtimonium Petri in hoc, quòd ſepulchrũ Dauid inquantum ſepulchrum Dauid, tanto tempore apud nos perſeuerauit: li tamen fortè tunc Chriſto reſurgente, corpus eius amplius ibi non eſſet.

Annot. ¶Verbum autem Apoſtoli Pauli, Vt non ſine nobis conſummarentur, & poteſt referri ad conſummationem beatitudinis ſubſtantialis, qua modo conſummati ſunt omnes Sancti in patria. Et hoc literæ videtur ſufficere: quia loquitur de Cæleſti patria, vt diſtinguitur cõtra viæ peregrinationem: & poteſt nihilominus dici, quòd verbum Apoſtoli eſt generale ad Patres veteris Teſtamenti: vtitati autem regulæ generalis

ligantur, cùm Chriſtus in cruce pẽderet, reſurrexiſſe autem iuſtorũ corpora non tunc, ſed cùm ille prior reſurrexiſſet: adhuc reſtat quod moueat, quomodo Petrus non de Dauid, ſed de Chriſto aſſeruit fuiſſe prædictũ, carnem eius nõ vidiſſe corruptionẽ, per hoc quòd apud eos erat monumentum Dauid. & ſic illos non cõuincebat, ſi corpus Dauid ibi iam nõ erat: quia etſi antè in recenti ſua morte reſurrexiſſet, nec caro eius vidiſſet corruptionem, poſſet illud monumentũ manere. Durum autem videtur, vt Dauid non fuerit in illa reſurrectione iuſtorũ, ſi eis iam æterna donata eſt, cuius Chriſtus ex ſemine commendatur. Periclitabitur etiam illud quod ad Heb. de iuſtis antiquis dicitur, Ne ſine nobis perficerentur, ſi iam in illa reſurrectionis incorruptione conſtituti ſunt, quo nobis perficiendis in fine promittitur. Sic ergo Aug. ſentire videtur, quòd reſurrexerint iterum morituri. Ad quod etiam videtur pertinere quod Hiero. dicit ſuper Matthæ. Quòd ſicut Lazarus reſurrexit, ſic & multa corpora Sanctorum reſurrexerunt, vt Dominum oſtenderent reſurgentẽ. quibus hoc in ſermone de Aſſumptione ſub dubio relinquat. Rationes tamen Aug. multò efficaciores videntur.

¶Ad tertium dicendum, quòd ſicut ea quæ præceſſerunt Chriſti aduentũ, fuerunt præparatoria ad Chriſtum, ita gratia eſt diſpoſitio ad gloriam. Et ideo ea quæ ſunt gloriæ ſiue, quantum ad animam (ſicut perfecta Dei fruitio) ſiue quantum ad corpus (ſicut reſurrectio glorioſa) prius tempore debuerunt eſſe in Chriſto ſicut in autore gloriæ. gratiam verò conueniebat prius eſſe in his quæ ordinabantur ad Chriſtum.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm Chriſtus fuerit cauſa ſuæ reſurrectionis.

Pſalme 40. co. 2. Et Io. 2. & 3. co. 2. & ad Ro. 4. f.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus non fuerit cauſa ſuæ reſurrectionis. Quicunque enim ſuſcitatur ab alio, non eſt ſuæ reſurrectionis cauſa. Sed Chriſtus ſuſcitatus eſt ab alio, ſecundum illud Actu. 2. Quem Deus ſuſcitauit ſolutis doloribus inferni. & Rom. 8. Qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora noſtra, &c. Ergo Chriſtus non eſt cauſa ſuæ reſurrectionis.

¶Præterea, Nullus dicitur mereri, vel ab alio petit aliquid, cuius ipſe eſt cauſa. Sed Chriſtus ſua paſsione meruit reſurrectionem (ſicut Aug. dicit ſuper Ioan. quòd humilitas paſsionis meritum eſt gloriæ reſurrectionis (ipſe etiam petijt à Patre ſe reſuſcitari: ſecundum illud Pſal. Tu autem Domine miſerere mei, & reſuſcita me. Ergo non fuit cauſa ſuæ reſurrectionis.

¶Præterea, Sicut Damaſce. probat in quarto lib. reſurrectio non eſt animæ, ſed corporis, quod per mortem cadit. Corpus autem non poteſt ſibi animam vnire, quæ eſt eo nobilior. ergo id quod reſurrexit in Chriſto, non potuit eſſe cauſa ſuæ reſurrectionis.

¶SED CONTRA eſt quod Dominus dicit Ioan. 10. Nemo tollit animam meam à me, ſed ego pono eam, & iterum ſumo eam. Sed nihil eſt aliud reſurgere, quàm iteratò animam ſumere. Ergo videtur quòd Chriſtus propria virtute ſurrexerit.

CONCLVSIO.

¶Chriſtus ſecundum virtutem ſuæ diuinitatis cauſa fuit ſuæ reſurrectionis, ſecundum humanitatem verò fuit à Deo & non propria virtute reſuſcitatus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſuprà dictum eſt) per mortem non fuit ſeparata diuinitas, nec ab anima Chriſti, nec ab eius carne. Poteſt igitur tam anima Chriſti mortui, quàm eius caro conſiderari dupliciter. Vno modo ratione diuinitatis. Alio modo ratione ipſius naturæ creatæ.

Secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quintæ, vigesimæquartæ Articulum primum.

Annot. IN titulo verum sumitur, vt distinguitur contra apparens, ita quòd apparentia excluditur non solùm à corpore: sed à natura tali, scilicet humana. Idémque est quærere, an habuerit verum corpus & an habuerit in veritate corpus humanum.

Coment. ¶In corpore est vna conclusio: Corpus Christi post resurrectionem fuit verum corpus eiusdem naturæ, cuius fuerat prius. Probatur dupliciter primò: Illudre surgere dicitur quod ce cidit: ergo oportuit vt idem corpus Christi eidem animæ vniretur in resurrectione: ergo corpus Christi post resurre ctionem fuit verum e iusdem naturæ corpus. Antecedens ex Damasce. autoritate. Prima cõ sequentia probatur ex ratione resurrectionis: secunda autem ex hoc quòd veritas naturæ corporis est ex forma. Secundò probatur conclusio ex opposito. Si corpus Christi fuisset phantasticum, non fuisset vera, sed apparens illius resurrectio. Reliqua in responsionibus argumẽtorum tacta inferius in propriis locis tractanda sunt.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæquarte Articulum secundum.

Coment. IN corpore vna conclusio: Corpus Christi resurrexit integrum, scilicet cũ carnibus & ossibus, &c. Probatur dupliciter. Primò ostẽsiue: Corpus Christi in resurrectiõe fuit eiusdem naturæ & alterius gloriæ: ergo totum habuit quicquid pertinet ad naturã corporis humani; ergo omnia ista fuerũt in corpore Christi. Secũda cõsequentia probatur: qa hęc omnia pertinẽt ad naturã humani corporis. Deinde probatur. q. hęc omnia integraliter fuerunt in Christo: quia aliter non fuisset resurrectio perfecta, si nõ fuisset integratum q quid per mortẽ ceciderat. Et cõfirmatur autoritate Dominj: Capillus de capite vestro nõ peribit, &c. Secundò probatur conclusio ab opposito: qa dicere corpus Christi caruisse partibus naturalibus humano corpori, pertinet ad errorẽ Euthicij, duo dicẽtis. Primũ est. Corpus nostrũ in resurrectione erit impalpabile, ventis aëréque subtilius. Alterum est, Christus post confirmatam corda discipulorum palpãtium omne quod erat in eo palpabile, in subtilitatem aliquam redegit.

Contra quod secundũ dictum rationẽ Gregorij Autor affert primò & ipsius Euthicij reuocationem deinde, & demum arguit ex errore Valentini. Clara sunt in litera omnia intelligentibus quòd omnis mutatio species quædam mortis est.

Exod. ar. 3. cor. Et opus. 60. cap. 22. col. 4.

Secundum igitur vnitæ diuinitatis virtutẽ, & corpus resumpsit animam, quam deposuerat, & anima corpus resumpsit, quod dimiserat: & sic Christus propria virtute resurrexit. Et hoc est quod de Christo dicitur 2. ad Corin. vlti. quòd etsi crucifixus est ex infirmitate nostra, sed viuit ex virtute Dei. Si autem consideremus corpus & animam Christi mortui secundum virtutem naturæ creatæ, sic nõ potuerunt sibĩ inuicem reuniri, sed oportuit Christum resuscitari à Deo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eadem est diuina virtus & operatio Patris & Filij. Vnde hęc duo sese consequũtur, quòd Christus sit suscitatus diuina virtute Patris, & suĩpsius.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus orando petĩt & meruit suam resurrectionẽ inquantũ homo: nõ autem inquantũ Deus.

¶Ad tertium dicendum, quòd corpus secũdum naturam creatam nõ est potentius anima Christi, est tamen ea potentius secundũ virtutem diuinam: quæ etiam rursus secundum diuinitatem vnitam est potentior corpore, secundum naturam creatam. Et ideo secundum virtutem diuinam corpus & anima mutuò se resumpserunt: non autem secundum virtutem naturæ creatæ.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAQUARTA, De *qualitate Christi resurgentis, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de qualitate Christi resurgentis.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm post resurrectionem Christus habuerit verum corpus.

¶Secundò, vtrùm resurrexerit cum corporis integritate.

¶Tertiò, vtrùm corpº eius fuerit gloriosũ.

¶Quartò, de cicatricibus in corpore eius apparentibus.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm Christus post resurrectionem habuerit verum corpus.

AD PRIMVM sic procedi- 50
tur. Videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus. Verum enim corpus nõ potest simul esse cum alio corpore in eodem loco. Sed corpus Christi post resurrectionem fuit simul cum alio corpore in eodem loco: intrauit enim ad discipulos fores ianuis clausis, vt dicitur Ioan. 20. Ergo videtur quòd Christus post resurrectionem non 60
habuerit verum corpus.

¶Præterea, Verum corpus non euanescit ab aspectu intuentium, nisi fortè corrumpatur. Sed corpus Christi euanuit ab oculis discipulorum eum intuentium, vt dicitur Lucæ vltimo. Ergo videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus.

¶Præterea, Cuiuslibet veri corporis est determinata figura. Sed corpus Christi apparuit discipulis in alia effigie, vt patet Mar. vlti. Ergo videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus humanum. 70

¶SED CONTRA est quod dicitur Luc. vlti. quòd Christo discipulis apparenti, conturbati & conterriti existimabant se spiritum videre, acsi non haberet verum corpus, sed phantasticum. Ad quod remouendum ipse postea subdit, Palpate & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Non ergo habuit corpus phantasticum, sed verum.

CONCLVSIO.

¶Corpus Christi post resurrectionem fuit verum corpus, eiusdem naturæ, cuius fuerat prius.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Damas. dicit in 4. lib. illud resurgere dicitur, quod cecidit. Corpus autem Christi per mortem cecidit, inquantum scilicet fuit ab eo anima separata, quæ erat eius formalis perfectio. Vnde oportuit ad hoc, quòd esset vera Christi resurrectio, vt idem corpus Christi iteratò eidem animæ vniretur. Et quia veritas naturæ corporis est ex forma, consequens est quòd corpus Christi post resurrectionem & verum corpus fuerit, & eiusdem naturæ, cuius fuerat prius. Si autem eius corpus fuisset phantasticum, non fuisset vera resurrectio, sed apparens.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Christi post resurrectionem, non ex miraculo, sed ex conditione gloriæ (sicut quidam dicũt) clausis ianuis ad discipulos introiuit: simul cum alio corpore in eodem loco existens. Sed vtrùm hoc habere posit corpus glorioſum ex aliqua proprietate sibi indita, vt simul cum alio corpore in eodem loco existat, inferius discutietur. vbi agetur de resurrectione communi. Nunc autem quantum ad propositum, sufficit dicere, quòd non ex natura corporis, sed potius ex virtute diuinitatis vnitæ, illud corpus ad discipulos (licet verum esset) ianuis clausis introiuit. Vnde Aug. dicit in quodam sermone Paschali, quòd quidam sic disputant, Si corpus erat, si hoc surrexit de sepulchro quod pependit in ligno, quomodo per ostia clausa intrare potuit? Et respondet, Si comprehendis modum, non est miraculum: vbi deficit ratio, ibi est fidei ædificatio. Et super Ioan. dicit, Moli corporis, vbi diuinitas erat, ostia clausa non obstiterunt. ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit. Et idem dicit Greg. in quadam Homil. de octaua Paschæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut dictum est. Christus resurrexit ad immortalẽ gloriæ vitam. Hæc est autem dispositio corporis glorioſi, vt sit spirituale, id est subiectum spiritui, vt Apostolus dicit 1. ad Cor. 15. Ad hoc autem quòd sit omnino corpus subiectum spiritui, requiritur quòd omnis actio corporis, subdatur spiritus voluntati. Quòd autem aliquid videatur, fit per actionem visibilis in visum, vt patet, per Philosophum in 2. de Anima. Et ideo quicunque habet corpus glorificatũ, in potestate sua habet, videri quãdo vult: & quando nõ vult, nõ videri. Hoc tamen habuit Christus nõ solùm ex cõditione corporis glorioſi: sed etiã ex virtute diuinitatis, per quam fieri potest, vt etiam corpora nõ glorioſa miraculosè nõ videãtur: sicut præstitũ fuit beato Bartholomæo miraculosè, vt si vellet videretur: nõ autẽ videretur si nõ vellet. Dicitur ergo q. Christus ab oculis discipulorũ euanuit, non quia corrumperetur aut resolueretur in aliqua inuisibilia: sed quia sua voluntate desĩt ab eis videri, vel eo præsente, vel etiam eo absĉedente velociter per dotem agilitatis.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd sicut Seuerianus dicit in sermone Paschali, Nemo putet Christum sua resurrectione sui vultus effigiem cõmutasse. Quod est intelligendũ quantum ad lineamenta membrorum: quia nihil inordinatum & deforme fuerat in corpore Christi per Spiritum sanctum concepto, quod in resurrectione corrigendum esset. accepit tamẽ in resurrectione gloriam claritatis. Vnde idem ibidem subdit, Sed mutatur effigies, dum efficitur ex mortali immortalis: vt hoc sit acquisiuisse vultus gloriam, non vultus substantiam perdidisse. Nec tamen illis discipulis in specie glorioſa apparuit: sed sicut in potestate eius erat vt corpus suum videretur vel non videretur, ita in potestate eius erat vt ex eius aspectu formaretur in oculis intuentium, vel forma glorioſa vel non glorioſa, aut etiam commixta, vel qualitercunque se habens. Modica tamen differẽtia, sufficit ad hoc quòd aliquis videatur in aliena effigie apparere.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Christi corpus resurrexerit integrum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd *Lect. 3.* corpus Christi non resurrexerit integrũ. Sunt enim de *prin. sen.* integritate humani corporis caro & sanguis, quæ Christus non videtur habuisse: dicitur enim 1. ad Corin. 15. *Cla.* Caro

¶ Num totus sanguis Christi in passione effusus resurrexerit cum eo.

Quæstio. ¶In responsionibus argumentorum & in corpore duæ magnæ quæstiones restant. Prima est quæ indecisa videtur propter varias opiniones) an totº sanguis Christi in passione effusus resurrexerit cum eo. Secunda est noua, an Christo resurgente oportuerit sanguinẽ secum reassumere.

¶ Num Christum resurgentem oportuerit sanguinem reassumere.

Quæstio. ¶Primæ quæstionis Autor tenet partem affirmatiuam in litera in responsione ad tertium, quo ad sanguinem in passione effusum, ea ratione quia erat de veritate humanæ naturæ: & in corpore articuli additur, quòd si non fuisset integratum quicquid per mortem ceciderat, non fuisset resurrectio perfecta.

¶Secundæ autem quæstionis non solus Autor, sed communis & Theologorum & Ecclesiæ sententia partem tenet affirmatiuam. Sed vt ab hac ordiar, occurrit mihi magnum de ea dubium: & argumenti ducens ad partem negatiuam. Ad cuius intellectum, recolere oportet ex doctrina Pauli Apostoli primæ ad Corin. 15. quod corpus nostrum hic est animale, resurget autem spirituale, & secundum Augustinum, quandiu corpus est animale, quandiu indiget alimento: & per oppositum tunc est spirituale. Idem non indiget amplius alimento. Ex qua doctrina habetur, quòd corpus Christi surrexit nõ animale, sed spirituale, hoc est non indigens alimento. Sub hac autem theologica tradition fundamentum subsumitur ex Philosophia, quòd sanguis in corpore humano nihil aliud est quàm alimentum humani corporis: vt expresse Aristotel. in 2. de Partibus animal. cap. 3. dicit. potens sanguinem esse vltimum alimentum in corpore animalium, & alimenti gratia datum animalibus à natura: ergo corpus Christi resurgens non indiguit sanguine: eiusdem enim rationis est indigere alimento interiori vel exteriori. Vnde idem est dicere corpus Christi post resurrectionem indigere sanguine, & indigere alimẽto: quod est esse animale & nõ spirituale. Et cùm alimenti quantuncunque vitiosi non sit actus pars animalis, sed potentia totum, sequitur q. sanguis non sit pars animalis, & cõsequẽter nec hominis, & q. sanguis nõ est de integritate humanæ naturæ: quoniam integrũ est, cui nulla partiũ deest. Et quia verũ non additur aliquid supra ens (eandẽ enim rem significat aurũ, quam significat aurum verum: & sic de aliis) ideo sequitur quòd nullus sanguis est de veritate humanæ naturæ: quia nõ est de integritate eius. Nec obstat q. exangues effecti, morimur autem mortui sumus: attestatur enim hoc ad dictã Philosophiã, q. sanguis est de necessitate requisitus ad vitam animaliũ habentium sanguinem, quoniam vt in 2. de Anima dicitur, tãdiu viuũt, quãdiu alũtur. Iungẽdo ergo Philosophiã Theologiæ, dicendũ videtur. q. sanguis pertinet ad necessitatẽ humani corporis secundum vitã animalẽ, qa est vltimũ elementũ: & nõ pertinet ad necessitatẽ humani corporis spiritualis: quale fuit corpus Christi in resurrectione. Et secundum hoc quidã dicitur, Totũ quod per mortem cecidit resurrexit, si perfecta est resurrectio, intelligendũ est de toto quod est de necessitate corporis humani in statu seu vita animali. In oppositũ autem est cõmunis Ecclesiæ sensus, & in Sacramento altaris vi-

¶ Ad hanc quæstionem dicitur, quòd sanguis licet sit pars in potentia respectu carnis & membrorum: est tamen cum hoc etiam pars in actu respectu totius animalis. Ita quòd est & materia transiens partium permanens respectu totius: sicut elementa in mundo

Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Christus autem resurrexit in gloria regni Dei. Videtur ergo quòd non habuerit carnem & sanguinem.

¶Præterea, Sanguis est vnus de quatuor humoribus. Si ergo Christus habuit sanguinẽ, pati ratione habuit alios humores, ex quibus causatur corruptio in corporibus animalium. Sic ergo sequeretur quòd corpus Christi fuerit corruptibile, quod est inconueniens. Non igitur Christus habuit carnem & sanguinem.

¶Præterea, Corpus Christi quod resurrexit, in cælum ascendit. Sed aliquid de sanguine eius in quibusdam Ecclesiis seruatur pro reliquijs. Non ergo resurrexit corpus Christi cum integritate omnium suarum partium.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Luc. vlt. post resurrectionem discipulis loquens, Spiritus carnem & ossa nõ habẽt, sicut me videtis habere.

CONCLVSIO.

¶Corpus Christi in resurrectione omnis ex parte gloriosum fuit, & integrum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) corpus Christi in resurrectione fuit eiusdem naturæ, sed alterius gloriæ. Vnde quicquid ad naturã corporis humani pertinet, totum fuit in corpore Christi resurgentis. Manifestũ est autẽ, q. ad naturã corporis humani pertinẽt carnes, & ossa & sanguis, & alia huiusmodi. Et ideo omnia ista in corpore Christi resurgẽtis fuerunt, & etiam integraliter absq; omni diminutione, alioquin non fuisset perfecta resurrectio, si non fuisset redintegratum quicquid per mortem ceciderat. Vnde & Dominus fidelibus suis promittit dicens Matt. 10. Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. & Luc. 21. dicitur, Capillus de capite vestro non peribit. Dicere autem q. corpus Christi carnem & ossa nõ habuerit, & alias huiusmodi partes humano corpori naturales, pertinet ad errorem Euthicij, Constantinopolitanæ vrbis Episcopi: qui dicebat q. corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile ventis aëréque subtilius: & quòd Dominus post confirmata corda discipulorum palpãtium, omne illud quod in eo palpari potuit, in subtilitatem aliquã redegit. Quod ibidem improbat Greg. quia corpus Christi post resurrectionem, immutatum non fuit, secũdum illud Rom. 6. Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur. Vnde & ille quę dixerat, in morte retractauit. Si enim inconueniens est, vt Christus alterius naturæ corpus in sua conceptione acciperet, putà cælestẽ, sicut Valentinus asseruit, multò magis inconueniens est, quòd in resurrectione alterius naturæ corpus resumpserit, quia corpus in resurrectione, resumpsit ad vitam immortalem, quod in conceptione assumpserat ad vitam mortalem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caro & sanguis ibi non accipitur pro natura carnis & sanguinis, sed vel pro culpa carnis & sanguinis: sicut Grego. dicit in 14. Moral. Vel pro corruptione carnis & sanguinis: quia (vt Aug. dicit ad Consentiũ, de resurrectione carnis) non ibi erit corruptio & mortalitas carnis & sanguinis. Caro igitur secundum substantiam possidet regnum Dei: secundum quòd dictum est, Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Caro autem cùm secundũ corruptionem intelligitur, non possidebit, vnde continuò additum est in verbis Apostoli, Neque corruptio incorruptelam.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Aug. dicit in eodem libro, fortasis accepta occasione sanguinis, vrgebit nos molestior perscrutator, & dicet, Si sanguis in corpore Christi resurgentis fuit, cur non & pituita, id est, phlegma, cur non & fel flauum, id est cholera, & fel nigrum, id est melancholia, quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari, etiam medicinæ disciplina testatur? Sed quod libet quisquis addat, corruptionem addere caueat, ne fuæ fidei sanitatem castitatémque corrumpat. Valet enim diuina potentia de ista visibili atque tractabili natura corporum, quibusdam manentibus auferre, quas voluerit qualitates, vt absit labes, scilicet corruptionis, absit effigies, absit motio, absit fatigatio, absit vescendi potestas, absit esuriendi necessitas.

¶Ad tertium dicendum, q. totus sanguis, qui de corpore Christi fluxit, cùm ad veritatem humanę naturæ pertineat, in corpore Christi resurrexit: & eadem ratio est de omnibus particulis ad veritatem & integritatem humanæ naturæ pertinentibus. Sanguis autem ille, qui in quibusdam Ecclesijs pro reliquijs conseruatur, non fluxit de latere Christi, sed miraculosè dicitur effluxisse de quadam imagine Christi percussa.

Et ideo nisi allata in oppositum obstarent, rationabilius forte diceretur, in resurrectione non resumi humores: quia tamen non oportet sapere nisi ad sobrietatem, indubiè credendum est (sanctæ matris Ecclesiæ doctrinam sequendo) sanguinem verè esse in Christi corpore post resurrectionem, quamuis ratio naturalis de hoc non appareat certa.

¶De prima autem quæstione, nec conclusionis nec mediorum video certitudinem: nam ratio Theologica ducit ad partem affirmatiuam, vt in litera habes, & in quolib. quinto, quæst. 5. articu. 1. Ratio autem naturalis ad partem potius ducere videtur negatiuam: quoniam nihil prohibet, in Christo fuisse passionis tempore sanguinem nutrimentalem, qui non est in resurrectione assumptus: quoniã nõ est maior ratio quare tunc nõ fuerit in Christo sanguis nutrimẽtalis, & alibi fuerit. & rursus, quare in ipso tunc non, & in aliis hominibus eiusdem ætatis sic, & rursus, quare tunc patiendo non: & si non fuisset tunc passus, fateremur in eo sanguinem nutrimentalem. Si autem in Christo tunc fuit nutrimentalis sanguis, constat quòd tunc effusus fuit, quem natura meliorem quantum potuerit, in finem reseruauerit. Non cogere autem argumenta hæc, sanguineus sudor Christi in cruciatu propassionis effusus, quum ante passionem post cenam oraret, significat: nam sudor ille sanguineus, quum non ex ægritudinali dispositione processerit (vt Aristot. in tertio de Historiis animalium prouenire ponit ex mala dispositione sanguinis, & in tertio de Partibus animal. contigisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse dicatur, quibusdam propter laxū fluxūmq; corpus: tum quia Christum non decuit ægritudo aliqua: tum quia operationes ipsius Christi statim subsequutæ attestantur sanitati, & nō ægritudini: nam statim surgens ab oratione (vt Lucas ait) venit ad discipulos vt prius: & alloquutus eos de vigilia, &c. monstrauit se non mutatum à tanto decursu sudoris sanguinei, vt immutari debuisset, si ægritudinalis sudor fuisset. Ille, inquam, sudor sanguineus fuit humor sanguineus adhuc crudus, hoc est nō redactus adhuc perfectè in sanguinem, qui pars est hominis. & huiusmodi crudus humor vocatur sanguis nutrimentalis. Et quoniam, vt Euangelista testatur, tanta fuit eius quantitas, vt decurreret in terram, videtur quòd totus sanguis nutrimentalis qui inueniēdus fuisset in Christo tempore passionis, præeffusus fuerit in propagationis sudore. Dico autem, qui inueniendus fuisset tempore passionis, & non qui inuēitus est tunc, scilicet tempore orationis: quoniam non oportet sateri totum nutrimentalem sanguinem per sudorem emissum: quoniam aliquid illius remanēs potuit, nocte & mane decoqui perfectè: ita vt nihil nutrimentalis sanguinis inueniretur in Christo tempore passionis, quum effusus sanguis est. Sed quia hæc magis diuinare quàm affirmare possum, ideo nullus pertinax in propria opinione inueniatur, nullus dubia pro certis affirmet: sed piè dubitādo, deuotionem suam prosequatur. Certum tamen & absque hæsitatione qualibet constat Christi sanguinem nutrimētalem, qui dicitur in terra inueniri, etiam si in passione effusus sit, non esse vnitum verbo Dei personaliter: quoniam nunquam fuit actu pars sanguinis, qui est de veritate humanæ naturæ.

Infr. qº 35. ar. 6. ad 4. Et quod 5 qõn 3. ar. 1. Et opus. 3. c. 245.

¶ Super Quæstionis quinquagesimaquarta Articulum tertium.

Comment. TItulus clarus.
¶In corpore vnica cōclusio: Corpus Christi in resurrectione fuit gloriosum. Probatur tripliciter, & rationes claræ patent in litera.
¶In responsione ad secundum, aduerte quòd Autor loquitur de raro & denso vniuocatione seruata. Quod dico propterea quia densitas ponitur etiam in corporibus cælestibus: non eiusdem tamen rationis cum densitate inferiorum: est enim stella densior, pars sui orbis, nihil tamen est commune vniuocum corruptibili & incorruptibili corpori. Vnde cælum resisteret tactui, si quis ad orbem lunæ perrāsire vellet ibi existens: non tamen sentiretur tactu dēsitas eius: sed tantūm tactui resisteret pars densa quantum pars minus densa. Et propterea in litera dicitur, quòd corpus rationæ suæ spissitudinis palpabile, est naturaliter corruptibile.

¶ Super Quæstionis quinquagesimaquarta Articulum quartum.

TItulus prout cō- *Annot.* municatur in Ecclesia cicatrices Christi intelligitur. scilicet vt cum foraminibus sumuntur.
¶In corpore vnica est Comm. conclusio: Conuenit animam Christi reassumere corpus cum cicatricibus. Probatur quæ rationibus: quæ patent in litera.
¶Vbi aduerte, quòd Autor Aug. sequens, rationem cicatricum Christi non ex parte corporis, sed animæ red. dit: quoniam non ad pulchritudinem corporis, sed animæ spectant. Vt enim in responsione ad secundum dicitur, apertura illa vulnerum recompensatur per maiorem decoremin quo monstratur, quòd ex parte corporis recompensatione eget. Reliqua clara sunt in litera.

¶ Virùm corpus Christi debuerit cum cicatricibus resurgere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi non debuerit cum cicatricibus resurgere. Dicitur enim primæ ad Corinth. 15. quòd mortui resurgent incorrupti. Sed & cicatrices & vulnera ad quandam corruptionem pertinent & defectum. Non ergo fuit conueniens, vt Christus, qui est resurrectionis autor, cum cicatricibus resurgeret. *3. p. q. 54. a. 4. Et opus. 3. c. 245. 1. Cor. 15.*

¶Præterea, Corpus Christi integrum resurrexit: sicut dictum est. Sed aperturæ vulnerum contrariantur integritati corporis: quia per eas discontinuatur corpus. Non ergo videtur fuisse conueniens, quòd in corpore Christi aperturæ vulnerum remanerent: etsi remanerent ibi quædam vulnerum insignia, quæ sufficiebant ad aspectum ad quem Thomas credidit: cui dictum est, Quia vidisti me Thoma, credidisti.
¶Præterea, Damascē. dicit in quarto lib. quòd post resurrectionem de Christo dicuntur quædam verè, quæ non habuit secundum naturam, sed secundum dispensationem, ad certificandum quòd ipsum quod passum est corpus, resurrexit, vt cicatrices. Cessante autem causa, cessat effectus. Ergo videtur quòd certificatis discipulis de sua resurrectione, cicatrices vlterius non habuerit. Sed non conueniebat immutabilitati gloriæ quòd aliquid assumeret quod perpetuò in eo non remaneret. Ergo videtur quòd non debuerit corpus cum cicatricibus in resurrectione resumere.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Thomæ Ioan. 20. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.

CONCLVSIO.

¶Decuit animam Christi in resurrectione corpus cum cicatricibus resumere, & vt victoriæ suæ triumphum circumferret, & dubios in fide firmaret.

¶RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit animam Christi in resurrectione corpus cum cicatricibus resumere. Primò quidem propter gloriam ipsius Christi: dicit enim Beda super Lucam, quòd non ex impotentia curandi, cicatrices seruauit, sed vt in perpetuum victoriæ suæ circunferat triumphum. Vnde & Augustinus dicit in 22. de Ciuitate Dei, Quòd fortassis in illo regno in corporibus martyrum videbimus vulnerum cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt. Non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quædam, quanuis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. Secundò ad confirmandum corda discipulorum circa fidem suæ resurrectionis. Tertiò, vt Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. Quartò, vt sua morte redemptis, quàm misericorditer sint adiuti, prositis eiusdem mortis indicijs, insinuet. Postremò, vt in iudicio quàm iustè damnentur, ibidem denuntiet. Vnde sicut Augustin. dicit in lib. de Symbolo, Sciebat Christus quare cicatrices in suo corpore seruaret: sicut enim demonstrauit Thomæ non credenti nisi tangeret & videret, ita etiam inimicis vulnera demonstraturus est sua, vt conuincens eos veritas dicat: Ecce hominem quem crucifixistis, videtis vulnera quæ infixistis, agnoscitis latus quod pupugistis: quoniam per vos & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cicatrices illæ quæ in corpore Christi permanserunt, non pertinent ad corruptionem vel defectum: sed ad maiorem cumulum gloriæ inquātum sunt quædam virtutis insignia, & in illis locis vulnerum quidam specialis decor apparebit.
¶Ad secundum dicendum, quòd illa apertura vulnerum, quanuis sit cum quadam solutione continuitatis, totum tamen hoc recompensatur per maiorem decorem gloriæ, vt corpus non sit minus integrum, sed magis perfectum. Thomas autem non solum vidit, sed etiam vulnera tetigit: quia (vt dicit Leo Papa) sufficit sibi ad fidem propriam, vidisse quod viderat, sed nobis operatus est, vt tangeret quem videbat.
¶Ad tertium dicendum, quòd Christus in suo corpore voluit cicatrices vulnerum remanere, non solùm ad certificandum discipulorum fidem, sed etiam propter alias rationes. Ex quibus apparet, quòd semper in eius corpore cicatrices illæ remanebunt: quia (vt Augustinus dicit ad Consentium, de resurrectione carnis) Domini corpus in cælo esse credo, vt erat quando ascendit in cælum. Et Gregor. 24. Morali. dicit, Quòd si quid in corpore Christi post resurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli sententiam, post resurrectionem Dominus redijt in mortem: quod quis dicere vel stultus præsumat, nisi qui veram carnis resurrectionem denegat? Vnde patet quòd cicatrices, quas Christus post resurrectionem in suo corpore ostendit, nunquam postmodum ab illo corpore sunt remotæ.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAQVINTA, De manifestatione resurrectionis, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de manifestatione resurrectionis Christi.
¶Et circa hoc quæruntur sex.
¶Primò, vtrùm Christi resurrectio omnibus manifestari debuerit, an solùm quibusdam specialiter personis.
¶Secundò, vtrùm fuisset conueniens, quòd eis videntibus resurgeret.
¶Tertiò, vtrùm post resurrectionem debuerit cum suis discipulis conuersari.
¶Quartò, vtrùm fuerit conueniens, quòd suis discipulis in aliena effigie appareret.
¶Quintò, vtrùm resurrectionem suam argumentis manifestare debuerit.
¶Sextò, de sufficientia illorum argumentorum.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari. Sicut enim publico peccato debetur pœna publica (secundum illud primæ ad Timoth. 5. Peccantes coram omnibus argue) ita meritò publico debetur præmium publicum. Sed claritas resurrectionis est præmium humilitatis passionis: vt Augustinus dicit super Ioan. Cùm ergo passio Christi fuerit omnibus manifestata, eo publicè patiente, videtur quòd gloria resurrectionis ipsius omnibus manifestari debuerit. *Supr. q. 36. ar. 2. cor. Et opus. 3. c. 245. col. 3. rin. 15.*
¶Præterea, Sicut passio Christi ordinatur ad nostram salutem, ita & eius resurrectio: secundum illud Rom. 4. Resurrexerit propter iustificationem nostram. Sed illud quo ad communem vtilitatem pertinet, omnibus debet manifestari. Ergo resurrectio Christi omnibus debuit manifestari, & non specialiter quibusdam.
¶Præterea, Illi quibus manifestata est resurrectio Christi, fuerunt resurrectionis testes: vnde dicitur Act. 4. Quem Deus suscitauit à mortuis cuius nos testes sumus. Hoc autem testimonium ferebant publicè prædicando. Quod quidem non contingit mulieribus: secundum illud primæ ad Corinth. 14. Mulieres in Ecclesiis taceant: & primæ ad Timoth. 2. Docere mulieri non permitto. Ergo videtur quòd inconuenienter resurrectio Christi manifestata fuerit primò mulieribus, quàm omnibus communiter.
¶SED CONTRA est quod dicitur Act. 10. Quem Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo.

CONCLVSIO.

¶Christi gloriosa resurrectio non omni populo manifestari debuit, sed quibusdam à Deo præordinatis, per quos manifestata ab alijs crederetur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd eorum, quæ cognoscuntur, quædam cognoscūtur communi lege naturæ, quædam autem cognoscuntur ex speciali munere gratiæ: sicut ea quæ diuinitus reuelātur. Quorum quidem, vt Diony. dicit in lib. Cæle. Hierar. hæc est lex diuinitus instituta, vt à Deo immediatè superioribus reuelentur, quibus mediantibus deferantur ad inferiores, sicut patet in ordinatione cælestium spirituum. Ea verò, quæ pertinent ad futuram gloriam, communem hominum cognitionem excedunt: secundum illud Isa. 64. Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti *expectantibus te. Et ideo huiusmodi ab homine non cognoscuntur nisi diuinitus reuelata, sicut Apostolus dicit primæ ad Corinthios 2. Nobis reuelauit Deus per Spiritum suum. Quia igitur Christus resurrexit gloriosa resurrectione, ideo eius resurrectio non omni populo manifestata est, sed quibusdam quorum testimonio deferretur in aliorum notitiam. *Alias diligentibus.*
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd passio Christi peracta est in corpore adhuc habente naturam passibilem, quæ communi lege nota est omnibus. & ideo passio Christi omni populo immediatè manifestari potuit. Resurrectio autem Christi facta est per gloriam Patris: vt Apost. dicit Rom. 6.

& ideo

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Super Quæstionis quinquagesimæ quintæ Articulum secundum.

Coment. TItulus clarus est. ¶In corpore vnica est conclusio: Resurrectio Christi nō debuit ab hominibus immediatè videri, sed eis ab angelis nuntiari. Probatur: Ordo diuinitus institutus exigit, vt ea quæ sunt supra homines cognoscibilia, hominib⁹ per angelos reuelētur: vt patet ex Dio. sed resurrectio Christi est huiusmodi: ergo. Et confirmatur autoritate Hilarij.

¶In responsione ad secundum adde quòd ascensio Christi quantū ad terminum ad quem excedentem cognitionem humanam, manifestata est discipulis ab angelis, dicentibus, Hic Christus qui assumptus est à vobis in cælum.

¶Super Quæstionis quinquagesimæ quintæ Articulum tertium.

Coment. TItulus clarus. ¶In corpore vna conclusio: Christus post resurrectionē non debuit continuè cū discipulis conuersari. Probatur: Duo erant discipulis declaranda, scilicet veritas resurrectionis & gloria resurgentis: sed prima non exigebat continuam conuersationē, secundò autem nocere poterat cōtinua cōuersatio: ergo. Minor declaratur in litera quo ad singulas partes. Et confirmatur autoritate verborum Christi in Euangelio, & expositionis Bedæ: quę ad hoc tendunt, vt monstrent ꝙ continua conuersatio cū discipulis, erat de pertinētibus ad vitam mortalem: hoc enim significat Christus dicens, Cùm adhuc essem vobiscum.

& ideo immediatè manifestata est, nō omnibus, sed quibusdam. Quòd autem publicè peccantibus pœna publica imponitur, intelligendum est de pœna præsentis vitæ: & similiter publica merita publicè præmiari oportet, vt alij prouocētur. Sed pœnę & præmia futuræ vitæ non publicè omnibus manifestantur, sed specialiter illis, qui ad hoc præordinati sunt à Deo.

¶Ad secundum dicēdum, quòd resurrectio Christi sicut est ad communem omnium salutem, ita in notitiam omnium peruenit. Nō quidem sic, quòd immediatè omnibus manifestaretur, sed quibusdam, per quorū testimonium deferretur ad omnes.

¶Ad tertiū dicendum, ꝙ mulieri nō permittitur publicè docere in Ecclesia: permittitur autem ei priuatim aliquos domestica admonitione instruere. Et ideo sicut Ambro. dicit super Luc. Ad eos fœmina mittitur, qui domestici sunt, non autē mittitur ad hoc quòd resurrectionis testimoniū ferat ad populū.

Ideo autem primò mulieribus apparuit, vt mulier, quæ primò nuntium mortis ad hominem detulit, primò etiam vitam resurgentis Christi in gloria nuntiaret. Vnde Cyrillus dicit, Fœmina quæ quondam mortis fuit ministra, venerandū resurrectionis mysterium prima percepit, & nuntiat: adeptū est igitur fœmineum genus, & ignominiæ absolutionem, & maledictionis repudium.

Similiter etiam per hoc ostenditur, quòd quantum ad statum gloriæ pertinet, nullum detrimentum patietur fœmineus sexus: sed si maiori charitate feruebunt, maiori etiam gloria ex visione diuina potientur, eo quòd mulieres quæ Dominum arctius amauerunt, intantum, vt ab eius sepulchro discipulis etiam recedentibus non recederent, primò viderunt Dominum in gloria resurgentem.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm fuisset conueniens, quòd discipuli viderent Christum resurgere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur conueniens fuisse, quòd discipuli viderent Christū resurgere. Ad discipulos enim pertinebat resurrectionem Christi testificari: secundum illud Actu. 4. Virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi domini nostri. Sed certissimum est testimonium de visu. Ergo conueniens fuisset, vt ipsam resurrectionem Christi viderent.

¶Præterea, Ad certitudinem fidei habendam, discipuli ascensionem Christi viderunt: secundum illud Actu. 1. Videntibus illis, eleuatus est. Sed similiter oportet de resurrectione Christi certā fidem habere. Ergo videtur quòd discipulis videntibus, debuerit Christus resurgere.

¶Præterea, Resurrectio Lazari quoddam indicium fuit futuræ resurrectionis Christi. Sed discipulis videntibus, Dominus Lazarum suscitauit. ergo videtur quòd etiam Christus resurgere debuerit, discipulis videntibus.

¶SED CONTRA est quod dicitur Mar. vlti. Resurgens Dominus mane prima sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalenæ. Sed Maria Magdalena non vidit eum resurgere: sed cùm eum quæreret in sepulchro, audiuit ab angelo, Surrexit non est hic. Ergo nullus vidit eum resurgere.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christus resurgens ad vitam communiter omnibus notam minimè redierit, non debuit eius resurrectio immediatè ab hominibus videri, sed eis ab Angelis nuntiari.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicit Apostol. Roma. 13. quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Est autem hic ordo diuinitus institutus, vt ea quæ supra homines sunt, hominibus per angelos reuelentur, vt patet per Dion. 4. c. Cæ. hier. Christus autem resurgens non redijt ad vitam communiter hominibus notā, sed ad vitam quandam immortalem & Deo conformem: secundū illud Rom. 6. Quòd enim viuit, viuit Deo. Et ideo ipsa Christi resurrectio non debuit immediatè ab hominibus videri, sed eis ab angelis nuntiari. Vnde Hilarius dicit super Matth. quòd ideo angelus prior resurrectionis est index, vt quodam famulatu paternæ voluntatis, resurrectio nuntiaretur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostoli potuerunt testificari Christi resurrectionem etiam de visu: quia Christum post resurrectionem viuentem, oculata fide viderunt, quem mortuum sciuerant. Sed sicut ad visionem beatam peruenitur per auditum fidei: ita ad visionem Christi resurgentis, peruenerunt homines per ea, quæ prius ab angelis audierunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd ascensio Christi quantum ad terminum à quo, non transcendebat hominum communem notitiam: sed solùm quantum ad terminum ad quem. Et ideo discipuli potuerunt videre ascensionem Christi quantum ad terminum à quo, id est, secundum quòd eleuabatur à terra: non autem viderunt ipsam, quantum ad terminum ad quem, quia non viderūt quomodo reciperetur in cælo. Sed resurrectio Christi trāscendebat communem notitiam, & quātum ad terminum à quo (secundum quòd anima redijt ab inferis, & corpus de sepulchro clauso exiuit) & quantum ad terminum ad quem: secundum ꝙ est adeptus vitam gloriosam. Et ideo non debuerit resurrectio fieri sic quòd ab homine videretur.

¶Ad tertium dicendum, quòd Lazarus resuscitatus est, vt rediret ad vitam, quam prius habuerat: quæ ad communem notitiā hominum non transcendit. Et ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Christus post resurrectionem debuerit continuè cum discipulis conuersari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus post resurrectionem debuerit continuè cum discipulis conuersari. Ad hoc enim discipulis post resurrectionem apparuit, vt eos de fide resurrectionis certificaret, & consolationem perturbatis afferret: secundum illud Ioan. 20. Gauisi sunt discipuli viso Domino. Sed magis fuissent certificati & consolati, si eis continuè suam præsentia m exhibuisset. ergo videtur quòd continuè cum eis debuerit conuersari.

¶Præterea, Christus resurgens à mortuis non statim ascendit in cælum, sed post dies quadraginta, vt habetur Actu. primo. Illo autem tempore intermedio, in nullo alio loco potuit conuenientius esse, quàm vbi discipuli eius erant pariter congregati. ergo videtur quòd communiter cum eis conuersari debuerit.

¶Præterea, Ipso die resurrectionis Dominicæ, quinquies Christus apparuisse legitur: vt Augustin. dicit in lib. de Consensu Euangelistarum. Primò quidem mulieribus ad monumentum: secundò, eisdem regredientibus à monumento in itinere: tertiò, Petro: quartò, duobus discipulis euntibus in castellum: quintò pluribus in Hierusalem, vbi non erat Thomas. Ergo etiam videtur quòd & alijs diebus ante suam ascensionem, ad minus pluries debuerit apparere.

¶Præterea, Dominus ante passionem eis dixerat Matthæi 26. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam: quod etiam angelus & ipsemet Dominus post resurrectionem mulieribus dixit. Et tamen antea in Hierusalem ab eis visus est, & ipso die resurrectionis (vt dictum est) & etiam die octauo, vt legitur Ioan. 10. Non ergo videtur quòd conuenienti modo post resurrectionem cum discipulis fuerit conuersatus.

¶SED CONTRA est quod Ioan. 20. dicitur, quòd post dies octo, Christus discipulis apparuit. Non ergo continuè conuersebatur cum eis.

CONCLVSIO.

¶Non debuit Christus postquam surrexit à mortuis, diu cum discipulis suis conuersari, ne ad vitam redijsse mortalem putaretur, sed aliquanto tempore, vt se verè resurrexisse ostenderet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa resurrectionem Christi duo erant discipulis declarāda, scilicet ipsa veritas resurrectionis,

¶Super Quæstionis quinquagesimæ quintæ Articulum quartum.

Annot. TItulus clarus ex Euangelioin quo narratur Christus visus modò vt hortulanus, modò vt peregrinus.

Coment. ¶In corpore vnica conclusio: Christus quibusdam ad credendum dispositis, conuenienter apparuit in sua effigie, quibusdam autem minus dispositis, conuenienter apparuit in alia effigie. Probatur: Resurrectio Christi reuelanda erat hominibus secundū modum quo eis diuina reuelantur, sed diuina diuersimodè reuelantur, quia bene dispositi percipiunt secundum veritatem, & non bene dispositi percipiunt secundum quandam confusionem dubietatis seu erroris: ergo. Minor probatur: quia animalis homo nō percipit ea quæ Dei sunt. Indispositio quorundam discipulorum probatur ex Euangelio, Nos autē sperabamus, &c. Et confirmatur ratio autoritate Gregorij.

Annot. ¶In responsione ad secundum, aduerte quòd duæ rationes hactenus allatæ sunt in litera circa erroneam visionem, quæ Christus corporali visu non cognoscebatur in propria, quam retinebat, effigie. Altera affertur hic ex parte videntis, quæ dicitur ab Euangelista, Oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent: & hæc astruit opinioni diaboli ab Aug. Altera est posita in quæstione præcedenti art. 2. ad 2. & tenet se ex parte actionis obiectis quia scilicet corpus gloriosum eo quòd spirituale est, in potestate sua habet agere in visum secundum aliquid sui, & secundum aliquid non: puta illuminare visum secundum quendam lineamentum tactus & secundum quendam non, & similiter secundum quendam colorem & secundum quendam non. & sic facile apparet visui alia effigies corporis, in se tamen immutati. Et hanc causam rationabile est fuisse in terore Magdalenæ, existimantis Hortulanū de quo nō est scripta causa ex parte oculorum,

resurrectionis, & gloria resurgentis. Ad veritatem autem resurrectionis manifestandā, sufficit quòd pluries eis apparuit, & cum eis familiariter est locutus & comedit & bibit, & se eis palpandum præbuit. Ad gloriam autem resurgentis manifestandam, noluit continuè conuersari cum eis, sicut prius fecerat, ne videretur ad talem vitam resurrexisse, qualem prius habuerat. Vnde Luc. vlti. dicit eis, Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscū. Tūc quidem erat cum eis præsentia corporali, sed ante cum eis fuerat non solùm corporali præsentia, sed etiam per similitudinem mortalitatis. Vnde Beda prædicta verba exponens dicit, Cùm adhuc essem vobiscum, id est, cùm adhuc essem in carne mortali, in qua estis & vos: tunc quidem in eadem carne resuscitatus erat, sed cum illis in eadem mortalitate non erat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd frequens Christi apparitio sufficiebat ad certificandum discipulos de veritate resurrectionis. Conuersatio autem cōtinua eos potuisset ducere in errorem, vt ad similem vitam eum resurrexisse crederent, quā prius habuerat. Consolationem autem de continua sui præsentia eis in alia vita repromisit: secūdum illud Ioan. 16. Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus non ideo non continuè conuersabatur cum discipulis, quia reputaret se alibi conuenientius esse: sed quia hoc discipulis instruendis conuenientius iudicabat, si non cōtinuè conuersaretur cū eis ratione prædicta. Incognitum autem est quibus in locis intermedio tempore corporaliter esset: cùm hoc Scriptura non tradat, & in omni loco sit dominatio eius.

¶Ad tertium dicendum, quòd ideo prima die frequentius apparuit: quia per plura indicia erant admonendi, vt à principio fidem resurrectionis reciperent. Postquam autem iam eam receperant, non oportebat eos iam certificatos, tam frequentibus apparitionibus instrui. Vnde in Euangelio non legitur, quòd post primum diem eis apparuerit nisi quinquies: vt enim Augustin. dicit in lib. de consensu Euāgelistarum, post primas quinque apparitiones. Sextò eis apparuit, vbi vidit eum Thomas. Septimò ad mare Tyberiadis in captione piscium. Octauò, in monte Galilææ, secundum Matt. Nonò, quòd dicit Mar. Nouissimè recumbentibus: quia iam non erant in terra cum illo conuiuaturi. Decimò in ipso die Ascensionis, non iam in terra: sed eleuatus in nube, cùm in cælum ascenderet. Sed nō omnia scripta sunt: sicut Ioā. fatetur. Crebra enim erat eius cum eis conuersatio, priusquam ascendisset in cælū: & hoc ad cōsolationem ipsorum. Vnde & 1. ad Cor. 15. dicitur, quòd visus est plusquam quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, de quibus apparitionibus in Euangelio non habetur mentio.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut Chrysost. dicit, exponens illud quod dicitur Matth. 26. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. Non, inquit, in longinquam quandam regionem, vt eis appareat, vadit: sed in ipsa gente & in ipsis ferè regionibus, in quibus cum eo plurimùm fuerant cōuersati: vt & hinc crederent, quoniam qui crucifixus est, ipse est & qui resurrexit. Propter hoc etiam in Galilæam se ire dicit, vt à timore Iudæorum liberarentur. Sic ergo, vt Ambr. dicit super Luc. Dominus mandauerat discipulis, vt in Galilæa eum viderent: sed illis ob metum intra conclaue residentibus, ipse primum se obtulit (nec hoc est promissi transgressio, sed potius festinata ex benignitate impletio) postea verò confirmatis animis, illi Galilæam petierunt. Vel nihil obstat, si dicamus pauciores intra conclaue, & quamplures in monte fuisse. Vt enim Eusebius dicit, duo Euangelistæ, scilicet Lucas & Ioannes solis vndecim hunc scribunt apparuisse in Hierusalem: cæteri verò duo in Galilæam properare, non solis vndecim, sed vniuersis discipulis & fratribus dixerūt angelum & Saluatorem iussisse. De quibus & Paulus meminit dicens, Deinde apparuit plusquam quingentis fratribus simul. Est autem verior solutio, quòd prius in Hierusalem latitantibus semel aut bis visus est, ad eorum consolationem: in Galilæa verò non clam aut semel aut bis, sed cum multa potestate ostensionem sui fecit, præbens se eis viuentem, post passionem in signis multis: vt Lucas testatur in Actibus.

Vel, sicut dicit Augustin. in lib. de Consensu Euangelistarum, quòd ab angelo & Domino dictum est, quòd præcederet eos in Galilæam, propheticè accipiendum est: in Galilæa enim secundum transmigrationis significationem intelligendum occurrit, quòd Christi gratia de populo Israel transmigratura erat ad Gentes, quibus Apostoli prædicantes non crederentur, nisi eis ipse Dominus viam in cordibus hominum præpararet, & hoc intelligitur, Præcedet vos in Galilæam. Secūdum illud autem, quòd Galilæa interpretatur reuelatio, non iam in forma serui intelligendus est, sed in illa, in qua æqualis est Patri, quam promisit dilectoribus suis, quos nos præcedens non deseruit.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm Christus debuerit discipulis in alia effigie apparere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere. Non enim potest apparere secundum veritatem nisi quod est. Sed in Christo non fuit nisi vna effigies. Si ergo Christus in alia effigie apparuit, non fuit apparitio vera, sed ficta: quod est inconueniens, quia vt Aug. dicit in lib. 83. Et opus. 60. ca. q. Si fallit Christus, veritas non est, est autem veritas Christus. Ergo videtur quòd Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere.

¶Præterea, Nihil potest in alia effigie apparere, quàm habeat, nisi oculi intuentium aliquibus præstigijs detineātur. Huiusmodi autem præstigia cùm fiant magicis artibus, non conueniunt Christo secundum illud 2. ad Cor. 6. Quæ conuentio Christi ad Belial? Ergo videtur quòd nō debuerit in alia effigie apparere.

¶Præterea, Sicut per sacram Scripturam nostra fides certificatur, ita discipuli certificati sunt de fide resurrectionis, per Christi apparitiones. Sed sicut Augustin. dicit in Epistola ad Hieron. si vel vnum mendacium in sacra Scriptura recipiatur, infirmabitur tota sacræ Scripturæ autoritas. Ergo si vel in vna apparitione Christus discipulis apparuit aliter quàm esset, infirmabitur quicquid discipuli post resurrectionem viderunt in Christo: quod est inconueniens. Non ergo debuit in alia effigie apparere.

¶SED CONTRA est quod dicitur Mar. vlti. Post hæc duobus ex eis ambulantibus, ostensus est in alia effigie, euntibus in villam.

CONCLVSIO.

¶Debuit Christus ad credendum dispositis in propria post resurrectionem apparere effigie, cæteris autem minus dispositis effigiem mutare pro varia illorum dispositione.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) resurrectio Christi manifestanda fuit hominibus per modum, quo eis diuina reuelantur. Innotescunt autem diuina hominibus diuersimodè, secundum quòd diuersimodè sunt affecti. Nam illi, qui habent mentem bene dispositam, secundum veritatem diuina percipiunt. Illi autem, qui non habent mentem bene dispositam, diuina percipiunt cum quadam confusione dubietatis, vel erroris. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, vt dicitur 1. ad Cor. 2. Et ideo Christus quibusdam ad credendum dispositis, post resurrectionem apparuit in sua effigie. Illis autem in alia effigie apparuit, qui iam videbantur circa fidem tepescere. Vnde dicebant, Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel. Vnde Greg. dicit in Homil. quòd talem se exhibuit eis in corpore, qualis apud illos erat in mente: quia enim adhuc in eorum cordibus peregrinus erat à fi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæquinte Articuli quinti.

Tiulus in principio corpotis ab ipso Autore declaratur.

Coment. ¶ Io corpore, primò declaratur duplex acceptio argumẽti, scilicet prout est ratio, rei dubię faciẽs fidem: vel prout est sensibile signum ad manifestandam veritatem.

¶ Secundò respondetur quæsito, sumendo argumentũ primo modo, duplici conclusione. Prima est, Christus non probauit discipulis resurrectionem suam per argumenta. Secunda est, Christus probauit eis resurrectionem suam per argumentum tale (hoc est secundum quid) scilicet per sacram Scripturam. Prima conclusio probatur, quia dicrant principia argumenti nota discipulis secunda probatur ex Euangelio Luc. vlt.

Annot. ¶ Vbi sciro, quòd pluries post resurrectionem vsus est Dominus hoc argumento, scilicet cum discipulis cunctibus in Emaus & cum Apostolis aperiendo illis sensum, vt intelligerent Scripturas, & in verbis allatis in litera.

Coment. ¶ Tertiò respondetur quæsito, accipiendo argumẽtum secundo modo, vna cõclusione: Christus suã resurrectionem multis argumẽtis cõuenienter declarauit. Probatur dupliciter quare hoc fecerit, & ex parte cord. & ex parte officij prædicandi.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæquinte Articulum sextum.

Tiulus clarus.

Coment. ¶ In corpore est vna conclusio responsiua quæsito: Vtraque manifestatio resurrectionis, scilicet per testimonium, & per argumentum, id est signum sensibile, fuit sufficiẽs in suo genere: hoc est alterra in genere testimonij, *3. di. 22. q. 2. art. 3. & 4.* *Et opus. 3. c. 245.* altera in genere signi sensibilis. *Et opus. 60. c. 22. co. 4.* ¶ Et intellige sufficiẽtiam ad causandam certitudinem fidei, non certitudinem scientiæ. Manifestatur conclusio quo ad primam partem, primò de testimonio angelorum: secundò de testimonio Scripturarum.

Annot. Vbi quo ad testimonium angelorum, potes addere, quòd in die Ascensionis angeli testimonium perhibuerunt resurrectioni Christi, annunciando illius locum & secundum aduentum ita quòd testimonium angelorum habemus nõ solùm per mulieres, sed ad ipsos discipulos immediatè. Secũda autem pars conclusionis declaratur quo ad duo ostensa: primò quo ad veram resurrectionem, secundò quo ad gloriam illius satis ordinatè in litera. In quibus clara sunt omnia.

de, ire se longius finxit, scilicet ac si esset peregrinus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in lib. de Quæstionibus Euangelij: Non omne quod fingimus, mendacium est; sed quando illud fingimus, quod nihil significat, tunc est mendacium, cùm autem fictio nostra refertur in aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis. Alioquin omnia quæ à sapientibus & sanctis viris, vel etiam ab ipso Domino figuratè dicta sunt, mendacia deputabuntur: quia secundum vsitatum intellectum non consistit veritas in talibus dictis. Sicut autem dicta, ita etiam finguntur facta sine mendacio ad aliquam rem significandam, & ita factum est hîc: vt dictũ est.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in lib. de Consensu Euang. Dominus poterat transformare carnem suam, vt alia reuera esset effigies ab illa, quam solebant intueri: quandoquidem & ante passionem suam transformatus est in monte, vt facies eius clarescret sicut sol; sed non ita nisi factum est. Non autem incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum a Satana factum fuisse, ne agnoscceretur Iesus. Vnde Luc. vlti. dicitur, quòd oculi eorũ tenebantur, ne eum agnoscerent.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa sequeretur, si ab alienæ effigiei aspectu non fuissent reducti ad verè videndum Christi effigiem. Sicut enim Aug. dicit ibid. * Tamen à Christo facta est permissio, vt scilicet prædicto modo oculi eorum tenerentur vsque ad sacramentum panis, vt vnitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Christus posit agnosci. Vnde ibidem subditur, quòd aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: non quòd antè clausis oculis ambularent: sed inerat aliquid quo non finerentur agnoscere quod videbant, quod scilicet caligo & aliquis humor efficere solet.

** Alias Talium.*

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm Christus veritatem resurrectionis debuerit argumentis declarare.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ Christus veritatẽ resurrectionis non debuerit argumentis declarare. Dicit enim Ambros. Tolle argumenta vbi fides quæritur, sed circa resurrectionem Christi quæritur fides. Non ergo habent ibi locũ argumenta.

¶Præterea, Gregor. dicit, Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Sed ad Christum non pertinebat meritum fidei euocare. Ergo ad eum non pertinebat resurrectionem per argumenta confirmare.

¶Præterea, Christus in mundum venit, vt per eum homines beatitudinem adipiscantur: secundum illud Ioan. 10. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant. Sed per huiusmodi ostensiones argumentorum videtur humanæ beatitudini impedimentum præstari: dicitur enim Ioan. 20. Beati qui non viderunt, & crediderunt. Ergo videtur quòd Christus non debuerit per aliqua argumenta resurrectionem suam manifestare.

¶SED CONTRA est quod dicitur Act. 1. quòd apparuit discipulis Christus per dies quadraginta in multis argumentis, loquens de regno Dei.

CONCLVSIO.

¶ Christus non probauit resurrectionem suam per euidentia discipulis argumenta, sed sacræ Scripturæ testimonio contentus est: probauit autem secundum quædam euidentia signa se verè à mortuis resurrexisse.

¶RESPONDEO dicendum, quòd argumentum dicitur dupliciter. Quandoque dicitur argumentum quæcunque ratio, rei dubiæ faciens fidem. Quandoque autem dicitur argumentum aliquod sensibile signum, quod inducitur ad alicuius veritatis manifestationem: sicut etiam Aristot. in libris suis aliquando vtitur nomine Argumenti. Primo igitur modo accipiendo argumentum, Christus non probauit discipulis suam resurrectionem per argumenta, quia talis probatio argumentatiua processisset ex aliquibus principijs, quæ si non essent nota discipulis, nihil per ea eis manifestaretur: quia ex ignotis non potest aliquid fieri notum. Si autem essent eis nota, non transcenderent rationem humanam, & ita non essent efficacia ad fidem resurrectionis astruenda, quæ rationem humanam excedit. Oportet enim principia ex eodem genere assumi, vt dicitur in primo Posteriorum. Probauit autem eis resurrectionem suam per auctoritatem sacræ Scripturæ (quæ est fidei fundamentum) cùm dixit, Oportet impleri omnia quæ scripta sunt in lege & Psalmis & Prophetis de me, vt habetur Luc. vlt. Si autem accipiatur secundo modo argumentum, sic dicitur Christus suam resurrectionem argumentis declarasse, inquantum per quędam euidentia signa, se verè resurrexisse ostendit. Vnde in Græco, vbi nos habemus, In multis argumentis, loco argumenti, ponitur tecmerion, quod est signum euidens ad probandum. Quæ quidem signa resurrectionis Christus ostendit discipulis propter duo. primò quidem, quia non erant corda eorum disposita, ad hoc quòd de facili fidem resurrectionis acciperent, vnde ipse dicit eis Luc. vlt. O stulti & tardi corde ad credendum. & Marc. vlti. exprobauit illis incredulitatem eorum & duritiam cordis.

Secundò, vt per huiusmodi signa eis ostensa, efficacius eorum testimonium redderetur: secundum illud 1. Ioan. 1. Quod vidimus, & audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt, hoc testamur.

¶AD PRIMVM ergo dicendm, quòd Ambr. ibi loquitur de argumentis secundum rationem humanam procedentibus, quæ inualida sunt ad ea quæ sunt fidei ostendenda: sicut ostensum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd meritum fidei est ex hoc, quòd homo ex mandato Dei credit quod non videt. Vnde illa solatio meritum excludit, quæ facit videri per scientiam id quod credendo proponitur, & talis est ratio demonstratiua. Huiusmodi autem rationes Christus nõ induxit ad resurrectionem suam declarandam.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut dictum est) meritum beatitudinis, quod causat fides, non totaliter excluditur, nisi homo nollet credere, nisi ea quæ videt, sed quòd aliquis ea quæ non videt, credat per aliqua signa visa, non totaliter fidē euacuat nec meritum eius. Sicut & Thomas, cui dictũ est, Quia vidisti me, credidisti, aliud vidit & aliud credidit: vidit vulnera, & credidit Deum. Est autem perfectioris fidei qui non requirit huiusmodi auxilia ad credendum. Vnde ad arguendum defectum fidei in quibusdam, Dominus dicit Ioan. 4. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Et secundum hoc potest intelligi, quòd illi qui sunt tam prompti animi, vt credant Deo etiam signis non visis, sint beati per comparationem ad illos, qui non credunt nisi talia videant.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm argumenta, quæ Christus induxit, sufficienter manifestauerint resurrectionem eius.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd argumenta quæ Christus induxit, non sufficienter manifestauerint veritatem resurrectionis eius. Nihil enim ostēdit Christus discipulis post resurrectionem, quod etiam angeli hominibus apparentes, vel non ostenderint vel ostendere non potuerint: nam angeli frequenter in humana effigie se hominibus ostenderunt: & cum eis loquebantur, & conuersabantur, & comedebant, ac si essent homines veri: sicut patet Genes. 18. de angelis, quos Abraham suscepit hospitio. & in

Locus prædictus.

libro Tobiæ, de angelo qui eum duxit & reduxit. Et tamen angeli non habent vera corpora naturaliter sibi vnita, quod requiritur ad resurrectionem. Non ergo signa quæ Christus discipulis exhibuit, fuerunt sufficientia ad resurrectionem eius manifestandam.

¶Præterea, Christus resurrexit resurrectione gloriosa, id est habens simul humanam naturam cum gloria. Sed quædam Christus ostendit discipulis quæ videntur esse contraria naturæ humanæ (sicut quòd ab oculis eorum euanuit, & quòd ad eos ianuis clausis intrauit) quædam autem videntur esse contraria gloriæ: puta quòd manducauit & bibit, & quòd habuit vulnerum cicatrices. Ergo videtur quòd illa argumenta non fuerint sufficiẽtia neque cõuenientia ad fidē resurrectionis ostendendā.

¶Præterea, Corpus Christi non erat tale post resurrectionem, vt tangi deberet ab homine mortali, vnde & ipse dixit Magdalenæ Ioan. 20. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Non ergo fuit conueniens, quòd ad manifestandam veritatem resurrectionis suæ, seipsum discipulis palpandum exhiberet.

¶Præterea, Inter dotes glorificati corporis, præcipua videtur esse claritas, quam tamen in resurrectione nullo argumento ostendit. Ergo videtur quòd insufficientia fuerint illa argumẽta ad manifestandam qualitatem resurrectionis Christi.

Argumentum suppletis.

¶Præterea, * Angeli in testes resurrectionis inducti, ex ista disconantia Euangelistarum, insufficientes videntur. Nam apud Matth. Angelus super lapidem reuolutum, apud Marcum verò, intus angelus deseribitur visus à mulieribus ingressis monumentum. Et rursus ab istis vnus, à Ioanne duo sedentes, à Luca verò duo stantes describuntur. Inconuenientia ergo videntur testimonia resurrectionis.

¶SED CONTRA est, quòd Christus, qui est Dei sapiẽtia, suauiter & cõuenienter disponit omnia: vt dicitur Sap. 8.

CONCLVSIO.

¶ Sufficientibus argumentis, seu in suo genere signis, ostendit Christus verè se resurrexisse à mortuis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christus resurrectionem suam dupliciter manifestauit, scilicet testimonio & argumento, siue signo. Et vtraque manifestatio in suo genere fuit sufficiens. Est enim vsus duplici testimonio ad manifestandam suam resurrectionem discipulis: quorum neutrum potest refelli. Quorum primum est testimonium angelorum, qui mulieribus resurrectionem annuntiauerunt: vt patet per omnes Euangelistas. Aliud autem est testimonium Scripturarum, quas ipse proposuit ad ostensionem suæ resurrectionis: vt dicitur Luc. vlti.

Argumenta etiam fuerunt sufficientia ad ostendendam veram resurrectionem, & gloriosam. Quòd autem fuerit vera resurrectio, ostendit vno modo ex parte corporis. Circa quod tria ostendit. primò quidem quòd esset corpus verum & solidum, non corpus phantasticum vel rarum, sicut est aër. Et hoc ostendit per hoc quòd corpus suum palpabile præbuit. Vnde ipse dicit Luc. vlt. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Secundò ostendit quòd esset corpus humanum, ostendendo eis veram effigiem, quam oculis intuerentur. Tertiò ostendit eis quòd esset idem numero corpus, quod prius habuerat, ostendendo eis vulnerum cicatrices. Vnde vt legitur Luc. vlt. dixit eis, Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum. Alio modo ostendit eis veritatem suæ resurrectionis ex parte animæ, iterato corpori vnitæ. Et hoc ostendit per opera triplicis vitę. Primò quidem per opus vitæ nutritiuæ, in hoc quòd cum discipulis manducauit & bibit: vt legitur Luc. vlti. Secundò per opera vitæ sensitiuæ, in hoc quòd discipulis ad interrogata respondebat, & præsentes salutabat, in quo ostendebat se & videre & audire. Tertiò per opera vitæ intellectiuæ, in hoc quòd eis loquebatur, & de Scripturis disserebat. Et ne quid deesset ad perfectionem manifestationis, ostendit etiam se habere diuinam naturam, per miraculum quod fecit in piscibus capiendis, & vltcrius per hoc quòd eis videntibus ascendit in cælum: quia, vt dicitur Ioan. 3. Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo. Gloriam etiam suæ resurrectionis ostendit discipulis, per hoc quòd ad eos ianuis clausis intrauit: secundum enim quod Gregor. dicit in Homil. Palpandam carnem Dominus præbuit, quam ianuis clausis introduxit: vt esse post resurrectionem ostenderet corpus suum, & eiusdem naturæ & alterius gloriæ. Similiter etiam ad proprietatem gloriæ pertinebat, quòd subito ab oculis eorum euanuit, vt dicitur Lucæ vlti. quia per hoc ostendebatur quòd in potcitate eius erat videri & non videri: quod pertinet ad conditionem corporis glorioſi, vt suprà dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet singula argumentorum non sufficerent ad manifestandam perfectè Christi resurrectionem, tamen omnia simul accepta, perfectè Christi resurrectionem manifestant: maximè propter Scripturæ testimonium & angelorum dicta, & etiam ipsius Christi assertionem miraculis confirmatam. Angeli autem apparentes non asserebant se homines esse: sicut asseruit Christus verè se hominem esse. Et tamen aliter Christus manducauit, & aliter angeli. Nam quia corpora ab angelis assumpta, non erant corpora viua vel animata, non erat vera comestio, licet esset vera cibi contritio, & traiectio in interiorem partem corporis assumpti. Vnde & angelus dixit Tobiæ 10. Cùm essem vobiscum, videbar quidem vobiscum manducare & bibere: sed ego cibo inuisibili vtor. Sed quia corpus Christi verè fuit animatum, vera fuit eius comestio. Vt enim Augustinus dicit 13. de Ciuit. Dei, non potestas, sed egestas edendi, corporibus resurgentium aufertur. Vnde sicut Beda dicit, Christus manducauit potestate, non egestate.

¶Ad secundum dicendum, quòd (sicut dictum est) argumenta quædam inducebantur à Christo ad probandam veritatem humanæ naturæ, quædam verò ad probandam gloriam resurgentis. Conditio autem naturæ humanæ secundum quòd in se consideratur (quantum scilicet ad statum præsentem) contrariatur conditioni gloriæ: secundum illud 1. ad Corinth. 15. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Et ideo ea quæ inducuntur ad ostendendam conditionem gloriæ, videntur habere contrarietatem ad naturam, non simpliciter, sed secundum statum præsentem: & e conuerso. Vnde Gregor. dicit in Homil. quòd duo mira & iuxta humanam rationem sibi valde contraria, Dominus ostendit, dum post resurrectionem corpus suum, & incorruptibile & tamen palpabile demonstrauit.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut Augustinus dicit super Ioan.) hoc quod Dominus dixit, Noli me tangere: nõdum enim ascendi ad Patrem meum: sic dictum est, vt in illa fœmina figuraretur Ecclesia de Gentibus, quæ in Christum non credidit, nisi cùm ascendisset ad Patrem: aut sic in se credi voluit Iesus, hoc est sic se spiritualiter tangi, quòd ipse & Pater vnum sunt. Eius quippe intimis sensibus quodam modo ascendit ad Patrem, qui sic in eo profecerit, vt Patri agnoscat æqualem. hæc autem carnaliter adhuc in eum credebat, quem sicut hominem flebat. Quòd autem Maria alibi legitur Christum tetigisse, quando simul cum aliis mulieribus accesit, & tenuit pedes eius, quæstionem non facit, vt Seuerianus dicit. Siquidem illud de figura est, hoc de sexu: illud de diuina gratia, hoc de humana natura. Vel sicut Chrysost. dicit, volebat hæc mulier adhuc cum Christo conuersari, sicut & ante passionem, & præ gaudio nihil magnũ cogitabat: quanuis caro Christi multò melior facta fuerit resurgendo. Et ideo dixit, Nondum ascendi ad Patrem meum: quasi dicat, Non æstimes me iam terrenam vitam agere: quòd enim in terris me vides, hoc est quia nondum ascendi ad Patrem meũ, sed in promptu est quòd ascendam. vnde subditur, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut Aug. dicit in Dial. ad Orosium, Clarificata carne Dominus resurrexit: sed noluit in ea clarificatione discipulis suis apparere, quia non possent oculis suis talem claritatem prospicere. Si enim antequam moreretur pro nobis, & resurgeret, quando transfiguratus est in monte, discipulis sui eum videre non potuerunt, quantò magis glorificata carne Domini, eum videre non potuerunt? Est etiam considerandum, quòd post resurrectionem Dominus hoc præcipuè volebat ostendere, quòd idem ipse esset, qui mortuus fuerat. quod multum poterat impedire, si eis sui corporis claritatem ostenderet. Nam immutatio quæ fit secundum aspectum, maximè ostendit diuersitatem eius quod videtur: quia sensibilia communia (inter quæ est vnum & multa, vel idem & diuersum) maximè diiudicat visus. Sed ante passionem, ne infirmitatem passionis eius discipuli despicerent, intendebat Christus eis gloriam ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ sextæ Articulum primum.

Cõment. TItulus clarus.
¶In corpore vna est conclusio: Resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. Probatur tripliciter. Primò ratione principij in quolibet genere, &c. secundò auctoritate Apostoli, tertiò ex consonantia Verbi incarnati. Omnia clara & distincta sunt in litera.
* *Supra lapidem reuolutũ* ¶ In responsione ad tertium, aduerte quòd humanitas Christi quia est organum coniunctum personaliter verbo Dei, *à monumẽto, sicut dicit Matt.* est velut vniuersale in*vt hoc sit se* strumentum Dei ad mi*dentem.* racula faciendavt ex superius dictis haberur. Determinatur autem ad esse instrumentum ad hoc vel illud opus miraculosum, per aliquam ipsius conditionem: ita quòd ex hoc quòd passa est, intelligimus cõmunicatam sibi per quandam appropriationem virtutem remissiuam peccatorum: & ex hoc quòd resurrexit, cõmunicata fuit est sibi virtus resuscitatiua mortuorum. & sic de aliis similibus instrumentalibus actionibus, quæ humanitati Christi tribuuntur instrumentaliter, Deo autem principaliter. Sic enim resurrectio Christi dicitur causa nostræ resurrectionis quoniam per ipsam, vt dictum est, Christus homo instrumentum efficax constitutus est ad resuscitandos homines in vitam æternam.

4. dist. 43. art. 2. q. 1. Et 4. cõ. ca. 78. Et veri. q. 27. ar. 3. ad 7. Et opuſ. 3. c. 246. Et opuſ. 60. c. 22. 60. 7. Et 1. cõ. 25. le. 1. 90. 2.

¶ Præterea, Causa resurrectionis mortuorum est diuina iustitia, vt scilicet corpora simul præmientur vel puniantur cum animabus, sicut cõmunicauerunt merito vel peccato: vt dicit Dionys. vlt. c. Cælest. hierarch. & etiam Damasc. in 3. lib. Sed iustitiam Dei necesse esset impleri, etiam si Christus non resurrexisset. Ergo etiam Christo non resurgente, mortui resurgerent. Non ergo resurrectio Christi est causa resurrectionis corporum.

¶ Præterea; Si resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum, aut esset causa exemplaris, aut causa effectiua, aut meritoria. Sed non est causa exemplaris: quia resurrectionem corporum Deus operabitur: secundum illud Ioan. 5. Sicut pater suscitat mortuos, Deus autem nõ indiget, inspicere ad aliquod exemplar extra se. Similiter etiam non est causa effectiua: quia causa efficiens non agit nisi per contactum vel spiritualem vel corporalem. manifestum est autem quòd resurrectio Christi non habet contactum corporalem ad mortuos, qui resurgent, propter distantiam temporis & loci, similiter etiam nec contactum spiritualem, qui est per fidem & charitatem: quia etiam infideles & peccatores resurgent. Neque etiã est causa meritoria quia Christus resurgens iam non erat viator, & ita non erat in statu merendi. Et ita nullo modo resurrectio Christi videtur esse causa nostræ resurrectionis.

¶ Præterea, Cùm mors sit priuatio vitæ, nihil videtur esse aliud destruere mortẽ, quàm reducere vitã: quod pertinet ad resurrectionẽ. Sed Christus moriẽdo, mortẽ nostrã destruxit. Ergo mors Christi est causa nostræ resurrectionis, nõ ergo eius resurrectio.

¶ SED CONTRA est quod super illud 1. ad Cor. 15. Si Christus prædicatur, quòd resurrexit à mortuis, &c. dicit gloss. Qui est causa sufficiens resurrectionis nostræ.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus resurrexerit primitiæ omnium dormientium, ipsa eius resurrectio causa est nostræ resurrectionis.

QVAEST. LVI.
QVAESTIO QVINQVAGESIMA SEXTA, De Resurrectionis Christi causalitate, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de causalitate resurrectionis Christi.
¶Et circa hoc quæruntur duo.
¶Primò, vtrùm resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis.
¶Secundò, vtrùm resurrectio Christi sit causa nostræ iustificationis.

ARTICVLVS I.
¶ Vtrùm resurrectio christi sit causa resurrectionis corporum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ resurrectio Christi non sit causa resurrectionis corporum. Posita enim causa sufficienti, necesse est effectum poni. Si ergo resurrectio Christi est causa sufficiens resurrectionis corporum, statim eo resurgente omnes mortui resurgere debuerunt.

¶ Præterea, Causa resurrectionis mortuorum est diuina iustitia, vt scilicet corpora simul præmientur vel puniantur cum animabus, sicut cõmunicauerunt merito vel peccato: vt dicit Dionys. vlt. c. Cælest. hierarch. & etiam Damasc. in 3. lib. Sed iustitiam Dei necesse esset impleri, etiam si Christus non resurrexisset. Ergo etiam Christo non resurgente, mortui resurgerent. Non ergo resurrectio Christi est causa resurrectionis corporum.

¶ Præterea; Si resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum, aut esset causa exemplaris, aut causa effectiua, aut meritoria. Sed non est causa exemplaris: quia resurrectionem corporum Deus operabitur: secundum illud Ioan. 5. Sicut pater suscitat mortuos, Deus autem nõ indiget, inspicere ad aliquod exemplar extra se. Similiter etiam non est causa effectiua: quia causa efficiens non agit nisi per contactum vel spiritualem vel corporalem. manifestum est autem quòd resurrectio Christi non habet contactum corporalem ad mortuos, qui resurgent, propter distantiam temporis & loci, similiter etiam nec contactum spiritualem, qui est per fidem & charitatem: quia etiam infideles & peccatores resurgent. Neque etiã est causa meritoria quia Christus resurgens iam non erat viator, & ita non erat in statu merendi. Et ita nullo modo resurrectio Christi videtur esse causa nostræ resurrectionis.

¶ Præterea, Cùm mors sit priuatio vitæ, nihil videtur esse aliud destruere mortẽ, quàm reducere vitã: quod pertinet ad resurrectionẽ. Sed Christus moriẽdo, mortẽ nostrã destruxit. Ergo mors Christi est causa nostræ resurrectionis, nõ ergo eius resurrectio.

¶ SED CONTRA est quod super illud 1. ad Cor. 15. Si Christus prædicatur, quòd resurrexit à mortuis, &c. dicit gloss. Qui est causa sufficiens resurrectionis nostræ.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus resurrexerit primitiæ omnium dormientium, ipsa eius resurrectio causa est nostræ resurrectionis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illud, quod est primum in quolibet genere, est causa omnium, quæ sunt pòst, vt dicitur in 2. Meta. Primum autem in genere nostræ resurrectionis fuit resurrectio Christi, sicut ex supradictis patet. Vnde oportet, quòd resurrectio Christi, sit causa nostræ resurrectionis. Et hoc est quod Apost. dicit 1. ad Cor. 15. Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormiẽtium, quoniam quidem per hominẽ mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et hoc rationabiliter, nam principium humanæ viuificationis est verbum Dei, de quo dicitur in Psal. Apud te est fons vitæ. Vnde & ipse dicit Ioã. 5. Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & Filius quos vult viuificat. Habet aũt hoc naturalis ordo rerum diuinitus institutus, vt quælibet causa primò operetur in id quod est sibi propinquius, & per illud operetur in alia magis remota: sicut ignis primò calefacit aërem sibi propinquum, per quem calefacit corpora distantia. & ipse Deus primò illuminat substantias sibi propinquas, per quas illuminat magis remotas, vt Dion. dicit 13. c. Cæleſt. hierarc. Et ideo verbum Dei primò tribuit vitam immortalem corpori sibi naturaliter vnito, & per ipsum operatur resurrectionem in omnibus aliis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut dictum est) resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis per virtutem Verbi vniti, quod quidem operatur secundũ voluntatem. Et ideo non oportet quòd statim sequatur effectus: sed secundũ dispositionẽ verbi Dei: vt scilicet primò conformemur Christo patiẽti & morienti in hac vita passibili & mortali, deinde perueniamus * ad percipiendũ similitudinem resurrectionis ipsius. * *Alias* *perueniamus*

¶ Ad secundum dicendum, quòd iustitia Dei est causa prima resurrectionis nostræ: resurrectio autem Christi est causa secunda, pria & quasi instrumentalis. Licet autem virtus principalis agentis non determinetur ad hoc instrumentum determinatè: tamen ex quo per hoc instrumentũ operatur, instrumentũ illud est causa efficiens. Sic ergo diuina iustitia, quantũ est de se, non est obligata ad resurrectionem nostram causandam per resurrectionẽ Christi: potuit enim alio modo nos Deus liberare, quàm per Christi passionem & resurrectionem, vt suprà dictũ est. Ex quo tamen decreuit hoc modo nos liberare, manifestum est, quòd resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd resurrectio Christi nõ est propriè loquendo, causa meritoria nostræ resurrectionis: sed est causa efficiens & exemplaris. Efficiens quidem, inquantum humanitas, secundum quam resurrexit, est quodãmodo instrumentum diuinitatis ipsius, & operatur in virtute eius: vt suprà dictũ est. Et ideo sicut alia quæ Christus in sua humanitate fecit, vel passus est, ex virtute diuinitatis eius sunt nobis salutaria (vt suprà dictum est) ita & resurrectio Christi est causa efficiẽs nostræ resurrectionis virtute diuina: cuius proprium est mortuos viuificare. Quæ quidem virtus præsentialiter attingit omnia loca & tempora, & talis contactus * virtualis sufficit ad rationem hu- * *Aliàs* *virtualis*
ius efficientiæ. Et quia (vt dictũ est) primordialis causa resurrectionis humanæ est diuina iustitia: ex qua Christus habet potestatem iudiciũ facere, inquantũ filius hominis est, virtus effectiua resurrectionis eius se extendit, non solùm ad bonos, sed etiam ad malos, qui sunt eius iudicio subiecti. Sicut aũt resurrectio corporis Christi, ex eo quòd corpus illud est personaliter Verbo vniti, est prima tempore, ita etiã est prima dignitate & perfectione: vt dicit gloſ. 1. ad Cor. 15. Semper aũt id quod est perfectiſsimum, est exemplar eius quod est minus perfectũ, secũdum suum modũ: & ideo resurrectio Christi est causa exemplaris nostræ resurrectionis. Quod quidem necessarium est, non ex parte resuſcitãtis, qui non indiget exemplari, sed ex parte resuſcitatorum, quos oportet illi resurrectioni conformari: secundum illud Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Licet aũt efficiẽtia resurrectionis Christi se extendat ad resurrectionem tam bonorũ, quàm malorum: exemplaritas tamẽ eius se extendit propriè solùm ad bonos, qui sunt facti conformes filiationis ipsius: vt dicitur Rom. 8.

¶ Ad quartum dicendum, quòd secundum rationem efficiẽtiæ, quæ dependet ex virtute diuina, cõmuniter tam mors Christi, quàm etiã resurrectio, est causa tam destructionis mortis, quàm reparationis vitæ. Sed secundum rationem exemplaritatis, mors Christi, per quam recesit à vita mortali, est causa destructionis mortis nostræ: resurrectio verò eius, per quã inchoauit vitã immortalem, est causa reparationis vitæ nostræ. Passio tamẽ Christi est insuper causa meritoria: vt suprà dictum est.

ART

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ sextæ Articulu secundum.

Annot. Locis supra art. 1. not. TItulus clarus est, intelligenti resurrectionem animæ esse à morte peccatorum: mors enim animæ peccatum est, & vita eius est gratia Dei.

Cõment. ¶ In corpore sunt duæ conclusiones. Prima est Resurrectio Christi habet virtutem instrumentaliter effectiuam respectu resurrectionis animarum, & non solùm corporum. Probatur: Resurrectio Christi agit in virtute deitatis extendentis se non solùm ad vitam corporum, sed animæ: ergo.

Annot. ¶ Aduerte hîc, quòd consequentia seu ratio ista præsupponit supradicta de potentia seu omnipotentia humanitatis Christi, quòd scilicet extendat se potestas eius instrumentalis ad quæcunque creabilia opera, exceptis his quæ spectant ad primam rerum creationem, &c. vt ibi latius patuit. Supposita enim adæquatione organi, gratia materiæ subiectæ tenet argumentum, Virtus deitatis principalis extendit se ad vitam corporum & animarum: ergo virtus instrumentalis humanitatis extendit se ad eadem.

Cõment. ¶ Secunda conclusio est: Resurrectio Christi est causa exemplaris resurrectionis animarũ. Probatur: quia Christo resurgenti debemus etiam secundum animam cõformari. Et hoc declaratur auctoritate Apostoli quo ad finem, scilicet nouitatẽ vitæ, & quo ad vitationem vlteriorem mortis.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulum primum.

Cõment. TItulus clarus.
¶ In corpore vna vna conclusio: Cõuenientes fuit Christũ non remanere in terris, sed ascendere in cælum. Probatur: Locus debet esse proportionatus loco, &c. clarè patet in litera.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Rom. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Quæ nihil aliud est, quàm resurrectio animarum. Et super illud Psal. Ad vesperum demorabitur fletus, dicit gloſſ. quòd resurrectio Christi est causa resurrectionis nostræ, & animæ in præsenti, & corporis in futuro.

CONCLVSIO.

¶ Non modò corporum, sed animarum christi resurrectio causa effectiua & exemplaris est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) resurrectio agit in virtute diuinitatis, quæ quidem se extendit, non solùm ad resurrectionem corporum, sed etiam ad resurrectionem animarum: à Deo enim est, & quòd anima viuat per gratiã, & quòd corpus viuat per animam. Et ideo resurrectio Christi habet instrumentaliter virtutẽ effectiuam, non solùm respectu resurrectionis corporũ, sed etiam respectu resurrectionis animarum. Similiter etiam habet rationem exemplaritatis respectu resurrectionis animarũ: quia Christo resurgenti debemus etiam secundum animam cõformari, vt scilicet, secundum Apost. Rom. 6. Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus: & sicut ipse resurgens ex mortuis, iam non moritur, ita & nos existimemus nos mortuos esse peccato, vt iterum viuamus in illo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug. dicit resurrectionem animarũ fieri per Dei substantiam, quantum ad participationem: quia scilicet participando diuinam bonitatem, animæ fiunt bonæ & iustæ, non autem participando quancunque creaturam. Vnde cùm dixisset, Animæ resurgunt per substantiam Dei, subdit, Participatione enim Dei fit anima beata, non participatione animæ sanctę. Sed participando gloriã corporis Christi, efficiuntur corpora nostra gloriosa.

¶ Ad secundum dicendum, quòd efficientia resurrectionis Christi pertingit ad animas, non per propriã virtutem ipsius corporis resurgenti: sed per virtutẽ diuinitatis, qui personaliter vnitur.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd resurrectio animarum pertinet ad

meritum, quod est effectus iustificationis: * sed resurrectio corpo- * *Aliàs* *rum ordinatur ad pœnam vel præmium, quæ sunt effectus iudi-* *iustificantis.*
cantis. Ad Christum autem non pertinet iustificare omnes, sed *tionem.*
iudicare: & ideo omnes resuscitat secundum corpus, sed non omnes secundum animam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in iustificatione animarũ duo concurrunt, scilicet remissio culpæ, & nouitas vitæ per gratiã. Quantum ergo ad efficientiam, quæ est per virtutem diuinam, tã passio Christi quàm resurrectio est causa iustificationis quo ad vtrunque. Sed quantũ ad exemplaritatem propriè passio & mors Christi, est causa remissionis culpæ, per quam mortmur peccato: resurrectio autem Christi, est causa nouitatis vitæ, quæ est per gratiam siue iustitiam. Et ideo Apost. dicit Rom. 4. quòd traditus est, scilicet in mortẽ, propter delicta nostra, scilicet tollẽda, & resurrexit propter sanctificationem nostram. sed passio Christi est etiam causa meritoria: vt dictum est.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA septima, De ascensione Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de ascensione Christi.
¶Et circa hoc quæruntur sex.
¶Primò, vtrùm fuerit conueniens Christũ ascendere.
¶Secundò, secundum quam naturam conueniat sibi ascensio.
¶Tertiò, vtrùm propria virtute ascenderit.
¶Quartò, vtrùm ascenderit super omnes cælos corporeos.
¶Quintò, vtrùm ascenderit super omnes spirituales creaturas.
¶Sextò, de effectu ascensionis.

ARTICVLVS I.
¶ Vtrùm fuerit conueniens christum ascendere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit cõueniens Christum ascendere. Dicit enim Philosophus in 2. de Cæl. quòd illa quæ optimo modo se habent, possident suum modum sine motu. Sed Christus optimè se habuit: quia & secundum diuinam naturam est summum bonum, & secundum humanam naturã, est summa glorificatus: ergo suum bonum habet sine motu. Sed ascẽsio est quidã motus. ergo non fuit cõueniens, quòd Christus ascẽderet.

3. di. 22. q. 3. ar. 1. Et opuſ. 60. c. 23. prin.

¶ Præterea, Omne quod mouetur, mouetur propter aliquid melius. Sed Christo non fuit melius esse in cælo, quàm in terra: nihil enim accreuit sibi per hoc quod fuit in cælo: neque quantum ad animam neque quãtum ad corpus. Ergo videtur quòd Christus non debuerit in cælum ascendere.

¶ Præterea, Filius Dei humanam naturam assumpsit ad nostrã salutem. Sed magis fuisset salutare hominibus, quòd semper cõuersaretur nobiscũ in terris: vnde ipse dixit discipulis suis Luc. 17. Venient dies, quando desideretis videre vnum diem Filij hominis: & non videbitis. Videtur ergo quòd non fuerit conueniẽs Christum ascendere in cælum.

¶ Præterea, Sicut Greg. dicit 14. Moral. corpus Christi in nullo mutatum fuit post resurrectionem. Sed non immediatè post resurrectionem ascendit in cælum: quia ipse dicit post resurrectionem Ioan. 20. Nondum ascendi ad Patrem meum. Ergo videtur quòd nec post quadraginta dies ascendere debuerit.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.

CONCLVSIO.

¶ Non decuit Christum post resurrectionem suam in terris remanere, sed super omnes cælos ascendere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd locus debet esse proportionatus locato. Christus autem * post resurrectionem, vitam immortalem & incorruptibilem inchoauit. Locus aũt, in quo nos habitamus, est locus generationis & corruptionis, sed lo- * *Aliàs* *per.*
cus cælestis est locus incorruptionis. Et ideo non fuit conueniẽs, quòd Christus post resurrectionem remaneret in terris, sed conueniens fuit quòd ascenderet in cælum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud optimè se habens quod sine motu possidet suum bonum, est ipse Deus: quia est omnino immutabilis, secundũ illud Malac. 3. Ego Deus, & non mutor. Quælibet aũt creatura est mutabilis aliquo modo: vt patet per Aug. 8. super Genes. ad literam. Et quia natura assum

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulum secundum.

Titulus, vt sonat, summatim est.

Comment. ¶ In corpore ponitur vna distinctio bimembris cum suis conclusionibus. Distinctio est circa ly secundum quòd, & conclusiones sunt clarę. Vbi nota in hac materia, quòd sicut supposituum diuinum passum est secundum naturam humanam, vt ly secundum, dicit conditionem patientis: ita persona filij Dei est ille, qui ascendit in cælum secundum naturam humanam vt naturam ascendentem, & secundū naturam diuinam, vt eam sam ascensionis.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articuli tertij.

Titulus clarus.

Comment. ¶ In corpore art. cōclusio est: Christus ascendit in cælum propria virtute, primò quidem diuina: secundò autem animæ glorificatæ, mouēris corpus, prout vult. Declaratæ conclusio, distinguendo in Christo naturam, diuinam scilicet & humanam, & subdistinguendo virtutē humanam in virtutem naturalē, & virtutem gloriæ, & excluſa virtute naturali afferendo duas opiniones de radice virtutis gloriæ, scilicet vel ex parte lucis cęlestis, vel ex parte beatitudinis animæ. Et prætermiſſa prima opinione, quia beatitudo animæ in Dei participatione consistit, infertur conclusio quo ad omnes sui partes clariſſima, ita quòd exposītione non eget.

Annot. ¶ Aduerte hic, quòd cùm dicitur, Christum propria virtute glorificatæ animæ ascendiſſe in cælum, non intelligitur niſi de ipso locali motu ascensionis, vtrùm enim virtute glorificatæ animæ potuerit motu illo penetrare cælos, alia quæstio est inferius tractanda.

Titulus, vt sonat, summatim est.

¶ In corpore vna est conclusio: Conuenientiſsimè est Christo, quòd ſit ſuper omnia corpora conſtituta in alto. Probatur: Quòd aliqua corpora perfectius participant bonitatem diuinā, tantò ſunt ſuperiora localiter, ſed corpus Chriſti glorioſum perfectius participat, &c.

Annot. ¶ Aduerte hic, autorem opinari Chriſtum ſecundum corpus eſſe ſupra cælos omnes, ſic quòd planta pedis eius eſt ſupra ſuperficiem conuexam ſupremi cæli. hoc enim concludit & ratio in corpore allata, quòd quantò corpus eſt perfectius, tantò eſt ſuperius ſecundum locū, & hoc expreſsè explicatur in reſponſione ad ſecundum, dicendo, Nihil prohibet corpus Chriſti eſſe extra totam continentiam cælorum corporeorum, & nō eſſe in loco continente. Et hoc ideo dictū ſit, vt euitent dicentes corpus Chriſti ſic eſſe ſupra omnes cælos, quòd eſt in ſuprema parte ſupremi cæli, quòd non ſequitur do ctrinam Autoris: ex hoc enim ſequitur manifeſtē, quòd non eſt ſuperius ſupremo cælo, & quòd nō eſt extra totam cōtinentiam cælorum corporeorum, quorum primū continet cæteros corporei articuli, ſecundum autem reſponſionī ad ſecundum.

¶ Sed occurrit hīc Durandus in tertio ſent. diſt. 22. art. vlti. obiiciens contra hanc poſitionem, quia ſe queretur, quòd Chriſtus nec ſe nec alia videret corporali viſione: quia viſio fit per diaphanum medium, quod ſupra cōuexum ſupremi cæli nō inuenitur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ſicut ſupra naturæ ordinem corpus Chriſti locatur ſupra conuexum cæli ſupremi: ita ſupra naturæ ordinem, exercetur ibi viſio corporalis abſque diaphano medio cōtinuo vſque ad oculum.

¶ Mirum eſt autem de hoc obliciendibus ad concludēdum. Dicant quæſo, quomodo tā Chriſtus quām alij ſancti poſt reſurrectionē ſi infra cōuexum cæli cōtinentur, audītionem corporalē exercebunt, cùm audibus fiat per medium aēreum, qui ibi non eſt, nec cæli ſuperiores vicē aēris: quoniam nō inquantū diaphanus aēr mediat in auditu, vt patet ex hoc quòd abſq; diaphano in aſtu auditus, in tenebris conſiſtentis nobis & ſonante & ſono, & rurſus cæli quaſi ære ſibi ſunt, vt non poſſint percutere, &c. Mittamus hæc ſupernaturalia futuri ſeculi, ſcientiæ futuri ſeculi.

moueri. Ergo Chriſtus non propria virtute, ſed aliena ferebatur in cælum.

¶ Præterea, Corpus Chriſti fuit terrenum ſicut & corpora noſtra. Corpori autem terreno, contra naturam eſt ferri ſurſum. Nullus autē motus eſt ex propria virtute eius, quod contra naturam mouetur. Ergo Chriſtus nō aſcendit propria virtute in cælum.

¶ Præterea, Propria virtus Chriſti eſt virtus diuina. Sed motus ille non videtur fuiſſe ex virtute diuina: quia cùm virtus diuina ſit infinita, motus ille fuiſſet in inſtanti, & ſic non potuiſſet videntibus diſcipulis, eleuari in cælum: vt dicitur Act. 1. Ergo videtur q̄ Chriſtus non aſcenderit propria virtute.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Iſa. 63. Iſte formoſus in ſtola ſua gradiēs in multitudine fortitudinis ſuæ. Et Greg. dicit in Homil. Aſcenſionis, Notandum eſt, quòd Helias in curru legitur aſcendiſſe: vt videlicet apertè demonſtraretur, quia homo purus adiutorio indigebat alieno. Redemptor autem noſter non curru, non angelis ſubleuatus legitur: quia qui fecerat omnia, ſuper omnia ſua virtute ferebatur.

CONCLVSIO.

¶ Chriſtus aſcendit in cælum propria virtute, ſcilicet diuina, ſecundā virtute animæ glorificatæ mouentis corpus, prout volebat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in Chriſto eſt duplex natura, diuina ſcilicet & humana, vnde ſecundum vtranque naturam poteſt accipi propria virtus eius. Sed ſecundum humanam naturam poteſt accipi duplex virtus Chriſti. Vna quidem naturalis, quæ procedit ex principijs naturæ, & tali virtute manifeſtum eſt, quòd Chriſtus in cælum non aſcendit. Alia autem virtus in humana natura Chriſti, eſt virtus gloriæ, ſecundum quam Chriſtus in cælum aſcendit. Cuius quidem virtutis rationem quidam accipiunt ex natura quintæ eſſentiæ, quæ eſt lux, vt dicunt, quam ponunt eſſe de compoſitione humani corporis, & per eam elementa contraria conciliari in vnum. Ita quòd in ſtatu huius mortalitatis natura elementaris in corporibus humanis dominatur: & ideo ſecundum naturam elementi prædominantis, corpus humanum naturali virtute deorſum fertur. In ſtatu autem gloriæ prædominabitur natura cæleſtis: per cuius inclinationem & virtutem corpus Chriſti & alia Sanctorum corpora feruntur in cælum. Sed de hac opinione & in Prima parte habitū eſt, & infrà magis agetur in tractatu de Reſurrectione cōmuni. Hac autem opinione prætermiſſa, alij aſsignant rationem prædictæ virtutis ex parte animæ glorificatæ, ex cuius redūdantia glorificabitur corpus, vt Auguſt. dicit ad Dioſc. Erit enim tanta obedientia corporis glorioſi ad animam beatam (vt ſicut Aug. dicit 23. de Ciuit. Dei.) Vbi volet ſpiritus, ibi protinus erit corpus, nec volet aliquid ſpiritus, quod nec ſpiritū poſsit decere, nec corpus. Decet autem corpus glorioſum & immortale eſſe in loco cæleſti, ſicut dictum eſt. Et ideo ex virtute animæ volentis, corpus Chriſti aſcendit in cælum. Sicut autem corpus efficitur glorioſum participatione animæ, ita vt Auguſt. dicit ſuper Ioan. participatione Dei fit anima beata. Vnde prima origo aſcenſionis in cælum eſt virtus diuina. Sic igitur Chriſtus aſcendit in cælum propria virtute, primò quidem virtute diuina, ſecundò virtute animæ glorificatæ, mouentis corpus, prout vult.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd ſicut Chriſtus dicitur propria virtute ſurrexiſſe, & tamen eſt ſuſcitatus à patre, eo quòd eadem eſt virtus Patris & Filij: ita etiam Chriſtus ex propria virtute aſcendit in cælum, & tamen à Patre eſt eleuatus & aſſumptus.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ratio illa probat quòd Chriſtus non aſcendit in cælum propria virtute, quæ eſt naturæ humanæ naturalis: aſcendit tamen in cælum propria virtute, quæ eſt virtus diuina, & propria virtute, quæ eſt animæ beatæ. Et licet aſcendere ſurſum, ſit contra naturam humani corporis ſecundum ſtatum præſentem, in quo corpus non eſt omnino ſubiectum ſpiritui: tamen non erit contra naturam neque violentum corpori glorioſo, cuius tota natura eſt omnino ſubiecta ſpiritui.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etſi virtus diuina ſit infinita, & infinitè operetur quantum eſt ex parte operātis: tamen effectus virtutis eius recipitur in rebus ſecūdum earum capacitatem, & ſecundum Dei diſpoſitionem. Corpus autem non eſt capax, vt in inſtanti localiter moueatur: quia oportet quòd cōmetiatur ſe ſpatio, ſecūdum cuius diuiſionem diuiditur tempus: vt dicitur 6. Phyſ. Et ideo non oportet quòd corpus motum à Deo, moueatur in inſtanti: ſed mouetur ea velocitate, qua Deus diſponit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm conueniat Christo ascendere in cælum secundum diuinā naturā. 3. dist. 22. q. 3. ar. 1. ad 1.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur q̄ aſcendere in cælum, conueniat Chriſto ſecundū diuinam naturam. Dicitur enim in Pſal. Aſcendit Deus in iubilatione. & Deut. 33. Aſcēſor cæli, auxiliator tuus. Et ſic ſed iſta dicuntur de Deo etiā ante Chriſti incarnationem. Ergo Chriſto conuenit aſcendere in cælum, ſecundum quòd Deus.

¶ Præterea, Eiuſdem eſt aſcendere in cælum, cuius eſt deſcēdere de cælo: ſecundum illud Ioan. 3. Nemo aſcendit in cælū, niſi qui de cælo deſcendit. & Eph. 4. Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit. Sed Chriſtus deſcendit de cælo, non ſecundum quòd homo, ſed ſecundum quòd Deus: non enim humana eius natura antè in cælo fuerat, ſed diuina. ergo videtur quòd Chriſtus aſcenderit in cælum, ſecundum quòd Deus.

¶ SED CONTRA eſt quod Eph. 4. ſuper illud, Quod autem aſcendit, quid eſt niſi quia & deſcendit? dicit gl. Conſtat quòd ſecundum humanitatem Chriſtus deſcendit & aſcendit.

CONCLVSIO.

¶ Ascendit Christus in cælum non secundum diuinam naturam, quæ nunquam cælum deseruit, sed secundum quòd homo virtute diuinitatis penetrauit cælos.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ly ſecundum quòd, duo poteſt notare, ſcilicet conditionē aſcendēs, & cauſam aſcenſionis. Et ſiquidem deſignet conditionē aſcendentis, tūc aſcēdere non poteſt cōuenire Chriſto ſecundū conditionē diuinæ naturæ, tum quia nihil eſt diuinitate altius, quo poſsit aſcendere: tum etiā quia aſcenſio eſt motus localis, qui diuinæ naturæ nō competit, quæ eſt immobilis & inlocalis. Sed per hunc modū aſcenſio cōpetit Chriſto ſecundum humanā naturam, quæ cōtinetur loco, & motui ſubiici poteſt. Vnde ſub hoc ſenſu poterimus dicere, quòd Chriſtus aſcendit in cælum ſecundū quòd homo, non ſecundum quòd Deus. Si verò ly ſecundū quòd, deſignet cauſam aſcēſionis, cùm Chriſtus ex virtute diuinitatis in cælū aſcenderit, non aūt ex virtute humanæ naturæ, dicendum eſt quòd Chriſtus aſcēdit in cælum, non ſecundū q̄ homo, ſed ſecundum q̄ Deus. Vnde Aug. dicit in ſermo. de Aſcēſione, De noſtro fuit, quòd filius Dei pependit in cruce, ſed de ſuo, quòd aſcendit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritates illæ prophetic̄ dicuntur de Deo, ſecundum quòd erat incarnandus. Poteſt tamen dici, q̄ aſcendere, etſi non propriè cōuenit diuinæ naturæ, poteſt tamen ei metaphoricè conuenire, prout ſcilicet dicitur in cor hominis aſcēdere, quādo cor hominis ſe ſubijcit, & humiliat Deo. Et eodē modo metaphoricè dicitur aſcēdere, reſpectu cuiuslibet creaturæ, ex eo quòd eam ſubiicit ſibi.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ipſe idem eſt qui aſcēdit & qui deſcendit (dicit enim Aug. in lib. de Symbolo, Quis eſt qui deſcendit? Deus homo. quis eſt qui aſcendit? idē ipſe Deus homo.) Deſcenſus tamē duplex attribuitur Chriſto: vnus quidē, quo dicitur deſcendiſſe de cælo, qui quidē attribuitur Deo homini, ſecundum quòd Deus. Non enim eſt iſte deſcenſus intelligēdus ſecundum motū localem, ſed ſecundum exinanitionem, qua cùm in forma Dei eſſet, ſerui formā ſuſcepit. Sicut enim dicitur exinanitus non ex eo quòd ſuam plenitudinē amiſerit, ſed ex eo quòd noſtrā paruitatem ſuſcepit: ita dicitur deſcendiſſe de cælo, nō q̄ cælum deſeruerit, ſed quia naturam terrenā aſſumpſit in vnitatem perſonæ. Alius autem eſt deſcenſus quo deſcendit in inferiores partes terræ: vt dicitur Epheſ. 4. Qui quidem eſt deſcenſus localis, vnde competit Chriſto ſecundum conditionem humanæ naturæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Chriſtus dicitur ad Patrē aſcendere, inquantum aſcendit ad conſeſſum paternæ dexteræ. Quod quidem conuenit Chriſto aliqualiter ſecundum diuinam naturam, aliqualiter autem ſecundum humanam, ſecundum quòd infrà dicetur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus ascenderit propria virtute. opus. 2. c. 2.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus non aſcēderit propria virtute. Dicitur enim Mar. vlti. quòd dominus Ieſus poſtquam locutus eſt diſcipulis, aſſumptus eſt in cælum. Et Actor. 1. dicitur, Videntibus illis eleuatus eſt, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. Sed illud quod aſſumitur & eleuatur, ab alio videtur

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulū quartū.

Titulus, vt sonat, intelligendus est.

Comment. ¶ In corpore vna est conclusio: Conuenientiſsimè est Christo, quòd ſit ſuper omnia corpora conſtituta in alto. Probatur: Quòd aliqua corpora perfectius participant bonitatem diuinā, tantò ſunt ſuperiora localiter, ſed corpus Chriſti glorioſum perfectius participat, &c.

Annot. ¶ Aduerte hic, autorem opinari Chriſtum ſecundum corpus eſſe ſupra cælos omnes, ſic quòd planta pedis eius eſt ſupra ſuperficiem conuexam ſupremi cæli. hoc enim concludit & ratio in corpore allata, quòd quantò corpus eſt perfectius, tantò eſt ſuperius ſecundum locū, & hoc expreſsè explicatur in reſponſione ad ſecundum, dicendo, Nihil prohibet corpus Chriſti eſſe extra totam continentiam cælorum corporeorum, & nō eſſe in loco continente. Et hoc ideo dictū ſit, vt euitent dicentes corpus Chriſti ſic eſſe ſupra omnes cælos, quòd eſt in ſuprema parte ſupremi cæli, quòd non ſequitur doctrinam Autoris: ex hoc enim ſequitur manifeſtē, quòd non eſt ſuperius ſupremo cælo, & quòd nō eſt extra totam cōtinentiam cælorum corporeorum, quorum primū continet cæteros corporei articuli, ſecundum autem reſponſionī ad ſecundum.

¶ Sed occurrit hīc Durandus in tertio ſent. diſt. 22. art. vlti. obiiciens contra hanc poſitionem, quia ſequeretur quòd Chriſtus nec ſe nec alia videret corporali viſione: quia viſio fit per diaphanum medium, quod ſupra cōuexum ſupremi cæli nō inuenitur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ſicut ſupra naturæ ordinem corpus Chriſti locatur ſupra conuexum cæli ſupremi: ita ſupra naturæ ordinem, exercetur ibi viſio corporalis abſque diaphano medio cōtinuo vſque ad oculum.

¶ Mirum eſt autem de hoc obliciendibus ad concludēdum. Dicant quæſo, quomodo tā Chriſtus quām alij ſancti poſt reſurrectionē ſi infra cōuexum cæli cōtinentur, audītionem corporalē exercebunt, cùm audibus fiat per medium aēreum, qui ibi non eſt, nec cæli ſuperiores vicē aēris: quoniam nō inquantū diaphanus aēr mediat in auditu, vt patet ex hoc quòd abſq; diaphano in aſtu auditus, in tenebris conſiſtentis nobis & ſonante & ſono, & rurſus cæli quaſi ære ſibi ſunt, vt non poſſint percutere, &c. Mittamus hæc ſupernaturalia futuri ſeculi, ſcientiæ futuri ſeculi.

moueri. Ergo Chriſtus non propria virtute, ſed aliena ferebatur in cælum.

¶ Præterea, Corpus Chriſti fuit terrenum ſicut & corpora noſtra. Corpori autem terreno, contra naturam eſt ferri ſurſum. Nullus autē motus eſt ex propria virtute eius, quod contra naturam mouetur. Ergo Chriſtus nō aſcendit propria virtute in cælum.

¶ Præterea, Propria virtus Chriſti eſt virtus diuina. Sed motus ille non videtur fuiſſe ex virtute diuina: quia cùm virtus diuina ſit infinita, motus ille fuiſſet in inſtanti, & ſic non potuiſſet videntibus diſcipulis, eleuari in cælum: vt dicitur Act. 1. Ergo videtur q̄ Chriſtus non aſcenderit propria virtute.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Iſa. 63. Iſte formoſus in ſtola ſua gradiēs in multitudine fortitudinis ſuæ. Et Greg. dicit in Homil. Aſcenſionis, Notandum eſt, quòd Helias in curru legitur aſcendiſſe: vt videlicet apertè demonſtraretur, quia homo purus adiutorio indigebat alieno. Redemptor autem noſter non curru, non angelis ſubleuatus legitur: quia qui fecerat omnia, ſuper omnia ſua virtute ferebatur.

CONCLVSIO.

¶ Christus ascendit in cælum propria virtute, scilicet diuina, secundā virtute animæ glorificatæ mouentis corpus, prout volebat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in Chriſto eſt duplex natura, diuina ſcilicet & humana, vnde ſecundum vtranque naturam poteſt accipi propria virtus eius. Sed ſecundum humanam naturam poteſt accipi duplex virtus Chriſti. Vna quidem naturalis, quæ procedit ex principijs naturæ, & tali virtute manifeſtum eſt, quòd Chriſtus in cælum non aſcendit. Alia autem virtus in humana natura Chriſti, eſt virtus gloriæ, ſecundum quam Chriſtus in cælum aſcendit. Cuius quidem virtutis rationem quidam accipiunt ex natura quintæ eſſentiæ, quæ eſt lux, vt dicunt, quam ponunt eſſe de compoſitione humani corporis, & per eam elementa contraria conciliari in vnum. Ita quòd in ſtatu huius mortalitatis natura elementaris in corporibus humanis dominatur: & ideo ſecundum naturam elementi prædominantis, corpus humanum naturali virtute deorſum fertur. In ſtatu autem gloriæ prædominabitur natura cæleſtis: per cuius inclinationem & virtutem corpus Chriſti & alia Sanctorum corpora feruntur in cælum. Sed de hac opinione & in Prima parte habitū eſt, & infrà magis agetur in tractatu de Reſurrectione cōmuni. Hac autem opinione prætermiſſa, alij aſsignant rationem prædictæ virtutis ex parte animæ glorificatæ, ex cuius redūdantia glorificabitur corpus, vt Auguſt. dicit ad Dioſc. Erit enim tanta obedientia corporis glorioſi ad animam beatam (vt ſicut Aug. dicit 23. de Ciuit. Dei.) Vbi volet ſpiritus, ibi protinus erit corpus, nec volet aliquid ſpiritus, quod nec ſpiritū poſsit decere, nec corpus. Decet autem corpus glorioſum & immortale eſſe in loco cæleſti, ſicut dictum eſt. Et ideo ex virtute animæ volentis, corpus Chriſti aſcendit in cælum. Sicut autem corpus efficitur glorioſum participatione animæ, ita vt Auguſt. dicit ſuper Ioan. participatione Dei fit anima beata. Vnde prima origo aſcenſionis in cælum eſt virtus diuina. Sic igitur Chriſtus aſcendit in cælum propria virtute, primò quidem virtute diuina, ſecundò virtute animæ glorificatæ, mouentis corpus, prout vult.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd ſicut Chriſtus dicitur propria virtute ſurrexiſſe, & tamen eſt ſuſcitatus à patre, eo quòd eadem eſt virtus Patris & Filij: ita etiam Chriſtus ex propria virtute aſcendit in cælum, & tamen à Patre eſt eleuatus & aſſumptus.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ratio illa probat quòd Chriſtus non aſcendit in cælum propria virtute, quæ eſt naturæ humanæ naturalis: aſcendit tamen in cælum propria virtute, quæ eſt virtus diuina, & propria virtute, quæ eſt animæ beatæ. Et licet aſcendere ſurſum, ſit contra naturam humani corporis ſecundum ſtatum præſentem, in quo corpus non eſt omnino ſubiectum ſpiritui: tamen non erit contra naturam neque violentum corpori glorioſo, cuius tota natura eſt omnino ſubiecta ſpiritui.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etſi virtus diuina ſit infinita, & infinitè operetur quantum eſt ex parte operātis: tamen effectus virtutis eius recipitur in rebus ſecūdum earum capacitatem, & ſecundum Dei diſpoſitionem. Corpus autem non eſt capax, vt in inſtanti localiter moueatur: quia oportet quòd cōmetiatur ſe ſpatio, ſecūdum cuius diuiſionem diuiditur tempus: vt dicitur 6. Phyſ. Et ideo non oportet quòd corpus motum à Deo, moueatur in inſtanti: ſed mouetur ea velocitate, qua Deus diſponit.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus ascenderit super omnes cælos. 3. dist. 22. q. 3. ar. 3. q. 1. & 4. contra ca. 87. Et opus. 6. ca. 9.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus non aſcenderit ſuper omnes cælos. Dicitur enim in Pſal. Dominus in templo ſancto ſuo, Dominus in cælo ſedes eius. Quod autem eſt in cælo, nō eſt ſupra cælum. ergo Chriſtus non aſcendit ſuper cælos.

¶ Præterea, Super omnes cælos non eſt aliquis locus, vt probatur in primo de Cælo. Sed omne corpus oportet eſſe in loco. Ergo corpus Chriſti non aſcendit ſuper omnes cælos.

¶ Præterea, Duo corpora non poſſunt eſſe in eodem loco. Cùm igitur non ſit tranſitus de extremo in extremum niſi per mediū, videtur quòd Chriſtus non potuiſſet aſcendere ſuper omnes cælos, niſi cælum diuideretur, quod eſt impoſsibile.

¶ Præterea, Act. 1. dicitur, quòd nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. Sed nubes non poſſunt eleuari ſupra cælum. ergo Chriſtus non aſcendit ſuper omnes cælos.

¶ Præterea, Ibi credimus Chriſtum in perpetuum permanſurū, quò aſcendit. Sed quod contra naturam eſt, non poteſt eſſe ſempiternum: quia id quod eſt ſecūdum naturam, eſt vt in pluribus, & vt frequentius. Cùm ergo contra naturam ſit corpori terreno, eſſe ſupra cælum, videtur quòd corpus Chriſti ſupra cælum non aſcenderit.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Eph. 3. Aſcendit ſuper omnes cælos, vt adimpleret omnia.

CONCLVSIO.

¶ Cùm corpus Christi gloriosum perfectissimo modo diuinam participauerit bonitatem, decuit vt super omnes cælos eleuaretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quanto aliqua corpora perfectius participant bonitatem diuinam, tantò ſunt ſuperiora corporea quæ ſunt magis formalia, ſunt naturaliter ſuperiora (vt patet per Philoſophum in quarto Phyſ. & in ſecundo de Cælo) per formam enim vnumquodque corpus participat diuinum eſſe, vt patet in 1. Phyſic. Plus autem participat de diuina bonitate corpus per gloriam, quàm quodcunque corpus naturale per formam ſuæ naturæ. Et inter cætera corpora glorioſa, manifeſtum eſt, quòd corpus Chriſti maiori refulget gloria. vnde conuenientiſsimum eſt ſibi, quòd ſit ſupra omnia corpora conſtitutum in alto. Et ideo ſuper illud Eph. 4. Aſcendens in altum, dicit gloſ. Loco & dignitate.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſedes Dei dicitur eſſe in cælo, non ſicut in continente, ſed magis ſicut in contento. Vnde non oportet aliquam partem cæli eo ſuperiorem eſſe: ſed ipſum eſſe ſuper omnes cælos. ſicut & in Pſal. dicitur, Eleuata eſt magnificentia tua, ſuper cælos, Deus.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd locus habet rationem continentis. vnde primum continens habet rationem primi locantis, quod eſt primum cælum. Intantum igitur corpora indigent eſſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulis quintu.

Annot. TItulus intelligendus est cum grano salis, prout respondendo apparet: hoc est, quòd ponitur ibi locatum pro loco, ita quòd per ly omnem creaturã spiritualem, intelligimus locum omnis creaturæ spiritualis. Sequitur est enim Autor vitatũ modum loquendi, quo consueuimus dicere aliquem episcopum vel principẽ ascendisse super tales & tales: qui ascendit ad locum superiorem locis talium & talium. Vnde sensus titulĩ est: an locus quo ascendit Christus, sit superior locis, in quibus sunt quæcunque spirituales creaturæ.

Comment. ¶ In corpore vna conclusio: Corpori Christi debetur locus altior vltra omnem creaturam etiã spiritualem. Probatur: Tanto altior locus rei debetur, quanto est nobilior: sed corpus Christi secundum dignitatem personalẽ excellit omnes substantias spirituales: ergo, &c.

¶ Num Christus sit super angelos eleuatus an in eodem loco suprema sphæræ sit, in quo sunt angeli.

Quæst. ¶ Circa hanc comparationem dubiũ occurrit quoniam vana videtur. Nam supra conuexũ seu in superficie conuexa circũ Il empyrei non datur locus altior aut minus altus, cùm sit perfectè sphæricum: constat autem illic esse angelos beatos, & corpus Christi illic esse, conclusum est ex articulo præcedenti.

Infrà q. 58. art. 3. cor. Et Psal. 8. fin. Et Eph. 2. lec. 7. fi. & c. 4. lec. 3. fi. ¶ Ad hoc dicitur, quòd licet secundum longitudinem diametri à centro ad circunferentiam nulla pars conuexæ superficiei corporis perfectè sphærici sit altior aliarve patet ex eo quòd omnes lineæ ductæ à centro ad circunferentiam sunt æquales: & secundum hãc sensum procedit dubiũ. S) tamen eadem superficies conuexa consideretur vt ordinata ad aliquid vnum in ea agendum (verbi gratia ad excercendum actum iudicij) sic vnus locus seu vna pars eius inuenitur altior altera, iuxta approximationem ad solium principis: sumitur enim pars illa soliũ vt altior, & reliquæ vt inferiores sunt. Et sic diuina Sapientia superficiem cæli empyrei quanuis secundum se fecerit æqualem: secundum tamen quòd venit in vsum habitationis creaturarum beatarum, disposuit vnam partem quasi solium, & reliquas in ordine ad illam superiores vel inferiores. Et sic Christus secundũ corpus in parte illa soliũ stãs, in suprema parte superconditionem sit infra substantias spirituales, vt coniunctum autem Deo in persona, cum sit omnibus spiritualibus substantijs excellentius, decuit vt super omnem creaturam eleuaretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd tantò alicui rei debetur altior locus, quantò est nobilior, siue debeatur ei locus per modũ contactus corporalis, sicut corporibus: siue per modũ contactus spiritualis, sicut spiritualibus substantijs. Exinde enim spiritualibus substantijs debetur secundũ quandam congruentiã locus cælestis, qui est supremus locorũ, quia ille substãtię sunt supremę in ordine substantiarum. Corpus aũt Christi, licet cõsiderando conditiones naturæ corporeæ, sit infra spirituales substantias, considerando tamen dignitatẽ vnionis, qua est personaliter Deo coniunctũ, excellit dignitatẽ omniũ spiritualium substantiarũ. Et ideo secundum prædictæ cõgruentiæ rationẽ debetur sibi locus altior vltra omnẽ creaturã etiã spiritualem. Vnde & Greg. dicit in Homil. Ascensionis, quòd qui fecerat omnia, super omnia sua virtute ferebatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet alia ratione attribuatur locus corporali & spirituali substãtię: tamen hoc est in vtraque ratione cõmune, quòd digniori rei attribuitur superior locus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de corpore Christi secundum conditionem naturæ corporeæ, non autẽ secundum rationem vnionis.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd cõparatio ista potest attendi vel secundum rationem locorum: & sic nullus locus est tam altus, qui excedat dignitatẽ spiritualis substantiæ, secundum quòd procedit obiectio. Vel secundum dignitatem eorum quibus attribuitur locus: & sic corpori Christi debetur, vt sit supra spirituales creaturas.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm corpus Christi ascenderit super omnem creaturam spiritualem.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi non ascenderit super omnem creaturam spiritualẽ. Eorũ enim quæ non dicuntur secundum vnam rationẽ, non potest conuenienter fieri cõparatio. Sed locus non eadem ratione attribuitur corporibus & spiritualibus creaturis, vt patet ex his quæ dicta sunt in Prima parte. Ergo videtur cp non posit dici corpus Christi ascendisse super omnem creaturam spiritualem.

¶ Præterea, Aug. dicit in lib. de Vera relig. quòd omni corpori spiritus præfertur. Sed nobiliori rei sublimior debetur locus. Ergo videtur, quòd Christus non ascenderit super omnem spiritualem creaturam.

¶ Præterea, In omni loco est aliquod corpus, cùm nihil sit vacuum in natura. Si ergo nullum corpus obtinet altiorem locũ, quàm spiritus in ordine naturalium corporũ, nullus locus erit super omnem spiritualem creaturam. Nõ ergo corpus Christi potuit ascendere super omnem spiritualem creaturam.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ephes. 1. Constituit illum supra omnem principatum & potestatem, & supra omne nomen quod nominatur siue in hoc seculo, siue in futuro.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam Christi corpus secundum sua naturę

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulum primum.

Comment. TItulus vt sonat. ¶ In corpore artic. distinguit Autor duos sensus quæstii, & respondet vnica conclusione, scilicet, Vtroque modo Christo conuenit sedere ad dexteram Patris. Distinctio est explicite de ly sedere, quod significat vel quietem, vel regiam seu iudiciariam dignitatem. Inmittitur quoque distinctio de ly dextera, quod significat vel beatitudinem Patris, vel iudiciariam seu regiam potestatem. Declaratũ q; conclusio, & firmatur auctoritatibus Augustini.

Annot. ¶ Aduerte pro tota hac materia duo. Primum est, quòd sedere quàm Dextera sumitur nõ proprie, sed metaphoricè: vt clare patet in litera. Si tamen de positione Christi inquantum homo quæratur an stet vel sedeat in cælo, dicendum est quòd stat. Et ratio est, quoniam positiones corporis dupliciter affirmi possunt, vel in ordine ad officia humana, vel in ordine ad naturam. Et licet secundum officia diuersi conueniãt hominis situs: quoniam pugnantis est stare, iudicantis sedere, &c. secundum tamen naturam vnus est naturalis situs, scilicet stare: sedere enim, cubare & huiusmodi, infirmitatis seu imbecillitatis naturæ sunt. Vnde quum Christus ad vitam impassibilem resurrexit, naturali situ propriæ naturæ in sua formidine, quæ est stare, vtitur.

Epiph. 4. hæs. 3. Augus. ¶ Secundum est, quòd sedere metaphoricè sumptum in proposito importet vel quietem seu habitare, vel regiam, seu iudiciariam non potestatem, sed dignitatem. Et in hoc differt à tertia significatione dexteræ metaphoricè sumptę: dextera enim Patris sumitur tertio modo pro regia seu iudiciaria potestate: sedere autẽ, pro dignitate, vt patet in sequẽti articulo. Nec obstat quòd in hoc articulo dicitur quòd sessio secunda significatione signifícat regiam vel iudiciariã potestatem: procedens enim Autor naturali doctrinæ ordine de consimili ad distincta, visus est hic Porefiaris nomine, propè confundit in se dignitatem, explicaturus in sequenti articulo distinctè dignitatem seorsum à potestate, & illam sessionì hanc dexteræ attributurus.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ octauæ Articulum secundum.

Comment. TItulus clarus. ¶ In corpore vna cõclusio: Christus secundum quòd Deus sedet ad dexteram Patris.

per hoc reuerẽtia nostra augetur ad ipsum, dum iam non existimamus eum sicut hominem terrenum, sed sicut Deum cælestem, sicut & Apostolus dicit 2. ad Corin. 5. Et si cognouimus secundum carnem Christum, (id est mortalem, per quod putauimus eum tãtum hominem: vt glos. exponit) sed nũc iam non nouimus. Ex parte autem sua quantum ad ea quæ ipse fecit, ascendens propter nostram salutem: primò quidem viam nobis præparauit ascendendi in cælum, secundum quòd ipse dicit Ioan. 14. Vado parare vobis locum. & Mich. 2. Ascendit, pandens iter ante eos. Quia enim ipse est caput nostrum, oportet illuc sequi membra, quò caput præcessit. vnde dicitur Ioan. 14. Vt vbi ego sum, & vos sitis. Et in huius signum, animas Sanctorum quas de inferno eduxerat, in cælum traduxit: secundum illud Psalm. Ascendens Christus in altum, captiuam duxit captiuitatem: quia scilicet, eos qui fuerant à diabolo captiuati, secum duxit in cælum, quasi in locum peregrinum humanæ naturæ, bona captione captiuos, vtpote per victoriam acquisitos. Secundò, quia sicut Pontifex in veteri Testamẽto, intrabat Sanctuarium, vt assisteret Deo pro populo: ita & Christus intrauit cælum ad interpellandum pro nobis, vt dicitur Hebræ. 7. Ipsa enim repræsentatio sui ex natura humana, quam in cælum intulit, est quædam interpellatio pro nobis: vt ex quo Deus humanam naturam sic exaltauit in Christo, etiam eorũ misereatur, p quibus filius Dei humanã natură assumpsit. Tertiò, vt in cælorũ sede quasi Deus & dominus constitutus, exinde diuina dona hominibus mitteret: secundum illud Ephe. 4. Ascẽdit super omnes cælos, vt adimpleret omnia, scilicet donis suis, secundum glossam.

Epiph. 4. hæs. 3. Augus. ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ascensio Christi est causa nostræ salutis, non per modum meriti, sed per modum efficientiæ: sicut suprà de Resurrectione dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, cp passio Christi est causa nostræ ascẽsionis in cælum, propriè loquẽdo, per remotionem peccati prohibentis, & per modum meriti. ascensio autem Christi est directè causa ascensionis nostræ, quasi inchoando ipsam in capite nostro, cui oportet membris coniungi.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd Christus semel ascendens in cælum, adeptus est sibi & nobis in perpetuum, ius & dignitatem mãsionis cælestis. Cui tamen dignitati non derogat, si ex aliqua dispensatione Christus quãdoque corporaliter ad terram descẽdat vel vt ostendat se omnibus, sicut in iudicio: vel vt ostendat se alicui specialiter, sicut Paulo, vt habetur Act. 9. Et ne quis credat hoc factum fuisse, nõ Christo ibi corporaliter præsente, sed aliqualiter apparente, contrarium apparet per hoc quod ipse Apostolus dicit primæ ad Corin. 15. ad cõfirmandam resurrectionis fidem, Nouissimè omnium tanquam abortiuo visus est & mihi. Quæ quidem visio veritatem resurrectionis nõ probaret, nisi verum Christi corpus visum fuisset ab eo.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAOCTAVA

De sessione Christi ad Dexteram Patris, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de sessione Christi ad dexteram Patris.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christus sedeat ad dexteram Dei patris.

¶ Secundò, vtrùm hoc cõueniat sibi secundum diuinã naturam.

¶ Tertiò, vtrùm conueniat sibi secundum humanam naturam.

¶ Quartò, vtrùm hoc sit proprium Christi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Christo conueniat sedere ad dexteram Dei patris.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur cp Christo nõ conueniat sedere ad dexterã Dei patris. Dextera enim & sinistra sunt differentię positionum corporalium. Sed nihil corporale conuenit Deo: quia Deus spiritus est: vt habetur Ioan. 4. Ergo videtur quòd Christus non sedeat ad dexteram Patris. *3. distin. 32. qõ. 3. artic. 3. q. 2. Et opus. 1 c. 247*

¶ Præterea, Si aliquis sedet ad dexteram alicuius, ille sedet ad sinistram eius. Si ergo Christus sedet ad dexteram Patris, sequitur quòd Pater sedeat ad sinistram Filij: quod est inconueniens. *Et opus. 6. cap. 9. Et ad Hebr. 8. lec. 1. co.*

¶ Præterea, Sedere & stare videntur oppositionem habere. Sed Stephanus dicit Act. 7. Ecce video cælos apertos, & Filium hominis stantem à dextris virtutis Dei. Ergo videtur quòd Christus non sedeat ad dexteram Patris. *1.*

¶ SED CONTRA est quod dicitur Mar. vlt. Dominus quidem Iesus postquàm locutus est eis, ascendit in cælum, & sedet à dextris Dei.

CONCLVSIO.

¶ Conuenit Christo ad dexteram Dei patris sedere, inquantum æternaliter incorruptibilis manet in gloria Patris, & illi corregnãs ab eo suscipit omnium iudiciariam potestatem.

¶ RESPONDEO dicendum, cp nomine Sessionis possumus duo intelligere, videlicet quietem, secundum illud Luc. vlti. Sedete hîc in ciuitate: & etiam regiam vel iudiciariam potestatem, secundum illud Prouerb. 20. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Vtroque ergo modo Christo conuenit sedere ad dexteram Patris. Vno quidem modo inquantum æternaliter manet incorruptibilis in beatitudine Patris, quæ eius dextera dicitur: secundum illud Psal. Delectationes in dextera tua vsque in finem. Vnde August. dicit in lib. de Symbolo, Sedet ad dexteram Patris: Sedere habitare intelligite quomodo dicimus de quocunque homine, in illa patria sedit per tres annos. Sic ergo credite Christũ habitare in dextera Dei patris: beatus enim est, & ipsius beatitudinis nomen est dextera Patris. Alio modo dicitur Christus sedere in dextera Dei patris, inquãtum Patri conregnat, & ab eo habet iudiciariam potestatem: sicut ille qui considet Regi ad dexteram, assidet ei in regnando, & iudicando. Vnde August. dicit in alio sermone de Symbolo, Ipsam dexteram, intelligite potestatem quam accepit ille homo susceptus à Deo, vt veniat iudicaturus, qui prius venerat iudicandus. *1. & 2. & 6. princ. & cap. 8. lec. 1. co. & 1. col. 4.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, cp (sicut Damasc. dicit in tertio li.) non localem dexteram Patris dicimus: qualiter enim qui incircunscriptibilis est, localem adipiscetur dexteram? Dextera enim & sinistra eorũ quæ circũscribuntur sunt. Dexteram autem Patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis.

¶ Ad secundum dicendum, cp ratio illa procedit, secundum cp sedere ad dexteram, intelligitur corporaliter. Vnde Aug. dicit in quodã sermone de Symbolo, Si carnaliter acceperimus cp Christus sedet ad dexterã Patris, ille erit ad sinistrã. Ibi aũt, scilicet in æterna beatitudine, omnis dextera est: quia nulla est ibi miseria.

¶ Ad tertium dicendum, cp (sicut Greg. dicit in Homil. ascẽsionis) sedere iudicantis est: stare verò pugnãtis, vel adiuuantis. Stephanus ergo in labore certaminis positus, stantem vidit, quem adiutorem habuit. Sed hunc post ascensionem Marc. sedere describit: quia post ascensionis suæ gloriam, iudex in fine videbitur.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm sedere ad dexteram Patris, conueniat Christo secundum quòd Deus. *Hebr. 1. lec. 3. co.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur cp sedere ad dexteram Patris, non conueniat Christo, secundum quòd Deus. Christus enim, secundum quòd est Deus, est dextera Patris. Sed non videtur idem esse dextera alicuius, & ille qui sedet ad dexteram eius. Ergo Christus, secun

Universidad de Deusto
Biblioteca

Probatum Sedere ad dexteram Patris, nihil aliud est quàm simul cum Patre gloriã deitatis & beatitudinem & iudiciariam potestatem immutabiliter & regaliter habere: ergo. Antecedens declaratur, ponendo tres significationes dexteræ, & duas sessionis. Cõsequẽtia probatur: quia totum illud conuenit Christo, secundum quòd Deus. Et quia ponitur in conclusione, illa propositio Ad, dicendo, ad dexterã: ideo Autor subdigit, quòd in hac conclusione ly Ad, duo denotat, distinctionẽ personalem solam, & solum ordinem originis. Ex eo enim quòd ly ad, præpositio transitiua est: ac per hoc accessum quendam vnius ad alterum in hac materia designat, & huiusmodi accessus secundũ rem sine distinctione & ordine nequit intelligi, & cùm inter personas diuinas nulla sit distinctio nisi personalis, & nullus sit ordo nisi originis: consequens necessariò fuit, vt ly ad, solam personalem distinctionem solúmque originis ordinem importaret.

¶ super Quæstionis quinquagesimæoctauæ Articulum tertium.

Coment. TItulus clarus est.
¶In corpore tria fiunt. Primò resumitur quid importet, sedere ad dexteram Patris, ponderando maximè id quod insinuat ly ad. Secundò fit vna distinctio trimembris, iuxta triplicé modum conuenientiæ, & distinctionis. Tertiò distinctionẽ bimembrem, scilicet naturæ vel suppositi determinabilis per ly secundum q, ponens tres conclusiones, declarat.
¶Circa primum aduerte, quòd Autor non resumit omnia, sed facientia ad suum propositum: prætermittit enim ordinem, quem in responsione ad tertium præcedentis articuli tãti fecit, vt propterea negãdum omnino dixerit, Patrẽ sedere ad dexteram Filii.

Annot. ¶Circa secundum aduerte quòd in secũdo membro Autor vtitur illa propositione: quæ tamen magis est neganda, quàm affirmanda, iuxta doctrinã superius habitam. vtitur enim propositione illa, Christus, secundum quòd homo, est filius Dei: quam tamen vallauit ante & pòst, ita vt nulli errandi occasio præberetur: vt patet in litera.

Annot. ¶Circa tertium aduerte, quòd prima conclusio, Christus secundum quòd Deus, sedet ad dexteram Patris, respondet primò dictis in secũda parte huius corporis. Secunda autem cõclusio, Christus secundum quòd homo, sedet ad dexteram Patris, prout ly homo stat pro natura, respõdet tertio loco dictis in secunda parte corporis. Tertia verò cõclusio, id est Christus secundum quòd homo, sedet ad dexteram Patris, vt ly homo denotat vtrumque, id est suppositum, respondet primò dictis in secunda parte corporis. Quartus est autem Autor ad has distinctiones, vt dignatatem Christi hominis & autoritates tanẽ intelligentes saluaret.

Lect. 3. prædicta. 2. inferius.

stus, secundum quòd est Deus, non sedet ad dexteram Patris.

¶Præterea, Mar. vlti. dicitur, quòd dominus Iesus assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei. Christus autem non est assumptus in cælum, secundum quòd Deus. ergo etiam neque, secundum quòd Deus, sedet à dextris Dei.

¶Præterea, Christus, secũdum quòd Deus, est æqualis Patri & Spiritui sancto. Ergo si Christus, secundum quòd Deus, sedet ad dexteram Patris, pari ratione & Spiritus sanctus sedebit ad dexteram Patris & Filij, & ipse Pater ad dexteram Filij & Spiritus sancti. quod nusquam inuenitur.

¶SED CONTRA est quod Damasc. dicit, quòd dexteram Patris dicimus gloriam & honorẽ diuinitatis, in qua filius Dei extitit ante secula, vt Deus & patri consubstantialis.

CONCLVSIO.

¶ Christus, secundum quòd Deus, conuenienter dicitur ad dexteram Dei patris sedere, inquantum habet vnam cum Patre deitatis gloriam, & beatitudinem & iudiciariam potestatem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vt ex prædictis patet, nomine Dexteræ tria intelligi possunt. Vno modo, secundum Damasc. gloria diuinitatis: alio modo, secũdum Augustinum beatitudo Patris: tertio modo, secũdum eundem, iudiciaria potestas. Sessio autem, vt dictum est, vel habitationem, vel regiam seu iudiciariam dignitatem designat. Vnde sedere ad dexteram Patris nihil aliud est, quàm simul cum Patre habere gloriam diuinitatis, & beatitudinem, & iudiciariam potestatem: & hoc immutabiliter & regaliter. Hoc autem conuenit filio Dei, secundum quòd Deus. Vnde manifestum est, quòd Christus, secundum quod Deus, sedet ad dexteram Patris. Ita tamẽ quòd hæc præpositio ad, quæ transitiua est, solam distinctionem personalem importat, & originis ordinem, non autem gradum naturæ, vel dignitatis, qui nullus est in diuinis personis: vt in prima parte habitum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd filius Dei dicitur dextera Patris appropriatè, per modum, quo etiam dicitur virtus Patris. Sed dextera Patris secundum tres significationes prædictas, est aliquid commune tribus personis.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus, secundum quòd homo, est assumptus ad diuinum honorem, qui in prædicta sessione designatur. Sed tamen ille honor diuinus conuenit Christo, inquantum est Deus, non per aliquam assumptionem, sed per æternam originem.

¶Ad tertium dicendum, quòd nullo modo potest dici, quòd Pater sedeat ad dexteram Filij vel Spiritus sancti: quia Filius & Spiritus sanctus trahunt originem à Patre, & non econuerso. Sed Spiritus sanctus propriè potest dici sedere ad dexteram Patris vel Filij, secundum sensum prædictum: licet secundum quandam appropriationem attribuatur Filio, cui appropriatur æqualitas: sicut dicit Augustinus. quòd in Patre est vnitas, in Filio æqualitas, in Spiritu sancto, vnitatis æqualitatisque connexio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm sedere ad dexteram Patris, conueniat Christo secundum quòd homo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ sedere ad dexteram Patris, non conueniat Christo secũdum quòd homo. Vt enim Damasc. dicit, Dexterã Patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis. Sed honor & gloria diuinitatis non conuenit Christo, secundum quòd homo. Ergo videtur q̃ Christus, secundum quòd homo, non sedeat ad dexteram Patris.

¶Præterea, Sedere ad dexteram regnantis, subiectionem excludere videtur: quia qui sedet ad dexteram regnantis, quodammodo illi conregnat. Christus autem, secundum q̃ homo, est subiectus Patri: vt dicitur primæ ad Corin. 15. Ergo videtur q̃ Christus, secundum quòd homo, non sit ad dexteram Patris.

¶Præterea, Rom. 8. super illud, Qui est ad dexteram Dei, exponit glos. id est æqualis Patri in honore, quo Deus pater est, vel ad dexteram Patris, id est in potioribus bonis Dei. Et super illud Hebr. 1. Sedet ad dexterã Dei in excelsis. glos. id est ad æqualitatẽ Patris, super omnia, & loco, & dignitate. Sed esse æqualem Deo, non conuenit Christo, secundum quòd homo: nam secundum hoc ipse dicit Ioan. 14. Pater maior me est. Ergo videtur quòd sedere ad dexteram Patris, non conueniat Christo, secundum quòd homo.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit in sermone de Symbolo, Ipsam dexteram, intelligite potestatem, quam accepit ille homo susceptus à Deo, vt veniat iudicaturus, qui prius venerat iudicandus.

CONCLVSIO.

¶ Christus secundum quòd Deus sedere dicitur ad dexteram Patris, prout vnam cum illo naturam habet: secũdum quòd homo autem sedet ad illius dexteram, vt homo diuinum denotat suppositum, eodem dignum honore in natura assumpta, & in potioribus bonis Patris constitutum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) nomine Dexteræ patris, intelligitur vel ipsa gloria deitatis ipsius, vel beatitudo æterna eius, vel potestas iudiciaria & regalis. Hæc autem præpositio Ad, quendam accessum ad dexteram designat, in quo designatur conuenientia cum quadam distinctione, vt suprà dictum est.

¶Quod quidem potest esse tripliciter. Vno modo vt sit conuenientia in natura, & distinctio in persona: & sic Christus, secundum quòd filius Dei, sedet ad dexteram Patris: quia habet eandem naturam cum Patre. Vnde prædicta conueniunt essentialiter Filio, sicut & Patri, & hoc est esse in æqualitate Patris.

Alio modo secundum gratiã vnionis, quæ importat econuerso distinctionem naturæ & vnitatem personæ. Et secundum hoc Christus, secundum q̃ homo, est filius Dei, & per consequens sedens ad dexteram Patris: ita tamen q̃ ly secundum quòd, non designet conditionem naturæ, sed vnitatem suppositi: vt suprà expositum est. Tertio modo potest prædictus accessus intelligi secundum gratiam habitualem, quę abundantior est in Christo præ omnibus aliꝭ creaturis, intantum quòd ipsa natura humana in Christo, est beatior cæteris creaturis, & super omnes omnes alias creaturas habẽs regiam & iudiciariam potestatem.

Sic igitur si ly secundum quòd, designet conditionem naturę, Christus, secundum q̃ Deus, sedet ad dexteram Patris, id est in æqualitate Patris: secũdum autem quòd homo, sedet ad dexteram Patris, id est in bonis paternis potioribus, præ cæteris creaturis, id est in maiori beatitudine, & habens iudiciariam potestatem. Si verò ly secundum quòd, designet vnitatem suppositi, sic etiam secundum quòd homo, sedet ad dexteram Patris secundum æqualitatem honoris: inquantum scilicet, eodem honore veneramur ipsum filium Dei cum natura assumpta, vt suprà dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ humanitas Christi secundum conditiones suæ naturæ non habet gloriam vel honorem deitatis: quam tamẽ habet ratione personæ, cui vnitur. Vnde ibidem Damasc. subdit, In qua, scilicet gloria deitatis, Dei filius existens ante secula, vt Deus & Patri cõsubstantialis, sedet conglorificata carne eius: * adoratur enim vna hypostasis vna adoratione cum carne eius, ab omni creatura.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus, secundum quòd homo, subiectus est Patri, prout ly secundum q̃, designat conditionem naturæ, & secundũ hoc nõ competit ei sedere ad dexteram Patris,

Lect. 3. prædicta.

Addit. adorat. cum tota carne sua.

¶ super Quæstionis quinquagesimæoctauæ Articulum quartum.

Coment. TItulus clarus est.
¶In corpore vna conclusio: Sedere ad dexteram Patris, est proprium Christi. Probatum Sedere ad dexteram Patris, secũdum diuinam quidem naturam, est esse in æqualitate Patris: secũdum autem humanam, est esse in excellentissima possessione paternæ hæreditatis. sed vtrumque soli Christo conuenit: ergo. Rõsequẽtia clara sunt in litera.

3. distin. 22. q. 3. ar. 3. q. 3.

¶ super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum primum.

Coment. TItulus clarus.
¶In corpore vna conclusio: iudiciaria potestas propriè attribuitur Christo. Probatur: Trium requisitorum ad iudicium, scilicet potestatis, rectitudinis zeli, & sapientiæ, tertium est secũdum quod accipitur forma iudicij: sed Filius est sapientia genita & veritas à Patre procedens: ergo iudiciaria potestas propriè attribuitur filio Dei. Maior declaratur dicitur. 2do per illa tria. Et probatur: quia ipsa ratio iudicij est lex sapientiæ & veritatis. Et confirmatur autoritate Augustini.

Patris, secundum rationem æqualitatis, secundum quòd est homo. Sic autem competit ei sedere ad dexteram Patris, secundum quòd per hoc designatur excellentia beatitudinis & iudiciaria potestas super omnem creaturam.

¶Ad tertium dicendum, quòd esse in æqualitate Patris, nõ pertinet ad ipsam naturam humanam Christi, sed solùm ad personam assumentẽ: sed esse in potioribus bonis Dei, secũdum quòd importat excessum aliarum creaturarum, conuenit etiam ipsi naturæ assumptæ.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm sedere ad dexteram Patris, sit proprium Christi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd sedere ad dexteram Patris, nõ sit proprium Christi. Dicit enim Apostolus Ephe. 2. quòd Deus conresuscitauit nos, & consedere fecit in cælestibus in Christo Iesu. Sed resuscitari nõ est proprium Christi. Ergo etiã pari ratione nec sedere ad dexteram Dei in excelsis.

¶Præterea, Sicut Aug. dicit in lib. de Symbolo, Christum sedere ad dexteram Patris, hoc est habitare in eius beatitudine. Sed hoc multis aliꝭ conuenit. Ergo videtur quòd sedere ad dexteram Patris, non sit proprium Christi.

¶Præterea, Ipse dicit Apo. tertio, Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius. Sed per hoc sedet Christus ad dexteram Patris, quòd sedet in throno eius. ergo etiam & aliꝭ qui vincunt, sedent ad dexteram Patris.

¶Præterea, Matth. 20. Dominus dicit, Sedere ad dexterã meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Hoc autem frustra diceretur, nisi esset aliquibus paratum. Non ergo sedere ad dexteram, conuenit soli Christo.

¶SED CONTRA est quod dicitur ad Hebr. 1. Ad quem angelorum dixit aliquando, Sede à dextris meis? id est in meis bonis potioribus, vel mihi secundum diuinitatem æqualis: quasi dicat, ad nullum. Sed angeli sunt superiores aliꝭ creaturis. ergo multò magis nulli aliꝭ conuenit sedere ad dexteram Patris, quàm Christo.

CONCLVSIO.

¶ Soli Christo, non angelo, vel homini conuenit ad dexteram Dei patris sedere, cùm solus sit in natura patri æqualis secundum diuinitatem, & in excellentissima bonorum patris possessione super omnes creaturas constitutus, inquantum homo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) Christus dicitur sedere ad dexteram Patris inquantum secundum diuinam naturam est in æqualitate Patris, secũdum autem humanam naturam in excellenti possessione diuinorum bonorum præ cæteris aliꝭ creaturis. Vtrunque autem soli Christo conuenit. Vnde nulli aliꝭ, nec angelo nec homini conuenit sedere ad dexteram Patris, nisi soli Christo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia Christus est caput nostrum, illud quod collatum est Christo, est etiam nobis in ipso collatum. Et propter hoc quia ipse iam resuscitatus est, dicit Apostolus, quòd Deus nos quodammodo ci conresuscitauit, qui tamen in nobipsis nondum sumus resuscitati, sed resuscitandi: secundum illud Rom. 8. Qui suscitauit Iesum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra. Et secundum eundem modum loquendi subdit Apostolus, quòd consedere nos fecit in cælestibus, scilicet in hoc ipso, quòd caput nostrum, quod est Christus, ibi sedet.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd quia dextera est diuina beatitudo, sedere in dextera, non significat simpliciter esse in beatitudine, sed habere beatitudinem cum quadam dominatiua potestate, & quasi propriam & naturalem, quod soli Christo conuenit, nulli autem aliꝭ creaturæ. Potest tamen dici, quòd omnis sanctus, qui est in beatitudine, est ad dexteram Dei constitutus. vnde & dicitur Matth. 25. quòd statuet oues à dextris.

¶Ad tertium dicendum, quòd per thronum significatur iudiciaria potestas, quam Christus habet à Patre: & secundum hoc dicitur sedere in throno Patris. Aliꝭ autem Sancti habent eam à Christo: & secundum hoc dicuntur in throno Christi sedere: secundum illud Matt. 19. Sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd (sicut Chrys. dicit super Matth.) locus ille, id est confessus dexteræ, inuius est omnibus, non solùm hominibus, sed etiam angelis. sicut enim præcipuum vnigeniti, ponit Paulus dicens, Ad quem autem angelorum dixit vnquam, sede à dextris meis? Dominus ergo non quasi existentibus quibusdam, qui sessuri sint, sed condescendens interrogantium * supplicationi respondit: hoc enim vnum solum quærebant præ aliꝭs, stare apud ipsum. Potest tamen dici quòd p* suspicatebant filij Zebedæi, excellentiam habere præ aliꝭs in participando iudiciariam potestatem eius. Vnde non petebant quòd sederent ad dexteram vel sinistram Patris, sed ad dexteram vel sinistram Christi.

Alias

QVAESTIO QVINQVAGESIMANONA

De iudiciaria potestate Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iudiciaria potestate Christi.

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm iudiciaria potestas sit attribuenda Christo.

¶Secundò, vtrùm conueniat sibi, secundum quòd est homo.

¶Tertiò, vtrùm eam fuerit ex meritis adeptus.

¶Quartò, vtrùm eius potestas iudiciaria, sit vniuersalis respectu omnium hominum.

¶Quintò, vtrùm præter iudicium, quod agit in hoc tempore, sit expectandum aliud vniuersale iudicium futurum per ipsum.

¶Sextò, vtrùm eius iudiciaria potestas etiam ad Angelos se extendat.

¶De executione autem finalis iudicij conuenientius agetur, cùm considerabimus de his quæ pertinent ad finem mundi: nunc autem sufficit ea sola tangere, quæ pertinent ad Christi dignitatem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm iudiciaria potestas sit specialiter Christo attribuenda.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd iudiciaria potestas non sit specialiter attribuenda Christo. Iudicium enim aliquorum videtur pertinere ad Dominum. vnde dicitur Rom. 14. Tu qui es qui iudicas alienum seruum? Sed esse dominum creaturarum, est commune toti Trinitati. Non ergo specialiter debet attribui Christo iudiciaria potestas.

¶Præterea, Daniel. 7. dicitur, Antiquus dierum sedit. & postea subditur, Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Sed Antiquus dierum intelligitur Pater: quia, vt Hilarius dicit, in Patre est æternitas. Ergo iudiciaria potestas magis, est attribuenda Patri quàm Christo.

¶Præterea, Eiusdem videtur esse iudicare, cuius est arguere. Sed arguere, pertinet ad Spiritũ sanctũ, dicit enim Dominus Ioan. 16. Cùm autẽ venerit ille (scilicet Spiritus sanctus) arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. Ergo iudiciaria potestas magis debet attribui Spiritui sancto, quàm Christo.

¶SED CONTRA est quod dicitur Actuum 10. de Christo, Hic est, qui constitutus est à Deo, iudex viuorum & mortuorum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus sit sapientia genita & veritas à Patre procedens, ipsum perfectè repræsentans, illi soli conuenit iudiciaria potestas.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ad iudicium faciendum tria requiruntur. Primò quidem potestas subditos coërcendi. vnde dicitur Eccles. 7. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates. Secundò requiritur rectitudinis zelus: vt scilicet aliquis non ex odio vel liuore, sed ex amore iustitiæ iudicium proferat: secundum illud Prouer. 3. Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi.

Tertiò

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum secundum.

Comment. TItulus clarus est.
¶ In corpore tria sunt. Primò recitatur opinio Chrysostomi, qui aliter punctuat textum Euangelij, quàm nos, ipse enim illa verba, Quia Filius hominis est, nõ coniungit cum præcedentibus, scilicet, potestatem dedit ei iudicium facere: & inchoat secũda sententia ibi, Quia Filius hominis est. & concludit ibi, Nolite mirari hoc. Et est sensus, ꝙ propterea quia Filius hominis est, nõ accipiant admirationem de antedicta sententia, potestatem dedit ei iudicium facere: vt clarè patet in hac litera. Secundò respondet quæstro vna cõclusione: Ad Christum, etiam secundum humanã naturam pertinet habere iudiciariam potestatem. Probatur: Iudiciaria potestas committitur à Deo hominibus respectu eorũ, qui illorũ iurisdictioni subdũtur remanẽte apud Deum primæua potestate iudicandi: sed Christus, vt homo, est caput Ecclesiæ, & cõa habes: subiecta sub pedibus suis: ergo. Maior patet ex autoritate Deute. & minor habetur ex supradictis. Tertiò respõdetur ad Chryso. ex autoritate Aug. soluitq; obiectionẽ eius. Et solutio cõsistit in hoc ꝙ cùm dicitur, ꝙa Filius hominis est, non significatur sola natura Filij hominis sed etiã gratia, qua plenus erat Filius hominis: & sic ly ꝙa Filius hominis est, cõcludit præcedentem sententiam. Et verè sic clarior apparet litera Euangelij.
Quartò reddit triplicẽ rationem quare conuenienter Christo secũdum humanam naturam cõpetit iudiciaria potestas. Et clarè patent in litera.

Tertiò requiritur sapientia, secũdum quã formatur iudicium. Vnde dicitur Eccle. 10. Iudex sapiens iudicabit populum suum.

Prima autem duo præexiguntur ad iudicium. sed propriè tertium est, secundum quod accipitur forma iudicij: quia ipsa ratio iudicij, est lex sapientiæ vel veritatis, secũdum quam iudicatur. Et quia Filius est sapientia genita, & veritas à Patre procedens, & ipsum perfectè repræsentans, ideo propriè iudiciaria potestas attribuitur filio Dei. Vnde August. dicit in lib. de Vera religione. Hæc est incommutabilis illa veritas, quę lex omnium artium rectè dicitur, & ars omnipotentis artificis. Vt autem nos & omnes animæ rationales, secũdum veritatem de inferioribus rectè iudicamus, sic de nobis quando eidem cohæremus, sola ipsa veritas iudicat. De ipsa verò nec Pater: non enim minus est, quàm ipse. Et ideo quæ Pater iudicat, per ipsam iudicat. Et postea cõcludit, Pater ergo non iudicat quẽquam: sed omne iudicium dedit Filio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex illa ratione probatur quòd iudiciaria potestas sit cõmunis toti Trinitati: quod verum est. Sed tamen per quandam appropriationem, iudiciaria potestas attribuitur Filio, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut August. dicit in sexto de Trini. Patri attribuitur æternitas propter commendationem principij: quod importatur in ratione æternitatis. Ibidem etiam August. dicit, quòd Filius est ars Patris. Sic igitur autoritas iudicandi attribuitur Patri, inquãtum est principium Filij. Sed ipsa ratio iudicij attribuitur Filio, qui est ars & sapiẽtia Patris: vt scilicet, sicut Pater facit omnia per Filium, inquãtum est ars eius, ita etiam iudicet omnia per Filium, inquantum est sapientia & veritas eius. Et hoc significatur in Daniele: vbi primò dicitur, quòd Antiquus dierum sedit: & postea subditur, quòd Filius hominis peruenit vsq; ad Antiquum dierum, & dedit ei potestatẽ & honorem & regnum. Per quod datur intelligi, quòd autoritas iudicandi est apud Patrem, à quo Filius accepit potestatem iudicandi.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd (sicut August. dicit super Ioan.) ita dixit Christus ꝙ Spiritus sanctus arguet mundum de peccato: tanquam diceret, ille diffundet in cordibus vestris charitatem. sic enim timore depulso, arguendi habebitis libertatem. Sic ergo Spiritui sancto attribuitur iudicium, nõ quãtum ad iudicij rationem: sed quantum ad affectum iudicandi quem homines habent.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm iudiciaria potestas conueniat Christo secundum quòd est homo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quòd est homo. Dicit enim August. in lib. de Vera religione, quòd iudicium attribuitur Filio, inquãtum est ipsa lex primæ veritatis. Sed hoc pertinet ad Christum, secundum quòd est Deus. Ergo iudiciaria potestas nõ conuenit Christo, secundum quòd est homo, sed secundum quòd est Deus.
¶ Præterea, Ad iudiciariam Christi potestatem pertinet iudicare occulta cordium: secundum illud primæ ad Corin. 4. Nolite ante tempus iudicare, quoad vsque veniat Dominus, qui & illuminabit abscõdita tenebrarũ, & manifestabit cõsilia cordium. Sed hoc pertinet ad solam virtutem diuinam: secundum illud Hiere. 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? ego Dominus scrutans corda, & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam suam. Ergo iudiciaria potestas non conuenit Christo, secũdum ꝙ est homo, sed secũdum ꝙ est Deus.
¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus secundum quòd homo caput fuerit totius Ecclesiæ, ei secundum quòd homo conuenit habere iudiciariam potestatem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Chryso. super Ioan. sentire videtur, quòd iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quòd est homo, sed solùm secundum ꝙ est Deus. Vnde de autoritatem Ioan. inducẽtam, sic exponit, Potestatem dedit ei iudicium facere. & posteà subditur: quia Filius hominis est, nolite mirari hoc, non enim propterea suscepit iudicium, quoniam homo est: sed quia ineffabilis Dei filius est, propterea iudex est: quia verò ea quæ dicebantur, erant maiora, quàm secundum hominem: ideo hanc opinionem soluens dixit, Ne miremini quia Filius hominis est: etenim ipse est etiam filius Dei. Quod quidem probat per resurrectionis effectum. Vnde subdit, Quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei. Sciendum tamen, ꝙ quãuis apud Deum remaneat primæua autoritas iudicandi: hominibus tamẽ committitur à Deo, iudiciaria potestas respectu eorũ, qui eorum iurisdictioni subijciuntur. Vnde dicitur Deut. 1. Quod iustũ est iudicate. & postea subditur, Quia Dei est iudicium, cuius scilicet autoritate vos iudicatis. dictum est autem suprà ꝙ Christus etiam in natura humana est caput totius Ecclesiæ, & ꝙ sub pedibus eius, Deus omnia subiecit. Vnde ad eum pertinet, etiam secundum naturam humanã, habere iudiciariam potestatem. Propter quod August. autoritatem prædictam Euangelij sic dicit esse intelligendam. Potestatẽ dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est, non quidem propter conditionem naturæ: quia omnes homines huiusmodi potestatẽ haberent (vt Chrysost. obijcit) sed hoc pertinet ad gratiam capitis, quam Christus in humana natura accepit. Competit autem Christo hoc modo secundum humanam naturam iudiciaria potestas, propter tria. Primò quidem propter conuenientiam & affinitatem ipsius ad homines: sicut enim Deus per causas medias, tanquã propinquiores effectibus operatur, ita iudicat per hominem Christum homines, vt sit suauius iudicium hominibus. Vnde Apostolus dicit Hebr. 4. Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia * per similitudinẽ absq; peccato, adeamus ergo cum fiducia ad thronũ gratię eius. Secundò, quia in finali iudicio (vt August. dicit super Ioan.) erit resurrectio corporum mortuorũ, quæ suscitat Deus per Filium hominis, sicut per eundem Christum suscitat animas, inquantum est filius Dei. Tertiò, quia, vt August. dicit in lib. de verbis Domini, rectum erat vt iudicandi viderent iudicem, iudicandi autem erant boni & mali: restabat vt in iudicio, forma serui & bonis & malis ostenderetur, forma Dei solis bonis seruaretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ iudicium pertinet ad veritatẽ, sicut ad regulam iudicij: sed ad hominẽ, qui est veritate imbutus, pertinet secundum ꝙ est vnũ quodammodo cum ipsa veritate, quasi quædam lex & quædã iustitia animata. Vnde & ibidem Aug. introducit quod dicitur 1. Corin. 2. Spiritualis iudicat omnia. Anima autem Christi præ cæteris creaturis magis fuit vnita veritati, & magis ea repleta: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis. Et secundum hoc ad animam Christi, maximè pertinet omnia iudicare.
¶ Ad secundum dicendum, quòd solius Dei est, sui participatione animas beatas facere. Sed adducere homines ad beatitudinẽ, conuenit Christo, inquantum est caput & autor salutis eorum: secũdum illud Hebr. 2. Qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummari.
¶ Ad tertiũ dicendum, ꝙ cognoscere occulta cordium & dijudicare, per se quidẽ pertinet ad solum Deum. Sed ex resultantia diuinitatis ad animam Christi, conuenit etiam ei cognoscere & iudicare occulta cordium: vt suprà dictum est, cùm de scientia Christi ageretur. Et ideo dicitur Rom. 2. In die cùm iudicabit Deus occulta hominum per Iesum Christum.

ARTI.

¶ Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum tertium.

Comment. TItulus clarus est.
¶ In corpore vna conclusio: Iudiciaria potestas homini Christo competit & propter diuinam personam, & propter capitis dignitatem, & propter gratiæ habitualis plenitudinem, & cõsummationem quo ad simultatem tot modorum: quia vnũ potest deberi alicui ex causis diuersis, quod declaratur exemplo gloriæ corporis Christi. Deinde quo ad vltimam patet quia qui pro Dei iustitia iudicatus pugnauit & vicit, debet esse iudex, &c. Et confirmatur autoritate Scripturæ.

¶ Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum quartum.

Comment. TItulus clarus.
¶ In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est, Christo secundum diuinam naturam conuenit omnium iudicium. Probatur: quia sicut Pater omnia facit per Verbum, ita omnia iudicat per illud. Secunda cõclusio est: Omnes res humanæ subdũntur iudicio Christi secundum humanam naturam. Probatur tripliciter. & omnia clara sunt in litera.

¶ Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum quintum.

Comment. TItulus clarus.
¶ In corpore vna est conclusio: Vtra iudicium quod in cuiuslibet hominis morte succedit esse finale iudicium in nouissimo die. Probatur sic: Iudicium de aliqua re mutabili, dato si perfectè non potest auferri cõsummationem: sed vita hominis, licet sit per mortẽ terminata secundum se, remanet tamen secundum quid mutabilitati subiecta vsq; ad finem mundi, dependens ex futuris: ergo non potest vita hominis secundum id quod quomodolibet ad vnum quẽq; pertinet, perfectè iudicari ante finem mundi: ergo oportet esse finale iudicium in nouissimo die vltra particulare, quod fit in cuiusq; morte. Maior propositio manifestatur dupliciter: primò in actionibus, secundò in hominibus, & ad hoc affertur autoritas Apostoli. Minor autem propositio manifestatur in quinque generibus relinquitur vitæ humanæ, scilicet in memoriis, in filiis, in effectibus, in corporibus, & in amatis. Et quoniam diceret forsitan aliquis, quòd reliquię istę sunt impertinentes ad Christi iudicium: ideo ad hoc excludendum Autor ap-

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus ex meritis adeptus fuerit iudiciariam potestatem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus nõ ex meritis fuerit adeptus iudiciariam potestatem. Iudiciaria enim potestas assequitur regiam dignitatẽ, secundum illud Prouerb. 20. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Sed regiam dignitatem Christus obtinuit absque meritis: competit enim ei ex hoc ipso quòd est vnigenitus Dei. dicitur enim Luc. 1. Dabit ei dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Ergo Christus iudiciariam potestatem non obtinuerit ex meritis.
¶ Præterea, Sicut dictũ est, iudiciaria potestas competit Christo, inquantum est caput nostrũ. Sed gratia capitis nõ competit Christo ex meritis, sed cõsequitur personalẽ vnionem diuinæ & humanæ naturæ: secundũ illud, Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à Patre, plenũ gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus, quod pertinet ad rationem capitis. Ergo videtur quòd Christus non habuerit ex meritis iudiciariam potestatem.
¶ Præterea, Apostolus dicit primæ ad Corin. 2. Spiritualis iudicat omnia. Sed homo efficitur spiritualis per gratiã, quæ nõ est ex meritis: alioquin iam nõ esset gratia, vt dicitur Rom. 11. Ergo videtur quòd iudiciaria potestas non conueniat nec Christo nec alijs ex meritis, sed ex sola gratia.
¶ SED CONTRA est quod dicitur Iob. 36. Causa tua quasi impij iudicata est, iudicium causamq; recipiens. & August. dicit in lib. de verbis Domini, Sedebit iudex, qui stetit sub iudice: damnabit verò reos, qui falsò factus est reus.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam iudiciaria potestas debeatur Christo propter diuinam personam, & capitis dignitatem, & gratiæ plenitudinem, eam tamen promeruit, vt secundum Dei iustitiam iudex esset qui pro iustitia pugnauit, & vicit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nihil prohibet vnum & idem deberi alicui ex causis diuersis, sicut gloria corporis resurgentis, debita fuit Christo, nõ solùm propter congruentiã diuinitatis & propter gloriam animę, sed etiã ex merito humilitatis passionis. Et similiter dicendũ est, ꝙ iudiciaria potestas homini Christo competit & propter diuinã personã, & propter capitis dignitatẽ, & propter plenitudinẽ gratiæ habitualis: & tamẽ etiã ex merito eam obtinuit, vt scilicet secũdũ Dei iustitiã iudex esset, qui pro Dei iustitia pugnauit & vicit, & iniustè iudicatus est. Vnde ipse dicit Apoc. 3. Ego vici, & sedi in throno Patris mei. In throno aũt intelligitur iudiciaria potestas, secũdũ illud Psal. Sedes super thronum, qui iudicas iustitiam.
¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ ratio illa procedit de iudiciaria potestate, secũdum quòd debetur Christo ex ipsa vnione ad verbum Dei.
¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ratio illa procedit, ex parte gratiæ capitis.
¶ Ad tertium dicendum, ꝙ ratio illa procedit ex parte gratiæ habitualis, quæ est perfectiua animæ Christi. Per hoc tamen ꝙ his modis debetur Christo iudiciaria potestas, non excluditur quin debeatur ei ex merito.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christo conueniat iudiciaria potestas quantum ad omnes res humanas.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd quidem ad Christum nõ pertineat iudiciaria potestas quãtum ad omnes res humanas. Vt enim legitur Luc. 12. Cùm quidam de turba Christo diceret, Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem: ille respondit, Homo quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos? Non ergo habet iudicium super omnes res humanas.
¶ Præterea, Nullus habet iudicium, nisi super ea quæ sunt sibi subiecta. Sed Christo nondum videmus omnia esse subiecta: vt dicitur Hebr. 2. Ergo videtur quòd Christus non habeat super omnes res humanas iudicium.
¶ Præterea, August. dicit 20. de Ciui. Dei, ꝙ ad iudicium diuinũ pertinet hoc, ꝙ interdum boni affliguntur in hoc mundo, & interdum prosperantur, & similiter mali. Sed hoc fuit etiam ante Christi incarnationem. Ergo non omnia iudicia Dei circa res humanas pertinent ad iudiciariam potestatem Christi.
¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit Filio.

CONCLVSIO.

¶ Ad iudiciariam Christi potestatem omnes res humanæ, & alia quæcunque attinent, tam secundum humanam, quàm diuinam naturam.

¶ RESPONDEO dicẽdum, ꝙ si de Christo loquamur secundũ diuinam naturã, manifestum est, ꝙ omne iudicium Patris pertinet ad Filium: sicut enim Pater facit omnia verbo suo, ita & omnia iudicat verbo suo. Si verò loquamur de Christo secũdum naturam humanã, sic etiã manifestum est, ꝙ omnes res humanæ subduntur eius iudicio. Et hoc manifestũ est, primo quidẽ si consideremus habitudinem animæ Christi ad verbum Dei. Si enim spiritualis iudicat omnia (vt dicitur primæ ad Corin. 2. inquãtum mẽs eius verbo Dei inhæret, multò magis anima Christi, quæ est plena veritate verbi Dei, super omnia iudicũ habet.
Secundò apparet idem ex merito mortis eius: quia, vt dicitur Rom. 14. in hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt viuorum & mortuorum dominetur. Et ideo super omnes habet iudicium, propter quod & Apostolus ibi subdit, ꝙ omnes stabimus ante tribunal Christi. Et Daniel. 7. dicitur, ꝙ dedit ei potestatẽ & honorem & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ seruient ei.
Tertiò apparet idem ex comparatione rerum humanarũ ad finem humanæ salutis. Cuicunq; enim committitur principale, committitur & accessorium. Omnes autem res humanæ, ordinantur in finem beatitudinis, quæ est salus æterna, ad quam homines admittuntur, vel etiam repelluntur iudicio Christi: vt patet Matt. 25. Et ideo manifestum est ꝙ ad iudiciariam potestatẽ Christi pertinent omnes res humanæ.
¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ sicut dictum est, iudiciaria potestas consequitur regiam dignitatẽ. Christus autem quãuis esset rex constitutus à Deo: nõ tamẽ in terris viuens, terrenum regnũ temporaliter administrare voluit, vnde ipse dicit Ioan. 18. Regnũ meum non est de hoc mundo. Similiter etiã iudiciariam potestatẽ exercere noluit super res temporales, qui venerat homines ad diuina transferre. vnde Ambro. ibidem dicit, Bene terrena declinat qui propter diuina descenderat: nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatum, viuorum habens mortuorúmque iudicium, arbitriúmque meritorum.
¶ Ad secundum dicendum, ꝙ Christo sunt omnia subiecta quãtum ad potestatem, quã à Patre super omnia accepit: secundum illud Matt. vlti. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Nõdum tamẽ sunt omnia ei subiecta quãtum ad executionẽ suæ potestatis, quod quidẽ erit in futuro: qñ de omnibus volũtatem suã adimplebit, quosdã quidẽ saluãdo, quosdam autẽ puniendo.
¶ Ad tertium dicendum, ꝙ ante Incarnationem huiusmodi iudicia exercebantur per Christum, inquãtum Dei verbum est, cuius potestatis facta est particeps per Incarnationem anima ei personaliter vnita.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm post iudicium quod agitur in præsenti tẽpore, restet aliud iudicium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd post iudicium, quod in præsenti tempore agitur, non restet aliud iudicium generale. Post vltimam enim retributionem præmiorum & pœnarum, frustra adhibetur

4. dist. 47. q. 1. Et 4. dist. 48. q. 1. Et 4. cõ. 36. Et 3. cõ. 49. Et epist. 3. capi. 249.
Et 4. dist. 47. q. 1. Et opusc. 19. artic. Et opusc. 30. lec. 3. princip.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponit rationem, quã per hoc in responsione ad primum. Est autem ratio integra. q. hæc omnia quia claudunt sub genere præmij vel pœnæ, ideo cadunt sub æstimatione diuini iudicij: qđ ad ea humanæ præmia, omnesque humanas pœnas se extendit. Patet autem discursus per singula enumerata, quòd nonnulla pœna, & nonnullum præmium est hominis in supradictis reliquiis præsupposita immortalitate animæ & corporis post resurrectionem: vt hic supponimus.

Annot. ¶Aduertendum, quòd maior propositio est per se nota, loquendo de iudicio alicuius rei ex proprijs ipsius: vt patet. Et hoc dico ne fallaris à captiosis, obijcientibus de æterno Dei iudicio quo singula perfectissimè iudicat antequam fiant. Christus etiam secundum quòd homo ab instanti conceptionis suæ perfectissimæ cognouit omnes has reliquias antequam fiant. Sed hæc sunt ex parte cognoscentis: præsens autem ratio ex parte rei cognitæ se tenet: & per se notã propositionem assumit, quòd rei mutabilis per se cum iudicium dari non potest ante illius consummationem. Et si ipsi iungas q. diuina sapientia disponit omnia suauiter: ac per hoc quia suauis dispositio iudicij rei mutabilis, exigit vt discutiatur secũdum modum naturę huę, videbis quòd sapientissimè procedit Auctor ad concludendum finale iudicium, ex eo quòd perfectum iudicium rei mutabilis non potest suauiter dari ante illius consummationem.

¶Et hæc dicta sint de iudicio, quatenus infra cognitionis seu speculationis limites consistit: vt autem extentione sit practicum ad punitionem vel præmiandum, absque distinctione aliqua patet propositionem maiorem esse vniuersaliter verissimam: quoniam reddere præmium vel pœnã perfectè, præsupponit consummationem operis puniendi vel præmiandi. Et iuxta hunc sensum clarè patet processus literæ absque obiectione aliqua: quia nec Deus prius punit, quàm fiat quod puniendum est, &c.

Annot. ¶Circa reliquias spectantes ad pœnam vel præmium secundum Autoris sententiam, aduerte q. licet apud nostra iudicia hæc videantur per accidens, & consequẽter aliena ab examinatione iudicij: apud tamen diuinum iudicium omnia æstimanda esse ex sacris potest colligi literis. Legimus enim Nabuchodonosor præmiatum à Deo ob seruitium sibi exhibitum satis per accidens in oppugnatione Tyri, vt patet Ezech. 28. Dauid quoque punitum legimus ob effectum satis per accidens, quia inquit Nathan propheta, Inimicos fecisti blasphemare nomen Domini, filius qui natus est tibi, morietur. 2. Reg. 12. Vnde patet ad ea etiam quæ per accidens sunt, diuina se extendere iudicia.

¶In responsione ad primum & tertium, aduertendum est quòd aliud est, hominem post mortem sortiri statum immutabilem secundum animam, & aliud est sortiri statum non impedibilem: anima enim per mortem peruenit ad statum immutabilem de bonitate in malitiam, aut econtra: & aut est confirmata in bono aut obstinata in malo, aut ciuis cęlestis aut infernã. Et pœnes hoc attenditur immutabilitas status, cum qua immutabilitate stat quòd possit impediri ad tempus ne ad suum ciuitatem perueniat. Et hucusque impeditiua pertinent ad purgatorium quod non constituit certum statum animarum, neque facit mutationem aliquam in statu animæ, quia est immutabilis: sed impedimentum præstat consummationi status illius. Et simile est ei quod inuenitur in motibus naturalibus: leue enim ascendens sursum, si impeditur in via, non propterea mutat sui motus naturã, nec cessante impedimento, ascendendo nouum acquirit principium motus: sed remoto prohibente, à primæuo immutato principio ascensus prosequitur. Sic enim anima immutata secundum statum suum, soluto purgatorio tanquam remoto prohibente, ad finẽ ciuitatis immobilis status (in quo est confirmata per misericordiam gratiæ duce peruenit.

¶Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum sextum.

¶Vtrùm iudiciaria potestas christi se extendat ad angelos.

AD SEXTVM sic procedit. Videtur quòd potestas Christi iudiciaria non se extendat ad angelos. Angeli enim tam boni quàm mali iudicati sunt à principio mundi: quando quibusdam cadentibus per peccatum, alij sunt in beatitudine confirmati. Sed illi qui iudicati sunt, nõ indigent iterum iudicari. Ergo potestas iudiciaria Christi non se extendit ad angelos.

¶Præterea, Non est eiusdem iudicare & iudicari. Sed angeli venient cum Christo iudicaturi: secundum illud Matt. 25. Cùm venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo. Ergo videtur q. angeli non sint iudicandi à Christo.

¶Præterea, Angeli sunt superiores alijs creaturis. Si ergo Christus est iudex non solum hominum, sed etiam angelorum, pari ratione erit iudex omnium creaturarum. Quod videtur esse falsum, cùm hoc sit proprium prouidentiæ Dei. vnde dicitur Iob. 34. Quẽ cõstituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est? non ergo Christus est iudex angelorum.

hibetur iudicium. Sed in hoc præsenti tempore fit retributio præmiorum & pœnarum: dixit enim Dominus Latroni in cruce Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiso. & Luc. 16. dicitur, quòd mortuus est dives, & sepultus est in inferno. Ergo frustra expectatur finale iudicium.

¶Præterea, Naum primo dicitur secũdum aliam literam, Non iudicabit Deus bis in idipsum. Sed in hoc tempore Dei iudicium exercetur, & quantũ ad temporalia, & quãtum ad spiritualia. Ergo videtur quòd non sit expectandum aliud finale iudicium.

¶Præterea, Præmium & pœna respõdent merito & demerito. Sed meritum & demeritum non pertinent ad corpus, nisi inquãtum est animæ instrumentum, ergo nec præmium seu pœna debetur corpori nisi propter animam. Nõ ergo requiritur aliud iudicium in fine, ad hoc q. homo præmietur, aut puniatur in corpore, præter illud, quo nunc puniuntur aut præmiantur animæ.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 12. Sermo quẽ locutus sum, ille iudicabit eũ in nouissimo die. Erit ergo quoddam iudicium in nouissimo die præter iudicium quod nunc agitur.

CONCLVSIO.

¶Præter iudicium, quod in cuiuslibet hominis morte fit, finale iudicium esse oportet in nouissimo die.

¶RESPONDEO dicendum, quòd iudicium de aliqua re mutabili, perfectè dari non potest ante eius consummationem: sicut iudicium de aliqua actione, qualis sit perfectè dari non potest, antequam sit consummata, & in se & in suis effectibus: quia multæ actiones videntur esse viles, quæ ex effectibus demonstrantur nociuæ. Et similiter de homine aliquo iudicium perfectè dari non potest, quo ad eius vitam terminetur, eo quòd multipliciter potest mutari de bono in malum, aut econuerso, vel de bono in melius, aut de malo in peius. Vnde Apostolus dicit Hebr. 9. quòd hominibus statutum est semel mori, post hoc autem, iudicium.

Sciendum tamen, quòd licet per mortem vita hominis temporalis terminetur secundum se, remanet tamen ex futuris secundum quid dependens. Vno quidem modo, secundum quòd adhuc viuit in memorijs hominum, in quibus quandoque contra veritatem remanet bonæ famæ vel malæ. Alio modo in filijs, qui sunt quasi aliquid patris (secundum illud Eccle. 30. Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se) & tamen multorum bonorum sunt mali filij, & econtrario.

Tertio modo quãtum ad effectũ suorum operum, sicut ex deceptione Arrij & aliorũ seductorum, pullulat infidelitas vsque ad finem mundi: & vsque tunc proficit fides ex prædicatione Apostolorum. Quarto modo quantum ad corpus, quod quandoq; honorificè traditur sepulturæ, quandoque verò relinquitur insepultum, & tandem incineratum omnino resoluitur. Quinto modo quantum ad ea, in quibus homo suum affectum defixit: puta in quibuscunq; temporalibus rebus, quorum quædam citius finiuntur, quædam diutius durant. Omnia autem hæc subduntur existimationi iudicij diuini. Et ideo de his omnibus perfectum & manifestum iudicium haberi non potest, quandiu huius temporis cursus durat. Et propter hoc oportet esse finale iudicium in nouissimo die: in quo perfectè id quod ad vnumquẽque hominem pertinet, quocunque modo, perfectè & manifestè iudicetur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q. opinio quorundã fuit, quòd animæ Sanctorum non præmiantur in cælo, nec animæ damnatorum puniuntur in inferno vsque ad diem iudicij. Quod quidem apparet falsum ex hoc, quod Apostolus secundæ ad Corin. 5. dicit, Audemus, & bonam voluntatem habemus peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum: quod est iam non ambulare per fidem, sed per speciẽ, vt patet ex his quæ subsequuntur. Hoc autem est videre Deum per essentiam, in quo consistit vita æterna: vt patet Ioan. 17. Vnde manifestum est animas à corporibus separatas esse in vita æterna. Et ideo dicendum est, quòd post mortem quantum ad ea quæ sunt animæ, homo sortitur quẽdam immutabilem statum. Et ideo quantum ad præmium animæ, non oportet vlterius differri iudicium. Sed quia quædam alia sunt ad hominem pertinentia, quæ toto temporis cursu aguntur, quæ non sunt aliena à diuino iudicio, oportet iterum in fine temporis, omnia hæc in iudicium adduci. Licet enim homo secundum hæc non mereatur neque demereatur: tamen pertinent ad aliquod eius præmium vel pœnã. Vnde oportet hæc omnia æstimari in finali iudicio.

¶Ad secundum dicendum, quòd Deus non iudicabit bis in idipsum, id est secundum idem: sed secũdum diuersa, non est inconueniens Deum bis iudicare.

¶Ad tertium dicendum, quòd licet præmiũ vel pœna corporis dependeat ex præmio vel pœna animæ: tamen quia anima non est mutabilis nisi per accidens propter corpus statim separata à corpore, habet statum immutabilem, & accipit suum iudicium. Sed corpus remanet mutabilitati subiectum vsque ad finẽ temporis. & ideo oportet quòd tunc recipiat suum præmium vel pœnam in finali iudicio.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm iudiciaria potestas christi se extendat ad angelos.

AD SEXTVM sic procedit. Videtur quòd potestas Christi iudiciaria non se extendat ad angelos. Angeli enim tam boni quàm mali iudicati sunt à principio mundi: quando quibusdam cadentibus per peccatum, alij sunt in beatitudine confirmati. Sed illi qui iudicati sunt, nõ indigent iterum iudicari. Ergo potestas iudiciaria Christi non se extendit ad angelos.

¶Præterea, Non est eiusdem iudicare & iudicari. Sed angeli venient cum Christo iudicaturi: secundum illud Matt. 25. Cùm venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo. Ergo videtur q. angeli non sint iudicandi à Christo.

¶Præterea, Angeli sunt superiores alijs creaturis. Si ergo Christus est iudex non solum hominum, sed etiam angelorum, pari ratione erit iudex omnium creaturarum. Quod videtur esse falsum, cùm hoc sit proprium prouidentiæ Dei. vnde dicitur Iob. 34. Quẽ cõstituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est? non ergo Christus est iudex angelorum.

¶SED CONTRA est quod Apostolus dicit 1. Corin. 6. An nescitis quoniam angelos iudicabimus? Sed Sancti non iudicabunt nisi autoritate Christi, ergo multò magis Christus habet iudiciariam potestatem super angelos.

CONCLVSIO.

¶Non modò iudiciariæ Christi potestati angeli subduntur secundum diuinam naturam, sed secundum humanam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd angeli subsunt iudiciariæ potestati Christi, non solùm quantum ad diuinam naturam, prout est verbum Dei, sed etiam ratione humanæ naturę. Quod patet ex tribus. Primò quidem, ex propinquitate naturæ assumptę ad Deum: quia, vt dicitur Hebr. 2. nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahę apprehendit. Et ideo anima Christi magis est repleta virtute verbi Dei, quàm aliquis angelorum, vnde & angelos illuminat: sicut Diony. dicit 7. ca. Cæle. hierar. Vnde de eis habet iudicare. Secundò, quia per humilitatẽ passionis, humana natura in Christo, meruit exaltari super angelos: ita sicut dicitur Phil. 2. Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestriũ & infernorũ. Et ideo Christus habet iudiciariã potestatẽ etiam super omnes angelos & bonos & malos. In cuius signũ dicitur Apoc. 7. q. omnes angeli stabant in circuitu throni. Tertiò, ratione eorũ quæ circa homines operantur: quorũ Christus speciali quodam modo est caput. Vnde dicitur Hebr. 1. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hæreditatẽ capiunt salutis.

¶Subsunt autem iudicio Christi, vno quidem modo quantum ad dispensationem eorum, quæ per ipsos aguntur, quæ quidem dispensatio fit etiam per hominem Christum: cui angeli ministrabant, vt dicitur Matt. 4. & à quo dæmones petebant, vt in porcos mitterentur, vt dicitur Matth. 8.

Secundò, quantum ad alia accidentalia præmia bonorum angelorum, quæ sunt gaudia, quæ habent de salute hominum: secundum illud Luc. 15. Gaudium erit angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente: & etiam quantum ad pœnas accidentales dæmonum: quibus torquentur vel hîc, vel recluduntur in inferno. Et hoc etiam pertinet ad hominẽ Christum. vnde Marc. 1. dicitur, quòd dæmon clamauit, Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti ante tempus perdere nos. Tertiò quãtum ad præmium essentiale bonorum angelorũ, quod est beatitudo æterna: & quãtum ad pœnam essentialem angelorum malorum, quæ est damnatio æterna. Sed hoc factum est per Christum inquantum est verbum Dei, à principio mundi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de iudicio quantum ad præmium essentiale, & pœnam principalem.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut dicit Augustinus in lib. de Vera religione, licet spiritualis iudicet omnia: tamen iudicatur ab ipsa veritate. Et ideo licet angeli, ex eo quòd sunt spirituales, iudicent: iudicantur tamen à Christo, inquantum est veritas.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus habet iudicium non solùm super angelos, sed etiam super administrationem totius creaturæ. Si enim vt Augustinus dicit in 3. de Trinita. inferiora quodam ordine reguntur à Deo per superiora, oportet dicere quòd omnia regantur per animam Christi, quæ est supra omnem creaturam. Vnde & Apostolus dicit Hebr. 2. Non enim angelis subiecit Deus orbem terræ, futurum (scilicet subiectum) ei, de quo loquimur, id est Christo. Nec tamen propter hoc alium constituit Deus super terram: quia vnus & idem est & Deus & homo, dominus Iesus Christus. De cuius Incarnationis mysterio ad præsens dicta sufficiant.

QVAESTIO SEXAGESIMA
de Sacramentis, in octo articulos diuisa.

POST considerationem eorum quæ pertinẽt ad mysteria Verbi incarnati, considerandum est de Ecclesiæ sacramentis, quæ ab ipso Verbo incarnato efficaciam habent. Et prima consideratio erit de sacramentis in communi. secunda de vnoquoque sacramentorum in speciali.

¶Circa primum quinque consideranda sunt.

¶Primò quid sit sacramentum.

¶Secundò, de necessitate sacramentorum.

¶Tertiò, de effectibus sacramentorum.

¶Quartò, de causa eorum.

¶Quintò, de numero.

¶Circa primum quæruntur octo.

¶Primò vtrùm sacramentum sit in genere signi.

¶Secundò, vtrùm omne signum rei sacræ sit sacramentum.

¶Tertiò, vtrùm sacramentum sit signum vnius rei tantum, vel plurium.

¶Quartò, vtrùm sacramentum sit signum quod est res sensibilis.

¶Quintò, vtrùm ad sacramentum requiratur determinata res sensibilis.

¶Sextò, vtrùm ad sacramentum requiratur significatio, quæ est per verba.

¶Septimò, vtrùm requirantur determinata verba.

¶Octauò, vtrùm illis verbis posit aliquid addi vel subtrahi.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm Sacramentum sit in genere signi.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd sacramentum non sit in genere signi. Videtur enim sacramentum dici à sacrando, sicut medicamentum à medicando. Sed hoc magis videtur pertinere ad rationem causæ, quàm ad rationem signi. Ergo sacramentum magis est in genere causæ, quàm in genere signi. *4. dist. 1. q. 1. art. 1. q. 1. & ar. 3. ad 1. & ar. 4. qõ. 1. ad 1.*

¶Præterea, Sacramentum videtur aliquid occultum significare: secundum illud Tobiæ 12. Sacramentum Regis abscondere bonum est, & Ephe. 3. Quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in Deo. Sed illud quod est absconditum, videtur esse contra rationem signi. nam signum est quod * præter speciem, quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire: vt patet per Augustinum in 2. de Doctrina Christiana. Ergo videtur quòd sacramentum non sit in genere signi. *Aliàs, per.*

¶Præterea, Iuramentum quandoque sacramentum nominatur: dicitur enim in Decr. 22. ca. q. 5. Paruuli qui sine ætate rationabili sunt, non cogantur iurare: & qui semel peierauerit fuerit, nec testis sit post hoc, nec ad sacramentum, id est iuramentum accedat. Sed iuramentum non pertinet ad rationem signi. ergo videtur quòd sacramentum non sit in genere signi.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit in 10. de Ciuita. Dei, Sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est sacrum signum est.

CONCLVSIO.

¶Sacramentum est sacrum signum sacrificij inuisibilis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd omnia quæ habent ordinem ad vnum aliquid, licet diuersimodè ab illo denominari possunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæ Articulum secundum.

Coment. Titulus clarus. ¶ In corpore, Autor accommodat definitionem hanc, scilicet signum rei sacræ, ad hoc vt sit conuertibilis cū sacramento: vt quod ex propietate significationis nō habet ex accōmodatione intelligatur habere. Hinc enim duas subintelligi vult conditiones rei sacræ, scilicet sanctificantis homines: quod nō aliunde deducitur, quàm ex hoc, q̄ signum propriè datur homini: cuius est per nouum ad ignotum discurrere.

Annot. ¶ Et scito duo: primum, q̄ Autor non solum pro reuerentia sic diffiniendum sacramentum, sed etiam pro firmando vsu Ecclesiæ, quo sacramentum dicimus, non cuiuslibet rei sacræ signum, sed homines sanctificantis, descriptionem hanc in diffinitionem exeuit. Secundum est, quòd ly sanctificantis, intelligitur in actu exercito: hoc est, quòd ett signū rei sacræ, vt actualiter exercet sanctificationem hominis: quia ad hoc adhibetur vt signum, vt sanctificetur homo per illius significatum.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ Articulum tertium.

Coment. Titulus clarus. ¶ In corpore vna cōclusio cum vno corollario. Conclusio: Sacramentum est signum trium rerum. Declaratur: Sacramēum est signum nostræ sanctificationis, in qua cōsiderantur tria, & hęc per sacramenta significātur: ergo. Corollarium est: Sacramentum est signum rememoratiuum, demonstratiuum, & prognosticum. Declaratur ex tribus præmissis.

Annot. ¶ Aduerte hic, quòd Autor gratia materię absque probatione procedit, declarando quæ absq; controuersia acceptantur de sacramētis in communi.

Infrà. q. 64. artic. 2. Et 1. 2. qō. 101. artic. 4. cor. & q. 102. art. 5. co. Et 4. di. 1. q. 1. ar ti. 1. q. 1. sunt signa rerum sacrarum, secundum illud Rom. primo, Inuisibilia Dei, per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur. Nec tamen omnes res sensibiles possunt dici sacramenta. Non ergo omne signum rei sacræ, est sacramentum.

¶ Præterea, Omnia quæ in veteri lege fiebant, Christum figurabant: qui est Sanctus sanctorum: secundum illud primæ ad Corin. 10. Omnia in figura contingebant illis. & Colos. 2. Quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi. Nec tamen omnia gesta Patrum veteris Testamenti, vel etiam omnes cęremoniæ legis sunt sacramenta, fed quædam specialiter: sicut in Secunda parte habitum est. Ergo videtur q̄ non omne signum rei sacræ, sit sacramentum.

¶ Præterea, Etiam in nouo Testamento multa geruntur in signum alicuius rei sacræ, quæ tamen non dicuntur sacramenta: sicut asperfio aquæ benedictæ, consecratio altaris, & similia. Non ergo omne signum rei sacræ, est sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quòd diffinitio conuertitur cum diffinito. Sed quidam diffiniunt sacramentum, per hoc quòd est sacræ rei signum, & hoc etiam videtur ex autoritate Auguſt. suprà inducta. Ergo videtur quòd omne signum rei sacræ, sit sacramentum.

CONCLVSIO.

¶ Non omnis sacræ rei signum sacramentum est, sed rei sacræ sanctificantis homines.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd signa propriè dantur hominibus, quorū est, per nota ad ignota peruenire. Et ideo Propriè dicitur sacramentum, quod est signum alicuius rei sacræ ad homines pertinētis: vt scilicet propriè dicatur sacramentum, secundum q̄ nunc de sacramentis loquimur, quod est signū rei sacræ, inquantum est sanctificans homines.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ creaturæ sensibiles significant aliquid sacrum, scilicet sapientiam & bonitatem diuinam, inquantum sunt in seipsis sacra: non autem inquātum nos per ea sanctificamur. Et ideo non possunt dici sacramenta, secundum quòd nunc loquimur de sacramentis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quædam ad vetus Testamentum pertinentia, significabant sanctitatem Christi, secundum quòd in se sanctus est. Quædam verò significabant sanctitatem eius, inquantum per ea nos sanctificamur: sicut immolatio agni Paschalis significabat immolationem Christi, qua sanctificati sumus. Et talia dicuntur propriè veteris Legis sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd res denominatur à fine & complemento: dispositio autem non est finis, sed perfectio. Et ideo quæ significant dispositionem ad sanctitatem, non dicuntur sacramenta (de quibus procedit obiectio) sed solùm ea quæ significant perfectionem sanctitatis humanæ.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm sacramentum sit signum vnius rei tantùm.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non sit signum nisi vnius rei. Id enim quo multa significantur, est signum ambiguum, & per consequens fallendi occasio: sicut pater de nominibus æquiuocis. Sed omnis fallacia debet remoueri à Christiana religione: secundum illud Colos. 2. Videte, ne quis vos seducat per philosophiam, & inanem fallaciam. Ergo videtur q̄ sacramentum non sit signum plurium rerum.

¶ Præterea, Sicut dictum est, sacramentum significat rem sacram, inquātum est humanæ sanctificationis causa. Sed vna sola est causa humanæ sanctificationis, scilicet sanguis Christi, secundum illud Hebr. vlti. Iesus vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Ergo videtur quòd sacramentum non significet plura.

¶ Præterea, Dictum est, quòd sacramentum propriè significat ipsum finem sanctificationis. Sed finis sanctificationis est vita æterna: secundum illud Romano. 6. Habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam. Ergo videtur quòd sacramentum non significet nisi vnam rem, scilicet vitam æternam.

¶ SED CONTRA est, quòd in Sacramento altaris est duplex res significata, scilicet corpus Christi verum, & mysticum, vt Aug. dicit in lib. sententiarum Prosperi.

CONCLVSIO.

¶ Sacramentum est signum rememoratiuum passionis Christi, & diuinæ gratiæ demonstratiuum, ac futuræ gloriæ prognosticum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) sacramentum propriè dicitur quod ordinatur ad significandam nostram sanctificationem. In qua tria possunt considerari, videlicet ipsa causa sanctificationis nostræ, quæ est passio Christi: & forma nostræ sanctificationis, quæ consistit in gratia & virtutibus, & vltimus finis sanctificationis nostræ, qui est vita æterna. Et hæc omnia per sacramenta significantur. Vnde sacramentum est & signum rememoratiuum eius quod præcessit, scilicet passionis Christi, & demonstratiuum eius quod in nobis efficitur per Christi passionem, scilicet gratiæ, & prognosticum, id est prænuntiatiuum futuræ gloriæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tūc est signum ambiguum, præbens occasionem fallendi quādo significat multa, quorum vnum nō ordinatur ad aliud. Sed quando significat multa, secundum q̄ ex eis quodam ordine efficitur vnum, tunc non est signum ambiguum, sed certum: sicut hoc nomen homo significat animam & corpus, prout ex eis constituitur humana natura.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ Articulum quartum.

Annot. Titulus clarus. Res sensibiles, puta aqua, oleū, vinum, panis.

Coment. ¶ In corpore vna conclusio: Ad sacramenta requiruntur res sensibiles. Probatur duplicter. Primò ratione: Res facrę quæ per sacramēta significātur, sunt quędam bona intelligibilia, quibus homo sanctificatur: ergo per aliquas res sensibiles signi
4. di. 1. q. 1. art. 1. q. 1. cor. & q. 2. art. 2. q. 1. & 3. 3. co. ficatio sacramenti implenda est: ergo ad sacramenta requiruntur res sensibiles. Prima cōsequentia probatur ratione: ex parte quidem nostri, quia modus naturalis cognitionis humanæ est, vt per sensibi
Et 4. cō tra 1. c. 56. lia ad intelligibilia deueniat: 3 autem est, per quod in alterius
Et 1. 2. q. 3. cognitionē deuenim⁹. Ex parte verò Dei: quia secundum modum nostrū Deus prouidet nobis, quod in litera tripliciter manifestatur. Consequens est igitur quòd significatio talis signi à Deo homini dati, scilicet sacramenti, per sensibilia impleatur. Et similitudine: quia spiritualia in sacra Scriptura per sensibiles similitudines innotescūt. Secundò probatur conclusio autoritate Dionysij.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ Articulū quintum.

Coment. Titulus clarus. ¶ In corpore vna est conclusio responsiua quæsito: In sacramētis nouæ Legis oportet vti rebus ex diuina institutione determinatis. Probatur: Nō pertinet ad aliquem determinare quod in alterius, sed quod est in sua potestate: sed sanctificatio est in potestate Dei, non hominis: ergo non pertinet ad hominem instituere sanctificatiua hominis: sed sacramenta sunt sanctificatiua hominis: ergo. Vltimo subsumpta propositio & probatur autoritate Apostoli, & declaratur distinguendo duo, quæ in sacramentorum vsu inueniūtur: scilicet cultus diuinus & sanctificatio hominis, & declarando horū differentiam, quia primum est hominis ad Deum, secundū est ecōtra Dei ad hominem.

Annot. ¶ Vbi videre potes, q̄ Autor duo hæc considerauit in sacramentis: vt ratio determinandi res, ad hominem spectare scilicet cultus est cōlere Deum, hoc vel illo modo) ex secūdo necessitatē mōstraret diuinæ institutionis, cuius est sanctificare hominē per hæc vel illa signa, & sine his & illis, vt placet. Et quia nullum sacramentum significat tria prædicta, secundum quòd quodam ordine sunt vnum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum in hoc quòd significat rem sanctificantem, oportet quòd significet effectum, qui intelligitur in ipsa causa sanctificante, prout est sanctificans.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sufficit ad rationem sacramenti, quòd significet perfectionem quæ est forma: nec oportet quòd solùm significet perfectionem, quę est finis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm sacramentū sit semper aliqua res sensibilis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non semper sit aliqua res sensibilis. Quia secundum Philosophum in lib. Priorum, omnis effectus, suæ causæ signū est. Sed sicut sunt quidam effectus sensibiles, ita etiam sunt quidam effectus intelligibiles, sicut scientia est effectus demonstrationis. ergo non omne signum est sensibile. Sufficit autem ad rationem sacramenti, quòd sit signum alicuius rei sacræ, inquantum per eam homo sanctificatur: vt dictum est. Non ergo requiritur ad sacramentum, quòd sit aliqua res sensibilis.

¶ Præterea, Sacramenta pertinent ad cultum vel regnum Dei. Sed res sensibiles non videntur pertinere ad cultum Dei: dicitur enim Ioan. 4. Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in Spiritu & veritate oportet adorare. & Rom. 14. Non est regnum Dei, esca & potus. Ergo res sensibiles non requiruntur ad sacramentum.

¶ Præterea, Auguſt. dicit in libro de Libero arbitrio, quòd res sensibiles sunt minima bona, sine quibus homo rectè viuere potest. Sed sacramenta sunt de necessitate salutis humanæ (vt infrà patebit) & ita sine eis homo rectè viuere non potest. Nō ergo res sensibiles requiruntur ad sacramenta.

¶ SED CONTRA est quod Auguſt. dicit super Ioan. Accedit verbū ad elementum, & fit sacramentū. Et loquitur ibi de elemento sensibili, quod est aqua. Ergo res sensibiles requiruntur ad sacramenta.

CONCLVSIO.

¶ Cùm per sacramenta significentur homini spiritualia & intelligibilia, oportet per sensibilia, sacramenta ipsa hominibus proponi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sapiētia diuina vnicuique rei prouidet secundum suum modum: & propter hoc dicitur Sapien. 8. quòd suauiter disponit omnia, vnde & Matth. 25. dicitur quòd dedit vnicuique secūdum propriam virtutem. Est autem homini connaturale, vt per sensibilia perueniat in cognitionem intelligibiliū. Signum autē est, per quod aliquis deuenit in cognitionem alterius. Vnde, cùm res sacræ, quæ per sacramenta significātur, sint quædā spiritualia & intelligibilia bona, quibus homo sanctificatur, consequens est vt per aliquas res sensibiles significatio sacramēti impleatur: sicut etiam per similitudinem sensibilium rerum in diuina Scriptura res spirituales nobis describuntur. Et inde est quòd ad sacramenta requiruntur res sensibiles: vt etiam Dionys. probat in primo cap. Cæl. hierār.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vnumquodque præcipuè denominatur & diffinitur secundum id quod conuenit ei primò & per se, non autem secundum id quod cōuenit ei per aliud. Effectus autem sensibilis, per se habet quòd ducat in cognitionem alterius, quasi primò & per se homini innotescens: quia omnis nostra cognitio à sensu oritur: effectus autē intelligibiles, non habent quòd possint ducere in cognitionem alterius, nisi inquantum sunt per aliud manifestati, id est per aliqua sensibilia. Et inde est quòd primò & principaliter dicuntur signa, quæ sensibus offerūtur: sicut Auguſt. dicit in 2. de doctrina Christiana: vbi dicit quòd signum est, quod præter speciem quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire. Effectus autem intelligibiles non habēt rationem signi, nisi secundum q̄ sunt manifestati per aliqua signa. Et per hunc etiam modum, quædam quæ non sunt sensibilia, dicuntur quodammodo sacramenta, inquantum sunt significata per aliqua sensibilia, de quibus infrà agetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd res sensibiles, vt in sua natura considerantur, non pertinent ad cultum vel ad regnum Dei: sed solùm secundum quòd signa spiritualium rerum, in quibus regnum Dei consistit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Auguſt. ibi loquitur de rebus sensibilibus, secundū quòd sunt in sua natura: non autem secūdum q̄ assumūtur ad significādū spiritualia, quæ sunt maxima bona.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm requirantur determinatæ res ad sacramenta.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non requirantur determinatæ res ad sacramenta. Res enim sensibiles assumuntur in sacramentis ad significandum: vt dictum est. Sed nihil prohibet diuersis rebus sensibilibus idem significari: sicut in sacra Scriptura Deus aliquando metaphoricè significatur per lapidem, quandoque per leonem, quandoque per solem, aut aliquid aliud huiusmodi. Ergo videtur quòd diuersæ res possint congruere eidem sacramento. Non ergo determinatæ res in sacramētis requirūtur.

¶ Præterea, Magis est necessaria salus animæ quàm salus corporis. Sed in medicinis corporalibus, quæ ad salutem corporis ordinantur, potest vna res pro alia poni in eius defectu. Ergo multò magis in sacramentis, quæ sunt medicinæ spirituales ad salutem animæ ordinatæ, poterit vna res assumi pro alia quando illa defuerit.

¶ Præterea, Non est conueniens, vt hominis salus artetur per legem diuinam, & præcipuè per legem Christi, qui venit omnes saluare. Sed in statu legis naturæ non requirebantur in sacramentis aliquæ res determinatæ, sed ex voto assumebantur, vt patet Gen. 28. Vbi Iacob vouit se Deo decimas hostias pacificas oblaturum. Ergo videtur quòd non debuerit artari homo, & præcipuè in noua lege, ad alicuius rei determinatæ vsum in sacramentis.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

CONCLVSIO.

¶ In sacramentis nouæ legis, rebus vti oportet, lege, seu institutione diuina determinatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in vsu sacramentorum duo possunt considerari, scilicet cultus diuinus, & sanctificatio hominis. Quorum primum pertinet ad hominē per comparationem ad Deum, secundum autem econuerso pertinet ad Deum per comparationem ad hominem. Non pertinet autem ad aliquem determinare quod est in potestate alterius, sed solùm id quod est in sua potestate. Quia ergo sanctificatio hominis est in potestate Dei sanctificantis, nō pertinet ad hominem suo iudicio assumere res, quibus sanctificetur, sed hoc debet esse ex diuina institutione determinatum. Et ideo in sacramentis nouæ Legis, quibus homines sanctificantur (secundum illud primæ ad Corinth. 6, Abluti estis, sanctificati estis) oportet vti rebus ex diuina institutione determinatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etsi idem potest per diuersa signa significari: determinare tamen quo signo sit vtendum * ad significandum pertinet, ad significantem. Deus * Aliàs autem est qui nobis significat spiritualia per res sensibiles in sacramentis, & per verba similitudinaria in Scripturis. Et ideo cādum. sicut iudicio Spiritus sancti determinatum est, quibus similitudinibus in certis Scripturæ locis res spirituales significentur, ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

mchtum est, quod non sanctificet hominem: ideo ofa oportet à Deo determinata esse quo ad sibi substantialia.

Annot. ¶In responsione ad primū, aduerte quàm præsumptuosa, iniuriosa ac sacrilega sit eorum sortia: qui proprias aut Poëtarum similitudines tanquàm spiritualium simulachra interpretantur, scribunt aut prædicant: vsurpant enim officium Spiritus sancti, cuius iudicio res aliquæ institutæ sunt in figuram aliorum, dicente Apostolo, Omnia in figuram contingebāt illis. Vilificāteq; sacram Scripturam, dum ex tali fictione occasionem dant credendi, quòd similiter humano Spiritu sunt in figurā ea quæ sunt in Sacris literis: quemadmodū hæc quę audiunt humani dexteritate ingenij coapta. Et sic multum autoritatis detrahitur sacræ Scripturæ figuris.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum sextum.*

Comment. TItulus clarus.

¶In corpore vna conclusio: Sacramenta tripliciter considerantur, & quolibet modo congruunt eis verba. Probatur quo ad primam partē, quia sacramenta adhibentur vt signa quædam ad hominū sanctificationem. Quo ad secundam, sigil latim declarādo singula membra cum suis rationibus: vt clarè & ordinatè patet in litera.

4. di. 1. q. 1. ar. 3. et di. 13. q. 1. art. 2. q. 6. ad secū dum. ¶Aduerte, quòd prima pars conclusionis ex assumpto facilè deducitur: nam quia sacramēta ad sanctificationem adhibentur: oportet primam eorum considerationem secundum sanctificationis causam sequi. Et quia ad sanctificandos homines sunt: secunda eorum consideratio ex parte hominis est. Et quia vt signa adhibentur, consequens est vt tertia eorum consideratio secundum significationem fiat.

Et veri. q. 27 ar. 4. ad de cimum.

Annot. ¶In responsione ad secundum, perspice, quòd in sacramentis res & verba coëunt in vnum signum: quia constituūt vnum sacramentum, quod non nisi signum vnum est. Vnde, proprie loquendo, ablutio in aqua in baptismo nō est vnum signum, & verba sunt aliud signum: vt tanquā ex duobus partialibus signis fiat vnū totale signum: sed ipsa applicatio aquæ, quæ indeterminata est ad significādam spiritualem ablutionem, vel spiritualem claritatem, aut simplicitatem, aut aliquid huiusmodi, ex cōiunctione ad verba absluentis, determinatur ad significandum spiritualem ablutionem, claritatem, aut simplicitatem.

¶ *Virùm in significatione sacramentorum requirantur verba.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in significatione sacramētorum non requirantur verba. dicit enim Augustinus contra Faustum, Quid sunt aliud quæque corporalia sacramenta, nisi quasi quædā verba visibilia: Et sic videtur quòd addere verba rebus sensibilibus in sacramentis, sit addere verba verbis. Sed hoc est superfluum. Non ergo requiruntur verba cum rebus sensibilibus in sacramentis.

¶Præterea, Sacramentū est aliquid vnum. Ex his autem quæ sunt diuersorum generū, non videtur posse aliquid vnum fieri. Cùm igitur res sensibiles & verba sint diuersorum generum (quia res sensibiles sunt à natura, verba autem à ratione) videtur quòd in sacramentis non requirantur verba cum rebus sensibilibus.

¶Præterea, Sacramēta nouæ Legis succesferunt sacramentis veteris Legis: quia illis ablatis, ista sunt instituta, vt Aug. dicit 19. contra Faustum. Sed in sacramentis veteris Legis non requirebatur aliqua forma verborū. Ergo nec in sacramentis nouæ Legis.

¶SED CONTRA est quod Apostolus dicit Ephe. 5. Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et Augu. dicit super Ioan. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm sacramenta ad hominum sanctificationem adhibeantur, conueniens fuit sensibilibus rebus aliquibus vtimur in sacramentis, applicari verba, tanquam formas sacramentorum.*

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta (sicut dictum est) adhibētur ad hominum sanctificationem sicut quædam signa. Tripliciter ergo considerari possunt: & quolibet modo congruit eis quòd verba rebus sensibilibus adiungantur. Primò enim possunt considerari ex parte causæ sanctificantis, quæ est verbum incarnatum, cui sacramentum quodāmodo conformatur, in hoc quòd res sensibili verbum adhibetur, sicut in mysterio Incarnationis carni sensibili est verbū Dei vnitum. Secūdò possunt considerari sacramēta ex parte hominis qui sanctificatur, qui componitur ex anima & corpore, cui proportionatur sacramentalis medicina: quæ per rem visibilē corpus tangit, & per verbum ab anima creditur. Vnde Augu. dicit super illud Ioan. 15. Iam vos mundi estis propter sermonē, &c. vnde est ista tanta virtus aquæ vt corpus tangat, & cor abluat nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Tertiò possunt cō siderari ex parte ipsius significationis sacramentalis. Dicit autem Augu. in 2. de Doctrina Christiana, quòd verba inter homines obtinuerunt principatum significandi: quia verba diuersimodè formari possunt ad significandos diuersos conceptus mentis: & propter hoc per verba, magis dictinctè possumus exprimere quod mente concipimus. Et ideo ad perfectionem significationis sacramentalis, necesse fuit vt significatio rerum sensibilium, per aliqua verba determinaretur. Aqua enim significare potest & ablutionem propter suam humiditatem, & refrigerium propter suam frigiditatem. Sed cùm dicitur, Ego te baptizo, manifestatur quòd aqua vtimur in baptismo ad significandam emundationem spiritualem.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd res visibiles sacramentorum dicuntur verba per quandā similitudinem, inquantū scilicet participant quandā vim significādi, quę principaliter est in ipsis verbis, vt dictū est. Et ideo nō est superflua ingeminatio verborū, cùm in sacramētis, rebꝰ visibilibꝰ verba adduntur: qa vnū eorū determinatur ꝓ aliud, vt dictū est.

¶Ad secundum dicēdum, quòd quanuis verba & aliæ res sensibiles sint in diuerso genere, quantum pertinet ad naturam rei: conueniunt tamen in ratione significandi, quæ perfectius est in verbis, quàm in alijs rebus. Et ideo ex verbis & rebus fit quodāmodo vnū in sacramentis, sicut ex forma & materia: inquantum scilicet per verba perficitur significatio rerum: vt dictū est. Sub rebus autem comprehenduntur etiam ipsi actus sensibiles: puta ablutio, inunctio, & alia huiusmodi: quia in his est eadem ratio significandi & in rebus.

¶Ad tertiū dicendū, ꝙ (sicut Aug. dicit contra Faustū) alia debēt esse sacramēta rei præsentis, & alia rei futurę. Sacramēta autem veteris legis præsūtia erant Christi venturi: & ideo non ita expresè significabant Christū, sicut sacramenta nouæ Legis: quæ ab ipso Christo effluunt, & quandā similitudinē ipsius in se habent: vt dictum est. Vtebātur tamen in veteri Lege aliquibus verbis, in his quæ ad cultum Dei pertinent, tam sacerdotes, qui erant sacramētorū illorū ministri (secundū illud Numeri 6. Sic benedicetis filijs Israël, & dicetis eis, Benedicat tibi Dominus, &c.) quàm etiam illi qui illis sacramentis vtebantur: secundum illud Deuteron. 26. Profiteor coram domino Deo tuo, &c.

ARTICVLVS VII.

¶ *Virùm requirātur determinata verba in sacramentis.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd non requirantur determinata verba in sacramentis. Vt enim Philosophus dicit, voces non sunt eædem apud omnes. Sed salus quæ per sacramenta quæritur, est eadem apud omnes. Ergo nō requiruntur aliqua determinata verba in sacramentis.

¶Præterea, Verba requirūtur in sacramentis, inquantum sunt principaliter significatiua: sicut dictum est. Sed contingit per diuersa verba idem significari. Ergo nō requiruntur determinata verba in sacramentis.

¶Præterea, Corruptio cuiuslibet rei variat eius speciem. Sed quidam corruptè verba proferunt, nec tamen propter hoc creditur sacramentorum effectus impediri: aliquin illiterati & balbi, qui ista sacramenta conferunt, frequenter defectum in sacramentis inducerent. Ergo videtur quòd non requirantur in sacramentis determinata verba.

¶SED CONTRA est, quòd Dominus determinata verba protulit in consecratione sacramenti Eucharistiæ, dicens Matthæ. 26. Hoc est corpus meum. Similiter etiam mandauit discipulis, vt sub determinata forma verborum baptizarent, dicens Matth. vlti. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm determinata sit sacramentorum materia, determinatæ scilicet sensibiles res, oportet determinatam esse verborum in sacramentis formam.*

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) in sacramentis verba se habent per modum formæ, res autem sensibiles per modum materiæ. In omnibus autem compositis ex materia & forma, principium determinationis est ex parte formę, quæ est quodammodo finis & terminus materiæ: & ideo principalius requiritur ad esse re determinata forma, quàm determinata materia: materia enim determinata requiritur, vt sit proportionata determinatæ formæ. Cùm igitur in sacramentis requirātur determinatæ res sensibiles, quæ se habēt in sacramentis sicut materia, multò magis requirīē in eis determinata forma verborū.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Augustinus dicit super Ioā. verbum operatur in sacramentis, non quia dicitur, id est non sensorium exteriorem sonum vocis: sed quia creditur, id est secundum sensum verborum, qui fide tenetur. Et hic quidē sensus est idem apud omnes, licet non eædem voces sint quantum ad sonum. Et ideo cuiuscunque linguæ verbis proferatur talis sensus, perficitur sacramentum.

¶Ad secundum dicendum, quòd licēt in qualibet lingua contingat diuersis vocibus idem significari: semper tamen aliqua illarum vocum est, qua principalius & communius homines illius linguæ vtuntur ad hoc significandum: & talis vox assumi debet in significatione sacramēti. Sicut etiam inter res sensibiles illa assumitur ad significationem sacramenti, cuius vsus est communior ad actum, per quem sacramenti effectus significatur: sicut aqua communius vtūtur homines ad ablutionem corporalem, per quam spiritualis ablutio significatur: & ideo aqua assumīē vt materia in baptismo.

¶Ad tertium dicendum, quòd ille, qui corruptè profert verba sacramentalia, si hoc ex industria facit, non videtur intendere facere quod facit Ecclesia: & ita nō videtur perfici sacramentum. Si autem hoc faciat ex errore vel lapsu linguæ, si sit tanta corruptio, quæ omnino auferat sensum locutionis, non videtur perfici sacramentum. Et hoc præcipuè contingit, quando sit corruptio ex parte principij dictionis: puta si loco eius quod est, in nomine Patris, dicat, in nomine matris. Si verò non tollatur auferatur sensus locutionis per huiusmodi corruptelam, nihilominus perficitur sacramentum. Et hoc præcipuè contingit quando sit corruptio ex parte finis: puta si aliquis dicat, in nomine patrias & filias. Quanuis enim huiusmodi verba corruptè prolata, nihil significent ex virtute impositionis: accipiuntur tamen vt significantia ex accommodatione vsus. Et ideo licet mutetur sonus sensibilis, remanet tamen idem sensus. Quod autem dictum est de differentia corruptionis circa principium vel finem dictionis, rationem habet quia apud nos variatio dictionis ex parte principij, mutat significationem: variatio autem ex parte finis dictionis, vt plurimum mutat cōsignificationem: quæ tamen apud Græcos variatur etiā secundum principia dictionis in declinationibus verborū. Magis tamen videtur attendenda quantitas corruptionis: quia ex vtraque parte potest esse tam parua, quòd non aufert sensum verborum: & tam magna, quòd aufert. sed vnum horum facilius accidit ex parte principij, & aliud ex parte finis.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Virùm liceat aliquid addere verbis, in quibus consistit forma sacramentorum.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur ꝙ nihil liceat addere verbis, in quibus cōsistit forma sacramentorū. Non enim minoris sunt necessitatis huiusmodi verba sacramētalia, quàm verba sacræ Scripturæ. Sed verbis sacræ Scripturę nihil licet addere vel minuere: dicitur enim Deuter. 4. Non addetis ad verbū quod vobis loquor, nec auferetis ab eo. Et Apocal. vlti. Contestor omni audienti verba prophetiæ libri huius: si quis apposuerit ad hæc, apponet super eum Deus plagas scriptas in lib. isto: & si quis diminuerit, auferet Deus partem eius de libro vitæ. Ergo videtur quòd neque in formis

Annot. ¶In responsione ad secundum, aduerte quòd doctrina præsentis literæ (scilicet quòd in qualibet lingua, vox illa quæ principalius & communius homines illius linguæ vtuntur ad illum actum significandum assumi debet in sacramentis, verā est quantum est ex parte debiti vsus verborum: quoniam ad tantum mysterium non nisi principalia cōmuniorāque assumēda sunt verba. Cum hac tamē doctrina stat, quòd oppositum fiat, vel ex accommodatiōe vsus, vel quia sacramenti forma non vrget ad hoc. Quārum autem valeat contra communitatem linguæ & proprietatem linguæ accommodatio vsus, te statur forma baptismi apud Latinos, dum dicitur, Ego te baptizo, &c. baptizare enim Latina lingua neque principaliter, neque cōmuniter significat abluere: vt pater, intātum quòd si quis diceret alteri, Baptiza hoc sudariolum, aut non, aut vir intelligeretur. Et proculdubio dicere deberemus, Ego te ablūo in nomine Patris, &c. quia tamen accommodauit Ecclesiæ Latinæ vsus vocabuli hoc ad significandum actum abluendi, qui in sacramento fit, illo vtēdum est. Vnde etiam mulieres in vulgari baptizantes, dicunt, *Io te baptizo*. Et audeo dicere minoris curæ fuisse introducere hæc verba ad Latinos: quoniam binc fit, vt non percipiat populus, sed nec sacerdos aut Leuita, quid importat baptizare: quod optimè intelligerent omnes si diceretur, Ego te abluo aut lauo. Et simile accidit in sacramento Confirmationis in verbo Christmatis. Prouidentia tamen diuina hinc Ecclesiam foauit esse voluit, quòd quocunque verbo accōmodato ab vtu ad significandum illud, vtamur etiam si alterius sit idiomatis) sacramentum perficitur: ita ꝙ nec mixtio idiomatum in eodē numero forma sacramenti, tollit perfectionem sacramenti. Habes quoque hinc, quòd quia vsus accōmodatiōe personas dignas alloquitur in numero plurali (dicendo vni, Vos, &c. quasi quòd si diceretur illi, Tu, videtur inferri fibi iniuria) ideo si quis in forma sacramēti pœnitentiæ, absolvendo Episcopum vel principem patriæ, absolūo vos à peccatis vestris, &c. per se falsa est sacramentum non minus quàm si in vulgari dixisset, *Io vo assolue dalli vostri peccati*: quia perfecta est significatio orationis ad illam personam solam, ex accommodatiōe vsus non minus quàm si omnes perfectę sint omnes similes orationes: puta, *do vobis hoc munus, venite vos ad prandium mecum*, & similia. Et eadem ratione perfecta essent sacramēta, si persona recipiens sacramentum exprimeretur in nomine honorabili abstracto: puta si quis diceret, Ego absolūo dominationem vestram à peccatis suis. Pro regula enim generali habendum est, quòd quando oratio habet perfectam significationem ex accommodatione vsus in cæteris loquutionibus, sufficit ad sacramenti perfectionem formālis oratio applicata ad materiam sacramenti. Et ratio est quia effectus spirituales in sacramentis sequitur significationem perfectam orationis sacramentalis: ac per hoc vbi oratio habet suam significationem perfectam, sacramentum perficitur. Constat autem, quòd oratio quæ in qualibet materia communiter habet suam significationem perfectam, non perdit perfectionem suæ significationis ex hoc quòd applicatur ad materiam sacramentalem igitur sicut sufficit oratio illa perfecta in aliis, ita & in sacramentis.

Quia autem sacramenti forma non vrget ad principaliter & communiter consueta verba, siquis ex huiusmodi libertate vteretur aliis verbis (puta dicendo, Ego te ablūo in nomine Patris, &c. Aut in sacramēto Eucharistiæ, Istud est, &c.) perfecta essent sacramenta: non enim de necessitate sacramenti sunt illæ voces, quibus communiter Ecclesia vtitur, sed illæ vel aliæ loco illarum, idem significantes quod illæ. Sic enim intelligendum est determinatam exigi formā verborum ad sacramēta. Sed sunt voces illæ quibus Ecclesia vtitur, de necessitate præcepti Ecclesiæ: ideo peccaret quisquis aduertēter vteretur aliis vocibus ab illis, quibus Ecclesia sua consueuit vti in sacramentis. Vnde hæc nō diximus, vt liceat cuique mutare voces in sacramentis: sed vt si accideret, nouerint non esse iteranda sacramenta propter huiusmodi mutationes. Et confirmatur quod dicimus, ex forma consecrationis sanguinis Christi, qua vtitur Ecclesia Latina, dicit enim, Hic est calix sanguis. Vbi aut metaphoricè sumitur calix, aut ponitur continens pro contento: ac per hoc ex vi verborū sectando proprtiam significationem, non significatur conuersio vini in sanguinem, sed in calicem: quod est ridiculum. Attestatur enim per hoc Spiritus sanctꝰ, quòd sufficiunt ad sacramētorum perfectionem verba, vel ex proprietate vel accommodatione vsus significata veritatem sacramenti, quæcunque sint illa: nec esse de necessitate sacramenti communiora in aliqua lingua verba.

¶In responsione ad tertium aduerte quòd (vt patet de conse. dist. 4. c. reuelerū) Zacharias Papa determinauit fuisse baptizatum illū, qui ob ignorantiam baptizantis baptizatus est in nomine Patris & Filia & Spiritus sancta. Vbi videre, quòd corruptio fuit tanta, quòd variata est Ecclesiastica nominum: nam patria non Pater, sed locum natiuitatis significat. Sed licet Patria bis latè aliud significet, quàm Pater: vt tamen est pars corruptè prolata huius orationis, Ego te baptizo in nomine Patriæ, & Filia, &c. significatur Patrem, indicatū est. & sic oratio tota non mutauit significationem. Et hoc valde notandum est pro casibus occurrentibus incorruptè prolatis verbis, circa alia sacramenta, vel ex festinatione vel ex balbutiente lingua, vel aliquo alio accidente.

4. di. 1. q. 1. ar. 3.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum octauum.*

Comment. TItulus clarus.

¶In corpore tria sunt. primò ponuntur duæ communissimæ regulæ circa ea quæ huiusmodi varietates, secundò descendituer specialiter ad diminutionem & additionem. tertiò monetur quædam difficultas circa additionem, & soluitur. Prima regula se tenet ex parte intentionis ministrantis sacramentum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

secunda verò sic tenet ex parte significatiõis verborum, quod intelligenon secundum se, sed in ordine ad totam orationem: oportet enim mutari sensum ipsius orationis, qui est forma sacramenti, ad hoc vt sacramẽtum sit nullum: vt prædictum est. De diminutione autem aut additione in speciali in singulis sacramentis, sermo erit in propriis locis, hîc in communi est sermo.

Annot. ¶Vbi nota pro solutione difficultatis motæ, q̃ additio ad formam vitra duos modos, qui in litera ponuntur (scilicet vel tãquam aliquid intrinsecum ad formam, vel tanquam extrinsecum) tertius inuenitur omnino per accidens: quando scilicet interponitur aliquod verbum, non vt sit aliquid intrinsecum vel adiacens formæ, sed impertinens omnino interpositio ad aliud propositum dicitur verbum: vt si inter baptizãdũ postquam dixit, ego te baptizo, dicat aliqui, Recede hinc, seu aliquid eiusmodi: & prosequatur, In nomine Patris & Filij, &c. Hoc enim non est proprie addere ad verba formæ: sed interponere verba interrũpendo formã. potest siquidem interruptio de qua in responsione ad tertium esse sermo, duplicitervel tertio vel sine interpositiõe verborum, vel cum interpositione verborum. Vtraque autem interruptio non debet esse tanta, quòd iuxta cõmunem motem hominum continuitas soluatur orationis. si enim postquam minister dixit, Ego te baptizo, iret prãsum: & postea subderet, In nomine Patris & Filij, &c. siue interim tacuisset, siue non: soluta esset orationis vnitas.

¶Super Quæstionis sexagesimæ primæ Articulum primum.

Comment. TItulus clarus est.
¶In corpore vna conclusio: Sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem. Et probatur tripliciter.

Annot. ¶Vbi nota duo. Primùm, quòd non est hîc sermo de necessario ad humanã salutẽ: sine quo nõ potuisset homo saluari: sed de necessario, sine quo nõ conuenienter humana salus fuisset. In cuius signũ Autor tam in prima quàm secunda ratione conuenientiam infert sacramentorum.
¶Secundò nota differentiã inter Autorẽ & Magistrum sententiarum in prima distinc. 4. circa has tres rationes, ex eruditione, humiliatione, & exercitatione. Nam altius tractantur ab Autore, vt patet cõferẽdo. sacramentorum liceat aliquid addere vel minuere.

¶Præterea, Verba se habent in sacramentis per modum formæ, vt dictum est. Sed informis quælibet additio vel subtractio variat speciem, sicut & in numeris, vt dicitur 8. Meta. Ergo videtur quòd si aliquid addatur vel subtrahatur à forma sacramenti, nõ erit idem sacramentum.

¶Præterea, Sicut ad formam sacramenti requiritur determinatus numerus dictionum, ita etiam requiritur determinatus ordo verborum, & etiam orationis continuitas. Si ergo additio vel subtractio non aufert sacramenti veritatem, videtur quòd pari ratione nec transpositio verborum, aut etiam interpellatio pronuntiationis.

¶SED CONTRA est, quòd in formis sacramentorum quædam apponuntur à quibusdam, quæ ab alijs nõ apponuntur, sicut Latini baptizant sub hac forma, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Græci autem sub ista, Baptizetur seruus Christi N. in nomine Patris, &c. Et tamen vtrique verum conferũt sacramentum. Ergo in formis sacramentorum licet aliquid addere vel minuere.

CONCLVSIO.

¶Tollere, vel diminuere de his quæ pertinent ad formas sacramentorum, minimè licet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa omnes istas mutationes quæ possunt in formis sacramentorum contingere, duo videntur esse consideranda. Vnum quidem ex parte eius qui profert verba, cuius intentio requiritur ad sacramentum, vt infrà dicetur. Et ideo si intendat per huiusmodi additionem vel diminutionem alium ritũ inducere, qui nõ sit ab Ecclesia receptus, non videtur perfici sacramentum: quia non videtur quòd intendat facere id quod facit Ecclesia. Aliud autem est considerandum ex parte significationis verborum. Cùm enim verba operentur in sacramentis quantum ad sensum, quem faciunt (vt suprà dictum est) oportet considerare vtrùm per talem mutationem tollatur debitus sensus verborum: quia sic manifestum est quòd tollitur veritas sacramenti. Manifestum est autem, quòd si diminuatur aliquid eorũ quæ sunt de substantia formæ sacramentalis, tollitur debitus sensus verborum: & ideo non perficitur sacramentum. Vnde Didymus dicit in lib. de Spiritu sancto, Si quis ita baptizare conetur, vt vnum de prædictis nominibus prætermittat (scilicet Patris & Filij & Spiritus sancti) sine perfectiõe baptizabit. Si autem subtrahatur aliquid quod non sit de substantia formæ, talis diminutio non tollit debitum sensum verborũ, & per consequens nec sacramenti perfectionem. Sicut in forma Eucharistiæ, quæ est, hoc est enim corpus meum, ly enim, sublatum, non tollit debitum sensum verborum: & ideo non impedit perfectionem sacramenti: quãuis possit contingere, quòd ille qui prætermittit, peccet ex negligentia vel contemptu. Circa additionem etiam contingit aliquid apponi quod est corruptiuum debiti sensus: puta si aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine Patris maioris & Filij minoris: sicut Arriani baptizabant: & ideo talis additio tollit veritatẽ sacramẽti. Si verò sit talis additio, quæ nõ auferat debitũ sensum, nõ tollitur sacramenti veritas. Nec refert vtrùm talis additio fiat in principio, medio, vel in fine: vt si aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine Dei Patris omnipotẽtis, & Filij eius vnigeniti, & Spiritus sancti paracleti, erit verũ baptisma. Et similiter si quis dicat, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, & beata Virgo te adiuuet, erit verum baptisma. Fortè autem si diceret, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti & beatæ virginis Mariæ, non esset baptismus: quia dicitur 1. ad Cor. 1. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in nomine Pauli baptizati estis? Sed hoc verum est, si sic intelligatur in nomine beatæ Virg. baptizari, sicut in nomine Trinitatis, quo baptismus cõsecratur: talis enim sensus esset contrarius veræ fidei, & per consequẽs tolleret veritatẽ sacramenti. Si verò sic intelligãtur quod additur, & in nomine beatæ Virginis, non quasi nomen beatæ Virginis aliquid operetur in baptismo, sed vt eius intercessio prosit baptizato ad conseruandam gratiam baptismalem, non tollitur perfectio sacramenti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad verba sacræ Scripturæ non licet aliquid apponere: quantũ ad sensum, sed quantum ad expositionẽ sacræ Scripturæ, multa eis verba à doctoribus apponuntur. Non tamen licet etiam verba sacræ Scripturę apponere, ita q̃ dicãtur esse de integritate sacræ Scripturæ: quia hoc esset vitiũ falsitatis. Et similiter siquis diceret aliquid esse de necessitate formæ, quod non est.

¶Ad secundum dicendum, quòd verba pertinent ad formam sacramenti ratione sensus significati. Et ideo quæcunq̃ fiat additio vel subtractio verborum, quæ nõ addat aliquid aut subtrahat debito sensui, non tollitur species sacramenti.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd si sit tanta interruptio verborum, quòd intercipiatur intentio pronuntiantis, tollitur sensus sacramenti, & per consequens veritas eius: non autem tollitur quando est parua interruptio, quæ intentionem proferentis & intellectum verbum non aufert. Et idem est etiam dicendum de transpositione verborũ: quia si tollit sensum locutionis, non perficitur sacramentũ, sicut patet de negatione præposita vel postposita signo. Si autem sit talis transpositio, quæ sensum locutionis non variet, non tollitur veritas sacramenti: quia, secundum quòd Philosophus dicit, nomina & verba transposita idem significant.

QVAESTIO SEXAGESIMAPRIma de necessitate sacramentorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de necessitate sacramentorum.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm sacramenta sint necessaria ad salutem humanam.

¶Secundò, vtrùm fuerint necessaria in statu ante peccatum.

¶Tertiò, vtrùm fuerint necessaria in statu post peccatum ante Christum.

¶Quartò, vtrùm fuerint necessaria post Christi aduentum.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm sacramenta sint necessaria ad humanam salutem

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacramẽta non sint necessaria ad humanam salutem. Dicit enim Apostolus 1. ad Timo. 4. Corporalis exercitatio ad modicũ vtilis est. Sed vsus sacramẽtorum pertinet ad corporalem exercitationem: eo q̃ sacramenta perficiuntur in significatione sensibilium rerum & verborũ, vt dictũ est. Ergo sacramenta non sunt necessaria ad humanam salutem.

¶Præterea, Secũdę ad Corint. 12. Apostolo dicitur, Sufficit tibi gratia mea. Nõ autẽ sufficeret, si sacramẽta essent necessaria ad salutem. Non sunt ergo sacramenta saluti humanæ necessaria.

¶Præterea, Posita causa sufficienti, nihil aliud videtur esse necessarium ad effectũ. Sed passio Christi sufficiens causa nostræ salutis, dicit enim Apo. ad Rom. 5. Si cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius, multò magis reconciliati salui erimus in vita ipsius. Non ergo requiruntur sacramenta ad salutem humanam.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit 19. cõtra Faustũ, In nullũ nomen religionis seu verum seu falsum, coadunari homines possunt, nisi aliquo signaculorum seu sacramentorum visibiliũ consortio colligẽtur. Sed necessarium est ad humanã salutem homines adunariin vnũ veræ religionis nomen. Ergo sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem.

CONCLVSIO.

¶Sacramenta sunt ad humanã salutẽ necessaria.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta sunt necessaria ad humanã salutem triplici ratione. Quarũ prima sumenda est ex cõditione humanæ naturæ; cuius proprium est, vt per corporalia & sensibilia, in spiritualia & intelligibilia deducatur. Pertinet autẽ ad diuinam prouidẽtiam, vt vnicuiq; rei prouideat secundũ modum suæ cõditionis. Et ideo conueniẽter diuina sapientia homini auxilia salutis confert sub quibusdam corporalibus & sensibilibus signis, quæ sacramenta dicuntur. Secunda ratio sumenda est ex statu hominis, qui peccando se subdidit per affectũ corporalibus rebus. Ibi autem debet medicinale remedium homini adhiberi, vbi patitur morbum. Et ideo conueniens fuit, vt Deus per quædam corporalia signa, homini spirituali medicinã adhiberet: nã si spiritualia nuda ei proponerentur, eius animus applicari non posset, corporalibus deditus. Tertia autẽ ratio sumẽda est ex studio actionis humanæ, quæ præcipuè circa corporalia versatur. Ne ergo esset homini durũ, si totaliter à corporalibus actibus abstraheretur, proposita sunt ei corporalia exercitia in sacramentis, quibus salubriter exerceatur ad euitãda superstitiosa exercitia, quæ cõsistunt in cultu dæmonum, vel qualitercunq̃ noxia, quæ cõsistũt in actibus peccatorum. Sic igitur per sacramentorum institutionem, homo cõuenienter suæ naturæ eruditur per sensibilia: humiliatur, se corporalibus subiectum cognoscens, dum sibi per corporalia subeuniturpræseruatur etiam à noxijs * actionibus per salubria exercitia sacramentorum.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd corporalis exercitatio, inquantum est corporalis, non multum vtilis est. Sed exercitatio per vsum sacramentorum, non est purè corporalis, sed quodammodo est spiritualis, scilicet per significationem & causalitatem.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd gratia Dei est sufficiẽs causa humanæ salutis: sed Deus dat hominibus gratiam secundum modum eis cõuenientẽ: & ideo necessaria sunt hominibus sacramenta ad gratiã consequendam.

¶Ad tertium dicendum, quòd passio Christi est sufficiens causa humanæ salutis. Nec propter hoc sequitur quòd sacramenta non sint necessaria ad humanam salutem: quia operantur in virtute passionis Christi, & passio Christi quodammodo applicatur hominibus per sacramenta, secundum illud Roma. 6. Quicunq̃ baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta. Quia sicut dictum est, sacramẽta sunt necessaria homini ad gratiam consequendam. Sed etiam in statu innocentiæ homo indigebat gratia: sicut in Prima parte habitũ est. Ergo etiã in statu illo erant necessaria sacramenta.

¶Præterea, Sacramenta sunt necessaria hominis secundum cõditionem humanæ naturæ: sicut dictum est. Sed eadem est natura hominis ante peccatum & post peccatum. Ergo videtur quòd etiam ante peccatum homo indigerit sacramentis.

¶Præterea, Matrimonium est quoddam sacramentum: secundum illud Ephe. 5. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & Ecclesia. Sed matrimonium fuit institutum ante peccatũ, vt dicitur Gen. 2. Ergo sacramenta erant necessaria homini ante peccatum.

¶SED CONTRA est, quòd medicina nõ est necessaria nisi ægroto, secundũ illud Matth. 9. Non est opus sanis medicus. Sed sacramenta sunt quædã spirituales medicinę, quę adhibent cõtra vulnera peccati. Ergo non fuerunt necessaria ante peccatũ.

CONCLVSIO.

¶In statu innocẽtiæ homo nõ indigebat sacramentis, nec pro remedio peccati, nec pro perfectiõe animæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in statu innocẽtiæ ante peccatũ sacramenta necessaria non fuerunt. Cuius ratio accipi potest ex rectitudine status illius, in quo superiora inferioribus dominabãtur, & nullo modo dependebant ab eis. Sicut enim mens suberat Deo, ita menti subeRant inferiores animæ vires, & ipsi animæ corpus. Contra hunc autẽ ordinẽ esset, si anima perficeretur vel quantum ad scientiam, vel quantum ad gratiã, per aliquid corporale, quod fit in sacramentis. Et ideo in statu innocentiæ homo sacramentis non indigebat, non solùm inquantum sacramẽta ordinantur ad remedium peccati, sed etiam inquantum ipsa ordinantur ad animæ perfectionẽ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo in statu innocentiæ gratia indigebat: non tamen vt eam consequeretur per aliqua sensibilia signa, sed spiritualiter & inuisibiliter.

¶Ad secundũ dicẽdum, quòd eadẽ est natura hominis ante peccatũ & post peccatum, non tamen est idem naturæ status. Nã post peccatum, anima etiam, quantũ ad superiorem partẽ, indiget accipere aliquid à corporalibus rebus ad sui perfectionem, quod in illo statu homini necesse non erat.

¶Ad tertium dicendum, quòd matrimoniũ fuit institutũ in statu innocentiæ, non secundum q̃ est sacramentum, sed secundũ quòd est in officium naturæ. ex consequẽti tamen aliquid significabat futurum circa Christũ & Ecclesiam: sicut & omnia alia in figura Christi præcesserunt.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm post peccatum ante Christum, sacramenta debuerint esse.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ post peccatum ante Christũ sacramenta non debuerint esse. Dictũ est enim q̃ per sacramenta passio Christi hominibus applicatur: & sic passio Christi cõparatur ad sacramenta, sicut causa ad effectũ. Sed effectus non præcedit causam. Ergo sacramenta non debuerũt esse ante Christi aduẽtum.

¶Præterea, Sacramenta debent esse cõuenientia statui humani generis: vt patet per Augu. 19. contra Faustũ. Sed status humani generis non fuit mutatus post peccatum, vsque ad reparationem factam per Christũ. Ergo neq; sacramẽta debuerunt immutari, vt præter sacramẽta legis naturæ, alia statuerẽtur in lege Moysi.

¶Præterea, Quãtò aliquid est magis propinquũ perfecto, tãtò peccaret quærit: & non simpliciter de homine, si perseueraret cum posteritate in innocentia.

¶Ad obiectionem autẽ in oppositum dicitur q̃ intellectio Adæ quia ex speciebus non acquisitis ex sensibus, sed infusis à Deo, procedat, non dependebat à phantasmatibus: sed vtebatur phantasmatibus vt inferioribus: sicut anima vtebatur corpore subdito.

¶Et si quæratur quid respondendum secundum Autoris doctrinam sit quærenti, an filij innocentes indiguissent sacramẽtis, dicitur quòd non fuissent eis necessaria sacramenta: quia principalis effectio hominis per sacramenta, est per gratiam: hominesautem fuissent geniti cũ gratia (vt in prima parte, quæst. articl. Autor dixit) non indiguissent igitur ex conditione sui status sacramentis perfectionis hominis quantum ad gratiam. Et quia gratiam comitantur dona intellectus perfectiua: consequens est, vt nec quo ad perfectionẽ scientiæ de supernaturalibus indiguisset sacramentis: eodem enim modo diuina sapiẽtia prouidet de principali & accessorio, vt patet ex opposito nostro statu, in quo perfectionem scientiæ supernaturalis ex sacramentis accipimus: quia per illa tãtum gratiam gratiã à Deo habemus.

¶Super Quæstionis sexagesimæ primæ Articulum tertium.

Comment. TItulus clarus.
¶In corpore vna conclusio: Ante Christi aduentum post peccatum necesse fuit quædam sacramẽta instituI. Probatur: Sacramenta sunt necessaria ad humanam salutẽ, vt signa sensibilia inuisibilium rerum: quibus homo post peccatum sanctificaret. ergo ante Christi aduentum post peccatũ oportuit esse quædam sensibilia signa, quibus fidem suam de Christo futuro homo proteSaretur, ergo oportuit tunc esse sacramenta quædam. Prima consequẽtia probatur: quia nullus post peccatum sanctificatur nisi per Christum, &c. Secunda consequentia probatur: quia hiusmodi signa dicuntur esse sacramenta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæ primæ Articulum quartum.

Element. TItulus clarus. ¶ In corpore vna concluso: Oportet in noua lege esse quæ sint alia sacramenta. Probatur: Sacramenta sunt signa protestantia fidem, qua homo iustificatur: ergo oportet esse alia sacramẽta, quibus præterita credita significẽtur. Consequentia quo ad id quod supponit, scilicet diuersitatem significabilium probatur: quia antiqui saluabãtur per fidem Christi nascituri: nos per fidem Christi nati. Et quo ad ipsa signa probatur: quia aliis signis oportet significari præterita & futura. Probatur hoc autoritate Augustini, & ex ipsis verbis præteriti & futuri temporis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta necessaria sunt ad humanam salutem, inquantum sunt quædam sensibilia signa inuisibilium rerum, quibus homo sanctificatur. Nullus autem sanctificari potest post peccatum, nisi per Christum, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, vt sit ipse iustus & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi. Et ideo oportebat ante Christi aduentum esse quædam signa visibilia, quibus homo fidẽ suã protestaretur de futuro Saluatoris aduẽtu. Et huiusmodi signa dicũtur sacramẽta. Et sic patet q̃ ante Christi aduẽtũ, necesse fuit quædã sacramẽta instituí.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd passio Christi est causa finalis veterum sacramentorum: quæ scilicet ad ipsam significandam sunt instituta. Causa autem finalis nõ præcedit tempore, sed solùm in intentione agentis. Et ideo non est inconueniens aliqua sacramenta ante Christi passionem fuisse.

¶Ad secundum dicendum, q̃ status humani generis post peccatum & ante Christum, dupliciter potest cõsiderari. Vno modo secundum fidei rationẽ: & sic semper vnus & idem permanet: quia scilicet iustificabantur homines per fidem futuri Christi aduentus. Alio modo potest considerari secundũ intentionem & remissionem peccati, & expressæ cognitionis de Christo. Nam per incrementa temporum & peccatum cœpit in homine magis dominari: intantum quòd ratione hominis per peccatum obtenebrata, non sufficerent homini ad rectè viuendũ præcepta legis naturæ, sed necesse fuit determinari præcepta in lege scripta, & cum his quædam fidei sacramenta. Oportebat etiam quòd per incrementa temporum magis explicaretur cognitio fidei: quia, vt Greg. dicit. per incrementa temporum creuit diuinæ cognitionis augmentum. Et ideo etiam necesse fuit, q̃ in veteri Lege quædam sacramenta fidei, quam habebant de Christo venturo, determinarentur. Quæ quidem comparantur ad sacramenta, quæ fuerunt ante legem sicut determinatum ad indeterminatũ: quia scilicet ante legem nõ fuit determinatè præfixum homini, quibus sacramentis vteretur, sicut fuit per legẽ, quod erat necessariũ, & propter obtenebrationem legis naturalis, & vt esset determinatior fidei significatio.

¶Ad tertium dicendum, quòd sacramẽtum Melchisedec, quod fuit ante legem, magis assimilatur sacramento nouæ Legis in materia, inquantum scilicet obtulit panem & vinum (vt habetur Gen. 14.) sicut etiam sacrificium nouæ Legis oblatione panis & vini perficitur. Sacramẽta tamen legis Mosaycæ magis assimilantur rei significatæ per sacramentũ, scilicet passioni Christi, vt patet de agno Paschali, & aliis huiusmodi. Et hoc ideo, ne propter cõtinuitatẽ temporis, si permaneret eadẽ sacramentorũ species, videretur sacramenti eiusdem esse continuatio.

3. di. 1. q. 1. arti. 2. q. 5. & di. 2. art. 4. q. 1. Et 4. cõtra 5. 7.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm post Christum debuerint esse aliqua sacramenta.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ post Christum non debuerint esse aliqua sacramenta. Veniente enim veritate, debet cessare figura. Sed gratia & veritas per Iesum Christum facta est, vt dicitur Ioan. 1. Cùm igitur sacramenta sint veritatis signa siue figuræ, videtur q̃ post Christi passionem, sacramenta esse non debuerint.

¶Præterea, Sacramenta in quibusdam elementis consistunt, vt ex supra dictis patet. Sed Apostolus dicit Gal. 4. Cùm essemus parauli, sub elementis mundi eramus seruientes, nunc autem temporis plenitudine veniẽte, iam nõ sumus parauli. Ergo videtur quòd non debeamus Deo seruire sub elementis huius mundi, corporalibus sacramentis vtendo.

¶Præterea, Apud Deum non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio, vt dicitur Iaco. 1. Sed hoc videtur ad quãdam mutationem diuinæ voluntatis pertinere, quòd alia sacramenta nunc hominibus exhibeat ad sanctificationem tempore gratiæ, & alia ante Christum. Ergo videtur quòd post Christum non debuerint alia sacramenta institui.

¶SED CONTRA est, quòd Augusti. dicit contra Faustum 19. quòd sacramenta vete. legis sunt ablata, quia impleta: & alia sunt instituta, virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.

CONCLVSIO.

¶ Præter veteris Legis sacramenta, quibus Christi mysteria futura præmuntiabantur, oportuit, alia quædam esse in noua Lege sacramenta, quibus significarentur ea, quæ præcesserunt in Christo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut antiqui Patres saluati sunt per fidem Christi venturi, ita & nos saluamur per fidem Christi iam nati & passi. Sunt autem sacramenta, quædam signa protestantia fidem, qua homo iustificatur. Oportet autem aliqs signis significari futura, præterita, seu præsentia. Vt enim Aug. dicit 19. cõtra Faustũ, eadem res aliter annũtiatur faciẽda, aliter facta: sicut ipsa verba, passurus & passus, nõ similiter sonant. Et ideo oportet quædã alia sacramẽta esse in noua lege, quibus significentur ea quæ præcesserunt in Christo, præter sacramenta veteris legis, quibus prænuntiabantur futura.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Dionysius dicit in 5. ca. Cæle. hierar. status nouæ legis, medius est inter statũ veteris legis, cuius figuræ implentur in noua Lege, & interstatum gloriæ, in qua omnis nudè & perfectè manifestabitur veritas. Et ideo tunc nulla erunt sacramenta. Nunc autem quandiu per speculum & in ænigmate cognoscimus (vt dicitur 1. ad Corinth. 13.) oportet nos per aliqua sensibilia signa in spiritualia deuenire. Quod pertinet ad rationem sacramentorum.

¶Ad secundum dicendum, quòd sacramenta veteris legis Apostolus vocat egena & infirma elementa: quia gratiam nec continebant, nec causabant. Et ideo vtentes illis sacramentis, dicit Apostolus sub elementis mundi Deo seruisse: quia scilicet nihil aliud erant quàm elementa huius mundi. Nostra autem sacramenta gratiam continent & causant: & ideo non est de eis similis ratio.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd sicut paterfamiliãs non ex hoc habere monstratur mutabilem voluntatem, quòd diuersa præcepta familiæ suæ proponit pro temporum varietate, non eadem præcipiens hyeme & æstate: ita non ostenditur aliqua mutatio esse circa Deum ex hoc quòd alia sacramẽta instituit post Christi aduentũ, & alia tempore legis: quia illa fuerunt congrua gratiæ præfigurandæ; hæc autem sunt congrua gratiæ præsentialiter demonstrandæ.

QVAESTIO SEXAGESIMASECVNDA de principali effectu sacramentorum qui est gratia, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu sacramentorum. Et primò de effectu eorum principali, qui est gratia. secundò de effectu secũdario, q̃ est Character.

¶Circa primum quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm sacramenta nouæ legis sint causa gratiæ.

¶Secundò, vtrùm gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum.

¶Tertiò, vtrùm sacramenta contineant gratiam.

¶Quartò, vtrùm sit in eis aliqua virtus ad causandũ gratiam.

¶Quintò, vtrùm talis virtus in sacramentis deriuetur à passione Christi.

¶Sextò, vtrùm sacramenta veteris legis, gratiam causarent

ART.

¶ Super Quæstionis sexagesimæsecundæ Articulum primum.

Annot. IN titulo nota terminos. Non enim quæritur, an sacramenta dicantur causa, sed an sint causa. Et hoc ideo, quia non satisfit quæstioni vocando causam id quod vera non est causa. De gratia autem in præsenti titulo sermo est indistincte: referuatur enim sequenti articulo, quæ sit illa gratia, quæ per sacramenta conferatur. Vnde non spectat ad præsentem quæstionem discutere in specie. Ij de gratia, quæ causantur. 1. sunt. Rursus si principium non articuli huius, sed introductæ quæstionis huius petspexerit. Et 4. res (vbi hæc quæstio 62. 2. q. 1. à quæstione sexagesima secunda distinguitur, discendo: & primò de effectu eius principali, & 2. de effectu secundario, & 3. qui est character) videbis quòd sub gratiæ nomine hoc in loco non comprehẽditur character, quum distinguatur contra characterem. communiter sumpta: prout à sanctis discipulis, quòd sacramenta conferunt gratiam. Et vere. & reminiscere, quum dabitur dicetur, sacramenta causare instrumentaliter gratiam: vt non recurras ad characterem, volens fugere gratiam gratum faciẽtem, quia creator & creatura non potest etiam instrumentaliter create. Hic enim de effectu principali sacramentorum, qui est gratia distincta contra character, tractãdo quæritur an sacramentum sit causa gratiæ, & in se quẽd articulo quid addat hæc gratia supra gratiam gratum facientem, discutitur.

Element. ¶In corpore articuli tria sunt. Primò ponitur id in quo oportet omnes conuenire. Secundò recitatur quorundam opinio. Tertiò respondetur quæsito secũdùm propriã opinionẽ. ¶Quo ad primum conclusio est: Necesse est dicere sacramenta nouæ legis aliquomodo causare gratiam. Probatur: Per sacramenta homo Christo incorporatur: ergo acquirit gratiam. Antecedens est Apostoli. Consequentia patet: quia non sit homo membrum Christi nisi per gratiam.

¶Quo ad secundum, primò ponitur opinio, quòd sacramenta causant non operando ad gratiam, sed quia Deus assistit, cum exemplis & autoritate Bernardi. Secundò exponitur quid importet hæc opinio: scilicet quòd non ponit sacramenta supra genera signorum. & declaratur exemplis. Tertiò improbatur hæc opinio autoritate Sanctorum, addentium signo causam.

¶Quo ad tertium ponitur primò distinctio bimembris de causa agente: scilicet principali & instrumentali. Secundò ponitur causæ principalis conditio: qua distinguitur ab instrumentali, scilicet principalis causa est, quæ agit virtute suæ formæ, cui assimilatur effectus. Et iuxta hoc membrum ponitur sola conclusio, scilicet, Sacramenta sunt causæ agentes instrumentaliter ad gratiam. Probatur: Causa instrumentalis est, quæ non agit virtute suæ formæ: sed per solum motum quo ab agente principali mouetur: sed sacramenta adhibet, vt per ea causet gratiam: ergo sunt causæ instrumentales. Minor patet ex signo. quia effectus non assimilatur instrumento, & ex exemplo de scalpello respectu fabri & artis. Minor probatur autoritate Augustini, & Apostoli, & modi loquendi: quia hoc vocatur instrumentum: per quod principalis agens operari dicitur.

Annot. ¶Hoc in loco aduertendum est, q̃ Scotus in 4. sen. distic. 1. quæstio. 4. & 5. etsi videatur tertiã ponere opinionẽ: secundum tamen rem positio sua incidit in opinionem præcitatam ac improbatã in litera: solis enim verbis ab illa differt.

Tametsi solus Deus effectiua & principalis causa gratiæ sit, sacramenta tamen nouæ legis causant ipsam per modum instrumenti.

¶RESPONDEO dicendum, quòd necesse est dicere sacramenta nouæ legis per aliquem modum gratiam causare. Manifestum est enim quòd per sacramenta nouæ legis, homo Christo incorporatur: sicut de baptismo dicit Apo. ad Gal. 3. Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non autem efficitur homo membrum Christi nisi per gratiam. Quidam tamen dicunt, quòd non sunt causa gratiæ aliquid operando, sed quia Deus sacramentis adhibitis, in anima gratiam operatur. Et ponũt exemplum de illo, qui afferens denarium plumbeum, accipit centum libras ex Regis ordinatione, non quòd denarius ille aliquid operetur ad habendum prædictæ pecuniæ quãtitatem, sed hoc operatur sola vo luntas Regis. Vnde & Ber. dicit in quodam sermone de cœna Domini, Sicut instituit Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per anulum, sic diuisiones gratiarum diuersæ sunt traditę sacramentis.

Sed siquis rectè consideret, iste modus non transcendit rationem signi. Nam denarius plumbeus, nõ est nisi quoddam signum regiæ ordinationis de hoc quòd pecunia recipiatur ab isto. similiter liber est quoddam signum, quo designatur traditio canonicatus. Secundum hoc igitur, sacramenta nouę legis nihil plus essent quàm signa gratiæ: cùm tamen ex multis sanctorum autoritatibus habeatur, quòd sacramenta nouæ legis non solùm significant, sed causant gratiam.

Et ideo aliter dicendum, quòd duplex est causa agens, principalis & instrumentalis. Principalis quidem operatur per virtutem suæ formæ, cui assimilatur effectus: sicut ignis suo calore calefacit. Et hoc modo non potest causare gratiam, nisi Deus: quia gratia nihil est aliud, quàm quædam participata similitudo diuinæ naturæ, secundum illud 2. Pet. 1. Magna nobis & pretiosa promissa donauit, vt diuinæ simus consortes naturæ. Causa verò instrumentalis non agit per virtutem suæ formæ, sed solùm per motum, quo mouetur à principali agente. vnde effectus non assimilatur instrumẽto, sed principali agenti: sicut lectus non assimilatur fabro, sed arti, quæ est in mente artificis. Et hoc modo sacramenta nouæ legis gratiam causabant. adhibentur enim ex diuina ordinatione hominibus, ad gratiam in eis causandam. Vnde August. dicit 19. contra Faustum, Hæc omnia, scilicet sacramentalia, fiunt & transeunt: virtus tamen, scilicet Dei, quæ per ista operatur, iugiter manet. Hoc autem propriè dicitur instrumentum, per quod aliquis operatur. Vnde & Tit. 3. dicitur, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd causa principalis non propriè potest dici signum effectus, licet occulti, etiam si ipsa sit sensibilis & manifesta. Sed causa instrumentalis si sit manifesta, potest dici signum effectus, sed non occulti. Ponit enim tria in sacramento. Primò effectum quem sensibile signum habet à Deo, puta quòd adhibetur ex institutione diuina, tale vt à nobis suscipiatur vt sacramentum. Secundum, quod est necessitas necessitate infallibilitatis respectu effectus significati per sacramentũ. Tertium, quod habet pro quanto suscipiens sacramentũ, ex ipsa suceptione disponitur ad suscipiẽdũ effectum significatũ per sacramentũ, à Deo immediatè causante illũ.

¶Ex quorum trium cõcursu, infert quòd sacramentum licet non sit secundum rem causa gratiæ: potest tamen appellari causa instrumẽtalis gratiæ: vt sic saluentur autoritates sanctorum.

¶Declarat autem hoc, scilicet quòd sine vera causalitate possit dici causa instrumẽtalis. tũ quia meritum dicitur causa præmij: & tamen non efficit illud. tum quia motus dicitur causa terminiː & tamen nõ efficit illũ. tum quia verè dicimus, quòd per motum acquiritur terminus, & per meritum acquiritur præmium: & tamen neutrum est causa verè instrumentalis. & hoc directè militat contra rationem literæ sumptam ex modo loquendi cum illa præpositione Per.

¶Num & quomodo sacramenta nouæ legis ad gratiam agant. Quæstio.

¶Arguit præterea cõtra conclusionem principalem huius literæ, scilicet, Sacramẽtum est verè causa instrumentaliter agens ad gratiã. Et argumentum suum est ex parte effectus: Aut sacramentum attingit instrumentaliter agendo, ipsam gratiam gratum facientem, aut aliquam dispositionem præuiã: non potest dici primũ: quia gratia creatur, & nulla creatura potest etiam instrumentaliter creare. Nec potest dici secundũ. tum quia dispositio illa quum sit forma supernaturalis, est æquè creabilis sicut gratia. tum quia subiectum est æquè in potentia obedientiali ad illam dispositionem. tum quia dispositio illa producitur in instanti: sacramenta autem non possunt agere in instanti. Et si ponatur produci in tempore, Deum agere in tempore inconuenit.

¶Arguit præterea contra idem, docẽdo specialiter ad sacramentum Eucharistiæ. Quia transubstantiatio sit sola infinita virtute non minus quàm creatio: nec potest fingi in pane dispositio necessitans ad transubstantiationem, quoniam dispositio necessitans est in eodem instanti cum termino.

¶Præterea, In aliis sacramentis oporteret assignare quæ sit ista dispositio quæ instrumentaliter causatur à sacramentis.

¶Demum arguit, quòd superfluè ponitur ista causalitas in sacramentis: quia fine ipsa ex assistentia diuina Ecclesiæ reuelata, in operationibus sacramentalibus omnia saluantur ad sacramenta & eorum effectus requisita.

¶Ad primò obiecta Scoti, breuiter respondendo, dicitur quòd quum ipse non saluet sacramentum causam esse, sed causam dici, & in veritate non nisi signum infallibile præceptum suscipi ponatur ad effectum sacramenti, non satisfit autoritatibus Sanctorum, dicentibus sacramentum esse signũ, & causam efficientem signatum: vt patet in 4. sent.

¶Quum ergo obiicitur primò, quòd sacramentum habet rationem dispositionis, respondetur quòd non esset dispositio nisi ratione obedientiæ qua præceptũ suscipitur signum. & propterea falsum est, quòd ipsum sacramentum seu illius susceptio secundũ se esset dispositio in esse tali, nisi ponatur realiter causa.

¶Ad secundum verò de merito dicitur quod licet meritum sit causa vt ratio, qua operanti est debitum præmium, & propterea dicitur causa præmij: constat tamen meritum non efficere præmium, quoniam aliunde est mereri, & aliunde præmiare. Et propterea non obstat hoc propositio, vbi de causa efficiente secundum rem est quæstio.

¶Ad tertiũ de motu, dicitur q̃ quia motus potest sumi actiuè, vel passiuè, vel absolutè. & per motionẽ actiuam proculdubio effectiuè fit terminus, per motum autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem simpliciter vel passiuè, non effectiuè, sed tanquam per viam acquiritur terminus. ideo argumẽtũ nõ obstat, propositioni, qua vtitur Autor in hoc proposito: scilicet illud propriè dicitur instrumentũ, per quod agẽs effectiuè operatur. Et per hoc patet responsio ad vltimum contra rationem de modo loquendi, quo hiam non sumit argumentum Autor, ex ly per absolutè, sed applicato ad id, per quod efficiens operatur.

¶Ad argumenta secundo loco inducta contra conclusionem principalem dicitur quod sacramentum instrumentaliter attingit gratiam sacramentalem, & non oportet recurrere ad dispositionem præuiam ad gratiam. Quicquid enim secũdum aliorum opinionem vt probabiliorem dixerit Autor in 4. sentẽ. hoc in loco secũdum propriam sententiã longè altius sentit, expressè ponens gratiam gratum facientem (qua scilicet homo fit membrũ Christi, & qua sumus diuinæ naturæ consortes) à Deo principaliter, & à sacramento instrumẽtaliter effici. ¶Et confirmatur clarè hanc esse suam intentionem ex titulo quæstionis. Vbi distinguit hãc quæstionem à sequẽti, per hoc quòd nũc quæritur de sacramenti effectu principali, qui est gratia. Tunc autem quæritur de effectu secundario, qui est character. de quo & ornatu similè dicitur esse iudicium in 4 sentent. quo ad præsentem quæstionẽ. Et confirmatur hoc ídem ex sequenti articulo huius quæstionis. Vbi gratia sacramentalis non ponitur dispositio: sed vt patebit, nullum habituale donum addit supra gratiam gratum facientem.

¶Ad obiectionem autem, quòd nulla creatura potest etiam instrumẽtaliter creare, respõdetur hoc concedendo: sed negando quòd gratia propriè creetur. Quod patet ex eo, quòd quum definite esse, non annihilatur: nam si creatur (quia creatio est ex nihilo) quum desineret conseruari, oporteret q̃ eius desitio esset annihilatio: Deum autem credimus nunquam aliquid annihilare.

Infrà q. 72. arti. 1. ad 2. Et 4. dist. 7. q. 2. artic. 2. q. 3. Et dist. 17. q. 1. arti. 4. q. 5.

¶Et licet hoc sufficiat argumento: pro reuerentia tamen communis dicti, sanè intelligendi de creatione gratiæ, dicitur potest, quòd causa gratiæ dupliciter sumi potest. Vel quatenus est mutatio animæ de non grata in gratam Deo, & sic attingitur instrumentaliter à sacramento. Vel quatenus creatio ibi aliquo modo immiscetur: & sic fit gratia immediatè à Deo. Probatur autem conuenienter sic dicis: quia Christus caput Ecclesiæ vt homo (alioqui nõ esset eiusdem naturæ cum membris) influit vitam proculdubio gratiæ gratum facientis membris suis: constat autem humanitatem Christi infra latitudinem contineri creaturarum: non inconuenit ergo Deum per humanitatem Christi, vt instrumentum coniunctum, & per sacramentum vt instrumentum separatum, gratiam gratum facientem in homine causare: vt clarè habes hic in responsione ad tertium bene perspecta, ac collata cũ argumẽto & corpore articuli, ad quod se remittit. ¶Et per hoc patet respõsio ad obiecta reliqua contra dispositiones prævias causabiles per sacramenta in speciali. De singulorum enim propriis effectibus, in tractatu singulorum patere potest: nunc enim sat est propósito de effectu, qui est gratia sacramentalis, tractare: quam diximus & manifestabimus non oportere esse dispositionem aliquam prævíam ad gratiam. Quare falsum est sacramentum non posse causare in instanti: quoniam in termino temporis prolationis verborum, sacramentum causare effectum suum potest. Nec etiam inconuenit Deum voluntariè vsendo motu creaturæ, agere in tempore: quum nullus adeò desipiat, qui neget Deũ posse localiter mouere: quod est agere in tẽpore. ¶Ad demum obiecta, quòd superflue ponitur ista causalitas in sacramentis, respondetur quòd non superflue, sed necessariò ponitur. tum necessitate reuerentiæ ad autoritates Sanctorum: quas ipsemet Scotus volens saluare glossat, causaliter per hoc signum infallibile: vbi patet manifestus error in glossando. Tum necessitate dignitatis sacramentorum nouæ legis: longè enim digniora sunt si locantur in genere causæ, quàm si infra latitudinem signorum concludantur, vt sacramenta veteris legis. Pateri enim oportet sacramenta nouæ legis digniora esse sacramentis veteris legis: & excedere vetera, in hoc quòd noua efficiunt quod figurant, vetera autem non: vt patet in 4. sentent. dist. 1.

¶A glossatore autem Scoto aut quocunque alterio in extraneum sensum, quarendũ est quib⁹ verbis, aut quibus articulis, aut quo sermone Sancti, aut quicũq; alij, debuissent aut potuissent explicare hoc, scilicet quòd sacramenta sint causa effectiua gratiæ, si non explicatur per ista, efficiunt quod figurant: & rursus per ista, ita vt imaginem gerat, & causa existat. Quæ omnia explicantur in 4. sent. Docebãt nos quæso quibus vocabulis explicãdum fuerat, & sic cognoscant se vel non sequi doctrinam Sanctorum in hac parte, collectam à Magistro sententiarũ.

Et scito quòd hodie minus libera apparet opinio hæc: quoniã in cõcilio Florentino sub Eugenio 1111. legimus differẽtiam inter sacramenta veteris & nouæ legis in hoc, quòd illa non causabãt gratiam: ista verò continent: gratiam & conferunt eam. Hæc ibi.

¶In responsione ad secundum aduerte, Scotũ vbi suprà, nec exemplã præterire. Vnde contra exemplum de efficiẽtia instrumentorum artificũ arguit, probãdo ferram nõ esse effectiuam causam instrumentalẽ. Tum quia nec figura, nec quantitas, nec motus locus est forma actua. Tum quia sicut albedo expellit ab eodẽ nigredinem non effectiuè, sed formaliter, ita corpus expellit corpus ab eodem loco non effectiuè, sed quasi formaliter.

¶Ad hæc facile est & respondere, & monstrare inopinabilem hanc Scoti nouam phantasiam, esse falsam: quum enim mouens proximum & motum oporteat esse simul, & cõster ligni partes, quæ secãdo mouẽtur localiter, non esse simul cum artifice (non enim oportet se tangi artifex & lignũ quod secatur) cõsequẽs est, quòd mouens proximũ partes illas, oporter quòd sit secta, quæ est corpus mouens motũ. Et confirmatur autoritate Arist. secundo de Anima, ponẽtis naturam mouere nauem & manu & temone, altera, vt instrumento coniuncto, altero vt instrumento separato. Constat autem effectiuè esse huiusmodi mouere. Ad primum ergo obiectionem dicitur quòd licet motus localis absolutè non sit forma actua aut actio: mouere tamen localiter est agere, vt patet. Et sic ficut artifex mouendo serram, agit: ita serra mouendo partes ligni, agit.

¶Ad secundum dicitur, quòd aliud est loqui de modo quo corpus expellit corpus ab eodem loco, & aliud est loqui de modo quo corpus mouens motum, expellit aliud corpus à suo loco. sicut aliud est loqui quomodo calor expellit frigus. Ad propositum siquidem quæstionis huius non spectat primum, sed secundum: quoniam instrumentum artificis est mouens motum. Ex quo patet, quòd exemplum Aristoteris deseruit proposito, dum sacramentum ponitur instrumentum diuinæ misericordiæ, motum à Deo ad mouendam animam in sanctitatem sui.

¶ super Quæstionis sexagesimæ secundæ Articulum secundum.

IN titulo per gratiam virtutum & donorum intellige habitus gratiæ gratum facientis, & virtutum ram theologalium quàm moralium & donorum Spiritus sancti.

¶In corpore vnica est conclusio: Gratia sacramentalis addit super gratiam virtutũ & donorum. Et probatur conclusio hæc ex diuersitate effectuũ: quia scilicet alius est effectus gratiæ sacramentalis, & alius est effectus gratiæ virtutum & donorũ. Et quia in cõclusione & titulo, nõ de sola distinctione, sed de distinctione & additione. Assumẽs non solùm effectus gratiæ virtutũ & donorũ ex vna parte, & effectus gratiæ sacramẽtalis ex altera parte: sed etiã proportionem virtutũ & donorũ ad gratiã, ac per hoc implicitè proportionẽ gratiæ sacramẽtalis seu ipsius effectus ad gratiã. Est ergo probatio ista. Gratia absolutè perficit essentiã animæ & sicut ab essentia fluũt potẽtiæ, ita à gẽa fluũt perfectiones potẽtiarũ, dona scilicet & virtutes: sacramẽta autẽ ordinãtur ad quosdã speciales effectus necessarios in vita Christiana præter actus potentiarum animæ. ergo sicut virtutes & dona addunt

addunt super gratiam communiter dictam perfectionem ordinatam ad actus potentiarum: ita gratia sacramentalis addit super gratiam communiter dictam & virtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad consequendum finem. Ergo gratia sacramentalis addit super gratiam donorum & virtutum. Antecedẽs quo ad primam partem declaratur, gratia est similitudo diuini esse: seu quia anima inquantum participat quãdam similitudinem diuini esse, perficitur à gratia. Quantum verò ad secundam partem declaratur quo ad hoc, quòd potentiæ perficiuntur per dona & virtutes in ordine ad actus ipsarum potentiarum. Quo ad tertiam verò partem declaratur, ex effectu baptismali, qui est spiritualis regeneratio non qualitercunq;, sed ita vt homo moriatur vitijs, membrúmq; Christi fiat.

Anteh. 4. dist. 2. artic. 4. q. 1. ad 1. Et 4. dist. 7. q. 2. artic. 2. q. 3. ad 2. Et 4. dist. 17. q. 1. artic. 4. q. 5.

¶Vbi scito, quòd effectus baptismi proprius non est gratia gratum faciens absolutè: sed sic renasci secundum gratiam in membrũ Christi, ac si ipse passus fuisset patiente Christo: & hoc importat remissionem omnis culpæ, & omnis pœnæ. Constat enim hoc effectum quãdam esse necessarium in vita Christiana, vltra bonam dispositionem actuum potẽtiarum animæ. Et quod dicitur de baptismo, idem intelligi vult Autor de effectibus aliorum sacramentorum. Quod si præuiendo intelligere cupis, vide Inferius articulum primum quæstionis 65 exagesimæ quintæ. Ibi enim inuenies proprium cuiusque sacramenti effectũ, tam quo ad bonum datũ, quàm quo ad defectum expulsum. Consequentia autem vt consona rationi relinquitur: quoniam vtræque, scilicet perfectiones potentiarum & gratiæ sacramentalis, de genere spiritualium sunt: & dependentium à gratia, & necessariorũ in vita Christiana &c.

Infrà q. 72. artic. 1. Et 4. dist. 7. q. 2. artic. 2. q. 3. Et dist. 17. q. 1. artic. 4. q. 5.

¶Circa hanc dostrinam aduerte, dupliciter posse intelligi gratiam sacramentalem addere supra gratiam donorum & virtutum. Primò, vt addat donum aliquod habituale. Et hic sensus licèt fortè multis placeat, & ab Autore sumptus creditur, quia propriè differentiam specificam inter gratias sacramentales, & gratiam donorum & virtutũ, tam hîc in responsione ad vltimum, quàm in quæstionibus de veri. quæst. 27. artic. 5. ad 13. Milij ratio etiam si alibi (hoc est in libris Sententiarum aut quæstionibus disputatis) Autor expressiùs oppositum, aliter sentiendum videtur ex hoc loco. Et est secundus sensus, vt gratia sacramentalis addat supra gratiam donorum & virtutum, non habituale aliquod donum, sed actuale diuinum auxilium extensiuum gratiæ virtutum & donorum ad effectum proprium sacramenti. Mouetur autem ad hoc: quoniam in Prima secundæ Autor diuidendo gratiam, distinxit contra habituale donum gratiæ, gratuitum diuinum auxilium: ac per hoc sub genere gratiæ communiter dictæ, locauit duo genera seu species gratiarum, scilicet gratiam habitualem dictam, & gratiam diuini auxilij. Et propterea quum hoc in loco expressè dicat, gratiam sacramentalem addere diuinum auxilium, non est ad aliud genus gratiæ à regione positum, scilicet donum habituale diuertendum: sed planum est secundum sensum, & intendum est quòd gratia sacramentalis distinguitur specie à gratia virtutum & donorum, non sicut habitus ab habitu, sed sicut

Ordinantur autem sacramenta ad quosdam speciales effectus necessarios in vita Christiana: sicut baptismus ordinatur ad quandam spiritualem regenerationẽ, qua homo moritur vitijs, & fit membrum Christi, qui quidem effectus est aliquid speciale præter actus potentiarum animæ. Et eadem ratio est in alijs sacramentis. Sicut igitur virtutes & dona addunt super gratiam communiter dictam, quandam perfectionem determinatè ordinatam ad proprios actus potentiarum: ita gratia sacramentalis addit super gratiam communiter dictam & super virtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad consequendum sacramenti finem. Et per hunc modum gratia sacramentalis addit super gratiam virtutum & donorum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in gratia virtutum & donorum sufficienter perficit essentiam & potentias animæ quantum ad generalem ordinationem actuum animæ. Sed quantum ad quosdam effectus speciales, qui requiruntur in vita Christiana, requiritur sacramentalis gratia.

¶Ad secundum dicendum, quòd per virtutes & dona excluduntur sufficienter vitia & peccata quãtum ad præsens & futurum: inquantum scilicet impeditur homo per virtutes & dona à peccando. Sed quantum ad præterita peccata, quæ transeunt actu, & permanent reatu, adhibetur homini remedium specialiter per sacramenta.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio sacramentalis gratiæ se habet ad gratiam communiter dictam, sicut ratio speciei ad genus. Vnde sicut non æquiuocè dicitur animal communiter dictum, & pro homine sumptum: ita non æquiuocè dicitur gratia communiter sumpta, & gratia sacramentalis.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm sacramenta nouæ legis contineant gratiam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacramenta nouæ legis non contineant gratiam, contentum enim videtur esse in continente. Sed gratia non est in sacramento, neq; sicut in subiecto (quia subiectum gratiæ non est corpus, sed spiritus) neque sicut in vase: quia vas est locus mobilis, vt dicitur in 4. Physico. Esse autem in loco, non conuenit accidenti. Ergo videtur quòd sacramenta nouæ legis non contineant gratiam.

¶Præterea, Sacramenta ordinantur ad hoc, quòd homines per ea gratiam consequantur. Sed gratia cùm sit accidens, non potest transire de subiecto in subiectum. Ergo pro nihilo esset gratia in sacramentis.

¶Præterea, Spirituale non continetur à corporali, etiam si in eo sit: non enim anima continetur à corpore, sed potius continet corpus. Ergo videtur, quòd gratia, cùm sit quiddam spirituale, non contineatur in sacramento corporali.

¶SED CONTRA est quod Hugo. de sancto Victore dicit, quòd sacramentum, ex sanctificatione inuisibilem gratiam continet.

CONCLVSIO.

¶ Sacramenta nouæ legis continent gratiam, sicut causa instrumentalis effectum continere dicitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd multipliciter aliquid dicitur esse in alio inter quos duplici modo gratia est in sacramentis. Vno modo sicut in signo: nam sacramentum est signum gratiæ. Alio modo sicut in causa: nam sicut dictum est, sacramẽtum nouæ legis est instrumentalis, gratiæ causa. Vnde gratia est in sacramento nouæ legis, non quidem secundum similitudinem speciei, sicut effectus est in causa vniuoca: nec; etiam secundum aliquam formam propriã & permanentem proportionatam ad talẽ effectum, sicut sunt effectus in causis non vniuocis, puta res generatæ in sole. Sed secundum quandam instrumentalem virtutem, quæ est fluens & incompleta in esse naturæ, vt infrà dicetur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratia non dicitur esse in sacramento sicut in subiecto: neque sicut in vase, prout vas est locus quidam: sed prout vas dicitur instrumentum alicuius operis faciendi, secundum quòd dicitur Ezech. 9. Vnusquisq; vas interfectionis habet in manu sua.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis accidens nõ transeat à subiecto in subiectũ: transit tamen à causa per instrumentum aliqualiter in subiectum, non vt eodem modo sit in eis, sed in vnoquoque secundum propriam rationem.

¶Ad tertium dicendum, quòd spirituale existens perfectè in aliquo, continet ipsum, & non continetur ab eo. Sed gratia est in sacramento secundum esse fluens & incompletum. Et ideo non inconuenienter sacramentum dicitur continere gratiam.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm in sacramentis sit aliqua virtus gratia causatiua.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd in sacramentis non sit aliqua virtus, gratiæ causatiua. Virtus enim, gratiæ causatiua, est virtus spiritualis. Sed in corpore non est virtus spiritualis, neque ita in sole. Quo ad quartam demum partem: quia est secundum quandam virtutem fluentem, & incompletam in ipsa natura.

¶Super Quæstionis sexagesimæ secundæ Articulum quartum.

TItulus vt sonat, fumendus est de virtute causatiua effectiuè.

¶In corpore referuntur duæ viæ. Altera ponentium sacramenta non causare gratiam nisi concomitanter. Et secundum hanc respondetur quæstioni negatiuè: quia sola virtus diuina assistens est quæ causat gratiam.

¶Altera (quam sequitur Autor) ponentium, quòd sacramentum est instrumentalis causa gratiæ. Et secundum hanc respondetur quæstio, dicendo duo. Primò: Necesse est simul ponere, quòd in sacramento sit quædam virtus instrumentalis ad inducendum sacramẽtalem effectũ. Secundò, qualis est ista virtus, & dicitur

Infrà q. 78. artic. 4. Et dist. 1. q. 1. artic. 4. q. 2. Et dist. 3. q. 2. ad 3. Et qual. 12. artic. 15.

hæc virtus proportionatur instrumento. Et probatur: Virtus hæc se habet ad aliquem rei perfectionem & virtutem absoluè, sicut instrumētum se habet ad agēs principale: sed instrumentum non operatur, nisi inquantum est motum à principali agente: principale autem agens operatur per se: & propterea virtus principalis habet completum & permanens esse in natura: virtus autem instrumentalis incōpletum & transiēs: ergo virtus hæc proportionatur instrumento. Et probatur hoc vltimum, quia motus est actus imperfectus ab agente, in patiens.

Annot. ¶Aduerte hic, maximā hoc in loco difficultatem inuenitiseo quòd vno sensu intellecta cōmuniter videntur tam à sequacibus, quàm ab aduersariis verba Autoris: quum tamen dupliciter possint intelligi. Primo, vt sit sensus, quòd in sacramentis nouæ legis est aliqua virtus superaddita, non solùm proptiæ operationi sensibilis elementi, sed etiam superaddita motui, quo mouetur à principali agente: & hęc virtus est quędam qualitas habens esse fluens per modum motus, & est spiritualis: imò est ipsa gratia secundum esse fluens & incompletum, vt in calce præcedentis articuli, hoc vltimum Autor expressit. Et hic est sensus communis, contra quem Scotus vbi suprà & Durandus & Auteolus arguunt.

¶Sed quoniam hic sensus non est intentus ab Autore, nec verus (vt nunc nunc conabor ostendere) ideo argumentationibus istorum omissis ad secundum venio sensum: vt scilicet virtus ista nihil aliud sit quàm motus quo instrumentum à principali agente mouetur ad propriū principalis agentis effectum inducendum. Moueor autem ad hoc ex communibus & ex propriis: Apertissimè enim Autor in hac litera ex communibus omni instrumentali causæ procedit, dicens, Sed ponendo quòd sacramentum est instrumentalis causa gratiæ, necesse est simul ponere, quòd in sacramento sit quædam virtus, &c. Vbi patet quòd secundum eum similе est iudicium de sacramento & de aliis causis instrumētalibus, quantum ad virtutem instrumentalē, per modum transeuntis, &c. Sed de causa instrumentali expressit Autor in primo huius quæstionis articulo hæc verba: causa verò instrumentalis non agit per virtutem suæ formæ, sed solùm per motum quo mouetur à principali agente. Vbi dicto exclusiua manifestat, quòd ab instrumento excludit Autor omnem agendi rationem superadditam motui quo mouetur à principali agente. Et hoc ipsum in speciali de sacramentis loquendo in calce responsionis ad primum huius articuli replicat, dicens, Et hoc modo vis spiritualis est in sacramentis, inquantum ordinatur à Deo ad effectum spiritualem. Vbi vides vim spiritualem consistere in hoc quòd sacramenta ordinantur à Deo ad effectum spiritualem. Et confirmatur hic sensus ex eo, quòd secundum Autorem sacramentum baptismi virtutem hanc inchoatiuè accepit in sui institutione (scilicet quando Christus est baptizatus) tunc enim aqua sanctificata est, accipiendo inchoatiuè vim regenerationis, sed constat nihil tunc aquam accepisse, nisi habilitatem vt sit materia baptismi: factum est enim tunc, vt non oleum, non vinum, &c. sed aqua idonea esset ad regenerandum. Et si hīc adiungas, quòd vis quælibet eiusdem rationis est in sui inchoatione & perfectione, opinaberis quòd vis regenerativa, quæ in aqua inchoatiuè ponita, contenta est sola idoneitate in ablutione sacramentali, consummatè posita, cōtenta est solo vsu, quo Deus actualiter ablutione illa vitur ad regenerandum. Vsus siquidem seu motus ille quo Deus mouet illam, seu vitur actione nostra sensibili, sacramentum constituit in esse effectiuo gratiæ sacramentalis: quia est quo est mouens motum à principali agente: & est vis spiritualis, quia est quo respectu effectus spiritualis: & est ipsa gratia secundum esse incompletum & transiens, quia est mediatio & motio quædam ad gratiam. Et multa alia possent hīc dici, nisi diffusę de hac virtute instrumentali scripsissem supertius in articulo secundo quæstionis tertiædecimæ. Et confirmantur hæc omnia: quia sic absque multiplicatione entium saluantur causalitates effectiuæ instrumentorum, & dicta autoris: Ait enim in responsione ad primum, quòd in ipsa voce sensibili est vis quędam spiritualis ad excitandum intellectum hominis, inquantum procedit à conceptione mentis. Nihil est enim in voce sensibili inquantum procedit à mente, præter significationem, nisi vsus quo mens illa vitur significatiua voce ad excitandam mētem auditoris. Et propterea non mouetur Græcus à Latino: quia significatiua vox, quæ loquentis vtitur, non pertingit ad intellectum Græci. Et hoc fit: dixit modò Autor, Vis spiritualis est in sacramētis. Nec temo ueat, quòd Autor iungit motui instrumenti virtutem seu vim, ex ipsa adiunctione insinuans differentiam inter instrumenti motum & virtutem, de qua est quæstio: quoniam sermo Autoris est formaliter de virtute, quàm de motu. Quod vt melius intelligas, distingue motum, quo potest instrumentum moueri, in motum simplicem & motum virtuosum. Est siquidem instrumenti simplex motus ille, ad quem ex parte mouentis sufficit potentia motiua: ex parte verò termini, naturalis effectus instrumenti. Motus autem virtuosus est ille qui ex parte mouentis vltra potentiam motiuam exigit artem seu aliquid proportionale artifex parte verò termini ducit ad effectum principalis agentis, puta artis, seu alicuius proportionaliter se habentis, sicut ars se habet ad instrumenta sua. Exemplum vtriusque motus perspice in cithara, cuius fides si moueantur à non musico, sonabunt tantùmsi verò moueātur à musico, efficient non solùm sonum, sed sonum musicum, qui est effectus proprius artis musicæ. Vbi patet quòd simplex motus fidium citharæ, non dat cit nisi ad naturalem effectum percussionis illarum: motus verò qui ab arte procedit, ad effectum actus ducit, vtpote vim artis in se habens, & propterea motus virtuosus appellatur. Tria ergo quum hīc considerentur (scilicet motus & vis seu virtus, & motus virtuosus) ratione diuersitatis quæ est inter motum & vim seu virtutem, dispares valde conditiones assignantur vtriusque: puta quòd vis seu virtus est de genere qualitatis, reductiuè tamen, quòd habet esse intentionale, quòd est spiritualis, &c. quæ non conueniunt motui. Ratione verò coincidentiæ seu identitatis motus & virtutis in tertio (hoc est in motu virtuoso instrumenti) dictum est, quòd instrumentum agit per solum motum quo mouetur à principali agente. Ratione autem solius formalis distinctionis inuentæ inter motum & virtutem in motu virtuoso instrumenti, apponitur motui instrumenti vis seu virtus. Et non ad denotandum quòd sint duæ res: sed quòd hæc duo coëuntia in instrumento, inueniuntur constituentia illius motum virtuosum. Et hic est, quem sacramentalia signa à Deo sortiuntur, quum sacramenta conferuntur. Nam si quis aliquem ablueret aqua, &c. non animo faciendi quod facit Ecclesia, tunc sacramentalia signa, & verba moverentur simplici motu tantùm (vtpote à solo homine) & nihil aliud efficerent, nisi corporalem ablutionem. Quum verò quis hominem abluit seruatis seruandis iuxta institutionem Christi, mouentur tunc sacramentalia signa motu virtuoso (vtpote à Iesu Christo: ipse est enim qui baptizat) & corpus tangendo, abluunt corpus, vt Augustin. dicit.

¶Ex quibus

¶Ex quibus omnibus habere potes diligens lector, vnde & quomodo vana seu diffusa (vt apparet) dicta de instrumentorum motu & vir

Infrà q. 112. arti. 2. tute, sanè intelligere potes.

Et 4. dist. 1. q. 1. art. 4. q. 3. ¶In responsione ad vltimum, perspice quàm bene diffinita sit vis sacramentalis, & vniuersaliter instrumentalis.

Et dist. 5. q. 1. art. 2. q. 1. Nam sicut diuersa instrumenta nihil aliud habent ab arte vna, nisi suos motus virtuosos

Annot. ad effectum artis, & omnes illi motus, quia sunt motus partiales, sunt vnus motus totalis, ac per hoc vna vis principalis agentis, inuenita instrumentaliter in diuersis instrumentis, ita in ministro, verbis & elemēto sunt passiui motus virtuosi partiales multi: nam & ministerialis operatione (puta ablutione) ex verbis & aqua vitur Christus mouendo singula, vt aqua principale. Et sicut ex omnibus nō consurgit nisi vnum numero sacramentum: ita ex omnib⁹ partialibus motibus virtuosis (hoc est passiuè & actiuè sumptis) non constat nisi vna numero vis sacramentalis: quemadmodum omnes motus singulorum trahētium nauem, nō sunt nisi vnus, numero tractus, vna numero totalis actio, vnā inferent passionem, vtūmque effectum. Nec oportet laborare ad inueniendum, quomodo ex diuersis formis intēdionalibus fit vna forma simplex aut compota, vel per aggregationem: vt contra tenentes huiusmodi virtutes intentionales, arguitur.

¶*Super Quæstionis sexagesimæ secūdæ Articulum quintum.*

Cōment. TItulus vt sonat.

¶In corpore vna conclusio: Sacramenta Ecclesiæ specialiter habent virtutē ex passione Christi. Probatur triplicitèr. Primò ex communibus: quia humanitas Christi est instrumentum coniunctū deitatis: sacramentum autem instrumentū separatum. Et formatur ratio: Agens principale per coniunctum instrumentum mouet separatum: sed Deus est agens principale gratiæ, & humanitas Christi instrumentum coniunctum, & sacramentum instrumentum separatum: ergo. Et quia hæc ratio non concludit de passione Christi, sed de humanitate Christi: ijn qua Christus mysteria multa consummauit, puta natiuitatem, prædicationem, passionem, resurrectionem, ascensionem, &c.) ideo secunda subiungitur ratio, per quam probatur specialiter quòd à passione Christi virtus sit sacramentorum. Et procedit ratio ex effectu proprio gratiæ sacramentalis: quia scilicet vterq; talis proprius effectus approbatur passioni Christi. Et formatur ratio: Tam liberatio à peccatis nostris, quàm initium ritus Christianæ religionis est præcipuè à passione Christi: sed vtrumque fit præcipuè per gratiam sacramentalē: ergo gratia sacramentalis: seu (quod in idem redit) ergo virtus sacramētalis gratiæ est à passione Christi. Maior declaratur ex dictis. Quo ad primam partē quidem, quia Christus liberauit nos per passionem à peccatis, non solùm efficienter & meritoriè (quod cōuenit aliis eius mysteriis) sed etiam satisfactoriè: quod approbatur passioni. Quo ad secundam verò quia per passionem offerendo seipsum, initiauit ritū Christianæ religionis. Minor autem clara ex hoc tractatu. Tertiò probatur conclusio ex signo fluxus sanguinis & aquæ de latere Christi: per quod præcipua sacramenta monstrantur, quòd copulantia sunt nobis virtutem passionis Christi.

¶*Super Quæstionis sexagesimæ secūdæ Articulum sextum.*

TItulus clarus.

Cōment. ¶In corpore sunt duæ cōclusiones negativæ. Prima est: Sacramenta veteris legis non conferebant gratiam virtute propria. Probatur autoritate A-*3. & q. 3. ad 3.* postoli. Altera est: Sacramenta veteris legis, nō conferebant gratiā virtute in eis habita à passione Christi. Probatur *1. q. 1. ar. 5. q. 2.* ex communi differentia coniunctionis alicuius causæ ad causandū: vel per vsum exteriorū rerum, vel per actū animæ: quia prima est causæ effectiuæ, ac per hoc prioris secundum esse: secunda autem est causæ finalis, ac per hoc potest esse posterioris secundum esse. Sub hac enim differentia cōmuni subsumitur in speciali differentia ioter passionem Christi coniungi per sacramenta vel per fidem: vtra quòd per sacramenta coniunctio continetur sub coniunctione per vsum exteriorum rerum, & cōiungitur per fidem continetur sub cōiunctione per actū animæ. Et sub hoc procedendo, descenditur, & quòd passio Christi est prior secundum esse sacramētis nostris, & posterior sacramētis veteris legis. Ac per hoc nostris quidē sacramentis passio Christi cōiungi potest, vt causa actiua operans per illa: priscis autē nō potest coniungi vt causa actiua operās per illa, quod est intentum conclusionis.

Et quòd

¶*Vtrùm sacramenta nouæ legis habeant virtutem ex passione Christi.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacramenta nouæ legis non habeant virtutem ex passione Christi. Virtus enim sacramentorum est ad gratiam causandam in anima, per quam spiritualiter viuit. Sed sicut Aug. dicit super Ioan. verbū prout erat in principio apud Deum, viuificat animas: secundum autem quòd est caro factū, viuificat corpora. Cum igitur passio Christi pertineat ad verbum, secundum quòd est caro factum, videtur quòd nō possit causare virtutem sacramentorum.

¶Præterea, Virtus sacramentorum videtur ex fide dependere: quia sicut dicit Aug. super Ioan. verbum Dei perficit sacramentū, non quia dicitur, sed quia creditur. Sed fides nostra non solùm respicit passionē Christi, sed etiam alia mysteria humanitatis ipsius, & principalius etiam diuinitatē eius. Ergo videtur quòd sacramenta non habeant specialiter virtutem à passione Christi.

¶Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum iustificationem: secūdum illud 1. ad Cor. 6. Abluti estis, & iustificati estis. Sed iustificatio attribuitur resurrectioni: secūdum illud Roma. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Ergo videtur quòd sacramenta magis habeant virtutem à resurrectione Christi, quàm ab eius passione.

¶SED CONTRA est, quòd super illud Rom. 5. In similitudinē præuaricationis Adæ, &c. dicit glo. Ex latere Christi dormientis in cruce fluxerūt sacramēta, per quę saluata est Ecclesia. Sic ergo sacramenta videntur habere virtutē ex passione Christi.

CONCLVSIO.

¶Cùm per Christi humanitatem & passionem nō modò meritoriè sed satisfactorie operatus fuerit Deus nostram à peccatis liberationem & sanctificationem, omnem suam efficaciam habere oportet nouæ legis sacramenta à passione Christi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictū est) sacramentum operatur ad gratiam causandam per modū instrumenti. Est autem duplex instrumentū, vnū quidē separatum, vt baculus: aliud autem coniunctum, vt manus. Per instrumentum autem coniunctum mouetur instrumentum separatum, sicut baculus per manum. Principalis autē causa efficiens gratiæ, est ipse Deus, ad quem comparatur humanitas Christi sicut instrumentum coniunctū: sacramentum autem sicut instrumentum separatū. & ideo oportet quòd virtus salutifera, à diuinitate Christi, per eius humanitatem, in ipsa sacramenta deriuetur. Gratia autem sacramētalis ad duo præcipuè ordinari videtur, videlicet ad tollendos defectus præteritorū peccatorum, inquantum transeunt actu, & remanent reatu: & iterum ad perficiendā animam in his quæ pertinēt ad cultum Dei, secundū religionem vitæ Christianæ. Manifestum est autē ex his quæ suprà dicta sunt, q̄ Christus liberauit nos à peccatis nostris, præcipuè per suam passionem: nō solùm efficienter & meritoriè, sed etiam satisfactoriè. Similiter etiam per suam passionem initiauit ritum Christianæ religionis, offerens seipsum oblationē & hostiā Deo, vt dicitur Ephes. 5. Vnde manifestum est, q̄ sacramēta Ecclesiæ, specialiter habent virtutem ex passione Christi, cuius virtus quodammodo nobis copulatur per susceptionem sacramentorum. In cuius signū de latere Christi pendentis in cruce, fluxerunt aqua & sanguis, quorum vnum pertinet ad baptismum, aliud ad Eucharistiam, quæ sunt potissima sacramenta.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum prout erat in principio apud Deum, viuificat animas, sicut agens principale: caro tamen eius, & mysteria in ea perpetrata, operantur instrumentaliter ad animæ vitam. Ad vitam autem corporis non solùm instrumentaliter: sed etiam per quandam exemplaritatem, vt supra dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd per fidem Christus habitat in nobis (vt dicitur Ephe. 3.) & ideo virtus Christi copulatur nobis per fidem. Virtus autem remissiua peccatorum, speciali quodammodo pertinet ad passionem ipsius Christi: & ideo per fidem passionis eius, specialiter homines liberantur à peccatis: secūdum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidē in sanguine ipsius. Et ideo virtus sacramentorum, quæ ordinatur ad tollenda peccata, præcipuè est ex fide passionis Christi.

¶Ad tertium dicendum, quòd iustificatio attribuitur resurrectioni ratione termini ad quem, qui est nouitas vitæ per gratiam. Attribuitur tamen passioni ratione termini à quo, scilicet quantum ad dimissionē culpæ.

¶*Vtrùm sacramenta veteris legis gratiam causarent.*

AD SEXTVM sic procedit. Videtur quòd etiam sacramēta veteris legis, gratiam causarēt. Quia (sicut dictum est) sacramenta nouæ legis habent efficaciam ex fide passionis Christi. Sed fides passiōis Christi fuit in vetere lege, sicut & in noua: habemus enim eundem Spiritum fidei: vt habetur 2. ad Cor. 4. Sicut ergo sacramenta nouæ legis conferunt gratiam, ita etiam sacramēta veteris legis gratiam conferebant.

¶Præterea, Sanctificatio nō fit nisi per gratiam. Sed per sacramenta veteris legis, homines sanctificabantur: dicitur enim Leuitici 8. Cùmque sanctificasset Moyses Aarō & filios eius in vestitu suo, &c. Ergo videtur quòd sacramenta veteris legis gratiam conferebant.

¶Præterea, Sicut Beda dicit in homilia Circuncisionis, Idem salutiferæ curationis auxilium, circuncisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, qđ baptismus agere reuelatæ tempore gratiæ consueuit. Sed baptismus nunc confert gratiam. Ergo circuncisio gratiam conferebat. Et pari ratione alia sacramenta legalia: quia sicut baptismus est ianua sacramētorum nouæ legis, ita & circuncisio erat ianua sacramentorum veteris legis. Propter quod & Apostolus dicit Galat. 5. Testificor omni homini circuncidenti se: quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ.

¶SED CONTRA est quod Galat. 4. dicitur, Conuertimini iterum ad infirma & egena elementa. Glossa, id est ad legem, quæ dicitur infirma, quia perfectè non iustificat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et quòd passio Christi vt finalis causa coniungitur per fidē, tam nobis quàm antiquis: & propterea vtriq; saluamur per fidē passionis Christi: sed nō vtriq; per sacramenta virtuosa ex passione Christi. Nō autem superstitiosus erat vsus illorū sacramētorum: quia adhibebātur esti non vt virtuosa: tamen vt signa fidei virtuosæ.

¶ Sta igitur lector in forma mali differētia inter cōiunctionem per fidē seu actū animæ vt sic, & per sacramēta seu vsum exteriorum rerum vt sic: & videbis differentiam in litera subtiliter positam inferre sacramenta nostra esse virtuosa, & antiqua non. Et memento notitle, quòd de cōiunctione causali (seu causæ vt sic) est sermo, vt non falsaris ab importunitate digredientium ad ea, quę fiunt per accidens.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ tertiæ Articulum primum.*

Annot.

TItulus vt sonat de sacramēto indefinitē, nō vniuersaliter aut particulariter explicitē. Quæritur enim explicitē de particulari in art. 6.

* *Aliàs consequetur.*

¶ In corpore vna conclusio: Fideles per sacramenta aliquo spirituali charactere insigniūtur. Probatur: Quicunq; ad aliquod certum deputatur, consueuit cōsignari: sed homines per sacramenta deputātur ad spirituale aliquod speciāns ad Dei cultū: ergo fideles per sacramēta aliquo spirituali characterē insigniātur. Probatur maior exemplo militum. Minor verò: quia sacramēta ad duo ordinantur, hoc est ad remedium contra peccatum, & ad perficiendum hominē in his quę ad cultum diuinū sunt. Et confirmatur tota ratio cum conclusione auctoritate Augustini, vnde Autor sumpsit.

Annot. ¶ Aduerte hīc duo. Primum, q̄ sacramenta imprimere characterem, ex sacra Scriptura non habetur: sed ex Ecclesiæ autoritate, & non multū antiqua, vt patet ex sacris canonibus, & priscis quæstionibus patrū de reiteratione baptismi, quæ locum non habuissent, si Ecclesia iam determinasset imprimi in anima characterem per baptismū: quod Innocentius tertius extra de bap. c. maiores. causas, determinauit. Secūdum est, q̄ Autor persuasibilem hanc veritatem ecclesiasticam reddere studuit, ex ratione proportionalis similitudinis interhominēs deputatos ab homine ad militiam corporalem, & deputatos à Deo ad cultum Christianæ religionis (quæ vtiq; militia est illius, qui est dominus fortis & potens: dominus potens in prælio ad debellendas aereas potestates, vincendūmque mundum) secundum ordinem causæ materialis sit econuerso: forma enim non excludit priuationē, nisi informando subiectum. Et ideo alij dicunt, quòd circumciso conferebat gratiam etiam quantum ad aliquem effectum positiuum, qui est facere dignū vita æterna: non tamen quantum ad hoc quod est reprimere concupiscentiam impellentem ad peccandum. Quod & aliquādo mihi visum est: sed diligentius considerāti apparet hoc etiam non esse verum: quia minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam. Et ideo melius dicendum videtur, quòd circumciso sicut & alia sacramenta veteris legis, erat solùm signum fidei iustificantis. vnde Apost. dicit Rom. 4. quòd Abraham accepit signum circumcisionis, signaculū iustitię fidei. Et ideo in circūcisione conferebatur gratia, inquantū erat signum passionis Christi futuræ: vt infrà patebit.

iustificat. Sed gratia perfectè iustificat. Ergo sacramenta veteris legis gratiam non conferebant.

CONCLVSIO.

¶ *Veteris legis sacramenta nullam in se virtutem habebant, quæ operarentur ad gratiam inducēdam, sed solam fidem illos iustificantem ostendebant.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nō potest dici, quòd sacramēta veteris legis cōferrent gratiam iustificantem per seipsa, id est, propria virtute: quia sic nō fuisset necessaria passio Christi, secundū illud Gal. 2. Si ex lege est iustitia, Christus gratis mortuus est. Sed nec potest dici, q̄ ex passione Christi virtutem haberet conferendi gratiā iustificandi. Sicut enim ex prædictis patet, virtus passiōis Christi copulatur nobis per fidem & sacramenta, differenter tamē. Nam continuatio, quæ est per fidem, fit per actū animæ: cōtinuatio autem quæ est per sacramēta, fit per vsum exteriorum rerum. Nihil autem prohibet id quod est posterius, tēpore antequā sit, mouere secundū quod præcedit in actu animæ: sicut finis qui est posterior tempore, mouet agentē, secūdum quòd est apprehensus & desideratus ab ipso. Sed illud quod nondum est in rerum natura, nō mouet secundum vsum exteriorum rerum. Vnde causa efficiens non potest esse posterior in esse, ordine durationis, sicut causa finalis. Sic ergo manifestum est, q̄ passione Christi, quæ est causa humanæ iustificationis * conuenienter deriuatur virtus iustificatiua ad sacramenta nouæ legis, non autē ad sacramēta veteris legis, & tamen per fidem passionis Christi iustificabantur antiqui patres, sicut & nos. Sacramenta autem veteris legis, erant quædam illius fidei protestationes, inquantum significabāt passionē Christi & effectus eius. Sic ergo patet, quòd sacramenta veteris legis, non habebant in se aliquā virtutem, quæ operarentur ad conferendam gratiam iustificantem, sed solùm significabant fidē, per quam iustificabātur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd antiqui Patres habebant fidē de passione Christi futura, quæ secundū q̄ erat in apprehensione animæ, poterat iustificare. Sed nos habemus fidem de passione Christi præcedenti, quæ potest iustificare etiam secundum realem vsum sacramētalium rerum, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa sanctificatio erat figuralis: per hoc enim sanctificari dicebantur, quòd applicabantur cultui diuino secundum ritum veteris legis, qui totus ordinabatur ad figurandum passionem Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de circumcisione multiplex fuit opinio, quidā enim dixerunt quòd per circumcisionē non conferebatur gratia, sed solùm auferebatur peccatum. Sed hoc nō potest esse: quia homo non iustificatur à peccato nisi per gratiam: secūdum illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius. Et ideo alij dixerūt, quòd per circumcisionē conferebatur gratia quantum ad effectus remotiores cultpæ, sed non quantum ad effectus posītiuos gratiæ. Sed hoc etiam videtur esse falsum: quia per circumcisionem dabatur pueris facultas perueniendi ad gloriam, quæ est vltimus effectus positiuus gratiæ. Et præterea secundum ordinem causæ formalis, priores sunt naturaliter effectus positiui quàm priuatiui, licet secundum ordinem causæ materialis sit econuerso: forma enim non excludit priuationē, nisi informando subiectum. Et ideo alij dicunt, quòd circumciso conferebat gratiam etiam quantum ad aliquem effectum positiuum, qui est facere dignū vita æterna: non tamen quantum ad hoc quod est reprimere concupiscentiam impellentem ad peccandum. Quod & aliquādo mihi visum est: sed diligentius considerāti apparet hoc etiam non esse verum: quia minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam. Et ideo melius dicendum videtur, quòd circumciso sicut & alia sacramenta veteris legis, erat solùm signum fidei iustificantis. vnde Apost. dicit Rom. 4. quòd Abraham accepit signum circumcisionis, signaculū iustitię fidei. Et ideo in circūcisione conferebatur gratia, inquantū erat signum passionis Christi futuræ: vt infrà patebit.

QVAESTIO SEXAGESIMATERTIA, *De effectu sacramentorum, qui est character, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandū est de alio effectu sacramentorum, qui est character.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm ex sacramentis causetur character aliquis in anima.

¶ Secundò, quid sit ille character.

¶ Tertiò, cuius sit character.

¶ Quartò, in quo sit sicut in subiecto.

¶ Quintò, vtrùm insit indelebiliter.

¶ Sextò, vtrùm omnia sacramenta imprimant aliquem characterem.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm sacramentum imprimat aliquem characterem in anima.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non imprimat aliquem characterem in anima. Character enim significare videtur quoddam signum distinctiuum. Sed distinctio membrorū Christi ab alijs, sit per æternam prædestinationem, quæ nō ponit aliquid in prædestinato, sed solùm in Deo prædestinante: vt in Prima parte habitum est. dicitur enim 2. Timoth. 2. Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: nouit Dominus, qui sunt eius. Ergo sacramenta non imprimūt characterē in anima.

¶ Præterea, Character signum est: distinctiuum. Signum autem (vt Aug. dicit in 2. de Doct. Christia.) est quod præter speciem, quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitione venire. Nihil autem est in anima, quod aliquam speciem sensibus ingerat. Ergo videtur quòd in anima non imprimatur aliquis character per sacramenta.

¶ Præterea, Sicut per sacramenta nouæ legis distinguitur fidelis ab infideli: sic etiam per sacramenta veteris legis. Sed sacramēta veteris legis, non imprimebant aliquem characterem in anima: vnde & dicuntur iustitiæ carnis, secundum Apost. ad Hebræ. 9. Ergo videtur quòd neque sacramenta nouæ legis.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit 2. ad Corint. 1. Qui vnxit nos, Deus est: & qui signauit nos, & dedit pignus, Spiritus in cordibus nostris. Sed nihil aliud importat character quàm quandam signationem. Ergo videtur quòd Deus per sacramenta nobis suum characterem imprimat.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm Christi fideles per sacramenta ad aliquid diuinum ad Dei cultum spectans deputentur, oportet illos per sacramenta aliquo spirituali charactere insigniri.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex prædictis patet, sacramenta nouę legis, ad duo ordinantur, videlicet ad remenent ad cultū Dei, secundum ritū Christianæ vitæ. Quicunque autem ad aliquid certū deputatur, consuevit ad illud cōsignari, sicut

¶ *Super Quæstionis sexagesimætertiæ Articulum secundum.*

Annot.

TItulus de qdditate characteris manifestè quæritur: in quo scilicet genere sit, an potestatis, an relationis, &c.

Comment.

¶ In corpore sunt tres conclusiones. Prima est: Character sacramentalis est spiritualis potestas ad ea quæ sunt diuini cultus. Probatur: Character imprimitur à sacramentis, inquantum per illa homo deputatur ad ea quæ sunt Christiani cultus, consistentis in recipiendo aliqua, vel tradendo alijs: ergo character sacramentalis est quædam spiritualis potestas ad ea quæ sunt diuini cultus. Antecedens quo ad primam partem probatur autoritate Dionysij in illis verbis, Perficiens eum diuinum, & cōmunicatorem diuinorum. Consequētia vero probatur: quia ad vtrumq; horum requiritur potentia aliqua, ad recipiendum quidē passiua ad tradendum verò activa.

Annot.

¶ Circa deductionē conclusionis huius dubium occurrit: nam inualida apparet consequentia. Character sacramentalis est deputatiuus hominis ad cultum consistentem in recipiendo & tradendo: ergo est potentia: cum quia similis consequentia nihil valet. Character militaris est deputatiuus hominis ad militiam, consistentem in percutiēdo, & ad percutiendum requiritur potentia percutiens: ergo character militaris est potētia ad percutiēdum. Et sinilitur, q̄ non est simile: quia potentia percussiua præsupponitur, vpote naturalis, potētia autem ad cultum, non est naturaliter: sed superaddita. Hæc inquam instantia nihil obstat argumēto: quia ad militarem præcessionē vltra naturalem virilū potentiam requiritur potentia militaris: sicut ad sanandū requirit in medico potentia medicativa; stat ergo obiectio.

4. dist. 4. q. 1. ar. 1.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ sicut suprà dictum est, sacramenta veteris legis non habebant in se spiritualem virtutem, ad aliquem spiritualem effectum operantem. Et ideo in illis sacramentis non requirebatur aliquis spiritualis character, sed sufficiebat ibi corporalis circumcisio, quam Apostolus signaculum nominat Rom. 4.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm character sit spiritualis potestas.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd character non sit spiritualis potestas. Character enim idem videtur esse qđ figura: vnde Heb. 1. vbi dicitur, Figura substantiæ eius, in Græco habetur loco figuræ, character. Sed figura est in quarta specie qualitatis, & ita differt à potestate, quæ est in secunda specie qualitatis. Character ergo non est spiritualis potestas.

¶ Præterea, Diony. dicit 2. cap. Cæle. hier. quòd * diuina beatitudo accedentē ad beatitudinem in sui participationem recipit, & proprio suo lumine, quasi quodam signo, ipsi tradit suam participationem. Et sic videtur quòd character sit quoddam lumen. Sed lumen ad tertiam speciem qualitatis vi detur pertinere. Non ergo character est potestas, quæ videtur ad secundam speciem qualitatis pertinere.

¶ Præterea, A quibusdam character sic diffinitur, Character est signum sanctæ communionis fidei, & sanctæ ordinationis, datum à hierarcha. Signum autem est in genere relationis, nō autem in genere potestatis. Non ergo character est spiritualis potestas.

¶ Præterea, Potestas habet rationem causæ & principij: vt patet quinto Meta. Sed signum, quod ponitur in diffinitione characteris, magis pertinet ad rationem effectus. Character ergo nō est spiritualis potestas.

¶ SED CONTRA est quod Philosophus dicit in 2. Ethico. Tria sunt in anima, potentia, habitus, & passio. Sed character non est passio: quia passio citò transit, character autem indelebilis est, vt infrà dicetur. Similiter etiam non est habitus: quia nullus habitus est qui se possit ad bene & malè habere: character autem ad vtrunque se habet: vtuntur enim eo quidam bene: alij verò malè. Quod in habitibus non contingit: nam habitu virtutis, nullus vtitur malè: & habitu malitiæ, nullus bene. Ergo relinquitur quòd character sit potentia.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm character homines per sacramenta insigniantur ad ea peragenda, quæ diuini sunt cultus, necessarium est illum esse quandam animæ collatam spiritualem potestatem, quæ ad genus qualitatis sub secunda eius reducitur specie.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, sacramēta nouæ legis, character imprimunt, inquantum per ea detur: quia omnis habitus est bonus vel malus, vt habes in litera argumento ad oppositum. Propter connexionem tamen materiæ tractabitur tertium dubium simul cum primo, & secundum simul cum quarto.

¶ Circa primum dubium in quo genere sit character sacramentalis, scito primò, quòd Durandus in 4. sent. distin. 4. q. 1. putauit characterem esse relationem rationis: per quam aliquis ex institutione diuino deputatur ad sacras operationes: sicut numus fortitur rationem pretij. Et eius ratio est: quia ea quæ sunt fidei, clarificanda sunt, & non ob obscuriora reddenda: per characterem autem si ponitur relatio rationis, omnia clara sunt. Si verò ponitur res realis, obscuriora introducuntur.

¶ Sed positio hæc seipsam leuem monstrat, dum ex communibus tanùm & extraneis procedit. Eiúsque falsitas patet ex autoritate Ecclesiæ, extra de baptismo & eius effectu, in cap. maiores. in fine. Vbi dicitur quòd sacramentalis operatio imprimit characterem: certum est enim, quòd relatio rationis non imprimitur. Et confirmatur ex concilio Florentino sub Eugenio quarto. Vbi dicitur, Tria sacramenta characterem, id est spirituale quoddam signum à cæteris distinctium, imprimunt in anima indelebile: vnde in eadem personam non reiterantur. Hæc ibi.

¶ Scito secundo, q̄ Scotus in 4. dist. 6. q. 10. ad vtranque partem disputat, concludens vtrumq; posse probabiliter sustineri: & quòd character sacramentalis sit res absoluta in genere qualitatis: & q̄ sit relatio extrinsecus adueniens. Et hanc vltimam opinionem ipse tenet. Mious tamen probabilis monstratur ista via, dicendo tertium dubium. Vbi scito consequentiam factam in litera destrui ex Scotica opinione, distinguente de relatione, vel intrinsecè adueniente vel intrinsece. Et vocat relationem intrinsecus aduenientem, illam quæ consequitur fundamentum

Aliàs diuina beatitudo

actū in sui partibus

nem recipit, & de proprio lumine

sicut quo

ipsi tradit.

Quæstio.

fit in genere, & in quo genere, & sub qua specie.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fundamentum posito termino. Illam autem quæ positis fundamento & termino non necessario ponitur, vocat relationem ex rinsecus aduenientem. Exemplum primi, vt duplum, simile, æquale. Exemplum secundi, vt relatio agentis ad patiens, relatio locati ad locum, & huiusmodi. Ad primum genus dicit nō esse motum, sed ad secundum: ac per hoc posse à Deo de nouo imprimi in anima relationē characteris absq; aliquo absoluto nouo fundante illam. Et propterea non sequitur, si relatio characteris ponerentur immediatè in anima, conueniret naturaliter omni animæ. ¶Tu autem patieris sustineto pertranseuntem me de respectibus his in communi: quia theologicam practicā tracto, non metaphysicā. Nec videtur. dig iediendum hoc in loco, quiequid sit de respectibus istis extrinsecis: qui forte nō sunt intelligibiles: quoniam omnis respectus formaliter sūptus, hoc ipsum quod est, est ad aliud se habere: & si est ad aliud se habere, est in genere ad aliquid: quod est quartum prædicamentum. Et rursus, si est ad aliud se habere, necesse est vt consequatur fundamentum ex sola noua positione alterius: alioquin non esset ad aliud, & propterea si est ad aliud se habere, ad illud nō est motus: vt ex hac ratione probatur 5. Phys ab Arist. Et super hoc, scilicet super ipsa relatione formaliter, inquantum relatio est, fundauit Autor hic rationem suam: relatio enim formaliter sumpta, quia hoc ipsum quod est, est ad aliud: si realis est, nascitur cum fundamento: nō simpliciter in actu, sed sic quòd ex sola appositione termini fit actu. similitudo enim nascitur cum albo, sic quòd posito co albo, statim similitudo in primo albo consurgit: & sic de aliis. Ac per hoc si relatio characteris immediatè fundaretur in anima, nasceretur simul cum anima: sic quòd posito illius termino, statim in anima cōsurgeret relatio characteris: & si sic cōnasceretur cum anima, clare patet quòd naturaliter conueniret omni animæ. Quocirca aut character non est in genere ad aliquid nisi æquiuocè: & tunc si est respectus, quæratur illius genus. Nec erit facile fingere aliud genus, quum ponatur res spiritualis, & non si formaliter passio. Aut si est in genere ad aliquid, diffinitio posita ab Arist. non est communis suo generi & exclusio motus ab ad aliquid cum illius ratione, 5. Phys. nō est vniuersalis de ipso genere ad aliquid: sed particularis, hoc est de aliqua specie relationis, scilicet de intrinsece: quoniam Arist probando ad relationem non esse motum, attulit relationem, quæ secundum Scotū vocatur extrinsecus aduenies, scilicet de dextri & sinistri. Nam relatio dextri inter me & columnam non sequitur fundamentum posito termino, loquendo vt Sco. loquitur. Nam posito animalē habente dextrum. & posita columna, nō sequitur relatio dextri inter ipsa: posito enim columna poni neutra. Et accidit huiusmodi phantasia: quia non consideratur fundamentum vt fundamentum, & terminus vt terminus, sed remotè. Verbi gratia, relatio agentis ad patiens, non habet pro extremis ignem & aquam, sed ignem calefacientem. & aquam patientem à calefaciente: & sic de aliis. Vnde nō remotè, sed propinquè sumendo fundamentum & terminum (hoc est secundum eas dispositiones, secundum quas hoc fundat, & illud terminat) nulla est relatio realis, quæ non consurgat in fundamento, posito termino. Sed hæc pertranseundo sunt dicta pro claritate literæ, quæ de relatione loquitur formaliter, sicut & Philosophus quinto Physic.

¶Circa secundum dubium, scito Scotum in 4. dist. 6. q. 10. disputare ad omnem partem, & tenendo quòd character est essentialiter respectus, sustinet ipsum habere rationem potentiæ & actiuæ & passiuæ, pro quanto Deus ordinauit assistendo agere habenti talem respectum, puta sacerdoti: & similiter imprimere in patiens habens talem respectum, puta characterem baptismi: ita quòd respectus reddit baptizatum capacem passionis à Deo sic statuentes: & similiter operationem sacerdotis efficacem. Et concurrunt hi respectus tanquam dispositiones in ordine ad agens voluntarium. Tenendo autem quòd character est forma absoluta, sustinet & quòd potest poni in prima specie qualitatis, & quòd potest poni in secunda, respondētque ad rationem literæ, quæ in quarto dubio proposita est: primo, quòd non oportet omnem habitum esse bonum vel malum, sed potest aliquis habitus esse indifferens. Quod probat dupliciter. tum quia ex actibus indifferentibus frequentatis causatur habitus indifferens. tum quia frequentans considerationem alicuius conclusionis Geometricæ, habet habitum indifferentem. Secundò, quia character potest poni habitus supernaturalis bonus remotè. ita quòd non proximè seu sufficienter potest esse principium actus boni, sed remotè, sicut fides, spes, charitas infusa non est sufficiens principium boni actus: sed inclinat ad bonum actum cōcurrentibus aliis requisitis: multò autem remotius character potest disponere ad bonum actum.

¶Ad horum clariorem notitiam aduertendum est, quòd nisi formaliter consideremus, locemúsque res in suis generibus, vagari multipliciter cōtinget. Quocirca quum character sacramentalis sit formaliter potentia (est enim baptismalis character, quo per se primò homo potest recipere sacramenta reliqua, vt patet: & similiter character ordinis, quo primò minister Ecclesiæ, puta sacerdos, potest conficere Eucharistiam, &c.) & sit supernaturale accidens impressum animæ: consequens est, vt sub illo genere accidentium formaliter locetur, quod potēcias actiuas vel passiuas cōtinet: quod constat solùm qualitatis genus esse, & vnam illius speciem, secundam scilicet. Nec obstat quòd non sit naturalis potentia: quoniam sicut habitus specie contiguntur non solùm naturales, sed supernaturales habitus, ita sub potentiæ accidentalis specie continentur nō solùm naturales, sed supernaturales potentiæ, & in hoc debet quiescere intellectus bene disputatus.

¶Ad distractionem autem Scoticam, trahentem relationem ad rationem potentiæ, patet responsio ex hoc ipso quòd distractio abūnat rerum ac rationum formalium est.

¶Ad id vero quod primò dicit de habitu indifferenter, dicendum est, quòd nullus est actus humanus singularis indifferēs moraliter: quia fit vel quando, vbi, sicut, propter, &c. debet: & sic est bonus moraliter. vel nō quando, aut vbi aut sicut, aut propter, aut, &c. debet: & sic est malus moraliter. Nec est inter ista duo medium in actu exercito: quia distinguuntur penes affirmationem, & negationem: ac per hoc nullus potest esse habitus indifferens ex hoc capite.

¶Ad id vero quod de consideratione frequentri conclusionis geometricæ subditur, dicitur quòd si consideratio est scientifica, generatur habitus bonus, scilicet scientiæ, quæ est virtus: ac per hoc boni tantum, puta veri. Si verò consideratio est non scientifica, generabitur habitus opinatiuus, qui etiam non est indifferens, sed declinat ad bonum vel malum, prout declinat ad verum vel falsum. Et quia character est forma supernaturalis, à Deo pro munere impressa: ac per hoc si esset habitus, non posset poni indifferens: ideo Scotus ad vltimam responsionem confugit, quæ falsum in primis affert, dum charitatem, fidem, ac spem infusam à sufficientibus proximisque principiis elicitiuis bonorum actuum aufert. Et enim infusa charitas & sufficientissimum & proximum elicitiuum principium dilectionis Dei super omniasset quòd ille puer baptizatus nō actu diligat, prouenit ex conditione ipsius habentis charitatem: quia scilicet habet organa impedientia, &c. & non ex insufficientia aut elongatione habitus. Et simile est de dormiente, aut ebrio: non enim ex parte habitus infusi aut actuum prouenit, quòd dormiens aut ebrius non consideret geometricas demonstrationes, aut non credit seu sperat, sed ex impedimento habentis habitum.

Male deinde locat characterem in specie, dum ex his, ad quæ remotè se habet, locat ipsum. Deber siquidem iudicari res secundū ea quæ sibi proximè conueniunt, & non secundum remotiora: ac per hoc non debet character poni sub specie habitus boni, quia valde remotè disponit ad actum bonum. Sed hæc accidit Scoto: quia difficile est operire falsum. Quocirca videto omnia cōsonare vero, & absque difficultate vlla characterem poni, non habitum, sed potentiam, quæ ex propria ratione indifferens est ad bonum & malum (character enim est potentia, qua potest quis dare vel recipere: & non est, quo potest bene vel male dare vel recipere) vt sic perspicias diuinam sapientiam disponentem omnia suauiter, donando nobis supernaturales potentias, dare eas suauiter: hoc est, seruata conditione potentiarum: vt scilicet sint quibus possumus, & non quibus bene vel male possumus.

¶Argumenta Petri Aureoli apud Capreolum in 4. distinctio. 4. contra hoc quòd character sit potentia, quia ad specialia descendunt de potestate effectiua transubstantiationis in Eucharistia, &c omittenda censui: quoniam suo loco quæstionabet seruanda est quæstio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm character sacramentalis sit character christi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd character sacramentalis non sit character Christi. Dicitur enim Ephes. 4. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis. Sed consignatio importatur in ratione characteris. Ergo character sacramentalis, magis debet attribui Spiritui sancto quàm Christo.

¶Præterea, Character habet rationem signi. Est autem signum gratiæ, quæ per sacramentum confertur: gratia autem infunditur animæ à tota Trinitate. vnde dicitur in Psalmo, Gratiam & gloriam dabit Dominus. Ergo videtur quòd character sacramentalis non debeat specialiter attribui Christo.

¶Præterea, Ad hoc aliquis characterem accipit, vt eo à cæteris distinguatur. Sed distinctio sanctorum ab aliis, fit per charitatem: quæ sola distinguitur inter filios regni & filios perditionis: vt Augustin. dicit 15. de Trin. vnde & ipsi perditionis filij characterem bestiæ habere dicuntur: vt patet Apocal. 13. Charitas autem nō attribuitur Christo, sed magis Spiritui sancto: secundum illud Roma. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Vel etiam Patri, secundum illud 2. ad Corinthi. vlti. Gratia domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei. Ergo videtur quòd character sacramentalis, non sit attribuendus Christo.

¶SED CONTRA est, quòd quidam sic diffiniunt characterem. Character est distinctio à charactere æterno impressa animæ rationali, secundum imaginem consignans trinitatem creatam Trinitati creanti & recreanti, & distinguens à non configuratis secundum statum fidei. Sed character æternus est ipse Christus: secundum illud Hebr. primo, Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura vel character substātiæ eius. Ergo videtur quòd character sit propriè attribuendus Christo.

CONCLVSIO.

¶character, qui per sacramenta imprimitur ad ea peragenda, quæ diuini sunt cultus, character christi est, quo christi fideles ei configurantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex supradictis patet) character propriè est signaculum quoddam, quo aliquid insignitur, vt ordinatum in aliquē finem: sicut charactere insignitur denarius ad vsum commutationum, & milites charactere insignuntur, quasi ad militiam deputati. Homo autem fidelis ad duo deputatur. Primò quidem & principaliter ad fruitionem gloriæ. Et ad hoc insignitur signaculo gratiæ: secundū illud Ezech. 9. Signa Thau super frōtes virorū gementiū & dolētiū. & Apoc. 7. Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusq; signemus seruos Dei nostri in frontibus eorū. Secundò autē deputatur quisq; fidelis ad recipiendum vel tradendū aliis ea quæ pertinent ad cultum Dei: & ad hoc propriè deputatur character sacramentalis. Totus autē ritus Christianæ religionis deriuatur à sacerdotio Christi. Et ideo manifestum est, q̄ character sacramentalis specialiter est character Christi: cuius sacerdotio configurantur fideles secundum sacramentales characteres. Qui nihil aliud sunt, quàm quædam participationes sacerdotij Christi, ab ipso Christo deriuatæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus ibi loquitur de consignatione, secundum quam aliquis deputatur ad futuram gloriam, quæ fit per gratiam. Quæ Spiritui sancto attribuitur, inquantum ex amore procedit, quòd Deus nobis aliquid gratis largiatur: quod ad rationē gratię pertinet. Spiritus autem sanctus amor est: vnde & 1. ad Cor. 12. dicitur, Diuisiones gratiarū sunt, idem autem Spiritus.

¶Ad secundum dicendum, q̄ character sacramentalis est res respectu sacramenti exterioris, & est sacramentum respectu vltimi effectus. Et ideo dupliciter potest aliquid charakteri attribui. Vno modo secundū rationem sacramenti: & hoc modo est signum inuisibilis gratiæ, quæ in sacramento cōfertur. Alio modo secūdum propriam rationem characteris: & hoc modo est signū cōfiguratiuum alicui principali, apud quem residet autoritas eius ad quod aliquis deputatur: sicut milites qui deputantur ad pugnam, insigniuntur signo ducis: quo quodāmodo ei configurātur. Et hoc modo illi qui deputantur ad cultum Christianum, cuius autor est Christus, characterem accipiunt, quo Christo configurantur. Vnde propriè est character Christi.

¶Ad tertium dicendū, quòd charactere distinguitur aliquis ab alio, per comparationem ad aliquem finem, in quem ordinatur qui characterem accipit: sicut dictum est de charactere militari, quo in ordine ad pugnam distinguitur miles Regis à milite hostis. Et similiter character fidelium, est quo distinguūtur fideles Christi à seruis diaboli, vel in ordine ad vitā æternam, vel in ordine ad cultū præsentis Ecclesiæ. Quorū primū fit per charitatē & gratiā vt obiectio procedit, secundum autem fit per characterem sacramentalem. Vnde & character bestiæ intelligi potest per oppositum, vel obstinata malitia, qua aliqui deputantur ad pœnam æternam, vel professio illiciti cultus.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm character sit in potentijs animæ sicut in subiecto.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd character nō sit in potentijs animæ sicut in subiecto. Character enim dicitur esse dispositio ad gratiam. Sed gratia est in essentia animæ, sicut in subiecto, vt in Secunda parte dictū est. Ergo videtur q̄ character sit in essentia animæ, non autem in potentijs.

tur) non vendicant sibi subiectum ex eo ad quod remotè disponunt: sed ex eo ad quod proximè disponunt.

¶Cauē hīc ne dicta de charactere intelligas dicta de sacramētis. character enim primētibus: & incidas in foueā, putans q̄ sacramēta huiusmodi conferant gratiā ex consequenti, sīorq; principaliter causæ characteris, & ex consequenti gratiæ: quia character vt in littera dicitur, non proximè, sed ex consequenti dispositio est ad gratiā. Reuolito superius habito doctrinæ, q̄ scilicet gratia est principalis sacramentorum effectus, & character est effectus secundarius: & perspice nō licere attribuere sacramento cōditionem characteris: cum hoc enim q̄ character est remotè & ex consequēti dispositio ad gratiam, stat q̄ gratia sit principalis effectus sacramēti. tunc enim gratia nō esset principalis effectus sacramenti, si solùm daretur per sacramētum, vt sequela ad characterem. Quæ phātasia procul sit à te: baptismus nāq; est principaliter lauacrum regenerationis in filios Dei, in mēbra Christi: & secūdariò imprēssiuus characteris, & cōfert gratiā ex primo principaliter: & præter hoc habet vnde conferat gratiā ex consequēti, scilicet propter characterē. ita q̄ character naturali ordine est effectus gratiæ, per quam aliqs hic Christianus fit maturus: prius enim natura est esse quod spectat ad gratiā, quàm posse quod est characteris: & cum hoc est dispositio ex consequenti ad gratiā, pro quāto ad posse donatū à Deo, comitatur a necessitēr vel eo sequūter largitio bene posse.

¶Et bene nota q̄ character nō ponitur dispositio ad gratiā absolutè: sed character secūdum rationē suæ causæ, scilicet diuinę largitatis, ponitur dispositio ad gratiā. Diuinæ li quidē largitatis ratio habet, vt cui dat posse, det bene posse: hac enim ratione character ponitur dispositio ad gratiā, vt patet in hac littera Et quum hæc seruaueris, Durādi obiectiones in 4. dist. 4. q. 1. spernes.

Amor.

¶Num character sit in voluntate. *4. dist. 4.*

¶In responsione ad ter *1. 2. art.* tium dubiū ex Scoto oc *1 cor. & cur.* rit in prædicta vlti *art. 3. q. 3.* ma quæstione, ponente characteres in voluntate. *Quæstio.* Tum quia est dispositio ad gratiā, quæ est in voluntate: eaq; gratia est idē quod charitas. Tū quia si character est signum vel fundamentū obligationis animæ ad Deum, rationabile est q̄ ponatur in illa potentia, cuius primò est obligare, vel esse rationem obligandi: talis autē est voluntas, quia præcipiē per actū eius aliquis se obligat principaliter: reliqua enim concurrentia ad oblationem, non sunt nisi quædam præambula aut signa.

¶Ad hoc dicitur, quòd Autor & inferius in sequenti articulo in responsione ad secundum, probat characterē non esse in voluntate: quia character est vis instrumētalis: ac per hoc cōsistit in moueri ab alio: voluntas verò, est mouere seipsam ad operandū. diffonat igitur conditio characteris à conditione voluntatis. Et hīc probat characterem esse in intellectu: quia actus ad quos proximè disponit, scilicet recipere vel tradere ea quæ sunt Christiani cultus, sunt quædam fidei protestationes. Vnde ad primā Scoti obiectionem non oportet aliter respondere: quia iam dictum est, quòd characteri non assignatur subiectum, ex eo quòd est dispositio ad gratiam: quia remotè ad eam disponit.

¶Ad secundam autē dicitur primò, quòd conditionalis assumpta est falsa: quia non est

Amor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non est necessaria, quia cum veritate antecedentis stat q̄ character sit in illa potentia, cuius sunt primò actus operationes, ad quas character obligat, & non in potentia, quæ est primo obligatiua. Dicitur secundò, q̄ antecedés potest dupliciter intelligi, q̄ character sit obligatiuus vel proximè, vel ex cōsequenti. Et quòd charactet per se & proximè, nō est quid obligatiuū, sed professiuū Christiani cultus & fidei, & ꝓpter huiusmodi professionem obligat, quod est ex cōsequenti obligare: character enim in anima, monstrat animam Christianæ religionis: ac per hoc obligat am Christo, & nō ecōtra: sicut character militaris monstrat militē Romanū, & ideo obligatū Cæsari. Argumentū autē vtitur antecedente in primo sensu, in quo etiam, vt prima testatur responsio, falsam cōstituit conditionalem.

¶Circa eandē respōsionem dubiū aliud occurrit, de ratione assignata in litera, scilicet quia diuinus cultus est quædā fidei ꝓtestatio per exteriora signa: ideo character est in intellectu, in quo est fides. Si enim characteri assignādum est subiectum ex cultu diuino, ad quem proximè disponit: consequēs est vt subiectum eius sit illud mē quod est subiectum proprij & proximi principij ipsius cultus, magis quàm illud quod est subiectū principij cōmunis & remoti eiusdem cultus. Sed proprij proximúmque cultus Dei principium est religiōis virtus, quæ est in voluntate: ergo character, qui potentia est ad recipiendum vel tradendum ea quæ sunt cultus, est in voluntate, & non in intellectu, in quo est fides, quæ remotum est principium cultus: quia mediante religione, & cōmune, quia fides operatur mediatè ea quæ sunt multarum virtutum: puta spei, charitatis, religionis, &c.

¶Ad hoc dicitur, quòd character eis conuenire in subiecto cū fide magis quàm cum religione, ex duobus sumi potest. Primò ex eo, quòd tam fides quàm character inter principia religionis cōputantur: vniuersa nanque religio filia est fidei. & quædam fidei protestatio: ex religione nanque profitetur quilibet fidem suā. Character quoque quē potentia sit actiua vel passiua actuum religionis, principij rationem habet. Secundò ex eo, quòd tam fides quàm character respicit diuinum cultum, secundum id quod est: religio autem respicit diuinum cultum secundum rationem boni: est enim religio virtus moralis, cuius est reddere hominem bonū, & eius opus bonū efficere: fide enim & characterē homo potest in actus religionis, religione autem homo bene se habet ad illos. Et hinc fit, vt character respiciat Christianum cultum, vt professio quædam fidei est: & non vt bene vel malè fit: & propterea ad fidei subiectum accedit, & non spectat ad subiectum religionis.

¶Ad obiectionem autem in oppositū, dicitur quòd propositio illa, Si characteri debetur subiectum ratione cultus, debet potius poni in subiecto principij proximi ipsius cultus, quàm principij remoti eiusdem, vera fortè est cæteris paribus. Sed hic non sunt cætera paria: quia cultus respicitur à principio proximo, prout

¶Præterea, Potentia animę nō videtur esse subiectum alicuius, nisi habitus vel dispositionis. Sed character (vt dictum est) non est habitus vel dispositio, sed magis potētia, cuius subiectum non est nisi essentia animæ. Ergo videtur quòd character non sit sicut in subiecto in potentia animæ, sed magis in essentia ipsius.

¶Præterea, Potentiæ animæ rationalis distinguuntur per cognitiuas & appetitiuas. Sed non potest dici q̄ character sit tantùm in potentia cognitiua, neq; etiam tantùm in potentia appetitiua (quia nō ordinatur neq; ad cognoscendum tantum, neq; ad appetendum) similiter etiam nō potest dici quòd sit in vtraq; quia idem accidens nō potest esse in diuersis subiectis. Ergo videtur quòd character nō sit in potentia animæ sicut in subiecto, sed magis in essentia.

¶SED CONTRA est, quòd (sicut in præmissa diffinitione characteris continetur) character imprimitur animæ rationali secundū imaginem. Sed imago Trinitatis in anima, attenditur secundum potentias. Ergo character in potentijs animæ existit.

CONCLVSIO.

¶Cùm charactere insigniantur fideles ad suscipiendum, vel alijs tradendum quæ sunt diuini cultus, quod actibus perficitur, non in essentia, sed in potentia animæ necesse est characterem esse.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) character est quoddā signaculum, quo anima insignitur ad suscipiendum, vel alijs tradendum ea, quæ sunt diuini cultus. Diuinus autem cultus in quibusdam actibus consistit. Ad actus autem propriè ordinantur potentiæ animæ sicut essentia ordinatur ad esse. Et ideo character non est sicut in subiecto in essentia animæ, sed in eius potentia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd subiectum alicui accidēti attribuitur secundum rationem eius ad quod propinquè disponit: nō autem secundum rationem eius, ad quod disponit remotè vel indirectè. Character autem directè quidē & propinquè disponit animam ad ea, quæ sunt diuini cultus exequenda. & quia hæc idoneè non fiunt sine auxilio gratiæ (quia vt dicitur Ioan. 4. Eos qui adorant Deum, in spiritu & veritate adorare oportet) ex consequenti diuina largitas recipientibus characterem, largitur gratiam, per quam dignè impleant ad quæ deputantur. Et ideo characteri magis est attribuendum subiectum secundum rationem actuum ad diuinum cultum pertinentium, quàm secundum rationem gratiæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd essentia animæ est subiectum potentiæ naturalis, quæ ex principijs essentiæ procedit. Talis autem potentia non est character: sed est

bene vel malè sit: à qua ratione longè est character: à principio verò remoto respicitur secundum id quod est, in qua ratione conuenit character cum fide, quæ est principium remotum & commune. Et propterea non sequitur, characterem esse in voluntate, in qua est religio. sed concluditur oppositum, scilicet esse in intellectu, in quo est fides,

quædam spiritualis potentia, ab extrinseco aduenies. Vnde sicut essentia animæ, per quam est naturalis vita hominis, perficitur per gratiam, qua anima spiritualiter viuit; ita potentia naturalis animæ perficitur per spiritualem potentiam, quæ est character. Habitus enim & dispositio pertinēt ad potentiam animæ: eo quòd ordinantur ad actus, quorum potentiæ sunt principia. Et eadem ratione omne quod ad actum ordinatur, est potentiæ tribuendum.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut dictum est) character ordinatur ad ea quæ sunt diuini cultus. Qui quidem est quædam fidei protestatio per exteriora signa. Et ideo oportet quòd character sit in cognitiua potentia animæ, in qua est fides.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm character insit animæ indelebiliter.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd character non insit animæ indelebiliter. Quantò enim aliquod accidens est perfectius, tantò firmius inhæret. Sed gratia est perfectior quàm character: quia character ordinatur ad gratiam sicut ad vlteriorem finem. Gratia autem amittitur per peccatum. Ergo multò magis character.

¶Præterea, Per characterem aliquis deputatur diuino cultui, sicut dictum est. Sed aliqui à cultu diuino transeunt ad contrarium cultum, per apostasiam à fide. Ergo videtur quòd tales amittant characterem sacramentalem.

¶Præterea, Cessante fine, cessare debet & id quod est ad finem, alioquin frustra remaneret: sicut post resurrectionem non erit matrimonium, quia cessabit generatio, ad quam ordinatur matrimonium. Cultus autem exterior, ad quem character ordinatur, non remanebit in patria, in qua nihil agetur in figura, sed totum in nuda veritate. Ergo character sacramentalis non manet in perpetuum in anima: & ita non inest indelebiliter.

¶SED CONTRA est quod Augu. dicit in secundo contra Parmenianum: Non minus hærent sacramenta Christiana quàm corporalis nota militiæ. Sed character militaris non repetitur, sed agnitus approbatur in eo qui veniam meretur ab Imperatore post culpam. Ergo nec character sacramentalis deleri potest.

CONCLVSIO.

¶Cùm character sit quædam in fidelibus sacramentalis participatio sacerdotij Christi, necesse est indelebiliter animæ inesse.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) character sacramentalis,

Probatur: Omnis sanctificatio, quæ fit per sacerdotium consecrata manente: sed character sacramentalis est quædam participatio sacerdotij Christi, æterni, in eius fidelibus secundum animæ partem incorruptibilem: ergo character indelebiliter manet in anima. Maior & probatur & declaratur. Probatur quidem: quia sacerdotium Christi est æternum: vt patet auctoritate Scripturæ. Declaratur verò ex eo quòd res inanimatæ consecratæ à ministris sacerdotij Christi, retinent consecrationem, quandiu sunt, vt patet in Ecclesijs, calicibus, &c. Minor verò quo ad primam partem declaratur ex duobus. Primò

Primo ex proportionalitate Christi secūdum plenam sacerdotij potestatem, & fidelium eius secūdum aliquam potestatem respectu sacramētorum, & cultus, &c. Secūdò ex hoc quòd Christo nō competit habere characterē. Quo ad secundam autem partem, scilicet æterni, nō oportet aliter ꝓbari. Quo ad tertiam verò probatur ex eo q̄ anima est subiectum characteris secundum intellectum.

Annot. ¶Aduerte hic, q̄ In minori propositione apponitur ly æterni, ꝓpterea quia character habet rationem vis instrumentalis. Cōstat enim quòd nisi principale agens sit æternum, impossibile est ponere instrumentalem eius virtutem perpetuam.

Annot. ¶Aduerte secundò ly re consecrata manente: quoniam inde apparet respōsio ad secundum, in quarto sent. dist. 6. q. 3. obijcientē ex indelebilitate characte ris negationem virtutis supernaturalis in sacramētis: quia virtus illa nō quam posset corrūpi eodem modo, quo characte rem indelebilē Thomas ponit. Respōdemus siquidem, quòd virtus in sacramētis existēs manet quādiu sacramentum manet, sicut & character durat, quādiu anima durat, durante siquidem sacramēto durat & virtus illa. Et sicut si cessaret esse animā, desineret & eius character ia cessante sacramento, cessat virtus in illo. Et quoniam constat, sacramenta omnia paulisper durare (vi pore hæmia verba pro formis) ideo mirum nō est si spirituales virtutes eorū cessārē esse desinunt.

Annot. ¶In respōsione ad primum, aduerte rationem Autoris, ex philosophia sūmi principia, sed testimonium ad sensum habere. Videmus enim motum cælestem durationem ex parte motus fieri: tandiu fit huiusmodi rectum (quarum esse consistit in fieri) duratio ex parte agētis, vt negantes conseruari permanentes res manu Creatoris, concedant huiusmodi res imperfectas posse perpetuari ab agente perpetuo, vt Auctoris in 12. Met. textu. Et habes in hac litera aliam rationem radicalem huius differentię, inter formam habentem esse complētum & formam, quæ est vis instrumentalis: quia scilicet illa quasi fixa in subiecto, sed quasi in conditionem subiecti, sed ista verò quasi destructa, nisi quidam agentis illius actio. & sequitur conditionem.

¶Super Quæstionis sexagesimæ tertiæ Articulum sextum.

TIullus clarus est.

¶In corpore vna conclusio: Per tria sacramenta tantùm imprimitur character. Hæc conclusio quo ad expositionem, videtur negauisse impli-

dotij Christi: vt dictum est. Ergo videtur quod per omnia sacramenta nouæ legis imprimatur character.

¶Præterea, Character se habet ad animam in qua est, sicut consecratio ad res consecratas. Sed per quodlibet sacramentum nouæ legis homo recipit gratiam sanctificantem: vt suprà dictum est. Ergo videtur quòd per quodlibet sacramentum nouæ legis imprimatur character.

¶Præterea, Character est res & sacramentum. In quolibet autem sacramento nouæ legis est aliquid quod est res tantum, & aliquid quod est sacramentum tantum, & aliquid quod est res & sacramentum. Ergo per quodlibet sacramentum nouæ legis imprimitur character.

¶SED CONTRA est, quòd sacramenta in quibus imprimitur character, non reiterantur, eo quòd character est indelebilis, vt dictum est. Quædam autem sacramenta iterantur, sicut patet de pœnitentia & matrimonio. Ergo non omnia sacramenta imprimunt characterem.

CONCLVSIO.

¶Per tria tantùm nouæ legis sacramēta character imprimitur, per Baptismum videlicet, Confirmationem, & Ordinem, non autem per Eucharistiæ sacramentum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) sacramenta nouæ legis ad duo ordinātur, scilicet in remedium peccati, & ad cultum diuinum. Est autem omnibus sacramētis commune: quòd per ea exhibetur aliquod remedium cōtra peccatum, per hoc quòd gratiam conferunt. Non autem omnia sacramenta ordinantur directè ad diuinum cultum: sicut patet de pœnitentia, per quam homo liberatur à peccato: non autem per hoc sacramentum exhibetur homini aliquid de nouo, pertinens ad diuinum cultum, sed restituitur in statum pristinum. Pertinet autem aliquod sacramentum ad diuinum cultum tripliciter: vno modo per modum ipsius actionis: alio modo per modum agētis: tertio modo per modum recipientis. Per modum quidem ipsius actionis pertinet ad diuinum cultum Eucharistia: in qua principaliter diuinus cultus consistit, inquantum est Ecclesiæ sacrificium. Et per hoc idem sacramentum non imprimitur homini character: quia per hoc sacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud vlterius agendum, vel recipiendum in sacramentis: cùm potius sit finis & consummatio omnium sacramentorū, vt Diony. dicit. 3. c. Cæle. hier. Continet tamen in seipsum Christum, in quo non est character: sed tota sacerdotij plenitudo.

Sed ad agentes in sacramentis, pertinet sacramentum ordinis: quia per hoc sacramentum deputantur homines ad sacramenta alijs tradenda. Sed ad recipientes pertinet sacramentum baptismi: quia per ipsum homo accipit potestatem recipiendi alia Ecclesiæ sacramēta. vnde baptismus dicitur esse ianua omnium sacramentorum. Ad idem etiam ordinatur quodammodo confirmatio: vt infrà suo loco dicetur. Et ideo per hæc tria sacramenta character imprimitur, scilicet per baptismum, confirmationem & ordinem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ per omnia sacramenta fit homo particeps sacerdotij Christi, vtpote percipiens aliquem effectum eius. Non tamen per omnia sacramēta aliquis deputatur ad agēdum aliquid vel recipiendum, quod pertineat ad cultum sacerdotij Christi. Quod quidē exigitur ad hoc quòd sacramentum characterem imprimat.

¶Ad tertium dicendum, quòd per omnia sacramenta sanctificatur homo: secundum quòd sanctitas importat munditiam à peccato, quæ fit per gratiam. Sed specialiter per quædam sacramenta, quæ characterem imprimunt, homo sanctificatur

cité ponitur in litera. Et secundum se totam in litera implicitè probatur, præsupponendo suprādicta de characterē, scilicet quòd est potentia ad recipiendum vel tradēdum ea, quæ sunt diuini cultus. Ex hoc enim supposito principio, ꝓcedit Autor, quasi subsumendo, quædam sacramenta non spectare directè ad nouum cultum diuinum, aut non ordinare ad recipiendum vel tradēdum: ac per hoc in his non imprimi characterem. Vnde distinguit in primis Autor duos sacramentorum fines, scilicet remedium peccati, & diuinum cultum. Et in primo omnia dicit conuenire: in secundo autem non, quod probat de sacramento pœnitentiæ. Subdistinguit deinde in tria membra sacramenta ordinata ad secundum finem, & excluso vno eorum, scilicet Eucharistiæ, cōcludit, reliqua duo genera imprimere characterem. Et clarè patet processus in litera.

¶Aduerte hic quòd circa Eucharistiæ sacramēta possunt duo considerari, scilicet ipsum sacramentum (quod nihil aliud est quàm actio sacramentalis consistens in consecratione materiæ) & potest considerari vsus sacramēti: quo Eucharistia percipitur à nobis. Et de primo quidem, an imprimat character, sub quæstione cadere non potest: quia actio illa nihil ponit in animabus nostris: sed ad materiam exteriorem terminatur. De secundo autem Autor loquitur, reddens rationem, quare nō imprimit nobis characterem: & cum hoc magnificans ipsum, quod continet Christum: in quo est fons omnium characterum.

Annot.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum primum.

Clement. TItulus clarus est.
¶In corpore vna ponitur distinctio bimembris cum duabus conclusionibus singulis, iuxta singula membra. Distinctio est: Operari effectum contingit vel per modum principalis agentis vel per modum instrumenti. Prima conclusio est: Solus Deus primo modo operatur effectum interiorem sacramenti. Et probatur dupliciter, vt patet clarè in litera. Secunda verò cõclusio est: Homo potest operari ad interiorem effectum sacramenti secundo modo. Et probatur: quia minister habet rationem instrumenti, &c.

Ambros. ¶Aduerte hic, quod cùm in litera dicitur, Solus Deus est causa gratiæ, intelligas de causa principali: quoniam de illa est sermo in prima conclusione, pro qua hoc dicitur, & superius determinatũ est sacramenta causare instrumẽtaliter gratiam. Et hic in secunda conclusione dicitur, hominẽ ministerialiter causare interiorem effectum sacramenti eadem ratione, qua sacramentum est causa gratiæ: quoniam ministro vtitur Deus, sicut & sacramentali locutione vt instrumento ad causandum interiorẽ effectum sacramenti. Imò vna eadẽmque vis instrumentalis perfecta est in sacramento & ministro: sicut in verbis & rebus, ea ratione: quia minister non nisi vt necessariò requisitus ad perfectionem sacramenti concurrit. Omnibus autem requisitis ad perfectionem sacramenti, vtitur principale agens (quod est Deus) vt partialibus concurrentibus ad perficiendum sacramentum vnum: quod est vt eis, vt partialibus concurrentibus ad perfectionẽ instrumenti vnius, in vno verò instrumento, quotcunque requirat partialia, vna eadẽmque perfecta virtus instrumẽtalis ponenda est.

Infrà, articu. 5. Et 4. di. stin. 5. q. 2. art. 2. q. 2.

Annot. ¶In responsione ad secũdum, dubium occurrit, an gratiæ intensior gradus comprehendatur sub annexis, quæ per deuotionem ministri impetrati possunt recipienti sacramentum. Et est ratio dubij: quia si comprehenditur sub annexis, sequitur præcedentia verba litera (scilicet, effectus sacramenti nõ datur melior per meliorem ministrum) esse falsa: quoniam si ex deuotione ministri, intensior gra. laetur baptizato, vel absoluto, constat quòd melior effectus daretur per meliorem ministrum, quam gratia ipsa sit effectus sacramenti. In oppositum autem est, quòd nulla ratio apparet, quare alia dona Dei possint habere quadam consecratione, vtpote deputatus ad diuinum cultum. Sicut etiam res inanimatæ sanctificari dicuntur, inquantum diuino cultui deputantur.

¶Ad tertium dicendum, quòd licet character sit res & sacramentum: non tamen oportet omne id quod est res & sacramentum, esse characterem. Quid autem sit res & sacramentum, in alijs sacramentis infrà dicetur.

QVAESTIO SEXAGESIMAQUARTA De causa Sacramentum, in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de causa sacramentorum siue per autoritatem, siue per ministerium.

¶Et circa hoc quæruntur decem.

¶Primò, vtrùm solus Deus, interius operetur in sacramentis.

¶Secundò, vtrùm institutio sacramẽtorum sit solùm à Deo.

¶Tertiò, de potestate, quam Christus habuit in sacramentis.

¶Quartò, vtrùm illam potestatem potuerit alijs communicare.

¶Quintò, vtrùm potestas ministerij in sacramentis, conueniat malis.

¶Sextò, vtrùm mali peccent dispensando sacramenta.

¶Septimò, vtrùm angeli possint esse ministri sacramentorum.

¶Octauò, vtrùm intentio ministri requiratur in sacramentis.

¶Nonò, vtrùm requiratur ibi recta fides: ita scilicet, quòd infidelis non possit tradere sacramenta.

¶Decimò, vtrùm requiratur ibi recta intentio.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm solus Deus operetur interius ad effectum sacramenti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nõ solus Deus: sed etiam minister interius operetur ad effectum sacramenti. Interior enim sacramenti effectus, est vt homo purgetur à peccatis, & illuminetur per gratiam. Sed ad ministros Ecclesiæ pertinet purgare, illuminare & perficere: vt patet per Dion. in 5.c. Cæle. hiera. Ergo videtur quòd non solus Deus: sed etiam ministri Ecclesiæ interius operẽtur ad sacramenti effectum.

¶Præterea, In collatione sacramentorum quædam orationum suffragia proponuntur. Sed orationes iustorum sunt magis apud Deum exaudibiles, quàm quorũcunque: secundum illud Ioan. 9. Si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc Deus exaudit. Ergo videtur quòd maiorem effectum sacramenti consequatur ille, qui recipit ipsum à bono ministro. Sic ergo & minister aliquid operatur ad interiorem effectum, & non solus Deus.

¶Præterea, Dignior est homo quàm res inanimata. Sed res inanimata aliquid operatur ad interiorem effectum: nam aqua corpus tangit, & cor abluit: vt Augustin. dicit super Ioan. Ergo homo aliquid operatur ad interiorem effectum sacramenti, & non solus Deus.

¶SED CONTRA est quod dicitur Rom. 8. Deus est qui iustificat. Cùm ergo interior effectus omnium sacramentorum sit iustificatio, videtur quòd solus Deus operetur interiorem effectum sacramenti.

CONCLVSIO.

¶Quanquàm Deus solus ad interiorem effectum sacramenti operetur, ministerialiter tamen homo ad idem operari potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd operari aliquem effectum, contingit dupliciter. Vno modo per modum principalis agentis: alio modo per modum instrumenti. Primo igitur modo solus Deus operatur interiorem effectum sacramenti: tum quia solus Deus illabitur animæ, in qua sacramenti effectus existit, non autem potest aliquid immediatè operari, vbi non est. Tum quia gratia quæ est interior sacramenti effectus, est à solo Deo: vt in Secunda parte dictum est. Character etiam, qui est interior quorũdam sacramentorum effectus, est virtus instrumentalis, quæ manat à principali agente, quod est Deus. Secundo autem modo homo potest operari ad interiorẽ effectum sacramenti, inquãtum operatur per modum ministri. nam eadem ratio est ministri & instrumenti: vtriusque enim actio exterius adhibetur. Sed sortitur effectum interiorem ex virtute principalis agentis, quod est Deus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd purgatio, secundum quòd attribuitur ministris Ecclesiæ, non est à peccato. Sed dicuntur diaconi purgare, inquantum vel immundos eiciunt à cœtu fidelium: vel eos sacris admonitionibus disponunt ad sacramentorum receptionem. Similiter etiam sacerdotes illuminare dicuntur sacrum populum: non quidem gratiam infundendo, sed sacramenta gratiæ tradendo, vt patet per Dionysium ibidem.

¶Ad secundum dicendum, quòd orationes quæ dicuntur in sacramentorum collatione, proponuntur Deo, non ex parte singularis personæ, sed ex parte totius Ecclesiæ, cuius preces sunt apud Deum exaudibiles: secundum illud Matth. 18. Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quãcunque petierint, fiet illis à Patre meo. Nihil tamen prohibet, quin deuotio viri iusti, ad hoc aliquid operetur. Illud tamen quod est sacramenti effectus, non impetratur oratione Ecclesiæ vel ministri, sed ex merito passionis Christi, cuius virtus operatur in sacramẽtis: vt dictum est. Vnde effectus sacramenti non datur melior per meliorem ministrum. Aliquid tamen annexum impetrari potest recipienti sacramentum, per deuotionem ministri. Nec tamẽ minister illud operatur, sed impetrat operandum à Deo.

¶Ad tertium dicendum, quòd res inanimatæ nõ operantur aliquid ad interiorem effectum, nisi instrumentaliter, vt dictum est. Et similiter homines non operantur ad sacramentorum effectum, nisi per modum ministerij: vt dictum est.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm sacramenta sint solùm ex institutione diuina.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sacramenta non sint solùm ex institutione diuina. Ea enim quæ sunt diuini-

tus instituta, traduntur nobis in sacra Scriptura. Sed quædam aguntur in sacramentis, de quibus nulla fit mentio in sacra Scriptura, puta de chrismate, quo homines confirmantur: & de oleo, quo sacerdotes inunguntur, & de multis alijs tam verbis quàm factis, quibus vtimur in sacramentis. Non ergo sacramenta sunt solùm ex institutione diuina.

¶Præterea, Sacramẽta sunt quædam signa. Res autem sensibiles naturaliter quædam significant, nec potest dici quòd Deus quibusdam significationibus delectetur, & non alijs: quia ipse omnia quæ fecit approbat. Hoc autem proprium videtur esse dæmonum, vt quibusdam signis ad aliquid alliciantur: dicit enim August. 21. de ciui. Dei. Illiciuntur dæmones per creaturas, quas non ipsi, sed Deus condidit, delectabilibus pro sua diuersitate diuersis, non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis. Non ergo videtur quòd sacramenta indigeant esse ex institutione diuina.

¶Præterea, Apostoli vicem Dei gesserunt in terris: vnde Apostolus dicit secundæ ad Corin. 2. Nam & ego quod donaui, siquid donaui propter vos in persona Christi, id est ac si ipse Christus donasset. Sic ergo videtur quòd Apostoli & eorum successores possint noua sacramenta instituere.

¶SED CONTRA est, quòd ille instituit aliquid, qui dat ei robur & virtutem: sicut patet de institutoribus legum. Sed virtus sacramenti est à solo Deo, vt patet ex prædictis. Ergo solus Deus potest instituere sacramentum.

CONCLVSIO.

¶Cùm virtus sacramenti sit à solo Deo, solus ille sacramentorum institutor est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex supradictis patet) sacramenta instrumentaliter operantur ad spirituales effectus. Instrumentum autem habet virtutem à principali agente. Agens autem respectu sacramenti est duplex, scilicet instituens sacramentum, & vtens sacramento instituto, applicando scilicet ipsum ad inducendum effectum. Virtus autem sacramenti non potest esse ab eo, qui vtitur sacramento: quia non operatur nisi per modum ministerij. Vnde relinquitur quòd virtus sacramenti sit ab eo, qui instituit sacramentum. Cùm igitur virtus sacramenti sit à solo Deo, consequens est quòd solus Deus sit sacramentorum institutor.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa quę aguntur in sacramentis per homines instituta, non sunt de necessitate sacramenti: sed ad quandam solennitatem, quæ adhibetur sacramentis, ad excitandam deuotionem & reuerentiam in his qui sacramenta suscipiunt. Ea verò quæ sunt de necessitate sacramenti, ab ipso Christo instituta sunt, qui est Deus & homo. Et licet non sint omnia tradita in Scripturis, habet tamen ea Ecclesia ex familiari Apostolorum traditione: sicut Apostolus dicit primæ ad Corin. 11. Cætera cùm venero, disponam.

¶Ad secundum dicendum, quòd res sensibiles aptitudinẽ quandam habent ad significandum spirituales effectus ex sui natura: sed ista aptitudo determinatur ad specialem significationem ex institutione diuina. Et hoc est quod Hug. de sancto Vic. dicit, quòd sacramentum ex institutione significat. Præelegit tamen Deus quasdam res alijs ad significationes sacramentales, non quia ad eas contrahatur eius affectus, sed vt sit conuenientior significatio.

¶Ad tertium dicendum, quòd Apostoli & eorum successores, sunt vicarij Dei, quantum ad regimen Ecclesiæ, constitutæ per

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum tertium.

Clement. TItulus clarus est.
¶In corpore vna conclusio, habens tres partes: Christus, inquantum Deus, habet potestatem autocitaris in sacramentis: inquãtum verò homo, habet potestatẽ ministerij principalis, siue potestatem excellentiæ, consistentem in quatuor. Conclusio hęc, quia de potestate loquitur (de qua quæritur est in titulo) & potentia per actum cognoscitur: ideo ab operatione in litera manifestatur. Et quo ad primam quidem partẽ, quia Deus autoritatiuè operatur. Quo ad secundam verò, quia Christus, secundum quod homo, operatur in sacramentis meritoriè & effectiuè. Quod probatur: quia passio Christi est causa iustificationis nostræ meritoriè & effectiuè. Et hoc vltimum declaratur, quòd non est effectiuè principaliter, sed per modum instrumenti, non cuiuscunque, sed coniuncti diuinitati in persona: & propterea principalitatem & causalitatem obtinentis respectu extrinsecorum, puta ministrorum Ecclesię & sacramẽtorum. Tertia autem pars conclusionis probatur manifestando illa quatuor (quæ sunt meritum, nomen, institutio, & inde pendentia) & probando singula propriis rationibus: excepto primo, quod tractatum fuit in quinto articulo quæstionis 62.

fidem & fidei sacramenta. Vnde sicut non licet eis constituere aliam Ecclesiam, ita non licet eis tradere aliam fidem, neque instituere alia sacramenta: sed per sacramenta, quæ de latere Christi pendentis in cruce fluxerunt, dicitur esse fabricata Ecclesia Christi.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Christus, secundum quòd homo, habuerit potestatem operandi interiorem effectum sacramentorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus, secundum quòd homo, habuerit potestatem operandi interiorem effectum sacramentorum. Dicit enim Ioan. Baptista, vt habetur Ioan. 1. Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizauit in Spiritu sancto. Sed baptizare in Spiritu sancto est interius gratiam Spiritus sancti conferre. Spiritus sanctus autem descẽdit super Christum, inquantum homo, non inquantum Deus: quia sic ipse dat Spiritum sanctum. Ergo videtur quòd Christus, secundum quòd homo, habuerit potestatem, interiorem effectum sacramentorum causandi.

¶Præterea, Matt. 9. Dominus dicit, Sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. Sed remissio peccatorum est interior effectus sacramenti. Ergo videtur quòd Christus, secundum quòd homo, interiorem effectum sacramẽtorum operetur.

¶Præterea, Institutio sacramentorum pertinet ad eum, qui tanquàm principale agens operatur ad interiorem sacramenti effectum. Manifestum est autem quòd Christus sacramenta instituit. Ergo ipse est qui interius operatur sacramẽtorum effectum.

¶Præterea, Nullus potest fine sacramento effectum sacramenti conferre, nisi propria virtute sacramenti effectum operetur. Sed Christus sine sacramento contulit sacramenti effectum: vt patet in Magdalena, cui dixit, Dimittuntur tibi peccata. Ergo videtur quòd Christus, secundum quòd homo, operetur interiorem sacramenti effectum.

¶Præterea, Illud, in cuius virtute sacramentum operatur, est principale agens ad interiorem effectum. Sed sacramenta habent virtutem ex passione Christi & inuocatione nominis eius: secundum illud primæ ad Corin. 1. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Ergo Christus inquãtum homo, operatur interiorem effectum sacramenti.

¶SED CONTRA est quod Augustin. dicit, quòd in sacramentis diuina virtus secretius operatur salutem. Diuina autem virtus est Christi, secundum quòd est Deus, non autem secundum quòd est homo. Ergo Christus non operatur interiorem sacramenti effectum, secundum quòd est homo, sed secundum quòd est Deus.

CONCLVSIO.

¶Christus inquantum Deus, potestatem autoritatis in sacramentis habuit: inquantum verò homo, habuit ministerij principalis potestatem, seu excellentiæ, pro quanto ipse est qui per passionem suam meritoriè & effectiuè operatus fuit omnium salutem, & meruit, vt in illius nomine sanctificarentur, & instituerẽtur sacramenta, qui absque sacramentis potuit solus homines iustificare.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ interiorem sacramentorum effectum operatur Christus, & secundum q̃ est Deus, & secundum quòd est homo: aliter tamen & aliter. Nam secundum q̃ est Deus, operatur in sacramentis per autoritatem: secundum autem quòd est homo, operatur ad interiores effectus sacramentorum meritoriè & efficienter, sed instrumentaliter. Dictum est enim q̃ passio Christi, quæ competit ei secundum humanam naturã, causa est nostrę iustificationis, & meritoriè & effectiuè, non quidem per modum principalis agẽtis, siue per autoritatem: sed per modum instrumenti, inquãtum humanitas est instrumẽtum diuinitatis eius: vt supra dictum est. Sed tamen quia est instrumẽtum coniunctum diuinitati in persona, habet quãdam principalitatem & causalitatem respectu instrumẽtorum extrinsecorum, qui sunt ministri Ecclesiæ, vt ex suprà dictis patet. Et ideo sicut Christus inquãtum Deus, habet potestatem autoritatis in sacramentis: ita inquãtum homo, habet potestatem ministerij principalis, siue potestatẽ excellentiæ. Quæ quidem consistit in quatuor. Primò quidem in hoc, q̃ meritum & virtus passionis eius operatur in sacramentis, vt suprà dictum est. Et quia virtus passionis copulatur nobis per fidem (secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorẽ per fidem in sanguine ipsius) quam fidem per inuocationem nominis Christi protestamur. ideo se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sexagesimaquarta Articulum quartum.*

Cõment. TItulus ex dictis in præcedentibus articulis clarus est.

Cõment. ¶In corpore vna distinctio bimembris de duplici potestate, autoritatis scilicet, & excellentiæ, est cũ aliquibus conclusionibus. Quarum prima est negatiua, scilicet, Christus potestatē autoritatis nulli potuit communicare. Probatur quia est incommunicabilis, vt diuina essentia. Secunda est: Christus potestatem excellentiæ potuit communicare. Declaratur & probatur. Declaratur quidem numerando singula, in quibus cõsistit potestas excellentiæ.

4. dist. 5. q. 1. ar. 2 & ar. 3. quæst. 1. & 2. Probatur autem quia instrumẽtum coniunctum, quanto virtuosius est, tanto plus potest imprimere in instrumentum sequestratum. Quod manifestatur in manu & baculo.

Annot. ¶Aduertẽ hic primò, q̃ Autor hoc in loco soluit quæstionẽ motam à Magistro sent. in 5 dist. quarti, & ab eodem minus solucam meliorique iudicio reseruatam.

Annot. ¶Aduerte secũdò, Autorem formaliter de Christo habente potestatẽ excellentiæ loqui: & propterea nõ ex potestate diuina, sed ex potestate instrumenti coniuncti potentiam communicandi probauit.

* *Aliàs ministris*

Annot. ¶Aduerte tertiò, autorem expresse hic dicere, quòd Christus potuit communicare homini puro, vt sacramentorũ effectũ conferret solo imperio. Habes enim hic, q̃ potestas conferendi gratiam communicabilis est homini. Principalis enim & communis sacramentorũ effectus est gratia: vt superius patet, & idem apparet hic in respõsione ad tertium, si rectè cõferatur cum argumento.

¶ *Super Quæstionis sexagesimaquarta Articulum quintum.*

Cõment. TItulus clarus est.

Cõment. ¶In corpore vna est cõclusio: Ministri Ecclesiæ possunt sacramenta conferre, etiam si sint mali. Probatur: Ministri Ecclesiæ instrumẽtaliter operãtur in sacramẽtis: ergo possunt sacramenta conferre, etiam si sint mali. Antecedẽs probatur, ex eo q̃ eadem est ratio ministri & instrumẽti. Consequentia verò probatur, ex eo q̃ instrumentum nõ propria virtute, sed virtute principalis agẽtis operatur. Quod probatur ab effectu: quia hinc est, quòd instrumẽto accidit omnis forma præter id quod exigitur ad instrumenti rationem, q̃d duplici exemplo in litera manifestatur.

Annot. ¶Circa hanc consequentiam seu rationẽ dubium occurrit: quoniã implicitè petit principium. Oportet

cundò ad potestatem excellentię, quã Christus habet in sacramentis, pertinet q̃ in eius nomine sacramenta sanctificantur. Et quia ex eius institutione sacramenta virtutẽ obtinẽt, inde est q̃ tertiò ad excellentiam potestatis Christi pertinet, q̃ ipse qui dedit virtutem sacramentis, potuit instituere sacramẽta. Et quia causa nõ dependet ab effectu, sed potius econuerso, quartò ad excellentiã potestatis Christi pertinet, q̃ ipse potuit effectum sacramentorum sine exteriori sacramento conferre.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta, vtraque enim pars obiectionum, secundum aliquid vera est: vt dictum est.

ARTICVLVS IIII.

¶Virum Christus potestatem suam, quam habuit in sacramentis, potuerit ministris communicare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ Christus potestatem suã quam habuit in sacramẽtis, nõ potuerit ministris communicare. Vt enim argumẽtatur Augustꝰ. cõtra Max. Si potuit & non voluit, inuidus fuit. Sed inuidia longè fuit à Christo, in quo fuit summa plenitudo charitatis. Ergo cùm Christus non communicauerit suam potestatem ministris, videtur quòd non potuerit communicare.

¶Præterea, Super illud Ioan. 14. Maiora horum faciet, dicit Augustꝰ. Prorsus maius hoc esse dixerim, scilicet vt ex impio iustus fiat, quàm creare cęlum & terram. Sed Christus non potuit cõmunicare * discipulis, q̃ crearent cælum & terram. Ergo neque q̃ iustificarent impium. Cùm igitur iustificatio impĩ fiat per potestatem Christi, quam habet in sacramentis habuit, non potuerit ministris communicare.

¶Præterea, Christo, inquantũ est caput Ecclesiæ, competit vt ab ipso gratia deriuetur ad alios: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed hoc nõ fuit alijs communicabile: quia sic Ecclesia esset monstruosa, multa capita habens. Ergo videtur quòd Christus potestatem suam non potuerit ministris communicare.

¶SED CONTRA est quod super illud Ioan. 1. Ego nesciebam eum, dicit Augustꝰ. q̃ non nouerat potestatem baptismi, ipsum Dominum habiturum, & sibi retenturum. Hoc autem non ignorasset Ioannes si talis potestas communicabilis non esset. Potuit ergo suam potestatem Christus ministris communicare.

CONCLVSIO.

¶Non potuit Christus autoritatis potestatem cui-quam conferre, sicut nec diuinam essentiam: sed excellentiæ potestatem poterat puro homini communicare, vt merito suo ex gratiæ plenitudine operarentur effectum sacramentorum, & vt in illorum nomine sanctificarentur atque instituerentur, & solo imperio absq; sacramentorum ritu, effectum sacramenti conferrent.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, Christus in sacramentis habuit duplicem potestatem. Vnam autoritatis, quæ competit ei secundum quòd Deus, & talis potestas nulli creaturæ potuit communicari, sicut nec diuina essentia. Aliã potestatem habuit excellentiæ: quæ competit ei secundum quòd homo. Et talem potestatem potuit ministris communicare, dando

scilicet eis tantam gratiæ plenitudinem, vt eorum meritum operaretur ad sacramentorum effectus, vt ad inuocationẽ nominum ipsorum, sanctificarentur sacramenta, & vt ipsi possent sacramenta instituere, & sine ritu sacramentorum effectum sacramẽtorum conferre solo imperio. Potest enim instrumentum coniunctum quantò fuerit fortius, tantò magis virtutem suam instrumento separato tribuere, sicut manus baculo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus non ex inuidia prætermisit, potestatem excellentiæ, Ecclesiæ ministris communicare: sed propter fidelium vtilitatem, ne in homine spẽ ponerent, & ne essent diuersa sacramẽta. Ex quibus diuisio in Ecclesia oriretur: sicut apud illos, qui dicebant, Ego sum Pauli, ego autẽ Apollo, ego verò Cephæ: vt dicitur primæ ad Corin. 1.

¶Ad secundum dicendum, quòd obiectio illa procedit de potestate autoritatis, quæ cõuenit Christo, quòd est Deus: licet & potestas excellentiæ possit autoritas nominari per comparationẽ ad alios ministros. Vnde super illud primæ ad Corin. 1. Diuisus est Christus, dicit glos. quòd potuit eis dare autoritatem baptismi, quibus contulit ministerium.

¶Ad tertium dicendum, quòd ad hoc incõueniens euitandum, ne scilicet multa capita in Ecclesia essent, Christus noluit potestatem suæ excellẽtiæ ministris communicare. Si tamẽ cõmunicasset, ipse esset caput principaliter, alij verò secundariò.

ARTICVLVS V.

¶Virum per malos ministros sacramenta conferri possint.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ per malos ministros sacramenta conferri nõ possint. Sacramenta enim nouæ legis, ordinãtur ad emundationem culpæ & collationem gratiæ. Sed mali, cùm sint immundi, non possunt alios à peccato mundare (secundum illud Eccle. 34. Ab immundo quis mundabitur? & etiam cùm gratiam non habeant, non videtur quòd gratiam conferre possint: quia nullus dat quod non habet. Nõ ergo videtur quòd per malos sacramenta conferri possint.

¶Præterea, Tota virtus sacramentorũ deriuatur à Christo: vt dictũ est. Sed mali sunt præcisi à Christo: quia non habent charitatem, per quam membra capiti vniuntur: secundum illud primæ Ioan. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Ergo videtur quòd per malos sacramenta cõferri non possint.

¶Præterea, Si desit aliquid horum, quæ debitum est esse in sacramentis, non perficitur sacramentum: sicut si desit debita forma, vel debita materia. Sed debitus minister sacramenti est ille, qui caret macula peccati: secundum illud Leui. 21. Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ante ministerium eius. Erga videtur quòd si minister sit malus, nihil efficiatur in sacramento.

¶SED CONTRA est quod Augustꝰ. dicit super illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum, &c. Quid non nouerat Ioan. potestatem baptismi, ipsum Dominum habiturum & sibi retenturum, sed ministerium planè transiturum in bonos & malos: quid tibi facit malus minister, vbi bonus est dominus?

CONCLVSIO.

¶Ministri Ecclesiæ, cùm instrumentaliter operẽtur in sacramentis, sacramenta conferre possunt, siue boni, vel mali sint.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ sicut dictum est, ministri Eccle

¶ *Super Quæstionis sexagesimaquarta Articulum sextum.*

Cõment. TItulus, vt sonat sumendus est.

Cõment. ¶In corpore duæ conclusiones sunt. Prima est: Mali exhibentes se ministros Dei & Ecclesiæ in dispensatione sacramentorum, peccant. Secunda est, quòd hoc peccatum est ex suo genere mortale. Prima probatur: Quicũque operatur non secũdum quòd oportet, peccat in operãdo sed minister malus sacramenti operatur: nõ secundum q̃ oportet. Probatur: quia ministri sacramẽtorum debent esse iusticiæ ministri debẽt conformari domino, vt testãtur autoritates Scripturę. Secunda verò conclusio probatur: quia hoc peccatum pertinet ad irreuerẽtiam Dei, & contaminationem sacramentorum. Quæ particula declaratur, quòd intelligitur non ex parte ipsorum sacramentorum (quoniam ipsa sunt incontaminabilia) sed ex parte ipsius peccantis, sacrilegium committentis.

¶Num peccatũ malorum ministrorum sit peccatum mortale.

Quæstio. ¶Circa fundamẽtum huius processus, dubium occurrit, ex eo quòd bonitas requiritur ad ministrũ sacramentorum, secundùm quandam decentiam & conuenientiam, vt in præcedenti articulo ad tertium, & hic dicitur. Non est autẽ rationabile, quòd negatio cõditionis requisitæ secundum decẽtiam, constituat peccatum mortale, cùm videamus conditiones requisitas ad bene esse actuum moralium, nec etiam veniale constituere peccatum. Et hoc etiã testatur Maxima ex moralibus philosophia addita in litera de circumstãtiis actionum humanarũ. Non enim dicit peccatũ esse, nisi quòd operatur non secundum quòd melius, aut quãdo melius, aut similiter melius, &c. sed nõ secundum q̃ oportet, aut quando oportet, aut sicut oportet, &c. Nam ly oportet, necessitatem denotat: vt per hoc intelligamus, omnes cõditiones omittentes, & non transire infirmitatem. Et si dicatur, quòd bonitas non est cõditio ad bene esse ministerij sacramenti, sed est cõditio debita (vt in præcedenti articulo litera explicauit) debitum autem extra necessaria non est, & propterea cuiuscunque debiti omissio peccatum constituit: adhuc militat ratio, quòd non sit peccatum mortale: quoniam debitum actui humano nõ secundum necessitatem, sed secundum quandam decentiam, esti possit sua absentia constituere peccatũ: non tamen tantæ vis est, vt possit cõstituere peccatum mortale ex ratione, quia sola indecentia nõ habet rationem peccati immortalis. Nec obstat, quòd indecentia huiusmodi ad irreuerentiam Dei & contaminationem sacramentorum spectat, tum quia nõ quodlibet spectans ad hæc, est peccatum mortale: vt patet de multis irreuerentijs erga Deum & sacramenta, quas negamus esse peccata mortalia: vt patet de comedentibus in Ecclesia, aut locosum aliquid dicentibus audiendo Missam, & huiusmodi. tum quia huiusmodi indecentia non nisi reduciãtur ad irreuerentiam Dei, & contaminationem sacramentorum spectat: directè enim ipsius hominis malam dispositionem ponere videtur. Est enim dispositio quædam ipsius operantis magis, quàm operationis: videturque magis peccarum constituere præinstitutionis, quàm sacrilegii.

¶Ad hoc dicitur, quòd actio sacramentalis potest simul dupliciter. Vel secundum rationem operis operati, & sic non exigit bonitatem vel malitiam ministri, nisi secundum quandam decentiam: & propterea sue bonus, sue malus sit minister, sacramentum verum & efficax est. Vel secundum rationem operis operantis. Et sic exigit necessariò bonitatem in ministro ad hoc, vt recta sit. & ratio assignata est in litera, & malignè assignabitur cogens ratio in litera in responsione ad primum. Oportet enim actionem sacramentalem si non solùm in se recta esse debeat, sed etiam secundum quòd exit à ministro, vt sit consona secundum rectam rationem, & Deo cuius est minister, & sacramentis quæ ministrat. Et ex parte quidem conformitatis ad Deum, posita est ratio in hoc corpore articuli. Ex parte verò conformitatis ad sacramenta, ponitur ratio in responsione ad primum: & hinc patet ruere primam obiectionem.

¶Ad ea verò quæ obijciuntur directè contra rationem peccati mortalis in hoc actu, dicitur quòd debitum secundum decentiam ad opus operatum, est debitum secũdum necessitatem ad opus operantis ministrii: & propterea non est mirum si eius absentia enim ad integrandũ processum hunc, substinere q̃ bonitas vel malitia ministri est accidens: & non ex actu ad rationẽ instrumenti ministrantis sacramenta. Hoc autẽ supponere, perinde est ac si supponeretur conclusio eisdem enim rationis est q̃ bonitas vel malitia accidat instrumẽto seu ministro sacramentorũ, & q̃ cum malitia possit minister conferre sacramenta: quoniam accidentia, siue adsint, siue absint, nõ variant potestatem.

¶Ad hoc dicitur, q̃ studiũ Autoris fuit ad reddendum rationẽ conclusionis, potius quàm ad ipsam cõclusionẽ. Omnis enim quæstio est medij: vt dicitur in secundo Poster. & præcipuè quãdo conclusionis veritas habetur pro euidẽti: vt est in proposito. Et propterea in littera neglexit Autor subijcere de bonitate vel malitia, & assẽdit ad vniuersalem rationẽ instrumẽti: vt hac habita summaria notitia, propter quid malitia ministri possunt conferre sacramenta, haberetur. Et est in promptu consequentia ratio ad præsentẽ materiã: quoniã bonitas vel malitia moralis hac ratione ad ministrũ sacramentorũ necessaria creditur, si necessaria esset, quia ne mo dat quod non habet. Quæ ratio in litera in primo argumẽto assertur: & dicitur fuisse Cypriani martyris. Ex hoc enim q̃ minister instrumentaliter operatur, & instrumentum non propria, sed principaliter agentis virtute efficit, & ad efficacẽ collationem consequẽs est manifestũ, q̃ ad efficacẽ collationem sacramenti non exigitur bonitas, quæ in ministro bonitas, quia & in sacramentum efficax cõsequitur. Et eadem est enim malitia ministri impedire sacramenti effectũ, & minister instrumẽto agere propria virtute, quę per malitiam tolleretur. Nulla est ergo petitio principij: sed claritas materiæ breuiorem effecit processum litęræ, in qua Autor, qa ratio ipsa à sacris doctoribus posita fuerat, vt patet in 4 dist. 4. sent.) vacauit probationi ipsius rationis: scilicet vniuersali rationi instrumẽti, vt antiquæ traditionis ratio haberetur.

ta materia. Alio modo est aliquid debitum esse in sacramento secundum quandam decentiam. & hoc modo debitum est, vt ministri sacramentorum sint boni.

ARTICVLVS VI.

¶Virum mali ministrantes sacramenta, peccent.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd mali ministrãtes sacramenta, non peccent. Sicut enim ministratur Deo in sacramentis, ita per opera charitatis, vnde dicitur Hebr. vlti. beneficentię & communionis nolite obliuiſci, talibus enim hostijs promeretur Deus. Sed mali non peccant si ministrent Deo in operibus charitatis, quinimo hoc est eis consulendum: secundum illud Danie. 4. Cõsilium meum tibi placeat, peccata tua eleemosynis redde. Ergo videtur quòd mali non peccent in sacramentis ministrando.

¶Præterea, Quicunque communicat alicui in peccato, etiam ipse est reus peccati, secũdum illud Rom. 1. Digni sunt morte, non solùm qui peccata faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Sed si mali ministri peccent, sacramenta ministrando, illi qui ab eis sacramenta recipiunt, eis in peccato cõmunicant. Ergo etiam ipsi peccarent, quod videtur inconueniens.

¶Præterea, Nullus videtur esse perplexus: quia sic homo cogeretur desperare, quasi non potens peccatum euadere. Sed si mali peccarent, sacramenta tradendo, essent perplexi: quia etiam quandoque peccarent, si sacramenta non traderent: puta cùm eis ex officio incumbit necessitas (dicitur enim primæ Corinth. 9. Væ mihi si non euangelizauero, necessitas enim mihi incumbit) quandoque etiam propter periculum: sicut si puer in periculo mortis existens, offeratur alicui peccatori baptizandus. Ergo videtur quòd mali non peccent, sacramenta conferendo.

¶Et quum adhuc obijcitur ex eo quòd non quælibet irreuerentia sacramentorum est mortalis, respondetur hoc verum esse propter imperfectionem aliquorum actuum irreuerentialium. In quolibet nãque genere mortalis peccati, imperfectio actus excusat à mortali: ministrare autẽ sacramenta indignè, nõ est actus imperfectus in genere sacrilegij. Nec, vt vltima infertur obiectio, reductiuè tamen ad sacrilegij speciat: sed directè ad cõaminationẽ sacramentorum pertinet, possunt enim sacramenta secũdũ se incõtaminabilia, dupliciter cõtaminari: scilicet vel vt egrediuntur à ministro, vel vt applicantur ad aliquid. Et hoc secũdo modo sacrilegium est vti sacramento ad alíd finem, vt fornicij faciunt. Primo autem modo facri legius est malus minister, à quo exit sacramentalis actio indigne. quantum ad actio illa: quoniam tradatur vt prophana, seu non sancta: hæc enim est ratio in hac litera assignata.

4. dist. 5. q. 2. art. 2. q. 2. ad. 4. cor. & di. 19. q. 1. ar. 4. cor. Et dist. 24. q. 1. ar. 2. q. 2.

Quam si vis plenius intelligere, perspice vigorem eius ex autoritate Apostoli dicentis de Eucharistia. Qui manducat & bibit indigne, iudicũ sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Vbi rationem peccati mortalis assignatur, ex hoc quòd manducans, nõ dijudicat corpus Domini: hoc est non discernit corpus Domini ab alijs cibis, sed sumit ipsum vt cibum prophanũ: quoniam sumit ipsum indispositus ad illum, vt pote indignè. Idem enim accidit in malo ministro: nã ministrans indignè sacramentum, non dijudicat sacramentum: dum non discernit illud vt à se egredi tur à prophanis, sed se habet ad sacramentalem actionem, vt prophanã, dum indignè illam exercẽt. hoc enim est contaminare sacramẽta ex parte ipsius ministrantis, seu recipientis, & præsumptio ministri mali nõ est qualiscunque, sed sacrilega præsumptio, sicut & præsumptio audientis indignè recipere sacramenta, sacrilega est.

1. & ar. 5. q. 1. & 5.

Annot. ¶In responsione ad primum, aduerte & percipe Autorem vti regula illa posteriori-stica, si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis, dum ex hoc quòd sacramenta sunt opera consecrationis sanctificata, infert in ministro præexigi sanctitatem iustitiæ, & ex hoc quòd opera charitatis non sunt aliqua consecratione sanctificata, infert in Dei ministro respectu eorum non exigi sanctitatem iustitiæ: manifestè enim ex hoc significat, hanc esse propriam causam mortalis peccati, vel non mortalis peccati in administrationibus sacris, quoniam regula illa in solis propriis causis tenet. Ita quòd quum quæstio aliqua de peccato mortali in operationibus sacris contingit ex parte malitiæ ministri, intuendum est an illa operatio, ad quam quis malus exhibet se ministrum, sit aliqua consecratione sanctificata (quales sunt omnes actus sacrorum ordinum) an non sit consecrata. Et si est de numero consecratarum, concluditur hinc mortale peccatum in malo ministro: & si non est de numero consecratarum, excusatur hinc minister malus à mortali peccato. Et est semper sermo de ministro malo malitia peccati mortalis in se existentis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Hanc doctrinam, quia diffusè tractaui in quolibetis, ne eadem repetantur, modò pertranseo. Vnum tantum adijciens, quod videtur mihi modò actum prædicandi esse, de numero actuum consecratorum: quia est actus, ad quem minister consecrat: nam eius minister ex officio est Episcopus primò, & secundario sacerdos. Nec obstat, actum istum ex institutione Ecclesiæ appropriatum esse sacro ordini: quoniam institutio Ecclesiæ vel diuina ad differentiam originis spectat, & non ad differentiam formalem. Extrahere siquidem hominem ab Ecclesia, sacrilegiò formaliter est: licet ex institutione Ecclesiæ actus iste subtractus sit sacrilegio. Et similiter comedere semel in die (vt fit in Quadragesima) abstinentia formaliter est: quatenus ex Ecclesiæ statuto sub abstinentiæ specie positum. Et similiter in ppósito licet prædicatio ex autoritate Ecclesiæ facta sit, actus ordinis, sub specie tamen actuum ordinis formaliter comprehenditur: ac per hoc intes opera consecrata computanda est, ea ratione, quia ad ipsam sicut & ad alios actus ordinis consecrari oportet ministrum: Et properea secundum doctrinam hinc habitam minister malus prædicàs, mortaliter peccat, sicut qui indignè administrat alios actus sacrorum ordinum.

Annot. ¶In respónsione ad secundum, aduerte quòd non loquitur litera de inducente indignum ministrum ad sacramenti exhibitionem: sed de accipiente sacramentum ab indigno ministro. Quod ideo dixerim, quia alia quæstio est, an liceat accipere sacramentum ab indigno ministros & alia quæstio est, an liceat inducere ad administrationem sacramenti ministrum indignum. Prima quæstio hic soluitur, de secunda nihil dicitur. Sed facilè solui potest secunda, dicendo quòd licet nunquàm liceat inducere hominem ad peccàdum, vt tamen licet insinuare alterius. Et properea in duobus casibus licet inducere indignum ministrum ad exhibitionem sacramenti. Primus est, si minister teneatur ad huiusmodi exhibitionem: quia nemo peccat petendo actum sibi debitum à suo debitore. Et hac ratione excusantur, qui à suo curato tenente concubinam, sacramenta petunt. Secundus est articulus necessitatis ex parte petentis cum dispositione præparationis ex parte ministri: hoc est quòd minister sit paratus ministrare sacramentum, & homo egeat illo. Eadem siquidem ratione, qua licitum est indigenti petere mutuum ab vsurario, licitum quoque est indigenti petere sacramentum ab indigno parato ad ministrandum.

Annot. ¶In eadem respónsione circa acceptionem sacramenti à ministro excommunicato, &c. nota primò quòd hæc doctrina intelligitur cessante extrema necessitate baptismi. Excipit enim ipse Autor in 4. senten. distin. 4. casum necessitatis, quo scilicet posset quis à Iudæo vel Pagano baptismum recipere. Secundò quòd hodie ex indulto concilij Constantiensis sub Martino quinto, licitum est ab excommunicatis ministris recipere sacramenta nisi in duobus casibus, hoc est si nominatim denunciatus fuerit excommunicatus aut suspósus, &c. Vel si propter iniectionem manus violentæ in clericum notorié constiterit in excommunicationem incidisse: vt refert dominus Antoninus Archiepiscopus Florent. in suæ Summæ parte tertia, titu. 26. cap. 3.

¶ Num minister malus ministrans ex officio, seu in casu necessitatis peccet.

Quæstio. ¶In respónsione ad tertium, circa illud, In articulo tamen necessitatis non peccaret baptizando, &c. dubium primò occurrit, propter relatas à Durando rationes ad oppositum in 4. sent. distin. 5. artic. 2. Et prima est contra excusationem ex articulo necessitatis: quia casus euitabilis solo voluntatis proprię arbitrio non constituit articulum necessitatis. Sed sic est in proposito: quia indignus minister potest statim conteri, si vult, & transire de malo in bonum: ac per hoc non est casus necessitans ministrum indigninate ad baptizandum. Secunda verò ratio contra excusationem ex persona non ministri tendit: quia quicunque baptizat siue vetula, siue pagannus, baptizat vt minister principalis agentis, qui est Christus: est enim minister de necessitate sacramenti baptismi, sicut & forma & materia. Falsum est ergo, quòd baptizans in necessitate non exhibeat se ministrum Ecclesiæ: ac per hoc non inde excusatur si indignus baptizat.

¶Dubium secundò est, an Autor in litera intendat excusare sacerdotem indignum in articulo necessitatis baptizantem, tam si baptizet cum solennitate, quàm si sine solennitate: vel intendat solùm excusare baptizantem sine solennitate. Et est ratio dubij: quia in litera hac nulla fit mentio de solennitate: & consequenter videtur excusari vtroque modo baptizans. dummodo baptizet vt subueniat necessitatem patienti in casu, in quo laicus posset: sic enim in litera dicitur. In oppositum autem est quod ab Autore dicitur in 4. senten. de baptizante cum solennitate.

¶Dubium tertiò occurrit, quo pacto potest stare doctrina hæc cum superius dictis: scilicet ministrario sacramenti est ex suo genere peccatū mortale, si minister sit indignus. Nam si sic est, siue Christus ministrās illud ministret siue quis ex officio, siue ex casu necessitatis, siue quauis alia ratione, semper sequitur quòd actum exercet, qui ex suo genere est peccatum mortale: puta contaminare sacramēta, quàm ex ipso est. Constat enim quòd in cæteris actibus, qui de suo genere sunt peccata mortalia, vt riata conditio agentis nō excusat à mortali: vt patet de adulterio, furto, & aliis. Aut igitur hoc non est mortale ex genere suo: quilibet indignè ministrans, peccat mortaliter. ¶Ad euidentiam horum, sciendum est quòd præsentis doctrinæ sensus est, in articulo necessitatis, quo laico licet baptizare, si sacerdos baptizet (precludubio sine solennitate) non peccat: quantūs in peccato mortali sit. Et ratio assignatur: quia actus sacramentorum à bonis angelis (si administrarent sacramenta) deberet haberi pro vero sacramēto. Probatur, quia Deus nō alligauit virtutē suam ministris Ecclesiæ, sicut nec sacramētis. Tertia conclusio est de exercitio administrationis sacramentorum à bonis angelis: si administrarent sacramenta. Probatur, quia Deus nō alligauit virtutē suam ministris Ecclesiæ, sicut nec sacramētis. Tertia conclusio est de exercitio administrationis sacramentorum à bonis angelis: si administrarent sacramenta. Probatur, quia Deus nō alligauit virtutē suam ministris Ecclesiæ, sicut nec sacramētis. Tertia conclusio est de exercitio administrationis sacramentorum à bonis angelis: si administrarent sacramenta.

¶Super Quæstionis sexagesimæquarta Articulum septimum.

Annot. IN titulo est sermo de angelis quo ad naturam, siue boni, siue mali sint. Et rursus est sermo de potestate ordinaria: hoc est an secundum communem cursum ordinis instituti à Deo, angeli possint ministrare sacramenta.

Comment. ¶In corpore articuli quatuor sunt. Primò respondetur quæsito. Deinde ad bonitatem doctrinæ, tractatur de potestate delegabili ipsis angelis, vbi 4. dist. tria dicuntur: vt patebit. 5. quæst. 3. artic. 3. ¶Quo ad primum, conclusio est: Angeli nō possunt ministrare sacramēta. Probatur: Tota virtus sacramentorum deriuatur à Christo patiente: ergo ad homines & non ad angelos pertinet ministrare sacramenta. Consequēla probatur ex duobus. Primò, ex dissimilitudine naturæ, quia scilicet Christo homines non angeli assimilantur in natura. Secundo, quia Christus passiens inquantū passiens, fuit minor angelis: minister autem nō debet esse maior principali agente: vt contingeret in proposito, si sancti angeli essent ordinariè ministri Christi patientis. Secūda conclusio est, quòd potest conferri angelis q̄ administrent sacramenta. Probatur, quia Deus nō alligauit virtutē suam ministris Ecclesiæ, sicut nec sacramētis. Tertia conclusio est de exercitio administrationis sacramentorum à bonis angelis: si administrarent sacramenta aliquod, deberet haberi pro vero sacramēto. Probatur & ratione, quia ministri debēt similitudinē principali agēti. Ratio autem Scoti deficit in hoc manifestè, quòd aquæ nō virtute loquutionis. Loquutio enim requisita ad ministrum sacramenti, est actus vitalis loquentis. loquutio autem angelis in corpore assumpta, est motus corporis non viuentis: vt patet. Potest quoque dici, quòd deficit in alio, scilicet quòd applicatio sacramenti debet fieri per instrumentum conjunctum primò, & mediante illo per instrumentum separatum: quod hic non haberet locum. Et quantūs hoc non multum vrgeat, primus tamen defectus cogit. Et quia primus defectus inuenitur in omni suppósito rationali extra humanam speciem: ideo oportet hominem esse qui ministret sacramenta. Et sic patet quod minor Scoti est falsa, vniuocè sumendo rationem verborum: aut maior est falsa, si prolationem verborum sumat quouis modo præter principalem defectū prius dictū: scilicet quòd oportet baptizantem esse Christi ministrum, ac per hoc Christo homine non maiorem, sed conformem in natura.

ARTICVLVS VII.

¶Virùm angeli possint sacramenta ministrare.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd angeli possint sacramēta ministrare. Quicquid enim potest minister inferior, potest & superior: sicut quicquid potest diaconus, potest sacerdos, sed non conuertitur. Sed angeli sunt superiores ministri in ordine hierarchico, quàm etiam quicunque homines: vt patet per Diony. in lib. Cæle. hierarch. Ergo cùm homines possint ministrare in sacramētis, videtur quòd multò magis angeli.

¶Præterea, Homines sancti assimilantur angelis in cælo: vt dicitur Matth. 22. Sed aliqui sancti in cælo existentes, possent ministrare in sacramentis: quia character sacramentalis est indelebilis, vt dictum est. Ergo videtur, quòd etiam angeli possint in sacramentis ministrare.

¶Præterea, Sicut suprà dictum est, diabolus est caput malorum, & mali sunt membra eius. Sed per malos possunt ministrari sacramenta. Ergo videtur quòd etiam per dæmones.

¶SED CONTRA est quod dicitur Hebr. 5. Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum. Sed angeli boni vel mali, non sunt ex hominibus. Ergo ipsi non constituuntur ministri in his quæ sunt ad Deum, id est in sacramentis.

CONCLVSIO.

¶Cùm soli homines Christo conformentur, ipsi & non angeli ministrare sacramenta possunt: quanquam angelis conferri possit potestas ministrandi sacramenta.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) tota virtus sacramētorum à passione Christi deriuatur, quæ est Christi, secundum quòd est homo: cui in natura conformantur homines, non autem angeli, sed potius secundum passionē dicitur modico ab angelis minoratus: vt patet Hebr. 2. Et ideo ad homines pertinet dispēsare sacramenta, & in eis ministrare: non autem ad angelos. Sciendum tamen, quòd sicut Deus virtutem suam non alligauit sacramentis, quin possit sine sacramentis effectum sacramentorum cōferre: ita etiam virtutem suam non alligauit Ecclesiæ, ministris, quin etiam angelis possit virtutem tribuere ministrandi in sacramentis. Et quia boni angeli sunt nuntij veritatis, si aliquod sacramentale ministerium à bonis angelis perficeretur, esset ratum habendum: quia deberet constare hoc fieri voluntate diuina sicut quędam templa dicuntur angelico ministerio consecrata. Si verò dæmones, qui sunt spiritus mendacij, aliquod sacramentale ministerium exhiberent, non esset ratum habendum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud quod faciunt homines inferiori modo, scilicet per sensibilia sacramēta, quæ sunt proportionata naturę ipsorum, faciunt angeli tāquam superiores ministri superiori modo, scilicet inuisibiliter purgando, illuminando, & perficiendo.

¶Ad secundum dicendum, quòd sancti, qui sunt in cælo, sunt similes angelis quantum ad participationem gloriæ: non autem quātum ad conditionem naturæ, & per consequens neque quantum ad sacramenta.

¶Ad tertium dicendum, quòd mali homines non habent quòd possint ministrare in sacramentis, ex hoc, quòd per malitiam sunt membra diaboli. Et ideo non sequitur quòd diabolus, qui est eorum caput, magis hoc possit.

ARTICVLVS VIII.

¶Virùm intentio ministri requiratur ad perfectionem sacramenti.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd intētio ministri nō requiratur ad perfectionem sacramenti. Minister enim in sacramento instrumentaliter operatur. Sed actio non perficitur secundum intentionem instrumenti, sed secundum intētionem principalis agentis. Ergo intentio ministri nō requiritur ad perfectionem sacramenti.

¶Præterea, Non potest homini esse nota intentio alterius. Si igitur intentio ministri requiratur ad perfectionem sacramenti, non posset homini ad sacramentū accedenti esse notum, quòd sacramētum suscepisset. Et ita non posset habere certitudinem salutis, præcipuè cùm quædam sacramenta sint de necessitate salutis, vt infrà dicetur.

¶SED CONTRA est, quòd ea quæ sunt præter intentionem, sunt casualia. Quod non est dicendum de operatione sacramentorum. Ergo sacramenta requirunt intentionem ministri.

CONCLVSIO.

¶Cùm ea, quæ in sacramentis geruntur possint diuersimode, & propter diuersa agi, necessaria est in sacramentorum administratione intentio ministrantis, seu ecclesiæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quando aliquid se habet ad multa, oportet quòd per aliquid determinetur ad vnum, si illud effici debeat. Ea verò quæ in sacramentis aguntur, possunt diuersimode agi: sicut ablutio aquæ, quæ fit in baptismo, potest ordinari & ad munditiam corporalem, & ad sanitatem corporalem, & ad ludum, & ad multa alia huiusmodi. Et ideo oportet quòd determinetur ad vnum, id est ad sacramentalem effectum per intentionem abluentis. Et hæc intentio exprimitur per verba, quæ in sacramentis dicuntur: puta cùm dicit, Ego te baptizo in nomine Patris, &c.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd instrumentum inanimatum non habet aliquam intentionem respectu effectus:

Universidad de Deusto
Biblioteca

est enim quòd hęc omnia dicantur hic pro solutione difficultatis motæ in arg. scilicet si mentalis intentio ministri exigeretur, nullus esset certus se esse verè baptizatum: ad hanc enim certitudinem nostram de suscepris sacramentis intelligendum est sufficere intentionem Ecclesiæ per verba ministri expressam, nisi per ministrum aut suscipientem contrarium exprimatur. Ita quòd non intendit Autor, quòd hæc sufficiat ad perfectionem sacramenti simpliciter, sed ad perfectionem eius, secundum humanam certitudinem: per hoc enim euitatur inconueniens, quòd quilibet incertus posset dici de susceptis sacramentis.

Annot. ¶In responsione ad tertium, aduerte quòd Autor communicans (vt puto) in vocabulis communi illius tęporis vtui (quæ Intentionem quidem, sed nõ actualem habitualem vocabat) dixit hic intentionẽ habitualem, & statim subiunxit sensum intentionis puta, quum facer dos accedit, &c.

¶Et hæc propterea dixerim: vt scias non latuisse Autorem differentiam inter habere aliquid in actu, vel in habitu, vel in virtute, & quòd intentio requisita ad sacramẽta non sufficit quòd sit secundũ habitum, sed oportet quòd sit secũdum virtutem. Quod vt melius intelligas, accipe exemplum, habens habitum iustitię, nunc actualiter intendit iustum, quando actualiter attendit ad ius reddendum: tunc verò habitualiter intendit iustum, quum retinet habitum iustitiæ, etiam si dormiat: tunc autem virtualiter intendit iustum, dum vacat quidem reddendo iuri (puta quia sedet ad tribunal, vt faciat sicut consueuit, seu iudicis officiũ) & nihil de iure cogitat, sed mens eius euagatur ad impertinẽtia. Ita quòd etiam si non haberet habitum iustitię, ex solo hoc quod accedit ad iudicis officium faciendum in omnibus quę exercet iudicis, quantumcunque euagetur, semper intendit iustum virtualiter, ea ratione, quia semper perseuerat vis primæ intentionis, qua primò proposuit facere iudicis officium. Et huiusmodi intentio non tractionabiliter vocatur habitualis: quia per modum habitus perseuerat, nam & dormiente, & distracto homine perseuerat.

¶Et hæc est, quæ sufficere dicitur ad sacramenta, & verè hic est: sufficit esse ad confectionem Eucharistię, quòd sacerdos vadat ad altare, vt dicat Missam, etiam si per totam Missam euagetur mens eius.

¶Aduerte secundò, documentum Autoris, scilicet quòd studiosè debet minister operam dare vt sed loco intentionis est motus, quo mouetur à principali agente. Sed instrumentum animatum (sicut est minister) non solùm mouetur: sed etiam quodammodo mouet seipsum, inquantum sua voluntate mouet membra ad operandum. Et ideo requiritur eius intẽtio, qua se subiiciat principali agenti: vt scilicet intẽdat facere quod facit Christus & Ecclesia.

¶Ad secundum dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt q̃ requiritur mentalis intentio in ministro: quę si desit, non perficitur sacramentum. sed hunc defectum in pueris (qui non habent intentionem accedendi ad sacramentum) supplet Christus, qui interius baptizat: in adultis autem, qui intendunt sacramentum suscipere, supplet illum defectum fides & deuotio. Sed hoc satis posset dici quãtum ad vltimum effectum, qui est iustificatio à peccatis: sed quantum ad effectum, qui est res & sacramentum, scilicet quantum ad characterem, non videtur quòd per deuotionem accedentis possit suppleri: quia character nunquam imprimitur nisi per sacramentum. Et ideo alij melius dicunt, quòd minister sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cuius est minister. In verbis autem quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ quæ sufficit ad perfectionem sacramẽti, nisi contrarium exterius exprimatur ex parte ministri vel recipientis sacramentum.

¶Ad tertium dicendum, quòd licet ille qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamẽ intentionem* habitualem, quæ sufficit ad perfectionem sacramẽti: puta cùm sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia. Vnde si postea in ipso exercitio actus, cogitatio eius ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis, perficitur sacramentum. Quamuis studiosè curare debeat sacramenti minister, vt etiam actualem intentionem adhibeat. Sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate: quia præter intentionem, cùm homo vult multum intendere, incipit alia cogitare, secundum illud Psalm. Cor meum dereliquit me.

* Alias actualẽ.

ARTICVLVS IX.

¶Vtrùm fides ministri sit de necessitate sacramenti.

4. dist. 6. q. 1. art. 3. q. 2.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd fides ministri sit de necessitate sacramenti. Sicut enim dictum est, intentio ministri est necessaria ad sacramenti perfectionem. Sed fides intentionem dirigit: vt Augustinus dicit contra Iulianum. Ergo si desit vera fides in ministro, nõ perficitur sacramentum.

¶Præterea, Si minister Ecclesiæ veram fidem non habeat, videtur esse hæreticus. Sed hæretici, vt videtur, non possunt sacramenta conferre: dicit enim Cyprianus in Epistola contra hæreticos, Omnia quæcunque faciunt hæretici, carnalia sunt, & inania, & falsa: ita vt nihil eorum quæ illi gesserint, à nobis probari debeat. & Leo papa dicit in Epistola ad Leonem Augustum, Manifestũ est, per crudelissimã & insanissimã vesaniã, in Alexãdrina sede omniũ cælestium sacramentorum lumen extinctum, intercepta est sacrificij oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, & parricidialibus manibus impio-

rum, omnia sese subtraxere mysteria. Ergo vera fides ministri est de necessitate sacramenti.

¶Præterea, Illi qui non habent veram fidem, videtur esse per excommunicationem ab Ecclesia separati: dicitur enim in secunda Canonica Ioan. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec Aue dixeritis ei: & ad Titum 3. Hæreticum hominem post primam & secũdam correctionem deuita. Sed excommunicatus non videtur posse conferre Ecclesiæ sacramentum, cùm sit ab Ecclesia separatus, ad cuius ministerium pertinet sacramentorum dispensatio. Ergo videtur quòd vera fides ministri, sit de necessitate sacramenti.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit contra Petilianum Donatistam. Mementote, sacramentis Dei nihil obesse mores malorum hominum, quòd illa vel non sint, vel minus sancta sint.

CONCLVSIO.

¶Quemadmodum mali ministri extra charitatem existentes, ministrare sacramenta possunt: ita & infidelis, dummodo ea non omittantur quæ de necessitate sunt sacramenti.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut supra dictum est, quia minister in sacramentis instrumentaliter operatur, non agit in virtute propria, sed in virtute Christi. Sicut autem pertinet ad propriam virtutem hominis charitas, ita & fides. Vnde sicut non requiritur ad perfectionem sacramenti quòd minister sit in charitate, sed possunt etiam peccatores sacramenta conferre, vt suprà dictum est: ita non requiritur ad perfectionem sacramenti fides eius: sed infidelis potest verum sacramentum præbere, dummodo cætera absint, quæ sunt de necessitate sacramenti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd potest contingere quòd aliquis patiatur defectum fidei circa aliquid, & non circa veritatem sacramenti, quod exhibet: puta si aliquis credat iuramentum esse in omni casu illicitum: & tamen credat baptismum efficaciam habere ad salutem: & sic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi sacramentum. Si verò patiatur fidei defectum circa ipsum sacramentum quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius, nullum sequi interiorem effectum, non tamen ignorat quòd Ecclesia catholica intendit per huiusmodi quæ exterius aguntur, præbere sacramentum. Vnde non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet æstimet id nihil esse. Et talis intentio sufficit ad sacramentum: quia sicut suprà dictum est, minister sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ: ex cuius fide suppletur id quod deest fidei ministri.

¶Ad secundum dicendum, quòd hæreticorum quidam in collatione sacramentorum, formam Ecclesiæ non seruant: & tales neque sacramentum conferunt, neque rem sacramenti. Quidam verò seruant Ecclesiæ formam, & tales cõferunt quidem sacramentũ, sed non conferunt rem sacramenti. Et hoc dico, si sunt manifestè ab Ecclesia præcisi: quia ex hoc ipso q̃ aliquis accipit sacramẽta ab eis, peccat: & per hoc impeditur ne effectũ sacramenti cõsequatur. Vnde Aug. dicit in lib. de fide ad Petrũ, Firmissime tene & nullatenus dubites, extra Ecclesiã baptizatis, si ad Ecclesiã nõ redierint, baptismo cumulari pernicie. Et per

¶Super Quæstionis sexagesimæquarta Articulum decimũ.

Et per hunc modum dicit Leo papa, in sede Alexandrina sacramentorũ lumen esse extinctum, scilicet quantum ad rem sacramenti, non autem quantum ad ipsum sacramentum. Cyprianus autem nullo modo sacramentum conferre hęreticos posse, credebat: sed in hoc eius sententia non tenetur. Vnde Aug. dicit martyrem Cyprianũ, qui apud hæreticos vel schismaticos datum baptismum nolebat cognoscere, tanta merita vsque ad triumphum martyriũ secuta sunt: vt charitatis, qua excellebat, luce obumbratio illa fugaretur, & si quid purgandũ erat passionis falce tolleretur.

¶Ad tertium dicendum, quòd potestas ministrandi sacramenta, pertinet ad spiritualem characterẽ, qui indelebilis est, vt ex suprà dictis patet. Et ideo per hoc, quòd aliquis ab Ecclesia suspenditur, vel excommunicatur, vel etiam degradatur, non amittit potestatem conferendi sacramentum, sed licentiam vtendi hac potestate. Et ideo sacramentum quidem confert: sed tamen peccat conferendo: & similiter ille qui ab eo accipit sacramentum. Et sic nõ percipit rem sacramenti, nisi fortè per ignorantiam excusetur.

ARTICVLVS X.

¶Vtrum intentio recta ministri requiratur ad perfectionem sacramenti.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd intentio recta ministri requiratur ad perfectionem sacramenti. Intẽtio enim ministri debet conformari intentioni Ecclesiæ, vt ex dictis patet. Sed intentio Ecclesiæ semper est recta. Ergo de necessitate ad sacramenti perfectionem requiritur intentio recta ministri.

¶Præterea, Peruersa intentio deterior esse videtur, quàm intentio iocosa. Sed intentio iocosa tollit sacramentum: puta si aliquis nõ serio, sed ludo aliquẽ baptizaret. Ergo multò magis peruersa intentio aufert sacramentum: puta si aliquis aliquem baptizaret, vt postmodum eum occideret.

¶Præterea, Peruersa intentio facit totum opus vitiosum: secundum illud Luc. 11. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuũ tenebrosum erit. Sed sacramenta Christi nõ possunt inquinari per malos homines: sicut Aug. dicit contra Petilianum. Ergo videtur quòd si sit peruersa intentio ministri, non sit ibi verum sacramentum.

¶SED CONTRA est, quòd peruersa intentio pertinet ad malitiam ministri. Sed malitia ministri non tollit sacramentũ. Ergo nec peruersa intentio.

CONCLVSIO.

¶Intentio ministri peruersa & mala respectu sacramenti, tollit veritatem sacramenti, non autem si sit mala intentio respectu illorum, quæ secuntur sacramentum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd intentio ministri potest peruerti dupliciter. Vno modo respectu ipsius sacramenti: puta cùm aliquis non intendit sacramentum conferre, sed derisoriè aliquid agere. Et talis peruersitas tollit veritatem sacramenti, præcipuè quando suam intentionem exterius manifestat. Alio modo potest peruerti intentio ministri quantum ad id quod sequitur sacramentum: puta si sacerdos intendat aliquam fœminam baptizare, vt abutatur

ea: vel si intendat conficere corpus Christi, vt eo ad veneficia vtatur. Et quia prius non dependet à posteriori, inde est quòd talis intentionis peruersitas veritatem Sacramenti nõ tollit, sed ipse minister ex tali intentione grauiter peccat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ecclesiæ intentio, recta est & quantum ad sacramenti perfectionem, & quantum ad sacramenti vsum. sed prima rectitudo perficit sacramentum, secunda operatur ad meritum. Et ideo minister qui conformat intentionem suam Ecclesiæ quantum ad primam rectitudinem, non autem quantum ad secũdam, perficit quidem sacramentum, sed non est sibi ad meritum.

¶Ad secundum dicendum, quòd intentio ludicra vel iocosa excludit primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur sacramentum: & ideo non est similis ratio.

¶Ad tertium dicendum, quòd peruersa intentio peruertit opus intendentis, non autem opus alterius. Et ideo ex peruersa intentione ministri, peruertitur id quod agit in sacramentis, inquantũ est opus eius, non inquãtum est opus Christi, cuius est minister. Et est simile, si minister alicuius hominis, praua intentione deferret pauperibus eleemosynam, quam Dominus rectã intentione mandaret.

QVAESTIO SEXAGESIMAQVINTA, *De numero Sacramentorum, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de numero sacramentorum.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm sint septem sacramenta.

¶Secundò, de ordine eorum ad inuicem.

¶Tertiò, de comparatione eorum.

¶Quartò, vtrùm omnia sint de necessitate salutis.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm debeant esse septem sacramenta Ecclesiæ.

4. dist. 2. q. 1. art. 1. Et 4. cõ. ca. 58. Et 1. Cor. prim.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nõ debeant esse septem sacramenta. Sacramenta enim efficaciam habent ex virtute diuina & ex virtute passionis Christi. Sed vna est virtus diuina, & vna Christi passio: vna enim oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos: vt dicitur Hebr. 10. Ergo non debuit esse nisi vnum sacramentum.

¶Præterea, Sacramentum ordinatur contra defectum peccati. Hîc autem est duplex, scilicet pœna & culpa. ergo sufficeret esse duo sacramenta.

¶Præterea, Sacramenta pertinent ad actiones ecclesiasticæ hierarchię: vt per Dion. patet. Sed, sicut ipse dicit, tres sunt actiones hierarchicæ, scilicet purgatio, illuminatio, & perfectio. Ergo nõ debent esse nisi tria sacramenta.

¶Præterea, Aug. dicit 19. contra Faustum, Sacramenta nouæ legis sunt numero pauciora, quàm sacramẽta veteris legis. Sed in veteri lege non erat aliquod sacramentum, quod reſponderet Confirmationi & extremæ vnctioni. Ergo neque hæc debẽt numerari inter sacramenta nouæ legis.

¶Præterea, Luxuria non est grauius inter cætera peccata: vt patet ex his quæ in Secũda parte dicta sunt. Sed contra alia peccata non instituitur aliquod sacramentum. Ergo neque contra luxuriam debuit institui sacramentum matrimonij.

¶SED CONTRA, econuerso videtur, quòd sint plura sacramenta. Sacramenta enim dicuntur quasi quædam sacra signa. Sed multæ aliæ sanctificationes fiunt in Ecclesia: ecsidum sensibilia signa, sicut aqua benedicta, consecratio altaris, & alia huiusmodi. Ergo sunt plura sacramenta quàm septem.

¶Præterea, Hug. de sancto Victore dicit, quòd sacramenta veteris legis fuerunt oblationes, decimæ & sacrificia. Sed sacrificium Ecclesiæ est vnum sacramentum, quod dicitur Eucharistia. Ergo etiam oblationes & decimæ debent dici sacramenta.

¶Præterea, Tria sunt genera peccatorum, originale, mortale, & veniale. Sed cõtra originale peccatum ordinatur baptismus, contra mortale autem pœnitentia. Ergo deberet esse aliud præter septem, quod ordinetur contra veniale.

CON

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne conclusionem: Sacramenta Ecclesiæ ad virtutem quæ dictum finem conueniunt per populum in numero septenario: ergo, &c. Antecedens manifestatur primo respectu primi finis, discusso progressu numerando septem perfectiones opportunas cuiusq; Christiano: quæ sunt, vita, robur, conseruatio, curatio, restitutio, potestas & propagatio, & assignando singulorum rationem, vt in litera clarè patet. Deinde declaratur antecedēs respectu secundi finis, assignando septem defectus, qui clarè patent in litera. ¶Quo ad secundū, clarè apparet rectitudo positionis absque alia expositione.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquintæ Articulum secundum.

Annot. IN tiqulo intellige per ordinem, secundum modum prædictum, ordinem, quo numerata sunt sacramenta in præcedenti articulo, videlicet baptisma, confirmatio, Eucharistia, pœnitentia, extrema vnctio, ordo, & matrimonium. Quæritur enim an sic conuenienter ordinentur.

¶ In corpore prima conclusio est: inter sacramenta vltimo ponuntur ordo & matrimonium, matrimonium tamen post ordinem. Probatur conclusio quo ad primā partem, quia sicut vnum est prius multis indiuisibilia sacramenta quæ ordinatur ad perfectionem vnius personæ, sunt naturaliter priora his quæ ordinantur ad perfectionē multitudinis: sed reliqua sacramenta sunt vnius personæ, hæc autem duo respicit multitudinem: ergo. Quo ad secundam autem partem probatur: quia matrimonium minus participat de spirituali vita quàm ordo.

¶ Secunda conclusio est: Pœnitentia & extrema vnctio posteriora sunt baptismo, confirmatione & Eucharistia, posterior tamen est extrema vnctio pœnitentia. Probatur hæc conclusio quo ad primam partem: quia priora sunt quæ per se ordinantur ad ipsum perfectionem vnius, quàm illa quæ ordinantur per accidens: sed, &c.

Quo ad secundam autem partem: quia prior naturaliter est inchoatio sanationis (quæ fit per pœnitentiam), cōsummatione illius (quam facit extrema vnctio.

¶ Tertia conclusio est: Inter tria prima sacramenta ad vltimum ordinantur ordo & matrimonium, matrimonium tamen post ordinem. Probatur: quia sicut vnum est prius multis indiuisibilia sacramenta quæ ordinatur ad perfectionem vnius personæ, ita vnum sacramentum ordinatum ad bonum commune speciei humanæ per viam generationis, prius est sacramentis quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ: sed matrimonium ordinatur ad bonum commune speciei humanæ per viam generationis: ergo prius est sacramentis quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ, vt ordo.

¶RESPONDEO dicendū, quòd (sicut suprà dictum est) sacramenta Ecclesiæ ordinantur ad duo, scilicet ad perficiendum hominem, in his quæ pertinent ad cultum Dei secundum religionem Christianæ vitæ, & etiam in remedium contra defectū peccati. Vtroque autem modo conuenienter ponuntur septem sacramenta. Vita enim spiritualis cōformatur aliquam habet ad vitam corporalem, sicut & cætera corporalia conformitatem quandam spiritualium habent. In vita autem corporali dupliciter aliquis perficitur. Vno modo quantum ad personam propriam, alio modo per respectum ad totam cōmunitatem societatis, in qua viuit: quia homo naturaliter est animal sociale. Respectu autem suipsius perficitur homo in vita corporali dupliciter. Vno modo per se, acquirendo scilicet aliquam vitæ perfectionem: alio modo per accidens, scilicet remouendo impedimenta vitæ, puta ægritudines, vel aliquid huiusmodi. Per se autem perficitur corporalis vita tripliciter. Primò quidem per generationem, per quam homo incipit esse & viuere. Et loco huius in spirituali vita est baptismus, qui est spiritualis regeneratio: secundum illud ad Tit. 3. Per lauacrum regenerationis, &c. Secundò, per augmentum, quo aliquis perducitur ad perfectam quantitatem & virtutem. Et loco huius in spirituali vita, est confirmatio, in qua datur Spiritus sanctus ad robur. Vnde dicitur discipulis iam baptizatis Luc. vlt. Sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. Tertiò, per nutritionem, qua conseruatur in homine vita & virtus. Et loco huius in vita spirituali est Eucharistia: vnde dicitur Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinē, non habebitis vitam in vobis. Et hoc quidem sufficeret homini si haberet & corporaliter & spiritualiter impassibilem vitā. Sed quia homo incurrit interdum & corporalem infirmitatem & spiritualem, scilicet peccatū, ideo necessaria est homini curatio ab infirmitate. Quæ quidem est duplex, vna quidem est sanatio, quæ sanitatem restituit. Et loco huius in spirituali vita est pœnitentia, secundum illud Psal. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Alia autem est restitutio valetudinis pristinæ per conuenientem diætam & exercitium. Et loco huius in spirituali vita est extrema vnctio, quæ remouet peccatorum reliquias, & hominem paratum reddit ad finalem gloriam: vnde dicitur Iac. 5. Et si in peccatis sit, dimittentur ei. Perficitur autem homo in ordine ad totā communitatem dupliciter. Vno modo per hoc, quòd accipit potestatem regendi multitudinem, & exercendi actus publicos. Et loco huius in spirituali vita est sacramentum ordinis: secundum illud Hebr. 7. quòd sacerdotes hostias offerant non solùm pro se, sed etiam pro populo.

Secundò, quantum ad naturalem propagationem: quod fit per matrimonium tam in corporali quàm in spirituali vita, eo quòd est non solùm sacramentū, sed naturæ officium. Ex his etiam patet sacramentorum numerus, secundum quòd ordinantur contra defectum peccati. Nam baptismus ordinatur contra carentiam vitæ spiritualis: Confirmatio contra infirmitatē animi, quæ in nupernatis inuenitur: Eucharistia contra labilitatem animi ad peccandū: Pœnitentia contra actuale peccatum, post baptismum cōmissum: Extrema vnctio contra reliquias peccatorum, quæ scilicet non sunt sufficienter per pœnitentiam sublatæ, aut ex negligentia, aut ex ignorantia: Ordo contra dissolutionem multitudinis: Matrimonium in remedium contra concupiscentiam personalem, & contra defectum multitudinis, qui per mortem accidit. Quidam verò accipiunt numerum sacramentorum per quandam adaptationem ad virtutes, & ad defectus culparum & pœnalitatum, dicentes, quòd fidei respondet Baptismus, & ordinatur contra culpam originalem: spei Extrema vnctio, & ordinatur contra culpam venialem: charitati Eucharistia, & ordinatur contra pœnalitatem malitiæ: prudentiæ Ordo, & ordinatur contra ignorantiam: iustitiæ Pœnitentia, & ordinatur cōtra peccatum mortale: temperantiæ Matrimonii, & ordinatur contra concupiscentiam: fortitudini Cōfirmatio, & ordinatur contra infirmitatem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ idē agens, principale vtitur diuersis instrumētis ad diuersos effectus secundū congruentiā operū. Et similiter virtus diuina & passio Christi operatur in nobis per diuersa sacramēta, quasi p diuersa instrumēta.

¶Ad secundum dicendum, q̄ culpa & pœna diuersitatē habēt & secundū speciem, inquantū sunt diuersæ species culparum & pœnarū, & secundū diuersos hominū status & habitudines. Et secundū hoc oportuit multiplicari sacramēta, vt ex dictis patet.

¶Ad tertium dicendum, quòd in actionibus hierachicis considerantur & agentes & recipientes & actiones. Agentes autē sunt ministri Ecclesiæ, ad quos pertinet ordinis sacramentum. Recipientes autem sunt illi qui ad sacramentum accedunt, qui producuntur per matrimonium. Actiones aūt sunt purgatio, illuminatio & perfectio. Sed sola purgatio non potest esse sacramentum nouæ legis, quod gratiam cōfert: sed pertinet ad quædam sacramentalia, quæ sunt catechismus & exorcismus. Purgatio autem & illuminatio simul, secundum Dion. pertinent ad baptismum: & propter reciduū, secundariò pertinent ad pœnitentiā & extremam vnctionem. Perfectio aūt quantum ad virtutem quidem (quæ est quasi perfectio formalis) pertinet ad confirmationem: quantū aūt ad cōsecutionē finis, pertinet ad Eucharistiā.

¶Ad quartum dicendum, quòd in sacramento confirmationis datur plenitudo Spiritus sancti ad robur: in extrema autem vnctione præparatur homo, vt recipiat immediatè gloriam. Quorum neutrum competit veteri Testamento: & ideo nihil potuit his sacramentis in veteri lege respondere. Nihilominus tamē sacramenta in veteri lege plura fuerunt numero, propter diuersitatem sacrificiorum & cæremoniarum.

¶Ad quintum dicendum, quòd contra concupiscentiam venereorum, oportuit specialiter remedium adhiberi per aliquod sacramentum. Primò quidem, quia per huiusmodi concupiscentiam non solùm vitiatur persona, sed etiam natura. Secundò, propter vehementiam eius, quæ rationem absorbet.

¶Ad sextum dicendum, quòd aqua benedicta & aliæ consecrationes non dicuntur sacramenta: quia non perducunt ad sacramenti effectum, qui est gratiæ cōsecutio. Sed sunt dispositiones quædam ad sacramenta, vel remouēdo prohibēs: sicut aqua benedicta ordinatur contra insidias dæmonum, & contra peccata venialia, vel etiam idoneitatem quādam faciendo ad sacramenti perfectionem, & perceptionem, sicut consecrantur altare & vasa, propter reuerentiam Eucharistiæ.

¶Ad septimū dicendū, q̄ oblationes & decimæ erant tam in lege naturæ, quā in lege Moysi ordinatę non solùm in subsidium ministrorū & pauperum, sed etiam in figuram, & ideo erant sacramenta: nunc autem non remanserunt inquantum sunt figuralia. & ideo non sunt sacramenta.

¶Ad octauū dicendū, q̄ ad deletionē venialis peccati nō requiritur infusio gratiæ. Vnde cùm in quolibet sacramēto nouę legis gratia infundatur, nullū sacramētū nouę legis instituitur directe cōtra veniale, quod tolliť per quędā sacramētalia: puta per aquā benedictā, & alia huiusmodi. Quidā tamen dicunt extremā vnctionē cōtra veniale peccatū ordinari: sed de hoc suo loco dicēt.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm sacramenta conuenienter ordinentur secundū modū prædictum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ inconuenienter sacramenta ordinentur secundum modum prædictum. Vt enim Apostolus dicit primæ Corinth. 15. Prius est quod est animale, deinde quod spirituale. Sed per matrimonium generatur homo prima generatione, quæ

ne, quæ est animalis: per baptismum autem regeneratur homo secunda generatione, quę est spiritualis. Ergo matrimonii debet præcedere baptismum.

¶Præterea, Per sacramentum ordinis aliquis accipit potestatem agendi actiones sacramentales. Sed agens est prior sua actione. Ergo ordo debet præcedere & baptismum, & alia sacramenta.

¶Præterea, Eucharistia est spirituale nutrimentum, confirmatio autem comparatur augmento. Nutrimentum autem est causa augmenti, & per consequens prius eo. Ergo Eucharistia est prior confirmatione.

¶Præterea, Pœnitentia præparat hominē ad Eucharistiā. Sed dispositio præcedit perfectionem. Ergo pœnitentia debet præcedere Eucharistiam.

¶Præterea, Quod est propinquius fini vltimo, est posterius. Sed extrema vnctio inter omnia sacramenta propinquior est vltimo fini beatitudinis: ergo debet habere vltimū locum inter sacramenta.

¶IN CONTRARIVM est, q̄ cōmuniter ordinātur ab omnibus sacramenta, sicut prius dictum est.

CONCLVSIO.

¶ Inter sacramenta ordo & matrimonium vltimò ponuntur: Pœnitentia verò & extrema vnctio posteriora sunt baptismo, confirmatione, & eucharistia, posterior tamen est extrema vnctio pœnitentia. Ex tribus autem, baptismus confirmationem, & eucharistiam præcedit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ratio ordinis sacramentorum apparet ex his quæ suprà dicta sunt. Nam sicut vnum est prius quàm multitudo: ita sacramenta quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ naturaliter, præcedunt ea quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis. Et ideo vltimò inter sacramenta ponuntur ordo & matrimonium, quæ ordinantur ad multitudinis perfectionem. Matrimonium tamen postordinem: eo quòd minus participat de ratione spiritualis vitæ, ad quam ordinantur sacramenta. Inter ea verò, quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ, naturaliter sunt priora illa quæ per se ordinantur ad perfectionem spiritualis vitæ, quàm illa quæ ordinantur per accidens, scilicet ad remouendum accidens nociuum superueniēs: cuiusmodi sunt pœnitentia & extrema vnctio. Posterior tamen est naturaliter extrema vnctio, quæ conseruat sanationem: pœnitentia, quæ inchoat. Inter alia verò tria manifestum est, quòd baptismus, qui est spiritualis regeneratio, est prius: & deinde confirmatio, quæ ordinatur ad formalem perfectionem virtutis: & postmodū Eucharistia, quæ ordinatur ad * perfectionem finis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium, secundum quòd ordinatur ad animalem vitam, est naturæ officium: sed secundum quòd habet aliquid spiritualitatis, est sacramentum. Et quia minimum habet de spiritualitate, vltimò ponitur inter sacramenta.

¶Ad secundum dicendum, quòd ad hoc quòd aliquid sit agens, præsupponitur quòd sit in se perfectum. Et ideo priora sunt sacramenta, quibus aliquis in seipso perficitur, quàm sacramētum ordinis, quo aliquis constituitur perfector aliorum.

¶Ad tertium dicendum, quòd nutrimentum & præcedit augmentum, sicut causa eius, & subsequitur augmentum, sicut conseruans hominem in perfecta quantitate & virtute. Et ideo potest Eucharistia præmitti confirmationi, vt Diony. facit in lib. Cæleſt. Hier. & potest postponi, sicut Magister facit in quarto sententiarum.

¶Ad quartum dicendum, quòd ratio illa recte procederet, si pœnitentia ex necessitate requireretur, vt præparatoria ad Eucharistiam. Sed hoc non est verum: nam si aliquis esset sine peccato mortali, non indigeret pœnitentia ad sumptionem Eucharistiæ. Et sic patet, quòd per accidens pœnitentia præparat ad Eucharistiā, scilicet supposito peccato: vnde dicitur 2. Paral. vlt. Tu Domine iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis.

¶Ad quintum dicēdum, quòd extrema vnctio propter rationem inductam, est vltimū inter sacramenta, quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm sacramentum Eucharistiæ sit potissimum inter sacramenta.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum Eucharistiæ non sit potissimum inter sacramenta. Bonum enim commune potius est quàm bonum vnius, vt dicitur primo Ethic. Sed matrimonium ordinatur ad bonum commune speciei humanæ per viam generationis. sacramentū autem Eucharistiæ ordinatur ad bonum proprium sumentis. Ergo non est potissimum sacramentorum.

¶Præterea, Digniora sacramenta esse videntur, quæ per maiorem ministrum conferuntur. Sed sacramentum confirmationis & sacramentum ordinis non conferuntur nisi per Episcopum, qui est maior minister, quàm simplex sacerdos, per quē conferturEucharistiæ sacramentū. Ergo illa sacramenta sunt potiora.

¶Præterea, Sacramenta tantò sunt potiora, quantò maiorem virtutem habent. Sed quædam sacramenta imprimūt characterem (scilicet baptismus, confirmatio & ordo) quod non facit Eucharistia. Ergo illa sacramenta sunt potiora.

¶Præterea, Illud videtur esse potius, ex quo alia dependent: & non econuerso. Sed ex baptismo dependet Eucharistia: nō enim potest aliquis Eucharistiam accipere, nisi fuerit baptizatus. Ergo baptismus est potior Eucharistia.

¶SED CONTRA est quod Dionys. dicit 3. c. Cæleſt. Hierarc. quòd non contingit aliquem perfici perfectione hierarchica, nisi per diuinissimam Eucharistiam. Ergo hoc sacramentum est potissimum omnium aliorum.

CONCLVSIO.

¶ Inter omnia sacramenta Eucharistiæ sacramentum potissimum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd simpliciter loquendo, sacramentum Eucharistiæ est potissimum inter alia sacramenta. Quod quidem tripliciter apparet: primò quidem, ex eo quòd continetur in sacramentis: nam in sacramento Eucharistiæ continetur ipse Christus substantialiter, in aliis autem sacramentis continetur quædam virtus instrumentalis participata à Christo, vt ex suprà dictis patet. Semper autem quod est per essentiam, potius est eo quod est per participationem.

Secundò, hoc apparet ex ordine sacramentorum adinuicem: nam omnia alia sacramenta ordinari videntur ad hoc sacramentum sicut ad finem. Manifestum est enim, quòd sacramentum ordinis ordinatur ad Eucharistiæ consecrationem. Sacramentum verò baptismi ordinatur ad Eucharistiæ receptionem. In quo etiam perficitur aliquis per confirmationem, vt non vereatur se subtrahere à tali sacramēto. Per pœnitentiam etiam & extremam vnctionem præparatur homo ad dignè sumendum corpus Christi. Matrimonium etiam saltem sua significatione attingit hoc sacramentum, inquantum significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ. Cuius vnitas per sacramentum Eucharistiæ figuratur: vnde & Apostolus dicit Ephes. 5.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquintæ Articulum tertium.

TItulus clarus.

¶In corpore duo sunt. primò respondetur quæsito vna conclusione: Sacramentum Eucharistiæ est potissimum inter omnia sacramenta. Probatur tripliciter, vt patet in litera. Secundò comparantur reliqua sacramenta inter se: & multa dicuntur satis clarè.

¶ Num extrema vnctio præparetur ad eucharistiam.

¶Dubium tamen vnum restat in hac litera, circa id quod dicitur, quòd extrema vnctio præparat ad Eucharistiam oppositum enim apparet, ex eo quòd extrema vnctio datur post viaticum.

¶Ad hoc dicitur, quòd Autor loquitur de effectu extremæ vnctionis secundum se. quum sit enim sanatio quædā, secundum se ordinatur ad perfectā cū Christo conformitatem animæ, quæ per iustificationē Eucharistiā fit. Vsus aūt non solùm pro se, sed etiam pro populo.

Annot. Com. Quæst. Et di. 8. q. 1. art. 1. q. 1. Et 4. cō. ca 74. col. 2. Et veri. q. 27. art. 4. cor. fi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

posponendi extremam vnctionem, alijs sumitur, de quo infrà.

Annot. ¶In responsione ad secundum, dubiũ quoque occurrit, quomodo fideles per confirmationẽ deputentur ad speciale officium, spectans ad officium principis: quum dictum sit, cõfirmationem cõsistere robur, quod cõstat non esse officium spectans ad principem.

¶Ad hoc dicitur quòd quia confirmatio datur in robur cõfitendi fidem Christi crucifixi, qui est Gentibus stultitia, & Iudæis scandalum, confirmatio est velut constitutio militis. Nam militares actus pugilum fidei in robusta confessione consistunt, vnde quia officiũ militare est officium spectans ad principem (eius est enim cõdere milites, atque ipsos ducere) ideo in litera dicitur, quòd cõfirmatio est in officium spectans ad principem.

¶*Super Quæstionis sexagesimæ quintæ Articulum quartum.*

Cõment. * *Alias spiritualia.*

TItulus clarus.

¶In corpore ponitur vna distinctio bimembris de necessario ad finem cum singulis conclusionibus. Distinctio est: Necessarium ad finem est, vel simpliciter, vel vt cõmodius. Prima conclusio est primo modo necessitatis. Tria sacramenta sunt necessaria ad salutem, scilicet baptismus absolutè, pœnitentia (supposito peccato mortali post baptismum, & ordo respectu Ecclesiæ. Secunda conclusio est, Reliqua sacramenta sunt necessaria secundo modo.

Annot. ¶Aduertite hic, q̃ quum ordo ponitur necessarius simpliciter ad salutem Ecclesiæ, est sermo de Ecclesia simpliciter & absolutè, & non de parte aliqua Ecclesiæ, quæ Ecclesiæ nomen & rationem non nisi defectiuè haberet, puta de collegio monialium aut monachorum seu Eremitarum sine clericis: hæc enim sui defectum manifestant eoipso quòd sine sacramentorum ministro sunt.

4. dist. 7. q. 1. art. 1. q. 2. & q. 3. Cõment.

Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum primum.

art. 2. q. 1.

TItulus vt sonat satis mendus est.

¶In corpore duo sunt, primò distinguuntur tria considerabilia in baptismo, deinde singula sigillatim manifestantur aperiendo eorum quodlibet. Et primum quidem clarè patet in litera. De secundo autem duo vltima (scilicet res & sacramentum, & res tantùm) in calce corporis articuli patent. Primum verò, scilicet, sacramentũ tantum habet aliquid manifestum: scilicet q̃ est exterius quoddam sensibile signũ interioris effectus, tum excludat: vt infrà dicetur. Sed in quolibet sacramento contemptus religionis impedit hominis salutem. Ergo pari ratione omnia sacramenta sunt de necessitate salutis.

¶SED CONTRA est, quòd pueri saluantur per solum baptismum, sine alijs sacramentis.

CONCLVSIO.

¶Tria sunt sacramenta ad salutem necessaria: Baptismus absolutè, pœnitentia existenti in mortali, ordo respectu ecclesiæ: cætera verò sacramenta sunt, quibus cõmode potius effectum salutis consequimur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd necessarium respectu finis (de quo nunc loquimur) dicitur aliquid dupliciter. Vno modo, sine quo nõ potest haberi finis: sicut cibus est necessarius vitæ humanæ. Et hoc est simpliciter necessarium ad finẽ.

Alio modo dicitur esse necessarium id, sine quo non habetur finis ita conuenienter: sicut equus necessarius est ad iter. Hoc autem non est simpliciter necessarium ad finem. Primo igitur modo necessitatis sunt tria sacramenta necessaria. duo quidem personæ singulari: baptismus quidẽ simpliciter & absolutè, pœnitentia autem supposito peccato mortali post baptismum. Sacramentum autem ordinis est necessarium Ecclesiæ: quia vbi nõ est gubernator, populus corruet: vt dicitur Prouer. 11. Sed secundo modo sunt necessaria alia sacramenta: nam cõfirmatio quodãmodo perficit baptismum, extrema vnctio pœnitentiã: matrimonium verò, Ecclesiæ multitudini per propagationẽ cõseruat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad hoc quòd aliquid non sit superfluum, sufficit quòd sit necessarium primo vel secundo modo. Et sic sunt necessaria omnia sacramenta: sicut dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd illud verbum Domini est intelligendum de spirituali mãducatione, & non de sola sacramentali: vt Aug. exponit super Ioan.

¶Ad tertium dicendum, quòd licet omnium sacramentorũ contemptus sit saluti contrarius. Non tamen est contemptus sacramenti, ex hoc q̃ aliquis non curat accipere sacramentum, quod non est de necessitate salutis: alioquin omnes qui non accipiunt ordinem, & qui non contrahunt matrimonium, contemnerent huiusmodi sacramenta.

QVAESTIO SEXAGESIMA SEXTA,
De pertinentibus ad Sacramentum Baptismi, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de singulis sacramentis in speciali. Et primò de baptismo. Secundò de confirmatione. Tertiò, de eucharistia. Quartò, de pœnitentia. Quintò, de extrema vnctione. Sextò, de ordine. Septimò, de matrimonio.

¶Circa primum occurrit duplex consideratio. Prima de ipso baptismo. secunda de præparatoriis ad baptismum.

¶Circa primum quatuor considerãda occurrũt. Primò, de his quæ pertinet ad sacramentũ baptismi. Secundò, de ministro huius sacramenti. Tertiò, de recipientibus hoc sacramentũ. Quartò, de effectu huius sacramenti.

¶Circa primum quæruntur duodecim.

¶Primò, quid sit baptismus, vtrùm scilicet sit ablutio.

¶Secundò, de institutione huius sacramenti.

¶Tertiò, vtrùm aqua sit propria materia huius sacramenti.

¶Quartò, vtrùm requiratur aqua simplex.

¶Quintò, vtrùm hęc sit conueniens forma huius sacramẽti, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

¶Sextò, vtrùm sub hac forma possit aliquis baptizari, Ego te baptizo in nomine Christi.

¶Septimò, vtrùm immersio sit de necessitate baptismi.

¶Octauò, vtrùm requiratur trina immersio.

¶Nonò, vtrùm baptismus possit iterari.

¶Decimò, de ritu baptismi.

¶Vndecimò, de distinctione baptismatum.

¶Duodecimò, de cõparatione baptismatum.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm baptismus sit ipsa ablutio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus non sit ipsa ablutio. Ablutio enim corporalis *4. dist. 3. art. 1.* transit. Baptismus autẽ permanet. Ergo baptismus nõ est ipsa ablutio, sed potius regeneratio & sigillũ, & cætera huiusmodi

Quod etiam probatur: quia hæc est ratio sacramenti. Habet autem aliquid ambiguum, an scilicet hoc ens sit ipsa aqua an ablutio. Et est ratio dubij: quia ambo hæc sensibilia inueniuntur materialiter concurrere & necessitò exigi ad baptismum: nam neque aqua sine ablutione, neque ablutio sine aqua ad baptismum sufficeret ex parte materiæ. Et propterea refert Autor primò opinionem quæ videtur Hugonis, quòd est aqua, & repræhendit ipsam, tali ratione. Vbi perficitur sanctificatio, ibi perficitur sacramentum: sed in aqua non perficitur sanctificatio: ergo in aqua nõ perficitur sacramentũ. Maior probatur: quia sacramenta nouæ legis sanctificationem operantur. Deinde approbat opinionem Magistri sententiarum, scilicet quòd baptismus est ablutio. Quã sic probat: In aqua baptismi est quædam sanctificationis virtus instrumentalis, non permanens, sed fluens in hominem, qui est verę sanctificationis subiectum: ergo sacramentum perficitur in applicatione aquæ ad hominem, quæ est ablutio.

¶Circa hanc partem dubium occurrit de vigore ac veritate huius processus seu rationis: quia si maior illa est vera, scilicet, ibi perficitur sacramentum, vbi perficitur sanctificatio, & propterea infertur, in aqua non perficitur sacramentum: quia in illa non perficitur sanctificatio (non enim aqua per baptismũ sanctificatur) eadem ratione potest inferri, quòd ablutio non est sacramentum, quia in ea non perficitur sanctificatio: ablutio enim non sanctificatur per baptismũ, sed homo qui abluitur.

¶Ad hoc dicitur, quòd maior quidem est vera: sed diuersa ratio subsistendi, scilicet aquæ & ablutionis, facit, vt rectè inferatur, aquam nõ esse sacramentum, & non tenear illatio de ablutione: aqua enim & ablutio differunt in hoc, quòd aqua est res permanens, ablutio verò est res successiua. Et quia vnumquodque est in aliquo secundum modum recipientis, ideo consequenter differunt in modo sanctificationis. Nam si in aqua perficeretur sanctificatio, sequeretur q̃ aqua esset sancta: quia est in se quoddam permanens, ac per hoc propria sanctificaretur. Si verò ponitur, quòd in ablutione perficitur sanctificatio, non sequitur quòd ipsa ablutio fiat ex huiusmodi sanctificatiõe sancta: quia ablutio non est sui ipsius, sed abluti: nec est in seipsa, sed in ablutio, ac per hoc non ea ratione sanctificationem sortitur, vt suiipsius fit, sed vt abluti sit: hoc est, vt abluitio tanctificetur per ipsum defectem sanctificationem in abluto. Et (vt vno verbo dicatur) quia abluio im portat terminum, qui abluitur, perfici sanctificationem in abluto intelligitur secũdum suũ terminum, (eu in incluso termino. Quod de aqua non potest intelligi quia signihcat rem permanentem, & non rem transeuntem in alium, sicut est abluio. Vnde & in litera probatur, ablutionẽ & non aquam esse sacramentum: quia virtus instrumentalis ibi existens est quæ dã sanctitas fluës in hominem, qui baptizatur: fluens autem non est aqua, sed abluto.

¶*Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum secundum.*

Cõment.

TItulus clarus est.

¶In corpore ponitur vna distinctio bimembris: Institutio baptismi potest intelligi quo ad duo, vel quo ad ipsum sacramentum, vel quo ad obligationem accipiendi ipsum sacramentum. Et ponũtur singulæ conclusiones iuxta singula membra. Prima conclusio est: Baptismus institutus est quo ad ipsum sacramentũ, quando Christus est baptizatus. Probatur: quia tunc habuit vim regenerati- *4. dist. 3. art. 5.* uam. Secunda conclusio est: Baptismus institutus fuit quo ad necessitatem *Et di. 8.* vtendi illo, post Christi *q. 1. art.* passionem & resurrectionem *3 q. 3.* suam, dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c. vt habetur Matth. vlt. Ergo videtur quòd post passionem Christi, baptismus fuerit institutus. *ad 2.*

¶Præterea, Baptismus est sacramentũ necessitatis (vt suprà dictum est) & ita videtur, quòd ex quo baptismus institutus fuit, homines obligarentur ad baptismum. Sed ante passionem Christi, homines non obligabantur ad baptismum: quia adhuc circuncisio suam virtutem habebat, in cuius locum successit baptismus. Ergo videtur quòd baptismus non fuerit institutus ante passionem Christi.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in quodam sermone de Epiphania, Ex quo Christus in aqua mergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua. Sed hoc fuit ante Christi passionem. Ergo videtur quòd baptismus ante Christi passionem fuerit institutus.

CONCLVSIO.

¶Baptismus, inquantum sacramentum est, fuit institutus in Christi baptismo, fuit tamen quo ad necessitatem vtendi illo institutus post Christi passionem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est suprà) sacramenta ex sui institutione habent quòd conferãt gratiam. Vnde tunc videtur aliquod sacramentum institui, quando accipit virtutem producendi suum effectum. Hanc autẽ virtutẽ accepit baptismus, quando Christus est baptizatus. Vnde tũc verè baptismus institutus fuit quãtũ ad ipsum sacramentũ.

Sed necessitas vtendi hoc sacramẽto, indicta fuit hominibus

post

¶Præterea, Hug. de sancto Vict. dicit, q̃ baptismus est aqua diluẽdis criminibus sanctificata per verbum Dei. Aqua autem nõ est ipsa ablutio, sed ablutio est quidam vsus aquæ. Ergo, &c.

¶Præterea, Augustin. dicit super Ioan. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Elementum autem est ipsa aqua in sacramento baptismi. Ergo baptismus est ipsa aqua, non autem ablutio.

¶SED CONTRA est quod dicitur Eccl. 34. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lauatio eius? Videtur ergo quòd baptismus sit ipsa ablutio siue lauatio.

CONCLVSIO.

¶Sacramentum tantum in baptismo non est aqua, vel ipsa tãtum corporis exterior ablutio, sed cum præscripta verborum forma, res tãtum est interior ipsa hominis iustificatio, res tantum & sacramentum & ipse character baptismalis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in sacramento baptismi est tria considerare: aliquid scilicet quod est sacramentum tantum, aliquid autem quod est res & sacramentum, aliquid verò quod est res tantum. Sacramentum tantùm est aliquid visibile exterius existens, quod scilicet est signum interioris effectus: hoc enim pertinet ad rationem sacramẽti. Exterius autem suppositum sensui, est & ipsa aqua, & eius vsus, qui est ablutio. Quidam ergo existimauerunt, quòd ipsa aqua sit sacramentum, quod quidem sonare videntur verba Hug. de san. Vict. Nam ipse in communi diffinitione sacramenti dicit, quòd est materiale elementum: & in diffinitione baptismi dicit, quòd est aqua. Sed hoc non videtur esse verum. Cùm enim sacramenta nouæ legis sanctificationem quandam operentur, ibi perficitur sacramentum, vbi perficitur sanctificatio. In aqua autem non perficitur sanctificatio, sed est ibi quædã sanctificationis virtus instrumentalis, non permanens, sed fluens in hominem, qui est verę sanctificationis subiectum. Et ideo sacramentum non perficitur in ipsa aqua, sed in applicatione aquæ ad hominem, quæ est ablutio. Et ideo Magister in 3. dist. 4. sententiarum dicit, quòd baptismus est ablutio corporis exterior, facta sub forma præscripta verborum. Res autem & sacramẽtum, est character baptismalis, qui est res significata per exteriorem ablutionẽ: & est signum sacramentale interioris iustificationis, quæ est res tantum huius sacramenti, scilicet significata & non significans.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd id quod est sacramentum tantùm in baptismo, transit: permanet autẽ & id quod est sacramentum & res, scilicet character, & id quod est res tantùm, scilicet interior iustificatio: sed character permanet indelebiliter (vt suprà dictum est) iustificatio autem permanet, sed amissibiliter. Damasc. ergo baptismum diffiniuit, non quãtum ad id quod exterius agitur, quod est sacramentum tãtum: sed quantum ad id quod est interius. Vnde posuit duo pertinentia ad characterem, scilicet sigillum & custodiam: inquantum ipse character (qui sigillum dicitur) quãtum est de se, custodit animam in bono. Duo etiam posuit pertinentia ad vltimã rem sacramenti, scilicet regenerationem (quæ ad hoc pertinet, quòd per baptismũ homo inchoat nouam vitam iustitiæ) & illuminationẽ, quæ pertinet specialiter ad fidem, per quam homo spiritualem vitam accepit: secundum illuc Abac. 2. Iustus ex fide viuit. Baptismus autem est quædam fidei protestatio: vnde dicitur fidei sacramentũ. Et similiter Dio. baptismum diffiniuit per ordinem ad alia sacramenta, dicens 2. c. Cæl. hierarc. quòd est quoddam principium sanctissimorum mandatorum sacræ actionis, ad eorum susceptiuam opportunitatem, formans nostros animales habitus. Et iterum in ordine ad cælestem gloriam (quæ est vltimus finis sacramentorũ) cùm subdit, ad super cælestis quietis anagogem, nostrum iter faciens. Et iterũ quantum ad principium spiritualis vitæ, per hoc quod subdit, Sacræ & diuinissimæ nostræ regenerationis traditio.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut dictum est, opinionem Hug. de san. Victor. in hac parte sequi non oportet. Potest tamẽ verificari, vt baptismus dicatur esse aqua: quia aqua est materiale baptismi principium, & sic erit prædicatio per causam.

¶Ad tertium dicendũ, quod accedente verbo ad elementum, fit sacramẽtum, non quidem in ipso elemento, sed in homine, cui adhibetur elementum per vsum ablutionis. Et hoc etiam signat verbũ quod accedit ad elementum, cùm dicitur, Ego te baptizo, &c.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm baptismus fuerit institutus post Christi passionem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus fuerit institutus post Christi passionem. Causa enim præcedit effectum. Sed passio Christi operatur in sacramentis nouæ legis. Ergo passio Christi præcedit institutionem sacramentorum nouæ legis, & præcipuè intentionem baptismi: cùm Apostolus dicat Roman. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus, &c.

¶Præterea, Sacramenta nouæ legis efficaciam habent ex mandato Christi. Sed Christus mandatum baptizandi dedit discipulis post passionem & resurrectionem suam, dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c. vt habetur Matth. vlt. Ergo videtur quòd post passionem Christi, baptismus fuerit institutus.

¶Præterea, Baptismus est sacramentũ necessitatis (vt suprà dictum est) & ita videtur, quòd ex quo baptismus institutus fuit, homines obligarentur ad baptismum. Sed ante passionem Christi, homines non obligabantur ad baptismum: quia adhuc circuncisio suam virtutem habebat, in cuius locum successit baptismus. Ergo videtur quòd baptismus non fuerit institutus ante passionem Christi.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in quodam sermone de Epiphania, Ex quo Christus in aqua mergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua. Sed hoc fuit ante Christi passionem. Ergo videtur quòd baptismus ante Christi passionem fuerit institutus.

CONCLVSIO.

¶Baptismus, inquantum sacramentum est, fuit institutus in Christi baptismo, fuit tamen quo ad necessitatem vtendi illo institutus post christi passionem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est suprà) sacramenta ex sui institutione habent quòd conferãt gratiam. Vnde tunc videtur aliquod sacramentum institui, quando accipit virtutem producendi suum effectum. Hanc autẽ virtutẽ accepit baptismus, quando Christus est baptizatus. Vnde tũc verè baptismus institutus fuit quãtũ ad ipsum sacramentũ.

Sed necessitas vtendi hoc sacramẽto, indicta fuit hominibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæsextæ Articulum tertium.

Coment. TItulus clarus est. ¶ In corpore vna conclusio: Aqua est propria materia baptismi. Quæ conclusio absolutè probatur ex institutione diuina. Quo ad congruentiam verò probatur in litera quadrupliciter, in qua omnia clara sunt.

¶ Super Quæstionis sexagesimæsextæ Articulum quartum.

Annot. IN titulo simplex sumitur, vt distinguitur contra admistum compositum, & quomodolibet adiunctum.

Coment. ¶ In corpore tria fiunt. Primò distinguitur modi, quibus aqua amittere potest simplicitatem. Secundò respondetur quæsito de aqua transmutata per artem. Et tertiò respondetur quæsito de aqua trãsmutata per naturam. Et clarè patent omnia in litera.

** Alias aggraua-*

post passionem & resurrectionem: tum quia in passione Christi terminata sunt figuralia sacramenta, quibus succedit baptismus & alia sacramenta nouæ legis: tum etiam quia per baptismum configuratur homo passioni & resurrectioni Christi, inquantum moritur peccato, & incipit nouam iustitiæ vitam. Et ideo oportuit Christum prius pati & resurgere, quàm hominibus indiceretur necessitas se configurandi morti & resurrectioni eius.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam ante passionem Christi baptismus habebat efficaciam à Christi passione, inquantum eam præfigurabat. Aliter tamẽ quàm sacramenta veter. legis: nam illa erant figuræ tantùm: baptismus autẽ ab ipso Christo virtutem habebat iustificandi, per cuius virtutem ipsa etiam passio salutifera fuit.

¶Ad secundum dicendum, quòd homines non debebãt multiplicibus figuris * arctari per Christum, qui venerat sua veritate figuras impletas auferre. Et ideo ante passionem suam baptismum institutum non posuit sub præcepto, sed voluit ad eius exercitium homines assuefieri, & præcipuè in populo Iudæorum, apud quem omnia facta figuralia erant: vt Aug. dicit contra Faustum. Post passionem verò & resurrectionem, non solùm Iudæis, sed etiam Gẽtilibus sub præcepto necessitatem baptismi imposuit, dicens, Euntes, docete omnes Gentes.

¶Ad tertium dicendum, quòd sacramenta nõ sunt obligatoria, nisi quando sub præcepto ponuntur. Quod quidem non fuit ante passionem, vt dictum est. Quod enim Dominus ante passionem Nicodemo dixit Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, nõ potest introire in regnum Dei, magis videtur ad futurum respicere, quàm ad præsens tempus.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm aqua sit propria materia baptismi.

4. dis. 3. ar. 3. q. 1 Et di. 17 q. 3. art. 4. q. 3. Et 4. cõ. c. 59. Et quol. 2. art. 19. co. Et 10. 3. co. 4.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd aqua non sit propria materia baptismi. Baptismus enim secundum Dion. & Damasc. habet vim illuminatiuam. Sed illuminatio maximè competit igni. Ergo baptismus magis debet fieri in igne quàm in aqua: præsertim cùm Ioan. Baptista prænuntians Christi baptismum, dicat, Ille vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.

¶ Præterea, In baptismo significatur ablutio peccatorum. Sed multa alia sunt ablutiua, quàm aqua: sicut vinum, & oleum, & huiusmodi alia. Ergo etiam in his potest fieri baptismus. Nõ ergo aqua est propria materia baptismi.

¶ Præterea, Sacramenta Ecclesiæ fluxerunt de latere Christi, pendentis in cruce: vt suprà dictum est. Sed inde fluxit nõ solùm aqua, sed etiam sanguis. ergo videtur quòd etiam in sanguine possit fieri baptismus. Qui etiam videtur magis cõuenire cum causa & effectu baptismi: quia dicitur Apoc. 1. Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

¶ Præterea, Sicut Aug. & Beda dicunt, Christus tactu suæ munditiæ carnis vim regeneratiuam & purgatiuã contulit aquis. Sed non omnis aqua continuatur cum aqua Iordanis, quã Christus tetigit sua carne. ergo videtur quòd non in omni aqua possit fieri baptismus. & ita aqua, inquantum huiusmodi, non est propria materia baptismi.

¶ Præterea, Si aqua secundum se esset propria baptismi materia, non oporteret aliquid aliud fieri circa aquam, ad hoc, quòd in ea baptismus fieret. Sed in solenni baptismo aqua, in qua debet celebrari baptismus, exorcizatur & benedicitur. ergo videtur quòd aqua secundum se non sit propria baptismi materia.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens baptismi materia, aqua potius est, quàm ignis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ex institutione diuina, aqua est propria materia baptismi. Et hoc cõuenienter. Primò quidem, quantũ ad ipsam rationem baptismi, qui est regenerationis in spiritualẽ vitam: quod maximè congruit aquæ. Vnde & semina, ex quibus generãtur omnia viuentia, scilicet plantæ & animalia, humida sunt: & ad aquã pertinent. Propter quod quidam Philosophi posuerunt aquam omnium rerum principium.

Secundò quantũ ad effectus baptismi, quibus cõpetunt aquę proprietates, quæ sua humiditate lauat: ex quo conueniens est ad significandã & causandam ablutionem peccatorum. Sua frigiditate etiã temperat superfluitatem caloris: & ex hoc competit ad mitigandam concupiscentiam fomitis. Sua diaphanitate est luminis susceptiua: vnde cõpetit baptismo inquantum est fidei sacramentum. Tertiò, quia conuenit ad repræsentandum mysteria Christi, quibus iustificamur. Vt enim dicit Chrysost. super illud Ioan. Nisi quis renatus fuerit, &c. sicut in quodam sepulchro, in aqua submergentibus nobis capita, vetus homo sepelitur, & submersus deorsum occultatur, & deinde nouus rursus ascendit. Quartò, quia ratione suæ cõmunitatis & abundantiæ est conueniens materia necessitati huius sacramenti. Potest enim vbique de facili haberi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illuminatio pertinet ad ignem actiuè. Ille autem qui baptizatur, non efficitur illuminans, sed illuminatus per fidem, quæ est ex auditu, vt dicitur Rom. 10. Et ideo magis competit aqua baptismo, quàm ignis. Quod autem dicitur, Baptizabit vos in Spiritu sancto & igni, potest per ignem (vt Hier. dicit) intelligi Spiritus sanctus, qui super discipulos in igneis linguis apparuit: vt dicitur Act. 2. Vel per ignem potest intelligi tribulatio: vt Chrys. dicit super Matth. quia tribulatio peccata purgat, & concupiscentiã diminuit. Vel quia, vt Hilar. dicit super Matt. baptizatis in Spiritu sancto, reliquum est consummari igne iudicij.

¶Ad secundum dicendum, quòd vinum & oleum non cõmuniter assumuntur ad vsum ablutionis, sicut aqua. Nec etiam ita perfectè abluunt: quia ex eorum ablutione remanet aliqua infectio, quantũ ad odorem: quod non contingit de aqua. Illa etiam non ita cõmuniter & abundanter habentur, sicut aqua.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex latere Christi fluxit aqua ad abluendum: sanguis autem ad redimendũ. Et ideo sanguis competit sacramento Eucharistię: aqua autẽ sacramẽto baptismi, quia tamen habet vim ablutiuam ex virtute sanguinis Christi.

¶Ad quartum dicendum, quòd virtus Christi deriuata est ad omnem aquam, non propter continuitatem loci, sed propter similitudinem speciei. Vnde dicit Aug. in quodam sermone Epiphaniæ. Quæ de Saluatoris baptismate benedictio fluxit, tanquam fluuius spiritalis, omnium gurgitum tractus, vniuersorum fontium venas impleuit.

¶Ad quintum dicendum, quòd illa benedictio, quæ adhibetur aquæ, non est de necessitate baptismi. Sed pertinet ad quandã solennitatem: per quam excitatur deuotio fidelium, & impeditur astutia dæmonis, ne impediat baptismi effectum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm ad baptismum requiratur aqua simplex.

4. dist. 3. ar. 3. q. 1. Et 4. co. c. 59.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ad baptismum non requiratur aqua simplex. Aqua enim, quæ apud nos est, non est aqua pura. quod præcipuè apparet de aqua maris, in qua plurimum admiscetur de terrestri, vt patet per Philosoph. in lib. Meteo. Et tamen in tali aqua potest fieri baptismus. Ergo non requiritur aqua simplex, & pura ad baptismum.

¶ Præterea, In solenni celebratione baptismi, aquæ infunditur chrisma. Sed hoc videtur impedire puritatem & simplicitatem aquæ. Ergo aqua pura & simplex non requiritur ad baptismũ.

¶ Præterea, Aqua fluens de latere Christi pendẽtis in cruce, fuit signum baptismi: vt dictum est. Sed aqua illa non videtur fuisse aqua pura: eo q̃ in corpore mixto (cuiusmodi fuit corpus Christi) non sunt elementa in actu. Ergo videtur quòd non requiratur aqua pura vel simplex ad baptismum.

¶ Præterea, Lixiuium non videtur esse aqua pura: habet enim contrarias proprietates aquæ, scilicet calefaciendi & desiccãdi & tamen in lixiuio videtur posse fieri baptismus: sicut & in aquis balneorum, quæ transeunt per venas sulphureas, sicut & lixiuiũ colatur per cineres. Ergo videtur quòd aqua simplex non requiratur ad baptismum.

Præterea

¶ Super Quæstionis sexagesimæseptimæ Articulum quintum.

Coment. TItulus clarus. ¶ In corpore vna cõclusio. Hæc est conueniens forma baptismi, Ego te baptizo, &c. Probatur: Baptismus per suam formam conseeramur ergo oportet quòd in forma baptismi exprimatur illius causa: ergo oportet q̃ in forma baptismi exprimatur illius causa. ergo oportet in forma baptismi de duplici, scilicet principali & instrumentali, causa fieri mentionem: ergo hęc est conueniens forma, Ego te baptizo, &c. Antecedẽs probatur autoritatibus Apostoli & Augusti ni, præsupponẽdo suprà dicta, scilicet quòd verba sint formæ sacramentorum. Prima consequentia non aliter probatur in litera, ea forte ratione, quia consecratio per formam, hoc est verba, manifestè dependet à causa efficacium sanctificatiua dante verbis. Secunda verò consequentia probatur: quia baptismus duplicem habet causam.

Annot. ¶ Et nota, quòd hæc consequentia cum sua probatione quo ad causam instrumentalem, nõ nisi de congruo tenet: quoniam efficacia verborũ non est à ministro, sed à sancta Trinitate, quæ est causa principalis, vnde & Græci in forma baptismi non exprimũt causam instrumẽtalem, hoc est ministrum.

Annot. ¶ In respõsione ad quartum tractanda esset quæstio de pluralitate baptismorum, nisi ad sextum articulum sequentis quæstionis reseruaretur. Vbi ex proposito Autor articulum hunc mouebit: hic enim incidenter tractatur propter illa verba formæ, Ego te, &c.

¶ Num tantùm his nominibus, Patris, Filij, & Spiritus sancti, & non genitoris, geniti, & ab vtroque procedentis conferri potest baptismus.

Quæst. ¶ In responsione ac septimum dubium magnum occurrit circa vltima verba. Nec in aliis nominibus perficitur sacramentum, an vera sint, vt sonant. Et est ratio dubitandi quoniam superius in art. 2. q. 6. diximus oppositum. Et Autormet dicit, quòd licet verba corrupta prolata nihil significent ex virtute impositionis, accipiuntur tamen significantia ex accommodatione vsus: & ideo non tollitur veritas sacramenti.

¶ Ad hoc dicitur, quòd licet hæc verba Autoris soneant non esse verum baptismum, si dicatur, Ego te baptizo in nomine Genitoris & Geniti, & Procedentis ab vtroque; & hoc idem sentiant Scotus & Durandus in tertia distinct. 4. sent. quia tamen hoc ex sacræ Scripturæ autoritate dependet, & durum videtur: ideo rationes eorum discutiendæ sunt. Maxima igitur ratio eorum est: quia Christus sic instituit Matth. vlti. Baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: ex hoc enim infertur, vt in qualibet lingua nominibus significatiuis Patrem, Filium & Spiritum sanctum. Et notanter dictur, significatiuis, & non connotatiuis, aut implicitè infinuantibus.

Et ratio specialis horum nominum assignatur quia significant ipsas personas diuinas, alia verò nomina significant proprietates aut actus aliquos eorum. Reliqua verò omnia, quia vt probabilia videntur, afferre omittimus, vbi necessaria perscrutamur. ¶ Ad euidentiam difficultatis huius sciendum est, quòd propositio illa maxima: Mutatio nominum quo ad significatum tollit veritatem sacramenti, potest, quantum ad propositum spectat, intelligi dupliciter, vel quo ad significatum ex vi nominis, vel quo ad significatum ex accõmodatione vsus. Et si primo modo fiat mutatio, potest fieri vel quo ad significatum formale, vel quo ad significatum materiale, vel quo ad vtrumque. Verbi gratia, Pater puram paternitatem significat forma liter, vt docet Aristotel. materialiter verò significat subiectum habens paternitatem, quod tamen secundum Auicen. nam principaliter dicitur significari Patris nomine: & comprehendendo vtrumque, pater significat habentem paternitatem. Vnde si loco Patris ponatur Genitor, erit mutatio quo ad formale significatum quia genitor significat auctum generandi, pater autem relationem, sed non erit mutatio quo ad significatum materiale: quia vnus atque idem est generans & pater. Si verò loco patris poneretur paternitas, non mutaretur significatum formale, sed abstraheretur à materiali, si autem loco patris poneretur mater, esset mutatio quo ad vtrumque significatum. Dicitur itaque secundum dictorum opinionem Doctorum, quòd mutatio nominum quo ad significatum ex vi nominis, siue formale tantùm, siue materiale tantum, siue vtrumque, tollit veritatem baptismi.

Infrà q. 84. art. 3. co. Et 4. dist. 3. ar ti. 2. q. 2. Et 1. Co. 3, lec. 2. col. 3.

Ego autem considerans priscorum Patrum dicta, ab his dissentio: motus ea ratione quòd identitas nominũ quo

¶ Præterea, Aqua rosacea fit per sublimationem à rosis, sicut etiam aquæ alchimicæ generantur per sublimationem ab aliquibus corporibus. Sed in his aquis, vt videtur, potest fieri baptismus, sicut & in aquis pluuialibus, quæ per sublimationem vaporum generãtur. Cùm igitur huiusmodi aquæ non sint puræ & simplices, videtur quòd aqua pura & simplex non requiratur ad baptismum.

¶SED CONTRA est, quòd propria materia baptismi est aqua, vt dictum est. Sed speciem aquæ non habet nisi aqua simplex. ergo aqua pura & simplex de necessitate requiritur ad baptismum.

CONCLVSIO.

¶ In quacunque aqua quomodocunque transmutata, dummodo non soluatur species aquæ, potest fieri baptismus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aqua suam puritatem & simplicitatem potest amittere dupliciter. Vno modo per mixtionem alterius corporis. alio modo per alterationem. Vtrunque autem horum contingit fieri dupliciter, scilicet per artem & per naturam. Ars autem deficit ab operatione naturæ: quia natura dat formam substantialem, quod ars facere non potest. Sed omnes formæ artificiales sunt accidentales, nisi forte apponendo proprium agens ad propriam materiam: sicut ignem cõbustibili, per quem modum à quibusdam quærẽdà animalia per putrefactionem generantur. Quæcũque igitur transmutatio circa aquam facta est per artem, sine cõmiscendo, siue alterando, non trãsmutatur species aquæ. Vnde in tali aqua potest fieri baptismus, nisi fortè aqua admisceatur per artem in tam parua quantitate alicui corpori, quòd compositum magis sit aliud quàm aqua: sicut lutum magis est terra quàm aqua: & vinum lymphatum magis est vinum quàm aqua. Sed transmutatio, quæ fit à natura, quãdoque quidem speciem aquæ soluit: & hoc fit quando aqua efficitur per naturam de substantia alicuius corporis mixti: sicut aqua conuersa in liquorem vuæ, est vinum, vnde non habet speciẽ aquæ. Aliquãdo autem fit per naturã transmutatio aquæ sine solutione speciei, & hoc tam per alterationem (sicut patet de aqua calefacta à sole) quàm etiam per mixtionẽ: sicut patet de aqua fluminis, turbida ex permixtione terrestrium partium. Sic ergo dicendum est, quod in qualibet aqua qualitercunque trãsmutata, dũmodo non soluatur species aquæ, potest fieri baptismus: si verò soluatur species aquæ, non potest fieri baptismus.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd transmutatio facta in aqua maris, & etiam in alijs aquis, quæ penes nos sunt, non est tanta, quòd soluat speciem aquæ. Et ideo in huiusmodi aquis potest fieri baptismus.

¶Ad secundum dicendum, quòd admixtio chrismatis, nõ soluit speciem aquæ: sicut nec etiam aqua decoctionis carnium, aut aliorũ huiusmodi. Nisi fortè sit facta tanta resolutio corporum lixatorum in aqua, quòd liquor plus habeat de aliena substãtia, quàm de aqua, quod ex spissitudine perspici potest. Si tamen ex liquore sic inspissato exprimatur aqua subtilis, potest in ea fieri baptismus: sicut & in aqua, quæ exprimitur ex luto, licet in luto baptismus fieri non possit.

¶Ad tertium dicendum, quòd aqua fluẽs de latere Christi pendentis in cruce, nõ fuit humor phlegmaticus, vt quidã dixerũt. In tali enim humore nõ posset fieri baptismus: sicut nec in sanguine animalis, aut in vino, aut quocunque liquore alicuius plãtę. Fuit autẽ aqua pura, miraculosè egrediens à corpore mortuo, sicut & sanguis, ad cõprobandam veritatem Dominici corporis, cõtra Manichæorum errorem, vt scilicet per aquã (quæ est vnũ quatuor elementorũ) ostenderetur corpus Christi verè fuisse compositum ex quatuor elemẽtis: per sanguinẽ verò ostẽderetur esse compositum ex quatuor humoribus.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd in lixiuio, & in aquis sulphureorũ balneorũ, potest fieri baptismus: quia tales aquę nõ incorporãtur per artẽ vel naturã aliquibus corporibus mixtis, sed solùm alterationẽ quandã recipiũt, ex hoc quòd transeunt per aliqua corpora.

¶Ad quintum dicẽdum, quòd aqua rosacea est liquor rosæ resolutus. Vnde in ea non potest fieri baptismus, & eadem ratione nec in aquis alchimicis, sicut nec in vino. Nec est eadẽ ratio de aquis pluuialibus: quæ generantur ex maiori parte ex sublimatione vaporum resolutorum ex aquis. Minimum autem est ibi de liquoribus corporum mixtorum: qui tamen per huiusmodi sublimationem virtute naturæ, quæ est fortior arte, resoluuntur in veram aquam: quod ars facere non potest. Vnde aqua pluuialis nullã proprietatem retinet alicuius corporis mixti: quod de aquis rosaceis & aquis alchimicis dici non potest.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm hæc sit cõueniens forma baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit conueniens forma baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Actus enim magis debet attribui principali agenti, quàm ministro. Sed in sacramẽto minister agit vt instrumentum (vt suprà dictum est) principale autẽ agens in baptismo est Christus: secundum illud Ioan. 1. Super quem videris spiritum descendentem & manentem, hic est qui baptizat. Inconuenienter ergo minister dicit, Ego te baptizo: præsertim quia in hoc quod dicitur Baptizo, intelligitur ego: & sic videtur superfluè apponi.

¶ Præterea, Non oportet quòd ille qui aliquem actum exercet, de actu exercito faciat mentionem: sicut ille qui docet, non oportet quòd dicat, Ego vos doceo. Dominus autem simul tradidit præceptum baptizandi & docendi, dicens, Matth. vlti. Euntes docete omnes Gentes, &c. Ergo non oportet quòd in forma baptismi fiat mentio de actu baptismi.

¶ Præterea, Ille qui baptizatur, quandoque non intelligit verba: puta si sit surdus aut puer. Frustra autem ad talem sermo dirigitur: secundum illud Eccl. 32. Vbi non est auditus, non effundas sermonem. Ergo inconuenienter dicitur, Ego te baptizo, sermone directo ad eum qui baptizatur.

¶ Præterea, Contingit simul plures baptizari à pluribus: sicut Apostoli baptizauerunt vna die tria millia, & alia die quinque millia. vt dicitur Act. 2. & 4. Nõ ergo debet

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo ad significatum secundo modo accipienda est in propositione: vt scilicet tunc solum fit variatio nominum quo ad significatum, quando variatur significatum ad quod ex accommodatione vsus in forma sacramenti applicantur. Exempli causa, Quum dicitur in forma baptismi, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Pater exaccommodatione vsus applicatur ad significandum primam personam Trinitatis, & similiter Filius ad significandum personam, quæ secunda est in Trinitate, & simile est de nomine Spiritus sancti. Nam ex vi nominis, nec omnia simul significant illas tres personas diuinas, nec aliquod eorum significat aliquam personam diuinam, quodlibet enim eorum ex vi nominis communis est multis: vt de se patet. Ex hoc itaque & in hoc pendet tota quæstio, penes quid attendatur vnitas vel diuersitas significati per nomē sacramentale. Attendentes enim ad communem rationem eiusdem, vel diuersę significationis nominum, oportet consequenter dicere, diuersum esse significatum quando formale seu principale significatum ex vi nominis est diuersum. Perspicientes verò ad speciem vsum nominum sacramentalium, cōsequenter dicimus, tunc solùm variari significatū, quando non significatur illud, ad quod ex accōmodatione vsus significandum applicatum est. Et propterea si loco Patris ponatur Genitor, & loco Filij ponatur Genitus (quia eædem personæ significantur) non variatur significatio, quantuncunque sub alia & alia ratione significētur personæ, per hæc & illa nomina. Probatur autem sic debere accipi in proposito idem vel diuersum significarum. Primò autoritate sedis apostolicæ de consecrdist. 4. ca. à quodam. Vbi Nicolaus Papa reddens rationem, quare baptismus præceptus in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, valet in nomine Christi, dicit, quia vnum & idem est proculdubio significatum. Ex quo loco manifestè patet identitatem significati per formam baptismi, non attendi secundum cōmunem nominum significationem, sed secundum id ad quod significandum accōmodata sunt nomina. Ad hoc enim aspiciendo, idē significatur per Christū implicitè, quod per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, explicitè.

Secundò autoritate Ambrosij in primo libro de Spiritu sancto, cap. 3. Vbi de forma baptismi loquens, loco Filij ponit Christum, loco Patris ponit, à quo vnctus est Christus, & loco Spiritus sancti ponit, quo vnctus est Christus. Ex qua doctrina clarè habes, quòd sufficit personas diuinas significare secundum Ambrosium exactione puta vnctionem: multò ergo magis sufficiet significare illas ex generatione. Tertiò ex autoritate generalis concilij Florentini sub Eugenio XXIII. Vbi in institutionem Domini de forma baptismi, interpretati sunt patres inuocationem Trinitatis: & non limitauerunt se ad inuocationem Trinitatis per hæc præcise nomina, Pater & Filius & Spiritus sanctus. Legimus enim ibi sic de forma baptismi, Si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministrum, cum sanctæ Trinitatis inuocatione, perficitur sacramentum.

Quartò, ex cōmuni Ecclesiæ confessione. Fatemur enim omnes sanctam Trinitatem non inuocare, laudare, confiteri etiam in iudicio, non solùm dictis nominibus vtendo, sed etiā vtendo æquipollentibus: puta Genitore omnipotente Genitoque ab ipsoq; & Procedente ab vtroque dono: aut similibus.

Quintò ex acceptatis casibus. Nam si quis diceret, Ego te baptizo in nomine Patris, Iesu Christi, & Spiritus sancti, procul dubio omnium sapientum iudicio perfectum esset sacramentum: ita rationi: & tamen constat, quòd variatur significatum ex vi nominis. Similiter si quis diceret, In nomine Patris & Filij & Spiritus paracleti, proculdubio eorundem iudicio, verum esset baptismus: & tamen constat variari ex vi nominis significatum. Vnde Salvator instituens formam baptismi, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, non est intelligendus arctasse virtutem formæ ad formalia significata ex vi nominum per hęc nomina: sed ad significata illa, ad quæ significanda hæc nomina accommodata sunt.

¶ Ad rationem autem allatam in oppositum, quia Pater significat personam: Genitor verò adiit notionalem: facilè respondetur satisfaciendo, poni mò falsum esse, quòd pater ex vi nominis significet personam plus quàm Genitor: quoniam Pater significat puram paternitatem in concreto: & similiter Genitor puram generationem activā in concreto concretum ad tem vtrobique est persona Patris, de Trinitate loquendo: quæ realiter & formaliter ex parte rei identificatur, & relationi paternitatis, & generationi activæ. Dicitur secundò, quòd manifestè constat Spiritus sancti nomen, nec proprietatem personalem, nec actum notionalem, nec personam ex vi nominis significare: vt patet, ex eo quòd tam Spiritus, quàm sanctus, quàm toti conjunctum, ex vi nominis dicitur de essentia diuina: Spiritus enim est Deus, &c. Autoris ergo verba (vt ad literam redeamus) quantum ex ratione literæ apparet, intelligenda sunt quo ad perfectionem præcepti, & non quo ad perfectionem sacramenti absolutè vt sic: sensus, quòd in solis nominibus quę sunt in cōmuniori vsu, perficere tenemur sacramentaria quòd in aliis sacramentum est imperfectum, non per defectum alicuius necessarij ad sacramentum: sed necessarij ad præceptum sacramenti. Hoc enim insinuat ratio literæ de cōmuniori vsu

cum inuocatione Trinitatis, verum perficitur sacramentum. Quod autem additur, Ego in forma nostra, non est de substantia formæ, sed ponitur ad maiorem expressionem intentionis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia ablutio hominis in aqua, propter multa fieri potest, oportet quòd determinetur in verbis formæ ad quid fiat. Quod quidem non fit per hoc quod dicitur, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: quia omnia in tali nomine facere debemus: vt habetur Coloss. 3. Et ideo si non exprimatur actus baptismi vel per modum nostrum, vel per modum Græcorum, non perficitur sacramentum, secundum illam Dec. Alex. III. Si quis puerum ter in aqua immerserit in nomine Patris & Filij Spiritus sancti, amen: & non dixerit, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti amen, non est puer baptizatus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verba quæ proferuntur in formis sacramentorum, non pronuntiantur solùm causa significandi, sed etiam causa efficiendi, inquantum habent efficaciam ab illo verbo, per quod facta sunt omnia. Et ideo conuenienter diriguntur non solùm ad homines non intelligentes, sed etiam ad creaturas insensibiles, vt cùm dicitur, Exorcizo te creatura salis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd plures simul non possunt vnum baptizare: quia actus multiplicatur secundum multiplicationem agentium, si perfectè ab vnoquoque agatur. Et sic si conuenirent duo, quorum vnus esset mutus, qui non posset proferre verba, & alius carens manibus, qui non posset exercere actum: non possent ambo simul baptizare, vno dicente verba, & alio exercente actum. Possunt autem (si necessitas exigit) plures simul baptizari: quia nullus eorum reciperet nisi vnum baptismum. Sed tunc oportebit dicere, Ego baptizo vos. Nec erit mutatio formę: quia vos nihil aliud est, quàm te, & te. Quod autem dicitur, nos, non est idem dicere, quod ego & ego, sed ego & tu, & sic iam mutaretur forma. Similiter autem mutaretur si diceretur, ego baptizo me. Et ideo nullus potest baptizare seipsum: propter quod & Christus à Ioanne voluit baptizari: vt dicitur extrà de baptismo & eius effectu c. debitum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd passio Christi, etsi sit principalis causa respectu ministri: est tamen causa instrumentalis respectu sanctæ Trinitatis. Et ideo potius cōmemoratur Trinitas, quàm passio Christi.

¶ Ad sextum dicendum, quòd etsi sint tria nomina personalia trium personarum: est tamen nomen vnum essentiale. Virtus autem diuina quæ operatur in baptismo, ad essentiam pertinet: & ideo dicitur, in nomine, & non, in nominibus.

¶ Ad septimum dicendum, quòd sicut aqua sumitur ad baptismum: quia eius vsus est cōmunior ad abluendum: ita ad significandum tres personas, in forma baptismi assumitur illa nomina, quibus cōmunius consueuerūt nominari personæ in illa lingua. Nec in alijs nominibus perficitur sacramentum.

CONCLVSIO.

¶ Hæc est conueniens baptismi forma, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & spiritus sancti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd baptismus per suam formam cōsecratur: secundum illud Ephes. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. & Aug. dicit in lib. de vnico baptismo, quòd baptismus verbis euangelicis consecratur. Et ideo oportet, q. in forma baptismi exprimatur causa baptismi. Est autē eius duplex causa. Vna quidem principalis, à qua virtutem habet: quæ est sancta Trinitas. Alia autē est instrumentalis, scilicet minister, qui tradidit exterius sacramentum. Et ideo oportet, in forma baptismi, de vtroque fieri mentionem. Minister autem tangitur, cùm dicitur, Ego te baptizo. Causa autē principalis, cùm dicitur, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Vnde hæc est conueniens forma baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd actio attribuitur instrumento sicut immediatè agenti: attribuitur autem huiusmodi actio principali agenti, sicut in cuius virtute instrumentum agit. Et ideo in forma baptismi conuenienter significatur minister, vt exercens actum baptismi, per hoc quod dicitur, Ego te baptizo: sicut & ipse Dominus baptizandi actum attribuit ministris, dicens, Baptizantes eos, &c. Causa autem principalis significatur, vt in cuius virtute sacramentum agitur, per hoc quod dicitur, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: non enim Christus baptizat sine Patre & Spiritu sancto. Græci autem non attribuunt actum baptismi ministris: ad euitandum antiquorum errorem, qui virtutem baptismi baptizantibus attribuebant, dicentes, Ego sum Pauli, & ego Cephæ. Et ideo dicunt, Baptizetur seruus Christi, talis, in nomine Patris, &c. Et quia exprimitur actus exercitus per ministrum

vsu: communior enim & minus communis vsus non variat significationem nominis, vt de se patet. Si quis autem putat intelligenda hæc verba, vt sonant, dicat vt sibi placet.

¶ Super Quæstionis sexagesimæsextæ Articulum sextum.

Clement. TIulus clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio: Quicquid deest ad inuocationem plenā Trinitatis, tollit integritatem baptismi. Probatur, tum: Sacramentum habet efficaciam ab institutione Christi: ergo si prætermittatur aliquid eorum, quæ Christus instituit circa aliquod sacramentum, efficacia caret, nisi ex speciali dispensatione eius, qui virtutem suam sacramentis non alligauit. Christus autē instituit sacramentum baptismi dari cum inuocatione Trinitatis. Et ideo quicquid deest ad plenam inuocationem Trinitatis, tollit integritatem baptismi. Nec obstat quòd in nomine vnius personæ intelligitur alia (sicut in nomine Patris intelligitur Filius) aut quòd ille qui nominat vnam solam personam, potest habere rectam fidem de tribus: quia sicut ad sacramentum requiritur materia sensibilis, ita & forma sensibilis. Vnde non sufficit intellectus vel fides Trinitatis ad perfectionem sacramenti, nisi sensibilibus verbis Trinitas exprimatur. Vnde & in baptismo Christi (vbi fuit origo sanctificationis nostri baptismi) affuit Trinitas in sensibilibus signis, scilicet Pater in voce, Filius in humana natura, Spiritus sanctus in columba.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex speciali Christi reuelatione Apostoli, in primitiua Ecclesia in nomine Christi baptizabant: vt nomen Christi (quod erat odiosum Iudæis & Gentilibus) honorabile redderetur, per hoc, quòd ad eius inuocationem Spiritus sanctus dabatur in baptismo.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd Ambro. assignat rationem, quare conuenienter talis dispensatio fieri potuit in primitiua Ecclesia: quia scilicet in nomine Christi tota Trinitas intelligitur. Et ideo seruabatur ad minus integritate intelligibili, forma, quam Christus tradidit in Euangelio.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm in nomine Christi possit dari baptismus.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in nomine Christi possit dari baptismus. Sicut enim vna est fides, ita est vnum baptisma, vt dicitur Ephe. 4. Sed Act. 8. dicitur, q. in nomine Christi baptizabantur viri & mulieres. Ergo etiam nunc potest dari baptismus in nomine Christi.

¶ Præterea, Ambro. dicit, Si Christum dicas, & Patrem, à quo vnctus est, & ipsum, qui vnctus est Filium, & Spiritum sanctū, quo vnctus est, designasti. Sed in nomine Trinitatis potest fieri baptismus. Ergo & in nomine Christi.

¶ Præterea, Nicolaus papa ad consulta Bulgarorum respondens dicit, Qui in nomine sanctæ Trinitatis, vel tantùm in nomine Christi (sicut in Actibus Apostolorum legitur) baptizati sunt (vnum quippe idémque est, vt sanctus ait Ambro.) rebaptizari non debent. Rebaptizarentur autem, si in hac forma baptizati, sacramentū baptismi non reciperent. Ergo potest conferri baptismus in nomine Christi, sub hac forma, Ego te baptizo in nomine Christi.

¶ SED CONTRA est quod Pelagius papa scribit Gaudentio Episcopo, Si hi qui in locis dilectionistuæ vicinis cōmorari dicuntur, se solummodo in nomine Domini baptizatos fuisse confitentur, sine cuiuscunque dubitationis ambiguo, eos ad fidem catholicam venientes, in sanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Didymus etiā dicit in libro de Spiritu sancto, Licet quis possit existere mentis alienæ, qui ita baptizare conetur, vt vnum de prædictis nominibus (scilicet trium personarum) prætermittat, tamen sine perfectione baptizabit.

CONCLVSIO.

¶ Non potest baptismus rite dari quocunque o-

Aduerte. ¶ Aduerte hīc, hæc Autoris verba directè excludere respōsiones sumptas ex tertio capitulo libri primi Ambrosij de Spiritu sancto, relata à Magistro sententiarum distinct. 4.

Aduerte. ¶ Aduerte secundò, tractari hīc duas quæstiones tanquam vnam: altera siquidem quæstio est, an baptismus, in quo omittitur inuocatio alicuius personæ Trinitatis, sit verus. Altera verò quæstio est, an baptismus celebratus in nomine Christi, sit verus. Et Magister quidem sententiarum separatim eas tractat, Autor verò coniunctim vt hic patet. Ille non idem de vtraque quæstione iudicium habet, iste idem sentit de vtraque eadem ratione: puta quia Christus nomen vnius personæ est. Et propterea non directè in litera respondit quæsito, puta baptismus in nomine Christi non potest dari, sed vniuersalem negatiuam pro responsione dedit, scilicet non potest baptismus dari omisso quocunque ad plenam inuocationem Trinitatis requisito.

¶ Circa has quæstiones dubia adhuc sententia pendere videtur, si rationem sequimur: si autem autoritati inhitimur, altera pro determinata ab Ecclesia habetur, altera autem tanquam dubia tenetur. Quæstio siquidem ista, an omissio alicuius nominis trium personarum tollat veritatem baptismi, determinata inuenitur à Zacharia Papa, de consc. distin. 4. cap. in synodo, pro parte affirmativa, scilicet quòd omissio talis tollit veritatem baptismi. Quanuis fortè glossator posset à defensoribus doctrinæ quam videtur infinuare Ambrosius propter rationem subiunctam ibidem ab ipso Papa. Altera autem quæstio de baptismo in nomine Christi, an valeat, determinata inuenitur à Nicolao Papa, in cap. à quodam. de consc. distinct. 4. pro parte affirmativa, scilicet quòd valet. Verum non obstante hac determinatione, doctores multi tenēt partem negatiuam. De quorum numero sunt Autor, Durandus, & Petrus de Palude. Multi autem dubiam quæstionem relinquunt, de quorum numero sunt Scotus & Richardus.

¶ Num baptismus in nomine Christi valeat.

¶ Videtur autem non inconueniens fore, si fundamenta partium discutiantur, vt veritas eluceſcat. Quòd enim baptismus in nomine Christi non valeat: probatur primò ratione in litera posita: scilicet quia forma debet esse sensibilis. Probatur deinde: Prima professio fidei debet esse integra sicut actu interiori. Et hæc ratio sumpta videtur ex Zacharia Papa vbi suprà. Probatur demum autoritatibus: quarum prima est Pelagij Papæ, de cōse. dist. 4. ca. si quis. dicentis, vt habes in litera. Altera est eiusdem Pelagij, in eadē dist. in cap. Euangelico verò præceptum ipso Deo & Domino saluatore nostro Iesu Christo dicente & tradente nos admoneri, in nomine Trinitatis baptisma vnicuique tribuere. Tertia demum est omnium dicētium, nomen vnius personæ tantum non sufficere ad baptisma. Christus enim filij tantum petionam significat.

¶ Apparet autem, nec autoritates, nec rationes has conuincere intellectū. Institutio siquidem Christi, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, non intelligitur quo ad has voces: sed quoad significata illarum. Et quum dupliciter possit earum significatum inueniri, scilicet implicitè vel explicitè & Christus neutrum refutauerit modū, satis institutio eius saluatur, si omnes personæ diuinæ inuocantur per nomen seu nomina implicitè vel explicitè. Et si respondeatur, quòd Christus determinauit formam baptismi ad vnum modum, scilicet ad explicitè diuinas personas significantia nomina, dicendo, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti (quoniā hæc illas personas explicitè significant) responsio hæc falsum dicit: quoniam manifestè constat, quòd nec Pater significat diuinum Patrem, sed Patrem abluēntē: nec Filius significat diuinum Filium, sed Filiū absolutè. Vnde nisi ad implicitum significatum recurratur, forma ipsa instituta à Christo, non significat ex vi nominum diuinas personas. Propter quod potest hinc sumi confirmatio, proposito, assumendo quòd iuxta Saluatoris institutionē forma baptismi significat personas diuinas implicitè, & in confuso, & in potentia: sicut animal significat hominem in confuso, implicitè, & in potentia, ergo nō minus saluatur integra baptismi forma, si per vnum quām per multa nomina significētur implicitè diuinæ personæ per eccles. cth est vnitas vel pluralitas vocis. Quod ex eo patet, q. si vnum nomen significaret explicitè omnes diuinas personas, omnes fatentur illud sufficere ad formā baptismi. Ex quo etiā Saluator nō alligauit formā baptismi ad determinatas voces, sed ad determinata significata per voces, & modum significandi implicitè, sufficere docuit exprimendo nomina, quæ non nisi implicitè diuinas significant personas, satis nobis persuasum esse debet, non exigi ad formam baptismi, quòd diuinæ personæ explicitè significentur. At si quis dixerit, nomina hæc, scilicet Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, ex vi nominum non nisi implicitè significare diuinas personas, vt arguēdo dictum est: ex accommodatione tamen Christiani vsus explicitè & actu significant diuinas personas: aduertat diligenter sic dicens, Christum dominum instituisse baptismi formam sub dictis nominibus ante huiusmodi Christiani vsus accōmodationem: & perspicias hinc, quòd stando in autoritate formæ institutæ à Christo, prout ab ipso instituta est, personæ diuinæ non significantur per formam baptismi, nisi implicitè. & in potentia, & in confuso, quod est intentum. Apparet enim Saluatorem reliquisse applicationem horum nominum ad diuinas personas, fidei & intentioni Ecclesiæ, quæ in quolibet ministro saluatur, dū intendit dicere & facere quod credit & facit Ecclesia. Vat autem ratio est de intentione & fide Ecclesiæ, si per æquipollentia nomina, aut per æquipollens nomen diuinæ personæ implicitè significentur: vt accidit in proposito in hoc nomine, Christus: significat enim implicitè totam Trinitatem, vt Ambrosius declaravit.

¶ Ad rationem autem primam sumptam ex litera, dicitur concedendo formam baptismi debere esse sensibilem, nec à sensibilitate formæ declinare baptismum in nomine Christi: nam ly Christus sensibilis vox est. Sed ex sensibilitate formæ, non sequitur, debere esse tot voces distinctas, quot sunt personæ diuinæ, aut tot explicitas significationes, integritas enim sensibilis formæ non plus exigit, quām quòd sensibili voce significentur tres personæ diuinæ: vnum autem implicitè vel explicitè, hoc magis spectare videtur ad intellectum quām ad sensum. Quod ex eo patet, q. distinctio inter definitionem & diffinitum ad intellectum spectat: & constat differre ea penes implicitè vel explicitè idem significare. Vnde sicut loco diffinitionis licet ponere definitum, & econtra absque mutatione significati: ita nominum explicitè significantium diuinas personas, licet ponere nomen implicitè significans easdem.

¶ Ad secundam verò rationem sumptam ex Zacharia, dicitur concedendo, congruum quidem esse, vt in prima professione fidei explicitè fiat Trinitatis professio iuxta & extra: sed nulla apparet ratio cogens ad huiusmodi ex-

plicitam professionem vocalem. Quod ex eo cognosci potest, quòd & in prima professione fidei exigeretur vocalis professio principaliter creditorum explicitè, exigeretur quoque vitra professionem Trinitatis professio Incarnationis: quoniam Christianus non est qui mysterium Incarnationis non profitetur: nec hoc est de secundario, sed de principalissimis creditis, quamobrem ex hujusmodi professationibus seu professionibus nō trahitur negessariis argumētum. Et propterea verba Zachariæ Papæ de non confitentes integrè Trinitatem, intelligenda sunt absolutè (hoc est implicitè vel explicitè) quo ad voces: vt ex eo patet, quòd vacuum à diuina gratia talem dicit.

¶Ad autoritatē autem Pelagij, dicitur quòd non est contra baptismum in nomine Christi, sed contra baptismum in nomine Domini. Aliud enim est baptizare in nomine Christi, & aliud baptizare in nomine Domini. Nam in nomine Christi significantur omnes personæ diuinæ: in nomine autem Domini, nequaquam.

¶Ad secūdam eiusdem autoritatem, dicitur (vt etiam glossa ibidem notat) quòd Pelagius irritauit baptismum in nomine Domini, & non irritauit baptismum in nomine Christi: quauis baptismum in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, illi prætulerit, euangelica autoritate.

¶Ad autoritates demū contra omittentes vnius personæ nomen, respondetur, quòd non est eadem ratio de nomine Christi: quoniam in Christi nomine omnes personæ importantur, nullāque omittitur.

¶Hæc dixerim pro discussione opinionis dicentis, baptismum in nomine Christi dati verum non esse.

¶Nunc oppositæ opinionis fundamenta discutiamus. Fūdatur itaque opinio hæc in primis super gestis Apostolorum: quoniam tpō baptizabant in nomine Iesu Christi: vt patet in Actibus Apostolorum. Deinde super vsu alicuius partis Ecclesiæ: multi enim tempore Pelagij Papæ baptizabant in nomine Christi, vt patet in allegato capitulo, & tamen non fuit irritatꝰ talis baptismus, sicut baptismus in nomine Domini.

Anno. ¶Ita quòd bene hīc est notandum, quòd Pelagius scribens ad Gaudentium Episcopū, meminit duorū baptismatum, scilicet in nomine Domini, & in nomine Christi; & primū irritum dicit, secundum non. Nec ex incuria hoc processit: quoniam tam cautus Pontifex fuit circa hoc, vt primum irritauerit, etiam incertus de facto: secundum autem affirmat fieri à multis: & propterea illum irritare magis debuit, si verus non fuisset.

¶Tertiò autoritate Nicolai Papæ, hoc expressè docentis in prius allegato capitulo.

¶Quartò super autoritate beati Ambrosij in loco allegato.

¶Nec obstat glossa quæ datur ad Actus Apostolorum, de speciali dispensatione Spiritus sancti: quoniam glossa hæc, nec ex sacra Scriptura, nec ab Apostolica sede autoritatem habet. Imò contra determinationem factam à Nicolao Papa tendit: dum Nicolaus baptizatos tempore suo in nomine Christi verè baptizatos iudicauit, autoritate vsus Apostolorum, & beati Ambrosij. Quum enim Nicolaus primus fuerit plusquam octingentis annis post Christum, dispensatio facta Apostolis iam cessasset, & Pontifex proinde extraret. Intellexit ergo sanctus Pontifex Apostolos non ex dispensatione, sed ex autoritate ordinaria baptizasse in nomine Christi. Vnde & rationem assignat ex idēitate significati per Christi nomen, & per formā eius gelicam. Quam eandem rationem quia sanctus prædixit Ambrosius, manifestè excludunt glossæ, quæ dantur ad Ambrosiū. Nam Ambrosius absolutè loquitur: vt patet intuenti capitulum illud.

¶Concludendo igitur, & cum Magistro sent. Apostolica gesta autoritatémq; Ambrosij ac Apostolicæ sedis, cum vsu prędicto multorum præferendo posteriorib⁹ doctoribus, qui cōtra torrentem sui temporis non ausi sunt opponere, dicimus ꝙ baptismus in nomine Christi si fiat, verus est baptismus. Suffragatúrque ad hoc superius deducta ratio de sufficientia implicitæ significationis. Et confirmatur hoc, credo, nouis autoritate sedis Apostolicæ, si casus accideret quoniam præcessorum suorum vestigiis inhærendo, Romanus Pontifex iudicaret de ecclesiasticis sacramentis. Et eo amplius, quòd Nicolaus primus magnæ extitit sanctitatis.

¶Et quoniam ratio de implicita significatione ad similia ducit, ideo nullam ego video ambiguitatis rationem, si quis aliquem baptizaret in hac forma, videlicet, Ego te baptizo in nomine sanctæ Trinitatis: perfectum enim esset baptisma, non minus quàm in nomine Christi: significātque implicitè omnes distinctas personas, quamuis earū numerum solummodo explicet: numerus enim ibi est idem quod res numeratæ.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum septimum.*

Anno. IN titulo sumitur immersio, vt distinguitur contra aspersionem & effusionem.

Circa. ¶In corpore vna conclusio est: Immersio non est de necessitate baptismi. Probatur: Ablatio corporis fieri potest per aquam, non solùm per modum immersionis, sed etiam per modum aspersionis vel effusionis: ergo immersio non est de necessitate baptismi. Probatur consequentia: quia in baptismo assumitur aqua ad abluendum corpus. Quod probatur: quia significat sic ablutionem interiorem à peccatis. Processus cum multis autoritatibus & adiunctis ad bonitatem doctrinæ, quia satis patet in litera, pertranseo.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum octauum.*

TItulus clarus est.

In corpore articuli duo fiunt. primò respondet quæstio, quantum ad necessitatem sacramenti. secundò respondet quæsito, quantum ad necessitatem mandati ecclesiastici.

¶Quo ad primum vnica conclusio est: Vtrunque licitè fieri potest, scilicet & semel & ter immergere. Probatur tripliciter. Primò ratione: Ad baptismum per se requiritur ablutio, per accidens autem modus ablutionis: ergo. Secundò autoritate Gregorij. Tertiò ex significatione, tam vnicę quàm trinæ immersionis.

¶Quo ad secundum, vna tiata ponitur & mutata Ecclesiæ institutio diuersis ęporibus diuersis ex causis: & tandem infert, grauius peccare, qui sic non seruant trinam immersionem. Vbi scito, quòd licet homines qui baptizantur, in fontibus immergantur, & fortè ter: hi tamen Anno. qui baptizantur in domibus, per modum effusionis baptizantur. Et propterea nullum peccatum committere videntur, quia ter nō immerguntur, quum nec semel immergant absque peccato.

¶ *Num trina immersione intenta, si vna omittatur, sit verus baptismus.*

Quæstio. ¶In responsione ad tertium, dubium occurrit, Alexander. an trina immersione intenta à ministro, si aliqua omittatur, sit verus baptismus. Et est ratio dubij: quoniam si trina immersio intendatur, immersio non perficitur in prima immersione: vt Autor explicat in art. 4. tertiæ distinct. quarti senten. Huius autem oppositum videtur ex eo, quòd huiusmodi intentio ministri non addit necessitatē nouæ immersionis post primam.

¶Ad hoc dicitur, quòd quia intentio ministri fundatur super ritu Ecclesiæ, eadem est intentio ministri intendentis exercere ritum immersionem, & Ecclesiæ instituentis illam: constat autem quòd Ecclesia instituit trinam immersionem, non vt substantiale sacramēti, sed vt cæremoniale eiusdē: quoniam non nisi ad significandum vel Trinitatem personarum, vel triduum sepulturæ, illam instituit. intentio ergo ministri ad trinam immersionem fertur, non vt ad rem necessariam sacramento, sed vt ad cæremoniam eiusdem. omissio autem cæremoniæ non tollit veritatem baptismi. Et propterea si ex incuria aut casu alio minister intendens trinam immersionem, perficiat proferre verba formæ ante secundam aut tertiam immersionem, baptismus perfectus est, & quæ nō est facta immersio durantibus verbis, supertiuè postverba adderetur: quoniam non esset amplius baptismi pars.

¶Ad obiectionem autem inducta ni, dicitur quòd intelliguntur verba Autoris de vnica immersione sub ratione partis. In casu autē nostro, scilicet quo verba præuenirent secundam immersionē, vnica immersio ex ipsa separatione ab aliis immersionibus, haberet rationem totius. Quod vt melius intelligas, aduerte ablutionē esse quoddam totū successiuum, & integrati ex partibus successiuis & cōtinuis, successiuis quidem omnibus: continuis verò quādóque omnibus, quādoque quibusdam. Nam quælibet ablutio per immersionem in tempore fit: & per partes successiuas ac continuas immersiones, & rursus quælibet trium immersionum inter se differentarum, pars est vnius ablutionis, quam baptismum vocamus. Quo fit, vt quia totum successiuum ex qualibet sui parte infertur (est enim dies, quæcunq; hora diei sit: & similiter mouetur aliquis, in qua cunq; motus parte inuenitur) ex quacunq; immersione, imò ex quacunq; immersionis parte sufficiente, ad abluēdum, ablutio infertur, ac per hoc baptismus, si in totius rationem transeat, habent enim vnius immersionis partes, & singulæ immersiones partium rationē, dum in suo toto sumūtur, & sola separatio ab aliis partibus, illi vel illis rationē totius largiuntur: vt accidit in diuisione cōtinui permanētis. Ministro ergo intendēte trinam immersionem, quandiu immersiones seu earū partes habent rationem partium baptismi ex parte materiæ, hoc est ablutionis, non perficitur baptismus. Sed si pars aliqua forsitetur rationem totiꝰ ex hoc, quòd in ea finitetur prolatio formæ, vndecūque hoc accidat, ablutio baptismalis perfecta est. Peccat tamē minister, prævenientes secundam aut tertiam immersionem prolatione verborum integra: tamquam omittens aliquā immersionem.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum nonum*

IN titulo tam huius, quàm trium sequentium articulorum, & similiter in omnibus his quæ in illis cōtinentur, nihil aliud scribendum occurrit, nisi quòd Scotus, in 4. sent. dist. 6. duas rationes in litera noni articuli, scilicet secundam & tertiam

citur in morte Domini, deponatur. Non enim nobis dixit Dominus, in morte mea baptizate, sed in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Postmodū verò inoleuit quorundam schismaticorū & hæreticorum error, homines rebaptizantium: sicut de Donatistis August. narrat super Ioan. Et ideo in detestationem erroris eorum, fuit statutum in concilio Toletano, quòd fieret vna sola immersio. Vbi sic legitur, Propter vitandum schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis vsum, simplam teneamus baptismi immersionem. Sed cessante tali causa, communiter obseruatur in baptismo trina immersio. Et ideo grauiter peccaret aliter baptizans, quasi ritum Ecclesiæ non obseruans: nihilominus tamen esset baptismus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Trinitas est sicut agens principale in baptismo. Similitudo autem agentis peruenit ad effectum secundum formam, & non secundum materiam. Et ideo significatio Trinitatis fit in baptismo per verba formę: nec est de necessitate, quòd significetur Trinitas per vsum materiæ: sed hoc fit ad maiorem expressionem. Similiter etiam mors Christi figuratur sufficienter in vnica immersione. Triduum autem sepulturæ non est de necessitate salutis nostræ: quia etiam si vna die fuisset sepultus vel mortuus, sufficisset ad perficiendam nostram redemptionem: sed triduum illud ordinatur ad manifestādam virtutem mortis: vt suprà dictum est. Et ideo patet quòd trina immersio, nec ex parte Trinitatis, nec ex parte passionis Christi, est de necessitate sacramenti.

¶Ad secundum dicendum, quòd Pelagius papa intelligit trinam immersionem esse de mandato Christi in suo simili: in hoc scilicet quòd Christus præcepit baptizari in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. non tamen est similis ratio de forma & de vsu materiæ, vt dictum est.

¶Ad tertium dicēdum, quòd (sicut suprà dictum est) intētio requiritur ad baptismum: & ideo ex intentione ministri Ecclesiæ, qui intendit vnum baptismum dare trina immersione, efficitur vnum baptisma. Vnde Hierony. dicit super Epistolam ad Philip. Licet ter baptizetur, id est immergatur, propter mysterium Trinitatis: tamē vnum baptisma reputatur. Si verò intenderet, & ad vnanquamque immersionem vnum baptisma dare, ad singulas immersiones repetens verba formæ, peccaret, quantum in se est, pluries baptizans.

ARTICVLVS IX.

¶Vtrùm baptismus posſit iterari.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus possit iterari. Baptismus enim videtur institutus ob ablutionem peccatorum. Sed peccata iterantur. Ergo multò magis baptismus debet iterari: quia misericordia Christi transcendit hominis culpam.

¶Præterea, Ioannes Baptista præcipuè fuit à Christo commendatus, cùm de eo dictum sit Matthæ. 11. Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Sed baptizati à Ioanne, iterum baptizabantur: vt habetur Act. 19. vbi dicitur, quòd Paulus baptizabat eos qui erant baptizati

Universidad de Deusto
Biblioteca

tium, arguit. Secddam quidem, Quia in morte Christi baptizati'sum', dicit non concludere: quia pœnitentia vitutem quodammodo habet à passione Christi, & tamen est iterabilis. Tertiam verò, Quia imprimit characterem indelebilem, dicit probare per inmanifestius: quoniã à principio institutionis baptismi manifestiũ fuit quòd non licuit iterare ipsum, & character erat occultus.

¶Ad primum horum dicitur, quòd vis rationis cõsistit in repræsentatione (quia scilicet in baptismo repræsentatur mors Christi) & nõ in efficacia virtutis à passione Christi, vt arguens refert. Vnde ad gumẽrum nihil obstat: quoniam pœnitẽtia nõ assimilat hominẽ Christo mortuo: sed baptismus conlepelitens Christo mortuo hominem, qui baptizatur.

¶Ad secundum dicitur, quòd si Autor reprehendendus est, oportet quoque reprehendere synodum Florentinum sub Eugenio 111. dicẽtem, Tria sunt, baptismus, confirmatio, & ordo, quæ characterẽ, id est, spirituale signũ, imprimunt in anima indelebile: vnde inpræsentiarum non reiteratur. Licet ergo ex posterius manifestis ratio nem reddere eorũ quæ prius tẽpore nota fuerint: de multis enim conclusionibus notis apud priscos, posteriores adinuenerunt propter quid.

baptismo Ioannis. ergo multò fortius illi qui sunt baptizati ab hæreticis vel peccatoribus, sunt rebaptizandi.

¶Præterea, In Niceno concilio statutum est, Si quis confugerit ad Ecclesiam catholicam de Paulianistis & Cataphrygis, rebaptizari eos omnino debere. Videtur autem esse eadem ratio de alijs hæreticis. Ergo baptizati ab hæreticis, debent rebaptizari.

¶Præterea, Baptismus est necessarius ad salutem. Sed de quibusdam baptizatis aliquando dubitatur, an sint baptizati. Ergo videtur quòd debeant iterum baptizari.

¶Præterea, Eucharistia est perfectius sacramentum quàm baptismus: vt suprà dictum est. Sed sacramentum Eucharistiæ iteratur. Ergo videtur quòd multò magis baptismus possit iterari.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ephes. 4. Vna fides, vnum baptisma.

CONCLVSIO.

¶Cùm baptismus sit quædam animæ spiritualis regeneratio, qua configuramur morti Christi, in remedium originalis criminis adhibitus, nullo modo iterari potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd baptismus iterari nõ potest. primò quidem, quia baptismus est quædam spiritualis regeneratio: prout scilicet aliquis moritur veteri vitæ, & incipit nouã vitam agere. Vnde dicitur Ioan. 1. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnius autem non est nisi vna regeneratio: & ideo non potest baptismus iterari, sicut nec carnalis generatio. Vnde August. dicit super illud Ioan. 3. Nunquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci? Sic tu, inquit, intellige natiuitatem Spiritus, quomodo intellexit Nicodemus natiuitatem carnis: quomodo enim vterus non potest repeti, sic nec baptismus. Secundò, quia in morte Christi baptizamur, per quam morimur peccato, & resurgimus in nouitatem vitæ: Christus autem semel tantum mortuus est: & ideo baptismus iterari non debet. propter quod Heb. 6. contra quosdam rebaptizari volentes dicitur, Rursus crucifigentes sibimet ipsis filium Dei. vbi glossa dicit, Vna Christi mors vnum baptisma consecrauit. Tertiò, quia baptismus imprimit characterem, qui est indelebilis, & cum quadam consecratione datur. vnde sicut aliæ consecrationes non iterantur in Ecclesia, ita nec baptismus. Et hoc est quod August. dicit in 1. contra Epistolam Parmeniani, quòd character militaris non repetitur, & quòd non minus hæret sacramentum Christi, quàm corporalis hæc nota, cùm videamus nec apostatas carere baptismate, quibus vtique per pœnitentiã redeuntibus, non restituitur. Quartò, quia baptismus principaliter datur contra originale peccatum: & ideo sicut originale peccatũ non iteratur, ita etiam nec baptismus iteratur: quia, vt dicitur Roman. 5. Sicut per vnius delictũ, in omnes homines in condemnationem, sic per vnius iustitiam, in omnes homines in iustificationem vitæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus operatur in virtute passionis Christi: sicut suprà dictum est. Et ideo sicut peccata sequentia virtutem passionis Christi non auferũtur, ita etiam non auferunt baptismum, vt necesse sit ipsum iterari. Sed pœnitentia superueniente, tollitur peccatum, quod impediebat effectum baptismi.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut August. dicit super illud Ioan. primo, Sed ego nesciebam eum. Ecce post Ioannem baptizatus est, post homicidam non est baptizatus: quia Ioan. dedit baptismum suum, homicida dedit baptismum Christi: quod sacramentum tam sanctum est, vt nec homicida ministrante polluatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd Pauliani & Cataphrygæ non

baptizabant in nomine Trinitatis. Vnde Gregor. dicit scribens *Quirino Episcopo, Hi hæretici qui in Trinitatis nomine minimè baptizant: sicut sunt Bonosiani & Cataphrygæ (qui scilicet idem sentiebãt cum Paulianis: quia & illi Christum Deum non credunt, existimantes, ipsum scilicet esse purum hominem: & isti, scilicet Cataphrygæ, spiritum, scilicet peruerso sensu esse purum hominem montanum, scilicet credunt) tales cùm ad sanctam Ecclesiam veniunt, baptizentur: baptisma non fuit, quod in errore positi, sanctæ Trinitatis nomine minimè perceperunt. Sed (sicut in regulis Ecclesiasticis dicitur) Si qui apud illos hæreticos baptizati sunt, qui in sanctæ Trinitatis confessione baptizabant, & veniunt ad catholicam fidem, recipiantur vt Baptizati.

*Alibi, Quidam seu Quirite.

¶Ad quartum dicendũ, quòd sicut dicit Decre. Alexãdri III. De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizetur his verbis præmissis. Si baptizatus es, ego nõ te baptizo: sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c. Non enim videtur iterari quod nescitur esse factum.

¶Ad quintum dicendum, quòd vtrunque sacramentum, scilicet baptismi & Eucharistiæ est repræsentatiuum Dominicæ mortis & passionis: aliter tamen & aliter. Nam in baptismo commemoratur mors Christi, inquantum homo Christo commoritur, & in nouam vitam regeneratur. Sed in sacramento Eucharistiæ commemoratur mors Christi, inquantum ipse Christus passus exhibetur nobis, quasi paschale conuiuium: secundum illud primæ Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur. Et quia homo semel nascitur, multotiens autem cibatur: semel tantum datur baptismus, multotiens autem Eucharistia.

ARTICVLVS X.

¶Virùm ritus, quo Ecclesia in baptizando vtitur, sit conueniens.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non sit conueniens ritus, quo Ecclesia vtitur in baptizando. Vt enim dicit Chry. nũquam aquæ baptismi purgare peccata credentium possent, nisi tactu Dominici corporis sanctificatæ fuissent. Hoc autem factum fuit in baptismo Christi, qui celebratur in festo Epiphaniæ. Ergo magis deberet celebrari solennis baptismus in festo Epiphaniæ, quàm in vigilia Paschę, & in vigilia Pentecostes. 4. dist. 2. q. 1. ar. 3. q. 2. ar. 2. q. 3. De cons. dist. 4. ca. Primum.

¶Præterea, Ad idem sacramentum non videtur pertinere diuersarum materiarum vsus. Sed ad baptismum pertinet ablutio aquæ. Inconuenienter igitur ille qui baptizatur, bis inungitur oleo sancto. primùm in pectore, deinde inter scapulas, & tertiò chrismate in vertice.

¶Præterea, In Christo Iesu non est masculus & fœmina, Barbarus & Scytha, & eadem ratione nec aliquæ aliæ huiusmodi differentiæ. Multò igitur minus diuersitas vestium aliquid operatur in fide Christi. Inconuenienter igitur baptizatis traditur candida vestis.

¶Præterea, Sine huiusmodi obseruantijs potest baptismus celebrari. Hæc igitur quæ dicta sunt, videntur esse superflua, & ita inconuenienter ab Ecclesia instituta esse in ritu baptismi.

¶SED CONTRA est, quòd Ecclesia regitur Spiritu sancto, qui nihil inordinatum operatur.

CONCLVSIO.

¶Quæcunque seruat Ecclesia in baptizando, præter illa quæ necessariò ad sacramentum requiruntur, sunt conuenienter instituta.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in sacramento baptismi aliquid agitur quod est de necessitate sacramenti, & aliquid est quod ad quandam solennitatẽ sacramenti pertinet. De necessitate quidem sacramenti est forma, quæ designat principalem causam sacramenti: & minister, qui est causa instrumentalis: & vsus materiæ, scilicet ablutio in aqua, quæ designat principalem sacramenti effectum. Cætera verò omnia, quæ in ritu baptizandi obseruat Ecclesia, magis pertinent ad quãdam solennitatem sacramenti. Quæ quidem adhibentur sacramento propter tria. primò quidem ad excitandam deuotionem fidelium, & reuerentiam ad sacramentum. Si enim simpliciter fieret ablutio in aqua, absque solennitate, de facili ab aliquibus æstimaretur, quasi quædam communis ablutio. Secundò ad fidelium instructionem. Simplices enim, qui literis non eruditur, & oportet erudire per aliqua sensibilia signa: puta per picturas, & aliqua huiusmodi. Et per hunc modum per ea, quæ

quæ in sacramentis aguntur, vel instituuntur, vel solicitantur ad quærendum de his quæ per sensibilia signa significantur. Et ideo quia præter principalem sacramenti effectum, oportet quædam alia scire circa baptismum, conueniens fuit, vt etiam quibusdam exterioribus signis repræsentarentur. Tertiò, quia per orationes & benedictiones & alia huiusmodi, cohibetur vis dæmonis ab impedimento sacramentalis effectus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus in Epiphania baptizatus est baptismo Ioannis: vt suprà dictum est. Quo quidem baptismo non baptizantur fideles: sed potius baptismo Christi. Qui quidem habet efficaciam ex passione Christi (secundum illud Rom. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus) & ex Spiritu sancto: secundum illud Ioannis 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c. & ideo solennis baptismus agitur in Ecclesia, & in vigilia Paschæ, quando fit commemoratio Dominicæ sepulturæ & resurrectionis eiusdem (propter quod & Dominus post resurrectionem, præceptum de baptismo discipulis dedit, vt habetur Matthæ. vltim.) & in vigilia Pentecostes quando incipit celebrari solennitas Spiritus sancti. Vnde & Apostoli leguntur ipso die Pentecostes, quo Spiritum sanctum receperant, tria millia hominum baptizasse.

¶Ad secundum dicendum, quòd vsus aquæ adhibetur in baptismo quasi pertinens ad substantiam sacramenti: sed vsus olei vel Chrismatis adhibetur ad quandam solennitatem. nam primo baptizandus inungitur oleo sancto, & in pectore & in scapulis, quasi athleta Dei: vt Ambr. dicit in lib. de sacramentis: Sicut pugiles inungi consueuerunt. Vnde sicut Innocent. dicit in quadam Decret. de sacra vnctione, Baptizandus in pectore inungitur, vt per Spiritus sancti donum errorem abhęiat & ignorantiam: & fidem rectam suscipiat, quia iustus ex fide viuit. Inter scapulas autem inungitur, vt per Spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides sine operibus mortua est: vt per fidei sacramentum, sit munditia cogitationum in pectore & fortitudo laborum in scapulis. Post baptismum verò (vt Rabanus dicit) statim signatur in cerebro à presbytero cum sacro clurismate, sequente simul & oratione, vt Christi regni particeps fiat, & à Christo Christianus possit vocari. Vel sicut Ambro. dicit, Vnguentum super caput effunditur, quia sapientis sensus in capite eius: vt scilicet sit paratus omni petenti, de fide reddere rationem. 4. dist. 4. q. 3. ar. 3. q. 2. ar. 2. q. 3. De cons. dist. 4. ca. Primum. 3. dist. 1. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 2. q. 3. fin.

¶Ad tertium dicendum, quòd vestis illa candida traditur baptizato, non quidem ea ratione quòd non liceat ei alijs vestibus vti: sed in signum * gloriæ resurrectionis, ad quam homo per baptismum regenerantur, & ad significandam puritatem vitæ, quam debet post baptismum obseruare: secundum illud Rom. 6. In nouitate vitæ ambulemus. *Alibi, quæ pertinet.

¶Ad quartum dicendum, quòd ea quæ pertinent ad solennitatem sacramenti, etsi non sint de necessitate sacramenti: non tamen sunt superflua, quia sunt ad bene esse sacramenti, vt dictum est.

ARTICVLVS XI.

¶Virùm conuenienter describantur tria baptismata.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter describantur tria baptismata, scilicet aquæ, sanguinis, & flaminis, scilicet Spiritus sancti. Quia Apostolus dicit Ephe. 4. Vna fides, vnum baptisma. Sed non est nisi vna fides. Ergo non debent poni tria baptismata. 4. dist. 4. q. 3. ar. 1. 2. 3. 4. dist. 6. art. 2. 3. dist. 1. 3. dist. 2. ca. 1. 3. dist. 3. ca. 1. 3. dist. 4. ca. 1. 3. dist. 5. ca. 1. 3. dist. 6. ca. 1. 3. dist. 7. ca. 1. 3. dist. 8. ca. 1. 3. dist. 9. ca. 1. 3. dist. 10. ca. 1. 3. dist. 11. ca. 1. 3. dist. 12. ca. 1. 3. dist. 13. ca. 1. 3. dist. 14. ca. 1. 3. dist. 15. ca. 1. 3. dist. 16. ca. 1. 3. dist. 17. ca. 1. 3. dist. 18. ca. 1. 3. dist. 19. ca. 1. 3. dist. 20. ca. 1. 3. dist. 21. ca. 1. 3. dist. 22. ca. 1. 3. dist. 23. ca. 1. 3. dist. 24. ca. 1. 3. dist. 25. ca. 1. 3. dist. 26. ca. 1. 3. dist. 27. ca. 1. 3. dist. 28. ca. 1. 3. dist. 29. ca. 1. 3. dist. 30. ca. 1. 3. dist. 31. ca. 1. 3. dist. 32. ca. 1. 3. dist. 33. ca. 1. 3. dist. 34. ca. 1. 3. dist. 35. ca. 1. 3. dist. 36. ca. 1. 3. dist. 37. ca. 1. 3. dist. 38. ca. 1. 3. dist. 39. ca. 1. 3. dist. 40. ca. 1. 3. dist. 41. ca. 1. 3. dist. 42. ca. 1. 3. dist. 43. ca. 1. 3. dist. 44. ca. 1. 3. dist. 45. ca. 1. 3. dist. 46. ca. 1. 3. dist. 47. ca. 1. 3. dist. 48. ca. 1. 3. dist. 49. ca. 1. 3. dist. 50. ca. 1. 3. dist. 51. ca. 1. 3. dist. 52. ca. 1. 3. dist. 53. ca. 1. 3. dist. 54. ca. 1. 3. dist. 55. ca. 1. 3. dist. 56. ca. 1. 3. dist. 57. ca. 1. 3. dist. 58. ca. 1. 3. dist. 59. ca. 1. 3. dist. 60. ca. 1. 3. dist. 61. ca. 1. 3. dist. 62. ca. 1. 3. dist. 63. ca. 1. 3. dist. 64. ca. 1. 3. dist. 65. ca. 1. 3. dist. 66. ca. 1. 3. dist. 67. ca. 1. 3. dist. 68. ca. 1. 3. dist. 69. ca. 1. 3. dist. 70. ca. 1. 3. dist. 71. ca. 1. 3. dist. 72. ca. 1. 3. dist. 73. ca. 1. 3. dist. 74. ca. 1. 3. dist. 75. ca. 1. 3. dist. 76. ca. 1. 3. dist. 77. ca. 1. 3. dist. 78. ca. 1. 3. dist. 79. ca. 1. 3. dist. 80. ca. 1. 3. dist. 81. ca. 1. 3. dist. 82. ca. 1. 3. dist. 83. ca. 1. 3. dist. 84. ca. 1. 3. dist. 85. ca. 1. 3. dist. 86. ca. 1. 3. dist. 87. ca. 1. 3. dist. 88. ca. 1. 3. dist. 89. ca. 1. 3. dist. 90. ca. 1. 3. dist. 91. ca. 1. 3. dist. 92. ca. 1. 3. dist. 93. ca. 1. 3. dist. 94. ca. 1. 3. dist. 95. ca. 1. 3. dist. 96. ca. 1. 3. dist. 97. ca. 1. 3. dist. 98. ca. 1. 3. dist. 99. ca. 1. 3. dist. 100. ca. 1. 3. dist. 101. ca. 1. 3. dist. 102. ca. 1. 3. dist. 103. ca. 1. 3. dist. 104. ca. 1. 3. dist. 105. ca. 1. 3. dist. 106. ca. 1. 3. dist. 107. ca. 1. 3. dist. 108. ca. 1. 3. dist. 109. ca. 1. 3. dist. 110. ca. 1. 3. dist. 111. ca. 1. 3. dist. 112. ca. 1. 3. dist. 113. ca. 1. 3. dist. 114. ca. 1. 3. dist. 115. ca. 1. 3. dist. 116. ca. 1. 3. dist. 117. ca. 1. 3. dist. 118. ca. 1. 3. dist. 119. ca. 1. 3. dist. 120. ca. 1. 3. dist. 121. ca. 1. 3. dist. 122. ca. 1. 3. dist. 123. ca. 1. 3. dist. 124. ca. 1. 3. dist. 125. ca. 1. 3. dist. 126. ca. 1. 3. dist. 127. ca. 1. 3. dist. 128. ca. 1. 3. dist. 129. ca. 1. 3. dist. 130. ca. 1. 3. dist. 131. ca. 1. 3. dist. 132. ca. 1. 3. dist. 133. ca. 1. 3. dist. 134. ca. 1. 3. dist. 135. ca. 1. 3. dist. 136. ca. 1. 3. dist. 137. ca. 1. 3. dist. 138. ca. 1. 3. dist. 139. ca. 1. 3. dist. 140. ca. 1. 3. dist. 141. ca. 1. 3. dist. 142. ca. 1. 3. dist. 143. ca. 1. 3. dist. 144. ca. 1. 3. dist. 145. ca. 1. 3. dist. 146. ca. 1. 3. dist. 147. ca. 1. 3. dist. 148. ca. 1. 3. dist. 149. ca. 1. 3. dist. 150. ca. 1. 3. dist. 151. ca. 1. 3. dist. 152. ca. 1. 3. dist. 153. ca. 1. 3. dist. 154. ca. 1. 3. dist. 155. ca. 1. 3. dist. 156. ca. 1. 3. dist. 157. ca. 1. 3. dist. 158. ca. 1. 3. dist. 159. ca. 1. 3. dist. 160. ca. 1. 3. dist. 161. ca. 1. 3. dist. 162. ca. 1. 3. dist. 163. ca. 1. 3. dist. 164. ca. 1. 3. dist. 165. ca. 1. 3. dist. 166. ca. 1. 3. dist. 167. ca. 1. 3. dist. 168. ca. 1. 3. dist. 169. ca. 1. 3. dist. 170. ca. 1. 3. dist. 171. ca. 1. 3. dist. 172. ca. 1. 3. dist. 173. ca. 1. 3. dist. 174. ca. 1. 3. dist. 175. ca. 1. 3. dist. 176. ca. 1. 3. dist. 177. ca. 1. 3. dist. 178. ca. 1. 3. dist. 179. ca. 1. 3. dist. 180. ca. 1. 3. dist. 181. ca. 1. 3. dist. 182. ca. 1. 3. dist. 183. ca. 1. 3. dist. 184. ca. 1. 3. dist. 185. ca. 1. 3. dist. 186. ca. 1. 3. dist. 187. ca. 1. 3. dist. 188. ca. 1. 3. dist. 189. ca. 1. 3. dist. 190. ca. 1. 3. dist. 191. ca. 1. 3. dist. 192. ca. 1. 3. dist. 193. ca. 1. 3. dist. 194. ca. 1. 3. dist. 195. ca. 1. 3. dist. 196. ca. 1. 3. dist. 197. ca. 1. 3. dist. 198. ca. 1. 3. dist. 199. ca. 1. 3. dist. 200. ca. 1. 3. dist. 201. ca. 1. 3. dist. 202. ca. 1. 3. dist. 203. ca. 1. 3. dist. 204. ca. 1. 3. dist. 205. ca. 1. 3. dist. 206. ca. 1. 3. dist. 207. ca. 1. 3. dist. 208. ca. 1. 3. dist. 209. ca. 1. 3. dist. 210. ca. 1. 3. dist. 211. ca. 1. 3. dist. 212. ca. 1. 3. dist. 213. ca. 1. 3. dist. 214. ca. 1. 3. dist. 215. ca. 1. 3. dist. 216. ca. 1. 3. dist. 217. ca. 1. 3. dist. 218. ca. 1. 3. dist. 219. ca. 1. 3. dist. 220. ca. 1. 3. dist. 221. ca. 1. 3. dist. 222. ca. 1. 3. dist. 223. ca. 1. 3. dist. 224. ca. 1. 3. dist. 225. ca. 1. 3. dist. 226. ca. 1. 3. dist. 227. ca. 1. 3. dist. 228. ca. 1. 3. dist. 229. ca. 1. 3. dist. 230. ca. 1. 3. dist. 231. ca. 1. 3. dist. 232. ca. 1. 3. dist. 233. ca. 1. 3. dist. 234. ca. 1. 3. dist. 235. ca. 1. 3. dist. 236. ca. 1. 3. dist. 237. ca. 1. 3. dist. 238. ca. 1. 3. dist. 239. ca. 1. 3. dist. 240. ca. 1. 3. dist. 241. ca. 1. 3. dist. 242. ca. 1. 3. dist. 243. ca. 1. 3. dist. 244. ca. 1. 3. dist. 245. ca. 1. 3. dist. 246. ca. 1. 3. dist. 247. ca. 1. 3. dist. 248. ca. 1. 3. dist. 249. ca. 1. 3. dist. 250. ca. 1. 3. dist. 251. ca. 1. 3. dist. 252. ca. 1. 3. dist. 253. ca. 1. 3. dist. 254. ca. 1. 3. dist. 255. ca. 1. 3. dist. 256. ca. 1. 3. dist. 257. ca. 1. 3. dist. 258. ca. 1. 3. dist. 259. ca. 1. 3. dist. 260. ca. 1. 3. dist. 261. ca. 1. 3. dist. 262. ca. 1. 3. dist. 263. ca. 1. 3. dist. 264. ca. 1. 3. dist. 265. ca. 1. 3. dist. 266. ca. 1. 3. dist. 267. ca. 1. 3. dist. 268. ca. 1. 3. dist. 269. ca. 1. 3. dist. 270. ca. 1. 3. dist. 271. ca. 1. 3. dist. 272. ca. 1. 3. dist. 273. ca. 1. 3. dist. 274. ca. 1. 3. dist. 275. ca. 1. 3. dist. 276. ca. 1. 3. dist. 277. ca. 1. 3. dist. 278. ca. 1. 3. dist. 279. ca. 1. 3. dist. 280. ca. 1. 3. dist. 281. ca. 1. 3. dist. 282. ca. 1. 3. dist. 283. ca. 1. 3. dist. 284. ca. 1. 3. dist. 285. ca. 1. 3. dist. 286. ca. 1. 3. dist. 287. ca. 1. 3. dist. 288. ca. 1. 3. dist. 289. ca. 1. 3. dist. 290. ca. 1. 3. dist. 291. ca. 1. 3. dist. 292. ca. 1. 3. dist. 293. ca. 1. 3. dist. 294. ca. 1. 3. dist. 295. ca. 1. 3. dist. 296. ca. 1. 3. dist. 297. ca. 1. 3. dist. 298. ca. 1. 3. dist. 299. ca. 1. 3. dist. 300. ca. 1. 3. dist. 301. ca. 1. 3. dist. 302. ca. 1. 3. dist. 303. ca. 1. 3. dist. 304. ca. 1. 3. dist. 305. ca. 1. 3. dist. 306. ca. 1. 3. dist. 307. ca. 1. 3. dist. 308. ca. 1. 3. dist. 309. ca. 1. 3. dist. 310. ca. 1. 3. dist. 311. ca. 1. 3. dist. 312. ca. 1. 3. dist. 313. ca. 1. 3. dist. 314. ca. 1. 3. dist. 315. ca. 1. 3. dist. 316. ca. 1. 3. dist. 317. ca. 1. 3. dist. 318. ca. 1. 3. dist. 319. ca. 1. 3. dist. 320. ca. 1. 3. dist. 321. ca. 1. 3. dist. 322. ca. 1. 3. dist. 323. ca. 1. 3. dist. 324. ca. 1. 3. dist. 325. ca. 1. 3. dist. 326. ca. 1. 3. dist. 327. ca. 1. 3. dist. 328. ca. 1. 3. dist. 329. ca. 1. 3. dist. 330. ca. 1. 3. dist. 331. ca. 1. 3. dist. 332. ca. 1. 3. dist. 333. ca. 1. 3. dist. 334. ca. 1. 3. dist. 335. ca. 1. 3. dist. 336. ca. 1. 3. dist. 337. ca. 1. 3. dist. 338. ca. 1. 3. dist. 339. ca. 1. 3. dist. 340. ca. 1. 3. dist. 341. ca. 1. 3. dist. 342. ca. 1. 3. dist. 343. ca. 1. 3. dist. 344. ca. 1. 3. dist. 345. ca. 1. 3. dist. 346. ca. 1. 3. dist. 347. ca. 1. 3. dist. 348. ca. 1. 3. dist. 349. ca. 1. 3. dist. 350. ca. 1. 3. dist. 351. ca. 1. 3. dist. 352. ca. 1. 3. dist. 353. ca. 1. 3. dist. 354. ca. 1. 3. dist. 355. ca. 1. 3. dist. 356. ca. 1. 3. dist. 357. ca. 1. 3. dist. 358. ca. 1. 3. dist. 359. ca. 1. 3. dist. 360. ca. 1. 3. dist. 361. ca. 1. 3. dist. 362. ca. 1. 3. dist. 363. ca. 1. 3. dist. 364. ca. 1. 3. dist. 365. ca. 1. 3. dist. 366. ca. 1. 3. dist. 367. ca. 1. 3. dist. 368. ca. 1. 3. dist. 369. ca. 1. 3. dist. 370. ca. 1. 3. dist. 371. ca. 1. 3. dist. 372. ca. 1. 3. dist. 373. ca. 1. 3. dist. 374. ca. 1. 3. dist. 375. ca. 1. 3. dist. 376. ca. 1. 3. dist. 377. ca. 1. 3. dist. 378. ca. 1. 3. dist. 379. ca. 1. 3. dist. 380. ca. 1. 3. dist. 381. ca. 1. 3. dist. 382. ca. 1. 3. dist. 383. ca. 1. 3. dist. 384. ca. 1. 3. dist. 385. ca. 1. 3. dist. 386. ca. 1. 3. dist. 387. ca. 1. 3. dist. 388. ca. 1. 3. dist. 389. ca. 1. 3. dist. 390. ca. 1. 3. dist. 391. ca. 1. 3. dist. 392. ca. 1. 3. dist. 393. ca. 1. 3. dist. 394. ca. 1. 3. dist. 395. ca. 1. 3. dist. 396. ca. 1. 3. dist. 397. ca. 1. 3. dist. 398. ca. 1. 3. dist. 399. ca. 1. 3. dist. 400. ca. 1. 3. dist. 401. ca. 1. 3. dist. 402. ca. 1. 3. dist. 403. ca. 1. 3. dist. 404. ca. 1. 3. dist. 405. ca. 1. 3. dist. 406. ca. 1. 3. dist. 407. ca. 1. 3. dist. 408. ca. 1. 3. dist. 409. ca. 1. 3. dist. 410. ca. 1. 3. dist. 411. ca. 1. 3. dist. 412. ca. 1. 3. dist. 413. ca. 1. 3. dist. 414. ca. 1. 3. dist. 415. ca. 1. 3. dist. 416. ca. 1. 3. dist. 417. ca. 1. 3. dist. 418. ca. 1. 3. dist. 419. ca. 1. 3. dist. 420. ca. 1. 3. dist. 421. ca. 1. 3. dist. 422. ca. 1. 3. dist. 423. ca. 1. 3. dist. 424. ca. 1. 3. dist. 425. ca. 1. 3. dist. 426. ca. 1. 3. dist. 427. ca. 1. 3. dist. 428. ca. 1. 3. dist. 429. ca. 1. 3. dist. 430. ca. 1. 3. dist. 431. ca. 1. 3. dist. 432. ca. 1. 3. dist. 433. ca. 1. 3. dist. 434. ca. 1. 3. dist. 435. ca. 1. 3. dist. 436. ca. 1. 3. dist. 437. ca. 1. 3. dist. 438. ca. 1. 3. dist. 439. ca. 1. 3. dist. 440. ca. 1. 3. dist. 441. ca. 1. 3. dist. 442. ca. 1. 3. dist. 443. ca. 1. 3. dist. 444. ca. 1. 3. dist. 445. ca. 1. 3. dist. 446. ca. 1. 3. dist. 447. ca. 1. 3. dist. 448. ca. 1. 3. dist. 449. ca. 1. 3. dist. 450. ca. 1. 3. dist. 451. ca. 1. 3. dist. 452. ca. 1. 3. dist. 453. ca. 1. 3. dist. 454. ca. 1. 3. dist. 455. ca. 1. 3. dist. 456. ca. 1. 3. dist. 457. ca. 1. 3. dist. 458. ca. 1. 3. dist. 459. ca. 1. 3. dist. 460. ca. 1. 3. dist. 461. ca. 1. 3. dist. 462. ca. 1. 3. dist. 463. ca. 1. 3. dist. 464. ca. 1. 3. dist. 465. ca. 1. 3. dist. 466. ca. 1. 3. dist. 467. ca. 1. 3. dist. 468. ca. 1. 3. dist. 469. ca. 1. 3. dist. 470. ca. 1. 3. dist. 471. ca. 1. 3. dist. 472. ca. 1. 3. dist. 473. ca. 1. 3. dist. 474. ca. 1. 3. dist. 475. ca. 1. 3. dist. 476. ca. 1. 3. dist. 477. ca. 1. 3. dist. 478. ca. 1. 3. dist. 479. ca. 1. 3. dist. 480. ca. 1. 3. dist. 481. ca. 1. 3. dist. 482. ca. 1. 3. dist. 483. ca. 1. 3. dist. 484. ca. 1. 3. dist. 485. ca. 1. 3. dist. 486. ca. 1. 3. dist. 487. ca. 1. 3. dist. 488. ca. 1. 3. dist. 489. ca. 1. 3. dist. 490. ca. 1. 3. dist. 491. ca. 1. 3. dist. 492. ca. 1. 3. dist. 493. ca. 1. 3. dist. 494. ca. 1. 3. dist. 495. ca. 1. 3. dist. 496. ca. 1. 3. dist. 497. ca. 1. 3. dist. 498. ca. 1. 3. dist. 499. ca. 1. 3. dist. 500. ca. 1. 3. dist. 501. ca. 1. 3. dist. 502. ca. 1. 3. dist. 503. ca. 1. 3. dist. 504. ca. 1. 3. dist. 505. ca. 1. 3. dist. 506. ca. 1. 3. dist. 507. ca. 1. 3. dist. 508. ca. 1. 3. dist. 509. ca. 1. 3. dist. 510. ca. 1. 3. dist. 511. ca. 1. 3. dist. 512. ca. 1. 3. dist. 513. ca. 1. 3. dist. 514. ca. 1. 3. dist. 515. ca. 1. 3. dist. 516. ca. 1. 3. dist. 517. ca. 1. 3. dist. 518. ca. 1. 3. dist. 519. ca. 1. 3. dist. 520. ca. 1. 3. dist. 521. ca. 1. 3. dist. 522. ca. 1. 3. dist. 523. ca. 1. 3. dist. 524. ca. 1. 3. dist. 525. ca. 1. 3. dist. 526. ca. 1. 3. dist. 527. ca. 1. 3. dist. 528. ca. 1. 3. dist. 529. ca. 1. 3. dist. 530. ca. 1. 3. dist. 531. ca. 1. 3. dist. 532. ca. 1. 3. dist. 533. ca. 1. 3. dist. 534. ca. 1. 3. dist. 535. ca. 1. 3. dist. 536. ca. 1. 3. dist. 537. ca. 1. 3. dist. 538. ca. 1. 3. dist. 539. ca. 1. 3. dist. 540. ca. 1. 3. dist. 541. ca. 1. 3. dist. 542. ca. 1. 3. dist. 543. ca. 1. 3. dist. 544. ca. 1. 3. dist. 545. ca. 1. 3. dist. 546. ca. 1. 3. dist. 547. ca. 1. 3. dist. 548. ca. 1. 3. dist. 549. ca. 1. 3. dist. 550. ca. 1. 3. dist. 551. ca. 1. 3. dist. 552. ca. 1. 3. dist. 553. ca. 1. 3. dist. 554. ca. 1. 3. dist. 555. ca. 1. 3. dist. 556. ca. 1. 3. dist. 557. ca. 1. 3. dist. 558. ca. 1. 3. dist. 559. ca. 1. 3. dist. 560. ca. 1. 3. dist. 561. ca. 1. 3. dist. 562. ca. 1. 3. dist. 563. ca. 1. 3. dist. 564. ca. 1. 3. dist. 565. ca. 1. 3. dist. 566. ca. 1. 3. dist. 567. ca. 1. 3. dist. 568. ca. 1. 3. dist. 569. ca. 1. 3. dist. 570. ca. 1. 3. dist. 571. ca. 1. 3. dist. 572. ca. 1. 3. dist. 573. ca. 1. 3. dist. 574. ca. 1. 3. dist. 575. ca. 1. 3. dist. 576. ca. 1. 3. dist. 577. ca. 1. 3. dist. 578. ca. 1. 3. dist. 579. ca. 1. 3. dist. 580. ca. 1. 3. dist. 581. ca. 1. 3. dist. 582. ca. 1. 3. dist. 583. ca. 1. 3. dist. 584. ca. 1. 3. dist. 585. ca. 1. 3. dist. 586. ca. 1. 3. dist. 587. ca. 1. 3. dist. 588. ca. 1. 3. dist. 589. ca. 1. 3. dist. 590. ca. 1. 3. dist. 591. ca. 1. 3. dist. 592. ca. 1. 3. dist. 593. ca. 1. 3. dist. 594. ca. 1. 3. dist. 595. ca. 1. 3. dist. 596. ca. 1. 3. dist. 597. ca. 1. 3. dist. 598. ca. 1. 3. dist. 599. ca. 1. 3. dist. 600. ca. 1. 3. dist. 601. ca. 1. 3. dist. 602. ca. 1. 3. dist. 603. ca. 1. 3. dist. 604. ca. 1. 3. dist. 605. ca. 1. 3. dist. 606. ca. 1. 3. dist. 607. ca. 1. 3. dist. 608. ca. 1. 3. dist. 609. ca. 1. 3. dist. 610. ca. 1. 3. dist. 611. ca. 1. 3. dist. 612. ca. 1. 3. dist. 613. ca. 1. 3. dist. 614. ca. 1. 3. dist. 615. ca. 1. 3. dist. 616. ca. 1. 3. dist. 617. ca. 1. 3. dist. 618. ca. 1. 3. dist. 619. ca. 1. 3. dist. 620. ca. 1. 3. dist. 621. ca. 1. 3. dist. 622. ca. 1. 3. dist. 623. ca. 1. 3. dist. 624. ca. 1. 3. dist. 625. ca. 1. 3. dist. 626. ca. 1. 3. dist. 627. ca. 1. 3. dist. 628. ca. 1. 3. dist. 629. ca. 1. 3. dist. 630. ca. 1. 3. dist. 631. ca. 1. 3. dist. 632. ca. 1. 3. dist. 633. ca. 1. 3. dist. 634. ca. 1. 3. dist. 635. ca. 1. 3. dist. 636. ca. 1. 3. dist. 637. ca. 1. 3. dist. 638. ca. 1. 3. dist. 639. ca. 1. 3. dist. 640. ca. 1. 3. dist. 641. ca. 1. 3. dist. 642. ca. 1. 3. dist. 643. ca. 1. 3. dist. 644. ca. 1. 3. dist. 645. ca. 1. 3. dist. 646. ca. 1. 3. dist. 647. ca. 1. 3. dist. 648. ca. 1. 3. dist. 649. ca. 1. 3. dist. 650. ca. 1. 3. dist. 651. ca. 1. 3. dist. 652. ca. 1. 3. dist. 653. ca. 1. 3. dist. 654. ca. 1. 3. dist. 655. ca. 1. 3. dist. 656. ca. 1. 3. dist. 657. ca. 1. 3. dist. 658. ca. 1. 3. dist. 659. ca. 1. 3. dist. 660. ca. 1. 3. dist. 661. ca. 1. 3. dist. 662. ca. 1. 3. dist. 663. ca. 1. 3. dist. 664. ca. 1. 3. dist. 665. ca. 1. 3. dist. 666. ca. 1. 3. dist. 667. ca. 1. 3. dist. 668. ca. 1. 3. dist

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sexagesimæsept. Articulum primum.*

¶ *Nam Diaconis conuenit prædicandi & baptizandi officium.*

Comment.

IN corpore omnia clara sunt. Dubium tamen vnum restat, quo pacto verum sit, diaconis non conuenire prædicandi & baptizandi officium, quum in diaconorum ordinatione expressè dicatur, Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare & prædicare: ex quo loco habetur argumentum, & contra rationem Autoris, & contra confusionem. Contra rationem quidem: quia dum hic exponitur, ministerium diaconi respicere altare, apparet diaconos non nisi vt ministros se habere ad altare: sed respectu aliorum actuum (puta prædicandi & baptizandi non potest inferri quòd ministeraliter tantum deseruiant. Contra confusionem autem; quia expressè attribuitur sibi & baptizare & prædicare.

¶ Ad hoc dicitur, quòd vtrunque verum est, diuersimodè intelligẽdo. Nam ad diaconos spectat & baptizare & prædicare ex impositione: hoc est si ab episcopo, seu presbytero sibi imponatur, vt Pelagius dicit de const. dist. 4. cap. diaconos. Non spectat autẽ ad diaconos prædicare, aut baptizare ex officio, vt in ea. constat, de consecr. distinct. 4. dicitur. Ratio quoque literæ solida consistit, fundata super officio diaconi absolutè: ex quo enim officium est ministrare, inferetur rationabiliter, quòd si actibus supetiorum se immiscet, non nisi ministerialiter ad eos se habet: & propterea rectè infertur, nõ cõpetere sibi ex officio prædicare, aut baptizare. Cum quo tamen stat (vt dictũ est) quòd vtrũque potest ei competere ex impositione: hoc enim ostendit ministrum ipsum esse officialium eorum, qui ex officio hæc possunt.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæsept. Articulum secundum.*

Quæstio.

IN articulis secundo & tertio hoc solũm pro nouitiis notandum est, quòd quum in calce secũdi articuli dicitur, Effectus baptismi per nihil aliud suppleri potest, intelligendum est de integro effectu baptismi. Integer siquidem effectus baptismi claudit in se characterem. Et propterea licet gratia cum remissione totius culpæ & pœnæ, possit sine baptismo supleri (vt patet in Latrone) character tamen suppleri non potest, & hoc loquendo de potentia ordinata sub diuinæ dispositionis prouidentia.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæsept. Articulum quartum & quintum.*

¶ *Num extra casum necessitatis baptismum ministrare sit peccatũ mortale.*

IN articulis quarto & quinto dubiũ occurrit cõmune multis articulis, An baptizare extra necessitatis casum eo modo quo in necessitatis casu licet, sit peccatum mortale. Verbi gratia, si laicus extra casum necessitatis baptizaret: aut si vnus baptizaret duo simul, dicendo, Ego baptizo vos (quod in casu necessitatis licitum dicitur) & sic de aliis similibus Ecclesiæ ordinationibus erga baptismum non seruatis. Et est ratio dubij: quia Autor hoc tractans in calce corporis artic. 5. dicit, quòd grauiter peccant vterque, scilicet baptizans & baptizatus: & per hoc impediretur baptismi effectus, licet non tolleretur sacramentum. Vbi apparet ipsum sentire, quòd est peccatum mortale: quoniam baptismi effectus non impeditur nisi per peccatum mortale.

¶ Ad huius euidentiam, scito Scotum in 4. sent. distinct. 6. sonare, quòd baptizans plures simul extra articulum necessitatis, dicendo, Ego baptizo vos, peccat mortaliter: quia non seruat formam impositam sibi ab Ecclesia. Si tamen diligenter perspectum fuerit, & distinctum, peccatum mortale dupliciter hic inueniri posse, aut secũdum se (hoc est ex suo genere) aut ex Ecclesiæ præcepto, cum mutationes, aut omissiones huiusmodi non constituant actum sacrilegum secũdum se (quod ex eo patet, quòd si actus esset secundum se sacrilegus, tũ nulla necessitate esset licitus) restat vt aliũde peccatum hoc sit mortale, si mortale est. Ex triplici autem capite hoc dici posset. Vel ex inobedientia: & sic ad hoc quòd esset mortale, exigeretur contemptus. Vel ex præsumptione: puta quia laicus præsumit actum sacerdotis. Vel ex modo institutionis ecclesiasticæ: puta quia ritus talis seruatur vt quasi necessarius: sicut sacræ vestes exiguntur in consecratione Eucharistiæ.

Ex quibus apparet, quòd solenniter baptizanti tenetur sub peccato mortali seruare

ARTICVLVS I.

¶ *Virum ad officium diaconi pertineat baptizare.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd officium diaconi pertineat baptizare. Simul enim iungitur à Domino officium prædicandi Euangelium & baptizandi: secundum illud Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c. Sed ad officium diaconi pertinet euangelizare. Ergo videtur quòd etiam ad officium diaconi pertineat baptizare.

¶ Præterea, Secundum Diony. 5. cap. Eccle. hier. purgare pertinet ad officium diaconi. Sed purgatio à peccatis maximè fit per baptismum: secundum illud Ephe. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Ergo videtur quòd baptizare pertineat ad diaconum.

¶ Præterea, De beato Laurentio legitur, quòd cùm ipse esset diaconus, plurimos baptizabat. Ergo videtur quòd ad diaconos pertineat baptizare.

¶ SED CONTRA est quod Gelas. papa dicit, & habetur in Decret. 93. distinct. Diacones propriam constituimus obseruare mensurã. & infrà, Absq; Episcopo vel presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis ordinibus longius constitutis, necessitas extrema compellat.

CONCLVSIO.

¶ *Non pertinet ad diaconem ex proprio officio baptismi sacramentum conferre, sed in illius & aliorum collatione assistere, & maioribus ministrare.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut cælestium ordinum proprietates & eorum officia ex eorum nominibus accipiuntur (vt Diony. dicit 7. cap. Eccles. hier) ita etiam ex nominibus ecclesiasticorum ordinum accipi potest quid ad vnumquenque pertineat ordinem. Dicuntur autem diaconi, quasi ministri: quia videlicet ad diaconos non pertinet aliquod sacramentum principaliter, & quasi ex proprio officio præberi: sed adhibere ministerium alijs maioribus, in sacramentorum exhibitione. Et sic ad diaconem non pertinet quasi ex proprio officio tradere sacramentum baptismi: sed in collatione huius sacramenti & aliorum, assistere & ministrare maioribus. Vnde Isido. dicit, Ad diaconum pertinet assistere & ministrare sacerdotibus, in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi: in baptismo, scilicet in chrismate, in patena & calice.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad diaconum pertinet recitare Euangelium in Ecclesia, & prædicare ipsum per modum * catechizantis. Vnde & Diony. dicit, quòd diaconi habent officium super immundos: inter quos ponit catechuminos. Sed docere, id est exponere Euangelium, pertinet proprie ad episcopum, cuius actus est perficere: secundum Diony. 5. cap. Eccles. hier. Perficere autem idem est quod docere. Vnde non sequitur quòd ad diacones pertineat officium baptizandi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Diony. dicit 2. c. Eccle. hier. baptismus non solùm habet purgatiuam, sed etiam illuminatiuam virtutem. Et ideo excedit officium diaconi: ad quem pertinet solùm purgare, scilicet vel repellendo immundos, vel disponendo eos ad sacramenti susceptionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia baptismus est sacramentum necessitatis, permittitur diaconibus necessitate vrgente in absentia maiorum baptizare: sicut patet ex autoritate Gelasij suprà inducta. Et hoc modo beatus Laurentius diaconus existens baptizauit.

ARTICVLVS II.

¶ *Virum baptizare pertineat ad officium presbyterorum.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd baptizare non pertineat ad officium presbyterorum, sed solùm episcoporum. Quia (sicut dictum est) sub eodem præcepto iniungitur Matth. vlt. officium docendi & prædicandi. Sed docere quod est perficere, pertinet ad officium episcopi: vt patet per Diony. 5. & 6. c. Eccle. hier. Ergo & baptizare pertinet tantum ad officium Episcopi.

¶ Præterea, Per baptismũ annumeratur aliquis populo Christiano, quod quidem videtur ad officium solius principis pertinere. Sed principatũ in Ecclesia tenent episcopi: qui, vt dicitur in glo. Luc. 10. tenẽt locũ Apostolorũ: de quibus dicitur in Psal. Cõstitues eos principes super omnẽ terram. Ergo videtur quòd baptizare pertineat solùm ad officium episcopi,

¶ Præterea,

¶ Præterea, Isido. dicit, quòd ad episcopum pertinet basilicarum consecratio, vnctio altaris & cõsectio chrismatis, ipse ordines ecclesiasticos distribuit, & sacras virgines benedicit. Sed his omnibus maius est sacramentum baptismi. Ergo videtur quòd multò magis ad officiũ solius episcopi pertineat baptizare.

¶ SED CONTRA est quod Isid. dicit in lib. de officiis: Constat baptisma solis sacerdotibus esse traditum.

CONCLVSIO.

¶ *Proprie ad sacerdotes pertinet baptismi sacramentum ministrare.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacerdotes ad hoc consecrãtur, vt sacramentum corporis Christi conficiant, sicut suprà dictum est. Illud autem est sacramẽtum ecclesiasticæ vnitatis, secũdũ illud Apostoli 1. Corint. 10. Vnus panis & vnũ corpus multi sumus omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Per baptismum autem aliquis fit particeps ecclesiasticæ vnitatis, vnde & accipit ius ad mensam Domini accedendi. Et ideo sicut ad sacerdotem pertinet consecrare Eucharistiam (ad quod principaliter sacerdotium ordinatur) ita ad proprium officium sacerdotis pertinet baptizare. Eiusdem enim videtur esse operari totum, & partem in toto disponere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vtrunque officium, scilicet docendi & baptizandi, Dominus Apostolis iniunxit, quorum vicem gerunt episcopi: aliter tamen & aliter. Nam officium docendi commisit eis Christus, vt ipsi per se illud exercerent, tanquam principalissimum. vnde & ipsi Apostoli dixerunt Act. 6. Non est æquũ nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Officium autem baptizandi commisit Apostolis, vt per alios exercendum. Vnde & Apostolus dicit 1. Corinth. primo. Non misit me Christus baptizare, sed euangelizare. Et hoc ideo: quia in baptizando nihil operatur meritum & sapientia ministri, sicut in dicendo, vt patet ex supradictis. In cuius etiam signum nec ipse Dominus baptizauit, sed discipuli eius: vt dicitur Ioannis 4. Nec tamen per hoc excluditur, quin episcopi possint baptizare: quia quod potest potestas inferior, potest & superior. Vnde & Apostolus ibidem dicit se quosdam baptizasse.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in qualibet republica, ea quæ sunt minora, pertinent ad minora officia, maiora verò maioribus reseruantur: secundum illud Exod 18. Quicquid maius fuerit, referant ad te, & ipsi tantummodo minora iudicent. Et ideo ad minores ciuitatis principes pertinet disponere de infimo populo: ad summos autem principes pertinet disponere ea quæ pertinent ad maiores ciuitatis. Per baptismum autem non adipiscitur aliquis, nisi infimum gradum in populo Christiano. Et ideo baptizare pertinet ad minores principes Ecclesiæ, id est ad presbyteros, qui tenent locum septuaginta duorum discipulorum Christi: vt dicit glos. Lucæ 10.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) sacramentum baptismi est potissimum necessitate: sed quantum ad perfectionem, sunt quædam alia potiora quæ episcopis reseruantur.

ARTICVLVS III.

¶ *Virum laicus possit baptizare.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd laicus baptizare non possit. Baptizare enim (sicut dictum est) proprie pertinet ad ordinem sacerdotalem. Sed ea quæ sunt ordinis, non possunt committi non habenti ordinem. Ergo videtur quòd laicus qui non habet ordinem, baptizare non possit.

¶ Præterea, Maius est baptizare, quàm alia sacramentalia baptismi perficere: sicut catechizare, & exorcizare, & aquam baptismalem benedicere. Sed hæc non possunt fieri à laicis, sed solùm à sacerdotibus. Ergo videtur, quòd multò minus laici possint baptizare.

¶ Præterea, Sicut baptismus est sacramentum necessitatis, ita & pœnitentia. Sed laicus non potest absoluere in foro pœnitentiali. Ergo neque potest baptizare.

¶ SED CONTRA est quod Gelasius papa & Isidor. dicunt, quòd baptizare necessitate imminente, laicis Christianis plerunque conceditur.

CONCLVSIO.

¶ *Non modo sacerdotes, sed & laici, in necessitate constitutis possunt sacramentum baptismi ministrare.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad misericordiam eius, qui vult omnes homines saluos fieri, pertinet, vt in his quæ sunt de necessitate salutis, homo de facili remedium inueniat. Inter omnia autem sacramenta maximæ necessitatis est baptismus, qui est regeneratio hominis in vitam spiritualem: quia pueris aliter omnino subueniri non potest: & adulti non possunt aliter quàm per baptismum plenam remissionem consequi, & quantum ad culpam & quantum ad pœnam. Et ideo vt homo circa remedium tam necessarium defectum pati non possit, institutum est, vt & materia baptismi sit * communis, scilicet aqua, quæ à quolibet de facili haberi potest, & minister baptismi etiam sit quicunque non ordinatus, ne propter defectum baptismi, homo salutis suæ dispendium patiatur.

Aliàs communis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd baptizare pertinet ad ordinem sacerdotalem, secundũ quandam conuenientiam & solennitatem: non autem hoc est de necessitate sacramenti. Vnde etiam si extra necessitatis articulum laicus baptizet, peccat quidem: tamen sacramentum baptismi confert: nec est rebaptizandus ille qui sic est baptizatus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa sacramentalia baptismi pertinent ad solennitatem: nõ autem ad necessitatem baptismi. Et ideo fieri non debent nec possunt à laico, sed solùm à sacerdote: cuius est solenniter baptizare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) pœnitentia non est tantæ necessitatis sicut baptismus. Potest enim per contritionem suppleri defectus sacerdotalis absolutionis, quæ non liberat à tota pœna: nec etiam pueris adhibetur. Et ideo non est simile de baptismo, cuius effectus per nihil aliud suppleri potest.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Virum mulier possit baptizare.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd mulier non possit baptizare. Legitur enim in Carthaginensi concilio, quòd mulier, quanuis docta & sancta, viros in cõuentu docere vel aliquos baptizare non præsumat. Sed nullo modo licet mulieri docere in cõuentu: secundum illud 1. Corinth. 14. Turpe est mulieri, in Ecclesia loqui. ergo videtur quòd nec etiam aliquo modo mulieri liceat baptizare.

¶ Præterea, Baptizare pertinet ad officium prælationis: vnde à sacerdotibus habentibus curam animarum debet accipi baptismus. Sed hoc non potest competere mulieri: secundum illud 1. Timo. 2. Docere mulierinon permittonec dominari in virum, sed subditam esse. Ergo mulier baptizare non potest.

¶ Præterea, In spirituali regeneratione videtur aqua habere locum materni vteri (vt Aug. dicit super illud Ioan. 3. Nũquid homo potest in ventre matris suæ iteratò introire, & renasci?) ille autẽ qui baptizat, videtur magis habere patris officiũ. Sed hoc non competit mulieri. Ergo mulier baptizare non potest.

¶ SED CONTRA est quod Vrbanus Papa dicit, & habetur in Decretis, 30. q. 3. Super quibus consuluit nos tua dilectio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum Ecclesiæ. Quod tion ita intelligas, vt cu istibus cæremoniæ o missio sit peccati mor tale. Similiter si laicus solēniter baptizare præsumeret, à mortali non excusaretur: sed vbi absque solennitate baptizare, & contemptus atque præsumptio deesset, extra necessitatis articulum (puta quia crederet se bene facere) mortale peccatum non video. Imo Innocentius III. à venali etiã peccato excusat eum, qui credens se bene facere, baptizauit seipsum. Dicit enim (in ca. debitum, extra de baptismo & eius effectu) de Iudæo in mortis articulo baptizante seipsum, si talis continuo decessisset, ad patriam protinus euolasset.

¶Ex quo loco argumentum sumitur magnum, quòd si error committitur circa baptismum tutus ac talis, vt rollar baptismum (qualis est error baptizantis seipsum) excusatur non solum à mortali, sed etiã à veniali propter conditionem personæ: alio quin non esset verum, quòd statim ad patriã euolasset: multo magis opinio ignorãtis se bene facere, excusabit à mortali baptizantem seruatis substãcialibus, & errantem solum in hoc, quòd necessitatis articulo non erratur.

¶Nec verba Autoris hic docent oppositum: quoniam baptismi effectus plenus impeditur ex peccato veniali. Peccatis enim venialiter dum baptizatur, nec omnis pœnæ, nec omnis culpæ remissionem adipiscitur: quanuis gratiam consequatur.

Posset quoque dici, quòd Autor de præsumentibus, & nõ de simpliciter facientibus intelligitur.

¶Super Quæstionis sexagesimæ sept. Articulum sextum.

TItulus vt sonat.

¶In corpote arti culi est vna distinctio de forma, qua plures simul baptizantes possent vti. Altera est: Nos te baptizamus. Altera est, vt vterque diceret, Ego te baptizo. Et primò examinatur, & respondetur quæstioni iuxta primam formam: secundò iuxta secundam.

supra ar. 3. & locis ibidem notatis.

¶Quo ad primum recitatur opinio vna, dicẽtium non valere baptismum, si plures dicant, Nos te baptizamus: quia non seruatur forma Ecclesiæ, quæ habet quòd in singulari persona ministri exprimatur, dicendo, Ego te baptizo.

¶Deinde contra hanc rationẽ Autor arguit, imò eam excludit ex multò maiori recessu lectio, hoc videtur nobis hac sententia respondendum, vt baptismus sit, si instante necessitate fœmina puerum in nomine sanctæ Trinitatis baptizauerit.

CONCLVSIO.

¶Possent mulieres in necessitatis casu baptizare, si viri copia non adsit: sicut & laicus vbi non adest sacerdos, qui tamẽ præsente episcopo baptizare potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christus est qui principaliter baptizat, secundum illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum descendentem & manentem, hic est qui baptizat. Dicitur autem Colos. 3. q in Christo non est masculus & fœmina. Et ideo sicut masculus laicus potest baptizare quasi minister Christi, ita etiam & fœmina. Quia tamen caput mulieris est vir, & caput viri est Christus (vt dicitur 1. Corin. 11.) non debet mulier baptizare, si adsit copia viri: sicut nec laicus præsente clerico, nec clericus præsente sacerdote, qui tamen potest baptizare præsente episcopo: eo quòd hoc pertinet ad officium sacerdotis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut mulieri non permittitur publicè docere, potest tamen priuata doctrina vel monitione, aliquem instituere: ita nõ permittitur ei publicè & solennitèr baptizare, sed tamen potest baptizare in necessitatis articulo.

¶Ad secundum dicendum, quòd quãdo baptismus solennitèr & ordinariè celebratur, debet aliquis sacramentum baptismi suscipere à presbytero curam animarũ habente, vel ab aliquo vice eius. Hoc tamen non requiritur in articulo necessitatis, in quo potest mulier baptizare.

¶Ad tertium dicendum, quòd in generatione carnali masculus & fœmina operantur secundum virtutem propriæ naturæ: & ideo fœmina non potest esse principium generationis actiuum, sed passiuum tantùm. Sed in generatione spirituali neuter operatur in virtute propria, sed instrumentaliter tantum per virtutem Christi: & ideo eodem modo potest vir & mulier in casu necessitatis baptizare. Si tamen mulier etiam extra casum necessitatis baptizaret, non esset rebaptizandus: sicut & de laico dictum est. Peccaret tamen ipsa baptizans, & alij qui ad hoc cooperarentur: vel baptismum ab ea suscipiendo, vel ei baptizandum aliquem offerendo.

ARTICVLVS V.

¶Vtrum non baptizatus, possit sacramentum baptismi conferre.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui non est baptizatus, non possit sacramentum baptismi conferre. Nullus enim dat quod non habet. sed non baptizatus non habet sacramentum baptismi. Ergo non potest ipsum conferre.

¶Præterea, Sacramentum baptismi confert aliquis, inquantum est minister Ecclesiæ. Sed ille qui non est baptizatus, nullomodo pertinet ad Ecclesiam, scilicet nec ad sacramentum. Ergo non potest sacramentum baptismi conferre.

¶Præterea, Maius est sacramẽtum conferre, quàm suscipere. Sed non baptizatus non potest alia sacramenta suscipere. Ergo multò minus potest aliquod sacramẽtũ cõferre.

SED CONTRA est quod Isidor. dicit, Romanus Pontifex non hominem iudicat, qui baptizat, sed Spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet Paganus sit qui baptizat. Sed ille qui est baptizatus, non dicitur Paganus. Ergo etiã non baptizatus potest conferre sacramentum baptismi.

CONCLVSIO.

¶Potest non baptizatus baptismum in debita Ecclesiæ forma, & in casu necessitatis conferre: aliter tamen faciens, grauiter peccaret.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hanc quæstionem Augustinus indeterminatam reliquit. Dicit enim in 2. cõtra Epistolam Parmeniani: Hæc quidem alia quæstio est, vtrũm & ab his, qui nunquam fuerunt Christiani, possit baptismus dari: nec aliquid temere inde affirmandum est, sine auctoritate tanti * concilij, quantum tantæ rei sufficit. Postmodum verò per Ecclesiam determinatum est, quòd nõ baptizati, siue sint Iudæi, siue Pagani, possunt sacramentum baptismi conferre: dummodo in forma Ecclesiæ baptizent. Vnde Nicolaus papa respondet, de conse. dist. 4. ad consulta Bulgarorũ, c. 3. A quodã, Iudæo nescitis, vtrum Christiano an Pagano, multos in patria vestra asseritis baptizatos: & quid inde fit agendũ, consulitis. Hi profectò si in nomine Trinitatis baptizati sunt, re baptizari nõ debẽt: si autẽ forma Ecclesiæ nõ fuerit obseruata, sacramentũ baptismi nõ confertur. Et sic intelligendum est quod Gregorius II. scribit Bonifacio episcopo, Quos à Paganis baptizatos esse asseruisti, scilicet Ecclesiæ forma non seruata, vt de nouo baptizes in nomine Trinitatis, mandamus. Et huius ratio est, quia sicut ex parte materiæ quantum ad necessitatem sacramẽti, sufficit quæcunque aqua, ita etiam sufficit ex parte ministri quicunque homo. Et ideo etiam non baptizatus, in articulo necessitatis baptizare potest: vt sic duo non baptizati seinuicem baptizent, dum prius vnus baptizaret alium, & postea baptizaretur ab eodem, & consequeretur vterque non solùm sacramentum, sed etiam rem sacramenti. Si verò extra articulum necessitatis hoc fieret, vterque grauiter peccaret, scilicet baptizans & baptizatus: & per hoc impediretur baptismi effectus, licet non tolleretur ipsum sacramentum.

* Alia consuet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo baptizans adhibet tantummodo ministerium exterius: sed Christus est qui interius baptizat, qui potest vti omnibus hominibus ad quodcunque voluerit. Et ideo non baptizati possunt baptizare: quia, vt Nicolaus papa dicit, baptismus non est illorum, scilicet baptizantium, sed eius, scilicet Christi.

¶Ad secundum dicendum, quòd ille qui non est baptizatus, quanuis non pertineat ad Ecclesiam re vel sacramento, potest tamen ad eã pertinere intentione & similitudine actus: inquantum scilicet intendit facere quod facit Ecclesia, & formam Ecclesiæ seruat in baptizando. Et sic operatur vt minister Christi, qui virtutem suam non alligauit baptizatis, sicut nec etiam sacramentis.

¶Ad tertium dicendum, quòd alia sacramenta non sunt tantæ necessitatis, sicut baptismus. Et ideo magis conceditur quòd non baptizatus possit baptizare, quam quòd possit alia sacramenta suscipere.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrum plures possint simul vnum baptizare.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd plures possint simul vnum baptizare. In multitudine enim continetur vnum, sed non conuertitur. Vndeps. videtur quòd quicquid potest facere vnus, possint facere multi, & non econuerso: sicut multi trahunt nauem quam vnus trahere non posset. Sed vnus homo potest baptizare. Ergo & plures possunt simul baptizare.

¶Præterea, Difficilius est quòd vnum agens agat in plura, quàm quòd plures agentes agant simul in vnum. Sed vnus homo potest simul plures baptizare. Ergo multò magis plures possunt simul vnum baptizare.

¶Præterea, Baptismus est sacramentum maximæ necessitatis. Sed in aliquo casu videtur esse necessarium, quòd plures simul vnum baptizent: puta si aliquis paruulus esset in articulo mortis, & adessent duo, quorum alter esset mutus, & alter manibus & brachijs careret: tunc enim oporteret quod mutilatus verba proferret, & mutus actum baptismi exerceret. Ergo videtur quòd plures possint simul vnum baptizare.

SED

sorum: Græcorum à forma non rei. Et stat ratio in hoc, quòd ad tollendam veritatem baptismi non sufficit recessus ab ista forma, Ego te baptizo: quia si recessus sufficeret, apud Græcos non esset baptismus, quoniam forma eorum, multò magis recedit ab hac nostra, quàm recedat ista, Nos te baptizamus: quum hic non mutetur nisi singulare in plurale, ibi verò omnino omittitur persona ministri, & in tertia persona exprimitur actus, dicendo, Baptizetur, &c.

¶Demum aliam rationem reddit Autor ex parte intentionis explicitæ: scilicet quia hæc forma, Nos te baptizamus, explicatur intentio ministrorum quo ad hoc quòd plures cõueniunt ad vnum baptismum conferendum. Et quo formatur talis intentio? Homo non baptizat, nisi vt minister Christi: ergo oportet ministrum esse vnum, vt Christi vnitatem representet: sed in dicta forma explicatur contrarium, quia explicatur pluralitas ministrorum: ergo dicta forma videtur tollere baptismum. Et confirmatur huiusmodi vnitas auctoritate Apostoli Pauli.

¶Quo ad secundum, potuerunt duo modi quibus hoc cõingere posset, scilicet vel altero præueniente reliquum: & sic dicitur quòd solus præueniens baptizaret. Vel vtroque simul concurrente: & sic dicitur, quòd Christus per vtrũque vnum baptismum conferret.

¶Circa ea quæ hic dicuntur, aduerte primò, duplicíter contingere duos simul baptizare, vel vtroque totum faciente & dicente vel altero dicente, & altero faciente. Autor secundum modum refertur tractandum hic in responsione ad vltimum. De primo autem modo tantùm loquitur in hoc corpore articuli.

Aduert.

Aduert.

¶Aduerte secundò rationem literæ ad concludendum irritam esse formam illam, Nos te baptizamus, non afferri ab Autore assertiuè, sed opinatiuè: vt sua ministrant verba etiam replicara, dum dicit, Quod quidem videtur esse contra rationem ministri: & postea subdit, Ideo contraria intentio videtur excludere sacramentum.

Aduert.

¶Aduerte tertiò autorem superius, quæstio. 66. articu. 7. ad quartum afferre duas alias rationes ad excludendam eandem formam, scilicet, Nos te baptizamus. Prima ratio est: quia actus multiplicatur secundum multiplicationem agentis, si perfectè ab vnoquoque agatur: sed baptismus est actus ab vnoquoque baptizante perfectus: ergo vnus baptismus non est à duobus. Secunda ratio est: quia mutaretur forma baptismi, dicendo, Nos baptizamus: quia dicere, nos, non est idem dicere quod, ego & ego, sed ego & ille. Quæ ideo repetita hic sunt à me quia superius ad hunc locum me remisi.

¶Circa hanc doctrinam, dubium primò occurrit: ex Durando in 4. sent. distin. 5. quæst. 1. art. 2. Primò enim contra omnes dictas rationes Autoris procedit. Et primam quidem rationem, Actus multiplicatur, &c. dicit non concludere in agentibus per voluntatem, & eam militare contra Autorem, ponentem plures sacerdotes posse simul consecrare eandem hostiam: patet enim est vtrobique iudicium, quo ad multiplicationem actus ab agente. Secundam verò rationem de mutatione formæ, dicit non cogere: quia mutatio formæ, quanũ ad illud quod non est de necessitate formæ, non tollit sacramentum: sic autem est in proposito. Tum quia expressio ministri non est de necessitate formæ baptismalis: vt patet de forma Græcorum: ergo multò minus est de necessitate eius expressio ministri in singulari numero. Tum quia hæc forma, Nos te baptizamus, prolata ab vtroque, ex parte cuiuslibet dicentis, resoluitur in istam, Ego baptizo te, vbi nullo modo apparet mutatio secundum sensum à forma Romanæ Ecclesiæ. Et Petrus de Palude in 4. sent. distin. 5. q. 1. art. 3. approbans hæc Durandi, adiungit, quòd sicut forma illa vt profertur ab isto, resoluitur in hanc, Ego te baptizo, & hic baptizat: hæc per hoc seruatur forma Ecclesiæ Romanæ, quo ad sensum, quia vterque dicit secundum sensum, Ego baptizo te, &c.

Addit. 1. ad primum.

Addit. 2. ad primum.

Addit. 3. ad primum.

¶Contra tertiam autem rationem de expressione plurium ministrorum, arguit Durandus tripliciter. Primò, Vnitas ministri vel exigitur ad baptismum secundum rem, aut secundum expressionem, puta quòd quilibet minister exprimat se vt vnum. Non potest dici primum: quia tumet dicit, quòd duo simul possunt baptizare eundem, si vterque dicat, Ego te baptizo. Secundum autem non est rationabile, tum quia expressio ministri nõ est de necessitate sacramenti, tum quia si oportet ministrum exprimi secundum contuentiam ad principale agens (vt ita aliquis quum principale agens sit Trinitas, congruentius exprimi deberet minister in numero pluralitatis quia modus exprimendi ministrum nihil videtur facere ad sacramentum: sufficit enim principale agens & actum exprimere.

Addit. 1. ad primum.

Addit. 2. ad primum.

Addit. 3. ad primum.

Addit. 4. ad primum.

Addit. 5. ad primum.

Addit. 6. ad primum.

Addit. 7. ad primum.

Addit. 8. ad primum.

Addit. 9. ad primum.

Addit. 10. ad primum.

Addit. 11. ad primum.

Addit. 12. ad primum.

Addit. 13. ad primum.

Addit. 14. ad primum.

Addit. 15. ad primum.

Addit. 16. ad primum.

Addit. 17. ad primum.

Addit. 18. ad primum.

Addit. 19. ad primum.

Addit. 20. ad primum.

Addit. 21. ad primum.

Addit. 22. ad primum.

Addit. 23. ad primum.

Addit. 24. ad primum.

Addit. 25. ad primum.

Addit. 26. ad primum.

Addit. 27. ad primum.

Addit. 28. ad primum.

Addit. 29. ad primum.

Addit. 30. ad primum.

Addit. 31. ad primum.

Addit. 32. ad primum.

Addit. 33. ad primum.

Addit. 34. ad primum.

Addit. 35. ad primum.

Addit. 36. ad primum.

Addit. 37. ad primum.

Addit. 38. ad primum.

Addit. 39. ad primum.

Addit. 40. ad primum.

Addit. 41. ad primum.

Addit. 42. ad primum.

Addit. 43. ad primum.

Addit. 44. ad primum.

Addit. 45. ad primum.

Addit. 46. ad primum.

Addit. 47. ad primum.

Addit. 48. ad primum.

Addit. 49. ad primum.

Addit. 50. ad primum.

Addit. 51. ad primum.

Addit. 52. ad primum.

Addit. 53. ad primum.

Addit. 54. ad primum.

Addit. 55. ad primum.

Addit. 56. ad primum.

Addit. 57. ad primum.

Addit. 58. ad primum.

Addit. 59. ad primum.

Addit. 60. ad primum.

Addit. 61. ad primum.

Addit. 62. ad primum.

Addit. 63. ad primum.

Addit. 64. ad primum.

Addit. 65. ad primum.

Addit. 66. ad primum.

Addit. 67. ad primum.

Addit. 68. ad primum.

Addit. 69. ad primum.

Addit. 70. ad primum.

Addit. 71. ad primum.

Addit. 72. ad primum.

Addit. 73. ad primum.

Addit. 74. ad primum.

Addit. 75. ad primum.

Addit. 76. ad primum.

Addit. 77. ad primum.

Addit. 78. ad primum.

Addit. 79. ad primum.

Addit. 80. ad primum.

Addit. 81. ad primum.

Addit. 82. ad primum.

Addit. 83. ad primum.

Addit. 84. ad primum.

Addit. 85. ad primum.

Addit. 86. ad primum.

Addit. 87. ad primum.

Addit. 88. ad primum.

Addit. 89. ad primum.

Addit. 90. ad primum.

Addit. 91. ad primum.

Addit. 92. ad primum.

Addit. 93. ad primum.

Addit. 94. ad primum.

Addit. 95. ad primum.

Addit. 96. ad primum.

Addit. 97. ad primum.

Addit. 98. ad primum.

Addit. 99. ad primum.

Addit. 100. ad primum.

Addit. 101. ad primum.

Addit. 102. ad primum.

Addit. 103. ad primum.

Addit. 104. ad primum.

Addit. 105. ad primum.

Addit. 106. ad primum.

Addit. 107. ad primum.

Addit. 108. ad primum.

Addit. 109. ad primum.

Addit. 110. ad primum.

Addit. 111. ad primum.

Addit. 112. ad primum.

Addit. 113. ad primum.

Addit. 114. ad primum.

Addit. 115. ad primum.

Addit. 116. ad primum.

Addit. 117. ad primum.

Addit. 118. ad primum.

Addit. 119. ad primum.

Addit. 120. ad primum.

Addit. 121. ad primum.

Addit. 122. ad primum.

Addit. 123. ad primum.

Addit. 124. ad primum.

Addit. 125. ad primum.

Addit. 126. ad primum.

Addit. 127. ad primum.

Addit. 128. ad primum.

Addit. 129. ad primum.

Addit. 130. ad primum.

Addit. 131. ad primum.

Addit. 132. ad primum.

Addit. 133. ad primum.

Addit. 134. ad primum.

Addit. 135. ad primum.

Addit. 136. ad primum.

Addit. 137. ad primum.

Addit. 138. ad primum.

Addit. 139. ad primum.

Addit. 140. ad primum.

Addit. 141. ad primum.

Addit. 142. ad primum.

Addit. 143. ad primum.

Addit. 144. ad primum.

Addit. 145. ad primum.

Addit. 146. ad primum.

Addit. 147. ad primum.

Addit. 148. ad primum.

Addit. 149. ad primum.

Addit. 150. ad primum.

Addit. 151. ad primum.

Addit. 152. ad primum.

Addit. 153. ad primum.

Addit. 154. ad primum.

Addit. 155. ad primum.

Addit. 156. ad primum.

Addit. 157. ad primum.

Addit. 158. ad primum.

Addit. 159. ad primum.

Addit. 160. ad primum.

Addit. 161. ad primum.

Addit. 162. ad primum.

Addit. 163. ad primum.

Addit. 164. ad primum.

Addit. 165. ad primum.

Addit. 166. ad primum.

Addit. 167. ad primum.

Addit. 168. ad primum.

Addit. 169. ad primum.

Addit. 170. ad primum.

Addit. 171. ad primum.

Addit. 172. ad primum.

Addit. 173. ad primum.

Addit. 174. ad primum.

Addit. 175. ad primum.

Addit. 176. ad primum.

Addit. 177. ad primum.

Addit. 178. ad primum.

Addit. 179. ad primum.

Addit. 180. ad primum.

Addit. 181. ad primum.

Addit. 182. ad primum.

Addit. 183. ad primum.

Addit. 184. ad primum.

Addit. 185. ad primum.

Addit. 186. ad primum.

Addit. 187. ad primum.

Addit. 188. ad primum.

Addit. 189. ad primum.

Addit. 190. ad primum.

Addit. 191. ad primum.

Addit. 192. ad primum.

Addit. 193. ad primum.

Addit. 194. ad primum.

Addit. 195. ad primum.

Addit. 196. ad primum.

Addit. 197. ad primum.

Addit. 198. ad primum.

Addit. 199. ad primum.

Addit. 200. ad primum.

Addit. 201. ad primum.

Addit. 202. ad primum.

Addit. 203. ad primum.

Addit. 204. ad primum.

Addit. 205. ad primum.

Addit. 206. ad primum.

Addit. 207. ad primum.

Addit. 208. ad primum.

Addit. 209. ad primum.

Addit. 210. ad primum.

Addit. 211. ad primum.

Addit. 212. ad primum.

Addit. 213. ad primum.

Addit. 214. ad primum.

Addit. 215. ad primum.

Addit. 216. ad primum.

Addit. 217. ad primum.

Addit. 218. ad primum.

Addit. 219. ad primum.

Addit. 220. ad primum.

Addit. 221. ad primum.

Addit. 222. ad primum.

Addit. 223. ad primum.

Addit. 224. ad primum.

Addit. 225. ad primum.

Addit. 226. ad primum.

Addit. 227. ad primum.

Addit. 228. ad primum.

Addit. 229. ad primum.

Addit. 230. ad primum.

Addit. 231. ad primum.

Addit. 232. ad primum.

Addit. 233. ad primum.

Addit. 234. ad primum.

Addit. 235. ad primum.

Addit. 236. ad primum.

Addit. 237. ad primum.

Addit. 238. ad primum.

Addit. 239. ad primum.

Addit. 240. ad primum.

Addit. 241. ad primum.

Addit. 242. ad primum.

Addit. 243. ad primum.

Addit. 244. ad primum.

Addit. 245. ad primum.

Addit. 246. ad primum.

Addit. 247. ad primum.

Addit. 248. ad primum.

Addit. 249. ad primum.

Addit. 250. ad primum.

Addit. 251. ad primum.

Addit. 252. ad primum.

Addit. 253. ad primum.

Addit. 254. ad primum.

Addit. 255. ad primum.

Addit. 256. ad primum.

Addit. 257. ad primum.

Addit. 258. ad primum.

Addit. 259. ad primum.

Addit. 260. ad primum.

Addit. 261. ad primum.

Addit. 262. ad primum.

Addit. 263. ad primum.

Addit. 264. ad primum.

Addit. 265. ad primum.

Addit. 266. ad primum.

Addit. 267. ad primum.

Addit. 268. ad primum.

Addit. 269. ad primum.

Addit. 270. ad primum.

Addit. 271. ad primum.

Addit. 272. ad primum.

Addit. 273. ad primum.

Addit. 274. ad primum.

Addit. 275. ad primum.

Addit. 276. ad primum.

Addit. 277. ad primum.

Addit. 278. ad primum.

Addit. 279. ad primum.

Addit. 280. ad primum.

Addit. 281. ad primum.

Addit. 282. ad primum.

Addit. 283. ad primum.

Addit. 284. ad primum.

Addit. 285. ad primum.

Addit. 286. ad primum.

Addit. 287. ad primum.

Addit. 288. ad primum.

Addit. 289. ad primum.

Addit. 290. ad primum.

Addit. 291. ad primum.

Addit. 292. ad primum.

Addit. 293. ad primum.

Addit. 294. ad primum.

Addit. 295. ad primum.

Addit. 296. ad primum.

Addit. 297. ad primum.

Addit. 298. ad primum.

Addit. 299. ad primum.

Addit. 300. ad primum.

Addit. 301. ad primum.

Addit. 302. ad primum.

Addit. 303. ad primum.

Addit. 304. ad primum.

Addit. 305. ad primum.

Addit. 306. ad primum.

Addit. 307. ad primum.

Addit. 308. ad primum.

Addit. 309. ad primum.

Addit. 310. ad primum.

Addit. 311. ad primum.

Addit. 312. ad primum.

Addit. 313. ad primum.

Addit. 314. ad primum.

Addit. 315. ad primum.

Addit. 316. ad primum.

Addit. 317. ad primum.

Addit. 318. ad primum.

Addit. 319. ad primum.

Addit. 320. ad primum.

Addit. 321. ad primum.

Addit. 322. ad primum.

Addit. 323. ad primum.

Addit. 324. ad primum.

Addit. 325. ad primum.

Addit. 326. ad primum.

Addit. 327. ad primum.

Addit. 328. ad primum.

Addit. 329. ad primum.

Addit. 330. ad primum.

Addit. 331. ad primum.

Addit. 332. ad primum.

Addit. 333. ad primum.

Addit. 334. ad primum.

Addit. 335. ad primum.

Addit. 336. ad primum.

Addit. 337. ad primum.

Addit. 338. ad primum.

Addit. 339. ad primum.

Addit. 340. ad primum.

Addit. 341. ad primum.

Addit. 342. ad primum.

Addit. 343. ad primum.

Addit. 344. ad primum.

Addit. 345. ad primum.

Addit. 346. ad primum.

Addit. 347. ad primum.

Addit. 348. ad primum.

Addit. 349. ad primum.

Addit. 350. ad primum.

Addit. 351. ad primum.

Addit. 352. ad primum.

Addit. 353. ad primum.

Addit. 354. ad primum.

Addit. 355. ad primum.

Addit. 356. ad primum.

Addit. 357. ad primum.

Addit. 358. ad primum.

Addit. 359. ad primum.

Addit. 360. ad primum.

Addit. 361. ad primum.

Addit. 362. ad primum.

Addit. 363. ad primum.

Addit. 364. ad primum.

Addit. 365. ad primum.

Addit. 366. ad primum.

Addit. 367. ad primum.

Addit. 368. ad primum.

Addit. 369. ad primum.

Addit. 370. ad primum.

Addit. 371. ad primum.

Addit. 372. ad primum.

Addit. 373. ad primum.

Addit. 374. ad primum.

Addit. 375. ad primum.

Addit. 376. ad primum.

Addit. 377. ad primum.

Addit. 378. ad primum.

Addit. 379. ad primum.

Addit. 380. ad primum.

Addit. 381. ad primum.

Addit. 382. ad primum.

Addit. 383. ad primum.

Addit. 384. ad primum.

Addit. 385. ad primum.

Addit. 386. ad primum.

Addit. 387. ad primum.

Addit. 388. ad primum.

Addit. 389. ad primum.

Addit. 390. ad primum.

Addit. 391. ad primum.

Addit. 392. ad primum.

Addit. 393. ad primum.

Addit. 394. ad primum.

Addit. 395. ad primum.

Addit. 396. ad primum.

Addit. 397. ad primum.

Addit. 398. ad primum.

Addit. 399. ad primum.

Addit. 400. ad primum.

Addit. 401. ad primum.

Addit. 402. ad primum.

Addit. 403. ad primum.

Addit. 404. ad primum.

Addit. 405. ad primum.

Addit. 406. ad primum.

Addit. 407. ad primum.

Addit. 408. ad primum.

Addit. 409. ad primum.

Addit. 410. ad primum.

Addit. 411. ad primum.

Addit. 412. ad primum.

Addit. 413. ad primum.

Addit. 414. ad primum.

Addit. 415. ad primum.

Addit. 416. ad primum.

Addit. 417. ad primum.

Addit. 418. ad primum.

Addit. 419. ad primum.

Addit. 420. ad primum.

Addit. 421. ad primum.

Addit. 422. ad primum.

Addit. 423. ad primum.

Addit. 424. ad primum.

Addit. 425. ad primum.

Addit. 426. ad primum.

Addit. 427. ad primum.

Addit. 428. ad primum.

Addit. 429. ad primum.

Addit. 430. ad primum.

Addit. 431. ad primum.

Addit. 432. ad primum.

Addit. 433. ad primum.

Addit. 434. ad primum.

Addit. 435. ad primum.

Addit. 436. ad primum.

Addit. 437. ad primum.

Addit. 438. ad primum.

Addit. 439. ad primum.

Addit. 440. ad primum.

Addit. 441. ad primum.

Addit. 442. ad primum.

Addit. 443. ad primum.

Addit. 444. ad primum.

Addit. 445. ad primum.

Addit. 446. ad primum.

Addit. 447. ad primum.

Addit. 448. ad primum.

Addit. 449. ad primum.

Addit. 450. ad primum.

Addit. 451. ad primum.

Addit. 452. ad primum.

Addit. 453. ad primum.

Addit. 454. ad primum.

Addit. 455. ad primum.

Addit. 456. ad primum.

Addit. 457. ad primum.

Addit. 458. ad primum.

Addit. 459. ad primum.

Addit. 460. ad primum.

Addit. 461. ad primum.

Addit. 462. ad primum.

Addit. 463. ad primum.

Addit. 464. ad primum.

Addit. 465. ad primum.

Addit. 466. ad primum.

Addit. 467. ad primum.

Addit. 468. ad primum.

Addit. 469. ad primum.

Addit. 470. ad primum.

Addit. 471. ad primum.

Addit. 472. ad primum.

Addit. 473. ad primum.

Addit. 474. ad primum.

Addit. 475. ad primum.

Addit. 476. ad primum.

Addit. 477. ad primum.

Addit. 478. ad primum.

Addit. 479. ad primum.

Addit. 480. ad primum.

Addit. 481. ad primum.

Addit. 482. ad primum.

Addit. 483. ad primum.

Addit. 484. ad primum.

Addit. 485. ad primum.

Addit. 486. ad primum.

Addit. 487. ad primum.

Addit. 488. ad primum.

Addit. 489. ad primum.

Addit. 490. ad primum.

Addit. 491. ad primum.

Addit. 492. ad primum.

Addit. 493. ad primum.

Addit. 494. ad primum.

Addit. 495. ad primum.

Addit. 496. ad primum.

Addit. 497. ad primum.

Addit. 498. ad primum.

Addit. 499. ad primum.

Addit. 500. ad primum.

Addit. 501. ad primum.

Addit. 502. ad primum.

Addit. 503. ad primum.

Addit. 504. ad primum.

Addit. 505. ad primum.

Addit. 506. ad primum.

Addit. 507. ad primum.

Addit. 508. ad primum.

Addit. 509. ad primum.

Addit. 510. ad primum.

Addit. 511. ad primum.

Addit. 512. ad primum.

Addit. 513. ad primum.

Addit. 514. ad primum.

Addit. 515. ad primum.

Addit. 516. ad primum.

Addit. 517. ad primum.

Addit. 518. ad primum.

Addit. 519. ad primum.

Addit. 520. ad primum.

Addit. 521. ad primum.

Addit. 522. ad primum.

Addit. 523. ad primum.

Addit. 524. ad primum.

Addit. 525. ad primum.

Addit. 526. ad primum.

Addit. 527. ad primum.

Addit. 528. ad primum.

Addit. 529. ad primum.

Addit. 530. ad primum.

Addit. 531. ad primum.

Addit. 532. ad primum.

Addit. 533. ad primum.

Addit. 534. ad primum.

Addit. 535. ad primum.

Addit. 536. ad primum.

Addit. 537. ad primum.

Addit. 538. ad primum.

Addit. 539. ad primum.

Addit. 540. ad primum.

Addit. 541. ad primum.

Addit. 542. ad primum.

Addit. 543. ad primum.

Addit. 544. ad primum.

Addit. 545. ad primum.

Addit. 546. ad primum.

Addit. 547. ad primum.

Addit. 548. ad primum.

Addit. 549. ad primum.

Addit. 550. ad primum.

Addit. 551. ad primum.

Addit. 552. ad primum.

Addit. 553. ad primum.

Addit. 554. ad primum.

Addit. 555. ad primum.

Addit. 556. ad primum.

Addit. 557. ad primum.

Addit. 558. ad primum.

Addit. 559. ad primum.

Addit. 560. ad primum.

Addit. 561. ad primum.

Addit. 562. ad primum.

Addit. 563. ad primum.

Addit. 564. ad primum.

Addit. 565. ad primum.

Addit. 566. ad primum.

Addit. 567. ad primum.

Addit. 568. ad primum.

Addit. 569. ad primum.

Addit. 570. ad primum.

Addit. 571. ad primum.

Addit. 572. ad primum.

Addit. 573. ad primum.

Addit. 574. ad primum.

Addit. 575. ad primum.

Addit. 576. ad primum.

Addit. 577. ad primum.

Addit. 578. ad primum.

Addit. 579. ad primum.

Addit. 580. ad primum.

Addit. 581. ad primum.

Addit. 582. ad primum.

Addit. 583. ad primum.

Addit. 584. ad primum.

Addit. 585. ad primum.

Addit. 586. ad primum.

Addit. 587. ad primum.

Addit. 588. ad primum.

Addit. 589. ad primum.

Addit. 590. ad primum.

Addit. 591. ad primum.

Addit. 592. ad primum.

Addit. 593. ad primum.

Addit. 594. ad primum.

Addit. 595. ad primum.

Addit. 596. ad primum.

Addit. 597. ad primum.

Addit. 598. ad primum.

Addit. 599. ad primum.

Addit. 600. ad primum.

Addit. 601. ad primum.

Addit. 602. ad primum.

Addit. 603. ad primum.

Addit. 604. ad primum.

Addit. 605. ad primum.

Addit. 606. ad primum.

Addit. 607. ad primum.

Addit. 608. ad primum.

Addit. 609. ad primum.

Addit. 610. ad primum.

Addit. 611. ad primum.

Addit. 612. ad primum.

Addit. 613. ad primum.

Addit. 614. ad primum.

Addit. 615. ad primum.

Addit. 616. ad primum.

Addit. 617. ad primum.

Addit. 618. ad primum.

Addit. 619. ad primum.

Addit. 620. ad primum.

Addit. 621. ad primum.

Addit. 622. ad primum.

Addit. 623. ad primum.

Addit. 624. ad primum.

Addit. 625. ad primum.

Addit. 626. ad primum.

Addit. 627. ad primum.

Addit. 628. ad primum.

Addit. 629. ad primum.

Addit. 630. ad primum.

Addit. 631. ad primum.

Addit. 632. ad primum.

Addit. 633. ad primum.

Addit. 634. ad primum.

Addit. 635. ad primum.

Addit. 636. ad primum.

Addit. 637. ad primum.

Addit. 638. ad primum.

Addit. 639. ad primum.

Addit. 640. ad primum.

Addit. 641. ad primum.

Addit. 642. ad primum.

*Addit. 643. ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

eundem baptismus verus est: quia neuter alterius factum irritat. Hæc duo sunt quæ pro manifestis habentur.

¶ Vtrum autem an, absolute loquendo, vnitas & pluralitas ministri per accidens se habeant vel per se ad sacramentum baptismi. Durandus enim tenet quòd per accidens: Autor autem tenet quòd per se. Et hoc est verum. Quod ex eo euidenter patet, quòd manifestè per accidens etiam extraneum contingit vnum baptismum esse à duobus ministris: nam la enim ratio id requirit, quanuis permittat.

Amplius, quando baptismus est à pluribus ministris, non est omino vnus, quoniam sunt tunc duæ formæ numero, duæ materiæ & actiones numero: ac per hoc duo baptismi sacramenta actiua, & solus interior baptismus an sint vnus est. Patet aut hoc: quia sacramentum baptismi integratur ex rebus & verbis à ministro, &c. sed in casu proposito sunt duo numero integrata ex rebus & verbis, &c. ergo sunt duo sacramenta actiua, vnum ergo numero baptismi sacramentū vnū ministrū exigit. Et hoc est quod Autoris prima ratio concludit, quòd scilicet actus multiplicatur à multiplicatione agentium totaliu, seu (quod idem est) si perfectè ab vnoquoque fiat.

Vnde cohibenda est lingua dicentium accidere sacramento vnitatem vel pluralitatē ministrorum: quoniā pluralitas ministrorū totaliū, pluralitatem numeralē exterioris sacramenti infert: & omnino per accidens inuenitur ad vnumnumero effectum sacramenti. Mirabile autem est, non aduerti se ad propriam vocem. Nam si subtiliter perpectum fuerit, apparebit, q̄ impossibile est vnum & idem sacramentū baptismi esse à duobus totalibus ministris, quanuis ponatur vnum & eundem effectum esse ab vtrisque. Quanta enim differentia est inter baptismum & eius effectum, tanta differentia est inter affirmationē vnius vel pluriū baptismatum, & vnius vel plurium effectuū baptismi. Et propterea quum baptismi sacramentum non sit nisi exterius integratum ex rebus, & verbis (puta ex ablutione in aqua & forma verborum à ministro cum debita intentione) & hic sint omnia exteriora actiuè & passiuè duplicata (sunt enim duo perfecti ministri eum duabus intentionibus baptizandi, sunt duæ formæ, sunt duæ ablutiones actiuæ & duæ passiuæ: vt patet si aspergatur qui baptizatur secundum diuersas sui partes) breuiter nihil deest ad pluralitatem totalem nisi pluralitas baptizati. Cuius vnitas vnitatem effectui baptismi dare potest: pluralitatem autē exteriotis sacramenti non tollit. Notanter autem dixi pluralitatem totalē: quia qui baptizatur, licet secūdum partem abluatur: ipsum tamen suppositū est, quòd primò abluitur: baptizatur enim hic homo, & non caput eius. Ac per hoc licet secundum exteriores partes sint duæ ablutiones passiuæ: secundum tamen subiectum quod abluitur, non est nisi vna ablutio passiua: quia non est nisi vnus ablutus. Et propterea dicitur, quòd non est nisi vnus baptismus passiuè in eo qui baptizatur à duobus modo dicto. Ex quibus omnibus habetur quòd vnitas per se baptismi vnitatem exigit ministri perfecti.

¶ Sed qua ratione aut autoritate cogente vnitas ministri excludit pluralitatem partialium comministrantium, videndum restat: Autor siquidem ex duobus capitibus conatur hoc monstrare, scilicet ex parte formæ (vt patet in secunda ratione) & ex parte vnitatis principalis agentis, scilicet Christi, vt patet in tertia ratione. Autoritas verò duplex inducitur: altera ex decretis distin. 23. ca. quorundam. Vbi ordo sacer datus ab episcopo operante & presbytero legente irritatur. Altera ex Euangelio, eo quòd Dominus baptizanti commisit inuocationem Trinitatis. In oppositam autem partem afferitur ratio, quia omnes sumus vnum corpus in Christo: singuli autem alter alterius membra: ac per hoc multi partialiter concurrentes, concurrunt vt vnum: imò concurrunt vt multa instrumēta voius, scilicet Christi. Et hoc præcipuè habet locum in proposito: vbi cōstat q̄ Christus est qui baptizat, & homo nō nisi mirisfitialiter vt Christi instrumētū concurrit.

¶ Et confirmatur: quia si Christus vtitur totalibus ministris ad vnū baptisma contra omnem rationem, multò magis credendum est q̄ vtitur pluribus ministris partialibus ad vnum baptismum necessitatis, aut ratione ita exigente.

¶ Suffragatur & Euangelij autoritas: quoniam Dominus dixit pluraliter, baptizantes eos, infinuans per pluralem numerum: plures posse simul baptizare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in casu necessitatis vnus posset simul plures baptizare sub hac forma, Ego vos baptizo, puta si immineret ruina, aut gladius, aut aliquid huiusmodi, quod omnino moram non pateretur, vt sigillatim omnes baptizarentur. Nec per hoc diuersificaretur forma Ecclesiæ: quia pluralē non est nisi singulare geminatum, præsertim cùm pluraliter dicatur Matthæi vltimo, Baptizantes eos, &c. Nec est simile de baptizante & baptizato: quia Christus qui principaliter baptizat, est vnus, sed multi per baptismum efficiuntur vnum in Christo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) integritas baptismi consistit in forma verborum & in vsu materię. Et ideo neque ille qui tantùm verba profert baptizat, neque ille qui immergit. Et ideo si vnus verba proferat, & alius immergat, nulla forma verborum poterit esse conueniens: neque enim poterit dici, Ego te baptizo (cùm ipse non immergat, & per consequens non baptizet) neque etiam poterit dici, Nos te baptizamus, cùm neuter baptizet. Si enim duo sint, quorum vnus vnā partem libri scribat, & alius aliam, non erit propria locutio, Nos scripsimus librū istū, sed synecdochica, inquantum totum ponitur pro parte.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm in baptismo requiratur aliquis qui baptizatum leuet de sacro fonte.

Infr. ar. 8. ad 1.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd in baptismo non requiratur aliquis, qui baptizatum de sacro fonte leuet. Baptismus enim noster per baptismū Christi consecratur, & ei conformatur. Sed Christus baptizatus non est ab aliquo de fonte susceptus: sed sicut dicitur Matthæ. 3. Baptizatus Iesus confestim ascendit de aqua. Ergo videtur quòd nec in aliorum baptismo requiratur aliquis, qui baptizatum de sacro fonte suscipiat.

¶ Præterea, Baptismus est spiritualis regeneratio: vt dictum est. Sed in carnali generatione non requiritur nisi principium actiuum, quod est pater, & principium passiuū, quod est mater. Igitur cùm in baptismo locum patris obtineat ille qui baptizat, locū autem matris, ipsa aqua baptismi (vt Aug. dicit in quodam sermone Epiphaniæ) videtur quòd non requiratur aliquis alius, qui baptizatum de sacro fonte leuet.

¶ Præterea, In sacramentis Ecclesiæ, nihil deterioris fieri debet. Sed hoc deterioris videtur, quòd adulti baptizati, qui seipsos sustentare possunt, & de sacro fonte exire, ab alio suscipiantur. Ergo videtur quòd non requiratur aliquis præcipuè in baptismo adultorum, qui baptizatum de sacro fonte leuet.

¶ SED CONTRA est quod Dion. dicit 2. c. Cæle. hier. quòd sacerdotes assumentes baptizatum, tradūt eum adductionis susceptori & duci.

CONCLVSIO.

¶ Sicut paruuli nuper carnali generatione nati nutricibus est pædagogis instruendi tradunturi, ita in spirituali per baptismum regeneratione aliquis requiritur, qui baptizatum de sacro fonte baptismatis suscipiens ipsum tueatur & instituat in his, quæ ad diuinum pertinent cultum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd spiritualis regeneratio quæ fit per baptismum, assimilatur quodammodo generationi carnali. Vnde dicitur primæ Petri secundo, Sicut modò geniti infantes rationabiles & sine dolo, lac concupiscite. In generatione autem carnali paruulus nuper natus, indiget nutrice & pædagogo. Vnde & in spirituali generatione baptismi requiritur aliquis, qui fungatur vice nutricis & pædagogi, informando & instruendo eum, quasi nouitium in fide, de his quæ pertinent ad fidem & vitam Christianam. Ad quod prælati Ecclesiæ vacare non possunt, circa communem curam populi occupati: paruuli enim & nouitij indigent speciali cura præter communem. Et ideo requiritur quòd aliquis suscipiat baptizatum de sacro fonte, quasi in suam instructionem & tutelam. Et hoc est quod Diony. dicit vlti. cap. Cæleſt. hierar. Diuinis nostris ducibus (id est Apostolis) ad mentem venit, & visum est suscipere infantes secūdum istum sanctum modum, quòd naturales pueri parentes, traderent puerum cuidam docto in diuinis pædagogo, & reliquum sub ipso puer ageret, sicut sub diuino patre & saluationis sanctæ susceptore.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus non est baptizatus, vt ipse regeneraretur, sed vt alios regeneraret. Et ideo post baptismum non indiguit pædagogo tanquam paruulus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in generatione carnali non requiritur ex necessitate nisi pater & mater. Sed ad facilem partum, & educationem pueri conuenientem, requiritur obstetrix & nutrix & pædagogus, quorum vicem implet in baptismo ille qui puerum de sacro fonte leuat. Vnde non est de necessitate sacramenti: sed vnus solus potest in aqua baptizare, necessitate imminente.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptizatus non suscipitur à patrino de sacro fonte propter imbecillitatē corporalem: sed propter imbecillitatem spiritualem, vt dictum est.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm ille, qui aliquem leuat de sacro fonte, teneatur ad eius instructionem.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui suscipit aliquem de sacro fonte, non obligetur ad eius instructionem. Quia nullus potest instruere nisi instructus. Sed etiam quidam non instructi, sed simplices admittuntur leuare aliquem de sacro fonte. Ergo ille qui suscipit baptizatum, nō obligatur ad eius instructionem.

¶ Præterea, Filius magis potest à patre instrui quàm ab alio extraneo: nam filius habet à patre esse, nutrimentū & disciplinam: vt Philosophus dicit in 8. Ethic. Si ergo ille qui suscipit baptizatum, teneretur eum instruere, magis esset conueniens quòd pater carnalis filium suū de baptismo susciperet, quàm aliquis alius. Quod tamē videtur esse prohibitum: vt habetur in Decreta. 30. q. 1. peruenit. & dictum est.

¶ Præterea, Plures magis possunt instruere quàm vnus solus. Si ergo ille qui suscipit aliquem baptizatum, teneretur eū instruere, magis deberēt plures suscipere, quàm vnus solus, cuius contrarium habetur ex Decret. Leonis Papæ. Non plures, inquit, ad suscipiēdum de baptismo infantem, quàm vnus accedant, siue vir siue mulier.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in quodā sermone Paschali, Vos ante omnia tam viros q̄m mulieres, qui filios in baptismate suscepistis, moneo, vt vos cognoscatis fideiussores apud Deū extitisse pro illis, quos visi estis de sacro fonte suscipere.

CONCLVSIO.

¶ Non nisi in casu necessitatis, qui aliquem de sacro baptismatis fonte leuarit, tenetur eū instituere, quo scilicet animaduerteret illū malis moribus imbui.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnusquisq̄ obligatur ad exequendum officium quod accepit. Dictum est autē, quòd ille qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium pædagogi. Et ideo obligatur ad habendam curam de ipso, si necessitas immineret: sicut eo tempore & loco, in quo baptizati inter infideles nutriūtur. Sed vbi nutriūtur inter catholicos Christianos, satis possunt ab hac cura excusari, præsumēdo quòd à suis parentibus diligenter instruātur. Si tamen quocunq̄ modo sentirent contrarium, teneretur suum modum, saluti spiritualium filiorum curam impendere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vbi immineret periculum, oporteret esse aliquem doctum in diuinis, sicut Dion. dicit, qui baptizatum de sacro fonte susciperet. Sed vbi hoc periculum non imminet, propter hoc quòd pueri nutriuntur inter catholicos, admittuntur quicunque ad hoc officium: quia ea quæ pertinent ad Christianam vitam & fidem, publicè omnibus nota sunt. Et tamen ille qui non est baptizatus, non potest suscipere baptizatum (vt est declaratum in concilio Moguntino) licet non baptizatus posit baptizare, quia persona baptizantis est de necessitate sacramēti, nō autem persona suscipientis: sicut dictum est.

¶ Ad secundum dicendū, quòd sicut est alia generatio spiritualis à carnali, ita etiam debet esse alia disciplina: secundum illud Hebræ. 12. Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos, non multò magis obtemperabimus Patri spirituum, & viuemus? Et ideo alius debet esse pater spiritualis à patre carnali, nisi necessitas contrarium exigat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd confusio esset disciplinæ, nisi esset vnus principalis institutor. Et ideo in baptismo vnus debet esse principalis susceptor. Alij tamen possunt admitti, quasi coadiutores.

potest dupliciter accipi. Primò, vt secunda exponens accidentaliter intendatur: ac si diceret, ego baptizo, & iste currit. Alio modo, vt per te intēdatur, tanquam dicens quòd ambo simul ministramus sacramentum baptismi. Et si in primo sensu accipiatur, idem videtur iudicium de hac forma, & de forma in qua ponitur aliquid impertinens: puta si quis diceret, ego te baptizo, & omnes astantes ad hoc consentiunt, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

Et sensus iste licet videatur extraneus in proposito tamen posset accidere, duobus ex consulto volentibus simul vnū baptizare, & vtroque alterum volēte reuereri, per hoc quòd vterque alterius meminit ad huiusmodi enim reuerentiam exprimendā videretur eis, quòd deberet vterque vti numero plurali. Sed infra proprium sensum stando exprimitur per has duas exponentes pluralitas contraria vnitati ministri: & propterea ambæ simul destruunt veritatem primæ. Signi ficant enim, quòd duo simul, & nō quòd vnus baptizet: duos autē simul esse vnū sacramēti ministrum, supponitur impossibile, & contrariari veritati ministri.

¶ Ad argumenta Durādi cōtra tertiam rationem (scilicet quia minister exprimitur vt præsens et pondendo, dicitur ad vtranque partem distinctiuè, quòd vtraq; sanè intellecta est vera. Ad baptismū enim vnū omnino, seu vnum secundum formam, exigitur vnitas ministri secundum rem. Nec opponit dixit Autor: quoniam duobus simul baptizantibus, vtroq; totum dicente & faciēte, non est baptismus vnus secundum formam, sed secundum effectū. Quē etiam non haberet, nisi potestas Christi supplerer, vtens duobus totalibus instrumētis vt vnoquemadmodū prius dictū est. Altera quoque pars disiunctiuè ve ta est negatiuè: oportet enim exprimi ministrū vnum ad hunc sensum, hoc est non exprimi vt plures: quia pluralitas ministri expressa, obstaret veritati ministri. Vnde ad primā obiectionem de nō necessaria expressione ministri, iā patet respōsio.

¶ Ad secundam autem de congruentia ad principale agens, respondetur, quòd ratio de vnitate ministri propter vnitatem Christi in litera aliata, non vt necessaria, sed vt probabilis inducta est, vt verba literæ sonant. Rationabilis autem est congruentia ministri ad Christum magis quàm ad Trinitatem personarū: quia in Euangelio inuenimus attributum baptismatis tanquam baptizanti, non Trinitati, sed Christo de quo scriptum est Ioan. 1. Hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Minister autem baptizantis personam induere se fatetur, dicendo, Ego te baptizo.

¶ Ad tertiam autem de impertinentia modi exprimendi ministri conceditur verum esse, q̄ modus exprimendi non implicat aliquid contrarium veritati alicuius requisiti ad sacramentum: tunc enim sufficit exprimere causam principalem & agentem ministri, quando nihil contrarium veritati sacramenti exprimitur.

¶ Ad dubium contra conclusionem, propter obiecta à Petro de Palude, respondendo dicitur ad primam obiectionem, quòd non est simile de sacramento matrimonij & sacramento baptismi: quia sacramentum matrimonij fundatur super matrimonio, vt est officium naturæ: & propterea quæcunque sufficiunt ad efficiendum coniugium verum, vt est in officium naturæ, sufficienter etiam se habent ad suscipiendam sacram: natalitatem coniugij. Et quoniam non refert ad coniugium, vt est naturæ officium, pluraliter vel singulariter dicere, imò siue verbis, siue solis nutibus consensum exprimere: ideo sacramentum matrimonij verè susciperetur, si pluraliter diceretur, Accipimus te in virum nostrum, supposita pluralitate vxorum: sicut etiam verè contrahitur sine verbis. Secus autem esse de baptismo ratio cogit: quia baptismus non potest distingui in officium naturæ & in sacramentum, sed est tantummodo sacramētum. Et hinc est ietiam, quòd non potest nominatio Trinitati supplere vnitatem ministri, sicut nec vnitas actus vnitatem ministri.

¶ Ad secundam verò obiectionem, concēditur quòd magis explicaretur vnitas baptismi dicendo, Nos te baptizamus, nisi implicaretur pluralitas contraria veritati ministri.

¶ Et ad confirmationē, dicitur quòd à duobus dicentibus, Ego te baptizo, exprimitur vnitas actus vnius vtriusque eorum, ex hoc ipso, q̄ quilibet dicit, baptizo: hoc enim vnitatem actus importat.

¶ Ad tertium dicitur, quòd duo Officiales inſolidum in potestate sua habent quòd possint ad vnum actū concurrere: & ideo possunt dicere, Nos facimus, vno pro vtroque loquente: sed ministri sacramentorum non habent hoc in potestate sua, vt possint ad vnum omnino actum baptismi concurrere. Quod ex eo diuincitur, quòd non possunt ad vnam & eandem numero formam concurrere: sed oportet vtroque suam formam exprimere, siue dicendo, Nos te baptizamus: siue, Ego te baptizo, vt ipsi aduersarij fatentur.

¶ Ad quartam demum obiectionem dicitur, quòd ex hoc quòd plurale non est nisi singulare geminatum, non euaditur, quin dicēdo, nos, significetur pluralitas personarum: quæ (vt dictum est) contrariatur veritati ministri. Nam dicendo, Nos baptizamus, sensus est, nō quòd hic ego, sed quòd duo ego, hoc est, persona mea, & persona collegæ mei: ambo enim demonstramur in primo vtriusque collega. Vel adaugmentum dicendo, ego, & collega subiungeremus significatum per ly nos. Sicut dicendo in nominatiuo plurali, vos, nō significatur bis tu, sed significantur duo tu: significantur enim demonstratis duobus, tu & tu. Et hoc est plurale esse singulare geminatum. Ex quibus omnibus apparet manifestè, quòd huiusmodi geminatio singularis in plurali ponit multitudinem personarum, quæ excluditur per vnitatem singularis. Et propterea in nullo adiuuat Argumentem: sed Autorem dicentem, quòd per hoc variatur forma, & exprimitur pluralitas contraria veritati & vnitati ministri.

¶ Cum his omnibus tamen scito, quòd si quis propriè deserens dignitati etiam in sacra

Universidad de Deusto
Biblioteca

in sacramentis, volens numero plurali se suósque actus significare, dixerit, Nos te baptizamus in nomine Patris & filij & Spiritus sancti, perfectum esse sacramentum baptismi: quoniam ex accommodatione vsus personæ excellentes vtuntur plurali pro singulari: ac per hoc ex huiusmodi vsus accommodatione huiusmodi nomina & verba in plurali numero significant singulares personas: & singulares actus excellentium personarum: quamuis hoc non significent ex propriæ significationis impositione.

¶Ad dubium de insufficientia processus literæ, respondetur nō esse Autorem diminutum: sed in suo processu compte hendisse etiam quid dicendum sit secundum formam Græcorum. Et hoc in suo simili: declarando enim, quòd non mutata forma, plures simul totum dicendo & faciendo possunt vnum baptizare, sufficiēter declarauit quòd etiam secundum formā Græcorum hoc fieri potest vtroque ministro absente & dicente, Baptizetur seruus Christi, &c.

¶ Ad penultimā demū quæstionē magis Physicam quàm Theologicam, dicitur quòd vaitas effectus sequitur vnitatē virtutis à qua causatur. Et propterea distinguendum est de causis eiusdem rationis simul cōcurrentibus, aut agunt virtutibus propriis aut agunt virtute tertij. Et dicendum, q̄ si sunt causæ agentes virtutibus propriis, impossibile est à duabus eiusdem rationis totalibus causis omnino vnum & eundem per se prouenire effectū: quoniam effectus ille esset per se ab vtraque & à natura. Si vero agunt virtute tertij, potest vnus & idem omnino effectus ab vtraque prouenire: vel, rectius loquendo, per vtraque à tertio prouenire. Et quia sacramenta non agunt virtutibus propriis, sed virtute Christi, qui per illa operatur: ideo quotcunq; instrumentales causæ eiusdem rationis perfectæ seu totales concurrere inueniantur simul in vnum operatum: vnica virtus Christi per illa vnum operatur effectū: quamuis illæ instrumentales causæ quantum in se est, duos sortirentur effectus. Et propterea diximus & dicimus, quòd Christus ex suæ potestatis excellentia potest simul vti duobus instrumentis totalibus vt vno: & de facto sic voluerunt in casu proposito.

Infrà q. 70. ar. 2. ad 3. & 4. Et 4. di. 4. q. 3. ar. 3. q. 2. co. & ad 3. Et di. 6. q. 1. art. 1. qõn. 1. cor. Et 4. co trac. 71.

Nec obstat huic responsioni doctrina superius habita de virtute existente in sacramentis: oportet enim esse memorem, virtutem illam nihil aliud esse quàm vsum verborum & rerum sacramentalium, ad producendum sacramenti effectum. Vsum autem dico, non cuiuscunque vtentis, sed Christi: vt superius declaratum est. Quomodo autem soluenda esset quæstio hæc à ponentibus in sacramento superadditam qualitatis virtutem, ipsi viderint. imò hinc perpendant se à veritate procul esse, si non poterunt intellectui satisfacere in hac quæstione absque miraculis.

¶In responsione ad secundum, aduerte quòd si baptizando plures, non intercederet alia mutatio, quàm dicere, Baptizo vos, non videretur magna ad hoc necessitas exigi: quoniam ex solo concursu multorum videmus Romanam Ecclesiam mutare formam de singulari in pluralem: quando ordinantur diaconi plures simul. dicit enim tunc Episcopus, Accipite potestatem, &c. Sed quoniam baptizatio simul plurium non fit communiter per immersionem, sed per aspersionem: ideo ad tot mutationes faciendas magna exigitur necessitas.

¶In responsione ad tertium, aduerte tria hic ad sensum literæ. Primum est, quòd baptizare sumitur secundum plures significationes: quandoque enim sumitur secundum propriam significationem: & tunc significat abluere. Quandoque verò sumitur extensa significatione pro integro sacramento, quasi idem sit baptizare, quod sacramentum conferre. Et iuxta hunc sensum dicitur in hac litera, quòd neuter baptizaret. Secundum est, quòd Autor loquitur hīc de baptismi forma apud Larinam Ecclesiam, quam dicit, Nulla forma verborum, &c.

Tertium est, quòd loquutio pluralis in prima persona potest dupliciter exponi per duas singulares, vel per modum copulatiuæ vel copulatim. Et quando exponitur per modum copulatiuæ, habet vtranque singularem seorsum veram. Verbi gratia, dicendo, nos trahimus nauem, habet ex ore cuiuslibet demonstrati per ly nos, suam singularem veram: puta ego trahо nauem, &, ego trahо nauem: & sic de aliis trahentibus. Et iuxta hunc sensum procedit litera, dicendo quòd neuter baptizaretur: hoc est, neuter posset verè dicere, ego te baptizo: & similiter neuter scribentium partem libri, posset verè dicere, ego scripsi hunc librum. Quando verò copulatim exponitur: non exigitur quòd aliqua singularis sit vera: imò fiat vtranque singularem fore falsam. Verbi gratia, Si iudices delegati simul, ita quòd ambo simul, & neuter sine altero possit iudicare, proferendo sententiam, verè dicerent, Nos iudicamus. Et verum esset, quòd ego & alter, ego coniunctim, iudicamus: falsa tamen esset vtraque singularis, puta ego iudico, quia in veritate ego iudicandi potestate careo. Et iuxta hunc sensum posset dici. Nos te baptizamus, in casu posito: quia de vtroque simul coniunctim verificaretur quòd conferunt sacramentum baptismi: quamuis neuter conferret illud. Et certè quamuis est ex veritate formæ posset vnus in articulo necessitatis baptizari à duobus: quorum alter esset mutus, & alter esset mancus, mutos profitente verba, ad abluendo, & manco euitandos omnes scrupulos, secundum formam Græcorum, & dicente, Baptizetur seruus Christi, &c. tunc enim nullum penitus apparet inconueniens ex parte formæ in ministrorum pluralitate. Autor autem, quia tenet, plures personas nō posse integrare ministrum baptismi vnius, ideo dicto transcursu fuit contentus. Videtur autem, quòd in tali casu potius pro baptismo iudicandum esset: quamuis difficile sit, quin mancus posset etiam abluere. Posset enim super caput habere modicum aquæ: quam inclinando caput effunderet super baptizando, & simul proferret verba. Et in hoc posset mutus adiuuare, sustinendo vas in capite manci, ne caderet, quum ille inclinaret ea putiùs & manus muti plenæ aqua ponitæ super caput manci, supplere vicem vasis: ita tamen quòd motus capitis manci esset effusiuus aquæ.

¶Et hæc sufficiant etiam pro duobus sequentibus articulis.

QVAESTIO SEXAGESIMA octaua, De *suscipientibus baptismum, in duodecim articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de suscipientibus baptismum.

¶Et circa hoc quæruntur duodecim.

¶Primò, vtrùm omnes teneantur ad suscipiendum baptismum.

¶Secundò, vtrùm aliquis possit saluari sine baptismo.

¶Tertiò, vtrùm baptismus sit differendus.

¶Quartò, vtrùm peccatores sint baptizādi.

¶Quintò, vtrùm peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria.

¶Sextò, vtrùm requiratur cōfessio pctōrū.

¶Septimò, vtrùm requiratur intentio ex parte baptizati.

¶Octauo, vtrùm requiratur fides.

¶Nonò, vtrùm pueri sint baptizandi.

¶Decimò, vtrùm pueri Iudæorum sint baptizandi inuitis parentibus.

¶Vndecimò, vtrùm aliqui sint baptizandi in maternis vteris existentes.

¶Duodecimò, vtrùm furiosi & amētes sint baptizandi.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm omnes teneantur ad susceptionē baptismi.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd non teneantur omnes ad susceptionem baptismi. Per Christum enim nō est hominibus arctata via salutis. Sed ante Christi aduentum poterāt homines saluari sine baptismo. Ergo & post Christi aduentum.

¶Præterea, Baptismus maximè videtur esse institutus in remedium peccati originalis. Sed ille qui est baptizatus, cùm non habeat originale peccatum, non videtur q̄ possit illud transfundere in prolem. Ergo filij baptizatorum non videntur esse baptizandi.

¶Præterea, Baptismus datur ad hoc, quòd aliquis per gratiam à peccato mudetur. Sed hoc consequuntur illi qui sunt sanctificati in vtero, sine baptismo. Ergo non tenentur ad suscipiendum baptismum.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Et in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur, Baptizatis tantùm, & ter salutis esse credimus.

CONCLVSIO.

¶Omnes homines de necessitate salutis tenentur ad baptismum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ad illud homines tenentur, sine quo salutem consequi nō possunt. Manifestū est autem, q̄ nullus potest salutē cōsequi, nisi per Christum. vnde & Apost. dicit Rom. 5. Sicut per vnius delictū in omnes homines in cōdemnationem, sic & per vnius iustitiā, in omnes homines in iustificationē vitæ. Ad hoc autē datur baptismus, vt aliquis per ipsum regeneratus, incorporetur Christo, factus membrū ipsius. vnde dicitur Gal. 3. Quicunq; in Christo baptizati estis, Christum induistis. Vnde manifestum est, quòd omnes ad baptismum tenentur, & sine eo non potest esse salus hominibus.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ nunquam homines potuerūt saluari etiam ante Christi aduentū, nisi fierent membra Christi: quia, vt dicitur Act. 4. non est aliud nomē datū hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Sed ante aduentū Christi, homines Christo incorporabantur per fidem futuri aduentus: cuius fidei signaculū erat circūcisio, vt Apost. dicit Rom. 4. Antè verò q̄ circuncisio institueretur, sola fide (vt Greg. dicit) cum sacrificiorum oblatione, quibus suā fidem antiqui patres profitebantur, homines Christo incorporabantur. Post aduentū etiam Christi, homines per fidē Christo incorporātur: secundū illud Ephe. 3. Habitare Christū per fidē in cordibus vestris. Sed alio signo manifestatur fides rei iam præsentis, quā demōstrareтur, quando erat futura: sicut etiā alijs verbis significatur præsens, præteritū, & futurū. Et ideo licet ipsum sacramētū baptismi, nō semper fuerit necessariū ad salutē: fides tamen cuius baptismus sacramentum est, semper necessaria fuit.

¶Ad secundum dicendum, q̄ (sicut in Secūda parte dictum est) illi qui baptizantur, renouantur per baptismum secundum spiritum, corpus tamen remanet subiectum vetustati peccati: secundum illud Rom. 8. Corpus quidem mortuū est propter peccatū, spiritus verò viuit propter iustificationem. Vnde & Aug. probat in lib. contra Iulianū, q̄ nō baptizatur in homine, quicquid in eo est. Manifestum est autem, quòd homo non generat generatione carnali secundum spiritum, sed secundum carnem. Et ideo filij baptizatorum, cum peccato originali nascuntur: vnde indigent baptizari.

¶Ad tertium dicendum, quòd illi qui sunt sanctificati in vtero, consequuntur quidem gratiam emundantem à peccato originali: non tamen ex hoc ipso consequuntur characterem, quo Christo cōfigurentur. Et propter hoc si aliqui nunc sanctificarentur in vtero, necesse esset eos baptizari: vt per susceptionem characteris, alijs mēbris Christi conformarentur.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm sine baptismo aliquis possit saluari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sine baptismo nullus possit saluari. Dicit enim Dominus Ioā. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Sed illi soli saluantur, qui regnum Dei intrāt. Ergo nullus potest saluari sine baptismo, quo aliquis regeneratur ex aqua & Spiritu sancto.

¶Præterea, In lib. de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur, Nullum catechuminū, quāuis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere credimus, excepto martyrio, vbi totum sacramentum baptismi complet. tur. Sed si aliquis sine baptismo posset saluari, maximè hoc haberet locum in catechuminis bona opera habentibus, qui videtur habere fidem per dilectionem operantem. Videtur ergo quòd sine baptismo nullus possit saluari.

¶Præterea, Sicut suprà dictum est, sacramētum baptismi est de necessitate salutis. Necessarium autem est, sine quo non potest aliquid esse: vt dicitur 5. Met. Ergo videtur q̄ sine baptismo nullus possit consequi salutē.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit super Leuiticum, inuisibilem sanctificationem quibusdam affuisse & profuisse sine visibilibus sacramentis, visibilem verò sanctificationem (quæ fit sacramento visibili) sine inuisibili posse adesse, sed nō posse prodesse. Cùm igitur sacramentum baptismi ad visibilem sanctificationē pertineat, videtur quòd sine sacramento baptismi, aliquis possit salutem cōsequi per inuisibilem sanctificationem.

CONCLVSIO.

¶Minimè saluari possunt qui re & voto baptismi sacramentum non susceperint: qui verò saltem voto sacramentum baptismi susceperint, etsi non re, saluari eos tamen possibile est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacramentum baptismi dupliciter potest alicui deesse. Vno modo & re & voto, quod contingit illis, qui nec baptizantur, nec baptizari volunt: quod manifestè ad contemptum sacramenti pertinet, quātum ad illos qui habent vsum liberi arbitrij. Et ideo hi quibus hoc modo deest baptismus, salutem consequi nō possunt: quia nec sacramentaliter nec mentaliter Christo incorporantur, per quem solum est salus. Alio modo potest sacramentum baptismi alicui deesse re, sed non voto: sicut cùm aliquis baptizari desiderat, sed aliquo casu præuenitur morte, antequam baptismum suscipiat. Et talis sine baptismo actuali, salutem consequi potest, propter desiderij baptismi, quod pro-

cedit ex fide per dilectionem operantē: per quam Deus interius hominem sanctificat, cuius potentia sacramentis visibilibus non alligatur. Vnde Ambr. dicit de Valentiniano, Qui catechuminus mortuus fuit, quem regeneraturus eram, amisi: verumtamen ille gratiam, quam poposcit, non amisit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dicitur 1. Reg. 16. Homines vident quæ parent, Dominus autem intuetur corde. Ille autem qui desiderat per baptismum regenerari ex aqua & Spiritu sancto, corde quidem regeneratus est, licet non corpore: sicut & Apost. dicit Rom. 2. quòd circuncisio cordis est in Spiritu, non in litera, cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

¶Ad secundum dicēdum, quòd nullus peruenit ad vitam æternam, nisi absolutus ab omni culpa & reatu pœnæ. Quæ quidem vniuersalis absolutio fit in perceptione baptismi & in martyrio: propter quod dicitur quòd in martyrio omnia sacramēta baptismi complentur, scilicet quātum ad plenam liberationem à culpa & pœna. Si quis ergo catechuminus sit habens desiderium baptismi (quia aliter in bonis operibus non moreretur, quæ non possunt esse sine fide per dilectionem operante) talis decedens non statim peruenit ad vitam æternam, sed patietur pœnam pro peccatis præteritis: ipse tamen saluus erit sic quasi per ignem: vt dicitur 1. ad Corin. 3.

¶Ad tertium dicēdum, quòd pro tanto dicitur sacramentum baptismi esse de necessitate salutis, quia non potest esse hominis salus, nisi saltem in voluntate habeatur, quæ apud Deum reputatur pro facto.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm baptismus sit differendus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus sit differēdus. Dicit enim Leo Papa, Duo tempora, id est, Pascha & Pentecoste ad baptizandum à Romano Pontifice legitimè præfixa sunt: vnde dilectionem vestram monemus, vt nullos alios dies huic obseruatiōi misceatis. Videtur ergo quòd oporteat non statim aliquem baptizari, sed vsque ad prædicta tempora baptismum differri

¶Præterea, In cōcilio Agathensi legitur, Iudæi, quorū perfidia frequēter ad vomitum redit: si ad leges catholicas venire voluerint, octo menses inter catechuminos Ecclesiæ limen introeāt: & si pura fide venire noscantur, tunc demum baptismi gratiam mereantur. Non ergo statim sunt homines baptizandi, sed vsque ad certum tempus est differendum baptisma.

¶Præterea, Sicut dicitur Isa. 27. Iste est omnis fructus vt auferatur peccatum. Sed magis videtur auferri peccatum vel etiam diminui, si baptismus diu differatur. primò quidem, quia peccantes post baptismum, grauius peccant: secundum illud Hebr. 10. Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui sanguinē testamenti pollutum duxerit: in quo sanctificatus est, scilicet per baptismum? Secundò, quia baptismus tollit peccata prætérita, non autem futura: vnde quantò magis baptismus differtur, tanto plura peccata tollit. Videtur ergo quòd baptismus debeat differri.

¶SED CONTRA est quod dicitur Eccles. 5. Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Sed perfecta conuersio ad Deum, est eorum, qui regenerantur in Christo per baptismum. Non ergo debet baptismus differri de die in diem.

CON

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sexagesimæoctauæ Articulum quartum,*

Annot. IN quarto artic. hoc solum notandũ occurrit, quòd sermo literæ de peccato mortali ſi telligitur: exiſtentibus enim cum voluntate peccandi veniali ter, poteſt baptiſmus dari, monẽdo ipſos q̃ niſi voluntatẽ mutent, gratiam quidem filiorum Dei recipient, ſed non ſecundum plenitudinẽ baptiſmalẽ, & ſuo eos deinde arbitrio relinquere vt ipſi viderint.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæoctauæ Articulum quintum.*

Annot. IN artic. 5. & 6. hoc ſolum occurrit ſuggerẽdum, vt ex deuotione ſua peccata cõfitentes ante baptiſmũ, non abſoluantur: quoniam non ſunt capaces ſacramenti pœnitentiæ ante baptiſmũ: nec eorum confeſſio talis eſſet ſacramentalis, niſi forte per reduſtionem.

CONCLVSIO.

¶ Puerorum baptiſmus differendus nequaquã eſt, ſed ſtatim ſunt baptizandi: adulti verò non ſtatim, ſed ad certum tempus baptizari debent, niſi fuerint in ſide inſtructi, & in manifeſto mortis periculo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc diſtinguendum eſt, vtrũm ſint baptizandi pueri vel adulti. Si enim pueri ſint baptizandi, non eſt differendum baptiſma. primò quidem, quia non expectatur in eis maior inſtructio, aut etiam plenior conuerſio. ſecũdò, propter periculum mortis: quia nõ poteſt eis alio remedio ſubueniri, niſi per ſacramẽtum baptiſmi. Adultis verò ſubueniri poteſt per ſolum baptiſmi deſiderium, vt ſuprà dictum eſt. Et ideo adultis nõ ſtatim, cùm conuertuntur, eſt ſacramentũ baptiſmi conferendũ: ſed oportet differre vſq; ad aliquod certum tempus. Primò quidẽ propter cautelam Eccleſiæ, ne decipiatur, ſacramentum ſictè accedentibus conferens: ſecundum illud 1. Ioan. 4. Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint. Quæ quidem probatio ſumitur de accedentibus ad baptiſmum, quando per aliquod ſpatium, eorum fides & mores examinantur. Secundò hoc eſt neceſſarium, ad vtilitatem eorum, qui baptizantur: quia aliquo temporis ſpatio indigent, ad hoc quòd plenè inſtruantur de fide, & exercitentur in his, quæ pertinent ad vitam Chriſtianam. Tertiò hoc eſt neceſſarium ad quandam reuerentiam ſacramenti, dum in Solennitatibus præcipuis, ſcilicet Paſchæ & Pentecoſtes, homines ad baptiſmum admittuntur: & ita deuotius ſacramentum ſuſcipiunt. Hæc tamen dilatio eſt prætermittenda duplici ratione. Primò quidem quando illi qui ſunt baptizandi, apparent perfectè inſtructi in fide, & ad baptiſmũ idonei: ſicut Philippus ſtatim baptizauit Eunuchum (vt habetur Actu. 8.) & Petrus Cornelium, & eos qui cum eo erãt: vt habetur Actu. 10. Secundò propter infirmitatem, aut aliquod periculum mortis. Vnde Leo Papa dicit, Hi qui neceſsitate mortis, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, & naufragij, vrgentur, omni tempore debent baptizari. Si tamen aliquis morte præueniatur, articulo neceſsitatis ſacramẽtum excludente, dum expectat tempus ab Eccleſia inſtitutum, ſaluatur, licet per ignem, vt ſuprà dictum eſt. Peccat autem ſi vltra tempus inſtitutum ab Eccleſia, differat accipere baptiſmum, niſi ex cauſa neceſſaria & licentia prælatorum Eccleſiæ. Sed tamen & hoc peccatum cum aliꝰ deleri poteſt per ſuccedentem contritionem, quæ ſupplet vicem baptiſmi, vt ſuprà dictum eſt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud mandatum Leonis Papæ de obſeruandis duobus temporibus in baptiſmo, intelligendum eſt de adultis, excepto tamen periculo mortis, quod ſemper in pueris eſt timendum: vt dictum eſt.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd illud de Iudæis, eſt inſtitutum ad Eccleſiæ cautelam: ne ſimplicium fidem corrumpant, ſi non fuerint plenè conuerſi. Et tamen, vt ibidem ſubditur, ſi infra tempus præſcriptum, aliquod periculum infirmitatis incurrerint, debent baptizari.

¶Ad tertium dicendum, quòd baptiſmus per gratiam quã confert, non ſolùm remouet peccata præterita: ſed etiam impedit peccata futura ne fiant. Hoc autem præcipuè deſiderandum eſt, vt homines non peccent. ſecundariò autem, vt leuius peccent, vel etiam vt eorum peccata mundentur. Secundum illud primæ Ioan. 2. Filioli mei, hæc ſcribo vobis, vt non peccetis: ſed & ſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virũm peccatores ſint baptizandi.

Inſr. ar. 8. ad 4. AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd peccatores ſint baptizandi. Dicitur enim Zacha. 13. In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem, in ablutionem peccatoris & menſtruatæ. Quod quidem intelligitur de fonte baptiſmali. Ergo videtur quòd ſacramentum baptiſmi ſit etiam peccatoribus exhibendum.

¶Præterea, Dominus dicit Matth. 9. Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus. Malè autem habentes, ſunt peccatores. Cùm igitur ſpiritualis medici, ſcilicet Chriſti, medicina ſit baptiſmus, videtur quòd peccatoribus ſit ſacramentum baptiſmi exhibendum.

¶Præterea, Nullum ſubſidiũ debet peccatoribus ſubtrahi. Sed peccatores baptizati, ex ipſo charactere batiſmali ſpiritualiter adiuuãtur, cùm ſit quædam diſpoſitio ad gratiã. Ergo videtur q̃ ſacramentum baptiſmi ſit peccatoribus exhibendum.

¶SED CONTRA eſt * quod Aug. dicit, Qui creauit te ſine te, nõ iuſtificabit te ſine te. Sed peccator cùm habeat voluntatem non diſpoſitam, non cooperatur Deo. Ergo fruſtra adhiberetur ſibi baptiſmus ad iuſtificationem.

* Aug. ad Bonifac. epiſt. 106.

CONCLVSIO.

¶ Peccatoribus exiſtentibus in mortali peccato, vel in propoſito peccandi, non eſt baptiſmi ſacramentum conferendum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquis poteſt dici peccator dupliciter. Vno modo propter maculam & reatũ præteritum. Et ſic peccatoribus eſt ſacramentum baptiſmi conferendum: quia eſt ad hoc ſpecialiter inſtitutum, vt per ipſum peccatorum ſordes mundentur: ſecundum illud Epheſ. 5. Mundans eam, ſcilicet Eccleſiam lauacro aquæ in verbo vitæ. Alio modo poteſt dici aliquis peccator ex voluntate peccandi & propoſito perſiſtendi in peccato. Et ſic peccatoribus non eſt ſacramentum baptiſmi conferendum: primò quidem, quia per baptiſmum homines Chriſto incorporantur: ſecundum illud Galat. 3. Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtũ induiſtis. Quandiu autem aliquis habet voluntatem peccandi, non poteſt eſſe Chriſto coniunctus: ſecundum illud 2. Cor. 6. Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Vnde & Aug. dicit in lib. de Pœnitentia, quòd nullus ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus, poteſt nouã vitam inchoare, niſi eum veteris vitæ pœniteat. Secundò, quia in operibus Chriſti & Eccleſiæ nihil debet fieri fruſtra. Fruſtra autem eſt, quod nõ pertingit ad finem ad quem eſt ordinatum. Nullus autem habens voluntatem peccandi, ſimul poteſt à peccato mundari, ad quod ordinatur baptiſmus: quia hoc eſſet ponere contradictoria eſſe ſimul. Tertiò, quia in ſacramentalibus ſignis non debet eſſe aliqua falſitas. Eſt autem ſignum falſum, cui res ſignificata non reſpondet. Ex hoc autem, quòd aliquis lauandum ſe præbet per baptiſmum, ſignificatur quòd ſe diſponat ad interiorem ablutionem. Quod non contingit de eo, qui habet propoſitum perſiſtẽdi in peccato. Vnde manifeſtũ eſt, quòd talibus ſacramentum baptiſmi non eſt conferendum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum eſt intelligendum de peccatoribus, qui habent voluntatem recedendi à peccato.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd ſpiritualis medicus, ſcilicet Chriſtus, operatur dupliciter. Vno modo interius per ſeipſum: & ſic præparat voluntatem hominis, vt bonum velit, & malum odiat. Alio modo operatur per miniſtros, exterius adhibendo ſacramenta: & ſic operatur perficiendo exterius id quod eſt interius inchoatum. Et ideo ſacramentum baptiſmi non eſt exhibendum, niſi ei, in quo interioris conuerſionis aliquod ſignum apparet: ſicut nec medicina corporalis adhibetur infirmo, niſi in eo aliquis motus viralis naturæ appareat.

¶Ad tertium dicendum, quòd baptiſmus eſt fidei ſacramentum. Fides autem informis non ſufficit ad ſalutem, nec ipſa eſt fundamentum: ſed ſola fides formata, quæ per dilectionem operatur, vt Auguſtinus dicit in lib. de Fide & operibus. Vnde nec ſacramentum baptiſmi ſalutem conferre poteſt cum voluntate peccandi: quæ fidei formam excludit. Non eſt autem per impreſſionem characteris baptiſmalis aliquis diſponendus ad gratiã, quandiu in eo apparet voluntas peccandi: quia Deus neminem ad virtutem compellit, ſicut Damaſ. dicit.

ARTICVLVS V.

¶ Virũm peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd peccatoribus baptizatis ſint opera ſatisfactoria imponenda. Hoc enim ad iuſtitiam Dei pertinere videtur: vt pro quolibet peccato aliquis puniatur ſecundum illud Eccle. vlti. Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium. Sed opera ſatisfactoria imponuntur peccatoribus in pœnam præteritorum peccatorum. Ergo videtur q̃ peccatoribus baptizatis ſint opera ſatisfactoria imponenda.

¶Præterea, Per opera ſatisfactoria exercitantur peccatores de nouo conuerſi ad iuſtitiam, & ſubtrahuntur occaſiones peccandi: nam ſatisfacere eſt peccatorum cauſas excidere, & peccatis aditum non indulgere. Sed hoc maximè eſt neceſſarium nuper baptizatis. Ergo videtur quòd baptizatis ſint opera ſatisfactoria iniungenda.

¶Præterea, Non minus debitum eſt, vt homo Deo ſatisfaciat, quàm proximo. Sed nuper baptizatis iniungendum eſt, vt ſatisfaciant proximis, ſi eos læſerint. Ergo etiam eſt eis iniungendum, vt Deo ſatisfaciãt per opera pœnitentiæ.

¶SED CONTRA eſt quod Ambroſ. ſuper illud Roma. 11. Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei, dicit. Gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum neque planctum, vel etiam opus aliquod: ſed ſolã fidem, & omnia gratis condonat.

CONCLVSIO.

¶ Ei, qui baptizatur, nullum eſt ſatisfactionis opus iniungendum, cùm paſſio & mors Chriſti, quam baptiſmus præfigurat, pro peccatis omnium plenè ſatisfecerit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ſicut Apoſt. dicit Roma. 6. Quicunq; baptizati ſumus in nomine Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus: conſepulti enim ſumus ei per baptiſmũ in mortẽ, ita ſcilicet q̃ homo per baptiſmũ incorporatur ipſi morti Chriſti. Manifeſtum eſt autem ex ſupradictis, q̃ mors Chriſti ſatisfactoria fuit ſufficienter pro peccatis, nõ ſolùm noſtris, ſed etiam totius mundi, vt dicitur 1. Ioan. 2. Et ideo ei, qui baptizatur, pro quibuſcunq; peccatis, nõ eſt aliqua ſatisfactio iniungẽda: hoc enim eſſet iniuriã facere paſsioni & morti Chriſti, quaſi ipſa nõ eſſet ſufficiens ad plenariã ſatisfactionem pro peccatis baptizatorum.

Reſpon. ¶ Titulus vt ſonat ſumendus eſt.

¶ In corpore iundo reſponſionẽ ad ſecũdum, vbi dicitur ſi in adulto deeſſet intentio ſuſcipiendi ſacramẽtũ, eſſet rebaptizandus, dubium occurrit magnũ, an ex parte baptizati ſit neceſſaria ſit intentio ſuſcipiendi ſacramẽtum baptiſmi, vt ſi illa deſit, baptiſmus nullus ſit.

¶ Et eſt ratio dubij varietas opinionum: quidam enim (de quorum numero eſt Durand. in 4. ſent. diſt. 4. q. 2.) tenẽt vniuerſaliter, hoc eſt ſi in adultis quàm in paruulis requiri cõſenſum ex parte baptizati. Alii verò (de quorum numero eſt Autor in 4. ſent. diſt. 6. q. 1. arti. 2. q. 3. ſtatuunt totaliter oppoſitũ: ſcilicet q̃ nec in paruulis, nec in adulto, per ſe loquendo, exigitur voluntas propria. Dico autem per ſe loquendo: quia in adultis exigitur voluntas propria per accidens, hoc eſt vt remouens prohibens, puta peccatum vel cõtrariã voluntatem. Quidã autem de quorum numero eſt Scotus in 4. ſent. diſt. 4. q. 2. diſtinguendum putant inter adultum & puerum, tenentes quòd in adulto requiritur voluntas: in puero autem, non.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ ſicut Aug. dicit in lib. de baptiſmo paruulorum, ad hoc baptiſmus valet, vt baptizati Chriſto incorporentur, vt membra eius. Vnde ipſa pœna Chriſti fuit ſatisfactoria pro peccatis baptizatorũ, ſicut & pœna vnius membri poteſt eſſe ſatisfactoria pro peccato alterius membri. Vnde Iſa. 53. dicitur, Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit.

¶Ad ſecundũ dicendum, q̃ nuper baptizati, exercitandi ſunt ad iuſtitiam, non per opera pœnalia, ſed per opera facilia: vt quaſi quoddam lacte facilis exercitij, promoueantur ad perfectiora: vt gloſ. dicit ſuper illud Pſal. Sicut ablactatus ſuper matre ſua. Vnde & Dominus diſcipulos ſuos denouo conuerſos, à ieiunio excuſauit: vt patet Matt. 9. Et hoc eſt quod dicitur primæ Pet. 2. Sicut modò geniti infantes, lac concupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem.

¶Ad tertium dicendum, quòd reſtituere malè ablata proximis, & ſatisfacere eis de iniurijs illatis, eſt ceſſare à peccando: quia hoc ipſum quod eſt detinere aliena, & proximum læſum non placare, eſt peccatum. Et ideo peccatoribus baptizatis iniungẽdum eſt, quòd ſatisfaciãt proximis: ſicut & quòd deſiſtant à peccato: non eſt autem eis iniungendum, quòd pro peccatis prætẽ-
ritis aliquam pœnam patiantur.

ARTICVLVS VI.

¶ Virũm peccatores ad baptiſmum accedẽtes, teneãtur ſua peccata confiteri.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd peccatores ad baptiſmum accedentes, teneantur ſua peccata confiteri. Dicitur enim Matth. 3. quòd baptizabantur multi à Ioanne in Iordane, confitentes peccata ſua. Sed baptiſmus Chriſti eſt perfectior quàm baptiſmus Ioãnis. Ergo videtur quòd multò magis illi qui ſunt baptizandi baptiſmo Chriſti, debeant ſua peccata confiteri.

¶Præterea, Prouerbio. 28. dicitur, Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Ergo baptizandi debent ſua peccata confiteri.

¶Præterea, Pœnitentia requiritur ante baptiſmum, ſecundum illud Act. 2. Agite pœnitentiam, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum. Sed confeſsio eſt pars pœnitentiæ. Ergo videtur quòd confeſsio peccatorum requiratur ante baptiſmum.

¶SED CONTRA eſt, quòd confeſsio peccatorum debet eſſe cum fletu: dicit enim Augu. in lib. de pœnitentia, Omnis iſta varietas conſideranda eſt & deflenda. Sed ſicut Ambr. dicit, gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum neque plãctum. Ergo à baptizandis non eſt requirenda confeſsio peccatorum.

CONCLVSIO.

¶ Accedentes ad Baptiſmum non oportet confiteri peccata ſacerdoti, ſed ſolã Deo, interim corde præterita ac malæ vitæ dolendo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex eſt peccatorum confeſsio. Vna quidem interior, quæ fit Deo. Et talis confeſsio peccatorum requiritur ante baptiſmum, vt ſcilicet homo ſua peccata recogitans, de eis doleat. Non enim poteſt inchoare nouam vitam niſi pœniteat eum veteris vitæ, vt dicit Auguſt. in lib. de pœnitentia. Alia verò eſt confeſsio peccatorum exterior, quæ fit ſacerdoti. Et talis confeſsio non requiritur ante baptiſmum. Primò quidem: quia talis confeſsio cùm reſpiciat perſonam miniſtri, pertinet ad pœnitentiæ ſacramentum, quod non requiritur ante baptiſmum: quia eſt ianua omnium ſacramentorum. Secundò, quia confeſsio exterior, quæ fit ſacerdoti, ordinatur ad hoc quòd ſacerdos confitentem abſoluat à peccatis, & liget ad opera ſatisfactoria, quæ baptizatis non ſunt imponenda, vt ſuprà dictum eſt. Nec etiam baptizati indigent remiſſione peccatorum per claues Eccleſiæ, quibus omnia remittuntur per baptiſmum. Tertiò, quia ipſa particularis confeſsio homini facta, eſt pœnoſa propter verecundiam confitentis. Baptizato autem nulla exterior pœna imponitur. Et ideo à baptizatis non requiritur ſpecialis confeſsio peccatorum: ſed ſufficit generalis, quam faciunt, cùm ſecundum ritum Eccleſiæ abrenũtiant Satanæ & omnibus pompis eius. Et hoc modo dicit quædam gloſ. Matthæ. 3. quòd in baptiſmo Ioannis, exemplum dabatur baptizandis confitendi peccata, & promittendi meliora. Si qui tamen baptizandi, ex deuotione ſua peccata confiteri vellent, eſſet eorum confeſsio audienda, non ad hoc quòd eis ſatisfactio imponeretur: ſed ad hoc quòd contra peccata conſueta eis ſpiritualis informatio vitæ traderetur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in baptiſmo Ioannis non remittebantur peccata: ſed erat baptiſmus pœnitentiæ. Et ideo conuenienter accedentes ad illud baptiſma, confitebantur peccata: vt ſecundum qualitatem peccatorum, eis pœnitentia determinaretur. Sed baptiſmus Chriſti eſt ſine exteriori pœnitentia, vt Ambroſ. dicit. Vnde non eſt ſimilis ratio.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd baptizatis ſufficit confeſsio interior Deo facta, & etiam exterior generalis, ad hoc quòd dirigantur & miſericordiam conſequantur. Nec requiritur confeſsio ſpecialis exterior: ſicut dictum eſt.

¶Ad tertium dicendum, quòd confeſsio eſt para pœnitentiæ ſacramentalis, quæ non requiritur ante baptiſmum, vt dictum eſt. Sed requiritur interioris pœnitentiæ virtus.

ARTICVLVS VII.

¶ Virũm ex parte baptizati requiratur intentio ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi.

Inſr. qõ. 69. ar. 9. Et 4. di ſtin. 6. q. 1. art. 2. qõ. 3. & diſt. 27. q. 1. art. 2. qõ. 4. cor. AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ex parte baptizati non requiratur intentio ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi. Baptizatus enim ſe habet ſicut patiens in ſacramento. Intentio autem non requiritur ex parte patientis, ſed ex parte agentis. Ergo videtur quòd ex parte baptizati, non requiratur intentio ſuſcipiendi baptiſmum.

¶Præterea, Si prætermittatur id quod requiritur ad baptiſmum, homo eſt denuo baptizandus: ſicut cùm prætermittitur inuocatio Trinitatis: vt ſuprà dictũ eſt. Sed ex hoc non videtur aliquis eſſe denuo

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Et quoniam quæstio est difficilis, videndum est quid roboris habeant rationes opinionum: & deinde rationabilior dicendi modus eligendus est.

¶Prima igitur opinio tenens vniuersaliter requiri consensum ex parte baptizati, fundatur primò super ritu Ecclesiæ petentis à baptizando, Vis baptizari? Secùdo super hoc, quòd baptizari est passio voluntaria.

¶Tertiò procedit Durandus sic: Quicquid est de necessitate sacramenti in vno, est de necessitate sacramenti in omnibus, in similibus quidē similiter, & in proportionalibus proportionaliter: sed voluntas recipiendi baptismum est de necessitate sacramenti in adultis: ergo est etiam de necessitate sacramenti in parvulis. proportionaliter tamē, hoc est voluntate interpretatiua quo ad parvulos, sicut propria quo ad adultos. Probatur minor: Adultus simili modo debet se habere ad fidem & ad fidei sacramentum: sed credere non potest nisi volens: ergo nec baptizari non potest nisi volens.

Et cōfirmatur ex mandato Domini, Docete omnes gentes, baptizātes eos, &c. vbi Hier. dicit, Non potest suscipi sacramentum, nisi anima fidei susceperit veritatem.

¶Affertur quartò ratio ex litera huius articuli: scilicet oportet inchoātem nouam vitam, velle illā: & per hoc eius principiū, qđ est baptisma.

¶Oppositæ autem opinionis, scilicet quòd nō per se requiritur velle ex parte baptizati, fundamentum est, quòd tota efficacia sacramenti baptismi, est ex parte ipsius sacramenti: nec requirit ex parte patientis nisi capacitatē, absq; cōtrarietate. probatúrque hoc ex eo quòd de facto videmus, paruuli omnem baptizatum nō esse denuo baptizandum, quòd intentionem non habebat suscipiēdi baptismū: alioquin cùm de intentione baptizati non constet, quilibet posset petere se denuo baptizari propter intentionis defectum. Non videtur ergo quòd intentio requiratur ex parte baptizati, vt suscipiat sacramentum.

¶Præterea, Baptismus contra peccatum originale datur. Sed originale peccatū contrahitur sine intentione nascentis. Ergo baptismus (vt videtur) intentionem nō requirit ex parte baptizati.

¶SED CONTRA est, quòd secūdum ritum Ecclesiæ baptizandi profitentur se petere ab Ecclesia baptismum. Per quod profitentur suam intentionem de susceptione sacramenti.

CONCLVSIO.

Oportet illum, qui suscipit baptismi sacramentum, habere intentionem suscipiēdi illud, ipse, vel parentes.

¶RESPONDEO dicendum, quòd per baptismum aliquis moritur veteri vitæ peccati, & incipit quandam vitæ nouitatē: secundum illud Rom. 6. Consepulti sumus Christo per baptismum in mortē, vt quomodo Christus surrexerit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et ideo sicut ad hoc quòd homo moriatur veteri vitæ, requiritur secundum Aug. in habente vsum libe. arbitr. voluntas, qua eum veteris vitæ poeniteat, ita requiritur voluntas, qua intendat vitæ nouitatem: cuius principium est ipsa susceptio sacramenti. Et ideo ex parte baptizati requiritur voluntas, siue intentio suscipiendi sacramentum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in iustificatione, quæ fit per baptismum, non est passio coacta, sed voluntaria. Et ideo requiritur intentio recipiendi id quod ei datur.

¶Ad secundum, quòd si in adulto deesset intentio suscipiendi sacramētum, esset rebaptizandus. Si tamen hoc non constaret, esset dicēdū, Si nō es baptizatus, ego te baptizo.

¶Ad tertium dicendum, quòd baptismus ordinatur non solùm contra originale peccatum, sed etiam contra actualia, quæ per voluntatem & intentionem causantur.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm fides requiratur ex parte baptizati.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd fides requiratur ex parte baptizati. Sacramentū enim baptismi à Christo est institutum. Sed Christus formam baptismi tradens, fidem baptismo præmittit, dicens Mar. vltimo, Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit. Ergo videtur q̄ nisi sit fides, non possit esse sacramentum baptismi.

¶Præterea, Nihil frustra in sacramentis Ecclesiæ agitur. Sed secundum ritum Ecclesiæ, ille qui accedit ad baptismum, de fide interrogatur, cùm dicitur, Credis in Deum patrem, &c. Ergo videtur quòd fides ad baptismum requiratur.

¶Præterea, Ad baptismum requiritur intentio suscipiendi sacramentum. Sed hoc non potest esse sine recta fide, cùm baptismus sit rectæ fidei sacramentum. per eum enim incorporantur homines Christo (vt Augustinus dicit in libro de Baptismo parvulorum) hoc autem non potest esse sine recta fide, secundum illud Ephes. 3. Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Ergo videtur quòd ille qui non habet rectam fidem, non possit suscipere sacramentum baptismi.

¶Præterea, Infidelitas est grauissimum peccatum, vt in Secunda parte habitum est. Sed permanentes in peccato, non sunt baptizandi. Ergo etiā nec permanentes in infidelitate.

¶SED CONTRA est quod Gregor. scribens * Quirico episcopo dicit, Ab antiqua patrum institutione didicimus, vt qui apud hæresim, in Trinitatis nomine baptizāntur, cùm ad sanctam Ecclesiā redeūt, aut vnctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei, ad sinum matris Ecclesiæ reuocentur. Hoc autem non esset, si recta fides esset de necessitate baptismi. Non ergo recta fides ex necessitate requiritur ad susceptionem baptismi.

CONCLVSIO.

¶Ex parte gratiæ, quam quis per baptismum suscepturus est, exigitur in suscipiēte fides, ex parte verò characteris, non necessaria est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex dictis patet, duo efficiuntur in anima per baptismum, scilicet character & gratia. Dupliciter ergo aliquid ex necessitate requiritur ad baptismum. Vno modo sine quo gratia haberi non potest, quæ est vltimus effectus sacramenti. Et hoc modo recta fides ex necessitate requiritur ad baptismū: quia sicut dicitur Rom. 3. Iustitia Dei est per fidē Iesu Christi. Alio modo requiritur aliquid ex necessitate ad baptismum, sine quo character baptismalis imprimi non potest. Et sic recta fides baptizati non requiritur ex necessitate ad baptismum, sicut nec recta fides baptizantis, dūmodo adsint cætera quæ sunt de necessitate sacramenti. Non enim sacramentum perficitur per iustitiam hominis dantis vel suscipientis baptismum, sed per virtutem Dei.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus loquitur ibi de baptismo, secundum quòd perducit homines ad salutem per gratiam iustificantem. Quod quidem sine recta fide esse non potest: & ideo signanter dicit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.

¶Ad secundum dicendum, quòd Ecclesia intendit homines baptizare, vt emundentur à peccato: secundum illud Isa. 27. Hic est omnis fructus, vt auferatur peccatum. Et ideo quantum est de se, non intendit dare baptismum nisi habentibus rectam fidem, sine qua non est remissio peccatorum. Et propter hoc interrogat accedentes ad baptismum, an credant. Si tamen sine recta fide aliquis baptismum susciperet extra Ecclesiam, non percipit illud ad suam salutem. Vnde Aug. dicit, Ecclesia paradiso cōparata indicat nobis, posse quidem baptismum eius, homines etiā foris accipere, sed salutem beatitudinis extra eam neminē percipere vel tenere.

¶Ad tertium dicendum, quòd etiam non habens rectam fidem circa alios articulos, potest habere rectam fidem circa sacramentum baptismi, & ita non impeditur quin possit habere intentionem suscipiendi sacramentum baptismi. Si tamen etiam circa hoc sacramentum non rectè sentiat, sufficit ad perfectionem sacramenti generalis intentio, qua intendit suscipere baptismum, sicut Christus instituit, & sicut Ecclesia tradit.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut sacramentum baptismi non est conferendū ei qui non vult ab alijs peccatis recedere: ita nec ei, qui non vult infidelitatem deserere. Vterque tamē suscipit sacramentum, si ei conferatur: licet non ad salutem.

ARTICVLVS IX.

¶Vtrùm pueri sint baptizandi.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd pueri non sint baptizandi. In eo enim qui baptizatur, requiritur intentio suscipiendi sacramentum: vt suprà dictum est. Huiusmodi autem intentionem non possunt pueri habere, cùm non habeant vsum liberi arbitrij. Ergo videtur quòd non possint suscipere sacramentum baptismi.

¶Præterea, Baptismus est fidei sacramentum, vt supra dictum est. Sed pueri non habent fidem, quæ consistit in credentium voluntate: vt Aug. dicit super Ioan. Nec etiam potest dici quod saluentur in fide parentum: quia quandoque parentes sunt infideles, & sic magis per eorum infidelitatem damnarentur. Ergo videtur quòd pueri non possint baptizari.

¶Præterea, Primæ Pet. 3. dicitur, quod homines saluos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum. Sed pueri neque conscientiam habent bonam vel malam (cùm non habeāt vsum rationis) neque etiam conuenienter ipsi interrogantur, cùm non intelligant. Non ergo pueri debent baptizari.

¶SED CONTRA est quod Dion. dicit vlt. c. Cælest. Hierar. Diuini nostri duces, scilicet Apostoli, probauerunt infantes recipi ad baptismum.

CONCLVSIO.

¶Pueri baptizandi sunt, cùm sint originali peccato obnoxij, & ad bonum faciliores.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Rom. 5. Si vnius delicto, mors regnauit per vnum, scilicet per Adam, multò magis abundantiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Iesum Christum. Pueri autem ex peccato Adæ peccatum originale contrahūt. Quod patet ex hoc quòd sunt mortalitati subiecti, quæ per peccatum primi hominis in omnes pertrāsijt, vt Apostolus ibidem dicit. Vnde multò magis pueri possunt per Christum gratiam accipere, vt regnēt in vita æterna. Ipse autem Dominus dicit Ioan. 3. Quòd nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnde necessarium fuit pueros baptizari, vt sicut per Adam damnationem incurrerunt nascendo, ita per Christum salutem consequantur renascendo.

Fuit etiam conueniens pueros baptizari, vt à pueritia nutriti in his quæ sunt Christianæ vitæ, firmius in ea perseuerēt, secundum illud Prouer. 22. Adolescens iuxta viam suam, etiā cùm senuerit non recedet ab ea. Et hanc rationem assignat Dion. vlti. c. Cælest. hierarc.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd regeneratio spiritualis, quæ fit per baptismum, est quodāmodo similis nativitati carnali, quantum ad hoc, quòd sicut pueri in maternis vteris constituti, non per seipsos nutrimentum accipiunt, sed ex nutrimento matris sustentantur: ita etiam pueri nondum habentes vsum rationis, quasi in vtero matris Ecclesiæ constituti, non per seipsos, sed per actum Ecclesiæ salutem suscipiunt. Vnde Aug. dicit in lib. de * Peccatis & meritis & remissione. Mater Ecclesia os maternum paruulis præbet, vt sacris mysterijs imbuantur: quia nondum possunt corde proprio credere ad iustitiā, nec ore proprio confiteri ad salutem. Si autem propterea rectè fides vocantur, quoniam fidem per verba gestantium quodāmodo profitentur, cur etiam non poenitentes habeantur, cùm per eorundem verba gestantium, diabolo & huic seculo abrenūtiare monstrentur? Et eadem ratione possunt dici intendentes, non per actum propriæ intentionis, cùm ipsi quandoque cōtrahantur & plorent: sed per actum eorum quibus offeruntur.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Aug. scribens Bonifacio dicit, in Ecclesia Saluatoris paruuli per alios credunt, sicut ex alijs, quæ in baptismo remittuntur, peccata traxerunt. Nec impeditur eorum salus, si parentes sint infideles: quia sicut Aug. dicit: eidem Bonifacio scribens, offerunturque paruuli ad percipiendam spiritualem gratiam, non tam ab eis, quorum gestātur manibus (quāuis & ab ipsis si & ipsi boni fideles sunt) quàm ab vniuersa societate sanctorum atque fidelium. Ab omnibus namque offerri rectè intelliguntur, quibus placet quòd offeruntur, & quorū charitate ad cōmunionem sancti Spiritus adiunguntur. Infidelitas autem propriorum parentum, etiam si eos post baptismum dæmoniorū sacrificijs imbuere conentur, pueris non nocet: quia vt Aug. ibidem dicit, puer semel generatus per aliorum voluntatem, deinceps non potest vinculo alienæ iniquitatis obstringi, vbi nulla sua voluntate consentit, secundum illud Ezech. 18. Sicut anima patris mea est, ita & anima filij: anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Sed ideo ex Adam traxit, quòd sacramenti illius gratia solueretur: quia nondum erat anima separatim viuēs. Fides autem vnius, imò totius, Ecclesiæ paruulo prodest per operationem Spiritus sancti, qui vnit Ecclesiam, & bona vnius

¶Super Quæstionis sexagesimæoctauæ Articulum nonum.

Anon. IN articulo nono in responsione ad primum & secundum intellige accomodationem esse quandam, in hoc quòd Ecclesia pro paruulis credit, intendit, renuntiat, &c. Ad literam enim, quia similitudo ex proprio deriuatur: quem institutus esset ritus baptismi pro adultis, accommodatus est idem ritus ad paruulos, vt quod propriè sit ab adultis, secundum quandam similitudinem fieret à paruulo, non proprio sed Ecclesiæ ore. Et quoniā ad solēnitatem baptismi hæc spectāt: ideo sine his baptismus factus valet.

Anon. ¶In responsione ad secundum, non sic intelligas Ecclesiæ fidem prodesse infanti, qui baptizatur, quasi meritum fidei existens in Ecclesia, saluet infantem: quoniā infans non per fidem, sed per fidei sacramentum regulariter saluatur: sed intellige Ecclesiæ meritā prodesse infanti, & iuxta articulum communionis Sanctorū & particularitèr cum orando pro infante, tum applicando eundem sacramento ex corde puro & charitate plena.

Aliàs, Sicut magnus. ¶Super Quæstionis sexagesimæoctauæ Articulum octauum.

IN articulo octauo aduerte verba Autoris intelligi de adultis: quoniam rectam fidem necessariò requiri ad vltimum effectum baptismi sonant. Et hoc dico propter paruulos in quibus nec intentio nec fides ex parte baptizati requiritur.

Autor. ¶Nec putes Autorem hoc in loco alterius fuisse opinionis, vt patet ex eo q̄ inferius dicet pueros infidelium si inultis parentibus baptizarentur, fore baptizatos. quod autem hīc dixit, intelligendum est secundum id quod semper de facto inuenitur in adultis: scilicet quòd non inueniatur neuter, sed aut habet velle aut nolle respectu baptismi implicitè vel explicitè, &c. Et propterea verificatur q̄ si in adulto deesset intentio suscipiendi sacramentum, esset rebaptizandus: defectus enim intentionis contrariam haberet annexam intentionem.

¶Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sexagesimaoctaua Articulum decimum.*

Annot. IN articulo decimo ita corpore articuli adhæret Autoré sentire, imo supponere filios infidelium fore vere baptizatos, si inuitis parentibus baptizarentur. Hoc enim supponit ratio dicens esse periculosum taliter filios infidelium baptizare: quia de facili ad infidelitatem redirét propter naturalem affectum ad parentes.

3.2.q.10 art.12. Et quæl. 12. art.7. Et quæl. 2. art. 11. cor.

¶ Nec opus esse arbitror, disputare hîc cum Dur. & Petro de Pal. quoniã ex supradictis in artic. 7. satis apparet irrationabilem esse opinionem, dicentium voluntatem extrinsecam requiri ex parte baptizati infantis de necessitate sacramenti.

Annot. ¶ In eodem aduerte Autorem, non facere differentiam quo ad propositum, Inter filios Iudæorum vel aliorum infidelium: difficultas tamen specialis de Iudæis ratione seruitutis non est omissa, sed in responsione ad secundum soluta est.

¶ Vbi scito propter molestiam instãtium, & obiicientium, quia filij seruorum possunt ab eis auferri, & ablati possunt baptizari, vt testatur Ecclesiæ consuetudo de filijs Æthiopum, qui Christianis venduntur: ergo sine ablatione media possent etiam seruorum infidelium filij inuitis parentibus baptizari: ipsa namque ablatio non est medium necessarium ad licitum baptismum. Scito inquam distinguere inter id quod fit per se & quod fit per accidentiã per se loquendo, quantuncunque dominus possit auferre filium à seruo: non tamen potest ea ratione auferre vt baptizet illum: quia baptismus & ablatio sunt diuersorũ iuriũ, quoniã baptismus iuris est diuini, ac per hoc ad patris ius spectans: ablatio verò ciuilis est iuris, ac per hoc ad domini ius spectat. Et propterea falsum est, q̃ licet ablatum filium à seruo, baptizare inuitis parentibus ablatio enim ciuilis non tollit ius paternum erga diuina. Nec Ecclesiæ consuetudo habet, vt baptizentur infantes Æthiopum præsentium: sed illos tantùm pueros, qui vt parentibus destituti habẽtur, baptizat, præsupponẽs huiusmodi pueros venales, tanquam sine parentibus essent. Et rationabiliter quidẽ quoniam chaos magnũ experimur interpositum ita vt nulli vnquam compateretur patres pro filijs: nec filij pro filijs: nec filij postmodum reuersi sunt ad parentes, sed nutriuntur totaliter Christiani, & sic perseuerant.

¶ Multa hîc omittimus circa præsentis articuli materiam: quia in aliis Cõmentarijs meminimus nos scripsisse diffusè.

alteri communicat.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd sicut puer cùm baptizatur nõ per seipsum, sed per alios creditus non per seipsum, sed per alios interrogatur: & interrogati confitentur fidem Ecclesiæ in persona pueri, qui huic fidei aggregatur per fidei sacramentum. Conscientiam autem bonam consequitur puer etiam in seipso: non quidem actu, sed habitu per gratiam iustificantem.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrùm pueri Iudæorum vel aliorum infidelium sint inuitis parentibus baptizandi.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd pueri Iudæorum vel aliorum infidelium sint baptizandi, etiam inuitis parentibus. Magis enim debet homini subueniri contra periculum mortis æternæ, quàm contra periculum mortis temporalis. Sed puero in periculo mortis temporalis existenti est subueniendum, etiamsi parentes per malitiam contraniterentur. Ergo multò magis est subueniendum pueris infidelium filijs, per baptismum contra periculum mortis æternæ, etiam inuitis parentibus.

¶ Præterea, Filij seruorum sunt serui, & in potestate dominorum. Sed Iudæi sunt serui regum & principum, & quicunque etiam alij infideles. Ergo absque omni iniuria possunt principes filios Iudæorum vel aliorum seruorum infidelium facere baptizari.

¶ Præterea, Quilibet homo est magis Dei, à quo habet animam, quàm patris carnalis, à quo habet corpus. Non est ergo iniustum, si pueri infidelium filij parẽtibus carnalibus auferantur, & Deo per baptismũ cõsecrentur.

¶ SED CONTRA est, quòd in Decr. dist. 45. ex concilio Toletano sic dicitur de Iudæis, Præcepit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre: non enim tales inuiti saluãdi sunt, sed volentes, vt integra sit forma iustitiæ.

CONCLVSIO.

¶ Non sunt infidelium pueri & filij inuitis parentibus baptizandi, nisi habeant rationis, & liberi arbitrij vsum, tunc enim moneri, & ad fidem induci possunt inuitis parentibus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pueri infidelium filij, aut habẽt vsum rationis, aut non habent. Si autem habent, iam quantũ ad ea, quæ sunt iuris diuini vel naturalis, incipiunt suæ potestatis esse. Et ideo propria voluntate inuitis parentibus possunt baptismum suscipere, sicut & matrimonium contrahere. Et ideo tales licitè moneri possunt & induci ad suscipiendum baptismum. Si verò nondũ habẽt vsum liberi arbitrij, secundũ ius naturale sunt sub cura parentũ, quãdiu ipsi sibi prouidere nõ possunt. Vnde etiam & de pueris antiquorũ dicitur, quòd saluabuntur in fide parentum. Et ideo contra iustitiã naturalem esset, si tales pueri inuitis parentibus baptizarentur: sicut etiã si aliquis habẽs vsum rationis baptizaretur inuitus. Esset etiam periculosum taliter filios infidelium baptizare: quia de facili ad infidelitatem redirent, propter naturalem effectum ad parentes. Et ideo non habet hoc Ecclesiæ consuetudo, quòd filij infidelium inuitis parentibus baptizentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ à morte corporali non est aliquis eripiendus contra ordinem iuris ciuilis: puta si aliquis à suo iudice condemnetur ad mortem, nullus debet eum violenter à morte eripere. Vnde nec aliquis debet irrumpere ordinem iuris naturæ, quo filius est sub cura patris, vt eum liberet à periculo mortis æternæ.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ Iudæi sunt serui principum seruitute ciuili: quę non excludit ordinem iuris naturalis vel diuini.

¶ Ad tertium dicendum, quòd homo ordinatur ad Deum per rationem, per quã Deum cognoscere potest. Vnde puer antequam vsum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter subiacet: & secundum eorum dispositionem sunt circa ipsum diuina agenda.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrùm pueri in maternis vteris positi, sint baptizandi.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur q̃ pueri in maternis vteris existentes possint baptizari. Efficacius enim est donũ Christi ad salutem, quàm peccatum Adę ad dãnationem, vt Apost. dicit Rom. 5. sed pueri in maternis vteris dãnantur propter peccatum Adæ. Ergo multo magis saluari possunt per donũ Christi: quod quidem fit per baptismum. Ergo pueri in maternis vteris existentes possunt baptizari.

¶ Præterea, Puer in vtero matris existens, aliquid matris esse videtur. Sed baptizata matre, baptizatur quicquid est eius intra ipsam existẽs. Ergo videtur q̃ baptizata matre, baptizetur puer in vtero eius existens.

¶ Præterea, Mors æterna peior est, quàm mors corporalis. Sed de duobus malis minus malum est eligendũ. Si ergo puer in vtero matris existens beptizari non potest, melius esset quòd mater aperiretur, & puer vi eductus baptizaretur, quàm q̃ puer æternaliter dãnaretur absque baptismo decedẽs.

¶ Præterea, Contingit quandoque q̃ aliqua pars pueri prius egreditur: sicut legitur Genes. 38. quòd pariente Thamar, in ipsa effusione infantium, vnus protulit manũ, in qua obstetrix ligauit coccinũ dicens, Iste egredietur prior, illo verò manũ retrahẽte, egressus est alter. Quandoque aũt in tali casu imminet periculum mortis. Ergo videtur quòd ilia pars debeat baptizari, puero adhuc in materno vtero existente.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. dicit in Epist. ad Dardanum, Nemo renascitur nisi primò nascatur. Sed baptismus est quædã spiritualis regeneratio. Non ergo debet aliquis baptizari priusquam ex vtero nascatur.

CONCLVSIO.

¶ Nullo modo possunt pueri in maternis vteris existẽtes baptizari, sed prius secundum carnem nasci, deinde per baptismi realem ablutionem secũdum spiritum renasci & renouari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de necessitate baptismi est, quòd corpus baptizãdi aliquo modo aqua abluatur, cùm baptismus sit quędam ablutio: vt suprà dictum est. Corpus autem infantis antequam nascatur ex vtero, non potest aliquo modo ablui aqua, nisi fortè dicatur, quòd ablutio baptismalis, qua corpus matris lauatur, ad filium in ventre existentem pertinet. Sed hoc esse non potest: tum quia anima pueri, ad cuius sanctificationem ordinatur baptismus, distincta est ab anima matris: tum quia corpus puerperij animari, iam est formatum, & per consequens à corpore matris distinctum. Et ideo baptismus quo mater baptizatur, non redundat in prolem, in vtero matris existentem. Vnde Aug. dicit contra Iulianum, Si ad matris corpus id quod in ea concipitur, pertinet, ita vt eius pars sit

putetur, non baptizaretur infans, cuius mater baptizata est, aliquo mortis vrgente periculo, cùm eum gestaret in vtero. Nunc verò cùm ipse etiam, scilicet infans baptizetur, non vtique ad maternum corpus, cùm esset in vtero, pertinebat. Et ita relinquitur quòd nullo modo infantes in maternis vteris existentes, baptizari possunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pueri in maternis vteris existentes, nondum prodierunt in lucem, vt cùm aliis hominibus vitam ducant. Vnde non possunt subiici actioni humanæ, vt per eorum ministerium sacramenta recipiant ad salutẽ. Possunt tamen subiici operationi Dei, apud quẽ viuunt, vt quodam priuilegio gratię sanctificationem consequantur: sicut patet de sanctificatis in vtero.

¶ Ad secundum dicendum, quòd membrum interius matris est aliquid eius per continuationem & vnionem naturalem partis ad totum. Puer autem in vtero matris existens, est aliquid eius per quãdam colligationem corporum distinctorum. Vnde non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non sunt facienda mala, vt veniant bona: vt dicitur Rom. 3. & ideo non debet homo occidere matrem, vt baptizet puerum. Si tamen mater mortua fuerit viuente prole in vtero, debet aperiri, vt puer baptizetur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd expectanda est totalis egressio pueri ex vtero ad baptismum, nisi mors immineat. Si tamen primò caput egrediatur, in quo fundantur omnes sensus, debet baptizari periculo imminente: & non est postea rebaptizandus si eum perfectè nasci contigerit. Et videtur idem faciendum quæcunque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita consistit sicut in capite, vt detur quibusdam quòd propter dubium, quacunque alia parte corporis abluta, puer post perfectam natiuitatem sit baptizãdus sub hac forma, Si nõ es baptizatus, ego te baptizo.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrùm furiosi & amentes debeant baptizari.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd furiosi & amentes non debeant baptizari. Ad susceptionem enim baptismi requiritur intentio in eo qui baptizatur: vt suprà dictum est. Sed furiosi & amentes, cùm careant vsu rationis, non possunt habere ordinatam intentionem. ergo non debent baptizari.

¶ Præterea, Homo bruta animalia superexcedit in hoc quòd habet rationem. Sed furiosi & amentes non habent vsum rationis: & quandoque etiam in eis non expectatur, sicut expectatur in pueris. Ergo videtur quòd sicut bruta animalia non baptizantur, ita nec tales furiosi & amentes debeant baptizari,

¶ Præterea, Magis est ligatus vsus rationis in furiosis vel amentibus, quàm in dormientibus. Sed baptismus non consueuit dari dormientibus. Ergo non debet dari amentibus & furiosis.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit 4. Confes. de amico suo, qui cùm desperaretur, baptizatus est nesciens: & tamen baptismus in eo efficaciam habuit: Ergo carentibus vsu rationis, aliquando baptismus dari debet.

CONCLVSIO.

¶ Sunt nonnunquam amentes ad baptismum inducendi, vel si sint à natiuitate tales, cùm sint sicut pueri, vel si prius fuerunt sapientes, & intentionem susceperint baptismum habuerunt, vel si habent aliqua lucida interualla, baptizandi sunt, si tamen petant.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa amentes & furiosos est distinguendum. Quidam enim sunt à natiuitate tales, nulla habentes lucida interualla: in quibus etiam nullus vsus rationis apparet. Et de talibus quãtùm ad baptismi susceptionem, videtur esse idem iudicium & de pueris, qui baptizantur in fide Ecclesiæ, vt suprà dictum est. Alij verò sunt amentes, qui ex sana mente quam habuerunt prius, in amentiam inciderunt. Et tales sunt iudicandi secundum voluntatem quam habuerunt, dum sanę mentis existerent. Et ideo si tunc apparuit in eis voluntas suscipiendi baptismum, debet eis exhiberi in furia & amentia constituris: etiam si tunc actu contradicant: alioquin si nulla voluntas suscipiendi baptismum in eis apparuit, dum sanę mentis essent, non sunt baptizandi. Quidam verò sunt, qui etsi à natiuitate fuerint furiosi vel amentes, habent tamen aliqua lucida interualla, in quibus recta ratione vti possunt. Vnde si tunc baptizari voluerint, baptizari possunt etiam in amentia constituti. Et debet eis tunc sacramentũ conferri si periculum timeatur: alioquin melius est vt tempus expectetur in quo sint sanæ mentis, ad hoc quòd deuotius suscipiant sacramentum. Si autem tempore lucidi interualli non appareat in eis voluntas suscipiendi baptismum, baptizari non debent in amentia constituti. Quidam verò sunt, qui etsi non omnino sanæ mentis existant, intantum tamen ratione vtuntur, quòd possunt de sua salute cogitare, & intelligere sacramenti virtutem. Et de talibus idem est iudicium, sicut de his qui sanæ mentis existunt, qui baptizantur volentes, non autem inuiti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd amentes qui nũquam habuerunt, nec habent vsum rationis, baptizantur ex intentione Ecclesiæ, sicut & ex * actu Ecclesiæ credunt & pœnitent: sicut suprà de pueris dictum est. Illi verò qui aliquo tempore habuerunt vel habent vsum rationis, secundum propriam intentionem baptizantur, quam habent vel habuerunt tempore sanæ mentis. * Alibi ritu.

¶ Ad secundum dicendum, quòd furiosi vel amentes carent vsu rationis per accidens, scilicet propter aliquod impedimentum organi corporalis: non autem propter defectũ animæ rationalis, sicut bruta animalia. vnde non est de his similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dormientes non sunt baptizandi nisi periculum mortis immineat: in quo casu baptizari debent, si prius in eis voluntas apparuit suscipiendi baptismum, sicut & de amentibus dictum est. Sicut August. narrat in 4. lib. Confessio. de amico suo, qui baptizatus est nesciens, propter periculum mortis.

QVAESTIO SEXAGESIMANONA,

De effectibus Baptismi, in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectibus baptismi.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

¶ Primò, vtrùm per baptismum auferantur omnia peccata.

¶ Secũdò, vtrùm per baptismũ liberetur homo ab omni pœna.

¶ Tertiò, vtrùm baptismus auferat pœnalitates huius vitæ.

¶ Quartò, vtrùm per baptismum conferantur homini gratiæ & virtutes.

¶ Quintò, de effectibus virtutũ, qui per baptismũ conferuntur.

¶ Sextò, vtrùm etiam paruuli in baptismo gratias & virtutes accipiant.

¶ Septimò, vtrùm per baptismum aperiatur baptizatis ianua regni cælestis.

¶ Octauò, vtrùm baptismus æqualem effectum habeat in omnibus baptizatis.

¶ Nonò, vtrùm fictio impediat effectum baptismi.

¶ Decimò, vtrùm recedente fictione, baptismus obtineat suum effectum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm per baptismum tollantur omnia peccata.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per baptismum non tollantur omnia peccata. Baptismus enim est quædam spiritualis regeneratio, quæ cõtraponitur generationi carnali. Sed per generationem carnalem homo contrahit solùm originale peccatum. Ergo per baptismum soluitur solùm originale peccatum. 2. dist. 32. q. 1. ar. 1. Et 4. dist. 4. q. 2. Et dist. 17. q. 3.

¶ Præterea, Pœnitentia est sufficiens causa remissionis actualium peccatorum. Sed ante baptismũ in adultis requiritur pœnitentia, secundum illud Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Ergo baptismus nihil operatur circa remissionem actualium peccatorum. ar. 5. q. 1 Et 4. co. c. 59. & 72. co. 2.

¶ Præterea, Diuersorum morborũ diuersæ sunt medicinæ: quia sicut Hiero. dicit, non sanat oculum, quod sanat calcaneum. Sed peccatum originale, quod per baptismum tollitur, est aliud genus peccati à peccato actuali. Ergo non omnia peccata remittuntur per baptismum. Et Heb. 6. co. 3. fi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ezec. 36. Effundam super vos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.

CONCLVSIO.

¶ Per sacramentum baptismi omnia tolluntur peccata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Rom.6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Et postea concludit, Ita & vos existimate mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo in Christo Iesu domino nostro. Ex quo patet quòd per baptismum homo moritur vetustati peccati: & incipit viuere nouitati gratiæ. Omne autem peccatum ad pristinam vetustatem pertinet. Vnde consequens est, quòd omne peccatum per baptismum tollatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Rom.5. Peccatum Adæ non tantum potest, quantum potest donum Christi, quod in baptismo percipitur. Nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Vnde & August. dicit in lib. de Baptismo paruulorum, quòd generante carne, tantùmodo trahitur peccatum originale: regenerante aũt Spiritu, non solùm originalium, sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum.

¶Ad secundum dicendum, quòd nullius peccati remissio fieri potest nisi per virtutem passionis Christi. Vnde & Apostolus dicit Hebr.9. quòd sine sanguinis effusione, non fit remissio. Vnde motus humanæ voluntatis, qui est in pœnitente, non sufficeret ad remissionẽ culpæ, nisi adesset fides passionis Christi: & propositum participandi ipsam vel suscipiendo baptismum, vel subijciendo se claubus Ecclesiæ. Et ideo quando aliquis adultus pœnitens ad baptismum accedit, consequitur quidem remissionem omnium peccatorum ex proposito baptismi: perfectius autem ex reali susceptione baptismi.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de particularibus medicinis. Baptismus autem operatur in virtute passionis Christi, quæ est vniuersalis medicina omnium peccatorum. Et ideo per baptismum omnia peccata tolluntur.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm per baptismum liberetur homo ab omni reatu peccati.

supra q. 68. ar 5. & 3. di. 19. art. 3. q. 2. Et 4. di. 4. q. 2. ar. 1. q. 2 & ar. 3. q. 1. & di. 7. q. 1 & di. 7. q. 1. art.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per baptismum non liberetur homo ab omni reatu peccati. Dicit enim Apostolus Rom.13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Sed culpa non ordinatur, nisi per pœnam, vt August. dicit. Ergo per baptismum non tollitur reatus pœnæ præcedentium peccatorum.

¶Præterea, Effectus sacramenti aliquam similitudinem habet cum ipso sacramento: quia sacramenta nouæ legis efficiũt quod figurãt: vt supra dictum est. Sed ablutio baptismalis habet quidem aliquam similitudinem cum ablutione maculæ: nullam aũt similitudinem habere videtur cum subtractione reatus pœnæ. Non ergo per baptismum tollitur reatus pœnæ.

1. q. 1. Et 4. cõ. c. 58. 59. & 72. co. 2. Et Rom. 11. le. 4. col. 4. & 5. Et Heb. 6. co. 3. fi.

¶Præterea, Sublato reatu pœnæ, aliquis non remanet dignus pœna: & ita iniustum esset eum puniri. Si igitur per baptismum tollitur reatus pœnæ, iniustum esset, post baptismum suspendere latronem, qui ante homicidium cõmisit: & ita per baptismũ tolleretur rigor humanæ disciplinæ: quod est inconueniens. Non ergo per baptismum tollitur reatus pœnæ.

¶SED CONTRA est quod Ambr. dicit super illud Rom.11. Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei. Gratia, inquit, Dei in baptismo gratis omnia condonat.

CONCLVSIO.

¶Per baptismi sacramentum liberatur homo ab omni reatu pœnæ, cùm per baptismum sibi communicetur meritum passionis Christi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) per baptismũ aliquis incorporatur passioni & morti Christi, secundum illud Rom.6. Si mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam viuemus cum eo. Ex quo patet quòd omni baptizato cõmunicatur passio Christi ad remedium, acsi ipse passus & mortuus esset. Passio autem Christi (sicut dictum est) est sufficiens satisfactio pro omnibus peccatis omnium hominum. Et ideo ille, qui baptizatur, liberatur à reatu totius pœnæ, sibi debitæ pro peccatis, acsi ipse sufficienter satisfecisset pro omnibus peccatis suis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia pœna passionis Christi cõmunicatur baptizato, inquantum fit membrum Christi, ac si ipse pœnam illam sustinuisset, ideo eius peccata remanent ordinata per pœnam passionis Christi.

¶Ad secundum dicendum, quòd aqua non solùm abluit, sed etiam refrigerat. Et ita suo refrigerio significat subtractionẽ reatus pœnæ, sicut sua ablutione significat emundationem à culpa.

¶Ad tertium dicendum, quòd in pœnis quæ iudicio humano inferuntur, non solùm attenditur qua pœna sit homo dignus quo ad Deum, sed etiam in quo sit obligatus quo ad homines, quibus aſſi & scandalizati sunt per peccatum alicuius. Et ideo licet homicida per baptismum liberetur à reatu pœnæ quo ad Deum, remanet tamen obligatus adhuc quo ad homines, quos iustum est ædificari de pœna, sicut sunt scandalizati de culpa. Pie tamẽ talibus princeps posset pœnam indulgere.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm per baptismum debeant auferri pœnalitates præsentis vitæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per baptismum debeant auferri pœnalitates præsentis vitæ. Vt enim August. dicit Rom.5. Donum Christi potentius est quàm peccatum Adæ. Sed per peccatum Adæ (vt ibidem Apostolus dicit) mors in hunc mundum intrauit, & per consequens omnes aliæ pœnalitates præsentis vitæ. Ergo multò magis per donum Christi quod in baptismo percipitur, homo à pœnalitatibus præsentis vitæ debet liberari.

2. di. 32. ar. 1. q. 2. & di. 33. q. 1. artic. 2. Et 4. di. 19. art. 3. q. 2. Et 4. di. 44. q. 2. ar. 1. q. 3. & 4. & 5.

¶Præterea, Baptismus aufert & culpam originalem & actuale, sicut suprà dictum est. Sic autem aufert actualem culpam, quod liberat ab omni reatu pœnæ consequente actualem culpam. Ergo etiam liberat à pœnalitatibus præsentis vitæ, quæ sunt pœna originalis peccati.

4. q. 2. ar. 1. q. 3. & 4. Et 4. di. 44. ad 2. & 3. & 5.

¶Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa harũ pœnalitatum est peccatum originale, quod tollitur per baptismum. Ergo non debent huiusmodi pœnalitates remanere.

ad 2. & 3. & 4. & 5.

¶SED CONTRA est quod super illud Rom.6. Destruatur corpus peccati. dicit gloss. Per baptismum id agitur, vt vetus homo crucifigatur, & corpus peccati destruatur, non ita vt in ipso viuente * carnis concupiscentia respersa & innata, repente absumatur, & non fiat sed ne obsit mortuo, quæ inerat nato. Ergo pari ratione nec aliæ pœnalitates per baptismum tolluntur.

Augu.

CONCLVSIO.

¶Per sacramentũ baptismi quanquam vitæ præsentis pœnalitates auferantur, non tamen pro hac vita deuit, vt auferrẽtur, sed in futura resurrectione.

¶RESPONDEO dicendum, quòd baptismus habet virtutem auferendi pœnalitates præsentis vitæ, non tamen eas aufert in præsenti vita: sed eius virtute auferentur à iustis in resurrectione, quando mortale hoc induet immortalitatem, vt dicitur primæ Corint.15. Et hoc rationabiliter. primò quidem: quia per baptismum homo incorporatur Christo, & efficitur membrum eius, vt suprà dictum est. Et ideo conueniens est, vt id agatur in membro incorporato, quod est actum in capite. Christus autem à principio suæ conceptionis fuit plenus gratia & veritate: habuit tamen corpus passibile, quod post passionem & mortem est ad vitam gloriosam resuscitatum. Vnde & Christianus in baptismo gratiam consequitur, quantum ad animam: habet tamen corpus passibile, in quo pro Christo possit pati, sed tandem resuscitabitur ad impassibilem vitam. Vnde Apostolus dicit Rom.8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, vificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis. & infrà eodem, Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, vt & simul glorificemur. Secundò hoc est conueniens propter spirituale exercitium, vt videlicet contra concupiscentiam & alias passibilitates pugnans homo, victoriam coronæ acciperet. Vnde super illud Rom.6. Vt destruatur corpus peccati, dicit gloss. Si post baptismum vixerit homo in carne, habet concupiscentiã cũ qua pugnet, eámque adiuuante Deo superet. In cuius figuram dicitur Iudic.3. Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Israëlem, & postea discerent filij eorum certare cum hostibus & habere consuetudinem præliandi. Tertiò hoc fuit conueniens, ne homines ad baptismum accederent propter impassibilitatem præsentis vitæ, & non propter gloriam vitæ æternæ. Vnde & Apostolus dicit primæ Corinth.15. Si in hac vita tantùm sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut gloss. dicit Rom.6. super illud. Vt vltra non seruiamus peccato) sicut aliquis capiẽs hostem atrocissimum, non statim interficit eum, sed patitur eum cum dedecore & dolore aliquantulum viuere: ita & Christus pœnam prius alligauit, in futuro autem perimet.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut ibidem dicit gloss. duplex est pœna peccati, gehennalis & temporalis. Gehennalem prorsus deleuit Christus, vt eam non sentiant baptizati & verè pœnitentes. Temporalem verò nondum penitus tulit: manet enim fames, sitis & mors, & huiusmodi. Sed regnũ & dominium eius delecit, vt scilicet hoc homo non timeat. & tandem in nouissimo eandem penitus exterminabit.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut in Secunda parte dictum est) peccatum originale hoc modo præcesit, quòd primò persona infecit naturam, postmodum verò natura infecit personam. Christus verò conuerso ordine prius reparat id quod personæ est, & postmodum simul in omnibus reparabit id quod naturæ est. Et ideo culpam originalis peccati, & etiam pœnam carentiæ visionis diuinæ, quæ respiciunt personam, statim per baptismum tollit ab homine: sed pœnalitates præsentis vitæ (sicut mors, fames, sitis, & alia huiusmodi) respiciunt naturam, ex cuius principijs causantur, prout est destituta originali iustitia. Et ideo isti defectus non tollentur, nisi in vltima reparatione naturæ, per resurrectionem gloriosam.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm per baptismum conferantur homini gratia & virtutes.

1. q. 7. art. 3. co. Et 4. di. 3. art. 3. q. 3. & 4. q. 3. art. 2. q. 2. & di. 4. iterum suscipere. Sed aliqui accedunt ad baptismum, iam habentes gratiam & virtutes: sicut Act. 10. legitur, Vir quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religiosus & timens Deum: qui tamen postea à Petro baptizatus est. Non ergo per baptismum conferuntur gratia & virtutes.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd per baptismum non conferantur homini gratia & virtutes. Quia sicut suprà dictum est, sacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant. Sed per ablutionem baptismi significatur emundatio animæ à culpa, non autem informatio animæ per gratiam & virtutes. Videtur igitur quòd per baptismum non conferantur homini gratia & virtutes.

¶Præterea, Illud quod iam aliquis adeptus est, non indiget

Et di. 4. ar. 1. q. 2. ar. 2. q. 2. Et di. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. Et di. 7. q. 1. art. 1. q. 1. Et di. 18. q. 1. art. 1. q. 1. ad 1. Et quol. 6. art. 4. co.

¶Præterea, Virtus est habitus, ad cuius rationem pertinet, quòd sit qualitas difficile mobilis, per quam aliquis faciliter & delectabiliter operetur. Sed post baptismum remanet in hominibus pronitas ad malum, per quod tollitur virtus, & consequitur difficultatem quis ad bonum, quod est actus virtutis. Ergo per baptismum non consequitur homo gratiam & virtutes.

¶SED CONTRA est quod ad Titum 3. dicit Apostolus, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, (id est per baptismũ) & renouationis Spiritus sancti, scilicet quem effudit in nos abundè, id est, ad remissionem peccatorum & copiam virtutum: vt glossa ibi exponit. Sic ergo in baptismo datur gratia Spiritus sancti & copia virtutum.

CONCLVSIO.

¶Cùm per baptismum Christo incorporemur, non modo gratiam, sed omnes virtutes per ipsius susceptionem homines consecuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut Augustinus dicit in lib. de Baptismo paruulorum) ad hoc baptismus valet, vt baptizati Christo incorporentur, vt membra eius. A capite autem Christo, in omnia membra eius, gratiæ & virtutis plenitudo deriuatur: secundum illud Ioan.1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Vnde manifestum est, quòd per baptismum aliquis consequitur gratiam & virtutes.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, (quòd sicut aqua baptismi per suam ablutionem significat emundationem culpæ, & per suum refrigerium significat liberationem à pœna: ita per naturalem claritatem significat splendorem gratiæ & virtutum.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut dictum est, quòd remissionem peccatorum aliquis consequitur ante baptismum, secundum quòd habet baptismum in voto vel explicitè vel implicitè: & tamen cùm realiter suscipit baptismum, fit plenior remissio quantum ad liberationem à tota pœna. Ita etiam ante baptismum Cornelius & alij similes consequuntur gratiam & virtutes, per fidem Christi & desiderium baptismi implicitè vel explicitè. postmodum tamen in baptismo maiorem copiam gratiæ & virtutum consequuntur. Vnde super illud Psalm. Super aquas refectionis educauit me, dicit gloss. Per augmentum virtutis & bonæ operationis educauit in baptismo.

¶Ad tertium dicendum, quòd difficultas ad bonum, & pronitas ad malum, inueniuntur in baptizatis, non propter defectum habitus virtutum: sed propter concupiscentiam, quæ non tollitur in baptismo. Sicut tamẽ per baptismum diminuitur cõcupiscentia, vt non dominetur: ita etiam diminuitur vtrunque dictorum, ne homo ab his superetur.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm conuenienter attribuantur baptismo quidam actus virtutum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter attribuantur baptismo pro effectibus quidam actus virtutum, scilicet incorporatio ad Christum, illuminatio, & fœcũdatio. Non enim baptismus datur adulto, nisi fideli, secundum illud Mar. vlti. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Sed per fidem aliquis incorporatur Christo: secundum illud Ephes.3. Habitare Christum *4. dist. 4. q. 2. art. 2. q. 3. 4. & 5. Et dist. 5. q. 2. ar. 1. q. 1. ad 1. Et art. 5. q. 1. ad 1. Et dist. 18. q. 1. art. 1. q. 1. ad 1. Et quol. 6. art. 4. co.*

per fidem in cordibus vestris. Ergo nullus baptizatur nisi iam Christo incorporatus. Non ergo est effectus baptismi incorporari Christo.

¶Præterea, Illuminatio sit per doctrinam: secundum illud Eph. 3. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, illuminare omnes, &c. Sed doctrina præcedit baptismum in catechismo. Non ergo est effectus baptismi.

¶SED CONTRA est quod August. dicit in libro de Baptismo paruulorum, quòd ad hoc valet baptismus, vt baptizati, Christo incorporentur. Dion. etiam 2. c. Cæleſt. hierarch. illuminationem attribuit baptismo. Et super illud Psal. Super aquam refectionis, dicit gloss. quòd anima, peccatorum ariditate sterilis, fœcundatur per baptismum.

CONCLVSIO.

¶Per baptismum assecuntur homines, vt non solùm Christo incorporentur, sed vt illuminentur circa veritatis cognitionem, & fœcundentur bonorum operum fœcunditate per gratiæ infusionem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd per baptismum aliquis regeneratur in spiritualem vitam, quæ est propria fidelium Christi: sicut Apostolus dicit Galat. 2. Quòd autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei. Vita autem non est nisi membrorum capiti vnitorum, à quo sensum & motum suscipiunt: & ideo necesse est quòd per baptismum aliquis incorporetur Christo quasi membrum ipsius. Sicut autem à capite naturali deriuatur ad membra sensus & motus: ita à capite spirituali, quod est Christus, deriuatur ad membra eius, sensus spiritualis, qui consistit in cognitione veritatis: & motus spiritualis, qui est per gratiæ intinctum. Vnde Ioan.1. dicitur, Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et ideo consequens est, quòd baptizati, illuminentur à Christo circa cognitionem veritatis, & fœcundentur ab eo fœcunditate bonorum operum per gratiæ infusionem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd adulti prius credentes in Christum, sunt incorporari mentaliter: sed postmodum cùm baptizantur, incorporantur ei quodammodo corporaliter, scilicet per visibile sacramentum, sine cuius proposito nec mentaliter incorporari potuissent.

¶Ad secundum dicendum, quòd doctor illuminat exterius per ministerium, catechizando: sed Deus illuminat interius baptizatos, præparans corda eorum ad recipiendam doctrinam veritatis, secundum illud Ioan.16. Est scriptum in Prophetis, Erunt omnes docibiles Dei.

¶Ad tertium dicendum, quòd effectus baptismi ponitur fœcunditas, qua aliquis producit bona opera: non autem fœcunditas, qua aliquis generat alios in Christo: sicut Apostolus dicit primæ ad Corinthios 4. In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Annot. 22. q. 47. art. 1. ad 3 Et 4. dist. 4. q. 2. ar. 2 q. 1 Et dist. 17. q. 1. art. 3. q. 2. cor. ad 3. Et dist. 18. q. 1. art. 3. q. 1. cor.

IN quæstionis 66. primis septem articulis nihil occurrit scribendum, nisi pro septimo articulo notandum, quòd aperire ianuam regni cælestis, per se primò est effectus meritis Christi. Attribuitur autem baptismo, eo quòd in sui institutione actui aperti legun tur: & quia sacramentum est inchoans quo ad vim obligatiuam à morte Christi. & quia sufficienter causat apertionẽ cælestis similiter baptizato: dum tollit omnem culpam & pœnam tam personæ quàm naturę, non statim assequendo totum suum effectum, sed sempore congruo: sicut & in articu. 3. patet) sicut virtute baptismi auferentur à iustis in resurrectione omnes pœnalitates: ita virtute baptismi aperitur ianua cælestis, tempore congruo exhibitura ingressum: & propterea baptizati ante mortem Christi, non nisi post Christi mortem ingressi sunt regnum cælorum. Et hoc vocat Autor habere certam spem de introitu cælestis: & in hoc præmine bat baptizatus circumcisorem circumciso enim non habebat virtutem tollendi omnem pœnalitatem, quam habet baptismus. Quanuis etiam dici possit, quòd baptismus ante mortem Christi fuit quasi imperfecte cõfigurativus mortis Christi (vpote cõfigurans Christo mortuo, nõ ite re, sed in fide) ita etiã imperfecte aperiebat cælum: vt litera respõdens ad secundum sonat.

¶ Et hæc sint dicta pro dignitate baptismi: quãtum enim spectat ad eventum, Christo mortuo patuit ianua cælestis tam baptizato quàm circunciso.

QVAEST. LXIX.
ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm pueri in baptismo consequantur gratiam & virtutes.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd pueri in baptismo non consequantur gratiam & virtutes. Gratia enim & virtutes non habentur sine fide & charitate. Sed fides, vt Augustin. dicit, consistit in credentium voluntate, similiter etiam charitas consistit in diligentium voluntate: cuius vsum pueri non habent, & sic non habent fidem & charitatem. Ergo pueri in baptismo non recipiunt gratiam & virtutes.

¶ Præterea, Super illud Ioan. 14. Maiora horum faciet, dicit Aug. quòd ex impio iustus fiat in illo, sed non sine illo Christus operatur. Sed puer cùm non habeat vsum liberi arbitrij, nõ cooperatur Christo ad suam iustificationem: imò quandoque pro posse renititur. Ergo non iustificatur per gratiam & virtutes.

¶ Præterea, Rom. 4. dicitur, Ei qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiæ Dei. Sed puer non est credens in eum, qui iustificat impiũ. Ergo non consequitur gratiam iustificãtem neque virtutes.

¶ Præterea, Quod ex carnali intentione agitur, non videtur habere spiritualem effectũ. Sed quandoque pueri ad baptismum deferuntur carnali intentione, vt scilicet corporaliter sanentur. Non ergo consequuntur spiritualem effectum gratiæ & virtutum.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit in Enchir. Paruuli renascendo, moriuntur illi peccato, quod nascendo contraxerunt. Ac per hoc ad illos etiam pertinet quod dicitur, consepulti sumus cum illo per baptismum in mortem (subditur autem) vt quomodo Christus surrexit à mortuis, per gloriam Patris: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Sed nouitas vitæ est per gratiam & virtutes. Ergo pueri in baptismo gratiam & virtutes consequuntur.

CONCLVSIO.

¶ Pueri, non characterem Christi tantùm cõsequuntur per baptismum, sed gratiam & virtutes.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam antiqui posuerunt quòd pueris in baptismo non dantur gratia & virtutes, sed imprimitur eis character Christi, cuius virtute, cùm ad perfectam ætatem venerint, consequuntur gratiam & virtutes. Sed hoc patet esse falsum dupliciter. Primò quidem: quia pueri sicut & adulti, in baptismo efficiuntur membra Christi: vnde necesse est quòd à capite recipiant influxum gratiæ & virtutis. Secundò, quia secundum hoc pueri decedẽtes post baptismum, non peruenirent ad vitam æternam: quia, vt dicitur Roman. 6. Gratia Dei est vita æterna. Et ita non profuisset eis ad salutem, baptizatos fuisse. Causa autem erroris fuit, quia nescierunt distinguere inter habitum & actum. Et sic videntes pueros inhabiles ad actus virtutum, crediderunt eos post baptismum nullatenus virtutem habere. Sed ista impotentia operandi, non accidit pueris ex defectu habituum, sed ex impedimento corporalis: sicut etiam dormientes, quanuis habeant habitus virtutũ, impediuntur tamen ab actibus propter somum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fides & charitas consistunt in voluntate hominum, ita tamen quòd habitus harum & aliarum virtutum requirunt potentiam voluntatis, quæ est in pueris: sed actus virtutum requirunt actum voluntatis, qui non est in pueris. Et hoc modo Augustin. dicit in lib. de Baptismo paruulorum, quòd paruulum, etsi nondum illa fides, quæ in credentium voluntate consistit, iam tamen ipsius fidei sacramentum (quod scilicet causat habitum fidei) fidelem facit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut Augustin. dicit in libro de Charitate) nemo ex aqua & Spiritu sancto renascitur nisi volens. Quod non de paruulis, sed de adultis intelligendum est. Et similiter de adultis intelligendum est, quòd homo à Christo sine ipso non iustificatur. Quòd autem paruuli baptizandi, prout viribus possunt, reluctantur, non eis imputatur: quia intantum nesciunt quod faciunt, vt nec facere videantur: vt Augustin. dicit in libro de Præsentia Dei ad Dardanum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Augustin. dicit) paruulis mater Ecclesia aliorum pedes accommodat, vt veniant: aliorum cor vt credant: aliorum linguam, vt fateantur. Et ita pueri credunt, non per actum proprium, sed per fidem Ecclesiæ, quæ eis communicatur. Et huius fidei virtute conferuntur eis gratia & virtutes.

¶ Ad quartum dicendum, quòd carnalis intentio deferentium pueros ad baptismum, nihil eis nocet, sicut nec culpa vnius nocet alteri, nisi consentiat. Vnde Augustin. dicit in Epistola ad Bonifacium, Non illud te moueat, quòd quidam non ea fide ad baptismum percipiendum paruulos ferunt, vt gratia spiritali ad vitam regenerentur æternam: sed hoc eos putant remedio corporalem retinere vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm effectus baptismi sit apertio ianuæ regni cælestis.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd effectus baptismi non sit apertio ianuæ regni cælestis. Illud enim quod est apertum, non indiget apertione. Sed ianua regni cælestis est aperta per passionem Christi. vnde Apocal. 4. dicitur, Post hæc vidi ostium magnum apertum in cælo. Non est ergo effectus baptismi, apertio ianuæ regni cælestis.

¶ Præterea, Baptismus omni tempore ex quo institutus fuit, habet suum effectum. Sed quidam baptizati sunt baptismo Christi ante eius passionem (vt habetur Ioan. 3.) quibus sì tunc decessissent, introitus regni cælestis nondum patebat, in quod nullus ante Christum introiuit: secundum illud Mich. 2. Ascendit pandens iter ante eos. Non est ergo effectus baptismi apertio regni cælestis.

¶ Præterea, Baptizati adhuc sunt obnoxij morti & alijs pœnalitatibus vitæ præsentis: vt suprà dictum est. Sed nulli est apertus aditus regni cælestis, quandiu obnoxius est pœnæ: sicut patet de his qui sunt in purgatorio. Nõ ergo effectus baptismi est apertio ianuæ regni cælestis.

¶SED CONTRA est quod super illud Luc. 3. Apertum est cælum, dicit gl. Bedæ, Virtus hûc baptismatis ostenditur, de quo quisque cùm egreditur, regni cælestis ei ianua aperitur.

CONCLVSIO.

¶ Cùm per baptismum quæuis culpa & pœna omnis reatus tollatur, ipsi quoque ianuam regni cælestis aperiri credendum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aperire ianuam regni cælestis, est amouere impedimentum, quo quis impeditur regnum cæleste introire. Hoc autem impedimentum est culpa & reatus pœnæ. Ostensum est autem suprà, quòd per baptismum omnis culpa & omnis reatus pœnæ tollitur. Vnde consequens est, quòd effectus baptismi sit apertio ianuæ regni cælestis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus intantum aperit baptizato ianuam regni cæleitis, inquantum incorporat eũ passioni Christi, virtutem eius homini applicando.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quando passio Christi nondum erat realiter perfecta, sed solùm in fide credentium, baptismus proportionaliter causabat ianuæ apertionem, non quidem in re, sed in spe. Baptizati enim tunc decedentes, ex certa spe introitum regni cælestis expectabant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptizatus non est obnoxius morti, & pœnalitatibus vitæ præsentis, propter reatum personæ, sed propter statum naturæ. Et ideo propter hoc non impeditur ab introitu regni cælestis, quando anima separatur à corpore

Annot. 4. dist. 4. q. 2. ar. 3. q. 1. cor. Et dist. 17. q. 1. ar. 3. q. 1. cor.

IN artic. 8. aduerte, Autorem in artic. 3. recitatiuè loqui de lepra Constantini. Dico autem hoc, quia nullus autoritate constat. Constantinum mundatum à lepra in baptismo. Tum quia gesta Sylueştri (ex quibus hoc videtur haberi) incertum habent. Autorem vt patet in causa Romana. distinct. Tum quia nullus fiue Christianus, siue Gentilis historicus inuenitur hoc scripsisse vt testatur Platina in vita Marci Papæ. Tum præcipuè, quia Ambrosij autoritas obstat, dum in oratione de obitu Theodosij expressè dicit, Constantinum in vltimis constitutum baptizatum fuisse, quod longè distat ab hoc, scilicet quòd in principio suæ conuersionis fuerit baptizatus. Et propterea narratio de lepra Constantini non est afferuiè probanda.

Annot.

IN artic. 9. & 10. multa dicenda sunt spiritualiter pro doctrina decimi. Et primò de fenis conclusionis, secundò de necessitate, tertiò de modo apud Autorem: quartò de ratione illius modi: & demum comparabitur aliis modis. Sensus in primis conclusionis est, non de euentu, sed de effectu baptismi recedente fictione. Quod ideo notãdum est, quoniam non tractatur hic an recedente fictione, baptizatus fiat filius regni, consequatur remissionem: nullus enim dubitat de hoc euentu sed tractatur an in tali casu ex vi baptismi cõsequatur baptizatus remissionem, &c. & hic est sensus cõclusionis. Necessitas autem talis assertionis est duplex. Prima est autoritas Augustini in libro de baptismo, relata & à Magistro sent. lib. 4. distinct. 4. & à Gratiano de consecr. distinct. 4. cap. tunc valere. & habetur in hac litera. Tunc valere incipit ad salutem baptismus, &c. V bi expresse Augst. dicit baptismum ipsum valere ad salutem, recedente fictione licet gloss. ibidem contra textum dicat oppositum. Secunda est ratio ex peccato originali simpliciter, quia si peccatum originale nec tempore baptismi, neque postea virtute baptismi remittitur, sequitur quòd nunquam peccatum originale huic homini remittatur. Et probatur sequela: quia non aliud à Christo constituum est remedium ad remissionem peccati originalis, pore per mortem quasi, iam persoluto eo quod naturæ debebatur.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm baptismus habuerit in omnibus æqualem effectum.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus nõ habeat in omnibus æqualem effectum. Effectus enim baptismi est remotio culpæ. Sed in quibusdam plura peccata tollit, quàm in alijs. nam in pueris tollit solum peccatum originale: in adultis autem etiam peccata actualia, in quibusdã plura, in quibusdam verò pauciora. Non ergo æqualem effectum habet baptismus in omnibus.

¶ Præterea, Per baptismum conferuntur homini gratia & virtutes. Sed quidam post baptismum videntur habere maiorem gratiã & perfectiorem virtutem, quàm alij baptizati. Non ergo baptismus habet æqualem effectum in omnibus.

¶ Præterea, Natura perficitur per gratiam, sicut materia per formam. Sed forma recipitur in materia secũdum eius capacitatem. Cùm ergo in quibusdam baptizatis etiam pueris, sit maior capacitas naturalis quàm in alijs, videtur quòd quidam maiorem gratiam consequantur, quàm alij.

¶ Præterea, Quidam in baptismo consequuntur non solùm spiritualem salutem, sed etiam corporalem: sicut patet de Constantino, qui in baptismo mundatus est à lepra. Non autem omnes infirmi corporalem salutem consequuntur in baptismo. Baptismus ergo nõ habet æqualem effectũ in omnibus.

¶SED CONTRA est quod dicitur Eph. 4. Vna fides, vnum baptisma. Vniformis autem causæ est vniformis effectus. Ergo baptismus habet æqualem effectum in omnibus.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam omnes æqualiter per baptismi susceptionem in spiritualem vitam regenerentur, & adulti, qui per propriam fidem baptizantur, posimt pro illorum deuotione maiorem nouitatis gratiam consequi, non tamen omnes æqualiter suscipiunt effectus baptismi, etsi eadem accedant deuotione, qui diuina prouidentia & voluntate baptizatu dispensantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex est effectus baptismi, vnus per se, & alius per accidens. Per se quidem effectus baptismi, est id ad quod baptismus est institutus, scilicet ad regenerandum homines in spiritualem vitam. Et hunc effectum æqualiter facit in omnibus, qui æqualiter se habent ad baptismum. Vnde quia omnes pueri æqualiter se habent ad baptismum (quia non in fide propria, sed in fide Ecclesiæ baptizantur) omnes æqualem effectum percipiunt in baptismo. Adulti verò, qui per propriam fidem ad baptismum accedunt, non æqualiter se habent ad baptismum: quidam enim cum maiori, quidam cum minori deuotione ad baptismum accedunt. & ideo quidam plus, quidam minus de gratia nouitatis accipiunt. Sicut etiam ab eodem igne accipit plus caloris qui plus ei appropinquat: licet ignis quantum est de se, æqualiter ad omnes suum calorem effundat. Effectus aũt baptismi per accidens est ad quem baptismus non est ordinatus, sed diuina virtus, hoc in baptismo miraculosè operatur. Sicut super illud Rom. 6. Vt vltra nõ seruiamus peccato. dicit gl. Nõ hoc præstatur in baptismo, nisi forte miraculo ineffabili Creatoris, vt lex peccati, quæ est in membris, prorsus extinguatur. Et tales effectus non æqualiter suscipiuntur ab omnibus baptizatis, etiam si cum æquali deuotione accedant: sed dispensantur huiusmodi effectus secundum ordinem prouidentiæ diuinæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd minima gratia baptismalis sufficiens est ad delendum cuncta peccata. Vnde hoc non est propter maiorem efficaciam baptismi, quòd in quibusdam plura, in quibusdam autem pauciora peccata soluit: sed propter conditionem subiecti, quia in quolibet soluit quotcunque inuenerit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc quòd in baptizatis maior vel minor gratia apparet, potest dupliciter contingere. Vno modo, quia vnus in baptismo percipit maiorem gratiam, quàm alius, propter deuotionem maiorem: vt dictum est. Alio modo, quia etiam si æqualem gratiam percipiant, non æqualiter ea vtiuntur: sed vnus studiosius in ea proficit, alius per negligentiam gratiæ Dei deest.

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuersa capacitas naturalium in hominibus, non est ex diuersitate mentis, quæ per baptismum renouatur, cùm omnes homines eiusdem speciei existentes, in forma conueniant, sed est ex diuersa dispositione corporum. Secus autem est in angelis qui differunt specie. Et ideo Angelis dãtur dona gratuita secundum diuersam capacitatem naturalis: non autem hominibus.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd sanitas corporalis non est per se effectus baptismi: sed est quoddam miraculosum opus prouidentiæ diuinæ.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrùm fictio impediat effectum baptismi.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd fictio non impediat effectum baptismi. Dicit enim Apostolus Galat. 3. Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis. Sed omnes qui baptismum Christi suscipiunt, baptizantur in Christo. Ergo omnes induunt Christum, quod est percipere baptismi effectũ. Et ita fictio non impedit baptismi effectum.

¶ Præterea, In baptismo operatur virtus diuina, quæ potest vo luntatem hominis mutare in bonum. Sed effectus causæ agentis non potest impediri per id quod ab illa causa potest auferri. Ergo fictio non impedit baptismi effectum.

¶ Præterea, Effectus baptismi est gratia, cui peccatum opponitur. Sed multa sunt alia peccata grauiora quàm fictio, de quibus non dicitur, quòd effectum baptismi impediant. Ergo neque fictio impedit effectum baptismi.

¶SED CONTRA est quod dicitur Sapiẽ. 1. Spiritus sanctus, disciplinæ effugiet fictum. Sed effectus baptismi est à Spiritu sancto. Ergo fictio impedit effectum baptismi.

CONCLVSIO.

¶ Ficte accedentes, effectum baptismi minimè assequuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut Damas. dicit) Deus non cogit hominem ad iustitiam. Et ideo ad hoc quòd aliquis iustificetur per baptismum, requiritur quòd voluntas hominis amplectatur baptismum, & baptismi effectũ. Dicitur autem aliquis fictus, per quod voluntas eius contradicit vel baptismo, vel eius effectui. Nam secũdum Aug. quatuor modis dicitur aliquis fictus. Vno modo ille qui non credit: cùm tamen baptismus sit fidei sacramentum. Alio modo per hoc quòd contemnit ipsum sacramentum. Tertio modo per hoc quòd aliter celebrat sacramentum, non seruans ritum Ecclesiæ. Quarto modo per hoc quòd aliquis indeuotè accedit. Vnde manifestũ est, quòd fictio impedit effectum baptismi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptizari in Christo, potest intelligi dupliciter. Vno modo in Christo, id est in Christi conformitate. Et sic quicunque baptizantur in Christo, conformati ei per fidem & charitatem, induunt Christũ per gratiam. Alio modo dicuntur aliqui baptizari in Christo, inquantum accipiunt sacramentum Christi. Et sic omnes induunt Christum per configurationem characteris, non autem per conformitatem gratiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quando Deus voluntatẽ hominis de malo in bonũ mutat, tunc homo non accedit fictus: sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

lisi baptismus. vt ergo nulli baptizato (qui tunc vel postea inter filios adoptionis est) baptismalis gratia desit, decuit Aug baptismum recedente fictione valere ad salutem.

Quam doctrinam doctores posteriores adeo sunt veneratι & complexi, vt non horruerint multas inde consequentes difficultates: & inde fatearntur baptizati iste non oportere cōteri recedente fictione de peccatis cōmissis ante baptismū. Augustinum ergo tā suscepta authoritate accessitat. Modus, quo hoc fieri Autor tenet, in hac litera, non est ille qui sibi attribuitur, quem ipse olim in 4. sent. dist. 4. q. 3. art. 2. q. 3. tenuit. Ibi siquidem opinatus est fieri hoc: quia character manebat dispositus ad gratiam: hic autem opinatur hoc fieri, qūa character vt forma substantialis manet, & gratia sublato impedimento quasi proprius effectus consequitur: vt patet in litera.

¶Vbi sunt duæ difficultates, vna ad hominem, & altera ad rem. Ad hominem quidem quia Autor superius tractans de charactere, posuit ipsum esse dispositionem remotā ad gratiam, & nō formam, ex qua fluit gratia, vnde & posuit illum in genere potentiæ, & subiectiue in intellectu: ex quo non est nata fluere gratia in essentia animæ. Ad rem verò quoniam character non se habet ad gratiam vt forma ad consequens proprium: sed potius gratia est forma, ad quam comitatur mediante sacramento character, & eminentioris ordinis constat esse gratiam (qua diuinæ sumus naturæ consortes) quam character cōmunis bonis & malis.

¶Ad euidentiam horum, sciendum est, coactum fuisse Autorem ad hunc modum, vt saluaret Augustini doctrinam cum communi doctrina de causalitate sacramentorum. Non videtur enim posse intelligi rem aliquam, postquam defuit esse, habere suum effectum, nisi aliqualiter res illa remanserit: videmus enim in his quæ proiciuntur, tandiu durare motum proiectorum, quandiu vis proicientis aliquo modo manet, siue in aere, siue in corpore proiecto, nihil enim refert ad propositum, similiter videmus postumos ideo genitos mortuo patre, quia semen patris remansit in materno vtero. & sic de aliis. Vnde quum baptismus desinat esse peracto sacramento, & tunc propter fictionem in baptizato nō valeat ad salutem, & inde ad duos annos recedente fictione valeat idē baptismus ad salutem (quod nihil aliud est, quām conferre illam remissionem, quam fictio impediuit tunc fieri: hoc enim significat baptismum valere ad salutem) consequens est, quòd baptismus aliquo modo remaneat, seu aliquid habeat aut relinquat manens, ratione cuius valorem seu effectum consequatur post biennium. Hac necessitate facta, non semper hoc Deus facit. Nec ad hoc sacramētum ordinatur, vt de ficto fiat aliquis non fictus, sed vt non fictus aliquis accedens iustificetur.

¶Ad tertium dicendum, quòd fictus dicitur aliquis ex eo, q̄ demonstrat se aliquid velle quod nō vult. Quicunque autē accedit ad baptismum, ex hoc ipso ostendit se rectam fidē Christi habere, & sacramentū venerari, & velle se * Christo conformare, & velle a peccato recedere. Vnde cuicunque peccato vult homo inhærere, si ad baptismū accedit, fictus accedit: quod est indeuotè accedere. Sed hoc intelligendum est de peccato mortali, quod gratiæ contrariatur: non autem de peccato veniali. Vnde fictio hīc quodāmodo includit omne peccatum.

* Alias Ecclesiæ conformari.

ARTICVLVS X.

¶Vtrum fictione recedente, baptismus suum effectum consequatur.

AD DECIMVM sic procedit. Videtur quòd fictione recedente, baptismus suum effectum non cōsequatur. Opus enim moriuum, quod est sine charitate, nō potest vnquam viuificari. Sed ille qui fictus accedit ad baptismum, recipit sacramentū sine charitate. Ergo nunquam potest viuificari hoc modo vt gratiam conferat.

¶Præterea, Fictio videtur esse fortior quàm baptismus, cùm impediat eius effectū. Sed fortius non tollitur à debiliori. Ergo peccatū fictionis non potest tolli per baptismum fictione impeditam. Et sic baptismus nō consequetur suum effectū, qui est remissio omnium peccatorum.

¶Præterea, Contingit q̄ aliquis fictè accedat ad baptismum, & post baptismū multa peccata cōmittat. Quę tamen per baptismū non tolluntur: quia baptismus tollit peccata præterita, non futura. Ergo baptismus talis nunquā consequetur sum effectum, qui est remissio omnium peccatorum.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Baptismo, Tunc valere incipit ad salutem baptismus, cùm illa fictio veraci cōfessione recesserit, quæ corde in mali tia vel sacrilegio perseuerante, peccatorum * ablutionem non sinebat fieri.

* Alias abolitionem.

CONCLVSIO.

¶Recedente fictione statim quia baptismi effectum consequitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) baptismus est quædam spiritualis regeneratio. Cùm autem aliquid generatur, simul cum forma recipit effectum formæ, nisi fit aliquid impediēs, quo remoto forma rei generatæ perficit suū effectum: sicut simul cum corpus graue generatur, mouetur deorsum, nisi sit aliquid prohibens, quo remoto statim incipit moueri deorsum. Et similiter quando aliquis baptizatur, accipit characterem quasi formam, & consequitur proprium effectum, qui est gratia remittens omnia peccata. Impeditur autē quandoque per fictionē: vnde oportet q̄ remota ea per pœnitentiam, baptismus statim consequatur suum effectum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacramentum baptismi est opus Dei, & non hominis. Et ideo nō est mortuum in ficto, qui sine charitate baptizatur.

¶Ad secundum dicendum, q̄ fictio nō removetur per baptismū, sed per pœnitentiā subsequētem: qua remota, baptismus aufert culpam & reatū omnium peccatorū præcedentium baptismū, & etiā simul existentiū cum baptismo. Vnde Aug. dicit in lib. de Baptismo, Soluitur hesternus dies, & quicquid superest, soluitur & ipsa hora momentúmque ante baptismū & in baptismo: deinceps aūt continuò reus esse incipit. Et sic ad baptismi effectum consequendū concurrit baptismus & pœnitentia, sed baptismus sicut causa per se agens: pœnitentia sicut causa per accidens, id est remouens prohibens.

¶Ad tertium dicendum, quòd effectus baptismi nō est tollere peccata futura, sed præsentia vel præterita. Et ideo recedēte fictione, peccata sequēta remittūtur quidem, sed per pœnitentiam, nō per baptismum. Vnde nō remittuntur quantū ad totum reatum, sicut peccata præcedentia baptismum.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA, *De Circuncisione quæ præcessit baptismum, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE cōsiderandum est de præparatorijs ad baptismum. Et primò de præparatorio quod precessit baptismū, id est, de circūcisione. Secundò, de præparatorijs, quæ concurrunt simul cum baptismo, scilicet de catechismo & exorcismo.

¶Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm circuncisio fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

¶Secundò, de institutione ipsius.

¶Tertiò, de ritu eius.

¶Quartò, de effectu ipsius.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm circuncisio fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur q̄ circūcisio non fuerit præparatoria & figuratiua baptismi. Omnis enim figura habet aliquā similitudinem cum suo figurato. Sed circuncisio nullam habet similitudinē cum baptismo. Ergo videtur quòd nō fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

¶Præterea, Apostolus dicit primæ Cor. 10. de antiquis Patribus loquēs, q̄ omnes in nube & in mari baptizati sunt. Non aūt dicit, q̄ in circūcisione baptizati sint. Ergo protectio columnæ nubis, & transitus maris rubri, magis fuerunt præparatoria ad baptismum & figuratiua ipsius, quàm circuncisio.

¶Præterea, Suprà dictū est, q̄ baptismus Ioannis fuit præparatorius ad baptismū Christi. Si ergo etiā circuncisio fuit præparatoria & figuratiua baptismi Christi, videtur q̄ baptismus Ioannis fuerit superfluus, quod est incōueniens. Non ergo circuncisio fuit præparatoria & figuratiua baptismi,

¶SED CONTRA est qđ Apost. dicit Col. 2. Circūcisi estis circūcisione nō manufacta, in expoliatione corporis carnis, sed circūcisione Christi, consepulti ei in baptismo.

CON

cendi hominibus more humano, compulsus Autor accommodationem hanc subiungere maluisse, quam in litera habet, adiunxit.

¶Vnde non oportet laborare ad saluandū hunc processum, vt proprium, seu ex professo intelligendus est, vt accōmodatio quædam similitudinaria ad manuducendum intellectum nouitiorū, vt percipiant quomodo baptismus recedēte fictione incipit valere ad salutem. Sciuit enim Autor, gratiam propriā bonis non conferri, nec characterē cōmunem bonis & malis, & proprius effectus requitur formam: quū hoc tam manifestum sit, vt minimi Theologi sciant. Vnde nō propriè voluit intelligi, sed ficti similitudinē, vt sicut in naturalibus cessante causa, remanet ea forma, statim habetur cōsequēs, si nō adsit impedimentū, & si impedimentū adfuerit, cōsequenta illa statim, quod remotū fuerit, habentur propter remissionē formæ, ad quā nata erat sequuta. Sic enim videtur deseruire litera, dicēs, Et etiam simul existentium cum baptismo, excipitur autem sola fictio: quoniam ipsa est quæ contrariatur sacramento. Nec purò fictionis peccato intelligēdum in proposito crimen illud quod fundat fictionē (puta incredulitatē) sed ipsum malum susceptionem sacramenti, quæ sacrilegij species est. Hic enim actus est propriè fictio, quoniā ipso actu monstrat qui baptizatur se velle quod non vult. Et confirmatur hoc ex verbis Augusti. dicentis, Quum illa fictio veracē confessione recesserit, quæ corde in malitia vel sacrilegio perseuerante, peccatorum ablutionem non sinebat fieri: ex hoc enim quòd nullam speciē peccati fictionis tribuit nisi sacrilegium, insinuasse videtur quid sit vis fictio. Et hinc sequitur quòd talis fictus sufficienter confiteretur, dicēdo se iniuriam fecisse baptismo, ponendo illi obiectum peccati mortalis, & confessāto commissa post baptismum.

¶Aduerte quoque aliud esse dimittam à Deo expectare veniam, & aliud esse, varijs mediis à Deo expectare veniam. Primū fit impium, secundū licitum, dummodo baptizatus per medium positum fibi vēdicat gratiā, fortè per fidem, vel per medium baptismi, vel simul, à Deo expectat veniam. Cogimur autem ad vtrumque simul medium recurrere: quia credimus dēde fictione, dispositioni magis assimilatur, quę secundū infallibilē causalitatē ordinē cessante impedimento, ad terminū ducit. Vnde vana videtur quæstiuncula quærentiū, quid aut quomodo operetur character recēdēte fictione ad gratiā baptismalē. Et ex his patet solutio difficultatū motarū, tam ad hominem, quàm ad rem. Et quarto loco, proposītum expeditū simul est. De quinto autem pertranseūdum videtur, quoniam in solis verbis dissensio forè est inter diuersos doctores: nullum enim puto sānæ mētis apud se credidisse, gratiam cessante fictione comitari charactērem sine nouæ Dei actione gratiæ baptismalis in fusiua.

¶In responsione ad secundum & tertium aduertendum est, in fictè baptizato inueniri duo seorsum tempoū peccata: scil. ea peccata præsentia & futura, & præsentia inueniri duplicitèr intelligi: vel propter perseuerantiam malitiæ aut actualis commissionis seu omissionis simul cum baptismo: vel propter ipsum impedire sacramenti effectum. Inter quæ tamen refert, quòd sola fictio (quæ nihil aliud videtur quàm impedītio gratiæ) per pœnitentiam delenda est cum peccatis commissis post baptismū: reliqua autem per baptismi valorem recedente fictione delentur. Ad hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

decedant) quandoque etiam traditur baptismus post octauum diem. Ergo circumcisioni,nō debuit determinari octauus dies,sed debebat quandoque præueniri, sicut etiam quandoque tardabatur.

¶SED CONTRA est,quòd Rom.4. super illud.Et signum accepit circumcisionis,determinatur in glo.prædictus circumcisionis ritus.

CONCLVSIO.

¶Conueniens fuit circumcisionis ritus in lege præceptus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) circumcisio quoddam signum fidei est, institutum à Deo, cuius sapientiæ non est numerus. Determinare autem conuenientia signa,est sapientiæ opus. Et ideo concedendum est,quòd ritus circumcisionis fuit conueniens.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum,quòd circumcisio conuenienter fiebat in membro generationis. Primò quidem: quia signum erat fidei,qua Abraham credidit Christum ex suo semine nasciturum. Secundò, quia erat in remedium peccati originalis, quod per actum generationis traducitur. Tertiò, quia ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiscentiæ:quæ præcipuè in membris illis viget, propter abundantiam delectationis venereorum.

¶Ad secundum dicendum, quòd cultellus lapideus non erat de necessitate circumcisionis: vnde non inuenitur tale instrumētum præcepto diuino determinatum. Neque etiam communiter tali instrumento Iudæi vtebantur ad circuncidendum, sicut neque modò vtuntur. Leguntur tamen aliquæ circuncisiones famosæ, cultello lapideo factæ : sicut legitur Exo.4. quòd tulit Sephora acutissimam petram,& circuncidit præputium filij sui. & Iosue 5.dicitur. Fac tibi cultellos lapideos, & circuncide secundò filios Israël. Per quod figurabatur circuncisionem spiritualem esse fiendam per Christum: de quo dicitur 1. Corin.10. Petra autem erat Christus.

¶Ad tertium dicendum,quòd octauus dies determinabatur circuncisioni, tum propter mysterium:quia in octaua ætate (quæ erit ætas resurgentium) quasi in octauo die, perficitur per Christum spiritualis circuncisio, quando auferet ab electis nō solùm culpam,sed etiam omnem pœnalitatem, tum etiam propter teneritudinem infantis ante octauum diem. Vnde etiam de aliis animalibus Leuiti.22.præcipitur, Bos, ouis & capra,cùm genita fuerint,septem diebus erunt sub vbere matris suæ, die autem octauo & deinceps offerri poterunt Domino. Erat autem octauus dies de necessitate præcepti : ita scilicet,quòd octauum diem prætermittentes,peccabant,etiam si esset sabbatum:secundum illud Ioan.7.Circūcisionem accipit homo in sabbato,vt nō soluatur lex Moysi. Non tamen erat de necessitate sacramenti: quia si aliqui omittebant octauum diem, postea poterant circūcidi. Quidam etiam dicunt,ꝙ propter periculum imminentis mortis, poterat octauus dies præueniri. Sed hoc nec ex autoritate Scripturę, nec ex cōsuetudine Iudæorum haberi potest. Vnde melius dicēdum est,sicut etiam Hug.de san.Vic.dicit,ꝙ octauus dies nulla necessitate præueniebatur. Vnde super illud Prouer. 4.Vnigenitus eram coram matre mea,dicit glo.ꝙ alius Bersabee paruulus non computatur : quia ante octauum diem mortuus, nominatus non fuit,& per consequens nec circuncisus.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm circumcisio conferret gratiam iustificantem.

Supra, q.62.ar.6.ad 3. Et 4.di. 1.q.2.ar 1.ci.4. Et vere q.28.ar.2.ad 12. Et Eo.4 lec.2.col. 3.& ca. 9. lec.1. col 1.fin.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd circumcisio non conferret gratiam iustificantem : dicit enim Apostolus Gal.2.Si ex lege est iustitia, Christus gratis mortuus est, id est sine causa. Sed circūcisio erat quædam obligatio legis implendæ : secundum illud Gal.6.Testificor omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciēdæ. Ergo si ex circuncisione est iustitia, Christus gratis,id est sine causa,mortuus est. Sed hoc est inconueniens.nō ergo ex circuncisione erat gratia iustificans à peccato.

¶Præterea, Ante institutionem circuncisionis sola fides ad iustificationem sufficiebat : dicit enim Grego.in Mora. Quod apud nos valet aqua baptismatis,hoc egit apud veteres pro paruulis sola fides. Sed virtus fidei non est imminuta per mandatum circuncisionis. ergo sola fides paruulos iustificabat, & non circuncisio.

¶Præterea, Iosue 5.legitur,quòd populus qui natus est in deserto per quadraginta annos,incircuncisus fuit. Si ergò per circuncisionem auferebatur peccatum originale, videtur quòd omnes qui in deserto mortui sunt, tam paruuli quàm adulti, fuerint damnati. Et eadem obiectio est de pueris, qui moriebantur ante octauum diem circuncisionis: qui præueniri non debebat, vt dictum est.

¶Præterea, Nihil impedit introitum regni cælestis nisi peccatum. Sed circuncisi ante passionem Christi impediebantur ab introitu regni cælestis. Non ergo per circuncisionem homines iustificabantur à peccato.

¶Præterea, Peccatum originale non dimittitur sine actuali:quia impium est à Deo dimidiam sperare veniam, vt Augustdicit. Sed nusquam legitur ꝙ per circuncisionem remitteretur actuale peccatum.Ergo etiam neque originale per eam dimittebatur

¶SED CONTRA est quod Augustdicit ad Valerium contra Iulianum, Ex quo instituta est circuncisio in populo Dei,* quæ erat signaculum fidei iustitiæ Dei, ad sanctificationem purgationis valebat paruulis originalis veterisque peccati : sicut & baptismus ex illo cœpit valere tempore ad innouationem hominis,ex quo institutus est.

** Aliàs, qua erat signaculum iustitiæ fidei ad purgationem valebat magnis & paruulis.*

CONCLVSIO.

¶Quanquàm in circuncisione sicut in baptismo conferretur gratia quantum ad omnes gratiæ effectus,aliter tamē quàm in baptismo: nam in circuncisione est gratia ex fide, non ex vi circuncisionis:ex baptismo autem ex vi sacramenti acquiritur gratia.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ab omnibus communiter ponitur, quòd in circuncisione peccatum originale remittebatur. Quidam tamen dixerunt ꝙ non conferebatur gratia,sed solùm auferebatur peccatū, quod Magister ponit in prima dist.4.sent.& Rom.4.in glos.Sed hoc nō potest esse:quia culpa nō remittitur nisi per gratiam,secundum illud Rom.3.Iustificati gratis per gratiam,&c. Et ideo alij dixerunt,ꝙ per circūcisionem conferebatur gratia quantum ad effectus remissionis: culpæ,sed nō quātum ad effectus positiuos,ne cogerētur dicere, ꝙ gratia in circuncisione collata sufficiebat ad implendum mādata legis,& ita superfluus fuerit aduētus Christi.Sed hæc etiam positio stare nō potest.primò quidem:quia per circuncisionē dabatur pueris facultas suo tempore perueniendi ad gloriam, quæ est vltimus effectus positiuus gratiæ.secundò,quia priores sunt naturaliter secundum ordinem causæ formalis effectus positiui quā priuatiui,licet secundum ordinem causæ materialis sit econuerso.forma enim nō excludit priuationem, nisi informādo subiectum. Et ideo alij dixerunt,ꝙ in circuncisione conferebatur gratia etiam quātum ad aliquem effectum positiuum,qui est facere dignum vita æterna, sed non quantum ad omnes effectus: quia nō sufficiebat reprimere concupiscētiā fomitis, nec ad implendum mandata legis. Quod etiam aliquando mihi visum est. Sed diligenter cōsideranti apparet hoc non esse verū:quia minima gratia potest resistere cuilibet cōcupiscētię,& vitare omne peccatum mortale,quod committitur in transgressione mandatorum legis:minima enim charitas plus diligit Deum,quàm cupiditas millia auri & argenti. Et ideo dicendum est, ꝙ in circuncisione conferebatur gratia quantum ad omnes gratiæ effectus,aliter tamen quàm in baptismo. Nam in baptismo confertur gratia ex virtute ipsius baptismi,quam habet inquantum est instrumentum passionis Christi iam perfectè.* In circuncisione autem conferebatur gratia,non ex virtute circuncisionis, sed ex virtute fidei passionis Christi, cuius signum erat circuncisio:ita scilicet,ꝙ homo qui accipiebat circuncisionem, profitebatur se susc ipere talem fidem:vel adultus pro se, vel alius pro paruulis. Vnde & Apostolus dicit Rom.4.ꝙ Abraham accepit circuncisionis,signaculum iustitiæ fidei,quia scilicet iustitia erat ex fide significata, non ex circuncisione significante. Et quia baptismus operatur instrumentaliter in virtute passionis Christi,non autem circuncisio, ideo baptismus imprimit characterem incorporantem hominem Christo,& copiosiorem gratiam cōfert quàm circuncisio:maior enim est effectus rei iam præsentis,quàm spei.

** Aliàs, confertur.*

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd ratio illa procederet, si ex circuncisione esset iustitia aliter quàm per fidem passionis Christi.

¶Ad secundum dicēdum, quòd sicut ante institutionem circuncisionis, sola fides Christi futuri iustificabat tam pueros, quàm adultos:ita etiā & circuncisione data. Sed antea nō requirebatur aliquod signum protestatiuū huius fidei:quia nondum homines fideles,

¶Super Quæstionem septuagesimā & quæstionem septuagesimaprimam.

Auct.

CIrca quæstiones 70.& 71. nihil scribēdum videtur nisi in his quæ dicuntur in arti.3.de cæsalbate exorcismorum. Non carent siquidem scrupulo duo ibi dicta:primū est circa apertionē sensuum per exorcismos baptismales. Secundum est circa vnctionē, quę fit in vertice baptizati ꝙ operatur cōcurationē gratiæ baptismalis. Primum enim intelligo non sicꝙ exorcismus minuat interiorem infectionē sensuum animæ,quia hoc sine gratia non video posse fieri in paruulis,quicquid sit in adultis : sed intelligo sic,quòd potestas dæmonis ad præcuiadēdum sensibus interiores animæ cōcessa dæmoni propter interiorem infectionem animæ per exorcismum impeditur. Ne scilicet ob impeditas interiores animæ partes præclusas aliàs ad sensibilem spiritualia quæ Christi sunt ita quòd potestas dæmonis per exorcismos baptismales impediatur ne possit exuinfecta obstacula sacramento & exuinfecta sacramenti effectui præstare.

¶Secundum dictū,quum de actuali conseruatione intelligi nequeat,de passiua oportet intelligi : sic ꝙ vnctio illa operatur quod dam actuale auxilium fatis ex parte baptizati ad cōseruationem gratiæ susceptæ. Consuetic autē auxilium hoc in actu secundo,qui in adultis tunc excitatur aut adiuuatur, in paruulis autem non nisi impropre extensionis gratiæ ad operationem locū habere potest.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAPRIma
De præparatorijs, quæ simul concurrunt cum baptismo, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de præparatorijs, quæ simul concurrunt cum baptismo.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò vtrùm catechismus debeat præcedere baptismum.

¶Secundò, vtrùm baptismum debeat præcedere exorcismus.

¶Tertiò, vtrùm ea quæ aguntur in catechismo & exorcismo, aliquid efficiant vel solum significent.

¶Quartò, vtrùm baptizandi debeant catechizari vel exorcizari per sacerdotes.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm catechismus debeat præcedere baptismum.

4.dist.6. q.2.ar. 2.q.1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd catechismus non debeat præcedere baptismum. Per baptismū enim regenerantur homines in vitam spiritualem. Sed prius homo accepit vitam quàm doctrinam. Non ergo prius debet homo catechizari, id est doceri, quàm baptizari.

¶Præterea, Baptismus exhibetur non solùm adultis, sed etiam pueris,qui non sunt doctrinæ perceptibiles:eo quòd non habent vsum rationis. Ergo ridiculum est eos catechizare.

¶Præterea, In catechismo confitetur catechizatus suam fidem. Sed pueri non possunt suam fidem confiteri, neque per seipsos, neque etiam aliquis alius pro eis:tum quia nullus potest alium ad aliquid obligare : tum etiam quia non potest aliquis scire, vtrùm pueri cùm ad legitimam ætatem peruenerint, assentiant fidei. Non ergo debet catechismus præcedere baptismum.

¶SED CONTRA est quod Rabanus de institutione clericali dicit, Ante baptismum, catechizandi debet hominem prævenire officium, vt fidei primum catechuminus accipiat rudimentum.

CONCLVSIO.

¶Ante baptismum conueniens præcedit Catechismus, siue fidei instructio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) baptismus est fidei sacramentum, cùm sit quædam professio fidei Christianæ. Ad hoc autem quòd aliquis fidem accipiat, requiritur quòd de fide instruatur, secundum illud Rom.10. Quo modo credent ei, quem non audierunt : quomodo autem audient sine prædicante? Et ideo ante baptismum conuenienter præcedit catechismus. Vnde & Dominus præceptum baptizandi discipulis tradens, præmittit doctrinam baptismo, dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c.

In 3.ar. 3.ci. ad 3. Et 4.di. 6.q.2.ar 1.q.1. per 10.et quæst.2. ad 4.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ vita gratiæ, in qua regeneratur aliquis per baptismum, præsupponit vitam naturæ rationalis:in qua homo potest esse particeps doctrinæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut mater Ecclesia (vt suprà dictum est) accommodat pueris baptizandis aliorum pedes, vt veniant, & aliorum cor, vt credant : ita etiam accommodat eis aliorum aures, vt audiant, & intellectum, vt per alios instruantur. Et ideo eadē ratione funt catechizandi, qua funt baptizandi.

¶Ad tertium dicendum, ꝙ ille qui pro puero baptizato respondet, Credo, non prædicit puerum crediturum, cùm ad legitimos annos peruenerit: alioquin diceret, Credet. Sed profitetur fidem Ecclesiæ in persona pueri, cui communicatur, cuius sacramentū ei attribuitur, & ad quam obligatur per alium. Non est enim inconueniens, ꝙ aliquis obligetur per alium in his quæ sunt de necessitate salutis. Similiter etiam patrinus pro puero respondens promittit se operam daturum ad hoc quòd puer credat. Quod tamen non sufficeret in adultis, vsum rationis habentibus.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm exorcismus debeat præcedere baptismum.

In 3.ar. 3.ci. ad 3. Et 4.di. 6.q.2.ar 1.q.3. per 10.et quæst.2. ad 4.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ exorcismus non debeat præcedere baptismum. Exorcismus enim contra energuminos,id est arreptitios ordinatur. Sed non omnes baptizandi sunt tales. Ergo exorcismus non debet præcedere baptismum.

¶Præterea, Quandiu homo subiacet peccato, diabolus in eum habet potestatem:quia vt dicitur in Ioan.8. qui facit peccatum, seruus est peccati. Sed peccatum tollitur per baptismum. Non ergo ante baptismum sunt homines exorcizandi.

¶Præterea, Ad arcendum dæmonum potestatem introducta est aqua benedicta. Non ergo ad hoc oportebat aliud remedium adhiberi per exorcismos.

¶SED CONTRA est quod Cælestinus papa dicit, Siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniant sacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quàm exorcismis & exsufflationibus clericorum spiritus immundus ab eis abiciatur.

CONCLVSIO.

¶Conueniens est ante baptismi susceptionem Dæmones & malos spiritus per sacros exorcismos expelli.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quicunque sapienter aliquod opus facere proponit, prius remouet impedimenta sui operis:vnde dicitur Hiero.4. Nouate vobis nouale, & nolite ferere super spinas. Diabolus autem hostis est humanæ salutis, quæ homini per baptismum* exhibetur : & habet potestatem aliquam in hominem, ex hoc ipso quòd subditur originali peccato,vel etiam actuali. Vnde conuenienter ante baptismum expelluntur dæmones per exorcismos, ne salutem hominis impediant:quam quidem expulsionem significat exsufflatio. Benedictio autem cum manus impositione, præcludit expulso viam, ne redire possit. Sal autem in os missum, & narium & aurium sputo linitio, significat receptionem doctrinæ fidei quantum ad aures, & approbationem quantum ad nares, & confessionem quantum ad os. Olei verò inunctio significat aptitudinem hominis ad pugnandum contra dæmones.

** Aliàs, acquiritur.*

¶AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ energumini dicuntur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuntur, quasi interius laborãtes ex intrinseca operatione diaboli. Et quanuis non omnes accedentes ad baptismũ, corporaliter ab eo vexentur: omnes tamen non baptizati potestati dæmonũ subiiciuntur, saltem propter originalis peccati reatum.

*Aliàs ablatio-nem.

¶Ad secundum dicẽdum, ꝙ in baptismo per *ablutionem peccati excluditur potestas dæmonis ab homine, quantum ad hoc quòd impedit eum à perceptione gloriæ. Sed exorcismi excludunt potestatem dæmonis, inquantum impedit hominem à perceptione sacramenti.

¶Ad tertium dicendum, ꝙ aqua benedicta datur contra impugnationes dæmonum, quæ sunt ab exteriori: sed exorcismus ordinatur contra impugnationes dæmonũ, quæ sunt ab interiori. vnde & energumini dicuntur, quasi interius laborantes, illi qui exorcizantur. Vel dicendum, quòd sicut in remedium contra peccatum, secundò datur pœnitentia, quia baptismus non iteratur: ita in remedium contra impugnationes dæmonum, secundò datur aqua benedicta, quia exorcismi baptismales non iterantur.

ARTICVLVS III.

¶Virùm ea, quæ aguntur in exorcismo, aliquid efficiant.

4. dist. 6. q. 2. art. 3. q. 2.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ ea quæ aguntur in exorcismo, nõ efficiant aliquid, sed solùm significẽt. Si enim puer post exorcismos moriatur ante baptismum, salutem non consequitur. Sed ad hoc ordinatur effectus eorũ, quæ in sacramentis aguntur, vt homo consequatur salutem. vnde & Mar. vlti. dicitur, Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Ergo ea quæ agũtur in exorcismo, nihil efficiunt, sed solùm significant.

¶Præterea, Hoc solùm requiritur ad sacramentum nouæ legis, vt sit signum & causa: vt suprà dictum est. Si ergo ea quæ aguntur in exorcismo, aliquid efficiãt, videtur quòd singula sint quædam sacramenta.

¶Præterea, Sicut exorcismus ordinatur ad baptismum, ita etiam si aliquid in exorcismo efficitur, ordinatur ad effectum baptismi. Sed dispositio ex necessitate præcedit formam perfectam: quia forma nõ recipitur nisi in materia disposita. Sequeretur ergo, ꝙ nullus posset cõsequi effectum baptismi, nisi prius exorcizetur. quod patet esse falsum. Non ergo ea quæ aguntur in exorcismis, aliquem effectum habent.

¶Præterea, Sicut quædam aguntur in exorcismo ante baptismũ, ita etiam quædam aguntur post baptismũ, sicut quòd sacerdos baptizatum chrismate vngit in vertice. Sed ea quæ post baptismum aguntur, non videntur aliquid efficere: quia secundum hoc effectus baptismi esset imperfectus. Ergo nec ea quæ ante baptismum aguntur in exorcismo.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib. de Symbolo, Paruuli exsufflantur & exorcizantur, vt pellatur ab eis diaboli potestas inimica, quæ decipit hominem. Nihil autem agitur frustra per Ecclesiam. Ergo per huiusmodi exsufflationes hoc agitur, vt dæmonum potestas expellatur.

CONCLVSIO.

¶Non modò aliquid significant quæ in exorcismis aguntur, sed efficiunt hoc, quòd à Dæmone liberant, & hominis sensus ad diuina percipienda aperiunt.

¶RESPONDEO dicendum, ꝙ quidam dixerũt ea, quæ in exorcismo agũtur, nihil efficere, sed solùm significare. Sed hoc patet esse falsum, per hoc ꝙ Ecclesia in exorcismis, impetratiuis verbis vtitur ad expellendam dæmonis potestatẽ: puta cùm dicit, Ergo maledicte diabole exi ab eo, &c. Et ideo dicendum est, ꝙ aliquẽ effectum habent: differẽter tamẽ ab ipso baptismo. Nam per baptismũ datur homini gratia ad plenam remissionẽ culparum. Per ea verò quæ in exorcismo agũtur, excluditur duplex impedimẽtum salutaris gratiæ percipiendæ. Quorũ vnum est impedimẽtum extrinsecum, prout dæmones hominis salutem impedire conantur. Et hoc impedimentum excluditur per exsufflationes, quibus potestas dæmonis pellitur (vt patet ex inducta autoritate Augustini) quantum scilicet, ad hoc quòd non præstet impedimentum sacramento suscipiendo. Manet tamen potestas dæmonis in homine, quantum ad maculam peccati & reatum pœnæ, quousque peccatum per baptismum tollatur. Et secundum hoc Cyprianus dicit, Sciat diaboli nequitiam posse remanere vsque ad aquam salutarem: in baptismo autem omnem nequitiam admittere. Aliud impedimentum est intrinsecum: prout scilicet, homo ex infectione originalis peccati habet sensus præclusos ad percipienda salutis mysteria. Vnde Rabanus de institutione clericorum dicit, quòd per saliuam typicam & facerdotis tactum, sapientia & virtus diuina salutem catechumini operatur, vt aperiantur ei nares, ad percipiendum odorem notitiæ Dei: vt aperiantur ei aures, ad audiendum mandata Dei: vt aperiantur illi sensus, in intimo corde, ad respondendum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per ea quæ aguntur in exorcismo, non tollitur culpa, propter quam homo punitur post mortem: sed solùm tolluntur impedimenta recipiendi remissionem culpæ per sacramentum, vnde post mortem exorcismus non valet sine baptismo. Præpostinus tamen dicit, quòd pueri exorcizati, si moriantur ante baptismum, minores tenebras patiuntur. Sed hoc non videtur verum: quia tenebræ illæ sunt carentia diuinæ visionis, quæ non recipit magis & minus.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd de ratione sacramenti est, quòd perficiat principalem effectum, qui est gratia remittens culpam, vel supplens aliquem hominis defectum. Quod quidem non fit per ea quæ aguntur in exorcismo: sed solùm huiusmodi impedimenta tolluntur. Et ideo non sunt sacramenta, sed sacramentalia quædam.

¶Ad tertium dicendum, quòd dispositio sufficiens ad suscipiendam gratiam baptismalem, est fides & intentio, vel propria eius qui baptizatur, si sit adultus, vel ipsius Ecclesiæ, si sit paruulus. Ea verò quæ aguntur in exorcismo, ordinantur ad remouẽdum impedimenta: & ideo sine eo potest aliquis consequi effectum baptismi. Non tamen sunt huiusmodi prætermittenda, nisi in necessitatis articulo. Et tunc cessante periculo, debent suppleri, vt seruetur vniformitas in baptismo. Nec frustra supplentur post baptismum: quia sicut impeditur effectus baptismi, antequam percipiatur, ita potest impediri postquam fuerit perceptus.

¶Ad quartum dicendum, quòd eorum quæ agũtur post baptismum circa baptizatum, aliquid est quod non solum significat, sed efficit: puta inunctio quæ fit in vertice, quæ operatur *conseruationem gratiæ baptismalis. Aliquid autem est quod nihil efficit, sed solùm significat: sicut quòd datur ei vestis candida, ad significandum nouitatem vitæ. *Aliàs ad conseruationem.

ARTICVLVS IIII.

¶Virùm sit officium sacerdotis, catechizare & exorcizare baptizandum.

4. dist. 6. q. 2. art. 3. q. 2.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non sit sacerdotis, catechizare & exorcizare baptizandum. Ad officium enim ministrorum pertinet habere operationem super immundos: vt Dionys. dicit 5. c. Eccl. hie. Sed catechumini qui instruuntur in catechismo, & energumini qui purgantur in exorcismo, computantur inter immundos: vt ibidem Dionys. dicit. Ergo catechizare & exorcizare non pertinet ad officium sacerdotis, sed potius ministrorum.

¶Præterea, Catechumini instruuntur de fide per sacram Scripturam, quæ in Ecclesia per ministros recitatur: sicut enim per lectores in Ecclesia legitur vetus Testamentum, ita etiam per diacones & subdiacones legitur nouum. Et sic ad ministros pertinet catechizare. Similiter etiam & exorcizare, vt videtur, ad ministros pertinet: dicit enim Isido. in quadã Epistola, Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manúsque super energuminos & catechuminos in exorcismo imponere. Non ergo pertinet ad officium sacerdotis, catechizare & exorcizare.

¶Præterea, Catechizare idem est quod docere, & hoc idem est quod perficere. Quod ad officium episcoporum pertinet, vt dicit Dionys. 5. cap. Eccl. hier. Non ergo pertinet ad officium sacerdotis.

¶SED CONTRA est quod Nicol. Papa dicit, Catechismi baptizandorum à sacerdotibus vniuscuiusque Ecclesiæ fieri possunt. Vnde Grego. etiam super Ezech. dicit, Sacerdotes cùm per exorcismi gratiam, manum credentibus imponunt, quid aliud faciunt, nisi quòd dæmonia eiciunt?

CONCLVSIO.

¶Sacerdotis munus est baptizandos in fide instruere, & per exorcismos illos iuuare.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd minister comparatur ad sacerdotẽ, sicut secundarium & instrumentale agens ad principale, vt indicat ipsum nomen Ministri. Agens autem secũdarium nõ agit sine principali agente, sed cooperatur principali agẽti in operando. Quantò autem potior est operatio, tantò principale agens potioribus indiget instrumentis seu ministris. Potior autem est operatio sacerdotis, inquantum confert ipsum sacramentum, quàm in præparatoriis ad sacramentum. Et ideo supremi ministri, qui dicuntur diacones, cooperantur sacerdoti in ipsa collatione sacramẽtorum. dicit enim Isido. ꝙ ad diaconem pertinet assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus quæ agũtur in sacramẽtis Christi, in baptismo, scilicet in chrismate, patena, & calice. Inferiores autem ministri cooperantur sacerdotibus in his quæ sunt præparatoria ad sacramentum: sicut lectores in catechismo, & exorcistæ in exorcismo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd super immundos ministri habent operationem ministerialem & quasi instrumẽtalem, sed sacerdos principalem.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd lectores & exorcistæ habent officium catechizandi & exorcizandi, non quidem principaliter, sed sicut in his sacerdoti ministrantes.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd multiplex est instructio. vna conuersiua ad fidem: quam Dio. tribuit episcopo in 2. Cæl. hier. & potest competere cuilibet prædicatori, vel etiã cuilibet fideli. Secunda est instructio, qua quis eruditur de fidei rudimentis, & qualiter se debeat habere in susceptione sacramẽtorum: & hæc pertinet secundariò quidem ad ministros, principaliter autem ad sacerdotes. Tertia est instructio de conuersatione Christianæ vitæ: & hæc pertinet ad patrinos. Quarta est instructio de profundis mysteriis fidei, & de perfectione Christianæ vitæ: & hæc ex officio pertinet ad episcopos.

QVAESTIO SEPTVAGESIMASECVNDA
De sacramento Confirmationis, in duodecim articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de sacramento confirmationis.

¶Et circa hoc quæruntur duodecim.

¶Primò, vtrùm confirmatio sit sacramentum.

¶Secundò, de materia eius.

¶Tertiò, vtrùm sit de necessitate sacramenti, quòd chrisma fuerit prius per episcopum consecratum.

¶Quartò, de forma ipsius.

¶Quintò, vtrùm imprimat characterem.

¶Sextò, vtrùm character confirmationis præsupponat characterem baptismalem.

¶Septimò, vtrùm conferat gratiam.

¶Octauò, cui competat recipere hoc sacramentum.

¶Nonò, in qua parte.

¶Decimò, vtrùm requiratur aliquis qui teneat confirmandum.

¶Vndecimò, vtrùm hoc sacramẽtum per solos episcopos detur.

¶Duodecimò, de ritu eius.

ARTICVLVS I.

¶Virùm confirmatio sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ confirmatio non sit sacramentum. Sacramenta enim ex diuina institutione efficaciam habent: sicut suprà dictum est. Sed confirmatio non legitur à Christo instituta. Ergo non est sacramentum.

¶Præterea, Sacramenta nouæ legis, in veteri lege præfigurata fuerunt. vnde Apostolus dicit 1. Corin. 10. ꝙ omnes in Moyse baptizati sunt, in nube & in mari, & omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt. Sed confirmatio non fuit præfigurata in veteri Testamento. Non ergo est sacramentum.

¶Præterea, Sacramenta ordinãtur ad hominum salutem. Sed sine confirmatione potest esse salus: nam pueri baptizati, sine cõfirmatione decedentes, saluantur. Ergo confirmatio non est sacramentum.

¶Præterea, Per omnia sacramenta Ecclesiæ, homo Christo conformatur, qui est sacramẽtorum autor. Sed per confirmationem non videtur homo Christo conformari: qui non legitur esse confirmatus.

¶SED CONTRA est quod Melchiades papa scribit Hispaniarum episcopis: De his, super quibus rogastis nos, vos informari, vtrùm maius sit sacramentum, manus impositio episcoporũ, an baptismus, scitote vtrunque magnũ esse sacramẽtum.

CONCLVSIO.

¶Præter Baptismum, est speciale Confirmationis sacramentum, quo homo quasi quandam spiritualis vitæ ætatem & robur suscipit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacramẽta nouæ legis, ordinãtur ad *speciales gratiæ effectus: & ideo vbi occurrit aliquis specialis effectus gratiæ, ibi ordinatur speciale sacramẽtum. Quia verò sensibilia & corporalia gerunt spiritualium & intelligibilium similitudinem, ex his, quæ in vita corporali specialiter aguntur, percipere possumus quid in spirituali vita gratiæ speciale existat. Manifestum autem est, quòd in vita corporali specialis quædam perfectio est, quòd homo ad perfectam ætatem perueniat, & perfectas actiones hominis agere possit. Vnde & Apostolus dicit 1. Corin. 13. Cùm autẽ factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli. Et inde est etiam, quòd præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, est motus augmẽti, quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem. Sic igitur & vitam spiritualem homo accipit per baptismũ, qui est spiritualis regeneratio. In confirmatione autem homo accipit, quasi quandam perfectam ætatem spiritualis vitæ. Vnde Melchiades papa dicit, Spiritus sanctus, qui super aquas baptismi salutifero descendit lapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præstat ad gratiam, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam, in baptismo abluimur, post baptismum roboramur. Et ideo manifestum est, quòd confirmatio est speciale sacramentum. *Aliàs spiritualem. Iosa.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circa institutionem huius sacramenti est triplex opinio. Quidam enim dicerunt, quòd hoc sacramentum non fuit institutum nec à Christo, nec ab Apostolis, sed postea, processu temporis in quodam cõcilio. Alij verò dixerunt, quòd fuit institutum ab Apostolis. Sed hoc non potest esse, quia instituere nouum sacramentum, pertinet ad potestatem excellentiæ, quæ competit soli Christo.

Et ideo dicendum est quòd Christus instituit hoc sacramentum, non exhibendo, sed promittendo: secundum illud Ioan. 16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. Et hoc ideo, quia in hoc sacramento datur plenitudo Spiritus sancti, quæ non erat danda ante Christi resurrectionem & ascensionem: secundum illud Ioan. 7. Nondum erat Spiritus datus: quia Iesus nondum erat glorificatus.

¶Ad secundum dicendum, quòd quia confirmatio est sacramẽtum plenitudinis gratiæ, non potuit habere aliquid respondens in veteri Testamento: quia nihil ad perfectum adduxit lex, vt dicitur Hebræ. 7.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) omnia sacramenta sunt aliqualiter necessaria ad salutem, sed quædam sine quibus non est salus: quædam verò, sicut quæ operantur ad perfectionem salutis. Et hoc modo confirmatio est de necessitate salutis, quanuis sine ea posit esse salus, dum tamen non prætermittatur ex contemptu sacramenti.

¶Ad quartum dicendum, quòd illi qui confirmationem accipiunt, quæ est sacramẽtum plenitudinis gratiæ, Christo conformantur, inquantum ipse à primo instanti suæ conceptionis fuit plenus gratiæ & veritatis, vt dicitur Ioan. 1. Quæ quidem plenitudo declarata est in baptismo, quando Spiritus sanctus descendit corporali specie super eum. vnde & Luc. 4. dicitur, quòd Iesus plenus Spiritu sancto, regressus est à Iordane. Non autem conueniebat dignitati Christi (qui est sacramentorum autor) vt à sacramento plenitudinem gratiæ acciperet.

¶Super Quæstionis septuagesimæsecundæ Articulum primum & secundum.

Anton. IN articulis primo & 2. quæstio. 72. aduertẽdum, scilicet ꝙ chrisma, hoc est compositum ex oleo & balsamo, nõ ita est materia sacramẽti cõfirmationis, sicut aqua est materia baptismi: quoniã sine balsamo confirmatio tradita valet, sine aqua autem baptismus non valet. Et de hoc extat textus *extra. clarus de sacramẽtis nõ reiterandis ca. pastoralis. Vbi quæritur si cõfirmationis sacramentum in eo debeat reiterari, qui per errorem fuit nõ chrismate, sed oleo delinitus: & respondetur ꝙ nõ est aliquid iterandum, sed cautè supplendum quod incautè fuerat prætermissum. Ex hoc enim apparet sacramentum confirmationis, quo ad substantialia, fuisse completum sine balsamo: fuisset siquidẽ aliquia reiteradum sine balsamo collati. Vnde intelligimus mixtum ex oleo & balsamo (quod chrisma confueuimus vocare) esse regulatem materiam confirmationis de necessitate præcepti, & non de necessitate sacramẽti. Et videtur hoc ab ecclesia præcedenti tempore instituimirã primidua siquidem Ecclesia nõ videtur multi ced fuisse pauperti-mos episcopos habuisse balsamum, quo forte etiã hodie multi carent. Accedit ad hæc ꝙ Christianis nomẽ, quod secũdum Dion. Apostoli imposuerunt huic sacramento, nõ significat balsamum, sed vnctionem, cui oleum famile.

¶Præterea, Catechizare & exorcizare baptizandum. Ad officium enim ministrorum pertinet habere operationem super immundos: vt Dionys. dicit 5. c. Eccl. hie. Sed catechumini qui instruuntur in catechismo, & energumini qui purgantur in exorcismo, computantur inter immundos: vt ibidem Dionys. dicit. Ergo catechizare & exorcizare non pertinet ad officium sacerdotis, sed potius ministrorum.

¶Præterea, Catechumini instruuntur de fide per sacram Scripturam, quæ in Ecclesia per ministros recitatur: sicut enim per lectores in Ecclesia legitur vetus Testamentum, ita etiam per diacones & subdiacones legitur nouum. Et sic ad ministros pertinet catechizare. Similiter etiam & exorcizare, vt videtur, ad ministros pertinet: dicit enim Isido. in quadã Epistola, Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manúsque super energuminos & catechuminos in exorcismo imponere. Non ergo pertinet ad officium sacerdotis, catechizare & exorcizare.

¶Præterea, Catechizare idem est quod docere, & hoc idem est quod perficere. Quod ad officium episcoporum pertinet, vt dicit Dionys. 5. cap. Eccl. hier. Non ergo pertinet ad officium sacerdotis.

¶SED CONTRA est quod Nicol. Papa dicit, Catechismi baptizandorum à sacerdotibus vniuscuiusque Ecclesiæ fieri possunt. Vnde Grego. etiam super Ezech. dicit, Sacerdotes cùm per exorcismi gratiam, manum credentibus imponunt, quid aliud faciunt, nisi quòd dæmonia eiciunt?

CONCLVSIO.

¶Sacerdotis munus est baptizandos in fide instruere, & per exorcismos illos iuuare.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd minister comparatur ad sacerdotẽ, sicut secundarium & instrumentale agens ad principale,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum tertium.

Annot. Infrà, q. 84. art. 1. ad 1. Et 4. di. 7. q. 1. art. 2. q. 1. & 2. Et 4. contra 6. 69.

IN artic.1 aduerte propter casus emergentes quòd licet constet ex Ecclesiæ ritu materiã cõfirmationis oportere esse cõsecratam ab episcopo: non tamen euidenter cõstat an ista necessitas sit ex sacramẽto aut ex præcepto. Et dato q̃ sit ex necessitate sacramenti, restat adhuc dubiũ an sic oporteat q̃ plenitudo Apostolicæ potestatis non possit dispẽsatiuè subrogare simplicem sacerdotẽ ad consecrationẽ materiæ, sicut potest ipsum subrogare ad collationem huius sacramenti: vt infrà patebit.

Et de primo quidẽ dubio apparet tenendum, q̃ si episcopus confirmaret cum chrismate consecrato à simplici sacerdote, sacramentum nullum esset: iuxta verba Autoris hic sentientis, cõsecrationem huiusmodi pertinere ad necessitatẽ, & nõ ad solennitatem sacramẽti: per spiritum tamen consideranti, & rem oppositum, est magis rationi consona: nec inquãdoquidem nulla est maior consecratio ea, quæ fit in Eucharistia, quam quã possit simplex sacerdos efficere, omnẽ aliam nõ sacramẽtalẽ efficere potest: ita q̃ facta tenet, quamuis peccet faciendo. Nec Autor in litera explicat q̃ ab episcopo omnino oporteat fieri, nihil tamẽ diffinitiuè concludo. Legimus enim etiã apostolica sede dispensante circa ministri huius sacramẽti incõsulte explicarum fuisse q̃ vntur chrismate consecrato per episcopum, vt patet in concilio Florentino sub Eugenio 1111. De secunda aũt quæstione nullã ego video rationẽ dubitandi, supposita potestate Papæ de mutatione ministri: q̃ enim potest maius, potest & minus. maius autẽ esse cõstat q̃ presbyter conferat confirmationis sacramentũ, quã conferat materiam sacramẽti, quandò malus est sacramentũ sua materia Et ꝓterea si Papa potest facere, q̃ simplex sacerdos confirmet, potest etiã efficere, quòd idem cõficeret materiam.

Annot. In eodẽ artic.3. Durandus occurrit in 4. sentẽ. dist. 7. quæ. 1. cõtra literæ rationem arguens, volens ipsum peccare secundum non causam vt causam, quamũ ad sanctificationẽ materiæ ex cõactu vel nõ contactu Christi. Tũ quia si cõactus Christi sanctificauit materiã, puta aquã & panem, vel fieret iniuria sanctificationi primæ ex superaddita sanctificatione ab Ecclesia, si sunt eiusdẽ rationis, vel prima esset insufficiens, si secũda est alterius rationis. Tum quia Christus vsus est vilibilibus vnctionibus: in vita à Magdalena pluries, & in morte à Nicodemo: nec per hoc sanctificauit vnctiones, si contactus

Vtrùm chrisma sit conueniens materia huius sacramenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ chrisma nõ sit conueniens materia huius sacramenti. Hoc enim sacramẽtum (vt dictum est) institutum est à Christo promittente discipulis Spiritum sanctum. Sed ipse misit eis Spiritum sanctũ ablq̃ omni chrismatis inunctione. ipsi etiã Apostoli hoc sacramentum conferebant per solam manus impositionem ablq̃ chrismate: dicitur enim Act. 8. q̃ Apostoli imponebant manus super baptizatos, & accipiebant Spiritũ sanctum. Ergo chrisma nõ est materia huius sacramenti: quia materia est de necessitate sacramenti.

¶Præterea, Cõfirmatio quodammodo perficit sacramentũ baptismi (sicut suprà dictũ est) & ita debet ei cõformari, sicut perfectio perfectibili. Sed in baptismo est materia, simplex elementũ, scilicet aqua. Ergo huius sacramenti nõ est conueniens materia chrisma, quod perficitur ex oleo & balsamo.

¶Præterea, Oleum assumitur in materia huius sacramenti ad inungendũ. Sed quolibet oleo potest fieri inunctio, puta oleo, quod fit ex nucibus, vel ex quibuscunq̃ alijs rebus. Non ergo solùm oleum oliuarum debet assumi ad huiusmodi sacramentum.

¶Præterea, Suprà dictum est, q̃ aqua assumitur vt materia ad baptizãdum: quia vbique de facili inuenitur. Sed oleum oliuarum non vbique inuenitur, & multò minus balsamum. Non ergo chrisma, quod ex his cõficitur, est cõueniens materia huius sacramẽti.

¶SED CONTRA est quod Gregorius dicit in Regestro, Presbyteri baptizatos infantes signare in frontibus sacro chrismate, non præsumant. Ergo chrisma est materia huius sacramenti.

CONCLVSIO.

Oleum balsamo permistum conueniens est confirmationis materia.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd chrisma est conueniens materia huius sacramenti. Sicut enim dictũ est, in hoc sacramẽto datur plenitudo Spiritus sancti ad robur spirituale, quod cõpetit perfectæ ætati. Homo autẽ cùm ad perfectam ætatẽ peruenerit, incipit iam cõmunicare actiones suas ad alios, antea verò quasi singulariter sibi ipsis viuit. Gratia verò Spiritus sancti in oleo designatur. vnde Christus dicitur esse vnctus oleo lætitiæ, propter plenitudinem Spiritus sancti quã habuit. Et ideo oleum competit materiæ huius sacramẽti. Admiscetur autem balsamũ, propter fragrãtiã odoris, quæ redundat ad alios. vnde Apostolus dicit 2. Cor. 2. Christi bonus odor sumus Deo, &c. Et licet multa alia sint odoriferaꝛ tamẽ præcipuè accipitur balsamũ propter hoc, q̃ habet præcipuum odorem, & quia etiam incorruptionem præstat. vnde Eccles. 24. dicitur, Quasi balsamum non mixtum odor meus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Christus ex potestate excellentiæ, quam haber in sacramentis, cõtulit Apostolis rem huius sacramenti, id est plenitudinem Spiritus sancti sine sacramento: eo q̃ ipsi primitias Spiritus sancti acceperunt: sicut dicitur Roma. 8. Nihilominus tamen aliquid cõforme materiæ huius sacramenti, exhibitũ fuit Apostolis sensibiliter in collatione. Spiritus sancti. Quòd enim sensibiliter Spiritus sanctus super eos descendit in specie ignis, ad eandem significationẽ refertur, ad quã refertur oleum, nisi q̃ ignis habet vim actiuam, oleum autẽ habet vim passiuã, inquantũ est materia & fomẽtum ignis. Et hoc satis cõpetebat: nã per Apostolos gratia Spiritus sancti erat ad alios deriuanda. Super Apostolos etiam Spiritus sanctus descendit in figura linguæ, quod ad idem significãdum refertur, quod significat balsamum: nisi q̃ lingua per locutionem est cõmunicatiua ad alterũ, balsamũ verò per odorẽ: quia scilicet Apostoli replebantur Spiritu sancto, vt fidei doctores: aliꝫ aũt fideles, vt operatores eorũ, quæ pertinẽt ad ædificationẽ fidelium. Similiter etiam ad impositionẽ manus Apostolorũ, & etiã ad eorũ prædicationem, descendebat plenitudo Spiritus sancti super fideles sub visibilibus signis, sicut & à principio descẽderat super Apostolos: vnde Petrus dicit Act. 11. Cùm cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio. Et ideo nõ erat necessaria sensibilis materia sacramentalis, vbi sensibilia signa miraculosè exhibẽbatur diuinitus. Vtebantur tamen Apostoli cõmuniter chrismate in exhibitione sacramenti, quando huiusmodi visibilia signa nõ exhibebantur. dicit enim Dionysius 4. c. Eccle. hierar. Est quædam perfectiua operatio, quam duces nostri (id est Apostoli) chrismatis hostiam nominant.

¶Ad secundum dicẽdum, q̃ baptismus datur ad spiritualem vitam simpliciter cõsequendam: & ideo competit illi sacramento materia simplex. Sed hoc sacramentũ datur ad plenitudinẽ consequẽdam Spiritus sancti cuius est multiformis operatio: secundum illud Sap. 7. est enim in illa Spiritus sancti virtus multiplex, & 1. ad Corin. 12. dicitur, Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Et ideo conuenienter huius sacramenti est materia composita.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd proprietates olei quibus significatur Spiritus sanctus, magis inueniũtur in oleo oliuarum, quàm in quocunq̃ alio oleo. Vnde & ipsa oliua semper frondibus virẽs, virorem & misericordiam Spiritus sancti significat. Hoc etiam oleum propriè dicitur oleum & maximè habetur in vsu vbi haberi potest. Quilibet autẽ alius liquor, ex similitudine huius oleum nominatur: nec est in vsu cõmuni, nisi in supplementũ apud eos, quibus deest oleum oliuarum. Et ideo hoc oleum solùm assumitur in vsum huius, & quorundã aliorũ sacramẽtorũ.

¶Ad quartum dicendum, q̃ baptismus est sacramentũ absolutę necessitatis: & ideo eius materia debet inueniri vbiq̃. Sufficit autem q̃ materia huius sacramenti, quod nõ est tantæ necessitatis, possit de facili ad omnia loca terrarum deferri.

ARTICVLVS III.

Vtrùm sit de necessitate huius sacramenti, quòd chrisma fuerit prius per episcopum consecratum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nõ sit de necessitate huius sacramenti, q̃ chrisma quod est materia huius sacramenti, fuerit prius per episcopum consecratum. Baptismus enim, in quo fit plena remissio peccatorum, nõ est minoris efficaciæ, quàm hoc sacramẽtum. Sed licet quædam sanctificatio adhibeatur aquæ baptismali ante baptismum, non tamen est de necessitate sacramenti: quia in articulo necessitatis præteriri potest. Ergo non est de necessitate huius sacramenti, quòd chrisma fuerit prius per episcopum consecratum.

¶Præterea, Idem nõ debet bis consecrari. Sed materia sacramẽti sanctificatur in ipsa collatione sacramenti, per formam verborum, qua confertur sacramentum. vnde & Augustꝰ dicit super Ioan. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentũ. Non ergo debet prius chrisma consecrari, quã hoc sacramẽtũ tradatur.

¶Præterea, eius sanctificatiuus est. Et sic sanctificata esset etiam materia huius sacramẽti: nec egeret consecratione: cuius oppositum dicis.

¶Ad hoc dicitur, rationẽ Autoris in ista probabilitate solida stare, & quòd prima sanctificatio consistit materiam sacramẽti, & propterea alterius est rationis à benedictione eiusdẽ materiæ, quam Ecclesia adhibet: quoniã hęc secunda nõ ordinatur ad constituendã materiã, sed ad solennitatẽ quãdam & deuotionẽ, fugationẽ dæmonũ, & huiusmodi. Vt de nõ arguit secunda insufficienua primæ nec illi injuriatur. Nec dicit Autor, quęcunq̃ Christi contactum sanctificare materiam sacramenti, sed contactũ in vsu sacramenti: quali contactu nõ tetigit vnctiones. Nec obstat q̃ ex vsu sacramẽti Christus nihil accepit: nec per hoc per accidens vsus concutit, & solus contactus per se: quoniam ipso cõactu sanctificauit. Hoc inquã, non obstat quoniã de vsu constituitur sacramẽti est sermo: ita q̃ sensus & cõtactus Christi in cõstitutione sacramenti est sanctificatius materiæ. Et sic fugantur obiectiones Durandi.

Vtrùm hæc sit conueniens forma huius sacramenti, Consigno te signo crucis, &c.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd hęc non sit conueniens forma huius sacramẽti, consigno te signo crucis, & cõfirmo te chrismate salutis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, amen. Vsus enim sacramentorum à Christo & ab Apostolis deriuatur. Sed neque Christus hanc formam instituit, nec Apostoli ea vsi leguntur. Et

Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum quartum.

Aroys. IN artic. 4. aduerte pro hoc & cæteris sacramentis, quòd licet in antiquis iuribus non inueniatur expressiꝫ omnes sacramentorum formæ r posteriori bus tamen temporibus (scilicet sub Eugenio III. in conci. Florentino, in quo etiam fuit ecclesia Orientalis, explicatæ sunt omnium sacramẽtorum formæ cum requisitis ad omnia & singula sacramenta. Vbi & ponitur ista forma sacramẽti confirmationis, nisi quòd hic dicitur, Consigno: & ibi legitur, Signo te signo crucis, & idem est sensus.

Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulũ quintum.

Annot. IN articulo quinto dubium occurrit ad hominẽ: quoniam Autor superius in quæst. 63. artic. 6. posuit characterem confirmationis pertinere ad recipientes: hic autẽ ponit ipsum ex parte potestatis actiuæ: vt patet in littera. Vnde videtur Autoris doctrina sibijpsi diffidere.

¶Ad hoc dicitur, q̃ hæc sibijpsi non adueniant: quoniam character confirmationis, vt ipsius sacramenti nomen testatur, est characteris baptismalis cõfirmatio: per baptismum enim fit Christianus, infirmus tamen (quia est sicut modò geniti infantes) per confirmationem autem firmatur: & per hoc ex eadem parte virtusque se tenet sacramenti character, & per consequẽs character cõfirmationis est vt perficiẽs characterẽ baptismalem: qui quã se teneat ex parte recipientis, trahit secum vim confirmationis characterem. Vnde de conciliis. 5. ca. de his verò. Melchiades Papa inquit. Ita continuata sunt hæc duo sacramenta, q̃ vnum sine altero nec perfici non potest: glos. id est Christianum facere nõ potest, supplex perficere. Apparẽque hoc idem ex actibus vtriusque characteris: nam baptismi est confiteri fidem: confirmationis autem liberè seu intrepidè confiteri eandem, vbi per secundum perficere & firmare primum. Patet enim non esse inconuenientem secundum characterem esse potestatem passiuam, quam si ponerentur puræ passiuæ: potest enim aliquem actum habere cum hoc, q̃ cõstituit sacramentorum receptiuum perfectum, seu firmum: baptismalis isiquidem character receptiuum abiolutè, confirmationes autem receptiuum perfectè & liberè constituit.

Annot. sacramentorum à Christo & ab Apostolis deriuatur. Sed neque Christus hanc formam instituit, nec Apostoli ea vsi leguntur. Et

¶Præterea, Omnis consecratio, quæ fit in sacramentis, ad consecutionem gratiæ ordinatur. Sed materia sensibilis cõsecta ex oleo & balsamo, non est capax gratiæ. Ergo non debet ei aliqua consecratio adhiberi.

¶SED CONTRA est quod Innocentius papa dicit, Presbyteri, cùm baptizãt, chrismate baptizatos vngere liceat, quod ab episcopo fuerat consecratum: non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solum debetur episcopis, cùm tradunt Paracletum. Quod quidem fit in hoc in sacramento. Ergo ad hoc sacramentum requiritur chrisma per episcopum consecratum.

CONCLVSIO.

Chrisma & sanctũ oleum prius à suis debet benedici & consecrari episcopis, quam exhiberi ad vsum sacramenti.

¶RESPONDEO dicendum, quòd tota sacramentorum sanctificatio à Christo deriuatur, vt suprà dictum est. Est autem considerandum, q̃ quibusdam sacramentis habentibus materiam corpoream, Christus est vsus, scilicet baptismo & etiam Eucharistia. Et ideo ex ipso vsu Christi, materię horum sacramentorum aptitudinem acceperunt ad perfectionẽ sacramẽti. Vnde Chrys. dicit, quòd nunquã aquæ baptismi purgare peccata credentium possent, nisi tactu Dominici corporis sanctificatæ fuissent. Et similiter ipse Dominus accipiens panem, benedixit: similiter autem & calicem, vt habetur Matt. 26. & Luc. 22. Et propter hoc nõ est de necessitate horum sacramentorum, quod materia prius benedicatur: quia sufficit benedictio Christi. Si qua verò benedictio adhibeatur, pertinet ad solẽnitatem sacramenti, non autem ad necessitatem. Vnctionibus autem visibilibus Christus nõ est vsus, ne fieret iniuria inuisibili vnctioni, qua est vnctus præ consortibus suis. Et ideo tam chrisma quàm oleum sanctum infirmorum, prius benedicuntur, quàm adhibeantur ad vsum sacramenti.

¶AD PRIMVM ergo patet responsio ex dictis.

¶Ad secundum dicendum, q̃ vtraque consecratio chrismatis non refertur ad idem. Sicut enim instrumentum virtutem instrumẽtalem acquirit dupliciter, scilicet quãdo accipit formam instrumenti, & quando mouetur à principali agẽte ad effectum: ita etiã materia sacramenti duplici sanctificatione indiget: per quarum vnam fit propria materia sacramenti, per aliam verò applicatur ad effectum.

¶Ad tertium dicendum, quòd materia corporalis non est capax genere, quasi gratiæ subiectum, sed solùm sicut gratiæ instrumẽtum, vt suprà dictum est. Et ad hoc materia sacramenti consecratur: vel ab ipso Christo, vel ab episcopo, qui gerit in Ecclesia personam Christi.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm hac sit conueniens forma huius sacramenti, Consigno te signo crucis, &c.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd hęc non sit conueniens forma huius sacramẽti, consigno te signo crucis, & cõfirmo te chrismate salutis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, amen. Vsus enim sacramentorum à Christo & ab Apostolis deriuatur. Sed neque Christus hanc formam instituit, nec Apostoli ea vsi leguntur. Et ergo hæc non est conueniens forma huius sacramenti.

¶Præterea, Sicut sacramentum est idem apud omnes, ita & forma debet esse eadem: quia quælibet res habet vnitatem, sicut & esse à sua forma. Sed hac forma non omnes vtuntur: quidã enim dicunt, confirmo te chrismate sanctificationis. Ergo hæc non est conueniens forma huius sacramenti.

¶Præterea, Sacramentũ hoc debet conformari baptismo, sicut perfectio perfectibili: vt suprà dictũ est. Sed in forma baptismi non fit mentio de consignatione characteris, nec etiam de cruce Christi (cùm tamen per baptismũ homo Christo commoriatur, vt Apostolus dicit Roma. 6. nec etiam fit mentio de effectu salutis, cùm tamen baptismus sit de necessitate salutis. In forma etiã baptismi ponitur vnus actus tantùm, & exprimitur persona baptizantis, cùm dicitur, Ego te baptizo. Cuius contrarium apparet in forma prædicta. Nõ ergo est cõueniẽs forma huius sacramẽti.

¶SED CONTRA est autoritas Ecclesiæ, quæ hac forma communiter vtitur.

CONCLVSIO.

Hæc est conueniens sacramenti confirmationis forma, Consigno te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis in nomine P. & F. & S.S.

¶RESPONDEO dicendum, quòd prædicta forma est conueniens huic sacramento. Sicut enim forma rei naturalis dat ei speciem: ita forma sacramenti continere debet quicquid pertinet ad speciem sacramenti. Sicut autem ex supradictis patet, in hoc sacramento datur Spiritus sanctus ad robur spirituale pugnæ. Et ideo in hoc sacramẽto tria sunt necessaria, quæ cõuenit in forma prædicta. Quorũ primũ est, causa cõferens plenitudinẽ roboris spiritualis, quæ est sancta Trinitas, quæ exprimitur cùm dicitur, In nomine Patris, &c. Secundũ est ipsum robur spirituale, quod homini cõfertur per sacramẽtũ materiæ visibilis, ad salutem. Quod quidem tangitur, cùm dicitur, Confirmo te chrismate salutis. Tertium est signum quod pugnatori datur: sicut & in pugna corporali, milites insignijs ducum insigniuntur. Et quantum ad hoc dicitur, Consigno te signo crucis, in quo scilicet Rex noster triumphauit: vt dicitur Colos. 3.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ (sicut suprà dictũ est) per ministeriũ Apostolorũ quandoq̃ dabatur effectus huius sacramenti, scilicet plenitudo Spiritus sancti, quibusdã visibilibus signis miraculosè à Deo effectis: qui potest effectũ sacramẽti sine sacramẽto cõferre. Et tũc nõ erat necessaria nec materia nec forma huius sacramẽti. Quãdoq̃ aũt ranquã ministri sacramẽtorũ, hoc sacramẽtũ prębebant, & tũc sicut materia, ita & forma ex mãdato Christi vtebantur. Multa enim seruabãt Apostoli in sacramẽtorũ collatione, quæ in Scripturis cõmuniter propositis nõ sunt tradita. Vnde Diony. dicit in fine Cæl. luer. Cõsummatiuas inuocationes, id est verba quibus perficiũtur sacramẽta, nõ est iustũ Scripturas interpretantibus nec̃ mysticum earũ, aut in ipsis operatas ex Deo virtutes, ex occulto ad cõmune adducere: sed nostra sacra traditio, siue pompa, id est occultè eas edocet. Vnde & Apostolus dicit, loquẽs de celebratione Eucharistiæ, 1. Corin. 11. Cætera, cùm venero, disponam.

¶Ad secundum dicendum, q̃ sanctitas est salutis causa. Et ideo in idẽ redit quod dicitur, chrismate salutis & sanctificationibus.

¶Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ baptismus est regeneratio in spirituale vitã, qua homo viuit in seipso: & ideo nõ ponitur in forma baptismi nisi vnus actus ad ipsum hominẽ sanctificandũ pertinẽs. Sed hoc sacramẽtũ nõ solùm ordinatur ad hoc q̃ homo sanctificetur in seipso, sed exponitur cuidã pugnæ exteriori. Et ideo nõ solùm fit mentio de interiore sanctificatione cùm dicitur, confirmo te chrismate salutis: sed etiã cõsignatur homo exterius quasi vexillo crucis ad pugnã spiritualẽ, quod significatur cùm dicitur, Cõsigno te signo crucis. In ipso aũt verbo baptizãdi, quod ablutionẽ significat, potest intelligi & materia, quæ est aqua abluens, & effectus salutis, quæ nõ intelliguntur in verbo Cõfirmãdi, & ideo oportuit hæc ponere. Dicitur est suprà, q̃ hoc quod dicitur, ego, non est de necessitate formæ baptismalis: quia intelligitur in verbo primæ personæ: apponitur tamẽ ad exprimendam intentionẽ. Quod non est ita necessarium in confirmatione, quæ non exhibetur nisi ab excellenti ministro, vt infrà dicetur.

ARTICVLVS V.

Vtrùm sacramentum confirmationis imprimat characterem.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum confirmationis non imprimat characterem. Character enim importat quoddam signum distinctiuum. Sed per sacramentum confirmationis

4. di. 7. q. 2. art. 1. q. 1. & q. 3. arti. 3. q. 3.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis septuagesimæsecundæ Articulum sextum.

Annot. IN artic.6. aduerte, q̃ character confirmationis ita præsupponit characterem baptismi, vt si confirmaretur non baptizatus, esset post baptismum recõfirmandus: eadem ratione, qua presbyter nõ baptizatus, est post baptismum iterum ordinandus: vt patet in c. veniens, & in c. siquis de presbytero non baptizato. Magis enim annexum est confirmationis sacramentũ baptismo, quàm sacramentũ ordinis, quum confirmatio firmitas perfectióque sit baptismi.

¶ Super Quæstionis septuagesimæsecundæ Articulum septimũ.

Annot. IN artic.7. in respõsione ad secundum, nota hic dictum in litera pro omnibus sacramentis, quòd accedens ac sacramentum cum peccato, vel quia eius conscientiam non habet, vel quia non perfectè contritus, gratiam ex sacramẽto cõsequitur in remissionem peccatorum. Et intelligo hoc de peccato mortali: quoniam de venialibus non oportet habere conscientiam particularem, hoc est enim quod consueuit dici virtute sacramenti fieri de attrito contritum: hoc est paratum secundum propriam conscientiam charitate informari. Quod tunc tantùm fit, quum ex sacramẽto mouetur mens suscipientis sacramentum in actualem operationem in Deum seu peccatum, non enim regulariter infunditur aut augetur gratia in adulto nisi concurrente actu nouo liberi arbitrij: quoniam sic exigit suauis dispositio diuinæ gubernationis: vt ex his quæ in Prima secundæ de iustificatione impij Autor dicit, habere potes, & inferius quum de sacramẽto pœnitentiæ tractabitur.

Annot. ¶ In eodem artic. in respõsione ad tertium, memẽto superius dictorum de gratia sacramẽtali, & intelliges quæ hic dicitur. Gratia siquidem gratum faciens extẽdi ad firmandum Christianum, vt liberè Christum crucifixũ confiteatur, secundum essentiam gratiæ est eiusdẽ speciei cum gratia collata in baptismo: sed secundum auxilium firmitatis procedẽtis à gratia (quod gratia sacramẽtalis vocatur) specie differt à gratia baptismali.

non distinguitur homo ab infidelibus, hoc enim fit per baptismum: neq; etiam ab aliꝑ fidelibus, quia hoc sacramentum ordinatur ad pugnam spiritualem, quæ omnibus fidelibus indicitur. Non ergo in hoc sacramento imprimitur aliquis character.

¶ Præterea, Suprà dictum est, quòd character est quædam potentia spiritualis. Potentia autem non est nisi actiua vel passiua. Potentia autem actiua in sacramentis, conferꝑ per sacramẽtum ordinis: potentia autem passiua siue receptiua per sacramentum baptismi. Ergo per sacramẽtum confirmationis nullus character imprimitur.

¶ Præterea, In circuncisione, quæ est character corporalis, non imprimitur aliquis spiritualis character. Sed in hoc sacramento imprimitur quidam character corporalis: dum scilicet homo chrismate ꝓsignatur signo crucis in frõte. Non ergo imprimitur in hoc sacramento character spiritualis.

¶ SED CONTRA, In omni sacramento quod nõ iteratur imprimitur character. Sed hoc sacramentum non iteratur. dicit enim Greg. de homine, qui à Pontifice confirmatus fuerit denuo, talis iteratio prohibenda est. Ergo in confirmatione imprimitur character.

CONCLVSIO.

¶ Cùm per confirmationis sacramentum suscipiant homines potestatem & robur ad pugnam ꝓ spiritualem contra hostes fidei, necesse est per illius susceptionem imprimi characterem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) character est quædam spiritualis potestas ad aliquas sacras actiones ordinata. Dictum est autem suprà, quòd sicut baptismus est quædam spiritualis regeneratio in vitam Christianã: ita etiã confirmatio est quoddam spirituale augmẽtum promouens hominem in spiritualẽ ætatem perfectam. Manifestum est autem ex similitudine corporalis vitæ, quòd alia est actio hominis statim nati: & alia actio, quæ competit ei cùm ad perfectam ætatem peruenerit. Et ideo per sacramentum confirmationis datur homini potestas spiritualis ad quasdam alias actiones sacras, præter illas ad quas datur ei potestas in baptismo. Nam in baptismo accepit homo potestatem ad ea agenda, quæ ad propriam pertinent salutem: prout scilicet secundum seipsum viuit. Sed in confirmatione accipit homo potestatem ad agendum ea quæ pertinent ad pugnam spiritualem contra hostes fidei. Sicut patet ex exemplo Apostolorum: qui antequam plenitudinem Spiritus sancti acciperent, erant in cœnaculo perseuerãtes in oratione: postmodum verò egressi, non verebãtur publicè fidem fateri etiam coram inimicis fidei Christianæ. Et ideo manifestum est, quòd in sacramento confirmationis imprimitur character.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pugna spiritualis contra hostes inuisibiles, omnibus competit. Sed contra hostes, visibiles, id est contra persecutores fidei, pugnare, nomen Christi publicè confitendo, est cõfirmatorum: quia iam sunt perducti spiritualiter ad virilem ætatẽ: secũdum quod dicitur primæ Ioan. 2. Scribo vobis iuuenes, quoniã fortes estis, & verbum Dei in vobis manet, & vicistis malignum. Et ideo character confirmationis est signum distinctiuum, non infidelium à fidelibus, sed spiritualiter prouectorum ab his quibus dicitur, Sicut modo geniti infantes.

¶ Ad secundum dicendum, quòd omnia sacramenta sunt quædam fidei protestationes. Sicut igitur baptizatus accipit potestatem spiritualem ad protestandam fidem per susceptionẽ aliorum sacramentorum: ita confirmatus accipit potestatem publicè fidem Christi verbis profitendi quasi ex officio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacramenta veteris legis dicuntur iustitiæ carnis (vt patet Hebr. 9.) quia scilicet interius nihil efficiebant. Et ideo in circuncisione imprimebatur character solùm in corpore, nõ autem in anima. Sed in confirmatione cum charactere corporali imprimitur simul character spiritualis: eo quòd est sacramentum nouæ legis.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm character confirmationis præsupponat characterem baptismi.

AD SEXTVM sic ꝓceditur. Videtur quòd character confirmationis non præsupponat ex necessitate characterem baptismalem. Sacramẽtum enim confirmationis ordinatur ad confitendum publicè fidem Christi. Sed multi etiam ante baptismũ sunt fidem Christi publicè confessi, sanguinem fundentes pro fide. Ergo character cõfirmationis non præsupponit characterem baptismalem.

¶ Præterea, De Apostolis non legitur quòd fuerint baptizati (præsertim cùm dicatur Ioan. 4. quòd ipse Christus non baptizabat, sed discipuli eius (& tamen postea fuerunt confirmati per aduentum Spiritus sancti. Ergo similiter aliꝑ possunt confirmari antequam baptizentur.

¶ Præterea, Act. 10. dicitur, quòd adhuc loquente Petro, cecidit Spiritus sanctus super eos qui audiebant verbum, & audiebant eos loquentes linguis. Et postea Petrus iussit eos baptizari. Ergo pari ratione possunt aliꝑ prius confirmari, quàm baptizentur.

¶ SED CONTRA est quod Rabanus dicit in lib. de instit. cleri. Nouissimè à summo Sacerdote, per impositionem manus, Paracletus traditur baptizato, vt roboretur per Spiritum sanctum ad prædicandum.

CONCLVSIO.

¶ Confirmationis sacramẽtum supponit baptismalem characterem, ita quòd confirmatus non baptizatus iterum post baptismum confirmandus est.

¶ RESPONDEO dicendum, ꝙ character confirmationis ex necessitate præsupponit characterem baptismalem: ita scilicet, quòd si aliquis non baptizatus confirmaretur, nihil reciperet, sed oporteret iteratò ipsum cõfirmari post baptismũ. Cuius ratio est: quia sicut se habet confirmatio ad baptismum, ita augmentum ad generationem: vt ex supradictis patet. Manifestum est autem, quòd nullus potest promoueri in ætatem perfectam, nisi primò fuerit natus. Et similiter nisi primò aliquis fuerit baptizatus, nõ potest sacramentum confirmationis accipere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ virtus diuina non est alligata sacramentis. Vnde potest conferre homini spirituale robur ad confitendum publicæ fidem Christi absque sacramẽto confirmationis, sicut etiam potest consequi remissionem peccatorum sine baptismo. Sicut tamen nullus consequitur effectũ baptismi sine baptismi voto, ita nullus consequitur effectũ confirmationis sine voto ipsius. Quod potest haberi etiam ante susceptionem baptismi.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd sicut Augustinus dicit ex hoc quòd Dominus dicit Ioan. 13. Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, intelligimus, Petrum & alios Christi discipulos fuisse baptizatos siue baptismo Ioannis (sicut nonnulli arbitrãtur) siue, quod magis credibile est, baptismo Christi: neque enim retinet ministerium baptizandi, vt habetur, & baptizatos seruos, per quos cæteros baptizaret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd audientes prædicationem Petri, acceperunt effectum confirmationis miraculosæ: nõ tamen confirmationis sacramentum. Dictum est autem, quòd effectus cõfirmationis potest alicui conferri ante baptismum, nõ autem sacramentum confirmationis. Sicut enim effectus confirmationis, qui est robur spirituale, præsupponit effectum baptismi, qui est iustificatio: ita sacramentum confirmationis præsupponit sacramentum baptismi.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm per sacramẽtum confirmationis conferatur gratia gratum faciens.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ per hoc sacramentum gratia gratum faciens, non conferatur. Gratia enim gratum faciens, ordinatur contra culpam. Sed hoc sacramentum (sicut dictum est) non exhibet

¶ Super Quæstionis septuagesimæsecundæ Articulum 8. 9. 10. & 11.

IN artic. 8. 9. 10. & 11. tanummodo occurrit de ministro confirmationis, ob fauorem Gregorij notare, quòd episcopus est regulariter proprius minister confirmationis, & hoc omnia ferè iura clamant. Sed vltra hoc credimus etiam episcopum ita esse proprium ministrum huius sacramenti, quòd si per simplicem sacerdotem detur, irritum est & inane. & hoc tenetur autoritate Melchiadis papæ in ca. de his. & Eusebij Papæ in ca. manus. de consecr. distinct. 5. Et cum hoc credimus, etiam ex Apostolica dispensatione per simplicem sacerdotẽ dari posse hoc sacramentum. & hoc tenemur autoritate beati Gregor. in ca. peruenit. 95. dist. Ita quòd hoc est mirabile circa ministrũ huius sacramenti, quòd episcopus est ita minister proprius confirmationis, quòd à non episcopo facta nulla est, & tamen ex dispensatione Apostolica non episcopus potest illam conferre.

¶ Et licet multi multa in hoc scripserint: soli tamen illi verum scripserunt, qui noluerunt sapere plusquam oportet: istis enim sanctorum autoritas præponenda est rationi. Vnde etiam legimus in concilio vniuersali Florentiæ sub Eugenio IIII. vtrumque Armenis autoritate expositum, quum de hoc sacramento fuerunt instructi: vt patet in litteris Eugenij. Vnde & Autor rationem conatur est reddere ex differentia inter Papam & alios episcopos, quo ad existentiam potestatis: quia Papa in plenitudine assumptus est potestatis, reliqui autẽ in parem solicitudinis. in dicta autem synodo nulla redditur ratio, nisi dispensatio Apostolica ex sedis ex rationali & vigente causa. Quod bene dixerim, vt ratio ab Autore reddita non putetur fatua, sed cum veneratione suscipiatur, tanquam amplexa à sacro Cõcilio, attribuente hoc dispẽsationi Apostolicæ sedis: constat posse dispensare in huiusmodi ad maximã spectare potestatem.

non exhibetur nisi baptizatis, qui sunt à culpa mundati. Ergo per hoc sacramẽtum, gratia gratum faciens non confertur.

¶ Præterea, Peccatores maximè indigẽt gratia gratum faciente, per quã solam iustificari possunt. Si ergo ꝑ hoc sacramentũ gratia gratum faciens confertur, videtur quòd deberet dari hominibus in peccato existentibus. Quod tamen non est verum.

¶ Præterea, Gratia gratũ faciens, spem non differt, cùm ad vnum effectũ ordinetur. Sed duæ formæ eiusdẽ speciei nõ possunt esse in eodem subiecto. Cùm ergo gratia gratũ faciens cõferatur homini per baptismum, videtur quòd per sacramentum confirmationis, quod non exhibetur nisi baptizato, gratia gratum faciens non conferatur.

¶ SED CONTRA est quod Melchiades Papa dicit, Spiritus sanctus in fonte baptismi, plenitudinẽ tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præstat ad gratiam.

CONCLVSIO.

¶ Per confirmationis sacramentum gratia gratũ faciens suscipitur sicut per baptismum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento (sicut dictũ est) datur baptizato, Spiritus sanctus ad robur. sicut Apostolis datus est in die Pẽtecostes, (vt legit Act. 2.) & sicut dabatur baptizatis ꝑ impositionẽ manus Apostolorũ: vt dicitur Act. 8. Ostẽsum est autem in Prima parte, quòd missio seu datio Spiritus sancti non est nisi cum gratia gratum faciente. Vnde manifestum est, quòd gratia gratum faciens confertur in hoc sacramento.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratiæ gratũ facientis primus effectus est remissio culpæ. Habet tamen & alios effectus: quia sufficit ad hoc quòd promoueat hominem per omnes gradꝰ vsque in vitam æternã, secundum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Vnde & Paulo dictũ est 2. Corinth. 12. Sufficit tibi gratia mea. Et ipse dicit 1. Cor. 15. Gratia Dei sum id quod sum. Et ideo gratia gratum faciens, non solùm datur ad remissionẽ culpæ, sed etiam ad augmentum & firmitatem iustitiæ. Et sic confertur in hoc sacramento.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ sicut ex ipso nomine apparet, hoc sacramentum datur ad confirmandum quod prius inuenerit: & ideo non debet dari his, qui non habent gratiam. Et propter hoc sicut non datur nõ baptizatis, ita non debet dari adultis peccatoribus, nisi per pœnitentiam reparatis. Vnde dicitur in Aurelianensi concilio, vt ieiuni ad confirmationem veniant, vt moneantur confessionem facere prius, vt mundi donum Spiritus sancti valeant accipere. Et tunc per hoc sacramentum perficitur pœnitentiæ effectus, sicut & baptismi: quia per gratiam collatam in hoc sacramento, consequitur pœnitẽs pleniorem remissionẽ peccati. Et si aliquis adultus in peccato existens, cuius conscientiam nõ habet, vel si etiam nõ perfectè contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc sacramento, consequetur remissionem peccatorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut dictũ est) gratia sacramentalis addit super gratiam gratũ facientem cõmuniter sumptam, aliquid effectiuũ * spiritualis effectus, ad quod ordinatur sacramentum. Si ergo consideretur gratia in hoc sacramento collata, quantum ad id quod est commune: sic per hoc sacramentum non confertur aliqua alia gratia, quàm per baptismum: sed quæ prius inerat, augetur. Si autem cõsideretur quantũ ad illud speciale quod superadditur, sic non est eiusdem speciei cũ ipsa.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm hoc sacramentum sit omnibus exhibendum.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non sit omnibus exhibendum. Hoc enim sacramentum ad quandam excellentiam datur: vt dictum est. Sed id quod ad excellentiã pertinet, nõ cõperit omnibus. Ergo hoc sacramentũ non debet omnibꝰ dari.

¶ Præterea, Per hoc sacramentum augetur aliquis spiritualiter in perfectam ætatem. Sed perfecta ætas repugnat ætati puerili. Ergo ad minus pueris dari non debet.

¶ Præterea, Sicut Melchiades papa dicit, post baptismum confirmamur ad pugnam. Sed pugnare non competit mulieribus, propter fragilitatem sexus. Ergo nec mulieribus hoc sacramentum dari debet.

¶ Præterea, Melchiades papa dicit, quòd quanuis continuò transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen confirmationis beneficia necessaria sunt: quia confirmatio armat & instruit ad agones mundi huius & prælia, reseruandos. Qui autem post baptismum cum acquisita innocẽtia immaculatus peruenerit ad mortem, confirmatur morte: quia iam non potest peccare post mortem. Ergo statim morituris non debet hoc sacramentum conferri: & sic non debet omnibus dari.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Act. 2. quòd Spiritus sanctus adueniens repleuit totam domum (per quam significatur Ecclesia) & postea subditur, quòd repleti sunt omnes Spiritu sancto. Sed ad illã plenitudinẽ consequendam hoc sacramentũ datur. Ergo est omnibus, qui sunt in Ecclesia, exhibẽdum.

CONCLVSIO.

¶ Confirmationis sacramentum debet communiter omnibus baptizatis exhiberi, & omni tempore.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) per hoc sacramentũ promouetur homo spiritualiter in ætatem perfectam. Hoc autem est de intentione naturæ, vt omnis qui corporaliter nascitur, ad perfectam ætatem perueniat: sed hoc quandoq; impeditur propter corruptibilitatem corporis, quod morte præuenitur. Multò autẽ magis de intentione Dei est omnia ad perfectionem perducere: ex cuius imitatione hoc natura participat. vnde & Deut. 32. dicitur, Dei perfecta sunt opera. Anima autem, ad quam pertinet & spiritualis natiuitas, & spiritualis ętatis perfectio, immortalis est: & potest sicut tempore senectutis spiritualẽ natiuitatem consequi, ita tẽpore iuuentutis vel pueritiæ consequi perfectam ætatẽ: quia huiusmodi corporales ætates, animæ non præiudicant. Et ideo hoc sacramentum debet omnibus exhiberi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc sacramentum datur ad quandã excellentiam: non quidem vnius hominis ad alium (sicut sacramentum ordinis) sed hominis ad seipsum: sicut idem perfectus vir existens, habet excellentiam ad se puerũ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut dictũ est) ætas corporalis non præiudicat animæ. Vnde etiã in puerili ætate homo potest cõsequi perfectionem spiritualis ætatis: de qua dicitur Sap. 4. Senectus venerabilis est non diuturna, neque numero annorum computata. Et inde est, ꝙ multi in puerili ætate propter robur Spiritus sancti perceptum, vsque ad sanguinem fortiter certauerunt pro Christo.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd sicut Chrysostomus dicit in homilia de Machabæis, In mundanis agonibus, ætatis, ac formæ, generisq; dignitas requiritur: & ideo seruis ac mulieribus, & senibus ac pueris ad eos aditus denegatur. in cælestibus autẽ, omni personæ & ætati ac sexui, indiscreta facultate stadium patet. Et in homil. de Militia spirituali dicit, Apud Deũ fœmineus etiã militat sexus. Multæ nãque fœminæ animo virili spirituale militiã gesserunt: quædam enim interioris hominis virtute, viros æquauerunt in agonibus martyrum: quædam etiã fortiores viris extiterunt. Et ideo etiam mulieribus hoc sacramentum conferendum est.

¶ Ad quartũ dicẽdum, ꝙ (sicut dictũ est) anima, ad quam pertinet spiritualis ætas, immortalis est. Et ideo etiã morituris hoc sacramentũ dandũ est, vt in resurrectione perfecti appareant: secundũ illud Ephe. 4. Donec occurramus in virũ perfectum, in mensurã ætatis plenitudinis Christi. Et ideo Hug. de san. Vict. dicit, Omnino periculosum esset, si ab hac vita sine cõfirmatione migrare cõtingeret. nõ quia damnaretur, nisi fortè propter con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

temptū,sed quia detrimentū perfectionis pateretur. Vnde etiam pueri confirmati decedentes, maiorem gloriam consequuntur, sicut & hic maiorē obtinent gratiam. Autoritas autem illa intelligitur,quātum ad hoc,quòd morituris non est necessarium hoc sacramentum propter periculum pugnæ præsentis.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrùm hoc sacramentum sit conferendum homini in fronte.

Infrà ar. 11. ad 3. Et 4. di. 7. q. 3. ar. 3. q. 2. Et 4. co. 2ra c. 60. Et quol. 11. ar. 7. cor. Et Rom. 1. lect. 5. fi. & c. 10.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non sit conferendum homini in fronte. Hoc enim sacramentum est perfectiuum baptismi: vt suprà dictū est. Sed sacramentum baptismi confertur homini in toto corpore. Ergo hoc sacramentum non debet conferri solùm in fronte.

¶ Præterea, Hoc sacramentum datur ad robur spirituale: vt suprà dictū est. Sed spirituale robur maximè consistit in corde. Ergo hoc sacramentū magis debet conferri supra cor,q̄m in fronte.

¶ Præterea, Hoc sacramentū datur homini ad hoc, quòd liberè fidem Christi confiteatur. Sed ore fit confessio ad salutem: vt dicitur Rom.10. Ergo hoc sacramentum magis debet conferri circa os, quàm in fronte.

le. 2. cor. 2.

¶SED CONTRA est quod Rabanus dicit in lib. de Institutiõe clericorū. Signatur baptizatus chrismate in summitate capitis per sacerdotem: per Pontificem verò in fronte.

CONCLVSIO.

¶ Signantur confirmandi chrismate signo crucis in fronte & vt in manifesto se ostendant Christianos esse, & ne nomen Christi ob timorem, vel erubescentiam prætermittant.

¶RESPONDEO dicendum,quòd (sicut suprà dictum est) in hoc sacramento homo accipit Spiritum sanctum ad robur spiritualis pugnæ: vt fortiter etiam inter aduersarios fidei, Christi fidem cõfiteatur. Vnde conuenienter signatur chrismate signo crucis in fronte propter duo. primò quidem, quia insignitur signo crucis, sicut miles signo ducis. Quod quidē debet esse euidens & manifestum. Inter omnia autē loca corporis humani, maximè frons manifesta est, quæ quasi nunquam obtegitur. Et ideo limitur cõfirmatus chrismate in fronte, vt in manifesto demõstraret se esse Christianū: sicut & Apostoli post acceptum Spiritum sanctum se manifestauerūt, qui prius in cœnaculo latebant. Secundò, quia aliquis impeditur à libera confessione nominis Christi, propter duo, scilicet propter timorē & propter verecundiam. Vtriusque autem horū signum, maximè manifestatur in fronte propter duo, scilicet propter propinquitatē imaginationis: & propter hoc quòd spiritus à corde directè ad frōtem ascendunt. Vnde verecundati erubescūt, timentes autē pallescunt, vt dicitur 4. Ethi. Et ideo in fronte signatur chrismate, vt neque propter timorem, neque propter erubescentiam, nomen Christi confiteri prætermittant.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd per baptismum regeneramur ad vitam spiritualem: quæ ad totū hominem pertinet. Sed in confirmatione roboramur ad pugnā: cuius signum ferendum est in fronte, quasi in euidenti loco.

¶ Ad secundum dicendum, quòd principium fortitudinis est in corde: sed signum apparet in fronte, vnde dicitur Ezech.3. Ecce dedi frontem tuam duriorē frontibus eorū. Et ideo sacramentū Eucharistiæ, quo homo in seipso confirmatur, pertinet ad cor: secundum illud Psal. Panis cor hominis confirmet. Sed ad sacramentum confirmationis requiritur signum fortitudinis ad alios, & ideo exhibetur in fronte.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc sacramentum datur ad liberè confitendum, non autem ad confitendum simpliciter: quia hoc fit etiā in baptismo. Et ideo nō debet dari in ore, sed in frōte, vbi apparēt signa passionū, quibus libera confessio impeditur.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrùm ille qui confirmatur, debeat teneri ab alio.

4. di. 7. q. 3. ar. 3. q. 1.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui confirmatur, non debeat ab alio teneri ad confirmationē. Hoc enim sacramētum non solùm pueris, sed etiam adultis exhibetur. Adulti autem per seipsos stare possunt. Ergo ridiculum est, quòd ab alio teneantur.

¶ Præterea, Ille qui iam est de Ecclesia, liberum habet accessum ad Ecclesiæ principem, qui est episcopus. Sed hoc sacramētum (sicut dictū est) nō exhibet nisi baptizato, qui iam est membrum Ecclesiæ. Videtur ergo quòd non debeat per alium exhiberi

episcopo, ad hoc sacramentum recipiendum.

¶ Præterea, Hoc sacramentum datur ad robur spirituale: quod magis viget in viris, quàm in mulieribus: secundum illud Prouerb. vlt. Mulierem fortem quis inueniet? Ergo ad minus mulier non debet tenere virum ad confirmationem.

¶SED CONTRA est quod Inno. Papa dicit, & habetur in Decre. 30. q. 4. Si quis ex coniugio filiū aut filiam alterius, de sacro fonte susceperit, aut ad chrisma tenuerit, &c. Ergo sicut requiritur q̄ aliquis baptizatū de sacro fonte leuet, ita debet aliquis teneri ad sacramentum confirmationis accipiendum.

CONCLVSIO.

¶ Quicunque ad confirmationis sacramentū accedūt, indigent aliquo, qui sustententur & leuentur, ac tanquam adhuc in spirituali pugna imbecilles, & pueri, ad perfectionem deducantur.

¶RESPONDEO dicendum, q̄ (sicut dictū est) hoc sacramentū exhibetur homini ad robur pugnæ spiritualis. Sicut autē aliquis de nouo natus, indiget instructore in his quæ pertinent ad conseruationē vitæ (secundū illud Heb. 11. Patres quidē carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos) ita illi, qui assumūtur ad pugnā, indigent eruditoribus, à quibus instruantur de his quæ pertinent ad modum certaminis. Et ideo in bellis materialibus constituūtur duces & Cēturiones, per quos alij gubernētur. Et propter hoc etiā ille qui accepit hoc sacramētum, ab alio tenetur, quasi per aliū in pugna spirituali erudiendus. Similiter etiā, & q̄a per hoc sacramētū cōfert homini perfectio spūalis ætatis (sicut dictū est) ideo ille, q̄ ad hoc sacramentū accedit, sustētatur, quasi adhuc spiritualiter imbecillis & puer.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ licet ille qui cōfirmatur, sit adultus corporaliter: nondū tamē est adultus spūaliter.

¶ Ad secundum dicēdum, q̄ licet baptizatus sit effectus membrū Ecclesiæ: nondum tamē est ascriptus militiæ Christianæ. Et ideo episcopo tanquā duci exercitus, per aliū exhibetur iam militiæ Christianæ ascriptum. Non enim debet alium ad confirmationem tenere, qui nondum est confirmatus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut dicitur Col. 3.) In Christo Iesu non est masculus & fœmina. Et ideo non differt vtrū masculus vel fœmina teneat aliquem in confirmatione.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm solus episcopus hoc sacramentum conferre possit.

4. di. 7. q. 3. ar. 3. q. 2.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd nō solùm episcopus hoc sacramentum conferre possit. Gregorius enim scribens Ianuario episcopo dicit, Peruenit ad nos, quosdā scandalizatos fuisse, quòd presbyteros chrismate tangere eos qui baptizati sunt, prohibuimus: & nos quidē secundū veterem vsum nostræ Ecclesiæ fecimus. sed si omnino hac de re aliqui cōtristantur, vbi episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus. Sed illud quod pertinet ad necessitatem sacramentorum, non est propter vitandum scandalum immutandum. Ergo videtur quòd non sit de necessitate huius sacramenti, quòd ab episcopo conferatur.

1. ar. 1. ad 3. 3. q. 72. ar. 11. ad 3. 4. di. 24. q. 3. ar. 1. q. 2. ad 1. 4. di. 7. q. 3. ar. 1. q. 1. ad 1. 4. di. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 4. 4. di. 24. q. 3. ar. 1. q. 2. ad 1. 3. q. 72. ar. 11. ad 3.

¶ Præterea, Sacramentum baptismi videtur maioris efficaciæ quàm sacramentū cõfirmationis: quia per baptismum fit plena remissio peccatorum, & quātum ad culpam & quantū ad pœnam, quod non fit in hoc sacramento. Sed simplex sacerdos ex suo officio potest tradere sacramentū baptismi, & in necessitate quilibet etiam non ordinatus potest baptizare. Ergo non est de necessitate huius sacramenti, quòd ab episcopo conferatur.

¶ Præterea, Summitas capitis, vbi secundum medicos est locus rationis, scilicet particularis (quæ dicitur virtus cogitatiua) est nobilior fronte, vbi est locus imaginatiuæ virtutis. Sed simplex sacerdos potest baptizatos vngere chrismate in vertice. Ergo multò magis potest eos chrismate signare in fronte, quod pertinet ad hoc sacramentum.

¶SED CONTRA est quod Euseb. papa dicit, Manus impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est: quod ab alijs perfici non potest nisi à summis Sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab alijs quàm ab ipsis Apostolis legitur aut scitur per actum esse. nec ab alijs, quàm qui eorum locum tenent, vnquam perfici potest, aut fieri debet. nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter ecclesiastica vnquam reputabitur sacramenta. Est igitur de necessitate huius sacramenti, quod dicitur sacramentum manus impositionis, quòd ab episcopo tradatur.

CONCL.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum duodecimum.

Anno.

IN articulo duodecimo, hoc solum videtur dicendum, q̄ circa ieiunia tam confirmatoris, quàm confirmandi, seruanda videtur euiusque Ecclesiæ consuetudo: hoc enim est de iure positiuo, & in paucis fortè Ecclesiis seruatur, propter causas in litera allegatas, multitudinem scilicet confirmandorum, quos simul oportet confirmari, & separatim quandoque propter continuum periculum incertæ mortis, adiuncta maxima incommoditate habendi episcopum ad votum.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ tertiæ Articulum primum.

Anno.

IN articulo primo notandum occurrit in responsione ad tertium, quòd duarum differentiarum, quæ ibi enarrantur inter Eucharistiam, & alia sacramenta habentia materiam sensibilē (quod propter pœnitentiam & matrimonium dicitur) secunda differentia sumit gratiam non solùm secūdum seipsam, sed secundum suum effectum, qui est vnitas corporis Christi mystici. Ita quòd quum nullis sacramenti Eucharistiæ rem tantum esse gratiam, inscriptum autem vnitatem Ecclesiæ aut corpus Christi mysticum, non diuersa intelligas: quo etiam hæc omnia nihil aliud sunt quàm gratia Dei in suis fidelibus.

4. di. 7. q. 3. ar. 3. q. 2. ad 1. 3. q. 72. ar. 11. ad 3. 4. di. 24. q. 3. ar. 1. q. 2. ad 1. 4. di. 7. q. 3. ar. 1. q. 1. ad 1. 4. di. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 4. 4. di. 24. q. 3. ar. 1. q. 2. ad 1. 3. q. 72. ar. 11. ad 3.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in quolibet opere vltima consummatio supremæ arti aut virtuti referuatur: sicut præparatio materiæ pertinet ad inferiores artifices, superior autem dat formam, supremus autem est ad quem pertinet vsus, qui est finis artificiatorum, & epistola, quæ à notario scribitur, à domino Papa signatur. Fideles autem Christi sunt quoddam diuinum opus (secundum illud 1. ad Corinth. 3. Dei ædificatio estis) sunt etiam quasi quædam epistola, Spiritu Dei scripta, sicut dicitur 2. Corinth. 3. Hoc autem confirmationis sacramentum est quasi vltima consummatio sacramenti baptismi: ita scilicet quòd per baptismum ædificatur homo in domum spiritualem, & conscribitur quasi quædam spiritualis epistola: sed per sacramentum confirmationis quasi domus ædificata dedicatur in templum Spiritus sancti: & quasi epistola cõscripta signatur signo crucis. Et ideo collatio huius sacramenti episcopis reseruatur, qui obtinent summam potestatem in Ecclesia: sicut & in primitiua Ecclesia, per impositionem manus Apostolorum, quorum vicem gerunt episcopi, plenitudo Spiritus sancti dabatur: vt habetur Act. 8. vnde Vrbanus papa dicit, Omnes fideles, per manus impositionem episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Papa in Ecclesia habet plenitudinem potestatis, ex qua potest quædam quæ sunt superiorum ordinum, committere quibusdam inferioribus, sicut quibusdam presbyteris concedit conferre minores ordines: quod pertinet ad potestatem episcopalem. Et ex hac plenitudine potestatis concessit beatus Gregor. papa, quòd simplices sacerdotes hoc sacramentum conferrent, quandiu scandalum tolleretur.

¶ Ad secundum dicendū, quòd sacramētum baptismi est efficacius quàm hoc sacramentū quantum ad remotionem mali: eo quòd est spiritualis generatio, quæ est mutatio de non esse in esse. Hoc autem sacramentū est efficacius ad perficiendum in bono: quia est quoddam spirituale augmentum de esse imperfecto ad esse perfectū. & ideo hoc sacramētum digniori ministro cõmittitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Rabanus dicit in lib. de institutione clericorum, signatur baptizatus chrismate in summitate capitis per sacerdotem, per Pontificem verò in fronte: vt in priori vnctione, significetur super ipsum Spiritus sancti descentio ad habitationem Deo consecrandam: in secunda quoq; vt eiusdem Spiritus sancti septiformis gratia, cum omni plenitudine sanctitatis & scientiæ & virtutis, venire in hominem declaretur. Non ergo propter digniorem partem, sed propter potiorem effectum, hæc vnctio episcopis reseruatur.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm ritus huius sacramenti sit conueniens.

4. di. 7. q. 3. ar. 3. q. 2. ad 1. Et 4. di. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 4. Et 4. di. 24. q. 3. ar. 1. q. 2. ad 1. 3. q. 72. ar. 11. ad 3.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd ritus huius sacramenti non sit conueniens. Sacramentum enim baptismi est maioris necessitatis quàm hoc sacramentum: vt suprà dictum est. Sed baptismo deputantur certa tempora, scilicet Pascha & Pentecoste. Ergo ergo etiam huic sacramento aliquod certum tempus debet præfigi.

¶ Præterea, Sicut hoc sacramentum requirit deuotionem & dantis & recipientis, ita etiam & sacramentum baptismi. Sed in sacramento baptismi non requiritur quòd à ieiunijs sumatur vel conferatur. Ergo videtur inconuenienter statutum in consilio Aurelianensi, vt ieiuni ad confirmationem veniant: & in

concilio Meldensi, vt episcopi non nisi ieiuni, per impositionem manuum, Spiritum sanctum tradant.

¶ Præterea, Chrisma est quoddam signum plenitudinis Spiritus sancti: vt suprà dictum est. Sed plenitudo Spiritus sancti data est fidelibus Christi in die Pentecostes: vt habetur Act. 2. Magis ergo debet Chrisma confici & benedici in festo Pentecostes, quàm in cœna Domini.

¶SED CONTRA est vsus Ecclesiæ: quæ à Spiritu sancto gubernatur.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens est ritus confirmationis ecclesiæ autoritate seruatus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Dominus Matthæ 18. fidelibus suis promisit, dicens, Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Et ideo firmiter tenendum est, quòd ordinationes Ecclesiæ dirigantur secūdum sapiētiam Christi. Et propter hoc certum esse debet, ritus quos Ecclesia obseruat in hoc, & in alijs sacramētis esse cõuenientes.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Melchiades papa dicit, ita coniuncta sunt hæc duo sacramenta (scilicet baptismi & confirmationis) vt ab inuicē nisi morte præuenientē nullatenus possint segregari, & vnum sine altero rite perfici nō possit. Et ideo eadem tempora sunt præfixa baptismo solenniter celebrando, & huic sacramento. Sed quia hoc sacramentū à solis episcopis datur, qui nō sunt semper præsentes vbi presbyteri baptizant, oportuit quantum ad cōmunem vsum sacramentum confirmationis etiam in alia tempora differri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ab illa prohibitione excipiuntur infirmi, & morte periclitantes: sicut in statuto Meldensis concilij legitur. Et ideo propter multitudinem fidelium, & propter pericula imminentia, sustinetur vt hoc sacramētum (quod non nisi ab episcopis dari potest) etiam à non ieiunis detur vel accipiatur: quia vnus episcopus præcipuè in magna diœcesi, nō sufficeret ad tot homines confirmandos, si * eis tempus arctaretur. Vbi tamen congruè obseruari potest, conuenientius est vt à ieiunis detur & accipiatur.

** Aliàs eis*

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut ex concilio Martini papæ habetur, omni tempore licebat chrisma conficere. Sed quia solennis baptismus, ad quē requiritur vsus chrismatis, in vigilia Paschæ celebratur: congruè ordinatum est, vt per biduum antè ab episcopo chrisma benedicatur, vt possit per diœcesim destinari. Dies etiam ille satis congruit ad materias sacramentorum benedicendas, in quo fuit Eucharistiæ sacramētum institutum, ad quod omnia alia sacramenta quodammodo ordinantur: sicut suprà dictum est.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA tertia de sacramento Eucharistiæ secundum se, in sex articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de sacramento Eucharistiæ. Et primò de ipso sacramento. secundò de materia tertiò de forma, quartò de effectibus. quintò de recipientibus hoc sacramētum. sextò de ministro. septimò de ritu.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm Eucharistia sit sacramentum.

¶ Secundò, vtrùm sit vnum vel plura.

¶ Tertiò, vtrùm sit de necessitate salutis.

¶ Quartò, de nominibus eius.

¶ Quintò, de institutione ipsius.

¶ Sextò, de figuris eius.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Eucharistia sit sacramentum.

Infrà ar. 11. c. 4. et 3. 79. ar. 5. & 7. Et 4. di. 8. q. 1. ar. 1. q. 1. q. 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Eucharistia non sit sacramentū. Ad idem enim non debent ordinari duo sacramenta: quia vnusquisq; sacramētū efficax est ad suum effectū producendum. Cùm ergo ad perfectionē ordinetur & confirmatio & Eucharistia (vt dicit Diony. 4. Cæle. hier.) videtur Eucharistia nō esse sacramētū cùm cõfirmatio sit sacramentum, vt prius habitum est.

¶ Præterea, In quolibet sacramēto nouæ legis id quod visibiliter subiacet sensui, efficit inuisibilē effectū sacramēti: sicut ablutio aquæ, causat & characterē baptismalem, & ablutionē spiritualē: sicut suprà dictū est. Sed species panis & vini, quæ subiacent

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis septuagesimætertiæ Articulum secundum.

IN secundo articulo quæritur de sacramento Eucharistiæ dicit multa materialiter, nō ea ratione q̄ multitudo in eo sit purè materialis(quoniā partes eius habent suas propias formas & suas propias materias : vt patet de hostia & calice:sunt enim vel partes heterogeneæ) sed quia huiusmodi multa sic habent vt integritatia vnū, quod est refectio spiritualis : à cuius formali vnitate vnum sacramēti dicitur Eucharistia: significans & corpus & sanguinē Christi sub specie cibi & potus. Quocirca nō est hīc requirenda res aliqua extrinseca, quę integretur velut quædā tertia res ex corpore & sanguine Christi sub specieb' panis & vini, sicut domus integrat'ex suis partib'. Sed ad finē respiciēdum est, & ex vnitate finis aptū, qui est spiritualis refectio, vnitas sumitur sacramēti: sicut ex vnitate refectionis corporalis sumit'vnitas prandii aut cœnæ. Nec ista significatio per accidēs se habet ad huius sacramēti rationē : nā corp' sub specie cibi, & sanguis sub specie potus, significāt pasci & potari: ac p̄ hoc vtrunq; simul, velut perfectū alimētū, signū est totale perfectæ refectionis spiritualis.

¶ Super Quæstionis septuagesimætertiæ Articulum tertium.

Cōment. TItulus vt sonat.

¶In corpore primò distinctio ponitur bimēbris. secūdò respōdet quæstiō iuxta vtrūq; mēbrum. Distinctio est: Duo sunt in sacramento Eucharistiæ, scilicet sacramētum & res sacramēti. Respōsio cōsistit in tribus conclusionibus quarū dux primæ ad secundū mēbrū, tertia autē ad primum spectāt distinctionis mēbrū. Prima cōclusio est: Sacramētū Eucharistiæ quo ad rem sacramēti est de necessitate salutis. Probatur: Res sacramēti est vnitas corporis Christi mystici, sine qua non potest esse salus : ergo Antecedens pro secūda parte declaratur ex similitudine Ecclesiæ ad arcā Noe. & similitudo probatur autoritate Petri Apostoli. Secūda conclusio est: Ante perceptionem sacramenti Eucharistiæ, potest haberi res sacramenti Eucharistiæ, ac per hoc salus. Probatur dupliciter: primò ex vniuersali regula : Et voto sacramenti potest haberi res sacramenti, secundo ex simili accidēte in baptismo. Tertia conclusio est: Sacramētum Eucharistiæ nō hoc modo est de necessitate salutis sicut baptismus. Probatur dupliciter. primò ex duplici scilicet dissimilitudine Eucharistiæ ad baptismum. Prima consistit in hoc, q̄ perceptio baptismi est necessaria ad inchoandam vitā spiritualem : perceptio verò Eucharistiæ est necessaria ad consummādam vitam spiritualē : ergo ille est necessarius vt principium, hæc vt finis, scilicet in voto. Secunda consistit in hoc, baptismus non potest haberi in voto per aliud sacramētum, Eucharistia potest haberi in voto per aliud sacramētū: ergo pueri non possunt habere rem sacramenti baptismi sine perceptione sacramēti baptismi: pot sunt autē habere rē sacramenti Eucharistiæ absq; perceptione sacramenti Eucharistiæ.

Annot. ¶ Aduerte hīc primò, q̄ harum rationū prima (quæ attenditur penes differētiam inter habere se vt principiū, & habere se vt finis) ad hoc tēdit, q̄ baptismus suapte natura est necessarius secūdum actualē ipsius exhibitionē : quoniam principiū secūdum ordinem generationis debet esse secundū rem in esse reali exteriori. Eucharistia verò suapte natura est necessaria secūdum votū : quia finis saluatur secundum esse in intentione. Ita quòd quasi dicit, q̄ baptismus per se saluat secundum ipsius perceptionē, & per accidens vt in voto: Eucharistia autē nō solùm per se saluat cōsummando salutem secundum ipsius perceptionē, sed etiam per se saluat, vt in voto : quia ille principiū, hæc finis rationē habet.

Annot. ¶ Aduerte secundum, q̄ secūda ratio penes modum habēdi rem sacramenti attenditur, dum baptismi res dupliciter tantum haberi posse dicitur: scilicet vel percipiendo sacramentum, vel per votum proprium. Res autem Eucharistiæ potest tripliciter haberi vel percipiendo sacramētum, vel per votum proprium, vel per antecedēs sacramentū. Et hic vltimus modus habendi vocatur per quandam accommodationem habere rem sacramenti Eucharistiæ per votum Ecclesiæ : sicut fides puerorum vocatur fides Ecclesiæ. Secundo autem propriè dicitur habere rē Eucharistiæ in sui initio : quoniam sacramentum baptismi est spiritualis vitæ.

Annot. ¶ Aduertē tertiò, quòd illa littera non respondet: quæsito simpliciter & absolutè, an sacramētum Eucharistiæ sit necessarium ad salutem: nam licet distinguatur, & quo ad rē sacramentum, tamen quo ad sacramentum nō est necessarium ad salutem. Et hoc attestatur paruulorum salus, quibus sine baptismi sacramēto nō est salus, & cum solo baptismi sacramēto datur salus æterna.

¶ Aduerte quartò, quòd inferius in q. 80. tractandum est de cōmunione infantium baptizatorum, an licita sit : vbi etiam an debita eisdem sit, disputetur. & ideo nunc pertrāsimus.

ciuntur sensui in hoc sacramento, non efficiunt neq; ipsum corpus Christi verū, quod est res & sacramentum, neq; corpus mysticum, quod est res tantū in Eucharistia. Ergo videtur quòd Eucharistia nō sit sacramentum nouæ legis.

¶Præterea, Sacramenta nouæ legis habent materiā, in vsu materiæ perficiuntur : sicut baptismus in ablutione, & confirmatio in chrismatis consignatione. Si ergo Eucharistia sit sacramentū, perficeretur in vsu materiæ, non in consecratione ipsius materiæ. Quod patet esse falsum: quia forma huius sacramenti, sunt verba quæ in consecratione materiæ dicuntur : vt infrà patebit. Ergo Eucharistia non est sacramentum.

¶SED CONTRA est quod in collecta dicitur, Hoc tuum sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam.

CONCLVSIO.

¶ Præter baptismi, & confirmationis sacramentum, oportuit in Ecclesia Dei esse Eucharistiæ sacramentū, tanquam animarum spirituale alimentum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta Ecclesiæ ordinantur ad subueniendū homini in vita spirituali. Vita autem spiritualis, vitæ corporali cōformatur: eo q̄ corporalia, spiritualium similitudinē gerūt. Manifestū est autem, quòd sicut ad vitam corporalē requiritur generatio, per quā homo vitam accipit, & augmentū, quo homo perducitur ad perfectionē vitæ: ita etiam requiritur alimentum, quo homo conseruatur in vita. Et ideo sicut ad vitam spiritualē oportuit esse baptismū, qui est spiritualis generatio, & confirmationem, quæ est spirituale augmentum: ita oportuit esse sacramentum Eucharistiæ, quod est spirituale alimentum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd duplex est perfectio. Vna quæ est in ipso homine, ad quā perducitur per augmētum: & talis perfectio competit cōfirmationi. Alia autē est perfectio, quam homo consequitur ex adiunctione alicuius extrinseci, hominem conseruantis: puta ex adiunctione cibi, vel indumenti, vel alicuius huiusmodi. & talis perfectio competit Eucharistiæ, quæ est spiritualis refectio.

¶Ad secundum dicendum, quòd aqua baptismi non causat aliquem spiritualem effectum propter ipsam aquā, sed propter virtutem Spiritus sancti in aqua existentem. Vnde Chrysostomus dicit super illud Ioan. 5. Angelus Domini secundum tempus, &c. In baptizatis non simpliciter aqua operatur: sed cùm Spiritus sancti susceperit gratiam, tunc omnia soluit peccata. Sicut autem se habet virtus Spiritus sancti ad aquam baptismi: ita se habet corpus Christi verum ad species panis & vini. Vnde species panis & vini non efficiunt aliquid nisi virtute corporis Christi veri.

¶Ad tertium dicendum, quòd sacramētum dicitur ex eo quòd continet aliquid sacrum. Potest autem aliquid esse sacrum dupliciter, scilicet absolutè, & in ordine ad aliud.

Hæc autem est differentia inter Eucharistiam & alia sacramēta habentia materiam sensibilē, q̄ Eucharistia continet aliquid sacrum absolutè, scilicet ipsum Christū, aqua verò baptismi continet aliquid sacrū in ordine ad aliud, scilicet virtutem ad sanctificandū. & eadem ratio est de chrismate & similibus. Et ideo sacramentum Eucharistiæ perficitur in ipsa consecratione materiæ: alia verò sacramenta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominē sanctificandū.

Et ex hoc etiam cōsequitur alia differentia, nam in sacramēto Eucharistiæ id quod est res & sacramentum, est in ipsa materia: id autem quod est res tantùm, est in suscipiente, scilicet gratia quæ cōfertur in baptismo autē vtrunq; est in suscipiēte, scilicet & character, q̄ est res & sacramētū, & gratia remissiōis peccatorum, quæ est res tantùm, & eadē ratio est de alijs sacramētis.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm hoc sacramentum sit vnum vel plura.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Eucharistia non sit vnum sacramentum, sed plura. Dicitur enim in collecta, Purificent nos Domine sacramenta, quæ sumpsimus. Quod quidē dicitur propter Eucharistiæ susceptionem. Ergo Eucharistia non est vnum sacramentum, sed plura.

¶Præterea, Impossibile est multiplicato genere, non multiplicari speciem, sicut quòd vnō homo sit plura animalia. Sed signū est genus sacramenti: vt suprà dictum est. Cùm igitur in Eucharistia sint plura signa, scilicet panis & vinū, videtur consequens esse quòd sint plura sacramenta.

¶Præterea, Hoc sacramentum conficitur in consecratione materiæ: sicut dictum est. Sed in hoc sacramento est duplex materiæ consecratio. ergo est duplex sacramentum.

¶SED CONTRA est quod Apostol. dicit 1. Corint. 10. Vnus panis & vnū corpus multi sumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus, ex quo patet, quòd Eucharistia est sacramentum Ecclesiasticæ vnitatis. Sed sacramentum similitudinem gerit rei, cuius est sacramentum. Ergo Eucharistia est vnum sacramentum.

CONCLVSIO.

¶Quanquam multa sint in hoc sacramento à parte materiæ, cibus & potus, seu panis & vinum: vnum tamen sacramentum est ad vnam perfectam animæ refectionem institutus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur 5. Metaphys. vnum dicitur non solùm quod est indiuisibile, vel quod est continuum, sed etiam quod est perfectū: sicut dicitur vna domus, & vnus homo. Est autē vnum in perfectione, ad cuius integritatem concurrunt omnia, quæ requiruntur ad finem eiusdem : sicut homo integratur ex omnib' membris necessarijs ad operationem animæ, & domus integratur ex omnibus partibus, quæ sunt necessariæ ad inhabitandum. & sic hoc sacramentū dicitur vnum. Ordinatur enim ad spiritualē refectionē, quæ corporali conformatur. Ad corporalem autē refectionem duo requiruntur, scilicet cibus, qui est alimentū siccum: & potus, qui est alimentū humidum. Et ideo etiam ad integritatē huius sacramenti duo concurrunt, scilicet spiritualis cibus & spiritualis potus: sed illud Ioā. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Ergo hoc sacramentum multa quidem est materialiter, sed vnum formaliter & perfectiuè.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ in eadem collecta & pluraliter dicitur primò, Purificent nos sacramēta quæ sumpsimus: & postea singulariter subditur, Hoc tuum sacramētum non sit nobis reatus ad pœnā, ad ostēdendum, q̄ hoc sacramentum quodammodo est multa: simpliciter autem vnum.

¶Ad secundum dicendum, quòd panis & vinum materialiter quidem sunt plura signa: formaliter verò & perfectiuè vnum, inquantum ex eis perficitur vna refectio.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex hoc q̄ est duplex consecratio materiæ huius sacramenti, non potest plus haberi, nisi quod hoc sacramentum materialiter est multa, vt dictum est.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Eucharistia sit de necessitate salutis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ hoc sacramētum sit de necessitate salutis. Dicit enim Dominus Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinē, non habebitis vitam in vobis. Sed in hoc sacramēto māducatur caro Christi, & bibitur sanguis eius. Ergo sine hoc sacramento non potest homo habere salutem spiritualis vitæ.

¶Præterea, Hoc sacramētū est quoddā spirituale alimentū. Sed alimentum corporale est de necessitate corporalis salutis. Ergo etiam hoc sacramentum est de necessitate spiritualis salutis.

¶Præterea, Sicut baptismus est sacramentum Dominicæ passionis, sine qua non est salus: ita & Eucharistia: dicit enim Apostolus 1. Cor. 11. Quotiescunq; manducaueritis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Ergo sicut baptismus est de necessitate salutis, ita etiam hoc sacramentum.

SED CONTRA est quod Aug. scribit Bonifacio contra Pelagianos, Nec illud cogitetis, paruulos vitā habere nō posse, q̄ sūt expertes corporis & sanguinis Christi.

CONCLVSIO.

¶Quanquam non sicut baptismus Eucharistiæ sacramentum ad salutem necessarium sit, est tamē ex parte rei necessarium ad salutem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento duo est considerare, scilicet ipsum sacramentum & rem sacramēti. dictum est autē, quòd res huius sacramēti est vnitas corporis mystici, sine qua non potest esse salus: nulli enim patet aditus salutis extra Ecclesiam, sicut nec in diluuio absq; arca Noe, quę significat Ecclesiam: vt habetur 1. Pet. 3. dictum est autem suprà q̄ res alicuius sacramēti haberi potest ante perceptionem sacramenti, ex ipso voto sacramenti percipiendi. Vnde ante perceptionē huius sacramenti, pōt homo habere salutē ex voto percipiendi hoc sacramētum: sicut & ante baptismum ex voto baptismi, vt suprà dictum est. Est tamen differētia quantū ad duo. primò quidem, quia baptismus est principium spiritualis vitæ, & ianua sacramentorū: Eucharistia verò est quasi consummatio spiritualis vitæ, & omnū sacramentorū finis, (vt suprà dictū est) per sanctificationes enim omnium sacramentorū, fit præparatio ad suscipiendam vel consecrandam Eucharistiam. Et ideo perceptio baptismi est necessaria ad inchoandam spiritualē vitā: perceptio autē Eucharistiæ est necessaria ad consummandam ipsam: non ad hoc quòd simpliciter habeatur, sed sufficit eam habere in voto, sicut & finis habetur in desiderio & intentione.

Alia differentia est: quia per baptismum ordinatur homo ad Eucharistiā : & ideo ex hoc ipso q̄ pueri baptizant', ordinantur per Ecclesiam ad Eucharistiā. & sic sicut ex fide Ecclesiæ credunt, sic ex intentione Ecclesiæ desiderant Eucharistiā, & per cōsequens recipiunt rem ipsius. Sed ad baptismū nō ordinatur per aliud præcedens sacramentum. Et ideo ante susceptionē baptismi, non habent pueri aliquomodo baptismum in voto, sed soli adulti: vnde rem sacramenti non possunt percipere sine perceptiōe sacramēti. Et ideo hoc sacramentū in hoc modo est de necessitate salutis, sicut baptismus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sicut Aug. dicit, exponens illud verbum Ioan. Hunc cibū & potū, scilicet carnis suæ & sanguinis societatem vult intelligi: corporis & mēmbrorū suorū quod est Ecclesia in prædestinatis, & vocatis, & iustificatis, & glorificatis sanctis, & fidelibus eius. Vnde sicut ipse dicit in Epistola ad Bonifaciū, Nulli est aliquatenus ambigendū, tūc vnūquēq; fidelium corporis sanguinisq; Domini participē fieri, quādo in baptismate mēbrū corporis Christi efficitur: nec alienari ab illius panis calicisq; consortio, etiā si antequā panē illū comedat & calicē hibat, de hoc sæculo in vnitate corporis Christi cōstitutus abscedat.

¶Ad secundum dicendū, q̄ hæc est differentia inter alimētum corporale & spirituale, q̄ alimentū corporale cōuertitur in substantiam eius, qui nutritur, & ideo nō potest homini valere ad vitæ conseruationem alimētū corporale, nisi realiter sumatur. Sed alimentū spirituale conuertit hominem in ipsum: secundū illud quod Aug. dicit in lib. Confes. q̄ quasi audiuit vocē Christi dicētis sibi, Nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Potest autē aliquis in Christum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam sine huius sacramenti perceptione. Et ideo non est simile.

¶Ad tertium dicēdum, quòd baptismus est sacramētū mortis & passionis Christi, prout homo regeneratur in Christo virtute passionis eius: sed Eucharistia est sacramentum passionis Christi, prout homo perficitur in vnione ad Christū passum. Vnde sicut baptismus dicitur sacramentum fidei, quæ est fundamentū spiritualis vitæ, ita Eucharistia dicitur sacramentū charitatis, quæ est vinculum perfectionis, vt dicitur Col. 3.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm conuenienter hoc sacramentum pluribus nominibus nominetur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconueniēter hoc sacramētū pluribus nominibus nominetur. Nomina enim debent respondere rebus. Sed hoc sacramentum est vnū : vt dictum est. Ergo non debet pluribus nominibus nominari.

¶Præterea, Species non notificatur conuenienter per id quod est commune toti generi. Sed Eucharistia est sacramentum nouæ legis. Omnibus autem sacramentū commune est, q̄ in eis confertur gratia : quod significat nomen Eucharistiæ, quod est idem quod bona gratia. omnia etiam sacramenta remedium nobis afferunt in via præsentis vitæ: quod pertinet ad rationem viatici. in omnibus etiam sacramentis fit aliquid sacrum: quod pertinet ad rationem sacrificij. Et per omnia sacramenta sibi inuicē communicant fideles: quod significat hoc nomen synaxis in Græco, vel communio in Latino. Ergo hæc nomina non conuenienter adaptantur huic sacramento.

¶Præterea, Hostia videtur esse idem quod sacrificium. Sicut ergo non propriè dicitur sacrificium, ita nec propriè dicitur hostia.

¶SED CONTRA est quod vsus fidelium habet.

CONCLVSIO.

Eucharistiæ sacramentum, vt est Dominicæ passionis commemoratiuum, sacrificium nominatur: vt verò vnum Christi corpus mysticum designat, Communio: vt autem beatæ & æternæ fruitionis præfiguratiuum, Eucharistia dicitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum habet triplicem significationem. Vnam quidem respectu præteriti : inquantum scilicet est cōmemoratiuum Dominicæ passionis, quæ fuit verum sacrificium, vt suprà dictum est. Et secundum hoc nominatur sacrificium. Aliam autem significationem habet respectu rei præsentis, scilicet ecclesiasticæ vnitatis, cui homines aggregantur per hoc sacramentum. Et secundum hoc nominatur communio vel synaxis. dicit enim Damasc. 4. libr. quòd dicitur communio, quia communicamus per ipsam Christo, & quia participamus eius carne & deitate, & quia communicamus & vnimur adinuicem per ipsam. Tertiam significationem habet respectu futuri; inquantum scilicet hoc sacramentum est præfiguratiuum fruitionis Dei, quæ erit in patria. Et secundum hoc dicitur viaticum: quia hīc præbet nobis viam illuc perueniendi. Et secundum hoc etiam dicitur Eucharistia, id est bona gratia: quia gratia Dei vita æterna (vt dicitur Rom. 6.) vel quia realiter continet Christum, qui est plenus gratia. Dicitur etiam in Græco metalepsis, id est assumptio : quia vt Damascen. dicit per hoc filij deitatem assumimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nihil prohibet idem pluribus nominibus nominari, secũdum diuersas proprietates vel effectus.

¶Ad secundum dicendum, quòd id quod est commune omnibus sacramentis, attribuitur antonomasticè ei propter eius excellentiam.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc sacramentum dicitur sacrificium, inquantum repræsentat ipsam passionem Christi. Dicitur autem hostia, inquantum continet ipsum Christum, qui est hostia salutaris: vt dicitur Ephes. 5.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm institutio huius sacramenti fuerit conueniens.

Infrà q. 74. art. 4. co. & ad 1. & q. 80. ar. 8. ad 1. Et 4. di. 8. q. 1. art. 3. Et 1. co. 11. le. 4. co. 4. Et le. 5. co. 1. fin.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens institutio istius sacramenti. Vt enim Philosophus dicit in 2. de Generatione, Ex eisdẽ nutrimur, ex quibus sumus. Sed per baptismum, qui est spiritualis regeneratio, accipimus esse spirituale: vt Dionys. dicit 2. cap. Cæle. hierar. Ergo per baptismum etiam nutrimur. Et 4. di Non ergo fuit necessarium instituere hoc sacramentum, quasi stin. 8. q. spirituale nutrimentum.

¶Præterea, Per hoc sacramentum homines Christo vniuntur, sicut membra capiti. Sed Christus est caput omnium hominum, etiam qui fuerunt ab initio mundi, vt suprà dictum est. Ergo non debuit institutio huius sacramenti differri vsq; ad cœnam Domini.

¶Præterea, Hoc sacramentum dicitur esse memoriale Dominicæ passionis, secundũ illud Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Sed memoria est præteritorum. Ergo hoc sacramentum non debuit institui ante Christi passionem.

¶Præterea, Per baptismum aliquis ordinatur ad Eucharistiam, quæ non nisi baptizatis dari debet. Sed baptismus institutus fuit post Christi passionem & resurrectionẽ: vt patet Mart. vlt. Ergo inconuenienter hoc sacramentum fuit ante passionem Christi institutum.

¶SED CONTRA est, quòd hoc sacramentum est institutum à Christo: de quo dicitur Mart. 7. Bene omnia fecit.

CONCLVSIO.

¶Conueniẽtissimum fuit Eucharistiæ sacramentum à Christo in vltima cœna institui, quo eius memoria firmius fidelium discipulorum cordibus firmaretur.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ conuenienter hoc sacramentum institutum fuit in Cœna, in qua scilicet Christus vltimò cum suis discipulis fuit conuersatus. Primò quidem ratione continentiæ huius sacramenti. Cõtinetur enim ipse Christus in Eucharistia sicut in sacramento. Et ideo quãdo ipse Christus in propria specie à discipulis discessurus erat, in sacramẽtali specie seipsum eis reliquit: sicut in absentia Imperatoris exhibetur venerãda eius imago. Vnde Eusebius Emissenus dicit, Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus sideribus, necesse erat vt die Cœnæ sacramẽtum corporis & sanguinis sui consecraret nobis, vt coleretur iugiter per mysteriũ, qũ semel offerebatur in pretium. Secundò, quia sine fide passionis Christi nunquam potuit esse salus: secundũ illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Et ideo oportuit omni tempore apud homines esse aliquid repræsentatiuum Dominicæ passionis. Cuius in veteri quidem Testamento præcipuum sacramentum erat agnus Paschalis. vnde & Apostolus dicit 1. Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus. Successit autem ei in nouo Testamẽto Eucharistiæ sacramentum: quod est rememoratiuum præteritæ passionis, sicut & illud fuit præfiguratiuum futuræ. Et ideo cõueniens fuit, vt imminente passione, celebrato priori sacramento, nouum sacramentum institueret. Vnde Leo papa dicit, quòd, vt vmbræ cederent corpori, antiqua obseruantia nouo excluditur sacramento, hostia in hostiam transit, sanguine sanguis aufertur, & legalis festiuitas, dum mutatur, impletur. Tertiò, quia ea quæ vltimò dicuntur, maximè ab amicis recedentibus, magis memoriæ commendantur: præsertim quia tunc magis inflammatur effectus ad amicos. Ea verò, ad quæ magis afficimur, profundius animo imprimuntur. Quia igitur (vt beatus Alex. papa dicit) nihil in sacrificijs maius esse potest quàm corpus & sanguis Christi, nec vlla oblatio hac potior est: ideo vt in maiori veneratione haberetur, Dominus in vltimo discessu suo à discipulis, hoc sacramentum instituit. Et hoc est quod Augustinus dicit in lib. responsionum ad Ianuarium, Saluator, quo vehementius commenderet mysterij huius altitudinem, vltimũ hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus, non tamen eodem modo nobis aduenientibus. Nam ea, ex quibus sumus, nobis aduenient per generationem: eadem autem inquantum ex eis nutrimur, nobis aduenient per manducationem. Vnde & sicut per baptismum regeneramur in Christo, ita per Eucharistiam manducamus Christum.

¶Ad secundum dicendum, quòd Eucharistia est sacramentum perfectum Dominicæ passionis, tanquam continens ipsum Christum passum. Et ideo non potuit institui ante Incarnationem: sed tunc habebant locum sacramenta, quæ erant tantùm præfiguratiua Dominicæ passionis.

¶Ad tertium dicendum, quòd sacramentũ istud fuit institutum in cœna, vt in futurum esset memoriale Dominicæ passionis, ea perfecta. Vnde signanter dicit, Hoc quotiescunque feceritis, de futuro loquens.

¶Ad quartum dicendum, quòd institutio respondet ordini intentionis. Sacramentum autem Eucharistiæ, quanuis sit posterius baptismo in perceptione, est tamen prius in intentione. Et ideo debuit prius institui. Vel potest dici quòd baptismus iam erat aliqualiter institutus in ipso Christi baptismo. Vnde & iam aliqui ipso Christi baptismo erant baptizati, vt legitur Ioannis 3.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm agnus Paschalis fuerit præcipua figura huius sacramenti.

1. Infrà q. 73. ar. 4. 1. co. 10. ad 3. Et 4. di. 8. q. 1. ar. 1. q. 3. ad 1. 1. q. 3. ar. 1. ad 3. Et 4. di. 8. q. 1. ar. 1. q. 3. ad 1. primum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd agnus Paschalis non fuerit præcipua figura huius sacramenti. Christus enim dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedec, propter hoc quòd Melchisedec gessit figuram sacrificij Christi, offerens panem & vinum. Sed expressio similitudinis facit quòd vnum ab alio denominetur. Ergo videtur quòd oblatio Melchisedec, fuerit potissima figura huius sacramenti.

¶Præterea, Transitus maris Rubri fuit figura baptismi: secundum illud Primæ Corinth. 10. Omnes baptizati sunt in nube & in mari. Sed immolatio agni Paschalis præcessit transitum maris Rubri, quem subsecutum est manna, sicut Eucharistia sequitur baptismum. Ergo manna est expressior figura huius sacramenti, quàm agnus Paschalis.

¶Præterea, Potissima virtus huius sacramenti est, quòd introducit nos in regnum cælorum, sicut quoddam viaticum. Sed hoc maximè præfiguratum fuit in sacramẽto expiationis, quãdo Pontifex intrabat semel in anno cũ sanguine in Sancta sanctorum: sicut Apostolus probat Hebræ. 9. Ergo videtur quòd illud sacrificium fuerit expressior figura huius sacramẽti, quàm agnus Paschalis.

¶SED CONTRA est quod Apostolus dicit primæ Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur in azymis syceritatis & veritatis.

CONCLVSIO.

¶Quanquam multis figuris fuisset Eucharistiæ sacramentum præfiguratum, præcipua tamen eius figura fuit agnus in lege præceptus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento tria considerare possumus, scilicet id quod est sacramentum tantùm, quod est panis & vinum: & id quod est res & sacramentum, scilicet corpus Christi verum: & quod est res tantùm, scilicet effectus huius sacramenti. Quantum igitur ad id quod est sacramentum tantùm, potissima figura fuit huius sacramenti oblatio Melchisedec, qui obtulit panem & vinum. Quantùm autem ad ipsum Christum passum, qui continetur in hoc sacramẽto, figuræ eius fuerunt omnia sacrificia veteris Testamenti: præcipuè sacrificium expiationis, quod erat solennissimum. Quantum autem ad effectum, fuit præcipua eius figura manna: quod habebat in se omnis saporis suauitatem (vt dicitur Sapien. 16.) sicut & gratia huius sacramenti, quantum ad omnia reficit mentem. Sed agnus Paschalis quantum ad hæc tria, præfigurabat hoc sacramentũ. Quantum enim ad primum, quia manducabatur cum panibus azymis: secundum illud Exod. 12. Edent carnes, & azymos panes. Quantum verò ad secundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Israël decimaquarta luna, quod fuit figura passionis Christi, qui propter innocentiam dicitur agnus. Quantum verò ad effectum, quia per sanguinem agni Paschalis, protecti sunt filij Israël à deuastante Angelo, & educti de Aegyptiaca seruitute. Et quãtum ad hoc ponitur præcipua figura huius sacramenti agnus paschalis: quia secundum omnia ipsum repræsentat.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAQVARTA
de materia Eucharistiæ quantum ad speciem, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de materia huius sacramenti. Et primò de specie materiæ, secundò, de cõuersione panis & vini in corpus Christi. tertiò, de modo existẽdi corpus Christi in hoc sacramẽto. quartò, de accidentibus panis & vini, quæ in hoc sacramento remanent.

¶Circa primum quæruntur octo.

¶Primò, vtrùm panis & vinum sint materia huius sacramenti.

¶Secundò, vtrùm ad materiam huius sacramenti, requiratur determinata quantitas.

¶Tertiò, vtrùm materia huius sacramenti sit panis triticeus.

¶Quartò, vtrùm sit panis azymus, vel fermentatus.

¶Quintò, vtrùm materia sacramenti sit vinum de vite.

¶Sextò, vtrùm sit admiscenda aqua.

¶Septimò, vtrùm aqua sit de necessitate huius sacramenti.

¶Octauò, de quãtitate aquæ, quæ apponit.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm materia huius sacramẽti sit panis & vinum.

¶Super Quæstionis septuagesimaquarta Articulum primum.

Anot. IN articulo primo in responsione ad secundum, habes quid sentiat Autor de casu illo si, alicubi non inueniretur vinum, an esset solus panis consecrandus. Tenet enim partem negatiuã, eo quòd perfectio sacramenti præponenda est reliquis necessitatibus. Vnde & inferius etiam dicetur, q̃ perfectio sacramẽti tantæ est necessitatis, vt etiã bis in eadem missa quandoque oporteat sumere corpus Christi.

¶Super Quæstionis septuagesimaquarta Articulum secundum.

Anot. IN secundo articulo aduerte quòd aliud est loqui de determinata quantitate materiæ, & aliud de præsentia ejusdem in litera siquidem dicitur non esse determinatam quantitatem, sed non dicitur similiter de præsentia. Et hoc pro tanto dictũ fit, vt non putetur idem aut simile iudicium de præsentia & de quantitate: nam in vtraque forma Eucharistiæ mẽtio fit de præsentia per pronomen hoc, seu hic: & propterea oportet præsentem esse materiã consecrãdam. De quãtitate verò non fit mentio: quanuis locus sit dubitationi quo ad quãtitatem vini: quia de quantitate eius fit mentio in forma consecrationis, dum dicitur, Hic est calix: oportet enim vinum contineri in calice, ac per hoc quantitatem eius calicem non excedere. Sed hoc non cogit, quoniam potest sacerdos habere coram se multos calices plenos, & simul omnes consecrare, sicut simul consecrat multas hostias. Vnde ex quantitate calicis non habetur determinata quantitas.

4. di. 12. ar. 2. q. 2. ar. 3. i. & 2. Et 4. di. 13. ar. 1. q. 1. ar. 3. q. 2. & 3.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ circa materiã huius sacramenti aliqui multipliciter errauerunt. Quidam enim, qui dicuntur Artotyritæ (vt Aug. dicit in lib. de hæresibus) offerũt pacem & caseum in hoc sacramẽto: dicentes, à primis hominibus oblationes de fructibus terræ & ouium fuisse celebratas. Alij verò, scilicet Cataphrygæ & Pepuziani, de infantis sanguine, quem de toto eius corpore minutis pũctionũ, vulneribus extorquent, quasi Eucharistiã suã conficere perhibentur, miscẽtes ei farinæ, panémq; inde facientes. Quidam verò, qui dicuntur Aquarij, aquam solã sub specie sobrietatis in hoc sacramẽto offerunt. Omnes autem hi errores & similes excluduntur, per hoc quòd Christus hoc sacramentũ sub specie panis & vini instituit: vt patet Matt. 26. Vnde panis & vinum sunt materia cõueniens huiusmodi sacramenti. Et hoc rationabiliter. Primò quidẽ quantum ad vsum sacramenti, qui est manducatio. Sicut enim aqua assumitur in sacramento baptismi ad vsum spiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio cõmuniter fit in aqua: ita panis & vinũ, quibus cõmunius homines reficiuntur, assumuntur in hoc sacramento ad vsum spiritualis mãducationis. Secundò quantum ad passionem Christi: in qua sanguis est à corpore separatus. Et ideo in hoc sacramento, quod est memoriale Dominicæ passionis, seorsum sumitur panis, vt sacramentũ corporis: & vinum, vt sacramentum sanguinis. Tertiò, quantum ad effectum cõsideratum in vnoquoq; sumentiũ: quia vt Amb. dicit super epistolam ad Corint. hoc sacramentum valet ad tuitionẽ animæ & corporis. Et ideo corpus Christi sub specie panis pro salute corporis: sanguis verò sub specie vini pro salute animæ offertur: sicut dicitur Leui. 17. quòd anima carnis in sanguine est. Quartò, quantũ ad effectũ respectu totius Ecclesiæ, quæ constituitur ex diuersis fidelibus: sicut panis conficitur ex diuersis granis, & vinum fluit ex diuersis vuis: vt dicit glos. super illud primæ Corint. 10. Multi vnũ corpus sumus, &c.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd licet carnes animalium occisorum expressius repræsentent Christi passionem: tamen minus competunt ad cõmunem vsum huius sacramenti, & ad ecclesiasticam vtilitatem significandam.

¶Ad secundum dicendũ, quòd licet non in omnibus terris nascatur triticum vel vinum: tamẽ de facili ad omnes terras deferri potest, quantum sufficit ad vsum huius sacramẽti. Nec propter defectum alterius est vnum tantùm sine altero consecrandum: quia non esset perfectum sacramentum.

¶Ad tertium dicendum, quòd vinũ in modica quantitate sumptum, non potest multum ægrotanti nocere. Et tamen si noceamentum timeatur, non est necesse quòd omnes accipientes corpus Christi, etiam accipiant sanguinem: vt infrà dicetur.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius sacramenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius sacramenti. Effectus enim gratiæ non sunt minus ordinati, quàm effectus naturæ. Sed sicut dicitur in secundo de Anima. omnium natura cõstantium, positus est terminus & ratio magnitudinis & augmenti. Ergo multò magis in hoc sacramento (quod dicitur Eucharistia, id est bona gratia) requiritur determinata quantitas panis & vini.

9. ar. 2. ar. 1. q. 3.

¶Præterea, Ministris Ecclesiæ non est à Christo data potestas ad ea quæ pertinent ad irrisionem fidei & sacramentorum eius: secundum illud primæ Corinth. 10. Secundum potestatẽ quam dedit nobis Deus in ædificationem, & non in destructionẽ. Sed hoc esset ad irrisionem sacramenti, si sacerdos vellet consecrare totum panem, qui venditur in foro, & totum vinum, quod est in cellario. Ergo hoc facere non potest.

¶Præterea, Si aliquis baptizetur in mari, non tota aqua maris sanctificatur per formam baptismi: sed solùm aqua illa, qua corpus baptizati abluitur. Ergo nec in hoc sacramento superflua quantitas panis & vini consecrari potest.

¶SED CONTRA est, quòd multum opponitur pauco, & magnum paruo. Sed nulla est ita parua quantitas panis aut vini, quæ non possit consecrari. Ergo etiam nulla est ita magna, quæ consecrari non possit.

CONCLVSIO.

¶Non est determinata materiæ huius sacramenti quantitas, sed tanta sufficiens est, quæ vsus eius cõmenset.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quòd sacerdos nõ posset consecrare immensam quãtitatem panis aut vini: puta totũ panem, qui venditur in foro, aut totum

¶ *Super Quæstionis septuagesimæquartæ Articulum tertium.*

TItulus vt sonat.

Elementū.

¶In hoc articulo magna est quæstio, & satis obscura de materia Eucharistiæ quo ad panem: habet enim multas difficultates, & varias opiniões. Est siquidem difficultas prima (quam tradat Autor in litera) propter diuersitatem frumẽtorum: est & alia difficultas comparãdo panem ad pastam. Et Albertus quidem Magnus in 4. senten. distinct. 11. tenet panẽ ex spelta esse materiam Eucharistiæ (quẽ sequitur Petrus de Pal.) similiter tenet ex amido panem confectum posse consecrari. Autor verò tã circa amidum quàm circa speltam opinatur contrarium, sed apponit siliginem panem, quem Albertus negare videtur. De pasta quoq; Scotus tenet partem negatiuam, ponẽdo tamen pastam esse eiusdem speciei cũ panẽ. Quid autem inter tot varia tenendum sit, ad rationes oportet deducere.

¶Tria sunt fundamẽta, ex quibus proceditur. Primum est vnitas specifica materiæ. Creditur enim eiusdem speciei debere esse materiam in hoc sacramento, sicut & in cæteris inuenitur: & hinc infertur q̃ ex solis illis frumentis, quæ sunt eiusdem speciei cum tritico, potest confici panis pro hoc sacramento. Et per hãc viam processisse videntur Autor in litera, Scotus, Durand. & Petrus de Pa. habẽtque via hæc difficultatẽ annexã ex illa propositione, Generat sibi simile secundum speciem: quoniam hac vtitur ad discernẽdum distinctã speciẽ à tritico.

¶Aliud fundamentum est cõtrarium huic, pro quanto ponit sufficere genus proximum ad triticum: ita quòd frumentum quod est gentis, sicut ad conficiendum panem pro sacramẽto. Et hac via processit Albertus, ponens tamen solùm duas frumẽti speties, scilicet triticum & speltam. Habẽtque fundamentum aliquod in Euãgelij verbis, quibus Dominus se compat grano frumenti.

¶Tertium demum fundamentum, quod manifestat Petrus de Pal. est autoritas quarundam Ecclesiarum, quæ consecrant panem confectum ex spelta, quod etiam rangit Autor in litera, dum in secundo argumento obiiciendo affert, quòd de spelta in quibuldam locis panis conficitur ad vsum huius sacramenti.

¶Ad quæ quidem fundamenta si liberè respexerimus, nullam cogentem inuenijnuntur habere rationem, nisi vltimum propter auctoritatem Spiritus sancti gubernantis Ecclesiam. nam ob similes particulares consuetudines, venerabiliter sustinent Theologi, plures facerdotes consecrare eandem hostiam: vt infectius patebit. Quocirca ex his quæ fiunt colligendo, vtiuersale, quum experientia probatum appareat, ex tritico, & siligine, & ex spelta panem confectum ex parte proximæ materiæ sacramento, alia via incedendum esse reor: scilicet ex parte proximæ materiæ Eucharistiæ. Materia enim proxima, quam ex Euangelio intubitãter habemus, est panis non determinatus ad talem vel talem materiam remotam, qualis est triticum, spelta, far, &c. sed panis absolutè, hoc est sine determinatione aliqua: ita quòd ex quibuscunque tanquam ex materia transeunte panis conficiatur, dummodo sit verè panis absque determinatione aliqua, potest consecrari. Dico autem absque determinatione aliqua: quoniam ex vsu verborum hoc discerni videtur, alterius siquidem rationis est panis, qui frequenti vsu sine additione aliqua vocatur panis: & alterius rationis sunt qui appellantur panes cum additione, scilicet panis ordeaceus, panis milliaceus, panis castanearum, & huiusmodi. Isti enim sunt panes cum additione: qui ideo cũ additione proferũtur, vt intelligantur nõ panes sed panes tales, sicut etiã vinũ ex pomis granatis, eadẽ ratione non dicitur vinum, de malogranatis. Isti, inquam, panes tales nõ possunt consecrari: quia non sunt verè panes, sed à similitudine veri panis, Panis nomen acceperunt, sed illi qui absolutè sunt panes, quos sine additione aliqua vocamus panes, non habent, vnde eorum aliquis sacramento sit inhabilis. Et si his adiunxeris, quòd vna eadẽ res homogenea possit naturaliter ex diuersarum specierũ rebus, vt materia transeũte generari (vt testatur sanguis, qui generatur ex nutrimentis tot speciẽtum, carne, vino, pane, pisce reliquisque cibis, apparebit, quòd substantia panis eiusdẽ speciei possit generari ex multis diuersarũ specierum granis, tãquam ex materia transeuntes grana siquidẽ sunt materia transiens respectu panis multò magis q̃ farinæ. Et secundum hoc triticum ponitur propria materia panis sacramentalis: non quidem solum sit illius materia, sed quia est principale, & apud omnes certa & indubitata materia. Et sic saluantur consuetudines omnium Ecclesiarum.

¶Nec oportet ingredi difficultates inextricabiles de similitudine specifica inter genera & genitum: quum quotidie videamus tam generare multum nouam similem in specie, sed in genere. Nec negatur secũdum hoc, vnius speciei esse materiam proximã in hoc sacramento: nam panis vnius potest generare multum nouum similem in specie, & in genere. Quòd autem panis vnius speciei possit generari ex multis diuersarũ specierum granis, tãquam ex materia transeuntes grana siquidẽ sunt materia transiens respectu panis multò magis q̃ farinæ. Et secundum hoc triticum ponitur propria materia panis sacramentalis: non quidem solum sit illius materia, sed quia est principale, & apud omnes certa & indubitata materia. Et sic saluantur consuetudines omnium Ecclesiarum.

¶Nec oportet ingredi difficultates inextricabiles de similitudine specifica inter genera & genitum: quum quotidie videamus tam generare multum nouum similem in specie, sed in genere. Nec negatur secũdum hoc, vnius speciei esse materiam proximã in hoc sacramento: nam panis vnius potest generare multum nouum similem in specie, & in genere. Nec oportet etiam ad frumentum gen⁹ recurrere: quoniã frumẽtum continet sub se etiam ordeum: quum ta habentia atiãs.

¶Vnde ex similitudine ex verbis Domini comparantis se grano frumenti, argumentum efficax sumi non potest: vltra hoc quòd theologia symbolica non est argumentatiua: vt Dionyl. dixit. Apparet quoque via hæc rationabilis & vera: ex eo quòd soluit omnes difficultates accidentes in tc. & ipsi omnia consonant.

Et cõfirmatur hoc ex vino, nam vinũ omnes nõ vidẽtur eiusdem speciei. cui? signũ est. q̃ nõ quilibet ex qualibet materia ppagationũ sunt multæ eatũ & tamẽ vinum ex

quibuscunq; vuis cõflatũ, vnius ponitur speciei. Et hæc sunt dicta cõparãdo panẽ ad materiã remotam. Cõparando verò ad materiã proximã dicæ rationes, diuersitas inducentes difficultates occurrũt. Prima est de identitate seu diuersitate inter panem & pastam. secunda est ex diuersitate modorũ coquendi pastam.

Obscura siquidem videtur differentia inter panẽ & pastã crudam. reputat enim Scotus probabile esse q̃ nõ differãt species: quia decoctio nõ facit nisi exhalationẽ humoris aquei, & mistio nõ est ibi nisi iuxtà positio, & ex pane fit pasta, si mica digitis cõprimas. Oppositũ autẽ rationabilius videtur: quã decoctio applicãdo actiua passiuis, specie panis facit, sicut maturatio de agresta faciendo vuã, facit de agresta vinũ. Ars enim in cõfectione panis, nõ concurrit nisi applicãdo actiua passiuis: vt patet ex hoc quòd forma panis est forma substãtialis. Quod conuincitur apud fideles, ex hoc quòd panis transfunditur in corpus Christi, & accidentibus remanẽtibus nõ remanet panis: qui remanere cũ reliquis accidẽtibus, si accidẽs significaret. Vnde & falsum est, q̃ ius pasta decoquitur in clibano, fiat sola euaporatio humidi: decoctio enim digerit, & generat panem. Mistione autem aut iuxtà positione nulla opus est: nouaset prima mixtio farinæ cum aqua (ex quibus confecta est pasta tanquã ex elementis ac materia transeunte) decoctione digeritur, & ad terminũ deducitur, panẽ scilicet. Nec admitto ex pane fieri pastã: sed micã molli similẽ pastæ. Acceptabilior autẽ apparet hæc positio contẽplanti diuersitatẽ specificã inter agrestã, vinum & acetũ ex eisdẽ vuis, ob diuersam caloris causalitatem. agrestã enim est succus crudus, vinum verò succus digestus: acetum autem addit excessiuã supercalefactionem. Vt testatur experientia, dũ vinum exposítum calori aceſcit: & cupientes acetum bonum habere, ad loca calida do lium transferunt. Ex his enim apparet ex solã ca loris differentia ex parte actiui, specificũ progressum posse fieri ex parte materiæ, licet nõ semper fiat: non enim differt specie pyrum coctum à pyro crudo. Dicatur verò coquẽdi modi, scilicet vel assando vel elixando, speciem variare nõ videntur: panis siquidem elixus, vt lagana, aut frixus (quo etiam modo laganain veteri lege offerebatur) aut assus, vt panis in clibano, & subcinericius, & hostia, eiusdem videtur specie quo ad substantiam, solũq; accidẽtali forma differre videntur. Verum in proposito modo videtur verum q̃ patui pendendum, ita q̃ nec ex diuersitate specifica, nec ex identitate specifica sufficiens ratio habeatur. Sed credendo quòd nec pasta, nec panis, nisi affert, est consecrabilis, ratione aliunde sumẽda, dicimus quòd sicut in sacramẽto baptismi aqua à Christo est instituta, ita in Eucharistia panis: & quemadmodũ ibi aqua intelligitur nõ solùm substãtia aquæ, sed etiam quòd sit sub forma aquæ: & propterea aqua sub forma grãdinis aut niuis non est materia baptismi (ita per panem intelligẽdus est panis & secundum substantiã & secundum formã panis. Et per hoc excluduntur quæcunq; confiũt ex pasta cruda: & similiter quæcunque constant ex pasta elixa. hæc enim non habent formam panis (lato q̃ panes sint) vsus testatur humanus, quo his non vtimur vt pane, sed potius hæc comedimus cũ pane: & ex hoc ipso p. tentes distinctionem horum à pane. Assato autẽ pane solo vtimur vt pane: & propterea crediderim ipsum solũ esse consecrabilem. materia enim hæc paucas habet assertiones: vnde Autor in litera opinatiuè loquitur, quum assũt. Scotus verò tenet amidum esse consecrabilem. Albertus autem tenet panem ex spelta esse consecrabilem. Petrus de Pal. tenet panem ex amido esse consecrabilem. Durandus autem tenet panem ex pasta esse consecrabilem. Et hæc de materia panis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cuiuslibet rei naturalis materia accipit determinatam quantitatem secundum comparationem ad formã determinatam. Sed numerus fidelium, ad quorum vsum ordinatur hoc sacramentum, non est determinatus. Vnde non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd potestas ministrorum Ecclesiæ ad duo ordinatur. Primò quidem ad effectum proprium. Secundò, ad finem effectus. secũdũ autem nõ tollit primum. Vnde si sacerdos intendat consecrare corpus Christi propter aliquem malum finem (puta vt irrideat, vel veneficia faciat) propter intentionem mali finis peccat: nihilominus tamẽ propter potestatem sibi datam perficit sacramentum.

¶Ad tertium dicendum, quòd baptismi sacramentum perficitur in vsu materiæ: & ideo per formam baptismi non plus de aqua sanctificatur, quàm quantum venit in vsum. Sed hoc sacramentum perficitur in cõsecratione materiæ. Et ideo nõ est simile.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm requiratur ad materiam huius sacramenti, quòd sit panis triticeus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non requiratur ad materiã huius sacramenti, q̃ sit panis triticeus. Hoc enim sacramẽtum est rememoratiuũ Dominicæ passionis. Sed magis videtur esse consonum Dominicæ passioni panis ordeaceus, qui est asperior, & de quo etiã Christus pauit turbas in monte (vt dicitur Ioan. 6.) quàm panis triticeus. Ergo panis triticeus nõ est propria materia huius sacramenti.

¶Præterea, Figura est signum speciei in naturalib⁹ reb⁹. Sed quædã frumẽta sunt, quæ habent similẽ figurã grano tritici, sicut far, & spelta, de qua etiã in quibusdã locis panis cõficiẽt ad vsum huius sacramẽti. Ergo panis triticeus nõ est ꝓpria materia huius sacramẽti.

¶Præterea, Permixtio speciẽ soluit: sed vix inueniẽ farina triticea, quæ alterius frumenti permixtionẽ nõ habeat, nisi fortè de electis granis studiosè fiat. Nõ ergo videt q̃ panis triticeus sit ꝓpria materia huius sacramẽti.

¶Præterea, Illud quod est corruptum, videtur esse alterius speciei. Sed aliqui conficiũt ex pane corrupto, qui iam non videtur esse panis triticeus. Ergo videtur quòd talis panis nõ sit propria materia huius sacramẽti.

SED CONTRA est, quòd in hoc sacramento continetur Christus, qui se grano frumẽti cõparat Ioan. 12. dicens, Nisi granum frumẽti cadens in terrã, mortuũ fuerit, ipsum solum manet. Ergo panis frumenti, siue triticeus, est materia huius sacramenti.

CONCLVSIO.

¶ Panis triticeus, siue frumenti conueniens est sacramenti Eucharistiæ materia, cùm eo communiter homines pro alimento vtantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, ad vsum sacramentorum assumitur talis materia, quę cõmunius apud homines in talem vsum venit. Inter alios autem panes communius homines vtuntur pane triticeo: nam alij panes videntur esse introducti in huius panis defectum. Et ideo Christus creditur in huius panis specie hoc sacramentum instituisse. qui etiam panis magis confortat hominem, & ita conuenientius significat effectum huius sacramenti. Et ideo propria materia huius sacramenti, est panis triticeus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd panis ordeaceus cõpetit ad significandã duritiẽ veteris legis, ꝓpter duritiẽ panis, tum etiã, qa vt Aug. dicit in lib. 83. Quæstionũ, ordei medulla, quæ tenacissima palea tegitur, vel ipsam legẽ significat, quæ ita data erat, vt in ea vitale animæ alimentũ corporalibus sacramentis obtegeret, vel ipsum populũ nondum expoliatum carnali desiderio, q̃d tanq̃ palea cordi eius inhærebat. Hoc aũt sacramẽtũ pertinet ad suaue iugum Christi, & ad veritatẽ iam manifestatam, quibuscunq; vuis cõflatũ, vnius ponitur speciei. Et hæc sunt dicta cõparãdo panẽ ad materiã remotam. Cõparando verò ad materiã proximã dicæ rationes, te inter panem & pastam. secunda est ex diuersitate modorũ coquendi pastam.

& ad populum spiritualem. Vnde non esset materia conueniens huius sacramenti, panis ordeaceus.

¶Ad secundum dicendum, quòd generans generat sibi simile in specie. fit tamen aliqua dissimilitudo generantis ad genitum quantum ad accidentia, vel propter materiã vel propter debilitatem virtutis generatiuæ. Et ideo si qua frumẽta sunt, quæ ex semine tritici generari possunt (sicut ex grano tritici seminato in malis terris, nascitur siligo) ex tali frumẽto panis cõfectus, potest esse materia huius sacramenti. Quod tamen nõ videtur habere locum neq; in ordeo, neque in spelta, neq; etiam in farre, quod inter omnia est grano tritici similius. Similitudo autem figuræ in talibus, magis videtur significare propinquitatem, quàm identitatem speciei: sicut ex similitudine figuræ manifestatur q̃ canis & lupus sunt propinquæ speciei, non autem eiusdem. Vnde ex talibus frumentis, quæ nullo modo possunt ex semine tritici generari, non potest confici panis, qui sit debita materia huius sacramenti.

¶Ad tertium dicendũ, quòd modica permixtio non soluit speciẽ: quia id quod est modicum, quodammodo assumitur à plurimo. Ideo si sit modica admixtio alterius frumẽti ad multò maiorem quantitatem tritici, potest exinde cõfici panis, qui est materia huius sacramenti. Si verò sit magna permixtio (puta ex æquo vel quasi) talis permixtio speciẽ mutat. vnde panis exinde confectus, non erit debita materia huius sacramenti.

¶Ad quartum dicendum, quòd aliquando est tanta corruptio panis, quòd soluitur species panis: sicut cùm continuitas soluitur, & sapor, & color, & alia accidentia mutantur: vnde ex tali materia non potest confici corpus Christi: sed peccat conficiens propter irreuerentiam sacramenti.

Et quia amidum est ex tritico corrupto, nõ videtur quòd panis ex eo confectus, possit fieri corpus Christi: quanuis quidam contrarium dicant.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm hoc sacramentum debeat confici ex pane azymo.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non debeat confici ex pane azymo. Debemus enim in hoc sacramento imitari institutionem Christi. Sed Christus videtur hoc sacramẽtum instituisse in pane fermentato: quia sicut legitur Exo. 12. Iudei secundum legem incipiebant vti azymis in die Paschæ (quod celebratur decimaquarta luna) Christus autem instituit hoc sacramentum in cœna, quam celebrauit ante diem festum Paschæ: vt habetur Ioan. 13. Ergo & nos debemus hoc sacramẽtum celebrare in pane fermentato.

¶Præterea, Legalia non sunt obseruanda tempore gratiæ. Sed vti azymis, fuit quædam legalis cæremonia: vt patet Exod. 12. Ergo in hoc sacramento gratiæ non debemus azymis vti.

¶Præterea, Sicut suprà dictum est. Eucharistia est sacramentum charitatis, sicut baptismus fidei: vt suprà dictũ est. Sed feruor charitatis significatur per fermentũ: vt patet in glos. super illud Matt. 13. Simile est regnum cælorũ fermento, &c. Ergo hoc sacramentum debet confici de pane fermentato.

¶Præterea, Azymum & fermentatũ sunt accidentia panis, non variantia eius speciẽ. Sed in materia baptismi nulla discretio adhibetur circa differentiã accidentium aquę, puta si sit salsa vel dulcis, calida vel frigida. Ergo in hoc sacramento aliqua discretio adhiberi non debet, vtrùm panis sit azymus vel fermentatus.

¶SED CONTRA est, quòd extra de celebratione missarum, c. literas. punitur sacerdos qui in pane fermentato & scypho ligneo missarum solennia celebrare præsumpsit.

CONCLVSIO.

¶ Quanuis confici possit Eucharistiæ sacramentum ex quocunque fermentato pane, secundum cuiusq; ecclesiæ suæ vsum: conuenientius tamen est, vt ex pane conficiatur azymo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa materiam huius sacramenti duo possunt considerari, scilicet quid sit necessarium, & quid conueniens. Necessarium quidẽ est, vt sit panis triticeus (sicut dictum est) sine quo non perficitur sacramentũ. Non est autem de necessitate sacramenti, quòd sit azymus vel fermentatus, quia in vnoquoq; cõfici potest. Conueniens autem est, vt vnusquisque seruet ritum suæ Ecclesiæ in sacramenti celebratione. Super hoc autem sunt diuersæ Ecclesiarum consuetudines. Dicit enim beatus Greg. in registro, Romana ecclesia offert azymos panes, propterea quòd Dominus sine vlla commixtione suscepit carnem: sed certæ Ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo quòd verbum Patris indutũ est carne, sicut fermentum miscetur farinæ. Vnde sicut peccat presbyter in Ecclesia Latinorũ, celebrans de pane fermẽtato: ita peccaret presbyter Græcus in Ecclesia Græcorũ, de pane azymo, quasi peruertens Ecclesiæ suæ ritum. Et tamen consuetudo de pane azymo celebrandi, rationabilior est.

Primo quidẽ, propter institutionẽ Christi: qui hoc sacramentum instituit prima die azymorum (vt habetur Matth. 26. & Mar. 14. & Luc. 22.) qua die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat: vt habetur Exod. 12. Secundò, quia panis est propriè sacramentũ corporis Christi (quod sine corruptione conceptum est) magis quàm diuinitatis ipsius: vt infrà patebit. Tertiò, quia hoc magis competit synceritati fidelium, quæ requiritur ad vsum huius sacramenti: secundum illud primæ Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur in azymis synceritatis & veritatis. Habet tamen hæc consuetudo Græcorum aliquam rationem, & propter significationem quam tangit Greg. in detestationẽ hæresis Nazarænorum, qui legalia Euangelio miscebant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut legitur Exod. 12. solennitas Paschalis incipiebat * in vesperis decimæquartæ lunæ: & tũc Christus post immolationem agni Paschalis hoc sacramentum instituit. Vnde hæc dies à Ioan. dicitur præcedere diem Paschæ, & à tribus aliis Euangelistis dicitur prima dies azymorum, quando fermentatum in domibus Iudæorum nõ inueniebatur: vt dictum est. Et de hoc suprà notatum est plenius in tractatu Dominicæ passionis.

¶Ad secundum dicendum, quòd conficientes ex azymo, non intẽdunt cæremonias legis seruare, sed conformare se institutioni Christi. Et ideo non iudaizant, alioquin & celebrantes in panes fermentato, iudaizarent: quia Iudæi panes primitiarum, fermentatos offerebant.

Annot. IN art. 4. circa illud, quod de presbytero Græco dicitur, scilicet quòd debet seruare ritum Græcum in Ecclesia Græca, dubium occurrit ex Petro de Pal. in 4. dist. 11. oppositum concludente, ex hoc q̃ Græci sunt schismatici, nullúmque etiam ipsorũ debet eis adhærere. ac per hoc potest sicut in toto, sic & in parte ab eis discordare. nõ ergo peccaret non seruans ritum eorum.

¶Ad hoc dicitur, quòd Autor loquitur de Græcis Ecclesijs & presbyter tit absolutè, & non de iisdem schismaticis. & propterea optimè dicit quòd peccaret, peruertens Ecclesiæ seruitium. Et hinc sequitur, quòd etiam tempore schismatis peccaret: quia schismã non soluit ritus rectos Ecclesiarum, qualis est iste, qui non ex schismate, sed ex ratione ecclesiastica in eis est: vt Greg. in litera allata testatur. Quocirca si presbyter Græcus & in Græca Ecclesia celebrat, peccaret nõ seruãdo ritum Græcæ Ecclesiæ, non à schismaticis præceptum, sed vsum ab Ecclesia statutum, quod ibi seruetur. Vnde in 6 cil. Floren. sub Eugenio IIII. legimus sic, Itẽ in azymo siue fermentato pane tritico corp⁹ Christi veraciter confici, sacerdotẽsq; in altero ipsum Domini corpus conficere debere, vnũquemque scilicet iuxta suæ Ecclesiæ siue Occidentalis, siue Orientalis consuetudinem.

¶Et quum obiicitur, q̃ nemo debet eis adhærere, verum est quantũ ad ea quæ sunt schismatis: & similiter potest dici de eo qui sunt schismatis. & similiter potest dici de eo qui sunt schismatis. & in parte in his quæ sunt schismatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæquarta Articulum quintum.*

IN art.5.memento ſu prædictorũ & applicãd ad propoſitũ,& vide vuam nõ eſſe conſecrabilem:quia nõ cõtinet vinum ſub forma potabili,ſed manducabili.

¶ *Super Quæſtionis ſeptuageſimæquarte Articulum ſextum.*

IN arti.6.aduerte ne credas dicentibus Græcos offerre calicem Domini cum vino tantũm:hoc enim Armeni,non Græci, olim faciebãt:vt pater in cõci.Floren.ſub Eug.tiii. Vbi decretũ eſt, vt etiã ipſi Armeni ſe cum vniuerſo orbe Chriſtiano conforment, omnéſq; Latinorũ Græcorúmq; Eccleſias imitando, in calicis oblatione paululum aquæ vino admi ſceant.

4.diſt. 11.q.2. ar.3.q.1. Et 1.Co. vint.11. lect.7. princ.

¶ *Super Quæſtionis ſeptuageſimaquarta Articulum ſeptimum.*

IN art.7.circa aquã, ex qua fit panis pro ſacramento, vide ratione literæ in calce articuli,ad probandum ꝙ oportet eſſe aquã veram & naturalem, & ſubſipe illam vt rationabilem. An autem ſit neceſſaria,cogitatione opus eſt.& ratio eſt eadẽ cum ſuperius tacta de diuerſis ſpeciebus granorum componẽtium panem:quia enim ad ſacramẽti ſufficit, ꝙ ſit verus panis,ſi panis verus poteſt fieri ex aqua artificiali(puta roſacea) conſequens eſt ꝙ nõ eſt de neceſſitate ſacramẽti aqua naturalis. An autem panis conſectus ex farina & aqua roſacea, eſſet verus panis,experiẽtia comprobandum eſſet.videdo,in quo differret ab aliis panibus. nam ſi ſolo odore roſarum differre appareret, crederem ipſum eiuſdẽ eſſe ſpeciei cũ aliis,quũ aqua non ſit pars eſſentialis panis,ſed materia tranſiens eiuſdem. Non enim permanet aqua ſecũdum ſeipſam in pane, ſed panis eſt tertia res reſultans ex cõmixtione farinæ & aquæ per paſtæ decoctionẽ. Non eſt autem remotũ diuerſarum ſpecierum res poſſe eſſe materiam tranſeũtem reſpectu alicuius vnius etiã homogenei: vt patet de his ex quibus generatur ſanguis.

¶ Et hæc etiam ſufficiãt pro octauo articulo.

¶Ad tertium dicendum, quòd fermentum ſignificat characterem propter aliquẽ effectum:quia ſcilicet panem facit ſapidiorem & maiorem.Sed corruptionẽ ſignificat ex ipſa ratione ſuæ ſpeciei.

¶Ad quartum dicendum,ꝙ quia fermentũ habet aliquid corruptionis,& ex pane corrupto non poteſt confici hoc ſacramentum (vt dictum eſt)ideo magis attenditur circa panẽ differentia azymi & fermẽtati, quàm circa aquam baptiſmi,differentia calidi & frigidi.Poſſet enim tanta eſſe corruptio fermenti,quòd ex eo non poſſet confici ſacramentum.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm vinum vitis ſit propria materia huius ſacramenti.

AD QVINTVM ſic procedi-tur. Videtur quòd non ſit propria materia huius ſacramenti vinũ vitis. Sicut enim aqua eſt materia baptiſmi,ita vinum eſt materia huius ſacramenti.Sed in qualibet aqua poteſt fieri baptiſmus. Ergo in quolibet vino (puta malorum granatorum,vel mororũ, aut huiuſmodi)poteſt confici hoc ſacramentum, præſertim cùm in quibuſdam terris vites non creſcant.

¶Præterea, Acetum eſt quẽdam ſpecies vini,quod de vite ſumitur:vt Iſido.dicit. Sed de aceto nõ poteſt confici hoc ſacramẽtũ. Ergo videtur quòd vinum non ſit propria materia huius ſacramenti.

¶Præterea,Sicut de vite ſumitur vinũ depuratum,ita etiam agreſta & muſtum. Sed de his non videtur poſſe confici hoc ſacramentũ:ſecundum illud quod in ſexta ſynodo legitur, Didicimus, quòd in quibuſdam Eccleſijs ſacerdotes ſacrificio oblationis cõiungunt vuas:& ſic ſimul vtrũque populo diſpenſant.præcepimus igitur,vt nullus ſacerdos hoc vlterius faciat. Et Iulius Papa reprehendit quoſdam, qui expreſſum vinũ in ſacramento Dominici calicis offerũt.Ergo videtur quòd vinũ vitis non ſit propria materia huius ſacramenti.

¶SED CONTRA eſt, quòd ſicut Dominus ſe comparauit grano frumẽti,ita etiam ſe cõparauit viti,dicens Ioan.15. Ego ſum vitis vera.Sed ſolus panis de frumento, eſt materia huius ſacramenti:vt dictum eſt. Ergo ſolum vinum de vite, eſt propria materia huius ſacramenti.

CONCLVSIO.

¶Solum vinum vitis propria eſt materia huius ſacramenti, quam Chriſtus inſtituit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd de ſolo vino vitis poteſt confici hoc ſacramentum.Primò quidem propter inſtitutionem Chriſti,qui in vino vitis hoc ſacramẽtum inſtituit:vt patet ex eo quod ipſe dicit Matth.26.circa inſtitutionem huius ſacramenti,Nõ bibam ammodo de hoc genimine vitis. Secundò,quia ſicut dictum eſt, ad materiam ſacramentorum aſſumitur id quod propriè & communiter habet talem ſpeciem.Propriè autẽ vinum dicitur quod de vite ſumitur; alij verò liquores, vinum dicuntur ſecundum quandam ſimilitudinem ad vinum vitis.

¶Tertiò, quia vinum vitis magis competit ad effectum huius ſacramenti,qui eſt ſpiritualis lætitia:quia ſcriptum eſt,quòd vinum lætificat cor hominis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd illi liquores nõ dicuntur propriè vinum,ſed ſecũdum ſimilitudinem. Poteſt autem verum vinum ad terras illas deferri,in quibus vites nõ creſcunt,quantum ſufficit ad hoc ſacramentum.

¶Ad ſecundum dicendum,quòd vinũ fit acetum per corruptionem:vnde non fit reditus de aceto in vinũ:vt dicitur 8.Meta. Et ideo ſicut de pane totaliter corrupto non poteſt confici hoc ſacramentum,ita nec de aceto. Poteſt tamen confici de vino acſcenti,ſicut & de pane,qui eſt in via ad corruptionem:licet peccet conficiens,vt prius dictum eſt.

¶Ad tertium dicendum,quòd agreſta eſt in via generationis:& ideo nondum habet ſpeciem vini.& propter hoc de ea nõ poteſt confici hoc ſacramentum. Muſtum autem iam habet ſpeciem vini:nam eius dulcedo atteſtatur digeſtioni,quæ eſt completio à naturali calore:vt dicitur in 4.Meteo.& ideo de muſto poteſt confici hoc ſacramentum.Non tamen debent vuæ integræ huic ſacramento miſceri:quia iam eſſet ibi aliquid præter vinum.

Prohibetur etiam ne muſtum ſtatim expreſſum de vua,in calice offeratur:quia hoc eſt indecens propter impuritatem muſti. Poteſt tamen in neceſſitate fieri.dicitur enim ab eodẽ Iulio Papa,Si neceſſe fuerit,botrus in calicem prematur.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm aqua ſit vino permiſcenda.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur ꝙ aqua non ſit vino permiſcenda. Sacrificium enim Chriſti figuratum fuit per oblationem Melchiſedec,qui Geneſ.14.non legitur obtuliſſe niſi panem & vinũ. Ergo videtur quòd in hoc ſacramento non debeat adiungi aqua.

4.diſt. 11.q.1. ar.4. Et 1.Co. vint.11. lect.5.

¶Præterea, Diuerſorum ſacramentorum diuerſæ ſunt materiæ. Sed aqua eſt materia baptiſmi. Ergo non debet aſſumi ad materiam huius ſacramenti.

¶Præterea, Panis & vinum ſunt materia huius ſacramenti.Sed pani nihil adiungitur.Ergo nec vino debet aliquid adiungi.

¶SED CONTRA eſt quod Alex.Papa ſcribit. In ſacramentorum oblationibus, quæ inter miſſarum ſolennia Domino offeruntur, panis tantùm & vinum aqua permixtum, in ſacrificium offerantur.

CONCLVSIO.

¶Congruit vt euchariſtiæ ſacramentum conficeretur in vino aqua permiſto.ſecundum quod Chriſtus illud inſtituiſſe creditur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vino, quod offertur in hoc ſacramento,debet aqua miſceri. Primò quidem propter inſtitutionem:probabiliter enim creditur, ꝙ Dominus hoc ſacramentum inſtituerit in vino aqua permixto, ſecundum morẽ illius terræ. Vnde & Prouerb.9.dicitur,Bibite vinum quod miſcui vobis. Secundò,quia hoc cõuenit repræſentationi Dominicæ paſſionis. Vnde dicit Alex.Papa,Non debet in calice Domini aut vinum ſolum,aut aqua ſola offerri,ſed vtrunq; permixtum:quia vtrunq; ex latere eius in paſſione ſua profluxiſſe legitur. Tertiò,quia hoc conuenit ad ſignificandum effectũ huius ſacramenti,qui eſt vnio populi Chriſtiani ad Chriſtũ:quia vt Iulius Papa dicit,videmus in aqua populum intelligi, in vino verò oſtendi ſanguinẽ Chriſti:ergo cùm in calice vino aqua miſcetur,Chriſto populus adunatur. Quartò,quia hoc competit ad vltimum effectum huius ſacramẽti,qui eſt introitus ad vitam æternam.vnde Amb.dicit in lib.de ſacramentis, redundat aqua in calicem,& ſalit in vitam æternam.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd ſicut Ambroſ. dicit ibidem,ſicut ſacrificium Chriſti ſignificatum eſt per oblationem Melchiſedec,ita etiam ſignificatum eſt per aquam, quæ in eternò fluxit de petra:ſecundum illud primæ Corin.10.Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra.

¶Ad ſecũdum dicendum,quòd aqua aſſumitur in baptiſmo ad vſum ablutionis.In hoc autem ſacramento aſſumitur ad vſum refectionis:ſecundum illud Pſalm. Super aquam refectionis educauit me.

Iaſ.41. 43.a.6. Et 4.diſt. 11.q.2. ar.3.q.2. ꝙ.3. Et 1.Co. vint.11. lect.6.

¶Ad tertium dicendum,quòd panis ex aqua & farina conficitur.Et ideo cùm vino aqua miſcetur,neutrum ſine aqua exiſtit,

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm permixtio aquæ ſit de neceſſitate huius ſacramenti.

AD SEPTIMVM ſic proceditur.Videtur quòd per mixtio aquæ ſit de neceſſitate huius ſacramenti. Dicit enim Cypria.ad Cæcilium, Sic calix Domini non eſt aqua ſola & vinum ſolum, niſi vtrunque miſceatur

4.diſt. 11.q.2. ar.3.q.2. ꝙ.3. Et 1.Co. vint.11. lect.6.

ſceatur,quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola,niſi vtrunque,ſcilicet farina & aqua,fuerit adunatum Sed admixtio aquæ ad farinam,eſt de neceſſitate huius ſacramenti. Ergo pari ratione admixtio aquæ ad vinum.

¶Præterea, In paſſione Domini,cuius hoc ſacramẽtum eſt memoriale,ſicut de latere eius exiuit ſanguis, ita & aqua. Sed vinum quod eſt ſacramentum ſanguinis,eſt de neceſſitate huius ſacramenti:ergo pari ratione & aqua.

¶Præterea,Si aqua non eſſet de neceſſitate huius ſacramenti, non referret quæcunque aqua huic ſacramento apponeretur.& ita poſſet apponi aqua roſacea,vel quæcunque alia huiuſmodi aqua.Quod non habet vſus Eccleſiæ.Aqua ergo eſt de neceſſitate huius ſacramenti.

¶SED CONTRA eſt quod Cypria.dicit,Si aliquis de anteceſſoribus noſtris,vel ignoranter,vel ſimpliciter non obſeruauit,vt ſcilicet aquam vino miſceret in ſacramento, poteſt ſimplicitati eius venia concedi.Quod non eſſet,ſi aqua eſſet de neceſſitate ſacramenti,ſicut eſt vinum vel panis.Non ergo aquæ admixtio eſt de neceſſitate ſacramenti.

CONCLVSIO.

¶Non eſt aqua vino permiſcenda de neceſſitate ſacramenti.

¶RESPONDEO dicendum, quòd iudicium de ſigno, ſumendum eſt ex eo,quod ſignificatur. Appoſitio autem aquæ ad vinum refertur ad ſignificandam participationem huius ſacramenti à fidelibus,quantum ad hoc, quòd per aquam mixtũ vino,ſignificatur populus adunatus Chriſto,vt dictum eſt. Sed & hoc ipſum quòd de latere Chriſti pendentis in cruce aqua profluxit,ad idem refertur:quia per aquam ſignificatur ablutio peccatorum,quæ fiebat per paſſionem Chriſti. Dictum eſt autem ſuprà, quòd hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ,vſus autem fidelium non eſt de neceſſitate ſacramenti, ſed eſt aliquid conſequens ad ſacramentum.Et ideo conſequens eſt,quòd appoſitio aquæ,non ſit de neceſſitate ſacramenti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Cypriani eſt intelligendum, ſecundum quòd dicitur illud eſſe non poſſe, quod conuenienter eſſe non poteſt. Et ſic ſimilitudo illa attenditur quantum ad id quod debet fieri:non autem quãtum ad neceſſitatem:nam aqua eſt de eſſentia panis,non autem de eſſentia vini.

¶Ad ſecundum dicendum,quòd effuſio ſanguinis directè pertinebat ad ipſam Chriſti paſſionem: eſt enim naturale corpori humano vulnerato, quòd ex eo profluat ſanguis. Sed effuſio aquæ non fuit de neceſſitate paſſionis:ſed ad demonſtrandum effectum paſſionis,qui eſt ablutio à peccatis,& refrigerium contra ardorem concupiſcentiæ.Et ideo aqua non ſeorſum offertur à vino in ſacramento,ſicut vinum offertur ſeorſum à pane. Sed aqua offertur vino permixta:vt oſtendatur quòd vinum per ſe pertinet ad hoc ſacramentum,tanquam de eius neceſſitate exiſtens,aqua autem ſecundum quòd adiungitur vino.

¶Ad tertium dicendum, quòd quia admixtio aquæ ad vinum non eſt de neceſſitate ſacramenti,non refert quantum ad ſacramenti neceſſitatem, quæcunque aqua miſceatur vino, ſiue naturalis,ſiue artificialis,vt roſacea.Quanuis quantum ad conuenientiam ſacramenti,peccet qui aliam aquam miſcet,niſi naturalem & veram:quia de latere Chriſti pendentis in cruce aqua vera profluxit,non humor phlegmaticus,vt quidam dixerunt, ad oſtendendum quòd corpus Chriſti erat verè compoſitum ex quatuor elementis,ſicut per ſanguinem fluentem oſtendebatur quòd erat compoſitum ex quatuor humoribus, vt Innocentius ſecundus dicit in quadam decretal.Quia verò admixtio aquæ ad farinam, eſt de neceſſitate huius ſacramenti, vtpote conſtituens ſubſtantiam panis, ſi farinæ admiſceretur aqua roſacea,vel quicunque alius liquor,quàm vera aqua, non poſſet ex eo confici ſacramentum:quia non eſſet verus panis.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm aqua debeat in magna quantitate apponi.

4.diſt. 11.q.2. ar.3.q.2. ꝙ.3. Et 4.diſt. 11.q.2. ar.3.q.1. Et 1.Co. vint.11. lect.6.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur quòd oporteat aquam in magna quantitate apponi. Sicut enim ſanguis de latere Chriſti ſenſibiliter fluxit,ita & aqua.vnde dicitur Ioan.19.Qui vidit, teſtimonium perhibuit.Sed aqua non poſſet ſenſibiliter eſſe in hoc ſacramento,niſi in magna quantitate poneretur. Ergo videtur quòd aqua debeat apponi in magna quantitate.

¶Præterea, Parua aqua multo vino admixta, corrumpitur. Quod autem corruptum eſt,iam non eſt. Ergo idem eſt opponere parum de aqua in hoc ſacramento, & nihil apponere. Sed non licet nihil apponere.Ergo non licet parum apponere.

¶Præterea,Si ſufficeret parum apponere,per conſequens eſſet ſufficiens,quòd gutta aquæ in totum dolium proijceretur. Sed hoc videtur ridiculum. Ergo non ſufficit, quòd parua quantitas opponatur.

¶SED CONTRA eſt quod extra de celebratione miſſarum dicitur,Perniciosus in tuis partibus inoleuit abuſus, videlicet quòd in maiori quantitate de aqua in ſacrificio ponitur, quàm de vino: cùm ſecundum rationabilem conſuetudinem Eccleſiæ generalis,plus in ipſo ſit de vino quàm de aqua ponendum.

CONCLVSIO.

¶In tanta quantitate aqua vino permiſcenda eſt in conficiendo euchariſtia ſacramento, vt non ſoluatur vini ſpecies.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa aquam adiunctam vino,ſicut Innocentius 111.dicit in quadam Decreta.triplex eſt opinio. Quidam enim dicunt,quòd aqua adiuncta vino per ſe manet vino conuerſo in ſanguinem.Sed hæc opinio ſtare non poteſt:quia in ſacramento altaris poſt conſecrationem nihil eſt niſi corpus & ſanguis Chriſti(ſicut enim Ambro.dicit in lib. de Officijs, Ante benedictionem illa ſpecies nominatur: poſt benedictionem * corpus ſignificatur)alioquin non totum adoraretur veneratione latriæ. Et ideo alij dixerunt,quòd ſicut vi num conuertitur in ſanguinem,ita aqua conuertitur in aquam, quæ de latere Chriſti fluxit.Sed nec hoc rationabiliter dici poteſt,quia ſecundum hoc aqua ſeorſum conſecraretur à vino, ſicut vinum à pane. Et ideo ſicut ipſe dicit,aliorum opinio probabilior eſt:qui dicunt aquam conuerti in vinum, & vinum in ſanguinem.Hoc autem fieri non poſſet, niſi adeò modicum apponeretur de aqua,quod cõuerteretur in vinum. Et ideo ſemper tutius eſt parum de aqua apponere,& præcipuè ſi vinum ſit debile:quia ſi tanta fieret appoſitio aquæ,vt ſolueretur ſpecies vini, non poſſet perfici ſacramentum. Vnde Iulius Papa reprehendit quoſdam, qui pannum lineum muſto intinctum,per totum annum ſeruant,& in tempore ſacrificij, aqua partem eius lauant,& ſic offerunt.

Extr de cele. miſ. cap.cum Marthe

Aliàs corpus Chriſti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſufficit ad ſacramenti huius ſignificationem,quòd ſentiatur aqua,cùm apponitur vino:non autem oportet quòd ſit ſenſibilis poſt mixtionẽ.

¶Ad ſecundum dicendum,quòd ſi aqua omnino non apponeretur,totaliter excluderetur ſignificatio.Sed cùm aqua in vinũ conuertitur,ſignificatur quòd populus Chriſto incorporatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd ſi aqua apponeretur dolio, non ſufficeret ad ſignificationem huius ſacramẽti.Sed oportet aquã vino apponi circa ipſam celebrationem ſacramenti.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAQ VINTA, De *conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, in octo articulos diuiſa.*

DEINDE conſiderandum eſt de conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti.

¶Et circa hoc quæruntur octo.

¶Primò,vtrùm in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem,an ſolùm ſecundum figuram, vel ſicut in ſigno.

¶Secundò,vtrùm in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem.

¶Tertiò,vtrùm ſubſtantia panis vel vini poſt conſecrationem huius ſacramenti annihiletur, aut in priſtinam materiam reſoluatur.

¶Quartò,vtrùm panis poſſit conuerti in corpus Chriſti.

¶Quintò,vtrùm in hoc ſacramento remaneant accidentia panis & vini.

¶Sextò,vtrùm facta conſecratione,remaneat in hoc ſacramento forma ſubſtantialis panis.

¶Septimò,vtrùm iſta converſio fiat in inſtanti.

¶Octauò,vtrùm hæc ſit falſa,Ex pane ſit corpus Chriſti.

ARTI

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super distinctionū septuagesimaquintæ Articulum primum.*

Tertullus vt sonat.

Comment. ¶In corpore conclusio clara est: & de ipsa tria dicuntur. primò, quòd sola fide teneatur. secundò, q̄ est conueniens: & affertur triplex cōueniētia. tertiò refellitur error quorundam dicentium oppositū, & ex verbis Christi & confessione Berēgarij de consecr. dist. 2. ego Berengarius. confiteatur.

sup. q̄. 65. ar. 3. init. prin. & infr. q. 76. per tot. Et 4. dist. 10. ar. 1. & dist. 11. prin. Et 4. dist. 13. q. 1. Et 1. dist. 10. vers. 1. lec. 5. fol. 2. & 4.

¶Circa præsentis & sequentium articulorum doctrinam ac materiā pro clariore & ampliori intellectu difficultatum, sciendum est ex autoritate sacræ Scripturæ de existentia corporis Christi in sacramento Eucharistiæ nihil aliud haberi expresè nisi verbū Saluatoris, dicentis, Hoc est corpus meum; oportet enim verba hęc vera esse. Et quoniam verba sacræ Scripturæ (vel proprię vel metaphoricę) primus error circa hoc fuit interpretantiū hæc Domini verba metaphoricè, quem Magister sen. in dist. 10. lib. 2. tractat: qui & in hoc articulo reprobatur. Et consistit vis reprobationis in hoc, q̄ verba Domini intellecta sint ab Ecclesia p̄prię: & propterea oportet illa verificari p̄prię. Dico autem, ab Ecclesia: quoniam non apparet ex Euangelio coactum aliquod ad intelligēdum hæc verba proprię. Ex subiectis siquidem verbis à Domino, scilicet, quod pro vobis tradetur in remissionē peccatorum, nō potest concludi euidēter, præmissa verba esse intelligēda proprię: quoniam ly quod, non refert conjunctionem prædicati cum subiecto, sed refert prædicatū, scilicet, corpus meū. Cum cuius relationis veritate stat, præiacentem esse verā solùm in sensu metaphorico: vt patet in exēplo. Petra autem erat Christus: si enim adiunxisset Apostolus, qui crucifixus est, resurrexit & ascendit ad cælos, dicendo, Petra autem erat Christus, qui crucifixus est, & resurrexit à mortuis, & ascendit in cælum: nihilominus præiacens illa propositio, Petra autem erat Christus, nō proprię, sed metaphoricè intelligenda esset. Et similiter in proposito, verba Domini, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur, ex illa additiōe, quod pro vobis tradetur, nō arctatur prima propositio ad sensum proprium, sed esset etiā vera, si in solo metaphorico sensu esset prolata. Et propterea dixi ex verbis Domini proprię intellectis ab Ecclesia, excludi errorem dicentium corpus Christi metaphoricè seu significatiuè tantùm esse in Eucharistia. Habemus igitur ex veritate verborū Domini in sensu proprio corpus Christi veraciter esse in Eucharistia: & hoc est primū quod ex Euangelio habemus circa hoc sacramentū. Alterum autem, quod Euangelium nō explicauit, expresè ab Ecclesia accepimus, scilicet conuersionē panis in corpus Christi. Hanc enim nō solùm à priscis doctoribus Ecclesiæ habuimus, quos habes de consec. dist. 2. copiosè, & à Magistro sen. in tractatu de Eucharistia diffusè. sed à concilio Lateranensi sub Innoc. 111. vt patet extra de summa Trin. & fid. cath. firmiter credimus. vbi verūque simul dicitur sub his verbis, Christi corpus & sanguis in sacramento Altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur. & hæc quo ad primū. Et sequitur, Transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinē potestate diuina. & hęc quo ad secundū. Et quoniam variæ fuerūt opiniones, multiformiq; fiunt argumenta circa hæc implicātia mentes etiā eruditorū, prænorandū est & ante oculos semper habendū, interuenire hīc nō vnam, sed duas nouitates valde mirabiles. Altera est de esse corporis Christi sub hostia cōsecrata de nouo enim corpus Christi verū veraciter sub illa hostia continetur. Altera est de conuertione substātiæ panis in substantiā corporis Christi. & hoc etiā de nouo fieri credimus. Et quoniā omnis nouitas mutationē nōullam sonat. ex eō mutatiōis nomine latissimè: ideo pro maiori claritate latissimæ mutationis vocabulo vtendo, imaginemur secundū has duas nouitates interuenire duas mutationes, nō curando an vna sit ratio alterius, aut inferat alterā. Et in illa quidē nouitate, qua corpus Christi de nouo est sub speciebus panis, oportet intelligere mutationē vel ex parte corporis Christi, vel ex parte accidentiū panis. Et siquidē ex corporis Christi parte mutatione imaginamur, erit mutationis velut subiectū corpus Christi, terminus autem quo nō contineri sub his accidentibus terminis ad quē contineri sub his accidētibus: sic enim Christi corpus ex nō cōtento sub his accidētibus cōtentū sub illis. Si verò mutatio hæc imaginanda ponitur ex parte hostiæ, tūc mutationis subiectum est ipsa panis species: & terminus à quo, non continere: terminus autem ad quem, est continere Christi corpus: sic enim panis species remanens, ex non continente Christi corpus continens Christi corpus.

¶Quia ergo attendendo formaliter ad illā nouitatē, qua corpus Christi cōtinetur veraciter sub speciebus panis, & corpus Christi quod nō cōtinebatur sub his speciebus, continetur & species panis, quæ nō continebat Christi corpus, connectit Christi corpus: rationabiliter manifestatur nouitas ista formalis & perspicaci intellectu, humano more ex ratione mutationis: vt fecimus. excelsa siquidē Dei balbutiendo, vt posſumus, refona re nō dedeces, secundū Greg. Quapropter conformiter ad sacros canones loquendo, vocetur ista nouitas, nouitas continentię: quoniā verè secundū hanc corpus Christi continetur, & hostia continet corpus Christi: quanuis nō continentia localī. Altera autē nouitas vocabitur nouitas cōuersionis: quoniā secundū illam panis verè conuertitur in corp⁹ Christi. In hac igitur cōuersionis nouitate manifesta mutatio intercurrit, qua ex pane fit corpus Christi: sed mutatio ista absque subiecto inuenitur habēs pro termino à quo, panē, & p termino ad quē, corpus Christi. Et scito, q̄ rāta est vtilitas discernēdi inter has nouitates & inter has mutatiōes, vt inde pendeat & intelligere tā varias obiectiones, & scire fortaliter respōdere, & videre quid scias vel ueścias. Vnde non sit tibi curæ pro nunc, hoc est pro principio intelligēdi, quales vel quomodo sint aut fiāt istæ mutationes, sed esto contentus ex alietate termi norum etiam fingere diuersitatem mutationū. Et perspiciendo, q̄ conuersio habet proprios terminos, scilicet panē & corpus Christi: & q̄ corpus Christi cōtineri de nouo sub sacramēto, habet alios suos, p̄prios terminos, scilicet de nō contineri ad contineri. vel passiuè, vel actiuè (vt prædeclaratū est) iste & hęc intellectum ad formalia ambarū nouitatum & suarum mutationum: vt sic libet tibi pateat ingressus in pelagus tam fluctuantium opinionum & intellectuum.

¶His prælibatis, sciendū est, omnes circa primā nouitatē cōtinētiæ & re & voce consensisse, dum omnes cōmuniter fatemur corpus Christi prius non contentū sub hac hostia, modò veraciter contineri: quanuis circa modum quo cōtinetur, variæ sint (vt postea dicetur) opiniones.

¶Verum nouitatē conuersionis licet omnes voce affirmēt: secundū rē tamē multi negarūt, putantes se nō negare illam. Et hi multifariam sunt diuisi. Dū quidam intelligūt conuersionis nomine identitatē loci, vt hæc ratione dicatur panē fieri corpus Christi: quia vbi est panis, est & corpus Christi: vt Magister sen. in 11. dist. 4. refert & reprobat. & de hoc erit secundus ar. in litera. Quidā verò Cōuersionis nomine intelligunt successionis ordinem: vt Magister ibidem refert: vt hac ratione dicatur panē cōuerti in corpus Christi, quia corpus Christi est post consecrationē sub accidentibus, sub quibus erat panis, quem panem annihilari aut solui in præsacrē materiā dicebant. & hoc Autor in 3. tractabit articulo. Et hāc opinionē quo ad sententiā sequitur Scotus in 4. dist. 10. & 11. Dixi autē secundum sententiā: quia in modo opinandi cautior est Scotus, ponens panē per accidens redigi in nihil: & conuertiuē vocat adductiuam Christi corporis ad hoc q̄ fiat præsens accidētibus panis. Sed quo ad rem in idē recidit cum opinione recitata à Magistro: quia secundū rem panis nō cōuertitur in aliquam rem, sed in nihilum cedit: & propterea solo nomine conuertionem ponit panis in corpus Christi.

Quidam autē Cōuertionis nomē & rem, partialiter tamen, admittūt, de quorū numero est Durād. in eo. dē quarto, ponēs materiā panis cōuerti in corpus Christi, qa incipit informari forma corporis Christi (licet alimēto informatur forma panis, panis verò formā desinere esse. Et hęc nouia opinio vt erronea à Pet. de Pal. reprobatur, & erronea cōincitur, ex hoc q̄ corpus Christi iam est impassibile: & mutabile magis eius anima est immutabilis quo ad informare & non informare.

¶Quidam demum Conuertionis nomen & rem totaliter admittentes, dicunt panem conuerti in corpus Christi, non secundum substantiam, sed secundū esse accidentale: ita quòd panis conuertitur non in substantiam corporis Christi, sed in illius esse sacramentale. Et hanc opinionem tenet, sine asserrione tamen Pet. de Pal. in 4. Quam opinionem vtpote nouam Autor non tractauit, aliena tamē à veritate est: quia tranſubstantiationem solo nomine saluat: quoniam secundū rem, apud istos substātia panis cōuertitur in accidēs. & nō in substātiā corporis Christi, sed sēm vocē saluat trāsubstātiatiā: ita cōuertitur panis substātia in Christi substantiā, sēm esse accidētale. Patet siquidē manifestē trāsubstātiatā impertare cōuersionē substantiæ in substātiā simpliciter & absolutē: vt textus expresse inducit decretalis dicit, Trāsubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem.

¶Communis autē doctrina, quam Autor sequitur post Magistrū sen. tenet substantiam panis cōuerti in substantiā corporis Christi abig; additione aliqua, abig; augmento quoq; in substantia corporis Christi: nec per hoc panē nō esse redactū in nihil, sed cōuersum in substantiā Christi corporis: & ex hoc ipso nō esse amplius panē, sed quod erat panis, esti corpus Christi. Et hæc doctrina ex sacris cōciliis priscisq; doctoribus Ecclesiæ clarè habetur: vt patet de const. dist. 2. diffusè. & in allegata decretali Lateran. concil.

¶Addit autē doctrina hæc, q̄ hæc nouitas cōuersionis est ratio nouitatis cōtinētiæ, & prior illa: ita q̄ prius natura est nouitas cōuersionis panis in corpus Christi, & deinde secundū naturæ ordinem est corpus Christi sub hostia: vtrūque tamē est in vno & eodē instanti temporis. Nec est inter has duas nouitates solùmodo distinctus ordo prioris & posterioris, sed ordo causalitatis: ita q̄ hæc conuersio panis in corpus Christi, est causa sufficiens in suo ordine existēdi corporis Christi sub hostia, ita q̄ licet sint hīc duæ nouitates, & tot mutationes cum suis p̄priis terminis: tamen tamē est inter eas necessaria connexio, q̄ ad priorē reliquę necessariò sequuntur: hoc est ad conuersionē hāc, quæ trāsubstantiatur panis in corpus Christi, necessariò sequitur, corpus Christi contineri sub hostia.

¶Quocirca quatuor superiùs declarata. primò, q̄ hęc conuersio est tacitus præsentiæ corporis Christi sub hostia secundò, q̄ hoc est necessariò: tertiò, quomodo se habeat hæc cōuersio ad sequentē præsentiā: quartò redibimus ad opiniones relatas.

¶Ad euidentiam primi dicito & cautè, duplicitèr de conuersione panis in corp⁹ Christi posse nos loqui: vel simpliciter & absolutè, vel vt sacramentalī. Nā si loquamur simpliciter & absolutè de cōuersione panis in Christi corpus, præexistens absq; additione, &c. nihil aliud video inde sequi, quod ex hoc perfectionē essentiæ panis, q̄ fit absq; sacramēti institutione, diuina potentia cōuerteret panē in Christi corpus, nihil aliud fateremur effectū, nisi q̄ panis conuersus est in Christi corpus. Et hoc est quod doctores dicti, scilicet Sco. &c. sonauerūt, dicētes nouitatē conuersionis posse esse sine nouitate præsentiæ Christi ad hostiā: hoc enim verum esset, si esset sermo de cōuersione simpliciter & absolutè. Sed si fiat mo. est de conuersione sacramentali, sicus dicendum est. & de tali conuersione loquuntur doctores prisci, sacri canones: & nos sic de ea nunc loquimur.

¶Et si quęras quid addit ly sacramentalis supra conuersionem, respondeo quòd addit aliquid nobis secundum se ignotum cognitum autem vtcunq;, per hoc q̄ est filatium huius veritatis, hoc est corpus meum.

¶Et caue ne dixeris, quòd addit solùm respectum ad actiuam conse: rationem per verba facer. dōtis in persona Christi.

¶Probatur igitur q̄ cōuersio sacramentalis, hoc est quæ, seu qualis, in hoc sacramento fit, est factiua præsentiæ corporis Christi sub hostia. Probatur autē triplicitèr. primò, ex hoc q̄ nulla alia ratione ecclesiastici doctores laborauerūt contra uersionē in hoc sacramēto declarare, nisi ad verificandū. hoc est corpus meum. Quod patet tum ex eo q̄ conuersio nō explicitè habetur in Euāgelio, ac per hoc nisi ad verificandum verba Domini, conuersio esset, nō apparet vbi fundatem conuersionem credendā ab omnibus fore. Tum ex eo, quòd Ambr. tanto labore instigatus ad verificandū, hoc est corpus meum, nihil aliud facit, nisi quòd conatur monstrare hoc, quod erat panis, modò esse corpus Christi. & hoc idem facit Aug. & breuiter de consecdist. secunda plena est istis laboribus.

¶Secundò patet ex p̄tis inducta decretali Lateranensis concilij, dum dicitur, Christi corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini vera esse continentur, trans substantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem. vbi ex ipso modo loquendi apparet prioritas & causalitas transubstantiationis respectu continentiæ.

¶Sed & clarius & apertissimè tertiò patet hoc ex conci. Florentino sub Eug. iiii. vbi sic legimus, Forma huius sacramēti sunt verba Saluatoris, quibus hoc confecit sacramentū: sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentum. Sūā ipsorū verborū virtute substantia panis in corpus Christi & substātia vini in sanguinē cōuertitur. Vbi manifestè vides, q̄ ratio & causa quare hoc ōficitur sacramentū, est cōuersio: hoc enim significat illa causalis cōiunctio, Nam. Quinimo ex hac Ecclesiæ determinatiōe habes cōuenienter loquēdi modū, dicēdo q̄ verba cōsecrationis media cōuersione panis in corpus Christi cōficiūt hoc sacramentū, qđ cōstat ex specie panis & corpore Christi: sit enim ex his duobus ineffabili modo vnū sacramentū, quo ima summis coniunguntur. Ita q̄ ex hac Ecclesiæ doctrina, scilicet qa virtute verborū sit cōuersio, sacerdos proferēs verba hoc cōficit sacramētū: manifestè habemus conuersionē efficere hoc sacramentum, qđ nihil aliud est, quàm facere vnū ex corpore Christi, & specie panis. ex his enim duobus cuilibet fideli certū est cōstare hoc sacramentum.

¶Et potest formari sic ratio talis, Cōficere hoc sacramentū, est facere nouitatē cōtinentię: sed cōuersio sacramentalis est ratio cōfectionis sacramēti: ergo cōuersio sacramentalis est ratio nouitatis cōtinētię. Maior, p̄positio est per se, nota, quasi à diffinito ad diffinitionē: qa hoc sacramentū significat cōstans ex accidētibus panis & corpore Christi. Minor verò patet ex auctoritate Cōcilij, reddētis pro causa, quare vere ba conficiūt hoc sacramētū: qa ipsorū virtute fit cōuersio. Et hinc habere quoq; potes, q̄ nouitas cōuersionis nō cōstituit per accidēs ad nouitatē cōtinētię: ex quo à sacro Cōcilio pro causa affertur: causę enim p̄ accidens, ab arte telinquūtur. Hæc de primo.

¶Quo ad secundū, sciēdum est, q̄ sicut necessariò dicitur dupliciter in naturalibus (vel secundū naturæ ordinē: vt q̄ homo generetur ex concubitu matris & forminæ, vel secundū habitudinē terminorū, vt circulum esse rotundū) ita in ecclesiasticis mysteriis dupliciter potest dici necessariū, vel secundum ordinē sacramētalē, vt infantē baptizatū mundū esse à culpa & pœna, vel q̄ impossibile est etiā per diuinā potentiā aliter fieri, vt q̄ altare cōsecratū nō fuerit cōsecratū. In proposito nō est disputandū de diuina potētia, vbi de sacramētis tractatur: sed est attendēdū qđ sacramētalis ordo exigat. Et sicut in naturalibus necessaria secundū naturæ ordinē, appellātur necessaria sine additiōe alī quarita in sacramētalibus appellanda sunt necessaria, quæ sēm sacramentalē ordinē sunt necessaria. Debet enim quælibet disciplina vti necessario & cōtingēti, possibili & impossibili sēm proprū ordinē sui generis. Et propterea qa nouitas cōuersionis sēm sacramentalē ordinē à Deo institutū & ab Ecclesia explicatū est necessaria ad nouitatē cōtinētiæ: dicendū est simpliciter & absolutè, q̄ conuersio sacramētalis est necessaria ad cōtinētia corporis Christi sub specie panis, quia nouitatē necessitas sēm ordinē sacramentalē ex supra dictis ex q̄ but apparet clarè, q̄ cōuersio per se cōcurrit ad verificandū, hoc est corpus meū: seu ad cōfectionē huius sacramēti: si enim cōcurreret per accidēs, nō oportuisset doctores priscos tantō pro ipsa laborare. nec licuisset sacro Cocilio ipsam pro ratione cōfectionis sacramēti reddere: ea enim quæ sunt per accidēs (vt dictum est) à doctrina repelluntur. Constat autē, q̄ si cōuersio per se concurrit, necessariò cōcurrit vt norūt exercitati, in Posteriotibus Analyticis. Hæc de secundo.

¶Quo ad tertiū, videtur mihi conuersionē habere se ad hoc sacramētū, sicut fieri ad factū esse: ita tamē vt nō requiras hīc omnimodā similitudinē. Sed ea ratione moueor: qa sacramēta nouę legis efficiūt q̄d significāt: ac per hoc verba Christi, hoc est corpus meū, qa efficiūt vtrunq; nouitatē: scilicet cōuersionis & cōtinētiæ vt expresè dicta facti Cōcilij autoritas testatur) cōfequēs est, vt eadē Christi verba significent vtrūq; nouitatē, alioquin plura efficerent quàm significarent: imò efficerent quod nō significarent. Intelligendo autē conuersionē habere se ad hoc esse corpus Christi, sicut fieri ad factum esse, optimè intelligimus verba Christi significare vtrunq; nouitatē, explicando posteriorē vt in termino. Sicut enim in naturalibus dicendo, hoc est lumē nouū significatur illuminatio & illuminatum esse, vt in terminorum in Saluatoris verbis virtutē habentibus factiuā conuersionis panis in corpus Christi (conuersionis inquam vnięcis corpus Christi & accidentia panis ad vnū sacramentum) significatur & conuersio panis in corpus Christi: & corpus Christi contineri sub accidētibus panis, vt in termino: & sic verba Christi virtūq; significant, & virtunq; efficiunt. Suadetur autem ratio-

nabiliter

ARTICVLVS I.

¶ *Verùm in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem,*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in hoc sacramēto nō sit corpus Christi secūdum veritatē, sed solùm secundū figuram, vel sicut in signo. Dicitur enim Ioan. 6. quòd cùm Dominus dixisset, Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinē, &c. multi ex discipulis eius audiētes, dixerūt, Durus est hic sermo: q̄bus ipse dixit, Spiritu est qui viuificat, caro nō prodest quicquā: quasi diceret secundū expositionē Aug. super Psal. 98. Spiritualiter intelligite quæ locutus sum: nō hoc corpus quod videtis manducaturi estis, & bibituri illum sanguinē, quē fusuri sunt qui me crucifigent: sacramentū aliquod vobis cōmendaui, spirituliter intellectum, viuificabit vos, caro autem non prodest quicquam.

¶Præterea, Dominus dicit Matth. vlt. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad cōsummationē seculi. Quod exponēs Aug. dicit, Donec seculū finiatur, sursum est Dominus: sed tamen nobiscū est veritas Domini: corpus enim in quo resurrexit, in vno loco oportet esse, veritas autē eius vbiq; diffusa est. Non ergo secundum veritatem est corpus Christi in hoc sacramēto, sed solùm sicut in signo.

¶Præterea, Nullū corpus potest esse simul in pluribus locis: cùm nec angelo hoc conueniat: tali enim ratione posset esse vbique. Sed corpus Christi est verum corpus, & est in cælo. Ergo videtur quòd non sit secundū veritatem in sacramento altaris, sed solùm sicut in signo.

¶Præterea, Sacramenta Ecclesiæ ad vtilitatē fidelium ordinantur. Sed secundū Grego. in quadā homil. Centurio reprehenditur q̄ quærebat corporalem Christi præsentiā: Apostoli etiā impediebātur recipere Spiritū sanctū, propter hoc q̄ affecti erāt ad eius præsentiā corporalē. vt Aug. dicit sup illud Ioan. 16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Non ergo Christus secūdū præsentiam corporalē est in sacramento altaris.

¶SED CONTRA est quod Hilar. dicit in 8 de Trin. de veritate carnis & sanguinis Christi, Non est relictus ambigendi locus: nūc enim & ipsius Domini professione & fide nostra caro eius verè est cibus, & sanguis eius verè est potus. Et Ambr. dicit 8. de sacramentis: Sicut verus Dei filius est Dominus Iesus Christus, ita vera Christi caro est, quam accipimus, & verus sanguis eius est potus.

CONCLVSIO.

¶Quanquam verum christi corpus & sanguinem sub sacramento hoc esse sensu non deprehendimus verum nihilominus hoc esse sola fide certum est, quæ diuinæ in hoc innititur autoritati,

¶RESPONDEO dicendum, quòd verū corpus Christi & sanguinē esse in hoc sacramento, sensu deprehendi nō potest: sed sola fide, quę autoritati diuinę innititur. Vnde super illud Luc. 22. Hoc est corpus meū, quod pro vobis tradetur, dicit Cyrillus, Non dubites an hoc verum sit, sed potius suscipe verba Saluatoris in fide. cùm enim sit veritas, non mentitur. Hoc autem conueniens est. Primò quidem perfectioni nouæ legis. Sacramenta enim veteris legis illud verum sacrificium passionis Christi continebant solùm in figura: secundum illud Hebræor. 10. Vmbram habens lex futurorum bonorum, non ipsam rerum imaginem. cōtinētia ad cōtinentiā vel passiuè, vel actiuè (vt prædeclaratū est) iste & hęc intellectum ad formalia ambarū nouitatum & suarum mutationum: vt sic libet tibi pateat ingressus in pelagus tam fluctuantium opinionum & intellectuum.

¶His prælibatis, sciendū est, omnes circa primā nouitatē cōtinētiæ & re & voce consensisse, dum omnes cōmuniter fatemur corpus Christi prius non contentū sub hac hostia, modò veraciter contineri: quanuis circa modum quo cōtinetur, variæ sint (vt postea dicetur) opiniones.

¶Verum nouitatē conuersionis licet omnes voce affirmēt: secundū rē tamē multi negarūt, putantes se nō negare illam. Et hi multifariam sunt diuisi. Dū quidam intelligūt conuersionis nomine identitatē loci, vt hæc ratione dicatur panē fieri corpus Christi: quia vbi est panis, est & corpus Christi: vt Magister sen. in 11. dist. 4. refert & reprobat. & de hoc erit secundus ar. in litera. Quidā verò Cōuersionis nomine intelligunt successionis ordinem: vt Magister ibidem refert: vt hac ratione dicatur panē cōuerti in corpus Christi, quia corpus Christi est post consecrationē sub accidentibus, sub quibus erat panis, quem panem annihilari aut solui in præsacrē materiā dicebant. & hoc Autor in 3. tractabit articulo. Et hāc opinionē quo ad sententiā sequitur Scotus in 4. dist. 10. & 11. Dixi autē secundum sententiā: quia in modo opinandi cautior est Scotus, ponens panē per accidens redigi in nihil. & conuertiuē vocat adductiuam Christi corporis ad hoc q̄ fiat præsens accidētibus panis. Sed quo ad rem in idē recidit cum opinione recitata à Magistro: quia secundū rem panis nō cōuertitur in aliquam rem, sed in nihilum cedit. & propterea solo nomine conuertionem ponit panis in corpus Christi.

Quidam autē Cōuertionis nomē & rem, partialiter tamen, admittūt, de quorū numero est Durād. in eo. dē quarto, ponēs materiā panis cōuerti in corpus Christi, qa incipit informari forma corporis Christi (licet alimēto informatur forma panis, panis verò formā desinere esse. Et hęc nouia opinio vt erronea à Pet. de Pal. reprobatur, & erronea cōincitur, ex hoc q̄ corpus Christi iam est impassibile: & mutabile magis eius anima est immutabilis quo ad informare & non informare.

¶Quidam demum Conuertionis nomen & rem totaliter admittentes, dicunt panem conuerti in corpus Christi, non secundum substantiam, sed secundū esse accidentale: ita quòd panis conuertitur non in substantiam corporis Christi, sed in illius esse sacramentale. Et hanc opinionem tenet, sine asserrione tamen Pet. de Pal. in 4. Quam opinionem vtpote nouam Autor non tractauit, aliena tamē à veritate est: quia tranſubstantiationem solo nomine saluat: quoniam secundū rem, apud istos substātia panis cōuertitur in accidēs. & nō in substātiā corporis Christi, sed sēm vocē saluat trāsubstātiatiā: ita cōuertitur panis substātia in Christi substantiā, sēm esse accidētale. Patet siquidē manifestē trāsubstātiatā impertare cōuersionē substantiæ in substātiā simpliciter & absolutè: vt textus expresse inducit decretalis dicit, Trāsubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem.

¶Communis autē doctrina, quam Autor sequitur post Magistrū sen. tenet substantiam panis cōuerti in substantiā corporis Christi abig; additione aliqua, abig; augmento quoq; in substantia corporis Christi: nec per hoc panē nō esse redactū in nihil, sed cōuersum in substantiā Christi corporis: & ex hoc ipso nō esse amplius panē, sed quod erat panis, esti corpus Christi. Et hæc doctrina ex sacris cōciliis priscisq; doctoribus Ecclesiæ clarè habetur: vt patet de const. dist. 2. diffusè. & in allegata decretali Lateran. concil.

¶Addit autē doctrina hæc, q̄ hæc nouitas cōuersionis est ratio nouitatis cōtinētiæ, & prior illa: ita q̄ prius natura est nouitas cōuersionis panis in corpus Christi, & deinde secundū naturæ ordinem est corpus Christi sub hostia: vtrūque tamē est in vno & eodē instanti temporis. Nec est inter has duas nouitates solùmodo distinctus ordo prioris & posterioris, sed ordo causalitatis: ita q̄ hæc conuersio panis in corpus Christi, est causa sufficiens in suo ordine existēdi corporis Christi sub hostia, ita q̄ licet sint hīc duæ nouitates, & tot mutationes cum suis p̄priis terminis: tamen tamē est inter eas necessaria connexio, q̄ ad priorē reliquę necessariò sequuntur: hoc est ad conuersionē hāc, quæ trāsubstantiatur panis in corpus Christi, necessariò sequitur, corpus Christi contineri sub hostia.

¶Quocirca quatuor superiùs declarata. primò, q̄ hęc conuersio est tacitus præsentiæ corporis Christi sub hostia secundò, q̄ hoc est necessariò: tertiò, quomodo se habeat hæc cōuersio ad sequentē præsentiā: quartò redibimus ad opiniones relatas.

¶Ad euidentiam primi dicito & cautè, duplicitèr de conuersione panis in corp⁹ Christi posse nos loqui: vel simpliciter & absolutè, vel vt sacramentalī. Nā si loquamur simpliciter & absolutè de cōuersione panis in Christi corpus, præexistens absq; additione, &c. nihil aliud video inde sequi, quod ex hoc perfectionē essentiæ panis, q̄ fit absq; sacramēti institutione, diuina potentia cōuerteret panē in Christi corpus, nihil aliud fateremur effectū, nisi q̄ panis conuersus est in Christi corpus. Et hoc est quod doctores dicti, scilicet Sco. &c. sonauerūt, dicētes nouitatē conuersionis posse esse sine nouitate præsentiæ Christi ad hostiā: hoc enim verum esset, si esset sermo de cōuersione simpliciter & absolutè. Sed si fiat mo. est de conuersione sacramentali, sicus dicendum est. & de tali conuersione loquuntur doctores prisci, sacri canones: & nos sic de ea nunc loquimur.

¶Et si quęras quid addit ly sacramentalis supra conuersionem, respondeo quòd addit aliquid nobis secundum se ignotum cognitum autem vtcunq;, per hoc q̄ est filatium huius veritatis, hoc est corpus meum.

¶Et caue ne dixeris, quòd addit solùm respectum ad actiuam conse: rationem per verba facer. dōtis in persona Christi.

¶Probatur igitur q̄ cōuersio sacramentalis, hoc est quæ, seu qualis, in hoc sacramento fit, est factiua præsentiæ corporis Christi sub hostia. Probatur autē triplicitèr. primò, ex hoc q̄ nulla alia ratione ecclesiastici doctores laborauerūt contra uersionē in hoc sacramēto declarare, nisi ad verificandū. hoc est corpus meum. Quod patet tum ex eo q̄ conuersio nō explicitè habetur in Euāgelio, ac per hoc nisi ad verificandum verba Domini, conuersio esset, nō apparet vbi fundatem conuersionem credendā ab omnibus fore. Tum ex eo, quòd Ambr. tanto labore instigatus ad verificandū, hoc est corpus meum, nihil aliud facit, nisi quòd conatur monstrare hoc, quod erat panis, modò esse corpus Christi. & hoc idem facit Aug. & breuiter de consecdist. secunda plena est istis laboribus.

¶Secundò patet ex p̄tis inducta decretali Lateranensis concilij, dum dicitur, Christi corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini vera esse continentur, trans substantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem. vbi ex ipso modo loquendi apparet prioritas & causalitas transubstantiationis respectu continentiæ.

¶Sed & clarius & apertissimè tertiò patet hoc ex conci. Florentino sub Eug. iiii. vbi sic legimus, Forma huius sacramēti sunt verba Saluatoris, quibus hoc confecit sacramentū: sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentum. Sūā ipsorū verborū virtute substantia panis in corpus Christi & substātia vini in sanguinē cōuertitur. Vbi manifestè vides, q̄ ratio & causa quare hoc ōficitur sacramentū, est cōuersio: hoc enim significat illa causalis cōiunctio, Nam. Quinimo ex hac Ecclesiæ determinatiōe habes cōuenienter loquēdi modū, dicēdo q̄ verba cōsecrationis media cōuersione panis in corpus Christi cōficiūt hoc sacramentū, qđ cōstat ex specie panis & corpore Christi: sit enim ex his duobus ineffabili modo vnū sacramentū, quo ima summis coniunguntur. Ita q̄ ex hac Ecclesiæ doctrina, scilicet qa virtute verborū sit cōuersio, sacerdos proferēs verba hoc cōficit sacramētū: manifestè habemus conuersionē efficere hoc sacramentum, qđ nihil aliud est, quàm facere vnū ex corpore Christi, & specie panis. ex his enim duobus cuilibet fideli certū est cōstare hoc sacramentum.

¶Et potest formari sic ratio talis, Cōficere hoc sacramentū, est facere nouitatē cōtinentię: sed cōuersio sacramentalis est ratio cōfectionis sacramēti: ergo cōuersio sacramentalis est ratio nouitatis cōtinētię. Maior, p̄positio est per se, nota, quasi à diffinito ad diffinitionē: qa hoc sacramentū significat cōstans ex accidētibus panis & corpore Christi. Minor verò patet ex auctoritate Cōcilij, reddētis pro causa, quare vere ba conficiūt hoc sacramētū: qa ipsorū virtute fit cōuersio. Et hinc habere quoq; potes, q̄ nouitas cōuersionis nō cōstituit per accidēs ad nouitatē cōtinētię: ex quo à sacro Cōcilio pro causa affertur: causę enim p̄ accidens, ab arte telinquūtur. Hæc de primo.

¶Quo ad secundū, sciēdum est, q̄ sicut necessariò dicitur dupliciter in naturalibus (vel secundū naturæ ordinē: vt q̄ homo generetur ex concubitu matris & forminæ, vel secundū habitudinē terminorū, vt circulum esse rotundū) ita in ecclesiasticis mysteriis dupliciter potest dici necessariū, vel secundum ordinē sacramētalē, vt infantē baptizatū mundū esse à culpa & pœna, vel q̄ impossibile est etiā per diuinā potentiā aliter fieri, vt q̄ altare cōsecratū nō fuerit cōsecratū. In proposito nō est disputandū de diuina potētia, vbi de sacramētis tractatur: sed est attendēdū qđ sacramētalis ordo exigat. Et sicut in naturalibus necessaria secundū naturæ ordinē, appellātur necessaria sine additiōe alī quarita in sacramētalibus appellanda sunt necessaria, quæ sēm sacramentalē ordinē sunt necessaria. Debet enim quælibet disciplina vti necessario & cōtingēti, possibili & impossibili sēm proprū ordinē sui generis. Et propterea qa nouitas cōuersionis sēm sacramentalē ordinē à Deo institutū & ab Ecclesia explicatū est necessaria ad nouitatē cōtinētiæ: dicendū est simpliciter & absolutè, q̄ conuersio sacramētalis est necessaria ad cōtinētia corporis Christi sub specie panis, quia nouitatē necessitas sēm ordinē sacramentalē ex supra dictis ex q̄ but apparet clarè, q̄ cōuersio per se cōcurrit ad verificandū, hoc est corpus meū: seu ad cōfectionē huius sacramēti: si enim cōcurreret per accidēs, nō oportuisset doctores priscos tantō pro ipsa laborare. nec licuisset sacro Cocilio ipsam pro ratione cōfectionis sacramēti reddere: ea enim quæ sunt per accidēs (vt dictum est) à doctrina repelluntur. Constat autē, q̄ si cōuersio per se concurrit, necessariò cōcurrit vt norūt exercitati, in Posteriotibus Analyticis. Hæc de secundo.

¶Quo ad tertiū, videtur mihi conuersionē habere se ad hoc sacramētū, sicut fieri ad factū esse: ita tamē vt nō requiras hīc omnimodā similitudinē. Sed ea ratione moueor: qa sacramēta nouę legis efficiūt q̄d significāt: ac per hoc verba Christi, hoc est corpus meū, qa efficiūt vtrunq; nouitatē: scilicet cōuersionis & cōtinētiæ vt expresè dicta facti Cōcilij autoritas testatur) cōfequēs est, vt eadē Christi verba significent vtrūq; nouitatē, alioquin plura efficerent quàm significarent: imò efficerent quod nō significarent. Intelligendo autē conuersionē habere se ad hoc esse corpus Christi, sicut fieri ad factum esse, optimè intelligimus verba Christi significare vtrunq; nouitatē, explicando posteriorē vt in termino. Sicut enim in naturalibus dicendo, hoc est lumē nouū significatur illuminatio & illuminatum esse, vt in terminorum in Saluatoris verbis virtutē habentibus factiuā conuersionis panis in corpus Christi (conuersionis inquam vnięcis corpus Christi & accidentia panis ad vnū sacramentum) significatur & conuersio panis in corpus Christi: & corpus Christi contineri sub accidētibus panis, vt in termino: & sic verba Christi virtūq; significant, & virtunq; efficiunt. Suadetur autem ratio-

nabiliter

Universidad de Deusto
Biblioteca

manhiliter hoc dici, ex eo q̃ huic dicto omnia consonant dicta sanctorũ & sacrorum conciliorum. Et hinc facilè soluuntur obiectiones, manifestũq; fit doctrina communis: vt patere potest applicando. Hæc de tertio.

¶Quo ad quartũ circa aliorũ opiniones duo sunt aduertẽda. Primũ est, q̃ omnes videntur iugiter verã trãsubstantiationem panis in corpus Christi: quia nõ videtur intelligibilis absque aliqua nouitate in substantia Christi. Secundũ est, q̃ dupliciter excessus apparet in eis. Alter tenuerendi ad possibile secundũ diuinã potentiã: quã debuissent suaui tractatu discutere secundũ potentiã sacramentorũ cõrũmq; ordinẽ & ex hoc excessu orta est illa repulsa; opinio Ioan. Parisiensis de assumptione paneitatis ad vnitatem hypostasis Christi: quã à pluribus doctoribus recitatã videre potes, si vis. Alter excessus est, nimis mẽdicendo res fidei secundum lumen humani ingenij sibi præfixit: ex hoc enim transubstantiationem euitarũt: quã multò melius ac perspicacius sensissent, si Magistrum sent. sequuti essent admiratione illã verissimè tenuissent.

Infr. ar. 6. cor. Et q. 77 artic. 1. & 5. Et 4. dist. 11. q. 1. art. 1. q. 1. Et dist. 12. q. 1. ar. 1. q. 3. Et 4. dist. 11. q. 3. art. 1 intra c. 63. prin. Et quo. 7. art. 9. Et quo. 9. art. 5 ad 7. Et 1. c. 9. 11. le. 4. col. 6. & lect. 5. eo. 5.

¶Nunc ad præsentẽ articulum redeamus, quo conclusum est, corpus Christi veraciter esse in hoc sacramẽto, dicente ipso, Hoc est corpus meũ: & vt iam diximus, in hoc omnes fideles conueniũt: sed modus quo est, in disputatione vertitur. Scotus putauit corpus Christi absq; deperditione proprij loci acquirere quandam præsentiã ad species panis: quæ præsentia est quidam respectus, quasi de genere, vbi. Duran. putauit corpus Christi absque recessu à proprio loco esse præsens accidentibus dictis: sicut Angelus est præsens corpori prius natura, quam moueat ipsum, dante Deo Christi corpori secundum substantiam immediatam ordinem ad accidentia panis conuerti in ipsum, nõ minus quàm si absque quantitate pura substantia esset.

¶Sed neutrum harum opinionũ sufficiens apparet, ad verificandũ id quod communiter fatemur, scilicet sumendo hostiã consecratã, sumere nos verum Christi corpus: sed solùm esset verũ, nos sumere accidentia præsentia corpori Christi. Patet enim hæc sequela primò ratione: quia sumens vnum præsens alteri, non oportet sumere alterum. Deinde proprio exemplo secundæ opinionis, quia sumens panem, cui est præsens angelus, nõ propterea sumit angelum. & similiter quo ad primam opinionem: quia sumens panem locatum, etiam si inde nõ moueretur, nõ propterea sumeret locum eius: & tamen inter panem & eius locum est mutua præsentia: Non videtur ergo sufficienter saluari veritas huius ex hoc solùm quòd ponitur simplex Christi corporis præsentia ad accidentia panis, quanuis verum sit, corpus Christi esse illis præsens.

¶Vnde conuenientius cum Aug. & Greg. recitatis à Magistro sentẽ. dicimus ex corpore Christi & accidentibus panis cõstare vnũ sacramentũ: nõ præcisè, sicut ex signo & signato, sed quodam ineffabili modo: qui à sacro concil. Latera. vocatus est ex continente & cõtento. quo etiam nomine appellauit eum Magister sen. quem modum Autor in hac litera in responsione ad argumenta appellauit spiritualem, & modum proprium huic sacramento.

¶Monstratur autẽ huiusmodi conuenientia ex ipsis Domini verbis: nã & forma sacramenti, hoc est corpus meũ, id est contentũ sub hac specie, est corpus meũ, vt cõmuniter exponitur, mõstrat corpus Christi contineri sub accidẽtibus istis: præsertim q̃ ly hoc, nõ demonstrat substantiã simpliciter & absolutè: sed vt cõnotat ipsius continentiam sub istis accidentibus. Quod conuinctur, ex eo quòd oportet durantibus accidentibus sempet verificari contentum sub his accidentibus esse corpus Christi.

¶Ex aliis autem verbis Domini, Ioan. 6. Verba quæ loquutus sum vobis, spiritus & vita sunt, apparet spiritualis coniunctio veræ carnis Christi cum accidẽtibus panis. Intellexerant siquidem discipuli Christi carnem carnaliter comedendam: ac per hoc morte intercedente, nõ vescimur siquidẽ carnibus nisi mortuis. Saluator autem noster vtrumq; errorem abstulit, dicendo, q̃ spiritus & vita sunt vita contra mortem: spiritus contra carnẽ, id est carnalem modũ, ac si aperte dixisset, dicta mea sic intelligite, q̃ viua mea caro spiritualiter vobis offeretur in cibum. Meritò demum modus iste proprius dicitur huic sacramento, non solùm propter differentiam à cæteris sacramentis, sed etiam quia in toto vniuerso non apparet vnus aliquis modus huic similis: propter quod cum admiratione & veneratione fateamur defectum cognitionis nostræ circa hoc.

¶Super Quæstionis septuagesimæquinti. Articulum secundum.

¶Num quod de nouo alicubi esse incipit, ibi incipiat esse vel per loci mutationem vel alterius in ipsam mutationem.

Quæstio.

IN corpore recitat opinionẽ affirmatiuã: & reprobat eam quatuor ratiõibus.

¶Circa primam rationem multa obiciuntur contra illam maiorem. Nõ potest aliquid esse, vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationem vel per alterius conuertionem in ipsum. Arguitur enim contra ipsam triplicitèr. primò contra ipsam absolutè. secundò contra ipsam applicatam ad hanc materiam. tertiò contra perseuerantiam illius. Sco. in primis in 4. sent. dist. 10. q. 1. 3. & 4. & dist. 11 q. 2. multiplicitèr obiicit. Durand. quoque in 11. dist. 4. obiicit.

¶Qua dupliciter ergo cõtra maiorem vniuersaliter intellectam arguitur. Primò à Durando: quia Deus posset creare nouum cælum supra vltimam nunc sphæram: & tunc vltima nunc sphæra incipere esse vbi prius non erat. absque hoc q̃ moueatur, & absq; hoc q̃ aliqd cõuerteretur in ipsam: falsa est ergo maior assumpta.

¶Secundò ab vtroq; quia Deus posset facere corpus suum esse præsens sacramẽto alterius simul cum substantia panis (quã hoc non implicet cõtradictionem) & tunc corpus Christi incipere esse sub sacramento absque motu locali, & absque conuersione alicuius in ipsum. Assumptum probatur à Scoto: quia non est maior repugnantia, corpus Christi esse simul cum substantia panis, quàm sub quãtitate multis granis & vnum vinum ex multis racemis: vt Aug. dicit in lib de Symbolo. Sed hoc pertinet ad ipsam substantiam panis & vini. Ergo substantia panis & vini remanet in hoc sacramento.

¶SED CONTRA est quod Amb. dicit in lib. de sacramentis, Licet figura panis & vini videatur: tamẽ nihil aliud quàm caro Christi & sanguis post consecratio credenda sunt.

CONCLVSIO.

¶Impossibile est post consecrationẽ remanere in sacramento cũ Christi corpore substãtiam panis & vini.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam posuerunt post cõsecrationem substantiam panis & vini in hoc sacramento remanere. Sed hæc positio stare non potest. Primò quidem: quia per hanc positionem tollitur veritas huius sacramenti ad quam pertinent, vt verũ corpus Christi in hoc sacramento existat: quod quidem ibi non est ante consecrationẽ. Non autem aliquid potest esse alicubi vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationem, vel per alterius conuersionem in ipsum: sicut in domo aliqua

¶Quartò, Deus potest facere in creatura aliquid sine eo quod non est sibi ratio essendi nec aliquo modo de essentia eius: sed nec conuertio nec sacramentum est formalis ratio corpori christi essendi hîc, nec aliquo modo de essentia eius: ergo Deus potest facere corpus Christi esse hîc sine vtroq; istorum. Probatur minor: quia conuersio non est ratio formalis essendi: nec vt præsens, quia præterijt corpore Christi existente hîc: nec vt præterita, quia tunc Deus non posset suberahere hinc corpus Christi, sicut nec facere quòd non præterijt conuersio. Similiter nec sacramentales species: quia non sunt in corpore Christi, nec per eas aliquid inest formaliter corpori Christi.

¶Quinto arguitur ex alio capite: ex hoc scilicet, quòd corpus Christi immotum potest simul esse in diuersis locis localiter. Sed de hoc aliàs.

¶Circa applicationẽ verò maioris ad hãc materiam, tripliciter arguitur. Primò à Durando: Corpus Christi esse in sacramento, nõ est esse alicubi, quia nõ est esse & falsa est minor dicens quòd corpus Christi incipit esse vbi prius non erat: sed fendo in sacramento.

¶Secundò à Scoto: Genitum esse in loco corrupti, est verum propter materiam communem vtrique: propterea enim ignis incipit esse vbi erat aër: conuertus in ignem: quia ex materia quæ fuit aëris remanente ibidem & forma ignis, fit compositum ibidem. In proposito autem, quia non remanet materia panis, nõ habet locum maior, dicens quòd per conuertionem corpus Christi est vbi erat panis.

¶Tertiò ab eodẽ & Duran. quia aliud est loqui de conuersione absolutè, & aliud de conuersione in præsentem. Nam quod conuertitur in præsentem, trahitur ad conditionem præsentis, & non contra. ergo sequitur quòd panis est vbi est corpus Christi, & non econuerso.

¶Num ad præsentiam corporis Christi necessaria sit alicuius præexistentis conuersio.

Quæstio.

¶Contra perseitatem, hoc est necessitarem conuersionis ad existentiam corporis Christi in hoc sacramento: quòd scilicet impossibile sit corpus Christi non motum localiter, incipere esse in hoc sacramento absque conuersione alicuius, puta panis: multipliciter arguitur.

¶Primò à Scoto: Per nullam mutationem habetur per se illud quod est aliud & posterius suo per se termino: sed præsentia corporis Christi hîc, id est in hoc sacramento est quid aliud & posteribs corpore Christi: quod est proprius terminus transubstantiationis: ergo per conuersionem panis in corpus Christi nõ habetur per se huiusmodi præsentia.

¶Secundò, & supponitur Deum posse facere corpus Christi præsens hostiæ manente substantia panis. quod probatur: quia nouitas posteriotis non infert nouitatem prioris ex 8. Peyl. vbi ponitur motus localis in cælo sine mutatione secundum formam absolutam. Arguitur ergo sic: Sine mutatione substantiali potest esse noua præsentia corporis Christi ad panem: ergo oportet dare aliquam mutationem ad huiusmodi præsentiam: ergo huiusmodi præsentia nõ habetur per conuersionẽ. Et probatur sequela: quia terminus vnius rationis, cuiusmodi est præsentia, nõ propriè per se est terminus duarum mutationũ distinctarũ secũdũ genus. Et si dicatur, inquit Scotus, corpus Christi posse esse præsens cũ substantia panis sine mutatione substantiali, tamen nunc de facto fit præsens per substantialem mutationem panis in corpus Christi, & nõ per aliam: contrà, in corpus Christi prius factum præsens pani, posset Deus conuertere panem: quia nõ esset magis contradictio tunc quàm nunc: ergo talis conuersio vel nõ faceret corpus Christi præsens, vel fieret præsens, postquam fuit præsens: & sic eadem præsentia terminaret duas dictas mutationes. Deinde extenduntur argumentationes, ad hoc quòd conuersio nihil facit ad præsentiam corporis Christi in sacramento.

Et arguitur primò sic: Deus posset conuertere panem in corpus Christi, vt habens esse in cælo: quia non est ibi maior contradictio, quàm in conuersione quæ nunc ponitur: sed tunc nõ haberetur corpus Christi sub specie panis ex ipsa conuersione ergo nec nunc.

¶Secundò, Si panis quantus cõuerteretur in corpus Christi quantũ: ita q̃ substantia in substantiam & quãtitas in quantitatẽ verteretur: tunc corpus Christi quantũ non haberet

nõ haberet vbi circunscriptiuè, quod fuit circũscriptiuè panis quantus: ergo nunc nõ habet vbi diffinitiuum substantię panis. Et probatur sequela: quia ita se habẽt substantiæ quæ substunt quantitatibus ad loca diffinitiuè, sicut substantiæ quantę ad loca circunscriptiuè: ac per hoc quod tactũ conuertio substantiæ in substantiã ad vbi diffinitiuè, hoc facit ad vbi circũscriptiuè conuertio substantiæ quantæ in substantiam quantam.

¶Tertiò, Si per conuersionem sit terminus ad quem, vbi fuit terminus à quo: ergo modus essendi vtriusq; erit similis, ille saltẽ modus qui potest esse cõmunis vtriquę, sed panis est hîc quantitatiuè, ergo corpus Christi erit hîc quãtitatiuè: quod est inconueniens.

¶Quartò arguit Duran dus: Sicut se habet substantia ad substantiam, sic se habet quãtitas ad quantitatem: sed si quãtitas panis conuerteretur in quantitatem corporis Christi, non propter hoc quantitas corporis Christi fieret vbi fuit quãtitas panis: ergo non propter conuersionem corpus Christi fit vbi erat panis.

¶Reliqua argumenta, quæ contra hanc eandẽ autoris rationem ex alio capite militãt (hoc est ex suppositione, q̃ vnũ corpus potest esse simul localiter in diuersis locis, cum rationibus probantibus ipsam suppositionem) ideo pro nũc omittuntur, quia constat corpus Christi non esse in sacramento localiter: hinc enim huiusmodi quæstio à proposito remota apparet. fiet autem de hoc quæstio specialis. Hæc igitur sunt quæ contra primam literæ rationem obiiciuntur.

¶Ad cuidentiam horum præmittendũ est, q̃ non est hîc quæstio de diuina potentia: nõ enim ad hunc tractatum hæc spectat quæstio: sed quærimus quid instituerit ordo causarũ habeat. Vnde quũ dicitur in litera, Impossibile est, &c. nõ est sermo de impossibili secundũ diuinã potentiam absolutè. sed sedm potentiã ordinatã: sedm quam attẽditur possibile vel impossibile in Ecclesiasticis mysteriis. Et hinc multorum argumentorum quæ adduximus, solutio pendet.

¶Vnde ad obiecta contra autoris propositionem maiorem absolutè & vniuersaliter intellectam respondendo dicitur: q̃ duo prima argumenta, quia æquiuocant de possibili, dum de diuina potentia absolutè loquuntur, non militant contra autorem. Prima tamen obiectio de vltima sphæra præter hoc, duplicitèr deficit. primò quia maior literæ manifestè loquitur de locis præexistentibus: obiectio autem creat de nouo locum præexistenti locabili.

¶Secundo deficit: quia si ex earetur alia sphæra, ista quæ nũc est supr ema, propriè loquendo, esset in eodem loco, in quo nunc est: varietas autẽ esset de loco imaginario in locum realem, & de loco potẽtiali in locum actualem. Vnde propriè loquendo, non acquireret nouum locum, sed nouum cõtinens: sermo autem literæ est de loco nouo to: aliter, & non secundum quid.

¶Ad tertium vero dicitur, quòd responsio recitata non est mala. Melius tamen diceretur, Nihil immotum potest esse vbi prius non fuit, nisi per conuersionẽ in ipsum aut aliquid sibi realiter coniunctum. Et per hoc excluditur prima instãtia Scoti, dicendo quòd conuersio est propria mutatio afferens præsentiam propriã termini primò, & coniunctorum illi concomitanter: sic enim nulla fit exceptio ab illa maiore: sed declaratur vim conuersionis extendere se, ad præsentiam non solùm propriã termini, sed concomitantium illum.

¶Ad secundam autem instantiam negatur aliam esse præsentiam animæ, & aliã corporis in hoc sacramento: eadem enim numero præsentia, qua corpus Christi præsens est sacramento, anima eius corpus concomitans, denominatiuè dicitur præsens. Vnde falsum est esse aliud & aliud fundamẽtum præsentiæ in anima & corpore: sicut etiam anima mea est in hoc loco, quia corpus meum est hîc: & à corporis præsentia in loco denominatur anima mea præsens: nec oportet ponere aliam propriam in anima mea præsentiam ad locum hunc.

¶Ad quartum dicitur, quòd maior est diminuta: debet enim addi nec necessariò connexum. Et vltra hoc minor est etiam diminuta quantum ad conuersionem: quoniam connexio præsentiæ ad conuertionem, nec est vt ad præsentem, nec vt ad præteritam, sed vt ad viam in ipsam: habet enim se vt factum esse in termino ad fieri. Illud quoque quod additur de speciebus, diminutum est: datur enim tertium, scilicet quòd sub illis corpus Christi habet præsentiam, quam sine illis haberi non est intelligibile: quia implicat contradictionem. Nam si corpus Christi esset sacramentaliter sine aliquo sensibili signo, integraret, & non integraret sacramentum: & similiter contineretur sub signo sensibili, & non contineretur: & similiter esset præsens sensibili signo, & nulli sensibili signo esset præsens. Et tenent sequelæ, quia de ratione sacramenti est sensibile signum: ac per hoc sacramentale esse intelligi nequit absque sensibili signo.

¶Ad obiecta autem contra applicationem dictæ maioris ad hanc materiam respondendo, dicitur ad primum, q̃ tripliciter deficit. Primò, quia in litera nõ subsumitur, q̃ esse in sacramento sit esse alicubi, vt patet intuenti. Secundò, quia licuit philosophorum more latentes res per comitantia accidentia declarare: constat autem, quòd esse in sacramento, non est esse valde latens: vtificans locum, eundem de sacramento, & existente sub sacramẽto. Licuit igitur vti propositionẽ de vbi & alicubi pro maiore, & subsumere de esse in sacramẽto tanquam verificante vbi & alicubi de corpore Christi existente in sacramento. Et hinc patet tertium, quòd scilicet verè quanuis per accidens, per esse in sacramento acquirit nouum vbi (puta altare) quod est locus specierum. Et patet vnico verbo dicto, quòd esse in sacramento, licet non sit esse in loco formaliter: est tamen causaliter pro quanto per illud esse Christo est vbi est sacramentum.

¶Ad secundum verò dicitur, quòd formaliter loquendo, materia inquantũ remanens ibidem sub vtroque termino, facit quòd genitum sit in loco corrupti: & ex hoc habetur, quòd quodcunque quantum remanens alicubi sub vtroque termino, sufficit ad hoc quòd genitum sit in loco corrupti. Et quia sic contingit in proposito (nam eadem numero species panis quanta ibidem remanet sub vtroque termino) ideo iusticienter habetur vnde corpus Christi sit in loco panis conuerti in ipsum, quanuis materia nulla communis remanserit: species enim quanta remanens æquiualet materiæ quo ad hoc.

¶Ad tertium autem dicitur, quòd in hac mirabili transubstantiatione concurrunt duæ rationes, scilicet ratio cõuersionis & ratio præexistentis: & pro quãto inuenitur in hoc sacramẽto ratio conuersionis: qua id quod erat panis, substantia est substãtia corporis Christi, habemus iuxta generalem regulam cõuersorum in naturam aliam corpus Christi esse vbi erat panis: & hoc est quãlitera sonat, quòd ignis incipit esse alicubi: quia id quod est ibi, conuertitur in ignẽ. Et hoc est clarũ, & expedit ad manuducẽdum intellectũ, qui si solùm attẽderet, quòd ex pane hîc existente fit corpus Christi (ita quòd contentũ sub accidentibus panis, acquisuit substantialiter integram naturã Christi corpotis per cõuersionem in ipsum) facilè intelligeret corpus Christi esse vbi erat panis conuersus in ignis est vbi erat lignum conuersum in ignem. Sed quia rationi cõuersionis adiungitur ratio præexistentis Christi corpotis, impediti videtur quod dictum est haberi ex ratione conuertionis: quoniam ipsum præexistens trahere videtur ad se quod conuertitur in ipsum. Veritamen oportet in huiusmodi mirabilibus hominem esse pertuasibilem, & conceptus nostros sacris adæquare mysteriis, & nõ econtra. Et propterea dicimus, quòd ex ratione conuersionis habemus corpus Christi esse vbi fuit panis: hoc enim, vt ex supra dictis patet, tam Ecclesiæ quàm sacrorum doctorum traditit autoritas. Ex ratione verò præexistẽtis Christi corpotis absq; additione mutationẽq; aliqua in ipsius substantiã, habemus nõ q̃ panis, sed id, quod fuit panis, est vbi est corpus Christi: qa est ipsum corpus Christi verum, quod est in cælo. Et ex hac parte concedendũ est, q̃ conuersum acquirit conditiones eius, in quod est conuersum: nec potest hinc inconueniens aliquod inferri. Sed duo mirabilia conspicitur ex hac mirabili cõuersione, scilicet corpus Christi esse, vbi fuit panis, & id quod fuit panis, esse vbi est corpus Christi.

¶Ad obiecta contra necessitatẽ conuertionis ad corpus Christi esse in sacramẽto, respondendo dicitur ad primum, q̃ (vt supra diximus) dupliciter de conuersione panis in corpus Christi loqui possumus, hoc est vel absolutè, vel sacramẽtali. Et si fit sermo de conuertione absolutè, fateor me non videre necessitatẽ. & sic arguentes ferè omnes de conuertione loquuntur. Et propterea non est mirũ, si contra Autorem cõmunémq; doctrinam non militant: quia nõ de conuertione absolutè, sed de conuertione sacramentali intelligenda est communis doctrina: hæc enim necessaria est ad verificandum sacramentum Eucharistiæ.

¶Vnde ad primam obiectionem Scoti (quæ est maximum eius fundamẽtum) dicitur quòd tam maior, quàm minor est falsa. Maior quidem: quoniam in naturalibus videmus, quòd per eandem mutationem habetur per se non solùm substantia per se primò terminans, sed concomitãs passionibus per vnam & eãdem generationem habetur per se terra & eius grauitas, & similiter ignis & eius leuitas: intantum quòd grauia & leuia dicuntur ab Aristotmoueri per se à generãte, & similiter per eãdem mutationem habetur substantia Sortis & eius filiatio, quum Sortes generatur. Falsa est ergo maior in absolutis & relatiuis. Minor autem vniuocè loquendo de conuertione, non est vsquequaque vera. pro tanto: quia licet conuertionis absolutè terminus proprius sit solummodo corpus Christi: conuertionis tamen sacramentalis proprius & per se terminus est corpus Christi verificans Christi verbum, hoc est corpus meum: sic enim (vt ex superius dictis apparet) ab Ecclesia & priscis doctoribus docti sumus. Et quia incognitum nobis est quid addit supra corpus Christi, ly verificans, hoc est corpus meũ (quoniam vires humani intellectus excedit, quomodo corpus Christi est in sacramẽto hoc) ideo pro friuolis molestiis potius quàm rationabilibus argumentis habendæ sunt obiectiones, quæ contra hoc ferent, ex eo quòd corpus Christi in hoc sacramento non est per se vnum, sed aggregatum per accidens: & si milia. Sufficiat nobis addiscentibus in hac via credere Ecclesiæ & doctoribus priscis, quia sic est. Veruntamen pro aliquali quiete humani intellectus ici to meritò friuola hæc dicitquia manifestè constat terram & grauitatem non constituere vnum per se (vtpote res diuersorum prædicamentorum) & tamen per eandem haberi mutationem. Posset quoque aliter solui dicta Scoti ratio, significando illum essendi modum nomine, relatiuo, puta contineri sub specie panis, & dicendo, quòd conuertio sacramentalis in hoc differt à conuertione absolutè, quòd sacramentalis conuersio est in corpus Christi non solùm secundum se, sed vt consequitur inter ipsum & accidentia panis respectus contenti & continentis: ita quòd sicut generatio est illatiua substantiæ geniti cum hilatione consequente: ita conuersio sacramentalis habet vim illatiuam ex parte corporis Christi cum relatione contenti sub accidentibus panis. Et secundum hoc ad rationem Scoti dicendum esset, quòd duo sunt genera rerum: quædam enim sunt quæ secundũ se ex suo genere per se primò fiunt & sunt, & hæc apud Aristt. sunt sola compositat: vt patet 7. Meta. Quædã verò sunt quæ (vt Aristt. vtũ) sunt & nõ sunt absq; hoc q̃ generentur vel corrũpantur, & extensiõri vocabulo loquendo, absq; hoc q̃ fiant. & hæ sunt formæ omnes, & præcipuè relatiões, quæ regulariter aliorũ factionem cõsequũtur. Quocirca dato q̃ maior Scoti sit vera, loquendo de primo genere rerum: falsa tamẽ est, miscendo omnia genera simul: quoniam falsa est de relationibus concomitãtibus propriũ mutationis terminũ.

& vniuersaliter

Universidad de Deusto
Biblioteca

& vniuersaliter falsa est de cõsequentibus proprium mutationis terminũ: quodlibet enim horum concomitantium licet sit aliud & posterius proprio mutationis termino: per eandem tamen mutationem per se secundo haberi potest: quãuis non habeatur per illam per se primò. Et sequendo hæc dicitur in proposito q̃ conuersio sacramentalis per se primò terminatur ad corpus Christi, inferendo per se secundò conuinẽtia corporis Christi sub accidentibus panis: quæ continentia licet sit aliud quid & posterius Christi corpore, est tamen necessariò necessitati sacramenti consequens corpus Christi vt terminum cõuersionis sacramentalis.

¶Antequam autem respondeatur aliis argumẽtis: quia superius declaratas mutatiões duas supponũt, præmonstrãdum est quid sentiendũ sit de his mutationibus. Scitò igitur recolendo antedicta, duplicé opinionẽ esse de eis posse. altera, quę est Scoti, ponit duas in hoc sacramento mutationes interuenire. prima est conuersio panis in corpus Christi. secunda est, qua corpus Christi de non præsente seu non contẽto fit præsens seu contẽtum sub specie panis. Altera verò opinio est, q̃ non est hîc nisi vna sola mutatio, quæ x pane fit corpus Christi: sed ad istam mutationẽ sequuntur vtrinq; rationes: in accidẽtibus siquidẽ panis ex hac mutatione sequitur relatio cõtinẽtis, & in corpore Christi ex eadem murando sequitur relatio contenti: & sic hæc mutatio sufficit ad faciendum corpus Christi veraciter contineri sub specie panis. Monstratur autem multipliciter rationabilitas huius opinionis simul cum destructione alterius, quum ex hoc, q̃ pluritas nõ est ponenda sine necessitate: ac per hoc quum vna mutatio hîc sufficiat, nõ sunt ponendæ duæ. Tum quia secundũ Philosophorum doctrinam relationes fiunt consequutiuè ad mutationes absolutorum: & nõ per alias proprias mutationes. Tum quia tam Ecclesiæ quàm priscorum doctorum doctrina tradit conuersionis mutationẽ pro ratione verificãte corpus Christi contineri sub specie panis. Quæ doctrina nõ verificaretur, nisi forte per accidens si interueniret hîc duæ mutationes: quoniam si duæ mutationes sunt, prima per accidens se haberet: quod etiã aduersarij fatentur. Sed tunc sequitur maximum inconueniens, q̃ tam Ecclesia quàm prisci doctores laborauerũt ad reddendã rationẽ per accidens: quæ ab arte & doctrina refecanda est. Dicamus igitur, q̃ vna sola hîc interuenit mutatio inferens nouitatem continentiæ. An autem sacramentalis conuersionis mutatio inferat in vtroque extremo relationes reales continentię actiuæ & passiuæ: vel solũ ex parte corporis Christi sit relatio realis ad species, qua cõtinetur sub specieb⁹: & per hoc denominãtur species cõtinere corpus Christi: q̃ corpus Christi continetur sub illis: vel in speciebus ipsi realis cõtinẽtiæ relatio ad corpus Christi cõsurgit ex qua corpus Christi cointelligitur referri ad species vt cõtentũ ad continẽs: nõ quia ipsum referatur ad species, sed qa species referũtur ad ipsum: sicut Deus realiter dicitur dominus creaturæ: nõ quia ipse referatur ad creaturam seruam, sed quia creatura refertur ad ipsum: nõ facilè dixerim: quia ignotus est modus, quo corpus Christi cõtinetur sub specie panis. Cum his tamen omnibus concludæ ita esse hîc vnam solã mutationẽ, vt affirmãdo vnicam, perspicias ita interuenire in hoc sacramẽto vnicam mutationem in actu, vt nõ negetur esse plures in potẽtia: nõ naturali aut sacramentali, sed diuina absolutè: hoc est, q̃ id quod de facto fit per vnicam mutationem, posset Deus facere per plures mutationes: posset enim mutare panẽ in corpus Christi vna mutatione, & facere corpus Christi contentũ sub specie panis alia mutatione. Sed quoniam hoc ad potẽtiam absolutam Dei respicit, simpliciter & absolutè loquendo, vnicam dicito interuenire mutationem. Et hæc dicta de his mutationibus actu vel potentia in ordine ad relationes: non aliter dicta intellige, quàm considerando esse sacramẽtale corporis Christi relatiuè secundum relationes contenti & continentis: nam secundum rem longè altius est, quàm huiusmodi relatiua significent, & magis reuerenter ac eminentius de illo sentitur & dicitur, quũ de illo secundũ se sentimus, & dicimus q̃ se habet ad conuersionem, vt factum esse in termino ad fieri: vt superius explicauimus.

¶Communicando tamen in cõsideratione respectiua cum aduersariis (ne fugere difficultates videamur): hîc præmissis ad secundum Scoti dici admisso præsupposito, q̃ consequentia prima nihil valet, vtpote inferius à possibili logico necessario, q̃ consequentia prima nihil valet, vtpote inferius à possibili logico necessario, dum dicit, potest esse, ergo oportet. Et per hoc patet, q̃ secũda consequẽtia dicens, ergo huiusmodi præsentia nõ habetur per conuersionẽ: nõ infertur ex primo antecedente. Et ad probationẽ dicitur, q̃ terminus vnius rationis (cuiusmodi est præsentia) nõ est terminus per se duarũ mutationũ: quia nõ interuenit nisi vna mutatio, quãuis per potentiam diuinam possit esse terminus duarum mutationum: substantialis quidem consequutiuè, accidentalis autẽ secundũ se.

¶Ad tertiũ autem contra bonã responsionem de facto vel potentia, dicitur, q̃ si panis cõuerteretur in Christi corpus prius præsens factũ, corpus Christi esset duplici vinculo præsens: hoc est, ex vi conuersionis sacramentalis, & ex vi prioris actionis diuinæ omnipotentiæ. Vnde nihil aliud sequitur, nisi quòd huiusmodi præsentia potest per diuinam omnipotẽtiam terminare duas mutationes: quod gratis concessum fuit.

¶Ad obiecta demum contra efficaciam conuersionis ad præsentiam corporis Christi in sacramento, respondendo per conditionales (vt in præcedẽti fecimus responsione) dicitur quòd si Deus conuerteret panem in corpus Christi, vt habẽs esse in cælo, non esset conuersio eiusdem rationis cum ista sacramentali: ac per hoc non est ad propositum quicquid inde sequeretur.

¶Et per idem respondetur ad secundum, in quo sunt multi alij defectus: puta q̃

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm substantia panis vel vini post consecrationem huius sacramenti annihiletur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd substantia panis post consecrationem huius sacramẽti, annihiletur, aut in pristinam materiam resoluatur. Quod enim est aliquid corporale, oportet alicubi esse. Sed substantia panis, quæ est quiddam corporale, non manet in hoc sacramento (vt dictũ est) nec etiam est dare aliquem locum vbi sit, ergo non est aliquid post cõsecrationem. Igitur aut est annihilata, aut in præiacentẽ materiam resoluta.

¶Præterea, Illud quod est terminus à quo in qualibet mutatione, non remanet, nisi forte in potentia materiæ: sicut quum ex aëre fit ignis, forma aëris non manet nisi in potentia materiæ: & similiter quando ex albo fit nigrum. Sed in hoc sacramento substantia panis aut vini se habet sicut terminus à quo, corpus autem vel sanguis Christi sicut terminus ad quem: dicit enim Ambr. in lib. de Officijs, ante benedictiontm * illa species nominatur: post benedictionem corpus significatur. Ergo facta consecratione, substantia panis vel vini non manet, nisi fortè resoluta in suam materiam.

¶Præterea, Oportet alterum contradictiorum esse verum. Sed hæc est falsa, Facta consecratione, substantia panis vel vini est aliquid. Ergo hæc est vera, Substantia panis vel vini est nihil.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. 83. quæst. Deus non est causa tẽdendi in non esse. sed hoc sacramentum diuina virtute perficitur. Ergo in hoc sacramẽto non annihilatur substãtia panis aut vini.

CONCLVSIO.

¶Post consecrationem substantia panis vel vini non resoluitur in præiacentem materiam, nec annihilatur. sed diuertitur in verum Christi corpus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quia substantia panis vel vini nõ manet in hoc sacramẽto, quidã impossibile reputãtes, modò demonstrat non accidentia, sed contentum sub accidentibus, & vtrũque esset verũ, hoc est corpus meum. & hîc est corpus meum. Durandus verò: quia indefinita verificatur pro vno solo: ac per hoc si esset ibi panis & corpus Christi, posset reddi loquutio vera pro solo corpore Christi. Ad hæc dicitur, q̃ veritas enuntiationũ proprię significantium, ex cõmuni consensu proprię intelligentiũ, & terminis vtentium proprię pendet: & nõ est attendendum ad quid iste vel ille intelligendo quã dicitur, à quocũque dicatur siue sacramẽtaliter siue nõ sacramentaliter, hoc est corpus meum, ly hoc, demonstrat hanc substantiã. quod patet ex hoc, quòd si aliquis demonstrando sei ipsum, dicat, hoc est corpus meum: hoc sufftragatur ratio, secundum quam talia sunt subiecta enuntiationũ, quia meũ significat (substãtiam) idẽtitas prædicati cum subiecto significata per ly est, & hîc excluditur quòd in hac propositione ly hoc, nõ demonstrat accidẽtia, sed substantiam sub accidentibus. & ad hoc sufftragatur, q̃ ly hoc, est pronomen demonstratiuum substantiæ apud Grammaticos. Rursus ly hoc, quia demonstrat non vagè aut indefinitè, sed singulariter, oportet absolutè plarũ super certo sensibili demonstrato, demõstrare nõ vagè hanc vel illã, sed singulariter substantiam sub illis accidẽtibus existentem. Et si quidem vna sola substantia subsit, sola demõstratur, secundum communem intellectũ propriamq; significationem nominum ac pronominum, vt patet in exemplo allato, nam me dicente, hoc, est corpus meum, significo hãc substantiã cõprehendẽtem carnes, neruos, & ossa, esse corpus meum: ex quibus sequeretur, q̃ si remaneret substantia panis cũ corpore Christi ly hoc, demõstraret hãc substantiã cõprehendentẽ panẽ & corpus Christi per modum vnius singularis substãtiæ: & sic propositio esset falsa, quoniã quæcũque quotiens significat panis substãtiã, esse corpus Christi: quod cõstat esse falsum. Vnde ad Scoti obiectionẽ, dicitur q̃ nõ est variãda demõstratio, quã facit ly hoc, in ista enũtiatione sacramentali ex aliqua hypothesi: sed standũ in proprietate suæ demõstrationis, secundum quam ly hoc, non significat contentum sub hoc pane, sed significat hanc substantiã, quæ scilicet continetur sub his accidentibus: hæc enim substantia est corpus Christi. Et notanter dico, hæc substantia, & non dico, hic panis: quia, vt dictum est, demonstratur hæc substantia sine qualitate. Ad Duran. verò, dicitur quòd chimericũ est, singulare facere indefinitum: & præterea est abuti vocabulis: oportet enim secundum propria iudicare.

¶Contra tertiã rationẽ literæ (scilicet si esset alia substantia, quã corporis Christi, cõtrariaretur veneratiõni Eucharistiæ) obstat Scotus: q̃ nũc est ibi aliqua creatura, puta species sacramentalis: & tamen adoratio Eucharistiæ refertur ad Christum, & nõ ad sensibile continens: ergo eodem modo fit reuerentia panis, adoratur Christus contentus sub pane quanto & quali, vt in signo.

Ad hoc dicitur, q̃ ratio literę stat solida, quoniã quęcũq; substãtia alia à Christo, cõtrariatur veneratiõni qua veneramur Eucharistiã: nã adoramus simpliciter & absolutè substãtiã existentẽ: & sub illis accidẽtibus. cõstat autẽ huiusmodi adoratiõi cõtrariari quancũq; alia substantiã esse sub illis accidentibus. Sed arguentes falluntur in hoc: quoniam diuertunt ab adoratione, quæ nunc fit ad eam, quæ tunc fieret, si esset etiam ibi substãtia panis: Autor autem ex adoratione, quam de facto exhibemus Eucharistiæ, infert non esse ibi aliam substantiam à Christo.

¶Vnde ad argumentum Sco. concesso toto, dicitur quòd non impugnatur ratio literæ: quia ad adorationem, quæ posset fieri, diuertit: & non sistit in adoratione quæ de facto fit, qua adoramus substantiã contentam sub his speciebus: Quod tunc non fieret, nisi partialiter, pura aliquam substantiam contentam adorando, distinguendo inter substantiam panis & substantiam Christi: constat enim nunc absque distinctione aliqua substantiam ibi contentam adorari ab Ecclesia.

¶ Super Quæstionis septuagesimaquinta Articulum tertium.

IN corpore art. primò recitatur opinio disiunctiua: secundò tractatur prima disiunctionis pars: tertiò tractatur reliqua pars: & quartò tractantur ambæ simul, concludendo opinionem esse falsam. Primum satis patet in litera.

Sed circa

Sed circa secundum, scilicet quòd panis seu vinũ per consecratiõnẽ resoluitur in præiacentem materiam, Autor procedit vtens implicitè hac distinctione, hanc resolutionẽ fieri in præiacentem materiam, potest intelligi dupliciter, vel in materiã primã, vel in elementa manẽtia vel egredientia. Properea primò improbat primũ membrũ, scilicet quòd ista resolutio non fit in materiam primã: quia materia nõ potest esse sine forma.

Vbi sciẽdũ, q̃ quia opinio ista ponit resolutionẽ puram (quoniam nullius mixtiõnis generationis, quã nullum ponat genetanus) si ponit resolutionẽ in materiã primam, ponit consequẽter materiã primã sine forma: quod est impossibile secundũ causas secundas & potẽtiam Dei ordinariã, quicquid sit de possibili secundum potentiam Dei absolutam (quoniã hoc est extra propositum) quoniã stultum est ponere in hoc sacramẽto, quicquid Deus potest facere. Vnde nõ oportet aliter hîc respondere Scoto, & continuè digredi de genere in genus.

Posteà excludit Autor secundũ membrum, scilicet resolutionem fieri in elementia. Et primò in elementa manentia: quia sub specibus sacramẽti nihil remanet nisi corpus & sanguis Christi. Secundò in elementa egredientia: quia egressus fieret per motum localem: & sic sensibile percipereturs. Et vtrobique optima est. Nec est molestia Scotica concutiat, dum obstat ex dictis omnipotẽtia potentes facere eũ corpore Christi manere aliam substãtiam, & non percipi localem egressum: sæpe enim dictum est q̃ nõ tractamus de diuina omnipotentia, sed quid ordo istitutus à Deo habeat in mysterijs quàm in naturalibus. Rursus impugnat Autor huiusmodi præiacentem materiã ex aliis capitibus & primò manentẽ, ex hoc q̃ non est dare aliquod istans, in quo sit ibi præiacens materia. Quod probatur ex eo q̃ vtrũque ad vltimum instans consecrationis est ibi panis: & in vltimo instanti est ibi corpus Christi: ac per hoc patet quòd non est dare aliquod instans, in quo sit ibi præiacens materia. Et scito, q̃ Autor claritatẽ studẽs, nõ fuit solicitus, vt loqueretur philosophicè, vt ab omnibus intelligeretur ex exẽplo tamẽ generationis. ab exercitato in philosophia rẽ ipsam intelligi voluit more physicosciebat enim nõ dari vltimũ instans generationis. Et physico more dicẽdum fuit, in toto tempore cõsecrationis est ibi substãtia panis, & in termino illius est corpus Christi: qui terminus est primũ esse corporis Christi in sacramento, & primũ non esse panis, sicut in termino generationis, est primum esse rei genitæ, & primum non esse rei corruptæ. Et si sic Autor dixisset, patuit intellexissent ipsum. Secundò impugnat præiacentem materiam in motu & mutationis gratia simul impugnat tam motum localem siue panis siue materiæ, quàm motum resolutionis: quoniam virobiq; vna & eadem est ratio ex motu sumpta. Et est ratio talis: Si huiusmodi motus interueniret, aut inciperet in instanti terminãte consecrationem, aut ante illud instans. Si incipiat in instanti terminante * (quum in illo instanti corpus Christi sit sub hostia, & in eodem sit panis incipiens moueri motu localiquod vel resolutionis) sequeretur quòd simul essent corpus Christi & substãtia panis. Quòd autem panis in illo instanti esset, probatur ex eo q̃ motus incipit per negationem de præcẽti & positionem de futuro: hoc est, quia verum esset dicere, panis nunc nõ mouetur, & immediatè post hæc mouebitur. Et quia motus non fit in instanti, sed prius mobile relinquit vnam partem, quàm aliam, sequeretur vltimus præter simultatem instantaneam prędictam simultas temporalis: & sic sub aliqua parte hostię esset simul tempore corpus Christi cum substãtia panis. & ad vim hanc respexisse videtur Autor in litera explicans partem hostiæ. Si verò huiusmodi motus incipiat ante terminũ cõsecrationis, tunc quum inter quælibet instãtia sit tempus inter medium, in quo fieret ista motus, & in quo mobile relinquet successiuè partes hostiæ: sequetur quòd in illo tempore, quo aliqua hostiæ pars relicta est, nõque erit substãtia panis, quæ iam particulam illam reliquit, neque corpus Christi, quod ante instans quod terminat totum hoc tempus medium non est sub hostia.

¶Et vide notitiæ, ex contextu literæ hanc argumentationem induci, excludendo rationem, dicentem fieri resolutionis vel egressus motum, paulatim desterendo partes hostiæ. Et si posuiffent resolutionis motum fieri successiuè quidem & per partes inæquales tantum: ita quòd in termino tota simul hostia deserta esset: contingit enim, quia Arist. totum simul coagulari) tunc militat præcedens argumentum quòd præexistens materia nũquam esset sub hostia. Et si hoc affirmatur, succurrit posteræ duæ rationes, scilicet quòd tolliur conuersio, & quòd ponitur effectus sine causa.

¶Quod ad tertium, de altero disiunctionis membro (scilicet annihilatione) improbatur: quia tollit veram conuersionem substãtiæ panis in corpus Christi, & per hoc tollit modum, quo corpus Christi est in hoc sacramento. & in hoc conuenire dicitur cum primo membro, scilicet resolutione. Et demum vtrunque Autor reprobat quia forma sacramenti neutrum horum effectuum significat.

¶ Num substantia panis sit post consecrationem in nihilum conuersa.

¶Circa responsionem ad tertium, aduerte quòd Scotus non contentus huiusmodi respõsione quia sola voce conuersionem affirmat (tenens panem quãuis per accidens redigi in nihilum) duo potissima videtur habere fundamenta in quæstio. 4. 11. distinctio.

Primum est: quia inuenimus hîc transitus per se ab esse panis ad non esse panis: & alius transitus a non præsentia corporis Christi hîc ad præsentiam ipsius hîc. Et tunc arguitur sic: Si secundus transitus non concomitaretur primum, primus esset annihilatio: ergo & modo formaliter est annihilatio: quia ratio eius non variatur propter illud, quòd per accidẽs cõcomitatur. Secundò sic: * Si panis annihilaretur, & corpus Christi poneretur hîc præsens, omni eodem modo se haberet tam panis quam corpus Christi quantum ad omnem cõditionem tam esse quàm nõ esse, sicut modò se habet sed quod fuit & omni eodem modo se haberet, sicut si esset annihilatum, est annihilatum: ergo panis redigitur in nihilum. Prima propositio manifesta est: quia si panis esset annihilatus, nec forma nec materia eius maneret: eodem autem modo nec nunc manet.

*Vel, & in prima cẽte materia resoluitur

¶Ad horum & simílium euidẽtiam, doctrina Sanctorum patrum resumẽda est. Amb. siquidem de sacramẽtis (& habetur in decretis de conse. distin. 2. in c. reuera. & clarius in c. panis est) docet vnde figmenta hæc & similia elidũtur dicens, Si tanta vis est in sermone, dominij Iesu, vt incipere esse quod non erat, quàm magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud cõmutentur & sic quod erat panis, iam corpus Christi est: quia sermo Christi creaturam mutat, &c.

¶Vbi nota primò ly vt Annot. sint, quæ erant, & in aliud commutentur: hîc enim manifestè habes Amb. dicere, quòd sunt quæ erãt, & in aliud sunt cõmutata. Et hinc apparet figmẽtum esse, dicere quòd quę erant, & in aliud sunt commutata nihil sunt: nam si sunt vt Ambr. asserit, sequitur, quòd non sunt nihil.

¶Secundò nota declarationem & sensum prioris dicti, dum immediatè subditur, & sic quod erat panis iam corpus Christi est: hinc enim apparet quãta perspicacia hæc vidẽrit Ambr. dum non dixit quòd panis est post consecrationem: nec dixit, quòd panis qui fuit, est corpus Christi sed dixit quòd id quod erat panis, iam est corpus Christi, & ly id quod, demonstrat & refert substantiam: quoniam substantia est quæ est commutata in corpus Christi. Vnde non aliunde quàm ex Ambr. doctrina excludẽda sunt & derogenda figmenta hæc. Falsum est igitur quod primò assumitur à Scoto, interuenire hîc transitum per se ab esse panis ad nõ esse panis: nam per se terminus ad quem, est esse corporis Christi (est enim conuersio ista inter terminos positiuos per se primò, hoc est ab esse panis ad corpus Christi) & ad illum per se primò terminum ad quem non sequitur sola negatio esse panis, sed sequitur affirmatio seu positio eius quod fuit panis. Sunt enim post cõsecrationẽ propositiones istæ ambæ veræ, scilicet panis non est, & id quod fuit panis, est, qu a est corpus Christi.

¶Ad argumentum ergo dicitur, quòd falsum assumit seu supponit, scilicet inueniri hîc mutationem seu transitum per se ab esse panis ad non esse illius.

¶Ad secundum autem dicitur, quòd conditionalis assumpta est falsa. Et ad probationem illius, scilicet quia nunc nec remanet materia panis nec forma: & similiter esset si annihilaretur. Respondetur negando quòd simul esset si annihilaretur: quoniam plus requiritur ad annihilationem siue per se, siue per accidẽs: exigitur enim quòd id quod erat illud, sit modò nihil, seu non sit aliquid: cuius contrarium in proposito inueniturnam secundum Ambros. id quod erat panis, est corpus Christi. Vbi ad claritatem doctrinæ obserua cautè varietatem variatum propositionum, & vt exemplariter dicatur, quando aër naturaliter conuertitur in ignem, licet vere sint ibi tres enunciationes post conuersionem aëris in ignẽ, scilicet aër non est, aër non est aliquid, aër est nihilquia tamen materia, quæ fuit aëris, modò est materia ignis, falsa est ista quarta, aër est annihilatus. Et similiter in proposito, quãuis alia ratione vera: sunt post conuersionem istæ tres, scilicet panis non est, panis non est aliquid, panis est nihil: falsa autem est quarta, scilicet id quod erat panis, non est aliquid, cũ est nihil: quia sua contradictoria est verissima, scilicet id quod erat panis est corpus Christi: ideo falsissimum est, panem siue per se siue per accidens redigi in nihil. Vnde si panis annihilaretur in hoc sacramento, non omnẽ eodem modo se haberet, quo nunc se habet: quia nunc sic se habet ad esse & non esse, quod ita non est, quod id quòd erat panis, est res realissima, scilicet corpus Christi: si autem esset redactus in nihilum, ita panis non esset, quòd id quod erat panis, nulla res esset. Procul sint ergo à patrum doctrina huiusmodi figmenta.

¶Circa verba Autoris in hac responsione ad tertium caue ne fallaris, putans Autorem Annot. Ambros. contrarium, vel me exposuisse inepto vocabulo Ambrosij verbum, dum in hac litera dicitur, quòd post consecrationem hæc est falsa, substantia panis est aliquid: & Ambros. dicente, id quod erat panis, est aliquid, scilicet corpus Christi, ego exposui quòd ly id quod, demonstrat & refert substantiam: quoniam substãtia quæ erat panis, est corpus Christi quia mutata est in corpus Christi. Diuersimode siquidem Substantiæ nomine Autor & nos vsi sumus nam Autor Substantiæ nomine vsus est loco nominis specifici panis, supponendo panem esse substantiam. Et fecit hoc Autor, vt præseruaret se ab accidentibus panis: ita quòd panem ponit in obliquo, & distinguit

Universidad de Deusto
Biblioteca

substantiam panis contra accidentia panis asciscit dixisset, post consecrationem hæc est vera panis est aliquid. Nos autem Substantiæ nomine absolute vsumur, abstrahendo à qualitate differentiarum: & propterea vtimur pane in recto, dicentes, substantia quæ erat panis. Quam substantiam Ambrosius per relationem substantiæ significauit, dicens, & sic quod erat panis, iam est corpus Christi: quia sermo Christi creaturam mutat: & sic ex pane fit corpus Christi. Nō enim potest dici q̄ ly quod erat panis, teneat accidentia panis remanentia quia illa non sunt corpus Christi: nec sunt mutata in corpus Christi. quoniam vtrumque Ambros. dicit de eo quod erat panis, scilicet quod erat panis, est corpus Christi: quia mutatum est in corpus Christi virtute sermonis Christi. hanc eodem modo sumptam substantiam Saluator significauit ac demōstrauit per ly hoc, dicens, hoc est corpus meum. enim propriissimus sensus, hæc substātia est corpus meum: vt inferius amplius patebit.

Infrà. ar. sic. 6. cor. & arti. 8. cor. & ad 3.
Et 4. di. 11. qō. 1. ar. 1. qō. 2. ad 1. & qō. 3. ad 3. & arti. 3. q. 1. per to. Et 4. cō. tra. cap. 63.

Et quoli. 5. ar. 11. Et opus. 2. ca. 8. Et 1. Corint. 11. le. 4. col. 6. & lec. 5. col. 3.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm panis possit conuerti in corpus Christi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd panis non possit conuerti in corpus Christi. conuersio enim quædam mutatio est. Sed in omni mutatione oportet esse subiectum quod prius est in potentia, & postea est in actu: vt enim dicitur 3. Physico. motus est actus existentis in potentia. Non est autem dare aliquod subiectum substantiæ panis & corporis Christi: quia de ratione substātiæ est, quòd sit non in subiecto: vt dicitur in prædicamentis. Non ergo potest esse quòd tota substantia panis conuertatur in corpus Christi.

¶ Præterea, Forma illius, in quod aliquid conuertitur, de nouo incipit esse in materia eius, quod in ipsum conuertitur: sicut cùm aër conuertitur in ignem prius non existentem, forma ignis incipit de nouo esse in materia aëris & similiter cùm cibus conuertitur in hominem prius non existentem, forma hominis incipit esse de nouo in materia cibi. Si ergo panis conuertitur in corpus Christi, necesse est quòd forma corporis Christi, de nouo incipiat esse in materia panis. quod est falsum. Non ergo panis conuertitur in substantiam corporis Christi.

¶ Præterea, Ea quæ sunt secundum se diuersa, nunquam vnum eorum fit alterum: sicut albedo nunquam fit nigredo, sed subiectum albedinis fit subiectum nigredinis: vt dicitur in primo Physico. Sed sicut duæ formæ contrariæ sunt secundum se diuersæ (vtpote principia formalis differentiæ existentes) ita duæ materiæ signatæ sunt secundum se diuersæ, vtpote existentes principia materialis distinctionis. Ergo non potest esse, quòd hæc materia panis fiat hæc materia, qua individuatur corpus Christi. Et ita non potest esse, quòd substantia huius panis conuertatur in substantiam corporis Christi.

¶ SED CONTRA est quod Euse. Emiss. dicit, Nouum tibi & impossibile esse non debet, quòd in Christi substantiam terrena & mortalia conuertuntur.

CONCLVSIO.

¶ Cùm verum Christi corpus non incipiat esse in sacramento per aliquam loci mutationem, necessarium est ibi esse per panis & vini in ipsum transsubstantiationem, ita quòd panis & vini substantia in verum corpus Christi mutetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, cùm in hoc sacramento sit verum corpus Christi, nec incipiat ibi esse de nouo per motū localem: cùm etiam nec corpus Christi sit ibi sicut in loco (vt ex dictis patet) necesse est dicere quòd incipiat ibi esse per conuersionem substantiæ panis in ipsum. Hæc tamen conuersio non est similis conuersionibus naturalibus, sed est omnino supernaturalis, sola Dei virtute

posterior, id est, Christi corpus, non succedit secundum esse simpliciter, sed secundum esse præsens hic termino priori. id est panī præexistenti: ergo nec panis conuertitur, nec transit in corpus Christi nisi secundum esse hic præsens panī præexistenti. ¶ Pro solutione harum obiectionum, & ampliori notitia tam occulti mysterij, duo prælibanda sunt. alterum ex philosophia, alterum ex Ambros. Ex Physicis sequitur

Annot. ¶ Vbi scito, distinguī conuersionem in formalem & substantialem, & naturales appellari formales non ea ratione, quia forma conuertitur in formam: sed quia secundum dependitionem vnius formæ & acquisitionē alterius dicitur totū categorematicē conuerti in totum vt quum dicimus, quòd aër conuertus est in ignem. Conuersio autem substantialis appellatur, qua totum etiā syncategorematicē conuertitur in totū, puta, si aër fic conuerteretur in ignem, quòd etiam partes essentiales aëris conuerterentur in partes essentiales ignis. Et talem esse hanc conuersionem Autor ponens, hinc manifestat differentiam inter conuersionem istam & naturales, & ex differentia inter actum infinitum & actum finitum procedit ad probandum quòd agens creatum, quia ex finito agit actu, ad solas formales conuersiones se extendit: Deus autem quia ex infinito agit actu, ad totum ens se extendit: ac per hoc ad conuersionem substantialem. Et inde infertur, quòd hęc conuersio nec conuenit sub genere naturalis motus seu mutationis, nec nomen aliarum suscipit propriè, sed nomine proprio vocari potest trāsubstātiatio: sic enim à facto concilio Later. sub Inno. III. appellatam legimus.

¶ Num & qua conuersione conuertatur panis in Christi corpus.

¶ Circa hanc materiam aduerte, quòd Scotus in 11. distin. 4. quæstio. 3. reputans impossibilem conuersionem panis in corpus Christi præexistens, & manens secūdum suum esse antiquum: triplicem imaginatur transubstantiationem. prima est, quæ iam dicta est, scilicet qua tota substantia conuertitur in totam substantiam præexistentem ac manentem secundum esse antiquum. Secunda est, qua tota substantia sic conuertitur in aliam, vt alia producatur in esse, & hanc vocat Scotus transubstantiationem productiuam: quia per eam producitur terminus ad quem, & hæc potest subdiuidi in productiuam terminī secundum esse subsistantiale vel secundum esse accidentale: qualem posuit hīc (vt diximus) Petrus de Pal. sine assertione tamen. Tertia est adductiua terminī ad quem illo vbi erat terminus à quo: & in hanc declinat Sco. In qua secundum veritatem nulla est transubstantiatio, nulla conuersio: quia panis non panem redigi in nihil, & sola vox conuersionis & transubstantiationis cum ordine successionis corporis Christi in loco panis affirmatur. Relicta autem transubstantiatione productiua, ranquam non habente in hoc sacramēto locum insistitur Sco. probare primam esse impossibilem: & deinde tertiam esse rationabilem. Arguit igitur ad impossibilitatem transubstantiationis primæ, quam credimus verè in hoc sacramento saluari. Nihil est terminus nouæ actionis propriè dictæ nisi per illam actionem accipiat esse substantiale vel accidentale, secundum quòd est formalis terminus illius actionis: sed corpus Christi præexistens, &c. nullum esse accipit in ista substantia per insistmodi transubstantiationem: ergo corpus Christi secundum suā substantiā non est terminus nouæ actionis transubstantiatiuæ panis in ipsum. Minor suppositur clara. Maior verò probatur dupliciter. primò, quia si nullum esse accipit per illam, non videtur intelligibile, quomodo sit ibi aliquid terminans realem actionem substantialem, &c. secundò quia etiam filius Dei terminans æternam generationem, per illam accipit esse, & personam esse, & Deum esse. Tertium autem transubstantiationem probabilem esse in proposito probat: quia eo modo terminus prior conuertitur in terminum posteriorem quo terminus posterior succedit termino priori: sed terminus Christi absolutè sed hoc quòd erat panis esse corpus Christi, vt patet exponendo pro illo instanti, quo ista transubstantiatio simul fit, & facta est. Ex falsitate siquidem istius, corpus Christi nunc est, & immediatè ante hoc nō erat, habetur quòd corpus Christi absolutè non est terminus huius transubstantiationis: ex eo autem quòd ista est vera, hoc quod erat panis, nunc est corpus Christi, & immediatè ante hoc quod erat panis, non erat corpus Christi: manifestè habetur, quòd terminus ad quem actionis & mutationis huius est, hoc quod erat panis, esse de nouo corpus Christi: sicut ex veritate istius alterius, scilicet hoc quod erat panis, nunc non est panis, & immediatè ante erat panis, habetur terminum à quo esse hoc quod erat panis sub esse panis.

Vbi videre potes, in eo quòd est panis ante consecrationem, efficaciam habere à quo & ad quem: quoniam actio conuersiua acquisiit ei quòd erat panis esse corpus Christi, conuertendo id in corpus Christi: & ad hoc concomitatur dependētio terminī à quo, dum quod simul conuertitur & conuersum est in corpus Christi, desinit esse panis. Et hinc suspiciendo conicere potes quod non oportet propter nouam hanc actionem mutationem aliquam effici in substantia corporis Christi: quia quod erat panis, de nouo est corpus Christi: non per mutationem corporis Christi, sed per mutationem panis in corpus Christi. Et ad ampliorem fidelium intellectum consolationem, habemus non solùm dictas enunciationes nouiter veras quatenus se tenentes ex parte panis: sed habemus redundantem seu resultantem aliam propositionem nouiter veram: quasi ex parte corporis Christi, est enim de nouo vera hæc, scilicet, corpus Christi est id quod erat panis. Nec hanc ego somniaui: sed ex propositione diui Ambros. per conuersionem simplicem illam habemus, dicente enim Ambros. quod erat panis, est corpus Christi, infertur optimè per conuersionem simplicem, ergo corpus Christi est quod erat panis: & similiter sequitur, consequenter loquendo, quòd corpus Christi est quod erat iste panis. Quo fit vt admirabilem veritatem nouam in Christi corpore ex hoc sacramento fateamur. Nam ante insthuitionem huius sacramenti ista erat falsa, corpus Christi est quod erat panis: quia sua conuertenis erat falsa, quod erat panis, est corpus Christi: post consecrationem verò corporis Christi fuerunt ambæ veræ. Et similiter in qualibet, quæ quotidie fit consecratione hostiæ in missa, consecratione facta, ambæ istæ nouiter sunt veræ: quod erat iste panis, est corpus Christi, & corpus Christi est, quod erat iste panis. Nec quæras à me vlteriorem modum quomodo fiat istud: sed satis sit supposita veritate transubstantiationis fidei (qua panis in corpus Christi immutatum mutatur) videre nos veritatem dictarum enunciationum.

¶ Ex his autem ad Scoti rationem contra possibilitatem huius conuersionis dicitur, argumentum supponere falsum, scilicet, corpus Christi absolutè esse terminum actionis seu mutationis huiusterminatur enim tam mutatio quàm actio vt ad terminum ad quem, & qui fit, ad hoc quod erat panis, esse corpus Christi. hoc enim de nouo fit & est per actionem istam conuersionem panis in corpus Christi.

¶ Vnde concessa maiore, ad minorem dicendum est quòd malè assimit, aut supponit corpus Christi absolutè esse terminum actionis, vt patet ex dictis. Nec obstat quod sæpissimè dicitur & repetitur infinities, quòd hæc conuersio habet panem pro termino à quo & corpus Christi pro termino ad quem: quoniam beruitatis causa hos terminos absolute proferimus: cum grano tamen salis ab eruditis intelligendos, vt exposuimus.

¶ Ad rationem Scoti pro transubstantiatione adductiua, facile respondetur negando minorem: quoniam corpus Christi succedit panī, & secundum esse simpliciter, id est substantiale, & secundum esse hic, id est sub accidentibus panis. Sed non est mirum de argumento: quoniam sola voce dicens conuersionem substantiæ panis in substantiā corporis Christi, consequenter assumit, q̄ corpus Christi nō succedit panī, secūdū esse simpliciter, cùm secundum veritatem substantia corporis Christi sit id quod erat panis: & per hoc sit vbi erat panis, id est, continetur sub accidentibus quæ continebāt panem. vt sæpe inducta Decretalis Lateranēsis cū doctrina concilij Florentini testatur.

¶ Nec obstat dictis quòd Autor in 4. senten. distin. 11. quæstio. 1. arti. 4. videtur locare huiusmodi propositiones, quibus vsi sumus, inter improprias. Nā duplicitere potest iudicari & examinari propositio illa, quod erat panis, est corpus Christi: primò ad ea primēdam cōuersionē hanc. Secundò, ad exprimendum cōuersionis huius proprios terminos. Et quidem ad exprimendam mutationē, quæ est, conuersio assumitur, infra latitudinē generis mutationis intelligenda est: & propterea ly quod, suat subiectum vnum & idem sub duobus successiue terminis, scilicet pane & corpore Christi manente, quod in proposito nō nisi metaphoricè, aut ratione accidentium remanentium verificatur. & sic ab Autore inter improprias computatur ibidē, vbi de conuersione loquitur. Si verò hæc propositio ad exprimendos terminos cōuersionis huius assumatur, tunc propositio est & vera & propria. Et quòd sit vera, patet ex ipsīs eius expositione qua Autor eam ibi in responsione ad primū, exponit de ipsis terminis dicēs, Verbum Ambr. est exponēdum, quoniam panis, est corpus Christi, id est quod est sub specie panis, primò fuit panis, & postea corpus Christi. Vbi vides Autorē exponēdo, asserere de ly quod est sub specie panis, quòd fuisse panē, & postea corpus Christi: nihil enim aliud significat Ambrosij propositio de terminis conuersionis intellecta, dicēdo, q̄ erat panis, est corpus Christi, vt patet intuenti. Quod autem sit propria, & hinc patet: quia expositio ab Autore data est propria. & ex ratione probatur: quia ly quod, est relativum identitatis substātiæ: & sufficienter refert eandem substātiam, referendo substātiam eandem sine qualitatibus, & enim contingit in propositionibus illud enim idem refert ly quod, dicēdo, quod erat panis, est corpus Christi quod demonstratur per ly hoc, dicēdo, hoc est corpus meum. Stante ergo solida & propria dicta quæ ex Ambros. diximus quoniam ad terminos cōuersionis exprimendos vsi sumus autoritate dicta, & ad hoc idem Ambros. ad literam locutus est vt patet eius textum intuenti.

¶ In responsione ad tertium aduerte dici in illa duo, scilicet rationem couertibilitatis totalis (de qua est sermo) vnius rei in aliam, & modum, quo fit huiusmodi conuersio. Et quoniam eximia ac lætentia sunt hæc, nec ab omnibus concessa, primò declarāda sunt deinde conferendum est primum cum aliorum opinionibus. Ratio igitur conuertibilitatis assignatur in littera cōmunicatio in natura entis: modus autem subditur, & est, q̄ potest actor entis id quod est entitatis in vna re, conuertere in id quod est entitatis in altera: sublato eo per quod ab ea distinguebatur. V bi circa rationē conuertibilitatis, docilis esto interpres, plures vicando errores ex illo verbo, cōmunis natura. Errares primò, si per cōmunem naturam eutis intelligeres ens cōmunissimē sumptum cōmune Deo & creaturis. & manifesta esset erroris ratio: quia hinc sequeretur, conuertibilitatē etiam posse esse inter rem creatam & increatam: quia cōmunis est eis huiusmodi natura entis, quod cōstat nō solum esse falsum, sed fatuum. Errares quoque, si per cōmunē entis naturam intelligeres gradum aliquē seu naturam aliquam superiorem specificas genericasque rerum naturas: nam, vt dicitur 4. Metaph. idem est homo & ens-homo: & sic de alijs. Non enim se habent ens, & homo sicut animal & homo: nam animal & homo duas formaliter naturas significant essentiales rationalitatis & animalitatis. Ens autem & homo vnam tantum naturā significāt eam scilicet quam significat homo, & nō aliam. Sed hoc metaphysico relinquētes negotio (quoniam ad propositū nō refert vtro modo dicatis) dicimus, q̄ per naturam entis intelligit Autor ens communē solis creaturis, quod nomine Naturæ in littera appellati est: quia huiusmodi ens secundū Autoris doctrinā secundum naturas generum & specierū diffinitur. Et per hoc differt ab ente increato, in quo esse nō diffinitur natura aliqua, sed ipsum esse in se simplex subsistens vocatur natura Dei & deitas & Deus. Est igitur ratio cōuertibilitatis totius vnius rei in totam aliam rem, & communicatio earum in natura entis cōmunis omnibus creaturis tantum. & hinc habes secundum Autorem, quòd secundum localem conuertionem quęlibet creatura potest per diuinam omnipotentiam conuerti in quamcunque aliam creaturam: quia creaturis omnibus communis est huiusmodi ens natura.

¶ Circa modum quoque conuertionis cautum oportet esse lectorem. Erraretur siquidem primò, si intelligeretur, per modum diuisionis seu separationis vnius naturæ ab altera: sicut animalitas separatur à rationalitate, dum fit animal sine ratione. Et similiter erraretur si intelligeretur per modum abstractionis: sicut res vna & eadem secundum priorem rationem abstrahit à seipsa secundum rationem posteriorem: sicut color albus inquantum color, abstrahit à seipso, inquantum albus. Et patet ratio erroris vtrobique, ex hoc quòd neutro modo panis conuerteretur in corpus Christi: sed

sola natura entis inuenta in pane, conuerteretur in corpus Christi. formaliter loquēdo.

¶ Contrariatur etiam directè intento hic sensus: quoniam directè intentum ab Autore est, quòd totum conuertatur in totum, & non quòd vna res aut vna natura sub vna ratione tantum conuertatur in aliam. Hæc enim interpretatio ad hoc tandem tendit, quòd conuertibilitas rerum est secundum id in quo communicant, & non secundum ea in quibus differunt. q̄ contrariatur non solùm Autoris, sed fidei doctrinæ, asserenti panem conuerti in corpus Christi, & non solùm entitatem panis in entitatem corporis Christi conuerti, sed panem conuerti in corpus Christi. V nde literæ verba, quæ superficie tenus fauere videntur dicto reprobato sensui, dum dicunt, id quod est entitatis in vna re, posse ab actor entis conuertere in id quod est entitatis in altera, sublato eo per quod ab illa distinguebatur, intelligēda sunt sic, vt tota res, puta panis, cōuertatur in totam rē, puta corpus Christi hoc enim importāt illa vera, id quod est entitatis in vna, in id quod est entitatis in altera: nō tota res est entitatis in vna, & tota res est entitatis in altera. Quod autem subditur, sublato eoper quod ab illa distinguebatur, ¶ culdubio ad differentiam propriī distinctiuī à communi natura entis subiectum est. Sed huiusmodi differentia non cōsistit in hoc, quòd entitas rei, puta panis, conuertatur in entitatem alterius rei, puta corporis Christi, panis vt rò proprium constituiuī per quod specie. distinguitur ab altera re (puta corpore Christi) nō conuertatur in alteram rem, puta corpus Christi, sed tollatur non conferuando ipsum in esse. Sed consistit huiusmodi differentia in hoc, quòd tota res, quæ est panis, conuertitur in corpus Christi, formalis ratio naturæ entis saluatur, formalis verò ratio proprij constituiui & distinctiui panis non saluatur post conuertionem enim panis in corpus Christi, panis entitas conuersa entitas quædam est: panis verò conuersus panis non est: sic enim verificatur, quòd sit conuersio entitatis in entitatem, sublato eo, per quod distinguebatur. Perinde est enim ac si dictum fuisset, quòd conuersio fit per totius quidem rei conuertionem in totam rem alteram: sed inter rationes seu conditiones substantiales communes, vel proprias disparatas est, quia res conuersa sic secundum communia quasi saluatur, quòd iterum suscipit eorundem prædicationem: secundum verò propria non subdit eorundem prædicationem. Hoc enim modo intelligitur sublatum id per quod distinguebatur, & totam rem conuerti in totam remitta quòd nihil eius secundum se remaneat, aut nihilum deciat.

¶ Et si insteter, quòd si tota res totaliter conuertitur in totam aliam rem, frustra Autor laborauit ad distinguendum in rebus conuertibilibus naturā entis, in qua conueniunt, à propriis distinctiuis rerum, &c. respondetur non frustra, sed vtiliter Autorem laborasse ad reddendam rationem conuertibilitatis totalis supernaturalis proportionaliter ad rationem conuertionis substantialis naturalis. Dupliciter siquidem naturali conuertione inuenta (scilicet, vel per modum generationis, sicut quum aër conuertitur in nouum ignem: vel per modum aggenerationis, sicut quum alimentum conuertitur in substantiam eius quod nutritur) communis ratio vtrique conuertionī est conuenientia in materia & differentia in formis, quibus fiebat distinctio: & in ipsa conuertione materia vtrobique remanet, & forma rei quæ conuertitur non remanet. V nde vt proportionaliter de totali conuertione doctrina traderetur, posuit Autor in conuertibilibus huiusmodi naturam entis in qua conuenirent, & constituiua specifica, quibus distinguuntur: & rursus posuit naturam in qua res, quæ conuertitur, communicat cum alteta, remanere in illa altera, non in seipsa: quia sic non conuerteretur in alteram rem, sed in sibi simile. Et propterea dicitur saluari naturam formalem eius, specificum autem distinctiuum ita conuerti quòd nec in se nec in suo simili remaneat: & propterea asserri dicitur & non saluari secundum suam rationem formalem.

¶ Duplex propterea necessitas doctrinæ huius fuit altera vt conuersio supernaturalis proportionalis conuertionibus naturalibus fic mōstraretur a vt intellectus nostter ex naturalibus conuertionibus, quas nouit manuducatur ad supernaturalis: cui non penetranda, saltem cogitanda, vt non impossibilia existimentur. Et hæc pro expositione literæ sint dicta.

¶ Conferendo autem Autoris rationem de conuertibilitate cuiusque creaturæ in quācunque alia, occurrunt Petrus de Pal. ambiguus, & Durandus obstans manifestè in q. 2. dist. 21. dupliciter, scilicet soluēdo ratione Autoris & arguēdo cōtra dictā positionem.

¶ Ratio igitur autoris (scilicet, Ageas virtutis infinitę, q̄ habet actionem in totum ens, poterit conuertere, &c.) soluitur à Duran. dicente q̄ ex hoc non potest conuertere nisi communicantia in materia, ratione cuius vnum potest dici manere in altero.

¶ Contra positionem autē arguit multipliciter. primò, Cōuersum manet in eo, in quod conuersum est: ergo nō possūt insuleem conuerti nisi cōmunicantia in materia. Antecedens probatur: quia per hoc differt conuersio ab annihilatione. Cōsequentia etiā probatur ex eo quòd non manet in eo actu: quia tunc non esset conuersum: ergo manet in eo in potentia non actiua, sed passiua. hæc autem est potentia materiæ.

¶ Secundò, Absurdum est angelum conuerti in lapidem, aut econtra, nisi diceretur illa absurditas ab antiquo reprobata, q̄ vna natura possit fieri alia, puta q̄ albedo possit fieri nigredo. q̄ implicat contradictionē in omnibus naturis cōtrarijs siue disparatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Tertio, Si vnus angelus posset conuerti in alium, sequeretur quòd angelus posset desinere esse sine annihilatione: consequens est falsum, quia angelus non potest incipere esse nisi per creationem: igitur nec potest definere esse nisi per annihilationem.

¶Arguitur quarto autoritate Augusti. 9. super Genes. dicentis, q̃ corpus posse mutari in spiritum aut incorporeum, nec aliquos seruisse scio, nec fides habet.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm in hoc sacramento remaneant accidentia panis & vini.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ in hoc sacramento non remaneant accidẽtia panis & vini. Remoto enim priori, remouetur & posterius. Sed substantia est naturaliter prior accidẽte: vt probatur 7. Meta. Cùm igitur facta consecratione nõ remaneat substantia panis in hoc sacramẽto, videtur, q̃ nõ possint remanere accidẽtia eius.

¶Præterea, In sacramento veritatis non debet esse aliqua deceptio. Sed per accidentia iudicamus de substantia. Videtur ergo quòd decipiatur humanum iudicium, si remanentibus accidentibus, substantia panis non remaneat. Non ergo hoc est conueniens huic sacramento.

¶Præterea, Quãuis fides nostra non sit subiecta rationi, nõ tamen est contra rationem, sed supra ipsam, vt in principio huius operis dictum est. Sed ratio nostra habet ortum à sensu, ergo fides nostra non debet esse contra sensum. Est autẽ contra sensum dum sensus iudicat esse panem, & fides credit esse substantiam corporis Christi. Non ergo hoc est conueniens huic sacramento, quòd accidentia panis subiecta sensibus maneant, & substantia panis non maneat.

¶Præterea, Illud quod manet conuersione facta, videtur esse subiectum mutationis. Si ergo accidentia panis manent conuersione facta, videtur quòd ipsa accidentia sint cõuersionis subiectum. Quod est inpossibile: nam accidentis non est accidens. Non ergo in hoc sacramento debent remanere accidẽtia panis & vini.

¶SED CONTRA est quod Augustꝰ dicit in lib. senten. Prosperi, Non in specie panis & vini, quam videmus, res inuisibiles, id est carnem & sanguinẽ honoramus.

CONCLVSIO.

¶Decuit ad fidelium in fide exercitationem, & meritum sacrum Christi corpus in sacramento non sub propria, sed panis ac vini specie & accidentibus remedendum proponi.

¶RESPONDEO dicendũ, q̃ sensus apparet, facta cõsecratione, omnia accidẽtia panis & vini remanere. Quod quidẽ rationabiliter per diuinam prouidentiam fit. Primò quidem: quia non est consuetum hominibus, sed horribile carnem hominis comedere, & sanguinem bibere. Et ideo proponuntur nobis caro & sanguis Christi sumẽda, sub speciebus illorum, quæ frequentius in vsum hominis veniunt, scilicet panis & vini. Secundò, ne hoc sacramentum ab infidelibus irrideatur, si sub specie propria Dominum nostrum manducemus. Tertiò, vt dum inuisibiliter corpus & sanguinem Domini nostri sumimus, hoc proficiat ad meritum fidei.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dicitur in libr. de causis, effectus plus dependet à causa prima quàm à causa secunda. Et ideo virtute Dei, qui est causa prima omnium, fieri potest vt remaneant posteriora prioribus sublatis.

¶Ad secundum dicendum, quòd in hoc sacramento nulla est deceptio: sunt enim ibi secundum rei veritatem accidentia quæ sensibus diiudicantur: intellectus autem, cuius est proprium obiectum substantia (vt dicitur in tertio de anima) per fidem à deceptione præseruatur.

¶Et sic patet responsio ad tertium. Nam fides non est contra sensum, sed est de eo, ad quod sensus non attingit.

¶Ad quartum dicendum, quòd hæc conuersio non propriè habet subiectum: vt dictum est. sed tamen accidentia quæ remanent, habent aliquam similitudinem subiecti.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis. Dictum est enim, quòd facta consecratione, remanent accidentia. Sed cùm panis sit quoddam artificiale: etiam forma eius est accidẽs. Ergo remanet facta consecratione.

¶Præterea, Forma corporis Christi est anima: dicitur enim in secundo de anima, quòd anima est actus corporis Physici, potentia vitam habentis. Sed non potest dici quòd forma substantialis panis conuertatur in animam. Ergo videtur quòd remaneat facta consecratione.

¶Præterea, Propria operatio rei sequitur formam substantialem eius. Sed illud quod remanet in hoc sacramento, nutrit, & omnem operationem facit quam faceret panis existens. Ergo forma substantialis panis remanet in hoc sacramento facta consecratione.

¶SED CONTRA, Forma substantialis panis est de substantia panis. Sed substantia panis conuertitur in corpus Christi: sicut dictum est. Ergo forma substantialis panis non manet.

CONCLVSIO.

¶Quanquã post consecrationem panis & vini accidentia remanent, substantiam tamen illorum remanere impossibile est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam posuerunt, quòd facta consecratione non solùm remanẽt accidentia panis, sed etiam forma substantialis eius: Sed hoc esse non potest. Primò quidẽ: quia si forma substantialis panis remaneret, nihil de pane cõmunicando in vocabulis cum arguente, q̃ remanente in seo simili contingit dupliciter, vel per solam similis remansionem, vel per remãsionem similis: sic q̃ vt quod erat reliquum. Et in conuersione quidẽ de qua est sermo, materia conuersa remanet in suo simili secundo modo quia materia corporis Christi est, q̃ erat materia panis: Argueno verò accipit remanere in suo simili primo modo, secundum quẽ procedere cõsequentias & nõ secundum alterum modum clarè patet.

¶Ad obiecta dicendum quòd Durã. in quæst. 1. cõtra modum conuersionis iam declaratę negatur forma quęla annihilationis. Et ad primã probationẽ dicitur, q̃ plus requiritur ad veritatem maioris, scilicet quòd id quod fuit res illa, postea fit nihil. Quod in proposito est falsum: quia licet panis ante consecrationem fuerit aliquid & post consecrationẽ nõ sit aliquid, quia nõ est: quod tamẽ erat panis ante cõsecrationẽ est, post consecrationem aliquid, scilicet corpus Christi. Vel potest distingui, maiorem dupliciter posse intelligi, scilicet cũ præcisione vel sine præcisione. Et si quidem intelligatur cũ præcisione, hoc est præcidendo à quocunque alio nõ significato per eum, dicitur q̃ propositio est vera & potest ex ratione terminorum: sed nõ esset admittenda minor cum huiusmodi præcisione. Si verò intelligatur absque præcisione cõpositionis cum ipsius veritate, quãuis nõ significatorum per eam, dicitur quòd propositio potest esse & vera & falsa: quia rem, puta panem, prius fuisse aliquid & postea nihil, pluribus modis contingere potest. Inter quos vnus est per totalem conuersionem ipsius in corpus Christi: secundum quem modum falsa est propositio: quia quod erat panis, est corpus Christi. Et quia in minore exprimitur ille modus, ideo simpliciter minor est falsa.

¶Ad secundũ negatur consequentia quoniã, vt iam patet, plus requiritur ad annihilationem, quã definere esse materiam & formã: & potest ad veritatẽ argumẽti, & similia aliter respõdere, dicendo q̃ esse nihil, nõ esse aliquid definere esse, & quid huiusmodi significatur contingit dupliciter. Vno modo per ista: vt verificatur omnia assumpta, alio modo concomitanter ad cõuertionem in aliud: & sic omnia sunt falsa. Et quia in proposito panis concomitanter ad conuertionẽ sui in corpus Christi non est aliquid, est nihil, definit esse, & non per se est nihil, non est aliquid definit essendo non annihilatur: annihilatio enim per se est, ad nihil, ad non aliquid est, ad non esse.

¶Ad tertium negatur assumpta primò conditionalis, dicendo q̃ si diuina omnipotentia reflitueret eundem panem numero, posset istud dupliciter illum restituere, scilicet vel per modum creationis, vel per modum reconuertionis. Et si fieret per modum creationis, impertinẽtia sunt omnia quæ adducuntur quia corpus Christi non esset terminus à quo creationis: quod tamẽ fuit terminus ad quẽ cõuersionis: & si sic fieret esset verè ambæ istæ propositiones, hic panis est, & corpus Christi est, quod fuit iste panis. Si verò fieret per reconuertionem (ita quòd corpus Christi inquantum est quod erat panis, conuerteretur in panem) tunc verum esset, quòd panis qui fuerat, rursum esset: licet non esset vera enunciatio dicens, corpus Christi est quod erat iste panis. Factus sum insipiens: sed Durandus me coëgit.

¶Quoad ea illata à Duran. de probabilitate suę phantasiæ manifestè conuincuntur fidei ex decretali Lateranen. de sum. Trinit. & fid. catho. firmiter credimus, quum dicitur, Transubstantiatis panẽ in corpus & vinũ in sanguinem Christi. Constat enim quòd transubstantiatio importat aliud quàm vnionem materiarum, quam finxit Durandus fieri sub forma corporis Christi: sonat namque apud omnes fideles mutationem quandã panis in corpus Christi ineffabilem: ita quòd mutatione facta, corpus Christi est quod erat panis, & vbi erat panis. Vnde præterquam vniuersali Ecclesiæ in captiuitatẽ redigere intellectum in obsequium Christi, quãm contra Ambrosij præcepta naturę vires, ordinem aut potentiam, in hoc mysterio quærere.

¶Super Quæstionũ septuagesimequinta Articulum quintum.

IN hoc artic. & reliquis eiusdem 75 q. duo solùm notanda occurrunt. Primum est in artic. 6 ad primum, quòd forma panis est forma substantialis, ſpecie diffitens à pasta secundum Autorem, dum dicit, q̃ ars producit formã substantialẽ panis vt iute ignis, decoquentis materiam ex farina & aqua confectam. *Aliunde.*

Pertua detur autem sic effæquia ex fide tenemus conuersionem solius substantiæ panis in substantiam corporis Christi: isti enim forma panis esset accidens, non per se esset per aliud, scilicet subiectum conuertereturpanis in corpus Christi. Et rursus nihil prohiberet facta consecratione remanere formam panis cum cæteris accidentibus remanentibus quod constat esse falsum.

¶Nũ forma panis cõuertatur in animã Christi secũdũ q̃ dat esse corporeum. *Quæstio.*

¶In respõsione ad secundũ ejusdẽ 6. ar. occurrit secũdũ, q̃d est ex Scoto in 4. sent. dist. 11. q. 3. cõtra hãc literã, ponẽtem formã panis cõuerti in animã Christi, secundũ q̃ dat esse corporeum. Arguitq; dupliciter. Si hostia cõsecrata à Christo in cœna, fuisset reduo mortis seruata, permãsisset eadẽ res primò cõsecrata sub hostia: ergo panis fuisset forma corporis Christi cõstituẽs illud corpus ẽt anima Christi nõ gmãte in cõstitudo cõ pus illud: quę fuit separata à corpore: ergo cõuersio nõ fuit facta in aiam Christi, Osa sunt clara. Et prima cõsequẽtia patet ex eo q̃ res primò cõsecrata est corpus Christi.

¶Præterea. Cõuersio realis debet fieri in rẽ realẽ vel realẽ: aia intellectiua vt dat esse corporeũ distinguẽdo cõtra esse afatũ, nõ est qd reale vt reale, sed potius vt ratio: sicut cõe nõ est aliqd per singulariaergo ista cõuersio nõ est in aiam Christi sub tali rõne.

¶Ad hoc dicitur, q̃ quia corpus Christi vnum & idẽ est quod cõtinetur sub hostia, & quod est secundũ se eadem est semẽtia de idẽtitate corporis Christi in re cũ natura & in sacramento: non enim oportet magis seruare identitatem corporis Christi in sacramento, quàm in rerum natura. Et propterea dicitur, ad assumptam conditionalem, quòd

quòd res primò contenta fuisset, in isto triduo eadẽ triplici identitate numerali, scilicet hypostasis, esse actualis existentiæ, & materiæ: & fuisset non eadem formaliter, sicut in rerum natura corpus Christi in illo triduo erat idem numero hypostasi, existentia & materia, nõ autem forma: quia forma cadaueris genita in morte Christi dabat tunc esse corporeum. Et hoc est philosophiæ consentaneum: imò secundum illius principia necessarium: quia corruptio vnius est generatio alterius. Nec minus exercitatis in philosophia absurdum videatur ponere formam cadaueris in corpore Christi: sicut nec absurdum est videri debet, quòd oculi Christi mortui non erant oculi nisi æquiuocè: & sic de aliis membris similibus. Non dedecent siquidem hæc Saluatorem nostrũ apud penetrantes, quòd diguatus est etiam mori: & vsque ad resurrectionem suam pernalitatibus fuerit non imponere: vt separatio animæ à corpore euidenter testatur, duranę vsque ad dictam resurrectionem.

¶Et si contra hanc responsionem obiiciatur ex eodem Scoto in 3. quæſti. distinct. 10. quòd sequeretur sub hostia seruata illo triduo non esse corpus Christi: quia non contẽta sub hostia materia solaquoniã materia cõtinuans hypostasim. Et ista licet sint mirabilia, sunt tamen vera singulariter in Christo, & propterea corpus Christi in triduo propter diuersitatem formæ non nisi secundum

nabiliter per diuinam prouidentiam fit. Primò quidem: quia non est consuetum hominibus, sed horribile carnem hominis comedere, & sanguinem bibere. Et ideo proponuntur nobis caro & sanguis Christi sumẽda, sub speciebus illorum, quæ frequentius in vsum hominis veniunt, scilicet panis & vini. Secundò, ne hoc sacramentum ab infidelibus irrideatur, si sub specie propria Dominum nostrum manducemus. Tertiò, vt dum inuisibiliter corpus & sanguinem Domini nostri sumimus, hoc proficiat ad meritum fidei.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dicitur in libr. de causis, effectus plus dependet à causa prima quàm à causa secunda. Et ideo virtute Dei, qui est causa prima omnium, fieri potest vt remaneant posteriora prioribus sublatis.

¶Ad secundum dicendum, quòd in hoc sacramento nulla est deceptio: sunt enim ibi secundum rei veritatem accidentia quæ sensibus diiudicantur: intellectus autem, cuius est proprium obiectum substantia (vt dicitur in tertio de anima) per fidem à deceptione præseruatur.

¶Et sic patet responsio ad tertium. Nam fides non est contra sensum, sed est de eo, ad quod sensus non attingit.

¶Ad quartum dicendum, quòd hæc conuersio non propriè habet subiectum: vt dictum est. sed tamen accidentia quæ remanent, habent aliquam similitudinem subiecti.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis. Dictum est enim, quòd facta consecratione, remanent accidentia. Sed cùm panis sit quoddam artificiale: etiam forma eius est accidẽs. Ergo remanet facta consecratione.

¶Præterea, Forma corporis Christi est anima: dicitur enim in secundo de anima, quòd anima est actus corporis Physici, potentia vitam habentis. Sed non potest dici quòd forma substantialis panis conuertatur in animam. Ergo videtur quòd remaneat facta consecratione.

¶Præterea, Propria operatio rei sequitur formam substantialem eius. Sed illud quod remanet in hoc sacramento, nutrit, & omnem operationem facit quam faceret panis existens. Ergo forma substantialis panis remanet in hoc sacramento facta consecratione.

¶SED CONTRA, Forma substantialis panis est de substantia panis. Sed substantia panis conuertitur in corpus Christi: sicut dictum est. Ergo forma substantialis panis non manet.

CONCLVSIO.

¶Quanquã post consecrationem panis & vini accidentia remanent, substantiam tamen illorum remanere impossibile est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam posuerunt, quòd facta consecratione non solùm remanẽt accidentia panis, sed etiam forma substantialis eius: Sed hoc esse non potest. Primò quidẽ: quia si forma substantialis panis remaneret, nihil de pane cõuerteretur in corpus Christi, nisi sola materia. Et ita sequeretur quòd non conuerteretur in corpus Christi totum, sed in eius materiam. quod repugnat formæ sacramẽti, qua dicitur, hoc est corpus meum. Secundò, quia si forma substantialis panis remaneret, aut remaneret in materia, aut à materia separata. Primum autem esse non potest: quia si remaneret in materia panis, tunc tota substantia panis remaneret: quod est cõtra prędicta. In alia autem materia remanere non posset: quia propria forma non est nisi in propria materia. Si autem remaneret à materia separata, iam esset forma intelligibilis actu, & etiam intelligens: nam omnes formę à materia separatæ, sunt tales. Tertiò esset inconueniens huic sacramento. Nam accidentia, panis in hoc sacramento remanent: vt sub eis videatur corpus Christi: non autem sub propria specie, sicut suprà dictum est. Et ideo dicendum est, quòd forma substantialis panis non remanet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nihil prohibet arte fieri aliquid, cuius forma non est accidens, sed forma substantialis: sicut arte possunt produci ranæ & serpentes: talem enim formam nõ producit ars vitute propria, sed virtute naturalium principiorum. Et hoc modo producit formam substantialem panis virtute ignis dequoquentis materiam ex farina & aqua confectam.

¶Ad secundum dicendum, quòd anima est forma corporis, dans ei totum ordinem esse perfecti, scilicet esse & esse corporeum, & esse animatum: & sic de aliis. Conuertitur igitur forma panis in formã corporis Christi: secundum quòd dat esse corporeum, non autem secundum quòd dat esse animatum tali anima.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd operationum panis, quædam consequuntur ipsum ratione accidentium, sicut immutare sensum. Et tales opera rationes inueniuntur in speciebus panis post consecrationem, propter ipsa accidentia, quæ remanent. Quædam autem operationes consequuntur panem, vel ratione materiæ, sicut q̃ conuertatur in aliquid: vel ratione formæ substantialis, sicut est operatio consequens speciem eius, puta quòd confirmat cor hominis. Et tales operationes inueniuntur in hoc sacramento: non propter formam vel materiam quæ remaneat: sed quia miraculosè cõferuntur ipsis accidentibus: vt infrà dicetur.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm ista conuersio fiat in instanti.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ista conuersio non fiat in instanti, sed fit successiua. In hac enim conuersione prius est substantia panis, & postea substantia corporis Christi. Non ergo vtrunq; est in eodem instanti, sed in duobus instantibus. Sed inter quæli bet duo instantia est tempus medium. Ergo oportet quòd hæc conuersio fiat secundum successionem temporis, quod est inter vltimum instans, quo est ibi panis, & primum instans, quo est ibi corpus Christi.

¶Præterea, In omni conuersione est fieri & factum esse. Sed hęc duo non sunt simul: quia quod fit, nõ est: quod autem factum est, iam est. Ergo in hac cõuersione est prius & posterius, & ita oportet quòd non sit instantanea sed successiua.

¶Præterea, Ambros. dicit in libr. de Sac. quòd istud sacramentum, Christi sermone cõficitur. Sed sermo Christi successiuè profertur. Ergo hæc conuersio fit successiuè.

¶SED CONTRA est, quòd hæc conuersio perficitur virtute infinita, cuius est subitò operari.

CONCLVSIO.

¶Cum conuersio panis & vini in verum Christi corpus virtute prorsus diuina perficiatur, eam fieri in instanti, & non successiuè, necessarium est.

quid efficitur aliud: simpliciter enim, absolutè loquendo, remanet, & est semper idem numero. Videtur tamen, quòd no ua illa, forma sicut aduentitiè pertinet ad corpus Christi, in supplementum separatæ ad tempus propriæ animæ, ita potius concomitanter quàm ex vi sacramenti noua illa forma cõtenta fuisset sub seruata tunc hostia.

¶Ad secundum dicitur, concedendo quòd terminus conuersionis est quid reale vt reale & propterea negatur animam dantem esse corporeum, vt sic esse rationem aut minimam aliquam diminutionem realitatis sonat. Licet enim distinctio ipsius dantis esse corporeũ à tripsa dante esse animatum, sit ratio seu rationis ens: ipsa tamen tam dans esse corporeũ vt sic, quã dans esse animatum, vt sic, non minus est realis vt realis, quàm si distinguerentur à seipsa realiter: distinctio enim vel indistinctio huiusmodi per accidens se habent ad realitatem ipsius dantis hoc & dantis illud.

¶Et tu nouitie scito, non referre ad fidei doctrinam, sed ad philosophicas opiniones, fic vel aliter sentire de identitate formali corporis Christi in triduo: tenentes enim vnam tantum formam substantialem in composito (de quorum numero est Autor) consequenter dicunt sic, Opinantes autem esse plures formas substantiales in composito, aliter dicerent.

sup. ar. 2. ad 3. & infrà, q. 76 articu. 1. ad 3.
Et 4. di. 11. qẽ. 1. ar. 1. q. 2. & 1. Cor. 11. lec. 3. col. 2. fi. & col. 6.
Aliunde.
Quæstio.
3. cor. & 78. arti.
2. & 3. cor.
Et. 4. di vltimum instans, quo est ibi panis, & primum instans, quo est ibi corpus Christi. 11. q. 1. arti.
2. cor. & art. 3. q. 2. per to.
Et. 4. cõtra. cap. 73.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶RESPONDEO dicendum, ꝙ aliqua mutatio est instantanea triplici ratione. Vno quidem modo ex parte formæ, quæ est terminus mutationis. Si enim sit aliqua forma, quæ recipiat magis & minus, successiuè acquiritur subiecto: sicut sanitas. Et ideo quia forma substantialis non recipit magis & minus, inde est quòd subitò fit eius introductio in materia. Alio modo ex parte subiecti, quod quandoque successiuè præparatur ad susceptionem formę: & ideo aqua successiuè calefit. Quando verò ipsum subiectum est in vltima dispositione ad formam, subitò recipit ipsam: sicut diaphanum subitò illuminatur. Tertio modo ex parte agẽtis, quod est infinitæ virtutis. Vnde statim potest materiam ad formam disponere: sicut dicitur Mar. 7. quòd cum Christus dixisset, Ephetha, quod est adaperire, statim apertæ sunt aures hominis, & solutum est vinculum linguæ eius. Ex his tribus rationibus hæc conuersio est instantanea. Primò quidem, quia substantia corporis Christi, ad quam terminatur ista conuersio, non suscipit magis neque minus. secundò, quia in hac conuersione non est aliquod subiectum, quòd successiuè præparetur. tertiò, quia agitur Dei virtute finita.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quidam non simpliciter concedunt, quòd inter quælibet duo instantia sit tempus medium. Dicunt enim quòd hoc habet locum in duobus instantibus, quæ referuntur ad eundem motum, non autẽ in duobus instantibus, quæ referuntur ad diuersa. vnde inter instans quod mẽsurat finem quietis, & aliud instans quod mensurat principium motus, non est tempus medium. Sed in hoc decipiuntur: quia vnitas temporis & instantis, vel etiam pluralitas eorum, non accipitur secundum quosque motus, sed secundum primum motũ cæli, qui est mensura omnis motus & quietis. Et ideo alĳ hoc concedut in tempore, quod mensurat motum dependentem ex motu cæli. Sunt autem quidam motus, ex motu cæli non dependentes, nec ab eo mensurati: sicut in Prima parte dictũ est de motibus angelorum. vnde inter duo instantia illis motibus respondentia, non est tempus medium. Sed hoc non habet locũ in proposito: quia quanuis ista conuersio secundum se non habeat ordinem ad motum cæli, consequitur tamen prolationem verborum, qua necesse est motu cæli mensurari. & ideo necesse est inter quælibet duo instantia circa istam conuersionem signata, esse tempus medium. Quidam ergo dicunt, quòd instãs, in quo vltimò est panis, & instans in quo primò est corpus Christi, sunt quidem duo per comparationem ad mensurata, sed sunt vnum per comparationem ad tempus mensurans: sicut cùm duæ lineæ se contingunt, sunt duo puncta ex parte duarum linearum, vnũ autem punctum ex parte loci continentis. Sed hoc non est simile: quia instans & tempus, particularibus motibus non est mensura intrinseca, sicut linea & punctus corporibus, sed solùm extrinseca, sicut corporibus locus. Vnde alĳ dicunt, quòd est idẽ instans re, sed aliud ratione. Sed secundum hoc sequeretur, quòd realiter opposita essent simul: nam diuersitas rationis non variat aliquid ex parte rei. Et ideo dicendum est, quòd hæc conuersio (sicut dictum est) perficitur per verba Christi, quæ à sacerdote proferuntur: ita quòd vltimum instãs prolationis verborum, est primum instans, in quo est in sacramento corpus Christi: in toto autem tempore præcedente est ibi substantia panis, cuius temporis non est accipere aliquod instans, proximo præcedens vltimum: quia tempus non cõponitur ex instantibus consequenter se habentibus, vt probatur 6. Physic. Et ideo est quidem dare primum instans, in quo est corpus Christi: non est autem dare vltimum instans, in quo sit substantia panis, sed est dare vltimum tempus. Et idem est in mutationibus naturalibus, vt patet per Philosophum in octauo Physi.

¶Ad secundum dicendum, quòd in mutationibus instantaneis simul est fieri & factum esse: sicut simul est illuminari & illuminatum esse. Dicitur enim in talibus factum esse, secundum quòd iam est: fieri autem, secundum quòd antè non fuit.

¶Ad tertium dicendum, ꝙ ista conuersio (sicut dictum est) fit in vltimo instanti prolationis verborum: tunc enim cõpletur verborum significatio, quæ est efficax in sacramentorum formis. Et ideò non sequitur quòd ista conuersio sit successiua.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm hæc sit falsa, Ex pane fit corpus christi.

4. dist. 11. q. 1. art. 4.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi. Omne enim id ex quo fit aliquid, est id quod fit istud, sed non conuertitur: dicimus enim quòd ex albo fit nigrum, & ꝙ album fit nigrum: & licet dicamus quòd homo fiat niger, non tamen dicimus ꝙ ex homine fiat nigrum, vt patet in primo Physi. Si ergo verum est, quòd ex pane fiat corpus Christi, verum erit dicere, quòd panis fiat corpus Christi. Quod videtur esse falsum: quia panis non est subiectum factionis, sed magis est terminus. Ergo non verè dicitur, quòd ex pane fiat corpus Christi.

¶Præterea, Fieri terminatur ad esse vel ad factum esse. Sed hæc nunquam est vera, Panis est corpus Christi, vel Panis est factus corpus Christi, vel etiam, Panis erit corpus Christi. Ergo videtur quòd nec etiam hæc sit vera, Ex pane fit corpus Christi.

¶Præterea, Omne id, ex quo fit aliquid, conuertitur in id quod fit ex eo. Sed hæc videtur esse falsa, Panis conuertitur in corpus Christi: quia hæc cõuersio videtur esse miraculosior, quàm creatio mundi, in qua tamẽ non dicitur, ꝙ non ens cõuertitur in ens. Ergo videtur quòd etiã hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi.

¶Præterea, Illud ex quo fit aliquid, potest esse illud. Sed hæc est falsa, Panis potest esse corpus Christi. Ergo & hæc est falsa, ex pane fit corpus Christi.

¶SED CONTRA est quod Ambros. dicit in libr. de Sacramentis, Vbi accedit cõsecratio, de pane fit corpus Christi.

CONCLVSIO.

¶Suscipitur à Christi fidelibus huiusmodi sermo, ex pane, seu de pane fieri verum Christi corpus, intelligẽdo, id quod prius panis speciebus cõtentum erat, scilicet substantiam panis, fuisse conuersam in Christi verum corpus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hæc conuersio panis in corpus Christi, quantum ad aliquid, conuenit cum creatione & cum transmutatione naturali: & quantum ad aliquid, differt ab vtroque. Est enim commune his tribus ordo terminorum, scilicet vt post hoc sit hoc (in creatione enim est, esse post non esse: in hoc sacramento, corpus Christi post substãtiam panis, in transmutatione naturali album post nigrum vel ignis post aërem) & quòd prædicti termini nõ sint simul. Conuenit autẽ conuersio, de qua nunc loquimur, cum creatione: quia in neutra earum est aliquod commune subiectum vtrique extremorum, cuius contrarĳ apparet in omni transmutatione naturali. Cõuenit verò hæc conuersio cum transmutatione naturali in duobus, licet nõ similiter. primò quidem, quia in vtraque vnum extremorum transit in aliud (sicut panis in corpus Christi, & aër in ignem) non autẽ non ens conuertitur in ens. Aliter tamen hoc accidit vtrobique: nam in hoc sacramẽto tota substantia panis transit in totum corpus Christi, sed in transmutatione naturali materia vnius suscipit formam alterius, priori forma disposita. Secundò conueniunt in hoc, quòd vtrobique remanet aliquid idem, quod non accidit in creatione. Differenter tamen: nam in transmutatione naturali remanet eadem materia vel subiectũ, in hoc autem sacramento remanent eadem accidentia. Et ex his potest accipi qualiter differenter in talibus loqui debeamus. Quia enim in nullo prædictorũ trium extrema sunt simul, ideo in nullo eorum potest vnum extremum de alio prædicari per verbum substantiuũ præsentis tẽporis: non enim dicimus, nõ ens est ens, vel panis est corpus Christi, vel aër est ignis, vel album est nigrum. Propter ordinem verò extremorum possumus vti in omnibus hac præpositione Ex, quæ ordinem designat: possumus enim verè & propriè dicere, quòd ex non ente fit ens, & ex pane corpus Christi, & ex aëre ignis, vel ex albo nigrum. Quia verò in creatione vnum extremorum non transit in alterum, nõ possumus in creatione vti verbo Cõuersionis: vt dicamus, ꝙ nõ ens cõuertitur in ens. Quo tamen verbo vti possumus in hoc sacramento, sicut & in transmutatione naturali. Sed quia in hoc sacramẽto tota substãtia in totã substantiã mutatur: propter hoc hæc cõuersio propriè transubstãtiatio vocatur. Rursus, quia huius cõuersionis nõ est accipere aliquod subiectũ, ea quæ verificantur in conuersione naturali ratione subiecti, nõ sunt cõcedenda in hac cõuersione. Et primò quidẽ manifestũ est, ꝙ potentia ad oppositũ, consequitur subiectũ: ratione cuius dicimus, ꝙ albũ potest esse nigrum, & aër potest esse ignis: licet hæc nõ sit ita propria, sicut prima. Nã subiectũ albi (in quo est potentia ad nigredinem) est tota substãtia albi, nõ enim albedo est pars eius: subiectũ autẽ formæ aëris est pars eius: vnde cùm dicitur, aër potest esse ignis, verificatur ratione partis per synecdochem. Sed in hac cõuersione, & similiter in creatione: quia nullũ est subiectũ, fit esse ens, vel ꝙ panis posset esse corpus Christi. Et eadẽ ratione non potest propriè dici, ꝙ de non ente fiat ens, vel ꝙ de pane fiat corpus Christi: quia hæc prepositio De, designat causam cõsubstan

¶super Quæstionis septuagesimæsextæ Articulum primum.

Annot. IN titulo primi art. ly totus Christus, importat eius diuinitatem & humanitatem, animam & corpus, partẽque corporis omnes.

¶Num quando aliqua sunt realiter coniuncta, vbi est vnum, oporteat aliud esse.

Quæstio. ¶In corpore eiusdem artĳ dubium occurit ex Durando 4. sent. dist. 10. q. 2. cõtra hanc propositionem cõmunem arguẽte, scilicet, Si aliqua duo sunt realiter coniuncta, vbicũque est vnũ realiter, oportet & reliquum esse. Solùit enim primò eam, dicens esse veram de existẽtia in loco localiter: non autem de existentia in loco alicubi per habitudinẽ præsentiæ qualiter cõtingit in proposito. Et ratio est: quia duorum realiter coniunctorũ potest alterum habitudinem habere præsentiæ ad aliquid, & reliquum non habere illam. Affert deinde instãtiam: quia corpori Christi cõiunctum realiter est de facto esse in cælo: & tamen illud esse in cælo nõ est sub hoc sacramento etiam concomitanter.

¶Ad hoc dicitur, ꝙ aliud est loqui de habitudine in cõmuni, & aliud est loqui de habitudine tali, puta contenti ad continẽs: licet enim duorũ coniunctorũ realiter vnum possit habere habitudinẽ ad aliquid & reliquum: non tamen non potest vnum eorum habere habitudinem contenti ad continens, & reliquum nõ. Et quia de tali habitudine est præsens sermo (quoniã credimus Christum veraciter contineri sub specie panis) ideo solida fiat cõmunis propositio assumpta in littera & vera nõ solùm de existẽtia alicubi localiter: sed etiam de existẽtia realĳ sacramentaliter: quã significamus per contineri sub sacramento.

¶Ad instantiam autẽ dicitur, quòd propositio dicta ab omnibus intelligitur de his quę insunt Christo absolutè, & nõ per respectum ad extrinsecum, de quorũ numero est esse in loco. Et hãc limitationem subintellectã explicat inferius Autor in artĳ. 3. ad tertium.

¶In eodem artĳ. in respõsione ad tertium, nota nouum terminos, scilicet per modũ substãtiæ, per modum quãtitatis. Et aduerte pro hoc loco & pro artĳ. 3. & 4. specialiter, ne oporteat idem sæpius repetere, tria haberi in littera ab Autore de istis modis. Primũ attribuitur modo substãtiæ quòd ꝙ. pria totalitas substãtię cõtinetur indifferẽter in parte vel in magna quãtitate. & ꝙ hoc intelligę quoniã sutem oppositum, scilicet ꝙ modo quantitatis attribuitur, quòd totalitas quãtitatiua nõ continetur indifferenter in partua vel in magna quantitate: sed præcisè inæquali. Secundum, quod explicatur in artĳ. 3. est, quòd modo substantiæ attribuitur, ꝙ natura substantiæ tota est sub qualibet parte dimensionum sub quibus continetur. & per oppositũ intellige attribui modo quantitatis, quòd tota quãtitas non est sub qualibet parte dimẽsionum loci sub quibus continetur. Tertium explicatiuum vtriusque, quod in artĳ. 4. ad primũ positum est: quòd modo substantiæ attribuitur, quòd eius natura est tota in toto & tota in qualibet parte: & per oppositum modo quantitatis attribuitur, vt sit tota in toto loco & singulæ partes in singulis partibus.

¶In quibus omnibus esto semper cautus, quũ de tota substantia aut tota natura sermo est: quoniam nõ de totalitate partium quantitatiuarũ, sed partium essentialium loquimur. Et perinde est dicere, tota substãtia, acsi diceretur integra species substãtiæ: integritas enim speciei vocatur propria totalitas substãtiæ: non quia in sola substãtia inuenitur, quum inueniatur etiam in accidẽtibus integritas specifica, sed quia primò inuenitur in substantia, & directè distinguitur cõtra totalitatẽ quãtitatiuam: ita ꝙ oppositæ cõditiones vtriusq;, vtrãque nobis manifestant.

Est igitur sensus primæ differentiæ in littera attributæ his modis, scilicet ꝙ modum quãtitatis & per modum substantiæ, ꝙ integritas specifica substãtię potest cõtineri in magna & in parua quantitate (vt patet in homogeneis & heterogeneis in littera) totum autẽ quãtitatiuum vt sic nõ nisi sub æquali primò cõtinetur: oportet enim loci & locatum æquari. Et simliter sensus eam secundæ quã tertiæ differẽtiæ est. ꝙ integritas specifica substantiæ est tota: id est secundũ suam integritatem in toto quãtitatiuo & in qualibet quantitatis parte. Sed est hic dubitationis locus: quoniã euidenter constat in substantiis heterogeneis nõ esse has conditiones veras, sed in homogeneis tantùm. licet enim integritas naturę ignis, aëris, panis, & cuiuscunq; alterius homogenei sit tota, id est secundum suã integritatẽ specificã sub tota quãtitate sua, & similiter sub qualibet eius parte (quælibet enim pars ignis est ignis, & quę libet pars panis est panis, &c.) integritas tamẽ naturæ humanæ est ita secundum suam integritatẽ in toto, ꝙ non est secundum suam integritatẽ in qualibet parte. vnde nõ quælibet pars hominis est homo. Et propterea videtur, ꝙ istæ duę differentiæ nõ sint substãtiæ: sed substãtiæ talis, hoc est homogeneæ: & sicautẽ loquuntur *Infrà, q. 79. artĳ. 1. ad 3. Et 4. dist. 10. arti. 2. Et quol. 7. art. 8. Et 10. 6. lect. 6. fi.* Autor, videtur Autor seu falsè attribuendo hoc modo substãtiæ absolutæ. Ad hoc dicitur, sermonẽ Autoris esse formalẽ de substãtia & substãtiæ modo absolutè, vt patet ex eo, ꝙ siue substãtia sit simpliciter, siue ex materia & forma cõposita, semper specifica integritas substãtiæ saluatur in tota quãtitate, & in qualibet eius parte: & de simplici quidem liquet. De cõposita verò ex materia & forma manifestatur ex eo ꝙ non rideret forma vni parti quãtitatiuæ & materia alteri parti quãtitatiuæ. Nec ex ratione compositi ex materia & forma aliquid inueniretur obstare ad hoc ꝙ integrũ cõpositũ sit in qualibet parte: aliquin hoc nõ saluaretur in substantĳs homogeneis, quas constat cõpositas esse ex materia & forma. Vnde accidit substantiæ ex hoc ꝙ heterogenea est, ꝙ nõ sit tota in qualibet parte: & accidit hoc ex parte materiæ, quam oportet distentiam passiuam creaturæ, sed per solam potentiam actiuam creatoris.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAsexta, de Modo quo Christus est in hoc Sacramento, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de modo, quo Christus existit in hoc sacramento.

¶Et circa hoc quæruntur octo.

¶Primò, vtrùm totus Christus sit sub hoc sacramento.

¶Secũdò, vtrùm totus Christus sit sub vtraque specie sacramenti.

¶Tertiò, vtrùm totus Christus sit sub qualibet parte specierum.

¶Quartò, vtrùm dimẽsiones corporis Christi totæ, sint in hoc sacramento.

¶Quintò, vtrùm corpus Christi sit in hoc sacramento localiter.

¶Sextò, vtrùm corpus Christi moueatur ad motum hostiæ, vel calicis post consecrationem.

¶Septimò, vtrùm corpus Christi, prout est in hoc sacramento, possit videri ab aliquo oculo saltem glorificato.

¶Octauò, vtrùm verum corpus Christi remaneat in hoc sacramento, quando miraculosè apparet sub specie pueri vel carnis.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm totus Christus contineatur sub hoc sacramento.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ non totus Christus contineatur sub hoc sacramento. Christus enim incipit esse in hoc sacramento per cõuersionem panis & vini: sicut dictum est. Sed manifestũ est, ꝙ panis & vinum non possunt conuerti, neq; in diuinitatem Christi, neq; in eius animã. Cùm ergo Christus existat ex tribus substantĳs, scilicet diuinitate, anima & corpore (vt suprà habitum est) videtur ꝙ totus Christus non sit sub hoc sacramento.

¶Præterea, Christus est in hoc sacramento, secũdum ꝙ competit refectioni fideliũ, quæ in cibo & potu consistit: sicut suprà dictum est. Sed Dominus dicit Ioan. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Ergo solùm caro & sanguis Christi cõtinẽtur in hoc sacramento. Sunt autem multæ aliæ partes corporis Christi: puta nerui, ossa, & alia huiusmodi. Nõ ergo totus Christus continetur sub hoc sacramento.

¶Præterea, Corpus maioris quãtitatis, non potest totum contineri sub minoris quãtitatis mensura. Sed mensura panis & vini cõsecrati, est multò minor quàm propria mensura corporis Christi. Non potest ergo esse quòd totus Christus sub hoc sacramento contineatur.

Infrà, q. 79. artĳ. 1. ad 3. Et 4. dist. 10. arti. 2. Et quol. 7. art. 8. Et 10. 6. lect. 6. fi.

¶Dubium alterũ supereſt, an per modum substãtiæ intelligat Autor id quod cõmuniter dicitur esse indiuisibiliter. Et est ratio dubiquia in artĳ. 3. Autor declarãdo modum substãtiæ dicit, per modũ substantię, id est per modũ, quo substãtia est sub dimensionibus: ex hac enim declaratione habetur, ꝙ modus substantiæ nõ importat indiuisibilitatem: nam substantia sub dimensionibus non est indiuisibiliter, imò extenditur.

¶Ad hoc breuiter dicitur, ꝙ esse per modum substantiæ importat id quod cõmuniter dicitur, esse indiuisibiliter: ad hunc enim modum spectant omnes conditiones & differentiæ supra positæ. Sed cautè attendendum est, ꝙ indiuisibilitas respicit proprium

Universidad de Deusto
Biblioteca

totalitatē substātiæ, hoc est integritatem naturæ: & dicere q̄ substātia est indiuisibiliter, est dicere q̄ integritas specifica substantiæ nō diuidatur secundū diuisionē dimensionū seu partium quātitatiuarum: quia non respondet vna pars specificæ naturæ vni parti quātitatiuæ & altera alteri sed integritas naturæ ita est sub to ti dimensionibus, q̄ etiam integra natura est sub qualibet parte dimensionum. Est ergo substantia per modum substantiæ, id est indiuisibiliter secundū integritatē naturæ sub dimensionibus: & cum hoc stat, q̄ extendatur sub dimensionibus quoniam huiusmodi extensio non tollit indiuisibilitatem integritatis naturæ, sed ponit solam diuisionem quātitatiuam ex eo q̄ afficit illā solam vt subiectū: quam etiam non poneret in illa substātia existēte sub ipsa, si non afficeret illam. Et propterea corpus Christi succedens substantiæ panis quātum ad subesse dimensionibus remanentibus, & non quantū ad affici dimensionibus illis, nō extenditur ad extentionē dimensionum: sicut extenderatur per illas substātia panis ex hoc quòd afficiebatur illis vt subiectum ipsarum.

¶Conclude ergo & tene, q̄ substantiā per modum substantiæ existere in aliquo, est substantiā indiuisibiliter esse in illo. Et nō dico substantiā esse indiuisibilem, sed substantiam esse indiuisibiliter in illo: hoc est, substātiā se habere ad illud indiuisibiliter: & non quātitatiuè seu diuisibiliter: hoc est coextensiuè, sicut quantitas locati coextenditur quantitati loci.

¶*Super Quæstionis septuagesimæsextæ Articulum secundum.*

Annot. IN 2. art. circa id quod in calce corporis dicitur, sicut erat in rei veritate chimera potius quàm dubitatio ex Scot. in dist. 10. q. 4. 4. sent. occurrit. tenēte q̄ nō sequitur simpliciter necessariò, si corpus Christi habet partes & appetentes suas sub modo sacramentali, quòd habeat eas sub existentia naturali. Et inātum procedit, quòd ponit quòd ante incarnationem verbi Dei potuit ita verè Eucharistia fuisse sicut & nunc: & hoc tam quantum ad significationē, quàm quātum ad rem signatam & contentam.

Et rursus, si corpus Christi annihilaretur secundū suū esse naturale, Eucharistia tamen verè posset manere etiam quantum ad rem contentam: sita men corpus Christi corumperetur corruptione naturali (puta quia forma corporeitatis separaretur à materia prima) non remaneret Eucharistia quo ad rem contentam. Et fundamentum Scoti est: quando existentia aliqua est indifferens ad duos modos, potest simpliciter haberi sub vno modo sic, quòd non sub alio: sed existentia corporis Christi simpliciter seu realiter indifferens est ad istos duos modos, scilicet naturalem & sacramentalem: ergo potest haberi sub vno sine altero. Et si dicatur, inquit Scotus, quòd maior propositio intelligatur, quando neuter modus dependet ab altero, modus autem sacramentalis dependet à naturali contra existentia sub modo naturali, non est de essentia existentiæ sub modo sacramentali, nec est eius causa: ergo illa non dependet ab illa. Prima pars huius antecedentis patet quia res Eucharistiæ nō habet ibi modum existendi naturalem, sed extensiuum: haberet autem si esset de essentia illius existentiæ quia omne habens aliquid, habet illud quod est de essentia eius. Secunda pars probatur: quia Deus est causa immediata illius existentiæ, scilicet corporis Christi in sacramento. Præterea, Eucharistia nō dependet à modo naturali vt à sacramento vel re sacramenti, quod vtimq̄ probatur: quia res sacramenti est existentia sub alio modo disparato, id est sacramentali. Præterea, Deus potest sine quocunque causato extrinseco alicui illud causato sed existentia modo naturali non est intrinseca Eucharistiæ ergo, &c. Et si dicatur, q̄ maior est vera de absolutis & nō de respectu: quia respectus sine fundamento & termino fieri nequit: Eucharistia autem includit respectū, cuius terminus est existentia modo naturali contra existentia, licet sit cadens sub duobus modis, scilicet naturali & sacramentali, tamen nō est terminus relationis, quæ includitur in Eucharistia sub modo naturali, sed sub modo disparato. Quod probatur: Eo modo est res cōtenta in Eucharistia, quo modo est primum signatum huius signi: sed existentia sub modo naturali non continetur hīc realiter, sed sub modo alio disparato, scilicet sacramentaliter ergo. Multa alia affert Scot. quæ etiā referre pudet me tanto tēpore in chimeris verset.

¶*Ad aliqualem elucidationē horum, scito dignum admiratione esse, quòd cùm Scotus supra corpus Christi verum quod est in cælo, nihil addere ponat esse in hoc sacramēto, nisi certum extrinsecus adueniēte (quia respectū præsentiæ ad species panis) quomodo potuerit etiam fingere, si auferretur corpus Christi per annihilationē, remanere aliud etiam per diuinam omnipotentiam, quàm illum respectū præsentiæ. Deo illum conseruāte. Nā si nihil aliud remaneret nisi dictus respectus, quo modo fingi pōt quòd remaneāt partes & appetentes corporis Christi? & si aliquid aliud, quā ille respectus remanet, oportet quòd esse sub sacramento plus addat supra corpus Christi, quàm illum respectum. Quocirca si conseruaretur à Deo respectus ille nō conseruato Christi corpore in rerum natura, nō esset corpus Christi sub sacramento: quemadmodum si cōseruaretur respectus localis, quo corpus Christi est in cælo non conseruato corpore Christi, non esset corpus Christi in cælo: aliud quippe est conseruari respectus istos extrinsecos, & aliud conseruari corpora quorū sunt. Magnāque differētia est inter requisita & concomitantia ad verificationē respectuum rātummodo, & inter requisita & concomitantia ad verificationem denominationum corporum ab illis respectibus. Ad verificandum siquidem respectū illum conseruati, sufficit quòd respectus ipse sit. nec inde sequitur, quòd res quæ denominabatur, amplius denominetur: si enim respectus præsentiæ sic conseruaretur, esset quo præsentes. sicut si esset in cælo tantùm conseruaretur, esset esse in loco sine aliquo existentio in loco.

¶Et hæc sint dicta ad elucidationē doctrinæ, & scientiam veritates confirmationales, non curando de possibilitate vel impossibilitate antecedentium & consequentium.

¶Et vt omnibus satisfiat, singillatim respondendum est rationibus Scoti. Ad primam igitur dicitur primò, quòd minor est falsissima, scilicet quòd existētia corporis Christi est indifferens ad modum naturalem & modum supernaturalem, nulla enim substātia est indifferens ad esse absolutum vel respectiuum, nisi absolutum sit indifferens ad se, & ad genus aliud: quod implicat contradictionem. Vnde corpus Christi est ita determinatum ad modum essendi naturalem, sicut est determinatum ad esse scipsum: quia tunc perdit esse seipsum, quum perdit esse modo naturali: ad modum enim sacramentalem se habet corpus Christi, vt ad esse superueniens, tanquam accidentale quoddam. Et propterea responsio recitata quòd modus sacramentalis dependet à naturali, vera est: non solùm ea ratione qua superueniens dependet ab eo cui superuenit: sed ea ratione qua denominatio dependet à re denominata, & respectus à termino seu fundamento, & includens ab incluso.

¶Et ad obiectionē Scot dicitur, quòd aliud est loqui de ipsa existentia, id est præsentia in sacramento: & aliud est loqui de re existente, id est præsente in sacramento. Si enim sit sermo de ipsa existentia seu præsentia, tunc consequenter loquēdo de ipsa, secundum naturam respectuum loquendum est: & sic consequētia inducta à Scot, nō valet: quia respectus dependet ab aliquo, quod nec est de essentia eius nec causa eius: dependet enim à termino seu ad terminum, & nō potest esse sine termino, qui nec est de essentia eius, nec causa eius. Si autē est sermo de toto hoc, scilicet re existēte seu re præsente tale falsum est antecedens q̄ prima pars eqa de essentia rei præsentis sacramēto est ipsamet res præsens, scilicet corpus Christi habens suum esse naturale. Et quum contra hoc sophistice instatur, si corpus Christi habēs suū esse materiale, esset res Eucharistiæ, habaret ibi modū essendi naturalem, id est extensiuum: clarissima patet responsio: quia tamen res præsens in modū præsentiæ: est liquidē res præsens Eucharistiæ modus Christi naturalis sed modus præsentiæ non est modus ille naturalis, sed modus sacramentalis. Et præterea dicimus, quòd est de essentia rei præsentis, & nō diximus, quòd est de essentia modi præsentiæ.

¶*Ad tertium dicitur, q̄ corpus Christi verum in suo esse naturali, est Eucharistia & sacramentū & res sacramentum: vt patet in Magistro sen. 4. 11. dist 8. & Aug. ibidē alleg.*

¶*Ad quartum, sustinēdo responsionem recitatam, dicitur quòd terminus seu fundamentum respectus præsentiæ, est corpus Christi in esse suo naturali. Et ad probationem in oppositum dicitur, q̄ cōmuniter manifestè sophistima figuræ dictionis: diuertendo à re ad modum rei, hoc est à re præsente, ad modū præsentiæ, à re contenta ad modum, quo cōtinetur. Existentia enim corporis Christi in suo modo naturali, est res primò cōtenta & signata: & dicere Christo, hoc est corpus meum: dicit de eo non cōtento, sed modus cōtenendi. Et constat nō valēre argumentū, corpus Christi non continetur modo naturali, id est existentialiter: ergo res cōtenta non est ipse modus naturalis & extensiuus corporis Christi: vt patet. Et hinc manifestum est, chimeram esse, quòd ante incarnationem Christi potuerit verè esse hoc sacramentum sicut nunc: quia dato enim quòd Deus potuisset efficere sub accidentibus panis eundem respectum præsentiæ, qui nunc fieri dicitur: nulla tamen res inueniretur præterea præsens: quia nec corpus Christi, quod nō erat, nec alia res. Et propterea falsa fuisset hæc propositio, hoc est corpus meum: nulla enim alia veritatis eius ratio assignatur, nisi quia hoc est corpus illud, quod est in cælo: & illud quod est in cælo, veraciter cōtinetur sub specie panis: ac per hoc si corpus Christi, quod est in cælo, in seipso annihilaretur, nullum remaneret fundamentum veritatis huius. Hoc est corpus meum.*

¶*Super Quæstionis septuagesimæsextæ Articulum tertium.*

¶*Num quantitas corporis Christi indiuisibiliter contineatur, & quomodo in hoc sacramento.*

Scotus. IN artic. 3 duo occurrunt dubia. Primum circa rem ipsam ex Durando: secundum circa rationem in litera redditam ex Scoto & Durando. Durandus contra cōmunem opinionem tenentem non solùm substantiam corporis Christi, sed etiā quantitatem eius naturali cōcomitantia contineri, indiuisibiliter tamen, in hoc sacramentotōbilcit duplicitet. Primò. Nihil potest comparari ad aliud modo incompossibili sue naturæ, sed indiuisibilitas est incōpossibilis naturæ quantitatis: quia ipsa de natura sua intrinseca est diuisibilis: ergo quantitas corporis Christi non potest comparari ad quantitatem hostiæ indiuisibiliter: hoc est vt sit tota sub toto & tota sub qualibet parte.

Secundò, vbicunque est substantia in se realiter, ibi est substantialiter quia iste modus est ab ea inseparabiliter: ergo similiter vbicunque est quantitas in se, realiter ibi est quantitative: quia iste modus est inseparabilis à quantitate: non est ergo Christi quantitas per modum substantiæ in hoc sacramento.

¶Circa rationem verò in litera redditam, quia scilicet ex vi sacramenti sola corporis Christi substantia cōtinetur sub hostia, quantitas aūt concomitanter. Scotus in 4. sen. dist. 10. q. 1. improbabiliter occurrit, sic arguens, V numquodque, sine sit primus terminus consertionis, sine secundus: si tamen est ibi, habet proprietates suas, quę sibi necessario & naturaliter cōueniunt: ergo quantitas corporis Christi, sine per conuersionē sit sub sacramento, vel primo vel secundario: est ibi, habet suū modum naturale, quod est esse modo quantitatiuo. Consequentia clara, & antecedens probatur dupliciter, scilicet exemplo & ratione. Exemplum est: quia ti Deus vel natura causaret substantiam quantam, ita quòd quātitas conoriretur substantiæ: nihilominus quantitas haberet suum modū naturalem. vnde apparet q̄ concomitantia non mutat modum naturalem quātitatis concomitantis. Ratio verò est: quia diuersa habitudo ad agens (scilicet primaria vel secundaria, mediata vel immediata) nō variat naturam rei: dum tamen producatur: ergo nec carebit quātitas suo modo naturali, propter hoc tantū, quia non est primus terminus cōuersionis: dum tamen sit ibi realiter sine primò: sine concomitanter per illam conuersionem.

¶Durand. verò alia via cōtra hāc rationē procedit: arguens. Quantitas de ratione sua intrinseca est diuisibilis: ergo nullo modo potest sibi competere quātitati eius ex eo. ratione cuiuscūque alterius indiuisibiliter se habere: ergo non potest cōparari ad locum modo substantiæ. Et confirmatur: quia anima rationalis licet sit in loco medijs te humano corpore: quā tota ipsa tamē est indiuisibiliter in loco: est enim tota in totoloco, & tota in qualibet parte eius. & hoc ideo, quia anima rationali repugnat diuisibilitas. Ergo per oppositū, non obstāte q̄ quantitas Christi sit in sacramento mediāte substātiæ, est diuisibiliter, quia quātitati repugnat *indiuisibilitas*. *Et dist.*

¶ Pro faciliori, intellectu 12. q. 1. eorum quæ tractātur (ne obscuritate nominū impossibilis reputetur quod credimus) scito sdem esse quantitatem corporis Christi in diuisibiliter: & habere ad quantitatē hostiæ & inter quantitatem hostiæ & quantitatē corporis Christi præsentem hostiæ non esse positionem: quæ vtiq̄ inter deos prædicamenta ponitur: ita quòd corpus Christi quantum sub hostia contētum, in seipso quidem est diuisibile & habens positionem in partibus (positionem autem dico illam, quæ ponitur differentia quantitatis: quum distinguitur quantitas in' quantitatem habentem positionem in partibus & quantitatem carentem illa) vt continetur verò sub hostia, caret positione seu situ vno ex decem generibus: dicit enim huiusmodi positio ordinem partium in loco. Quo ordine constat carere corpus Christi quantū, vt est sub hostia: quia non est in ea localiter: ordo enim partium in loco, sine esse localiter, non est intelligibilis. Et quia huiusmodi situs, siue positio non est de ratione quantitatis dimensiuæ: sed sola positio quæ est differentia quantitatis est de dimensionum ratione: ideo attente oportet perspicere, quò à diuisibilitas, quæ est de ratione quantitatis, non opponitur in diuisibilitati, quæ consistit in negatione positionis specialis prædicamēti. Nec propterea fallaris, putans me dicere q̄ modus essendi indiuisibiliter sit pura negatio positionis specialis generis: hoc enim nec somniaui, sed vt intelligas quæ dicimus per huiusmodi negationem annexam positiuæ præsentiæ Christi corporis quanti ad hostiā (contineatur enim veraciter Christi corpus quantum sub hostia absque situ seu positione speciali prædicamēto) hæc enim negatio includitur in eo quod signatur per contineri indiuisibiliter in hoc sacramento.

¶Hac ergo manifestatione suppositā (ex qua apparet, quòd quantitas Christi corporis nec perdit suam diuisibilitatem, nec indiuisibilem aliquem sibi repugnātem, nec perdit in se suum modum naturalem: sed in hoc quòd continetur sub hostia, caret modo illo, qui importatur per positionem seu situm.) respondetur ad obiecta. Et ad primum Durand. contra positionē ipsam negandā est minor. vnijuoce loquendo: quoniam modus istius modi indiuisibilitatis non repugnat diuisibilitati quantitatis.

¶Ad secundum verò facilè dici potest, quòd argumentum à simili claudicat: veruntamen seruata vniuocatione terminorum, respondendo dicitur falsum assumi in antecedente quoniam substantia alicubi est non per modum substātiæ, sed per modum quantitatis, vt patet in substantiis extensis: sine enim in loco quātitatiuè. Et rursus substantia heterogenea, puta bos, non est per modum substantiæ in qualibet sua quantitatis parte: non enim est tota natura bouis in qualibet eius parte quantitatiua.

¶Ad obiecta, secundi dubij respondendo, dicitur primò ad Scoti argumentum, quod

sub sacramento, vel primo vel secundariò est ibi, habet suū modum naturale, quod est esse modo quantitatiuo. Consequentia clara, & antecedens probatur dupliciter, scilicet exemplo & ratione. Exemplum est: quia ti Deus vel natura causaret substantiam quantam, ita quòd quātitas conoriretur substantiæ: nihilominus quantitas haberet suum modū naturalem. vnde apparet q̄ concomitantia non mutat modum naturalem quātitatis concomitantis. Ratio verò est: quia diuersa habitudo ad agens (scilicet primaria vel secundaria, mediata vel immediata) nō variat naturam rei: dum tamen producatur: ergo nec carebit quātitas suo modo naturali, propter hoc tantū, quia non est primus terminus cōuersionis: dum tamen sit ibi realiter sine primò: sine concomitanter per illam conuersionem.

¶Ducan. verò alia via cōtra hāc rationē procedit: arguens. Quantitas de ratione sua intrinseca est diuisibilis: ergo nullo modo potest sibi competere quātitati eius ex eo. ratione cuiuscūque alterius indiuisibiliter se habere: ergo non potest cōparari ad locum modo substantiæ. Et confirmatur: quia anima rationalis licet sit in loco medijs te humano corpore: quā tota ipsa tamē est indiuisibiliter in loco: est enim tota in totoloco, & tota in qualibet parte eius. & hoc ideo, quia anima rationali repugnat diuisibilitas. Ergo per oppositū, non obstāte q̄ quantitas Christi sit in sacramento mediāte substātiæ, est diuisibiliter, quia quātitati repugnat *indiuisibilitas*. *Et dist.*

¶ Pro faciliori, intellectu 12. q. 1. eorum quæ tractātur (ne obscuritate nominū impossibilis reputetur quod credimus) scito sdem esse quantitatem corporis Christi in diuisibiliter: & habere ad quantitatē hostiæ & inter quantitatem hostiæ & quantitatē corporis Christi præsentem hostiæ non esse positionem: quæ vtiq̄ inter deos prædicamenta ponitur: ita quòd corpus Christi quantum sub hostia contētum, in seipso quidem est diuisibile & habens positionem in partibus (positionem autem dico illam, quæ ponitur differentia quantitatis: quum distinguitur quantitas in' quantitatem habentem positionem in partibus & quantitatem carentem illa) vt continetur verò sub hostia, caret positione seu situ vno ex decem generibus: dicit enim huiusmodi positio ordinem partium in loco. Quo ordine constat carere corpus Christi quantū, vt est sub hostia: quia non est in ea localiter: ordo enim partium in loco, sine esse localiter, non est intelligibilis. Et quia huiusmodi situs, siue positio non est de ratione quantitatis dimensiuæ: sed sola positio quæ est differentia quantitatis est de dimensionum ratione: ideo attente oportet perspicere, quò à diuisibilitas, quæ est de ratione quantitatis, non opponitur in diuisibilitati, quæ consistit in negatione positionis specialis prædicamēti. Nec propterea fallaris, putans me dicere q̄ modus essendi indiuisibiliter sit pura negatio positionis specialis generis: hoc enim nec somniaui, sed vt intelligas quæ dicimus per huiusmodi negationem annexam positiuæ præsentiæ Christi corporis quanti ad hostiā (contineatur enim veraciter Christi corpus quantum sub hostia absque situ seu positione speciali prædicamēto) hæc enim negatio includitur in eo quod signatur per contineri indiuisibiliter in hoc sacramento.

¶Hac ergo manifestatione suppositā (ex qua apparet, quòd quantitas Christi corporis nec perdit suam diuisibilitatem, nec indiuisibilem aliquem sibi repugnātem, nec perdit in se suum modum naturalem: sed in hoc quòd continetur sub hostia, caret modo illo, qui importatur per positionem seu situm.) respondetur ad obiecta. Et ad primum Durand. contra positionē ipsam negandā est minor. vnijuoce loquendo: quoniam modus istius modi indiuisibilitatis non repugnat diuisibilitati quantitatis.

¶Ad secundum verò facilè dici potest, quòd argumentum à simili claudicat: veruntamen seruata vniuocatione terminorum, respondendo dicitur falsum assumi in antecedente quoniam substantia alicubi est non per modum substātiæ, sed per modum quantitatis, vt patet in substantiis extensis: sine enim in loco quātitatiuè. Et rursus substantia heterogenea, puta bos, non est per modum substātiæ in qualibet sua quantitatis parte: non enim est tota natura bouis in qualibet eius parte quantitatiua.

¶Ad obiecta, secundi dubij respondendo, dicitur primò ad Scoti argumentum, quod

Aliàs non ponetur eminue tiu ex eo.

ea. 67.

4. dist. 10. art. 3. q. 3. Et dist.

Et quod. 4. art. 8. cor. fi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod procedit ex falsa interpretatione rationis aliatæ ab Autore: ac si Autor adduxisset pro causa, quare quantitas est in hoc sacramento per modum substantiæ, quia est quasi secundarius terminus mutationis. Hoc autem procul est ab Autoris sensu. non enim cōstitit eius ratio in differentia inter primum & secundum terminum fieri (vt Arguens vsurpauit) sed inter per se rationem essendi in sacramento. & id quod per accidens concomitatur: vt patet expresse in hoc art. 4. in responsione ad primum. Vbi videre potes quantū distet sensus iste verus à sensu illo vsurpato. Et sessellit forte Arguentem, quia Autor declarat quid est illud quod est per se ratio essendi reliquis in hoc sacramento, ex hoc quòd est per se primò terminus conuersionis. Quia igitur Autoris ratio non consistit in differētia inter primò vel secundò fieri, sed inter per se existēs in sacramento & per accidens existens ibidem, ideo non oportet aliter ad argumenta Scoti respondere: sed tanquā impertinentia & extranea reliquere. Posset tamen gratia materiæ (hoc est talis mutationis, qualis est conuersio Christi) sustineri ratio formata à Sco. ex differentia inter primum & secundū terminum conuersionis. cōtra quam arguit. & sic dicendum esset, quòd lieet in creatione & generatione & similibus secundarius terminus sui naturā sem modum assequatur, & non induat modum primi terminis in hac tamen conuersione secūdarius terminus, id est, concomitās induit modum primi termini.

¶Et si quæras quare potius in hac quàm in aliis mutationibus hoc inueniatur, respondetur: quia hoc est singularissimum in hac mutatione, quòd primus terminus est sola ratio in essendo, quibuscunque concomitantibus: hoc est q. ratio essendi in hoc sacramēto quibuscunque existentibus in eo, est res primò terminans conuersionem. Et hæc defensio in idem redit cum prima responsione, vt patet, & ideo non oportet solicitare de diuersa habitudine ad agena: quoniam est extra propositum.

¶Ad obiectionem autem Duran. dicitur falsum assumi, scilicet q. contineri indiuisibiliter repugnet quantitati diuisibili.

¶Et ad confirmationem negatur similitudo: quoniam animæ rationali repugnat & esse diuisibile & diuisibiliter contineri: quantitati aūt licet repugnet esse indiuisibile, nō tamen repugnat indiuisibiliter contineri.

¶Et hæc sufficiant etiam pro artic. 5.

retinet corporis naturam, nec vnquam mutatur in spiritū. Sed de ratione corporis est, vt sit quantitas positionem habens, vt patet in Prædicamentis. Sed ad rationem huius quantitatis pertinet, quòd diuersæ partes in diuersis partibus loci existant. Non ergo potest esse (vt videtur) quòd totus Christus sit sub qualibet parte specierum.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit in quodam sermone, Singuli accipiunt Christum dominū, & in singulis portionibus totus est: nec per singulas minuitur, sed integrum se præbet in singulis.

CONCLVSIO.

¶Totus Christus in sacramento sub qualibet panis, vel vini specierum parte continetur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex suprà dictis patet, quia in hoc sacramento substantia corporis Christi est ex vi sacramenti, quantitas autem dimensiua ex vi realis cōcomitantiæ, corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiæ, id est per modum quo substātia est sub dimensionibus, non autem per modum dimensionum, id est, non per modum illū, quo quantitas dimensiua alicuius corporis, est sub quantitate dimensiua loci. Manifestum est autem, quòd natura substantiæ tota est sub qualibet parte dimensionū, sub quibus continetur: sicut sub qualibet parte aēris est tota natura aēris, & sub qualibet parte panis est tota natura panis. Et hoc indifferenter, siue sint dimensiones actu diuisæ (sicut cùm aër diuiditur, vel panis secatur) vel etiam sint actu indiuisæ, diuisibiles verò potentia. Et ideo manifestum est, quòd totus Christus est sub qualibet parte specierum panis, etiā hostia integra manente, & non solùm cùm frangitur: sicut quidam dicunt, ponentes exemplum de imagine quæ apparet in speculo, quæ apparet vna in speculo integro: speculo autem fracto, apparent singulę in singulis partibus. Quod quidem non est omnino simile: quia multiplicatio huiusmodi imaginum accidit in speculo fracto propter diuersas reflexiones ad diuersas partes speculi: hîc autem non est nisi vna consecratio, propter quam corpus Christi est in hoc sacramento.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd numerus sequitur diuisionem. Et ideo quandiu quantitas manet indiuisa actu, neque substantia alicuius rei est pluries sub dimensionibus proprijs, neque corpus Christi sub dimensionibus panis. & per consequens neque infinities, sed totiens, in quot partes diuiditur.

¶Ad secundum dicendum, quòd illa determinata distantia partiū in corpore organico, fundatur super quātitate dimensiua: ipsa aūt natura substantiæ præcedit etiam quantitatem dimensiuam. Et quia conuersio substantiæ panis, directè terminatur ad substantiam corporis Christi, secundum cuius modum propriè & directè est in hoc sacramento corpus Christi, talis distantia partium est quidem in ipso corpore Christi vero: sed nō secundum hanc distantiam comparatur ad hoc sacramentum, sed secundum modū suæ substantiæ: sicut dictum est.

¶Ad tertium dicēdum, quòd ratio illa procedit de natura corporis, quam habet secundum quantitatem dimensiuam. Dictum est autem, quòd corpus Christi comparatur ad

hoc sacramentum, non ratione quantitatis dimensiuæ: sed ratione suæ substantiæ: sicut dictum est.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm tota quantitas dimensiua corporis Christi sit in hoc sacramento.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non tota quātitas dimēsiua corporis Christi sit in hoc sacramento. Dictū est enim, quòd totum corpus Christi cōtinetur sub qualibet parte hostiæ cōsecratę. Sed nulla quantitas dimensiua tota continetur in aliquo toto, & in qualibet parte eius. Ergo est impossibile q̄ tota quātitas dimensiua corporis Christi contineatur in hoc sacramento.

¶Præterea, Impossibile est, duas quantitates dimensiuas esse simul, etiam si vna sit separata & alia in corpore naturali: vt patet per Philosophum in 3. Metap. Sed in hoc sacramento remanet quantitas dimensiua panis, vt sensu apparet. Non ergo est ibi quantitas dimensiua corporis Christi.

¶Præterea, Si duæ quātitates dimensiuæ inæquales iuxta se ponantur, maior extenditur vltra minorem. Sed quantitas dimensiua corporis Christi, est multò maior, quàm quantitas dimensiua hostiæ consecratæ, secundum omnem dimensionem. Si ergo in hoc sacramento sit quantitas dimēsiua corporis Christi cum quantitate dimensiua hostiæ: quātitas dimensiua corporis Christi extendetur vltra quantitatem hostiæ, quæ tamen non est sine substantia corporis Christi. Ergo substātia corporis Christi erit in hoc sacramento etiam præter species panis. Quod est inconueniens, cùm substantia corporis Christi nō sit in hoc sacramento, nisi per consecrationem panis, vt dictum est. Impossibile ergo videtur, quòd tota quantitas dimensiua corporis Christi sit in hoc sacramento.

¶SED CONTRA, Quantitas dimēsiua corporis alicuius, non separatur secundum esse à substantia eius. Sed in hoc sacramento est tota substantia corporis Christi: vt suprà habitum est. Ergo tota quantitas dimensiua corporis Christi est in hoc sacramento.

CONCLVSIO.

¶Tota dimensiua corporis Christi quantitas est in hoc sacramento secūdum concomitantiam ad verum Christi corpus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) dupliciter aliquid Christi est in hoc sacramento. Vno modo ex vi sacramenti, alio modo ex reali concomitantia. Ex vi quidem sacramenti quantitas dimensiua corporis Christi non est in hoc sacramento. Ex vi enim sacramēti est in hoc sacramento illud, in quod directè cōuersio terminatur. Conuersio autem, quæ fit in hoc sacramento, directè terminatur ad substantiā corporis Christi: non autem ad dimensiones eius. Quod patet ex hoc, quòd quantitas dimensiua panis remanet facta cōsecratione, sola substantia panis transeunte. Quia tamen substantia corporis Christi, realiter non * denudatur à sua quantitate dimensiua, & ab alijs accidentibus: inde est quòd ex vi realis concomitantiæ, est in hoc sacramento tota quantitas dimensiua corporis Christi, & omnia accidentia eius.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd modus essendi cuiuslibet rei determinatur secundū id quod est ei per se, nō aūt secundū id quod est ei per accidēs: sicut corpus est in visu, secundum q̄ est album, non aūt secundum quòd est dulce, licet idem corpus sit albū & dulce. vnde & dulcedo est in visu secundū modum albedinis, non secundū modū dulcedinis. Quia igitur ex vi huius sacramēti est in altari substātia corporis Christi, quātitas aūt dimēsiua eius est ibi cōcomitāter, & quasi per accidēs: ideo quātitas dimensiua corporis Christi est in hoc sacramento, non secundum proprium modum (vt scilicet sit tota in toto, & singulæ partes in singulis partibus) sed per modum substantiæ, cuius natura est tota in toto, & tota in qualibet parte.

¶Ad secundum dicendū, quòd duæ quantitates dimensiuæ non possunt naturaliter simul esse in eodem, ita quòd vtraque sit ibi secundū proprium modum quantitatis dimensiuæ. In hoc autē sacramento quantitas dimensiua panis est secundum proprium modum, scilicet secundum cōmensurationem quandam, non autem quantitas dimensiua corporis Christi, sed est ibi per modum substantiæ, vt dictum est.

¶Ad tertiū dicēdum, quòd quantitas dimensiua corporis Christi nō est in hoc sacramento secundū modum cōmensurationis, qui est proprius quātitati: ad quē pertinet quòd maior quantitas extēdatur vltra minorem, sed est ibi per modū iam dictum.

ART

¶ Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum sextum.

Annot. Infra art. 6. cor. & 1. 4. dist. 12. art. 1. ad 5. 6. 7. & 8. & 3. q. 11. 2. ad 2. Et 4. dist. 6. 4. sc. uerte primò, Autorem qui. sentire quòd Christus est sub hoc sacramento, 1. art. 22. ad 2.

IN titulo ly mobiliter extenditur tam ad motū, quàm ad mutationem. Dupliciter enim quum possit dubitari de mobiliate corporis Christi in sacramento, vel de motu localī ad motum hostiæ, vel de mutatione qua desineret esse in sacramento ad vtrunque modum extendit se ly mobiliter.

¶Circa doctrinam tradi tam in hoc articulo a d. 4. sc. uerte primò, Autorem qui. sentire quòd Christus est sub hoc sacramento, eadem dist. q. 6 opinante non contra motorem.

¶Arguit ergo Durand. corpus Christi nullo modo moueri ad motū hostiæ, nec per se, nec. per accidens: quia corpus Christi & hostia nō sunt vnum secundum subsistendum, nec se habēt vt cōtinens & contentū, nec habent colligationē vel contactum. Et quia corpus Christi existēs in cælo localiter, fit de nouo existens in hoc sacramēto absque motu localitā per se, quām per accidēs: ergo à fortiori existēs in hoc sacramento nō mouetur ad motum hostiæ.

¶Scotus aūt putans corpus Christi ad motū hostiæ moueri quidē per accidens, sed nō nisi immediatè à Deo, probat hoc vltimū hac ratione. Quādo aliqua coniunguntur

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm corpus Christi sit in hoc sacramento sicut in loco.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi sit in hoc sacramento sicut in loco. Esse enim in aliquo diffinitiuè vel circūscriptiuè, est pars eius quod est esse in loco. Sed corpus Christi videtur esse diffinitiuè in hoc sacramēto (quia ita est vbi sunt species panis vel vini, q̄ nō est in alio loco altaris) videtur etiā ibi esse circumscriptiuè: quia ita cōtinetur superficie hostiæ cōsecratę, q̄ nec excedit nec exceditur. Ergo corpus Christi est in hoc sacramento sicut in loco.

¶Præterea, Locus specierū panis non est vacuus (natura enim non patitur vacuū) nec est ibi substantia panis, vt suprà habitū est, sed est ibi solum corpus Christi. ergo corpus Christi replet locū illū. Sed omne quod replet locū aliquē, est in eo localiter. Ergo corpus Christi est in hoc sacramento localiter.

¶Præterea, Sicut dictū est, in hoc sacramento est corpus Christi cum sua quantitate dimensiua, & cum omnibus suis accidentibus. Sed esse in loco, est accidens corporis: vnde & ibi connumeratur inter nouem genera accidentium. Ergo corpus Christi est in hoc sacramento localiter.

¶SED CONTRA est, quòd oportet locum & locatum esse æqualia, vt patet per Philosophum in 4. Physic. Sed locus, vbi est hoc sacramēntum, est multò minor quàm corpus Christi. Ergo corpus Christi non est in hoc sacramento, sicut in loco.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christus sit in hoc sacramento non per modum quantitatis dimensiuæ, sed per modum substantiæ, non sicut in loco, sed per modum substantiæ est in eo, quomodo videlicet à dimensionibus substantia continetur dicitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut iam dictum est) corpus Christi non est in hoc sacramento secundum proprium modum quantitatis dimēsiuæ, sed magis secundum modum substantiæ. Omne autem corpus locatum est in loco secundum modum quantitatis dimensiuæ, inquantum scilicet commensuratur loco secundum suam quantitatem dimēsiuam. Vnde relinquitur, quòd corpus Christi non est in hoc sacramento sicut in loco, sed per modum substantiæ: eo scilicet modo, quo substantia continetur à dimensionibus. Succedit enim substantia corporis Christi in hoc sacramento, substantiæ panis. vnde sicut substantia panis nō erat sub suis dimensionibus localiter, sed per modū substantiæ, ita nec substantia corporis Christi, non tamen substantia corporis Christi est subiectum illarum dimensionum, sicut erat substantia panis. Et ideo substantia panis ratione suarū dimensionum localiter erat ibi: quia comparabatur ad locū illum mediantibus dimensionibus proprijs. Substantia autem corporis Christi comparatur ad locum illum mediantibus dimensionibus alienis: sita quòd econuerso dimensiones propriæ corporis Christi comparantur ad locū illum mediante substantia, quod est contra rationem corporis locati. Vnde nullo modo corpus Christi est in hoc sacramento localiter.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Christi nō est in hoc sacramē-

to diffinitiuè: quia sic non esset alibi quàm in hoc altari, vbi conficitur hoc sacramentum: cùm tamen sit & in cælo in propria specie, & in multis alijs altaribus sub specie sacramenti. Similiter etiā patet, quòd non est in hoc sacramento circūscriptiuè: quia non est ibi secundum commensurationem propriæ quantitatis: vt dictū est. Quòd autem nō est extra superficiem sacramenti, nec est in alia parte altaris, non pertinet ad hoc q̄ sit ibi diffinitiuè vel circumscriptiuè, sed ad hoc quòd incepit ibi esse per consecrationem & conuersionē panis & vini, vt suprà dictū est.

¶Ad secundum dicēdum, quòd locus ille in quo est corpus Christi, nō est vacuus, neque tamen proprie est repletus substantia corporis Christi, quæ nō est ibi localiter, sicut dictū est. Sed est repletus speciebus sacramentorum: quæ habent replere locum, vel propter naturam dimensionum, vel saltem miraculosè, sicut & miraculosè subsistunt per modum substantiæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd accidētia corporis Christi sunt in hoc sacramento (sicut suprà dictum est) secundum realem concomitantiam. Et ideo illa accidentia corporis Christi: sunt in hoc sacramento quæ sunt ei intrinseca. Esse autem in loco, est accidens per comparationem ad extrinsecum continens. Et ideo non oportet quòd Christus sit in hoc sacramento sicut in loco.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm corpus Christi sit mobiliter in hoc sacramento.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̄ corpus Christi sit mobiliter in hoc sacramēto. Dicit enim Philosop. in 2. Top. q̄ mouētibus nobis, mouentur ea quæ in nobis sunt. Quod quidem est verū etiam de spirituali substantia animæ. Sed Christus est in hoc sacramento, vt suprà habitum est. Ergo mouetur ad motum ipsius.

¶Præterea, Veritas debet respōdere figuræ. Sed de agno Paschali, qui erat figura huius sacramēti, nō remanebat quicquam vsque mane, sicut præcipitur Exo. 12. Ergo neque etiam si hoc sacramentum reseruetur in crastinum, erit ibi corpus Christi. Et ita non est immobiliter in hoc sacramento.

¶Præterea, Si corpus Christi remaneat sub hoc sacramento etiā in crastino, pari ratione remanebit & per totū sequēs tēpus: nō enim potest dici q̄ definat ibi esse cessantibus speciebus: quia esse corporis Christi nō dependet à speciebus illis. Nō aūt remanet sub hoc sacramēto Christus per totū tempus futurū. Videtur ergo q̄ statim in crastino, vel post modicum tempus, definat esse sub hoc sacramento. Et ita videtur quòd Christus mobiliter sit in hoc sacramento.

¶SED CONTRA, Impossibile est idem esse motū & quietū: quia sic contradictoria verificarentur de eodem. Sed corpus Christi in cælo quietum residet. Non ergo est mobiliter in hoc sacramento.

CONCLVSIO.

¶Non nisi fortè per accidēs existit Christus in hoc sacramento mobiliter, sed immobiliter.

¶RESPONDEO dicēdū, q̄ cùm aliqd est vnū subiecto & multiplex secūdū esse, nihil phibet secūdū aliqd moueri, & secūdū aliqd immobile pmanere: sicut corpori est aliud esse albū, & aliud esse magnū: vñ

potest

præcisè per actū voluntatis cōtingentes: & habētis ad illam coniunctionē sui vnū illorum secundū se sit mobile etiamsi nō in proportionatum, & reliquum proportionarū, illud mouens non eadem motione potest mouere vtrumque coniunctorū. Probatur ista ratione & exemplo ratio est: quia si mouet vnū quod est sibi proportionatū, non propterea mouet per accidens reliquum quia reliquum nō est præsens illi motu sicut actus potentiæ aut ecōuerso, nec sim plicuter ex aliqua alia ne cessitate naturali: sicut graue est præsens naui vel currui, cui inniteretur & propter hoc simul mouetur cū illo. sed est præsens sola voluntate, quæ potest non velle coniunctionem illā, stante tamē motione altera. Exemplum est, Si angelus voluisset facere se esse præsentem lapidi, si mouetur lapidem, non propterea mouetur angelus: qui non est per se mobilis à virtute meamec per accidens in ꝓposito, quia nec forma nec pars est lapidis mobilis per se à meamde angelus in termino motus lapidis per propriam suā actionē esset ibi, vbi est lapis, & non per actū motū. Et tunc subsūmitur minor, Sed corpus Christi est præsens speciei sacramentali tantum per actus voluntatis animæ, ergo, &c.

¶Ad euidentiā horū vi. detur mihi, q̄ cùm Durādo nulla sit quæstio secūdum rem, sed forte in solis verbis. Si enim perciplatur ex vna parte distinctio facta in littera de duplici esse corporis Christi, vel in se, vel in sacramento, & dictum esse q̄ corpus Christi in se non mouetur ne que per se ne que per accidens: & q̄ se cūdum esse in sacramento mouetur non per se, sed per accidens: & si cētalis simul perspecta fuerit vis rationum Durā manifestum erit, quòd nulla est diuersitas in sententiaquoniam ad hoc tendūt argumēta, q̄ corpus Christi secundū se non mouetur per accidēs ad motum hostiæ: quod Autor fatetur.

¶Verū si quis cōtendat his argumentis Christi corpus secundū nullum esse moueri per accidēs ad motum hostiæ, facilè inueniet responsionē, dicendo ad primum, q̄ inter corpus Christi & hostiam est colligatio secūdum esse sacramentale: & ita quòd se habent vt veraciter contentū & continens: vt patet extrà, de sum. Trin. & fide cathol. cap. firmiter.

¶Ad secundum negatur sequela quia aliqua ad rem antecedentis nec est opus motu. nec concomitatur motum. sed ad motū sacramēti cōcomitatur motus rei, quæ est sacramentū, secundū esse sacramentale, per accidens tamen.

¶Ad

10. art. 3.
q. 4.
Et opus. 11. art. 11. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad. Scot. autem directè loquentem de Christi corpore, vt est in sacramento, dicit, quod ratio aut implicat contradictoria, aut subsumit falsum.

¶ Ad cuius intellectum aduerte duo assumi à Sco. scilicet coniunctionem inter aliqua duo & rationem coniunctionis: scilicet actum voluntatis contingenter se habentem. Et oportet alterum duorum sequentium Scotum dicere, vel coniunctionem illam nullam ponere inter coniuncta vlira actū voluntatis contingenter se habentem: aut aliquem nexum inter illa ponere causatū à tali actu voluntatis. non potest dici primum: quia ipsemet Scotus ponit coniunctionem illam actu voluntatis voli tam contingenter: & minor etiam esset falsa, vt patet. Et similiter exemplū de angelo, quia præsentia angeli ad lapidem & corporis Christi ad sacramentum, non est formaliter per actum voluntatis. Oportet ergo intelligi, q. coniunctio addit nexum quendā inter coniuncta: & tunc apparet aut implicari cōtradictoria (puta q. sit nexus aliquis inter duo creata, & q. ille nexus nullo modo coniungat illa nisi præcisè per actum voluntatis; quod non est intelligibile) aut minorem esse falsam: quia inter corpus Christi & hostiā est coniunctio sacramētalis: quæ licet effectiuè sit à solo Deo: in se tamen est coniunctiua corporis Christi cū hostia naturali necessitate sacramenti. Nā ex vi sacramēti per se habetur esse sacramentale corporis Christi in hostia: & esse sacramentale coniungit corpus Christi & hostiā: nō quia volitā, sed quia in se est tale.

¶ Ad exemplum autem de angelo dicitur quòd licet angelus posset subtrahere præsentiam suā à lapide si tamen illam non subtrahit, mouente me lapidem & transferēte illū in domum, angelus mouetur non à se, sed ad motum lapidis: quia angelus nunc est vbi est lapis, & non est vbi erat lapis.

¶ Et ad excludendas fugas, pone casum q. angelus fecerit se præsentem lapidi volūtate illius præsentiæ continuandæ per vnam horā tantùm: & stante casu forma conditionalem, si angelus factus præsens lapidi dormiret per tres horas, & ego mouerem lapidem ilium per duas horas, in fine motus angelus esset vbi est lapis, & non per actum angeli: ergo per motum lapidis à me. Et quamuis hæc sufficerent ad dicta Scoti: facilius tamen potest responderi, dicendo maiorem posse fortè habere locū, quando vtrunque coniunctorū est per se mobile, puta quia ambo sunt corpora: sed quonlā duorum coniunctorū alterum tantùm est mobile secundum se, alterum verò nō nisi per accidens mobile est, maior nullum habet locū, quoniā non potest de eis dici quòd vnum est mobile improportionaū, & alterum mobile proportionaū. Sic autem inuenitur in propositio: quoniam hostia est mobilis secundum se esse aūt sacramentale, seu Christi corpus secundum esse sacramentale in hostia, non est mobile per se. sed solùm per accidens: vt in littera hac dicit Autor: & cōmuniter omnes fatentur, dū dicunt esse quoddā esse relatiuum tesPectus enim non nisi per accidens possūt moueri localiter. Et hinc apparet quid dicendū est ad exemplum de angelo: quoniā dum moueo lapidem, moueo per accidens præsentiam inter lapidem & angelum: & similiter dum moueo hostiā cōsecratam, moueo præsentiam inter hostiam & corpus Christi: ita quòd translata hostia de altari in plateam, transfertur etiā præsentia, quia corpus Christi de præsente in altari fit præsens in platea, absque hoc quòd corpus Christi in se moueatur. Et similiter angelus fiet præsens in domo ad quam translatus est lapis, non quòd ipse angelus sit motus à se vel à me, sed quia transferendo lapidem, transfuli præsentiam eius in lapide.

potest moueri secundum albedinem, & permanere immobile secūdum magnitudinem. Christo autem non est idem esse secundum se, & esse sub hoc sacramento: quia per hoc quòd dicimus ipsum esse sub hoc sacramento, significatur quædā habitudo eius ad hoc sacramentum. Secundum igitur hoc esse non mouetur Christus per se secundum locum, sed solùm per accidens: quia Christus non est in hoc sacramento sicut in loco, sicut prædictum est. Quod aut non est in loco, nō mouetur per se in loco, sed solùm ad motum eius, in quo est. Similiter autem neque per se mouetur secūdum esse, quod habet in hoc sacramento, quacunque alia mutatione, puta quantum ad hoc quòd desinat esse sub hoc sacramento: quia illud quod de se habet esse indeficiens, non potest esse deficiendi principium: sed alio deficiente, hoc desinit esse in eo, sicut Deus, cuius esse est indeficiēs & immortale, desinit esse in aliqua creatura corruptibili: per hoc quòd creatura corruptibilis desinit esse. Et hoc modo cùm Christus habeat de se esse indeficiens & incorruptibile, non desinit esse sub sacramento: neque per hoc quòd ipsum desinat esse, neque etiam per motum localem sui (vt ex dictis patet) sed solùm per hoc quòd species huius sacramenti desinūt esse. Vnde patet quòd Christus, per se loquendo, immobiliter est in hoc sacramento.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de motu per accidens, quo ad motum nostri mouētur ea quæ in nobis sunt. Aliter tamē ea quæ per se possunt esse in loco, sicut corpora, & aliter ea quæ per se non possunt esse in loco: sicut formæ, & spirituales substantiæ. Ad quem modum potest reduci, quòd dicimus Christum moueri per accidēs secundū esse quod habet in hoc sacramēto, in quo nō est sicut in loco.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hac ratione moti videntur fuisse quidam, ponentes q. corpus Christi non remanet sub hoc sacramento, si in crastinū reseruetur. Cōtra quos Cyrillus dicit, Insaniunt quidā, dicentes mystica benedictionē cessāre à sanctificatione, si quæ eius reliquiæ remanserint in diem subsequentem: non enim mutatur sacratum corpus Christi, sed virtus benedictionis & viuificatiua gratia, iugis in eo est. Sicut etiā omnes aliæ consecrationes immobiliter manent permanentibus rebus consecratis: propter quod non iterantur. Veritas autem licet figuræ respondeat, tamen figura nō potest eam adæquare.

ARTIC. VII.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ sextæ Articulum septimum.

IN corpore artic. multa occurrunt notanda & dubitanda. In primis circa rationes conclusionis primæ, scilicet corpus Christi secundū esse, quod habet in sacramento, non est visibile oculo corporali, aduertendum est, q. licet Scot. in vlt. q. dist. 10. 4. sent. impugnet multas rationes quæ afferūtur pro hac cōclusione: quia tamen neutra istarū, quæ in littera afferuntur, improbat: imò potius vtrasque quodāmodo videtur (& secunda quidem si teneāte ex parte visibilis, vt terminus est visionis, exepresiè vitur, prima quoque cōsideratæ visibile, inquantū causa est visionis quodāmodo vitur.) Ideo extranei à præsentis operis proposito duximus defendere rationes alias quæ hīc non ponuntur.

Auct.

¶ In secunda ratione aduerte diligenter terminos, vt non fluctuet quasi contraria in Autoris doctrina, inueniens dum alibi dicit cum Aristotele, quod alibi dicit cum Aristotele, quod intellectus substantiam particularem percipi à cognitiua: hīc verò dicit à solo intellectu substantiā cognosci. Nec loquitur de Et ar. de substantia in cōmuni, sed de substantia singulari: quia loquitur de corpore Christi, vt est in hoc sacramento: constat autem corpus Christi esse quoddam singulare, & c. 2. modum essendi in hoc sacramento esse rem singularem. Vtrunque siquidem est verum, illud quidem de substantia individuali secundum materiam signatam quantitate: hoc autem de substantia individuali, vt habet modum essendi substantiæ inquantum substantiæ: vt patet ex superius declaratis de modo substantiæ. Et propterea hīc dicit, Substantia autem inquantum huiusmodi, subiacet solùm intellectui, &c.

Auct. Tostā. 10. met. 1. q. 2. 3. 10. & 3. q. 1. per tot. Et 4. de An. 10. 4.

¶ Circa secundam partem huius artic. in qua agitur de visione intellectuali, aduerte, dici quatuor, primum quòd corpus Christi secundum esse in hoc sacramento, non videtur ab intellectu viatoris hominis: secundum, quòd nec etiā ab intellectu angelico naturaliter. Tertium, quòd videtur ab intellectu beato angeli, vel hominis per visionem diuinæ essentiæ. Quartum (quod est omnium prædictorū ratio) quia iste modus essendi est penitus supernaturalis: ac per hoc secundum se intelligibilis est à supernaturali intellectu, scilicet diuino.

¶ *Num intellectus aliquis creatus existentiam corporis Christi in Eucharistia videre possit.*

Quæst.

¶ Contra tria autem horum Sco. arguit in 4. sent. dist. 10. q. 8. & primò contra secundum, intendens q. tam intellectus angelicus, quàm animæ separatę, quàm etiam hominis beati, potest naturaliter videre existentiam corporis Christi in Eucharistia. Primò: quia intellectus se habens ad intelligibilia, sicut ipsa sunt in se intelligibilia, intelligit prius substantiā, quàm quēcunque modū eiusrego nullus modus, sub quo est substantia, potest impedire intellectionem substantiæ à tali intellectu, qui non dependet in intelligendo à sensibilibus. Secundò, totū ens creatū est obiectum proportionatū tali intellectui, quantū ad cognitionem tam abstractiuam, quàm intuitiuā: ergo quocunque ens potest abstractiuè cognosci à tali intellectu, quando nō est sibi præsens, sequitur q. potest intuitiuè intelligi ab eodē, quando est sibi perfectè præsens in propria existentia actuali. Tertiò, Virtus potens cognoscere obiectū intuitiuè, dum est præsens: potest cognoscere eius absentiā, dum est absens. Sed talis intellectus potest cognoscere præsentiā panis, quādo est præsens: ergo potest cognoscere absentiā eius, quando est absens: ergo eadem ratione potest cognoscere præsentiā substantiæ corporis Christi: quia corpus Christi in se est obiectū proportionatū etiam intellectui tali, vt intuemur: ergo modus accidentalis ipsius corporis non impedit quin sit obiectū intuibile eidem intellectui. Quartò, Anima Christi nouit naturaliter se esse vbicunque est: & per consequens nouit naturaliter se esse in Eucharistia: & ita naturaliter potest nosse existentiam corporis sui. Eāque est ratio q. sit in sacramento. Quinto, Existentia talis nō est excellentius cognoscibile quàm existens, cuius est existentia? Christus est naturaliter cognoscibilis à tali intellectu creatore: go & quælibet eius existentia. Probatur maior: quia non potest aliquis modus improportionaliter excedere illud, cuius est modus. Sexto, Beatus naturaliter videt in alio Beato actū beatificū: & tamē illa beatitudo nō est minus supernaturalis quàm existentia corporis Christi in Eucharistia. Antecedēs patuit: quia substantia ipsius Beati est excellentius cognoscibile, quàm eius beatitudo.

Auct. Tostā. 10. met. 1. q. 2. 3. Et 4. dist. 10. q. 1. per tot. & 3. q. 1. per tot. Et 4. dist. 10. q. 1. per tot. & 3. q. 1. per tot. & 4. dist. 10. q. 1. per tot. & 3. q. 1. per tot. & 4.

¶ Istum intellectus beatus actu beatifico videat corpus Christi in sacramento.

Scotus.

¶ Contra tertium verò idē arguit, intendens q. intellectus beatus: nullo modo per actū beatificū videt corpus Christi in Eucharistia. Beatus non distinguit, à nō Beato. nisi videāt obiectū beatificū vt sic, & ea quę includit in eo, vt sic: sed corpus Christi in Eucharistia nō est obiectū beatificū (vt patet) nec includitur in obiecto beatifico. Quod probat: quia æquè essentialiter pertinet ad obiectū beatificū includere in ratione obiecti vnam rem vel veritatē vnius sacramēti, sicut alterius: sicut æquè pertinet ad vnum fidei credere veritatē vnius articuli, sicut alterius. sed in obiecto beatifico nō claudit gratiam infusā tali beato: sed suscipiēti sacramentum pœnitentiæ: ergo, &c.

¶ Contra quartum, rationem scilicet, qua modus essendi est penitus supernaturalis, ar guit ibidem Scot. quia naturale & supernaturale, non distinguunt ens in se. sed tantum in cōparatione ad agens: & propterea licet res absqua supernaturaliter fiat, postquam facta est, naturaliter cognoscitur. Et confirmatur assumptum: quia supernaturalē & naturale possunt se habere sicut imperfectum & perfectius, puta accidens & substantia. Et confirmatur rursus: quia fides, spes & charitas sunt habitus supernaturales: & tamen angeli naturaliter cognoscunt eos, secūdum illos, qui ponūt in angelo naturaliter rationes cognoscendi omnes species earum.

¶ Ad euidentiam horum prælibandum est, quòd patua distantia in principio magna fit apparet in principiatis. Ex hinc est, quod ex diuersa opinione circa modum intelligendi, tot quæstiones emanant. Opinantes siquidem intellectum nō alligari phantasmatibus naturaliter videre in Deo verificari) aut per substantiam perfectam speciebus intelligibilibus indutis, aut etiam, vt quibusdam placuit, per substantiam superiorem: & per consequēs intellectus abstractū cognitio naturalis non se potest extendere, nisi ad ea quæ naturaliter relucēt in his quæ sunt apud intellectum abstractum. Et quoniam hæc non sunt nisi pertinentia ad naturalem ordinem vniuersi (quoniam solæ res pertinentes ad opera sex dierum, fuerunt productæ à Deo in mentibus angelicis & in rerum natura quando vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona) quæcunque non ad naturæ, sed gratiæ ordinem per se spectant, eximuntur à naturali cognitione angelorum secundum hanc viam: secundum quam etiam naturale & supernaturale sunt & differentiæ entis differentiæ modi faciendi. nam oculi dati cæco nato, & vinum factum in nuptiis, differebant ab aliis oculis & vinis, secundum naturale & supernaturale quo ad modum essendi tantùm sed charitas, & incarnatio Christi, & Christum esse sub sacramento, & lumen gloriæ, & similia, differunt à virtutibus naturalibus & aliis quæ entia naturalia vocamus, penes supernaturale & naturale, quantum ad ipsa entia. sunt enim hæc ex suo genere supernaturalia entia: quia nulli possunt entia esse aut fieri connaturalia, vt alibi declaratum.

¶ His prælibatis ad primum Scoti dicitur, falsum esse minorem. scilicet intellectū abstractum habere se ad omne intelligibile, secūdum ordinem intelligibilitatis. hoc enim patet esse falsum, tum quia nō sic se habet ad primum intelligibile, quod est Deus: tum quia quælibet intellectus abstractus intelligit, & quod est supra se, & quod est infra se: quia quælibet intellectus abstractus intelligit, & quod est supra se, & quod est infra se per modum sui. Dicitur nihilominus, quòd licet intellectus abstractus videat corpus Christi, non propterea (equitur, ergo videt eius modum essendi in sacramento. Et hoc quia iste modus essendi est excellentioris cognoscibilitatis in se: sed quia est cognoscibile alterius ordinis, scilicet supernaturalis: & propter hoc est extra totum ordinem rerum, præsentium cognitionibus naturalibus.

¶ Et hinc patet responsio ad secundum: quia falsum est, totum ens creatum esse obiectum proportionatum tali intellectui. Et inuitiuè quidem: quia quædam, scilicet substantiæ corporales, sunt de ordine non præsentium cognitioni naturali. Abstractiuè verò, quia incarnationis mysterium latet, quo ad perfectam quidditatiuam cognitionem, omnis intellectus creati cognitionem naturalem quia illius nulla indita species est repræsentatiua perfectè. Eodem videtur de esse corporis Christi in sacramento. Supposuit igitur argumentum hoc falsum, scilicet modum essendi in sacramento, præsentem quandoque esse naturali cognitioni intellectus abstracti.

¶ Ad tertium dicitur, negando eadem, vel simili ratione, posse cognosci præsentia corporis Christi. Et ad subsumptā probationem ibi dicitur, q. modus accidentalis nō quatenus accidentalis, sed quatenus est alterius ordinis, impedit se intueri ab intellectu, cui ordo ille non est præsens, qualis est intellectus angelicus naturaliter.

¶ Ad quartum de anima Christi dupliciter dici potest: primò excipiendo Christianam ea ratione, quia ad ipsum spectat quāuis cōcomitanter talis modus essendi: ita q. sicut dicimus cognitiones cordis mei latere naturaliter cognitionē angelorum, manifestas tamen esse animæ meæ, quia ad ipsum spectāt, & per hoc fiunt sibi præsentes, quæ non sunt præsentes angelis: ita in proposito modus iste essendi est præsens naturali cognitioni animæ Christi per hoc q. ad ipsum spectat, nec est similis de aliis intellectibus, vt patet. Secundò dicitur negādo animam Christi cognitionem naturalē inuisi modum quo corpus Christi est in hoc sacramento: sicut cognitionem naturalē non intuetur mysterium incarnationis. Vnde Augustinus dicit hīc, quòd quia modus essendi in hoc sacramento est penitus supernaturalis, nō nisi à supernaturali intellectu, vel ipsius participatione est in se intelligibilis. Et hæc responsio solidior videtur.

Auct.

¶ Ad quintum iam patet ex dictis, quòd non ratione excellentiæ, sed ratione absentiæ seu non præsentiæ existentia in sacramento latet. & tamen corpus Christi patet.

¶ Ad sextum negatur assumptū. scilicet actum beatificū vnius Beati videri naturali cognitione ab altero. Et ratio est sæpe dicta. non propter excellentiam cognoscibilis, sed propter absentiam quia naturalis cognitio contenta est spectantibus ad ordinem naturalem actus autem beatificus spectat ad ordinem supernaturalem.

¶ Ad obiecta contra visionem huius sacramenti per actum beatificū respondendo distinguitur, q. de actu beatifico possumus dupliciter loqui. Vel præcisè secundum necessaria ad beatitudinem. & sic proculdubio verum est, per actum beatificum non videri Christi corpus in sacramēto, nec mysterii Incarnationis, imò nec aliquid, quod scit Deus scientia visionis: vt patet ex eo, q. si vnum tantùm intellectum Deus crasset, & ille videret Deum, esset proculdubio beatus. & nihil horum sciret quæ ad scientiam visionis spectant: quia nihil horum fuisset, esset, aut futurum esset. Vel de actu beatifico loquimur, secundum quòd de facto diuina largitas illum ditauit seu extendit. & sic vilio beata extendit se ad multa alia quæ non tunt simpliciter necessaria cognitu ad beatitudinem. Inter quæ opinamur esse mysterium Incarnationis & Eucharistiæ, ea ratione quia suos difficillima inter omnia creata credenda: ac per hoc à mentibus fidelium valde desiderata, vt videantur: beatitudo autem fruitiua est fidelium, vt fidelium desideriorum tam arduorum. Et Scotus quidem in primo sensit loqui videtur, & non in secundo: quoniam ratio sua in primo tantum locum habet: & pluries repetit necessitatem ad beatitudinem. Vnde non oportet aliter respondere.

¶ Ad obiecta dictorum de supernaturalitate, respondetur dicendo, quòd naturale & supernaturale sunt differentiæ, quandoquæ solum secundum remedium ad agens, quandoque verò sunt differentiæ entis. Et propterea falsum est, quodcunque ens posteà quam factum est, esse naturale de aliquo enim est verum, & de aliquo non, vt suprà dictum est. Et ad confirmationem de differentia imperfecti & perfectioris, dicitur quòd est impertinens: quoniam non est quæstio de perfectione vel imperfectione, sed de naturalitate vel supernaturalitate. Posset tamen dici quòd qualitates supernaturales sunt per sectioris ordinis, quàm totus ordo naturalium: quia sunt ordinis diuini, vt charitas & lumen gloriæ testantur.

¶ Ad vltimam confirmationem, dicitur quòd angelis non sunt in actu species omnium specierum, sed earum tantùm, quæ ad naturalem ordinem vniuersi spectant. Et propterea fidem, spem, & charitatem, non per naturalem cognitionem, in proprio genere nouerunt, nisi habeantes illas in seipsis, vt potè ad eos spectantes.

¶ In responsione ad secundum, intellige differentiam inter oculum corporalem Christi & corporalem oculum aliorum Sanctorum, non respectu visibili per se (quoniam in corpore articuli iam dictum erat, modum essendi Christi corporis in hoc sacramento esse inuisibilem, soloque intellectu intuibilem) sed respectu visibilis per accidens. Ita quòd Christus dicitur corporali oculo videre seipsum sub hoc sacramento: quia sic seipsum videt, vt statim intellectu videat suum essendi modum in sacramento: sicut post resurrectionem dicemur videre Deum corporalibus oculis, vt in q. 92. Primæ partis Autor declarauit.

Auct.

¶ Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis septuagesimæ sextæ Articulum octauum.

Annot. 4. dist. 19. art. 2. q. 2. ad 3. & qu. 4. q. 2. & 3. Et opus. 58. c. 11.

IN articulo 8. aduertendum circa veras apparentias ex miraculo in hoc sacramento, quòd distinguendum videtur de magnitudine (speciei) apparentis. Nam si res apparens fuerit tam magnarum dimensionum, vt sint incompossibiles substantiæ conuersæ (puta si consecrato modico vino in fundo calicis, vt fieri consueuit, appareat & permaneat totus calix magnus plenus specie sanguinis) tunc nō videtur remanere verus Christi sanguis sub illis specibus: quoniā non manent dimensiones vini conuersi. Et in hoc casu species sanguinis significat Christi sanguinem verè contineri sub sacramento, & non contineri sub seipsa. Si verò dimensiones non sint ita in veritate extensæ, quin afficerēt conuersam substantiam, si subesset, sentiēdum est vt quidā tradit: quoniam tandiu manet veritas sacramenti, quandiu manet pars aut vinum, si subesset: constat autem quòd quandiu manent dimēsiones illæ finē subiecto, manet corpus, aut sanguis Christi. Vnde quum tam extensiuæ dimensiones immutantur, immutatio nō est solùm accidentalis, sed substantialis: Autor autem loquitur, quando mutatio est solùm in accidentibus. Et si quæratur, qua adoratione veneranda esset huiusmodi sanguis miraculosus, dicendum videtur idem esse iudicium de ipso & de veste Christi.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ septimæ.

Annot.

IN quæst. ista, de accidentibus Eucharistiæ omissa tanta opinionum varietate (vt solidior rationabiliorque via appareat) notandum duxi, duplicem esse opinionem de modo essendi istorum accidentium sine subiecto. Prima opinio est, accidentia ista esse sine subiecto, per solam consecrationem à Deo sine subiectoria quòd cùm prius haberēt duo, scilicet esse in subiecto, & vtrunque conseruabatur à Deo; postea desinente Deo conseruare ly in subiecto & conseruante esse quod habebant, ipsa sunt sine subiecto. Et hanc opinionem sequitur Scotus in 11. distinct. 4. Altera autem opinio tenet, vltra conseruationē addi nouam actionem diuinam conseruentem accidentibus his nouū modum essendi, scilicet per modū substantiæ, & hāc opinionē sequitur dictus Tho. in hac quæstione, dicens collatū esse dimen-

Virùm quando in hoc sacramento apparet miraculosè caro vel puer, sit ibi verè corpus Christi.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd quando in hoc sacramento miraculosè apparet caro vel puer, non sit ibi verè corpus Christi. Corpus enim Christi definit esse sub hoc sacramento, quando desinunt esse species sacramentales: vt dictum est. Sed quando apparet caro vel puer, desinunt esse species sacramentales. ergo non est ibi verè corpus Christi.

¶ Præterea, Vbicunque est corpus Christi, vel est ibi sub specie propria, vel specie sacramenti. Sed quando tales apparitiones fiunt, manifestum est quòd non est ibi Christus sub specie propria (quia in hoc sacramento totus Christus continetur, qui permanet integer in forma, qua ascendit in cælum: cùm tamen id quod miraculosè apparet in hoc sacramento, quādoq; videatur vt quædam parua caro, quandoque aūt vt paruus puer) manifestum est etiā quòd non est ibi sub specie sacramenti, quæ est species panis vel vini. Ergo videtur quòd corpus Christi nullo modo sit ibi.

¶ Præterea, Corpus Christi incipit esse in hoc sacramento per consecrationem & conuersionem: vt suprà dictum est. Sed caro & sanguis miraculosè apparens, non sunt consecrata nec cōuersa in verum corpus & sanguinem Christi. Non ergo sub his speciebus est corpus vel sanguis Christi.

¶ SED CONTRA est, quòd tali apparitione facta, eadem reuerentia exhibetur ei quod apparet, quæ etiam primò exhibebatur. Quod quidem non fieret, si verè nō esset ibi Christus, cui reuerentiam latriæ exhibemus. Ergo etiam tali apparitione facta, Christus est sub hoc sacramento.

CONCLVSIO.

¶ Remanentibus in sacramento dimēsionibus, quæ prius fuerant, quanquā miraculosè appareat ibi puer, vel caro, verum nihilominus Christi corpus in eo continetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dupliciter cōtingit talis apparitio, qua quādoque in hoc sacramēto miraculosè videtur caro aut sanguis, aut etiā aliquis puer. Quādoque enim hoc cōtingit ex parte videntiū: quorū oculi immutantur tali immutatione, ac si expresè viderent exterius carnem vel sanguinem vel puerum, nulla tamen immutatione facta ex parte sacramēti. Et hoc quidem videtur contingere, quādo vni videtur sub specie carnis vel pueri, alijs tamē videtur sicut & prius sub specie panis: vel quando eidem ad horam videtur sub specie carnis vel pueri, & postmodum sub specie panis. Nec hoc tamen pertinet ad aliquam deceptionem, sicut accidit in magorum præstigijs: quia talis species diuinitus formatur in oculo, ad aliquam veritatem figurandā, ad hoc scilicet quòd manifestetur verè corpus Christi esse sub hoc sacramento, sicut etiam Christus absque deceptione apparuit discipulis euntibus in Emaus. Dicit enim Aug. in lib. de Quæstio. Euangelist. quòd cùm fictio nostra refertur ad aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis. Et quia per hunc modum nulla immutatio fit ex parte sacramenti, manifestum est quòd non definit Christus esse sub hoc sacramento tali apparitione facta. Quandoque verò contingit talis apparitio non per solam immutationem videntium, sed specie, quæ videtur, realiter exterius existente. Et hoc quidem videtur esse quando sub tali specie ab omnibus videtur, & non ad horam: sed per longum tempus ita permanet. Et in hoc casu quidam dicūt quòd est propria species corporis Christi: nec obstat quòd quandoque non videtur ibi totus Christus, sed aliqua pars carnis, vel etiam videtur non in specie iuuenili, sed in effigie puerili, quia in potestate corporis glorioſi est, quòd videatur ab oculo non glorificato vel secundum totum, vel secundum partem, & in effigie vel propria vel aliena: vt infrà dicetur. Sed hoc videtur esse inconueniens, primò quidem, quia corpus Christi non potest in propria specie videri nisi in vno loco, in quo diffinitiuè continetur. Vnde cùm videatur in propria specie, & adoretur in cælis, sub propria specie nō videtur in hoc sacramento. Secundò, quia corpus glorioſum quod apparet vt vult, post apparitionem cùm voluerit disparet, sicut dicitur Luc. vlt. quòd Dominus ex oculis discipulorum euanuit. Hoc autem quod sub specie carnis in hoc sacramento apparet, diu permanet: quinimo legitur quandoque esse inclusum, & multorum episcoporum consilio in pixide reseruatum, quod nephas esset de Christo sentire secundum propriam speciem. Et ideo dicendum est, quòd manentibus dimensionibus, quæ prius fuerant, fit miraculosè quædam immutatio circa alia accidētia (puta figuram & colorem, & alia huiusmodi) vt videatur caro vel sanguis aut etiam puer. Et sicut prius dictum est, hoc non est deceptio: quia fit in figuram cuiusdam veritatis, scilicet ad ostēdendum per hanc miraculosam apparitionem, quòd in sacramento est verè corpus & sanguis Christi. Et sic patet quòd remanentibus dimensionibus, quæ sunt fundamenta aliorum accidētium, vt infrà dicetur, remanet verè corpus Christi in hoc sacramēto.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd facta tali apparitione species sacramentales quādoque quidem totaliter manent in seipsis, quandoque autem secundum id quod est principale in eis: vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in huiusmodi apparitionibus (sicut dictum est) non videtur propria species Christi: sed species miraculosè formata vel in oculis intuentium, vel etiam in ipsis sacramentalibus dimensionibus: vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dimensiones panis & vini consecrati manent, immutatione circa eas miraculosè facta, quantum ad alia accidentia, vt dictum est.

QVAESTIO SEPTVAGESIMASEPTIMA, De Remanentibus in Sacramento accidentibus, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de accidentibus remanentibus in hoc sacramento.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm accidentia quæ remanent, sint sine subiecto.

¶ Secundò, vtrùm quantitas dimensiua sit subiectum aliorum accidentium.

¶ Tertiò, vtrùm huiusmodi accidentia possint immutare aliquod corpus extrinsecum.

¶ Quartò, vtrùm possint corrumpi.

¶ Quintò, vtrùm ex eis possit aliquid generari.

¶ Sextò, vtrùm possint nutrire.

¶ Septimò de fractione panis consecrati.

¶ Octauò, vtrùm vino consecrato possit aliquid permisceri.

ARTICVLVS I.

Vtrùm accidentia remaneant sine subiecto in hoc sacramento.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd accidentia non remaneant in hoc sacramento sine subiecto. Nihil enim inordinatum aut fallax debet esse in hoc sacramento veritatis. Sed accidētia esse sine subiecto, est contra rerum ordinem, quem Deus naturæ indidit: vt detur etiā ad quandam fallaciam pertinere, cùm accidentia naturaliter sint signa naturæ subiecti. Ergo in hoc sacramento non sunt accidentia sine subiecto.

¶ Præterea, Fieri non potest etiam miraculosè, quòd diffinitio rei ad ea separetur, vel quòd vni rei conueniat diffinitio alterius rei (puta quòd homo manens homo, sit animal irrationale) ad hoc enim sequeretur cōtradictoria esse simul: hoc enim quod

significat nomen rei, est diffinitio, vt dicitur in 4. Metaph. Sed ad diffinitionem accidentis pertinet quòd sit in subiecto, ad diffinitionem verò substantiæ, quòd per se subsistat non in subiecto. Non ergo potest miraculosè fieri quòd in hoc sacramento sint accidentia sine subiecto.

¶ Præterea, Accidens indiuiduatur ex subiecto. Si ergo accidentia remanent in hoc sacramento sine subiecto, non erunt indiuidua, sed vniuersalia. Quod patet esse falsum, quia sic non essent sensibilia, sed intelligibilia tantùm.

¶ Præterea, Accidentia per consecrationem huius sacramenti, non adipiscuntur aliquā compositionem. Sed ante consecrationem non erant composita, neque ex materia & forma, neque ex quo est, & quod est. Ergo etiam post consecrationem non sunt composita altero horum modorū. Quod est inconueniens: quia sic essent simpliciora quàm angeli: cùm tamen hæc accidentia sint sensibilia. Non ergo accidentia remanent in hoc sacramento sine subiecto.

¶ SED CONTRA est quod Greg. dicit in Homil. Paschali, quòd species sacramentales sunt illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt, scilicet panis & vini. Et ita cùm non remaneat substantia panis & vini, videtur quòd huiusmodi species remaneant sine subiecto.

CONCLVSIO.

¶ Remanent accidentia panis & vini in sacramento non alicui subiecto inexistentia, sed sola diuina virtute sine subiecto existunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd accidentia panis & vini, quæ sensu deprehenduntur in hoc sacramēto remanere post consecrationem, non sunt sicut in subiecto in substantia panis & vini, quæ nō manet (vt suprà habitū est) neque etiam in forma substantiali, quę nō manet: & si remaneret, subiectum esse non posset, vt patet per Boëtiū in lib. de Trin. Manifestū est etiam, quòd huiusmodi accidentia non sunt in substātia corporis & sanguinis Christi sicut in subiecto: quia substantia humani corporis nullo modo potest his accidentibus affici. neque etiā est possibile, quòd corpus Christi glorioſum & impassibile existēs, alteretur ad suscipiendas huiusmodi qualitates.

¶ Dicunt autem quidam, quòd sunt sicut in subiecto in aëre circūstante. Sed nec hoc esse potest. Primò quidē, quia aër non est huiusmodi accidentiū susceptiuus. Secūdò, quia huiusmodi accidentia non sunt vbi est aër: quinimò ad motū harum specierū, aër depelitur. Tertiò, quia accidentia non transeūt de subiecto in subiectū: vt scilicet idem accidens numero quod primò fuit in vno subiecto, postmodū fiat in alio. accidens enim numerum accipit à subiecto: vnde non potest esse, quòd idē numero manens, sit quādoque in hoc, quandoque in illo subiecto. Quartò, quia cùm aër non spolietur accidentibus propriis, simul haberet accidentia propria & aliena. Nec potest dici quòd hoc fiat miraculosè virtute consecrationis: quia verba cōsecrationis hoc non significant: quæ tamē non efficiunt nisi suum significatum. Et ideo relinquitur, quòd accidentia in hoc sacramento, manent sine subiecto. Quod quidem virtute diuina fieri potest. Cùm enim effectus magis dependeat à causa prima, quàm à causa secunda, Deus qui est prima causa substātiæ & accidētis, per suam infinitam virtutē conseruare potest in esse accidēs, subtracta substantia, per quam conseruabatur in esse sicut per propriam causam: sicut etiam alios effectus naturalium causarū potest producere sine naturalibus causis: sicut humanum corpus formauit in vtero Virginis sine virili semine.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nihil prohibet aliquid esse ordinatum secundum cōmunem legem naturæ, cuius tamen contrarium est ordinatum secundū speciale priuilegium gratiæ: vt patet in resuscitatione mortuorū, & in illuminatione cęcorum: prout etiā in rebus humanis quædā aliquibus conceduntur ex speciali priuilegio præter legem cōmunem. Et ita etiā licet sit secundum communem naturæ ordinem, quòd accidens sit in subiecto, ex speciali tamen ratione secundum ordinem gratiæ, accidentia sunt in hoc sacramēto sine subiecto, propter rationes suprà inductas.

¶ Ad secundum dicendū, quòd cùm ens non sit genus, hoc ipsum quod est esse, nō potest esse essentia substantię vel accidentis. Nō est ergo diffinitio substantię, ens per se sine subiecto, nec diffinitio accidentis, ens in subiecto: sed quidditati seu essentiæ substantię cōpetit habere esse non in subiecto, quidditati autem siuę essentiæ accidentis cōpetit habere esse in subiecto. In hoc aūt sacramento nō datur accidentibus, quòd ex vi suæ essentiæ non sint in subiecto, sed ex diuina virtute sustentante. Et ideo non definunt esse accidentia: quia nec separatur ab eis diffinitio accidentis, nec cōpetit eis diffinitio substantiæ.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd huiusmodi accidentia acquisierunt esse indiuiduū in substantia panis & vini: quæ conuersa in corpus & sanguinem Christi, remanent virtute diuina accidentia in illo esse indiuiduato, quod prius habebant. Vnde sunt singularia & sensibilia.

¶ Ad quartum dicēdum, quòd accidētia huiusmodi, manente substantia panis & vini, nō habebāt ipsa esse nec alia accidentia, sed subiecta eorum habebāt huiusmodi esse per ea: sicut nix est alba per albedinem. Sed post consecrationem ipsa accidentia quæ remanent, habent esse, vnde sunt composita ex esse & quod est (sicut in Prima parte de angelis dictum est) & cùm hoc habent, cōpositionem partium quantitatiuarum.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in hoc sacramento quantitas dimensiua panis vel vini, sit aliorum accidentium subiectum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in hoc sacramento quantitas dimensiua panis vel vini, non sit aliorum accidentium subiectum. Subiectum enim accidentis non est accidens: nulla enim forma potest esse subiectum, cùm subijci pertineat

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsamet rei, quæ est quantitas, fiat vice materiæ, & sic, ac suppleat materiæ officium, velut quoddam proportionale materiæ sicut proportionale cordi facit officium cordis. Nec oportet aliam entitatem quærere quoniã accidentia fluentia à principiis essentialibus substantię ex hoc ipso quòd à principiis illis fluunt, sunt non solùm accidentia (puta calor) sed sunt vis & virtus substantiæ, ita quòd possunt producere substantiam (vt inferius amplius patebit) quãuis quidam sentiant contrarium: ita quantitas Eucharistię potest sortiri à suprema omnium substãtiarum, vt ipsamet quantitas sit vicesubstantia, &c. multò enim vehementioris ac intimioris efficaciæ est primæ substantiæ actio, quàm quicunque fluxus accidentis à principiis substantialibus subiecti. Hic est ergo modus, quo facillimè absque multiplicatione tam miraculorum, quàm entitati, saluantur apparentia circa accidẽtia Eucharistię inter agendũ & patiendũ.

¶ Quibus præhabitis, ad singula descendẽdo, perspice in primo artic. huius literæ in responsione ad quartũ, primũ quod diximus, scilicet quòd accidens transit, de quo est in quod est, & est deinceps cõpositum ex quod est & quo est. Perspice secundò in art. 2. in responsione ad primum, quantitatem transire de subiecto medio in recipiendo in subiectum in sustentẽdo. Perspice tertiò in art. 3. in responsione ad tertiũ, ad quod diximus de accidentibus fluẽtibus à substantia. Sed occurrunt in hoc loco duo intolerabilia Scoto in 12. dist. 4. Primũ est, quòd forma substantialis geniti non fit immediatè à forma substantiali generãtis, secundum est, quòd qualitates agunt in virtute formæ substantialis, producẽdo substantiam. Et Scotus quidem longum circa hęc processum facit. Ego autem quia de sacramentis tracto, & huiusmodi disputatio non est necessaria ad sacramenti notiam, pertranseundũ censeo: declarando tamen sensum Autoris, quẽ nolui forte intelligere Scotus: quoniam si illum intellexissem, non sic arguissem.

¶ Quùm dicimus qualitates agere in virtute formæ substantialis, non hominimus rem aliam absolutam aut respectiuam, sed ipsam qualitatem esse virtutem filius substantiæ: sicut dicimus semen esse virtutem generantis. Et propterea sicut consentaneum semini, semen bouis generat bouem, & semen hominis generat hominem, proculdubio in virtute hominis à quo fluxit (sol enim & homo generant hominem: vt dicitur 2. Physic.) & tamen non oportet semẽ illud subito ordinari defuncto homini nisi quòd referatur ad illum, aut moueatur ab illo, tat est enim seruare sicut fluxit ab illo: ita qualitas vini conuertit in sanguinem Christi, quia erat virtus vini, si, propterea quia, conseruatur sicut erat, productiua est virtutem conuertẽdi enim gutta aquæ in vinum, non minus quàm si substantia vini subesset. Nec oportet subordinari vino conuertendo, nec moueri ab illo: sed dicitur agere in virtute illius, quia est virtutis, quæ fluxit ab ipso. Sed hæc metaphysicis resolutionibus relinquemus. Reliqua quæ supra diximus, in art. 3. & 8. clare habentur.

ad proprietatem materiæ. Sed quantitas dimensiua est quoddam accidens. Ergo quantitas dimensiua non potest esse subiectum aliorum accidentium.

¶ Præterea, Sicut quantitas indiuiduatur ex substantia, ita etiam & alia accidentia. Si ergo quantitas dimensiua panis aut vini remanet indiuiduata secundum esse prius habitum, in quo conseruatur, pari ratione & alia accidentia remanent indiuiduata secũdum esse quod prius habebant in substantia. Nõ ergo suut in quantitate dimensiua sicut in subiecto, cùm omne accidens indiuiduetur per suum subiectum.

¶ Præterea, Inter alia accidẽtia panis & vini quæ remanent, deprehenduntur etiã sensu rarum & densum, quæ non possunt esse in quantitate dimensiua præter materiam existente, quia rarum est quod habet parum de materia sub magnis dimensionibus: densum autem quod habet multum de materia sub paruis dimensionibus: vt dicitur 4. Physic. Non ergo videtur, quòd quantitas dimensiua possit esse subiectum accidentium, quæ remanent in hoc sacramento.

¶ Præterea, Quantitas à subiecto separata, videtur esse quantitas mathematica, quę nõ est subiectum qualitatum sensibilium. Cùm ergo accidentia, quæ remanent in hoc sacramento, sint sensibilia, videtur quòd non possint esse sicut in subiecto in quantitate dimensiua panis & vini remanente post consecrationem.

¶SED CONTRA est, quòd qualitates non sunt diuisibiles nisi per accidens ratione subiecti. Diuiduntur autem qualitates remanentes in hoc sacramento per diuisionem quantitatis dimensiuæ: sicut patet ad sensum. Ergo quantitas dimensiua est subiectum accidentium, quæ remanent in hoc sacramento.

CONCLVSIO.

¶Quæuis accidentia, quæ remanent in sacramento, quanuis in nulla sint substantia, sunt tamen in quantitate dimensiua panis & vini tanquam in subiecto.

¶RESPONDEO dicendum, quòd necesse est dicere accidentia alia, quæ remanent in hoc sacramento, esse sicut in subiecto in quantitate dimensiua panis, vel vini remanente. Primò quidem per hoc, quòd ad sensum apparet aliquid quantum esse ibi coloratum, & alijs accedentibus affectũ, nec in talibus sensus decipitur. Secundò, quia prima dispositio materiæ est quantitas dimensiua, vnde & Plato posuit primas differentias materiæ, magnum & paruũ. Et quia primum subiectum est materia, consequens est quòd omnia alia accidentia referãtur ad subiectum mediante quantitate dimensiua (sicut & primum subiectum coloris dicitur esse superficies) ratione cuius quidã posuerunt dimensiones esse substãtias corporum: vt dicitur in primo Meta. Et quia subtracto subiecto, remanent accidentia secũdum esse, quod prius habebant, consequens est quòd omnia accidentia remaneant fundata super quantitatem dimensiuam. Tertiò, quia cùm subiectum sit principiũ indiuiduationis accidentium, oportet id quod ponitur aliquorum accidentium subiectum, esse aliquo modo indiuiduationis principiũ. Est enim de ratione indiuidui, quòd non possit in pluribus esse. Quod quidem cõtingit dupliciter. Vno modo quia non est natum esse in aliquo: & hoc modo formæ immateriales separatæ, per se subsistentes, sunt etiam per seipsas indiuiduæ. Alio modo ex eo quòd forma substantialis vel accidentalis est quidem nata in aliquo esse, non tamen in pluribus: sicut hæc albedo, quæ est in hoc corpore. Quantum igitur ad primum, materia est indiuiduationis principium omnibus formis inhærentibus: quia cùm huiusmodi formæ quantum est de se, sint natæ in aliquo esse, sicut in subiecto, ex quo aliqua earum recipitur in materia, quæ non est in alio, iam nec forma ipsa sic existẽs potest in alio esse.

Quantum autem ad secũdum, dicendum est quòd indiuiduationis principiũ est quantitas dimensiua. Ex hoc enim aliquid est natum esse in vno solo, quòd illud est in se indiuisum, & diuisum ab omnibus alijs. Diuisio autem accidit substantiæ ratione quantitatis: vt dicitur in primo Physic. Et ideo ipsa quantitas dimensiua est quoddam indiuiduationis principium huiusmodi formis: inquantum scilicet diuersæ formæ numero sunt in diuersis partibus materiæ. Vnde & ipsa quantitas dimensiua secundum se habet quandam indiuiduationem: ita quòd possumus imaginari plures lineas * sepa- * Alias non habetur &
ratas eiusdem speciei, differentes positione, quæ cadit in ratione separatæ.
huius quantitatis: conuenit enim dimensioni quòd sit quantitas positionẽ habens. Et ideo potius quantitas dimensiua potest esse subiectum aliorum accidentium quàm econuerso.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd accidens per se non potest esse subiectum alterius accidentis: quia per se non est. Secundum verò quòd est in alio, vnum accidens dicitur esse subiectum alterius, inquantum vnum accidẽs recipitur in subiecto, alio mediante, sicut superficies dicitur esse subiectum coloris. Vnde quando accidenti datur diuinitus vt per se sit, potest etiam per se alterius accidentis subiectum esse.

¶Ad secundum dicendum, quòd alia accidentia etiam secundũ quòd erant in substantia panis, indiuiduabantur mediãte quantitate dimensiua: sicut dictum est. Et ideo potius quãtitas dimensiua est subiectum aliorum accidẽtium remanentium in hoc sacramento, quàm econuerso.

¶Ad tertium dicendum, quòd rarum & densum, sunt quædam qualitates consequentes corpora ex hoc quòd habent multum vel parum de materia sub dimẽsionibus: sicut etiam omnia alia accidentia consequuntur ex principijs substantiæ. Et ideo sicut subtracta substantia, diuina virtute conseruantur alia accidentia, ita subtracta materia, diuina virtute conseruantur qualitates materiam consequentes: sicut rarum & densum.

¶Ad quartum dicendum, quòd quantitas mathematica non abstrahit à materia intelligibili, sed à materia sensibili: vt dicitur 8. Metaph. Dicitur autem materia sensibilis ex hoc quòd subijcitur sensibilibus qualitatibus. Et ideo manifestum est, quòd quantitas dimensiua, quæ remanet in hoc sacramento sine subiecto, non est quantitas mathematica.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm species, quæ remanent in hoc sacramento, possint immutare aliquid extrinsecum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd species quæ remanent in hoc sacramento, non possint immutare aliquid extrinsecum. Probatur enim 7. Physic. quòd formæ quæ sunt in materia, fiunt à formis, quæ sunt in materia, non autem à formis, quæ sunt sine materia: eo quòd simile agit sibi simile. Sed species sacramentales sunt species sine materia: quia remanent sine subiecto, vt ex dictis patet. Non ergo possunt immutare materiam exteriorem, inducendo aliquam formam.

¶Præterea, Cessante actione principalis agentis, necesse est & cesset actio instrumenti: sicut quiescente fabro, nõ mouetur mar tellus. Sed omnes formæ accidentales agunt instrumentaliter in virtute formæ substantialis tanquam principalis agentis. Cùm ergo in hoc sacramento non remaneat forma substantialis panis & vini (sicut suprà habitum est) videtur quòd formæ accidentales

dentales remanentes, agere non possint ad immutationem exterioris materiæ.

Præterea, Nihil agit vltra suã speciem: ęa effectus, nõ potest esse potior causa. Sed species sacramentales omnes sunt accidentia. Non ergo possunt exteriorem materiam immutare, ad minus ad formã substantialem.

¶SED CONTRA est, quòd si nõ possent immutare exteriora corpora, non possent sentiri. Sentitur enim aliquid per hoc, quòd immutatur sensus à sensibili: vt dicitur 2. de anima.

CONCLVSIO.

Quanuis in sacramento substantia panis & vini transierit, species tamen remanẽtes immutare possunt exteriora corpora, diuina hoc illis largiẽte virtute.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quia vnumquodq; agit, inquantum est ens actu, cõsequẽs est q; vnũquodq; sicut se habet ad esse, ita se habeat ad agere. Quia igitur secundũ prædicta, speciebus sacramentalibus datũ est diuina virtute, vt remaneãt in suo esse quod habebant, substantia panis & vini existente, consequẽs est q; etiã remaneant in suo agere. & ideo omnẽ actionem quã poterãt agere, substantia panis & vini existẽte, possunt etiam agere, substãtia panis & vini transeunte in corpus & sanguinem Christi. Vnde non est dubium quòd possunt immutare exteriora corpora.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q; species sacramẽtales licet sint formæ sine materia existẽtes: retinẽt tamẽ idẽ esse, quod habebãt prius in materia. Et ideo secũdũ sumi esse assimilitur formis, quę sunt in materia.

¶Ad secundum dicendũ, q; ita actio formæ accidentalis depẽdet ab actione formę substantialis, sicut esse accidentis depẽdet ab esse substantiæ. Et ideo sicut diuina virtute datur speciebus sacramẽtalibus, vt possint esse sine substãtia: ita datur eis vt possint agere sine forma substãtiali, virtute Dei, à quo sicut à primo agente depẽdet omnis actio formæ & substantialis & accidentalis.

¶Ad tertium dicẽdum, q; immutatio quæ est ad formã substantialem, non fit à forma substantiali immediatè, sed mediãtibus qualitatibus actiuis & passiuis, quę agũt in virtute formæ substantialis. Hæc autem virtus instrumẽtalis cõseruatur in speciebus sacramẽtalibus diuina virtute, sicut & prius erat. Et ideo possunt agere ad formã substantialem instrumentaliter. Per quẽ modũ aliquid potest agere vltra suam speciẽ, nõ quasi virtute propria, sed virtute principalis agẽtis.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm species sacramentales possint corrumpi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod species sacramẽtales corrumpi non possint. Corruptio enim accidit per separationẽ formæ à materia. Sed materia panis nõ remanet in hoc sacramento: sicut ex supradictis patet. Ergo huiusmodi species nõ possunt corrumpi.

¶Præterea, Nulla forma corrumpitur nisi per accidens, corrupto subiecto: vnde formæ per se subsistentes, incorruptibiles sunt, sicut patet in substantijs spiritualibus. Sed species sacramẽtales sunt formæ sine subiecto: ergo corrumpi non possunt.

¶Præterea, Si corrũpuntur, aut hoc erit naturaliter aut miraculosè. Sed non naturaliter (ęa non est ibi assignare aliquod corruptionis subiectũ, quod maneat corruptione terminata) similiter etiã nec miraculosè: ęa miracula quæ sunt in hoc sacramento, fiunt virtute consecrationis, per quam species sacramẽtales cõseruantur. non est autem idẽ causa conseruationis & corruptionis. Ergo nullo modo species sacramẽtales corrumpi possunt.

¶SED CONTRA est, quòd sensu deprehenditur, hostias consecratas putrefieri & corrumpi.

CONCLVSIO.

¶Sicut ante consecrationẽ species accidẽtium panis & vini corrumpi poterant, ita & post consecrationẽ, possunt corrumpi vel per se, vel per accidens.

¶RESPONDEO dicendum, q; corruptio est motus ex esse in nõ esse. Dictũ est autẽ suprà, q; species sacramentales retinẽt idẽ esse quod prius habebãt, substãtia panis & vini existẽte. Et ideo sicut esse horũ accidentiũ poterat corrũpi, substantia panis & vini existente: ita etiã potest corrumpi, illa substantia abeunte. Poterant autẽ huiusmodi accidẽtia primò corrumpi dupliciter. vno modo per se, alio modo p accidens. Per se quidẽ: sicut per alterationẽ qualitatũ, & augmentũ vel diminutionem quãtitatis. Nõ quidẽ per modũ augmenti vel diminutionis, qui inuenitur in solis corporibus animatis (qualia non sunt substantia panis & vini) sed per additionẽ vel diuisionẽ. Nam sicut dicitur 3. Meta. per diuisionẽ vna dimensio corrũpitur, & fiũt duæ, per additionẽ autem econuerso ex duabus fit vna. Et per hunc modũ manifestè possunt corrũpi huiusmodi accidentia post consecrationẽ: quia & ipsa quãtitas dimensiua remanẽs potest diuisionem & additionẽ recipere, & cùm sit subiectũ qualitatũ sensibilium (sicut dictũ est) potest etiã esse subiectũ alterationis earum, puta si alteretur color aut sapor panis aut vini. Alio modo potẽrat corrumpi per accidens, per corruptionẽ subiecti. & hoc modo possunt corrũpi etiam post consecrationẽ. Quanuis enim subiectũ non remaneat, remanet tamen esse quod habebant huiusmodi accidẽtia in subiecto, quod quidẽ est propriũ & consormæ subiecto. Et ideo huiusmodi esse potest corrũpi à contrario agente, sicut corrũpebatur substantia panis vel vini, quæ etiam nõ corrumpebatur nisi præcedente alteratione circa accidentia.

Distinguendũ tamen est inter vtrãq; prædictarũ corruptionũ: quia cùm corpus Christi & sanguis succedãt in hoc sacramẽto substantiæ panis & vini, si fiat talis immutatio ex parte accidentium, quę non sufficiẽt ad corruptionẽ panis & vini, propter talem immutationẽ non desinit corpus & sanguis Christi esse sub hoc sacramento, siue fiat immutatio ex parte qualitatis (puta cùm modicũ immutatur color aut sapor panis vel vini) siue ex parte quãtitatis: sicut cùm diuiditur panis aut vinum in tales partes, q; adhuc in eis possit saluari natura panis aut vini.

Si verò fiat tanta immutatio, quòd fuisset corrupta substãtia panis aut vini, nõ remanent corpus & sanguis Christi sub hoc sacramento. Et hoc siue ex parte qualitatũ, sicut cùm ita immutatur color & sapor & aliæ qualitates panis & vini, quòd nullo modo possent compati naturã panis aut vini: siue etiã ex parte quãtitatis, puta si puluerizetur panis, vel vinũ in tã *minutas partes diuidatur, vt iam non remaneat species panis vel vini. * Aliàs minimas

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad corruptionem per se pertinet, q; auferat esse rei, vnde in quantum esse alicuius formæ est in materia, consequens est quòd per corruptionẽ seperetur forma à materia. Si verò huiusmodi esse non esset in materia, simile tamen ei quod est in materia, posset per corruptionem auferri etiam materia non existente: sicut accidit in hoc sacramento, vt ex dictis patet.

¶Ad secundum dicendum, quòd species sacramentales licet sint formæ non in materia: habent tamen esse quod prius in materia habebant.

¶Ad tertium dicendum, quòd corruptio illarum specierum nõ est miraculosa, sed naturalis. Præsupponit tamen miraculũ quod est factũ in consecratione, scilicet quòd illę species sacramẽtales retineant esse sine subiecto quod prius habebant in subiecto. Sicut & cæcus miraculosè illuminatus, naturaliter videt.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm ex speciebus sacramentalibus aliquid possit generari.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ex speciebus sacramentalibus nihil possit generari. Quod enim generatur, ex aliqua materia generatur: ex nihilo enim nihil generatur, quanuis ex nihilo fiat aliquid per creationem. Sed speciebus sacramentalibus non

Universidad de Deusto
Biblioteca

fulis fit cōsul. Nec proterea putes sentire Autorem, q̄ agens naturale, faciat de diminutionibus materiā, hoc enim stultū est: quoniā agens naturale non facit primū subiectū suæ actionis, sed supponit illud. sed perspicuè dum est q̄ agens naturale agit in vice materiā, disponendo illā tanquam si esset materia ad formā substantiæ generandæ: & hoc vsq; ad ultimā generationis exclusiuè. In ultimā autē generationis, quod est primū nō esse sacramenti, dimensio, actiōe diuina virtute primi miraculi trāfit in materiā dispositam q̄ forma illa, ac si præsupposuisset: & sic in eodē instanti naturale agēs introducit in illā formam substantialē cum quantitate simili, priori immediatē ante illud existenti. Et sic inueniūtur consonare omnia reliquis generationibus naturalibus: nā naturale agēs generādo & agit ānquantū vsq; ad instās generationis, & in instanti generationis attingit nudā essentiā materiæ, educendo de illa formā substātialē, & generando cōpositū de gētere substātiæ, corrumpēdo; vice panem: vt sic semper generatio vnius sit corruptio alterius, & econtra. Vltra autē rationē allatā ab Autore, in promptu est alia ratio, scilicet quia adē debet esse patiens & quod passum est in generatione substantiali: nā eadem materia est, quæ disponitur ad formam ignis, & quæ recipit illā. Sed secundum alias opiniones non est idē q̄d patitur, & quod passum est, nam patitur species sacramētalis, & passum de foris venit p creationē vel reparatiō nē. Secundō hāc autem vlā idem est patiens, & quod passum est: nā patiens est dimensio vt vice materia, & quod passum est, est ipsamet dimēsio iā vera materia.

¶Ad rationē autē pro altera opinione dicendum est, quòd secūdum ūstam viam minus ponitur de nouitate: imò ponitur res simillima miraculo transubstantiationis: quoniā transitus dimensionis vice materiæ in veram materiam facillimus est, vtpote de vno proportionali in aliud: & vt dictum est, non est opus nouum, suppositā transubstantiatione panis in corpus Christi. Præualet autem nostra hæc opinio ex alio capite in litera allato: q̄ scilicet nihil ponitur quod ex vi primi miraculi non fiat, & hoc potissimum erat confiderandum. Nec fallaris in refutatione aliarum opinionum, dum in corpore huius artic, subest aliqua materia nisi corporis Christi, quod est incorruptibile. Ergo videtur quòd ex speciebus sacramentalibus nihil possit generari.

¶Præterea, Ea quæ non sunt vnius generis, non possunt ex inuicem fieri: non enim ex albedine fit linea. Sed accidens & substantia differunt genere. Cùm ergo species sacramentales sint accidentia, videtur quòd ex eis non possit aliqua substantia generari.

¶Præterea, Si ex eis generetur aliqua substantia, illa substantia non erit sine accidēte. Si ergo ex speciebus sacramentalibus generetur aliqua substantia corporea, oportet quòd ex accidente generetur substantia & accidens, duo scilicet ex vno. Quod est impossibile est. Ergo impossibile est, q̄ ex speciebus sacramentalibus aliqua substantia corporea generetur.

¶SED CONTRA est, quòd ad sensum videri potest ex speciebus sacramentalibus aliquid generari, vel cineres, si comburantur, vel vermes, si putrefiant, vel pulueres, si conterantur.

CONCLVSIO.

¶Potest ex sacramentalibus speciebus, quanquam nulla adsit materia, aliquid generari, quantitate tamen earum dimensiua vicem materiæ gerente.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm corruptio vnius sit generatio alterius, vt dicitur in primo de generatione, necesse est quòd ex speciebus sacramentalibus aliquid generetur, cùm corrumpantur, vt dictum est. Non enim sic corrumpuntur, vt omnino dispereant, quasi in nihilum redigantur, sed manifestè aliquid sensibile eis succedit. Quomodo autem ex eis aliquid generari possit, difficile est videre. Manifestum est enim quòd ex corpore & sanguine Christi, quæ ibi veraciter sunt, non generatur aliquid, cùm sint incorruptibilia. Si autē substantia panis, aut vini remaneret in hoc sacramento, vel eorum materia, facile esset assignare quòd ex eis generatur illud sensibile quod succedit, vt quidam posuerunt. sed hoc est falsum, vt suprà habitum est. Et ideo quidam dixerunt, quòd ea quæ generantur, non fiunt ex speciebus sacramentalibus, sed ex aëre circunstante. Quod quidem multipliciter apparet esse impossibile. Primò, quia ex eo generatur aliquid, quod prius alteratum & corruptum apparet. Nulla autem alteratio vel corruptio prius apparuit in aëre circunstante. vnde ex eo vermes, vel cineres non generantur. Secundò, quia natura aëris non est talis, quòd ex eo per tales alterationes talia generentur. Tertiò, quia potest contingere in magna quantitate hostias consecratas comburi vel putrefieri: nec esset possibile tantum de corpore terreno ex aëre generari, nisi magna & valde sensibili inspissatione aëris facta. Quartò, quia idem potest accidere corporibus solidis circunstantibus (puta ferro aut lapidibus) quæ integra remanent post prædictorum generationem. Vnde hæc positio stare non potest: quia contrariatur ei quod ad sensum apparet. Et ideo alij dixerunt, quòd redit substantia panis & vini in ipsa corruptione specierum: & sic ex substantia panis & vini redeunte generantur cineres, aut vermes, aut aliquid huiusmodi. Sed hæc positio videtur esse impossibilia. Primò quidem, quia si substantia panis & vini conuersa est in corpus & sanguinem Christi (vt suprà habitum est) non potest substantia panis aut vini redire, nisi corpore aut sanguine Christi iterum cōuerso in substantiam panis vel vini, quod est impossibile: sicut si aër fit conuersus in ignē, non potest aër redire, nisi iterum ignis conuertatur in aërem. Si verò substantia panis aut vini sit annihilata, non potest iterum redire: quia quod in nihilum decidit, non redit idem numero, nisi fortè dicatur redire prædicta substantia, quia Deus de nouo creat aliam nouam substantiam loco primæ. Secundò videtur hoc esse impossibile: quia non est dare, quando substantia panis redeat. Manifestum est enim ex suprædictis, quòd manentibus speciebus panis & vini, manet corpus & sanguis Christi, quæ non sunt simul cum substantia panis & vini in hoc sacramento, secundum prædictā. Vnde substantia panis & vini non potest redire, speciebus sacramentalibus manentibus. Similiter etiam nec eis cessantibus: quia iam substantia panis & vini esset sine propriis accidentibus: quod est impossibile. Nisi fortè dicatur, quòd in ipso vltimo instanti corruptionis specierum redit non quidem substantia panis & vini (quia illud idem instans est, in quo primo habent esse substantiæ generatæ ex speciebus) *sed materia panis & vini, quæ magis de nouo creata diceretur quàm rediens, propriè loquendo. Et secundum hoc posset sustineri prædicta positio. Verùm, quia nō rationabiliter videtur dici, quòd miraculosè aliquid accidat in hoc sacramento nisi ex ipsa cōsecratione, ex qua non est q̄ materia creetur vel redeat, melius videtur dicendum, q̄ in ipsa cōsecratione miraculosè datur quātati dimensiuæ panis & vini, quòd sit primum subiectum subsequentium formarum. Hoc autem est proprium materiæ. Hoc autem est proprium materiæ. & ideo ex consequenti datur prædictæ quantitati dimensiuæ omne illud quod ad materiam pertinet. Et ideo quicquid posset generari ex materia panis, si adesset, totum potest generari ex prædicta quantitate dimensiua panis vel vini: non quidem nouo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis non sit ibi materia, ex qua aliquid generetur: quantitas tamen dimensiua supplet vicem materiæ, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd illæ species sacramentales sunt quidem accidentia, habent tamen actum & vim substantiæ: vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd quantitas dimensiua panis & vini retinet naturam propriam, & accipit miraculosè vim & proprietatem substantiæ. Et ideo potest transire in vtrunque, id est in substantiam & dimensionem.

ARTICVLVS VI.

¶Virum species sacramentales possint nutrire.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd species sacramentales non possint nutrire. Dicit enim Ambros. in lib. de sacramentis, Non iste panis est, qui vadit in corpus, sed panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit. sed omne quod nutrit, vadit in corpus. ergo panis iste non nutrit. Et eadem ratio est de vino.

¶Præterea, Sicut dicitur 2. de Generatione, ex eisdē nutrimur, ex quibus sumus. Species autē sacramētales sunt accidētia, ex quibus homo nō constat: nō enim accidens est pars substantiæ. Ergo videtur q̄ species sacramētales nutrire non possunt.

¶Præterea, Philosophus 2. de Anima dicit, quòd alimentum nutrit prout est substantia quædam, auget autē prout est aliquid quantum. Sed species sacramētales non sunt substantia. Ergo non possunt nutrire.

¶SED CONTRA est quod Apostolus 1. Cor. 11. loquens de hoc sacramento dicit, Alius quidem esurit, alius autē ebrius est. Vbi dicit glo. q̄ notat illos, qui post celebrationem sacri mysterij & cōsecrationem panis & vini, suas oblationes vendicabāt, & alijs nō cōmunicātes, soli sumebāt, ita vt inde etiā inebriarētur. Quod quidē non posset cōtingere, si sacramētales species nō nutrirent. Ergo species sacramētales nutriunt.

CONCLVSIO.

¶Quemadmodum ex sacramentalibus speciebus aliquid generari potest, ita & nutriri quippiam possibile est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hæc quæstio difficultatem nō habet, præcedenti quæstione soluta. Ex hoc enim (vt dicitur 2. de Anima) cibus nutrit, q̄ conuertitur in substantiā nutriti. Dictum est autem, q̄ species sacramētales possunt conuerti in substantiam aliquam, quæ ex eis generatur. Per eandem autē rationem possunt cōuerti in corpus humanū, per quam possunt conuerti in cineres vel in vermes. & ideo manifestū est q̄ nutriūt. Quod autē quidam dicunt, q̄ non verè nutriunt, quasi in corpus humanum cōuertantur, sed reficiunt & confortant quadā sensuum immutatione (sicut homo confortatur ex odore cibi, & inebriatur ex odore vini) ad sensum patet esse falsum. Talis enim refectio non diu sufficit homini, cuius corpus propter continuam deperditionem restauratione indiget: & tamē homo diu sustentari posset, si hostias & vinum consecratum sumeret in magna quantitate. Similiter etiā non potest stare quod quidam dicunt, quòd species sacramentales nutriunt propter formam substantialem panis & vini, quæ remanet, tum quia non remanet, vt suprà habitum est: tum quia non est actus formæ nutrire: sed magis materiæ, quæ accipit formā nutriti, recedente forma nutrimenti. Vnde dicitur in 2. de Anima, quòd nutrimentum in principio est dissimile, in fine autem simile.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd facta consecratione dupliciter potest dici panis in hoc sacramēto. Vno modo ipsę species panis quæ retinent nomen prioris substantiæ: vt Grego. dicit in homi. Paschali. Alio modo potest dici panis ipsum corpus Christi: quod est panis mysticus de cælo descendens. Amb. ergo cùm dicit, quòd iste panis non transit in corpus, accipit panē secundo modo: quia scilicet corpus Christi non conuertitur in corpus hominis, sed reficit mentem eius, non autem loquitur de pane primo modo dicto.

¶Ad secundum dicendum, q̄ species sacramentales etsi non sint eæ, ex quibus corpus hominis constat, tamen in eas conuertuntur: sicut dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd species sacramentales, quanuis non sint substantia, habēt tamen virtutem substātiæ: sicut dictum est.

ARTICVLVS VII.

¶Virum species sacramentales frangantur hoc in sacramento.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd species sacramentales non frangantur in hoc sacramento. Dicit enim Philosophus 4. Meteo. quòd corpora dicūtur frangibilia propter determinatā dispositionem pororum. quod nō potest attribui sacramentalibus speciebus. Ergo sacramentales species non possunt frangi.

¶Præterea, Fractionem sequitur sonus. Sed species sacramentales non sunt sonabiles: dicit enim Philosophus 2. de Anima, quòd sonabile est corpus durū habens superficiem lenē. Ergo species sacramētales nō frāguntur.

¶Præterea, eiusdem videtur esse, manducari, frangi & masticari. Sed verum corpus Christi est quod manducatur: secundum illud Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meū sanguinem. ergo corpus Christi est quod frangitur & masticatur. Vnde & in confessione Berēgarij dicitur, Consentio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & corde & ore profiteor panem & vinū, quæ in altari ponuntur, post consecrationem verum corpus & sanguinem Christi esse, & in veritate manibus sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri. Non ergo fractio debet attribui sacramentalibus speciebus.

¶SED CONTRA est, quòd fractio sit per diuisionem quanti. Sed nullum quantum ibi diuiditur, nisi species sacramentales: quia neque corpus Christi, quod est incorruptibile, neque substantia panis, quæ non manet, *neque substātia vini. Ergo species sacramentales franguntur.

CONCLVSIO.

¶Species sacramentales frangi possunt in sacramento secundum quantitatem dimensiuam illarum: non autem frangitur Christi corpus, sed in quauis particula integrum manet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd apud antiquos circa hoc multiplex fuit opinio. Quidā enim dixerūt, q̄ non erat in hoc sacramento fractio secūdum rei veritatem, sed solùm secundum aspectū intuētium. Sed hoc non potest stare: quia in hoc sacramento veritatis sensus non decipitur circa ea, quorum iudicium ad ipsum pertinet, inter quæ est fractio: per quam ex vno fiunt multa: quæ quidem sunt sensibilia cōmunia, vt patet in lib. de Anima. Vnde alij dixerunt, quòd erat quidem ibi vera fractio sine subiecto *existēte. Sed hoc etiā sensui contradicit. apparet enim in hoc sacramento aliquid quantū prius vnum existēs, postea in multa partitum, quod quidem oportet esse subiectū fractionis. Non autē potest dici, quòd ipsum corpus Christi verum frangatur. primò quidem, quia est incorruptibile & impassibile. Secundò, quia est totū sub qualibet parte (vt suprà habitum est) quod quidē est contra rationem eius, qd frangitur. Vnde relinquitur, quòd fractio sit sicut in subiecto in quantitate dimensiua panis, sicut & alia accidentia. Et sicut species sacramentales sunt sacramentum corporis Christi veri, ita fractio huiusmodi specierum est sacramentum Dominicæ passionis, quæ fuit in corpore Christi vero.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut in speciebus sacramentalibus remanet rarum & densum (vt suprà dictum est) ita etiam remanet ibi porositas, & per consequēs frangibilitas.

¶Ad secun

cere, vel quòd quantitas ista non sit ab agente creato, vel q̄ agens creatum possit agere sine passo in quod agat: & quoniam hoc secundum videtur destruere fundamēta philosophiæ naturalis, in primū declinat. Mihi autem Autoris vestigia sectanti vtrunque facile euitandum apparet, tenendo quòd huiusmodi extensio quantitatis sic ab agēte naturali fit, quemadmodum fieret, si eorum substātia subesset.

Vbi scito ex philosophia Peripatetica, q̄ non omne quod quandoq; est, & quandoque non est, habet sud propium fieri: quædam enim sunt & non sunt absque eo quòd generentur & corrumpātur: quoniam cōsequuntur generationem & corruptionem aliorum. & de eorum numero est nouæ quantitatis pars, quæ per rarefactionem fit. Cùm enim vinum rarefit, rarefaciens generat raritatem: & nulla alia actione intercedente raritas illa fert secū extensionem quantitatis, & non sunt ibi duæ actiones, quarum vna producat raritatem, & altera extendat quantitatem: & propterea quantitas noua est absque hoc, q̄ fiat secundum verā philosophiā. Et simili modo species vini in Eucharistia, si à sole vel igne rarefiant, extenditur quantitas consequutiuè à rarefactiente.

¶Ad primam autē obiectionē in oppositū, iam patere potest ex dictis, q̄ nulla est op' actione sine subiecto: qm̄ sola rarefactio sufficit. rarefactio autem est subiectiuè in quantitate, in qua est raritas.

¶Ad secūdā verò ex ea dē radice respōdetur, q̄ licet forma, quæ fit ab agente naturali, fiat in subiecto: quod tamen consequitur ex actione agentis naturalis, eundem potest modum essendi habere, quem habet subiectum, in quod tale agens agit. Et propterea si quantitas, quæ rarefactione extenditur, est in subiecto, noua extensio particula erit in subiecto. Et similiter si quantitas, quæ rarefactione extenditur, non est in subiecto, sed est vice subiectum, particula quoq; noua erit sine subiecto & vice subiectum, quoniā quantitas est patiens in huiusmodi alteratione. nec inter ligas particulā quātitatis nouam esse sine subiecto ex nouo miraculo, vel ex hoc quòd cōtinuatur quātitati præexistenti: sed ex hoc q̄ educitur de potentia dimēsionis vice materiæ, ipsa vice materia permanēte. Ex vi siquidem primi miraculi sicut datū est quātitati non solùm sustinere præsentia accidentia, sed etiam omnia possibilia educi de subiectatia conuersa, ipsa manente: ita datū esse oportet, vt separatæ existat quantuncunque extēsa, quanta afficere posset cōuersam substātiam, si subesset. Vnde si species vini imantum rarefieret, vt vini substantia tantam extēsionē nō sustineret, desineret sacramentū, & noua substantia generaretur.

¶Ad tertiā dicit, quòd ordo naturæ est multiplex, q̄ iuxta multiplicem causarū genus, & proterea licet quātitas sit nouæ, siue antiqua sit, secūdum ordinē causæ materialis prior rarefactione, vt recipiens prius dicitur recepto: secūdum tamē ordinē causæ tam finalis quàm formalis, quām agētis raritas est prior, prius enim intēdit rarefactiens raritatē, quām extensionē cōsequentē. Nec est verū simpliciter & absolutè, q̄ rarefactio seu raritas, quæ sit præsupponat materiā quātitatem: quoniā hoc sit verum secūdum quid, hoc est cum ista additione, secundū ordinē causæ materialis: nam simpliciter & absolutè loquendo, extensio quantitatis præsupponit rarefactionē, sicut cōsequēs id ad qd sequitur. Et rursus simpliciter & absolutè, dicēdum est quòd raritas, quæ sit, quum sit, fert secum receptiuū suū, scilicet maioré quantitatē: & hoc siue rarefactio fiat in mera substantia siue in vice substantia.

¶Ad quartā dicitur sal si habesum esse, q̄ opus sit nouo miraculo ad hoc q̄ substantia vice agat in vice subiectū sui seu materiam: nihil enim referri ex parte agentis, an subsit verū subiectū, aut aliquid æquiualēs: qm̄ de æquipollētibus eadē est ratio, & idē est iudicium. Et præterea quidā dicit, agēs naturale naturaliter requirere materiā cōcausantē, subintelligit vt aliquid æqui pollēs: quis, vt dictū est, pār est ratio & iudicij de æquipollentibus. Et hoc de tota hac quæstione dicta sufficiant.

*Aliàs habesum esse, q̄ opus sit nouo miraculo ad hoc q̄ substātia vice agat in vice subiectū sui seu materiam: nihil enim.

*Aliàs non habetur by existēte.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad secundum dicendum, quòd densitatem sequitur duritia. Et ideo ex quo in speciebus sacramentalibus remanet densitas, consequens est quòd remaneat ibi duritia, & per consequens sorabilitas.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud quod manducatur in propria specie, ipsummet frangitur & masticatur in sua specie. Corpus autem Christi non manducatur in sua specie, sed in specie sacramentali. Vnde & super illud Ioannis 6. Caro non prodest quicquam, dicit August. Hoc est intelligendum secundum illos, qui carnaliter intelligebant, carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur. Et ideo ipsum corpus Christi non frangitur nisi secundum speciem sacramentalem. Et hoc modo intelligenda est confessio Berengarij, vt fractio & attritio dentium referatur ad speciem sacramentalem, sub qua verè est corpus Christi.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm aliquis liquor possit vino consecrato commisceri.

4. dist. 12 q. 1. art. 2. q. 6. Et quo. 91. ar. 3.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd vino consecrato non possit aliquis liquor misceri. Omne enim quod permiscetur alicui, recipit quãtitatem ipsius. Sed nullus liquor potest recipere qualitatem sacramentalium specierum: quia accidentia illa sunt fine subiecto, vt dictum est. Ergo videtur quòd nullus liquor possit permisceri speciebus sacramentalibus vini.

¶Præterea, Si aliquis liquor permisceatur illis speciebus, oportet quòd ex his fiat aliquid vnum. Sed non potest fieri aliquid vnum nec ex liquore (qui est substãtia) & speciebus sacramentalibus, quæ sunt accidentia: neque ex liquore & sanguine Christi, qui ratione suæ incorruptibilitatis neque additionem recipit neque diminutionem. Ergo nullus liquor potest admisceri vino consecrato.

¶Præterea, Si aliquis liquor admisceatur vino consecrato, videtur quòd etiam ipsum efficiatur consecratum: sicut aqua quæ admiscetur aquæ benedictæ, efficitur benedicta. Sed vinum cõsecratum est verè sanguis Christi. Ergo etiam liquor permixtus esset sanguis Christi. Et ita aliquid fieret sanguis Christi aliter, quàm per consecrationem, quod est inconueniens. Non ergo vino consecrato, potest aliquis liquor permisceri.

¶Præterea, Si duorum vnum totaliter corrumpatur, non erit mixtio: vt dicitur in primo de generatione. Sed ad permixtionem cuiuscunque liquoris, videtur corrumpi species sacramentalis vini, ita quòd sub ea desinat esse sanguis Christi. tum quia magnum & paruum sunt differentiæ quantitatis, & diuersificant ipsam, sicut album & nigrum colorem. tum etiam quia liquor permixtus, cùm non habeat obstaculum, videtur vndique diffundi per totum, & ita desinit ibi esse sanguis Christi, qui nõ est ibi simul cum alia substãtia. Non ergo aliquis liquor potest permisceri vino consecrato.

SED CONTRA est, quòd ad sensum patet, alium liquorem vino permisceri posse post consecrationem, sicut & ante.

CONCLVSIO.

¶Possibile est vino consecrato permisceri liquorem nonnunquam in tanta quantitate, vt vini species mutetur in aliam, & desinat ibi esse sanguis Christi, vel aliquando in modica quantitate quòd non varietur species, & ibi adesse possit sanguis Christi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd istius quæstionis veritas manifesta est ex præmissis. Dictum est enim suprà, quòd species in hoc sacramento remanentes, sicut adipiscuntur virtute consecrationis modum essendi substãtiæ, ita etiam cõsequuntur modum agendi & patiendi: vt scilicet agere & pati possint quicquid ageret vel pateretur substãtia, si ibi præsens existeret. Manifestum est autem, quòd si esset ibi substantia vini, liquor aliquis posset ei permisceri. Huius tamen permixtionis diuersus esset effectus, & secundum formam liquoris, & secundum quantitatem. Si enim permisceretur aliquis liquor in tanta quãtitate, quòd posset diffundi per totum vinum, totum fieret permixtum. Quod autem est commixtum ex duobus, neutrum miscibilium est: sed vtrunque transit in quoddam tertium ex his compositum. Vnde sequeretur quòd vinum prius existens non remaneret: sed si liquor permixtus esset alterius speciei (puta si permisceretur, aqua) solueretur species vini, & esset liquor alterius speciei. si autem esset eiusdem speciei liquor adiunctus (puta si vinum permisceretur vino) remaneret quidem eadem species, sed non remaneret idem numero vinum, quod declarat diuersitas accidentium: puta si vnum vinum esset album, & aliud rubeum. Si verò liquor adiunctus esset tam paruæ quantitatis, quòd non posset perfundi per totum, non fieret totum vinum permixtum, sed aliqua pars eius. Quæ quidem non remaneret eadem numero propter permixtionem extraneæ materiæ: remaneret tamen eadem specie, non solùm si paruus liquor permixtus esset eiusdem speciei, sed etiam si esset alterius speciei; quia gutta aquæ multo vino permixta, transit in speciem vini vt dicitur in primo de Generatione. Manifestum est autem ex prædictis, quòd corpus & sanguis Christi remanent in hoc sacramento, quandiu illæ species manent eædem numero: consecratur enim hic panis, & hoc vinum. Vnde si fiat tanta permixtio liquoris cuiuscunque, quòd pertingat ad totum vinum consecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & nõ remanebit ibi sanguis Christi. Si verò fiat tam parua alicuius liquoris adiunctio, quòd non possit diffundi per totum, sed vsque ad aliquam partem specierum, desinet esse sanguis Christi sub illa parte vini consecrati, remanebit tamen sub alia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Innocent. III. dicit in quadam Decret. quòd ipsa accidentia vinũ appositum videntur afficere: quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit, contingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinem operatur. Hoc tamen non est sic intelligendum, quasi idem numero accidens, quod prius fuit in vino ante consecrationem, postmodum fiat in vino appositio: sed talis permutatio fit per actionem. Nam accidentia vini remanentia, retinent actionem substãtiæ secundum prædicta: & ita immutãdo, afficiunt liquorem appositum.

¶Ad secundum dicendum, quòd liquor appositus vino consecrato, nullo modo miscetur substãtiæ sanguinis Christi: miscetur tamen speciebus sacramentalibus. Ita tamen quòd permixtione facta, corrumpuntur prædictæ species, vel in toto vel in parte: secundum modum quo suprà dictum est, quòd ex speciebus illis potest aliquid generari. Et si quidem corrumpantur in toto, nulla iam remanet quæstio: quia iam totum erit vniforme. Si autem corrumpantur in parte, erit quidem vna dimensio secundum continuitatem quantitatis, non tamen vna secundum modum essendi: quia vna pars eius erit sine subiecto, alia erit in subiecto, sicut si aliquod corpus constituatur ex duobus metallis, erit vnum corpus secundum rationem quantitatis, non tamen vnum secundum speciem naturæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut Innoc. III. dicit in Decretali prædicta, si post consecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, neque sanguini commiscetur: sed accidentibus prioris vini commixtum, corpori quod sub eis latet, vndique circunfunditur, non madidans circũfusum. Quod quidem intelligendũ est, quando non fit tanta permixtio liquoris extranei, quòd sanguis Christi desinat esse sub toto: tunc enim dicitur vndique circũfundi, nõ quia tangat sanguinem Christi secũdum eius proprias dimensiones, sed secũdũ dimẽsiones sacramentales, sub quibus cõtinetur. Nec est simile de aqua, benedicta: quia illa benedictio nullam immutationẽ facit circa substãtiam aquæ, sicut facit consecratio vini.

¶Ad quartum dicendum, quòd quidam posuerunt quòd quantũcunque parua fiat extranei liquoris permixtio, substãtia sanguinis Christi desinit esse sub toto: & hoc ratione inducta. Quæ tamen nõ cogit: quia magnũ & paruum diuersificant quantitatem dimẽsiuam, nõ quantũ ad eius essentiam, sed quantũ ad determinationẽ mẽsuræ. Similiter etiã liquor appositꝰ adeò potest esse paruus, ꝙ sua paruitate impeditur, ne diffundatur per totũ, & non solis dimensionibus: quæ licet sint sine subiecto, tamen obstant alteri liquori, sicut & substãtia, si ibi adesset secundum ea quæ præmissa sunt.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA octaua de forma sacramenti Eucharistiæ, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de forma huius sacramenti.

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò, quæ sit forma huius sacramenti.

¶Secundò

¶Super Quæstionis septuagesimæoctauæ tres primos Articulos.

¶Secundò, vtrùm sit cõueniens forma consecrationis panis.

¶Tertiò, vtrùm sit conueniens forma consecrationis sanguinis.

¶Quartò, de virtute vtriusque formæ.

¶Quintò, de veritate loquutionis.

¶Sextò, de comparatione vnius formæ ad aliam.

Annot. Circa primos articulos quæstionis 78. tractandũ occurrit dubium de verbis necessarijs ad consecrationem sanguinis. Et omissis argumentis hinc & inde plana incidendo via, sciendum est Græcos & Latinos non cõuenire in verbis consecrationis sanguinis. Nam vt Durand. refert, 4. dist. 8. & nos certificati quoq; q. 2. ar. 1. & 3. sumꝰ, quatuor dictiões habet forma nostra, quibus caret Ecclesia Græca, scilicet Calix, Aeterni, mysterium, fidei. Et quum in Ecclesia Græca tot illustres sancti & doctores floruerint, dubitandũ nullo pacto est de sufficientia illius formę, scilicet, hic est sanguis meus no ui Testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionẽ peccatorum, hinc enim sufficiẽter probatur, nõ omnia, quibus vtimur in forma consecrationis sanguinis esse de necessitate sacramenti. Et si diligentius perscrutati fuerimus, clarũ quoque fiet quòd illa verba, qui pro vobis, & pro multis, &c. non sunt de necessitate sacramenti. Quod ex eo probatur, quòd Paulus Apostol. primæ ad Corint. 11. expressè dicit Christum dixisse, hoc est corpus meum quod pro vobis traditur: & Ecclesia Græca vtitur hac forma in cõsecratione corporis, hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum: Romana autem Ecclesia in consecratione corporis prædictam adiunctionem à Christo omittit. Ex quo facto apparet manifestè, quòd huiusmodi addirio facta à Christo, & qua vtuntur Græci, nõ est de necessitate sacramẽti, ac p hoc eadem ratione in consecratione sanguinis illa adiũctio, qui pro vobis, &c. non est de necessitate sacramenti: eadẽ enim est ratio in vtraque forma. quo ad vim consecrationis, quàuis nõ sit eadem ratio quo ad conuenientiam explicandę veritatis: quia conuenientius explicatur virtus passiõis Christi in cõsecratione sanguinis quàm corporis, vt in litera tertij articuli Autor declarat.

¶Quum autem ex vsu Ecclesiæ Græcæ in consecratione sanguinis habeamus, quòd non omnia quę nos dicimus, sint necessaria ad consecrationem, & ex vsu Ecclesiæ Latinę in cõsecratione corporis, habeamus, ꝙ non omnia quæ tũc Christus dixit, sint necessaria ad consecrationẽ, oportet ad aliquod solidũ fundamentũ recurrere, super quod fundari possit certitudo differẽtiæ verborum ad cõsecrationem necessariorum à nõ necessariis ad illã. Et quũ hoc sit cõmunis illa maxima, sacramẽtalia verba significant quod efficitur ex vi sacramenti, quæ, vt patet discurrẽdo per omnia sacramẽta, verissima ac solidissima cõprobatur: ideo ab hac regula non decli nando ad dexteram aut ad sinistrã, inueniemus non esse necessaria ad consecrationem sanguinis nisi quatuor verba hæc, hic est sanguis meus. Et licet Scotus cum multis aliis dubitet, mihi tamen nulla apparet dubitãdi ratio probabilis, sed indubiè sentiendum est, vt diximus. Præter prædicta fulta quoque est sententia hæc autoritate beati Ambr. in lib. de Sacra. (quam habes de consecratione dist. 2. ca. panis) & Magistri senten. in 8. d. 4. vbi etiam adducit beatum Ambr. Verba autem litetæ tertii articuli, in quibus Autor vi detur sonare oppositũ, verificantur distinguẽdo, quòd verba aliqua esse de substãtia formæ, cõtingit dupliciter: primò quòd sine illis non sit forma: alio modo ꝙ sine illis non est forma perfecta: & in secundo sensu verificantur verba literæ, non autem autem in primo. Vnde & in respõsione ad secundum eiusdem ar. quum arguitur esse quòd nõ sunt maioris efficaciæ verba, quæ proferuntur in consecratione panis, quàm ea quæ proferuntur in cõsecratione vini, &c. respõsio ad perfectionem conuenientiæ recurrit, quare potius hæc additio in cõsecratione sanguinis, nõ negando æqualem efficaciã in verbis vtriusq; formæ significantibus quod efficitur. Ratio quoque in litera allata, scilicet determinatiões prædicati pertinent ad integritatem loquutionis; dupliciter intelligi potest. primo quòd sine huiusmodi determinationibus non sit integra loquutio integritate et nem. sentiali præiacẽtis enũtiationis, & sic in propositio soluta illud pronomen meus est de integritate enuntiationis quum dicitur, hic est sanguis meꝰ. Alio modo, quòd ipsæ determinationes nõ habẽt integrũ sensum sine præiacente enũtiatione, & sic verificatur ratio in proposito quo ad omnia adiuncta: quia constat & dicendo, nouũ & æternũ Testamẽti mysterium fidei, qui pro vobis, &c. integra nõ fit loquutio sine præcedẽti enũtiatione, hic est sanguis meꝰ. Et huius integritatis signa sunt, quæ in litera asserũntur.

* Aliàs recitatio

¶Primò, quòd ad essentiam huius sacramenti pertinet materia determinata, quæ est panis triticeus & vinum de vite. Quod patet ex hoc quòd Christus hoc sacramentum instituit in specie panis & vini, quæ species à materia sumuntur. Vnde oportet quòd materia huius sacramenti sit panis & vinum.

¶Secundò, quia in alijs sacramentis consecratio materiæ consistit solùm in quadam benedictione, ex qua materia consecrata accipit instrumentaliter quandam spiritualem virtutem, quæ per ministrum, qui est instrumentum animatum, potest ad instrumenta inanimata procedere. Sed in hoc sacramento consecratio materiæ consistit in quadam miraculosa conuersione substantiæ, quæ à solo Deo perfici potest. Vnde minister in hoc sacramẽto perficiendo non habet alium actum nisi prolationem verborum. Et quia forma debet esse conueniens rei, ideo forma huius sacramenti differt à formis aliorum sacramẽtorum in duobus: primò quidem, quia formæ aliorum sacramentorum important vsum materiæ, puta baptizationem vel consignationem: sed forma huius sacramenti importat solam consecrationem materiæ, quæ in transsubstantiatione consistit, puta cùm dicitur, hoc est corpus meum, vel, hic est calix sanguinis mei. Secundò, quia formæ aliorum sacramentorum proferuntur ex persona ministri, siue per modum exercentis actum, sicut cùm dicitur, Ego te baptizo, vel, Ego te confirmo: siue per modum imperantis, sicut in sacramento ordinis dicitur, Accipe potestatem, &c. siue per modum deprecantis, sicut cùm in sacramento extremæ vnctionis dicitur, Per istam vnctionem & nostram intercessionem, &c. Sed forma huius sacrãmẽti profertur quasi ex persona ipsius Christi loquentis, vt detur intelligi quòd minister in perfectione huius sacrãmẽti nihil agit, nisi quòd profert verba Christi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd Christus qui habebat potestatem excellentiæ in sacramentis, absque omni forma verborum hoc sacramentum perfecit, & postea verba protulit, sub quibus alij post modum consecrarent. Quod videntur sonare verba Innocẽ. III. dicẽtis, Sanè dici potest, quòd Christus virtute diuina confecit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent. Sed contra hoc expresse sunt verba Euangelij, in quibus dicitur, quòd Christus benedixit: quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta est. Vnde prædicta verba Innoc. sunt opinatiuè magis dicta, quàm determinatiuè. Quidam autem dixerunt, quòd benedictio illa facta est quibusdam alijs verbis nobis ignotis. Sed nec hoc stare potest: quia benedictio consecrationis nunc perficitur per *imitationem eorũ quæ tũc acta sunt. Vnde si tunc per hæc verba non est facta consecratio, nec modò fieret. Et ideo alij dixerunt, quòd illa benedictio eisdem etiam verbis facta est, quibus modò fit, sed Christus ea his protulit. Primò quidem secretè ad consecrandum: secundò manifestè ad instruendum. Sed nec hoc stare potest: quia sacerdos consecrat, proferens hæc verba, non vrà Christo in occulta benedictione dicta, sed vt publicè prolata. Vnde cùm non habeant vim huiusmodi verba, nisi ex Christi prolatione, videtur quòd etiam Christus manifestè ea proferens consecrauerit. Et ideo alij dixerunt, quòd Euangelistæ non semper eundem ordinem in recitando seruauerunt, quo res sunt gestæ: vt patet per Augustinum in

Universidad de Deusto
Biblioteca

afferuntur duo primum, quòd sacerdos eodem ritu & modo omnia hæc profert, secundum quòd Luc. 22. interponuntur verba sequentia verbis primis. Ad si quis eorum hæc exponēs hāc posse conuenire litteræ verbis, sed non intentioni Autoris, qui videtur ex proposito docere oppositū, meminerit primò me ab Autore didicisse post Aug talē exhibere aliorū lectorē, qualem meorum exopto. In vltimo siquidem præcedentis quæstionis articulo Autor verba Inno. I. II. de celebratiōe miſsarum in c. quum Marthæ. ad verum sensum trahit non curās de intentione opinantis accidens migrare de subiecto in subiectum. Aduertat deinde Autorē, si opposītum sensit, opinatiuè loquutū: incipit esse corpus articuli, circa hāc formam est duplex opinio. Omissis igitur superflua curiositate quid opinatus fuerit in re clarissima hic vel ille Theologus, sufficere nobis debet ex solido fundamento veritatem cognoscere.

Aliàs. ¶In respōsione ad quartum primi artic. specialiter notandum occurrit quod Scotus in 8 distin. 4 in dubiis ita vertit, quòd ambiguum reliquit, an sola verba consecrationis prolata à sacerdote conficiant hoc sacramentum, prætermissis aliis, quæ in canone missæ continētur, motus ratione in litera allata, scilicet q verba huiusmodi debēt ex vi verborum significare hoc esse corpus Christi, alioquin non significarent quod efficitur in hoc sacramēto. sed prætermissis aliis, hoc non significaretur: sed significaret hoc esse corpus sacerdotis ex vi verborum, licet ex intentione significeretur esse corpus Christi. Scito igitur, dupliciter verba hæc proferri à sacerdote, scilicet recitatiuè & significatiuè. Etsi ad recitationem spectet, opinio quam sequitur Scot⁹ ab autore improbata, rationabilis inuenitur: quoniam non recitaretur hoc esse corp⁹ Christi nisi præcitaretur. & q. tur. Christum dixisse, hoc est corpus meum: & quo ad hoc, id est recitationis vim procedit ratio adducta. Sed si verba hæc significatiuè sumerentur, quum proferuntur à sacerdote in persona Christi ex hoc ipso, quòd sacerdos dicit ea in persona Christi, significant hoc esse corpus Christi. Et cum paranimfos duos mittendos proferendi admittant, secundus præponderat primo propter duorum, quia recitatiue verba tenentur materialiter eorum quia recita-

supra q. 60. ar. 8. & q. 83. ar. 2. & q. 83. art. 4. ad 1. & q. 84. art. 1. & 2. & ar. 4. & q. 3. & 4. & 5. & 6. & 7. in 4. dist. 8. q. 2. art. 2. q. 1. & 2. & ar. 4. q. 3. & 4. 1. Cor. 11. lect. 5.

mentis: Sermo Christi hoc conficit sacramentum: quis sermo Christi? hic, quo facta sunt omnia, Iussit Dominus, & facta sunt cæli & terra. Ergo & forma huius sacramenti conuenientior esset per verbum imperatiuum, vt diceretur, hoc fit corpus meum.

¶Præterea, Per subiectum huius locutionis importatur illud quod conuertitur, sicut per prædicatum importatur conuersionis terminus. Sed sicut est determinatum id in quod fit conuersio (non enim fit conuersio nisi in corpus Christi) ita est determinatū id quod conuertitur: non enim conuertitur in corpus Christi nisi panis. Ergo sicut ex parte prædicati ponitur nomen, ita ex parte subiecti debet poni nomen, vt dicatur, hic panis est corpus meum.

¶Præterea, Sicut id, in quod terminatur cōuersio, est determinatę naturæ (quia est corpus) ita etiam est determinatæ personæ. Ergo sicut ad determinandum naturam dicitur corpus, ita ad determinandum personam deberet dici, hoc est corpus Christi.

¶Præterea, In verbis formæ non debet poni aliquid quod non sit de substantia eius. Inconuenienter ergo additur in quibusdam libris hæc coniunctio, Enim, quæ non est de substantia formæ.

¶SED CONTRA est, quòd Dominus hac forma in consecrando est vsus, vt patet Matthæi 26.

CONCLVSIO.

¶Conuenientissima consecrationis panis forma est, qua vsus est Christus, videlicet, hoc est corpus meum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hæc est conueniēs forma consecrationis panis. Dictum est enim quòd hæc consecratio consistit in conuersione substantiæ panis in corpus Christi. Oportet autem formam sacramenti significare id, quod in sacramento efficitur. Vnde & forma consecrationis panis debet significare ipsam conuersionem panis in corpus Christi. In qua tria considerātur, scilicet ipsa conuersio, & terminus à quo, & terminus ad quem. Conuersio autem potest considerari dupliciter. Vno modo, vt in fieri: alio modo, vt in facto esse. Non autem debuit significari conuersio in hac forma, vt in fieri, sed vt in facto esse. Primò quidem: quia hæc conuersio non est successiua (vt suprà dictum est) sed instātanea. In huiusmodi autem mutationibus fieri, non est nisi factum esse. Secundò, quia ita se habent formæ sacramentales ad significandum effectum sacramenti, sicut se habent formæ artificiales ad repræsentandum effectum artis. Forma autem artificialis, est similitudo vltimi effectus, in quem fertur intentio artificis: sicut forma artis in mente ædificatoris, est forma domus ædificatæ principaliter, ædificationis autē per cōsequens. Vnde & in hac forma debet exprimi conuersio, vt in facto esse, ad quod fertur intentio. Et quia ipsa conuersio exprimitur in hac forma, vt in facto esse, necesse est quòd extrema conuersionis significentur, vt se habent in facto esse conuersionis. Tunc autem terminus ad quem, habet propriam naturam suæ substantiæ: sed terminus à quo, non manet secundum suam substantiam, sed solùm secundum accidentia, quibus sensui subiacet, & ad sensum determinari potest. Vnde conuenienter terminus conuersionis à quo, exprimitur per pronomen demonstratiuum relatum ad accidentia sensibilia, quæ manent: terminus autem ad quem exprimitur per nomen significans naturam eius, in quod fit conuersio. Quod quidem est totum corpus Christi, & non sola caro eius, vt dictum est. Vnde hæc forma est conuenientissima, hoc est corpus meum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fieri non est vltimus effectus huius consecrationis, sed factum esse: vt dictum est. Et ideo hoc potius exprimi debet in forma.

¶Ad secundum dicendum, quòd sermo Dei operatus est in creatione rerum, qui etiam operatur in hac consecratione: aliter tamen & aliter. Nam hîc operatur effectiuè & sacramētaliter, id est secundū vim significationis. Et ideo oportet in hoc sermone significari vltimum effectū consecrationis per verbum substantiuum indicatiui modi & præsentis temporis. Sed in creatione quidē sacerdos, non conficit in persona Christi, sed recitat Christum cōficientem. In concilio autem Florent. sub Eugenio IIII. legimus hæc verba, Sacerdos in persona Christi loquēs, hoc conficit sacramentum. Vnde sequitur quòd intentio sacerdotis ad gerendū personā Christi, in hoc ipso quòd intendit conficere sacramentum, sufficiat ad exprimendū ex vi verborum, hoc esse corpus Christi, dicendo in persona Christi, hoc est corpus meum. Et hac ratione motus est Autor vt patet in litera.

rerum operatus est solùm effectiuè: quæ quidem efficientia est per imperium suæ sapientiæ. Et ideo in creatione rerum exprimitur sermo diuinus per verbum imperatiui modi: secundum illud Gen. 1. Fiat lux. & facta est lux.

¶Ad tertium dicendum, quòd terminus à quo, in ipso facto esse conuersionis, non retinet naturam suæ substantiæ, sicut terminus ad quem. & ideo non est simile.

¶Ad quartum dicendum, quòd per hoc pronomen Meū, quod includit demonstrationem primæ personæ (quæ est persona loquentis) sufficienter exprimitur persona Christi: ex cuius persona hæc proferuntur, vt dictum est.

¶Ad quintum dicendum, quod hæc coniunctio Enim, apponitur in hac forma secundum consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, à beato Petro Apostolo deriuatam: & hoc propter continuationem ad verba præcedentia. Et ideo non est de forma: sicut nec verba præcedentia formam.

ARTICVLVS III.

Vtrum hæc sit conueniens forma consecrationis vini, hic est calix sanguinis mei, &c.

*4. dist. 8. q. 2. art. 2. q. 1. & 3. Et 1. in remissionem peccatorum. Sicut enim panis conuertitur in corpus Christi ex vi consecrationis, ita & vinum in sanguinem Christi, sicut ex prædictis patet. Sed in forma consecrationis panis, ponitur in recto corpus Christi, nec aliquid aliud additur. Inconuenienter ergo in hac forma ponitur sanguis Christi in obliquo, & additur calix in recto, cùm dicitur, hic est calix sanguinis mei.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit conueniens forma consecrationis vini, hic est calix sanguinis mei, nouí & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Sicut enim panis conuertitur in corpus Christi ex vi consecrationis, ita & vinum in sanguinem Christi, sicut ex prædictis patet. Sed in forma consecrationis panis, ponitur in recto corpus Christi, nec aliquid aliud additur. Inconuenienter ergo in hac forma ponitur sanguis Christi in obliquo, & additur calix in recto, cùm dicitur, hic est calix sanguinis mei.

¶Præterea, Non sunt maioris efficaciæ verba quæ proferuntur in consecratione panis, quàm ea quæ proferuntur in consecratione vini, cùm vtraque sint verba Christi. Sed statim dicto, hoc est corpus meum, est perfecta consecratio panis. Ergo statim cùm dictum est, hic est calix sanguinis mei, est perfecta consecratio sanguinis: & ita ea quæ sequuntur, non videntur esse de substantia formæ, præsertim cùm pertineant ad proprietates huius sacramenti.

¶Præterea, Testamentum nouum pertinere videtur ad internam inspirationem: vt patet ex hoc quòd Apostolus ad Heb. 8. introducit verba quæ habentur Hiere. 31. Consummabo super domum Israël Testamentum nouum, dando leges meas in mentibus eorum. Sacramentum autem exterius visibiliter agitur. Inconuenienter ergo in forma sacramēti dicitur, nouí Testamēti.

¶Præterea, Nouum dicitur aliquid ex eo quòd est propè principium sui esse. æternum autem non habet principium sui esse. Ergo inconuenienter dicitur, nouí & æterni: quia videtur contradictionem implicare.

¶Præterea, Occasiones erroris sunt hominibus subtrahendæ: secundum illud Isa. 57. Auferte offendicula de via populi mei. Sed quidam errauerunt, æstimantes mysticè solùm esse corpus & sanguinem Christi in hoc sacramento. Ergo in hac forma inconuenienter ponitur mysterium fidei.

¶Præterea, Suprà dictum est, quòd sicut baptismus est sacramentum fidei, ita Eucharistia est sacramentum charitatis. Ergo in hac forma magis debet poni charitas, quàm fides.

¶Præterea, Totum hoc sacramentum & quantum ad corpus & quātum ad sanguinem, est memoriale Dominicæ passionis: secundum illud primæ Corinth. 11. Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Non ergo magis debuit in forma consecrationis sanguinis fieri mentio de passione Christi & eius fructu, quàm in forma consecrationis corporis, præsertim cùm Luc. 22. Dominus dixerit, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur.

¶Præterea, Passio Christi (vt suprà habitū est) ad sufficientiam profuit omnibus: quantum verò ad afficientiam, prosuit multis. Debuit ergo dici, Qui effundetur pro omnibus aut pro multis, sine hoc quòd adderetur, pro vobis.

¶Præterea, Verba quibus hoc sacramentum conficitur, efficaciam habent ex institutione Christi. Sed nullus Euangelista recitat Christum hæc omnia verba dixisse. Ergo hæc non est conueniens forma consecrationis vini.

¶SED CONTRA est, quòd Ecclesia ab Apostolis instructa, vtitur hac forma in consecratione vini.

CONCLVSIO.

¶Conueniens forma consecrationis vini ea est, qua vsus est Christus, videlicet, hic est calix sanguinis mei noui & æterni Testamēti mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc formam est duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd de substantia formæ huius est hoc solum quod dicitur, hic est calix sanguinis mei, non autem ea quæ sequuntur. Sed hoc videtur inconueniens: quia ea quæ sequuntur, sunt quædam determinationes prædicati, id est sanguinis Christi. Vnde pertinent ad integritatem * eiusdem locutionis. Et propter hoc sicut alij melius dicunt, omnia sequentia sunt de substantia formæ vsque ad hoc, quod postea sequitur, Hoc quotiescunque feceritis: quod pertinet ad vsum huius sacramenti: vnde non est de substantia formæ. Et inde est, quòd sacerdos eodem ritu & modo, scilicet tenendo calicem in manibus, omnia hæc verba profert. Luc. etiam 22. interponuntur verba sequentia verbis præmissis, cùm dicitur, Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine. Dicendum est ergo, quòd omnia prædicta verba sunt de substantia formæ. Sed per prima verba, cùm dicitur, hic est calix sanguinis mei, significatur ipsa conuersio vini in sanguinem, eo modo quo dictum est in forma consecrationis panis. Per verba autem sequentia designatur virtus sanguinis effusi in passione quæ operatur in hoc sacramento. Quæ quidem ad tria ordinatur. Primò quidem & principaliter ad adipiscendam æternam hæreditatem: secundum illud Hebr. 10. Habemus fiduciam in introitu Sanctorum per sanguinem eius. Et ad hoc designandum dicitur, nouí & æterni Testamenti. Secundò ad iustitiam gratiæ, quæ est per fidem, secundum illud Roman. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius, vt sit ipse iustus, iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi. & quantum ad hoc subditur, mysterium fidei. Tertiò autem ad remouendum impedimenta vtriusque prædictorum, scilicet peccata: secundum illud Hebr. 9. Sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis, id est à peccatis. Et quantum ad hoc subditur, Qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum peccatorum.

*Aliàs non habetur ly eiusdem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd, cùm dicitur, hic est calix sanguinis mei, est locutio figuratiua. Et potest dupliciter intelligi. Vno modo secundum metonymiam, qua ponitur continens pro contento: vt sit sensus, Hic est sanguis meus contentus in calice, de quo sit hîc mentio: quia sanguis Christi in hoc sacramēto consecratur, inquantum est potus fidelium, quod non importatur in ratione sanguinis, & ideo oportuit hoc designari per vas huic vsui accommodatum. Alio modo potest intelligi secundum metaphoram: prout per calicem similitudinariè intelligitur passio Christi, quæ ad similitudinem calicis inebriat (secundum illud Thren. 3. Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absynthio. vnde & ipse Dominus passionem suam calicem nominat, Matthæ. 26. dicens, Transeat à me calix iste.) Vt sit sensus, hic est calix passionis meæ, de qua fit mentio in sanguine seorsum à corpore consecrato: quia separatio sanguinis a corpore fuit per passionem.

¶Ad secundū dicendū, q⁹ quia (vt dictū est) sanguis seorsum consecratus, expresè passionē Christi repræsentat: ideo potius in cōsecratione sanguinis fit mētio de effectu passionis, quàm in consecratione corporis, quod est passionis subiectū. Quod etiam designatur in hoc quod Dominus dicit, Quod pro vobis tradetur: quasi diceret, Quod pro vobis passioni subiicietur.

¶Ad tertium dicendum, quòd Testamentū est dispositio hæreditatis. Hæreditatē autem cælestem disposuit Deus hominibus dandam per virtutē sanguinis Iesu Christi: qa vt dicitur Heb. 9. Vbi est Testamētū, mors necesse est intercedat testatoris. Sanguis autē Christi dupliciter est hominibus exhibitus. primò quidē in figura: quod pertinet ad vetus Testamētum. Et ideo Apostolus ibidē cōcludit, Vnde nec primū Testamentū sine sanguine dedicatū est. Quod paret ex hoc, q⁹ sicut dicitur Exod. 24. Lecto omni mandato legis à Moyse, omnē populū aspersit dicens, Hic est sanguis Testamēti, quod mandauit ad vos Deus. Secundò autē est exhibitus in rei veritate: quod pertinet ad nouum Testamentū. Et hoc est qđ Apostolus ibidem præmittit dicens, Ideo nouí Testamēti mediator est Christus, vt morte intercedēte, repromissionē accipiāt q vocati sunt æternæ hæreditatis. Dicitur ergo hic sanguis nouí Testamēti, quia iam nō in figura, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis septuagesimaoctaue Articulum quartum.

Annot. IN artic. 4. eiusdem quæst. quinq; de veritate verborum sacramentalium notanda sunt, scilicet an est, quid est, cuius est factiua, quando est, & qualis est. Virtutem habere verba consecrationis, licet sub opinione ponatur, ji perspectimus tamen doctrinã in generali Concilio traditã sub Euge. IIII. determinata hæc quæstio videtur. Nam inter alia legi ibi, Sacerdos in persona Christi loquens, hoc cõficit sacramentũ: nam ipsorũ verborum virtute substantia panis in corp⁹ Christi & substãtia vini in sanguinem conuertuntur. Vbi clare vides virtutem verborum asserã à sacro Concilio. Vt autem superius diximus de virtute sacramentorũ, sic cõsequẽter nũc dicimus de virtute horum verborũ, q⁹ non est qualitas aliqua superaddita, vt res quæda distincta realiter ab ipsa oratione significãte, sed est ipsa oratio significãs, vt instrumentũ Dei ad consecrationem. Ita q⁹ oratio ipsa, puta hoc esse corpus meũ, secundum se quidem non est aliud quàm enuntiatio significans hoc esse corpus meũ: sed vt assumpta à Christo in instrumentum ad cõsecrationem istã, est nõ solùm enũtiatio significãs, sed instrumẽtaliter efficiẽs, quod est habere virtutẽ, imò est esse virtutẽ.

¶ Et quia esse virtutem, est quoddam absoluti & quidditiũ orationi absolutæ, ideo dicitur orationem habere virtutem, & virtutem esse in verbis, & virtus verborũ, & similia. Et quia virtus adjuncta, qualitatis rationẽ ac nomen induit, ideo qualitas dicitur: quum tamen secundũ rem nihil aliud sit quàm orationem esse instrumentum Dei: & quod nihil aliud est quàm Deũ vti oratione instrumẽtaliter ad talem effectum. Sicut enim omnis creatura est in potẽtia obediẽtiali ad hoc, quòd de ea fiat quicquid Deo vultita est etiam in potentia obediẽtiali ad hoc vt sit instrumẽtum Dei ad quodcunque faciendum Deus ista vti voluerit. Et sicut Deum in sacramẽto baptismi per Christi baptismum dedisse virtutem aquis inchoatiuè dicim⁹, nulla tamẽ qualitas superaddita propterea est aquis, & postmodum cõpletè datur virtus aquæ in actuali baptismo, per hoc quòd Christus baptizãs vtitur illa aqua: ita in proposito verba ista potius quàm alia ipso Christo sanctifi-

Infrà ar. 5. cor. cata sunt inchoatiuè, cõpletè autem vim sortiuntur, quum Chri-

Et 4. dist. 3. Et dist. 8. q. 2. ar. 3. & in dist. 19. in expo. lit. ad 6. & 8. stus per sacerdotem illa profert ad confectionem huius sacramenti, nem huius sacramenti, talis enim vsus verborũ est constituitus à Christo, vt per hæc verba efficaciæ in ora tione, qua vtitur nec oportet aliquã superappositionem adiungere, sed in veritate exhibetur. vnde subditur, Qui p vobis effundetur. Interna autẽ inspiratio ex huius sanguinis virtute procedit: secundum quod passione Christi iustificamur.

¶ Ad quartum dicendũ, q⁹ hoc Testamentũ est nouum ratione exhibitionis. Dicitur autẽ æternũ tam ratione æternæ Dei præordinationis, quàm etiã ratione æternæ hæreditatis, quæ per hoc Testamẽtum disponitur. Ipsa etiam persona Christi, cuius sanguine Testamentum disponitur, est æterna.

¶ Ad quintũ dicendum, q⁹ mysteriũ hîc ponitur, nõ quidem ad excludendam rei veritatem, sed ad ostendendam occultationem: quia & ipse sanguis Christi occulto modo est in hoc sacramẽto, & ipsa passio Christi occultè fuit figurata in veteri Testamento.

¶ Ad sextum dicẽdum, quòd dicitur mysterium fidei, quasi fidei obiectum: quia q⁹ sanguis Christi secundũ veritatem sit in hoc sacramento, sola fide tenetur: ipsa etiam Christi passio per fidem iustificat. Baptismus autem dicitur sacramentum fidei, quia est quædam fidei protestatio. Hoc autem est sacramentum charitatis, quasi figuratiuum & effectiuum.

¶ Ad septimum dicendum, quòd (sicut dictum est) sanguis seorsum cõsecratus à corpore, expressius repræsentat passionẽ Christi. Et ideo potius in consecratione sanguinis sit mentio de passione Christi & fructu ipsius, quàm in consecratione corporis.

¶ Ad octauum dicẽdum, quòd sanguis passionis Christi, nõ solùm habet efficaciam in Iudæis electis, quibus exhibitus est sanguis veteris Testamenti, sed etiam in Gẽtilibus, nec solùm in sacerdotibus, qui hoc conficiũt sacramentum, vel alijs, qui sumpsit, sed etiam in illis pro quibus offertur. Et ideo signãter dicit, pro vobis Iudæis, & pro multis, scilicet Gentilibus: vel, pro vobis manducantibus, & pro multis pro quibus offertur.

¶ Ad nonum dicendum, quòd Euangelistæ non intendebant tradere formas sacramentorum quas in primitiua Ecclesia oportebat esse occultas: vt dicit Dionys. in fine Cæl. hierar. sed intenderunt historiam de Christo texere. Et tamen hæc omnia ferè verba ex diuersis Scripturæ locis accipi possunt. Nã quod dicitur, hic est calix, habetur Luc. 22. & primæ Corint. 11. Matth. autem 26. dicitur, hic est sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Quòd autem additur, æterni, & iterum, mysterium fidei, ex traditione Domini habetur, quæ ad Ecclesiam per Apostolos peruenit: secundum illud primæ Corinth. 11. Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum prædictus verbi formarum insit aliqua vis creata, effectiua consecrationis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd prædictis verbis formarum non insit aliqua vis creata, effectiua consecrationis. Dicit enim Damasce. in 4. lib. Sola virtute Spiritus sancti fit conuersio panis in corpus Christi: sed virtus Spiritus sancti est nere qualitatẽ. Et hoc exẽplo in artificialib⁹ videtur manifestari: nã manus assumi potest, & de facto assumit̃ à multis artib⁹ in instrumentũ: nec oportet artẽ fu torĩã aut fabrilẽ aut musicam, aliquã qualitatẽ superaddere manui, quã illa vtitur: sed ex hoc ipso q⁹ ars vtit̃ manu, man⁹ est quædã vis artis illius, & sic de aliis. Et hoc multò verius est referendo tẽ creatã ad diuinam virtus increata. Ergo nulla virtute creata ea horum verborum cõficitur hoc sacramentum.

¶ Præterea, Opera miraculosa nõ fiunt aliqua virtute creata, sed sola virtute diuina: vt in Prima parte habitum est. Sed conuersio panis & vini in corpus & sanguinẽ Christi, est opus non minus miraculosum, quàm creatio rerum, vel etiam formatio corporis Christi in vtero virginali. Quæ quidem nulla virtute creata fieri potuerunt. Ergo neque hoc sacramentum cõsecratur aliqua virtute creata dictorum verborum.

¶ Præterea, Prædicta verba non sunt simplicia, sed ex multis composita: nec simul, sed successiuè proferũtur. Conuersio autem prædicta (vt suprà dictum est) fit in instãti vnde oportet quòd fiat per simplicem virtutem. Non ergo fit per virtutem horum verborum.

SED CONTRA est quod Amb. dicit in lib. de Sacramentis: Si tanta est vis in sermone domini Iesu, vt inciperet esse quod non erat, quantò magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud commutẽtur? Et sic quod erat panis ante consecrationem, iam corpus Christi est post consecrationem: quia sermo Christi creaturã mutat.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Eucharistiæ sacramẽtũ cæteris sit dignius, verba formalia huius sacramẽti necesse est habere virtutem quandam creatam consecrationis effectiuam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerũt nullam virtutem creatam esse nec in prædictis verbis ad transubstantiationem faciendam, nec etiam in alijs sacramentorũ formis, vel etiam in ipsis sacramẽtis ad inducendos sacramẽtorũ effectus. Quod (sicut suprà habitum est) & dictis sanctorum repugnat, & derogat dignitati sacramentorum nouæ legis. Vnde cùm hoc sacramentum sit præ cæteris dignius (sicut suprà dictum est) consequens est quòd in verbis formalibus huius sacramẽti sit quædam virtus creata ad conuersionem huius sacramenti faciendam, instrumentalis tamen, sicut & in alijs sacramentis: sicut suprà dictum est. Cùm enim hæc verba ex persona Christi proferantur, ex eius mandato consequuntur virtutem instrumentalem à Christo: sicut & cætera eius facta vel dicta habent instrumentaliter salutiferam virtutem, vt suprà dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur sola virtute Spiritus sancti panem in corpus Christi conuerti, non excludit̃ virtus instrumentalis, quæ est in forma huius sacramenti: sicut cùm dicitur, Solus faber facit cultellum, non excludit̃ virtus martelli.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opera miraculosa, nulla creatura potest facere quasi agens principale, potest tamen ea facere instrumentaliter: sicut ipse tactus manus Christi sanauit leprosum. Et per hunc modum verba Christi conuertunt panem in corpus Christi. Quod quidem fieri non potuit in conceptione corporis Christi qua corpus Christi formabatur, vt aliquid à corpore Christi procedens haberet instrumentalem virtutem ad ipsius corporis formationem. In creatione etiam non fuit aliquod extremum, in quod instrumentalis actio creaturæ posset terminari: vnde non est simile.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd prædicta verba quibus fit consecratio, sacramentaliter operantur. Vnde vis conuersiua, quæ est in formis horum sacramentorum, consequitur significationem, quæ in prolatione vltimæ dictionis terminatur. Et ideo in vltimo instanti prolationis verborum, prædicta verba consequuntur hanc virtutem, in ordine tamen ad præcedentia. Et hæc virtus est simplex ratione simplicis significati: licet in ipsis verbis exterius prolatis, sit quædam compositio.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm prædictæ locutiones sint veræ.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd prædictæ locutiones non sint veræ. Cùm enim dicitur, hoc est corpus meum, ly hoc, est demonstratiuũ substantiæ. Sed secũdum prædicta, quando profertur hoc pronomen, hoc, adhuc est ibi substantia panis: quia transubstantiatio fit in vltimo instanti prolationis verborum. Sed hæc est falsa, panis est corpus Christi: ergo & hæc est falsa, hoc est corpus meum.

¶ Præterea, Hoc pronomen, hoc, facit demõstrationem ad sensum. Sed species sensibiles quæ sunt in hoc sacramẽto, neq; sunt ipsum corpus Christi neque accidentia corporis Christi. Ergo hæc locutio nõ potest esse vera, hoc est corpus meum.

¶ Præterea, Hæc verba (sicut dictũ est) sua significatione efficiunt conuersionem panis in corpus Christi. Sed causa effectiua præintelligitur effectui. Ergo significatio horũ verborum præintelligitur conuersioni panis in corpus Christi. Sed ante conuersionẽ hæc est falsa, hoc est corpus meũ. Ergo simpliciter est iudicandum quòd sit falsa. Et eadem ratio est de hac locutione, hic est calix sanguinis mei, &c.

¶ SED CONTRA est, quòd hæc verba proferuntur ex persona Christi. Qui de se dicit Ioan. 14. Ego sum veritas.

CONCLVSIO.

¶ Verissima fuisse consecrationis corporis & sanguinis Christi verba credẽdum est, quæ veritas proferre dignata est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quòd in hac locutione, hoc est corpus meum, hæc dictio, hoc, importat demonstrationem vt conceptam, & non vt exercitam: quia tota ista locutio sumitur materialiter, cùm recitatiuè proferatur. Recitat enim sacerdos Christum dixisse, hoc est corpus meum. Sed hoc stare non potest: quia secundum hoc verba hæc non applicarentur ad materiam corporalem præsentem. & ita non perficeretur sacramentum: dicit enim August. super Ioan. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Et præterea ex hoc totaliter non euitatur difficultas huius quæstionis: quia eædem rationes manent circa primam prolationem, qua Christus hæc verba protulit, quare manifestum est, quòd non materialiter, sed significatiuè sumebantur. Et ideo dicendum est, quòd etiam quando proferuntur à sacerdote significatiuè, & non tantum materialiter sumuntur. Nec obstat quòd sacerdos ea recitatiuè profert, quasi à Christo dicta: quia propter infinitam virtutem Christi, sicut ex contactu carnis suæ, vis regenerativa peruenit non solùm ad illas aquas, quæ Christum tetigerunt, sed ad omnes vbique terrarum, per omnia futura secula, ita etiam ex prolatione ipsius Christi, hæc verba virtutem consecratiuam sunt consecuta à quocunque sacerdote dicantur, ac si Christus ea præsentialiter proferret. Et ideo alij dixerunt, quòd hæc dictio, hoc, in hac locutione facit demonstrationem, non ad sensum, sed ad intellectum: vt sit sensus, hoc est corpus meum, id est significatum per hoc, est corpus meum. Sed nec hoc stare potest: quia cùm in sacramentis hoc efficiatur quod significatur, non fieret per hanc formam, vt corpus Christi sit in hoc sacramento secundum veritatem, sed solùm sicut in signo. Quod est hæreticum, vt suprà dictum est.

Et ideo alij dixerunt, quòd hæc dictio, hoc, facit demonstrationem ad sensum, sed intelligitur hæc demonstratio, non pro illo instanti locutionis quo profertur hæc dictio, sed pro vltimo instanti locutionis: sicut cùm aliquis dicit, nunc taceo, hoc adverbium, nunc, facit demonstrationem pro instanti immediatè sequenti locutionem. est enim sensus, istam his verbis dictis, taceo. Sed nec hoc stare potest: quia secundum hoc, huius locutionis esset sensus, corpus meum est corpus meum. Quod prædicta locutio non facit: quia hoc fuit etiam ante profationem verborum: vnde nec hoc prædicta locutio significat. Et ideo aliter dicendum est, quòd sicut prædictum est, hæc locutio habet virtutem factiuam conuersionis panis in corpus Christi. Et quia hæc comparatur ad alias locutiones, quæ habent solùm vim significatiuam, & non factiuam, sicut comparatur conceptio intellectus practici, quæ est factiua rei, conceptioni intellectus nostri speculatiui, quæ est accepta à rebus: nam voces sunt signa intellectuum, secundum Philosophum. Et ideo sicut conceptio intellectus practici non præsupponit rem conceptam, sed facit eam, ita veritas huius locutionis non præsupponit rem significatam, sed facit eam. sic enim se habet verbum Dei ad res factas per verbum.

Hæc autem conuersio non fit successiuè, sed in instantifitcut dictum est. Et ideo oportet qui dem intelligere prædictam locutionem secundum vltimum instans prolationis verborum: non tamen ita quòd præsupponatur ex parte subiecti id quod est terminus conuersionis, scilicet quòd corpus Christi sit corpus Christi, neque etiam illud quod fuit ante conuersionem, scilicet panis: sed id quod communiter sequitur, & habet quantum ad vtrunque, scilicet contentum in generali sub istis speciebus. Non

¶ Super Quæstionis septuagesimaoctaue Articulum quintum.

Annot. IN art. 5. eiusdem quæstionis tres difficultates tangendæ sunt, prima de veritate, secunda de consignificatione, tertia de demonstratione. De enuntiationis igitur huius sacramentalis, hoc est corpus meum, veritate scito aliquid esse certũ & aliquid in quæstione verti. Nam certũ est ipsam in quolibet instanti temporis quo est esse veram vel falsam: quia aut fic est, & est vera: aut non fic est, & est falsa. In dubio autẽ vertitur, an prius natura quàm conuersio sit, sit vera aut falsa. Et est ratio dubij: quia sacramentalis hæc oratio est cõuersiua: ac per hoc prius natura est, quàm conuersio, quæ est suus effectus: & ꝓptetea dubitatur, an in illo priori naturæ sit vera vel falsa. Et Sco. quidem in 4. dist. 4. declinauit in opinionem tertiam, q⁹ nec vt vera nec vt falsa, sed vt neutra se habet. Autor autẽ in hoc articulo tam in cor. quã in responsione ad tertium, tenet quòd oratio ista vt vera, practice tamen, seu causaliter in illo priori materię cõcurrit. De intellectu siquidem speculatiuo solo intelligendum est, q⁹ ab eo quod res est, vel non est, oratio dicitur vera vel falsa. nam licet de vtroque intellectu verificetur, quòd ab eo quod res est vel nõ est, oratio dicitur vera vel falsa formaliter: practicus tamen intellectus ꝓiusquam res sit, est vere tus practice seu causaliter: quia non præsupponit, sed facit rẽ esse, vnde denominatur vetus formaliter.

4. dist. 8. 1. art. 1. 4.

¶ Circa consignificationem autem omnes conuenire in hoc videtur, quòd hæc loquutio, hoc est corpus meum, intelligitur secundum vltimum instans prolationis verborũ, sed diuersa opinionũ est: quia alij putant contingere hoc ex virtute sermonis: alij autẽ opinantur non esse hoc ex virtute sermonis, sed ex intentione sacramentali. Et quoniã obscura ob consuetudinem redditur difficultas hæc, dicendũ est, vt clara fiat. Distingue igitur de tẽpore seu instanti, quo oratio significat, vel de tẽpore seu instanti, pro quo oratio significat: aliud est enim quando oratio consignificat, & aliud est, quando per orationẽ consignificatũ, vt patet dicẽdo, Petrus crucifixus est: quãdo enim oratio ista significatur? nõ est quã proferũtur, sed quãdo consignificatum est tẽpus præteritum, vt patet. Significatio autẽ orationis nõ est, nisi oratio sit integra integritate essentiali: quoniã, oratio nõ est essentialiter integra, non est oratio, & cõsequẽter nõ significat: integra autẽ nõ est oratio, nisi in termino prolationis. & propterea oratio nõ significat nisi in termino suæ prolationis. Et qa consignificare præsupponit significare, vtpote adiacens illi: ideo oratio sicut nõ significat, ita nec cõsignificat, nisi in termino suæ prolationis. Nec est hoc solùm verũ de tota oratione, sed & de partibus, vt integrant totã. Et de copula quidẽ declaratur dupliciter. tum ex eo q⁹ ly est, significat cõpositionẽ, quã sine extremis nõ est intelligere: nõ enim potest intelligi cõpositio prior his quæ cõponũtur, tũ qa expetimur q⁹ huius orationis, lignum est albũ, postquã prolatæ sunt primæ dictiones, scilicet lignum est, antequã proferatur ly albũ, ly est nõ significat cõpositionem ligni cũ albo, quod cõmunitur, si ponamus orationem sistere: tũc enim manifestè apparet nõ præsignificatã esse cõpositionẽ dictam per ly est. Significat ergo ipsam cõpositionem nõ quando profertur, sed quando cõiungit prædicatũ subiecto: quod nihil aliud est dicere quàm cũ oratio est integra. Et quia prius natura significatur quã cõsignificatur: ideo ly est, ficut nõ cõsignificat cõpositionẽ ante integritatẽ orationis: nec cõsignificat tũc, quãdo proferũtur sed tũc quãdo integratur oratio. De subiecto aũt dupliciter etiã idem manifestatur in proposito. tum quia talia sunt subiecta, qualia permittũtur à prædicatis. & ꝓptera ante prædicata non habent suppositionẽ suã. tũ qa clarè percipimus, q⁹ dictis istis duabus dictionibus, homo est, vt formetur ꝓpositio de tertio adiacẽte, nullus intellectus habetur tã subiecti quã copulæ. Sed vatiabitur vtriusq; sensus iuxta varietatẽ prædicati: vt patet formando duas propositiões, quarum vna sit, homo est albus, & altera, homo est ꝑticularis. Et quia varietas prædicati varietatẽ inducit, & in tota oratione, & in subiecto, & copula: vt patet discurrenti. Et similiter oratio ista, hoc est corp⁹ meũ, ly hoc, nõ demonstrat tunc quũ profertur, neque ly est, significat aut cõsignificat tunc quum protertur, cõpositionẽ seu coniunctionẽ inter ly hoc, & corpus Christi. Vt ex hoc conuincitur. q⁹ ũ quis subiungẽdo nõ apponeret corpus meũ, sed ly panis, aut ly pronomẽ, enuntiatio non esset falsa: quarũ tamẽ vtrãq; oporteret esse falsam, ũ ly est significasset, tunc quum proferebatur cõiunctionẽ inter hoc & corpus Christi. Loquẽdo igitur de qñ oratio seu verbalis copula significat, aut cõsignificat, sentiẽdum est q⁹ tũc primò significat aut cõsignificat quũ primo oratio integratur, & hoc nõ ex intentione proferẽtis, sed ex vi ipsius oratiõis: vt patere põt ex dictis. Nec ilud quando significatur aut cõsignificatur per orationẽ seu copu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lam verbalem: sed est quando adiacens seu mensurans significationem & consignificationem: attenditur enim secundum mensuram orationis significantis & consignificantis, vt patet in orationibus de præterito. Et vt hoc cõcludamus, istud quãto se tenet ex parte mensuræ seu durationis enuntiationis significantis & consignificantis: illud verò quando quod per copulam seu orationẽ consignificatur, se tenet ex parte mensuræ seu durationis rei significatæ, & propterea clarè patet, hæc duo quãdomaximè abinuicem posse distare, quantum distat mensura integræ orationis à mensura rei significatæ. Et hinc patet, commune esse omni enuntiationi significare & consignificare tunc quũ integratur: quãdo primò est oratio, & per hoc tũc primò significat & cõsignificat. Sed sicut orationes differũt inter se quantum ad res significatas, ita etiam differunt quantum ad quando, seu tempora consignificata. Et hæc in communi dicta, si perspexeris, ambiguitates, per quas discurrit Scotus, euanescent.

Descendendo autem ad propositum, aduertendum est quòd contingit ista duo quando scilicet ex parte mensuræ significationis & ex parte mensuræ rei significatæ) coincidere in vnum & idem quandosita quòd illud idem tunc fit, quando oratio significat & consignificat, & quando significatum consignificatur esse. Contingit autem hoc in proposito ex ratione in litera reddita, quia scilicet oratio ista, hoc est corpus meum, est conuersiua panis in corpus Christi in substãtia: & oratio ista significat cõuersionem ipsam vt in termino. Ex re siquidem significata, habetur, quòd ly est consignificat instans conuersionis panis in corpus Christi, seu (& in idem redit) quo primò hoc est corpus Christi, & quia illud instans coincidit cum instanti, quo hæc oratio integratur, ideo dicitur & bene, quod oportet hanc orationẽ intelligere secundum vltimũ instans prolationis. Et * Alibi quoniam cõsignificate instans cõuersionis conuenit huic orationi ex natura sua, qua est oratio sacramentalis seu fãctiua conuersionis seu conuersiua panis in corpus Christi: ideo ex virtute sermonis talis, scilicet sacramentalis conuertisui, habet hæc oratio q̃ consignificet instans conuersionis.

4. dist. 8. q. 2. ar tic. 4. q. 2. & di 11. qõ. 2. art. 1. q. 1. ad 4. Et 1. Co. 11. lec. 6. col. 1.

exangue

¶ *Num his verbis, hoc est corpus meũ, demonstretur contentum in generali.*

Quæstio. ¶Circa demonstrationem verò quam facit ly hoc, quum dicitur, hoc est corpus meum, licet varia verba dicantur: quoniam in litera dicitur demonstrari contentum in generali sub istis speciebus, Scotus autem specificando dicit demonstrari indiuiduum entis: quia ly hoc quantum est ex se, demonstrat indiuiduum vniuersalissimi, vtpote de quo possint omnia inquiri: mihi tamen videtur, quòd enim faciunt hæc verba quòd corpus Christi sit corpus Christi, neque quòd panis sit corpus Christi: sed quòd contentum sub his speciebus, quòd prius erat panis, sit corpus Christi. Et ideo signanter non dicit Dominus, hic panis est corpus meum, quod esset secundum intellectum secundæ opinionis: neque, hoc corpus meum est corpus meum, quod esset secundum intellectum tertiæ. sed in generali, hoc est corpus meum, nullo nomine appposito à parte subiecti: sed solo pro nomine, quod significat substantiam in communi, sine qualitate, sid est forma determinata.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc dictio hoc, demonstrat substantiam: sed absque determinatione propriæ naturæ, sicut dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc pronomen hoc, non demonstrat ipsa accidentia: sed substantiam sub accidentibus contentam, quæ primò fuit panis, & postea est corpus Christi. Quod licet non informetur his accidentibus, tamen sub eis continetur.

¶Ad tertium dicendum, quòd significatio huius locutionis præintelligitur rei significatæ ordine naturæ, sicut causa naturaliter est prior effectu. Non tamen ordine temporis: quia hæc causa simul habet secum suum effectum. Et hoc sufficit ad veritatem locutionis.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrum forma consecrationis panis, consequatur suum effectum, antequam perficiatur forma consecrationis vini.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd forma consecrationis panis, non consequatur suum effectum quousque perficiatur forma consecrationis vini. Sicut enim per consecrationem panis incipit esse corpus Christi sub hoc sacramento, ita per consecrationem vini incipit esse sanguis. Si ergo verba consecrationis panis haberent suum effectum ante consecrationem vini, sequeretur quòd in hoc sacramento inciperet esse corpus Christi * sine sanguine, quod est inconueniens.

¶Præterea, Vnum sacramentum, vnum habet complementum: vnde licet in baptismo sint tres immersiones, non tamen prima immersio consequitur suum effectũ, quousque tertia fuerit terminata. Sed totum hoc sacramentum est vnum, vt suprà dictum est. Ergo verba, quibus consecratur panis, non consequuntur suum effectum sine verbis sacramentalibus, quibus consecratur vinum.

¶Præterea, Ipsa forma consecrationis panis, sunt plura verba, quorum prima non cõsequuntur effectum, nisi prolato vltimo: sicut dictum est. Ergo pari ratione nec verba, quibus consecratur corpus Christi, habent effectum, nisi prolatis verbis, quibus sanguis Christi consecratur.

¶SED CONTRA est, quòd statim dictis verbis consecrationis panis, hostia consecrata proponitur populo adoranda. Quod non fieret, si non esset ibi corpus Christi: quia sic ad idololatriam pertineret. Ergo verba consecrationis panis, suum effectum consequuntur, antequam proferantur verba consecrationis vini.

CONCLVSIO.

¶Verba consecrationis panis effectum suum consequuntur non prolatis verbis consecrationis vini.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam antiqui doctores dixerunt, quòd hæ duæ formæ, scilicet consecrationis panis & vini, seinuicem expectant in agendo: ita scilicet quòd prima non perficit suum effectum antequam proferatur secunda. Sed hoc stare non potest: quia (sicut dictum est) ad veritatem huius locutionis, hoc est corpus meum, requiritur propter verbum præsentis temporis, quòd res significata simul tempore sit cum ipsa significatione locutionis, alioquin si in futurum expectaretur res significata, apponeretur verbum futuri temporis, non autem verbum præsentis: ita scilicet quòd non diceretur, hoc est corpus meum, sed hoc erit corpus meum. Significatio autem huius locutionis completur statim completa locutione horum verborum: & ideo oportet rem significatam statim adesse. Quæ quidem est effectus huius sacramenti: alioquin locutio non esset vera. Est etiam hæc positio contra ritum Ecclesiæ: quæ statim post prolationem verborum, corpus Christi adorat. Vnde dicendum est, quòd prima forma non expectat secundam in agendo, sed statim habet suum effectum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex hac ratione videntur fuisse decepti illi, qui prædictam positionem posuerunt. Vnde intelligendum est, quòd facta consecratione panis, est quidem corpus Christi ibi ex vi sacramenti, & sanguis ex reali concomitantia: sed post modum per consecrationem vini, fit ibi econuerso sanguis Christi ex vi sacramenti, corpus autem ex reali concomitantia. Ita quòd totus Christus est sub vtraque specie: sicut suprà dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum est vnum perfectione (sicut suprà dictum est) inquantum scilicet constituitur ex duobus, scilicet cibo & potu, quorum vtrunque per se habet suam perfectionem. Sed tres immersiones baptismi ordinantur ad vnum simplicem effectum. Et ideo non est simile.

¶Ad tertium dicendum, quòd diuersa verba quæ sunt in forma consecrationis panis, constituunt veritatem vnius locutionis: non autem verba diuersarum formarũ. Et ideo non est simile.

ad propriam certámque notitiam sacramenti huius spectat res demonstrata: ratio illa ad communia nominum in Deo posthabenda est, ne in ambiguo nos demonstratio relinquat: sed certos demõstratio reddat, quòd hæc substantia est corpus Christi.

¶ Super

¶ Super Quæstionem septuagesimamnonam.

Circa effectus Eucharistiæ in nobis, aduertẽdum est quòd in litera ponũtur numero sex, scilicet adeptio gloriæ, collatio gratiæ, remissio peccati mortalis, remissio peccati venialis, remissio pœnæ pro peccatis debitæ, & præseruatio à peccando. De quibus duo declaranda sunt, scilicet tempus & modus: cum quibus etiã simul declarabitur subiectũ.

¶De tempore quidem aliquid clarum est, & aliquid ambiguũ. Nam de primo effectu, scilicet vita æterna, constat tẽpus exequutionis nõ oportere esse tẽpus sumptionis Eucharistiæ: sumpta si quidẽ longè antè Eucharistia, contingit effectũ æternæ vitæ subsequi: iuxta verbũ Domini, Qui manducat hunc panẽ, viuet in æternũ.

Anton. 1a. p. tit. 4. cõtr. 4. & 5. dub. in dubium verũtur, sent. 12. an vnus & idem sit tempus quo sumitur hoc sacramentũ, & quo in eo quoniõe ponuntur illi effectus: & propterea singillatim declarãdi sunt. 4. q. 1. q. 1. ar. 1. ad 2.

¶De aliis verò effectibus in dubium venitur, quòd scilicet sit idem tempus quo sumitur hoc sacramentũ, & quo in eo quoniõe ponuntur illi effectus: & propterea singillatim declarãdi sunt.

¶Secundus igitur effectus, qui est gratia gratum faciens, tres ramos habet, prout tripliciter contingit consequi gratiam, scilicet vel de nouo acquirere ipsam vitam gratiæ: vel præsuppositã gratiã, acquirere de nouo augmentũ gratiæ: vel acquere de nouo actualem delectationem ac refectionem spiritualem secũdum vitã gratiæ: hæc enim tria comprehenduntur sub vno effectu Eucharistiæ: quũ dicitur quòd confert gratiam. Potest siquidẽ intelligi, quòd confert gratiã habitualem, vel primã, vel augmentando primã, aut gratiam actualem spiritualis refectionis ac delectationis in actu charitatis. Et quia primam gratiam sumptio huius sacramẽti nõ per se confert, sed per accidens, hoc est propter contingentẽ sumentis dispositionem: quoniam per se præsequirit sumentem viuũ, prima autem gratia mortuo datur: ideo sepius primæ gratiæ per accidens consideratur, & videtur coincidere cum tempore sumptionis: quã fi existens in peccato mortali sibi incognito, quãdo sumit hoc sacramentum, non resuscitatur ad vitam, nõ appareat quare deinceps ex virtute huius sacramẽti resuscitabitur. Intelligo autẽ in tota hac materia per tẽpus sumptionis Eucharistiæ, non illã solã moriam, quia deglutitum fed cum consequente temporis spatio, quo Christi corpus sacramentaliter in sumẽte perseuerat. Est enim tunc præsens corporaliter in nobis, ac per hoc pascens & illuminans spiritualiter animam: vt sic etiam illud impleatur, Quandiu fum in mundo, lux sum mundi. Attestatur autem huic sententiæ necessaria mentis occupatio communicantium, & præcipuè sacerdotum circa reuerentiam exteriorem huius sacramenti, ne scilicet aut sanguis effundatur, aut partes hostiæ dentibus, aut palato hæreant, & huiusmodi, quo fit vt magis effectus sacramenti (puta contritio) cũm prima datur gratia, in tempore consequente sumptionis, quãm in ipsa sumptione appareat, & simile videtur de aliis effectibus actualibus. Puto tamen posse contingere, vt sumens sit ita dispositus, quòd nec consequatur vitam gratiæ, nec de nouo mortaliter peccet sumendo, sed ita excuseture à peccato in sumendo, vt propinquior fiat vitæ gratiæ, ex quæ præponderat (quoniam alsi quos actus attritionis & desiderij diuinæ gratiæ, paulatim perducatur diuina duce misericordia ad occasiones vetæ contritionis, vt tandem alia forte vice sumẽdo, gratiam veræ cõritionis percipiat. Moueor autẽ ad hoc, quia nullã apud me habeo rationẽ cogentẽ ad alterũ horũ: Scilicet existens in peccato mortali facta diligenti, quanuis nõ sui sufficiẽti, probatione, cõmunicãdo aut iustificaturaut, peccat mortaliter. videtur enim, vt dicit Scotus, dicitur quòd licet primum nomen, loco cuius potest poni hoc, sit indiuiduum entis communissimi analogice etiam ad entia rationis: quia tamen certitudo demonstratæ rei præponderat (quoniam

QVAESTIO SEPTVAGESIMANONA, De effectibus sacramenti Eucharistiæ in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de effectibus huius sacramenti.

¶Et circa hoc quæruntur octo.

¶Primò, vtrùm hoc sacramentum conferat gratiam.

¶Secundò, vtrùm effectus huius sacramẽti sit adeptio gloriæ.

¶Tertiò, vtrùm effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

¶Quartò, vtrùm per hoc sacramentum remittatur peccatum veniale.

¶Quintò, vtrùm per hoc sacramentum tota pœna peccati remittatur.

¶Sextò, vtrùm hoc sacramentum, homines præseruet à peccatis futuris.

¶Septimò, vtrùm hoc sacramentum prosit alijs, quàm sumentibus.

¶Octauò, de impedimento effectus huius sacramenti.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm per hoc sacramentum conferatur gratia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentum non conferatur gratia. Hoc enim sacramentum est nutrimentum spirituale. Nutrimentum autẽ non datur nisi viuenti. Cùm ergo vita spiritualis sit per gratiam, non competit hoc sacramentum nisi habenti gratiam. Non ergo per hoc sacramẽtũ cõfertur gratia, vt primò habeatur, similiter etiam nec ad hoc quòd augeatur: quia augmentũ spirituale pertinet ad sacramentũ confirmationis, vt dictũ est. Non ergo per hoc sacramentum gratia cõfertur.

¶Præterea, Hoc sacramentum confertur vt quędã spiritualis refectio. Sed refectio spiritualis magis videtur pertinere ad vsum gratiæ, quàm ad gratię collationẽ. Ergo videtur q̃ per hoc sacramẽtũ gratia nõ conferatur.

¶Præterea, Sicut suprà dictum est, in hoc sacramento corpus Christi offertur pro salute corporis, sanguis autẽ pro salute animæ. Sed corpus non est subiectũ gratiæ, sed anima: vt in Secunda parte habitum est. Ergo ad minus quantum ad corpus per hoc sacramentum gratia non confertur.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Sed vita spiritualis est per gratiam. Ergo per hoc sacramentum gratia confertur.

CONCLVSIO.

¶ Sacro sanctum Eucharistiæ sacramentum gratiam conferre necessariũ est, cum Christum qui omnis gratiæ origo est, contineat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd effectus huius sacramenti debet cõsiderari, primò quidem & principaliter ex eo quod in hoc sacramento cõtinetur, quod est Christus. Qui sicut in mũdum visibiliter veniẽs, contulit mundo vitam gratiæ (secundum illud Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est) ita in hominem sacramentaliter veniens, vitam gratiæ operatur: secundum illud Ioan. 6. Qui manducat me, viuet propter me. Vnde & Cyri. dicit, Viuificatiuum Dei verbũ, vniens seipsum proprię carni, fecit ipsam viuificatiuã. decebat ergo eum nostris quodãmodo vniri corporibus per sacram eius carnem & pretiosum sanguinem: quæ accipimus in benedictionẽ viuificatiuam in pane & vino. Secundò consideratur ex eo quòd per hoc sacramentum repræsentatur, quod est passio Christi: sicut supra dictum est. Et ideo effectus quẽ passio Christi fecit in mundo, hoc sacramẽtum facit in homine. Vnde super illud Ioan. 19. Continuò exiuit sanguis & aqua, dicit Chryf. Quia hinc fuscipiunt principium sacra mysteria cùm accesseris ad tremendum calicem, vt ab ipsa bibituras Christi costa, ita accedas. Vnde & ipse Dominus dicit Matt. 26. Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum. Tertiò consideratur effectus huius sacramẽti ex modo, quo traditur hoc sacramentum, quod traditur per modum cibi & potus. Et ideo omnem effectum, quẽ cibus & potus materialis facit, quantum ad vitã corporalem (quòd scilicet sustentat, auget, reparat, & delectat) hoc totum facit hoc sacramentum quantum ad vitam spiritualẽ. Vnde Amb. dicit in lib. de Sacramentis: Iste panis est vitæ æternæ, q̃ animæ nostræ substantiam sulcit. Et Chryso. dicit super Ioan. Constat nobis desiderantibus & palpare, & comedere, & amplecti. Vnde & ipse Dominus dicit Ioã. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quartò consideratur effectus huius sacramenti ex speciebus, in quibus traditur hoc sacramẽtum. Vnde Auguſt. ibidem dicit, Dominus noster corpus & sanguinem suum in eis rebus commendauit, quæ ad vnum aliquid rediguntur ex multis: nanque aliud, scilicet panis, ex multis granis in vnum constat, aliud, scilicet vinum, in vnum ex multis acinis de seipsis testantur actus similes feruẽtissimæ charitati, & tamen certũ est, q̃ sicut amor Dei nõ est otiosus, sed operatur magna, si est, ita tã magna augmẽtatio amoris Dei non est otiosa, sed operatur multa maiora, quàm prius proportionaliter fi est. & consequenter si longè maiora operari tenuit, longe maior charitas non est: & tamen longè maior ponitur esse in singulis celebrationibus, quantuncunque parum creuisset charitas sacerdotis, qui toc annis diebus ferè singulis in gratia celebranit. Præter autem hanc ex experientia conijecturam, in promptu ratio cum auctoritate suffragatur, sacramentum enim hoc, quia datur per modum cibi & potus (dicente Domino, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus) non auget, sicut nec nutrit, nisi per modum nutrimenti: sed alimento corporali ergo sine operatione vitali spiritualis animæ, quæ nutritur, scilicet ista ratio nec nutrit, nec auget. Auctoritas quoque ex eodem fundamento, ex 4. tis articulo datur hoc sacramentum, tum quia sacramenti effectus ex his quæ perdunt, tum, quia phreneticis constat, dari viaticum nõ ad primum & proprium Eucharistiæ effectum, qui est actualis refectio spiritus: & consequenter nec ad nutriendum, nec ad augendum in hac vita gratiam. tum quia phreneticis datur

Viaticum

Universidad de Deusto
Biblioteca

viaticum propter vitam æternam, & propter impugnationes dæmonum: iuxta illud Amb. Recedant procul à potentia præsentiæ tuæ.

¶ Aliter ergo intelliguntur verba literæ de perceptione habituali: vt sit sensus, talis distractus non actualiter, sed habitualiter percipit effectum habitualem seu augmentum gratiæ spiritualis, sicut habitualiter manducationem spiritualem habentia quòd manducans habitualiter tantum, id est habens habitum quo potest spiritualem māducationem actualiter habere (hoc est habendo charitatem) sumens hoc sacramentum absque actuali interiori deuotione, habet etiam habitum percipiendi augmentum. Et sicut non impeditur per peccata venialia, cum huiusmodi distractione, quin per hanc sumptionem mereatur augmentum charitatis exequendum, tamen tempore quo ad hoc erit dispositus. Et secundum hunc sensum tempus augmenti charitatis est, quando sumens est dispositus ad augmentum, siue hoc sit tempore sumptionis, siue post. Minorem tamen dispositionem requirit ad augmentum charitatis ex hoc sacramento, quàm ad augmentum sine sacramento: vt habeatur ratio virtutis sacramentalis: & præsertim huius sacramenti, in quo est ipse Christus. Fouet autem hunc sensum, quòd Autor intendit ponere differentiam inter refectionem spiritualē consistentem in operatione, & augmentum habitus quo ad impediri à peccato veniali. Et sic saluatur differentia, q̄ refectio spiritualis ita tollitur per distractionem, quòd nūquam ex hac sumptione habebitur: augmentum verò habitus habendum relinquitur pòst, sicut & vita æterna.

¶ Tertius autem sensus consistit in declaratione terminorum, dicendo q̄ duobus existentibus per se propriis huius sacramenti effectibus (scilicet operatione & habitu) Autor vtriusque latitudinis id quod præcipuum est, nominauit. Et in latitudine quidem operationis nominauit spiritualem refectionem cum sua delectatione: in latitudine verò habitualium donorum nominauit augmentum gratiæ seu charitatis, vt sic loqueretur de hoc sacramento secundum suam perfectionem, docendo ea quæ ipsius sunt, quatenus aut alterum aut vtrumque eorum confert. Et sic per actualem manducationem Autor non intelligit quancunque actualem deuotionem, sed illam solam, quæ refectio est, quæ spiritualis delectatio animæ est. Et secundum hunc sensum plana sunt omnia & consonant dictis in 4. sen. Habent siquidem se hi duo effectus inter se, non vt necessariam connexionem habentes, sed aliter sine altero ex sacramento hoc haberi potest. Refectio siquidem spiritualis delectationis absq; augmēto habitualis gratiæ in Christo fuit quando sumpsit hoc sacramentum: augmentum verò habitualis gratiæ ex hoc sacramento in valde multis credimus contingere, qui dignè ad hoc sacramentum & deuotè accedunt: & ramen expertes sunt spiritualis dulcedinis, ita vt ipsorum vox ad cælestem Patrem sit: Ecce tot annis seruio tibi, & nunquam dedisti mihi hœdum, vt cum amicis meis epularer. Non igitur docet hæc litera, quòd sumens absque omni actuali deuotione consequitur augmentum gratiæ: sed quòd sumens absque actuali refectione delectationis spiritualis (& hoc ex culpa sua venialis quoniam non est ex defectu sacramenti.) sic inquam sumens sic mente distractus, si quo ad alios actus deuotè accedit, habituale augmentum gratiæ ex hoc non impeditur. quod tamen posset aliunde impediri, puta ex tam parua deuotione, vt non sufficiat disponere ad augmentum gratiæ. Et hæc expositio ample tenda videtur: quoniam quo ad rem omnia consonant. quo ad expositionē verò nominum nulla fit extorsio, sed applicatio communium dictis termini ad principale suppositum & secundum hoc tempus augmenti coincidit eū tempore sumptionis. Posset & quarto modo forte exponi locus iste de augmēto habituali extensiuo ita quòd sacramentum hoc sit extensiuum gratiæ ad actus confortatiuos spiritus, & hoc ipsum sit gratia sacramentalis, quam in anima per modum habitus sacramentum hoc efficiat etiam in mente distractis ex peccato veniali. De tempore autem actualis gratiæ, quæ homini confertur in hoc sacramento, nulla ambiguitas est, quin sit tempus sumptionis sacramenti: tūc enim præsens Christus excitat mentem dispositam ad sui feruentem amorem, atq; ad sentiendam dulcedinē suæ præsentiæ. Sed perfectorum est solidus hic cibus, eorū qui pro consuetudine, &c. Tempus autem remissionis peccati mortalis coincidit cum tempore sumptionis, vt patere potest ex supradictis: quoniā coincidit cum tempore infusionis primæ gratiæ. Tempus quoque remissionis venialium idem est quod tempus sumptionis: quoniam coincidit cum tēpore actualis feruoris charitatis: Et similiter tēpus remissionis pœnæ, si tamen ex actuali deuotione aliqua remittitur: pœna enim, quia remittitur ex hoc sacramento, nō vt sacramentum, sed vt sacrificium est, tempore ipsius sacrificij remittitur, quoniā tunc Deo satisfit. Præter effectus est sacramenti à tempore sumptionis inchoās, & iuxta sumētū cooperationē plus vel minus durat, sicut etiam præseruatio, quæ fit per nutrimentū corporale vnū & idem, in diuersæ dispositiōis hominibus diuersimodè inuenitur, vno magis sumēte inde vires, quā alio, &c. Hæc de tempore.

¶ Superest vt de modo eorundem effectuum dicatur, modus quo effectus isti in anima ab hoc sacramento fiunt, est quòd ordine reliqui mediante primo fiunt. Primus autem effectus est actualis exercitatio charitatis: & mediante hoc reliqui effectus prouenient. Quod tripliciter appet. primò, ex communibus: quia sanus dispositio rationalis creaturę habet vt rationabiliter iustificetur & perficiatur. Rationabiliter autē perfici, est non per modum dormitiēs, sed per modū vigilātis (hoc est ratione actualiter vigilātis, aut etiam mortis, quandoqui dormit, dicente Apostolo, Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Hanc ego pœnā corporalem puto, sæpe ad Deo instigi, ob paruam præparationem, quæ fit ad hoc sacramentum.

Aug. ¶ In responsione ad primum primi arti. eiusdē aduerte q̄ sacramentum hoc potest considerari dupliciter. Primò secundū se: hoc est, secundū rem in ipso contentam & significatam, & sic verificatur de ipso quòd ex se virtutē habet collatiuam gratiæ, ad differētiam reliquorum sacramentorū, quę ex alio (hoc est ex hoc sacramento) acquirunt virtutem gratiæ collatiuam. Nam res significata & contenta in hoc sacramēto est ipse Christus: cuius instrumenta sunt reliqua sacramēta vt virtutibus suis, protegit quod se habet ad reliqua sacramenta vt fons gratię ad riuos gratiārum. Et hinc verifica tur & q̄ quilibet quodcunque sacramentū suscipiēs actu, suscipit hoc sacramentum voto: & q̄ votum cuiusque sacramenti est votū ipsius sacramenti: inam appetens seu sitiens ad fontē riuulum, seu bibens ex riuulo, ad fontem ipsum magis sitit tanquam ad principiū, & præterea in littera dicitur, quòd fine huius sacramenti voto prima non habetur gratia. Et similiter est hoc ei quod Dominus dicit, Nisi mā ducaueritis carnē Filij

Eucharistiam. Nec ex his dictis accipias, nos sentire nunquam conferri gratiam nisi actualiter ratione vtentibus: non enim hoc diximus, sed secundum communia suauis dispositionis creaturæ rationalis sic fieri diximus. Cum quo tamen stat, quòd secundum suauem dispositionem alicuius sacramēti aliter conferatur gratia iustificans: vt patet in baptismo, qui quoniam spiritualis est regeneratio, ex propriis habet vt absq; cooperatione eius, qui baptizatur, gratiam conferat in remissionem peccatorū: generatio enim est mutatio de nō esse ad esse, nec præsupponitur, sed sit viuus, qui generatur, cibus autem virā præsupponit, & nō nisi māducati prodest. Dicta sunt autem hæc, ad fugandam illorum fiduciam, qui putant se consequi semper nouā gratiæ habitualis augmentum, cūm quantulacūq; deuotione celebrent eam distractè: vt vel sic ab huiusmodi negligētiæ somno excitentur, pulsati saltem, ex eo q̄ māducatio sacramentalis, quæ actualiter fit, significat manducationem spiritualē, quæ interius exerceri debet. Et vbi non nisi in fundamento principio, hoc est in habitu saluatur, licet ad vitandum fictionis peccatū mortale sufficiat, ad nutriendum tamen animam nihil prodest timōre hinc, & anima malum venialis peccati, & cor put damnum infirmitatis imbecillitatis, aut etiam mortis, quandoqui incurrit, dicente Apostolo, Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Hanc ego pœnā corporalem puto, sæpe ad Deo instigi, ob paruam præparationem, quæ fit ad hoc sacramentum.

Aug. ¶ In responsione ad primum primi arti. eiusdē aduerte q̄ sacramentum hoc potest considerari dupliciter. Primò secundum se: hoc est, secundū rem in ipso contentam & significatam, & sic verificatur de ipso quòd ex se virtutē habet collatiuam gratiæ, ad differētiam reliquorum sacramentorū, quę ex alio (hoc est ex hoc sacramento) acquirunt virtutem gratiæ collatiuam. Nam res significata & contenta in hoc sacramēto est ipse Christus: cuius instrumenta sunt reliqua sacramēta vt virtutibus suis, protegit quod se habet ad reliqua sacramenta vt fons gratię ad riuos gratiārum. Et hinc verificatur & q̄ quilibet quodcunque sacramentū suscipiēs actu, suscipit hoc sacramentum voto: & q̄ votum cuiusque sacramenti est votū ipsius sacramenti: inam appetens seu sitiens ad fontē riuulum, seu bibens ex riuulo, ad fontem ipsum magis sitit tanquam ad principiū, & præterea in littera dicitur, quòd fine huius sacramenti voto prima non habetur gratia. Et similiter est hoc ei quod Dominus dicit, Nisi mā ducaueritis carnē Filij hominis, & bibetritis eius sanguinē, non habebitis vitam in vobis: loquitur enim Dominus de manducatione spirituali in voto seu in habitu, in quo continetur manducatio spiritualis actualis in voto. Si verò consideretur vius sacramenti huius, quo nobis sacramentaliter iungitur, sic prima gratia non est effectus huius sacramenti, nisi per accidens ex parte subiecti: vt prædictum est, quia datur per modum nutrimenti quod quia nō est nisi viuentis, non facit primam gratiam, qua primo habetur vita Spiritus, sed præsupponit illam. Vnde in articu. 3. ad tertiū Autor loquēs de prima gratia dicit, Sic autem non datur in hoc sacramento.

¶ Super Quæstionis septuagesimanonæ Articulum tertium. Et dist. 12. q. 2. arti. 2. Annot. 4. di 9. art. 3. q. 2. cor. fi. q. 2.

IN artī. 3. in respōsione ad primū, nota nouitie trium expositionum ibi allatarū secundam differre à prima in hoc, quòd perfectio contritionis refertur ad scelera cognita, in prima autem ad oculta: quo ad vtraque enim peritur ablutio per contritionem perfectam.

¶ In responsione ad secundum eiusdem arti. dubium occurrit de veritate differentiæ positæ inter suscipientē baptismum & suscipientē Eucharistiam, quo ad hoc q̄ est esse vel non esse in peccato mortali. Et est ratio dubij: qa vtrobique suscipiens cū cōscientia & affectu peccati mortalis indigne suscipit, nec gratiā tunc cōsequitur: imo de nouo peccat peccato sacrilegij, membri Christi ipse sacramento fingens.

¶ Ad hoc dicitur quòd differentia saluatur & ex parte sacramenti & ex parte suscipientis. Ex sacramento quidē, quia sacramentum Eucharistiæ ex proprio viu habet rationem nutrimēti, ac per hoc conueniē tis viuis & non mortuis. baptismus autem ex propria ratione habet rationem regenerationis & ablutionis: generatio autem non præsupponit, sed facit ens & viuum: & similiter ablutio non præsupponit mundū, sed mundat. Et præterea ex propriis consideranda hæc sacramenta suscipientes dispares habēt. Eucharistia quidem vtuum, baptismus non viuum & immundum: & hæc differentia in littera ponitur. Ex parte autē suscipientis differētia est, quòd suscipienti baptismum sufficit nō ponere obicem ad hoc, vt diuinam consequatur gratiam (vt ex supra habitis patet) qa baptismus omnia condonat: suscipienti autem Eucharistiam non sufficit non ponere obicem, sed oportet gbare seipsum: & sic de pane illo edere. Nec Autor in littera dicit conuenienter accedere ad baptismum habentem cōscientiam & affectū peccati mortalis, magna est enim inter

nis confluit. Et ideo ipse alibi dicit super Ioan. O sacramentum pietatis, ò signum vnitatis, ò vinculum charitatis. Et quia Christus & eius passio est causa gratiæ & spiritualis refectio, & charitas sine gratia esse non potest, ex omnibus præmissis manifestum est, quòd hoc sacramentum gratiam confert.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc sacramentum ex seipso virtutem habet gratiam conferendi. nec aliquis habet gratiam ante susceptionem huius sacramēti: vel nisi ex aliquo voto ipsius, vel per seipsum, sicut adulti: vel voto Ecclesiæ, sicut paruuli: sicut supra dictum est. Vnde ex efficacia virtutis ipsius est, quòd etiam ex voto ipsius aliquis gratiam consequatur, per quā spiritualiter viuificetur. Restat igitur vt cùm ipsum sacramentum realiter sumitur, q̄ gratia augeatur, & vita spiritualis perficiatur. Aliter tamen quàm per sacramentum confirmatiōis, in quo augetur & perficitur gratia ad perfistendum contra exteriores impugnationes inimicorum Christi. Per hoc autem sacramentum augetur gratia, & perficitur spiritualis vita, ad hoc quòd homo in seipso perfectus existat per coniunctionem ad Deum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentū confert gratiam spiritualiter cū virtute charitatis. Vnde Damas. comparat hoc sacramentum carboni, quem Isaias vidit Isa. 6. Carbo enim lignum simplex non est, sed vnitum igni: ita & panis communionis non simplex panis est, sed vnitus diuinitati. Sicut Gregor. dicit in Homil. Pentec. Amor Dei non est otiosus: magna enim operatur, si est. Et ideo per hoc sacramentum quantum est ex sui virtute, non solùm habitus gratiæ & virtutis confertur, sed etiam excitatur in actum: secundum illud secūdæ Corinth. 5. Charitas Christi vrget nos. Et inde est quòd ex virtute huius sacramenti anima spiritualiter reficitur per hoc quòd anima spiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis diuinæ: secundum illud Canti. 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia sacramenta operantur salutem, quam significāt, ideo secundum quandam assimulationem dicitur, quòd in hoc sacramento corpus offertur pro salute corporis, & sanguis pro salute animæ, quanuis vtrunque ad salutem vtriusque operetur, cùm sub vtroque totus sit Christus: vt supra dictum est. Et licet corpus non sit immediatum subiectum gratiæ, ex anima tamen redundat effectus gratiæ ad corpus, dum in præsenti membra nostra exhibemus arma iustitiæ Deo (vt habetur Roma. 6.) & in futuro corpus nostrum fortietur incorruptionem & gloriam animæ.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm effectus huius sacramenti sit adeptio gloriæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd effectus huius sacramenti nō sit adeptio gloriæ. Effectus enim proportionatur suæ causæ. Sed hoc sacramentum competit viatoribus: vnde & viaticum dicitur. Cùm igitur viatores nondum sint capaces gloriæ, videtur quòd hoc sacramentum non causat adeptionem gloriæ.

¶ Præterea, Posita causa sufficienti, ponitur effectus. Sed multi accipiunt hoc sacramentum, qui nunquam peruenient ad gloriam: vt patet per Aug. 21. de Ciu. Dei. Non ergo hoc sacramentū est causa adeptionis gloriæ.

¶ Præterea, Maius non efficitur à minori: quia nihil agit vltra suam speciē. Sed minus troni fidei spesque actum videmus, Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum. Paulum, fidei, obedientiæ, deuotionisque verba professorie audiimus, Domine quid me vis facere? Ex quibus omnibus patet, quòd nō solùm dum regulariter, sed etiam dum miraculosè conuertuntur homines ad Deū, actualis operatio interioris hominis interuenit. Secundò apparet idem ex propriis huius sacramenti, quia sacramentū hoc viuificat animam vt cibus: cibus autem vt sic nō viuificat nisi viuenti, operatione aliqua vitali, cibo vtentem. Si enim esset cibum corporalem nullam haberet animal operationem vitalem intus: imò ipse cibus tali animali: imò nō esset cibus nisi remotè seu in potētia: quoniā cibus materia & obiectum operationum potentiæ vegetatiuæ est. Tertiò apparet hoc ide: discurrendo singillatim per ipsos effectus. Eucharistia siquidē sacramēraliter sumpta ab homine Christū corporali præsentia intus in homine ponens ex parte quidē sui pro primo contactu animæ habet excitationē charitatis, ac actualē vnionē seu transformationē animæ amantis in Christū amatū: ex parte verò animæ primus contactus est ipsa manducatio actualis, quæ est actus charitatis, & magnam latitudinē habet iuxta latitudinē actus charitatis & graduū illorum, & extendit se vsq; ad actum lib. arb. qui tandē charitate perficitur. Ita vt vera contritio fit. Mediante ergo actuali manducatione spirituali, effectus reliqui fiunt ab hoc sacramento. Et de vita quidē æterna verba Domini testantur, dicentis, Qui manducat hunc panē, viuet in æternū. De prima verò gratia & remissione peccati mortalis (quæ tamē per accidēs fit ab hoc sacramēto) ex eo patet, q̄ nisi inchoatiuè salē māducatet carens gratia, illā nō consequeretur: cibus enim nō nisi māducatus viuificat, vnde & Autor in littera tertii ar. de hoc loquēs inquit, Deuotè & reuerēter accedēs consequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ cōtritionē perficiet, vbi ttes operationes interuenire ponit, deuotionem, reuerentiam & conuritionem, quæ scilicet noua charitate informatur, & fit contritio. De augmēto verò habitualis gratiæ, & ex nunc dictis tam communibus quàm propriis, & ex superius discussis, satis patere arbitror: non est enim intelligibile cibum augere absque actuali deuotione: quam absque actuali manducatione etiam fingere non licet. Refectio autem spiritualis, manducatio quædam est, remissio verò peccati venialis & pœnæ, si fit, quum conseq̄tur feruorem charitatis, manifestē manducationem sequitur: nam feruor ipse manducatio est. Præseruatio demum ab offensis Dei, quia directè ad confirmationem cordis, id est voluntatis spectat ex parte animæ, panis autem non nisi manducatus confirmat cor hominis, ideo mediante manducatione spirituali fit. dixi autem directè & ex parte animæ: quoniam non est remotum, quin ex parte Christi præsentis sub sacramento, præseruatio nonnulla fiat per modum custodiæ: propter quam diximus dari phrenetica in articulo mortis

est accipere Christū sub specie aliena, quod fit in hoc sacramento, quàm frui eo in specie propria, quod pertinet ad gloriam. Ergo hoc sacramentum non causat adeptionem gloriæ.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 6. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Sed vita æterna est vita gloriæ. Ergo effectus huius sacramēti est adeptio gloriæ.

CONCLVSIO.

¶ Per Eucharistiæ sacramentum ad vitam præparamur æternam, & gloriæ beatitudinem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento potest considerari & id, ex quo habet effectū, scilicet ipse Christus contentus, & passio eius repræsentata, & id per quod habet effectum, scilicet vsus sacramenti, & species eius. Et quantum ad vtrūque competit huic sacramento, quòd causet adeptionem vitæ æternæ. Nam ipse Christus per suam passionem aperuit nobis aditum vitæ æternæ: secundum illud Hebr. 9. Noui Testamenti mediator est, vt morte intercedente, qui vocati sunt, accipiant repromissionem æternæ hæreditatis. Vnde & in forma huius sacramēti dicitur: Hic est calix sanguinis mei noui & æterni Testamēti. Similiter etiā refectio cibi spiritualis, & vnitas significata per species panis & vini, habentur quidem in præsenti, sed imperfectè: perfectè autem in statu gloriæ. Vnde Augu. dicit super illud Ioan. 6. Caro mea verè est cibus: Cùm cibo & potu id appetat homines, vt non esuriant neq; sitiant, hoc veraciter non præstat nisi iste cibus & potus, qui eos à quibus sumitur, immortales & incorruptibiles facit in societate Sanctorum, vbi pax erit & vnitas plena atque perfecta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut passio Christi, in cuius virtute hoc sacramentum operatur, est quidē causa sufficiens gloriæ: nō tamen ita, quòd statim per ipsam introducamur in gloriā, sed oportet vt prius simul compatiamur, vt postea simul glorificemur (sicut dicitur Rom. 8.) ita hoc sacramentum nō statim nos in gloriam introducit, sed dat nobis virtutem perueniēdi ad gloriam, & ideo viaticū dicitur. In cuius figuram legitur 3. Reg. 19. quòd Elias comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus vsque ad montē Dei Oreb.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd sicut passio Christi non habet suum effectum in his qui se ad eam non habent, vt debent: ita & per hoc sacramentū nō adipiscuntur gloriā qui indecenter ipsum suscipiunt. Vnde Aug. dicit super Ioan. exponēs illa verba, Aliud est sacramentum, & aliud virtus sacramenti: Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur. Panem ergo cælestem spiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate. Vnde non est mirum si illi qui innocentiam non seruant, effectum huius sacramenti non consequuntur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc q̄ Christus sub aliena specie sumitur, pertinet ad rationem sacramenti, quòd instrumentaliter agit. Nihil autē prohibet, causam instrumentalem producere potiorem effectum: vt ex supradictis patet.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis. Dicitur enim in quadā collecta, Sit hoc sacramentum ablutio scelerum. Sed scelera dicuntur peccata mortalia. Ergo per hoc sacramentum peccata mortalia abluuntur.

¶ Præterea, Hoc sacramentum agit in virtute passionis Christi, sicut & baptismus. Sed per baptismum dimittuntur peccata mortalia: vt supra dictum est. Ergo & per hoc sacramentum, præsertim cùm in forma huius sacramenti dicatur, Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

¶ Præterea, Per hoc sacramentū gratia confertur: vt dictum est. Sed per gratiam iustificatur homo à peccatis mortalibus: secundū illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius. Ergo per hoc sacramentum remittuntur peccata mortalia.

¶ SED CONTRA est quod dicitur primæ Corin. 11. Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Dicit autem glo. ibidem, quòd ille māducat & bibit indignè, qui in crimine est, vel irreuerenter tractat, & talis manducat & bibit sibi iudicium, id est damnationem. Ergo ille, qui est in peccato mortali, per hoc quod accipit hoc sacramentum, magis accumulat sibi peccatum quàm remissionem sui peccati consequatur.

CONCLVSIO.

¶ Percipientes sacramentum bene dispositi, & contriti, & veniam & remissionem peccatorum consequuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd virtus huius sacramenti potest considerari dupliciter. Vno modo secundū se, & sic hoc sacramentū habet virtutē ad remittendum quæcunq; peccata ex passione Christi, quæ est fons & causa remissionis peccatorum.

Alio modo potest considerari per comparationē ad eum qui recipit hoc sacramentū, prout in eo inuenitur vel non inuenitur impedimentum percipiendi huius sacramenti effectū. Quicunq; autē habet conscientiam peccati mortalis, habet in se impedimētum percipiēdi effectū huius sacramēti, eo q̄ nō est cōueniens susceptor huius sacramēti, tū quia nō viuit spiritualiter, & ita non debet speciale nutrimentū suscipere, quod non est nisi viuentis: tum quia nō potest vnīri Christo (quod fit per hoc sacramētū) dum est in affectu peccādi mortaliter. Et ideo, vt dicitur in libr. de Ecclesiasticis dogmatibus, si mens in actu peccandi est, grauatur magis Eucharistiæ perceptione, quam purificetur. Vnde hoc sacramentū in eo qui ipsum percipit in conscientia peccati mortalis, nō operatur remissionem peccati. Potest tamen hoc sacramentū operari remissionē peccati dupliciter. Vno modo nō perceptū actu, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

inter vtrunq; differentia:nam habens effectū peccati mortalis ponit obicem, & fictus accederet ad baptismum:habens autem ejusdē conscientiam & non affectum,obicem non ponit baptismo,licet mortuus & immundus viui sicandus & abluendus per baptismū accedat: quod per Eucharistiæ sumptionem nō est expectandum.

¶ super Quæstionis septuagesimænonæ Articulum quintum.

Annot. IN articu.5.duo valde notabilia sunt. Primum est,q; oblatio Eucharistiæ ex sui quantitate sufficit ad satisfaciendum pro omni pœna.Secundum est, q; hæc oblatio fit satisfactoria offerentibus, vel pro quibus offertur secundum quantitatē suę deuotionis.

¶Ex primo dicto habes quòd vna missa ex parte sui est satisfactoria pro pœnis omnii peccatorum,tam viuentiū quàm mortuorū: quoniam vt sic est valoris infiniti,quoniam Christus offertur. Ex secūdo autem dicto habes q; vna missa non perdit vim satisfactionis suæ pro primo offerente ex hoc q; pro secundo,tertio,quarto,quinto,&c. offertur:sicut quantitas deuotionis vnius nihil tollit de quantitate deuotionis alterius. Vnde arguēdi instruendiq; simul sūt homines ignoranter petentes vel exigentes pro sua eleemosyna totam sibi missam dari aut suo defuncto: nihil enim minus ipse habebit,si mille alij petant eādem missam pro seipsis & aliis defunctis, quàm si pro ipso solo celebrari dicatur: imò ex huiusmodi indeuotione sic petentis damnum videtur incurrere, q; minus sibi proderit.

Infr.qū. 87.art. 3.cor.& 4.dist. 22.q. 2. ar.1.q.1. cor. & art.2.q. 1.per totum.

Diffusius autem fortè hīc scriberemus de hac re, nisi in primo quolibeto nostro iam edito diffusè hæc veritas declarata fuisset ex autoritate huius literæ cum multis aliis,&c. Et hæc de quæstione 79. sufficiant.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm per hoc sacramentum remittantur peccata venialia.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentum nō remittantur peccata venialia. Hoc enim sacramētum, vt Aug.dicit super Ioan.est sacramentū charitatis.Sed venialia peccata non contrariātur charitati:vt in Secūda parte habitū est. Cùm ergo contrarium tollatur per susū contrarium,videtur quòd peccata venialia per hoc sacramentum non remittantur.

¶Præterea,Si peccata venialia per hoc sacramentum remittantur, qua ratione remittitur vnum,remittuntur & omnia. Sed non videtur quòd omnia remittantur: quia sic frequenter aliquis esset absque omni peccato veniali contra id quod dicitur 1.Ioā.1.Si dixerimus quia peccatum nō habemus,ipsi nos seducimus.Non ergo per hoc sacramentum remittitur aliquod peccatum veniale.

¶Præterea,Contraria mutuò se expellunt. Sed peccata venialia non prohibent à perceptione huius sacramenti:dicit enim Augustinus semper illud Ioan.6.Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Innocentiam,inquit,ad altare apportate:peccata, etsi sunt quotidiana,non sunt mortifera. Ergo nec peccata venialia per hoc sacramentum tolluntur.

¶SED CONTRA est quod Innocentius III.dicit,q; hoc sacramentum venialia delet,& cauet mortalia.

CONCLVSIO.

¶ Non modò mortalia cauere possunt sacramentum Eucharistiæ digne sumentes,sed & venialia vitare,& delere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento duo possunt considerari,scilicet ipsum sacramentū & res sacramenti. Et ex vtroq; apparet,quòd hoc sacramentū habet virtutem ad remissionem venialium peccatorū. Nam hoc sacramentum sumitur sub specie cibi nutrientis. Nutrimentū autem cibi est necessariū corpori ad restaurandū id quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis. Spiritualiter autem quotidie aliquid in nobis deperditur ex calore concupiscētię per peccata venialia,quæ diminuūt feruorē charitatis:vt in Secunda parte habitum est. Et ideo cōpetit huic sacramento,vt remittat peccata venialia. Vnde & Amb.dicit in lib.de Sacramentis,q; iste panis quotidianus sumitur in remediū quotidianę infirmitatis. Res autē huius sacramēti,est charitas non solùm quātum ad habitū, sed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc sacramento: per * quod peccata venialia soluuntur. Vnde manifestum est,q; virtute huius sacramenti remittuntur peccata venialia.

** Aliàs quem.*

¶AD PRIMVM ergo dicendum,q; peccata venialia etsi non contrariantur charitati quantum ad habitum: contrariantur tamen ei quantum ad feruorem actus,qui excitatur per hoc sacramentum:ratione cuius peccata venialia tolluntur.

¶Ad secūdum dicendū,q; illud verbū nō est intelligendū, quin aliqua hora possit homo esse absq; omni reatu peccati venialis: sed quia vitam istam sancti nō ducunt sine peccatis venialibus.

¶Ad tertiū dicendū,q; maior est virtus charitatis, cuius est hoc sacramentū,quàm venialiū peccatorum. Nā charitas tollit per susū actū peccata venialia,quæ tamē nō possunt totaliter impedire actum charitatis. Et eadem ratio est de hoc sacramento.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm per hoc sacramentum tota pœna peccati remittatur.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q; per hoc sacramentū tota pœna peccati remittatur. Homo enim per hoc sacramentum suscipit in se effectū passionis Christi(vt dictum est)sicut & per baptismum. Sed per baptismum percipit homo remissionem omnis pœnæ, virtute passionis Christi:quæ sufficiēter satisfecit pro omnibus peccatis,vt ex supradictis patet. Ergo videtur quòd per hoc sacramentum homini remittatur totus reatus pœnæ.

4.dist.4. q.2 art. 1.qūa.1. ad 3.& 22.q.1. art.2.

¶Præterea,Alexander Papa dicit,Nihil in sacrificijs maius esse potest,quàm corpus & sanguis Christi. Sed per sacrificia veteris legis,homo satisfaciebat pro peccatis suis:dicitur enim Leui. 4.& 5.Si peccauerit homo,offeret hoc vel illud pro peccato suo, & remittetur ei.Ergo multò magis hoc sacramentum valet,ad remissionem omnis pœnæ.

¶Præterea,Constat quòd per hoc sacramētum aliquid de reatu pœnæ dimittitur:vnde & in satisfactionem, aliquibus iniungitur,q; pro se missas faciant celebrari. Sed qua ratione vna pars pœnæ dimittitur,eadem ratione & alia:cùm virtus Christi quæ in hoc sacramento continetur,sit infinita. Ergo videtur quòd per hoc sacramentum tota pœna tollatur.

¶SED CONTRA est,quòd secundum hoc nō esset homini alia pœna iniungenda:sicut nec baptizato iniungitur.

CONCLVSIO.

¶ Non tota deletur pœna ex sacramento Eucharistiæ,sed secundum quantitatem deuotionis sumentium tantum de pœna minuitur.

¶RESPONDEO dicendum,quòd hoc sacramentum simul est sacrificium & sacramentum. Sed rationem sacrificij habet inquantum offertur:rationem autem sacramenti,inquantum sumitur. Et ideo effectum sacramenti habet in eo,qui sumit:effectum autem sacrificij in eo,qui offert,vel in his, pro quibus offertur. Si igitur consideretur vt sacramentum,habet effectum dupliciter. Vno modo,directè ex vi sacramenti,alio modo quasi ex quadam concomitantia:sicut & circa continentiam sacramenti dictum est. Ex vi quidem sacramenti directè habet illum effectum,ad quem est institutum. Non est autē institutū ad satisfaciendum,sed ad spiritualiter nutriēdum per vnionem ad Christum & ad membra eius:sicut & nutrimentum vnitur nutrito. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem,ex cuius feruore aliquis consequitur remissionem non solùm culpæ,sed etiam pœnæ:inde est quòd ex consequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum, homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius,sed secundum modum suæ deuotionis,& feruoris. Inquantum verò est sacrificium,habet vim satisfactiuā. Sed in satisfactione magis attenditur affectus offerentis, quàm quantitas oblationis. Vnde & Dominus dicit Luc.21.de vidua quæ obtulit duo æra, quòd plus omnibus misit. Quamuis ergo hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna:tamen fit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ deuotionis, & non pro tota pœna.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacramentum baptismi directè ordinatur ad remissionem pœnæ & culpæ,nō autē Eucharistia:qa baptismus datur homini quasi commoriēti Christo,

Christo, Eucharistia autem quasi nutriendo & perficiendo per Christum. Vnde non est similis ratio.

¶Ad secundum dicendum, quòd alia sacrificia & oblationes nō operantur remissionem totius pœnæ,neque quantum ad quantitatem obtati:sicut hoc sacrificium, neq; quantum ad deuotionem hominis:ex qua contingit quòd etiam hīc non tollitur tota pœna.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc q; tollitur pars pœnæ, & nō tota pœna per hoc sacramentum,non contingit ex defectu virtutis Christi,sed ex defectu deuotionis humanæ.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm per hoc sacramentum præseruetur homo à peccatis futuris.

4.dist. 12.qū.2. art.2.q. 2.ad 7. & dist. 9.q.2. art.3.q. 2.ad 3.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd per sacramentum non præseruetur homo à peccatis futuris. Multi enim dignè sumentes hoc sacramentū, postea in peccatum cadunt. Quod non accideret,si hoc sacramētum præseruaret à peccatis futuris. Non ergo effectus huius sacramenti est,à peccatis futuris præseruare.

¶Præterea,Eucharistia est sacramentum charitatis:vt suprà dictum est. Sed charitas nō videtur præseruare à peccatis futuris: quia semel habita potest amitti per peccatum:vt in Secūda parte habitum est. Ergo videtur,quòd nec hoc sacramentum præseruet hominem à peccato.

¶Præterea,Origo peccati in nobis, est lex peccati, quæ est in membris nostris:vt patet per Apost.Rom.7. Sed mitigatio fomitis,qui est lex peccati,non ponitur effectus huius sacramēti, sed magis baptismi. Ergo præseruare à peccatis futuris,non est effectus huius sacramenti.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan.6. Hic est panis de cælo descendens,vt si quis ex ipso manducauerit,non moriatur. Quod quidem manifestum est,non intelligi de morte corporali. Ergo intelligitur,quòd hoc sacramentum præseruet à morte spirituali,* quæ est peccatum.

** Aliàs quæ est peccatum.*

CONCLVSIO.

¶ Cùm per Eucharistiæ sacramentum,quo Deo coniungimur,& passio ipsa Christi significatur,intus animo homines roborentur, & exterius omnis dæmonum depellatur incursus,eo præseruari hominem à futuris criminibus certū est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd peccatum est quædam spiritualis mors animæ. Vnde hoc modo præseruatur aliquis à peccato futuro, quo præseruatur corpus à morte futura. Quod quidem fit dupliciter. Vno modo,inquantum natura hominis interius roboratur contra interiora corruptiua: & sic præseruatur à morte per cibum & medicinam. Alio modo per hoc quòd munitur contra exteriores impugnationes, & sic præseruatur per arma,quibus munitur corpus. Vtroque autem modo hoc sacramentum præseruat à peccato. Nam primo quidem per hoc quòd Christo coniungit per gratiam,roborat spiritualē vitam hominis,tanquam spiritualis cibus & spiritualis medicina:secundum illud Psal.Panis cor hominis confirmat. & Augustinus dicit super Ioan.Securus accede, panis est, non venenum. Alio modo,inquantum est quoddam signum passionis Christi per quam victi sunt dæmones,repellit omnem dæmonum impugnationem. Vnde Chrysost.dicit super Ioan.Vt leones flammā spirantes,sic ab illa mensa discedimus terribiles effecti diabolo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd effectus huius sacramenti recipitur in homine secundum hominis conditionē: sicut contingit de qualibet causa actiua,quòd eius effectus recipitur in materia secūdum modum materiæ. Homo autem in statu viæ est huius cōditionis,quòd liberum arbitrium eius potest flecti in bonum & malum. Vnde licet hoc sacramentum quantū est de se,habeat virtutem præseruatiuam à peccato:non tamen aufert homini possibilitatem peccandi.

¶Ad secundum dicendum,quòd etiam charitas, quantum est in se,præseruat hominem à peccato:secundum illud Rom.13. Dilectio proximi,malum non operatur. Sed ex mutabilitate liberi arbitrii contingit,quòd aliquis post habitam charitatem peccat, sicut & post susceptionem huius sacramenti.

¶Ad tertium dicendum, quòd licet hoc sacramentum non directè ordinetur ad diminutionem fomitis,diminuit tamen fomitem ex quadam consequentia,inquantum auget charitatē:quia sicut Aug.dicit in lib.83. Quæstionum, Augmentum charitatis est diminutio cupiditatis. Directè autem confirmat cor hominis in bono:per quod etiam præseruatur homo à peccato.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm hoc sacramentum prosit aliis,quàm sumentibus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non prosit nisi sumenti. Hoc enim sacramentum est vnius generis cum aliis sacramentis, vtpote aliis condiuisum. Sed alia sacramenta nō prosunt nisi sumentibus:sicut effectum baptismi non suscipit nisi baptizatus. Ergo nec hoc sacramentum prodest aliis nisi sumenti.

Sup q. 78.ar.3. ad 8. & præsenti q.art.5. cor.

¶Præterea, Effectus huius sacramenti est adeptio gratię & gloriæ,& remissio culpæ ad minus venialis. Si ergo hoc sacramentum haberet effectum in aliis,quàm in sumentibus, posset contingere quòd aliquis adipisceretur & gratiam & gloriam & remissionem culpæ,absque actione & passione propria, alio sumente vel offerente hoc sacramentum.

Et 4.di. 12.q.2. art.2.q. 2.ad 4. & dist. 45.q.2. art.3.q. 1.ad 3.

¶Præterea, Multiplicata causa, multiplicatur effectus. Si ergo hoc sacramentū prodesset aliis, quàm sumentibus, sequeretur q; magis prodesset alicui,si multi sumerent hoc sacramentū, multis hostijs in vna missa consecratis. Quod non habet Ecclesiæ consuetudo,vt scilicet multi communicent pro alicuius salute. Non ergo videtur quòd hoc sacramentum prosit nisi sumenti.

Et Io.6. lec.6 fin.

¶SED CONTRA est,quòd in celebratione huius sacramenti fit pro multis aliis deprecatio. Quod frustra fieret, nisi hoc sacramentum aliis prodesset. Hoc ergo sacramentum non solùm sumentibus prodest.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam Christi fidelibus sumentibus Eucharistiæ sacramentū prosit vt sacrificium & sacramentum,non sumentibus tamen prodesse potest per modum sacrificij tantùm.

¶RESPONDEO dicendum,quòd(sicut prius dictū est) hoc sacramentum non solùm est sacramentum,sed etiam est sacrificiū. Inquantū enim in hoc sacramento repræsentatur passio Christi,qua Christus obtulit se hostiā Deo(vt dicitur Ephes.5.) habet rationem sacrificij:inquantum verò in hoc sacramēto traditur inuisibilis gratia sub visibili specie,habet rationem sacramenti. Sic ergo hoc sacramentū sumētibus quidem prodest & per modum sacramēti,& per modum sacrificij:quia pro omnibus sumentibus offertur. Dicitur enim in canone missæ, Quotquot ex hac altaris participatione,sacrosanctū filij tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti & gratia repleamur. Sed aliis,qui non sumunt,prodest per modum sacrificij,inquantum pro salute eorum offertur. Vnde & in canone missæ dicitur,Memento, Domine, famulorum famularumq; tuarum,pro quibus tibi offerimus,vel,qui tibi offerunt,hoc sacrificium laudis,pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum,pro spe salutis & incolumitatis suæ. Et vtrūque modum proficiendi Dominus expressit, dicens Matth.26. & Lucæ 25.Qui pro vobis,scilicet sumentibus, & pro multis, scilicet aliis,effundetur in remissionem peccatorum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc sacramētum præ aliis habet,q; est sacrificiū. Et ideo nō est similis ratio.

¶Ad secundum dicendū,quòd sicut passio Christi prodest quidem omnibus,quantum ad sufficientiam, & ad remissionē culpæ & adeptionem gratiæ & gloriæ:sed effectum non habet nisi in illis, qui passioni Christi coniunguntur per fidem & charitatem:ita & hoc sacrificiū quod est memoriale Dominicæ passionis, non habet effectum nisi in illis, qui coniunguntur huic sacramento per fidem & charitatem. Vnde & Aug.dicit ad Renatum,Quis offerat corpus Christi nisi pro his qui sunt mēbra Christi? Vnde & in cano.missæ nō oratur pro his,qui sunt extra Ecclesiam : illis tamen prodest plus vel minus secundum modum deuotionis eorum.

¶Ad tertium dicendum,quòd sumptio pertinet ad rationem sacramenti, sed oblatio pertinet ad rationem sacrificij. Et ideo ex hoc quòd aliquis sumit corpus Christi, vel etiam plures, non accrescit aliis aliquod iuuamētum. Similiter etiam ex hoc quòd sacerdos plures hostias consecrat in vna missa, non multiplicatur effectus huius sacramenti: quia non est nisi vnum sacrificium. Nihil enim plus est virtutis in multis hostiis consecratis quàm in vna: cùm sub omnibus & sub vna non sit nisi totus Christus. Vnde nec si aliquis simul in vna missa multas hostias consecratas sumat,participabit maiorem effectum sacramenti. In pluribus verò missis multiplicatur sacrificij oblatio. Et ideo multiplicatur effectus sacrificij & sacramenti.

¶ Vtrùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm per veniale peccatum impediatur effectus huius sacramenti.

4. dist. 12. dist. 2. arti. 1. qõ. 3. & art. 2. q. 1. ad 2.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd per veniale peccatum non impediatur effectus huius sacramẽti. Dicit enim Aug. super illud Ioan. 6. Patres vestri manducauerũt manna, &c. Panẽ cælestem spiritualiter manducate, innocẽtiam ad altare portate, peccata etsi sunt quotidiana, nõ sunt mortifera. Ex quo patet quòd venialia peccata, quæ quotidiana dicuntur, spiritualem manducationem non impediunt. Sed spiritualiter manducantes, effectum huius sacramenti percipiunt. Ergo peccata venialia non impediunt effectum huius sacramenti.

¶Præterea, Hoc sacramentum non est minoris virtutis, quàm baptismus. Sed effectum baptismi (sicut supradictum est) impedit sola fictio. Ad quam non pertinent peccata venialia: quia sicut Sap. 1. dicitur, Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictũ. Qui tamen per peccata venialia non fugatur. Ergo neq; effectũ huius sacramenti impediunt peccata venialia.

¶Præterea, Nihil quod remouetur per actionem alicuius causę, potest impedire eius effectum. Sed peccata venialia tollũtur per hoc sacramentum. Ergo non impediunt eius effectum.

¶SED CONTRA est quod Damas. dicit in 4. lib. Ignis eius, qđ in nobis est, desiderij, assumẽs eã quæ ex carbone, id est ex hoc sacramento ignitionem, comburat nostra peccata, & illuminet corda nostra, vt participatione diuini ignis igniamur & deificemur. Sed ignis nostri desiderij vel amoris impeditur per peccata venialia, quæ impediunt feruorem charitatis: vt in Secunda parte habitum est. Ergo peccata venialia impediunt effectum huius sacramenti.

CONCLVSIO.

¶Quamquam venialia præterita crimina effectum sacramenti minimè impediant, actu tamen exercita possunt ex parte effectum illum impedire.

¶RESPONDEO dicendum, quòd peccata venialia dupliciter accipi possunt. Vno modo, prout sunt præterita: alio modo, prout sunt actu exercita. Primo quidem modo peccata venialia nullo modo impediunt effectum huius sacramenti. Potest enim cõtingere, quòd aliquis post multa peccata venialia commissa, deuotè accedat ad hoc sacramentum, & plenariè huius sacramenti consequatur effectum. Secundo autem modo peccata venialia non ex toto impediunt huius sacramenti effectũ, sed in parte. Dictum est enim, quòd effectus huius sacramenti non solùm est adeptio habitualis gratiæ vel charitatis: sed etiã quædam actualis refectio spiritualis dulcedinis. Quæ quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc sacramentum, per peccata venialia mente distractus. Non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ vel charitatis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille, qui cum actu venialis peccati ad hoc sacramentum accedit, habitualiter quidem manducat spiritualiter, sed non actualiter. Et ideo habitualem effectum huius sacramenti percipit, non autem actualẽ.

¶Ad secundum dicendum, quòd baptismus non ita ordinatur ad actualem effectum, id est feruorem charitatis, sicut hoc sacramentum. Nam baptismus est spiritualis regeneratio, per quam acquiritur prima perfectio, quę est habitus vel forma. Hoc autẽ sacramentum est spiritualis manducatio, quæ habet actualem delectationem.

¶Ad tertium dicendum, quòd illa ratio procedit de venialibus præteritis, quæ per hoc sacramentum tolluntur.

QVAESTIO OCTVAGESIMA, DE VSV seu sumptione huius sacramenti in communi, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de vsu siue sumptione huius sacramenti. Et primò quidem in communi. secundò, quomodo Christus est vsus hoc sacramento.

¶Circa primum quæruntur duodecim.

¶Primò, vtrùm sint duo modi manducandi hoc sacramentum, scilicet sacramentaliter & spiritualiter.

¶Secundò, vtrùm soli homini conueniat manducare spiritualiter hoc sacramentum.

¶Tertiò, vtrùm solius hominis iusti sit manducare sacramentaliter.

¶Quartò, vtrùm peccator manducans sacramentaliter, peccet.

¶Quintò, de quantitate huius peccati.

¶Sextò, vtrùm peccator accedens ad hoc sacramentum, sit repellendus.

¶Septimò, vtrùm nocturna pollutio impediat hominem à sumptione huius sacramenti.

¶Octauò, vtrùm sit solùm à ieiunis sumendum.

¶Nonò, vtrùm sit exhibendum non habentibus vsum rationis.

¶Decimò, vtrùm sit quotidie sumendum.

¶Vndecimò, vtrùm liceat omnino abstinere.

¶Duodecimò, vtrùm liceat percipere corpus sine sanguine.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm distingui debeant duo modi manducandi corpus Christi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nõ debeant distingui duo modi manducãdi corpus Christi, scilicet sacramentaliter & spiritualiter. Sicut enim baptismus est spiritualis regeneratio (secundum illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c.) ita etiam sacramentũ est spiritualis cibus. vnde Dominus de hoc sacramento loquens dicit Ioan. 6. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Sed circa baptismum non distinguitur duplex modus sumendi, scilicet sacramentalis & spiritualis. Ergo neque circa hoc sacramentum debet hæc distinctio adhiberi.

Inst. m. 2. & 3. Et 4. dist. 3. art. 3. qu. 1. ar. 1. ad 1. & 3. Et Io. 6. lect. 7. col. 1. Et 1. Cor. 10. lect. 2.

¶Præterea, Ea, quorum vnum est propter alterum, non debent abinuicem diuidi: quia vnum ab alio speciem trahit. Sed sacramentalis manducatio ordinatur ad spiritualem, sicut ad finem. Non ergo debeti sacramentalis manducatio contra spiritualem diuidi.

Rint. 11. lect. 7. 3. fin. Et opus. 18. c. 17. ad 29. 18

¶Præterea, Ea quorum vnum potest esse sine altero, non debẽt contra se diuidi. Sed videtur quòd nullus possit manducare spiritualiter, nisi etiam sacramentaliter mãducet: alioquin antiqui patres hoc sacramentum spiritualiter manducassent, frustra etiã esset sacramentalis manducatio, si sine spirituali esse posset. Nõ igitur conuenienter distinguitur circa hoc sacramẽtum duplex manducatio, scilicet sacramentalis & spiritualis.

20.

¶SED CONTRA est, quòd super illud primæ Corint. 11. Qui manducat & bibit indignè, &c. dicit glos. Duos dicimus esse modos manducandi: vnum sacramentalem, & alium spiritualem.

CONCLVSIO.

¶Duo sunt manducandi sacramentum modi: alter sacramentalis, per quẽ solùm percipitur sacramentum: alter spiritualis, per quem suscipitur effectus sacramenti, quo homo spiritualiter Christo coniungitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in sumptione huius sacramenti duo sunt considerãda, scilicet ipsum sacramentum, & effectus ipsius, de quorum vtroq; iam suprà dictum est. Perfectus igitur modus sumendi hoc sacramentum, est quando aliquis ita hoc sacramentum suscipit quòd percipit eius effectum, contingit autem quandoque (sicut supradictum est) quòd aliquis impeditur à percipiendo effectu huius sacramenti. Et talis sumptio huius sacramenti est imperfecta. Sicut igitur perfectũ contra imperfectum diuiditur, ita sacramentalis mãducatio, per quam sumitur solùm sacramentum sine effectu ipsius, diuiditur contra spiritualem mãducationem: per quam quis percipit effectum huius sacramenti, quo spiritualiter homo Christo coniungitur per fidem & charitatem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam circa baptismum & alia huiusmodi sacramenta similis distinctio adhibetur. Nam quidam suscipiunt tantùm sacramentum, quidam verò sacramentum & rem sacramenti. In hoc tamen differunt, quia cùm alia sacramenta perficiantur in vsu materiæ, percipere sacramentum, est ipsa perfectio sacramenti: hoc autem sacramentum perficitur in consecratione materiæ. & ideo vterque vsus est consequens hoc sacramentum. In baptismo etiam & aliis sacramentis characterem imprimentibus, illi qui accipiunt sacramentum, recipiunt aliquem spiritualem effectum, scilicet characterem, quod non accidit in hoc sacramẽto. Et ideo magis in hoc sacramẽto distinguitur vsus sacramentalis à spirituali, quàm in baptismo.

¶Ad secundum dicendum, quòd sacramentalis manducatio, quæ pertingit ad spiritualem, non diuiditur contra spiritualem, sed includitur ab ea. Sed illa sacramentalis manducatio contra spiritualem

spiritualem diuiditur, quæ effectum non consequitur: sicut imperfectum quod non pertingit ad perfectionem speciei, diuiditur contra perfectum.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) effectus sacramenti potest ab aliquo percipi, si sacramentum habeat in voto, quãuis non accipiat in re. Et ideo sicut aliqui baptizantur baptismo flaminis propter desiderium baptismi, antequam baptizentur baptismo aquæ, ita etiam aliqui manducant spiritualiter hoc sacramentum antequam sacramentaliter sumãt. Sed hoc contingit dupliciter. Vno modo propter desiderium sumendi ipsum sacramentum, & hoc modo dicũtur baptizari & manducare spiritualiter & non sacramentaliter, illi qui desiderãt sumere hæc sacramenta iam instituta. Alio modo propter figurã: sicut dicit Apostolus primæ Cor. 10. Quòd antiqui patres baptizati sunt in nube & in mari, & quòd spiritualem escam manducauerunt, & spiritualem potum biberunt. Nec tamẽ frustra adhibetur sacramentalis manducatio: quia plenius inducit sacramenti effectum ipsa sacramenti susceptio, quàm solùm desiderium: sicut suprà circa baptismum dictum est.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm solius hominis sit hoc sacramentum spiritualiter sumere.

4. dist. 9. art. 2. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 1. q. 1. ar. 2. q. 2. ar. 1. q. 3. ar. 1. q. 3.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ non solius hominis sit hoc sacramentum spiritualiter sumere, sed etiam angelorum. Quia super illud Psal. Panem angelorum manducauit homo, dicit glos. Id est corpus Christi, qui est verè cibus angelorum. Sed hoc nõ esset, si angeli spiritualiter Christum non manducarent. Ergo angeli spiritualiter Christum manducant.

¶Præterea, Aug. dicit super Ioan. Hunc cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, * quæ est Ecclesia in prædestinatis. Sed ad istã societatem non solùm pertinent homines, sed etiam sancti angeli. Ergo sancti angeli spiritualiter manducant.

* Alibi quod

¶Præterea, Augustin. in lib. de Verbis Domini dicit, Spiritualiter manducandus est Christus, quoniam ipse dicit, Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Sed hoc conuenit non solùm hominibus, sed etiam sanctis angelis: in quibus per charitatem est Christus, & ipsi in eo. Ergo videtur quòd spiritualiter manducare, non solùm sit hominum, sed etiam angelorum.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit super Ioan. Panem de altari spiritualiter manducate, innocentiam ad altare portate. Sed angelorum non est accedere ad altare, tanquam aliquid inde sumpturi. Ergo angelorum non est spiritualiter manducare.

CONCLVSIO.

¶Spiritualiter Christum manducare in propria specie solis angelis est proprium, qui perfecta charitate eo perfruuntur, manducant autem ipsum spiritualiter homines, sumentes ipsum sub speciebus huius sacramenti.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento continetur ipse Christus: non quidem in specie propria, sed in specie sacramenti. Dupliciter ergo contingit manducare spiritualiter ipsum Christum. Vno modo prout in sua specie cõsistit. Et hoc modo angeli manducant spiritualiter ipsum Christũ, inquantum ei vniuntur fruitione charitatis perfectæ, & visione manifesta (quem panem expectamus in patria) non per fidem, sicut nos ei hîc vnimur. Alio modo cõtingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub speciebus huius sacramenti: inquantum scilicet aliquis credit in Christum eum desiderio sumendi hoc sacramentum. Et hoc nõ solùm est spiritualiter manducare Christum, sed etiam spiritualiter manducare hoc sacramentum, quod non competit angelis. Et ideo licet angeli spiritualiter manducent Christum: non tamen conuenit eis spiritualiter manducare hoc sacramentum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sumptio Christi sub hoc sacramẽto, ordinatur sicut ad fruitionem patriæ, qua angeli eo fruuntur. Et quia ea quæ sunt ad finem, deriuantur à fine: inde est quòd ista manducatio Christi, qua eum sumimus sub sacramento, quodãmodo deriuatur ab illa manducatione, qua angeli fruũtur Christo in patria. Et ideo dicitur homo manducare panem angelorum: quia primò & principaliter est angelorum, qui eo fruuntur in specie propria: secundariò aũt est hominum, qui Christum sub sacramento accipiunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd ad societatem corporis mysti-

ci pertinent quidem & homines & angeli, sed homines per fidẽ, angeli autem per manifestam visionem. Sacramẽta autem proportionantur fidei, per quam veritas videtur in speculo & in ænigmate. Et ideo propriè loquendo, non angelis, sed hominibus conuenit manducare spiritualiter hoc sacramentum.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus manet in hominibus secundum præsentẽ statum per fidem, sed in angelis beatis est per manifestã visionem. Et ideo non est simile: sicut dictum est.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm solus homo iustus possit christum sacramentaliter manducare.

4. dist. 9. art. 2. q. 1. & 2. & ar. 3. q. 2. c. fi. Et di. 12 q. 1. ar. 2 q. 2. cor.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullus possit manducare Christum sacramentaliter nisi homo iustus. Dicit enim Aug. in lib. de Remedio pœnitentiæ, Vt quid paras dẽtem & ventrem, crede, & manducasti. credere enim in eum, hoc est panem viuũ manducare. Sed peccator non credit in eum: quia non habet fidem formatam, ad quam pertinet credere in Deũ: vt in Secunda parte habitum est. Ergo peccator non potest manducare hoc sacramentum, quod est panis viuus.

¶Præterea, Hoc sacramentum maximè dicitur esse sacramẽtum charitatis: vt suprà dictum est. Sed sicut infideles priuantur fide: ita omnes peccatores priuantur charitate. Infideles autem nõ videntur posse sacramentaliter sumere hoc sacramentum, cùm in forma huius sacramenti dicatur mysterium fidei. Ergo pari ratione neque aliquis peccator potest corpus Christi sacramentaliter manducare.

¶Præterea, Peccator magis est abominabilis Deo, quàm creatura irrationalis: dicitur enim in Psal. de homine peccatore, Homo, cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Sed animal brutum (puta, mus aut canis) non potest sumere hoc sacramentum: sicut etiã non potest sumere sacramentum baptismi. Ergo pari ratione neque peccatores hoc sacramentum manducent.

¶SED CONTRA est, quòd super illud Ioan. 6. Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt, dicit Aug. Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur: vnde dicit Apost. Iudicium sibi manducat & bibit. sed non moritur sumendo nisi peccatores. Ergo peccatores corpus Christi sacramentaliter manducant, & non solùm iusti.

CONCLVSIO.

¶Non modo iusti, sed peccatores christi corpus sacramentaliter suscipere valent.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc quidam antiqui errauerunt, dicentes quòd corpus Christi nec etiam sacramentaliter à peccatoribus sumitur, sed quàm cito labijs peccatoris contingitur, tam citò sub speciebus sacramentalibus desinit esse corpus Christi. Sed hoc est erroneum, derogat enim veritati huius sacramẽti, ad quam pertinet (sicut suprà dictum est) quòd manentibus speciebus corpus Christi sub eis esse nõ desinat. Species autem manent, quãdiu substantia panis maneret, si ibi adesset, vt suprà dictum est. Manifestum est autẽ quòd substantia panis assumpta à peccatore, non statim esse desinit, sed manet quãdiu per calorem naturalem digeratur. Vnde tandiu corpus Christi sub speciebus sacramentalibus manet à peccatoribus sumptis. Vnde dicendum est, q̃ peccator sacramẽtaliter corpus Christi manducare potest, & non solùm iustus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verba illa & similia sunt intelligenda de spirituali manducatione, quæ peccatoribus nõ conuenit. Et ideo ex prauo intellectu horum verborum videtur prædictus error processisse, dum nescierunt distinguere inter corporalem & spiritualem manducationem.

¶Ad secundum dicendum, quòd etiam si infidelis sumat species sacramentales, corpus Christi sub sacramento sumit. Vnde mãducat Christum sacramentaliter, sed ly sacramentaliter, determinat verbum ex parte manducati. si autem ex parte manducantis, tunc propriè loquendo, non manducat sacramentaliter: quia non vtitur eo quod accipit vt sacramento, sed vt simplici cibo: nisi fortè infidelis intenderet recipere illud quod Ecclesia consecrat, licet non haberet fidem veram circa alios articulos, vel etiam circa hoc sacramentum.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd etiam si mus vel canis hostiã consecratam manducet, substantia corporis Christi non desinit esse sub speciebus, quãdiu species illæ manent: hoc est, quandiu substantia panis maneret, sicut etiam si proijceretur in lutum. Nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulum quartum.*

Quæst.

¶ *Num cõtritus & non confessus de peccato mortali habita copia confessoris idonei sumens Eucharistiam peccet mortaliter.*

IN quæst. 80 artic. 4. dubium occurrit, an contritus non autem confessus de peccato mortali habita copia cõfessoris idonei, sumens Eucharistiã, peccet mortaliter. Et est ratio dubij, quia cõmuniter dicitur q habita copia confessoris tenetur cõfteri mortale contritum ante sumptionem Eucharistiæ: nõ tamen cõmuniter asseritur quòd teneatur sub peccato mortali.

¶ Ad huius quæstionis difficultatem aperiendã, sciendum est, quòd teneri sub vinculo peccati mortalis, vel non sic teneri ad confessionem huiusmodi ante Eucharistiam, oportet accipere vel ex iure diuino, vel ex ratione naturali, vel ex iure positiuo. Et ab vltimo inchoando, ius positiuum nullum apparet præcipiens confessionẽ ante sumptionem Eucharistiæ. Ratio autem ex naturali discursu à doctoribus sacris allata ad hoc est, quia distributio Eucharistiæ spectat ad ministros Ecclesiæ: ac per hoc sumpturus Eucharistiã debet esse mundus iudicio Ecclesiæ. Quam quidem rationẽ ipsimet doctores facti non tanti faciunt, vt necessariò ipsam cõcludere dicentenam dicunt ipsam habere locum non simpliciter & absolutè, sed quando adest copia confessoris. Et reuera ratio ista non cogit, nec ius statuit 1 quoniam facilè solui potest, dicendo q. sumpturus per ministros Ecclesiæ Eucharistiã debet esse mundus iudicio ministrorum vel iudicio Domini ipsorum ministrorum: contritus autẽ mundus est iudicio Dei, membrũmque est forma tum etiam militantis Ecclesiæ.

¶ Ex diuino verò iure præceptum hoc non apparet, quin potius insinuatur oppositum, dum 2. ad Cor. 11. Apostolus dicit. Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat. Vbi duo dicit: primò q homo probet seipsum: quod pertinet ad contritionem: & non dicit quòd probetur à confessore. Et quamuis locus ab autoritate negatiue patũ aut nihil valeat ex secundo tamen dicto affirmatiuo videtur negatio ista sulcire, subiungitur enim. Et sic de pane illo edat: hoc enim subiunctũ mõstrat sufficere ad sumendam Eucharistiam q homo probet seipsum. Nam si probare seipsum nõ sufficeret, Apostolus nõ subiungeret. Apostolus nõ subiungeret documentũ dispositionis hominis cõmunicaturi, quale subiungit, & sic ad est, probato seipso, de pane illo edat, &c.

Infrà artic. 7. & 8. cor. & 4. di. 9. ar. 3. q. 1. et 2. et art. 4. q. 2. cor. Et 1. Corint. 11. Ie. 7. co. 2

¶ Quocirca videtur sufficere ad hoc Apostoli documento & ex ratione subiungenda, quòd cõtritus sumens Eucharistiã non peccat mortaliter etiam cõfessoris habita copia. Ratio aũt me mouet est, quia constat actũ istum, qui est contritio de peccato mortali non confesso sumere Eucharistiã, non esse ex suo genere peccatum mortale. Quod ex eo euidenter probatur: quia si esset mortale ex suo genere, in nullo casu esset licitus: vt patet discurrendo per omnes actus, qui ex suo genere sunt peccata mortalia: constat aũt actũ istum esse quandoquè sic istum, vt omnes fatẽtur, quãdo scilicet deest copia confessoris. Amplius duobus existentibus præceptis & vtroque affirmatiuo, ac per hoc ambobus obligãtibus, quantum est ex natura sua (nisi forsitan impossibilium manifestam differentiã, in hoc q. sumptio Eucharistiæ determinat tempus necessarium respectu præcepti confessionis: & nõ determinat tempus necessariũ respectu præcepti cõfessionis nã sumptio Eucharistiæ præexigit absolutã necessitate vt probet seipsum homo per contritionem, & non præexigit absolutã necessitate vt probetur homo à cõfessore. Ergo cõfessio ante cõmunionẽ non est in præceptorijs tunc non est tẽpus necessitatis absolutæ: nec est tẽpus necessitatis ex sumptione Eucharistiæ sicut ex eadem sit tẽpus necessitatis respectu contritionis. Ex hoc igitur quòd, absolutè loquendo, contritum absque cõfessione peccati mortalis sumere Eucharistiam, non est ex suo genere peccatũ mortale, non est sacrilegium seu mortale peccatũ sacrilegij: cõsequens est vt ex differentia illa, scilicet habita vel non habita copia confessoris, quam vtrunque eorũ per accidens se habeat ad actum istum non fiat actus iste ex se mortali mortalis, aut ex mortali nõ mortalis: oportet enim iudicij de humanis actibus ex his quæ sunt per se, sumere. Et confirmatur quia immiscere se sacris actibus sacramentalibus, qui sacrilegi essent, si in peccato mortali exercerentur cum cõtritione sola peccatorum mortalũ, non est peccatũ mortale: sufficit enim sacerdoti ministranti sacramenti pœnitentiæ aut baptismi exercere mysticionis aut vbicũque sola contritio, imo sufficere etiam alia sacramenta cum sola contritione nullibi videtur prohibitum: & quod Patrũ autoritate non est sanctũ, nõ est superstitiosa nouitate præcipitãdum. Et licet ex his sic credendũ censeã, cõsiderãdũ tamen omnibus est, vt habita confessoris cõmoditate non solum probet seipsum homo, sed clauibus Ecclesiæ seipsum subiiciat antequã de pane illo edat & de calice bibat: quia propter hoc enim Ecclesia cõsuetudinem, ad quã singuli tenentur semel in anno, in Quadragesima facere vt mundi non solum apud Deum, sed etiã secundum iudicium ministrorum Ecclesiæ ad Eucharistiã fideles accedant in Pascha.

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulum quintum.*

Arguit. IN articulo 5. eiusdem quæst. Duran. occurrit in 4. sent. dist. 9. q. 2. artic. 2. obiicienc cõtra rationem & conclusionẽ Autoris, in hoc quòd dicit sacrilegium indignè cõmunicantium esse grauius peccatum omnibus peccatis, quæ sunt contra proximum creaturas.

Et contra conclusionẽ quidem dicit satis graue videri pius peccare irreuerenter sumendo Eucharistiã quàm iniustè occidendo proximũ. Contra rationẽ autem: quia propositio dicens, Sicut se habet obiectũ ad obiectum, ita se habet actus ad actum, non est necessaria quando actus sunt diuersi rationis: sed solùm quãdo sunt vnius rationis grauius est enim contumelia dehonorare principem quàm ciuem: sed grauius est occidere ciuem, quàm verbo dehonorare principem.

¶ Ad hoc dicitur, q. propositio est necessaria in veritate actibus: intellecta tamen vt in litera exponitur, & cõmuniter etiam intelligitur, scilicet de grauitate peccatorum ex proprio genere: hæc enim ex obiecto, vnde habet speciem actus, pensatis. Et veritas eius patet, ex eo quòd dicimus maius esse peccatum secundum suũ genus blasphemiam dei quàm homicidium: & tamen isti actus sunt, diuersarũ rationum. & ad hoc possent multa exempla adduci. Nec graue videtur sapientibus, maius esse peccatum secundum suũ genus hoc sacrilegium, quàm simplex homicidium, quoniã intelligunt homicidiũ esse grauius aliunde, scilicet ex dãno illato & aliis huiusmodi.

Aliàs Ergo hoc sacramẽtum corporaliter absque culpa sumi potest

Nec tamen dicendum est, quòd animal brutũ sacramentaliter corpus Christi manducet: quia non est natũ vti eo vt sacramento. Vnde non sacramentaliter, sed per accidens corpus Christi manducat: sicut manducaret ille, qui fumeret hostiam consecratam, nesciens eam esse consecratam. Et quia id quod est per accidens, non cadit in diuisione alicuius generis, ideo hic modus manducãdi corpus Christi, non ponitur tertius præter sacramentalem & spiritualem.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm peccator sumens corpus Christi sacramentaliter, peccet.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd peccator sumens corpus Christi sacramentaliter, non peccet. Non enim est maioris dignitatis Christi sub specie sacramenti, quàm sub specie propria. Sed peccatores tangentes corpus Christi sub specie propria, non peccabant, quin etiam veniam peccatorum consequebantur: sicut legitur Luc. 7. de muliere peccatrice, & Matt. 14. dicitur, Quicunque tetigerunt fimbriam vestimenti eius, salui facti sunt. Ergo non peccant, sed magis salutem cõsequuntur, sacramentum corporis Christi sumendo.

¶ Præterea, Hoc sacramentũ, sicut & alia, est quædam spiritualis medicina. Sed medicina datur infirmis ad salutẽ: secundũ illud Matt. 9. Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. Infirmi aũt vel malè habẽtes spiritualiter, sunt peccatores. * Ergo hoc sacramentum absque culpa sumere possunt.

¶ Præterea, Hoc sacramentũ cùm in se Christum contineat, est de maximis bonis. Maxima aũt bona (secundum August. in lib. de Libero arbit.) sunt quibus nullus malè potest vti. Nullus autem peccat, nisi per abusum alicuius rei. Ergo nullus peccator sumẽs hoc sacramentum, peccat.

¶ Præterea, Sicut hoc sacramentum sentitur gustu & tactu, ita & visu. Si ergo peccator ex eo quòd sumit hoc sacramentum, peccet, videtur etiam quòd peccaret videndo. Quod patet esse falsum: cùm ecclesia omnibus hoc sacramentum videndum & adorandũ proponat. Ergo peccator non peccat ex hoc q manducat hoc sacramentum.

¶ Præterea, Cõtingit quandoque, quòd aliquis peccator non habet conscientiam sui peccati, nec tamen talis peccare videtur, corpus Christi sumendo: quia secundũ hoc omnes peccarent qui sumunt, quasi periculosè exponentes: cùm Apostolus dicat primæ Corint. 4. Nihil mihi conscius sum, sed nõ in hoc iustificatus sum. Nõ ergo videtur quòd peccatori cedat in culpam, si hoc sacramentum sumat.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit primæ Corint. 11. Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, id est, condemnationem. Dicit autem glossa ibidem, quòd indignè manducat & bibit qui in crimine est, vel irreuerenter tractat. Ergo qui est in peccato mortali, si hoc sacramentum accipiat, damnationem acquirit, mortaliter peccans.

CONCLVSIO.

¶ Peccatores sumentes hoc sacramentum cum mortali peccato, mortaliter peccant.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento sicut in alijs, id quod est sacramentum, est signum eius, quod est res sacramenti. Duplex autem est res huius sacramenti: sicut suprà dictum est. Vna quidẽ, quæ est significata & contenta, scilicet ipse Christus: alia autem est significata & non contenta, scilicet corpus Christi mysticum: quod est societas Sanctorum. Quicũque ergo hoc sacramentum sumit, ex hoc ipso signi ficat se esse Christo vnitũ, & membris eius incorporatũ. Quod quidem fit per fidẽ formatã: quam nullus habet cum peccato mortali. Et ideo manifestum est, q. quicunque cũ peccato mortali hoc sacramentum sumit, falsitatem in hoc sacramento cõmittit: & ideo incurrit sacrilegium, tanquam sacramenti violator: & propter hoc mortaliter peccat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus in propria specie apparens, non exhibebat se tangendum hominibus in signũ spiritualis vnionis ad ipsum, sicut exhibetur sumendus in hoc sacramẽto. Et ideo peccatores eum in propria specie tangentes, non incurrebant crimen falsitatis circa diuina, sicut peccatores sumentes hoc sacramentum. Et præterea Christus adhuc gerebat similitudinem carnis peccati: & ideo conueniebat se peccatoribus tangendum exhibebat. Sed remota similitudine carnis peccati per gloriam resurrectionis, se tãgi prohibuit à muliere, quæ defectũ fidei circa ipsum patiebatur, secundum illud Ioan. 20. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum, scilicet in corde tuo: vt Aug. exponit. Et ideo peccatores qui defectũ fidei formatæ patiuntur circa Christum, repelluntur à contactu huius sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nõ quælibet medicina competit secũdum quemlibet statum infirmitatis. Nam medicina, quæ datur iam liberatis à febre, ad confortationem, noceret, si daretur adhuc febricitantibus. Ita etiam baptismus & pœnitentia sunt quasi medicinæ purgatiuæ, quæ dantur ad tollendam febrem peccati. Hoc autem sacramentum est medicina confortatiua, quæ nõ debet dari nisi liberatis à peccato.

¶ Ad tertium dicendum, quòd maxima bona intelligit Aug. virtutes animę, quibus nullus malè vtitur quasi principijs mali vsus. Vtitur tamen eis aliquis malè, quasi obiectis mali vsus: vt patet in his, qui de virtutibus superbiunt. Ita & hoc sacramentum, quantum est ex se, non est principium mali vsus, sed obiectum. Vnde Aug. dicit, Multi indignè accipiunt corpus Christi: per quod docemur, quàm cauendum sit malè accipere bonum. Ecce enim per bonum factum est malum, dum malè accipitur bonum: sicut econtra Apostolo per malum factum est bonũ, cùm bene accepit malũ, scilicet cùm stimulum Satanæ patienter portauit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per visum non accipitur ipsum corpus Christi, sed sacramentum eius: quia scilicet nõ pertingit visus ad substantiã corporis Christi, sed solùm ad species sacramentales: vt suprà dictum est. Sed ille qui manducat, non solùm sumit species sacramẽtales, sed etiam ipsum Christum, qui est sub eis. Et ideo à visione corporis Christi nullus prohibetur, qui sit sacramentum Christi consecutus, scilicet baptismum. Non baptizati autem nõ sunt admittendi etiam ad inspectionem huius sacramenti: vt patet per Dionỹ. in lib. Cælest. Hierar. Sed ad mãducationem non sunt admittendi, nisi soli illi, qui non solùm sacramentaliter, sed etiam realiter sunt Christo coniuncti.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd hoc quòd non habet aliquis cõscientiam sui peccati, potest contingere dupliciter. Vno modo per culpã suam: vel quia per ignorantiam iuris, quæ non excusat, reputat non esse peccatũ quod est peccatum (puta si aliquis fornicator reputaret simplicem fornicationem non esse peccatum mortale) vel quia negligens est in examinatione sui ipsius: cõtra id quod Apostolus dicit primæ Corint. 11. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Et sic nihilominus peccat peccator sumens corpus Christi: licet nõ habeat conscientiam peccati, quia ipsa ignorantia est ei peccatum. Alio modo potest cõtingere sine culpa ipsius: puta cùm doluit de peccato, sed non est sufficienter contritus. Et in tali casu non peccat sumendo corpus Christi: quia homo per certitudinem scire non potest vtrum sit verè contritus. Sufficit enim, si in se signa contritionis inueniat, puta si doleat de præteritis, & proponat cauere de futuris. Si verò ignorat hoc quod fecit, esse actum peccati, propter ignorantiam facti, quæ excusat (puta si accesit ad non suã, quam credebat esse suam) non est ex hoc dicendus peccator. Similiter etiam si totaliter est peccatum oblitus, sufficit ad eius deletionẽ generalis contritio: vt infrà dicetur. Vnde iam non est dicendus peccator.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm accedere ad hoc sacramentum cum conscientia peccati, sit grauissimum omnium peccatorum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q. accedere ad hoc sacramentum cum cõscientia peccati, sit grauissimum omnium peccatorum. Dicit enim Apostolus primæ ad Cor. 11. Quicunque manducauerit panem, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. glos. ibidẽ. Hoc est, ac si Christum occiderit, punietur. Sed peccatũ Christum occidentium, videtur fuisse grauissimũ. Ergo & hoc peccatum, quo aliquis cum conscientia peccati ad mensam Christi accedit, videtur esse grauissimũ.

¶ Præterea, Hier. dicit in quadam Epistola, Quid tibi cùm fœminis, qui ad altare cum Deo fabularis? dic sacerdos, dic clerice, qualiter eisdem labijs filium Dei oscularis, qui-

* Alias bus osculatus es labia meretricis? o Iuda osculo Filium homi- *filium.* nis tradis. Et sic videtur fornicator ad mensam Christi accedens peccare, sicut Iudas peccauit, cuius peccatum fuit grauissimũ. Sed multa alia peccata sunt grauiora, quàm peccatum fornicationis, & præcipuè peccatum infidelitatis. Ergo cuiuslibet peccatoris ad mensam Christi accedentis peccatũ est grauissimum.

¶ Præterea, Magis est abominabilis Deo immunditia spiritualis, quàm corporalis. Sed si quis proficeret corpus Christi in lutum vel sterquilinium, grauissimum reputaretur eius peccatũ. Ergo grauius peccat, si ipsum sumat cum peccato, quod est immunditia spiritualis. Ergo hoc peccatum est grauissimum.

¶ SED CONTRA est quod super illud Ioan. 15. Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent. dicit Aug. hoc intelligendum esse de peccato infidelitatis, quo tenentur cuncta peccata. Et ita videtur hoc peccatum non esse grauissimum, sed magis peccatum infidelitatis.

CONCLVSIO.

¶ Accedentium ad sacramentum cum mortalis criminis conscientia, peccatum quanquam secundum suam speciem grauius sit cæteris, non tamen omnium grauissimum est.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd (sicut in Secunda parte dictum est) dupliciter aliquod peccatum potest dici grauius alio. Vno modo per se: alio modo per accidẽs. Per se quidem secundum rationem suæ speciei, quæ attẽditur ex parte obiecti. Et secundum hoc, quantò id contra quod peccatur, est maius, tantò peccatum est grauius. Et quia diuinitas Christi est maior humanitate ipsius, & ipsa humanitas est potior quàm sacramenta humanitatis, inde est quòd grauissima peccata sunt quæ cõmittuntur in ipsam diuinitatem: sicut est peccatum infidelitatis & blasphemiæ. Secundariò autem sunt grauia peccata, quæ cõmittuntur in humanitatem Christi. Vnde & Matt. 12. dicitur, Qui dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit verbum contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Tertio autem loco sunt peccata quæ cõmittuntur contra sacramenta, quæ pertinẽt ad humanitatem Christi. Et post hoc sunt alia peccata cõtra puras creaturas. Per accidens autem vnum peccatũ est grauius alio ex parte peccantis: puta peccatũ quod est ex ignorantia vel infirmitate, est leuius peccato quod est ex contemptu vel ex certa scientia. Et eadem ratio est de alijs circũstantijs. Et secundum hoc istud peccatum in quibusdam potest esse grauius: sicut in his qui ex actuali contemptu, cum conscientia peccati ad hoc sacramentum accedunt. in quibusdam verò minus graue: puta in his qui ex quodam timore, ne deprehendantur in peccato, cum conscientia peccati ad hoc sacramentum accedunt. Sic ergo patet quòd hoc peccatum est multis alijs grauius secundum suam speciem: non tamen est omnium grauissimum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum indignè sumentium hoc sacramentũ, cõparatur peccato occidentium Christum, secundum similitudinem (quia vtrunque cõmittitur contra corpus Christi) non tamen secundũ criminis quantitatem. Peccatum enim occidentium Christũ, fuit multò grauius. Primò quidem, quia illud peccatũ fuit contra corpus Christi in specie propria: hoc aũt peccatum est contra corpus Christi in specie sacramenti. secundò, quia illud peccatũ processit ex intentione nocendi Christo, non autem hoc peccatum.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd fornicator accipiẽs corpus Christi, cõparatur Iudæ Christum osculanti, quantũ ad similitudinem criminis (quia vterque ex signo charitatus Christũ offendit) non tamen quantũ ad criminis quantitatem: sicut etiã prius dictum est. Hæc tamen criminis similitudo non minus competit alijs peccatoribus, quàm fornicatoribus. Nam & per alia peccata mortalia agitur contra charitatem Christi, cuius signum est hoc sacramentum, & tantò magis, quantò peccata sunt grauiora. Secundũ quid tamen peccatũ fornicationis magis reddit hominem ineptum ad perceptionẽ huius sacramẽti: inquantũ scilicet per hoc peccatũ spiritus maximè carni subijcitur, & ita impeditur feruor dilectionis, qui requiritur in hoc sacramẽto. Plus tamen ponderat impedimentũ ipsius charitatis, quàm feruoris eius. Vnde & peccatũ infidelitatis, quod funditus separat hominem ab Ecclesiæ vnitate, simpliciter loquendo, maximè hominem ineptũ reddit ad susceptionem huius sacramenti: quod est sacramentum ecclesiasticę vnitatis, vt suprà dictum est. Vnde & grauius peccat infidelis accipiens hoc sacramentum, quàm fidelis peccator: & magis contemnit Christum, secundum quòd est sub hoc sacramento, præsertim si non credat Christum verè sub hoc sacramento esse: quia quantũ est in se, diminuit sanctitatem huius sacramenti, & virtutẽ Christi operantis in hoc sacramento: quod est cõtemnere ipsum sacramentũ in seipso. Fidelis aũt, qui cum cõscientia peccati sumit, contemnit hoc sacramentum, non in seipso, sed quantum ad vsum, indigne accipiens. Vnde & Apostolus primę Cor. 11. assignans rationes huius peccati dicit, Non dijudicans corpus Domini, id est, non discernens ipsum ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulum sextum.*

Annot.

IN art. 6 aduerte Dutam in lib. 4. dist. 9 ar. 1ie. vlt. limitare dictũ Autoris hic, scilicet Oculis peccatoribus petentibus non potest sacra eõmonio denegari. Distinguit enim de sacerdote curato seu eius vicario seu curam gerente & similiter de tempore generalis cõmunionis aut infirmitatis: vel tempore alio pudaque non gerentem curam animarũ debere negare cõmunionẽ: ex eo quòd non teneatur illum cõmunicare etiam cum licentia curati: curatum aũt extra tempus generalis communionis persuaserit, sine scãdalo tamen, negare cõmunionem debere. Mihi aũt videtur q licet causa sit dubia Durandi, vt petenti cõmunionem non exequatur facrilegiũ quod intenditdebitum tamen nullũ video negandi occulto peccatori publicè & cõmunioni ingerenti, siue sit sacerdos curatus, siue non, modò stet parate in altari cõmunicare quoscunque. Et ratio est: quia Christi actio, nostra est institutio, constat autem quòd Dominus non tenebatur tunc ad cõmunicandum Apostolos: & de facili modicũ superedendo potuisset sine scandalo euitare Iudam, instituendo sacramentũ postdatam intinctam buccellam, qua sumpta exiuit foras. Et cõfirmatur: quia Iudas non petiit cõmunionem, & tamen Dominus apostolicum chorũ cõmunicans, ipsum cum cæteris inuitauit dicens, Comedite, seu bibite, ex hoc omnes.

¶ Quocirca Duran. distinctio locum habere videtur, quãdo ad partem coram aliis, tamen petereet aliquis vt sacerdos veller celebrare & ipsum cõmunicare: tunc enim qui nõ tenetur cõmunicare illum occultũ peccatorem, debet, si sine scandalo potest, suum negare ministerium, Dico aũt

* *Aliàs in singulis missis celebrari debet & cæt.*

sine scandaloquia si negatio in dãnum vergeret famæ ipsius petentis, parum esset ratio in hoc casu & in casu quo stater paradus ad cõmunicandum: posset enim ne actus negationis suæ, detraheret famæ proximi, cõicare ipsum, relinquendo ipsi peccatori curã suimet.

Annot.

¶ Item eodem art. caũe nota in nullo casu dãdã, aut accipiendam esse hostiam non consecratam quasi loco cõmunionis. Dico aũt hoc quia etiam sciẽte tam cõmunicante quàm accipiente hostiã, non esse consecratã: propter præsentes qui indistinctè adorãt vel adorare possunt quãliber hostiam quã deferri vel dari conspiciunt, illicitũ est: nã si nullus esset omnino præsens, non fingeret accipiẽs se cõmunicare, sed

Infrà q. 81. art. 2. cor. & ad 2 & 4. di. 9. ar. 5. q. 1. perto. & q. 2. cor. Et quol. 5. ar. 12.

aliꝰ cibis, quod maximè facit ille, qui non credit Christum esse sub hoc sacramento.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui proficeret hoc sacramentum in lutum, multò grauius peccaret, quàm ille qui cum conscientia peccati mortalis ad hoc sacramentũ accedit. Primò quidem, quia ille hoc faceret ex intentione iniuriam faciendi huic sacramento, quod non intendit peccator indignè corpus Christi accipiens. Secundò, quia homo peccator est capax gratiæ, vnde etiam magis est aptus ad suscipiendum hoc sacramentum, quàm quæcunque alia irrationabilis creatura. Vnde maximè inordinatè veteretur hoc sacramento, qui proiiceret ipsum canibus ad manducandum, vel qui proiiceret in lutum conculcandum.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm sacerdos debeat denegare corpus Christi peccatori petenti.

AD SEXTVM sic procedi-tur. Videtur q sacerdos debeat denegare corpus Christi peccatori petenti. Non enim est faciẽdum contra Christi præceptum, propter vitandum scandalum vel infamiam alicuius. Sed Dominus præcepit Matt. 7. Nolite sanctum dare canibus. Maximè aũt datur sanctũ canibus, cùm hoc sacramentum peccatoribus exhibetur. Ergo neque propter vitandũ scandalum, neque propter vitandam infamiam alicuius, debet hoc sacramentum peccatori petenti dari.

¶ Præterea, De duobus malis minus est eligendum. Sed minus malũ esse videtur, si peccator infametur, vel etiam si ei hostia nõ cõsecrata detur, quàm si sumens corpus Christi, mortaliter peccet. Videtur ergo hoc potius esse eligendum, quòd vel infametur peccator petens corpus Christi, vel etiam quòd detur ei hostia non consecrata.

¶ Præterea, Corpus Christi interdũ datur suspectis de crimine, ad eorũ manifestationem: legitur enim in Decr. 1. q. 4. Sæpe cõtingit, vt in monasterijs monachorũ, furta perpetrentur: idcirco statuimus, vt quando ipsi fratres de talibus expurgare se debẽt, missa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo ex præsentibus fratribus, & sic expleta missa, omnes communicentur in hæc verba, Corpus Christi sit tibi hodie ad probationẽ & infrà, Si episcopo aut presbytero aliquod maleficium fuerit imputatũ, * pro singulis missam celebrare debet & communicare. & de singulis sibi imputatis, innocentẽ se ostendere. Sed peccatores occultos non oportet manifestari: quia si frontẽ verecundiæ abiecerint, liberius peccabũt: vt Aug. dicit in lib. de verbis Domini. Ergo peccatoribus occultis nõ est corpus Christi dandum: etiam si petant.

¶ SED CONTRA est quòd super illud Psal. Manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ, dicit Aug. Non prohibebat dispensator pingues terræ, id est, peccatores, mensam Domini manducare.

CONCLVSIO.

¶ Manifestis ac publicis peccatoribus etiã petentibus est sacra deneganda cõmunio, non autem occultis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa peccatores distinguendũ est. Quidam enim sunt occulti, quidã verò manifesti, scilicet per euidentiã facti: sicut publici vsurarij, aut publici raptores: vel etiã per aliquod iudicium ecclesiasticum vel seculare. Manifestis ergo peccatoribus non debet etiam petentibus sacra cõmunio dari. Vnde Cypr. scribit ad quendam, Pro dilectione tua consulendum me existimasti, quid mihi videatur, de histrionibus, & mago illo, qui apud vos constitutus adhuc in artis suæ dedecore perseuerat, an talibus sacra cõmunio cũ cæteris Christianis debeat dari, puto nec maiestati diuinæ, nec Euangelicæ disciplinæ congruere, vt pudor & honor Ecclesiæ tam turpi & infami contagione fœdetur. Si verò non sunt manifesti peccatores, sed occulti: non potest eis petẽtibus sacra cõmunio denegari. Cùm enim quilibet Christianus ex hoc ipso quòd est baptizatus, sit admissus ad Dominicã mensam, non potest ei ius suum tolli, nisi pro aliqua causa manifesta. Vnde super illud Primæ Cor. 5. Si is qui frater nominatur inter vos, &c. dicit glos. Aug. Nos à cõmunione quẽquam prohibere non possumus, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo iudicio, ecclesiastico vel seculari nominatum atque cõuictum. Potest tamen sacerdos, qui est conscius criminis, occultè monere peccatorem occultũ, vel etiã in publico generaliter omnes, ne ad mensam Domini accedant, antequã de peccatis pœniteant, & Ecclesiæ reconcilientur. Nam post pœnitentiam & reconciliationem, etiam publicis peccatoribus nõ est cõmunio deneganda, præcipuè in articulo mortis. Vnde in concilio Carthaginensi legitur, Scenicis atque histrionibus, cæterisque huiusmodi personis vel apostatis conuersis ad Deum, reconciliatio non negetur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sancta prohibentur dari canibus, id est, peccatoribus manifestis. Sed occulta non possunt publicè puniri, sed sunt diuino iudicio reseruanda.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet peius sit peccatori occulto peccare mortaliter, sumendo corpus Christi, quàm infamari: tamẽ sacerdoti ministrãti corpus Christi, peius est peccare mortaliter, infamando iniustè peccatorem occultum, quàm quòd ille mortaliter peccet, quia nullus debet peccatũ mortale cõmittere, vt alium liberet à peccato. Vnde Aug. dicit in lib. Quæst. super Genes. periculosissimè admittitur hæc cõpensatio, vt nos faciamus aliquid mali, ne alius grauius malum faciat. Peccator tamen occultus potius deberet eligere infamari, quàm indignè ad mensam Domini accedere. Hostia tamen non cõsecrata nullo modo debet dari loco consecratæ: quia sacerdos hoc faciens, quantum in se est, facit idololatrare illos, qui credunt esse hostiã cõsecratam, siue alios præsentes, siue etiam ipsum sumentẽ: quia vt Aug. dicit, nemo carnem Christi manducet, nisi prius adoret. Vnde extrà de celebratione missarum, c. de homine. dicitur, Licet is qui pro sui criminis conscientia reputat se indignũ, peccet grauiter, si se ingerat: grauius tamen videtur offendere, qui fraudulenter illud præsumpserit simulare.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd decreta illa sunt abrogata per contraria documenta Romanorum pontificum. Dicit enim Stephanus papa, Ferri candentis vel aquæ feruentis examinatione, cõfessionem extorqueri à quolibet, sacri canones non concedunt. Spontanea enim confessione, vel testium approbatione, publicata delicta cõmissa sunt regimini nostro iudicare: occulta verò & incognita, illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorũ hominum. Et idem habetur extrà de purgationibus, c. ex tuarũ. In omnibus enim talibus esse videtur Dei tẽtatio, vnde sine peccato fieri non possunt. Et grauius videretur, si in hoc sacramento, quod est institutum ad remedium salutis, aliquis * incurreret iudicium mortis. Vnde nullo modo corpus Christi debet dari alicui suspecto de crimine, quasi ad examinationem.

* *Aliàs imperiret.*

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm nocturna pollutio aliquẽ impediat à sumptione huius sacramẽti.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q nocturna pollutio non impediat aliquem à sumptione corporis Christi. Nullus enim impeditur à sumptione corporis Christi, nisi propter peccatũ. Sed nocturna pollutio accidit sine peccato. dicit enim Augustin. 12. super Gen. ad literam, Ipsa phantasia, quæ fit in cogitatione sermocinantis, cùm expressa fuerit in visione somniantis, vt inter illam & veram coniunctionem corporũ non discernatur, cõtinuò mouetur caro, & sequitur quòd eum motum sequi solet, cum hoc tã sine peccato fiat, quàm sine peccato à vigilantibus dicitur: quod vt diceretur, proculdubio cogitatum est. Ergo nocturna pollu-

*1. 2. q. 74. ar. 5. & 4. Aliàs ad * deuotionẽ, dicit. 9. ar. 5. Quandoque verò prouenit ex fola nequitia dæmonũ, volentiũ impedire hominẽ à sumptione huius sacramenti. Vnde legitur in collationibus patrũ, q cùm quidam frater pateretur pollutionẽ semper in festis, in quibus erat cõmunicandum: seniores cõperto, q nulla causa ab ipso præcesserat, decreuerũt q propter hoc à cõmunione nõ cessaret, & ita cessauit illusio dæmonum. Similiter etiã præcedentes cogitationes lasciuæ, quandoque possunt esse omnino sine peccato: puta cùm aliquis causa lectionis vel disputationis cogitur de talibus cogitare. Et si hoc sit sine cõcupiscentia & delectatione, nõ erunt cogitationes immũdæ, sed honestæ ex quibus tamen pollutio sequi potest, sicut patet ex auctoritate Aug. supra inducta. Quandoque verò præcedentes cogitationes sunt ex cõcupiscentia & delectatione. & si adsit consensus, erit peccatũ mortale: si adsit desit, erit veniale. Similiter etiã & causa corporalis quandoque est sine peccato: puta cùm est ex infirmitate naturæ. Vnde & quidã etiã in vigilando absque peccato fluxũ seminis patiuntur. Vel etiã si sit ex superfluitate naturę: sicut enim cõtingit sanguinem fluere absque peccato, ita & semen quod est superfluitas sanguinis, secundũ Philosophũ. Quãdoque verò est cum peccato: puta cùm prouenit ex superfluitate cibi vel potus. & hoc etiã potest esse peccatum veniale vel mortale. Licet frequentius peccatum mortale accidat circa turpes cogitationes propter facilitatẽ cõsensus, quàm circa sumptionem cibi & potus. Vnde & Greg. scribens Aug. Anglorum episcopo dicit, cessandũ esse à cõmunione, quando ex turpibus cogitationibus prouenit: non aũt quando prouenit ex superfluitate cibi vel potus, præsertim si necessitas adsit. Sic igitur ex causa pollutionis cõsiderari potest, vtrum nocturna pollutio impediat ex necessitate sumptionẽ huius sacramenti. Ex quadã verò congruentia impedit quãtum ad duo, quorũ vnũ semper accidit, scilicet quædã fœditas corporalis, cum qua propter reuerentiam sacramẽti, non decet ad altare accedere (vnde & volentes tangere aliquid sacrũ, manus lauant) nisi forte talis immunditia sit perpetua vel diuturna: ficut est lepra, vel fluxus sanguinis, vel aliquid huiusmodi. Aliud aũt est euagatio mẽtis, quæ sequitur pollutionem nocturnã, præcipuè quando cum turpi imaginatione cõtingit. Hoc tamen impedimentũ, quod ex cõgruitate prouenit, postponi debet propter aliquam necessitatem, puta vt Gregor. dicit, cùm fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere ministerium pro eo q sacerdos alius deest, ipsa necessitas cõpellit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex necessitate quidem nõ impeditur homo à sumptione huius sacramenti, nisi propter peccatum mortale, sed ex quadã conuenientia potest homo impediri propter alias causas: sicut dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd coitus coniugalis si sit sine peccato (puta si fiat causa prolis generandæ, vel causa reddendi debitum) non alia ratione impedit sumptionẽ huius sacramẽti, nisi sicut dictũ est de pollutione nocturna, quæ accedit sine peccato, scilicet propter immunditiã corporalem & mentis distractionẽ. Ratione cuius Hier. dicit super Matt. Si panes propositionis abhis, qui vxores tetigerant, comedi non poterant, quanto magis panis, qui de cælo descendit, nõ potest ab his, qui coniugalibus paulò antè * vacauere amplexibus, violari atque cõtingi: nos quòd nuptias condemnemus: sed quòd eo tempore, quo caritas agni manducaturi sumus, vacare carnalibus operibus non debemus. Sed quia hoc secundũ congruitatem, & non secundum necessitatem est intelligendũ, Greg. dicit, q talis est suo iudicio relinquendus. Si verò nõ amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere (vt ibidem Gregor. subdit) tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc sacramentum.

* *Aliàs hæsere cõplexibus*

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Greg. dicit in Epistola supradicta ad Aug. Anglorum episcopum, in veteri Testamento aliqui polluti dicebantur figuraliter, quod populus nouæ legis spiritualiter intelligit. Vnde huiusmodi corporales immunditiæ, si sint perpetuæ vel diuturnæ, non impediunt sumptionem huius sacramenti salutaris, sicut impediebant accessum ad sacramenta figuralia. Si verò citò transeant (sicut immunditia pollutionis nocturnæ) ex quadam congruentia impediunt sumptionem huius sacramenti, per illum diem, quo hoc accidit. Vnde & Deuter. 23. dicitur, Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam ad verperam lauetur aqua.

¶ Ad quartum dicendum, quòd licet per contritionem & confessionem auferatur reatus culpæ: non tamen aufertur corporalis immunditia, & distractio mentis ex pollutione consecuta.

¶ Ad quintum dicendum, quòd somnium hominẽ quidã non inducit corporalem immunditiam, nec etiam tantam distractionem mentis, sicut fornicatio somniata propter delectationis intentionem. Si tamen somnium homicidij proueniat ex causa, quæ est peccatum, præsertim mortale, impedit à sumptione huius sacramenti, ratione suæ causæ.

tio non impedit hominem ab eius sacramenti sumptione.

¶ Præterea, Greg. dicit in Epistola ad Aug. episcopum Anglorum, Si quis sua coniuge non cupidine voluptatis raptus, sed tãtum creandorum liberorum gratia vtitur, ille profectò siue de ingressu Ecclesiæ, siue de sumendo corporis Dominici mysterio, suo est iudicio relinquendus: quia prohiberi à nobis non debet accipere, qui in igne positus, nescit ardere. Ex quo patet quòd carnalis pollutio etiam vigilantis, si sit sine peccato, non prohibet hominem à sumptione corporis Christi. Multò igitur minus prohibet nocturna pollutio dormientis.

¶ Præterea, Nocturna pollutio videtur solam immunditiã corporalem habere. Sed aliæ immunditiæ corporales, quæ secundum legem impediebant ab ingressu Sanctorum, in noua lege non impediunt à sumptione huius sacramẽti: sicut de muliere pariente, vel menstruata, vel fluxum sanguinis patiẽte, scribit beatus Greg. Augustino Anglorum episcopo. Ergo videtur quòd neque etiam nocturna pollutio impediat hominem à sumptione huius sacramenti.

¶ Præterea, Peccatum veniale nõ impedit hominem à sumptione huius sacramenti, sed nec etiam peccatum mortale post pœnitentiam. Sed dato quòd nocturna pollutio prouenerit ex aliquo peccato præcedenti (siue crapulæ, siue turpium cogitationum) plerũque tale peccatũ est veniale: & si aliquando sit mortale, potest contingere quòd de mane pœnitet, & peccatum sũũ confitetur. Ergo videtur quòd non debeat impediri à sumptione huius sacramenti.

¶ Præterea, Grauius peccatum est homicidiũ, quàm fornicationis. Sed si aliquis de nocte somniet se homicidiũ perpetrare, aut furtum aut quodcunque aliud peccatũ, non propter hoc impeditur à sumptione corporis Christi. Ergo videtur quòd multò minus fornicatio somniata cum pollutione subsequente, impediat à sumptione huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est quod Deuit. 15. dicitur, Vir, de quo egredietur semen coitus, immundus erit vsque ad vesperũ. Sed immundis non patet aditus ad sacramenta. Ergo videtur q propter pollutionem nocturnã aliquis impediatur à sumptione huius sacramenti, quod est maximum sacramentum.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam nocturna pollutio, quam nullum mortale crimen præcessit, vel cessauit, non impediat à sacramenti perceptione: deceret tamen sic indispositum abstinere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa pollutionem nocturnam duo possunt considerari. Vnum quidem, ratione cuius ex necessitate impedit hominem à sumptione huius sacramenti. Aliud autem, ratione cuius non ex necessitate impedit hominem, sed ex quadam congruentia. Ex necessitate quidem impedit hominem ab huius sacramenti perceptione solum peccatum mortale. Et quanuis nocturna ipsa pollutio secundum se considerata, peccatum mortale esse non possit: nihilominus tamen ratione suæ causæ quandoque habet peccatum mortale annexum. Et ideo consideranda est causa pollutionis nocturnæ. Quãdoque enim prouenit à causa extrinseca spirituali, scilicet ex dæmonum illusione: qui sicut in Prima parte habitũ est, phantasmata cõmouere possunt, ex quorũ apparitione pollutio interdum subsequitur. Quãdoque verò prouenit pollutio ex causa intrinseca spirituali, scilicet ex præcedentibus cogitationibus. Aliquando autem ex causa intrinseca corporali, vel ex superfluitate siue debilitate naturę, siue etiam ex superfluitate cibi vel potus. Quælibet autem harum trium causarum potest & sine peccato & cum peccato veniali vel mortali existere. Et si quidem sit sine peccato vel cum peccato veniali, nõ ex necessitate impedit sumptionem huius sacramẽti: ita scilicet q homo sumendo sit reus corporis & sanguinis Domini. Si verò sit cum peccato mortali, impedit ex necessitate. Illusio enim dæmonum quandoque prouenit ex præcedenti negligentia præparationis ad * deuotionẽ, quæ potest esse & mortale & veniale peccatũ. Quandoque verò prouenit ex fola nequitia dæmonũ, volentiũ impedire hominẽ à sumptione huius sacramenti. Vnde legitur in collationibus patrũ, q cùm quidam frater pateretur pollutionẽ semper in festis, in quibus erat cõmunicandum: seniores cõperto, q nulla causa ab ipso præcesserat, decreuerũt q propter hoc à cõmunione nõ cessaret, & ita cessauit illusio dæmonum. Similiter etiã præcedentes cogitationes lasciuæ, quandoque possunt esse omnino sine peccato: puta cùm aliquis causa lectionis vel disputationis cogitur de talibus cogitare. Et si hoc sit sine cõcupiscentia & delectatione, nõ erunt cogitationes immũdæ, sed honestæ ex quibus tamen pollutio sequi potest, sicut patet ex auctoritate Aug. supra inducta. Quandoque verò præcedentes cogitationes sunt ex cõcupiscentia & delectatione. & si adsit consensus, erit peccatũ mortale: si adsit desit, erit veniale. Similiter etiã & causa corporalis quandoque est sine peccato: puta cùm est ex infirmitate naturæ. Vnde & quidã etiã in vigilando absque peccato fluxũ seminis patiuntur. Vel etiã si sit ex superfluitate naturę: sicut enim cõtingit sanguinem fluere absque peccato, ita & semen quod est superfluitas sanguinis, secundũ Philosophũ. Quãdoque verò est cum peccato: puta cùm prouenit ex superfluitate cibi vel potus. & hoc etiã potest esse peccatum veniale vel mortale. Licet frequentius peccatum mortale accidat circa turpes cogitationes propter facilitatẽ cõsensus, quàm circa sumptionem cibi & potus. Vnde & Greg. scribens Aug. Anglorum episcopo dicit, cessandũ esse à cõmunione, quando ex turpibus cogitationibus prouenit: non aũt quando prouenit ex superfluitate cibi vel potus, præsertim si necessitas adsit. Sic igitur ex causa pollutionis cõsiderari potest, vtrum nocturna pollutio impediat ex necessitate sumptionẽ huius sacramenti. Ex quadã verò congruentia impedit quãtum ad duo, quorũ vnũ semper accidit, scilicet quædã fœditas corporalis, cum qua propter reuerentiam sacramẽti, non decet ad altare accedere (vnde & volentes tangere aliquid sacrũ, manus lauant) nisi forte talis immunditia sit perpetua vel diuturna: ficut est lepra, vel fluxus sanguinis, vel aliquid huiusmodi. Aliud aũt est euagatio mẽtis, quæ sequitur pollutionem nocturnã, præcipuè quando cum turpi imaginatione cõtingit. Hoc tamen impedimentũ, quod ex cõgruitate prouenit, postponi debet propter aliquam necessitatem, puta vt Gregor. dicit, cùm fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere ministerium pro eo q sacerdos alius deest, ipsa necessitas cõpellit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex necessitate quidem nõ impeditur homo à sumptione huius sacramenti, nisi propter peccatum mortale, sed ex quadã conuenientia potest homo impediri propter alias causas: sicut dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd coitus coniugalis si sit sine peccato (puta si fiat causa prolis generandæ, vel causa reddendi debitum) non alia ratione impedit sumptionẽ huius sacramẽti, nisi sicut dictũ est de pollutione nocturna, quæ accedit sine peccato, scilicet propter immunditiã corporalem & mentis distractionẽ. Ratione cuius Hier. dicit super Matt. Si panes propositionis abhis, qui vxores tetigerant, comedi non poterant, quanto magis panis, qui de cælo descendit, nõ potest ab his, qui coniugalibus paulò antè * vacauere amplexibus, violari atque cõtingi: nos quòd nuptias condemnemus: sed quòd eo tempore, quo caritas agni manducaturi sumus, vacare carnalibus operibus non debemus. Sed quia hoc secundũ congruitatem, & non secundum necessitatem est intelligendũ, Greg. dicit, q talis est suo iudicio relinquendus. Si verò nõ amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere (vt ibidem Gregor. subdit) tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc sacramentum.

* *Aliàs hæsere cõplexibus*

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Greg. dicit in Epistola supradicta ad Aug. Anglorum episcopum, in veteri Testamento aliqui polluti dicebantur figuraliter, quod populus nouæ legis spiritualiter intelligit. Vnde huiusmodi corporales immunditiæ, si sint perpetuæ vel diuturnæ, non impediunt sumptionem huius sacramenti salutaris, sicut impediebant accessum ad sacramenta figuralia. Si verò citò transeant (sicut immunditia pollutionis nocturnæ) ex quadam congruentia impediunt sumptionem huius sacramenti, per illum diem, quo hoc accidit. Vnde & Deuter. 23. dicitur, Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam ad verperam lauetur aqua.

¶ Ad quartum dicendum, quòd licet per contritionem & confessionem auferatur reatus culpæ: non tamen aufertur corporalis immunditia, & distractio mentis ex pollutione consecuta.

¶ Ad quintum dicendum, quòd somnium hominẽ quidã non inducit corporalem immunditiam, nec etiam tantam distractionem mentis, sicut fornicatio somniata propter delectationis intentionem. Si tamen somnium homicidij proueniat ex causa, quæ est peccatum, præsertim mortale, impedit à sumptione huius sacramenti, ratione suæ causæ.

¶ Super Quæstionis octuagesimæ Articulum nonum.

Annot. Infrà artic. 9. cor. Et 2. 2. q. 147. ar. 6. ad 1. Et 4. di. 9. q. 1. ar. 4. q. 1. & 2. Et 1. Co. 11. le. 4. 40. 4.

IN artic. 9 in responsione ad vltimũ, aduerte circa cõmunionem puerorũ & puellarum, quæ ad annos discretionis peruenerint. iuditiũ de initio discretionis debet à parentibus & cõfessore fieri. A parentibus quidem quoniã cõtinua cõuersatione experiuntur an filius seu filia discernere sciat panẽ spiritualem à materiali, & cum deuotione præparare se ad sacramentum. A confessore verò quoniam in ipsa confessione potest aduertere quãtum discretionis aut deuotionis possit inesse.

¶ Et videtur nimia cautela adhiberi à parentibus non exponentibus puellas decem annorum ad cõmunionem dicunt enim q. sunt nimis paruæ, quum tãmẽ sufficientem habeãt & discretionem & deuotionem. Et licet ipsi pueri ac puellæ videantur excusari, retrahentibus parentibus & confessore nõ præcipiendo requoniam disciplina ætatis illius exigit, vt maioribus suis plusquam sibipsis & credant & pareant, parentes tamen nõ excusantur.

¶ Virùm cibus vel potus præsumptus impediat sumptionem huius sacramẽti.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd cibus vel potus præsumptus non impediat sumptionem huius sacramenti. Hoc enim sacramentum est à Domino institutum in cœna. Sed Dominus postquam cœnauit, hoc sacramentũ discipulis suis tradidit: sicut patet Luc. 22. & primæ Cor. 11. Ergo videtur q. etiã post alios cibos assumptos, nos debeamus sumere hoc sacramentũ.

¶ Præterea, Primæ Cor. 11. dicitur, Cùm cõuenitis ad manducandũ, scilicet corpus Domini, inuicem expectate: si quis aũt esurit, domi manducet. Et ita videtur quòd postquam aliquis domi manducauerit, possit in Ecclesia corpus Christi manducare.

¶ Præterea, In concilio Carthaginensi legitur, & habetur de consecr. dist. 1. Sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur. Ergo saltem illa die aliquis potest corpus Christi post alios cibos sumere.

¶ Præterea, Sumptio aquæ vel medicinæ vel alterius cibi vel potus in minima quantitate, vel reliquiarum cibi in ore manentium, neque ieiunium Ecclesię soluit, neque sobrietatem tollit, quæ exigitur ad hoc quòd aliquis reuerenter sumat hoc sacramentum. Ergo per prędicta nõ impeditur aliquis à sumptione huius sacramenti.

¶ Præterea, Quidam de nocte profunda comedunt aut bibunt, & fortè totam noctem insomnem ducentes, de mane percipiunt sacra mysteria nõdum plenè digesti. Minus autem impediretur sobrietas hominis, si in mane parũ comederet, & postea circa nonam sumeret hoc sacramẽtum: cùm etiã sit quandoque maior distantia temporis. Ergo videtur q. talis cibi præsumptio non impediat hominem ab hoc sacramento.

¶ Præterea, Non minor reuerentia debetur huic sacramẽto iam sumpto, quàm ante sumptionem. Sed sumpto sacramento licet cibum aut potum sumere. Ergo & ante sumptionem.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. respõsionum ad Ianuarium, Placuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti sacramenti, prius in os Christiani corpus Dominicum intraret, quàm cæteri cibi.

CONCLVSIO.

¶ Solum mortale crimen impedit secundum se huius sumptionem sacramenti, cibus verò vel potus præsumptus non nisi ex rationabili Ecclesiæ statuto.

¶ RESPONDEO dicendum, q. aliquid impedit sumptionem huius sacramenti dupliciter. Vno modo secũdum se: sicut peccatum mortale, quod habet repugnantiã ad significatũ huius sacramenti, vt suprà dictum est. Alio modo propter prohibitionem Ecclesiæ. Et sic impeditur aliquis à sumptione huius sacramenti post cibum & potũ assumptum, triplici ratione. Primò quidem, sicut Aug. dicit in honorem huius sacramenti: vt scilicet in os hominis intret nondũ aliquo cibo vel potu infectum.

Secundò, propter significationem, vt scilicet detur intelligi, quòd Christus (qui est res huius sacramẽti) & charitas eius, debet primò fundari in cordibus nostris: secundum illud Matt. 6. Quærite primũ regnum Dei. Tertiò, propter periculũ vomitus & ebrietatis, quæ quandoque cõtingunt ex hoc quòd homines inordinatè cibis vtũtur: sicut & Apostolus dicit primę Cor. 11. Alius quidem esurit, alius aũt ebrius est. Ab hac tamen generali regula excipiuntur infirmi: qui statim cõmunicandi sunt etiam post cibum, si de eorum periculo dubitatur, ne sine communione decedant: quia necessitas legem non habet. Vnde dicitur de consecr. dist. 2. Presbyter infirmum statim cõmunicet, ne sine communione moriatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Aug. in eodẽ lib. dicit, Neque quia post cibos Dominus dedit, propterea pransi aut cœnati fratres ad hoc sacramentũ accipiendum conuenire debent, aut mensis suis miscere: sicut faciebant quos Apostolus arguit & emendat. Nanque Saluator, vt vehementius cõmendaret mysteriũ illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum. Et ideo non præcepit, quòd deinceps tali ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc * locum.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd illud verbum in glos. sic exponitur, Si quis esurit, & impatiens non vult expectare alios, manducet domi cibos suos, id est, pane terreno pascatur, nec post Eucharistiam sumat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd capitulum illud loquitur secundum cõsuetudinem aliquando apud aliquos obseruatam, vt in repræsentationem Dominicæ cœnæ illo die à nõ ieiunis corpus Christi sumeretur. Sed nunc hoc abrogatum est. nam sicut Aug. in lib. prædicto dicit: Per vniuersum orbem mos iste seruatur: vt scilicet corpus Christi à ieiunis sumatur.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd (sicut in Secunda parte habitum est) duplex est ieiunium. Primum est ieiunij naturæ: quod importat priuationem cuiuscunque præassumpti per modum cibi vel potus, & tale ieiunij requiritur ad hoc sacramentũ propter prædicta. Et ideo neque post assumptionem aquæ, vel alterius cibi aut potus, vel etiã medicinæ, in quãtuncunque parua quantitate, licet hoc sacramentum accipere. Nec refert vtrum aliquid huiusmodi nutriat vel nõ nutriat, aut per se, aut cum alijs, dummodo sumatur per modum cibi vel potus. Reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, non impediunt sumptionem huius sacramenti: quia non trahũtur per modũ cibi, sed per modum saliuæ. Et eadem ratio est de reliquijs aquę vel vini, quibus os abluitur: dũmodo non trahãtur in magna quantitate, sed permixtæ saliuæ, quod vitari non potest. Aliud autem est ieiunium Ecclesiæ: quod instituitur ad carnis macerationem. Et tale ieiunium per prædicta non impeditur, quia prædicta non multum nutriunt, sed magis ad alterandũ sumuntur.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd cùm dicitur, quòd hoc sacramentum prius, quàm alij cibi, debet in os Christiani intrare, non est intelligẽdum absolutè respectu totius temporis: alioquin qui semel comedisset vel bibisset, nunquã posset postea hoc sacramẽtum accipere, sed est intelligẽdum quantũ ad eundem diem. Et licet principium diei secundum diuersos diuersimodè sumatur: nam quidã à meridie, quidam ab occasu, quidam à media nocte, quidam ab ortu solis, diem incipiunt: ecclesia tamen * Romana diem à media nocte incipit. Et ideo si post mediam noctem alicui quis sumpserit aliquid per modum cibi vel potus, nõ potest eadem die hoc sumere sacramentum: potest verò, si ante mediã noctem. Nec refert vtrum post cibum vel potum assumptum dormierit, aut etiã digestus sit, quãtum ad rationem præceptis refert aũt quantum ad perturbationem mentis, quam patiũtur homines propter insomneitatem vel indigestionẽ. Ex quibus si mens multũ perturbetur, homo redditur ineptus ad sumptionem huius sacramenti.

¶ Ad sextum dicendũ, quòd maxima deuotio requiritur in ipsa sumptione huius sacramenti: quia tũc percipitur sacramẽti effectus. quæ quidem deuotio magis impeditur per præcedentia, quàm per sequentia: & ideo magis est institutum quòd homines ieiunent ante sumptionẽ huius sacramenti, quàm post. Debet tamen esse aliqua mora inter sumptionem huius sacramẽti & reliquos cibos. Vnde & in missa, oratio gratiarũ actiones post cõmunionem dicitur, & cõmunicantes etiã suas priuatas orationes dicunt. Secundũ tamen antiquos canones statutũ fuit à papa Clemente (vt habetur de consec. dist. 2.) Si mane Dominica portio editur, vsque ad sextã ieiunent ministri, qui eam consumpserunt: & si 3. vel 4. hora acceperint, ieiunent vsque ad vesperũ. Antiquitus enim rarius missarum solennia celebrabantur, & cũ maiori præparatione nunc aũt, quia oportet frequentius sacra mysteria celebrare, non posset de facili obseruari, & ideo per contrariam consuetudinem est abrogatum.

ARTICVLVS IX.

¶ Virùm non habentes vsum rationis, debeant suscipere hoc sacramentum.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd non habentes vsum rationis, non debeant hoc sacramentũ suscipere. Requiritur enim quòd aliquis ad hoc sacramentum cum deuotione, & præcedente sui examinatione accedat. secundum illud primæ Cor. 11. Probet seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Sed hoc nõ potest esse

¶ Super Quæstionis octuagesimæ Articulum decimum.

Annot.

IN art. 10. circa quotidianam celebrationem, nota Aug. verbum, Sic viue vt quotidie merearis accipere: quoniam per sic viuere intelligendum est spiritualem vitam sic ducere, vt quotidiana cõmunione semper augeatur: alioquin non sic viuitur, vt quotidie mereamur accipere. Nam qui quotidie merետur accipere, debet quotidie sic esse dispositus, vt fructũ Eucharistiæ percipiat. fructus autem spiritualis huius cibi est non solùm actualis refectio spiritus, sed augmentum gratiæ: quoniam per totum tẽpus præsentis vitæ fumus in statu augmẽti.

¶ Propter quod crebro aut quotidie celebrantes dicuntur in sẽpsis secundum præteritæ celebrationis: & secundum profectum vel defectum, quem expectiuntur in se, profequantur, vel à profequatione desistant: qui enim multis celebrationibus peractis ad actus virtutum non melius se habet, quàm prius, passionibusque non minus subiacet, quàm prius. parum aut nihil celebrãtio proficit. Dico autem parum: quia forte quo ad aliquã actualẽ deuotionẽ proficit. Dixi quoque post multas celebrationes: quia non audeo asserere, in qualibet celebratione oportere celebrantem esse dispositũ sic. vt per quãlibet celebrationem augeatur habitus gratiæ. Dicet enim forte quispiã quòd etiam puer in statu augmenti, non ex quolibet sumpto cibo sigillatim augetur, quãuis hoc non multum vigere videatur: quia augmentum corpo tale à virtute naturali determinata ad naturalem dispositionem fit. augmentum autem charitatis à diuina fit virtute, quandocunque anima ad hoc se sufficiẽter præparauerit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd carentes vsu rationis, possunt deuotionem ad sacramentum habere, quãtum ad aliquos quidem præsentem, quãtum ad alios aũt præteritam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Dion. loquitur ibi de energuminis nondum baptizatis: in quibus scilicet nondum est vis demonis extincta: quæ viget in eis per originale peccatum. Sed de baptizatis, qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem ratio, & de alijs amentibus. Vnde Cassianus dicit, Eis qui ab immundis vexantur spiritibus, cõmunionem sacrosanctam à senioribus nostris nunquam meminimus interdictam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd eadem ratio est de pueris recenter natis, & de amentibus qui nunquam habuerunt vsum rationis, vnde talibus non sunt sacra mysteria danda. Quanuis quidam Græci contrarium faciant, propter hoc quòd Dion. 2. Cæleſt. hierar. dicit, baptizatis esse sacram cõmunionem dandam: non intelligentes quòd Dion. ibi loquitur de baptismo adultorum. Nec tamen per hoc aliquod detrimentum vitæ patiuntur, propter hoc quòd Dominus dicit Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: quia sicut Aug. scribit Bonifacio: Tunc esse in his, qui carent vsu rationis. Ergo non debet eis hoc sacramentum dari.

¶ Præterea, Inter alios qui carent vsu rationis, sunt etiam arreptitij, qui energumini dicuntur. Sed tales etiam ab inspectione huius sacramenti arcentur: secundum Dion. in lib. Cæleſt. hierar. Ergo carentibus vsu rationis hoc sacramentum dari non debet.

¶ Præterea, Inter alios carentes vsu rationis, maximè pueri videntur esse innocentes. Sed pueris hoc sacramentum non exhibetur. Ergo multò minus alijs carentibus vsu rationis.

¶ SED CONTRA est quod legitur in concilio Aurasico (& habetur in Decre. 2. 6. q. 6. c. qui recedũt.) Amentibus quæcunque pietatis sunt, conferenda sunt. Et ita est eis cõferendum hoc sacramentum: quod est sacramentum pietatis.

CONCLVSIO.

¶ Non quicunque vsu rationis carentes arcendi sunt à sumptione Eucharistiæ, sed hi, qui nunquã habuerunt vsum rationis: his verò qui in principio habuerunt rationis vsum, & postea caruerunt, in articulo mortis exhiberi potest sacramentum, nisi forte vomitus vel suffocationis periculum timeatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliqui dicuntur nõ habere vsum rationis dupliciter. Vno modo, quia habent debilem vsum rationis, sicut dicitur non videns, qui male videt. Et quia tales possunt aliquã deuotionem huius sacramenti concipere, non est eis hoc sacramentum denegandũ. Alio modo dicuntur aliqui non habere totaliter vsum rationis. Aut igitur nunquam habuerunt vsum rationis: sed sic à natiuitate permanserunt. Et sic talibus non est hoc sacramentum exhibendum: quia in eis nullo modo præcesserit huius sacramenti deuotio. Aut non semper caruerunt vsu rationis: & tunc si prius, quando erant compotes suę mentis, apparuit in eis deuotio huius sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi: nisi fortè timeatur periculum vomitus vel expuitionis. Vnde in cõcilio Carthaginensi legitur (& habetur in Decret. 26. q. 2.) Is qui infirmitate pœnitentiam petit, si casu, dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim conuersus fuerit, dent testimoniũ qui eum audierunt, & accipiat pœnitẽtiam, & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per sacramentum baptismi configuratur homo morti Christi, in se suscipiens eius characterem. & ideo sicut Christus semel mortuus est: ita solùm semel debet homo baptizari. Sed per hoc sacramentum vnusquisque fidelium, corporis & sanguinis Domini particeps fit, scilicet spiritualiter, quando in baptismate membrum corporis Christi efficitur. Sed quando iam pueri incipiũt aliqualem vsum rationis habere, vt possint deuotionem concipere huius sacramenti, tunc potest eis hoc sacramentum conferri.

ARTICVLVS X.

¶ Virùm liceat quotidie hoc sacramentum suscipere.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non liceat quotidie hoc sacramentum suscipere. Sicut enim baptismus repræsentat Dominicam passionem, ita & hoc sacramentum. Sed non licet pluries baptizari, sed semel tantùm: quia Christus semel tantùm pro peccatis nostris mortuus est: vt dicitur primæ Pet. 3. Ergo videtur quòd non liceat hoc sacramentum quotidie suscipere.

¶ Præterea, Veritas debet respondere figurę. Sed agnus Paschalis, qui fuit figura præcipua huius sacramenti (vt suprà dictum est) non manducabatur nisi semel in anno. Semel etiam in anno Ecclesia celebrat Christi passionem, cuius hoc sacramentum est memoriale. Ergo videtur quòd non liceat quotidie sumere hoc sacramentum, sed solùm semel in anno.

¶ Præterea, Huic sacramento, in quo totus Christus continetur, maxima reuerentia debetur. Ad reuerentiam autem pertinet, quòd aliquis ab hoc sacramento abstineat. vnde & laudatur Centurio, qui dixit Matt. 8. Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, & Petrus, qui dixit Luc. 5. Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum. Ergo non est laudabile, quòd homo quotidie hoc sacramentum suscipiat.

¶ Præterea, Si esset laudabile, frequenter hoc sacramẽtum accipere, quantò frequentius sumeretur, tantò esset laudabilius. Sed maior esset frequentia, si homo pluries in die sumeret hoc sacramentum. Ergo esset laudabile, quòd homo pluries in die cõmunicaret. Quod tamen non habet Ecclesiæ consuetudo. Non ergo videtur esse laudabile quòd aliquis quotidie hoc sacramentum accipiat.

¶ Præterea, Ecclesia intendit suis statutis, fidelium vtilitati prouidere. Sed ex statuto Ecclesiæ fideles tenentur solùm semel cõmunicare in anno: vnde dicitur extrà de pœnit. & remiſ. Omnis vtriusque sexus fidelis suscipiat reuerenter, ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi forte de proprij sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam, ad tempus eius perceptione duxerit abstinendum. Non ergo est laudabile, quòd quotidie hoc sacramentum sumatur.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib. de verbis Domini: Iste panis quotidianus est, accipe quotidie, vt quotidie tibi prosit.

CONCLVSIO.

¶ Non expedit hominibus quotidie ad sanctum sacramentum accedere, sed quandocunque ad illud se homo inuenerit præparatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa vsum huius sacramenti duo possunt considerari. Vnum quidem ex parte ipsius sacramenti: cuius virtus est hominibus salutaris. Et ideo vtile est quotidie ipsum sumere, vt homo quotidie eius fructum percipiat. Vnde Ambr. dixit in lib. de Sacramentis, Si quotiescunque effunditur sanguinis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere: qui semper pecco, debeo semper habere medicinam. Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur vt cum magna deuotione & reuerentia ad hoc sacramentum accedat. Et ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratum inueniat, laudabile est quòd quotidie sumat. Vnde Augustinus cùm dixisset, Accipe quod quotidie tibi prosit, subiungit, sic viue, vt quotidie merearis accipere. Sed quia multoties in pluribus hominum, multa impedimenta huius deuotionis occurrunt, propter corporis indispositionem vel animæ: non est vtile omnibus hominibus quotidie ad hoc sacramentum accedere, sed quotiescunque se ad illud homo inuenerit præparatum. Vnde in lib. de Ecclesiastic. dogmatibus dicitur, Quotidie Eucharistiæ communionem accipere, nec laudo, nec vitupero.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per hoc quod Dominus dicit Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: non datur intelligi quòd quicunque non sumit quotidie, non habeat vitam. Multi enim sunt qui per longum tẽpus vitam habent spiritualem, qui tamen non quotidie sumunt hoc sacramentum. Sed hoc datur intelligi, quòd nullus habet vitam nisi habeat propositum sumendi hoc sacramentum, quando debitè sumeretur. Vel secundum Aug. hoc dictum est contra Manichæos, qui dicebant, Abstinendum esse à vino, quia sanguis Christi non erat in vino. Contra quos dicit Aug. Quomodo potestis viuere sine vita, cuius sanguis in vino esse non potest? Vel secundum Chrysostomum, hoc dictum est contra Iudæos, qui dicebant, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Contra quos dicit Chrysostomus, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: quia scilicet nullus habet vitam nisi habeat propositum sumendi hoc sacramentum, quando debitè sumeretur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octauagesimæ Articulum vndecimum.*

Arnot. IN artic. 11. eiusdem quæstio. circa illud, Frustra autem esset votum, nisi impleretur quando opportunitas adesset, aduerte, quòd opportunitas non sumitur hic pro commoditate alicuius, sed iuncta necessitati: acsi diceretur, quando opus esset. Dico autem hoc quia constat cõmunionem non esse in præcepto, quoties commoditas cõmunis: sed adest quum sit præceptum affirmatiuum, obligans ex natura sua tempore non cõmoditatis, sed necessitatis. Quòd autem sit illud tempus necessitatis, quum Ecclesia iam determinauerit ad semel in anno, non oportet solicitum effecuriosius tamen disputator ex iis, quæ de tempore vrgente adultos ad baptismum scripta sunt, inueniet.

¶ Aduerte hoc in loco hanc materiam non apparere vsquequaque ela ramquoniam multi Docto. & Autor in 4. sent. dist 9. q 1. artic. 1. tenent cõmunionem non esse ex Christi, sed Ecclesiæ præcepto necessaria: & rationes in scripta allatæ Inferentes cõmunionem esse sub præcepto Christi, probabiles sunt. Nam prima ex cõmuniter concessis scilicet quòd manducatio spiritualis huius sacramenti sit de necessitate salutis, procedit. secunda autem ex mandato Domini, hoc facite in meam cõmemorationẽ.

Non oportet propterea accipere has rationes, vt coactiuas: quoniam primam possit quis fabiliter fugere, dicẽdo q; licet mãducatio spiritualis huius sacramẽti claudat in se votũ mãducationis sacramẽtalis nõ oportet tamen, quod mandatio spiritualis Christi claudat in se votum mãducationis sacramentalis: angeli enim manducant spiritualiter Christum, & nõ manducant spiritualiter hoc sacramentum, nec habent votum manducandi sacramentaliter & similiter habens baptismum in voto, tantum manducat spiritualiter Christum, & non nisi remotissimè habet in voto manducationem sacramentalem. Doctores autem communiter loquendo, indistincte vocant spiritualem manducationem Christi, & spiritualem manducationem sacramenti Eucharistiæ, acsi vnum & idem essent, cõmuni nomine appellando veranque spiritualem manducationem corporis & sanguinis Domini: quum tamen formaliter loquendo, distinguantur, forma liter quidem vna respectu corporis Christi mystici eum absoluta, altera vero idem corpus Christi mysticum vt sacramentũ recipit homo Christi characterem, sed ipsum Christum, cuius virtus manet in æternum. Vnde Heb. 10. dicitur, Vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. & ideo quia quotidie homo indiget salutifera Christi virtute, quotidie potest laudabiliter hoc sacramentum suscipere. Et quia præcipuè baptismus est spiritualis regeneratio, ideo sicut homo semel carnaliter nascitur, ita debet semel spiritualiter renasci per baptismum: vt Aug. dicit super illud Ioã. 3. Quomodo potest homo nasci, cùm sit senex? Sed hoc sacramentũ est cibus spiritualis: vnde sicut cibus corporalis quotidie sumitur, ita & hoc sacramentũ quotidie sumere, laudabile est. Vnde Dominus Luc. 11. docet petere, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. In cuius expositione Aug. dicit in lib. de verbis Domini, Si quotidie accipis, scilicet hoc sacramentũ, quotidie tibi est hodie, tibi quotidie Christus resurgit: hodie enim est, quando Christus resurgit.

¶ Ad secundum dicendum, quod agnus Paschalis præcipuè fuit figura huius sacramenti, quantum ad passionem Christi, quæ representatur per hoc sacramentum. Et ideo semel tantùm in anno sumebatur: quia Christus semel mortuus est, & propter hoc etiam Ecclesia celebrat semel in anno memoriam passionis Christi. Sed in hoc sacramento traditur nobis memoriale passionis Christi per modũ cibi, qui quotidie sumitur. Et ideo quantũ ad hoc significatur per mãna, quod quotidie dabatur populo in deserto.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd reuerentia huius sacramenti habet timorem amori coniunctum (vnde timor reuerentiæ ad Deũ, dicitur timor filialis: vt in Secunda parte dictũ est) ex amore enim prouocatur desiderium mendi, ex timore autem consurgit humilitas reuerendi. Et ideo vtrunque pertinet ad reuerentiam huius sacramenti, & quòd quotidie sumatur, & quòd aliquãdo abstineatur. Vnde Aug. dicit, Si dixerit quispiam, non quotidie accipiendam Eucharistiã, * alius contrà, faciat vnusquisque quoд secundum fidem suam piè credit esse faciẽdum. Neque enim litigauerunt inter se Zacchæus & ille Centurio: cùm alter eorum gaudens susceperit Dominum: alter dixit, Non sum dignus, vt intres sub tectum meum: ambo Saluatorem honorificantes, quãuis nõ vno modo: amor tamen & spes, ad quæ semper Scriptura nos prouocat, præferuntur timori. Vnde & cùm Petrus dixisset, Exi à me Domine, quia homo peccator sum, respondit Iesus, Noli timere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quia Dominus dicit, Panem nostrum quotidianũ da nobis hodie, non est pluries in die cõmunicandum vt saltem per hoc quòd aliquis semel in die cõmunicat, repræsentetur vnitas passionis Christi.

¶ Ad quintum dicendum, quòd secundum diuersum statum Ecclesiæ, diuersa circa hoc statuta emanauerunt. Nam in primitiua Ecclesia, quando magna vigebat deuotio fidei Christianæ, statutum fuit, vt quotidie fideles communicarent. Vnde Anacletus papa dicit, Peracta consecratione, omnes communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus: sic enim Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. Postmodum verò diminuto fidei feruore, Fabianus papa indulsit, vt si non frequentius, saltem ter in anno, omnes communicent, scilicet in Pascha, Pentecoste, & Natali Domini. Soter etiam papa in cœna Domini dicit esse communicandum, vt habetur in Decret. de consec. dist. 2. Postmodum propter iniquitatis abundantiam refrigescente charitate multorum, statuit Innocentius III. vt saltẽ semel in anno, scilicet in Pascha, fideles communicent. Consulitur tamen in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, omnibus diebus Dominicis esse communicandum.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrùm liceat omnino à communione cessare.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur q; liceat cessare omnino à cõmunione. Laudatur enim Centurio de hoc q; dicit Matth. 8. Domine nõ sum dignus, vt intres sub tectum meum. Cui cõparatur ille, qui reputat à cõmunione sibi esse abstinendũ, vt dictũ est. Cùm ergo nunquã legatur Christum in eius domum veniſſe, videtur quòd liceat alicui toto tempore vitæ suæ à communione abstinere.

¶ Præterea, Cuilibet licet abstinere ab his, quæ non sunt de necessitate salutis. Sed hoc sacramentum non est de necessitate salutis, vt suprà dictum est. Ergo licet à sumptione huius sacramenti omnino cessare.

¶ Præterea, Peccatores non tenentur communicare. vnde Fabianus papa cùm dixisset, Ter in anno omnes communicent, adiunxit, nisi forte quis maioribus criminibus impediatur. Si ergo illi, qui non sunt in peccato, tenentur communicare, videtur quòd melioris conditionis sint peccatores, quàm iusti: quod est inconueniens. Ergo videtur quòd etiam iustis liceat à communione cessare.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam sacramentaliter non omnes teneantur de necessitate salutis sumere, tamen spiritualiter, seu voto omnes sumere tenentur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) duplex est modus percipiendi hoc sacramentum, scilicet spiritualis & sacramentalis. Manifestum est autem, quòd omnes tenentur saltem spiritualiter manducare: quia hoc est Christo incorporari, vt suprà dictum est. Spiritualis autem mãducatio includit votum seu desiderium percipiendi hoc sacramentum, vt supra dictum est. Et ideo sine voto percipiendi hoc sacramentum, non potest homini esse salus. Fruſtra autem esset votum, nisi impleretur, quando opportunitas adesset. Et ideo manifestum est, quòd homo tenetur hoc sacramentum sumere, non solùm ex statuto Ecclesiæ, sed ex mandato Domini, dicentis Lucæ 22. Hoc facite in meam commemorationem. Ex statuto autem Ecclesiæ sunt determinata tempora exequendi Christi præceptum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Gregor. dicit in Pastorali, Illa est vera humilitas, cùm ad respuendum quod vtiliter præcipitur, pertinax non est. Et ideo nõ potest esse laudabilis humilitas, si contra præceptũ Christi & Ecclesiæ aliquis omnino à communione abstineat: neque enim Centurioni præceptum fuit, vt Christum in sua domo reciperet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum dicitur non esse necessitatis, sicut baptismus, quantum ad pueros: quibus posset esse salus sine hoc sacramento, non autẽ sine sacramẽto baptismi. quantum verò ad adultos, vtrunque est necessitatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd peccatores magnum detrimentum patiuntur, ex hoc quòd repelluntur à perceptione huius sacramenti, vnde per hoc non sunt melioris conditionis. Et licet in peccatis permanentes, non excusentur propter hoc à trãsgressione præcepti: pœnitentes tamen, qui, vt * Inn. dicit, secundum consilium sacerdotis abstinent, excusantur.

* *Alius affirmet quotidie*

* *Alius tunc.*

¶ *Super Quæstionis octauagesimæ Articulum duodecimum.*

Arnot. IN artic. 12. circa communionem sub vtraque specie, aduertendum est, esse duos errores circa vtendos. alter est eorum, qui tenent, oportere populum communicare sub vtraque specie. alter est eorum, qui tenent populum communicantem sub vtraque specie, peccare. Vtrique errant. primi quidẽ, damnando eos qui non communicant sub vtraque specie alij autem damnando committentes, peccare. Sancta autem mater Ecclesia media via in tenendum docet & vtrique posse fieri licitè tractionem spectatur, communio sub vtraque specie licita habetur, & fiat reuerentiam sacramẽto debitam spectetur: licitè à communione sanguinis populus abstinet, vt in litera dicitur. Et hæc intelligo, loquẽdo absolutè de sacramento & ipsius reuerentiam descendendo ad ritus consuetudinales Ecclesiarum, videtur seruandus in qualibet Ecclesia mos in ea ab antiquo seruatus (si debita sacramento reuerentia non est ibi) nec nouitate aliqua penitus bandus præsumptionis siquidem vitio non careret, introducere communionem sub vtraque specie, vbi non est consuetæ: imò à schismatis nota non esset aliena. propterea quòd apud fideles scismaticos in partibus Occidentalibus hic more vigere videtur.

¶ Triplex quæstio de cõmunione sub vtraq; specie.

CCVRRIT hîc circa cõmunionẽ sub vtraque specie tripliex quæstio perspicaciter discutienda propter nouitatem. Tollicet de necessitate & de vtilitate & de conuenientia.

QVÆSTIO I.

¶ An cõmunio sub vtraque specie sit in præcepto.

QVÆRITVR primò an cõmunio sub vtraque specie sit in præcepto. Videtur enim quòd sic. primò ex verbis Domini Ioan 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitã in vobis, vbi manifestè de necessitate salutis explicatur esse manducare carnem & bibere sanguinem Christi. Si dicatur quòd textus ille non loquitur de manducatione sacramentali, sed spirituali, hoc nihilominus intentum: quoniã manducare spiritualiter, claudit in se votũ manducandi sacramentaliter: & similiter bibere spiritualiter, claudit in se votum bibendi sacramentaliter. Hinc enim manifestè sequitur, quòd si est de necessitate saluris manducare & bibere hoc sacramentũ spiritualiter, oportet de necessitate quoq; saluris esse manducare & bibere illud sacramẽtaliter: alioquin fruſtra essent huiusmodi vota seu desideria, quæ nunquã oporteret implere. Et declaratur vis huius processus ex simili in exemplo. Item, quòd claudit in se votum baptismi flumĩis, vt patet applicanti. Secundò ex præcepto Domini Luc. 22. Hoc facite in meã cõmemorationẽ, mõstrat enim hoc, quòd ipse Dominus fecit, scilicet cõsecrare & tradere sub vtraque specie. Tertiò ex perfectione sacramenti. Cadit enim sub diuino præcepto perfectio sacramenti. constat autem sacramentũ hoc integrari ex vtraq; specie: quoniam est vnũ sacramentum vnitate perfectionis ex cibo enim & potu constat alimentum perfectum.

Si dicatur, quòd quãuis sub diuino præcepto cadat perfectio sacramẽti non tamen perfectio vsus vbi sacramẽtum distinguitur ab illius vsu, vt contingit in proposito: cõstat sacramentum hoc est propter ipsius vsum: alimẽtum enim est propter alendum ergo si perfectio sacramẽti est præcepta, multò magis præcepta est perfectio ipsius vsus, quanto magis finis est magis intentus, quàm id quod est ad finem.

¶ IN OPPOSITVM est communis doctorum autoritas, cum cõsuetudine Romanæ Ecclesiæ, cum omnibus fere Occidentalibus Ecclesijs.

In hac quæstione sex sunt agenda. primò narrabitur varia circa hoc obseruatio. secundò distinguentur difficultates quatuor circa hoc. tertiò tractabitur prima difficultas. quartò tractabitur secunda. quintò tractabitur tertia. sextò tractabitur quarta.

¶ Quoad primũ Nestorius & Pelagius cum sequacibus asseruerunt vniuersaliter fere eandem cõmunionem sub vtraque specie, diuersa tamẽ ratione moti. Nestorius enim putauit sub specie panis corpus tantum Christi esse, & sub specie vini sanguinem tantũmodo. tumquia in morte Christi sanguis fuit separatus à corpore: & propterea sub vtraque specie oportebat sacramentũ ipsius, vt integer Christus sumeretur in memoriam mortem ipsius hominis, & biberitis eius sanguinem, nõ habebitis vitam in vobis, vtranque præceptum antiquum de agno Paschali, si quid reliquum fuerit, igne combureris. Et hunc fortè oliim Græcorum illorum, quos Autor in litera 9. arti. nominauit: & similiter paulò ante cẽtum annos Bohemorum abusus in cõmunicando infantes ortus est, quodam Iacobello nouitatem communionis sub vtraque specie Bohemis suggerente. Hæc de primo.

¶ Quo ad secundum tres sunt differentiæ considerandæ. prima est inter infantes & adultos. secunda est inter sacerdotes & alios adultos. tertia est inter conficientes hoc sacramentum & non conficientes. Emergunt siquidẽ ex his tribus differẽtijs quatuor speciales difficultates. prima est, an communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus, comprehendendo etiã infantes secunda est, an sit necessaria omnibus adultis. tertia est, an sit necessaria omnibus sacerdotibus. quarta est, an sit necessaria omnibus conficientibus quelibet enim harum difficultatum habet opinantes pro vtraque parte. Hæc de secundo.

¶ Quo ad tertiũ circa primã difficultatem tas scilicet cõmunio sub vtraque specie sit necessaria etiam infantibus) quicquid garrire possint hæretici tenẽtes partem affirmatiuam: aut quicunq; errantes cõmunicantes sub vna tantum specie infantes, clara luce manifestum est infantibus neutro modo sacramentum hoc esse exhibẽdum. Tum quia fundamẽtum ex Scriptura sumptũ à Pela. Nisi manducaueritis carnẽ Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, pro eis non facit quoniam intellectum de sacramentali mãducatione hæresim inducit manifestam, scilicet quòd baptismus non sufficiat infantibus ad vitam æternã. Si enim ad baptizatos infantes dicitur, Nisi sumpseritis hoc sacramẽtum eucharistiæ, non habebitis vitam in vobis, consequens est q; ex baptismo nõ habeant vitam: & conſequẽter si cum solo baptismo decederent, non haberent vitam æternam: quod constat hæresim esse damnatam. Tum quia sacramentum Eucharistiæ datur vt alimẽtum animæ propterea enim datur sub specie panis & vini: alimẽtum autem sicut nõ datur nisi viuenti (non enim potest sumi à mortuo) ita non datur nisi habenti aliquam operationem vitalem: fruſtra enim alimentum poneretur in os impotentis illo quouis modo vti: nam nihil prodest alimentum alicui, qui ad illud vt mortuus se habet, sed infans baptizatus nullam habet operationem vitalem secundum vitam spiritualem: ergo ei non conuenit sumere alimentum spirituale.

¶ At si contra hanc rationem obijciatur, falsum assumere: quia Ecclesia confitetur infirmis adultis in extremo vitæ infensibiliter constitutis vel etiam phrenesim patientibus. Eucharistiam tribuere sine omni operatione vitali interioris spiritus: facile excludi potest obiectio, animaue rtendo q; licet tales adulti in extremo constituti, nullam habeant pro tunc vitalem spiritus operationem: habuerunt tamen eam antè, perẽdo implicitè vel explicitè hoc sacramentum. & propterea negatur amentibus à patriarchis, sicut & infantibus: quoniam vtrique nec pro tunc nec antea actum aliquem spiritus habuerunt.

¶ Si verò obijcerit quispiam falsum in adducta ratione subsumi, eo q; infantes habent vitales spiritus operationes, scilicet credere & abrenuntiare Satanæ: etsi non spiritu proprio, spiritu tamen Ecclesiæ, vt patet quũ baptizantur: facile quoq; hæc obiectio excluditur: quũ si sic esset, accõmodatior Ecclesia has operationes vitales pueris in susceptione Eucharistiæ ficut accõmodatior eis in susceptione baptismi, & quòd huiusmodi actus cõmodatio nullibi facta sit respectu Eucharistiæ, cõsequẽs est vt nõ nisi ppria voluntate fingatur. In propria enim ratio est quare in baptismo habeat locũ huiusmodi accõmodatio, & nõ pòt habere locũ in Eucharistia: q baptismũ enim generatur infans in filium

Universidad de Deusto
Biblioteca

filium Dei generatio autem non ex it cooperationem eius qui generatur: & properea accommodatio Ecclesiæ non necessitatis, sed solennitatis cæremonialis est in baptismo. per Eucharistiam aut em nutritur sumens illam, nutritio autem exigit cooperationem vitalem eius, qui nutritur: & propterea accommodatio cæremonialis, non sufficeret actus personales necessarios sumenti Eucharistiam. Vnde stat ratio solita: tum quia hoc etiam verbis Domini repugnat, quum primo tradidit hoc Sacramentum, dixit enim. accipite & manducate docens per hoc quòd illis tantum est tribuendum, qui possunt aut potuerunt manducare corporaliter: ita quòd sicut non regeneratur baptismo nisi carnaliter natus: ita non sumitur hoc Sacramentum nisi carnaliter manducatum: & propterea infans, qui nunquam potuit, nec potest manducare carnaliter panem: ab ipso Domino excluditur à manducatione sacramentali. Hæc de tertio.

¶Quo ad quartum, an communio sub vtraq; specie necessaria sit omnibus fidelibus adultis, ex argumentis in principio adductis apparet pars affirmativa veraex visu autē Ecclesiæ monstratur falsa. Et quoniam maxima vis fit in sæpe dictis verbis Domini, Ioan. 6. Ideo subsilus discutienda sunt: & in primis notandum vltra duos manducandi modos, qui contueruntur distinguit circa hoc Sacramentum, inueniri alium modum manducandi non Sacramentum, sed Christum: ita quòd conficiuntur tres modi manducandi Christum, scilicet vel Sacramentaliter, vel spiritualiter, sub sacramento tamen in re aut in voto, vel purè spiritualiter.

¶Et vt clarius percipiatur quod dicimus, declarandum ex conuenientia & differentia, & deinde probādum ex Scriptura est quod dicimus, conueniunt siquidem hi duo modi manducandi Christum spiritualiter, in hoc quòd vterque ponit manducantem esse Christi membrum viuum. Differunt autem primò in hoc, quòd māducare Christum, est ex fide gentre manducatio purè spiritualis: manducare autem spiritualiter Christum in Eucharistia, est manducatio alligata ad sacramentum re vel voto. Et hoc quidem testatur est Autor in secūdo huius quæstionis articulo, quum dixit. Alio modo contingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub specie huius sacramenti. Inquātum scilicet aliquis credit in Christum cum desiderio sumendi hoc sacramentum. V bi manifestè appatet, spiritualem manducationē Eucharistiæ claudere in se ordinem ad sacramentum. Manducatio autem Christi absoluie quòd sit ex fide gentre purè spiritualis, ex eo patet quòd huiusmodi manducatio terminari potest & ad deitatem secundum se, iuxta illud Luc 22. Ego dispono vobis, sicut dispositit mihi Pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo (ibi enim nulla erit ratio sacramenti, sed purè spiritualiter edent & bibent Deum sicuti est: sicut ipsa Christi anima Deo fruitur) & ad spiritualia dona gratiæ iuxta illud Ioan 4. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, &c. Et hinc differunt secundò in hoc quòd manducare spiritualiter Christum sub sacramento, proprium est viatoribus in nouo Testamento adultis. manducare autem pure spiritualiter Christum, commune est comprehensoribus & viatoribus: scriptum est enim, Panem angelorum manducauit homo. commune quoque est nouis & veteris Testamenti iustis: scriptum est enim, quòd non aliud nomen datum est sub cælo, in quo oportet homines saluos fieri. & demum commune est iustificatis infantibus & adultis: per baptismum enim Christi membra viua etiam infantes fiunt.

¶Probatur autem hic modus comedendi Christum spiritualiter, quòd non sit confictus aut nouiter adinuentus nunc ex eo quòd omnes fatemur Christum esse panē angelorum & hominum. tum ex eo quòd huiusmodi manducatio millies habetur in Scriptura: & nulla est ratio, quare non possit terminari ad Christum, sicut terminatur ad alia & superius inducta, & quę possent induci, vt est illud Prouer. 9. In persona Sapientiæ. V enite, comedite panem meum. & bibite vinum quod miscui vobis, &c. Nec propterea arguendi sunt doctores insufficientiæ, qui duos tantum modos manducandi distinxerunt: quoniam de modis manducandi Christum sub sacramento tractabantes tales autem modi non fuit nisi duo, nos autem ex ipsis factis doctoribus apposuimus hunc alium modum spiritualiter manducandi non sacramentum, sed Christum, vt hinc clariorem reddere mus sensum Euangelij & sanctorum Doc.

¶His ita præmissis dicimus, quòd sæpe dicta Domini verba, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, intelliguntur ad literam de manducatione spirituali Christi, abstrahendo tam à manducatione sacramentali, quàm à manducatione spirituali sacramēti in re vel in voto, probatur: tripliciter, primò ex textu Euangelico: secundò ex contextu eiusdem: tertiò autoritate Sanctorum. Textus in primis ipse, dum dicit, Nisi manducaueritis, non habebitis vitam in vobis, manifestè monstrat, quòd de illa manducatione & bibitione loquitur, sine qua non potest esse vita spiritualis in nobis: sed sola manducatio spiritualis Christi est illa, sine qua non potest esse vita in nobis: ergo de ipsa sola loquitur textus Euangelicus. Maior est nota per se. Minor autem propter distinctionem exclusiuam habet duas partes. alteram affirmatiuam, scilicet Manducatio spiritualis Christi est illa, sine qua non possumus habere vitam. Et hæc etiam est per se nota intelligentibus terminos: quoniam manducare spiritualiter Christum, est esse Christi membrum viuum: constat enim, quòd nisi simus Christi membra viua, non possumus habere vitam spiritus in nobis. Alteram negatiuam, scilicet nulla alia manducatio est, sine qua non est vita in nobis. Et hoc probatur ex eo q; tam sine manducatione sacramentali, quàm sine manducatione spirituali sacramenti huius in re vel in voto, potest esse, & de facto est vita in nobis: vt testatur vita infantium baptizatorum, quibus firmiter credimus baptisma solum absq; aliquo alio sacramento sufficere ad vitam æternam. Et hinc apparet, quòd idem sit dicere, hęc Domini verba intelligi de manducatione sacramentali vel spirituali ipsius sacramenti: & dicere quòd baptismus non sufficit ad vitam spiritualem in nobis habendam.

¶Nec mihi aliquis occurrat, dicendo q; baptismus habet annexum votum sacramenti Eucharistiæ: quoniam huiusmodi sit entia, quum in sacris inueniatur Doctoribus, venerabiliter suscipienda est, in suo tamen ordine: hoc est, vt adaptatio quædam, & non vt inde argumenti sumatur efficax ad firmādam veritatem eorum, quæ in quæstione fidei versantur. secundum nāque veritatem baptismus ex se solo sufficit ad vitā æternam: & non mendicat hoc ex aliquo annexo voto alterius sacramēti. Si enim hoc ex annexo voto haberetur non ipsi baptismo, sed illi alteri sacramento, infantium baptizatorum salus attribueretur & attribuenda esset: quum tamen non solum Ecclesia vniuersalis causa sanctis Doctoribus, sed etiam Dominus ipse baptismo attribuat vitam spiritus: vt patet Ioan. 3. V bi quū dixisset Nicodemo. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei. statim subdit effectum huius regenerationis esse vitam spiritus, dicens, Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est.

¶Et confirmatur hoc quia in idem redit, dicere baptismum dare vitam ex voto alterius sacramenti, & dicere, baptismum non sufficere ad vitam: & hoc si propriè & formaliter loquimur, vt loqui debemus, & Scripturæ intelligendæ sunt. Patet autem non fuisse data sacris doctoribus, per huiusmodi adaptationem baptismum habere in voto manducare carnem Filij hominis, & bibere eius sanguinem in sacramento ex hoc, q; ipsi sacri doctores tenent huiusmodi votum non esse de necessitate salutis: quoniam tenetur quòd communicare sub vtraque specie, non est de necessitate salutis, cuius oppositum esset verum, si in baptismo manducaretur spiritualiter panis sacramentalis, & biberetur spiritualiter sanguis sacramentalis: nam quod sit de voto, necesse est poslea exequi in re, quando opportunitas aderit. Stat ergo solida fundata ratio super textu Euangelico, qui est lex generalissima à Christo promulgata: & non minus necessaria quàm illa alia lex: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei. Nec oportet laborare ad hoc probandum, quoniam aperta sunt verobique verba Domini & ad literam intellecta hæc continent.

¶Deinde probatur hoc idem ex contextu Euangelij. V bi aduertendum est, quòd doctrina ista Domini incepit occasionaliter sicut doctrina, quam Dominus dedit Samaritanæ de aqua viua, occasione sumpta ex aqua naturali, vt patet Ioan. 4. Iudæi enim post miraculum de quinque panibus & duobus piscibus, quærentes Iesum, audierunt ab ipso, Quærtis me, quia manducastis ex panibus, & saturati estis: & statim subdidit Dominus, Operamini nō cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Et sic inchoato sermone de cibo spirituali, quæsierunt Iudæi, intellingentes per cibum spiritualem opera sancta. Quid faciemus vt operemur opera Dei: & audierunt à Domino, vt crederent in ipsum, declarando quòd cibus spiritualis ac opus Dei esset credere in ipsum. Quo audito Iudæi quæsierunt ab eo signum, vt sic crederent ipsi, commemorantes signum manna in deserto, tanquā panis cælestis: quasi dicerent (vt Augustin exponit) Si vis vt credamus tibi. fac plus nobis, quām fuerit factum patribus nostris, qui manducauerunt manna in deserto. Et tunc Dominus vbi prius de cibo loquutus fuerat, ad cibi speciem descēdit, proponens panem spiritualem, & primò quidem proponit panem verum esse, nō quēcunque, sed eum qui de cælo descendit, & dat vitā mundo: & subdit se esse panem vitæ, & de cælo descendisse. Manifestāque horum duorū primum ex actibus spiritualibus, scilicet quòd venire ad ipsum, & credere in ipsum, tollit totaliter famem, & sitim mentis, & tandem etiam corporis. Et interposita murmuratione Iudæorum de secundo (scilicet quòd descendit de cælo) & eorum reprehensione, manifestat secundum, de quo murmuraverant, ex ipsi ualibus quoque actibus, scilicet quòd credere in ipsum est habere vitam æternam: & ex differentia inter manducantes manna & ipsumquia illi mortui sunt: si quis autem manducauerit ex ipso, non morietur, sed viuet in æternum. Et in calce amplius explanans Dominus panem, de quo loquebatur, ad carnem descendit dicens, Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Quo audito litigabant Iudæi adinuicem, Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? & tunc dixit eis Iesus, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. V bi diligenter aduertendo, clara luce patet, quòd quum totus præcedens sermo fuerit de actibus purè spiritualibus, de spirituali quoque manducatione & potatione ipsius Christi carnis & sanguinis, sermo presens ad literam est. In cuius signum iuxta quam in toto illo capitulo fit mentio de speciebus sacramentalibus, sed poli panes manna, adduxerunt Scripturam, Panem de cælo dedit eis manducare) & posita de carne & sanguine. Et iterum tediens Dominus ad panem, qui de cælo descendit, & ipsius excellentiam supra manna, concluſit sermonem. vt ex ipso contextu intelligeres, quòd non meminit panis, vt traderet speciem sacramentalem, sed vt responderet Iudæis de pane dato de cælo & monstrares se & non manna esse panem verum, qui de cælo descendit. Carnis quoque & sanguinis meminit: non vt species sacramentales traderet (quoniam, vt patet, sacramentum non celebratur sub specie carnis & sanguinis) sed vt doceret nō sufficere ad viram nostram credere in ipsum Christum, panem qui de cælo descendit: hoc est Deum & hominem, sed oportet etiam credere ipsius pro mundi vita passionē & mortē, in qua sanguis separatus fuit à carne. hoc enim est quod apertè Dominus subdidit, quum dixit. Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita: caro enim sua pro mundi vita fuit caro passa & occisa pro mundi vita: mortem enim sua vivificauit mundum. V nde & litigantibus de hoc Iudæis, statim docuit de carne & sanguine & non de speciebus sacramentalibus subditis, Nisi māducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, &c. & sine interuallo declarauit quid sit manducare eius carnem, & bibere eius sanguinem, subdens, Qui māducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. V bi etiam vitā corporis consequendam, nō tūc tamen, sed in nouissimo die à manducantibus eius carnem & bibentibus ejus sanguinem explanauit. Quocirca quod ex solo sensu literali trahatur efficax argumentum, & sensu literalis ex contextu præcipue pendeat, & ad literam tam ex textu quām ex contextu de spiritualibus actibus solummodo sermo fuisse consequens est, vt textus isse de spirituali manducatione Christi carnis & sanguinis (hoc est de fide in ipsum & mortem eius: & non de sacramentali Eucharistiæ spirituali, aut sacramentali) manducatione sermo sit.

¶Et si quæratur quare Christus nostram in ipsum & mortem eius fidem sub metaphora manducationis & bibitionis docuerit, in promptu est ratio multiplex.

Primò, vt monstraretur quòd nostra in ipsum coniunctio per fidem formatam, effet participatio cælestis beatitudinis, de qua scriptum est, Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Secundò, vt monstraretur se esse panis sapientiam, quæ dixerat Prouer. 9. V enite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis. Tertiò, vt monstraretur quòd etiam caro sua occisa & sanguis suus etiam separatus à carne, haberent vim satiatiuam mentis humanæ & hinc differemus carnis & sanguinis Christi coniunctionem ad deitatem, ex qua vim talem habent intellectus & affectus habent. Quartò, vt sic fundamenta sacerentur ad inducationem & bibitionem sacramentalem: nam ex hoc quòd credere in Christum & mortem eius, est satietas mentis & refectio sapientiæ & participatio quædam cælestis felicitatis: facile dicere possumus quòd digne sumere sacramenta corporis & sanguinis Domini, est & cælestis participatio consilij: & in sapientiæ mensa edere & bibere, &c. Et hinc processit, vt à Doctoribus sacris extendatur, quandoque textus ipsius capitulij ad sacramentum Eucharistiæ, & manducandum & libendum sacramentaliter, dignè tamen. Christum seu carnem & sanguinem eius: quanuis multipler aliàs sit huius ratio, scilicet quia res, de qua est sermo in textu isto, est res significata sacramento Eucharistiæ. familiare est enim signari conditiones signo attribuere. Et quia vnus atque idem secundum substantiam est panis spiritualis & panis sacramentalis, & manducare ac bibere spiritualiter Christum, & manducare ac bibere spiritualiter sacramentum, sunt vnum & idem secundum substantiam, sola relatione ad sacramentum sensibile differentia. hinc enim fit vt tam in scripturis, quàm in sermonibus, in quibus huiusmodi differentia proposītum non variat, frequentissimo vsu vnum pro alio ponamus aut exponamus.

¶Tertio probatur idem autoritate Sanctorum. Et primò, q; hæc sit communis Sanctorum & Theologorum expositio: quoniam communiter exponitur de spirituali manducatione carnis & spiritualis potu sanguinis Christi. Et quòd per hoc intendant spiritualem sumptionem, vt abstrahit à sacramentali in re vel in voto, probatur ex eo quòd ideo exponunt de spirituali ter manducare & bibere, vt apud totam Ecclesiam vniuersalis indubitatus & effugatius quæstionum sensus literalis habeatur. Constat nāq; q; si de sacramentali sumptione in re aut in voto exponantur, nec vniuersalis nec indubitatus sensus habetur, sed multæ emergunt inde quæstiones: quas aut nō includit aut dissolvit ordo sacramentalis. Et quia in innumeris Christi Ecclesiæ Rom. ecclesiam imitantibus nunquā contingit ex meræ necessitatem habere subuentionis meæ, nunquam ego reus præcepti sum. Et quia in innumeris Christi Ecclesiæ Rom. ecclesiam imitantibus nunquā contingit ex meræ necessitatem habere subuentionis meæ, nunquam ego reus præcepti sum. Et quia non celebrādi necessitas communicandi sub vtraque specie (quoniam docente Spiritu sancto contenti sunt communione sub specie panis) ideo nullos sacerdos in huiusmodi ecclesiis reus est violati præcepti Dominici.

¶Quarto dicitur ex ipso ordine textus Euangelici, quòd huc Domini præceptum nul-

Sanctorum & communi Theologorum intentione longè sunt. Quocirca diligens lector attendat, quòd si legit exponi textum hunc de manducare & bibere spiritualiter carnem & sanguinem Christi, clarè dicitur veritas: si verò quandoque legit exponi illum de manducare & bibere spirituliter sacramentum corporis & sanguinis, intelligat eandem veritatem, minus cautè locūtum significatum, designando vel partem à toto (nam in spirituali sumptione Eucharistiæ claudit & spiritualis sumptio Christi, & spiritualis sumptio Christi sub sacramento) vel signatum à signo (nam res nō continuata, sed significata sacramento Eucharistiæ est vnitas mystici Christi corporis viui, quam manducando spiritualiter Christum assequuntur) vel purum intelligibile seu spirituale & partim intelligibili & partim sensibilium nam manducatio spiritualis Christi est partim intelligibilis, seu spiritualis: manducatio autem spiritualis Eucharistiæ in re vel in voto est partim spiritualis & intelligibilis (quia consistit in interioribus actibus fidei & charitatis) & partim sensibilis, quia tendit ad sacramentum sensibile. Et proculdubio rationis ordo poscit, vt existentibus duabus expositionibus, quarū vna sit indubitata vera & plana & absque quæstionibus, alia verò dubia, & multas ingerens difficultates, illa quæ indubiè est vera & planè constat absque glosis literæ, acceptanda sit pro sensu literali. & tanto magis in proposito, quando indubitata expositio vniuersalissimè, vt sonat, saluat Christi legem & totius Ecclesiæ catholicæ vsum: altera verò particularibus tantum consonat sectis aut opinionibus. Deinde probatur idem ex eius autoritate August. ad Bonifa. exponentis hanc Domini legem adimpleri in infantibus baptizatis, dicendo, Tunc vnusquisque fidelium corporis & sanguinis Domini particeps fit, quando in baptismo membrum Christi efficitur. V bi videre potes verum quæ, scilicet quòd de manducare & bibere spiritualiter corpus & sanguinem Christi, intelligitur lex Dominica: & quòd lex illa extenditur se ad omnes, sicut & illa, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, &c. Et eundem sensum explicat idem Augustinus super Ioannem, dicens, Hunc cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est Ecclesia, &c.

¶Ex quibus omnibus conlandis cum dicendis in solutione argumentorum, manifestum relinquitur, quòd communio sub vtraque specie nō est necessaria adultis omnibus: quum nullum ad hoc habeatur præceptum, nullā que ad hoc ratio cogat: & innumeræ Christi Ecclesiæ cum Ecclesiarum omnium magistra Romana ecclesia oppositum doceant ac faciant. Hæc de quarto.

¶Quo ad quintum, an communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus sacerdotibus, quia hoc coincidit cum quæstione illa, an quilibet sacerdos teneatur quādoque celebrare & hoc ex proposito tractabitur inferius in artic. vlti. quæstio. 82. ideo nunc pertranseundum est, ne idem sæpius repetatur. Hæc de quinto.

¶Quo ad sextum, an communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus confectā tibus, clarè patet quæstionis solutio ex decreto Gelasij papæ de conse. dist. 2. c. competimur. V bi grande sacrilegium esse dicitur, celebrātem sumere sub altera tantum specie: & in c. præcedenti damnantur celebrantes, & in nulla specie sumentes. Et quoniam hoc in dubium non venitur, ideo hæc de sexto sufficiant.

¶AD PRIMVM ergo in oppositum ex dictis patere potest responsio, consistens in hoc quòd præceptum Domini intelligitur de cibo & potu spirituali carnis & sanguinis Domini. Et licet manducare spiritualiter sacramentum corporis & sanguinis Christi, claudat in se votum manducandi & bibendi sacramentaliter non est tamen verum quòd manducare & bibere spiritualiter carnem & sanguinem Christi, claudat in se votum manducandi & bibendi sacramentaliter: sed claudit in se beneficium quod significatur & confertur corporis & sanguinis sacramēto, scilicet esse Christi & Ecclesiæ membrum viuum.

¶Ad secundum de Christi mandato. Hoc facite in meam commemorationem. Respondetur ad hoc (vt omnis cauillatio tollatur) quadrupliciter. Primò, quòd illa verba Domini habent triplicem vim: sunt enim institutoria celebrationis Eucharistiæ in Ecclesia, vt patet. Sunt & collativa potestatis sacerdotalis ad consecrandam Eucharistiam: communiter enim fatemur per hæc verba Apostolos esse ordinatos in sacerdotes. Sunt & præceptiva non ipsius operis, sed ordinis ad suam commemorationē: quod est præcipere ordinem operis in sui memoria: vt Ecclesia attestatur, vtens his Domini verbis in missa sub hac forma, Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriā facietis. V bi manifestè explicatur præcipi non opus ipsum, sed ordinationem operis in sui memoriam. Et si arguat quis ex vi institutoria, scilicet quòd ex hoc ipso, quòd Dominus instituit hoc sacramentum sub vtraque specie, obligamur ad seruandam eius institutionem, facile patet nullitas argumenti: tum quia sufficit quòd hoc seruetur ab aliquibus de Ecclesia, hoc est sacerdotibus celebrantibus, ad quos solos in Apostolis sermo Dominicus tunc dirigebatur: vt ex hoc patet, quòd sibi sacerdotes possunt hoc facere quod Christus fecit, scilicet consecrare sacramentum corporis & sanguinis Domini. Tum quia ad obligandos singulos de Ecclesia sub præcepto, plus requiritur quām institutio sacramenti, vt patet de sacramento confirmationis, & extremæ vnctionis, quorum neutrum est de necessitate salutis: quanuis eorum contemptus esset damnabilis. Et sic ex his verbis Domini non habetur præceptum sumendi sub vtraq; specie sed quòd sumentes sumant in sui memoriam: hoc est si sumimus, in ipsius memoriam sumamus iuxta Ecclesiæ expositionem. Hæc quotiescunque fecerius, in mei memoriam facietis.

¶Secundò dicitur quòd posito, quòd præciparet per hæc Domini verba ipsum opus, non propterea argumentum vrget: quoniam ly hoc, non demonstrat vtrumque opus, quod Christus fecit: sed tantum opus fecisse, scilicet consecrare & tradere sumēdum. Et ratio est: quia ly hoc, demonstrat vtrumque opus, vt præceptum à Domino, sequeretur quòd vtriliber celebrans teneretur sub præcepto Domini ad tradendum hoc sacramētum alijs. quod omnium Ecclesiarum pias aures offendit: quum constet multos sanctos sacerdotes carentes cura animarum & in monasteriis & extra sæpe celebrasse, & nūquam quid dissent & quotidie sic fiat ab innumeris sacerdotibus irreprehensibiliter. Et secundum hoc non habetur hinc præceptum traditionis sub vtraque specie: nec per hoc habetur hinc præceptum suscipiendi ab alijs sub vtraque specie, nam non celebrantem sumpto traditionem præsupponit quum nullus talium sumat nisi sibi traditam Eucharistiam.

¶Tertio dicitur, q; dato, quòd ly hoc, demonstraret omne opus, scilicet consecrare, tradere & sumere sub vtraque specie: & q; intelligatur præcipi omne huiusmodi opus, adhuc argumentum non cogit: quoniam quum præceptum hoc sit affirmativum, & præcepta affirmativa obligent semper, sed non pro semper. sed pro tempore necessitatis consequens est vt ex hoc Domini præcepto sacerdotes non teneantur tradere sub vtraque specie, nisi necessitas communicandi sub vtraque specie aduenerit: ac per hoc si huiusmodi necessitas alicubi nunquam interuenit: nunquām sacerdos reus violati præcepti est. Exemplum, præceptum de honorandis parentibus factum, quia est affirmatiuum, intelligitur tempore necessitatis, & propterea si nunquam contingit parentes necessitatem habere subuentionis meæ, nunquam ego reus præcepti sum. Et quia in innumeris Christi Ecclesiis Rom. ecclesiam imitantibus nunquā contingit ex meræ necessitatem habere subuentionis meæ, nunquam ego reus præcepti sum. Et quia non celebrādi necessitas communicandi sub vtraque specie (quoniam docente Spiritu sancto contenti sunt communione sub specie panis) ideo nullos sacerdos in huiusmodi ecclesiis reus est violati præcepti Dominici.

¶Quarto dicitur ex ipso ordine textus Euangelici, quòd huc Domini præceptum nul-

bi inuenitur à Domino traditum nisi respectu sacramenti sub specie panis tantum: ita q; ly hoc, nihil demonstrat de pertinentibus ad calicem, & propterea ex isto præcepto argumentum sumptum, si efficax est, gladius est Goliath. quoniam hinc sequitur, quòd sola pānis sancti communio præcepta est tradenda. Et probatur quod dicimus, primò ex autoritate Euangelij. Solus enim inter Euangelistas Lucas verba hæc posuit in ca. 22. vbi expresse refert Dominum ante consecrationem calicis, post tamen consecrationem panis, dixisse, Hoc facite in meam commemorationem. Secundò autem ipse Pauli Apostoli 1. ad Corin. 11. vbi refert Dominum dixisse, Accipite & comedite hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. post consecrationem autem calicis Lucas de hoc nihil refert. Paulus autem Apostolus refert Christum dixisse, Hoc facite quotiescunque bibetis, in meam commemorationem. V bi ex ipsa diuersitate verborum à Paulo narratorum, manifestè apparet quòd de sacramento sub specie panis Dominus dixit absolutè, hoc facite in mea commemorationem de eodem autem sacramento sub specie vini non dixit absolutè, Hoc facite: sed dixit, quòd hoc faceretis, quotiescunque biberent, in istam commemorationem. V bi meridiana luce clarius patet, quòd non præcipitur bibere, sed quòd quotiescunque bibimus, in istam commemorationem hoc faciamus. Et hinc sequitur quòd si ex hoc præcepto Domini, Hoc facite in meam commemorationem, efficax argumentum ad communionem populi sumitur optimè sequitur absque vlla controuersia, quòd non est præcepta communio populi nisi sub specie panis. Et confirmatur iste sensus ex eo quòd in numero singulari dicitur, Hoc facite, & non dixit, hæc facite: sicut per oppositum ecclesia volens vtranque significare speciem sacramenti, explicat in numero plurali, dicens, Hæc quotiescunque fecerius, in mei memoriam facietis.

¶Ad tertium argumentū dicitur, concedendo quòd tam perfectio sacramenti in consecratione, quàm perfectio eiusdem in vsu, est sub præcepto: & hoc propter aliarum, objiciendo, rationem, scilicet quòd sacramentum hoc suapte natura est propter vsum, & perfectio sacramenti est propter perfectionem vsus. Vnde & grande sacrilegium esse dixit Gelasius, diuidere mysterium hoc quo ad vsum: sed non propterea argumentum hinc sumptum vrget ad vsum vtriusque speciei in communione populi. Et ratio est, quia perfectio sacramenti secundum vsum non dependet nisi a per se concurrente ad sacramentum illud: quemadmodum cæteras rerum perfectiones, non antecedunt secundum ea, quæ sunt per accidens sed in ordine ad ea, quæ concurunt per se ad quinque panem res aliqua suam perfectionem sortiuntur: solus autem sacrificus concurrit per se ad perfectionem huius sacramenti tam consecrando, quàm vtendo: & propterea sicut sacrilegus esset sacerdos, consecrando panem, & non vinum: ita sacrilegi reus esset, sumendo panem sanctum, & non sumendo calicem. Et quidem quòd sacerdos concurrat per se ad consecrationem & vsum huius sacramenti, clarè patet, quòd autem solus concurrat per se, patet tum ex eo quòd solus sufficit ad perfectionem sacramenti tam consecrando quàm vtendo. Tum ex eo quòd populi communio post consummatum sacrificium atque sacramentum, tam quo ad consecrationem, quàm quo ad oblationem & vsum supercuenit, sacerdos enim per seipsum perficit hæc omnia quod autem superuenit alicui post illius perfectionem, non est de concurrentibus per se ad illius perfectionem. Tum ex eo quòd accidentaliter contingitur perfecto vsui huius sacramenti, quòd aliquis circunstantium sit communicandus: quod ex eo patet, quòd nihil minus perfectum est sacramentum & in se & in vsu, si nullus circunstantium communicet: si enim perfectio vsus dependeret ab aliorum communione, non posset absq; sacrilegij vitio sacramenti huius vsus esse, nisi ex circunstantibus communicaret: sicut non potest absque sacrilegio eius vsus celebrante omitti aut diuidi. Quocirca manifestum est, quòd ex perfectione huius sacramenti tam quo ad consecrationem, quàm quo ad vsum per se (ea enim quæ sunt per accidens, & ab arte & à scientia relinquuntur) non habetur necessitas communicandi populum sub vtraque specie: sed necessitas communicandi sacerdotem celebrantem sub vtraque specie. Et hæc de prima quæstione dicta sufficiant.

QVÆSTIO II.

¶An vtilius sit sumere Eucharistiam sub vtraque specie, quàm sub specie panis tantum.

QVÆRITVR secundò, an vtilius sit sumere Eucharistiam sub vtraque specie, quàm sub specie panis tantum. Et videtur quòd sic.

¶Primò ex parte sacramenti: quia vtilius est sumere sacramentum integrum seu integrè, quàm imperfectum seu partialiter. Et si dicatur, quòd non est hic differentia secundum perfectum & imperfectum, integrum aut diminutum, totum vel partem, nisi in significando: contrà, Sacramenta efficiunt quod significāt: ergo imperfectio in significando redundat in imperfectionem in conferendo: alioquin aliud efficeret & aliud significaret, dum significaret partem, & efficeret totum.

¶Secundò, ex parte quoque sacramenti. V tilius est tangi à Christo plurib; diuersis rationum instrumentis, quàm vno tantùm sed communicans sub vtraque specie, tangitur à Christo instrumentis diuersarum rationum: communicatis autem sub altera tantùm, tangitur à Christo vno tantùm instrumento: ergo. Maior est per se nota: quoniam diuersarum rationum instrumenta ad diuersas vtilitates per se ordinantur: vt patet in artificialibus. Minor autem manifestatur: quia species vini vel saltem potatio ipsa instrumentum est quoddam ipsius Christi ad lætificandum animam: & similiter species panis vel saltem manducatio ipsa instrumentum est Christi ad confirmandum hominis animum: sicut de aqua baptismi August. dicit, quòd corpus tangit, & cor abluit. Et confirmatur quia potus sacramētalis significat potum spiritualem: regula autem generalis est, quòd sacramentales actus sunt instrumenta aut quasi instrumenta diuinę virtutis. Et confirmatur rursus ex eo, q; si significatus effectus per sumptionem Eucharistiæ non prouenit in sumentem, dicimus q; hoc non est ex defectu sacramenti, quin conferret quod significaret: sicut & cætera sacramenta conferūt quod significant: sed ex indispositione sumentis: hæc enim omnia attestantur, q; huiusmodi sacramentalium Christus vtitur vt instrumentis: quod erat assumptū. Constat enim hæc, scilicet species panis & vini, seu manducationem & bibitionem sacramentales, diuersarum esse rationum, sicut diuersarum sunt rationum. In esse naturali.

¶Tertiò ex effectuum differentia: V tilius est comedere spirituāliter & bibere spiritualiter, sacramentum hoc, quàm illud spiritualiter comedere tantùm. Et si dicatur, q; comedere spiritualiter est actus intellectus, vtpote spectans ad fidem & contemplationem: bibere autem spiritualiter est actus affectiuæ partis: vtpote spectans ad dulcedinem charitatis & delectationem spiritus: iuxta illud. Et vinum lætificat cor hominis: & rursus, Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Et confirmatur hoc ex ipsa diuersitate signorum: diuersa enim signa sacramentalia oportet diuersa quoque habere significata. Et propterea quia manducare & bibere sunt diuersa signa sacramentalia: consequens est vt diuersa quoque habeant significata: si enim idem significaret & alterū superfluum esset in significando. Et confirmatur rursus ex proprietate attributorū signatorum, nam calicis sacramentali attribuitur, q; significat expressè mortē Christi, redemptionē, emque per illius sanguinem peractam, vitam animæ, lætitiam cordis, &c.

¶Quarto

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Quarto arguitur ducendo ad inconueniens: Sacerdos celebrans, sumpto sacramento sub specie panis, quæritur an postea sumendo sub specie vini aliquid utilitatis spiritualis acquiratur, aut nihil. Si dicatur, quòd acquirit aliquid spiritualis utilitatis nouæ in anima, habetur intentum, scilicet quòd vtilius est sumere sub vtraque specie, quàm sub altera tantùm. Et rursus, quum par sit ratio, proportionaliter tamen de sacerdote & laico, dignè sumente, vtilius erit laico dignè sumenti sumere sub vtraque specie, quàm sub altera tantùm.

¶Si dicatur quòd nihil spiritualis fructus acquiritur ex calice, sequitur quòd totus ille sacramentalis non conferat sacerdoti quod significat: & quum infructuositas ista non proueniat ex parte sacramenti (quoniam calix ille est calix vitæ non solùm contentiuus, sed collatiuus) nec proueniat ex parte sacerdotis (quoniam supponimus ipsum dignè celebrare) consequens est quòd non nisi temere & voluntariè negatur fructus sumptionis sub secunda specie.

¶IN OPPOSITVM est Autor in litera huius 12. artic. in calce dicens, Potest autem à populo corpus sine sanguine sumi: nec exinde sequitur aliquod detrimentum: quia sacerdos in persona omnium sanguinem offert & sumit, & sub vtraq; specie totus Christus continetur. Vbi clarè videt dictum. Nec exinde sequitur aliquod detrimentum: quòd falsum esset si damnum spiritualis fructus populus incurreret, sumendo corpus, & non sumendo calicem.

¶Ad euidentiam veritatis quæstionis huius tria agenda sunt, primò declarandæ sunt duæ radices difficultatis, secundò prosequemur primam radicem, & tertiò prosequemur secundam.

¶Quo ad primum sciendum est, quòd quia sacramenta notæ legis conferunt quod significant: ideo in duplici consueuerunt locari genere quatenus enim conferunt, locantur in genere causæ instrumentalis aut quasi instrumentalis: quatenus verò significant, locantur in genere signi sensibilis. Et propterea de sacramentis dupliciter loqui contingit. Vel vt habent rationem causæ, vel vt habent rationem signi. Quum enim de virtute sacramentorum est sermo, ad causalitatem sacramenti spectatur: virtus enim causalitatem sonat. Et similiter quum de sacramentali medicina est sermo, ad causalitatem quoque spectatur: inter causas enim medicina locatur. Et breuiter quum de efficacia aut effectu alicuius sacramenti agitur, ad causalitatem spectatur. Quando autem de significato aut significatione sacramenti est sermo, clarè liquet q. sacramentum in quantum signum tractatur.

¶Duabus igitur in sacramento inuentis conditionibus scilicet quòd est causa, & quòd est signum, quòd confert & quod significat) difficultas in proposita quæstione ex vtraque oritur. Nam ex eo quòd Dominicus calix non minorem habet virtutem, quàm sacra hostia, nec minus natus est conferre quàm sacra hostia confert: rationi consentaneum est, vt quemadmodum sacræ hostiæ effus proprium habet fructum spiritus in anima edentis, ita sacri calicis potus proprium habeat fructum spiritus in anima bibentis: ac per hoc duplex fructus vtiliorem monstrat sumptionem sacramenti sub vtraque specie, quàm sub altera tantùm. Similiter, quia non minus Dominicus calix cum eius potu sacramentali significat interiorem fructum spiritus, quàm sacra hostia cum eius esu significat interiorem spiritus fructum: consequens est, vt sicut donum Spiritus significatum esu sacræ hostiæ absque dubio acquiritur: ita donum Spiritus significatum potu sacramenti calicis absque dubio habeatur à digne bibente, & sic ex multiplicato dono iurta diuersitatem signi: vtilius concluditur communicare sub vtraque specie, quàm sub altera tantùm.

¶Oritur ergo tota huius quæstionis difficultas ex diuersitate sacramentalis causæ vel sacramentalis signi aut vtriusque. Et propterea diligenter discriminenda est primò virtus atque causalitas huius sacramenti, & deinde significatio. His enim patefactis, facile erit nodum soluere quæstionis. Hæc de primo.

¶Quo ad secundum, vt clarè appareat veritas, vt cognoscatur quid in Eucharistiæ sacramento est causa, & quomodo causat, declaranda per ordinem sunt tria, primum est, quòd causans non est virtus aliqua in sacramento aut diuina assistentia sed est res contenta in Eucharistia. Secundum est, quòd huiusmodi res contenta causans non est minus res concomitanter contenta quàm res contenta ex vi conuersionis. Tertium est, quòd res contenta in hoc sacramento causat absque aliquo sensibili instrumento. Primum horum scilicet quòd res causans seu conferens spiritualem fructum in sumptione Eucharistiæ est res contenta in Eucharistia) ab omnibus est confessum: qui confitentur Christum realiter cõtineri sub hoc sacramento: ipse enim Christus perfectus Deus, & perfectus homo est largitor omnis fructus gratiæ: & est res contenta sub hoc sacramento. Et hinc absque controuersia habetur, quòd non oportet recurrere in vsu huius sacramenti ad virtutem aliquam in sacramento positam per modum intentionis aut ad diuinam assistentiam, sicut in aliorum sacramentorum vsu & in huius sacramenti consecratione recurritur. Singulare est enim in hoc sacramento, in quo solo vsus à consecratione separatur: quòd ipsum fontem gratiæ præsentialiter habeat, vt tem in sacramento comentam, & ex hac singulari excellentia prouenit, vt sicut per seipsum in seipso fons gratiæ sub sacramento contineatur: ita per seipsum confert sacramenti fructum.

¶Secundum autem (scilicet quòd non minus ad conferendum fructum huius sacramenti concurrit res contenta concomitanter, quàm res contenta ex vi sacramenti seu conuersionis) declaratur recolendo quòd dupliciter res aliqua continetur sub hoc sacramento: vel ex vi sacramenti seu conuersionis, & sic sub hostia continetur corpus Christi tantum: ita quòd nec sanguis nec anima nec deitas sic continetur sub hostia, & similiter in calice ex vi sacramenti solus sanguis continetur: ita quòd nec Christi corpus, nec anima, nec deitas, sic continetur sub specie vini. Vel concomitanter: & sic sub hostia continetur tam sanguis Christi quàm eius anima & deitas: & similiter sub specie vini continetur tur concomitanter Christi corpus, anima & deitas. Ex his enim constat, quòd nec sub specie panis nec sub specie vini continetur Christi anima, & similiter deitas, nisi concomitanter. Quo statim declaratur propositum sic: Spiritualis fructus Eucharistiæ non minus causatur à Christi anima & ab eius deitate, quàm à Christi corpore seu sanguine: sed tam deitas quàm anima Christi est res concomitanter existens sub sacramento: ergo non minus causat fructum spiritualem Eucharistiæ res concomitanter contenta, quàm res ex vi sacramenti contenta. Processus totus est clarus cum minore iam declarata. Prima autem propositio per se euidens est. Tum, quia deitas præsens personaliter est quæ maximè conferit fructum hunc spiritualem. Tum quia Christus in hoc sacramento præsens confert voluntariè dona sui spiritus: voluntaria autem collatio principaliter & maximè pendet à voluntate, quæ est in anima. Tum quia plus est quàm quod dixi: nam tam sanguis quàm corpus Christi vini cibandi atque potandi habet ex conuentione ad deitatem: nisi enim esset corpus Verbi & sanguis Verbi, quod in principio erat Deus, non conferret vitam æternam.

¶Tertium autem (scilicet quòd Christus in hoc sacramento contentus, confert per seipsum, & nõ per aliquod sensibile instrumentum, (spiritualem fructum) declaratur explicitèr Primò quia vbi est præsens agens sufficiens per seipsum, non est opus instrumentum: nec consueuit adhiberi instrumentum.

¶Secundò quia sic se habet esus & potus sacramentalis ad hoc alimentum spiritus, sicut se habet tam manducatio quàm potus naturalis ad alimentum corporale: sed in nutritione corporali panis & vinum non per instrumenta, sed secundum seipsa alunt: quoniam, vt dicitur in 2. de anima, alimentum secundum suam substantiam nutrit. Et similiter edere & bibere non sunt instrumenta alimenti corporalis ad alendum corpus: sed comedere coquitur, vt adducens alimentum siccum: & bibere vt adducens alimentum humidum: cõstat autem secundum philosophum, quòd approximatio agentis & patientis, alimenti & alitiui non locatur inter instrumenta. Relinquitur igitur ex hoc q. Christus conueniur in hoc sacramento vt alimentum (vt species panis & vini attestantur) quòd ipse secundum seipsum nutriat spiritum sumentium, & similiter ex hoc quòd ad tumentium animas perueniat eo ipso quòd manducatur & bibitur sacramentaliter, quòd eiu & potu sacramentali non vtitur vt instrumentis, sed vt approximationibus alimenti ad homines, qui alendus est.

¶Tertiò quia de diuinis sacramentis oportet sapere ad sobrietatem, non excedendo limites Patrum nostrorum, accepimus autem ex Ecclesiæ doctrina incomprehensibilem ac ineffabilem coniunctionem Christi & speciemm sacramentalium sub ratione continentis & contenti veraciter præsentis & signi & signati, & huiusmodi, & nõ secundum rationem agentis & instrumenti, & propterea voces huiusmodi tanquã propriæ nouitates vitandæ sunt.

¶Ex quibus omnibus infertur primò, quòd in calice & hostia non sunt diuersæ virtutes collatiuæ spiritualis gratiæ: sed vna tantùm est res vtrobique conferens: scilicet Christus ipse secundum seipsum, & non per virtutes mediãs. Infertur secundò, quòd in hostia & calice Christus non vtitur diuersis instrumentis ad conferendum fructum spiritus: quia vtrobique nullo vtitur sensibili instrumento ad huiusmodi collationem. Et quia exclusa omni virtute media, & exclusis omni instrumẽto medio, nulla remanet ex parte Christi præsentis differentia causandi, distribuendi seu conferendi sub vtraque specie, nisi voluntas diuidens singula, prout vult: ideo infertur tertiò, quòd quæcunque argumenta ad probandam diuersitatem fructuum spiritualium in sumptione vtriusque speciei, ex diuersitate virtutum sacramentalium vel sacramentalium instrumentorum vel modorum conferendi & aliorum eiusmodi, ex falso procedunt principio, nihilque valent vtpote absque fundamento erecta. Quò fit vt considerando sacramentum Eucharistiæ iuxta latitudinem causæ, prout est collatiuè spiritualis gratiæ, nutritiuum animæ & medicina eiusdem) nulla sit differentia inter species ipsas inter se. & similiter nulla sit differentia inter vtranque simul & alteram tãtùm: quoniam vt ex dictis patet, vna & eadem omnino absque omni virtute media, absque omni sensibili instrumento medio est vtrobique, & in altera tantùm cuiuscunque spiritualis doni causa, scilicet Christus ipse personaliter præsens secundum deitatem & humanitatem. Hæc de secundo.

¶Quo ad tertium, aduertendum est, quòd diuersitas in significando quæ ingerit difficultatem, dupliciter inuenitur in hoc sacramento. Inuenitur siquidem & diuersitas signi quia aliud signum est species panis cum ipsius esu: & aliud signum est species vini cum eius potu, & diuersitas modi significandi. Et hæc inuenitur dupliciter, hoc est cõparando species inter se, ficut expressius significat redemptionem nostram per Christi mortem calix (in quo, vt separatus monstratur sanguis à corpore) quàm hostia. & comparando vtranq; simul speciem sacramenti ad alteram tantùm: nam vtraque simul significat integre refectionem spiritualem: singulæ autem species imperfectæ repræsentant illam: vna scilicet vt cibum, & altera vt potum.

¶Nulla autem harum diuersitatum, si diligẽter perspexerimus, diuersitatẽ aliquam in fructu spirituali huius sacramẽti arguit. Quod quadruplicitèr manifestatur. Primo ex cõmunibus quoniam nec signorũ diuersitas nec diuersius modus significandi, diuersitatem arguit in re signata: sed vna eadẽmque res omnino immutata, & diuersis signis & diuersimodè potest signari: nec potest vnus idẽmque homo repræsentari per imaginem in speculo, & per statuam, picturã, &c. & ab vna perfectius, & ab alia imperfectius repræsentatur: ex his enim diuersitatibus in signis & significationibus nulla circa rem signatam varietas monstratur.

¶Secundò declaratur exemplo in baptismo. Immersio siquidem, quæ in celebratione baptismi fit, significat eum qui baptizatur, consepeliri Christo & emersio significat resurgere eundem cum Christo in nouitatem vitæ: iuxta illud Apostoli ad Rom. 6. Cõsepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem, vt quemodo Christus surrexit a mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si tamen aliquis baptizatur nõ per modum immersionis, sed per modum effusionis aut aspersionis, deficit tunc baptismo dictus modus significandi, & non propterea is qui baptizatur, minus est consepultus Christo, aut minus resurgit in nouitatem vitę, quàm ille qui baptizatus est per immersionem. Hinc enim manifestè habes quòd non solùm in communi loquendo, diuersitas seu defectus in modo significandi, nullam varietatem arguit in re signata: sed etiã in speciali de sacramentalibus signis loquendo defectus in significando, nihil adimit de fructu sacramenti, & plenitudo in significando, nihil adiungit ad fructum sacramentiæquale siquidem donum ex baptismo recipitur baptizatus per immersionem & baptizatus per aspersionem: quanuis magna sit diuersitas vtrobique in significando.

¶Tertiò ex rationesequia aliud est diminuere seu partialiter significare, & aliud est significare diminutum seu partem. Primum inuenitur in singulis seorsum huius sacramenti speciebus, secundum autem non: & vt patet non sequitur ex primo. Similiter aliud est plenius seu expressius significare, & aliud est pleniorem fructum significare, & similiter aliud est integrè significare, & aliud est totaliter significare, & similiter aliud est diuersis signis significari, & aliud est diuersa significari. Diuersitas namque tam signorum, quàm modorum significandi, in signis ipsis fixis, & non pertantis inter signa & signorum conditiones aduertenda est differentia hæc, quòd signo quidem reiungitur signatum, sed diuersitati signorum non respondet diuersitas rei signatæ: & similiter modo signandi non respondet modus rei signatæ. Et ratio est: quia vna & eadem omnino immutata res potest & diuersis signis & diuersimodè signari.

¶Quarto declaratur descendendo ad propositum sacramentum exemplariter. Diuersa in primis signa, scilicet hostia comesta, & calix bibitus, non diuersos sacramenti fructus, sed vnum atque eundem spiritualem fructum significant: nam vtraque simul significat integre refectionem spiritualem: singulæ autem species imperfectæ repræsentant illam: vna scilicet vt cibum, & altera vt potum.

¶Nulla autem harum diuersitatum, si diligẽter perspexerimus, diuersitatẽ aliquam in fructu spirituali huius sacramẽti arguit. Quod quadruplicitèr manifestatur. Primo ex cõmunibus quoniam nec signorũ diuersitas nec diuersius modus significandi, diuersitatem arguit in re signata: sed vna eadẽmque res omnino immutata, & diuersis signis & diuersimodè potest signari: nec potest vnus idẽmque homo repræsentari per imaginem in speculo, & per statuam, picturã, &c. & ab vna perfectius, & ab alia imperfectius repræsentatur: ex his enim diuersitatibus in signis & significationibus nulla circa rem signatam varietas monstratur.

¶Secundò declaratur exemplo in baptismo. Immersio siquidem, quæ in celebratione baptismi fit, significat eum qui baptizatur, consepeliri Christo & emersio significat resurgere eundem cum Christo in nouitatem vitæ: iuxta illud Apostoli ad Rom. 6. Cõsepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem, vt quemodo Christus surrexit a mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si tamen aliquis baptizatur nõ per modum immersionis, sed per modum effusionis aut aspersionis, deficit tunc baptismo dictus modus significandi, & non propterea is qui baptizatur, minus est consepultus Christo, aut minus resurgit in nouitatem vitę, quàm ille qui baptizatus est per immersionem. Hinc enim manifestè habes quòd non solùm in communi loquendo, diuersitas seu defectus in modo significandi, nullam varietatem arguit in re signata: sed etiã in speciali de sacramentalibus signis loquendo defectus in significando, nihil adimit de fructu sacramenti, & plenitudo in significando, nihil adiungit ad fructum sacramentiæquale siquidem donum ex baptismo recipitur baptizatus per immersionem & baptizatus per aspersionem: quanuis magna sit diuersitas vtrobique in significando.

¶Tertiò ex rationesequia aliud est diminuere seu partialiter significare, & aliud est significare diminutum seu partem. Primum inuenitur in singulis seorsum huius sacramenti speciebus, secundum autem non: & vt patet non sequitur ex primo. Similiter aliud est plenius seu expressius significare, & aliud est plenioremf

Universidad de Deusto
Biblioteca

quorundam communicantium: ergo magis expedit Ecclesiæ Christi, cõmunicare populum sub vtraque specie, quàm sub specie panis tantùm.

¶IN OPPOSITVM est consuetudo innumerarum Ecclesiarum.

¶Ad euidentiam huius quæstionis sciẽdum est, quòd vsus Eucharistiæ medius est inter vtentem & sacramentum, & propterea cõsonus vtrique debet esse. Sed quum duplex sit Eucharistiæ vsus (vel primarius, specialis ad consecrantem: vel secundarius, spectans ad populum) hæc est quantum ad propositum spectat, inter vtrunq; vsum differentia, q̃ vsus primarius debet cõsonare speciebus sacramenti, eo q̃ perfectio vsus primarij spectat ad perfectionem sacramenti vt finis, & propterea, vt prædictum est, sacrilegij reus esset sacerdos celebrans omittendo communionẽ calicis. Vsus autem secũdarius de congruo decet, q̃ consonet speciebus sacramenti: quia in ipso nõ consistit perfectio sacramẽti, vt prædictum est. Et quia cõmunio populi in vsu secundario huius sacramenti cõsistit ideo ex parte sacramenti decet talem vsum, id est cõmunionẽ populi congruere speciebus sacramentalibus: hoc est, quòd fiat sub vtraque specie, ex parte verò vtentis populi debetur huic vsui reuerentia: tenetur enim populus communicare absque irreuerentia: imò & cum reuerentia debita tanto sacramento.

QVAESTIO OCTVAGESIMA prima, de Modo quo Christus usus est hoc Sacramento, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de vsu huius sacramenti, quo Christus eo vsus in prima sui institutione.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm Christus sumpserit suum corpus & sanguinem.

¶Secundò, vtrùm Iudæ dederit.

¶Tertiò, quale corpus sumpserit aut dederit, vtrùm scilicet passibile vel impassibile.

¶Quartò, quomodo se habuisset Christus sub hoc sacramẽto, si fuisset in triduo mortis reseruatum, aut consecratum.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm Christus sumpserit suum corpus & sanguinem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non sumpserit corpus suum & sanguinem. Non enim de factis Christi & dictis asseri debet quod autoritate sacræ Scripturæ non traditur. Sed in Euangelijs non habetur, quòd Christus corpus suum manducauerit, aut sanguinem suum biberit. Non ergo est hoc asserendum.

¶Pro cuius euidentia sciendum est, quòd duplex est cõmunio populi sub vtraq; specie: vna quidem in communi & publica celebratione Missæ, quando scilicet sacerdos celebrans sumit sacramentum sanguinis, & populus communicat. Alia autem est priuata communio, quando scilicet sacerdos sumit priuatim sacramentum sanguinis, & postea populo ministrat. Et quia in communi celebratione Missæ non semper adest populus communicaturus, ideo sacerdos celebrans non semper sumit sacramentum sanguinis, nisi adsit populus communicaturus. Et ideo ad euitandum periculum effusionis sanguinis, quod posset contingere, si sacerdos celebrans sumeret sanguinem, & populus non communicaret, ordinauit Ecclesia, vt sacerdos celebrans semper communicet, quando celebrat Missam. Et hoc est quod dicitur de consecratione dist. 2. Presbyter. Et ideo sacerdos celebrans sumit sacramentum sanguinis, etiam si populus non communicet. Et hoc est quod dicitur de consecratione dist. 2. Presbyter. Et ideo sacerdos celebrans sumit sacramentum sanguinis, etiam si populus non communicet. Et hoc est quod dicitur de consecratione dist. 2. Presbyter.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm Christus sumpserit suum corpus & sanguinem.

¶Secundò, vtrùm Iudæ dederit.

¶Tertiò, quale corpus sumpserit aut dederit, vtrùm scilicet passibile vel impassibile.

¶Quartò, quomodo se habuisset Christus sub hoc sacramẽto, si fuisset in triduo mortis reseruatum, aut consecratum.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm Christus sumpserit suum corpus & sanguinem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non sumpserit corpus suum & sanguinem. Non enim de factis Christi & dictis asseri debet quod autoritate sacræ Scripturæ non traditur. Sed in Euangelijs non habetur, quòd Christus corpus suum manducauerit, aut sanguinem suum biberit. Non ergo est hoc asserendum.

¶Pro cuius euidentia sciendum est, quòd duplex est cõmunio populi sub vtraq; specie: vna quidem in communi & publica celebratione Missæ, quando scilicet sacerdos celebrans sumit sacramentum sanguinis, & populus communicat. Alia autem est priuata communio, quando

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Verba sacramentalia non sunt modò maioris virtutis, quàdo proferuntur à sacerdote in persona Christi, quàm tũc, quando fuerunt prolata ab ipso Christo, Sed nunc virtute verborum sacramentalium, in altari consecratur corpus Christi impassibile & immortale. ergo multò magis tunc.

¶SED CONTRA est, quòd sicut Inno. III. dicit, tale corpus tunc dedit discipulis, quale habuit. Habuit autem tunc corpus passibile & mortale. Ergo corpus passibile & mortale discipulis dedit.

CONCLVSIO.

¶Quanquam impassibili modo, passibile tamen corpus suum cõmedendum discipulis tradidit.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ Hugo de sancto Vict. posuit, quòd Christus ante passionem diuersis temporibus quatuor dotes corporis glorificati assumpserit, scilicet subtilitatem in natiuitate, quãdo exiuit de clauso vtero Virginis: agilitatem, quando ambulauit siccis pedibus super mare: claritatem in trãsfiguratione: impassibilitatem in cœna, quãdo corpus suum discipulis tradidit manducandum, & secundum hoc dedit discipulis suis corpus suum impassibile & immortale. Sed quicquid sit de aliis (de quibus suprà dictũ est, quid sentiri debeat) circa impassibilitatem tamen impassibile est * esse quod dicitur. Manifestum est enim, quod idem corpus Christi erat quod à Discipulis tunc in propria specie videbatur, & in specie sacramẽti sumebatur. Non autem erat impassibile, secundum quòd in propria specie videbatur, quinimo erat passioni paratũ. Vnde nec ipsum corpus Christi, quod in specie sacramenti dabatur, impassibile erat. Impassibili tamen modo erat sub specie sacramenti, quod in se erat passibile: sicut inuisibiliter quod in se erat visibile. Sicut enim visio requirit cõtactum corporis, quod videtur, ad circunstans medium visionis, ita passio requirit contactum corporis, quod patitur, ad ea quæ agunt. Corpus autem Christi secundum quòd est sub sacramento (vt suprà dictum est) non comparatur ad ea quæ circunstant, mediantibus propriis dimensionibus: quibus corpora se tangunt, sed mediantibus dimensionibus specierum panis & vini. Et ideo species illæ sunt quæ patiũtur & videntur, non autem ipsum corpus Christi.

Aliàs esse necessario.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus dicitur non dedisse corpus suum mortale & passibile: quia non dedit mortali & passibili modo, Crux autem fecit carnem Christi aptam manducationi: inquantum hoc sacramentum repræsentat passionem Christi.

¶Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet, si corpus Christi sicut erat passibile, ita passibili modo fuisset sub sacramento.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) accidentia corporis Christi sunt in sacramento ex reali concomitantia, non autem ex vi sacramenti, ex qua est ibi subsistantia corporis Christi. Et ideo virtus verborum sacramentalium ad hoc se extendit, vt sit sub sacramento corpus Christi, scilicet quibuscunq; accidentibus realiter in eo existentibus.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm si hoc sacramentum tempore mortis Christi fuisset seruatum vel cõsecratum, ibi moreretur.

4. di. 10. ar. 2. q. 1 co et dist 22. qũ. 3. ar. 4. & 4. contra 6. 4. Et quod. 5. arist. 11. ad 1. Et 10. 6. lec. 6. fi. & 1 cor. 11. lec. 6. circa fi.

¶AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd si hoc sacramẽtum tempore mortis Christi fuisset seruatum in pixide, vel ab aliquo Apostolorum cõsecratum, non ibi moreretur. Mors enim Christi accidit per eius passionem. Sed Christus impassibili modo etiam tunc erat in hoc sacramento. Ergo non poterat mori in hoc sacramento.

¶Præterea, In morte Christi separatus fuit sanguis eius à corpore. Sed in hoc sacramento simul est corpus Christi & sanguis. Ergo Christus in hoc sacramento non moreretur.

¶Præterea, Mors accidit per separationem animæ à corpore. Sed in hoc sacramẽto cõtinetur tam corpus, quàm anima Christi. Ergo in hoc sacramento non poterat Christus mori.

¶SED CONTRA est, quòd idem Christus, qui erat in cruce, fuisset in sacramento. Sed in cruce moriebatur. Ergo & in sacramento conseruato moreretur.

CONCLVSIO.

¶Idem Christus seruatus in sacramento mortuus fuisset, qui in cruce mortuus fuit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd corpus Christi idem

in substantia est in hoc sacramento & in propria specie, sed non eodem modo. Nam in propria specie contingit circũstantia corpora per proprias dimensiones, nõ autem prout est in hoc sacramento: vt suprà dictum est. Et ideo quicquid pertinet ad Christum, secundũ quòd in se est, potest attribui ei & in propria specie & in sacramento existenti: sicut viuere, mori, dolere, animatũ vel inanimatũ esse, & cætera huiusmodi. Quæcunque verò conueniunt ei per comparationem ad corpora extrinseca, possunt ei attribui in propria specie existenti, non autem prout est in sacramẽto: sic * irrideri, cõspui, crucifigi, flagellari, & cætera huiusmodi. Vnde & quidam metricè dixerunt, Pixide seruato poteris sociare dolorem Innatum, sed non illatus conuenit illi.

Aliàs videri

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut dictum est) passio conuenit corpori passo per comparationem ad agens extrinsecum. Et ideo Christus, secundum q̃ est sub hoc sacramẽto, pati non potest: potest tamen mori.

¶Ad secundum dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) sub specie panis est corpus Christi ex vi consecrationis: sanguis autem sub specie vini. Sed nunc quidem, quando realiter sanguis Christi nõ est separatus ab eius corpore, ex reali cõcomitantia & sanguis Christi est sub specie panis simul cũ corpore, & corpus sub specie vini simul cum sanguine. Sed si tempore passionis Christi, quando realiter sanguis fuit separatus à corpore Christi, fuisset hoc sacramentum cõsecratum: sub specie panis fuisset solum corpus, & sub specie vini fuisset solùm sanguis.

¶Ad tertium dicendum, q̃ (sicut suprà dictum est) anima Christi est in hoc sacramento ex reali concomitantia, quia non est sine corpore: non autem ex vi consecrationis. Et ideo si tũc fuisset hoc sacramentum conseruatum vel peractum, quando anima erat à corpore realiter separata, nõ fuisset anima Christi sub hoc sacramento: non propter defectum virtutis verborum, sed propter aliam dispositionem rei.

QVAESTIO OCTVAGESIMASEcunda De ministro huius Sacramenti, in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ministro huius sacramenti.

¶Et circa hoc quæruntur decem.

¶Primò, vtrùm consecrare hoc sacramentum sit proprium sacerdotis.

¶Secundò, vtrùm plures sacerdotes simul possint eandem hostiam consecrare.

¶Tertiò, vtrùm dispensatio huius sacramẽti pertineat ad solum sacerdotem.

¶Quartò, vtrùm liceat sacerdoti consecranti à communione abstinere.

¶Quintò, vtrùm sacerdos peccator possit conficere hoc sacramentum.

¶Sextò, vtrùm missa mali sacerdotis minus valeat quàm boni.

¶Septimò, vtrùm hæretici schismatici vel excommunicati possint conficere hoc sacramentum.

¶Octauò, vtrùm degradati,

¶Nonò, vtrùm peccent, à talibus communionem recipientes.

¶Decimò, vtrùm liceat sacerdoti omnino à celebratione abstinere.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm consecratio huius sacramenti sit propria sacerdotis.

4. di. 13. q. 1. art. 1. q. 1. ar. 1. Dict. est enim suprà, q̃ hoc sacramentum consecratur virtute verborum, quæ sunt forma huius sacramẽti. Sed illa verba non mutantur, siue dicantur à sacerdote, siue à quocunque alio. Ergo videtur q̃ non solus sacerdos, sed etiam quilibet alius possit hoc sacramentum consecrare.

¶AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd cõsecratio huius sacramenti non sit propria sacerdotis.

¶Præterea, Sacerdos hoc sacramentũ conficit in persona Christi. Sed laicus sanctus est vnitus Christo per charitatẽ. Ergo videtur q̃ etiam laicus possit hoc sacramẽtum conficere. Vnde & Chrysostomus dicit super Matth. q̃ omnis sanctus est sacerdos.

¶Præterea, Sicut baptismus ordinatur ad hominum salutem, ita & hoc sacramentum: sicut ex suprà dictis patet. Sed etiam laicus potest baptizare: vt suprà dictum est. Non ergo est proprium sacerdotis conficere hoc sacramentum.

¶Præterea,

¶Super Quæstionis octuagesimæ secundæ Articulum secundũ.

¶Num plures sacerdotes possint concelebrare.

Quæstio.

IN artic. 2. quæst. 82. circa pluralitatẽ simul cõcelebrantiũ, Durandus occurrit in 4. dist. 11. contrarius valde huic pluralitati, & rationibus & autoritatibus pro ea. Putat enim quod consuetudo ista sit periculosa, & magis est abolenda quàm seruanda. Confutat autem rationẽ in litera ab Autore allatam ab Innocẽtio sumptam de concelebratione Apostolorũ cum Christo: quia licet concœnauerint, nõ tamen concelebrarunt. Cõfutat applicationem omnium verborum ad vnum instans: quia vix, aut nunquam fieri potest, quòd omnes simul proferant. Nec recipit specialem prouidẽtiam Spiritus sancti in huiusmodi, quæ sunt particularium Ecclesiarum: & non omnium.

¶Quocirca duabus exceptionibus opinionibus extremis de hac pluralitate, altera Innocentij, quam sequitur Autor: altera Durãdi totaliter contraria. Et pro via Innocentij maximè vrget antiqua cõsuetudo pluriũ Ecclesiarum: & specialiter Romanæ. Pro via autem Durandi ratio vrgere videtur: nã secundum veritatem ratio de concœnantibus Discipulis Christo, potius adaptatio quàm ratio est, quum ipsi nõ consecrauerint. Et similiter, quòd verba consecrationis dicta ante vel post instans, quo eadem complentur ab episcopo, referantur ad illud idem instans, volũtariè dicitur: memisse enim oportet, q̃ dum tractaretur de pluribus baptizantibus vnum, vtroque dicente & absluente, concluditur quòd si nõ simul baptizãt, primus solus baptizat. Et similiter hic dicendum est, si secundum rectam rationem iudicandum est.

¶Posset media via teneri, dicendo ex Ecclesiastico statuto seu more esse, quòd noui sacerdotes concelebrẽt, dicendo simul cum episcopo consecrationis verbatex abbusione autem intelligere quòd vnus prius, alter post, verba consecrationis proferat. Probatur hoc ex pontificali Romano, vbi dicitur, Curet pontifex, vt monosè, & altè canonẽ dicat. Et subditur, quòd sodẽ momẽto debent ab ordinatis verba consecrationis dici, quo dicitur ab episcopo. Sed via hæc minus vera videtur, tũ quia licet hoc statutũ inueniatur in pontificali Romano à tempore Innocẽtij VIII. in antiquis in pontificalibus hoc non habetur. Tum quia Autor in litera ex Innocentio III. expresse saragit ad soluẽdũ verba prolata nõ simul, dum dicit q̃ non reiteratur cõsecratio super eadẽ materia propter intentionẽ omnia ob vnum instans. Vbi nisi supponeret, vnum prius & alterum post cõsecrationis verba dicere, vanus esset labor, & recursus ad intentionem pro eodem instãti: de his enim quæ simul proferuntur, nulla est quæstio reiterationis. Tum quia statutum hoc est quodammodo impossibile: quoniam quantulacunq; minima morula verba vnius præfiniretur, antequã alter terminaret, in reiterationem superfluitatẽmq; incideretur, quòniam, vt patet ex suprà dictis, in instãti fit consecratio seu conuersio.

4. di. 13. q. 1. art. 2. q. 2.

¶Et scito, quòd omnes referre intẽtionem suã ad instans vnum, quum episcopus consecrat: falsum quidem quòd non formaliter fit reiteratio cõsecrationis super materia eadem (quia non ex intentione hæc dicũtur verba vt itereturcõsecratio) sed non exclusum, quin fit iteratio cõsecrationis materialiter: quia prolatio exterior consecrationis superadditur à pòst dicentibus, si quilibet concelebrat, vt supponunt. Quocirca videtur mihi, si fas est, aliter dicendum, distinguendo inter id quod est de facto, & id quod est de possibili. Et dicẽdo quòd de possibili ita possunt plures sacerdotes eandem hostiam cõsecrare, sicut possit plures simul vnum baptizare, quolibet abluente & verba dicente: de facto autem sacerdotes nouos consecrare, sed ex consuetudine dicere tantùm verba consecrationis cum reliquo canone, ita quòd solus episcopus & dicit & consecrat alij verò dicũt tantùm, & nõ consecrant. Mouetur autem ad hoc tum quia iuxta hãc viã nullo est opus miraculo, nullum difficilimum aut quali impossibile vsui Ecclesiæ attribuitur, omniũq; facili absque superfluitate quæcunq; inueniuntur. Tum quia Ecclesia nõ adorat tam hostiã, quàm calicem: donec per episcopum fuerit cõsecratio facta, cuius oppositum deberet fieri quando aliquis de ordinatis præuenit episcopũ. Nec patiẽdenda sunt verba põtificalis Romani antiqui, dicentis de nouiter ordinatis presbyteris, Di 1. q. 1. ad cant omnia quæ sunt in tertium. missali, sicut fi celebrarent. Infinuatur enim hinc, quòd ipsi non celebrãt: nec per hoc nõ cõ celebrant episcopo, sed dicunt

4. di. 11. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2. Et di. 13. q. 1. art. 3. & 3. q. 1 &

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicunt tantùm totum canonem. Vnde in nouis Pontificalibus statutum illud prætectatum adpositum videtur ex communi opinione sequentium expositionem Innocentij III. qui interpretatus est illam canonis prolationem, quæ ab ordinatis fieri consueuit, esse con celebrationem, super hoc enim præsupposito doctores loquuntur, siue detrahendo, siue reprehendendo.

¶ Ex quibus omnibus rationem partem eligendo, quo in facto seruanda sunt: primum est circa prolationem exteriorem, quòd quilibet ordinatus seruet ritum illius Ecclesiæ, in cuius totum canonem. Secundum est circa intentionem, quòd non habeat determinatè intentionem consecrandi, & similiter non habeat determinatè intentionem non consecrandi, sed habeat intentionem debitam: hoc est, proponat apud se, intendo dicere cum ea intentione, qua debeo dicere. Sic enim tutissima via omnes ordinati incedunt, & soli episcopo relinquunt intentionem determinatam ad consecrandum, nullaque relinquitur difficultatibus quæstio, dum dubiis existentibus actibus tutior pars electa est. His enim fortatis, satisfit vtique opinioni, tollitur tenentium quòd ordinati celebrant, & tentium, & ordinati nō concelebrat: sed debet tantùm.

¶ Et hæc quidem de ordinatis presbyteris. De consecratio autem episcopo secus dicendum aliquæ dubio est: quoniam Romanum pontificale antiquum expressè habet, quòd consecratori pontifici celebranti debet consecratus cōcelebrare. Et subditur, quòd legat & faciat omnia quæ sunt in canone missæ. de his enim dicendum est, quòd de facto ambo cōsecrant eandem materiā simul: quoniam in eodem altari mutuo se expectantes concelebrant: quod non continet difficultatem, aut quasi impossibilitatem, quæ contingit in multitudinem presbyterorū qui simul ordinantur.

¶ Super Quæstionis 9. Elongationē secūdæ Articulum quartum.

IN calce 4. artic. adduerte, sacerdotem posse quidem de cōsilio iterū consecrare & sumere, quando sub specie carnis aut sanguinis sacramēti apparet, nō tenetur tamē ad hoc: quia actor miraculi sacerdotem à lege sumēdi absoluit. Et propterea Autor in litera, priē liberatē sacerdotis dixit deinde cōsilium dedit.

non minus pertinet ad hoc sacramentum, quàm corpus. Sed sanguis Christi dispensatur per diaconos; vnde & beatus Lauren. dixit beato Sixto, Experire virum idoneum ministrum elegeris, cui commissisti Dominici sanguinis dispensationem. Ergo & pari ratione dispensatio corporis Christi nō pertinet ad solos sacerdotes.

¶ Præterea, Sacerdotes constituuntur ministri sacramentorum. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ, non in vsu, ad quem pertinet dispensatio. Ergo videtur quòd non pertineat ad sacerdotem corpus Domini dispensare.

¶ Præterea, Dionys. dicit in libr. Cæl. hier. quòd hoc sacramentum habet perfectiuam virtutē, sicut & chrisma. Sed signare chrismate baptizatos, non pertinet ad sacerdotem: sed ad episcopum. Ergo etiam dispēsare hoc sacramētum, pertinet ad episcopum: non ad sacerdotem.

¶ SED CONTRA est quod dicitur de consec. dist. 2. Peruenit ad notitiam nostram, quòd quidam presbyteri laico aut fœminæ corpus Domini tradunt ad deferendum infirmis: igitur interdicit synodus, ne talis præsumptio vlterius fiat: sed presbyter per semetipsum infirmos communicet.

CONCLVSIO.

¶ Cùm sacerdotes in Christi persona perficiant sacramentum, & medij sint inter Deum & populum, ad eos maximè tanti sacramenti dispensatio pertinet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad sacerdotem pertinet dispensatio corporis Christi, propter tria. Primò quidem, quia (sicut dictum est) ipse consecrat in persona Christi. Ipse autem Christus sicut consecrauit corpus suum in cœna, ita & aliis sumendum dedit. Vnde sicut ad sacerdotem pertinet consecratio corporis Christi, ita ad eum pertinet dispensatio. Secundò, quia sacerdos cōstituitur medius inter Deum & populum. Vnde sicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre, ita ad eum pertinet dona sanctificata diuinitus, populo tradere. Tertiò, quia in reuerentiam huius sacramenti, nulla re contingitur nisi consecrata. Vnde & corporale & calix consecrantur, & similiter manus sacerdotis, ad tangēdum hoc sacramentum. Vnde nulli alij tangere licet, nisi in necessitate: puta si caderet in terram, vel in aliquo alio necessitatis casu.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd diaconus quasi propinquus ordini sacerdotali, aliquid participat de eius officio: vt scilicet dispenset sanguinem, non autem corpus, nisi in necessitate iubente episcopo vel presbytero. Primò quidem quia sanguis Christi continetur in vase: vnde non oportet quòd tangatur à dispensante, sicut tangitur corpus Christi. Secundò, quia sanguis designat redemptionem à Christo in populum deriuatam: vnde & sanguini admiscetur aqua, quæ significat populum. Et quia diaconi sunt inter sacerdotem & populum, magis conuenit diaconibus dispensatio sanguinis, quàm dispensatio corporis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd eiusdem est, hoc sacramentum dispensare & consecrare, ratione iam dicta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut diaconus in aliquo participat illuminatiuam virtutē sacerdotis, inquantum dispensat sanguinem: ita sacerdos participat perfectiuā dispensationem episcopi, inquantum dispensat hoc sacramentū, quo perficitur hoc secundum se per comparationem ad Christum. Aliæ autem perfectiones, quibus homo perficitur per comparationem ad alios, episcopo reseruantur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum sacerdos consecrans, teneatur sumere hoc sacramentum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos consecrans non teneatur sumere hoc sacramentum. In alijs enim consecrationibus, ille qui consecrat materiam, non vtitur ea: sicut episcopus consecrās chrisma, non linitur eodem. Sed hoc sacramentum consistit in consecratione materiæ. Ergo sacerdos perficiens hoc sacramentum, non necesse habet vti eodem: sed potest licitè assumptione eius abstinere.

¶ Præterea, In alijs sacramentis minister nō præbet sacramentum sibi ipsi: nullus enim baptizare potest seipsum, vt suprà dictum est. Sed sicut baptismus ordinatè dispensatur, ita & hoc sacramentum. Ergo sacerdos perficiens hoc sacramentum, non debet ipsum sumere à seipso.

¶ Præterea, Contingit quandoq; quòd miraculosè corpus Christi in altari appareat sub specie carnis, & sanguis sub specie sanguinis. quæ non sunt apta cibo & potui: vnde (sicut suprà dictū est) propter hoc sub alia specie traduntur, ne sint horrori sumentibus. Ergo sacerdos consecrans, non semper tenetur sumere hoc sacramentum.

¶ SED CONTRA est quod in concilio Tolerano legitur, & habetur de consec. di. 2. c. relatum. Modis omnibus tenendum est, vt quotiescunq; sacrificans corpus Christi & sanguinem Domini nostri Iesu Christi in altari immolat: toties perceptionis corporis & sanguinis Christi participem se præbeat.

CONCLVSIO.

¶ Sacerdos quandocunque consecrat, sumere sacramentum debet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) Eucharistia non solùm est sacramentū, sed etiam sacrificium. Quicunq; autem sacrificiū offert, debet sacrificij fieri particeps: quia externus sacrificium quod offertur, signum est interioris sacrificij, quo quis seipsum offert Deo: vt Augu. dicit 10. de Ciuit. Dei. Vnde per hoc q̄ participat sacrificio, ostendit ad se sacrificium interius pertinere. Similiter etiam per hoc q̄ sacrificium populo dispensat, ostendit se esse dispēsatorem diuinorum, quorum ipse primò debet esse particeps: sicut Diony. dicit in libr. Cæl. hier. Et ideo ipse antè sumere debet, quàm populo dispēset. Vnde & in prædicto ca. legitur, Quale est sacrificium, cui nec ipse sacrificās particeps esse dignoscitur? Per hoc autem fit particeps, quòd de sacrificio sumit: secundum illud Apostoli 1. Cor. 10. Nónne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Et ideo necesse est quòd sacerdos quotiescunq; consecrat, sumat integrè hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ cōsecratio chrismatis vel cuiuscunq; alterius materiæ, non est sacrificium, sicut consecratio Eucharistiæ. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentū baptismi perficitur in ipso vsu materiæ. Et ideo nullus potest baptizare seipsum: quia in sacramento non potest esse idem agens & patiens. Vnde nec in hoc sacramento sacerdos consecrat seipsum, sed panem & vinum. In qua consecratione perficitur sacramentum, vsus autem sacramenti est consequenter se habens ad hoc sacramentum. Et ideo non est simile.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ si miraculosè corpus Christi in altari sub specie carnis appareat, aut sanguis sub specie sanguinis, non est sumendū. Dicit enim Hier. super Leui. De hac quidē hostia, quæ in Christi cōmemoratiōe mirabiliter fit, edere licet: de illa verò quā Christus in ara crucis obtulit, secūdū se nulli edere licet. Nec propter hoc sacerdos transgressor efficitur: qa ea quę miraculosè fiunt, legibus nō subdūtur. Consulendū tamen esset sacerdoti, q̄ iterato corpus & sanguinem Domini cōsecraret & sumeret.

ARTICVLVS V.

¶ Virum malus sacerdos Eucharistiam consecrare possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur malus sacerdos Eucharistiam consecrare non possit. Dicit enim Hierony. super Soph. Sacerdotes qui Eucharistiæ seruiunt, & sanguinem Domini populis diuidūt, impiè

¶ super Quæstionis octuagesimæ secūdæ Articulum sextum.

Anot. IN art. 6. circa illud, Oratio à sacerdote malo prolata imperfona totius Ecclesiæ, est fructuosa, duo sunt aduertēda. Primum, quòd minō dicitur, quàm intenditur: nam intenditur non solùm quòd est fructuosa, sed etiam q̄ non est minus fructuosa quo ad alios, quàm boni sacerdotis. Et ratio in litera inuenitur: quia ministeriū in persona Ecclesiæ, nō est minus fructuosum, quàm ministerium in persona Christi: minister autem Christi siue bonus, siue malus, æquè sanctificat: igitur minister Ecclesiæ siue bonus, siue malus æquè impetrat.

Anot. ¶ Alterum est, quòd Scotus in quæstione vltima, 11. distinct. 4. sent. in oppositam partem declinat, ea ratione, quia meritum quod dicitur esse in celebratione missæ, vt missa est, non est abstractum, sicut idea Platonis: ergo oportet quòd sit realiter aliquod meritum: ergo totius Ecclesiæ vel alicuius membri: sed non est totius Ecclesiæ, nisi quia alicuius partis: non est autem partis malæ & mortuæ in toto, sicut est partis viuæ, id est existentis & operantis in charitate: ergo in missa non est tantùm meritum cuiuscunque, quando est mali, sicut quando est boni.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ratio ista contra æqualem valorem missæ inquantum in persona Ecclesiæ oratur affertur, soluenda est, dicendo quòd meritum Ecclesiæ non est abstractum, sed ipsius Ecclesiæ ratione partium suarum viuarum in ipsa, & nō ratione illius partis suæ mortuæ, quæ ministrat tunc. Et quum dicitur, pars mortua non meretur sicut viua, verum est quo ad meritum ex persona propria: sed secus est quo ad meritum ex persona Ecclesiæ. Cum quo stat, quòd parte viua ministrante melior sit simpliciter missa: quia vndique tunc concurrit meritum, scilicet ex persona Ecclesiæ, & ex persona propria.

impiè agunt in lege Christi, putantes Eucharistiam precantis facere verba non vtam, & necessariam esse solennem orationem, & sacerdotis merita: de quibus dicitur, Sacerdos in quacunque fuerit macula, non accedat offerre oblationes Domino. Sed sacerdos peccator cùm sit maculosus, nec vitam habet nec merita huic conuenientia sacramento. Ergo sacerdos peccator non potest consecrare Eucharistiam.

¶ Præterea, Damasc. dicit in 4. lib. quòd panis & vinum per aduentum sancti Spiritus, supernaturaliter trāsit in corpus & sanguinem Domini. Sed Gelasius papa dicit (sicut habetur in Decret. 1. q. 1. c. sacrosancta) quomodo ad diuini mysterij cōsecrationem, cælestis Spiritus inuocatus aduenit, si sacerdos, qui eum adesse deprecatur, criminosis plenus actionibus comprobetur. Ergo per malum sacerdotem non potest Eucharistia consecrari.

¶ Præterea, Hoc sacramētum sacerdotis benedictione consecratur. Sed benedictio sacerdotis peccatoris non est efficax ad consecrationem huius sacramenti: cùm scriptum sit Mala. 2. Maledicam benedictionibus vestris. & Dionys. dicit in Epistola ad Demophilum monachum, Perfectē cecidit à sacerdotali ordine qui non est illuminatus: & audax quidem nimium mihi videtur talis, sacerdotalibus manū apponens; & audet immundas infamias (non enim dicam orationes) super diuina symbola Christi formiter enuntiare.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de corpore Domini, Intra Ecclesiam catholicam, in mysterio corporis & sanguinis Domini, nihil à bono malus, nihil à malo minus perficitur sacerdote: quia non immeritò consecrantis: sed in verbo perficitur Creatoris & virtute Spiritus sancti.

CONCLVSIO.

¶ Cum sacerdotes non propria, sed Christi virtute conficiant sacramentum, possunt etiam si mali fuerint, perficere sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) sacerdos consecrat hoc sacramentum non virtute propria, sed sicut minister Christi, in cuius persona consecrat hoc sacramentum. Non autem ex hoc ipso definit aliquis ministere esse Christi, q̄ est malus: habet enim Dominus bonos & malos ministros seu seruos. Vnde Matthæ. 24. Dominus dicit, Quis putas est fidelis seruus & prudens, &c. & post ea subdit, Si autē dixerit malus ille seruus in corde suo, &c. Et Apostolus dicit 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi: & tamen postea subdit, Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Erat ergo certus se esse ministrum Christi: tamen nō erat certus se esse iustum. Potest ergo aliquis esse minister Christi, etiam si iustus non sit. Et hoc ad excellentiam Christi pertinet: cui sicut vero Deo seruiunt non solùm bona, sed etiā mala, quæ per ipsius prouidentiam in eius gloriam ordinantur. Vnde manifestum est, quòd sacerdotes etiam si nō sint iusti, sed peccatores, possunt Eucharistiam consecrare.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Hierony. per illa verba improbat errorem sacerdotum, qui credebant se dignè posse Eucharistiam consecrare, ex hoc solo quòd sunt sacerdotes: etiam si sint peccatores. Quod improbat Hiero. per hoc quòd maculosi ad altare accedere prohibentur. Non tamen remouetur, quin si accesserint, sit verum sacrificiū quod offerūt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ante illa verba Gelasius papa præmittit, Sacrosancta religio, quæ catholicam continet disciplinam, tantam sibi reuerentiam vendicat: vt eam quilibet nisi pura conscientia non audeat peruenire. Ex quo manifestè apparet eius intentionis esse, quòd peccator sacerdos non debet ad hoc sacramētum accedere. Vnde per hoc quod subdit, Quomodo cælestis Spiritus aduocatus aduenit, intelligi oportet quòd non aduenit ex merito sacerdotis, sed ex virtute Christi, cuius verba profert sacerdos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut eadem actio, inquantum fit ex praua intentione ministri, potest esse mala: bona autem, inquantum fit ex bona intentione Dominiita benedictio sacerdotis peccatoris, inquantum ab ipso indignè fit, est maledictione digna (& quasi infamia siue blasphemia, & non oratio reputatur) inquantum autem profertur ex persona Christi, est facta & efficax ad sanctificandum. Vnde signanter dicitur, Maledicam benedictionibus vestris.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum missa mali sacerdotis minus valeat, quàm missa sacerdotis boni.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd missa sacerdotis mali non minus valeat quàm missa sacerdotis boni. Dicit enim Greg. in Registro, Heu in quàm magnum laqueum incidūt qui diuina & occulta mysteria, plus ab alijs sanctificata posse fieri credunt: cùm vnus idémque Spiritus sanctus ea mysteria occultè atq; inuisibiliter operando sanctificet. Sed hæc occulta mysteria celebrantur in missa. Ergo missa mali sacerdotis non minus valet, quàm missa boni.

¶ Præterea, Sicut baptismus traditur à ministro in virtute Christi, qui baptizat, ita & hoc sacramentum in persona Christi consecratur. Sed non melior baptismus datur à meliori ministro: vt suprà dictum est. Ergo etiam neque melior missa est, quæ celebratur à meliori sacerdote.

¶ Præterea, Sicut merita sacerdotum differunt per bonum & melius: ita etiam differunt per bonum & malum. Si ergo missa melioris sacerdotis est melior, sequitur quòd missa mali sacerdotis sit mala. Quod est inconueniens: quia malitia ministrorum non potest redundare in Christi mysteria: sicut Augustinus dicit in libr. de Baptismo. Ergo neque missa melioris sacerdotis est melior.

¶ SED CONTRA est quod habetur in Decretis 1. quæstio. 1. Quantò sacerdotes fuerint digniores, tantò facilius in necessitatibus, quibus clamant, exaudiuntur.

CONCLVSIO.

¶ Quo ad sacramentum mali sacerdotis missa non minus valet, quàm boni, quo ad orationes tamen, melioris sacerdotis magis est fructuosa: quāquam si in persona Ecclesiæ fiat, non modò boni sacerdotis missa, sed etiam mali fructuosa sit.

¶ RESPONDEO dicendū, q̄ in missa duo est considerare, scilicet ipsum sacramentum, quod est principale: & orationes, quæ in missa fiunt pro viuis & mortuis. Quantum ergo ad sacramentum, non minus valet missa sacerdotis mali, quàm boni: quia vtrobique idem conficitur sacramentum. Oratio etiam quæ fit in missa, potest considerari dupliciter. Vno modo inquantum habet efficaciam ex deuotione sacerdotis orantis. Et sic non est dubium, quòd missa melioris sacerdotis magis est fructuosa. Alio modo inquantum oratio in missa profertur à sacerdote in persona totius Ecclesiæ, cuius sacerdos est minister. Quod quidem ministerium etiam in peccatoribus manet: sicut suprà dictum de ministerio Christi. Vnde etiam quantum ad hoc est fructuosa non solùm oratio sacerdotis peccatoris in missa: sed etiam omnes eius orationes, quas facit in Ecclesiasticis officijs, in quibus gerit personam Ecclesiæ licet orationes eius priuatæ non sint fructuosæ: secundum illud Prouerb. 28. Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Grego. loquitur ibi quantum ad sanctitatem diuini sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in sacramento baptismi non fiunt solennes orationes, pro omnibus fidelibus, sicut in missa. Et ideo quantum ad hoc non est simile. Est autem simile quantum ad effectum sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per virtutem Spiritus sancti (qui per vnitatem charitatis communicat inuicem bona membrorum Christi) fit quod bonum priuatum quòd est in missa sacerdotis

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octuagesimæsecundæ Articulum nonum.*

Annot.

IN art. nono, aduertendæ disputationes, inuestigationes & canones de participantibus in sacramentorum perceptione & cæteris illuinis, cũ excommunicatis, suspensis, &c. 4. di. 13. q. 1. art. 3. & in expo. li. in princip. at di. 18 q. 1. &c. art. 2. q. 3. ad 2. et di 19. q. 1. art. 2. q. 3. ad primum, Et quoi. 22. arti. 16.

hodie vacare, propter statuta in concilio Constantiensi: quo concessum est omnibus Christi fidelibus participare cum excommunicatis, nisi in duobus casibus, scilicet si fuerint nominatim denũtiati, vel nototiè percusserint clericum: vt refert Archiepiscopus Florent. in Tertia parte Summæ sue titul. 28.

QVÆST. LXXXII.

ART. VII. VIII. ET IX.

dotis boni, est fructuosum alijs. Malum autem priuatum vnius hominis non potest alteri nocere, nisi per aliquem consensum; vt Aug. dicit in lib. contra Parmenianum.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm hæretici, schismatici, & excommunicati possint consecrare.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd hæretici, schismatici & excommunicati, Eucharistiam consecrare non possint. Dicit enim Augustinus quòd extra Ecclesiam catholicam nõ est locus veri sacrificij. Et Leo Papa dicit, & habetur in Decretis 1. quæst. 1. Aliter, scilicet quàm in Ecclesia, quæ corpus Christi est, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia. Sed hæretici, schismatici & excommunicati sunt ab Ecclesia separati. Ergo nõ possunt verum sacrificiũ cõficere.

¶ Præterea, Sicut ibidem legitur, Inno. Papa dicit, Arrianos cæteráque eiusmodi pestes, quia laicos eorum sub imagine pœnitentiæ suscipimus, non videntur clerici eorum cum sacerdotij aut cuiuspiam mysterij suscipiendi dignitate esse: quibus solum baptisma ratum esse permittimus. Sed non potest aliquis consecrare Eucharistiam, nisi sit cum sacerdotij dignitate. Ergo hæretici & cæteri huiusmodi, non possunt Eucharistiam cõsecrare.

¶ Præterea, Ille qui est extra Ecclesiam, non videtur aliquid posse agere in persona totius Ecclesiæ. Sed sacerdos consecrans Eucharistiam, hoc agit in persona totius Ecclesiæ: quod patet ex hoc, quòd omnes orationes proponit in persona Ecclesiæ. Ergo videtur quòd illi qui sunt extra Ecclesiam, scilicet hæretici, schismatici & excommunicati, non possint consecrare Eucharistiam.

SED CONTRA est quod Augustinus dicit in 1. contra Parmenianum, Sicut baptismus in eis, scilicet hæreticis, schismaticis & excommunicatis, ita ordinatio manet integra. Sed ex vi ordinationis sacerdos potest consecrare Eucharistiam. Ergo hæretici, schismatici & excommunicati, cùm in eis maneat ordinatio integra, videtur quòd possint consecrare Eucharistiã.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam non rectè, & nõ sine mortali crimine, possunt tamen schismatici, atque excõmunicati hostiam consecrare, dummodo sint ordinati, cùm consecratio sit actus consequens ordinis potestatem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quòd hæretici, schismatici & excommunicati, quia sunt extra Ecclesiam, non possunt conficere hoc sacramentum. Sed in hoc decipiuntur: quia sicut Augustinus dicit in 2. contra Parmenianum, aliud est aliquid omnino non habere, aliud autem non rectè habere: & similiter etiã est aliud non dare, & aliud non rectè dare. Illi igitur, qui intra Ecclesiam constituti, receperunt potestatem consecrandi Eucharistiam in ordinatione sacerdotij, rectè quidem habent potestatem, sed non rectè ea vtuntur, si postmodum per hæresim aut schisma vel excommunicationem, ab Ecclesia separentur. Qui autẽ sic separati ordinantur, nec rectè habent potestatem, nec rectè vtuntur. Quòd tamen vtrique potestatem habeant, patet per hoc, quòd (sicut Augustinus ibidem dicit) cùm redeunt ad vnitatem Ecclesiæ, non reordinantur, sed recipiuntur in suis ordinibus. Et quia consecratio Eucharistiæ est actus consequens ordinis potestatem, illi qui sunt ab Ecclesia separati per hæresim, aut schisma, vel excommunicationem, possunt quidem consecrare Eucharistiam, quæ ab eis consecrata verum corpus & sanguinem Christi cõtinet: non tamen hoc rectè faciunt, sed peccant facientes. Et ideo fructum sacrificij non percipiunt: quod est sacrificium spirituale.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritates illæ & similes intelligendæ sunt quantum ad hoc quòd non rectè extra Ecclesiam sacrificium offertur. Vnde extra Ecclesiam non potest esse spirituale sacrificium, quod est verum veritate fructus, licet sit verum veritate sacramenti: sicut etiam suprà dictum est, quòd peccator sumit corpus Christi sacramentaliter, sed non spiritualiter.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ solus baptismus permittitur esse ratus hæreticis & schismaticis, quia possunt licitè baptizare in articulo necessitatis. In nullo autem casu licitè possunt Eucharistiam consecrare, vel alia sacramenta conferre.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacerdos in missa in orationibus quidem loquitur in persona Ecclesiæ, in cuius vnitate consistit. Sed in consecratione sacramenti loquitur in persona Christi, cuius vicem in hoc gerit, per ordinis potestatem. Et ideo si sacerdos ab vnitate Ecclesiæ præcisus, missam celebret, quia potestatem ordinis nõ amittit, conficit verũ corpus & sanguinem Christi: sed quia est ab Ecclesiæ vnitate separatus, orationes eius efficaciam non habent.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm sacerdos degradatus possit hoc sacramentum conficere.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos degradatus non possit hoc sacramentum conficere. Nullus enim conficit hoc sacramentum nisi per potestatem consecrandi quam habet. Sed degradatus non habet potestatem consecrandi, licet habeat potestatem baptizandi: vt dicit Canon, 1. q. 1. c. quidã. Ergo videtur q̃ presbyter degradatus non possit Eucharistiam consecrare. 4. di. 13. q. 1. art. 1. q. 4. Et quia. 11. art. 16.

¶ Præterea, Ille qui aliquid dat, potest etiã auferre. Sed episcopus dat presbytero potestatem consecrandi, ordinando ipsum. Ergo etiam potest ei auferre, degradando eum.

¶ Præterea, Sacerdos per degradationẽ aut amittit potestatem consecrandi, aut solam executionem. Sed non solam executionem: quia sic non plus amitteret degradatus quàm excommunicatus, qui etiam executione caret. Ergo videtur quòd amittat potestatem consecrandi. Et ita videtur quòd non possit conficere hoc sacramentum.

¶ SED CONTRA est quod Aug. in 2. contra Parmenianum probat, quòd apostatæ à fide non carent baptismate, per hoc quòd per pœnitentiam redeuntibus non restituitur, & ideo amitti nõ posse iudicatur. Sed similiter degradatus, si reconcilietur, non est iterum ordinandus. Ergo non amisit potestatem consecrandi. Et ita sacerdos degradatus potest conficere hoc sacramentum.

CONCLVSIO.

Potest sacerdos degradatus sacramentum conficere, cum per degradationem characterem non amiserit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd potestas consecrãdi Eucharistiam, pertinet ad characterem sacerdotalis ordinis. Character autem quilibet, quia cũ quadam consecratione datur, indelebilis est: vt suprà dictum est, sicut & quarumcunque rerũ consecrationes perpetuæ sunt, nec amitti, nec reiterari possunt. Vnde manifestum est, quòd potestas consecrandi non amittitur per degradationem. Dicit enim Aug. in Secũdo contra Parmenianum, Vtrunque, scilicet baptismus & ordo, sacramẽtum est, & quadam consecratione vtrunq; homini datur: illud, cùm baptizatur, istud, cùm ordinatur: ideoq; non licet à catholicis vtrunque iterari. Et sic patet, quòd sacerdos degradatus potest conficere hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Canon ille nõ loquitur assertiuè, sed inquisitiuè: sicut ex circunstantia litteræ haberi potest.

¶ Ad secũdum dicendũ, quòd episcopus nõ dat potestatẽ sacerdotalis ordinis propria virtute, sed instrumentaliter, sicut minister Dei. Cuius effectus per hominẽ tolli nõ potest: secũdũ illud Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo nõ separet. Et ideo episcopus non potest hanc potestatem auferre: sicut nec ille qui baptizat, potest auferre characterem baptismalem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd excõmunicatio est medicinalis. Et ideo excõmunicatis nõ aufertur executio sacerdotalis potestatis, quasi in perpetuũ, sed ad correctionẽ vsq; ad tẽpus. Degradatis autem auferitur executio quasi in perpetuũ condemnatis.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm liceat ab excommunicatis, vel hæreticis, seu peccatoribus, communionem recipere & eorum missam audire.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis licitè possit communionem recipere à sacerdotibus hæreticis vel excommunicatis, vel etiam peccatoribus, & ab eis missam audire. Sicut enim Augustinus contra Petilianum dicit: Neque in homine bono, neque in homine malo aliquis Dei fugiat sacramenta. Sed sacerdotes quamuis sint peccatores & hæretici vel excommunicati, verum conficiunt sacramẽtum. Ergo videtur quòd non sit vitandum ab eis communionem accipere, vel eorum missam audire. Supra q. 64. art. 2. ad secundum. 82. 4. di. 13. q. 1. art. 3. q. 3.

¶ *Super Quæstionis octuagesimæsecundæ Articulum decimum.*

Annot.

IN art. 10. scito duas esse difficultates. Prima est, an sacerdoti liceat totaliter à celebratione abstinere, & hæc bene soluitur in littera negatiuè. Exigit siquidem recta ratio, quum potentia sit propter actum, & gratia sit propter vsum, vt commodiatæ oblata cessan tes, omni impedimento, bono quandoque potentia gratiáque in nihil quæ ad Deum sunt vtatur. Altera difficultas est, an peccatum hu iusmodi omissionis sit peccatum mortale. Et est ratio dubij: quia nec omne præceptum affirmatiuũ nec omne præceptum negatiuum obligat ad mortale, nec apparet qua ratiõe charitati contrarietur talis omissio: quanuis appareat quòd contrarietur feruori charitatis, ex negligentia enim quadam, quæ in tempore charitatis consistere videtur, talis prouenit omissio. Breuiter apparet mihi peccatum hoc esse secundum se veniale: vtpote oppositum non ipsi charitati, sed eius feruori. Attestatur autem huic sententiæ diuersitas opinionum de licita vel illicita hac omissione: parum enim à licito discedere videtur, quod creditum est à doctoribus esse licitum.

¶ Præterea, Multa peccata sunt grauiora, quàm fornicatio. Sed non est prohibitum audire missas sacerdotum aliter peccãtium. Ergo etiam non debet esse prohibitum audire missas sacerdotum fornicariorum.

¶ SED CONTRA est quod Canon dicit 32. dist. Nullus missam audiat sacerdotis, quem indubitanter concubinam nouit habere. Et Greg. dicit in 4. dial. quòd pater perfidus Arrianum episcopum misit ad filium, vt de eius manu sacrilega consecrationis communionem perciperet: sed vir Deo deditus Arriano episcopo venieti exprobrauit, vt debuit.

CONCLVSIO.

¶ Non licet ab excommunicatis, & hæreticis & schismaticis, seu publicis peccatoribus sacramentum suscipere, vel missam audire.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) sacerdotes si sint hæretici, vel schismatici, vel excommunicati, vel etiam peccatores, quanuis habeant potestatem consecrandi Eucharistiam, nõ tamen ea rectè vtuntur, sed peccant vtentes. Quicunque autem communicat alicui in peccato, ipse particeps peccati efficitur, vnde & in secunda Canon. Ioan. dicitur, quòd qui dixerit ei, aue (scilicet hæretico) communicat operibus illius malignis. Et ideo non licet prædictis communionem accipere, aut eorum missam audire. Differt tamen inter prædictas sectas. Nam hæretici & schismatici & excommunicati, sunt per sententiam Ecclesiæ, executione consecrandi priuati: & ideo peccat quicunque eorum missam audit, vel ab eis accipit sacramenta. Sed non omnes peccatores, sunt per sententiam Ecclesiæ executione huius potestatis priuati. Et sic quanuis sint suspensi quantum ad se ex sententia diuina: non tamen quantum ad alios ex sententia Ecclesiæ. Et ideo vsque ad sententiam Ecclesiæ licet ab eis communionem accipere, & eorum missam audire. Vnde super illud primæ Cor. 5. Cum huiusmodi nec cibum sumere, dicit glo. Augustini. Hoc dicendo, noluit hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspitionis, vel etiam extraordinario vsurpato iudicio: sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, siue vltro confessum, siue accusatum & conuictum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc quòd refugimus audire missas talium sacerdotum, aut ab eis communionem recipere, non refugimus Dei sacramenta: sed potius ea veneramur. Vnde hostia à talibus sacerdotibus consecrata, est adoranda: & si reseruetur, licitè potest sumi à sacerdote legitimo. Sed refugimus culpam indignè ministrantium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vnitas corporis mystici est fructus corporis veri percepti. Illi autem qui indignè percipiũt Vel ministrant, priuantur fructu: vt suprà dictum est. Et ideo non est sumendum ex eorum dispensatione sacramentum, ab eis* qui sunt in vnitate Ecclesiæ. *Aliàs non est sumendum ex eorum dispensatione sacramentum, ab eis qui sunt in vnitate Ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet fornicatio non sit grauior cæteris peccatis: tamen ad eam proniores sunt homines propter carnis concupiscentiam. Et ideo specialiter hoc peccatum sacerdotibus prohibitum est ab Ecclesia, & ne aliquis audiat missam concubinarij sacerdotis. Sed hoc intelligendum est de notorio, vel per sententiam, quæ fertur in conuictum, vel per confessionem in iure factam, vel quando non potest peccatum aliqua tergiuersatione celari.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrùm liceat sacerdoti, omnino à consecratione Eucharistiæ abstinere.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd liceat sacerdoti, omnino à consecratione Eucharistiæ abstinere. Sicut enim ad officium sacerdotis pertinet, Eucharistiam consecrare, ita etiam baptizare, in alijs di. 13. q. 3. sacramentis ministrare. Sed sacerdos non tenetur ministrare in 1. arti. 2. alijs sacramentis, nisi propter curam animarum susceptam. Ergo videtur, quòd nec etiam teneatur Eucharistiam consecrare, si curam non habeat animarum. 4. di. 12. q. 3. art. 2. q. 3. et 3. q. 82. art. 10. ad 3. Et 3. q. 67. art. 2. ad 3.

¶ Præterea, Nullus tenetur facere quod sibi non licet: alioquin esset perplexus. Sed sacerdoti peccatori vel etiam excommunicato, non licet Eucharistiam consecrare: vt suprà dictum est. Ergo videtur quòd tales non teneantur ad celebrandum. Et ita nec alij: alioquin ex sua culpa commodum reportarent.

¶ Præterea, Dignitas sacerdotalis non perditur per subsequentem infirmitatem: dicit enim Gelasius Papa, & habetur in Decretis, dist. 55. Præcepta canonica sicut non patiuntur venire ad sacerdotium debiles corpore, ita si quis in eo fuerit constitutus, ac tunc fuerit sauciatus: amittere non potest quod tempore suæ synceritatis accepit. Contingit autem quandoque quòd ordinati in sacerdotes, incurrunt aliquos defectus, ex quibus à celebratione impediuntur, sicut est lepra vel morbus caducus, vel aliquid aliud huiusmodi. Non ergo videtur quòd sacerdotes ad celebrandum teneantur.

¶ SED CONTRA est quod Amb. dicit in quadam oratione, Graue est, quòd ad mensam tuam mundo corde à malis innocentibus non venimus, sed grauius est, si dum peccata metuimus, etiam sacrificium non reddamus.

CONCLVSIO.

¶ Non licet sacerdoti, etsi curam non habeat animarum, omnino à consecratione abstinere, sed saltem diebus festiuis, quibus maximè christi fideles communicare consueuerunt, celebrare tenetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd sacerdos potest omnino à consecratione licitè abstinere, nisi teneatur ex cura sibi commissa celebrare populo & sacramenta præbere Sed hoc irrationabiliter dicitur: quia vnusquisque tenetur vti gratia sibi data, cùm fuerit opportunum: secundum illud 1. ad Corinth. 6. Hortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Opportunitas autem sacrificium offerendi, non solùm attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet sacramenta ministrari: sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione huius sacramenti sacrificium offertur. Vnde sacerdoti etiam si non habeat curam animarum, non licet omnino à celebratione cessare: sed saltem videtur quòd celebrare teneatur in præcipuis festis, & maximè in illis diebus, in quibus fideles communicare consueuerunt. Et hinc est quod 2. Mach. 4. contra quosdam sacerdotes dicitur, quòd iam non circa altaris officia dediti erant contempto templo, & sacrificijs neglectis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alia sacramenta perficiuntur in vsu fidelium. Et ideo in alijs ministrare non tenetur nisi ille qui super fideles suscipit curam. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione Eucharistiæ, in qua sacrificium Deo offertur: ad quod sacerdos obligatur Deo ex ordine iam susceptо.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacerdos peccator si per sententiam Ecclesiæ sit executione ordinis priuatus, vel simpliciter vel ad tempus, redditus est impotens ad sacrificium offerendum, & ideo obligatio tollitur. Hoc autem cedit sibi in detrimentum spiritualis fructus magis quàm in emolumentum.

Si verò non sit priuatus potestate celebrandi, non soluitur obligatio. nec tamen perplexus est: quia potest de peccato pœnitere, & celebrare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd debilitas vel ægritudo superueniens ordini sacerdotali, ordinem non tollit: executionem tamen ordinis * tollit quantum ad consecrationem Eucharistiæ. Quandoque quidem propter impossibilitatem executionis: sicut si priuetur oculis, aut digitis, aut vsu linguæ. Quandoque autem propter periculum, sicut patet de eo qui patitur morbum caducum, vel etiam quamcunque alienationem mentis. *Aliàs impedit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quandoque propter abominationem: sicut patet de leproso, qui non debet publicè celebrare. Potest tamen missam dicere occultè, nisi lepra adeò inualuerit, quod per corrosionem membrorum, eum ad hoc reddiderit impotentem.

QVAESTIO OCTVAGESIMA tertia de ritu huius sacramenti, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ritu huius sacramenti.

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm in celebratione huius mysterij Christus immoletur.

¶Secundò, de tempore celebrationis.

* Alias aptitudinem. ¶Tertiò, de loco & alijs, quæ pertinent ad * apparatum huius celebrationis.

¶Quartò, de his quæ in celebratione huius mysterij dicuntur.

¶Quintò, de his quæ circa celebrationem huius mysterij fiunt.

¶Sextò, de defectibus, qui circa celebrationem huius sacramenti occurunt.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm in hoc sacramento Christus immoletur.

Infrà ar. 2. 2. cor. & ad 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in celebratione huius sacramenti, Christus non immoletur. Dicitur enim Hebræ. 10. Quòd Christus vna oblatione cõsummauit in sempiternum sanctificatos. Sed illa oblatio fuit eius immolatio. Christus ergo non immolatur in celebratione huius sacramenti.

¶Præterea, Immolatio Christi facta est in cruce, in qua tradidit semetipsum oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis: vt dicitur Ephes. 5. Sed in celebratione huius mysterij Christus non crucifigitur. Ergo nec immolatur.

¶Præterea, Sicut Augustinus dicit in 4. lib. de Trinit. in immolatione Christi idem est sacerdos & hostia. Sed in celebratione huius sacramenti non est idem sacerdos & hostia. Ergo celebratio huius sacramenti non est Christi immolatio.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit in libr. Sententiarum Prosperi: Semel immolatus est in semetipso Christus, & tamen quotidie immolatur in sacramento.

CONCLVSIO.

¶Quia huius sacramenti celebratio imago quædam est passionis christi, conuenienter dicitur Christi immolatio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplici ratione celebratio huius sacramenti dicitur immolatio Christi. Primò quidem: quia sicut dicit Augustinus ad Simplicium, solent imagines, earum rerum nominibus appellari, quarum imagines sunt: sicut cùm intuentes tabulam aut parietem pictum, dicimus, ille Cicero est, & ille Sallustius. Celebratio autem huius sacramenti (sicut suprà dictum est) imago quædam est repræsentatiua passionis Christi, quæ est vera eius immolatio. Et ideo celebratio huius sacramenti dicitur Christi immolatio. Vnde Ambrosius dicit super Epistolam ad Hebr. In Christo semel oblata est hostia, ad salutem sempiternam potens. quid ergo nos, nónne per singulos dies offerimus? sed ad recordationem mortis eius. Alio modo quantum ad effectum passionis Christi: quia scilicet per hoc sacramentum participes efficimur fructus Dominicæ passionis. Vnde in quadã Dominicali oratione secreta dicitur, Quoties huius hostiæ cõmemoratio celebratur, opus nostræ redemptionis exercetur. Quantum igitur ad primum modum, poterat dici Christus immolari etiã in figuris veteris Testamẽti: Vnde & Apocalyp. 13. dicitur, Quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ agni, qui occisus est ab origine mundi. Sed quantum ad secundum modum proprium est huic sacramento, quòd in eius celebratione Christus immoletur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Ambr. ibidem dicit: Vna est hostia (quam scilicet Christus obtulit, & nos offerimus) & non multæ, quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius. Sicut enim quod vbique offertur, vnum est corpus & non multa corpora, ita & vnum sacrificium.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut celebratio huius sacramenti est imago repræsentatiua passionis Christi, ita altare est repræsentatiuum crucis ipsius, in qua Christus in propria specie immolatus est.

¶Ad tertium dicendum, quòd per eandem rationem etiam sacerdos gerit imaginem Christi, in cuius persona & virtute verba pronuntiat ad consecrandum: vt ex supradictis patet. Et ita quodammodo idem est sacerdos & hostia.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm conuenienter sit determinatum tempus celebrationis.

4. d. 13. q. 1. a. 2.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter sit determinatum tempus celebrationis huius mysterij. Hoc enim sacramentum est repræsentatiuum Dominicæ passionis: vt dictum est. Sed commemoratio Dominicæ passionis, fit in Ecclesia semel in anno. dicit enim Augustinus super Psalm. 21. Quotiescunque Pascha celebratur, nunquid toties Christus occiditur: sed tamen anniuersaria recordatio repræsentat quod olim factum est: & sic nos facit moueri, tanquam videamus in cruce pendentem Dominum. Ergo hoc sacramentum non debet celebrari nisi semel in anno.

¶Præterea, Passio Christi commemoratur in Ecclesia sextaferia ante Pascha, non autem in festo Natalis. Cùm ergo hoc sacramentum sit commemoratiuum Dominicæ passionis, videtur inconueniens esse, quòd in die Natalis ter celebretur hoc sacramentum, in parasceue autem totaliter intermittitur.

¶Præterea, In celebratione huius sacramenti Ecclesia debet imitari institutionem Christi. Sed Christus consecrauit hoc sacramentum hora serotina. Ergo videtur quòd hora tali deberet hoc sacramentum celebrari.

¶Præterea, Sicut habetur de consecrat. dist. 1. Leo Papa scribit Dioscoro Alexandrino episcopo, quòd in prima parte diei missas celebrare licet. Sed dies incipit à media nocte: vt suprà dictum est. Ergo videtur quòd etiam post mediam noctem liceat celebrare.

¶Præterea, In quadam Dominicali oratione secreta dicitur, Concede nobis Domine quæsumus hæc frequentare mysteria. Sed maior erit frequentia si etiam pluribus horis in die sacerdos celebret. Ergo videtur quòd non debeat prohiberi sacerdos pluries celebrare in die.

¶SED IN CONTRARIVM est consuetudo, quam seruat Ecclesia secundum Canonum statuta.

CONCLVSIO.

¶Quia Dominicæ passionis fructu quotidie indigemur, & à tertia vsq; ad horam nonam passus est Christus, congruit quotidie & tali hora in Ecclesia Dei solenniter celebrari.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) in celebratione huius mysterij attenditur repræsentatio Dominicæ passionis, & participatio fructus eius. Et secundũ vtrumque oportuit determinare tempus aptum celebrationi huius sacramenti. Quia enim fructu Dominicæ passionis quotidie indigemus, propter quotidianos defectus, quotidie in Ecclesia regulariter hoc sacramentum offertur. Vnde & Dominus nos petere docet Luc. 11. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. quod exponens Augustinus libr. de verbis Domini dicit, Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consuerunt? accipe quotidie quod quotidie tibi prosit. Quia verò Dominica passio celebrata est à tertia hora vsque ad nonam, ideo regulariter in illa parte dici, solenniter hoc sacramẽtum in Ecclesia celebratur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc sacramento recolitur passio Christi, secundum quòd eius effectus ad fideles derivatur. Sed tempore passionis recolitur passio Christi solùm secundum hoc quòd in ipso capite nostro fuit perfecta. Quod quidem factum est semel: quotidie autem fructum Dominicæ passionis fideles percipiunt. Et ideo illa commemoratio fit semel in anno, hoc autem quotidie & propter fructum & propter iugem memoriam.

¶Ad secundũ dicendum, quòd veniente veritate, cessat figura. Hoc autem sacramẽtum est figura quædam & exemplum Dominicæ passionis: sicut dictum est. Et ideo in die quo ipsa passio Domini recolitur, prout realiter gesta est, non celebratur consecratio huius sacramenti. ne tamen Ecclesia ea etiam die sit fine fructu

¶Super Quæstionis octuagesimætertiæ Articulum tertium.

Aunt.

IN art. 3. quæst. 83. ad tertium, dubium occurrit de virtute altaris Ecclesiæ & aliorum inanimatorũ consecratorum, an sic: solùm ex parte nostri? qui inde concipimus reuerẽtiam ac deuotionem) an ex parte rei: & si ex parte rei, an sit in ipsis rebus virtus aliqua spiritualis, an sola diuina assistentia, & an generali modo tantum, an speciali quodammodo diuina ibi vis assistat.

¶Ad horum euidẽtiam sciendum est, quòd sunt in hac re modi dicendi duo extremi. Alter, quidem huiusmodi consecrationes ab Ecclesia adinuentæ, ex parte tantum nostra se tenent: ita quòd deuotio nostra est quæ effectus diuinæ virtutis prouocat apparere ibi magis quàm alibi: quoniam Deus nullo speciali modo est in eis post consecrationem, quo prius non erat. Et ratio est: quia cõsecrationes istæ sunt humana opera, nihil conferentes rei consecratæ secundum rem.

Alter, quòd per huiusmodi cõsecrationes adipiscuntur res ipsæ quandam virtutem spiritualem: quæ est quædam qualitas intentionalis, velut intentio coloris in aëre, & super verba literæ huius fundatur. Vterque autem modus videtur tenendus, & media via procedendo, dicendum est, quòd per huiusmodi consecrationes adipiscuntur consecratæ res spirituale virtutem inchoatiuè: & in hoc ipso fortiũtur diuinam præsentiam speciali modo. Consecrationes siquidem ecclesiasticæ non sunt humana tãtum opera, sed sunt efficaces ex Christi sacerdotio: à quo sicut per spiritum efficaciam habent sacramentales operationes (quia ab ipso immediatè sunt institutæ sacramenta) ita participatum in ministris suis efficaciam præbet consecrationibus, quæ ab ipsis fiunt. Ita quòd ex Christi sacerdotio diffuso & participato in nobis, particulares consecratæ habiles redduntur ad excitandam in nobis reuerentiam & deuotionem, sicut aqua ex tactu carnis Christi redditæ sunt habiles ad baptismum, & huiusmodi habilitas vocatur spiritualis virtus inchoatiuè. Et hinc apparet, quòd Deus qui ante consecrationẽ erat Ecclesiæ præsens, sicut alijs rebus per præsentiam, essentiam & potentiam, sit postea præsens altari Ecclesiæ, & alijs huiusmodi speciali modo: sicut nouo fructu passionis per hoc sacramentum nobis exhibito, corpus Christi consecratum in die præcedenti reseruatur sumendum in illo die. Non autem sanguis, propter periculum, & quia sanguis specialius est imago Dominicæ passionis: vt suprà dictum est. Nec verum est quod quidam dicunt, quòd per immissionem particulæ corporis Christi in vinum, conuertatur vinum in sanguinem: hoc enim aliter fieri non potest, quam per consecrationem factam sub debita forma verborum. In die autem Natiuitatis plures missæ celebrantur propter triplicem Christi natiuitatem. Quarum vna est æterna, quæ quãtum ad nos est occulta. Et ideo vna missa cantatur in nocte in cuius introitu dicitur, Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Alia autẽ est temporalis, sed spiritualis: qua scilicet Christus oritur tanquã lucifer in cordibus nostris: vt dicitur 2. Pet. 1. Et propter hoc cantatur missa in aurora: in cuius introitu dicit. Lux fulgebit hodie super nos. Tertia est Christi natiuitas tẽporalis & corporalis: secundũ quam visibilis nobis processit ex vtero Virginali, carne indutus. Et ob hoc cantatur tertia missa in clara luce: in cuius introitu dicitur, Puer natus est nobis. Licet econuerso possit dici quòd natiuitas æterna secundum se est in plena luce: & ob hoc in Euangelio tertiæ missæ sit mentio de natiuitate æterna. Secundum autem natiuitatem corporalem, ad literam natus est de nocte, in signum quòd veniebat ad tenebras infirmitatis nostræ. Vnde & in missa nocturna dicitur Euangelium de corporali Christi natiuitate.

Sicut etiam & in alijs diebus, in quibus occurrunt plura * Dei beneficia, vel recolenda, vel expetenda, plures missæ celebrantur in die: puta vna pro festo, & alia pro ieiunio, vel pro mortuis.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut dictum est suprà) Christus voluit vltimò hoc sacramentum discipulis tradere, vt fortius eorum cordibus imprimeretur. Et ideo post cœnam in fine diei hoc sacramentum consecrauit, & discipulis suis tradidit. A nobis tamen celebratur hora Dominicæ passionis, scilicet diebus festis in tertia, quando crucifixus est linguis Iudæorum (vt dicitur Marc. 15. & quando Spiritus sanctus descẽdit super discipulos, vel diebus profestis in sexta: quando crucifixus est in manibus militum: vt habetur Ioan. 19. vel diebus ieiuniorum in nona, quando voce magna clamans emisit spiritum: vt dicitur Matth. 27.

Potest tamen tardari, maximè quando sunt ordines faciendi, & præcipuè in sabbato sancto, tum propter prolixitatem officij, tum quia ordines pertinent ad diem Dominicam: vt habetur in Decret. dist. 75. cap. quod à patribus. Possunt tamen missæ celebrari in prima parte diei propter aliquam necessitatem: vt dicitur de consec. dist. 1. cap. necesse est, &c.

¶Ad quartum dicendum, quòd regulariter missa debet celebrari in die, & non in nocte: quia ipse Christus est præsens in hoc sacramento: qui dicit Ioan. 9 Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est, venit nox quando nemo potest operari. quandiu in mundo sum, lux sum mundi. Ita tamen quòd principium diei accipiatur non à media nocte: nec etiam ab ortu solis, id est quando substantia solis apparet

 400

super terram, sed quando incipit apparere aurora: tunc enim quodammodo dicitur sol ortus, inquantum claritas radiorum eius apparet. Vnde & Mar. 16. dicitur quòd mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole: cùm tamen venerint, cùm adhuc tenebræ essent ad monumentum: vt dicitur Ioannis 20. Sic enim hanc contrarietatem solvit Augustinus in lib. de consen. Euang. Specialiter tamẽ in nocte natalis Domini missa celebratur, propter hoc quòd Dominus in nocte natus est: vt dicitur de consecr. dist. 1. cap. nocte, &c. Et similiter etiam in sabbato sancto circa noctis principium, propter hoc quòd Dominus nocte surrexit, id est cùm adhuc tenebræ essent ante manifestum solis ortum.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut habetur de consec. dist. 1. ex Decreto Alexand. Papæ sufficit sacerdoti vnã missam in die vna celebrare: quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit: & valde felix est, qui vnã dignè celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis vnam faciunt, alteram de die, si necesse sit. Qui verò pro pecunia aut adulationibus secularium, vna die præsumunt plures celebrare missas, non æstimo euadere damnationem. Et extra de celebr. miss. dicit Inno. III. quòd excepto die natiuitatis Dominicæ (nisi causa necessitatis suadeat) sufficit sacerdoti semel in die vnam missam solummodo celebrare.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm oporteat hoc sacramentum celebrari in domo & vasis sacris.

2. q. 1. art. 3. & dist. 24. q. 2. art. 2. ad nu.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non oporteat hoc sacramentum celebrari in domo & vasis sacris. Hoc enim sacramentum est repræsentatiuum Dominicæ passionis. Sed Christus non est passus in domo, sed extra portam ciuitatis: secundum illud Hebr. vlt. Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Ergo videtur quòd hoc sacramẽtum non debeat celebrari in domo, sed magis sub diuo.

¶Præterea, In celebratione huius sacramẽti debet Ecclesia imitari morem Christi & Apostolorum. Sed domus, in qua primò Christus hoc sacramẽtum confecit, non fuit cõsecrata: sed fuit quoddam cõmune cœnaculũ, à quodam patrefamilias præparatum: vt habetur Luc. 22. Legitur etiam Act. 2. quòd Apostoli erant perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, & sumebant cibum cum exultatione. Ergo nec modò oportet domos esse consecratas, in quibus hoc sacramentum celebratur.

¶Præterea, Nihil frustra in Ecclesia fieri debet quæ Spiritu sancto gubernatur. Sed frustra videtur adhiberi consecratio Ecclesiæ, vel altari & huiusmodi rebus inanimatis, quæ nõ sunt susceptiuę gratiæ vel spiritualis virtutis. Incõuenienter igitur huiusmodi consecrationes in Ecclesia fiunt.

¶Præterea, Solum diuina opera debent recoli cum quadam solennitate: secũdum illud Psal. In operibus manuum tuarum exultabo. Sed Ecclesia vel altare opere humano consecratur, sicut & calix & ministri, & alia huiusmodi. Sed horum consecrationes non recoluntur celebriter in Ecclesia. Ergo neq; consecratio Ecclesiæ vel altaris, cum solennitate recoli debet.

¶Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed in veteri Testamento, quod gerebat figuram noui, non fiebat altare de lapidibus sectis: dicitur enim Exod. 20. Altare de terra facietis mihi, quòd si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus. Exo. etiam 27. mandatur fieri altare de lignis Sethim vestitis ære, vel etiam auro, vt habetur Exod. 25. Ergo videtur inconuenienter obseruari in Ecclesia, quòd altare fiat solùm de lapide.

¶Præterea, Calix cum patena repræsentat sepulchrum Christi, quod fuit excisum in petra: vt in Euangelijs habetur. Ergo calix debet de petra fieri, & non solùm de argẽto vel auro vel stãno.

¶Præterea, Sicut aurum pretiosius est inter materias vasorum: ita panni serici pretiosiores sunt inter alios pannos. Ergo sicut calix sit de auro, ita pallæ altaris debent de serico fieri, & non solum de panno lineo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Dispensatio sacramentorum, & ordinatio eorundem, ad ministros Ecclesiæ pertinet, sicut dispensatio rerum temporalium subiacet ordinationi principum secularium. vnde & Apostolus dicit 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Sed si circa dispensationem rerum temporalium aliquid fiat contra statuta principum, habetur irritum. Ergo si hæc quæ dicta sunt conuenienter sunt statuta per prælatos Ecclesiæ, videtur quòd sine his corpus Christi confici non possit. Et sic videtur sequi quòd verba Christi non sint sufficientia ad hoc sacramentum conficiendum. quod est incõueniens. Non ergo videtur conueniens fuisse, quod hæc circa celebrationem huius sacramenti statuerẽtur.

¶SED CONTRA est, quòd ea quæ per Ecclesiam statuuntur, ab ipso Christo ordinantur: qui dicit Matthæ. 18. Vbicũque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

CONCLVSIO.

¶Non debet regulariter hoc sacramentum celebrari nisi in consecratis domibus & altaribus, cæteris autem in locis non consecratis vel violatis, si vrgeat necessitas, de consensu tamen episcopi, consecrari potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in his quæ circũstant hoc sacramentum, duo considerantur. Quorum vnum pertinet ad repræsentationem eorum, quæ circa Dominicam passionem sunt acta. Aliud autem pertinet ad reuerentiam huius sacramenti, in quo Christus secundum veritatem continetur, & non solùm in figura. Vnde & consecrationes adhibentur his rebus, quæ veniunt in vsum huius sacramenti: tum propter sacramenti reuerentiam, tum ad repræsentandum effectum * sacramenti, qui ex passione Christi prouenit, secundum illud Hebræ. vltim. Iesus vt sanctificaret per suum sanguinem populum, &c.

*Aliàs sanctitatis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd regulariter hoc sacramentum celebrari debet in domo, per quam significatur Ecclesia: secundum illud primæ Timoth. 3. Vt scias quomodo oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, extra Ecclesiam enim non est locus veri sacrificij: vt Augustinus dicit. Et quia Ecclesia non erat concludenda sub finibus gentis Iudaicæ, sed erat in vniuerso mundo fundanda, ideo passio Christi non est celebrata intra ciuitatem Iudæorum, sed sub diuo: vt sic totus mũdus se haberet ad passionem Christi vt domus. Et tamen, vt dicitur de consecr. dist. 1. cap. concedimus. in itinere positis si Ecclesia defuerit, sub dio, seu in tentorio, si tabula altaris consecrata cæteráque sacra mysteria ad id officium pertinentia, ibi affuerint, missarum solennia celebrari concedimus.

¶Ad secundum dicendum, quòd domus, in qua hoc sacramentum celebratur Ecclesiam significat, sicut & Ecclesia nominatur, quæ conuenienter consecratur: tum ad repræsentandam sanctificationem, quam Ecclesia consecuta est per passionem Christi, tum etiam ad significandam sanctitatem, quæ requiritur in his qui hoc sacramentum suscipere debent. Per altare autem significatur ipse Christus de quo dicit Apostolus Hebr. vltim. Per ipsum offerimus hostiam laudis Deo. Vnde & consecratio altaris significat sanctitatẽ Christi: de qua dicitur Lucæ 1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Vnde de consecra. distinc. 1. dicitur, Altaria placuit non solùm vnctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. Et ideo regulariter non licet celebrare hoc sacramentum nisi in domibus consecratis. Vnde sicut habetur de consecr. distin. 1. nullus presbyter missas celebrare præsumat, nisi in consecratis ab episcopo locis. Propter quod etiam quia Pagani non sunt de Ecclesia nec alij infideles, ideo eadem dist. legitur, Ecclesiam, in * Aliàs qua mortuorum * cadauera infidelium sepeliuntur, sanctificare non licet: sed si apta videtur ad consecrandum, inde euulsis corporibus, & rasis parietibus vel tignis eius loci, reædificetur: sed si hæc consecrata prius fuerit, missas in ea celebrare licet, tamen si fideles fuerunt, qui in ea sepulti sunt. Propter necessitatem tamen potest hoc sacramentum peragi in domibus non consecratis, vel violatis: sed tamẽ de consensu episcopi. Vnde in eadem dist. legitur, Missarum solennia non vbique, sed in locis ab episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus. Non tamen sine altari portatili consecrato. vnde in eadem di. legitur, Concedimus si Ecclesiæ fuerint incensæ vel combustæ in capellis cum tabula consecrata, missas iterum celebrari. Quia enim sanctitas Christi fons est totius ecclesiasticæ sanctitatis, ideo in necessitate sufficit ad peragendum hoc sacramentum altare sanctificatum. Propter quod etiam nunquam Ecclesia sine altari consecratur: tamen sine Ecclesia quandoque consecratur altare cum reliquijs Sanctorum, quorum vita abscondita est cum Christo in Deo. Vnde in eadem di. legitur, Placuit vt altaria, in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyris conditæ probantur, ab episcopis, qui eisdem locis præsunt, si fieri potest, euertantur.

¶Ad tertium dicendum, quòd Ecclesia, & altare, & alia huiusmodi inanimata, consecrantur, non quia sint gratiæ susceptiua, sed quia ex consecratione adipiscuntur quandam spiritualem virtutem, per quam apta redduntur diuino cultui: vt scilicet homines deuotionem quandam exinde percipiant, vt sint paratiores ad diuina, nisi hoc propter irreuerentiam impediatur. Vnde & 2. Machab. 3. dicitur, Verè Dei virtus quædam est in loco: nam ipse qui habet in cælis habitationem, visitator & adiutor est loci illius. Et inde est, quòd huiusmodi ante consecrationem emundantur & exorcizantur: vt exinde virtus inimici pellatur. Et eadem ratione Ecclesiæ, quæ sanguinis effusione, aut cuiuscunque semine pollutæ fuerint, reconciliantur: quia per peccatum ibi commissum, apparet ibi aliqua operatio inimici. Propter quod etiam in eadem di. legitur, Ecclesias Arianorum vbicunque inueneritis catholicas, eas diuinis precibus & operibus absque vlla mora cõsecrate. Vnde & quidam probabiliter dicunt, quòd per ingressum Ecclesiæ consecratæ homo consequitur remissionem peccatorum venialium, sicut & per aspersionem aquæ benedictæ: inducentes quod in Psalm. dicitur, Benedixisti Domine terram tuam, remisisti iniquitatem plebis tuæ. Et ideo propter virtutem, quæ ex consecratione Ecclesiæ acquiritur, consecratio Ecclesiæ non iteratur. Vnde in eadem di. ex concilio Niceno legitur, Ecclesijs semel Deo consecratis non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cuiusque seminc pollutæ fuerint: quia sicut infans à qualicunque sacerdote in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti semel baptizatus, non debet iterum baptizari, ita nec locus Deo dicatus, est iterum consecrandus, nisi propter causas, quas superius nominauimus: si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerint qui consecrauerunt, alioquin qui sunt extra Ecclesiam, cõsecrare nõ possunt. Sed sicut in eadem di. legitur, Ecclesiæ vel altaria quæ ambigua sunt de consecratione consecrentur. Propter hoc etiam quòd aliquam spiritualem virtutem adipiscuntur per consecrationem, in eadem di. statutum legitur: Ligna Ecclesiæ dedicatæ, non debent ad aliud opus iungi, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni comburenda vel ad profectum in monasterio fratribus: cum laicorum autem opera non debent admitti. Et ibidem legitur, Altaris palla, cathedra, candelabrum, & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur: cineres quoque eorum in baptisterio inferantur, aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iacentur, ne introeuntium pedibus inquinentur.

¶Ad quartum dicendum, quòd quia consecratio altaris repræsentat sanctitatem Christi, consecratio verò domus sanctitatem totius Ecclesiæ: ideo conuenientius recolitur cum sanctitate & solennitate consecratio Ecclesiæ vel altaris, quàm aliorum quæ consecrantur. Propter quod etiam octo diebus solennitas dedicationis agitur, ad significandam beatam resurrectionem Christi & membrorum Ecclesiæ. Nec est opus solius hominis consecratio Ecclesiæ & altaris, cùm habeat spiritualem virtutem. Vnde de consecra. dist. eadem dicitur, Solennitates dedicationum Ecclesiarum per singulos annos solenniter sunt celebrandæ. Quòd autem octo diebus encenia sint celebranda, in libr. Regum perfecta dedicatione templi, reperies, scilicet 3. Regum 8.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut legitur de consecrat. dist. 1. altaria, si non sint lapidea, chrismatis vnctione non consecrentur. Quod quidẽ competit & significationi huius sacramenti: tum quia altare significat Christum. dicitur autem primæ Corinth. 10. Petra autem erat Christus: tum etiam quia corpus Christi in sepulchro lapideo fuit reconditum. Competit etiam quo ad vsum sacramenti. Lapis enim & solidus est, & de facili potest inueniri vbique: quod non erat necessarium in veteri lege, vbi fiebat in vno loco altare. Quòd autem mandatur altare fieri de terra, vel de lapidibus insectis, fuit ad idolatriam

tus diuina. Superfluè ergo sacerdos petit huius sacramenti perfectionẽ, cùm dicit, Quam oblationẽ tu Deus in omnibus, &c.

¶Præterea, Sacrificium nouæ legis multò est excellentius, quàm sacrificium antiquorum Patrum. Inconuenienter ergo sacerdos petit, quòd hoc sacrificium habeatur sicut sacrificium Abel, Abrahæ & Melchisedec.

¶Præterea, Corpus Christi, sicut non incipit esse in hoc sacramẽto per loci mutationẽ (vt suprà dictum est) ita etiam nec esse definit. Inconuenienter ergo sacerdos petit, Iube hoc perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum.

¶SED CONTRA est quod dicitur de consecra. dist. 1. Iacobus frater Domini secundum carnem, & Basilius Cæsariensis episcopus *ediderunt missæ celebrationem. Ex quorum autoritate patet conuenienter singula circa hoc dici.

*Aliàs in scripturas ad diderũt nobis.

CONCLVSIO.

¶Quæcunque circa Eucharistiæ sacramentum in missa aguntur, non sine ratione instituta sunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quia in hoc sacramento totum mysterium nostræ salutis comprehenditur, ideo præ cæteris sacramentis cum maiori solennitate agitur. Et quia scriptum est Ecclesiast. 4. Custodi pedem tuum ingrediens domum Domini, & Ecclesiast. 18. Ante orationem præpara animam tuam: ideo ante celebrationem huius mysterij, primò quidem præmittitur præparatio quædam, ad dignè agenda ea quæ sequuntur. Cuius præparationis prima pars est laus diuina, quæ fit in introitu, secundum illud Psalm. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei. Et sumitur hoc, vt pluries de Psalm. vel saltem cum Psalm. cantatur: quia vt Dionys. dicit 3. cap. Cæl. hierar. Psalmi comprehendunt per modum laudis, quicquid in sacra Scriptura continetur. Secunda pars continet commemorationem præsentis miseriæ, dum misericordia petitur dicendo, Kyrie eleison, ter quidem pro persona Patris, ter autem pro persona Filij, cùm dicitur, Christe eleison: & ter pro persona Spiritus sancti, cùm subditur Kyrie eleison, cõtra triplicem miseriam, ignorantiæ, culpæ & pœnæ: vel ad significandum quòd omnes personæ sunt in se inuicem. Tertia autem pars commemorat cælestem gloriam, ad quam tendimus post præsentem vitam & miseriam, dicendo, Gloria in excelsis Deo, quæ cantatur in festis, in quibus commemoratur cælestis gloria, intermittitur autem in officijs luctuosis, quæ ad commemorationem miseriæ pertinent. Quarta autem pars continet orationem, quam sacerdos pro populo facit, vt digni habeantur tantis mysterijs. Secundò autẽ præmittitur instructio fidelis populi: quia hoc sacramẽtum est mysterium fidei: vt suprà habitum est. Quæ quidem instructio dispositiuè quidem fit per doctrinam Prophetarum & Apostolorum, quæ in Ecclesia legitur per lectores & subdiaconos. Post quam lectionem cantatur à choro graduale, quod significat perfectum vitæ: & alleluiah, quod significat spiritualem exultationem vel tractus in officijs luctuosis, qui significat spiritualem gemitum, hæc enim consequi debent in populo ex prædicta doctrina. Perfectè autem populus instruitur per doctrinam Christi in Euangelio contentam, quæ à summis ministris legitur, scilicet à diaconibus. Et quia Christo credimus tanquam diuinæ veritati (secundum illud Ioan. 8. Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?) lecto Euangelio symbolum fidei cantatur, in quo populus ostendit, se per fidem Christi doctrinæ assentire. Cantatur autem hoc symbolum in festis, de quibus fit aliqua mentio in symbolo, sicut in festis Christi & beatæ Virginis & Apostolorum (qui hanc fidem fundauerunt) & alijs huiusmodi. Sic igitur populo præparato & instructo, consequenter acceditur ad celebrationem mysterij, quod quidem & offertur vt sacrificium, & consecratur, & sumitur vt sacramentum. Vnde primò peragitur oblatio, secundò consecratio materiæ oblatæ. Tertiò eiusdem perceptio.

Circa oblationem verò duo aguntur, scilicet laus populi in cantu offertorij: (per quod significatur lætitia offerentium) & oratio sacerdotis, qui petit vt oblatio populi sit Deo accepta (vnde & 3. Paralipo. 29. dixit Dauid, Ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc, & populum tuum qui hîc repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria) & postea orat dicens, Domine Deus custodi hanc volun-

idolatriam remouendam.

¶Ad sextum dicendum est, quòd sicut in distinctione eadem dicitur cap. vasa. quondam sacerdotes non aureis, sed lineis calicibus vtebantur. Zepherinus autem Papa patenis vitreis missa celebrari constituit: deinde Vrbanus omnia fecit argentea. Postmodum autem statutum est, vt calix Domini cum patena, siue ex auro omnino siue ex argento fiat, vel saltem stanneus calix habeatur. De ære autem ex aurichalco non fiat, quia hoc vini virtute æruginẽ parit, paritérque vomitũ prouocat. Nullus autem in ligneo seu vitreo calice præsumat missam cantare: quia scilicet lignum porosum est, & sanguis consecratus in eo remaneret: vitrum autem fragile est, & posset fractionis periculum imminere, & eadem ratio est de lapide. Et ideo propter reuerentiam sacramenti statutum est, vt ex prædictis materijs calix fiat.

¶Ad septimum dicendũ, q̃ vbi potuit sine periculo fieri, Ecclesia statuit circa hoc sacramentum id quod expressius repræsentat passionem Christi. Non erat autem tantum periculum circa corpus, quod ponitur, in corporali sicut circa sanguinem, qui continetur in calice. Et ideo licet calix non fiat de petra: corporale tamen fit de panno lineo, quo corpus Christi fuit inuolutum. Vnde in epistola Syluestri papæ in eadem di. legitur, Consultò omnium statuimus, vt sacrificium altaris non in serico panno aut intincto, quisquam celebrare missam præsumat: sed in panno lineo ab episcopo consecrato, sicut corpus Christi in sindone linea & munda sepultum fuit. Competit etiam pannus lineus propter sui munditiam, ad significandam conscientiæ puritatem: & propter multiplicem laborem, quo talis pannus præparatur, ad significandam Christi passionem.

¶Ad octauum dicendum, quòd dispensatio sacramentorum pertinet ad ministros Ecclesiæ: sed consecratio eorum est ab ipso Deo. Et ideo ministri Ecclesiæ non habent aliquid statuere circa formam consecrationis: sed circa vsum sacramenti & modum celebrandi. Et ideo si sacerdos verba consecrationis proferat super materia debita cum intentione consecrandi, absque omnibus prædictis, scilicet domo & altari, calice & corporali consecratis, & cæteris huiusmodi per Ecclesiam institutis, consecrat quidem in rei veritate corpus Christi; peccat tamen grauiter, ritum Ecclesiæ non seruans.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrum conuenienter ordinentur ea quæ circa hoc sacramentum dicuntur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter ordinentur ea quæ circa hoc sacramentum dicuntur. Hoc enim sacramentum verbis Christi consecratur: vt Ambrosius dicit in libro de Sacramentis. Non ergo debent aliqua alia in hoc sacramento dici, quàm verba Christi.

¶Præterea, Verba Christi nobis per Euangelium innotescũt. Sed quædam dicuntur circa consecrationem huius sacramenti, quæ in Euangelijs non ponuntur: non enim legitur in Euangelio quòd Christus in consecratione huius sacramenti, oculos ad cælum leuauerit, similiter etiam in Euangelijs dicitur, Accipite, & comedite, nec ponitur omnes: cùm in celebratione huius sacramenti dicatur, Eleuatis oculis in cælum: & iterum, Accipite & manducate ex hoc omnes. Inconuenienter ergo huiusmodi verba dicuntur in celebratione huius sacramenti.

¶Præterea, Omnia sacramenta ordinantur ad salutem fidelium. Sed in celebratione aliorum sacramentorum non fit communis oratio pro salute fidelium defunctorum. Ergo inconuenienter fit in hoc sacramento.

¶Præterea, Baptismus dicitur specialiter fidei sacramentum. Ea ergo quæ pertinent ad instructionem fidei, magis debent circa baptismum tradi, quàm circa hoc sacramentum, sicut doctrina Apostolica & Euangelica.

¶Præterea, In omni sacramento exigitur deuotio fidelium. Non ergo magis in hoc sacramento, quàm in alijs deberet exciteri deuotio fidelium per laudes diuinas & per admonitiones: puta cùm dicitur, Sursum corda.

¶Præterea, minister huius sacramenti est sacerdos: vt dictum est. Omnia ergo quæ in hoc sacramento dicuntur, à sacerdote dici deberent: & non quædam à ministris, quædam à choro.

¶Præterea, Hoc sacramentum per certitudinem operatur vir-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatem. Deinde circa consecrationem, quæ supernaturali virtute agitur, primò excitatur populus ad deuotionem in præfatione, vnde & mouetur sursum corda habere ad Dominum. Et ideo finita præfatione populus deuotè laudat diuinitatem Christi, cum Angelis dicens, Sanctus, sanctus, & humanitatem cum pueris dicens, benedictus qui venit. Deinde sacerdos secretò commemorat, primò quidem pro quibus hoc sacrificium offertur, scilicet pro vniuersali Ecclesia, & pro his qui in sublimitate sunt constituti 1. Timoth. 2. & specialiter quosdam qui offerunt, vel pro quibus offertur. Secundò commemorat sanctos, quorum patrocinia implorat pro prædictis, cùm dicit, communicantes & memoriam venerantes, &c. Tertiò petitionem concludit cùm dicit, vt hæc oblatio pro quibus offertur salutaris. Deinde accedit ad ipsam consecrationem, in qua primò petit consecrationis effectum, cùm dicit, quam oblationem tu Deus, &c. Secundò consecrationem peragit per verba Saluatoris, cùm dicit, Qui pridie, &c. Tertiò excusat præsumptionem per obedientiam ad mandatum Christi, cùm dicit, Et memores. Quartò petit hoc sacrificium peractum, esse Deo acceptum, cùm dicit, Supra quæ propitio, &c. Quintò petit huius sacrificij & sacramenti effectum. Primò quidem, quantum ad ipsos sumentes, cùm dicit, Supplices te rogamus. Secundò quantum ad mortuos, qui iam sumere non possunt, cùm dicit, memento etiam Domine, &c. Tertiò, specialiter quantum ad ipsos sacerdotes offerentes, cùm dicit, Nobis quoque peccatoribus. Deinde agitur de perceptione sacramenti, & primò præparatur populus ad percipiendum. Primò quidem, per orationem communem totius populi (quæ est oratio Dominica, in qua petimus panem quotidianum nobis dari) & etiam priuatam, quam specialiter sacerdos pro populo offert, cum dicit, Libera nos quæsumus Domine, &c. Secundò præparatur populus per pacem, quæ datur dicendo, Agnus Dei, est enim hoc sacramentum vnitatis & pacis: vt supra dictum est. In missis tamen defunctorum, in quibus sacrificium offertur, non pro pace præsenti, sed pro requie mortuorum pax intermittitur. Deinde sequitur perceptio sacramenti primò percipiente sacerdote, & postmodum aliis dante: quia, vt Dionys. dicit 3. cap. Cæl. hierar. ille qui aliis diuina tradit, primò debet ipse particeps esse. Vltimò autem tota missæ celebratio in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro sumptione mysterij (quod significat cantus post communionem) & sacerdote per orationem gratias offerente, sicut & Christus celebrata cœna cum discipulis hymnum dixit, vt dicitur Matth. 26.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consecratio solis verbis Christi conficitur. Alia verò necesse est addere ad præparationem populi sumentis, sicut dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut dicitur Ioannis vltimo, Multa sunt à Domino facta vel dicta quæ Euangelistæ non scripserunt. Inter quæ fuit hoc, quòd Dominus in cœna oculos leuauit in cælum quod tamen Ecclesia ex traditione Apostolorum habuit. Rationabile enim videtur, vt qui in suscitatione Lazari (vt habetur Ioan. 11.) & in oratione, quam pro discipulis fecit Ioan. 17. oculos leuauit ad Patrem, in huius sacramenti institutione multò magis hoc fecerit, tanquam in reportiori. Quod autem dicitur, Manducate & comedite, non differt quantum ad sensum: nec multum refert quid dicatur, præsertim cùm verba illa non sint de forma, vt suprà dictum est. Quod autem additur, omnes, intelligitur in verbis Euangelij, licet non exprimatur: quia ipse dixerat Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, non habebitis vitam in vobis.

¶Ad tertium dicendum, quòd Eucharistia est sacramentum totius Ecclesiasticæ vnitatis. Et ideo specialiter in hoc sacramento magis quàm in aliis debet fieri mentio de omnibus quæ pertinent ad salutem totius Ecclesiæ.

¶Ad quartum dicendum, quòd instructio fidei est duplex. Vna quæ fit nouiter imbuendis, scilicet catechuminis: & talis instructio fit * per baptismum. Alia autem est instructio, qua instruitur fidelis populus, qui communicat huic mysterio, & talis instructio fit in hoc sacramento. Et tamen ab hac instructione non repelluntur etiam catechumini & infideles. Vnde dicitur de consecratione distinct. 1. Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, siue Gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum vsque ad missam catechuminorum, in qua scilicet continetur instructio fidei.

* Alias circa.

¶Ad quintum dicendum, quòd in hoc sacramento & maior deuotio requiritur quàm in aliis sacramentis (propter hoc quòd in hoc sacramento totus Christus continetur) & etiam commu nior. quia in hoc sacramento requiritur deuotio totius populi, pro quo sacrificium offertur, & non solùm percipientium sacramentum, sicut in aliis sacramentis. Et ideo vt Cyprian. dicit, sacerdos præfatione præmissa parat fratrum mentes, dicendo, sursum corda, vt dum respondet plebs, habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud se quàm Deum cogitare debere.

¶Ad sextum dicendum, q̃ in hoc sacramento (sicut dictum est) tanguntur ea quæ pertinent ad totam Ecclesiam. Et ideo quædam dicuntur à choro quæ pertinent ad populum. Quorum quædam chorus totaliter prosequitur, quæ scilicet toti populo inspirantur. Quædam verò populus prosequitur, sacerdote inchoante, qui personam Dei gerit, in signum quòd talia perunerunt ad populum ex reuelatione diuina, sicut fides & gloria cælestis. Et ideo sacerdos inchoat Symbolũ fidei, & Gloria in excelsis Deo. Quædam verò dicuntur per ministros, sicut doctrina veteris & noui Testamenti, in signum, quòd per ministros à Deo missos, est doctrina hæc populis annuntiata.

Quædam verò sacerdos solus prosequitur: quæ scilicet ad proprium officium sacerdotis pertinent, vt scilicet dona & preces offerat pro populo, sicut dicitur Heb. 5. In his tamen quædam dicit publicè, scilicet quæ pertinent & ad sacerdotem & ad populum, sicut sunt orationes communes. Quædam verò pertinent ad solum sacerdotem, sicut oblatio & consecratio: & ideo quæ circa hæc sunt dicenda, occultè à sacerdote dicuntur. In vtrisque tamen excitat attentionem populi dicendo, Dominus vobiscum: & expectat assensum dicentium, amen. Et ideo etiam in his quæ secretè dicuntur, publicè præmittit, Dominus vobiscum, & subiungit, Per omnia secula seculorum. Vel secretè aliqua sacerdos dicit, in signum, quòd circa Christi passionem discipuli non nisi occultè confitebantur Christum.

¶Ad septimum dicendum, quòd efficacia verborum sacramentalium impediri potest per intentionem sacerdotis. Nec tamen est inconueniens quòd à Deo petamus id quod certissimè scimus ipsum facturum, sicut Christus Ioan. 17. petijt suam clarificationem. Non tamen videtur ibi sacerdos orare, vt consecratio impleatur, sed vt nobis fiat fructuosa. Vnde significanter dicit, Vt nobis corpus & sanguis fiat. Et hoc significant verba, quæ præmittit dicens, Hanc oblationem facere digneris benedictam, secundum Augustinum, id est per quam benedicamur, scilicet per gratiam ascriptam, id est per quam in cælo ascribamur: ratam, id est per quam de visceribus Christi esse censeamur: rationabilem, id est per quam à bestiali sensuexuamur: acceptabilem, vt qui nobis ipsis displicemus, per hanc acceptabiles eius vnico filio simus.

¶Ad octauum dicendum, quòd licet hoc sacramentum ex seipso præferatur omnibus antiquis sacrificijs: tamen sacrificia antiquorum fuerunt Deo acceptissima ex eorum deuotione. Petit ergo sacerdos, vt sic hoc sacrificium acceptetur Deo ex deuotione offerentium, sicut illa accepta fuerunt Deo.

¶Ad nonum dicendum, quòd sacerdos non petit neque quòd species sacramentales deferantur in cælum, neque corpus Christi verum, quod ibi esse non desinit. sed petit hoc pro corpore mystico (quod scilicet in hoc sacramento significatur) vt scilicet orationes sacerdotis & populi Angelus assistens diuinis mysterijs, Deo repræsentet, secundum illud Apocalyp. 8. Ascendit fumus incensorum de oblationibus sanctorum de manu Angeli. Sublime autem altare Dei dicitur vel ipsa Ecclesia triumphans, in quam transferri petimus, vel ipse Deus cuius participationem petimus: de hoc enim altari dicitur Exod. 20. Non ascendes ad altare meum per gradus, id est in Trinitate gradus non facies. Vel per Angelum intelligitur ipse Christus qui est magni concilij Angelus, qui corpus suum mysticum Deo patri coniungit, & Ecclesiæ triumphanti. Et propter hoc etiam missa nominatur quia per Angelum sacerdos preces ad Deum mittit, sicut populus per sacerdotẽ: vel quia Christus est hostia nobis missa à Deo. Vnde & in fine missæ diaconus in festiuis diebus populum licentiat, dicens, Ite, missa est, scilicet hostia ad Deum per Angelum: vt scilicet sit Deo accepta.

ART.

¶Vtrum ea quæ in celebratione huius sacramenti aguntur, sint conuenientia.

* sent. dist. 12. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 2. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 2. q. 3. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 3. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 4. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 2. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 3. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 4. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 2. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 3. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 4. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 2. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 3. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 4. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 2. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 3. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 4. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 2. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 3. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 4. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 2. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 3. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 4. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 2. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 3. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 4. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 2. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 3. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 4. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 2. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 2. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 3. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 3. q. 5. ar. 4. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 3. q. 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nonò autem repræsentatur resurrectio tertia die facta, per tres cruces, quæ fiunt ad illa verba, pax Domini sit semper vobiscum. Potest autem breuius dici, quòd consecratio huius sacramenti, & acceptatio huius sacrificij, & fructus ipsius procedit ex virtute crucis Christi. Et ideo vbicunque sit mentio de aliquo horum, sacerdos cruce signatione vtitur.

¶Ad quartum dicendum, quòd sacerdos post consecrationem non vtitur crucesignatione ad benedicendum & cõsecrandum, sed solùm ad commemorandam virtutem crucis & modum passionis Christi: vt ex dictis patet.

¶Ad quintum dicendum, quòd ea quæ sacerdos in missa facit, non sunt ridiculosę gesticulationes: fiunt enim ad aliquid repræsentandum. Quòd enim sacerdos brachia extendit post consecrationem, significat extensionem brachiorum Christi in cruce. Leuat etiam manus orando, ad designandum quòd oratio eius dirigitur pro populo ad Deum: secundum illud Thren. 3. Leuemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos. & Exo. 17. dicitur, quòd cùm leuaret Moyses manus, vincebat Israel. Quòd autem manus interdum iungit, & se inclinat, est supplicter & humiliter orantis, & designat humilitatem & obedientiam Christi, ex qua passus est. Digitos autem iungit post consecrationem, scilicet pollicem cum indice, quibus corpus Christi consecratum tetigerat, vt siqua particula digitis adhæserit, non dispergatur: quod pertinet ad reuerentiam sacramenti.

¶Ad sextum dicendum, quòd quinquies se sacerdos vertit ad populum, ad significandum quòd Dominus die resurrectionis quinquies se manifestauit: vt suprà dictum est in tractatu de resurrectione Christi. Salutat autem septies populũ, scilicet quinque vicibus, quibus se conuertit ad populum: & bis quando se non conuertit (scilicet cùm ante præfationem dicit, Dominus vobiscum, & cùm dicit, Pax Domini sit semper vobiscum) ad designandum septiformem gratiam Spiritus sancti. Episcopus autem celebrans in festis, in prima salutatione dicit, Pax vobis: quod post resurrectionem discipulis dixit Dominus: cuius personam repræsentat præcipuè Episcopus.

¶Ad septimum dicendum, quòd fractio hostiæ tria significat. Primò quidem ipsam diuisionem corporis Christi, quę facta est in passione. Secundò distinctionem corporis mystici secundum diuersos status. Tertiò distributionem gratiarum, procedentium ex passione Christi: vt Diony. dicit 3. c. Cæleſt. hierar. Vnde talis fractio non inducit diuisionem Christi.

¶Ad octauum dicendum, quòd sicut Sergius Papa dicit (& habetur de consecratio. distinct. 2.) triforme est corpus Domini. † Aliàs ablata. Pars † oblata in calicem missa, corpus Christi quod iam resurrexit, monstrat, scilicet ipsum Christum, & beatam Virginem, vel siqui alij sancti cum corporibus iam sunt in gloria. Pars comesta, ambulans adhuc super terram, quia scilicet viuentes in † Aliàs vniuntur. terra, sacramento † vtuntur & passionibus conteruntur, sicut & panis comestus conteritur dentibus. Pars in altari vsque ad finem missæ remanens, corpus in sepulchro: quia vsque in finem seculi, corpora sanctorum in sepulchris erunt: quorum tamen animæ sunt vel in purgatorio vel in cælo. Hic tamen ritus nõ seruatur modò: vt scilicet vna pars seruetur vsque in finem missæ, propter periculum. Manet tamen eadem significatio partiũ. Quam quidam metricè expresserunt, dicentes,

Hostia diuiditur in partes, tincta beatos,
Plenè, sicca notat uiuos, seruata sepultos.

Quidam tamen dicunt, quòd pars in calicem missa, significat eos, qui viuunt in hoc mundo: pars autem extra calicem seruata significat plenè beatos, scilicet quantum ad animam & corpus: pars autem comesta, significat cæteros.

¶Ad nonum dicendum, quòd per calicem duo possunt significari. Vno modo ipsa passio Christi, quæ repræsentatur in hoc sacramento. Et secundum hoc per partem in calicem missam, significantur illi, qui adhuc sunt participes passionum Christi.

Alio modo potest significari fruitio beata, quæ etiam in hoc sacramento præfiguratur. Et ideo illi quorum corpora iam sunt in plena beatitudine, significantur per partem in calicem missam. Et est notandum, quòd pars in calicem missa, non debet populo dari in supplementum communionis: quia panem intinctum non porrexit Christus nisi Iudæ proditori.

¶Ad decimum dicendum, quòd vinum ratione suæ humiditatis est ablutiuum. Et ideo sumitur post susceptionem huius sacramenti, ad abluendum os, ne aliquæ reliquiæ remaneant, quod pertinet ad reuerentiam sacramenti. Vnde extra de celebratione missarum, cap. ex parte. Semper sacerdos vino os perfundere debet, postquam totum percepit Eucharistiæ sacramentum, nisi cum eodem die aliam missam debuerit celebrare, ne si forte vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret. Et eadem ratione perfundit vino digitos quibus corpus Christi tetigerat.

¶Ad vndecimum dicendum est, quòd veritas quantum ad aliquid debet respondere figuræ: quia scilicet non debet pars hostiæ consecratæ, de qua sacerdos & ministri vel etiam populus communicat, in crastinum reseruari. Vnde, vt habetur de consecratio. distinctio. 2. Clemens Papa statuit, quòd tanta holocausta in altari offerantur, quanta populo sufficere debeant, quòd si remanserint, in crastinum non reseruentur, sed cum timore & tremore clericorum diligentia consumantur. Quia tamen hoc sacramentum quotidie sumendum est (non autem agnus Paschalis quotidie sumebatur) ideo oportet alias hostias consecratas pro infirmis conseruare. Vnde in eadem distinc. legitur, Presbyter Eucharistiã semper habeat paratam, vt quando quis infirmatus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione moriatur.

¶Ad duodecimum dicendum, quòd in solenni celebratione missæ, plures debent adesse. Vnde Soter Papa dicit, vt habetur de consecratio. distinctio. 1. Hoc quoque statutum est, vt nullus presbyterorum, missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus, ipse tertius habeatur: quia cùm pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum, & illud in secretis, orate pro me, apertissimè conuenit, vt ipsius respondeatur salutationi. Vnde & ad maiorem solennitatem, ibidem statutum legitur, quòd Episcopus cum pluribus missarum solennia peragat. In missis tamen priuatis sufficit vnum habere ministrum, qui gerit personam totius populi catholici, ex cuius persona sacerdoti pluraliter respondet.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm possit sufficienter occurri defectibus circa celebrationem huius sacramenti occurrentibus statuta Ecclesiæ obseruando.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd non possit sufficienter occurri defectibus, qui circa celebrationem huius sacramenti occurrunt, statuta Ecclesiæ obseruando. Contingit enim quandoque quòd sacerdos, ante consecrationem, vel post moritur, vel alienatur, vel aliqua alia infirmitate impeditur, ne sacramentum sumere possit, & missam perficere. Ergo videtur quòd non possit inpleri statutum Ecclesiæ, quo præcipitur quòd sacerdos consecrans, suo sacrificio communicet.

¶Præterea, Contingit quandoque, quòd sacerdos ante consecrationem vel post, recolit se aliquid comedisse vel bibisse, vel etiam alicui peccato mortali subiacere, vel etiam excommunicationi, cuius prius memoriam non habebat. Necesse est ergo, quòd ille qui est in tali articulo constitutus, peccet mortaliter, contra statutum Ecclesiæ faciens, siue sumat, siue non sumat.

¶Præterea, Contingit quandoque quòd in calicem musca vel aranea, vel aliquod animal venenosum cadit post consecrationem, vel etiam cognoscit sacerdos calici venenum esse immissum ab aliquo maleuolo causa occidendi ipsum. In quo casu si sumat, videtur mortaliter peccare, se occidendo vel Deum tentando, similiter si non sumat peccat, contra statutum Ecclesiæ faciens. Ergo videtur esse perplexus, & subiectus necessitati peccandi, quod est inconueniens.

¶Præterea, Contingit quandoque quòd per negligentiam ministri aut aqua non ponitur in calice, aut etiam nec vinum, & hoc sacerdos aduertit. Ergo in hoc etiam casu videtur esse perplexus, siue sumat corpus sine sanguine (quasi imperfectum faciens † sacramentum) siue non sumat nec corpus nec † Alibi sacrificium. sanguinem.

¶Præterea, Contingit quandoque, quòd sacerdos non recolit se dixisse verba consecrationis, vel etiam alia quæ in celebratione huius sacramenti dicuntur. Videtur ergo peccare in hoc casu, siue reiteret verba super eandem materiam, quæ fortè iam dixerat, siue vtatur pane & vino non consecratis, quasi consecratis.

¶Præterea,

¶Præterea, Contingit quandoq; propter frigus, q; sacerdoti dilabitur hostia in calicem, siue ante fractionem, siue post. In hoc ergo casu non poterit sacerdos ritum Ecclesiæ implere, vel de ipsa fractione, vel etiam de hoc quòd sola tertia pars mittatur in calicem.

¶Præterea, Contingit quandoque, quòd per negligentiã sacerdotis sanguis Christi effunditur, vel etiam quòd sacerdos sacramentum sumptum vomit, aut etiam q; hostiæ cõsecratæ tandiu conseruantur, vt putrefiant, vel etiam à muribus corrodãtur, vel etiam qualitercunq; perdantur. In quibus casibus non videtur posse huic sacramento debita reuerentia exhiberi secundũ Ecclesiæ statuta. Non videtur ergo, quòd his defectibus seu periculis occurri possit, saluis Ecclesiæ statutis.

¶SED CONTRA est, quòd sicut Deus, ita Ecclesia nõ præcipit aliquid impossibile.

CONCLVSIO.

¶Quicunque defectus in missa occurrentes possunt ex Ecclesiæ statutis emendari, vel præueniendo ne accidant, vel si sequantur, emendandi, vel adhibendo per pœnitentiam remedium, vt aliàs ii caueat qui negligenter se circa aliud gesserit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd periculis seu defectibus circa hoc sacramentum cõtingentibus dupliciter potest occurri. Vno modo præueniendo, ne scilicet periculũ accidat. Alio modo subsequendo, vt scilicet id quod accidit emẽdetur, vel adhibendo remedium, vel saltem per pœnitentiam eius, qui negligenter egit circa hoc sacramentum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si sacerdos mortuus aut infirmitate graui occupetur ante consecrationem corporis & sanguinis Domini, non oportet vt per alium suppleatur. Si verò incepta consecratione hoc acciderit (puta cõsecrato corpore ante consecrationem sanguinis, vel etiam consecrato vtroque) debet missæ celebritas per alium expleri. Vnde, vt habetur in Decretis, 7. quæst. 1. c. nihil. in Toletano concilio legitur, Censuimus conuenire, vt cùm à sacerdotibus missarum tẽpore mysteria sacra consecrantur, si ægritudinis accidat cuiuslibet euentus, quo cœptum nequeant explere mysterium, sit liberum Episcopo vel presbytero alteri, consecrationem exequi incepti officij. Non enim aliud competit ad supplementum initiatis mysteriis, quàm vt aut incipientis aut subsequentis benedictione sint completa sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt, nisi perfecto ordine compleantur. Cùm enim simus omnes vnũ in Christo, nihil contrarium diuersitas personarum formet, vbi efficacia etiam prosperitatis vnitas fidei repræsentat. Ne tamen quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciẽ conuertatur, nullus absque præuentu patẽtis molestiæ, minister vel sacerdos, cum cœperit imperfecta officia, præsumat omnino relinquere. si quis hoc temerariè præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd vbi difficultas occurrit, semper est accipiendum illud quod habet minus de periculo. Maximè autem periculosum circa hoc sacramentum est, quod est contra perfectionem huius sacramenti, quia hoc est immane sacrilegiũ. Minus autem est illud, quod pertinet ad qualitatem sumentis. Et ideo si sacerdos post consecrationem inceptam, recordetur se aliquid comedisse vel bibisse, nihilominus debet perficere sacrificium, & sumere sacramentum. Similiter si recordetur se peccatum aliquod commisisse, debet pœnitere cum proposito confitendi & satisfaciendi: & sic non indignè, sed fructuosè sumere sacramentum. Et eadem ratio est si meminerit se excõmunicationi cuicunque subiacere debet enim assumere propositum humiliter absolutionem pẽdi: & sic per inuisibilem pontificem Iesum Christum absolutionem consequetur quantum ad hunc actum, quòd peragat diuina mysteria. Si verò ante consecrationem alicuius prædictorum sit memor, tutius reputarem, maximè in casu manducationis & excommunicationis, quòd missam inceptam desereret, nisi graue scandalum timeretur.

¶Ad tertium dicendum, quòd si musca vel aranea in calicem ante consecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit esse immissum, debet effundi, & abluto calice, denuo aliud vinum poni consecrandum. Si verò aliquid horum post consecrationem acciderit, debet animal cautè capi, & diligenter lauari & comburi, & ablutio cum cineribus in sacrarium mitti. Si verò venenum ibi esse deprehenderit immissum, nullo modo debet sumere, nec alĩ dare, ne calix vitę vertatur in mortem: sed debet diligenter in aliquo vasculo ad hoc apto cum reliquijs conseruari. Et ne sacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuo resumere à consecratione sanguinis, & sacrificium perficere.

¶Ad quartum dicendum, quòd si sacerdos ante consecrationem sanguinis & post consecrationem corporis percipiat aut vinum aut aquam non esse in calice, debet statim apponere, & consecrare. Si verò post consecrationis verba perceperit, quòd aqua desit, debet nihilominus procedere: quia impositio aquæ (vt supra dictum est) non est de necessitate sacramenti. Debet tamen puniri ille, ex cuius negligentia hoc contingit. Nullo autem modo debet aqua vino iam consecrato misceri: quia sequeretur corruptio sacramenti pro aliqua parte, vt suprà dictum est. Si verò percipiat post verba consecrationis, quòd vinum non fuerit positum in calicem: si quidem hoc percipiat ante sumptionem corporis, debet deposita aqua, si ibi fuerit, imponere vinum cum aqua, & resumere à verbis consecrationis sanguinis. Si verò hoc pereeperit post sumptionem corporis, aliam hostiam apponere debet, iterum consecrandam simul cum sanguine. Quod ideo dico: quia si diceret sola verba consecrationis sanguinis, non seruaretur debitus ordo consecrandi: & sicut dicitur in prædicto c. Toletani concilij, perfecta videri non possunt sacrificia, nisi perfecto ordine compleantur. Si verò inciperet à consecratione sanguinis, & repeteret omnia verba consequentia, non competeret nisi adesset hostia consecrata, cum in illis verbis illis occurrant quædam dicenda & fienda non solùm circa sanguinem, sed etiam circa corpus. Et debet in fine iterum sumere hostiam consecratam & sanguinem, non obstante etiam, si prius sumpserit aquam, quæ erat in calice: quia præceptum de perfectione sacramenti maioris est ponderis, quàm præceptum quòd hoc sacramentum à ieiunis sumatur, vt suprà dictum est.

¶Ad quintum dicendum, quòd licet sacerdos non recolat se dixisse aliqua eorum, quæ dicere debuit, non tamen debet ex hoc mente perturbari: non enim qui multa dicit, recolit omniũ, quæ dixit: nisi fortè aliquid in dicẽdo apprehenderit sub ratione iam dictitisse enim aliquid efficitur memorabile. Vnde si aliquis attentè cogitet illud quod dicit, non tamen cogitet se dicere illud, non multum postea recolit se dixisse. Sic enim fit (aliquid obiectum memoriæ, inquantum accipitur (sub ratione præteriti: sicut dicitur in lib. de memoria. Si tamen sacerdoti probabiliter constet se aliqua omisisse: siquidem nõ sunt de necessitate sacramenti, non existimo quòd propter hoc debeat resumere, immutando ordinem sacrificij: sed debet vlterius procedere. Si verò certificetur se omisisse aliquid eorum, quæ sunt de necessitate sacramenti, scilicet formas consecrationis, cùm forma consecrationis sit de necessitate sacramenti, sicut & materia, idem videtur faciendum, quod dictum est in defectu materiæ, vt scilicet resumatur à forma consecrationis, & cætera per ordinem reiterentur, ne mutetur ordo sacrificij.

¶Ad sextum dicendum, quòd fractio hostiæ cõsecratæ, & quòd vna sola pars mittatur in calicem, respicit corpus mysticũ, sicut admixtio aquæ significat populum. Et ideo horũ prætermissio non facit imperfectionẽ sacrificij, vt propter hoc sit necesse aliquid reiterare circa celebrationem huius sacramenti.

¶Ad septimum dicendum, quòd (sicut legitur de conse. distin. 2. ex decreto Pij Papæ) si per negligentiam aliquid de sanguine stillauerit in tabulam, quæ terræ adhæret, lingua lambetur, & tabula radetur. Si verò non fuerit tabula, terra radetur, & igni consumetur, & cinis intra altare condetur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si autem super altare stillauerit calix, forbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat. Si super linteũ altaris, & ad aliud stilla peruenerit, decem diebus pœniteat. Si vsque ad tertium, nouem diebus pœniteat. Si vsque ad quartũ, viginti diebus pœniteat: & linteamina quę stilla tetigerit, tribus vicibus lauet minister calice subtus posito: & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur. possit etiam sumi in porum à ministro, nisi propter abominationem dimitteretur. Quidam autem vlterius dicendum, quòd si musca vel aranea in calicem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit immissum, debet effundi, & abluto calice, denuo aliud vinum poni consecrandum. Si verò aliquid horum post consecrationem acciderit, debet animal cautè capi, & diligenter lauari & comburi, & ablutio cum cineribus in sacrarium mitti. Si verò venenum ibi esse deprehenderit immissum, nullo modo debet sumere, nec alĩ dare, ne calix vitę vertatur in mortem: sed debet cineres ipsius in altari vel sacrario reponunt. Subditur autem ibidem ex pœnitentiali Bedæ presbyteri, Si quis per ebrietatem vel voracitatem Eucharistiam euomuerit, quadraginta diebus pœniteat, si laicus est, clerici vel monachi seu diaconi & presbyteri, septuaginta diebus pœniteant, Episcopus, nonaginta. Si autem infirmitatis causa euomuerint, septem diebus pœniteant. Et in eadem dist. legitur ex concil. Arelatensi, Qui non

bene

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionem octuagesimamquartam.

Annot. IN primis duobus art. tria dicenda occurrunt. Primum, de materia sacramenti pœnitentiæ: ex qua cùm forma constituitur sacramentum. an scilicet hoc sacramentum habeat materiam, ex qua constituatur. Et mouetur hoc dubiũ propter Scot. in 4. dist. 16. q. 1. dicentem huius sacramenti nullam partem esse actum pœnitẽtis: sed sacramentũ hoc essentialiter consistere in absolutione: ita quòd secundũ eum sacramentum pœnitentiæ nõ cõstituitur ex materia & forma contra communem doctrinam tñ. 1. distin. 4. sent. imò contra doctrinam Sacri Concilij sub Eugenio IIII. vbi dicitur quòd omnia sacramenta cõstant ex rebus tanquã materia, & verbis tãquã forma: & specialiter de sacramẽto pœnitẽtiæ dicitur cuius quasi materia sunt actus pœnitentis.

¶ Nec ratio Scot. valet, scilicet quia nullus actus pœnitentis est aliquid sentẽtiæ sacerdotis: quoniam supponit hæc ratio sacramẽtum hoc cõsistere essentialiter in sola absolutione.

¶ Quocirca sequendo & cõmunem & sacri Cõcilij doctrinã, dicendũ est sacramentũ pœnitẽtiæ constare ex verbis absolutionis vt forma, & actu seu actibus pœnitentis, vt materia proxima. Nec alia quæstenda est de hoc ratio nisi autoritas vtraq; iam adducta & cõsonantia: quia scilicet conformant conditiones sacramẽti huic toti constituto ex actu pœnitẽtiæ & absolutione & in significãdo & in causando, & in passiua institutione diuina.

¶ Secundũ est circa rem huius sacramẽti, quæ scilicet est & res & sacramẽtum: scilicet sit interior pœnitẽtia: an ornatus aliqs. Et quoniã magna videtur altercatio de ornatu nec interiõis meæ est scribere ad cõtradicendũ aliis dimissa vniuersaliq; probabilitate suę opinionis, dicam quid secundũ Autorem & rationem rectam videtur sentiendum.

Annot. ¶ De sacramentis nil aliud sentiendum est, nisi quod accepimus: ex acceptis autẽ tam ex parte causalitatis attribuęs sacramẽto quàm ex parte rei & sacramenti, quàm etiã ex parte subiecti dicimus. 4. dist. 1. q. 1. ar. 1. q. 1. & dist. 22. q. 2. art. 3. q. 2. 2. Cor.

¶ Tertiò, de forma ipsius.

¶ Quartò, vtrùm impositio manus requiratur ad hoc sacramentum.

¶ Quintò, vtrùm hoc sacramentũ sit de necessitate salutis.

¶ Sextò, de ordine eius ad alia sacramenta.

¶ Septimò, de institutione eius.

¶ Octauò, de duratione ipsius.

¶ Nono, de continuitate eius.

¶ Decimò, vtrùm possit iterari.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm pœnitentia sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non sit sacramentum. Greg. enim dicit, & habetur in Decre. 1. q. 1. Sacramenta sunt baptismus, chrisma, corpus & sanguis Christi: quæ eò id sacramẽta dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerũ diuina virtus secretius operatur salutẽ. Sed hoc non contingit in pœnitentia: quia non adhibentur aliquæ corporales res, sub quibus diuina virtus operetur salutem. Ergo pœnitentia non est sacramentum.

¶ Præterea, Sacramẽta Ecclesiæ à ministris Christi exhibentur: secundũ illud, 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Sed pœnitentia non exhibetur à ministris Christi: sed interius à Deo hominibus inspiratur: secundum illud Hiere. 31. Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam. Ergo videtur q̃ pœnitentia non sit sacramentum.

¶ Præterea, In sacramentis de quibus iam suprà diximus, est aliquid, quod est sacramẽtum tantùm, aliquid, quod est res & sacramentum: aliquid verò, quod est res tantùm: vt ex præmissis patet. Sed hoc non inuenitur in pœnitentia. Ergo pœnitentia non est sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut baptismus adhibetur ad purificandũ à peccato, ita & pœnitentia. Vnde & Petrus dixit Simoni, Act. 8. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. Sed baptismus est sacramentum: vt suprà habitum est. Ergo pari ratione & pœnitentia.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentia, qua peccator se ostendit à peccato recessisse, & qua sacerdos Dei remittentis opus significat, est speciale sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Greg. dicit in ca. suprà dicto, Sacramẽtum est in aliqua celebratiõe, cùm res gesta ita fit, vt aliquid significatiuè accipiamus, quod sanctè accipiendũ est. Manifestum est autẽ q̃ in pœnitẽtia ita res gesta fit, q̃ aliqd sanctũ significatur, tam ex parte peccatoris pœnitentis, quàm ex parte sacerdotis absoluentis: nam peccator pœnitens, per ea quæ facit & dicit, ostendit cor suum à peccato recessisse: similiter etiam sacerdos per ea quæ agit & dicit circa pœnitentem, significat opus Dei remittentis peccata. Vnde manifestum est, quòd pœnitentia quæ in Ecclesia agitur, est sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ nomine corporaliũ rerũ intelliguntur largè etiã ipsi exteriores actus sensibiles: qui ita se habẽt in hoc sacramento, sicut aqua in baptismo, vel chrisma in cõfirmatione. Est autem attendendũ, q̃ in illis sacramẽtis, in quibus confertur excellens gratia, quæ superabundat omnem facul. atem humani actus, adhibetur aliqua corporalis materia exterius: sicut in baptismo, vbi fit plena remissio peccatorum, & quantum ad culpam & quantum ad pœnã: & in cõfirmatione, vbi datur plenitudo Spiritus sancti: & in extrema vnctione, vbi confertur perfecta sanitas spiritualis, quæ prouenit ex virtute Christi, quasi ex quodam extrinseco principio. Vnde si q̃ actus humani sunt in talibus

& forma, id est ex actu pœnitentis & absolutione: sic enim ex his vnum sacramentũ) causat remissionem peccatorum ratione vtriusq; partis: principalis quidem ratione formæ: instrumentalis autẽ ratione materiæ: hoc est actus pœnitentis, vt subordinantur claui bus Ecclesiæ: hoc est q̃ actu pœnitentis ex hoc ipso q̃ pars efficitur sacramẽti, virtute Dei ex parte materialis sui instrumẽti ad causandam remissionẽ peccatorũ: sicut ex hoc ipso, quòd aqua assumitur ad baptizandũ, vitur illa Deus vt parte materiali sui instrumẽti ad regenerandum filios suos.

¶ Super Quæstionem octuagesimamquartam. Articulum tertium.

Annot. IN articu. 3. eiusdem quæst. in responsione ad tertium circa formam absolutionis aduerte. q̃ licet forma absolutionis cõsistat in illis duobus verbis, scilicet absoluo te: vt in ista ecclesia dicitur, & habetur ex concilio Floren. sub Eugenio IIII. nihilominus si quis aliis verbis vteretur (puta Remitto tibi peccata) sacramẽtũ esset perfectũ. ¶ Quod & ratione & autoritate monstratur. Ratione quidem: quia virtus sacramentalis non est à Deo obligata ita his verbis, quin sit etiã collata equipollẽtibus. Autoritas autem sumitur primò ex Euangelio: quia Dominus instituendo confessiones, dixit, Quorũ remiseritis peccata, remittũtur eis, secundò ex Autore in hac litera comparante istas duas formas, scilicet per absoluere vel remittere (quarũ vtraq; ex verbis Domini sumitur) de dicẽte q̃ illa quæ per absoluere, est magis cõgrua: quia magis cõgruit verbis Domini, dã de virtute clauiũ loquebatur: differentia autem secundũ magis vel minus congruũ, nõ tollit virtutẽ sacramenti. Accedit ad hoc Sco. in 4. dist. 14. q. 4. qui tamẽ forte nimis latè loquutus est, dicens q̃ sufficit q̃ exprimatur actus sententiæ absolutionis.

Annot. ¶ In responsione ad quartũ, vbi dicitur, q̃ Apostolis non est data potestas vt sanarent infirmos, &c. intellige regulariter: nõ enim est cõstitutum Apostolis, vt regulariter sanarẽt ex potestate infirmos, quãuis hoc fuerit eis quãdoq; concessum. Et hoc sufficit ad differẽtiam in litera inter pœnitentiam & potestatẽ sacramentalẽ & potestatẽ faciendi miracula: quia potestate sacramentali ordinariè possumus remittere peccata: potestate autẽ miracula faciendi, nõ possumus. Et hæc sufficiant de primo articulo.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm peccata sint propria materia huius sacramenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd peccata nõ sint propria materia huius sacramẽti. Materia enim in aliis sacramentis per aliqua verba prolata sanctificatur, & sanctificata effectum sacramẽti operatur. Peccata autem nõ possunt sanctificari, & cõtrariantur effectui sacramẽti, qui est gratia remittens peccata. Ergo peccata non sunt materia propria huius sacramenti.

¶ Præterea, Aug. dicit in lib. de pœnitentia. Nullus potest inchoare nouam vitam, nisi eum veteris vitæ pœniteat. Sed ad vetustatem vitæ pertinent nõ solùm peccata, sed etiam pœnalitates præsentis vitæ. Non ergo peccata sunt propria materia pœnitentiæ.

¶ Præterea, Peccatorũ quoddã est originale, quoddã mortale, quoddam veniale. Sed pœnitentiæ sacramentũ non ordinatur contra originale peccatum, quod tollitur per baptismum, neq; cõtra peccatũ mortale, quod tollitur per confessionẽ peccatoris: nec etiã contra veniale, quod tollitur per tonsionem peccatoris, & per aquam benedictam, & alia huiusmodi. Ergo peccata non sunt propria materia pœnitentiæ.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit 2. Cor. 12. Non egerunt pœnitẽtiam super immunditia & fornicatione & impudicitia, quam gesserunt.

CONCLVSIO.

¶ Proxima sacramenti pœnitentiæ materia sunt actus pœnitentis: remota verò sunt peccata non accepta nda, sed detestanda & destruenda.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ duplex est materia, scilicet proxima & remota: sicut statuæ proxima materia est metallum, remota verò, aqua. Dictum est autem, q̃ materia proxima huius sacramenti sunt actus pœnitentiæ: cuius materia sunt peccata, de quibus dolet, & quæ cõfitetur: & pro quibus satisfacit. Vnde relinquitur q̃ remota materia pœnitentiæ, sunt peccata, nõ accepranda, sed detestanda & destruenda.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de proxima materia sacramenti.

¶ Ad secũdum dicendũ, quòd vetus & mortalis vita est obiectũ pœnitentiæ, non ratione pœnæ: sed ratione culpæ annexæ.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd pœnitentia quodãmodo est de quolibet peccatorũ genere: non tamen eodem modo. Nam de peccato actuali mortali, est pœnitentia propriè & principaliter. Propriè quidem, quia propriè dicimur pœnitere de his quæ nostra voluntate cõmissimus. Principaliter autẽ: quia ad deletionẽ peccati mortalis, hoc sacramentum est principaliter institutũ. De peccatis autẽ venialibus est quidẽ pœnitẽtia propriè, inquantum sunt nostra volũtate facta: nõ tamen contra hæc principaliter est hoc sacramentum institutum. De peccato verò originali pœnitentia nec principaliter est (quia contra ipsum nõ ordinatur hoc sacramentũ, sed magis baptismus) nec etiã propriè: quia peccatum originale non est nostra voluntate peractum, nisi fortè inquantum voluntas Adæ reputatur nostra, secundum modum loquendi, quo Apost. dicit Rom. 5. In quo omnes peccauerunt. Inquantum tamen largè accipitur pœnitentia pro quacũque detestatione rei præteritæ, potest dici pœnitentia de peccato originali: sicut loquitur Aug. in lib. de pœnitentia.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm hæc sit forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit forma huius sacramenti, Ego te absoluo. Formæ enim sacramentorum ex institutione Christi & Ecclesiæ vsu habentur. Sed Christus nõ legitur hanc formam instituisse, neq; etiam in communi vsu habetur, quinimò in quibusdam absolutionibus, quę in Ecclesia publicè fiunt (sicut in Prima & Completorio, & in cœna Domini) absoluens nõ vtitur oratione indicatiua, vt dicat, Ego vos absoluo, sed orationem deprecatiua, cùm dicit, Misereatur vestri omnipotẽs Deus, vel, Absolutionem & remissionem tribuat vobis omnipotẽs Deus. Ergo hæc non est forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

¶ Præterea, Leo Papa dicit, quòd indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotũ nequit obtineri. Loquitur autem de indulgentia Dei, quæ præstatur pœnitentibus. Ergo forma huius sacramenti debet esse per modum deprecationis.

¶ Præterea, Idem est absoluere à peccato, quod peccatũ remittere. Sed solus Deus peccatum remittit, qui etiam solus interius hominem à peccato mundat: vt August. dicit super Ioan. Ergo videtur quòd solus Deus à peccato absoluat. Nõ ergo debet sacerdos dicere, Ego te absoluo, sicut non dicit, Ego tibi peccata remitto.

¶ Præterea, Sicut Dominus dedit potestatẽ discipulis absoluendi à peccatis, ita etiã dedit eis potestatẽ curandi infirmitates, & vt dæmonia ejicerent, & vt languores sanarẽt, vt habetur

Annot. terant ordinarie sanare infirmos autoritatiue, sed deprecatiue.

¶ In responsione ad quintum circa vltimam ex- Annot. positionẽ vbi dicitur, Ego te absoluo, id est sacramentum absolutionis tibi impendo, aduertẽdum, quòd huiusmodi expositio ex forma verborum non importat formam absolutionis actu exercito: sicut significat illam hæc enuntiatio, Ego absoluo te. Hæc enim sacerdos ipse exercet ipsam absolutionem, faciendo quod significat: sacramentum enim efficit quod significat. Dicendo autẽ, sacramentũ absolutionis tibi impendo, non significat se absolutionis actum exercere: sicut si diceretur, Ego baptismi sacramentum tibi impendo, non significaretur ex forma verborũ, q̃ ego exercerem actũ baptizandi: sed vtrobique significatur actus vt materia sacramenti impensi, seu actus impẽdendi. Si autẽ considerentur dicta verba secũdum sensum, sic conueniens ac perfecta inuenitur expositio: quoniã æquipollet huic, Sacramentaliter absoluo te: idẽ est enim impẽdere sacramentũ absolutionis, & sacramẽtaliter absoluere. Et per hãc expositionẽ excluditur ex pte ministri præsumptio seu vsurpatio diuinæ potestatis: & ex pte effectus ambiguitas. Nam ly sacramẽtaliter distinguit à duobus, scilicet à ptincipaliter & à pure spiritualiter: sol⁹ enim Deus est qui principaliter absoluit à peccatis: & similiter solus Deus pure spiritualiter absoluit à peccatis: sacramẽto verò homo absoluit instrumentaliter & signo sẽsibili, vt patet. Et hinc fit, vt effectus sacramẽti, scilicet absolutio interior à peccatis, qui ex parte sacramenti est certissimus, nõ significetur in ambiguo, eciam si ex parte pœnitẽtis male dispositi impediatur: quia nõ significatur absolutio, vt recipitur interius in pœnitẽte: sed vt exit exterius à ministro sacramentis ex qua parte cõstat absolutionem esse certissimam.

¶ Et si nouitius hoc nõ puerat, fingat Deum dicere Petro, Absoluo te: & confessorem dicere Ioanni, Absoluo te, & videat discretiam quod absolutio Petri est vtrinque certa: quia Deus non diceret, absoluo te, nisi etiam vere intus absolueretur. Absolutio verò Ioannis est & significatur certa ex parte confessoris tantùm: quia sacramenti absolutionis impendit, quia sacramentaliter absoluit, & intus potest impedimentum inuenire ex fictione pœnitentis.

4. dist. 22. q. 2. art. 2. q. 3. & 3. Et opus. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt habetur Matth.10.& Luc.9.Sed sanando infirmos Apostoli non vtebantur his verbis,ego te sano,sed,sanet te Dominus Iesus Christus:sicut Petrus dixit paralytico, vt habetur Actu.9. Ergo videtur quòd sacerdotes habentes potestatem Apostolis à Christo traditam,non debeant vti hac forma verborum, Ego te absoluo,sed,absolutionem tribuat tibi Christus.

¶Præterea, Quidam hac forma vtentes,sic eam exponunt, Ego te absoluo,id est absolutum ostendo.Sed nec hoc etiam sacerdos facere potest,nisi ei diuinitus reueletur. vnde legitur Matth.16. Antequam Petro diceretur, Quodcũq; solueris super terrã, &c. dictum est ei,Beatus es Simon Bariona:quia caro & sanguis nõ reuelauit tibi, sed Pater meus, qui est in cælis. Ergo videtur q̃ sacerdos,cui non est facta reuelatio,præsumptuose dicat, Ego te absoluo,etiam si exponantur,id est absolutum ostendo.

¶SED CONTRA est,quòd sicut Dominus dixit discipulis,Matth.vlti Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos: ita dixit Petro,Matth.16. Quodcunq; solueris super terrã. Sed sacerdos autoritate Christi fretus dicit,Ego te baptizo.Ergo eadem autoritate dicere debet in hoc sacramento,Ego te absoluo.

CONCLVSIO.

¶Nulla magis est conueniens sacramenti pœnitentiæ forma, quàm hæc verba,Ego te absoluo.

¶RESPONDEO dicendum,quòd in qualibet re perfectio attribuitur formę.Dictum est autem suprà quòd hoc sacramentum perficitur per ea quæ sunt ex parte sacerdotis. Vnde oportet quod ea quæ sunt ex parte pœnitentis,siue sint verba siue facta,sint quædã materia huius sacramenti:ea verò quæ sunt ex parte sacerdotis,se habeant per modum formæ. Cùm autem sacramenta nouæ legis efficiant quod figurant(vt suprà dictum est)oportet quòd forma sacramenti significet id quod in sacramento agitur,proportionaliter materię sacramenti. Vnde forma baptismi est,Ego te baptizo:& forma confirmationis est, Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis,eo quòd huiusmodi sacramenta perficiuntur in vsu materiæ. In sacramẽto autem Eucharistiæ,quod consistit in ipsa consecratione materiæ,exprimitur veritas consecrationis,cùm dicitur, Hoc est corpus meum.Hoc autem sacramentũ,scilicet pœnitentiæ,non consistit in consecratione alicuius materiæ nec in vsu alicuius materiæ sanctificatæ,sed magis in remotione cuiusdam materiæ,scilicet peccati:prout peccata dicuntur esse materia pœnitentiæ:vt ex suprà dictis patet. Talis autẽ remotio significatur à sacerdote cùm dicitur,Ego te absoluo.Nam peccata sunt quædam vincula,secundum illud Prouerb.5.Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum quisque constringitur. Vnde patet quòd hæc est conuenientissima forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,q̃ ista forma assumitur ex ipsis verbis Christi,quibus Petro dixit,Quodcunq; solueris super terram, &c.& tali forma Ecclesia vtitur in sacramẽtali absolutione.Huiusmodi autem absolutiones in publico factæ, non sunt sacramentales,sed sunt orationes quædam ordinatæ ad remissionẽ venialium peccatorum. Vnde in sacramentali absolutione non sufficeret dicere,Misereatur tui omnipotens Deus, vel,Absolutionem & remissionem tribuat tibi Deus:quia per hæc verba sacerdos absolutionẽ non significat fieri, sed petit vt fiat. Prę̃mittitur tamen in sacramentali absolutione talis oratio, ne impediatur effectus sacramenti ex parte pœnitentis: cuius actus materialiter quodammodo se habent in hoc sacramento, non autem in baptismo vel in confirmatione.

¶Ad secundum dicendum,quòd verbum Leonis est intelligendum quantum ad deprecationem,quæ præmittitur absolutioni. non autem remouet quin sacerdotes absoluant.

¶Ad tertium dicendũ,q̃ solus Deus per autoritatẽ & à peccato absoluit,& peccatum remittit.Sacerdotes tamen vtunq; faciũt per ministerium:inquantum scilicet verba sacerdotis in hoc sacramento instrumentaliter operantur in virtute diuina,sicut etiã in alijs sacramentis.Nam virtus diuina est,quę interius operatur in omnibus sacramentalibus signis,siue sint res,siue verba:sicut ex suprà dictis patet. Vnde & Dominus expresiit vtrunq;.nam Matth.16.dixit Petro,Quodcunque solueris super terram, &c. & Ioan.20.dixit discipulis,Quorum remiseritis peccata, remittũtur eis.Ideo tamẽ sacerdos potius dicit,Ego te absoluo, quàm, Ego tibi peccata remitto:quia hoc magis congruit verbis, quæ

Dominus dixit,virtutem clauium ostendens,per quas sacerdotes absoluunt.Quia tamen sacerdos sicut minister absoluit,conuenienter apponitur aliquid quod pertineat ad primam autoritatem Dei,scilicet vt dicatur,Ego te absoluo, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti,vel per virtutem passionis Christi,vel autoritate Dei,sicut Dion.exponit 7.c.Cæl.hier.Quia tamẽ hoc non est determinatum ex verbis Christi,sicut in baptismo, talis appositio relinquitur arbitrio sacerdotis.

¶Ad quartum dicendum,quòd Apostolis non est data potestas vt ipsi sanarent infirmos,sed vt ad eorum orationem infirmi sanarentur.Est autem eis collata potestas operandi instrumentaliter siue ministerialiter in sacramentis.Et ideo magis possunt in formis sacramentalibus exprimere actum suum, quàm in sanationibus infirmitatum.In quibus tamen non semper modo deprecatiuo vtebantur, sed quandoque modo indicatiuo & imperatiuo: sicut Actuum 3. legitur, quòd Petrus dixit claudo, Quod habeo,hoc tibi do,in nomine Iesu Christi Nazareni surge,& ambula.

¶Ad quintum dicendum, quòd ista expositio, Ego te absoluo, id est absolutum ostendo,quantum ad aliquid quidem vera est, non tamen est perfecta:sacramenta enim nouæ legis, non solùm significant,sed etiam faciunt quod significant. Vnde sicut sacerdos baptizando aliquem,ostendit hominem interius ablutũ per verba & facta,& non solùm significatiuè,sed etiam effectiuè:ita etiam cùm dicit, Ego te absoluo,ostendit hominem absolutum non solùm significatiuè,sed etiam effectiuè.Nec tamen loquitur quasi de re incerta:quia sicut alia sacramenta nouæ legis habent de se certum effectum ex virtute passionis Christi(licet possit impediri ex parte recipientis)ita etiam & in hoc sacramento, Vnde Aug.dicit in lib.de adul.coniu.Non est turpis nec difficilis post patrata & purgata adulteria reconciliatio coniugij, vbi per claues regni cælorum non dubitatur fieri remissio peccatorum.vnde nec sacerdos indiget speciali reuelatione sibi facta,sed sufficit generalis reuelatio fidei,per quam remittuntur peccata. Vnde reuelatio fidei dicitur Petro facta fuisse. Esset autẽ perfectior expositio,Ego te absoluo,id est sacramentum ablutionis tibi impendo.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm impositio manuum sacerdotis requiratur ad hoc sacramentum.

AD QVARTVM sic proceditur.Videtur quòd impositio manuum sacerdotis requiratur ad hoc sacramentum.Dicitur enim Mar.vlti. Super ægros manus imponent,& bene habebunt. Ægri autem spirituali-ter sunt peccatores qui recipiunt bonam habitudinem per hoc sacramentum. Ergo in hoc sacramento est manus impositio facienda.

¶Præterea,In sacramento pœnitentiæ recuperat homo Spiritũ sanctum amissum:vnde ex persona pœnitentis dicitur in Psalmo 50. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & Spiritu principali confirma me.Sed Spiritus sanctus datur per impositionem manuum:legitur enim Actu.8.quòd Apostoli imponebant manus super illos,& accipiebant Spiritum sanctum.& Matth.19. dicitur,quòd oblati sunt Domino paruuli,vt eis manus imponeret. Ergo in hoc sacramento est facienda manus impositio.

¶Præterea, Verba sacerdotis in hoc sacramento non sunt maioris efficaciæ quàm in alijs sacramentis. Sed in alijs sacramentis non sufficiunt verba ministri, nisi aliquem actum exerceat:sicut in baptismo simul cum hoc,quòd sacerdos dicit,ego te baptizo, requiritur corporalis ablutio.Ergo etiam simul cum hoc quòd sacerdos dicit,ego te absoluo,oportet quòd aliquem actum exerceat circa pœnitentem,imponendo ei manus.

¶SED CONTRA est,quòd cùm Dominus dixit Petro,Quodcunque solueris super terram,&c. nullam mentionem de manus impositione fecit:neque etiam cum omnibus Apostolis simul dixit,Quorum remiseritis peccata,remittuntur eis. Nõ ergo ad hoc sacramentum requitur impositio manuum.

CONCLVSIO.

¶Cùm pœnitentiæ sacramentum ad emparum potius remissionem,quàm ad aliquam gratiæ consecutionẽ ordinetur,ad ipsum,vt neque in baptismo,necessariò requiritur manus impositio,sicut in sacramento confirmationis & ordinis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd impositio manuum in sacramentis Ecclesiæ fit ad designandũ aliquẽ copiosum gratiæ effectũ:quo,illi quibus manus imponũtur, quodãmodo per quandam

similitudinem cõtinuantur ministris,in quibus copia gratiæ esse debet.Et ideo manus impositio fit in sacramẽto confirmationis, in quo confertur plenitudo Spiritus sancti:& in sacramento ordinis,in quo confertur quædam excellentia potestatis in diuinis mysterijs.Vnde & 2.ad Timot.1.dicitur,Resuscites gratiã Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. Sacramentũ autem pœnitentiæ non ordinatur ad consequẽdam aliquam excellentiam gratiæ,sed ad remotionem peccatorum. Et ideo ad hoc sacramentum non requiritur manuũ impositio, sicut etiam nec ad baptismum;in quo tamen fit plenior remissio peccatorũ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd illa manus impositio non est sacramentalis,sed ordinatur ad miracula perficienda:vt scilicet per cõtactum manus hominis sanctificati,etiã corporalis infirmitas tollatur. Sicut etiam legitur de Domino Mar.6.quòd infirmos manibus impositis curauit:& Matt.8.legitur,quòd leprosum mundauit per contactum.

¶Ad secundum dicendum,quòd non quælibet acceptatio Spiritus sancti requirit manus impositionem:quia etiã in baptismo accipit homo Spiritum sanctum,nec tamen fit ibi manus impositio.sed acceptio Spiritus sancti cum plenitudine, requirit manus impositionem:quod pertinet ad confirmationem.

¶Ad tertium dicendum,quòd in sacramentis, quæ perficiuntur in vsu materiæ,minister habet aliquem actum corporalẽ exercere circa eum,qui suscipit sacramentum:sicut in baptismo & confirmatione & extrema vnctione.Sed hoc sacramentum non consistit in vsu alicuius materiæ extrinsecæ appositæ:sed loco materiæ se habent ea quæ sunt ex parte pœnitentis. Vnde sicut in Eucharistia sacerdos sola prolatione verborum super materia perficit sacramentum.ita etiam sola verba sacerdotis absoluentia super pœnitentem,perficiunt absolutionis sacramẽtum. Et si aliquis actus corporalis esset ex parte sacerdotis necessarius, nõ minus competeret crucesignatio,quæ adhibetur in Eucharistia, quàm manus impositio, in signum quòd per sanguinem crucis Christi remittuntur peccata.Et tamen non est de necessitate huius sacramenti,sicut nec de necessitate Eucharistiæ.

ARTICVLVS V.

¶Vtrum hoc sacramentum sit de necessitate salutis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ hoc sacramentum non sit de necessitate salutis,Quia super illud Psalm.Qui seminant in lacrymis, &c. dicit glos. Noli esse tristis,si adsit tibi bona voluntas,vnde metietur pax. Sed tristitia est de ratione pœnitentiæ:secundum illud 2.Corinth.7.Quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Ergo bona voluntas sine pœnitentia sufficit ad salutem.

¶Præterea,Prouerb.10.dicitur,Vniuersa delicta operit charitas. & infrà 15.Per misericordiam & fidem purgantur peccata. Sed hoc sacramentum nõ est nisi ad purgandum peccata. ergo habendo charitatem & fidem & misericordiam, potest quisq; salutem consequi,etiam sine pœnitentiæ sacramento.

¶Præterea, Sacramenta Ecclesiæ initium habent ab institutione Christi.Sed sicut legitur Ioan.3.Christus mulierem adulteram absoluit absque pœnitentia.Ergo videtur quòd pœnitentia non sit de necessitate salutis.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Luc.13.Si pœnitentiam non habueritis,omnes simul peribitis.

CONCLVSIO.

¶Non absolutè pœnitentiæ sacramentum necessarium est,vt baptismus,sed ex suppositione,peccato videlicet subiacentibus.

¶RESPONDEO dicendum,quòd aliquid est necessariũ ad salutem dupliciter.Vno modo absolute:alio modo ex suppositione.Absolutè quidem necessarium est ad salutem illud, sine quo nullus salutem consequi potest:sicut gratia Christi,& sacramentũ baptismi per quod aliquis in Christo renascitur.Ex suppositione autẽ est necessariũ sacramentũ pœnitentiæ.Quod quidem est necessariũ nõ omnibus,sed peccato subiacentibus.dicitur enim 1.Para.vlt.Et tu Deus iustorum nõ posuisti pœnitentiam iustis,Abrahã,Isaac & Iacob,his qui tibi nõ peccauerunt. Peccatum autem cùm consummatum fuerit,generat mortem:vt dicitur Iac.1.Et ideo necessarium est ad salutẽ peccatoris,quòd peccatum remoueatur ab eo.Quod quidem non potest fieri sine pœnitentiæ sacramẽto:in quo operatur virtus passionis Christi per absolutionẽ sacerdotis simul cum opere pœnitentis,qui cooperatur gratiæ ad destructionem peccati:sicut enim dicit Aug.

super Ioan.Qui creauit te sine te,non iustificabit te sine te.Vnde patet quòd sacramentum pœnitentiæ est necessarium ad salutẽ post peccatum:sicut medicatio corporalis, postquam homo in morbum periculosum inciderit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd glos.illa videtur esse intelligenda de eo,cui adest bona voluntas sine interpollatione,quæ fit per peccatum:talis enim non habet tristitiæ causam.Sed ex quo bona voluntas tollitur per peccatum,nõ potest restitui sine tristitia,qua quis dolet de peccato præterito: quod pertinet ad pœnitentiam.

¶Ad secundum dicẽdum,quòd ex quo aliquis peccatum incurrit,charitas,fides & misericordia nõ liberant hominem à peccato sine pœnitentia.Requirit enim charitas,quòd homo doleat de offensa in amicum commissa,& quòd amico homo studeat satisfacere.Requirit etiam ipsa fides,vt per virtutẽ passionis Christi, quæ in sacramentis Ecclesiæ operatur, quærat iustificari à peccatis.Requirit etiam & ipsa misericordia ordinata,vt homo subueniat pœnitendo suæ miseriæ,quam per peccatum incurrit:secundum illud Prouerb.14.Miseros facit populos peccatũ.Vnde Eccles.30.dicitur Miserere animæ tuæ,placens Deo.

¶Ad tertium dicendum,quòd ad potestatem excellentiæ quam solus Christus habuit(vt suprà dictum est)pertinuit q̃ Christus effectum sacramenti pœnitentiæ,qui est remissio peccatorũ,contulit mulieri adulteræ sine exterioris pœnitentiæ sacramẽto,licet nõ sine interiori pœnitẽtia,quã ipse in ea per gratiã est operatus.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm pœnitentia sit secunda tabula post naufragium.

AD SEXTVM sic proceditur.Videtur quòd pœnitentia non sit secunda tabula post naufragium.Quia super illud Isa.3.Peccatũ suum quasi Sodoma prędicauerunt.dicit glo.Secunda tabula post naufragium, est peccata abscondere.Pœnitentia autem non abscondit peccata, sed magis ea reuelat.Ergo pœnitentia non est secunda tabula.

¶Præterea, Fundamentũ in ædificio,non tenet secundũ,sed primum locũ.Pœnitentia autẽ in spirituali ædificio est fundamentum:secundũ illud Heb.6.Non rursus iacientes fundamentũ pœnitẽtiæ ab operibus mortuis,vnde & præcedit ipsum baptismũ: vestrum.Ergo pœnitentia non debet dici secunda tabula.

¶Præterea, Omnia sacramenta sunt quædam tabulæ,id est remedia contra peccatũ.Sed pœnitentia non tenet secundũ locum inter sacramẽta,sed magis quartũ:vt ex suprà dictis patet. Ergo pœnitentia non debet dici secunda tabula post naufragium.

¶SED CONTRA est quod Hiero.dicit, quòd secunda tabula post naufragium est pœnitentia.

CONCLVSIO.

¶Pœnitentiæ sacramentum,cum non nisi ex suppositione necessarium sit, suppositione scilicet peccati,est quasi secunda post naufragium tabula.

¶RESPONDEO dicendum,quòd id quod est per se,naturaliter prius est eo quod est per accidẽs:sicut & substãtia prior est accidente.Sacramenta autẽ quædã per se ordinãtur ad salutẽ hominis,sicut baptismus,qui est spiritualis generatio:& confirmatio,quæ est spirituale augmentum:& Eucharistia,quæ est spirituale nutrimentũ.Pœnitentia autem ordinatur ad salutẽ hominis quasi per accidens,suppposito quodã, scilicet ex suppositione peccati.Nisi enim homo peccaret actualiter,pœnitẽtia nõ indigeret:indigeret tamẽ baptismo & cõfirmatione & Eucharistia. Sicut & in vita corporali non indigeret homo medicatione nisi infirmaretur:indigeret autem homo per se ad vitam generatione,augmento,& nutrimento.Et ideo pœnitentia tenet secũdum locum respectu status integritatis,qui confertur & conseruatur per sacramenta prædicta.Vnde & metaphoricè dicitur secũda tabula post naufragium. Nam primum remedium marę transeuntibus,est vt conseruentur in naui integra : secundum autem remedium est post nauem fractam,vt quis tabulæ adhæreat.Ita etiam primum remedium in mari huius vitę,est quòd homo integritatem seruet:secundum autem remedium est,si per peccatũ integritatem perdiderit,quòd per pœnitentiam redeat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd absolvere peccata cõtingit dupliciter.Vno modo dum ipsa peccata fiunt. Est autem peius peccare publicè quàm occultè:tum quia peccator publicus videtur ex maiori contemptu peccare:tum etiam quia peccat cum scandalo aliorum.Et ideo quoddam remedium est in

peccatis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæquartæ Articulum septimũ.

Annot.

IN arti.7.circa illud, quòd pœnitentia est deinire naturali,quo ad dolorem & doloris remedii, & aliquod signum doloris, aduerte q̃ dupliciter possunt hæc verba intelligi.

Primò simpliciter & absolutè, vt sonant. Et sic magnã habent difficultatem,si non sunt falsitum quia si peccatũ non fuit scandalosum seu manifestũ aliis,nulla appetet ratio naturalis ad signa doloris. Tũ quia abstrahendo à documẽtis fidei,dolor seu tristitia de præterito peccato nullam videtur habere rationem remedij & propterea superfluũ videretur dolere de malis peccatis. Accedit ad hæc quòd difficile est nosse quid homo infra jus naturæ solùm stando,cognosceret. de abolitiõe peccati,per aliud quàm per cessationem à peccando. Alio autem modo intelligitur supposita in homine cognitione fidei:ita quòd suppositis fidei,nõ ex fide,sed ex ratione naturali prouenit, q̃ homo doleat de peccatis commissis, & quòd doloré in remediũ assumat, & quòd aliquod signũ doloris ostendat. quanuis hoc tertiũ intelligendũ sit sicut de exteriori religionis cultu videtur q̃ in communi sit de jure naturæ. Dictat enim naturalis ratio homini fideli, vt doleat de offensa Creatoris. Et quia nullum aliud ex nobis est remedium, nisi cor humiliatum, ideo hu-iusmodi humiliationé in remedium dolotis, hoc est peccati dolẽdi, quærat.

4. dist. 22. q. 2. art. 3.

peccatis,quòd aliquis in occulto peccet. Et secundum hoc dicit glo.quòd secunda tabula post naufragium est peccata abscondere, non q̃ per hoc tollatur peccatum sicut per pœnitentiam,sed quia per hoc peccatum fit minus. Alio modo aliquis abscondit peccatum prius factum per negligentiam confessionis:& hoc contrariatur pœnitentiæ.Et sic abscondere peccatum,non est secunda tabula:sed magis contrarium tabulæ. dicitur enim Prouer.28. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur.

¶Ad secundum dicendum,quòd pœnitẽtia non potest dici fundamentũ spiritualis ædificij simpliciter, id est in prima ædificatione:sed est fundamentum in secunda reædificatione,quæ fit per destructionem peccati. Nam primò redeuntibus ad Deum occurrit pœnitentia. Apostolus tamen ibi loquitur de fundamento spiritualis doctrinæ. Pœnitentia autem,quæ baptismum præcedit,nõ est pœnitentiæ sacramentum.

¶Ad tertium dicendum, quòd tria præcedentia sacramenta pertinent ad nauem integram,id est,ad statum integritatis:respectu cuius pœnitentia dicitur secunda tabula.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm hoc sacramentum fuerit conuenienter in noua lege institutum.

4. dist. 22. q. 2. art. 3.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non fuerit conuenienter institutum in noua lege. Ea enim quæ sunt de iure naturali, institutione non indigent. Sed pœnitere de malis quæ quis gessit,est de jure naturali:non enim potest aliquis bonum diligere, quin de contrario doleat.Ergo pœnitentia non fuit conueniẽter instituta in noua lege.

¶Præterea,Illud quod fuit in veteri lege, instituendum non fuit in noua.Sed etiam in veteri lege,fuit pœnitentia:vnde & Dominus conqueritur Hier.28.dicens, Nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens, Quid feci?Ergo pœnitentia non debuit institui in noua lege.

¶Præterea, Pœnitentia consequenter se habet ad baptismum,cùm sit secunda tabula, vt suprà dictum est.Sed pœnitentia videtur à Domino instituta ante baptismum:nam in principio prædicationis suæ dixisse Dominus legitur Matth.4.Pœnitentiã agite,appropinquauit enim regnum cælorum.Ergo hoc sacramentum non fuit cõuenienter institutum in noua lege.

¶Præterea,Sacramenta nouæ legis institutionẽ habent à Christo:ex cuius virtute operantur,vt suprà dictũ est. Sed Christus non videtur instituisse hoc sacramentum,cùm ipse non sit vsus eo sicut aliis sacramentis,quæ ipse instituit.Ergo hoc sacramentum non fuit conuenienter institutum in noua lege.

¶SED CONTRA est quod dicit Dominus Luc.vlti. Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit vt sacramentum pœnitentiæ in noua lege institueretur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd(sicut suprà dictum est)in hoc sacramento actus pœnitentis se habet sicut materia: id autem quod est ex parte sacerdotis,qui operatur vt minister Christi,se habet vt formale & completiuum sacramenti. Materia verò etiam in aliis sacramentis præexistit à natura, vt aqua, vel ab arte,vt panis:sed quòd talis materia ad sacramentũ assumatur,institutione indiget hoc determinante. Sed forma sacramenti & virtus ipsius totaliter est ex institutione Christi, ex cuius passione procedit virtus sacramentorum. Sic ergo huius sacramenti materia præexistit à natura(ex naturali enim ratione homo mouetur ad pœnitendum de malis quæ fecit) sed quòd hoc vel illo modo homo pœnitentiam agat, est ex institutione diuina. Vnde & Dominus in principio prædicationis suæ indixit hominibus,vt non solùm pœniterent,sed etiam pœnitẽtiam agerent, significans determinatos modos actuum,qui requiruntur ad hoc sacramentum. Sed id quod pertinet ad officium ministrorum,determinauit Matth.16. vbi dixit Petro, Tibi dabo claues regni cælorum,&c. Efficaciam autem huius sacramenti & originem virtutis ejus, manifestauit post resurrectionem Luc.vlt.vbi dixit,quòd oportet prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes,præmisso de passione & resurrectiõe:ex virtute enim *nominis Iesu Christi patientis & resurgentis hoc sacramentum efficaciam habet in remissionem peccatorum. Et sic patet conueniẽter hoc sacramentum in noua lege institutum fuisse.

* Actis 4. habetur ly nominis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd de iure naturali est,quòd aliquis pœniteat de malis quæ fecit, quantum ad hoc quòd doleat se fecisse,& doloris remedium quærat per aliquem modum,& quòd etiam aliqua signa doloris ostẽdat, sicut & Niniuitæ fecerunt:vt Ionæ 3.legitur.In quibus tamen aliquid fuit adiunctum fidei,quam conceperant ex prædicatione Ionæ: vt scilicet hoc agerent sub spe veniæ consequendæ à Deo:secundum illud quod ibi legitur,Quis scit, si conuertatur, & ignoscat Deus,& reuertatur à furore iræ suæ,& nõ peribimus;Sed sicut alia quæ sunt de iure naturali,determinationem acceperunt ex institutione legis diuinæ(vt in Secunda parte dictum est) ita etiam & pœnitentia.

¶Ad secundum dicendum,quòd ea quæ sunt iuris naturalis, dupliciter determinationem accipiunt in veteri & in noua lege: secundum quòd congruit imperfectioni veteris legis,& imperfectioni nouæ. Vnde & pœnitẽtia in veteri lege aliquam determinationem habuit, quantum quidem ad dolorem, vt esset magis in corde,quàm in exterioribus signis:secundum illud Ioel.2. Scindite corda vestra,& non vestimenta vestra. Quantum autem ad remedium doloris quærẽdum,vt aliquo modo ministris Dei peccata sua confiterentur,ad minus in generali. Vnde Dominus Leuit.5.dicit, Anima quæ peccauerit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti,iuxta mensuram æstimationem̃q̃ peccati;qui orabit pro eo,quod nescienter fecerit,& dimittetur ei. In hoc enim ipso quòd oblationem faciebat aliquis pro peccato suo, quodammodo suum peccatum sacerdoti confitebatur:& secundum hoc dicitur Prouer.28. Qui abscondit scelera sua,non dirigetur:qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea,misericordiam consequetur. Nondum autem erat instituta potestas clauium,quæ à passione Christi deriuatur;& per consequens nondum erat institutum,quòd aliquis doleret de peccato cum proposito subjiciendi se per confessionem & satisfactionem clauibus Ecclesiæ, sub spe consequendæ veniæ virtute passionis Christi.

¶Ad tertium dicendũ, quòd si quis rectè consideret ea quæ Dominus dixit de necessitate baptismi Ioan.3. tempore præcesserunt ea quæ dixit Matt.4.de necessitate pœnitẽtiæ:nam id quod dixit Nicodemo de baptismo,fuit ante incarcerationem Ioan.de quo postea subditur,quòd baptizabat:illud verò quod de pœnitentia dixit Matth.4,fuit post incarcerationem Ioannis. Si tamen prius ad pœnitentiam induxisset,quàm ad baptismum,hoc ideo esset,quia etiam ante baptismum requiritur quædam pœnitentia:sicut & Petrus dicit Act.2.Pœnitentiam agite,& baptizetur vnusquisque vestrum.

¶Ad quartum dicendum, quòd Christus non est vsus baptismo,quem ipse instituit:sed est baptizatus baptismo Ioan.vt suprà dictum est.Sed nec etiam actiuè vsus est suo ministerio:quia ipse non baptizabat communiter, sed discipuli eius:vt dicitur Ioan.4.Quanuis credendum sit,quòd discipulos suos baptizauerit:vt Augustin.dicit ad Celeucianum. Vsus autem huius sacramenti ab eo instituti nullo modo sibi competebat. Nec quantum ad hoc quòd ipse pœniteret,in quo peccatum non fuit,neque quantum ad hoc quòd hoc sacramentum aliis præberet:quia ad ostendendam misericordiam & virtutem suam, effectum huius sacramenti sine sacramento præbebat:vt suprà dictum est.Sacramentum autem Eucharistiæ & ipse sumptis,& aliis dedit,tum ad commendandam excellentiam huius sacramenti,rum quia hoc sacramentum est memoriale suæ passionis, in qua Christus est sacerdos & hostia.

¶Vtrùm

¶ Super Quæstionis octuagesimæquartæ Articulum octauum & nonum.

Annot. Aquin. art. 1. ad 1. & 4. dist. 17. q. 2. art. 1. q. 4. ad 1. & 2.

IN articu. 2.& 9.aduerte quòd dupliciter dicitur pœnitere, scilicet cõparatiè vel negatiuè. Et quando sumitur contrariè,significat actum contrarium actui placere: quando verò sumitur negatiuè, non significat aliquem actũ, sed solummodo nõ placere.Quum ergo in litera dicitur, q̃ semper debet homini displicere, q̃ peccauit vel aliquid huiusmodi,sufficit quòd intelligatur negatiuè id est non placere. Et ratione huius esse sensum literæ,quia contra displicere distinguit placere, dum subditur:Si enim ei placeret peccasse, &c. nisi enim displiceret, ita communiter sumpsum fuisset, scilicet sine contrarietate,siue negatiue, nõ requisito pro regula reddere,si enim placeret ei peccasse,&c.nã potuisset dici quòd nec displiceret,nec habet actũ placendi,sed non placet peccasse. Et hinc habes,q̃ sufficit ad necessariam pœnitentiã post habitum cõritionem, q̃ nõ placeat peccasse, nec est opus exire in actum displicẽtiæ nouæ.

¶RESPONDEO dicendum,quòd duplex est pœnitentia,scilicet interior & exterior. Interior quidem pœnitentia est, qua quis dolet de peccato cõmisso. Et talis pœnitentia debet durare vsque ad finem vitæ. Semper enim debet homini displicere q̃ peccauit,si enim ei placeret peccasse,iam ex hoc ipso peccatum incurreret,& fructũ veniæ perderet. Displicentia autẽ doloris caiusat in eo,qui est susceptiuus doloris:qualis est homo in hac vita. Post hanc vitam autẽ sancti nõ sunt susceptiui doloris. Vnde displicebũt eis peccata præterita sine omni tristitia:secundum illud Isa.65.Obliuioni traditæ sunt angustiæ priores.

¶Pœnitentia verò exterior est, qua quis exteriora signa doloris ostendit,& verbo tenus peccata sua confitetur sacerdoti absoluenti,& iuxta eius arbitrium satisfacit. Et talis pœnitentia non oportet quòd duret vsque ad finem vitæ,sed vsque ad determinatum tempus secundum mensuram peccati.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd vera pœnitentia non solùm remouet peccata præterita, sed etiam præseruat hominem à peccatis futuris. Quanuis igitur homo in primo instanti veræ pœnitentiæ,remissionem consequatur præteritorum peccatorum:oportet tamen in homine perseuerare pœnitentiã, ne iterum incidat in peccatum.

¶Ad secundum dicendum,quòd agere pœnitentiam interiorem simul & exteriorẽ,pertinet ad statum incipientium:qui scilicet de nouo redeunt à peccato. Sed pœnitentia interior habet locũ etiam in proficientibus & perfectis:secundum illud Psal. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum. Vnde & ipse Paulus dicebat primæ Cor.15.Non sum dignus vocari Apostolus,quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei.

¶Ad tertium dicendum,quòd illa tempora præfiguntur pœnitentibus,quantũ ad actionem exterioris pœnitentiæ.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrùm pœnitentia posset esse continua.

4. dist. 14. q. 1. art. 3. q. 1.

AD NONVM sic proceditur. Videtur q̃ pœnitẽtia nõ possit esse cõtinua. Dicitur enim Hier.31. Quiescat vox tua à ploratu,& oculi tui à lacrymis. Sed hoc esse nõ posset,si pœnitẽtia cõtinuaretur,quæ cõsistit in ploratu & lacrymis. Ergo pœnitentia non potest continuari.

¶Præterea,De quolibet bono opere debet homo gaudere:secũdum illud Psal.Seruite Domino in lætitia. Sed agere pœnitentiam,est bonũ opus:ergo de hoc ipso debet homo gaudere. Sed non potest homo simul gaudere & tristari:vt patet per Philosophum in 9.Ethi.ergo nõ potest esse quòd pœnitens continuè tristetur de peccatis præteritis,quod pertinet ad rationem pœnitẽtiæ. Ergo pœnitentia,non potest esse continua.

¶Præterea, Secũdæ ad Cor.1. Apost.dicit, Consolamini, scilicet pœnitentem,ne fortè abundãtiori tristitia absorbeatur, quæ huiusmodi est.Sed consolatio depellit tristitiam,quæ pertinet ad rationem pœnitentiæ.Ergo pœnitentia non debet esse continua.

¶SED CONTRA est quod Augu.dicit in lib.de pœnitentia,Dolor in pœnitentia continuè custodiatur.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentiam secundum actum continuam esse impossibile est, secundum habitum verò continua esse debet.

¶RESPONDEO dicendum,quòd pœnitere dicitur dupliciter,secundum actum & secũdum habitum. Actu quidẽ impossibile est,q̃ homo continuè pœniteat:q̃a necesse est q̃ actus pœnitentis siue interior,siue exterior interpolleturad minus somno, & aliis quæ ad necessitatẽ corporis pertinẽt. Alio modo dicitur pœnitere secundũ habitũ. Et sic oportet q̃ homo continuè pœniteat:& quantùm ad hoc q̃ homo nunquã aliquid contrarium pœnitentiæ faciat,per quod habitualis dispositio pœnitentis tollatur:& quantum ad hoc,quòd debet homo in proposito gerere,quòd semper sibi præterita peccata displiceant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,q̃ ploratus & lacrymæ ad actum exterioris pœnitentiæ pertinent,qui nõ solùm nõ debet esse continuus,sed nec etiam oportet q̃ duret vsq; ad finẽ vitæ:vt dictum est. Vnde & signanter ibi subditur,quia est merces operi tuo. Est autem merces operis pœnitentis, plena remissio peccati,& quantum ad culpam & quantum ad pœnam:post cuius consecrationem non est necesse q̃ homo vlterius exteriorem pœnitentiam agat. Per hoc tamen non excluditur continuitas pœnitentiæ,qualis dicta est.

¶Ad secundũ dicẽdum,q̃ de dolore & gaudio dupliciter loqui possumus. Vno modo secundum q̃ sunt passiones appetitus sensitiui,Et sic nullo modo possunt esse simul:eo quòd sunt omnino contrariæ,vel ex parte obiecti(puta cùm sunt de eodem)vel saltem ex parte motus cordis:nam gaudiũ est cum dilatatione cordis,tristitia verò cum constrictione.Et hoc modo loquitur Philosophus in 9.Eth. Alio modo possumus loqui de gaudio & tristitia,secundũ q̃ cõsistunt in simplici actu voluntatis,cui aliquid placet vel displicet.Et secundũ hoc non possunt habere contrarietatem nisi ex parte obiecti,puta cùm sunt de eodẽ & secundũ idem.Et sic nõ possunt simul esse gaudiũ & tristitia:quia nõ potest simul idem secundũ idem placere & displicere.Si verò gaudium & tristitia sic accepta non sint de eodem secundum idem, sed vel de diuersis,vel de eodem secundũ diuersa, sic non est contrarietas gaudij & tristitiæ. Vnde nihil prohibet hominem simul gaudere & tristari:puta si videamus,iustum affligi, simul placet nobis eius iustitia,& displicet eius afflictio. Et hoc modo simul potest alicui displicere q̃ peccauit,& placere quòd hoc ei displicet cum spe veniæ:ita q̃ ipsa tristitia sit materia gaudij. Vnde & Augu.dicit in lib.de pœnitentia, Semper doleat pœnitens,& de dolore gaudeat. Si tamen tristitia nullo modo comparetur sibi gaudium,per hoc non tolleretur habitualis continuitas pœnitentiæ,sed actualis.

¶Ad tertium dicendum,quòd secundum Philosophũ in 2.Ethi. ad virtutem pertinet tenere mediũ in passionibus. Tristitia autem quæ in appetitu sensitiuo pœnitentis consequitur ex displicentia voluntatis,passio quædam est. Vnde moderanda est secundum virtutem, & eius superfluitas est vitiosa:quia inducit in desperationem. Quod significat Apostolus ibidem dicens,Ne maiori tristitia absorbeatur,quæ eiusmodi est. Et sic consolatio, de qua ibi Apostolus loquitur,est moderatiua tristitiæ:non autem totaliter ablatiua.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrùm sacramentum pœnitentiæ debeat iterari.

4. dist. 14. q. 1. art. 4. q. 3. & ar. 5. q. 2. Et Heb. 6. col. 3. fus ad

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum pœnitentiæ non debeat iterari. Dicit enim Apostolus Hebr.6.Impossibile est eos qui semel sunt illuminati,& gustauerunt cæleste donum & participes sunt facti Spiritus sancti,& prolapsi sunt, renouari rur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sus ad pœnitentiam. Sed quicunque pœnituerũt, sunt illuminati, & acceperunt donum Spiritus sancti. Ergo quicunque peccat post pœnitentiam, non potest iteratò pœnitere.

¶ Præterea, Ambr. dicit in lib. de pœnitentia: Reperiuntur qui sæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Christo. nam si verè pœnitentiam agerent, iterandam postea non putarent: quia sicut vnum est baptisma, ita vna est pœnitentia. Sed baptismus non iteratur. ergo nec pœnitentia.

¶ Præterea, Miracula, quibus Dominus infirmitates corporales sanauit, significant sanationes spiritualium infirmitatum, quibus scilicet homines liberantur à peccatis. Sed nõ legitur, quòd Dominus aliquem cæcum bis illuminauerit, vel quòd aliquem leprosum bis mundauerit, aut aliquem mortuum bis suscitauerit. Ergo videtur quòd nec alicui peccatori bis per pœnitentiam veniam largiatur.

¶ Præterea, Grego. dicit in Homil. Quadragesimæ: Pœnitentia est, ante acta peccata deflere, & flenda iterum non committere. Et Isid. dicit in lib. de Summo bono, Irrisor est & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Si ergo aliquis verè pœniteat, non iterum peccabit. Ergo nõ potest esse quòd pœnitentia iteretur.

¶ Præterea, Sicut baptismus habet efficaciã ex passione Christi, ita & pœnitentia. Sed baptismus non iteratur propter vnitatem passionis & mortis Christi. Ergo pari ratione nec pœnitentia iteratur.

¶ Præterea, Grego. dicit, quòd facilitas veniæ, incentiuũ præbet deliquendi. Si ergo Deus veniam frequenter præbet per pœnitentiam, videtur quòd ipse hominibus præbeat incentiuum delinquendi. Et sic videretur delectari in peccatis. Quod eius bonitati non congruit. Non ergo potest pœnitentia iterari.

¶ SED CONTRA est, quòd homo inducitur ad misericordiam exemplo diuinæ misericordiæ: secũdum illud Luc. 6. Estote misericordes sicut & Pater vester misericors est. Sed Dominus hanc misericordiam discipulis suis imponit, vt sæpius remittant fratribus contra se peccantibus. vnde sicut dicitur Mat. 18. Petro quærẽti, Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, vsque septies? respondit Iesus, Non dico tibi vsq; septies, sed vsque septuagies septies. Ergo etiam Deus sæpius per pœnitentiam veniam peccãtibus præbet, præsertim cùm doceat nos petere, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentia sacramentum non semel, sed pluries, reiterari potest.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ circa pœnitentiam quidam errauerunt, dicentes nõ posse hominem per pœnitentiã secundò consequi veniam peccatorum: quorum quidam, scilicet Nouatiani hoc intentum extenderunt, vt dicerent post primam pœnitentiam, quæ agitur in baptismo, peccantem nõ posse per pœnitentiam iteratò restitui. Alĩ verò fuerunt hæretici (vt Aug. dicit in lib. de pœnitentia) qui post baptismũ dicebant quidem esse vtilem pœnitentiam, non tamen pluries, sed semel tantùm.

Videntur autẽ huiusmodi errores ex duobus processisse. Primò quidem ex eo q̃ errabant circa rationem veræ pœnitentiæ. Cùm enim ad veram pœnitẽtiam charitas requiratur (sine qua nõ delentur peccata) credebant quòd charitas semel habita nõ possit amitti, & per consequens pœnitentia si sit vera, nunquam per peccatum tollatur, vt sic sit necesse eam iterari. Sed hoc improbatum est in Secunda parte, vbi ostensum est, q̃ charitas semel habita propter libertatem arbitrĩ potest amitti, & per consequens post veram pœnitentiam potest aliquis peccare mortaliter. Secundò ex eo quòd errabant circa æstimationem grauitatis peccati: putabant enim adeò graue esse peccatum quod aliquis committit post veniam impetratam, quòd non sit possibile ipsum remitti. In quo quidem errabant: & ex parte peccati (quod etiam post remissionem consecutam potest esse & grauius & leuius, quàm fuerit primum peccatũ remissum) & multò magis contra infinitatem diuinæ misericordiæ, quæ superat omnem numerum & magnitudinem peccatorum, secundum illud Psal. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Vnde reprobatur verbum Cain, dicentis Genes. 4. Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Et ideo misericordia Dei peccantibus per pœnitentiam veniam præbet absque vllo termino: vnde dicitur Para. vlti. Immensa & inuestigabilis misericordia promissionis tuæ super malitiam hominum. Vnde manifestum est quòd pœnitentia pluries est iterabilis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia apud Iudæos erant secundum legem quædã lauacra instituta, in quibus pluries se ab immunditijs purgabant, credebant aliqui Iudæorum quod etiam per lauacrum baptismi aliquis pluries purificari posset. Ad quod excludendum, Apostolus scribit Hebræis, q̃ impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, scilicet per baptismum, rursum renouari ad pœnitentiam, scilicet per baptismum: qui est lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, vt dicitur ad Tit. 3. Et rationem assignat, ex hoc quòd per baptismum homo Christo commoritur, vnde subdit, Rursus crucifigentes sibimetipsis filium Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ambr. loquitur de pœnitentia solenni, quæ in Ecclesia non iteratur, vt infrà dicetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de pœnitentia, multos cæcos & in diuerso tempore Dominus illuminauit, & multos debiles confirmauit, ostendens in diuersis illis eidem sæpe peccata dimitti: vt quem prius sanauit leprosum, alio tempore illuminet cæcum. ideo enim tot sanauit cæcos, claudos & aridos, ne desperet de se peccator. Ideo nõ scribitur aliquem nisi semel sanasse, vt quilibet timeat iungi peccato. medicum se vocat, & non sanis, sed malè habentibus opportunum. Sed qualis hic medicus, qui malum iteratum nesciret curare? medicorũ est centies infirmum, centies curare: qui cæteris minor esset, si alijs passibilia ignoraret.

¶ Ad quartum dicendum, quòd pœnitere est anteacta peccata deflere, & flenda nõ committere: scilicet simul dum flet, vel actu vel proposito. Ille enim, est irrisor & nõ pœnitens, qui simul dum pœnitet agit quod pœnitet, vel proponit iterũ se factũ quod gessit, vel etiam actualiter peccat eodẽ vel alio genere peccati.

Quòd autem aliquis postea peccat, vel actu vel proposito, nõ excludit quin prima pœnitentia vera fuerit: nunquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium subsequentem. Sicut enim verè cucurrit, qui postea sedet: ita verè pœnitet, qui postea peccat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd baptismus habet virtutem ex passione Christi, sicut quædã spiritualis generatio cum spirituali morte præcedentis vitæ. Statutũ autem est hominibus semel mori, & semel nasci. Et ideo semel tãtum debet homo baptizari. Sed pœnitentia habet virtutem ex passione Christi, sicut spiritualis medicatio, quæ frequenter iterari potest.

¶ Ad sextum dicendum, quòd secundum August. in lib. de pœnitentia, constat Deo multum displicere peccata: qui semper præsto est ea destruere, ne soluatur quod creauit, nec corrumpatur quod amauit, scilicet per desperationem.

QVAESTIO OCTVAGESIMAQVINTA,
De sacramento pœnitentiæ secundum quòd est virtus, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de pœnitentia secundum quòd est virtus. Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm pœnitentia sit virtus.

¶ Secundò, vtrùm sit virtus specialis.

¶ Tertiò, sub qua specie virtutis contineatur.

¶ Quartò, de subiecto eius.

¶ Quintò, de causa ipsius.

¶ Sextò, de ordine eius ad alias virtutes.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm pœnitentia sit virtus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non sit virtus. Pœnitentia enim est quoddam sacramentum aliqs sacramentis connumeratum: vt ex supradictis patet. Sed nullum aliud sacramentorum est virtus. Ergo neque pœnitentia est virtus.

¶ Præterea, Secundum Philosophum 4. Ethi. verecundia nõ est virtus: tum quia est passio habens corporalem immutationem, tum etiam quia non est dispositio perfecti: cùm sit de turpi acto, quod non habet locum in homine virtuoso. Sed similiter pœnitentia est quædam passio habens corporalem immutationem, scilicet ploratum (sicut Grego. dicit, quòd pœnitere est peccata præterita plangere) est etiam de turpibus factis, scilicet de peccatis, quæ non habent locum in homine virtuoso. Ergo pœnitentia non est virtus.

¶ Præterea, Secũdum Philosophum 4. Eth. nullus est stultus eorum, qui sunt secundum virtutem. Sed stultum videtur dolere de cõmisso præterito, quod non potest non esse, quod tamen pertinet ad pœnitentiam. Ergo pœnitentia non est virtus.

¶ SED CONTRA est, quòd præcepta legis dantur de actibus virtutum: quia legislator intendit ciues facere virtuosos: vt dicitur 2. Ethicorum. Sed præceptum diuinæ legis est de pœnitentia, secundum illud Matt. 4. Pœnitentiam agite, &c. Ergo pœnitentia est virtus.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentia quæ in sensu, passio potius quàm virtus est: pœnitentia verò, quæ est in voluntate, virtus, vel eius actus necessarius est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex dictis patet, pœnitere est de aliquo prius à se facto dolere. Dictum est autem suprà quòd dolor vel tristitia dupliciter dicitur. Vno modo secundum quòd est passio quædam appetitus sensitiui, & quantũ ad hoc pœnitentia non est virtus, sed passio.

Alio modo secundum quòd cõsistit in voluntate: & hoc modo est cum quadam electione. Quæ quidem si sit recta, necesse est q̃ sit actus virtutis: dicitur enim 2. Ethic. quòd virtus est habitus electiuus secundum rationem rectam. Pertinet autem ad rationem rectam, vt aliquis doleat, de quo dolendũ est, & eo modo & sine quo dolendũ est. Quod quidem obseruatur in pœnitentia, de qua nunc loquimur: nam pœnitens assumit moderatum dolorem de peccatis præteritis cũ intentione removendi ea. Vnde manifestum est, quòd pœnitentia, de qua nũc loquimur, vel est virtus, vel actus virtutis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut dictum est) in sacramento pœnitentiæ materialiter se habent actus humani: quod non contingit in baptismo vel confirmatione. Et ideo cùm virtus sit principiũ actus, potius pœnitentia est virtus vel cum virtute, quàm baptismus seu confirmatio.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd pœnitentia secundũ quòd est passio, non est virtus: vt dictum est, sic autem habet corporalem transmutationem adiunctam. Est tamen virtus secundum quòd habet ex parte voluntatis electionem rectam. Quod tamen magis potest dici de pœnitentia quàm de verecũdia: nam verecundia respicit turpe factũ vt præsens, pro quo timet confundi: pœnitentia verò vt præteritum. Est autẽ contra perfectionẽ virtutis, quòd aliquis in præsenti habeat turpe factũ, de quo oporteat eum verecundari: non est autẽ contra perfectionem virtutis, q̃ aliquis prius cõmiserit turpia facta, de quibus oporteat eum pœnitere, cùm ex virtutis fiat aliquis virtuosus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dolere de eo quod prius factum est, cum intentione conandi ad hoc quod factum non fuerit, esset stultum. Hoc autem non intendit pœnitens, sed dolor eius est displicentia seu reprobatio facti præteriti cum intentione removendi sequelam ipsius, scilicet offensam dei & reatum pœnæ. Et hoc non est stultum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm pœnitentia sit specialis virtus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non sit specialis virtus. Eiusdem enim rationis videtur esse gaudere de bonis prius actis, & dolore de malis perpetratis. Sed gaudium de bono prius facto, non est specialis virtus, sed est quidam affectus laudabilis ex charitate proueniens: vt patet per Augustinum 14. de Ciuitate Dei. vnde & Apostolus primæ ad Corint. 13. dicit, quòd charitas non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Ergo pari ratione nec pœnitentia quæ est dolor de peccatis præteritis, est specialis virtus, sed est quidam affectus ex charitate proueniens.

¶ Præterea, Quælibet virtus specialis habet materiam specialem: quia habitus distinguuntur per actus, & actus per obiecta. Sed pœnitentia non habet materiã specialem: sunt enim eius materia peccata præterita circa quancunque materiam. Ergo pœnitentia non est specialis virtus.

¶ Præterea, Nihil expellitur nisi à suo contrario. Sed pœnitentia expellit omnia peccata ergo contrariatur omnibus peccatis. Non ergo est specialis virtus.

¶ SED CONTRA est, quòd de ea datur speciale legis præceptum: vt suprà habitum est.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentia est quædam specialis virtus, qua homo operatur ad præteriti peccati destructionem & detestationem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte habitum est) species habituum distinguuntur secundum species actuum. Et ideo vbi occurrit specialis actus laudabilis, ibi necesse est ponere specialem habitum virtutis. Manifestum est autem quòd in pœnitentia inuenitur specialis ratio actus laudabilis, scilicet operari ad destructionem peccati præteriti, inquãtum est dei offensa: quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Vnde necesse est ponere, quòd pœnitentia est specialis virtus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd à charitate deriuatur aliquis actus dupliciter. Vno modo sicut ab ea elicitus. Et sic nõ est. Nam qui confitetur Deo aduersus se iniustitiam & confessione & submissione submissionem suam fatetur, simul & excellentiam diuinam, cui se submittit, cuius excellentissima omnipotentia parcendo manifestatur, cuique proprium est misereri semper, & parcere. Est igitur velle operari ad recompensationem offensæ propriæ deo, religionis actus elicitus. Et confirmatur: quia vltimus pœnitentiæ non est virtus (vt infrà patebit) acquisita, sed infusa non ex ratione naturali, sed ex lumine diuinæ relationis vim habens, eodémque cursu, quo religio currit, accepta. In cuius signum inter præcepta religionis ira sunt sacrificia & orationes pro peccatis, sicut pro beneficijs.

¶ Super Quæstionis octuagesimæ quintæ Articulum secundum.

Quæst. 85. Art. 2.

¶ Num pœnitentia sit specialis virtus à cæteris seiuncta.

DIuisum occurrit magnum circa materiam huius secundi articuli, an pœnitentia virtus sit vera & propriè vna specialis virtus distincta à cæteris virtutibus.

Et est ratio dubij non sola varietas opinionum sed, quoniam vtraque ratio vrget. Nam quòd sit vna virtus distincta ab aliis, Autoris ratio in littera concludit, dicens, operari ad delenionem peccati præteriti, inquantum est offensa Dei: per quandã recompensationem, habet specialem rationem actus laudabilis non pertinentem ad rationem alterius virtutis: ergo pœnitentia, cui ille actus attribuitur, est specialis virtus. Ad partem autem negatiuã vrget duplex ratio. vna ex propriis, quia nulla virtus exigit aut præexigit habentẽ ipsam sub illius obtentu, sed pœnitẽtia præexigit pœnitentẽ talẽ sub peccato: quod scilicet sub peccato: quod contrariatur pœnitentiæ: ergo pœnitentia non est specialis virtus. Et hæc ratio communiter intellectũ mouet. Quæ & confirmatur, quia virtutum semina (sunt ea nobis insita, vt possint à nobis acquiri cum auxilio diuino & recta ratione, &c. vt non sit necesse nos peccare, si omnes habeant à sinte virtutes in actu: sed ad pœnitentiæ virtutem habendam in actu impossibile est nos peruenire nisi peccatum interue nisi igitur non est virtus specialis. Nec euaditur per confirmatio ex hoc quòd pœnitentia ponenitur virtus non acquisita, sed infusa: quoniam similiter est de virtutibus iudicium, quo ad hoc quòd non oportet peccare, vt virtutes habeamus in actu. Et confirmatur etiam ex parte subiecti: quia in Christo fuerunt omnes virtutes, & tamẽ in eo non fuit pœnitentia. Altera ratio est ex parte obiecti: quia scilicet obiectum hoc, scilicet offensa vt recompensabilis per actum proprium, &c. non requirit propriam virtutem. Quod ex duobus apparet. primò, ex eo quòd inter homines obiectum hoc laudabili actu voluntario actingitur vt pater quum is qui aliquem offendit, humiliatus filius, confitendo se male fecisse, dolendo de offensa, & subiiciendo se illi ad recompensandam offensam: per hos enim actus recuperat etiam offensi gratiam: iuxta illud. Parcere subiectis & debellare superbos. Et tamen nulla virtus specialis ponitur propter actum aut obiectũ istud. Secundo, proportionaliter igitur nulla est potẽtia specialis virtus ad recompensandam Dei offensam. Secundò ex eo quòd ad huiusmodi recompensationem inueniatur alia virtus sufficiens, scilicet religio: religio enim actus est subiicere se Deo, reddereque debitum Deo, non minus offenso quam benefactori, ita quòd sicut reddere Deo debitum ob beneficia suscepta, non existit specialem virtutem vltra religionem, eadem ratione reddere Deo debitum ob offensam in eum, ad religionem quoque spectabit: eadunt enim hæ speciales rationes debiti, scilicet pro beneficijs, vel pro offensis, sub illa communi ratione debiti, quam amandit religio. Et confirmatur, quia præcipuus actus pœnitentiæ coincidit cum actu primo religionis: subiectio enim hominis ad Deum, est præcipuum quod pœnitentiæ virtus offert Deo in recompensum, quam eandem offert religio. Secundum actum quidem deuotionis absoluit: secundum verò actum gratitudinis pro beneficijs receptis, secundum actum pœnitentiæ pro offensa commissa. vnde sicut religionis quidam actus est recompensare beneficia, ita recompensare peccata. Et confirmatur hoc quia in lege veteri actu religionis expiabatur peccatum: & Daniel confitendo & humiliando (quod est ipsa emenda pro peccato) sacrificium appellat.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis recolendum est, quòd non ver itur in dubium, an actus pœnitentiæ sit actus laudabilis & vertuosus, sed an exigat virtutem specialẽ: ita quòd habitus ejus sit virtus distincta à reliquis virtutibus. Et mihi quidẽ videtur, quòd non sit virtus distincta propter primas rationes allatas ex parte subiecti & obiectis sed quòd actus pœnitẽtiæ est actus religionis. Quod vt clarius percipiatur, distinguo duos actus pœnitentiæ, alterum ad recompensandũ offensam: alterum ad recompensandũ indulgentiam. Nam peccando & deum offendimus, & nobis plus indulsimus, quàm fas erat: & primum quod est præcipuum in pœnitentia, vocatur satisfacere quo ad culpam: secundum satisfacere quo ad pœnã. Horum autem actuum (vt ex his quæ inter homines videmus, ad diuina ascenda mus) primus consistit in tribus, scilicet displicentia de offensa, cõfessione peccati, & submissione sui ad offensum: cum his enim tribus recurrit homo ad hominem pro venia. Et his non placatur offensus, nulla restat recta via obtinendi reconciliationem offensi. Secunda autem satisfactio consistit in iuendo pœnam: vt clarè patet. Ex his autem ad diuinam reconciliationẽ ascendendo, eadẽ tria sufficere credimus ad diuinam misericordiam prouocandam. Horum autẽ nullum aliam virtutem quàm charitatem religio nemque requirit: nam displicentia offensæ in Deũ, actus est charitatis cuius est gaudere & complacere in bono diuino. Confessio autem peccati non solum exterior, sed etiam interior, actus est religionis absq; alia virtute media imperatus rationi, cuius est nuntiare peccatũ. Submissio autem sui ad Deum, religionis actus est, nec aliquid addit ratio pœnitentiæ nisi causam, scilicet pro offensa: sicut ratio gratitudinis addit pro beneficio. Et probatur ratione: quia religionis actus est quo excellentiam diuinam, nostrãque subiectionẽ ad Deum profitemur: sed vterque istorum actuum, scilicet interior confessio & voluntaria submissio, in virtuosque professione consistit. Nam qui confitetur Deo aduersus se iniustitiam suam, submittendo se, & confessione & submissione submissionem suam fatetur, simul & excellentiam diuinam, cui se submittit, cuius excellentissima omnipotentia parcendo manifestatur, cuique proprium est misereri semper, & parcere. Est igitur velle operari ad recompensationem offensæ propriæ deo, religionis actus elicitus. Et confirmatur: quia vltimus pœnitentiæ non est virtus (vt infrà patebit) acquisita, sed infusa non ex ratione naturali, sed ex lumine diuinæ relationis vim habens, eodémque cursu, quo religio currit, accepta. In cuius signum inter præcepta religionis ira sunt sacrificia & orationes pro peccatis, sicut pro beneficijs.

4. dist. 14. q. 1. ar. 1. q. 2

3. & 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Nec propterea arguimur Autorem: quoniam verum est, pœnitentiam esse speciem virtutis, latiori vocabulo vsurpato. Nec hoc mirum videatur alicui, aut nouum id doctrina Autoris quoniam in præcedenti libro simile quid apparet, dum posita est virginitas specialis virtus, quæ tamen non est nisi religio determinata ad tam excellentem materiam. Reliquis verò actus pœnitentiæ, scilicet satisfacere quo ad pœnam, potest poni actus religionis imperatus mediante virtute vindicatiuæ iustitiæ participata: in subdito, ita quòd peccator puniat se quasi minister Dei vindicantis. Potest etiam poni actus religionis immediate, pro quanto religio ipsa debitam pœnam exoluit, vt perficiatur satisfactio debita à filio ter vnoq; domino, ac patre: hoc enim iustum secundum quid est religio autem inter homines & Deum, quum iustum simpliciter esse nequeat. Potest autē percipere hanc quoque satisfactionem spectare ad religionem, ex eo quòd nonnullus cultus est diuinæ excellentiæ ex nostra subiectione, vt voluntariè huiusmodi pœnas offeramus ei pro viarum peccatis contra eum præter voluntatem diuinam. Et hæc de hac difficultate dicta sufficiant præsequenter in sequentibus tractatum de pœnitentia, ea dicendo quæ stant cum vtraque opinione: scilicet quòd pœnitentia sit vna virtus per se distincta à reliquis, & quòd pœnitentia coincidat cum religione totaliter aut principaliter, & cum iustitia forte vindicativa seu communicativa quo ad actum secundarium.

¶*Super Quæstionis octauæ primæ quintæ Articulum tertium.*

Infrà, ar. 2. 4. cor. Et 4. di. 15. q. 1. art. 1. q. 3. ad 4. Quæstio.

IN articu. 3. tria aduertenda occurrunt. primum est de actu pœnitentiæ, an connexatur sub commutatiua iustitia. Secundum est, an sistat in cõmutatiua iustitia. Tertium est, an reddat æquale simpliciter, vel secundum acceptationem Dei tantùm. Et primū quidem propter Sco. qui in 4. sen. dist. 14. quæst. 2. ponit actum pœnitentiæ esse actum iustitiæ punitiuæ quæ distinguitur contra iustitiam commutatiuā, tenuis enim pœnitentem vt ministrum iudicis punire se, vt culpa ordinetur per pœnam ac per hoc quum actus iudicis sit vindicativus, seu velle infligere pœnam pro peccato, qui est actus iustitiæ vindicatiuæ, idem actus erit in pœnitente, si quàm exequente cõtra seipsum vindictam à iudice statutam. Secundum verò dubium motum est propter Durā. dist. 14. arti. 2. vbi ponit pœnitentiam esse idem quòd iustitia commutatiua: quia talis actus virtuosus non requirit aliā virtutē præter charitatem: sicut diligere bonū, gaudere de eo, & tristari de oppositō.

Aliomodo aliquis actus à charitate procedit, quasi à charitate imperatus. Et sic quia ipsa imperat omnibus virtutibus (vtpote ordinans eas ad finem suum) actus à charitate procedens, potest etiam ad aliam specialem virtutem pertinere. Si ergo in actu pœnitentis consideretur sola displicentia peccati præteriti, hoc immediate ad charitatem pertinet: sicut & gaudere de bonis præteritis. Sed intentio operandi delectionem peccati præteriti, requirit specialem virtutem sub charitate.

¶Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia habet quidem realiter generalē materiam, inquantum respicit omnia peccata: sed tamen sub ratione speciali, inquantum scilicet sunt emendabilia per actum hominis cooperantis Deo ad suam iustificationem.

¶Ad tertium dicendum, quòd quælibet virtus specialis formaliter expellit habitum vitij oppositi: sicut albedo expellit nigredinem ab eodem subiecto. Sed pœnitentia expellit omne peccatum effectiuè: inquantum operatur ad destructionem peccati, prout est remissibile ex diuina gratia homine cooperante. Vnde non sequitur, quòd sit virtus generalis.

ARTICVLVS III.

¶*Vtrum virtus pœnitentiæ sit species iustitiæ.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod virtus pœnitentiæ non sit species iustitiæ. Iustitia enim nō est virtus theologica, sed moralis, vt in Secunda parte patet. Pœnitentia autem videtur esse virtus theologica: quia habet Deum pro obiecto: satisfacit enim Deo: cui etiam reconciliat peccatorem. Ergo videtur quòd pœnitentia non sit species iustitiæ.

¶Præterea, Iustitia cùm sit virtus moralis, consistit in medio. Sed pœnitentia non consistit in medio, sed in quodam excessu: secundum illud Hiero. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Ergo pœnitentia non est species iustitiæ.

¶Præterea, Duæ sunt species iustitiæ (vt dicitur in 5. Ethic.) scilicet distributiua & commutatiua. Sed sub neutra videtur pœnitentia contineri. Ergo videtur quòd pœnitentia non sit species iustitiæ.

¶Præterea. Super illud Luc. 6. Beati qui nunc fletis, dicit glo. Ecce prudentia, qua ostenditur quàm hæc terrena sint misera, & quàm beata cælestia. Sed flere est actus pœnitentiæ. Ergo pœnitētia magis est species prudentiæ quam iustitiæ.

¶SED CONTRA est quod Augustin. dicit in lib. de pœnitentia. Pœnitentia est quædam dolētis vindicta, semper puniens in se quod dolet commisisse. Sed vindictam facere, pertinet ad iustitiam: vnde Tullius in sua Rheto. ponit vindicatiuam vnam speciem iustitiæ. Ergo videtur quòd pœnitentia sit species iustitiæ.

ordinat hominem ad alterum, id est Deum in ratione debiti propter offensam.

Tertium autem mouetur propter Sco. vbi suprà, quæst. 3. tenentem quòd æquale ex natura rei posset reddi, ita quòd pœna esset æqualis culpæ: vt sic culpa sufficienter ordinetur propter pœnam.

¶Ad horum euidentiā notandum est primò quòd Autor loquitur de pœnitentia vt est recōpēsatiua Deo tam pro culpa quàm p pœna. Scotus verò solam pœnæ rationem habuit: nec potuit pœnitentiam ad reconciliandum Deum offensum, sed solummodo ad puniendam culpā cōmissam. Vnde aduerte secundò, quòd Autor potuit pœnitentiam vt alterū extremum respectu Dei: Scotus verò potuit pœnitentiam in vtroque extremo dum ponit ipsum ex vna parte vt ministrum iudicis vindicātem, & ex altera parte ponit ipsum vt reum, in quem sit vindicta, constituendo æqualitatem pœnæ ad culpā. & propterea non est mirum si varia dicuntur ab illis. Verum si diligentius perspectum fuerit, & præcipuus pœnitentiæ actus consideratur fuerit, apparebit quòd prima pœnitentiæ intentio est operari ad reconciliationem offensi per recognitionem peccati & subiectionem sibi: illum illud. Dixi. Confitebor aduersum me iniustitiam meā Domino: & tu remisisti impietatē peccati mei. Vbi impietatem dixit, nō parum monstratus per hoc quòd huiusmodi satisfactus accusatio apud Deum ad missionē offensæ cooperatur, vtpote ad illam ordinata. Et hinc sequitur quòd pœnitens vt pœnitens, non tenet personam ministri & reuisei rei cuiusdam modo non puniendi tantùm, sed principaliter reconciliandi per propriū opus ad diuinam misericordiam accedēti.

Vnde ad primum dicendum quòd licet pœnitentia quo ad actum secundarium, qui est solutio pœnæ, sit forte actus iustitiæ vindicativæ: quia tamen vindicta sit secundum æquale iustitiæ cōmutatiuæ, ex hoc ipso non excluditur iustitia cōmutatiua, sed includitur, sicut genus includitur in specie, nec enim aliter distinguitur vindicatiua cōtra commutatiuam, nisi sicut species distinguitur à genere. Ad secundum verò dubiū dicitur quòd quum inter Deum & hominem non sit iusti simpliciter, sed secundū quid, non videtur crudēlē dictum, quòd pœnitentia coincidit cum iustitia absoluē. Nec ratio allata huc infert, quoniā oportet addere, quod recta pœnalis debitum æquale quod hic non saluatur. Ad tertium autem dicendū quòd peto, quòd in æquioco peccatum mortale. Durā. autem vbi suprà negat ipsam esse virtutem infusam: quia nulla talis est præter theologicas.

¶Ad huius euidentiam sciendum est, quòd esse virtutem infusam, cōtingit dupliciter, vel per se vel per accidens. Per se quidem virtus infusa est, quæ nec ex natura, nec ex

deuitur negandum, quum Iob dicat, Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram meruī, & calamitas quā patior: sta rea, quasi arena maris hæc grauior appareret.

¶*Super Quæstionis octauæ primæ quintæ Articulū quartum.*

Arguit. IN arti. 4. intellige notanter, quòd sicut iustitia est voluntas ius suū vnicuique tribuēs, ita pœnitentia est voluntas tribuens Deo ius suum pro peccato cōtra eum commisso, est enim sine fit idē quod religio sine non) talis voluntas: quoniā pars est iustitiæ, quæ in actu voluntatis consistit. Reddit autem pœnitētia Deo ius suum pro offensa, cōfundendo, detestando, ac subiiciendo se peccatorem Deo offenso: hoc enim est æquale secundum quid, quē ab homine reddi potest. quo ad pœnam vērā affligendo se, &c.

¶Et quoniam huiusmodi voluntas ex maiori vel minore potest affectu procedere, ideo varia inuenitur dispositio verē pœnitentium: maior minorque iustitia diuinæ gratiæ inde percipitur.

¶*Super Quæstionis octauæ primæ quintæ Articulum quintum & sextum.*

Arguit. IN artic. 5. & 6. simul ne fallaris nouitie, intelligens. actus, quibus Deo in pœnitētia cooperamur, esse actus procedentes à virtute pœnitentiæ. Hoc enim falsum est: quum multi actus illi, scilicet qui sine charitate esse possunt, præcedant pœnitentiam, vt est virtus: & tamen sunt actus boni, quibus Deo cooperamur ad pœnitentiā consequēdam. Nec te turbet actus timoris seruilis: quoniam pro timore pœnarum sumitur, & est bonus, & nō pro timore pœnarum tantùm.

¶*Num pœnitentia sit virtus acquisita.*

Obiectio. ¶In eodem artic. 6. dubiū occurrit ex Sco. & Durā. an pœnitētia sit virtus acquisita. Nam Scotus vbi suprà, quæstio. 3. tenet pœnitentiam esse virtutē acquisitam, quia voluntas ex frequentatis actibus pœnitendi potest generare in se habitum inclinātem ad similes actus. & ille erit verē virtus: quia rectissimæ rationi consonus. Et amplius sentit, quòd potest esse informis: qa potest manere cum peccato mortali. Durā. autem vbi suprà negat ipsam esse virtutem infusam: quia nulla talis est præter theologicas.

¶Ad huius euidentiam sciendum est, quòd esse virtutem infusam, cōtingit dupliciter, vel per se vel per accidens. Per se quidem virtus infusa est, quæ nec ex natura, nec ex acceptationem superioris. Et hoc significatur per excessum, qui attribuitur pœnitentiæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut est cōmutatio quædam in beneficijs (cùm scilicet aliquis pro beneficio recepto gratiam rependit) ita etiam est commutatio in offensis, cùm aliquis pro offensa in alterum commissa, vel inuitus punitur, quod pertinet ad vindicatiuam iustitiam: vel voluntariè recompensat emendam, quod pertinet ad pœnitentiam, quæ respicit personam peccatoris, sicut iustitia vindicatiua personam iudicis. Vnde manifestum est, quòd vtraq; sub iustitia commutatiua continetur.

¶Ad quartum dicendum, quòd pœnitentia licet sit directè species iustitiæ: comprehendit tamen quodammodo ea quæ pertinent ad omnes virtutes. Inquantum enim est iustitia quædam hominis ad Deum, oportet quòd participet ea quæ sunt virtutū theologicarum, quæ habent Deum pro obiecto. Vnde pœnitentia est cum fide passionis Christi, per quam iustificamur à peccatis: & cum spe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad charitatem. Inquantum verò est virtus moralis, participat aliquid prudentiæ, quæ est directiua omnium moralium virtutum. Sed ex ipsa ratione iustitiæ non solùm habet id quod iustitiæ est, sed etiam ea quæ sunt temperantiæ & fortitudinis: inquantum scilicet, ea quæ delectationem causant ad temperantiam pertinētem, vel terrorem incutiunt, quem fortitudo moderatur, in communionem iustitiæ veniunt. Et secundum hoc ad iustitiam pertinet & abstinere à delectabilibus, quod pertinet ad temperantiam: & sustinere dura, quod pertinet ad fortitudinem.

ARTICVLVS IIII.

¶*Vtrum voluntas sit proprie subiectum pœnitentiæ.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd subiectū pœnitentiæ non sit proprie voluntas. Pœnitentia enim est tristitiæ species. Sed tristitia est in concupiscibili, sicut & gaudium. Ergo pœnitentia est in concupiscibili.

¶Præterea, Pœnitentia est vindicta quædam: sicut Augustin. dicit in lib. de pœnitentia. Sed vindicta videtur ad irascibilē pertinere: quia ira est appetitus vindictæ. Ergo videtur quòd pœnitentia sit in irascibili.

¶Præterea, Præterium est proprium obiectum memoriæ, secundum Philosophū in lib. de Memoria. Sed pœnitentia est de præterito: vt dictum est. Ergo pœnitentia est in memoria sicut in subiecto.

¶Præterea, Nihil agit vbi non est. Sed pœnitētia excludit peccatum ab omnibus viribus animæ. Ergo pœnitentia est in qualibet vi animæ, & non in voluntate tantum.

¶SED CONTRA, Pœnitentia est sacrificium quoddam: secundum illud Psal. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Sed offerre sacrificium, est actus volūtatis: secūdum illud Psal. Voluntarjè sacrificabo tibi. Ergo pœnitētia est in voluntate.

CONCLVSIO.

¶Pœnitentia, cum sit quædam species iustitiæ, in voluntate est: vt in subiecto, cuius actus est propositum emendandi illud, quod contra Deum commissum est.

ARTICVLVS V.

¶*Vtrum principium pœnitentiæ sit ex timore?*

4. dist. art. 2. q. 1. 1. per to. & q. 2.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd principium pœnitentiæ non sit ex timore. Pœnitentia enim incipit in displicentia peccatorum. Sed hoc pertinet ad charitatem: vt suprà dictum est. Ergo pœnitētia magis oritur ex amore, quàm ex timore.

¶Præterea, Ad pœnitentiam homines prouocantur per expectationem regni cælestis: secundum illud Matth. 3. & 4. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Sed regnum cælorum est obiectum spei. Ergo pœnitentia magis procedit ex spe, quàm ex timore.

¶Præterea, Timor est quidam actus interior hominis. Pœnitentia autē non videtur in nobis esse ex opere hominis, sed ex opere Dei: secundum illud Hier. 31. Postquàm conuertisti me, egi pœnitentiam. Ergo pœnitentia non procedit ex timore.

¶SED CONTRA est quod Isa. 26. dicitur: Sicut quæ concepit, cùm appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus, scilicet per pœnitētiam. Et postea subditur secundum aliam literam, 'A timore tuo Domine, concepimus, & quasi parturiuimus, & peperiuimus spiritum salutis, id est pœnitentiæ salutaris: vt per præmissa patet. Ergo pœnitentia procedit ex timore.

CONCLVSIO.

¶Actus pœnitentiæ à seruili timore incipit sicut à primo motu affectus ad hoc ordinato, à timore verò filiali sicut ab immediato & proximo principio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd de pœnitētia duplicitèr loqui possumus. Vno modo, secundum quòd est passio quædam. Et sic cùm sit species tristitiæ, est in concupiscibili sicut in subiecto. Alio modo, secundum quòd est virtus. Et sic sicut dictū est, est species iustitiæ. Iustitia autē (vt in Secūda parte habitum est) habet pro subiecto appetitum rationis, qui est volūtas. Vnde manifestum est, quòd pœnitentia, secundum quòd est virtus, est in voluntate sicut in subiecto, & proprius eius actus est propositum emendandi illud quod contra eum commissum est.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd ratio illa procedit de pœnitentia, secundum quòd est passio.

¶Ad secundum dicēdum, quòd vindictam appetere, ex passione de alio, pertinet ad irascibilem. Sed appetere vel facere vindictam ex ratione de se vel de alio, pertinet ad voluntatem.

¶Ad tertium dicendum, quòd memoria est vis apprehensiua præteriti. Pœnitentia autem non pertinet ad vim apprehensiuam: sed ad appetitiuam, quæ præsupponit actum apprehensiuæ. Vnde pœnitentia non est in memoria: sed præsupponit eam.

¶Ad quartum dicendum, quòd voluntas (sicut in Prima parte habitum est) mouet omnes alias potentias animæ. Et ideo non est inconueniens, si pœnitentia in voluntate existens, aliquid in singulis potentijs animæ operatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

acquisitione, sed sola infusione Christi poterit, vt charitas. Per accidens autem est quæ ex suo genere nata est acquiri, sed accidit quod in hoc fit infusa; vt quum Deus infundit alicui habitum scientiæ moralis vel naturalis aut habitum temperantiæ seu fortitudinis. Rursus sciendum est, q̃ aliud est habere aliquem habitum electivum secundum rationem rectam, & aliud est habere similem habitum secundū infusionē virtutis. verbi gratia, Aliud est habere habitum amoris acquisitum ex frequentatis actibus amandi Deū & proximū etiam secundū regulas fidei, & aliud est habere virtutem charitatis. habere enim virtutem charitatis, est habere habitum infusum diuidentem filios Dei à filijs perditionis: habere autem habitum acquisitæ charitatis, non est habere huiusmodi virtutē, quæ est donum Dei vt ex se patet.

4. dist. 14. q. 1. arti. 1. q. 6. ad 6. & arti. 4. q. 2.

¶ His præmissis dicitur, q̃ quia pœnitentia est per se virtus infusa, quantuncunque ex frequentatis pœnitendi actibus similis habitus generari possit, nūquam peruenient ad plenā rationem virtutis pœnitentiæ: quia nūquam perueniet ad hoc q̃ sit domi reconcilians Deo offenso.

Quòd autem pœnitentia sit virtus per se infusa, ex eo patet quòd omnes illæ virtutes quæ ex suo genere ordinant hominē secundum statum vitæ gratiæ, sunt ex suo genere infusæ: vtpote excedentes statum vitæ, quæ est secundum naturam & rationē naturalem: sed virtutem pœnitentiæ constat ad statum vitæ, quæ est secundum gratiam Dei pertinere: cum & religionem, vt est circa sacramenta, circa venerationem Dei vnius & trini, &c. Vnde apparet falsum esse, solas theologales virtutes esse infusas, & virtute, pœnitentiæ posse esse informē seu cū peccato mortali, optimēque Autorem dixisse, q̃ actus & habitus charitatis simul sunt tempore cum actu & habitu pœnitentiæ, quum iustificatur impius. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

sacramenti pœnitentiæ ad alia sacramenta prædicta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ glosilla loquitur quantum ad hoc, quòd actus pœnitentiæ primus est tempore inter actus aliarum virtutum moralium.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd in motibus successiuis recedere à termino, est prius tempore quàm peruenire ad terminum, & prius natura, quātum est ex parte subiecti, siue secūdum ordinē causæ materialis. Sed secundum ordinem causæ agentis & finalis prius est peruenire ad terminum: hoc enim est quod primò agens intendit. Et hic ordo præcipuè attenditur in actibus animæ: vt dicitur in 2. Phy.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœnitētia aperit aditum virtutibus, expellendo peccatum per virtutem fidei & charitatis, quæ sunt naturaliter priores: ita tamē aperit eis aditum, q̃ ipsæ simul intrant cum ipsa: nam in iustificatione impij simul cum motu liberi arbitrij in Deum & in peccatum, est remissio culpæ & infusio gratiæ: cūi qua simul infunduntur omnes virtutes, vt in Sexta parte habitum est.

QVAESTIO OCTVAGESIMA sexta De effectu pœnitentiæ quo ad mortalium peccatorum remissionem, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu pœnitentiæ. Et primò, quātum ad remissionem peccatorū mortalium. secundò, quantum ad remissionem peccatorum venialium. tertiò, quantum ad reditum peccatorum dimissorum. quartò, quantum ad restitutionem virtutum.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm oīa peccata mortalia per pœnitētiā auferātur.

¶ Secundò, vtrùm possint sine pœnitentia tolli.

¶ Tertiò, vtrùm vnum possit remitti sine alio.

¶ Quartò, vtrùm pœnitentia auferat culpam remanente reatu.

¶ Quintò, vtrùm remaneant reliquiæ peccatorum.

¶ Sextò, vtrùm auferre peccatum, sit effectus pœnitentiæ inquantum est virtus, an inquantum est sacramentum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm per pœnitentiam omnia peccata remoueantur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per pœnitentiam non omnia peccata remoueantur. Dicit enim Apostolus Hebr. 12. q̃ Esau non inuenit pœnitentiæ locum, quāquam cū lacrymis inquisisset eam. glos. id est, non inuenit locum veniæ & benedictionis per pœnitentiam. Et 2. Mach. 9. dicitur de Antiocho, Orabat scelestus Deum, à quo non erat misericordiam consecuturus. Non ergo videtur quòd per pœnitentiam omnia peccata tollantur.

¶ Præterea, Augst. dicit in lib. de sermone Domini in monte, q̃ tāta labes est illius peccati, scilicet cùm post agnitionē Dei per gratiam Christi, oppugnat aliquis fraternitatem, & aduersus ipsam gratiam, inuidiæ facibus agitatur, vt deprecandi humilitatem subire non possit, etiam si peccatum suum mala conscientia agnoscere & annuntiare cogatur. Non ergo omne peccatum potest per pœnitentiam tolli.

¶ Præterea, Dominus dicit Matt. 12. Qui dixerit contra Spiritū sanctum verbum, non remittetur ei neq; in hoc seculo neq; in futuro. Non ergo omne peccatū remitti potest per pœnitentiam.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ezech. 18. Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor.

CONCLVSIO.

¶ Quodlibet peccatum in hac vita per veram pœnitentiam deleri potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc q̃ aliquod peccatum per pœnitentiā tolli non possit, potest contingere dupliciter. Vno modo quia aliquis de peccato pœnitere non posset: alio modo quia pœnitētia nō posset delere peccatum. Primo quidem modo nō possunt per pœnitentiā deleri peccata dæmonum & etiam hominum damnatorū: quia affectus eorum sunt confirmati in malo: ita q̃ non potest eis displicere peccatum in quātum est culpa, sed solùm displicet eis pœna, quam patiuntur. Ratione cuius aliquā pœnitentiam, sed infructuosam habent: secundum illud Sap. 5. Pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Vnde talis pœnitentia non est cum spe veniæ: sed cum desperatione. Tale autem nō potest esse aliquod peccatum hominis viatoris: cuius liberum arbitriū flexibile est ad bonum & ad malum. Vnde dicere q̃ aliquod peccatū sit in hac vita, de quo

¶ Super Quæstionis octuagesimæ sextæ Articulum secundum.

¶ Num offensa opponatur gratiæ.

Iosue. IN artic. 2. quæst. 86. circa illud. Offensa dicitur opponitur gratiæ: & eius rationē, ex hoc enim dicitur aliquis alteri esse offensus, q̃ repellit eum à gratia suadebatur quo quis pœnitere nō possit, erroneum est. Primò quidem, quia per hoc tolleretur libertas arbitrij. Secundò, quia per hoc derogaretur virtuti gratiæ, p quam moueri potest cor cuiuscunq; peccatoris ad pœnitendum: secundū illud Prouer. 21. Cor regis in manu Dei: & quocunq; voluerit, vertet illud. Quòd autē secundo modo non possit per veram pœnitentiā aliquod peccatū remitti, est etiā erroneum. Primò quidē, quia repugnat diuinæ misericordiæ: de qua dicitur Ioēl. 2. q̃ benignus & misericors est, & patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia. Vinceretur enim quodammodo Deus ab homine, si homo peccatum vellet deleri, quod Deus delere nō vellet. Secūdò, quia hoc derogaret virtuti passionis Christi, per quā pœnitētia operatur, sicut & cætera sacramenta, cùm scriptū sit primæ Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non solùm nostris, sed etiam totius mundi. Vnde simpliciter dicendum est, q̃ omne peccatum in hac vita, per pœnitentiam veram deleri potest.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, q̃ Esau non verè pœnituit. Quod patet ex hoc quòd dixit, Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. Similiter etiam nec Antiochus verè pœnituit: dolebat enim de culpa præterita, non propter offensam Dei, sed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud verbum Augst. sic intelligēdum est: Tanta est labes illius peccati, vt deprecandi humilitatē subire nō possit, scilicet de facili: secundum q̃ dicitur illum nō posse sanari, qui nō potest de facili sanari. Potest tamē hoc fieri per diuinę gratię virtutem, quæ etiam interdum in profundum maris conuertit, vt dicitur in Psalmo.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd illud verbum vel blasphemia contra Spiritū sanctum est finalis impœnitentia: vt Augst. dicit in lib. de verbis Domini. Quæ penitus irremissibilis est: quia post finem huius vitæ non est remissio peccatorum. Vel si intelligatur per blasphemiā Spiritus sancti peccatum, quod sit ex certa malitia, vel etiā ipsa blasphemia Spiritus sancti, dicitur nō remitti, scilicet de facili: quia tale peccatum nō habet in se causam excusationis. Vel quia protali peccato punitur aliquis & in hoc seculo & in futuro, vt in Secunda parte expositum est.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm sine pœnitentia peccatum remitti possit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sine pœnitentia peccatū remitti possit. Nō enim est minor virtus Dei circa adultos quàm circa pueros. Sed pueris peccata dimittit sine pœnitentia. Ergo etiam & adultis.

¶ Præterea, Deus virtutem suam sacramētis non alligauit. Sed pœnitentia est quoddam sacramētum. Ergo virtute diuina possunt peccata sine pœnitentia dimitti.

¶ Præterea, Maior est misericordia Dei, quàm misericordia hominis. Sed homo interdum remittit offensam suam homini etiā nō pœnitenti. Vnde & ipse Dominus mandat Matt. 5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Ergo multo magis Deus dimittit offensam suam hominibus non pœnitentibus.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Hiere. 18. Si pœnitētiam egerit gens illa à malo quod fecit, agā & ego pœnitentiam super malo quod cogitaui, vt faceremei. Et sic e contrario videtur, quòd si homo pœnitentiam nō agat, quòd Deus ei non remittat offensam.

CONCLVSIO.

¶ Nullum actuale peccatum sine pœnitentia virtute potest in hac vita remitti.

¶ RESPONDEO dicendū, quòd impossibile est peccatum actuale mortale sine pœnitentia remitti, loquendo de pœnitentia, quæ est virtus. Cùm enim peccatum sit Dei offensa, eo modo Deus peccatū remittit, quo remittit offensam in se commissam. Offensa autē directè opponitur gratię: ex hoc enim dicitur aliquis alteri esse offensus, q̃ repellit eum à gratia sua. Sicut autem habitum est in Secunda parte, hoc interest inter gratiam Dei & gratiā hominis, quòd gratia hominis nō causat, sed præsupponit bonitatem veram vel apparētem in homine grato: sed gratia Dei causat bonitatē in homine grato, eo q̃ bona volūtas Dei, quæ in nomine gratiæ intelligitur, est causa omnis boni creati. Vnde potest cōtingere q̃ homo remittat offensam, qua offensus est alicui, ab sq̃ aliqua immutatione volūtatis eius: non autem contingere potest, q̃ Deus remittat offensam alicui ab sq̃ immutatione voluntatis eius. Offensa autem peccati mortalis, procedit ex hoc q̃ volūtas hominis est auersa à Deo per conuersionē ad aliquod bonum cōmutabile. Vnde requiritur ad remissionem diuinę offensæ, q̃ voluntas hominis sic immutetur, vt conuertatur ad Deum cū detestatione conuersionis prædictæ & proposito emēdæ, quod pertinet ad rationem pœnitentiæ, secundum quòd est virtus. Et ideo impossibile est q̃ peccatum alicui remittatur sine pœnitentia, secūdum quam est virtus. Sacramentū autē pœnitētiæ (sicut suprà dictū est) perficitur per officium sacerdotis ligantis & soluētis: sine quo potest Deus peccatū remittere sicut remisit Christus mulieri adulteræ, vt legitur Ioan. 8. & peccatrici, vt legitur Lucæ 7. Quibus tamen nō remisit peccata sine virtute pœnitentiæ: nam sicut Gregor. dicit in Homil. per gratiam traxit intus, scilicet ad pœnitētiam, quā per misericordiam suscepit foris.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ in pueris nō est nisi peccatum originale, quod non consistit in actuali deordinatione voluntatis, sed in quadam habituali deordinatione naturæ: vt in Secūda parte habitum est. Et ideo remittitur eis peccatum cū habituali immutatione per infusionem gratiæ & virtutum: non autē cum actuali. Sed adulto, in quo sunt actualia peccata, quæ cōsistunt in deordinatione actuali voluntatis, nō remittuntur peccata etiam in baptismo sine actuali immutatione voluntatis: nisi in offensō, sed solam denominationē, secundū autem addit actum, quo se habet vt offensus. Obiectiones igitur secūdo & tertio loco inductæ acceperunt esse offensum quo ad primū litera verò vtiuntur esse seu dici offensum quo ad vtrumq;, scilicet & ad esse offensum, & quo ad habere se vt offensum. Constat autē q̃ in hoc constituit offensum habere se, vt offensum, quod abijcit à sua gratia offendentem: quātuncunque enim offensus quis sit, nisi abijciat offendentē à sua gratia, nō se habet vt offensus. Et ad hoc fortè denotandum vsurpauit Autor nomen constitutionē grāmaticaliter dicens, offensum alteri abijcere eū à sua gratia. dicēdo, offensum alteri, intelligi voluit habens se vt offensum ad alterū. Et iuxta hunc sensum, intellecta litera omnes excludit obiectiones: quoniam omnes in æquitoco laborant.

¶ Et ex hoc sensu patet ratio solutionis ad primum: nam offensa vt sic, meretur vt offensus se habeat, vt offensus: quod nihil aliud est, quàm q̃ offensus repellat à sua gratia offendentem.

Annot. ¶ In eodem arti aduerte, q̃ dupliciter loqui possumus de possibili seu impossibili in hac materia, dum dicitur q̃ impossibile est peccatū alicui remitti sine pœnitentiæ virtute: & similiter q̃ non potest cōtingere q̃ Deus remittat offensam alicui absq; immutatione voluntatis eius. Vel de possibili secūdum potētiam ordinariā vel de possibili secundum potentiam absolutā. Et si quidem sit sermo de possibili secundū potētiā ordinariam, nulla relinquitur difficultatis diuersa opiniones enim fuerunt, quòd qui creauit te sine te, non saluabit te sine te. Sed si de possibili absolute sit sermo, accedit quæstio cum Scot. tractata à nobis supērius in cōmentariis super. Primā secundæ quæstio. 113. * & ideo nūc repetendam hāc difficultatem nō puto: sed pro præsenti proposito sufficit verificare ea quæ in litera dicuntur secundū possibile vel impossibile penes potentiam ordinariam.

** art. 2.*

¶ In eodem arti. & specialiter in responsione ad primū pro quanto ad omnē remissionem peccatorum actualium. actualis immutatio voluntatis concurrens attribuitur pœnitētiæ etiam in baptismo, dubiū occurrit: quoniā falsum hoc videtur, quia propositum emendæ in qua ratio formalis pœnitētiæ dicitur consistere, nō habet locū in adulto cōsequēte per baptismū plenam remissionē omnium peccatorum. quoniam vt Amb. docuit. baptismus omnia condonat, nullúmque lucrum, &c. re. jutitir.

¶ Ad hoc dicitur, q̃ baptismus nū præsupponit sed affert secum actū pœnitentiæ virtutis perfectū: quoniam sicut baptismus datur in remissionē peccatorum: ita qui baptizatur, suscipit ibi in remissionem peccatorū ac per hoc in ipsa susceptione baptismi, subiiciendo se illi, & fatetur se peccasse & detestatur priorem vitā, moriendo illi, & subijcit se Deo vt nouum Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

membrum. Et quia hoc totum eligit in remissionem peccatorum, euidenter constat interuenire in baptismo propositū emēdæ non futuræ, sed præsentis, quæ magis voluntas ac electio emendæ dicenda est eligere quàm dolor? Quidam tamen dicunt, quòd ratio illa procedit de pœnitentia, secundum quòd est sacramentum.

¶Ad tertium dicendum, quòd misericordia Dei est maioris virtutis quàm misericordia hominis: in hoc quòd immutat voluntatem hominis ad pœnitendum, quod misericordia hominis facere non potest.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm possit per pœnitentiam vnum peccatum fine alio remitti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd possit per pœnitētiam vnum peccatū sine alio remitti. Dicitur enim Amos 4. Plui super vnam ciuitatem & super alteram ciuitatem nō plui: pars vna compluta est, & pars super quam non plui, aruit. Quod exponens Gregor. super Ezec. dicit, Cùm ille qui proximum odit, ab alijs vitijs se corrigit, vna eadēmque ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet: quia sunt qui cùm quædam vitia resecāt, in alijs grauiter perdurant. Ergo potest vnum peccatum per pœnitentiam dimitti sine alio.

¶Præterea, Ambr. dicit super Beati immaculati in via: Prima consolatio est, quia non obliuiscitur misereri Deus. secunda per punitionem, vbi etsi fides desit, pœna satisfacit, & releuat. Potest ergo aliquis releuari ab aliquo peccato, manente peccato infidelitatis.

¶Præterea, Eorum quę non necesse est esse simul, vnū potest auferri sine alio. Sed peccata (vt in Secunda parte habitum est) non sunt cōnexa, & ita vnum eorum potest esse sine alio. Ergo etiam vnum eorū potest remitti sine alio per pœnitentiam.

¶Præterea, Peccata sunt debita quæ nobis relaxari petimus, cùm dicimus in oratione Dominica, Dimitte nobis debita nostra, &c. Sed homo quādoq; dimittit vnum debitum sine alio. Ergo etiam Deus per pœnitentiam dimittit vnū peccatum sine alio.

¶Præterea, Per dilectionem Dei relaxantur hominibus peccata: secūdum illud Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserās. Sed nihil prohibet, quin Deus diligat hominem quātum ad vnum, & sit ei offensus quātum ad aliud. sicut peccatorem diligit quātum ad naturā: odit autem quātum ad culpam. Ergo videtur possibile quòd Deus per pœnitentiam remittat vnum peccatum sine alio.

¶SED CONTRA est quod Auguſt. dicit in lib. de pœnitentia. Sunt plures quos pœnitet peccasse, sed nō omnino, reseruantes sibi quædam, in quibus delectentur: nō animaduertentes Dominum simul mutum & surdum à dæmonio liberasse, per hoc docens non nunquam nisi de omnibus sanari.

CONCLVSIO.

¶Impossibile est per virtutem pœnitentiæ peccatum vnum remitti, quin omnia remittantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd impossibile est per pœnitētiam vnum peccatum sine alio remitti. Primò quidem, quia peccatū remittitur inquātum tollitur Dei offensa per gratiam. Vnde in Secunda parte habitum est, ꝙ nullum peccatum potest remitti sine gratia. Omne autem peccatū mortale cōtrariatur gratiæ, & excludit eam. Vnde impossibile est ꝙ vnū peccatum sine alio remittatur. Secundò, quia (sicut ostensum est) peccatum mortale nō potest sine vera pœnitētia remitti: ad quā pertinet deserere peccatum, inquantū est contra Deum. Quod quidem est cōmune omnibus peccatis mortalibus. Vbi autē est eadem ratio, & idem effectus. Vnde nō potest esse verè pœnitēs, qui de vno peccato pœnitet, & nō de alio. Si enim displiceret ei illud peccatū, quia est cōtra Deum super omnia dilectum (qđ requiritur ad rationem veræ pœnitētiæ) sequeretur ꝙ de omnibus peccatis pœniteret. Vnde sequitur, quòd impossibile sit vnū peccatum per pœnitentiam remitti sine alio. Tertiò, quia hoc esset contra perfectionem misericordię Dei, cuius perfecta sunt opera, vt dicitur Deuter. 32. vnde cuius misereatur, totaliter misereatur. Et hoc est quod Auguſt. dicit in lib. de pœnitētia, Quædam impietas infidelitatis est, ab illo, qui iustus & iustitia est, dimidiam sperare veniam.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ illud verbū Gregor. nō est intelligēdum quātum ad remissionē culpæ, sed quantum ad cessationē ab actu: quia interdum ille qui plura peccata cōsueuit cōmittere, deserit vnum, nō tamē aliud. Quod quidē fit auxilio diuino, quod tū non pertingit vsq; ad remissionē culpæ.

¶Ad secundum dicendum, ꝙ in verbo illo Ambr. Fides non potest accipi, qua creditur in Christū: quia vt Auguſt. dicit super illud Ioan. 15. Si nō venissem, & locutus eis nō fuissem, peccatū non haberent, scilicet infidelitatis. Hoc enim est peccatum, quo tenētur cuncta peccata. Sed accipitur fides pro conscientia: quia interdum per pœnas, quas quis patienter sustinet, consequitur remissionem peccati, cuius conscientiam non habet.

¶Ad tertium dicendum, quòd peccata quāuis nō sint connexa, quantum ad conuersionem ad bonum cōmutabile: sunt tamen connexa quātum ad auersionem à bono incommutabili: in qua conueniunt omnia peccata mortalia. Et ex hac parte habent rationem offensæ, quam oportet per pœnitentiam tolli.

¶Ad quartum dicendum, ꝙ debitum exterioris rei (puta pecuniæ) nō cōtrariatur amicitiæ, ex qua debitum remittitur: & ideo potest vnum dimitti sine alio. Sed debitum culpæ contrariatur amicitiæ. & ideo vna culpa vel offensa non remittitur sine altera. ridiculum enim videretur, quòd etiam ab homine aliquis veniam peteret de vna offensa, & non de alia.

¶Ad quintum dicendum, ꝙ dilectio qua Deus diligit hominis naturam, nō ordinatur ad bonū gloriæ, à quo impeditur homo per quodlibet peccatum mortale. Sed dilectio gratiæ, per quam fit remissio peccati mortalis, ordinat hominem ad vitam æternam: secundum illud Rom. 6. Gratia Dei, vita æterna. Vnde non est similis ratio.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm remissa culpa per pœnitentiam, remaneat reatus pœnæ.

AD QVARTVM proceditur. Videtur quòd remissa culpa per pœnitētiam, nō remaneat reatus pœnæ. Remota enim causa, remouetur effectus. Sed culpa est causa reatus pœnæ: ideo enim est aliquis dignus pœna, quia culpam commisit. Ergo remissa culpa, non potest remanere reatus pœnæ.

¶Præterea, Sicut Apostolus dicit Rom. 5. Donū Christi est efficacius quàm peccatum. Sed peccando homo simul incurrit culpam & pœnæ reatum. Ergo multò magis per donum gratiæ, si- mul remittitur culpa, & tollitur pœna reatus.

¶Præterea, Remissio peccatorum fit in pœnitētia per virtutem passionis: secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem, per fidem in sanguine ipsius, propter remissionē præcedentium delictorum. Sed passio Christi est sufficienter satisfactoria pro omnibus peccatis, vt suprà habitū est. Non ergo post remissionem culpæ, remanet aliquis reatus pœnæ.

¶SED CONTRA est quod 2. Reg. 12. dicitur, ꝙ cūi Dauid pœnitēs dixisset ad Nathan, Peccaui Domino, dixit Nathan ad illum, Dominus quoq; transtulit peccatum tuum, non morieris: veruntamen filius qui natus est tibi, morte morietur. Quod fuit in pœnam præcedentis peccati: vt ibidem dicitur. Ergo remissa culpa, remanet reatus alicuius pœnæ.

CONCLVSIO.

¶Per virtutem pœnitentiæ quæcunque homini remittitur pœna æterna & remissa culpa, nō tamen tota remittitur temporalis pœna, nisi gratia cooperātis plenum in se homo susceperit effectum.

¶RESPONDEO dicendum, ꝙ (sicut in Secunda parte habitum est) in peccato mortali sunt duo: scilicet auersio ab incommutabili bono, & cōuersio ad commutabile bonum inordinata. Ex parte ergo auersionis ab incommutabili bono, consequitur peccatum mortale reatus pœnæ æternæ: vt qui contra æternum

¶Super Quæstionis octuagesimæ sextæ Articulum quartum.

¶Num culpæ remissio sit effectus pœnitentiæ secundum quòd virtuosa est.

Quæstio. IN artic. 6. eiusdē q. pro quātò remissio culpæ ponitur effectus pœnitentiæ secūdum ꝙ est virtuosa, id est virtutis seu virtuosus actus, dubium occurrit: quoniā hoc videtur repugnare antedictis ab auctore. Nam si remissio culpæ est effectus pœnitentiæ, vt est actus virtuosus, oportet ꝙ sit effectus non solius gratiæ, sed gratiæ & liberi arbi. quoniā actus huiusmodi virtuosus liberi arbitrij actus est. Oppositum autē dixit Autor in hac eadē q. arti. 4. ad secundū, dicendo de remissione culpæ & de plena absolutione quòd vtrumque est à gratia sola, sed primū à gratia sola, secūdum ex gratia & libe. arbitrio, si enim est à sola gratia, vt distinguitur cōtra liberū arbitrium, sequitur quòd nō sit à gratia & à liberi arbitrij actu virtuoso.

¶Ad hoc dicitur, ꝙ quidā alij forte forsitan dicunt, quòd in proposito concursum libe. arbitrij actiuè vel purè passiuè, actus libe. arbitrij in iustificatione impij concurrēre, siue in Deum, siue in peccatum, sunt verè actus non solūm liberi arbitrij sed à libero arbitrio. sustinet enim omnia dispōnēs diuina Sapientia (quæ tenuit me sine me, non passiuè, quoniā creatio in me terminata est, sed sine me cooperante nō saluat me sine me cooperante) mouet per gratiam suam liberū arbitrium ad obsequēdum gratiæ per hoc ꝙ vtitur illa secundū illā operando. Et propterea adiuuat libe arbitrij tam respectu Dei, quàm respectu peccati in iustificatione impij inuēti sunt effectus gratiæ operantis, & non ponunt in numerum cū ipsa gratia operante, & propterea dictio exclusiua addita gratiæ non excludit huiusmodi actus liberi arbitrij, vtpote suos effectus; quum enim dicitur, Sola causa facit hoc, nō excluditur quin faciat illud mediante aliquo suo effectu. Et hunc esse sensum Autoris, apparet in calce huius arti. vbi dicitur, ꝙ actus pœnitētię virtuosus habet ꝙ sine eo non posset fieri remissio culpę, quamuis est inseparabilis effectus gratiæ. Nec obstant allegata in oppositū quoniam ibi loquitur de gratia, vt distinguitur cōtra liberū arbitrium absolutè, & nō contra liberum arbit. vt est effectus ipsius gratiæ. Vnde opposito modo videntur se habere actus liberi arbitrij & gratia. penes operandum & cooperandum: in gratia operante liberum arbitrium se habet vt cooperans, in gratia verò cooperante liberum arbitrij se habet quasi vt operans: & propterea connumeratur gratiæ.

Suprà, ar. 4. ad 3. & 4. dist. 14. q. 2. art. 1. que. 3. Et 1. co. 11. let. 7. co. 1. fin.

AD QVINTVM proceditur. Videtur quòd remissa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati. Dicit enim Auguſt. in lib. de Pœnitētia: Nunquam Dominus aliquem sanauit, quē omnino non liberauit: totum enim hominem sanauit in sabbato: quia & corpus ab infirmitate, & animā ab omni contagione. Sed reliquiæ peccati pertinent ad infirmitatem peccati. Ergo nō videtur possibile quòd remissa culpa, remaneant reliquiæ peccati.

¶Præterea, Secundum Dion. 4. c. de Di. no. bonum est efficacius quàm malum: quia malum nō agit nisi virtute boni. Sed homo peccando, simul totam infectionē peccati incurrit. Ergo multò magis pœnitendo liberatur etiam ab omnibus peccati reliquijs.

¶Præterea, Opus Dei efficacius est quā opus hominis. Sed per exercitium humanorū operum ad bonū, tolluntur reliquiæ peccati contrarij. Ergo multò magis tolluntur per remissionem culpæ, quæ est opus Dei.

¶SED CONTRA est quod Mar. 8. legitur, ꝙ cæcus illuminatus à Domino, primò restitutus est ad imperfectum visum (vnde ait, Video homines velut arbores ambulantes) deinde restitutus est perfectè, ita vt videret clarè omnia. Illuminatio autem cæci, significat liberationem peccatoris.* Post primā ergo remissionem culpæ, qua peccator restituitur ad visum spiritualē, adhuc remanent in eo aliquæ reliquiæ peccati præteriti.

** Aliàs post pœnitentiā: nitēti, ergo, &.*

CONCLVSIO.

¶Non inconuenit remissa culpa mortali, remanere in anima ex parte conuersionis aliquas peccatorum reliquias, quæ ex præcedentibus actibus causatæ fuerunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd peccatum mortale ex parte conuersionis inordinatæ ad bonum commutabile, quādam dispositionem causat in anima, vel etiam habitum, si actus frequenter iteretur. Sicut autem dictum est, culpa peccati mortalis remittitur, inquātum tollitur per gratiam auersio mentis à Deo. Sublato autem eo quod est ex parte auersionis, nihilominus remanere potest id quod est ex parte conuersionis inordinatæ, cùm hanc contingat esse sine illa, sicut prius dictum est. Et ideo nihil prohibet quin remissa culpa, remaneant dispositiones ex præcedentibus actibus causatæ: quæ dicuntur peccati reliquiæ. Remanent tamen debilitatæ & diminutæ:* ita quòd homini non dominētur. Et hoc magis per modum dispositionum, quàm per modum habituum: sicut etiam remanet fomes post baptismum.

** Aliàs ita q. ho mini nō dominē- tur ma- xi p mo dum di- spositio- nis, &c.*

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, ꝙ Deus totum hominem perfectè curat. Sed quādoq; subitò: sicut socrū Petri statim restituit perfectæ sanitati, ita vt surgens ministraret illis, vt legitur Luc. 4. Quādoq; autem successiuè: sicut dictum est de cæco illuminato. Mar. 8. Et ita etiam spiritualiter quandoque tanta commotione conuertit cor hominis, vt subitò perfectè cōsequatur sanitatem spiritualem, non solùm remissa culpa, sed sublatis omnibus peccati reliquijs, vt patet de Magdalena, Luc. 7. Quandoque autem prius remittit culpam per gratiam operantem, & postea per gratiam cooperantem successiuè tollit peccati reliquias.

¶Ad secundum dicendum, ꝙ peccatum etiam quandoq; statim inducit debilem dispositionē: vtpote per vnum actum causatā. Quandoq; autem fortiorem, causatam per multos actus.

¶Ad tertium dicendum, quòd vno actu humano non tolluntur omnes reliquię peccati: quia vt dicitur in Prædicamētis, prauus ad meliores exercitationes deductus, ad modicum aliquid proficiet, vt melior sit. Multiplicato autem exercitio, ad hoc peruenit, vt sit bonus virtute acquisita. Hoc autem multò efficacius facit diuina gratia siue vno, siue pluribus actibus.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm remissio culpæ sit effectus pœnitentiæ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd remissio culpæ non sit effectus pœnitentiæ, secundum quòd est virtus. Dicitur enim pœnitentia virtus, secūdum quòd est principium humani actus. Sed humanus actus non operatur ad remissionem culpæ, qui est effectus gratiæ operantis. Ergo remissio culpæ non est effectus pœnitentiæ, secundum quòd est virtus.

4. dist. 14. q. 2. artic. 1. quæst. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæseptimæ Articulum primum.

¶ Num ad remissionem mortalis peccati necessarium sit vt homo singula actualiter detestetur.

Quæstio. IN primo artic. q. 87. Exigitur ad remissionem peccati mortalis, vt homo actualiter singula mortalia detestetur. Vi detur enim hoc falsum: tum quia detestatio vniuersalis sufficit ad gratiã alioquin nõ posset homo peccator subitò ingemiscendo, cõsequi gratiam: quum nõ possit homo tã subitò rememorari singula peccata. Tum quia detestari singula mortalia, aut intelligitur singulariter, aut in vniuersali, sed singulariter nõ potest intelligi: quum ridiculũ videatur etiam in cõfessione de singulis sigillatim confiteri. Si autem intelligitur vniuersaliter, sequitur q. nõ erit opus rememorari singula.

¶ Num virtualis displicentia sufficiat quãtum ad oblita tantum.

Quæstio. ¶ Alterum dubium est circa illud, scilicet virtualis displicentia nõ sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quãtum ab oblita. Videtur enim hoc esse falsum: quoniam ex Dominí sententia, dimissa sunt peccatrici peccata multa, quoniam dilexit multũ. constat enim quòd dilectio non est nisi virtualis displicentia.

¶ Ad horum euidentiam duplici vtẽdum est distinctione. prima de remissione peccatorũ dupliciter: hoc est plena vel quo ad culpam tantum, & regulariter vel ex speciali gratia. Secunda est de displicentia peccati formali vel virtuali, & formali, generali, vel vniuersali. Vocatur autem displicentia formalis quæ formaliter est displicentia: quæ potest dupliciter contingere, scilicet vt sit vniuersalis, cõprehẽdens, scilicet omnia peccata cõmissa cum vera voluntate ab omnibus & in singulis abstinendi. Et hoc potest esse in momento: & est cõtrito sufficiẽs ad remissionem infinitorum peccatorũ mortalium: quia sufficit ad gratiam habendã quantũ est ex parte hominis: iuxta illud Ezech. In quacunq; hora ingemuerit peccator, &c. & talis displicentia videtur fuisse in Latrone: & crebrò accidere creditur his qui verè cõuertũtur ad Deum post multa crimina. Alio autẽ modo contingit displicentia formalis, quum homini displiceat se peccasse: ita q. & omnia & singula sua peccata in generali sibi displicent, & vellet in ea amplius non incidere: nõ tamen peruenit ad hoc quòd verè vult seu proponit amplius non incidere, & hoc nõ sufficit ad remissionem peccati mortalis. Virtualis autẽ displicentia vocatur, quæ nõ est formaliter displicentia, sed est formaliter alius actus (puta dilectio Dei, vt ex eo nata sit sequi displicentia peccati: ita quòd si nunc occurreret memoria peccati, & ex vi illius actus sequeretur formalis displicentia peccati. Et sic omnis actus dilectionis Dei ex charitate procedens, potest dici virtualiter displicentia peccati mortalis.

¶ His præhabitis ad primum dubium dicitur, quòd verba Autoris vera sunt de peccati mortalis remissione plena & regulari: quoniam regulariter non fit remissio peccati mortalis quo ad culpam & omnẽ pœnam, nisi homo quãtum in se est, detestetur singula mortalia: sicut in singulis plus sibi indulsit, quàm debuit.

¶ Quum autem quæritur, an de singulis sigillatim, &c. respondetur quòd hoc potest dupliciter intelligi. Vel quòd cuilibet peccato sigillatim debeatur sita propria detestatio puta q. quot fuerunt peccata, tot oporteat esse detestationes & satisfactiones. Et hoc est ridiculum asserere, quum nec etiam conhtendo oporteat tot esse actus in cõfitendo, quot sunt peccata: cõtingit enim vnico actu confiteri mille fornicationes. Vel q. quodlibet peccatũ terminet detestationem seu satisfactionẽ. Et hic est sensus literæ: ita q. sicut in confessione dum peccatoꝛ dicit, Peccaui millies in fornicatione, iste vnicus confessionis actus terminatur actualiter ad singulas illas fornicationum: ita quo ad actus interiores dum peccatori displicent mille fornicationes, actualiter detestatur singulas illo vno & eodem actu. Et ad hoc fert inquisitio diligens ad rememorandum, cuius littera meminit nam oblita seu non occurrentia peccata in seipsis, sicut actualiter non adsunt: ante mẽtem peccatoris, ita nec actualiter terminant detestationem seu displicentiam. & hæc non actualis terminatio supplebitur quo ad plenam remissionem ex vniuersali displicentia, neque virtualiter includeret satisfactionem quæ deberur. huiusmodi non occurrentibus.

¶ Ad secundum dubium dicitur, q. Autor loquitur de plena remissione & regulariter: quoniam plena remissio regulariter exigit contritionem & confessionem singulorũ. vbi oportet adesse displicentiam formalem. & nõ solum virtualem. Magdalenæ autem displicentiam formalem licet non legamus, sed virtualem tãtum in actu dilectionis, & fidei: lacrymæ tamen formali displicentię attestantur. In cuius signũ, quum post resurrectionem Lazari pedes Domini iterũ vngeret, & capillis tergeret, lacrymæ non affuerũt, quia iam peccatrix nõ erat. Dominus autem originalem seu principalem actum qui est causa displicentiæ formalis pro causa remissionis adducens, non excludit proximum actum displicentiæ formalis: quãuis si ex speciali dono Dei sola displicentia virtualis assistat, sufficienter saluatur contritus pœnitentiæ implicitè & virtualiter.

¶ In responsione ad secundum, aduerte idẽ esse iudicium de dormiente nec peccato pro Christo vel habitualiter gratificato, quod intelligo secundum meritũ secundum causam. Nam si quis ipsi dormirem cõmendasset, & postea dicendi mane redderem, dicium officiosum, & interim dormiẽs occideretur pro Christo: credidissem ego ex diuina largitate etiam illius peccati plenissimam remissionem per martyrium consequi quãuis per baptismum illius remissionem non consequerer propter voluntatem actualiter actualitate virtuali peccato inhærentem.

¶ Num veniale peccatum opponatur feruori charitatis.

¶ In responsione ad tertium circa materiam argumenti, scilicet peccatum veniale opponi feruori charitatis. Durandus in 2. sent. distin. 16. q. 1 artic. 2. occurrit dicens hoc esse falsum. Tum quia nec formaliter nec consequitiuè opponitur feruori charitatis. Et q. nõ formaliter, probat, quia nec mortale peccatum opponitur formaliter charitati: quoniam consistit vtrunque in deordinatione actus, cui formaliter opponitur

¶ Præterea, Quædam aliæ virtutes sunt excellentiores pœnitentia. Sed remissio culpę non dicitur effectus alicuius alterius virtutis. Ergo etiam non est effectus pœnitentiæ secundum quòd est virtus.

¶ Præterea, Remissio culpæ non est nisi ex virtute passionis Christi, secundum illud Hebr. 9. Sine sanguinis effusione non fit remissio. Sed pœnitẽtia, inquantum est sacramentũ, operatur in virtute passionis Christi, sicut & cætera sacramenta, vt ex supradictis patet. Ergo remissio culpæ nõ est effectus pœnitentię inquantum est virtus, sed inquantum est sacramentum.

¶ SED CONTRA, Illud est proprie causa alicuius, sine quo esse non potest: omnis enim effectus dependet à sua causa. Sed remissio culpæ potest esse à Deo sine pœnitentiæ sacramento, nõ autem sine pœnitentia secũdum quòd est virtus: vt suprà dictum est, vnde & ante sacramenta nouæ legis pœnitentibus Deus peccata remittebat. Ergo remissio culpæ est præcipuè effectus pœnitentię secundum quòd est virtus.

CONCLVSIO.

¶ Culparum remissio effectus est pœnitentiæ secũdum quòd virtus est, principalius tamen vt sacramentum est.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd pœnitentia est virtus, secundum q. est principium quorundam actuum humanorum. Actus autẽ humani, qui sunt ex parte peccatoris, materialiter se habent in sacramento pœnitentiæ. Omne autem sacramentum producit effectum suum non solùm virtute formæ, sed etiã virtute materiæ: ex vtroque enim est vnum sacramentum, vt suprà habitum est. Vnde sicut remissio culpæ fit in baptismo, non solùm virtute formæ, sed etiam virtute materiæ, scilicet aquæ: principalius tamẽ virtute formæ, ex qua & ipsa aqua virtutem recipit: ita etiam & remissio culpæ est effectus pœnitẽtiæ, principalius quidem ex virtute clauium, quas habẽt ministri, ex quorum parte accipitur id quod est formale in hoc sacramento (vt suprà dictum est) secundariò autem ex vi actuum pœnitentis, pertinentium ad virtutem pœnitentiæ: tamen prout hi actus aliqualiter ordinantur ad claues Ecclesiæ. Et sic patet, quòd remissio culpæ est effectus pœnitentiæ, secundum quòd est virtus, principalius tamen, secundum quòd est sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd effectus gratiæ operantis est iustificatio impij: vt in Secunda parte dictum est. In qua, vt ibidem dictum est, non solùm est gratiæ infusio & remissio culpæ, sed etiam motus liberi arbitrij in Deum, qui est actus fidei formatæ, & motus liberi arbitrij in peccatum, qui est actus pœnitentiæ. Hi tamen actus humani sunt ibi, vt effectus gratiæ operantis, simul producti cum remissione culpæ. Vnde remissio culpæ non fit sine actu pœnitentiæ virtutis, licet sit effectus gratiæ operantis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in iustificatione impij non solùm est actus pœnitentiæ, sed etiam actus fidei: vt dictum est. Et ideo remissio culpę non ponitur effectus solùm pœnitentiæ virtutis: sed principalius fidei & charitatis.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd ad passionem Christi ordinatur actus pœnitentiæ virtutis, & per fidem, & per ordinem ad claues Ecclesiæ. Et ideo vtroque modo causat remissionem culpæ virtute passionis Christi.

¶ Ad id autem quod in contrarium obijcitur, dicendum est, quòd actus pœnitentiæ virtutis habet, quòd sine eo non possit fieri remissio culpæ, inquantum est inseparabilis effectus gratiæ, per quam principaliter culpa remittitur, quæ etiam operatur in omnibus sacramentis. Et ideo per hoc non potest concludi nisi quòd gratia est principalior causa remissionis culpæ, quàm pœnitentiæ sacramentum. Sciendum tamen, q. etiam in veteri lege, & in lege naturæ, erat aliqualiter sacramentum pœnitentiæ: vt suprà dictum est.

QVAESTIO OCTVAGESIMA SEPTIMA de Remissione venialium peccatorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de remissione venialium peccatorum.

¶ Et circa hoc quæritur quatuor.

¶ Primò, vtrùm sine pœnitentia peccatum veniale possit dimitti.

¶ Secundò, vtrùm possit dimitti sine gratiæ infusione.

¶ Tertiò, vtrùm peccata venialia remittãtur per aspersionem aquæ benedictæ, & tonsionem pectoris, & orationem Dominicam, & alia huiusmodi.

¶ Quartò, vtrùm veniale peccatum possit remitti sine mortali.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm peccatum veniale possit remitti sine pœnitentia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd veniale peccatum possit remitti sine pœnitentia. Pertinet enim (vt suprà dictũ est) ad rationem veræ pœnitentiæ, q. non solum homo doleat de peccato præterito, sed etiam proponat cauere de futuro. Sed sine tali proposito peccata venialia dimittuntur, cùm certum sit, q. homo sine peccatis venialibus præsentem vitam ducere non potest. Ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia.

¶ Præterea, Pœnitentia non est sine actuali displicentia peccatorũ. Sed peccata venialia possunt dimitti sine displicentia eorum: sicut patet in eo qui dormiens occideretur propter Christum. Statim enim euolaret, quod non contingit manentibus peccatis venialibus. Ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia.

¶ Præterea, Peccata venialia opponuntur feruori charitatis: vt in Secunda parte dictum est. Sed vnum oppositorum tollitur per aliud. Ergo per feruorem charitatis, quem contingit esse sine actuali displicentia peccati venialis, fit remissio peccatorum venialium.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib. de pœnitẽtia, quòd est quædam pœnitentia, quę quotidie agitur in Ecclesia pro peccatis venialibus. Quæ frustra esset, si sine pœnitentia peccata venialia possent dimitti. Videtur ergo quòd peccata venialia non possint sine pœnitentia dimitti.

CONCLVSIO.

¶ Non potest venialium peccatorum aliquod absq; pœnitentiæ virtute remitti, etsi non tantum à Deo separet quantum mortale.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd remissio culpæ (sicut dictum est) fit per cõiunctionẽ hominis ad Deum, à quo aliqualiter separat culpa. Sed hæc separatio perfectè quidem fit per peccatum mortale, imperfectè autẽ per peccatum veniale. Nam per peccatum mortale mẽs omnino à Deo auertitur, vtpote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis ne prompte in Deum feratur. Et ideo vtrunque peccatum per pœnitentiam quidem emittitur, quia per vtrũque deordinatur voluntas hominis per immoderatam conuersionem ad bonum creatum. Sicut enim peccatum mortale remitti non potest quandiu voluntas peccato adhæret, ita etiam nec peccatum veniale: quia manente causa manet effectus. Exigitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior pœnitentia: vt scilicet homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur quantum in ipso est: vt scilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, vt singula detestetur. Sed hoc non requiritur ad remissionem venialium peccatorum. Non tamen sufficit habitualis displicentia, quæ habetur per habitum charitatis vel pœnitentiæ virtutis: quia sic charitas non compateretur peccatum veniale, quod patet esse falsum. Vnde sequitur quòd requiratur quædam virtualis displicentia: puta cùm aliquis hoc modo fertur secundum affectum in Deum & res diuinas, vt quicquid sibi occurreret quod eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, & doleret se commisisse etiam si actu de illo non cogitaret. Quod tamen non sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quantum ad peccata oblita post diligentem inquisitionem.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd homo in gratia constitutus potest vitare omnia peccata mortalia & singula: potest etiam vitare singula peccata venialia, sed non omnia: vt patet ex his quæ in Secunda parte dicta sunt. Et ideo pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quòd homo proponat abstinere ab omnibus & singulis peccatis mortalibus: sed ad pœnitentiam peccatorum venialium requiritur, quòd homo proponat abstinere à singulis, non tamen ab omnibus: quia hoc infirmitas huius vitæ non patitur. Debet tamẽ habere propositum se præparandi ad peccata venialia minuenda, alioquin esset ei periculum deficiendi, cùm defereret appetitum proficiendi, seu tollendi impedimenta spiritualis profectus, quæ sunt peccata venialia.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd passio pro Christo suscepta (sicut suprà dictum est) obtinet vim baptismi. Et ideo purgat ab omni culpa & veniali & mortali, nisi actualiter voluntatem peccato inuenerit inhærentem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd feruor charitatis virtualiter implicat displicẽtiam venialium peccatorum, vt suprà dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm ad remissionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infusio.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ad remissionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infusio. Effectus enim non est sine propria causa. Sed propria causa remissionis peccatorum est gratia: non enim ex meritis propriis peccata hominis remittuntur. vnde dicitur Ephe. 2. Deus qui diues est in misericordia propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, cùm essemus mortui peccatis, cõuiuificauit nos in Christo, cuius gratia saluati estis. Ergo peccata venialia non remittuntur sine gratiæ infusione.

¶ Præterea, Peccata venialia non remittuntur sine pœnitentia. Sed in pœnitentia infunditur gratia, sicut & in alijs sacramentis nouæ legis. Ergo peccata venialia non remittuntur sine gratiæ infusione.

¶ Præterea, Peccatum veniale maculam quandam animæ infert. Sed macula non aufertur nisi per gratiam, quæ est spiritualis animæ decor. Ergo videtur quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibus, nisi gratia augetur.

¶ Ex parte autem effectus considerandum primò remissio culpæ, & secundariò remissio pœnæ. Et culpa quidē remittitur secundum Autorē in tertio ad tertium, tum virtute alicuius satisfactionis, tum virtute charitatis, cuius actus excitatur. Quod sic intelligo. per satisfactionē enim aliquā intelligo aliquem illorū actuū quos pœnitētię virtus Deo reddit pro recompensatione peccati quo ad culpam: puta displicētiam seu dolorem, confessionem, interiorem, vel sublectionē, vel aliquid huiusmodi. nō enim tam exacta requiritur pœnitentia in remissione culpæ venialis, qualis de remissione mortalium superius dictū est. Pœnæ verò remissio iuxta quantitatem feruoris in subiecta eadem quantificatur ab Autore, & beneitā tamen vt per feruorem intelligas non solum feruorem actus elicti à charitate, sed etiam actus imperati ab eadem puta displicentiæ seu detestationis peccati: iuxta feruorem siquidem alterius eorum quicunque sit ille, plus vel minus remittitur pœna venialium.

¶ Ad obiectionem in oppositum, dicitur quòd ex littera non sequitur sic quòd obiiciendo fuerit: sed tolummodo quòd detestatio peccati & actus charitatis intercuenientes infusione gratiæ delent venialia. Constat autē quòd detestatio quæ assequitur infusionem gratiæ, non est qualiscunque detestatio sed talis & tanta vt diuinæ mereatur præsentiam gratiæ. Et similiter actus charitatis seu fidei formatæ in Deum, non est quicunque charitatis actus, sed ex tali actu tanto conatu prouenient, vt diuinæ adsit infusio gratię: in huiusmodi enim detestatione peccati & motu in Deum, interuenit (alterum virtualiter detestatio & venialium grauiorum, quæ disponitur ad mortalia, & venialium, quæ impedierūt accessum ad hanc mutationem dextræ Excelsi. Et communiter interuenire etiam videtur dolor de offensa Dei in communi, in quo claudituir detestatio venialium in genere. tarò enim vel nūquā accidere

Annot. Suprà, q.65.ar. 1. ad 6. & 8. & 3.ad 3 et 4.di.16. q.2. art. 2.q.4.et di.17.q. 3.arti.3. q.3. & di.21. q. 2.art. 1. & 2. & 7.ar.12.

videtur accedentibus ad sacramenta, vt doleant præcisè de mortali peccato: communiter enim dolor occurrit.

¶ super Quæstionis octuagesimæ septimæ Articuli quartum.

IN articu. 4. in corpore, aduertę rationem mouentem Autorem nō se tenere ex parte pœnæ, sed ex parte culpæ: quia scilicet nulla culpa à Deo remittitur nisi per virtutem gratiæ, quod si Duran. aduertere voluisset, aut soluisset hanc rationem, aut cessasset ab obiicendo. Ipse enim in 4. senten. distin. 16. quæstio. 1. articu. 2. contra hāc doctrinam obiecit tripliciter.

cata venialia non dimittantur sine gratiæ infusione.

¶ SED CONTRA est, quòd peccatum veniale adueniens, non tollit gratiam, neque etiam diminuit eam: vt in Secunda parte habitum est. Ergo pari ratione ad hoc quòd peccatum veniale remittatur, non requiritur nouæ gratiæ infusio.

CONCLVSIO.

¶ Cùm per peccatum veniale magis remittatur charitatis feruor quàm tollatur, non necessario requiritur ad hoc vt tollatur pœnitentia, quanquam gratiæ & charitatis infusionem omnium venialium in quocunque adulto consequatur remissio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnumquodque tollitur per suum oppositum. Peccatum autem veniale non contrariatur habituali gratiæ vel charitati: sed retardat actum eius, inquantum nimis inhæret homo bono creato, licet non contra Deum: vt in Secunda parte habitum est. Et ideo ad hoc quòd peccatū veniale tollatur, non requiritur quòd infundatur aliqua habitualis gratia: sed sufficit aliquis motus gratiæ vel charitatis ad eius remissionem. Quia tamen in habentibus vsum liberi arbitrij, in quibus solis possunt esse venialia peccata, non contingit esse infusionem gratiæ sine actuali motu liberi arbitrij in Deū & in peccatum, ideo quandocunque de nouo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam remissio peccatorum venialiū est effectus gratiæ, per actum scilicet quem de nouo elicit: non autem per aliquid habituale de nouo animæ infusum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum veniale nunquam remittitur sine aliquali actu pœnitentiæ virtutis, explicito scilicet vel implicito: vt suprà dictum est. Potest tamen remitti peccatum veniale sine pœnitentiæ sacramento, quod in absolutione sacerdotis formaliter perficitur: vt suprà dictum est. Et ideo non sequitur quòd ad remissionē venialis peccati requiratur gratiæ infusio: quæ licet sit in quolibet sacramēto, non tamen est in quolibet actu virtutis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in corpore contingit esse maculam dupliciter: vno modo per priuationem eius, quod requiritur ad decorem, puta debiti coloris aut debitæ proportionis membrorum, alio modo per superinductionem alicuius impedientis decorem: puta luti aut pulueris. Ita etiam animæ inducitur macula vno modo per priuationem decoris gratiæ per peccatū mortale: alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale: & hoc fit per peccatum veniale. Et ideo ad tollendam maculam peccati mortalis requiritur infusio gratiæ: sed ad tollendam maculam venialis peccati, requiritur aliquis actus procedens ex gratia, per quam remoueatur inordinata adhæsio ad rem temporalem.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm venialia peccata remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, & c. huiusmodi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd venialia peccata non remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, & Episcopalem benedictionē, & alia huiusmodi,

Peccata enim venialia non remittuntur sine pœnitentia, vt dictum est. Sed pœnitentia per se sufficit ad remissionem venialium peccatorum. Ergo ista nihil operantur ad huiusmodi remissionem.

¶ Præterea, Quodlibet istorum eandem relationem habet ad vnum peccatū veniale, & ad omnia. Si ergo per aliquod istorū remittitur aliquod peccatum veniale, sequitur quòd pari ratione remittantur omnia. Et ita per vnam tunsionem pectoris, vel per vnam aspersionem aquæ benedictæ, redderetur homo immunis ab omnibus peccatis venialibus, quod videtur inconueniens.

¶ Præterea, Peccata venialia inducunt reatū alicuius pœnæ, licet temporalis: dicitur enim 1. Cor. 3. de eo qui superædificat lignum, fœnū, & stipulam, q̄ saluus erit, sic tamen quasi per ignē. Sed huiusmodi, per quæ dicitur peccatū veniale dimitti, vel nullam vel minimam pœnam in se habent. Ergo non sufficiunt ad plenam remissionem venialium peccatorum.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Pœnitē tia, q̄ pro leuibus peccatis pectora nostra tundimus, & dicimus, Dimitte nobis debita nostra. Et ita videtur quòd tunsio pectoris & oratio Dominica causent remissionem venialium peccatorum. Et eadem ratio videtur esse de aliis.

CONCLVSIO.

¶ Quanuis nona gratia infusio ad venialium remissionem minimè necessaria sit, aliquā tamen gratiæ infusionem sequuntur, quibus venialia deleri possunt, vt generalis confessio, pectoris tunsio, & dominica oratio, prout motu quodam detestationis peccati fiunt: hem dictio autem episcopalis, aspersio aquæ benedictæ, & alia huiusmodi eorundem operantur remissionem, & quodam sunt reuerentia in Deum motu.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd (sicut dictum est) ad remissionē venialis peccati non requiritur nouæ gratiæ infusio: sed sufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis detestetur peccatum veniale vel explicite, vel saltem implicitè: dicut cùm aliquis feruenter mouetur in Deum. Et ideo triplici ratione aliqua causant remissionem venialium peccatorū. Vno modo inquantum in eis infunditur gratia: quia per infusionem gratiæ tolluntur venialia peccata, vt suprà dictum est. Et hoc modo per Eucharistiā & extremam vnctionē, & vniuersaliter per omnia sacramenta nouæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Secundò, inquātum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum. Et hoc modo confessio generalis, tunsio pectoris, & oratio Dominica, operantur ad remissionem venialium peccatorum: nam in oratione Dominica petimus, Dimitte nobis debita nostra. Tertio modo, inquantum sunt cum aliquo motu reuerentiæ in Deum, & ad res diuinas. Et hoc modo benedictio episcopalis, aspersio aquæ benedictæ, quælibet sacramentalis vnctio, oratio in Ecclesia dedicata, & si aliqua alia sunt huiusmodi, operantur ad remissionem venialium peccatorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd omnia ista causant remissionem peccatorum venialium, inquantum inclinant animam ad motum pœnitentiæ: qui est detestatio peccatorum vel implicitè, vel explicitè.

¶ Ad secundum dicendum, quòd omnia ista quantum est de se, operātur ad remissionem omnium peccatorum venialium. Potest tamen impediri remissio quātum ad aliqua peccata venialia, quibus mens actualiter inhæret: sicut & per fictionem interdum impeditur effectus baptismi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per prædicta tolluntur quidem peccata venialia quantum ad culpam, tum virtute alicuius satisfactionis: tum etiam virtute charitatis, cuius motus per prædicta excitatur. Non autem per quodlibet prædictorum semper tollitur totus reatus pœnæ: quia sic qui esset omnino immunis à peccato mortali, aspersus aqua benedicta, statim euolaret. Sed reatus pœnæ remittitur per prædicta secundum modum feruoris in Deum, qui per prædicta excitatur, quādoq; magis, quandoque autem minus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm veniale peccatum possit remitti sine mortali.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ veniale peccatum possit remitti sine mortali. Quia sicut per illud Ioan. 8. Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat, dicit quædam glo. quòd omnes

¶ Primò: quia culpa venialis consistit in deordinatione voluntatis, quæ tollitur per debitam displicentiam eius, quod indebitè placuit.

¶ Secundò, quia puer nō baptizatus in originali existens peccato, quando venit ad ætatem, potest primò peccare venialiter, & statim mori. Et nunc proceditur, an puniatur pœna æterna pro peccato veniali, an pœna temporali, &c.

¶ Tertiò, Per opera bona facta extra charitatē potest aliquis secundum omnes mereri de congruo aliquod bonū temporale: ergo expiationem pœnæ temporalis debitæ peccato venialī.

¶ Ad hæc facilè dicitur, quòd culpa peccati venialis non tollit solūmodo restitutione actus voluntarij, sed etiam ordinem ad actualem dilectionem Dei. est enim impedimium feruoris charitatis & ex hac parte habet rationem culusdam offensæ Dei. Et propterea dato quòd sistens in peccato mortali possit reparare rectitudinem venialis peccati (puta quia ex mendace iocosè vel officiosè habituatus est ad veritatem dicendam etiam iocosè & officiosè) non præterea remissionem consequutus est parte culpæ, qua aliquo modo Deum offendit: quoniam nulla offensa sine gratia à Deo dimittetur. Nec displicentia illa quæ in hoc ponitur, sufficit ad remissionem culpæ: quia non est Deo accepta sine gratia: vt in littera dicitur ex Psal. & Apostolo & glos. Beatus vir, cui nō imputauit Dominus peccatum, &c.

¶ Ad secundum dicitur, q̄ si casus accideret, & peccatum illud veniale ęternaliter puniretur per accidēs, hoc est ratione status quo semper maneret culpa, manente autem culpa in æternum, debet etiam pœna esse æterna, vt ipsemet Duran. in eodem lib. approbat.

¶ Ad tertium dicitur, q̄ nihil quid sit de pœna, negandum est q̄ per bona opera facta extra charitatem possit aliquis mereri de congruo remissionem culpæ: & propterea argumentum non militat contra præsentem doctrinam.

¶ super Quæstionis octuagesimæ octauæ Articulum primum.

Annot.

IN art. 2. q. 88. circa illud, homo secundò peccans, ex hoc ipso videtur grauius peccare, quàm prius peccauerat, dubiū occurrit: nam falsum videtur secundò peccatum esse grauius primo, imò totum oppositum: quoniam primū peccatum est causa ab innocentia: secundum autem quidē fœdè fœdi, iuxta illud, Qui sordidus est, sordescat adhuc. Cōstat autem maioris ingratitudinis esse peccare contra beneficium innocentiæ ex quo aggrauatur primum peccatum, quàm contra beneficium expectationis ad pœnitentiā, ex quo aggrauatur secundum peccatum.

Infrà ar. 2. et 3. co. Et 4. di. 22. q. 1. art. 1.

¶ Ad hoc dicitur, q. non est hic seruio comparatiuus peccatorum penes grauitatem, sed continētiæ, quasi virtualis prioris peccati in posteriori non simpliciter, sed secūdum quid: hoc est secundum aliquam certā specialem rationem, puta quia posterius peccatum est contra sustinētem indignum sustineri. Et ideo cum hac doctrina stat quòd primum peccatum fuerit ex propria specie grauius, puta blasphemia Dei, secūdò existente peccato gulæ. & secundum rationem ingratitudinis puta quia primum fuit contra beneficium innocentiæ, secundum autem etiam si leuissimū ex sua specie mortale esset, semper habet hanc aggrauātem circunstantiā ingratitudinis ex priore peccato consurgētem: quod est contra hoc beneficii expectationis indigni ex priore commisso peccato: secundum hanc enim circunstantiam grauius est secundum peccatum, quàm primum. Et hinc Autor ad similem grauitatem secūdum similem circunstantiam procedit in littera. peccatum enim post pœnitentiam (vt in tertio patet ut infra) non oportet esse grauius absolutè peccato dimisso: sed semper est grauius secūdum quid, hoc est secundum hanc circunstantiā qua est contra eum qui remisit priora peccata, tandum hanc enim circunstātiam peccatū post pœnitentiā continere dicitur virtualiter peccata prius dimissa: quia ex illa peccatis consurgit hęc circunstantia aggrauans peccatū post pœnitentiā.

omnes illi erant in peccato mortali: venialia enim eis dimittebantur per cæremonias. Ergo veniale peccatum potest remitti sine mortali.

¶ Præterea, Ad remissionem peccati venialis non requiritur gratiæ infusio, requiritur autem ad remissionē mortalis. Ergò veniale peccatum potest remitti sine mortali.

¶ Præterea, Plus distat peccatum veniale à mortali quàm ab alio veniali. Sed vnū veniale potest dimitti sine alio: vt dictū est. Ergo veniale potest dimitti sine mortali.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Mat. 5. Amen dico tibi, non exies inde. (scilicet ex carcere, in quē intruditur homo pro peccato mortali) donec reddas nouissimum quadrantem. Per quē significatur veniale peccatum. Ergo veniale peccatū non remittitur sine mortali.

CONCLVSIO.

¶ Non potest venialium aliquod absque mortali dimitti, cum nulla dimittatur culpa absque gratia infusione.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) remissio culpæ cuiuscunque nunquam sit nisi per virtutē gratiæ: quia vt Apostolus dicit Rom. 4. Ad gratiam Dei pertinet, quòd Deus alicui non imputet peccatum: quod gloss. ibi exponit de veniali. Ille autem qui est in peccato mortali, caret gratia Dei. Vnde nullum veniale sibi remittitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd venialia ibi dicuntur irregularitates siue immunditiæ, quas contrahebant secundum legem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet ad remissionem peccati venialis non requiratur noua infusio habitualis gratiæ: requiritur tamen aliquis gratiæ actus, qui non potest esse in eo qui subiacet peccato mortali.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd peccatum veniale nō excludit omnem actum gratiæ, per quem possunt omnia peccata venialia dimitti. Sed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratiæ: sine quo nullum peccatum mortale vel veniale remittitur. Et ideo non est similis ratio.

QVAESTIO OCTVAGESIMA OCTAVA, de reditu peccatorum per pœnitentiam dimissorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE cōsiderandum est de reditu peccatorum per pœnitentiam dimissorum.

¶ Et circa hoc quęritur quatuor.

¶ Primò, vtrùm peccata per pœnitentiam dimissa, redeant simpliciter per sequens peccatum.

¶ Secundò, vtrùm aliquo modo per ingratitudinem redeant specialius secundū quædam peccata.

¶ Tertiò, vtrùm peccata redeant in æquali reatu.

¶ Quartò, vtrùm illa ingratitudo, per quam redeunt, sit speciale peccatum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm peccata dimissa redeant per sequens peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd peccata dimissa, redeant per sequēs peccatum. Dicit enim Aug. in lib. de Baptismo, Redire dimissa peccata, vbi fraterna charitas non est, apertissimè Dominus in Euangelio docet in illo seruo, à quo dimissum debitum Dominus petijt, eo quòd ille conseruo suo debitum nollet dimittere. Sed fraterna charitas tollitur per quodlibet peccatum mortale. Ergo per quodlibet sequēs mortale peccatum redeūt peccata prius per pœnitentiam dimissa.

¶ Præterea, Super illud Luc. 11. Reuertar in domum meam vnde exiui, dicit Beda, Timendus est iste versiculus, nec non exponēdus, ne culpa quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes oppri mat. Hoc autem non esset nisi rediret. Ergo culpa per pœnitentiam dimissa redit.

¶ Præterea, Ezechiel. 18. Dominus dicit, Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur. Sed inter alias iustitias quas fecit, etiam præcedens pœnitentia continetur, cùm suprà dictum sit pœnitentiam esse partem iustitiæ. Ergo postquam pœnitens peccat, non imputatur ei præcedēs pœnitentia, per quam consecutus est veniā peccatorum. Redeunt ergo illa peccata.

¶ Præterea, Peccata præterita per gratiam tęguntur, vt patet per Apostolum Rom. 4. inducentem illud Psalmistæ, Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Sed per peccatum mortale sequens, gratia tollitur. Ergo peccata quæ fuerant prius cōmissa, remanent detecta. Et ita videtur quòd redeant.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Rom. 11. Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei. Sed peccata pœnitentis sunt dimissa per donū Dei. Ergo per peccatum sequens nō reddeūt dimissa peccata, quasi Deus de dono remissionis pœniteat.

¶ Præterea, Aug. dicit in lib. responsionum Prosperi, Qui recedit à Christo, & alienatus à gratia, finit hāc vitā: quid nisi in perditionē vadit; sed nō in id, quod dimissum est recedit, nec pro originali peccato dānabitur.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam à parte conuersionis non redeant simpliciter peccata dimissa per peccatum sequens, à parte tamen auersionis redire dicuntur, quo homo per peccatum sequens redit ad priorem statū in quo erat gratia & charitate priuatus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictū est) in peccato mortali sunt duo, scilicet auersio à Deo, & conuersio ad bonum creatum. Quicquid autem est ex parte auersionis in peccato mortali, secundum se consideratū est cōmune omnibus peccatis mortalibus: quia per quodlibet peccatū mortale homo auertitur à Deo. Vnde & per cōsequens macula, quæ est per priuationem gratiæ, & reatus pœnæ æternæ, communia sunt omnibus peccatis mortalibus. Et secundū hoc intelligitur id quod dicitur Iac. 2. Qui offendit in vno, factus est omniū reus. Sed ex parte cōuersionis, peccata mortalia sunt diuersa, & interdum contraria. Vnde manifestum est, quòd ex parte conuersionis, peccatū mortale sequens non facit redire peccata mortalia prius abolita: alioquin sequeretur, quòd homo per peccatū prodigalitatis reduceretur in habitum vel dispositionem auaritiæ prius abolitæ. Et sic contrarium esset causa sui contrarij: quod est impossibile. Sed considerando in peccatis mortalibus id, quod est ex parte auersionis absolutæ, per peccatum mortale sequens redit illud quod fuerat in prioribus peccatis ante dimissionem, inquantum per peccatum mortale sequens homo priuatur gratia, & fit reus pœnæ æternæ, sicut

& prius

Universidad de Deusto
Biblioteca

& prius erat. Verùm quia auersio in peccato mortali, ex conuersione quodammodo causatur, recipiunt ea quæ sunt ex parte auersionis quodammodo diuersitatem per comparationem ad diuersas conuersiones sicut ad diuersas causas: ita quòd sit alia auersio, & alia macula, & alius reatus, prout consurgit ex alio & alio actu peccati mortalis. Et hoc modo in quæstionem venitur, vtrùm macula & reatus pœnæ æternæ secundum quòd causabantur ex actibus peccatorum prius dimissorum, redeant per peccatum mortale sequens. Quibusdam igitur visum est, quòd simpliciter etiam hoc modo redeant. Sed hoc nō potest esse: quia opus Dei per opus hominis irritari non potest. Remissio autem peccatorum priorum, fuit opus diuinæ misericordiæ. Vnde non potest irritari per sequens peccatum hominis, secundum illud Roman. 3. Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit?

Et ideo alij ponentes peccata redire, dixerunt, quòd Deus nō remittit peccata pœnitenti postmodum peccaturo, secundum præscientiam, sed solùm secundum præsentem iustitiam. præscit enim se pro his peccatis eum æternaliter puniturum, & tamen per gratiam facit eum præsentialiter iustum. Sed nec hoc stare potest: quia si causa absolutè ponatur, & effectus ponitur absolutè. Si igitur non absolutè fieret, per gratiam & gratiæ sacramenta peccatorum remissio, sed cum quadam conditione in futurum dependente, sequeretur quòd gratia & gratiæ sacramenta non essent sufficiens causa remissionis peccatorum. Quod est erroneum: vtpote derogans gratiæ Dei. Et ideo nullo modo potest esse, quòd macula & reatus præcedentium peccatorum, redeant secundum quòd ex talibus actibus causabantur. Contingit autem quòd sequens actus peccati, virtualiter continet reatum prioris peccati, inquantum scilicet aliquis homo secundò peccans, ex hoc ipso videtur grauius peccare quàm prius peccauerat: secundum illud Rom. 2. Secundum duritiam tuam, & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, ex hoc scilicet solo quòd contemnitur Dei bonitas, quæ ad pœnitentiam expectat. Multo autem magis contemnitur Dei bonitas si post remissionem prioris peccati, secundò peccatum iteretur: quantò maius est beneficium peccatum remittere, quàm peccatorem sustinere. Sic igitur per peccatum sequens pœnitentiam, redit quodammodo reatus peccatorum prius dimissorum, non inquantum causabatur ex illis peccatis prius dimissis, sed inquantum causabatur ex peccato vltimo perpetrato, quod aggrauatur ex peccatis prioribus. Et hoc non est peccata dimissa redire simpliciter, sed redire secundum quid, inquantum scilicet virtualiter in peccato sequenti continentur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum Augustini videtur esse intelligendum de reditu peccatorum, quantum ad reatum pœnæ æternæ in se consideratum: quia scilicet post pœnitentiam peccans, incurrit reatum pœnæ æternę, sicut & prius. Non tamen omnino propter eandem rationem. Vnde Augustinus in lib. de Responsionibus Prosperi, cùm dixisset, quòd non id quod remissum est recidit, nec pro originali peccato damnatur: subdit, qui tamen ea morte afficitur, quæ ei propter peccata dimissa debebatur: quia scilicet incurrit mortem æternam: quam meruerat per peccata præterita.

¶Ad secundum dicendum, quòd in illis verbis non intendit dicere Beda, quòd culpa prius dimissa hominem opprimat per reditum reatus præteriti: sed per iterationem actus.

¶Ad tertium dicendum, quòd per sequens peccatum, iustitiæ priores obliuioni traduntur, inquantum erant meritoriæ vitæ æternæ: non tamen inquantum erant impeditiuæ peccati. Vnde si aliquis peccet mortaliter, postquam restituit debitum, non efficitur reus, quasi debitum non reddidisset. Et multò minus traditur obliuioni pœnitentia prius acta, quantum ad remissionem culpæ, cùm remissio culpæ magis sit opus Dei, quàm hominis.

¶Ad quartum dicendum, quòd gratia simpliciter tollit maculam & reatum pœnæ æternæ. Tegit autem actus peccati præteritos, ne scilicet propter eos Deus hominem gratia priuet, & reum habeat pœnæ æternæ. Et quod gratia semel fecit, perpetuò manet.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm peccata dimissa, redeant per ingratitudinem quæ specialiter est secundum odium fraternum, apostasiam à fide, contemptum confessionis & dolorem de pœnitentia habita.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur 4. dist. 22. q. 1. art. 1. con. & art. 3. quòd peccata dimissa non redeant per ingratitudinem, quæ specialiter est secundum quatuor genera peccatorum, scilicet secundum odium fraternū, apostasiam à fide, contemptum confessionis, & dolorem de pœnitentia habita (secundum quòd quidam meretrice dixerunt,

Fratres odit, apostata fit, spernítque fateri,
Pœnituisse piget, pristina culpa redit.) Tantò enim est maior ingratitudo, quantò grauius est peccatum, quod qui contra Deum committit post beneficium remissionis peccatorum. Sed quædā alia peccata sunt his grauiora: sicut blasphemia contra Deum, & peccatū in Spiritum sanctum. Ergo videtur quòd peccata dimissa non redeant magis secundum ingratitudinem commissam secundum hæc peccata, quàm secundum alia.

¶Præterea, Rabanus dicit, Nequā seruum tradidit Deus tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitū, quia non solùm peccata quæ post baptismum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, sed & originalia, quæ in baptismo sunt ei dimissa. Sed etiam peccata venialia inter debita computantur, pro quibus dicimus, Dimitte nobis debita nostra. Ergo ipsa etiam redeunt per ingratitudinem. Et pari ratione videtur, quòd per peccata venialia redeant peccata prius dimissa, & non solùm per peccata prædicta:

¶Præterea, Tantò est maior ingratitudo, quantò post maius beneficiū acceptū aliquis peccat. Sed beneficium Dei est etiā ipsa innocentia, qua peccatum vitamus: dicit enim Aug. in 10. Confess. Gratiæ tuæ deputo quæcunque peccata non feci. Maius autem donum est innocētia, quàm etiam remissio omnium peccatorum. Ergo non minus est ingratus Deo qui peccat post innocentiam, quàm qui peccat post pœnitētiam. Et ita videtur quòd per ingratitudinem, quæ fit secundum peccata prædicta, nō maximè redeant peccata dimissa.

¶SED CONTRA est quod Greg. dicit 18. Moral. Ex dictis Euangelicis constat, quòd si quid in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rursus exigitur, quod nobis iam per pœnitentiā dimissum fuisse gaudebamus. Et ita propter odium fraternum specialiter peccata dimissa redeunt secundum ingratitudinem. Et eadem ratio videtur de alijs.

CONCLVSIO.

¶Peccata per pœnitentiam dimissa per sequens peccatū redire ea dicuntur, quo ingratitudinis ratione eorū reatus in sequenti culpa virtualiter cōtinetur.

¶RESPONDEO dicendum, (quòd sicut suprà dictū est) peccata dimissa, per pœnitentiam redire dicuntur, inquantum reatus eorum ratione ingratitudinis, virtualiter continetur in peccato sequenti. Ingratitudo autem potest cōmitti dupliciter: vno modo ex eo quòd aliquid fit contra beneficiū. Et hoc modo per omne peccatum mortale quo Deum offendit, redditur homo ingratus Deo, qui peccata remisit. Et sic per quodlibet peccatum mortale sequens, redeunt peccata prius dimissa, ratione ingratitudinis. Alio modo cōmittitur ingratitudo nō solùm faciendo contra ipsum beneficium, sed etiam faciendo contra formam beneficij præstiti. Quæ quidem forma si attendatur ex parte benefactoris, est remissio debitorum. Vnde contra hāc formam facit, qui fratri petenti veniam non remittit: sed odium tenet. Si autem attēdatur ex parte pœnitentis, qui recipit hoc beneficiū, inuenitur ex parte eius duplex motus liberi arbitrij. Quorū primus est motus liberi arbitrij in Deū, qui est actus fidei formatæ. Et cōtra hoc facit homo apostatando à fide. Secundus autem est motus liberi arbitrij in peccatū, qui est actus pœnitentiæ. Ad quē primò pertinet (vt suprà dictum est) quòd homo detestetur peccata præterita, & cōtra hoc facit ille, qui dolet se pœnituisse. Secundò pertinet ad actum pœnitentiæ, vt pœnitens proponat se subijcere clauibus Ecclesiæ per confessionem: secundum illud Psal. Dixit, confitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et cōtra hoc facit ille, qui contemnit confiteri secundum quòd proposuerat. Et ideo dicitur quòd specialiter ingratitudo horum peccatorum, facit redire peccata prius dimissa.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc non dicitur specialiter de istis peccatis, quia sint cæteris grauiora: sed quia directius opponuntur beneficio remissionis peccatorum.

¶Ad secundum dicendū, q̄ etiā peccata venialia & ipsum originale redeūt modo prædicto, sicut & peccata mortalia, inquantum cōtemnitur Dei beneficium, quo hæc peccata sunt remissa.

Non

¶ *Super Quæstionis octauagesimæ octauæ Articulum tertium.*

Sunt. IN artic. 3. eiusdem q. inuelligi nouitle ingratitudinem nō habere quantitatē ex quantitate beneficij, quauis habeat ex illo speciem: nec odium habet quantitatem ex obiecto odio habito. non enim oportet tantum esse odium, quantum est odibile: contingit enim vnum & idem plus & minus odio haberi. Et similiter non oportet tantum esse amorem, quantum est amatum: est enim aliquid plus amabile quàm ametur: & sic de alijs. Quantificatur autem ingratitudo ex beneficio (vt in littera dicitur) proportionaliter. & hoc est dicere, quòd si comparentur duæ ingratitudines ad duo beneficia, verum est quod ex tertia parte quanto beneficium maius est beneficio, tantò ingratitudo maior est ingratitudine. Et propterea tantò peccatum post pœnitentiam est secundum ingratitudinis circunstantiā grauius, quantò contra maius est beneficium remissionis peccatorū. Et quia beneficium remissionis quantificatur secundum peccata dimissa, ideo tantò grauius quis post pœnitentiā peccat, quantò maior peccator prius fuit: & cæteris paribus quanto pluries dimissa sibi peccata fuerunt.

4. dist. 22. q. 1. art. 1. con. 2. 3. 4.

¶ *Super Quæstionis octauagesimæ octauæ Articulum quartum.*

Sunt. IN artic. 4. eiusdem quæst. aduerte nouitie, ingratitudinem, de qua est sermo, non esse speciale peccatum mortale nō solum ea ratione, quia ipsa & peccatum, pura fornicatio post pœnitentiam, non constituunt duo peccata, scilicet ingratitudinis & fornicationis, sed ea potius ratione: quia huiusmodi ingratitudinis circūstantia nouā apponit circa peccatum post pœnitentiam deformitatē alteriae speciei ab ipso peccato: imò ingratitudo ista trahitur ad speciem peccati quod circunstat, pura fornicationis, si peccatum post pœnitentiam est fornicatio. & sic de aliis. Similiter est enim de similibus consequentibus ad omnia peccata mortalia: puta odio Dei & contemptu diuini præcepti. quilibet enim peccans mortaliter interpretatiue & contemnit diuinum præceptum quod transgreditur, & in odium inimicitiæ diuinæ charitati oppositum incidit. Hæ tamen circunstantiæ ad eandem pertinent speciem peccati, in qua est peccatum, cuius sunt circunstantiæ & non trahūt peccatum in speciē odij diuini & speciem inobedientiæ, prout secūdum se hæc sunt specialia peccata, ad quas tamen species trahuntur siquis ex Dei odio & contemptu præcepti fornicaretur.

Non tamen per peccatum veniale aliquis incurrit ingratitudinem: quia homo peccando venialiter, non facit contra Deū, sed præter ipsum. Et ideo per peccata venialia, nullo modo peccata dimissa redeunt.

¶Ad tertium dicendum, quòd beneficium aliquod habet pensari dupliciter. Vno modo ex quantitate ipsius beneficij. Et secundum hoc innocentia est maius Dei beneficium quàm pœnitentia, quæ dicitur secunda tabula post naufragium. Alio modo potest pensari beneficium ex parte recipientis, qui minus est dignus, & sic magis sit sibi gratia: vnde & ipse magis est ingratus si cōtemnat. Et hoc modo beneficiū remissionis culpæ est maius, inquantum præstatur totaliter indigno, & ideo ex hoc sequitur maior ingratitudo.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm per ingratitudinem peccati sequentis, cōsurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorū prius dimissorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per ingratitudinem peccati sequentis consurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimissorum. Quia secundum magnitudinem peccati est magnitudo beneficij, quo peccatum remittitur, & per consequens magnitudo ingratitudinis, qua hoc beneficium contemnitur. Sed secundum quantitatem ingratitudinis, est quātitas reatus consequentis. Ergo tantus est reatus qui consurgit ex ingratitudine sequentis peccati, quantus fuit reatus omnium præcedentiū peccatorum.

¶Præterea, Magis peccat, qui Deum offendit, quàm qui offendit hominem. Sed seruus manumissus ab aliquo domino, reducitur in eandem seruitutem, à qua prius fuit liberatus, vel etiam in grauiorem. Ergo multò magis ille, qui contra Deum peccat post liberationem à peccato reducitur in tantū reatum pœnæ quàntum primò habuerat.

¶Præterea, Matth. 18. dicitur, quod iratus Dominus tradidit eum (cui replicantur peccata dimissa, propter ingratitudinem) tortoribus quoadusque redderet vniuersum debitum. Sed hoc non esset, nisi consurgeret ex ingratitudine tantus reatus quantus fuit omnium præteritorum peccatorū. Ergo æqualis reatus per ingratitudinem redit.

¶SED CONTRA est quod dicitur Deuter. 25. Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Ex quo patet, quòd ex paruo peccato non consurgit magnus reatus. Sed quandoque peccatum mortale sequens, est multò minus quolibet peccatorū prius dimissorum. Non ergo ex peccato sequenti redit tantus reatus, quantus fuit peccatorum prius dimissorum.

CONCLVSIO.

¶Non oportet quòd ingratitudinis vitio per sequēs peccatū tantus redeat reatus, quantus fuerit præcedentium delictorum, sed necessarium est proportionaliter quantò peccata prius dimissa plura fuerunt & maiora, tantò maior reatus per qualecunque peccatum sequens redeat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd ex peccato sequenti, propter ingratitudinem consurgit tantus reatus, quantus fuit reatus peccatorū prius dimissorum super reatum proprium huius peccati. Sed hoc non est necessarium: quia sicut suprà dictum est, reatus præcedentium peccatorum non redit per peccatum sequens, inquantum sequebatur ex actibus præteritorum peccatorum, sed inquantum consequitur actum sequentis peccati. Et ideo oportet, quòd quantitas reatus redeuntis sit secundum grauitatem peccati subsequentis. Potest autem contingere, quòd grauitas peccati subsequentis adæquetur grauitati omnium peccatorum præcedentium. Sed hoc non semper est necesse, siue loquamur de grauitate eius, quam habet ex sua specie (cùm quandoque peccatum sequens sit fornicatio simplex, peccata verò præterita fuerunt adulteria vel homicidia seu sacrilegia) siue etiam loquamur de grauitate, quam habet ex ingratitudine annexa. Non enim oportet, quòd quantitas ingratitudinis sit absolutè æqualis quantitati beneficij suscepti, cuius quantitas attenditur secundum quantitatem peccatorum prius dimissorum: contingit enim quòd contra idem beneficiū vnus est multum ingratus, vel secundum intensionem cōceptus beneficij, vel secundum grauitatem culpæ contra benefactorem cōmissæ, alius autem parum, vel quia minus cōtemnit, vel quia minus contra benefactorem agit. Sed proportionaliter quantitas ingratitudinis adæquatur quantitati beneficij: supposito enim æquali contemptu beneficij, vel offensa benefactoris, tantò erit grauior ingratitudo, quantò beneficium fuit maius. Vnde manifestum est, quòd non est necesse quòd propter ingratitudinem, semper per peccatum sequens redeat tantus reatus, quantus fuit præcedentium peccatorum: sed necesse est quòd proportionaliter quantò peccata prius dimissa fuerunt plura & maiora, tantò redeat maior reatus per qualecunque sequens mortale peccatum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beneficium remissionis culpæ recipit quantitatem absolutam secundum quantitatem peccatorum prius dimissorum. Sed peccatū ingratitudinis non recipit quantitatem absolutam secundum quantitatem beneficij, sed secundum quantitatem contemptus vel offensæ: vt dictum est. Et ideo ratio non sequitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd etiam seruus manumissus nō reducitur in pristinam seruitutem pro qualicunque ingratitudine: sed pro aliqua graui.

¶Ad tertium dicendū, quòd illi cui peccata dimissa replicantur propter subsequentem ingratitudinem, redit vniuersum debitum, inquantum quantitas peccatorum præcedentium proportionaliter inuenitur in ingratitudine subsequenti: non autem absolutè, vt dictum est.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm ingratitudo, ratione cuius sequens peccatum facit redire peccata prius dimissa, sit speciale peccatum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ingratitudo, ratione cuius sequens peccatum facit redire peccata prius dimissa, sit speciale peccatum. Retributio enim gratiarum pertinet ad contrapassum, quod requiritur in iustitia: vt patet per Philosophum 5. Ethic. Sed iustitia est specialis virtus. Ergo ingratitudo est speciale peccatum. *2. 2. q. 80. art. 1. ad 1. Et 4. dist. 22. q. 1. ar. 3. q. 3.*

¶Præterea, Tullius in 2. Rhetor. ponit quòd gratia est specialis virtus. Sed ingratitudo opponitur gratiæ. Ergo ingratitudo est speciale peccatum.

¶Præterea, Specialis effectus à speciali causa procedit. Sed ingratitudo habet specialem effectum, scilicet quòd facit aliqualiter redire peccata prius dimissa. Ergo ingratitudo est speciale peccatum.

¶SED CONTRA, Illud quod eōsequitur omnia peccata, non est speciale peccatum. Sed per quodcunque peccatum mortale aliquis efficitur Deo ingratus: vt ex præmissis patet. Ergo ingratitudo non est speciale peccatum.

CONCLVSIO.

¶Non semper, sed aliquando ingratitudo peccati sequentis speciale peccatum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ingratitudo peccantis quandoque est speciale peccatum: quandoque autē non, sed est circunstantia generaliter consequens omne peccatū mortale

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octogesimanonæ Articulum primum.*

Annot. IN quæstione 89 quatuor notanda occurrunt. Primum in art. primo ad secundum: vbi dicitur quòd contritio se habet vt vltima dispositio ad gratiam cõsequendam. Sciendum est enim dupliciter sumi contritionem: vel pro ipso actu nudo: vel pro ipso actu informato charitate. Perfectus siquidem dolor de peccatis cõmissis est voluntate satisfaciendi, &c. contritio dicitur, formata quidem si charitate ve ſtita consideretur, absolutè verò si nuda sumatur. Et sic nudè consideravit eam Autor, quam dixit quòd est vltima dispositio ad gratiam, sortita autem charitate consideratur, quãm describitur quòd est dolor charitate informatus.

¶ Secundum notandum est in 2. art. in calce cor. vbi dicitur, & eadem ratio est de virtutibus, quæ ex gratia cõsequuntur. Potest siquidem hoc dupliciter intelligi, vel referendo singulas virtutes ad singulas pro eis dispositiones in resurgẽte: vel referendo quantitatem virtutum ad quãtitatem gratiæ. Et primo quidem intellectu sensus esset, q resurgens à peccato, recuperat aliquam infusam virtutem maiorem, & aliquam minorem, si ad vnam, magis se disposuit, quàm ad aliam, sicut recuperat gratiam maiorem vel minorem, prout magis vel minus se disponit ad illam. Iuxta secundum verò intellectũ sensus esset, quòd recuperãs gratiam minorem recuperat etiam virtutes minores: & si recuperat gratiam æqualem deperditæ, recuperat etiam virtutes æquales: & si maiorẽ, maiores. Quicquid autẽ de veritate primi dicti secundum se sit, præsens tamen litera ẽ secundus solus sensus consonat: quoniam in litera redditur ratio quare est eadem ratio de gratia & virtutibus. Et ratio quæ redditur, est sequela virtutum quæ ex gratia: ex hoc enim quòd virtutes cõsequuntur ad gratiam, absque scrupulo ambiguitatis cuiusque deducitur q ad maiorem gratiã sequuntur maiores virtutes, & ad minorem minores.

Suprà q. 112. art. 3. ad 3. Et 4. di. 14. q. 2. art. 2.

¶ Tertiò aduertẽdum est in 3. art. in cor. vbi de irregularitate homicidij & defensione cõmissi tangitur. Distinguendum siquidem est de defensione. Nam quędam est necessitãs ad homicidium: quum quis scilicet non potest totaliter se defendendo, nisi tum euadere inuasorem, nisi occidat illum. & hæc inducit irregularitatem per noua iura, condita scilicet post transitum beati Tho. vt patet in 6. de homicidio.

tale, quod cõtra Deum committitur. Peccatum enim speciem recipit ex intentione peccantis. vnde vt Philosophus dicit 5. Eth. Ille qui mœchatur, vt furetur, magis est fur, quàm mœchus. Si igitur aliquis peccator in contemptum Dei & suscepti beneficij aliquod peccatum committat, illud peccatum trahitur ad speciem ingratitudinis. Et hoc modo ingratitudo peccantis, est speciale peccatum. Si verò aliquis intendens aliquod peccatum committere (puta homicidium, aut adulterium) non retrahatur ad hoc propter hoc quòd pertinet ad Dei contemptum, ingratitudo non erit speciale peccatum: sed trahetur ad speciem alterius peccati, sicut circunstantia quædam. Vt autem Augustinus dicit in lib. de natura & gratia, non omne peccatum est ex contemptu, & tamen in omni peccato Deus contemnitur in suis præceptis. Vnde manifestum est, quòd ingratitudo peccantis quandoque est speciale peccatum, sed non semper. Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam primæ rationes concludunt quòd ingratitudo secũdum se sit quędam species peccati. Vltima autem ratio concludit, quòd ingratitudo secũdum quòd inuenitur in omni peccato, non sit speciale peccatum.

QVAESTIO OCTVAGESIMA, *de Virtutum recuperatione per Pœnitentiam, in sex articulos diuisa.*

DEINDE cõsiderandum est de recuperatione virtutum per pœnitentiam.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm per pœnitentiam restituantur virtutes.

¶ Secundò, vtrùm restituantur in æquali quantitate.

¶ Tertiò, vtrùm restituatur pœnitẽti æqualis dignitas.

¶ Quartò, vtrùm opera virtutum, per peccatum sequens mortificentur.

¶ Quintò, vtrùm opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiscant.

¶ Sextò, vtrùm opera mortua, id est, absque charitate facta, per pœnitẽtiam viuificẽtur.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm per pœnitentiam virtutes restituantur.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per pœnitentiam virtutes non restituantur. Non enim possent virtutes amissæ, per pœnitentiam restitui, nisi pœnitentia virtutes causaret. Sed pœnitẽtia cùm sit virtus, non potest esse causa omnium virtutum: præsertim cùm quædam virtutes sint naturaliter priores pœnitẽtia, scilicet fides, spes, & charitas: vt suprà dictũ est. Ergo per pœnitentiam non restituuntur virtutes.

¶ Præterea, Pœnitentia in quibusdam actibus pœnitentis consistit. Sed virtutes gratuitæ non causantur ex actibus nostris: dicit enim Aug. in lib. de Libero arbit. quòd virtutes Deus in nobis sine nobis operatur. Ergo videtur quòd per pœnitentiam non restituantur virtutes.

¶ Præterea, Habens virtutem sine difficultate & delectabiliter actus virtutum operatur: vnde Philosoph. dicit in primo Ethi, cor. quòd non est iustus, qui non gaudet iusta operatione. Sed multi pœnitentes adhuc difficultatem patiuntur in operando actus virtutum. Non ergo per pœnitentiam restituuntur virtutes.

¶ SED CONTRA est, quòd Lucæ 15. Pater mandauit quòd filius pœnitens induereꝛ stola prima. Quæ secundum Ambr. est amictus sapientiæ. Quam simul consequuntur omnes virtutes: secundum illud Sap. 8. Sobrietatem & iustitiam docet, prudentiam & virtutem, quibus vtilius nihil est in vita hominibus: ergo per pœnitentiam omnes virtutes restituuntur.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm per pœnitentiam gratia infundatur, omnes virtutes animæ restituuntur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per pœnitentiam remittuntur peccata, vt dictum est. Remissio autem peccatorum non potest esse nisi per infusionem gratiæ. Vnde relinquitur quòd per pœnitẽtiam homini gratia infundatur. Ex gratia autem cõsequuntur omnes virtutes gratuitæ, sicut ex essentia animæ fluunt omnes potentiæ: vt in Secunda parte habitum est. Vnde relinquitur quòd per pœnitentiam omnes virtutes restituantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eodem modo pœnitentia restituit virtutes, per quem modum est causa gratiæ: vt iam dictum est. Est autem causa gratiæ inquantum est sacramentum: nam inquantum est virtus, est magis gratiæ effectus. Et ideo non oportet quòd pœnitentia, secundum quòd est virtus, sit causa omnium aliarum virtutum: sed quòd habitus pœnitentiæ, simul cum habitibus aliarum virtutum, per sacramentum pœnitentiæ causentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in sacramento pœnitentiæ, actus humani se habent materialiter: sed formalis vis huius sacramenti dependet ex virtute clauium. Et ideo virtus clauium effectiuè causat gratiam & virtutes, instrumentaliter tamen: sed actus primus pœnitentis se habet, vt vltima dispositio ad gratiam consequendam, scilicet contritio: alij verò sequentes actus pœnitentiæ, procedunt iam ex gratia & virtutibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) quandoque post primum actũ pœnitentiæ, qui est contritio, remanẽt quædam reliquiæ peccatorum, scilicet dispositiones ex prioribus actibus peccatorũ causatæ, ex quibus præstatur difficultas quædã pœnitenti, ad operandum opera virtutum. Sed quantum est ex ipsa inclinatione charitatis & aliarum virtutum, pœnitẽs opera virtutis delectabiliter & sine difficultate operatur: sicut si virtuosus, per accidens difficultatem pateretur in executione actus virtutis propter somnum, aut aliquã corporis indispositionem.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm post pœnitentiam resurgat homo in æquali virtute.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q post pœnitentiam resurgat homo in æquali virtute. Dicit enim Apostolus Rom. 8. Diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonum. Vbi dicit glos. Aug. quòd hoc adeò verum est, vt si qui horum deuient & exorbitent, hoc ipsum eis Deus faciat in bonum proficere. Sed hoc non esset, si homo resurgeret in minori virtute. Ergo videtur quòd nũquam pœnitens resurgat in minori virtute.

¶ Præterea, Ambr. dicit, quòd pœnitentia res optima est, quæ omnes defectus reuocat ad perfectum. Sed hoc non esset, nisi virtutes cap. vnico. Defensio autem non vrgeas ad homicidiũ & olim & nunc irregularem cõstituit: & de hac textus iste intelligendus est.

Suprà art. 3. ad 3. Et 3. dist. 33. art. 4. quæst. 1. ad 4.

¶ Quærò aduertendum est in 5. art. in cor. huius cum responsione ad tertium, quòd aliud est loqui de opere meritorio, & aliud est loqui de qualitate operis meritorij. Quum enim mortificata reuiuiscunt, semper omnia opera meritoria quæ mortificata erant, reuiuiscunt: quoniam illi, in quo reuiuiscunt, debita est vita æterna ex vi illorum priorum operum, & non solùm ex vi præsentium operũ. ita quòd hoc operatur reuiuiscere, quòd ex pluribus capitibus debetur huic vita æterna, scilicet ex meritis prioribus, & ex meritis posterioribus. Sed qualitas operis meritorij nõ semper recuperat propriam efficaciam, quæ est perducere hunc ad tantum gradum beatitudinis æternæ: vt patet in eo qui resurgit in minori gratia, ita q in illa minore decedat: talis enim nunquam peruenier ad illum beatitudinis gradũ, quẽ quantitas prioris meriti debitum sibi fecerat. Et in promptu causa huius rei est: quia resurgentis indispositio facit enim si non reciuiscentiæ est ipsa merita non sibi reuiuiscent (quia peccatum propriũ impediebat meritorum efficaciam) ita resurgendo à peccato, cum minore tamen gratia ex hoc ipso indispositus est ad suscipiendum fructum maioris meriti: ipse enim minor conatus resurgentis, & ad maiora non progredientis, impedimentum præstat efficaciæ quantitatis magni meriti præcedentis. Et sicut quantitas illa non reuiuiscat sibi simpliciter & absolutè: cum quo tamen stat, quòd reuiuiscat illa secundum quid, hoc est quo ad gaudiũ accidentale: quia, vt in litera dicitur, plus gaudebit de maiore merito præcedente quàm de minore quod subsequutum est.

tutes in æquali quantitate recuperarentur. Ergo per pœnitentiã semper recuperatur æqualis virtus.

¶ Præterea, Super illud Gen. primò, Factum est vespere & mane dies vnus, dicit glos. Vespertina lux est, à qua quis cecidit: matutina, in qua resurgit. Sed lux matutina est maior vespertina. Ergo aliquis resurgit in maiori gratia vel charitate, quàm prius habuerit. Quod etiam videtur per id quod Apostolus dixit Rom. 5. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia.

¶ SED CONTRA, Charitas proficiens vel perfecta, est maior quàm charitas incipiens. Sed quãdoque aliquis cadit à charitate proficiente, resurgit autem in charitate incipiente. Ergo semper resurgit homo in minori virtute.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm per pœnitentiam resurgat homo nonnunquam in maiori, aliquando in minori, seu æquali gratia, ita aliquando resurgit in maiori, vel minori, vel æquali virtute.*

¶ RESPONDEO dicendum, (quòd sicut dictum est) motus liberi arbitrij, qui est in iustificatione impij, est vltima dispositio ad gratiam. Vnde in eodem instanti est gratiæ infusio cum prædicto motu liberi arbitrij, vt in Secunda parte habitum est. In quo quidem motu comprehenditur actus pœnitentiæ, vt suprà dictum est. Manifestum est autem, quòd formæ, quæ possunt recipere magis & minus, intenduntur & remittuntur secundum diuersam dispositionem subiecti, vt in Secunda parte habitum est. Et inde est, quòd secundum quòd motus liberi arbitrij, in pœnitentia est intensior vel remissior, secundum hoc pœnitens consequitur maiorem vel minorem gratiam. Contingit autem intensionem motus pœnitentis quandoque proportionatam esse maiori gratiæ, quàm illa, à qua ceciderat per peccatum: quandoque autem æquali, quandoque verò minori. Et ideo pœnitens quandoque resurgit in maiori gratia, quàm prius habuerat, quandoque autem inæquali, quandoque etiam in minori. Et eadem ratio est de virtutibus, quæ ex gratia consequuntur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non omnibus diligentibus Deum cooperatur in bonum hoc ipsum quòd per peccatum à Dei amore cadunt: quod patet in his qui cadunt, & nunquam resurgunt, vel qui resurgunt, iterum casuri. Sed his tantum qui secundum propositum vocati sunt sancti, id est, prædestinatis, qui quotiescunque cadunt, finaliter tamen resurgunt. Cedit ergo eis in bonum hoc, quòd cadunt, non quia semper in maiori gratia resurgant: sed quia resurgunt in permanentiori gratia. Non quidem ex parte ipsius gratiæ (quia quantò gratia est maior, tantò de se est permanentior) sed ex parte hominis, qui tantò stabilius in gratia permanet, quantò est cautior & humilior. Vnde & glossa ibidem subdit, quòd ideo proficit eis in bonum, quòd cadunt, quia humiliores redeũt atque doctiores.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia quantum est de se, habet virtutem reparandi defectus ad perfectum, & etiam promouendi in vlteriorem statum. Sed hoc quandoque impeditur ex parte hominis, qui remissius mouetur in Deum, & in detestationem peccati: sicut etiam in baptismo aliqui adulti consequuntur maiorem vel minorem gratiam, secundum quòd diuersimode se disponunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad similitudinem illa vtriusque gratiæ ad lucem vespertinam & matutinam, fit propter similitudinem ordinis: quia post lucem vespertinam sequitur tenebræ noctis, post lucem autem matutinam sequitur lux diei: non autem propter similitudinem maioris vel minoris quantitatis. Illud etiã verbum Apostoli intelligitur de gratia Christi: quę superat omnem abundantiam humanorum peccatorum. Non autem est verum in omnibus, quòd quantò abundantius peccauit, tantò abundantiorem gratiam consequatur, pensata quantitate habitualis gratię. Est tamen superabundans gratia quantum ad ipsam gratiæ rationem: quia magis gratis beneficiũ remissionis magis peccatori confertur. Quanuis quandoque abundanter * peccantes abundanter doleant: & sic abundantiorem habitũ gratiæ & virtutum consequuntur: sicut patet in Magdalena.

¶ Ad id verò quod in contrariũ obiicitur dicẽdum, q vna & eadẽ gratia maior est proficiens quàm incipiens. Sed in diuersis hoc non est necesse. vnus enim incipit à maiori gratia, quã alius habeat in statu profectus, sicut Greg. dicit in 2. Dialog. Quatenus & præsentes & secuturi omnes agnoscerent, benedictus puer conuersationis gratiam à quanta perfectione cepisset.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm per pœnitentiam restituatur homo in pristinam dignitatem.*

3. di. 31. q. 1. art. 4. q. 1. ad 2. Et 4. di. 14. q. 1. art. 3. q. 1. ad 3. Et di. 19 q. 1. art. 3. q. 2. ad 2. Et dist. 37. q. 2. art. 2. ad 4.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q per pœnitẽtiam non restituatur homo in pristinam dignitatem. Quia super illud Amos 5. Virgo Israel cecidit, dicit glos. Non negat posse resurgere, sed non resurget virgo Israel: quia semel aberrãs ouis, etsi reportetur humeris pastoris, non habet tantam gloriam, quantã quæ nunquã erravit. Ergo per pœnitentiam nõ recuperat homo pristinã dignitatem.

¶ Præterea, Hier. dicit, Quicunque dignitatem diuini gradus nõ custodiunt, contenti fiant animam saluare, reuerti enim in pristinum gradum difficile est. Et Inn. Papa. dicit, quòd apud Niceam constituti canones, pœnitentes etiã ab infirmis officiis clericorum excludunt. Non ergo per pœnitentiam homo recuperat pristinam dignitatem.

¶ Præterea, Ante peccatum potest aliquis ad maiorem gradum ascendere. Non autem hoc post peccatum conceditur pœnitenti: dicitur enim Ezech. 44. Leuitæ qui recesserunt à me, nunquã appropinquabunt mihi, vt sacerdotio fungantur. Et sicut habetur in Decr. dist. 50. in Hilerdensi concilio legitur, Hi qui sancto altari deseruiunt, si subitò in sienda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente dignè pœnituerint, officiorum suorum sic loca recipiant, vt non possint ad altiora officia vlterius promoueri. Non ergo pœnitentia restituit hominem in pristinam dignitatem.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut in eadem dist. legitur, Greg. scribens Secundino, dicit, Post dignam satisfactionem credimus hominem posse redire ad suum honorem. Et in concilio Agathensi legitur, Contumaces clerici, prout dignitatis ordo permiserit, ab episcopis corrigantur: ita vt cùm eos pœnitentia correxerit, gradum suum dignitatémque recipiant.

CONCLVSIO.

¶ *Potest homo per pœnitentiam ad principalem dignitatem, quam peccando amisit, ad Dei videlicet filiationem redire, innocentiam autem amissam recuperare non potest: ecclesiasticam verò dignitatem, quam peccando amisit, recuperare prohibetur, vel quia non pœnitet, vel negligenter pœnitentiam facit, vel propter irregularitatem, seu scandalum commissi criminis.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd homo per peccatum duplicem dignitatem amittit: vnam quantum ad Deum, aliam verò quantum ad Ecclesiam. Quantum autem ad Deum, amittit duplicem dignitatem: vnam principalem, qua scilicet cõputatus erat inter filios Dei per gratiam. Et hanc dignitatem recuperat per pœnitentiã: quod significatur Luc. 15. in filio prodigo, cui pœnitenti pater iussit restitui stolam primam & anulũ & calciamenta. Aliam verò dignitatem amittit secundariã, scilicet innocẽtiam: de qua (sicut ibidem legitur) gloriabatur filius senior dicens, Ecce tot annis seruio tibi, & nunquam mandatum tuum præteriui. Et hanc dignitatem pœnitens recuperare nõ potest. Recuperat tamen quandoque aliquid maius: quia, vt Gregor. dicit in Homil. de centum ouibus, qui errasse à Deo se considerant, damna præcedentia lucris sequentibus recõpensant. Maius ergo gaudium de eis fit in cælo: quia & dux in prælio plus cũ militem diligit, qui post fugam reuersus hostem fortiter premit, quàm illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. Dignitatem autem Ecclesiasticã homo per peccatum perdit: quia indignum se reddit ad ea, quę competunt dignitati ecclesiasticæ exercenda. Quam quidem recuperare prohibetur. Vno modo, quia non pœnitet. vnde Isidor. ad Missianum * episcopum scribit (sicut in eadem dist. legitur c. Domino.) Illos ad pristinos gradus redire canones præcipiunt quos pœnitentiæ præcessit satisfactio, vel condigna peccatorum confessio. at contra hi, qui à vitio corruptionis non emendantur, nec gradum honoris, nec gratiam recipiunt cõmunionis. Secundò, quia pœnitentiam negligenter facit. vnde in eadem dist. cap. si quis diaconus. dicitur, Cùm in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec instantia orandi appareat, nec ieiunijs, vel lectionibus eos vacare videamus, possumus agnoscere si ad pristinos honores redirent, cum quanta negligentia permanerent. Tertiò, si commisit aliquod peccatum quod habet irregularitatem annexam. vnde in eadem distinctio. ex concilio

* Alias Missa-num.

Martini

Universidad de Deusto
Biblioteca

Martini Papæ dicitur, Si quis viduam, aut ab alio relictam duxerit, non admittatur ad clerum: quòd si irrepserit, deijciatur. Similiter si homicidij, aut facto, aut præcepto, aut consilio, aut defensione post baptismum conscius fuerit. Sed hoc non est ratione peccati, sed ratione irregularitatis. Quartò, propter scandalum, vnde & in eadem dist. legitur, c. de his verò. Rabanus dicit, Hi qui deprehensi vel capti fuerint publicè in periurio, furto, atque fornicatione, & cæteris huiusmodi criminibus, secundum canonum sacrorũ instituta à proprio gradu decidant: quia scandalum est populo Dei, tales personas super se positas habere. Qui autem de prædictis peccatis, absconsè à se cõmissis, occultè sacerdoti confitentur, si se per ieiunia & eleemosynas, vigiliásque & sacras orationes purgare curauerint, his etiã gradu proprio seruato spes veniæ de misericordia Dei promittenda est. Et hoc est quod dicitur extrà de qualitate ordinandorum, c. quæsitum. Si crimina ordine iudiciario comprobata vel aliàs notoria non fuerint, præter reos homicidij, post pœnitentiã in susceptis vel iam suscipiendis ordinibus impediri non possunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eadem ratio est de recuperatione virginitatis & de recuperatione innocẽtiæ, quæ pertinet ad secundariam dignitatem quo ad Deum.

¶Ad secundum dicendum, quòd Hier. in verbis illis non dicit esse impossibile, sed esse difficile hominem recuperare post peccatum pristinum gradum: quia hoc non conceditur nisi perfectè pœnitenti: vt dictum est. Ad statuta autem canonum, quę hoc prohibere videntur, respondet Aug. Bonifacio scribens: Vt constitueretur in Ecclesia, ne quisquam post alicuius criminis pœnitentiã, clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ: alioquin contra claues Ecclesiæ datas disputabitur: de quibus dictum est, Quęcunque solueritis super terram, soluta erunt & in cælo. Et postea subdit, Nam & sanctus Dauid de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore suo perstitit: & beatum Petrum quando amarissimas lacrymas fudit, vtique Dominum negasse pœnituit, & tamen Apostolus permansit. Sed non ideo putanda est superuacua posteriorum doctorum diligentia: qui vbi saluti nihil detrahebatur humilitati aliquid addiderunt: experti vt credo, aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum * potentias.

* Alias pompas.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud statutum intelligitur de illis qui publicam pœnitentiam agunt: qui postmodum non possunt ad maiorem prouehi gradum. Nam & Petrus post negationem, pastor ouium Christi constitutus est: vt patet Ioan. vlti. Vbi etiam Chrysost. dicit, quòd Petrus post negationem & pœnitentiam, ostendit se habere maiorem fiduciam ad Christum: qui enim in cœna non audebat interrogare, sed Ioanni interrogationem cõmisit, huic postea & præpositura fratrum credita est: & non solùm non committit alteri interrogare quę ad ipsum pertinent, sed de reliquo ipse pro Ioanne magistrum interrogat.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm opera virtutum in charitate facta, possint mortificari.

2.2.qõ. 132. art. 3. ad 1. Et 3 dis. 36. art. 5. ad 1.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd opera virtutum in charitate facta, mortificari non possint. Quod enim non est, immutari non potest. Sed mortificatio est quædam mutatio de vita in mortem. Cùm ergo opera virtutum postquam facta sunt, iam non sint, videtur quòd vlterius mortificari non possint.

Et 4. di 14. q. 2. ar. 3 q. 2 Et ds. 21 q. 1. art. 2. q. 1. ad 3. Et dist 21. q 1. artic. 1. ad 6. Et Heb. 6. co. 1 fi.

¶Præterea, Per opera virtutum in charitate facta, homo meretur vitam æternam. Sed subtrahere mercedem merenti, est iniustitia, quę non cadit in Deum. Ergo non potest esse, q̃ opera virtutum in charitate facta, per peccatum sequens mortificentur.

¶Præterea, Fortius non corrumpitur à debiliori. Sed opera charitatis sunt fortiora quibuslibet peccatis: quia, vt dicitur Prouerb. 10. Vniuersa delicta operit charitas. Ergo videtur quòd opera in charitate facta, per sequens mortale peccatum mortificari non possint.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ezech. 18. Si auerterit se iustus à iustitia sua, omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur.

CONCLVSIO.

¶Opera in charitate facta mortificari per mortale peccatum dicuntur, inquantum retardatur, vel impeditur effectus virtuosorum operationum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd res viua, per mortem perdit operationem vitæ. Vnde per quandam similitudinem dicuntur res mortificari, quando impediuntur à suo proprio effectu vel operatione. Effectus autem operum virtuosorum, quæ in charitate fiunt, est perducere ad vitam æternam. Quod quidem impeditur per peccatum mortale sequens, quod gratiam tollit. Et secundum hoc opera in charitate facta mortificari dicuntur per sequens peccatum mortale.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut opera peccatorum transeunt actu, & manent reatu, ita opera in charitate facta, postquam transeunt actu, manent merito in Dei acceptatione. Et secundum hoc mortificãtur, inquantum impeditur homo, ne consequatur suam mercedem.

¶Ad secundum dicendum, quòd sine iniustitia potest merces subtrahi merenti, quãdo ipse reddidit se indignum mercede per culpam sequentem. Nam & ea quæ homo iam accepit, quãdoque iustè propter culpam perdit.

¶Ad tertium dicendum, quòd non est propter fortitudinẽ operum peccati, quòd mortificantur opera prius in charitate facta: sed est propter libertatem voluntatis, quæ potest à bono in malum deflecti.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiscant.

4. dist. 14. q. 2. ar. 3. q. 3. Et ds. 21 q. 1. art. 4. q. 2. Et dist. 18. q. 2. col. 2 fi.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam non reuiuiscant. Sicut enim per pœnitentiam subsequentem remittuntur peccata præterita, ita etiam per peccatum sequens mortificantur opera prius in charitate facta. Sed peccata dimissa per pœnitentiam, non redeunt: vt suprà dictum est. Ergo videtur quòd etiam opera mortificata, per charitatem non reuiuiscant.

¶Præterea, Opera dicuntur mortificari, ad similitudinem animalium, quæ moriuntur: vt dictum est. Sed animal mortuũ non potest iterũ viuificari. Ergo nec opera mortificata, possunt iterum per pœnitentiam reuiuiscere.

¶Præterea, Opera in charitate facta, merentur gloriam secundum quantitatem gratiæ vel charitatis. Sed quandoque per pœnitentiam homo resurgit in minori gratia vel charitate. Ergo nõ consequitur gloriam secundum meritum priorum operum. Et ita videtur quòd opera per peccatum mortificata, non reuiuiscant.

¶SED CONTRA est quod super illud Ioël. 2. Reddam vobis annos, quos comedit locusta. dicit gloss. Non patiar perire vbertatem, quam cum perturbatione animi amisistis. Sed illa vbertas est meritum bonorum operum, quod fuit perditum per peccatum. Ergo per pœnitentiam reuiuiscunt opera meritoria prius facta.

CONCLVSIO.

¶Opera per peccatum mortificata, per pœnitentiam reuiuiscunt, inquãtum per eam efficaciam perducendi ad vitam æternam suscipiunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd opera meritoria per peccatum sequens mortificata, non reuiuiscunt per pœnitentiam subsequentem, cõsiderantes, quòd opera illa non remaneant, vt iterum viuificari possint. Sed hoc impedire non potest, quin viuificentur. Non enim habent vim perducendi in vitam æternam (quod pertinet ad eorum vitam) solùm, secundum quòd actu existunt, sed etiam postquam actu esse desinunt, secundum quòd remanent in acceptatione diuina. Sic autem remanent quantum est de se, etiam postquam per peccatum mortificantur: quia semper Deus illa opera, prout facta fuerunt, acceptabit, & sancti de eis gaudebunt: secundum illud Apocal. 2. Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuã. Sed quòd isti, qui ea fecit, non sint efficacia ad ducendum in vitam æternam, prouenit ex impedimento peccati superuenientis, per quod ipse redditus est indignus vita æterna. Hoc autem impedimentum tollitur per pœnitentiam, inquantum per eam remittuntur peccata. Vnde restat, quòd opera prius mortificata, per pœnitentiam recuperant efficaciam perducendi eum, qui fecit ea, in vitam æternam: quod est ea reuiuiscere. Et ita patet quòd opera mortificata, per pœnitentiam reuiuiscunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd opera peccati, per pœnitentiã abolentur secundum fcitã scilicet q̃ ex eis vterius Deo indulgẽte, nec macula, nec reatus inducatur. Sed opera in charitate facta non abolentur à Deo, in cuius acceptatione remanent: sed impedimentum accipiunt ex parte hominis operantis. Et ideo remoto impedimento, quod est ex parte hominis operantis, Deus implet ex parte sua illud quod opera merebantur.

¶Ad secundum dicendum, quòd opera in charitate facta non mortificantur secũdum se (sicut dictum est) sed solùm per impedimentum superueniens ex parte operantis. Animalia autem moriuntur secundum se, inquantum priuãtur principio vitæ. Et ideo non est simile.

¶Ad tertium dicendum, quòd ille qui per pœnitentiam resurgit in minori charitate, consequetur quidem præmiũ essentiale secundum quantitatem charitatis, in qua inuenitur. Habebit tamen gaudium maius de operibus in prima charitate factis, quàm de operibus quæ in secũda fecit, quod pertinet ad præmium accidentale.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm per pœnitentiam subsequentem, etiã opera mortua viuificentur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd per pœnitentiam subsequentem etiam opera mortua (quæ scilicet non sunt in charitate facta) viuificentur. Difficilius enim videtur quòd ad vitam perueniat illud quod fuit mortificatum (quod nunquam fit secundum naturam) quàm illud quod nunquam fuit viuum, viuificetur: quia ex nõ viuis, secundum naturam aliqua viua generantur. Sed opera mortificata, per pœnitentiam viuificantur: vt dictum est. Ergo multò magis opera mortua viuificantur.

¶Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa quare opera de genere bonorum sine charitate facta non fuerunt viua, fuit defectus charitatis & gratiæ. Sed iste defectus tollitur per pœnitentiam. Ergo per pœnitentiam opera mortua viuificantur.

¶Præterea, Hier. dicit, Si quando videris interdum multa mala opera facere peccatorẽ quẽquam aliqua quæ iusta sunt, non est tam iniustus Deus, vt propter multa mala obliuiscatur paucorum bonorum. Sed hoc maximè videtur quando mala præterita per pœnitentiam tolluntur. Ergo videtur quòd post pœnitentiam Deus remuneret priora bona opera in statu peccati facta: quod est ea viuificari.

¶SED CONTRA est quod Apostolus dicit primæ Cor. 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita, vt ardeã, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Hoc autẽ non esset, si saltem per pœnitentiam subsequentem viuificarẽtur. Nõ ergo pœnitẽtia viuificat opera prius mortua.

CONCLVSIO.

¶Opera mortua iterum viua fieri per pœnitentiã impossibile est.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd opus aliquod dicitur mortuum dupliciter. Vno modo effectiuè: quia scilicet est causa mortis. Et secundũ hoc opera peccati dicuntur opera mortua, secundum illud Hebr. 9. Sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis. Hæc igitur opera mortua non viuificantur per pœnitentiã, sed magis abolentur: secundum illud Heb. 6. Non rursus iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. Alio modo dicũtur opera mortua priuatiuè, scilicet quia carent vita spirituali, quæ est ex charitate, per quam anima Deo coniungitur, ex quo viuit sicut corpus per animam. Et per hunc modum etiam fides, quæ est sine charitate, dicitur mortua: secundũ illud Iac. 2. Fides sine operibus mortua est. Et per hunc etiã modum omnia opera, quæ sunt bona ex genere, si sine charitate fiant, dicũtur mortua, inquantũ scilicet non procedunt ex principio vitæ, sicut si dicamus sonũ citharæ vocem mortuam. Sic igitur differẽtia mortis & vitæ in operibus, est secundum cõparationem ad principium, à quo procedunt. Opera autẽ non possunt iterum à principio procedere (quia transeunt) & iterum eadem numero resumi non possunt. Vnde impossibile est quòd opera mortua iterum fiant viua per pœnitentiam.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ in rebus naturalibus tam mortua quàm mortificata carent principio vitæ. Sed opera dicũtur mortificata nõ ex parte principij, ex quo processerunt, sed ex parte impedimenti extrinseci. Mortua autẽ dicuntur ex parte principij. Et ideo non est similis ratio.

¶Ad secundum dicendum, q̃ opera de genere bonorũ sine charitate facta, dicuntur mortua propter defectũ charitatis & gratiæ sicut principij. Hoc autem non præstatur eis per pœnitentiam sequentem, vt ex tali principio procedant. Vnde ratio non sequitur.

¶Ad tertium dicendũ, quòd Deus recordatur bonorũ, quæ quis facit in statu peccati, non vt remuneret ea in vita æterna: quod debetur solis operibus viuis, id est, ex charitate factis. Sed remunerat ea temporali remuneratione, sicut Greg. dicit in Homil. de Diuite & Lazaro, quòd nisi diues ille aliquod bonũ egisset, & in præsenti sęculo remunerationem accepisset, nequaquã ei Abraham diceret, Recepisti bona in vita tua. Vel etiam hoc potest referri ad hoc quòd patietur tolerabilius iudicium. Vnde dicit Aug. in lib. de Patiẽtia, Non possumus dicere, Schismatico melius fuisset, vt Christum negando nihil eorum pateretur quæ passus est confitendo: sed existimandum est tolerabilius ei futurum iudicium, quàm si Christum negando, nihil eorũ pateretur, vt illud quod ait Apostolus, Si tradidero corpus meũ ita, vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest: intelligatur ad regnum cælorum obtinendum, non ad extremi supplicij iudicium tolerabilius subeundum.

QVAESTIO NONAGESIMA, DE PARTIBVS PŒNITENTIÆ.

in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de partibus pœnitẽtię. Et primò in generali. Secundò in speciali de singulis.

¶Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm pœnitentia habeat partes.

¶Secundò, de numero partium.

¶Tertiò, quales partes sint.

¶Quartò, de diuisione eius in partes subiectiuas.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm pœnitentiæ debeant partes assignari.

4. di. 16. q. 1. art. 1. & 4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ pœnitentiæ non debeant partes assignari. Sacramenta enim sunt, in quibus diuina virtus secretius operatur, 1. q. 1. salutem. Sed virtus diuina est vna & simplex. Non ergo pœnitentiæ cùm sit sacramentum, debent partes assignari.

¶Præterea, Pœnitentia & est virtus, & est sacramentum. Sed ei, inquantum est virtus, non assignantur partes (cùm virtus sit habitus quidam, qui est simplex qualitas mentis, similiter etiã & pœnitentiæ, inquantum est sacramentum, non videtur quòd sint partes assignandæ: quia baptismo & alijs sacramentis non assignantur partes. Ergo pœnitentiæ nullo modo debent partes assignari.

¶Præterea, Pœnitentiæ materia est peccatum: vt suprà dictum est. Sed peccato non assignantur partes. Ergo etiam nec pœnitentiæ sunt partes assignandæ.

¶SED CONTRA est, quòd partes sunt, ex quibus perfectio alicuius integratur. Sed pœnitentiæ perfectio integratur ex pluribus, scilicet ex contritione, cõfessione, & satisfactione. Ergo pœnitentia habet partes.

CON

Aristot. IN quæstione 90. in qua de partibus pœnitentiæ agitur (scilicet contritione, cõfessione, & satisfactione) sciendum est varias inueniri de hoc opiniones. Scotus namque in 4. sententiarũ dist. 16. quæst. 1. tenet, quòd ista tria nullo modo sunt partes sacramenti pœnitentiæ. Et fundamentum eius est: quia apud ipsum in eodem 4. dist. 14 q. 4. sacramentum pœnitentiæ est absolutio sacramentalis, cuius nulla pars est contritio, quæ est quoddam spirituale in anima, neque confessio: quia nihil est ipsius sententiæ sacerdotis, sed est actus rei accusantis seipsum: neque satisfactio, quæ sequitur absolutionem sacramentalem. Durandus verò in 4. sent dist. 14. q. 2. art. 2. tenet sacramentum pœnitentię integrari ex absolutione, vt forma: & confessione, vt materia: cõtritionem verò non ponit eius partem, sed dispositionẽ præexistentẽ sacramento. Et Gabriel dist. 16. q. 1. art. 1. dub. 4. ponit satisfactionem aut eius partem pro consequente. Autor autem, vt patet in littera, tenet hæc tria esse partes pœnitentiæ sacramenti ex parte materiæ. Et quoniam Autoris via canonizata est ab vniuersali synodo sub Eugenio IIII. vbi sic legimus, Quartum sacramentum est pœnitentia: cuius quasi materia sunt actus pœnitentis qui in tres distinguuntur partes, quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet vt doleat de peccato commisso, cum proposito nõ peccandi de cætero, secunda est oris confessio, ad quam pertinet, vt peccator omnia peccata quorum memoriam habet, sine vllo cordi confiteatur integraliter. tertia est satisfactio pro peccatis, secundum arbitrium sacerdotis, quæ quidem præcipuè per orationem, ieiunium & eleemosynã. Forma huius sacramẽti sunt verba absolutionis, quæ sacerdos profert, quæ dicit, ego te absoluo hæc illi. Libro sanctæ matris Ecclesiæ doctrina monstratur tam Scoti quàm Durandi opiniones deficere. Ex hoc enim quòd pœnitentiæ sacramentum constare dicitur ex actibus pœnitentis, vt materia, & absolutione, vt forma, sequitur quòd sacramentum pœnitentiæ non sit sola absolutio sacerdotis, ex hoc verò quòd actus pœnitentis, qui sunt vt materia sacramenti, distingui dicuntur in tres partes scilicet contritionem, confessionem & satisfactionem, sequitur quòd non sola confessio sit vt materia in sacramento pœnitentiæ. Stat ergo solida & vera doctrina.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis nonagesimæ Articulum secundum.

Annot. IN eiusdem q artic. 2. in responsione ad pri mum, dubium occurrit circa ipsam responsionem, pro quanto dicit quòd contritio secundum essentiam non est pars sacramenti: virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam, id est, est pars sacramẽti, inquãtum implicat propositum confitendi & satisfaciendi. Secundum enim responsionem hanc non sunt tres, sed duæ partes pœnitentiæ: quoniam contritio, vt distinguitur à confessione & satisfactione, non est pars pœnitentiæ. & sic Autor sibiipsi contrarius inuenitur.

¶Ad hoc dicitur, quòd in contritione plura inueniuntur: inter quæ vnum est velle recompensare ad arbitrium sacerdotis. Et ratione huius ponitur prima pars pœnitentiæ sacramentalis, tanquam initium eius. Ita ꝙ actus iste interior, licet secundum se non spectet ad exteriorem pœnitentiam: vt est tamen ratio & initium exterioris pœnitentiæ, ad exteriorem spectat pœnitentiam. Sicut in aliis videmus tam bonis quàm malis quòd interiores actus & passiones, vt sunt rationes exteriorum, ad exteriora spectant iudicialiter enim iudicatur offendés ex odio, aliter offendens ex ira, &c. Et præter cõmunem hanc rationẽ specialis in proposito interuenit ratio, quę ex differentia inter recompensationem puræ iustitiæ & recompensationẽ iustitiæ & amicitiæ facile patet. Recompensatio enim iustitiæ attenditur secundum æqualitatem exteriorem, siue sponte, siue inuitè fiat recõpensatio, vt patet tam in solutione pecuniæ quàm in abscissione membrorũ, seu vapulatione, &c. satisfactum est enim iustitiæ, etiam si inuitus reus soluerit, aut passus fuerit: recompensatio autem in iustitiæ & amicitiæ, nisi sponte fiat à reo, nihil valet; quoniam non est reconciliatiua. Et quoniam ad sacramentum pœnitentiæ spectat recompensatio reconciliatiua, ideo ad hoc denotandum initium, & ratio eius ponitur velle recompensare: quod velle, quia claudit. Et 2. Co. tur in contritione; ideo contritio ponitur prima pars sacramenti pœnitentiæ, & dicitur in litera de ea quòd non secundũ essentiam, sed virtualiter, hoc est vt est initium & ratio recompensationis, est pars sacramenti pœnitentiæ. Autor enim per illa verba, inquantũ scilicet implicat propositũ confitendi & satisfaciendi, circũloquitur voluntatem recompensandi,

4. dist. 16. q. 1. art. 1. q. 2. & 4. Et dist. 17. q. 3. art. 3. q. 4. col. Et dist. 22. q. 2. art. 1. q. 2. ad 3. Et 2. Co. 7. lect. 3. col. 2.

parte habitum est. Ergo & pœnitentia. Non ergo pœnitentiæ debent partes poni confessio oris & satisfactio operis.

¶SED CONTRA, videtur quòd debeant poni plures partes pœnitentiæ. Pars enim hominis ponitur non solùm corpus quod est eius forma. Sed tria prædicta, cùm sint actus pœnitentis, se habent sicut materia, absolutio autem sacerdotis se habet per modum formæ. Ergo absolutio sacerdotis debet poni quarta pars pœnitentiæ.

CONCLVSIO.

¶Tres sunt partes sacramenti pœnitentiæ ex parte pœnitentis, Contritio, qua velit Deo recompensare: Confessio, qua pro culpæ remissione subiiciat se arbitrio sacerdotis loco Dei: & Satisfactio, qua Deo satisfaciat secundum eius ministri arbitrium.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex est pars, vt dicitur in quinto Metaph. scilicet pars essentiæ, & pars quãtitatis. Partes essentiæ, sunt naturaliter quidem forma & materia, logicè autem est genus & differentia. Hoc autem modo quodlibet sacramentum distinguitur in materiam & formam, sicut in partes essentiæ. Vnde & suprà dictum est, quòd sacramenta consistunt in rebus & verbis. Sed quia quantitas se tenet ex parte materiæ, partes quantitatis sunt partes materiæ. Et hoc modo sacramento pœnitentiæ specialiter assignantur partes (vt dictum est) quantum ad actus pœnitentis, qui sunt materia huius sacramenti. Dictum est autem suprà quòd alio modo fit recompensatio offensæ in pœnitentia, & in vindicatiua iustitia. Nam in vindicatiua iustitia fit recompensatio secundum arbitrium iudicis, non secundum voluntatem offendentis vel offensi. Sed in pœnitentia fit recompensatio offensæ secundum voluntatem peccantis, & secundum arbitrium Dei, in quem peccatur: quia hîc non quæritur sola redintegratio æqualitatis iustitiæ (sicut in iustitia vindicatiua) sed magis reconciliatio amicitiæ, quod fit dum offendens recompensat secundum voluntatem eius, quem offendit. Sic igitur requiritur ex parte pœnitentis primò quidem voluntas recompensandi, quod fit per contritionem. secundò, quòd se subiiciat arbitrio sacerdotis loco Dei: quod fit in confessione. tertiò, quòd recompenset secundum arbitriũ ministri Dei: quod fit in satisfactione. Et ideo contritio, confessio & satisfactio, ponuntur partes pœnitentiæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd contritio secundum essentiam quidem est in corde, & pertinet ad interiorem pœnitentiam. Virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam: inquantum scilicet implicat propositum confitendi & satisfaciendi.

¶Ad secundum dicendum, quòd satisfactio confert gratiam, prout est in proposito: & auget eam, prout est in executione, sicut etiam baptismus in adultis, vt suprà dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd satisfactio est pars pœnitentiæ sacramenti, fructus autem pœnitentiæ virtutis.

¶Ad quartum dicendum, ꝙ plura requiruntur ad bonum, quod procedit ex integra causa, quàm ad malum, quod procedit ex singul

quam in corde. art. concluderat esse primam partem pœnitentiæ. Vnde patet, quòd contritio nõ solùm secundum se, sed vt est prima pars pœnitentiæ, distinguitur à confessione & satisfactione: nam voluntas recompensandi distinguitur à subiectione & ab exequutione.

¶Et per hæc patet responsio ad Scot. & Durand. vientes hoc argumento.

¶In eodem art. in responsione ad secundum nota diligenter & prædica doctrinam hanc, quòd satisfactio sacramentalis augeat gratiam ex hoc, quòd est pars sacramenti. Et potes hoc intelligere ex differentia, quæ est inter satisfactionem sacramentalem & non sacramentalem nam satisfactio sacramentalis valet nõ solùm secundum se, sed etiam ex virtute clauium. satisfactio autem non sacramentalis valet solùm secundum sequentiam, à clauibus non emanans. quocirca plus prodest vni ieiunij diei, aut vni psalterium ex impositione confessoris, quàm sine tali impositione. Et hinc sequuntur duo. primum quòd pœnitentes errant, putantes satisfactionem volentes sibi à confessore imponi. secundum, quòd confessores minus bene prouidẽt pœnitentibus, parati tamẽ, dando eis leuem pœnitentiam: ipsa enim prorogatio satisfactionis sacramentalis virtute clauium & augere nata est gratiam, & plus valere ad satisfaciendum pro peccatis.

¶In eadem responsione soluenda occurrit obiectio Duran. in 4. dist. 16. q. 1. contra satisfactionẽ; quia id non est pars sacramenti, sine quo sacramentum est completum. vel deficiente vna parte sacramenti sacramentum nullum est, sed sine subiecta quinta satisfactione sacramentum pœnitentiæ iam fuit verum sacramentum ergo.

¶Ad hoc dicitur, ꝙ pars est duplex, essentialis vel integralis. Et sine parte quidem essentiali sacramẽtum nullum est: sicut nec homo est si desit anima aut corpus. Sed sine vna parte integrali sacramẽtum verum quidem, sed imperfectum esse pẽ tefficit sicut homo sine manu est verus homo, sed mancus. Satisfactio autem non ponitur pars essentialis sacramenti pœnitentiæ, sed integralis, est enim pars actuũ pœnitentis, qui sunt vt materia seu pars essentialis sacramenti sicut matrius est pars corporis humani, quod est materia & pars essentialis hominis.

Amen.

¶ Super Quæstionis nonagesimæ Articulum tertium.

Annot. IN artic. 3. eiusdem q. in responsione ad primum. scio quòd peccata contis. oris, & operis, dupliciter distinguantur inter se primò specificè: secundò, gradualiter. Nam si sumatur peccatum secundum suam rationem consummatũ, & distinguatur in peccatum cordis, vel oris, vel operis, sic est distinctio non solùm specifica, sed generica. Nam peccatum cordis est illud quod in solo actu interiori consummatur, vt est infidelitas, odium Dei, & huiusmodi. Peccatũ verò oris est quod in ipso ore consummatur vt contumelia, blasphemia, detractio, & huiusmodi. Peccatum autem operis est quod in exteriori opere consummatur vt adulterium, homicidium, furtum, & huiusmodi.

¶Si verò peccatum aliquod quod in opere cõsummatur, distinguatur in cogitationem, locutionẽ & opus (puta quia primò deliberauit homicidium occidere, deinde dixit se occisurum & demum occidit illum) sic distinctio non est specifica quoniam omnia ista peccata sunt vnius speciei, sed est gradualis: quoniam gradatim peccatum consummatur ex eo quòd est in corde & quod est in ore, &c. Et si bene perspexeris literam vtrãque, in eadem inuenies.

¶Et hæc tam de hac quæstione, quàm de toto hoc opere ab Autore edito dicta sufficiant. Illic enim felici transitu ad cælestem patriã prænectus diuus Thomas finiendi finem fecit. Vnde residua alio modo tractanda sunt.

4. dist. 16. q. 1. art. 1. q. 2. & 4. Et dist. 17. q. 3. art. 3. q. 4. col. Et dist. 22. q. 2. art. 1. q. 2. ad 3. Et 2. Co. 7. lect. 3. col. 2.

ARTICVLVS III.

¶Virùm prædicta tria sint partes integrales pœnitentiæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd prædicta tria non sint partes integrales pœnitentiæ. Pœnitentia enim, vt dictũ est, contra peccatum ordinatur. Sed peccatum cordis, oris & operis sunt partes subiectiuæ peccati, & non partes integrales: quia peccatum de quolibet horum prædicatur. Ergo etiam in pœnitentia contritio cordis, confessio oris, & satisfactio operis, non sunt partes integrales.

¶Præterea, Nulla pars integralis in se continet aliam sibi condiuisam. Sed contritio continet in se confessionem & satisfactionem in proposito. Ergo non sunt partes integrales.

¶Præterea, Ex partibus integralibus simul & æqualiter constituitur totum: sicut linea ex suis partibus. Sed hoc non contingit hîc. Ergo prædicta non sunt partes integrales pœnitentiæ.

¶SED CONTRA, Illæ dicũtur partes integrales, ex quibus perfectio totius integratur. Sed ex tribus prædictis integratur perfectio ipsius pœnitentiæ. Ergo sunt partes integrales pœnitentiæ.

CONCLVSIO.

¶Contritio, confessio, ac operis satisfactio nõ partes subiectiuæ, vel potentiales pœnitentiæ sunt, sed integrales.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt hæc tria esse partes subiectiuas pœnitentiæ. Sed hoc non potest esse: quia singulis partibus subiectiuis adest tota virtus totius, & simul & æqualiter, sicut tota virtus animalis, inquantum est animal, saluatur in qualibet specie animalis, quæ simul & æqualiter diuidunt animal. Sed hoc non est in proposito. Et ideo alij dixerunt, quòd sunt partes potentiales. Sed nec hoc verum esse potest, quia singulis partibus potentialibus adest totum secundum totam essentiam: sicut tota essentia animæ adest cuilibet eius potentiæ. Sed hoc non est in proposito. Vnde relinquitur quòd prædicta tria sint partes integrales pœnitentiæ. Ad quarum rationem exigitur, vt totum non adsit singulis partibus, neque secundum totam virtutem eius, neque secundum totam eius essentiam, sed omnibus simul.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum, quia rationem mali habet, potest in vno tantum perfici, vt dictum est. Et ideo peccatum quod in solo corde perficitur, est vna species peccati. Alia verò species est peccatum, quod perficitur in corde & ore. tertia verò species est peccati, quod perficitur in corde & opere. Et huiusmodi peccati partes quasi integrales sunt, quod est in corde, & quod est in ore, & quod est in opere. Et ideo pœnitentiæ quæ in his tribus perficitur, hæc tria sunt partes integrales.

¶Ad secundum dicendum, quòd vna pars integralis potest cõtinere totum, licet non secundum essentiam: fundamẽtum enim quodãmodo virtute continet totum ædificiũ. Et hoc modo contritio continet virtute totam pœnitentiam.

ARTICVLVS IIII.

¶Virùm conueniens diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptismum, pœnitentiam mortalium & pœnitentiam venialium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptismum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium. Pœnitentia enim est secunda tabula post naufragium (vt suprà dictum est) baptismus autem prima. Illud ergo quod est ante baptismum, non debet poni species pœnitentiæ.

4. dist. 16. q. 1. art. 2. q. 1. ad 1. Et Mat. 3. 10. 2. fi.

¶Præterea, Quod potest destruere maius, potest etiam destruere minus. Sed mortale est maius peccatũ, quàm veniale. Illa verò pœnitentia, quę est de mortalibus, eadem etiam est de venialibus. Non ergo debent poni diuersæ species pœnitentiæ.

¶Præterea, Sicut post baptismum peccat venialiter & mortaliter, ita etiam ante baptismum. Si ergo post baptismũ distinguitur pœnitentia venialium & mortalium, pari ratione debet distingui ante baptismum. Non ergo conuenienter diuiditur pœnitentia per has species.

¶SED CONTRA est quod Aug. in lib. de Pœnitẽtia, ponit prædictas tres pœnitentiæ species.

CONCLVSIO.

¶Pœnitentia vt virtus est, diuiditur in eam, quæ est ante baptismum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hæc diuisio est pœnitentiæ, secundum quòd est virtus. Est autem considerandum, quòd quælibet virtus operatur secundum congruentiam tẽporis, sicut & secundum alias debitas circunstantias. Vnde & virtus pœnitentiæ actum suum habet in hoc tempore, secundum ꝙ conuenit nouæ legi. Pertinet autem ad pœnitentiam, vt detestetur peccata præterita cum proposito immutandi vitam in melius, quod est quasi pœnitentiæ finis. Et quia moralia recipiunt speciem secundum finem (vt in Secunda parte habitũ est) conueniens est, quòd diuersæ species pœnitentiæ accipiantur secundum diuersas immutationes, quas pœnitens intendit. Est autem triplex immutatio à pœnitente intenta. Prima quidem per regenerationem in nouam vitam, & hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ est ante baptismum. Secũda autem immutatio est per reformationem vitæ præteritæ iam corruptę, & hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium post baptismum. Tertia autem immutatio est in perfectiorem operationem vitæ: & hæc pertinet ad pœnitentiam venialium, quæ remittuntur per aliquem feruentem actum charitatis, vt suprà dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœnitentia, quæ est ante baptismum, non est sacramentum, sed est actus virtutis disponens ad sacramentum baptismi.

¶Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia, quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia: sed non conuertitur. Et ideo hę duæ pœnitentiæ se habent, sicut perfectum & imperfectum.

¶Ad tertium dicendum, quòd ante baptismum non sunt peccata venialia sine mortalibus. Et quia veniale sine mortali dimitti non potest (vt suprà dictum est) ideo ante baptismum nõ distinguitur pœnitentia mortalium & venialium.

Series chartarum huius operis.

AAa BBb CCc DDd EEe FFf GGg HHh
IIi KKk LLl MMm NNn OOo PPp QQq
RRr SSs TTt VVvXXx YYy ZZz & ? ℞ †.
Omnes sunt quaterni, præter ℞ & †, qui sunt quinterni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. THOMAE AQVINATIS

Additiones ad Tertiam eius Partem, quam morte præuentus perficere nequiuit, ex eiusdem scriptis potissimùm collectæ in Theologorum gratiam & vtilitatem.

Quibus accessêre aliarum Summæ S. Thomæ Partium Concordantiæ, mutilorum complurium locorum restitutio, atque à mendis sedula vindicatio.

QVAESTIO PRIMA, DE PARtibus pœnitentiæ in speciali. Et primò de contritione, in tres Articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de singulis partibus pœnitentiæ. Et primò, de contritione. Secundò, de cõfessione. Tertio, de satisfactione. De contritione autem consideranda sunt quinque. Primò, quid sit. Secundò, de quo esse debeat. Tertiò, quanta esse debeat, Quartò, de duratione ipsius. Quintò, de effectu ipsius.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm conuenienter definiatur.

¶ Secundò, vtrùm contritio sit actus virtutis.

¶ Tertiò, vtrùm attritio possit fieri contritio.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm contritio sit dolor pro peccatis assumptus, &c.

3.d.17. q.1. ar.1. q.1. vers. primo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd cõtritio non sit dolor pro peccatis assumptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi: vt quidam definiunt: quia sicut Augu. dicit in lib. de Ciuit. Dei, Dolor est de his quæ nobis nolentibus accidunt: sed peccata non sunt huiusmodi. ergo contritio non est dolor pro peccatis.

¶ Præterea, Contritio nobis à Deo datur: sed quod datur, non assumitur. ergo contritio non est dolor assumptus.

¶ Preterea, Satisfactio & confessio sunt necessaria ad hoc quòd pœna remittatur, quæ in contritione remissa non fuit: sed quandoque tota pœna in contritione remittitur. ergo nõ est necessarium semper quòd contritus habeat propositum confitendi.

¶ SED CONTRA est ipsa definitio.

CONCLVSIO.

¶ Contritio est dolor pro peccatis assumptus cum proposito confitendi & satisfaciendi.

¶ RESPONDEO, dicendum quòd initiũ omnis peccati est superbia, per quam homo sensui suo inhærens à mandatis diuinis recedit: & ideò oportet quòd illud quod destruit peccatũ, hominem à proprio sensu discedere faciat. Ille autem, qui in suo sensu perseuerat, rigidus & durus per similitudinem vocatur: vnde & frangi dicitur aliquis quando à suo sensu diuellitur. Sed inter fractionem & comminutionem siue contritionem in rebus materialibus, vnde hæc nomina ad spiritualia transferũtur, hoc interest, vt dicitur in 4. Meteororum, quia frangi dicuntur ea quæ quando in magnas partes diuiduntur: sed comminui vel conteri, quando ad partes minimas reducitur hoc quod in se soli dum erat: & quia ad dimissionem peccati requiritur, quòd affectum peccati homo dimittat, quem per quandam continuatem & soliditatem in sensu suo habebat: ideò actus ille, quo peccatum dimittitur: contritio dicitur per similitudinẽ. In qua quidem contritione plura possunt considerari. scilicet ipsa substantia actus, modus agendi, principium & effectus. & secundũ hoc de contritione inueniuntur definitiones traditæ. Quantùm enim ad ipsam substantiam actus datur prædicta definitio: & quia actus contritionis est actus virtutis, & est pars pœnitentiæ sacramenti: ideò manifestatur in prædicta definitione, in quãtum est actus virtutis in hoc quòd ponitur genus ipsius, scilicet dolor: & obiectum in hoc quòd dicitur pro peccatis, & electio quę requiritur ad actum virtutis in hoc quòd dicitur assumptus. Sed inquantum est pars sacramenti per hoc quòd tangitur ordo ad alias partes, cùm dicitur, cum proposito confitendi, &c. Alia etiam definitio inuenitur, quæ definit contritionem secundum quòd est actus virtutis tantùm: sed additur ad prædictam definitionem differentia cõtrahens ipsam ad spiritualem virtutem, scilicet pœnitentiam. Dicit enim, quòd pœnitentia est dolor voluntarius pro peccato puniens quod dolet se commisisse. In hoc enim, quod additur, punitio, ad spiritualem virtutem contrahitur. Alia autem definitio inuenitur Isidori, quæ talis est: Contritio & compunctio est humilitas mentis cum lachrymis, veniens de recordatione peccati & timore iudicij: & hîc quidem tangit rationem nominis in hoc quòd dicit, humilitas mẽtis: quia sicut per superbiam aliquis in suo sensu redditur rigidus, ita per hoc quòd à suo sensu contritus recedit, humiliatur. Tangit etiam modum exteriorem in hoc quòd dicit, cum lachrymis: & principiũ contritionis in hoc quòd dicit, veniens de recordatione peccati, &c. Alia sumitur ex verbis Augustini, qui tangit effectus contritionis, quæ est, Contritio est dolor remittens peccatũ: alia sumitur ex verbis Grego. quæ talis est, Contritio est humilitas spiritus annihilans peccatum inter spem & timorem: & hoc tangit rationem nominis in hoc quòd dicit, quòd contritio est humilitas spiritus: & effectus eius in hoc quòd dicit, annihilãs peccatum: & originem in hoc quòd dicit, inter spem & timorem: nec solùm ponit causam principalem quæ est timor: sed etiam causam quæ est spes, sine qua timor desperationẽ facere posset.

2. definitio.

Tertia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis peccata quando accidunt, voluntaria fuerunt: tamen quando eis conterimur, voluntaria non sunt: & ideò nobis nolentibus accidunt: non quidem secundum voluntatem, quam tunc habuimus cùm ea volebamus: sed secundum illam quam nunc habemus, qua vellemus quòd nunquàm fuissent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd contritio est à Deo solo quantùm ad formam quæ informatur: sed quantùm ad substantiam actus ex libero arbitrio, & à Deo qui operatur in omnibus operibus, & naturæ & voluntaris.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quanuis posit tota pœna per contritionem dimitti: tamen adhuc necessaria est confessio, & satisfactio: tum quia homo non potest esse certus de sua contritione, quòd fuerit ad totum tollendum sufficiens: tunc etiam quia confessio & satisfactio sunt in præcepto. Vnde transgressor cõstitueretur, si non confiteretur, & non satisfaceret.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm contritio sit actus virtutis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd contritio non sit actus virtutis. Passiones enim non sunt actus virtutum: quia eis non laudamur, nec vituperamur: vt dicitur secundo Ethico. sed dolor est passio: cùm ergo contritio sit dolor, videtur quòd non sit actus virtutis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Præterea, Sicut contritio dicitur à terendo, ita & attritio: sed attritio non est actus virtutis, vt ab omnibus dicitur. ergo neq; contritio

¶ SED CONTRA, Nihil est meritorium nisi actus virtutis: sed cõtritio est actus quidã meritorius. ergo est actus virtutis.

CONCLVSIO.

¶ Cùm contritio rectitudinẽ voluntatis importet, actus virtutis necessariò est, scilicet pœnitentiæ, cuius est detestari præterita delicta.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd contritio secundum proprietatem nominis sui non significat actum virtutis, sed potiùs quandam corporalem passionem: sed hîc non quæritur sic de contritione: sed de eo ad quod significandum hoc nomen per similitudinem adaptatur. Sicut enim inflammatio propriæ voluntatis ad malum faciendum importat quantùm est de se malum ex genere, ita illius voluntatis annihilatio & comminutio quædam de se importat bonum ex genere: quia hoc est detestari propriam voluntatem, qua peccatum est commissum: & ideò contritio, quæ hoc significat, importat aliquam rectitudinem voluntatis, & propter hoc est actus virtutis illius, scilicet cuius est peccatum præteritum detestari & destruere, scilicet pœnitentiæ: vt patet ex his quæ in 14. Distinctione dicta sunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in contritione est duplex dolor de peccato: vnus in parte sensitiua quæ passio est, & hîc non est essentialiter contritio prout est actus virtutis, sed magis effectus eius. Sicut enim pœnitentiæ virtus exteriorem pœnam suo corpori infligit ad recompensandam offensam, quæ in Deum commissa est officio membrorum: ita etiam & ipsi cõcupiscibili pœnam infert doloris peccati: quia etiam ipsa ad peccata cooperabatur. Sed tamen hîc dolor potest pertinêre ad cõtritionem inquantùm est pars sacramenti: quia sacramẽta non solùm in interioribus actibus, sed etiam in exterioribus, & in rebus sensibilibus nata sunt esse. Alius dolor est in voluntate, qui nihil aliud est quàm displicentia alicuius mali, secundum quòd effectus voluntatis nominatur per nomina passionum: vt in 3. Distin. 26. dictum est: & sic contritio est dolor per essentiam, & est actus virtutis pœnitentiæ.

¶ Ad secundum ergo dicendum, quòd attritio nõ dicit accessum ad perfectam contritionem: vnde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta sunt: sed non perfectè. Sed contritio dicitur quando omnes partes tritæ sunt simul per diuisionem ad minima: & ideo significat attritio in spiritualibus quandam displicentiam de peccatis commissis: sed non perfectam. Contritio autem perfectam.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm attritio possit fieri contritio.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd attritio possit fieri cõtritio. Differt enim attritio à contritione: sicut formatũ ab informi: sed fides informis fit formata. ergo attritio potest fieri contritio.

¶ Præterea, Materia recipit perfectionem remota priuatione: sed dolor se habet ad gratiam sicut materia ad formam: quia gratia informat dolorem. ergo dolor qui priùs erat informis culpa existente, quæ est priuatio gratiæ, remota culpa, recipiet perfectionem informationis à gratia: & sic idem quod priùs.

¶ SED CONTRA est, Quorum principia sunt diuersa omninò, eorum non potest fieri vnũ id, quod est alterum: sed attritionis principium est timor seruilis, contritionis autem timor initialis. ergo attritio non potest fieri contritio.

CONCLVSIO.

¶ Attritio nullo modo potest fieri contritio, quam necessariò charitas præcedit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod super hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, quòd attritio fit contritio: sicut fides informis fit formata. Sed hoc vt videtur, esse non potest: quia quanuis habitus fidei informis fiat formatus, tamen nunquam actus fidei informis fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis transit & non manet veniente charitate: attritio autem & contritio non dicunt habitum, sed actum tantùm: habitus autem virtutum infusarum, qui voluntatem respiciunt, non possunt esse informes, cùm charitatem cõsequantur: vt in tertio. lib. dictum est. Vnde antequam gratia infundatur, non est habitus à quo actus contritionis posteà elicitur: & sic nullo modo attritio potest fieri contritio: & hoc alia opinio dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est simile de fide & contritione, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd remota priuatione à materia, quæ manet perfectione adueniente, formatur materia illa: sed dolor ille qui erat informis, non manet charitate adueniente: & ideò formari non potest. Vel dicendum, quòd materia essentialiter nõ habet originem à forma: sicut actus habet originẽ ab habitu quo formatur. Vnde nõ est inconueniẽs materiam informari aliqua forma de nouo, qua priùs nõ informabatur: sed hoc de actu est impossibile: sicut impossibile est quòd aliquid idem numero oriatur à principio à quo priùs non oriebatur: quia res semel tantùm in esse procedit.

QVAESTIO SECVNDA DE *obiecto contritionis, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de obiecto contritionis. Circa quod quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm debeat homo conteri de pœnis.

¶ Secundò, vtrùm de peccato originali.

¶ Tertiò, vtrùm de omni actuali commisso.

¶ Quartò, vtrùm de peccato actuali committendo.

¶ Quintò, vtrùm de peccato alieno.

¶ Sextò, vtrùm de singulis peccatis mortalibus.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm homo debeat conteri de pœnis & non solùm de culpa.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q; homo debeat conteri de pœnis & non solùm de culpa. Aug. enim lib. de Pœnitentia dicit, Nemo vitam æternam desiderat, nisi eum huius vitæ mortalis pœniteat: sed mortalitas vitæ quædam pœna est. ergo debet pœnitens etiam de pœnis conteri.

¶ Præterea, Suprà habitum est ex verbis Aug. quòd pœnitens debet dolêre ex hoc quòd virtute se priuauit: sed priuatio virtutis quædam pœna est. ergo contritio est dolor etiam de pœnis.

¶ SED CONTRA, Nullus tenet illud de quo dolet: sed pœnitens secundum suum nomen pœnam tenet. ergo non dolet de pœna: & sic contritio quæ est dolor pœnitentialis, non est de pœna.

CONCLVSIO.

¶ Etsi de pœnæ malis possit esse dolor, non tamen contritio.

¶ RESPONDEO dicendum quòd contritio importat, vt dictum est, alicuius duri & integri comminutionem: hæc autem integritas & duritia inuenitur in malo culpæ: quia voluntas, quæ est ipsius causa in eo qui malè agit, in suis terminis stat, nec præcepto legis cedit: & ideò huius mali displicentia contritio per similitudinem dicitur. hæc autẽ similitudo non potest adaptari ad malum pœnæ: quia pœna simpliciter dicit diminutionem: & ideò de malis pœnæ potest esse dolor, sed non contritio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœnitentia secundum Aug. debet esse de hac mortali vita, nõ ratione ipsius mortalitatis: nisi pœnitentia largè dicatur omnis dolor: sed ratione peccatorum, ad quæ ex infirmitate huius vitæ deducimur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ille dolor, quo quis dolet ex amissione virtutis per peccatum, non est essentialiter ipsa cõtritio, sed est principium eius: sicut aliquis mouetur ad appetendum aliquid propter bonum quod inde expectat, ita mouetur ad dolendũ de aliquo propter malũ, quod inde cõsequutus est.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm contritio esse debeat de originali.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd contritio esse debeat de originali. De peccato enim actuali conteri debemus nõ ratione actus inquantùm est ens quoddam, sed ratione deformitatis: quia actus secundũ suam substantiam bonum quoddam est, & à Deo: sed peccatum originale habet deformitatem: sicut & actuale. ergo de eo conteri debemus.

¶ Præterea

¶ Præterea, Per peccatum originale homo fuit à Deo auersus: quia pœna eius erat carentia diuinæ visionis: sed cuilibet debet displicere se fuisse à Deo auersum. ergo homo debet habere displicentiam peccati originalis: & sic debet de eo conteri.

¶ SED CONTRA, Medicina debet esse proportionata morbo: sed peccatum originale sine nostra voluntate contractum est. ergo non requiritur quòd per actum voluntatis, qui est contritio, ab ipso purgemur.

CONCLVSIO.

¶ Contritio propriè de originali peccato non est, cùm non nostra voluntate sit inductum, sed potius naturæ corruptæ origine contractum: potest tamen de eo aliqua displicentia esse.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd contritio est dolor, vt dictum est, respiciens & quodammodò comminuens voluntatis duritiem: & ideò solùm de illis peccatis potest esse, quæ ex duritia nostræ voluntatis in nos prouenerunt: & quia peccatum originale nostra voluntate non est inductum, sed ex vitiatæ naturæ origine contractum: ideò de ipso non potest esse contritio propriè loquendo, sed displicentia potest esse de eo vel dolor.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd contritio nõ est de peccato ratione substantiæ actus tantùm, quia ex hoc nõ habet rationem mali: neque iterum ratione deformitatis tantùm: quia deformitas de se nõ dicit rationẽ culpæ: sed quãdoque importat pœnam: debet autem de peccato esse contritio, inquantùm importat vtrãque deformitatem ex actu voluntatis prouenientem: & hoc non est in peccato originali: & ideò de eo non est contritio.

¶ Et similiter dicendum ad secundum, quia auersio voluntatis est illa cui debetur contritio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm de omni actuali peccato debeamus conteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nõ de omni actuali peccato commisso à nobis debeamus cõteri. Quia cõtraria cõtrarijs curantur: sed quædam peccata per tristitiam committũtur: sicut accedia, & inuidia. ergo medicina eorum nõ debet esse tristitia, quæ est cõtritio, sed gaudium.

¶ Præterea, Contritio est actus voluntatis, qui nõ potest esse de eo, quod cognitioni nõ subiacet: sed quædam peccata sunt, quæ in cognitione nõ habemus, sicut oblita. ergo de eis nõ potest esse contritio.

¶ Præterea, Per volũtariam cõtritionem delẽtur illa, quæ per volũtatem committũtur: sed ignorãtia voluntarium tollit: vt patet per Philosophum tertio Ethico. ergo de his quæ per ignorantiam accidũt, non debet esse contritio.

¶ Præterea, De illo peccato nõ debet esse cõtritio, quod per cõtritionem nõ tollitur: sed quædam peccata nõ tollũtur per contritionem, sicut venialia quæ adhuc post cõtritionis gratiam manẽt. ergo nõ de omnib⁹ peccatis præteritis debet esse cõtritio.

¶ SED CONTRA, Pœnitentia est medicina cõtra omnia peccata actualia: sed pœnitẽtia nõ est aliquorum, quorum non sit cõtritio, quæ est prima pars eius. ergo & de omnibus peccatis debet esse contritio.

¶ Præterea, Nullum peccatum dimittitur, nisi quis iustificetur: sed ad iustificationem requiritur cõtritio, vt priùs dictum est. ergo de quolibet peccato conteri oportet.

CONCLVSIO.

¶ Omne actuale peccatum per contritionem remitti oportet.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd omnis actualis culpa ex hoc cõtingit quòd volũtas legi Dei nõ cedit, vel eam transgrediendo, vel omittẽdo, vel præter eam agẽdo: & quia durum est quod habet potentiam, vt non facilè patiatur: & ideò in omni actuali peccato duritia quædam est: & propter hoc si debeat peccatum curari, oportet quòd per contritionem comminuentem remittatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd (sicut ex dictis patet) contritio opponitur peccato ex parte illa quæ ex electione volũtatis procedit, nõ sequẽtis imperium diuinæ legis: nõ autem ex parte eius, quod est in peccato materiale, & hoc est illud super quod cadit electio. Cadit autem voluntatis electio nõ solùm super actus aliarum virium quibus volũtas ad suum finẽ vtitur: sed etiam super actũ proprium ipsius: volũtas enim vult se velle aliquid: & sic electio volũtatis cadit super dolorem illũ siue tristitiam, quæ inuenitur in peccato inuidiæ & huiusmodi: siue dolor ille sit in sensu siue in ipsa volũtate: & ideo illis peccatis contritionis dolor opponitur.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd obliuio de aliquo potest esse dupliciter: aut ita quòd totaliter à memoria exciderit, & tũc nõ potest aliquis inquirere illud: aut ita quòd partim à memoria exciderit, & partim maneat: sicut cùm recolo me aliquid audiuisse in generali, sed nescio quid in speciali: & tũc requiro in memoria ad recognoscẽdũ, & secũdum hoc etiam aliquod peccatum potest esse oblitum dupliciter: aut ita quòd in generali in memoria maneat, sed nõ in speciali: & tũc debet cogitare homo ad inueniendum peccatum: quia de quolibet peccato mortali tenetur homo specialiter cõfiteri. Si autem inuenire non possit, iusta adhibita diligẽtia, sufficit de eo conteri secundum quòd in notitia tenetur, & debet homo non solùm de peccato, sed de obliuione eius dolêre, quæ ex negligẽtia contigit. Si autem peccatum omnino ex memoria excidit, tunc ex impotẽtia faciẽdi excusatur à debito: & sufficit generalis contritio de omni eo in quo Deũ offendit. Sed quãdo impotentia tollitur sicut cùm ad memoriam reuocatur peccatum: tunc tenetur homo specialiter conteri: sicut etiam est de paupere qui non potest soluere quod debet, excusatur, & tamen tenetur cùm primò poterit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si ignorãtia omninò volũtatem tolleret malè agẽdi, excusaret, & nõ esset peccatum: sed quandoque nõ totaliter tollit volũtatem, & tunc à toto nõ excusat, sed à tanto: & ideò de peccato per ignorantiam commisso debet homo conteri.

¶ Ad quartum dicendum, quòd post cõtritionem de mortali potest remanêre veniale, sed nõ post cõtritionem de venialibus: & ideò de venialibus etiam debet esse contritio eo modo quo & pœnitentia: sicut suprà dictum est.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm de peccatis futuris quis debeat conteri

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd etiam de peccatis futuris aliquis debeat cõteri. Contritio enim est actus libe. arbi. sed libe. arbi. magis se extendit ad futura, quàm ad præterita: quia electio quæ est actus libe. arbi. est de contingẽtibus futuris: vt dicitur 3. Ethi. ergo contritio magis est de peccatis futuris, quàm de præteritis.

¶ Præterea, Peccatum aggrauatur ex contingẽti effectu. Vnde Hiero. dicit. quòd pœna Arrij nõdum est terminata, quia adhuc est possibile aliquos per eius hæresim ruere: & similiter est de illo qui iudicatur homicida si lethaliter percusserit, etiam antequam percussus moriatur: sed in illo intermedio debet peccator cõteri de peccato. ergo nõ solùm secundum quòd habet quãtitatem ex peccato actu, sed etiam secũdum quòd habet quãtitatem ex futuro: & sic contritio respicit futurum.

¶ SED CONTRA, Cõtritio est pars pœnitẽtiæ: sed pœnitentia semper respicit præterita. ergo & contritio.

CONCLVSIO.

¶ Contritio non nisi præterita peccata propriè respicit, futura autẽ præcauet, quatenus ipsi prudentiæ adiungitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus motoribus & mobilibus ordinatis ita est, quòd motor inferior habet motum proprium, & præter hoc sequitur in aliquo motum superioris motoris: sicut patet in motu planetarum, qui præter motus proprios sequuntur motum primi orbis. In omnibus autem virtutibus moralibus motor est ipsa prudentia, quæ dicitur auriga virtutum: & ideò quælibet virtus moralis cum motu proprio habet aliquid de motu prudentiæ: & ideò, cùm pœnitentia sit quædam virtus moralis, quæ est pars iustitiæ, cum actu proprio consequitur prudẽtiæ motum: proprius autem actus eius est in obiectum proprium, quod est peccatum commissum: & ideò actus eius principalis, scilicet contritio secũdum suam speciem respicit tantùm peccatum præteritum: sed ex consequenti respicit peccatum futurum, secundum quòd habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum: & tamen in illud futurum secundum rationem propriæ speciei nõ mouetur. Et propter hoc ille qui conteritur, dolet de peccato præterito, & cauet futurum, sed non dicitur esse cõtritio de peccato futuro: sed magis cautio, quæ est pars prudentiæ, contritioni adiuncta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd libe. arbit. dicitur esse de contingentibus futuris, secundum quòd est de actibus:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed non secundum quòd est de obiectis actuum: quia homo potest cogitare ex libero arbitrio de rebus præteritis & necessariis: sed tamen ipse actus, secundum quòd sub libero arbitrio cadit, contingens futurum est: & sic etiam actus contritionis contingès futurum est, secundum quòd sub libero arbitrio cadit: sed obiectum eius potest esse præteritum.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd ille effectus consequens, qui peccatum aggrauat, iam in actum præcessit velut in causa: & ideò quando commissum est, totam suam quantitatem habuit, & ex effectu consequente non accessit ei aliquid, quo ad culpæ rationem: quamuis accrescat quo ad pœnam accidentalem, secũdum quòd plures habebit rationes dolẽdi in inferno de pluribus malis ex suo peccato cõsequutis: & sic loquitur Hierony. Vnde nõ oportet quòd contritio sit nisi de peccatis præteritis.

ARTICVLVS V.

Vtrùm homo debeat conteri de peccato alieno.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd homo debeat conteri de peccato alieno. Non enim petit aliquis indulgentiam nisi de peccato, de quo contritus est: sed de peccatis alienis indulgentia petitur, in Psalmo: Ab alienis parce seruo tuo. ergo debet homo conteri de peccatis alienis.

¶ Præterea, Homo ex charitate debet diligere proximum sicut seipsum: sed propter dilectionem sui, & de malis suis dolet, & bona desiderat. ergo cũ teneamur proximo desiderare bona gratiæ sicut & nobis': videtur quòd debeamus de culpis eius dolère, sicut & de nostris: sed contritio nihil est quàm dolor de peccatis. ergo debet conteri de peccatis alienis.

¶ SED CONTRA, Contritio est actus pœnitentiæ virtutis: sed nullus pœnitet nisi de his quæ ipse fecit. ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

CONCLVSIO.

¶ De alienis peccatis nulla contritio est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illud idem conteritur quod priùs durum & integrum fuit: vnde oportet quòd contritio pro peccato sit in eodem, in quo peccati duritia præcessit: & sic de alienis peccatis non est contritio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ab alienis peccatis sibi parci Propheta precatur, inquantum ex consortio peccatorum aliquis per consensum aliquam immunditiam contrahit: cùm scriptum sit, Cum peruerso peruerteris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de peccatis aliorum dolère debemus, non tamen oportet quòd de eis conteramur: quia non omnis dolor de peccato præterito est contritio: vt ex dictis patet.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm de singulis mortalibus requiratur contritio.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd non requiratur de singulis peccatis mortalibus contritio. Est enim motus contritionis in iustificatione in instanti: sed in instanti non potest homo recogitare singula peccata. ergo non oportet quòd sit contritio de singulis.

¶ Præterea, Contritio debet esse de peccatis, secundũ quòd auertitur à Deo: quia conuersio ad creaturam sine auersione à Deo contritionem non requirit: sed omnia peccata mortalia in auersione conueniunt: ergo contra omnia sufficit vna contritio.

¶ Præterea, Plus conueniunt peccata mortalia actualia adinuicẽ quã actuale & originale: sed baptismus delet omnia actualia & originale. ergo vna cõtritio generalis delet oĩa peccata mortalia.

¶ SED CONTRA, Diuersorum morborum diuersæ sunt medicinæ: quia non sanat oculum quod sanat calcaneum: vt dicit Hiero. sed contritio est medicina singularis contra vnũ mortale. ergo non sufficit vna communis de omnibus.

¶ Præterea contritio explicatur per confessionem: sed oportet singula peccata mortalia confiteri. ergo & de singulis conteri.

CONCLVSIO.

¶ Contritio quo ad suum principium, de singulis mortalibus est, quo ad terminum verò vna omnium contritio est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd contritio potest considerari dupliciter, scilicet quantùm ad sui principium & quantũ ad terminum. Et dico principiũ contritionis cogitationem, quã quis cogitat de peccato & dolet. & si nõ dolore cõtritionis, saltẽ dolore attritionis. Terminus aũt cõtritionis est quãdo dolor ille iam gratia informatur. quantũ ergo ad principium cõtritionis oportet quòd de singulis peccatis quę quis in memoria habet cõteratur. sed quãtũ ad terminũ sufficit ꝙ sit vna cõis de omnibus.

Tunc enim ille motus agit in vi oĩm dispositionũ præcedentiũ.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis omnia mortalia conueniant in auersione: tamen differunt in causa & modo auersionis: & quantitate elongationis à Deo: & hoc est secundum diuersitatem conuersionis.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd baptismus agit in virtute meriti Christi qui habuit infinitã virtutẽ ad delendũ omnia peccata: & propterea vnus sufficit cõtra omnia. Sed in cõtritione cum merito Christi requiritur actus noster: & ideò oportet ꝙ singulis peccatis respõdeat figillatim cũ non habeat infinitã virtutẽ ad cõtritionẽ. Vel dicendũ, quòd baptismus est spiritualis generatio: sed pœnitentia quãtùm ad attritionẽ, & alias sui partes est spiritualis quædã sanatio per modũ cuiusdam alterationis. Patet autẽ in generatione corporali alicuius, quę est cũ corruptione, quòd vna generatione remouẽtur omnia accidentia cõtraria rei generatæ, quæ erãt accidẽtia rei corruptæ: sed in alteratione remouetur tantùm vnum accidẽs accidẽti contrariũ, ad quod termin atur alteratio. Et simileter vnus baptismus simul delet oĩa peccata, nouã vitam inducẽdo: sed pœnitentia non delet omnia peccata, nisi ad singula feratur. & ideò oportet de singulis conteri & confiteri.

QVAESTIO TERTIA DE
quantitate contritionis, in tres articulos diuisa.

Thi. vbi sup. art. 3. q. 1. & sequ.

DEINDE considerandum est de quantitate contritionis.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm contritio sit maior dolor qui esse possit in natura.

¶ Secundò, vtrùm possit esse nimis magnus dolor.

¶ Tertiò, vtrùm possit esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm contritio sit maior dolor qui esse possit in natura.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ contritio nõ sit maior dolor, qui esse possit in natura. Dolor enim est sensus læsionis: sed aliquę læsiones magis sentiuntur quàm læsio peccati: sicut læsio vulneris. ergo non est maximus dolor contritio.

¶ Præterea, Ex effectu sumimus iudicium de causa: sed effectus doloris sunt lachrymę: cùm ergo aliquando contritus non emittat lachrymas corporales de peccatis, quas tamẽ emittit de morte amici, vel de percussione, vel aliquo huiusmodi: videtur quòd contritio non sit dolor maximus.

¶ Præterea, Quantò aliquid plus habet de admixtione contrarij, tantò est minus intensum: sed contritionis dolor habet multum de gaudio admixtũ: quia cõtritus gaudet de liberatione, de spe veniæ, & de multis huiusmodi. ergo dolor suus est minimus.

¶ Præterea, Dolor contritionis displicentia est quędã: sed multa sunt quę magis displicent contrito, quàm peccata præterita: nõ enim vellet pœnam inferni sustinere potius quam peccare: nec iterum sustinuisse omnes pœnas temporales, aut etiam sustinere: alias pauci inuenirentur contriti: ergo dolor contritionis non est maximus.

¶ SED CONTRA, Secundum Augu. omnis dolor in amore fundatur: sed amor charitatis, in quo fundatur dolor contritionis, est maximus.

¶ Præterea, Dolor est de malo: ergo de magis malo debet esse maior dolor, sed culpa est magis malum, quàm pœna: ergo dolor de culpa, qui est contritio, excedit omnem alium dolorem.

CONCLVSIO.

¶ Contritio vt dolor est de peccatis in ipsa voluntate consistens, omnium dolorum maximus est: vt verò in parte sensitiua deriuatur, ex rationis displicentia de peccatis, non est aliis doloribus maior.

¶ RESPONDEO dicendum, ꝙ in contritione est duplex dolor: vnus est in ipsa voluntate: quę est essentialiter ipsa contritio: quæ nihil aliud est quàm displicentia præteriti peccati: & talis dolor in contritione excedit omnes alios dolores: quia quantum aliquid placet, tantum contrarium eius displicet: finis autẽ super omnia placet, cùm omnia propter ipsum desiderentur: & ideo peccatum quod à fine vltimo auertit, super omnia displicere debet. Alius dolor est in parte sensitiua, qui causatur ex ipso dolore, vel ex necessitate naturę, secundum ꝙ vires inferiores sequuntur

quuntur motũ superiorũ: vel ex electione, secundum quòd homo pœnitens in seipso habens hunc dolorẽ, excitatur vt de peccatis doleat: et neutro modo oportet, ꝙ sit maximus dolor: quia vires inferiores mouentur vehementius ab obiectis propriis, quàm ex redundantia superiorũ virium. Et ideo quãtò operatio superiorũ virium est propinquior obiectis inferiorũ, tantò magis sequitur eorum motum: & ideo maior dolor est in sensitiua parte ex læsione sensibili, quã sit ille, qui in ipsa redundat ex ratione. Similiter maior qui redundat de corporalibus deliberanti, quàm qui redundat ex ratione considerante spiritualia. Vnde dolor in sensitiua parte ex displicentia rationis proueniens de peccato, non est maior dolor aliis doloribus, qui in ipsa sunt. Et similiter nec dolor, qui est voluntariè assumptus: tunc quia non obedit effectus inferior superiori ad nutũ, vt tanta & talis passio sequatur in inferiori appetitu, qualem ordinat superior: tum etiam quia passiones à ratione sumuntur in actibus virtutum secundum mensuram, quam quandoq; dolor, qui est sine virtute, non seruat, sed excedit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut dolor sensibilis est de sensu læsionis, ita dolor interior est de cognitione alicuius nociui: & ideo quãuis læsio peccati secundũ exteriorem sensum non percipiatur: tamen percipitur esse maximum secundum sensum interiorem rationis.

¶ Ad secundum dicendum quòd corporales immutationes immediatè consequuntur ad passiones sensitiuę partis, & eis mediãtibus ad affectiones appetitiuę superioris: & inde est ꝙ ex dolore sensibili vel etiã sensibili vicino citius defluunt lachrymæ corporales, quàm de dolore spirituali contritionis.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd gaudiũ illud quod pœnitẽs de dolore habet, non minuit displicentiã: quia ei non cõtrariatur, sed auget, secundũ quòd omnis operatio augetur per propriã delectationem: vt dicitur in 10. Ethi. sicut qui delectatur in addiscendo aliquã scientiam, meliùs addiscit: & similiter qui gaudet de displicentia, vehementius displicentiam habet: sed bene potest esse quòd illud gaudium temperet dolorem ex ratione in partem sensitiuam resultantem.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd quãtitas displicẽtię de aliqua re debet esse secundũ quantitatẽ malitiæ ipsius. malitia autem in culpa mortali mensuratur ex eo, in quẽ peccatur, inquantũ est ei indigna: & ex eo qui peccat, inquantũ est ei nociua: & quia homo debet magis Deũ, quàm seipsum diligere, ideo plus debet odire culpã, inquantũ est offensa Dei, quàm inquantum est nociua ei. Est autẽ nociua sibi principaliter, inquantũ separat ipsum à Deo. & ex hac parte ipsa separatio à Deo, quæ pœna quædam est, magis debet displicere, quàm ipsa culpa, inquantum hoc nocumentũ inducit: quia quod propter alterũ odítur, minus odítur: sed minus quàm culpa, inquantum est offensa in Deũ. Inter omnes autẽ pœnas malitiæ attenditur quidã ordo secundũ quantitatem nocumenti: & ideo cùm hoc sit maximũ nocumentũ, quo maximũ bonũ priuatur, erit inter pœnas maxima separatio à Deo. Est etiã alia quãtitas malitię accidentalis, quã oportet in displicẽtia attẽdere secundũ rationẽ præsentis & præteriti: quia quod præteritũ est, iam non est: vnde habet minus de ratione malitiæ & bonitatis. Et inde est quòd plus refugit homo sustinere aliquid mali in præsenti vel futuro, quã horreat de præterito. Vnde nec aliqua passio animę directè respondet præterito, sicut dolor respondet præsenti malo, & timor futuro: & propter hoc duobus malis præteritis illud magis abhorret animus, cuius maior effectus in præsenti remanet, vel in futurum timetur, etiam si in præterito minus fuerit: & quia effectus precedentis culpę non ita percipitur quandoq; sicut effectus præteritę pœnę: tum quia culpa perfectius sanatur, quàm quędam pœna: tum quia defectus corporalis magis est manifestus quàm spiritualis: ideo etiam homo bene dispositus quandoq; magis in se percipit horrorem præcedentis pœnę: quantùs magis esset paratus pati eandem pœnam, quàm committere eandem culpam. Et est considerandum in comparatione culpę & pœnę: quòd quędam pœnę habent inseparabiliter coniunctam Dei offensam, sicut separatio à Deo: quędam etiam addunt perpetuitatem, sicut pœna inferni: ergo pœna illa quę offensam annexam habet, eodem modo cauẽda est, sicut etiam culpa: sed illa quę perpetuitatem addit, est magis quàm culpa simpliciter fugienda. Si tamen ab eis separetur ratio offensę, & consideretur tantùm ratio pœnę, minus habent de malitia, quã culpa, inquantum est offensa Dei: & propter hoc minus debẽt

displicere. Sciendum est etiam quòd quamuis talis debeat esse contriti dispositio, non tamẽ de eis tentandus est: quia affectus suos homo nõ de facili mensurare potest: & quandoque illud quod minus displicet, videtur magis displicere: quia est propinquius nocumento sensibili, quod magis est nobis notum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm possit esse nimis magnus contritionis dolor.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ non possit esse nimis magnus cõtritionis dolor. Nullus enim dolor potest esse immoderatior, quàm ille, qui proprium subiectum destruit: sed dolor contritionis si est tantus, quòd mortem vel corruptionem corporis inducit, est laudabilis. Dicit enim Ansel. Vt sic impinguantur viscera animæ meæ, vt medullæ corporis mei exiccentur. Et Augu. dicit se esse dignum oculos cæcare plorando: ergo dolor contritionis non potest esse nimius.

¶ Præterea, Dolor contritionis ex amore charitatis procedit: sed amor charitatis non potest esse nimius: ergo nec dolor contritionis.

¶ SED CONTRA est, Omnis virtus moralis corrumpitur per superabundantiam & defectũ: sed contritio est actus virtutis moralis, scilicet pœnitentiæ, cùm sit pars iustitiæ: ergo potest esse superfluus dolor de peccatis.

CONCLVSIO.

¶ Contritionis dolor, vt est in ratione, minus nequaquam est, vt autem in sensu excessus aliquis, in eo culpabilis esse potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd contritio ex parte doloris, qui est in ratione, scilicet displicentiæ, quo peccatum displicet, inquantum est offensa Dei, non potest esse nimia: sicut nec amor charitatis, quo intenso talis displicentia intenditur, non potest esse nimius, sed quantum ad dolorem sensibilem potest esse nimia: sicut etiam exterior corporis afflictio potest esse nimia. In his autem omnibus debet accipi pro mensura conseruatio subiecti: & bonæ habitudinis sufficientis ad ea, quæ agẽda incumbunt: & propter hoc dicitur Rom. 12. Rationabile sit obsequium vestrum.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quòd Ans. desiderabat ex pinguedine deuotionis medullas corporales exiccari, nõ quãtũ ad humorem naturalẽ, sed ad desideria & concupiscentias corporales. Aug. autem quamuis dignum se cognosceret amissione exteriorum oculorum propter peccatum: quia quilibet peccator non solùm æterna, sed etiam temporali morte dignus est: non tamen volebat sibi oculos cæcare.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ ratio illa procedit de dolore, qui est in ratione: non autem procedit de dolore sensitiuæ partis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm debeat esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ non debeat esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio. Hieron. enim collaudat Paulum in hoc, ꝙ minima peccata sicut magna plangebat. ergo non est magis dolendum de vno, quàm de alio.

¶ Præterea, Motus contritionis est subitus: sed non potest esse vnus motus intensior simul & remissior. ergo contritio non debet esse maior de vno, quàm de alio peccato.

¶ Præterea, De peccato præcipuè est contritio, secundum ꝙ à Deo auertit: sed in auersione omnia peccata mortalia conueniunt: quia omnia tollunt gratiam, qua anima Deo coniungitur: ergo de omnibus peccatis mortalibus æqualis debet esse contritio.

¶ SED CONTRA, Deut. 25. dicitur: Secundum mensuram peccati erit & plagarum modus, sed in contritione peccati plagæ commensurantur: quia contritio habet propositum satisfaciendi annexum. ergo contritio magis debet esse de vno peccato, quòd de alio.

¶ Præterea, De hoc debet homo cõteri, quod debuit vitari, sed homo debuit magis vitare vnum peccatum, quàm aliud: quia grauius est si necessitas alterũ faciendi incũberet. ergo & similiter debet de vno, scilicet grauiori magis, quàm de alio dolere.

CONCLVSIO.

¶ Contritio maior de vno, quàm de alio peccato necessariò est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de contritione dupli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

citer possumus loqui. Vno modo secundū quòd sigillatim singulis peccatis respondet: & sic quantū ad dolorem superioris affectus requiritur, quòd de maiori peccato quis doleat magis: quia ratio doloris est magis in vno quā in alio, scilicet offensa Dei: ex magis enim inordinato actu Deus magis offenditur: similiter etiā cùm maiori culpæ maior pœna debeatur, etiā dolor sensitiuæ partis, secundū quòd pro peccato ex electione assumitur: quia pœna peccati debet esse maior de maiori peccato: secundū aūt quòd ex impressione superioris appetitus nascitur inferior, attenditur quantitas doloris secundū dispositionē partis inferioris ad recipiendā impressionē à superiori: & non secundū quantitatē peccati. Alio modo potest accipi contritio, secūdū quòd est simul de omnibus, sicut in actu iustificationis: & hæc quidē contritio vel ex singulorū contritione procedit: & sic quāuis sit actus vnus, tamē distinctio peccatorū virtute manet in ipso: vel ad minus habet propositū de singulis cogitādi annexū: & sic etiā habitualiter est magis de vno, quā de alio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Paulus non laudatur de hoc, quòd de omnibus peccatis doleret æqualiter, sed quia de paruis peccatis tantùm dolebat ac si essent magna per compositionem ad alios, qui de peccatis dolent, sed ipse multò amplius de maioribus doluisset.

¶Ad secundū dicendum, q̄ de illo cōtritionis motu subitaneo, quāuis actualiter distinctio intentionis respōdens diuersis peccatis inueniri posset: tamen inuenitur ibi eo modo, sicut dictum est: & etiā alio modo, secundū quòd singula peccata ordinē habēt ad illud, de quo in illa cōtritione generali cōtrito dolendū occurrit, scilicet offensa Dei. Qui enim aliquod totū diligit potentia, potiùs diligit partes etiam eius, quāuis non actu: & hoc modo, secundū quòd habent ordinem ad totum, quasdam plus quasdam minus: sicut qui aliquam communitatem diligit virtute, singulos diligit plus & minus secundum eorum ordinem in bono communi. Et similiter qui dolet de hoc, quòd Deum offendit de diuersis implicitè, dolet diuersimodè, secundum quòd plus vel minùs per ea Deum offendit.

¶Ad tertium dicendum, quòd quāuis quodlibet peccatū mortale à Deo auertat & gratiā tollat, tamē quoddā plus elongat, quàm aliud: inquantum habet maiorem dissonantiam ex sua inordinatione ad ordinem diuinæ bonitatis, quàm aliud.

QVAESTIO QVARTA
De tempore contritionis, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de tempore contritionis. Circa quod tria queruntur.

¶Primò, vtrùm tota vita hęc sit contritionis tempus.

¶Secundò, vtrùm expediat continuè de peccato dolere.

¶Tertiò, vtrùm post hanc vitam animę de peccatis conterantur.

ARTICVLVS I.
¶Vtrùm tota hæc vita sit contritionis tempus.

Tho. 4. Dist. 17 q. 2. art. 4. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nō tota hæc vita sit cōtritionis tēpus. Sicut enim de peccato cōmisso debet esse dolor, ita & pudor: sed non per totā vitam durat pudor de peccato: quia (sicut dicit Ambr.) nō habet quòd erubescat, cui peccatū dimissum est. ergo videtur quòd nec contritio quæ est dolor de peccato.

¶Præterea, Io. 4. dicitur. quòd perfecta charitas foras mittit timorē: quia timor pœnā habet, sed dolor etiā pœnā habet. ergo in statu perfectę charitatis nō potest dolor cōtritionis manere.

¶Præterea, De præterito non potest esse dolor, qui propriè est de malo præsenti, nisi secundū quòd aliquid de peccato præterito in præsenti manet: sed quandoq; peruenitur ad aliquem statum in hac vita, in quo nihil de peccato præterito manet: neque dispositio, neque culpa, neque reatus aliquis. ergo non oportet vlteriùs de illo peccato dolere.

¶Præterea, Rom. 8. dicitur, quòd diligentibus Deū omnia cooperantur in bonum, etiam peccata. vt dicit glo. ergo nō oportet post remissionem peccati quòd de ipso doleat.

¶Præterea, Contritio est pars pœnitentiæ contra satisfactionem diuisa, sed non oportet semper satisfacere. ergo nec conteri de peccato semper.

¶SED CONTRA, Aug. in li. de Pœnitentia dicit, Quòd vbi dolor finitur, deficit pœnitētia: vbi deficit pœnitētia, nihil relinquitur de venia. ergo videtur, cū oporteat veniā cōcessam non perdere, quòd oporteat semper de peccato dolere.

¶Præterea, Eccle. 5. dicitur de propitiatu peccatorum, Noli esse sine metu. ergo homo semper debet dolere ad peccatorum propitiationem habendam.

CONCLVSIO.

¶Toto præsentis vitæ tempore debet homo de præteritis peccatis conteri & dolere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in contritione est duplex dolor. Vnus rationis, qui est detestatio peccati à se cōmissi: alius sensitiuæ partis, qui ex isto consequitur, & quantū ad vtrunq; contritionis tempus est totius vitæ præsentis status. Quādiu enim est aliquis in statu, viæ detestatur incommoda, quibus à peruentione ad terminū viæ retardatur, vel impeditur. vnde cū propter peccatū præteritū viæ nostræ cursus in Deū retardetur: quia tēpus illud quod erat deputatū ad currēdum, recuperari non potest, oportet quòd in vitæ huius tēpore status contritionis maneat, quantū ad peccati detestationē. Similiter etiam quantū ad sensibilē dolorē, qui vt pœna à voluntate assumitur: quia enim homo pœnā æternam peccando meruit, & cōtra æternū Deum peccauit, debet pœna æterna in temporalē mutata, saltem dolor hominis in æterno, id est statu huius vitæ manere. Et propter hoc dicit Hug. de sancto Victore, quòd Deus absoluens hominem à culpa & pœna æterna, ligat eum vinculo perpetuæ detestationis peccati.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd erubescentia respicit peccatum solùm, inquantum habet turpitudinem: & ideo postquàm peccatum quantum ad culpam remissum est, non manet pudori locus: manet autem dolori, qui non solùm de culpa est, in quantum habet turpitudinem, sed etiam inquantum habet nocumentum annexum.

¶Ad secundum dicendum, quòd timor seruilis quem charitas foras mittit oppositionem habet ad charitatem ratione seruitutis: quia pœnam respicit, sed dolor contritionis ex charitate causatur, vt dictum est: & ideo non est simile.

¶Ad tertium dicendum, quòd quāuis per pœnitentiam peccator redeat ad gratiam pristinam & immunitatem pœnæ, nunquam tamen redit ad pristinam dignitatem innocentię: & ideo semper ex præterito peccato aliquid in ipso manet.

¶Ad quartum dicendū, quòd sicut non debet homo facere mala vt veniant bona: ita non debet gaudere, quia ex eis occasionaliter prouenium bona diuinitùs à gratia vel prouidentia agente: quia illorum bonorum peccata causa non fuerunt, sed magis impedimenta: sed diuina prouidentia ea causauit, & de ea debet homo gaudere de præteritis autem dolere.

¶Ad quintū dicendū, quòd satisfactio attenditur secundū pœnam taxatā, quæ pro peccatis iniungi debet: & ideo potest terminari, vt non oporteat vlteriùs satisfacere. Hæc aūt pœna præcipuè proportionatur culpæ ex parte cōuersionis, ex qua similitatē habet: sed dolor cōtritionis respondet culpæ ex parte auersionis, ex qua habet infinitatē, vnde & contritio semper debet manere: nec est incōueniens si remoto posteriori manet prius.

ARTICVLVS II.
¶Vtrùm expediat continuè de peccato dolere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non expediat continuè de peccato dolere. Expedit enim quandoq; gaudere: vt patet Phili. 3. super illud, Gaudere in Domino semper: dicit gl. Quia necessarium est gaudere: sed non est possibile gaudere simul & dolere. ergo non expedit continuè de peccato dolere.

¶Præterea, Illud quod est de se malū & fugiendū, non est assumendū nisi quatenus est necessariū, vt medicina ad aliquid: sicut patet de vstione & sectione vulneris. Sed tristitia de se mala est: vnde dicitur Eccle. 3. Tristitiā longè expelle à te: & subditur causa, Multos occidit tristitia, & non est vtilitas in illa. Hoc etiā Philosophus dicit in 7. Eth. & 10. Ergo nō debet amplius dolere de peccato, nisi quatenus sufficit ad peccatum delendum: sed statim post primam contritionis tristitiam peccatum deletum est: ergo non expedit vlteriùs dolere.

¶Præterea, Bernardus dicit, Dolor bonus est, si continuus non sit. mel enim absynthio est admiscendum: ergo videtur quòd non expedit continuè dolere.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit. Semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat.

P ¶Præte

¶Præterea, Actus in quibus cōsistit beatitudo, expedit semper cōtinuare quantū possibile est: sed huiusmodi est dolor de peccato: quod patet Matth. 5. Beati qui lugent: ergo expedit dolorem continuare quantum possibile est.

CONCLVSIO.

¶Contritio, cùm sit actus pœnitentiæ, maximè hominі expediret continuè de peccatis conteri, & moderatè dolere, dummodo cæterarum virtutum officia non omittat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hæc est conditio in actibus virtutū inuenta, quòd nō potest in eis accipi superfluū & diminutū: vt in 2. Ethi. probatur: vnde cū contritio quantū ad id quòd est displicētia quædā in appetitu rationis, sit actus pœnitentiæ virtutis, nunquā potest ibi esse superfluū: sicut nec quantū ad intentionē, ita nec quantū ad durationē, nisi secundū quòd actus vnius virtutis impedit actum alterius magis necessarium pro tempore illo. Vnde quantūcunq; homo cōtinuè in actibus displicentiæ esse possit, quod magis, & melius est, dūmodo actibus aliarū virtutū vacet suo tēpore, secundū quòd oportet: sed passiones possunt habere superfluū & diminutū, & quantū ad intensionē, & quantū ad durationē: & ideo sicut passio doloris, quā voluntas assumit, debet esse moderatè intēsa: ita debet moderatè durare, ne si nimis duret, homo in desperationem & pusillanimitatem & huiusmodi labatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd gaudiū seculi impeditur per dolorem contritionis, non autem gaudium quod de Deo est: quia habet ipsum dolorem pro materia.

¶Ad secundum dicendū, quòd illud Eccle. de tristitia seculi loquitur: & Philosophus loquitur de tristitia, quę est passio, qua moderatè vtendū est, secūdū q̄ expedit ad finē, ad quē assumit.

¶Ad tertium dicendum, quòd Bernard. loquitur de dolore, qui est passio.

ARTICVLVS III.
¶Vtrùm etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ etiam post hanc vitā animæ de peccatis cōterantur. Amor enim charitatis displicentiam de peccato causat: sed post hanc vitam manet in aliquibus charitas & quātum ad actū & quantū ad habitū: quia charitas nunquā excidit, vt dicitur primę Corin. 13. ergo manet displicentia de peccato commisso, quæ essentialiter est contritio.

¶Præterea, Magis est dolendū de culpa, quàm de pœna. sed animæ in purgatorio dolent de pœna sensibili, & de dilatione glorię. ergo multò magis dolent de culpa ab eis commissa.

¶Præterea, Pœna purgatorij est satisfactoria de peccato: sed satisfactio habet efficaciam ex vi contritionis. ergo contritio manet post hanc vitam.

¶SED CONTRA, Cōtritio est pars pœnitēriæ sacramēti: sed sacramenta nō manēt post hanc vitam. ergo nec cōtritio.

¶Præterea, Contritio potest esse tanta, quòd delet & culpā & pœnam: si ergo animæ in purgatorio conteri possent, posset vi contritionis eorum reatus pœnæ eis dimitti: & ideo à pœna sensibili liberari: quod est falsum.

CONCLVSIO.

¶Post hanc vitam in purgatorio tantùm, quanquam non meritoria, de peccatis contritionis dolor esse potest, non autem in patria, vel in inferno.

¶RESPONDEO dicendū, quòd in contritione tria considerāda sunt. Primū est contritionis genus, quod est dolor. Secundum est contritionis forma, quæ est actus virtutis gratia informatus. Tertiū est cōtritionis efficacia, quæ est actus meritorius & sacramentalis & quodāmodò satisfactorius. Animæ igitur post hanc vitam, quæ in patria sunt, contritionem habere non possunt: quia carent dolore propter gaudij plenitudinem. Illæ verò quæ sunt in inferno, carent contritione: quia & si dolorem habeant, deficit tamen eis gratia dolorem informans. Sed illi, qui in purgatorio sunt, habent dolorē de peccatis gratia informatum, sed non meritorium: quia non sunt in statu merendi. In hac autem vita omnia tria prædicta inueniri possunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd charitas non causat istum dolorē nisi in illis qui doloris capaces sunt: sed plenitudo gaudij omnem capacitatem doloris excludit: & ideo quanuis charitatem habeant: tamen contritione carent.

¶Ad secundum dicendum, quòd animæ in purgatorio dolent de peccatis: sed ille dolor non est contritio, quia deest eis contritionis efficacia.

¶Ad tertium dicendum, quòd pœna illa, quam animæ in purgatorio sustinent, non potest propriè dici satisfactio: quia satisfactio opus meritorium requirit: sed largo modo dicitur satisfactio pœnæ debitæ solutio.

QVAESTIO QVINTA DE
effectu contritionis, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu contritionis. Circa quod tria quæruntur.

¶Primò, vtrùm peccati remissio sit contritionis effectus.

¶Secundò, vtrùm contritio possit totaliter tollere reatum pœnę.

¶Tertiò, vtrùm parua contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum.

ARTICVLVS I.
¶Vtrùm remissio peccati sit contritionis effectus.

2. Sent. dist. vlt. sup. art. 5. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ peccati remissio non sit contritionis effectus. Solus enim Deus peccata remittit, sed cōtritionis nos sumus aliqualiter causa: quia actus noster est. ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

¶Præterea, Contritio est actus virtutis, sed virtus sequitur peccati remissionem: quia virtus & culpa non sunt simul in anima. ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

¶Præterea, Nihil impediat à perceptione Eucharistiæ nisi culpa: sed contritus ante confessionem non debet accedere ad Eucharistiam. ergo nondum est consequutus remissionem culpæ.

¶SED CONTRA est quod dicitur in gloss. super illud Psalmi, Sacrificium Deo spiritus contribulatus, &c. Contritio cordis est sacrificium, in quo peccata soluuntur.

¶Præterea, Virtus & vitium eisdem causis corrumpuntur & generantur: vt dicitur in 2. Ethi. sed per inordinatum amorem cordis peccatum cōmittitur. ergo per dolorē ex amore charitatis ordinato tātū peccatū soluitur: & sic peccatū cōtritio delet.

CONCLVSIO.

¶Contritio tam dispositiuè, quàm effectiuè instrumentaliter remissionem peccatorum causat.

¶RESPONDEO dicendum, q̄ cōtritio potest dupliciter considerari, vel inquantū est pars sacramenti, vel inquantum est actus virtutis: & vtroq; modo est causa remissionis peccati, sed diuersimodè: quia inquantū est pars sacramenti, primò operatur ad remissionem peccati instrumentaliter: sicut & de aliis sacramentis in prima di. patuit. Inquantū autem est actus virtutis sic, est quasi causa materialis remissionis peccati, eo quòd dispositio est quasi necessitas ad iustificationem: dispositio autē reducitur ad causam materialem, si accipiatur dispositio quæ disponit materiā ad recipiendum: secùs autē est de dispositione agētis ad agendū, quia illa reducitur ad genus causę efficientis.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd solus Deus est causa sufficiens principalis remissionis peccati: sed causa dispositiua potest etiam esse ex nobis, & similiter etiā causa sacramentalis, quia formæ sacramentorum verba sunt à nobis prolata: quæ habent virtutem instrumentalem gratiam inducendi, qua peccata remittuntur.

¶Ad secundum dicendum, quòd peccati remissio vno modo præcedit virtutem & gratiæ infusionē, & alio modo sequitur: & secundum hoc quòd sequitur actus à virtute elicitus, potest esse causa aliqua remissionis peccati.

¶Ad tertium dicendum, q̄ dispensatio Eucharistię pertinet ad ministros ecclesiæ: & ideo ante remissionem peccati per ministros ecclesiæ non debet aliquis ad Eucharistiā accedere: quāuis sit sibi culpa quo ad Deum remissa.

ARTICVLVS II.
¶Vtrùm contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ contritio nō possit totaliter tollere reatū pœnæ: quia satisfactio & confessio ordinātur ad liberationem à reatu pœnæ: sed nullus ita perfectè conteritur, quin oporteat eum confiteri & satisfacere. ergo contritio nullo modo est tanta, quòd totaliter deleat reatum totum.

¶Præterea, In pœnitentia oportet esse quædam recōpensatio pœnæ ad culpam: sed aliqua culpa per membra corporis exercetur. ergo cùm oporteat ad debitam pœnæ recompensationem, vt per quæ peccat quis, per hoc & torqueatur: videtur q̄ nunquam possit pœna talis peccati per contritionem absolui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Dolor contritionis est finitus. sed pro aliquo peccato, scilicet mortali, debetur pœna infinita. ergo nullo modo potest esse tanta contritio, quòd totam pœnam deleat.

¶SED CONTRA est, quòd Deus plus affectum cordis acceptat, quàm etiam exteriorem actum: sed per exteriores actus absoluitur homo à pœna & culpa. ergo & similiter per cordis affectum, qui est contritio.

¶Præterea, Exemplum huiusmodi de Latrone habetur, cui dictum est, Hodie mecum eris in paradiso, propter vnicũ pœnitentiæ actum. Vtrùm autem totus reatus per contritionem semper tollatur, suprà dist. 14. quæstum est: vbi hoc ipsum de pœnitentia quærebatur.

CONCLVSIO.

¶Contritio quo per charitatem perfecta fuerit, eo non modò culpæ, sed omnis pœnæ remissionem operari potest.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd intentio contritionis potest attendi dupliciter. Vno modo ex parte charitatis, quæ displicentiam causat: & sic contingit tantum intendi charitatem in actu, quòd contritio inde sequens merebitur non solùm culpæ amotionem, sed etiam absolutionem ab omni pœna. Alio modo ex parte doloris sensibilis, quem voluntas ex contritione excitat: & quia illa etiam pœna quædam est, tantùm potest intendi, quòd sufficiet ad deletionem culpæ & pœnæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd aliquis nõ potest esse certus quòd contritio sua sit sufficiens ad deletionem pœnæ & culpæ: & ideo tenetur confiteri & satisfacere: maximè cùm contritio vera non fuerit nisi propositum confitendi habuisset annexũ: quod debet ad effectum reduci etiam propter præceptum, quod est de confessione datum.

¶Ad secundum dicendum quòd sicut gaudium interius redundat etiam ad exteriores corporis partes: ita etiam dolor interior ad exteriora membra deriuatur. Vnde dicitur Prouer. 18. Spiritus tristis exiccat ossa.

¶Ad tertium dicendũ, quòd dolor cõtritionis quãuis sit finitus quantũ ad intensionẽ, sicut etiã pœna peccato mortali debita finita est: habet tamẽ infinitã virtutẽ ex charitate, qua informatur: & secundũ hoc potest valere ad deletionẽ culpæ & pœnæ.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm parua contritio sit sufficiens ad deletionẽ magnorũ peccatorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd contritio parua non sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum: quia contritio est medicina peccati. sed corporalis medicina quæ sanat corporalẽ morbum minorẽ, non sufficit ad sanandum maiorem. ergo minima contritio non sufficit ad delendum maxima peccata.

¶Præterea, Suprà dictũ est, quòd oportet de maioribus peccatis magis conteri, sed contritio nõ delet peccatũ nisi sit secundũ quòd oportet. ergo minima cõtritio non delet omnia peccata.

¶SED CONTRA, Quælibet gratia gratum faciẽs, delet omnem culpam mortalẽ, quia simul stare cũ ea non potest: sed quælibet contritio est gratia gratum faciens informata. ergo quantuncunq; sit parua, delet omnem culpam,

CONCLVSIO.

¶Perfecta contritio omnem delet culpam.

¶RESPONDEO dicendũ quòd contritio (vt sæpe dictũ est) habet duplicẽ dolorem: vnum rationis, qui est displicentia peccati cõmissi: & hic potest esse paruus, adeò q; non sufficiet ad rationẽ contritionis: vt si minus displiceret ei peccatũ, quàm debeat, displiceret separatio à fine: sicut etiam amor potest esse ita remissus, quòd non sufficit ad rationẽ charitatis. Alium dolorem habet in sensu, & paruitas huiusmodi non impedit rationem contritionis: quia non se habet æqualiter ad contritionem: sed quasi ex accidenti ei adiungitur, & iterum non est in potestate nostra: sic ergo dicendum, quòd quantuncunque paruus sit dolor, dummodò ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd medicinæ spirituales habẽt efficaciã infinitam, quę in eis operatur: & ideo illa medicina, quæ sufficit ad curationem peccati parui, sufficit etiam ad curationem magni: sicut patet de baptismo, quo & magna & parua soluuntur: & similiter est de contritione dummodò ad rationem contritionis pertingat.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc sequitur ex necessitate, quòd vnus homo plus doleat de maiori peccato quàm de minori secundũ quòd magis repugnat amori, qui dolorem causat:

sed si vnus alius haberet tantum de dolore pro maiori, quãtum ipse de minori, sufficeret ad remissionem culpæ.

QVAESTIO SEXTA, DE CONfessione & eius necessitate, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de confessione, de qua sex sunt consideranda. Primò, de confessionis necessitate. Secundò, de eius quantitate. Tertiò, de ipsius ministro. Quartò, de qualitate eius. Quintò, de eius effectu. Sextò, de eius sigillo. Circa primum quæruntur sex:

¶Primò, vtrùm confessio sit necessaria ad salutem.

¶Secundò, vtrùm confessio sit de iure naturali.

¶Tertiò, vtrùm omnes ad confessionem teneantur.

¶Quartò, vtrùm aliquis possit confiteri peccatum quod non habet.

¶Quintò, vtrùm statim homines peccatum confiteri teneantur.

¶Sextò, vtrùm possit cum aliquo dispensari ne homini confiteatur.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm confessio sit necessaria ad salutem, Tho. 4. dist. 17. q. 3. art. 4. q. 3. sol. 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd confessio non sit necessaria ad salutẽ. Sacramentum enim pœnitentiæ propter remissionem culpæ ordinatum est: sed culpa per gratiæ infusionem sufficienter remittitur, ergo ad pœnitentiam de peccato agendam non est necessaria confessio.

¶Præterea, Peccatum quod ex alio contractum est, ex alio debet habere medicinam. ergo peccatum actuale quod ex proprio motu quilibet commisit, oportet ex re ipsa tantùm habere medicinam: sed contra tale peccatum ordinatur pœnitentia. ergo confessio non est de necessitate pœnitentiæ.

¶Præterea, Aliquibus est peccatum remissum sine hoc, quòd confessi fuerint: sicut patet de Petro & Magdalena & de Paulo: sed non est minoris efficatiæ gratia remittens peccatum nunc, quàm tunc fuerit. ergo nec nunc de necessitate salutis est, quòd homo confiteatur.

¶Præterea, Confessio ad hoc exigitur in iudicio, vt secundum quantitatẽ culpæ pœna infligatur: sed homo potest pœnã sibi ipsi infligere maiorem, quàm etiam ab alio sibi infligatur. ergo videtur quòd confessio non sit de necessitate salutis.

¶SED CONTRA, Boëtius in lib. de Conso. Si opem me dicantis expectas, oportet quòd morbũ detegas: sed de necessitate salutis est quòd homo de peccatis medicinã accipiat. ergo & de necessitate salutis est q; morbũ per confessionẽ detegat.

¶Præterea, In iudicio seculari non est idem iudex vel actor & reus: sed iudicium spirituale est ordinatius. ergo peccator qui est reus, non debet esse suiipsius iudex, sed ab alio iudicari: & ita oportet quòd confiteatur.

CONCLVSIO.

¶Sacramentalis confessio de necessitate salutis eius est, qui in peccatum actuale, vel mortale cecidit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd passio Christi, sine cuius virtute nec originale, nec actuale peccatũ dimittitur, in nobis operatur per sacramentorũ susceptionẽ, quæ ex ipsa efficaciam habent: & ideo ad culpæ remissionẽ & actualis & originalis requiritur sacramentũ Ecclesiæ, vel actu susceptũ, vel saltem voto: quando articulus necessitatis, non contẽptus, sacramentum excludit: & per consequens illa sacramenta, quæ ordinantur contra culpã, cum qua salus esse non potest, sunt de necessitate salutis: & ideo sicut baptismus, quo deletur originale, est de necessitate salutis, ita & pœnitentiæ sacramentum. Sicut aũt aliquis per hoc, quòd baptismũ petit, se ministris Ecclesiæ subiicit, ad quos pertinet dispensatio sacramenti: ita etiam per hoc, quòd confitetur peccatũ suum, se ministro Ecclesiæ subiicit, vt per sacramentum pœnitentiæ ab eo dispensatũ remissionẽ cõsequatur: qui congruũ remedium adhibere non potest, nisi peccatũ cognoscat, quod fit per confessionẽ peccantis: & ideo confessio est de necessitate salutis eius, qui in peccatum actuale vel mortale cecidit.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd gratiæ infusio sufficit ad culpæ remissionem: sed post culpã remissam adhuc est peccator

peccator debitor pœnæ tẽporalis: sed ad gratiæ infusionẽ consequendam ordinata sunt gratiæ sacramẽta, ante quorum susceptionẽ vel actu vel proposito aliquis gratiã nõ cõsequitur, sicut in baptismo patet. Et similiter est de cõfessione, & vlterius per cõfessionis erubescentiã & vim clauiũ, quibus se cõfitens subiicit: & satisfactionẽ iniũctam, quã sacerdos moderatur, secundũ qualitatẽ criminũ sibi per confessionẽ innotescentium, pœna tẽporalis expiatur. Sed tamẽ ex hoc, q; operatur cõfessio ad pœnæ remissionẽ, nõ habet q; sit de necessitate salutis: quia pœna ista est temporalis, ad quã post culpæ remissionẽ aliquis remaneret ligatus. Vnde sine hoc q; in præsenti via expiaretur, esset via salutis: sed habet quòd sit de necessitate salutis ex hoc, quòd ad remissionem culpæ modo prædicto operatur.

¶Ad secundũ dicendum, q; peccatũ quod ex altero contractũ est, scilicet originale, potest omnino ab extrinseco remediũ habere: vt in paruulis patet: sed peccatum actuale, quod ex seipso quisq; commisit, nõ potest expiari nisi aliquid cooperetur ille, qui peccauit, sed tamẽ nõ sufficit ad peccatũ expiandum ex seipso, sicut sufficienter peccatum cõmisit: eo q; peccatũ ex parte conuersionis est finitũ, ex qua parte peccator in ipsum reducitur: sed ex parte auersionis habet infinitatẽ, ex qua parte oportet quòd peccati remissio incipiat: quia quod est vltimũ in generatione, est primũ in resolutione: vt dicitur in 3. Ethi. & ideo oportet quòd etiam peccatũ actuale ex alio medicinã habeat.

¶Ad tertiũ dicendũ, q; etsi nõ legatur eorũ confessio, potuit tamen fieri. Multa enim facta sunt quæ nõ sunt scripta. Et præterea, Christus habet potestatẽ excellentiæ in sacramẽtis: vnde sine his, quę ad sacramẽtũ pertinẽt, potuit rẽ sacramẽti cõferre.

¶Ad quartũ dicendũ, quòd satisfactio nõ sufficeret ad expiandam pœnam peccati ex quãtitate pœnæ, quæ in satisfactione imponitur: sed sufficit in quantum est pars sacramẽti virtutem sacramentalem habens: & ideo oportet quòd per dispẽsatores sacramentorum imponatur, & ideo necessaria est confessio.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm confessio sit de iure naturali.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q; cõfessio sit de iure naturali. Adã enim & Cain nõ tenebantur nisi ad præcepta legis naturæ, sed reprehenduntur de hoc, quòd peccatũ suum non sunt confessi. ergo confessio peccati est de iure naturali.

¶Præterea, Præcepta illa, quæ manent in veteri lege & noua, sunt de iure naturali. sed cõfessio fuit in veteri lege, vt dicit Isa. 43. Narra si quid habes, vt iustificeris. ergo est de iure naturali.

¶Præterea, Iob nõ erat subiectus nisi legi naturali. sed ipse peccata confitebatur: quod patet per hoc quod dicit Iob 31. Si abscondi vt homo peccatum meum. ergo est de iure naturali.

¶SED CONTRA, Isi. dicit quòd ius naturale est idem apud omnes. sed confessio non est eodem modo apud omnes. ergo non est de iure naturali.

¶Præterea, Cõfessio sit ei qui habet claues, sed claues Ecclesię non sunt de iure naturali institutæ. ergo nec confessio.

CONCLVSIO.

¶Sacramentalis confessio non de iure naturæ sed diuino est.

¶RESPONDEO dicendum, q; sacramenta sunt quædã fidei protestatiões: vnde oportet ea fideiesse proportionata: fides autem est supra cognitionem rationis naturalis: vnde & sacramenta sunt supra rationis naturalis dictamen, & quia ius naturale est, quod non opinio genuit, sed innata quædam vis inseruit, vt Tullius dicit: ideo sacramenta nõ sunt de iure naturali, sed de diuino, quod est supra naturale. Quod quandoque etiã naturale dicitur: secundũ q; cuiuslibet rei illud est naturale, quod ei à suo creatore imponitur: tamẽ propriè dicuntur naturalia, quæ ex principiis naturæ causantur. Supra aut̃ naturam sunt quæ ipse Deus sibi reseruat sine naturæ ministerio operãda, siue in operationibus miraculorum, siue in reuelationibus mysteriorum, siue in institutionibus sacramentorum: & sic cõfessio quæ necessitatem sacramentalem habet, non de iure naturali est, sed de diuino.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q; Adam vituperatur ex hoc q; peccatum suum coram Deo non recognouit: cõfessio enim, quæ fit Deo per recognitionem peccati, est de iure naturali: nunc aut̃ loquimur de cõfessione quæ fit homini. Vel dicendum, q; cõfiteri peccatũ in casu est de iure naturali, scilicet cum quis in iudicio cõstitutus, à iudice interrogatur: tunc enim nõ debet peccatũ mentiri de quo Adam & Cain vituperãtur:

sed confessio, quæ fit homini sponte ad remissionem peccatorum consequendam, à Deo non est de iure naturali.

¶Ad secundũ dicendum, quòd præcepta legis naturæ manent eodem modo in lege Moysi, & in noua lege. sed confessio quãuis aliqualiter esset in lege Moysi, non tamen eodem modo fuit in lege noua nec fuit in lege naturæ. in lege autem naturæ sufficiebat recognitio peccati interior apud Deum: sed in lege Moysi oportebat aliquo signo exteriori peccatum protestari: sicut per oblationem hostiæ pro peccato, ex quo & homini innotescere poterat eum peccasse: non autem oportebat vt speciale peccatum à se cõmissum manifestaret, vt peccati circunstantias: sicut in noua lege oportet.

¶Ad tertium dicendum, quòd Iob loquitur de illa absolutione peccati, quam facit deprehensus, peccatum negando aut excusando: vt ex glossa ibidem haberi potest.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm omnes ad confessionem teneantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q; non oẽs ad cõfessionẽ teneãtur: quia sicut dicit Hier. pœnitẽtia est secũda tabula post naufragium: sed aliqui post baptismũ naufragiũ non sunt passi. ergo nec eis cõpetit pœnitẽtia: & sic nec confessio quæ est pœnitentię pars.

¶Præterea, Confessio facienda est iudici in quolibet foro, sed aliqui sunt qui nõ habent hominem iudicem supra se. ergo nec tenentur ad confessionem.

¶Præterea, Aliquis est qui non habet peccata nisi venialia, sed de illis non tenetur homo confiteri. ergo non quilibet tenetur ad confessionem.

¶SED CONTRA est, quia confessio cõtra satisfactionẽ & contritionẽ diuiditur: sed omnes tenentur ad contritionem, & satisfactionem: ergo & omnes tenentur ad confessionem.

¶Præterea, Hoc patet per decre. de pœ. & re. vbi dicitur: Quòd omnes vtriusq; sextus cùm ad annos discretionis peruenerint, tenentur peccata confiteri.

CONCLVSIO,

¶Quanquam peccatores tantum ex diuino iure ad confessionẽ teneantur, ex vi tamen positiui iuris omnes christi fideles ad eam semel saltem in anno tenentur.

¶RESPONDEO dicendum, q; ad confessionẽ dupliciter obligamur. Vno modo ex iure diuino hoc ipso, quòd est medicina: & secundũ hoc nõ omnes tenentur ad cõfessionẽ, sed illi tãtũ, qui peccatũ mortale incurrũt post baptismũ. Alio modo, ex præcepto iuris positiui: & sic tenẽtur ex institutiõe Ecclesiæ edita in cõcilio generali sub Inno. 3. tũ vt quilibet peccatorẽ se recognoscere, quia oẽs peccauerũt & egent gratia Dei: tum vt cũ maiori reuerentia ad Eucharistiã accedatur: tũ vt ecclesiarũ rectoribus sui subditi innotescãt, ne lupus intra gregem lateat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis homo in hac mortali vita post baptismum naufragium euadere possit, quod est peccatum mortale, non tamen euadere potest venialia quibus ad naufragium diſponitur, cõtra quæ etiam pœnitentia ordinatur: & ideo manet pœnitentiæ locus etiã in illis qui non mortaliter peccant, & per consequens confessionis.

¶Ad secundum dicendum, quòd nullus est qui non habeat iudicem Christum cui per suum vicarium confiteri debet, qui quanuis eo inferior sit, inquantum prælatus est: tamẽ est eo superior, inquantum peccator est ipse, & ille Christi minister.

¶Ad tertium dicendũ, quòd ex vi sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione ecclesiæ quando nõ habet alia quæ confiteatur. Vel potest dici secundum quosdã, quòd ex decre. prædicta non obligantur nisi illi qui habẽt peccata mortalia, quòd patet ex hoc quòd dicit, q; debet omnia peccata confiteri, quod de venialibus intelligi non potest: quia nullus omnia confiteri potest, & secundum hoc ille qui non habet mortalia, non tenetur ad confessionem venialium, sed sufficit ad præceptum Ecclesiæ implẽdum vt se sacerdoti repræsentet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm aliquis possit confiteri peccatum quod non habet.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis licitè possit confiteri peccatum, quod nõ habet: quia vt dicit Greg. Bonarum mentiũ est, ibi culpam agnoscere, vbi culpa nõ est. ergo ad bonã mentem pertinet, vt de illis culpis se accuset, quas non commisit. Thom. dist. 21. q. 2. art. 1. sic. 3.

¶Præterea, Aliquis per humilitatem reputat se deteriorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquo,qui est manifestus peccator,& in hoc est commẽdandus:sed quod corde quis æstimat,licet ore confiteri. ergo licitè potest confiteri se habere grauius peccatum quàm habeat.

¶Præterea, Aliquis aliquando dubitat de peccato aliquo vtrùm sit mortale vel veniale,& talis debet de illo, vt videtur, confiteri,vt de mortali: ergo aliquis debet confiteri aliquando peccatum quod non habet.

¶Præterea, Satisfactio ex cõfessione ordinatur:sed aliquis potest satisfacere de peccato,quod non commisit.ergo etiã potest confiteri peccatum quod non fecit.

¶SED CONTRA,Quicunque dicit se feciſſe,quod nõ fecit mẽtitur:sed nullus in cõfessione mẽtiri debet,cùm omne mendacium sit peccatum. ergo nullus debet confiteri peccatum quod non fecit.

¶Præterea,In iudicio exteriori nõ debet aliquod crimẽ aliter impingi quod nõ potest per testes idoneos probari:sed testis in foro pœnitentiæ est conscientia.ergo aliquis non debet se accusare de peccato,quod conscientia non habet.

CONCLVSIO.

¶ Peccatum,quod quis non habet,nullatenus confiteri licet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd per confessionẽ debet pœnitens se confessori suo manifestare:ille autẽ,qui aliud sacerdoti de se loquitur, quàm sua conscientia habeat,siue in bonũ, siue in malum,non se sacerdoti manifestat, sed magis occultat: & ideo requiritur idonea cõfessio: sed ad hoc quòd sit idonea, requiritur quòd os cordi concordet, vt solum hoc os accuset quod conscientia tenet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quod agnoscere culpã, vbi non est,potest esse dupliciter. Vno modo, vt intelligatur quantũ ab substãtiam actus:& sic nõ est verum. Non enim ad bonã mentẽ pertinet,sed ad errantẽ vt se actũ aliquem cõmisisse agnoscat,quem nõ cõmisit. Alio modo quantũ ad conditionem actus:& sic verũ est quòd Greg. dicit: quia iustus in actu qui de se bonus videtur,formidat, ne aliquis defectus ex parte sua fuerit. Et sic dicitur Iob 19. Verebar omnia opera mea:& ideo ad bonã mentẽ etiã pertinet vt habeat formidinẽ, quã corde tenet,lingua accuset,& per hoc etiam patet solutio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iustus qui est verè humilis, non reputat se deteriorem, quãtùm ad perpetrationem actus, qui sit peior ex genere,sed quia timet ne in his quæ bene agere videtur,per superbiam grauius delinquat.

¶Ad tertium dicendum, quòd quando aliquis dubitat de aliquo peccato an sit mortale,tenetur illud confiteri dubitatione manẽte:quia quicquid cõmittit vel omittit,in quo dubitat esse peccatũ mortale,peccat mortaliter discrimini se cõmittens: & similiter periculo se committit,qui de hoc quod dubitat esse mortale,negligit confiteri:nõ tamẽ debet asserere illud mortale esse, sed tamen dubitatiuè loqui, & iudicium sacerdotis expectare,cuius est discernere inter lepram & lepram.

¶ Ad quartũ dicendũ, quòd ex hoc,quòd homo satisfacit pro peccato,quod non cõmisit,nõ incurrit mendacium: sicut cùm quis confitetur peccatũ quod non credit se feciſſe.si enim dicat peccatũ quod nõ fecit,dũ credit se feciſſe,non mentitur:& ideo non peccat si eo modo dicat,sicut est in corde suo.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm statim teneatur confiteri.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd statim teneatur confiteri,dicit enim Hug.de s. Vict. Si necessitas non est,quæ prætendatur, contemptus non excusatur:sed quilibet tenetur vitare cõtemptũ. ergo quilibet tenetur statim cofiteri,cùm potest.

¶ Præterea,Quilibet tenetur plus facere ad euadendũ morbũ spiritualem,quàm ad euadendũ morbum corporalem:sed aliquis infirmus corporaliter non sine detrimẽto salutis medicũ requirere tardat. ergo videtur quòd non possit esse sine detrimento salutis,quòd aliquis sacerdoti,cuius copiam habet,non statim de peccato confiteatur.

¶Præterea,Illud quod sine termino debetur, statim debetur: sed sine termino debet homo confessionem Deo. Ergo tenetur ad statim.

¶SED CONTRA, In decreto simul datur tẽpus determinatũ de confessione & de Eucharistiæ perceptione: sed aliquis nõ peccat si nõ percipiat Eucharistiã ante tẽpus à iure determinatũ.ergo nõ peccat si ante tempus illud nõ confiteatur.

¶Præterea,Quicunq; illud omittit,ad quod ex præcepto tenetur,peccat mortaliter:si ergo aliquis non statim confitetur quãdo habet copiam sacerdotis, si ad statim confitendum tenetur, peccaret mortaliter:& eadem ratione alio tempore, & sic deinceps:& ita multa peccata mortalia homo incurreret pro vna pœnitentiæ dilatione:quod videtur inconueniens.

CONCLVSIO.

¶ Quanquàm statim omnes de suis dolere peccatis teneantur:de necessitate tamen salutis non est,vt statim peccata sua confiteantur,sed habita copia Confessoris & statutis ab Ecclesia pro pœnitentia temporibus.

¶RESPONDEO dicendum,quòd cùm propositũ confitendi sit annexum contritioni,tunc tenetur aliquis ad hoc propositum,quando ad contritionẽ tenetur:scilicet quando peccata memoriæ occurrunt:quod præcipuè in periculo mortis existit,aut in aliquo articulo,in quo sine peccati remissione oporteat eũ peccatũ incurrere:sicut cùm tenetur ad celebrandũ,nisi desit copia sacerdotis,saltem cõteri tenetur & habere propositum confitendi:sed ad confessionẽ actualiter faciendã obligatur dupliciter. Vno modo per accidens, scilicet quando ad aliquid tenetur,quod nõ potest sine peccato facere nõ confessus, tunc cõfiteri tenetur:sicut si debeat Eucharistiã percipere ad quã nullus post peccatum mortale nisi confessus accedere debet,copia sacerdotis oblata,& necessitate non vrgẽte, & inde venit obligatio,qua Ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum:quia instituit vt semel in anno,scilicet in Paschate omnes sacram communionem accipiant: & ideò ante tẽpus illud omnes confiteri tenentur. Alio modo obligãtur aliqui ad confessionem per se:& sic videtur esse eadem ratio de cõfessione & Baptismo differendo:quia vtrunque est sacramentũ necessitatis. Ad baptismũ autem percipiendũ non tenetur aliquis statim posquàm habet propositum baptismi, ita quòd peccet mortaliter nisi statim baptizaretur:nec est aliquod tẽpus determinatũ,vltra quod si baptismũ differat,peccatũ incurrat:sed potest cõtingere quòd in dilatione baptismi mortale erit peccatum,vel non erit,& hoc pensandũ est ex causa dilationis:quia sicut dicit Philosophus 8. Phy. Voluntas non retardat facere opus volitũ,nisi propter aliquam causam rationabilẽ: vnde si causa dilationis baptismi mortale peccatũ annexũ habeat:vt pote si propter contemptũ vel aliquod huiusmodi baptismũ differat, dilatio erit peccatũ mortale: aliàs nõ. Et ideò idem videtur esse in cõfessione,quæ nõ est maioris necessitatis quàm baptismus. Et quia ea quę sunt de necessitate salutis,tenetur homo in hac vita implere:ideò si periculũ mortis immineat,etiã per se loquẽdo,obligatur aliquis ad confessionẽ faciendã tunc, vel baptismũ suscipiendũ. Et propter hoc etiam Iacob. simul præceptũ edidit de cõfessione facienda & extrema vnctione percipienda:Et ideò videtur probabilis illorũ opinio, qui dicunt,quòd nõ tenetur homo ad statim confitendũ,quãuis periculosum sit differre:Alij dicunt quòd tenetur contritus ad statim confitendũ,debita opportunitate oblata, secundũ rectam rationẽ:nec obstat quòd decret. terminũ præfigat, vt semel in anno cõfiteatur:quia Ecclesia nõ indulget dilationi, sed prohibet negligentiã in maiori dilatione:vnde per decr. illã non excusatur à culpa dilationis quantũ ad forũ conscientiæ,sed excusatur à pœna quãtum ad forũ Ecclesiæ:vt nõ priuetur debita sepultura si morte præuentus fuerit ante tempus illud. Sed hoc videtur nimis durum: quia præcepta affirmatiua non obligant ad statim,sed ad tempus determinatũ,nõ quidem ex hoc quòd tũc cõmodè impleri possunt:quia tũc si non daret aliquis eleemosynã de superfluo,quãdocunq; pauper mõstraretur,nec caret mortaliter:quod falsum est.Sed ex hoc quòd tẽpus necessitatem vrgentẽ adducit:& ideò nõ oportet quòd si statim obla ta opportunitate,non confiteatur, etiã si maior opportunitas nõ expectetur,aliquis peccet mortaliter:sed quãdo ex articulo tẽporis necessitas cõfessionis inducitur:nec hoc est ex indulgẽtia Ecclesiæ quòd nõ teneatur ad statim,sed ex natura præcepti affirmatiui:vnde ante Ecclesiæ statutũ etiam minus debebatur. Quidã verò dicũt quòd seculares nõ tenẽtur ante Quadragesimale tẽpus confiteri,quod est eis pœnitentiæ tẽpus, sed religiosi tenẽtur ad statim:quia totũ tẽpus est eis pœnitẽtiæ tẽpus.Sed hoc nihil est:quia religiosi nõ tenentur ad alia, quàm alij homines,nisi ad quæ ex voto se obligauerunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Hug. loquitur de illis,qui sine sacramento decedunt.

¶ Ad secundũ dicẽdũ,quòd nõ est de necessitate salutis corporalis quòd statim medicum quærat, nisi quando necessitas curationis incumbit:& similiter ad morbum spiritualem.

¶Ad tertium dicendum,quòd retentio rei alienæ inuito domino contrariatur præcepto negatiuo, quod obligat semper, & ad semper:& ideò tenetur semper ad statim reddendum.Secùs est autẽ de impletione præcepti affirmatiui,quod obligat semper,& non ad semper. Vnde non tenetur ad statim implendũ.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm possit cum aliquo dispensari,quòd non confiteatur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur ꝙ possit cum aliquo dispensari ne confiteatur homini peccata. Præcepta enim quæ sunt de iure positiuo, subiacent dispensationi prælatorum Ecclesiæ: sed confessio est huiusmodi:vt ex dictis patet.ergo potest dispensari cum aliquo,vt non confiteatur.

¶Præterea, Illud quod ab homine institutum est, potest etiam ab homine dispensationem recipere,sed confessio non legitur à Deo instituta,sed ab homine. Iaco.5. Confitemini alterutrum peccata vestra:habet autem Papa potestatem dispensandi in his quæ per Apostolos instituta sunt:sicut patet de bigamis.ergo etiam potest cum aliquo dispensari ne confiteatur.

¶SED CONTRA, Pœnitentia,cuius pars est confessio, est sacramentum necessitatis,sicut Baptismus: cùm ergo in Baptismo nullus dispensare possit, nec in confessione aliquis dispensare poterit.

CONCLVSIO.

¶ Non potest aliqua humana autoritate dispensari,vt quis unquã confiteatur,cum sit confessio ex diuino iure ad hominum salutem necessaria.

¶RESPONDEO dicendum,quòd ministri Ecclesiæ instituuntur in Ecclesia diuinitùs fundata: & ideò institutio Ecclesiæ præsupponitur ad operationem ministrorum,sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturæ: & quia Ecclesia fundatur in fide & in sacramentis,ideo ad ministros,nouos articulos fidei edere,aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere,aut instituta remouere,non pertinet:sed hoc est potestatis excellentiæ,quæ soli debetur Christo,qui est Ecclesiæ fundamentum.Et ideo sicut papa nõ potest dispensare vt aliquis sine Baptismo saluetur:ita nec quòd saluetur sine confessione, secundũ quòd obligat vi sacramenti.Sed potest dispensare in cõfessione,secundum quòd obligatur de præcepto Ecclesiæ,vt possit ad diutius confessionem differre,quàm ab Ecclesia institutum sit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd præcepta diuini iuris non minùs obligant, quam præcepta iuris naturalis: vnde sicut non potest dispensari in iure naturali, ita nec in iure positiuo diuino.

¶Ad secundum dicẽdum,quòd præceptum de confessione nõ est ab homine primò institutum: quamuis sit à Iaco. promulgatum: sed à Deo institutione mihabuit, quamuis expressa ipsius institutio non legatur: tamen quædam præfiguratio ipsius inuenitur,& in hoc quòd Ioanni confitebantur peccata qui Baptismo ipsius ad gratiã Christi pręparabantur:& in hoc quòd Dominus sacerdotibus leprosos transmisit: qui quamuis non essent noui Testamẽti sacerdotes,tamẽ in eis noui Testamenti sacerdotium signabatur.

QVAESTIO SEPTIMA DE *confessionis quidditate, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandũ est de quidditate confessionis. Et circa hoc tria quæruntur.

¶Primò,vtrùm Augustinus conuenienter definiat confessionem.

¶Secũdò, vtrùm cõfessio sit actus virtutis.

¶Tertiò,vtrùm confessio sit actus pœnitentię virtutis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Augustinus conuenienter definiat confessionem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd August. inconuenienter definiat confessionem dicens:Confessio est per quam morbus latens spe veniæ aperitur. Morbus enim,contra quem confessio ordinatur,peccatum est:sed peccatum aliquando est apertum. ergo non debuit dicere morbum latentem esse, cuius confessio est medicina.

¶Præterea, Principium pœnitentiæ est timor:sed confessio est pars pœnitentiæ.ergo non debuit pro essentia confessionis ponere spem,sed magis timorem.

¶Præterea, Illud quod sub sigillo ponitur,nõ aperitur,sed magis clauditur:sed peccatum quod quis confitetur,sub sigillo cõfessionis ponitur.ergo non aperitur in confessione peccatum, sed magis clauditur.

¶Præterea,Inueniuntur aliæ quædam definitiones ab ista differentes.Grego.enim dicit quòd confessio est peccatorum detestatio & ruptio vulneris.Quidam verò dicunt,quòd confessio est coram sacerdote legitima peccatorum declaratio. Quidam autem dicunt sic:Confessio est sacramentalis delinquentis accusatio ex erubescentia,& per claues Ecclesiæ satisfactoria,obligans ad peragendam pœnitentiam iniunctam.ergo videtur quòd præassignata definitio,cùm non omnia contineat, quæ in his continentur,insufficiens sit.

CONCLVSIO.

¶ Confessio est per quam latens morbus spe veniæ aperitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in actu confessionis plura cõsideranda occurrunt. Primò,ipsa substantia actus siue genus eius,quod est manifestatio quędam.Secundò,de quo fit, scilicet peccato.Tertiò,cui fiat,scilicet sacerdoti. Quartò,causa eius,scilicet spes veniæ.Quintò effectus, scilicet absolutio à parte pœnæ, & obligatio ad aliam partem exoluendã. In prima ergo diffinitione Aug.tangitur & substantia actus in apertione,& de quo fit cõfessio,cùm dicitur morbus latẽs: & causa in spe veniæ,& in aliis diffinitionibus tanguntur aliqua de illis quinque assignatis,vt cuilibet inspicienti patet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd quãuis sacerdos aliquando sciat eius peccatum vt homo, non tamen scit vt Christi vicarius. Sicut etiam iudex aliquando scit aliquid vt homo,quod nescit vt iudex:& quantùm ad hoc quod per confessionem aperitur,aliquando scit aliquid vt homo, quod nescit vt iudex. Vel dicendum, quòd quanuis actus exterior in aperto sit, actus tamen interior qui principium est,in occulto est:& ideo oportet quòd per confessionem aperiatur.

¶Ad secundum dicendum,quòd confessio præsupponit charitatem,qua quis viuus efficitur:vt in litera dicitur. Cõtritio autem est in qua datur charitas, timor autem seruilis qui est sine spe,& est præuius ad charitatem: sed habens charitatem magis mouetur ex spe,quàm ex timore:& ideo causa confessionis ponitur potiùs spes,quàm timor.

¶Ad tertium dicendum, quòd peccatum in qualibet confessione aperitur sacerdoti,& clauditur aliis confessionis sigillo.

¶Ad quartum dicendum,quòd non oportet in qualibet diffinitione omnia tangere, quæ ad rem diffinitam concurrunt: & ideo inueniuntur quædam definitiones siue assignationes datæ penes vnam causam,quædam penes aliam.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm confessio sit actus virtutis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ confessio sit actus virtutis. Omnis enim actus virtutis est de iure naturali, quia ad virtutes apti sumus à natura:vt Philosophus dicit in 2.Ethicorum: sed cõfessio non est de iure naturali.ergo non est actus virtutis.

¶ Præterea, Actus virtutis magis conuenire potest innocenti, quàm ei qui peccauit, sed confessio peccati de quo loquimur, non potest innocenti conuenire.ergo non est actus virtutis.

¶ Præterea, Gratia,quæ est in sacramẽtis, aliquo modo differt à gratia,quæ est in virtutibus & donis:sed confessio est pars sacramenti.ergo non est actus virtutis.

¶SED CONTRA, Præcepta legis sunt de actibus virtutum:sed confessio cadit sub præcepto.ergo est actus virtutis.

¶Præterea,Non meremur nisi actibus virtutum,sed confessio est meritoria, quia cælum aperit:vt in litera Magister dicit.ergo videtur quòd sit actus virtutis.

CONCLVSIO.

¶ Confessio,quæ vera est,eò actus virtutis est.

¶RESPONDEO dicendũ,quòd ad hoc quòd aliquid dicatur actus virtutis,vt priùs dictũ est,sufficit quòd in sui ratione aliquã conditionẽ impliceat,quę ad virtutẽ pertineat,quãuis autẽ non omnia quæ ad virtutẽ requiruntur importet cõfessio, tamẽ importat ex suo nomine manifestationẽ alicuius,quod in conscientia tenet aliquis:sic enim simul in vnũ os & cor cõueniunt.Si enim quis aliquid proferat ore,quod corde nõ teneat,

non est

Universidad de Deusto
Biblioteca

non est confessio,sed fictio. hæc autem conditio ad virtutem pertinet,vt aliquis ore confiteatur quod corde tenet: & ideò confessio est bonum ex genere,& est actus virtutis: sed tamen potest malefieri nisi aliis debitis circunstantiis vestiatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd ad confessionẽ veri modo debito facien dã vt oportet,& cuius oportet, in generali inclinat ratio naturalis,& secũdum hoc confessio est de iure naturali:sed determinatio circunstantiarũ quãdo,& quomodo,& quid confiteri oporteat,& cui,hoc est ex institutione iuris diuini,de qua loquimur:& sic patet quòd ius naturale inclinat ad confessionem,mediante iure diuino, quo circũstãtiæ determinantur.sicut etiã in oĩb⁹ est,quæ sunt de iure positiuo.

¶Ad secundum dicendum,quòd illius virtutis , cuius obiectũ est peccatum commissum,quãuis habitum posit innocens habere,tamen actum non habet innocentia permanẽte : & ideo etiam confessio peccatorũ,de qua nunc loquimur,non competit innocenti, quanuis sit actus virtutis.

¶Ad tertiũ dicendũ,quòd quãuis gratia sacramentorũ &gratia virtutum sit alia,& aliam ̃ tamẽ sunt contrariæ,sed disparatæ. Et ideo non est inconueniens vt idem sit actus virtutis, secundum quòd ex libero arbitrio gratia informato procedit:& sic sacramentum vel pars sacramenti , secundum quòd est medicina in remedium peccati ordinata.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm confessio sit actus pœnitentiæ virtutis.

AD TERTIVM sic proceditur.Videtur quòd confessio non sit actus pœnitẽtiæ virtutis:quia actus illius virtutis est,quæ est causa eius:sed causa confessionis est spes veniæ,vt ex definitione inducta apparet:ergo videtur quòd sit actus spei & non pœnitentiæ.

¶Præterea,verecundia est pars temperantiæ,sed confessio erubescẽtia operatur,vt ex præalsignata definitione apparet. ergo est actus temperantiæ & non pœnitentiæ.

¶Præterea, Actus pœnitentiæ innititur diuinæ misericordiæ: sed confessio magis innititur sapiẽtiæ propter veritatem, quæ in ipsa esse debet.ergo non est actus pœnitentiæ.

¶Præterea,Ad pœnitentiam mouet articulus de iudicio propter timorem,qui pœnitentiæ origo est:sed ad confessionem mouet articulus de vita æterna:quia est propter spem veniæ. ergo non est actus pœnitentiæ.

¶Præterea, Ad virtutem veritatis pertinet,vt ostendat se quis talem qualis est,sed hoc facit confitens:ergo est actus virtutis, quæ dicitur veritas,& non pœnitentiæ.

¶SED CONTRA, Pœnitẽtia ordinatur ad destructionem peccati , sed ad hoc idem ordinatur confessio.ergo est actus pœnitentiæ.

CONCLVSIO.

¶ Confessio est actus virtutis pœnitentiæ elicitus , quanuis secundum alias rationes ad multas virtutes pertinere possit.

¶RESPONDEO dicendum,quòd hoc in virtutibus cõsiderandum est,quòd quãdo supra obiectum virtutis additur spiritualis ratio boni & difficilis, requiritur spiritualis virtus: sicut magni sumptus ad magnificentiam pertinent:quãuis cõmuniter sumptus mediocres & donationes pertineant ad liberalitatem:vt patet,secũdo Ethicorum & quarto. Et similiter est in confessione veri,quæ quanuis ad veritatem virtutis pertineat absolutè,tamen secundum quòd aliqua ratio boni additur,ad aliam virtutem pertinere incipit:& ideò dicit Philosophus 4. Ethicorum, Quòd confessio,quæ sit in iudiciis,nõ pertinet ad veritatis virtutem,sed magis ad iustitiã:& similiter cõfessio beneficiorum Dei in laudem diuinã non pertinet ad virtutem veritatis,sed ad virtutem latriæ:& ita etiã confessio peccatorum ad remissionẽ eorum consequendã non pertinet eliciuè ad virtutem veritatis , vt quidam dicunt:sed ad virtutẽ pœnitentiæ , imperatiuè autem ad multas virtutes pertinere potest,secundum quòd in finem multarum virtutum trahi potest confessionis actus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd spes est confessionis causa:non sicut eliciens,sed sicut imperans.

¶Ad secundum dicendum, quòd erubescentia in illa definitione non ponitur quasi causa confessionis,cùm magis nata sit impedire confessionis actum:sed magis quasi concausa ad liberandũ à pœna,inquantum ipsa erubescẽtia pœnã quædam est: sicut etiam claues Ecclesiæ concausę confessionis ad hoc sunt.

¶A tertium dicendum, quòd secundum quãdam adaptationẽ partes pœnitentiæ tribus attributis personarũ adaptari possunt:Vt contritio misericordiæ,vel bonitati respõdeat propter dolorem de malo:confessio sapientiæ propter veritatis manifestationem,satisfactio potentiæ propter satisfaciendi laborẽ: & quia contritio est prima pars pœnitentię,& efficaciam aliis partibus præbens:ideo eodem modo iudicatur de tota pœnitentia,sicut de contritione.

¶Ad quartũ dicendũ,quòd quia cõfessio magis ex spe procedit,quàm ex timore:ideo magis innititur articulo de vita æterna,quã respicit spes, quã articulo de iudicio, quod respicit timor:quãuis pœnitẽtia ratione cõtritionis ecõuerso se habeat.

¶Ad quintum patet solutio ex dictis.

QVAESTIO OCTAVA DE *ministro confessionis,in Septem articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de ministro confessionis. Circa quod quæruntur septem.

¶Primò,vtrũ necessariũ sit cõfiteri sacerdoti.

¶Secundò, vtrùm in aliquo casu liceat aliis quàm sacerdotibus confiteri.

¶Tertiò,vtrùm extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire.

¶Quartò,vtrùm sit necessarium, quòd homo confiteatur proprio sacerdoti.

¶Quintò,vtrùm possit aliquis alteri,quàm proprio sacerdoti confiteri ex priuilegio , vel mandato superioris.

¶Sextò,vtrùm pœnitens in extremo vitæ suæ possit absolui à quolibet sacerdote.

¶Septimò,vtrùm pœna temporalis taxari debeat secundum quantitatem culpæ.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm necessarium sit confiteri sacerdoti. *Tom. vbi sup. pro art. 3. q. 1. & sequen.*

AD PRIMVM sic proceditur.Videtur quòd nõ sit necessarium sacerdoti confiteri. Ad confessionem enim non obligamur nisi ex diuina institutione:sed diuina institutio nobis proponitur Iaco. 5. Confitemini alterutrũ peccata vestra:vbi non fit mentio de sacerdote.ergo non oportet confiteri sacerdoti.

¶Præterea,Pœnitentia est necessitatis sacramentum, sicut & Baptismus:sed in Baptismo propter necessitatis sacramẽtum est minister quilibet homo,ergo & in pœnitẽtia : sed ministro Ecclesiæ facienda est confessio.ergo sufficit cuilibet confiteri.

¶Præterea,Confessio est ad hoc necessaria,vt taxetur pœnitẽti satisfactionis modus,sed aliquis aliquando non sacerdos dulciùs posset pœnitenti dare satisfactionis modũ,quàm multi sacerdotes. ergo nõ est necessarium quòd cõfessio fiat sacerdoti.

¶Præterea , Confessio ad hoc est ordinata in Ecclesia, vt rectores pecorum suorum vultum cognoscant: sed quandoque rector vel prælatus non est sacerdos. ergo confessio non semper facienda est sacerdoti.

¶SED CONTRA, Absolutio pœnitentis,propter quam fit confessio,non fit nisi à sacerdotibus,quibus claues commissæ sunt.ergo confessio debet fieri sacerdoti.

¶Præterea,Confessio præfiguratur in Lazari mortui viuificatione:sed Dominus solùm discipulis præcepit vt solueret Lazarũ:vt patet Ioã.11.ergo sacerdotibus faciẽda est cõfessio.

CONCLVSIO.

¶ Soli sacerdoti facienda est sacramentalis confessio.

¶RESPODEO dicendum,quòd gratia,quæ in sacramentis datur,à capite in membra descendit , & ideo solus ille ministet est sacramentorum,in quibus gratia datur,qui habet ministerium super corpus Christi verum , quod solius sacerdotis est,qui confecrare Eucharistiam potest : & ideo cùm in sacramento pœnitentiæ gratia conferatur , solus sacerdos minister est huiusmodi sacramenti, & ideo ei soli facienda est sacramentalis confessio,quę ministro fieri debet.

¶AD

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd Iacobus loquitur ex præsuppositione diuinæ institutionis : & quia diuinitùs institutio præcesserat de confessione sacerdotibus facienda,per hoc quòd eis potestatem remittendi peccata in Apostolis dedit: vt patet Ioan. 20.ideo intelligendum est , quòd Iaco.sacerdotibus confessionem esse faciendam monuit.

¶Ad secundum dicendum,quòd Baptismus est magis sacramẽtum necessitatis, quàm pœnitentia,quo ad confessionem & absolutionem: quia quandoque Baptismus prætermitti nõ potest sine periculo salutis æternæ:vt patet in pueris , qui non habent vsum rationis:sed non est ita de confessione:& absolutione quæ tantũ ad adultos pertinent, in quibus contritio cũ proposito cõfitendi , & desiderio absolutionis sufficit ad liberandum à morte æterna:& ideo non est simile de Baptismo & confessione.

¶Ad tertium dicendum,quòd in satisfactione non solùm attendenda est quantitas pœnæ: sed etiam virtus eius,secũdum quòd est pars sacramenti : & sic requirit sacramentorũ dispẽsatorem, quãuis etiam ab alio,quàm à sacerdote pœna taxari possit.

¶Ad quartum dicendum,quòd cognoscere vultum pecoris, ad duo potest necessariũ esse. Primò,quòd coordinetur gregi Christi:& sic cognoscere vultum pecoris pertinet ad curam & solicitudinem pastoralem , quæ incumbit quandoque illis , qui non sunt sacerdotes.Secundò , ad hoc quòd prouideatur ei cõpetens medicamentum salutis,scilicet sacramentum Eucharistiæ:& talia præbere pertinet ad sacerdotem, & ad talem cognitionem pecoris confessio ordinatur.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm in aliquo casu liceat alij quàm sacerdoti confiteri.

AD SECVNDVM sic proceditur.Videtur quòd in nullo casu liceat aliis,quàm sacerdotibus confiteri: quia confessio sacramentalis accusatio est:vt ex supposita definitione habetur: sed dispensatio sacramenti ad illum tantùm pertinet,qui est sacramenti minister.cùm ergo minister sacramenti proprius sit sacerdos, videtur quòd nulli alij sit confessio facienda.

¶Præterea,Confessio in quolibet iudicio ad sententiam ordinatur.sed in sententia in foro contentioso nõ à suo iudice lata , nulla est:& ideo non facienda est confessio nisi iudici:sed iudex in foro conscientiæ nõ est nisi sacerdos,qui habet potestatem ligandi & soluendi.ergo non est alij confessio facienda.

¶Præterea,In Baptismo quilibet potest baptizare , quia si baptizat laicus, etiã absque necessitate non debet à sacerdote Baptismus iterari:sed si aliquis cõfiteatur laico in casu necessitatis, iterum tenetur sacerdoti confiteri , si articulum necessitatis euadat.ergo confessio non potest fieri laico in casu necessitatis.

¶SED CONTRA est quod in litera determinatur.

CONCLVSIO.

¶ Non nisi in necessitatis articulo alteri quàm sacerdoti peccatorum confessio fieri potest.

¶RESPODEO dicendum,quòd sicut Baptismus est sacramentum necessitatis,ita & pœnitentia.Baptismus autẽ,quia est sacramentum necessitatis, duplicem habet ministrũ. Vnum, cui ex officio baptizare incumbit , scilicet sacerdotem.Aliũ,cui ratione necessitatis dispensatio Baptismi cõmittitur:& ita etiam minister pœnitentiæ,cui confessio est facienda,est sacerdos :sed in necessitate etiam laicus vicem sacerdotis supplet , vt ei confessio fieri possit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum , quòd in sacramento pœnitentiæ non solùm est aliquid ex parte ministri, scilicet absolutio & satisfactionis iniunctio, sed etiam aliquid ex parte ipsius,qui suscipit sacramentũ,quod est etiam de essentia sacramenti,sicut contritio & cõfessio.Satisfactio autem iam incipit esse à ministro,inquantũ eam iniungit:& à pœnitẽte, inquãtum eam implet: & ad plenitudinem sacramenti vtrunq; debet cõcurrere, quando possibile est.Sed quando necessitas imminet, debet facere pœnitens quod ex parte sua est,scilicet conteri & confiteri cui potest,qui quãuis sacramentum perficere nõ possit vt faciat id quod ex parte sacerdotis est, absolutionem scilicet: defectum tamen sacerdotis summus Sacerdos supplet : nihilominus confessio laico ex desiderio sacerdotis facta sacramentalis est quodammodo:quãuis non sit sacramẽtum perfectũ, quia deest ei id quod est ex parte sacerdotis.

¶Ad secundum dicendum, quòd quãuis laicus nõ sit iudex eius qui sibi confitetur absolutè, tamen ratione necessitatis accipit iudicium super eum, secundum quòd confitens ex desiderio sacerdotis se ei subdit.

¶Ad tertium dicendum, quòd per sacramenta homo nõ solùm Deo,sed Ecclesiæ oportet ꝙ reconcilietur.Ecclesiæ autem recõciliari non potest nisi sanctificatio Ecclesiæ ad eum perueniat: in Baptismo autem sanctificatio Ecclesiæ ad hominem peruenit per ipsum elementum exterius adhibitum,quod verbo vitæ sanctificatur secundum formam Ecclesiæ à quocunque, nõ oportet ꝙ iterum baptizetur.Sed in pœnitentia Ecclesiæ sanctificatio non peruenit ad hominem nisi per ministrum:quia non est ibi aliquod elementum corporale exterius adhibitum,quod ex sanctificatione inuisibilem gratiam conferat:& ideo quanuis ille laico confessus in articulo necessitatis consequutus sit veniam à Deo , eo ꝙ propositum confitendi,quod secundum mandatum Dei percepit,sicut potuit impleuit:non tamen adhuc Ecclesiæ reconciliatus est,vt ad sacramenta Ecclesiæ admitti debeat,nisi prius à sacerdote absoluatur:sicut ille qui Baptismo flaminis baptizatus est, ad Eucharistiam non admittitur. Et ideo oportet ꝙ iterum confiteatur sacerdoti,cùm copiam habere potuerit:& præcipuè quia sacramentum pœnitentiæ perfectum non fuit. Vnde oportet quòd perficiatur,vt ex ipsa perceptione sacramenti plenioremeffectum consequatur, & vt mandatum de pœnitentiæ sacramento recipiendo impleat.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ extra casum necessitatis nõ possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire. Quia sacramentum aliquod committitur laico dispensandum ratione necessitatis : sed confessio venialium non est de necessitate. ergo non committitur laico.

¶Præterea,Contra venialia ordinatur extrema vnctio, sicut & pœnitentia:sed illa non potest dari à laico:vt patet Iacobi vltimo.ergo nec confessio venialium potest ei fieri.

¶SED CONTRA est quod dicit Beda in litera.

CONCLVSIO.

¶ Non est necessarium vt quis sacerdoti venialia confiteatur,cùm per pectoris tusionem & aquam benedictam remittantur.

¶RESPONDEO dicendũ, ꝙ per peccatũ veniale homo nec à Deo,nec à sacramento Ecclesiæ separatur: & ideo nõ indiget nouæ gratiæ collatione ad eius dimissionẽ, neque indiget reconciliari Ecclesiæ.Et propter hoc non oportet ꝙ venialia aliquis sacerdoti confiteatur:quia ipsa confessio laico facta sacramentale quoddam est,quãuis non sit sacramentum perfectum, & ex charitate procedens:& talibus natum est veniale remitti, sicut per tusionem pectoris,& aquam benedictum.

¶Et per hoc patet solutio ad primum : quia venialia non indigent sacramenti perceptione ad dimissionem sui, sed sufficit ibi aliquid sacramentale,vt aqua benedicta & aliquid huiusmodi.

¶Ad secundum dicendum,quòd extrema vnctio non datur directe contra veniale nec aliquod sacramentum.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm sit necessarium quòd homo confiteatur proprio sacerdoti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur ꝙ non sit necessarium ꝙ homo cõfiteatur proprio sacerdoti. Greg.enim dicit.Apostolico moderamine & pietatis officio à nobis constitutum est, ꝙ sacerdotibus monachis Apostolorum figuram tenentibus liceat prædicare, baptizare,cõmunionem dare,pro peccatoribus orare,pœnitentiã imponere,atq; peccata soluere: sed monachi nõ sunt proprij sacerdotes aliquorũ,cùm nõ habeant curam animarũ.ergo cũ confessio fiat propter absolutionem, sufficit ꝙ fiat cuicunq; sacerdoti.

¶Præterea,Sicut sacerdos est minister huius sacramenti, ita est Eucharistiæ:sed quilibet sacerdos potest confiteere. ergo quilibet potest sacramentum pœnitentiæ ministrare.ergo non oportet ꝙ fiat proprio sacerdoti.

¶Præterea,Illud ad quod determinatè tenemur,nõ est in nostra electione constitutum:vt patet per Augustinum in litera. Dicit enim,Qui vult confiteri peccata, vt inueniat gratiam , quærat sacerdotem,qui sciat soluere & ligare.ergo videtur quòd non sit necessarium quòd sacerdoti proprio confiteatur aliquis.

¶Præterea,Quidam sunt,sicut papa,prælati , qui non videntur habere proprium sacerdotem,cùm non habeant superiorem:sed isti tenentur ad confessionem.ergo non semper tenetur homo cõfiteri proprio sacerdoti.

Præterea

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Præterea, Illud quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat, vt Eer. dicit: sed confessio quæ pro charitate instituta est, contra charitatem militaret, si homo ad confitendum vni sacerdoti esset obligatus: vt puta si peccator sciat sacerdotem suum hæreticum, aut solicitatorem ad malum, aut fragilem, qui ad peccatum quod quis confitetur ei, sit pronus, vel si reuelator confessionis probabiliter existimetur, vel si peccatum contra ipsum commissum sit, de quo quis cõfiteri debet. ergo videtur quod nõ semper oporteat cõfiteri pprio sacerdoti.

¶ Præterea, In eo quod est necessarium ad salutem, nõ sunt homines arctãdi, ne impediãtur à via salutis: sed magna arctatio videtur, si oporteat vni homini cõfiteri de necessitate, & per hoc multi possent à cõfessione retrahi, vel timore, vel verecũdia, vel aliquo huiusmodi ergo est confessio sit de necessitate salutis, nõ debent homines ad hoc arctari (vt videtur) quòd proprio sacerdoti confiteantur.

¶ SED CONTRA est decre. Inno. qui instituit quòd oẽs vtriusq; sexus semel in anno proprio sacerdoti cõfiteantur.

¶ Præterea, Sicut episcopus se habet ad dioecesim suam, ita sacerdos ad suam parochiam: sed non licet vni episcopo in dioecesi alterius episcopale officium exercere, secundũ statuta canonũ. ergo non licet vni sacerdoti parochianum alterius audire.

CONCLVSIO.

¶ Non modo saterdoti, sed proprio sacerdoti, qui imperandi iurisdictionem & potestatem habeat, confiteri peccata necessarium est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd alia sacramenta non constituit in hoc, quòd ad sacramentum accedẽs, aliquid agat, sed solũ vt recipiat: sicut patet in Baptismo & huiusmodi: sed actus recipientis requiritur ad percipiendum vtilitatẽ sacramẽti in eo, qui est suæ voluntatis arbiter constitutus: quasi remouẽs prohibens, sicut fictionẽ: sed in pœnitentia actus accedẽtis ad sacramẽtum est de substantia sacramenti, eo quòd cõtritio, confessio, & satisfactio sunt pœnitẽtiæ partes, quæ sunt actus pœnitẽtis: actus autẽ nostri, cùm in nobis principium habeãt, nõ possũt nobis ab alijs dispẽsari nisi per imperiũ. Vnde oportet quòd ille, qui dispensator huiusmodi sacramẽti cõstituitur, sit talis, qui possit imperare aliquid agendũ. Imperium autem nõ competit alicui in alium, nisi qui habet super eũ iurisdictionẽ: & ideo de necessitate huius sacramẽti est, nõ solũm vt minister habeat ordinem sicut in alijs sacramentis, sed etiam quòd habeat iurisdictionem. Et ideo sicut ille, qui nõ est sacerdos, nõ potest hoc sacramentum conferre, ita nec ille qui nõ habet iurisdictionẽ. Et propter hoc oportet sicut sacerdoti, ita proprio sacerdoti cõfessionẽ fieri: cùm enim sacerdos nõ absoluat nisi l'gãdo ad aliquid faciendum, ille solus potest absoluere, qui potest per imperium ad aliquid faciendum ligare.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Greg. loquitur de illis monachis qui iurisdictionẽ habent, vt pote quibus alicuius parochiæ cura est cõmissa, de quibus aliqui dicebãt, quòd hoc ipso quòd monachi erant, non poterant absoluere, & pœnitentias iniungere, quod falsum est.

¶ Ad secundum dicendũ quòd sacramentum Eucharistiæ non requirit imperiũ in aliquem hominẽ, secùs autẽ est in hoc sacramento, vt dictum est: & idio ratio non sequitur: & tamen nõ licet Eucharistiam ab alio, quàm à proprio sacerdote accipere, quantus verum sit sacramentum quod ab eo percipitur.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd electio discreti sacerdotis non est nobis commissa, vt nostro arbitrio faciẽda, sed de licentia Superioris, si fortè proprius sacerdos esset minus idoneus ad apponendum peccato salutare remedium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd prælatis incumbit sacramenta dispensare, quæ non nisi mũdi tractare debẽt: ideo concessum est eis à iure, quòd possunt sibi eligere proprios sacerdotes cõfessores, qui quantũ ad hoc sunt eis superiores, sicut & vnus medicus ab alio curatur, nõ inquantũ medicus, sed inquãtũ infirmus.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd in casibus illis in quibus probabiliter timet pœnitens periculum sibi vel sacerdoti ex confessione ei facta, debet recurrere ad Superiorem: vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi: quòd si licentiã habere non possit, idem est iudicium, quod de illo, qui nõ habet copiã sacerdotis: vnde magis debet eligere laico confiteri. nec in hoc transgreditur aliquid præceptum Ecclesiæ: quia præcepta iuris possunt non se extendunt vltra intentionem præcipientis, quæ est finis præcepti, hoc autem est charitas secundum Apostolum. Nec aliqua iniuria fit etiam sacerdoti, quia priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate.

¶ Ad sextum dicendum, quòd in hoc quòd oportet proprio sacerdoti confiteri, non arctatur via salutis: sed sufficiens, ad salutem via statuitur. Peccatet autem sacerdos, si non esset facilis ad præbendum licentiã alteri confiteri, quia multi sunt adeò infirmi, quòd potius sine confessione moreãtur, quàm tali sacerdoti cõfiteretur: vnde illi qui sunt nimis soliciti, vt cõscientias per confessionem subditorum sciant, multis damnationis laqueum inijciunt, & per consequens sibiipsis.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm aliquis possit alteri, quàm proprio sacerdoti confiteri, ex priuilegio vel mandato superioris.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non possit aliquis alteri quàm proprio sacerdoti cõfiteri, etiã ex priuilegio vel mandato superioris. Quia non potest aliquod priuilegiũ indulgeri in præiudicium alterius: sed hoc esset in præiudicium alterius sacerdotis, si alius confessionem subditi sui audiat. ergo non potest per priuilegium seu licentiam seu mandatum superioris obtineri.

¶ Præterea, Illud per quod impeditur diuinum mandatũ, nõ potest per mandatũ vel priuilegiũ alicuius hominis consedi: sed mãdatum diuinũ est ad rectores Ecclesiarum, vt diligẽter vultum pecoris sui agnoscant: Prouer. 7. quod impeditur si alius quàm ipse confessionẽ eius audiat. ergo hoc nõ potest per alicuius hominis priuilegium vel mandatum ordinari.

¶ Præterea, Ille qui audit confessionem alicuius, est proprius iudex eius, alias non posset eum ligare & soluere: sed vnius hominis nõ possunt esse plures proprij sacerdotes vel iudices: quia tunc teneretur pluribus obedire, quod est impossibile, si cõtraria præciperent vel incompossibilia. ergo non potest aliquis cõfiteri nisi proprio sacerdoti etiam ex superioris licentia.

¶ Præterea, Iniuriam sacramento facit qui sacramentum iterat super eadem materia, vel ad minus inutiliter facit: sed qui confessus est alij sacerdoti tenetur iterum confiteri proprio sacerdoti si petat: quia non est absolutus ab obedientia qua ei tenetur ad hoc ergo non potest licite fieri, quòd alij quàm proprio sacerdoti confiteatur.

¶ SED CONTRA, Ea, quæ sunt ordinis, possunt haberi similẽ ordinẽ committi ab eo, qui ea facere potest: sed superior, vt episcopus, potest confessionẽ audire illius, qui est de parochia alicuius presbyteri: quia etiam aliquando aliqua sibi reseruat, cùm sit ille principalior rector. ergo etiam potest committere alicui sacerdoti quòd ipsum audiat.

¶ Præterea, Quicquid potest inferior potest superior, sed ipse sacerdos potest suo parochiano dare licentiã quòd alteri cõfiteatur. ergo multo fortiùs eius superior hoc potest.

¶ Præterea, Potestatẽ quã habet sacerdos in populo, habet ab episcopo, sed ex illa potestate potest confessionẽ audire. ergo & eadem ratione alius, cui episcopus potestatem concedit.

CONCLVSIO.

¶ Potest aliquis ex priuilegio, vel Superioris mandato, alij quàm proprio sacerdoti sua confiteri peccata, & ab illo absolui.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacerdos aliquis potest dupliciter impediri ne alicuius confessionem audiat. Vno modo propter defectum iurisdictionis. Alio modo propter impedimentum executionis ordinis: sicut excommunicati & degradati, & huiusmodi: quicunque autem iurisdictionem habet, potest ea quæ sunt iurisdictionis cõmittere: & ideo si aliquis impediatur, q̃ alterius confessionem audire non possit per iurisdictionis defectũ, potest sibi per quẽcunq; iurisdictionẽ habẽtem immediatã in illos cõmitti q̃ confessionẽ audiat & absoluat: siue per ipsum sacerdotem, siue per episcopũ, siue per papam. Si autem propter executionis ordinis impedimentum audire non possit, potest sibi concedi quòd confessionem audiat per eum, qui impedimentum remouere potest.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ præiudiciũ non fit alicui nisi ei subtrahatur quod est in fauorem eius indultũ. Iurisdictionis autẽ potestas nõ est cõmissa alicui homini in fauorẽ suĩ, sed in vtilitatẽ plebis & honorẽ Dei. Et ideò si superiorib⁹ prælatis expedire videatur ad salutẽ plebis & honorẽ Dei promouendũ, quòd aliis quæ sunt iurisdictionis, cõmittant in nullo fit præiudicium inferioribus prælatis: nisi illis qui quærunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi: & qui gregi præsunt, non vt eos pascant, sed vt ab eis pascantur.

¶ Ad sec

¶ Ad secundum dicendum quòd rector Ecclesiæ debet vultum pecoris sui cognoscere dupliciter. Vno modo per solicitam exterioris conuersationis considerationem, qua inuigilare debet super gregem sibi commissum, & in hac cognitione non oportet quòd credat subdito, sed certitudinem facti, inquantum potest, inquirat. Alio modo per confessionis manifestationem, & quãtùm ad hanc cognitionem nõ potest maiorem certitudinem accipere, quàm vt subdito credat: quia hoc est ad subueniendum conscientiæ ipsius. Vnde in foro confessionis creditur homini & pro se, & contra se, non autem in foro exterioris iudicij: & ideò ad hanc cognitionem sufficit, quòd credat subdito dicenti se alteri absoluere valenti fuisse confessum: & sic patet quòd talis cognitio pecoris per priuilegium alteri indultum de confessione audienda non impeditur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd inconueniens esset si duo æqualiter super eandem plebem constituantur: si autem inæqualiter, non est inconueniens, & secundum hoc super eandem plebem immediatè sunt, & sacerdos parochialis, & episcopus, & papa: & quilibet eorum potest ea quæ sunt iurisdictionis ad ipsum pertinẽtia alteri committere. Sed si Superior committat, qui & principalior est, dupliciter potest committere: aut ita quòd eum vice sui constituat, sicut papa & episcopus suos pœnitentiarios constituunt: & tunc talis est principalior, quàm inferior prælatus: sicut pœnitentiarius papæ quàm episcopus, & pœnitentiarius episcopi quàm sacerdos parochialis, & magis tenetur ei cõfitens obedire. Alio modo vt eum coadiutorem illius sacerdotis cõstituat, & quia coadiutor ordinatur ad eum, cui coadiutor datur, ideò coadiutor est minus principalis: & ideò pœnitens non tantùm obedire tenetur ei, quantùm proprio sacerdoti.

¶ Ad quartum dicendum, quòd nullus tenetur cõfiteri peccata, quæ non habet: & ideo si aliquis pœnitentiario episcopi, vel alteri ab episcopo commissionem habẽti confessus fuerit, cùm sint sibi dimissa peccata, & quo ad Ecclesiam, & quo ad Deum, non tenetur confiteri proprio sacerdoti quãtuncũque petat: sed propter statutum Ecclesiæ de confessione facienda proprio sacerdoti semel in anno, eodẽ modo se debet habere sicut & ille qui habet solùm venialia. Talis enim solùm venialia confiteri debet, vt quidam dicunt: vel profiteri se à peccato mortali immunem, & sacerdos ei in foro conscientiæ credere debet & tenetur. Si tamen iterum cõfiteri teneretur, non fruſtrà primo confessus fuisset: quia quãtò pluribus sacerdotibus cõfitetur quis, tantò plus de pœna remittitur ei: tum ex erubescẽtia cõfessionis, quæ in pœnam satisfactoriam computatur, tum ex vi clauium. Vnde toties posset confiteri, quòd ab omni pœna liberaretur, nec reiteratio facit iniuriam sacramẽto, nisi in quo sanctificatio adhibetur, vel per characteris impressionem, vel per materiæ consecrationem, quorum neutrum est in pœnitentia: vnde bonum est quòd ille qui authoritate episcopi confessionem audit, inducat confitentem quòd confiteatur proprio sacerdoti: quòd si noluerit, nihilominus eum absoluere debet.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm pœnitens possit in fine vitæ à quolibet sacerdote absolui.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in fine vitæ pœnitens non possit à quolibet sacerdote absolui. Quia ad absolutionẽ requiritur aliqua iurisdictio, vt dictũ est: sed sacerdos non acquirit iurisdictionẽ super illũ qui in fine pœnitet. ergo nemo potest eũ absoluere.

¶ Præterea, Ille qui sacramentum Baptismi in articulo mortis ab alio, quàm proprio sacerdote recipit, non debet à proprio sacerdote iterum baptizari. Si ergo quilibet sacerdos in articulo mortis posset absoluere à quolibet peccato, nõ debet pœnitens, si euadit, ad suum sacerdotem recurrere, quod falsum est: quia aliàs sacerdos non haberet cognitionem de vultu pecoris sui.

¶ Præterea, In articulo mortis sicut licet alieno sacerdoti baptizare, ita etiam non sacerdoti: sed non sacerdos nunquam potest absoluere in foro pœnitentiali. ergo nec sacerdos in articulo mortis eum, qui non est sibi subditus.

¶ SED CONTRA, Necessitas spiritualis est maior, quàm corporalis: sed aliquis in necessitate vltima potest aliorum rebus vti, etiam inuitis dominis ad subueniendum corporali necessitati. ergo & in articulo mortis ad subueniendum spirituali necessitati potest à non suo sacerdote absolui. Præterea, Ad idem sunt authoritates positæ in l. tera

CONCLVSIO.

¶ Potest pœnitens à quouis sacerdote in mortis articulo non modò à peccatis omnibus absolui, sed à qualibet excõmunicatione à quocunque sit lata.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ quilibet sacerdos, quantũ est de virtute clauium, habet potestatẽ indifferenter in omnes, & quantũ ad omnia peccata: sed q̃ non possit omnes ab omnibus peccatis absoluere, hoc est, quia per ordinationẽ Ecclesiæ habet iurisdictionẽ limitatam, vel omnino nullã habet: sed quia necessitas legem nõ habet, ideò quãdo necessitatis articulus imminet, per Ecclesiæ ordinationẽ non impeditur quin absoluere possit, ex quo habet claues etiam sacramẽtaliter, & tantum cõsequitur ex absolutione alterius, sicut si à proprio sacerdote absoluereꝰ: nec solùm à peccatis tũc potest à quolibet sacerdote absolui, sed etiam ab excõmunicatione, à quocunque sit lata: & hæc absolutio etiam ad iurisdictionem pertinet, quæ per legem ordinationis Ecclesiæ coarctatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis potest vti iurisdictione alterius ex eius voluntate, quia ea quæ iurisdictionis sunt, committi possunt. Vnde quia Ecclesia acceptat vt quilibet sacerdos absoluere possit in articulo mortis: ideò ex hoc ipso quis vsum iurisdictionis habet, quãuis iurisdictione careat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nõ oportet eum recurrere ad proprium sacerdotẽ, vt iterũ à peccatis soluatur, à quibus in articulo mortis absolutus est: sed vt innotescat ei, quòd est absolutus. Nec similiter oportet quòd absolutus ab excõmunicatione ad iudicem vadat, qui aliàs absoluere potuisset, absolutionem petens, sed satisfactionem offerens.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd Baptismus habet ex ipsa sanctificatione materiæ efficaciã: & ideò à quocunq; cõferatur alieno, ille sacramentũ recipit: sed vis sacramentalis pœnitentiæ cõsistit in sanctificatione ministri: & ideò ille qui laico cõfitetur, quamuis impleat quod ex parte est de sacramentali cõfessione, tamen sacramentalem absolutionẽ non consequitur: & ideò aliquid valet ei quantũ ad diminutionem pœnæ quæ sit per confessionis meritum & pœnam: sed non consequitur diminutionẽ illã pœnæ quæ est ex vi clauium: & ideò oportet quòd iterum sacerdoti confiteatur, & magis sic confessus discedens punitur post hanc vitam, quàm si sacerdoti fuisset confessus.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm pœna taxetur secundum quantitatem culpæ.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd pœna tẽporalis, cuius reatus post pœnitẽtiam manet, non taxetur secundum quantitatem culpæ. Taxatur enim secundum quãtitatem delectationis, quæ fuit in peccato, vt patet Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantũ date illi tormẽtum & luctum: sed quãdoq; vbi est maior delectatio, ibi est minor culpa: quia peccata carnalia plus habẽt delectationis, quàm spiritualia, secundum Greg. ergo pœna non taxatur secundum quantitatem culpæ.

Theo. 4. Dist. 20. 1. 1. art. 2. q. 1.

¶ Præterea, Eodem modo aliquis obligatur per præcepta mortalia in noua lege & in veteri: sed in ve. le. debebatur pro peccatis pœna septem dierum: vt scilicet septem diebus immundi essent: cùm ergo in nouo Testamẽto imponatur pœna septennis pro vno peccato mortali, videtur quòd quãtitas pœnæ non respiciat quantitatem culpæ.

¶ Præterea, Maius est peccatum homicidiũ in laico, quàm fornicationis in sacerdote: quia circunstantia, quæ sumitur ex specie peccati, magis aggrauat, quàm quæ sumitur ex conditione personæ, sed laico pro homicidio imponitur septennis pœnitentia, sed sacerdoti decem annorum secundum Can. ergo pœna non taxatur secundum quantitatem.

¶ Præterea, Maximum peccatum est, quod in ipsum corpus Christi committitur: quia tantò grauiùs quis peccat, quãtò maior est in quem peccatur: sed pro effusione sanguinis Christi in sacramento altaris contenti iniungitur pœnitentia quadraginta dierum vel parum amplius: pro fornicatione simplici iniungitur pœnitentia septennis secundum Can. ergo quantitas pœnæ non respondet quantitati culpæ.

¶ SED CONTRA, Isa. 27. Mensuram contra mensuram, cùm abiecta fuerit iudicabo eum. ergo quantitas iudicij punitionis peccati est secundum quantitatem culpæ

¶ Præterea, Homo reducitur ad æqualitatem iustitiæ per pœnitentiam inflictam: sed hoc non esset si quantitas culpæ & pœnæ non sibi responderent. ergo vnum alteri respondet.

CONCLVSIO.

¶ Secundum quantitatem culpæ tametsi taxanda sit satisfactionis pœna, quo tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia tamen pœnæ in peccatorum remedium iniunguntur, non secundum culpæ quantitatem, sed conditionem personarum taxandæ sunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœna post dimissionem culpæ exigitur ad duo, scilicet ad debitum soluendum, & ad remedium præstandum. Potest ergo taxatio pœnæ considerari quantum ad duo. Primò, quantum ad debitum: & sic quãtitas pœnæ radicaliter respondet quantitati culpæ, antequã de ea aliquid dimittatur: secũdum tamen quantũ per primũ eorũ, quę pœnitentiã nata sunt remittere, plus remittitur, secundũ hoc per aliud minus remittendum vel soluendum restat: quia quãtò per contritionem plus de pœna dimissum est, tanto per confessionem minus dimittendum restat. Secundò, quantum ad remedium vel illius, qui peccauit, vel aliorũ, & sic quandoq; pro minori peccato iniungitur maior pœnitentia: vel quia peccato vnius difficiliùs potest resistì quàm peccato alterius: sicut iuueni imponitur pro fornicatione maior pœna, quàm seni, quanuis minùs peccet: vel quia in eo peccatum est periculosius, sicut in sacerdote, quàm in alio: vel quia multitudo magis prona est ad id peccatum: & ideò per pœnam vnius, alij sunt exterrendi. Pœna ergo in foro pœnitentiæ quantum ad vtrunq; taxanda est: & ideò nõ semper pro maiori peccato maior pœna imponitur. Sed pœna purgatorij solùm est ad soluendum debitum, quia vlteriùs non manet locus peccandi: & ideò illa pœna taxatur solùm secundum quantitatem peccati, considerata tamen cõtritionis quantitate, & confessione & absolutione: quia per omnia de pœna aliquid dimittitur: vnde etiam à sacerdote iniungendo satisfactionem, sunt considerandа

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd in verbis illis duo tanguntur ex parte culpæ, scilicet glorificatio & deliciæ: quorũ primum pertinet ad elationem peccantis, qua Deo resistit. Secundum ad delectationem peccati: quanuis autem sit minor delectatio quandoque in maiori culpa, tamen est ibi semper maior elatio: & ideò ratio non procedit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa pœna septem dierum non erat expiatiua à pœna debita peccato. Vnde & iam si post illos dies morereturr, in purgatorio puniretur, sed expiabatur ab irregularitate, à qua omnia sacrificia legalia expiabant. Nihilominus cæteris paribus plus peccat homo in noua lege quàm in veteri, propter sanctificationem ampliorem, qua sanctificatur in Baptismo, & propter beneficia Dei potiora humano generi exhibita. & hoc patet ex hoc, quod dicitur Heb. 10. Quantò putatis deteriora mereri supplicia, &c. Nec tamen hoc verum est vniuersaliter, quòd exigatur pro quolibet peccato mortali septẽnis pœnitentia, sed hoc est quasi quædã regula communis, vt in pluribus competens, quam tamen oportet dimittere consideratis diuersis peccatorum circunstantiis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd episcopus vel sacerdos cum maiori periculo suo & aliorũ peccat: & ideò solicitius retrahit eum Canones à peccato, quàm alios, maiorẽ pœnam iniũgendo, secundum quòd est in remedium: quanuis quandoq; nõ debeatur tanta ex debito. Vnde in purgatorio non tanta ab eo exigitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd pœna illa est intelligenda, quãdo nolente sacerdote hoc accidit. Si enim sponte funderetur, multò grauiori pœna dignus esset.

QVAESTIO NONA DE *qualitate confessionis, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de qualitate cõfessionis. Circa quod quærũtur quatuor.

¶ Primò, vtrũ cõfessio possit esse informis

¶ Secundò, vtrùm oporteat confessionem esse integram.

¶ Tertiò, vtrùm possit aliquis per alium, vel per scriptum confiteri.

¶ Quartò, vtrùm illæ conditiones, quæ à magistris assignantur, ad confessionem requirantur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm confessio possit esse informis.

Tho. vbi. sup. art. 4. q. 1. & sequ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd confessio nõ possit esse informis: dicitur enim Eccle. 17. A mortuo, velut qui non est, perit confessio: sed ille qui non habet charitatẽ, est mortuus, quia ipsa est animæ vita. ergo absque charitate non potest esse confessio.

¶ Præterea, Confessio diuiditur contra contritionem, sed contritio & satisfactio nunquam possunt extra charitatem fieri. ergo nec confessio.

¶ Præterea, In confessione oportet quòd os cordi concordet, quia hoc ipsum nomen Confessionis requirit: sed ille qui adhuc manet in affectu peccati quod confitetur, nõ habet cor ori conforme: quia corde peccatum tenet, quod ore damnat. ergo talis non confitetur.

¶ SED CONTRA, Quilibet tenetur ad confessionẽ mortalium: sed si aliquis semel confessus est etiam in mortali existẽs, non tenetur vlterius ad confitendum ea peccata: quia cùm nullus sciat se charitatem habere, nullus sciret se confessum fuisse. ergo nõ est de necessitate cõfessionis, quòd sit charitate formata.

CONCLVSIO.

¶ Confessio, vt est pars sacramenti, potest nonnunquam in eo esse, qui non contritus & sine charitate est: vt verò actus virtutis est, non potest absque charitate in aliquo esse

¶ RESPONDEO dicendum, quòd confessio est actus virtutis, & pars sacramenti: secundum autem quòd est actus virtutis, est actus meritorius propriè, & sic confessio non valet sine charitate, quæ est principium merendi: sed secundum quòd est pars sacramenti, sic ordinat confitentem ad sacerdotem, qui habet claues Ecclesiæ, qui per confessionem confitentis conscientiam cognoscit, & secundum hoc cõfessio potest esse etiam in eo, qui non est contritus: quia potest peccata sua confiteri sacerdoti, & clauibus Ecclesiæ se subiicere: & quanuis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet: & sic etiam in aliis sacramentis. Vnde non tenetur iterare confessionem qui fictus accedit, sed tenetur postmodum fictionem suam confiteri

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd autoritas illa intelligenda est quantùm ad fructum confessionis percipiendum, quem nullus extra charitatem existens percipit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd contritio & satisfactio fiunt Deo, sed confessio fit huiusmodi: & ideò de ratione contritionis & satisfactionis, est quòd homo sit Deo per charitatem vnitus, non autem de ratione confessionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui peccata quæ habet narrat, verè loquitur: & sic cor concordat voci vel verbis quãtùm ad substantiam confessionis, quãuis discordet à cõfessionis fine.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm oporteat confessionem esse integram

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non oporteat confessionem esse integram: vt scilicet omnia peccata vni sacerdori confiteatur. Quia erubescentia facit ad diminutionem pœnæ, sed quantò pluribus sacerdotibus quis confitetur, tãtò maiorem erubescentiã patitur. ergo fructuosior est confessio si pluribus sacerdotibus diuidatur.

¶ Præterea, Confessio ad hoc necessaria est in pœnitentia, vt pœna secundum arbitrium sacerdotis peccato taxetur: sed sufficiẽs pœna potest imponi à diuersis sacerdotibus de diuersis peccatis. ergo nõ oportet vni sacerdori omnia peccata confiteri.

¶ Præterea, Potest contingere quòd post confessionem factam & satisfactionem perfectam recordetur quis alicuius peccati mortalis, quod dum confitebatur, memoria nõ habebat, & tũc copiam proprij sacerdotis, cum quo primò confessus fuerit, habere nõ poterit. ergo poterit id solùm peccatum alteri cõfiteri, & sic diuersa peccata diuersis sacerdotibus cõfitebitur.

¶ Præterea, Sacerdoti nõ debet fieri cõfessio de peccatis nisi propter absolutionem: sed quãdoq; sacerdos qui confessionem audit, potest de quibusdam peccatis absoluere, nõ de omnibus. ergo ad minus in tali casu non oportet quòd cõfessio sit integra.

¶ SED CONTRA, Hypocrisis est impedimentum pœnitentiæ: sed diuidere confessionem ad hypocrisim pertinet: vt Aug. dicit. ergo confessio debet esse integra.

¶ Præterea, Confessio est pœnitentiæ pars: sed pœnitentia debet esse integra. ergo & confessio.

CONCLVSIO.

¶ Oportet omnia & singula confiteri peccata, si vera, & salubris confessio esse debeat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in medicina corporali oportet quòd medicus nõ vnum solùm morbum, cõtra quem medicinam

medicinam dare debet cognoscat, sed etiam vniuersaliter totã habitudinem ipsius infirmi: eò quòd vnus morbus ex adiunctione alterius aggrauatur, & medicina quæ vni morbo competeret, alteri nocumentum præstaret: & similiter est in peccatis: quia vnum aggrauatur ex adiunctione alterius, & illud quod vni peccato esset conueniens medicina, alteri incẽtiuum præstaret, cùm quandoque aliquis contrariis peccatis infectus sit: vt Gregor. in Pastorali docet: & ideò de necessitate confessionis est, quòd homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet: quod si non faciat, non est confessio, sed cõfessionis simulatio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etsi erubescentia sit multiplicior quando diuidit diuersa peccata diuersis: tamen omnes simul non sunt ita magnæ erubescentiæ, sicut illa vna, qua quis omnia sua simul confitetur: quia vnum peccatum per se consideratum non demonstrat ita malam dispositionem peccantis, sicut quando est cum pluribus aliis consideratum: quia in vnum peccatum aliquis quandoque ex ignorantia vel infirmitate labitur, sed multitudo peccatorũ demõstrat malitiam peccantis, vel magnam corruptionem eiusdem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœna à diuersis sacerdotibus imposita non esset sufficiens: quia quilibet consideraret vnum per se, & nõ grauitatem ipsius quam habet ex adiunctione alterius, & quandoque pœna quę contra vnum peccatum daretur, esset promotiua alterius peccati: & præterea sacerdos confessionem audiens, vicem Dei gerit, & ideò debet ei fieri hoc modo confessio, sicut fit Deo in contritione. Vnde sicut non esset contritio, nisi quis de omnibus peccatis cõtereretur, ita non esset confessio, nisi quis de omnibus, quæ memoriæ occurrerint confiteatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quidam dicunt, quòd quando aliquis recordatur eorum, quæ priùs oblitus erat, debet etiam ea quæ priùs confessus fuit confiteri, & præcipuè si non potest eundem habere, cui antè cõfessus fuerat, qui omnia cognoscit, vt totius culpæ quantitas vni sacerdoti innotescat. Sed hoc nõ videtur necessarium, quia peccatum habet quantitatem & ex seipso, & ex adiunctione alterius: peccatorum autem, de quibus confessus est, manifestauit quantitatem, quã ex seipsis habent. ad hoc autem quòd sacerdos vtranque quantitatem peccati huiusmodi cognoscat, sufficit quòd hoc peccatum confitẽs dicat explicitè, & alia in generali, dicendo, quòd cùm alia multa confiteretur huius oblitus fuit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd etiam si sacerdos non de omnibus possit absoluere, tamen tenetur sibi omnia cõfiteri, vt quãtatem totius culpæ cognoscat, & de illis de quibus nõ potest absoluere, ad superiorem remittat.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm quis possit per alium, vel per scriptum confiteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd possit per alium quis cõfiteri, vel per scriptum, quia confessio necessaria est ad hoc vt conscientia pœnitentis sacerdoti pandatur: sed homo potest per alium vel per scriptum suam conscientiam sacerdoti manifestare. ergo sufficit per alium vel per scriptum confiteri.

¶ Præterea, Quidam non intelliguntur à propriis sacerdotibus propter linguæ diuersitatem, & tales nõ possunt nisi per alios confiteri. ergo non est de necessitate sacramenti, quòd per seipsum quis confiteatur: & ita videtur quòd si per alium quis cõfessus fuerit qualitercunque, sufficiat ei ad salutem.

¶ Præterea, De necessitate sacramenti est, quòd homo proprio sacerdoti confiteatur, vt ex dictis patet: sed aliquãdo proprius sacerdos est absens, cui non potest pœnitens propria voce loqui, posset autem per scriptum ei suam conscientiam manifestare. ergo videtur quòd per scriptum ei suam conscientiã transmittere debeat.

¶ SED CONTRA, Homo ad confessionem peccatorum, sicut ad confessionem fidei obligatur: sed confessio fidei ore est facienda, vt patet Ioan. 10. ergo & confessio peccatorum.

¶ Præterea, Qui per se ipsum peccauit, per seipsum debet pœniteri: sed confessio est pœnitentiæ pars. ergo pœnitens debet confiteri propria voce.

CONCLVSIO.

¶ Proprio ore peccatorum confessio facienda est, nisi naturæ aliquod ad hoc impedimentum adfuerit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd confessio non solùm est actus virtutis, sed etiam pars sacramenti. quãuis autem ad eam, secundũ quòd est actus virtutis, sufficeret qualitercunq; fieret. & si non esset tanta difficultas in vno modo sicut in alio: tamen secundũ quòd est pars sacramẽti, habet determinatum actum, sicut & alia sacramenta habent determinatam materiam: & sicut in Baptismo ad significandam interiorem ablutionem, assumitur illud elementum, cuius est maxima vis in abluendo: ita in actu sacramenti ad manifestandum ordinatè assumitur ille actus, quo maximè consueuimus manifestare, scilicet proprium verbum. Alij enim modi sunt inducti in supplementum istius.

¶ AD PRIMVM dicendũ, quòd sicut in Baptismo nõ sufficit qualitercũq; abluere, sed per elementũ determinatũ: ita nec in pœnitẽtia sufficit qualitercũq; peccata manifestare, sed oportet quòd per actum determinatum manifestentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in eo qui vsum linguæ nõ habet, sufficit quòd per scriptũ aut per nutũ aut interpretẽ cõfiteatur: quia nõ exigitur ab homine plus quã possit, quãuis homo nõ possit vel debeat Baptismũ accipere, nisi in aqua: quia aqua est omnino ab exteriori, & nobis ab alio exhibetur, sed actus cõfessionis est à nobis: & ideò quãdo non possumus vno modo, debemus secundum quòd possumus confiteri.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd in absentia proprij sacerdotis potest etiam laico fieri confessio: & ideò non oportet quòd per scriptum fiat, quia plus pertinet ad necessitatem confessionis actus, quàm ille, cui fit confessio.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm conditiones assignatæ requirantur ad confessionem.

AD QVARTVM sic proceditur, Videtur quòd illæ cõditiones, quæ à magistris assignantur, his verbis contentæ, non requirantur ad confessionem,

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis & accusans, & sit parẽre parata.

Fides enim & simplicitas, & fortitudo sunt per se virtutes. ergo non debent poni per se conditiones confessionis.

¶ Præterea, Purum est quod non habet permixtionem: similiter simplex compositionem & permixtionem aufert. ergo superfluè vtrunque ponitur.

¶ Præterea, Peccatum semel commissum nullus tenetur confiteri nisi semel. ergo si homo peccatum non iterat, non oportet quòd sit frequens.

¶ Præterea, Confessio ad satisfactionem ordinatur: sed satisfactio quandoque est publica. ergo & confessio non semper debet esse secreta.

¶ Præterea, Illud quod non est in potestate nostra, non requiritur à nobis: sed lachrymas emittere, non est in potestate nostra. ergo non requiritur ad confitentem.

CONCLVSIO.

¶ Oportet confessionem, vt actus virtutis est, esse discretã, libentem, purã, fortem, verecundam, lachrymabilem, humilem, veram, nudam, simplicem, integram: vt verò est pars sacramenti, necesse est esse accusantem, & parere paratam, atq; secretam: vtile autem est, illam esse frequentem, & acceleratam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dictarũ conditionum quędã sunt de necessitate cõfessionis, quędã de bene esse ipsius. Ea aũt quæ sunt de necessitate cõfessionis, vel cõpetunt ei secũdũ quòd est actus virtutis, vel secũdũ quòd est pars sacramẽti. Si primo modo, aut ratione virtutis in genere, aut ratione specialis virtutis, cuius est actus, aut ex ipsa ratione actus. Virtutis aũt in genere sunt quatuor cõditiones: vt in 2. Ethi. dicitur. Prima est, vt aliquis sit sciẽs: & quantũ ad hoc cõfessio dicitur esse discreta, secundũ quòd in actu omnis virtutis prudẽtia requiritur: est aũt hæc discretio, vt maiora cũ maiori põdere confiteatur. Secũda cõditio est, vt sit eligens, quia actus virtutũ debent esse volũtarij, & quantũ ad hoc dicit, libens. Tertia cõditio est vt propter hoc, scilicet debitũ finẽ operetur: & quantũ ad hoc dicit quòd debet esse pura, vt scilicet recta sit intentio. Quarta est, vt immobiliter operetur: & quantùm ad hoc dicit quòd debet esse fortis: vt scilicet propter verecũdiã nõ dimittat. Est aũt cõfessio actus virtutis pœnitẽtiæ, quæ quidẽ primò initiũ sumit in horrore turpitudinis peccati: & quãtùm ad hoc cõfessio debet esse verecũda: vt scilicet nõ se iactet de peccatis propter aliquã seculi vanitatẽ admixtã. Secundò progreditur

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad dolorem de peccato commisso: & quantum ad hoc dicitur esse lachrymabilis. Tertiò, in abiectione sui terminatur: & quantum ad hoc debet esse humilis, vt se miserum confiteatur & infirmum. Sed ex propria ratione huiusmodi actus, qui est confessio, habet quòd fit manifestatiua, quæ quidem manifestatio per quatuor impediri potest. Primò, per falsitatem: & quantũ ad hoc dicit, fidelis, id est vera. Secundò per obscuritatem verborum: & contra hoc dicit, nuda, vt nõ inuoluat obscuritatem verborum. Tertiò, per verborum multiplicationẽ: & propter hoc dicit, simplex, vt non reciter in confessione nisi quod ad quantitatem peccati pertinet. Quartò, vt non subtrahatur aliquid de his quæ manifestanda sunt: & contra hoc dicit, integra. Secundum autem quòd confessio est pars sacramenti, sic concernit iudicium sacerdotis, qui est minister sacramenti. Vnde oportet quòd sit accusans ex parte confitentis, parẽr parata per comparationem ad sacerdotem. Secreta quantùm ad conditionem fori, in quo de occultis conscientiæ agitur. Sed de benè esse confessionis est, quòd sit frequens, & quòd sit aceelerata: vt scilicet statim confiteatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est inconueniens quòd conditio vnius virtutis in actu alterius inueniatur, qui ab ipsa imperatur: vel quia medium quod est vnius virtutis, principaliter etiam aliæ virtutes per participationem habent.

¶Ad secundum dicendum, quòd hęc conditio pura intentionis excludit peruersitatem, à qua homo mundatur, si simpliciter alieni admixtionem excludit.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc non est de necessitate confessionis, sed de benè esse.

¶Ad quartum dicendum, quòd propter scandalum aliorum quę possunt ex peccatis auditis ad malum inclinari, non debet confessio fieri in publico, sed in occulto: ex pœna autem satisfactoria non scandalizatur ita aliquis: quia quandoq; pro paruo vel nullo similia opera satisfactoria fiunt.

¶Ad quintum dicendum, quòd intelligendum est de lachrymis mentis.

QVAESTIO DECIMA DE *effectu confessionis, in quinque articulos diuisa.*

DEINDE considerandũ est de effectu cõfessionis. Circa quod quæruntur quinque.

¶Primò, vtrùm confessio liberet à morte peccati.

¶Secundò, vtrùm confessio liberet aliquo modo à pœna.

¶Tertiò, vtrùm confessio aperiat paradisum.

¶Quartò, vtrùm confessio tribuat spem salutis.

¶Quintò, vtrùm confessio generalis deleat peccata mortalia pręterita.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm confessio liberet à morte peccati.

Tho. vbi sup. ar. 5. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd cõfessio non liberet à morte peccati. Confessio enim contritionem sequitur: sed contritio sufficienter delet culpam. ergo confessio non liberat à morte peccati.

¶Præterea, Sicut mortale est culpa, ita etiam veniale: sed per confessionem fit veniale quod prius fuit mortale, vt in litera dicitur. ergo per confessionem non remittitur culpa, sed culpa in culpam mutatur.

¶SED CONTRA est, Confessio est pars pœnitentiæ sacramenti: sed pœnitentia à culpa liberat, ergo & confessio.

CONCLVSIO.

¶Confessio, cùm sit pars sacramenti pœnitentiæ, liberat hominem à culpa, sicut & Baptismus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd pœnitentia in quantum est sacramentum, præcipuè in confessione perficitur: quia per eam homo ministris Ecclesiæ se subdit, qui sunt sacramentorũ dispensatores. Contritio enim votum confessionis annexum habet, & satisfactio pro iudicio sacerdotis, cui fit confessio, taxatur, & quia in sacramento pœnitentiæ gratia infunditur, per quam fit remissio peccatorum, sicut in Baptismo: ideò eo modo confessio ex vi absolutionis coniunctæ remittit culpam, sicut & Baptismus. Liberat enim Baptismus à morte peccati non solùm secundum quòd actu percipitur, sed etiam secundũ quòd in voto habetur: sicut patet in illis, qui iam sanctificati ad Baptismum accedunt: & si aliquis impedimentum non præstaret ex ipsa collatione Baptismi, gratiam consequeretur remittentem peccata, si prius ei remissa non fuissent. Et similiter dicendum est de confessione adiuncta absolutioni: quia secundum quòd in voto pœnitẽtis præcessit, à culpa liberauit. Postmodum autem in actu confessionis & absolutionis gratia augetur, & etiam remissio peccatorum daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiens ad contritionem fuisset, & ipse tunc obicem gratiæ non præberet: & ideò sicut de Baptismo dicitur quòd liberat à morte, ita etiã de confessione dici potest.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd contritio habet votum confessionis annexum: & ideo eo modo liberat à culpa pœnitentes, sicut desiderium Baptismi baptizandos.

¶Ad secundum dicendum, quòd veniale non sumitur pro culpa, sed pro pœna de facili expiabili: vnde non sequitur quòd culpa in culpam cõuertat, sed penitus annihilet. Dicitur enim veniale tripliciter. Vno modo ex genere, sicut verbum otiosum. Alio modo ex causa, id est veniæ causam in se habens, sicut peccatum ex infirmitate. Alio modo ex euentu, sicut accipitur hîc: quia per cõfessionem hoc euenit, quòd de culpa pręterita homo veniam consequatur.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm confessio liberet aliquo modo à pœna.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q confessio non liberet aliquo modo à pœna: quia peccato non debetur nisi pœna æterna vel temporalis: sed pœna æterna per contritionem dimittitur: pœna autem temporalis per satisfactionem. ergo per confessionem nihil dimittitur de pœna.

¶Præterea, Voluntas pro facto reputatur, vt in litera dicitur: sed ille qui contritus est, habuit propositum confitendi. ergo tantum valuit sibi sicut si fuisset confessus: & ita per confessionem, quam postea facit, nihil de pœna dimittitur.

¶SED CONTRA, Pœnam habet cõfessio: sed per omnia opera pœnalia expiatur pœna peccato debita. ergo & per confessionem.

CONCLVSIO.

¶Absolut hominem aliquo modo à pœna ipsa sacramentalis peccatorum confessio secundum maiorem vel minorem confitentis dispositionem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd confessio simul cum absolutione habet vim liberandi à pœna dupliciter. vno modo ex ipsa vi absolutionis: & sic quidem liberat in voto existẽs à pœna æterna: sicut etiam à culpa, quæ quidem pœna est condemnans, & ex toto exterminans: à qua homo liberatus, adhuc manet obligatus ad pœnam temporalem, secundum quòd pœna est medicina purgans & promouens: & hæc pœna restat in purgatorio patiẽda etiam his, qui à pœna inferni liberati sunt, quæ quidem pœna est improportionata viribus pœnitentis in hoc mundo viuentis: sed per vim clauium imminutur, quòd proportionata viribus pœnitentis remanet, ita quòd satisfaciendo, se in hac vita purgare potest. Alio modo diminuit pœnam ex ipsa natura actus confitentis, qui habet pœnam erubescentiæ annexam: & ideò quantò aliquis pluries de ipsis peccatis confitetur, tantò magis pœna minuitur.

¶Et per hoc patet responsio ad primum.

¶AD SECVNDVM dicendum, quòd voluntas pro facto non reputatur in his quæ sunt ab alio, sicut est de Baptismo. Non enim tantum valet voluntas suscipiendi Baptismum, sicut ipsius susceptio: sed reputatur voluntas pro facto in his quæ sunt omnino ab homine: & iterum quantùm ad prẽmium essentiale, non autem quantum ad pœnæ remotionem, & huiusmodi: respectu quorum attenditur meritum accidẽtaliter & secundariò. & ideò confessus & absolutus, minùs in purgatorio punietur, quàm contritus tantùm.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm confessio aperiat paradisum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd confessio non aperiat paradisum, quia diuersorum diuersi sunt effectus: sed apertio paradisi effectus est Baptismi. ergo non est effectus confessionis.

¶Præterea, In id quod clausum est, ante apertionem intrare non

non potest: sed ante confessionem moriens intrare paradisum potest. ergo confessio non aperit paradisum.

¶SED CONTRA, Confessio facit hominem subiici clauibus Ecclesiæ: sed per eas aperitur paradisus. ergo & per confessionem.

CONCLVSIO.

¶Sacramentalis confessio iannuas paradisi aperire dicitur, quo à culpa & pœna reatu absoluit.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd à paradisi introitu prohibetur aliquis per culpam & reatum pœnæ, & quia huiusmodi impedimenta confessio amouet, vt ex dictis patet, ideò dicitur paradisum aperire.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis Baptismus & pœnitentia sint diuersa sacramenta, tamen agunt in vi vnius passionis Christi, per quam aditus paradisi est apertus.

¶Ad secundum dicendum, quòd ante votum confessionis paradisus clausus erat peccanti mortaliter, quamuis postèa per contritionem votum confessionis importantem apertus sit, etiam ante confessionem actualiter factam, non tamen obstaculum reatus est totaliter amotum ante confessionem & satisfactionem.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm confessio spem tribuat salutis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd effectus confessionis poni non debeat, quòd tribuit spem salutis: quia spes ex omnibus meritoriis actibus prouenit: & sic nõ videtur proprius effectus cõfessionis.

¶Præterea, Per tribulationem ad spem peruenimus, vt patet Rom. 5. sed tribulationem homo præcipuè in satisfactione sustinet. ergo tribuere spem salutis magis est satisfactionis, quàm confessionis.

¶SED CONTRA, Per confessionẽ homo fit humilior & mitior, sicut in litera Magister dicit: sed per hoc homo accipit spem salutis. ergo confessionis effectus est tribuere spem salutis.

CONCLVSIO.

¶Confessio sacramentalis spem salutis tribuit, quo per eam homo se clauibus Ecclesiæ subiicit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd spes remissionis peccatorum non est nobis nisi per Christum, & quia homo per confessionem se subiicit clauibus Ecclesiæ ex passione Christi virtutem habentibus: ideò dicitur quòd confessio spem salutis tribuit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex actibus non potest esse spes salutis principaliter, sed ex gratia Redẽptoris: & quia confessio gratiæ Redemptoris innititur, ideò spem salutis tribuit non solùm vt actus meritorius, sed vt pars sacramenti.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd tribulatio spem salutis tribuit per experimentum propriæ virtutis, & purgationem à pœna, sed confessio etiam modo prædicto.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita.

Tho. vbi sup. ar. 5. q. 1. 3. art. 2.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd confessio generalis non sufficiat ad delendum peccata mortalia oblita. Peccatum enim per cõfessionem deletum, non est necesse iterum confiteri. si ergo peccata oblita, per confessionem generalem dimitterentur, non esset necessarium quòd cùm ad notitiam redeunt, aliquis confiteretur.

¶Præterea, Quicunque non est conscius sui peccati, vel non habet peccatum, vel est oblitus sui peccati: si ergo per generalem confessionem peccata mortalia oblita dimittuntur, quicunque non est sibi cõscius de aliquo peccato mortali, per generalem confessionem potest esse certus quòd sit immunis à peccato mortali: quod est contra Apostolum 1. Cor. 4. Nihil mihi cõscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.

¶Præterea, Nullus ex negligentia reportat commodum: sed non potest esse sine negligentia, quòd aliquis peccatum mortale obliuiscatur antequàm ei dimittatur. ergo non reportat ex hoc tale commodum, quòd sine speciali confessione de peccato ei dimittatur.

¶Præterea, Magis est elongatum à cognitione confitentis id quod est omnino ignoratum, quàm illud cuius est oblitus: sed peccata per ignorantiam commissa generalis confessio non delet: quia tunc hæretici qui nesciunt aliqua peccata, in quibus sunt, esse peccata: aut etiam aliqui simplices per generalem confessionem absolue rentur, quæ d falsum est. ergo generalis confessio non tollit peccata oblita.

¶SED CONTRA Psal. Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur. sed iste qui confitetur omnia quæ scit, accedit ad Deum quantùm potest. ergo non confunditur, vt repulsam patiatur, sed veniam consequitur.

¶Præterea, Ille, qui confitetur, veniam consequitur, nisi sit fictus: sed ille, qui confitetur omnia peccata, quæ in memoria habet, aliquorum oblitus, non ex hoc est fictus: quia ignorantiam facti patitur, quæ à peccato excusat. ergo veniam consequitur, & sic peccata, quæ oblita sunt relaxantur, cùm impium sit dimidiam sperare veniam.

CONCLVSIO.

¶Per confessionem generalem delentur peccata mortalia oblita: si verò peccatum mortale memoria teneat quis, confessione speciali est opus, vt erubescentia peccati esse ostendatur.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd confessio operatur præsupposita cõtritione, quæ culpã delet: & sic cõfessio directè ordinatur ad dimissionẽ pœnæ, quod quidẽ facit ex erubescentia, quã habet ex vi clauium, quibus se confitens subiicit. Contingit aũt quandoq; quòd per contritionẽ præcedentẽ peccatum aliquod deletũ est, quo ad culpã, siue in generali, si eius memoria tunc nõ habebatur, siue in speciali. & tunc ante cõfessionẽ illius peccati oblitus est, & tunc confessio generalis sacramentalis operatur ad dimissionẽ pœnæ ex vi clauiũ, quibus se confitens subiicit, nullũ obstaculũ quantum in ipso est ponens. sed ex ipsa parte, qua erubescentia confessionis peccati, pœnã minuebat, pœna illius, de qua quis specialiter coram sacerdote non erubuit, non est diminuta.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in confessione sacramentali non solùm requiritur absolutio, sed iudicium sacerdotis satisfactionem imponentis: & quamuis iste absolutione fit functus, tamen tenetur confiteri, vt suppleatur quod defuit sacramentali confessioni.

¶Ad secundum dicendum, quòd confessio non operatur (vt dictum est) nisi contritione præsupposita, de qua quando vera fuit, non potest aliquis scire: sicut nec scire potest, an gratiæ habeat plenitudinem: & ideò non potest scire vtrum per confessionem generalem sit sibi peccatum oblitum dimissum per certitudinem, quamuis possit per coniecturas aliquas existimare.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd iste non reportat commodum ex negligentia, quia non ita plenam remissionem consequitur, sicut alias consequutus fuisset: nec tantũ meretur, & tenetur iterum confiteri, cùm ad memoriam peccatum venerit.

¶Ad quartum dicendum, quòd ignorantia Iuris non excusat, quia ipsa peccatum est, sed ignorantia facti excusat. Vnde aliquis de hoc quòd non confitetur peccata, quia nescit esse peccata propter ignorantiam Iuris diuini, non excusatur à fictione: excusaretur autem, si nesciret ea esse peccata propter ignorantiam particularis circonstantiæ: sicut si cognouit alienam, quãcredidit esse suam. Sed obliuio de actu peccati habet ignorantiam facti, & ideò excusat à peccato fictionis in confessione, quod fructum absolutionis & confessionis impedit.

QVAESTIO VNDECIMA *De sigillo confessionis, in quinque articulos diuisa.*

DEINDE quæritur de sigillo confessionis. Et Circa hoc quæruntur quinque.

¶Primò vtrùm in quolibet casu teneatur homo celare ea, quę habet sub sigillo cõfessiõis.

¶Secundò, vtrùm sigillum confessionis se extendat ad alia, quàm illa quę habita sunt de confessione.

¶Tertiò, vtrùm solus sacerdos sigillum confessionis habeat.

¶Quartò, vtrùm sacerdos possit aliis reuelare delicta confitentis,

¶Quintò, vtrùm teneatur ea celare, etiam si aliter ea nouerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Vtrùm in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit.

Tho. 4. dist. 21. q. 3. art. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non in quolibet casu teneatur sacerdos celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit: quia sicut dicit Ber. Quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat: sed celatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret: sicut si aliquis in confessione scit aliquem hæreticum, quem non potest inducere ad hoc, quòd desistat à corruptione plebis: & similiter de illo qui scit per cõfessionem affinitatem esse inter aliquos, qui contrahere volũt. ergo talis debet confessionem reuelare.

¶Præterea, Illud ad quod quis obligatur ex præcepto Ecclesiæ tantum, non est necesse obseruari mandato Ecclesiæ in contrarium facto: sed celatio confessionis est introducta ex statuto Ecclesiæ tantum. si ergo per Ecclesiam præcipiatur, quòd quicunque scit aliquid de tali peccato, dicat, ille qui scit, per confessionem debet dicere.

¶Præterea, Magis debet homo conseruare cõscientiam suam, quàm famam alterius, quia charitas ordinata est: sed aliquando aliquis peccatum celans, incurrit propriæ conscientiæ damnum: sicut cùm in testimonium adducitur pro peccato illo, & iurare cogitur de veritate dicenda: vel cùm aliquis Abbas scit per cõfessionem alicuius Prioris subiecti sibi peccatum, cuius occasio inducit ipsum ad ruinam, si ei prioratum dimittat: vnde tenetur ei auferre pastoralis curæ dignitatem: auferendo autem videtur confessionem publicare. ergo videtur quòd in aliquo casu liceat confessionem publicare.

¶Præterea, Aliquis sacerdos per confessionem alicuius, quem audiuit, potest accipere conscientiam, quòd sit prælatione indignus: sed quilibet tenetur contradicere promotioni indignorum, si sua interfit. cùm ergo contradicendo suspitionẽ inducere videatur de peccato, & sic quodãmodo confessionẽ reuelare, videtur, quòd quandoq; oporteat confessionem reuelare.

¶SED CONTRA est quod dicit Decre. de pœni. & re. Caueat sacerdos ne verbo vel signo vel quouis modo prodat aliquatenus peccatorem.

¶Præterea, Sacerdos debet Deo, cuius minister est, conformari: sed Deus peccata quæ per confessionem habet, non reuelat, sed tegit ergo nec sacerdos reuelare debet.

CONCLVSIO.

¶Quemadmodum Deus tegit peccatum eius qui se sibi subiicit per pœnitentiam, sic sacerdos peccata confitentis celare debet: cum cõfessio exterior ad sacerdotem sit signum confessionis interioris, quæ fit ad Deum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in sacramentis ea, quæ exteriùs geruntur, sunt signa rerum, quæ interiùs contingunt: & ideò cõfessio, qua quis sacerdoti se subiicit, signum est interioris, qua quis Deo subiicitur: Deus autem peccatum illius qui se sibi subiicit per pœnitentiã, tegit. Vnde & hoc oportet in sacramento pœnitentiæ significari: & ideò de necessitate sacramenti est, quòd quis per confessionem celet: & tanquam violator sacramenti peccat, qui confessionem reuelat. Et præter hoc sunt aliæ vtilitates huius celationis, quia per hoc homines magis ad confessionem attrahuntur, & simpliciùs etiã peccata confitentur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quidam dicunt quòd sacerdos non tenetur seruare sub sigillo confessionis nisi peccata, de quibus pœnitens emendationem promittit: aliter potest ea dicere ei, qui potest prodesse & non obesse. Sed hæc opinio videtur erronea, cùm sit contra veritatem sacramenti. Sicut enim Baptismus est sacramentum, quanuis quis fictus accedat, nec est immutatum aliquid propter hoc de essentialibus sacramenti: ita confessio non desinit esse sacramentalis, quanuis ille, qui confitetur, emendationem non proponat: & ideò nihilominus sub occulto tenendum est, nec tamen sigillum confessionis contra charitatem militat: quia charitas non requirit, quòd opponatur remedium peccato, quod nescit. Illud autem quod sub confessione scitur, est quasi nescitum, cùm illud nesciat vt homo, sed vt Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis casibus quantùm potest sine reuelatione confessionis, sicut monendo eos qui confitentur, & aliis diligentiam apponendo ne corrumpantur per hæresim. Potest etiam dicere prælato, quòd diligentiùs vigilet super gregem suum, ita tamen quòd non dicat aliquid quod verbo vel nutu confitentem prodat.

¶Ad secundum dicendum, quòd præceptum de confessione seruanda consequitur ipsum sacramentum: & ideò sicut præceptum de confessione sacramentali facienda est de iure diuino, & non potest aliqua dispensatione vel iussione homo absolui ab ea: ita nullus ad reuelationem confessionis potest ab homine cogi vel licentiari. Vnde si præcipiatur sub pœna excommunicationis iam latæ, quòd dicat si aliquid scit de tali peccato, non debet dicere: quia debet existimare quòd intentio præcipientis est, si sciat vt homo, hoc autem non scit vt homo. Et si etiam exprimeret de confessione interrogatus, non deberet dicere, nec excommunicationem incurreret: quia non est subiectus superiori suo nisi vt homo: hoc autem non scit vt homo, sed vt Deus.

¶Ad tertium dicendum, quòd homo non adducitur in testimonium nisi vt homo: & ideò sine læsione conscientiæ potest iurare se nescire quod scit tantùm vt Deus. Similiter etiam potest prælatus sine læsione conscientiæ dimittere peccatum impunitum, quod scit tantùm vt Deus, vel sine aliquo remedio: quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo, modo, quo ad ipsum refertur. Vnde in his, quæ ad ipsum deferuntur in foro pœnitentiæ, debet in eodem foro, inquantùm potest, adhibere remedium, vt Abbas in casu prædicto admoneat eum vt prioratui resignet: vel si noluerit, potest ex aliqua alia occasione absoluere eum à cura prioratus, ita tamen quòd omnis suspitio vitetur de confessionis reuelatione.

¶Ad quartum dicendum, quòd ex multis aliis causis redditur quis indignus ad prælationis officium, quàm ex peccato, sicut ex defectu scientiæ vel ætatis, vel alicuius huiusmodi: & ideò qui contradicit, nec suspitionem de crimine facit, nec confessionem reuelat.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm sigillum confessionis se extendat ad alia quàm ad ea quæ sunt de confessione.

Tho. dist. 21. q. 3. art. 1. & seq.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sigillum confessionis se extendat ad alia, quàm illa quæ sunt de confessione. Quia de confessione non sunt nisi peccata: sed aliquando cũ peccatis alia multa quis narrat, quæ ad confessionem non pertinent. ergo cùm illa sacerdoti dicantur vt Deo, videtur quòd etiam ad illa sigillum confessionis se extendat.

¶Præterea, aliquando aliquis dicit alicui aliquod secretum, & ille recipit sub sigillo confessionis. ergo sigillum confessionis se extendit ad illa quæ non sunt de confessione.

¶SED CONTRA, Sigillum confessionis est aliquid annexum sacramentali confessioni: sed ea quæ annexa sunt alicui sacramento, non se extendunt vltra sacramentum illud. ergo sacramentum confessionis non se extendit nisi ad ea, de quibus est confessio.

CONCLVSIO.

¶Cùm sigillum confessionis sit aliquid annexum confessioni sacramentali, ad ea solum directè se extendit, de quibus est sacramentalis confessio: licet etiam indirectè ea, quæ non se extendunt ad confessionem sacramentalem, cadant in sigillum confessionis, propter scandalum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sigillum confessionis directè non se extendit nisi ad illa, de quibus est sacramentalis confessio: sed indirectè id quod non cadit sub sacramentali confessione, etiam ad sigillum confessionis pertinet, sicut illa, per quæ posset peccator vel peccatum deprehendi. Nihilominus tamen alia summo studio sunt celanda: tum propter scandalũ, tum propter pronitatem, quæ ex cõsuetudine accidere posset.

¶Et per hoc patet responsio ad primum.

¶Ad secundum dicendum, quòd aliquis non debet de facili aliquid recipere hoc modo: si tamen recipiat, tenetur ex promissione hoc modo celare, ac si in confessione haberet, quãuis sub sigillo confessionis non habeat.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm solus sacerdos habeat sigillum confessionis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non solùm sacerdos sigillũ confessionis habeat. Quia aliquando aliquis confitetur sacerdoti per interpretẽ necessitate vrgente. sed interpres (vt videtur) tenetur confessionem celare. ergo etiam non sacerdos aliquid sub sigillo confessionis habet.

¶Præterea,

¶Præterea, Aliquando aliquis in casu necessitatis potest laico confiteri: sed ille tenetur peccata celare, cùm sibi dicantur sicut Deo. ergo non solùm sacerdos sigillum confessionis habet.

¶Præterea, Aliquando aliquis se sacerdotẽ fingit vt conscientiam alicuius exploret per hanc fraudem, & ille etiam (vt videtur) peccat si confessionem reuelet. ergo non solùm sacerdos sigillum confessionis habet.

¶SED CONTRA est, quòd solus sacerdos minister est huius sacramenti: sed sigillum confessionis est annexum huic sacramento. ergo solus sacerdos habet sigillum confessionis.

¶Præterea, Homo tenetur ea, quæ in confessione audit, celare, si non scit ea vt homo, sed vt Deus: sed solus sacerdos est minister Dei. ergo solus sacerdos tenetur occultare.

CONCLVSIO.

¶Quemadmodum sacerdoti competit sigillum confessionis vt Dei minister, ita ei ecclesiastico, cui propter necessitatem confessionem audire contingit, competere dicitur peccata celare.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sigillum confessionis competit sacerdoti inquantùm est minister huius sacramenti: quod nihil aliud est quàm debitum confessionem celandi, sicut clauis est potestas absoluendi: tamen sicut aliquis, qui non est sacerdos, in aliquo casu participat aliquid de actu clauis, dum confessionem audit, propter necessitatem: ita etiam participat aliquid de actu sigilli confessionis, & tenetur celare, quanuis, propriè loquendo, sigillum confessionis non habeat.

¶Et per hoc patet absolutio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm de licentia confitentis possit sacerdos dicere quæ habet in confessione.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd de licentia confitentis non possit sacerdos peccatũ, quod habet sub sigillo confessionis, aliquando prodere. Quod enim non potest superior, nõ potest inferior, sed Papa non posset aliquem licentiare, quòd peccatũ, quod habet, in confessione alteri proderet. ergo nec ille qui cõfitetur potest ipsum licentiare.

¶Præterea, Illud quod est institutum propter bonum commune Ecclesiæ, non potest ex arbitrio vnius irritari: sed celatio cõfessionis est instituta propter bonum totius Ecclesiæ, vt homines confidentiùs ad confessionem accedant. ergo ille qui confitetur, non potest licentiare sacerdotem ad dicendum.

¶Præterea, Si possit licentiari sacerdos, videtur dari pallium malitiæ magnæ sacerdotibus: quia possent prætendere sibi licentiam datã: & sic impune peccarent, quod est inconueniens: & sic videtur quòd non possint à confitente licentiari.

¶Præterea, Ille cui iste reuelabit, non habebit peccatum hoc sub sigillo cõfessionis: & sic poterit peccatum publicari, quod iam deletũ est, quod est incõueniens. ergo non potest licẽtiare.

¶SED CONTRA, Superior potest mittere peccatorem cum literis ad inferiorem sacerdotem de voluntate ipsius. ergo de voluntate confitentis potest sacerdos peccatum reuelare alteri.

¶Præterea, Qui potest aliquid facere per se, potest etiam per alterum facere: sed confitens potest peccatum suum, quod fecit, per se alteri reuelare. ergo potest per sacerdotem facere.

CONCLVSIO.

¶Cùm confitens efficere possit, vt sacerdos sciat illud vt homo, quod scit vt Deus, dum detegendæ confessionis facultatem tribuit si illam reuelet, non violat sigillum confessionis, modo id citra scandalum fiat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duo sunt propter quæ tenentur sacerdotes peccatum occultare. Primò & principaliter, quia ipsa occultatio est de essentia sacramenti, inquantùm scit illud vt Deus, cuius vicem gerit ad confessionem. Alio modo propter scandalum vitandum: potest autem confitens facere, quòd sacerdos illud quod sciebat vt Deus, sciat etiam vt homo: quod facit, dum licentiat eum ad dicendum: & ideò si dicat, non frangit sigillũ confessionis: tamen debet vitare scandalum dicendo, ne fractor sigilli prædicti reputetur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Papa nõ potest licentiare sacerdotem ad dicendũ: quia non potest facere, q; illud sciat vt homo, quod tamẽ facere potest ille qui confitetur.

¶Ad secundum dicendum, quòd non tollitur illud quod est institutum propter bonum commune: quia sigillum cõfessionis non frangitur, quia dicitur quod alio modo scitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex hoc non datur aliqua impunitas malis sacerdotibus: quia imminet eis probatio si accusantur, quòd sine licentia confitentis reuelauerunt.

¶Ad quartũ dicendũ, quòd ille, ad quem notio prædicta deuenit, mediante sacerdote de voluntate confitentis, participat in aliquo actu sacerdotis: & ideò simile est de eo & de interprete, nisi forte velit quòd ille absolute sciat & liberè.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm ille qui scit aliquid per confessionem & per alium modum, etiam possit reuelare illud.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd illud quod quis scit per confessionem, & etiam alio modo, possit alteri reuelare. Non enim frangitur sigillum confessionis nisi dum peccatum, quod scitur, in confessione reuelatur. si ergo iste reuelat peccatum quod in confessione audiuit, qualitercunque aliàs sciat, sigillum confessionis frangere videtur.

¶Præterea, Quicunque confessionem alicuius audit, ei obligatur ad hoc quòd peccata ipsius non reuelet: sed si aliquis promitteret alicui tenere priuatum ei quod dicitur, quantuncunq; pòst sciret, deberet priuatũ tenere. ergo quod quis in cõfessione audiuit, quantuncunq; aliàs sciat, debet priuatum haberi.

¶Præterea, Duorum quod est altero potentius, trahit ad se reliquum: sed scientia, qua scit peccatum vt Deus, est potentior & dignior scientia, qua scit peccatũ vt homo. ergo trahit ad se eam, & ita non poterit reuelari secundum quòd scientia, qua scit vt Deus, exigit.

¶Præterea, Secretum confessionis institutum est ad vitandum scandalum, & ne homines à confessionibus retrahantur: sed si aliquis posset dicere illud quod in confessione audiuit, etiam si aliter sciret, nihilominus scandalum sequeretur. ergo nullo modo potest dicere.

¶SED CONTRA, Nullus potest alium obligare ad quod non erat obligatus, nisi sit suus prælatus qui obliget eum præcepto: sed ille, qui scit aliquis peccatum per visum, non erat obligatus ad celandum: ergo ille, qui ei confitetur, cùm non sit prælatus suus, non potest eum obligare ad celandum, per hoc quòd ei confitetur.

¶Præterea, Secundum hoc posset impediri iustitia Ecclesiæ, si aliquis vt euaderet sententiam excõmunicationis, quæ in ipsum ferenda erat propter aliquod peccatum, de quo conuictus est, confiteretur ei qui sententiam fert: sed iustitiæ executio est in præcepto. ergo non tenetur celare peccatum quod quis in confessione audiuit, si aliàs ipsum scit.

CONCLVSIO.

¶Si immineat necessitas, potest confessor prodere quæ sibi in confessione dicta fuerunt, modò ante aut pòst confessionem ea rescierit: ita tamen vt ea dicat vt homo, non vt Deus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicunt quòd illud, quod in confessione aliquis audiuit, non potest aliquo modo dicere si sciat aliàs, siue ante siue pòst. Quidam verò dicunt quòd per confessionem præcluditur sibi via, ne possit aliquid dicere quod priùs sciuit: non autem quin possit dicere si pòst alio modo sciat. Vtraque autem opinio dum nimium sigillo confessionis attribuit, præiudicium veritati & iustitiæ seruandæ facit. Posset enim aliquis ad peccandum esse pronior, si non timeret ab illo accusari, cui confessus est, si coram illo peccatum iteraret. Similiter etiam multùm iustitiæ perire poterit, si testimonium ferre aliquis non posset de eo quod vidit pòst confessionem de hoc factam: nec obstat quòd quidam dicunt quòd debet protestari se non tenere priuatum hoc: quia hoc non posset protestari, nisi pòstquàm peccatum esset sibi dictũ. Et tunc quilibet sacerdos posset reuelare peccatum, protestationem faciendo, si hoc ipsum ad reuelandum liberum redderet. Et ideò alia opinio est communior, quòd illud, quod homo aliàs scit siue ante confessionẽ, siue pòst, non tenetur celare, quantùm ad id, quod scit vt homo: potest enim dicere, Scio illud quod vidi: tenetur tamen celare illud, inquantùm scit vt Deus: non enim potest hoc dicere, Ego audiui hoc in confessione: tamen propter scandalum vitandum debet abstinere, ne de hoc loquatur, nisi imminet necessitas.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando aliquis dicit se vidisse quod in confessione audiuit, non reuelat quod in confessione habet nisi per accidens. Sicut qui scit aliquid per auditum & visum, non reuelat quod vidit, per se loquendo, si dicat se audiuisse, sed per accidens, quia dicit auditum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cui accidit visum esse: & ideò talis sigillum confessionis non frangit.

¶Ad secundum dicendum, quòd non obligatur audiens confessionem, quòd non reuelet peccatum simpliciter: sed prout est in confessione auditum. Nullo enim casu dicere debet se audiisse in confessione.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est de duobus quæ habent oppositionem: sed scientia qua scit aliquis peccatum vt Deus, & illa qua scit vt homo, non sunt opposita: id eò ratio non procedit.

¶Ad quartum dicendum, quòd non debet ita vitari peccatum ex vna parte, quòd ex alia iustitia relinquatur. Veritas enim non est propter scandalum dimittenda: & ideò quando imminet periculum iustitiæ, non debet dimitti reuelatio eius quod quis in confessione audiuit, si aliter scit propter scandalum: dum tamen scandalum quantum in se est euitare nitatur.

QVAESTIO DVODECIMA
De *satisfactione & eius quidditate, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de satisfactione: de qua quatuor consideranda sunt. Primò, de eius quidditate. Secundò, de ipsius possibilitate. Tertiò, de eius qualitate. Quartò, de his per quæ homo Deo satisfacit.

¶Circa primum queruntur tria.

¶Primò, vtrùm satisfactio sit virtus vel actus virtutis.

¶Secundò, vtrùm sit actus iustitiæ.

¶Tertiò, vtrùm definitio satisfactionis quę in litera ponitur, conuenienter assignetur.

ARTICVLVS I.
¶Vtrùm satisfactio sit virtus vel actus virtutis.

Tho. 4. dist. 15. q. 1. artic. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd satisfactio nō sit neque virtus neque actus virtutis. Omnis enim virtutis actus est meritorius: sed satisfactio non est meritoria, vt videtur: quia meritum gratuitum est, sed satisfactio debitum attendit. ergo satisfactio nō est actus virtutis.

¶Præterea, Actus virtutis est voluntarius: sed aliquando fit satisfactio eo inuito de aliquo, vt quando aliquis pro offensa in alterum commissa à iudice punitur. ergo satisfactio non est virtutis actus.

¶Præterea, Secundum Philosophum 8. Ethico. In virtute moris principale est electio: sed satisfactio non fit per electionem, sed respicit principaliter exteriora opera. ergo nō est virtutis actus.

¶SED CONTRA, Satisfactio ad pœnitētiam pertinet, sed pœnitentia est virtus. ergo satisfactio est actus virtutis.

¶Præterea, Nullus actus operatur ad deletionem peccati nisi sit actus virtutis, quia contrarium destruitur per suum cōtrarium: sed per satisfactionem peccatum totaliter annihilatur. ergo satisfactio est virtutis actus.

CONCLVSIO.

¶Satisfactio dicitur esse non solum actus virtutis materialiter (cùm malitiam implicitam vel defectum debitæ circunstantiæ non habeat) sed etiam formaliter, cùm suo nomine formam & rationem virtutis implicitam habere dicatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquis actus dicitur esse actus virtutis dupliciter. Vno modo materialiter: & sic quilibet actus, qui malitiam non habet implicitam vel defectum debitæ circunstantiæ, actus virtutis dici potest: quia quilibet tali actu potest vti virtus in suum finem, sicut est ambulare, loqui, & huiusmodi. Alio modo dicitur actus aliquis esse actus virtutis formaliter, quia ipse suo nomine formam, & rationem virtutis implicitam habet: sicut fortiter sustinere dicitur actus fortitudinis: formale autem cuiuslibet virtutis moralis est ratio medij. vnde omnis actus, qui rationem medij importat, actus virtutis formaliter dicitur: & quia æqualitas medium est, quod suo nomine satisfactio importat: non enim dicitur aliquis satisfieri nisi secundum proportionem æqualitatis ad aliquid, constat quòd satisfactio etiam formaliter est actus virtutis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis satisfacere in se sit debitum, tamen inquantùm satisfaciens voluntate hoc opus exequitur, rationem gratuiti accipit ex parte operantis, & sic operans facit de necessitate virtutem: ex hoc enim debitum dimittere habet meritum, quod necessitatem importat, quæ voluntati contrariatur: vnde si voluntas necessitati assentiat, ratio meriti non tolletur.

¶Ad secundum dicendum, quòd actus virtutis non requirit voluntarium in eo qui patitur, sed in eo qui facit, quia illius actus est. Et cùm ille, in quem iudex vindictam exercet, se habeat vt patiens ad satisfactionem, non vt agens, non oportet quòd in eo voluntaria sit satisfactio, sed in iudice faciente.

¶Ad tertium dicendum, quòd principale in virtute potest accipi dupliciter. Vno modo principale in ipsa, inquantùm est virtus: & sic ea quæ ad rationem pertinent, vel magis ei propinqua sunt, principaliora sunt in virtute: & sic electio & interiores actus in virtute, inquantùm virtus est, principaliores sunt. Alio modo potest accipi principale in virtute, inquantùm est talis virtus: & sic principalius in ipsa est, ex quo determinationem recipit actus interior. sed in aliquibus virtutibus determinatur per exteriores, quia electio, quæ est communis omnibus virtutibus ex hoc quòd est electio talis actus, effingitur propria huius virtutis: & sic actus exteriores in aliquibus virtutibus sunt principaliores, & ita etiam est in satisfactione.

ARTICVLVS II.
¶Vtrùm satisfactio sit actus iustitiæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd satisfactio non sit actus iustitiæ, quia satisfactio fit ad hoc quòd reconcilietur ei, quem offendit: sed reconciliatio cùm sit amoris, ad charitatem pertinet. ergo satisfactio est actus charitatis & non iustitiæ.

¶Præterea, Causæ peccatorum in nobis sunt passiones animę, quibus ad malum incitamur: sed iustitia secundum Philosophum non est circa passiones, sed circa operationes. cùm ergo ad satisfactionem pertineat peccatorum causas excidere, vt in litera dicitur, videtur quòd non sit actus iustitiæ.

¶Præterea, Cauēre in futurum non est actus iustitiæ, sed magis prudentiæ, cuius pars ponitur cautela, sed hoc pertinet ad satisfactionem, quia ipsius est suggestionibus peccatorum aditum non indulgēre. ergo satisfactio non est actus iustitiæ.

¶SED CONTRA, Nulla virtus attendit rationem debiti nisi iustitia: sed satisfactio honorem debitum Deo impendit, vt Anselm. ait. ergo satisfactio est actus iustitiæ.

¶Præterea, Nulla virtus habet rerum exteriorum adæquationem perficere, nisi iustitia: sed hoc fit per satisfactionem qua constituitur æqualitas emendæ ad offensam præcedentem. ergo satisfactio est iustitiæ actus.

CONCLVSIO.

¶Cùm nomen Satisfactionis adæquationem proportionis designet (nempe æqualitatem respectu offensæ precedentis in faciēte) & medium iustitiæ accipiatur secundum adæquationem rei ad rem in aliqua proportione: apparet quòd satisfactio formaliter actus iustitiæ est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum in 5. Ethico. medium iustitiæ accipitur secundū adęquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua. vnde cùm talem adæquationem ipsum nomen satisfactionis importet, quia hoc aduerbium, satis, æqualitatem proportionis designat, constat quòd satisfactio formaliter iustitiæ actus est: sed iustitiæ actus secundum Philosophum est vel sui ad alterum, vt quādo aliquis reddit alteri quod ei debet: vel alterius ad alterum, sicut quando iudex facit iustitiam inter duos. Quando autem est actus iustitiæ sui ad alterum, æqualitas in ipso faciente cōstituitur: quando autem alterius ad alterum, æqualitas constituitur in iustum passo: & quia satisfactio æqualitæem in ipso faciente exprimit, dicit actum iustitiæ, quæ est sui ad alterum, propriè loquendo: sed sui ad alterum potest aliquis facere iustitiam, vel in actionibus & passionibus, vel in rebus exterioribus: sicut & iniuria fit alteri vel subtrahendo res, vel per aliquam actionem lædendo: & quia vsus rerum exteriorum est dare, ideò actum iustitiæ secūdum quòd æqualitatem in rebus exterioribus constituit, propriè dicit hoc quod est reddere: sed satisfacere manifestè æqualitatem in actionibus demonstrat, quamuis

quamuis quandoque vnum pro alio ponatur. Et quia adæquatio non est nisi inæqualium, non satisfactio inæqualitatem actionum præsupponit, quæ quidem offensam constituit: & ideò habet respectum ad offensam præcedentem: nulla autem pars iustitiæ respicit offensam præcedentem nisi iustitia vindicatiua, quæ æqualitatem constituit in eo qui iustum patitur indifferenter, siue sit patiens idem quod agens, vt quando aliquis sibiipsi pœnam infert: siue non sit idem quod agens, vt quando iudex alium punit, ad vtrunque vindicatiua iustitia se habente: similiter & pœnitentia quæ æqualitatem tantùm in faciente importat, quia ipsemet pœnam tenet, fit, vt quodammodò pœnitentia vindicatiuæ iustitiæ species sit: & per hoc constat quòd satisfactio quæ æqualitatē respectu offensæ præcedentis in faciente importat, opus iustitiæ est quantùm ad illam partem, quæ pœnitentia dicitur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd satisfactio (vt ex dictis patet) est quædam iniuriæ illatæ recompensatio: vnde sicut iniuria illata immediatè ad inæqualitatem iustitię pertingebat, & per consequens ad inæqualitatem amicitiæ oppositam: ita & satisfactio directè ad æqualitatem iustitiæ perducit, & ad æqualitatem amicitiæ ex consequenti: & quia actus aliquis elicitiuè ab illo habitu procedit, ad cuius finem immediatè ordinatur: imperatiuè autem ab illo, ad cuius finem vltimò tenditideo satisfactio elicitiuè est à iustitia, sed imperatiuè à charitate.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis iustitia sit principalior circa operationes: tamen etiam ex consequenti est circa passiones, inquantùm sunt operationum causæ. Quare sicut iustitia cohibet iram, ne alteri læsionem iniustè inferat, & concupiscentiam, ne ad alienum torum accedat: sic etiam satisfactio potest peccatorum causas excidere.

¶Ad tertium dicendum, quòd quælibet virtus moralis participat actus prudentiæ, eò quòd formaliter ipsa complet in eis rationem virtutis, cùm secundum eam medium accipiatur in singulis virtutibus moralibus, vt patet per definitionem virtutis in 2. Ethic.

ARTICVLVS III.
¶Vtrùm definitio satisfactionis in litera conuenienter ponatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd definitio satisfactionis in litera inconuenienter ponatur ab Augu. dicit enim, quòd satisfactio est peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Causa enim actualis peccati fomes est: sed in hac vita non possumus fomitem excidere. ergo satisfactio non est peccatorum causas excidere.

¶Præterea, Causa peccati est fortior quàm peccatum: sed homo per se non potest peccatum excidere. ergo multò minus causas peccati, & sic idem quod prius.

¶Præterea, Satisfactio cùm sit pars pœnitentiæ, præteritum respicit, non futurum: sed non indulgere aditum suggestionibus peccatorum respicit futurū. ergo non debet poni in definitione satisfactionis.

¶Præterea, Satisfactio dicitur respectu offensæ præteritæ: sed de offensa præcedenti nulla fit mentio. ergo inconuenienter assignatur definitio satisfactionis.

¶Præterea, Anselmus ponit aliam definitionē in li. Cur Deus homo, scilicet satisfactio, est honorem debitum Deo impendere: in qua nulla fit mentio horum quæ Augu. hîc ponit. ergo altera earum videtur esse incompetens.

¶Præterea, Honorem debitum potest innocēs impendere: sed satisfacere non competit innocenti. ergo definitio Anselmi est male ordinata.

CONCLVSIO.

¶Cùm satisfactio respectu culpæ præteritæ, quam recompensando curat, dicatur illatæ iniuriæ recompensatio secundum iustitiæ æqualitatem: necesse est fateri diffinitionem Anselmi bonā esse, scilicet quòd satisfacere est honorē debitū Deo impendere: sic & Augustī. respectu præseruationis culpæ futuræ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd iustitia nō ad hoc tantum tendit vt inæqualitatem præcedentem auferat puniendo culpam præteritam, sed vt in futurum æqualitatem custodiat: quia secundum Philosophum in 2. Ethi. Pœnæ medicinæ sunt. Vnde & satisfactio quæ est iustitiæ actus pœnam inferentis, est medicina curans peccata præterita, & præseruans à futuris: & ideò quando homo homini satisfacit, & præterita recompensat, & de futuris cauet: & secundum hoc dupliciter potest satisfactio definiri. Vno modo respectu culpæ præteritæ, quam recompensando curat: & sic dicitur quòd satisfactio est illatæ iniuriæ recompensatio secundum iustitiæ æqualitatē. Et in idē dicitur redire definitio. Anselmi qui dicit, quòd satisfacere est honorem debitum Deo impendire, vt consideretur debitum ratione culpæ commissæ. Alio modo potest definiri, secūdum quòd præseruat à culpa futura: & sic definit eam hîc Aug. præseruatio autem à morbo corporali fit per ablationē causarum, quibus morbus consequi potest: eis enim ablatis non potest morbus sequi. Sed in morbo spirituali non est ita: quia liberum arbitrium non cogitur: vnde causis præcedentibus potest vitari, quamuis difficulter causis amotis potest incurri: & ideò in satisfactionis definitione duo ponit, scilicet abscisionem causarum, quantùm ad primum, & renitentiam liberi arbitrij ad ipsum peccatum quantùm ad secundum.

1. Pœnitētia definitio.

2. Defi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd accipiandæ sunt causæ proximæ peccati actualis, quæ dicuntur duo, scilicet libido ex consuetudine vel actu peccati relicta, & aliquæ reliquiæ peccati præteriti, & exteriores occasiones ad peccandum, vt locus, mala societas, & huiusmodi: & tales causę in hac vita per satisfactionem tolluntur, quamuis fomes, qui est causa remota peccati actualis non tollatur totaliter in vita per satisfactionem, etsi debilitetur.

¶Ad secundum dicendum, quòd quia causa mali vel priuationis eo modo quo causam habet, non est nisi bonum deficiens: bonum autem facilius tollitur quàm constituatur: ideò facilius est causas priuationis & mali abscindere, quàm ipsum malum remouēre, quod non remouetur nisi per constructionem boni, quod patet in cæcitate & causis eius. Et tamen causæ peccati prædictæ non sunt sufficientes causæ, cùm ex eis non de necessitate sequatur peccatum: sed sunt occasiones quædam, nec iterum satisfactio sine Dei auxilio fit, quia sine charitate esse non potest, vt dicitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd quamuis pœnitentia ex prima sui intentione respiciat præteritum, tamen etiam ex consequēti futurum respicit, inquantùm est medicina præseruans, & sic etiam satisfactio.

¶Ad quartum dicendum, quòd Augustinus definit satisfactionem, secundum quòd fit Deo, cui secūdum rei veritatem nihil subtrahi potest, quamuis peccator, quantùm in se est, aliquid subtrahat: & ideò in satisfactione tali principalius requiritur emendatio in futuro quàm recompensatio præteritorum: & propter hoc ex parte ista Augustinus definiuit satisfactionem. Nihilominus tamen ex cautela futurorum cognoscī potest recompensatio præteritorum, quæ fit circa eadem conuerso modo. In præterito enim respicientes causas peccatorum propter peccata detestamur, à peccatis incipientes detestationis motum: sed in cautela à causis incipimus, vt causis subtractis, faciliùs peccata vitemus.

¶Ad quintum dicendum, quòd non est inconueniens quòd de eodem dentur diuersæ assignationes secundum diuersa, quæ in ipso inueniuntur, & sic est in proposito, vt ex dictis patet.

¶Ad sextum dicendum, quòd intelligitur debitum quod debemus Deo ratione culpæ commissæ, quia debitum pœnitentia respicit: vt priùs dictum est.

QVAESTIO DECIMATERTIA,
De *satisfactionis possibilitate, in duos articulos diuisa.*

DEINDE considerandū est de possibilitate satisfactionis.

¶Circa quod duo quæruntur.

¶Primò, vtrùm homo possit Deo satisfacere.

¶Secundò, vtrùm aliquis pro alio satisfacere possit.

ARTICVLVS I.
¶Vtrùm homo possit Deo satisfacere.

Tho. vbi sup. ar. 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd homo non possit Deo satisfacere. Satisfactio enim debet æquari offensæ, vt ex dictis patet: sed offensa in Deum commissa est infinita, quia quantitatem re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipit ab eo in quem committitur, cùm plus offendat qui principem percutit, quàm alium quenquam: cùm ergo actio hominis non possit esse infinita, videtur quòd homo Deo satisfacere non possit.

¶Prætereà, Seruus quia totum quod habet domini est, non potest pro aliquo debito recompensare: sed nos serui Dei sumus, & quicquid boni habemus ab ipso habemus, cùm ergo satisfactio sit recompensatio offensæ præteritæ, videtur quòd Deo, satisfacere non possimus.

¶Prætereà, Ille cuius totum quod habet non sufficit ad vnũ debitum exoluendum, non potest pro alio debito satisfacere: sed quicquid homo potest & habet non sufficit ad soluẽdum debitum pro beneficio conditionis. Vnde Isa. 15. dicitur: Quòd ligna Libani non sufficient ad holocaustum. ergo nullo modo potest satisfactio esse pro debito offensæ commissæ.

¶Prætereà, Homo totum tempus suum debet in Dei seruitium expendere: sed tempus amissum non potest recuperari, propter quod est grauis iactura temporis, vt Seneca dicit. ergo non potest homo recompensationem Deo facere, & sic idem quod prius.

¶Prætereà, Peccatum actuale mortale est grauius quàm originale: sed pro originali nemo potuit satisfacere nisi Deus & homo. ergo neque pro actuali.

¶SED CONTRA, Sicut Hieronymus dicit, Qui dicit Deũ aliquid impossibile homini præcepisse, anathema sit: sed satisfactio est in præcepto, Luc. 3. Facite dignos fructus pœnitentiæ. ergo possibile est Deo satisfacere.

¶Prætereà, Deus est magis misericors quàm aliquis homo: sed homini est possibile satisfacere. ergo & Deo.

¶Prætereà, Satisfactio est cùm pœna culpæ æquatur, quia iustitia est idem quod contrapassum, vt Pythagorici dixerũt: sed contingit æqualem pœnam assumere delectationi quæ fuit in peccando. ergo contingit Deo satisfacere.

CONCLVSIO.

Potest homo Deo satisfacere, cùm quod potest Deo præstat. videtur enim esse aliquomodo æqualis proportio inter hominis conatum & Dei gratiam. Si verò hæc dictio Satis importet propriè æqualitatem proportionis, satisfacere minimè potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd homo Deo debitor efficitur, vno modo ratione beneficiũ accepti, alio modo respectu peccati cõmissi. In his autem honoribus qui sunt ad parentes & Deos, etiam secundũ Philosophũ, impossibile est æquivalẽs reddere secundum quantitatem: sed sufficit, quòd homo reddat quod potest, quia amicitia nõ exigit æquivalẽs, sed quid possibile: & hoc etiam est æquale aliqualiter, scilicet, secundũ proportionalitatem: quia sicut se habet hoc quod Deo esset debitũ ad ipsum Deum, ita hoc quod iste potest reddere ad Deum, & sic aliquo modo forma iustitiæ conseruatur, & similiter est ex parte satisfactionis. Vnde non potest homo Deo satisfacere, sly Satis, æqualitatem quantitatis importet: cõtingit autem si importet æqualitatem proportionis, vt dictũ est, & hoc sicut sufficit ad rationẽ iustitiæ, ita sufficit ad rationẽ satisfactionis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut offensa habuit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis, ita satisfactio accipit quandam infinitatẽ ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata per quam acceptũ redditur quod homo reddere potest. Quidam tamen dicunt quòd habet infinitatem ex parte auersionis, & sic gratis dimittitur: sed ex parte conuersionis infinita est, & sic pro ea satisfieri potest: sed hoc nihil est, quia satisfactio non respõdet peccato nisi secundum quòd est offensa Dei, quod nõ habet ex parte conuersionis, sed solùm ex parte auersionis. Alij verò dicunt quòd etiam quantùm ad auersionẽ pro peccato satisfieri potest virtute meriti Christi, quod quodammodò infinitum fuit, & hoc in idem redit quod prius dictum est: quia per fidem mediatoris gratia data credentibus est: si tamen alio modo gratiam daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd homo qui ad imaginem Dei factus est, aliquid libertatis participat in quantum est dominus suorum actuum per li. arb. & ideò ex hoc quòd per lib. ar. agit, Deo satisfacere potest: quia quanuis Dei sit prout à Deo est sibi concessum, tamen liberè traditum est, vt eius dominus sit, quod seruo non competit.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa concludit quòd Deo æquivalens satisfactio fieri nõ possit, non autẽ quòd nõ possit sibi sufficiens fieri: quanuis enim posse suum totum homo debeat, non tamen ab eo exigitur de necessitate vt totum quod possit faciat: quia hoc est ei impossibile secundum statum præsentis vitæ, vt totum posse suum in aliquid vnum expendat, cùm oporteat circa multa esse solicitum: sed est quædã mẽsura homini adhibita, quæ ab eo requiritur, scilicet impletio mandatorũ Dei, & super ea potest aliquid erogare vt satisfaciat.

¶Ad quartum dicendum, quòd quanuis homo non possit tempus præteritum recuperare, potest tamen in futuro recompensare illud quod in peccato facere debuisset: quia nõ debuit debito præcepti totum quod potuit, vt dictum est.

¶Ad quintum dicendum, quòd originale peccatum etsi minus habeat de ratione peccati, quàm actuale, tamen est grauius malum: quia est ipsius humanæ naturæ infectio. & ideò per vnius hominis puri satisfactionem expiari non potuit sicut actuale.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm vnus pro alio possit pœnam satisfactoriam explere.

Tho. 3. dist. 20. q. 1. ar. 2. q. 1.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pœnam satisfactoriam non possit vnus pro alio explere. Quia ad satisfactionem meritũ requiritur: sed vnus pro altero nõ potest mereri, vel demereri cùm sit scriptum: Reddes tu vnicuique secundum opera sua, ergo vnus pro alio non potest satisfacere.

¶Prætereà, Satisfactio contra contritionem & confessionem diuiditur, sed vnus pro alio non potest confiteri. ergo nec satisfacere.

¶Prætereà, Vnus pro alio orando etiam sibi meretur. si ergo aliquis pro alio satisfacere potest, satisfaciendo pro alio pro se satisfacit, & ira ab eo qui pro altero satisfacit, non exigitur alia satisfactio pro peccatis propriis.

¶Prætereà, Si vnus pro alio satisfacere potest: ergo ex quo vnus soluit debitum pœnæ, alius statim à debito liberatur. ergo si moriatur postquam tota pœna debita pro alio suscepta est, statim euolabit, vel si adhuc puniatur, duplex pœna redditur pro eodem peccato, scilicet illius qui satisfacere incipit, & illius qui punitur in purgatorio.

¶SED CONTRA, Galat. 6. dicitur: Alter alterius onera portate. ergo videtur quòd vnus possit onus pœnitentiæ pro alio impositæ suscipere.

¶Prætereà, Charitas magis potest apud Deum quàm apud homines: sed vnus potest apud homines pro alterius amore debitum eius soluere. ergo multò fortiùs hoc in diuino iudicio fieri potest.

CONCLVSIO.

¶Potest quis pro alio pœnam satisfactoriam expiare pro peccatis præteritis: ita vt solutio debiti consequatura sit. Quantum verò spectat ad remedium peccati sequentis, satisfactio vnius non prodest alteri, nisi secundum accidens.

¶RESPONDEO dicendum, quòd pœna satisfactoria est ad duo, scilicet ad solutionem debiti & ad medicinam pro peccato vitando: inquantum ergo est ad remedium sequentis peccati, sic satisfactio vnius non prodest alteri: quia ex ieiunio vnius caro alterius nõ domatur, nec ex actibus vnius alius bene agere consuetit, nisi secundum accidens, inquantùm aliquis per bona opera potest alteri mereri augmentum gratiæ, quæ efficacissimum remedium est ad vitandum peccatum: sed hoc est per modum meriti magis quàm per modum satisfactionis. Sed quantùm ad solutionem debiti, vnus potest pro alio satisfacere, dummodò sit in charitate, vt opera eius satisfactoria esse possint. Nec oportet quòd maior pœna imponatur ei qui pro altero satisfacit, quàm principali imponeretur, vt quidam dicunt hac ratione moti: quia pœna propria magis satisfacit quàm aliena: quia pœna habet vim maximè satisfaciendi ratione charitatis qua homo ipsam sustinet, & quia maior charitas apparet in hoc quòd aliquis pro altero satisfacit, quàm si ipse satisfaceret. ideò maior pœna requiritur in eo qui pro alio satisfacit quàm pro principali requireretur. Vnde dicitur in vitis Patrum, quòd propter charitatem vnius, qui alterius fratris charitate ductus, pœnitentiam fecit pro peccato quod non commiserat, alteri peccatum quod commiserat, dimissum est: nec exigitur quantùm ad absolutionem debiti, quòd ille pro quo fit satisfactio, sit impotens ad satisfaciendum: quia etiam si esset potens alio satisfaciente pro ipso, ipse à debito immunis esset: sed hoc requiritur inquantùm pœna satisfactoria est

ria est in remedium. vnde non est permittendum quòd aliquis pro alio pœnitentiam agat nisi defectus aliquis appareat in pœnitente: vel corporalis per quem sit impotens ad sustinendum, vel spiritualis per quem non sit promptus ad portandum pœnam.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd præmium essentiale redditur secundum dispositionem hominis: quia secundũ capacitatem videntium erit plenitudo visionis diuinæ: & ideò sicut vnus non disponitur per actum alterius, ita vnus alteri non meretur præmium essentiale, nisi meritum eius habeat efficaciam infinitam, scilicet Christi, cuius merito solo pueri per baptismum ad vitam æternam perueniunt: sed pœna temporalis pro peccato debita post culpæ remissionem non taxatur secundum dispositionem eius cui debetur: quia quandoque ille qui est melior, habet maioris pœnæ reatum, & ideò quantùm ad pœnæ remissionem vnus alteri potest mereri, & actus vnius efficitur alterius charitate mediante, per quam omnes vnum sumus in Christo.

¶Ad secundum dicendum, quòd contritio ordinatur contra culpam, quæ ad dispositionem bonitatis vel malitiæ pertinet: & ideo per contritionem vnius alius à culpa non liberatur: similiter per confessionem homo se sacramentis ecclesiæ subiicit, non autem potest vnus sacramentum pro alio accipere, quia in sacramento gratia suscipienti datur non alij: & ideò nõ est similis ratio de satisfactione, contritione, & confessione.

¶Ad tertium dicendum, quòd in solutione debiti attenditur quantitas pœnæ, sed in merito attenditur charitatis radix: & idem ille qui ex charitate pro alio meretur, saltem merito congrui & sibi magis meretur: non autem qui pro alio satisfacit: quia illa quantitas per se non sufficit ad vtrunque peccatum, tamen sibi meretur maius quàm sit dimissio pœnæ, scilicet vitam æternam.

¶Ad quartum dicendum, quòd si ipsemet ad aliquam pœnam se obligasset, non prius à debito esset immunis, quàm si eam soluisset: & ideò pœnã ipse patietur, quandiu ille satisfactionẽ pro eo fecerit: quam si non fecerit, tunc vterq; est debitor illius pœnæ, vnus pro commisso, alius pro omisso, & ita non sequitur quòd peccatum vnum bis puniatur.

QVAESTIO DECIMAQVARTA,
De qualitate satisfactionis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate satisfactionis.

¶Et Circa hoc quęruntur quinque.

¶Primò vtrùm homo possit de vno peccato satisfacere sine alio.

¶Secundò, vtrùm ille qui de omnibus peccatis priùs contritus fuit, & postea in peccatum incidit, de aliis peccatis quę sibi per contritionem fuerunt dimissa, satisfacere possit extra charitatem existens.

¶Tertiò, vtrùm homo postquam charitatem habuit, valere sibi incipiat satisfactio precedens

¶Quartò, vtrùm opera extra charitatem facta sint alicuius boni meritoria.

¶Quintò, vtrùm opera predicta valeant ad pœnę infernalis mitigationem.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm homo possit de vno peccato satisfacere sine alio.

Tho. 3. dist. 20. q. 1. ar. 2. q. 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd homo possit de vno peccato sine alio satisfacere: eorum enim quæ non habent connexionem adinuicem, vnum potest auferri sine alio: sed peccata non habent connexionem, alias qui haberet vnum: haberet omnia: ergo vnum potest expiari sine alio per satisfactionem.

¶Prætereà, Deus est magis misericors quàm homo, sed homo recipit vnius debiti solutionm sine alio. ergo & Deus satisfactionem vnius peccati sine alio.

¶Prætereà, Satisfactio (vt in litera dicitur) est peccatorum causas excidere, nec suggestionibus aditum indulgere: sed contingit hoc de vno peccato sine alio, vt scilicet luxuriam refrę-

net, & auaritiæ insistat. ergo de vno peccato potest fieri satisfactio sine alio.

¶SED CONTRA, Isaiæ 58. Ieiunium eorum qui ad contentiones & lites ieiunabant, Deo acceptum non erat, licet ieiunium sit satisfactionis opus: sed non potest fieri satisfactio nisi per opus Deo acceptum. ergo nõ potest qui habet aliquod peccatum, Deo satisfacere.

¶Prætereà, Satisfactio est medicina curans peccata præterita, & præseruans à futuris, vt dictum est: sed peccata non possunt sine gratia euitari. ergo cùm quodlibet peccatum gratiam auferat, non potest de vno peccato sine alio fieri satisfactio.

CONCLVSIO.

¶Cùm per satisfactionem tolli debeat offensa præcedentis peccati, offensæ autem ablatio sit amicitiæ restitutio, & amicitiæ diuinæ restitutionem impediat quodlibet peccatum: fieri non potest, quòd homo pro vno peccato satisfaciat, alio retento.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd potest de vno peccato satisfieri sine alio, vt Magister in litera dicit: sed hoc non potest esse: cùm enim per satisfactionem tolli debeat offensa præcedens, oportet quòd talis sit modus satisfactionis, qui competat ad tollendum offensam, offensæ autem ablatio est amicitiæ restitutio: & ideò si aliquid sit quod amicitiæ restitutionem impediat, etiam apud homines satisfactio esse non potest. cùm ergo quodlibet peccatum amicitiam charitatis impediat, quæ est hominis ad Deum, impossibile est quòd homo de vno peccato satisfaciat alio retento: sicut nec homini satisfaceret, qui pro alapa sibi data eum prosterneret & aliam simul daret.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia peccata non habent connexionem adinuicem in aliquo vno, vnum potest quis incurrere sine alio, sed vnum & idem est secundum quod omnia peccata remittuntur: & ideò remissiones diuersorum peccatorum connexæ sunt: & ideò de vno sine alio satisfieri non potest.

¶Ad secundum dicendum, quòd in obligatione debiti non est nisi inæqualitas iustitiæ opposita: quia vnus rem alterius habet, & ideò ad restitutionem non exigitur nisi quòd restituatur æqualitas iustitiæ, quod quidem potest fieri de vno debito & non de alio: sed vbi est offensa, ibi est inæqualitas, non tantùm iustitiæ opposita, sed etiam amicitiæ: & ideo ad hoc quòd per satisfactionem offensa tollatur, non solùm oportet quòd æqualitas iustitiæ restituatur per recompensationem talis pœnæ, sed etiam quòd restituatur amicitiæ æqualitas, quod non potest fieri dum aliquid est quod amicitiam impediat.

¶Ad tertium dicendum, quòd vnum peccatum suo pondere ad aliud trahit: vt Gregorius dicit. Ideo qui vnum peccatum retinet, non sufficienter causas alterius peccati excidit.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm quis extra charitatem existens possit satisfacere de peccatis antè contritis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd qui de omnibus peccatis contritus fuit priùs, & postea in peccatum incidit, de aliis peccatis quæ sibi per contritionem dimissa fuerunt, satisfacere possit extra charitatem existens. dicit enim Daniel Nabuchodonosor, Dan. 4. Peccata tua eleemosynis redime: sed ipse adhuc peccator erat, quod sequens pœna demonstrat: ergo potest in peccato existens satisfacere.

¶Prætereà, Nemo scit vtrùm sit dignus odio vel amore. Eccl. 9. Si ergo non posset fieri satisfactio nisi ab eo qui est in charitate, nullus sciret se satisfacere, & hoc est inconueniens.

¶Prætereà, Ex intentione quam homo habet in principio actus, totus actus informatur, sed pœnitens quando pœnitentiam inchoauit in charitate erat: ergo tota satisfactio sequens ex illa charitate intentionem informante efficaciam habebit.

¶Prætereà, satisfactio consistit in quadam adæquatione culpæ ad pœnam: sed talis adæquatio pœnæ potest etiam fieri in eo qui charitatem non habet ergo, &c.

¶SED CONTRA, Prouer. 10. Vniuersa delicta operit charitas: sed satisfactionis est delere delicta. ergo sine charitate non habet suam virtutem.

¶Prætereà, Præcipuum opus in satisfactione vel satisfaciendo est eleemosyna: sed eleemosyna extra charitatẽ facta nõ valet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt patet primæ Corinth.13.Si distribuero in cibos pauperum &c.ergo nec satisfactio aliqua est.

CONCLVSIO.

¶Cùm tanta sit peccatorum connexio, ac tantum peccati, etiam vnius, cum Dei amicitia diſsidium, non poteſt quis extra charitatem Dei exiſtens, pro peccatis antè contritis ſatisfacere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd poſtquam omnia peccata per præcedẽtem cõtritionem remiſſa ſunt, ſi aliquis ante ſatisfactionem peractam in peccatum decidat, & in peccato exiſtens ſatisfaciat, quòd ſatisfactio talis ei valeat, ita quòd ſi in peccato moreretur, in inferno de illis peccatis non puniretur. Sed hoc non poteſt eſſe, quia in ſatisfactione oportet quòd etiam amicitia reſtituta, iuſtitiæ qualitas reſtituatur, cuius contrarium amicitiam tollit: vt Philoſophus in 9. Ethi. dicit. Æqualitas autem in ſatisfactione ad Deũ non eſt ſecundum æquialentiam, ſed magis ſecundũ acceptationem ipſius: & ideo oportet quòd etiam ſi iam offenſa ſit dimiſſa per præcedentem contritionem, quòd opera ſatisfactoria ſint Deo accepta, quod dat eis charitas: & ideo ſine charitate opera facta non ſunt ſatisfactoria.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd conſilium Dan. intelligitur, quòd à peccato ceſſaret & pœniteret, & ſic per eleemoſynas ſatisfaceret.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut homo neſcit pro certo vtrũ charitatem habuerit in ſatisfaciendo vel habeat, ita etiã neſcit pro certo vtrum plenè ſatisfecerit: & ideo dicitur Eccle. de propitiatu peccatorum, Noli eſſe ſine metu. nec tamen exigitur quòd propter hunc metum homo ſatisfactionem expletam iteret, ſi ſcientiam peccati mortalis non habet: quauis enim pœnam non expiet per huiuſmodi ſatisfactionem, tamen non incurrit reatum commiſsionis ex ſatisfactione neglecta: ſicut nec ille qui accedit ad Euchariſtiam ſine conſcientia peccati mortalis cui ſubiacet, reatũ indignæ ſumptionis incurrit.

¶Ad tertium dicendum quòd intentio illa interrupta eſt per peccatum ſequens: & ideo non dat vim aliquam operibus poſt peccatum factis.

¶Ad quartum dicendum, quòd non poteſt fieri adæquatio ſufficiens, nec ſecundum diuinam acceptationem, nec ſecundum æquivalentiam: & ideo ratio illa non ſequitur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm valere poſſit ſatisfactio precedens, poſtquã charitatẽ habuerit.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd poſtquàm homo charitatem habuerit, valere incipiat ſatisfactio precedẽs, Super illud Leui. 25. Si attenuatur frater tuus. &c. dicit glo. quòd fructus bonæ converſionis debent computari ex eo tempore quo peccauit: ſed non computarentur, niſi aliquam efficaciam acciperent ex charitate ſequenti. ergo poſt charitatem recuperatam valere incipiunt.

¶Præterea, Sicut efficacia ſatisfactionis impeditur per peccatum, ita efficacia Baptiſmi impeditur per fictionem: ſed Baptiſmus incipit valere recedente fictione. ergo ſatisfactio recedente peccato.

¶Præterea, Si alicui pro peccatis commiſsis iniuncta fuerunt ieiunia, & in peccatum cadens ea perfecerit, non iniungitur, cùm iterum confiteatur, vt ieiunia illa iteret, iniungeretur autem ei ſi per eam ſatisfactio non impleretur. ergo per pœnitentiam ſequentem opera præcedentia ſatisfaciendi efficaciam accipiunt.

¶SED CONTRA, Opera extra charitatem facta ideò non erant ſatisfactoria, quia fuerunt mortua: ſed per pœnitentiam non viuificantur. ergo nec incipiunt eſſe ſatisfactoria.

¶Præterea, Charitas non informat actum niſi qui ab ipſa aliqualiter procedit: ſed opera non poſſunt eſſe Deo accepta, ac per hoc nec ſatisfactoria, niſi ſint charitate informata. ergo cùm opera facta extra charitatẽ nullo modo ex charitate proceſſerint, vel de cætero procedere poſsint, nullo modo poterũt in ſatisfactionem computari.

CONCLVSIO.

¶Opera extra charitatem facta, per charitatem ſequentem non viuificantur: ac per hoc non valet ſatisfactio precedẽs, etiam ſi charitas ſequatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidã dixerũt quòd opera in charitate facta, quæ viua dicũtur, ſunt meritoria vitæ æternæ, & ſatisfactoria reſpectu pœnæ dimittẽdæ, & per charitatem ſequentem, opera extra charitatem facta viuificantur quantum ad hoc quòd ſunt ſatisfactoria, ſed nõ quantũ ad hoc quòd ſunt meritoria vitæ æternæ: ſed hoc nõ poteſt eſſe: quia vtrunq; habent ex eadem ratione opera ex charitate facta, ſcilicet ex hoc quòd ſunt Deo grata: vnde ſicut charitas aduenies nõ poteſt ea gratificare quantũ ad vnũ, ita nec quãtũ ad aliud.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd nõ debet intelligi quòd fructus cõputentur à tẽpore quo primò in peccato fuit, ſed à tempore in quo peccare ceſſauit, quo ſcilicet vltimò in peccato fuit: vel intelligitur quando ſtatim poſt contritus fuit, & fecit multa bona antequàm cõfiteretur. Vel dicendũ, quòd quanto eſt maior contritio, tanto magis diminuit de pœna, & quãto aliquis plura bona facit in peccato exiſtens, magis ſe ad gratiã cõtritionis diſponit: & ideò probabile eſt quòd minoris pœnæ ſit debitor, & propter hoc deberet à ſacerdote diſcretè computari, vt ei minorem pœnam iniungat, inquantum inuenit eum melius diſpoſitum.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd baptiſmus imprimit characterem in anima, non autẽ ſatisfactio: & ideò aduenies charitas, quæ fictionem tollit & peccatũ, facit quòd baptiſmus effectũ ſuũ habeat, non autem facit hoc de ſatisfactione. Et præterea baptiſmus ex ipſo opere operato iuſtificat, quòd nõ eſt hominis, ſed Dei: & ideò non eodẽ modo mortificatur ſicut & ſatisfactio quæ eſt opus hominis.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd aliquæ ſatisfactiones ſunt ex quibus manet aliquis effectus in ſatisfacientibus etiã poſtquàm actus ſatisfactionis tranſit, ſicut ex ieiunio manet corporis debilitatio, ex eleemoſynarũ largitione ſubſtantiæ diminutio: & ſic de ſimilibus. Et tales ſatisfactiones in peccatis factæ nõ oportet quòd iterẽtur, quia quantũ ad hoc quòd de eis manet per pœnitentiã, Deo acceptæ ſunt: ſatisfactiones autẽ quæ nõ relinquunt aliquem effectũ in ſatisfaciente, poſtquàm actus tranſit, oportet quòd iterentur, ſicut eſt de oratione & ſimilibus. Actus autem interior, quia totaliter tranſit, nullo modo viuificatur, ſed oportet quòd iteretur.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm bona facta extra charitatem ſint in aliquo meritoria.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd opera extra charitatẽ facta ſint alicuius boni meritoria ſaltem tẽporalis. Quia ſicut ſe habet pœna ad malũ actum, ita ſe habet præmiũ ad bonũ: ſed nullum malum factũ apud Deũ iuſtum iudicem eſt impunitũ. ergo nec aliquod bonum irremuneratum, & ſic per illud bonũ aliquid meretur.

¶Præterea, Merces non datur niſi merito: ſed operibus extra charitatem factis merces datur: vt dicitur Matth. 5. de illis qui propter gloriam humana opera bona faciũt, quòd receperũt mercedem ſuam. ergo illa fuerunt alicuius boni meritoria.

¶Præterea, Duo exiſtentes in peccato, quorũ vnus multa bona facit ex genere & circunſtãtia, alius autem nulla, nõ æqualiter propinquè ſe habẽt, ad accipiendũ bona à Deo, alioquin nõ eſſet ei conſulendũ vt aliquid boni faceret: ſed magis qui appropinquat Deo, magis de bonis eius percipit. ergo iſte per opera bona quæ facit, aliquid à Deo meretur

¶SED CONTRA eſt quòd Auguſtinus dicit, quòd peccator non eſt dignus pane quo veſcitur. ergo non poteſt aliquid à Deo mereri.

¶Præterea, Qui nihil eſt non poteſt aliquid mereri: ſed peccator non habens charitatem, nihil eſt ſecundum eſſe ſpirituale: vt patet primæ Corint. 13. ergo non poteſt aliquid mereri.

CONCLVSIO.

¶Opera bona extra charitatem facta, ex condigno nullo pacto meritoria ſunt, cùm ex diuina liberalitate donentur, per charitatem ad Deum: ex congruo verò meritoria dici poſſunt, ſed impropriè.

¶RESPONDEO dicendum quòd meritũ propriè dicitur actio qua efficitur, vt ei, qui agit ſit iuſtum aliquid dari: ſed iuſtitia dupliciter dicitur. Vno modo propriè, quæ ſcilicet reſpicit debitũ ex parte recipientis. Alio modo quaſi ſimilitudinariè, quæ reſpicit debitum ex parte dantis. Aliquid enim decet dantẽ dare, quod tamẽ non habet recipiẽs debitũ recipiẽdi, & ſic iuſtitia dicitur decẽtia diuinæ bonitatis: ſicut Anſel. dicit, quòd Deus iuſtus eſt cum peccatoribus parcit, quia eum decet: & ſecundum hoc etiam meritum dupliciter dicitur. Vno modo per quem efficitur, vt ipſe agens habeat debitum recipiendi, & hoc vocatur meritum condigni. Alio modo per quod

quod efficitur, vt ſit debitum dandi in dante ſecundum decentiam ipſius, & ideò hoc meritũ dicitur meritum congrui. Cùm autem in omnibus illis, quæ gratis dantur, prima ratio dãdi ſit amor, impoſsibile eſt quòd aliquid tale ſibi debitum faciat qui amicitia caret: & ideò cùm omnia & temporalia & æterna ex diuina liberalitate donentur, nullus acquirere poteſt debitum recipiendi aliquid illorum niſi per charitatem ad Deum: & ideò opera extra charitatem facta, non ſunt meritoria ex cõdigno neq; æterni neq; temporalis alicuius boni apud Deum. Sed quia diuinam bonitatem decet, vt vbicunq; diſpoſitionẽ inuenit, perfectionem adiiciat: ideò ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera bona extra charitatem facta, & ſecundum hoc opera iſta ad triplex bonum valent, ſcilicet ad temporalium conſecutionem, ad diſpoſitionem ad gratiam, & ad aſſuetudinem bonorum operum: quia tamen hoc meritum non propriè dicitur meritum, ideò magis concedendum eſt quòd huiuſmodi opera non ſint alicuius meritoria, quàm quòd ſint.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philoſophus dicit 8. Ethico. Quia filius per omnia quæ facere poteſt, nihil æquale reddere patri poteſt his quæ à patre recipit, ideò nunquam pater debitor filij efficitur, & multò minùs homo poteſt proprer æquialentiam operis dominum ſibi conſtituere debitorem: & ideò nullum opus ex quantitate ſuæ bonitatis habet quòd aliquid mereatur, ſed ex vi charitatis, quæ facit ea quæ ſunt amicorum eſſe communia. Vnde quantuncunq; ſit bonũ extra charitatem factum, non facit propriè loquendo quòd aliquid recipiendi à Deo faciens debitum habeat: ſed opus malorum ex quantitate ſuæ malitiæ ſecundum æquivalentiam pœnam meretur, quia ex parte Dei non ſunt nobis aliqua mala facta ſicut bona: & ideò quamuis opus malum mereatur pœnam ex condigno, non tamen opus bonum ſine charitate meretur ex condigno præmium.

¶Ad ſecundum & tertium dicendum, quòd procedunt de merito congrui, aliæ autem rationes procedunt de merito condigni.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernaliũ.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur q; opera prædicta non valent ad pœnæ infernalis mitigationem, quia ſecundum quantitatem culpæ erit quãtitas pœnæ in inferno: ſed opera extra charitatem non minuunt quantitatem peccati. ergo nec infernalis pœna.

¶Præterea, pœna infernalis quamuis ſit dura ratione infinitatis, tamen intentione finita eſt: ſed quodlibet finitum conſumitur aliqua finita ſubtractione facta: ſi ergo opera extra charitatem facta aliquid ſubtraherent de pœna debita pro peccatis, contingeret tantùm multiplicari illa opera quòd totaliter tolleretur pœna inferni, quòd falſum eſt.

¶Præterea ſuffragia eccleſiæ ſunt magis efficacia quàm opera extra charitatem facta: ſed ſicut ait Aug. in Enchi. Dãnatis in inferno non proſunt ſuffragia Eccleſiæ: pœnæ ergo multò minùs per opera extra charitatem facta mitigantur.

¶SED CONTRA eſt quod Aug. dicit in Ench. Quia ad hoc proſunt, vt ſit plena remiſsio, vel tolerabilior fiat damnatio.

¶Præterea, Magis eſt facere bonum quàm dimittere malum: ſed dimittere malum ſemper vitat pœnam, etiam in eo qui charitate caret. ergo multò fortiùs facere bonum.

CONCLVSIO.

¶Opera extra charitatem facta, quantum ad hoc, quòd quis liberetur à pœna, quam iam meruit, pœnam inferni mitigare non poſſunt: ſed quantum ad hoc, quòd meritum pœnæ impediatur, per opera extra charitatem facta pœna inferni mitigari poteſt.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd diminuere pœnam infernalem poteſt intelligi dupliciter. Vno modo, quòd quis liberetur à pœna quam iam meruit, & ſic cùm nullus liberetur à pœna niſi ſit abſolutus à culpa: quia effectus non diminuuntur neq; tolluntur, niſi dimmuta vel ablata cauſa, per opera extra charitatem facta, quia neq; culpam tollere neq; diminuere poſſunt, pœna inferni mitigari non poteſt. Alio modo, quòd meritum pœnæ impediatur: & ſic huiuſmodi opera minuunt pœnam inferni. Primò, quia homo reatum omiſsionis euadit qui huiuſmodi opera perficit. Secundò, quia huiuſmodi opera aliquo modo ad bonum diſponunt, vt homo ex minori contemptu etiam peccata faciat, vel etiã à multis peccatis per huiuſmodi opera retrahitur: ſed diminutionẽ vel dilationẽ tẽporalis pœnæ merentur huiuſmodi opera: ſicut de Achab 3. Reg. 21. Eodem modo ſicut & bonorũ temporaliũ conſecutionem. Quidã autem dicunt quòd diminuũt pœnam inferni non ſubtrahendo aliquid de ipſa quantum ad ſubſtantiam, ſed fortificando ſubiectum vt melius ſuſtinere poſsit. Sed hoc nõ poteſt eſſe, qua fortificatio non eſt niſi ex abſolutione paſsibilitatis, paſsibilitas autem eſt ſecundum menſuram culpæ: & ideò ſi culpa non minuitur nec ſubiectum fortificari poteſt. Quidã etiam dicunt quòd diminuitur pœna quantũ ad virtutem, ſcilicet conſcientiæ, licet non quantùm ad ignem. Sed hoc etiam nihil eſt, quia ſicut pœna ignis æquatur culpæ, ita & pœna remorſionis conſcientiæ: vnde ſimilis ratio eſt de vtroque.

¶Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO DECIMAQVINTA, *De his, per quæ fit ſatisfactio, in tres articulos diuiſa.*

DEINDE conſiderandum eſt de his per quæ ſatisfactio fit.

¶Circa quod queruntur tria.

¶Primò, vtrùm ſatisfactionem oporteat fieri per opera pœnalia.

¶Secundò, vtrùm flagella quibus à Deo in hac vita homo punitur, ſint ſatisfactoria.

¶Tertiò, vtrùm conuenienter enumerentur opera ſatisfactoria, cùm dicitur quòd ſunt tria, ſcilicet eleemoſyna, ieiunium, & oratio.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm oporteat fieri ſatisfactionem per opera pœnalia.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſatisfactionem non oporteat fieri per opera pœnalia. Quia per ſatisfactionẽ oportet fieri recõpẽſationem ad diuinã offenſam: ſed nulla recompenſatio videtur fieri per opera pœnalia, quia Deus nõ delectatur in pœnis noſtris. ergo non oportet ſatisfactionem per opera pœnalia fieri. *Vlt. vlt. ſup. art. 4. & q. 1. & ſeq.*

¶Præterea, Quantò aliquod opus ex maiori charitate procedit, tantò minùs eſt pœnale: quia charitas pœnam non habet: primæ Ioan. 4. ſi ergo oportet opera ſatisfactoria eſſe pœnalia, quantò magis ſunt ex charitate facta, minùs erunt ſatisfactoria, quod falſum eſt.

¶Præterea, Satisfacere (vt dicit Anſel.) eſt honorem debitum Deo impẽdere: ſed hoc etiam aliis quàm operibus pœnalibus fieri poteſt. ergo ſatisfactionem non oportet pœnalibus operibus fieri.

¶SED CONTRA eſt quod Greg. dicit: Iuſtum eſt vt peccator tantò maiora ſibi inferat lamenta, quantò maiora intulit damna per culpam.

¶Præterea, Per ſatisfactionem oportet peccati vulnus ſanari perfectè: ſed peccatorum medicinæ ſunt pœnæ: vt Philoſophus dicit 2. Ethi. ergo oportet quòd per pœnalia opera ſatisfactio fiat.

CONCLVSIO.

¶Satisfactio, ſive referatur ad præteritam offenſam, ſive ad futuram culpam, per pœnalia opera fieri aſſeritur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ſatisfactio reſpectum habet & ad præteritam offenſam, pro qua recompenſatio ſit per ſatisfactionem, & etiam ad futuram culpam à qua per eam præſeruamur, & quantùm ad vtrunque exigit quòd ſatisfactio per opera pœnalia fiat. Recompenſatio enim offenſæ importat adæquationem, quam oportet eſſe eius qui offendit ad eum in quem offenſa commiſſa eſt. adæquatio autem in humana iuſtitia attenditur per ſubtractionem ab vno qui plus habet iuſto, & additionem alterius cui ſubtractum eſt aliquid. Deo autem quamuis ex parte ſua nihil ſubtrahi poſsit, tamen peccator quantum in ipſo eſt, aliquid ei ſubtraxit peccando (vt dictum eſt.) Vnde oportet ad hoc quòd recompenſatio fiat, quòd aliquid ſubtrahatur de peccante per ſatisfactionem, quod in honorem Dei cedit. Opus autem bonum ex hoc quòd eſt huius, non ſubtraxit aliquid ab operante, ſed magis perficit ipſum. Vnde ſubtractio non poteſt fieri per opus bonum niſi pœnale ſit: & ideò ad hoc quod aliquod opus

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit satisfactorium, oportet quòd sit bonum, & in honorem Dei sit, & pœnale, vt aliquid peccatori subtrahatur. Similiter etiã pœna à culpa futura præseruat, quia non facile homo ad peccata redit ex quo pœnam expertus est. Vnde secundum Philosophum, Pœnæ medicinæ sunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis Deus non delectetur in pœnis, vt sunt pœnæ, delectatur tamen in eis vt sunt iustæ: & sic satisfactoriæ esse possunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut in satisfactione consideratur pœnalitas, ita & in merito consideratur difficultas. Diminutio autem difficultatis ex parte ipsius actus diminuit cæteris paribus meritum: sed diminutio difficultatis ex promptitudine voluntatis non diminuit meritum, sed auget. Et similiter diminutio pœnalitatis ex promptitudine voluntatis, quod facit charitas, non diminuit efficaciam satisfactionis, sed auget.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd debitum pro peccato est recompensatio offensæ, quæ sine pœna peccantis non fit, & de tali debito Anselmus intelligit.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm flagella præsentis vitæ sint satisfactoria.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd flagella quibus à Deo in hac vita punimur, non possunt satisfactoria esse. Nihil enim potest esse satisfactorium nisi quod est meritorium, vt ex dictis patet, sed non meremur nisi per ea quæ in nobis sunt: cùm ergo flagella quibus à Deo punimur, non sint in nobis, videtur quòd satisfactoria esse non possunt.

¶Præterea, Satisfactio tantum bonorum est: sed huiusmodi flagella in malis inducuntur, & præcipuè eis debentur. ergo non possunt esse satisfactoria.

¶Præterea, Satisfactio respicit peccata præterita: sed aliquando ista flagella infliguntur illis qui peccata non habent, sicut de Iob patet. ergo videtur quòd non sint satisfactoria.

¶SED CONTRA est quod dicitur Rom. 5. Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, id est à peccato purgationem: vt glo. ibidem dicit. ergo flagella huius vitæ peccata purgant, & sic sunt satisfactoria.

¶Præterea, Amb. dicit, Et si fides, id est peccati conscientia defit, pœna satisfacit. ergo huius vitæ flagella sunt satisfactoria.

CONCLVSIO.

¶Flagella & castigationes huius vitæ, quæ à Deo peccatori infliguntur, si aliquo modo fiant illius patientiæ, rationem satisfactionis consequuntur: sin minus, hoc est, si eis omnino per impatientiam dissentiat, cùm non illius esse dicantur, non satisfactionis, sed vindictionis nomen sortiuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd recompensatio offensæ præteritæ potest fieri ab eo qui offendit, & ab alio. Quãdo autem fit ab alio, talis recompensatio vindictionis magis quàm satisfactionis rationem habet: quando autem fit ab ipso qui offendit, habet rationem satisfactionis. Vnde si flagella, quæ pro peccatis à Deo infliguntur, fiant aliquo modo ipsius patientis, rationem satisfactionis accipiunt: fiunt autem ipsius inquantum ea acceptat ad purgationem peccatorum eis vtens patienter. Si autem omnino eis per impatientiam dissentiat, tũc non efficiuntur aliquo modo ipsius: & ideo non habent rationem satisfactionis, sed vindictionis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum: quòd quanuis illa flagella non sint omnino in potestate nostra, tamen quantum ad aliquid sunt, vt scilicet eis patienter vtamur, & sic homo facit de necessitate virtutem: vnde & meritoria & satisfactoria esse possunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut ex eodẽ igne (vt Greg. dicit) aurum rutilat, & palea fumat: ita etiam eisdẽ flagellis & boni purgantur, & mali magis inficiuntur per impatiẽtiam & ideò quanuis flagella sint communia, tamen satisfactio tantùm est bonorum.

¶Ad tertium dicendũ, quòd flagella respectum habent ad culpam præteritam semper, sed non semper ad culpam personæ, sed ad culpam naturæ. Si enim in humana natura nulla culpa processisset, nulla pœna fuisset: sed quia culpa in natura processit, personæ alicui diuinitùs pœna infertur sine culpa personæ ad meritum virtutis, & cautelam peccati sequentis, & hîc etiã duo necessaria sunt in satisfactione. Oportet enim esse opus meritorium, vt honor Deo exhibeatur, & oportet esse Virtutũ custodiam, vt à futuris peccatis præseruemur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm conuenienter enumerentur opera satisfactoria.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter enumerentur opera satisfactoria, cũ dicitur quòd sunt tria, eleemosyna, ieiunium, & oratio. Quia opus satisfactorium debet esse pœnale, sed oratio pœnam non habet, sed est contra pœnæ tristitiam medicina secundum delectationem. Vnde dicitur Ia. 5. Tristatur aliquis in vobis, oret & psallat. ergo non debet computari inter opera satisfactoria.

¶Præterea, Omne peccatũ vel est carnale, vel spirituale: sed ficut dicit Hieronymus, ieiunio sanãtur pestes corporis, oratione pestes mẽtis: ergo nõ debet esse aliquod aliud opus satisfactoriũ.

¶Præterea, Satisfactio est necessaria ad emendationem peccatorum: sed eleemosyna ab omnibus peccatis emũdat: Lucæ 11. Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis. ergo alia duo sunt superflua.

¶SED CONTRA, Videtur quòd debeant esse plura. Quia contraria contrariis curantur, sed multò plura sunt peccatorum genera quàm tria. ergo debent plura satisfactionis opera computari.

¶Præterea, Peregrinationes etiam iniunguntur pro satisfactione, & disciplinæ, & flagellationes, quæ non computantur sub aliquo horum. ergo insufficienter enumerantur.

CONCLVSIO.

¶Opera satisfactoria ritè enumerata sunt: scilicet eleemosyna, ieiunium & oratio. Nam per eleemosynam aliquid subtrahitur ex bonis fortunæ, concupiscentia oculorum refrenatur, & peccatum contra proximum tollitur: per ieiunium verò ex bonis corporis aliquid subtrahitur, concupiscentia carnis refrenatur, & peccatum in nosipsos tollitur: per orationem autem totaliter submittmur Deo, superbia vitæ deprimitur, & peccatum in Deum tolliturcirca quæ versantur opera satisfactoria.

¶RESPONDEO dicendum, quòd satisfactio debet esse talis per quam aliquid nobis subtrahamus ad honorem Dei, nos autem non habemus nisi tria bona, scilicet bona animæ, & bona corporis, & bona fortunæ, scilicet exteriora. Ex bonis quidem fortunæ subtrahimus nobis aliquid per eleemosynam: sed ex bonis corporalibus per ieiunium, ex bonis autem animæ, non oportet quòd aliquid subtrahamus nobis quantum ad essentiam, vel quantum ad diminutionem ipsorum, quia per ea efficimur Deo accepti: sed per hoc quòd ea submittimus Deo totaliter, & hoc fit per orationem. Competit etiam iste numerus ex parte illa, qua satisfactio peccatorum causas excidit: quia radices peccatorum tres ponuntur: primæ Ioan. 4. scilicet concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Contra concupiscentiam carnis ordinatur ieiunium, contra concupiscentiam oculorum ordinatur eleemosyna, contra superbiam vitæ ordinatur oratio: vt Aug. dicit super Matth. Competit etiam ad hoc quòd satisfactio peccatorum est suggestionibus aditum non indulgere. Quia omne peccatum vel in Deum committimus, & contra hoc ordinatur oratio. Vel in proximum, & contra hoc eleemosyna. Vel in nos ipsos, & contra hoc ordinatur ieiunium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secũdum quosdam duplex est oratio, quædam quæ est contemplatiuorum, quorum conuersatio in cælis est, & talis quia totaliter est delectabilis, non est satisfactoria. Alia est quæ pro peccatis gemitus fundit, & talis habet pœnam, & est satisfactionis pars. Vel dicendũ meliùs, quòd quædã oratio habet rationẽ satisfactionis, quia quanuis habeat suauitatẽ spiritus, habet tamen afflictionem carnis, quia vt dicit Greg. super Eze. Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmamur proculdubio fortitudine carnis. vnde & neruus femoris Iacob ex lucta angeli emarcuisse legitur Geneseos trigesimo secundo.

¶Ad secundum dicendum, quòd peccatum carnale dicitur dupliciter. Vno modo, quòd in ipsa delectatione carnis completur, vt gula & luxuria. Alio modo, quòd completur in his quæ ad carnem ordinantur, quanuis non in delectatione carnis, sed in delectatione animæ magis, vt auaritia. Vnde talia peccata sunt quasi media inter spiritualia & carnalia: & ideo oportet quòd eis etiam aliqua satisfactio respondeat propria: scilicet eleemosyna.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis singula istorum per quandam

quandam conuenientiam singulis peccatis appropriẽtur: quia congruũ est in quo quis peccauerit, vt in hoc puniatur, & quòd peccati commissi per satisfactionem radix abscindatur, tamen quodlibet horum pro quolibet peccato satisfacere potest. Vnde ei qui non potest vnum ex his perficere, iniungatur aliud, & præcipuè eleemosyna aliorum vices supplere potest, inquantùm alia satisfactionis opera par eleemosynam quisq; sibi mercatur quodammodo in illis quibus eleemosynam tribuit. Vnde non oportet quòd si eleemosyna omnia mũdat peccata, quòd propter hoc aliæ satisfactiones superfluant.

¶Ad quartum dicendum, quòd quanuis sint multa peccata in specie, tamen omnia alia ad illas tres radices vel ad illa tria peccatorum genera, quibus diximus, dictas satisfactiones respondere, reducuntur.

¶Ad quintum dicendum, quòd quicquid in afflictione corporis pertinet, totum ad ieiunium refertur: & quicquid in proximi vtilitate expenditur, totum eleemosynæ rationem habet: & similiter quæcunque latria exhibeatur Deo, orationis accipit rationem: & ideò etiam vnum opus potest habere plures rationes satisfaciendi.

QVAESTIO DECIMASEXTA, *De suscipientibus hoc sacramentum, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de suscipientibus hoc sacramentum.

¶Circa quod tria quæruntur.

¶Primò, vtrùm pœnitentia possit esse in innocentibus.

¶Secundò, vtrùm in Sanctis qui sunt in gloria.

¶Tertiò, vtrùm in Angelis bonis seu malis.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm pœnitentia possit esse in innocentibus.

Vide 4. dist. 16. q. 1. art. 3. q. 2. & 3. quæst.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in innocentibus pœnitentia esse non possit. Quia pœnitentia est commissa mala plangere, sed innocentes nullum malum commiserunt. ergo in eis pœnitentia non est.

¶Præterea, Pœnitentia ex suo nomine importat pœnam: sed innocentibus non debetur pœna. ergo non est in eis pœnitẽtia.

¶Præterea, Pœnitentia in idem coincidit cum vindicatiua iustitia, sed omnibus existentibus innocentibus vindicatiua iustitia locum non haberet. ergo nec pœnitentia, & ita non est in innocentibus.

¶SED CONTRA, Omnes virtutes simul infunduntur: sed pœnitentia est virtus: cùm ergo in Baptismo innocentibus infundantur aliæ virtutes, infunditur etiam pœnitentia.

¶Præterea, Ille qui nunquam fuit infirmus corporaliter, dicitur sanabilis: ergo & similiter qui nunquam fuit infirmus spiritualiter: sed sicut sanatio in actu à vulnere peccati non est nisi per actum pœnitentiæ, ita nec sanitas nisi per habitum: ergo ille qui nunquam habuit infirmitatem peccati, habet habitum pœnitentiæ.

CONCLVSIO.

¶In innocentibus potest esse pœnitentia non actu, sed potentia: nam remoto actu, non remouetur habitus, & per consequens potentia.

¶RESPONDEO dicendum, quòd habitus medius est inter potentiam & actum: & quia remoto priori, remouetur posterius, non autem econuerso: ideò remota potentia ad actũ, remouetur habitus, nõ autem remoto actu: & quia subtractio materiæ tollit actũ propter hoc quòd actus non potest esse sine materia in quã transit: ideò habitus alicuius virtutis competit alicui, cui nõ suppetit materia propter hoc quòd suppetere potest, & ita in actũ exire: sicut pauper homo potest habere habitum magnificẽtiæ, sed non actũ: quia non habet magnificationem diuitiarũ, quæ sunt materia magnificentiæ, sed potest habere habitũ: & ideò cũ innocẽtes in statu innocẽtiæ nõ habeant peccata cõmissa, quę sunt materia pœnitẽtię, sed possũt habere, actus pœnitentiæ in eis esse non potest, sed habitus potest: sed hoc si gratiam habeãt, cum qua omnes virtutes infunduntur.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd quanuis non commiserint, possunt tamen committere, & ideò eis habitum pœnitentiæ habere cõpetit: sed tamen habitus iste nunquã in actu exire potest, nisi fortè respectu venialiũ peccatorum: quia peccata mortalia tollunt ipsum, nec tamen est frustra, quia est perfectio potentiæ naturalis.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis non sit in eis debita pœna actu, tamen in eis est aliquid possibile pro quo eis pœna debebatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd remanente potentia ad peccandum, adhuc haberet locum vindicatiua iustitia secundum habitum, quanuis non secundum actum, si peccata actu non essent.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm sancti homines qui sunt in gloria, habeant pœnitentiam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sancti homines qui sunt in gloria, non habeãt pœnitentiam. Quia sicut dicit Grego. in Moral. Beati peccatorum recordantur, sicut nos sani sine dolore dolorum memoramur: sed pœnitentia est dolor cordis: ergo Sancti in patria non habent pœnitentiam.

¶Præterea, Sancti in patria sunt Christo cõformes: sed in Christo non fuit pœnitentia, quia nec fides quæ est principium pœnitentiæ: ergo nec Sanctis in patria erit pœnitentia.

¶Præterea, Frustra est habitus qui ad actum non reducitur: sed Sancti, in patria non pœnitebunt actu, quia sic eis esset aliquid contra votum. ergo non est in eis habitus pœnitentiæ.

¶SED CONTRA, Pœnitentia est pars iustitiæ: sed iustitia est perpetua & immortalis, & in patria remanebit: ergo & pœnitentia.

¶Præterea, In vitis patrum legitur à quodam patre dictum, Quòd etiam Abraham pœnitebit de hoc quòd non plura bona fecit, sed magis debet homo pœnitere de malo cõmisso quã de bono omisso, ad quod non tenebatur, quia de bono tali loquitur: ergo erit ibi pœnitentia de malis commissis.

CONCLVSIO.

¶Sicut virtutes cardinales remanebunt in patria, ita etiam pœnitentiam, quæ est pars iustitiæ, quæ virtus est cardinalis, habebunt Sancti, qui sunt in gloria.

¶RESPONDEO dicendum, quòd virtutes cardinales remanebunt in patria: sed secundum actus quos habent in fine suo, & ideò cùm pœnitentia virtus sit pars iustitiæ, quæ est habitus cardinalis, quicunq; habet habitum pœnitentiæ in hac vita, habebit in futura: sed non habebit eundem actum quem nunc habet, sed alium, scilicet gratias agere Deo pro misericordia relaxante peccata.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa autoritas probat, quòd non habent eundem actum quem hic habet pœnitẽtia: & hoc concedimus.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus non potuit peccare: & ideò materia huius virtutis non cõpetit sibi actu nec potentia, & propter hoc non est simile de ipso & de aliis.

¶Ad tertium dicendum, quòd pœnitere propriè loquendo dicit actum pœnitentiæ, qui nunc est, qui non erit in patria: nec tamen habitus frustra erit, quia alium actum habebit.

¶Quartum concedimus. Sed quia quinta ratio probat quòd etiam idem actus pœnitentiæ erit in patria, qui modò est.

¶Ideò dicendum ad quintum, quòd voluntas nostra in patria omnino erit conformis voluntati Dei. Vnde sicut Deus voluntate antecedente vult omnia esse bona, & per consequens nihil esse mali, non autem voluntate consequente: ita etiam est de beatis, & talis voluntas propriè dicitur abillo sancto patre pœnitentia.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Angelus sit susceptiuus pœnitentiæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd etiam Angelus bonus siue malus sit susceptiuus pœnitentiæ. Quia timor est initium pœnitentiæ, sed in eis est timor. Ia. 1. Dæmones credunt, & contremiscunt: ergo in eis potest esse pœnitentia.

¶Præterea, Philosophus dicit 10. Ethi. quòd pœnitudine replẽtur mali, & hæc est maxima pœna eis: sed dæmones maximè sunt praui, nec aliqua pœna eis deest: ergo dæmones possunt pœnitere.

¶Præterea, Facilius mouetur aliquid in id quod est secundum naturam, quàm in id quod est contra naturam, sicut aqua, quæ per violentiam calefacta est, & per seipsam ad naturalem proprietatem redit: sed Angelus potest mutari in peccatum, quod est contra omnem naturam eorum: ergo multò fortius potest reuocari in id quod est secundum naturam

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturam sed hoc facit pœnitentia, ergo sunt susceptibiles pœnitentiæ.

¶ Præterea, Idem iudicum est secundum Dam. de Angelis & de animabus separatis, Sed in animabus separatis potest esse pœnitentia, vt quidã dicũt: sicut in animabus bonis quæ sunt in patria, ergo & in Angelis potest esse pœnitentia.

¶ SED CONTRA, Per pœnitentiam homo reparatur ad vitam de peccato dimisso. sed hoc est impossibile in Angelis: ergo non sunt susceptibiles pœnitentiæ.

¶ Præterea, Dama. dicit quòd homo fungitur pœnitentia propter corporis infirmitatem: sed Angeli sunt incorporei: ergo in eis non potest esse pœnitentia.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentia, secundum quòd est passio, competit malis Angelis, nullo modo autem in Angelis beatis esse potest: secundum vero quòd est virtus, non potest esse in malis Angelis, cum peccatum illorum sit irremissibile.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœnitentia in nobis dupliciter accipitur. Vno modo secundum quòd est passio, sic enim nihil aliud est quàm dolor vel tristitia de malo cõmisso: & quanuis secundum quòd est passio, non sit nisi in cõcupiscibili, tamen aliquis actus voluntatis similitudinariè pœnitentia dicitur, quo quis detestatur quod facit: sicut amor, & aliæ passiones dicuntur in intellectiuo appetitu. Alio modo accipitur secundum quòd est virtus, & hoc modo detestari malum commissum cum emẽdationis proposito ex intentione expiãdi, vel Deum placandi de offensa cõmissa, est actus eius. Detestatio autem competit alicui, secundum quòd habet ordinem naturalem ad bonũ. & quia in nulla creatura talis ordinatio totaliter tollitur: ideo etiam in dãnatis talis detestatio manet, & per cõsequẽs pœnitẽtiæ passio vel simile, vt dicitur Sapien. 5. Intra se pœnitentiam agentes &c. Et hæc quidem pœnitentia cùm non sit habitus, sed passio vel actus nullo modo in beatis Angelis esse potest, in quibus peccata commissa præcesserunt: sed in malis Angelis est, cùm sit eadem ratio de his & de animabus damnatis, quia secundum Dam. Quod homini est mors, est Angelis casus: sed peccatum Angeli est irremissibile, & quia peccatum, vt remissibile est vel expiabile, est propria materia ipsius virtutis, quæ pœnitentia dicitur: ideo cùm materia non possit eis competere, non adest eis potentia exeundi in actum, & ideo nec habitus eis conuenit: & ideo Angeli subiectum virtutis pœnitentiæ esse non possunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex timore in eis generatur aliquis pœnitentiæ motus, sed non quæ sit virtus. Et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quicquid in eis est naturale, totum est bonum, & ad bonum inclinans: sed liberum arbitrium est in eis malitia obstinatum, & quia motus virtutis & vitij nõ sequitur inclinationem naturæ, sed magis motũ liberi arbitrij ideò non oportet quòd quanuis naturaliter inclinẽtur ad bonum quòd motus virtutis in eis sit vel esse possit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est eadem ratio de Angelis sanctis, & de animabus sanctis: quia in animabus sanctis præcessit vel præcedere potuit peccatum remissibile non autem in Angelis: & ita quanuis sint similes quantùm ad statum præsentem, non tamen quantùm ad statum præteritum, quem cenitentia respicit directè.

QVAESTIO DECIMASEPTIMA, *De potestate clauium, in tres articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerandum est de potestate ministrorum huiusmodi sacramenti, quæ ad claues pertinet. Circa quod primò videndum est de clauibus. Secundò, de excommunicatione. Tertiò, de indulgẽtia: hæc enim duo sunt annexa potestati clauium. Circa primum considerãda sunt quatuor. Primò, de entitate & quidditate clauium. Secundò, de effectu earũ. Tertiò, de ministris clauium. Quartò, de his in quibus potest exerceri vsus clauiũ. Circa primũ quærũtur tria.

¶ Primò, vtrùm claues in Ecclesia esse debeant.

¶ Secundò, vtrùm clauis sit potestas ligandi atq; soluẽdi.

¶ Tertiò, vtrùm sint duæ claues vel vna.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm claues in Ecclesia esse debeant.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd claues in Ecclesia esse non debeant, Non enim requiruntur claues ad intrandum domum, cuius ostium est apertum: sed Apocalyp. 4. dicitur, Vidi, & ecce in cælo ostium apertum quòd Christus est, qui de se ipso dicit, Ego sum ostium: ergo ad introitum cæli Ecclesia clauibus non indiget. *tho. 4. dist. 18. 1. arti. 1. & 1. q. 1. & sequen.*

¶ Præterea, Clauis est ad aperiendum & claudendum: sed hoc solius Christi est, qui aperit & nemo claudit. Apoc. 3. ergo Ecclesia in ministris suis claues non habet.

¶ Præterea, Cuicunque clauditur cælum, aperitur infernus: & econtrario. ergo quicunque habet claues cæli, habet claues inferni: sed Ecclesia non dicitur habere claues inferni. ergo nec claues cæli habet.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matthæ. 16. Tibi dabo claues regni cælorum.

¶ Præterea, Omnis dispensator debet habere claues eorum quæ dispensat: sed ministri Ecclesiæ sunt dispensatores diuinorum, vt patet primæ Corint. 4. ergo debent habere claues.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus claues regni cælorum habuerit, hoc est potestatem aperiendi & claudendi regni cælorum, potuit eas dare Ecclesiæ. Quod reuera effectum est, cùm ex latere illius dormientis in cruce Sacramenta fluxerunt, quibus Ecclesia fabricata est.

¶ RESPODEO dicendum, quòd in corporalibus dicitur clauis instrumentum quo ostium aperitur: regni autem ostium nobis per peccatum clauditur & quantùm ad maculam, & quantùm ad reatum pœnæ. & ideò potestas, qua tale obstaculum remouetur, dicitur clauis. Hæc autem potestas est in diuina Trinitate per autoritatem, & ideò dicitur à quibusdam, quòd habet clauem autoritatis: sed in Christo homine fuit hæc potestas ad remouendum prædictum obstaculum per meritum passionis, quæ etiam dicitur ianuam aperire, & ideò dicitur habere secundum quosdam claues excellentiæ: sed quia ex latere dormientis in cruce sacramenta fluxerunt, quibus Ecclesia fabricatur: ideò in sacramentis Ecclesiæ efficacia passionis manet, & propter hoc etiam ministris Ecclesiæ qui sunt dispensatores sacramentorum, potestas aliqua ad prædictum obstaculum remouendum est collata, non propria, sed virtute diuina & passionis Christi: & hæc potestas metaphoricè clauis Ecclesiæ dicitur, quæ est clauis ministerij.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ostium cæli, quantum est de se, semper est apertum: sed alicui clausum dicitur propter impedimentum intrandi in cælum, quod in ipso est: impedimentum autem totius humanæ naturę ex peccato primi hominis consecutum, per passionem Christi amotũ est: & ideò post passionem vidit in cælo ostium apertum: sed adhuc quotidie alicui manet clausum propter peccatum originale quod contraxit, vel actuale quod committit, & propter hoc indigemus sacramentis & clauibus Ecclesiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc intelligitur de clausione quæ limbum clausit ne aliquis vltrà in illum descendat, & de apertione qua paradisum aperuit remoto impedimento naturæ per suam passionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd clauis inferni, qua aperitur & clauditur, est potestas gratiam conferendi per quam homini aperitur infernus, vt de peccato educatur, quòd est inferni porta: & clauditur nec vltrà homo in peccato labatur: gratiam autem confitendi solius Dei est, & ideò clauem inferni sibi soli retinuit: sed clauis regni est potestas etiam dimittendi reatum pœnæ per quam homo à regno prohibetur: & ideò magis potest dari clauis regni quàm clauis inferni, non enim idem sunt, vt ex dictis patet. Aliquis enim de inferno educitur per remissionem æternæ pœnæ quæ non statim in regnum introducitur propter reatum temporalis pœnæ qui manet. Vel dicendum est, quòd eadẽ est clauis inferni & cęli: quia ex hoc ipso quòd alicui aperitur vnum, clauditur alterum, sed denominatur à digniori.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm clauis sit potestas ligandi & soluendi.

AD SE-

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd clauis non sit potestas ligandi & soluendi: qua ecclesiasticus iudex dignos recipere, indignos excludere debet à regno, vt ex litera habetur: & ex glo. Hiero. Matth. 16. Potestas enim spiritualis in sacramento collata est idem quod character: sed clauis & character non videntur idem esse: quia per charactẽrem homo Deo comparatur, per claues autem ad subditos. ergo clauis non est potestas.

¶ Præterea, Iudex ecclesiasticus non dicitur nisi ille qui habet iurisdictionem, quæ simul cum ordine non datur: sed claues in ordinis susceptione conferuntur. ergo non debuit de ecclesiastico iudice in definitione clauium mentio fieri.

¶ Præterea, ad id quod aliquis habet ex seipso, non indiget aliqua potestate actiua per quam inducatur ad actum: sed eo ipso quòd aliquis est dignus, ad regnum admittitur: ergo non pertinet ad potestatem clauium dignos ad regnum admittere.

¶ Præterea, Peccatores indigni sunt regno: sed ecclesia pro peccatoribus orat vt ad regnum perueniant: ergo non excludit indignos, sed magis admittit quantùm in se est.

¶ Præterea, In omnibus ordinatis agentibus vltimus finis pertinet ad principale agens, non ad agens instrumentale: sed principale agens ad salutem hominis est Deus, ergo ad eum pertinet ad regnum admittere, quod est vltimus finis, & non ad habentem claues, qui est sicut instrumentum vel minister.

CONCLVSIO.

¶ Non absolutè, sed iuxta dignitatem vel indignitatem eorum quibus cælum aut aperitur, aut clauditur, clauis dicitur potestas ligandi & soluendi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum in 2. de Anima, potentiæ per actus definiuntur: vnde cùm clauis sit potentia quædam, oportet quòd per actum vel per vsum suum definiatur, & quòd in actu obiectum exprimatur, à quo speciem recipit actus & modus agendi, ex quo apparet potentia ordinata: actus autem potestatis spiritualis non est vt cælum aperiat absolutè, quia iam apertum est (vt dictum est) sed quantùm ad hoc vt aperiat tali: quod quidem ordinatè fieri non potest, nisi ex idoneitate eius, cui aperiendum est cælũ, pensata: & ideò in prędicta definitione clauis ponitur genus, scilicet potestas, & subiectum potestatis, scilicet iudex ecclesiasticus, & actus, scilicet excludere & recipere, secundum duos actus materialium clauium aperire & claudere, cuius obiectum tangit in hoc quòd dicit, à regno: modum autem in hoc quòd dicit, dignitas & indignitas in illis, in quos actus exercetur, pensatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad duo, quorum vnum est causa alterius, vna potestas ordinatur: sicut in igne ad calefaciendum & dissoluendum: & quia omnis gratia & remissio in corpore mystico ex capite suo prouenit, ideò vna potestas eadem esse videtur per essentiam qua sacerdos conficere potest, & qua potest soluere & ligare si iurisdictio assit: nec differt nisi ratione, secundum quòd ad diuersos effectus comparatur: sicut etiam ignis dicitur secundum aliam rationem calefactiuus & liquefactiuus: & quia nihil est aliud character ordinis sacerdotalis, quàm potestas exercendi illud, ad quod principaliter ordo sacerdotij ordinatur: sustinendo quòd sit idem quod spiritualis potestas: ideò character & potestas conficiendi, & potestas clauium est vnum & idem per essentiam, sed differt ratione.

¶ Ad secundum dicendum, quòd omnis potestas spiritualis datur cum aliqua consecratione, & ideò clauis cum ordine datur: sed executio clauis indiget materia debita, quæ est plebs subdita per iurisdictionẽ: & ideò ante quã iurisdictionẽ habeat, habet claues, sed non habet actum clauium: & quia clauis per actum definitur, ideò in definitione clauis ponitur aliquid ad iurisdictionem pertinens.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquis potest esse dignus aliquo dupliciter: aut ita quòd ipsum habendi ius habeat, & sic quilibet dignus iam habet cælum apertum: aut ita quòd insit ei congruitas ad hoc quòd ei detur, & sic dignos quibus nondum apertum est cælum, potestas clauium recipit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Deus non obdurat impartiendo malitiam, sed non conferendo gratiam, ita sacerdos dicitur excludere: non quòd impedimentum ad intrandum ponat, sed quia impedimentum positum non amouet: quia

ipse amouere non potest, nisi priùs Deus amouerit: & ideò rogatur Deus vt ipse absoluat, vt sic sacerdotis absolutio locum habeat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd actus sacerdotis non est immediatè super regnum, sed super sacramenta, quibus homo ad regnum peruenit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm sint duæ claues vel vna tantùm.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non sint duæ claues, sed tantùm vna. Ad vnam enim seram non requiritur nisi vna clauis: sed sera ad quã amouendam ordinantur Ecclesiæ claues, est peccatum: ergo contra vnum peccatum non indiget Ecclesia duabus clauibus.

¶ Præterea, Claues in collatione ordinis conferuntur: sed scientia non est ex infusione semper, sed quandoque ex acquisitione: nec ab omnibus ordinatis habetur, sed à quibusdam non ordinatis: ergo scientia non est clauis, & sic est vna tantùm clauis, scilicet potestas iudicandi.

¶ Præterea, Potestas quam habet sacerdos super corpus mysticum, dependet ex potestate quam habet super corpus Christi verum: sed potestas ad conficiendum corpus Christi verum est vna tantùm: ergo clauis quæ est potestas recipiens corpus Christi mysticum, est vna tantùm.

¶ SED CONTRA, Videtur quod sint plures quàm duæ. Quia sicut ad actum hominis requiritur scientia & potentia, ira & voluntas: sed scientia discernendi ponitur clauis, & similiter potentia iudicandi: ergo & voluntas absoluendi debet dici clauis.

¶ Præterea, Tota Trinitas peccatum remittit: sed sacerdos per claues est minister remissionis peccatorum: ergo debet habere tres claues, vt Trinitati configuretur.

CONCLVSIO.

¶ Cùm in potestate clauium sit actus qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duplex clauis esse dicitur: quarum vna ad iudicium de idoneitate eius qui absoluendus est, altera ad absolutionem ipsam (quæ scientia discernendi dicitur) pertinet, quæ potestas iudicandi appellatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in omni actu qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo sunt necessaria ei qui debet actum illum exercere: scilicet iudicium de idoneitate recipientis, & expletio actus: & ideò etiam in actu iustitiæ per quod redditur alicui hoc quo dignus est, oportet esse iudicium, quo discernatur an iste sit dignus, & ipsa redditio: & ad vtrumque horum autoritas siue potestas quędam exigitur. Non enim dare possumus nisi quod in potestate nostra habemus: vnde iudicium dici potest, eò quòd vim coactiuam habeat, eò quòd iudicium ad vnum iam terminatur: quæ quidem determinatio in speculatiuis fit per virtutem priorum principiorum, quibus resisti non potest, & in practicis rebus per vim imperatiuam in iudicante existentem: & quia actus clauis requirit idoneitatem in eo, in quem exercetur, quia recipit per clauem iudex ecclesiasticus dignos, & excludit indignos, vt ex dicta definitione patet: ideò indiget iudicio discretionis, quo idoneitatem iudicat ex ipso receptionis actu: & ad vtrunque potestas quædam siue autoritas requiritur: & secundum hoc sunt duæ claues, quarum vna pertinet ad iudicium de idoneitate eius qui absoluendus est, & alia ad ipsam absolutionem, & hæ duæ claues non distinguuntur in essentia autoritatis, qua vtrunq; ad officium sibi competit: sed ex comparatione ad actus, quorum vnus alium præsupponit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ad vnam seram aperiendam vna clauis immediatè ordinatur: sed non est inconueniens quòd vna ad actum alterius ordinetur, & sic est in proposito. Secunda enim clauis quæ dicitur potestas ligandi & soluendi est quæ immediatè seram aperit peccati: sed clauis quæ dicitur scientia, ostendit, cui aperienda sit clauis illa.

¶ Ad secundum dicendum, quòd circa clauem scientiæ duplex est opinio. Quidam enim dixerunt quòd scientia, secundum quòd est habitus acquisitus vel infusus, dicitur hæc clauis, & quòd non est principalis clauis, sed in ordine ad aliam clauem dicitur: & ideo quando est sine alia claui, non dicitur clauis, sicut in viro literato, qui non est sacerdos. Et similiter etiã quãdoque hac clauis aliqui sacerdotes carẽt, quia nõ habent scientiam acquisitam neque infusam, qua absoluere & ligare possint: sed quandoque industria naturali ad hoc vtuntur, quæ

secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

secũdum eos clauiola dicitur: & sic clauis scientiæ, quãuis cum ordine non tradatur, traditur tamen cum ordine quòd sit clauis: quod prius nõ erat: & hæc videtur opinio Magistri fuisse. Sed hoc non videtur verbis Euangelij concordare, quæ claues Petro dãdas promittũt, & ita nõ solùm vna, sed duæ in ordine dantur. Et propter hoc alia opinio est, quòd scientia quæ est habitus, non est clauis, sed autoritas scientiæ actum exercendi, quæ quandoque sine scientia est, quandoque scientia sine ipsa, sicut patet etiam in iudiciis secularibus. Aliquis enim iudex secularis habet autoritatem iudicandi, qui non habet iuris scientiam: & aliquis econtrario habet iuris scientiam, qui non habet autoritatem iudicandi: & quia actus iudicij ad quod quis ex autoritate susceptа ordinatur, non autem ex scientia habita, sine vtroque bene fieri non potest: ideò autoritas iudicandi, quæ clauis est, sine scientia non potest sine peccato accipi, sed scientia sine autoritate sine peccato haberi potest.

¶Ad tertium dicendum, quòd potestas conficiẽdi est ad vnum tantùm actum alterius generis: & ideò non connumeratur clauibus: nec multiplicatur sicut potestas clauium, quæ est ad diuersos actus, quanuis secundum autoritatis essentiam sit vna, vt dictum est.

¶Ad quartum dicendum, quòd velle vnicuique est liberum: & ideò ad volendum non exigitur autoritas, & propter hoc voluntas non ponitur clauis.

¶Ad quintum dicendum, quòd tota Trinitas eodem modo remittit peccata, sicut vna persona: & ideò non oportet quòd sacerdos qui minister est Trinitatis, tres claues habeat, & præcipuè cùm volũtas quæ Spiritui sancto appropriatur, clauem non requirat, vt dictum est.

QVAESTIO DECIMA OCTAVA
De effectu clauium, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu clauium. Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ.

¶Secundò, vtrùm sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam.

¶Tertiò, vtrùm sacerdos per potestatem clauium ligare possit.

¶Quartò, vtrùm possit etiam soluere & ligare secundum proprium arbitrium.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ.

AD PRIRMM sic proceditur. Videtur quòd potestas clauium se extẽdat ad remissionem culpæ. Ioan. 20. dicitur discipulis: Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: sed hoc non dicitur quantum ad manifestationem, vt Magister in litera dicit. Quia sic sacerdos noui Testamenti non haberet maiorem potestatem quàm sacerdos veteris: ergo exercet potestatẽ in culpæ remissionem.

¶Præterea, In pœnitentia datur gratia ad remissionem peccati: sed huius sacramenti dispensator est sacerdos ex vi clauium: ergo cùm gratia non opponatur peccato ex parte pœnæ, sed ex parte culpæ, videtur quòd sacerdos ad remissionem culpę operetur ex vi clauium.

¶Præterea, Maiorem virtutem recipit sacerdos ex illa consecratione, quàm aqua Baptismi ex sua sanctificatione: sed aqua Baptismi vim accipit vt corpus tangat & cor abluat, secundũ Augustin. ergo multò fortiùs sacerdos in sui cõsecratione hãc potestatem accipit, vt cor à culpæ macula abluere possit.

¶SED CONTRA, Suprà Magister dixit quòd Deus hanc potestatem non contulit ministro, quòd ad interiorẽ mũdationem cooperaretur: sed si peccata quo ad culpam remittat, cooperaretur ei in mundatione interiori: ergo potestas clauium non extendit se ad culpæ dimissionem.

¶Præterea, Peccatum non remittitur nisi per Spiritum sanctũ: sed dare Spiritum sanctum non est alicuius hominis, vt in lib. 1. Magister dixit. ergo nec peccata remittere quo ad culpam.

CONCLVSIO.

¶ Solus Deus remittit per se culpam: sacerdos verò ministerialiter virtute potestatis in clauium, quæ quodammodo ordinatur ad culpæ remissionem, non sicut causans, sed sicut disponens ad eam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta (secundũ Hug.) ex sanctificatione inuisibilem gratiam continent: sed hîc sanctificatio quandoque ad necessitatem sacramenti requiritur, tam in materia quàm in ministro, sicut patet in confirmatione, & tunc vis sacramentalis est in vtroque coniunctim: quãdoque autem ex necessitate sacramenti non requiritur nisi sanctificatio materię, sicut est in Baptismo: quia nõ habet ministrũ determinatum quantum ad sui necessitatem, & tunc tota vis sacramentalis consistit in materia: quandoque verò de necessitate sacramenti requiritur cõsecratio vel sanctificatio ministri sine aliqua sanctificatione materiæ: & tũc tota vis sacramẽtalis cõsistit in ministro, sicut est in pœnitẽtia. Vnde eodẽ modo se habet potestas clauiũ quæ est in sacerdote ad effectũ sacramenti pœnitentiæ, sicut se habet virtus quæ est in aqua Baptismi ad effectũ Baptismi. Baptismus autẽ & sacramentũ pœnitentiæ cõueniunt quodam modo in effectu, quia vtrunq; cõtra culpã ordinatur directè, quod non est de aliis sacramentis: sed in hoc differunt, quia sacramentum pœnitentiæ eò quòd habet actus suscipientis quasi materiales, non potest dari nisi adultis in quibus requiritur præparatio ad suscipiendum effectũ sacramentorum. Sed Baptismus quandoque datur adultis, & quandoq; pueris & aliis carentibus vsu rationis: & ideò per Baptismũ datur gratia & remissio peccatorum pueris sine aliqua sui præparatione præcedente, non autẽ adultis in quibus pręexigitur præparatio remouens fictionẽ, quæ quidẽ præparatio quandoq; præcedit, sufficiẽs ad gratiæ susceptionem antequã Baptismus actu percipiatur: licet non ante votũ Baptismi post tempus propalatæ veritatis. Quando autẽ talis præparatio tẽpore non præcedit, sed est simul cum Baptismi susceptione, & tunc per Baptismi susceptionem gratia remissionis culpæ cõfertur: sed per pœnitentiæ sacramentũ nunquã datur gratia nisi præparatio adsit vel priùs fuerit. Vnde virtus clauiũ operatur ad culpæ remissionem, vel in voto existens, vel in actu se exercẽs, sicut & aqua Baptismi: sed sicut Baptismus non agit sicut principale agens, sed sicut instrumentum, non quidem pertingẽs ad ipsam gratiæ susceptionem creandam etiam instrumentaliter: sed disponens ad gratiam per quam fit remissio culpæ, ita est de potestate clauium. Vnde solus Deus remittit per se culpam, & in virtute eius agit instrumentaliter Baptismus vt instrumẽtum inanimatũ, & sacerdos vt instrumentum animatũ, quod dicitur seruus secundum Philosophum 8. Eth. & ideò sacerdos agit vt minister: & sic patet quòd potestas clauium ordinatur aliquo modo ad remissionem culpæ, non sicut causans, sed sicut disponens ad eam. Vnde si ante absolutionem aliquis non fuisset perfectè dispositus ad gratiam suscipiendam, in ipsa confessione & absolutione sacramentali gratiã consequeretur si obicem non poneret. Si enim clauis nullo modo ad culpæ remissionem ordinaretur, sed ad dimissionem pœnæ tantũ, vt quidã dicunt, non exigeretur votum recipiendi effectum clauium ad culpæ remissionem: sicut non exigitur votum suscipiendi alia sacramenta quæ non ordinantur ad culpæ dimissionẽ, sed contra pœnam. sed hoc facit videri quòd non ordinatur ad culpæ dimissionem, quia semper vsus clauium ad hoc quod effectũ habeat requirit præparationem ex parte recipientis sacramentum: & similiter videtur de Baptismo si nunquam daretur nisi adultis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum: quòd sicut Magister dicit in litera, sacerdotibus commissa est potestas remittendi peccata, non vt propria virtute remittant, quia hoc Dei est: sed vt operationem Dei remittentis ostendant tanquam ministri. Sed hoc contingit tribus modis. Vno modo vt ostendant eam non præsentem, sed promittant eã futuram sine hoc quòd aliquid operentur ad ipsam: & sic sacramenta veteris legis operationem Dei significabãt, & sacerdos veteris legis ostẽdebat tantũ, & nihil operabatur. Alio modo vt significẽt præsentem, & nihil ad eam operentur: & sic quidã dicunt quòd sacramẽta nouę legis signant collationem gratiæ, quam Deus ipsa sacramentis sit aliqua virtus operans ad gratiam. Et secundũ hanc opinionẽ etiã potestas clauium esset tantũ ostendẽs diuinã operationem in culpæ remissione in ipsa sacramentali collatione facta. Tertio modo vt significent diuinam operationem in remissionem culpæ præsentem, & ad ipsam aliquid dispositiuè & instrumentaliter operetur: & sic secũdum aliam opinionem quæ sustinetur communiùs, sacramenta nouæ legis emundationem ostendunt diuinitùs factam, & hoc modo etiam sacerdos noui Testamenti ostendit absolutos à culpa: quia proportionaliter oportet loqui de sacramentis & potestate ministrorum: nec obstat quin claues Ecclesiæ ad remissionem culpæ disponũt, quia culpa iam est remissa: sicut nec quòd Baptismus disponat quantum in se est in eo qui iam sanctificatus est.

¶Ad secundum dicendum, quòd neque sacramentum pœnitentiæ, neque sacramentum Baptismi, operando pertingit directè ad gratiam, nec ad culpæ remissionem, sed dispositiuè.

¶Vnde etiam patet responsio ad tertium. Aliæ rationes ostendunt quòd ad remissionem culpæ directè clauium potestas non operetur, quod concedendum est.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos non possit remittere peccatum quo ad pœnam. Peccato enim debetur pœna æterna & temporalis: sed adhuc post absolutionem sacerdotis manet pœnitens obligatus ad pœnam temporalem in Purgatorio, vel in hoc mundo faciendam. ergo non dimittit aliquo modo pœnam.

¶Præterea, Sacerdos non potest præiudicare iustitiæ diuinæ: sed ex diuina iustitia taxata est pœnitentibus pœna quam debent subire: ergo sacerdos non potest de ea aliquid remittere.

¶Præterea, Ille qui paruum peccatum commisit, non est minus susceptiuus clauium, quàm ille qui commisit maius peccatum: sed si aliquid de pœna per officium sacerdotis de maiori peccato dimittitur, possibile est esse adeò paruum peccatum, cui non debeatur plus de pœna, quàm illud quod de maiori peccato dimissum est. ergo poterit totam pœnam illius peccati parui dimittere, quod falsum est.

¶Præterea, Tota pœna temporalis peccato debita est vnius rationis: si ergo per primam absolutionem dimittatur aliquid de pœna, & per secundam ab eodem peccato absolutionem poterit aliquid remitti: & sic tantùm poterit multiplicari absolutio, quòd vi clauium tota pœna tolletur, cùm secunda absolutio, non sit minoris efficaciæ quàm prima, & sic peccatum remanebit omninò impunitum: quod est inconueniens.

¶SED CONTRA, Clauis est potestas ligandi & soluendi: sed potest sacerdos iniungere pœnam temporalem: ergo & potest absoluere à pœna.

¶Præterea, Sacerdos non potest dimittere peccatum quãtùm ad culpam, vt in litera dicitur: nec quantùm ad pœnam æternam pari ratione. Si ergo non potest remittere quantum ad pœnam temporalem, nullo modo remittere poterit: quod est omninò contrarium dictis Euangelij.

CONCLVSIO.

¶Etsi ex vi clauium non tota pœna remittitur, aliquid tamen de pœna temporali sacerdos remittere potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd idem iudicium est de effectu, quem potestas clauium exercita actualiter complet in eo, in quo contritio tempore præcesit & effectu Baptismi, qui iam habenti gratiam datur. Aliquis enim per fidem & cõtritionem præcedentem Baptismum gratiam remissionis peccatorum quantum ad culpam, consequutus est: sed quando actualiter postea Baptismum suscipit, gratia augetur & à reatu pœnæ totaliter absoluitur, eò quòd fit particeps passionis Christi: & similiter illi qui per contritionem consecutus est remissionem peccatorum, quantùm ad culpam, & per consequens quantum ad reatum pœnæ æternæ, quæ simul cum culpa dimittitur ex vi clauium, ex passione Christi efficaciam habentium, augetur gratia, & remittitur temporalis pœna: cuius reatus adhuc remanserat post culpæ remissionem, non tamen totus, sicut in Baptismo, sed pars eius: quia in Baptismo regeneratus homo configuratur passioni Christi, totaliter efficaciam passionis Christi (quæ sufficit ad omnem pœnam delendam) in se suscipiens, vt nihil de prioris peccati actualis pœna remaneat: quia nõ debet alicui imputari ad pœnam, nisi quod ipsemet fecit. In Baptismo autẽ homo nouam vitã suscipiens fit per gratiã baptismalem nouus homo: & ideò nullus reatus

pœnæ in eo remanet pro præcedenti peccato. Sed in pœnitentia non mutatur homo in aliam vitam, quia non est regeneratio, sed sanatio quædam: ideò ex vi clauium, quæ operatur in sacramento pœnitentiæ, non tota pœna remittitur, sed aliquid de pœna temporali cuius reatus post absolutionem à pœna æterna remanere potuit, nec solùm à pœna illa, quam hîc pœnitens habet in confitendo, vt quidam dicunt: quia sic confessio & sacramentalis absolutio non esset nisi in onus, quod non competit sacramentis nouæ legis sed etiam de illa pœna quæ in purgatorio debetur, remittitur, vt aliquid minùs in purgatorio puniatur, absolutus ante satisfactionem decedens, quàm si ante absolutionem decederet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdos non remittit totam pœnam temporalem, sed partem: & ideò adhuc manet obligatus ad pœnam satisfactoriam.

¶Ad secundum dicendum, quòd passio Christi sufficienter satisfecit pro peccatis totius mundi: & ideò sine præiudicio diuinæ iustitiæ aliquid de pœna sibi debita remitti potest, secundum quòd effectus passionis ad ipsum per sacramenta Ecclesiæ pertingit.

¶Ad tertium dicendum, quòd pro quolibet peccato oportet aliquam pœnam satisfactoriam remanere, & per quam medicina contra ipsum præstetur: & ideò quanuis virtute absolutionis dimittatur aliqua quantitas pœnæ debita pro aliquo magno peccato, non oportet quòd tanta quantitas pœnæ dimittatur respectu cuiuslibet peccati: quia secundum hoc aliquod peccatum remaneret omninò sine pœna: sed virtute clauium de pœnis singulorum peccatorũ proportionaliter dimittitur.

¶Ad quartum dicendum, quòd quidam dicunt, quòd in prima absolutione tantum dimittitur vi clauium quantum dimitti potest: sed tamen valet iterata confessio, tum propter instructionem, tum propter maiorem certitudinem, tum propter intercessionem sacerdotis vel confessoris, tum propter verecundiæ meritum. Sed hoc non videtur verum: quia si hæc esset ratio confessionem iterandi, non tamen esset ratio iterandi absolutionem, præcipuè in eo qui non habet aliquam causam dubitationis de præcedenti absolutione: ita enim poterit dubitare post secundam absolutionem, sicut post primam. Sicut videmus quòd sacramentum extremæ vnctionis non iteratur super eundem morbum, eò quòd totum quod per sacramentum fieri potuit, semel factum est. Et præterea in secunda confessione non requireretur quòd haberet claues ille cui fit confessio, si nihil ibi ius clauium operatur. Et ideò dicunt alij, etiam in secunda absolutione aliquid vi clauium dimitti de pœna: quia in secunda absolutione gratiæ confertur augmentum, & quanto maior gratia recipitur minus, de impuritate præcedentis peccati manet, & ideò minor pœna purgans debetur. Vnde etiam in prima absolutione alicui plus & minus dimittitur de pœna, secundum quòd plus se ad gratiam disponit: & potest esse tanta dispositio, quòd etiam ex vi contritionis tota pœna tollitur, vt prædictum est. Vnde etiam non est inconueniens si per frequentem confessionem etiam tota pœna tollatur, vt peccatum omninò remaneat impunitum, pro quo pœna Christi sarisfecit.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm sacerdos per potestatem clauium possit ligare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos per potestatem clauium ligare non possit, virtutes enim sacramentales ordinantur contra peccatum vt medicina: sed ligare non est medicina peccati, sed magis aggrauatio morbi, vt videtur. ergo sacerdos per vim clauium, quæ est vis sacramentalis, non potest ligare.

¶Præterea, Sicut absoluere vel aperire est amouere obstaculum, ita ligare est obstaculũ ponere: sed obstaculum regni peccatum est, quod nobis ex alio imponi non potest: quia non nisi voluntate peccatur: ergo sacerdos ligare non potest.

¶Præterea, Claues ex passione Christi efficaciam habent: sed ligare non est effectus passionis: ergo ex clauium potestate non potest sacerdos ligare.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matt. 16. Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis.

¶Præterea, Potestates rationales sunt ad opposita, sed potestas clauium est potestas rationalis, cùm habeat discretionem adiunctam: ergo habet se ad opposita: ergo si potest soluere, potest & ligare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCLVSIO.

¶Cùm sacerdos in vsu clauium sit minister Dei, tanquam causa disponens dimittit quodammodo culpam, nō verò ligat nisi impropriè, in pœnam autem habet potestatem & soluendi & ligandi, soluendo pœna quam remittit, & ligando ad pœnam, quæ remanet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd operatio sacerdotis in vsu clauium est cōformis Dei operationi, cuius minister est: Deus autem habet operationem & in culpam & in pœnam. Sed in culpam ad absoluendum quidem directè, ad ligandum autem indirectè, inquantum obdurare dicitur dum non largitur: sed in pœnā habet operationē directè quantum ad vtrumque, quia & pœnam parcit & pœnam infligit. Similiter ergo sacerdos, etsi in absoluendo ex vi clauium habeat aliquam operationem ordinatam ad culpæ dimissionem modo iam prædicto, non tamen ligando aliquam operationem habet in culpā, nisi ligare dicatur, inquantum non absoluit, sed ligatos ostendit: sed in pœnam habet potestatem & ligandi & soluendi. Soluit enim à pœna quam dimittit, sed ligat ad pœnam quæ remanet. Sed ad hanc ligare dupliciter dicitur. Vno modo considerando ipsam quantitatem pœnæ, in communi, & sic non ligat nisi inquantum non soluit, sed ligatum ostendit. Alio modo considerando pœnam hanc vel illam determinatè, & sic ligat ad pœnam, imponendo eam.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud residuum pœnæ ad quod obligat, est medicina purgans peccati impuritatem.

¶Ad secundum dicendum, quòd obstaculum regni non solùm est peccatum, sed etiam pœna, quam qualiter sacerdos imponat dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd etiam passio Christi obligat nos ad pœnam aliquam, per quam ei conformemur.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm sacerdos secundum propriam arbitrium possit ligare & soluere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos possit ligare & soluere secundum propriū arbitrium. Hieronymus enim dicit, Mensuram temporis in agendo pœnitentiam, non satis apertè præfigunt Canones pro vtroq; crimine, vt de singulis dicat qualiter vnumquodq; sit emendandum, sed magis arbitrio sacerdotis intelligētis relinquendum statuitur. ergo videtur quòd ipse secundum suum arbitrium possit ligare & soluere.

¶Præterea, Dominus laudauit villicum iniquitatis, quòd prudenter fecisset, quia debitoribus domini sui remisisset largiter: sed Deus est magis ad miserendum, quàm aliquis dominus temporalis: ergo videtur quòd laudabilior sit quantum plus de pœna dimiserit.

¶Præterea, Omnis actio Christi nostra est instructio: sed ipse quibusdam peccantibus nullam pœnam imposuit, sed solùm emendationem vitæ, vt patet de adultera, Io. 8. ergo videtur quòd secundum arbitrium suum possit etiam sacerdos qui est vicarius Christi, dimittere totam pœnam vel partem.

¶SED CONTRA, Greg. dicit: Falsam pœnitentiam dicimus, quæ non secundum autoritatem sanctorum Patrum, pro qualitate criminis imponitur. ergo videtur quòd non omninò sit in arbitrio sacerdotis.

¶Præterea, Ad actum clauium requiritur discretio: sed si esset omninò in voluntate sacerdotis dimittere & imponere de pœna quantum vellet, non esset ibi necessaria discretio, quia nunquam ibi indiscretio posset accidere: ergo non est omninò in arbitrio sacerdotis.

CONCLVSIO.

¶Cùm sacerdos operetur in vsu clauium sicut minister & instrumentum Dei tanquam principalis agentis, non potest soluere & ligare ad arbitrium, nisi inquantum à Deo sibi præscriptum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacerdos operatur in vsu clauium sicut instrumentum & minister: nullum autem instrumentum habet efficacem actum nisi secūdum quòd mouetur à principali agente: & ideò dicit Dionys. in fine Eccle. hierar. quòd sacerdotibus vtendum est virtutibus hierarchicis quando diuinitas eos mouerit, in cuius signum, Mat. 16. ante potestatem clauium Petro traditam fit mentio de reuelatione diuinitatis eis facta. & Ioan. 20. præmittitur potestati remissionis Apostolis datæ Spiritus sancti donum, quo filij Dei aguntur. Vnde si præter illum motum diuinum vti sua potestate præsumpserit, non consequeretur effectum: vt Dio. dicit. Et præter hoc à diuino ordine auerteretur, & sic culpam incurreret. & quia pœnæ satisfactoriæ infligendæ vt medicinæ sunt, sicut medicinæ in arte determinatæ non omnibus competunt, sed variandæ sunt secundum arbitrium medici non propriam voluntatem sequentis, sed scientiam medicinæ: ita pœnæ satisfactoriæ in canone determinatæ competunt omnibus, sed variandæ sunt secundum arbitrium sacerdotis diuino instinctu regulati: sicut ergo medicus aliquando prudenter non dat medicinam efficacem quę ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ maius periculum oriatur: ita sacerdos diuino instinctu motus non semper totam pœnam, quæ vni peccato debetur iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine pœnæ desperet, & à pœnitentia totaliter recedat.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd arbitrium istud debet esse diuino instinctu regulatum.

¶Ad secundum dicendum, quòd etiam de hoc laudatur villicus quòd prudenter fecit. & ideò in remissione pœnæ debitæ discretio adhibenda est.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus habuit potestatem excellentiæ in sacramentis: vnde ipse ex autoritate pœnam totam vel partem poterat dimittere sicut volebat. nec est simile de his qui operantur tantùm vt ministri.

QVAESTIO DECIMANONA,
De ministris clauium, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ministris clauium & vsu earum.

¶Circa quod quęruntur sex.

¶Primò, vtrùm sacerdos legalis claues habuerit.

¶Secundò, vtrùm Christus claues habuerit.

¶Tertiò, vtrùm soli sacerdotes claues habeant.

¶Quartò, vtrùm sancti homines non sacerdotes claues vel vsum earum habeant.

¶Quintò, vtrùm mali sacerdotes vsum clauium habeant efficacem.

¶Sextò, vtrùm schismatici & hæretici, excommunicati, & suspensi, & degradati vsum clauium habeant.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm sacerdos legalis claues habuerit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos legalis claues habuerit. Clauis enim est sequela ordinis: sed habuit ordinem ex quo sacerdotes dicebantur. ergo etiam habuerunt clauem sacerdotes legales.

¶Præterea, Sicut Magister dicit, claues sunt duæ, scilicet scientia discernendi, & potentia iudicandi: sed ad vtranq; potestatem sacerdotes legales habuerunt autoritatem: ergo habebant claues.

¶Præterea, Sacerdos legalis habebat aliquam potestatem super reliquum populum, non temporalem: quia sic potestas regia non fuisset distincta à sacerdotali. ergo spiritualem, & hoc est clauis. ergo habebat clauem.

¶SED CONTRA, Claues ordinantur ad aperiendum regnum cælorum, quod aperiri non potuit ante Christi passionem. ergo sacerdos legalis clauem non habuit.

¶Præterea, Sacramenta veteris legis. gratiam non conferebant: sed aditus regni cælestis aperiri non potuit nisi per gratiam. ergo per illa sacramenta non poterat aperiri: & sic etiam sacerdos qui minister eorum erat, claues regni cælestis non habebat.

CONCLVSIO.

¶Cùm potestas sacerdotum legalium non se extenderet ad cœlestia, sed solùm ad figuras cœlestium, non habebant claues, sed eis clauium figura tradita est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quòd in veteri lege erant claues apud sacerdotes: quia eis erat commissum imponere pœnam pro delicto, vt dicitur Leui. 5. quod ad claues pertinere videtur: sed fuerunt tunc incompletæ, nunc autem per Christum in sacerdotibus nouæ legis perfectæ sunt. Sed hoc videtur esse contra intentionē Apostoli, in Epistola ad Hebr. cap. 9. Ibi enim sacerdotiū Christi prefertur sacerdotio

sacerdotio legali, per hoc quòd Christus assistit Pontifex futurorum bonorum ad tabernaculū cælestē introducens per proprium sanguinem non manufactum, in quod introducebat sacerdotium veteris legis per sanguinem hircorum & taurorum. Vnde patet quòd sacerdotij illius potestas non se extendebat ad cælestia, sed ad figuras cælestium: & ideò secūdum alios dicendum, quòd non habebant claues, sed in eis clauium figura præcesserit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd clauis regni cælestis consequitur ad sacerdotium quo homo in cælestia introducitur, non autem talis erat ordo sacerdotij Leuitici: & ideo claues cæli non habuerunt, sed claues terreni tabernaculi.

¶Ad secundum dicendum, quòd sacerdotes veteris legis habebant autoritatem discernendi & iudicandi: sed non vt admitteretur homo iudicatus ab eis in cælestia, sed in figuras cælestiū.

¶Ad tertium dicendum, quòd non habebant spiritualem potestatem: quia per sacramenta legalia non à culpis, sed ab irregularitatibus purgabant homines, vt ad manufactum tabernaculum aditus purgatis per eos patēret.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Christus clauem habuerit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non habuerit clauem. Clauis enim characterem ordinis consequitur: sed Christus non habuit characterem: ergo non habuit clauem.

¶Præterea, Christus habuit in sacramentis potestatem excellentiæ, vt effectum sacramenti sine sacramētalibus posset conferre: sed clauis est sacramentale quiddam. ergo non indigebat clau, & sic frustra eam habuisset.

¶SED CONTRA est quod dicitur Apoc. 3. Hæc dicit qui habet clauem Dauid, &c.

CONCLVSIO.

¶Christus habuit potestatem clauium per se agens ad nostram salutem, sacerdotes verò ministerialiter: & ideò Christo dicitur esse clauis excellentiæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd virtus aliquid agendi est in instrumento, & in per se agente non eodem modo: sed in per se agente perfectiùs: potestas autem clauium quam nos habemus, & aliorum sacramentorum, virtus est instrumentalis: sed in Christo est vt per se agente ad salutem nostram, per autoritatem quidem, inquantum est Deus: sed per meritum, inquantum est homo. Clauis autem de ratione sua exprimit potestatem aperiendi & claudēdi, siue aliquis aperiat quasi principale agens, siue quasi minister. & ideò in Christo oportet ponere clauem: sed altiori modo quàm sit in eius ministris. & ideò dicitur quòd habet clauem excellentiæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd character de sua ratione dicit aliquid ab aliquo deriuatum. ideò potestas clauium quæ est in nobis a Christo deriuata, sequitur characterem quo Christo conformamur: sed in Christo non consequitur characterem tantùm, sed principalem formam.

¶Ad secundum dicendum, quòd clauis illa quam Christus habuit, nō erat sacramentalis, sed sacramentalis clauis principiū.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm soli sacerdotes habeant claues.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd solùm sacerdotes claues habeant. Dicit enim Isido. quòd ostiarij inter bonos & malos habent iudicij, dignos recipiunt, indignos reiiciunt: sed hæc est definitio clauium, vt ex dictis patet: ergo non solùm sacerdotes, sed etiam ostiarij clauem habent.

¶Præterea, Claues sacerdotibus dantur dum per vnctionem potestatem diuinitùs accipiunt: sed Reges etiam potestatem in populum fidelem diuinitùs habent & vnctione sanctificantur. ergo non soli sacerdotes habent claues.

¶Præterea, Sacerdotiū est ordo vni singulari personę cōueniēs: sed clauē aliquando videtur habere tota vna cōgregatio: quia quædā capitula excōmunicationē inferre possunt, quod ad potestatē clauiū pertinet. ergo non soli sacerdotes clauē habent.

¶Præterea, Mulier non est sacerdotalis ordinis susceptiua, quia ei docere non competit, secundum Apostolum 1. Cor. 14. Sed aliquæ mulieres videntur habere claues, sicut abbatissæ quæ habent spiritualem potestatem in subditas. ergo non soli sacerdotes habent clauem.

¶SED CONTRA est quod Ambr. dicit: Hoc ius, scilicet ligandi & soluendi, solùm sacerdotibus est concessum.

¶Præterea, Per potestatem clauium efficitur aliquis medius inter populum & Deum: sed hoc tantùm sacerdotibus competit, qui constituuntur in his quæ sunt ad Deum, vt offerant dona & sacrificia pro peccatis: vt dicitur Hebræ. 5. ergo soli sacerdotes claues habent.

CONCLVSIO.

¶Clauis ordinis, quæ immediatè remouet impedimentum introitus ad regnum cœlorum, competit soli sacerdotali: clauis verò iurisdictionis, quæ non claudit cœli, sed quædam dispositio ad ipsam dicitur, etiam aliis ministris Ecclesiæ competit.

¶RESPONDEO dicēdum, quòd clauis est duplex. Vna quæ se extendit ad ipsum cælum, immediatè remouēdo impedimenta introitus in cælū per remissionem peccati, & hæc vocatur clauis ordinis: & hanc soli sacerdotes habent, quia ipsi soli ordinātur populo in his quę directè sunt ad Deū. Alia clauis est quæ nō directè se extendit ad ipsum cælū, sed mediātē militāte Ecclesia, per quā aliquis ad cælū vadit, dū per eā aliquis excluditur vel admittitur ad consortiū Ecclesiæ militātis per excōmunicationē, & absolutionem: & hæc vocatur clauis iurisdictionis in foro causarū: & ideò nō sacerdotes etiam hanc habere possunt, sicut archidiaconi & electi, & alij qui excōmunicare possunt: sed non propriè dicitur clauis cæli, sed quædam dispositio ad ipsam.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, q; ostiarij habēt clauem custodiendi ea quæ in tēplo materiali continētur, & habēt iudicium à tali tēplo excludendi & admittendi, non quidem sua autoritate iudicantes qui sint digni vel indigni, sed iudicium sacerdotum exequentes, vt sic quodammodo executores potestatis sacerdotis videantur.

¶Ad secundū dicendū, quòd Reges nō habēt aliquā potestatē in spiritualibus, & ideò clauē regni cælestis nō accipiūt, sed solùm in tēporalib⁹, quod nō nisi à Deo esse potest, vt patet Ro. 13. Nec per vnctionem in aliquo ordine consecrantur, sed excellentia potestatis ipsorum à Christo descendere signatur, & vt ipsi sub Christo in populo Christiano regnent.

¶Ad tertiū dicendū, quòd sicut dicitur in Politicis, quādoque iudex habet totā potestatē sicut est in regno, quandoq; autem multi in diuersis officiis constituti, vel etiā ex æquo: vt dicitur 8. Ethi. ita etiā spiritualis iurisdictionis potest haberi ab vno sicut ab episcopo, & pluribus simul sicut à cap. & sic habēt clauem iurisdictionis, non tamen claues ordinis simul omnes.

¶Ad quartū dicendū, quòd mulier secundū Apostolum est in statu subiectionis. & ideò nō potest habere aliquā spiritualem iurisdictionē: quia etiā secūdū Philosophū in 8. Ethi. corruptio est vrbanitatis quādo ad mulierē dominiū peruenit: vnde mulier non habet neq; clauē ordinis neq; clauē iurisdictionis. Sed committitur mulieri aliquis vsus clauium, sicut habere correctionem in subditas mulieres propter periculum, quod immineret posset si viri mulieribus cohabitarent.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm etiam Sancti homines, non sacerdotes claues habeant.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quòd etiam Sancti homines, non sacerdotes vsum clauium habeant. Absolutio enim & ligatio quæ fit per claues, efficaciam habet ex merito passionis Christi: sed illi maximè passioni Christi conformantur, qui per patientiā & alias virtutes Christū passum sequūtur. ergo videtur quòd etsi non habeant etiam sacerdotalem ordinem, quòd possint ligare & soluere.

¶Præterea, Heb. 7. dicitur, Sine vlla cōtradictione quod minus est, à maiori benedicitur: sed in spiritualibus secundum Aug. hoc est maius esse quod melius. ergo meliores, qui scilicet plus de charitate habent, possunt alios benedicere absoluendo, & sic idem quod priùs.

¶SED CONTRA, Cuius est potentia, eius est actio secundum Philosophū: sed clauis quæ est potestas spiritualis, est tantùm sacerdotum. ergo & vsus eius non nisi sacerdotibus eius conuenire potest.

CONCLVSIO.

¶Non possunt Sancti quantuncunque habeant de gratia, pertingere ad effectum clauium, nisi ordine sacerdotali donentur.

¶RESPONDEO dicendū, quòd agens per se & agens instrumentale in hoc differunt: quia agens instrumentale non inducit in effectu similitudinem suam, sed similitudinē principa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis agentis. Principale autem agens inducit similitudinẽ suam: & ideò ex hoc aliquid constituitur principale agens, quòd habet aliquam formam, quam in alterum transfundere potest: non autem ex hoc constituitur agens instrumentale, sed ex hoc quòd est applicatum à principali agente ad effectum aliquem inducendum. Cùm ergo in actu clauium principale agens sit Christus, vt Deus per autoritatem, & vt homo per meritum ex ipsa plenitudine diuinæ bonitatis in eo, & ex perfectione gratiæ, consequitur quòd posit in actum clauium. Sed homo alius non potest in actũ clauium sicut per se agẽs: quia nec ipse alteri gratiam, qua remittuntur peccata, dare potest, nec sufficienter mereri: & ideò non est nisi sicut agens instrumentale. Vnde & ille qui effectum clauiũ consequitur, non assimilatur vtenti clauibus, sed Christo. & ideò quantuncunq; aliquis habeat de gratia: non potest perringere ad effectum clauium, nisi applicetur ad hoc vt minister per ordinis susceptionem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut inter instrumentum & effectum non exigitur similitudo secundum conuenientia in forma, sed secundum proportionem instrumenti ad effectum: ita etiam nec inter instrumentum & principale agẽs, & talis similitudo est in sanctis hominibus ad Christum passum, & talis similitudo eis vsum clauium non confert.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis purus homo non posit alteri ex condigno mereri gratiam, tamen vnius meritum potest cooperari ad salutem alterius: & ideò duplex est benedictio, Vna quæ est ab ipso homine puro, sicut merente per proprium actum: & talis potest fieri à quolibet sancto, in quo Christus habitat per gratiam, & hoc requirit maioritatem bonitatis ad minus in quantũm huiusmodi. Alia est benedictio qua homo benedicit, vt benedictionem quæ est ex merito Christi instrumentaliter alicui applicans: & quantum ad hanc requiritur maioritas ordinis & non virtutis.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm mali sacerdotes vsum clauium habeant.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd mali sacerdotes vsum clauium non habeant. Ioan. 20. vbi vsus clauium Apostolis traditur, Spiritus sancti donum promittitur: sed mali non habent Spiritum sanctum. ergo non habent vsum clauium.

¶Præterea, Nullus sapiens Rex dispensationẽ sui thesauri suo inimico committit: sed vsus clauium in dispensatione consistit thesauri cælestis Regis, qui est ipsa sapientia. ergo mali qui per peccatum sunt eius hostes, non habent vsum clauium.

¶Præterea, Augustinus dicit quòd sacramentum gratiæ dat etiam Deus per malos, ipsam verò gratiam nõ nisi per seipsum vel per sanctos suos: & ideò remissionem peccatorum per seipsum facit, vel per ipsius columbæ membra: sed remissio peccatorum est vsus clauium. ergo peccatores qui nõ sunt columbæ membra, vsum clauium non habent.

¶Præterea, Intercessio mali sacerdotis non habet aliquam efficaciam ad reconciliandum: quia secundum Greg. Cùm is qui displicet ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: sed vsus clauium fit per quandam intercessionem, vt patet in forma absolutionis. ergo praui sacerdotes non habent efficacem clauium vsum.

¶SED CONTRA, Nullus potest scire de alio an sit in statu salutis. si ergo nullus posset vti clauibus in absoluendo nisi existens in statu salutis, nullus sciret se esse absolutum: quod est valde inconueniens.

¶Præterea, Iniquitas ministri non potest auferre liberalitatem domini: sed sacerdos est solùm minister. ergo non potest sua malitia donum à Deo transmissum per eum nobis auferre.

CONCLVSIO.

¶Sacerdos malus etsi gratia priuatus, nullo modo priuatur vsu clauium: cùm sicut participatio formæ non facit instrumentum, ita nec subtractio talis formæ tollit vsum instrumenti.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut participatio formæ, quæ est inducenda in effectum, non facit instrumentũ, ita nec subtractio talis formæ tollit vsum instrumenti: & ideò cùm homo sit tantùm instrumentaliter agens in vsu clauium, quantuncunq; sit gratia per peccatum priuatus, per quam gratiam fit remissio peccatorum: nullo modo priuatur vsu clauium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd donum Spiritus sancti exigitur ad vsum clauium, non vt sine quo fieri non posit, sed quia sine eo incongruè fit ex parte vtentis, quanuis subiiciens se clauibus effectum clauium consequatur.

¶Ad secundum dicendum, quòd Rex terrenus in thesauro suo defraudari & decipi potest, & ideò dispensationem hosti non committit: sed Rex cælestis defraudari non potest, quia totum ad ipsius honorem cedit, etiam quòd aliqui clauibus malè vtuntur: quia nouit ex malis elicere bona, & per malos etiam multa bona facere, & ideò non est simile.

¶Ad tertium dicendum, quòd Augustinus loquitur de remissione peccatorum, secundum quòd sancti homines cooperantur ad ipsam non ex vi clauium, sed ex merito congrui: & ideò dicit quòd etiam per malos sacramenta ministrat, & inter alia sacramenta etiam absolutio quæ est vsus clauium, computari debet: sed per membra columbæ, id est, per sanctos homines, facit remissionem peccatorum, inquantum eorum intercessionibus peccata remittit. Vel potest dici, quòd membra columbæ nominat omnes ab Ecclesia non præcisos: qui enim ab eis sacramenta recipiunt, gratiam consequuntur: non autem qui recipiunt ab illis qui sunt ab Ecclesia præcisi: quia hoc ipso peccant, excepto Baptismo quem in casu necessitatis licet ab excommunicato recipere.

¶Ad quartum dicendum, quòd intercessio quam sacerdos malus ex propria persona facit, non habet efficaciam: sed illa quam facit vt minister Ecclesiæ, habet efficaciam ex merito Christi: vtrocq; tamen modo debet intercessio sacerdotis populo subdito prodesse.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm hæretici, schismatici, & excommunicati vsum clauium habeant.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd schismatici, hæretici, & excommunicati, & degradati vsum clauium habeant. Sicut enim potestas clauium dependet ab ordine, ita & potestas conficiendi: sed non possunt amittere potestatis vsum conficiendi: quia si conficiunt, confectum est, quanuis peccent conficientes. ergo etiam non possunt amittere vsum clauium.

¶Præterea, Omnis potestas spiritualis actiua in eo qui habet vsum liberi arbitrij, exit in actum quando vult: sed potestas clauium adhuc manet in prædictis: quia cùm non detur nisi in ordine, oporteret reordinari eos quando ad Ecclesiam redeunt. ergo cùm sit potentia actiua, possunt in actum eius exire, cùm voluerit.

¶Præterea, Spiritualis gratia magis impeditur per culpã quàm per pœnam: sed excommunicatio, & suspensio, & degradatio sunt pœnæ quædam. cùm ergo propter culpam non amittat aliquis vsum clauium, videtur quòd nec propter ista.

¶SED CONTRA, Augustinus dicit quòd Ecclesiæ charitas peccata dimittit: charitas autem est quæ facit Ecclesiæ vnionem. cùm ergo prædicti sint ab Ecclesiæ vnione diuisi, videtur quòd vsum clauium non habent in remittendis peccatis.

¶Præterea, Nullus absoluitur à peccato secundum hoc quòd peccat: sed aliquis à prædictis absolutionem petens, peccat contra præceptum Ecclesiæ faciens. ergo per eos à peccato absolui non potest: & sic idem quod prius.

CONCLVSIO.

¶Hæretici, schismatici & excommunicati habent quidem potestatem quantum ad essentiam: sed vsus eis impeditur ex defectu materiæ, quia eos Ecclesia tali potestate priuat, subtrahendo illis subditos.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus prædictis manet clauium potestas quantum ad essentiam, sed vsus impeditur ex defectu materiæ. Cùm enim vsus clauium in vtente prælationem requirat respectu eius in quem vtitur (vt dictum est) propria materia, in quam exercetur vsus clauium, est homo subditus: & quia per ordinationem Ecclesiæ subditur vnus alteri: ideò per Ecclesiæ prælatos potest subtrahi alicui ille qui erat ei subiectus. Vnde cùm Ecclesia hæreticos & schismaticos & alios huiusmodi priuet, subtrahendo subditos, vel simpliciter, vel quantum ad aliquid, quantum ad hoc quòd priuati sunt, non possunt vsum clauium habere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd materia sacramenti Eucharistiæ, in quam suam potestatem exercet sacerdos, nõ est homo, sed panis triticeus, & in Baptismo homo simpliciter. Vnde sicut si subtraheretur hæretico panis triticeus, conficere non posset: ita si subtrahatur prælato prælatio, nec absoluere

absoluere poterit: potest tamen baptizare & conficere, quanuis ad sui damnationem.

¶Ad secundum dicendum, quòd propositio habet veritatem, quando non deest materia, sicut est in proposito.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex ipsa culpa non subtrahitur materia, sicut per aliquam pœnam: vnde pœna non impedit per contrarietatem ad effectum inducendum, sed rationẽ prædicta.

QVAESTIO VICESIMA, De *his in quos usus clauium exerceri potest, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de his in quos vsus clauium exerceri potest.

¶Circa quod tria queruntur.

¶Primò, vtrùm sacerdos posit in quemlibet hominem vti claue quam habet.

¶Secundò, vtrùm sacerdos posit semper subditum absoluere.

¶Tertiò, vtrùm aliquis posit vti clauibus in suum Superiorem.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm sacerdos possit vti claue, quam habet, in quemlibet hominem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos posit vti claue, quam habet, in quemlibet hominem, Potestas enim clauium in sacerdote descendit ex illa diuina autoritate quam dixit, Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: sed illud indeterminatè dictum est, ergo potest ea vti in quoslibet.

¶Præterea, Clauis corporalis quæ aperit vnam seram, aperit omnes alias eiusdem modi: sed omne peccatum cuiuscunq; hominis est eiusdem rationis obstaculum respectu introitus cæli. ergo si potest vnum hominem sacerdos per clauem, quam habet absoluere, poterit & quoscunq; alios.

¶Præterea, Sacerdotium noui Testamenti est perfectius quàm veteris: sed sacerdos veteris Testamenti poterat vti sua potestate, quam habebat, discernendi inter lepram & lepram indifferenter in omnes. ergo multò fortiùs sacerdos Euangelicus potest vti potestate sua in omnes.

¶SED CONTRA est quod dicitur 16. q. 1. Nulli sacerdotum liceat parochianum alterius absoluere aut ligare. ergo non quilibet potest quemlibet absoluere.

¶Præterea, Iudicium spirituale debet esse ordinatius quàm temporale: sed in iudicio temporali non potest quilibet iudex quemlibet iudicare. ergo cùm vsus clauium sit iudicium quoddam, non potest sacerdos sua clauis vti in quemlibet.

CONCLVSIO.

¶Prælatus, qui habet indistinctam potestatem in omnes, potest vti potestate clauium in omnes: at qui sub eo distinctas potestates acceperunt, in eos solùm, qui sibi commissi sunt, clauibus vti possunt, nisi in articulo necessitatis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ circa singularia operari oportet, non eodem modo omnibus competunt. Vnde sicut per generalia medicinæ præcepta oportet adhuberi medicos, quibus præcepta vniuersalia medicinæ singulis infirmis, secundum quòd debent, aptentur: ita in quolibet principatu præter illum qui vniuersaliter præcepta legis tradit, oportet esse aliquos, qui ea singulis, secundum quòd debent, adaptant: & propter hoc in cælesti hierarchia sub potestatibus qui indistinctè præsunt, præponuntur principatus, qui singulis prouinciis distribuuntur, & sub his Angeli, qui singulis hominibus in custodiam deputantur, vt patet ex his quæ dicta sunt in 2. lib. Vnde & ita debet esse in prælatione Ecclesiæ militantis: vt apud aliquem esset prælatio indistinctè in omnes, & sub hoc essent alij qui super diuersos diuersam potestatem & distinctam acciperent: & quia vsus clauium requirit aliquam prælationis potestatem, per quam ille, in quem vsus clauium communicatur, efficitur materia propria illius actus: ideò ille qui habet indistinctam potestatem super omnes, potest vti clauibus in omnes: illi autem qui sub eo distinctas potestates acceperunt, non in quoslibet vti possunt clauibus, sed in eos tantùm qui eis in sortem venerunt, nisi in necessitatis articulo vbi nemini sacramenta sunt deneganda.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad absolutionem à peccato requiritur duplex potestas, scilicet potestas ordinis, & potestas iurisdictionis. Prima quidem potestas æqualiter est in omnibus sacerdotibus, non autem secunda: & ideò vbi Dominus Ioan. 20. dedit omnibus Apostolis communiter potestatem remittendi peccata, intelligitur de potestate quæ consequitur ordinem: vnde & sacerdotibus, quando ordinantur, illa verba dicuntur: sed Petro singulariter dedit potestatem dimittendi peccata: Matth. 16. vt intelligatur quòd ipse præ aliis habet potestatem iurisdictionis: potestas autem ordinis, quantũ est de se, se extendit ad omnes absoluẽdos: & ideò indeterminatè Dominus dicit, Quorũ remiseritis peccata: intelligens tamen quòd vsus illius potestatis esse deberet præsupposita potestate Petro collata secundum ipsius ordinationem.

¶Ad secundum dicendum, quòd clauis materialis non potest aperire nisi seram propriam, nec aliqua virtus actiua potest agere nisi in propriam materiam: materia autem propria potestatis ordinis efficitur aliquis per iurisdictionem: & ideò potest aliquis vti in eum, in quem iurisdictio non datur.

¶Ad tertium dicendum, quòd populus Israël vnus populus erat, & vnum tantummodò templũ habebat: vnde non oportebat sacerdotũ iurisdictiones distingui, sicut nunc in Ecclesia, in qua congregantur diuersi populi & nationes.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm sacerdos possit semper suum subditum absoluere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos non possit semper suum subditum absoluere. Sicut enim Aug. in litera dicit: Nullus officio sacerdotis vti debet nisi immunis ab illis sit, quæ in aliis iudicat: sed quandoque contingit, quòd sacerdos est particeps criminis quod subditus suus commisit, sicut cùm mulierẽ subditam cognouit. ergo videtur quòd non semper possit in suos subditos potestate clauium vti.

¶Præterea, Per potestatem clauium homo ab omnibus defectibus curatur: sed quandoque alicui peccato annexus est irregularitatis defectus, vel excommunicationis sententia, à qua simplex sacerdos liberare non potest. ergo videtur quòd non possit vti clauium potestate in illos qui talibus irretiti sunt.

¶Præterea, Sacerdotũ nostri iudicium & potestas per iudiciũ veteris sacerdotij figuratur: sed minoribus iudicibus secundum legem non omnia competebat discutere, sed ad superiores recurrebant: vt dicitur Exo. 24. Si quid natum fuerit quæstionis inter vos, &c. ergo videtur quòd nec sacerdos de grauibus peccatis possit subditum suum absoluere, sed debeat ad superiorem remittere.

¶SED CONTRA, Cuicunque committitur principale, committitur & accessorium: sed sacerdotibus committitur quòd subditis suis Eucharistiam dispensent, ad quam ordinatur absolutio à peccatis quibuscunque. ergo sacerdos ab omnibus peccatis potest absoluere, quantũ est de clauiũ potestate.

¶Præterea, Gratia omne peccatum tollit, quantuncunque sit parua: sed sacerdos sacramenta dispensat, quibus gratia datur. ergo quantum est de potestate clauium, de omnibus peccatis absoluere potest.

CONCLVSIO.

¶Potest simplex sacerdos potestate ordinis remittere omnia peccata: non potest tamen ea peccata remittere, quæ superior sibi potestate iurisdictionis reseruauit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd potestas ordinis quãtum est de se, extendit se ad omnia peccata remittẽda: sed quia ad vsum huiusmodi potestatis requiritur iurisdictio quæ à maioribꝰ in inferiores descendit: ideò potest Superior aliqua sibi reseruare, in quibus iudiciũ inferiori non cõmittat: aliàs de quolibet potest simplex sacerdos absoluere habẽs iurisdictionẽ. Sũt autẽ quinq; casus in quibus oportet & simplex sacerdos pœnitentẽ ad superiorẽ remittat Primus est, quãdo est solẽnis pœnitentia imponẽda, quia eius minister proprius est episcopus. Secundus est de excõmunicatis, quãdo inferior sacerdos nõ potest absoluere. Tertius, quãdo inuenit irregularitatẽ contractã, pro cuius dispẽsatione debet ad superiorẽ remittere. Quartus de incẽdiariis. Quintus quãdo est consuetudo in aliquo episcopatu, quòd enormia crimina ad terrorẽ reseruantur Episcopo, quia consuetudo dat vel aufert in talibus potestatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in tali casu nec sacerdos debet audire confessionem mulieris, cum qua peccauit de illo peccato, sed debet ad alium mittere: nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret: tum propter periculum, tum quia est minor verecundia, si tamen absolueret absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit, quòd nō debet esse in eodem crimine, intelligendum est secundum congruitatem, non secundum necessitatem sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia ab omnibus defectibus culpæ liberat, non autem ab omnibus defectibus pœnæ: quia adhuc post peractam pœnitentiam de homicidio aliquis remanet irregularis. vnde sacerdos potest de crimine absoluere, & pro pœna amouenda debet ad Superiorem remittere nisi in excommunicatione: quia absolutio ipsa debet præcedere absolutionem à peccato, quia quandiu aliquis est excommunicatus, non potest recipere aliquod Ecclesiæ sacramentum.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit quantum ad hæc, in quibus sibi superiores potestates iurisdictionem reseruant.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm aliquis vti possit clauibus in suum superiorem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis non possit vti clauibus in suum superiorem. Actus enim sacramentalis quilibet requirit propriā materiam: sed propria materia vsus clauium est persona subiecta, vt dictum est, ergo in eo qui non est subditus, non potest clauibus sacerdos vti.

¶Præterea, Ecclesia militans imitatur triumphantem: sed in cœlesti Ecclesia inferior Angelus nunquam purgat, aut illuminat, aut perficit superiorem. ergo nec aliquis inferior sacerdos potest vti actione hierarchica, quæ est per ablolutionem in superiorem.

¶Præterea, Iudicium conscientiæ debet esse ordinatius quàm iudicium exterioris fori: sed in exteriori foro inferior non potest excommunicare aut absoluere superiorem. ergo videtur quòd nec in foro pœnitentiali.

¶SED CONTRA, Superior prælatus etiam circundatus est infirmitate, & contingit ipsum peccare: sed remedium contra peccatum est potestas clauium. ergo cùm ipse non possit in seipsum claue vti, quia non ptest esse simul iudex & reus, videtur quòd possit inferior in ipsum clauis potestate vti.

¶Præterea, Absolutio quæ fit per virtutem clauium, ordinatur ad perceptionem Eucharistiæ: sed inferior potest superiori Eucharistiam dispensare si peccat. ergo & clauium potestate in ipsum, si se ei subiecerit.

CONCLVSIO.

¶Cùm Superior prælatus non possit in seipsum claue vti, & possit in alium inferiorem potestatem limitatam extendere in se & in alios: consequens est quòd inferior in superiorem vti possit clauium potestate sic extensa.

¶RESPONDEO dicendum, quòd potestas clauium, quantum est de se, extendit se ad omnes, vt dictum est, sed quòd in aliquem sacerdos non possit potestate clauium vti, contingit ex hoc quòd eius potestas est ad aliquos specialiter limitata: vnde ille qui limitauit, potest extendere in quem voluerit, & propter hoc etiam potestatem sibi dare potest in seipsum, quanuis ipse in seipsum vti clauium potestate non possit: quia potestas clauium requirit pro materia aliquem subiectum, & ita alium: sibiipsi enim aliquis subiectus esse non potest.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis Episcopus quem simplex sacerdos absoluit, sit superior eo simpliciter, est tamen inferior eo, inquantum ei se vt peccatorem subiicit.

¶Ad secundum dicendum, quòd in Angelis non potest accidere aliquis defectus, ratione cuius inferioribus suis superiores subdantur, sicut accidit in hominibus: & ideò non est simile.

¶Ad tertium dicendum, quòd iudicium exterius est secundum homines: sed iudicium confessionis est quo ad Deū, apud quem aliquis redditur minor ex hoc quòd peccat, non autem apud hominum prælationes: & ideò in exteriori iudicio, sicut nullus in seipsum sententiam dare potest excommunicationis: ita nec alteri committere, nec se excommunicare, sed in foro conscientiæ potest alteri committere suam absolutionem qua ipse

vti non possit. Vel dicendum quòd absolutio in foro confessionis est principaliter potestatis clauium, & ex contrahenti respicit iurisdictionem: sed excommunicatio respicit totaliter iurisdictionem: quantum autem ad potestatem ordinis omnes sunt æquales, non autem quantum ad iurisdictionem: & ideò non est simile.

QVÆSTIO VICESIMAPRIMA,
De excommunicatione, in quatuor articulos diuisa.

CONSEQVENTER videndum est de excommunicatione. De qua primò considerandum est de definitione excommunicationis, & congruitate, & causa. Secundò, de eo qui potest excommunicare & excommunicari. Tertiò, de participatione cum excommunicatis. Quartò, de absolutione ab excommunicatione.

¶Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm conuenienter excommunicatio definiatur.

¶Secundò, vtrùm Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

¶Tertiò, vtrùm aliquis pro aliquo temporali damno sit excommunicandus.

¶Quartò, vtrùm excommunicatio iniustè lata aliquem effectum habeat.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm incompetens sit hæc definitio excommunicationis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd incompetens sit hæc definitio excommunicationis a quibusdam posita. Excommunicatio est separatio à communione Ecclesiæ, quo ad fructum & suffragia generalia. Suffragia enim Ecclesiæ valent eis pro quibus fiunt: sed Ecclesia orat pro eis qui extra Ecclesiam sunt: & sic eis suffragia Ecclesiæ valent.

¶Præterea, Nullus amittit suffragia Ecclesiæ nisi per culpam: sed excommunicatio non est culpa, sed pœna. ergo per excommunicationem non separatur aliquis à suffragiis Ecclesiæ communibus.

¶Præterea, Fructus Ecclesiæ non videtur esse aliud quàm suffragia: non enim potest intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excommunicatis non auferuntur: ergo inconuenienter vtrunque ponitur.

¶Præterea, Excommunicatio minor quædam excommunicatio est: sed per eam homo non perdit suffragia Ecclesiæ. ergo definitio non est conueniens.

CONCLVSIO.

¶Cùm hic agatur de excommunicatione maiore, bona est hæc definitio: Excommunicatio est separatio à communione Ecclesiæ quoad fructum & suffragia generalia. hic enim continetur & communionis fidelium & sacramentorum interdictio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ille qui per Baptismū in Ecclesia ponitur, ad duo adscribitur, scilicet ad cœtum fidelium, & ad participationem sacramentorum, & hoc secundum præsupponit primum: quia in sacramentis participandis etiam fideles communicant: & ideò aliquis potest extra Ecclesiam fieri per excommunicationem dupliciter. Vno modo ita quòd separetur tantùm à participatione sacramentorum, & hæc erit excommunicatio minor. Alio modo, ita quòd excludatur ab vtroq;, & sic erit excommunicatio maior, quæ hic definitur. Non autem potest esse tertium, scilicet quòd excludatur à communione fidelium, & non à participatione sacramentorum ratione iam dicta: quia scilicet fideles in sacramentis communicant: sed communicatio fidelium est duplex. Quædam in spiritualibus: sicut mutuæ orationes & conuentus ad sacra percipienda. Quædā in corporalibus actibus, qui quidem legitimi actus & licita communio his versibus continetur:

Si pro delictis anathēma quis efficiatur,
Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os scilicet, ne osculum detur. Orare, ne cum excommunicatis oremus. Vale, ne salutentur. Communio, ne scilicet in sacramentis cum ipsis aliquis communicet. Mensa negatur, ne aliquis cum

cum eis comedat. Præmissa ergo definitio importat separationem à sacramentis in hoc quod dicit, Quantùm ad fructum: & à communione fidelium quantùm ad spiritualia, in hoc quod dicit, Et suffragia Ecclesiæ communia. Alia autem definitio inuenitur quæ datur secundum separationem ab vtrisq; actibus, quæ talis est: Excommunicatio est à qualibet licita communione fidelium separatio.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd pro infidelibus oratur, sed ipsi orationis fructum non percipiunt nisi ad fidem conuertantur: similiter & pro excommunicatis orari potest, quanuis non inter orationes quæ pro membris Ecclesiæ fiunt, & tamen fructum non percipiunt, quandiu in excommunicatione manent: sed oratur vt detur eis spiritus pœnitentiæ, vt ab excommunicatione soluantur.

¶Ad secundum dicendum, quòd suffragia alicuius valent alicui, secundum quòd ei continuatur. Potest tamen actio vnius alteri continuari dupliciter. Vno modo ex vi charitatis, quæ omnes fideles connectit, vt sint vnum in Deo, sicut dicitur in Psal. Particeps ego sum, &c. & hanc continuationem excommunicatio non intercipit, quia iustè quis excommunicari non potest nisi pro culpa mortali, per quam quis à charitate iam diuisus est, etiam si non excommunicetur. Iniusta autem excommunicatio charitatem alicui auferre non potest, cùm sit de maximis bonis quæ non possunt alicui inuito auferri. Alio modo per intentionem suffragia facientis quæ in aliquem feruntur pro quo fiunt: & hanc continuationem excommunicatio intercipit: quia Ecclesia per excommunicationis sententiam separat excommunicatos ab vniuersitate fidelium pro quibus suffragia facit. Vnde suffragia Ecclesiæ ei non prosunt quæ pro tota Ecclesia fiunt, nec ex persona Ecclesiæ oratio pro eis inter membra Ecclesiæ fieri potest, quanuis aliqua persona priuata possit ad eius conuersionem aliquod suffragium per intentionem dirigere.

¶Ad tertium dicendum, quòd fructus Ecclesiæ non solùm est ex suffragiis, sed etiam ex perceptione sacramentorum & ex fructu fidelium.

¶Ad quartum dicendum, quòd minor excommunicatio non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participat: & ideò non oportet quod totaliter ei excommunicationis definitio conuenit, sed solùm quo ad aliquid.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Ecclesia nullum debeat excōmunicare. Quia excōmunicatio maledictio quędam est: sed Rom. 12. prohibemur maledicere. ergo Ecclesia excommunicare non debet.

¶Præterea, Ecclesia militans debet imitari triumphantem: sed vt in Epistola Iudæ legitur, Michaël cùm altercaretur cū Diabolo de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiæ: sed ait, Imperet tibi Deus. ergo nec Ecclesia militans debet alicui iudicium maledictionis & excommunicationis inferre.

¶Præterea, Nullus est in manu hostis tradendus nisi omnino desperatus: sed per excōmunicationem traditur aliquis in manu Satanę, vt patet 1. Corin. 5. cùm ergo de nemine sit desperandum in vita ista, Ecclesia nullum debet excommunicare.

¶SED CONTRA est, quòd Apostolus 1. Cor. 5. mandat quendam excommunicari.

¶Præterea, Matt. 18. dicitur de illo qui Ecclesiam audire contemnit, Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus: sed Ethnici sunt extra Ecclesiam. ergo illi qui Ecclesiam audire contēnunt, per excommunicationem extra Ecclesiam sunt ponendi.

CONCLVSIO.

¶Cùm Ecclesia in terris Dei vicem gerat, illiusq; iudicium Dei iudicio conforme sit, rité excommunicare potest, sine peccatorem à communione Ecclesiæ, siue à suffragiis & aliis spiritualibus separet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd iudicium Ecclesiæ conforme debet esse iudicio Dei, Deus enim peccatores multipliciter punit. Vno modo vt ad bonum eos trahat: Alio modo hominem sibi reliquendo, vt auxiliis subtractis, quibus à malo præpediebatur suam infirmitatem cognoscat, & humilis ad Deum redeat, à quo superbus discesserat: & quantùm ad vtrunq;, Ecclesia in excommunicationis sententia imitatur diuinum iudicium. Inquantum enim eum à communione fidelium separat vt erubescat, imitatur diuinum iudicium quo per flagella castigat: inquantum autem à suffragiis & aliis spiritualibus separat, imitatur diuinum iudicium quo hominem sibi relinquit, vt per humilitatem seipsum cognoscens ad Deum redeat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd maledictio potest esse dupliciter. Vno modo ita quòd in malo quod irrogat vel dicit, per intentionem figatur: & sic maledictio omnibus modis est prohibita. Alio modo ita, quòd malum quod quidem maledicendo imprecatur, ad bonum illius ordinet, qui maledicitur: & sic maledictio quandoque est licita & salutifera: sicut etiam medicus quandoque nocumentum infert infirmo, vt sectionem, per quam ab infirmitate liberetur.

¶Ad secundum dicendum, quòd Diabolus incorrigibilis est: & ideò non susceptibilis alicuius boni per excommunicationis pœnam.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex hoc ipso quòd aliquis suffragiis Ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragiis Ecclesiæ consequitur. Valet enim ad augmentum gratiæ eis qui habent, vel ad merendum eis qui non habent, & quantum ad hoc Magister Sententiarū dicit, quòd gratia Dei per excommunicationem subtrahitur. Valent etiā ad custodiam virtutis: & quātum ad hoc dicit quòd protectio subtrahitur, non quòd omnino à Dei prouidentia excludantur, sed ab illa protectione qua filios Ecclesiæ specialiori modo eustodit. Valent & ad defendendum ab hoste: & quātum ad hoc dicit quòd Diabolo maior potestas fœuiēdi in ipsum datur, & spiritualiter & corporaliter. Vnde in primitiua Ecclesia quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare: sicut Spiritus sancti donum visibili signo manifestabatur: ita & excommunicatio corporali vexatione à Diabolo innotescebat: nec est inconueniens si ille qui non est desperatus, hosti datur: quia non datur quasi damnandus, sed quasi corrigēdus, cùm in potestate Ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum cùm voluerit eripere.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm aliquis pro temporali damno debeat excommunicari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullus pro temporali damno debeat excōmunicari. Quia pœna non debet excedere culpam: sed pœna excommunicationis est priuatio alicuius boni spiritualis, quod omnibus bonis temporalibus præeminet. ergo pro temporalibus nullus est excommunicandus.

¶Præterea, Nulli malum pro malo reddere debemus secundū Apostoli præceptum: sed hoc esset malum pro malo reddere, si pro tali damno quis excommunicatur. ergo nullo modo hoc debet fieri.

¶SED CONTRA est, quòd Petrus Ananiam & Sapphiram pro defraudatione pretij agri sententia mortis damnauit. ergo & Ecclesiæ licet pro temporalibus damnis excommunicare.

CONCLVSIO.

¶Non potest Ecclesia etiam pro peccato mortali aliquem excommunicare, nisi contumax fuerit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd per excommunicationem iudex Ecclesiasticus excōmunicatos excludit à regno quodammodò: vnde cùm non debeat à regno excludere nisi indignos, vt ex definitiōe clauis patuit, nec aliquis reddatur indignus nisi per peccatum mortale charitatem amiserit, quæ est via ducens ad regnum: ideò nullus excommunicari debet nisi pro peccato mortali, & quia in damnificando aliquem corporaliter vel in rebus moralibus aliquis mortaliter peccat, & contra charitatem facit: ideò pro damno temporali illato Ecclesia aliquem excommunicare potest. Sed quia excommunicatio est grauissima pœnarum: pœnæ autem medicinæ sunt secundum Philosophum in 2. Ethicorum: sapientis autem medici est à leuioribus incipere medicinis, & minùs periculosis: ideò excommunicatio infligi non debet etiā pro peccato mortali, nisi contumax fuerit, vel non veniendo ad iudicium, vel ante terminationem iudicij sine licentia recedendo, vel determinationi non parendo. Tunc enim postquam monitus fuerit, si contempserit, contumax reputatur, & excommunicari debet à iudice iam non habente quod contra ipsum faciat ampliùs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd culpæ quantitas non mensuratur ex nocumento quod quis facit, sed ex voluntate quod quis facit contra charitatem agens: & ideò quantiscunque pœna excommunicationis excedat nocumentum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd cùm aliquis per pœnam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, sed bonum: quia pœnæ medicinæ sunt, vt dictum est.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm excommunicatio iniustè lata habeat aliquem effectum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd excommunicatio iniustè lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunicationem protectio & gratia Dei subtrahitur, quæ non iniustè subtrahi potest. ergo excommunicatio iniustè lata non habet effectum.

¶Præterea, Hieronymus dicit, quòd est de supercilio Pharisęorum, æstimare esse ligatum vel solutum, qui ligatur vel soluitur iniustè. sed eorum supercilium erat superbum & erroneum. ergo excommunicatio iniusta nullum habet effectum.

¶SED CONTRA, Secundum Gregorium, præcepta Pastoris siue iusta, siue iniusta timenda sunt: non autem essent timenda, nisi aliquid nocerent etiam iniusta. ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶Si excommunicatio iniustè lata sit ex parte excommunicantis, nihilominus effectum sortitur: at si ex parte excommunicati sit, ita vt error ille irritam faciat sententiam, nullius est effectus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd excōmunicatio potest dici iniusta dupliciter. Vno modo ex parte excōmunicantis, sicut cùm ex odio vel ex ira aliquis excōmunicat: & tunc excō municatio nihilominus habet effectū suum, quātuis ille qui excōmunicat peccet: quia iustè patitur, quamuis ille iniustè faciat. Alio modo ex parte excōmunicationis, ipsius, vel quia causa excōmunicationis est indebita, vel quia infertur sententia iuris ordine prætermisso: & tunc si sit talis error ex parte sententiæ, qui sententiā nullam esse faciat, non habet effectum, quia non est excommunicatio. Si autem excōmunicatio nō annullet sententiam, habet effectum suum, & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum: vel absolutionem petere debet ab excommunicante, vel ad superiorem iudicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipso mortaliter peccaret. Contingit autem quandoq; quòd est debita causa ex parte excommunicantis, quæ non est debita ex parte excommunicati: sicut cùm quis pro falso crimine in iudicio probato excommunicatur: & tunc si humiliter sustinet humilitatis meritum, recompensat excommunicationis damnum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis homo gratiam Dei iniustè amittere non possit, potest tamen amittere illa iniustè quæ ex parte nostra sunt quæ ad gratiam Dei disponunt, sicut patet si subtrahatur alicui doctrinæ verbum quod ei debetur, & hoc modo excommunicatio gratiam Dei subtrahere dicitur, vt in prædictis patet.

¶Ad secundum dicendum, quòd Hieronymus loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad pœnas, quę possunt etiam iniustè infligi à rectoribus Ecclesiarum.

QVAESTIO VICESIMASECVNDA, De his qui possunt excommunicare, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his qui possunt excommunicare & excommunicari.

¶Circa quod quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm quilibet sacerdos possit excommunicare.

¶Secundò, vtrùm non sacerdos excommunicare possit.

¶Tertiò, vtrùm excommunicatus vel suspensus possit excommunicare.

¶Quartò, vtrùm aliquis seipsum, vel æqualem, vel superiorem possit excommunicare.

¶Quintò, vtrùm aliqua vniuersitas excommunicari possit.

¶Sextò, vtrùm semel excommunicatus excommunicari possit vlteriùs.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm quilibet sacerdos possit excommunicare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos possit excommunicare. Excommunicatio enim est actus clauium: sed quilibet sacerdos habet claues. ergo quilibet potest excommunicare.

¶Præterea, Maius est soluere & ligare in foro pœnitentię, quā in foro iudicij: sed quilibet sacerdos potest sibi subditos in foro pœnitentiali absoluere & ligare. ergo etiam potest sibi subditos quilibet sacerdos excommunicare.

¶SED CONTRA, Ea in quibus imminet periculum, sunt maioribus reseruanda: sed pœna excommunicationis est valde periculosa, nisi cum moderamine fiat. ergo non debet cuilibet sacerdoti committi.

CONCLVSIO.

¶Soli Episcopi & maiores prælati excommunicare possunt, qui habent iurisdictionem in foro iudiciali, ad quod spectat causa, quæ obligat hominem ad comparationē ad alios homines.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in foro conscientiæ causa agitur inter hominem & Deum: in foro autem exterioris iudicij causa agitur hominis ad hominem: & ideò absolutio vel ligatio, quæ vnum hominem obligat quo ad Deum, tantùm pertinet ad forum pœnitentiæ: sed illa quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicij pertinet: & quia homo per excommunicationem à communione fidelium separatur, ideò excommunicatio ad forum exterius pertinet: & ideò illi soli possunt excommunicare, qui habent iurisdictionem in foro iudiciali: & propter hoc soli Episcopi propria autoritate & maiores prælati secundum communiorem opinionem possunt excommunicare. Sed presbyteri parochiales non nisi ex cōmissione eis facta, vel in certis casibus, sicut in furto & rapina & huiusmodi: in quibus est eis à iure concessum quòd excommunicare possint. Alij autem dixerunt quòd etiam sacerdotes parochiales possunt excommunicare. sed prædicta opinio est rationabilior.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd excommunicatio non est actus clauis directè, sed magis respectu exterioris iudicij: sed sententia excommunicationis quanuis in exteriori iudicio promulgetur: quia tamen aliquo modo pertinet ad aditum regni, secundum quòd Ecclesia militans est via ad triumphantem: ideò etiam talis iurisdictio per quam homo excommunicare potest, clauis potest dici: & secundum hoc à quibusdam distinguitur quòd est clauis ordinis, quam omnes sacerdotes habent: & clauis iurisdictionis in foro iudiciali, quam habent soli iudices exterioris fori. Vtranque tamen Deus Petro contulit, Matth. 16. & ab ipso in alios descendit, qui vtranque habent.

¶Ad secundum dicendum, quòd sacerdotes parochiales habent quidem iurisdictionem in subditos suos quantùm ad forum conscientiæ, sed non quantùm ad forum iudiciale: quia non possunt conueniri coram eis in causis contentiosis: & ideò excommunicare non possunt, sed absoluere possunt in foro pœnitentiali: & quanuis forum pœnitentiale sit dignius, tamen in foro iudiciali maior solennitas requiritur: quia in eo oportet quòd non solùm Deo, sed etiam homini satisfiat.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm non sacerdotes excommunicare possint.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non sacerdotes excōmunicare non possint. Quia excommunicatio est actus clauium, vt in quarto Sententiarum dicitur: Sed non sacerdotes non habent claues. ergo excommunicare non possunt.

¶Præterea, Plus requiritur ad excommunicationem, quàm ad absolutionem in foro pœnitentiæ: sed non sacerdos in foro pœnitentiæ absoluere non potest. ergo nec excommunicationem inferre.

¶SED CONTRA est, quòd Archidiaconi, Legati, & Electi excommunicant, qui quādoq; non sunt sacerdotes. ergo non solùm sacerdotes excommunicare possunt.

CONCLVSIO.

¶Etiam non sacerdotes possunt excommunicare, modo iurisdictionem habeant in foro contentioso: quia excommunicatio non directè respicit gratiam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta in quibus gratia confertur dispensare, ad solos sacerdotes pertinet: & ideò

& ideò ipsi soli possunt absoluere & ligare in foro pœnitētiali. Sed excommunicatio non directè respicit gratiam, sed ex cōsequenti, inquantum homo suffragiis Ecclesiæ priuatur, quæ ad gratiam disponunt, vel in gratia conseruant: & ideò etiam non sacerdotes, dummodò iurisdictionem habeant in foro cōtentioso, possunt excommunicare.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis non habeant clauem ordinis, habent tamen clauem iurisdictionis.

¶Ad secundum dicendum, quòd ista duo se habent sicut excedentia & excessa: & ideò alicui competit vnum, cui non competit aliud.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm excommunicatus vel suspensus possit alium excommunicare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd excommunicatus vel suspēsus excommunicare possit. Ille enim qui est excommunicatus vel suspensus, neque ordinem, neque iurisdictionem amittit: quia neque reordinatur cùm absoluitur, neque cura iterum ei committitur: sed excommunicatio non requirit nisi ordinem vel iurisdictionem. ergo etiam excommunicatus vel suspensus excommunicare possunt.

¶Præterea, Maius est conficere corpus Christi, quàm excommunicare: sed conficere possunt. ergo & excommunicare possunt.

¶SED CONTRA, Ligatus corporaliter, nō potest alios ligare: sed vinculum spirituale est fortius quàm corporale. ergo excommunicatus non potest alium excommunicare, cùm excommunicatio sit vinculum spirituale.

CONCLVSIO.

¶Cùm excommunicatus à communione fidelium separetur, & quilibet excommunicatus vsu iurisdictionis priuetur, cùmque suspensus à iurisdictione, non possit ea quæ iurisdictionis sunt exequi, neuter excommunicare potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vsus iurisdictionis est in comparatione ad hominem: & ideò cùm omnis excommunicatus à communione separatur, quilibet excommunicatus vsu iurisdictionis priuatur: & quia excommunicatio est iurisdictionis, ideò excommunicatus excommunicare non potest, & eadem ratio est de suspēso à iurisdictione. Si enim sit suspensus ab ordine tantùm, tunc non potest ea quæ sunt ordinis: sed potest ea quæ sunt iurisdictionis: & econtrà si sit suspensus à iurisdictione & non ab ordine. Si autem ab vtroque, tunc neutrum potest.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis non amittit iurisdictionem, amittit tamen iurisdictionis vsum.

¶Ad secundum dicendum, quòd conficere consequitur potestatem characteris qui indelebilis est: & ideò homo ex quo characterem ordinis habet, semper potest conficere, licet non semper ei liceat. Secùs autem de excommunicatione quæ iurisdictionem sequitur, quæ auferri potest & ligari.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare. Quia angelus Dei maior erat Paulo: Matthæi vndecimo, Qui minor est in regno cælorum, maior est eo, quo nemo inter natos mulierum maior: sed Paulus excommunicauit angelum de cælo, vt patet Gal. 1. ergo homo potest superiorem excommunicare.

¶Præterea, Sacerdos aliquando excommunicat in generali pro furto, vel aliquid huiusmodi: sed potest contingere quòd ipsemet fecit, vel superior, aut æqualis. ergo aliquis potest se, vel æqualem vel superiorem excommunicare.

¶Præterea, Aliquis potest superiorem absoluere in foro pœnitentiali vel æqualem: sicut cùm Episcopi suis subditis confitentur, & cùm vnus sacerdos alteri venialia confiteatur. ergo videtur quòd etiam excommunicare aliquis superiorem vel æqualem possit.

¶SED CONTRA, Excommunicatio est actus iurisdictionis: sed aliquis non habet in se iurisdictionem, quia in eadē causa non potest quis esse iudex & reus, nec iterū in superem aut æqualē. ergo non potest aliquis superiorem vel æqualem aut se excommunicare.

CONCLVSIO.

¶Nullus potest nisi inferiorem excommunicare, cùm excommunicatio sit iurisdictionis quæ exerceri non potest nisi in sibi subditos.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm per iurisdictionem aliquis constituatur in gradu superioritatis respectu eius in quem habet iurisdictionem, quia iudex est eius: ideò nullus habet in seipsum vel in superiorem vel æqualem iurisdictionem: & per consequens nullus potest seipsum excommunicare, vel superiorem aut æqualem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur sub hypothesi, id est si poneretur angelus peccare: sic enim non esset Apostolo superior, sed inferior, nec est inconueniens quòd in conditionalibus, quarum antecedentia impossibilia sunt, & consequentia impossibilia sint.

¶Ad secundum dicendum, quòd in tali casu nullus excommunicatur, quia par in parem non habet imperium.

¶Ad tertium dicendum, quòd absolutio & ligatio in foro confessionis est quo ad Deum tantum, apud quem aliquis alio superior redditur inferior per peccatum: sed excommunicatio est in iudicio exteriori, in quo aliquis non amittit superioritatem ex hoc ipso quòd peccat: vnde non est similis ratio de vtroque, & tamen etiam in foro confessionis aliquis non potest seipsum absoluere, nec superiorem, aut æqualem nisi ex commissione sibi facta. De venialibus autem potest, quia venialia ex quibuslibet sacramentis gratiam conferentibus remittuntur: vnde remissio venialium sequitur potestatem ordinis.

ARTICVLVS V.

¶An in aliquam vniuersitatem sententia excōmunicationis ferri possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd in aliquam vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit. Contingit enim quòd aliqua vniuersitas sibi in malitia colligatur: sed pro malitia, in qua quis contumax extitit, debet excommunicatio ferri. ergo potest in aliquam vniuersitatem ferri excommunicatio.

¶Præterea, Illud quod est grauissimum in excommunicatione, est separatio à sacramentis Ecclesiæ: sed aliquando tota ciuitas interdicitur à diuinis. ergo & excommunicari vniuersitas aliqua potest.

¶SED CONTRA est glos. Augu. Matth. 13. quæ dicit q princeps & multitudo non est excommunicanda.

CONCLVSIO.

¶Tametsi singuli alicuius communitatis excommunicari ab Ecclesia possint, nunquam tamen ipsa communitas.

¶RESPONDEO dicendum, quòd excommunicari non debet aliquis nisi pro peccato mortali, peccatum autē in actu consistit: actus autem non est communitatis, sed singularium personarum vt frequenter: & ideò singuli de communitate excommunicari possunt, non autem ipsa communitas. Etsi sit quandoque etiam actus alicuius totius multitudinis, vt quando multi nauem trahunt quam nullus trahere posset: tamen non est probabile quòd aliqua communitas tota ad malum cōsentiat, quin aliqui sint dissentientes. & quia non est Dei qui iudicat omnem terram, vt cōdemnet iustum cum impio: vt dicitur Gene. 19. ideò Ecclesia quæ Dei iudicium imitari debet, satis prouidè statuit, vt communitas non excommunicetur, ne collectis zizaniis simul eradicetur & triticum.

¶AD PRIMVM ergo dicēdū, q patet solutio ex dictis.

¶Ad secundum dicendum, quòd suspensio non tanta pœna est quanta excommunicatio: quia suspensi non fraudantur Ecclesiæ suffragiis sicut excommunicati. Vnde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur, sicut & totum regnum ponitur sub interdicto pro peccato Regis: & ideò non est simile de excommunicatione & suspensione.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm ille qui semel est excommunicatus, excommunicari possit vlteriùs.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui semel est excommunicatus, vlteriùs excommunicari non possit, vt 1. Cor. 5. dicit Apostolus. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? sed excommunicati iam sunt extra Ecclesiam, ergo super eos Ecclesia iu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicium non habet, vt possit eos iterum excommunicare.

¶Præterea, Excommunicatio est separatio quædam à diuinis & à collectione fidelium: sed postquã est aliquis priuatus aliquo, non potest iterum illo priuari. ergo vnus excommunicatus non debet iterum excommunicari.

¶SED CONTRA, Excommunicatio quædam pœna est vt medicinale remedium: sed medicinæ iterantur, cum causa exigit. ergo excommunicatio iterari potest.

CONCLVSIO.

¶Toties quis excommunicari potest, quoties excommunicationis aliqua adsit causa.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ille qui excommunicatus est vna excommunicatione, potest iterum excommunicari, vel per eiusdem excommunicationis iterationem ad maiorem sui confusionẽ, vt sic à peccato resiliat: vel propter alias causas, & tunc tot sunt principales excommunicationes, quot causæ, pro quibus quis excommunicatur.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Apostolus loquitur de paganis & aliis infidelibus, qui non habent characterẽ, per quem annumerati sint populo Dei: sed quia character baptismalis, quo quis populo Dei annumeratur, est indelebilis, ideò semper remanet aliquo modo de Ecclesia baptizatus, & sic Ecclesia semper de illo iudicare potest.

¶Ad secundum dicendum, quòd priuatio quanuis non recipiat maius & minus secundum se, recipit tamen secundũ causam suam: & secundum hoc excommunicatio potest iterari, & magis est elongatus à suffragiis Ecclesiæ qui pluries est excõmunicatus, quam qui semel tantùm.

QVAESTIO VICESIMATERTIA,
De *participatione cum Excommunicatis, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de participatione cum excõmunicatis. Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm liceat excõmunicato participare in puris corporalibus.

¶Secundò, vtrùm participans excommunicato sit excommunicatus.

¶Tertiò, vtrùm participare excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm excommunicato liceat communicare in purè corporalibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd liceat excommunicato communicare in purè corporalibus. Excommunicatio enim est actus clauium: sed potestas clauium se extendit ad spiritualia tãtùm. ergo per excommunicationem non prohibetur quin vnus alij in corporalibus communicare possit.

¶Præterea, Quod est institutum per charitatem, contra charitatem non militat: sed ex præcepto charitatis tenemur inimicis subuenire: quod sine aliqua communicatione fieri non potest. ergo iam alicui excommunicato in corporalibus communicare licebit.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 5. Cum eiusmodi nec cibum sumere.

CONCLVSIO.

¶Excommunicato minori excommunicatione fidelibus prorsus communicare licet, maiori verò minimè, nisi vbi aliqua spiritualis commodi, vel legis, ac necessitatis ratio ad hoc impulerit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex est excommunicatio. Vna est minor quæ separat tantum à participatione sacramentorum, sed non à communione fidelium: & ideò tali excommunicato licet communicare, sed non licet ei sacramenta conferre. Alia est maior excommunicatio, & hæc separat hominem à sacramentis Ecclesiæ & à communione fidelium: & ideò tali excommunicato communicare non licet. Sed quia Ecclesia excommunicationem ad medelam, & non ad interitum inducit, excipiuntur ab hac generalitate quædam, in quibus communicare licet, scilicet in his quæ pertinent ad salutem: quia in talibus homo licitè potest cum excommunicato loqui, potest etiã alia verba interferre, vt facilius salutis verba ex familiaritate recipiantur. Excipiuntur etiam quædam personæ ad quas specialiter pertinet prouisio excommunicati, vt vxor, filius, seruus, rusticus, & seruiens. Sed hoc intelligẽdum est de filiis non emancipatis, aliàs tenentur vitare patrem. De aliis autem intelligitur, quòd licet excommunicato communicare, si ante excommunicationem se ei subdiderunt, non autem si post. Quidam autem intelligunt econuerso, scilicet quòd superiores possunt licitè communicare inferioribus. Alij verò contrarium dicunt. Sed ad minus in his communicare eis debent, in quibus sunt eis obligati: quia sicut inferiores obligantur ad obsequium superiorum, ita superiores ad prouidentiam inferiorum. Sunt etiam quidam casus excepti, sicut quando ignoratur excommunicatio, & quando aliqui sunt peregrini & viatores in terra excommunicatorum: qui licitè possunt ab eis emere, vel etiam accipere eleemosynam. Et similiter si aliquis videat excommunicatum in necessitate: quia tunc ex præcepto charitatis tenetur ei prouidere, & ista hoc versu continentur:

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vt vtilitas referatur ad verba salutis, lex ad matrimonium, humile ad subiectionem: cætera patent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corporalia ad spiritualia ordinantur: & ideò potestas quæ se extendit ad spiritualia, ad corporalia se extendere potest, sicut ars quæ est de fine imperat de his, quæ sunt ad finem.

¶Ad secundum dicendum, quòd in illo casu in quo aliquis ex præcepto charitatis communicare tenetur, non prohibetur, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm participans excommunicato sit excommunicatus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd participans excommunicato non sit excommunicatus. Plus enim separatus est ab Ecclesia Gentilis, quàm excommunicatus: sed ille qui participat Gentili aut Iudæo, non est excommunicatus. ergo nec ille qui participat excommunicato Christiano.

¶Præterea, Si ille qui participat excommunicato, est excommunicatus, eâdem ratione qui participat participanti, erit excommunicatus, & sic in infinitũ procedet: quod videtur absurdũ. ergo non est excõmunicatus qui excõmunicato participat.

¶SED CONTRA est, quòd excõmunicatus est positus extra communionem. ergo qui ei communicat, à communione Ecclesiæ recedit: & sic videtur quòd sit excommunicatus.

CONCLVSIO.

¶Participans cum excommunicato excommunicatus quoque est, aliquando maiori, nonnunquam minori excommunicatione.

¶RESPONDEO dicendum, quòd excommunicatio potest in alium ferri dupliciter. Aut ita quòd ipse sit excommunicatus cum omnibus ei participantibus, & tunc non est dubium quòd quicunq; participat ei, est excõmunicatus maiori excõmunicatione: aut est excommunicatus simpliciter, & tunc aut participat aliquis in crimine ei præbendo cõsilium, auxilium, aut fauorem, & sic iterum est excommunicatus maiori excommunicatione: aut in aliis, sicut in verbo, vel in osculo, vel in mẽsa, & sic est excommunicatus minori excommunicatione.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ecclesia non ita intendit corrigere infideles, sicut fideles, quorum curam sibi incumbit: & ideò non arcet à communione infidelium, sicut à cõmunione fidelium illorum quos excommunicat, super quos habet aliquam potestatem.

¶Ad secundum dicendum, quòd excommunicato minori excommunicatione licet communicare, & sic excommunicatio non transit in tertiam personam.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd participare cum excommunicato in casibus nõ concessis semper sit peccatum mortale. Quia Decretum quædam respondet, quòd propter metum mortis nõ debet aliquis excommunicato communicare: quia aliquis debet priùs subire mortem quàm mortaliter peccet, sed hæc ratio nulla esset nisi participare cum excommunicato esset peccatum mortale. ergo, &c.

¶Præterea,

¶Præterea, Facere contra præceptum Ecclesiæ est peccatum mortale, sed Ecclesia præcipit q̃ excõmunicato nullus cõmunicet. ergo participare cũ excommunicato, est peccatũ mortale.

¶Præterea, Nullus arcetur à perceptiõe Eucharistiæ pro peccato venialiter: sed ille qui participat excommunicato in casibus non concessis, arcetur à perceptione Eucharistiæ, quia incurrit minorem excommunicationẽ. ergo participans excommunicato in casibus non concessis peccat mortaliter.

¶Præterea, Nullus debet excõmunicari maiori excõmunicatione nisi pro peccato mortali: sed aliquis secundum iura potest excõmunicari maiori excõmunicatione, propter hoc quòd excommunicato participat. ergo excommunicato participare, est peccatum mortale.

¶SED CONTRA, A peccato mortali nullus potest absoluere nisi super eum habeat iurisdictionem: sed potest absoluere à participatione cum excommunicatis quilibet sacerdos. ergo non est peccatum mortale.

¶Præterea, Pro mensura peccati debet esse pœnitentiæ modus: sed pro participatione excommunicationis secũdum communem consuetudinem non imponitur pœna debita mortali peccato, sed magis debita veniali. ergo nõ est peccatũ mortale.

CONCLVSIO.

¶Tantum Participans Excommunicato in crimine vel in diuinis, seu in Ecclesiæ contemptum, peccat mortaliter.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt quòd quandocunq; aliquis participat excommunicato, vel verbo, vel quocunque dictorum modorum, secundum quos ei communicare non licet, peccat mortaliter, nisi in casibus exceptis à iure: sed quia hoc videtur valde graue quòd homo pro vno verbo leui quo excommunicatum alloquitur, mortaliter peccet, & multis excommunicantes laqueum damnationis iniicerent, quod in eos retorqueretur: ideò aliis probabilius videtur, quòd nõ semper peccat mortaliter, sed solùm quãdo in crimine sibi participat vel in diuinis, vel in contemptum Ecclesiæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Decre. illa loquitur de participatione in diuinis. Vel dicendum est, quòd similis ratio est de peccato mortali & de veniali quantum ad hoc, quòd sicut peccatum mortale non potest bene fieri, ita nec veniale: & ideò sicut homo debet priùs sustinere mortẽ, quàm peccet mortaliter, ita etiam quàm peccet venialiter illo modo debiti, quo debet venialia vitare.

¶Ad secundum dicendum, quòd præceptum Ecclesiæ directè respicit spiritualia, & ex consequenti legitimos actus: & ideò qui communicat eis in diuinis, facit contra præceptũ, & mortaliter peccat: qui autem participat eis in aliis, facit præter præceptum, & mortaliter non peccat.

¶Ad tertium dicendum, quòd aliquis etiam sine aliqua culpa quandoque ab Eucharistia arctatur, sicut patet in suspẽsis vel interdictis: quia tales pœnæ quandoque alicui pro culpa alterius, quę in eis punitur, inferuntur.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd quanuis participare excommunicato sit peccatum veniale, tamen participare pertinaciter est peccatum mortale, & per hoc potest aliquis excommunicari secundum iura.

QVAESTIO VICESIMAQVARTA
De *absolutione ab Excommunicatione, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de absolutione ab excommunicatione. Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrùm quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere.

¶ Secundò, vtrùm aliquis possit inuitus ab excommunicatione absolui.

¶ Tertiò, vtrùm aliquis possit absolui ab vna excommunicatione, & non ab alia.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm quilibet sacerdos possit subditũ suũ ab excõmunicatione absoluere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos subditum suum possit ab excõmunicatione absoluere. Maius enim est vinculum peccati, quàm excommunicationis: sed quilibet sacerdos potest suum subditum à peccato absoluere. ergo multò fortiùs ab excommunicatione.

¶Præterea, Remota causa, remouetur effectus: sed excommunicationis causa est peccatum mortale. ergo cùm possit quilibet sacerdos à peccato illo mortali absoluere, poterit ab excõmunicatione similiter.

¶SED CONTRA, Eiusdem potestatis est excommunicare & excommunicatum absoluere: sed sacerdotes inferiores nõ possunt suos subditos excommunicare. ergo nec absoluere.

CONCLVSIO.

¶Excommunicatum minori excommunicatione potest quilibet sacerdos absoluere, non autem maiori, siue sit à iure, vel ab homine lata, sed ei qui sententiam tulit subiicitur, nisi in articulo mortis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd à minori excommunicatione quilibet potest absoluere qui potest à peccato participationis absoluere. Si autem est maior, aut est lata à iudice, & sic ille qui tulit vel eius superior potest absoluere: vel est lata à iure, & tunc Episcopus, vel etiam sacerdos potest absoluere, exceptis sex casibus, quos sibi iuris conditor Papa reseruauit. Primus est quando aliquis iniicit manus in clericum, vel religiosum. Secundus est de illo, qui incendit Ecclesiam, & est denuntiatus. Tertius est de illo, qui frangit Ecclesiam, & denuntiatus est. Quartus est de illo qui in diuinis communicat scienter excommunicatis nominaliter à Papa. Quintus de illo qui falsificat literas sedis Apostolicæ. Sextus de illo qui excommunicatis in crimine communicat. Non enim debet absolui, nisi ab eo, qui excommunicauit, etiam si non sit eius subditus, nisi propter difficultatem accedẽdi ad ipsum, absolueretur ab Episcopo, vel à sacerdote proprio, præstita iuratoria cautione, quòd parebit mandato illius iudicis, qui sententiam tulit. A primo autem casu octo excipiuntur. Primus est in articulo mortis, in quo à qualibet excõmunicatione potest quis à quolibet sacerdote absolui. Secundus, si sit ostiarius alicuius potentis, & non ex odio vel proposito percusserit. Tertiùs, si percutiens sit mulier. Quartus, si sit seruus & dominus læderetur de eius absentia, qui non est in culpa. Quintus, si regularis regularem, nisi sit enormis excessus. Sextus si sit pauper. Septimus, si sit impubes, vel senex, vel valetudinarius. Octauus, si habeat inimicitias capitales. Sunt etiam alij casus, in quibus percutiens clericum excommunicationem non incurrit. Primò, si causa disciplinæ vt magister vel prælatus percusserit. Secundò, si iocosa leuitate. Tertiò, si inuenerit eum turpiter agentem cum vxore, vel matre, vel sorore, vel filia. Quartò, si statim vim vi repellat. Quintò, si ignoret eum esse clericum. Sextò, si inueniat eum in apostasia post tertiam admonitionem. Septimò, si transfert se clericus ad actum penitus contrarium, vt si fiat miles, vel ad bigamiam transeat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis vinculum peccati sit maius simpliciter, quàm excommunicatio, tamen quo ad aliquid vinculum excommunicationis est maius, inquantùm non solùm obligat quo ad Deum, sed etiam in facie Ecclesiæ: & ideò in absoluendo ab excommunicatione requiritur iurisdictio in exteriori foro, non autem in absolutione à peccato, nec exigitur cautio iuramenti, sicut exigitur in absolutione ab excommunicatione: per iuramentum enim controuersiæ, quæ sunt inter homines, terminantur, secundum Apostolum.

¶Ad secundum dicendum, quòd cùm excommunicatus non sit particeps sacramentorum Ecclesiæ, sacerdos nõ potest absoluere excommunicatum à culpa, nisi sit priùs absolutus ab excommunicatione. *Nota, cõfessor.*

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm aliquis possit absolui inuitus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ nullus possit absolui inuitus. Spiritualia enim non conferuntur inuito alicui: sed absolutio ab excommunicatione est beneficium spirituale. ergo non potest præstari inuito.

¶Præterea, Excõmunicationis causa est contumacia: sed quãdo aliquis non vult absolui, excommunicationem contemnẽs, tunc est maximè contumax. ergo non potest absolui.

¶SED CONTRA, Excommunicatio contra voluntatẽ alicui potest inferri: sed quæ contra voluntatem eueniunt, etiã contra voluntatem amoueri possunt, sicut patet de bonis fortunæ. ergo excommunicatio potest tolli ab aliquo inuito.

CONCLV

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCLVSIO.

¶ Potest quis inuitus ab excommunicatione absolui, cum sit pœna: non autem à peccato, quod voluntarium est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd malum culpæ & pœnæ in hoc differunt, quòd culpæ principium est in nobis, quia omne peccatum voluntarium est: pœnæ autem principium quandoque extra nos est: nō enim requiritur ad pœnam quòd sit voluntaria, imò est magis de ratione pœnæ quòd sit contra voluntatem: & ideo sicut peccata non committuntur nisi in voluntate, ita non remittuntur alicui inuito: sed excommunicatio sicut in aliquē inuitum ferri potest, ita & inuitus ab ea absolui poterit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd propositio habet veritatem de illis bonis spiritualibus, quæ in voluntate nostra consistunt, sicut sunt virtutes quæ non possunt à nolentibus perdi. Scientia enim quamuis sit spirituale bonum, tamen potest à nolente per infirmitatem amitti: & ideo ratio non est ad propositum.

¶Ad secundum dicendum, quòd etiam manente contumacia potest aliquis discretè excommunicationem iustè latam remittere: si videat saluti illius expedire, in cuius medicinam excommunicatio lata est.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum quis possit absolui ab vna excommunicatione nisi absoluatur ab omnibus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd quis nō possit absolui ab vna excōmunicatione nisi absoluatur ab omnibus. Effectus enim debet proportionari suæ causæ: sed causa excommunicationis est peccatum: cùm ergo aliquis non possit absolui ab vno peccato nisi absoluatur ab omnibus, nec in excommunicatiõe hoc esse poterit.

¶Præterea, Excōmunicationis absolutio in Ecclesia fit: sed ille qui vna excommunicatione est irreritus, extra Ecclesiam est. ergo quandiu vna manet, ab alia absolui non potest.

¶SED CONTRA, Excommunicatio quædā pœna est, sed ab vna pœna aliquis liberatur alia remanēte. ergo ab vna excommunicatione alia remanente quis absolui potest.

CONCLVSIO.

¶ Absolutus ab vna excommunicatione ab omnibus absolutus intelligitur, si sint ab vno inducē latæ, nisi aliter fuerit expressum, non autem si sint à diuersis iudicibus factæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd excommunicationes non habent connexionem in aliquo: & ideò possibile est quòd aliquis ab vna absoluatur, & in altera remaneat. Sed circa hoc sciendum est, quòd aliquis quandoque est excommunicatus pluribus excommunicationibus ab vno iudice, & tunc quando absoluitur ab vna, intelligitur ab omnibus absolui nisi contrarium exprimatur, vel nisi cùm quis absolutionem impetrat de vno tantùm casu excommunicationis, cùm pluribus excommunicatus sit. Quandoque est excommunicatus à diuersis iudicibus, & tunc absolutus ab vna excommunicatione nō propter hoc est absolutus ab altera, nisi omnes aliī ad petitionem eius absolutionem eius confirmauerint, vel nisi omnes demandent vni absolutionem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia peccata habent connexionem in auersione voluntatis à Deo, cum quo non potest esse peccatorum remissio: & ideò vnum peccatum sine altero remitti non potest. Sed excommunicationes non habent aliquam talem cōnexionem, nec iterum absolutio ab excommunicatione impeditur propter voluntatis contrarietatē: & ideò ratio non sequitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut pluribus de causis erat aliquis extra Ecclesiā: ita possibile est quòd ista separatio remoueatur quantùm ad vnam causam, & maneat quantùm ad alteram.

QVAESTIO VICESIMAQVINTA, De *indulgentia secundum se, in tres articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerandum est de indulgentia. Et primò de ea secundum se. Secundò, de facientibus indulgentiam. Tertiò, de recipientibus eam. Circa primum quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

¶Secundò, vtrùm indulgentiæ tantùm valeant quantū pronuntiantur.

¶Tertiò, vtrùm pro temporali subsidio sit indulgentia facienda.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per indulgentiam non possit aliquid remitti de pœna satisfactoria. Quia super illud 2. Timo. 2. Negare seipsum non potest, dicit glos. quòd faceret si dicta sua non impleret: sed ipse dixit Deutero. 25. Secundum mensuram delicti erit & plagarum modus. ergo non potest aliquid remitti de pœna satisfactionis taxata secundum quantitatem culpæ.

¶Præterea, Inferior non potest absoluere ab eo ad quod superior obliguit: sed Deus absoluendo à culpa, obligat ad pœnā temporalem: vt dicit Hug. de S. Victo. ergo nullus homo potest absoluere à pœna illa, aliquid dimittendo.

¶Præterea, Hoc ad potestatem excellentiæ pertinet, vt sine sacramentis effectus sacramentorum tradatur: sed nullus habet potestatem excellentiæ in sacramentis nisi Christus. cùm ergo satisfactio sit pars sacramenti operans ad dimissionem pœnæ debitæ, videtur quòd nullus homo purus possit dimittere debitum pœnæ sine satisfactione.

¶Præterea, Potestas ministris Ecclesiæ non est tradita in destructionem, sed in ædificationem: sed hoc ad destructionem pertinet, si satisfactio, quæ est ad vtilitatem nostram, inquantū remedium præbet, tolleretur. ergo potestas ministrorum Ecclesiæ ad hoc se non extendit.

¶SED CONTRA, Prioris Corint. 2. Nam & ego quod donaui, si quid propter vos donaui in persona Christi. glos. id est, ac si Christus donasset: sed Christus poterat relaxare absq; omni satisfactione pœnam peccati: vt patet Ioan. 8. de muliere adultera. ergo & Paulus potuit. ergo & Papa qui non est minoris potestatis in Ecclesia, quàm Paulus fuerit.

¶Præterea, Ecclesia generalis non potest errare: quia ille qui in omnibus exauditus est pro sua reuerentia, dixit Petro, super cuius confessione Ecclesia fundata est: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, Luc. 22. sed Ecclesia generalis indulgentias approbat, & facit. ergo indulgentiæ aliquid valent.

CONCLVSIO.

¶ Valent indulgentiæ, quæ merita supererogationis Christi & sanctorum sunt, non modo ab ijs iunctis in hoc seculo pro peccatis contritis & cōfessis pœnitentiæ, sed ad absolutionem à pœna, in futuro seculo pro peccatis in purgatorio exoluenda.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ab omnibus conceditur indulgētias aliquid valere: quia impium esset dicere quòd Ecclesia aliquid vanum faceret. Sed quidam dicunt quòd non valent ad absoluendum à reatu pœnæ, quam quis in Purgatorio secundum iudicium Dei meretur: sed valent ad absoluendum ab obligatione, quia sacerdos obligauit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quam etiam ordinatur ex Canonum institutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primò, quia est expressè contra priuilegium Petro datum, vt quod in terra remitteret, in cælo remitteretur. Vnde remissio quæ fit ad forum Ecclesiæ, valet etiam quantum ad forum Dei. Et præterea, Ecclesia huiusmodi indulgentias faciens, magis damnificaret quàm adiuuaret: quia remitteret ad grauiores pœnas, scilicet purgatorij, absoluendo à pœnitentiis iniunctis.

¶Et ideò aliter dicendum est, quòd valent & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad iudicium Dei ad remissionem pœnæ residuæ post contritionem & absolutionem & confessionem, siue sit iniuncta, siue non. Ratio autē quare valere possunt, est vnitas corporis mystici, in qua multi in operibus pœnitentiæ supererogauerunt ad mensuram debitorum suorum: & multas etiam tribulationes iniustas sustinuerūt patiēter, per quas multitudo pœnarū poterat expiari, si ea deberetur, quorum meritorum tanta est copia quòd omnem pœnam debitā nunc

nunc viuentibus excedunt, & præcipuè propter meritū Christi: quòd etsi in sacramentis operatur, non tamen efficacia eius in sacramentis includitur, sed sua infinitate excedit efficaciam sacramentorum. Dictum est autem supra, quòd vnus pro alio satisfacere potest: sanctī autem in quibus superabūdantia operum satisfactionis inuenitur, non determinatè pro isto qui remissione indiget, huiusmodi opera fecerunt, aliàs absque omni indulgentia consequerentur remissionem: sed communiter pro tota Ecclesia, sicut Apostolus ait se implere ea quæ desunt passionum Christi in corpore suo pro Ecclesia, ad quam scribit Coloss. 1. & sic prædicta merita sunt communia toti Ecclesiæ. Ea autem quæ sunt alicuius multitudinis communia, distribuuntur singulis de multitudine, secundum arbitrium eius, qui multitudini præest. Vnde sicut aliquis consequeretur remissionem pœnæ si alius pro eo satisfeciſſet: ita si ei satisfactio alterius sibi per eum qui potest distribuatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd remissio quæ per indulgentias fit non tollit quantitatem pœnæ ad culpam: quia pro culpa vnius alius sponte pœnam sustinuit.

¶Ad secundum dicendum, quòd iste qui indulgentias suscipit, non absoluitur, simpliciter loquendo, à debito pœnæ, sed datur sibi vnde debitum soluat.

¶Ad tertium dicendum, quòd effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus, & hic effectus non inducitur per indulgentias, sed pro eo faciens indulgentias soluit pœnam, quam debuit de bonis Ecclesiæ cōmunibus, vt ex dictis patet.

¶Ad quartum dicendum, quòd maius remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia quàm ex assuetudine nostrorum operum: quia ex affectu, quem accipiens indulgentias concipit ad causam, pro qua indulgentia datur, ad gratiam disponitur: ideò etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda datur: & ideò non est in destructionem indulgētias dare nisi inordinatè dentur. Tamen consulendum est eis qui indulgentias consequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ iniunctis abstineant, vt etiam ex his remedium consequantur, quāuis à debito pœnæ essent immunes, & præcipuè, quia quandoque sunt plurium debitores, quàm credant

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ non valent tantum quantum pronuntiantur. Indulgentiæ enim non habent effectum nisi ex vi clauium: sed ex vi clauium non potest habens clauem dimittere de pœna peccati nisi aliquid determinatum, considerata quantitate peccati & contritionis pœnitentis. ergo cùm indulgentiæ fiant pro libito instituentis indulgentiam, videtur quòd non valeant tantum quantum pronuntiantur.

¶Præterea, Per debitum pœnæ homo à gloriæ adeptione retardatur, quam summè appetere debet: sed si indulgentiæ tantum valent quantum pronuntiantur, in breui homo per indulgentias discurrens, posset ab omni reatu temporalis pœnæ immunis reddi. ergo videtur quòd deberet his acquirendis, omnibus aliis operibus dimissis, homo vacare.

¶Præterea, Aliquando datur indulgentia, quòd qui dat auxilium ad aliquam fabricam erigendam, tertiam partem remissionis peccatorum consequitur. Si ergo indulgentiæ tantum valent, quantum prædicantur, tunc qui dat vnum denarium, & secundò vnum etiam, iterum tertium, plenam absolutionem ab omni peccatorum pœna consequetur, quod videtur absurdum.

¶Præterea, Quandoq; datur hoc modo indulgentia, quòd qui vadit ad aliquam Ecclesiam septem annos remissionis consequatur: si ergo tantum valet indulgentia, quātum prædicatur, ille qui habet domum iuxta Ecclesiam illam, vel clerici qui quotidie vadunt, cōsequuntur tantū quantū ille, qui à remotis partibus venit, quod videtur iniustum: & iterum, vt videtur pluries indulgentiam consequitur in die, cùm pluries vadat.

¶Præterea, Idem videtur remittere alicui pœnam vltra iustam æstimationem, quàm remittere absque causa, quia quantum ad hoc quòd excedit non recompensatur: sed ille qui facit indulgentiam, non posset remittere absque causa pœnam in toto vel in parte alicui, etiam si diceret Papa alicui: Ego remitto tibi omnem pœnam debitam pro peccato. ergo videtur quòd nec possit aliquid dimittere vltra iustam æstimationem: sed indulgentiæ plerunque prædicātur vltra iustam æstimationem. ergo non tantum valent, quantum prædicantur.

¶SED CONTRA, Iob 15. Nunquid Deus indiget mendacio nostro vt pro eo loquamur dolos? ergo Ecclesia prædicando indulgentias, non mentitur, & ita tantum valent, quantum prædicantur.

¶Præterea, Primæ Corinth. 15. dicit Apostolus: Si inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. ergo quicunque in prædicatione falsum dicit, fidem, quantum est in se, euacuat, & ita mortaliter peccat. si ergo non tantum valent indulgentiæ, quantum prædicantur: omnes mortaliter peccant, indulgentiā prædicantes, quod est absurdum.

CONCLVSIO.

¶ Indulgentiæ tantum valent quantum prædicantur, si ab habente potestatem fidelibus Christi vnis membris ad honorem Dei, & proximi vtilitatem conferantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio: quidam enim dicunt quòd huiusmodi indulgentiæ non tantum valent, quantum prædicantur: sed vnicuique tantum valent, quantum fides & deuotio sua exigit. Sed dicit quòd Ecclesia ad hoc ita pronuntiat, vt quadam pia fraude homines ad benefaciendum alliciat, sicut mater quæ promittens filio pomum, ipsum ad ambulandum prouocat. Sed hoc videtur esse valde periculosum dicere. Sicut enim dicit Augu. in Epistola ad Hieron. Si in sacra Scriptura deprehenditur aliquid falsitatis, iam robur autoritatis sacræ Scripturæ perit: & similiter si in prædicatione Ecclesiæ aliqua falsitas deprehenderetur, non essent documenta Ecclesiæ alicuius autoritatis ad roborandam fidem. Et ideò alij dixerunt, quòd valent tātum, quantum pronuntiantur, secundum iustam æstimationem, nō tamen recipientis indulgentiam, qui nimis fortè æstimat quod dat, aut secundum æstimationem dantis, qui minus parū æstimare posset quod datur: sed secundum iustam æstimationem, quæ iusta est secundum iudicium bonorum, pensata conditione personæ & vtilitate & necessitate Ecclesiæ: quia vno tempore Ecclesia plus indiget, quàm alio.

¶Sed hæc etiam opinio stare non potest, vt videtur. Primò, quia secundum hoc indulgentiæ non valerent ad remissionem, sed magis ad commutationem quandam. Et præterea, prædicatio Ecclesiæ à mendacio non excusaretur, cùm quandoque indulgentia prædicetur longè maior, quàm iusta æstimatio posset requirere, omnibus prædictis conditionibus pensatis. Sicut quando dat Papa indulgentiam, quòd pergens ad vnam Ecclesiam, habeat septem annos indulgentiæ: cuiusmodi etiam indulgentiæ à Beato Gregor. in stationibus Romæ institutæ sunt. Et ideo alij dicunt quòd quantitas remissionis in indulgentiis non est mensuranda secundum deuotionem tantùm suscipientis, vt prima opinio dicebat, neque secundum quantitatem eius quod datur, sicut dicebat secunda: sed secundum causam pro qua indulgentia datur, ex qua reputatur dignius vt talem indulgentiam consequatur. Vnde secundum quòd accedit ad illam causam, secundum hoc consequitur remissionem indulgentiæ vel in toto, vel in parte.

¶Sed hoc iterum non potest saluare consuetudinem Ecclesiæ quæ interdum pro eadem causa maiorem indulgentiam ponit, sicut rebus eodem modo se habentibus quādoque datur, vnus annus visitantibus Ecclesiam vnam, quādoque 40. dies, prout gratiam Papa facere voluerit, indulgentiam constituens. Vnde quantitas remissionis non est mensuranda ex causa, quæ facit indulgentia dignum. Et ideò aliter dicendum est, quòd quantitas effectus sequitur quantitatem suæ causæ: causa autem remissionis pœnæ in indulgentiis non est nisi abundantia meritorum Ecclesiæ, quæ se habet sufficienter ad totam pœnam expiandam: non autem causa remissionis effectiua est, vel deuotio, aut labor, aut datum recipientis indulgentiam, aut causa pro qua fit indulgentia. Vnde non oportet ad aliquid horum proportionare quantitatem remissionis, sed ad merita Ecclesiæ, quæ superabundant: & ideò secundum quòd applicantur ad istum, secundum hoc remissionem consequitur. Ad hoc autem quòd applicentur isti, requiritur autoritas dispensandi huiusmodi thesaurum, & vnio eius cui dispensatur ad eum, qui meretur, quod est per charitatem, & ratio dispensationis, secundum quam saluetur

intentio

Universidad de Deusto
Biblioteca

intentio illorum, qui opera meritoria fecerunt: fecerunt enim ad honorem Dei & vtilitatem Ecclesiæ: vnde quæcunq; causa adsit, quæ in vtilitatem & honorem Dei vergat, sufficiens est ratio indulgentias faciendi. Et ideò secundum alios dicendum, quòd indulgentiæ simpliciter tantum valent quantū prædicantur, dummodo ex parte dantis sit autoritas, & ex parte recipientis charitas, & ex parte causæ pietas quæ comprehēdit honorem Dei & proximi vtilitatem: nec in hoc fit nimis magnum forum de misericordia Dei, vt quidam dicunt, nec diuinæ iustitiæ derogatur: quia non de pœna dimittitur, sed vnius pœna alteri computatur.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd clauis est duplex, scilicet ordinis & iurisdictionis. Clauis ordinis sacramentale quoddam est, & quia sacramentorum effectus non sunt determinati ab homine, sed à Deo, non potest taxare sacerdos, quātum per clauem ordinis in foro confessionis de pœna debita dimittat, sed tantum dimittitur, quātum Deus ordinauit. Sed clauis iurisdictionis non est quid sacramentale, & effectus eius arbitrio hominis subiacet: & huiusmodi clauis effectus est remissio quæ est per indulgentias, cùm non pertineat ad dispositionem sacramentorum talis dimissio, sed ad dispensationem bonorum communium Ecclesiæ, & ideò etiam legati, non sacerdotes indulgentias facere possunt. Vnde in arbitrio dantis indulgentiam est taxare quantum per indulgentiam de pœna dimittatur. Si tamen inordinatè remittat, ita quòd homines quasi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ reuocentur, peccat faciēs tales indulgentias, nihilominus quis plenam indulgentiam consequitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis huiusmodi indulgētiæ multum valeant ad remissionem pœnæ, tamen alia opera satisfactionis sunt magis meritoria respectu præmij essentialis, quod in infinitum melius est, quàm dimissio pœnæ temporalis.

¶Ad tertium dicendum, quòd quando datur indulgentia indeterminatè, qui dant auxilium ad fabricam Ecclesiæ, intelligitur tale auxilium, quod fit conueniens ei, qui auxilium dat, & secundum quòd accedit ad hoc, secundum hoc plus vel minus de indulgentia consequitur: vnde etiam aliquis pauper dans vnum denarium, consequitur totam indulgentiam: non autem diues, quem non decet ad opus tam pium ita parum dare: sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium facere, si ei obolum daret.

¶Ad quartum dicendum, quòd ille qui est vicinus Ecclesiæ, & Ecclesiæ sacerdotes & clerici consequuntur tantam indulgentiam, sicut illi qui venirent à mille dietis, quia remissio nō proportionatur labori, vt dictum est, sed meritis quæ dispēsantur. Sed ille qui plus laboraret, acquireret plus de merito. Sed hoc intelligendum quando indistinctè indulgentia datur. Quādoque enim distinguitur, sicut Papa in generalibus absolutionibus illis, qui transēunt mare, dat quinque annos, aliis qui transeunt montes, tres, aliis vnum: nec tamen quotiescunque vadit infra tempus indulgentiæ, toties eam consequitur. Quandoq; ad determinatum tempus datur: vt cùm dicitur, Quicūque vadit ad Ecclesiam talem vsque ad tale tempus, habeat tantum de indulgentia, intelligitur semel tantùm. Sed si in aliqua Ecclesia sit indulgentia perennis sicut in Ecclesia beati Petri, quadraginta dierum: tunc quoties aliquis vadit, totiens indulgentiam consequitur.

¶Ad quintum dicendum, quòd causa non requiritur ad hoc quòd secundum eam mensurari debeat remissio pœnæ, sed ad hoc quòd intentio illorum, quorum merita communicantur ad ipsum prouenire possint. Bonum autem vnius communicatur alteri dupliciter. Vno modò per charitatem, & sic etiam sine indulgentiis aliquis est omnium bonorum particeps, quæ fiit si in charitate sit. Alio modo per intentionem facientis, & sic per indulgentias si causa legitima adsit potest intentio illius, qui pro vtilitate Ecclesiæ operatus est, ad istum continuari.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm pro temporali subsidio fieri debeat indulgentia.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd pro temporali subsidio non debeat fieri indulgentia. Quia remissio peccatorum est quoddam spirituale. Sed dare spirituale pro temporali est simonia. ergo fieri hoc non debet.

¶Præterea, Spiritualia subsidia sunt magis necessaria, quàm temporalia: sed pro spiritualibus subsidiis non videntur fieri indulgentiæ: ergo multo minùs pro temporalibus fieri debent.

¶SED CONTRA est communis consuetudo, quæ pro peregrinationibus & eleemosynis faciendis indulgentias facit.

CONCLVSIO.

¶Licet pro temporali subsidio ad spiritualia ordinato indulgentiæ conferre, non autem pro temporali simpliciter.

¶RESPONDEO dicendum, quòd tēporalia ad spiritualia ordinantur, quia propter spiritualia debemus vti temporalibus: & ideò pro temporalibus simpliciter non potest fieri indulgentia: sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia, sicut est repressio inimicorum Ecclesiæ, qui pacem Ecclesiæ perturbant, sicut constructio Ecclesiarum & pontium, & aliarū eleemosynarum.

¶Et per hoc patet quòd non fit ibi simonia, quia non datur spirituale pro temporali: vnde patet solutio ad primum.

¶Ad secundum dicendum, quòd etiam pro puris spiritualibus potest fieri indulgentia, & fit quandoque: sicut quicūque orat pro Rege Franciæ, habet 10. dies pro indulgentia à Papa Inno. 4. & similiter crucem prædicantibus datur quandoque eadem indulgentia, quæ crucem accipientibus.

QVAESTIO VICESIMASEXTA
De his qui possunt indulgentias facere, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his qui possunt indulgentias facere. Circa quod quatuor quæruntur.

¶Primò, vtrùm quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

¶Secundò, vtrùm diaconus vel non sacerdos possit eas facere.

¶Tertiò, vtrùm Episcopus possit eas facere.

¶Quartò, vtrùm existens in peccato mortali possit eas facere.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere. Indulgentia enim habet efficaciam ex abundantia meritorum Ecclesiæ: sed non est aliqua congregatio in qua non sit meritorum abundantia: ergo quilibet sacerdos potest facere indulgentiam, si habet plebem subiectam, & similiter quilibet prælatus.

¶Præterea, Prælatus quilibet gerit personam totius multitudinis, sicut vnus homo gerit personam suam: sed quilibet potest alteri communicare bona sua pro altero satisfaciendo: ergo & prælatus potest communicare bona multitudinis sibi cōmissæ, & sic videtur quòd possit indulgentias facere.

¶SED CONTRA, Minus est excommunicare, quàm indulgētias facere: sed hoc non potest sacerdos parochialis: ergo nec illud.

CONCLVSIO.

¶Non omnes sacerdotes, sed solus Episcopus potest indulgentias facere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd indulgentiæ effectum habent secundum quòd opera satisfactoria vnius alteri computantur, non solùm ex vi charitatis, sed ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipsum. Sed intentio alicuius potest ad alterum dirigi tripliciter: aut in speciali, aut in generali, aut in singulari. In singulari quidem, sicut cùm quis pro alio satisfacit determinatè, & sic quilibet potest alteri sua opera communicare. In speciali autem, sicut cùm quis orat pro congregatione sua, & familiaribus, & benefactoribus, & ad hoc etiam ordinat sua opera satisfactoria: & sic ille, qui congregationi præest, potest opera illa aliquando communicare, applicando intentionem illorum qui sunt de congregatione sua ad hunc determinatè. Sed in generali, sicut cùm quis opera sua ordinat ad bonum commune in generali, & sic ille qui præest Ecclesiæ generaliter, potest opera illa communicare applicando intentionem suam ad hunc vel ad illum: & quia

& quia homo est pars congregationis, & congregatio est pars Ecclesiæ, ideò in intentione priuati boni intentio boni congregationis includitur & boni totius Ecclesiæ: & ideò ille qui præest Ecclesiæ, potest communicare ea quæ sunt congregationis, & huius hominis: & ille qui præest congregationi, potest communicare ea quæ sunt huius hominis; sed non conuertitur. Sed neque prima communicatio neque secunda indulgentia dicitur, sed solùm tertia propter duo. Primò, quia per illas communicationes quanuis homo soluatur à reatu pœnæ quantum ad Deum, tamen non soluitur à debito faciendi satisfactionem iniunctam, ad quam obligatus est ex præcepto Ecclesiæ. Sed per tertiam communicationem homo etiam ab hoc debito soluitur. Secundò, quia in vna persona vel in vna congregatione nō est indeficientia meritorum, vt sibi & omnibus aliis valere possint: vnde iste non absoluit à pœna debita pro toto, nisi tantùm determinatè pro eo, fiat quantùm debebatur. Sed in Ecclesia tota est indeficientia meritorum, præcipuè propter meritum Christi: & ideò solus ille qui præficitur Ecclesiæ, potest indulgentias facere. Sed cùm Ecclesia sit congregatio fidelium, cōgregatio autem hominum sit duplex, scilicet œconomica, vt illi qui sunt de vna familia: & politica, sicut illi qui sunt de vno populo: Ecclesia assimulatur congregationi politicæ, quia ipse populus Ecclesia dicitur. sed conuentus diuersi vel parochiæ in vna diœcesi assimulantur congregationi in diuersis familiis, vel in diuersis officiis: & ideò solus Episcopus propriè prælatus Ecclesiæ dicitur, & ideò ipse solus quasi sponsus annulum Ecclesiæ recipit, & ideò ipse solus habet potestatem plenam in dispensatione sacramentorum & iurisdictionem in foro causarum quasi persona publica. Alij autem secundum quòd ab eis committitur. Sed sacerdotes qui plebibus præsiciuntur, non sunt simpliciter prælati, sed quasi coadiutores: vnde in consecratione sacerdotum Episcopus dicit, Quantò fragiliores sumus, tantò magis auxiliis his indigemus. & propter hoc etiam non omnia sacramenta dispensant vnde sacerdotes parochiales vel Abbates, aut alij huiusmodi prælati, non possunt indulgentias facere.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm diaconus possit indulgentias facere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd diaconus non possit indulgentias facere, vel alius non sacerdos, quia remissio peccatorum est effectus clauium: sed non habet claues nisi solus sacerdos, ergo ipse solus potest indulgentias facere.

¶Præterea, Plenior remissio pœnæ est in indulgētiis, quàm in foro pœnitētiali: sed hoc nō potest nisi sacerdos: ergo nec illud.

¶SED CONTRA: Eidem confertur dispensatio thesauri Ecclesiæ, cui committitur regimen Ecclesiæ: sed hoc committitur quandoque non sacerdoti. ergo potest indulgentias facere. Nam ex dispensatione, thesauri Ecclesiæ efficacia habent.

CONCLVSIO.

¶Non tantùm Episcopi & sacerdotes indulgentias facere possunt, sed quicunque iurisdictionem habent in Ecclesia, siue ex commissione, siue ordinariè illam habeant.

¶RESPONDEO dicendum, quòd potestas faciendi indulgētias sequitur iurisdictionem, vt suprà dictum est: & quia diaconi & alij non sacerdotes possunt habere iurisdictionem vel commissam, sicut legati: vel ordinariam, sicut electi: ideò possunt indulgentias facere etiam non sacerdotes, quanuis non possint absoluere in pœnitentiali foro, quod est ordinis.

¶Et per hoc patet solutio ad obiecta. Indulgentias enim facere pertinet ad clauem iurisdictionis, & non ad clauem ordinis.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Episcopus possit indulgentias facere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd etiam Episcopus non possit indulgētias facere, quia thesaurus Ecclesiæ est communis toti Ecclesiæ, sed id quod est commune toti Ecclesiæ, non potest dispensari nisi per illum, qui toti Ecclesiæ præest. ergo solus Papa potest indulgentias facere.

¶Præterea, Nullus potest remittere pœnas à iure determinatas, nisi ille qui habet potestatem ius condendi: sed pœnæ satisfactoriæ sunt pro peccatis determinatæ in iure. ergo remittere huiusmodi pœnas potest solus Papa.

¶SED CONTRA est consuetudo Ecclesiæ, secundum quam Episcopi dant indulgentias.

CONCLVSIO.

¶Solus Papa plenarias indulgentias pro libito suæ voluntatis, legitimā tamen existente causa, facere potest, cæteri autem Episcopi quantum sibi à Papa taxatum fuerit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Papa habet plenitudinē pontificalis potestatis, quasi Rex in regno. Sed Episcopi, assumuntur in partem solicitudinis, quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi, propter quod eos in suis literis Papa fratres vocat. Reliquos autem omnes vocat filios: & ideò potestas faciendi indulgentias plenè residet in Papa, quia potest facere prout vult, causa tamen existente legitima. Sed in Episcopis est taxata secundum ordinationem Papæ: & ideò possunt facere, secundum quòd eis est taxatum, & non amplius: & per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm ille, qui est in peccato, possit indulgentias facere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ille, qui est in peccato mortali, non possit facere indulgentias, quia riuus, cui fons non influit, nihil profluere potest: sed prælato in peccato mortali existente, non influit fons gratiæ, scilicet Spiritus sancti: ergo non potest in alios profluere faciendo indulgentias.

¶Præterea, Maius est facere indulgentiam, quàm recipere: sed ille qui est in peccato mortali, non recipit, vt dicetur. ergo nec facere potest.

¶SED CONTRA: Indulgentiæ fiūt per potestatem prælatis Ecclesiæ traditam: sed peccatum mortale non potestatem tollit, sed bonitatem: ergo potest aliquis in peccato mortali existens indulgentias facere.

CONCLVSIO.

¶Potest prælatus in peccato mortali existens indulgentias facere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd facere indulgentias pertinet ad iurisdictionem, sed per peccatum homo non amittit iurisdictionem: & ideò indulgentiæ æquiualent, si fiant ab eo, qui est in peccato mortali, sicut si fierēt ab eo, qui est sanctissimus: cùm non remittat pœnam ex vi meritorum suorum, sed ex vi meritorum reconditorum in thesauris Ecclesiæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iste prælatus in peccato mortali indulgentias faciens non profluit de suo aliquid: & ideò non requiritur quòd influxum recipiat à fonte ad hoc, quòd eius indulgentiæ valeant.

¶Ad secundum dicendum, quòd maius est facere indulgentias quàm recipere, quantum ad potestatem: sed est minus quantū ad propriam vtilitatem.

QVAESTIO VICESIMASEPTIMA
De his quibus valent indulgentiæ, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his, quibus valet indulgentia. Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm indulgētia valeat existētibus in mortali peccato.

¶Secundò, vtrùm valeat religiosis.

¶Tertiò, vtrùm valeat non facienti illud, pro quo indulgentia datur.

¶Quartò, vtrùm valeat ei, qui indulgentiam facit.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm indulgentiæ valeant existentibus in peccato mortali.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentia valeat existentibus in peccato mortali. Quia aliquis potest alteri mereri etiam in peccato mortali existenti gratiam & multa alia bona: sed indulgentiæ habent efficaciam ex hoc quòd merita Sanctorū applicantur ad istum. ergo habent effectum in illis, qui sunt in peccato mortali.

¶Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Vbi est maior indigentia, magis habet locum misericordia: sed ille qui est in peccato mortali, maximè indiget. ergo ei maximè debet fieri misericordia per indulgentiam.

¶SED CONTRA, Membrum mortuum non suscipit influentiam ab aliis viuis: sed ille qui est in peccato mortali, est quasi membrum mortuum: ergo per indulgentias non suscipit influentiam ex meritis viuorum membrorum.

CONCLVSIO.

¶Mortalibus criminibus obnoxiis nullatenus indulgentiæ prosunt, sed contritis & confessis.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ quidã dicunt indulgẽtias valere etiã existentibus in mortali peccato, non quidem ad dimissionẽ pœnæ, quia nulli potest dimitti pœna, nisi cùm dimissa est culpa: qui enim nõ est consecutus operationem Dei in remissionẽ culpę, nõ potest consequi remissionẽ pœnę à ministro Ecclesiæ, neque in indulgentiis, neque in foro pœnitentiali, valent tamen eis ad acquirendum gratiam. Sed hoc non videtur verum, quia quanuis merita illa, quæ per indulgentiam communicantur, possunt valere ad merendum gratiam, non tamen propter hoc dispensantur, sed determinantur ad remissionem pœnæ: & ideò non valent existentibus in peccato mortali, & ideò in omnibus indulgentiis fit mentio de verè contritis & cõfessis. Si autem fieret communicatio per hunc modum, Facto te participem meritorum totius Ecclesiæ, vel vnius congregationis, vel vnius specialis personæ sic posset valere ad merendum aliquid illi, qui est in peccato mortali, vt prædicta opinio dicit.

¶Et per hoc patet solutio ad primum.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis sit magis indigẽs, qui est in peccato mortali, tamen est minus capax.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm indulgentiæ valeant religiosis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ indulgentiæ non valeant religiosis. Non enim competit eis suppleri, ex quorum abundantia aliis suppleturi: sed ex superabundantia operum satisfactionis, quæ sunt in religiosis aliis, suppletur per indulgentias: ergo eis non competit per indulgentiam suppleri.

¶Præterea, In ecclesia non debet aliquid fieri quod induceat religionis dissolutionem: sed si religiosis indulgentiæ prodessent, esset occasio dissolutionis disciplinæ regularis: quia religiosi nimis vagarentur per huiusmodi indulgentias, & pœnas impositas in capitulo sibi negligerent: ergo religiosis non prosunt.

¶SED CONTRA, Nullus ex bono reportat damnum: sed religio bonum est: ergo religiosi non consequuntur hoc dãnum, vt eis indulgentiæ non valeant.

CONCLVSIO.

¶Non tantùm laicis, sed religiosis etiam indulgentiæ prosunt.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd tam secularibus quàm religiosis valent indulgentiæ, dummodò sint in charitate, & seruent ea quæ pro indulgentiis indicuntur, non enim religiosi sunt minùs adiuuabiles meritis aliorum, quàm seculares.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis religiosus sit in statu perfectionis, tamen ipse sine peccato viuere non potest: & ideò si aliquãdo propter peccatum aliquod commissum sit reus pœnæ, potest per indulgentias ab hoc expiari. Nõ enim est inconueniens, si ille qui est simpliciter superabundãs, aliquo tempore indigeat, & quantum ad aliquid: & sic indiget supplemento quo subleuetur. Vnde dicitur Galat. 6. Alter alterius onera portate.

¶Ad secundum dicendum, quòd propter indulgentias non debet dissolui regularis obseruantia: quia religiosi magis merentur religionem suam seruando quantum ad præmium vitæ æternæ, quàm indulgentias exquirendo: quanuis minus quantum ad dimissionem pœnæ, quod est minus bonum, nec iterũ per indulgentias dimittuntur pœnæ iniunctæ in capitulo, quia in capitulo agitur quasi forum iudiciale magis, quàm pœnitẽtiale. Vnde etiam non sacerdotes capitulum tenent, sed absolutur à pœna iniuncta vel debita pro peccato in foro pœnitentiali.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm ei, qui non facit id, pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ei qui non facit pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari, quia ei qui non potest operari, voluntas pro facto reputatur: sed aliquando fit indulgentia pro aliqua eleemosyna facienda, quam aliquis pauper facere non potest, & tamen libenter faceret: ergo indulgentia ei valet.

¶Præterea, Vnus potest pro alio satisfacere: sed indulgentia ad remissionem pœnæ operatur sicut & satisfactio: ergo vnus pro alio potest indulgentiam accipere, & sic ille consequetur indulgentiam, qui non facit hoc, pro quo indulgentia datur.

¶SED CONTRA, remota causa remouetur effectus: si ergo aliquis non facit hoc, pro quo indulgentia datur, quod est indulgentiæ causa, indulgentiam non consequitur.

CONCLVSIO.

¶Indulgentiam minimè consequuntur qui id non efficiunt, pro quo indulgentia datur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd non existente conditione, non consequitur illud quod sub conditione datur: vnde cùm indulgentia detur sub hac conditione, quòd aliquis aliquid faciat vel det, si illud non exerceat, indulgentiam non cõsequitur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc intelligitur quantum ad præmium essentiale: sed nõ quantum ad accidentalia aliqua præmia, sicut est dimissio pœnæ vel aliquid huiusmodi.

¶Ad secundum dicendum, quòd opus proprium potest quis applicare per intentionem cuicunque voluerit: & ideò potest pro quocunque vult satisfacere: sed indulgentia nõ potest applicari ad alterum nisi ex intentione eius, qui dat indulgentiã: & ideò cùm ipse applicet ad facientem vel dantem hoc aut illud, ille non potest qui hoc facit ad alterum, hanc intentionem transferre. Si tamen sic fieret indulgentia, ille qui facit, vel pro quo fit, habeat tantam indulgentiam, quantum valeret ei pro quo fit: nec tamen iste qui facit hoc, opus daret alteri indulgentiam, sed ille qui indulgentiam sub tali forma facit.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm indulgentia valeat ei qui facit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentia non valeat ei qui facit, quia facere indulgentias est iurisdictionis: sed nullus in seipsum potest exercere ea, quæ sunt iurisdictionis: ergo nullus potest indulgentiæ à se factæ particeps esse.

¶Præterea, Secundum hoc ille, qui facit indulgentiam, posset pro aliquo modico factõ sibi pœnam remittere omnium peccatorum, & ita impunè peccaret: quod videtur absonum.

¶Præterea, Eiusdem potestatis est facere indulgentias & excommunicare: sed aliquis nõ potest excommunicare seipsum. ergo nec indulgentiæ, quam facit, particeps esse potest.

¶SED CONTRA est: quia tunc esset ipse peioris condi tionis, quàm alij, si ipse non posset vti thesauro Ecclesiæ, quem alijs dispensat.

CONCLVSIO.

¶Tametsi non possit prælatus sibi indulgentiam facere, aliis tamen concessa pro se etiam vti potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd indulgentia debet ex aliqua causa dari ad hoc quòd aliquis per indulgentiã ad actũ aliquem prouocetur, qui in vtilitatem Ecclesiæ & honorem Dei vergat. Prælatus autem, cui cura Ecclesiæ vtilitatis propagatione & honoris diuini propagandi est commissa, non habet causam, vt seipsum ad hoc prouocet: & ideò non potest facere sibi indulgentiam: sed potest vti indulgentia quam pro aliis facit, quia aliis subest causa faciendi.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd actus iurisdictionis non potest in seipsum exercere, sed eis quæ autoritate iurisdictionis dantur aliis, potest etiam prælatus vti tam in temporalibus quàm in spiritualibus: sicut etiam sacerdos sibi Eucharistiam quam aliis dat: & ita etiam Episcopus potest accipere sibi suffragia Ecclesiæ quæ aliis dispensat, quorum effectus immediatus est remissio pœnæ per indulgentiam & non iurisdictionis.

¶Ad secundum patet solutio ex dictis.

¶Ad tertium dicendum, quòd excommunicatio profertur per modum sententiæ, quã nullus in seipsum ferre potest, eò quòd in iudicio non potest idem esse iudex & reus. Indulgentia autem non

tem non per modum sententiæ, sed per modum dispensationis cuiusdam, quam homo potest facere ad seipsum.

QVAESTIO VICESIMAOCTAVA,
De *solenni ritu pœnitentiæ, in tres articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerandum est de solenni ritu pœnitentiæ. Circa quod tria quæruntur.

¶Primò, vtrùm aliqua pœnitentia possit publicari vel solennizari.

¶Secundò, vtrùm solennis pœnitentia possit iterari.

¶Tertiò, vtrùm publica sit pœnitentia imponenda.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm aliqua pœnitentia debeat publicari vel solennizari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeat aliqua pœnitentia publicari vel solennizari, quia non licet sacerdoti etiam metu peccatũ alicuius confiteri, quantuncunque publicum: sed per pœnitentiam solennem publicatur peccatum. ergo nõ debet solennizari.

¶Præterea, Iudicium debet esse secundum conditionem fori: sed pœnitentia est quoddam iudicium quod in foro occultè agitur. ergo non debet publicari vel solennizari.

¶Præterea, Omnes defectus pœnitentia reuocat ad perfectũ, vt Ambro. dicit: sed solennizatio facit contrarium, quia pœnitentem multis defectibus innectit, non enim laicus potest post solennem pœnitentiam ad clericatum promoueri, nec clericus ad superiores ordines: ergo pœnitentia non est solennizanda.

¶SED CONTRA, Pœnitentia est quoddam sacramentum: sed in quolibet sacramento solẽnitas quædam adhibetur: ergo & in pœnitentia adhiberi debet.

¶Præterea, Medicina debet respondere morbo, sed peccatum quandoque est publicum, quod multos ad peccandi trahit exemplum: ergo & pœnitentia, quæ est medicina eius, debet esse publica & solennis, qua multi ædificentur.

CONCLVSIO.

¶Iniungenda nonnunquam est enormibus ac publicis criminibus obnoxiis publica & solennis pœnitentia ad ipsorum salutem, & aliorum exemplum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliqua pœnitentia debet esse publica & solennis propter quatuor. Primò, vt peccatum publicum publicam habeat medicinam. Secundò, quia maxima confusione in hoc mundo etiam est dignus, qui grauissimum scelus commisit. Tertiò, vt aliis sit ad terrorẽ. Quartò, vt sit ad exemplum pœnitendi, ne desperẽt qui in grauibus peccatis detinentur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdos non recipiat confessionem talem pœnitentiam iniungendo, quanuis ex hoc oriatur illum aliquod enorme peccatum commisisse. Non enim culpa pro certo scitur ex pœna, quia quandoque aliquis pœnitentiam pro alio facit: sicut legitur in vitis Patrum de quodam, qui vt socium suum ad pœnitentiam prouocaret, ipse cum eo pœnitentiam egit. Si autem sit peccatum publicũ, ipse pœnitens exequendo pœnitentiam, confessionem à se factam manifestat.

¶Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia solennis, quantum ad iniunctionem, non exit forum occultum: quia sicut occultè quis confitetur, ita occultè ei pœnitentia iniungitur: sed executio exit forum occultum, & hoc non est inconueniens.

¶Ad tertium dicendum, quòd pœnitentia quanuis reuocet omnes defectus restituendo in pristinam gratiam, non tamen restituit in pristinam dignitatem: & ideò etiam mulieres post peractam pœnitentiam de fornicatione non velantur, quia dignitatem virginitatis non recuperant. Et similiter post publicam pœnitentiam peccator non redit ad hanc dignitatem, vt possit ad clericatum assumi, & Episcopus talem ordinans potestate ordinandi priuari debet, nisi forte necessitas Ecclesiæ id exposcat, aut consuetudo, tunc enim dispensatiuè recipitur ad minores, non autem ad sacros. Primò, propter dignitatem ordinum istorum. Secundò, propter timorem recidiui. Tertiò, propter scandalum vitandum, quod posset in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorum. Quarto, quia non haberet frontem alios corrigendi, cùm peccatum eius fuerit publicum.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm solennis pœnitentia iterari possit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ solennis pœnitentia iterari possit. Sacramenta enim, quæ characterem non imprimunt, cum sua solennitate iterantur, sicut Eucharistia & extrema vnctio & huiusmodi: sed pœnitentia non imprimit characterem. ergo cum sua solennitate iterari debet.

¶Præterea, Pœnitentia solennizatur propter grauitatem & manifestationem peccati: sed post peractam pœnitentiam contingit similia peccata committere, vel etiam grauiora. ergo solennis pœnitentia iterum debet adhiberi.

¶SED CONTRA, Solennis pœnitẽtia significat eiectionem primi hominis de paradiso: sed hæc tãtùm semel est facta: ergo & pœnitentia solennis tantùm semel debet fieri.

CONCLVSIO.

¶Solennis pœnitentia iterari minimè debet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd solennis pœnitentia iterari non debet propter tria. Primò, ne ex iteratione vilescat. Secundò, propter significationem: quia est figura expulsionis hominis de paradiso, quæ semel est tantùm facta. Tertiò, quia solennizatio est quasi quædam professio perpetuò pœnitentiam conseruandi, & iteratio solennitati resistit. Si tamen postmodùm peccauerit, non clauditur ei locus pœnitentiæ, sed pœnitentia solennis iterum ei iniungenda non est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis sacramentis, in quibus solennitas operatur, iteratio solennitati non repugnat, vt est in proposito: & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis ratione criminis deberetur sibi eadem pœnitentia, tamen solennitatis iteratio non competit, propter prædictas causas.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm pœnitentia solennis sit imponenda mulieribus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd mulieribus non sit solennis pœnitentia imponenda. Quia vir, cui imponitur solennis pœnitentia, debet comam abiicere: sed hoc non competit mulieri: vt patet 1. ad Corinthios 2. ergo non debet agere solennem pœnitentiam.

¶Item, Videtur quòd clericis sit imponenda, quia imponitur propter grauitatem delicti: sed idem peccatum grauius est in clerico, quàm in laico. ergo magis debet imponi clerico, quàm laico.

¶Itẽ, Videtur quod à quolibet sacerdote possit imponi. Quia absoluere in foro pœnitentiali est eius, qui habet claues: sed simplex sacerdos habet claues: ergo potest esse minister huiusmodi pœnitentiæ.

CONCLVSIO.

¶Publica ac solennis pœnitentia viris ac mulieribus semel tantum iniungi potest, non tamen clericis, publica autem & non solennis etiam clericis imponi pluries potest, sicut & aliis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd omnis solennis pœnitentia est publica: sed non conuertitur. Pœnitentia enim solennis hoc modo fit: In capite Quadragesimæ præsentant se cũ presbyteris suis Episcopis ciuitatum ante fores Ecclesiæ, sacco induti, nudis pedibus, vultibus demissis, coma depositа, & eis in Ecclesia introductis Episcopus cũ omni clero septem Psalmos pœnitentiales dicit: & postmodum eis manum imponit aqua benedicta asperſa, & cinerẽ capitibus ponit, cilicio colla eorum operit, & denuntiat eis lachrymabiliter, q̃ sicut Adam eiectus est de paradiso, ita ipsi de Ecclesia eiciuntur: & iubet ministris vt eos ab Ecclesia pellant, clero eos prosequente cum hoc Responsorio: In sudore vultus tui, &c. In cœna autem Domini quolibet anno à suis presbyteris in Ecclesia reducuntur: & erunt ibi vsque ad octauas Paschæ, ita tamen quòd non cõmunicabunt, nec pacem accipient, & sic fiet quolibet anno quousque aditus Ecclesiæ est eis interdictus. Vltima autem reconciliatio referuatur Episcopo ad quem solùm spectat solennis pœnitentiæ impositio. Potest autem imponi viris & mulieribus, sed non clericis propter scandalum. Non autem talis pœ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitentia debet imponi nisi pro peccato quòd totam cõmouerit vrbẽ. Publica autẽ & non solennis quę in facie Ecclesiæ fit, sed non cum solennitate prædicta: sicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali, hæc potest iterari, & à simplici sacerdote iniungi, & potest etiam clerico imponi, tamen quandoque solennis ponitur publica, & secundum hoc auctoritates quædam variè loquebantur de solenni.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mulier habet comam in signum subiectionis, non autem vir: & ideò non competit vt in pœnitentia mulieri comæ deponãtur, sicut viro.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis in eodem genere peccati clericus plus peccet quàm laicus, tamen nõ iniungitur ei pœnitentia solennis, ne ordo veniat in contemptum: vnde defertur non personæ, sed ordini.

¶Ad tertium dicendum, quòd magna peccata indigent magna cautela ad sui curationem: & ideò iniunctio pœnitentiæ solennis, quæ non nisi pro grauissimis peccatis fit, soli Episcopo reseruatur.

QVAESTIO VICESIMANONA

De sacramento extremæ unctionis, in nouem articulos diuisa.

POST HOC considerandum est de sacramento extremæ vnctionis: quo ad essentialia, de quo quinque videnda sunt.

¶Primò, de essentialibus ipsius & de eius institutione.

¶Secundò de effectu ipsius.

¶Tertiò, de ministro ipsius.

¶Quartò, de eo cui conferri debet, & in qua parte.

¶Quintò, de eius iteratione. Circa primum quęruntur nouem.

¶Primò, vtrùm extrema vnctio sit sacramentum.

¶Secundò, vtrùm sit vnum sacramentum.

¶Tertiò, vtrùm hoc sacramentum fuerit à Christo institutum.

¶Quartò, vtrùm oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

¶Quintò, vtrùm oporteat oleum esse consecratum.

¶Sextò, Vtrùm huius sacramenti materia debeat per Episcopum consecrari.

¶Septimò, vtrùm hoc sacramentum habeat aliquam formam.

¶Octauò, vtrùm forma huius sacramenti debeat proferri per orationem deprecatiuam.

¶Nonò, vtrùm prædicta oratio sit competens forma huius sacramenti.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm extrema vnctio sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd extrema vnctio non sit sacramentum, quia sicut oleum assumitur ad infirmos ita ad catechumenos: sed vnctio quæ fit oleo ad catechumenos, non est sacramentũ. ergo nec extrema vnctio quæ fit oleo ad infirmos.

¶Præterea, Sacramenta veteris legis fuerunt signa sacramentorum nouæ legis: sed extrema vnctio non habuit aliquam figuram in veteri lege. ergo non est sacramentum nouæ legis.

¶Præterea, Secundum Dionysium omne sacramentum vel ad purgandum est, vel ad illuminandum, vel ad perficiẽdum: sed extrema vnctio non ponitur nec ad purgandum, nec ad illuminandum: quia hoc soli Baptismo attribuitur: nec ad perficiendũ, quia hoc secundũ ipsum Diony. pertinet ad Chrisma & ad Eucharistiã: ergo extrema vnctio non est sacramentum.

¶SED CONTRA, Sacramenta Ecclesiæ sufficienter subueniunt defectibus hominum secundum quemlibet statũ: sed exeuntibus non subuenit aliud, quàm extrema vnctio. ergo ipsa est sacramentum.

¶Præterea, Sacramenta nihil aliud sunt, quàm quædam spirituales medicinæ: sed extrema vnctio est quædam spiritualis medicina, quia valet ad remissionem peccatorum: vt habetur Iacob. 5. ergo est sacramentum.

¶Cùm extrema vnctio ad peccatorum remissionem valeat, sacramentum, non autem quippiam sacramentale est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in his, quæ Ecclesia visibiliter operatur, quædam sunt sacramenta, vt Baptismus: quædam sacramentalia: vt exorcismus, quorum est hæc differentia: quia sacramentum dicitur illa actio Ecclesiæ, quæ attingit ad effectum principaliter intentum in administratione sacramentorum: sed sacramentale dicitur illa actio, quæ quamuis non pertingat ad illum effectum, tamen ordinatur aliquo modo ad illam actionem principalem: effectus autem intentus in administratione sacramentorum est curatio morbi peccati, Isa. 27. Hic est omnis fructus vt tollatur peccatum. Et ideò est ad hunc effectum pertingat extrema vnctio, vt ex verbis Iacobi patet, nec ordinetur ad aliud sacramentum quasi ei annexum, consequenter, extrema vnctio non est sacramentale, sed sacramentum.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd oleum quo catechumeni inunguntur sua vnctione, non perducit ad peccati remissionem, quia hoc ad Baptismum pertinet, sed aliquo modo ad Baptismum disponit: ideò non est sacramentum illa vnctio sicut vnctio extrema.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd hoc sacramentum immediatè hominem ad gloriam disponit, cùm exeũtibus à corpore detur: & quia in veteri lege non erat tempus adhuc peruenienti ad gloriam, quia neminem ad perfectum adduxit lex: id-ôllud sacramentum præfigurari non debuit per aliquod sacramentum sibi respondens, sicut per figuram eiusdem generis quamuis per figuras remotas aliquo modò figuratum fit in omnibus curationibus quæ leguntur in veteri lege.

¶Ad tertium dicendum, quod Dionysius non facit aliquam mẽtionem de extrema vnctione, sicut nec de pœnitentia, nec de matrimonio: quia ipse non intendit determinare de sacramentis, nisi quatenus per ea innotescere potest Ecclesiasticę hierarchiæ ordinata dispositio, quantum ad ministros & actiones ministrorum & recipientes: tamen cùm per extremam vnctionem aliquis cõsequatur gratiam & remissionem peccatorum, non est dubium quòd habet vim illuminatiuam & purgatiuam, sicut Baptismus, quanuis non ita plenam.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm extrema vnctio sit vnum sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q extrema vnctio non sit vnum sacramentum, quia vnitas rei est ex sua materia & ex sua forma, cùm ex eodem habeat res esse & vnitatem: sed forma huius sacramenti frequenter iteratur etiam eadem vice & materia pluries, cùm inunctio adhibeatur secundum diuersas partes: ergo non est vnum sacramentum.

¶Præterea, Ipsa vnctio est sacramentum: ridiculum enim est dicere quòd oleum sit sacramentum. sed sunt plures vnctiones: ergo sunt plura sacramenta.

¶Præterea, Vnum sacramentum ab vno ministro perfici debet, sed in aliquo casu extrema vnctio nõ potest perfici ab vno ministro. sicut si post primam vnctionem factam sacerdos moriatur: tunc enim alius sacerdos debet vlteriùs procedere: ergo extrema vnctio non est sacramentum vnum.

¶SED CONTRA, Sicut se habet immersio ad Baptismum, ita se habet vnctio ad hoc sacramentum, sed plures immersiones sunt vnum sacramentum Baptismi: ergo & plures vnctiones sunt vnum sacramentum.

¶Præterea, Si non esset vnum sacramentum, tunc facta prima vnctione non oporteret ad perfectionem sacramenti quòd fieret secunda: quia quodlibet sacramẽtum per se habet esse perfectum: sed hoc falsum est. ergo est vnum sacramentum.

CONCLVSIO.

¶Extrema vnctio, quanuis per multas perficiatur actiones, vnum nihilominus sacramentum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vnum numero, per se loquendo, dicitur tripliciter. Vno modo sicut indiuisibile quòd nec actu nec potentia est plura, vt punctus & vnitas. Alio modo sicut continuum, quod quidem actu est vnum, sed plura potentia, vt linea. Tertio modo sicut perfectũ aliquod, quòd ex partibus pluribus constituitur, vt domus quæ est multa quodammodò in actu, sed illa multa conueniunt in aliquo vno: & hoc modo quodlibet sacramentum dicitur vnum, inquantum

inquantum multa quæ sunt in vno sacramento, adunantur ad vnum significandum vel causandum, quia sacramentum signi ficando causat. Et ideò quando vna actio sufficit ad significationem, vnitas sacramenti consistit in illa actione tantùm, sicut patet in confirmatione. Quando autem significatio sacramenti potest esse & in vna & in multis actionibus, tunc sacramentũ perfici potest & vna actione & pluribus, sicut Baptismus vna immersione & tribus: quia ablutio, quæ significatur in Baptismo, potest esse per vnam immersionem & per multas. Quando autem perfecta significatio non potest esse nisi per plures actiones, tunc plures actiones sunt de perfectione sacramenti, sicut patet in Eucharistia: quia refectio corporalis, quæ significat spiritualem, non potest esse nisi per cibum & potum, & similiter est in hoc sacramento. Quia curatio interiorum vulnerum non potest perfectè significari nisi per appositionem medicinæ ad diuersas vulnerum radices: & ideò plures actiones sunt de perfectione huiusmodi sacramenti.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd vnitas totius perfecta non tollitur per diuersitatem materiæ aut formæ, quæ sunt in partibus totius. Sicut constat quòd non est eadem materia carnis & ossis, ex quibus constituitur vnus homo, nec eadem forma: & similiter in sacramento Eucharistiæ & in hoc sacramento pluralitas materiæ & formæ vnitatem sacramenti non tollit.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis illæ actiones sint plures simpliciter, tamen vniuntur in vna perfecta actione, quæ est vnctio omnium exteriorum sensuum, quibus hauritur morbus interior.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis in Eucharistia si post consecrationem panis moriatur sacerdos, alius sacerdos possit procedere ad consecrationem vini, incipiens vbi ille dimisit, vel etiam incipere à capite supra aliam materiam: tamẽ in extrema vnctione non potest à capite incipere, sed debet semper procedere: quia vnctio in eadem parte perfecta tantùm valet, ac si consecraretur bis eadem hostia: quod nullo modo faciendum est. Nec tamẽ ministrorum pluralitas tollit vnitatem huius sacramenti, quia instrumentaliter tantùm operantur: mutatio autem martellorum non tollit vnitatem operationis fabri.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm hoc sacramentum fuerit à Christo institutum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non fuerit institutum à Christo. Quia de institutione sacramentorum, quæ Christus instituit, fit mentio in Euangelio, sicut de Eucharistia & Baptismo: sed nulla fit mentio de extrema vnctione. ergo non est à Christo instituta.

¶Præterea, Magister expresè dicit in 4. 22. dist. quòd est institutum ab Apostolis. ergo ipse Christus per se non instituit.

¶Præterea, Sacramẽtum Eucharistiæ quod Christus instituit, etiam ipse per se exhibuit: sed hoc sacramentum ipse nulli exhibuit. ergo per se non instituit.

¶SED CONTRA, Sacramenta nouæ legis sunt digniora quàm sacramenta veteris legis: sed omnia sacramenta veteris legis sunt à Deo instituta. ergo multò fortius omnia sacramenta nouæ legis habent institutionem ab ipso Christo.

¶Præterea, Eiusdem est instituere & statutum remouere: sed Ecclesia quæ in successoribus Apostolorum habet eãdem auctoritatem, quam Apostoli habuerunt, non potest auferre sacramentum extremæ vnctionis. ergo Apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

CONCLVSIO.

¶Extremæ vnctionis sacramentum à Christo fuit institutum sicut & cætera sacramenta, ab Apostolis tamen promulgatum fuit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio: quidam dicunt quòd sacramentum istud & confirmationis Christus non instituit per se, sed Apostolis instituendum dimisit: quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ est in eis, conferri non potuerunt ante Spiritus sancti missionem plenissimam, nec institui: vnde sunt ita sacramenta nouæ legis q in veteri figuram non habuerunt. Sed hoc non multùm cogit: quia sicut Christus ante passionem promisit plenam Spiritus sancti missionem, ita potuit instituere huiusmodi sacramentum. Et ideò alij dicunt quòd omnia sacramenta Christus instituit per seipsum, sed quædam per seipsum promulgauit, quę sunt maioris difficultatis ad credẽdum. Quædam autem Apostolis promulganda reseruauit, sicut extremam vnctionem & confirmationem. Et hæc opinio pro tanto videtur probabilior: quia sacramenta ad fundamenta legis pertinent: & ideò ad legislatorem pertinet eorum institutio. Et iterum, quia ex institutione efficaciam habent, quæ eis non nisi diuinitùs inest.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd multa Dominus fecit & dixit, quæ in Euangeliis non continentur. Illa enim præcipuè curauerunt Euangelistæ tradere, quę ad necessitatem salutis & Ecclesiæ dispositionem pertinent: & ideò potiùs institutionem Baptismi & pœnitentiæ & Eucharistiæ, & ordinis factam à Christo narrauerunt quàm sacramentum extremæ vnctionis, quæ neque est de necessitate salutis, neque ad dispositionem siue distinctionem Ecclesiæ pertinet. tamen etiam de olei vnctione fit mentio in Euangelio, Matth. 6. vbi dicitur, quòd Apostoli oleo vngebant infirmos.

¶Ad secundum dicendum, quòd Magister dicit ab Apostolis institutum, quia per doctrinam Apostolorum nobis promulgata est eius institutio.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus non exhibuit aliquod sacramentum nisi quod ipse accepit in exemplum: accipere autem pœnitentiam & extremam vnctionem sibi non competebat, quia sine peccato erat. ideò ipse non exhibuit.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd oleum oliuæ non sit conueniens materia huius sacramenti, quia hoc sacramentum immediatè ad incorruptionem ordinat: sed incorruptio significatur per balsamum quod est in chrismate. ponitur ergo chrisma esse conuenientior materia huius sacramenti.

¶Præterea, Hoc sacramentum est spiritualis medicatio: sed spiritualis medicatio per vini appositionem significatur: sicut patet Lucæ 10. in parabola de sauciato. ergo vinum etiam conuenientior materia fuisset huius sacramenti.

¶Præterea, Vbi est maius periculum, ibi debet esse commune remedium: sed oleum non est commune remedium, quia non inuenitur in qualibet terra: ergo cùm hoc sacramentum detur exeuntibus, qui sunt in maximo periculo, videtur quòd oleum oliuæ non sit materia conueniens.

¶SED CONTRA est, quòd Iacob. 5. oleum materia huius sacramenti determinatur, sed oleum propriè nõ dicitur nisi oleum oliuæ: ergo hoc est materia huius sacramenti.

¶Præterea, Spiritualis sanatio per olei inunctionem significatur, vt patet Isa. 1. vbi dicitur, Plaga tumens non est curata medicamine neque fota oleo: ergo conueniens materia huius sacramenti est oleum.

CONCLVSIO.

¶Oleum oliuæ, cùm sit lenitiuum ac penetratiuum vsque ad intima, ac diffusiuum, conueniens materia est sacramenti extremæ vnctionis, quod perfecta & lenis sanatio esse debet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd spiritualis sanatio, quæ in fine adhibetur, debet esse perfecta, quia post eam alia non relinquitur: & lenis, vt spes quæ exeuntibus est maximè necessaria, non frangatur, sed foueatur. Oleum autem lenitiuũ est & penetratiuum vsque ad intima & etiam diffusiuum: & ideò quantum ad vtrunque prædictorum est conueniens materia huius sacramenti. Et quia oleum principaliter nominatur oliuæ liquor, alij tamẽ liquores ex similitudine ad ipsum Olei nomen accipiunt: ideò oleum oliuæ etiam debet esse quod assumunt in materia huius sacramenti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorruptio gloriæ est res non contenta in hoc sacramento, nec oportet quòd tali rei significatio materiæ respondeat. Vnde nõ oportet quòd balsamum ponatur materia sacramenti huius, quia balsamum propter odorem pertinet ad bonitatem famæ, qua de cætero non indigent propter se exeuntes: sed indigent tantum nitore conscientiæ, qui in oleo significatur.

¶Ad secundum dicendum, quòd vinum sanat mordendo, sed oleum leniendo: & ideò curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam quàm ad hoc sacramentum.

¶Ad tertium dicendum, quòd oleum oliuæ quanuis non vbique crescat, tamen de facili potest ad quẽlibet locum transferri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et præterea hoc sacramentum non est tantæ necessitatis, quòd euntes sine hoc sacramento non possint salutem consequi.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm oporteat oleum esse consecratum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non oporteat oleum esse consecratum, quia hoc sacramentum habet vnam sanctificationem in vsu per formam verborum: ergo superfluit alia sanctificatio, si ad materiam ipsius fiat.

¶Præterea, Sacramenta habent efficaciam & significationem in ipsa materia: sed significatio effectus huius sacramenti comperit oleo ex naturali proprietate, efficacia autem ex institutione diuina: ergo non est necessaria aliqua sanctificatio materiæ.

¶Præterea, Baptismus est perfectius sacramentum quàm extrema vnctio: sed in Baptismo non præexigitur materiæ sanctificatio, quantum est de necessitate sacramenti, ergo nec in extrema vnctione.

¶SED CONTRA est: quia in omnibus aliis vnctionibus est materia consecrata priùs: ergo cùm hoc sacramentum sit quædam vnctio, requiret materiam consecratam.

CONCLVSIO.

¶Oleum, quod in extrema vnctione assumitur pro materia, consecratum esse debet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt quòd oleum simplex est materia huius sacramenti, & in ipsa sanctificatione olei, quæ est per Episcopum, perficitur sacramẽtum. Sed hoc patet esse falsum ex his quę de Eucharistia dicta sunt, vbi ostensum est quòd solum illud sacramentum consistit in consecratione materiæ.

¶Et ideò dicendum, quòd hoc sacramentum consistit in ipsa vnctione, sicut Baptismus in absolutione, & materia huius sacramenti est oleum sanctificatum. Potest autem triplex ratio assignari, quare exigitur materię sanctificatio in hoc sacramento, & in quibusdam aliis. Prima est, quia omnis efficacia sacramentorum à Christo descendit: & ideò sacramenta illa, quibus ipse est vsus, habent efficaciam ex ipso vsu suo: sicut tactu suæ carnis vim regeneratiuam contulit aquis: sed hoc sacramento nõ est vsus, nec aliqua corporali vnctione: & ideò in omnibus vnctionibus requiritur sanctificatio materiæ. Secunda causa est propter plenitudinem gratiæ quæ confertur non solum vt tollat culpam, sed etiam reliquias & infirmitates corporis. Tertia est ex hoc quòd effectus eius corporalis, scilicet sanatio non causatur ex materiæ naturali proprietate: & ideò oportet quòd hæc efficacia sibi per sanctificationem detur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd primæ materiæ sanctificatio est secundum se, sed secunda magis pertinet ad vsum ipsius, secundum quòd est actu conferens effectum: & ideò neuter superfluit, quia etiam instrumenta accipiuntur ab artifice & dum fiunt, & dum ad actum applicantur.

¶Ad secundum dicendum, quòd illa efficacia quæ est ex institutione sacramenti, applicatur huic materiæ per sanctificationem.

¶Ad tertium patet solutio ex dictis.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd non oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum, quia dignior est consecratio materiæ in sacramento Eucharistiæ quàm in hoc sacramento, sed in Eucharistia materiam sacerdos potest consecrare: & in hoc sacramento.

¶Præterea, In operibus corporalibus ars dignior nũquã præparat materiam inferiori: quia dignior est quæ vtitur, ea quæ præparat: vt dicitur 2. Physi. sed Episcopus est supra sacerdotem: ergo non præparat materiam in hoc sacramento quo sacerdos vtitur: sed sacerdos dispensat hoc sacramentum vt dicetur: ergo consecratio materiæ ad Episcopum non pertinet.

¶SED CONTRA est, quia in aliis vnctionibus etiã materia per Episcopum consecratur: ergo ita debet esse in ista.

CONCLVSIO.

¶Materia huius sacramenti per Episcopum consecrata esse debet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd minister sacramenti non inducit effectum sacramenti propria virtute, vt principale agens, sed per efficaciam sacramenti quod dispensat, quæ quidem efficacia primò est à Christo & ab ipso in alios descendit ordinatè, scilicet in populum mediantibus ministris qui sacramenta dispensant, & in ministros inferiores mediantibus superioribus, qui materiam sanctificant: & ideò in omnibus sacramentis, quæ indigent materia sanctificata, priùs sanctificatio materiæ fit per Episcopum & vsus quandoque per sacerdotem: vt ostendatur sacerdotalis potestas ab Episcopali deriuata, secundum illud Psalmi: Sicut vnguentum in capite quod priùs descendit in barbam, deinde vsque ad oram vestimenti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacramentũ Eucharistiæ consistit in ipsa materiæ sanctificatione, non autem in vsu: & ideò propriè loquendo, illud quod est materia sacramẽti, non est quid consecratum: vnde non præexigitur aliqua sanctificatio circa materiam per Episcopum facta, sed exigitur sanctificatio altaris, & huiusmodi: & etiam ipsius sacerdotis, quæ non nisi per Episcopum fieri potest. Vnde in illo etiam sacramento ostenditur potestas sacerdotalis ab Episcopo deriuata, vt Dionys. dicit: ideò illam consecrationem materiæ potest facere sacerdos, quæ est in se sacramentum, & non illam, quæ vt sacramentale quoddam ordinatur ad sacramentum, quod consistit in vsu fidelium: quia quantum ad corpus Christi verum nullus ordo est supra sacerdotium, sed quantum ad corpus Christi mysticum episcopalis ordo est supra sacerdotalem: vt infrà dicetur.

¶Ad secundum dicendum, quòd materia sacramenti non est talis materia, vt in qua fiat aliquid per eum qui ea vtitur, sicut est in artibus mechanicis, sed vt eius virtute aliquid fiat, & sic percipiat aliquid de ratione causæ agentis, inquantum est instrumentum diuinæ operationis: & ideò oportet quòd à superiori arte vel potestate, talis virtus materiæ acquiratur. Quia in causis agentibus quãtò aliquod agens est prius, tãtò est perfectius. In causis autẽ purè materialibus quantò materia prior, tantò imperfectior.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm hoc sacramentum habeat aliquam formam.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q̃ hoc sacramentum non habeat aliquam formam. Cùm enim efficacia sacramentorum sit ab institutione & item à forma, oportet quòd forma tradatur ab ipso, qui sacramentum instituit: sed forma huius sacramenti non inuenitur tradita neque à Christo, neque ab Apostolis: ergo hoc sacramentum non habet aliquam formam.

¶Præterea, Ea quæ sunt de necessitate sacramenti, obseruantur eodem modo apud omnes: sed nihil magis est de necessitate sacramenti habentis formam, quàm ipsa forma. Ergo cùm non sit aliqua forma communiter obseruata ab omnibus in hoc sacramento, quia diuersi diuersis verbis vtuntur: videtur quòd hoc sacramentum non habeat aliquam formam.

¶Præterea, In Baptismo non requiritur forma nisi ad sanctificationem materiæ, quæ est aqua verbo vitæ diluendis criminibus sanctificata: sed hoc sacramentum habet materiam priùs sanctificatam: non ergo indiget aliqua forma verborum.

¶SED CONTRA est quod Magister dicit, quòd omne sacramentum nouæ legis videtur quòd habeat formam.

¶Præterea, Ad hoc est ritus vniuersalis Ecclesiæ, quæ quibusdam verbis vtitur in collatione huius sacramenti.

CONCLVSIO

¶Determinata est forma verborum huius sacramenti, sicut & aliorum sacramentorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt q̃ nulla est forma de necessitate huius sacramenti. Sed hoc videtur derogare effectui huius sacramenti. Quia omne sacramentum efficit significando, significatio autem materiæ non determinatur ad effectum determinatum cùm ad multa se possit habere, nisi per formam verborum: & ideò in omnibus sacramentis nouæ legis quæ efficiunt quod figurant, oportet esse, & res & verba: & præterea Iacobus totam vim sacramẽti huius videtur constituere in oratione, quæ est forma huius sacramenti, vt dicetur: & ideò prædicta opinio præsumptuosa videtur & erronea. Et propter hoc dicendum, sicut communiter dicitur, quòd habet formam determinatam, sicut & alia sacramenta.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacra Scriptura omnibus cõmuniter præponitur: & ideò forma Baptismi, qui ab omnibus dari potest, debet in sacra Scriptura exprimi: & similiter forma Eucharistiæ quæ exprimit sacramenti illius fidem, quæ est de necessitate salutis: sed formæ aliorum sacramẽtorum

non inueniuntur in Scriptura traditæ: sed Ecclesia ex traditione Apostolorum habet, qui à Domino acceperunt: vt dicit Apostolus 1. Cor. 11. Ego accepi à Domino quod tradidi vobis.

¶Ad secundum dicendum, quòd illa verba quæ sunt de essentia formæ, scilicet oratio deprecatiua ab omnibus dicitur: sed alia quæ sunt de bene esse, non obseruantur ab omnibus.

¶Ad tertium dicendum, quòd materia Baptismi habet quandam sanctificationem per se ex ipso tactu carnis saluatoris, sed ex forma verborum accipit sanctificationem actu sanctificantem: & similiter post sanctificationem materiæ huius sacramenti secundum se requiritur sanctificatio in vsu, per quam actu sanctificet.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam, & non deprecatiuam.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam & non deprecatiuam: quia sacramenta nouę legis habent certum effectum: sed certitudo effectus non exprimitur in formis sacramentorum nisi per orationem indicatiuam: cum dicitur, hoc est corpus meum, vel ego baptizo: ergo debet esset forma huius sacramenti oratio indicatiua.

¶Præterea, In formis sacramentorum debet exprimi intentio ministri, quæ requiritur ad sacramentum: quæ non exprimitur nisi per orationem indicatiuam. ergo, &c.

¶Præterea, In quibusdam Ecclesiis dicũtur huiusmodi verba in collatione huius sacramenti: Vngo hos oculos oleo sanctificato in nomine Patris, &c. & hoc est conforme aliis formis sacramentorum: ergo in hoc videtur quòd consistit forma huius sacramenti.

¶SED CONTRA, Illud quod est forma sacramenti, ab omnibus oportet quòd seruetur: sed verba prædicta non dicũtur secundum consuetudinem omnium Ecclesiarum: sed tantũ verba deprecatiua, scilicet per istam sanctam vnctionem & piissimam suam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per visum, &c. ergo forma huius sacramenti est oratio deprecatiua.

¶Præterea, Hoc videtur ex verbis Iacobi qui attribuit efficaciam huius sacramenti orationi: Oratio fidei, inquit, sanabit infirmum: ergo cùm efficacia sacramenti sit ex forma, videtur q̃ forma huius sacramenti sit oratio deprecatiua.

CONCLVSIO.

¶Forma verborum huius sacramenti in oratione deprecatiua perficitur, non autem indicatiua.

¶RESPONDEO dicendum, quòd oratio deprecatiua est forma huius sacramenti, vt patet per verba Iacobi & ex vsu Romanæ Ecclesiæ, quæ solùm verbis deprecatiuis vtitur in collatione huius sacramenti, cuius ratio multiplex assignatur. Primò, quia suscipiens sacramentum hoc, est viribus prius destitutus: vnde indiget orationibus subleuari. Secundò, quia datur exeuntibus qui iam desunt esse de foro Ecclesiæ, & in solius Dei manu requiescunt: vnde ei per orationem committuntur. Tertiò, quia hoc sacramentum non habet aliquem effectum qui semper ex oratione ministri consequatur omnibus, quæ sunt de essentia sacramenti etiam ritè peractis, sicut character in Baptismo & Confirmatione, & transsubstantiatio in Eucharistia, & remissio peccati in pœnitentia existente contritione, quæ est de essentia sacramenti pœnitentiæ: non autem de essentia huius sacramẽti: & ideò in hoc sacramento nõ potest esse forma indicatiui modi sicut in prædictis sacramẽtis.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd hoc sacramentum sicut & prædicta, quantum est de se, habet certitudinẽ: sed potest ex fictione impediri recipientis, etiã si sacramento se subiiciat per intentionem, quòd nullum effectum consequatur, & propter hoc non est simile de hoc & de aliis sacramentis, in quibus semper aliquis effectus consequitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd per ipsum actum, qui importatur in forma, scilicet per istam sanctam vnctionem, satis exprimitur intentio.

¶Ad tertium dicendum, quòd verba illa indicatiui modi, quæ secundum morem quorumdam præmittuntur orationi, non sunt formæ huius sacramenti, sed sunt dispositio ad formam, inquantum intentio ministri determinatur ad actum illum per illa verba.

ARTICVLVS IX.

¶Vtrùm prædicta oratio sit competens forma huius sacramenti.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd prædicta oratio non sit cõpetens forma huius sacramẽti. Quia in formis aliorum sacramentorum fit mentio de materia, sicut patet in confirmatione, quæ non fit in prædictis verbis: ergo non est conueniens forma.

¶Præterea, Sicut effectus huius sacramẽti prouenit in nos per misericordiam diuinam, ita & aliorum sacramentorum: sed in formis aliorum sacramentorum nõ fit mentio de misericordia diuina, sed magis de Trinitate & passione: ergo similiter debet esse hîc.

¶Præterea, Duplex effectus huius sacramẽti in litera ponitur: sed in verbis prædictis non fit mentio nisi de vno, scilicet de remissione peccatorum, non autẽ de corporali sanatione ad quã Iacobus ordinat orationem fidei dicens, Oratio fidei sanabit infirmum. ergo forma prædicta est incompetens.

CONCLVSIO.

¶Conueniens verborum forma est huius sacramenti ea, qua Ecclesia vtitur, per istam, scilicet sanctam, &c.

¶RESPONDEO dicendum, quòd prædicta oratio est competens forma huius sacramenti, quia tangit sacramentum in hoc quod dicitur, per istam sanctam vnctionem: & illud q̃ operatur in sacramento, scilicet diuinam misericordiam: & effectum, scilicet remissionem peccatorum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd materia huius sacramenti potest intelligi per actum vnctionis, non autẽ materia confirmationis per actum in forma expressum: & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd misericordia respicit miseriam: & quia hoc sacramentum datur in statu miseriæ: scilicet infirmitatis, ideò potius hîc, quàm in aliis fit mentio de misericordia.

¶Ad tertium dicendum, quòd in forma debet exprimi effectus principalis, & qui semper inducitur ex sacramento, nisi sit defectus ex parte recipientis: non autẽ talis effectus est corporalis sanitas, vt ex dictis patet, quanuis quãdoque sequatur: ratione cuius Iacobus hũc effectum attribuit orationi, quæ est forma huius sacramenti.

QVAESTIO TRICESIMA,
De effectu huius sacramenti, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu huius sacramenti.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum.

¶Secundò, vtrùm sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti.

¶Tertiò, vtrùm hoc sacramentum characterem imprimat.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd extrema vnctio non valeat ad remissionem omnium peccatorum. Ad hoc enim quod per vnum potest effici, aliud non exigitur: sed in eo qui extremam vnctionem accipit, requiritur pœnitentia ad peccatorum remissionem: ergo per extremam vnctionem non dimittuntur peccata.

¶Præterea, In peccato non sunt nisi tria, macula, reatus pœnæ, & reliquiæ peccati: sed per extremam vnctionem non remittitur peccatum quo ad maculam sine cõtritione, quæ etiam si ne vnctione remittitur: nec iterum quo ad pœnam, quia adhuc si conualesceat, tenetur perficere satisfactionem iniunctam: nec quo ad reliquias culpæ, quia adhuc remanent dispositiones ex actibus præcedentibus relictæ: vt patet post cõualescentiam: ergo nullo modo per extremam vnctionem fit peccatorum remissio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Remissio peccatorum non fit successiuè, sed in instanti: sed extrema vnctio nõ fit tota simul, quia plures vnctiones requiruntur: ergo eius effectus non est remissio peccatorũ.

¶SED CONTRA est quod dicitur Iac. 5. Si in peccatis est, dimittentur ei.

¶Præterea, Omne sacramentum nouæ legis gratiam confert: sed per gratiam fit remissio peccatorum: ergo extrema vnctio cùm sit sacramẽtũ nouæ legis, operatur ad remissionẽ peccati.

CONCLVSIO.

¶Principalis extremæ vnctionis effectus est ipsa peccatorum remissio quo ad illorum reliquias, & maculam, seu culpam, si eam inueniat.

¶RESPONDEO dicendũ, quod quodlibet sacramentũ est institutum principaliter ad vnum effectum, quamuis etiam alios ex consequenti inducere possit: & quia sacramentũ efficit quod figurat, ideò ex ipsa significatione sacramẽti debet accipi eius principalis effectus. Adhibetur autem hoc sacramentum secũdum modum cuiusdam medicationis, sicut Baptismus per modum ablutionis: medicina autem est ad pellendum infirmitatem: vnde principaliter hoc sacramentum est institutum ad sanandum infirmitatem peccati, vt sicut Baptismus est quædã spiritualis regeneratio, & pœnitentia quædam spiritualis suscitatio: ita & extrema vnctio est quædam spiritualis sanatio vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præsupponit corporalem vitã in medicato, ita spiritualis spiritualem: & ideò hoc sacramentum nõ datur contra defectus quibus spiritualis vita tollitur, scilicet contra peccatum originale & mortale, sed contra illos defectus, quibus homo spiritualiter infirmatur: vt nõ habeat perfectum vigorẽ, ad actus vitæ, gratiæ, vel gloriæ: & hic defectus nihil est aliud quàm quædam debilitas & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali, & contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc sacramentum. Sed quia hoc robur gratia facit, quæ secum non compatitur peccatum: ideò ex consequenti, si inuenit peccatũ aliquod vel mortale vel veniale, quo ad culpam tollit ipsum, dũmodò non ponatur obex ex parte recipientis. sicut etiam de Eucharistia & cõfirmatione supra dictũ est: & ideò etiã Iacobus de remissione peccati conditionaliter loquitur dicens: Si in peccatis sit, dimittentur ei, quo ad culpã, nõ enim semper delet peccatũ, quia nõ semper inuenit: sed semper remitti quo ad debilitatẽ prædictã quã quidã reliquias peccati dicũt. Quidã verò dicunt q̃ principaliter est institutũ cõtra veniale, quod quidẽ non potest dũ hîc vita agitur, perfectè curari: & ideò sacramentum exeuntium specialiter contra veniale ordinatur. Sed hoc non videtur verum, quia pœnitentia sufficienter etiam in vita delet venialia quo ad culpam: quod autem non potest eui tari post peractam pœnitentiam, non aufert pœnitentiæ præcedenti suum effectum, & iterum hoc pertinet ad debilitatem prædictam. Vnde dicendum, quòd principalis effectus huius sacramenti est remissio peccatorum, quo ad reliquias peccati, & ex consequenti etiam quo ad culpam, si eam inueniat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quãuis effectus principalis alicuius sacramenti possit haberi sine actuali perceptione illius sacramenti, vel sine sacramento vel per aliud sacramentum ex consequenti: nunquam tamẽ haberi potest sine proposito illius sacramenti: & ideo quia pœnitentia est principaliter instituta contra actualem culpam, quodcunque aliud sacramentum actualem culpam deleat, ex consequenti non excludit necessitatem pœnitentiæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd extrema vnctio aliquo mòdo quantum ad illa tria remittit peccatum: quamuis enim culpa quo ad maculam sine contritione non dimittatur, tamẽ hoc sacramentum per gratiam quam infundit, facit quòd ille motus liberi arbitrij in peccatum sit contritio: sicut etiam in Eucharistia & Confirmatione potest accidere. Similiter etiam & reatum pœnæ tẽporalis dimittit: sed ex cõsequenti, inquantum debilitatem tollit: quia eandem pœnam leuius portat fortis, quàm debilis, vnde nõ oportet q̃ propter hoc minuatur satisfactionis mensura. Reliquiæ autẽ peccati nõ dicũtur hîc dispositiones ex actibus relictæ, quæ sunt quidã habitus inchoati, ed q̃dã spiritualis debilitas in ipsa mente existens, qua sublata & quidã habitibus vel dispositionibus manentibus, non ita potest declinari mens ad peccatum.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd quãdo sunt multæ actiones ordinatæ ad effectũ vnũ vltima est formalis respectu omniũ præcedentiũ, & agit in virtute earum: & ideò in vltima vnctione gratia inditur qu. effectum sacramento præbet.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sanitas corporalis non sit effectus huius sacramenti. Omne enim sacramentum est medicina spiritualis: sed spiritualis medicina ad spiritualem sanitatem ordinatur, sicut corporalis ad corporalem: ergo sanitas corporalis non est effectus huius sacramenti.

¶Præterea, Sacramentum semper habet effectum suum in eo qui non fictus accedit: sed quandoque non sanatur corporaliter suscipiens hoc sacramentum, quantuncunque deuotus accipiat. ergo sanitas corporalis non est effectus eius.

¶Præterea, Efficacia huius sacramenti nobis ostenditur Iacobi 5. sed ibi non attribuitur sanatio effectus vnctioni, sed orationi. dicit enim, Oratio fidei sanabit infirmum. ergo corporalis sanatio non est effectus huius sacramenti.

¶SED CONTRA, Operatio Ecclesiæ habet maiorem efficaciam post Christi passionem, quàm ante, sed ante oleo inuncti per Apostolos sanabantur: vt patet Matth. 6. ergo & nunc habet effectum in corporali sanatione.

¶Præterea, Sacramenta significando efficiunt: sed Baptismus per ablutionem corporalem, quam exteriùs facit, significat & efficit spiritualem. ergo & extrema vnctio per sanationem corporalem, quam exteriùs significat, efficit & causat spiritualem.

CONCLVSIO.

¶Valet hoc sacramentum fideliter sumptum non modò ad animæ, sed corporis salutem, dummodo nullum adsit impedimentum, & expediat ad animæ salutem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Baptismus per ablutionem corporalem facit spiritualem emũdationem à maculis spiritualibus, ita hoc sacramentum per medicationem sacramentalem exteriorem facit sanationem interiorem: & sicut ablutio Baptismi habet effectum corporalis ablutionis, quia etiam corporalem mundationem habet: ita extrema vnctio habet effectum corporalis medicationis, scilicet corporalem sanationem. Sed hæc differentia est, quia corporalis ablutio ex ipsa naturali proprietate elementi facit corporalem mundationem, & ideò semper eam facit: sed extrema vnctio non facit corporalem sanationem ex proprietate naturali materiæ, sed virtute diuina, quæ rationabiliter operatur: & quia ratio operans nunquam inducit secundarium effectum, nisi secundum quòd expedit ad principalem, ideò ex hoc sacramento non sequitur corporalis sanatio semper, sed quando expedit ad spiritualem sanationem, & tunc semper eam inducit, dummodò non sit impedimentum ex parte recipientis.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd argumentatio illa probat, quòd corporalis sanitas non sit effectus principalis huius sacramenti: & hoc verum est.

¶Ad secundum patet solutio ex dictis.

¶Ad tertium dicendum, quòd oratio illa est forma huius sacramenti, vt dicetur: & ideò hoc sacramentum & sua forma habet efficaciam quantum est de se ad sanationem corporalem.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm hoc sacramentum imprimat characterem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum imprimat characterem. Character enim signum distinctiuum est, sed sicut baptizatus distinguitur à non baptizato, ita vnctus à non vncto. ergo sicut Baptismus imprimit characterem, ita & extrema vnctio.

¶Præterea, In ordinis & confirmationis sacramentis est vnctio, sicut in hoc sacramento: sed in illis imprimitur character. ergo & in isto.

¶Præterea, In omni sacramento est aliquid quod est res tantùm, & aliquid quod est sacramentum tantùm, & aliquid quod est res & sacramentum: sed non potest aliquid assignari in hoc sacramento quod sit res & sacramentum nisi character. ergo & in hoc imprimitur character.

¶SED CONTRA, Nullum sacramẽtum imprimens characterem iteratur, hoc autem iteratur, vt dicetur: ergo non imprimit characterem.

¶Præterea, Distinctio quæ fit secundum characterem sacramentalem est distinctio eorum, qui sunt in præsenti Ecclesia, sed extrema vnctio confertur ei qui exit de præsenti Ecclesia. ergo non decet quòd in eo character conferatur.

CONCLV

CONCLVSIO.

¶Nullum imprimit characterem hoc sacramentum, cùm per illud homo ad aliquod sacrum peragendum non ordinetur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd character non imprimitur nisi in illis sacramentis, quibus homo ad aliquod sacrũ deputatur: sed hoc sacramentum est solùm in remedium, & nõ deputatur per ipsum homo ad aliquod sacrum agendum vel suscipiendum: & ideò non imprimitur in eo character.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd character facit distinctionem statuum quantum ad ea quæ in Ecclesia sunt agenda: & talem distinctionem homo non habet ab aliis per hoc, quòd ipse est inunctus.

¶Ad secundum dicendum, quòd vnctio, quæ fit in ordine & confirmatione, est vnctio consecrationis, qua homo deputatur ad aliquod sacrum: sed hæc vnctio est vnctio medicationis, & ideò non est simile.

¶Ad tertium dicendum, quòd in hoc sacramento res & sacramentum non est character, sed quædam interior deuotio quæ est spiritualis vnctio.

QVAESTIO TRICESIMAPRIma, de ministro huius sacramenti, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de administratione huius sacramenti.

¶Circa quod tria quæruntur.

¶Primò, vtrùm laicus possit hoc sacramentum conferre.

¶Secundò, vtrùm diaconus.

¶Tertiò, vtrùm solus Episcopus.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm laicus possit hoc sacramentum conferre.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd etiam laicus possit hoc sacramentum conferre, quia hoc sacramentum habet efficaciam ex oratione, vt Iacobus dicit: sed oratio laici quandoque est à Deo accepta, sicut sacerdotis. ergo potest hoc sacramentum conferre.

¶Præterea, De quibusdam presbyteris in Aegypto legitur, quòd oleum ad infirmos transmittebãt & sanabãtur, & similiter de beata Genouefa, quòd oleo infirmos vngebat. ergo hoc sacramentum potest conferri etiam à laicis.

¶SED CONTRA est, quia in hoc sacramento fit remissio peccatorum: sed laici non habent potestatẽ dimittendi peccata. ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶Non possunt laici hoc extremæ vnctionis sacramentum conferre, sicut baptismum in necessitatis articulo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum Dionys. in Ecclesiastica Hierarchia, sunt quidam exercẽtes actiones hierarchicas, & quidam recipientes tantùm, qui sunt laici: & ideò nullius sacramenti dispensatio laico ex officio competit: sed quòd baptizare possunt in casu necessitatis, est diuina dispensatione factum, vt nulli regenerationis spiritualis facultas desit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oratio illa non fit à sacerdote in persona sua, quia cùm sit quandoque peccator, nõ esset exaudibilis: sed fit in persona totius Ecclesiæ, in cuius persona orare potest quasi persona publica: non autem laicus, qui persona priuata est.

¶Ad secundum dicendum, quòd illæ vnctiones non erant sacramentales, sed ex quadam deuotione recipiẽtium talem vnctionem & meritis vngentium vel oleum mittentium, consequebatur effectus sanitatis corporalis per gratiam sanitatum, non per gratiam sacramentalem.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm diaconi possint hoc sacramentum conferre.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ diaconi possint hoc sacramentum conferre. Quia secundum Dionysium diaconi habent virtutem purgatiuam: sed hoc sacramentum est institutum ad purgandum tantùm ab infirmitate mentis & corporis. ergo diaconi possunt conferre.

¶Præterea, Dignius sacramentum est Baptismus quàm hoc, de quo hîc agimus: sed diaconi possunt baptizare, vt patet de beato Laurentio. ergo possunt hoc sacramentum conferre.

¶SED CONTRA est quod dicitur Iacobi 5. Inducat presbyteros Ecclesiæ.

CONCLVSIO.

¶Hoc sacramentum nullatenus licet Diacono conferre.

¶RESPONDEO dicendum, quòd diaconus habet vim purgatiuam tantùm, non illuminatiuam: vnde cùm illuminatio fiat per gratiam, nullum sacramentum, in quo gratia confertur, diaconus potest dare ex officio: & ideò nec hoc, cùm in eo gratia conferatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc sacramentũ illuminando per gratiæ collationem purgat: & ideò diacono eius collatio non competit.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum non est necessitatis sicut Baptismus: vnde non ita committitur dispensatio eius omnibus in articulo necessitatis, sed solùm illis quibus ex officio competit: diaconis baptizari non cõpetit ex officio.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre. Quia hoc sacramentum vnctione perficitur, sicut & confirmatio: sed solus Episcopus potest cõfirmare. ergo solus potest hoc sacramentum conferre.

¶Præterea, Qui non potest quod minus est, non potest quod est maius: sed maior est vsus materiæ sanctificatæ, quàm sanctificatio eius, quia est finis ipsius. ergo cùm non possit sanctificare materiam, non potest materia sanctificata vti.

¶SED CONTRA, Huius sacramenti minister inducẽdus est ad eum, qui suscipit sacramentum: vt patet Iacobi 5. sed Episcopus non posset accedere ad omnes infirmos suæ diœcesis. ergo nõ solus Episcopus potest hoc sacramentum conferre.

CONCLVSIO.

¶Cùm hoc sacramentum cunctio exhibeatur, non modò per Episcopos, sed per simplices sacerdotes administrari potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum Dionysium Episcopus propriè habet perficiendi officium, sicut sacerdos illuminandi: vnde illa sacramenta dispensanda solis Episcopis reseruantur, qui suscipientem in aliquo statu perfectionis super alios ponunt, hoc autem non est in hoc sacramento, cùm omnibus detur: & ideò per simplices sacerdotes potest administrari.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cõfirmatio imprimit characterẽ, quo collocatur homo in statu perfectionis, vt suprà dictum est, non autem hoc est in hoc sacramento: & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis in genere causæ finalis vsus materiæ sanctificatæ sit potior quàm sanctificatio materiæ, tamen in genere causæ efficientis sanctificatio materiæ est potior: quia ab eodẽ pendet vsus sicut ab actiua causa, & ideò sanctificatio requirit altiorem virtutem actiuam, quàm vsus.

QVAESTIO TRICESIMASECVNDA, Quibus hoc sacramentum conferri debet & in qua parte, in septem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his, quibus hoc sacramentum conferri debet: & in qua parte corporis.

¶Circa quod quærunrur septem.

¶Primò, vtrùm sanis debeat hoc sacramentum conferri.

¶Secundò, vtrùm debeat conferri in qualibet infirmitate.

¶Tertiò, vtrùm debeat conferri furiosis & amentibus.

¶Quartò, vtrùm pueris.

¶Quintò, vtrùm totum corpus hoc sacramento inungi debeat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Sextò, vtrùm conuenienter determinentur partes, in quibus inungitur.

¶Septimò, vtrùm mutilati in prædictis partibus inungi debeant.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm hoc sacramentum sanis conferri possit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd etiam sanis conferri debeat hoc sacramentum, quia principalior effectus huius sacramenti est sanatio mentis, quàm sanatio corporis, vt dictum est: sed etiã sani corpore indigent sanatione mentis: ergo eis etiam debet hoc sacramentum conferri.

¶Præterea, Hoc sacramentum est exeuntium, sicut Baptismus intrantium: sed omnibus intrantibus Baptismus datur. ergo omnibus exeuntibus debet dari hoc sacramentum, sed quandoque illi qui sunt in propinquo exitu, sunt sani, sicut illi qui decapitandi sunt. ergo talibus debet hoc sacramentum dari.

¶SED CONTRA, est quod dicitur Iacob. 5. Infirmatur quis in vobis, &c. ergo solùm infirmus competit.

CONCLVSIO.

¶Sanis non debet hoc sacramentum conferri, quòd quædam spiritualis animæ curatio est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio, vt dictum est, quæ quidẽ per quendam corporalis curationis modũ significatur: & ideò illis quibus corporalis curatio non competit, scilicet sanis, non debet hoc sacramentum conferri.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd quãuis spiritualis sanitas sit principalis effectus huius sacramenti, tamẽ oportet, quòd per curationem corporalem significetur curatio huius sacramenti spiritualis, etiam si corporalis sanatio non sequatur: & ideò solùm illis hoc sacramento sanitas spiritualis dari potest, quibus corporalis curatio competit, scilicet infirmis, sicut ille solus potest Baptismum suscipere, qui potest corporalis ablutionis esse particeps, non autem puer in ventre, matris existens.

¶Ad secundum ergo patet, quòd Baptismus etiam non est nisi illorum intrantium, qui corporali ablutioni subiici possunt: & ideò hoc sacramentum illorum tantùm exeuntium est, quibus corporalis curatio competit.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm hoc sacramentum debeat dari in qualibet infirmitate.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum dari debeat in qualibet infirmitate. Quia Iacobi 5. vbi hoc sacramẽtum traditur, nulla infirmitas determinatur. ergo omnibus infirmãtibus debet hoc sacramentum conferri.

¶Præterea, Quantò remedium est dignius, tantò debet esse generalius: sed hoc sacramẽtum est dignius, quàm medicina corporalis. cùm ergo medicina corporalis omnibus infirmis detur, videtur etiam quòd hoc sacramentum.

¶SED CONTRA, Hoc sacramentum dicitur ab omnibus extremæ vnctionis: sed non omnis infirmitas ad extremũ vitæ perducit, cùm quædam ægritudines sint causa lõgioris vitæ, vt dicit Philosophus. ergo in omnibus infirmitatibus non debet hoc sacramentum dari.

CONCLVSIO.

¶Non quouis morbo laborantibus est hoc sacramentum exhibendum, sed ad mortem proximè aliqua ægritudine affectis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramẽtum est vltimũ remedium, quod Ecclesia potest conferre immediatè, quasi disponens ad gloriam: & ideò illis tantùm infirmantibus debet exhiberi, qui sunt in statu exeuntium propter hoc, quòd ægritudo nata est inducere mortem, & de periculo timetur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quælibet infirmitas augmentata potest mortem inducere: & ideò si genera infirmitatum pensentur, in qualibet ægritudine potest dari hoc sacramentum: quia Apostolus non determinat infirmitatem aliquam: sed si pensetur infirmitatis modus & status, non semper debet infirmantibus hoc sacramentum dari.

¶Ad secundum dicendum, quòd medicina corporalis habet pro principali effectu sanitatem corporalem, qua omnes infirmi in quolibet statu indigent: sed hoc sacramentum habet pro principali effectu illam sospitatem quæ exeuntibus, & iter ad gloriam agentibus est necessaria, & ideò non est simile.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm hoc sacramentum dari debeat furiosis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd furiosis & amentibus hoc sacramentum dari debeat. Quia tales ægritudines sunt periculosissimæ, & citò ad mortem disponunt: sed periculo debet adhiberi remedium, ergo hoc sacramentum quod est remedium sanitatis humanæ, debet talibus conferri.

¶Præterea, Dignius sacramentum est Baptismus, quàm istud: sed Baptismus datur furiosis, vt suprà dictum est: ergo & hoc sacramentum eis debet dari.

¶SED CONTRA, Hoc sacramentum non est nisi recognoscentibus ipsum dandum: sed tales non sunt furiosi & amẽtes, ergo eis dari non debet.

CONCLVSIO.

¶Furiosis & amentibus, quibus defit deuotionis affectus, nullatenus hoc sacramentum conferri debet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ad effectum huius sacramenti percipiendum plurimum valet deuotio suscipientis & personale meritum conferentium, & generale totius Ecclesiæ, quod patet ex hoc quòd per modum deprecationis forma huius sacramenti confertur: & ideò illis, qui non possunt recognoscere, & cum deuotione suscipere hoc sacramentum, dari non debet: & præcipuè furiosis & amentibus, qui possent irreuerentiam sacramento per aliquam immunditiam facere: nisi haberent lucida intervalla, quibus sacramentum recognoscerent, & sic eis conferri in statu illo posset.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis in periculo mortis tales quandoque sint, tamen remedium per deuotionem propriam non potest eis applicari: & ideò non debet eis conferri.

¶Ad secundum dicendum, quòd Baptismus non requirit motum liberi arbitrij, & ideò non est simile: & præterea Baptismus est sacramentum necessitatis, non extrema vnctio.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm hoc sacramentum dari debeat pueris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum debeat dari pueris. Quia eisdem infirmitatibus quandoque laborant pueri & adultis: sed eidem morbo debet adhiberi idem remedium. ergo sicut adultis, ita & pueris debet hoc sacramentum dari.

¶Præterea, Hoc sacramentum datur ad purgandum reliquias peccati, vt suprà dictum est, tam originalis quàm actualis: sed in pueris sunt reliquiæ originalis peccati. ergo eis debet hoc sacramentum dari.

¶SED CONTRA est, quòd nulli debet dari hoc sacramentum, cui non competit forma sacramenti: sed forma sacramenti non competit pueris, qui non peccauerunt per visum & auditum, vt in forma exprimitur. ergo eis dari non debet hoc sacramentum.

CONCLVSIO.

¶Hoc sacramentum pueris conferri non debet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum exigit actualem deuotionem in suscipiente, sicut & Eucharistia: vnde sicut Eucharistia non debet dari pueris, ita nec hoc sacramentum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non datur contra reliquias originalis peccati, nisi secũdum quòd sunt per actualia peccata quodammodò confortatæ: vnde principaliter contra actualia peccata datur, vt ex ipsa forma patet, quæ nõ sunt in pueris.

¶Ad secundum dicendum, quòd infirmitates in pueris nõ sunt ex peccato actuali causatæ sicut in adultis: & contra illas præcipuè infirmitates hoc sacramentum datur, quæ sunt ex peccato causatæ quasi peccati reliquiæ.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm in hoc sacramento totum corpus debeat inungi.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramento totum corpus inungi debeat. Quia secundum Augustinum tota anima est in toto corpore: sed præcipuè datur hoc sacramentum ad sanandum animam: ergo in corpore toto debet inunctio fieri.

¶Præterea,

¶Præterea, Vbi est morbus, ibi debet apponi medicina: sed quandoq; morbus est vniuersalis & in toto corpore, sicut febris. ergo totum corpus debet inungi.

¶Præterea, In Baptismo totum corpus immergitur. ergo & hîc totum debet inungi.

¶SED CONTRA est vniuersalis Ecclesiæ ritus, secundum quem non inungitur infirmus nisi in determinatis partibus corporis.

CONCLVSIO.

¶Non totum corpus, sed ea duntaxat humani corporis partes, inungi oleo huius sacramenti debent, in quibus est aliqua spiritualis infirmitatis radix.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum per modum curationis exhibetur, curatio autem corporalis non oportet quòd fiat per medicinam toti corpori appositam, sed illis partibus vbi est radix morbi: & ideò etiam vnctio sacramentalis debet fieri in illis partibus tantùm, in quibus est radix spiritualis infirmitatis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima quanuis sit tota in qualibet parte corporis quantum ad essentiam, non tamen quantum ad potentias, quæ sunt radices actuum peccati: & ideò oportet quòd in determinatis partibus fiant, in quibus illæ potentiæ habent esse.

¶Ad secundum dicendum, quòd non semper apponitur medicina vbi est morbus: sed congruentiùs vbi est radix morbi.

¶Ad tertium dicendũ, quòd Baptismus fit per modũ ablutionis, ablutio autem corporalis non purgat maculã ab aliqua parte, nisi cui apponitur: & ideò Baptismus toti corpori adhibetur. secùs autem est de extrema vnctione ratione iam dicta.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm conuenienter determinentur istæ partes vngendæ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd incõuenienter determinentur istę partes, vt scilicet infirmãs inungatur in oculis, in naribus, & auribus, & labiis, & manibus, & pedibus. Quia sapiens medicus curat morbum in radice: sed de corde exeũt cogitationes quæ coinquinant hominem: vt dicitur Matth. 9. ergo in pectore debet fieri inunctio.

¶Præterea, Puritas non minùs est necessaria exeũtibus, quàm intrantibus: sed intrantes vnguntur chrismate in vertice à sacerdote, ad significandum mentis puritatem. ergo & exeuntes hoc sacramento vngi debent in vertice.

¶Præterea, Ibi debet adhiberi remedium, vbi est maior vis morbi: sed spiritualis morbus præcipuè viget in viris in renibus, & mulieribus in vmbilico, vt dicitur Iob 40. Potestas eius in lumbis eius, secundum expositionem Greg. ergo ibi debet fieri inunctio.

¶Præterea, Sicut per pedes peccatur, ita & per alia membra corporis. ergo sicut inunguntur pedes, ita & alia corporis membra inungi debent.

CONCLVSIO.

¶Quinq; sensuum organica membra inungi præcipuè debent, in quibus est aliqua cognitionis radix: in nonnullis autem propter appetitiuam & motiuam inunguntur renes, ac pedes.

¶RESPONDEO dicendum, quòd principia peccandi in nobis sunt eadem, quę & principia agendi, quia peccatum cõsistit in actu. Principia autem agendi in nobis sunt tria. Primũ est dirigens, scilicet vis cognoscitiua. Secundũ est imperans, scilicet vis appetitiua. Tertium est exequens, scilicet vis motiua. Omnis autem nostra cognitio à sensu ortum habet: & quia vbi est in nobis prima origo peccati, ibi debet vnctio adhiberi: ideo inunguntur loca quinq; sensuum, scilicet oculi propter visum, aures propter auditũ, nares propter odoratũ, os propter gustũ, manus propter tactum, qui in pulpis digitorũ præcipuè viget: & propter appetitiuam vnguntur aliquibus renes, pedes vnguntur propter motiuam, qui sunt principalius eius instrumẽtum: quia principiũ primum est cognoscitiua, ideò illa vnctio ab omnibus obseruatur, quæ fit ad quinq; sensus quasi de necessitate sacramenti: sed quidam non seruant alias, quidã verò seruant illam, quæ ad pedes, & non quæ ad renes, quia appetitiua & motiua sunt secundaria principia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cognitio à corde non exit nisi per aliquam imaginationem, quæ est motus à sensu factus, vt dicitur in secundo de Anima: & ideò cor non

est prima radix cogitationis, sed organa sensuum, nisi quatenus cor est principium totius corporis, sed hoc principium est radix remota.

¶Ad secundum dicendum, quòd intrantes debent acquirere puritatem, sed exeuntes debent eam purgare: & ideò exeuntes debent inungi in illis partibus, quibus contingit puritatem mentis inquinari.

¶Ad tertium dicendũ, quòd secũdum quorundã consuetudinẽ fit in renibus, propter hoc quòd ibi maximè viget concupiscibilis: sed appetitiua non est prima radix, vt dictum est.

¶Ad quartum dicendum, quòd organa corporis quibus actus exercentur, sunt pedes, manus & lingua, quibus etiam exhibetur vnctio, & membra genitalia, quibus propter immunditiam illarum partium & honestatem sacramenti non debet vnctio adhiberi.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm mutilati debeant inungi illis vnctionibus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd mutilati non sunt vngendi illis vnctionibus, quę partibus illis competunt. Quia sicut hoc sacramentum exigit determinatam dispositionem in suscipiente, vt scilicet sit infirmus, ita & determinatam partem: sed ille qui nõ habet infirmitatem, non potest inungi. ergo necille qui non habet partem illam, in qua debet fieri vnctio.

¶Præterea, Ille qui est cæcus à natiuitate, non deliquit per visum: sed in vnctione quæ fit ad oculos, fit mentio de delicto per visum. ergo talis vnctio cæco nato nõ debet fieri, & sic de aliis.

¶SED CONTRA est, quòd defectus corporis non impedit aliquod aliud sacramentum. ergo nec istud impedire debet: sed de necessitate istius sacramenti est quælibet vnctionum. ergo omnes debent fieri mutilatis.

CONCLVSIO.

¶Mutilati inungi etiam in partibus illis mutilatis debent, quibus alias inungerentur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd mutilati etiam inungi debent, quanto propinquiùs esse potest ad partes illas, in quibus vnctio fieri debuerat: quia quanuis non habeant membra, habent tamen potentias animæ, quæ illis membris debentur, saltem in radice: & interiùs peccare possunt per ea quæ ad partes illas pertinent, quanuis non exteriùs.

¶Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO TRICESIMATERTIA, De iteratione huius sacramenti, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iteratione huius sacramenti.

¶Circa quod duo quæruntur.

¶Primò, vtrùm hoc sacramentum debeat iterari.

¶Secundò, vtrùm in eadem infirmitate debeat iterari.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm hoc sacramentum debeat iterari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non debeat iterari, quia dignior est vnctio, quæ fit homini, quàm quæ fit lapidi: sed vnctio altaris non iteratur, nisi altare illud fractum fuerit. ergo nec vnctio extrema, quæ adhibetur homini, debet iterari.

¶Præterea, Post vltimum nihil est: sed hæc vnctio dicitur extrema. ergo non debet iterari.

¶SED CONTRA, Hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio corporaliter exhibita: sed curatio corporis iteratur. ergo & hoc sacramentum iterari debet.

CONCLVSIO.

¶Sacramentum hoc sine sui aliqua iniuria iterari potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd nullum sacramentale nec sacramentum quod habet effectum perpetuum, debet iterari, quia ostenderetur sacramentum non fuisse efficax ad faciendum illum effectum, & sic fieret iniuria illi sacramento: sacramentum autem quod nõ habet effectum perpetuũ, potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

iterari sine iniuria, vt effectus deperditus iteratò recuperetur. & quia sanitas corporis & mentis, quæ sunt effectus huiusmodi sacramenti, possunt amitti postquam fuerint per sacramenta effectui deo hoc sacramentum sine sui iniuria potest iterari.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vnctio lapidis fit ad ipsius altaris consecrationem, quæ est perpetuò in lapide quandiu altare manet, & ideò non potest iterari: sed hęc vnctio non fit ad consecrationem hominis, cùm non imprimatur character: & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd illud quòd secundum æstimationem hominum est extremum, quandoq; secundum rei veritatem non est extremum, & sic dicitur hoc sacramentum extrema vnctio, quia non debet dari nisi illis quorum mors est propinqua secundum existimationem hominum.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm in eadem infirmitate debeat iterari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in eâdem infirmitate non debeat iterari, quia vni morbo non debetur nisi vna medicina: sed hoc sacramentum est quædam spiritualis medicina. ergo contra vnum morbum non debet iterari.

¶Præterea, Secundum hoc posset aliquis infirmus tota die inungi, si in eodē morbo posset iterari vnctio: quod est absurdū.

¶SED CONTRA est, quòd aliquando morbus diu durat post sacramenti perceptionem, & sic reliquiæ peccatorum contrahuntur, contra quas principaliter hoc sacramentum datur. ergo iteratò debet inungi.

CONCLVSIO.

¶Eadem infirmitate laborantibus non secundum eundem, sed diuersum infirmitatis statum, potest extrema vnctio exhiberi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum nō respicit tantùm infirmitatem, sed etiam infirmitatis statū: quia non debet dari nisi infirmis, qui secundum humanam æstimationem videntur morti appropinquare. Quædam enim infirmitates non sunt diuturnæ: vnde si in eis datur hoc sacramentum, tunc cùm homo ad statum illum peruenit quòd sit in periculo mortis, non recedit à statu illo, nisi infirmitate curata, & ita iterum non debet inungi: sed si residuum patiatur, erit alia infirmitas, & poterit alia fieri inunctio. Quædam verò sunt ægritudines diuturnæ, vt hectica, hydropisis, & huiusmodi: & in talibus non debet fieri vnctio nisi quando videntur perducere ad periculum mortis, & si homo illum articulum euadat eâdē infirmitate durante, & iterū ad similem statū per illā ægritudinem reducatur, iterū potest inungi: quia iam quasi est alius status infirmitatis, quamuis non sit alia infirmitas simpliciter.

¶Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO TRICESIMAQVARTA
De *sacramento ordinis quo ad eius essentiam, & eius partes, in quinque articulos diuisa.*

POST hoc considerandum est de sacramento ordinis. Et primo, de ordine in communi. Secundò, de distinctione ordinum. Tertiò, de conferentibus ordinem. Quartò, de impedimentis ordinandorum. Quintò, de his quæ sunt ordinibus annexa. De ipso autem ordine in communi tria videnda sunt. Primò, de eius entitate, & quidditate, & partibus eius. Secundò, de eius effectu. Tertiò, de susci pientibus ipsum.

¶Circa primum quęruntur quinque.

¶Primò, vtrùm ordo in Ecclesia esse debeat.

¶Secundò, vtrùm conuenienter definiatur.

¶Tertiò, vtrùm sit sacramentum.

¶Quartò, vtrùm eius forma exprimatur conuenienter.

¶Quintò, vtrùm hoc sacramentum materiam habeat.

ARTICVLVS I.

Vtrùm ordo in Ecclesia esse debeat.

Tho. 4. dist. 24. q. 1. ar. 1. q. 1. & sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ordo in Ecclesia esse non debeat. Ordo enim requirit subiectionem & prælationem: sed subiectio videtur repugnare libertati, in quam vocati sumus per Christum. ergo ordo in Ecclesia esse non debet.

¶Præterea, Ille qui in ordine constituitur, alio inferior fit: sed in Ecclesia quilibet debet se altero inferiorē reputare: Philip. 2. Superiores inuicem arbitrantes. ergo non debet in Ecclesia esse ordo.

¶Præterea, Ordo inuenitur in Angelis propter distinctionem eorum in naturalibus, & gratuitis: sed omnes homines sunt in natura vnum, gratiarum etiam dona quis eminentiùs habeat ignorum est. ergo ordo in Ecclesia esse non potest.

¶SED CONTRA, Rom. 13. Quæ à deo sunt, ordinata sunt: sed Ecclesia à Deo est, quia ipse eam ædificauit sanguine suo. ergo ordo in Ecclesia esse debet.

¶Præterea, Status Ecclesiæ est medius inter statum naturæ & gloriæ: sed in natura inuenitur ordo, quo quædā aliis superiora sunt: & similiter in gloria, vt patet in Angelis. ergo in Ecclesia debet esse ordo.

CONCLVSIO.

¶Oportuit in Ecclesia ordinem aliquem sacrum esse, quo quidam alijs ad illorum & non sui vtilitatem præficerentur.

¶RESPONDEO dicēdum, quòd Deus sua opera in sui similitudinem producere voluit quātum possibile fuit, vt perfecta essent, & per ea cognosci posset: & ideò vt in suis operibus repræsentaretur, non solùm secundū quòd in se est, sed etiā secundum quòd in aliis influit, hāc legem naturalem imposuit omnibus: vt vltima per media reducerentur & perficerentur, & media per prima, vt Dionysius dicit: & ideò vt ista pulchri tudo Ecclesię non deesset, posuit ordinem in ea, vt quidam aliis sacramenta traderent suo modo Deo in hoc assimilati: quasi Deo cooperantes, sicut & in corpore naturali quædam membra aliis influunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd subiectio seruituis repugnat libertati, quæ seruitus est cùm aliquis dominatur ad sui vtilitatem subiectis vtens: talis autem subiectio nō requiritur in ordine, per quem qui præsunt, salutem subditorū quærere debent, non propriam vtilitatem.

¶Ad secundum dicendum, quòd quilibet debet se reputare inferiorē merito, sed non officio: ordines autē officia quædā sunt.

¶Ad tertium dicendum, quòd ordo in Angelis non attenditur secundum distinctionem naturæ nisi per accidens, inquantum ad distinctionem naturę sequitur in eis distinctio gratiæ: attenditur autem per se secūdum distinctionem in gratia, quia cori ordines respiciunt participationem diuinorum, & communicationem in statu gloriæ, quæ est secundum mensuram gratiæ quasi gratiæ finis, & effectus quodammodò: sed ordines Ecclesiæ militantis respiciunt participationem sacramentorum & communicationem, quæ sunt causa gratiæ, & quodāmodò gratiam præcedunt: & sic non est de necessitate nostrorum ordinum gratia gratum faciens, sed solùm potestas dispensandi sacramenta: & propter hoc ordo non attenditur per distinctio nem gratiæ gratum facientis, sed per distinctionem potestatis.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm conuenienter ordo definiatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter ordo à Magistro Sententiarum 24. Dist. definiatur, vbi dicitur: Ordo est signaculum quoddam Ecclesiæ, per quod spiritualis potestas traditur ordinato. Pars enim non debet poni genus totius: sed character, qui per signaculum exponitur in sequēti Distinctione, est pars ordinis, quia diuiditur contra id quod est res tantùm, vel sacramentum tantùm, cùm sit res & sacramentum. ergo signaculum non debet poni quasi genus ordinis.

¶Præterea, Sicut in sacramento ordinis imprimitur character, ita in sacramēto Baptismi: sed in definitione Baptismi nō ponebatur character. ergo nec in definitione ordinis debet poni.

¶Præterea, In Baptismo etiam quædam spiritualis datur potestas accedendi ad sacramenta: & iterum est quoddam signaculum, cùm sit sacramentum. ergo hæc definitio conuenit Baptismo, & sic inconuenienter assignatur de ordine.

¶Præterea, Ordo relatio quædam est quæ in vtroque extremorum saluatur: extrema autem huiusmodi relationis sunt superior & inferior. ergo inferiores habent ordinem sicut & superiores: sed in eis non est aliqua potestas præeminentiæ, qualis ponitur hîc in definitione ordinis, vt patet per expositionem sequentem, vbi ponitur promotio potestatis. ergo inconuenienter definitur hîc ordo.

CONCLVSIO.

¶Ordo signaculum quoddam Ecclesiæ est, per quod spiritus alij potestas impenditur ordinato.

¶RESPONDEO dicendum, quòd definitio, quam Magister de ordine ponit conuenit ordini, secundum quòd est Ecclesiæ sacramentum: & ideò duo ponit, signum exterius, ibi: (signaculum quoddam, &c.): id est signum quoddam, & effectus interior, ibi (in quo spiritualis potestas, &c.)

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd signaculum non ponitur hîc pro charactere interiori, sed pro eo quod exterius geritur, quod est signum interioris potestatis & causa: & sic etiam sumitur character in alia definitione: si tamen pro interiori charactere sumeretur non esset inconueniens, quia diuisio sacramenti in illa tria non est in partes integrales, propriè loquendo: quia illud quod est res tantùm, non est de essentia sacramenti, quod est etiam sacramentum tantùm, transit, & sacramentum manere dicitur. Vnde relinquitur quòd ipse character interior sit essentialiter & principaliter ipsum sacramentum ordinis.

¶Ad secundum dicendum, quòd Baptismus, quaāis in eo conferatur aliqua spiritualis potestas recipiendi alia sacramenta, ratione cuius characterem imprimit: non tamen hîc est principalis effectus eius, sed ablutio interior, propter quam Baptismus fieret etiam priori causa non existente: sed ordo potestatem principaliter importat: & ideò character, qui est spiritualis potestas, in definitione ordinis ponitur: non autem in definitione Baptismi.

¶Ad tertium dicendum, quòd in Baptismo datur quædam potentia spiritualis ad recipiendum: & ita quodammodò passiua: potestas autem propriè nominat potentiam actiuam cum aliqua præeminentia: & ideò hæc definitio Baptismo non competit.

¶Ad quartum dicendum, quòd nomen ordinis dupliciter accipitur: quādoq; enim significat ipsam relationem, & sic est tā in inferiori quàm in superiori, vt obiectio tangit, & sic non accipitur hîc. Aliquando autem accipitur pro ipso gradu qui ordinem primo modo acceptum facit: & quia ratio ordinis prout est relatio, inuenitur vbi aliquid superius altero occurrit: ideò hic gradus eminens per potestatē spiritualem ordo nominatur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm ordo sit sacramentum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ordo non sit sacramentum. Sacramentum enim, vt dicit Hug. de Sancto Vict. est materiale elementum. sed ordo non nominat aliquid huiusmodi, sed magis religionem vel potestatem, quia ordo est pars potestatis secundum Prisc. ergo non est sacramentum.

¶Præterea, Sacramenta non sunt de Ecclesia triumphante: sed ordo est ibi, vt patet de Angelis. ergo non est sacramentum.

¶Præterea, Sicut prælatio spiritualis, quæ est ordo, datur cum quadam consecratione, ita & prælatio secularis: quia & reges inunguntur, vt dictum est: sed regia dignitas non est sacramentum. ergo nec ordo de quo loquimur.

¶SED CONTRA est, quia ab omnibus enumeratur inter septem Ecclesiæ sacramenta.

¶Præterea, Propter quod vnumquodq; ,& illud magis: sed propter ordinem fit homo dispensator aliorum sacramentorū. ergo ordo habet magis rationem quòd sit sacramentum, quàm alia.

CONCLVSIO.

¶Ordo est sacramentum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacramentum (vt ex dictis patet) nihil est aliud quàm quædam sanctificatio hominis exhibita cum aliquo signo visibili: vnde, cùm in susceptione ordinis quædam consecratio homini exhibeatur per visibilia signa, constat ordinem esse sacramentum.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd quamuis ordo non exprimat aliquod materiale elementum, tamen ordo non consertur sine aliquo elemento materiali.

¶Ad secundum dicendum, quòd potestates proportionari debent illis ad quæ sunt: communicatio autem diuinorum, ad quam datur spiritualis potestas, non fit Angelis per aliqua sensibilia signa, sicut in hominibus contingit: & ideò potestas spiritualis, quæ est ordo, non adhibetur Angelis cùm aliquibus signis visibilibus, sicut hominibus: & ideò in hominibus est ordo sacramentum, sed non in angelis.

¶Ad tertium dicendum, quòd non omnis benedictio, quæ hominibus adhibetur, vel consecratio est sacramentum, quia & monachi & abbates benedicūtur, tamen illæ benedictiones nō sunt sacramenta, & similiter nec regalis vnctio: quia per huiusmodi benedictiones non ordinantur aliqui ad dispensationem diuinorum sacramentorum, sicut per benedictiones ordinis.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm forma huius sacramenti conuenienter exprimatur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd forma huius sacramenti inconuenienter in litera exprimatur. Quia sacramenta efficaciam habent ex forma: sed efficacia sacramētorum est ex virtute diuina quę in eis secretiùs operatur salutem. ergo in forma huius sacramenti deberet fieri mentio de virtute diuina per inuocationem Trinitatis, sicut in aliis sacramentis.

¶Præterea, Imperare est eius qui habet autoritatem: sed autoritas nō residet apud eū, qui sacramenta dispensat, sed ministeriū tantùm. ergo non deberet vti imperatiuo modo vt diceret sic, Agite vel accipite hoc vel illud, vel aliquid huiusmodi.

¶Præterea, In forma sacramēti non debet fieri mentio nisi de illis, quæ sunt de essentia sacramenti: sed vsus potestatis acceptæ non est de essentia sacramenti huius, sed consequitur ad ipsum. ergo non debet de eo fieri mentio in forma huius sacramenti.

¶Præterea, Omnia sacramenta ordinant ad æternam remunerationem: sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de remuneratione. ergo nec in forma huius sacramenti deberet de ea fieri mentio, sicut fit cùm dicitur, Habiturus partem, si fideliter, &c.

CONCLVSIO.

¶Conueniens forma huius sacramenti ea est, qua Ecclesia vtitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum principaliter consistit in potestate tradita: potestas autem à potestate traducitur, sicut simile ex simili: & iterum potestas per vsum innotescit, quia potentiæ notificantur per actus: & ideò in forma ordinis exprimitur vsus ordinis per actū qui imperatur, & exprimitur traductio potestatis per imperatiuū modū.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alia sacramenta non ordinantur principaliter ad effectus similes potestati, per quam sacramenta dispensantur, sicut hoc sacramētum: & ideò in hoc sacramento est quasi quædam communicatio vnitiuoca: vnde in aliis sacramentis exprimitur aliquid ex parte diuinæ virtutis, cui effectus sacramenti assimilatur, non autem in hoc sacramento: quamuis enim in Episcopo, qui est minister huius sacramenti, non sit autoritas respectu collationis huius sacramenti: tamen habet aliquam autoritatem respectu potestatis ordinis, quæ confertur per ipsum, inquantum à sua potestate deriuatur.

¶Ad secundum dicendum, quòd vsus potestatis est effectus potestatis in genere causæ efficientis, & sic non habet quòd in definitione ordinis ponatur, sed est quodammodò causa in genere causæ finalis: & ideò secundum hanc rationem poni potest in definitione ordinis.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm hoc sacramentum habeat materiam.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non habeat materiam. Quilibet omni sacramento quod habet materiam, virtus operans in sacramento est in materia: sed in rebus materialibus quæ hîc adhibentur, sicut sunt claues, & candelabra, & huiusmodi, non videtur esse aliqua virtus sanctificandi. ergo non habet materiam.

¶Præterea, In isto sacramento confertur plenitudo gratiæ sacrificiis, vt in litera dicitur, sicut in confirmatione: sed materia confirmationis præexigit sanctificationē. cùm ergo ea quæ in hoc sacramento videntur esse materialia, nō sint præsanctificata, videtur quòd non sint materia sacramenti huius.

¶Præterea, In quolibet sacramento habente materiam requiritur contactus materiæ ad eum, qui suscipit sacramentū: sed vtrà quibusdam dicitur, contactus dictorū materialium ab eo, qui suscipit sacramentum, non est de necessitate sacramenti, sed solùm porrectio. ergo prædictæ res materiales non sunt materia huiusmodi sacramenti.

SED

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶SED CONTRA est, quia omne sacramentum consistit in rebus & in verbis: sed res in quolibet sacramento sunt materia ipsius.ergo & res quæ in hoc sacramento adhibentur, sunt materia huius sacramenti.

¶Præterea, Plus requiritur ad dispensandū sacramenta, quàm ad suscipiendum sacramenta: sed Baptismus in quo datur potestas ad suscipiendum sacramenta, indiget materia.ergo & ordo, in quo datur potestas ad ea dispensanda.

CONCLVSIO.

¶specialem oportet esse materiam huius sacramenti, sicut est aliorum sacramentorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd materia in sacramentis exteriùs adhibita signat, virtutem in sacramentis agentem ex extrinseco omnino aduenire: vnde cùm effectus huiusmodi sacramenti, scilicet character non percipiatur ex aliqua operatione ipsius, qui ad sacramentum accedit, sicut in pœnitentia: sed omnino ex extrinseco adueniat, competit ei materiã habere: tamen diuersimodè ab aliis sacramentis, quæ materiam habent: quia hoc quod in sacramento confertur, in aliis sacramentis deriuatur tantùm à Deo, non à ministro, qui sacramentum dispensat: sed illud quod in sacramento traditur, scilicet spiritualis potestas deriuatur etiam ab eo qui sacramentum dat, sicut potestas imperfecta à perfecta: & ideò efficacia aliorum sacramentorum principaliter consistit in materia, quę virtutem diuinam habet & signat & continet ex sanctificatione per ministerium adhibita: sed efficacia huiusmodi sacramenti principaliter residet penes eum, qui sacramentum dispensat: materia autem adhibetur magis ad determinandum potestatem, quæ traditur particulariter ab habente eam completè, quàm ad potestatem causandam: quod patet ex hoc quòd materia competit vsui potestatis.

¶Et per hoc patet solutio ad primum.

¶AD SECVNDVM dicendum, quòd materiam in aliis sacramentis oportet sanctificari propter virtutem quam continet: sed non est ita in proposito.

¶Ad tertium dicendum, quòd sustinendo illud dictum, ex dictis apparet causa eius, quia enim potestas ordinis accipitur à ministro, sed nõ à materia: ideò perfectio materię magis est de essentia sacramenti quàm tactus, tamen ipsa verba formæ videntur ostendere, quod tactus materiæ sit de essentia sacramenti, quia dicitur, Accipe hoc vel illud.

QVAESTIO TRICESIMAQVINTA, De effectu huius sacramenti, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu huius sacramenti.

¶Circa quod quæruntur quinque.

¶Primò, vtrùm in sacramento ordinis gratia conferatur.

¶Secundò, vtrùm imprimatur character.

¶Tertiò, vtrùm character ordinis præsupponat charactẽrem Baptismalem.

¶Quartò, vtrùm præsupponat charactẽrem confirmationis.

¶Quintò, vtrùm character vnius ordinis præsupponat charactẽrem alterius.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm in sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens.

Tho. vbi sup. art. 2. q. 1. et sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in sacramento ordinis non cõferatur gratia gratum faciens, quia communiter dicitur quòd sacramentum ordinis ordinatur contra defectũ ignorantiæ: sed contra ignorantiam non datur gratia gratum faciens, sed gratia gratis data: quia gratia gratum faciẽs magis respicit affectum. ergo in hoc sacramento ordinis non datur gratia gratũ faciens.

¶Præterea, Ordo distinctionem importat: sed membra Ecclesiæ non distinguuntur per gratiam gratum facientem: sed secundum gratiam gratis datam: de qua dicitur 1. Cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt. ergo in ordine non datur gratia gratum faciens.

¶Præterea, Nulla causa præsupponit effectum suum, sed in eo qui accedit ad ordines, præsupponitur gratia, per quam fit idoneus ad executionem ordinis. ergo talis gratia non confertur in collatione ordinis.

¶SED CONTRA, Sacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant: sed ordo per numerum septenarium signat septem dona Spiritus sancti, vt in litera dicitur. ergo dona Spiritus sancti, quæ non sunt sine gratia gratum faciente, in ordine dantur.

¶Præterea, Ordo est sacramẽtum nouæ legis: sed in definitione talis sacramenti ponitur vt causa gratiæ existat. ergo causat gratiam in suscipiente.

CONCLVSIO.

¶In Sacramento ordinis, quo homo ad aliorum sacramentorum dispensationem ordinatur, necesse est conferri gratiam gratum facientem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Dei perfecta sunt opera, vt dicitur Deute. 32. & ideò cuicunque datur potentia aliqua diuinitùs, dantur ea per quæ exequutio illius potentiæ potest congruè fieri, & hoc etiam in naturalibus patet. Quia animalibus dantur membra, quibus potentiæ animæ possunt exire in actus suos, nisi sit defectus ex parte materiæ: sicut autem gratia gratum faciens est necessaria ad hoc quòd homo dignè sacramenta recipiat, ita etiam ad hoc quòd homo dignè sacramenta dispenset: & ideò sicut in Baptismo per quem fit homo susceptiuus aliorum sacramentorum, datur gratia gratis faciens, ita in sacramento Ordinis, per quod homo ordinatur ad aliorum sacramentorum dispensationem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ordo datur non in remedium vnius personæ, sed totius Ecclesiæ: vnde quod dicitur contra ignorantiam dari, non est intelligendum ita, quòd per susceptionem Ordinis pellatur ignorantia in suscipiẽte: sed quia suscipiens ordinem præficitur ad pellendam ignorantiam in plebe.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis dona gratiæ gratum facientis communia sint omnibus membris Ecclesiæ: tamen illorum actus donorum secundum quæ attenditur distinctio in membris Ecclesiæ idoneus susceptor aliquis esse non potest, nisi charitas adsit, quæ quidem sine gratia gratum faciente esse non potest.

¶Ad tertium dicendum', quòd ad idoneam exequutionem ordinum non sufficit bonitas qualiscunque, sed requiritur bonitas excellens: vt sicut illi qui ordinem suscipiunt super plebem, constituuntur gradu Ordinis, ita & superiores sint meritò sanctitatis: & ideò præexigitur gratia quæ sufficiebat ad hoc quòd dignè connumerentur in plebe Christi: sed confertur in ipsa susceptione Ordinis amplius gratiæ munus, per quod ad maiora reddantur idonei.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm in sacramento Ordinis character imprimatur quantùm ad omnes ordines.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in sacramento Ordinis non imprimatur character quantùm ad omnes Ordines. Quia ordinis character est quædam spiritualis potestas: sed quidam Ordines non ordinantur nisi ad quosdam actus corporales, scilicet, ostiarij vel acolyti. ergo in eis non imprimitur character.

¶Præterea, Omnis character est indelebilis. ergo per charactẽrem homo ponitur in tali statu à quo non possit recedere: sed illi qui habent aliquos Ordines possunt licitè redire ad laicatum. ergo non imprimitur character in omnibus ordinibus.

¶Præterea, Per charactẽrem homo ascribitur ad aliquid faciẽdum, vel ad suscipiendum: sed ad susceptionem sacramentorum homo sufficienter ordinatur per charactẽrem baptismalem: dispensator autem sacramentorum non constituitur aliquis nisi in ordine sacerdotali. ergo in aliis ordinibus non imprimitur character.

¶SED CONTRA, Omne sacramentum, in quo non imprimitur character, est iterabile: sed nullus ordo est iterabilis. ergo in quolibet ordine imprimitur character.

¶Præterea, Character est signum distinctiuum: sed in quolibet ordine est aliqua distinctio. ergo quilibet ordo imprimit charactẽrem.

CONCLVSIO.

¶In omnibus Ordinibus imprimitur character.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio

opinio vel fuit. Quidam enim dixerunt quòd in solo Ordine sacerdotali character imprimitur. Sed hoc non est verum, quia actum diaconi nullus potest exercere licitè nisi diaconus: & ita patet quòd habet aliquam specialem potestatem in dispensatione sacramentorum, quam alij non habent. Et propter hoc alij dixerunt quòd in sacris Ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc nihil est, quia per quemlibet Ordinem aliquis constituitur supra plebem in aliquo gradu potestatis ordinatæ ad sacramentorum dispensationem. Vnde cùm character sit signum distinctiuum ab aliis, oportet quòd in omnibus character imprimatur: cuius etiam signum est, quòd perpetuò manent, & nunquàm iterantur. Et hæc est tertia opinio quæ communior est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quilibet ordo vel habet actum circa ipsum sacramentum, vel ordinatum ad sacramentorum dispensationem: sicut ostiarij habent actum admittendi homines ad diuinorum sacramentorum inspectionem, & sic de aliis: & ideò in omnibus requiritur spiritualis potestas.

¶Ad secundum dicendum, quòd quantuncunq; homo ad laicatum se transferat, semper tamen manet in eo character: quod patet ex hoc quòd si ad clericatum reuertatur: non iterum ordinem, quem habuerat, suscipit.

¶Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm character Ordinis præsupponat charactẽrem baptismalem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd character Ordinis non præsupponit charactẽrem baptismalem. Quia per charactẽrem Ordinis homo efficitur dispensator sacramentorum, per charactẽrem baptismalem susceptiuus eorundem: sed potestas actiua non præsupponit de necessitate passiuam, quia potest esse sine ea, sicut patet in Deo. ergo character Ordinis non præsupponit de necessitate charactẽrem baptismalem.

¶Præterea, Potest contingere quòd aliquis non sit baptizatus qui se baptizatum existimat probabiliter: si ergo talis ad Ordines accedat non consequetur charactẽrem ordinis, si character ordinis præsupponit charactẽrem baptismalem: & sic ea quæ faciet vel in consecratione vel in absolutione, nihil erunt, & in hoc Ecclesia decipietur, quod est inconueniens.

¶SED CONTRA, Baptismus est ianua sacramentorum. ergo cùm ordo sit quoddam sacramentum, præsupponit Baptismum.

CONCLVSIO.

character Ordinis charactẽrem præsupponit Baptismi, qui ianua est omnium sacramentorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd nihil potest aliquid accipere, cuius receptiuam potentiam non habet, per charactẽrem autem baptismalẽ efficitur homo receptiuus aliorum sacramentorum: vnde qui charactẽrem baptismalem non habet, nullum alterum sacramentum recipere potest, & sic character ordinis baptismalem charactẽrem præsupponit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eo qui habet potentiam actiuam à se, potentia actiua non præsupponit passiuam: sed in eo qui habet potẽtiam actiuam ab altero, præexigitur ad potentiam actiuam potentia passiua quæ recipere possit potentiam actiuam.

¶Ad secundum dicendum, quòd talis si ad sacerdotium promoueatur, non est sacerdos, nec conficere potest, nec absoluere in foro pœnitentiali. Vnde secundum Canones debet iteratò baptizari & ordinari, & si etiam in Episcopum promoueatur, illi quos ordinat non habẽt ordinẽ, sed tamen piè credi potest, quòd quantùm ad vltimos effectus sacramentorum, summus Sacerdos suppleret defectum, & quòd non permitteret hoc ita fieri, quòd Ecclesiæ posset periculum imminere.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm character Ordinis præsupponat charactẽrem Confirmationis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd præsupponat de necessitate charactẽrem Confirmationis. Quia in his quæ sunt ordinata adinuicem, sicut medium præsupponit primum, ita vltimum præsupponit medium: sed character confirmationis præsupponit baptismalem quasi primum. ergo character Ordinis præsupponit charactẽrem confirmationis quasi mediũ.

¶Præterea, Qui ad alios confirmandos ponuntur, maximè debent esse firmi: sed illi qui sacramentum Ordinis suscipiunt, sunt aliorum confirmatores. ergo ipsi maximè debent habere sacramentum Confirmationis.

¶SED CONTRA, Apostoli receperunt potestatem ordinis ante Ascensionem, Ioan. 20. vbi dictum est, Accipite Spiritum sanctum. sed confirmati sunt post Ascensionem per aduentum Spiritus sancti. ergo non præsupponit confirmationẽ.

CONCLVSIO.

¶Quanquàm maximè conueniens sit, vt qui Ordinem suscipiunt sint confirmati, hoc tamen necessarium non est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ad susceptionem ordinis præexigitur aliquid quasi de necessitate sacramenti, & aliquid de congruitate. De necessitate enim sacramenti exigitur quòd ille qui accedit ad ordines, sit susceptiuus, quod competit ei per baptismum: & ideò character baptismalis præsupponitur de necessitate sacramenti, ita quòd sine eo sacramentum ordinis conferri non potest: sed de congruitate requiritur omnis perfectio per quam aliquis reddatur idoneus ad exequutionem ordinis, & vnum de istis est vt sit confirmatus: & ideò de congruitate character ordinis charactẽrem confirmationis præsupponit, & non de necessitate.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est similis habitudo huius medij ad vltimum, & primi ad medium: quia per charactẽrem baptismalem fit homo susceptiuus sacramenti confirmationis: non autem per sacramentum confirmationis fit susceptiuus sacramenti ordinis, & ideò non est similis ratio.

¶Ad secundum dicendum, quòd illa ratio procedit de idoneitate quantùm ad congruitatem.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm character vnius Ordinis de necessitate præsupponat charactẽrem alterius Ordinis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd character vnius ordinis præsupponat de necessitate charactẽrem alterius ordinis. Quia maior est conuenientia ordinis ad ordinem, quàm ordinis ad aliud sacramentum: sed character ordinis præsupponit charactẽrem alterius sacramenti, scilicet Baptismi. ergo multò fortiùs character vnius ordinis præsupponit charactẽrem alterius.

¶Præterea, Ordines sunt quidam gradus: sed nullus potest peruenire ad posteriorem gradum nisi priorem ascenderit. ergo nullus potest accipere charactẽrem ordinis sequentis, nisi priùs accipiat ordinem præcedentem.

¶SED CONTRA, Si omittatur aliquid in sacramento quod sit de necessitate sacramenti, oportet quòd sacramentum iteretur: sed si aliquis accipiat sequentem ordinem, prætermisso primo, non reordinabitur, sed confertur sibi quod deerat, secundum statuta Canonum. ergo præcedens ordo non est de necessitate sequentis.

CONCLVSIO.

¶Non oportet vt qui maiores Ordines susceperunt, minores priùs habuerint, quanquàm Ecclesia sic ordinatè Ordines conferri statuerit, vt priùs minores, deinde maiores recipiantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd non est de necessitate superiorum ordinum quòd aliquis minores ordines priùs habeat, quia potestates sunt distinctæ, & vna quantùm est de sui ratione non requirit aliam in eodem subiecto: & ideò etiam in primitiua Ecclesia aliqui ordinabantur in presbyteros, qui priùs inferiores ordines non susceperant: & tamen poterant omnia quæ inferiores ordines possunt, quia inferior potestas comprehenditur in superiori virtute: sicut sensus in intellectu, & ducatus in regno: sed postea per constitutionem Ecclesiæ determinatum est, quòd ad maiores ordines se non ingerat qui priùs in minoribus officiis se non humiliauit: & inde est quòd qui ordinantur per saltum secundum Canones, non reordinantur, sed id quod omissum fuerat de præcedentibus ordinibus, eis confertur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd magis conueniunt ordines adinuicem secundum similitudinem speciei, quàm ordo cum Baptismo: sed secundum proportionem potentiæ ad actum magis conuenit Baptismus cum ordine: quia per Baptismum acquirit homo potentiam passiuam recipiendi ordines: non autem per ordinem inferiorem datur potentia passiua recipendi maiores ordines.

¶Ad se

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad secundum dicendum,quòd ordines non sunt gradus qui occurrant in actione vna vel in vno motu,vt oporteat ad vltimum per primum deuenire:sed sunt sicut gradus in diuersis rebus constituti,sicut est gradus inter hominem & Angelum,nec oportet quòd ille qui fit Angelus, priùs fuerit homo : similiter etiam est gradus inter caput & omnia membra corporis, nec oportet quòd illud quod est caput,priùs fuerit pes,& similiter est in proposito.

QVAESTIO TRICESIMASEXTA, *De qualitate suscipientium,in quinque articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de qualitate suscipientium hoc sacramentum.

¶Circa quod quæruntur quinque.

¶Primò, vtrùm in suscipientibus hoc sacramentum requiratur bonitas vitæ.

¶Secundò, vtrùm requiratur scientia totius sacræ Scripturæ.

¶Tertiò, vtrùm ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus consequatur.

¶Quartò,vtrùm promouẽs indignos ad ordines peccet.

¶Quintò,vtrùm aliquis peccator existens possit sine peccato ordine suscepto vti.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm in suscipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ.

Tho. vbi sup. art. 3. q. 1. & sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in suscipientibus ordines non requiratur bonitas vitæ. Quia per ordinem aliquis ordinatur ad dispensationem sacramentorum : sed sacramenta possunt dispensari à bonis & malis.ergo non requiritur bona vita.

¶Præterea,non est maius ministerium quod Deo in sacramentis exhibetur,quàm quod,ipsi corporaliter adhibetur:sed à ministerio ipsius corporali non repulit Dominus mulierem peccatricem & infamem, vt patet Luc. 7. ergo nec à ministerio eius in sacramentis tales sunt amouendi.

¶Præterea,Per omnem gratiam datur aliquod remedium contra peccatum:sed illis qui habent peccatum,non debet aliquod remedium denegari,quod eis valere possit.cùm ergo in sacramento ordinis gratia conferatur, videtur quòd debeat etiam peccatoribus hoc sacramentum dari.

¶SED CONTRA, Leui. 21. Homo de semine Aaron, qui habuerit maculam,non offerat panes coram Domino,nec accedat ad ministerium eius:sed per maculam (vt dicit glos.) omne vitiũ intelligitur. ergo ille qui est aliquo vitio irretitus, non debet ad ministerium ordinis adhiberi.

¶Præterea,Hiero. dicit quòd nõ solùm Episcopi,presbyteri & diaconi debent magnopere prouidere, vt cunctum populum, cui præsident, sermone & conuersatione præcedant, verùm etiam inferiores gradus, & omnes qui diuino oraculo deseruiunt : & quia vehementer Ecclesiam Dei destruit meliores esse laicos, quàm clericos. ergo in omnibus ordinibus requiritur sanctitas vitæ.

CONCLVSIO.

¶Bonitas vitæ,ac conscientiæ nitor necessaria sunt ex diuino præcepto suscipientibus sacros Ordines,non tamen de necessitate sunt sacramenti.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Dionysius dicit 1. c. Eccle. Hier. vt subtiliores & clariores essentiæ repletæ influxu sclarium splendorum,lumen in eis supereminens ad similitudinem Solis ad alia corpora inuehunt:sic in omni diuino non est audendum aliis dux esse nisi secundum omnem habitum suum factus Dei formissimus & Deo simillimus. Vnde cùm in quolibet ordine aliquis constituatur dux aliis in rebus diuinis,quasi præsumptuosus mortaliter peccat, qui cum conscientia peccati mortalis ad ordines accedit : & ideò sanctitas vitæ requiritur ad ordinem de necessitate præcepti,sed non de necessitate sacramenti. Vnde si malus ordinatur,nihilominus ordinem habet,tamen cum peccato.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd sicut vera sacramenta sunt, quæ peccator dispensat, ita verum sacramentum ordinis recipit,& sicut indignè dispensat,ita indignè recipit.

¶Ad secundum dicendum,quòd illud ministerium erat tãtùm in exequutione corporalis obsequij,quod etiam licitè peccatores facere possunt.Secùs autẽ de ministerio spirituali, ad quod applicantur ordinati, quia per ipsum efficiuntur medij inter Deum & plebem : & ideò debent de bona conscientia nitère quo ad Deum,& bona fama quo ad homines.

¶Ad tertium dicendum,quòd aliquæ medicinæ sunt quæ exigunt robur naturæ,aliàs cum periculo mortis assumuntur, & aliæ sunt quæ debilibus dari possuntita etiam in spiritualibus quædam sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut Baptismus & pœnitentia:illa verò quæ perfectionem gratiæ conferunt, requirũt hominem per gratiam confortatum.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm requiratur scientia totius sacræ Scripturæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd requiratur scientia totius sacræ Scripturæ. Quia ille debet habere legis scientiam, à cuius ore lex requiritur:sed legẽ requirunt de ore sacerdotis, vt patet Malach. 2. ergo ipse debet legis totius habere scientã.

¶Præterea, Primæ Pet. 1. Parati omni poscenti vos ad satisfaciendum de ea,quæ in vobis est, fide & spe:sed reddere de his rationẽ quæ sunt fidei & spei,est illorum qui perfectam scientiam sacrarum Scripturarum habent.ergo talem scientiam debent habere illi qui ponuntur in ordinibus,quibus verba prædicta dicuntur.

¶Præterea,Nullus congruè legit quod non intelligit, quia legere & non intelligere negligere est,vt dicit Cato. Sed ad Lectores,qui est quasi infimus ordo,pertinet legere vetus Testamentum,vt in litera dicitur.ergo ad eos pertinet habere totius veteris Testamenti intellectum, & multò fortiùs ad alios superiores ordines.

¶SED CONTRA est, quòd multi promouentur ad sacerdotium,qui penitus de talibus nihil sciunt,etiam in regionibus multis,ergo videtur quòd talis scientia non requiratur.

¶Præterea,in vitis Patrum legitur, aliquos simplices monachos ad sacerdotium promotos,qui erant sanctissimæ vitæ.ergo non requiritur prædicta scientia in ordinandis.

CONCLVSIO.

¶Ea tantùm scire oportet Ordinatos,quæ ad Ordinis suscepti exequutionem conducant.

¶RESPONDEO dicendum,quòd in quolibet actu hominis,si debet esse ordinatus,oportet quòd adsit directio rationis,vnde ad hoc quòd ordinis officiũ exequatur,oportet quòd habeat tantum de scientia, quæ sufficiat ad hoc quòd dirigatur in actum ordinis illius:& ideò etiam talis scientia requiritur in eo,qui debet ad ordines promoueri,& non quòd vniuersaliter in tota Scriptura sit instructus:sed plus vel minùs secundum quòd ad plura vel pauciora se eius officium extendit:vt scilicet illi qui aliis præponuntur,curam animarum suscipientes,sciant quæ ad exequutionem sui ordinis spectant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd sacerdos habet duos actus,vnum principalem supra corpus Christi verum: & alium secundarium supra corpus Christi mysticum: secundus autem actus dependet à primo,sed non conuertitur : & ideò aliqui ad sacerdotium promouentur, quibus committitur primus actus tantùm, sicut religiosi, quibus cura animarum non committitur,& à talium ore lex non requiritur,sed solùm quòd sacramenta conficiant:& ideò talibus sufficit si tantum de scientia habeant,quod ea quę ad sacramentum perficiẽdum spectant,ritè seruare possint. Alij autem promouentur ad alios actum qui est supra corpus mysticum, & à talium ore populus legem requirit:vnde scientia legis in eis debet esse, non quidem vt sciant omnes difficiles quæstiones,quia in his debet ad superiores recursus haberi:sed vt sciant,ea quæ populus debet credere,& obseruare de lege.Sed ad superiores sacerdotes, scilicet Episcopos pertinet vt etiam ea quæ difficultatem in lege facere possunt,sciant,& tantò magis,quantò in maiore gradu collocantur.

¶Ad secundum dicẽdum,quòd ratio reddenda de fide & spe, non est intelligenda talis,quæ sufficiat ad probandum quæ fidei vel spei sunt, cum vtrunque de inuisibilibus sit : sed vt sciant in communi probabiliratem vtriusque ostendere, ad quod non requiritur multùm magna scientia.

¶Ad tertium

¶Ad tertium dicendum, quòd ad lectorem non pertinet tradere intellectum sacræ Scripturæ populo, quia hoc est superiorum ordinum,sed solùm pronuntiare: & ideò ab eo non exigitur quòd habeat tantùm de scientia, qua sacram Scripturam intelligat,sed solùm quòd rectè pronuntiare sciat : & quia talis scientia de facili addiscitur à multis:ideò probabiliter æstimari potest quòd ordinatus talem scientiam acquirat,si etiam tunc eam non habeat,maximè si in via ad hoc esse videatur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm ex merito vitæ aliquis gradus ordinis consequatur.

AD TERTIVM sic proceditur.Videtur quòd ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus consequatur.Quia sicut dicit Chrysostomus, Non omnis sacerdos sanctus est, sed omnis sanctus sacerdos est: sed ex merito vitæ aliquis efficitur sanctus.ergo & sacerdos,& multò fortiùs alios ordines habens.

¶Præterea, In rebus naturalibus ex hoc ipso aliqua in gradu superiori collocantur,quòd Deo appropinquant,& magis de eius bonitatibus participant,vt Dionysius dicit 4. c. Ecclesiastica Hierar.sed ex merito sanctitatis & scientiæ aliquis efficitur Deo propinquior, & plus de eius bonitatibus recipiens. ergo ex hoc ipso in gradu ordinis collocatur.

¶SED CONTRA,Sanctitas semel habita potest amitti: sed ordo semel habitus,nunquam amittitur.ergo ordo non consistit in ipso merito sanctitatis.

CONCLVSIO.

¶Non consequitur aliquis ex merito vitæ aliquem Ordinis gradum.

¶RESPONDEO dicendum,quòd causa debet esse proportionata suo effectui: & ideò sicut in Christo,à quo descendit gratia in omnes homines, oportet quòd sit gratiæ plenitudo,ita in ministris Ecclesiæ,quorum non est dare gratiam, sed gratiæ sacramentã, non constituitur gradus Ordinis ex hoc quòd habent gratiam:sed ex hoc quòd participant aliquod gratiæ sacramentum.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Chrysostomus accipit Sacerdotis nomen quantùm ad rationem interpretationis,secundum quòd sacerdos idem est quod sacra dans. Sic enim quilibet iustus, inquantum sacra merita alicui in auxilium dat,sacerdotis interpretationem habet:non autem loquitur secundum nominis significationem. Est enim hoc nomen sacerdos institutum ad significandum eum, qui sacra dat in sacramentorum dispensatione.

¶Ad secundum dicendum, quòd res naturales efficiuntur in gradu super alia,secundum quòd in ea agere possunt ex forma sua:& ideò ex hoc ipso quòd formam nobiliorem habent, in altiori gradu constituuntur:sed ministri Ecclesiæ non præponuntur aliis,vt eis ex propriæ sanctitatis virtute aliquid attribuant,quia hoc solius Dei est:sed sicut ministri,& quodammodò instrumenta illius effluxus qui fit à capite in membra : & ideò non est simile quantùm ad dignitatem ordinis,quantùs sit simile quantùm ad congruitatem.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm promouens ad ordines indignos peccet.

AD QVARTVM sic proceditur.Videtur quòd promouens indignos ad Ordines non peccet, quia Episcopus indiget coadiutoribus in minoribus officiis constitutis, sed non posset eos inuenire in sufficienti numero si talem idoneitatem requireret in eis, qualis à sanctis describitur.ergo si aliquos non idoneos promouet,videtur quòd sit excusabilis.

¶Præterea,Ecclesia non solùm indiget ministris ad dispensationem spiritualium, sed etiam ad gubernationem temporalium:sed quandoque illi qui non habent scientiam vel sanctitatem vitæ, possunt esse viles ad gubernationem temporalium,vel propter potentiam secularem,vel propter industriã naturalem. ergo videtur quòd tales sine peccato possent promoueri.

¶Præterea, Quilibet tenetur vitare peccatum quantùm potest.si ergo Episcopus peccat indignos promouens, debet adhibere maximam diligentiam ad sciendum,an illi qui accedunt ad Ordines, sint digni:vt fieret diligens inquisitio de moribus & scientia eorum,quod non videtur alicubi obseruari.

¶SED CONTRA, Petius est promouere malos ad sacra mysteria,quàm iam promotos non corrigere: sed Heli mortaliter peccauit,non corrigens filios suos de malitia sua:vnde cadens retrorsum mortuus est,vt dicitur primo Regum.ergo non sine peccato euadit si indignos promouet.

¶Præterea,Spiritualia temporalibus sunt preponenda in Ecclesia : sed mortaliter peccaret qui res Ecclesiæ temporales scienter sub periculo poneret. ergo multò fortiùs qui poneret res spirituales sub periculo : sed sub periculo ponit res spirituales quicunq; indignos promouet:quia cuius vita despicitur,vt dicit Grego.restat vt eius prædicatio contemnatur, & eâdem ratione omnia spiritualia ab eis exhibita.ergo indignos promouens mortaliter peccat.

CONCLVSIO.

¶Infidelitatis criminis reus est, quicunque indignos ad sacros promouerit ordines.

¶RESPONDEO dicendum, quòd à Domino describitur fidelis seruus qui est constitutus supra familiam, vt det illi tritici mensuram: & ideò infidelitatis reus est,qui alicui supra mensuram eius diuina tradit : hoc autem facit quicunque indignos promouet, & ideo crimen mortale committit quasi summo Domino infidelis : & præcipuè cùm hoc in detrimentum Ecclesiæ vergat & honoris diuini qui per bonos ministros promouetur.Esset enim infidelis terreno domino, qui in eius officio aliquos inutiles poneret.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Deus nunquã ita deserit Ecclesiam suã quin inueniantur idonei ministri sufficientes ad necessitatem plebis,si digni promouerẽtur,& indigni repellerentur: & si non possunt tot ministri inueniri, quot modò sunt,melius esset habere paucos ministros bonos,quàm multos malos,vt dicit beatus Clemens.

¶Ad secundum dicendum,quòd temporalia non sunt quærenda nisi propter spiritualia:vnde omne incommodum temporale deberet eligi & omne dispendium,propter spirituale bonum promouendum.

¶Ad tertium dicendum, quòd ad minus hoc requiritur quòd nesciat ordinans aliquid contrarium sanctitati in ordinando esse:sed etiam exigitur amplius,vt secundum mensuram ordinis vel officij iniungendi diligentior cura apponatur,vt habeatur certitudo de qualitate promouendorum saltem ex testimonio aliorum,& hoc est quod Apostolus dicit 1. Timoth. 5. Nemini citò manum imposueris.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm quis in peccato existens possit sine peccato Ordine suscepto vti.

AD QVINTVM sic proceditur.Videtur quòd aliquis in peccato existens possit sine peccato Ordine suscepto vti,quia peccat si non vtatur, cùm ex officio teneatur.si ergo vtẽdo peccat, non potest peccatum vitare,quod est inconueniens.

¶Præterea, Dispensatio est iuris relaxatio. ergo quamuis de iure esset ei illicitum vti Ordine suscepto, tamen ex dispensatione ei liceret.

¶Præterea, Quicunq; communicat alicui in peccato mortali, peccat mortaliter.si ergo peccator in vsu Ordinis peccat mortaliter,tunc etiam peccat mortaliter qui ab eo aliquid diuinorum accipit, vel ab eo exigit,quod videtur absurdum.

¶Præterea,Si vtendo Ordine suo peccat : ergo quilibet actus Ordinis,quem facit,est peccatum mortale, & ita cùm in vna exequutione Ordinis multi actus concurrant, videtur quòd multa peccata mortalia committat, quod valde durum videtur.

¶SED CONTRA est quod Dionysius in Epistola ad Demophilum dicit,Talis,scilicet qui non est illuminatus, audax videtur sacerdotalibus manum apponens,& non timet neque verecundatur diuina præter dignitatem exequens, & putans Deum ignorare quæ ipse in seipso cognouit:& decipere existimat falso nomine patrem ab ipso appellatum,& audet ipsius muneris immundas infamias, non enim dicam orationes, super diuina signa Christi formiter enuntiare. ergo sacerdos est quasi blasphemus & deceptor qui indignè suum ordinem exequatur, & sic mortaliter peccat, & eâdem ratione quilibet alius ordinatus.

¶Præterea, Sanctitas requiritur in susceptione ordinis vt sit idoneus ad exequendum : sed peccat mortaliter qui cum peccato mortali ad ordines accedit. ergo multo fortiùs peccat mortaliter in qualibet exequutione sui ordinis.

RESPON

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCLVSIO.

¶Mortaliter peccat quicunque in peccato mortali existens sacros exequitur ordines, nisi hoc ex necessitate faceret.

¶RESPONDEO dicendum, quòd lex præcipit vt homo iustè ea quæ sunt iusta exequatur: & ideò quicunque hoc quod sibi competit ex Ordine, facit indignè, quod iustum est iniustè exequitur, & contra præceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicunque autem cum peccato mortali ali quod sacrum officium pertractat, non est dubium quin indigne illud facit: vnde patet quòd mortaliter peccat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est perplexus vt necessitatem peccandi habeat: quia potest peccatum dimittere vel officio resignare, ex quo abligabatur ad ordinis exequutionem.

¶Ad secundum dicendum, quòd ius naturale est indispensabile: hoc autem est de iure naturali, vt homo sancta sanctè per tractet, & contra hoc nullus potest dispensare.

¶Ad tertium dicendum, quòd quandiu minister Ecclesiæ qui est in peccato mortali ab Ecclesia sustinetur, ab eo sacramenta eius subditus recipere debet, quia ad hoc ei obligatur: sed tamen præter necessitatis articulum non esset tutum, quòd eum induceret ad aliquid sui ordinis exequendum durante tali conscientia, quòd ille in peccato mortali esset, quam tamen deponere posset: quia in instanti homo à diuina gratia emundatur.

¶Ad quartum dicendum, quòd quandocunq; homo exhibet se in aliquo actu vt minister Ecclesiæ, mortaliter peccat, & toties quoties huiusmodi actum facit: quia vt Dionysius dicit primo capite Ecclesiasticæ hierarchiæ: Immundis nec symbola, id est, sacramentalia signa tangere fas est. Vnde quando tangunt res sacras, quasi suo officio vtentes, peccant mortaliter. Secùs autem esset si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingerent, vel exequerentur in illo casu, in quo & laicis licet: sicut si baptizaret in aliquo articulo necessitatis, vel si corpus Christi in terram proiectum colligeret.

QVÆSTIO TRICESIMASEPTIMA, De distinctione Ordinum, in quinque articulos diuisa.

Tho. 4. Di. 24. q. 2. art. 1. q. 1. et sequ. & art. 2. 3. eiusd. q.

CONSEQVENTER agendum est de distinctione Ordinum & eorum actibus & characteris impressione.

¶Circa quod quęruntur quinque.

¶Primò, vtrùm Ordo debeat in plures distingui.

¶Secundò, quot sint.

¶Tertiò, vtrùm debeant distingui per sacros, & non sacros.

Quartò, vtrùm actus Ordinum conuenienter assignentur.

Quintò, quando Ordinum characteres imprimuntur.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm debeant plures ordines distingui.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nō debeat plures ordines distingui. Quantò enim aliqua virtus est maior, tantò minùs est multiplicata: sed hoc sacramentum est dignius aliis sacramentis, inquantum constituit suscipientes in aliquo gradu super alios: cùm ergo alia sacramenta non distinguantur in plura, quæ recipiant prædicationes totius, nec hoc sacramentum debet in plures ordines distingui.

¶Præterea, Si diuiditur, aut est diuisio totius in partes integrales, aut in partes subiectiuas: non autem in partes integrales, quia sic non reciperent prædicationes totius. ergo est diuisio in partes subiectiuas: sed partes subiectiuæ recipiunt in plurali prædicationem generis remoti, sicut generis proximi: sicut homo & asinus sunt plura animalia, & plura corpora animata. ergo & sacerdotium & diaconatus, sicut sunt plures ordines: ita sunt plura sacramenta, cùm sacramentum sit quasi genus ad ordines.

¶Præterea, Secundū Philosophum 8. Ethi. Regimen in quo vnus tantùm principatur, est nobilius regimen communitatis, quā aristocratia, qua diuersi in diuersis officiis cōstituūtur: sed regimen Ecclesię debet esse nobilissimum. ergo non debet esse in Ecclesia distinctio ordinum ad diuersos actus, sed tota potestas deberet apud vnum residere, & sic deberet esse tantùm vnus ordo.

¶SED CONTRA, Ecclesia est corpus Christi mysticum simile corpori naturali secundum Apostolum: sed in corpore naturali sunt diuersa membrorum officia. ergo & in Ecclesia debent esse diuersi ordines.

¶Præterea, Mysterium noui Testamenti est dignius quàm veteris, vt patet 2. Corinth. tertio. sed in veteri Testamento non solùm sacerdotes, sed etiam ministri eorum Leuitæ sanctificabantur: ergo & in nouo Testamento debent consecrari per Ordinis sacramentum non solùm sacerdotes, sed ministri eorum, & ita oportet quòd sint plures Ordines.

CONCLVSIO.

¶Non vnum, sed plures oportuit in Ecclesia sacros ordines esse.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Ordinum multitudo est inducta in Ecclesia propter tria. Primò quidem propter Dei sapientiam commendandam, quæ in distinctione rerum ordinata maximè relucet tam in naturalibus quàm in spiritualibus: quod significatur in hoc, quòd Regina Saba videns ordinem ministrantium Salomoni, non habebat vltrà spiritum, deficiens in admiratione sapientiæ illius. Secundò, ad subueniendum humanæ infirmitati, quia per vnum non poterant omnia, quæ ad diuina mysteria pertinebat, expleri sine magno grauamine: & ideò distinguuntur Ordines diuersi ad diuersa officia: & hoc patet per hoc, quòd Dominus Numeri 9. dedit Moysi septuaginta senes populi in adiutorium. Tertiò, vt via proficiendi hominibus amplior detur, dum plures in diuersis officiis distribuuntur, vt omnes sint Dei cooperatores, quo nihil est diuinius, vt Dionysius dicit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia sacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos, sed hoc sacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos: & ideò secùdum diuersitatem actuum oportet quòd Ordinis sacramentum distinguatur, sicut potentiæ distinguuntur per actus.

¶Ad secundum dicendum, quòd distinctio Ordinis non est totius integralis in partes neque totius vniuersalis: sed totius potentialis, cuius hæc est natura, quòd totum secundum completam rationem est in vno, in aliis autem est aliqua participatio ipsius, & ita est hîc: tota enim plenitudo sacramenti huius est in vno Ordine, scilicet sacerdotio: sed in aliis est quædam participatio Ordinis, & hoc significatum est in hoc quod Dominus dixit Numeri 11. Moysi, Auferam de spiritu tuo & tradam eis, vt sustentent tecum onus populi: & ideò omnes Ordines sunt vnum sacramentum.

¶Ad terrium dicendum, quòd in regno quanuis tota potestatis plenitudo resideat penes Regem: non tamen excluduntur ministrorum potestates, quæ sunt participationes quædam Regiæ potestatis, & similiter est in Ordine. In Aristocratia autem apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud omnes.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm sint septem Ordines.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non sint septem Ordines. Ordines enim Ecclesiæ ordinantur ad actus hierarchicos: sed tres sunt actus hierarchici, scilicet, purgare, illuminare, & perficere: secundum quos Dionysius distinguit tres Ordines in 5. capitulo Ecclesiast. hierarc. ergo non sunt septem.

¶Præterea, Omnia sacramenta habent efficaciam & autoritatem ex institutione Christi vel saltem Apostolorum eius: sed in doctrina Christi & Apostolorū non fit mentio nisi de presbyteris & diaconibus. ergo videtur quòd nō sint alii Ordines.

¶Præterea, Per sacramentum Ordinis constituitur aliquis dispensator aliorum sacramentorum: sed alia sacramenta sunt sex. ergo debent esse tantùm sex Ordines.

¶SED CONTRA, Videtur quòd debeant esse plures: quia quantò aliqua virtus est altior, tantò est minùs multiplicabilis: sed potestas hierarchica est altiori modo in Angelis quàm in nobis, vt Dionysius dicit: cùm ergo in hierarchia angelica sint nouem Ordines, totidem deberent esse in Ecclesia, vel plures.

¶Præterea,

¶Præterea, Prophetia Psalmorum est nobilior inter omnes alias prophetias: sed ad pronuntiandum in Ecclesia, alias prophetias est vnus ordo, scilicet lectorum, ergo & ad pronuntiandum Psalmos deberet esse alius ordo, & præcipuè cùm in Decretis Dist. 21. Psalmista secundus ab ostiario inter ordines ponatur.

CONCLVSIO.

¶Septem sunt sacri ordines, videlicet sacerdotum, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolytorum, Lectorum, Exorcistarum, & Ostiariorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam sufficientiam ordinum assumunt per quandā adaptationem ad gratias gratis datas, de quibus habetur 1. Cor. 12. dicunt enim quòd sermo sapientiæ competit Episcopo, quia ipse aliorum ordinator est, quod ad sapientiā pertinet: sermo scientiæ Sacerdoti, quia debet habere clauem scientiæ: fides Diacono, qui prædicat Euangelium: opera virtutum Subdiacono, qui sead opera perfectionis extendit per votum continentiæ: interpretatio sermonum Acolyto, quod significatur in lumine quod defert: gratia sanitatum exorcistæ: gratia linguarum Psalmistæ: prophetia Lectori: discretio spirituum Ostiario, qui quosdam repellit & quosdam admittit. Sed hoc nihil est, quia gratiæ gratis datæ non dantur eidē, sicut nec ordines dātur eidē. Dicitur enim 1. Corin. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Et iterum ponuntur quædam quæ Ordines non dicuntur, scilicet, Episcopatus & Psalmistatus. Et ideò alij assignant secundum quandam assimilationem ad cælestem hierarchiam, in quibus ordines distinguuntur secundum purgationem, illuminationem, & perfectionem. Dicunt enim quòd ostiarius purgat, exteriùs segregando bonos à malis etiam corporaliter: interiùs verò acolytus, quia per lumen quod portat, significat se interiores tenebras pellere: sed vtroq; modo perturbat: sed illuminatio quæ fit per doctrinam quantùm ad doctrinam propheticam, fit per lectores, quantùm ad Apostolicam fit per subdiaconos, quantùm ad Euangelicam per diaconos fit: sed perfectio communionis, vtpote quæ est pœnitentiæ & Baptismi & huiusmodi, fit per sacerdotem: excellens verò per Episcopum, vt consecratio sacerdotum & virginum: sed excellentissima, per summum Pontificem, in quo est plenitudo autoritatis. Sed hoc nihil est, tum quia ordines hierarchiæ non distinguuntur per prædictas actiones hierarchicas, cùm quæli libet cuilibet ordinum conueniat: tum quia secundum Dionysium solis Episcopis cōuenit perficere, illuminare autem sacerdotibus: purgare autem ministris omnibus. Et ideò alij appropriant Ordines septem donis, vt sacerdotio respondeat donum sapientiæ, qua nos pane vitæ & intellectus cibat: sicut sacerdos nos pane cælesti reficit: sed timor ostiario, quia nos separat à malis: & sic intermedij ordines respondent mediis donis. Sed hoc iterum nihil est, quia in quolibet ordine septiformis gratia datur.

¶Et ideò aliter dicendum, quòd ordinis sacramentum ad sacramentum Eucharistiæ ordinatur, quod est sacramentum sacramentorum: vt Dionysius dicit. Sicut enim templum & altare & vasa & vestes, ita & ministeria quæ ad Eucharistiam ordinantur, consecratione indigent, & hæc consecratio est Ordinis sacramentum: & ideò distinctio Ordinis est accipienda secundum relationem ad Eucharistiam, quia potestas Ordinis aut est ad consecrationem Eucharistiæ ipsius, aut ad aliquod ministerium ordinatum ad hoc sacramentum Eucharistiæ. Si primō modo, sic est ordo sacerdotum: & idcò cùm ordinantur accipiunt calicem cum vino & pane: nam cum pane potestatem accipiunt consecrandi corpus & sanguinem Christi. Cooperatio autem ministrorum est vel in ordine ad ipsum sacramentum, vel in ordine ad suscipientes. Si primo modo, sic tripliciter. Primò enim est ministerium quo minister cooperatur sacerdoti in ipso sacramento, quantùm ad dispensationem, sed non quantùm ad consecrationem, quam solus sacerdos facit, & hoc pertinet ad diaconum. Vnde in litera dicitur, quòd ad diaconum pertinet ministrare sacerdotibus in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi: vnde & Christi sanguinem dispensat. Secundò, est ministerium ordinatum ad materiam sacramenti ordinandam in sacris vasis ipsius sacramenti, & hoc pertinet ad subdiaconum. Vnde dicitur in litera, quòd corporis, & sanguinis Domini vasa portant, & oblationes in altari ponunt: & ideò accipiunt calicem de manu Episcopi, sed vacuum cùm ordinantur. Tertiò, est ministerium ordinatum ad præsentandum materiam sacramenti, & hoc competit acolyto. Ipse enim, vt in litera dicitur, vrceolum cū vino & aqua præparat. Vnde accipiunt vrceolum vacuum. Sed ministeriū ad preparationem recipientium ordinatum non potest esse nisi super immundos, quia qui mundi sunt, iam sunt ad sacramenta percipienda idonei. Triplex autem est genus immūdorum, secundum Dionysium. Quidam enim sunt omnino infideles credere nolentes, & hi totaliter à visione diuinorum & à cœtu fidelium arcendi sunt, & hoc pertinet ad ostiarios. Quidam autem sunt volentes credere, sed non instructi, scilicet, catechumeni, & ad horum instructionem ordinatur ordo lectorum: & ideo prima rudimenta doctrinę fidei, scilicet, vetus Testamentum eis legendum committitur. Quidam verò sunt fideles & instructi, sed impedimētum habentes: ex dæmonis potestate scilicet, energumeni: & ad hoc ministeriū est ordo exorcistarum, & omnino sic patet ratio numeri & gradus ordinū.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dionysius loquitur de ordinibus, non secundū quod sunt sacramenta, sed secundū quòd ad hierarchicas actiones ordinantur: & ideò secūdum actiones illas tres ordines distinguit, quorū primus habet omnes tres, scilicet, episcopus. Secūdus habeat duas, scilicet, sacerdos: sed tertius habet vnam, scilicet, diaconus, scilicet purgare, qui minister dicitur: & sub hoc omnes inferiores ordines comprehenduntur: sed ordines habent quòd sint sacramēta ex relatione ad maximum sacramentorum, & secundum hoc debet numerus Ordinum accipi.

¶Ad secundum dicendum, quòd in primitiua Ecclesia propter paucitatem ministrorum omnia inferiora ministeria diaconibus committebantur, vt patet per Dionysium tertio capite Ecclesiasticæ hierarchiæ. vbi dicit, Ministrorum alij stant ad portas templi clausas, alij aliud proprij ordinis operantur: alij autem sacerdotibus proponunt super altare sacrum panem & benedictionis calicem, nihilominus erant omnes prædictæ potestates, sed implicitæ in vna diaconi potestate: sed postea ampliatus est cultus diuinus, & Ecclesia quod implicitè habebat in vno Ordine, explicitè tradidit in diuersis: & secundum hoc dicit Magister in litera, quòd Ecclesia alios ordines sibi instituit.

¶Ad tertium dicendum, quòd ordines ordinantur principaliter ad sacramentum Eucharistiæ: ad alia autem per consequens, quia etiam alia sacramenta ab eo, quod in sacramento continetur, deriuantur. Vnde non oportet quòd distinguantur ordines secundum sacramenta.

¶Ad quartum dicendum, quòd Angeli differunt specie, & propter hoc in eis potest esse modus diuersus recipiendi diuina: & ideo diuersæ hierarchiæ in eis distinguuntur: sed in Ordinibus tantùm est vna hierarchia propter vnum modū accipiendi diuina, quæ consequitur humanam speciem, scilicet per similitudinem rerum sensibilium: & ideò distinctio ordinum in Angelis non potest esse per comparationem ad aliquod sacramentum, sicut est apud nos: sed solùm per comparationem ad hierarchicas actiones, quas in inferiores exercet quilibet ordo in eis. & secundum hoc nostri ordines eis respondent, quia in nostra hierarchia sunt tres ordines secundum hierarchicas actiones distincti, sicut in qualibet hierarchia angelorum.

Ad quintum dicendum, quòd Psalmistatus non est Ordo, sed officium Ordini annexum, quia enim Psalmi cum cantu pronuntiantur: ideò dicitur Psalmista cantor. Cantor autem non est nomen Ordinis specialis, tum quia cantare pertinet ad totum chorum: tum quia non habet aliquam specialem relationem ad Eucharistiæ sacramentum: tum quia officium quoddam est quod inter ordines largo modo acceptos, computatur quandoque.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Ordines debeant distingui per sacros & non sacros.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Ordines non debeant distingui per sacros & non sacros. Omnes enim Ordines sacramenta quædam sunt: sed omnia sacramenta sunt sacra. ergo omnes Ordines sunt sacri.

¶Præterea, Secundum Ordines Ecclesiæ non deputatur aliquis nisi ad ad diuina officia: sed omnia talia sunt sacramenta. ergo Ordines sunt sacri.

¶SED CONTRA est, q̄ Ordines sacri impediūt matri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

monium contrahendum, & dirimunt iam contractum: sed quatuor inferiores Ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum. ergo non sunt sacri Ordines.

CONCLVSIO.

¶Tres tantùm sunt sacri ordines, sacerdotium scilicet, diaconatus, & subdiaconatus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Ordo sacer dicitur dupliciter. Vno modo secundum se. & sic quilibet Ordo est sacer, cùm sic sacramentum quoddam. Alio modo ratione materiæ, circa quam habet alio quē actum, & sic Ordo sacer dicitur qui habet aliquem actum circa rem aliquam consecratā: & sic sunt tres Ordines sacri, scilicet sacerdos, & diaconus, qui habet actum circa corpus Christi & sanguinem consecratum: & subdianonus qui habet actum circa vasa consecrata: & ideò eis continentia indicitur, vt mundi sint qui sancta tractant. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm actus Ordinum conuenienter assignentur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd actus Ordinum inconuenienter in litera assignētur. Quia per absolutionem præparatur aliquis ad corpus Christi sumendum: sed præparatio suscipiētium sacramentum pertinet ad inferiores ordines. ergo inconuenienter absolutio à peccatis inter actus ponitur sacerdotis.

¶Præterea, Homo per baptismum est immediatè Deo configuratus characterem configurantem suscipiens: sed orare & offerre oblationes sunt actus immediatè ad Deum ordinati. ergo quilibet baptizatus potest hos actus facere & non soli sacerdotes.

¶Præterea, Diuersorum ordinum diuersi sunt actus: sed oblationes in altari ponere, & epistolam legere, ad subdiaconum pertinet: crucem etiam ferunt subdiaconi coram Papa. ergo hi non debent poni actus diaconi.

¶Præterea, Eadem veritas continetur in nouo & in veteri Testamento: legere vetus Testamentū, est Lectorum, ergo eādem ratione & legere nouum, & non diaconorum.

¶Præterea, Apostoli nihil aliud prædicauerunt quàm Euangelium Christi: vt patet Rom. 1. sed doctrina Apostolorū committitur subdiaconibus enuntianda. ergo & doctrina Euangelij.

¶Præterea, Secundum Dionysium, quod est superioris Ordinis, non debet inferiori conuenire: sed ministrare cum vrceolo est actus subdiaconorum. ergo non debet acolytis attribui.

¶Præterea, actus spirituales debent corporalibus præeminere: sed acolytus non habet nisi actum corporalem. ergo exorcista non habet actum spiritualem pellendi dæmones, cùm sit inferior.

¶Præterea, Quæ magis conueniunt, iuxta se ponenda sunt: sed legere vetus Testamentum maximè debet conuenire cum lectore noui Testamenti, quod competit superioribus ministris. ergo legere vetus Testamentum non debet poni actus lectoris, sed magis acolyti, & præcipuè cùm lumen corporale quod acolyti deferunt, significet lumen spirituale doctrinæ.

¶Præterea, In quolibet actu ordinis spiritualis debet esse aliqua vis spiritualis, quam habent ordinati præ aliis: sed in apertione & clausione ostiorum non habent aliam potestatē ostiarij quàm alij homines. ergo non debet poni actus ipsorum.

CONCLVSIO.

¶Conueniens singulis sacris ordinibus assignatus est actus sacerdoti videlicet baptizare, confirmare, & à peccatis absoluere, Diacono verò legere Euangelium, &c. sicut in litera Magistri dicitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm consecratio, quæ fit in Ordinis sacramento, ordinetur ad sacramentum Eucharistiæ, vt dictum est, ille est principalis actus vnius cuiuscunque ordinis, secundum quem magis proximè ordinatur ad Eucharistiæ sacramentum, & secundum hoc etiam vnus ordo est alio eminentior: secundum quòd vnus actus magis de proximo ad prædictum sacramentum ordinatur: sed quia ad Eucharistiæ sacramentū quasi dignissimum multa ordinantur: ideò non est inconueniens vt præter principalem actum etiā multos actus vnus Ordo habeat, & tantò plures quantò est eminētior: quia virtus quantò est superior, tantò ad plura se extendit.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd duplex est præparatio suscipientium sacramentum, quædam remota, & hæc per ministros efficitur: quædam proxima, qua statim efficiuntur idonei ad sacramentorum dispensationem, & hæc pertinet ad

sacerdotes. Quia etiam in naturalibus ab eodem agente firma materia in vltima dispositione ad formam, & recipit formam, & quia in proxima dispositione ad Eucharistiam sic aliquis per hoc quòd à peccatis purgatur: ideò omnium sacramentorum quæ sunt inst tuta primo paliter ad purgationem peccatorum, est minister proprius sacerdos, scilicet Baptismi, pœnitentiæ & extremæ vnctionis.

¶Ad secundum dicendum, quòd actus aliqui immediatè ad Deum ordinantur dupliciter. Vno modo ex parte vnius personæ tantùm, sicut facere orationes singulares, & vouere, & huiusmodi: & talis actus competit cuilibet baptizato. Alio modo ex parte totius Ecclesiæ, & sic solus sacerdos habet actus immediatè ad Deum ordinatos: quia ipse solus potest gerere personam totius Ecclesiæ qui consecrat Eucharistiam, quæ est sacramentum vniuersalis Ecclesiæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd oblationes à populo oblatę per sacerdotem offeruntur: & ideò duplex ministerium circa oblationes est necessarium. Vnum ex parte populi, & hoc est subdiaconi qui accipit oblationes à populo & altari imponit, vel offert diacono. Aliud ex parte sacerdotis, & hoc diaconi est, qui oblationes ministrat ipsi sacerdoti, & in hoc est actus principalis vtriusque ordinis, & propter hoc ordo diaconi est superior: legere autem epistolam non est actus diaconi nisi secundū quòd actus inferiorum ordinum superioribus attribuuntur. Similiter etiam crucem ferre, & hoc secundum consuetudinem aliquarum Ecclesiarum, quia in actibus secundariis non est inconueniens diuersas consuetudines esse.

¶Ad quartum dicendum, quòd doctrina est remota præparatio ad sacramentum suscipiendum: & ideò pronuntiatio doctrinæ ministris committitur. Sed doctrina veteris Testamenti adhuc est magis remota quàm doctrina noui, quia non instruit de hoc sacramēto nisi in figuris: & ideò nouum Testamentum superioribus ministris pronuntiandum committitur: Vetus autem inferioribus. & doctrina noui Testamenti perfectior est (quam Dominus per seipsum tradidit) quàm ipsius manifestatio per Apostolos: & ideò Euangelium diaconis, epistola subdiaconis committuntur.

¶Et secundum hoc patet solutio ad quintum.

¶Ad sextum dicendum, quòd acolyti habent actum super vrceolum tantùm, non super ea quæ in vrceolo continentur: sed subdiaconus habet actum super contentis in vrceolo, quia vritur aqua & vino ad ponendum in calice, & aquam iterum manibus sacerdotis præbet: & diaconus, sicut & subdiaconus solùm actum habet super calicem, non super contenta, sed sacerdos saper contenta: & ideò sicut subdiaconus in sui ordinatione accepit calicem vacuum, sacerdos plenum, ita acolytus vrceolum vacuum, sed subdiaconus plenum: & sic est quædam connexio in ordinibus.

¶Ad septimum dicendum, quòd corporales actus acolyti magis de proximo ordinātur ad actum sacrorum ordinum, quàm ad actus exorcistarum, quanuis sit aliquo modo spiritualis: quia acolyti habent ministerium super vasa, in quibus materia sacramenti continetur quantùm ad vinum quod vasa continentè indiget propter sui humilitatem: & ideò inter ordines minores ordo acolytorum superior est.

¶Ad octauum dicendum, quòd actus acolytorū se habet propinquiùs ad actus principales superiorum ministrorum, quàm actus aliorum minorum ordinum, vt per se patet: similiter etiā quantùm ad actus secundarios, quibus populum per doctrinam disponunt, quia acolytus doctrinam noui Testamenti visibiliter figurat lumen portans, sed lector recitando figuras alias, ideò acolytus est superior. Similiter etiam exorcista, quia sicut se habet lector ad actum secundarium diaconi. & subdiaconi: ita se habet actus exorcistæ ad secundarium actum sacerdotis, scilicet, ligare & absoluere, per quem corporaliter homo à seruitute diaboli liberatur. & in hoc patet ordinati simus ordinis progressus: quia sacerdoti quantū ad actū eius principalē, scilicet, consecrare corpus Christi, cooperantur tantùm tres superiores Ordines: sed quantùm ad actum eius secūdarium qui est absoluere & ligare, cooperantur inferiores & superiores.

¶Ad nonum dicendum, quòd quidam dicunt quòd in successione Ordinis ostiario datur quædam vis diuina, vt arcere possit aliquos ab introitu templi: sicut in Christo fuit quando eiecit vendentes de templo, sed hoc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam sacramenti.

¶Et ideò dicendum, quòd suscipit potestatem, vt ex officio agere possit, quanuis etiam & hoc ab aliis fieri possit, sed non ex officio: & ita est in omnibus actibus minorum Ordinum quòd possunt per alios fieri, quanuis illi ad hoc non habeant aliquod officium: sicut etiam in domo non consecrata potest dici Missa, quanuis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm sacerdoti character imprimatur in ipsa calicis porrectione.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdoti character non imprimatur in ipsa calicis porrectione: quia consecratio sacerdotis fit cum quadam vnctione, sicut & confirmatio: sed in confirmatione in ipsa vnctione imprimitur character. ergo in sacerdotio, & non in calicis porrectione.

¶Præterea, Dominus dedit discipulis sacerdotalem potestatem quando dixit, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, & c. Ioan. 20. sed Spiritus datur per manus impositionem. ergo in ipsa manus impositione imprimitur character Ordinis.

¶Præterea, Sicut consecrantur ministri, ita & vestes ministrorum: sed vestes sola benedictio consecrat. ergo in ipsa benedictione Episcopi consecratio sacerdotis efficitur.

¶Præterea, Sicut sacerdoti datur calix, ita & vestis sacerdotalis. ergo si in datione calicis imprimitur character, eâdem ratione & in datione casulæ, & sic haberet duos characteres, quod falsum est.

¶Præterea, Ordo diaconi conformior est ordini sacerdotis, quàm ordo subdiaconi: sed si character imprimeretur sacerdotiex ipsa calicis porrectione, subdiaconus conformior esset sacerdoti quàm diaconus, quia subdiaconus characterem recipit in ipsa calicis porrectione, non autem diaconus. ergo character sacerdotalis non imprimitur in ipsa calicis porrectione.

¶Præterea, Acolytorum ordo magis appropinquat ad actum sacerdotis per hoc quòd habet actum super vrceolum, quàm per hoc quòd habet actum super candelabrum: sed magis imprimitur character in acolytatu quando accipiunt candelabrum, quàm quando accipiunt vrceolum: quia nomen acolyti cerei portationem significat. ergo in sacerdotio non imprimitur character quando calicem accipit.

¶SED CONTRA, Principalis actus ordinis sacerdotis est consecrare corpus Christi: sed ad hoc datur sibi potestas in acceptione calicis. ergo tunc imprimitur character.

CONCLVSIO.

¶In ipsa calicis datione sub certa verborum forma imprimitur sacerdotalis character.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) eiusdem est formam aliquam inducere, & materiam de proximo præparare ad formam. Vnde Episcopus in collatione ordinum duo facit, præparat enim ordinandos ad ordinis susceptionem, & ordinis potestatem tradit. Præparat quidem & instruēdo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operādo vt idonei sint potestatē accipiendi, quę quidem operatio in tribus cōsistit, benedictione, manus impositiōe & vnctione. Per benedictionem diuinis obsequiis mancipantur: & ideò benedictio datur. Sed per manus impositionem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia, sunt idonei: & ideò solis diaconibus & sacerdotibus fit manus impositio, quia eis competit dispensatio sacramentorum, quanuis vni sicut principali, alteri sicut ministro. Sed vnctione ad aliquod sacramentum tractandum consecrantur: & ideò solis sacerdotibus fit, qui propriis manibus corpus Christi tangunt sicut etiam calix inungitur, qui tenet sanguinem, & patena quæ continet corpus: sed potestatis collatio fit per hoc, quòd datur eis aliquid quod ad proprium actum pertinet, & quia principalis actus sacerdotis est consecrare corpus & sanguinem Christi: ideò in ipsa datione calicis sub forma verborum determinata character sacerdotalis imprimitur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in confirmatione non datur officium operandi super aliquam materiam exteriorem: & ideò character ibi non imprimitur in aliqua exhibitione alicuius rei, sed in sola manus impositione & vnctione: sed in ordine sacerdotali aliter est: & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd Dominus discipulis dedit potestatem sacerdoralem, quantum ad principalem actū ante passionē in cœna, quando dixit, Accipite & manducate. Vnde subiunxit, Hoc facite in meam commemorationem. Et post resurrectionem dedit eis potestatem sacerdotalem, quantùm ad actum secundarium, qui est ligare & soluere.

¶Ad tertium dicendum, q̄ in vestibus non requiritur alia cōsecratio nisi quòd diuino cultui mancipentur: & ideò sufficit eis pro consecratione benedictio. sed aliter est de ordinatis, vt ex dictis patet.

¶Ad quartum dicendum, quòd vestis sacerdotalis non significat potestatem sacerdoti datam, sed idoneitatem quæ in eo requiritur ad actū potestatis exequēdū: & ideò nec sacerdoti nec alicui alij imprimitur character in alicuius vestis donatione.

¶Ad quintum dicendum, quòd potestas diaconi est media inter potestatem subdiaconi & sacerdotis: sacerdos enim habet potestatem super corpus Christi, subdiaconus autem super vasa tantùm, diaconus super corpus in vase contentum: vnde eius non est tangere corpus Christi, sed portare corpus in patena, & dispensare sanguinem cum calice: & ideo eius potestas ad actum principalem non potuit exprimi, nec per dationem vasis tantùm, nec per dationem materiæ: sed exprimitur potestas eius ad actum secundarium tantùm in hoc quòd datur ei liber Euangeliorum, & in hac potestate intelligitur alia: & ideò in ipsa libri datione imprimitur character.

¶Ad sextum dicendum, quòd principalior actus acolyti est, quo ministrat in vrceolo, quàm quo ministrat in candelabro, quanuis denominetur ab actu secundario, propter hoc quòd est magis notus & magis proprius ei: & ideo in datione vrceoli imprimitur acolyto character virtute verborum ab Episcopo prolatorum.

QVÆSTIO TRICESIMAOCTAVA,
De conferentibus hoc sacramentum, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de conferentibus hoc sacramentum. Circa quod quæruntur duo.

¶Primò, vtrùm solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre.

¶Secundò, vtrùm hæreticus, vel quicunque ab Ecclesia præcisus, possit hoc sacramentum conferre.

ARTICVLVS I.

Vtrùm tantùm Episcopus Ordinis sacramentum conferat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nō tantùm Episcopus Ordinis sacramentum conferat, quia manus impositio ad consecrationem aliquid facit: sed sacerdotibus, qui ordinantur, non solùm Episcopus manus imponit, sed etiam sacerdotes adstantes. ergo nō solùm Episcopus confert Ordinis sacramentum. *Tho. 4. Dist. 25. q. 1. art. 1. & 2.*

¶Præterea, Tunc vnicuique datur potestas Ordinis quando ei exhibetur quod ad actum sui ordinis pertinet: sed subdiacono datur vrceolus cum aqua & manutergio ab archidiacono, similiter acolytis candelabrum cum cereo & vrceolus vacuus. ergo non solùm Episcopus confert ordinis sacramentum.

¶Præterea, Illa quæ ordinis sunt non possunt alicui committi, qui non habet ordinem: sed conferre ordines minores committitur aliquibus, qui non sunt Episcopi, sicut presbyteris Cardinalibus. ergo conferre ordines, non est episcopalis ordinis.

¶Præterea, Cuicunque committitur principale, & accessoriū: sed ordinis sacramentum ordinatur ad Eucharistiam sicut accessorium ad principale: cùm ergo sacerdos consecret Eucharistiam, ipse etiam poterit ordines conferre.

¶Præterea, Plus distat diaconus ab Episcopo quàm à sacerdote, sed Episcopus potest diaconos facere: ergo & simplex sacerdos.

¶SED CONTRA, Nobiliori modo applicantur ad diuinum cultum ministri per ordines, quàm per vasa sacra: sed consecratio vasorum pertinet ad solum Episcopum. ergo multò fortiùs consecratio ministrorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Sacramentum ordinis est excellentius, quàm confirmationis sed solus Episcopus confirmat. ergo multò magis confert ordinis sacramentum.

¶Præterea, Virgines per benedictionem non constituuntur in aliquo gradu spiritualis potestatis, sicut ordinati constituuntur: sed virgines benedicere est solius Episcopi. ergo multò magis solus ipse potest aliquos ordinare.

CONCLVSIO.

¶ Ad Episcopos tantum pertinet omnes sacros conferre ordines, sicut ad eos etiam solos spectat confirmare, & virgines consecrare.

¶RESPONDEO dicendum, quòd potestas episcopalis habet se ad potestatem ordinum inferiorum, sicut politica quæ cõmunicat bonum commune ad inferiores artes & virtutes, quæ cõmunicant aliquod bonum speciale, vt ex dictis patet. Politica autem ponit, vt dicitur in 1. Ethi. legem inferioribus, scilicet quis quam debeat exercere, & quantum & qualiter: & ideò ad Episcopum pertinet in omnibus diuinis mysteriis aliquos collocare: vnde ipse solus confirmat: quia confirmati in quodam officio confitendi fidem constituuntur: & ideò ipse etiam solus virgines benedicit, quæ figuram gerunt Ecclesiæ Christo desponsatæ, cuius cura ipsi principaliter committitur. ipse etiam in ministris ordinum ordinandos consecrat, & vasa quibus debent vti, eis determinat sua consecratione, sicut & officia secularia in ciuitatibus distribuuntur ab eo, qui habet excellentiorem potestatem sicut à Rege.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in impositione manuum non datur character sacerdotalis ordinis, vt ex dictis patet, sed gratia secundum quam ad exequendum ordinem sint idonei: & quia indigent ampliſsima gratia, ideò sacerdotes manus cum Episcopo imponunt eis qui in sacerdotes promouentur, sed diaconis solus Episcopus.

¶Ad secundum dicendum, quòd quia archidiaconus est quasi princeps ministerij: ideò omnia quæ ad ministerium pertinent, ipse tradit, sicut cereum, quo acolytus diacono seruit ante Euãgelium, ipsum portando, & vrceum quo seruit subdiacono: & similiter dat subdiacono ea, quibus superioribus ordinibus seruit, sed tamen in illis non consistit principalis actus subdiaconi, sed in hoc quòd cooperatur circa materiam sacramenti: & ideò characterem accipit in eo quòd datur ei calix ab episcopo: sed acolytus accipit characterem ex verbis episcopi in hoc quòd accipit prædicta ab archidiacono, & magis in acceptione vrceoli, quàm candelabri. Vnde non sequitur quòd archidiaconus ordinem conferat.

¶Ad tertium dicendum, quòd Papa qui habet plenitudinem potestatis pontificalis, potest committere non Episcopo ea quæ ad episcopalem dignitatem pertinent, dummodò illa non habeant immediatam relationem ad verum corpus: & ideò ex eius commissione aliquis sacerdos simplex potest conferre minores ordines & confirmare, non autem aliquis non sacerdos, nec iterum sacerdos maiores ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Christi, suprà quod consecrandum Papa non habet maiorem potestatem, quàm simplex sacerdos.

¶Ad quartum dicendum, quòd quanuis sacramentum Eucharistiæ sit maximum sacramentum in se, tamen non collocat in aliquo officio, sicut ordinis sacramentum: & ideò non est similis ratio.

¶Ad quintum dicendum, quòd ad communicandũ alteri quòd quis habet, non exigitur solùm propinquitas, sed completio potestatis: & quia sacerdos non habet completam potestatem in hierarchicis officiis, sicut Episcopus: ideò non sequitur quòd possit diaconos facere, quanuis ille ordo sit sibi propinquus.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm hæretici & ab Ecclesia præcisi possint ordines conferre.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæretici & ab Ecclesia præcisi non possint ordines conferre. Maius est enim conferre ordines, quàm aliquem absoluere vel ligare: sed hæreticus non potest absoluere aut ligare: ergo nec ordines conferre.

¶Præterea, Sacerdos ab Ecclesia separatus conficere potest, quia in eo character indelebiliter manet, per quem hoc potest: sed Episcopus non accipit aliquem characterem in sui promotione; ergo non est necesse quòd episcopalis potestas remaneat in eo post separationem eius ab Ecclesia.

¶Præterea, In nulla communitate ille qui à ciuitate expellitur, potest officia communitatis disponere: sed ordines quædam sunt officia Ecclesiæ: ergo ille qui extra Ecclesiam ponitur, non potest ordines conferre.

¶Præterea, Sacramenta habent efficaciam ex passione Christi: sed hæreticus non continuatur passioni Christi neque per propriam fidem cùm sit infidelis, neque per fidem Ecclesiæ, cùm sit ab Ecclesia separatus: ergo non potest sacramentum ordinis conferre.

¶Præterea, In ordinis collatione exigitur benedictio. sed hæreticus non potest benedicere: quinimò benedictio sua in maledictionem conuertitur, vt patet per autoritates in litera inductas. ergo non potest ordines conferre.

¶SED CONTRA est, quòd aliquis Episcopus in hæresim lapsus, quando reconciliatur, non iterum reconsecratur: ergo non amisit potestatem quam habebat ordines conferendi.

¶Præterea, Maior est potestas conferendi ordines, quàm potestas ordinum: sed potestas ordinum non amittitur propter hæresim vel aliquod huiusmodi. ergo nec potestas conferendi ordines.

¶Præterea, Sicut baptizans exhibet tantùm ministerium exterius, ita & conferens ordines, Deo interiùs operante: sed nulla ratione aliquis ab Ecclesia præcisus amittit baptizandi potestatem: ergo nec ordines conferendi.

CONCLVSIO.

¶ Possunt Episcopi hæretici & ab Ecclesia præcisi sacros conferre ordines, sicut & cætera sacramenta, ordinati tamen ab illo, nullam susceptorum ordinum exequutionem suscipiunt, nec gratiam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc ponuntur in litera quatuor opiniones. Quidã enim dixerũt quòd hæretici quandiu ab Ecclesia tolerantur, habent potestatem ordines conferendi, non autem postquam fuerunt præcisi, similiter nec degradati, & alij huiusmodi: & hæc prima opinio. Sed hoc non potest esse, quia omnis potestas quæ datur cum aliqua consecratione, nullo casu contingente tolli potest: sicut nec ipsa consecratio annullari, quia etiam altare vel chrisma semel consecrata perpetuò consecrata manent. Vnde cùm episcopalis potestas cum quadam consecratione detur: oportet quòd perpetuò maneat, quantuncunque aliquis peccet vel ab Ecclesia præcidatur. Et ideò alij dixerunt quòd præcisi ab Ecclesia, qui in Ecclesia episcopalem potestatem habuerunt, retinent potestatem aliquos ordinandi, sed promoti ab eis hoc non habent: & hæc est quarta opinio. Sed hoc non potest esse, quia si illi qui fuerunt in Ecclesia promoti, retinent potestatem quam acceperunt, patet quòd exequendo suam potestatem, veram consecrationem faciunt: & ideò verè tribuunt omnem potestatem quæ cum consecratione datur, & sic ordinati ab eis vel promoti habent eandem potestatem quam & ipsi. Et ideò alij dixerunt quòd etiam præ ĩsi ab Ecclesia possunt ordines conferre & alia sacramenta, dummodò formam debitam & intentionem seruent: & quantum ad primum effectum, qui est collatio sacramenti, & quantùm ad vltimum, qui est collatio gratiæ: & hæc est secunda opinio. Sed hoc etiam non potest stare, quia ex hoc ipso quòd aliquis hæretico præciso ab Ecclesia in sacramentis communicat, peccat: & ita fictus accedit, & gratiam consequi non potest, nisi fortè in baptismo in articulo necessitatis. Et ideò alij dicunt quòd vera sacramenta conferunt, sed cum eis gratiam non dant, non propter inefficaciam sacramentorum: sed propter peccata recipientium ab eis sacramenta contra prohibitionem Ecclesiæ. & hæc est tertia opinio quæ vera est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd effectus absolutionis non est aliud quàm remissio peccatorum quæ per gratiam fit: & ideò hæreticus non potest absoluere, sicut nec gratiam in sacramentis conferre: & iterum ad absolutionem requiritur iurisdictio, quam non habet ab Ecclesia præcisus.

¶Ad secundum dicendm, quòd in promotione ipsius Episcopi datur sibi potestas quæ perpetuò manet in eo, quanuis dici nõ possit character: quia per eam non ordinatur homo directè ad Deum: sed ad corpus Christi mysticum, & tamen indelebiliter manet sicut character, & per consecrationem datur.

¶Ad ter

¶Ad tertium dicendum, quòd illi qui promouentur ab hæreticis, quanuis accipiant ordinem, non tamen recipiunt executionem, vt licitè possint in suis ordinibus ministrare, ratione illa quàm obiectio rangit.

¶Ad quartum dicendum, quòd per fidem Ecclesiæ cõtinuatur passioni Christi, quia quanuis in ea non sint secundum se, sunt tamen in ea secundum formam Ecclesiæ quam seruant.

¶Ad quintum dicendum, quòd hoc est referendum ad vltimum effectum sacramentorum, vt tertia opinio dicit.

QVAESTIO TRICESIMANONA, De *impedimentis huius sacramenti, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de impedimentis huius sacramenti.

¶Circa quod quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm sexus fœmineus impediat huius sacramenti susceptionem.

¶Secundò, vtrùm carentia vsus rationis.

¶Tertiò, vtrùm seruitus.

¶Quartò, vtrùm homicidium.

¶Quintò, vtrùm illegitima natiuitas.

¶Sextò, vtrùm defectus membrorum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm sexus fœmineus ordinis susceptionem impediat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sexus fœmineus non impediat ordinis susceptionem: quia officium propheteæ est maius, quàm officium sacerdotis: quia propheta est medium inter Deum & sacerdotes, sicut sacerdos est inter Deum & populum, sed prophetæ officium aliquando mulieribus est concessum, vt patet 4. Regum: ergo & sacerdotij officium eis competere potest.

¶Præterea, Sicut ordo ad quandam eminentiam pertinet, ita & prælationis officium & martyrium & religionis status: sed prælatio committitur mulieribus de nouo Testamento, vt patet de Abbatissis: & in veteri, vt patet de Delbora quæ iudicauit Israël, & Iudith 4. Competit etiam eis martyrium & religionis status: ergo & ordo Ecclesiæ.

¶Præterea, Ordinum potestas in anima fundatur, sed sexus non est in anima: ergo diuersitas sexus non facit distinctionem in receptione ordinum.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Timo. 2. Mulierem in Ecclesia docere non permitto, nec dominari in virum.

¶Præterea, In ordinandis præexigitur corona, quanuis non de necessitate sacramenti, sed corona & tonsura non competunt mulieribus, vt patet 1. ad Corinthios. 2. ergo nec ordinum susceptio.

CONCLVSIO.

¶ Mulieres, cùm statum subiectionis habeant, sacramentum ordinis nequaquam suscipere possunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quædam requiruntur in recipiente sacramentum quasi de necessitate sacramenti, quæ si desunt non potest aliquis suscipere neque sacramentum neque rem sacramenti: quædam verò requiruntur non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti propter congruitatem ad sacramentum: & sine talibus aliquis susçipit sacramentum, non rem sacramenti. Dicendum ergo quòd sexus virilis requiritur ad susceptionem ordinum, nõ solùm secundo modo, sed etiã primo: vnde & si mulier exhibeatur omnia quę in ordinibus fiunt, ordinem non susçipit: quia cùm sacramentum sit signum in his quæ in sacramento aguntur, requiritur non solùm res, sed signum rei, sicut dictum est: quia in extrema vnctione exigitur quòd sit infirmus, vt significetur curatione indigens: cùm igitur in sexu fœmineo non possit significari aliqua eminentia gradus, quia mulier statum subiectionis habet: ideò non potest ordinis sacramentum susçipere. Quidam autẽ dixerunt quòd sexus virilis est de necessitate præcepti, sed nõ de necessitate sacramẽti: quia etiã in Decretis fit mentio de diaconissa & presbytera: sed diaconissa dicitur quæ in aliquo actu diaconi participat, sicut quæ legit homilias in Ecclesia: presbytera autẽ dicitur vidua, quia presbyter idem est quod senior.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prophetia non est sacramentum, sed Dei donum: vnde ibi non exigitur significatio, sed solùm res: & quia secundum rem in his quæ sunt animę, mulier non differt à viro, cùm quandoque mulier inueniatur melior quantum ad animam viris multis: ideò donum prophetiæ & alia huiusmodi potest recipere, sed non ordinis sacramentum.

¶Et per hoc patet solutio ad secundum & tertium. De Abbatissis tamen dicitur quòd non habent prælationem ordinariam, sed quasi ex commissione propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres: Delbora autem in temporalibus præfuit non in sacerdotalibus, sicut & nunc possunt mulieres temporaliter dominari.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm pueri carentes vsu rationis, ordines possint suscipere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pueri, & qui carent vsu rationis, non possint ordines susçipere: quia (vt in litera dicitur) sacri Canones in susçipientibus ordines certum & determinatum tempus statuerunt ætatis: sed hoc non est, si pueri recipere possent ordinis sacramentum. ergo, &c.

¶Præterea, Ordinis sacramentũ est dignius, quàm matrimonium: sed pueri & alij carentes vsu rationis, non possunt contrahere matrimonium: ergo nec ordines susçipere.

¶Præterea, Cuius est potentia, eius est actus secundum Philosophum in libro de Somno & vigil. sed actus ordinis requirit vsum rationis. ergo & ordinum potestas.

¶SED CONTRA, Ille qui est ante annos discretionis promotus ad ordines, sine iteratione ipsorum quandoque in eis cõceditur ministrare, vt patet extra, de cle. per saltum promo. hoc autem non esset si ordinem non susçepisset. ergo puer potest ordines susçipere.

¶Præterea, Alia sacramenta, in quibus character imprimitur, possunt pueri susçipere, vt baptismum & confirmationem: ergo pari ratione & ordines.

CONCLVSIO.

¶ Pueri carentes rationis vsu non nisi ex Ecclesiæ statuto impediuntur ne sacros susçipiant ordines, quos tamen susçipiunt ex vi sacramenti.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd per pueritiam & alios defectus quibus tollitur vsus rationis, præstatur impedimentũ actui: & ideò omnia illa sacramenta quæ actum requirunt susçipientis sacramentũ, talibus non cõpetunt, sicut pœnitentia, matrimoniũ, & huiusmodi: sed quia potestates infusæ sunt priores actibus sicut & naturales, quãuis acquisitę sunt posteriores, remoto autẽ posteriori nõ tollitur prius: ideò omnia sacramẽta in quibus non requiritur actus susçipiẽtis de necessitate sacramenti, sed potestas aliqua spiritualis diuinitùs datur, possunt pueri susçipere, & alij qui vsu rationis carent. Hac tamen distinctione habita, q̃ in maioribus ordinibus requiritur discretionis tẽpus de honestate propter dignitatẽ præcepti, non propter necessitatem sacramenti. Vnde aliqui si necessitas adsit & spes profectus, ad minores ordines possunt ante annos discretionis promoueri sine peccato, & susçipiunt ordinem: quia quanuis tunc non sint idonei ad officia quæ eis committuntur, tamen per assuefactionem idonei reddentur: sed ad maiores ordines requiritur vsus rationis, & de honestate & necessitate præcepti, propter votum continentiæ, quod habent annexum, & quia etiam eis sacramenta tractanda committũtur: sed ad Episcopatum, vbi etiam in corpus mysticum accipitur potestas, requiritur actus susçipientis curam animarum pastoralem: & ideò est etiam de necessitate consecrationis episcopalis, quòd vsum rationis habeat. Quidam autem dicunt quòd ad omnes ordines requiritur vsus rationis de necessitate sacramenti, sed eorum dictum ratione vel autoritate non confirmatur.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd non omne quod est de necessitate præcepti, est de necessitate sacramenti, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd matrimonium causat consensus, qui sine vsu rationis esse non potest: sed in receptione ordinis non requiritur aliquis actus ex parte recipientis, quod patet ex hoc, quòd nullus actus ex parte eorum exprimitur in eorum consecratione: & ideò non est simile.

¶Ad tertium dicendum, quòd eiusdem est actus & potentia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed tamen aliquando potentia præcedit, sicut liberum arbitrium vsum suum, & sic est in proposito.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm seruitus impediat aliquem à susceptione ordinis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd seruitus non impediat aliquem à susceptione ordinum. Subiectio enim corporalis non repugnat prælationi spirituali: sed in seruo est subiectio corporalis. ergo non impeditur quin debeat susci pere prælationem spiritualem, quæ in ordine datur.

¶Præterea, Illud quod est occasio humilitatis, non debet impedire susceptionem alicuius sacramenti: sed seruitus est huiusmodi. Vnde Apostolus consuluit, quòd si aliquis posit, magis vtatur seruitute, 1. Corin. 7. ergo non debet impedire à promotione ordinis.

¶Præterea, Magis est turpe clericum in seruum vendi, quàm seruum in clericum promoueri: sed licitè clericus in seruum vendi potest, quia Episcopus Nolanus, scilicet Paulinus seipsum in seruum vendidit, vt in Dialogo legitur. ergo multò fortiùs potest seruus in clericum promoueri.

¶SED CONTRA, videtur quòd impediat quantum ad necessitatem sacramenti. Quia mulier non potest suscipere sacramentum ratione subiectionis: sed maior subiectio est in seruo, quia mulier non datur viro in ancillam, propter quod non est de pedibus sumpta. ergo & seruus sacramentum non suscipit.

¶Præterea, Aliquis ex quo suscipit ordinem, tenetur in ordine ministrare, sed non potest simul ministrare domino suo carnali & in spirituali ministerio. ergo videtur quòd non possit ordinem suscipere, quia dominus debet seruari indemnis.

CONCLVSIO.

¶Serui non possunt ad sacros promoueri ordines, quos tamen suscipiunt, si eis adferantur.

¶RESPONDEO dicendū, quòd in susceptione ordinis mancipatur homo diuinis officiis: & quia nullus potest dare quod suum non est: ideò seruus qui non habet potestatem sui, non potest ad ordines promoueri, si tamen promouetur ordinem suscipit. Quia libertas non est de sacramenti necessitate, sed de necessitate præcepti, cùm non impediat potestatem, sed actum tantùm: & similis ratio est de omnibus qui sunt aliis obligati vt ratiociniis detenti: & huiusmodi personæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in susceptione spiritualis potestatis est aliquis obligatus ad aliqua etiam corporaliter agenda: & ideò per corporalem subiectionem impeditur.

¶Ad secundum dicendum, quòd ex multis aliis quæ non præstant impedimentum executioni ordinum, potest aliquis occasionem humilitatis accipere, & ideò ratio non sequitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd beatus Paulinus ex abundantia charitatis spiritu Dei ductus hoc fecit. quod rei euentus probauit: quia per eius seruitutem multi de grege suo sunt de seruitute liberati: & ideò non est ad consequentiam trahēdum, quia vbi spiritus Domini, ibi libertas, 1. Cor. 3.

¶Ad quartum dicendum, quòd signa sacramentalia ex naturali similitudine repræsentant: mulier autem habet subiectionem à natura, sed non seruus: & ideò non est simile.

¶Ad quintum dicendum, quòd si est promotus sciente domino, & non reclamante, ex hoc ipso efficitur ingenuus. si autem eo nesciente Episcopus & ille qui præsentauit, tenentur domino in duplum, quàm sit pretium serui, si sciuerunt ipsum esse seruum: alias si seruus haberet peculium, debet seipsum redimere, alioquin reduceretur in seruitutem domini sui, non obstante quòd ordinem exequi non potest.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd propter homicidium aliquis non debeat prohiberi à sacris ordinibus. Quia ordines nostri sumpserunt initium à Leuitarum officio, vt in præcedenti distinctione dictum est: sed Leuitæ consecrauerunt manus suas in sanguinis effusione fratrum suorum: vt patet Exod. 2. ergo & in nouo Testamento non debent aliqui ab assumptione ordinum prohiberi propter sanguinis effusionem.

¶Præterea, Propter actum virtutis nullus debet impediri ab aliquo sacramento, sed aliquando sanguis effunditur per iustitiam sicut à iudice, & peccaret habens officium, si non effunderet: ergo non impeditur propter hoc à sacramenti susceptione.

¶Præterea, Pœna non debetur nisi culpæ: sed aliquis sine culpa quandoque homicidium committit, sicut sē defendendo vel etiam casualiter: ergo non debet incurrere irregularitatis pœnam.

¶SED CONTRA hoc sunt plura Canonum statuta & Ecclesiæ consuetudo.

CONCLVSIO.

¶Homicidæ à sacris arcentur ordinibus ex Ecclesiæ præcepto, non autem necessitate aliqua sacramenti.

¶RESPONDEO dicendum, quòd omnes ordines referuntur ad Eucharistiæ sacramentum, quod est sacramentum pacis nobis factæ per effusionem sanguinis Christi: & quia homicidium maximè contrariatur paci, & homicida magis conformatur occidentibus, quā ipsi Christo occiso, cui omnes prædicti ministri debent conformari, ideò de necessitate præcepti est, quòd non sit homicida qui ad ordines promouetur, quamuis non sit de necessitate sacramenti.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd vetus lex inferebat pœnam sanguinis, non autē noua lex: & ideò non est simile de ministris veteris & nouę legis, quę est iugū suaue & onus leue.

¶Ad secundum dicendum, quòd irregularitas non incurritur propter peccatum tantùm, sed principaliter propter ineptitudinem personæ ad sacramentum Eucharistiæ ministrandum: & ideò iudex & omnes qui in causa sanguinis ei participant, sunt irregulares, propter hoc quòd effusio sanguinis non decet ministros dicti sacramenti.

¶Ad tertium dicendū, quòd nullus facit nisi illud cuius est causa, quod est voluntarium in homine: & ideò ille qui ignorans hominem occidit homicidio casuali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit: nisi operam dederit illicitæ rei, vel nisi omiserit debitam diligentiam: quia iam quoddam efficitur voluntarium: nec hoc est propter hoc quòd culpa careat, quia etiam sine culpa incurritur irregularitas: & ideò etiam ille qui se defendendo in aliquo casu non peccat, homicidium committendo, nihilominus irregularis est.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm illegitimè nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd illegitimè nati non debeant impediri à sumptione ordinum, quia filius non debet portare iniquitatem patris: portaret autem si propter hoc impediretur ab ordinibus suscipiendis. ergo, &c.

¶Præterea, Magis impeditur aliquis propter defectum proprium, quàm alienum: sed à susceptione ordinum propter illicitum concubitum suum non semper aliquis impeditur. ergo nec propter illicitum concubitum patris sui.

¶SED CONTRA est quod dicitur Deute. 33. Non ingredietur manser (hoc est de scorto natus) Ecclesiam Dei, vsq; in quartam generationem: ergo multò minùs debet promoueri ad ordines.

CONCLVSIO.

¶Illegitimè nati impediuntur à suscipiendis ordinibus præcepti potius quàm sacramenti necessitate.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ordinati in quadam dignitate pro aliis constituuntur: ideo ex quadam honestate requiritur in eis claritas quædam non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti, vt scilicet sint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publicè pœnitentes: & quia obscuratur hominis claritas ex vitiosa origine, ideò etiam ex illegitimo toro nati à susceptione ordinum repelluntur, nisi cum eis dispensetur: & tantò est difficilior eorum dispensatio, quantò eorum origo est turpior.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd irregularitas non est pœna iniquitati debita: & ideò patet quòd illegitimè nati non portant iniquitatem patris, ex hoc quòd irregulares sunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd ea quæ per actum proprium committuntur, possunt per pœnitentiam ad actum contrarium aboleri, non autem ea quæ ex natura sunt: & ideò non est simile de vitioso actu & de vitiosa origine.

ARTIC

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm propter defectum membrorum debeat aliquis impediri.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̄ propter defectū membrorū nō debeat aliquis impediri quia afflictuonō debet addi afflicto: ergo non debet priuari ordinis gradu propter pœnā corporalis defectus.

¶Præterea, Plus exigitur ad actum ordinis integritas discretionis, quàm integritas corporis: sed aliqui possunt promoueri ante annos discretionis. ergo & cum corporis defectu.

¶SED CONTRA, Tales prohibebantur à ministerio veteris legis: ergo multò fortiùs debent in noua prohiberi. De bigamia verò dicetur in tractatu de matrimonio.

CONCLVSIO.

¶Mutilati aliquo membro notabili infamiæ, vel quod ordinis exequutionem impediat, arcentur à sacris ordinibus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) aliquis efficitur ineptus ad susceptionem ordinum, vel propter impedimentum actus, vel propter impedimentum claritatis personæ: & ideò patientes defectum in membris, impediuntur à susceptione ordinis, si sit talis defectus qui maculam notabilem inferat, per quem obscuretur personæ claritas, vt abscisio nasi vel periculū in executione facere possit, alias non impeditur. Hæc autem integritas exigitur de necessitate præcepti. Et per hæc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO QVADRAGESIMA, *De his quæ annexa sunt sacramento ordinis, in septem articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de his, quę sunt annexa sacramento ordinis.

¶Et circa hoc quæruntur septem.

¶Primò, vtrùm ordinati debeant habere coronæ rasuram & tonsuram,

¶Secundò, vtrùm corona sit ordo.

¶Tertiò, vtrùm per acceptionem coronæ aliquis abrenuntiet corporalibus.

¶Quartò, vtrùm supra sacerdotalem debet esse potestas episcopalis.

¶Quintò, vtrùm episcopatus sit ordo.

¶Sextò, vtrùm supra Episcopos possit esse aliqua potestas superior.

¶Septimò, vtrùm vestes ministrorum conuenienter sint institutæ.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm ordinati debeant tonsuram deferre.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ordinati non debeāt coronæ rasuram habere. Quia Dominus comminatur captiuitatem & dispersionē his qui sic attondentur, vt patet Daut. 33. de captiuitate inimicorum denudati capitis. Hiere. 49. Dispergam in omnem ventum eos qui attonsi sunt in comam. sed ministris Christi non debetur captiuitas, sed libertas. ergo coronæ rasura & tonsura eis non competit.

¶Præterea, Veritas debet respondere figuræ: sed figura coronæ præcesit in veteri lege in tonsura Nazaræorum, sicut in litera dicitur: ergo cum Nazaræi non essent ordinati ad ministerium diuinum, videtur quòd ministris Ecclesiæ non debeatur tonsura vel rasura coronæ: & hoc etiam videtur per hoc, quòd conuersi, qui non sunt ministri Ecclesiæ, tondentur in religionibus.

¶Præterea, Per capillos superflua signantur, quia capilli ex superfluis generantur: sed ministri altaris omnem superfluitatem à se debent expellere: ergo totaliter debent caput radere & non in modum coronæ.

¶SED CONTRA, Quia secundum Grego. seruire Deo regnare est: sed corona est signum regni: ergo illis qui ad diuinum ministerium applicantur, corona competit.

¶Præterea, Capilli in velamen dati sunt, vt patet primæ Corinth. 2. sed ministri altaris debent habere mentem reuelatam: ergo competit eis rasura coronæ.

CONCLVSIO.

Conueniens est, vt qui sacros suscipiunt ordines, tonsuram, seu clericam deferant.

¶RESPONDEO dicendum, quòd eis qui ad diuina ministeria applicantur, competit rasura & tonsura in modum coronæ ratione figuræ, quia corona est signum regni & perfectionis, cùm sit circularis: illi autem qui diuinis ministeriis applicantur, adipiscuntur regiam dignitatem, & perfecti in virtute esse debent: competit etiam ratione subtractionis capillorum, & ex parte superiori per rasuram, ne mens eorum temporalibus occupationibus à contemplatione diuinorum retardetur, & ex parte inferiori per tonsuram, ne eorum sensus temporalibus obuoluantur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus comminatur illis qui hoc ad cultum dæmonum faciebant.

¶Ad secundum dicendum, quòd ea quæ fiebant in veteri Testamēto, imperfectè repræsentant ea quæ sunt in nouo: & ideò ea quæ pertinent ad ministros noui Testamenti non solùm significabantur per officia Leuitarum, sed etiam per omnes illos qui aliquam perfectionem profitebantur. Nazaræi autem profitebantur perfectionem quandam in depositione comæ, significantes temporalium contemptum, quamuis non in modum coronę deponerent, sed omnino totum, quia nondum erat tempus regalis & perfecti sacerdotij: & similiter etiam conuersi tondentur propter renuntiationem temporalium, sed nō & nō raduntur: quia non occupantur diuinis ministeriis, in quibus diuina oporteat eos mente contemplari. *conuersi tōdentur, & nō raduntur.*

¶Ad tertium dicendum, quòd non solùm debet significari temporalium abiectio, sed etiam regalis dignitas in forma coronæ: & ideò non debet totaliter coma tolli, & etiam ne indecens videatur.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm corona sit ordo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corona sit ordo. Quia in actibus. Ecclesiæ spiritualia corporalibus respōdet: sed corona est quoddam corporale signum quod Ecclesia adhibet: ergo videtur quòd signatum interius ei respondeat: & ita in coronatione imprimitur character, & erit ordo.

¶Præterea, Sicut ab Episcopo solùm datur confirmatio, & alij ordines, ita & corona: sed in confirmatione & aliis ordinibus imprimitur character: ergo & in corona: & sic idem quod priùs.

¶Præterea, Ordo importat quendam dignitatis gradum, sed clericus hoc ipso quòd clericus est, in gradu supra populum constituitur: ergo corona per quam efficitur clericus aliquis, est ordo.

¶SED CONTRA, Nullus ordo datur nisi in Missæ celebratione: sed corona datur etiam absque officio missæ, ergo non est ordo.

¶Præterea, In collatione cuiuslibet ordinis fit mentio de aliqua potestate data, non autem in collatione coronæ: ergo non est ordo.

CONCLVSIO.

¶Corona non est ordo, sed ad ipsum potius ordinatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ministri Ecclesiæ à populo separantur ad vacandum diuino cultui: in cultu autem diuino quædam sunt quæ per potētias determinatas sunt exercenda, & ad hoc datur spiritualis potestas ordinis: quædam autem sunt quæ communiter à toto ministrorum collegio fiunt, sicut dicere diuinas laudes, & ad hoc non exigitur aliqua potestas ordinis, sed solùm deputatio ad tale officium, & ad hoc fit per coronam: & ideò non est ordo, sed præambulum ad ordinem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corona habet vlteriùs aliquod spirituale quod ei respondet, sicut signatum signo: sed hæc non est aliqua spiritualis potestas, & ideo in corona non imprimitur character, nec est ordo.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis per coronā non imprimatur character, tamen deputatur homo ad diuinum cultum: & ideò talis deputatio debet fieri per summum ministrorum, scilicet per Episcopum, qui etiam vestes benedicit, & vasa omnia quæ ad diuinum cultum applicantur.

¶Ad tertium dicendum, quòd aliquis est clericus, est in altiori statu, quàm laicus, non tamen habet ampliorem potestatis gradum, qui ad ordinem requiritur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLV III.

¶Vtrum per receptionem coronæ renuntietur temporalibus bonis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per acceptionem coronæ aliquis renuntiet temporalibus bonis. Ipsi enim dicunt, cùm coronantur: Dominus pars hæreditatis meæ: sed sicut dicit Hierony. Dominus in his temporalibus fieri dedignatur pars. ergo abrenuntiant temporalibus.

¶Præterea, Iustitia ministrorum noui Testamenti debet abundare super ministros veteris Testamenti, vt patet Matth. 5. sed ministri veteris Testamenti, scilicet Leuitæ, non acceperunt partem hæreditaris cum fratribus suis: ergo nec ministri noui Testamenti habere debent.

¶Præterea, Hug. dicit, quòd postquam aliquis est factus clericus, debet deinceps stipendiis Ecclesiæ sustentari: sed hoc non esset, si patrimonium suum retineret: ergo videtur quòd abrenuntiet in hoc, quòd clericus sit.

¶SED CONTRA est, quòd Hieremias fuit de ordine sacerdotali, vt patet Hiere. 1. sed ipse habuit possessionem hæreditatis, vt patet Hiere. 32. ergo clerici possunt habere patrimonialia bona.

¶Præterea, Si hoc non possent, non videretur tunc differentia inter religiosos & clericos seculares.

CONCLVSIO.

¶Clerici suscipientes coronam, non renunciant patrimonio, & aliis temporalibus rebus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd clerici in hoc quòd coronam accipiunt, non renuntiant patrimonio nec aliis rebus temporalibus, quia terrenorũ possessio nõ cõtrariatur diuino cultui, ad quem clerici deputantur: sed nimia eorum solicitudo. Quia, vt dicit Grego. affectus in crimine est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus dedignatur, pars fieri eorum qui res mundi ita possident, vt ex æquo cum aliis diligantur: ita scilicet quòd aliquis ponat finem suum in Deo & in rebus mundi: non tamen dedignatur fieri pars eorum qui res mundi ita possident, quòd per eas à cultu diuino non retrahuntur.

¶Ad secundum dicendum quòd Leuitę in veteri Testamento habebant ius in hæreditate paterna: sed ideò non acceperunt partem cum aliis tribubus, quia erant per omnes tribus dispergendi, & fieri non potuisset si vnam determinatam partem cepissent sicut aliæ tribus.

¶Ad tertium dicendum, quòd si sint indigentes clerici & ad sacros ordines promoti, Episcopus qui eos promouit, tenetur eis prouidere, alias eis non tenetur: ipsi autem ex ordine suscepto tenentur Ecclesiæ ministrare. Verbum autem Hug. intelligitur de illis qui non habent vnde sustententur.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm supra sacerdotalem ordinem debeat esse potestas episcopalis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd supra sacerdotalem ordinem non debet esse aliqua potestas episcopalis. Sicut enim in litera dicitur, ordo sacerdotalis ab Aaron sumpsit exordium: sed in veteri lege nullus erat supra Aaron: ergo nec in noua lege debet aliqua potestas esse supra sacerdotalem.

¶Præterea, Potestas ordinatur secundum actus: sed nullus actus sacerdotalis potest esse maior, quàm consecrare corpus Christi: ad hoc est enim potestas sacerdotalis: ergo supra sacerdotalem potestatem non debet esse episcopalis.

¶Præterea, Sacerdos in offerendo gerit figuram Christi in Ecclesia qui se Patri pro nobis obtulit: sed in Ecclesia nullus est maior Christo, quia ipse est caput Ecclesiæ: ergo vt priùs.

¶SED CONTRA, Potestas tanto est altior, quanto ad plura se extendit: sed potestas sacerdotalis (vt Dionysius dicit) extendit se ad purgandum & illuminandum tantùm, episcopalis autem ad hoc & ad perficiendum: ergo supra sacerdotalem potestatem debet esse episcopalis.

¶Præterea, Diuina ministeria debent esse magis ordinata, quàm humana: sed humanorum officiorum ordo exigit, vt in quolibet officio præponatur vnus qui sit princeps illius officij, sicut præponitur militibus dux, sic sacerdotibus debet aliquis præponi qui sit sacerdotum princeps, & hic est Episcopus: ergo episcopalis potestas debet esse supra sacerdotalem.

CONCLVSIO.

¶Oportuit in Ecclesia supra sacerdotalem ordinem, Episcopi potestatem esse, à qua sacerdos iurisdictionem susciperet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacerdos habet duos actus: principalem, scilicet consecrare corpus Christi: & secundarium, scilicet præparare populum ad susceptionem huius sacramenti, vt priùs dictum est. Quantum autem ad primum actum potestas sacerdotis non dependet ab aliqua superiori potestate nisi diuina: sed quantum ad secundum dependet ab aliqua superiori potestate, scilicet humana. Omnis enim potestas quæ non habet exire in actum, nisi præsuppositis quibusdam ordinationibus, dependet ab illa potestate quæ illas ordinationes facit: sacerdos autem non potest absoluere & ligare nisi præsupposita iurisdictione, qua sibi subdantur illi quos absoluit. Potestatem consecrare quanlibet materiam à Christo determinatam, nec aliud requiritur quantum est de necessitate sacramenti: quanuis ex quadam congruitate præsupponatur actus episcopalis in consecratione altaris vel vestium & huiusmodi: & ita patet quòd oportet esse supra sacerdotalem potestatem episcopalis, quantùm ad actum secundarium sacerdotis, non quantùm ad primum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aaron sacerdos fuit & pontifex, id est sacerdotum princeps: sumpsit ergo sacerdotalis potestas ab ipso exordium inquantum fuit sacerdos sacrificia offerens, quod etiam minoribus sacerdotibus licebat: sed non ab eo, in quantum fuit pontifex, per quam potestatem poterat aliqua facere, vt ingredi semel in anno Sancta sanctorum, quod aliis non licebat.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd quantũ ad illum actum nõ est aliqua potestas superior, sed quantum ad alium, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendũ, quòd sicut omniũ rerum naturaliũ perfectiones præexistunt exemplariter in Deo, ita Christus fuit exemplar omnium officiorum ecclesiasticorum: vnde vnusquisque minister Ecclesiæ, quantum ad aliquid gerit typum Christi, vt ex litera patet, & tamen ille est superior qui secundum maiorem perfectionem Christum repræsentat: sacerdos autem repręsentat Christum in hoc quòd per seipsum aliquod ministerium impleuit, sed Episcopus in hoc quòd alios ministros instituit & Ecclesiam fundauit. Vnde ad Episcopum pertinet mancipare aliquid diuinis officiis, quasi cultum diuinum ad similitudinem Christi statuens: & propter hoc Episcopus etiam specialiter sponsus dicitur Ecclesiæ, sicut & Christus.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm Episcopatus sit ordo.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Episcopatus sit ordo. Primò, per hoc quòd Dionys. assignat hos tres ordines ecclesiasticę hierarchiæ. Episcopum, sacerdotem & ministrum. In litera etiam dicitur quòd est ordo Episcoporum quadripartitus.

¶Præterea, Ordo nihil aliud est quàm quidam potestatis gradus in spiritualibus dispensandis, sed Episcopi possunt dispensare aliqua sacramenta, quæ non possunt sacerdotes, sicut confirmationem & ordinem: ergo episcopatus est ordo.

¶Præterea, In Ecclesia non est aliqua spiritualis potestas nisi ordinis vel iurisdictionis: sed ea quæ pertinent ad spiritualem potestatem, non sunt iurisdictionis, alias possent committi non Episcopo, quod falsum est, ergo sunt potestatis ordinis: ergo Episcopus habet aliquem ordinem, quem non habet sacerdos simplex, & sic episcopatus est ordo.

¶SED CONTRA est, quòd vnus ordo non dependet à præcedenti quantum ad necessitatem sacramenti: sed episcopalis potestas dependet à sacerdotali, quia nullus potest recipere episcopalem potestatem, nisi priùs habeat sacerdotalem: ergo episcopatus non est ordo.

¶Præterea, Maiores ordines non conferuntur nisi in sabbatis: sed episcopalis potestas truditur in dominicis: ergo nõ est ordo.

CONCLVSIO.

¶Episcopatus non est ordo, nisi secundum quòd ordo officium quoddam est ad sacras actiones.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ordo potest accipi dupliciter. Vno modo secundum quòd est sacramentum: & sic vt priùs dictum est, ordinatur omnis ordo ad Eucharistiæ sacramentum: vnde cùm Episcopus nõ habeat potestatem superiorem sacerdote, quantũ ad hoc episcopatus non erit ordo. Alio modo potest cõsiderari ordo, secundum quòd est officiũ quoddam re-

spectu quarundam actionum sacrarum: & sic cùm Episcopus habeat potestatẽ in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici supra sacerdotẽ, episcopatus erit ordo, & secundũ hoc loquuntur autoritates inductæ.

¶Vnde patet solutio ad primum.

¶AD SECVNDVM dicendum, quòd ordo prout est sacramentum imprimens characterem, ordinatur, specialiter ad sacramentum Eucharistiæ, in quo ipse Christus continetur, quia per characterem ipsi Christo configuramur: & ideò licet detur aliqua potestas spiritualis Epispopo in sui promotione respectu aliquorum sacramentorum, non tamen illa potestas habet rationem characteris, & propter hoc episcopatus non est ordo, secundum quòd ordo est sacramẽtum quoddam.

¶Ad tertium dicendum, quòd potestas episcopalis non est tantùm iurisdictionis, sed etiam ordinis, vt ex dictis patet: secundum quòd ordo communiter accipitur.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm super Episcopos possit esse aliquis superior in Ecclesia.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd supra Episcopos non possit esse aliquis superior in Ecclesia. Quia omnes Episcopi sunt Apostolorum successores: sed potestas quę est data vni Apostolorũ, scilicet Petro, Mat. 16. est data omnibus Apostolis Io. 20. ergo Episcopi sunt pares & vnus non est supra alium.

¶Præterea, Ritus Ecclesiæ magis debet esse conformis ritui Iudæorum, quàm ritui Gentilium: sed distinctio episcopalis dignitatis, & ordinatio vnius super alium, vt in litera dicitur, est à Gẽtilibus introducta. In veteri autem lege nõ erat. ergo nec in Ecclesia Episcopus vnus super alium esse debet.

¶Præterea, Superior potestas non potest conferri per inferiorem, neque æqualis per æqualẽ: quia sine vlla conditione quod minus est, à maiori benedicitur: Heb. 7. vnde etiã sacerdos nõ promouet Episcopum neque sacerdotem, sed Episcopus sacerdotem: sed Episcopus potest quemlibet Episcopum promouere, quia etiam Hostiensis episcopus cõsecrat Papam: ergo Episcopalis dignitas in omnibus est æqualis: & sic vnus Episcopus non debet alij subesse, vt in litera dicitur.

¶SED CONTRA est quod legitur in concilio Constãtinopolitano: Veneramur secundum Scripturas & secundum Canonum statuta & definitiones, sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primũ esse & maximum Episcoporũ, & post ipsum Constantinopolitanum Episcopum: ergo vnus Episcopus est super alium.

¶Præterea, Beatus Cyrillus episcopus Alexandrinus dicit: Vt membra maneamus in capite nostro apostolico throno Romanorum pontificum, à quo nostrum est quærere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus: quoniam ipsius solius est reprehendere, corripere, statuere, disponere, soluere, & ligare, loco illius qui ipsum ædificauit: & nulli alij quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit cui omnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu Christo obediunt. ergo Episcopi aliqui subsunt etiam de iure diuino.

CONCLVSIO.

¶Supra Episcopos in Ecclesia est superior summi Pontificis & Papæ potestas, quanquam Episcopi omnes æquales sint, quo ad ea, quæ ad episcopalem ordinem spectant.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vbicũque sunt multa ordinata in vnũ, oportet esse aliquid vniuersale super particularia regimina: quia in omnibus virtutibus & actibus, vt dicitur in primo Ethi. est ordo secundũ ordinem finium, bonũ autẽ commune est diuinius quã bonum speciale: & ideo supra potestatem regitiuam, quæ conjectat bonum speciale, oportet esse potestatem vniuersalem respectu boni communis, alias non posset esse colligatio ad vnũ: & ideò cùm tota Ecclesia sit vnũ corpus, oportet si ista vnitas debet conseruari, quòd sit aliqua potestas regitiua respectu totius Ecclesię supra potestatem episcopalem, qua vnaquæque specialis Ecclesia regitur, & hæc est potestas Papæ: & ideò illi qui hanc potestatẽ negant, chismatici dicitur, quasi diuisores Ecclesiæ vnitatis: & inter Episcopum simplicem & Papam sunt alij gradus dignitatum, correspondentes gradibus vnionis, secundum quos vna congregatio vel communitas includit aliam, sicut communitas prouinciæ includit communitatem ciuitatis: & communitas totius mundi includit communitatem vnius regni.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd quanuis omnibus

Apostolis data sit communiter potestas ligandi & soluendi, tamen vt in hac potestate ordo aliquis signaretur, primò soli Petro data est, vt ostendatur quòd ab eo in alios ista potestas debeat descendere, propter quod etiam ei dixit singulariter, Confirma fratres tuos, & pasce oues meas: id est loco mei, vt dicit Chryso. præpositus & caput esto fratrũ, vt ipsi te in loco meo assumentes vbique terrarum te in throno tuo sedentem prædicent & confirment.

¶Ad secundum dicendum, quòd ritus Iudæorum non erat diffusus in diuersis regnis & prouinciis, sed tantùm in vna gente: & ideò non oportebat quòd sub eo qui habet potestatem principalem alij pontifices distinguerentur. sed Ecclesiæ ritus sicut & Gentilium ritus per diuersas nationes diffunditur: & ideò oportet quòd quantum ad hoc, magis Gentilium rituì quàm Iudæorum ecclesiæ status conformetur.

¶Ad tertium dicendum, quòd potestas sacerdotis exceditur à potestate Episcopi quasi à potestate alterius generis: sed potestas episcopi exceditur à potestate Papæ quasi à potestate eiusdem generis: & ideò omnem actum hierarchicum, quẽ potest facere Papa in ministratione sacramẽtorum, potest facere Episcopus, non autem actum quem potest facere Episcopus, potest facere sacerdos in sacramentorum collatione. Et ideò quãtum ad ea quæ sunt Episcopalis ordinis, omnes Episcopi sunt æquales, & propter hoc quilibet alium potest consecrare.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm vestes ministrorum conuenienter sint institutæ.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q̃ vestes ministrorum nõ conuenienter sint in Ecclesia institutę. Ministri enim noui Testamẽti magis tenẽtur ad castitatẽ, quàm ministri veteris: sed inter alias vestes ministrorum veteris Testamenti erant femoralia in signum castitatis: ergo multo fortiùs esse debent inter vestes ministrorum Ecclesiæ.

¶Præterea, Sacerdotium noui Testamenti est dignius, quàm sacerdotium veteris: sed veteres sacerdotes habebant mitras, quod est signum dignitatis: ergo sacerdotes nouæ legis eas debent habere.

¶Præterea: Sacerdos est propinquior ordinibus ministrorum, quàm ordo episcopalis: sed Episcopi vtuntur vestibus ministrorum, Dalmatica, scilicet quæ est vestis diaconi: & tunica, quæ est vestis subdiaconi: ergo multò fortiùs debent vti eis simplices sacerdotes.

¶Præterea, In veteri lege Pontifex deferebat superhumerale, quod significabat onus Euangelij, vt dicit Beda. Hoc autem maximè Pontificibus nostris incumbit: ergo debent habere superhumerale.

¶Præterea, In rationali, quo vtebantur Pontifices veteris legis, scribebatur, Doctrina & veritas: sed veritas maximè in noua legis declarata est: ergo Pontificibus nouæ legis competit.

¶Præterea, Lamina aurea, in qua scriptum erat dignissimum nomen Dei, erat dignissimum ornamentum legis veteris: ergo illud maximè debuit transferri in nouam legem.

¶Præterea, Ea quæ exteriùs geruntur in ministris Ecclesiæ, sunt signa interioris potestatis: sed Archiepiscopus non habet alterius generis potestatem, quàm Episcopus, vt dictum est: ergo non debet habere pallium, quod non habent Episcopi.

¶Præterea, Potestatis plenitudo residet penes Romanum pontificem: sed ipse non habet baculum: ergo nec alij Episcopi debent habere.

CONCLVSIO.

¶Omnibus Ecclesiæ ministris ad diuina exequenda officia varia ac multiplices aptatæ sunt vestes, prout vnicuique conuenire iudicauit Ecclesia à Spiritu sancto edocta.

¶RESPONDEO dicendum, quod vestes ministrorum designant idoneitatem, quæ in eis requiritur ad tractandum diuina, & quia quædam sunt quæ in omnibus requiruntur, & quædam requiruntur in superioribus, quæ non exiguntur ita in inferioribus: ideò quædam vestes sunt omnibus ministris communes, quædam autem superioribus tantùm: & ideò omnibus ministris competit amictus humeros tegens, quo significatur fortitudo ad diuina officia exequenda, quibus mancipatur: & similiter alba, quæ significat puritatem vitæ, & cingulum quod significat represionem carnis. Sed subdiaconus vlteriùs habet manipulum, quo significatur exterso minimarum macularum, quia manipulus est quasi sudarium ad extergendum vultum: ipsi enim ad sacra

Universidad de Deusto
Biblioteca

tractanda admittuntur: habent etiam tunicam strictam per quã doctrina Christi significatur: vnde & in veteri lege in ipsa tintinnabula pendebant. Subdiaconi enim primò admittuntur ad doctrinam nouæ legis annuntiandam: sed diaconus habet amplius stolam in sinistro humero in signum, quòd applicãtur ad ministerium in ipsis sacramentis. Et Dalmaticam quæ est vestis largasic dicta, quia in Dalmaticis partibus primò vsus eius fuit, ad designandum quòd ipse primò dispensator sacramentorum ponitur. Ipse enim sanguinem dispensat, in dispensatione autem largitas requiritur. Sed sacerdoti in vtroque humero ponitur stola, vt ostendatur quòd ei plena potestas dispẽsandi sacramenta datur, non vt ministro alterius: & ideò stola descendit vsque ad inferiora. Habet etiam casulam, quæ significat charitatem, quia sacramentum consecrat charitatis, scilicet Eucharistiam. Sed Episcopis adduntur nouem ornamenta super sacerdotes, quæ sunt caligæ, sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica, mitra, chirothecæ, annulus, & baculus: quia nouem sunt quæ ipsi supra sacerdotes possunt: scilicet clericos ordinare, virgines benedicere, basilicas dedicare, clericos deponere, synodos celebrare, chrisma conficere, vestes & vasa consecrare. Vel per caligas significatur rectitudo gressuum. Per sandalia quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum. Per succinctorium quo stola ligatur cum alba, amor honestatis. Per tunicam, perseuerantia: quia Ioseph tunicam talarem dicitur habuisse quasi descendentem vsque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ. Per dalmaticam, largitas in operibus misericordiæ. Per chirothecas, cautela. Per mitram, scientia vtriusque Testamenti; vnde & duo cornua habet. Per baculum, cura pastoralis, qua debet colligere vagos, quos significat curuitas in capite baculi: sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi. vnde versus.

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Per annulum sacramenta fidei, qua Ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi. Sed vlteriùs Archiepiscopi pallium habent signum priuilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebant legitimè certantes accipere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdotibus veteris legis indicebatur continentia illo tãtùm tempore quo ad suum ministerium accedebant: & ideò in signum castitatis tũc seruandæ in sacrificiorum oblatione femoralibus vtebantur. Sed ministris noui Testamenti indicitur perpetua continẽtia, & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd mitra non erat signum alicuius dignitatis, fuit enim sicut quoddam galerum: vt Hiero. dicit: sed cydaris quæ erat signum dignitatis, solùm pontificibus dabatur, sicut & nunc mitra.

¶Ad tertium dicendum, quòd potestas ministrorum est in Episcopo sicut in origine, non autem in sacerdote, quia ipse non confert illos ordines: & ideò magis Episcopus quàm sacerdos vestibus ministrorum vtitur.

¶Ad quartum dicendum, q̃ loco superhumeralis vtitur stola, quæ ad idem significandum est, ad quod erat superhumerale.

¶Ad quintum dicendũ, quòd pallium succedit loco rationalis.

¶Ad sextum dicendum, quòd pro illa lamina habet Pontifex noster crucem, vt Inno. dicit: sicut pro femoralibus habet sandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro podere tunicam, & pro ephod amictum, pro rationali pallium, pro cydari mitram.

¶Ad septimum dicendum, quòd quanuis non habeat alterius generis potestatem, tamen eandem habet ampliorem: & ideò ad hanc perfectionem designandam sibi pallium datur quo vndique circundatur.

¶Ad octauum dicendum, quòd Romanus pontifex non vtitur baculo: quia Petrus misit ipsum ad suscitandum quendam discipulum suum qui postea factus est Episcopus Treuerensis: & ideò in dioceesi Treuerensi Papa baculum portat, & nõ in aliis locis: vel etiam in signum quòd nõ habet coarctatam potestatem, quod curuatio baculi significat.

Papa eur baculum non defert.

QVAESTIO QVADRAGESIMA-prima, *De sacramento matrimonij, quæ est in officium naturæ, in quatuor articulos diuisa.*

ARTIC. I.

POST hoc considerandum est de matrimonio. Et primò agendum est de eo, in quantum est in officium naturæ. Secundò, inquantum est sacramentum. Tertiò, inquantum absolutè, & secundum se consideratur. Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm sit de iure naturali.

¶Secundò, vtrùm cadat sub præcepto.

¶Tertiò, vtrùm eius actus sit licitus.

¶Quartò, vtrùm possit esse meritorius.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm matrimonium sit de iure naturali.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non sit naturale. Quia ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit: sed in aliis animalibus est cõiunctio sexuum absque matrimonio: ergo matrimonium non est de iure naturali. *Rhe. 4. disp. 26. q. 1. art. 1. & sq.*

¶Præterea, Id quod est de iure naturali, inuenitur in hominibus secundum quemlibet statum eorum: sed matrimonium nõ fuit in quolibet statu hominum: quia sicut dicit Tullius in primo Rhetoricorum, Homines à principio syluestres erant, & tunc nemo sciuit proprios liberos nec certas nuptias, in quibus matrimonium consistit: ergo non est naturale.

Præterea, Naturalia sunt eadem apud omnes: sed non eodem modo est matrimonium apud omnes, cùm pro diuersis legibus diuersimodè matrimonium celebretur: ergo non est naturale.

¶Præterea, Illa sine quibus potest saluari naturæ intentio, nõ videntur esse naturalia: sed natura intendit conseruationẽ speciei per generationem quæ potest esse sine matrimonio, vt patet in fornicariis: ergo matrimonium non est naturale.

¶SED CONTRA est quod in principio Digestorum dicitur: Ius naturale est ma. is & fœminæ coniunctio, quã nos matrimonium appellamus.

¶Præterea, Philosophus 8. Ethicorũ dicit, quòd homo est magis naturaliter coniugale animal, quàm politicum: sed homo est naturaliter animal politicum & gregale, vt ipse dicit: ergo est naturaliter coniugale, & sic coniugium siue matrimonium est naturale.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium de iure naturæ, vel naturale est, non quia sit à natura sed quia ad ipsum propter bonum prolis, & mutuum fidele obsequium maximè naturæ impellit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquid dicitur esse naturale dupliciter. Vno modo sicut ex principiis naturæ ex necessitate causatum, vt moueri sursum est naturale igni: & sic matrimonium non est naturale, nec aliquid eorum quæ mouente libero arbitrio complentur. Alio modo dicitur naturale, ad quod natura inclinat, sed mediante libero arbitrio completur, sicut actus virtutum dicuntur naturales: & hoc modo matrimoniũ est naturale, quia ratio naturalis ad ipsum inclinat dupliciter. Primò inquantum ad principalem eius finẽ, qui est bonum prolis. Non enim intendit natura solùm generationem prolis: sed traductionem & promotionem vsq; ad perfectum statum hominis, inquantũ homo est, qui est virtutis status. Vnde secundum Philosophũ tria à parentibus habemus, scilicet esse, nutrimentũ, & disciplinam. Filius autẽ à patre educari & instrui non posset, nisi determinatos & certos parentes haberet: quod nõ esset nisi esset aliqua obligatio viri ad mulierem determinatam, quæ matrimoniũ facit. Secundò, inquantũ ad secundarium finem matrimonij, qui est mutuum obsequiũ sibi à coniugibus in rebus domesticis impensum. Sicut enim naturalis ratio dictat vt homines simul cohabitent, quia vnus nõ sufficit sibi in omnibus quæ ad vitam pertinent, ratione cuius dicitur homo naturaliter politicus: ita etiam eorum quibus indiget ad humanam vitam, quædam opera sunt competentia viris, quædam mulieribus. Vnde natura monet vt sit quædam associatio viri ad mulierem, in qua est matrimonium, & has duas causas ponit Philosophus in 8. Ethicorum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. Vno modo quia est conueniens naturæ generis, & hoc est cõmune omnibus animalibus. Alio modo quòd est conueniens naturæ differentiæ: quia species humana

humana abundat à genere, inquantum est rationalis, sicut est prudentiæ actus vel temperantiæ: & sic natura generis, quanuis sit vna in omnibus animalibus, non tamẽ eodem modo est in omnibus, ita etiam non inclinat eodem modo in omnibus: sed secundum quòd vnicuique competit ad matrimonium: ergo inclinat natura hominis ex parte differentiæ, quantum ad rationem secundam assignatam. Vnde Philosophus hanc rationem assignat hominibus supra animalia: sed quantum ad rationem primam inclinat ex parte generis. Vnde dicit quòd filiorum procreatio communis est omnibus animalibus, tamẽ ad hoc non inclinat eodem modo in omnibus: quia quædam animalia sunt quorum filij nati statim possunt sufficienter sibi victum quærere, vel ad quorum sustentationem mater sufficit, & in his non est aliqua maris ad fœminam determinatio. In illis autem, quorum filij indiget vtriusque sustentatione, sed ad paruum tempus, inuenitur aliqua determinatio quantum ad tempus illud, sicut in auibus quibusdam patet: sed in homine, quia indiget filius cura parentum vsque ad magnum tempus, est maxima determinatio masculi ad fœminam, ad quam etiã natura generis inclinat.

¶Ad secundum dicendum, quòd verbum Tullij potest esse verum quantum ad aliquam gentem, si tamen accipiatur principium proximum illius gentis, per quod ab aliis gentibus est distincta: quia non in omnibus producitur ad effectũ id, ad quod naturalis ratio inclinat, non autem est verum vniuersaliter: quia à principio humani generis sacra Scriptura recitat fuisse coniugia.

¶Ad tertium dicendum, quòd secundum Philosophum in 3. Ethicorum: Natura humana non est immobilis sicut diuina: & ideò diuersificantur ea quæ sunt de iure naturali secundum diuersos status & conditiones hominum: quanuis ea quæ sunt in rebus diuinis, naturaliter nullo modo varientur.

¶Ad quartum dicendum, quòd natura non tantum intendit esse in prole, sed etiam perfectum, ad quod exigitur matrimonium, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm matrimonium cadat sub præcepto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium adhuc maneat sub præcepto. Quia præceptum obligat, quandiu non reuocatur: sed prima institutio matrimonij fuit sub præcepto, vt in litera dicitur, nec vnquam hoc præceptum legitur reuocatum, imò confirmatum: Mat. 19. Quod Deus coniunxit homo non separet: ergo adhuc est matrimonium sub præcepto.

¶Præterea, Præcepta iuris naturalis secundum omne tempus obligant: sed matrimonium est de iure naturali, vt dictum est: ergo, & cætera.

¶Præterea, Bonum speciei est melius quàm bonum indiuidui: quia bonum gentis est diuinius quàm bonum vnius hominis, vt dicitur 1. Ethi. Sed præceptum primo homini datum ad cõseruationem indiuidui per actum nutriuæ adhuc obligat. ergo multò magis præceptum de matrimonio quod pertinet ad conseruationem speciei.

¶Præterea, Vbi manet eadem ratio obligans, eadem obligatio manere debet: sed propter hoc obligabantur homines ad matrimonium antiquo tempore ne multiplicatio humani generis cessaret: cùm ergo hoc idem sequatur, si quilibet liberè potest à matrimonio abstinere, videtur quòd matrimonium sit in præcepto.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 7. Qui nõ iungit matrimonio virginem suam, melius facit, scilicet quàm qui cõiungit: ergo cõtractus matrimonij non est sub præcepto.

¶Præterea, Nulli debetur præmium pro transgressione præcepti: sed virginibus debetur speciale præmium, scilicet aureola: ergo matrimonium non est sub præcepto.

CONCLVSIO.

¶Non tenentur homines ex præcepto ad contrahendum matrimonium.

¶RESPONDEO dicendum, quòd natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, sicut ad id quod est necessarium ad perfectionem vnius: & talis inclinatio quemlibet obligat, quia naturales perfectiones omnibus sunt communes. Alio modo inclinat ad aliquid quod est necessarium multitudini, & cùm multa sint huiusmodi, quorum vnum impedit aliud, ex tali obligatione non obligatur quilibet homo per modum præcepti: alias quilibet homo obligaretur ad agriculturam & ad ædificatoriam, & ad huiusmodi officia, quæ sunt necessaria cõmunitati humanæ, sed inclinationi naturæ satisfit, cùm per diuersos diuersa complentur de prædictis. Cùm ergo ad perfectionem humanę multitudinis sit necessarium aliquos contemplatiuæ vitæ inseruire, quæ maximè per matrimonium impeditur: inclinatio ad matrimonium non obligat per modum præcepti, etiam secundum Philosophos. Vnde Theophrastus probat quòd sapienti non expedit nubere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd præceptum illud non est reuocatum, nec obligat vnumquemque ratione iam dicta: nisi illo tempore quo paucitas hominum exigebat, vt quilibet generationi vacaret.

¶Ad secundum & tertium patet responsio ex dictis.

¶Ad quartum dicendum, quòd natura humana communiter ad diuersa officia & actus inclinat, vt dictum est: sed quia est diuersimodè in diuersis, secundum quòd indiuiduatur in hoc vel in illo, vnum magis inclinat ad vnum illorum officiorum, aliud ad aliud: & ex diuersitate simul cum diuina prouidentia, quæ omnia moderatur conuenit, quòd vnus eligat vnum officium, vt agriculturam: alius aliud, & sic etiam quòd quidam eligant matrimonialem vitam, & quidam contemplatiuam, vnde nullum periculum imminet.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm actus matrimonij sit licitus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis semper sit peccatum, 1. Cor. 7. Qui nubunt, sint tanquam non nubentes: sed non nubentes non habent actum matrimonialem: ergo etiã nubentes peccant in actu illo.

¶Præterea, Isa. 59. Iniquitates nostræ diuiserunt inter nos & Deum nostrum, sed actus matrimonialis diuidit hominem à Deo: vnde Exo. 16. præcipitur populo, qui debeat Deum videre, quòd non accederent ad vxores suas. Et Hiero. dicit, quòd in actu matrimoniali Spiritus sanctus prophetarum corda non tangit: ergo est iniquitas.

¶Præterea, Illud quod secundum se est turpe, nullo modo potest bene fieri: sed actus matrimonialis habet concupiscentiam adiunctam quæ semper est turpis. ergo semper est peccatum.

¶Præterea, Nihil excusatur nisi peccatum: sed actus matrimonialis indiget excusari per bona matrimonij, vt Magister dicit: ergo est peccatum.

¶Præterea, De similibus semper idem est iudicium: sed concubitus matrimonialis est eiusdem speciei cum actu adulterij, quia ad idem terminatur, scilicet speciem humanam: ergo cùm actus adulterij sit peccatum, & actus matrimonij similiter.

¶Præterea, Superfluitas in passionibus corrumpit virtutem: sed semper in actu matrimoniali est superfluitas delectationis, adeò quòd absorbet rationem, quæ est principale hominis bonum. Vnde Philosophus dicit in 6. Ethicorum: Quòd impossibile est hominem aliquem in ipsa intelligere: ergo actus matrimonialis semper est peccatum.

¶SED CONTRA, Primæ Corinth. 7. dicitur: Virgo si nubat, non peccat. & 1. Timoth. 5. Volo iuuenculas nubere, & procreare filios: sed procreatio filiorum nõ potest esse sine carnali coniunctione: ergo actus matrimonialis nõ est peccatum, aliàs Apostolus non voluisset illud.

¶Præterea, Nullum peccatũ est in præcepto: sed actus matrimonialis est in præcepto, 1. Corint. 7. Vxori vir debitum reddat: ergo non est peccatum.

CONCLVSIO.

¶Cùm ad prolis procreationem sit ipsum matrimonium institutum, secundum se semper licitum est.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd supposito, quòd natura corporalis sit à Deo bona institura, impossibile est dicere quòd ea quæ pertinent ad conseruationem naturæ corporalis & ad quæ natura inclinat, sint vniuersaliter mala: & ideò cùm inclinatio sit naturæ ad prolis procreationem, per quam natura speciei conseruatur, impossibile est dicere quòd actus, quo procreatur proles, sit vniuersaliter illicitus: vt in eo medium virtutis inueniri non possit, nisi ponatur secundum quorumdam insaniam, quòd res corruptibiles creatę sunt à malo Deo:

ex quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex quo fortè deriuatur quod in litera tangitur, & ideò est pessima hæresis.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Apostolus in verbis illis non prohibuit matrimonij actum: sicut eorum possessionem cùm dixit, qui vtuntur hoc mundo sint quasi non vtentes, sed in vtroque fruitionem prohibuit, quod patet ex ipso modo loquendi. Non enim dixit, sicut non vtentes vel non habentes, sed quasi non vtentes vel non habentes.

¶Ad secundum dicendum, quòd Deo coniungimur & secundum habitum gratiæ, & secundum actum contemplationis & amoris. Quod ergo primam coniunctionem separat, semper est peccatum, non autem quod secundam: quia aliqua occupatio licita circa res inferiores animũ distrahit, vt actu Deo coniungi non sit idoneus: & hoc præcipuè accidit in carnali coniunctione, in qua detinetur mens propter delectationem intensam. Et propter hoc illis quibus competit diuina contemplari, aut sacra tractare, indicitur pro tempore illo abstinentia ab vxoribus: & secundum hoc etiam dicitur, quòd Spiritus sanctus, quantum ad actum reuelationis secretorum, nõ tangebat mentes prophetarum in vsu matrimonij.

¶Ad tertium dicendum, quòd turpitudo illa concupiscentiæ quæ actum matrimonialem semper comitatur, nõ est turpitudo culpæ, sed pœnæ ex peccato primo proueniens: vt scilicet inferiores vires & membra corporis rationi non obediant. Et propter hoc ratio non sequitur.

¶Ad quartum dicendum, quòd illud propriè excusari dicitur quod aliquam similitudinem mali habet, & non est malum, vel tantũ quantum apparet: quia quædam excusantur à toto, quædam à tanto: & quia actus matrimonialis propter corruptionem concupiscentiæ habet similitudinem actus inordinati: ideò pro bono matrimonij excusatur, vt non sit peccatum.

¶Ad quintum dicendum, quòd quanuis sint specie naturæ idem, tamen differunt in specie moris, quam vna circunstantia variat, scilicet accedere ad suam vel non suam: sicut etiam occidere hominem per violentiam vel per iustitiam facit diuersam speciem moris, quanuis sit vna species naturæ: & tamen vnum est licitum, aliud illicitum.

¶Ad sextum dicendum, quòd superfluitas passionis, quæ virtutem corrumpit, non solùm impedit rationis actum, sed tollit rationis ordinem, quod non facit delectationis intensio in actu matrimoniali: quia etsi tunc non ordinetur homo, tamen à ratione est præordinatus.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm actus matrimonij sit meritorius.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis non sit meritorius: Chry. enim dicit super Mat. Matrimonium etsi vtentibus se pœnam non inferat, mercedem tamen non præstat: sed meritum respectu mercedis dicitur: ergo actus matrimonialis non est meritorius.

¶Præterea, Illud quod est meritorium dimittere, nõ est laudabile: sed laudabilis est virginitas, per quam matrimonium dimittitur: ergo matrimonialis actus non est meritorius.

¶Præterea, Qui vtitur indulgentia sibi facta, beneficio recepto vtitur: sed ex hoc quòd alicui præstatur beneficiũ, non meretur. ergo, &c.

¶Præterea, Meritum in difficultate cõsistit sicut & virtus: sed actus matrimonialis non habet difficultatem, sed delectationem, ergo non est meritorius.

¶Præterea, Illud quod non potest fieri sine peccato veniali, nõ est meritorium, quia non potest homo simul mereri & demereri: sed in actu matrimoniali semper est peccatum veniale. ergo actus prædictus non potest esse meritorius.

¶SED CONTRA, Omnis actus quo impletur præceptum, est meritorius si ex charitate fiat: sed actus matrimonialis est huiusmodi, quia dicitur primæ Cor. 7. Vxori vir debitũ reddat: ergo, &c.

¶Præterea, Omnis actus virtutis est meritorius: sed actus prædictus est actus iustitiæ, quia redditio debiti: ergo meritorius est.

CONCLVSIO.

¶Actus matrimonialis semper meritorius est, si ad ipsum homines Religionis, vel talibus à virtute inducantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm nullus actus ex deliberata voluntate procedens sit indifferens, vt in secundo lib. dictum est, actus matrimonialis semper est peccatum, vel meritorius in eo, qui gratiam habet. Si enim ad actum matrimoniales virtus inducat, vel iustitiæ, vt debitum reddat: vel religionis vt proles ad cultum Dei procreetur, est meritorius. Si autem moueat libido sistens inter bona matrimonij, vt scilicet nullo modo ad aliam accedere vellet, est peccatum veniale: si autem extra bona matrimonij efferatur, vt scilicet cũ quacunq; muliere idem facere proponeret, est peccatum mortale: natura autẽ mouere nõ potest, quin ordinetur ratione, & sic erit motus virtutis: vel non ordinetur, & sic erit motus libidinis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd radix merendi quãtum ad præmium substantiale est ipsa charitas: sed quantũ ad accidentale præmiũ ratio meriti existit in difficultate actus, & sic actus matrimonij non est meritorius: sed primo modo.

¶Ad secundum dicendum, quòd homo potest mereri & in minoribus bonis & in maioribus. Vnde quando aliquis minora bona dimittit: vt maiora faciat, laudandus est à minus meritorio actu discedens.

¶Ad tertium dicendum, quòd indulgentia quandoque est de minoribus malis: & sic indulgetur actus matrimonij prout ad ipsum mouet libido infra terminos matrimonij consistens, sic enim est veniale peccatum: sed prout ad ipsum mouet virtus, tunc est meritorius, & non habet indulgentiam, nisi secundum quòd est indulgentia de minoribus bonis, quæ idem est quod concessio. Nec est inconueniens quòd ille qui tali concessione vtitur, mereatur, quia bonus vsus beneficiorum Dei meritorius est.

¶Ad quartum dicendum, quòd difficultas laboris requiritur ad meritum præmij accidentalis: sed ad meritum essentiale requiritur difficultas consistens in ordinatione medij, & hoc est etiam in actu matrimoniali.

¶Ad quintum dicendum, quòd primus motus secundum quòd dicetur peccatum veniale, est motus appetitus in aliquod inordinatum delectabile, quod nõ est in actu matrimoniali: & ideo ratio non sequitur.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA secunda, De matrimonio inquantum est sacramentum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de matrimonio inquantum est sacramentum.

¶Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm sit sacramentum.

¶Secundò, vtrùm debuerit institui ante peccatum.

¶Tertiò, vtrùm conferat gratiam.

¶Quartò, vtrùm carnalis commixtio sit de integritate matrimonij.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm matrimonium sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non sit sacramentum. Omne enim sacramentum nouæ legis habet aliquam formam, quæ est de essentia sacramenti: sed benedictio, quæ fit per sacerdotes in nuptiis, non est de essentia matrimonij: ergo non est sacramentum. *Tho. vbi sup. q. 2. art. 1. & seq.*

¶Præterea, Sacramentum secundum Hugo. est materiale elementum: sed matrimonium nõ habet pro materia aliquod materiale elementum: ergo non est sacramentum.

¶Præterea, Sacramenta habent efficaciam ex passione Christi: sed per matrimonium non conformatur homo passioni quę fuit pœnalis, cùm habeat delectationem adiunctam: ergo non est sacramentum.

¶Præterea, Omne sacramentum nouæ legis efficit quod figurat: sed matrimonium non efficit coniunctionem Christi & Ecclesiæ quod significat: ergo matrimonium non est sacramentũ.

¶Præterea, In aliis sacramẽtis est aliquid quod est res & sacramentum: sed hoc non potest inueniri in matrimonio cùm non imprimat characterẽ, aliàs nõ iteraretur. ergo nõ est sacramẽtũ.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est. ergo, &c.

¶Præterea, Sacramentum est sacræ rei signum: sed matrimonium est huiusmodi. ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium est sacramentum.

¶RESPONDEO dicendum, quod sacramentum importat aliquod remedium sanctitatis homini contra peccatum exhibitum per sensibilia signa: vnde cùm hoc inueniatur in matrimonio, inter sacramenta computatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ verba quibus consensus exprimitur matrimonialis, sunt forma huius sacramenti, nõ autem benedictio sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale.

¶Ad secundum dicendum, quòd sacramentum matrimonij perficitur per actum eius, qui sacramento illo vtitur, sicut pœnitẽtia: & ideo sicut pœnitentia nõ habet aliam materiam nisi ipsos actus sensus subiectos, qui sunt loco materialis elementi: ita est de matrimonio.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis matrimonium nõ conformetur passioni Christi quantum ad pœnam: conformatur tamen ei quantùm ad charitatem, per quam pro Ecclesia sibi in sponsa coniungenda passus est.

¶Ad quartum dicendum, quòd vnio Christi ad Ecclesiam nõ est res contenta in hoc sacramento: sed res significata non contenta, & talem rem nullum sacramentum efficit: sed habet aliã contentam & significatam, quam efficit, vt dicetur. Magister autem ponit rem non contentam, quia erat huius opinionis quòd non haberet rem contentam.

¶Ad quintum dicendum, quòd in hoc sacramento sunt illa tria, quia sacramentum tantum sunt actus exterius apparentes: sed res & sacramentum est obligatio, quæ innascitur, viri ad mulierem ex talibus actibus: sed res vltima contenta est effectus huius sacramenti, non contenta autem est res, quam Magister determinat.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm matrimonium debuerit institui ante peccatum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non debuit institui ante peccatum. Quia illud quod est de iure naturali, non indiget institutione: sed matrimonium est huiusmodi, vt ex dictis patet: ergo non debuit institui.

¶Præterea, Sacramenta sunt quædam medicinæ contra morbum peccati: sed medicina non præparatur nisi morbo. ergo ante peccatum non debuit institui.

¶Præterea, Ad idem institutio vna sufficit: sed matrimonium fuit institutum etiam post peccatum, vt in litera dicitur: ergo ante peccatum non fuit institutum.

¶Præterea, Institutio sacramenti debet esse à Deo: sed ante peccatum verba quæ ad matrimonium pertinent, non sunt determinatè dicta à Deo, sed ab Adam: illa autẽ verba, quæ Deus dixit, Crescite & multiplicamini, dicta sunt brutis etiam, in quibus non est matrimonium: ergo matrimonium non fuit institutum ante peccatum.

¶Præterea, Matrimonium est sacramentum nouæ legis: sed sacramenta nouæ legis à Christo initium sumpserunt: ergo non debuit ante peccatum institui.

¶SED CONTRA est quod dicitur Mat. 19. Nõ legistis q̃ ab initio qui fecit homines, masculum & fœminam fecit eos?

¶Præterea, Matrimonium est institutum ad procreationem prolis: sed ante peccatũ erat necessaria homini procreatio prolis: ergo ante peccatum debet matrimonium institui.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium, quo est in officium naturæ, institutum fuit à Deo ante peccatum: vt remedium verò, post peccatum fuit institutum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd natura inclinat ad matrimonium intendens aliquod bonum, quod quidem variatur secundum diuersos hominum status: & ideò oportet quòd illud bonũ diuersimodè in diuersis statibus hominũ instituatur: & ideò matrimoniũ, secũdũ q̃ ordinatur ad procreationẽ prolis, quæ erat necessaria etiam peccato non existente, institutum fuit ante peccatum: secundum autem quòd remedium præbet contra vulnus peccati, institutum fuit post peccatum tempore legis naturæ, secundum autem determinationem personarum, institutionem habuit in lege Moysi: sed secundum quòd repræsentat mysterium cõiunctionis Christi & Ecclesiæ institutionem habuit in noua lege: & secundũ hoc est sacramentũ nouæ legis. Quantũ ad alias vtilitates quæ ex matrimonio cõsequũtur, sicut est amicitia, & mutuũ obsequium sibi à cõiugibus impensum, habet institutionem in lege ciuili: sed quia de vi sacramenti est, quòd sit signum & remedium: ideò quantùm ad medias institutiones competit ei ratio sacramenti: sed quantũ ad primam institutionem competit ei, quòd sit in officium naturę quantum verò ad vltimam, quòd sit in officium ciuilitatis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa quæ in communi sunt, de iure naturali indigent institutione quantũ ad eorũ determinationẽ, quæ diuersimodè cõpetit secũdum diuersos status: sicut de iure naturali est q̃ maleficia puniantur, sed talis pœna tali culpæ apponitur per determinationẽ iuris positiui.

¶Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non est tantum in remedium contra peccatum, sed principaliter est in officium naturæ: & sic institutum fuit ante peccatum, non autem prout est in remedium.

¶Ad tertium dicendum, quòd secundum diuersa quæ oportet in matrimonio determinari, non est inconueniens quòd habuerit diuersas institutiones: & sic illa diuersa institutio nõ est eiusdem, sed in idem.

¶Ad quartum dicendum, quòd matrimonium ante peccatum institutum fuit à Deo, & ad hoc homini mulierem de costa formauit in adiutorium, & dixit eis, Crescite & multiplicamini: quod quanuis aliis animalibus dixerit, non tamen per ea eodẽ modo implendum sicut per homines. Adam verò verba illa protulit à Deo inspiratus, vt intelligeret matrimonij institutionem à Deo factam.

¶Ad quintum dicendum, quòd quantum ad hoc quòd matrimonium est sacramentum nouæ legis, non fuit ante Christum institutum, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm matrimonium conferat gratiam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non conferat gratiam. Quia secundũ Hug. sacramenta ex sanctificatione inuisibilem gratiam conferunt, sed matrimonium non habet aliquã sanctificationem, quæ sit de essentia eius: ergo non confertur gratia in ipso.

¶Præterea, Omne sacramentum conferens gratiam confert ipsam ex materia & forma sua: sed actus qui sunt materia in hoc sacramento, non sunt causa gratiæ, quia hoc esset Pelagiana hæresis, scilicet quòd actus nostri sint causa gratiæ: verba etiam exprimentia consensum non sunt causa gratiæ: nam ex eis non fit aliqua sanctificatio: ergo in matrimonium nullo modo gratia datur.

¶Præterea, Gratia ordinata cõtra vulnus peccati est necessaria omnibus habentibus vulnus illud: sed in omnibus inuenitur cõcupiscentiæ vulnus, & sic deberẽt omnes homines matrimonium contrahere, esset q̃ stultũ valde, à matrimonio abstinere.

¶Præterea, Infirmitas non accipit medicamẽtum ab eo, à quo accipit intensionem: sed per matrimonium concupiscentia accipit intensionem, quia sicut dicit Philosophus in 3. Ethi. insatiabilis est concupiscentię appetitus, & per operationem congruam augetur: ergo videtur quòd in matrimonio non conferatur remedium gratiæ contra concupiscentiam.

¶SED CONTRA, Definitio & definitum debent conuerti: sed in definitione sacramenti ponitur causalitas gratiæ: ergo cùm matrimonium sit sacramentum, erit gratiæ causa.

¶Præterea, Aug. dicit quòd matrimonium est ęgrotis in remedium: sed non est in remedium, nisi inquantum aliquam efficaciam habet: ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendum cõcupiscentiam, sed concupiscentia non reprimitur nisi per gratiam: ergo in ipso confertur gratia.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium, quod in fide Christi contrahitur, habet quòd gratiã cõferat, ad ea operanda adiuuantem, quæ in matrimonio requiruntur.

¶RESPONDEO dicẽdum, q̃ circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt quòd matrimonium nullo modo est causa gratiæ, sed est tantùm signum. Sed hoc non potest stare: quia secundum hoc in nullo abundaret à sacramẽtis Veteris legis, vnde non esset aliqua ratio, quare sacramentis nouę legis annumeraretur: quòd enim remedium præbeat satisfaciendo concupiscentiæ, ne deinceps ruat, dum nimis arctatur, habuit etiam in veteri lege ex ipsa natura actus. Et ideò alij dixerunt, quòd cõfertur ibi gratia in ordine ad recessum à malo: quia excusatur actus à peccato, qui sine matrimonio peccatum esset. Sed hoc esset nimis parum: quia hoc etiã in veteri lege habuit: & ideò dicunt q̃ facit recedere à malo inquantum constringit concupiscentiam, ne extra bona matrimonij feratur: non autem per gratiam illam fit aliquod auxilium ad bene operandum. Sed hoc nõ potest stare: quia eadẽ gratia est quæ impedit peccatũ, & quæ ad bonum inclinat, sicut idem calor qui aufert frigus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

frigus, & qui calefacit. Vnde alij dicunt quòd matrimonium inquantum in fide Christi contrahitur, habet vt conferat gratiam adiuuantem ad illa operanda, quæ in matrimonio requiruntur, & hoc probabilius est. Quia vbicunque datur diuinitùs aliqua facultas, dantur etiam auxilia, quibus homo conuenienter vti possit facultate illa: sicut patet, quòd omnibus potentiis animæ respondent aliqua membra corporis, quibus in actum exire possint. Vnde cùm in matrimonio detur homini ex diuina institutione facultas vtendi vxore sua ad procreationem prolis, datur etiam gratia sine qua id conuenienter facere non possit: sicut etiam de potestate ordinis suprà dictum est, & sic ista gratia data est vltima res contenta in hoc sacramento.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut habet aqua Baptismi, quòd corpus tangat & cor abluat ex tactu carnis Christi: ita matrimonium hoc habet ex hoc quòd Christus sua passione illud repræsentauit, & non principaliter ex aliqua sanctificatione sacerdotis.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut aqua Baptismi cum forma verborum non operatur immediatè ad gratiam, sed ad charactèrem: ita actus exteriores & verba exprimentia cõsensum directè faciunt nexum quendam, qui est sacramentum matrimonij: & huiusmodi nexus ex virtute diuinæ institutionis dispositiuè operatur ad gratiam.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet nisi contra concupiscentiæ morbum posset aliquod efficacius remedium adhiberi: adhibetur autem maius remedium per opera spiritualia & carnis mortificationem ab illis, qui matrimonio non vtuntur.

¶Ad quartum dicendum, quòd contra concupiscentiam potest præstari remedium dupliciter. Vno modo ex parte ipsius concupiscentiæ, vt reprimatur in sua radice: & sic remedium præstat matrimonium per gratiam quæ in eo datur. Alio modo ex parte actus eius, & hoc dupliciter. Vno modo vt actus, ad quem concupiscentia inclinat exteriùs turpitudine careat, & hoc fit per bona matrimonij quæ honestant carnalem concupiscentiam. Alio modo, vt actus turpitudinem habens impediatur, quod fit ex ipsa natura actus: quia dum concupiscentiæ satisfecit in actu coniugali, ad alias corruptelas non ita incitat. Propter quod dicit Apostolus, Melius est nubere quàm vri: quamuis enim opera concupiscentiæ congregata secundùm se nata sint concupiscentiam augere, tamen secundum quòd ratione ordinantur, ipsam reprimunt: quia ex similibus actibus similes relinquuntur dispositiones & habitus.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm carnalis commixtio sit de integritate matrimonij.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd carnalis commixtio sit de integritate matrimonij. In ipsa enim institutione matrimonij dictum est, Erunt duo in carne vna: sed hoc non fit nisi per carnalem commixtionem: ergo est de integritate matrimonij.

¶Præterea, Illud quod pertinet ad sacramenti significationem, est de necessitate sacramenti, vt prædictum est: sed carnalis cõmixtio pertinet ad significationem sacramenti, vt in litera dicitur: ergo est de integritate sacramenti.

¶Præterea, Hoc sacramentum ordinatur ad conseruationem speciei: sed conseruatio speciei non potest fieri sine carnali commixtione: ergo est de integritate sacramenti.

¶Præterea, Matrimonium est sacramentum, secundum quod remedium contra concupiscentiam præstat. de quo dicit Apostolus 1. Cor. 7. Quòd melius est nubere, quàm vri: sed hoc remedium non præstat his qui carnaliter non commiscentur: ergo idem quod prius.

¶SED CONTRA, In paradiso fuit matrimonium: sed ibi non fuit carnalis copula: ergo commixtio carnalis non est de integritate matrimonij.

¶Præterea, Sacramentum ex suo nomine sanctificationem importat: sed sine carnali commixtione est matrimonium sanctius, vt in litera dicitur: ergo carnalis commixtio non est de necessitate sacramenti.

CONCLVSIO.

¶Carnalis commixtio non ad primam, sed secundam spectat matrimonij perfectionem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex est integritas: vna quæ attenditur secundum perfectionem primam, quæ cõsistit in ipso esse rei. Alia quæ attenditur secundum perfectionem secundam, quæ consistit in operatione: quia ergo carnalis commixtio est quædam operatio siue vsus matrimonij, per quod facultas ad hoc datur: ideò erit carnalis commixtio de secunda perfectione matrimonij & non de prima.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Adam expositus integritatem matrimonij quantum ad vtrasq; perfectionem: quia res ex suo actu innotescit.

¶Ad secundum dicendum, quòd significatio rei contentæ est de necessitate sacramenti: & ad hanc significationem non pertinet carnalis commixtio, sed ad rem non contentam, vt ex dictis patet.

¶Ad tertium dicendum, quòd res non peruenit ad finem suum nisi per actum proprium: vnde ex hoc quòd finis matrimonij non habetur sine carnali commixtione, oportet quòd sit de integritate secunda, & non de prima.

¶Ad quartum dicendum, quòd ante commixtionem carnalem est matrimonium in remedium ex gratia, quæ in eo datur, quamuis non ex actu: quod pertinet ad integritatẽ secundã.

QVAESTIO QVADRAGESIMA tertia, *De matrimonio quantum ad sponsalia, in tres articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerandum est de matrimonio absolutè considerato. Vbi primò agendum est de sponsalibus. Secundò, de matrimonij ratione. Tertiò, de eius causa efficiente, scilicet de consensu. Quartò, de eius bonis. Quintò, de impedimentis ipsius. Sextò, de secundis nuptiis. Septimò, de quibusdam matrimonio annexis. Circa primum quæruntur tria.

¶Primò, quid sint sponsalia.

¶Secundò, qui possunt contrahere sponsalia.

¶Tertiò, vtrùm sponsalia dirimi possint.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sponsalia non conuenienter dicantur futurarum nuptiarum promissio, vt habetur ex verbis Nicolai papæ. Quia sicut dicit Isidorus, est aliquis sponsus, nõ quia promittit, sed quia spondet & sponsores dat. sed à sponsalibus dicitur aliquis sponsus, ergo malè dicitur promissio. *Tho. 4. dist. 27. q. 2. art. 1. q. 1. ob. 1.*

¶Præterea, Quicunque promittit aliquid, debet compelli ad soluendum: sed illi qui sponsalia contraxerunt, non compellun tur per Ecclesiam ad matrimonium complendum. ergo sponsalia non sunt promissio.

¶Præterea, In sponsalibus non est quandoque sola promissio, sed adiicitur iuramentum & aliquæ arrhæ: ergo videtur quòd non debuerit solùm per promissionem definiri.

¶Præterea, Matrimonia debẽt esse libera & absoluta: sed sponsalia quandoque fiunt sub aliqua conditione etiam accipiendæ pecuniæ. ergo non conuenienter dicuntur promissio nuptiarum.

¶Præterea, Promissio quæ est de rebus futuris, vituperatur, Ia. 4. sed circa sacramenta non debet aliquid esse vituperabile: non ergo debet fieri futurarum nuptiarum promissio.

¶Præterea, Nullus dicitur sponsus nisi à spõsalibus: sed aliquis dicitur sponsus ex præsentibus nuptiis, vt in litera dicitur. ergo sponsalia nõ semper sunt futurarum nuptiarum promissio.

CONCLVSIO.

¶Sponsalia sunt futurarum nuptiarum promissio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd consensus in coniugalem copulam per verba de futuro non facit matrimonium, sed matrimonij promissionem: & hæc promissio dicitur sponsalia à spondendo, vt dicit Isidorus. Nam ante vsum tabularũ matrimonij cautiones dabant, quibus spondebant se inuicem cõsentire in ture matrimonij, & fideiussores dabant. Fit autem promissio

promissio dupliciter, scilicet absolutè & sub conditione. Absolutè quatuor modis. Primò nuda promissione, vt cùm dicitur, Accipiam te in meam: & econuerso. Secundò, datis arrhis sponsalitiis, vt pecunia vel aliquid huiusmodi. Tertiò, annuli subarrhatione. Quartò, interueniente iuramento. Si autem fiat dicta promissio sub conditione, distinguendum est: aut est conditio honesta: vt cùm dicitur, Accipiam te, si parentibus placeat: & tunc stante conditione stat promissio, & non stante non stat: aut est inhonesta, & hoc dupliciter: quia aut est contraria bonis matrimonij, vt si dicam, Accipiam te, si venena sterilitatis procures: & tunc non contrahuntur sponsalia: Aut non est contraria bonis matrimonij, vt Accipiam te si furtis meis consentias: & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipsa spõsalia & sponsorum donatio est promissionis confirmatio: & ideò ab hoc denominatur quasi à perfectiori.

¶Ad secundum dicendum, quòd ex tali promissione obligatur vnus alteri ad matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non soluens promissum, nisi legitimum impedimentum interueniat: & secundum hoc Ecclesia cogit iniungendo pœnitentiam pro peccato, tamen in foro contentioso non compellitur: quia matrimonia coacta consueuerunt malos exitus habere, nisi fortè iuramentum interuenerit, quia tunc cogẽdus est, vt quidam dicunt: quamuis aliis non videatur propter causam prædictam, præcipiè si de vxoricidio timeretur.

¶Ad tertium dicendum, quòd illa addita non sunt nisi ad confirmandam promissionem: vnde non sunt aliud quàm promissio.

¶Ad quartum dicendum, quòd conditio illa quæ apponitur, non tollit matrimonij libertatem, quia si est inhonesta, debet abiici: si autem honesta, aut de bonis simpliciter: vt si dicatur, Accipiam te si placet parentibus, & hæc conditio non tollit libertatem sponsalium, sed auget ei honestatem: aut est de veilibus, vt si dicat, Contraham tecum si dabis mihi centum, & tũc hoc non ponitur quasi ad vendendum consensum matrimonij, sed intelligitur vt promissio dotis: vnde matrimonium libertatem non perdit. Quandoque autem apponitur conditio pecuniæ per modum pœnæ: & tunc quia matrimonia debent esse libera, talis conditio non stat, nec potest exigi pœna illa ab eo qui non vult matrimonium complere.

¶Ad quintum dicendum, quòd Iacobus non intendit prohibere quòd omnino aliquis nullam promissionem faciat de futuris: sed quòd non promittat quasi fiduciam habens de vita sua: vnde docet quòd debet apponi cõditio, si Deus voluerit, quæ etiam si verbis non exprimatur, corde tamen debet intelligi.

¶Ad sextum dicendum, quòd in matrimonio potest considerari ipsa coniunctio matrimonialis & actus eius: & à sponsione prima in futurum dicitur sponsus à sponsalibus contractis per verba de futuro, & à sponsione secundi dicitur aliquis sponsus etiam quando contractum est matrimonium per verba de præsenti: quia ex hoc ipso spondet matrimonij actum: tamen à prima sponsione dicuntur sponsalia propriè, quæ sunt quędam sacramentalia matrimonij, sicut exorcismus Baptismi.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm tempus septennij sit legitimè assignatum sponsalibus contrahendis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd tempus septennij non sit competenter assignatum sponsalibus contrahendis. Contractus enim, qui per alios fieri potest, non requirit discretionem in illis ad quos pertinet: sed sponsalia fieri possunt per parentes vtroque illorum ignorante, quorum sunt sponsalia. ergo ita possunt fieri ante septennium, sicut potest.

¶Præterea, Sicut ad contractus sponsalium requiritur aliquis rationis vsus, ita ad consentiendum in peccatum mortale: sed sicut Grego. narrat in 4. Dialo. quidam puer propter blasphemiæ peccatum extinctus est. ergo ante septennium possunt contrahi sponsalia.

¶Præterea, Sponsalia ad matrimonium ordinantur: sed in matrimonio non assignatur vnum tempus puellæ & puero. ergo in sponsalibus septennium vtrique assignari non debet.

¶Præterea, Ex tunc aliqui possunt sponsalia contrahere, ex quo eis possunt futuræ nuptiæ placere: sed signa talis placentię frequenter apparent in pueris ante septennium. ergo ante illud tempus possunt contrahi sponsalia.

¶Præterea, Si aliqui ante septimum annum contrahant sponsalia, & postea post septennium ante tempus puberratis contrahunt per verba de præsenti, reputantur inter eos esse sponsalia: sed hoc non est ex secundo contractu: quia tunc non intẽdunt sponsalia, sed matrimonium contrahere. ergo ex primo: & sic ante septennium possunt sponsalia contrahi.

¶Præterea, In his quæ communiter fiunt à pluribus, quod deest vni, suppletur ab altero, sicut patet in trahentibus nauem: sed contractus sponsalium est quædam actio communis inter contrahentes. ergo si vnus sit pubes, potest contrahere cũ puella quæ non habet septem annos sponsalia, quia quod vni deficit de tempore, alteri superabundat.

¶Præterea, Si aliqui iuxta ætatem pubertatis, quantùs ante eam contrahunt per verba de præsenti, reputatur inter eos matrimonium. ergo patri ratione si ante septẽnium, dummodò sint propinqui: contrà autem per verba de futuro, reputabuntur inter eos esse sponsalia.

CONCLVSIO.

¶Potest homo in fine primi septennij sponsalia contrahere, sicut in fine secundi matrimonium contrahere, ac religionem ingredi, & in fine tertij, ciuiliter se obligare.

¶RESPONDEO dicendum, quòd septennium est tẽpus determinatum sponsalibus à iure contrahendis satis rationabiliter. Quia cùm sponsalia sint quædam promissiones futurorum, vt dictum est, oportet quòd illorum sint qui aliquo modo promittere possint, quod non est nisi illorum qui habent aliquam prudentiam de futuris, quæ vsum rationis requirit: respectu cuius triplex gradus notatur secundum Philosophum in 11. animalium. Primus est cùm quis neque ipse intelligit per se, neque ab alio capere potest. Secundus est status quo homo ab aliis capere potest, sed ipse per se non sufficit ad intelligendum. Tertius est cùm homo & ab alio iam capere potest, & per seipsum considerare: & quia ratio paulatim in homine cõualescit, secundum quod quietantur motus & fluxibilitates humorum sensualitatis: ideò primum statum hominis obtinet homo ante primum septennium, & propter hoc illo tempore nulli contractui aptus est, & ita nec sponsalibus: sed ad secundum statum incipit peruenire in fine primi septennij: vnde etiam tunc temporis pueri ad scholas ponuntur. Sed ad tertium statum incipit homo peruenire in fine secundi septennij, quãtùm ad ea quæ ad personam ipsius pertinent, in quo ratio naturalis eius conualescit: sed quantùm ad ea quæ extra ipsum sunt, in fine tertij septennij. & ideò ante primum septennium nulli contractui homo aptus est. Sed in fine primi septennij incipit esse aptus ad aliqua promittendum in futurum, præcipuè de his ad quæ ratio naturalis inclinat magis: non autem ad obligandum se perpetuo vinculo, quia ad hoc non firmam voluntatem habet: & ideò tali tempore possunt contrahere sponsalia. Sed in fine secundi septennij iam potest obligare se de his, quæ ad personam ipsius pertinent, vel ad religionem, vel ad coniugium: sed post tertium septennium etiam potest de aliis se obligare, & secundum leges constituitur ei potestas de rebus suis disponendi post vigesimum secundum annum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si ante annos pubertatis fiant contractus sponsalium per alium, ambo vel alter reclamare possunt: vnde nihil tunc actum est, adeò quòd nec aliqua affinitas contrahitur ex hoc: & ideò sponsalia quæ inter aliquos per personas alias contrahuntur, robur habent, inquantum illi inter quos contrahuntur ad ætatem debitam venientes, non reclamant, ex quo intelliguntur consentire de his quæ per alios facta sunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd quidam dicunt quòd ille puer de quo Grego. narrat, non fuit damnatus, nec mortaliter peccauit, sed visio illa fuit ad patrem contristandum, qui in puero illo peccauerat non corrigens eum: sed hoc est expressè contra intentionem Greg. dicentis, quòd pater pueri animam filij negligens non paruum peccatorem gehennæ ignibus nutriuit. Et ideò dicendum, quòd ad peccatum mortale sufficit etiam consensus præsens. Sed in sponsalibus est consensus in futurum, maior autem discretio rationis requiritur ad prouidendum in futurum, quàm ad consentiendum in actum vnum præsentem: & ideò ante potest homo peccare mortaliter quam possit se obligare ad aliquid in futurum.

¶Ad tertium dicendum, quòd in tempore contractus matrimonij, non so

Universidad de Deusto
Biblioteca

non solùm requiritur dispositio ex parte vsus rationis, sed etiã ex parte corporis, vt sit tẽpus generationi aptum: & quia puella in duodecimo anno ad hoc venit vt possit esse actui generationis apta, puer autẽ in fine secundi septennij, vt Philosophus ait in 9. animalium: simul autem vsum discretionis accipiunt, qui tantum in sponsalibus requiritur: ideò in sponsalibus determinatur vnum tempus vtrique, non autem in matrimonio.

¶Ad quartum dicendum, quòd illa placentia quæ est in pueris ante septennium, nõ procedit ex perfecto vsu rationis, cùm nondum susceptibiles sint plenæ disciplinæ, sed magis contingit ex motu naturæ quàm ex aliqua ratione: & ideò nõ sufficit talis placentia ad sponsalia contrahentium.

¶Ad quintum dicendum, quòd quamuis per secundum cõtractum in casu illo non faciant matrimonium, tamen ostendunt se ratam habere priorem promissionem, & ideò prioris contractus accipit firmitatem.

¶Ad sextum dicendum, quòd trahentes nauem agunt per modum vnius causæ, & ideò quod deest vni, potest suppleri ex altero: sed sponsalia contrahentes agunt vt distinctæ personæ, quia sponsalia non nisi inter duos esse possunt: vnde in vtroque requiritur quòd sit sufficiens ad cõtrahendum: & ideò defectus vnius sponsalia impedit, nec ex altero potest suppleri.

¶Ad septimum dicendum, quòd in sponsalibus etiam similiter si appropinquant contrahentes ad tẽpus septennij, contractus sponsalium habet robur: quia secundum Philosophum in 2. Physic. quòd parum deest, quasi nihil deesse videtur. Hæc autem propinquitas à quibusdam determinatur tempus sex mẽsium: sed melius est quòd determinetur secundum cõditionem contrahentium, quia in quibusdam magis accelerat vsus rationis, quàm in aliis.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm sponsalia dirimi possint altero religionem intrante.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sponsalia dirimi non possint altero religionẽ intrante. Quia de pecunia quam alteri promitto, non possum alteri licitè obligationẽ facere: sed ille qui sponsalia contrahit, corpus suum promittit mulieri. ergo non potest se offerre Deo vlteriùs in religionem.

¶Item, Videtur quòd non debeat dirimi quando alter coniugum ad longinquam religionẽ se transfert, quia in dubiis semper tutior pars est eligenda: sed tutius esset, quòd eum expectaret. ergo tenetur eum expectare.

¶Item, Videtur quòd nec dirimantur per ægritudinem, quam aliquis incurrit post contracta sponsalia, quia pro pœna nullus debet puniri: sed vir qui infirmitatem incurrit, punitur in eo quòd ei ius aufertur, quod in illa habebat quæ sibi fuerat desponsata. ergo propter corporalem infirmitatem non debẽt sponsalia dirimi.

¶Item, Videtur quòd nec propter affinitatem interuenientẽ, vtpote si sponsus consanguineam sponsæ fornicario concubitu cognoscat, quia secundum hoc sponsa puniretur pro peccato sponsi, quod non est conueniens.

¶Item, Videtur quòd non possint se inuicem absoluere, quia hoc est maximæ leuitatis, vt primò contrahant, & postmodùm se absoluant: sed talia non debent ab Ecclesia sustineri. ergo.

¶Item, Videtur quòd nec propter alterius fornicationem, quia adhuc per sponsalia vnus non accipit potestatem in corpus alterius: & sic videtur quòd in nullo contra inuicem peccent, si interim fornicãtur: & sic sponsalia dirimi non debent per hoc.

¶Item, Videtur quòd nec per contractum cum aliqua per verba de præsenti, quia venditio secunda non derogat venditioni primæ. ergo nec secundus contractus potest derogare primo.

¶Item, Videtur quòd nec per defectum ætatis possint dirimi, quia quod non est non potest dissolui: sed ante ætatem determinatam nulla fuerunt sponsalia. ergo dirimi non possunt.

CONCLVSIO.

¶Diriminntur sponsalia & cùm quis ad religionem confugerit, & cũ alter coniugum cum altero matrimonium contrahit per verba de præsenti: aliter etiam dirimuntur variis casibus secundum iudicium Ecclesiæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus prædictis casibus sponsalia contracta dirimuntur, sed diuersimodè: quia in duobus, scilicet cùm quis ad religionem confugit, & cùm alter coniugum cum altero per verba de præsenti contrahit, ipso iure sponsalia dirimuntur: sed in aliis casibus dirimi debent secundum iudicium Ecclesiæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd talis promissio soluitur per mortem spiritualem, cùm sit spiritualis tantùm, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd dubium determinatur ex hoc quòd alter non compãret tempore statuto ad matrimonium conficiendum. Vnde si ex parte eius non defuit, quin matrimonium cõpleret, potest licitè alteri nubere sine peccato aliquo. Si autem per eam stetit quòd matrimonium non est completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractę promissionis, aut iuramenti, si iuramentum interuenit, & contrahere cum alia, si vult, iudicio Ecclesiæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd si ante contractum matrimonij aliquam grauem infirmitatem incurrat alter eorũ, inter quos sunt contracta sponsalia, quæ ipsum debilitet nimis, aut eum deformet, vt abscisio nasi, vel orbitas oculorum, aut aliquid huiusmodi: aut quæ sunt contra bonum prolis, vtpote lepra, quæ solet prolem inficere, possunt sponsalia dirimere, ne sibi inuicem displiceant, cùm matrimonium sic contractum, malũ exitum sortiatur: nec pro pœna punitur aliquis, sed ex pœna damnum reportat, quod non est inconueniens.

¶Ad quartum dicendum, quòd si sponsus cognouit consanguineam sponsæ, vel e contra, tunc dirimi debent sponsalia: & ad hoc probandum sola fama sufficit propter scandalum vitandum: causæ enim quæ in futurum expectant effectus suos, impediuntur à suis effectibus, non solùm ex eo quod est, sed ex eo quod futurum est. Vnde sicut affinitas si esset tempore contractus sponsalium impediuisset contractum illum, ita si interueniat ante matrimonium, quod est effectus quidam sponsalium, prior contractus ab effectu suo impeditur: nec in hoc aliquid detrahitur alteri, imò ei cõfertur, quia absoluitur ab eo qui per fornicationem se Deo odiosum reddit.

¶Ad quintum dicendum, quòd quidam non recipiunt istum casum, sed contra eos est Decre. quæ expresse dicit: Ad instar, inquit, eorum qui societatem fidei contrahunt, & postea eandem remittunt potest in patiẽtia tolerari, si mutuò se absoluit qui sponsalia contraxerunt. Sed ad hoc dicunt quòd Ecclesia magis hoc sustinet ne peius eueniat, quã hoc fit de iure, sed hoc non videtur exemplo conuenire quod Decre. adducit. Et ideò dicendum, quòd non semper est leuitatis retractare quæ priùs firmata sunt, quia incertæ sunt prouidentiæ nostræ: vt dicitur in Lib. Sapientiæ.

¶Ad sextum dicendum, quòd quamuis non dederint sibi mutuò potestatem corporis sponsalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur sibi inuicem suspecti de non seruanda fide in futurum: & ideò potest sibi præcauere vnus contra alium, sponsalia dirimendo.

¶Ad septimum dicendum, quòd ratio illa teneret si esset vnius rationis vterque contractus: sed secundus cõtractus matrimonij est fortior primo, & ideo soluit ipsum.

¶Ad octauum dicendum, quòd quamuis non fuerint vera sponsalia, tamen fuit ibi quidam modus sponsalium: & ideò ne videatur approbare, ad annos legitimos veniens debet petere solutionem sponsalium iudicio Ecclesiæ faciendam, propter bonum exemplum.

QVAESTIO QVADRAGESIMAquarta, *De matrimonij definitione, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de ratione matrimonij. Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm matrimonium sit in genere coniunctionis.

¶Secundò, vtrùm conuenienter nominetur.

¶Tertiò, vtrùm conuenienter definiatur.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm matrimonium sit in genere coniunctionis. 7. Met. t. 16. dist. 27. q. 1. art. 1. ¶. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non sit in genere coniunctionis. Quia vinculum quo aliqua ligantur, differunt à coniunctione ipsa sicut causa ab effectu: sed matrimonium est vincu

lum quoddam, quo iuncti matrimonio ligantur. ergo non est in genere coniunctionis.

¶Præterea, Omne sacramentum est sensibile: sed nulla relatio est accidens sensibile. ergo matrimonium cùm sit sacramẽtum, non erit in genere relationis, & ita nec in genere coniunctionis.

¶Præterea, Coniunctio est relatio æquiparentiæ sicut æqualitas: sed non est vna numero æqualitatis relatio in vtroque extremorum: vt Aui. dicit. ergo nec vna cõiunctio: & sic si matrimonium est in genere coniunctionis, non est vnum tantùm matrimonium inter duos coniuges.

¶SED CONTRA, Relatio est secundũ quòd aliqua adinuicem referuntur: dicitur enim maritus vir vxoris, & vxor mariti vxor. ergo matrimonium est in genere relationis, nec est aliud quàm coniunctio.

¶Præterea, Vnio duorum ad aliquid vnum non fit nisi secundum coniunctionem: hoc autem fit per matrimonium, vt Gen. 2. Erunt duo in carne vna. ergo matrimonium est in genere cõiunctionis.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium coniunctio quædam est viri & vxoris, ad vnam cognationem, & prolis educationem, & vitam domesticam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd coniunctio adunationem importat: vnde vbicũque est adunatio aliquorum, ibi est aliqua coniunctio. Ea autem, quæ ordinantur ad aliquid vnũ, dicuntur in ordine ad illud adunari: sicut multi homines adunantur ad vnam militiam vel negotiationem exequendam, ex qua dicũtur commilitones adinuicem, vel socij negotiationis: & ideò cùm per matrimonium ordinentur aliqui ad vnam cognationem & educationem prolis, & iterum ad vnam vitam domesticam, constat quòd in matrimonio est aliqua coniunctio, secundum quam dicitur maritus & vxor: & talis coniunctio ex hoc quòd ordinatur ad aliquod vnũ, est matrimonij: coniunctio autem corporum vel animorum ad matrimonium consequitur.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd matrimonium est vinculum, quo ligantur formaliter, nõ effectiuè: ideò nõ oportet quòd sit aliud à coniunctione.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis ipsa relatio non sit sensibile accidens, tamen causæ eius possunt esse sensibiles, nec in sacramento requiritur quòd sit sensibile illud quod est res & sacramentum. Hoc enim modo se habet in hoc sacramento prædicta coniunctio: sed verba exprimentia consensum sunt sacramentum tantùm, & causa prædictæ coniunctionis sunt sensibilia.

¶Ad tertium dicendum, quòd relatio fundatur in aliquo sicut in causa, vt similitudo in qualitate: in aliquo sicut in subiecto, vt in ipsis similibus. & ex vtraque parte potest attendi vnitas & diuersitas ipsius: quia ergo in similitudine non est eadem qualitas numero, sed specie in vtroque simili, & iterum subiecta similitudinis sunt duo numero & similiter de æqualitate: & ideò æqualitas & similitudo omnibus modis est alia in vtroque similium, & æqualium: sed relatio quę est matrimonium ex vna parte, habet vnitatẽ in vtroque extremorum, scilicet ex parte causæ, quia ad eandem numero generationem ordinatur: sed ex parte subiecti habet diuersitatem secundum numerum: & ideò hæc relatio est vna & multiplex ex parte subiecti: & sec ũ dum quòd est multiplex ex parte subiecti, significatur his nominibus vxor & maritus: secundum autem quòd est vna, significatur hoc nomine matrimonij.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm matrimonium congruè nominetur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q matrimonium incongruè nominetur, quia denominatio debet fieri à digniori. Sed pater dignior est matre. ergo magis debet denominari à patre quàm à matre coniunctio vtriusque.

¶Præterea, Res debet denominari ab eo quod est de essentia sua: quia ratio quam significat nomen, est definitio, vt dicitur in 4. Metaph. sed nuptiæ non sunt de essentia matrimonij. ergo non debet matrimonium nuptiæ appellari.

¶Præterea, Species nõ potest proprio nomine nominari ab eo quod est generis: sed coniunctio est genus ad matrimonium. ergo non potest propriè coniugium nominari.

¶SED IN CONTRARIVM est communis vsus loquentium.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium congruè dicitur Matrimonium, Nuptiæ, ac Coniugium, sed diuersis rationibus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio est tria considerare. Primò, essentiam ipsius quæ est coniunctio, & secundum hoc vocatur coniugium. Secundò, causam eius, quæ est desponsatio, & secundum hoc vocãtur nuptiæ à nubo: quia in ipsa solennitate desponsationis qua matrimonium perficitur, capita nubentium velantur. Tertiò, effectum, qui est proles, & dicitur sic matrimonium (vt Augu. dicit contra Faustũ) ob hoc quòd mulier non debet ob aliud nubere nisi vt sit mater. Potest autem matrimonium quasi matris munium, id est, officium dici, quia fœminis incumbit maximè educandæ prolis officium: vel dicitur matrimonium quasi matrem muniens, quia iam habet quo defendatur & muniatur, scilicet viro: vel dicitur matrimonium quasi matrem monens, ne virum relinquat, alteri adhærens: vel dicitur matrimonium quasi materia vnius, quia in eo fit coniunctio ad vnam prolem materialiter inducẽdam, vt dicatur matrimonium à monos & materia: vel dicitur matrimonium, vt Isidõ. dicit, à matre & nato, quia per matrimonium efficitur aliqua mater nati.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis pater sit dignior quàm mater: tamen circa prolem mater magis est officiosa quàm pater: vel ideò quia mulier ad hoc principaliter facta est vt sit homini in adiutorium prolis: non autem vir propter hoc factus est: vnde magis pertinet ad rationem matrimonij mater quàm pater.

¶Ad secundum dicendum, quòd aliquando essentialia cognoscuntur per accidentalia: & ideò etiam per accidentalia aliqua nominari possunt, cùm nomen detur causa rei innotescendæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd aliquãdo species nominatur ab eo quod est generis propter imperfectionem speciei, quando scilicet completè habet generis rationem, nec tamen aliquid addit quod ad dignitatem pertineat, sicut proprium accidẽtale retinet nomen proprij cõmunis: aliquando autem propter perfectionẽ quando in vna specie cõpletè inuenitur ratio generis, & non materia alia: sicut animal denominatur ab anima quæ competit animato corpori quod est genus animalis, sed animatio non inuenitur perfectè in animatis, quæ non sunt animalia: & similiter est in proposito, quia coniunctio viri ad mulierem per matrimonium est maxima, cùm sit animarum & corporũ, ideò coniugium nominatur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm matrimonium conuenienter definiatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter definiatur in litera. Quia in mariti definitione oportet quòd matrimonium ponatur, quia maritus est, qui est mulieri iunctus matrimonio: sed maritalis coniunctio ponitur in definitione matrimonij. ergo videtur quòd sit circulatio in definitionibus istis.

¶Præterea, Per matrimonium sicut efficitur vir maritus mulieris, ita vxor viri mulier. ergo non debet magis dici coniunctio maritalis, quàm vxoria.

¶Præterea, Consuetudo ad genus moris pertinet: sed frequenter matrimonio iuncti sunt valde moribus diuersi. ergo non debet poni in definitione matrimonij, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.

¶Præterea, Inueniuntur aliæ definitiones de matrimonio datę. Quia secundum Hugo. matrimonium est duarum idonearum personarum legitimus de coniunctione consensus, secundum quosdam: aut matrimonium est consortium communis vitæ & communicatio diuini & humani iuris. Et quæritur qualiter hæ definitiones differant.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium est quædam indissolubilis maritalis coniunctio inter legitimas personas, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd sicut dictum est, in matrimonio tria cõsiderantur, scilicet causa ipsius, & essentia eius, & effectus: & secundum hoc tres definitiones inueniuntur de matrimonio datæ. Nam definitio Hug. tangit causam, scilicet consensum, & per se non est. Definitio autem in litera posita tãgit essentiam matrimonij, scilicet coniunctionem, & addit determinatum subiectum in hoc quòd dicit inter legitimas personas: ponit etiam differentiam contrahentem ad speciem in hoc quòd dicit maritalis: quia cùm matrimonium sit coniunctio in ordine ad aliquid vnum, talis coniunctio in speciem trahitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

per illud ad quod ordinatur: & hoc est id quod ad maritū pertinet. ponit etiam virtutem huius coniunctionis, quia indissolubilis est, in hoc quòd dicit indiuiduam, &c. Sed alia definitio tangit effectum ad quem ordinatur matrimonium, scilicet, vira communis in rebus domesticis: & quia communis communicatio aliqua lege ordinatur: ideò ponitur ordinatiuum istius communionis, scilicet ius diuinum & humanum: aliæ autem communicationes vt negotiatorum & militantium solo iure humano institutæ sunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquando priora, ex quibus debet dari definitio, non sunt nomina: & ideò in definitione aliquorum ponuntur aliqua posteriora simpliciter quæ sunt priora quo ad nos, sicut in definitione qualitatis ponitur quale à Philosopho, cùm dicit: Qualitas est secundum quā quales esse dicimur: ita etiā hîc in definitione matrimonij ponitur maritalis, vt sit sensus, quòd matrimonium est coniunctio ad ea quæ mariti officium requirit, quæ non poterant vno nomine exprimi.

¶Ad secundum dicendum, quòd per hanc differentiam tangitur finis coniunctionis, vt dictum est: & quia vt dicit Apostolus, Vir non est propter mulierem, sed mulier propter virum: ideò hæc differentia potiùs debet sumi à viro quàm à muliere.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut vita ciuilis non importat actum singularem huius vel illius, sed ea quæ ad communicationem ciuilē pertinent, ita vita cōiugalis nihil aliud est quàm conuersatio ad communicationem talem pertinēs: & ideò quātum ad hanc vitam semper consuetudo est indiuidua, quanuis sit diuisa quantum ad actus singulares vtriusque.

¶Ad quartum patet solutio ex dictis.

QVAESTIO QVADRAGESIMA-quinta, De consensu matrimonij, in quinque articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de consensu. Vbi primò agendum est de consensu secundum se considerato. Secundò, de consensu iuramento vel carnali copula firmato. Tertiò, de consensu coacto & conditionato. Quartò, de obiecto consensus. Circa primū quæritur quinque.

¶ Primò, vtrùm consensus sit causa efficiēs matrimonij.

¶ Secūdò, vtrùm cōsensum oporteat per verba exprimi.

¶ Tertiò, vtrùm consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium.

¶ Quartò, vtrùm consensus per verba expressus, si desit interior consensus, exterius faciat verum matrimonium.

¶ Quintò, Vtrùm consensus in occulto factus per verba de præsenti faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm consensus sit causa efficiens matrimonij.

Thomas vbi supra, art. 2. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd consensus non sit causa efficiens matrimonij. Sacramenta enim non sunt à voluntate humana, sed ab institutione diuina: sed cōsensus ad voluntatē pertinet. ergo non est causa matrimonij, sicut nec aliorū sacramētorum.

¶ Præterea, Idem non est causa suiipsius: sed matrimonium nihil aliud videtur esse, quàm consensus: quia consensus ipse significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam. ergo consensus non est causa matrimonij.

¶ Præterea, Vnius debet esse vna causa: sed matrimonium inter duos est vnum, vt dictum est: consensus autem duorū sunt diuersi, quia diuersorum sunt & in diuersa: ab vna enim parte est consensus in virum, ex alia in vxorem. ergo mutuus consensus non est causa matrimonij.

¶SED CONTRA est quod Chrysostomus. dicit, Matrimonium nō facit coitus, sed voluntas.

¶ Præterea, Vnus non accipit potestatem in eo quod est liberè alterius nisi per eius consensum: sed per matrimonium accipit vterque coniugum potestatem in corpus alterius: vt patet 1. Cor. 7. Cùm prius vterque liberam potestatem sui corporis haberet. ergo consensus facit matrimonium.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm oporteat consensum per verba de præsenti exprimi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non oportet consensum per verba de præsenti exprimi, quia sicut per matrimoniū redigitur homo in potestatem alterius, ita per votum: sed votum obligat quo ad Deum etiam si non exprimatur verbis. ergo & consensus facit matrimonij obligationem etiam sine expressione verborum.

¶ Præterea, Matrimonium potest esse inter aliquos qui suum consensum sibi mutuò verbis exprimere non possunt, quia vel sunt muti vel diuersarum linguarum. ergo expressio consensus per verba non requiritur ad matrimonium.

¶ Præterea, Si omittatur illud quod est de necessitate sacramēti quacunque ex causa, non est sacramentum: sed in aliquo casu est matrimonium sine expressione verborum, sicut quando puella tacet præ verecundia parentibus eam viro tradentibus. ergo expressio verborum non est de necessitate matrimonij.

¶SED CONTRA, Matrimonium est sacramentū quoddam: sed in omni sacramēto requiritur aliquod sensibile signū. ergo & in matrimonio, & ita oportet ibi esse saltem verba exprimentia consensum sensibiliter.

¶ Præterea, In matrimonio fit contractus inter virum & mulierem: sed in quolibet contractu oportet esse expressionem verborum, quibus se inuicem homines obligent. ergo & in matrimonio oportet esse consensum per verba expressum.

CONCLVSIO.

¶ Consensum, quo matrimonialis viri & mulieris coniunctio fit, verbis exprimi oportet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) coniunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contractibus materialibus: & quia materiales contractus nō possunt fieri nisi sibi inuicem voluntatem suam verbis promant qui contrahunt: ideò etiam oportet quòd consensus matrimonium faciens verbis exprimatur, vt expressio verborum se habeat ad matrimonium sicut ablutio exterior ad Baptismum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in voto non est aliqua sacramentalis obligatio, sed spiritualis tantum: & ideò non oportet quòd fiat ad modum materialium contractuum ad hoc quòd obliget, sicut est de matrimonio.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis non possint vota sua mutuò verbis tales exprimere, possunt tamen exprimere nutibus, & tales nutus pro verbis computantur.

¶Ad tertium

¶Ad tertium dicendum, sicut dicit Hug. de sancto Vict. eos qui coniunguntur, sic oportet consentire vt inuicem se spōtaneè recipiant, quod iudicatur fieri si in desponsatione non contradicant. vnde verba parentum computantur in casu illo, ac si essent puellæ. sunt enim sufficiens signum quòd sunt eius, ex quo non contradicit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd consensus expressus per verba de futuro matrimonium faciat: quia sicut se habet præsens ad præsens, ita futurum ad futurum: sed consensus per verba de præsenti expressus facit matrimonium in præsenti. ergo consensus expressus per verba de futuro facit matrimonium in futuro.

¶ Præterea, Sicut in matrimonio fit quædam obligatio per verba exprimentia consensum, ita & in aliis ciuilibus contractibus: sed in aliis contractibus non differt vtrum per verba de præsenti vel de futuro obligatio fiat. ergo nec in matrimonio differt.

¶ Præterea, Per votum religionis homo contrahit matrimonium spirituale: sed votum religionis fit per verba de futuro & obligat. ergo & similiter potest fieri matrimonium per verba de futuro.

¶SED CONTRA est, quia ille qui consentit in aliquam per verba de futuro, & postea cum alia per verba de præsenti, secundum iura debet habere secundam vxorem: sed hoc non esset si consensus per verba de futuro faceret matrimonium, quia ex quo initiatum est matrimonium cum vna, ea viuente non potest contrahi cum alia. ergo consensus per verba de futuro non facit matrimonium.

¶ Præterea, Qui promittit aliquid se facturum, nondum facit illud: sed qui consentit per verba de futuro, promittit se cum aliqua contracturum matrimonium. ergo non contrahit adhuc cum illa.

CONCLVSIO.

¶ Consensus per verba de futuro expressus non facit matrimonium, sed sponsalia.

¶RESPONDEO dicendum, quòd causæ sacramentales signando efficiunt: vnde hoc efficiunt quod signant, quia cùm aliquis consensum suum per verba de futuro exprimit, non signat se facere matrimonium, sed promittit se facturum: ideò talis expressio consensus nō facit matrimonium, sed sponsionem eius, quæ sponsalia nominantur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm consensus exprimitur per verba de præsenti, verba sunt præsentia, & in præsens consentitur pro eodem tempore: sed quando consensus fit per verba de futuro, verba sunt præsentia, sed consentitur in futurum: & ideò non pro eodem tempore, & propter hoc non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd etiam in aliis contractibus qui verbis futuris vtitur, non transfert potestatem rei suæ in alterum: vt si dicat, Dabo tibi: sed solùm quando verbis præsentibus vtitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd in voto professionis actus spiritualis matrimonij per verba de futuro exprimitur, scilicet obedientia vel obseruantia regulæ, & non ipsum matrimonium spirituale: si autem spirituale matrimoniū in futurum voueatur, non est votum spirituale, quia nondum ex hoc aliquis est monachus, sed se futurum monachum pollicetur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm consensus expressio per verba, si desit interior consensus, faciat matrimonium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd consensus expressio etiam per verba, si desit interior consensus, faciat matrimonium: quia fraus & dolus nemini patrocinari debet secundum iura: sed ille qui verbis exprimit consensum, quem in corde non habet, dolum committit. ergo non debet sibi patrocinari, vt ab obligatione matrimonij liber reddatur.

¶ Præterea, Consensus mentalis alterius non potest esse alicui notus, nisi quatenus per verba exprimitur: si ergo expressio verborum non sufficit, sed cōsensus interior requiritur in vtroque coniugum, tunc neuter poterit scire de altero an sit ei verus coniunx, & ita erit fornicator quandocunque matrimonio vtetur.

¶ Præterea, Si aliquis probatur per verba de præsenti in aliquam consensisse, cogitur per excommunicationis sententiam, vt eam habeat in vxorem, quanuis dicat consensum mentalem defuisse: etiam si postea cum alia contraxerit consensu mentali verbis expresso: sed hoc nō esset si requireretur consensus mētalis ad matrimonium. ergo non requiritur.

¶SED CONTRA est quod Innocen. 3. dicit in Decre. quadam in casu isto loquens, Sine consensu nequeunt cætera fœdus perficere coniugale.

¶ Præterea, Intentio requiritur in omnibus sacramentis: sed ille qui corde non consentit, non habet intentionem matrimonij cō trahendi. ergo non fit matrimonium.

CONCLVSIO.

¶ Consensus exterioribus verbis expressus absque interiori consensu nullum matrimonium facit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut se habet ablutio exterior ad Baptismum, ita se habet expressio verborum ad hoc sacramentum, vt dictum est: vnde sicut si aliquis ablutionem exteriorem reciperet, non intendens recipere sacramētum, sed ludum & dolum facere, non esset baptizatus: ita expressio verborū sine interiori consensu matrimoniū non facit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ibi sunt duo, scilicet defectus consensus, qui sibi patrocinatur in foro conscientiæ, vt non astringatur vinculo matrimonij, quanuis non in foro Ecclesiæ, in quo iudicatur secundum allegata: & dolus verborum, & hoc non patrocinatur nec in foro pœnitentiæ, nec in foro Ecclesiæ, quia in vtroque pro hoc punitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd si desit consensus mentalis ex parte vnius, ex neutra parte est matrimonium, quia matrimonium consistit in mutua coniunctione, vt dictum est: tamē probabiliter potest credi dolus non esse, nisi signa euidētia doli appareant: quia de quolibet præsumendum est bonum nisi probetur contrarium: vnde ille, ex cuius parte dolus non est, à peccato excusatur per ignorantiam.

¶Ad tertium dicendum, quòd in tali casu Ecclesia compellit eum ad standum cum prima vxore, quia secundum ea iudicat quæ foris apparent, nec decipitur in iustitia, quāuis decipiatur in facto: quia ille debet priùs excommunicationem sustinere, quàm ad primam vxorem accedat, vel debet in alias regiones remotius fugere.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm consensus in occulto factus per verba de præsenti faciat matrimonium.

Tho. 4. dist. 28. q. vnica. art. 3.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd consensus in occulto factus per verba de præsenti non faciat matrimonium: res enim in potestate alterius existens non transfertur in potestatem alterius nisi consentiente illo, in cuius potestate erat: sed puella erat in potestate patris. ergo non potest per matrimonium transire in potestatem viri nisi patre consentiente. & ita si fiat in occulto consensus, etiam per verba de præsenti expressus, non erit matrimonium.

¶ Præterea, Sicut in matrimonio est actus noster quasi de essentia sacramenti, ita etiam in pœnitentia: sed sacramentum pœnitentiæ non perficitur nisi mediantibus Ecclesiæ ministris, qui sunt sacramentorum dispensatores. ergo nec matrimoniū perfici potest in occulto absque sacerdotali benedictione.

¶ Præterea, Baptismus qui potest in occulto & in aperto fieri, non prohibetur ab Ecclesia fieri in occulto: sed Ecclesia prohibet clandestina fieri matrimonia. ergo non possunt fieri in occulto.

¶ Præterea, Inter eos qui in secundo gradu sibi attinent, matrimonium contrahi non potest, quia Ecclesia prohibuit: sed similiter Ecclesia prohibuit clandestina matrimonia. ergo non possunt esse vera matrimonia.

¶SED CONTRA, Posita causa, ponitur effectus: sed causa sufficiens matrimonij est consensus per verba de præsenti expressus. ergo siue fiat in publico, siue in occulto, matrimonium sequetur.

¶ Præterea, Vbi est debita materia & debita forma, ibi est sacramentū: sed in occulto matrimonio seruatur debita forma, quia sunt ibi verba de præsenti consensum exprimentia: & debita materia, quia sunt legitimæ personæ ad contrahendum. ergo est ibi verum matrimonium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCLVSIO.

¶Consensus in occulto factus, quanquam malus & iure prohibitus, matrimonium tamen facit si fiat inter legitimas personas.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in aliis sacramẽtis, quædam sunt de essentia sacramenti, quibus omissis non est sacramentum: quædam autem ad solennitatem sacramenti pertinent, quibus omissis verum perficitur sacramentum, quanuis peccet qui omittit: ita etiam consensus expressus per verba de præsenti inter personas legitimas ad contrahendum matrimonium facit, quia hæc duo, sunt de essentia sacramenti: alia autẽ omnia sunt de solennitate sacramenti, quia ad hoc adhibentur vt matrimonium conuenientius fiat: vnde si omittantur, verũ est matrimonium, quanuis peccent sic contrahentes, nisi per aliquam legitimam causam excusentur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd puella non est in potestate patris quasi ancilla, vt sui corporis potestatem non habeat, sed quasi filia ad educandũ: & ideò secundũ hoc quòd libera est, potest se in potestatem alterius absque consensu patris dare, sicut etiam potest aliquis vel aliqua intrare religionẽ absque consensu parentum, cùm sit persona libera.

¶Ad secundum dicendum, quòd actus noster in pœnitentia quanuis sit de essentia sacramenti, non est sufficiens ad inducendum proximum effectum, scilicet absolutionem à peccatis: & ideò oportet quòd ad perfectionem sacramenti interueniat actus sacerdotis: sed in matrimonio actus nostri sunt causa sufficiens ad inducendum proximum effectum, qui est obligatio, quia quicunque est sui iuris, potest se alteri obligare: & ideo sacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio quasi de essentia sacramenti.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd etiam prohibitum est, quòd Baptismum nullus accipiat nisi à sacerdote, nisi in articulo necessitatis: matrimonium autem non est sacramentum necessitatis: & ideò non est similis ratio, prohibentur autem clandestina matrimonia propter pericula, quæ inde euenire solent: quia frequenter in talibus est aliqua fraus ex altera parte, frequenter etiam ad alia coniugia transeunt, dum pœnitent de his quæ subitò facta sunt, & multa alia mala inde accidunt, & speciem turpitudinis præter hoc habent.

¶Ad quartum dicendum, quòd non sunt prohibita clandestina matrimonia quasi contra essentialia matrimonij existentia, sicut sunt prohibita matrimonia illegitimarum personarum, quæ sunt materia indebita huic sacramento: & ideò non est simile.

QVAESTIO QVADRAGESIMA-sexta, De consensu, cui aduenit iuramentum uel copula carnalis, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de consensu cui aduenit iuramentum, vel copula carnalis. Circa quod quæruntur duo.

¶Primò, vtrùm iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimoniũ.

¶Secundò, vtrùm copula carnalis eidem consensui adueniens faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm aiuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium.

Tho. 4. Dist. 28. q. vnica, articu. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expressò faciat matrimonium. Nullus enim potest se obligare, vt faciat contra ius diuinum: sed implere iuramentum est de iure diuino, vt patet Matth. 5. Reddes autem Domino vota tua. ergo per nullam obligationem sequẽtem potest euenire quòd homo non debeat tenere iuramẽtum priùs factum. Si ergo post consensum in aliquam per verba de futuro iuramento firmatum aliquis alteri se obligat per verba de præsenti, videtur quòd nihilominus debeat iuramentum primum seruare: sed hoc non esset nisi iuramento illo esset matrimonium illud perfectum. ergo iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro facit matrimonium.

¶Præterea, Veritas diuina fortior est quàm veritas humana: sed per iuramentum veritate diuina firmatur aliquid: cùm ergo verba exprimentia consensum de præsenti, in quibus est sola veritas humana, matrimonium perficiant, videtur quòd multò amplius id efficere possint verba de futuro iuramento firmata.

¶Præterea, Secundum Apostolum Heb. 6. Omnis controuersiæ finis est iuramentum. ergo in iudicio saltem plus standum est iuramento quàm simplici verbo. si ergo aliquis simplici verbo consentiat in aliquam per verba de præsenti postquàm consenserit in aliquam cum iuramẽto per verba de futuro, videtur quòd iudicio Ecclesiæ debeat compelli stare cũ prima, & non cum secunda.

¶Præterea, Verba de futuro simpliciter prolata faciunt sponsalia: sed iuramentũ ibi aliquid operatur. ergo facit plus quàm sponsalia, sed vltra sponsalia non est nisi matrimonium. ergo faciunt matrimonium.

¶SED CONTRA, Quod futurum est, non est: sed iuramentum additum non facit quin verba de futuro significent consensum de futuro. ergo adhuc matrimonium non est.

¶Præterea, Postquàm perfectum est matrimonium, non oportet quòd alius consensus interueniat ad matrimonium: sed post iuramentum aduenit alius consensus, qui matrimonium facit, aliàs frustrà iuraretur illud esse futurum. ergo non facit matrimonium.

CONCLVSIO.

¶Consensus per verba de futuro expressus nullum efficit matrimonium, etsi sit aliquo iuramento firmatus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd iuramentum adhibetur ad confirmationem dictorum: vnde illud tantùm cõfirmat quod in dictis significatur, nec significatum mutat: ideò cùm verba de futuro ex ipsa sui significatione habeant quòd matrimonium non faciant, quia quod futurum promittitur, nondum fit: etiam si iuramentum adueniat, nondum est matrimonium factum, sicut Magister in litera dicit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd implere iuramẽtum est licitum: vnde si aliqua obligatio sequens iuramentum, faciat illud illicitum cùm priùs fuisset licitum, non derogat iuri diuino qui iuramentum priùs factum non seruat, & ita cũ in propositoillicitè enim iurat qui illicitè promittit, promissio autem de alieno est illicita: vnde consensus sequens per verba de præsenti quo quis transfert dominium sui corporis in aliam, facit præcedens iuramentum esse illicitum, quod priùs licitum erat.

¶Ad secundum dicendum, quòd veritas diuina efficacissima est ad firmandum illud, cui adhibetur.

¶Vnde patet solutio ad tertium.

¶Ad quartum dicendum, quòd iuramẽtum aliquid operatur, non nouam obligationem faciens, sed factam confirmans: & sic grauiùs peccat qui eam violat.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium, quia maius est consentire facto, quàm verbo: sed ille qui carnaliter commiscetur, consentit promissioni quam priùs fecit. ergo videtur quòd multò magis per hoc fiat matrimonium, quàm si solis verbis de præsenti consensus fieret.

¶Præterea, Consensus nõ solùm expressus, sed etiam interpretatiuus facit matrimonium: sed nulla potest esse maior interpretatio cõsensus, quàm carnalis copula. ergo perficitur matrimonium per hoc.

¶Præterea, Omnis coniunctio carnalis præter matrimonium facta est peccatum: sed mulier non videtur peccare admittens sponsum ad carnalem copulam. ergo per hoc fit matrimonium.

¶Præterea, Non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum: sed aliquis non potest mulieri quam defloravit sub specie matrimonij, restituere ablatum nisi eam coniugio ducat. ergo videtur quòd si etiam post carnalem copulam cum alia contraxerit per verba de præsenti, quòd teneatur ad primam redire: quod non esset nisi inter eos esset matrimonium. ergo carnalis copula post consensum de futuro, facit matrimonium.

¶SED CONTRA est quod dicit Nicol. Papa, Si consensus in nuptiis defuerit, etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.

¶Præterea

¶Præterea, Quod consequitur ad aliquid, non facit ipsum: sed carnalis copula sequitur ipsum matrimonium, sicut effectus causam. ergo non potest facere matrimonium.

CONCLVSIO.

¶Carnalis copula in foro conscientiæ, quanuis post sponsalia matrimonium non perficiat, in Ecclesiæ tamen foro matrimonium efficere iudicatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd de matrimonio possumus loqui dupliciter. Vno modo quantùm ad forum conscientiæ, & sic in rei veritate carnalis copula non habet quòd perficiat matrimonium, cuius sponsalia præcesserunt per verba de futuro, si consensus interior desit: quia verba de præsenti etiam consensum exprimentia, si consensus mentalis deesset, non facerent matrimonium. Alio modo quantùm ad iudicium Ecclesiæ: & quia in exteriori iudicio secundum ea, quæ foris patent iudicatur, cùm nihil possit expressiùs significare consensum, quàm carnalis copula secundum iudicium Ecclesiæ, carnalis copula consequens sponsalia matrimonium facere iudicatur, nisi aliqua signa expresse doli vel fraudis appareant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille qui carnaliter commiscetur, facto consentit in carnalem copulam, secundum rei veritatem: sed in matrimonium non consentit ex hoc ipso, nisi secundum interpretationem iuris.

¶Ad secundum dicendum, quòd interpretatio illa non mutat rei veritatem, sed iudicium quod de rebus exterioribus fit.

¶Ad tertium dicendum, quòd si sponsa sponsum admittens, credat eum velle matrimonium cõsummare, excusatur à peccato, nisi aliqua signa expressa fraudis appareant: sicut si sunt multùm distantis conditionis, vel quantùm ad nobilitatem, vel quantùm ad fortunam, vel aliud signum euidens appareat: sed tamen sponsus peccat & fornicando, & quod plus est, fraude quam facit.

¶Ad quartum dicendum, quòd in tali casu sponsus antequam aliam cognouerit, tenetur eam ducere in vxorem si sint æqualis conditionis, vel si sponsa sit melioris conditionis: sed si aliam duxerit, factus est iam impotens ad soluendum illud, ad quod tenebatur: & ideò sufficit si ei de nuptiis prouideat, & ad hoc etiam non tenetur, vt quidam dicunt, si sponsus sit multò melioris conditionis, aut aliquod signum fraudis euidens fuerit: quia præsumi probabiliter potest, quòd sponsa non fuerit decepta, sed decipi finxerit.

QVAESTIO QVADRAGESIMA-septima, De consensu coacto, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de consensu coacto & cõditionato. Circa quod quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm aliquis consensus possit esse coactus.

¶Secundò, vtrùm aliqua coactio cadat in constantem virum.

¶Tertiò, vtrùm cõsensus coactus faciat matrimonium.

¶Quartò, vtrùm consensus coactus faciat matrimoniũ ex parte cogentis.

¶Quintò, vtrùm consensus conditionatus matrimonium faciat.

¶Sextò, vtrùm aliquis possit cogi à patre ad matrimonium contrahendum.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm aliquis consensus possit esse coactus.

4. Sent. dist. 29. q. 1. art. 2. q. 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nullus consensus possit esse coactus: coactio enim in libero arbitrio cadere non potest secundum aliquem statum eius, vt in secundo lib. Distin. 25. dictum est: sed consensus est liberi arbitrij. ergo non potest esse coactus.

¶Præterea, Violentia idem est quod coactio: sed coactio secũdum Philosophum est, cuius principium est extrà nihil conferente vim passo: sed omnis consensus principium est intrà. ergo nullus consensus potest esse coactus.

¶Præterea, Omne peccatum consensu perficitur, sed illud quo perficitur peccatum, cogi non potest: quia secundum August. nullus peccat in eo quod vitare non potest. cùm ergo vis à Iuristis definiatur esse maioris rei impetus, qui repelli non potest, videtur q consensus non possit esse coactus, vel violentus.

¶Præterea, Dominium libertati opponitur: sed coactio ad dominium pertinet, vt patet in quadam Tullij definitione: dicit enim quod vis est impetus dominantis retinens rem intra terminos alienos. ergo vis in libero arbitrio non cadit, & ita nec in consensum, qui est actus eius.

¶SED CONTRA, Illud, quod esse non potest, non potest aliquid impedire: sed coactio consensus impedit matrimonium, vt in litera dicitur. ergo consensus cogi potest.

¶Præterea, In matrimonio est quidam contractus: sed in contractibus potest esse voluntas coacta: vnde Legislator in integrum restitutionem adiudicat, ratum non habens quod vi metusve causa factum est. ergo & in matrimonio potest esse consensus coactus.

CONCLVSIO.

¶Quanquàm simpliciter consensus coactus in matrimonio esse non possit, potest tamen aliqua in eo secundum quid violentia esse.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd duplex est coactio vel violentia: vna quæ facit necessitatem absolutam: & tale violentum dicitur à Philosopho violentum simpliciter: vt cùm quis aliquem corporaliter impellit ad motum: alia quæ facit necessitatem conditionatam, & hanc vocat Philosophus violentum mixtum. sicut cùm quis proiicit merces in mare, ne periclitetur, & in isto violento quanuis hoc quod fit, non sit per se voluntarium, tamen consideratis circunstantiis hîc & nũc voluntarium est: & quia actus in particularibus sunt, ideò simpliciter voluntarium est, sed secundum quid inuoluntarium: vnde hæc violentia vel coactio potest esse de consensu, qui est actus voluntatis, non autem pura: & quia hæc coactio fit ex hoc quòd timetur aliquod periculum imminens, ideò ista vis idem est quod metus, qui voluntatem cogit quodammodo, sed pura vis cadit & in corporalibus actibus. Et quia Legislator considerat non solùm interiores actus, sed magis exteriores: ideò per vim intelligit coactionem simpliciter, propter quod vim contra metum diuidit: sed nunc agitur de consensu interiori, in quẽ non cadit coactio, seu vis quæ à metu distinguitur: & ideo quantùm ad propositum pertinet, idem est coactio quod metus: est autem metus secundum Iurisperitos instantis vel futuri periculi causa mẽtis trepidatio, & per hoc patet solutio ad obiectam. nam primæ rationes procedunt de coactione prima, secundæ de secunda.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm aliqua coactio cadat in constantem virum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd coactus metus non cadat in constantem virum, quia de ratione constantis est quòd non trepidet in periculis: cùm ergo metus sit trepidatio mentis ratione periculi imminentis, videtur quòd non cogatur metu.

¶Præterea, Omnium terribilium finis est mors, secundum Philosophum in 3. Ethi. quasi perfectissimum inter terribilia: sed constantes nõ coguntur morte, quia fortis etiam pericula mortis sustinet. ergo nullus metus cadit in constantem virum.

¶Præterea, Inter alia pericula, præcipuè à bonis timetur periculum famæ: sed timor infamiæ non reputatur timor cadens in constantem virum: quia, vt dicit lex, timor infamiæ non continetur illo edicto, Quod metus causa factum est. ergo nec aliquis alius metus cadit in constantem virum.

¶Præterea, Metus in eo qui metu cogitur, peccatum relinquit, quia facit eum promittere quod non vult soluere, & sic facit eum mentiri: sed non est constantis aliquod peccatum etiã minimum pro aliquo timore facere. ergo nullus metus cadit in constantem virum.

¶SED CONTRA, Abraham & Isaac constantes fuerunt: sed in eis cecidit metus, quia ratione metus dixerunt vxores suas sibi esse sorores. ergo metus potest cadere in constantem virum.

¶Præterea, Vbicunque est violentum mixtum, est aliquis metus cogens: sed aliquis quantuncunque constans potest pati tale violentum, quia si sit in mari, merces proiiciet tempore

Universidad de Deusto
Biblioteca

naufragij.ergo metus potest cadere in constantem virum.

CONCLVSIO.

¶Potest aliqua coactio & metus cadere in constantem virum.

¶RESPONDEO dicendum,quòd cadere metum in constantem,& metu cogi,sic sumitur:cogitur autem aliquis metu, quando aliquid facit quod aliàs non vellet, ad euitandum id quod timet:in hoc autem constans ab inconstanti distinguitur quantùm ad duo.Primò,quantùm ad qualitatẽ periculi,quod timetur,quia constãs sequitur rationem rectam,per quam scit quid pro quo dimittendum sit vel faciendum: semper autem minus malum vel maius bonum eligendum est:& ideò constans ad minus malum sustinendum cogitur metu maioris mali:non autem cogitur ad maius malum vt vitet minus malum: sed inconstans cogitur ad maius malum propter metum minoris mali,scilicet ad peccatum propter metũ corporalis pœnæ: sed pertinax econtrà non potest cogi etiam ad minus malum sustinendum,vel faciendum,vt euitet maius malum:vnde cõstans est medius inter inconstantem & pertinacem. Secundò differunt quantùm ad æstimationem periculi imminẽtis, quia fortis non nisi ex forti æstimatione & probabili cogitur,sed inconstans ex leui. Prouer.27. Fugit impius nemine persequẽte.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd constans,sicut & de forti dicit Philosophus,est intrepidus:non quòd omninò nõ timeat, sed quia non timet quæ non oportet, vel nisi quando oportet.

¶Ad secundum dicendum,quòd peccata sunt maxima malorum:& ideò ad hæc nullo modo potest homo constãs cogi:imò magis debet homo mori quàm talia sustinere, vt etiam Philosophus 3. Ethic.dicit.Sed quædam damna corporalia sunt minora quibusdam aliis, inter quæ sunt præcipua quæ ad personam pertinent,sicut mors,verbera,dehonestatio per stuprum, & seruitus:& ideò ex istis constans cogitur ad alia damna corporalia,& hæc continentur hoc versu:

Stupri, siue status, verberis, atque necis.

Nec differt,vtrùm hæc pertineant ad personam propriam,vel vxoris vel filiorum,vel aliorum huiusmodi.

¶Ad tertium dicendum,quòd infamia quanuis sit maius damnum,tamen ei de facili occurri potest:& ideò non reputatur cadere in constantem virum metus infamiæ secundum iura.

¶Ad quartum dicendum quòd constans nõ cogitur ad mentiendum,quia tunc vult dare:sed cùm postea vult petere restitutionem,vel saltem iudici denuntiare,si se promisit non petiturum restitutionem: non potest autem promittere se non denuntiaturum:quia cùm hoc sit contra bonum iustitiæ, ad hoc cogi non potest:vt scilicet contra iustitiam faciat.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm consensus coactus tollat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd consensus coactus non tollat matrimonium , quia sicut ad matrimonium requiritur consensus, ita ad Baptismum requiritur intentio : sed coactus timore ad recipiendum Baptismum recipit sacramentũ. ergo coactus ad consentiendum aliquo timore matrimonio obligatur.

¶ Præterea , Violentum mixtum , secundum Philosophum, plus habet de voluntario,quàm non voluntario:sed non potest aliter consensus esse coactus nisi per violentum mixtum. ergo non omninò excluditur voluntarium , & ita adhuc est matrimonium.

¶Præterea, Ei,qui consentit in matrimonium coactus, consulendum videtur quòd in matrimonio illo stet, quia speciem mali habet promittere & non soluere , à quo Apostolus vult nos abstinere:hoc autem non esset,si cõsensus coactus omninò matrimonium tolleret. ergo,&c.

¶SED CONTRA est quod Decre.Dicit.Cùm consensus locum non habet,vbi metus vel coactio intercidit, necesse est,vt vbi communis consensus requiritur,coactionis materia repellatur:sed in matrimonio requiritur communis consensus. ergo,& cætera.

¶Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam,quæ fit secundum libertatem amoris. ergo non potest fieri per consensum coactum.

CONCLVSIO.

¶Consensus coactus ex metu cadente in constantem virum matrimonium tollit.

ARTIC. III. IIII. ET. V.

¶RESPONDEO dicendum,quòd vinculum matrimonij est perpetuum:vnde illud quod perpetuitati repugnat,matrimonium tollit:metus autem qui cadit in constantem virum, perpetuitatem contractus tollit:quia potest repeti restitutio in integrum:& ideò hæc coactio tollit matrimonium,& non alia: constans autem vir iudicatur virtuosus qui est mensura in omnibus operibus humanis,vt Philosophus dicit in 3. Ethic. quidam autem dicunt quòd si adsit consensus quanuis coactus,interiùs est matrimonium quantum ad Deum,sed non quàtum ad statum Ecclesiæ, quæ præsumit ibi non fuisse consensum interiorem propter metum:sed hoc nihil est, quia Ecclesia non debet præsumere de aliquo peccatum quousque probetur:peccauit autem si dixit se consentire,& non consensit:vnde Ecclesia præsumit eum consensisse,sed iudicat consensum illum extortum non esse sufficientem ad faciendum matrimonium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd intentio non est causa efficiens sacramẽti in Baptismo,sed solùm eliciens actionem agentis:sed consensus est causa efficiens in matrimonio,& ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum , quòd ad matrimonium non sufficit quodcunque voluntarium , sed voluntarium completè, quia debet esse perpetuum : & ideò per volitum mixtũ impeditur.

¶Ad tertium dicendum,quòd non semper debet induci ad hoc quòd in matrimonio illo stet , sed solùm quando timetur periculum de dissolutione, aliàs autem non peccat:quia non soluere promissa,quæ nolens facit,non est species mali.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm consensus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium.

AD QVARTVM sic proceditur.Videtur quòd consensus coactus saltè ex parte cogentis faciat matrimonium,quia matrimonium est signum spiritualis coniunctionis:sed spiritualis coniunctio , quæ est per charitatem,potest esse ad eum, qui non habet charitatem. ergo matrimonium est ad eum,qui non vult.

¶Præterea , Si illa quæ fuit coacta , postmodum consentiat, erit matrimonium verum: sed iste , qui coẽgit primò ex consensu illius , non ligatur.ergo ex primo consensu ligabatur matrimonium.

¶SED CONTRA, Matrimonium est relatio æquiparentiæ: sed talis relatio æqualiter est in vtroque. ergo si sit impedimentum ex parte vnius,non erit matrimonium ex parte alterius.

CONCLVSIO.

¶Consensus coactus ex parte cogentis matrimonium tollit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm matrimonium sit quædam relatio , & non possit inasci relatio in vno extremorum sine hoc, quòd fiat in alio :ideò quicquid impedit matrimonium in vno,impedit ipsum in altero:quia non potest esse quòd aliquis sit vir non vxoris,vel aliqua sit vxor non habens virum,sicut mater non habens filium : & ideò dicendum communiter,quòd matrimonium non claudicat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum , quòd quanuis actus amantis possit transire in non amantem, tamen vnio inter eos non potest esse nisi sit mutua amatio:& ideò dicit Philosoph. 8. Ethi.quòd ad amicitiam, quæ in quadam vnione consistit, requiritur redamatio.

¶Ad secundum dicendum , quòd ex consensu libero illius,qui primò coactus est,non fit matrimonium , nisi inquantum consensus præcedens in altero,adhuc manet in suo vigore : vnde si dissentiret,non fieret matrimonium.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm per consensum conditionatum fiat matrimonium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd nec per consensum conditionatum fiat matrimonium, quia quod sub conditione ponitur , non simpliciter enũtiatur:sed in matrimonio,oportet esse verba simpliciter exprimentia consensum:ergo conditio alicuius consensus non facit matrimonium.

¶Præterea, Matrimonium debet esse certum:sed vbi dicitur aliquid sub conditione,ponitur illud sub dubio.ergo talis consensus non facit matrimonium.

¶SED CONTRA, In aliis contractibus fit obligatio sub con

sub conditione , & stat stante conditione. ergo cùm matrimonium sit contractus quidam,videtur quòd possit fieri per conditionatum consensum.

CONCLVSIO.

¶Consensus ex conditione de præsenti non contraria matrimonio, vel de futuro & necessaria matrimonium non tollit.

¶RESPONDEO dicendum,quòd conditio apposita aut est de præsenti,aut est de futuro:si de præsenti , & non est contraria matrimonio,siue sit honesta,siue non honesta,stat matrimonium stante conditione,& ea non stante non stat. Sed si sit contraria bonis matrimonij,non efficitur matrimonium. Si autem sit conditio de futuro , aut est necessaria , sicut solem oriri eras,& tunc est matrimonium:quia tẽporalia futura iam sunt præsentia in causis suis:aut est contingens,vt datio pecuniæ vel acceptatio parentum:& tunc idem est iudicium de tali consensu,sicut de consensu,qui sit per verba de futuro ; vnde non facit matrimonium.Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum:dicitur enim ad Col.3. Filij obedite parentibus vestris per omnia.ergo & in hoc etiã obedire tenentur.

¶Præterea,Gene.28.Isaac præcepit Iacob , quòd non acciperet vxorem de filiabus Chanaan:nec præcepisset nisi de iure præcipere potuisset.ergo in hoc tenentur obedire patri.

¶Præterea, Nullus debet promittere præcipuè per iuramentum proillo,quem non potest cogere ad seruandum : sed parentes promittunt futura matrimonia pro filiis & etiam iuramento firmant . ergo possunt præcepto cogere filios ad implendum.

¶Præterea,Pater spiritualis,scilicet Papa , potest compellere præcepto ad matrimonium spirituale,scilicet ad episcopatum accipiendum. ergo potest & pater carnalis ad matrimonium carnale.

¶SED CONTRA, Patre imperante matrimonium filius potest sine peccato religionem intrare.ergo non tenetur ei in hoc obedire.

¶Præterea,Si teneretur obedire , sponsalia per parentes contracta absque consensu filiorum essent stabilia:sed hoc est contra iura.ergo,&c.

CONCLVSIO.

¶Cùm per matrimonium homo perpetuæ mancipetur seruituti , non potest pater filium cogere ad matrimonium , quanquàm illum ex aliqua rationabili causa ad ipsum posit inducere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm in matrimonio sit quasi quædam seruitus perpetua , pater non potest cogere filium ad matrimonium per præceptum,cùm sit liberæ conditionis:sed potest eum inducere ex rationabili causa: & tunc si sibi habet filius ad causam illam,ita se habet ad præceptum patris:vt si causa illa cogat de necessitate vel de honestate, & Præceptum similiter cogat,aliàs non.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbũ Apostoli non intelligitur in illis,in quibus est liber sui,sicut pater:& huiusmodi est matrimonium,per quod etiam filius fit pater.

¶Ad secundum dicendum,quòd Iacob aliàs tenebatur ad faciendum hoc quod mandabat Isaac , tum propter malitiam illarum mulierum,tum quia semen Chanaan de terra pellendi erat,quæ semini Patriarcharum promittebatur: & ideò Isaac præcipere poterat.

¶Ad tertium dicendum,quòd non iuratur nisi illa conditione subintellecta,si illis placuerit , & ipsi obligantur ad eos bona fide inducendum.

¶Ad quartum dicunt quidam, quòd Papa non potest præcipere alicui quòd accipiat episcopatum , quia consensus debet liber esse.Sed hoc posito,periret ecclesiasticus ordo , nisi enim aliquis posset cogi ad susciendum regimen Ecclesiæ , Ecclesia conseruari non posset:quia quandoque illi qui sunt idonei ad hoc,nolunt susciepere nisi coacti.Et ideò dicendum,quòd nõ est simile hinc inde,quia non est aliqua corporalis seruitus in matrimonio spirituali sicut in corporali : est enim spirituale matrimonium sicut quoddam officium dispensandæ reipublicæ : primæ Corinthior. quarto , Sic nos existimet homo vt ministros,&c.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAoctaua,De obiecto consensus, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de obiecto cõsensus.Circa quod quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm consensus , qui facit matrimonium,sit consensus in carnalem copulam.

¶ Secundò, vtrùm consensus in aliquem propter causam in honestam faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum consensus , qui facit matrimonium , sit consensus in carnalem copulam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd cõsensus qui facit matrimonium,sit consensus in carnalem copulam.Dicit enim Hieronymus,quòd vouẽtibus virginitatem non solùm nubere , sed velle nubere damnabile est:sed non esset damnabile nisi esset virginitati contrarium,cui nuptiæ non contrariantur,nisi ratione carnalis copulæ.ergo consensus voluntatis,qui est in nuptiis,est in carnalem copulam. *Tho. 4. dist. 28. artic. 4.*

¶Præterea,Omnia quæ sunt in matrimonio inter virũ & vxorem,possunt esse licita inter fratrem & sororem , excepta carnali copula:sed non potest fieri licitè inter eos consensus matrimonialis.ergo consensus matrimonialis est consensus in carnalem copulam.

¶Præterea,Si mulier dicat viro,Consentio in te,vt non cognoscas me,non est consensus matrimonialis : quia est ibi aliquid contra substantiam prædicti consensus:sed nõ esset nisi dictus consensus esset in carnalem copulam.ergo,&c.

¶Præterea,In qualibet re initium consummationi respondet: sed matrimonium consummatur per carnalem copulam. ergo cùm initietur per consensum,videtur quòd consensus sit in carnalem copulam.

¶SED CONTRA, Nullus consentiens in carnalem copulam est virgo mente & carne.Sed beatus Ioan.Euang. post consensum nuptialem fuit virgo mente & carne. ergo non cõsensit in carnalem copulam.

¶Præterea,Effectus respondet causæ : sed consensus est causa matrimonij.cùm ergo de essentia matrimonij non sit carnalis copula,videtur quòd nec consensus,qui matrimonium causat, sit in carnalem copulam.

CONCLVSIO.

¶Consensus matrimonium faciens non est consensus in carnalem copulã, sed in matrimonium in ordine ad carnalem copulam.

¶RESPONDEO dicendum , quòd consensus , qui matrimonium facit,est consensus in matrimonium , quia effectus proprius voluntatis est ipsum volitum:vnde sicut carnalis copula se habet ad matrimonium,ita consensus,qui matrimonium causat,est in carnalem copulam : matrimonium autem (vt dictum est)non est essentialiter ipsa coniunctio carnalis,sed quædam associatio viri & vxoris in ordine ad carnalem copulam, & alia quæ ex consequenti ad virum & vxorem pertinent, secundum quòd eis datur potestas inuicem respectu carnalis copulæ,& hæc associatio coniugalis copula dicitur : vnde patet quòd benè dixerunt illi , qui dixerunt quòd consentire in matrimonium, est consentire in carnalem copulam implicitè, non explicitè:non enim debet intelligi nisi sicut implicite continetur effectus in causa : quia potestas carnalis copulæ in qua consentitur,est causa carnalis copulæ: sicut potestas vtendi re sua,est causa vsus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd consensus in matrimonium ideò est damnabilis post votum virginitatis, quia per talem consensum datur potestas ad id quod non licet: sicut peccaret qui daret potestatem accipiendi illud alteri, quod ipse in depósito habet , non solùm in hoc quæ ei actualiter traderet : de consensu autem beatæ Virginis infrà dicetur.

¶Ad secundum dicendum,quòd inter fratrem & sororem non potest esse potestas inuicem ad carnalem copulam , sicut nec licitè carnalis copula:& ideò ratio non sequitur.

¶Ad tertium dicendum,quòd illa conditio explicita nõ solùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

actui, sed potestati contrariatur copulæ carnalis: & ideò est contraria matrimonio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd initiatum matrimonium respondet consummato, sicut habitus vel potestas actui qui est operatio. Rationes autem in contrarium ostendunt, quòd non fit consensus in carnalem copulam explicitè, & hoc est verum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam. Vnius causæ vnica est ratio: sed matrimonium est vnum sacramentum. ergo non potest fieri ex alterius finis intentione, quàm illius ad quem à Deo institutum est, scilicet ad procreationem prolis.

¶ Præterea, Coniunctio matrimonij est à Deo, vt patet Math. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet: sed coniunctio quæ fit propter turpes causas, non est à Deo: ergo non est matrimonium.

¶ Præterea, In aliis sacramentis si non seruetur intentio Ecclesiæ, non est verum sacramentum, sed intentio Ecclesiæ in sacramento matrimonij non est ad aliquam turpem causam. ergo si ex aliqua turpi causa matrimonium contrahatur, non erit verum matrimonium.

¶ Præterea, Secundum Boëtium, cuius finis est bonus, ipsum quoq; bonum est: sed matrimonium semper est bonum. ergo nō est matrimonium, si propter malum finem fiat.

¶ Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ: sed ibi non cadit aliqua turpitudo. ergo non potest matrimonium contrahi propter aliquam turpem causam.

¶ SED CONTRA est, quòd qui baptizat alium intentione lucrandi, vere baptizat. ergo & qui contrahit cum aliqua in intentione lucri, verum est matrimonium.

¶ Præterea, Hoc idem probant exempla & autoritates, quæ ponuntur in litera.

CONCLVSIO.

¶ Matrimonium ex consensu ob inhonestam causam, verò matrimonium est, quanquam culpabilis sit huiusmodi consensus.

¶ RESPONDEO dicendū, quòd causa finalis matrimonij potest accipi dupliciter, scilicet per se & per accidens: per se quidem causa matrimonij est, ad quam matrimonium est de se ordinatum, & hæc semper bona est, scilicet procreatio prolis & vitatio fornicationis: sed per accidens causa finalis ipsius est hoc, quod contrahentes intendunt ex matrimonio: & quia hoc quod ex matrimonio intenditur cōsequitur ad matrimonium, & priora non variantur ex posterioribus, sed econtrà: ideò ex illa causa non recipit matrimonium bonitatem vel malitiam, sed ipsi contrahētes, quorum est finis per se: & quia causæ per accidens sunt infinitæ, ideò infinitæ tales causæ possunt esse in matrimonio, quarum sunt quædam honestæ, & quædam inhonestæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod verū est de causa per se & principali: sed quod habet vnum finem per se & principalem, potest habere plures secundarios per se, & infinitos per accidens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd coniunctio potest accipi pro ipsa relatione, quæ est matrimonium, & talis semper est à Deo, & bona est à quacunque fiat causa: vel pro actu eorum qui coniunguntur, & sic est quandoque mala, & non est à Deo, simpliciter loquendo: nec est inconueniēs quòd aliquis effectus sit à Deo, cuius causa est mala, sicut proles quæ ex adulterio suscipitur. non enim est ex illa causa, inquantum est mala, sed inquantum habet aliquid de bono, secundum quòd est à Deo quanuis non simpliciter sit à Deo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd intentio Ecclesiæ, qua intendit sacramentum tradere, est de necessitate cuiuslibet sacramenti, ita quòd ea non obseruata, nihil in sacramentis agitur: sed intentio Ecclesiæ, quæ intendit vtilitatem ex sacramēto prouenientem, est de bene esse sacramenti, & non de necessitate eius: vnde si non obseruetur, nihilominus est verum sacramentum, sed tamen prætermittens hanc intentionem peccat: sicut si in Baptismo non intendatur sanitas mentis, quam Eccle-

sia intendit: & similiter ille, qui intendit matrimonium contrahere, quanuis matrimonium non ordinet ad illum finem, quem Ecclesia intendit, nihilominus verum matrimonium contrahit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ipsa vnio est signum coniunctionis Christi & Ecclesiæ, & non operatio vnitorum: & ideò ratio non sequitur.

QVAESTIO QVADRAGESIMANONA, De bonis matrimonij, in sex articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de bonis matrimonij. Circa quod quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm debeant haberi aliqua bona ad excusandum matrimonium.

¶ Secundò, vtrùm sufficienter assignentur.

¶ Tertiò, vtrùm bonum sacramenti sit principalius inter alia bona.

¶ Quartò, vtrùm actus matrimonij per prædicta bona à peccato excusetur.

¶ Quintò, vtrùm sine eis aliquando à peccato excusari possit.

¶ Sextò, vtrùm quando est sine eis, sit semper peccatum mortale.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non debeat habere aliqua bona quibus excusetur. Sicut enim conseruatio indiuidui, quæ fit per ea quæ ad nutritiuam pertinent, est de intentione naturæ, ita conseruatio speciei, quæ fit per matrimonium, & multò magis, quātò melius & dignius est bonum speciei, quàm bonum vnius indiuidui: sed ad actum nutritiuæ excusandum non indigetur aliquibus, ergo nec etiam ad excusandum matrimonium. 1. Rhe. 4. dist. 31. per. 1. & seq.

¶ Præterea, Secundum Philosophum in 8. Ethic. amicitia quæ est inter virum & vxorem, est naturalis, & claudit in se honestum, vtile, & delectabile: sed illud quod de se est honestum, nō indiget aliqua excusatione. ergo nec matrimonio deberent attribui aliqua excusantia.

¶ Præterea, Matrimonium est institutum in remedium, & in officium: sed secundum quòd est in officium, non indiget excusatione: quia sic etiam in paradiso excusatione indiguisset. quod falsum est, ibi enim fuissent honorabiles nuptiæ & torus immaculatus: vt Augu. dicit. Similiter nec secundum quòd est in remedium, sicut nec alia sacramenta, quæ in remedium peccati sunt instituta. ergo matrimonium huiusmodi excusantia habere non debet.

¶ Præterea, Ad omnia quæ honestè fieri possunt, virtutes dirigunt: si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari, non indiget aliis honestatibus, quàm animi virtutibus: & sic nō debent matrimonio aliqua bona assignari, quibus honestetur, sicut nec aliis, in quibus virtutes dirigunt.

¶ SED CONTRA, Vbicūque est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio: sed matrimonium conceditur in statu infirmitatis, secundū indulgētiam, vt patet 1. Cor. 7. Ergo indiget per aliqua bona excusari.

¶ Præterea, Cōcubitus fornicarius & matrimonialis sunt eiusdem speciei quantùm ad speciem naturæ: sed concubitus fornicarius de se est turpis. ergo ad hoc quòd matrimonialis non sit turpis, oportet ei aliquid addi quod ad honestatem eius pertineat, & in aliam speciem moris trahat.

CONCLVSIO.

¶ Oportuit aliqua bona esse, quibus matrimonij ratio honesta appareret.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nullus sapiens debet iacturam aliquam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicuius æqualis, vel melioris boni: vnde electio alicuius, quòd aliquam iacturam habet annexam, indiget alicuius boni adiunctione, per cuius recompensationem ordinetur, & honestetur: in coniunctione autem viri & mulieris rationis iactura accidit,

accidit, tum quia propter vehementiam delectationis absorbetur ratio, vt non possit aliquid intelligere in ipsa, vt Philosophus dicit, tum etiam propter tribulationem carnis, quam oportet tales sustinere ex solicitudine temporalium: vt patet 1. Corinth. 7. & ideò talis coniunctionis electio non potest esse ordinata nisi per recompensationem aliquorum, ex quibus dicta coniunctio honestetur: & hæc sunt bona quæ matrimonium excusant, & honestum reddunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in actu comestionis non est tam vehemens delectatio rationem absorbens, sicut est in prædicta delectatione: tum quia vis generatiua per quam originale traducitur, est infecta & corrupta: nutritiua autem, per quam non traducitur, est corrupta, & non infecta, tum etiam quia defectum indiuidui quilibet magis sentit in seipso, quàm defectum speciei: vnde ad excitandum ad comestionem, secundum quam defectui indiuidui subuenitur, sufficit sensus ipsius defectus: sed ad excitandum ad actum, quo defectui speciei subuenitur, diuina prouidentia delectationem apposuit in illo actu, qua etiam animalia bruta mouet, in quibus non est infectio originalis peccati: & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ista bona, quæ matrimonium honestant, sunt de ratione matrimonij: & ideò non indiget eis quasi exterioribus quibusdam ad honestandum, sed quasi causantibus in ipso honestatem, quæ ei secundum se competit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd matrimonium ex hoc ipso, quòd est in officium vel in remedium, habet rationem vtilis & honesti: sed vtrunque horum ei competit, ex hoc quòd huiusmodi bona habet, quibus fit & officium & remedium concupiscentiæ adhibens.

¶ Ad quartum dicendum, quòd aliquis actus virtutis honestatur virtute, quasi principio eliciriuo, & circunstantiis quasi formalibus principiis ipsius: hoc autem modo se habent bona ad matrimonium, sicut circunstantiæ ad actus virtutis, ex quibus habet quòd virtutis actus esse possit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm bona matrimonij sufficienter assignentur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd insufficienter bona matrimonij assignentur à Magistro Sententiarum, scilicet fides, proles, & sacramentum, quia matrimonium non solùm fit in hominibus ad prolem procreandam & nutriendam, sed ad consortium communis vitæ, propter operum communicationem: vt dicitur in 8. Ethi. ergo sicut ponitur proles bonum matrimonij, ita debet poni communicatio operis.

¶ Præterea, Coniunctio Christi ad Ecclesiam, quam matrimonium significat, perficitur per charitatem. ergo inter bona matrimonij magis debet poni charitas, quàm fides.

¶ Præterea, In matrimonio sicut exigitur quòd neuter coniugum ad alterius torum accedat, ita exigitur quòd vnus alteri debitum reddat: sed primum pertinet ad fidem: vt Magister dicit. ergo deberet etiam iustitia propter redditionem debiti inter bona matrimonij computari.

¶ Præterea, Sicut in matrimonio inquantum significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ, requiritur indissolubilitas, ita & vnitas, vt sit vna vnius: sed sacramentum quod inter tria bona matrimonij computatur, pertinet ad indiuisionem. ergo deberet esse aliquid aliud quod pertineret ad vnitatem.

¶ Sed contra, Videtur quòd superfluant: quia vnica virtus sufficit ad vnum actum honestandum: sed fides est vnam virtus. ergo non oportuit alia duo addere ad honestandum matrimonium.

¶ Præterea, Non ex eodem aliquid accipit rationem vtilis & honesti, cùm vtile & honestum ex opposito bonum diuidant: sed ex prole matrimonium accipit rationem vtilis. ergo proles non debet computari inter bona quibus matrimonium honestatur.

¶ Præterea, Nihil debet poni vt proprietas vel conditio suipsius: sed hæc bona ponuntur vt quædam conditiones matrimonij. ergo cùm matrimonium sit sacramentum non, debet poni sacramentum inter bona matrimonij.

CONCLVSIO.

¶ Proles, fides, ac sacramentum prima, & potiora sunt bona, quibus matrimonij honesta ratio redditur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium est in officium naturæ, & est sacramentum Ecclesiæ, inquantum ergo est in officium naturæ, duobus ordinatur sicut & quilibet alius virtutis actus, quorum vnum exigitur ex parte ipsius agentis, & hæc est intentio finis debiti: & sic ponitur bonum matrimonij proles, aliud exigitur ex parte ipsius actus, qui est bonus in genere, ex hoc quòd cadit supra debitam materiam, & sic est fides, per quam homo ad suam accedit, & non ad aliā, & vlterius habet aliquam bonitatem inquantum est sacramentum, & hoc signatur ipso nomine Sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in prole non solum intelligitur procreatio prolis: sed etiam educatio ipsius, ad quam sicut ad finem ordinatur tota communicatio operum, quæ est inter virum & vxorem, inquantum sunt matrimonio coniuncti: quia patres naturaliter thesaurizant filiis, vt patet 2. Corinth. 12. & sic in prole quasi in principali fine alius quasi secundarius includitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fides non accipitur hīc prout est virtus Theologica, sed prout est pars iustitiæ, secundū quòd fides dicitur ex hoc quòd fiant dicta in cōseruatione promissorum: quia in matrimonio cùm sit quidam contractus, est quædam promissio per quam talis vir tali mulieri determinatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in promissione matrimonij continetur, vt neuter ad alium torum accedat: ita etiam quòd sibi inuicem debitum reddant, & hoc etiam est principalius, cùm sequatur ex ipsa mutua potestate inuicem data: & ideò vtrunque ad fidem pertinet. Sed in litera ponitur quod est minùs manifestum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in sacramento non solùm intelligenda est indiuisio: sed omnia illa quæ consequuntur matrimonium ex hoc quòd est signum coniunctionis Christi & Ecclesiæ. Vel dicendum, quòd vnitas quam obiectio tangit pertinet ad fidem sicut & indiuisio ad sacramentum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd fides non accipitur hīc pro aliqua virtute, sed pro quadam conditione virtutis, ex qua fides nominatur, quæ ponitur pars iustitiæ.

¶ Ad sextum dicendum, quòd sicut debitus vsus boni vtilis accipit rationem honesti, non quidem ex vtili, sed ex ratione quę rectum vsum facit, ita etiam ordinatio ad aliquod bonum vtile potest facere bonitatem honestatis ex vi rationis debitam ordinationem facientis: & hoc modo matrimonium ex hoc quòd ordinatur ad prolem, vtile est, & nihilominus honestum, inquantum debitè ordinatur.

¶ Ad septimum dicendum, quòd sicut Magister dicit 3. di. 4. Sententiarum, sacramentum non dicitur hīc ipsum matrimonium. sed inseparabilitas eius, quæ eiusdem est rei signum, cuius & matrimonium. Vel dicendum, quòd quanuis matrimonium sit sacramentum, tamen aliud est matrimonio esse matrimonium, & aliud est ei esse sacramentum: quia non solùm ad hoc est institutum, vt sit in signum rei sacræ: sed & vt sit in officium naturæ: & ideò ratio sacramenti est quædam conditio, adueniens matrimonio secundum se consideratо, ex quo honestatem etiam habet: & ideò sacramentalitas eius (vt ita dicam) ponitur inter honestantia matrimonium: & secundum hoc in tertio bono matrimonij, scilicet sacramento non solùm intelligitur inseparabilitas, sed etiam omnia quæ ad significationem ipsius pertinent.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm sacramentum sit principalius inter bona matrimonij.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non sit principalius inter bona matrimonij, quia finis est potissimùm in vnoquoque: sed proles est matrimonij finis: ergo proles est principalius matrimonij bonum.

¶ Præterea, Principalius in ratione speciei est differentia, quæ complet speciem, quàm genus, sicut forma, quàm materia in constitutione rei naturalis: sed sacramentum competit matrimonio ex ratione sui generis, proles autem & fides ex ratione differentiæ, in quantum est tale sacramentū: ergo alia duo sunt magis principalia in matrimonio, quàm sacramentum.

¶ Præterea, Sicut inuenitur matrimonium sine prole & fide, ita inuenitur sine inseparabilitate, sicut patet quādo alter coniugū ante matrimonium consummatū ad religionē transit: ergo nec ex hac ratione sacramentum est in matrimonio principalius.

¶ Præterea, Effectus non potest esse principalior sua causa: sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

consensus qui est causa matrimonij frequenter immutatur: ergo & matrimonium solui potest, & sic inseparabilitas non semper comitatur matrimonium.

¶Præterea, Sacramenta quæ habent effectum perpetuum, imprimunt characterem, sed in matrimonio non imprimitur character: ergo non adest ei inseparabilitas perpetua: & ideò sicut est matrimonium sine prole, ita potest esse sine sacramento, & sic idem quod priùs.

¶SED CONTRA, Illud quod ponitur in definitione rei, est sibi maximè essentiale: sed indiuisio quæ pertinet ad sacramentum, ponitur in definitione de matrimonio data, non autem proles vel fides: ergo sacramentum inter alia est in matrimonio essentialius.

¶Præterea, Virtus diuina, quæ in sacramentis operatur, est efficacior quam virtus humana: sed proles & fides pertinent ad matrimonium, secundum quòd est in officium naturæ humanæ, sacramentum autem secundum quòd est ex institutione diuina: ergo sacramentum est principalius in matrimonio, quàm alia duo.

CONCLVSIO.

¶Principalius bonum matrimonij vti dignius ipsum sacramentum est, proles verò, id est prolis intentio, maximè essentialis in ipso est, quam sequitur fides, id est debitum seruandæ fidei, deinde sequitur sacramentum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquid dicitur in re aliqua principalius duobus modis, aut quia essentialius, aut quia dignius. Si quia dignius, sic omnibus modis sacramentum est principalius inter tria bona coniugij, quia pertinet ad matrimonium, inquantum est sacramentij gratiæ: alia verò duo pertinent ad ipsum, inquantum est quoddam naturæ officium, perfectio autem gratiæ est dignior perfectione naturæ. Si autem dicatur principalius quod est essentialius, sic distinguendum est, quia fides & proles possunt dupliciter considerari. Vno modo in seipsis, & sic pertinent ad vsum matrimonij, per quem & proles producitur, & pactio coniugalis seruatur: sed indiuisibilitas quam sacramentum importat, pertinet ad ipsum secundum se matrimonium: quia ex hoc quòd per pactionē coniugalem sui potestatem sibi inuicem in perpetuum coniuges tradunt, sequitur quòd separari non possint: & inde est quòd matrimonium nunquam inuenitur sine inseparabilitate, inuenitur autem sine fide & prole, quia esse rei non dependet ab vsu suo, & secundum hoc sacramentum est essentialius matrimonio, quàm fides & proles. Alio modo potest considerari fides & proles, secundum quòd sunt in suis principijs, vt pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide debitum seruandi fidem, sine quibus etiam matrimonium esse potest: quia hæc in hoc matrimonio ex ipsa actione coniugali causantur: ita quòd si aliquid contrarium huius exprimeretur in consensu, qui matrimonium facit, non esset verum matrimonium: & sic accipiendo fidem & prolem, proles est essentialissimum in matrimonio, & secundò fides, & tertiò sacramentum, sicut etiam homini est essentialius esse naturæ quàm esse gratiæ, quamuis esse gratiæ sit dignius.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd finis secundum intentionē est primum in re, sed secundū consecutionē est vltimum, & similiter proles se habet inter matrimonij bona: & ideò quodammodò est principalius, & quodammodò non.

¶Ad secundum dicendum, quòd sacramentum prout ponitur tertium matrimonij bonum, pertinet ad matrimonium ratione suæ differentiæ: dicitur enim sacramentum ex significatione huius rei sacræ determinatæ, quam matrimonium significat.

¶Ad tertium dicendum, quòd nuptiæ secundum Aug. sunt bona mortalium, vnde in resurrectione neque nubent neque nubentur, vt dicitur Matth. 22. Et ideò vinculum matrimonij non se extendit vltra vitam, in qua contrahitur: & ideò dicitur inseparabile, quia non potest in hac vita separari, sed per mortem siue corporalem post carnalem coniunctionem, siue spiritualem post spiritualem tantùm.

¶Ad quartum dicendum, quòd quamuis consensus qui facit matrimonium, non sit perpetuus materialiter, id est quantum ad substantiam actus, quia ille actus cessat, & potest contrarius accedere: tamen formaliter loquendo, est perpetuus, quia est de perpetuitate vinculi, alias non faceret matrimonium. Non enim consensus ad tempus in aliquam matrimonium facit: & dico formaliter secundum quòd actus accipit speciem ab obiecto. & secundum hoc matrimonium ex consensu inseparabilitatem habet.

¶Ad quintum dicendum, quòd in sacramentis, in quibus imprimitur character, traditur potestas ad actus spirituales, sed in matrimonio ad actus corporales: vnde matrimonium ratione potestatis, quam in se inuicem coniuges accipiunt, conuenit cum sacramento, in quo character imprimitur, & ex hoc habet inseparabilitatem, vt Magister dicit: sed differt ab eis, inquantum potestas illa est ad actus corporales, & propter hoc non imprimit characterem spiritualem.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm actus matrimonij excusetur per bona prædicta.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonij non possit excusari per bona prædicta, vt non sit omninò peccatum, quia quicunque sustinet damnum maioris boni propter minus boni, peccat: quia inordinatè sustinet: sed bonum rationis quod læditur in ipso actu coniugali, est maius quàm hæc tria coniugij bona: ergo prædicta bona non sufficiunt ad excusandum coniugalem concubitum.

¶Præterea, Si bonum malo additur in genere maioris, totum efficitur malum, non autem totum bonum: quia vna circunstantia mala facit actum malum, non autem vna bona facit ipsum bonum: sed actus coniugalis secundum se est malus, aliàs excusatione non indigeret: ergo bona matrimonij adiuncta nō possunt ipsum bonum facere.

¶Præterea, Vbicunque est immoderatio passions, ibi est vitium in moribus: sed bona matrimonij non possunt efficere quin delectatio illius actus sit immoderata: ergo non possunt excusare quin sit peccatum.

¶Præterea, Verecundia non est nisi de turpi actu secundum Damascenum: sed bona matrimonij non tollunt erubescentiā ab illo actu: ergo non possunt excusare quin sit peccatum.

¶SED CONTRA, Concubitus coniugalis nō differt à fornicario, nisi per bona matrimonij: si ergo hæc non sufficerent excusare ipsum, tunc matrimonium semper illicitum remaneret.

¶Præterea, Bona matrimonij se habent ad actum eius, sicut circunstantiæ debitæ, sicut dictum est: sed circunstantiæ, tales sufficienter faciunt quòd actus aliquis non sit malus: ergo & hæc bona possunt excusare matrimonium, vt nullo modo sit peccatum.

CONCLVSIO.

¶Quanquam minus honesta appareat matrimonij ratio, proles tamen, ac fides, & sacramentum ipsum maximè honestam reddunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd actus dicitur excusari dupliciter. Vno modo ex parte facientis, ita quòd non imputetur facienti in culpam, quamuis sit malus, vel saltem non in tantam culpam, sicut ignorātia dicitur excusare peccatum in toto vel in parte. Alio modo potest excusari actus ex parte sui, ita scilicet quòd non sit malus, & hoc modo prædicta bona dicuntur excusare actum matrimonij: ex eodem autem habet actus aliquis quòd non sit malus in genere moris, & quòd sit bonus: quia non est aliquis actus indifferens, vt in 2. libro dictum est. dicitur autem aliquis humanus actus bonus dupliciter. Vno modo bonitate virtutis, & sic habet actus quòd sit bonus ex his quæ ipsum in medio ponunt: & hoc faciunt in actu matrimonij fides & proles, vt dictum est. Alio modo bonitate sacramenti, secundum quòd actus non solùm bonus, sed etiam sanctus dicitur: & hanc bonitatem habet actus matrimonij ex indiuisibilitate coniunctionis, secundum quam significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam: & sic patet quòd prædicta bona sufficienter actum matrimonij excusant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per matrimonij actum non incurrit homo in damnum rationis quantùm ad habitum, sed solùm quantùm ad actum, nec est inconueniens quòd quandoque aliquis actus, qui est melior secundum genus suum, interrumpatur pro aliquo minùs bono actu: hoc enim sine peccato fieri potest, sicut patet in eo qui ab actu contemplationis cessat, vt interdum actioni vacet.

¶Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet si malum quod inseparabiliter comitatur concubitum, esset malum culpæ: nunc autem non est malum culpæ, sed pœnæ tantùm, quæ est inobedientia concupiscentiæ ad rationem, & ideò non sequitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd superabundantia passionis quæ facit vitium, non attenditur secundum quantitatem ipsius ad intensionem: sed secundum proportionem ad rationem: vnde tunc solùm possio reputatur immoderata quando limites rationis excedit. Delectatio autem quæ fit in actu matrimoniali, quamuis sit intensiua secundum quantitatem, non tamen excedit limites sibi à ratione præfixos ante principium suum, quam uis ex prædicta delectatione ratio eos ordinare non possit.

¶Ad quartum dicendum, quòd turpitudo, quæ semper est in actu matrimoniali, & erubescentiam facit, est turpitudo pœnæ & non culpæ: quia de quolibet defectu homo naturaliter erubescit.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonij.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis excusari possit etiam sine bonis matrimonij. Qui enim à natura tantùm mouetur ad actum matrimonij, non videtur aliquod bonum matrimonij intendere, quia bona matrimonij pertinent ad gratiam vel virtutem: sed quando aliquis solo appetitu naturali mouetur ad actum prædictum, non videtur esse peccatum, quia nullum naturale est malum, cùm malum sit præter naturam, & præter ordinem, vt Dio. dicit: ergo actus matrimonij excusari potest etiam sine bonis matrimonij.

¶Præterea, Ille qui vtitur coniuge ad fornicationem vitandam, non videtur aliquod bonum matrimonij intendere: sed talis non peccat, vt videtur, quia ad hoc est matrimonium concessum humanæ infirmitati, vt fornicatio vitetur: vt patet primæ Corinth. 7. ergo etiam sine bonis matrimonij potest actus eius excusari.

¶Præterea, Ille qui vtitur re sua ad libitum, non facit contra iustitiā: & sic non peccat, vt videtur: sed per matrimoniū vxor efficitur res viri, & econtrariò: ergo si se inuicem ad libitum vtuntur, libidine mouente, non videtur esse peccatum: & sic idem quod priùs.

¶Præterea, Illud quod est bonum ex genere, non efficitur malum, nisi ex mala intentione fiat: sed potest bona intentione fieri etiam si non intendat aliquod bonum matrimonij, puta cùm quis salutem corporalem per hoc intendit seruare, aut consequi. ergo videtur quòd etiam sine matrimonij bonis actus ille possit excusari.

¶SED CONTRA, Remota causa, remouetur effectus: sed causa honestatis actus matrimonialis sunt matrimonij bona: ergo sine eis non potest actus matrimonialis excusari.

¶Præterea, Non differt actus prædictus ab actu fornicario nisi in prædictis bonis: sed concubitus fornicarius semper est malus: ergo si non excusatur prædictis bonis, etiam matrimonialis actus semper erit malus.

CONCLVSIO.

¶Actus matrimonialis semper culpabilis & peccatum est, nisi prolis intentio, ac mutua inter coniuges fides adsit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut bona matrimonij secundum quòd sunt in habitu, faciunt matrimonium honestum & sanctum: ita etiam secundum quòd sunt in actuali intentione, faciunt actum matrimonij honestū, quantùm ad illa duo bona matrimonij, quæ ipsius actū respiciunt. Vnde quando coniuges conueniunt causa prolis procreandæ, vel vt sibi inuicem debitum reddant, quæ ad finem pertinent, totaliter excusantur à peccato: sed tertium bonum non pertinet ad vsum matrimonij, sed ad essentiam ipsius, vt dictum est. Vnde facit ipsum matrimonium honestum, non autem actum eius, vt per hoc actus eius absque peccato reddatur, quia causa alicuius significationis conueniunt: & ideò duobus solis modis coniuges absque omni peccato conueniunt: scilicet causa procreandæ prolis, & debiti reddendi: aliàs autem semper est ibi peccatum, ad minus veniale.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd proles prout est bonum sacramenti, addit supra prolem, prout est bonum intentum à natura. Natura enim intendit prolem prout in ipsa soluatur bonum speciei: sed in prole, secundum quòd est bonum sacramenti matrimonij, vltra hoc intelligitur, vt proles suscepta vlteriùs ordinetur in Deum: & ideò oportet quòd intentio naturæ, qua prolem intendit, referatur actu non habitu ad intentionem prolis prout est bonum sacramenti: aliàs staretur in creatura, quod sine peccato esse non potest. & ideò quando natura tantùm mouet ad actum matrimonij, non excusatur à peccato omninò, nisi inquantum motus naturæ ordinatur actu vel habitu vlteriùs ad prolem, secundum quòd est bonum sacramenti: nec tamen sequitur quòd motus naturæ sit malus, sed quòd sit imperfectus, nisi ad aliquod bonum matrimonij vlterius ordinetur.

¶Ad secundum dicendum, quòd si aliquis per actum matrimonij intendit vitare fornicationem in coniuge, non est aliquod peccatum, quia hæc est quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet: sed si intendit vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas. & secundum hoc est peccatum veniale, nec ad hoc est matrimonium institutum, nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.

¶Ad tertium dicendum, quòd vna debita circunstantia non sufficit ad hoc quòd actus sit bonus: & ideò non oportet quòd qualitercunque quis re sua vtatur, vsus sit bonus, sed quando vtitur re sua, vt debet secundum omnes circunstantias.

¶Ad quartum dicendum, quòd quamuis intendere sanitatis conseruationem non sit per se malum, tamen hæc intentio efficitur mala, si ex aliquo sanitas intendatur, quod non est ad hoc de se ordinatum: sicut qui ex sacramento baptismi tantùm salutem corporalem quæreret, & similiter etiam est in proposito in actu matrimonij.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm cognoscens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd quandocunque aliquis vxorem cognoscit, non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet. Quia sicut Hiero. dicit & habetur in litera: Voluptates quæ de meretricum amplexibus capiuntur, in vxore damnandæ sunt: sed non dicitur esse damnabile nisi peccatum mortale. ergo cognoscere vxorem propter voluptatem solam, est semper peccatum mortale.

¶Præterea, Consensus in delectatione est peccatum mortale: vt in 2. de lib. dictum est: sed quicunque cognoscit vxorem suam causa delectationis, consentit in delectationem: ergo mortaliter peccat.

¶Præterea, Quicunque vsum creaturæ non refert in Deum, creatura fruitur, quod est peccatū mortale: sed quicunq; vxore propter solam delectationem vtitur, hunc vsum non refert in Deum: ergo mortaliter peccat.

¶Præterea, Nullus debet excōmunicari nisi pro peccato mortali: sed aliquis vxorem sola libidine cognoscens ab introitu Ecclesiæ arcetur, vt in litera dicitur: quasi sit excommunicatus: ergo omnis talis peccat mortaliter.

¶SED CONTRA, Quia secundum Aug. talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur, Pater noster, &c. vt habetur in litera: sed talia non sunt peccata mortalia: ergo, &c.

¶Præterea, Qui cibo vtitur ad delectationem tantùm, non peccat mortaliter: ergo pari ratione, qui vtitur vxore tantùm causa libidinis satiandæ.

CONCLVSIO.

¶Cognoscens vxorem sola libidinis & delectationis causa, nullum aliud bonum matrimonij habitu, vel actu intendens, mortaliter peccat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt, quòd quandocunque ad actum coniugalem libido principaliter mouet, est peccatum mortale, sed quando mouet ex latere, tunc est peccatum veniale. Quando autem omninò delectationem despicit, & displicet ei, tunc est omninò sine veniali peccato: vt sic delectationem in illo actu quærere sit peccatum mortale, delectationem oblatam acceptare sit peccatum veniale, sed eam odire sit perfectionis. Sed hoc non potest esse, quia secundum Philosophum in 10. Ethi. idem iudicium est de delectatione & operatione, quia operationis bonæ est delectatio bona, & malæ mala. Vnde, cùm actus matrimonialis non sit per se malus, nec quærere delectationem esset peccatum mortale semper.

¶Et ideò dicendum quòd si delectatio quæratur vltra honestatem matrimonij, vt scilicet aliquis in cōiuge non attēdat, quòd

coniunx

Universidad de Deusto
Biblioteca

coniunx est, sed solùm quòd mulier, paratus idem facere cum ea, si non esset coniunx, est peccatum mortale, & ideò talis dicitur ardentior amator vxoris, quia ardor ille extra bona matrimonij fertur. Si autem quæratur delectatio infra limites matrimonij, vt scilicet talis delectatio in alia non quæreretur, quã in coniuge, sic est veniale peccatum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tunc voluptates meretricias vir in vxore quærit, quando nihil aliud in ea attendit, quàm quod in meretrice attenderet.

¶Ad secundum dicendum, quòd consensus in delectatione concubitus, qui est peccatum mortale, est peccatum mortale: non autem talis delectatio est matrimonialis actus.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis delectationem non referat actu in Deum, non tamen ponit in ea vltimum delectationis finem aut voluptatis, aliàs eam vbicunque indifferenter quæreret: & ideò non oportet quòd creatura fruatur, sed vtatur creatura propter se, se autẽ habitualiter propter Deum, quanuis non actu.

¶Ad quartum dicendum, quòd hoc non dicitur propter hoc quòd ex hoc peccato homo excommunicationem mereatur, sed quia spiritualibus se reddit inhabilem propter hoc quòd efficitur in actu illo totus caro.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA, *De impedimentis matrimonij in generali, unico articulo absoluta.*

DEINDE considerandum est de impedimentis matrimonij.
¶Et primò in generali.
¶Secundò in speciali.

ARTICVLVS VNICVS.

¶Vtrùm in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur.

Tho. 4. dist. 34. q. vnica. art. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur. Matrimonium enim quoddam sacramentum est contra alia diuisum: sed aliis non assignantur impedimenta: ergo in matrimonio assignari non debent.

¶Præterea, Quanto aliquid est minùs perfectum, tanto paucioribus modis impediri potest: sed matrimonium inter alia sacramenta est minùs perfectum: ergo nulla vel pauciſsima impedimenta ei assignari debent.

¶Præterea, Vbicunque est morbus, est necessarium remedium morbi: sed concupiscentia, in cuius remedium matrimonium est indultum, est in omnibus: ergo non debet esse aliquod impedimentum, quod aliquam personam illegitimam faciat penitus ad contrahendum.

¶Præterea, Illegitimum dicitur quod est contra legem: sed huiusmodi impedimenta, quæ in matrimonio assignantur, non sunt contra legem naturæ, quia non similiter inueniuntur in quolibet statu humani generis: plures enim gradus consanguinitatis inueniuntur esse prohibiti vno tempore, quam alio. Lex autem humana non potest (vt dicitur) matrimonio impedimenta præstare, quia matrimonium non est ex institutione humana, sed diuina, sicut & alia sacramenta: ergo matrimonio non debent aliqua impedimenta assignari quæ faciant personas illegitimas ad contrahendum.

¶Præterea, Legitimum & illegitimum per hoc quòd est contra legem vel non contra legem, differunt, inter quæ non cadit medium, cùm sint opposita secundum affirmationem & negationem: ergo non possunt esse aliqua matrimonij impedimenta, quibus personæ mediæ inter legitimas & illegitimas constituantur.

¶Præterea, Coniunctio viri & mulieris non est licita nisi in matrimonio: sed omnis coniunctio illicita dirimi debet: ergo si aliquid matrimonium contrahendum impediat, hoc dirimet contractum de facto, & sic non debent aliqua impedimenta matrimonio assignari, quæ impediant contrahendum, & non dirimant contractum.

¶Præterea, Nullo impedimento potest à re aliqua remoueri quod in definitione ipsius cadit: sed indiuisibilitas cadit in definitione matrimonij: ergo non possunt esse aliqua impedimenta, quæ matrimonium contractum dirimant.

¶Sed contrà, Videtur quòd debeant esse infinita matrimonij impedimenta, quia matrimonium quoddambonum est: sed infinitis modis est defectus boni, vt dicit Dio. 4. cap. de Di. no. ergo infinita sunt matrimonij impedimenta.

¶Præterea, Impedimenta matrimonij accipiuntur secundum conditiones particularium personarum: sed conditiones huiusmodi sunt infinitæ: ergo & matrimonij impedimenta.

CONCLVSIO.

¶Aliqua expedient fuit esse impedimenta contrahendum matrimonium dirimentia, sed non cõtractum, Ecclesiæ videlicet inhibitio, ac feriatum tempus: & aliqua ipsum iam contractum & contrahendum, scilicet, Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen, Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas, Affinitas, Impotentia coëundi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sunt quædam quæ sunt de essentia matrimonij, & quædam quæ sunt de solennitate eius, sicut & in aliis sacramẽtis: & quia remotis his, quæ sunt de solennitate eius in aliis sacramentis, adhuc manet verum sacramentum: ideò impedimenta quæ contrariãtur his, quæ sunt de solennitate sacramenti, non efficiunt, quin sit verum sacramentum, & talia dicuntur impedire contrahendum, sed non dirimunt contractum: sicut prohibitio Ecclesiæ, & tempus feriatum. vnde versus:

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Impediunt fieri, permittunt iuncta teneri.

Impedimenta autem quæ contrariantur his quæ sunt de essentia matrimonij, faciunt vt nõ sit verum matrimonium: & ideò dicuntur nõ solùm impedire contrahendum, sed dirimere iam contractum, quę his versibus continentur:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibus,
Hæc sociando vetant, connubia facta retractant.

Horum autem numerus sic accipi potest. Potest enim matrimonium impediri aut ex parte contractus matrimonij, aut ex parte contrehentium: Si primo modo, cùm contractus matrimonij fiat per voluntarium consensum, qui tollitur per ignorantiam & per violentiam, erunt duo impedimenta matrimonij, scilicet vis, id est coactio, & error & parte ignorantię. Et ideò de istis duobus impedimentis Magister determinauit, vbi agebatur de causa matrimonij: nunc autem agit de impedimentis quæ accipiuntur ex parte personarum cõtrahentiũ quæ sic distinguuntur: Potest enim aliquis impediri à matrimonio contrahendo vel simpliciter, vel respectu alicuius personę. Si simpliciter, vt cum nulla possit matrimonium contrahere, hoc non potest nisi quia impeditur à matrimoniali actu, quod quidem contingit dupliciter. Primò, quia non potest de facto, siue quia omninò non possit, & sic ponitur impedimentũ impotentia coëundi: siue quia nõ liberè possit, & sic ponitur impedimentum seruitutis conditio. Secundò, quia non licitè potest: & hoc secundum quòd ad continentiam obligatur, quod contingit dupliciter. Vel quia obligatur ex officio suscepto, & sic est impedimentum ordinis: vel ex voto emisso, & sic impedit votum. Si autem aliquis impeditur à matrimomonio non simpliciter, sed respectu alicuius personæ, vel propter obligationẽ ad alteram personam: sicut qui vni matrimonio iunctus est: nõ potest alteri coniungi, & sic est ligamen matrimonij: vel quia deficit proportio ad alteram personam: & hoc propter tria. Primò quidem propter nimiã distantiam ad ipsam, & sic est disparitas cultus. Secundò, propter nimiam propinquitatem, & sic ponitur triplex impedimentũ, scilicet cognatio, quæ importat propinquitatem duarum personarũ ratione tertiæ matrimonio coniunctæ, & publicæ honestatis iustitia, in qua est propinquitas duarum personarũ respectu tertiæ per sponsalia iunctæ. Tertiò, propter indebitam coniunctionem ad ipsam primò factam, & sic impedit crimen adulterij priùs cum ipsa commissi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam alia sacramenta impediri possunt, si aliquid quod sit de essentia vel solennitate sacramenti, subtrahatur, vt dictum est. Sed tamen magis matrimonio, quàm aliis sacramentis impedimenta assignãtur propter tres rationes. Primò, quia matrimonium consistit in duobus: & ideò pluribus modis potest impediri, quã alia sacramenta quæ vni personæ cõpetunt singulariter. Secundò, quia matrimonium habet in nobis causam & in Deo, sed alia quædam

quædam sacramenta solùm in Deo. Vnde & pœnitentiæ, quæ habet causam in nobis, aliquo modo Magister suprà quædam impedimenta assignauit: vt hypocrisim, ludos, & huiusmodi. Tertiò, quia de aliis sacramentis est præceptum vel consilium sicut de bonis perfectioribus: sed de matrimonio est indulgentia, sicut de bono minùs perfecto: & ideò, vt detur occasio proficiendi in melius, plura impedimenta assignantur matrimonio, quàm aliis sacramentis.

¶Ad secundum dicendum, quòd perfectiora pluribus modis impediri possunt in quantum ad ea plura requiruntur. Si autem fit aliquod imperfectum ad quod plura requiruntur, illud etiã habebit plura impedimenta, & sic est de matrimonio.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet si nõ essent alia remedia, quibus etiam posset efficaciùs morbo concupiscentiæ subueniri, quod falsum est.

¶Ad quartum dicendum, quòd personæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo quòd sunt contra legem, qua matrimonium statuitur. Matrimonium autem, inquantum est in officium naturæ, statuitur lege naturæ: inquantum est sacramentum, statuitur iure diuino: inquantum est in officium communitatis, statuitur lege ciuili. & ideò ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad matrimonium illegitima. Nec est simile de aliis sacramentis quæ sunt sacramenta tantùm: & quia lex naturalis secundum diuersos status respicit determinationes diuersas, & ius positiuum variatur etiam secundum diuersas hominum conditiones in diuersis temporibus: ideò Magister ponit in diuersis temporibus diuersas personas illegitimas fuisse.

¶Ad quintum dicendum, quòd lex potest aliquid prohibere vel vniuersaliter, vel in parte quantum ad aliquos casus: & ideò inter esse totaliter secundum legem & esse totaliter contra legem, quæ sunt contrariè opposita, & non secundum affirmationem & negationem, cadit medium aliqualiter secundum legem, & aliqualiter contra legem: & propter hoc ponuntur quædam personæ mediæ inter simpliciter legitimas & inter simpliciter illegitimas.

¶Ad sextum dicendum, quòd illa impedimenta quæ non dirimunt matrimonium contractum, impediunt quandoque contrahendum, non vt non fiat, sed vt non licitè fiat: & tamen si fiat, matrimonium contractum est, quanuis contrahens peccet: sicut si aliquis consecraret post comestionem, peccaret contra statutum Ecclesiæ faciens, nihilominus verum sacramentum perficeret, quia ieiunium consecrantis non est de necessitate sacramenti.

¶Ad septimum dicendum, quòd impedimenta prædicta non dicuntur dirimere matrimonium contractum quasi soluentia verum matrimonium, quod ritè contractum est, sed quia soluunt matrimonium quod contractum est de facto & non de iure. Vnde si impedimentorum aliquod matrimonio ritè facto superueniat, matrimonium soluere non valet.

¶Ad octauum dicendum, quòd impedimenta quibus aliquod bonum per accidens impeditur, sunt infinita, sicut & omnes causæ per accidens: sed causæ corrumpentes aliquod bonum per se, sunt determinatæ: sicut etiam causæ constituentes: quia causæ destructionis & constructionis alicuius rei sunt oppositę, vel eædem contrario modo sumptæ.

¶Ad nonum dicendum, quòd conditiones particularium personarum in singulari sunt infinitæ, sed in generali possunt reduci ad certum numerum: sicut in medicina patet, & in omnibus artibus operatiuis quæ sunt particularium, in quibus & actus considerantur & conditiones.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA *prima, De impedimento erroris, in duos articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de impedimentis matrimonij in speciali. Et primò de impedimento erroris.
¶Circa quod quæruntur duo.
¶Primò, vtrùm error de sui natura matrimonium impediat.
¶Secundò, quis error.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij.

Tho. 4. dist. 30. q. 1. art. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd error non debeat poni matrimonij impedimentum per se. Consensus enim, qui est causa matrimonij, impeditur, sicut & voluntarium: sed voluntarium secundum Philosophum, in 3. Ethi. potest impediri per ignorantiam, quæ non est idem quod error, quia ignorantia nullam cognitionẽ ponit, sed error ponit, eo quòd approbare falsa pro veris sit error: secundum Augustinum ergo non debuit hîc poni impedimentum matrimonij error: sed magis ignorantia.

¶Præterea, Illud potest impedire matrimonium de sui natura, quod habet contrarietatem ad bona matrimonij: sed error non est huiusmodi: ergo error de sui natura non impedit matrimonium.

¶Præterea, Sicut consensus requiritur ad matrimonium, ita intentio requiritur ad baptismum. Sed si aliquis baptizat Ioannem & credit baptizare Petrum, nihilominus verè baptizatus est: ergo error non excludit matrimonium.

¶Præterea, Inter Liam & Iacob fuit verum matrimonium: sed ibi fuit error: ergo non excludit matrimonium.

¶SED CONTRA est, quòd in Digestis dicitur: Quid tam contrarium est consensui, quàm error? sed consensus requiritur ad matrimonium: ergo error matrimonium impedit.

¶Præterea, Consensus aliquid voluntarium nominat, sed error impedit voluntarium: quia voluntarium, secundum Philosophum & Greg. Nissenum & Damas. est cuius principium est in aliquo sciente singularia, in quibus est actus, quod erranti non competit: ergo error matrimonium impedit.

CONCLVSIO.

¶Error de iure naturæ quàm maximè matrimonium impedit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quicunque impedit causam, de sui natura impedit & effectum similiter, consensus autem est causa matrimonij, vt dictum est: & ideò quod euacuat consensum, euacuat matrimonium. Consensus autem voluntatis est actus, qui præsupponit actum intellectus: deficiente autem primo, necesse est defectum contingere in secundo: & ideò quando error cognitionem impedit, sequitur etiam in ipso consensu defectus, & per consequens in matrimonio, & sic error de iure naturali habet, quòd euacuet matrimonium.

Erroris & ignorãtiæ dif crimen.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignorantia differt simpliciter loquendo ab errore: quia ignorantia de sui ratione non importat aliquẽ cognitionis actum, sed error ponit iudicium rationis peruersum de aliquo: tamen quantum ad hoc quòd est impedire voluntarium, non differunt vtrùm dicatur ignorantia vel error. Quia nulla ignorantia potest impedire voluntarium, nisi quæ habet errorem adiunctum, eò quòd actus voluntatis præsupponit æstimationem siue iudicium de aliquo in quod fertur: vnde si est ibi ignorãtia, oportet ibi esse errorem: & ideò etiam ponitur error quasi causa proxima.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis non contrarietur secundum se matrimonio, contrariatur ei tamen quantum ad causam suam.

¶Ad tertium dicendum, quòd character baptismi non causatur ex intentione baptizantis directè: sed ex elemento materiali exterius adhibito. Intentio autem operatur solùm vt dirigens elementum materiale ad effectum proprium: sed vinculum coniugale ex ipso consensu causatur directè, & ideò non est simile.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut Magister 50. di. 4. sententiarum dicit: matrimonium quod fuit inter Liam & Iacob, non fuit perfectum ex ipso concubitu, qui ex errore contigit, sed ex consensu, qui postmodùm accessit, cùm vterq; à peccato excusetur, vt patet in eadem distinctione.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm omnis error matrimonium impediat.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd omnis error matrimonium impediat, & non solùm error conditionis aut personæ, vt in litera dicitur. Quia quod conuenit alicui secundum se, conuenit ei secundum totum suum ambitum. Sed error de sui natura habet quod matrimonium impediat, vt dictum est: ergo omnis error matrimonium impedit.

¶Præte

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Si error inquantum huiusmodi matrimonium impedit, maior error magis debet impedire: sed maior est error fidei, qui est in hæreticis non credentibus hoc sacramentum, quàm error personæ: ergo magis debet impedire quàm error personæ.

¶Præterea, Error non euacuat matrimonium nisi inquantum tollit voluntarium: sed ignorantia cuiuslibet circunstantiæ voluntarium tollit, vt patet in 3. Ethicorum: ergo non solùm error conditionis & personæ matrimonium impediunt.

¶Præterea, Sicut conditio seruitutis aliquid est annexũ accidens personæ, ita qualitas corporis aut animi: sed error conditionis impedit matrimonium: ergo eadem ratione error qualitatis aut fortunæ.

¶Præterea, Sicut ad conditionem personæ pertinet seruitus & libertas, ita nobilitas, vel ignobilitas, aut status dignitatis & priuatio eius: sed error conditionis libertatis vel seruitutis impedit matrimonium: ergo & error aliorum dictorum.

¶Præterea, Sicut conditio seruituris impedit, ita etiam disparitas cultus & impotentia coëundi, vt infrà dicetur: ergo sicut error conditionis ponitur matrimonij impedimentum, ita error circa alia huiusmodi deberet impedimentum matrimonij poni.

¶Sed contra, Videtur quòd nec error personæ matrimonium impediat. Quia sicut emptio est quidam contractus, ita etiam matrimonium: sed in emptione & venditione si detur aurum æquiualens pro alio auro non impeditur venditio: ergo nec matrimonium impeditur si pro vna muliere alia accipiatur.

¶Præterea, Potest contingere quòd per multos annos iste error detineatur, & filios & filias generent simul: sed graue esset dicere, quòd tunc essent diuidendi: ergo primus error non frustrauit matrimonium.

¶Præterea, Potest contingere quòd frater viri in quem consentire credit mulier offeratur ei, & cum eo commisceatur carnaliter, & tunc videtur quòd non possit redire ad illum in quẽ consentire se credidit, sed debeat stare cum fratre eius: & sic error personæ non impedit matrimonium.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium, cùm inter duas certas personas fiat, mutuam & in inuicem potestatem recipientes, ex personæ & personarum conditionis errore impediri necesse est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut error ex hoc quòd inuoluntarium causat habet excusare peccatum, ita habet quòd matrimonium impediat ex eodem: error autem non excusat à peccato nisi sit illius circunstantiæ, cuius appositio vel remotio facit differentiam liciti & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrem baculo ferreo, quem credit ligneum esse, non excusatur à toto, quanuis forte à tanto: sed si credat quis percutere filium causa disciplinæ, & percutiat patrem, excusatur à toto, adhibita debita diligentia: vnde oportet quod error qui matrimonium impedit, sit alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimonij. Duo autem includit ipsum matrimonium, scilicet personas duas quæ coniunguntur, & mutuam potestatem inuicem, in qua matrimonium consistit. Primum autẽ tollitur per errorem personæ. Secundũ per errorem conditionis, quia seruus non potest potestatem sui corporis liberè alteri tradere sine consensu sui dñi, & propter hoc hi duo errores matrimonium impediunt, & non alij.

¶AD PRIMVM ergò dicendum, quòd error non habet ex natura generis quòd impediat matrimonium, sed ex natura differentiæ adiunctæ, prout scilicet est error alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimoniali.

¶Ad secundum dicendum, quòd error infidelis de matrimonio non est circa ea quæ sunt matrimonij consequentia, scilicet an sit sacramentum, an licitum: & ideò error talis matrimonium non impedit: sicut nec error circa baptismũ impedit acceptionem characteris, dum modò intendat facere vel recipere quod Ecclesia dat, quanuis credat nihil esse.

¶Ad tertium dicendum, quòd non quælibet circunstantiæ ignorantia causat inuoluntarium, quod excusat peccatum, vt dictum est: & propter hoc ratio non sequitur.

¶Ad quartum dicendum, quòd diuersitas fortunæ non variat aliquid eorum quæ sunt de essentia matrimonij, nec diuersitas qualitatis, sicut facit conditio seruitutis: & ideò ratio non sequitur.

¶Ad quintum dicendum, quòd error nobilitatis, inquantum huiusmodi, non euacuat matrimonium eadem ratione, qua nec error qualitatis. Sed si error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorem personæ, tunc impedit matrimonium: vnde si consensus mulieris feratur in istam personam directè, error nobilitatis ipsius non impedit matrimonium, si autem directè intẽdit consentire in filium regis quicunque sit ille, tunc si alius præsentetur ei quam filius regis, est error personæ, & impedietur matrimonium.

¶Ad sextum dicendum, quòd error etiam aliorum impedimẽtorum matrimonij, quantum ad ea quæ faciunt personas illegitimas, impedit matrimonium: sed ideò de errore illorum non fit mentionem, quia illa impediunt matrimonium, siue cum error sint, siue sine errore: vt si aliqua contrahat cum subdiacono, siue sciat, siue nesciat, non est matrimonium: sed conditio seruitutis non impedit si seruitus sciatur, & ideò non est simile.

¶Ad septimum dicendum, quòd pecunia in contractibus accipitur quasi mensura aliarum rerum, vt patet in 5. Ethi. & nõ quasi propter se quæsita: & ideò si non detur illa pecunia quæ creditur, sed alia æquiualens, nihil obest contractui: sed si in re quæsita propter se esset error, impediretur contractus, sicut si alicui venderetur asinus pro equo, & similiter est in proposito.

¶Ad octauum dicendum, quòd quantuncunque fuerit cum ea nisi de nouo consentire velit, non est matrimonium.

¶Ad nonum dicendum, quòd si antè non consenserat in fratrẽ eius, potest eum quem per errorem accipit, retinere, nec potest ad fratrem eius redire, præcipuè si sit cognita carnaliter ab eo, quem accepit. Si autem consenserit in primum per verba de præsenti, non potest secundum habere primo viuente, sed potest vel secundum relinquere, vel ad primum redire: & ignorantia facti excusat, sicut excusaretur si post consummatũ matrimonium à consanguineo viri sui fraudulẽter cognosceretur, quia fraus alterius non debet sibi præiudicare.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA secunda De impedimento conditionis seruitutis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimento cõditionis. Circa quod quæritur quatuor.

¶Primò, vtrùm conditio seruitutis matrimonium impediat.

¶Secundò, vtrùm seruus sine consensu domini possit matrimonium contrahere.

¶Tertiò, vtrùm aliquis postquam vxoratus est, possit seruum facere sine consensu vxoris.

¶Quartò, vtrùm filij debeant sequi conditionem patris vel matris.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm conditio seruitutis impediat matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd conditio seruitutis non impediat matrimonium. Nihil enim impedit matrimonium nisi quod habet aliquã contrarietatem ad ipsum: sed seruitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimonium, aliàs inter seruos non possent esse coniugia: ergo seruitus nõ impedit matrimonium. *Thom. 4. dist. 36. q. unic. art. 1. & sequen.*

¶Præterea, Illud quod est contra naturam, non potest impedire illud quod est secundum naturam: sed seruitus est contra naturam, quia sicut dicit Grego. Contra naturam est hominem homini velle dominari: quod etiam patet ex hoc quòd homini dictum est, vt præsit piscibus maris, &c. non autem vt præsit homini: ergo non potest impedire matrimonium quod est naturale.

¶Præterea, Si impediat, aut hoc est de iure naturali, aut de iure positiuo: non de iure naturali, quia secundum ius naturale omnes homines sunt æquales: vt Gregor. & Boëtius dicunt: & in principio Digestorum dicitur, quod seruitus non est de iure naturali, vt Tullius dicit: ergo secundum ius nullum matrimonium seruitus impedire potest.

Præterea,

¶Præterea, Illud quod impedit matrimonium, æqualiter impedit, siue sciatur, siue ignoretur, vt patet de consanguinitate: sed seruitus vnius cognita ab altero non impedit matrimonium: ergo seruitus, quantùm in se est, non habet quod impediat matrimonium, & ita non deberet poni per se matrimonij impedimentum ab aliis distinctum.

¶Præterea, Sicut contingit esse errorem circa seruitutem, vt putetur liber qui seruus est, ita potest esse error de libertate, vt putetur seruus qui est liber: sed libertas non ponitur matrimonij impedimentum: ergo nec seruitus deberet poni.

¶Præterea, Magis facit grauem societatem matrimonij: & plus impedit prolis bonum morbus lepræ, quàm seruitus: sed lepra non ponitur impedimentum matrimonij: ergo nec seruitus debet poni.

¶SED CONTRA est quod Decre. dicit de coniugio seruorum, quia error conditionis impedit contrahendum matrimonium, & dirimit contractum.

¶Præterea, Matrimonium est de bonis per se expetendis, inquantum habet honestatem: sed seruitus est de per se fugiendis: ergo matrimonium & seruitus sunt contraria, & sic seruitus matrimonium impedit.

CONCLVSIO.

¶Cùm per matrimonium alter coniugum alteri obligetur ad liberè reddendum debitum, seruitutis conditionem necesse est dirimere matrimonium, dummodo sit ignorata.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonij contractu obligatur vnus coniugum alteri ad debitum reddendum: & ideò, si ille, qui se obligat, est impotens ad soluendum, ignorantia huiusmodi impotentiæ in eo cui fit obligatio, tollit contractum: sicut autem per impotentiam coëundi efficitur aliquis impotens ad soluendum debitum, vt omninò non possit soluere, ita per seruitutem, vt liberè debitum reddere non possit: & ideò sicut impotentia coëundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur, ita conditio seruitutis ignorata impedit matrimonium, non autem seruitus scita.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruitus contrariatur matrimonio quantùm ad actum, ad quẽ quis per matrimonium alteri obligatur; quem non potest liberè exequi, & quantũ ad bonũ prolis quę peioris conditionis efficitur ex seruitute parẽtis: sed quia quilibet potest in eo quod sibi debetur sponte detrimentum aliquod subire: ideo si alter coniugum scit alterius seruitutem, nihilominus tenet matrimonium. Similiter etiã quia in matrimonio est æqualis obligatio ex vtraq; parte ad debitum reddendum, non potest aliquis requirere maiorem obligationem ex parte alterius quàm ipse possit facere: & propter hoc etiam seruus si contrahit cum ancilla, quàm credit liberam, non propter hoc impeditur matrimonium: & sic patet quod seruitus non impedit matrimonium nisi quando est ignorata ab alio coniuge, etsi ille sit liberæ conditionis: & ideò nihil prohibet circa seruos esse coniugia, vel inter liberum & ancillam.

¶Ad secundum dicendum, quòd nihil prohibet aliquid esse contra naturam quantum ad primam intentionem ipsius, quod non est contra naturam quantum ad secundam intentionem eius: sicut omnis corruptio & defectus & senium est contra naturam, vt dicitur in secundo de Cæl. quia natura intendit esse & perfectionem, non tamen est contra secundam intentionem naturæ: quia ex quo natura non potest conseruari in vno esse, conseruatur in altero quod generatur ex corruptione alterius: & quando natura non potest perducere ad maiorem perfectionem, inducit ad minorem, sicut quando non potest facere masculum, facit fœminam, quæ est mas occasionatus: vt dicitur in 16. de Animalibus. Similiter etiam dico quod seruitus est contra primam intentionem naturæ, sed non est contra secundam, quia naturalis ratio ad hoc inclinat & hoc appetit natura, vt quilibet sit bonus. Sed ex quo aliquis peccat, natura etiam inclinat vt ex peccato pœnam reportet, & sic seruitus in pœnam peccati introducta est: nec est inconueniens aliquod naturale per hoc, quòd est contra naturam, hoc modo impediẽs: sic enim matrimonium impeditur per impotentiam coëundi, quæ est contra naturam modo prædicto.

¶Ad tertium dicendum, quòd ius naturale dictat quòd pœna sit pro culpa infligenda, quòd nullus sine culpa puniri debeat: sed determinare pœnam secundum conditionem personæ & culpæ est iuris positiui: & ideò seruitus quæ est pœna determinata à iure positiuo & à naturali, proficiscitur sicut determinatum ab indeterminato, & eodem iure positiuo determinatè est factum, quòd seruitus ignorata matrimonium impediat, ne aliquis sine culpa puniatur: est enim quædam pœna vxoris, quòd habeat virum seruum, & econtrario.

¶Ad quartum dicendum, quòd aliqua impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium illicitum: sed quia voluntas nostra non facit licitum aliquid vel illicitum, sed lex cui voluntas subdi debet: ideò ignorantia talis impedimenti quæ voluntarium tollit, vel scientia nihil facit ad hoc quòd matrimonium teneat, & tale impedimentum est affinitas, vel votum, & huiusmodi. Quædam autem impedimenta sunt quę faciunt matrimonium inefficax ad solutionem debiti, & quia in voluntate nostra constitit debitum nobis relaxare: & ideò talia impedimenta si sint cognita, matrimonium non tollunt, sed solùm quando ignorantia voluntarium excludit, & tale impedimentum est seruitus & impotentia coëundi: & quia etiam de se habent aliquam rationem impedimenti, ideò ponuntur specialia impedimenta præter errorem: non autem personæ variatio ponitur speciale impedimentum præter errorem, quia persona alia subintroducta non habet rationem impedimenti nisi ex intentione contrahentis.

¶Ad quintum dicendum, quòd libertas non impedit matrimonij actum, vnde libertas ignorata non impedit matrimonium.

¶Ad sextum dicendum, quòd lepra non impedit matrimonium quantum ad primum actum suum, quia leprosi debitum reddere possunt liberè, quanuis aliqua grauamina matrimonij inferant quantum ad secundos effectus: & ideò non impedit matrimonium sicut seruitus.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm seruus possit contrahere matrimonium sine consensu domini.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd seruus matrimonium contrahere non possit sine consensu domini. Nullus enim potest alicui dare quod est alterius, sine consensu ipsius: sed seruus est res domini: ergo non potest cõtrahendo matrimonium dare potestatem corporis sui vxori sine consensu domini.

¶Præterea, Seruus tenetur domino suo obedire: sed dominus potest ei præcipere quòd in matrimonium non cõsentiat: ergo sine consensu eius non potest matrimonium contrahere.

¶Præterea, Post contractum matrimonium seruus tenetur reddere debitum vxori etiam præcepto iuris diuini: sed eo tempore quo vxor debitum petit, potest dominus aliquod seruitium seruo imponere, quod facere non poterit, si carnali copulæ vacare velit: ergo si sine consensu domini posset seruus contrahere matrimonium, priuaretur dominus seruitio sibi debito sine culpa, quod esse non debet.

¶Præterea, Dominus potest vendere seruum suum in extraneas regiones, quò vxor sua non poterit eum sequi, vel propter infirmitatem corporis, vel propter fidei periculum imminens: puta si vendatur infidelibus, vel etiam domino vxoris non permittente, si sit ancilla, & sic matrimonium dissoluetur, quod est inconueniens. ergo non potest seruus sine consensu domini matrimonium contrahere.

¶Præterea, Fauorabilior est obligatio, qua homo diuinis obsequiis se mancipat, quàm illa qua homo se vxori subiicit: sed seruus sine consensu domini non potest religionem intrare, vel ad ordines promoueri: ergo multò minùs potest sine eius consensu matrimonio iungi.

¶SED CONTRA, Gala. 4. In Christo Iesu non est seruus neq; liber: ergo ad matrimonium contrahendum in fide Christi Iesu, eadem est libertas liberis & seruis.

¶Præterea, Seruitus est de iure positiuo: sed matrimonium de iure naturali & diuino: cùm ergo ius positiuum non præiudicet iuri naturali aut diuino, videtur quòd seruus absq; domini consensu matrimonium contrahere possit.

CONCLVSIO.

¶Cùm matrimonium ad ius naturæ referatur, potest seruus sine domini sui consensu liberè matrimonium contrahere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ius positiuum (vt dictum est) progreditur à iure naturali: & ideò seruitus quæ est de iure positiuo, non potest præiudicare his quæ sunt de iure naturali: sicut autem appetitus naturæ est ad operationem indi

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem indiuidui, ita est ad conseruationem speciei per generationem: vnde sicut seruus non subditur domino, quin liberè possit comedere & dormire, & alia huiusmodi facere quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conseruari non potest, ita non subditur ei quantum ad hoc quòd non possit liberè matrimonium contrahere, etiam domino nesciente, aut contradicente.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruus est res domini quantum ad ea quæ naturalibus superadduntur, sed quantum ad naturalia omnes sunt pares: vnde in his quæ ad actus naturales pertinent, seruus potest alteri inuito domino sui corporis potestatem per matrimonium præbere.

¶Ad secundum dicendum, quòd seruus domino suo tenetur obedire in his quæ dominus licitè potest percipere. sicut autem licitè non potest dominus præcipere seruo, quòd non comedat vel dormiat, ita etiam nec quòd à matrimonio contrahendo abstineat. Interest enim ad legislatorē qualiter quilibet re sua vtatur: & ideò si dominus præcipiat seruo quòd non contrahat matrimonium, seruus non tenetur domino obedire.

¶Ad tertium dicendum, quòd si seruus volente domino matrimonium contraxerit, tunc debet prætermittere seruitium domini imperantis & reddere debitum vxori, quia per quòd hoc dominus concessit vt matrimonium seruus contraheret, intelligitur ei concessisse omnia quæ matrimonium requirunt. Si autem matrimonium ignorante vel contra dicente domino est contractum, non tenetur reddere debitum, sed potiùs domino obedire, si vtrunque esse non possit: sed tamen in his multa particularia considerari debent, sicut & in omnibus humanis actibus: scilicet periculum castitatis imminens vxori, & impedimentū quod ex redditiōe debiti seruitio imperato generatur, & aliis huiusmodi: quibus omnibus ritè pensatis iudicari poterit cui magis seruus obedire teneatur, dominoue vxori.

¶Ad quartum dicendum, quòd in tali casu dicitur quòd dominus cogendus est, ne seruum vendat taliter, quòd faciat onera matrimonij grauiora, præcipuè cùm non desit facultas vbicunque seruum suum vendendi iusto pretio.

¶Ad quintum dicendum, quòd propter religionem & ordinis susceptionem aliquis obligatur diuinis obsequiis quantum ad totum tempus: sed vir tenetur debitum redere vxori non semper, sed congruis temporibus, & ideò non est simile. Et propterea ille qui intrat religionem, & suscipit ordinem, obligat se ad aliqua opera quæ sunt naturalibus superaddita, in quibus dominus potestatem eius habet, & non in naturalibus, ad quæ obligat se per matrimonium: vnde posset continentiam vouere sine consensu domini.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm seruitus in matrimonio possit superuenire.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd seruitus matrimonio non possit superuenire, vt vir se alteri in seruum vendat. Quia quod in fraudem & præiudicium alterius factum est, ratum non debet esse: sed vir qui se in seruum vendit facit hoc quandoq; in fraudem matrimonij, & ad minùs in detrimentum vxoris: ergo nō debet valere talis venditio ad seruitutem inducendam.

¶Præterea, Duo fauorabiliora præiudicant vni non fauorabili: sed matrimonium & libertas sunt fauorabiliora, & repugnant seruituti quæ non est fauorabilis in iure: ergo talis seruitus debet penitus annullari.

¶Præterea, In matrimonio vir & vxor ad paria iudicantur: sed vxor non potest se in ancillam dare nolente marito: ergo nec vir nolente vxore.

¶Præterea, Illud quod impedit rei generationem in naturalibus, destruit etiam rem generatam: sed seruitus viri nesciente vxore impedit matrimonium contractum antequam fiat: ergo si posset matrimonio superuenire destrueret matrimonium, quod est inconueniens,

¶SED CONTRA, Quilibet potest dare alteri quod suum est: sed vir est sui iuris, cùm sit liber: ergo potest dare ius suum alteri.

¶Præterea, Seruus potest nolente domino vxorem ducere, vt dictum est: ergo eadem ratione vir potest domino se subiicere nolente vxore.

CONCLVSIO.

¶Vir, cùm subiiciatur vxori in his tantùm, quæ ad actum naturæ spectant, potest alteri sese in seruum dare absque suæ vxoris consensu.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vir subditur vxori solùm in his, quæ ad actū naturę pertinent, in quibus sunt æquales, ad quæ seruitutis subiectio se non extendit: & ideò vir nolente vxore potest se alteri in seruum dare, non tamen ex hoc matrimonium dissoluetur, quia nullum impedimētum matrimonio superueniens potest dissoluere ipsum, vt dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, quod fraus bene potest nocere ei qui fraudem fecit, sed non potest alteri præiudicium generare: & ideò si vir in fraudem vxoris alteri det se in seruū, ipse reportat damnum inestimabile bonum, libertatis amittēs, sed vxori nullum potest ex hoc præiudicium generari, quin teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia quæ matrimonium requirit, non enim potest ab his retrahi domini sui præcepto.

¶Ad secundum dicendum, quòd quantum ad hoc quòd seruitus matrimonio repugnat, matrimonium seruituti præiudicat, quia tunc seruus tenetur vxori debitum reddere etiam nolente domino.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis in actu matrimoniali, & in his quæ ad naturam spectant, ad paria vir & vxor iudicentur, ad quæ conditio seruitutis se non extendit: tamen quantum ad dispensationem domus, & alia huiusmodi superaddita, vir est caput vxoris, & debet corrigere eam, non autem econtrariò: & ideò vxor non potest se dare in ancillam nolēte viro.

¶Ad quartum dicēdum, quòd ratio illa procedit de rebus corruptibilibus, in quibus etiam multa impediunt generationem, quæ non sufficiunt ad destruēdum rem generatam: sed in rebus perpetuis potest impedimentum præstari, ne res talis esse incipiat, non autem vt esse desistat: sicut patet de anima rationali, & similiter etiam est de matrimonio quod est perpetuum vinculum, præsenti vita manente.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm filij debeant sequi conditionem patris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd filij debeant sequi conditionem patris. Quia denominatio fit à digniori: sed pater in generatione est dignior quàm mater: ergo, &c.

¶Præterea, Essentia rei magis descendit à forma quàm à materia: sed in generatione pater dat formam, mater materiem: vt dicitur 16. de animalibus: ergo magis debet sequi proles patrē, quàm matrem.

¶Præterea, Illud præcipuè debet aliquid, sequi cui magis assimilatur: sed filius plus assimilatur patri quàm matri, sicut & filia plus matri: ergo ad minus filius plus debet sequi patrem & filia matrem.

¶Præterea, In sacra Scriptura non computatur genealogia per mulieres, sed per viros: ergo proles magis sequitur patrem, quàm matrem.

¶SED CONTRA, Si quis seminat in terra aliena, fructus sunt eius, cuius est terra: sed venter mulieris respectu seminis viri est sicut terra respectu sementis. ergo, &c.

¶Præterea, In animalibus hoc videmus quæ ex diuersis speciebus nascuntur, quòd partus magis sequitur matrem quàm patrem: vnde muli qui nascuntur ex equa & asino, magis assimilantur equabus, quàm illi qui nascuntur ex asina & equo: ergo similiter debet esse in hominibus.

CONCLVSIO.

¶Proles ac filij matrem potius sequuntur in libertatis & seruitutis conditione, quàm patrem: quanquam in quibusdam hoc excipiatur terris aquibus proles deteriorem sequitur conditionem.

¶REPONDEO dicendum, quòd secundum leges ciuiles, partus sequitur ventrem, & hoc rationabiliter. Quia proles habet à patre complementum formale, sed à matre substantiam corporis: seruitus autem corporalis conditio est, cùm seruus sit quasi instrumentum domini in operando: & ideò proles in libertate & seruitute sequitur matrem, sed in his quæ pertinent ad dignitatem, secundum quòd est ex forma rei, sequitur patrem, sicut in honoribus & municipiis & hęreditate, & aliis huiusmodi: & huic etiam concordant Canones, & lex Moysi, vt patet Exo. 21. In quibusdam tamen terris quæ iure ciuili non reguntur, partus sequitur deteriorem conditionem, vt si sit pater seruus quanuis mater sit libera, erunt filij serui: non tamen si post peractum matrimonium pater se in seruum dedit nolente vxore, &

lente vxore, & similiter si sit econtrariò. Si autem vterq; sit seruilis conditionis, & pertineant ad diuersos dominos, tunc diuidunt filios si plures sint: vel si vnus tantùm, vnus alteri recompensabit de pretio, & accipit prolem natam in sui seruitium: tamen non est credibile quòd talis consuetudo possit esse ita rationalis, sicut illud quod multorum sapientum diuturno consilio determinatū est. Hoc etiam in naturalibus inuenitur, quod receptum est in recipiente per modum recipientis, non per modum dantis: & ideò rationabile est quòd semen receptum in muliere ad conditionem ipsius trahatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis pater sit dignius principium, tamen mater dat substantiam corporalem, ex parte cuius attenditur conditio seruitutis.

¶Ad secundum dicendum, quòd in his quæ ad rationem speciei pertinent, magis similatur filius patri quàm matri: sed in materialibus conditionibus magis debet similari matri quàm patri. Quia res habet à forma esse specificum: sed conditiones materiales à materia.

¶Ad tertium dicendum, quòd filius similatur patri ratione formæ, quam habet in suo complemento, sicut & pater: & ideò non est ad propositum.

¶Ad quartum dicēdum, quòd honor magis est ex patre quàm ex matre: ideò in genealogiis in Scripturis, & secundum communem consuetudinem magis nominantur filij à patre, quàm à matre tamen in his quæ ad seruitutem spectant, magis matrem sequuntur.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA tertia, De impedimento uoti & ordinis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimento voti & ordinis.

¶Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm votum simplex matrimonium dirimat.

¶Secundò, vtrùm votum solenne.

¶Tertiò, vtrùm ordo matrimonium impediat.

¶Quartò, vtrùm aliquis post matrimonium sacrum ordinem suscipere possit.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat. Fortius enim vinculum debiliori præiudicat: sed vinculum voti est fortius, quā vinculum matrimonij, quia hoc sit homini, illud autem Deo: ergo vinculum voti præiudicat vinculo matrimonij.

¶Præterea, Præceptum Dei non est minus, quàm præceptum Ecclesiæ: sed præceptū Dei adeò obligat, quòd si contra ipsum matrimonium contrahatur, dirimitur: sicut patet de illis qui contrahuntur in aliquo gradu consanguinitatis ab Ecclesia prohibito: ergo cùm seruare votum sit præceptum diuinum, videtur quòd qui contra votum diuinum matrimonium contrahit, quòd ex hoc matrimonium sit dirimendum.

¶Præterea, In matrimonio potest homo vti carnali copula sine peccato: sed ille qui facit votum simplex, nunquam potest carnaliter vxori commisceri sine peccato: ergo votum simplex matrimonium dirimit. Probatio mediæ, constat quòd ille qui post votum simplex continentiæ matrimonium contrahit, peccat mortaliter, quia secundum Hiero. virginitatem volentibus non solùm nubere, sed velle nubere dānabile est: sed contractus matrimonij non est contra votum continentiæ nisi ratione carnalis copulæ: ergo quando primò carnaliter commiscetur vxori, mortaliter peccat, & eadem ratione omnibus aliis vicibus, quia peccatum primò commissum non potest excusari à peccato sequenti.

¶Præterea, Vir & mulier in matrimonio debent esse pares, præcipuè quantum ad carnalem copulam: sed ille qui votum simplex continentiæ facit, nunquam potest petere debitū sine peccato, quia hoc est manifestè contra votum continentiæ, ad quam ex voto tenetur: ergo nec reddere potest sine peccato.

¶SED CONTRA est quod Papa Clemens dicit, quòd votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, vt ex dictis patet.

CONCLVSIO.

¶Simplex votum, etsi dirimat matrimonium contrahendum, contractum tamen nullatenus tollit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd per hoc res aliqua definit esse in potestate alicuius, per quod trāsit in dominium alterius. Promissio autem alicuius rei non transfert eam in dominium eius, cui promittitur. Et ideò non ex hoc ipso quòd aliquis rem promittit aliquam, definit res illa esse in potestate sua: cùm ergo in voto simplici non sit nisi simplex promissio proprij corporis ad continentiam Deo seruandam facta post votum simplex, adhuc remanet homo dominus sui corporis: & ideò potest ipsum alteri dare, in qua datione sacramentum matrimonij consistit, quod indissolubile est: & propter hoc votum simplex, quanuis impediat contrahendum, quia peccat contrahens matrimonium post votum simplex continentiæ: tamen quia verus contractus est, non potest matrimonium propter hoc dirimi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd votum est fortius vinculum, quàm matrimonium, quantum ad id cui, & ad quod obligat: quia per matrimonium homo ligatur vxori ad redditionem debiti, sed per votum Deo ad continentiam: tamen quantum ad modum ligandi, matrimonium est fortius vinculum quàm votum simplex, quia per matrimonium traditur actualiter vir in potestatem mulieris vel vxoris, non autem per votum simplex, vt dictum est. Potior autem est semper cōditio possidentis: sed quantum ad hoc simili modo obligat votum simplex sicut spōsalia, vnde propter votum simplex sunt sponsalia dirimenda.

¶Ad secundum dicendum, quòd præceptum prohibens matrimonium inter consanguineos, non habet, in quantum est præceptum Dei vel Ecclesiæ, quòd dirimat matrimonium contrahendum: sed in quantum facit quòd consanguineæ corpus non possit transire in potestatem consanguinei: hoc autem non facit præceptum prohibens matrimonium post votum simplex, vt ex dictis patet: & ideò ratio non sequitur, ponitur enim pro causa quod non est causa.

¶Ad tertium dicendum, quòd ille qui contrahit matrimonium per verba de præsenti post votum simplex, non potest cognoscere vxorem suam sine peccato mortali, quia adhuc restat sibi facultas implendi votum continentiæ ante matrimonium consummatum, sed postquam matrimonium consummatum est, est sibi iam factum illicitum non reddere debitum vxori exigenti ex culpa sua: & ideò ad hoc obligatio voti non se extendit, vt ex prædictis patet: tamen debet lamentum pœnitentiæ recompensare pro continentia non seruata.

¶Ad quartum dicendum, quòd quantum ad ea, in quibus non est factus impotens votum continentiæ seruare, adhuc post cōtractum matrimonium obligatur ad seruā dum, propter quod mortua vxore tenetur totaliter continere: & quia ex matrimonij vinculo non obligatur ad debitum petendum, ideò non potest petere debitum sine peccato, quanuis possit sine peccato reddere debitum exigenti postquam obligatus est ad hoc per carnalē copulam præcedentem: hoc autem intelligendum est siue mulier expresè petat siue interpretatiuè, vt quando mulier verecunda est, & vir sentit eius voluntatem de redditione debiti, tunc enim sine peccato reddere potest, & præcipuè si ei timet de periculo castitatis. Nec obstat quòd non sunt pares in matrimonij actu, quia quilibet potest hoc quod suum est abrenuntiare. Quidam tamen dicunt quòd potest petere & reddere, ne nimis onerosum reddatur matrimonium vxori semper exigenti: sed si rectè inspiciatur, hoc est exigere interpretatiuè.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm votum solenne dirimat matrimonium iam contractum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nec votum solenne matrimonium dirimat iam contractum: quia sicut Decret. dicit, apud Deum non minùs obligat votum simplex, quàm solenne: sed matrimonium acceptatione diuina stat & dirimitur: ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm votum simplex non dirimat matrimonium, nec votum solenne dirimere poterit.

¶Præterea, Votum solenne nō addit ita validum robur super votum simplex sicut iuramentum: sed votum simplex etiam iuramento superueniente non dirimit matrimonium contractum: ergo nec votum solenne.

¶Præterea, Votum solenne nihil habet quod non possit votum simplex habere, quia votum simplex posset habere scandalum, cùm possit esse in publico sicut & solenne: similiter & Ecclesia posset, & debet statuere quòd votum simplex dirimat matrimonium iam contractum, vt multa peccata vitentur: ergo qua ratione votum simplex non dirimit matrimonium, nec votum solenne dirimere debet.

¶SED CONTRA est, quòd ille qui facit votum solenne, contrahit matrimonium spirituale cum Deo, quod est multò dignius quàm materiale matrimonium: sed materiale matrimonium priùs contractum dirimit matrimonium post contractum. ergo & votum solenne.

¶Præterea, Etiam probari potest per multas autoritates, quę ponuntur in litera.

CONCLVSIO.

¶Votum solenne ex sui natura non modò contrahendum, sed & contractum matrimonium tollit, cùm per illud homo sui corporis potestatem amiserit, Deo se ad perpetuam continentiam dedicando.

¶RESPONDEO dicendum, quòd omnes dicunt quòd sicut votum solenne impedit contrahendum, ita dirimit iam contractum. Quidam autem assignant pro causa scandalum: sed hoc nihil est, quia & simplex votum quandoq; habet scandalum, cùm sit quandoq; quodammodo publicum. Et prima insolubilitas matrimonij est de veritate vitæ, quæ non est propter scandalum dimittenda. Et ideo alij dicunt quòd hoc est propter statutum Ecclesiæ. Sed hoc etiam non sufficit: quia secundum hoc Ecclesia posset etiam contrarium statuere, quod non videtur verum. Et ideò dicendum est cum aliis, quòd votum solenne ex sui natura habet, quòd dirimat matrimonium contractum, inquantum per ipsum homo sui corporis amisit potestatem, se Deo ad perpetuam continentiam tradens, vt ex dictis patet: & ideò non potest seipsum tradere in potestatem vxoris matrimonium contrahendo. Et quia matrimonium quod sequitur tale votum, nullum est, & ideò tale votum dirimere dicitur matrimonium contractum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd votum simplex quo ad Deum dicitur non minùs obligare quàm solenne in his, quæ ad Deum spectant, sicut est separatio à Deo per peccatum mortale, quia mortaliter peccat frangens votum simplex, sicut solenne, quanuis grauius sit peccatum frangere votum solenne, si comparatio in genere accipiatur, non in determinata quantitate reatus, sed quantum ad matrimonium per quod homo homini obligatur, non oportet quòd sit æqualis generis obligationis etiam in genere, quia ad quædam obligat votum solenne, & non simplex.

¶Ad secundum dicendum, quòd iuramentum plus obligat ex parte eius ex quo fit obligatio, quàm votum: sed votum solenne plus obligat quantum ad modum obligandi, inquantum actualiter tradit hoc, quod promittitur, quod non fit per iuramentum, & ideò non sequitur ratio.

¶Ad tertium dicendum, quòd votum solenne habet actualem exhibitionem proprij corporis, quam non habet votum simplex, vt ex dictis patet: & ideò ratio ex insufficienti procedit.

ARTICVLV III.

¶Virùm ordo impediat matrimonium.

Tho. 4. dist. 37. q. 1. art. 4. et seq.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ordo non impediat matrimonium. Quia nihil impeditur nisi à suo contrario: sed ordo non est contrarius matrimonio, cùm verum sit sacramentum: ergo non impedit ipsum.

¶Præterea, Idem ordo est apud nos & apud Ecclesiam Orientalem: sed apud Ecclesiam Orientalem non impedit matrimonium: ergo & cætera.

¶Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ: sed hoc præcipuè congruit significari in his, qui sunt ministri Christi, scilicet ordinatis: ergo ordo matrimonium non impedit.

¶Præterea, Omnes ordines ad spiritualia ordinantur: sed ordo non potest impedire matrimonium nisi ratione spiritualitatis: ergo si ordo impedit matrimonium, quilibet ordo impediet, quod falsum est.

¶Præterea, Omnes ordinati possunt Ecclesiastica beneficia habere, & priuilegio clericali gaudere æqualiter. Si ergo propter hoc ordo matrimonium impediat, quia vxorati non possunt habere beneficium Ecclesiasticum, nec gaudere priuilegio clericali, vt Iuristæ dicunt: tunc quilibet ordo impedire deberet, quod falsum est, vt patet per Decre. Alexan. de cleri. coniugatis. & sic nullus ordo (vt videtur) matrimonium impediet.

¶SED CONTRA est quod Decre. dicit, quòd qui in subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus vxores accepisse noscuntur, eos vxores dimittere compellatis: quod non esset si esset verum matrimonium.

¶Præterea, Nullus vouens continentiam potest matrimonium contrahere: sed quidam ordines sunt qui habent votum continentiæ annexum, vt ex litera patet: ergo talis ordo matrimonium impedit.

CONCLVSIO.

¶Sacerdos apud Græcos & alios Orientales impedit matrimonium contrahendum, non autem iam contracti matrimonij vsum: apud verò Occidentales tollit contractum & contrahendum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ordo sacer de sui ratione habet ex quadam congruentia quòd matrimonium impedire debeat, quia in sacris ordinibus constituti sacra vasa & sacramenta tractant: & ideò decens est vt munditiam corporalem per continentiam seruent. Sed quòd impediat matrimonium, ex constitutione Ecclesiæ habet, tamen aliter apud Latinos quàm apud Græcos: quia apud Græcos impedit matrimonium contrahendum solùm ex vi ordinis: sed apud Latinos impedit ex vi ordinis, & vlteriùs ex voto continentiæ, quod est ordinibus sacris annexum: quod etiam si quis verbo tenùs non emittat ex hoc ipso quòd ordinem suscipit, secundum ritum Occidentalis Ecclesiæ intelligitur emisisse: & ideò apud Græcos & alios Orientales sacer ordo impedit matrimonium contrahendum, non tamen matrimonij priùs contracti vsum: possunt enim matrimonio priùs contracto vti, quanuis non possint matrimonium denuò contrahere: sed apud Occidentalem Ecclesiam impedit matrimonium & matrimonij vsum, nisi fortè ignorante, aut contradicente vxore vir ordinem sacrum susceperit, quia ex hoc nō potest ei aliquod præiudicium generari. Quomodò autem ordines sacri distinguuntur à non sacris, nunc & in primitiua Ecclesia dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis ordo sacer non habet contrarietatem ad matrimonium, inquantum sacramentum, habet tamen repugnantiam quandam ad ipsum ratione actus sui, qui spirituales actus impedit.

¶Ad secundum dicendum, quòd obiectio procedit ex falsis. Ordo enim vbique habet votum annexum.

¶Ad tertium dicendum, quòd illi qui sunt in sacris ordinibus, significant Christum nobilioribus actibus, prout ex dictis in tractatu de ordine patet, quàm illi qui sunt matrimonio coniuncti: & ideò ratio non sequitur.

¶Ad quartum dicendum, quòd illi qui sunt in minoribus ordinibus constituti, ex vi ordinis non prohibentur matrimonium contrahere requisi quanuis ordines illi deputent ad aliqua spiritualia, non tamen immediatè habent accessum ad tractandum sacra, sicut illi qui sunt in sacris ordinibus: sed secundum statum Occidentalis Ecclesiæ matrimonij vsus executionem ordinis non sacri impedit propter seruandam maiorem honestatem in officiis Ecclesiæ: & quia aliquis ex beneficio ecclesiastico tenetur ad executionem ordinis. & ex hoc ipso priuilegio clericali gaudet, ideo hoc apud Latinos clericis vxoratis aufertur. Et per hoc patet solutio ad vltimum.

ARTICVLVS IIII.

¶Virùm ordo sacer matrimonio posit superuenire.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonio ordo sacer superuenire non possit. Quia fortius præiudicat minùs forti: sed fortius est vinculum spirituale, quàm corporale: ergo si matrimonio iunctus ordinem suscipiat, præiudicium generabitur vxori, vt non possit debitum exigere, cùm ordo sit vinculum spirituale, & matrimonium corporale: & sic videtur quòd non possit aliquis ordinem sacrum suscipere post matrimonium consummatum.

¶Præterea, Post matrimonium consummatum vnus coniugum sine consensu alterius non potest continentiam vouere: sed ordo sacer habet continentiam annexam: ergo si vir ordinem sacrum inuita vxore acceperit, cogetur vxor inuita continentiam seruare, quia non posset alteri nubere viuente viro.

¶Præterea, Etiam ad tempus non potest vir vacare orationi sine consensu vxoris, vt habetur primæ ad Corinthios 7. sed apud Orientales illi qui sunt in sacris constituti, tenentur ad continentiam tempore, quo exequuntur officium: ergo nec ipsi possunt ordinari sine consensu vxoris, & multò minùs Latini.

¶Præterea, Vir & vxor ad paria iudicantur: sed sacerdos Græcus defuncta vxore sua, non potest alteram ducere: ergo nec vxor defuncto viro: sed non potest sibi auferri facultas nubendi post mortem per viri actum: ergo vir non potest suscipere ordines post matrimonium.

¶Præterea, Matrimonium quantùm opponitur ordini, tantùm econtrario: sed ordo præcedens impedit matrimonium sequens: ergo, &c.

¶SED CONTRA, Religiosi tenentur ad continentiam sicut illi qui sunt in sacris ordinibus: sed post matrimonium potest aliquis religionem intrare, defuncta vel consentiente vxore: ergo & ordinem suscipere.

¶Præterea, Aliquis potest fieri seruus hominum post matrimonium: ergo & seruus Dei per susceptionem ordinis.

CONCLVSIO.

¶Vir absque vxoris consensu ad sacros ordines accedens, illos suscipit, quanquam ordinis executione careat, quam tamen suscipit vxoris consensu, vel morte.

¶RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium non impedit ordinis susceptionem, quia si matrimonio iunctus ad sacros ordines accedat etiam reclamante vxore, nihilominus characterem ordinis suscipit, sed executione ordinis caret. Si autem volente vxore, vel ipsa defuncta, recipit ordinem & executionem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vinculum ordinis soluit vinculum matrimonij ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnantiam ad matrimonium ex parte eius, qui suscipit ordinem, quia non potest petere debitum, nec vxor ei tenetur reddere: non tamen soluit ex parte alterius, quia ipse tenetur vxori debitum reddere, si non posset eam inducere ad continentiam.

¶Ad secundum dicendum, quòd si vxor sciat, & de eius consensu vir ordinem sacrum susceperit, tenetur perpetuam continentiam vouere: non tamen tenetur religionem intrare, si sibi non timeat de periculo castitatis propter hoc quòd vir eius solenne votum emisit. Secùs autem esset si emisisset votum simplex. Si autem sine eius consensu suscepit non tenetur, quia ex hoc sibi nullum præiudicium generatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut probabilius videtur, quanuis quidam contrarium dixerunt, quòd etiam Græci non debent accedere ad sacros ordines sine consensu vxorum: quia ad minus tempore ministerij sui fraudarentur debiti redditione, quo fraudari non possunt secundum ordinem iuris, si eis contradicentibus aut ignorantibus viri ordines susceperunt.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut dicitur eo ipso quòd mulier consentit apud Græcos quòd vir suus ordinem suscipiat, obligat se ad hoc quòd ipsa in perpetuum alteri non nubat: quia significatio matrimonij non seruaretur quæ in matrimonio sacerdotis præcipuè exigitur. si autem sine consensu eius ordinatur, non videtur ad hoc teneri.

¶Ad quintum dicendum, quòd matrimonium habet pro causa nostrum consensum, non autem ordo, sed habet causam sacramentalem determinatam à Deo: & ideò matrimonium potest impediri ex ordine præcepti, quod non fit verum matrimonium, non autem ordo ex matrimonio quòd non sit verus ordo: quia sacramentorum virtus est immutabilis, sed actus humani possunt impediri.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA quarta, *De impedimento consanguinitatis, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de impedimento consanguinitatis.

¶Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm consanguinitas conuenienter à quibusdam definiatur.

¶Secundò, vtrùm conuenienter distinguatur per gradus & lineas.

¶Tertiò, vtrùm de iure naturali matrimonium impediatur secundum aliquos gradus.

¶Quartò, vtrùm gradus impedientes matrimonium possint per statutum Ecclesiæ determinari.

ARTICVLVS I.

¶Virum definitio consanguinitatis sit competens.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod definitio consanguinitatis quam quidam ponunt, sit incompetens: scilicet Consanguinitas est vinculum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione cōtractum. Omnes enim homines ab eodem stipite carnali propagatione descendunt, scilicet, ab Adam: si ergo recta esset prædicta definitio consanguinitatis, omnes homines essent adinuicem consanguinei, quod falsum est. *Tho. 4. dist. 40. q. vnica, art. 1. & sequen.*

¶Præterea, Vinculum non potest esse nisi aliquorum adinuicem conuenientium, quia vinculum vnit: sed eorum qui descendunt ab vno stipite, non est maior conuenientia ad inuicem, quàm aliorum hominum, cùm conueniant specie, & differant numero, sicut & alij homines: ergo consanguinitas non est aliquod vinculum.

¶Præterea, Carnalis propagatio fit de superfluo alimenti: sed tale superfluum magis habet conuenientiam cum rebus comestis, cum quibus in substantia conuenit, quàm cum eo qui comedit: cùm ergo non nascatur aliquod vinculum consanguinitatis eius qui ex semine nascitur ad res comestas, nec ad generantem ex carnali propagatione nascetur aliquod propinquitatis vinculum.

¶Præterea, Genesis 18. Laban dixit ad Iacob, Os meum & caro mea es, ratione cognationis quæ erat inter eos: ergo talis propinquitas magis debet dici carnalitas quàm consanguinitas.

¶Præterea, Carnalis propagatio est communis hominibus & animalibus: sed in animalibus non contrahitur ex carnali propagatione consanguinitatis vinculum: ergo nec in hominibus.

CONCLVSIO.

¶Consanguinitas vinculum est ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum, octauo Ethicorum, Omnis amicitia in aliqua communicatione consistit, quia amicitia ligatio siue vnio quædam est: ideò communicatio, quæ est amicitiæ causa, vinculum dicitur: & ideò secundum quamlibet communicationem denominantur aliqui quasi colligati ad inuicem, sicut dicuntur conciues, qui habent politicam communicationem adinuicem, & commilitones, qui conueniunt in militari negotio: & eodem modo qui conueniunt in naturali communicatione dicuntur consanguinei: & ideò in prædicta definitione ponitur quasi consanguinitatis genus vinculum, quasi subiectum, personæ descendentes ab vno stipite, quarum est huiusmodi vinculum quasi principium carnalis propagatio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd virtus actiua non recipitur secundum eandem perfectionem in instrumento, secundum quam est in principali agente: & quia omne mouens motum est instrumentum, inde est quòd virtus primi motoris in aliquo genere per multa media deducta, tandem deficit & peruenit ad aliquid quod est motum & non mouens. Virtus autem generantis mouet non solùm, quantum ad id

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod est speciei, sed etiam quantum ad id quod est indiuidui, ratione cuius filius assimilatur patri etiam in accidentalibus, & non solùm in natura speciei: nec tamen indiuidualis virtus patris ita perfectè in filio est, sicut erat in patre, & adhuc in nepote minùs, & sic deinceps debilitatur: & inde est quòd virtus illa quandoque deficit, vt vltrà procedere non possit: & quia consanguinitas est inquantum multi communicant in tali virtute, ex vno in multos per propagationem inducta, paulatim se consanguinitas dirimit, vt Isidorus dicit: & ideò non oportet accipere stipitem remotum in distinctione consanguinitatis, sed propinquum, cuius virtus adhuc maneat in illis qui ex eo propagantur.

¶Ad secundum dicendum, quòd iam patet ex prædictis, quòd non solùm conueniunt consanguinei in natura speciei, sed etiam in virtute propria ipsius indiuidui ex vno in multos traducta: ex qua contingit quandoque, quòd filius assimilatur non solùm patri, sed auo vel remotis parentibus, vt dicitur libro 8. de Animalibus.

¶Ad tertium dicendum, quòd conuenientia magis attenditur secundum formam, secundum quam aliquid est actu, quàm secundum materiam, secundum quam est in potentia: quod patet in hoc quòd carbo magis conuenit cum igne, quàm cum arbore, vnde abscissus est. Et similiter alimentum iam conuersum in speciem nutriti, per virtutem nutritiuam magis conuenit cum ipso nutrito, quàm cum illa re: vnde sumptum est nutrimentum. Ratio autem procederet secundum opinionem illorum qui dicebant quòd tota natura rei est materia, & quòd formæ omnes sunt accidentia, quod falsum est.

¶Ad quartum dicendum, quòd illud quod proximè conuertitur in semen, est sanguis: vt probatur 15. de Animalibus. & propter hoc vinculum quod propagatione contrahitur carnaliter, conuenientiùs dicitur consanguinitas, quàm carnalitas: & quòd aliquando vnus consanguineus dicitur esse caro alterius, hoc est inquantum sanguis, qui in semen viri aut in menstruum conuertitur, est potentia caro & os.

¶Ad quintum dicendum, quòd quidam dicunt quòd ideò consanguinitatis vinculum contrahitur inter homines ex carnali propagatione, & tamen non inter alia animalia: quia quicquid est de veritate humanæ naturæ in omnibus hominibus fuit in primo parente, quod non est de aliis animalibus: sed secundum hoc consanguinitas matrimonij nunquam dirimi potest. Prædicta autem positio in 2. lib. Dist. 20. improbata est. Vnde dicendum, quòd hoc ideò contingit, quia animalia non coniunguntur ad amicitiæ vnitatem propter propagationem multorum ex vno parente proximo, sicut est de hominibus, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm conuenienter consanguinitas designetur per gradus vel lineas.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitas inconuenienter distinguatur per lineas & gradus. Dicitur enim linea consanguinitatis esse ordinata collectio personarum consanguinitate coniunctarum ab eodem stipite descendentium, diuersos continens gradus: sed nihil est aliud consanguinitas, quàm collectio talium personarum. ergo linea consanguinitatis est idem quod consanguinitas: nihil autem debet distinguiper seipsum. ergo consanguinitas non conuenienter per lineas distinguitur.

¶Præterea, Illud, secundum quod diuiditur aliquid commune, non potest poni in definitione communis: sed descensus ponitur in definitione prædicta consanguinitatis: consanguinitas ergo non potest diuidi per lineam ascendentium, descendentium, & transuersalium.

¶Præterea, Definitio lineæ est, quòd sit inter duo puncta: sed duo puncta non faciunt nisi vnum gradum. ergo vna linea habet tantùm vnum gradum, & ita eâdem ratione videtur quòd non debeat fieri diuisio consanguinitatis per lineas & per gradus.

¶Præterea, Gradus definitur esse habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quanta distantia personæ inter se differunt: sed cùm consanguinitas sit propinquitas quædam, distantia personarum consanguinitati opponitur magis quàm sit eius pars. ergo per gradus consanguinitas distingui non potest.

¶Præterea, Si consanguinitas per gradus distinguitur & cognoscitur, oportet quòd illi qui sunt in eodem gradu, sint æqualiter consanguinei: sed hoc falsum est, quia propatruus & eiusdem pronepos sunt in eodem gradu: non tamen sunt æqualiter consanguinei: vt Decre. dicit. ergo consanguinitas non rectè distinguitur per gradus.

¶Præterea, In rebus ordinatis quodlibet additum alteri facit alium gradum, sicut quælibet vnitas addita facit aliam speciem numeri: sed persona addita personæ non semper facit gradum alium consanguinitatis, quia in eodem gradu consanguinitatis est pater & patruus qui adiungitur. ergo non rectè per gradus consanguinitas distinguitur.

¶Præterea, Inter duos propinquos semper est eadem consanguinitatis propinquitas, quia æqualiter distat vnum extremorum ab alio, & econtrà: sed gradus consanguinitatis non inuenitur semper idem ex vtraque parte, cùm quandoque vnus propinquus sit in tertio, & alius in quarto gradu. ergo consanguinitatis proprinquitas non potest sufficienter per gradus cognosci.

CONCLVSIO.

¶Per quosdam gradus, seu lineas descendentium ab vno communi principio, vel ascendentium ad idem, & transuersalium, consanguinitas congruè designatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd consanguinitas est quædam propinquitas in naturali communicatione fundata secundum actum generationis, qua natura propagatur. Vnde secundum Philosophum 8. Ethi. ita communicatio est triplex. Vna secundum habitudinem principij ad principiatum, & hæc est consanguinitas patris ad filium. Vnde dicit quòd parentes diligunt filios vt suipsius ad aliquid existentes. Alia est secundum habitudinem principiati ad principium, & hæc est filij ad patrem: vnde dicit quòd filij diligunt parentes vt ab illis existentes. Tertia est secundum habitudinem eorum, quæ sunt ab vno principio adinuicem, sicut fratres dicuntur ex eisdem nasci, vt ipse ibidem dicit: & quia punctus motus lineam facit, & propagatione quodammodò pater descendit in filium: ideò secundum tres dictas habitudines, tres lineæ consanguinitatis sumuntur, scilicet linea descendentium secundum priorem habitudinem, linea ascendentium secundum secundam, linea transuersalis secundum tertiam. Sed quia propagationis motus non quiescit in vno termino, sed vltrà progreditur: ideò contingit quòd patris est accipere patrem, & filij filium, & sic deinceps: & secundum hos diuersos progressus diuersi gradus in linea inueniuntur: & quia gradus cuiuslibet rei est pars aliqua illius rei, gradus propinquitatis non potest esse vbi non est propinquitas: & ideò identitas & nimia distantia gradum consanguinitatis tollunt, quia nullus est sibiipsi propinquus, sicut nec aliquis similis: & propter hoc nulla persona per seipsam facit aliquem gradum, sed comparata alicui personæ, gradum facit ad ipsam. Sed tamen diuersa est ratio computandi gradus in diuersis lineis. Gradus enim consanguinitatis in linea ascendentium & descendentium contrahitur ex hoc, quòd vna persona ex alia propagatur eorum inter quos gradus consideratur: & ideò secundum computationem canonicam & legalem persona quæ primò in progressu occurrit vel ascendendo, vel descendendo, distat ab aliquo: puta à Petro in primo gradu, vt pater & filius: quæ autem secundo vtrique occurrit, distat in secundo gradu, vt auus & nepos, & sic deinceps. Sed consanguinitas, quæ est eorum qui sunt in linea transuersali, contrahitur non ex hoc quòd vnus ex alio propagatur, sed quia vterque propagatur ex vno: & ideò debet gradus consanguinitatis in hac linea computari per comparationem ad vnum principium ex quo propagantur: & secundum hoc est diuersa computatio canonica & legalis, quia legalis computatio attendit descensum à communi radice, ex vtraque parte, sed canonica tantùm ex altera, ex illa scilicet, ex qua maior numerus graduum inuenitur. Vnde secundum legalem computationem frater & soror, vel duo fratres attinent sibi in secundo gradu, quia vterque à radice communi distat per vnum gradum: & similiter filij duorum fratrum distant à se inuicem in quarto. Sed secundum computationem canonicam duo fratres attinent sibi in primo gradu, quia neuter eorum distat à radice communi nisi per vnum gradum: sed filius vnius fratrum distat ab altero fratre in secundo gradu, quia tantùm distant à communi radice: & ideò secundum com-

dum computationem canonicam quoto gradu distat quis ab aliquo gradu superiori, toto distat à quolibet descendentium ab ipso, & quandoque minùs: quia propter quod vnumquodque, & illud magis. Vnde & si alij descendentes à communi principio conueniunt cum aliquo ratione principij communis, non possunt propinquiores esse descendenti ex alia parte, quàm sit primum principium ei propinquum. Aliquando tamen plus distat aliquis ab aliquo descendente à cõmuni principio, quàm distet ipse à principio, quia ille fortè plus distat à communi principio, quàm ipse: & secundum remotiorem distantiam oportet consanguinitatem computari.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit ex falsis. Consanguinitas enim non est collectio, sed relatio quædam aliquarum personarum, quarum collectio lineam consanguinitatis adinuicem facit.

¶Ad secundum dicendum, quòd descensus communiter sumptus attenditur secundum quamlibet consanguinitatis lineam, quia carnalis propagatio, ex qua vinculum consanguinitatis trahitur, descensus quidam est: sed descensus talis, scilicet à persona cuius consanguinitas quæritur, lineam descendentium facit.

¶Ad tertium dicendum, quòd linea dupliciter accipi potest. Aliquando propriè pro ipsa dimensione, quæ est prima pars quantitatis continuæ, & sic linea recta continet tantum duo puncta in actu, quæ terminant ipsam, sed in potentia infinita, quorum quolibet signato in actu linea diuiditur, & fiunt duæ lineæ. Aliquando verò linea sumitur pro his quæ linealiter disponuntur, & secundum, hoc assignatur in numeris linea & figura, prout vnitas posit vnitatem ponitur in aliquo numero: & sic quælibet vnitas adiecta gradum facit in tali linea: & similiter est de linea consanguinitatis: vnde vna linea continet plures gradus.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut similitudo non potest esse, vbi non est aliqua diuersitas, ita propinquitas non est vbi non est aliqua distantia: & ideò distantia quælibet non opponitur consanguinitati, sed talis distantia, quæ consanguinitatis propinquitatem excludit.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut albedo dicitur maior dupliciter: Vno modo ex intensione ipsius qualitatis. Alio modo ex quantitate superficiei: & ita consanguinitas dicitur maior vel minor: vno modo intensiuè ex ipsa natura consanguinitatis: alio modo quasi dimensiuè: & sic quantitas consanguinitatis mensuratur ex personis, inter quas consanguinitatis propagatio procedit, & hoc secundo modo gradus consanguinitate distinguitur: & ideò contingit quòd aliquorum duorum, qui sunt in eodem gradu consanguinitatis respectu alicuius personæ, vnus est sibi magis consanguineus, quàm alius, considerando primam quantitatem consanguinitatis: sicut pater & frater attinent alicui in primo gradu consanguinitatis, quia ex neutra parte incidit aliqua persona media. Sed tamen intensiuè loquendo, magis attinet alicui personæ pater suus, quam frater, quia frater non attinet ei, nisi inquantùm est ex eodem patre: & ideò quantò est aliquis propinquior communi principio, à quo consanguinitas descendit, tanto est magis consanguineus, quanuis non sit propinquiori gradu: & secundum hoc propatruus magis est consanguineus alicui, quàm pronepos eius, quanuis sint in eodem gradu.

¶Ad sextum dicendum, quòd quanuis pater & patruus sint in eodem gradu respectu radicis consanguinitatis, quia vterq; distat vno gradu ab auo: tamen respectu eius, cuius consanguinitas quæritur, non sunt in eodem gradu, quia pater est in primo gradu, patruus autem non potest esse propinquior, quàm in secundo, in quo est auus.

¶Ad septimum dicendum, quòd semper personæ in æquali numero graduum distant à se inuicem, quanuis quandoq; non æquali numero graduum distent à communi principio, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitas de iure naturali non impediat matrimonium. Nulla enim mulier potest esse propinquior viro, quàm Eua fuit Adæ, de qua dixit Gene. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea: sed Eua fuit mulier coniuncta Adæ. ergo consanguinitas nulla, quantum est de lege naturæ, matrimonium impedit.

¶Præterea, Lex naturalis eadem est apud omnes: sed apud barbaras nationes nulla persona coniuncta consanguinitate à matrimonio excluditur. ergo consanguinitas, quantum est de lege naturæ, matrimonium non impedit.

¶Præterea, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit, vt dicitur in principio Digestorum: sed animalia bruta etiam cum matre coëunt. ergo non est de lege naturæ, quòd aliqua persona à matrimonio propter consanguinitatem repellatur.

¶Præterea, Nihil impedit matrimonium, quod non contrariatur alicui bono matrimonij: sed consanguinitas non contrariatur alicui bono matrimonij. ergo non impedit ipsum.

¶Præterea, Eorum quæ sunt magis propinqua, & similia, melior & firmior est coniunctio: sed matrimonium quædam coniunctio est. cùm ergo consanguinitas sit propinquitas quædam, matrimonium non impedit, sed magis vnit.

¶SED CONTRA, Illud quod impedit bonum prolis, etiam matrimonium impedit secundum legem naturæ: sed cõsanguinitas impedit bonum prolis, quia vt ex verbis Gregor. habetur, experimento didicimus, ex tali coniugio sobolem non posse succrescere. ergo consanguinitas secundum legem naturæ matrimonium impedit.

¶Præterea, Illud quod habet natura humana in prima sui conditione, est de lege naturæ: sed à prima sui conditione hoc habuit humana natura, quòd pater & mater à matrimonio excluderentur: quod patet per hoc quod dicitur, Gen. 2. Propter hoc relinquet homo patrem & matrẽ. quod nõ potest intelligi quantùm ad cohabitationem, & sic oportet quòd intelligatur quantùm ad matrimonij coniunctionem. ergo consanguinitas impedit matrimonium secundum legem naturæ.

CONCLVSIO.

¶Consanguinitas quosdam ex naturæ iure à matrimonio repellit, & aliquos ex diuino iure, alios verò ex humanis legibus ac statutis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio aliquid contra legem naturæ esse dicitur, per quod matrimonium redditur incompetens respectu finis, ad quem est ordinatum: finis autem matrimonij per se & primò est bonũ prolis, quod quidem per aliquam consanguinitatem, scilicet inter patrem & filiam, vel filium & matrem impeditur, non quidem totaliter: quia filia ex semine patris potest prolem suscipere, & simul cum patre nutrire & instruere, in quibus bonum prolis consistit, sed non vt conuenienti modo fiat. Inordinatum enim est quòd filia patri per matrimonium iungatur in sociam causa generandæ prolis & educandæ, quam oportet per omnia patri esse subiectam, velut ex eo procedentem: & ideò de lege naturali est, vt pater & mater à matrimonio repellantur, & magis etiam mater quàm pater: quia magis reuerentiæ quæ debetur parentibus, derogatur, si filius matrem, quàm si pater filiam ducit in vxorem, cùm vxor viro aliqualiter debeat esse subiecta. Sed finis matrimonij secundarius per se est concupiscentiæ repressio, cui deperiret si quælibet consanguinea posset in matrimonium duci: quia magnus concupiscentiæ aditus præberetur, nisi inter personas quas oportet in eâdem domo conuersari, esset carnalis copula interdicta: & ideò lex diuina non solùm patrem & matrem excludit à matrimonio, sed etiam alias coniunctas personas, quas oportet simul conuersari, & quæ debent inuicem alterius altera pudicitiam custodire: & hanc causam assignat diuina lex dicens, Ne reueles turpitudinem talis vel talis, quia turpitudo eua est. Sed per accidens finis matrimonij est cõfœderatio hominũ & amicitiæ multiplicatio, dum homo ad consanguineos vxoris sicut ad suos se habet: & ideò huic multiplicationi amicitiæ præiudicium fieret, si aliquis consanguinitate coniunctam vxorem duceret, quia ex hoc noua amicitia per matrimonium nulla accresceret: & ideò secundum leges humanas & statuta Ecclesiæ plures consanguinitatis gradus sunt à matrimonio separati. Sic ergo ex dictis patet quòd consanguinitas quantum ad aliquas personas impedit matrimonium de iure naturali, quantũ ad aliquas de iure diuino, & quantùm ad aliquas de iure per homines instituto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Eua quanuis ex Adam prodiit, non tamen fuit filia Adæ, quia non prodiit ex eo per modum illum quo vir natus est generare sibi simile in specie, sed operatione diuina, qua ita potuisset ex costa Adæ fieri vnus equus, sicut facta est Eua. Et ideò non est tanta naturalis conuenientia Euæ ad Adam sicut filiæ ad patrem, nec Adam est naturale principium Euæ, sicut pater filiæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd non procedit ex lege naturali quòd aliqui barbari parentibus carnaliter cõmisceantur, sed ex concupiscentiæ ardore, qui legem naturæ in eis offuscauit.

¶Ad tertium dicendum, quòd coniunctio maris & fœminæ dicitur esse de iure naturali, quia natura hoc animalia docuit: sed hanc coniunctionem diuersa animalia diuersimodè docuit secundum diuersas earum conditiones: commixtio autem carnalis ad parentes derogat reuerentiæ, quæ eis debetur. Sicut enim parentibus indidit natura solicitudinem filiis prouidendi, ita indidit reuerentiam filiis ad parentes: nulli autem generi animalium indidit solicitudinem filiorum aut reuerentiam parentum in omne tempus nisi homini: aliis autem animalibus plus & minus necessitati sunt vel filij parentibus, vel parentes filiis. Vnde etiam in quibusdam animalibus abhorret filius cognoscere matrem carnaliter, quãdiu manet apud ipsam, quod est cognitio matris, & reuerentia quædam ad ipsum, vt recitat Philosophus in 8. de Animalibus, de camelo & equo: & quia omnes honesti mores animalium in hominibus congregati sunt naturaliter, & perfectiùs quàm in aliis: & propter hoc homo naturaliter abhorret cognoscere non solum matrem, sed etiam filiam quod est adhuc minùs contra naturam, vt dictum est, & iterum in aliis animalibus ex propagatione carnis non contrahitur consanguinitas sicut in hominibus, & ideò non est similis ratio.

¶Ad quartum dicendum, quòd iam patet ex dictis quomodò consanguinitas coniugum bono matrimonij cõtrarietur: vnde ratio procedit ex falsis.

¶Ad quintum dicendum, quòd non est inconueniens duarum vnionum vnam ab altera impediri, sicut vbi est identitas non est similitudo: & similiter consanguinitatis vinculum potest impedire matrimonij coniunctionem.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm consanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerunt taxari ab Ecclesia.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitatis gradus matrimonium impedientes non potuerunt taxari ab Ecclesia vsq; ad quartum gradum. Matth. 19. dicitur, Quos Deus coniunxit, homo non separet: sed illos qui coniunguntur infra quartum consanguinitatis gradum, Deus coniunxit: non enim diuina lege eis coniunctio prohibetur. ergo nec debent humano statuto separari.

¶Præterea, Matrimonium est sacramentum, sicut Baptismus: sed non posset ex statuto Ecclesiæ fieri, quòd ille qui ad baptismum accedit, ~~non accedit~~, non acciperet characterem baptismalem, si ex iure diuino eius capax sit. ergo nec Ecclesiæ statutum facere potest quòd matrimonium non sit inter illos, qui per ius diuinum matrimonialiter coniungi non prohibentur.

¶Præterea, Ius positiuum non potest ea quæ sunt naturalia remouere vel ampliare: sed consanguinitas est naturale vinculum, quod quantum est de se, natum est matrimonium impedire. ergo Ecclesia non potest aliquo statuto facere, quòd aliqui possint matrimonialiter coniungi vel non coniungi: sicut non potest facere quòd sint consanguinei, vel non consanguinei.

¶Præterea, Statutum iuris positiui debet aliquam rationem causam assignare vel habere, quia secundum causam rationalem, quam habet, à iure naturali procedit: sed causæ quæ assignantur de matrimonio graduum, omninò videntur irrationabiles, cùm nullam habeant habitudinem ad causata: sicut quòd consanguinitas prohibeatur vsq; ad quartum gradum propter quatuor elementa, vsq; ad sextum propter sex ætates mundi, vsq; ad septimum propter septem dies, quibus tempus omne agitur. ergo videtur quòd talis prohibitio nullum vigorem habeat.

¶Præterea, Vbi est eadem causa, debet esse idem effectus: sed causa quare consanguinitas impedit matrimonium, est bonum prolis, repressio concupiscentiæ, & multiplicatio amicitiæ, vt ex dictis patet, quæ omni tẽpore necessaria æqualiter sunt. ergo debuissent æqualiter omni tempore gradus consanguinitatis matrimonium impedire, quod non est verum, cùm modò vsq; ad quartum, antiquitùs vsq; ad septimum gradum matrimonium consanguinitas impedierit.

¶Præterea, Vna & eadem coniunctio non potest esse in genere sacramenti, & in genere stupri: sed hoc contingeret, si Ecclesia haberet potestatem statuendi diuersum numerum in gradibus impedientibus consanguinitatem: sicut si aliqui in quinto gradu, quando prohibitus fuit, coniuncti fuissent, talis coniunctio stuprum esset, sed postmodùm eandem coniunctionem ecclesiastica prohibitione reuocante matrimonium esset. Et econuerso posset accidere, si aliqui gradus concessi possent postmodùm ab Ecclesia interdici. ergo videtur quòd potestas Ecclesiæ non se extendat ad hoc.

¶Præterea, Ius humanum debet imitari ius diuinum. Sed secundum ius diuinum, quod in lege veteri continetur, non æqualiter currit prohibitio graduum in sursum & deorsum, quia in veteri lege aliquis prohibebatur accipere in vxorem sororem patris sui, non tamen filiam fratris. ergo nec modò debet prohibitio de nepotibus & patruis manere.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit discipulis, Qui vos audit, me audit. ergo præceptum Ecclesiæ habet firmitatem, sicut præceptum Dei: sed Ecclesia quandoq; prohibuit, & quandoq; concessit aliquos gradus quos lex vetus non prohibuit. ergo illi gradus matrimonium impediunt.

¶Præterea, Sicut olim matrimonia Gentilium dispensabantur per leges ciuiles, ita nunc per statuta Ecclesiæ: sed olim lex ciuilis determinabat gradus consanguinitatis, qui matrimonium impediunt, & qui non. ergo & modò potest hoc fieri per Ecclesiæ statutum.

CONCLVSIO.

¶Possunt ex Ecclesiæ statuto aliqui consanguinitatis gradus matrimonium impedientes taxari, prout vtile vniuersitati hominum Spiritu sancto inspirata, esse iudicauerit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum diuersa tempora inuenitur consanguinitas secundum gradus diuersos matrimonium impedisse. In principio enim humani generis solus pater & mater à matrimonio repellebantur, eo quòd tunc temporis erat paucitas hominum & oportebat propagationi humani generis maximam curam impendere: vnde non erant remouendæ nisi illæ personæ quæ matrimonio incompetentes erant, etiam quantùm ad finem matrimonij principalem, qui est bonum prolis, vt dictum est. Postmodùm autem multiplicato genere humano per legem Moysi, plures personæ sunt exceptæ, quæ iam concupiscentiam reprimere incipiebat: vnde vt dicit Rabbi Moyses, Omnes illæ personæ exceptæ sunt à matrimonio, quæ in vna familia cohabitare solent, quia si inter eos carnalis copula esse posset, maximum incendium libidini præstaretur: sed alios consanguinitatis gradus lex vetus permisit, imò quodammodò præcepit: vt scilicet de cognatione sua vnusquisq; vxorem acciperet, ne successionum confusio esset, quia tunc temporis cultus diuinus per successionem generis propagabatur. Sed postmodùm in lege noua, quæ est lex Spiritus & amoris, plures gradus consanguinitatis sunt prohibiti, quia iam per spiritualem gratiam non per carnis originem cultus Dei deriuatur & multiplicatur: vnde oportet vt homines etiã magis à carnalibus retrahantur spiritualibus vacantes, vt amor ampliùs diffundatur: ideò antiquitùs vsq; ad remotiores gradus consanguinitatis matrimonij impediebatur, vt ad plures per consanguinitatem & affinitatem naturalis amicitia permaneret, & rationabiliter vsq; ad septimum gradum: tum quia vltrà hoc non de facili remanebat communis rãdicis memoria, tum quia septiformis Spiritus sancti gratiæ congruebat. Sed postmodùm circa hæc vltima tempora restrictum est Ecclesiæ interdictum vsq; ad quartum gradum, quia vltrà inutile & periculosum erat gradus consanguinitatis prohibere. Inutile quidem, quia ad remotiores cõsanguineos quasi nullum fœdus maioris amicitiæ, quàm ad extraneos habebatur charitate in multorum cordibus frigescente. Periculosum autẽ, quia concupiscentia & negligentia prævalente, numerosam consanguineorum multitudinem homines non satis obseruabant: & sic laqueus damnationis multis iniiciebatur ex remotorum

torum graduum prohibitione. Satis etiam conuenienter vsq; ad quartum gradum dicta prohibitio est restricta, tum quia vsq; ad quartam generationem homines viuere consueuerant, vt sic non posset consanguinitatis memoria aboleri. Vnde Deus in tertiam & quartam generationem peccata parentum visitaturus in filiis comminatur, tum quia in qualibet generatione noua mixtio sanguinis, cuius identitas consanguinitatem facit, fit cum sanguine alieno, & quantùm miscetur alteri, tantùm receditur à primo: & quia elementa sunt quatuor, quorum quodlibet tantò faciliùs est miscibile, quantò est magis subtile. ideò in prima commixtione euanescit sanguinis identitas quantum ad primum elementum quod est subtilissimũ, in secunda quantum ad secundum, in tertia quantum ad tertium, in quarta quantum ad quartum: & sic conuenienter post quartam generationem potest reiterari carnalis coniunctio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Deus non coniungit illos, qui coniunguntur contra diuinum præceptum: ita nec coniungit illos qui coniunguntur contra Ecclesiæ præceptum, quod habet tantam obligationem sicut & diuinum præceptum.

¶Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non tantùm est sacramentum, sed etiam est in officium: & ideò magis subiacet ordinationi ministrorum Ecclesiæ quàm baptismus, qui est sacramentum tantùm: quia sicut contractus & officia humana determinantur legibus humanis, ita contractus & officia spiritualia lege Ecclesiæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis consanguinitatis vinculum sit naturale, tamen non est naturale, quòd consanguinitas carnalem copulam impediat, nisi secundum aliquem gradum, vt dictum est: & ideò Ecclesia suo statuto non facit, quòd aliqui sint consanguinei, sed facit quòd carnalis copula sit licita, vel illicita secundum diuersa tempora in diuersis gradibus consanguinitatis.

¶Ad quartum dicendum, quòd tales rationes assignatæ magis dantur per modum adaptationis & congruentiæ, quàm per modum causæ & necessitatis.

¶Ad quintum dicendum, quòd non est eadem causa secundum diuersa tempora gradus consanguinitatis prohibendi: vnde quod alio tempore vtiliter conceditur, alio salubriter prohibetur.

¶Ad sextum dicendum, quòd statutum non imponit modum præteritis & futuris. Vnde si modò prohiberetur vnus gradus, qui nunc est concessus, illi qui sunt in quinto gradu coniuncti, non essent separandi. Nullum enim impedimentum matrimonio superueniens ipsum potest dirimere, & sic coniunctio quæ prius fuit matrimonium, non efficeretur per statutum Ecclesiæ stuprum. Et similiter si aliquis gradus concederetur, qui nunc est prohibitus, illa coniunctio non efficeretur matrimonialis ex statuto Ecclesiæ ratione primi contractus, quia possent separari si vellent, sed tamen possent de nouo contrahere, & alia coniunctio esset.

¶Ad septimum dicendum, quòd in gradibus consanguinitatis prohibendis Ecclesia præcipuè obseruat rationem amoris, & quia non est minor ratio amoris ad nepotem, quàm ad patruum, sed etiam maior quantò propinquior est patri filius, quàm filio pater, vt dicitur in 8. Ethi. propter hoc æqualiter prohibuit gradus consanguinitatis in patruis & neporibus. Sed lex vetus in personis prohibendis attendit præcipuè cohabitationem contra concupiscentiam prohibens illas personas, ad quas facilior pateret accessus propter mutuam cohabitationem. Magis autem consueuit cohabitare neptis patruo, quàm amita nepoti, quia filia est idem quasi cum patre, cùm sit aliquid eius: sed soror non est hoc modo idem cum fratre, cùm non sit aliquid eius, sed magis in eodem nascitur, & ideò non erat eadem ratio prohibendi neptem & amitam.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA *quinta, De impedimento affinitatis, in undecim articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de impedimento affinitatis.

¶Circa quod quæruntur vndecim.

¶Primò, vtrùm affinitas ex matrimonio causetur.

¶Secundò, vtrùm maneat post mortem viri aut vxoris.

¶Tertiò, vtrùm causetur ex illicito concubitu.

¶Quartò, vtrùm ex sponsalibus.

¶Quintò, vtrùm affinitas sit causa affinitatis.

¶Sextò, vtrùm affinitas matrimonium impediat.

¶Septimò, vtrùm affinitas habeat per seipsam gradus.

¶Octauo, vtrùm gradus eius extendantur sicut gradus consanguinitatis.

¶Nonò, vtrùm matrimonium, quod est in consanguineos & affines, semper sit dirimendum per diuortium.

¶Decimò, vtrùm ad dirimendum tale matrimonium sit procedendum per viam accusationis.

¶Vndecimò, vtrùm in tali causa sit procedendum per testes.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm ex matrimonio consanguinei affinitas causetur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod ex matrimonio consanguinei affinitas non causetur, quia propter quod vnũ quodque, & illud magis: sed mulier ducta in matrimonium non coniungitur alicui de consanguinitate viri: cùm ergo non fiat viro affinis, nec alicui consanguineorum affinis erit. *Tho. 4. dist. 41. q. vnica, art. 1. q. 1. & 3.*

¶Præterea, Eorum quę sunt abinuicem separata, si vni aliquid coniungitur, non oportet propter hoc quòd sit alteri coniunctum: sed consanguinei iam sunt abinuicem separati. ergo non oportet quòd si aliqua mulier coniungatur alicui viro, quod propter hoc coniungatur consanguineis eius omnibus.

¶Præterea, Relationes ex aliquibus vnionibus innascuntur: sed nulla vnitio fit in consanguineis viri per hoc, quòd ille duxit vxorem. ergo non accrescit eis affinitatis relatio.

¶SED CONTRA, Vir & vxor efficiuntur vna caro: si ergo vir secundum carnem omnibus suis consanguineis attinet, & mulier eâdem ratione attinebit eisdem.

¶Præterea, Hoc patet per autoritates in litera adductas.

CONCLVSIO.

¶Sicut ex naturali generatione efficitur consanguinitas, ita ex matrimonio, & carnali copula contrahetur affinitas inter viri & vxoris consanguineos.

¶RESPONDEO dicendum, quòd amicitia quædam naturalis in communicatione naturali fundatur, naturalis autem communicatio est duobus modis secundum Philosophum octauo Ethicorum. Vno modo per carnis propagationem: alio modo per coniunctionem ad carnis propagationem ordinatam. Vnde ipse ibidem dicit, quòd amicitia viri ad vxorem est naturalis. Vnde sicut persona coniuncta alteri per carnis propagationem quoddam vinculum naturalis amicitiæ facit, ita si coniungatur per carnalem copulam: sed in hoc differt, quòd persona coniuncta alicui per carnis propagationem, sicut filius patri, fit particeps eiusdem radicis communis & sanguinis: vnde eodem genere vinculi colligatur filius consanguineis patris, quo pater coniungebatur, scilicet consanguinitate, quanuis secundum alium gradum propter maiorem distantiam à radice: sed persona coniuncta per carnalem copulam, non fit particeps eiusdem radicis, sed quasi extrinsecùs adiuncta: & ideò ex hoc efficitur aliud genus vinculi, quod affinitas dicitur: & hoc est quod in versu dicitur.

Mutat nupta genus, sed generata gradum.

Quia persona scilicet generata fit in eodem genere attinentiæ, sed alio gradu, per carnalem verò copulam fit in alio genere.

¶AD PRIMVMM ergo dicendum, quòd quanuis causa sit potior effectu, non tamen oportet semper quòd nomen idem effectui & causæ conueniat, quia quandoque illud quod est in effectu, inuenitur in causa non eodem modo, sed altiori: & ideò non conuenit causæ & effectui per idem nomen, neque per eandem rationem, sicut patet in omnibus causis æquiuocè agentibus: & hoc modo coniunctio viri & vxoris est potior, quàm coniunctio vxoris ad consanguineos viri, non tamen debet dici affinitas, sed matrimonium quòd est vnitas quædã, sicut homo est sibiipsi idem, non consanguineus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad secundum dicendum, quòd consanguinei sunt quodammodò separati, & quodammodò coniuncti, & ratione coniunctionis accidit quòd persona, quæ vni coniungitur, aliquo modo omnibus conjungatur: sed propter separationem & distantiam accidit quòd persona, quæ vni coniungitur vno modo, alij coniungatur alio modo, vel secundum genus, vel secundum alium gradum.

¶Ad tertium dicendum, quòd relatio quandoq; innascitur ex motu vtriusq; extremi, sicut paternitas & filiatio, & talis relatio est realiter in vtroq;: quandoq; verò innascitur ex motu alterius tantùm, sed hoc contingit dupliciter. Vno modo, quando relatio innascitur ex motu vnius sine motu alterius vel præcedenti, vel concomitante, sicut in creatore & creatura patet, & sensibili & sensu, & scientia & scibili: & tunc relatio est in vno secundum rem, & in altero secundum rationem tantùm. Alio modo quando innascitur ex motu vnius sine motu alterius tunc existente, non tamen sine motu præcedente: sicut æqualitas fit inter duos homines per augmentum vnius, sine hoc quòd alius tunc augeatur, sed tamen prius ad hanc quantitatem, quam habet per aliquem motum vel mutationem peruenit: & ideò in vtroq; extremorum talis relatio realiter fundatur, & similiter est de consanguinitate & affinitate, quia relatio fraternitatis quæ innascitur aliquo puero nato alicui iam prouecto, causatur quidem sine motu tunc existente, sed ex motu ipsius præcedente, scilicet, generationis eius. Hoc enim ei accidit, quòd ex motu alterius sibi tunc talis relatio innascatur. Similiter ex hoc quòd iste descendit per generationem propriam ab eâdem radice cum viro, prouenit affinitas in ipso ad vxorem sine aliqua noua mutatione ipsius.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm affinitas maneat post mortem viri aut vxoris.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas non maneat post mortem viri aut vxoris, inter consanguineos viri & vxoris, quia cessante causa cessat effectus: sed causa affinitatis fuit matrimonium, quod cessat in morte viri, quia tunc soluitur mulier à lege viri, vt dicitur Rom. 7. ergo nec affinitas prædicta manet.

¶Præterea, Consanguinitas causat affinitatem: sed consanguinitas viri cessat per mortem ad consanguineos suos. ergo & affinitas vxoris ad eos.

¶SED CONTRA, Affinitas ex consanguinitate causatur: sed cõsanguinitas est perpetuũ vinculuum, quandiu personæ viuunt. ergo & affinitas, & ita non soluitur affinitas soluto matrimonio per mortem personæ.

CONCLVSIO.

¶Ex morte viri, vel vxoris non tollitur affinitas.

¶RESPONDEO dicendum, quòd relatio aliqua esse desinit dupliciter. vno modo ex corruptione subiecti: alio modo ex subtractione causæ: sicut similitudo desinit, quando alter similium moritur, vel quando qualitas quæ erat causa similitudinis, subtrahitur. Sunt autem quædam relationes, quæ habent pro causa actionem vel passionem, aut motum: vt in 5. Meta. dicitur: quarum quædam causantur ex motu, inquantùm aliquid mouetur actu, sicut ipsa relatio quæ est mouentis & moti: quædam autem inquantùm habent aptitudinem ad motum, sicut motiuum & mobile, dominus & seruus: quædam autem ex hoc quòd aliquid priùs motum est, sicut pater & filius, non ex hoc quod est generari, tunc adinuicem dicuntur, sed ex hoc quod est generatum esse: aptitudo autem ad motum & ipsum moueri transit: sed motum esse perpetuum est, quia quod factum est, nunquam definit esse factum. Et ideò paternitas & filiatio nunquam destruuntur per subtractionem causæ, sed solùm per corruptionem subiecti per alterutrum extremorum. Et similiter dicendum est de affinitate, quæ causatur ex hoc quòd aliqui coniuncti sunt, non ex hoc quòd coniunguntur: vnde non dirimitur manentibus illis personis, inter quas affinitas est contracta, quanuis moriatur persona, ratione cuius contracta fuit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd coniunctio matrimonij causat affinitatem nõ solùm ex hoc quod est actu coniungi, sed secundum hoc quod est priùs coniunctum esse.

ARTIC. II. III. ET IIII.

¶Ad secundum dicendum, quòd consanguinitas non est proxima causa affinitatis, sed coniunctio ad consanguineum, non solùm quæ est, sed quæ fuit: & propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm illicitus concubitus affinitatem causet.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd illicitus concubitus affinitatem non causet. Quia affinitas est quædam res honesta: sed res honestæ non causantur ex inhonestis. ergo ex inhonesto concubitu non potest affinitas causari.

¶Præterea, Vbi est consanguinitas, non potest esse affinitas, quia affinitas est proximitas personarum ex carnali copula prouenientes, omni carens parentela: sed contingeret ad consanguineos & ad seipsum esse affinitatem, si illicitus concubitus affinitatem causaret, sicut quando homo carnaliter consanguineam suam incestuosè cognoscit. ergo affinitas non causatur ex illicito concubitu.

¶Præterea, Illicitus concubitus est secundum naturam & contra naturam: sed in illicito concubitu contra naturam non causatur affinitas, vt iura determinant. ergo nec ex illicito concubitu secundum naturam tantùm.

¶SED CONTRA est, quòd adhærens meretrici vnum corpus efficitur, vt patet 1. Cor. 6. sed ex hac causa matrimonium affinitatem causabat. ergo pari ratione illicitus concubitus.

¶Præterea, Carnalis copula est causa affinitatis, vt patet per definitionem affinitatis, quæ est talis, Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula prouenientes omni carens parentela: sed carnalis copula est etiam in illicito concubitu. ergo illicitus concubitus affinitatem causat.

CONCLVSIO.

¶Fornicarius concubitus inquantum aliquid de carnali coniunctione participat, affinitatem causat, sicut licitus matrimonij concubitus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum 8. Ethi. coniunctio viri & vxoris dicitur naturalis principaliter propter prolis productionem, & secundariò propter operum communicationem: quorum primum pertinet ad matrimonium ratione carnalis copulæ, sed secundum, inquantum est quædam societas, ad communem vitam. Primum autem horum est inuenire in qualibet carnali copula, vbi est commixtio seminum, quia ex tali copula potest proles produci, quam uis secunda desit: & ideo quia matrimonium affinitatem causabat secundum quòd erat quædam carnalis commixtio, etiã fornicarius concubitus affinitatem causat, inquantum habet aliquid de carnali coniunctione.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in fornicario cõcubitu est aliquid naturale, quod est commune fornicationi & matrimonio, & ex hac parte affinitatem causat: aliud est ibi inordinatum, per quod à matrimonio diuiditur, & ex hac parte affinitas non causatur: vnde affinitas semper honesta remanet, quanuis causa aliquo modo sit inhonesta.

¶Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens relationes ex opposito diuersas eidem in esse ratione diuersorum: & ideò potest inter aliquas duas personas esse affinitas & consanguinitas, non solùm per illicitum concubitum, sed etiam per licitum, sicut cùm consanguineus meus ex parte patris duxit in vxorem consanguineam meam ex parte matris. Vnde cùm dicitur in definitione affinitatis, omni carens parentela, intelligendum est inquantùm huiusmodi: nec tamen sequitur, quòd aliquis consanguineam suam cognoscens sibiipsi sit affinis, quia affinitas, sicut consanguinitas diuersitatem requirit, sicut & similitudo.

¶Ad tertium dicendum, quòd concubitus contra naturam non habet commixtionem seminum, quæ posit esse causa generationis: & ideò ex tali concubitu non causatur affinitas.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm ex sponsalibus affinitas causetur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ex sponsalibus nulla affinitas causari possit, quia affinitas est perpetuum vinculum: sed sponsalia quandoque separantur. ergo non possunt esse causa affinitatis.

¶Præterea, Si aliquis claustrum pudoris alicuius mulieris inuasit & aperuit, sed non peruenit ad operis consummationem non contrahitur ex hoc affinitas: sed talis est magis propinquus

pinquus carnali copulæ, quàm ille qui sponsalia contrahit. ergo affinitas non causatur.

¶Præterea, In sponsalibus non fit nisi quædam sponsio futurarum nuptiarum. sed aliquando fit sponsio futurarum nuptiarum, & ex hoc non contrahitur aliqua affinitas: sicut si fiat ante septennium: vel si aliquis habens perpetuum impedimum rollens potentiam coëundi: alicui mulieri spõdeat futuras nuptias aut si talis sponsio fiat inter personas, quibus nuptiæ per votum reddantur illicitæ, vel alio quocunque modo: ergo, sponsalia non possunt esse causa affinitatis.

¶SED CONTRA est, quòd Alexan. Papa prohibuit mulierem quandam cuidam viro matrimonio coniungi, quia fratri suo fuerat desponsata, quod non esset, nisi per sponsalia affinitas contraheretur ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶Publicæ potius quædam honestatis iustitia ex sponsalibus contrahitur, quàm aliqua affinitas.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut sponsalia non habent perfectam rationem matrimonij, sed sunt quædam præparatio ad matrimonium, ita ex sponsalibus non causatur affinitas, sicut ex matrimonio: sed aliquid affinitati simile, quod dicitur publicæ honestatis iustitia, quę impedit matrimonium, sicut & affinitas, & secundum eosdem gradus: & definitur sic, Publicæ honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalibus prouenięs, robur trahens ex Ecclesiæ institutione propter eius honestatem, ex quo patet ratio nominis & causa, quia scilicet talis propinquitas ab Ecclesia instituta est propter honestatẽ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sponsalia non ratione sui, sed ratione eius ad quod ordinantur causant hoc genus affinitatis, quod dicitur publicæ honestatis iustitia: & ideò sicut matrimonium est perpetuum vinculum, ita & prædictus affinitatis modus.

¶Ad secundum dicendum, quòd vir & mulier efficiuntur in carnali copula vna caro per commixtionem seminum: vnde quantumcunque claustrum pudoris inuadat vel frangat, nisi commixtio seminum sequatur non cõtrahitur ex hoc affinitas: sed matrimonium affinitatem causat non solùm ratione carnalis copulæ, sed etiam ratione societatis coniugalis, secundum quam etiam matrimonium naturale est. Vnde & affinitas contraxitur ex ipso contractu matrimonij per verba de præsenti ante carnalem copulam: & similiter ex sponsalibus, in quibus fit quædam pactio coniugalis societatis, contrahitur aliquid affinitati simile, vt publicæ honestatis iustitia.

¶Ad tertium dicendum, quòd omnia impedimenta quæ faciunt sponsalia non esse sponsalia, non permittunt ex pactione nuptiarum affinitatem fieri: vnde siue habens defectum ætatis, siue habens votum solenne continentiæ, aut aliquod huiusmodi impedimentum sponsalia de facto contrahat, ex hoc non sequitur aliqua affinitas, quia sponsalia nulla sunt, nec aliquis affinitatis modus. Si tamen aliquis minor, frigidus vel maleficiatus habens impedimentum ante annos pubertatis post septennium contrahat sponsalia cum adulta, ex tali contractu contrahitur publicæ honestatis iustitia, quia adhuc non erat in actu impediendi, cùm in tali ætate puer frigidus, & non frigidus quantùm ad actum illum sit æqualiter impotens.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm affinitas sit causa affinitatis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur etiam quòd affinitas sit causa affinitatis. Quia Iulius Papa dicit, Consanguineam relictam vxoris suæ nullus ducat vxorem: & in sequenti cap. dicitur, quòd duæ consanguineorum vxores vni viro altera post alteram nubere prohibentur: sed hoc non est nisi ratione affinitatis, quæ contrahitur ex coniunctione ad finem. ergo affinitas est causa affinitatis.

¶Præterea, Carnalis commixio coniungit, sicut & carnalis propagatio, qui æqualiter computantur gradus affinitatis & consanguinitatis: sed consanguinitas est causa affinitatis. ergo & affinitas.

¶Præterea, Quæcunque vni & eidem sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem: sed vxor viri alicuius efficitur eiusdem attinentiæ cum omnibus consanguineis viri: ergo & omnes consanguinei viri sui efficiuntur vnũ cum omnibus, qui attinent mulieri per affinitatem, & sic affinitas est causa affinitatis.

¶SED CONTRA, Si affinitas ex affinitate causatur, aliquis qui cognouisset duas mulieres, neutram earum posset ducere in vxorem, quia secundum hoc altera efficeretur alteri affinis: sed hoc est falsum. ergo affinitas non causat affinitatem.

¶Præterea, Si affinitas ex affinitate nasceretur, aliquis contrahens cum vxore defuncti fieret affinis omnibus consanguineis prioris viri, ad quos mulier habet affinitatem: sed hoc non potest esse, quia maximè fieret affinis viro defuncto. ergo, &c.

¶Præterea, Consanguinitas est fortius vinculum quàm affinitas, sed consanguinei vxoris non efficiuntur affines consanguineis viri: ergo multò minùs affines vxoris efficientur eis affines: & sicidem quod priùs.

CONCLVSIO.

¶Affinitas affinitatem non causat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex est modus, quo aliquid ex alio procedit. Vnus, secundum quem aliquid procedit in similitudinẽ speciei, sicut ex homine generatur homo. Alius, secundum quem non procedit simile in specie, & hic processus semper est in inferiorem speciem, vt patet in omnibus agentibus æquiuocè. Primus autem modus processionis quotiescunque iteratur, semper manet eadem species, sicut ex homine generatur homo per actum generatiuæ virtutis, & ex hoc generabitur homo: & sic deinceps. Secundus autem modus sicut in primo facit aliam speciem, ita quotiescunque iteratur, aliam speciem facit, vt ex puncto per motum procedit linea non punctus, quia punctus motus facit lineam & ex linea linealiter mota non procedit linea, sed superficies, & ex superficie corpus, & vlteriùs per talem modum processus aliquis esse non potest. Inuenimus autem in processu attinentiæ duos modos, quibus vinculum huiusmodi causatur. Vnus per carnis propagationem, & hic semper facit eandem speciem attinentiæ. Alius per matrimonialem coniunctionem, & hæc facit aliam speciem in principio sicut patet, quòd coniuncta matrimonialiter consanguineo non fit consanguinea, sed affinis. Vnde si & ille modus procedendi iteratur, non erit affinitas, sed aliud attinentiæ genus. Vnde persona quæ matrimonialiter affini coniungitur non est affinis, sed est aliud genus affinitatis, quod dicitur secundum genus. Et rursus si affini in secundo genere aliquis per matrimonium consungatur, non erit affinis in secundo genere, sed in tertio, vt hoc versu suprà posito ostenditur:

Mutat nupta genus, sed generata gradus.

Et hæc duo genera olim erant prohibita propter publicæ honestatis iustitiam magis quàm propter affinitatem, quia deficiunt à vera affinitate, sicut illa quæ ex sponsalibus contrahitur. Sed modò illa prohibitio cessauit, & remanet sub prohibitione solùm primum genus affinitatis, in quo est vera affinitas.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alicui viro consanguineus vxoris suę efficitur affinis in primo genere, & vxor eius in secundo: vnde mortuo viro qui erat affinis, non poterit eam ducere in vxorem propter secundum affinitatis genus. Similiter autem si aliquis viduam in vxorem ducat, consanguineus prioris viri, qui est affinis vxori in primo genere, efficitur affinis secundo viro in secundo genere, & vxor illius consanguinei, quæ est affinis vxori viri huius in secundo genere efficitur affinis viro in tertio genere. Et quia tertium genus erat prohibitum propter honestatem quandam magis, quàm propter affinitatem: ideò Canon dicit, Duas consanguineorum vxores vni viro alteram post alteram nubere, publicæ honestatis iustitia contradicit, sed talis prohibitio nunc cessauit.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis carnalis coniunctio coniungat, non tamen eodem genere coniunctionis.

¶Ad tertium dicendum, quòd vxor viri efficitur eiusdem attinentiæ cum consanguineis viri quantùm ad gradum eundem, sed non quantùm ad idem attinentiæ genus. Sed quia in oppositum ex rationibus quæ inducuntur, videtur ostendi, quòd nullum vinculum ex affinitate causetur, ad alias rationes respondendum est, ne antiqua Ecclesiæ prohibitio irrationalis videatur.

¶Ad quartum dicendum, quòd mulier non efficitur affinis

Universidad de Deusto
Biblioteca

in primo genere viro, cui coniungitur carnaliter, vt ex prædictis patet. Vnde consequenter alij mulieri à viro eodem cognitæ non efficitur affinis in secundo genere: vnde nec ducenti in vxorem vnam earum efficitur affinis alij in tertio genere affinitatis, & ita duas mulieres cognitas ab eodē viro, nec antiqua iura eidem successiue copulari prohibebant.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut vir non est affinis vxori suæ in primo genere, ita nec efficitur affinis secundo viro eiusdem vxoris in secundo genere, & sic ratio non præcedit.

¶Ad sextum dicendum, quòd mediante vna persona non coniungitur mihi alia nisi ex hoc quòd ei adiungitur. Vnde mediante muliere, quæ mihi est affinis, nulla persona fit mihi attinens, nisi quæ illi mulieri adiungitur, quod non potest esse nisi per carnis propagationem ex ipsa, vel propter coniunctionem matrimonialem ad eam: & vtroque modo aliqua attinētia mediante prædicta muliere secundum antiqua iura mihi proueniebat, quia filius eius etiam ex alio viro efficitur mihi affinis in eodem genere, sed in alio gradu, vt ex regula prius data patet: & iterum secundus vir eius efficitur mihi affinis in secundo genere. Sed alij consanguinei illius mulieris non adiunguntur ei. Sed ipsa, vel adiungitur eis, sicut patri & matri inquantùm procedit ab eis, vel principio eorundem, sicut fratribus: vnde frater affinis mei vel pater non efficitur mihi affinis in aliquo genere.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm affinitas matrimonium impediat.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimonium nisi quod est illi contrarium: sed affinitas non contrariatur matrimonio, cùm sit effectus eius: ergo non impedit matrimonium.

¶Præterea, Vxor per matrimonium efficitur res quædam viri, sed consanguinei defuncti viri succedunt in rebus eius: ergo possunt succedere in vxore, ad quam tantùm manet affinitas, vt ostensum est: ergo affinitas non impedit matrimonium.

¶SED CONTRA est quod dicitur Leuit. 18. Turpitudinem vxoris patris tui non reuelabis: sed illa est tantùm affinis: ergo affinitas impedit matrimonium.

CONCLVSIO.

¶Affinitas matrimonium præcedens non modò contrahendum, sed contractum dirimit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd affinitas præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum eâdem ratione qua & consanguinitas. Sicut enim ineſt necessitas quædam cohabitandi consanguineis adinuicem, ita & affinibus: & sicut est quoddam amicitiæ vinculum inter consanguineos, ita inter affines: sed si affinitas matrimonio superueniat, non potest ipsum dirimere: vt suprà dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd affinitas non contrariatur matrimonio, ex quo causatur, sed contrariatur matrimonio quod cum affine contrahendum esset, inquantùm impediret multiplicationem amicitiæ, & concupiscentiæ repressionem, quæ per matrimonium quæruntur.

¶Ad secundum dicendum, quòd res possessæ à viro non efficiuntur aliquid vnum cum ipso viro, sicut vxor efficitur vna caro cum ipso. Vnde sicut consanguinitas impedit matrimonium, vel coniunctionem ad virum, ita & ad vxorem viri.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm affinitas habeat per se gradus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas habeat etiam per seipsam gradus. Cuiuslibet enim propinquitatis est accipere aliquos per se gradus: sed affinitas propinquitas quædam est: ergo habet gradus per se sine gradibus consanguinitatis, ex quibus causatur.

¶Præterea, In litera dicitur, quòd soboles secundę coniunctionis non potest trāsire ad consortium affinitatis prioris viri: sed hoc non esset nisi filius affinis etiam esset affinis: ergo affinitas habet per se gradus sicut consanguinitas.

¶SED CONTRA, Affinitas ex consanguinitate causatur. ergo & omnes gradus affinitatis causantur ex gradibus consanguinitatis, & sic non habet per se aliquos gradus.

CONCLVSIO.

¶Graduum distinctio per se consanguinitati conuenit, affinitati verò nō, nisi mediante consanguinitate, vt quoto gradu consanguinitatis attinet mihi vir, toto gradu affinitatis attineat mihi vxor.

¶RESPONDEO dicendum, quòd res non diuiditur diuisione per se nisi ratione illius, quod competit sibi, secundum genus suum, sicut animal per rationale & irrationale, non autem per album & nigrum: carnis autem propagatio per se cōparatur ad consanguinitatem, quia ex ea immediatè consanguinitatis vinculum contrahitur: sed ad affinitatem non comparatur nisi mediante consanguinitate, quæ est causa eius: vnde cùm gradus attinctiæ per propagationem carnis distinguātur, distinctio graduum per se & immediatè competit consanguinitati, sed affinitati mediante consanguinitate. Et ideò ad inueniendum gradus affinitatis est regula generalis, quòd quoto gradu consanguinitatis attinet mihi vir, toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gradus in propinquitate attinentiæ non possunt accipi nisi secundum ascensum, & descensum propagationis, ad quam non comparatur affinitas nisi mediante consanguinitate: & ideò non habet affinitas gradus per se, sed sumptos iuxta gradus cōsanguinitatis.

¶Ad secūdum dicendum, quòd filius affinis meæ ex alio matrimonio non per se loquendo, sed quasi per accidens, dicebatur antiquitùs affinis: vnde prohibebatur à matrimonio magis propter publicæ honestatis iustitiam, quàm propter affinitatem. & propter hoc etiam prohibitio nunc est reuocata.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm gradus affinitatis extendantur sicut gradus consanguinitatis.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd gradus affinitatis non extendantur sicut gradus consanguinitatis. Quia vinculum affinitatis est minùs forte quàm consanguinitatis, cùm affinitas ex consanguinitate causetur in diuersitate speciei, sicut à causa æquiuoca: sed quantò fortius est vinculum, tantò diutiùs durat. ergo vinculum affinitatis non durat vsque ad tot gradus, ad quot durat consanguinitas.

¶Præterea, Ius humanum debet imitari ius diuinum: sed secūdum ius diuinum aliqui gradus consanguinitatis erant prohibiti, in quibus gradibus affinitas matrimonium non impediebat, sicut patet de vxore fratris, quam aliquis poterat ducere in vxorem ipso defuncto, non tamen propriam sororem. ergo & nunc debet esse prohibitio æqualis de affinitate & consanguinitate.

¶SED CONTRA, Ex hoc ipso est mihi aliqua affinis quòd meo consanguineo est coniuncta. ergo in quocunque gradu sit vir mihi consanguineus, in illo gradu est mihi affinis, & sic gradus affinitatis computari debent in eodem numero, sicut gradus consanguinitatis.

CONCLVSIO.

¶Tot sunt gradus affinitatis, quot consanguinitatis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ex quo gradus affinitatis sumuntur iuxta gradus consanguinitatis, oportet quòd tot sint gradus affinitatis quot sunt gradus consanguinitatis: sed tamen quia affinitas est minus vinculum, quàm consanguinitas, faciliùs & olim & nunc dispensatio fit in remotis gradibus affinitatis, quàm in remotis gradibus consanguinitatis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa minoritas vinculi affinitatis respectu consanguinitatis facit varietatem in genere attinentiæ non in gradibus: & ideò illa ratio non est ad propositum.

¶Ad secundum dicendum, quòd frater non poterat accipere vxorem fratris sui, nisi in casu, scilicet quando moriebatur sine prole, vt suscitaret semen fratri suo, quod tunc requirebatur, quando per propagationem carnis cultus religionis multiplicabatur, quod nunc locum non habet: & sic patet quòd nō ducebat eam vxorem quasi generis propriā personam, sed quasi supplens defectum fratris sui.

ARTICVLVS IX.

¶Vtrùm coniugium contractum inter affines vel consanguineos semper sit dirimendum.

AD

Hug. q. 41. art. 3.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd coniugium quod inter affines vel consanguineos est cōtractum, non semper sit per diuortium dirimendum. Quia quod Deus coniunxit, homo non separet: cùm ergo Deus facere intelligatur quod facit Ecclesia quæ quandoque tales ignoranter coniungit, videtur quòd si postmodum in notitiam veniant, non sint separandi.

¶Præterea, Fauorabilius est vinculum matrimonij, quàm dominij: sed homo per longi temporis præscriptionem acquirit dominium in re, cuius non erat dominus. ergo per diuturnitatem temporis matrimonium ratificatur, etiam si priùs ratum non fuit.

¶Præterea, De similibus simile est iudicium: sed si matrimonium esset dirimendum propter consanguinitatem, tunc in casu illo quando duo fratres habent duas sorores in vxores, si vnus separatur propter consanguinitatem, & alius pari ratione separari deberet, quod non videtur. ergo matrimonium non est separandum propter affinitatem & consanguinitatem.

¶SED CONTRA, Consanguinitas & affinitas impediunt contrahendum, & dirimunt contractum. ergo si probatur affinitas vel consanguinitas separandi sunt, etiam si de facto contraxerunt.

CONCLVSIO.

¶Coniugium inter consanguineos & affines contractum semper dirimendum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm omnis concubitus præter licitum matrimonium sit peccatum mortale, quod Ecclesia omnibus modis impediri conatur, ad ipsam pertinet eos, inter quos non potest esse verum matrimonium, separare, & præcipuè consanguineos & affines, qui sine incestu contrahere non possunt carnaliter.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ecclesia quantùs dono & autoritate diuina fulciatur, tamen inquantùm est hominum congregatio, aliquid de defectu humano in actibus eius peruenit quod non est diuinum, & illa coniunctio quæ fit in facie Ecclesiæ impedimentis ignoratis, non habet inseparabilitatem ex autoritate diuina, sed est contra autoritatem diuinam errore hominum inducta, qui excusat à peccato, cùm sit error facti quandiu manet: & propter hoc quando impedimētum ad notitiam peruenit Ecclesiæ, debet prædictam coniunctionem separare.

¶Ad secundum dicendum, quòd illa quæ sine peccato esse nō possunt, nulla præscriptione firmantur: quia, vt Inn. dicit, Diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget, nec ad hoc facit aliquid fauor matrimonij quod inter illegitimas personas esse non poterat.

¶Ad tertium dicendum, quòd res inter alios acta aliis nō præiudicat in foro contentioso: vnde quamuis frater repellatur à matrimonio vnius sororum ex causa consanguinitatis, non propter hoc separat Ecclesia aliud matrimonium quod non accusatur: sed in foro conscientiæ non oportet quòd semper obligetur ad hoc alius frater ad dimittendum vxorem suam, quia frequenter tales accusationes ex maleuolentia procedūt, & per falsos testes probantur. Vnde non oportet quòd conscientiam suam informet ex his quæ circa aliud matrimonium sunt facta. Sed distinguendum videtur in hoc, quia aut habet certam cognitionem de impedimento matrimonij, aut opinionem, aut neutrum. Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitum debet: si secundo modo, debet reddere, sed non exigere: si tertio, potest reddere & exigere.

ARTICVLVS X.

¶Vtrùm ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd ad separationem matrimonij quod est inter affines & consanguineos contractum, non sit procedendum per viam accusationis, quia accusationem præcedit inscriptio qua aliquis se ad talionem obligat si in probatione defecerit: sed hæc non requiruntur quando de matrimonij separatione agitur. ergo ibi locum non habet accusatio.

¶Præterea, In causa matrimonij audiuntur solùm propinqui, vt in litera dicitur: sed in accusationibus audiuntur etiam extranei. ergo in causa separationis matrimonij non agitur per viam accusationis.

¶Præterea, Si matrimonium accusari deberet, tunc præcipuè hoc esset faciendum, quādo minùs difficile est quod separatur: sed hoc est quando sunt sponsalia tantùm contracta, non autē tunc accusatur matrimonium. ergo nunquam de cætero debet fieri accusatio.

¶Præterea, Ad accusandum nō præcluditur via alicui per hoc quòd non statim accusat: sed hoc fit in matrimonio, quia si primò taceat quando matrimonium contrahebatur, non potest postea matrimonium accusare quasi suspectus. ergo, &c.

¶SED CONTRA, Omne illicitum potest accusari: sed matrimonium affinium vel consanguineorum est illicitum. ergo de eo potest esse accusatio.

CONCLVSIO.

¶Per viam accusationis procedendum est ad separationem matrimonij inter consanguineos & affines contracti.

¶RESPONDEO dicendum, quòd accusatio ad hoc est instituta, ne aliquis sustineatur innocens, qui culpam habet, sicut autem ex ignorantia facti contingit quòd aliquis homo reputatur innocens, qui in culpa est, ita ex ignorātia alicuius circunstantiæ contingit quòd aliquod factum reputatur licitum, quod est illicitum: & ideò sicut homo accusatur quādoque, ita & factum ipsum accusari potest. & sic matrimonium accusatur, quando propter ignorantiam impedimenti æstimatur legitimum, quod est illegitimum.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd obligatio ad pœnam talionis habet locum, quando accusatur persona de crimine, quia tunc agitur ad punitionem eius: sed quando accusatur factum, tunc non agitur ad pœnam facientis, sed ad impediendum quod est illicitum: & ideò in matrimonio accusator nō se obligat ad aliquam pœnam: sed talis accusatio potest & verbis & scripto fieri, ita quòd exprimatur & persona accusans matrimonium quod accusatur, & impedimentū propter quod accusatur.

¶Ad secundum dicendum, quòd extranei non possunt scire cō sanguinitatem nisi per consanguineos, de quibus probabilius est quòd sciant. Vnde quando ipsi tacent, suspitio habetur contra extraneum, quòd ex maleuolentia procedat, nisi per consanguineos probare voluerit: vnde repellitur ab accusatione quando sunt consanguinei, qui tacent, & per quos probare nō potest: sed consanguinei quantuncunque sint propinqui, non repellentur ab accusatione, quando accusatur matrimonium propter aliquod impedimentum, quod impedit contrahendū, & dirimit contractum: sed quando accusatur ex hoc quòd dicitur non fuisse contractum, tunc parentes tāquam suspecti sunt repellendi, nisi ex parte illius, qui est inferior dignitate & diuitiis, de quibus probabiliter æstimari potest quòd libenter vellent quòd matrimonium staret.

¶Ad tertium dicendum, quòd si matrimonium nondum est contractum, sed sponsalia tantùm, non potest accusari, quia nō accusatur quod non est: sed potest denuntiari impedimentum ne matrimonium contrahatur.

¶Ad quartum dicendum, quòd ille qui tacuit primò, quandoque auditur, postea si velit matrimonium accusare, quādoque repellitur, quod patet ex Decret. quæ sic dicit, Si post contractum aliquis accusator appareat, cùm non prodierit in publicum, quando secundum consuetudinem in Ecclesia edebatur, vtrùm vox suæ accusationis debeat admitti, meritò quæri potest. Super quo respondemus, quòd si tempore denuntiationis præmissæ is qui iam cōiunctos impedit, extra diœcesim existebat, vel aliàs denuntiatio non potuit ad eius deuenire notitiam: vt puta, si nimiæ infirmitatis feruore laborabat, seu furiæ mentis patiebatur exilium, vel in annis erat tam teneris cōstitutus, quòd ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus, eius accusatio debet audiri: alioquin tanquàm suspectus, est proculdubiò repellendus, nisi firmauerit iuramēto quòd post didicerit ea quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

ARTICVLVS XI.

¶Vtrùm ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos procedi debeat per testes.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd in tali causa non sit procedendum per testes sicut in aliis causis, quia in aliis causis adducuntur, ad testificandum quicunque sunt omni exceptione maiores. ergo, &c.

¶Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Testes suspecti de priuato odio vel amore, à testimonio repelluntur: sed maximè possunt propinqui esse suspecti de amore respectu vnius partis, & odio ad partem alteram. ergo non est audiendum eorum testimonium.

¶Præterea, Matrimonium est fauorabilius, quàm aliæ causæ, in quibus de rebus purè corporalibus agitur: sed in illis non potest idem esse testis & accusator. ergo in matrimonio videtur q̃ non conuenienter in causa ista per testes procedatur.

¶SED CONTRA, Testes inducuntur in causis, vt super his de quibus dubitatur fiat iudici fides: sed ita facienda est iudici fides in causa ista, sicut in aliis causis, quia non debet præcipitare sententiam de eo quod non constat. ergo procedendũ est hîc ex testibus sicut in aliis causis.

CONCLVSIO.

¶Procedendum est per testes in matrimonij contracti separatione inter consanguineos & affines.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in hac causa oportet quòd per testes veritas patefiat sicut & in aliis: tamen, vt Iuristæ dicunt, in hac causa multa specialia inueniuntur, scilicet quòd idem potest esse accusator & testis, & quòd non iuratur de calumnia, cùm sit causa quasi spiritualis, & quòd consanguinei admittuntur ad testificandum, & quòd nõ obseruatur omnino ordo iudiciarius: quia denuntiatione facta contumax potest excommunicari lite non contestata: & valet hoc testimonium de auditu, & post publicationem testium testes possunt induci, & hoc totum est vt peccatum impediatur, quod in tali coniunctione esse potest.

¶Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA sexta, De impedimento cognationis spiritualis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimento cognationis spiritualis. Circa quod quæruntur quinque.

¶Primò, vtrùm spiritualis cognatio matrimonium impediat.

¶Secundò, ex qua causa contrahatur.

¶Tertiò, inter quos.

¶Quartò, vtrùm transeat à viro in vxorem.

¶Quintò, vtrùm transeat ad filios carnales patris.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm spiritualis cognatio impediat matrimonium.

Tho. 4. dist. 42. q. 1. art. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd spiritualis cognatio matrimonium non impediat. Matrimonium enim non impedit nisi quod contrariatur alicui bono matrimonij: sed spiritualis cognatio non contrariatur alicui bono matrimonij: ergo non impedit matrimonium.

¶Præterea, Impedimentum perpetuum matrimonij non potest stare simul cum matrimonio: sed cognatio spiritualis stat simul aliquando cum matrimonio, vt in litera dicitur: sicut cùm aliquis in casu necessitatis filium baptizat, quia tunc fit vxori suæ spirituali cognatione coniunctus, nec tamen matrimonio separatur. ergo spiritualis cognatio matrimonium nõ impedit.

¶Præterea, Vnio spiritus non transit in carnem: sed matrimonium est carnalis coniunctio. ergo cùm cognatio spiritualis sit vnio spiritus, non potest transire ad matrimonium impediendum.

¶Præterea, Contrariorum non sunt idem effectus: sed spiritualis cognatio videtur esse contraria disparitati cultus, cùm spiritualis cognatio sit propinquitas proueniens ex datione sacramenti, vel intentione ad idem: disparitas autẽ cultus consistit in sacramenti carentia, vt priùs dictum est: cùm ergo disparitas cultus matrimonium impediat, videtur quòd spiritualis cognatio non habeat hunc effectum.

¶SED CONTRA, Quantò aliquod vinculum sanctius est, tantò magis est custodiendum: sed vinculum spirituale est sanctius, quàm corporale: cùm ergo vinculum propinquitatis corporalis matrimonium impediat, videtur etiam quòd cognatio spiritualis idem faciat.

¶Præterea, In matrimonio coniunctio animarum est principalior, quàm coniunctio corporum, quia præcedit ipsam. ergo multò fortiùs spiritualis cognatio matrimonium impedire potest, quàm carnalis.

CONCLVSIO.

¶Sicut carnalis cognatio impedit matrimonium contrahendum ac contractum, ita & spiritualis: ex Ecclesiæ tamen statuto, si matrimonium præcedat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut per carnalẽ propagationem homo accipit esse naturæ, ita per sacramenta accipit esse spiritualis gratiæ: vnde sicut vinculum, quod ex carnis propagatione contrahitur, est homini naturale, inquantum est res quædam naturæ, ita vinculum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione, est aliquo modo naturale alicui, inquantum est membrum Ecclesiæ: & ideò sicut carnalis cognatio impedit matrimonium, ita spiritualis ex Ecclesiæ statuto. Tamen distinguendum est de spirituali cognatione, quia aut præcessit matrimonium, aut sequitur: si præcessit, impedit contrahendum, & dirimit contractum: si sequitur, tunc non dirimit vinculum matrimonij. Sed quantùm ad actum matrimonij est distinguendum, quia aut spiritualis cognatio inducitur causa necessitatis, sicut pater baptizat filium in articulo mortis, & tunc non impedit actum matrimonij ex neutra parte: aut inducitur extra casum necessitatis ex ignorantia, & tunc si ille ex cuius actu inducitur, diligentiam adhibuit, est eadem ratio sicut & de primo: aut ex industria extra casum necessitatis, & tunc ille ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitum, sed tamen debet reddere si petatur, quia ex culpa eius non debet aliquod incommodum alius reportare.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis spiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis matrimonij, tamen impedit aliquod de secũdariis bonis, quod est amicitiæ multiplicatio, quia spiritualis cognatio est sufficiens ratio amicitiæ per se: vnde oportet quòd ad alios per matrimonium familiaritas & amicitia quæratur.

¶Ad secundum dicendum, quòd matrimonium est vinculum perpetuum: & ideò nullum impedimentum superueniens potest ipsum dirimere: & sic quandoque contingit quòd matrimonium & matrimonij impedimentum stant simul, non autẽ si impedimentum præcedit.

¶Ad tertium dicendum, quòd in matrimonio non est tantùm cõiunctio corporalis, sed etiam spiritualis: & ideò propinquitas spiritus ei impedimentum præstat sine hoc quòd propinquitas spiritualis transire debeat in carnalem.

¶Ad quartum dicendum, quòd non est inconueniens quòd duo contraria adinuicem contrarientur eidem, sicut magnum & parum æquali: & sic disparitas cultus, & spiritualis cognatio matrimonio repugnant, quia in vno est maior distantia, in altero maior propinquitas, quàm matrimonium requirat: & ideò ex vtraque parte matrimonium impeditur.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur. Sicut enim se habet corporalis cognatio ad corporalem generationẽ, ita spiritualis ad spiritualem: sed solus baptismus dicitur spiritualis generatio. ergo per solum baptismum contrahitur spiritualis cognatio, sicut & per solam generationem carnalem carnalis cognatio.

¶Præterea, Sicut in confirmatione imprimitur character, ita in ordine: sed in susceptione ordinis non sequitur spiritualis cognatio. ergo nec ex confirmatione, & sic solùm ex baptismo.

¶Præterea, Sacramenta sunt digniora sacramentalibus: sed ex quibusdam sacramentis spiritualibus cognatio non sequitur, sicut patet in extrema vnctione. ergo multò minùs ex catechismo, vt quidam dicunt.

¶Præterea, Inter sacramentalia baptismi multa alia præter catechismum numerantur. ergo ex catechismo non magis contrahitur spiritualis cognatio quàm ex aliis.

¶Præterea, Oratio non est minùs efficax ad promouendum in bonum, quàm instructio vel catechizatio: sed ex oratione non contrahitur spiritualis cognatio. ergo nec ex catechismo.

¶Præterea,

¶Præterea, Instructio quæ fit baptizatis per prædicationem, non minùs valet quàm illa quæ fit nondum baptizatis: sed ex prædicatione non contrahitur aliqua cognatio spiritualis. ergo nec ex catechismo.

¶SED CONTRA, Primæ Cor. 13. In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui. & sic spiritualis generatio causat spiritualem cognationem. ergo ex prædicatione Euangelij & instructione fit spiritualis cognatio, & non solùm ex baptismo.

¶Præterea, Sicut per baptismum tollitur peccatum originale, ita per pœnitentiam actuale. ergo sicut baptismus causat spiritualem cognationem, ita & pœnitentia.

¶Præterea, Pater nomen cognationis est: sed per pœnitentiam, & doctrinam, & curam pastoralem, & multa huiusmodi aliquis dicitur alteri spiritualis pater. ergo ex multis aliis præter baptismum & confirmationem spiritualis cognatio contrahitur.

CONCLVSIO.

¶Spiritualis cognatio ex baptismi & confirmationis sacramentis contrahitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio, quidam dicunt quòd spiritualis regeneratio sicut per septiformem Spiritus sancti gratiam datur, ita per septem efficitur, incipiendo à primo pabulo salis sacramenti, vsque ad confirmationem per Episcopum factam, & per quodlibet horum septem spiritualis cognatio contrahitur. Sed illud non videtur rationabile, quia cognatio carnalis non contrahitur nisi per actum generationis completum: vnde etiam affinitas non contrahitur nisi facta commixione seminum, ex qua potest sequi generatio carnalis: spiritualis autem generatio non perficitur nisi per aliquod sacramentum: vnde non videtur conueniens quòd spiritualis cognatio contrahatur nisi per aliquod sacramentum. Et ideò alij dicunt, quòd per tria tantùm sacramenta spiritualis cognatio contrahitur, scilicet per catechismũ, baptismum, & confirmationem. Sed isti propriam vocem videntur ignorare, quia catechismus non est sacramentum, sed sacramentale. Et ideò alij dicunt, quòd tantùm per duo sacramenta contrahitur, scilicet per cõfirmationem & baptismum, & hæc est opinio communior: tamẽ de catechismo horum quidam dicunt, quòd est debile impedimentum, quia impedit cõtrahendum, sed non dirimit contractum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd duplex est carnalis natiuitas. Prima in vtero, in qua adhuc quod natum est, est adeò debile quòd non possit extra exponi sine periculo, & huic natiuitati assimilatur regeneratio per baptismum, in quo regeneratur aliquis adhuc quasi fouendus intra vterum Ecclesiæ. Secunda est natiuitas ex vtero, quando iam quod natum erat, in vtero tantùm roboratum est quòd potest sine periculo exponi exterioribus, quæ nata sunt corrumpere: & huic assimilatur confirmatio, per quam homo roboratus exponitur in publicum ad confessionem nominis Christi: & ideò congruè per vtrumque istorum sacramentorum contrahitur spiritualis cognatio.

¶Ad secundum dicendum, quòd per ordinis sacramentum non fit alia regeneratio, sed quædam promotio potestatis, & propterea mulier non susciput ordinem, & sic non potest aliquod impedimentum præstari matrimonio: & ideò talis cognatio non computatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd in catechismo fit quædam professio futuri baptismi, sicut in sponsalibus quædam sponsio futurarum nuptiarum: vnde sicut in sponsalibus contrahitur quidam modus propinquitatis, ita in catechismo ad minus impediens contrahendum, vt quidam dicunt, non autem in sacramentis aliis.

¶Ad quartum dicendum, quòd talis professio fidei non fit in aliis sacramentalibus baptismi sicut in catechismo: & ideò non est similis ratio.

¶Et similiter dicendum ad quintum de oratione & ad sextum de prædicatione.

¶Ad septimum dicendum, quòd Apostolus eos ad fidem instruxerat per modum catechismi, & sic aliquo modo talis instructio habebat ordinem ad spiritualem generationem.

¶Ad octauum dicendum, quòd per sacramentum pœnitentiæ non contrahitur, propriè loquendo, spiritualis cognatio: vnde filius sacerdotis potest cõtrahere cũ illa, quã sacerdos in cõfessione audit: aliàs filius sacerdotis nõ inueniret in tota parochia mulierem, cũ qua contrahere posset: nec obstat quòd per pœnitentiam tollitur peccatum actuale, quia hoc non est per modũ regenerationis, sed magis per modum sanationis. Sed tamẽ per pœnitentiam contrahitur quoddam fœdus inter mulierem & sacerdotem cõfitentem spirituali cognationi simile, vt tantùm peccet, eam carnaliter cognoscens, ac si esset sua spiritualis filia: & hoc ideò, quia maxima familiaritas est inter sacerdotem & confitentem, & ob hoc ista prohibitio est inducta, vt tollatur peccandi occasio.

¶Ad nonum dicendum, quòd pater spiritualis dicitur ad similitudinem patris carnalis: pater autẽ carnalis, vt Philosophus dicit in 8. Ethic. tria dat filio, esse, nutrimentum, & instructionem: & ideò spiritualis pater aliquis alicuius dicitur ratione alicuius horum trium: tamen ex hoc quòd est spiritualis pater, non habet spiritualem cognationem, nisi conueniat cum patre, quantùm ad generationem, per quam est esse: & sic etiam potest solui octauum, quod præcessit.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentũ baptismi & leuantem de sacro fonte.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd cognatio spiritualis non contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte. Quia in generatione carnali contrahitur propinquitas solùm ex parte eius cuius semine generatur proles, non autem ex parte eius qui filium natum suscipit. ergo nec spiritualis cognatio contrahitur inter eum, qui suscipit de sacro fonte, & eum qui suscipitur.

¶Præterea, Ille qui in sacro fonte leuat, anadechus à Dionysio dicitur: & ad eius officium spectat puerum instruere: sed instructio non est sufficiens causa spiritualis cognationis, vt dictum est. ergo nulla cognatio contrahitur inter eum & illum qui de sacro fonte leuatur.

¶Præterea, Potest contingere quòd aliquis leuet aliquem de sacro fonte antequàm ipse sit baptizatus, sed ex hoc non contrahitur aliqua spiritualis cognatio, quia ille qui non est baptizatus, non est capax alicuius spiritualitatis. ergo aliquem leuare de sacro fonte, non sufficit ad spiritualem cognationem cõtrahendam.

¶SED CONTRA est definitio spiritualis cognationis suprà inducta & autoritates, quæ ponuntur in litera.

CONCLVSIO.

¶Spiritualis cognatio inter suscipientem baptismi sacramentum, & ipsum leuantem de sacro fonte contrahitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in generatione carnali aliquis nascitur ex matre & patre, ita in generatione spirituali aliquis renascitur filius Dei sicut patris, & Ecclesiæ sicut matris: sicut autem ille qui sacramentum confert, gerit personam Dei, cuius instrumentum & minister est, ita ille qui baptizatum suscipit de sacro fonte aut confirmandum tenet, gerit personam Ecclesiæ: vnde ad vtrunque spiritualis cognatio contrahitur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non tantùm pater, ex cuius semine generatur proles, habet cognationem carnalem ad natum, sed etiam mater quæ materiam subministrat, & in cuius vtero generatur: & ita etiam anadechus qui baptizandum vice totius Ecclesiæ offert & suscipit, & confirmandum tenet, spiritualem cognationem contrahit.

¶Ad secundum dicendum, quòd non ratione instructionis debitæ, sed ratione generationis spiritualis, ad quam cooperatur, cognationem spiritualem contrahit.

¶Ad tertium dicendum, quòd non baptizatus non potest aliquem leuare de sacro fonte, cùm non sit membrum Ecclesiæ, cuius typum gerit in baptismo suscipiens, nec tamen aliquam cognationem spiritualem contrahere potest, quia est expers spiritualis vitæ, in quam homo primò per baptismum nascitur.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm cognatio spiritualis transeat à viro in vxorem.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd cognatio spiritualis non transeat à viro in vxorem, quia spiritualis vnio & corporalis sunt disparatæ & diuersorum generum. ergo mediante carnali coniunctione

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctione quæ inter virum & vxorem est, non transitur ad spiritualem cognationem.

¶Præterea, Magis conueniunt in spirituali generatione, quæ est causa spiritualis cognationis pater, & mater spiritualis, quã vir qui est spiritualis pater, & vxor: sed pater & mater spiritualis nullam ex hoc spiritualem cognationem contrahunt: ergo nec vxor contrahit aliquam spiritualem cognationem ex hoc quòd vir eius sit pater alicuius spiritualis.

¶Præterea, Potest cõtingere quòd est baptizatus vir, & vxor non est baptizata, sicut quando est ab infidelitate conuersus sine alterius coniugis conuersione: sed spiritualis cognatio non potest peruenire ad non baptizatum. ergo non transit semper de viro ad vxorem.

¶Præterea, Vir & vxor possunt aliquem simul de fonte leuare. si ergo spiritualis cognatio à viro, transiret in vxorem, sequeretur quòd vterque coniugum esset bis pater & mater spiritualis eius: quod est inconueniens.

¶SED CONTRA, Bona spiritualia magis multiplicabilia sunt, quàm corporalia: sed consanguinitas corporalis viri trãsit ad vxorem per affinitatem. ergo multò magis spiritualis.

CONCLVSIO.

¶Transit spiritualis cognatio à viro in vxorem quam carnaliter cognouit, siquis per proprium actum alterius filium de sacro fonte leuat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquis potest fieri alicuius compater dupliciter. Vno modo per actum alterius, qui baptizat, vel in baptismo suscipit filium eius, & sic cognatio spiritualis non transit à viro in vxorem, nisi forte ille sit filius vxoris, quia tunc directè vxor contrahit cognationem spiritualem, sicut & vir. Alio modo per actum proprium, sicut cùm leuat filium alterius de sacro fonte, & sic cognatio spiritualis transit ad vxorem, quamiam carnaliter cognouit, non autem si nondum sit matrimonium consummatum, quia nondum effecti sunt vna caro, & hoc est per modum cuiusdam affinitatis: vnde etiam pari ratione videtur transire ad mulierem, quæ est carnaliter cognita, quanuis non sit vxor. vnde versus,

Quæ mihi, vel cuius natum mea fonte leuauit,
Hæc mea commater, fieri mea non valet vxor.
Si qua meæ natum non ex me fonte leuauit,
Hanc post fata meæ non inde vetabor habere.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd ex hoc quòd sunt diuersorum generum vnio corporalis & spiritualis, potest concludi quòd vna non est altera: non autem quòd vna non possit esse causa alterius, vel per se vel per accidens.

¶Ad secundum dicendum, quòd pater spiritualis & mater spiritualis ejusdem non coniunguntur in cognatione spirituali nisi per accidens, quia ad hoc vnus per se sufficeret. Vnde nõ oportet quòd ex hoc aliqua cognatio spiritualis inter eos nascatur, quin possit esse inter eos matrimonium: vnde versus,

Vnus semper erit compatrum spiritualis,
Alter carnalis, non fallit regula talis.

Sed per matrimoniũ fit & vir & vxor vna caro per se loquẽdo: & ideò non est simile.

¶Ad tertium dicendum, quòd si vxor non sit baptizata, non peruenit ad eam spiritualis cognatio propter hoc quòd non est capax, non ex hoc quòd non possit per matrimonium traduci spiritualis cognatio à viro in vxorem.

¶Ad quartum ergo dicendum, quòd ex quo inter patrem spiritualem & matrem non contrahitur aliqua cognatio spiritualis, nihil prohibet quin vir & vxor simul aliquẽ de sacro fonte leuent, nec est inconueniens quòd vxor ex diuersis causis efficiatur mater spiritualis eiusdem: sicut etiam potest esse quòd est affinis & consanguinea eiusdẽ per carnalem propinquitatẽ.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm cognatio spiritualis transeat ad filios carnales patris spiritualis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non transeat ad filios carnales patris spiritualis, quia spirituali cognationi non assignantur gradus: essent autem gradus, si transirent à patre in filium, quia persona generata mutat gradum, vt suprà dictũ est. ergo non trãsit ad filios carnales patris spiritualis.

¶Præterea, Pater eodem gradu attinet filio, & frater fratri: si ergo cognatio spiritualis transit à patre in filium, eãdem ratione transibit à fratre in fratrem, quod falsum est.

¶SED CONTRA est quod in litera probatur per auctoritatem.

CONCLVSIO.

¶Spiritualis cognatio transit ad filios carnales spiritualis patris, ita quod dirimit contrahendum & iam contractum matrimonium.

¶RESPONDEO dicendum, quòd filius est aliquid patris, & non econuerso, vt dicitur in 8. Ethico. & ideò spiritualis cognatio transit à patre in filium, & non econuerso: & sic patet quòd tres sunt cognationes spirituales. Vna quæ dicitur spiritualis paternitas, quæ est inter patrem & filium spiritualẽ. Alia quæ dicitur compaternitas, quæ est inter patrem spiritualem & carnalem eiusdem. Tertia autem dicitur spiritualis fraternitas, quæ est inter filium spiritualem & filios carnales eiusdem patris, & quælibet harum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd persona addita per carnis propagationem facit gradum respectu illius personæ quæ eodem genere attinet, non autem respectu eius quæ attinet in alio genere; sicut filius attinet in eodem gradu vxori patris in quo & pater, quanuis alio genere attinẽtiæ: spiritualis autem cognatio est alterius generis, quàm carnalis: & ideò non in eodem gradu attinet filius spiritualis filio naturali patris sui spiritualis, in quo attinet ei pater eius, quo mediante cognatio spiritualis transit: & ita non oportet quòd spiritualis cognatio habeat gradum.

¶Ad secundum dicendum, quòd frater non est aliquid fratris, sicut filius est aliquid patris: sed vxor est aliquid viri, cum quo effecta est vnum corpus: & ideò à fratre in fratrem non trãsit, siue sit ante genitus, siue post fraternitatem spiritualem.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA septima, De cognatione legali, quæ est per adoptionem, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de cognatione legali quæ est per adoptionem. Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, quid sit adoptio.

¶Secundò, vtrùm ex ea aliquod vinculum contrahatur matrimonium impediens.

¶Tertiò, inter quas personas contrahatur.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm adoptio conuenienter definiatur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter adoptio definiatur. Adoptio enim est extraneæ personæ in filium vel nepotem, vel deinceps, legitima assumptio: filius enim debet esse subditus patri: sed aliquando ille qui adoptatur, non transit in potestatem patris adoptantis: ergo non semper per adoptionem aliquis in filium assumitur. 3 Eth. 4. dist. 42. q. 2. art. 1. & 3 p.

¶Præterea, Parentes debent filiis thesaurizare, 2. Corin. 13. Sed pater adoptans non oportet quòd semper adoptato thesaurizet, quia quandoque adoptatus non succedit in bonis adoptãtis: ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

¶Præterea, Adoptio, per quam aliquis in filium assumitur, similatur generationi naturali, per quam naturaliter producitur filius: ergo cui competit naturalis generatio filij, competit adoptio: sed hoc est falsum, quia ille qui non est sui iuris, & qui est minor quindecim annis, & mulier, non possunt adoptare, qui tamen possunt filium naturaliter generare: ergo adoptio non dicitur propriè assumptio alicuius in filium.

¶Præterea, Assumptio extraneæ personæ in filium videtur esse necessaria ad supplendum defectum naturalium filiorum: sed ille qui non potest generare, vt spado, vel frigidus, maximè patietur defectum in filiis naturalibus: ergo ei maximè cõpetit assumere aliquem in filium: sed non competit ei adoptare: ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

¶Præterea, In spirituali cognatione, vbi aliquis in filium assumitur, sine carnis propagatione, potest indifferenter maior ætate effici pater minoris: & econuerso, quia iuuenis potest

potest senem baptizare, & econuerso. Si ergo per adoptionem aliquis assumitur in filium sine carnis propagatione, similiter posset indifferenter senior iuniorem, vel minor seniorem adoptare, quod non est verum: & sic idem quod priùs.

¶Præterea, Adoptatus non differt secundum aliquem gradũ ab adoptante: ergo quilibet adoptatus adoptatur in filium, & sic inconuenienter dicitur quòd adoptatur in nepotem.

¶Præterea, Adoptio ex dilectione procedit: vnde & Deus dicitur nos per charitatem in filios adoptasse: sed charitas maior habenda est ad proximos quàm ad extraneos: ergo non debet esse adoptio extraneæ personæ, sed magis propinquæ.

CONCLVSIO.

¶Adoptio est extraneæ personæ in filium, seu filiam, vel nepotem legitima assumptio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ars imitatur naturam, & supplet defectum naturæ in illis, in quibus natura deficit: vnde sicut per naturalem generationem aliquis filium producit, ita per ius positiuum, quod est ars boni & æqui, potest aliquis alium sibi assumere in filium ad similitudinem filij naturalis, & ad supplendum filiorum deperditorum defectum, propter quod præcipuè adoptio est introducta: & quia assumptio importat terminum à quo, propter quod assumens non est assumptum, oportet quòd ille qui assumitur in filium, sit persona extranea: ergo sicut naturalis generatio habet terminum ad quem: scilicet formam, quæ est finis generationis, & terminum à quo, scilicet formam contrariam, ita generatio legalis habet terminum ad quem, scilicet filium vel nepotem, & terminum à quo personam extraneam: & sic patet quòd prædicta assignatio comprehendit genus adoptionis, quia dicitur legitima assumptio: & terminum à quo, quia dicitur extraneæ personæ: & terminum ad quem, quia dicitur in filium vel nepotem.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd filiatio adoptionis est quædam imitatio filiationis naturalis: & ideò duplex est adoptionis species. Vna quæ perfectè naturalem filiationem imitatur, & hæc vocatur arrogatio, per quam traducitur adoptatus in potestatem adoptantis, & sic adoptatus succedit patri adoptanti ex intestato, nec potest eum pater sine culpa priuare quarta parte hæreditatis: sic autem adoptari non potest nisi ille qui est sui iuris, qui scilicet nõ habet patrem, aut si habet est, emancipatus, & hæc adoptio non fit nisi autoritate principis. Alia adoptio est quæ imitatur naturalem filiationem imperfectè, quæ vocatur simplex adoptio, per quam adoptatus non transit in potestatem adoptantis. Vnde magis est dispositio quædam ad perfectam adoptionem, quàm adoptio perfecta: & secundum hanc potest adoptari etiam ille qui non est sui iuris, & sine autoritate principis ex autoritate magistratus: & sic adoptatus non succedit in bonis adoptantis, nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis suis in testamento dimittere nisi velit.

¶Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶Ad tertium dicendum, quòd generatio naturalis ordinatur ad speciem consequendam: & ideò omnibus competit posse naturaliter generare, in quibus natura speciei non est impedita: sed adoptio ordinatur ad hæreditatis successionem, & ideò illis solis competit qui habent potestatem disponendi de hæreditate sua. Vnde qui non est sui iuris, vel est minor viginti quinque annorum, aut mulier, non potest adoptare aliquem nisi ex speciali concessione principis.

¶Ad quartum dicendum, quòd per eum qui habet impedimentum perpetuum ad generandum, non potest hæreditas transire in posterum. Vnde ex hoc ipso iam debetur illis, qui succedere ei debent iure propinquitatis: & ideò non ei competit adoptare, sicut nec naturaliter generare: & præterea maior est dolor de filiis amissis, quàm de illis qui nunquam fuerunt habiti: & ideò habentes impedimentum generationis, non indigent solatio contra carentiam filiorum, sicut illi qui habuerunt & amiserunt, vel etiam qui habere potuerunt, sed aliquo impedimento accidentali carent.

¶Ad quintum dicendum, quòd spiritualis cognatio contrahitur per sacramentum quo fideles renascuntur in Christo, in quo non differt masculus & fœmina, seruus & liber, iuuenis & senex: & ideò indifferenter quilibet potest effici pater spiritualis alterius: sed adoptio fit ad hæreditatis successionem & quandam subiectionem adoptati ad adoptantem, non autem est cõueniens quòd antiquior iuueni in cura rei familiaris subdatur: & ideò iunior non potest adoptare seniorem, sed oportet secundum leges, quòd adoptatus sit in tãtum adoptante iunior, quòd possit eius esse filius naturalis.

¶Ad sextum dicendum, quòd sicut contingit amitti filios, ita & nepotes, & deinceps: & ideò cùm adoptio sit inducta in solatium filiorum amissorum, sicut aliquis per adoptionem potest surrogari in locum filij, ita in locum nepotis, & deinceps.

¶Ad septimum dicendum, quòd propinquus iure propinquitatis debet succedere: & ideò non competit ei quòd per adoptionem ad successionem deducatur: & si aliquis propinquus, cui non competat successio hæreditatis, adoptetur, non adoptatur inquantum est propinquus, sed inquantũ est extraneus à iure successionis in bonis adoptantis.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ex adoptione non contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium, quia cura spiritualis est dignior quàm cura corporalis: sed ex hoc quòd aliquis curæ alicuius subiicitur spiritualiter, non contrahit aliquod propinquitatis vinculum, aliàs omnes qui habitant in parochia, essent propinqui sacerdotis, & cum filio eius non possent contrahere: ergo nec adoptio quæ trahit adoptatum in curam adoptantis, hoc facere potest.

¶Præterea, Ex hoc quòd aliquis alicui sit beneficus, non contrahitur aliquod propinquitatis vinculum: sed nihil aliud est adoptio, quàm collatio cuiusdam beneficij: ergo ex adoptione non fit aliquod propinquitatis vinculum.

¶Præterea, Pater naturalis principaliter filio prouidet in tribus, vt Philosophus dicit: quia scilicet ab ipso habet esse, nutrimentum, & disciplinam: hæreditatis autem successio est posterius ad ista: sed per hoc quòd aliquis alicui prouidet in nutrimento & disciplina, non contrahitur aliud propinquitatis vinculum, aliàs nutrientes & pædagogi & magistri essent propinqui, quod falsum est: ergo nec per adoptionem, per quam aliquis succedit in hæreditate alterius, contrahitur aliqua propinquitas.

¶Præterea, Sacramenta Ecclesiæ non subduntur humanis legibus: sed matrimonium est sacramentum Ecclesiæ: cùm ergo adoptio sit inducta per legem humanam, videtur quod non possit impedire matrimonium aliquod vinculum ex adoptione contractum.

¶SED CONTRA, Cognatio matrimonium impedit: sed ex adoptione quædam cognatio causatur: scilicet legalis, vt patet per eius definitionem, est enim legalis cognatio quædam proximitas proueniens ex adoptione: ergo ex adoptione causatur vinculum, per quod matrimonium impeditur.

¶Præterea, Hoc idem habetur ex autoritatibus in litera positis.

CONCLVSIO.

¶Humanis legibus iure decretum est, & ab Ecclesia approbatum, vt legalis cognatio matrimonium impediat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd lex diuina illas præcipuè personas à matrimonio excludit, quas necesse erat cohabitare, ne, vt Rabbi Moyses dicit, si ad eas liceret carnalis copula, facilis pateret concupiscentiæ locus, ad quam reprimendam matrimonium est ordinatum: & quia filius adoptatus conuersatur in domo patris adoptantis, sicut filius naturalis, ideò legibus humanis prohibitum est inter tales matrimonium contrahi: & talis prohibitio est per Ecclesiam approbata, & inde habet quòd legalis cognatio matrimonium impediat.

¶Et per hoc patet solutio ad primatria, quia per omnia illa nõ inducitur talis cohabitatio, quæ possit fomentum concupiscentiæ præstare: & ideò in eis non causatur propinquitas, quæ matrimonium impediat.

¶Ad quartum dicendum, quòd prohibitio legis humanæ non sufficeret ad impedimentum matrimonij, nisi interueniret Ecclesiæ autoritas, quæ idem etiam interdicit.

ARTIC.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm cognatio legalis contrahatur solùm inter adoptantem patrem & filium adoptatum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd talis cognatio non contrahatur nisi inter patrem adoptantem & filium adoptatum. Maxime enim videtur quòd deberet contrahi inter patrem adoptantẽ, & matrem naturalem adoptati, sicut accidit in cognatione spirituali: sed inter tales nulla cognatio est legalis: ergo nec inter alias aliquas personas præter adoptantem & adoptatum.

¶Præterea, Cognatio inpediẽs matrimonium, est perpetuum impedimentum: sed inter filium adoptatum & filiam adoptantis non est perpetuum impedimentum, quia soluta adoptione per mortem adoptantis vel emancipationem adoptati, potest contrahere cum ea: ergo cum ea non habuit aliquam propinquitatem, quæ matrimonium impediret.

¶Præterea, Cognatio spiritualis in nullam personam transit, quæ non possit ad aliquod sacramentum tenere vel suscipere, vnde in non baptizatũ non transit: sed mulier non potest adoptare, vt ex dictis patet: ergo cognatio legalis non transit à viro in vxorem.

¶Præterea, Cognatio spiritualis est fortior quàm legalis: sed spiritualis non transit in nepotem: ergo nec legalis.

¶SED CONTRA, Plus concordat cognatio legalis cum coniunctione carnis vel propagatione, quàm spiritualis: sed spiritualis transit in alteram personam: ergo & legalis.

¶Præterea, Ad hoc sunt autoritates, quæ in litera ponuntur.

CONCLVSIO.

¶Legalis cognatio omnium descendentium, & per modum cuiusdam affinitatis contracta perpetuò matrimonium impedit, ea autem, quæ est inter filium adoptiuum & naturalem filium, tandiu impedit, quandiu manserit in adoptantis potestate.

¶RESPONDEO dicendum, quòd triplex est legalis cognatio. Prima quasi descendentium, quæ contrahitur inter patrem adoptantem & filium adoptatum, & filium filij adoptiui, & nepotem, & sic deinceps. Secunda, quæ est inter filium adoptiuum & filium naturalem. Tertia, per modum cuiusdam affinitatis, quæ est inter patrem adoptantem & vxorem filij adoptiui, vel econtrario inter filium adoptatum & vxorem patris adoptantis. Prima ergo cognatio & tertia perpetuò matrimonium impediunt. Secunda autem non, nisi quandiu manet in potestate patris adoptãtis: vnde mortuo patre vel filio emãcipato, potest contrahi inter eos matrimonium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per generationem spiritualem non trahitur filius extra potestatem patris, sicut fit per adoptionem, & sic filius spiritualis remanet filius vtriusque simul, non autem filius adoptiuus: & ideò non contrahitur aliqua propinquitas inter patrem adoptantem & matrem, vel patrem naturalem, sicut erat in cognatione spirituali.

¶Ad secundum dicendum, quòd cognatio legalis impedit matrimonium propter cohabitationem: & ideò quando soluitur necessitas cohabitationis non est inconueniens, si prædictum vinculum non maneat, sicut quando fuerit extra potestatem eiusdem patris: sed pater adoptans & vxor eius semper quandam autoritatem retinent super filium adoptatum & vxorem eius, & propter hoc manet vinculum inter eos.

¶Ad tertium dicendum, quòd etiam mulier ex concessione principis adoptare potest: vnde & in ipsam transit cognatio legalis. Et præterea non est causa quare cognatio spiritualis non transit in non baptizatum: quia non potest tenere ad sacramentum, sed quia non est alicuius spiritualitatis capax.

¶Ad quartum dicendum, quòd per generationem spiritualem filius non ponitur in potestate & cura alterius patris spiritualis, sicut in cognatione legali: oportet enim quòd quicquid est in potestate filij, transeat in potestatem adoptantis patris. Vnde adoptato patre, adoptantur filij & nepotes, qui sunt in potestate adoptati.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAOCTAVA, *De impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ & amentiæ, in quinque articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de quinque impedimentis matrimonij, scilicet de impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, vel amentiæ, incestus, & defectus ætatis. Et circa hoc quæruntur quinque.

¶Primò, vtrùm frigiditas matrimonium impediat.

¶Secundò, vtrùm maleficium.

¶Tertiò, vtrùm furia vel amentia.

¶Quartò, vtrùm incestus.

¶Quintò, vtrùm defectus ætatis.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm frigiditas matrimonium impediat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd frigiditas matrimonium contrahendum non impediat. Copula enim carnalis non est de essentia matrimonij, quia perfectiora sunt matrimonia hominum pari voto continentium: sed frigiditas nihil tollit de matrimonio nisi carnalem copulam: ergo non est impedimentum dirimens matrimonium contractum. *Tho. 4. dist. 34. q. vnica, artic. 2. & seq.*

¶Præterea, Sicut nimia frigiditas impedit carnalem copulam, ita nimia caliditas quæ hominem exiccat: sed caliditas non ponitur matrimonij impedimentum: ergo nec frigiditas debet poni.

¶Præterea, Omnes senes sunt frigidi: sed senes possunt matrimonium contrahere: ergo, &c.

¶Præterea, Si scit mulier virum esse frigidum, quando cum eo contrahit, verum est matrimonium: ergo frigiditas, quantum est de se, non impedit matrimonium.

¶Præterea, Contingit in aliquo esse siccitatem sufficienter mouentem ad carnalem copulam cum aliqua corrupta, non autẽ cum aliqua virgine, quia ciò calidum euaporat ratione suę debilitatis, vt ad corrumpendum virginem non sufficiat: & similiter est in aliquo sufficiens caliditas ad pulchram, quæ magis concupiscentiam inflammat, quæ non sufficienter ad turpem mouet: ergo videtur quòd frigiditas, etsi impediat respectu vnius, non tamen impedit simpliciter.

¶Præterea, Mulier est vniuersaliter frigidior viro: sed mulieres non impediuntur à matrimonio: ergo nec frigidi.

¶SED CONTRA est quod dicitur extrà, de frigidis & maleficiatis. Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio: sic qui impotentes sunt, minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur: tales autem sunt frigidi: ergo, &c.

¶Præterea, Nullus potest se obligare ad impossibile: sed in matrimonio homo se obligat ad carnalem copulam, quia ad hoc dat alteri sui corporis potestatem: ergo frigidus qui non potest carnaliter copulari, non potest matrimonium contrahere.

CONCLVSIO.

¶Frigiditas, seu impotentia coëundi non quidem ex ætate, sed ex defectu naturæ, simpliciter incurabilis, dirimit matrimonium contrahendum, etiã contractum, post triennium ad minus ex Ecclesiæ statuto.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio est contractus quidam, quo vnus alteri obligatur ad debitum carnale soluendum. Vnde sicut in aliis contractibus non est conueniens obligatio, si aliquis se obliget ad hoc quod non potest dare vel facere: ita non est conueniens matrimonio contractus, si fiat ab aliquo, qui debitum carnale soluere non possit: & hoc impedimentum vocatur impotentia coëundi nomine generali, quæ quidem potest esse vel ex causa intrinseca & naturali: vel extrinseca & accidentali, sicut per maleficium, de qua post dicetur. Si autem sit ex causa naturali, hoc potest esse dupliciter. Quia vel est temporalis, cui potest subueniri remedio medicinæ: vel per excessum ætatis, & tunc non soluit matrimonium: vel est perpetua, & tunc soluit matrimonium: ita quòd ille, ex parte cuius allegatur impedimentum perpetuò maneat absque spe coniugij, alius nubat cui vult in Domino. Ad hoc autem cognoscendum vtrùm sit impedimentum perpetuum vel non, Ecclesia tempus determinatum adhibuit, in quo huius rei posset esse experimentum, scilicet triennium. Quòd si post triennium, in quo fideliter ex vtraque parte dederunt operam copulæ carnali implendæ, inueniatur matrimonium non esse consummatum, iudicio Ecclesiæ dissoluitur: & tamen in hoc quando

quandoque Ecclesia erret, quia per triennium quandoque nõ sufficienter experiri potest perpetuitas impotentiæ. Vnde Ecclesia fi se deceptam inueniat per hoc, quòd ille in quo erat impedimentum, inuenitur carnalem copulam cum alia vel cum eadem perfecisse, reintegrat matrimonium præcedens, & dirimit secundum, quanuis de eius licentia sit factum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis actus carnalis copulæ non sit de essentia matrimonij: tamen sequitur ad hoc quòd est de eius essentia: quia per matrimonium datur vtrique coniugum potestas in corpore alterius respectu carnalis copulæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd caliditas superflua vix potest esse impedimentum: si tamen inueniretur quòd per triennium impediret carnalem copulam, iudicaretur perpetuum: tamen quia frigiditas magis & frequẽtius impedit (tollit enim non solùm commixtionem seminum, sed etiam vigorem membrorum, quo fit coniunctio corporum:) ideò frigiditas magis hîc ponitur impedimentum quàm caliditas, cùm omnis defectus naturalis ad frigiditatem reducatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd senes quanuis non habeant caliditatem sufficientem ad generandum, tamen habent caliditatem sufficientem ad carnalem copulam: & ideò conceditur eis matrimonium, secundum quòd est in remedium, quanuis non competat eis secundum, quòd est officium naturæ.

¶Ad quartum dicendum, quòd in quolibet contractu hoc vtiliter tenetur, quòd ille qui est impotens ad soluendum aliquid, non reputatur idoneus ad contractum illum, quo se obligat ad eius solutionem: tamen potest impotens esse tripliciter. Vno modo, quia non potens soluere de iure, & sic talis impotentia omnibus modis facit contractum esse nullum, siue sciat ille, cum quo facit talem contractum hanc impotentiam, siue non. Alio modo, quia non sit soluendo de facto, & tunc si sciat ille, cum quo contrahit hanc impotentiam, & nihilominus contrahit, ostenditur quòd alium finem ex contractu quærit: & ideò contractus stat. Si autem nescit, tunc contractus nullus est: & ideò frigiditas quæ causat talem impotentiam, vt homo non possit de facto soluere debitum, & conditio seruitutis, per quã non potest homo de facto libere reddere, impediunt matrimonium, quando alter coniugum ignorat hoc, quòd aliùs non potest reddere debitum: impedimentum autem per quod quis nõ potest de iure reddere debitum, vt consanguinitas, annullat cõtractum matrimonium, siue sciat alter coniugum, siue non: & propter hoc Magister ponit, quòd hæc duo faciunt personas non omninò illegitimas.

¶Ad quintum dicendum, quòd non potest esse perpetuum impedimentum naturale viro respectu vnius personæ & non respectu alterius: sed si non possit implere carnalem actum cum virgine, & possit cum corrupta, tunc medicinaliter aliquo instrumento possunt claustra pudoris frangi & ei coniungi, nec esset hoc contra naturam, quia nõ fieret ad delectationẽ, sed ad medicamentum: abominatio autem mulieri non est causa carnalis, sed causa accidentalis extrinseca: & ideò de ea est iudicium idem, quod de maleficio, quod post dicetur.

¶Ad sextum dicendum, quòd mas est agens in generatione, sed fœmina est patiens: & ideò maior caliditas requiritur in mari, quàm in fœmina ad opus generationis. Vnde frigiditas facit impedimentũ in viro, sed in muliere potest esse impedimẽtum naturale ex alia causa, scilicet arctatione: & tunc idem est iudicium de arctatione mulieris, & frigiditate viri.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm maleficium possit impedire matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd maleficium non possit matrimonium impedire. Huiusmodi enim maleficia fiunt operatione dæmonum: sed dæmones non habent potestatem ad impediendum matrimonij actum magis, quàm corporales alios actus, quos impedire non possunt: quia sic totum mundum perimerent, si comestionem, & gressum, & alia huiusmodi impedirent: ergo per maleficia non potest impediri matrimonium.

¶Præterea, Opus Dei est fortius, quàm opus diaboli: sed maleficium est opus diaboli: ergo non potest impedire matrimonium, quod est opus Dei.

¶Præterea, Nullum impedimentum dirimit contractum matrimonium, quod non sit perpetuum: sed maleficium non potest esse impedimentum perpetuum, quia cum diabolus non habeat potestatem nisi super peccatores, expulso peccato tollitur maleficium, vel per aliud maleficium, vel etiam per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendam vim dæmonum: ergo maleficium non potest impedire matrimonium.

¶Præterea, Carnalis copula non potest impedire nisi impedia tur potentia generandi, quæ est principium eius. sed vnius viri generatiua potentia se habet ad omnes mulieres quasi æqualiter: ergo per maleficium non potest esse impedimentum respectu vnius nisi sit respectu omnium.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Decret. 33. q. 1. si per fornicarias vel maleficas, & infrà: Si sanari non poterunt, separari valebunt.

¶Præterea, Potestas dæmonum est maior quàm potestas hominis, Iob. 1. Non est potestas super terram, &c. sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam per aliquam potestatem vel castraturam, & ex hoc matrimonium impeditur: ergo multò fortiùs virtute dæmonis hoc potest fieri.

CONCLVSIO.

¶Impotentes ex maleficio perpetuo, & post triennium, alteram quærere copulam possunt, aliàs minimè.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quòd maleficium nihil aliud erat in mundo nisi in æstimatione hominum, qui effectus naturales, quorum causæ sunt occultæ, maleficiis imputabant. Sed hoc est contra autoritatem sanctorum, qui dicunt quòd dæmones habent potestatem supra corpora, & supra imaginationem hominum, quando à Deo permittuntur. Vnde per eos malefici aliqua signa facere possunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis, quia non credunt esse dæmones nisi in æstimatione vulgi tantùm, vt terrores quos sibi facit homo ex sua æstimatione imputet dæmoni: & quòd etiam ex imaginatione aliquæ figuræ apparent in sensu tales quales homo cogitat, & tunc creduntur dæmones videri. Sed hæc verba fides repudiat, per quam Angelos de cœlo cecidisse & dæmones esse credimus, & ex subtilitate suæ naturæ multa posse quæ nos non possumus: & illi qui eos ad faciendum talia inducunt malefici vocantur. Et ideò alij dixerũt quòd per maleficia præstari potest impedimentum carnali copulæ, sed nullum tale est perpetuum: vnde non dirimit matrimonium contractum, & dicunt iura esse reuocata quæ hoc dicebant. Sed hoc est contra experimentum, & contra noua iura, quæ antiquis concordant. Et ideò distinguendum est, quia impotentia coëundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc matrimonium dirimit: aut non est perpetua, & tunc non dirimit: & ad hoc experiendum eodem modo Ecclesia tempus triennij præfixit, sicut & de frigiditate dictum est: tamen hæc differentia est inter maleficium & frigiditatem, quia qui propter frigiditatem est impotens, ita est impotens ad vnam, sicut ad aliam: & ideò quando matrimonium dirimitur, non datur licentia ei, vt cõiungatur alteri: sed ex maleficio homo potest esse impotens ad vnam & non ad aliam: & ideò quando iudicio Ecclesiæ matrimonium dirimitur, vtrique datur licentia, vt alteram copulam quærat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia corruptio peccati prima, per quam homo factus est seruus diaboli, in nos per actum generationis deuenit: ideò maleficij potestas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis quàm in aliis, sicut in sertibus magis ostenditur virtus maleficiorum, quàm in aliis animalibus, vt dicitur, quia per serpentem diabolus mulierem tentauit.

¶Ad secundum dicendum, quòd opus Dei potest opere diaboli impediri diuina permissione, non quòd diabolus sit Deo fortior, vt per violentiam opera eius destruat.

¶Ad tertium dicendum, quòd maleficium est ita perpetuum, quòd non potest habere remedium humanum, quanuis Deus posset remedium præstare; dæmonem cogendo, vel etiam dæmon desistendo: nõ enim semper oportet, vt id quod per maleficium factum est, possit maleficium per aliud destrui, vt ipsi malefici confitentur: & tamen si posset per maleficium remedium adhiberi, nihilominus perpetuum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare. Smiliter non oportet quòd si per peccatum aliquod diabolo data est potestas in aliquem, quòd cessante peccato

Universidad de Deusto
Biblioteca

esset potestas,quia pœna interdum remanet,culpa trãseunte. Similiter etiam exorcismi Ecclesiæ non valerent ad reprimendum dæmones semper, quantum ad omnes molestias corporales,iudicio diuino hoc exigẽte:sed semper tamen valent contra illas infestationes dæmonum,contra quas instituti sunt.

¶Ad quartum dicendum,quòd maleficium quandoque potest præstare ad omnes impedimentum,quandoque ad vnam tantum,quia diabolus voluntaria causa est non ex necessitate naturæ agens. Et præterea impedimentum maleficij potest esse ex impressione dæmonis & imaginatione hominis,ex qua tollitur viro concupiscentia mouens ad talem mulierem, & non ad aliam.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm furia impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd furia non impedit matrimonium Matrimonium enim spirituale quod in baptismo contrahitur,dignius quàm carnale:sed furiosi possunt baptizari : ergo & matrimonium contrahere.

¶Præterea,Frigiditas impedit matrimonium, inquantum impedit carnalem copulam,quæ non impeditur per furiam:ergo nec matrimonium.

¶Præterea,Matrimonium non dirimitur nisi per aliqnod impedimentum perpetuum:sed de furia non potest sciri quòd sit impedimentum perpetuum : ergo non dirimitur matrimonium.

¶Præterea, In versibus supradictis sufficienter continentur impedimenta impedientia matrimonium : sed ibi non fit mentio de furia:ergo,& cætera.

¶SED CONTRA, Plus tollit vsum rationis furia quàm error sed error impedit matrimonium:ergo & furia.

¶Præterea, Furiosi non sunt idonei ad aliquem contractum faciendum : sed matrimonium est contractus quidam : ergo, & cætera.

CONCLVSIO.

¶Furia matrimonium sequens , illud nullatenus dirimit, præcedens verò quandoque dirimit.

¶RESPONDEO dicendum , quòd furia , aut præcedit matrimonium, aut sequitur : si sequitur nullo modo dirimit ipsum:si autem præcedit,tunc aut furiosus habet lucida interualla,aut non:si habet,tunc quanuis dum est in illo interuallo non sit tutum quòd matrimonium cõtrahat,quia nesciret prolem educare,tamen si contrahit est matrimonium:si autem non habet,vel si quando non habet contrahit, tunc quia non potest esse consensus vbi deest rationis vsus , non erit verum matrimonium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd vsus rationis nõ exigitur ad baptismum quasi causa ipsius,sicut exigitur ad matrimonium:& ideò non est similis ratio , cùm de baptismo furiosorum dictum est suprà.

¶Ad secundum dicendum,quòd furia impedit matrimonium ratione suæ causæ quæ est consensus,quãuis non ratione actus, vt frigiditas:sed simul Magister de ea determinat,cum frigiditate,quia vtrunque est quidam naturæ defectus.

¶Ad tertium dicendum,quòd momentaneum impedimentum quod causam matrimonij , scilicet consensum impedit , matrimonium totaliter tollit , sed impedimentum quod impedit actum , oportet esse perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat.

¶Ad quartum dicendum , quòd impedimentum reducitur ad errorem , quia vtrobique est defectus consensus ex parte rationis.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm incestu,quo cognoscit quis sororem vxoris suæ , matrimonium dirimat.

AD QVARTVM sic proceditur.Videtur quòd incestus , quo quis cognoscit sororem vxoris suæ, matrimonium non dirimat, quia mulier non debet puniri pro peccato viri:sed puniretur si matrimonium solueretur:ergo,&c.

¶Præterea, Plus peccat qui propriam consanguineam cognoscit,quàm qui cognoscit consanguineam vxoris:sed primũ peccatum non impedit matrimonium:ergo nec secundum.

¶Præterea,Si in pœnam peccati hoc infligitur, videtur etiam si mortua vxore cum alia contrahat incestuosus, quòd separari debeant,quod non est verum.

¶Præterea,Hoc etiam impedimentum non connumeratur inter alia suprà enumerata:ergo non dirimit contractum matrimonium.

¶SED CONTRA est, quia per hoc quòd cognoscit sororem vxoris , contrahitur affinitas ad vxorem : sed affinitas dirimit matrimonium contractum : ergo & incestus præ-dictus.

¶Præterea,In quo quis peccat,in hoc punitur : sed talis peccauit contra matrimonium:ergo debet puniri quòd matrimonio priuetur.

CONCLVSIO.

¶Cùm ex incestu,quo quis cognouerit vxoris consanguineam , quædam contrahatur affinitas,ante contractum matrimonium , etiam post sponsalia ex tali incestu impeditur matrimonium , post contractum verò minimè , sed tantum sic peccans iure priuatur petendi debitum.

¶RESPONDEO dicendum,quòd si aliquis cognoscit sororem,aut aliam consanguineam vxoris suæ ante matrimonium contractum etiam post sponsalia,oportet matrimonium separari ratione affinitatis contractæ: si autem post matrimonium contractum & consummatum , non debet totaliter matrimonium separari,sed vir admittit ius petendi debitum,nec potest sine peccato petere , sed tamen debet reddere petenti , quia vxor non debet puniri de peccato viri:sed post mortem vxoris debet omninò manere absque spe coniugij,nisi cum eo dispensetur propter fragilitatem suã , cùm timetur de illicito coitu:si tamen præter dispensationem contrahat, peccat,contra statuta Ecclesiæ faciens,non tamen matrimonium dirimitur, nec propter hoc separatur.

¶Et per hoc patet solutio ab obiecta, quia incestus ponitur matrimonij impedimentum,non tam ratione culpæ,quàm ratione affinitatis quam causat:& ideo etiam non connumeratur aliis impedimentis,sed impedimento affinitatis includitur.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm defectus ætatis impediat matrimonium.

AD QVINTVM sic proceditur . Videtur quòd defectus ætatis non impedit matrimonium. Secundum enim leges pueri accipiunt tutorem vsque ad vicesimumquintum annum : ergo videtur quòd vsq; ad tempus illud non sit confortata ratio ad consensum, & ita videtur quòd illud debeat esse tempus statutum matrimonij ineundi:sed ante tempus illud matrimonium potest contrahi: ergo defectus statutæ ætatis non impedit matrimonium.

¶Præterea,Sicut vinculum religionis est perpetuum , ita & vinculum matrimonij:sed ante decimumquartum annum non potest facere professionem,secundum nouam constitutionem: ergo nec matrimonium contrahere,si defectus ætatis matrimonium impediret.

¶Præterea,Sicut consensus ad matrimonium requiritur ex parte viri,ita ex parte vxoris:sed mulier ante decimumquartum annum potest contrahere matrimonium:ergo & vir.

¶Præterea,Impotentia coëundi nisi sit perpetua & ignorata, non impedit matrimonium : sed effectus ætatis non est perpetuus nec ignoratus:ergo non impedit matrimonium.

¶ Præterea , Non continetur in aliquo prædictorum impedimentorum , & ita non videtur esse matrimonij impedimentum.

¶SED CONTRA, Decret.dicit quòd puer, qui non potest reddere debitum,non est aptus matrimonio: sed ante decimumquartum annum(vt in pluribus) non potest reddere debitum,vt in 9. Animalium dicitur:ergo,&c.

¶ Præterea , Omnium natura constantium positus est terminus magnitudinis & augmenti , & ita videtur cùm matrimonium sit naturale,quòd debeat habere determinatum tempus, per cuius defectum impediatur.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium ante annos pubertatis contractum nullum est,nisi fortè ætatis defectum vigor naturæ & rationis supplenerit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium per modum contractus cuiusdam ordinationi legis positiuæ subiacet,sicut

cet,sicut & alij cõtractus:vnde secundum iura determinatum est,quòd ante illud tempus discretionis quo vterque possit sufficienter de matrimonio deliberare , & debitum sibi inuicem reddere;matrimonia non contrahantur,& si non ita facta fuerunt dirimuntur:hoc autem tempus, vt in pluribus est, in masculis in quartodecimo anno.In fœmina autem in duodecimo anno:quia tamen præcepta iuris positiui sequuntur id quod in pluribus est,si aliquid ad perfectionem debitam ante tempus prædictum perueniat,ita quòd vigor naturæ & rationis defectum ætatis suppleat,matrimonium non dissoluitur: & ideò si contrahentes ante annos pubertatis, ante tempus prædictum carnaliter fuerunt copulati,nihilominus matrimonium perpetuò stat indissolubile.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis ad quæ natura inclinat,non exigitur tantus vigor rationis ad deliberãdum , sicut in aliis:& ideò antè potest deliberans in matrimonium sufficienter consentire,quàm possit in contractibus aliis res suas sine tutore pertractare.

¶Et similiter est dicendum ad secundum, quia votum religionis est eorum quæ sunt sine inclinatione naturæ,quæ maiorem difficultatem habent,quàm matrimonium.

¶Ad tertium dicendum,quòd mulier citiùs ad tempus pubertatis peruenit,quàm vir,vt dicitur in 9.de Animalibus:& ideò non est simile de vtroque.

¶Ad quartum dicendum, quòd ex parte ista nõ solùm est impedimentum propter impotentiam coëundi,sed etiam propter defectum rationis,quæ adhuc non sufficit ad consensum illum ritè faciendum qui perpetuò durare debet.

¶Ad quintum dicendum,quòd sicut impedimentum quod est ex furia,reducitur ad impedimentum erroris, ita etiam impedimentum quod est ex defectu ætatis, quia homo nondum habet plenum vsum liberi arbitrij.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA nona,*De disparitate cultus, quæ matrimonium impediat,in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de disparitate cultus , quæ matrimonium impediat.

¶Circa quod quæruntur sex.

¶Primo , vtrùm fidelis possit contrahere matrimonium cum infideli.

¶Secundò,vtrùm inter infideles sit matrimonium.

¶Tertiò,vtrùm coniunx conuersus ad fidem possit cõmanere cum infideli nolente conuerti.

¶Quarto,vtrùm possit vxorem infidelem relinquere.

¶Quintò,vtrùm ea dimissa possit aliam ducere.

¶Sextò,vtrùm propter alia peccata vir possit dimittere vxorem,sicut propter infidelitatem.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm fidelis possit contrahere cum infideli.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd fidelis possit matrimonium cùm infideli contrahere. Quia Ioseph contraxit cum Aegyptia,& Hester cũ Assuero:in vtroque autem matrimonio fuit disparitas cultus,quia alter erat infidelis,& alter fidelis: ergo disparitas cultus præcedens matrimonium ipsum non impedit.

¶Præterea,Eadem est fides,quam docet vetus & noua lex:sed secundum veterem legem poterat esse matrimonium inter fidelem & infidelem,vt patet Deute. 21. Si egressus ad pugnam videris mulierem pulchram in medio captiuorum, & adamaueris eam,introeas ad eam dormiens cum ea,& erit tibi vxor. ergo & in noua lege licet.

¶Præterea,Sponsalia ad matrimonium ordinantur:sed inter fidelem & infidelem possunt in aliquo casu contrahi sponsalia cum conditione futuræ conuersionis:ergo sub eadem conditione matrimonium potest contrahi inter eos.

¶Præterea,Omne impedimentum matrimonij est aliquo modo contrarium matrimonio : sed infidelitas non est contraria matrimonio , quia matrimonium est in officium naturæ , cuius dictamen fides excedit: ergo disparitas fidei non impedit matrimonium.

¶Præterea, Disparitas fidei etiam quandoque est inter duos baptizatos,sicut quando aliquis post baptismum in hæresi labitur:sed si talis cum aliqua fideli cõtrahat,nihilominus est verum matrimonium: ergo disparitas fidei matrimonium non impedit.

¶SED CONTRA est quod dicitur 2. Corinth.6. Quæ conuentio lucis ad tenebras? sed maxima conuentio est inter virum & vxorem : ergo ille qui est in luce fidei , non potest contrahere matrimonium cum illa , quæ est in tenebris infidelitatis.

¶Præterea, Mala.2.dicitur:Contaminauit Iudas sanctificationem Domini,quoniam dilexit,& habuit filiam Dei alieni : sed hoc non esset si inter eos posset verum matrimonium cõtrahi: ergo disparitas cultus matrimonium impedit.

CONCLVSIO.

¶Cultus disparitas matrimonium præcedens impedit ne contrahi possit.

¶RESPONDEO dicendum , quòd principalius matrimonij bonum est proles ad cultum Dei educanda : cùm autem educatio fiat communiter inter patrem & matrem,vterque secundum fidem intẽdit ad cultum Dei prolem educare : & ideò si sint diuersæ fidei,intentio vnius alterius intentioni contraria erit,& ita inter eos non potest esse conueniens matrimonium, & propter hoc disparitas cultus præcedens impedit ne contrahi possit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in veteri lege de aliquibus infidelibus erat permissum , quòd cum eis possent inire coniugia,& de aliquibus prohibitum. Specialiter tamen erat de infidelibus habitantibus in terra Chanaan : tum quia Dominus præceperat eos occidi propter eorum obstinationẽ, tum quia maius periculum imminebat,ne cõiuges filios Israël ad idololatriam peruerterent,quia filij Israël ad ritus & mores eorum proniores erant propter conuersationem cum eis : sed aliis Gentibus permisit præcipuè,quia non poterat esse timor pertrahendi ad idololatriam,& sic Ioseph,& Moyses , & Hester cum infidelibus matrimonia contraxerunt.Sed in noua lege etiam,quæ per totum orbem diffunditur,similis ratio prohibendi de omnibus infidelibus:& ideò disparitas cultus præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum.

¶Ad secundum dicendum , quòd lex illa vel loquitur de aliis nationibus,cum quibus poterant inire coniugia , vel loquitur quando illa captiua ad fidem & cultum Dei conuerti volebat.

¶Ad tertium dicendum , quòd eadem est habitudo præsentis ad præsens,& futuri ad futurum:vnde sicut quando matrimoniũ in præsenti contrahitur requiritur vnicus cultus in vtroque contrahentium,ita ad sponsalia , quibus fit sponsio futuri matrimonij,sufficit conditio apposita de vnitate cultus futuri.

¶Ad quartum dicendum,quòd iam ex dictis patet quòd disparitas cultus contraria est matrimonio ratione principalioris boni ipsius,quod est bonum prolis.

¶Ad quintum dicendum,quòd matrimonium est sacramentũ: & ideò quantum pertinet ad necessitatem sacramenti, requirit paritatem,quantum ad sacramentum fidei , scilicet baptismũ magis quàm quantum ad interiorem fidem: vnde etiã hoc impedimentum non dicitur disparitas fidei , sed cultus disparitas qui respicit exterius seruitium:vt in 3.li.dictum est. Et propter hoc si aliquis fidelis cum hæretica baptizata matrimonium cõtrahat,verum est matrimonium,quanuis peccet contrahendo, si scit eam hæreticam:sicut peccaret si cum excommunicata cõtraheret,non tamen propter hoc matrimonium dirimeretur:& econtrario si aliquis catechumenus habens rectam fidem , sed nondum baptizatus cum aliqua fideli baptizata contraheret, non esset verum matrimonium.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm inter infideles possit esse matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur . Videtur quòd inter infideles non possit esse matrimonium. Matrimonium enim est sacramentum Ecclesiæ: sed baptismus est ianua sacramentorum:ergo infideles qui nõ sunt baptizati,matrimonium contrahere non possunt,sicut nec alia sacramenta suscipere.

¶Præterea,Duo mala sunt magis impeditiua boni,quã vnũ, sed infidelitas vnius tantùm impedit bonum matrimonij: ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

multò fortiùs infidelitas vtriusque: & ita inter infideles non potest esse matrimonium.

¶Præterea, Sicut inter infideles & fideles est disparitas cultus, ita inter duos infideles, vt si vnus sit Gentilis & alter Iudæus: sed disparitas cultus impedit matrimonium, vt dictum est: ergo ad minùs inter infideles qui habent cultum disparem, non potest esse verum matrimonium.

¶Præterea, In matrimonio est vera pudicitia: sed sicut dicit Augustinus, & habetur in litera, non est vera pudicitia infidelis cum vxore sua: ergo nec verum matrimonium.

¶Præterea, Matrimonium verum excusat carnalem copulã a peccato: sed hoc non potest facere matrimonium inter infideles contractum, quia omnis vita infidelium peccatum est, vt dicit glossa Romanorum nono. ergo inter infideles non est verum matrimonium.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Corint. 7. Si quis frater vxorem habeat infidelem, &c. sed vxor non dicitur nisi propter matrimonium: ergo matrimonium quod est inter infideles, est verum matrimonium.

¶Præterea, Remoto posteriori, non remouetur prius: sed matrimonium pertinet ad officium naturæ, quæ præcedit statum gratiæ, cuius principium est fides: ergo infidelitas non facit quin sit inter infideles matrimonium.

CONCLVSIO.

¶Inter infideles verum matrimonium est, quamuis non ita perfectum sicut inter fideles.

¶RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium principaliter est institutum ad bonum prolis non tantùm generandæ, sed etiam promouendæ ad perfectum statum, quia quælibet res intendit effectum suum naturaliter perducere ad perfectum: est autem in prole duplex perfectio naturæ, non solùm quantùm ad corpus, sed etiam quantùm ad animam per ea quę sunt in lege naturæ, & perfectio gratiæ, & prima perfectio est materialis & imperfecta respectu secundæ: & ideò cùm res quæ sunt propter finem, sint proportionatæ fini, matrimonium quod tendit in primam perfectionem, est imperfectum & materiale respectu illius quod tendit in perfectionem secundam: & quia perfectio prima communis esse potest infidelibus & fidelibus. Secunda autem tantùm est fidelium: & ideò inter infideles est quidem matrimonium, sed non perfectum vltima perfectione, sicut est inter fideles.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium non est institutum in sacramentum, sed in officium naturæ: & ideò quamuis infidelibus non competat matrimonium, secundum quòd est sacramentum in dispensatione ministrorum Ecclesiæ consistens, competit tamen eis, inquantum est in officiũ naturæ: & tamen etiam matrimonium tale est aliquo modo sacramentum habitualiter, quamuis non actualiter eò quòd actu non contrahunt in fide Ecclesiæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd disparitas cultus non impedit matrimonium ratione infidelitatis, sed ratione disparitatis in fide. Disparitas enim cultus nõ solùm secundam perfectionẽ prolis impedit, sed etiam primam, dum parentes ad diuersa trahere intendunt, quod non est quando vterque est infidelis.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd inter infideles est matrimonium, prout matrimonii est in officium naturæ. Ea autem quæ pertinent ad legem naturę, sunt determinabilia per ius positiuum: & ideò si prohibentur ab alio iure positiuo apud eos infideles contrahere matrimonium cum infidelibus alterius ritus, ex iure diuino non prohibentur: quia apud Deum non differt qualitercunque aliquis à fide deuiet, quantum ad hoc quòd est ex gratia alienum esse: similiter nec aliquo Ecclesiæ statuto, quæ non habet de his quæ foris sunt iudicare.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd pudicitię & aliæ virtutes infidelium non dicuntur esse veræ, quia non possunt attingere finẽ veræ virtutis, qui est vera felicitas: sicut non dicitur esse verum vinum quod non habet effectum vini.

¶Ad quintum dicendum, quòd infidelis cognoscens vxorem suam, non peccat, si propter bonum prolis, aut fidei qua tenetur vxori debitum reddat, cùm hic sit actus iustitiæ & temperantiæ quæ in delectabilibus tactus debitas circunstantias seruat, sicut non peccat faciens alios actus politicarum virtutum: nec dicitur omnis vita infidelium peccatum, quia quilibet actu peccent: sed quia per id quod agunt à seruitute peccati non possunt liberari.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm coniunx conuersus ad fidem possit commanere cùm vxore nolente conuerti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd coniunx conuersus ad fidem non possit commanere cum vxore nolente conuerti, cum qua in infidelitate contraxerat, vbi enim est idem periculum, oportet eandem cautelã adhiberi: sed propter periculum subuersionis fidei prohibetur ne fidelis cum infideli contrahat. Cùm ergo periculum sit si fidelis commaneat cum infideli, cum qua priùs contraxerat, & adhuc maius, quia neophyti faciliùs peruertũtur, quàm illi qui sunt nutriti in fide, videtur quòd fidelis post conuersionem non possit commanere cum vxore infideli.

¶Præterea, 28. q. 1. dicitur: Non potest infidelis in eius coniunctione commanere, quæ iam in Christianam translata est fidem: ergo fidelis habet necesse vxorem infidelem dimittere.

¶Præterea, Matrimonium quod inter fideles contrahitur, est perfectius quàm illud quod contrahitur inter infideles: sed si fideles contrahant in gradu prohibito, ab Ecclesia dissoluitur eorum matrimonium: ergo & infidelium, & ita vir fidelis non potest cõmanere cũ vxore infideli, ad minùs quando, cùm ea in infidelitate contraxit in gradu prohibito.

¶Præterea, Aliquis infidelis habet quandoque plures vxores secundum ritum suæ legis: si ergo potest commanere cum illis, cum quibus in infidelitate contraxit, videtur quòd possit etiã post conuersionem plures vxores retinere.

¶Præterea, Potest contingere quòd repudiata vna vxore, aliã duxerit, & in illo matrimonio existens conuertatur: videtur ergo quòd saltem in hoc casu non possit cum vxore, quam de nouo habet commanere.

¶SED CONTRA est, quòd Apostolus 1. Cor. 7. consulit quòd commaneant.

¶Præterea, Nullum impedimentum superueniens vero matrimonio, tollit ipsum: sed matrimonium erat verum quando vterque infidelis erat: ergo quando alter conuertitur, non dirimitur per hoc matrimonium, & ita videtur quòd possit licitè commanere.

CONCLVSIO.

¶Cùm inter infideles verum matrimonium sit, non propterea dissoluitur eius vinculum quòd alter coniugum ad fidem conuertitur altero in infidelitate manente: solus tamen potest & quo ad cohabitationem, & debiti solutionem, si nulla adsit correctionis spes.

¶RESPONDEO dicendum, quòd fides eius, qui est in matrimonio, non polluit, sed perficit matrimonium: vnde cùm inter infideles sit verum matrimonium, vt ex dictis patet, per hoc quòd alter eorum conuertitur ad fidem, non ex hoc ipso vinculum matrimonij soluitur. Sed aliquando vinculo matrimonij manente, soluitur matrimonium quantum ad cohabitationem & debiti solutionem, in quo pari passu currunt infidelitas & adulterium, quia vtrunque est contra bonum prolis. Vnde sicut se habet in potestate dimittendi adulteram vel cõmanendi cum ea, ita se habet in potestate dimittendi infidelẽ, vel commanendi cum ea: potest enim vir innocens liberè manere cum adultera spe correctionis, non autem si in adulterij peccato fuerit obstinata, ne videatur patronus turpitudinis, quanuis etiam cum spe correptionis possit liberè dimittere: similiter fidelis conuersus potest cum infideli commanere cum spe conuersionis, si eam in infidelitate obstinatam non viderit, & bene faci t commanendo, tamen non tentur, & de hoc est verbum Apostoli.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd facilius impeditur aliquid fiendum quàm destruatur quod ritè factum est: & ideò multa sunt quæ impediunt matrimonium contrahendum, si præcedant: quæ tamen ipsum non possunt dissoluere, si sequãtur, sicut de affinitate patet: & similiter dicendum est de disparitate cultus.

¶Ad secundum dicendum, quòd in primitiua Ecclesia tẽpore Apostolorũ passim cõuertebantur ad fidem, & Iudæi & Gentiles: & ideò tunc fidelis vir poterat habere probabilem spem de vxoris cõuersione, etiã si conuersionẽ non promitteret. Postmodũ autem tempore procedente Iudæi sunt magis obstinati, quàm Gentiles: quia Gentiles adhuc intrabant ad fidem sicut tempore martyrum, & temporibus Constantini Imperatoris, & circa tempora illa: & ideò tunc non erat tutum fideli cum vxore infideli Iudæa cohabitare, nec erat spes de conuersione eius sicut erat de conuersione vxoris Gentilis: & ideò tunc fidelis

delis conuersus poterat cohabitare cum Gentili, sed non cum Iudæa, nisi conuersionem promitteret, & secundum hoc loquitur Decre. illud: Sed nunc pari passu ambulant vtrique, scilicet Gentiles & Iudæi, quia vtrique obstinati sunt: & ideò nisi vxor infidelis conuerti velit, non permittetur ei cohabitare, siue sit Gentilis, siue Iudæa.

¶Ad tertium dicendum, quòd infideles non baptizati nõ sunt astricti statutis Ecclesiæ, sed sunt astricti statutis iuris diuini: & ideò si contraxerunt aliqui infideles in gradibus prohibitis secundum legem diuinam, Leuit. 18. siue vterque, siue alter ad fidem conuertatur, non possunt in tali matrimonio commanere: si autem contraxerunt in gradibus prohibitis per statutum Ecclesię, possunt commanere, si vterque cõuertatur, vel si vno conuerso sit spes de conuersione alterius.

¶Ad quartum dicendum, quòd habere plures vxores est contra legem naturæ, cui etiam infideles sunt astricti: & ideò non est verum matrimonium infidelis nisi cùm illa, cum qua primò contraxit: vnde si ipse cum omnibus suis conuertatur, potest cũ prima commanere, & alias debet abiicere. Si autem prima cõuerti noluerit, & aliqua aliarum conuertatur, idem ius habet contrahẽdi cum illa de nouo, quod cum alia habet: de quo post dicetur.

¶Ad quintum dicendum, quòd repudium vxoris est cõtra legem naturæ, vnde infideli non licet vxorem repudiare: & ideò si conuertatur postquam vna repudiata alteram duxerit, idem iudicium est de hac, quia tenetur primam, quam repudiauerat, accipere, si conuerti voluerit, & aliam abiicere.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm fidelis conuersus possit vxorem infidelem dimittere volentem cohabitare sine contumelia Creatoris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd infidelis conuersus non possit vxorem infidelem dimittere volentem cohabitare sine contumelia Creatoris. Maius enim est vinculum viri ad mulierem, quàm serui ad dominum: sed seruus conuersus non absoluitur à seruitutis vinculo, vt patet 1. Corint. 7. & 1. Timot. 6. ergo & vir fidelis non potest vxorem infidelem dimittere.

¶Præterea, Nullus potest alteri præiudicium facere sine consensu ipsius: sed vxor infidelis habebat ius in corpore viri infidelis: si ergo per hoc quòd vir ad fidem conuertitur, mulier præiudicium pati posset, vt liberè dimitteretur, non posset vir conuerti ad fidem sine consensu vxoris, sicut nec ordinari, nec vouere continentiam sine consensu eius.

¶Præterea, Si aliquis contrahat cum ancilla scienter, siue sit seruus siue liber, nõ propter diuersam cõditionem potest ipsam dimittere: cùm ergo vir qui quando contraxit cum infideli, sciuerit eam esse infidelem, videtur à simili quòd non possit eam dimittere propter infidelitatem.

¶Præterea, Pater tenetur ex debito procurare salutem prolis: sed si discederet ab infideli vxore, filij communes matri remanerent, quia partus sequitur ventrem, & sic essent in periculo salutis: ergo non potest vxorem infidelem dimittere licitè.

¶Præterea, Adulter non potest adulteram dimittere, etiã postquam de adulterio pœnitentiam egit: ergo si sit idem iudicium de adulterio & infideli, nec infidelis infidelẽ potest relinquere etiam, post quam ad fidem est conuersus.

¶SED CONTRA est quod Apostolus dicit primæ Corinthiorum septimo.

¶Præterea, Adulterium spirituale est grauius quàm carnale: sed propter carnale adulterium vir potest dimittere vxorem, quantum ad cohabitationem: ergo multò fortiùs propter infidelitatem, quæ est adulterium spirituale.

CONCLVSIO.

¶Conuersus ad fidem potest dimittere vxorem, nec secum cohabitare, cùm conuerti non vult, nec illi debitum reddere tenetur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd homini secundũ aliã & aliam vitam diuersa competunt & expediunt: & ideò qui moritur priori vitæ, non tenetur ad illa, ad quæ in priori vita tenebatur: & inde est quòd ille qui in vita seculari existens, aliqua vouit, non tenetur ad illa quando mundo moritur, & vitã religiosam assumens perficere. Ille autem qui ad baptismum accedit, regeneratur in Christo & priori vitæ moritur, cùm generatio vnius sit corruptio alterius: & ideò liberatur ab obligatione qua vxori tenebatur reddere debitum: & ei cohabitare non tenetur, quando conuerti non vult, quanuis reddere debitum in aliquo casu liberè id possit facere, sicut dictum est: sicut

& religiosus potest liberè perficere vota quæ fecit in seculo, si non sunt contra religionem suam, quanuis ad ea non teneatur, vt dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruire non est aliquid incompetens Christianæ religionis perfectioni, quæ maximè humilitatem profitetur: sed obligatio mulieris siue matrimonij aliquid derogat perfectioni vitæ Christianæ, cuius summum statum continentes possident, & ideò non est simile de vtroque. Et præterea vnus coniugum non obligatur alteri quasi possessio eius, quasi domino seruus, sed per modum societatis cuiusdam quæ non congruè est infidelis ad fidelem, vt patet secundæ Corinthiorum sexto, & ideò non est simile de seruo & coniuge.

¶Ad secundum dicendum, quòd vxor non habebat ius in corpore viri nisi quandiu in vita illa manebat, in qua contraxerãt, quia etiam mortuo viro vxor soluta est à lege viri, vt patet Roma. 7. & ideò si postquam vir mutat vitam moriens priori vitæ ab ea discedat, nullum sit ei præiudicium. Transiens autem ad religionem moritur tantùm spirituali morte, nõ autem corporali: & ideò si matrimonium sit consummatum, non potest vir sine consensu vxoris ad religionem transire. Potest autem ante carnalem copulam, quando est tantùm copula spiritualis, sed ille qui ad baptismum accedit, corporaliter etiam consepelitur Christo in morte: & ideò à debito soluitur reddendo etiam post matrimonium consummatum. Vel dicendum, quòd ex culpa sua vxor præiudicium patitur, quæ conuerti contemnit.

¶Ad tertium dicendum, quòd disparitas cultus facit personã simpliciter illegitimam, non autem conditio seruitutis, sed solùm quando ignorata est: & ideò non sequitur similis ratio de infideli & ancilla.

¶Ad quartum dicendum, quòd proles aut peruenit ad perfectam ætatem, & tunc poterit liberè sequi patrem fidelem vel matrem infidelem: vel est in minori ætate constitutus, & tunc debet dari fideli, non obstante quòd indiget matris obsequio ad educationem.

¶Ad quintum dicendum, quòd adulter per pœnitentiam non transit ad aliam vitam, sicut infidelis per baptismum: & ideò non est similis ratio.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm fidelis discedens ab vxore infideli, possit aliam ducere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd fidelis discedens ab vxore infideli, non possit aliam ducere in vxorem. Quia indissolubilitas est de ratione matrimonij, cùm repudium vxoris sit cõtra legem naturæ: sed inter infideles erat verum matrimoniũ: ergo nullo modo potest matrimonium solui, sed manente vinculo, matrimonij ad vnam, non potest aliquis cum alia contrahere: ergo fidelis discedens ab vxore infideli, non potest cum alia contrahere.

¶Præterea, Crimen superueniens matrimonio non soluit matrimonium: sed si mulier velit cohabitare sine cõtumelia Creatoris, non soluitur vinculum matrimonij, quia vir non potest aliam ducere: ergo peccatum vxoris quæ non vult cohabitare sine contumelia Creatoris, nõ soluit matrimonium, vt liberè possit vir aliam vxorem ducere.

¶Præterea, Vir & vxor sunt pares in vinculo matrimonij: cùm ergo vxori infideli non liceat viuente viro alium virum ducere, videtur quòd nec fideli liceat.

¶Præterea, Fauorabilius est continentiæ votum, quàm matrimonij contractus: sed viro fideli vxoris infidelis non licet, vt videtur, votum continentiæ emittere, quia tunc vxor fraudaretur matrimonio, si postmodum conuerteretur: ergo multò minùs licet ei matrimonium contrahere cum alia.

¶Præterea, Filius qui remanet in infidelitate patre conuerso, amittit ius paternæ hæreditatis: & tamen si postea conuertitur, redditur ei hæreditas sua, etiam si alius in possessionẽ eius intrauit: ergo videtur à simili quòd si vxor infidelis post cõuertatur, quòd sit sibi reddendus vir suus, etiam si cum alia contraxerit, quod non posset esse si secundum matrimonium verum esset: ergo non potest contrahere cum alia.

¶SED CONTRA, Matrimonium non est ratum sine sacramento baptismi: sed quod nõ est ratum, potest dissolui: ergo matrimonium in infidelitate contractum, potest solui, & ita soluto matrimoniali vinculo, licet viro aliam ducere in vxorem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Vir non debet cohabitare vxori infideli nolenti cohabitare sine contumelia creatoris: si ergo non liceret ei aliam ducere, cogeretur continentiam seruare: quod videtur inconueniens, quia sic ex conuersione sua incommodum reportaret.

CONCLVSIO.

¶Vir discedens ab infideli vxore nolente cohabitare sine creatoris contumelia, potest illam dimittere & alteram ducere, si autem velit pacifice cohabitare, potest quidem illam dimittere, non autem aliam ducere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quando alter coniugũ ad fidem conuertitur, altero in infidelitate manente, distinguendũ est: quia si infidelis nõ vult cohabitare sine cõtumelia creatoris, ideſt sine hoc quòd ad infidelitatem inducat, potest fidelis liberè discedere, sed discedens non potest alteri nubere. Si autem infidelis non velit cohabitare sine contumelia creatoris in verba blasphemiæ prorumpens, & nomen Christi audire nolens, tunc si ad fidelitatem pertrahere nitatur vir fidelis discedens potest alteri per matrimonium copulari.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium infidelium est imperfectum: sed matrimonium fidelium est perfectum, & ita est firmius: semper autem firmius vinculum soluit minùs firmum, cùm ei fit contrarium: & ideò matrimonium quod pòst in fide Christi contrahitur soluit matrimoniũ quod priùs in infidelitate contractum fuerat: vnde matrimonium infidelium non est omninò firmum & ratum, sed ratificatur postmodum per fidem Christi.

¶Ad secundum dicendum, quòd crimen vxoris nolentis cohabitare sine contumelia Creatoris absoluit virum à seruitute, qua tenebatur vxori, vt non posset ea viuente aliam ducere, sed nondum soluit matrimonium: quia si in blasphemia illa cõuerteretur antè, quàm ille aliud matrimonium contraheret redderetur ei vir suus: sed soluitur per matrimonium sequens, ad quod peruenire non posset vir fidelis nisi solutus à seruitute per culpam.

¶Ad tertium dicendum, quòd postquam fidelis contraxit, solutum est vinculum matrimoniũ ex vtraque parte, quia matrimonium non claudicat, quantum ad vinculum, sed quandoque claudicat quantum ad effectum: vnde in pœnam vxoris infidelis ei indicitur, quòd non possit cum alio contrahere magis quàm virtute matrimoniũ præcedentis: sed si postea conuertatur potest ei concedi dispensatiuè vt alteri nubat, si vir eius aliam duxit.

¶Ad quartum dicendum, quòd si post conuersionem viri aliqua probabilis spes de conuersione vxoris sit, non debet votũ continentiæ vir emittere, nec ad aliud matrimonium transire, quia difficiliùs conuerteretur vxor viro suo sciens se esse priuatam. Si autem non sit spes de conuersione, potest ad sacros ordines vel ad religionem accedere, priùs requisita vxore quòd conuertatur, & tunc si postquam vir sacros ordines susceperit, vxor conuertatur, non est sibi vir suus reddendus, sed debet imputare sibi in pœnam tardæ conuersionis quòd viro suo priuatur.

¶Ad quintum dicendum, quòd vinculum paternitatis non soluitur per disparem cultum sicut vinculum matrimoniũ: & ideò non est simile de hæreditate & vxore.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm alia vitia soluant matrimonium.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd alia vitia soluant matrimonium, sicut & infidelitas. Adulterium enim videtur esse directius contra matrimonium, quàm infidelitas sed infidelitas: soluit matrimonium in aliquo casu, vt liceat ad aliud matrimonium transire: ergo & adulterium idem facit.

¶Præterea, Sicut infidelitas est fornicatio spiritualis, ita & quodlibet peccatum: si ergo propter hoc infidelitas matrimonium soluit, quia est fornicatio spiritualis, pari ratione quodlibet peccatum matrimonium soluet.

¶Præterea, Matthei decimooctauo dicitur, Si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam & proiice abs te: dicit Glossa, quòd in manu & dextro oculo possunt accipi frater & vxor, propinqui & filij: sed per quodlibet peccatum efficiuntur nobis impedimento: ergo propter quodlibet peccatum potest matrimonium dissolui.

¶Præterea, Auaritia idololatria est, vt dicitur Ephes. 5. sed propter idololatriam potest mulier dimitti: ergo pari ratione

propter auaritiam, & ita propter alia peccata quæ sunt maiora quàm auaritia.

¶Præterea, Hoc expresse Magister dicit in litera.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. 5. Qui dimiserit vxorem excepta causa fornicationis mœchatur.

¶Præterea, Secundum hoc tota die fierent diuortia, cùm rarò inueniatur matrimonium, in quo alter cõiugum in peccatum non labatur.

CONCLVSIO.

¶Coniugium, si ratificatum fuerit, quantum ad vinculum spectat, nulla ex causa solui potest: aliquin posset dirimi infidelitate non adulterio. Verùm quantum ad actum dissolui potest fornicatione cùm corporali tùm spirituali; propter cætera verò vitia, nequaquam, nisi ad tempus castigandi sui causa.

¶RESPONDEO dicendum, quòd fornicatio corporalis & infidelitas specialem habent contrarietatem ad bona matrimonij, vt ex dictis patet: vnde specialem habent vim separandi matrimonia. Sed tamen intelligendum est quòd matrimonium dupliciter soluitur. Vno modo quantum ad vinculũ, & sic non potest solui postquam matrimonium est ratificatũ, neque per infidelitatem, neque per adulterium: sed si non est ratificatum soluitur vinculum permanente infidelitate in altero coniugum, si alter conuersus ad fidem ad aliud coniugiũ transeat: nõ autem soluitur vinculum prædictum per adulterium, aliàs infidelis liberè posset dare libellum repudij vxori adulteræ, & ea dimissa aliam ducere, quod falsum est. Alio modo soluitur matrimonium quantum ad actum, & sic solui potest tam per infidelitatem quàm per fornicationem spiritualem: sed propter alia peccata nõ potest solui matrimonium etiam quãtum ad actum, nisi fortè ad tempus se velit vir subtrahere à cõsortio vxoris ad castigationem eius, subtrahendo ei præsentiæ suæ solatium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis adulterium magis directè opponatur matrimonio, inquantum est in officium naturæ, quàm infidelitas, tamen econtrario est, inquantum matrimonium est sacramentum ecclesiæ: ex quo habet perfectam firmitatem, inquantum significat indiuisibilem coniunctionem Christi & Ecclesiæ: & ideò matrimoniũ quod non est ratum, magis potest solui quantum ad vinculum per infidelitatem, quàm per adulterium.

¶Ad secundum dicendum, quòd coniunctio prima animæ ad Deum est per fidem: & ideò per eam anima quasi desponsatur Deo, vt patet Oseæ 2. Sponsabo te mihi in fide. Vnde in sacra Scriptura specialiter per fornicationem idololatria & infidelitas designantur: sed alia peccata magis remota significatione dicuntur spirituales fornicationes.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est quando mulier præstat magnam occasionem peccati viro suo, vt vir probabiliter sibi de periculo timeat, tũc enim vir potest se subtrahere ab eius conuersatione, vt dictum est.

¶Ad quartum dicendum, quòd auaritia dicitur idololatria per quandam similitudinem seruitutis, quia tam auarus quàm idololatra potiùs seruit creaturæ, quàm Creatori, non autem per similitudinem infidelitatis: quia corruptio infidelitatis est in intellectu, sed auaritiæ in affectu.

¶Ad quintum dicendum, quòd verba Magistri sunt accipienda de sponsalibus, quia propter crimen superueniens sponsalia solui possunt: vel si loquitur de matrimonio, intelligendum est de separatione à communi conuersatione ad tempus, vt dictũ est: vel quando vxor non vult cohabitare nisi sub conditione peccandi: vt cùm dicit, Non ero vxor tua nisi mihi de latrocinio diuitias congreges, tunc enim potiùs eam debet dimittere quàm latrocinia exercere.

QVAESTIO SEXAGESIMA
De uxoricidio, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de vxoricidio. Circa quod quæruntur duo.

¶Primo, vtrùm in aliquo casu liceat vxorem occidere.

¶Secundò, vtrùm vxoricidium matrimonium impediat.

ARTIC.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm liceat vxorem interficere inuentam in actu adulterij.

Vide. 4. dist. 37. q. vnica. art. 1. q. 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd liceat viro vxorem interficere in actu adulterij deprehensam. Lex enim diuina præcipit adulteras lapidari: sed ille qui legem diuinam exequitur, non peccat: ergo nec occidens propriam vxorem si sit adultera.

¶Præterea, Illud quod licet legi, licet ei cui lex hoc committit: sed legi licet interficere adulteram, aut quanlibet personam ream mortis: cùm ergo lex cõmiserit viro interfectionem vxoris in actu adulterij deprehensæ, videtur quòd ei liceat.

¶Præterea, Vir habet potestatem maiorem super vxorẽ adulteram quàm super eum qui cum ea adulterium commisit: sed si vir percutiat clericum quem cum propria vxore inuenit, nõ est excommunicatus: ergo videtur quòd etiam liceat interficere propriam vxorem in adulterio deprehensam.

¶Præterea, Vir tenetur vxorem suam corrigere, sed correctio fit per inflictionem iustæ pœnæ: cùm ergo iusta pœna adulterij sit mors, quia est capitale crimẽ, videtur quòd liceat viro vxorem adulteram occidere.

¶SED CONTRA, In litera dicitur, quòd ecclesia Dei nunquam constringitur legibus humanis vel mundanis, gladium enim non habet nisi spiritualem: ergo videtur quòd ei qui vult esse de ecclesia, non sit licitus actus legis illius quæ vxoricidium permittit.

¶Præterea, Vir & vxor ad paria iudicantur: sed vxori non licet interficere virum in adulterio deprehensum: ergo nec viro vxorem.

CONCLVSIO.

¶Non licet viro propria autoritate sine reatu pœnæ æternæ occidere vxorem adulteram: potest tamen zelo iustitiæ eam iudicialiter accusare, vt in eam animaduertatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd virum interficere vxorem contingit dupliciter. Vno modo per iudicium ciuile, & sic non est dubium quòd sine peccato potest vir zelo iustitiæ, non liuore vindictæ aut odij motus, vxorem adulteram in iudicio seculari accusare criminaliter de adulterio, & pœnam mortis à lege statutam petere: sicut etiam licet aliquem accusare de homicidio, aut de alio crimine: non tamen talis accusatio potest fieri in iudicio ecclesiastico, quia ecclesia non habet gladium materialem, vt in litera dicitur. Alio modo posset eam per seipsum occidere, non in iudicio conuictam, & sic extra actum adulterij eam interficere quantuncunque sciat eam adulteram, neque secundum leges ciuiles, neque secundum legem conscientiæ licet. Sed lex ciuilis quasi licitum putat quòd in ipso actu eam interficiat, non quasi præcipiens, vel prohibens, sed quasi pœnam homicidij ei infligens propter maximum incitamentum, quod habet vir in tali facto ad occisionem vxoris. Sed Ecclesia in hoc non est astricta legibus humanis, vt iudicet eum sine reatu pœnæ æternæ, vel pœnæ ecclesiastico iudicio infligendæ ex hoc quòd est sine reatu pœnæ infligendæ per iudicium seculare, & ideò in nullo casu licet viro occidere vxorem propria authoritate.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœnam illam infligendam non commisit personis priuatis, sed personis publicis quæ habent officium ad hoc deputatum. Vir autem nõ est iudex vxoris: & ideò non potest eam interficere, sed coram iudice accusare.

¶Ad secundum dicendum, quòd lex ciuilis non commisit viro occisionem vxoris, quasi præcipiens, quia sic non peccaret: sicut non peccat minister iudicis latronem occidens condemnatum ad mortem: sed permisit pœnam non adhibens: vnde etiã difficultates quasdam apposuit quibus retraherentur viri ab exoricidio.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex hoc non probatur quòd sit licitum simpliciter: sed quantum ad immunitatem ad aliquam pœnam, quia etiam excommunicatio quædam pœna est.

¶Ad quartum dicendum, quòd duplex est congregatio, quædam œconomica sicut familia aliqua, & quædam politica sicut ciuitas & regnum. Ille igitur qui præest secundæ congregationi vt rex: potest infligere pœnam & corrigere personam, & exterminare ad purgationem communitatis, cuius curam ge-

rit: sed ille qui præest in prima congregatione vt paterfamilias, non potest infligere nisi pœnam corrigentem, quæ se non extendit vltra terminos emendationis, quam transcendit pœna mortis: & ideò vir qui sic præest vxori, non potest ipsam interficere, sed aliàs accusare vel castigare.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm vxoricidium impediat matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vxoricidium nõ impediat matrimonium. Directiùs enim opponitur adulterium matrimonio quàm homicidium: sed adulterium non impedit matrimoniũ: ergo nec vxoricidium.

¶Præterea, Grauius est peccatum occidere matrẽ, quàm vxorem, quia nunquam licet verberare matrem, licet autem verberare vxorem: sed occisio matris non impedit matrimonium: ergo nec vxoris occisio.

¶Præterea, Magis peccat qui vxorem alterius propter adulterium interficit, quàm vxorem propriam, inquantum minus habet de motiuo, & minùs ad eum spectat eius correctio: sed qui alienam vxorem occidit non impeditur à matrimonio: ergo nec ille qui propriam vxorem interficit.

¶Præterea, Remota causa, remouetur effectus: sed peccatum homicidij, potest per pœnitentiam remoueri: ergo & impedimentum matrimonij, quod ex eo causatur, & ita videtur quòd post peractam pœnitentiam non prohibeatur matrimonium contrahere.

¶SED CONTRA est quod Canon dicit: Interfectores suarum coniugum ad pœnitentiam redigendi sunt, quibus penitus denegatur coniugium.

¶Præterea, In eo in quo quis peccat, debet puniri: sed peccat contra matrimonium, qui vxorem occidit: ergo debet puniri vt matrimonio priuetur.

CONCLVSIO.

¶Vir qui vxorem occiderit, aliam ex statuto Ecclesiæ ducere non potest, nisi ab ea sibi permissum fuerit vitandæ fornicationis causa: si verò non dispensatus matrimonium contraxerit, non dirimetur, nisi eam, cum qua prius mœchabatur duxerit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vxoricidium ex statuto Ecclesiæ matrimonium impedit: sed quandoque impedit contrahendum, & non dirimit contractum: quãdo scilicet propter adulterium vir occidit vxorem, aut etiã propter odium: tamen si timetur de incontinentia ipsius potest cum eo dispensari per Ecclesiam, vt licitè matrimonium contrahat: quandoque etiam dirimit contractũ, vt quando aliquis interficit vxorem suam, vt ducat eam cum qua mœchatur: tunc enim efficitur illegitima persona simpliciter ad contrahendum cum illa, ita quòd si de facto cum ea contraxerit matrimonium, dirimitur. Sed per hoc non efficitur simpliciter persona illegitima respectu aliarum mulierum. Vnde si cum alia contraxerit, quanuis peccet, contra statutum Ecclesiæ faciens: tamen matrimonium contractum non dirimitur propter hoc.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homicidium & adulterium in aliquo casu impediunt matrimonium contrahendum & dirimunt contractum, sicut de vxoricidio dicitur, hic etiam de adulterio infrà dicetur. Vel dicendum, quòd vxoricidium est contra substantiam coniugij, sed adulterium contra bonum fidei ei debitæ: sic adulterium non est magis contra matrimonium, quàm vxoricidium: & ita ratio procedit ex falsis.

¶Ad secundum dicendum, quòd simpliciter loquendo grauius peccatum est occidere matrem, quàm vxorem, & magis contra naturam, quia naturaliter homo matrem reueretur: & ideò minùs inclinatur ad interfectionem matris, & pronior est ad interfectionem vxoris, ad cuius pronitatis repressionem vxoricidis est matrimonium ab Ecclesia interdictum.

¶Ad tertium dicendum, quòd talis non peccat contra matrimonium, sicut ille qui propriam vxorem interficit: & ideò nõ est simile.

¶Ad quartum dicendum, quòd non est necessarium, quòd deleta culpa, deleatur omnis pœna, sicut de irregularitate patet. Non enim pœnitentia restituit in pristinam dignitatem, quanuis possit restituere in pristinum statum gratiæ, vt dictum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO SEXAGESIMA prima, De impedimento matrimonij quod est votum solenne, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimentis quæ superueniunt matrimonio. Et primò, de impedimẽto quod prouenit matrimonio, scilicet de voto solenni. Secundò, de impedimento quod prouenit matrimonio consummato, scilicet de fornicatione.

¶Circa primum quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm alter coniugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare.

¶Secundò, vtrùm ante carnalem copulam possit intrare.

¶Tertiò, vtrùm altero intrãte alter possit alteri nubere.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm alter coniugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare.

Vlo. 4. dist. 27. q. 1. art. 3. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd alter coniugum etiam post carnalem copulam possit altero inuito ad religionem transire. Quia lex diuina magis debet spiritualibus fauere quàm lex humana: sed lex humana hoc permisit: ergo multò fortiùs lex diuina permittere debuit.

¶Præterea, Minus bonum non impedit maius bonum: sed matrimonij status est minus bonum, quàm status religionis, vt patet 1. Corinth. 7. ergo per matrimonium non debet homo impediri, quin possit ad religionem transire.

¶Præterea, In qualibet religione sit quoddam spirituale matrimonium: sed licet de leui religione ad arctiorem transire: ergo licet de matrimonio leuiori, scilicet carnali, ad arctius, scilicet matrimonium religionis, transire etiam inuita vxore.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinth. 7. vt nec etiam ad tempus vacent orationi coniuges sine mutuo consensu a matrimonio abstinentes.

¶Præterea, Nullus potest facere licitè quod est in præiudicium alterius sine eius voluntate: sed votum religionis emissum ab vno coniugum est in præiudicium alterius, quia vnus habet potestatem corporis alterius: ergo vnus sine consensu alterius non potest votum religionis emittere.

CONCLVSIO.

¶Cùm quis non possit Deo oblationem præstare ex re aliena, non potest vir seipsum Deo offerre sine consensu vxoris, cuius suum corpus consummatione matrimonij esse dicitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd nullus potest facere oblationem Deo de alieno: vnde cùm per matrimonium iam consummatum sit corpus viri factum vxoris, non potest sine consensu eius Deo ipsum offerre per continentiæ votum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lex humana cõsiderat matrimonium solùm, in quãtum est in officium naturæ: sed lex diuina secundum quòd est sacramentum, ex quo habet omnimodam indiuisibilitatem: & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens maius bonum impediri per minus bonum, quòd habet contrarietatem ad ipsum, sicut etiam per malum bonum impeditur.

¶Ad tertium dicendum, quòd in qualibet religione contrahitur matrimonium ad vnam personam, scilicet ad Christum, cui tamen ad plura obligatur aliquis in vna religione, quàm in alia, sed matrimonium materiale & religionis non fiunt ad vnam personam: & ideò non est simile.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm alter coniugum possit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nec etiam ante carnalem copulam. Indiuisibilitas enim matrimonij pertinet ad matrimonij sacramentum, inquantum scilicet significat perpetuam coniunctionem Christi ad Ecclesiam: sed ante carnalem copulam post consensum per verba de præsenti expressum est verum matrimonij sacramentum: ergo non potest fieri diuisio per hoc quòd alter ad religionem intrat.

¶Præterea, In ipso consensu per verba de præsenti expresso, vnus coniugum in alterum potestatem sui corporis transfert: ergo ratum potest exigere debitum, & alter tenetur reddere: & ita non potest vnus inuito altero ad religionem transire.

¶Præterea, Matt. 19. Quos Deus coniunxit homo non separet: sed coniunctio quæ est ante carnalem copulam, diuinitùs facta est: ergo non potest separari humana voce.

¶SED CONTRA est, quòd secundum Hier. Dominus vocauit Ioannem de nuptiis.

CONCLVSIO.

¶Sicut post carnalem copulam soluitur matrimonium per mortem carnalem: ita ante copulam carnalem, quod solum est vinculum spirituale, matrimonium dirimi potest per ingressum in religionẽ, cùm religio sit quædam mors spiritualis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ante carnalem copulam est inter coniuges tantùm vinculum spirituale, sed postea etiam est inter eos vinculum carnale: & ideò sicut post carnalem copulam matrimonium soluitur per mortem carnalem, ita per ingressum religionis ante copulam carnalem soluitur: quia religio est quædam mors spiritualis, qua aliquis seculo moriens viuit Deo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium ante carnalem copulam significat illam coniunctionem, quæ est ad animam, quæ quidem soluitur per contrarium, scilicet per peccatum: sed per carnalem copulam significat cõiunctionem ad Ecclesiam, quantum ad assumptionem humanæ naturæ in vnitate personæ, quæ omninò est indiuisibilis.

¶Ad secundum dicendum, quòd ante carnalem copulam non est omninò translatum corpus vnius sub potestate alterius, sed sub conditione, nisi interèa alter ad frugem melioris vitæ conuolet: sed per carnalem copulam completur dicta translatio, quia tunc intrat vterque in corporalem possessionem sibi traditæ potestatis. Vnde etiam ante carnalem copulam non statim tenetur reddere debitum post matrimonium contractum per verba de præsenti, sed datur ei tempus duorum mensium propter tria: Primò, vt interim possit deliberare de transeundo ad religionem. Secundò, vt præparentur quæ sunt necessaria ad solennitatem nuptiarum. Tertiò, ne vilem habeat maritus datam, quam non susperauit dilatam.

¶Ad tertium dicendum, quòd coniunctio matrimonialis ante carnalem copulam est quidem perfecta quantum ad esse primum: sed non consummata quantum ad actum, secundum quem est operatio: & similatur possessioni corporali, & ideò non omnimodam indiuisibilitatem habet.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm mulier possit nubere alteri viro ante carnalem copulam, viro suo religionem ingresso.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd mulier non possit nubere alteri viro ante carnalem copulam viro suo religionem ingresso. Quia illud quod cum matrimonio stare potest, non soluit matrimoniale vinculum: sed adhuc manet vinculum matrimoniale inter eos qui pari voto religionem intrant: ergo ex hoc quòd vnus intrat religionem, alter non absoluitur à vinculo matrimoniali: sed quandiu manet vinculum matrimoniale ad vnũ, non potest nubere alteri: ergo, &c.

¶Præterea, Vir post ingressum religionis potest ante professionem redire ad seculum: si ergo mulier posset alteri nubere viro intrante religionem, & ipse posset alteram ducere, rediens ad seculum: quod videtur absurdum.

¶Præterea, Per Decretalem nouam, professio ante annum emissa, pro nulla reputatur: ergo si post talem professionem ad vxorem redeat tenetur eum recipere: ergo neque per introitũ viri in religionem, neque per votum datur mulieri potestas alteri nubendi.

¶SED CONTRA, Nullus potest alterum obligare ad ea quæ sunt perfectionis: sed continentia est de his quæ ad perfectionem pertinent: ergo mulier non arctatur ad continentiam ex hoc quòd vir religionem ingreditur, & sic potest nubere.

CONCLVSIO.

¶Potest mulier, mortuo viro spiritualiter per ingressum religionis, alteri nubere, sicut etiam idem ei licet, viro defuncto morte corporali.

¶RESPON

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut mors corporalis viri hoc modo vinculum matrimoniale soluit, vt mulier nubat, cui vult secundum Apostoli sententiam: ita etiam potest mortem spiritualem viri per religionis ingressum poterit cui voluerit nubere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando vterque pari voto continentiam vouet, tunc neuter coniugali vinculo abrenuntiat, & ideò adhuc manet: sed quando vnus tantum vouet, tunc, quantum est in se, abrenuntiat vinculo coniugali: & ideo alter absoluitur à vinculo illo.

¶Ad secundum dicendum, quòd non intelligitur mortuus seculo per religionis ingressum quousque professionem emiserit: & ideò vsque ad tempus illud tenetur eum vxor sua expectare.

¶Ad tertium dicendum, quòd de professione sic emissa ante tempus determinatum à iure est idem iudicium quod de voto simplici. Vnde sicut post votum simplex viri mulier ei debitum reddere non tenetur, cùm ipsa non habet potestatem alteri nubere: ita & hîc.

QVAESTIO SEXAGESIMA secunda, De impedimento quod superuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimento quod supernenit matrimonio consummato, scilicet de fornicatione quæ impedit matrimonium precedens quo ad actum dirimentem vinculo matrimoniali.

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm liceat viro dimittere vxorem causa fornicationis.

¶Secundò, vtrùm ad hoc teneatur.

¶Tertiò, vtrùm proprio iudicio eam dimittere possit.

¶Quartò, vtrùm vir & vxor quantum ad hoc sint æqualis conditionis.

¶Quintò, vtrùm post diuortiũ debeant manere innupti.

¶Sexto, vtrùm post diuortium possint reconciliari.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere.

Vlo. 4. dist. 35. q. 1. art. 1. & 2. per tot.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd propter fornicationem non liceat viro vxorem dimittere. Non enim est malum pro malo reddendum: sed vir dimittendo vxorem propter fornicationem, videtur malum pro malo reddere: ergo hoc non licet.

¶Præterea, Maius peccatum est, si vterque fornicetur, quàm si alter tantùm: sed si vterque fornicetur non poterit propter hoc fieri diuortium: ergo nec si vnus tantum fornicatus fuerit.

¶Præterea, Fornicatio spiritualis & quædam alia peccata sunt grauiora, quàm fornicatio carnalis: sed propter illa non potest fieri separatio à toro: ergo nec propter fornicationem carnalem.

¶Præterea, Vitium cõtra naturam magis remotum est à bonis matrimonij, quàm fornicatio, quæ modo naturæ fit: ergo magis debuit poni causa separationis, quàm fornicatio.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. 5.

¶Præterea, Illi qui frangit fidem, non tenetur aliquis seruare fidem: sed coniunx fornicando fidem frangit, quam alteri coniugi debet. ergo alter potest alterum causa fornicationis dimittere.

CONCLVSIO.

¶Cùm nullus sit obstrictus fidem ei seruare, qui eam violauerit, viro conceditur iuxta Domini verba vxorem fornicationis causa repudiare.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Dominus dimittere vxorem concesit propter fornicationem in pœnam illius qui fidem fregit, & in fauorem illius qui fidem seruauit, vt non sit astrictus ad reddendum ei debitum qui non seruauit fidem: & propter hoc excipiuntur septem casus in quibus non licet viro vxorem dimittere fornicatricem, in quibus vel vxor à culpa immunis est, vel vtrique æqualiter culpabiles sunt. Primus est si ipse vir similiter fornicatus fuerit. Secundus, si ipse vxorem prostituerit. Tertius, si vxor virum probabiliter mortuum credens propter longam eius absentiam alteri nupserit. Quartus est, si latentur cognita est ab aliquo sub specie viri lectum subintrante. Quintus, si fuerit vi oppressa. Sextus, si reconciliauit eam sibi post adulterium perpetratum, carnaliter eam cognoscens. Septimus, si matrimonio in infidelitate vtriusque contracto vir dederit vxori libellum repudij, & vxor alteri nupserit: tunc enim si vterque conuertatur tenetur eam vir recipere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd vir si dimittat vxorem fornicantem liuore vindictæ, peccat: si autem ad infamiam propriam cauendam, ne videatur particeps criminis, vel ad vitium vxoris corrigendum, vel ad vitandum prolis incertitudinem, non peccat.

¶Ad secundum dicendum, quòd diuortium ex causa fornicationis fit vno accusante alium: & quia nullus potest accusare, qui in simili crimine existit, quando vterque fornicatur diuortium celebrari non potest, quanuis magis peccetur contra matrimonium vtroque fornicante, quàm altero tantùm.

¶Ad tertium dicendum, quòd fornicatio directè est contra bonum matrimonij, quia tollitur per eam certitudo prolis, & fides frangitur, & significatio non seruatur, dum vnus coniugum pluribus carnem suam diuidit: & ideò alia crimina quanuis forte sint maiora fornicatione, non tamen causant diuortium. Sed quia infidelitas, quæ dicitur spiritualis fornicatio, etiam est contra bonum matrimonij, quod est proles educanda ad cultum Dei: etiam ipsa facit diuortium, sed tamen aliter quàm corporalis fornicatio: quia non propter vnum actum infidelitatis, sed propter consuetudinem quæ pertinaciam ostendit, in qua infidelitas perficitur.

¶Ad quartum dicendum, quòd etiam propter vitiũ contra naturam potest procedi ad diuortium: sed tamen non fit ita mentio de ipso, tum quia est passio innominabilis, tum quia rarius accidit, tum quia non ita causat incertitudinem prolis

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantẽ dimittere, vir enim cùm sit caput vxoris tenetur vxorẽ corrigere: sed separatio à toro est inducta ad correctionẽ vxoris fornicantis. ergo tenetur eam à se separare.

¶Præterea, Qui consentit peccanti, mortaliter ipse etiam mortaliter peccat: sed vir retinens vxorem fornicantem, consentire ei videtur, vt in litera dicitur. ergo peccat nisi eam à se eiiciat.

¶Præterea, Primæ ad Corinthios 6. dicitur, Qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur: sed non potest aliquis simul esse membrum meretricis & Christi, vt ibidem dicitur. ergo vir vxori fornicanti adhærens, membrum Christi esse desinit, mortaliter peccans.

¶Præterea, Sicut cognatio tollit vinculum matrimonij, ita fornicatio separat à toro: sed postquam vir nouerit consanguinitatem sui ad vxorem, mortaliter peccat, eam cognoscens carnaliter. ergo & si cognoscit vxorem, postquam scit ipsam esse fornicatam, mortaliter peccat.

¶SED CONTRA, est quod dicit Glossa 1. Corinth. 7. Quòd Dominus permisit causa fornicationis vxorem dimittere. ergo non ex præcepto.

¶Præterea, Quilibet potest dimittere alteri quod in se peccauit: sed vxor fornicando peccauit in virum. ergo vir potest ei parcere, vt non dimittat eam.

CONCLVSIO.

¶Si vxorem adulterã pœniteat adulterium commisisse, non tenetur vir ex præcepto illam relinquere: sin minus, tenetur, ne peccato consentire videatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd dimissio vxoris fornicantis introducta est ad corrigendum vxoris crimen per talem pœnam: pœna autem corrigens non requiritur vbi emendatio iam præcessit: & ideò si mulier de peccato pœniteat, vir non tenetur eam dimittere: si autem non pœniteat, tenetur, ne peccato consentire videatur, dum correptionem debitam non apponit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum fornicationis in vxore potest corrigi non tantum tali pœna, sed etiam verbis & verbere: & ideò si aliàs ad correctionem sit

Universidad de Deusto
Biblioteca

parata, non tenetur vir prædictam pœnam ad eius correctionem adhibere.

¶Ad secundum dicendum, quòd tunc vir vxori consentire videtur quando eam tenet non cessantem à peccato præteriti: si autem emendata fuerit, non ei consentit.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex quo de peccato fornicationis pœnituit, meretrix dici non potest: & ideò vir ei se coniungendo, membrum meretricis non fit. Vel dicendum, quòd non coniungitur ei quasi meretrici, sed quasi vxori.

¶Ad quartum dicendum, quòd non est simile, quia consanguinitas facit vt non sit inter eos vinculum matrimoniale, & ideò carnalis copula fit illicita: sed fornicatio non tollit vinculum prædictum: & ideò actus remanet quantum est de se licitus, nisi per accidens illicitus fiat, inquantùm vir consentire turpitudini vxoris videtur.

¶Ad quintum dicendum, quòd permissio illa est intelligenda per prohibitionis priuationem: & sic contra præceptum non diuiditur, quia etiam quod, cadit sub præcepto, non est prohibitum.

¶Ad sextum dicendum, quòd vxor non tantum peccat in virum, sed etiam in seipsam & in Deum: & ideò vir non totaliter potest pœnam dimittere, nisi emendatio sequatur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm vir proprio iudicio possit vxorem fornicantem dimittere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd proprio iudicio vir vxorem fornicantem possit dimittere. Sententiam enim à iudice latam absque alio iudicio exequi licet: sed Deus iudex iustus dedit hanc sententiam, vt propter fornicationem vir vxorem dimittere possit. non ergo requiritur ad hoc aliud iudicium.

¶Præterea, Matth. 1. dicitur, quòd Ioseph cùm esset iustus, cogitauit occultè dimittere Mariam. ergo videtur quòd occultè vir possit diuortium celebrare absq; iudicio Ecclesiæ.

¶Præterea, Si vir post fornicationem vxoris cognitam debitum ei reddit, amittit actionem quam contra fornicariam habebat. ergo denegatio debiti, quæ ad diuortium pertinet, debet Ecclesiæ iudicium præcedere.

¶Præterea, Illud quod non potest probari, non debet ad Ecclesiæ iudicium adduci: sed fornicationis crimen non potest probari, quia oculus adulteri obseruat caliginem: vt dicitur Iob 24. ergo non debet iudicio Ecclesiæ prædictum diuortium fieri.

¶Præterea, Accusationem debet inscriptio præcedere, qua aliquis se ad talionem obliget, si in probatione deficiat: sed hoc non potest esse in ista materia, quia qualitercunque res iret, vir consequeretur intentum suum, siue ipse vxorem dimitteret siue vxor eum. ergo non debet ad iudicium Ecclesiæ per accusationem adduci.

¶Præterea, Plus tenetur homo vxori, quàm extraneo: sed homo crimen alterius etiam extranei non debet Ecclesiæ deferre nisi monitione præmissa in secreto, vt patet Matth. 18. ergo multò minùs potest crimen vxoris ad Ecclesiam deferre, si eam priùs occultè non corripuerit.

¶SED CONTRA, Nullus debet seipsum vindicare: sed si vir vxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret, ipse se vindicaret. ergo hoc non debet fieri.

¶Præterea, Nullus in eâdem causa est actor & iudex: sed vir est actor impetens vxorem de offensa in se commissa. ergo ipse non potest esse iudex, & sic non debet proprio arbitrio dimittere.

CONCLVSIO.

¶Vir potest quantum ad torum solùm vxorem fornicariam dimittere: quantum verò ad torum & cohabitationem simul, non potest eam repudiare nisi iudicio Ecclesiæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vir potest vxorem dimittere dupliciter. Vno modo quantum ad torum tantum, & sic potest eam dimittere quàm citò sibi constat de fornicatione vxoris proprio arbitrio, nec tenetur reddere debitum exigenti nisi per Ecclesiam compellatur, & taliter reddens nullum præiudicium sibi facit. Alio modo quantum ad torum & cohabitationem, & hoc modo non potest dimitti nisi iudicio Ecclesiæ: & si aliàs dimissa fuerit debet cogi ad cohabitandum, nisi posset ei vir incontinenti fornicationem probare. hæc autem dimissio diuortium dicitur: & ideò concedendum est quòd diuortium non potest celebrari nisi iudicio Ecclesiæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sententia est applicatio iuris communis ad particulare factum: vnde Deus ius promulgauit, secundùm quod sententia in iudicio formari debet.

¶Ad secundum dicendum, quòd Ioseph voluit Virginem dimittere non quasi suspectam de fornicatione, sed ob reuerentiã sanctitatis eius, timens cohabitare ei: nec tamen est simile, quia tunc ex adulterio non solùm procedebatur ad diuortium, sed vlterius ad lapidationem, non autem nunc quando agitur in iudicio Ecclesiæ.

¶Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶Ad quartum dicendum, quòd quandoque vir vxorem suspectam habens, ei insidiatur, vt deprehendere possit eam cum tribus in crimine fornicationis, & sic potest ad accusationem procedere. Et præterea, si de facto ipso non constat, possunt esse violentæ suspitiones fornicationis, quibus probatis videtur fornicatio probata esse, vt si inueniatur solus cum sola horis & locis suspectis, & nudus cum nuda.

¶Ad quintum dicendum, quòd maritus potest accusare vxorem de adulterio dupliciter. Vno modo ad tori separationem coram iudice spirituali, & tunc inscriptio non debet fieri cum oblatione ad legem talionis: quia sic vir consequeretur intentum suum, vt probat obiectio. Alio modo ad punitionem criminis in iudicio seculari, & sic oportet quòd præcedat inscriptio, per quam ad pœnam talionis se obliget, si in probatione deficiat.

¶Ad sextum dicendum, quòd sicut Decre. dicit, tribus modis in criminibus procedi potest. Primò, per inquisitionem, quam debet præcedere clamosa insinuatio quæ locum accusationis tenet. Secundò, per accusationem, quam debet præcedere legitima inscriptio. Tertiò, per denuntiationem, quam debet præcedere trina correctio. Verbum ergo Domini intelligitur, quãdo agitur per viam denuntiationis, non quando agitur per viam accusationis: quia tunc non agit solùm ad correctionem delinquentis, sed ad punitionem propter bonum commune conseruandum, quod iustitia deficiente periret.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm vir & vxor in causa deuortij possint ad paria iudicari.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd vir & vxor non debeant in causa diuortij ad paria iudicari. Diuortium enim tenetur in lege noua loco repudij, quod erat in lege veteri, vt patet Matthæi 5. sed in repudio vir & vxor non iudicabantur ad paria, quia vir poterat repudiare vxorem, & non econuerso. ergo non debent ad paria iudicari.

¶Præterea, Plus est contra legã naturę, quòd vxor plures viros habeat, quam quòd vir plures mulieres: vnde hoc quandoque licuit: illud verò nũquam. ergo plus peccat mulier in adulterio quàm vir, & ita non debent ad paria iudicarit.

¶Præterea, Vbi est maius nocumentum proximi, ibi est maius peccatum: sed plus nocet vxor adultera viro, quàm vir adulter vxori, quia adulterium vxoris facit incertitudinem prolis: non autem adulterium viri: ergo maius est peccatum vxoris, & sic non debent ad paria iudicari.

¶Præterea, Diuortium inducitur ad crimen adulterij corrigẽdum, sed magis pertinet ad virum, qui est caput mulieris, vt dicitur primo Corinth. vndecimo, corrigere vxorem quam econuerso. ergo non debent in repudio ad paria iudicari, sed vir debet esse melioris conditionis.

¶Sed contrà, Videtur quòd in hoc vxor debeat esse melioris conditionis. Quia quantò est maior fragilitas in peccante, tãtò magis est peccatum venia dignum: sed in mulieribus est maior fragilitas, quàm in viris, ratione cuius dicit Chrysostomus, Quòd propria passio mulierum est luxuria: & Philosophus dicit in septimo Ethicorum, Quòd mulieres non dicuntur continentes, proprie loquendo, propter facilem inclinationem ad concupiscentias: quia nec bruta animalia possunt continere propter hoc quòd non habent aliquid quod concupiscentiis obuiare possit, ergo mulieribus in pœna diuortij deberet magis parci.

¶Præterea, Ponitur vir caput mulieris vt ipsam corrigat. ergo magis peccat quàm mulier, & sic debet magis puniri.

CONCLV-

CONCLVSIO.

¶In causa diuortij vir & vxor ad paria quidem iudicantur: ita vt idem sit licitum & illicitum vni quod alteri. Sed quantum ad bonum prolis plus peccat vxor adultera, quàm vir mœchus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in causa diuortij vir & vxor ad paria iudicantur, vt idem sit licitum & illicitum vni quod alteri, non tamen pariter iudicantur ad illa, quia causa diuortij est maior in vno quàm in alio, cùm tamen in vtroq; sit sufficiens causa ad diuortium. Diuortium enim pœna est adulterij, inquantùm est contra matrimonij bona, quantùm ad bonum fidei, ad quam coniuges æqualiter sibi inuicem tenentur. Tantùm enim peccat contra matrimonium adulterium vnius, sicut adulterium alterius, & hæc causa in vtroque sufficit ad diuortium. Sed quantùm ad bonum prolis plus peccat adulterium vxoris, quàm viri: & ideò maior est causa diuortij in vxore quàm in viro, & sic ad æqualia, sed non ex æquali causa obligantur, nec iniustè: quia in vtroque est causa sufficiens ad hanc pœnam: sicut est etiam de duobus, qui damnantur ad eiusdem mortis pœnam, quanuis alius altero grauiùs peccauerit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd repudium non permittebatur nisi ad euitandum homicidium: & quia in viris magis erat de hoc periculum, quàm in mulieribus, ideò viro permittebatur dimittere vxorem, non autem econuerso per legem repudij.

¶Ad secundum & tertium dicendum, quòd rationes illæ procedunt, secundum quòd in comparatione ad bonum prolis maior sit causa diuortij in vxore adultera, quàm in viro: non tamen sequitur quòd non iudicentur ad paria, vt ex dictis patet.

¶Ad quartum dicendum, quòd quanuis vir sit caput mulieris quasi gubernator, non tamen quasi iudex ipsius sicut nec econuerso: & ideò in eis quæ per iudicium facienda sunt, non plus potest vir in vxorem, quàm econuerso.

¶Ad quintum dicendum, quòd in adulterio inuenitur de ratione peccati idem quod est in fornicatione simplici, & adhuc plus quod magis grauat, scilicet matrimonij læsionem. Si autem consideretur id quod est commune adulterio & fornicationi, peccatum viri & mulieris se habent vt excedentia & excessa, quia in muliere est plus de humore: & ideò sunt magis ducibiles à concupiscentiis, sed in viro est plus de calore qui concupiscentiam excitat: sed tamen, simpliciter loquendo, cæteris paribus vir in simplici fornicatione plus peccat quàm mulier, quia plus habet de rationis bono, quod præualet quibuslibet motibus corporalium passionum. Sed quantùm ad læsionem matrimonij, quam adulterium fornicationi addit, ex qua diuortium causat, plus peccat mulier quàm vir, vt ex dictis patet: & quia hoc est grauius quàm simplex fornicatio: ideò simpliciter loquendo, plus peccat mulier adultera, quàm vir adulter, cæteris paribus.

¶Ad sextum dicendum, quòd quanuis regimen quod datur viro in mulierem, sit quædam circunstantia aggrauans, tamen ex illa circunstantia, quę in aliam speciem trahit, magis aggrauatur peccatum, scilicet ex læsione matrimonij, quod trahit ad speciem iniustitiæ in hoc, quòd furtiuè aliena proles submittitur.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm post diuortium vir alteri nubere possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd post diuortium vir alteri nubere possit. Nullus enim tenetur ad perpetuam continentiam: sed vir tenetur in aliquo casu vxorem fornicantem à se in perpetuum separare, vt patet ex dictis. ergo videtur quòd ad minùs in tali casu alteram ducere possit.

¶Præterea, Peccanti non est danda maior occasio peccandi: sed si ei qui propter culpam fornicationis dimittitur, non licet aliam copulam quærere, datur sibi maior occasio peccãdi. non enim est probabile, quòd qui in matrimonio non continuit, quòd postea continere possit. ergo videtur quòd liceat ei ad aliam copulam transire.

¶Præterea, Vxor non tenetur viro nisi ad debitum reddendum & cohabitationem: sed per diuortium ab vtroque absoluitur: ergo soluta est à lege viri, ergo potest alteri nubere, & eadem ratio est de viro.

¶Præterea, Matth. 19. dicitur, Qui dimiserit vxorem, & aliam duxerit excepta causa fornicationis, mœchatur. ergo videtur quòd si causa fornicationis dimissa vxore aliam duxerit, non mœchetur: & ita est verum matrimonium.

¶SED CONTRA, Primæ Corin. 7. Præcipio non ego, sed Dominus vxorem à viro non discedere, quòd si discesserit, manere innuptam.

¶Præterea, Nullus ex peccato debet reportare commodum: sed reportaret, si liceret adulteræ ad aliud magis desideratum connubium transire: & esset occasio adulterandi volentibus alia matrimonia quærere. ergo non licet aliam copulam quærere neque viro neque vxori.

CONCLVSIO.

¶Non potest efficere adulterium, quin semper verum coniugium remaneat, ob id non licet vni altero superstite ad alias nuptias euolare, ratione adulterij.

¶RESPONDEO dicendum, quòd nihil adueniens supra matrimonium, potest ipsum dissoluere: & ideò adulterium non facit quin sit verum matrimonium. Manet enim, vt Aug. dicit inter viuentes coniugale vinculum, quod nec separatio, nec cum aliquo iunctio potest auferre: & ideò non licet vni altero viuente ad aliam copulam transire.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis per nullus obligetur ad continentiam, tamen per accidens potest esse quòd obligetur: sicut si vxor sua ægritudinem incurabilem incurrat, & talem quæ carnalem copulam non patiatur, & similiter etiam est si incorrigibiliter spirituali infirmitate, scilicet fornicatione laboret.

¶Ad secundum dicendum, quòd ipsa confusio quam reportat à diuortio, debet eam cohibere à peccato, quia si cohibere nõ potest, minus malum est, quòd ipsa sola peccet, quàm quòd peccati vir eius sit particeps.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis vxor post diuortium non teneatur viro adultero ad debitum reddendum, & cohabitandum, tamen adhuc manet vinculum matrimonij, ex quo ad hoc tenebatur: & ideò non potest ad aliam copulam transire viro viuente, nisi videatur Ecclesia decepta fuisse per falsos testes sententiando de diuortio: quia in tali casu, etiam si votum professionis emisisset, restitueretur viro, & teneretur reddere debitum, sed non liceret ei exigere.

¶Ad quartum dicendum, quòd exceptio illa quæ est in verbis Domini, refertur ad dimissionem vxoris, & ideò obiectio ex falso intellectu procedit.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm post diuortium vir & vxor possint reconciliari.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd post diuortium vir & vxor non possint reconciliari. Regula enim est in iure, Quod semel benè definitum est, nulla debet iteratione retractari: sed iudicio Ecclesiæ definitum est, quòd debent separari. ergo non possunt reconciliari vlteriùs.

¶Præterea, Si posset esse reconciliatio, præcipuè videretur quòd post pœnitentiam vxoris vir teneatur eam recipere: sed non tenetur, quia etiam vxor non potest pro exceptione proponere in iudicio suam pœnitentiam contra virum accusantem de fornicatione. ergo nullo modo potest fieri reconciliatio.

¶Præterea, Si posset esse reconciliatio, videtur quòd vxor adultera teneretur redire ad virum ipsam reuocantem: sed non tenetur, quia iam separati sunt iudicio Ecclesiæ. ergo, &c.

¶Præterea, Si liceret reconciliare vxorem adulteram in illo casu præcipuè deberet fieri, quando vir post diuortium inuenitur adulterium committere: sed in hoc casu vxor non potest cogere eum ad reconciliationem, cùm iustè fit diuortium celebratum. ergo nullo modo potest reconciliari.

¶Præterea, Si vir adulter occultè dimittat vxorem conuictam de adulterio per Ecclesiæ iudicium, non videtur iustè factum diuortium: sed tamen vir non tenetur vxorem sibi reconciliare, quia vxor probare in iudicio adulterium viro non potest. ergo multò minùs quando diuortium iustè est celebratum reconciliatio fieri potest.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 7. Quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.

¶Præterea, Vir poterit eam non dimittere post fornicationem, ergo eâdem ratione eam reconciliare sibi.

CONCLV

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCLVSIO.

¶Potest vir vxorem causa adulterij dimissam reuocare, si emendata pœnitentiam de peccato egerit, secus non potest, quemadmodum nec retinere à peccato desistere nolentem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd si vxor post diuortium de peccato pœnitentiam agens emendata fuerit, potest eam sibi vir recõciliare: si autem in peccato incorreptibilis ma neat, non debet assumere eam eâdem ratione, qua non licebat eam nolentem à peccato desistere retinere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sententia Ecclesiæ diuortium celebrantis non fuit cogens ad separationem, sed licentiam præbens: & ideò absque retractatione præcedentis sententiæ potest reconciliatio fieri, vel sequi.

¶Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia vxoris debet inducere virum vt vxorem fornicantem non accuset aut dimittat, sed tamen non potest ad hoc cogi, nec potest per pœnitentiam eum vxor ab accusatione repellere: quia cessante culpa & quantùm ad actum, & quantùm ad maculam, adhuc manet aliquid de reatu, & cessante reatu etiam quantùm ad Deum adhuc manet reatus quo ad pœnam humano iudicio inferendam, quia homo non videt cor, sicut Deus.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium: vnde cùm diuortium sit inductum in fauorem viri, non aufert ei ius petendi debitum vel reuocandi vxorem. Vnde vxor tenetur reddere, & ad eum redire, si fuerit reuocata, nisi de licentia votum continentiæ emiserit.

¶Ad quartum dicendum, quòd propter adulterium quod vir priùs innocens post diuortium committit, secundum rigorem iuris non debet cogi ad recipiendum vxorem adulteram: priùs tamen secundum æquitatem iuris iudex ex officio suo debet eum cogere, vt caueat periculo animæ eius, & scandalo maiorum, quanuis vxor non possit reconciliationem petere.

¶Ad quintum dicendum, quòd si adulterium viri sit occultum, per hoc non auferetur ius excipiendi contra accusationem viri vxori adulteræ, quanuis desit sibi probatio: & ideò peccat vir diuortium petens: & si post sententiam de diuortio vxor petat debitum, aut reconciliationem, vir tenetur ad vtrunque.

QVAESTIO SEXAGESIMA tertia, *De secundis nuptiis, in duos articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerandum est de secundis nuptiis.

¶Et circa hoc quæruntur duo.

¶Primò, vtrùm sint licitæ.

¶Secundo, vtrùm sint sacramentales.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm secundæ nuptiæ sint licitæ.

Tho. 4. dist. 42. q. 3. art. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd secundæ nuptiæ non sint licitæ, quia iudicium de re debet esse secundum veritatem, dicit autem Chrysosto. quòd secundum virum accipere est fornicatio secundum veritatem, quæ non est licita. ergo nec secundum matrimonium.

¶Præterea, Omne quod non est bonum, non est licitum: sed Ambro. dicit quòd duplex matrimonium non est bonum: ergo non est licitum.

¶Præterea, Nullus arceri debet ne interfit illis, quæ sunt honesta & licita: sed sacerdotes arcentur ne interfint secundis nuptiis, vt in litera patet: ergo non sunt licitæ.

¶Præterea, Nullus reportat pœnam nisi pro culpa: sed pro secundis nuptiis aliquis reportat irregularitatis pœnam. ergo non sunt licitæ.

¶SED CONTRA est, quòd Abraham legitur secundas nuptias contraxisse, Gene. 25.

¶Præterea, Primæ Timo. 5. dicit Apostolus, Volo autem iuniores, scilicet viduas, nubere, filios procreare. ergo secundæ nuptiæ sunt licitæ.

CONCLVSIO.

¶Potest toties contrahi matrimonium, quoties alter coniugum mortuus est: moriente enim altero coniugum vinculum matrimoniale tollitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vinculum matrimoniale non durat nisi vsque ad mortem, vt patet Romanorum quarto, & ideò moriente altero coniugum, vinculum matrimoniale cessat: vnde propter præcedens matrimonium non impeditur aliquis à secundo, mortuo coniuge, & sic non solùm secundæ sed tertiæ, & sic deinceps nuptiæ sunt licitæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Chry. loquitur quantum ad causam, quæ aliquando solùm ad secundas nuptias incitaret, scilicet concupiscentiam, quæ etiam ad fornicationem incitat.

¶Ad secundum dicendum, quòd secundum matrimonium non dicitur esse bonum, quia non sit licitum, sed quia caret illo honore significationis, qui est in primis nuptiis, vt sit vna vnius: sicut est in Christo & Ecclesia.

¶Ad tertium dicendum, quòd homines diuinis dediti, non solùm ab illicitis, sed etiam ab illis quæ habent aliquam turpitudinis speciem, arcentur: & ideò arcentur à secundis nuptiis, quę carent honestate, quæ est in primis.

¶Ad quartum dicendum, quòd irregularitas non semper inducitur propter culpam, sed propter defectum sacramenti: & ideò ratio non est ad propositum.

ARTICVLVS II.

Vtrùm secundum matrimonium sit sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd secundum matrimonium non sit sacramentum. Qui enim iterat sacramentum, facit ei iniuriam: sed nulli sacramento facienda est iniuria. ergo si secundum matrimonium esset sacramentum, nullo modo esset iterandum.

¶Præterea, In omni sacramento adhibetur aliqua benedictio: sed in secundis nuptiis non adhibetur benedictio, vt in litera dicitur. ergo non sit ibi aliquod sacramentum.

¶Præterea, Significatio est de essentia sacramẽti: sed in secundo matrimonio non saluatur significatio matrimonij, quia non est vna vnius sicut Christus & Ecclesia. ergo non est sacramentũ.

¶Præterea, Vnum sacramentum non impedit à susceptione alterius, sed secundum matrimonium impedit à susceptione ordinum. ergo non est sacramentum.

¶SED CONTRA, Coitus in secundis nuptiis excusat à peccato, sicut & in primis: sed per tria bona matrimonij excusatur coitus matrimonialis, quæ sunt fides, proles, & sacramentum. ergo secundum matrimonium est sacramentum.

¶Præterea, ex secunda coniunctione viri ad mulierẽ modo sacramentali non contrahitur irregularitas, sicut patet ex fornicatione: sed in secundis nuptiis contrahitur irregularitas. ergo sunt sacramentales.

CONCLVSIO.

¶Secundum matrimonium est sacramentum, cùm in eo reperiantur quæ sunt de esse sacramenti, scilicet persona legitima, tanquam materia: & expressio consensus per verba de præsenti, tanquam forma.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vbicunque inueniuntur illa quæ sunt de esse sacramenti, ibi est verum sacramentum. Vnde cùm in secundis nuptiis inueniantur omnia quæ sunt de esse sacramenti, quia debita materia quam facit persona legitima, & debita forma, scilicet expressio consensus interioris per verba de præsenti, constat quòd etiam secundum matrimonium est sacramentum, sicut & primum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc intelligitur de sacramento quod inducit perpetuum effectum: tunc enim si iteratur sacramentum, datur intelligi quòd primum non fuit efficax: & sic fit primo iniuria, sicut patet in omnibus sacramentis quæ imprimunt characterem: sed illa sacramenta quæ hebent effectum non perpetuum, possunt iterari sine iniuria sacramenti, sicut patet de pœnitentia: & quia vinculum matrimoniale tollitur per mortem, nulla fit iniuria sacramento si mulier post mortem viri iteratò nubat.

¶Ad secundum dicendum, quòd secundum matrimonium quanuis in se consideratum sit perfectum sacramentum, tamen in ordine ad primum consideratum habet aliquid de effectu sacramenti: quia non habet plenã significationẽ, cùm nõ sit vna vnius, sicut est in matrimonio Christi & Ecclesiæ, & ratione huius defectꝰ benedictio à secũdis nuptiis subtrahitur: sed hoc est intelligendum, quando secundæ nuptiæ sunt secũdę & ex parte viri & ex parte mulieris tãtùm: si enim virgo contrahat cũ viro, qui habuit aliã, vxorẽ nihilominus nuptiæ benedicũtur, saluatur enim aliquo modo significatio etiam in ordine ad primas nuptias. Quia Christus etsi vnã Ecclesiã sponsam habeat, habet tamen plures personas desponsatas in vna Ecclesia: sed anima non potest esse sponsa alterius quàm Christi, quia aliàs cum dæmone fornicatur, nec est ibi matrimonium spirituale. & propter hoc quando mulier secundò nubit, nuptię non benedicuntur propter defectum sacramenti.

¶Ad tertium dicendum, quòd significatio perfecta inuenitur in secundo matrimonio secundum se considerato, non autem si consideretur in ordine ad præcedens matrimonium: & sic habet defectum sacramenti.

¶Ad quartum dicendum, quòd secundum matrimonium impedit sacramentum ordinis quantùm ad id quod habet de defectu sacramenti, & non inquantùm est sacramentum.

QVAESTIO SEXAGESIMA quarta, *De annexis matrimonio & debiti redditione, in septem articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerandum est de annexis matrimonio. & primò, de debiti redditione. Secundò, de pluralitate vxorum. Tertiò, de bigamia. Quartò, de libello repudij. Quintò, de filiis illegitimè natis.

¶Circa primum quæruntur septem.

¶Primò, vtrùm alter coniugum teneatur alteri debitum reddere.

¶Secundò, vtrùm debeat aliquando reddere non petenti.

¶Tertiò, vtrùm vir & vxor in hoc sint æquales.

¶Quartò, vtrùm vnus sine consensu alterius possit votum emittere, per quod redditio debiti impediatur.

¶Quintò, vtrùm tempus impediat debiti petitionem.

¶Sextò, vtrùm petens tempore sacro peccet mortaliter.

¶Septimò, vtrùm reddere teneatur tempore festiuo.

ARTCVLVS I.

¶Vtrùm alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd alter coniugum non teneatur alteri ad reditionem debiti ex necessitate præcepti. Nullus enim prohibetur à sumptione Eucharistiæ propter hoc quòd præceptum implet: sed ille qui vxori debitum reddit, non potest carnes Agni edere: vt Hiero. in litera dicit. ergo reddere debitum non est de necessitate præcepti.

¶Præterea, Quilibet potest licitè abstinere ab his quæ sunt sibi nociua in persona: sed aliquando reddere debitum poscenti, esset personæ nociuum vel ratione infirmitatis, vel ratione solutionis iam factæ. ergo videtur quòd licitè possit debitum poscenti negari.

¶Præterea, Quicunque facit se impotentem ad faciendum id, ad quod ex præcepto tenetur, peccat: si ergo aliquis ex necessitate præcepti tenetur ad reddendum debitum, videtur quòd peccet, si ieiunando, vel aliâs corpus suum attenuando, impotentem se reddat ad debiti solutionem: quod non videtur verum.

¶Præterea, Matrimonium, secundum Philosophum, ordinatur ad procreationem prolis & educationem, & iterum ad cõmunicationem vitæ: sed lepra est contra vtrunq; matrimonij finem: quia cùm sit morbus contagiosus, mulier leprosa non tenetur cohabitare viro: similiter etiam morbus frequenter transmittitur ad prolem. ergo viro leproso vxor debitum reddere non tenetur, vt videtur.

¶SED CONTRA, Sicut seruus est in potestate domini sui, ita & vnus cõiugum in potestate alterius: vt patet 1. Cor. 7. sed seruus tenetur ex necessitate præcepti domino suo debitum seruitutis reddere: vt patet Rom. 13. Reddite omnibus debita, cui tributum, &c. ergo & vnus coniugum ex necessitate præcepti tenetur alteri debitum reddere.

¶Præterea, Matrimonium est ordinatum ad fornicationem vitandam: vt patet 1. Corinth. 7. sed hoc non posset per matrimonium fieri, si vnus alteri non teneretur debitum reddere, quando concupiscentia infestatur: ergo reddere debitum est de necessitate præcepti.

CONCLVSIO.

¶Tenentur coniuges sibi mutuò debitum præstare, cùm sacrum coniugium institutum sit vt & virtute fornicatio, & vt liberis operæ detur, salua tamen vtriusque incolumitate.

¶RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium principaliter est institutum in officium naturæ: & ideò in actu ipsius seruandus est naturæ motus secundum quem nutritiua non ministrat generatiuæ, nisi illud quod superfluit ad conseruationem indiuidui, quia hic est ordo naturalis, vt priùs aliquid in seipso perficiatur, & postmodum alteri de perfectione sua communicet, & hic est etiam ordo charitatis quæ naturam perficit: & ideò cùm vxor in viro potestatem non habeat, nisi quantùm ad generatiuam virtutem: non autem quantùm ad ea quæ sunt de conseruatione indiuidui ordinata, vir tenetur vxori debitum reddere in his quæ ad generationem prolis spectãt, salua tamen priùs personæ incolumitate.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis implens aliquod præceptum, potest reddi inhabilis ad aliquod sacrum officium prosequendum, sicut iudex qui hominem ad mortem condemnans præceptum implens, irregularis efficitur: similiter etiam ille qui præceptum implens debitum soluit, redditur ineptus ad diuina officia exequenda, non quòd ille actus sit peccatum, sed ratione carnalitatis illius actus. Et sic secundum quòd Magister dicit, Hierony. loquitur tantùm de ministris Ecclesiæ: non autem de aliis qui sunt suo iudicio relinquendi, quia possunt & ex deuotione dimittere, & sumere corpus Christi absque peccato.

¶Ad secundum dicendum, quòd vxor non habet potestatem in corpus viri nisi salua consistentia personæ ipsius, vt dictum est. Vnde si vltrà exigit, non est petitio debiti, sed iniusta exactio: & propter hoc vir non tenetur ei satisfacere.

¶Ad tertium dicendum, quòd si aliquis redditur impotens ad debitum soluendum ex causa ex matrimonio sequuta, puta cùm priùs debitum reddidit, & est impotens ad debitum soluendum vlteriùs, mulier non habet ius petendi, & in petendo vlteriùs se magis meretricem, quàm coniugem exhibet. si autem reddatur impotens ex alia causa, si illa est licita, sic iterum non tenetur, nec potest mulier exigere. si nõ est licita, tunc peccat, & peccatum vxoris, si propter hoc in fornicationem labatur aliquo modo, sibi imputatur: & ideò debet quantum potest dare operam, vt vxor contineat.

¶Ad quartum dicendum, quòd lepra soluit sponsalia, sed non matrimonium: vnde etiam vxor viro leproso tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare: quia non ita citò inficitur ex coitu, sicut ex frequenti cohabitatione: & quanuis generetur infirma proles, tamen melius est ei sic esse, quàm penitus non esse.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm vir teneatur reddere debitum vxori non petenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non teneatur vir debitum reddere vxori non petenti. Præceptum enim affirmatiuum non obligat nisi ad tempus determinatum: sed tempus determinatum solutionis debiti non potest esse, nisi quando petitur. ergo aliàs soluere non tenetur.

¶Præterea, De quolibet debemus præsumere meliora: sed melius etiam est coniugibus continere, quàm matrimonio vti. ergo nisi expressè debitum petat, debet vir præsumere quòd ei placeat continere: & sic non tenetur debitum ei reddere.

¶Præterea, Sicut vxor habet potestatem in virum, ita dominus in seruum: sed domino non tenetur seruus seruire, nisi quando sibi ab ipso imperatur: nec ergo vir tenetur vxori reddere debitum, nisi quando ab eo exigitur.

Præterea, Vir potest aliquando vxorem exigentem precibus auertere, ne exigat. ergo multò magis potest non reddere, si non exigat.

¶SED CONTRA, In redditione debiti medicamentum præstatur contra vxoris concupiscentiam: sed medicus, cui infirmus est commissus, tenetur morbo eius subuenire etiam si ipse non petat. ergo vir vxori non petenti tenetur debitum reddere.

¶Præterea, Prælatus tenetur correctionis remedium circa peccata subditorum adhibere, etiam eis contradicentibus: sed redditio debiti est in viro ordinata contra peccata vxoris. ergo tenetur vir debitum reddere quandocq; etiam non petenti.

CONCLV

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCLVSIO.

¶Cùm natura mulieres sint verecundæ, ita vt non audeant petere debitum à viris sibi præstari, tenetur vir etiam vxori non petenti, debitum reddere, si aliquo signo id eam velle perceperit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd petere debitum est dupliciter. Vno modo expressè, vt quando verbis inuicem petunt. Alio modo est petitio debiti interpretata, quando scilicet vir percipit per aliqua signa quòd vxor vellet sibi debitum reddi, sed propter verecundiam tacet: & ita etiam non si expressè petat verbis debitum, tamen vir tenetur reddere, quando expressa signa in vxore apparent voluntatis reddendi debiti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tempus determinatum non est quando petitur, sed quando timetur ex aliquibus signis periculum, ad quod vitandum ordinatur debiti redditio nisi tunc reddatur.

¶Ad secundum dicendum, quòd vir potest talem præsumptionem habere de vxore, quando in ea contraria signa non videt, sed quando videt esset stulta præsumptio.

¶Ad tertium dicendum, quòd dominus non ita verecundatur à seruo petere debitum seruitutis, sicut vxor à viro debitum coniugij. Si tamen dominus non peteret vel propter ignorantiam, vel alia de causa, nihilominus seruus teneretur implere, si periculum immineret: hoc enim est non ad oculum seruire, quod Apostolus seruis mandat.

¶Ad quartum dicendum, quòd non debet vir vxorem auertere ne petat debitum, nisi propter aliquam rationabilem causam, & tunc etiam non debet cum magna instantia auerti propter pericula imminentia.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm vir & mulier sint in actu matrimoniali æquales.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd vir & mulier non sint in actu matrimonij æquales. Agens enim est nobilius patiente: vt Aug. dicit 12. super Gen. ad literam: sed in actu coniugali vir se habet vt agens, & fœmina vt patiens. ergo non sunt in actu illo æquales

¶Præterea, Vxor non tenetur viro debitum reddere nisi petat: vir autem tenetur, vt dictum est. ergo non sunt pares in actu matrimonij.

¶Præterea, In matrimonio mulier propter virum facta est, vt patet Gene. 2. Faciamus ei adiutorium simile illi: sed illud propter quod est alterum, semper est principale. ergo, &c.

¶Præterea, Matrimonium principaliter ordinatur ad actum coniugalem: sed in matrimonio vir est caput mulieris, vt patet 1. Corin. 7. ergo non sunt æquales in actu prædictio.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Corin. 7. Vir non habet potestatem sui corporis, & similiter dicit de vxore. ergo sunt æquales in actu matrimonij.

¶Præterea, Matrimonium est relatio æquiparentiæ, cùm sit coniunctio, vt dictum est. ergo vir & vxor sunt æquales in actu matrimonij.

CONCLVSIO.

¶Sunt vir & vxor in actu coniugij æquales quantum ad æqualitatem proportionis, non autem quantum ad æqualitatem quantitatis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex est æqualitas, scilicet quantitatis & proportionis. Æqualitas quidem quantitatis est, quæ attenditur inter duas quantitates eiusdem mensuræ, sicut bicubiti in bicubitum. Sed æqualitas proportionis est quæ attenditur inter duas proportiones eiusdem speciei, sicut dupli ad duplum. Loquendo ergo de prima æqualitate vir & vxor non sunt æquales in matrimonio, neque ad actum coniugalem, in quo id quod nobilius est, viro debetur, neque quantum ad dispensationem domus, in qua vxor regitur & vir regit, sed quantùm ad secundam æqualitatem sunt æquales in vtroque, quia sicut tenetur vir vxori in actu coniugali & dispensatione domus ad id quod viri est, ita vxor viro ad id quod vxoris est, & secundum hoc dicitur in litera, quòd sunt æquales in reddendo debitum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis agere sit nobilius quàm pati, tamen eadem est proportio patientis ad patiendum & agentis ad agendum: & secundum hoc est ibi æqualitas proportionis.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc est per accidēs. Vir enim qui nobiliorem partem habet in actu cōiugali, naturaliter habet, quòd non ita erubescat petere debitum sicut vxor: & inde est quòd non ita vxor tenetur reddere debitum non petenti viro, sicut vir vxori.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex hoc ostenditur, quòd non sunt æquales absolutè: non autem quòd non sint æquales secundum proportionem.

¶Ad quartum dicendum, quòd quamuis caput sit principalius membrum, tamē sicut membrum tenetur capiti in officio suo, ita caput membris: & sic est ibi æqualitas proportionis.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm vir & vxor possint emittere votum contra debitum matrimonij sine mutuo consensu.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd vir & vxor possint votum emittere contra debitum matrimonij sine mutuo consensu. Vir enim & vxor æqualiter obligantur ad debiti solutionem, vt dictum est, sed licitum est viro etiam vxore prohibente accipere crucem in subsidium terræ sanctæ. ergo etiam hoc licitum est vxori: & ideò cùm per votū redditio debiti impediatur, potest alter coniugum sine consensu alterius votum prædictum emittere.

¶Præterea, Non est expectandum in aliquo voto consensus alicuius, qui non potest sine peccato dissentire, quin alter coniugum continentiam voueat vel simpliciter vel ad tempus: quia impedire profectum spiritualem, est peccatum in Spiritum sanctum. ergo vnus potest votum continentiæ simpliciter vel ad tempus sine consensu alterius vouere.

¶Præterea, Sicut in actu matrimoniali requiritur debiti redditio, ita debiti petitio: sed vnus potest sine consensu alterius vouere, quòd debitum non petet, cùm in hoc sit suæ potestatis: ergo pari ratione quòd debitum non reddet.

¶Præterea, Nullus potest ex præcepto superioris cogi ad id quod non liceret sibi simpliciter vouere & facere, quia in illicitis non est obediendum: sed prælatus superior posset præcipere viro vt vxori ad tempus debitum non redderet, occupando eum in aliquo seruitio. ergo hoc etiam ipse posset facere, & vouere, per quod ad debiti redditionem impediretur.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 7. Ne fraudetis vos inuicem nisi ex communi consensu ad tempus, vt vacetis orationi.

¶Præterea, Nullus potest facere votum de alieno: sed vir non habet potestatem sui corporis, sed vxor: ergo sine eius consensu non potest votum continentiæ facere vel vouere simpliciter vel ad tempus.

CONCLVSIO.

¶Non potest vir, aut vxor absque mutuo consensu continentiam vouere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vouere voluntatis est, vt etiam ipsum nomen ostendit: vnde de illis tantùm bonis potest esse votum, quæ nostræ subiacent voluntati, qualia non sunt ea, in quibus vnus alteri tenetur: & ideò in talibus non potest aliquis votum emittere sine consensu eius, cui tenetur: vnde, cùm coniuges sibi inuicem teneantur in redditione debiti, per quam continentia impeditur, non potest vnus absque consensu alterius continentiam vouere, & si vouerit peccat, & non debet seruare votum, sed agere pœnitentiam de voto malè facto.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd satis probabile est quòd vxor debeat velle continere ad tempus subueniendo necessitati Ecclesiæ generalis: & ideò in fauorem negotij pro quo crux sibi datur, institutum est quòd vir possit absque consensu vxoris crucem accipere: sicut etiam posset domino suo terreno, à quo feudum tenet, absque eius consensu militare, nec tamen omninò subtrahitur vxori ius suum, quia vxor potest eum sequi, nec est simile de vxore ad virum, quia cùm vir debeat regere vxorem, & non econuerso, magis tenetur vxor sequi virum quàm econuerso. & præterea vxor cum maiori periculo castitatis discurreret per terras, quàm vir, & cum minori Ecclesiæ vtilitate: & ideo vxor non potest hoc votum facere sine viri consensu.

¶Ad secundum dicendum, quòd alter coniugum dissentiens voto continentiæ alterius non peccat: quia non dissentit vt bonum illius impediat, sed ne sibi præiudicium generetur.

¶Ad ter-

¶Ad tertium dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio: quidam enim dicunt quòd vnus absq; consensu alterius potest vouere, quòd non petat debitum: non autem quòd non reddat: quia in primo vterque est sui iuris, sed non in secundo. Sed quia si alter nunquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium onerosum redderetur, dum oporteret vnum onus semper debitum petendi subire. Et ideò alij probabilius dicunt, quòd neutrum potest vnus sine consensu alterius vouere.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut mulier accipit potestatem in corpore viri, saluo hoc, in quo vir tenetur corpori suo, ita etiam saluo hoc in quo tenetur, alij domino: & ideò sicut vxor non potest debitum petere à viro contra salutem sui corporis, ita nec ad impediendum hoc in quo domino tenetur, sed præter hoc non potest dominus prohibere quin debitum reddat.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm in diebus sacris impediatur petitio debiti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd temporibus sacris non debeat aliquis impediri, quin debitum petat. Tunc enim est subueniendum morbo, quādo inualescit: sed possibile est quòd in die festo inualescat concupiscentia: ergo tunc debet ei subueniri per debiti redditionem.

¶Præterea, Non est alia ratio quare non sit petendum debitum in diebus festiuis, nisi quia sunt orationi deputati: sed in illis diebus sunt horæ determinatæ orationi: ergo aliis horis liceret debitum petere.

¶SED CONTRA, Sicut aliqua loca sunt sacra, quia deputata sunt sacris, ita aliqua tempora sunt sacra propter eandem rationem: sed in loco sacro non licet petere debitum: ergo nec in tempore sacro.

CONCLVSIO.

¶Cùm actus matrimonialis propter delectationem carnis reddat hominem ineptum ad spiritualia, non licet petere debitum actus matrimonij diebus sacris.

¶RESPONDEO dicendum, quòd actus matrimonialis quamuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad spiritualia: & ideò in diebus, in quibus spiritualibus præcipuè est vacandum, non licet petere debitum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tempore illo possunt alia adhiberi ad concupiscentiam reprimendam, sicut oratio & multa huiusmodi, quæ adhibentur etiam illis, qui per petuò continent.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis non teneatur omnibus horis orare, tamen tenetur tota die se conseruare idoneum ad orandum.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm petens debitum in tempore sacro mortaliter peccet.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd petens in tempore sacro mortaliter peccet. Grego. enim dicit in primo Dialo. quòd mulier quæ in nocte cognita est à viro, mane ad processionem veniens, à diabolo est arrepta: sed hoc non esset nisi mortaliter peccasset: ergo, &c.

¶Præterea, Quicunq; facit contra præceptum diuinum, mortaliter peccat: sed Dominus præcipit Exo. 19. Nolite appropin quare vxoribus vestris, quando scilicet erant legem accepturi: ergo multò magis peccant mortaliter si tēpore quo sacris nouę legis intendendum est, cum vxoribus viri commisceantur.

¶SED CONTRA, Nulla circonstantia aggrauat in infinitum: sed indebitum tempus est circunstantia quædam: ergo non aggrauat in infinitum, vt faciat mortale, quod aliàs esset veniale.

CONCLVSIO.

¶Non peccat mortaliter vir aut vxor, si debitum diebus festiu petat, si tamen hoc faciat sola delectationis causa, grauius peccat, quàm qui hoc facit, vt sibi de lubrico carnis caueat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd debitum petere in die festiuo, non est circunstantia trahens in aliam speciem peccati: vnde non potest in infinitum aggrauare: & ideò non peccat mortaliter vxor vel vir, si in die festo debitum petat, sed tamen grauius est peccatum si sola delectationis causa petatur, quàm si propter timorem, quo quis sibi cauet de lubrico carnis, debitum petat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non fuit punita mulier illa propter hoc quòd debitum reddidit, sed quia postmodum se temerè ad diuina ingessit contra conscientiam.

¶Ad secundum dicendum, quòd ex autoritate illa non potest probari quòd esset peccatum mortale, sed quòd sit incongruū. Multa enim ad munditiam carnis pertinentia exigebantur de necessitate præcepti in veteri lege, quæ carnalibus dabatur, quæ in noua lege non exiguntur, quæ est lex Spiritus.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm vnus coniunx teneatur alteri debitum reddere in tempore festiuo.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd etiam non tenetur tempore festiuo reddere. Quia peccantes & consentientes pariter puniuntur: vt patet Rom. 1. sed ille qui reddit debitum, consentit petenti, qui peccat: ergo & ipse peccat.

¶Præterea, Ex præcepto affirmatiuo obligamur ad orandum, & ita ad aliquod tempus determinatum: ergo pro tempore illo in quo quis orare tenetur, reddere debitum non debet, sicut nec eo tempore quo tenetur temporali domino ad speciale obsequium.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Corin. 7. Nolite fraudari inuicem nisi communi consensu ad tempus, &c. ergo quando petit, reddendum est ei.

CONCLVSIO.

¶Tenentur coniuges etiam diebus festis & quacunque hora sibi mutuò debitum reddere, salua tamen honestate.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm mulier habeat potestatem in corpore viri, quantùm ad actum generationis spectat, tenetur vnus alteri & debitum reddere quocunque tempore, & quacunque hora salua debita honestate, quæ in talibus exigitur: quia non oportet quòd statim in publico reddat debitum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iste quantùm in se est, non consentit, sed ad id quod ab eo exigitur inuitus, & cum dolore reddit: & ideò non peccat. Hoc enim est propter lubricum carnis diuinitus ordinatum, vt semper petenti debitum reddatur, ne aliqua occasio peccati detur.

¶Ad secundum dicendum, quòd non est aliqua hora determinata ad orandum, quin possit recompensari in aliis horis: & ideò obiectio non cogit.

QVAESTIO SEXAGESIMAquinta, *De bigamia, in quinque articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de pluralitate vxorum.

¶Circa quod quæruntur quinque.

¶Primò, vtrùm habere plures vxores sit contra legem naturæ.

¶Secundò, vtrùm aliquando fuerit licitum.

¶Tertiò, vtrùm habere concubinas sit contra legem naturæ.

¶Quartò, vtrùm accedere ad concubinam sit peccatum mortale.

¶Quintò, vtrùm aliquando licitum fuerit habere concubinam.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm habere plures vxores sit contra legem naturæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd habere plures vxores non sit contra legem naturæ. Consuetudo enim legi naturali non præiudicat: sed habere plures vxores peccatum non erat, quando mos erat, vt ab Aug. habetur in litera: ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ. *Tho. 4. dist. 33. q. 1. art. 1. et seq.*

¶Præterea, Quicunque facit contra legem naturæ, facit contra præceptum: quia sicut lex scripta habet sua præcepta, ita & lex naturæ: sed Aug. dicit quòd habere plures vxores non erat contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum: ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

¶Præterea, Matrimonij principaliter ordinatur ad prolis procreationem: sed vnus potest ex pluribus prolem accipere, plu-

res fœcu

Universidad de Deusto
Biblioteca

res fœcundando: ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

¶Præterea, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit, vt in principio Digestorum dicitur: sed natura non docuit hoc omnia animalia, cp̃ sit vna vnius, cùm vnus mas in multis animalibus pluribus fœminis coniungatur: ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

¶Præterea, Secundum Philos. 15. de Animalibus: in generatione prolis mas se habet ad fœminam, sicut agens ad patiens & artifex ad materiam: sed non est contra ordinem naturæ, quòd vnum agens in plura patientia agat, aut artifex ex diuersis materiis operetur: ergo nec est contra legem naturæ, quòd vnus mas plures vxores habeat.

¶Sed contrà, Illud præcipuè videtur esse de iure naturali quod homini in sua institutione inditum est: sed quòd sit vna vnius in ipsa institutione humanæ naturæ, est ei inditum, vt patet Genes. 2. Erunt duo in carne vna: ergo est de lege naturæ.

¶Præterea, Contra legem naturæ est quòd homo se ad impossibile obliget, & vt quod vni datum est, alteri detur: sed homo contrahens cum vna vxore, sui corporis potestatem sibi tradidit, vt necesse sit reddere debitum, cùm petierit: ergo contra legem est, si postea alteri potestatem sui corporis tradat, quia nemo posset simul vtrique reddere debitum, si simul peterent.

¶Præterea, De lege naturæ est, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: sed vir nullo modo vellet quòd vxor alium virum haberet: ergo contra legem faceret naturæ, si vxorem aliam superduceret.

¶Præterea, Quicquid est contra naturale desiderium, est contra legem naturæ, sed zelus viri ad vxorem, & vxoris ad virum naturalis est, quia in omnibus inuenitur: ergo cùm zelus sit amor non patiens consortium in amato, videtur quòd contra legem naturæ sit quòd plures vxores habeant vnum virum.

CONCLVSIO.

¶Virum habere plures vxores, est contra legem naturæ: quantum ad finem & ad communicationem operum inter virum & vxorem, & ad simultudinem coniunctionis Christi & Ecclesiæ, cum coniugio: quantum verò spectat ad prolis procreationem & educationem, pluralitas vxorum non est contra ius naturæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd omnibus rebus naturalibus insunt quædam principia, quibus non solùm operationes proprias efficere possunt, sed quibus etiam eas conuenientes fini suo reddant, siue sint actiones quæ consequantur rem aliquam ex natura sui generis, siue consequantur ex natura speciei, vt magneti competit ferri deorsum ex natura sui generis, trahere ferrum ex natura suæ speciei. Sicut autem in rebus agentibus ex necessitate naturę sunt principia actionum ipsæ formæ, à quibus operationes propriæ prodeunt conuenientes fini: ita in his quæ cognitionem participant, principia sunt agendi cognitio & appetitus: vnde oportet quòd in vi cognitiua sit naturalis conceptio, & in vi appetitiua naturalis inclinatio, quibus operatio conueniens generi siue speciei reddatur competens fini. Sed quia homo inter cætera animalia rationem finis cognoscit & proportionem operationis ad finem: ideò naturalis conceptio ei indita, qua dirigitur ad operandum, conuenienter lex naturalis vel ius naturale dicitur: in cæteris autem æstimatio naturalis vocatur. Bruta enim ex vi naturæ impelluntur ad agendum conuenientes actiones magis quàm regulentur quasi proprio arbitrio agentia. Lex enim naturalis nihil aliud est quàm conceptio homini naturaliter indita, qua dirigitur ad conuenienter agendum in actionibus propriis, siue competant ei ex natura generis, vt generare, comedere, & huiusmodi: siue ex natura speciei, vt ratiocinari, & huiusmodi. Omne autem illud quod actionem inconuenientem reddit finis, quem natura ex opere aliquo intendit, contra legem naturæ esse dicitur: potest autem actio esse non conueniens fini vel principali vel secundario, & siue sic, siue sic, hoc contingit dupliciter. Vno modo ex aliquo quod omninò impedit finem, vt nimia superfluitas, aut defectus comestionis impedit salutem corporis, quasi principalem finem comestionis & bonam habitudinem in negotiis exercendis, qui est finis secundarius. Alio modo ex aliquo quod facit difficilem aut minùs decentem peruentionem ad finem principalem vel secundarium, sicut inordinata comestio, quantùm ad tempus indebitum. Si ergo actio sit inconueniens fini, quasi omninò prohibens finem principalem directè per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturæ quæ sunt in operabilibus, sicut communes conceptiones in speculatiuis. Si autem sit incompetens fini secundario quocunque modo, aut etiam principali, vt faciens difficilem vel minùs congruam peruentionem ad ipsum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, sed secundis quæ ex primis diriuantur: sicut conclusiones in speculatiuis ex principiis per se notis fidem habent, & sic dicta actio contra legem naturæ esse dicitur. Matrimonium ergo habet pro fine principali prolis procreationem & educationem, qui quidem finis competit homini secundum naturam sui generis: vnde & aliis animalibus est conueniens. vt dicitur in 8. Ethic. & sic bonum matrimonij assignatur proles, sed pro fine secundario, vt dicit Philosophus, habet in hominibus solùm communicationem operum, quæ sunt necessaria in vita, & secundum hoc fidem sibi inuicem debent, quæ est vnum de bonis matrimonij. Habet vlteriùs alium finem, inquantùm in fidelibus est, scilicet, significationem Christi & Ecclesiæ, & sic bonum matrimonij dicitur sacramentum. Vnde primus finis respondet matrimonio hominis, inquãtùm est animal, secũdus inquãtùm est homo, tertius inquãtùm est fidelis. Pluralitas ergo vxorũ, neq; totaliter tollit, neq; aliqualiter impedit primũ finem, cùm vnus vir sufficiat pluribus vxoribus fœcundãdis & educãdis filiis ex eis natis. Sed secundum finẽ etsi non totaliter tollit, tamẽ multùm impedit, eò quòd non facilè potest esse pax in familia, vbi vni viro plures vxores iunguntur, cùm non possit vnus vir sufficere ad satisfaciendum pluribus vxoribus ad votum: quia communicatio plurium in vno officio, causat litem, sicut figuli conrixantur adinuicem, & similiter plures vxores vnius viri. Tertium autem finem totaliter tollit, eò quòd sicut Christus est vnus, ita & Ecclesia vna: & ideò patet ex dictis, quòd pluralitas vxorum quodammodò est contra legem naturæ, & quodammodò non.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consuetudo non præiudicat legi naturæ, quantùm ad prima præcepta, quæ sunt ipsius quasi communes animi conceptiones in speculatiuis, sed ea quæ ex istis trahuntur, vt conclusiones consuetudo auget: vt Tullius dicit in tertio Rhetoricorum: & similiter etiam minuit, & huiusmodi est præceptum legis naturæ de vnitate vxoris.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Tullius dicit res à natura perfectas & à consuetudine approbatas legum virtus & religio sanxit: vnde patet, quòd illa quæ lex naturalis dictat quasi ex principiis primis legis naturæ diriuata, non habent vim coactiuã per modum præcepti absolutè, nisi postquàm lege diuina & humana sancita sunt: & hoc est quod dicit Augu. quòd nõ faciebant contra legis præcepta, quia nulla lege erat prohibitum.

¶Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶Ad quartum dicendum, quòd ius naturale multipliciter accipitur. Primò enim aliquod ius dicitur naturale ex principio, quia à natura est inditum: & sic definit Tullius in 2. Rhetor. dicens, Ius naturale est quod non opinio genuit, sed quod lex quædam innata inseruit. Et qtia in rebus naturalibus dicuntur aliqui motus naturales, non quia sint ex principio extrinseco, sed quia sunt à principio superiori manente (Sicut motus qui sunt in elementis ex impressione corporum cælestium, naturales dicuntur, vt Commentator dicit in tertio de Cælo & Mundo) ideò ea quæ sunt de iure diuino, dicuntur esse de iure naturali, cùm sint ex impressione & infusione superioris principij, scilicet Dei: & sic accipitur ab Isidoro, qui dicit quòd ius naturale est, quod in lege & in Euangelio continetur. Tertiò dicitur ius naturale non solùm à principio, sed à natura, quia de naturalibus est, & quia natura contra rationem diuiditur, à quo homo est homo: ideò strictissimo modo accipiendo, Ius naturale est illud quod ad homines tantùm pertinet, & si sic de dictamine naturalis rationis, non dicitur esse de iure naturali, sed illa tantùm quæ naturalis ratio dictat de his quæ sunt homini aliisque communia: & sic datur dicta definitio, scilicet, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit. Pluralitas ergo vxorum quantis non sit contra ius naturale tertio modo acceptum: est tamẽ contra ius naturale secũdo modo acceptum, quia iure diuino prohibetur. & etiam contra ius naturale primo modo acceptum, vt ex dictis patet: quia natura dictat hoc cuilibet

hoc cuilibet animali secundum modum conuenientem speciei suæ. Vnde etiam quædam animalia in quibus ad educationem prolis requiritur solicitudo vtriusque, scilicet maris & fœminæ, naturali instinctu seruant coniunctionem vnius ad vnum, sicut patet in turture & columba.

¶Sed quia rationes inductæ in contrarium videntur ostendere quòd pluralitas vxorum sit contra prima principia legis naturæ: ideò ad eas respondeo, & dico ad quintum, quòd natura humana absque omni defectu instituta est: & ideò non solùm sunt indita ei illa fine quibus matrimonij finis principalis esse non potest, sed etiam illa, sine quibus secundarius finis matrimonij sine difficultate haberi non posset, & hoc modo homini in ipsa sui institutione habere vnam vxorem sufficit.

¶Ad sextum dicendum, quòd vir propter matrimonium non dat sui corporis potestatem vxori quantùm ad omnia, sed solùm ad illa quæ matrimonium requirit: non autem requirit matrimonium, vt quolibet tempore vxori petenti vir debitum reddat, nisi ad id, ad quod matrimonium principaliter est institutum, scilicet bonum prolis, & hoc est quantùm sufficit ad imprægnationem. Requirit autem hoc matrimonium, inquantùm est ad remedium institutum quod est secundarius ipsius finis, vt quolibet tempore debitum petenti reddatur, & sic patet quòd accipiens vxores non se obligat ad impossibile, considerato principali fine matrimonij: & ideò pluralitas vxorum non est contra præcepta legis naturæ.

¶Ad septimum dicendum, quòd illud præceptum legis naturæ, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, debet intelligi eâdem proportione seruata. Non enim si prælatus non vult sibi resisti à subdito, ipse subdito resistere non debet. Et ideò non oportet quòd ex vi illius præcepti, quòd sicut vir non vult quòd vxor sua habeat plures viros, vel alium virum, quòd ipse non habeat aliam vxorem: quia vnum virum habere plures nõ est contra prima præcepta legis naturæ, vt dictũ est, sed vnam vxorem habere plures viros est contra præcepta prima legis naturæ: eò quòd per hoc quantũ ad aliquid totaliter tollitur, & quantum ad aliquid impeditur bonum prolis quod est principalis matrimonij finis. In bono enim prolis intelligitur non solùm procreatio, sed etiam educatio. Ipsa enim procreatio prolis & si non totaliter tollatur, quia contingit, post imprægnationem primam, iterum mulierem imprægnari: vt dicitur in 9. de animalibus: tamen multum impeditur, quia vix potest accidere quin corruptio accidat, quantùm ad vtrunque fœtum vel quantùm ad alterum: sed educatio totaliter tollitur, quia ex hoc quòd vna mulier plures maritos haberet, sequeretur incertitudo prolis respectu patris, cuius cura necessaria est in educando: & ideò nulla lege vel consuetudine est permissum, vnam mulierem habere plures viros, sicut econuerso.

¶Ad octauum dicendum, quòd naturalis inclinatio in appetitiua sequitur naturalem cognitionem. in cognitione enim, quia non ita est contra conceptionem naturalem, quòd vir habeat plures vxores, sicut quòd vxor habeat plures viros: ideò affectus vxoris non tantùm refugit consortium in viro, sicut econuerso: & ideò tam in hominibus, quam in aliis animalibus, inuenitur maior zelus maris ad fœminam, quàm econuerso.

ARTICVLVS II.

¶Virùm aliquando licitum fuerit habere plures vxores.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd habere plures vxores non potuerit esse aliquando licitum. Quia secundum Philosophum in 2. Ethi. Ius naturale semper & vbique habet naturalem potentiam eandem: sed iure naturali prohibetur pluralitas vxorum, vt ex dictis patet. ergo sicut modò non licet, ita nunquam licuit.

¶Præterea, Si aliquando licuit, hoc non fuit nisi quia per se licitum erat, vel per aliquam dispensationem licebat. Si primo modo, sic etiam nunc licitum esset. Si autem secundo modo, hoc esse non potest: quia secundum Aug. Deus cùm sit naturæ conditor, non facit aliquid contra rationes, quas naturæ inseruit: cùm ergo naturæ nostræ Deus inseruerit, quòd sit vna vnius, videtur quòd ipse contra hoc nunquam dispensauerit.

¶Præterea, Si aliquid est licitum ex dispensatione, hoc non licet nisi illis in quibus dispensatio fit: non autem legitur aliqua dispensatio communis in lege cum omnibus facta: cùm ergo omnes communiter qui volebant plures vxores accipere in veteri Testamento, nec ex hoc reprehendebãtur à lege vel à Prophetis, non. videtur quòd fuerit ex dispensatione licitum.

¶Præterea, Vbi est eadem causa dispensationis, debet eadem dispẽsatio fieri, sed causa dispensationis non potest alia poni, nisi multiplicatio prolis ad cultum Dei, quæ etiam nunc necessaria est: ergo adhuc dicta dispensatio duraret, præcipuè cùm non legatur reuocata.

¶Præterea, In dispensatione non debet prætermitti maius bonum propter minus bonum: sed fides & sacramentum, quæ non videntur posse seruari in matrimonio quo vnus pluribus vxoribus coniungitur, sunt meliora quàm prolis multiplicatio: ergo intuitu huius multiplicationis dispensatio prædicta fieri non debuisset.

¶SED CONTRA, Ad Galatas tertio dicitur, quòd lex propter præuaricatores posita est: vt scilicet eos prohiberet: sed lex vetus fecit mentionem de pluralitate vxorum sine aliqua eius prohibitione: vt patet Deuter. 20. Si habuerit homo duas vxores, &c. ergo habendo duas vxores, non erant præuaricatores, & ita erat licitum.

¶Præterea, Hoc idem videtur exemplo ex sanctis Patribus, qui plures leguntur habuisse vxores, cùm Deo essent acceptissimi, sicut Iacob, & Dauid, & plures alij: ergo aliquando fuit licitum.

CONCLVSIO.

¶Polygamia olim licita fuit antiquis Patribus & alijs, propter finem prolis multiplicandæ ad cultum Dei: nunc verò prohibetur, quia ille finis cæteræ que circunstantiæ cessarunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex dictis patet, pluralitas vxorum esse dicitur contra legem naturæ, non quãtùm ad prima præcepta eius, sed quantùm ad secunda, quæ quasi conclusiones à primis præceptis deriuantur. Sed quia & actus humanos variari oportet secundum diuersas conditiones personarum & temporum & aliarum circunstantiarum: ideò conclusiones prædictæ à primis legis naturæ præceptis non procedunt, vt semper efficaciã habentes, sed in maiori parte: talis est enim tota materia moralis, vt patet per Philosophũ in lib. Ethic. & ideò vbi eorũ efficacia deficit, licitè ea prætermitti possunt. Sed quia nõ est facile determinare huiusmodi varietates, ideò illi, ex cuius autoritate lex efficaciam habet, reseruantur: vt licentiam præbeat legem prætermittendi in illis casibus, ad quos legis efficacia non extendere se debet, & talis licentia dispensatio dicitur: lex autem de vnitate vxoris non est humanitùs, sed diuinitùs instituta, nec vnquam verbis aut literis tradita, sed cordi impressa, sicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercunque pertinent: & ideò in hoc à solo Deo dispensatio fieri potuit per inspirationem internam, quæ quidẽ principaliter Patribus sanctis facta est, & per eorum exemplum ad alios deriuata est eo tempore, quo oportebat prædictum naturæ præceptum prætermitti, vt maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ. Semper enim principalior finis magis obseruandus est, quàm secundarius. Vnde cùm bonum prolis sit principalis matrimonij finis, vbi prolis multiplicatio necessaria erat, debet negligi ad tempus impedimentum quod posset in secundariis finibus euenire, ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem vxorum ordinatur: vt ex dictis patet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ius naturale semper & vbique quantum est de se, habet eandem potentiã, sed per accidens propter aliquod impedimentum quãdoque, & alicubi potest variari, sicut ibi Philosophus exemplũ ponit de aliis rebus naturalibus. Semper enim & vbique dextra est melior quàm sinistra secundum naturam: sed per aliquod accidens contingit aliquem esse ambidextrum, quia natura nostra variabilis est, & similiter etiam de naturali iusto, vt ibidem Philosophus dicit.

¶Ad secundum dicendum, quòd in Decret. quadam de diuortiis dicitur, quòd nunquam licuit plures habere vxores sine dispensatione per diuinam inspirationem habita, nec tamen talis dispensatio datur contra rationes quas Deus naturæ inseruit, sed præter eas: quia rationes illę non sunt ordinatæ ad semper, sed vt in pluribus, vt dictum est: sicut etiam non est contra naturam, quando aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculosè præter ea quæ frequenter solent euenire.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad tertium dicendum, quòd qualis est lex, talis debet esse dispensatio legis: & quia lex naturæ est cordibus impressa, non oportuit dispensationem eorum quæ ad legem naturæ pertinent, lege scripta dari, sed per internam dispensationem fieri.

¶Ad quartum dicendum, quòd veniente Christo fuit tempus plenitudinis gratiæ Christi, per quam cultus Dei in omnes gentes spirituali propagatione diffusus est: & ideò non est eadem ratio dispensationis, quæ erat ante Christi aduentum, quando cultus carnali propagatione multiplicabatur.

¶Ad quintum dicendum, quòd proles, secundum quòd est bonum matrimonij, includit fidem ad Deum seruandam, quia secundum, quòd proles expectatur ad cultum Dei educanda, ponitur matrimonij bonum. Fides autem ad Deum seruanda est potior quàm fides vxori, quæ ponitur bonum matrimonij, & quam significatio quæ pertinet ad sacramentum, quia significatio ad fidei cognitionem ordinatur: & ideo non est inconueniens, si propter bonum prolis aliquid detrahitur aliis duobus bonis, nec tamen omninò tolluntur, quia & fides manet ad plures & sacramentum aliquo modo: quia quanuis non significaretur coniunctio Christi ad Ecclesiam inquantùm est vna, significatur tamen distinctio graduum in Ecclesia per pluralitatem vxorum, quæ quidem non solùm est in Ecclesia militante, sed etiam triumphante. Et ideò illorum matrimonia aliquo modo significant coniunctionem Christi ad Ecclesiam, non solùm militantem, vt quidam dicunt, sed etiam triumphantem in qua sunt diuersæ mansiones.

ARTICVLVS III.

¶Virùm habere concubinam sit contra legem naturæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd habere concubinam non sit contra legem naturæ: Legis enim cæremonialia non sunt de lege naturæ: sed fornicatio prohibetur Actuum 25. inter alia cæremonialia legis, quæ ad tempus credentibus ex Gentibus imponebantur: ergo fornicatio simplex, quæ est accessus ad concubinam, non est contra legem naturæ.

¶Præterea, Ius positiuum à naturali iure perfectum est: vt Tullius dicit: sed secundum ius positiuum fornicatio simplex non prohibebatur, imò potius in poenam secundum antiquas leges mulieres lupanaribus tradendæ condemnabantur: ergo habere concubinam, non est contra legem naturæ.

¶Præterea, Naturalis lex non prohibet quin illud quod datur simpliciter, possit dari ad tempus & secundum quid: sed vna mulier soluta potest dare viro soluto in perpetuum sui corporis potestatem, vt ea vtatur licitè cùm voluerit: ergo non esset contra legem naturæ, si dederit ei potestatem sui corporis ad horam.

¶Præterea, Quicunque re sua vtitur vt vult, nemini facit iniuriam: sed ancilla est res domini: ergo si dominus ea vtitur ad libitum, nulli facit iniuriam, & ita habere concubinam, non est contra legem naturæ.

¶Præterea, Quilibet potest alteri dare quod suum est: sed vxor habet potestatem in corpore viri, vt patet 1. Corinth. 7. ergo si vxor velit, vir potest alteri mulieri coniungi sine peccato.

¶SED CONTRA, Secundum omnes leges filij qui de concubina nascuntur, sunt vituperabiles: sed hoc non esset nisi concubitus, ex quo oriuntur, esset naturaliter turpis: ergo habere concubinam, est contra legem naturæ.

¶Præterea, Matrimonium est naturale: sed hoc non esset si sine præiudicio legis naturæ homo posset coniungi mulieri præter matrimonium: ergo contra legem naturæ est, concubinam habere.

CONCLVSIO.

¶Cùm præcipuus finis appetendæ concubinæ, sit coitus, illam habere est contra legem naturæ, illius enim finis legi naturali aduersatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd illa actio videtur esse contra legem naturæ, quæ non est conueniens fini debito, siue quia non ordinatur in ipsum per actionē agentis, siue quia de se est improportionata illi fini: finis autem, quem natura ex tali concubitu intendit, est proles procreanda & educanda, & vt hoc bonum quæreretur, posuit delectationem in concubitu, vt Constantinus dicit; quicunque ergo concubitu vtitur propter delectationem, quæ ipso est, non referendo in finem à natura intentum, contra naturam facit: & similiter etiam nisi sit talis concubitus, qui ad illum finem conuenienter ordinari possit: & quia res à fine plurimùm nominatur, tanquàm ab optimo, sicut coniunctio matrimonij à prolis bono nomen accepit, quod per matrimonium principaliter quæritur: ita concubinæ nomen illam coniunctionem exprimit, qua solus concubitus propter seipsum quæritur. Et si etiam aliquis quandoque ex tali concubitu prolem quærat, non tamen est conueniens ad prolis bonum, in quo non solùm intelligitur ipsius procreatio, per quam proles esse accipit: sed etiam educatio & institutio, per quam accipit nutrimentum & disciplinam à parentibus, in quibus tribus parentes proli tenentur, secundum Philosophum 8. Ethico. Cùm autem educatio & institutio proli à parentibus debeantur per longum tempus, exigit lex naturæ, vt pater & mater commaneant ad subueniendum proli. Vnde aues quæ communiter pullos nutriunt, ante completam nutritionem, non separantur à mutua societate, quæ incipit à concubitu vel in concumbendo. Hæc autem obligatio ad commanendum fœminam marito matrimonium facit: & ideò patet quòd accedere ad mulierem non iunctam sibi matrimonio, quæ concubina vocatur, est contra legem naturæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Gentibus quantùm ad multa lex naturæ offuscata erat. Vnde accedere ad concubinam, malum non reputabant, sed passim fornicatione quasi re licita vtebantur: sicut & aliis, quæ erant contra cæremonias Iudæorum, quanuis non essent contra legem naturæ. Et ideò Apostoli immiscuerunt prohibitionem fornicationis cæremonialibus propter discretionem, quæ erat in vtroque inter Iudæos & Gentiles.

¶Ad secundum dicendum, quòd ex prædicta obscuritate, scilicet in quam ceciderunt Gentiles, Deo debitam gloriam non reddentes: vt dicitur Rom. 1. Lex illa processit, & non ex instinctu legis naturæ: vnde præualente Christiana religione, lex illa extirpata est.

¶Ad tertium dicendum, quòd in aliquibus sicut nihil inconueniens sequitur, si rem aliquam, quam quis in potestate habet, alteri simpliciter tradat, ita etiam nec si tradat ad tempus, & sic neutrum est contra legem naturæ. non est autem ita in proposito: & ideò ratio non sequitur.

¶Ad quartum dicendum, quòd iniuria iustitiæ opponitur: lex autem naturalis non solùm prohibet iniustitiam, sed etiam opposita omnium virtutum. Sicut contra legem naturæ est, vt aliquis immoderatè comedat, quanuis talis rebus vtens, iuste nulli iniuriam faciat: & præterea ancilla quanuis sit res domini ad obsequium, non est tamen res sua ad concubitum, & iterum interest qualiter quisque re sua vtatur. Facit enim talis iniuriam proli procreandæ, ad cuius bonum non sufficienter talis coniunctio ordinatur, vt dictum est.

¶Ad quintum dicendum, quòd mulier habet potestatem in corpore viri non simpliciter, quantùm ad omnia, sed solùm quantùm ad matrimonium: & ideò non potest contra bonum matrimonij corpus viri alteri tradere.

ARTICVLVS IIII.

¶Virùm accedere ad concubinam sit peccatum mortale.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd accedere ad concubinam non sit peccatum mortale. Maius enim peccatum est mendacium, quàm fornicatio simplex: quod patet ex hoc, quòd Iudas qui fornicationem non horruit cum Thamar committere, recusauit mendacium dicens, Certè mendacio arguere nos poterit: sed mendacium non est semper peccatum mortale. ergo neque fornicatio simplex.

¶Præterea, Peccatum mortale morte puniri debet: sed lex vetus non puniebat concubitum concubinæ morte, nisi in aliquo casu: vt patet Deut. 24. ergo non est peccatum mortale.

¶Præterea, Peccata mortalia carnalia sunt minoris culpæ, quàm spiritualia: sed non omnis superbia aut auaritia est peccatum mortale, quæ sunt spiritualia peccata. ergo non omnis fornicatio, quæ est peccatum carnale, est mortale.

¶Præterea, Vbi est maius incitamentum, ibi est minus peccatum, quia magis peccat qui minori tentatione vincitur: sed concupiscentia maximè instigat ad venerem; ergo cùm actus gulæ non semper sit peccatum mortale, nec fornicatio simplex erit mortale.

¶Sed contrà, Nihil excludit à regno Dei nisi peccatum mortale: sed fornicatores excluduntur à regno Dei: vt patet primæ ad Corinthios 6. ergo fornicatio simplex est peccatum mortale.

¶Præterea, Sola peccata mortalia crimina dicuntur, sed fornicatio dicitur crimen, vt patet Tobiæ 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam nunquam patiaris crimen conscientiæ.

CONCLVSIO.

¶Simplex fornicatio etiam ratione sui est peccatum mortale: quia tollit debitam ordinationem parentis erga liberos, ad quod maximè spectare debet coitus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictum est: Illi actus ex suo genere sunt peccata mortalia, per quos fœdus amicitiæ hominis ad Deum, & hominis ad hominem violatur, hæc enim sunt contra duo præcepta charitatis, quæ est animæ vita: & ideò cùm concubitus fornicarius tollat debitam ordinationem parentis ad prolem, quam natura ex concubitu intendit, non est dubium, quòd fornicatio simplex de sui ratione est peccatum mortale, etiam si lex scripta non esset.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd frequenter homo qui non vitat peccatum mortale, vitat aliquod peccatum veniale, ad quod non habet incitamentum: & ita etiam Iudas mendacium vitauit, fornicationem non vitans, quanuis illud mendacium perniciosum fuisset iniuriam habens annexam, si promissum non reddidisset.

¶Ad secundum dicendum, quòd peccatum non dicitur mortale, quia morte temporali puniatur, sed quia punitur æterna: vnde etiam furtum quod est peccatum mortale, interdum non punitur per leges temporali morte, & similiter etiam est de fornicatione.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut non quilibet motus superbiæ est peccatum mortale, ita nec quilibet motus luxuriæ, & huiusmodi sunt peccata venialia, & concubitus matrimonialis: interdum tamen aliqui luxuriæ actus sunt peccata mortalia, aliquibus motibus, superbiæ venialibus existentibus, quia in verbis Greg. inductis intelligitur comparatio vitiorum secundum genus, non quantùm ad singulos actus.

¶Ad quartum dicendum, quòd illa circumstantia efficacior est ad aggrauandum, quæ magis appropinquat ad speciem peccati. Vnde quanuis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen ex materia, circa quam est, grauitatem habet maiorem, quàm inordinata comestio, cùm sit circa ea quæ pertinent ad fouendum fœdus societatis humanæ: & ideò ratio non sequitur.

ARTICVLVS V.

¶Virùm aliquando licitum fuerit concubinam habere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquando licitum fuerit concubinam habere. Sicut enim habere vnam vxorem est de lege naturę, ita non habere concubinam: sed aliquando licuit plures vxores habere. ergo & habere concubinam.

¶Præterea, Non potest aliqua simul esse ancilla & vxor: vnde secundum legem ex hoc ipso quòd ancilla in matrimonium ducebatur, libera reddebatur: sed aliqui amicissimi Deo, leguntur ad suas accessisse ancillas, sicut Abraham & Iacob. ergo non illæ erant vxores, & sic aliquādo licuit concubinas habere.

¶Præterea, Illa quæ in matrimonium ducitur, non potest eiici, & filius eius debet esse hæreditatis particeps: sed Abrahā eiecit Agar & filius eius non fuit hæres. ergo non fuit vxor Abrahæ.

¶SED CONTRA, Ea quæ sunt contra præcepta Decalogi, nunquam licuerunt: sed habere concubinam est contra præceptum Decalogi, scilicet, Non mœchaberis. ergo nunquam fuit licitum.

¶Præterea, Ambro. dicit in libr. de Patriarchis, Viro non licet quod mulieri non licet: sed nunquam licuit mulieri ad alium virum accedere, dimisso viro proprio. ergo nec viro vnquam licuit concubinam habere.

CONCLVSIO.

¶Nunquam licuit concubinam habere, etiam ex dispensatione, nisi matrimonio iunctam, est enim contra legem naturæ, cùm non sit conueniens actus ad bonum prolis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Rabbi Moyses dicit, quòd ante tempus legis fornicatio non erat peccatum: quod probat ex hoc quòd Iudas cum Thamar concubuit. Sed ista ratio non cogit. Non enim necesse est filios Iacob à peccato excusari, cùm accusati fuerunt apud patrem crimine pessimo, & in Ioseph necem & venditionem consenserunt. Et ideò dicendum est, quòd habere concubinam non matrimonio iunctam sit contra legem naturæ: & nullo tempore secundum se licitum fuit, nec etiam ex dispēsatione. Sicut enim ex dictis patet, concubitus cum ea quæ non est matrimonio iuncta, non est conueniens actus ad bonum prolis, quod est principalis finis matrimonij: & ideò est contra præcepta legis naturæ, quæ dispensationem non recipiunt: vnde vbicunque legitur in veteri Testamento, aliquos concubinas habuisse, quos necesse sit à peccato excusari, oportet eas esse matrimonio iunctas: & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione vxoris, & aliquid de ratione concubinæ: secundum enim quòd matrimonium ordinatur ad suum principalem finem, qui est bonum prolis, vxor viro coniungitur insolubili coniunctione, vel saltem diuturna, vt ex dictis patet: & circa hoc non est aliqua dispensatio, sed quantùm ad finem, qui est dispensatio familię & communicatio operum: vxor enim cōiungitur viro vt socia: sed hoc deerat in his quæ concubinæ nominabantur. In hoc enim poterat esse dispensatio cùm sit secundarius matrimonij finis, & ex hac etiam parte habebant aliquid simile cōcubinis, ratione cuius concubinæ nominabantur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd habere plures vxores non est contra prima præcepta legis naturæ, sicut habere concubinam: & ideò ratio non sequitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd antiqui Patres ea dispensatione quam plures habebant, ad ancillas accedebant vxorio affectu, sed non erant vxores, quantum ad illam coniunctionem quæ respicit secundarium finem, cui cōditio seruitutis opponitur, cùm non posit simul esse socia & ancilla.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut in lege Moysi per dispensationem licebat dare libellum repudij ad euitandum vxoricidiū, vt dictum est ita ex eâdem dispensatione licuit Abrahæ eiicere Agar, ad significandum mysterium, quod Apostolus explicat Gal. 4. quòd etiam ille filius hæres non fuerit, ad mysterium pertinet: & quòd Esau filius liberæ hæres non fuit, vt patet Romanorum nono. Similiter etiam propter mysterium factum fuit, vt filij Iacob ex ancillis & liberis nati hæredes essent: vt Augustinus dicit: quia Christo nascuntur in baptismo filij, tam per bonos, quos libera significat, quàm per malos ministros, qui per ancillas significantur.

QVAESTIO SEXAGESIMA-sexta, De bigamia & irregularitate ex ea contracta, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de bigamia & irregularitate ex ea contracta.

¶Et circa hoc quæruntur quinque.

¶Primò, vtrùm illi bigamiæ, quæ est ex hoc quòd aliquis duas vxores successiuè habuerit, sit irregularitas annexa.

¶Secundò, vtrùm irregularitatem contrahat, qui simul vel successiuè duas vxores habuit.

¶Tertiò, vtrùm irregularitas contrahatur ex hoc quòd quis vxorem virginem non accipit.

¶Quartò, vtrùm bigamia per baptismum soluatur.

¶Quintò, vtrùm cum bigamo liceat dispensare.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm bigamia irregularitas sit annexa.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd illi bigamiæ, quæ est ex hoc quòd aliquis duas vxores successiuè habuit, non sit irregularitas annexa, quia multitudo & vnitas consequuntur ens: ergo ens & non ens non faciunt multitudinem aliquam. sed ille qui habet successiuè duas vxores, tunc vna est in esse: alia in non esse. ergo *Tho. 4. dist. 27. q. 3. arti. 1. & seq.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse.ergo ex hoc non efficitur vir non vnius vxoris,qui secundum Apostolum ab episcopatu prohibetur.

¶Præterea, Maius signum incontinentiæ apparet in eo qui plures fornicariè cognoscit,quàm qui plures vxores succesiuè habet:sed ex primo non efficitur aliquis irregularis: ergo nec ex secundo.

¶Præterea, Si bigamia irregularitatem causat, aut hoc est ratione sacramenti,aut ratione carnalis copulæ: sed non ratione primi,quia sic si aliquis cum vna contraxisset per verba de præsenti, & ea mortua ante carnalem copulam subsecutam duceret aliam, efficeretur irregularis: quod est contra Decret. Inno. III Nec iterum ratione secundi, quia secundum hoc etiam qui plures fornicario concubitu cognosceret, irregularis esset, quod falsum est: ergo nullo modo bigamia irregularitatem causat.

CONCLVSIO.

¶Cùm bigamia tollat significationem sacramenti integram, & per consequens significationem coniunctionis Christi cum Ecclesia, quæ est vnius ad vnam:meritò irregularitatem inducit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquis per sacramentum ordinis minister sacramentorum constituitur, & ille qui aliis sacramenta ministrare debet, nullum defectum in sacramentis pati debet. Defectus autem in sacramento est, quando sacramenti significatio integra non inuenitur, sacramentum autem matrimonij significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam quæ est vnius ad vnam. Et ideò requiritur ad perfectam significationem sacramenti quòd vir sit tantùm vnius vir, & vxor sit tantùm vnius vxor:& ideò bigamia quæ hoc tollit,irregularitatem inducit. Et sunt quatuor modi bigamiæ. Primus est, cùm quis plures habet vxores de iure succesiuè.Secundus,cùm simul habet plures,vnam de iure,aliam de facto.Tertius,cùm habet plures succesiuè, vnam de iure, aliam de facto. Quartus,quando viduam ducit vxorem,& in omnibus his est irregularitas adiuncta. Alia autem causa consequens assignatur, quia in illis qui accipiunt sacramentũ ordinis,maxima spiritualitas debet apparere,tum quia spiritualia ministrant,scilicet sacramenta, tum quia spiritualia docent & in spiritualibus occupari debent. Vnde cùm concupiscentia maximè spiritualitati repugnet, per quam totus homo caro efficitur, non debet aliquod signum concupiscentiæ permanentis in eis apparere, quod quidem apparet in bigamis, qui vna vxore contenti esse noluerunt, tamen prima ratio est melior.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd multitudo plurium vxorum simul existentium est multitudo simpliciter: & ideo talis multitudo totaliter significationi sacramenti repugnat,& propter hoc totaliter sacramento. Sed multitudo vxorum succesiuè est multitudo secundum quid:& ideò non tollit significationem sacramenti totaliter,nec sacramentum euacuat quantum ad sui essentiam, sed quantum ad sui perfectionem, quæ requiritur in illis qui sunt sacramentorum dispensatores.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis sit in fornicariis maioris concupiscentiæ significatio, non tamen concupiscentiæ ita adhærentis,quia per fornicationem vnius alterius in perpetuo obligatur,& iterum non est defectus sacramenti.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut dictum est, bigamia causat irregularitatem, inquantum tollit perfectam significationem sacramenti,quæ quidem consistit & in coniunctione animorum,quæ fit per consensum,& in coniunctione corporum; & ideò ratione vtriusq; simul oportet esse bigamiam quæ irregularitatem faciat.Vnde per Decre. Inno. III. obuiatur ei quod Magister in litera dicit:scilicet quòd solus consensus per verba de præsenti sufficit ad irregularitatem inducendam.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm irregularitas sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quòd homo habet duas vxores,vnam de iure,& alteram de facto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd irregularitas non sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quòd homo habet duas vxores, vnam de iure,aliam de facto. Quia vbi nullum est sacramentum,non potest esse defectus sacramenti:sed quando aliquis contrahit de facto cum aliqua, & non de iure, non est ibi aliquod sacramentum, quia talis coniunctio non significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam: ergo cùm irregularitas non consequatur bigamiam nisi propter defectum sacramenti, videtur quòd talem bigamiam irregularitas non consequatur.

¶Præterea, Aliquis accedes ad illam,cũ qua contrahit de facto & non de iure,committit fornicationem, si nõ habeat aliquam vxorem legitimã,vel adulterium,si habeat aliam:sed diuidere carnẽ suam per plures per fornicationem vel adulterium non causat irregularitatem:ergo nec dictus bigamiæ modus.

¶Præterea, Contingit quòd aliquis antequàm cognoscat carnaliter illam,cum qua de iure contraxit,cum alia contrahit de facto non de iure,& eam carnaliter cognoscit siue prima mortua, siue viuente:talis contraxit cum pluribus vel de iure vel de facto, & tamen non est irregularis,quia carnem suam non diuisit in plures: ergo ex prædicto modo bigamiæ non contrahitur irregularitas.

CONCLVSIO.

¶Siue vxorem vnam quis habuerit de facto,siue alteram de iure (vbi est quædam sacramenti similitudo) irregularis efficitur, sicque bigamiæ vtroque modo irregularitas annexa est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in duobus secundis modis bigamiæ contrahitur irregularitas: quia quanuis in altero non sit sacramentum,est tamen quædam sacramenti similitudo.Vnde isti duo modi sunt secundarij, & primus est principalis in irregularitate causanda.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd quanuis ibi non sit sacramentum, est tamen ibi aliqua similitudo sacramenti, quæ non est in fornicatione vel adulterino concubitu, & ideò non est simile.

¶Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶Ad tertium dicendum,quòd in tali casu non reputatur bigamus,quia primum matrimonium non habuit perfectam significationem suam: tamen si per iudicium Ecclesiæ compellatur ad primam redire,& eam cognoscere, statim efficitur irregularis: quia irregularitatem non facit peccatum, sed imperfectio significationis.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit vxorem non virginem.

AD TERTIVM sic proceditur.Videtur quòd non contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit Vxorem non virginem.Quia plus impeditur aliquis defectu proprio,quàm alieno:sed si ipse contrahens non sit virgo, non fit irregularis: ergo multò minùs si vxor eius virgo non sit.

¶Præterea, Potest esse quòd aliquis defloruit aliquam, & postea ducat eam in vxorem,talis non videtur esse irregularis, quia non diuisit carnem in plures, nec etiam vxor eius,sed tamen ducit corruptam in vxorem: ergo talis modus bigamiæ non causat irregularitatem.

¶Præterea, Nullus potest contrahere irregularitatem nisi voluntarius:sed aliquis quandoque ducit vxorem non virginem inuoluntarius,vt quando credit eam virginem esse, & postea inuenit eam corruptam fuisse,cognoscens eam: ergo talis modus non causat irregularitatem.

¶Præterea,Corruptio sequens matrimonium est vituperabilior quàm præcedens:sed si vxor postquam est consummatum matrimonium,ab aliquo cognoscatur, non efficitur vir irregularis: aliàs puniretur pro peccato vxoris, & potest etiam esse postquam hoc sciat quòd reddat ei debitum poscenti antequã de adulterio condemnetur accusata:ergo videtur quòd ille modus bigamiæ non causet irregularitatem.

¶SED CONTRA est quod Greg.dicit, Præcipimus ne vnquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, aut qui virginem non est sortitus in vxorem, aut ignorantem literas, aut habentem quamlibet partem corporis vitiatam,vel pœnitentiæ vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere.

CONCLVSIO.

¶Ex hoc quòd vir vxorem non virginem ducit, irregularis efficitur,non autem ex hoc quòd corruptus non corruptam ducit.

¶RESPONDEO dicendum,q̃ in cõiunctione Christi & Ecclesiæ veritas ex vtraq; parte inuenitur.Et ideò siue diuisio carnis inueniatur ex parte viri siue ex parte vxoris, est defectus sacramẽti.Sed tamẽ diuersimodè:quia ex parte viri requiritur,quòd aliam duxerit in vxorem, nõ quòd sit virgo:sed ex parte vxoris requiritur quòd etiã sit virgo,cuius ratio a Decretistis assignatur.Quia Episcopus significat Ecclesiam militantem, cuius curam gerit, in qua sunt multæ correptiones. sed sponsa significat Christum, qui virgo fuit: & ideò ex parte sponsæ requiritur virginitas, sed non ex parte sponsi, ad hoc quòd aliquis Episcopus fieri possit. Sed hæc ratio est expressè contra Apostolum Ephesiorum quinto, Viri diligite vxores vestras sicut & Christus Ecclesiam. Ex quo apparet quòd vxor significat Ecclesiam & sponsus Christũ:& iterum: Quia vir est caput mulieris, sicut Christus Ecclesiæ. Et ideò aliqui dicunt quòd per sponsum significatur Christus, per sponsam Ecclesia triumphans in qua non est aliqua macula. Christus autem habuit primò synagogam quasi concubinam,& sic non tollitur aliquid de perfectione significationis sacramenti si priùs habuit sponsum.Sed hoc est valde absurdum, quia sicut est vna fides antiquorum & modernorum, ita vna Ecclesia. Vnde illi qui tempore synagogę Deo seruiebant,ad veritatem Ecclesię in qua Deo seruimus pertinebant.Et præterea,hoc est expressè contra illud quod habetur Ezech. 16. & Oseæ 2. vbi expressè fit mẽtio de desponsatione synagogæ,vnde non fuit sicut concubina,sed sicut vxor. Et præterea secundum hoc fornicatio esset sacramentum illius coniunctionis,quod est absurdum:& ideò Gentilitas priusquàm desponsaretur à Christo in fide Ecclesiæ,corrupta fuit à diabolo per idololatriam.Et ideò aliter dicendum,quòd defectus in ipso sacramento causat irregularitatem,corruptio autem extra matrimonium contingens, quæ præcessit matrimonium, nullum defectum facit in sacramento ex parte illius,in quo est corruptio, sed facit defectũ ex parte alterius:quia actus contrahentis matrimonium non cadit supra seipsum,sed supra alterum: & ideò ex termino specificatur,quòd est respectu illius etiam quasi materia sacramenti.Vnde si mulier esset ordinis susceptiua,sicut efficitur vir irregularis ex hoc quòd ducit vxorem corruptam, non autem ex hoc quòd corruptus contrahit: ita fieret mulier irregularis si contraheret cum corrupto, nõ autem si contraheret corrupta, nisi in alio matrimonio priùs corrupta fuisset.

¶Et per hoc patet solutio ad primum.

¶AD SECVNDVM dicendum,quòd in tali casu sunt diuersæ opiniones, tamen probabilius est quòd non sit irregularis:quia carnem suam non diuisit in plures.

¶Ad tertium dicendum, quòd irregularitas non est pœna inflicta,sed defectus quidam sacramentorum:& ideò non oportet quòd semper sit voluntaria bigamia ad hoc quòd irregularitatem causet:& ideò ille qui vxorem ducit corruptam,quam virginem credit,irregularis est eam cognoscens.

¶Ad quartum dicendum, quòd si mulier fornicetur post matrimonium contractum,non efficitur ex hoc vir irregularis nisi post corruptionem adulterij eam iteratò cognoscat, quia aliàs corruptio vxoris nullo modo cadit sub actu matrimoniali viri:sed si etiam per ius compellatur ei reddere debitum ante condemnationem adulterij, irregularis efficitur, quanuis de hoc sint opiniones, sed hoc quod dictum est, est probabilius: quia hîc non requiritur quòd sit peccatum,sed significatio tantùm.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm bigamia soluatur per baptismum.

AD QVARTVM sic proceditur.Videtur quòd bigamia per baptismum soluatur.Dicit enim Hieron. in epistola ad Titum: quòd si quis ante baptismum plures vxores habuit, vel vnam ante & aliam post, non est bigamus:ergo bigamia per baptismum soluitur.

¶Præterea,Qui facit quod maius est,facit quod minus est:sed baptismus tollit omne peccatum quod est grauius, quàm irregularitas:ergo tollit bigamiæ irregularitatem.

¶Præterea, Baptismus tollit omnem pœnam ex actu prouenientem:sed irregularitas est huiusmodi.ergo,&c.

¶Præterea,Bigamus est irregularis,inquantum deficit à repręsentatione Christi: sed per baptismum plenè Christo conformamur.ergo soluitur irregularitas.

¶Præterea,Sacramenta nouæ legis sunt magis efficacia,quàm sacramenta veteris legis sed sacramenta veteris legis soluebant irregularitates,vt in primo libro dictum est à Magistro. ergo & baptismus, qui est efficacissimum sacramentum in noua lege,soluit irregularitatem ex bigamia contractam.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit: Acutiùs intelligunt, qui nec eum qui catechumenus aut paganus habuit alteram,ordinandum censuerunt,quia de sacramento agitur,non de peccato.

¶Præterea,Sicut idem dicit: Fœmina si catechumena vel pagana vitiata est, non potest inter Dei virgines vel post baptismum velari:ergo eadem ratione,nec bigamus ante baptismum ordinari.

CONCLVSIO.

¶Sicut baptismus non tollit coniugium, sic nec bigamia irregularitatem tollere potest.

¶RESPONDEO dicendum,quòd baptismus soluit culpas & non soluit coniugia, vnde cùm ex ipso coniugio sequatur irregularitas,per baptismum tollit non potest,vt Augustinus dicit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd in casu isto nõ tenetur Hieronymi opinio, nisi fortè velimus cum exponere quòd loquitur ad sanctiorem dispensationem.

¶Ad secundum dicendum,quòd non oporter quòd illud quod facit maius,faciat minus,nisi sit ad illud ordinatum,& hoc deficit in proposito, quia baptismus ad irregularitatem tollendam non ordinatur.

¶Ad tertium dicendum,quòd hoc intelligendum est de pœnis quæ consequuntur ex actuali peccato quasi inflictæ,non infligendæ:non enim aliquis per baptismum virginitatem recuperat,nec similiter carnis indiuisionem.

¶Ad quartum dicendum,quòd baptismus conformatur Christo quantum ad virtutem mentis,sed non quantum ad statum carnis,qui consideratur in virginitate vel in diuisione carnis.

¶Ad quintum dicendum,quòd illæ irregularitates ex leuibus causis non perpetuis erant contractæ:& ideò etiam per illa sacramenta auferri poterant, & iterum erant ad hoc ordinata, non autem baptismus ad hoc ordinatur.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm cum bigamo liceat dispensare.

AD QVINTVM sic proceditur.Videtur quòd cum bigamo non liceat dispensare.Quia extra,de bigamis dicitur: Cum clericis,qui inquantum in ipsis fuit,secundas sibi mulieres coniunxerunt matrimonialiter,tanquam cum bigamis non licet dispensare.

¶Præterea,Contra ius diuinum non licet dispensare: sed omnia quæ in Canone dicuntur,ad ius diuinum pertinent:cùm ergo Apostolus in scriptura Canonica dicat, oportet Episcopum vnius vxoris virum esse,videtur quòd in hoc non possit dispensari.

¶Præterea, Nullus potest dispensare in his quæ sunt de necessitate sacramenti:sed non esse irregularem,est de necessitate sacramenti ordinis,cùm significatio quæ est sacramento essentialis,desit:ergo non potest in hoc dispensari.

¶Præterea,Hoc quod rationabiliter factum est,non potest irrationabiliter mutari:si ergo potest rationabiliter dispensari cum bigamo, irrationabiliter est ei adiuncta irregularitas, quod est inconueniens.

¶SED CONTRA est,quòd Lucius papa dispensauit cum Episcopo Panormitano,qui erat bigamus.

¶Præterea,Martinus Papa dicit,Lector si viduã vxorẽ accipiat,in lectoratu permaneat,aut si necessitas fuerit, subdiaconus fiat,nihil autem suprà,similiter si bigamus fuerit: ergo ad minus vsque ad subdiaconatum cum eo dispensari potest.

CONCLVSIO.

¶Cùm irregularitas bigamiæ non sit de iure naturali, sed positiua, potest Papa cum bigamo dispensare in omnibus ordinibus: Episcopus verò solùm in minoribus,nisi in quibusdam casibus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd bigamiæ non est adiuncta irregularitas de iure naturali,sed de iure positiuo:nec iterum est de essentialibus ordinis,quòd non sit bigamus, quod patet ex hoc quòd si aliquis bigamus ad ordines accedit, characterem accipit.Et ideò Papa potest dispensare in tali irregularitate totaliter,sed Episcopus,quantum ad minores ordines. Et quidam dicunt quòd etiam quantum ad maiores, in illis qui volunt Deo in religione seruire propter vitandum religiosorum discursum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd per illam Decr. ostenditur eadem esse difficultas dispensandi in illis, qui de facto cum pluribus contraxerunt, ac si de iure contraxissent,

Universidad de Deusto
Biblioteca

non quòd subtrahatur simpliciter potestas Papæ dispensandi in talibus.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc est verum quantum ad ea quæ sunt de iure naturali, & quantum ad ea quæ sunt de necessitate sacramentorum & fidei: sed in aliis quæ sunt de institutione Apostolorum, cùm Ecclesia habeat nunc eandem potestatem statuendi & destituendi, quam tunc habuerit, potest per eum qui primatum tenet, in Ecclesia dispensari.

¶Ad tertium dicendum, quòd non quælibet significatio est de essentia sacramenti, sed tantùm illa quæ pertinet ad officium sacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem.

¶Ad quartum dicendum, quòd in particularibus non potest inueniri ratio, quæ omnibus competat æqualiter propter eorum diuersitatem: & ideò quòd vniuersaliter statutum est, rationabiliter consideratis his, quæ in pluribus accidunt, potest etiam per dispensationem rationabiliter remoueri in aliquo casu determinato.

QVAESTIO SEXAGESIMA, *septima De libello repudij, in septem articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de libello repudij.

¶Circa quod quæruntur septem.

¶Primò, vtrùm inseparabilitas matrimonij sit de lege naturæ.

¶Secundò, vtrùm repudiare vxorem possit esse licitum per dispensationem.

¶Tertiò, vtrùm sub lege Moysi fuerit licitum.

¶Quartò, vtrùm liceat vxori repudiatę alium virum accipere.

¶Quintò, vtrùm liceat viro repudiatam à se iterum ducere.

¶Sextò, vtrùm causa repudij fuerit odium vxoris.

¶Septimò, vtrùm causę repudij deberent in libello scribi.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm inseparabilitas vxoris sit de lege naturæ.

Tho. 4. dist. 33. q. 2. art. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd inseparabilitas vxoris non sit de lege naturæ. Lex enim naturæ communis est apud omnes: sed nulla lege præter legem Christi fuit prohibitum vxorem dimittere: ergo inseparabilitas vxoris non est de lege naturæ.

¶Præterea, Sacramenta non sunt de lege naturæ: sed inseparabilitas matrimonij ad sacramenti bonum pertinet: ergo non est de lege naturæ.

¶Præterea, Coniunctio viri & fœminæ in matrimonio ordinatur principaliter ad prolis generationem & educationem, & institutionem: sed hæc omnia aliquo certo tempore consummantur: ergo post illud tempus licet vxorem dimittere sine aliquo præiudicio legis naturæ.

¶Præterea, Ex matrimonio principaliter quæritur bonum prolis: sed inseparabilitas est contra bonum prolis. quia, vt dicunt Philosophi, aliquis vir non potest ex aliqua fœmina, prolem accipere, qui tamen ex alia accipere posset, & quæ etiam ab alio viro imprægnaretur: ergo inseparabilitas matrimonij magis est contra legem naturæ, quàm de lege naturæ.

¶SED CONTRA, Illud præcipuè est de lege naturæ quod natura bene instituta accepit in sui principio: sed inseparabilitas matrimonij est huiusmodi, vt patet Matth. 19. ergo est de lege naturæ.

¶Præterea, De lege naturæ est, quòd homo Deo non contrarietur: sed homo quodammodo contrarius esset Deo, si separaret quos Deus coniunxit. cùm ergo ex hoc institutus sit inseparabilitas matrimonij, Matth. 19. videtur quòd sit de lege naturæ.

CONCLVSIO.

¶Cùm coniugij fines sint ita à lege naturæ constituti, vt perpetuò liberi educentur hæredesque instituantur, meritò eodem iure vir ab vxore separari non potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationem prolis, non solùm ad aliquod tempus, sed per totam vitam prolis. Vnde de lege naturæ est quòd parentes filijs thesaurizent, & filij parentum hæredes sint. Et ideò cùm proles sit commune bonum viri & vxoris, oportet eorum societatem perpetuò permanere indiuisam secundum legis naturæ dictamen: & sic inseparabilitas matrimonij est de lege naturæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sola lex Christi ad perfectum humanum genus adduxit, reducens in statum nouitatis naturæ. Vnde & in lege Moysi & in legibus humanis non potuit totum auferri quod contra legem naturæ erat, hoc enim soli legi Spiritus & vitæ reseruatum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd inseparabilitas competit matrimonio, secundum quòd est signum perpetuæ coniunctionis Christi & Ecclesiæ, & secundum quòd est in officium naturæ ad bonũ prolis ordinatũ, vt dictum est: sed quia separatio matrimonij magis directè repugnat significationi quàm prolis bono, cui consequenter repugnat, vt dictum est: inseparabilitas matrimonij magis in bono sacramenti intelligitur quàm in bono prolis, quanuis in vtroq; intelligi possit, & secundum quòd pertinet ad bonum prolis, esset de lege naturæ, non autem secundum quòd pertinet ad bonum sacramenti.

¶Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶Ad quartum dicendum, quòd matrimonium principaliter ordinatur ad bonum commune, ratione principalis finis, qui est bonum prolis: quanuis etiam ratione finis secundarij ordinetur ad bonum matrimonium contrahentis, prout per se est in remedium concupiscentiæ. Et ideò in legibus matrimonij magis attenditur, quòd omnibus expediat quàm quòd vni cõpetere possit: quanuis ergo matrimonij inseparabilitas impediat bonum in aliquo homine, tamen non est conueniens ad bonum prolis simpliciter, & propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm potuerit esse licitum per dispensationem vxorem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vxorem dimittere per dispensationem esse licitum non potuerit. Illud enim quod est in matrimonio contra bonum prolis, est contra præcepta legis naturæ, quæ indissolubilia sunt: sed dimissio vxoris est huiusmodi, vt ex dictis patet: ergo, &c.

¶Præterea, Concubina differt ab vxore præcipuè in hoc, quòd non est inseparabiliter iuncta: sed habere concubinas fuit indispensabile: ergo & dimittere vxorem.

¶Præterea, Homines ita sunt modò receptibiles dispensationis, sicut fuerunt olim: sed modò non potest dispensari cum aliquo, vt vxorem dimittat: ergo nec olim.

¶SED CONTRA, Agar cognita est ab Abraham vxorio affectu, vt dictum est: sed ipse eam præcepto diuino eiecit, & non peccauit: ergo potuit per dispensationem fieri licitum, quòd homo vxorem dimitteret.

CONCLVSIO.

¶Siue inseparabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ, siue inter secunda contineatur, sub dispensatione cadere potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd dispensatione in præceptis præcipuè quæ sunt aliquo modo legis naturæ, est sicut mutatio cursus naturalis rei, qui quidem mutari dupliciter potest. Vno modo ex aliqua causa naturali per quam alia causa naturalis impeditur à cursu suo, sicut est in omnibus quæ in minori parte casualiter accidunt in natura: sed per hunc modum non variatur cursus rerum naturalium quæ sunt semper, sed quæ sunt frequenter. Alio modo per causam penitus supernaturalem, sicut in miraculis accidit. Sed hoc modo potest mutari cursus naturalis, non solùm qui est ordinatus, vt sit frequenter, sed qui est ordinatus etiam vt sit semper: vt patet in statione solis tempore Iosue, & reditu eius tẽpore Ezechiæ, & de eclipsi miraculosa tẽpore passionis Christi. Hæc etiã est ratio dispẽsationis in præceptis legis naturæ, quãdo est in causis inferioribus: & sic dispẽsatio cadere potest supra secũda præcepta legis naturæ, nõ autẽ supra prima, quia illa sunt quasi semper existentia, vt dictum est de pluralitate vxorum, & huiusmodi. Aliquando autem est tantùm in causis superioribus, & tunc potest dispensatio esse diuinitus, etiam contra prima præceptionis, vt quando maius bonum non pręcipitur, minus bonum permitti dicitur: sicut Apostolus non præcipiendo virginitatem, matrimonium permisit, 1. Corin. 7. Secundus per priuationem prohibitionis, sicut venialia dicuntur permissa, quia non sunt prohibita, Tertius per priuationem cohibitionis, & sic peccata omnia dicuntur permitti à Deo, inquantum non impedit, cùm impedire possit. Quartus per priuationem punitionis, & sic libellus repudij in lege permissus fuit, non quidẽ propter aliquod maius bonum consequendum, sicut fuit dispensatio de pluribus vxoribus habendis: sed propter malum cohibendum, scilicet vxoricidium, ad quod Iudæi proni erant propter corruptionem irascibilis: sicut permissum est eis extraneis fœnerari propter corruptionem aliquam in concupiscibili, ne scilicet fratribus fœnerarẽtur: & sic propter corruptionem suspitionis in rationali fuit permissum sacrificium zelotypiæ, ne sola suspitio apud eos iudicium corrumperet. Sed quia lex vetus quanuis gratiam non conferret, tamen ad hoc data erat, vt peccatum ostenderet, vt communiter Sancti dicunt. Ideò aliis videtur quòd si repudiando vxorem peccassent, hoc saltem eis per legem ac Prophetas indicari debuisset, Isaiæ 58. Annũtia populo meo scelera eorum. Aliàs viderentur nimis esse neglecti, si ea quæ necessaria sunt ad salutem, quæ non cognoscebant, nunquam eis nuntiata fuissent, quod non potest dici, cùm iustitia legis tempore suo obseruata vitã mereretur æternam. Et propter hoc dicunt, quòd quanuis repudiare vxorem, per se sit malum, tamen ex permissione diuina licitum fiebat: & hoc confirmant autoritate Chrysostomi, qui dicit quòd à peccato abstulit culpam legislator quãdo permisit repudium, & quanuis hoc probabiliter dicatur, tamen primum communiùs sustinetur: ideò ad vtrasque rationes respondendũ est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis qui potest prohibere, non peccat si à prohibitione abstineat, non spectans correctionem: sed maius malum æstimans ex tali prohibitione occasionem sumere, & sic accidit Moysi: vnde diuina autoritate fretus, libellum repudij non prohibuit.

¶Ad secundum dicendum, quòd Prophetæ Spiritu sancto inspirati non dicebant dimittendam esse vxorem, quasi Spiritus sancti præceptum sit, sed quasi permissum, ne aliqua peiora fierent.

¶Ad tertium dicendum, quòd illa permissionis similitudo non est intelligenda quantum ad omnia, sed solùm quantum ad causam eandem: quia vtraque permissio ad vitandam turpitudinem facta est.

¶Ad quartum dicendum, quòd quanuis duritia cordis non excusaret à peccato, tamen permissio ex duritie facta excusat. Quædam enim prohibentur sanis, quæ non prohibentur infirmis corporaliter, nec tamen infirmi peccant permissione sibi facta vtentes.

¶Ad quintum dicendum, quòd aliquod bonum potest intermitti dupliciter. Vno modo propter aliquod maius bonum consequendum, & tunc intermissio illius boni ex ordine ad maius bonũ accipit honestatem: sicut intermittebatur singularitas vxoris honestæ à Iacob propter bonũ prolis. Alio modo bonũ aliquod intermittitur ad vitandũ maius malũ: & tunc si autoritate eius, qui dispensare potest, hoc fiat, reatum talis boni intermissio non habet, sed honestatem aliam non acquirit: & sic indiuisibilitas matrimonij in lege Moysi intermittebatur propter malum maius vitandum, scilicet vxoricidium. Et ideò Chrysostomus dicit, quòd à peccato abstulit culpam, quanuis enim ordinatio maneret in repudio, ex quo peccatum dicitur, tamen reatum pœnæ non habebat, neque temporalis nec perpetuæ, inquantum diuina dispensatione fiebat, & sic erat ab eo culpa ablata: & ideò etiam ipse ibidem dicit, quòd permissum est repudium non malum quidem, tamen licitum, quod quidem illi qui sunt de prima opinione, referunt ad hoc tãtùm quod non habebat reatum temporalis pœnæ.

cepta legis naturæ, ratione alicuius mysterij diuini significandi vel ostendendi: sicut patet de dispensatiuo præcepto Abrahæ facto de occisione filij innocentis. Tales autem dispensationes non fiunt communiter ad omnes, sed ad alias singulares personas, sicut etiam in miraculis accidit. Si ergo inseparabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ contineatur, solùm hoc secundo modo sub dispensatione cadere potuit. Si autem sit inter secunda præcepta legis naturæ, etiam primo modo cadere potuit sub dispensatione. Videtur autem magis inter secunda præcepta legis naturæ contineri. Inseparabilitas enim matrimonij non ordinatur ad prolis bonum, quod est principalis matrimonij finis, nisi quantũ ad hoc, quòd per parentes filijs prouideri debet in totam vitã per debitam ptæparationem eorum, quæ sunt necessaria in vita, huiusmodi autem præparatio non est de prima intentione naturæ, secundum quam omnia sunt communia. Et ideò non videtur esse contra primam intentionem naturæ dimissio vxoris, & per consequens nec contra prima præcepta, sed contra secunda legis naturæ: vnde etiam primo modo sub dispensatione videtur posse cadere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in bono prolis, secundum quòd est de prima intentione naturæ, intelligitur procreatio & nutritio, quousque proles ad perfectam ætatem ducatur: sed quòd ei prouideatur in posterum per hæreditatis & aliorum bonorum dimissionem, videtur pertinere ad secundum legis naturæ præceptum.

¶Ad secundum dicendum, quòd habere concubinam est contra bonum prolis, quantum ad id quod natura in eo in prima intentione intendit: scilicet educationem & institutionem, quæ requirit diuturnam commansionem parentum, quod non est in concubina, quæ ad tempus assumitur: & ideo non est simile, tamen quantum ad secundam intentionem etiam habere concubinam sub dispensatione cadere potest: vt patet Oseæ 1.

¶Ad tertium dicendum, quòd inseparabilitas, quanuis sit de secunda intentione matrimonij, prout est in officium naturæ, est tamen de prima intentione ipsius, prout est sacramentum Ecclesiæ: & ideò ex quo institutum est, vt sit Ecclesiæ sacramentum, manente tali institutione, non potest sub tali dispensatione cadere, nisi forte secundo modo dispensationis.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm sub lege Moysi licitum fuerit vxorem dimittere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sub lege Moysi fuerit licitum vxorem dimittere. Vnus enim modus consentiendi est non prohibere, cùm possit: consentire autem illicito est illicitum, cùm ergo Moyses non prohibuerit vxoris repudium, nec peccauerit, quia lex sancta est, vt dicitur Rom. 7. videtur quòd repudium fuerit aliquando licitum.

¶Præterea, Prophetæ locuti sunt Spiritu sancto inspirante vt patet 2. Petri 1. sed Mala. 3. dicitur: Si odio habueris eã, dimittet: ergo cùm illud quod Spiritus sanctus inspirat, non sit illicitum, videtur quòd repudium vxoris non semper fuerit illicitum.

¶Preterea, Chryso. dicit, quòd sicut Apostoli permiserunt secundas nuptias, ita Moyses permisit libellum repudij: sed secundæ nuptiæ non sunt peccatum: ergo nec repudium vxoris sub lege Moysi.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit, quòd libellus repudij datus est Iudæis propter duritiam cordis eorum: sed duritia cordis eorum non excusabat eos à peccato: ergo nec lex de libello repudij.

¶Præterea, Chry. dicit super Matth. 2. quòd Moyses dando libellum repudij, non iustitiam Dei monstrauit, vt quasi per legem agentibus peccatum non videatur esse peccatum.

CONCLVSIO.

¶Non licebat Dei mandato sub lege Moysi vxorem repudiare, sed propter duritiem cordis Iudæorum illis permittebatur, vt maius malum euitaretur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam dicunt quòd illi qui sub lege vxorem, dato libello repudij, dimittebant, non excusabantur à peccato, quanuis excusarentur à pœna secundum legem infligenda: & per hoc dicitur Moyses libellum repudij permisisse: & sic ponunt quatuor modos permissionis. Vnus per priuationem

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm liceat vxori repudiatæ alium virum habere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd liceret vxori repudiatæ alium virum habere. Quia in repudio magis erat iniquitas viri repudiantis, quàm vxoris repudiatæ: sed vir poterat sine peccato aliam ducere vxorem: ergo vxor sine peccato alium virum ducere poterat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Aug. dicit quòd de duabus vxoribus (quando mos erat) peccatum non erat: sed tempore legis veteris erat talis consuetudo, quòd repudiata alium virum ducebat, vt patet Deute. 24. Cùm egressa virum alterum, &c. ergo non peccabat, alteri viro se iungendo.

¶Præterea, Matth. 5. Dominus iustitiam noui Testamenti ostendit superabundantem esse respectu iustitiæ veteris Testamenti: hoc autem dicit ad iustitiæ noui Testamenti superabundantiam pertinere, quòd vxor repudiata non ducit alterum virum: ergo in veteri lege licebat.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matt. 5. Qui dimissam duxerit, mœchatur: sed mœchia nunquã fuit in veteri lege licita: ergo vxori repudiatæ non licuit alium virum habere.

¶Præterea, Deute. 24. dicitur, quòd mulier repudiata quæ alij virum duceret, polluta erat, & abominabilis facta coram Domino: ergo peccabat, alium virum ducendo.

CONCLVSIO.

¶Cùm mulier quanto tempore viuit, alligata sit legi viri, non potest etiam repudiata alteri nubere, nisi ex dispensatione diuina ei permissum fuerit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum primam opinionem post repudium vxor peccat alteri viro coniuncta, quia adhuc primum matrimonium non erat solutum. Mulier enim quanto tempore viuit, alligata est legi viri: vt patet Roman. 7. non autem poterat simul plures viros habere. Sed secundum aliam opinionem sicut licebat ex dispensatione diuina viro vxorem repudiare, ita vxori alium virum ducere: quia inseparabilitas matrimonij ex causa diuinæ dispensationis tollebatur, quia inseparabilitate manente, intelligitur verbũ Apostoli. Vt ergo ad vtrasq; rationes respondeamus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd viro licebat plures vxores simul habere secundum dispensationem diuinam: & ideò vna dimissa in matrimonio non soluto, poterat aliam ducere, sed nunquam vxori licuit habere plures viros: & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd in illo verbo Aug. mos non ponitur pro consuetudine, sed pro actu honesto, secũdum quòd a more dicitur aliquis morigeratus, quia est bonorum morum: & sic a more philosophia moralis nominatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd Dominus Matthæi 5. ostendit nouam legem abundare per consilia ad veterem, non solùm ad ea quæ lex vetus licita faciebat, sed etiam quantum ad ea quæ in veteri lege illicita erant: sed à multis licita putabantur per non rectam præceptorum expositionem, sicut patet de odio inimici, & ita est etiam de repudio.

¶Ad quartum dicendum, quòd verbum Domini intelligitur quantum ad tempus nouæ legis in quo recta permissio est sublata: & sic etiam intelligitur quoddam verbum, Chryso. qui dicit quòd qui secundum legem dimittit vxorem quatuor facit iniquitates: quia quo ad Deum existit homicida, inquantum habet propositum occidendi vxorem, nisi eam dimitteret: & quia dimittit non fornicantem, in quo casu lex Euangelij vxorem dimittere permittit: & similiter quia facit eam adulteram, & illum cui copulatur.

¶Ad quintum dicendum, quòd quædam glo. interlinearis dicit, polluta est & abominabilis: sed illius iudicio qui quasi polluram eam priùs dimisit, & sic non oportet quòd sit polluta simpliciter. Vbi dicitur polluta eo modo quo immundus dicebatur, qui mortuum tangebat vel leprosum, non immunditia culpæ, sed cuiusdam irregularitatis legalis: vnde & sacerdoti non licebat viduam, aut repudiatam ducere in vxorem.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm liceat viro repudiatam à se accipere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd licebat viro repudiatam à se accipere. Licet enim corrigere quod malè factum est: sed malè factum erat, quòd vir vxorem repudiabat: ergo licebat hoc corrigere reducendo vxorem ad se.

¶Præterea, semper licuit peccanti indulgere, cùm sit mortale præceptum, quod in omni lege manet: sed vir accipiendo repudiatam, ei peccanti indulgebat: ergo & hoc licitum erat.

¶Præterea, Deute. 24. ponitur pro causa quare non possit accipi iterum, quia polluta est: sed repudiata non polluitur, nisi alterum virum ducendo: ergo saltem antè quàm alium virum duceret, licebat eam accipere.

¶SED CONTRA est quod dicitur Deutero. 24. quòd non poterat prior maritus accipere eam, &c.

CONCLVSIO.

¶Ne temere vir vxorem repudiaret, prohibitum fuit ne semel ab eo repudiatam denuo in vxorem accipiat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in lege de libello repudij duo erant permissa, scilicet dimittere vxorem, & vxorem dimissam alteri iugi: & duo præcepta, scilicet scriptura libelli repudij, & quòd iterum maritus repudians eam accipere non posset: quod quidem secundum eos qui primam opinionem tenent, factum fuit in pœnam mulieris, quæ alteri nupsit, & in hoc peccato polluta est. Sed secundum alios, vt vir non de facili vxorem repudiaret, quam postea nullo modo recuperare posset.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad illius mali impedimentum, quod committebat aliquis, repudiando vxorem, ordinabatur quòd vir vxorem, repudiatam assumere iteratò non posset, vt patet ex dictis: & ideò diuinitùs ordinatum fuit.

¶Ad secundum dicendum, quòd semper licuit indulgere peccanti, quantum ad rancorem cordis, sed non quantum ad pœnam diuinitùs taxatam.

¶Ad tertium dicendum, quòd in hoc duplex est opinio. Quidam enim dicunt quòd licuit repudiatam viro reconciliari, nisi in matrimonio alteri viro esset iuncta. Tunc enim propter adulterium, cui se mulier voluntariè subdit, in pœnam dabatur ei quòd ad priorem virum non rediret, sed quia lex vniuer saliter prohibet: & ideò dicunt alij quòd etiam antequam alteri nuberet, non poterat reuocari, ex quo repudiata erat: quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam, secundum quod dictum est.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm causa repudij sit odium vxoris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd causa repudij fuerit odium vxoris, secundum hoc quod dicitur Mala. 3. Si odio habueris eam, dimitte illam.

¶Præterea, Deute. 24. dicitur: Cùm non inuenerit gratiã in oculis eius propter aliquam fœditatem, &c. ergo idem quod priùs.

¶Sed contrà, Sterilitas & fornicatio magis contrariantur matrimonio quàm odium: ergo illa potiùs debuerunt esse causa repudij, quàm odium.

¶Præterea, Odium potest causari ex virtute eius qui odio habetur. Si ergo odium est sufficiens causa, tunc mulier posset repudiari propter virtutem eius: quod est absurdum.

¶Præterea, Deute. 21. dicitur: Si dimiserit vir vxorem suam, & postea odio habuerit, & obiecerit ei stuprum ante coniugium, si in probatione defecerit, verberabitur, & centum siclis argenti condemnabitur, & non poterit eam dimittere omni tempore vitæ suæ: ergo odium non est sufficiens causa repudij.

CONCLVSIO.

¶Repudij proxima causa est odium viri in vxorem: quod cùm ex aliqua causa contrahatur, alias esse causas, sed remotas, repudij fatendum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd causa permissionis repudiandi vxorem fuit vitatio vxoricidij, vt sancti communiter dicunt. Proxima autem causa homicidij est odium: & ideo proxima causa repudij est odium, sed odium ex alia causa causatur sicut & amor: & ideò oportet etiam aliquas causas repudij ponere remotas, quæ erant causa odij. Dicit autem Augustin. glo. Deute. 24. Multæ erant in lege causæ dimittendi vxorem, solam Christus fornicationem excipit, cæteras molestias iubet pro fide & castitate coniugij sustinere. Hæ autem causæ intelliguntur fœditates in corpore: puta infirmitas vel aliqua notabilis macula, vel in anima, sicut fornicatio, vel aliqua huiusmodi, quod in moribus inhonestatem facit. Sed quidam has causas magis coarctant satis probabiliter dicentes, quòd non licebat repudiare nisi propter aliquam causam post matrimonium superuenientem, nec propter quamlibet talem, sed propter illas solùm quæ possunt bonum prolis impedire: vel in corpore, vt sterilitas, aut lepra, aut aliquid huiusmodi: vel in anima, vt si esset malorum morum, quos filij ex conuersatione ad ipsam imitarentur. Sed quædam glo. super illud Deute. 22. Cùm non inuenerit gratiam, &c. Videtur magis arctare, scilicet ad peccatum, cùm dicit ibi, per fœditatem peccatum intelligi

intelligitur, sed peccatum glossa nominat non solùm in moribus animæ, sed etiam in natura corporis.

¶Sic ergo prima duo concedimus.

¶AD TERTIVM dicendum, quòd sterilitas & alia huiusmodi, sunt causa odij, & sic sunt causæ remotæ.

¶Ad quartum dicendum, quòd propter virtutem non est aliquis odibilis, per se loquendo, quia bonitas est causa amoris: & ideò ratio non tenet.

¶Ad quintum dicendum, quòd dabatur in pœnam viri, quòd non posset in perpetuum repudiare vxorem in casu illo, sicut etiam in alio casu quando puellam deflorauit.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm causæ repudij debebant in libello scribi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd causæ repudij debebant in libello scribi. Quia per libellum repudij scriptum à pœna legis absoluebatur sed hoc omnino videtur iniustum nisi causis sufficientibus repudij assignatis: ergo illas oportebat scribere in libello.

¶Præterea, Ad nihil aliud illa scriptura valere videbatur nisi vt causæ repudij ostenderentur: ergo si non inscribebãtur, frustra libellus ille tradebatur sibi.

¶Præterea, Hoc Magister dicit in litera.

¶SED CONTRA: Quia causæ repudij aut erãt sufficientes, aut non: si sufficientes, percludebatur mulieri via ad secundas nuptias, quæ ei secundum legem concedebantur. Si insufficientes, ostendebatur iniustum repudium, & sic repudium fieri non poterat: ergo nullo modo causæ repudij ibi in speciali inscribebantur.

CONCLVSIO.

¶Causæ repudij in libello particulatim non scribebantur, sed generatim.

¶RESPONDEO dicendum, quòd causæ repudij ibi in speciali non scribebantur in libello, sed in generali, vt ostenderetur iustum repudium: sed secundum Iosephum, vt mulier habens libellum conscriptum de repudio, alteri nubere posset, aliàs enim ei traditum non fuisset. Vnde secundum eum erat scriptura talis, Promitto tibi quòd nunquàm tecum conueniã: sed secundum August. ideò libellus scribebatur, vt mora interueniente, & consilio Scribarum dissuadente, vir à proposito repudiandi desisteret.

¶Et propter hoc patet solutio ab obiecta.

QVAESTIO SEXAGESIMA octaua, De filijs illegitimè natis, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de filiis illegitimè natis.

¶Et circa hoc queruntur tria.

¶Primò, vtrùm qui nascuntur extra verum matrimonium, sint illegitimi.

¶Secundò, vtrùm illegitimi filij debeant ex hoc damnum reportare.

¶Tertiò, vtrùm possint legitimari.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm filij qui nascuntur extra verum matrimonium, sint legitimi.

Hos. 4. Sap. 4. 2. Vnica, ver. 3. q. 6. seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filij qui nascuntur extra verum matrimonium, sint legitimi. Quia secundum legem natus legitimus filius dicitur: sed quilibet nascitur secundum legem ad minus naturæ quæ fortissima est: ergo quilibet filius dicitur legitimus.

¶Præterea, Communiter dicitur quòd legitimus filius est qui est de legimo matrimonio, vel de eo quod in facie Ecclesiæ legitimum reputatur: sed contingit quandoque quòd aliquod matrimonium legitimum reputatur in facie Ecclesiæ, quod habet impedimentum, ne sit verum matrimonium, & tamen à contrahentibus in facie Ecclesiæ scitur: & si occulte nubant, & impedimentum nesciant, legitimum videtur in facie Ecclesiæ, ex quo per Ecclesiam non prohibetur: ergo filij extra verum matrimonium nati non sunt illegitimi.

¶SED CONTRA, Illegitimum dicitur quòd est contra legem: sed illi qui nascuntur extra matrimonium, nascuntur contra legem: ergo sunt illegitimi.

CONCLVSIO.

¶Liberi qui nascuntur ex simplici fornicatione, non sunt legitimi sed solùm naturale: qui verò ex stupro vel ex adulterio, nec naturales nec legitimi sunt habendi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quadruplex status est filiorum. Quidam enim sunt naturales & legitimi, sicut illi qui nascuntur ex vero & legitimo matrimonio. Quidam naturales & non legitimi, vt filij qui nascuntur de simplici fornicatione. Quidam legitimi & non naturales, sicut spurij nati de adulterio & de stupro. Tales enim nascuntur & contra legem positiuam & contra legem naturæ expressè.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis illi qui nascuntur ex illicito coitu, nascuntur secundum naturam, quæ communis est homini & omnibus animalibus, tamen nascuntur contra legem naturæ, quæ est propria hominibus, quia fornicatio & adulterium & huiusmodi sunt contra legem naturę, & ideò tales secundum nullam legem sunt legitimi.

¶Ad secundum dicendum, quòd ignorantia excusat illicitum coitum à peccato nisi sit affectata. Vnde illi qui conueniunt bona fide in facie Ecclesiæ, quamuis sit impedimentum, dum tamen ignorent nõ peccant, nec filij sunt illegitimi. Si autè sciant quamuis Ecclesia sustineat quæ ignorat impedimentum nõ excusantur à peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem nesciant & in occulto contrahant non excusantur, quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm filij illegitimi debeant aliquod damnum reportare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd illegitimi filij non debeant aliquod damnum reportare. Quia filius non debet puniri pro peccato patris, vt patet per sententiam Domini, Ezechiel. 18. sed quòd iste nascatur ex illicito coitu, non est peccatum proprium, sed peccatum patris: ergo ex hoc non debet aliquod dãnum incurrere.

¶Præterea, Iustitia humana est extracta à diuina, sed Deus æqualiter largitur bona naturalia legitimis & illegitimis filiis: ergo & secundum iura humana filij illegitimi debent legitimis æquiparari.

¶SED CONTRA est quod dicitur Gen. 25. quòd Abraham dedit omnia bona Isaac, & filiis concubinarum largitus est munera: & tamen illi non erant ex illicito coitu nati: ergo multò magis debent illi, qui ex illicito coitu nascuntur, hoc damnum reportare, quòd non succedant in bonis paternis.

CONCLVSIO.

¶Liberi illegitimi duplici damno afficiuntur: vnũ, est quia non admittuntur ad actus legitimos: alterum, quòd non succedunt in hæreditate paterna in septima tamen parte succedere possunt naturales filij, spurij verò nulla ex parte, nisi quòd eis parentes necessaria suppeditare tenentur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquis dicitur damnum ex aliquo incurrere dupliciter. Vno modo per hoc quòd ei subtrahitur, quod erat ei debitum: & sic filius illegitimus nullum damnum incurrit. Alio modo per hoc, quòd ei aliquid nõ est debitum, quod aliàs poterat esse ei debitum: & sic filius illegitimus damnum incurrit duplex: vnum, quia non admittitur ad actus legitimos, sicut ad officia & dignitates: quæ requiruntur aliquam honestatem in illis qui hoc exercent: aliud damnũ incurrit, quia non succedit in hæreditate paterna. Sed naturales filij succedere possunt in septima parte tantùm, spurij autem in nulla parte, quãuis ex iure naturali parentes eis in necessariis prouidere teneantur. Vnde pertinet ad solicitudinem Episcopi, vt vtrunque parentum cogat ad hoc, quòd eis prouideant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incurrere damnum hoc secundo modo, non est pœna: & ideò non dicimus quòd sit pœna, quòd aliquis non succedit in regno aliquo per hoc, quòd non est filius regis: & similiter non est pœna, quòd alicui qui non est legitimus, non debeantur ea quæ sunt legitimorum filiorum.

¶Ad secundum dicendum, quòd communiter illegitimus non est contra legem, inquantum est actus generatiuæ virtutis, sed inquantum ex praua voluntate proceditur: & ideò filius illegitimus non incurrit damnum in his, quæ per voluntatem fiũt vel possidentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm filius illegitimus posset legitimari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd filius illegitimus non possit legitimari. Quantũ enim distat legitimus ab illegitimo, tantùm econuerso illegitimus a legitimo: sed legitimus in regno nũquam fit illegitimus: ergo illegitimus nunquam fit legitimus.

¶Præterea, Coitus illegitimus creat illegitimũ filium: sed coitus illegitimus nunquam fit legitimus: ergo nec filius illegitimus legitimari potest.

¶SED CONTRA est, Quod per legem inducitur, per legem reuocari potest: sed illegitimitas filiorum est per legem positiuam inducta: ergo potest filius illegitimus legitimari ab eo qui habet autoritatem legis.

CONCLVSIO.

¶Cum liberi dicãtur illegitimi lege positiua, per eandem etiam legem legitimari possunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd filius illegitimus potest legitimari, non vt fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille transiuit, & nunquam potest fieri legitimus, ex quo semel fuit illegitimus. Sed dicitur legitimari, inquantum damna quæ illegitimus filius incurrit, subtrahuntur per legis autoritatem. Et sunt sex modi legitimandi. Duo secundum Canones: scilicet cùm quis ducit vxorem illam, ex qua filium illegitimum genera uit, si non fuit adulterium, & per specialem indulgentiam & dispensationem domini Papæ. Quatuor autem modi sunt secundum leges. Primus est, si pater filium naturalem curiæ Imperatoris offerat, ex hoc enim ipso legitimatur propter curiæ honestatem. Secundus, si pater in testamento nominet eum legitimum hæredem, & filius postmodùm testamentum Imperatori offerat. Tertius est, si filius nullus sit legitimus, & ipsemet filius se principi offerat. Quartus, si pater in publico instrumento vel cum trium testium subscriptione eum legitimum nominet, nec adiiciat naturalem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alicui potest sine iniustitia gratia fieri, sed non potest aliquis damnari nisi pro culpa: & ideò magis potest illegitimus fieri legitimus quam econuerso. Et si est legitimus, aliquando hæreditate priuatur pro culpa, non tamen dicitur illegitimus filius, quia generationem legitimam habuit.

¶Ad secundum dicendum, quòd actus illegitimus habet defectum intra se inseparabilem, quo legi opponitur: & ideò nõ potest fieri legitimus, nec est simile de filio legitimo, qui non habet huiusmodi defectum.

QVAESTIO SEXAGESIMA nona, *De his quæ spectant ad resurrectionem, & primo de loco animarũ post mortem, in septem articulos diuisa.*

POST hoc agendum est de his, quæ spectant ad tractatum resurrectionis. Postquã enim dictum est de sacramentis, quibus homo liberatur à morte culpæ, consequenter dicendum est de resurrectione, per quam homo liberatur à morte pœnæ.

¶Circa tractatum autem resurrectionis tria considerãda sunt: scilicet præcedentia resurrectionem, concomitantia, & sequentia. Et ideò primò dicendum est de his, quæ pro parte, quanuis non ex toto, resurrectionem præcedunt. Secundò, de ipsa resurrectione & circunstãtibus eam. Tertiò de his, quæ eam sequuntur. Præcedẽtium autem resurrectionem prima consideratio est de receptaculis animarum post mortem eis assignatis. Secundò, de qualitate & pœna animarum separatarum eis ab igne inflicta. Tertiò, de suffragiis quibus animæ defunctorum à viuis adiuuantur. Quartò, de orationibus Sanctorum in patria existentium. Quintò, de signis iudicium generale præcedentibus. Sextò, de igne vltimę conflagrationis mundi, qui faciem iudicis præcedet.

¶Circa primum quęruntur septem.

¶Primò, vtrùm animabus post mortem receptacula assignentur.

¶Secũdò, vtrùm statim post mortem ad ipsa animę deducantur.

¶Tertiò, vtrùm de ipsis locis egredi valeant.

¶Quartò, vtrùm limbus inferni sit idem quod sinus Abrahę.

¶Quintò, vtrùm limbus sit idem quod infernus damnatorum.

¶Sextò, vtrùm limbus patrum sit idem quod limbus puerorum.

¶Septimò, vtrùm tot receptacula debeant distingui.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm assignentur receptacula animabus post mortem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd animabus post mortem receptacula non assignẽtur. Sicut enim dicit Boëtius in lib. de Hebdomadibus, communis animi conceptio est apud sapientes, incorporalia in loco non esse: cui concordat quod Augu. dicit 12. super Genes. ad literam: Citò quidem respondeti potest, ad corporalia loca animam non ferri, nisi cum aliquo corpore: sed separata a corpore non habet aliquod corpus, sicut ibidem Aug. dicit: ergo ridiculum est animabus separatis aliqua receptacula assignare. 1.p.q.89. dist.43. q.1.arti. 1.&sup.

¶Præterea, Omne quod habet locum determinatum, magis conuenit cum illo loco, quàm cum alio: sed animæ separatæ, sicut etiam quælibet aliæ spirituales substantiæ, indifferenter se habent ad omnia loca: non enim potest dici quòd cum aliquibus corporibus conueniant, & cum aliis differant, cùm ab omnibus conditionibus corporalibus penitus sint remotæ: ergo eis receptacula determinata non sunt assignanda.

¶Præterea, Animabus separatis non assignatur aliquid post mortem nisi quod cedat in pœnam vel in præmium: sed corporalis locus non potest eis esse in pœnam, vel in præmium, cùm a corporibus nihil recipiant: ergo non sunt eis assignanda certa receptacula.

¶SED CONTRA, Cælum empyreum est locus corporalis, & tamẽ ipsum factum mox sanctis Angelis est repletum, vt Beda dicit. Cùm ergo Angeli sint incorporei, sicut & animæ separatę, videtur etiam quòd animabus separatis sint certa receptacula assignanda: ergo, &c.

¶Præterea, Hoc patet per id quod Greg. dicit in 4. Dialo. scilicet animas post mortem ad diuersa loca corporalia esse deductas, vt patet de Paschasio, quẽ Germanus Capuanus episcopus in balneis inuenit, & de anima Theodorici regis, quã dicit ad gehennam esse deductam. ergo animæ post mortem habent certa receptacula.

CONCLVSIO.

¶Sicut Deum esse in cælo dicimus, ita animabus beatis, quæ deitatis perfectæ participes sunt, loca in cælis assignari: animabus verò, quæ huius deitatis sunt expertes, contrario loco deputari asserimus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quanuis substantiæ spirituales secundum esse suum à corpore non dependeant, corporalia tamen à Deo mediantibus spiritualibus gubernantur: vt dicit Augu. in 3. de Tri. & Greg. in 4. Dialo. & ideò est quædam conuenientia spiritualium substantiarum ad corporales substantias per congruentiam quãdam, vt scilicet dignioribus substantiis digniora corpora adaptentur. Vnde etiam Philosophi secundum ordinem mobilium posuerunt ordinem substantiarum separatarum: quanuis autem animabus post mortem non assignentur aliqua corpora, quorum sint formæ vel determinati motores, determinantur tamen eis quædam corporalia loca per congruentiam quandam secundum gradum dignitatis earum, in quibus sint quasi in loco eo modo quo incorporalia esse possunt in loco, secundum quòd magis vel accedunt ad primam substantiam, cui locus superior per congruentiam deputatur, scilicet Deum, cuius sedem cælum Scriptura esse denuntiat: & ideò animas quæ sunt in participatione perfecta deitatis, in cælo esse ponimus, animas verò quæ à parti

à participatione huiusmodi impediuntur, loco contrario dicimus deputari.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorporalia nõ sunt in loco modo aliquo nobis noto & consueto, secundũ quòd dicimus corpora propriè in loco esse: sunt tamen in loco modo substantiis spiritualibus conuenienti, qui nobis plenè manifestus esse non potest.

¶Ad secundum dicendum, quòd dupliciter est conuenientia vel similitudo. Vna est quæ est per participationem eiusdem qualitatis, sicut calida adinuicem conueniunt. Et talis conuenientia incorporalium ad loca corporalia esse non potest. Alia per quandam proportionalitatem, per quam in Scripturis metaphoricè Deus dicitur esse sol, quia est principium vitæ spiritualis, sicut sol vitæ corporalis: & secundum hanc conuenientiam quædam animæ quibusdam locis magis conueniunt, sicut animæ spiritualiter illuminatæ, cum corporalibus luminosis: animę verò obtenebratæ per culpam, cũ locis tenebrosis.

¶Ad tertium dicendum, quod anima separata directè nihil recipit à locis corporalibus per modum quo corpora recipiunt quæ conseruant à suis locis, sed ipsæ animæ ex hoc quòd cognoscunt se talibus locis deputari, sibi gaudium ingerunt vel mœrorem: & sic locus cedit eis in pœnam vel præmium.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm statim post mortem animæ deducantur ad cælum vel ad infernum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod statim post mortem nullæ animæ deducantur ad cælos vel ad infernum, quia super illud Psalmi, Adhuc pusillum, & non erit peccator, dicit glossa, quòd sancti liberantur in fine mundi, post hanc tamen vitam non ibi erunt, vbi erunt sancti, quibus dicetur, Venite benedicti Patris mei: sed illi sancti erunt in cælo: ergo sancti post hanc vitam non statim ascendunt ad cælum.

¶Præterea, Augustinus dicit in Ench. quòd tempus inter hominis mortem & vltimam resurrectionem inter posítum animas abditis receptaculis continet, sicut vnaquæque digna est requie vel ærumna: sed hæc abdita receptacula non possunt intelligi cælum & infernus, quia in illis etiam post resurrectionẽ vltimam cum corporibus erunt. Vnde pro nihilo distingueret tempus ante resurrectionem & post resurrectionem: ergo non erunt nec in inferno nec in paradiso vsque ad diem iudicij.

¶Præterea, Maior est gloria animæ quàm corporum: sed simul omnibus redditur gloria corporum, vt sit maior lætitia singulorum ex communi gaudio, vt patet Hebr. 2. super illud Deo pro nobis aliquid melius prouidente, &c. dicit glossa, Vt in communi gaudio omnium maius fieret gaudium singulorũ. ergo multò fortiùs gloria animarum debet differri vsque ad finem, vt simul omnibus reddatur.

¶Præterea, Pœna & præmium quę per sententiam iudicij reduntur, iudicium præcedere non debet: sed ignis inferni & gaudium paradisi dabuntur omnibus per sententiam iudicantis Christi, scilicet in vltimo iudicio, vt patet Matthæi vicesimoquinto. ergo ante diem iudicij nullus ascendit in cælum, vel descendit ad inferos.

¶SED CONTRA est quod dicitur 2. Cor. 25. Si terrena nostra habitatio dissoluatur, domum habemus non manufactam & conseruatam in cælis: ergo dissoluta carne, anima habet mansionem quæ ei in cælis fuerat conseruata.

¶Præterea, Philip. 1. dicit Apostolus: Cupio dissolui, & esse cum Christo: ex quo sic arguit Gregorius in quarto Dialogo. Qui ergo Christum in cælo esse non dubitat, nec Pauli animã in cælo esse negat: sed non est negandum Christum esse in cælo, cùm sit articulus fidei: ergo non est dubitandum animas sanctorum ad cælos ferri. Quòd etiam aliquæ animæ ad infernũ descendunt statim post mortem, patet Lucæ decimosexto. Mortuus est autem diues, & sepultus est in inferno.

CONCLVSIO.

¶Sicut corpora leuitate sua aut grauitate sursum aut deorsum feruntur, nisi aliquid sit impedimento: sic etiam animæ è carcere corporis liberatæ, præmio consequuto, in cælum (nisi peccatum primum depurgãdum obstiterit) aut pœna debita inflicta, in infernum feruntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in corporibus est grauitas vel leuitas, qua feruntur ad suum locum, qui est finis motus ipsorum, ita etiam est in animabus meritum vel demeritum, quibus peruenitur animæ ad præmium vel pœnam: quæ sunt fines actionum ipsarum. Vnde sicut corpus per grauitatem vel leuitatem statim fertur in locum suũ, nisi prohibeatur, ita animæ statim soluto vinculo carnis, per quod in statu viæ detinebantur, statim præmium consequuntur vel pœnam, nisi aliquid impediat: sicut interdum impedit consecutionem præmij veniale peccatum, quod primùm purgari oportet, ex quo sequitur quòd præmium differatur. Et quia locus deputatur animabus secundum congruentiam præmij vel pœnæ, statim vt anima absoluitur à corpore, vel in infernum immergitur, vel ad cælos euolat, nisi impediatur aliquo reatu quo oporteat euolationem differri, vt priùs anima purgetur. Et huic veritati autoritates Scripturæ canonicæ manifestè attestantur, & documenta sanctorum Patrum. Vnde contrarium pro hæresi est habendum, vt patet 4. Dialo. & in libro de eccle siasticis dogmatibus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glo. seipsam exponit. Quod enim dicit, Nondum eris vbi erunt sancti, &c. statim exponit subdens, id est non habebis geminam stolam, quã habebunt sancti in resurrectione.

¶Ad secundum dicendum, quòd inter illa abdita receptacula, de quibus Augustinus loquitur, etiam sunt computanda & infernus & paradisus, in quibus animæ aliquæ ante resurrectionem continentur. Et ideò distinguitur tempus ante resurrectionem, & post: quia ante resurrectionem sunt ibi sine corpore, post autem erunt cum corpore: & quia in aliquibus receptaculis nunc sunt animæ, in quibus post resurrectionem non erunt.

¶Ad tertium dicendum, quòd hominum corpora habent quãdam continuationem adinuicem, quia secundum ea est verum quod dicitur Actuum 17. Quòd Deus ex vno fecit omnium hominum genus, sed animas sigillatim finxit: vnde non est tanta congruentia vt omnes homines simul glorificentur in anima, sicut quòd glorificentur in corpore. Et præterea gloria corporis non est ita essentialis sicut gloria animæ: vnde maius detrimentum esset sanctis, si gloria animæ differretur, quàm de hoc quòd gloria corporis differatur, nec posset hoc detrimentũ gloriæ recompensari propter ampliationem singulorum gaudij de gaudio communi.

¶Ad quartum dicendum, quòd eandem obiectionem Greg. in 4. Dialo. proponit & soluit. Si, inquit, nunc in cælo sunt animæ sanctorum, quid est quod in die iudicij pro iustitiæ retributione recipiunt? & respondet, Hoc eis nimirum crescit in iudicio, quòd nũc animæ sola singulari retributione lætantur, postmodum verò etiam corporum beatitudine perfruuntur, vt in ipsa quoque carne gaudeant, in qua dolores pro Domino cruciatusque pertulerunt: & eodem modo dicẽdum est de damnatis.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm animæ existentes in paradiso vel in inferno egredi valeant.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd animæ in paradiso vel in inferno existentes egredi non valeant. Augustinus enim dicit in libro de cura pro mortuis agenda: Si rebus viuentium vterentur animæ mortuorum, vt de aliis taceam, meipsum pia mater nulla nocte desereret, quæ terra marique secuta est, vt mecum viueret: & ex hoc concludit quòd animæ defunctorum rebus viuentium non interfunt, sed interesse possent, si de suis receptaculis exirent: ergo de suis receptaculis non exeunt.

¶Præterea, In Psalmo dicitur: Vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ: & Iob 13. Qui descendit ad inferos, non ascendet: ergo tam boni quàm mali à suis receptaculis non exeunt.

¶Præterea, Receptacula, vt dictum est, animabus post mortem dantur in præmium vel in pœnam: sed post mortem neque præmia sanctorum minuuntur, neque pœnæ damnatorum: ergo non exeunt de suis receptaculis.

¶SED CONTRA est quod dicit Hiero. contra Vigilantium, sic eum alloquens: Ais enim, in sinu Abrahæ vel in loco refrigerij vel subter aram Dei animas Apostolorum & Martyrum consedisse, nec posse suis tumulis cùm voluerint adesse præsentes: & ita tu Deo leges ponis, tu Apostolis vincula iniicis, vt vsque ad diem iudicij teneantur in custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est: Sequuntur

Agnum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Agnum quocunque ierit. & si agnus vbique est: ergo & hi qui cum eo sunt, vbique esse credendi sunt, ridiculum ergo est dicere quòd animæ mortuorum à suis receptaculis non recedant.

¶ Præterea, Hieron. ibidem arguit sic: Cùm diabolus & dæmones vbique vagentur orbe toto, & celeritate nimia vbique præsentes sint, quare martyres post effusionem sanguinis actu obtinentur inclusi, & inde exire non potuerunt? Ex quo potest concludi non solùm de bonis, sed etiam de malis quòd sua receptacula quandoque exeant, cùm non habeant maiorem damnationem quàm dæmones, qui vbique discurrunt.

¶ Præterea, Hoc idem probari potest per Gregorium in quarto Dialogo, vbi narrat de multis mortuis, qui viuis apparuerunt.

CONCLVSIO.

¶ Fieri non potest vt animæ vel de paradiso vel de inferno exeant, simpliciter vt illic illu nullus relinquatur locus: ad tempus verò inde egredi possunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquem exire de inferno vel de paradiso, potest intelligi dupliciter. Vno modo ita quòd simpliciter inde exeat, vt iam locus eius non sit paradisus vel infernus, & sic nullus inferno vel paradiso deputatus finaliter inde exire potest, vt infrà dicetur. Alio modo potest intelligi, vt exeat ad tempus, & in hoc distinguendum est, quid eis conueniat secundum legem naturæ, & quid eis conueniat secundum ordinem diuinæ prouidentiæ, quia vt dicit Augustinus in libro de cura pro mortuis agenda: Alia sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa virtutis, alia sunt quæ naturaliter, alia quæ inuisibiliter fiunt. Secundùm ergo naturalem cursum animæ separatæ, propriis receptaculis deputatæ, à conuersatione viuentium penitus segregantur. Non enim secundum cursum naturæ homines in mortali carne viuentes subsistentiis separatis immediatè iunguntur, cùm omnis eorum cognitio à sensu oriatur: nec propter aliud à suis receptaculis eas exire conueniret, nisi vt rebus viuentium interessent. Sed secundum dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ à suis receptaculis egressæ conspectibus hominum præsentantur: sicut Augustinus in libro prædicto narrat de Felice martyre, qui ciuibus Nolanis visibiliter apparuit, cùm à Barbaris oppugnarentur. Et hoc etiam credi potest quòd aliquando damnatis contingat, quòd ad eruditionem hominum & terrorem permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad suffragia expetenda, quantùm ad illos qui in purgatorio detinentur, vt per multa quæ in 4. Dialo. narrantur, patet. Sed hoc interest inter sanctos & damnatos, quòd sancti cùm voluerint apparere possunt viuentibus, non autem damnati. Sicut enim sancti viuentes in carne dona gratiæ gratis datæ accipiunt, vt sanitates & signa perficiant, quæ non nisi diuina virtute rationabiliter fiunt, quæ quidem signa ab aliis hoc dono carentibus perfici non possunt: ita etiam non est inconueniens vt ex virtute gloriæ aliqua potentia animabus sanctorum detur, per quam possint mirabiliter apparere viuentibus cùm volunt, quod alij non possunt, nisi interdum permissi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustinus (vt per sequentia patet) loquitur secundum communem cursum naturæ, nec tamen sequitur quòd etiam si mortui possunt vt volunt viuentibus apparere, toties appareant quoties apparent in carne viuentes: quia separati à carne vel omninò conformantur diuinæ voluntati, ita quòd non liceat eis nisi quod secundum diuinam dispositionem congruè intuentur: vel ita sunt pœnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant quàm curent aliis apparere.

¶ Ad secundum dicendum, quòd autoritates illæ loquuntur quantum ad hoc quòd nullus de paradiso vel inferno egreditur simpliciter, & non quòd non egrediatur ad tempus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) secundum hoc locus animæ cedit in pœnam vel præmium, quòd anima afficitur ex hoc quòd tali loco deputatur vel gaudendo vel dolendo. Hoc autem gaudium, siue hic dolor de hoc quòd talibus locis deputatur, manet in anima, etiam quando extra loca prædicta fuerit: sicut pontifici, cui datur pro honore, vt in cathedra sedeat in Ecclesia, non minuitur gloria eius quando à cathedra recedit, quia etsi actu ibi non sedeat, locus tamen ille sibi deputatus est.

ARTIC. IIII.

Ex eodem tertio articulo.

¶ AD EA ETIAM quæ contrà obiiciuntur, respondere oportet. Ad quorum primum dicendum, quòd Hiero. loquitur de Apostolis & Martyribus, secundum quòd eis accrescit ex potestate gloriæ, & non secundum quòd eis congruit ex debito naturæ. Quòd autem dicit eos vbique esse: non est intelligendum quasi simul sint in pluribus locis, aut vbique, sed quia esse possunt vbi volunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est simile de dæmonibus & angelis & animabus sanctorum & damnatorum. Angeli enim boni vel mali hoc officium sortiuntur, vt hominibus præsint, vel ad custodiam vel ad exercitium, quod de animabus hominum non potest dici. Sed tantum secundum potestatem gloriæ animabus sanctorum hoc congruit, & quòd possunt esse vbi voluerint, & hoc est quod Hiero. intendit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis aliquando animæ sanctorum vel damnatorum præsentialiter absint, vt apparet, non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando enim huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo vel in vigilando operatione bonorum vel malorum spirituum, ad instructionem, vel destructionem, vel deceptionem viuentium. Sicut etiam viui homines aliquando aliis apparent: & eis multa dicunt in somnis, cùm constet eos non esse præsentes: sicut Augustinus per multa exempla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm limbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ.

Tho. 4. dist. 45. q. 1. arti. 3.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd limbus inferni non sit idem quod sinus Abrahæ: sicut enim dicit Augustinus 12. super Genes. ad literam, Non dum inueni inferos alicubi in bono posuisse Scriptura: sed sinus Abrahæ in bono accipitur, vt ibidem subiungit Augustinus, sic dicens: Non in bonum accipiendo sinum Abrahæ, & illam requiem, quò ab angelis pius pauper allatus est, nescio vtrum quisquam possit audire: ergo sinus Abrahæ non est idem quod limbus inferni.

¶ Præterea, In inferno existentes non vident Deum, sed in sinu Abrahæ videtur Deus: vt patet per August. 9. lib. confessionum, qui loquens de Nebridio dicit, Quicquid illic est, quòd sinus Abrahæ vocatur, ibi Nebridius meus viuit: & ita iam non ponit aurem ad os meum, sed spirituale os ad fontem: tamen & bibit quàm potest sapientiam pro auiditate sua sine fine felix: ergo sinus Abrahæ non est idem quod limbus inferni.

¶ Præterea, Ecclesia non orat pro aliquo, vt ad infernum deducatur, orat autem, vt Angeli animam defuncti in sinum Abrahæ ferant: ergo videtur quòd sinus Abrahæ non sit idem quod limbus.

¶ SED CONTRA, Sinus Abrahæ dicitur, vbi mendicus Lazarus ductus est ad infernum: quia vt dicit glos. Iob 30. super illud, Vbi constituta est domus omni viuenti. Infernus domus erat omnium viuentium ante Christi aduentum: ergo sinus Abrahæ non est idem quod limbus.

¶ Præterea, Genes. 20. dixit Iacob filiis suis, Deducetis canos meos cum dolore ad inferos: ergo Iacob sciebat se ante mortem ad inferos transferendum: ergo & eadem ratione Abraham ad inferos translatus fuit post mortem: & ita sinus Abrahæ videtur esse aliqua pars inferni.

CONCLVSIO.

¶ Quia sanctorum animæ ante christi aduentum habebant quietem per immunitatem pœnæ, limbus, sinus Abrahæ dicitur, qui fuit primum exemplum credentium: sed quantum ad id quòd sancti eorum deerat requies desiderij, dicitur infernus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd animæ hominum post mortem ad quietem peruenire non possunt nisi merito fidei: quia accedentem ad Deum oportet credere, Heb. 2. Primum exemplum credendi hominibus in Abraham datur, qui primò se à cœtu infidelium segregauit, & speciale signum fidei accepit: & ideò requies illa quæ hominibus post mortem datur, sinus Abrahæ dicitur: vt patet per Augustinum 12. super Genes. ad literam. Sed animæ sanctorum post mortem non omni tempore

tempore eandem quietem habuerunt, quia post Christi aduentum habent plenam quietem diuina visione perfruentes, sed ante Christi aduentum habebant quietem per immunitatem pœnæ, sed non habebant quietem desiderij per consecutionem finis: & ideò status sanctorum ante Christi aduentum potest considerari & secundum id quod habebat de requie: & sic dicitur sinus Abrahæ: potest etiam cõsiderari quantum ad id quod eis deerat de requie, & sic dicitur limbus inferni. Limbus ergo inferni & sinus Abrahæ fuerunt ante Christi aduentum vnum per accidens, & non per se: & ideò nihil prohibet post Christi aduẽtum esse sinum Abrahæ, & esse omninò diuersum à limbo, quia ea quæ sunt per accidens, separari contingit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quantum ad id, quod habebat de bono status sanctorum Patrum, sinus Abrahæ dicebatur, sed quãtum ad id quod habebat de defectu, dicebatur infernus: & sic nec sinus Abrahæ in malum accipitur, nec infernus in bonum, quamuis quodammodò sint vnũ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut requies sanctorum Patrum ante Christi aduentum dicebatur sinus Abrahæ, ita & post Christi aduentum, sed diuersimodè. Quia enim ante Christi aduentum sanctorum requies habebat defectum requiei adiunctum: dicebatur idem infernus & sinus Abrahæ, tantùm enim ibi non videbatur Deus. Sed quia post Christi aduentum sanctorum requies est completa, cùm Deum videant, talis requies dicitur sinus Abrahæ: & nullo modo infernus: & ad hunc sinum Abrahæ Ecclesia orat fideles perduci. Vnde patet responsio ad tertium. Et sic etiam intelligenda est quædam glossa Lucæ decimosexto super illud, Factum est vt moreretur mendicus, & cætera: quæ sic dicit: Sinus Abrahæ est requies beatorum pauperum, quorum est regnum cœlorum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm limbus idem sit quod infernus damnatorum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd limbus sit idem quod infernus damnatorum. Christus enim dicitur infernum momordisse, non absorbuisse, quia aliquos inde extraxit, non autẽ omnes: non autem diceretur momordisse infernum, si illi quos liberauit, non fuisset pars multitudinis in inferno contentæ. Ergo cùm illi, quos liberauit in limbo inferni continerentur, iidem continebantur in limbo & in inferno: ergo limbus vel est idem quod infernus, vel pars inferni.

¶ Præterea, Christus dicitur Symboto descendisse ad infernum: sed descendit ad limbum Patrum: ergo limbus Patrum est idem quod infernus.

¶ Præterea, Iob decimoseptimo dicitur: In profundissimum infernum descendit anima mea: sed Iob cùm esset sanctus & iustus ad limbum descendit: ergo limbus est idem quod profundissimus infernus.

¶ Sed contrà, In inferno nulla est redemptio: sed à limbo Sancti fuerunt redempti: ergo limbus non est idem quod infernus.

¶ Præterea, Augustinus dicit super Genesim ad literam: Quomodò illam requiem quam Lazarus accepit, apud inferos esse credamus non video: sed anima Lazari ad limbum descendit; ergo limbus non est idem quod infernus.

CONCLVSIO.

¶ Limbus quantum ad qualitatem loci diuersus est ab inferno damnatorum: sed quantum ad situm loci sunt loca continua, nisi quòd limbus Patrum pars superior inferni esse videtur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd receptacula animarum post mortem dupliciter distingui possunt, aut secundum situm, aut secundum locorum qualitatem, prout scilicet in aliquibus locis pœnas vel præmia recipiunt animæ. Si ergo cõsideretur limbus Patrum & infernus secundum locorum qualitatem prædictam, sic non est dubium quòd distinguuntur: tum quia in inferno est pœna sensibilis, quæ non erat in limbo Patrum: tum etiam quia in inferno est pœna æterna, sed in limbo Patrum detinebantur sancti temporaliter tantùm. Sed si considerentur quantum ad situm loci, sic probabile est quòd idem locus vel quasi continuus sit infernus & limbus, ita tamen quòd quædam superior pars inferni limbus Patrum dicatur: existentes enim in inferno secundum diuersitatem culpæ diuersam sortiuntur & pœnam. Et ideò secundum quòd grauioribus peccatis etiam irretiuntur damnati, secundum hoc obscuriorem locum & profundiorem obtinent in inferno: vnde & sancti Patres, in quibus minimum erat de ratione culpæ, supremum & minùs tenebrosum locum habuerunt omnibus puniendis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum hoc quòd infernus & limbus sunt idem quantum ad situm, dicitur Christus infernum momordisse, & in infernũ descendisse, quãdo Patres à limbo eripuit suo descensu.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Iob non descendit in infernum damnatorum, sed in limbum Patrum, qui quidem dicitur profundissimus locus: non quidem respectu locorum pœnalium, sed in comparatione ad alia loca, secundum quòd sub eodem includitur omnis locus pœnarum. Vel dicendum, sicut Augu. soluit 12. super Gene. ad literam, de Iacob, sic dicẽs: Iacob illud quod dicit ad filios suos, Deducetis senectutem meam cum tristitia ad inferos, videtur hoc magis timuisse, ne nimia tristitia sic perturbaretur, vt ad requiem bonorum non iret, sed ad inferos peccatorum: & sic potest exponi quòd est potiùs verbum timentis, quàm asserentis.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm limbus puerorum sit idem quod limbus Patrum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd limbus puerorum sit idem quod limbus Patrum. Pœna enim debet respondere culpæ. sed pro eadem culpa detinebantur in limbo Patres & pueri, scilicet pro culpa originali: ergo idem debet esse vtrorumque locus pœnæ.

¶ Præterea, August. dicit in Ench. Mitissima est pœna puerorum, qui cum solo originali decedunt: sed nulla est pœna mitior ea, quam sancti Patres habebant, ergo idem est locus pœnæ vtrorumque.

¶ SED CONTRA: Sicut actuali peccato debetur pœna temporalis in purgatorio, & æterna in inferno, ita & originali peccato debebatur pœna temporalis in limbo Patrum, & æterna in limbo puerorum. Si ergo infernus & purgatorium non sunt idem, videtur quòd nec limbus puerorum & limbus Patrum sint idem.

CONCLVSIO.

¶ Cùm pueris in limbo nulla adsit spes beatæ vitæ, quæ Patribus aderat, qualitate præmij & pœnæ limbus puerorum differt à limbo Patrum: non autem situ, esse requies Patrum in superiori loco esse creditur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd limbus Patrum & limbus puerorum absque dubio differũt secundum qualitatẽ præmij vel pœnæ. Pueris enim non adest spes beatæ vitæ, quæ Patribus in limbo aderat, in quibus etiam lumen fidei & gratiæ refulgebat: sed quantum ad situm probabiliter creditur vtrorumque locus idem fuisse, nisi quòd requies beatorum adhuc erat in superiori loco, quàm limbus puerorum, sicut de limbo & inferno dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad culpam originalem non eodem modo se habebãt Patres & pueri. In Patribus enim originalis culpa expiatã est, secundum quòd erat infectiua personæ, remanebat tamen impedimentum ex parte naturæ, pro qua nondum erat satisfactum plenariè: sed in pueris est impedimentum & ex parte personæ & ex parte naturę; & ideò pueris & Patribus diuersa receptacula assignantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Augustinus loquitur de pœnis quæ debentur alicui ratione personæ suæ, inter quos mitissimam pœnam habent qui solo originali peccato grauantur, sed adhuc est mitior pœna eorum quos non impedit à perceptione gloriæ defectus personæ, sed solùm defectus naturæ, vt ipsa dilatio gloriæ quædam pœna dicatur.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm debeant tot receptacula distingui.

Tho. 4. dist. 45. arti. 3.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant tot receptacula distingui: sicut enim receptacula debentur animabus pro peccato post mortem, ita & pro merito, sed ratione meriti non debetur nisi vnum receptaculum, scilicet paradisus. ergo nec ratione peccatorum debetur nisi vnum receptaculum.

¶ Præterea, Receptacula assignantur animabus post mortem

ratione

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratione meritorum:sed vnus est locus in quo merentur vel demerentur: ergo vnum tantùm receptaculum deberet eis assignari post mortem.

¶Præterea,Loca pœnarum debent respondere ipsis culpis:sed non sunt nisi tria genera culparũ:scilicet originalis,venialis,& mortalis:ergo non debent esse nisi tria receptacula pœnalia.

¶SED CONTRA,Videtur quòd debeãt esse multò plura,quàm assignentur. Aër enim iste caliginosus est dæmonum carcer,vt patet 2.Petri 3.nec tamẽ computatur inter quinque receptacula,quæ à quibusdam assignantur:ergo sunt plura receptacula,quàm quinque.

¶Præterea,Alius est paradisus terrestris,& alius paradisus cęlestis:sed quidam post statum vitæ huius ad paradisum terrestrem sunt translati,sicut de Enoch & de Helia dicitur: cùm ergo paradisus terrestris inter quinque receptacula non computetur,videtur quòd sint plura,quàm quinque.

¶Præterea,Cuilibet statui peccantium debet aliquis locus respondere pœnalis:sed si ponatur aliquis in originali decedere cum solo veniali peccato nullum receptaculum assignatorum ei competeret. Constat enim quòd in paradiso non esset cùm gratia careret,& eadem ratione nec in limbo Patrum. Similiter etiam nec in limbo puerorum,cùm in ipso non sit pœna sensibilis,quæ tali debetur ratione venialis peccati. Similiter nec in purgatorio,quia ibi non est nisi pœna temporalis,huic autem debetur pœna perpetua. Similiter autem nec in inferno damnatorum,quia mortali peccato actuali caret:ergo oportet sextum receptaculum assignare.

¶Præterea,Diuersæ sunt quantitates præmiorum & pœnarũ secundum differẽtias culparum & meritorum:sed infiniti sunt gradus meritorum & culparum:ergo infinita debent distingui receptacula,in quibus puniuntur vel præmiantur post mortẽ.

¶Præterea,Animæ quandoque puniuntur in locis, in quibus peccauerunt,vt per Gregorium patet,4.Dialogo.sed peccauerunt in loco vbi habitamus: ergo hic locus debet computari inter receptacula: & præcipuè cùm aliqui in hoc mundo pro peccatis puniantur suis,vt suprà Magister dixit.

¶Præterea,Sicut aliqui in gratia decedentes habent aliqua venialia,pro quibus digni sunt pœna, ita aliqui in peccato mortali decedentes, habent aliqua bona pro quibus essent digni præmio: sed decedentibus in gratia cum peccatis venialibus assignatur aliquod receptaculum,in quo puniuntur antequàm præmia consequantur:scilicet purgatorium: ergo eadem ratione econtrariò debet esse de illis, qui in mortali decedunt cum aliquibus bonis operibus.

¶Præterea,Sicut Patres retardabantur à plena gloria animæ, ita & nunc à gloria corporis:ergo sicut distinguitur receptaculum sanctorum ante Christi aduentum ab eo,in quo nunc recipiuntur,ita debet nunc receptaculum distingui ab eo in quo recipientur post resurrectionem.

CONCLVSIO.

¶ Siue in statu consequendi pro meritis bonum,siue malum constitutæ sint animæ corporibus executæ,conuenienter quinque loca distincta sunt, scilicet paradisus,limbus patrum, purgatorium, infernus,& limbus puerorum.

¶RESPONDEO dicendum,quòd receptacula animarum distinguuntur secundum diuersos status earum. Anima autem juncta mortali corpori,habet statum merẽdi,sed exuta corpore,est in statu recipiendi pro meritis bonum vel malum: ergo post mortem vel est in statu recipiendi finale præmium, vel est in statu quo impeditur ab illo.Si autem est in statu recipiendi finalem retributionem,hoc est dupliciter. Vel quantum ad bonum,& sic est paradisus. Vel quantum ad malum, & sic ratione actualis culpæ est infernus, ratione autem originalis est limbus puerorum.Si verò est in statu quo impeditur à finali retributione consequenda,vel est propter defectum personæ,& sic est purgatorium in quo detinentur animæ, ne statim præmia consequantur propter peccata quæ commiserunt: vel propter defectum naturæ,& sic est limbus Patrum in quo detinebantur patres à consecutione gloriæ propter reatum humanæ naturæ,quæ nondum poterat expiari.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd bonum contingit vno modo,sed malum multifariè,vt patet per Diony.4.cap. de Diui.no.& per Philosophum 2.Ethico. Et propter hoc non est inconueniens si locus beatæ retributionis est vnus,loca verò pœnarum sunt plura.

¶Ad secundum dicendum, quòd status merendi & demerendi

est vnus status, cùm eiusdem sit posse mereri & demereri:& ideò conuenienter debetur omnibus vnus locus:sed eorum qui recipiuntur pro meritis, sunt status diuersi: & ideò non est simile.

¶Ad tertium dicendum, quòd pro culpa originali potest aliquis puniri dupliciter,vt ex dictis patet, vel ratione personæ, vel ratione naturæ tantùm:& ideò illi culpæ respondet dupliciter limbus.

¶Ad quartum dicendum, quòd aër iste caliginosus non assignatur dæmonibus quasi locus in quo recipiant retributionem pro meritis,sed quasi competens officio eorum inquantum de putãtur nobis ad exercitium: & ideò inter receptacula,de quibus nunc agitur, non computatur: primò enim eis deputatur ignis inferni,vt patet Matthæi 25.

¶Ad quintum dicendum, quòd paradisus terrestris pertinet magis ad statum viatoris,quam ad statum recipientis pro meritis:& ideò inter receptacula,de quibus nunc agitur,non computatur.

¶Ad sextum dicendum.quòd illa propositio est impossibilis,si tamen esset possibilis talis in inferno puniretur in æternum:q enim veniale peccatum in purgatorio temporaliter puniatur, accidit ei,in quantum gratiam habet adiunctam:vnde si adiungatur mortali quod est sine gratia,pœna æterna in inferno puniretur: & quia iste,qui cum originali peccato decedit, habet veniale sine gratia,non est inconueniens si ponitur æternaliter puniri.

¶Ad septimum dicendum,quòd diuersitas graduum in pœnis vel præmiis non diuersificat statum,secundum cuius diuersitatem receptacula distinguuntur:& ideò non sequitur.

¶Ad octauum dicendum,quòd licet animæ separatæ aliquando in loco nostræ habitationis puniantur,non est propter hoc quod locus iste proprius sit locus pœnarum, sed hoc fit ad nostram instructionem,vt eorum pœnas videntes retrahamur à culpis. Quòd autem animæ existentes in carne hîc puniuntur pro peccatis,non pertinet ad propositum:quia talis pœna non trahit hominem extra statum merentis vel demerentis. Nunc autem agimus de receptaculis, quæ debentur animæ post statum meriti vel de meriti.

¶Ad nonum dicendum, quòd malum non potest esse purum absque commixtione boni,sicut bonum summum est absque omni commixtione mali.Et ideò illi qui ad beatitudinem,quæ summum bonum est, transferendi sunt, debet etiam ab omni malo purgari:& propter hoc oportet esse locum, in quo tales purgentur:si hinc nõ omninò purgati exeant.Sed illi qui in inferno detrudentur,non erunt immunes ab omni bono: & ideò non est simile:quia ibi in inferno existentes,præmium bonorũ suorũ recipere possunt, inquantùm bona præterita eis valent ad mitigationem pœnæ.

¶Ad decimũ dicendum, quòd in gloria animæ consistit præmium essentiale,sed gloria corporis cùm redũdet ex anima tota,consistit in anima quasi originaliter,& ideò carentia gloriæ animæ diuersificat statũ,non carentia gloriæ corporis, & propter hoc etiam idem locus,scilicet cælũ Empyreũ,debetur animabus sanctis exutis à corpore & coniunctis corporibus gloriosis:non autem idem locus debetur animabus Patrum ante perceptionem gloriæ animæ,& post perceptionem ipsius.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA,
De qualitate animæ exeuntis à corpore & pœna ei inflicta ab igne corporeo, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate animæ exeũtis à corpore, & pœna ei ab igne corporeo inflicta.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò,vtrùm in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

¶Secundò, vtrùm remaneant in ea actus dictarum potentiarum.

¶Tertiò,vtrùm anima separata possit pati ab igne corporeo.

ARTIC.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

Thomas 4. dist. 44.q.3. art.3. q. 1.& seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.August.enim in libr.de Spiritu & Anima sic dicit,Recedit anima à corpore,secum trahens sensum & imaginationem,rationem & intellectum,intelligentiam, concupiscibilitatem,irascibilitatẽ:sed sensus & imaginatio, & vis irascibilis & concupiscibilis sunt vires sensitiuæ : ergo in anima separata vires sensitiuæ remanent.

¶Præterea,Augustinus dicit in libro de Ecclesiasticis Dogmatibus:Solùm hominem credimus animam habere substantificam, quæ exuta à corpore viuit, & sensus suos atque ingenia viuaciter tenet:ergo anima exuta à corpore viuit,& habet potentias sensitiuas.

¶Præterea,Potentiæ animæ vel essentialiter ei insunt, vt quidam dicũt,vel ad minùs sunt naturales proprietates ipsius:sed id quod essentialiter inest alicui,non potest ab eo separari, neque subiectũ aliquod deseritur à naturalibus proprietatibus. ergo impossibile est quòd anima separata à corpore, aliquas potentias amittat.

¶Præterea, Non est totum integrum, cui aliqua partium deest:sed potentiæ animæ dicuntur partes ipsius:si ergo potentias aliquas post mortem suam anima amittit,non erit anima integra post mortem,quod est inconueniens.

¶Præterea,Potentiæ animæ magis cooperantur ad meritum, quàm etiam corpus,cùm corpus sit solùm instrumẽtum actus, potentiæ verò principia agendi:sed necesse est quòd simul corpus præmietur cum anima,propter hoc quòd cooperabatur in merito:ergo multò fortiùs est necesse quòd potentiæ animæ simul præmientur eũ ipsa:ergo anima separata eas non amittit.

¶Præterea,Si anima cùm separatur à corpore,potentiam sensitiuam amittit,oportet quòd illa potentia in nihilum cedat: non enim potest dici quòd in materia aliqua resoluatur, cùm non habeat materiam partem sui:sed id quod omninò in nihilum cedit,non reiteratur idem numero:ergo anima non habebit in resurrectione eandem numero potentiam sensitiuam. Sed secundum Philosophum,sicut se habet anima ad corpus, ita se habẽt potentiæ animæ ad partes corporis,vt visus ad oculum:si autem non est eadem anima, quæ reddit ad corpus, non esset idem homo:ergo eãdem ratione non esset idem oculus numero,si non sit eadem numero potentia visiua : & similiter nec aliqua eadem pars numero resurgeret, & per consequens nec totus homo idem numero erit:non ergo potest esse quòd anima separata potentias amittat sensitiuas.

¶Præterea, Si potentiæ sensitiuæ corrumperentur corrupto corpore,oporteret quòd debilitato corpore debilitarentur:hoc autem non contingit,quia vt dicitur in primo de Anima,Si senex accipiat oculum iuuenis,videbit vtique sicut iuuenis : ergo nec corrupto corpore sensitiuæ potentiæ corrumpentur.

¶SED CONTRA est quod Augus. in libro de Ecclesiasticis. dogmatibus dicit: Duabus substantiis homo constat, anima tantùm & carne,anima cum ratione sua, & carne cum sensibus suis:potentiæ ergo sensitiuæ ad carnem pertinent:ergo corrupta carne non manent potentiæ sensitiuæ in anima.

¶Præterea, Philosophus in secundo Metam. de separatione animæ loquẽs,sic dicit,Si autem aliquid remanet in postremo, quærendum est de hoc.In quibusdam enim non est impossibile:verbi gratia,si anima est talis dispositionis non tota, sed intellectus,tota enim,forte impossibile:ex hoc videtur quòd anima tota à corpore non separetur,sed solùm potentiæ animæ intellectiuæ:non enim sensitiuæ vel vegetatiuæ.

¶Præterea,In secundo de Anima Philosophus dicit de intellectu loquens:Hoc solùm conuenit separari,vt perpetuum à corruptibili:reliquæ autem partes animæ manifestum est ex his quòd non separabiles sunt, vt quidam dicunt:ergo potentiæ sensitiuæ non manent in anima separata.

CONCLVSIO.

¶In anima separata potentiæ sensitiuæ & aliæ similes non remanent simpliciter, sed secundum quid, hoc est, eo modo quo principiata sunt in principijs suis.

¶RESPONDEO dicẽdum,quòd circa hoc est multiplex opinio.Quidam enim æstimantes potentias omnes esse in anima ad modum,quo color est in corpore,dicunt quòd anima à corpore separata, omnes potentias suas secum trahit. Si enim aliqua deesset,oporteret animam transmutatam esse secundum naturales proprietates,quæ subiecto manente variari non possunt.Sed dicta existimatio falsa est. Cùm enim potentia sit secundum quam potentes dicimur aliquid agere vel pati, eiusdem autem sit agere & posse agere: oportet quòd eiusdem sit potentia,sicut subiecti,quod est agens vel patiens. Vnde Philosophus in principio de Somno & vigila dicit, quòd cuius est potentia, eius est actio : videmus autem manifestè quasdam operationes,quarum potentiæ animæ sunt principia, non esse animæ,propriè loquendo, sed coniuncti : quia explentur mediante corpore,vt est videre,audire,& huiusmodi. Vnde oportet quòd istæ potentiæ sint coniuncti,sicut subiecti:animæ autem sicut principũ influentis,sicut forma est principium proprietatum compositi. Quædam verò operationes exercentur ab anima sine organo corporali,vt intelligere, & considerare, & velle: vnde cùm hæ actiones sint animæ propriæ, & potentiæ quæ sunt horum principia, non solùm sunt animæ vt principũ, sed vt subiecti:quia ergo manente proprio subiecto manere oportet & proprias passiones, necesse est illas potentias, quæ in suis actionibus non vtuntur organo corporali, remanere in anima separata:illas autem quæ vtuntur organo corporali,corrumpi corpore corrupto :& huiusmodi sunt potentiæ omnes quæ pertinent ad animam sensibilem & vegetabilem,& propter hoc quidam in potentiis animæ sensibilibus distinguunt.Dicunt enim has esse duplices:quasdam quæ sunt actus organorum,quæ sunt ab anima effluxæ in corpus,& hæ cum corpore corrumpuntur : quasdam verò originales harum, quæ sunt in anima,quia per eas anima corpus sensificat ad videndum, & audiendum, & huiusmodi: & hæ originales potentiæ manent in anima separata.Sed hoc non videtur conuenienter dici.Anima enim per suam essentiam non mediantibus aliquibus aliis potentiis est origo illarum potentiarum, quæ sunt actus organorum : sicut & forma quæ libet ex hoc ipso quòd per essentiam suam materiam informat, est origo proprietatum,quæ compositum naturaliter consequuntur. Si enim oporteret in anima ponere alias potentias, quibus mediantibus potentiæ quæ organa perficiunt, ab essentia animæ effluerent, eâdem ratione oporteret ponere alias potentias, quibus mediantibus ab essentia animæ effluerent illæ mediæ potentiæ, & sic in infinitum. Si enim statur alicubi, melius est vt in primo stetur. Vnde alij dicunt quòd potentiæ sensitiuæ & aliæ similes non manent in anima separata,nisi secundum quid,scilicet vt in radice,per modũ scilicet:quo principiata sunt in principiis suis. In anima enim separata manet efficacia influendi iterum huiusmodi potentias,si corpori vniatur : nec oportet hanc efficaciam esse aliquid superadditum essentiæ animæ, vt dictum est, & hæc opinio videtur magis rationabilis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud intelligendum est, quòd anima secum trahit aliquas illarum potentiarum in actu,scilicet intelligentiam & intellectũ:quasdam verò radicabiliter,vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd sensus quos anima secum trahit,non sunt isti exteriores,sed interiores, qui scilicet ad partem intellectiuam pertinent, quia intellectus interdum sensus appellatur:vt patet per Basilium super Prouerbia:& Philosophum in 6.Ethic.vel si intelligit de sensibus exterioribus, dicendum sicut ad primum.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut patet ex dictis, potentiæ sensitiuæ non comparantur ad animam, sicut naturales passiones ad subiectum, sed sicut ad originem: vnde ratio non procedit.

¶Ad quartum dicendum,quòd potentiæ animæ non dicuntur partes eius integrales sed potentiales. Talium autem totorum ista est natura, quia tota virtus totius consistit in vna parte partium perfectè.In aliis autem partialiter,sicut in anima virtus animæ perfectè consistit in parte intellectiua, in aliis autem partialiter. Vnde cùm in anima separata remaneant vires intellectiuæ partis,integra remanebit,non dimidiata:quæuis sensitiuæ potentiæ actu non remaneant, sicut nec potentia Regis manet dimidiata mortuo Præposito,qui eius potentiam participabat.

¶Ad quintum dicendum, quòd corpus cooperatur ad meritum quasi

Universidad de Deusto
Biblioteca

tùm quasi pars essentialis hominis qui meretur: sic autem non cooperantur potentiæ sensitiuæ, cùm sint de genere accidentium: & ideò non est simile.

¶Ad sextum dicendum, quòd potentiæ animæ sensitiuæ non dicuntur esse actus organorum, quasi formæ essentiales ipsorum, nisi ratione animæ cuius sunt, sed sunt actus ipsorum sicut perficientes ea ad proprias operationes ipsorum: sicut calor est actus ignis perficiens ipsum ad calefaciẽdum. Vnde sicut ignis idem numero remaneret, etiam si alius numero in eo calor esset, sicut patet de frigore aquæ, quod non redit idem numero post quam fuerit calefacta a qua, nihilominus eâdem manente: ita & organa erunt idem numero, quanuis potentiæ eædem nõ sint numero.

¶Ad septimum dicendum, quòd Philosophus ibi loquitur de huiusmodi potentiis, secundum quòd radicaliter in anima cõsistunt, quod patet ex hoc quòd dicit, q̃ sensus non est in patiẽdo ad animam secundũ id in quo est, scilicet corpus, sic enim propter corpus neq; debilitãtur nec corrũpuntur animæ virtutes.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm in anima separata remaneant actus sensitiuarum potentiarum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ in anima separata remaneant etiam actus sensitiuarum potentiarum. Dicit enim Augu. in libr. de Spiritu & anima, Anima recedens ex corpore ex his, scilicet imaginatione, concupiscibilitate, irascibilitate, secundum merita afficitur ad delectationem siue dolorem: sed imaginatio & concupiscibilis & irascibilis sunt potentiæ sensitiuæ: ergo secũdum sensitiuas potentias anima separata afficietur, & ita secũdum eas in aliquo actu erit.

¶Præterea, Aug. super Gen. ad literã lib. 12. dicit, quòd corpus non sentit, sed anima per corpus: & infrà, Quædam anima non per corpus, sed sine corpore sentit, vt est timor & huiusmodi: sed id quod animæ sine corpore contingit, potest inesse animæ à corpore separatæ: ergo tunc actu anima sentire poterit.

¶Præterea, Inspicere similitudines corporum, sicut in somno accidit, ad visionem imaginariam pertinet quæ est in parte sensitiua: sed huiusmodi similitudines corporum inspicere, sicut in somnis accidit, contingit animæ separatæ. Vnde Augustꝰ. 12. super Gene. ad literam sic dicit: Neque enim video cur habeat anima similitudinem corporis sui cũ iacente sine sensu corpore; nondum tamen penitus mortuo, videt talia qualia multi ex illis viuis redditi narrauerunt, & nõ habeat cùm perfecta morte penitus de corpore exierit. Non enim potest hoc intelligi quòd anima similitudinem corporis habeat, nisi secundum q̃ eam inspicit: vnde præmisit de iacentibus sine sensu, quòd gerunt quandam similitudinem corporis sui, per quam possunt ad locum corporalia ferri, & talia qualia vident similitudinibus sensuum experiri: ergo anima separata potest exire in actũ potentiarum sensitiuarum.

¶Præterea, Memoria est potentia sensitiuæ partis, vt probatur in libr. de Memoria & reminiscentia: sed animæ separatæ actu memorabuntur eorum quæ in hoc mundo gesserunt: vnde & diuiti epuloni dicitur Lucæ 16. Recordare, quia recepisti bona in vita tua: ergo anima separata exibit in actum potentiæ sensitiuæ.

¶Præterea, Secundum Philosophum in 3. de Anima: Irascibilis & concupiscibilis sunt in parte sensitiua: sed in irascibili & concupiscibili sunt gaudium & tristitia, amor & odium, timor & spes: huiusmodi autẽ affectiones aliquas secũdum fidem nostram ponimus in animabus separatis: ergo animæ separatæ non carebunt actibus potentiarum sensitiuarum.

¶SED CONTRA est, Id quod est commune animæ & corpori, nõ potest remanere in anima separata: sed omnes operationes potentiarum sensitiuarum sunt communes animæ & corpori, qtiod patet ex hoc quòd nulla potentia sensitiua aliquem actum habet nisi per organum corporale: ergo anima separata carebit actibus sensitiuarum potentiarum.

¶Præterea, Philosophus dicit in 1. de Anima, Quòd corrupto corpore, anima non reminiscitur neque amat, & eadem ratio est de omnibus aliis actibus sensitiuarum potentiarum: ergo non procedit anima separata in aliquem actum alicuius potentiæ sensitiuæ.

CONCLVSIO.

¶Actus sensitiuarum potentiarum nullo pacto remanent in anima soluta à corpore, nisi fortasse tanquam in radice remota.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam distinguunt duplices actus sensitiuarum potentiarum: quosdam exteriores, quos per corpus exercet, & hi non remanent in anima separata: quosdam verò intrinsecos, quos anima per seipsam exercet, & hi erunt in anima separata. Hęc autem positio descendere videtur ab opinione Platonis, qui posuit animam corpori coniungi, sicut quandam substantiam perfectam in nullo à corpore dependentem, sed solùm sicut motorem mobili, quod patet ex transcorporatione quam ponebat. Quia autem secundũ ipsum nihil mouebat nisi motum: & ne abiret in infinitum, dicebat quòd primum mouens mouet seipsum, & posuit quòd anima erat seipsam mouens: & secundum hoc erat duplex motus animæ, vnus quo mouebat seipsam; alius, quo mouebatur corpus ab ea, & sic anima habebat actum, qui est videre primò in seipsa, secundum quòd mouebat seipsam: & secundò in organo corporali, secundum quòd mouebat corpus. Hanc propositionẽ Philosophus destruit in 1. de Anima, ostendens quòd anima non mouet seipsam, & quòd nullo modo mouetur secundum istas operationes, quæ sunt videre, sentire, & huiusmodi: sed istæ operationes sunt motus coniuncti tantum. Vnde oportet dicere quòd actus sensitiuarum potentiarum nullo modo maneant in anima separata, nisi fortè sicut in radice remota.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd liber ille negatur à quibusdam fuisse Augustꝰ. Dicitur enim fuisse cuiusdam Cisterciensis, qui eum ex dictis Augustꝰ. compilauit, & quædam de suo addidit. Vnde quod ibi scribitur, pro autoritate habendum non est. Si tamen autoritas debeat sustineri, dicendum est quòd non debet intelligi quòd anima separata ex imaginatione & aliis huiusmodi potentiis afficiatur, quasi ipsa affectio sit actus potentiarum prædictarum, sed quia ex his quæ anima per imaginationem, & alias huiusmodi potentias commisit in corpore, in futurum afficietur, vel in bonum vel in malum: vt sic imaginatio & huiusmodi potentiæ non intelligantur elicere illam affectionem, sed elicuisse in corpore meritum affectionis illius.

¶Ad secundum dicendum, quòd anima dicitur sentire per corpus, non quasi actus sentiendi sit animæ secundum se, sed quia est totius cõiuncti ratione animæ, eo modo loquendi, quo dicimus quòd calor calefacit. Quod autẽ subiungitur, quòd quædã anima sentit sine corpore, vt timorem, & huiusmodi, intelligẽdum est sine exterioris corporis motu, qui accidit in actibus sensuum propriorum: non enim timor & huiusmodi passiones sine motu corporali contingunt. Vel potest dici, quòd Aug. loquitur secundum opinionem Platonicorum, qui hoc ponebãt, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd Augustꝰ. ibi inquirendo loquitur non determinando, sicut ferè per totum illum librum patet. Patet enim quòd non est similis ratio de anima dormientis, & de anima separata. Anima enim dormientis vtitur organo imaginationis, in qua corporales similitudines imprimuntur, quod de anima separata dici non potest. Vel dicendum quòd similitudines rerum sunt in anima & quantum ad potentiam sensitiuam, & imaginatiuam, & intellectiuam secundum maiorem & minorem abstractionem à materia, & à materialibus conditionibus: tenet ergo similitudo Aug. quantùm ad hoc quòd sicut similitudines rerum corporalium sunt in anima somniantis secundum excessum mentis patientis imaginabiliter, ita sunt in anima separata intellectualiter: non autem quòd in anima separata sint imaginabiliter.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut in lib. prædicto dictũ est, memoria dupliciter sumitur. Quandoque, prout est potentia sensitiuæ partis, secundum quòd concernit præteritum tempus: & hoc modo actus memoriæ in anima separata non erit. Vnde dicit Philosophus in 1. de Anima, quòd hoc corrupto, scilicet corpore, anima nõ reminiscitur. Alio modo accipitur memoria prout est pars imaginationis ad intellectiuam pertinẽs, secundum scilicet, quòd ab omni differentia temporis abstrahit, cùm non sit tantùm præteritorum, sed etiam præsentium & futurorum, vt Augustꝰ. dicit: & secundum hanc memoriam anima separata memorabitur.

¶Ad quintum dicendum, quòd amor, & gaudium, & tristitia, & huiusmodi, dupliciter accipiuntur: quandoque quidem secundum quòd sunt passiones appetitiuæ sensibilis: & sic non erunt in anima separata. Hoc enim modo non explentur sine determi

determinato motu cordis. Alio modo secundũ quòd sunt actus voluntatis, quæ est in parte intellectiua, & hoc modo erunt in anima separata: sicut etiam & delectatione, quæ quodam modo est passio partis sensitiuæ. Sed alium modum accipiendi ponit Philosophus in Deo, dicens in septimo Ethic. Quòd Deus vna simplici delectatione gaudet.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm anima separata pati possit ab igne corporeo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima separata pati nõ possit ab igne corporeo. Augustꝰ. enim 12. super Genes. ad literam dicit: Non sunt corporalia, sed corporalibus similia, quibus animæ corporibus exutæ afficiuntur, seu benè, seu malè: ergo anima separata igne corporeo non punitur.

¶Præterea, Augustꝰ. in eodem libr. dicit, quòd agens semper est nobilius patiente: sed impossibile est aliquod corpus esse nobilius anima separata: ergo non potest ab aliquo corpore pati.

¶Præterea, Secundum Philosophum in 1. de Generatione: & secundum Boëtium in lib. de Duabus naturis, Illa solùm agunt & patiuntur adinuicem, quæ in materia conueniunt, sed spiritualium & corporalium non est materia communis: vnde non possunt adinuicem transmutari, vt Boëtius in eodem lib. dicit: ergo anima separata ab igne non patitur.

¶Præterea, Omne quod patitur, recipit aliquid ab agente: si ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet: sed omne quod recipitur in aliquo, est in eo per modum recipientis: ergo quod recipitur ab igne in anima, non est in eo materialiter, sed spiritualiter: sed formæ rerum in anima spiritualiter existentes sunt perfectiones ipsius: ergo si patiatur ab igne corporeo, hoc non erit in eius pœnam, sed magis in eius perfectionem.

¶Si dicatur quòd hoc ipso anima punitur ab igne, quòd ignem videt, vt videtur dicere Grego. 4. Dialo. contrà, si videt anima ignem inferni, non potest videre nisi visione intellectuali, cùm non habeat organa, quibus visio sensitiua vel imaginaria perficitur: sed visio intellectualis non videtur, quòd possit esse causa tristitiæ: delectationi enim, quæ est in considerando, non est tristitia contrarium, secundum Philosophum: ergo ex tali visione anima non punitur.

¶Si dicatur quòd anima patiatur ab igne corporeo, eò quòd tenetur ab eo sicut nunc tenetur à corpore, dum viuit in corpore: contrà, anima dum in corpore viuit, tenetur à corpore, inquantum ex ea & corpore fit vnum, sicut ex materia & forma fit vnum: sed anima non erit forma illius ignis corporei: ergo supradicto modo non poterit ab illo igne teneri.

¶Præterea, Omne agens corporeum agit per contactum: sed non potest esse aliquis contactus ignis corporei & animæ: cùm contactus solùm sit inter corpora, quæ habent vltima simul: ergo anima ab illo igne non patitur, &c.

¶Præterea, Agens organicum non agit in remota nisi per hoc quod agit in media: vnde per determinatam distantiam agere potest proportionatam suæ virtuti, sed animæ, vel ad minus dæmones, de quibus etiam eadem est ratio, quandoque sunt extra locum inferni, cùm quandoque etiam in hoc mundo hominibus appareant, nec tamen tunc sunt à pœna immunes: sicut enim gloria sanctorum nunquam interrumpitur, ita nec pœna damnatorum: nec tamen videmus quòd omnia intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum est credibile aliquid corporeum de natura elementi esse tantæ virtutis, vt ad tantam distantiam actionem suam diffundat: ergo non videtur quòd pœnas, quas animæ damnatorum sustinent, ab igne corporeo patiantur.

¶SED CONTRA, Eadem ratio est in animabus separatis & dæmonibus, quòd ab igne corporeo pati possunt: sed dæmones ab eo patiuntur, cùm puniantur ab illo igne, in quem corpora damnatorum proijcientur post resurrectionem, quem oportet esse corporeum: & hoc patet per sententiam Domini, Math. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, &c. ergo & animæ separatæ ab igne corporeo pati possunt.

¶Præterea, Pœna debet respondere culpæ: sed anima per culpam se corpori sublicit per paruam concupiscentiam: ergo iustum est, vt in pœnam rei corporeæ subiiciatur per passionem.

¶Præterea, Maior est vnio formæ ad materiam, quàm agentis ad patiens: sed diuersitas naturæ spiritualis & corporalis non impedit quin anima sit forma corporis: ergo nec impedit quin possit à corpore pati.

CONCLVSIO.

¶Ignis inferni, cùm vt organum diuinæ iustitiæ ab anima apprehendatur, propter visionem sui verè animam cruciare dicitur.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd supposito ex prædictis, quòd ignis inferni non sit metaphoricè dictus, nec ignis imaginarius, sed verus ignis corporeus: oportet dicere quòd anima ab igne corporeo patietur, cùm Dominus ignem illum Diabolo & angelis eius paratũ esse dicat, Matth. 15. Qui sunt incorporei sicut illa. Sed quomodo pati possit multipliciter assignatur. Quidam enim dixerunt quòd hoc ipsum, quod est ignem videre, sit ab igne pati. Vnde Gregor. in 4. Dialo. dicit, Igne eo tempore patitur anima, quo videt. Sed illud non videtur sufficere, quia quodlibet visum ex hoc quòd videtur, est perfectio videntis: vnde non potest in eius pœnam cedere, inquantùm est visum: sed quandoque est punitiuum vel contristans per accidens, inquantum scilicet apprehenditur vt nociuum. Vnde oportet quòd propter hoc quòd anima ignem illum videt, sit aliqua comparatio animæ ad ignem, secundum quam animæ ignis noceat. Vnde alij dixerunt, quòd quanuis ignis corporeus non possit animam exurere, tamen anima apprehendit ipsum vt nociuum sibi, & ad talem apprehensionem afficitur timore & dolore, vt in eis impleatur id quod dicitur, Trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Vnde Greg. in 4. Dialo. dicit, quòd quia anima cremari se conspicit, crematur. Sed hoc iterum non videtur sufficere: quia secundum hoc passio animæ ab igne non esset secundum rei veritatem, sed secundum apparentiam tantùm, quanuis enim possit esse vera passio tristitiæ vel doloris ex aliqua falsa meditatione, vt Aug. dicit 12. super Genes. ad literam: tamen non potest dici quòd secundum illam passionem verè patiatur à re, sed à similitudine rei, quam conspicit: & iterum iste modus passionis magis recederet à reali passione, quàm ille, qui ponitur per imaginarias visiones, cùm ille dicatur per veras imagines rerum esse, quas anima secum defert: iste autem per falsas conceptiones, quas anima errans fingit: & iterum non est probabile quòd animæ separatæ vel dæmones, qui in subtilitate ingenij pollent, putarent ignem corporeum sibi nocere posse, si ab eo nullatenus grauarentur. Vnde alij dicunt quòd oportet ponere animã etiam realiter ab igne corporeo pati. Vnde & Greg. in 4. Dial. dicit, Colligere ex dictis Euangelicis possumus, quòd incendiũ non solùm animam videndo, sed etiam experiendo patiatur. Sed hoc tali modo fieri ponunt: dicunt enim quòd ignis ille corporeus considerari potest dupliciter. Vno modo, secundum quòd est quædam res corporea: & hoc modo non habet quòd in animam agere possit. Alio modo, secundum quòd est instrumentum diuinæ iustitiæ: hoc enim diuinæ iustitiæ ordo exigit, vt anima quę peccando se rebus corporalibus subdidit, eis etiam in pœna subdatur. Instrumentum autem non solùm agit virtute propriæ naturæ, sed etiam in virtute principalis agentis: & ita non est inconueniens si ignis ille, cùm agat in virtute spiritualis agentis, in spiritum agat hominis vel dæmonis, per modum etiam quo de sacramentis dictum est, quòd animam sanctificant. Sed id non videtur sufficere, quia omne instrumentum in id circa quod instrumentaliter operatur, habet propriã actionem connaturalem, & non solùm illam actionem, secundum quam agit in virtute principalis agentis: imò exercendo propriam actionem, oportet quòd efficiat hanc secundam, sicut aqua lauando corpus in baptismo sanctificat animam, & serra secando lignum, producit illud ad formam domus. Vnde oportet dare igni aliquam actionem in animam, quæ sit ei connaturalis ad hoc quòd sit instrumentum diuinæ iustitiæ peccata vindicantis. Et ideò dicendum quòd corpus in spiritum naturaliter agere non potest, nec ei aliquo modo obesse, vel ipsum grauare, nisi secundum quòd aliquo modo corpori vnitur: sic enim inuenimus q̃ corpus quod corrumpitur, aggrauat animam: Sap. 9. Spiritus autẽ corpori vnitur dupliciter. Vno modo, vt forma materiæ, vt ex eis fiat vnũ simpliciter: & sic spiritus vnitus corpori, & viuificat corpus, & à corpore aliqualiter aggrauatur, sic ait spiritus hominis vel dæmonis igni corporeo non vnitur. Alio modo sicut mouens mobili, vel sicut locatum loco, eo modo quo incorporalia sunt in loco: & secundum hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

spiritus incorporei creati loco definiuntur, ita in vno loco existentes, quòd non in alio: quanuis autem res corporea ex sua natura habeat quòd spiritum incorporeum loco definiat, non tamen ex sua natura habet quòd spiritum incorporeum loco definitum detineat, vt ita alligetur illi loco, quòd ad alia diuertere non possit, cùm spiritus non sit ita in loco naturaliter, quòd loco subdatur: sed hoc superaditur igni corporeo, inquantum instrumentum est instrumentum diuinæ iustitiæ iudicantis, quòd sic detinet spiritum, & ita efficitur ei pœnalis, retardans eum ab exequutione propriæ voluntatis, ne scilicet possit operari, vbi vult, & secundum quòd vult: & hunc modum ponit Gregorius quarto Dialogo. exponens enim quomodo anima incendium experiendo patiatur, sic dicit, Cùm veritas peccatorem diuitem damnatum in igne perhibeat, quisnam sapiens reproborum animas teneri ignibus neget? & hoc etiã Iulianus dicit, vt in litera Magister dicit. Si viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur etiam non tenetur post mortem corporeo igne? Augustinus etiam 21. de Ciuitate Dei dicit, quòd sicut anima in hominis conditione iungitur corpori vt dans ei vitam, quanuis illud sit spirituale & hoc corporale, & ex illa coniunctione vehementer concipit amorem ad corpus, sic ligatur igni vt accipiens ab eo pœnam, & ex illa coniunctione concipit errorem. Oportet ergo omnes prædictos modos in vnum colligere, vt perfectè videatur quomodo anima ab igne corporeo patiatur: vt scilicet dicamus quòd ignis ex natura sua habet quòd spiritus incorporeus ei coniungi possit, vt loco locatum. Sed inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ, habet, vt ipsum quodammodo retineat alligatum, & in hoc veraciter ignis ille est spiritui nociuus, vt sic anima ignem vt sibi nociuum videns ab igne crucietur. Vnde Gregorius in quarto Dialogo. omnia ista per ordinem tangit, vt ex præmissis eius autoritatibus patet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustinus loquitur inquirendo: vnde etiam alium modum ponit determinando libr. de Ciuitate Dei, vt ex dictis patet. Vel dicendũ quòd Augustinus dicit vel intelligit, quòd ea quibus anima proximè afficitur ad dolorem vel tristitiam, sunt spiritualia, non enim afflige retur, nisi ignem vt nociuum sibi apprehenderet. ignis ergo apprehensus, est proximum affligens, sed ignis corporeus extra animam existens est affligens remotum.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis anima simpliciter sit igne nobilior, ignis tamen est anima nobilior, inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd Philosophus & Boëtius loquuntur de actione illa, per quam patiens transmutatur in naturam agentis: talis autem non est actio ignis in animam: & propter hoc ratio non concludit.

¶Ad quartum dicendum, quòd ignis agit in animam, non per modum influentis, sed per modum detinentis, vt ex dictis patet: & ideò ratio non est ad propositum.

¶Ad quintum dicendum, quòd in visione intellectuali nõ est tristitia ex hoc ipso quòd aliquid videtur, cùm illud quod videtur, nullo modo intellectui possit esse contrarium, inquãtum videtur: in sensu autem hoc quod videtur ex ipsa actione, quam agit in visum vt videatur, potest esse corruptiuum visus per accidens, inquantùm corrumpit harmoniam organi. Sed tamẽ visio intellectualis potest esse contristans, inquantum id quod videtur, apprehenditur vt nociuum, non quasi nocet eo ipso quòd videtur, sed alio quocunque modo: & sic anima videndo ignem affligitur.

¶Ad sextum dicendum quòd non est simile quantùm ad omnia, sed quantùm ad aliquid, vt ex dictis patet.

¶Ad septimum dicendum, quòd quanuis non sit tactus corporalis inter animam & corpus: tamen est inter ea aliquis tactus spiritualis: sicut etiam motor cæli, cùm sit spiritualis, spirituali tactu tangit cælum ipsum mouens per modum, quo dicitur cõtristans tangere: sicut dicitur in primo de generatione, & hic modus sufficit ad actionem.

¶Ad octauum dicendum, quòd spiritus damnati nunquàm sunt extra Infernum, nisi ex dispensatione diuina, vel ad instructionem, vel ad exercitium electorum. Vbicunque autem extrà infernum sint, semper tamen vident ignem inferni, vt eis in pœnam præparatum. Vnde cùm ista visio sit immediatè affligens, vt dictum est, vbicunque sunt ab igne inferni, affligũtur, sicut & captiui extra carcerem existentes, à carcere affligũtur dum vident se ad carcerem dãnatos: vnde sicut gloria electorum non minuitur, nec quantum ad præmium essentiale, nec quantum ad accidentale, si aliquando extra cælum Empyreũ sint, sed quodammodo in eorum gloriam cedit: ita etiã in nullo minuitur pœna damnatorum, si extra infernum ex diuina dispensatione ponantur ad tempus. Et hoc est quod Glos. dicit super illud Iac. 3. Inflammat rotam natiuitatis nostræ, &c. Diabolus vbicunque sit, siue sub aëre, siue sub terra, secũ trahit tormenta suarum flammarum: obiectio autem procedit ac si ignis corporeus affligeret immediatè spiritus, sicut affligit corpora.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAprima, *De suffragiis mortuorum, in quatuordecim articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de suffragiis mortuorum.

¶Et circa hoc quæruntur quatuordecim.

¶Primò, vtrùm suffragia quę per vnum fiũt, aliis prodesse possint.

¶Secundò, vtrùm mortui iuuari possint ex operibus viuorum.

¶Tertiò, vtrùm suffragia per peccatores facta mortuis prosint.

¶Quartò, vtrùm suffragia pro mortuis facta facientibus prosint.

¶Quintò, vtrùm suffragia existentibus in Inferno prosint.

¶Sextò, vtrùm prosint existentibus in Purgatorio.

¶Septimò, vtrùm valeant pueris existentibus in Limbo.

¶Octauò, vtrùm aliquo modo prosint existentibus in patria.

¶Nonò, vtrùm oratio Ecclesiæ, & sacramentum altaris, & eleemosyna prosint defunctis.

¶Decimò, vtrùm indulgentiæ, quas Ecclesia facit, eis prosint.

¶Vndecimò, vtrùm cultus exequiarum eis prosint.

¶Duodecimò, vtrùm suffragia magis prosint ei pro quo fiunt quàm aliis.

¶Decimotertiò, vtrùm suffragia pro multis facta valeant tantùm singulis, ac si pro vnoquoque singulariter fierent.

¶Decimoquartò, vtrùm valeant tantum communia suffragia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantùm illis, pro quibus fiunt valeant specialia & communia simul.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm suffragia per vnum facta, aliis prodesse possint.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia per vnum facta, aliis prodesse non possint. Galat. 7. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet: sed si vnus ex suffragiis alter ius cõsequeretur fructum, meteret ab aliis seminata: ergo ex suffragiis aliorum nullus fructum consequitur.

¶Præterea, Ad iustitiam Dei pertinet vt vnicuique tribuatur pro meritis: vnde Psal. Tu reddes vnicuique secundum opera sua: sed iustitiam Dei deficere est impossibile: ergo impossibile est, quòd vnus ex operibus alterius iuuetur.

¶Præterea, Secundum eandem rationem est aliquod opus meritorium & laudabile, quia scilicet, inquantum est voluntarium: sed ex opere vnius non laudatur alter: ergo nec opus vnius potest esse alteri meritorium.

¶Præterea, Ad iustitiam diuinã pertinet simpliciter bona reddere pro bonis, & mala pro malis: sed nullus punietur pro malis alterius, imò vt dicitur Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur: ergo nec vnus iuuatur per bona alterius.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Psal. Particeps ego sum omnium timentium te, &c.

¶Præterea, Fideles per charitatem vniti sunt vnius corporis membro

membrorum Ecclesiæ: sed vnum membrum iuuatur per alterum: ergo vnus homo potest ex alterius meritis iuuari.

CONCLVSIO.

¶Non potest opus vnius alteri prodesse per viam meriti, ad statum beatitudinis consequendum, sed per viam orationis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd actus noster ad duo valere potest. Primò, ad aliquem statum acquirendum, sicut per opus meritorium homo acquirit statum beatitudinis. Secundò, ad aliquid consequens statum, sicut homo per aliquem actum meretur aliquod præmium accidẽtale, vel dimissionem pœnæ. Ad vtrunque autem horum actus noster dupliciter valere potest. Vno modo per viam meriti. Alio modo per viam orationis: & est differentia inter istas duas vias, quia meritum innititur iustitiæ, oratio misericordię. Orans enim impetrat petitum ex liberalitate eius, qui oratur. Dicendum est ergo quòd opus vnius nullo modo potest alteri valere ad statum consequendum per viam meriti, vt scilicet, ex his quæ ego facio, aliquis mereatur vitam æternam, quia sors gloriæ redditur secundum mensuram accipientis. Vnusquisque autem ex actu suo disponitur & non ex alieno, & dico dispositione dignitatis ad præmium: sed per viam orationis & quantum ad statum consequendum opus vnius, alteri, dum est in via, valere potest, sicut quòd vnus homo impetret alteri primam gratiam. Cùm igitur impetratio orationis sit secundum liberalitatem Dei, qui oratur, ad omnia illa impetratio orationis se potest extendere, quæ potestati diuinæ subsunt ordinatè: sed quantum ad aliquid, quod est consequens vel accessorium ad statum, opus vnius poterit valere alteri, non solùm per viam orationis, sed etiam per viam meriti. Quod quidem dupliciter contingit: vel propter communicantiam in radice operis, quæ est charitas in operibus meritoriis. Et ideò omnes qui sibi inuicem charitate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant, tamẽ secundum mensuram status vnius cuiusque, quia in patria vnusquisque gaudebit de bonis alterius: & inde est quòd articulus fidei ponitur, sanctorum communio. Alio modo ex intentione facientis, qui aliqua opera specialiter ad hoc facit, vt talibus prosint. Vnde ista opera quodammodo efficiuntur eorum, pro quibus fiunt quasi eis à faciente collata: vnde possunt eis valere, vel ad impletionem satisfactionis, vel ad aliquid huiusmodi, quod statum non mutat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd messio illa est perceptio vitæ æternæ: sicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum congregat in vitam æternam. Sors autẽ vitæ æternæ nõ datur alicui nisi pro propriis operibus, quia & si aliquis alteri impetret, vt ad vitam perueniat, nunquàm tamen hoc fit nisi mediantibus operibus propriis: dum scilicet precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur vitam æternam.

¶Ad secundum dicendum, quòd opus quod pro aliquo fit, efficitur eius pro quo fit: & similiter opus quod est eius, qui mecum est, vnum quodammodo est meum: vnde non est contra dictam iustitiam, si vnus fructum percipit de operibus factis ab eo, qui est vnum secum in charitate, vel ab operibus pro se factis: hoc etiam secundum humanam iustitiam contingit, vt satisfactio vnius pro alio accipiatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd laus non datur alicui nisi secundum ordinem eius ad actum: vnde laus est ad aliquid, vt dicitur in 1. Ethico. Et quia ex opere alterius nullus efficitur, vel ostenditur benè dispositus vel malè ad aliquid: inde est quòd nullus laudatur ex operibus alterius, nisi per accidens, secundum quòd ipse est aliquo modo operum illorum causa, consilium vel auxilium præbendo, seu inducendo, vel quocunque alio modo: sed opus est meritorium alicui non solùm considerata eius dispositione: sed etiã quantùm ad aliquid consequens dispositionem vel statum eius, vt ex dictis patet.

¶Ad quartum dicendum, quòd auferre alicui quod sibi debetur, hoc directè iustitiæ repugnat, sed dare aliquid alicui quod ei non debetur, hoc non est iustitiæ contrarium, sed metas iustitiæ excedit, est enim liberalitatis: non autem posset aliquis lædi ex malis alterius nisi aliquid de suo subtraheretur, & ita non conuenit, quòd aliquis puniatur pro peccatis alterius, sicut quòd emolumentum accipiat ex bonis alterius.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm mortui possint iuuari ex operibus viuorum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd mortui non possint iuuari ex operibus viuorum. Primò, per hoc quod dicit Apostolus 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque propria corporis quæ gessit: ergo ex his quæ post mortem hominis geruntur, quando extra corpus erit, nihil ei accrescere poterit ex aliquibus operibus.

¶Præterea, Hoc videtur ex hoc quod habetur Apoc. 13. Beati mortui qui in Domino moriuntur, opera enim illorum sequũtur illos.

¶Præterea, Fœlicere ex opere aliquo, est solùm in via existentis: sed homines post mortem iam non sunt viatores, quia de his hoc intelligitur quod legitur Iob 19. Semitam meam circumsepsit, & transire non possum: ergo mortui de suffragiis alicuius iuuari non possunt.

¶Præterea, Nullus iuuatur ex opere alterius, nisi sit aliqua vitæ communicatio inter eos: sed nulla communicatio est viuorum & mortuorum secundum Philosophum 1. Ethic. ergo suffragia viuorum non prosunt mortuis.

¶SED CONTRA est quod habetur 2. Maccha. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. sed hoc non esset vtile, nisi eos iuuaret: ergo suffragia viuorum mortuis prosunt.

¶Præterea, Augustinus dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda: Non parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, autoritas, vt in precibus sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habeat etiam commendatio mortuorum: quæ quidem consuetudo ab ipsis Apostolis instituta est, vt dicit Dam. in quodam sermone de suffragiis mortuorum, sic dicens, Ministeriorum conscij Discipuli Saluatoris, & Sacri Apostoli in tremendis & viuificis meriis memoriam fieri eorum, qui fideliter dormierunt, sanxerunt. quod etiam per Diony. patet in vlti. cap. Eccle. Hierar. vbi ritum cõmemorat quo in primitiua Ecclesia pro mortuis orabatur, vbi etiam Diony. asserit suffragia viuorum mortuis prodesse: ergo hoc indubitanter credendum est.

CONCLVSIO.

¶Cùm charitas nunquam excidat, opera viuorum mortuis prosunt, ad pœnæ diminutionem, non ad mutationem status mortuorum.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd charitas, quæ est vinculum, Ecclesiæ membra vniens, non solùm ad viuos se extendit, sed etiam ad mortuos, qui in charitate decedunt. Charitas enim vita corporis non finitur, 1. Cor. 13. Charitas nunquã excidit. Similiter etiam mortui in memoriis hominum viuẽtium viuunt: & ideò intentio viuentium ad eos dirigi potest, & sic suffragia viuorum mortuis dupliciter prosunt, sicut & viuis, & propter charitatis vnionem, & propter intentionem ad eos directam: non tamen sic eis valere credenda sunt viuorum suffragia, vt status eorum mutetur de miseria ad felicitatem, vel econuerso: sed valet ad diminutionem pœnæ, vel aliquid huiusmodi, quod statum mortui non transmutat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo dum in corpore vixit, meruit vt hæc ei valerent post mortem: & ideò si post hanc vitam iuuantur, nihilominùs procedit ex his, quæ in corpore gessit. Vel dicendum secundum Ioan. Dam. in sermo. prædicto: quòd est intelligendum quantum ad retributionem, quæ fiet in finali iudicio, quæ erit æternæ gloriç, vel æternæ miseriæ, in qua quiliber recipiet solùm secundum quòd in corpore gessit, interim autem iuuari possunt viuorum suffragiis.

¶Ad secundum dicendum, quòd autoritas illa expresse loquitur de sequela æternæ retributionis: quod patet ex hoc quod præmittitur: Beati mortui, &c. Vel dicendum quòd opera pro eis facta sunt etiam quodammodò eorum, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis animæ post mortem non sint simpliciter in statu viç, sed quantùm ad aliquid adhuc sunt in statu viæ, inquantùm scilicet eorum progressus adhuc retardatur ab vltima retributione. Et ideò simpliciter eorum via est circumsepta, vt non possint vlteriùs per aliqua opera transmutari secundum statum felicitatis & miseriæ: sed quantum ad hoc non est circumsepta, quin quantùm ad hoc quòd detinentur ab vltima retributione possint ab aliis iuuari, quia secundum hoc adhuc sunt in via.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad quartum dicendum, quòd quanuis communicatio ciuilium operum, de qua Philosophus loquitur, non possit esse mortuorum ad viuos, quia mortui extra vitam ciuilem sunt: potest tamen eorum communicatio esse quantùm ad opera vitæ spiritualis, quæ est per charitatem ad Deum, cui mortuorum spiritus viuunt.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm suffragia facta per peccatores mortuis prosint.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia per peccatores facta mortuis non prosint: Quia, vt dicitur Ioan. 9. peccatores Deus nō audit: sed si orationes eorum prodessent illis pro quibus orant, à Deo exaudirentur: ergo suffragia per eos facta mortuis non prosunt.

¶Præterea, Gregorius in Pastorali dicit, quòd cùm is qui displi cet, ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: sed quilibet peccator Deo displicet: ergo per peccatorum suffragia Deus ad misericordiam non flectitur: & ideò talia suffragia non prosunt.

¶Præterea, Opus alicuius videtur magis fructuosum facienti quàm alteri: sed peccator per opera nihil meretur sibi: ergo multò minùs potest alteri mereri.

¶Præterea, Omne opus meritorium oportet esse viuificatum, id est, charitate informatum: sed opera per peccatores facta sunt mortua: ergo non possunt per ea mortui iuuari, pro quibus fiunt.

¶SED CONTRA est, quòd nullus potest scire de altero pro certo, vtrùm sit in statu culpæ vel gratiæ: si ergo tantùm illa suffragia prodessent, quæ fiunt per eos qui sunt in gratia, non posset homo scire per quæ suffragia subueniret suis defunctis, & ita multi à suffragiis procurandis retraherentur.

¶Præterea, Sicut Augustin. dicit in litera, Secundum hoc iuuatur aliquis mortuus ex suffragiis secundum quòd dum viueret, meruit vt iuuaretur post mortem: ergo valor suffragiorum mensuratur secundum conditionem eius pro quo fiunt: non ergo differt, vtrùm per bonos vel malos fiant.

CONCLVSIO.

¶Suffragia à peccatore facta, quàtùs ad opus operàs ratione sui mortuis nō prosunt: ratione verò alterius, siue totius Ecclesiæ personam gerat, siue agat, vt instrumentum, eis prosunt. Sed semper prosunt ratione operis operati.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in suffragiis quæ per malos fiunt, duo possunt considerari. Primò, ipsum opus operatum, sicut Sacrificium altaris. & quia nostra sacramenta ex seipsis efficaciam habent absque opere operantis, quam æqualiter explent per quoscunq; fiant, quantùm ad hoc suffragia per malos facta defunctis prosunt. Alio modo quantū ad opus operans, & sic distinguendum est: quia operatio peccatoris suffragia facientis, potest vno modo considerari prout est eius, & sic nullo modo meritoria esse potest, nec sibi nec alij. Alio modo inquantùm est alterius, quod dupliciter contingit. Vno modo inquantùm peccator suffragia faciens gerit personā totius Ecclesiæ, sicut sacerdos dum dicit in Ecclesia exequias mortuorum: & quia ille intelligitur facere, cuius nomine vel vice fit, vt patet per Dionys. in libr. Eccles. Hierar. inde est, quòd suffragia talis sacerdotis, quanuis sit peccator, defunctis prosunt. Alio modo quando agit vt instrumentum alterius: opus enim instrumenti est magis principalis agentis: vnde quanuis ille qui agit vt instrumentum alterius, non sit in statu merendi, actio tamen eius potest esse meritoria ratione principalis agentis: sicut si seruus in peccato existens, quodcunque opus misericordiæ facit ex præcepto domini sui charitatem habētis. Vnde si aliquis in charitate decedens præcipiat sibi suffragia fieri, vel alius præcipiat charitatem habens, illa suffragia valent defuncto, quanuis illi, per quos fiunt, in peccato existant: magis tamen valerent si essent in charitate, quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oratio per peccatorem facta quandoque non est peccatoris, sed alterius: & ideò secundum hoc digna est vt à Deo exaudiatur: tamen etiā quandoque Deus peccatores audit, quando scilicet peccatores petunt aliquid Deo acceptum: non enim solis iustis, sed etiam peccatoribus Deus bona sua prouidet: vt patet Matthæi quinto: non autem ex eorum meritis, sed ex sua clementia. Et ideò Ioannis nono super illud, Deus peccatores non audit, Glossa dicit quòd loquitur vt inuictus, non sicut plenè videns.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis ex parte eius, qui displicet, oratio peccatoris non sit accepta, tamē ratione alterius, cuius vice vel imperio agitur, potest esse Deo accepta.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc quòd peccator faciens huiusmodi suffragia, nullum reportat commodum, contingit ex hoc quòd non est capax talis profectus propter propriam indispositionem, & tamen alij, qui est dispositus aliquo modo, valere potest, vt dictum est.

¶Ad quartum dicendum, quòd quanuis opus peccatoris non sit viuum, inquantùm est eius, potest tamen esse viuum inquātum est alterius, vt dictum est.

¶SED QVIA rationes quæ sunt in oppositum, videntur concludere quòd non differat, vtrùm quis suffragia procuret per bonos vel per malos: ideò etiam ad eas est respondendum.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd quanuis aliquis pro certo scire non possit de altero, an sit in statu salutis, potest tamen probabiliter æstimare de his quæ exteriùs de homine videt, ex fructu enim suo arbor cognoscitur: vt dicitur Matthæi 7.

¶Ad secundum dicendum, quòd ad hoc quòd suffragium alteri valeat, requiritur ex parte eius pro quo fit, capacitas huiusmodi valoris, & hanc homo acquisiuit per opera propria, quæ gessit in vita: & sic Augustinus loquitur, Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodesse debet, & hoc non pendet ex eo, pro quo fit, sed magis ex eo, qui facit vel exequendo, vel imperando.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm suffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt, facientibus prosint.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt, facientibus non prosint: quia si aliquis pro altero debitum solueret, secundum humanam iustitiam ipse à debito proprio non absolueretur: ergo per hoc quòd aliquis suffragia faciens, debitū soluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio non absoluitur.

¶Præterea, Vnusquisque quod facit, facere debet meliori modo, quo potest: sed melius est iuuare duos, quàm vnum. Si ergo qui per suffragia debitum mortui soluit, à proprio debito liberatur, videtur quòd nunquàm debet aliquis pro seipso satisfacere, sed semper pro alio.

¶Præterea, Si satisfactio alicuius pro alio satisfacientis æqualiter prodesset sibi, vt ei pro quo satisfacit, cādem ratione æqualiter valebit tertio, si pro eodem satisfaciat, & similiter quarto, & sic deinceps: ergo vnus vna satisfactione posset pro omnibus satisfacere, quod est absurdum.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Psal. Oratio mea in sinu meo conuertetur. ergò eâdem ratione & suffragia quæ pro aliis fiunt, satisfacientibus prosunt.

¶Præterea, Dama. dicit in sermone de his qui in fide dormierunt: Quemadmodum vnguento vel alio oleo sancto circumlinire volens infirmum, primò ille, scilicet liniens, participat vnctionem: deinde perungit laborantem: sic & quicunque pro proximi salute agonizat, primùm sibi prodest, deinde proximo: & sic habetur propositum.

CONCLVSIO.

¶Suffragium quod pro mortuis fit, facienti prodest, quantum attinet ad vitam æternam: sed in quantum est expiatiuum pœnæ, vt fiat satisfactio, nullo modo prodest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd opus suffragij quod pro altero fit, potest considerari dupliciter. Vno modo vt est expiatiuum pœnæ per modum cuiusdam recompensationis, quæ in satisfactione attenditur: & hoc modo opus suffragij quod computatur quasi eius, pro quo fit, ita absoluit eum à debito pœnæ, quòd non absoluit facientem à debito pœnæ propriæ, quia in tali recompensatione consideratur æqualitas iustitiæ. Opus autem illud satisfactorium ita potest adæquari vni reatui, quòd alteri non adæqueatur: reatus enim duorum peccatorum maiorem satisfactionem requirunt, quàm reatus vnius. Alio modo potest considerari inquantùm est meritorium vitæ æternæ, quod habet inquantum procedit ex radice charitatis: & secundum hoc non solum prodest ei, pro quo fit, sed facienti magis, & per hoc patet solutio ad obiecta. Propriæ enim rationes procedebant de opere suffragij, secundum quòd est satisfactorium, sed aliæ secundum quòd est meritorium.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm suffragia prosint existentibus in inferno.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia prosint existentibus in Inferno: per hoc quod habetur 2. Macch. 12. vbi dicitur, quòd inuenerunt sub tunicis interfectorum donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos: & tamen pòst subditur, quòd Iudas duodecim millia drachmas argēti misit Hierosolymam offerri pro peccatis eorum: constat autem illos peccasse mortaliter, contra legem agentes, & ita in peccato mortali decessisse, & sic ad Inferos esse translatos: ergo existentibus in Inferno suffragia prosunt.

¶Præterea, In litera habetur ex verbis Augustini, quòd quibus valent suffragia, vel ad hoc prosunt, vt sit plena remissio: vel ad hoc, quòd tolerabilior sit eorum pœna vel damnatio: sed solùm illi qui in Inferno sunt, damnati esse dicuntur: ergo etiam existentibus in Inferno suffragia prosunt.

¶Præterea, Dio. vlti. c. Eccle. Hierar. dicit, Si hûc iustorum orationes & secundum hanc vitam, quantò magis post mortem in illis qui digni sunt sacris orationibus operantur tantummodò: ex quo potest accipi quòd suffragia magis prosunt mortuis, quàm viuis, sed viuis prosunt etiam in peccato mortali existentibus, cùm quotidie oret Ecclesia pro peccatoribus, vt conuertantur ad Deum: ergo etiā & mortuis in peccato mortali existentibus suffragia valent.

¶Præterea, In vitis Patrum legitur, quod etiam Dama. in sermone suo refert, quòd Macharius, inuenta in via caluaria cuiusdam defuncti, oratione præmissa, quæsiuit cuius caput fuisset, & caput respondit, quòd fuerat sacerdotis, qui in Inferno erat damnatus, & tamen confessus est oratione Macharij se & alios iuuari: ergo suffragia Ecclesiæ etiam in Inferno existentibus prosunt.

¶Præterea, Dama. in eodem sermone narrat quòd Grego. pro Traiano orationem fundens, audiuit vocem sibi diuinitùs dicentem, Vocem tuam audiui, & veniam Traiano do. Cuius rei, vt Damas. dicit in dicto sermone, testis est Oriens omnis & Occidens: sed constat Traianum in Inferno fuisse, quia multorum martyrum necem amaram instituit, vt ibidem Damas. dicit: ergo suffragia Ecclesiæ valent etiam in Inferno existentibus.

¶SED CONTRA est quod dicit Diony. 7. cap. Eccle. Hierar. Sumus sacerdos pro immundis non orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine: & communiter ibidem dicit quòd peccatoribus non orat remissionem, quia non audiretur pro illis: ergo suffragia existentibus in Inferno non valent.

¶Præterea, Grego. dicit in 34. lib. Moral. Eadem causa est cur non oretur tunc, scilicet post diem iudicij pro hominibus æterno igne damnatis, quæ nunc causa est quare non oretur pro Diabolo & angelis eius æterno supplicio deputatis: quæ etiam nunc causa est quare sancti non orent pro hominibus infidelibus impijsque defunctis: quia de eis vtique quos æterno damnatos supplicio iam nouerint, ante illum iudicis iusti conspectum orationis suæ meritum cassari refugiunt: ergo suffragia in Inferno positis non valent.

¶Præterea, Multa habentur ex verbis Aug. qui sine fide operante per dilectionem eiusque sacramentis de corpore exeunt, frustra vel à suis huiusmodi officia impenduntur: sed omnes dānati sunt huiusmodi: ergo eis suffragia non prosunt.

CONCLVSIO.

¶Cùm in Inferno nulla sit redemptio suffragia non prosunt damnati.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerunt in hoc distinguendum esse dupliciter. Vno modo quantùm ad tempus: dicentes quòd post diem iudicij nullus in Inferno existens aliquo suffragio iuuatur, sed ante diem iudicij aliqui iuuantur suffragiis Ecclesiæ. Alio modo distinguebant quantùm ad personas in Inferno detentas, inter quos aliquos dicebant esse valde malos, qui scilicet sine fide & sacramentis decesserunt, & talibus quia de Ecclesia non fuerunt nec merito nec numero, suffragia Ecclesiæ prodesse non possunt. Alij verò sunt non valde mali, qui scilicet de Ecclesia fuerunt numero, & fidem habentes, & sacramētis abluti, & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus suffragia Ecclesiæ prodesse debent.

¶Sed occurrebat eis quædam dubitatio eos perturbans, quia scilicet videbatur ex hoc sequi, cùm pœna Inferni sit finita secundum intentionem, quanuis duratione infinita existat, quòd multiplicatis suffragiis, pœna illa totaliter auferretur, quod est error Origenis. Et ideò hoc incōueniens euadere multipliciter voluerunt. Præpositus enim dixit quòd tantum possunt suffragia pro damnatis multiplicari, quòd à tota pœna redduntur immunes, non quidam simpliciter, vt Origenes posuit, sed ad tempus, scilicet vsque ad diem iudicij: tunc enim animæ iteratò corporibus coniunctæ in pœnas Inferni sine spe veniæ detrudentur.

¶Sed ista opinio videtur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non potest ordinari nisi per pœnam, vnde nō potest esse vt pœna tollatur nisi prius culpa expietur: & ideò cùm culpa continuè maneat in damnatis, eorum pœna nullatenus interrumpetur.

¶Et ideò Porretani alium modum inuenerunt, dicentes, quòd hoc modo proceditur in diminutione pœnarum per suffragia, sicut proceditur in diuisione linearum: quæ cùm sint finitæ, tamen in infinitum diuidi possunt, & nunquā per diuisionem cōsumuntur, dum fit subtractio non secundum eandem quantitatem, sed secundum eandem proportionem. Velut si primò auferatur pars quarta totius, & secundò pars quarta illius quartæ, & sic deinceps in infinitum. Et similiter dicunt quòd per primum suffragium diminuitur aliquota pars pœnæ, & per secundum pars aliqua remanentis secundum eandem proportionem.

¶Sed iste modus multipliciter defectiuus est. Primò, quia infinita diuisio, quæ congruit continuæ quantitati, non videtur posse ad quantitatem spiritualem transferri. Secundò, quia nō est aliqua ratio quare secundum suffragium minùs de pœna diminuat, quàm primum, si sit æqualis valoris. Tertiò, quia pœna diminui non potest nisi diminuatur & culpa, sicut nec auferri nisi ablata. Quartò, quia in diuisione lineæ tandem peruenitur ad hoc, quod non est sensibile corpus: corpus enim sensibile non est in infinitum diuisibile: & sic sequeretur quòd post multa suffragia pœna remanens propter sui paruitatem non sentiretur, & non esset pœna.

¶Et ideò alij alium inuenerunt modum. Cassiodōrus enim dixit quòd suffragia prosunt damnatis non quidem secundum diminutionem pœnæ, vel per interruptionem, sed per confortationem patientis. Sicut si homo portaret graue onus & faciem suam perfunderet aqua: sic enim confortaretur ad melius portandum, cùm tamen onus suum in nullo leuius fieret.

¶Sed hoc iterum esse non potest, quia aliquis plus vel minùs æterno igne grauatur: vt Gregorius dicit secundum meritum culpæ: & inde est quòd eodem igne quidam plus, quidam minùs cruciantur. Vnde cùm culpa damnati immutata remaneat, non potest esse quòd leuius pœnam ferat. Est nihilominus & prædicta opinio præsumptuosa, vtpote Sanctorum dictis contraria & vana, nulla autoritate fulcita est, & irrationalis: tum quia damnati in Inferno sunt extra vinculum charitatis, secundum quam opera viuorum continuantur defunctis: tum quia totaliter ad viæ terminum peruenerunt, recipientes vltimam pro meritis retributionem, sicut & sancti qui sunt in patria. Quod enim adhuc restat de pœna vel gloria corporis, hoc rationem viatoris non præbet, cùm gloria essentialiter & radicaliter consistat in anima, & similiter miseria damnatorum: & ideò non potest eorū pœna diminui, sicut nec gloria Sanctorum augeri quantùm ad præmium essentiale. Sed tamen modus qui à quibusdam ponitur, quòd suffragia prosunt damnatis, posset aliquo modo sustineri: vt si dicatur quòd non prosunt, neque quantùm ad diminutionem pœnæ vel interruptionem, vel quantùm ad diminutionem sensus pœnæ, sed quia ex huiusmodi suffragiis eis aliqua materia doloris subtrahitur, quæ eis esse posset, si ita se abiectos conspicerent, quòd pro eis nullam curam haberent, quæ materia doloris eis subtrahitur, dum suffragia pro eis fiunt. Sed illud etiam non potest esse secundum legem communem: quia, vt Augustin. dicit in libr. de Cura pro mortuis agenda, quod præcipuè de damnatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

est verum: Ibi sunt spiritus defunctorum, vbi non vident quæ eunque aguntur, aut eueniunt in ista vita hominibus: & ita nō cognoscunt quando pro eis suffragia fiunt, nisi supra communem legem hoc remedium diuinitùs datur aliquibus damnatorum, quod est verbum omninò incertum. Vnde tutius est simpliciter dicere quòd suffragia non prosunt damnatis, nec pro eis Ecclesia orare intendit sicut ex inductis autoritatibus apparet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd donaria idolorum non fuerunt inuenta apud illos mortuos, vt ex eis signum accipi posset, quòd in reuerentiam idolorum eis deferrent, sed ea acceperunt vt victores, quia eis iure belli debebantur, & tamen per auaritiam venialiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in Inferno damnati, & sic suffragia eis prodesse poterant Vel dicendū secundū quosdā quòd in ipsa pugna videntes sibi periculum imminere de peccato pœnituerunt, secundum illud Psal. Cùm occideret eos quærebant eum. & hoc probabiliter potest æstimari: & ideò pro eis fuit oblatio facta.

¶Ad secundum dicendum, quòd in verbis illis damnatio largè accipitur pro quacunque punitione, & sic includit etiam pœnam Purgatorij, quæ quandoque totaliter expiatur, quandoque autem non, sed diminuitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd quantùm ad hoc magis accepta tur suffragium pro mortuo, quàm pro viuo, quia magis indiget, cùm non possit sibi auxiliari, sicut viuis: sed quantùm ad hoc viuus est melioris conditionis, quia potest transferri de statu culpæ mortalis in statum gratiæ, quod de mortuis dici non potest: & ideò non est eadem causa orandi pro mortuis & pro viuis.

¶Ad quartum dicendum, quòd illud adiutorium non erat, quòd pœna eorum diminueretur, sed in hoc solo, vt ibidem dicitur: quòd eo orante concedebatur eis vt mutuò se viderent, & in hoc aliquod gaudium non verum, sed phantasticum habebant, dum implebatur hoc quod desiderabant. Sicut & dæmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccatum pertrahunt, quanuis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur: sicut non minuitur angelorum gaudium, per hoc quòd malis nostris compati dicuntur.

¶Ad quintum dicendum, quòd de facto Traiani hoc modo potest probabiliter æstimari, quòd precibus beati Gregorij ad vitam fuerit reuocatus, & ita gratiam consequutus sit per quam remissionem peccatorum habuit, & per consequens immunitatem à pœna: sicut etiam apparet in omnibus illis qui fuerunt miraculosè à mortuis suscitati, quorum plures constat idololatras & damnatos fuisse. De omnibus enim similiter dici oportet, quòd non erant in Inferno finaliter deputati, sed secundum præsentem propriorum iustitiam meritorum. Secundùm autem superiores causas, quibus præuidebantur ad vitam reuocandi, erat aliter de eis disponendum. Vel dicendum secundum quosdam, quòd anima Traiani non fuit simpliciter à reatu pœnæ absoluta, sed eius pœna fuit suspensa ad tempus, scilicet, vsque ad finem iudicij: nec tamen oportet quòd hoc fiat communiter per suffragia, quia aliqua sunt quæ lege communi accidunt, & alia quæ singulariter ex priuilegio aliquibus conceduntur: sicut alij sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa virtutum, vt Augustin. dicit in libro de Cura pro mortuis agenda.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm suffragia prosint existentibus in Purgatorio.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nec etiam existentibus in Purgatorio. Quia purgatorium pars quædam Inferni est: sed in Inferno nulla est redemptio. Et Psal. dicit, In Inferno autem quis confitebitur tibi? ergo suffragia his qui sunt in Purgatorio non prosunt.

¶Præterea, Pœna Purgatorij est pœna finita: si ergo per suffragia aliquid de pœna dimittitur, tantùm poterunt multiplicari suffragia quòd tota tolletur, & ita peccatum remanebit totaliter impunitum: quod videtur diuinæ iustitiæ repugnare.

¶Præterea, Ad hoc animæ sunt in Purgatorio, vt ibi purgatæ, puræ ad regnum perueniant: sed nihil potest purgari nisi aliquid circa ipsum fiat: ergo suffragia facta per viuos pœnam Purgatorij non diminuunt.

¶Præterea, Si suffragia existentibus in Purgatorio valent, maximè ea videntur valere quæ sunt ad imperium eorum facta: sed hæc non semper valent. Sicut si aliquis decedens disponat tot suffragia pro se fieri: quæ si facta essent, sufficerēt ad totam pœnam abolendam: posito ergo quòd huiusmodi suffragia differantur quousque ille pœnam euaserit, illa suffragia nihil ei prodessent: non enim potest dici quòd prosint antequàm fiant, postquàm autem sunt facta, eis non indiget, quia iam pœnas euasit: ergo suffragia existentibus in Purgatorio non valent.

¶SED CONTRA est quod dicitur in litera ex verbis Augustin. quòd suffragia prosunt his qui sunt mediocriter boni vel mali: sed tales sunt qui in Purgatorio detinentur: ergo, &c cætera.

¶Præterea, Diony. dicit 7. cap. Eccle. Hiera. quòd diuinus facer dos pro mortuis orans, pro illis orat, qui sanctè vixerunt, & tamen aliquas maculas habuerunt ex infirmitate humana contractas: sed tales in Purgatorio detinentur: ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶Suffragia viuorum auxilio sunt iis qui in purgatorio detinentur, cùm opera viuos possint valere alteri ad satisfaciendum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd pœna Purgatorij est in supplementum satisfactionis, quæ non fuerat plenè in corpore consummata: & ideò sicut ex dictis patet, opera vnius possunt valere alteri ad satisfactionē, siue viuus siue mortuus fuerit: & ideò non est dubium quin suffragia per viuos facta existentibus in Purgatrio prosint.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritas illa loquitur de Inferno damnatorum, in quo nulla est redemptio, quantùm ad illos qui sunt tali pœnæ addicti. Vel dicendum secundum Dama. in sermone de dormien. quòd huiusmodi autoritates sunt exponendæ secundum causas inferiores, id est, secundum exigentiam meritorum eorum, qui pœnis deputantur: sed secundum diuinam misericordiam, qui vincit humana merita, ad preces iustorum, aliquando aliter disponitur, quàm sententia prædictarum autoritatum contineat. Deus autē mutat sententiam & non consilium, vt dicit Gregor. vnde & Damas. ponit ad hoc exempla de inimicis Achab & Ezechia, in quibus apparet quòd sententia cōtra eos lata diuinitùs fuit per diuinam misericordiam commutata.

¶Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens si multiplicatis suffragiis pœna existētium in Purgatorio annihiletur: non enim sequitur quòd peccata remaneant impunita, quia pœna vnius pro altero accepta alteri computatur.

¶Ad tertium dicēdum, quòd purgatio animæ per pœnas Purgatorij non est aliud quàm expiatio reatus impedientis à perceptione gloriæ. & quia per pœnam quam vnus sustinet pro alio, potest reatus alterius expiari, vt dictum est: non est inconueniens si per vnius satisfactionem alius purgetur.

¶Ad quartum dicendum, quòd suffragia ex duobus valent, scilicet ex opere operante, & ex opere operato: & dico opus operatum non solum Ecclesiæ sacramentum, sed effectum accidentem ex operatione: sicut ex collatione eleemosynarum consequitur pauperum releuatio, & eorum oratio pro defuncto apud Deum. Similiter opus operās potest accipi ex parte principalis agentis, vel ex parte exequētis. Dico ergo quòd quàm citò moriens disponit aliena suffragia sibi fieri, præmium suffragiorum plenè consequitur, antè etiam quàm fiant quantum ad efficaciam suffragij, quæ erat ex opere operante principalis agentis: sed quantùm ad efficaciam suffragiorum, quæ est ex opere operato, vel ex opere operante exequentis non consequitur fructum antequàm suffragia fiant: & si priùs contingat ipsum à pœna purgari, quātùm ad hoc fraudabitur fructu suffragiorum, quod redundabit in illos quorum culpa defraudatur: non enim est inconueniens quòd aliquis defraudetur per culpam alterius in temporalibus. Pœna autem Purgatorij tēporalis est, quanuis quantùm ad ęternam retributionem nullus defraudari possit nisi per propriam culpam.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm suffragia valeant pueris in limbo existentibus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia valeāt pueris in limbo existentibus: quia illi non detinentur nisi pro peccato alieno: ergo maximè decens est vt ipsi iuuentur suffragiis aliorū.

¶Præterea,

¶Præterea, In litera habetur ex verbis August. quòd suffragia pro non valde malis propitiationes sunt: sed pueri non computantur inter valde malos, cùm sit mitissima eorum pœna: ergo suffragia Ecclesiæ eos iuuant.

¶SED CONTRA est quod habetur in litera ab Augustino, quia suffragia non prosunt illis qui sine fide operante per dilectionem hinc exierunt: ergo suffragia eis non prosunt.

CONCLVSIO.

¶Cùm per suffragia viuorum status mortuorum mutari non possit, illa pueris in limbo existentibus non prosunt: in quibus oporteret vt status mutaretur, quantum ad meritum essentialis meriti.

¶RESPONDEO dicendum, quòd pueri non baptizati non detinentur in limbo nisi quia deficiunt à statu gratiæ: vnde cùm per opera viuorum mortuorum status mutari non possit, maximè quantùm ad meritum essentialis præmij vel pœnæ, suffragia viuorum pueris existentibus in limbo prodesse non possunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis peccatum originale sit huiusmodi, quòd pro eo possit aliquis ab alio iuuari, tamen animæ puerorum in limbo existentes sunt in tali statu, quòd iuuari non possunt: quia post hanc vitam non est tempus gratiam acquirendi.

¶Ad secundum dicendum, quòd Augustin. loquitur de non valde malis, qui tamen baptizati sunt, quod patet ex hoc quod præmittitur: cùm ergo sacrificia siue altaris, siue quaruncunque eleemosynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, &c.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm suffragia prosint sanctis existentibus in patria.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd aliquo modo prosint sanctis existentibus in patria, per hoc quod habetur in collecta Missæ, Sicut tuis prosunt, ad gloriam scilicet, sacramēta, ita nobis proficiant ad medelam: sed inter alia suffragia præcipuum est sacramentū altaris: ergo suffragia prosunt his qui sunt in patria.

¶Præterea, Sacramenta efficiunt quod figurant: sed tertia pars hostiæ, scilicet, in calice missa, significat eos qui beatam vitam in patria ducunt: ergo suffragia Ecclesiæ prosunt etiam existētibus in patria.

¶Præterea, Sancti non solùm gaudent in patria de propriis bonis, sed etiam alienis: vnde Lucæ 15. dicitur, Gaudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente: ergo ex bonis operibus viuentium sanctorum, qui sunt in patria, gaudiū crescit, & ita etiam eis nostra suffragia prosunt.

¶Præterea, Damas. dicit in sermone de dormientibus inducens verba Chrysosto. Si enim Gentiles, inquit, cum his qui abierūt, sua comburunt, quantò magis te fidelem mittere cōuenit, cum fideli ipsius propria, non vt fauilla fiant, sed hæc velut illa, & vt maiorem hinc circumponas gloriam: & si quis peccator fuerit qui mortuus est vt peccamina soluas: si autem iustus, vt appositio fiat mercedis & retributionis: & sic idem quod priùs.

¶SED CONTRA est quod in litera habetur ex verbis Aug. Iniuria est in Ecclesia pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.

¶Præterea, Eius est iuuari, cuius est indigere: sed sancti in patria sunt absque omni indigentia: ergo per suffragia Ecclesiæ non iuuantur.

CONCLVSIO.

¶Cùm sancti in cœlesti regno nullius rei indigeāt, diuina gloria inebriati, non iuuantur per nostra suffragia.

¶RESPONDEO dicendum, quòd suffragium Ecclesiæ de sui ratione importat quandam auxiliationem, quæ nō competit ei qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari competit nisi ei qui indigens est: vnde cùm Sancti qui sunt in patria, sint ab omni indigētia immunes, inebriati ab vbertate domus Dei, eis iuuari per suffragia non competit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi lectiones non sunt sic intelligendæ, quasi Sancti in gloria proficiant quantum ad se, quòd eorum festa recolimus: sed quia nobis proficit, qui de eorum gloria solennia celebramus, sicut ex hoc quòd Deum cognoscimus vel laudamus: & sic quodammodò eius gloria in nobis crescit, nihil Deo, sed nobis accrescit.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis sacramenta efficiant quod figurant, non tamen illum effectum suum ponunt circa omne id quod figuratur: aliàs cùm figurent Christum, in ipso Christo hæc aliquid efficerent, quod est absurdum: sed efficiunt circa suscipientem sacramētum ex virtute eius, quod per sacramentum significatur: & sic non consequitur quòd sacrificia pro fidelibus defunctis oblata Sanctis prosint, sed quia ex meritis Sanctorum quæ recoluntur vel significantur in sacramento, prosint aliis, pro quibus offeruntur.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis Sancti qui sunt in patria, de bonis nostris omnibus gaudeant, non tamen sequitur quòd multiplicatis nostris gaudiis, eorum gaudium augmentetur formaliter, sed materialiter tantùm: quia omnis passio formaliter augetur secundum rationem obiecti sui: ratio autem gaudendi in Sanctis de quibuscunque gaudent, est ipse Deus, de quo non possunt magis & minùs gaudere: quia sic essentiale eorum præmium variaretur, quod cōstitit in hoc quòd de Deo gaudent. Vnde ex hoc quòd bona multiplicātur, de quibus gaudendi ratio eis Deus est, non semper sequitur quòd intensiùs gaudeant, sed quòd de pluribus gaudeant: & ideò non sequitur quòd operibus nostris iuuentur.

¶Ad quartum dicendum, quòd non est intelligēdum quòd fiat appositio mercedis vel retributionis illi bono per suffragia ab aliquo facta, sed facienti. Vel dicendum, quòd ex suffragiis potest appositio mercedis fieri beato defuncto inquantùm de suffragiis sibi faciendis adhuc viuens disposuit.

ARTICVLVS IX.

¶Vtrùm orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris, & eleemosyna prosint defunctis.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd non solùm orationibus ecclesiæ, & sacrificio altaris & eleemosynis animæ defunctorum iuuētur, vel quòd eis iuuentur præcipuè. Pœna enim debet per pœnā recompensari: sed ieiunium magis est pœnale, quàm eleemosyna, vel oratio: ergo ieiunium magis prodest in suffragiis quàm aliquod prædictorum.

¶Præterea, Greg. in istis tribus connumerat ieiunium, vt habetur in Caus. 13. q. 2. animæ defunctorum quatuor modis soluuntur, aut oblationibus sacerdotum, aut eleemosynis charorum, aut oratione, aut ieiunio cognatorum: ergo insufficienter connumerantur hîc ab Aug. tria prædicta.

¶Præterea, Baptismus est potissimum sacramentorum, maximè quantum ad effectum: ergo baptismus vel alia sacramenta deberent vel similiter vel magis pro defunctis fieri, sicut sacramentum altaris.

¶Præterea, Hoc videtur ex hoc quod habetur 1. Corin. 16. Si omninò mortui non resurgunt, vt quid etiam baptizantur pro illis? ergo etiam baptismus valet ad suffragia defunctorum.

¶Præterea, In diuersis Missis est idem sacrificium altaris: si ergo sacrificium computatur inter suffragia, & non Missa: videtur quòd tantūdem valeat quæcunque Missa pro defuncto dicatur, siue de beata Virgine, siue de Spiritu sancto, vel quæcūque alia, quod videtur esse contra Ecclesiæ ordinationem, quæ specialem Missam pro defunctis instituit.

¶Præterea, Dama. in sermone de dormientibus docet ceras & oleum & huiusmodi pro defunctis offerri: ergo non solùm oblatio sacramenti altaris, sed etiam aliæ oblationes debent inter suffragia computari mortuorum.

CONCLVSIO.

¶Conuenienter Augustinus ponit tria præcipua subsidia viuorum pro mortuis, Eucharistiam & eleemosynam ratione charitatis, qui mortui viuentibus vniuntur: & orationem ratione intentionis directæ in mortuos.

¶RESPONDEO dicendum, quòd suffragia viuorū prosunt defunctis, secundū quòd vnitur viuentibus charitate, & secundū quòd intentio viuentis fertur in mortuos: & ideò illa opera præcipuè nata sunt mortuis suffragari, quæ maximè ad communicationem charitatis pertinent, vel ad directionem intentionis ad alterū. Ad charitatem autem sacramentū Eucharistiæ præcipuè pertinet, cùm sit sacramentū ecclesiastīcę vnionis, continens illū in quo tota Ecclesia vnitur & consolidatur, scilicet Christum: vnde Eucharistia est quasi quædam charitatis origo vel vinculum. Sed inter charitatis effectus est præcipuum eleemosynarum opus: & ideò ista duo ex parte charitatis præcipuè mortuis suffragantur, scilicet sacrificium Ecclesiæ & eleemosynæ: sed ex parte intentionis directæ in mortuos præcipuè valet oratio, quia oratio secundum suam

Universidad de Deusto
Biblioteca

rationem, non solùm dicit respectum ad orantem, sicut & cætera opera, sed directiùs ad illud pro quo oratur: & ideò ista tria ponuntur quasi præcipua mortuorum subsidia, quæ-cunque quæcunque alia bona quę ex charitate fiunt pro defunctis, eis valere credenda sint.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd in eo qui satisfacit pro altero: magis est cõsiderandũ ad hoc, quod effectus satisfactionis ad alterum perueniat, quàm illud, quo satisfactio vnius transit in alterum, quàm etiam satisfactionis pœna: quanuis ipsa pœna expiet reatum magis satisfacientis, inquantum est quædam medicina: & ideò tria prædicta magis valent defunctis, quàm ieiunium.

¶Ad secundum dicendum, quòd etiam ieiunium prodesse potest defunctis ratione charitatis & intentionis in defunctos directæ: sed tamen ieiunium in sui ratione non continet aliquid quod ad charitatem vel directionem intentionis pertineat, sed ei sunt hæc quasi extrinseca: & ideò Augustinus non posuit, sed Gregor. posuit ieiunium inter suffragia mortuorum.

¶Ad tertium dicendum, quòd Baptismus est quædam spiritualis regeneratio: vnde sicut per generationem non acquiritur esse nisi generato, ita Baptismus non habet efficaciã nisi in eo qui baptizatur, quantũ est ex opere operato, quãuis ex opere operãte vel baptizãtis vel baptizati possit aliis prodesse, sicut & cætera opera meritoria: sed Eucharistia est signum Ecclesiasticæ vnionis: & ideò ex ipso opere operato eius efficacia in alterum transire potest, quod non contingit de aliis sacramentis.

¶Ad quartum dicendum, quòd Glossa istam autoritatem dupliciter exponit: vno modo sic: Si mortui non resurgunt, nec Christus resurrexit, vt quid etiam baptizantur pro illis? id est peccatis, cùm ipsa non dimittantur, si Christus non resurrexit: quia in baptismo non solùm Christi passio, sed resurrectio operatur, quæ est nostræ spiritualis resurrectionis quodammodò causa. Alio modo sic: fuerunt quidam imperiti, qui baptizabãtur pro his, qui de hac vita sine baptismo discesserant, putantes illis prodesse: & secundum hoc Apostolus non loquitur nisi secundum errorem aliquorum in verbis illis.

¶Ad quintum dicendum, quòd in officio Missæ non solùm est sacrificium, sed etiam sunt ibi orationes: & ideò Missæ suffragium continet duo horum quæ hîc Augustinus enumerat, scilicet orationem & sacrificium. Ex parte ergo sacrificij oblati Missa æqualiter prodest defuncto de quocunque dicatur, & hoc est præcipuum quod fit in Missa: sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ, sed tamen iste defectus recompensari potest per maiorem deuotionem, vel eius qui dicit Missam, vel eius qui facit dici, vel iterum per intercessionem Sancti, cuius suffragium in Missa imploratur.

¶Ad sextum dicendum, quòd huiusmodi oblatio candelarum vel olei, potest prodesse defuncto, inquantum sunt eleemosynæ quædam quæ danturad cultum Ecclesiæ, vel etiam in vsum fidelium.

ARTICVLVS X.

¶Vtrùm indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ, quas Ecclesia facit, etiam mortuis prosint. Primò, per consuetudinem Ecclesiæ quæ facit prædicari crucem vt aliquis indulgentiam habeat pro se & duobus vel tribus, & quandoque etiam decem animabus tam viuorum quàm mortuorum: quod esset deceptio nisi mortuis prodesset: ergo indulgentiæ mortuis prosunt.

¶Præterea, Meritum totius Ecclesiæ est efficacius quàm meritum vnius personæ: sed meritum personale suffragatur defunctis, vt patet in largitione eleemosynarum: ergo multò fortiùs meritum Ecclesiæ cui indulgentiæ inniti untur.

¶Præterea, Indulgentiæ prosunt illis qui sunt de foro Ecclesiæ, sed illi qui sunt in Purgatorio, sunt de foro Ecclesiæ, alias Ecclesiæ suffragia non prodessent illis: ergo videtur quòd indulgentiæ defunctis non prosint.

¶SED CONTRA est, quòd ad hoc quòd indulgentiæ valeant, requiritur causa conueniens, pro qua indulgentiæ dantur: sed talis causa non potest esse ex parte defuncti, quia non potest facere aliquid quod sit in vtilitatem Ecclesiæ, pro qua causa præcipuè indulgentiæ dantur: ergo videtur quòd indulgentiæ defunctis non prosint.

¶Præterea, Indulgentiæ determinãtur secundum arbitriũ eas facientis: si ergo indulgentiæ defunctis prodesse possunt, esset in potestate facientis indulgentiam, vt defunctum omninò liberaret à pœna, quod videtur absurdum.

CONCLVSIO.

¶Simpliciter & directè indulgentiæ non prosunt mortuis, secundariò verò & indirectè sunt illi auxilio, si ea sit forma earum, vt eis prosint.

¶RESPONDEO dicendum, quòd indulgentiam alicui prodesse, potest dici dupliciter. Vno modo principaliter. Alio modo secundariò: principaliter quidem prodest ei qui indulgẽtiam accipit, scilicet qui facit hoc pro quo indulgentia datur, vt qui visitat limina alicuius Sancti: vnde cùm mortui non possint facere aliquid horum, pro quibus indulgentiæ dantur, eis directè indulgentiæ valere non possunt. Secundariò autem & indirectè prosunt ei, pro quo aliquis facit illud quod est indulgentiæ causa. quod quandoque contingere potest: quandoque autem non potest secundum diuersam indulgentiæ formam: si enim sit talis indulgentiæ forma, quicunque facit hoc vel illud, habebit tantum de indulgentia: ille qui hoc facit, nõ potest fructum indulgentiæ in alium transferre, quia eius non est applicare ad aliquem intentionem Ecclesiæ, per quam communicantur communia suffragia, ex quibus indulgentiæ valent. Si autem indulgentia sub hac forma fiat, quicunque fecerit hoc vel illud, ipse & pater eius vel quicunque alius ei adiunctus in Purgatorio detentus tantum de indulgentia habebit, talis indulgentia non solùm viuo, sed etiã mortuo proderit: non enim est aliqua ratio quare Ecclesia transferre possit cõmunia merita, quibus indulgentiæ inniuntur in viuos & non in mortuos: nec tamen sequitur quòd prælatus Ecclesiæ possit pro suo arbitrio animas in Purgatorio liberare, quia ad hoc vt indulgentiæ valeant, requiritur causa conueniens indulgentias faciendi, vt suprà dictum est.

ARTICVLVS XI.

¶Vtrùm cultus exequiarum defuncto prosint.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd cultus exequiarum defuncto prosint. Damasenim in sermone de dormiẽtibus inducit verba Athanasij sic dicentis, Licet in aera qui in pietate consummatus est, dispositus fuerit, ne renuas oleum & ceras Deum inuocãtes in sepulchro accendere, accepta enim ista sunt Deo, & multam ab eo recipiẽtia retributionem: sed huiusmodi pertinent ad cultum exequiarum: ergo cultus exequiarum prodest defunctis.

¶Præterea, Sicut Augustinus dicit in lib. de Ciui. Dei, Antiquorum iustorum funera officiosa pietate curata sunt, & exequiæ celebratæ, & sepulchra prouisa, ipsique cùm viuerent, de sepeliendis & transferendis suis corporibus mandauerunt: sed hoc non fecissent filiis, nisi sepulchra, & huiusmodi, aliquid mortuis cõferrent: ergo huiusmodi aliquid prosunt defunctis.

¶Præterea, Nullus facit eleemosynam circa aliquem nisi ei proficiat: sed sepelire mortuos computatur inter opera eleemosynarum: vnde Augustinus dicit in primo de Ciuitate Dei, Tobias sepeliendo mortuos apud Deum promeruisse teste angelo commendatur: ergo huiusmodi sepulturæ cultus mortuis prodest.

¶Præterea, Inconueniens est dicere quòd frustretur deuotio fidelium: sed aliqui ex deuotione in locis aliquibus religiosis sepeliri disponunt: ergo sepulturæ cultus prodest defunctis.

¶Præterea, Deus pronior est ad miserandum quàm ad condemnandum: sed aliquibus nocet in aliquibus locis sanctis sepultura, si indigni sunt: vnde dicit Gregorius, quos peccata grauia deprimunt, ad maiorem damnationis cumulum potiùs quàm ad solutionem eorũm corpora in Ecclesiis ponuntur: ergo multò amplius dicendum est, quòd sepulturæ cultus prosint bonis.

¶SED CONTRA est quod Augustinus, dicit in libro de Cura pro mortuis agenda: Corpori humano quicquid impenditur, non est præsidium vitæ æternæ, sed humanitatis officium.

¶Præterea, Gregor. dicit in 4. Dialo. Cũratio funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis sunt viuorum solatia, quàm subsidia defunctorum.

¶Præterea, Dominus dicit, Matt. 10. Nolite timere eos qui corpus occidunt, & post hoc non habent ampliùs quid faciãt: sed post mortem sanctorum corpora possunt à sepultura prohiberi, sicut in Ecclesiastica historia legitur esse factum de quibusdam martyribus Lugduni Galliæ: ergo non nocet defunctis si eorum corpora inhumata remaneant: ergo nec cultus sepulturæ prodest.

CONCLVSIO.

¶Non per se, sed per accidens cultus exequiarum defuncti prodest: eo enim cultu admonentur fideles vt pro eis orent.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sepultura adinuenta est & propter viuos & propter mortuos: propter viuos quidem, ne eorum oculi ex turpitudine cadauerum offendantur, & corpora fœtoribus inficiantur, & hoc quantum ad corpus: sed spiritualiter etiam prodest viuis inquantum per hoc astruitur resurrectionis fides. Sed mortuis prosunt ad hoc quòd inspicientes sepulchra memoriam retinent defunctorum, & pro defunctis orant: vnde & monumentum à memoria nomen accepit. Dicitur enim monumentum quasi monens mentem, vt dicit Aug. in lib. de ciui. Dei: & in lib. de cura pro mortuis agenda. Paganorum tamen error fuit, quòd ad hoc sepultura mortuo prosit, vt eius anima quietem accipiat: non enim credebant animas priùs quietem posse accipere, quàm corpus sepulturæ daretur: quod omninò ridiculum est & absurdum. Sed quòd vlteriùs sepultura in loco sacrato mortuo prodest, non quidem est ex ipso opere operato, sed magis ex opere operante: dum scilicet vel ipse defunctus vel alius corpus tumulari in loco sacro disponens patrocinio alicuius Sancti eum committit, cuius precibus per hoc credendus est adiuuari: & etiam patrocinio eorum qui loco Sancto deseruiunt, qui pro tumulatis apud se frequentiùs & specialiùs orant. Sed illa quæ ad ornatum sepulturæ adhibentur, prosunt quidem viuis inquantum sunt viuorum solatia. sed possunt etiam defunctis prodesse, non quidem per se, sed per accidens, inquantum scilicet per huiusmodi homines excitantur ad compatiendum, & per cõsequens ad orandum: vel etiam quantum ex sumptibus sepulturæ vel pauperes fructum capiunt, vel Ecclesia decoratur: sic enim sepultura inter cæteras eleemosynas computatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oleum & cera ad sepulchrum defunctorum prolata per accidens defuncto prosunt, vel inquantum Ecclesiæ offeruntur, siue pauperibus dantur, vel inquantum huiusmodi in Dei reuerentiam fiunt. Vnde & verbis præmissis subiungitur: Oleum enim & cera holocaustum sunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd ideò Sancti patres de suis corporibus tumulandis curauerunt, vt ostenderent corpora mortuorum ad Dei prouidentiam pertinere: non quòd mortuis corporibus aliquis sensus insit, sed propter fidem resurrectionis astruendam: vt patet per Augu. in primo de ciui. Dei. Vnde etiam voluerunt in terra promissionis sepeliri: vbi credebant Christum nasciturum & moriturum, cuius resurrectio nostræ resurrectionis est causa.

¶Ad tertium dicendum, quòd caro est pars naturæ hominis: naturaliter enim homo ad carnem suam afficitur: secundum illud Ephe. 5. Nemo carnem suam odio habet. Vnde secundum istum naturalem affectum inest viuenti quædam solicitudo, quid etiam post eius mortem de corpore fit futurum, doleretq; si aliquid indignum suo corpori eueniret priùs sentiret. Et ideò illi qui hominem diligunt ex hoc quòd affectui eius, quem diligunt, conformantur, circa eius carnem curam humanitatis impendunt: vt enim dicit Aug. de ciui. Dei: Si paterna vestis & annulus, ac si quid huiusmodi, tantò charius est posteris, quantò erga parentes maior affectus, nullo modo illa spernenda sunt corpora, quæ multò familiariùs atq; coniunctiùs quàm quælibet indumenta gestamus. Vnde & in quantum affectui hominis satisfacit sepeliens eius corpus, cum ipse in hoc sibi satisfacere non possit, eleemosynam ei facere dicitur.

¶Ad quartum dicendum, quòd fidelium deuotio (vt Aug. dicit in libro de Cura pro mor. agen.) suis charis in locis sacris prouidens sepulturam, in hoc non frustratur quòd defunctum suum suffragio Sanctorum committit: vt dictum est.

¶Ad quintum dicendum, quòd sepultura in loco sacro impio defuncto non nocet, nisi quatenus hanc sepulturam sibi indignam propter humanam gloriam procurauit.

ARTICVLVS XII.

¶Vtrùm suffragia quæ fiunt pro vno defuncto, magis illi prosint pro quo fiunt, quàm aliis.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia, quę fiunt pro vno defuncto, non magis proficiant ei pro quo fiunt, quàm aliis. Lumen enim spirituale magis est communicabile, quàm corporale lumen: sed lumen corporale, scilicet candelæ, quanuis accendatur pro vno tantum, æqualiter omnibus prodest qui simul commorantur, quanuis pro eis candela non accendatur: ergo cùm suffragia sint quædam spiritualia lumina, quanuis pro vno specialiter fiant, non magis valent ei, quàm aliis existentibus in Purgatorio.

¶Præterea, Sicut in litera dicitur, secundum hoc suffragia mortuis prosunt, qui dum viuerent hîc, sibi, vt postea possent, prodesse meruerunt: sed aliqui magis meruerunt vt suffragia sibi prodessent, quàm illi, pro quibus fiunt: ergo eis magis prosunt, aliàs eorum meritum frustraretur.

¶Præterea, Pro pauperibus non fiunt tot suffragia, sicut pro diuitibus: si ergo suffragia facta pro aliquibus eis magis quàm aliis valerent, pauperes essent peioris conditionis: quod est contra sententiam Domini, Luc. 6. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

¶SED CONTRA, Iustitia humana exemplatur à iustitia diuina: sed iustitia humana si aliquis debitum pro aliquo soluit, eum solùm absoluit: ergo cùm ille qui suffragia facit, quodammodo soluat debitum eius pro quo facit, ei soli proderit.

¶Præterea, Sicut homo faciens suffragia, quodammodò satisfacit pro mortuo, ita etiam interdum aliquis pro viuo satisfacere potest: sed quãdo aliquis satisfacit pro viuo, satisfactio illa non computatur nisi illi, pro quo facta est: ergo & suffragia faciens ei soli prodest, pro quo facit.

CONCLVSIO.

¶Suffragia pro vno defuncto facta aliis prosunt ratione charitatis, quæ bona sunt bonis communia: ratione verò intentionis, magis ei pro quo fiunt, prosunt, imò soli, si solum ratio dimissionis pœnæ habeatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circà hoc fuit duplex opinio: quidam enim, vt Præpositinus, dixerunt, quòd suffragia pro vno aliquo facta non magis prosunt ei pro quo fiunt, sed eis qui sunt magis digni. Et ponebant exemplum de candela quæ accenditur pro aliquo diuite, quæ non minùs prodest eis qui cum ipso sunt, quàm ipsi diuiti, & fortè magis si habent oculos clariores: & etiam de lectione, quæ non magis prodest ei, pro quo legitur, quàm aliis, qui simul cum eo audiunt, sed fortè aliis magis qui sunt sensu capaciores. Et si eis obiiceretur, quòd secundum hoc ordinatio Ecclesiæ esset vana, quæ pro eis specialiter orationes instituit: dicunt quòd hoc Ecclesia fecit ad excitandam deuotionem fidelium, qui proniores sunt ad facienda specialia suffragia, quàm communia, & frequentiùs etiam pro suis propinquis orant, quàm pro extraneis. Alij ecõtra dixerunt, quòd suffragia magis valent eis pro quibus fiunt. Vtraq; enim opinio secundum aliquid veritatem habet: valor enim suffragiorum pensari potest ex duobus, valent enim vno modo ex virtute charitatis, quæ facit omnia bona communia: & secundum hoc magis valent ei qui magis charitate est plenus, quanuis pro eo specialiter non fiant, & sic valor suffragiorum attenditur magis secundum quandam interiorem conse-lationem: secundum quòd vnus in charitate existens de bonis alterius delectatur post mortem quantum ad diminutionem pœnæ. post mortem enim non est locus acquirẽdi gratiam vel augendi, ad quod nobis in vita valent opera aliorum ex virtute charitatis. Alio modo valent suffragia ex hoc quòd per intentionem vnius alteri applicantur, & sic satisfactio vnius alteri computatur: & hoc modo non est dubium quòd magis valent ei pro quo fiunt, imò sic ei soli valent, satisfactio enim proprie ad remissionem pœnæ ordinatur. Vnde quantum ad dimissionem pœnæ præcisè valet ad suffragium ei pro quo fit, & secundum hoc secunda opinio plus habet de veritate, quàm prima.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd suffragia prosunt per modum luminis, inquantum à mortuis acceptantur, & ex hoc quandam consolationem accipiunt: & tantò maior est, quanto maiori charitate sunt prædicti. Sed inquantum suffragia sunt quædam satisfactio per intentionem facientis translata in alterum, non sunt similia lumini, sed magis solutioni alicuius debiti: non autem est necesse, vt si debitum pro vno soluitur, quòd & debitum aliorum soluatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad secundum dicendum, quòd illud meritum est conditionale, quo sibi meruerunt quòd prodessent si pro eis fierent, quod nihil aliud fuit, quàm facere se habiles ad recipiendum. Vnde patet quòd non directè meruerunt illud iuuamen suffragiorum, sed per merita præcedentia se habilitauerunt vt fructum suffragiorum susciperent: & ideo non sequitur quòd meritum eorum frustretur.

¶Ad tertium dicendum, quòd nihil prohibet diuites, quantum ad aliquid, esse melioris conditionis, quàm pauperes, sicut quãtum ad expiationem pœnæ: sed hoc quasi nihil est comparatũ possessioni regni cælorum, in qua pauperes melioris conditionis esse ostenduntur, per autoritatem inductam.

ARTICVLVS XIII.

¶An suffragia facta pro multis, tantundem valeant singulis, ac si specialiter pro vnoquoque fierent.

AD DECIMVMTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia facta pro multis, tantundem valeant singulis, ac si pro vnoquoq; specialiter fierent. Videmus enim quòd ex lectione, quæ pro vno legitur, nihil ei deperit, si simul & alij legatur: ergo & eadem ratione nihil deperit ei, pro quo fit suffragium, si ei aliquis connumeretur: & ita si pro pluribus fiat, tantùm valet singulis ac si pro vnoquoq; fieret.

¶Præterea, Secundum communem vsum Ecclesiæ videmus quòd cùm Missa pro aliquo defuncto dicitur, simul etiam illic orationes adiunguntur pro aliis defunctis: hoc autem non fieret si ex hoc defunctus pro quo missa dicitur, aliquod detrimentum reportaret: ergo idem quòd priùs.

¶Præterea, Suffragia præcipuè orationum inniturntur diuinæ virtuti: sed apud Deum sicut non differt iuuare per multos vel paucos, ita non differt iuuare multos vel paucos: ergo quantũ iuuaretur vnus ex vna oratione, si pro eo tantùm fieret, tantum iuuabuntur singuli, si eadem oratio pro multis fiat.

¶SED CONTRA, Melius est plures iuuare, quàm vnum. si ergo suffragium pro multis factum valet singulis tantum, ac si pro vno tantùm fieret, videtur quòd Ecclesia non debuit instituisse, vt pro aliquo fieret singulariter missa vel oratio, sed quòd semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis, quod patet esse falsum.

¶Præterea, Suffragium habet finitam efficaciam: ergo distributum in multos, minùs prodest singulis, quam prodesset si fieret pro vno tantùm.

CONCLVSIO.

¶Suffragia, inquantum sunt satisfactiones ex intentione facientis translatæ in mortuos, magis prosunt ei, pro quo singulariter fiunt, quàm quæ fiunt pro eo & communiter pro aliis: inquantum verò accipiuntur, vt valent ex virtute charitatis, tantundem singulis prosunt, ac si pro vno tantùm fierent.

¶RESPONDEO dicendum, quòd si valor suffragiorum consideretur secundum quòd valet ex virtute charitatis viuentis, Ecclesiæ suffragia pro multis facta tantum singulis prosunt, ac si pro vno tantum fierent: quia charitas non minuitur si distribuatur affectus in multos, imò magis augetur: & similiter etiam gaudium quantò pluribus est commune sit maius: vt dicit Augustinus. 8. confes. & sic de vno bono facto non minùs lætantur multi in purgatorio quàm vnus. Si autẽ cõsideretur valor suffragiorũ, inquantum sunt satisfactiones quædam per intentionem facientis translatæ in mortuos, tunc magis valet suffragium alicui quod pro eo singulariter fit, quàm quod fit pro eo communiter & multis aliis: sic enim effectus suffragij diuiditur ex diuina iustitia inter eos, pro quibus suffragia fiunt: vnde patet quòd hæc quæstio dependet ex prima: & ex hoc etiã patet quare institutũ sit, vt suffragia specialia in Ecclesia fiant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd suffragia vt sunt satisfactiones quædam, non prosunt per modum actionis sicut doctrina prodest, quæ sicut & omnis alia actio effectum habet secundum dispositionem recipientis, sed valet per modũ solutionis debiti, vt dictum est: & ideò non est simile.

¶Ad secundũ dicendũ, quòd suffragia pro vno facta, aliquomodo etiam aliis prosunt, vt ex dictis patet: ideò cùm pro vno missa dicitur, non est inconueniens, vt pro aliis etiam orationes fiant. Non enim ad hoc dicuntur aliæ orationes vt satisfactio vnius suffragij determinetur ad alios principaliter, sed vt illis etiam specialiter oratio fusa prosit.

¶Ad tertium dicendum, quòd oratio consideratur & ex parte orantis, & ex parte eius qui oratur, ex vtroq; eius effectus dependet: & ideò quanuis diuinæ virtuti non sit magis difficile absoluere multos, quàm vnũ, tamen huiusmodi orantis oratio non ita est satisfactoria pro multis sicut pro vno.

ARTICVLVS XIIII.

¶Virùm tantum valeant suffragia communia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis, pro quibus fiunt specialia & communia simul.

AD QVARTVMDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd tantum valeant communia suffragia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis, pro quibus fiunt specialia & communia simul: vnicuique enim secundum propria merita reddetur in futuro: sed ille, pro quo non fiunt suffragia, meruit vt tantum iuuaretur post mortem, quantum ille, pro quo fiunt specialia: ergo tantum iuuabitur per communia, quantum & ille per specialia & communia.

¶Præterea, Inter Ecclesiæ suffragia præcipuum est Eucharistia: sed hæc Eucharistia cùm contineat totum Christum, habet quodammodò efficaciam infinitam. ergo vna oblatio Eucharistiæ, quæ communiter pro omnibus fit, valet ad plenam liberationem eorum, qui sunt in purgatorio: & ita tantum iuuant communia suffragia sola, quantum iuuant specialia & communia simul.

¶SED CONTRA est, quòd duo bona vno sunt magis eligenda: ergo suffragia specialia & communia magis prosunt ei, pro quo fiunt, quàm communia tantùm.

CONCLVSIO.

¶Quantum attinet ad velociorem absolutionem pœnæ, plus valent suffragia specialia & communia simul, quàm communia tantum: quantum verò spectat ad finalem pœnæ liberationem æquè valent communia solùm suffragia, atque specialia & communia simul.

¶RESPONDEO dicendum, quòd huiusmodi etiam solutio dependet ex solutione primæ quæstionis. Si enim suffragia pro vno specialiter facta, indifferenter omnibus valeant, tũc omnia suffragia sunt communia: & ideò tantùm iuuabitur ille pro quo non fiunt specialia, quantùm ille pro quo fiunt, si sit æqualiter dignus. Si autem suffragia pro aliquo facta, non indifferenter omnibus prosunt, sed eis maximè pro quibus fiunt, tunc non est dubium quòd communia suffragia & specialia plus valent alicui, quàm communia tantùm: & ideò etiã Magister duas opiniones in litera tangit. Vna m dũ dicit, quòd æqualiter prosunt diuiti communia & specialia, & pauperi communia tantùm, quanuis enim ex pluribus iuuetur vnus, quàm alter, non tamen plus iuuatur: aliam autem tangit cùm dicit, quòd ille pro quo fiunt specialia, consequitur velociorẽ absolutionem, sed non pleniorem, quia vterque ab omni pœna liberabitur finaliter.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iuuamen suffragiorum non cadit directè sub merito & simpliciter, sed quasi sub conditione: & ideò non sequitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis virtus Christi, qui continetur sub sacramento Eucharistiæ, sit infinita: tamen determinatus est effectus, ad quem illud sacramentum ordinatur: vnde non oportet quòd per vnum altaris sacrificium tota pœna eorum, qui sunt in purgatorio, expietur: sicut etiam nec per vnum sacrificium, quod aliquis offert, liberatur à tota satisfactione debita pro peccatis: vnde & quandoque plures missæ in satisfactione vnius peccati iniunguntur: credibile tamẽ est, quòd per diuinam misericordiam, si aliquid de specialibus suffragiis superfit his, pro quibus fiunt, vt si eis non indigeant aliis dispensetur, pro quibus non fiunt, si eis indigeant, vt patet per Dama. in sermone de dormientibus sic dicentem: Deus tanquam iustus commetietur impotenti possibilitatem, tanquã suscipiẽs defectum & mutationem, negotiabitur, quæ quidem negotiatio attenditur, si id quod deest vni, alteri suppleat.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA SECUNDA, *De oratione respectu sanctorũ, qui sunt in patria, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de oratione respectu Sanctorum, qui sunt in patria.

¶Et circa hoc quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm Sancti orationes nostras cognoscant.

¶Secundò,

¶Secundò, vtrùm eos interpellare debeamus ad orandum pro nobis.

¶Tertiò, vtrùm orationes eorum pro nobis fusæ semper exaudiantur.

ARTICVLVS I.

¶Virùm Sancti orationes nostras cognoscant.

Vide. 4. dist. 45. q. 1. art. 1. in seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti orationes nostras non cognoscant: Isa. 63. Pater noster es, & Abraham nescuit nos, & Israël ignorauit nos. Glo. Augustin. dicit quòd mortui Sancti nesciunt quid agant viui, etiam eorum filij. & sumitur ab Aug. de Cura pro mor. agen. vbi hanc autoritatem inducit, & sunt hæc verba Aug. ibidem. Si tanti Patriarchæ quid erga populũ ab eis procreatum ageretur ignorauerunt, quomodò mortui viuorum rebus atq; actibus cognoscendis adiuuandisq; misceãtur? ergo Sancti orationes nostras cognoscere non possunt.

¶Præterea, Quarti Reg. 22. dicitur ad Iosiam regem, Idcirco, scilicet quòd fleuisti coram me, colligam te ad patres tuos, vt non videant oculi tui mala omnia, quæ sum inducturus in locum istum: sed in hoc nullo modo per mortem Iosiæ subuentum fuisset, si post mortem quid genti suæ eueniret cognosceret: ergo Sancti mortui actus nostros non cognoscunt, & ita non intelligunt nostras orationes.

¶Præterea, Quantò aliquis est in charitate perfectior, magis proximo in periculis subuenit: sed Sancti in carne viuentes, proximis & maximè sibi coniunctis in periculis consulunt, & manifestè auxiliantur: cùm ergo post mortem sint multò maioris charitatis, si facta nostra cognoscerent, multum aut plus suis charis sibi coniunctis consulerent & auxiliarentur in necessitatibus, quòd facere non videntur: ergo non videtur quòd actus nostros & orationes nostras cognoscant.

¶Præterea, Sicut Sancti post mortem vident verbum tantùm, & angeli, de quibus dicitur Matth. 18. Angeli eorum semper vident faciem Patris mei: sed angeli verbum videntes non propter hoc omnia cognoscunt, cùm à nescientia minores à superioribus purgentur: vt patet per Diony. in 6. cap. Cæ. hier. ergo nec Sancti, quanuis verbum videant, in eo nostras orationes cognoscunt, & alia quæ circa nos aguntur.

¶Præterea, Solus Deus inspector est cordium: sed oratio præcipuè in corde consistit: ergo solius Dei est orationes cognoscere, non ergo Sancti nostras orationes cognoscunt.

¶SED CONTRA, Super illud Iob 14. Siue nobiles fuerunt filij eius, siue ignobiles, non intelligent, dicit Grego. 12. lib. Mor. Hoc de animabus sanctis sciendum non est, quia quæ omnipotentis Dei virtutem vel charitatem vident, nullo modo credendum est, quòd sit foris aliquid quod ignorent: ergo ipsi orationes nostras cognoscunt.

¶Præterea, In 2. Dialo. Animæ videnti Creatorem angusta est omnis creatura: quantumlibet enim de luce Creatoris aspexerit, breue fit ei quod creatum est: sed hoc maximè impedire videtur, quòd animæ Sanctorum orationes & alia, quæ circa nos aguntur cognoscant. quia à nobis distant: cùm ergo distantia non impediat illa, vt ex prædicta autoritate patet, videtur quòd animæ Sanctorum cognoscant orationes & ea quæ hîc aguntur.

¶Præterea, Si ea quæ circa nos aguntur, non cognoscerent, nec pro nobis orarent, quia defectus nostros ignorarent: sed hic est error Vigilantij, vt Hiero. dicit in Epistola contra eum: ergo Sancti ea quæ circa nos aguntur cognoscunt.

CONCLVSIO.

¶Sancti non omnia cognoscunt cùm essentiam Dei non comprehendant: in Verbo autem cognoscunt quæ ad nos spectant, & per consequens nostras orationes.

¶RESPONDEO dicendum, quòd diuina essentia est efficiens medium cognoscendi omnia, quod patet ex hoc quòd Deus videndo suam essentiam, omnia intuetur: non tamen sequitur quòd quicunq; essentiam Dei vident, omnia cognoscãt, sed solùm qui essentiam comprehendunt: sicut nec in principio aliquo cognito, consequens est omnia cognosci, quæ ex principio consequuntur, nisi tota virtus principij comprehendatur: vnde cùm animæ Sanctorum diuinam essentiam non comprehendant, non est consequens vt omnia cognoscant quæ per essentiam diuinam cognosci possunt. Vnde etiam de quibusdam inferiores angeli à superioribus edocentur, quanuis essentiam diuinam videant. Sed vnusquisq; beatus tantum de aliis rebus, necessarium est, vt in essentia diuina videat, quantum perfectio suæ beatitudinis requirit. Hoc autem ad perfectionem beatitudinis requiritur, vt homo habeat quicquid velit, nec aliquid inordinatè velit: hoc autem recta voluntate quilibet vult, vt ea quæ ad ipsum pertinent cognoscat: vnde cùm nulla rectitudo Sanctis desit, volunt cognoscere ea quæ ad nos pertinent: & ideò oportet quòd illa in verbo cognoscant: hoc autem ad eorum gloriam pertinet, quòd auxilium indigentibus præstent ad salutem, sic enim Dei cooperatores efficiuntur, quo nihil est diuinius, vt ait Diony. 3. c. Cæ. hierar. vnde patet quòd Sancti habent cognitionem eorum quæ ad hoc requiruntur, & sic manifestum est quòd in verbo cognoscunt vota & deuotiones & orationes hominum, qui ad eorum auxilium confugiunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Aug. intelligendum est de cognitione naturali animarum separatarum, quæ quidem cognitio in Sanctis viris non est obtenebrata, sicut est in peccatoribus: non autem loquitur de cognitione quæ est in verbo, quam constat Abraham eo tempore quo hęc dicta sunt per Isaiam, non habuisse cùm ante Christi passionem nullus ad visionem Dei peruenerit.

¶Ad secundum dicendum, quòd Sancti, licet post hanc vitam cognoscant ea quæ hîc geruntur, non tamen credendum est quòd afficiantur doloribus, cognitis aduersitatibus eorum, quos in hoc seculo dilexerunt: ita enim repleti sunt gaudio beatitudinis, quòd dolor in eis locum non inuenit. Vnde etsi cognoscant suorum infortunia post mortem, nihilominus dolori eorum consulitur, si ante huiusmodi infortunia de hoc seculo subtrahantur. Sed fortè animæ non glorificatæ dolorem aliquem sentirent, si incommoda charorum suorum perciperent. & quia anima Iosiæ non statim glorificata fuit à corpore egressa: quantum ad hoc ex hac ratione Aug. concludere nititur, quòd animæ mortuorum cognitionem non habeant de factis viuentium.

¶Ad tertium dicendum, quòd animæ Sanctorum habent voluntatem plenariè conformem diuinæ voluntati etiam in volito: & ideò quanuis affectum charitatis ad proximum retineant, non tamen eis alter auxilium ferunt, quàm secundum diuinam iustitiam vident dispositũ, & tamen credendũ est quòd multùm proximos iuuant, pro eis apud Deum intercedendo.

¶Ad quartum dicendum, quòd quanuis videtes Verbum, non sit necessarium in Verbo omnia videre, vident tamen ea quæ ad perfectionem beatitudinis pertinent eorum, vt dictum est.

¶Ad quintum dicendum, quòd cogitationes cordium solus Deus per ipsum nouit, sed tamen alij cognoscunt quatenus eis reuelatur vel per visionem Verbi, vel quocunq; modo.

ARTICVLVS II.

¶Virùm debeamus Sanctos interpellare ad orandum pro nobis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non debeamus Sanctos interpellare ad orandum pro nobis. Nullus enim amicos alicuius interpellat ad orandum pro se, nisi quatenus credit apud eos se faciliùs gratiam obtinere. Sed Deus est in infinitum magis misericors quolibet Sancto: & sic voluntas eius faciliùs inclinatur ad nos exaudiendum, quàm voluntas alicuius Sancti: ergo videtur superfluum constituere mediatores inter eos & Deum, vt ipsi pro nobis intercedant.

¶Præterea, Si eos ad orãdum pro nobis interpellare debemus, hoc non est nisi quia scimus eorum orationem Deo esse acceptam: ergo semper debemus superiores pro nobis intercessores constituere ad Deum, & nunquam minores.

¶Præterea, Christus etiam secundum quòd homo, dicitur sanctus sanctorum, & eum secundum quòd homo orare competit: sed nunquam Christum ad orãdum pro nobis interpellamus: ergo nec alios Sanctos interpellare debemus.

¶Præterea, Quicunq; rogatus ab aliquo, vt pro eo intercedat, preces ipsius ei repræsentat, apud quem pro eo intercedit: sed superfluum est ei representare aliquid, cui omnia sunt presentia: ergo superfluum est quòd Sanctos intercessores constituamus pro nobis ad Deum.

¶Præterea, Illud est superfluum quod fit propter aliquid, quod sine eo fieret vel non fieret: sed similiter Sancti orarent pro nobis, vel non orarent, siue nos oremus eos siue non oremus: quia si sumus

Universidad de Deusto
Biblioteca

si sumus digni, vt pro nobis orent, etiam nobis eos non orantibus pro nobis orarent: si autem sumus indigni, etiam si petamus pro nobis, non orant: ergo interpellare eos ad orandum pro nobis, videtur omninò superfluum.

¶SED CONTRA est quod dicitur Iob 5. Voca si est qui tibi respondeat, & ad aliquem Sanctorum conuertere. Vocare autem nostrum est (vt Gregorius dicit ibidem) humili Deum prece deposcere: ergo cùm volumus Deum orare, debemus ad Sanctos conuerti, vt pro nobis Deum orent.

¶Præterea, Sancti qui sunt in patria, magis sunt accepti Deo, quàm in statu viæ: sed Sanctos qui sunt in via, constituere debemus intercessores pro nobis ad Deum exemplo Apostoli, qui dicebat Romanor. 15. Obsecro vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem Spiritus sancti, vt adiuuetis me in orationibus vestris pro me ad Dominum: ergo nos multo fortiùs petere debemus à Sanctis, qui sunt in patria, vt nos iuuent orationibus suis ad Deum.

¶Præterea, Ad hoc est communis consuetudo Ecclesiæ, quæ in litaniis Sanctorum orationem petit.

CONCLVSIO.

¶Cùm Diuinæ legis ordo hoc postulet, vt nos qui longè distamus à Deo, per Sanctos, qui illi propinquissimi sunt, in illum reducamur, eos orare debemus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd iste ordo est diuinitùs institutus in rebus secundum Dionysium, vt per media vltima reducantur in Deum: vnde cùm Sancti qui sunt in patria, sint Deo propinquissimi, hoc diuinæ legis ordo requirit, vt nos qui manentes in corpore peregrinamur à Domino, in eum per Sanctos medios reducamur, quod quidem contingit dum per eos diuina bonitas in nos suum effectum infundit: & quia reditus noster in Deum respondere debet processui bonitatum ipsius ad nos, sicut mediantibus Sanctorum suffragiis Dei beneficia in nos deueniunt, ita oportet nos in Deum reduci, vt iteratò beneficia eius sumamus mediantibus Sanctis: & inde est quòd eos intercessores pro nobis ad Deum constituimus, & quasi mediatores, dū ab eis petimus, quòd pro nobis orent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut non est propter defectum diuinæ potentiæ, quòd mediantibus secundis causis agentibus operatur, sed est ad complementum ordidis vniuersi, & vt eius bonitas multipliciùs diffundatur in res, dum res ab eo non solùm suscipiunt bonitates propinquas, sed insuper quòd aliis causa bonitatis existant: ita etiam non est propter defectum misericordiæ ipsius, quòd oporteat eius clementiam per orationes Sanctorum pulsare, sed est ad hoc, vt ordo prædictus seruetur in rebus.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis Sancti superiores sint magis Deo accepti, quàm inferiores: vtile tamen est etiam minores Sanctos interdum orare: & hoc propter quinque rationes. Primò, ex hoc quòd quandoque aliquis habet maiorem deuotionem ad minorem Sanctum, quàm ad Sanctum maiorem, ex deuotione autem maximè dependet orationis effectus. Secundò, autem propter fastidium tollendum, quia assiduitas vnius rei fastidium parit, per hoc autem quòd diuersos Sanctos oramus, quasi in singulis nouus feruor deuotionis excitatur. Tertiò, quia quibùsdam Sanctis datum est in aliquibus specialibus causis præcipuè patrocinari, sicut Antonio ad ignē infernalem. Quartò, vt omnibus honor debitus exhibeatur à nobis. Quintò, quia plurium orationibus quandoq; impetratur quod vnius orationē non impetratur.

¶Ad tertium dicendum, quòd oratio est actus quidam: actus autem sunt particularium suppositorum: & ideò si diceremus, Christe ora pro nobis, nisi aliquid adderemus, videretur hoc ad personam Christi referri: & ita videretur esse consonum illi errori Nestorij, qui distinxit in Christo personam Filij hominis à persona Filij Dei: vel errori Arrij, qui posuit personam Filij minorem Patre. Vnde ad hos errores euitandos Ecclesia non dicit, Christe ora pro nobis, sed Christe audi nos, vel miserere nobis.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut infrà dicitur, non dicuntur Sancti præces nostras Deo repræsentare, quasi ei incognita manifestent, sed quia eas exaudiri à Deo petunt, vel diuinam consulunt veritatem de eis, quid scilicet secundum eius prouidentiam fieri debeat.

¶Ad quintum dicendum, quòd ex hoc ipso aliquis efficitur dignus, vt sanctus aliquis pro eo oret, quòd ad ipsum in sua necessitate cum pura deuotione recurrit: & ita non est superfluum quòd Sanctos oremus.

ARTICVLUS III.

¶Vtrùm orationes Sanctorum ad Deum pro nobis effusæ, semper exaudiantur.

AD TERTIMVM sic proceditur. Videtur quòd orationes Sanctorum pro nobis ad Deum fusæ, non semper exaudiantur: si enim exaudirentur, maximè exaudirentur Sancti de his quæ ad eos pertinent, sed de his non exaudiuntur. Vnde dicitur Apocalypsis, sexto, quòd martyribus petentibus vindictam de his quæ sunt super terrā dictum est, Vt requiescerent modicum tempus adhuc donec impleretur numerus fratrum suorum: ergo multò minùs exaudiuntur de his, quæ ad alios pertinent.

¶Præterea, Hiere. 15. dicitur, Si steterit Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: ergo Sancti nō semper exaudiuntur, cùm pro nobis orant ad Deum.

¶Præterea, Sancti in patria æquales angelis Dei dicuntur, vt patet Matthæi 22. sed angeli non semper exaudiuntur in suis orationib⁹, quod patet ex hoc quod habetur Danielis decimo, vbi dicitur: Ego veni propter sermones tuos, princeps autem regni Persarum restitit mihi vno & viginti diebus. Non autem venerat in adiutorium Danieli angelus, qui loquebatur, nisi à Deo liberationem petendo, & tamen est impedita orationis eius impletio: ergo nec etiam alij Sancti pro nobis orantes apud Deum semper exaudiuntur.

¶Præterea, Quicunque orationem impetrat aliquid, quodammodò meretur illud: sed Sancti qui sunt in patria, non sunt in statu merendi: ergo non possunt suis orationibus aliquid impetrare nobis apud Deum.

¶Præterea, Sancti per omnia conformant voluntatem suam voluntati Dei: ergo nolunt nisi quod sciunt Deum velle: sed hoc quod vult fieri etiam eis non orantibus: ergo eorum orationes non sunt efficaces ad aliquid impetrandum.

¶Præterea, Orationes totius cælestis Curiæ, si aliquid impetrare possunt, sunt efficatiores, quàm omnia præsentis Ecclesiæ suffragia: sed multiplicatis præsentis Ecclesiæ suffragiis factis pro aliquo in purgatorio existente, totaliter absolueretur à pœna: cùm ergo Sancti qui sunt in patria, eadem oratione orent pro illis, qui sunt in purgatorio, sicut & pro nobis: si nobis aliquid impetrant, illos qui sunt in purgatorio, totaliter orationes eorum à pœna absoluerent, quod falsum est: quia sic suffragia Ecclesiæ pro defunctis facta, superflua essent.

¶SED CONTRA est quod habetur secundi Machabæorum vltimo. Hic est qui multum orat pro populo & pro vniuersa sancta ciuitate Hieremias propheta Dei: & quòd eius oratio sit exaudita, patet per hoc quod sequitur, quòd extendit Hieremias dexteram, & dedit Iudæ gladium dicens: Accipe sanctum gladium munus à Deo, &c.

¶Præterea, Hiero. in Epistola contra Vigilantium: Dicis in libello tuo quòd dum viuimus, mutuò pro nobis orare possumus. & hoc postea improbat dicēs sic: Si Apostoli & martyres adhuc in corpore constituti, possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse soliciti, quantò magis post coronas, victorias, & triumphos?

¶Præterea, Ad hoc est consuetudo Ecclesiæ, quæ frequenter petit vt Sanctorum orationibus adiuuetur.

CONCLVSIO.

¶Sancti semper Deum precibus suis exorant, cùm nihil desiderent, nisi quod Deus voluerit: esti ex parte nostra defectus impediat, quominus sanctorum orationes effectum suum sortiantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Sancti dicuntur dupliciter orare pro nobis. Vno modo oratione ex expressa, dum votis suis aures diuinæ clementiæ pro nobis pulsant. Alio modo quasi oratione interpretatiua, scilicet per eorum meritā: quę in conspectu eius existentia non solùm eis cedunt ad gloriam, sed sunt nobis etiam suffragia & orationes quædam, sicut etiā sanguis Christi pro nobis dicitur veniam petere. Vtroque autem modo Sanctorum orationes sunt, quantum est in eis, efficaces ad impetrandum quod petunt: sed ex parte nostra potest esse defectus, quòd non consequamur fructum orationum ipsorum, secundum quòd pro nobis orare dicuntur, ex hoc quòd merita eorum nobis proficiunt: sed secundum quòd

quòd orant pro nobis, votis suis aliquid nobis postulando, semper exaudiuntur: quia non volunt, nisi quod vult, nisi loquamur de voluntate antecedente, secundum quam vult omnes homines saluos fieri, quæ non semper impletur. Vnde nec est mirum si quod Sancti volunt per hunc modum voluntatis, interdum non impletur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa oratio martyrum non est aliud quàm eorum desiderium de obtinenda stola corporis & societate Sanctorum, qui saluandi sunt, & consensu quo consentiunt diuinæ iustitiæ punienti malos: vnde Apoca. 6. super illud, Vsquequò Domine, &c. dicit glo. Desiderant gaudium maius, & consortium Sanctorum, & iustitiæ Dei consentiunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd Dominus loquitur ibi de Moyse & Samuele secundum statum, quo fuerunt in hac vita. Ipsi enim leguntur pro populo orantes iræ Dei restitisse, vt Glossa interlinearis dicit: & tamē si in illo tēpore, vt fuissent, non potuissent orationibus Deum placare ad populum, propter populi illius malitiam: & hic est illius literæ intellectus.

¶Ad tertium dicendum, quòd ista pugna bonorum angelorum non intelligitur ex hoc quòd apud Deum contrarias orationes funderent, sed quia contraria merita ex diuersis partibus ad diuinum examen referebant, diuinam sententiam expectantes, & hoc est quod Gregorius 17. Mora exponens prædicta verba Dani. dicit: Sublimes spiritus gentibus principantes, nequaquam pro iniustè agentibus decertant, si eorum facta rectè iudicantes examinant: cùmq; vniuscuiusq; gentis vel culpa vel iustitia ad supernæ Curiæ solium ducitur, eiusdem gentis præpositus vel obtinuisse in certamine, vel non obtinuisse perhibetur: quorum tamen omnium vna victoria est super se opificis voluntas summa, quam dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nequaquam volunt nec petunt: ex quo etiam patet quòd orationes eorum semper exaudiuntur.

¶Ad quartum dicendum, quòd licet Sancti non sint in statu merendi sibi postquam sunt in patria, sunt tamen in statu merendi aliis: pel potiùs ex merito præcedenti alios iuuandi: hoc enim apud Deum viuentes meruerunt, vt orationes eorum exaudirentur post mortem. Vel dicendum quòd oratio ex alio meretur & ex alio impetrat. Meritū enim consistit in quadam adæquatione actus ad finem, propter quem est qui ei quasi merces redditur: sed orationis impetratio innititur liberalitati eius qui rogatur, quod tamen ipse non meruit, & ita quanuis Sancti non sint in statu merendi, tamen non sequitur quòd non sint in statu impetrandi.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut ex autoritate Greg. inducta patet, Sancti vel angeli nolunt nisi quod in diuina voluntate conspiciunt, & etiam nihil aliud petunt, nec tamen oratio eorum est infructuosa: quia etiam sicut dicit Augustinus in libro de Prædestinatione Sanctorum, orationes Sanctorum in prædestinatis profunt: quia forte præordinatum est vt intercedentium orationibus saluentur: & ita etiam Deus vult, vt orationibus Sanctorum impleatur illud quod Sancti vident eum velle.

¶Ad sextum dicendum, quòd suffragia Ecclesiæ pro defunctis sunt quasi quædam satisfactiones viuentium vice mortuorum, & secundum hoc mortuos à pœna absoluunt, quam non soluerunt. Sed Sancti qui sunt in patria, non sunt in statu satisfaciendi: & ideò non est simile de eorum orationibus & Ecclesiæ suffragiis.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA tertia, De signis quæ iudicium præcedent, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de signis, quæ iudicium præcedent.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm aduentum Domini ad iudicium aliqua signa præcedent.

¶Secundò, vtrùm secundum veritatem sol & luna obscurari tunc debeant.

¶Tertiò, vtrùm virtutes cælorum Domino veniente mouebuntur.

¶Vtrùm aliqua signa præcedent aduentum Domini ad iudicium.

ARTCVLVS I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd aduentum Domini ad iudicium non præcedent aliqua signa, quia 1. Thessa. 5. Cùm dixerint pax & securitas, repentinus eis superueniet interitus: sed non esset pax & securitas si homines per signa præcedentia terrerentur: ergo signa non præcedent illum aduentum. *Tho. 4. dist. 48. q. 1. art. 4. q. 1. & seq.*

¶Præterea, Signa ad manifestationem alicuius requiruntur: sed aduentus eius debet esse occultus: vnde 1. Thessa. 5. Dies Domini sicut fur ira in nocte veniet: ergo signa non debent ipsum præcedere.

¶Præterea, Tempus primi aduentus fuit præcognitum à Prophetis, quod non est de secundo aduentu: sed primum aduentum Christi non præcesserunt aliqua huiusmodi: ergo nec secundum præcedent.

¶SED CONTRA est quod dicitur Luc. 21. Erunt signa in sole & luna & stellis.

¶Præterea, Hiero. ponit 15. signa præcedentia iudicium dicens: quòd primo die maria omnia exaltabuntur 15. cubitis super montes. Secundò, omnia æquora prosternentur in profundum, quod vix videri poterunt. Tertiò, redigentur in statum antiquum. Quartò, belluæ omnes & alia quæ mouentur in aquis, congregabuntur, & leuabunt capita super pelagus more contentionis inuicem mugientes. Quintò, omnia volatilia cæli congregabuntur in campis inuicem plorantes, non gustantes aliquid nec bibentes. Sextò, flumina ignea surgent contra firmamentum ab Occasu solis vsque ad Ortum corruentia. Septimò, omnia sydera errantia & fixa ex se spargent igneas comas sicut cometæ. Octauò, erit magnus terræmotus, vt omnia animalia prosternantur. Nonò, omnes plantæ sanguineum dabunt rorem. Decimò, omnes lapides parui & magni diuidentur in quatuor partes, vnaquaq; aliam colliden te. Vndecimò, omnes colles & montes & ædificia in puluerem redigentur. Duodecimò, omnia iumenta venient ad campos de syluis & montibus rugientia & nihil gustantia. Decimotertiò, omnia sepulchra ab ortu solis vsq; ad occasum solis patebunt cadaueribus ad resurgendum. Decimoquartò, omnes homines de habitaculis recedent, non intelligentes neq; loquentes neq; discernentes. Decimoquintò, omnes morientur & resurgent cum mortuis longè antè defunctis.

CONCLVSIO.

¶Multa signa præcedent diem iudicij, tum propter illius dignitatem, tum vt nos ad reuerentiam & subiectionem inducant.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christus ad iudicandum veniens, in forma gloriosa apparebit propter autoritatem, quæ iudici debetur. Ad dignitatem autem iudiciariæ potestatis pertinet habere aliqua indicia quæ ad reuerentiam & subiectionem inducant: & ideò aduentum Christi ad iudicium venientis multa signa præcedent, vt corda hominum in subiectionem venturi iudicis adducantur, & ad iudicium præparentur huiusmodi signis præmoniti, quæ autem sint ista signa, de facili sciri non potest. Signa enim quæ in Euangeliis leguntur, vt Augustinus dicit ad Esurium de fine mundi, nō solùm pertinent ad aduentum Christi ad iudicium, sed etiam ad tempus destructionis Hierusalem: & ad aduentum quo Christus continuè Ecclesiam suam visitat: ita quòd fortè si diligenter aduertatur, nullum eorum inuenitur ad futurum aduentum pertinere, vt ipse dicit: quia signa quæ in Euangeliis tanguntur, sicut pugnæ & terrores & huiusmodi, à principio humani generis fuerunt, nisi fortè dicatur quòd tunc temporis magis inualescent, sed secundum quam mensuram crescentia vicinum aduentum denuntient incertum est. Signa verò quæ Hierony. ponit non asserit, sed in Annalibus Hebræorum se ea scripta reperisse dicit, quæ etiam valde parum verisimilitudinis habent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd secundum Augustinum in libro ad Esurium, quòd circa finem mundi erit persecutio malorum contra bonos: vnde simul aliqui timebunt, scilicet boni, & alij securi erunt, scilicet mali. Quod autem dicitur, cùm dixerint pax & securitas, &c. ad malos referendum est, qui signa futura iudicij parui pendent: ad bonos verò pertinet quod dicitur Luc. 21. Arescentibus hominibus, &c. Vel potest dici quòd omnia illa quæ circa iudicium erunt, infra tempus iudicij computantur, vt sic dies iudicij omnia

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnia illa contineat. Vnde quanuis ex signis apparentibus circa iudicij homines terreantur, antè tamen quàm signa illa apparere incipiant, in pace & securitate impij se esse credent post mortem Antichristi, non statim iudicantes mundum consummari, vt priùs existimabant.

¶Ad secundum dicendum, quòd dies Domini dicitur sicut fur venire, quia ignoratur determinatum tempus quod per signa illa cognosci non poterit, quanuis etiam sub die iudicij comprehendi possint omnia illa manifestissima, quæ immediatè præcedent, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd in primo aduentu Christus venit occultus, quanuis determinatum tempus esset priùs cognitum à prophetis: & ideò non oportebat huiusmodi signa in primo aduentu apparere, sicut apparebunt in secundo aduentu, in quo manifestus veniet, quanuis determinatum tempus sit occultum.

ARTICVLVS II.

¶Virùm sol & luna obscurabuntur circa iudicium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd circa iudicium secundum rei veritatem sol & luna obscurentur. Quia vt dicit Rabanus super Matth. Nihil prohibet intelligere, tunc temporis veraciter solem & lunam, cum syderibus cæteris suo lumine priuari, quomodò de sole constat factum esse tempore Dominicæ passionis.

¶Præterea, Lux corporum cælestium ad generationem inferiorum corporum ordinatur, quia per eam influunt in hæc inferiora: & non solùm per motum, sed per lumen, vt dicit Auer. in libro de substantia orbis, sed tunc generatio cessabit: ergo nec lux in cælestibus corporibus remanebit.

¶Præterea, Inferiora corpora purgabuntur, vt quibusdam videtur, à qualitatibus, quibus agunt: corpus autem cæleste non solùm agit per motum, sed per lumen, vt dictum est: ergo sicut motus cæli cessabit, ita & lumen corporum cælestium.

¶SED CONTRA est, quòd secundum Astrologos sol & luna simul eclipsim pati non possunt: sed illa obscuratio solis & lunæ simul esse dicitur Domino ad iudicium veniente: ergo non erit obscuratio secundum rei veritatem per modum eclipsis naturalis.

¶Præterea, Non congruit idem esse causam defectus alicuius rei & augmenti: sed veniente Domino lux luminarium augenda erit: vnde Isa. 30. Erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis septempliciter: ergo non est conueniens quòd veniente Domino lux illorum corporum cesset.

CONCLVSIO.

¶Ratione momenti aduentus Christi non est credibile, neque solem neque lunam obscurari: ratione verò temporis propinqui, poterunt obscurari, ad incutiendum terrorem hominibus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd si loquamur de sole & luna, quantum ad ipsum momentum aduentus Christi, sic non est credibile quòd obscurentur sui luminis priuatione: quia totus mundus innouabitur Christo veniente & Sanctis resurgentibus, vt dictum est. Si autem loquamur de eis secundum tempus propinquum ante iudicium, sic esse poterit quòd sol & luna & alia cæli luminaria sui luminis priuatione obscurabuntur, vel diuersis temporibus, vel simul diuina virtute faciente ad hominum terrorem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Rabanus loquitur quantum ad tempus iudicium præcedens.

¶Ad secundum dicendum, quòd lux est in corporibus cælestibus non solùm ad causandum generationem in istis inferioribus, sed etiam ad eorum perfectionem & decorem: vnde non oportet quòd cessante generatione lux corporum cælestium cesset, sed magis augeatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd nō videtur esse probabile quòd qualitates elementares ab elementis remoueantur, quanuis quidam hoc posuerint: si tamen remouerentur, non est simile de eis & de luce, eò quòd qualitates elementares habent adinuicem contrarietatem, vnde agunt corrumpendo. Lux autem non est principium actionis per viam contrarietatis, sed per viam principij regulantis contraria & ad concordiam reducentis, nec est simile de motu corporum cælestium. Motus enim est actus imperfecti, vnde & tolli debet quando tolletur imperfectio, quod de luce non potest dici.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm virtutes cælorum Domino veniente commoueantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd virtutes cælorum Domino veniente non commoueantur. Virtutes enim cælorum dici non possunt nisi angeli beati: sed immutabilitas est de ratione beatitudinis: ergo moueri non poterunt.

¶Præterea, Admirationis causa est ignorantia, vt patet in primo Metaphysicæ. sed sicut ab angelis longè abest timor, ita & ignorantia: quia vt dicit Gregorius, Quid est quod non vident, qui videntem omnia vident? ergo non poterunt per admirationem moueri, vt in litera dicitur.

¶Præterea, Omnes angeli diuino iudicio astabunt: vnde Apocalypsis sexto dicitur: Omnes angeli stabūt in circuitu throni: sed virtutes nominant vnum specialem ordinem in Angelis: ergo non potiùs de eis dici potuit nec debuit quòd moueantur quàm de aliis angelis.

¶SED CONTRA est quod dicitur Iob decimosexto, Columnæ cæli pauent aduentum eius: sed columnæ cæli non possunt intelligi nisi virtutes cælorum: ergo virtutes cælorum commouebuntur.

¶Præterea, Matth. 24. dicitur: Stellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur.

CONCLVSIO.

¶Siue virtutes accipiantur pro omnibus cælestibus corporibus, siue proprio nomine Ordinis, Domino veniente, propter rei nouitatem & splendorem mouebuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd virtutes in angelis dicuntur dupliciter, vt patet per Dionysium 11. cap. Cæl. hierar. quādoque enim nomen Virtutum vni ordini appropriatur, qui secundum ipsum est medius mediæ hierarchiæ: secundum verò Gregor. est supremus infimæ hierarchiæ. Alio modo accipitur pro omnibus Cælestibus spiritibus, & vtroque modo potest accipi in proposito. In litera enim exponitur, prout accipitur secundo modo pro omnibus angelis, & tunc dicūtur moueri propter admirationē nouitatis quæ in mūdo erit, sicut in litera dicitur. Potest etiam exponi prout Virtutes est proprium nomen ordinis: & tunc ordo ille dicitur moueri præ aliis ratione effectus: quia illi ordini secundum Greg. attribuitur miracula facere, quæ maximè circa illud tempus fient: vel quia ordo ille cùm sit de media hierarchia secundum Dionysi. non habet potentiam limitatam, vnde oportet quòd eius ministerū sit circa causas vniuersales. Vnde proprium officiū virtutū esse videtur corpora cælestia mouere, quæ sunt causa eorum quæ in natura inferiori aguntur, & hoc etiam ipsum nomen sonat: quia virtutes cælorum dicuntur. Tunc ergo mouebuntur, quia ab effectu suo cessabunt, vlteriùs corpora cælestia non mouētes: sicut nec angeli qui sunt ad custodiam hominum deputati, vlteriùs custodiæ officio vacabunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mutatio illa nō variat aliquid quod ad eorum statum pertineat, sed refertur vel ad effectus eorum qui immutari possunt sine eorum mutatione, vel ad nouam rerum considerationem, quam priùs secundum species concreatas videre non poterant: hanc autem vicissitudinem cogitationum ab eis beatitudo nō tollit. Vnde dicit Augustinus quòd Deus mouet creaturam spiritualem per tempora.

¶Ad secundum dicendum, quòd admiratio solet esse de his quæ nostram conditionem excedunt vel facultatem: & secundum hoc virtutes cælorum admirabuntur diuinam virtutem talia facientem, inquantum ab eius imitatione & comprehensione deficiunt, per quem modum dixit Agnes quòd eius pulchritudinem sol & luna mirantur: & sic non ponitur in angelo ignorantia, sed tollitur Dei comprehensio.

¶Ad tertium patet responsitio ex dictis.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAquarta, *De igne ultimæ conflagrationis, in nouem articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de igne vltimę conflagrationis mundi.

¶Circa quod quęruntur nouem.

¶Primò,

¶Primò, vtrùm aliqua mundi purgatio sit futura.

¶Secundò, vtrùm per ignem sit futura.

¶Tertiò, vtrùm ille ignis sit eiusdem speciei cum igne elementari.

¶Quartò, vtrū ignis ille sit cælos superiores purgaturus.

¶Quintò, vtrùm ille ignis sit alia elementa consumpturus.

¶Sextò, vtrùm omnia elementa sit purgaturus.

¶Septimò, vtrùm ille ignis præcedat iudicium vel sequatur.

¶Octauò, vtrùm per illum ignem consumendi sint homines.

¶Nonò, vtrùm per eum inuoluendi sint reprobi.

ARTICVLVS I.

¶Virùm mundi purgatio sit futura.

Pho. 4. dist. 47. q. 1. art. 1. in fin.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulla mundi purgatio sit futura. Non enim purgatione indiget, nisi quod est immundum: sed creaturæ Dei non sunt immundæ: vnde dicitur Act. 10. Quod Deus mundauit vel creauit, tu ne commune dixeris: id est non immundum: ergo creaturæ mundi non purgabuntur.

¶Præterea, Purgatio secundum diuinam iustitiam ordinatur ad auferendum immunditiam culpæ, sicut patet de purgatione post mortem: sed in elementis huius mundi nulla potest esse culpæ infectio: ergo videtur quòd purgatione non indigeant.

¶Præterea, Vnumquodque dicitur purgari quando separatur quod est extraneum ab ipso, inducens in eo ignobilitatem, separatio enim eius quod nobilitatem inducit, non dicitur purgatio, sed magis diminutio: sed hoc ad perfectionem & nobilitatem elementorum pertinet, quòd aliquid extraneæ naturę est eis mixtum, quia forma corporis mixti est nobilior quàm forma simplicis: ergo videtur quòd elementa huius mundi nullo modo conuenienter possint purgari.

¶SED CONTRA, Omnis innouatio fit per aliquam purgationem, sed elementa innouabuntur: vnde Apoc. 21. dicitur, Vidi cælum nouum & terram nouam. Primum enim cælum & prima terra abiit. ergo elementa purgabuntur.

¶Præterea, Primæ ad Corint. 7. super illud, Præterit figura huius mundi, dicit Glossa, Pulchritudo huius mundi mundanorū ignium conflagratione peribit, & sic idem quod priùs.

CONCLVSIO.

¶Sicut oportet hominem, cum per corporis assumptionem glorificabitur, purgari, vt tollatur id quod gloriæ illi obstaculo est: ita conueniens est, mundum, qui aliquo modo propter hominem factus est, antequam in nouitatem gloriæ adducatur, à contrariis dispositionibus purgari.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quia mundus propter hominem aliquo modo factus est, oportet quòd quando homo per corpus glorificabitur, etiam alia mundi corpora ad meliorem statum mutentur, vt sit locus conuenientior & aspectus delectabilior. Ad hoc autem quòd homo gloriam corporis consequatur, oportet priùs remoueri ea quæ gloriæ opponuntur, quæ sunt duo, scilicet corruptio & infectio culpæ: quia, vt dicitur 1. Corint. 15. Corruptio incorruptelam non possidebit: &, A ciuitate gloriæ omnes immundi foris erunt. Apoc. vlti. Et similiter etiam oportet elementa mundi purgari à contrariis dispositionibus antequam in nouitate gloriæ adducantur, proportionaliter ei quod de homine dictum est: quanuis autem res corporalis subiectum infectionis culpæ propriè esse non possit, tamen ex culpa quædam incongruitas in rebus corruptis relinquitur ad hoc quòd spiritualibus ditentur: & inde videmus quòd loca, in quibus aliqua crimina sunt commissa, non reputantur idonea ad aliqua sacra exercenda in eis, nisi purgatione quadam præmissa: & secundum hoc ex peccatis hominum quandam inidoneitatem ad gloriæ susceptionem pars mundi recipit, quæ in vsum nostrum cedit, vnde quantum ad hoc mundatione indiget. Similiter etiam circa medium locum propter elementorum contractum multæ sunt corruptiones, & generationes, & alterationes elementorum quæ puritati eorum derogant: & ideò ab his oportet elementa purgari ad hoc, quod decenter suscipiant nouitatem gloriæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur omnis creatura Dei esse munda, hoc est intelligendum, quia non habet in substantia sua alicuius malitiæ commixtionem, sicut ponebant Manichæi dicentes, & malum & bonum esse duas substantias alicubi diuisas & alicubi commixtas, non autem remouetur quin aliqua creatura habeat permixtionem naturæ extraneæ, quæ etiam in se natura bona est, sed perfectioni huiusmodi creaturæ repugnat. Similiter non remouetur ex hoc quin malum alicui creaturæ accidat, quanuis non sit permixtum ei quasi pars substantiæ ipsius.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis elementa corporea subiectum culpæ esse non possint, tamen ex culpa commissa in eis aliquam ineptitudinem consequuntur ad perfectionem gloriæ suscipiendam.

¶Ad tertium dicendum, quòd forma mixti & forma elementi possunt dupliciter considerari: aut quantum ad perfectionem speciei, & sic corpus mixtum est nobilius: aut quantum ad perpetuitatem durationis, & sic corpus simplex nobilius est, quia non habet in seipso vnde corrumpatur nisi eius corruptio fiat ab aliquo exteriori. Corpus autem mixtum in seipso habet causam corruptionis suæ, scilicet compositionem contrariorum: & ideò corpus simplex etsi sit corruptibile secundum partem, est tamen incorruptibile secundum totum, quod de mixto dici non potest: & quia incorruptio est de perfectione gloriæ, perfectio corporis simplicis magis cōuenit perfectioni gloriæ, quàm perfectio corporis mixti, nisi etiam corpus mixtum in se habeat aliquod incorruptionis principium, sicut humanum, cuius forma est incorruptibilis. Nihilominus tamen quanuis aliquo modo corpus mixtum sit nobilius, quàm simplex, nobilius tamen esse habet corpus simplex, secundum se existens, quàm existens in mixto: quia in mixto sunt corpora simplicia quodammodò in potentia, in seipsis autem existentia sunt in vltima sui perfectione.

ARTICVLVS II.

¶Virùm mundi purgatio sit futura per ignem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc purgatio non sit futura per ignem. Ignis enim cùm sit pars mundi, purgatione indiget sicut aliæ partes: sed non debet esse idem purgans & purgatum: ergo videtur quòd ignis non purgabit.

¶Præterea, Sicut ignis habet virtutem purgatiuā, ita & aqua: cùm ergo omnia non sint purgabilia per ignem, sed quædam necesse sit aqua purgari, sicut etiam vetus lex distinguit, videtur quòd ignis non purget ad minus vniuersaliter.

¶Præterea, Purgatio ad hoc videtur pertinere, vt partes mundi segregatæ puriores reddantur: sed segregatio partium mundi abinuicem in mundi initio sola virtute diuina facta est, quia ex hac opus distinctionis determinatur: vnde & Anaxagoras segregationem posuit, per actum intellectus mouentis omnia: ergo videtur quòd in fine mundi purgatio fiat immediatè à Deo, & non per ignem.

¶SED CONTRA est quod in Psalmo dicitur, Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas validā. & postea sequitur de iudicio, Aduocabit cælum de sursum, & terram discernere populum suum: ergo videtur quòd vltima purgatio mundi sit futura per ignem.

¶Præterea, Secundæ Petri vlti. dicitur: Cæli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent: ergo illa purgatio per ignem fiet.

CONCLVSIO.

¶Cùm ignis sit omnium elementorum nobilissimum, & purissimum illiusque sphæra maximè distet à nostra habitatione, conuenienter per eum fiet mundi purgatio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd illa mundi purgatio remouebit à mundo infectionem ex culpa relictam & impuritatem commixtionis, & erit dispositio ad gloriæ perfectionē: & ideò quantum ad hæc tria, conuenientissimè fiet per ignem purgatio. Primò quia ignis cùm sit nobilissimum elementorum, habet naturales proprietates similiores proprietatibus gloriæ, vt maximè patet de luce. Secundò, quia ignis non ita recipit contrarium extranei propter efficaciam virtutis actiuæ, sicut alia elementa. Tertiò, quia sphæra ignis est remota à nostra habitatione, nec ita communis est nobis vsus ignis sicut terræ, aquæ & aëris, vnde non ita inficitur: & præter hoc habet magnam efficaciam ad purgandum & ad diuidendum subtiliando.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd ignis non venit in vsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

in vsum nostrum prout est in materia propria, sicut enim remotus est à nobis, sed solùm prout est in materia aliena: & ideò quantum ad hoc poterit purgare mundum per ignem in sua puritate existentem: quantum verò ad hoc quòd habet de extraneo, adiunctum poterit purgari: & sic diuerso respectu idem erit purgans & purgatum, quod non est inconueniens.

¶Ad secundum dicendum, quòd purgatio mundi quæ facta est per diluuium, non respiciebat, nisi infectionem peccati, præcipuè autem tunc regnabat peccatum concupiscentiæ: & ideò conuenienter per contrarium purgatio facta fuit, scilicet per aquam. Secunda purgatio respicit etiam infectionem culpæ & commixtionis impuritatem, & quantum ad vtrunque conuenit magis quòd fiat per ignem. Aqua enim non habet vim disgregandi, sed magis congregandi: vnde per aquam naturalis impuritas elementorum tolli non posset sicut per ignem. Similiter etiam circa finem mundi regnabit vitium tepiditatis, quasi mundo iam senescente, quia vt dicitur Matth. 24. tunc refrigescet charitas multorum: vnde tunc conuenienter purgatio per ignem fiet, nec est aliquid quod igne purgari non possit aliquo modo. Sed quædam sunt quæ sine sui corruptione per ignem non possunt purgari, sicut panni & vasa lignea & huiusmodi: & talia lex præcipit purgari per aquam: quæ tamen finaliter omnia corrumpentur per ignem.

¶Ad tertium dicendum, quòd per opus distinctionis sunt rebus diuersæ formæ collatæ, quibus adinuicem distinguuntur: & ideò hoc fieri non potuit nisi per eum qui est autor naturæ: sed per finalem purgationem reducentur res ad puritatem, in qua conditæ fuerunt, & in hoc poterit natura creata exhibere ministerium Creatori: & propter hoc ministerium creaturæ committitur, quia hoc ad eius nobilitatem cedit.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm ignis, quo mundus purgabitur, sit eiusdem speciei cum igne elementari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non sit eiusdem speciei cum igne elementari. Nihil enim seipsum consumit: sed ille ignis quatuor elementa consumet, vt dicit glos. 1. Pet. vlti. ergo ignis ille non erit eiusdem speciei cum igne elementari.

¶Præterea, Sicut virtus manifestatur per operationem, ita natura per virtutem: sed ille ignis habebit aliam virtutem ab igne, cui est elementum, quia scilicet purgabit vniuersum, quod ignis iste facere non potest: ergo non erit eiusdem speciei cum isto.

¶Præterea, Ea quæ sunt eiusdem speciei in corporibus naturalibus, habent eundem motum: sed ille ignis habebit alium motum, quàm ignis, qui est elementum, quia circumquaque mouebitur, vt totum purgare possit: ergo non est eiusdem speciei.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit 20. de ciuitate Dei: & habeur in glossa, primæ ad Corinthios 7. quòd figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit: ergo ignis ille erit de natura ignis qui nunc est in hoc mundo.

¶Præterea, Sicut erit purgatio futura per ignem, ita præcedens fuit per aquam, & vtraq; adinuicem comparantur 2. Petri 3. sed in prima purgatione fuit aqua eiusdem speciei cum aqua elementari. ergo similiter erit in secunda purgatione ignis eiusdem speciei cum igne elementari.

CONCLVSIO.

¶Sicut aqua elementari factum fuit Diluuium, sic & ignis quo mundus purgabitur, eiusdem erit cum hoc nostro igne.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc inueniuntur tres opiniones. Quidam enim dicunt quòd elementum, quod est in Sphæra sua, descendet ad purgationem mundi, modum autem descensionis ponunt per multiplicationem. Ignis enim appositus combustibili vndique augmentatur, & hoc præcipuè tunc fiet quando virtus ignis exaltabitur super omnia alia elementa. Sed contrà hoc esse videtur quòd ignis ille non tantùm descendet, sed etiam à Sanctis ascendere perhibetur: vt patet 2. Petri 3. vbi dicitur quòd tantum ascendet Iudicij ignis, quantum aquæ Diluuij, ex quo videtur quòd ille ignis sit circa locum medium generationis. Et propter hoc alij dicunt quòd ignis ille generabitur circa locum medium ex congregatione radiorum cælestium corporum, sicut videmus quòd congregantur in speculo comburente: tunc autem loco speculorum erunt nubes concauæ, ad quas fiet radiorum reuerberatio. Sed hoc etiam non videtur conueniens, quia cùm effectus corporum cælestium sequatur determinatos situs & aspectus eorum, si ex virtute corporũ cælestium ignis ille generetur, notũ tempus illius purgationis esset considerantibus motus astrorum, quod autoritati Scripturæ repugnat. Et ideo alij dicunt sequentes Augustinum, quod sicut mundanarum aquarum inundatione factum est Diluuium, ita mundanorum ignium conflagratione figura huius mundi peribit: vt dicitur 20. de ciuitate Dei. Ista autem conflagratio nihil aliud est, quàm congregatio omnium causarum inferiorum & superiorum, quæ ex natura sua habent virtutem igniendi, quæ quidem congregatio non naturali cursu rerum, sed virtute diuina fiet: & ex omnibus istis causis sic congregatis generabitur ignis, qui faciem huius mundi exuret. Si autem opiniones, hæ directè considerentur, inueniuntur diuersificari quantum ad causam generationis illius ignis, & non quantum ad speciem eius. Ignis enim generatus à sole vel ab inferiori faciente est eiusdem speciei cum igne, qui est in sua Sphæra, non inquantum admiscetur ei de materia aliena, quod quidem tunc oportebit: quia ignis non potest aliquid purgare nisi secundum quòd aliquid alterum efficitur materia eius aliquo modo. Vnde simpliciter concedendum est quòd ignis ille erit eiusdem speciei cum isto.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis ille quantuis sit eiusdem speciei cum igne, qui apud nos est, non tamen est idem numero. Videmus autem quòd duorum ignium eiusdem speciei vnus alterum destruit, maior scilicet minorum, consumendo materiam eius, & similiter etiam ille ignis ignem, qui apud nos est consumere poterit.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut operatio quæ procedit à virtute, est virtutis indicium, ita & virtus eius est indicium essentiæ vel naturæ, quę procedit à principiis essentialibus rei operatio autem, quæ non procedit ex virtute rei operantis, nõ indicat virtutem ipsius, sicut patet in instrumentis. Actio enim instrumenti magis manifestat virtute mouentis, quàm instrumenti virtutem quia virtutem agentis manifestant, vt primũ operationis principium: virtutem autem instrumenti non manifestat nisi quatenus est susceptiuum influentiæ principalis agentis, secundum quòd mouetur ab eo. Similiter etiam virtus quæ non procedit ex principiis essentialibus rei, non manifestat naturã eius, nisi quantũ ad susceptibilitatem, sicut virtus, qua aqua calefacta potest calefacere, non manifestat naturam eius nisi quantum ad calefactibilitatem: & ideò nihil prohibet quin aqua habens hanc virtutem, sit eiusdem speciei cum aqua non habente virtutem istam. Similiter non est inconueniens quòd ignis ille qui habebit vim purgandi faciem mundi, sit alterius speciei cum igne, qui est apud nos, cùm vis calefactiua non oriatur in ipso ex principiis essentialibus, sed ex diuina virtute vel operatione: siue dicatur quòd illa virtus sit aliqua qualitas absolura, sicut calor in aqua calefacta: siue sit intentio quædam, sicut de instrumentali virtute in prima distinctione dictum est, & hoc probabilius est: quia ignis ille non aget, nisi vt instrumentum diuinæ virtutis.

¶Ad tertium dicendum, quòd ignis ex propria natura non fertur nisi sursum, sed inquantum insequitur materiam quam requirit, extra propriam sphæram existens, sic sequitur materiæ combustibilis situm, & per modum istum non est inconueniẽs quòd vel in circuitu vel in deorsum moueatur, & præcipuè secundum quod agit vt instrumentum diuinæ virtutis.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm ignis ille purgabit etiam cælos superiores.

AD QVARTVM sic procedirur. Videtur quòd ignis ille purgabit etiam cælos superiores, quia in Psalmo dicitur: Opera manuum tuarum sunt cæli, ipsi peribunt, tu autem permanes: sed etiam superiores cæli sunt opera manuum Dei: ergo & ipsi in finali mundi conflagratione peribunt.

¶Præterea, secundæ Pe. 3. dicitur: Cæli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent. Cæli autem qui ab elementis distinguuntur, sunt cæli superiores, quibus infixa sunt sydera: ergo videtur etiam quòd illi per ignem illum purgabuntur.

¶Præterea, Ignis ille ad hoc erit, vt remoueatur à corporibus in dispositionem ad perfectionem gloriæ: sed in cælo superiori inuenitur

inuenitur indispositio, & ex parte culpæ, quia diabolus ibi peccauit: & ex parte naturalis defectus, quia Roma. 8. super illud, Scimꝰ quòd omnis creatura ingemiscit & parturit vsq; adhuc. dicit Glo. omnia elementa cum labore explent officia sua, sicut sol & luna non sine labore statuta implent sibi spatia: ergo purgabuntur per ignem illum.

¶SED CONTRA est, quòd corpora cælestia peregrinæ impressionis receptiua non sunt.

¶Præterea, Super illud 2. Thessa. 1. In flamma ignis dantis vindictam, dicit glo. Ignis erit in mundo qui præcedet eum, tantum spacium aëris occupans, quantum occupauit aqua in diluuio: sed aqua diluuij non ascendit vsq; ad superiores cælos, sed solùm quindecim cubitis super altitudinem montium, vt habetur Gene. 7. ergo cæli superiores illo igne non purgabuntur.

CONCLVSIO.

¶Superiores cæli, cùm nihil de eorum substantia remoueri oporteat, ne igne nec alia quauis actione purgabuntur: sed ipsa eorum quies & motus cessatio vicem purgationis geret.

¶RESPONDEO dicendum, quòd purgatio mundi ad hoc erit vt remoueatur à corporibus disposito contraria perfectioni gloriæ, quæ quidem perfectio est vltima rerum consummatio, & hæc quidem disposito in omnibus corporibus inuenitur: sed diuersimodè in diuersis. In quibusdam enim inuenitur indispositio secundum aliquid inhærens substantiæ eorum, sicut in istis corporibus inferioribus, quæ per mutuam mixtionem decidunt à propria puritate. In quibusdam verò corporibus inuenitur indispositio non per aliquid substantiæ eorum inhærens, sicut in corporibus cælestibus, in quibus nihil inuenitur repugnans vltimæ perfectioni vniuersi, nisi motus qui est via ad perfectionẽ: nec motus quilibet, sed localis tãtùm, qui non variat aliquid quod sit intrinsecum rei, vt substantiam, aut quantitatem, sed solùm locum, qui est extra rem: & ideò à substantia cæli superioris non oportet quod aliquid remoueatur, sed oportet quòd motus eius quietetur. Quietatio autem motus localis non fit per actionem alicuius contrarij agentis, sed per hoc, quòd motor desistit à mouendo: & ideò cælestia corpora nec per ignem nec per alicuius creaturæ actionem purgabuntur, sed ipsa eorum quietatio sola voluntate diuina accidens, ei loco purgationis erit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Aug. dicit 20. de ciui. Dei, verba illa Psalmi sunt intelligenda de cælis aëris, qui purgabuntur per ignem vltimæ conflagrationis. Vel dicendum, quòd si etiam de superioribus cælis intelligatur, tunc dicuntur perire quantum ad motum, quo nunc continuè mouentur.

¶Ad secundum dicendum, quòd Petrus se exponit de quibus cælis intelligat, præmiserat enim ante verba inducta quòd cæli priùs & terra per aquam perierant, qui nunc sunt eodem verbo reposito igni reseruati in diem iudicij: ergo illi cæli per ignem purgabuntur qui priùs per aquam diluuij sunt purgati, scilicet cæli aërij.

¶Ad tertium dicendum, quòd ille labor & illa seruitus creaturæ quæ corporibus cælestibus secundum Ambro. attribuitur, nihil est aliud, quàm vicissitudo motus, ratione cuius tempori subiiciuntur & defectus vltimæ consummationis quæ finaliter in eis erit: ex culpa etiam dæmonum cælum empyreum infectionem non contraxit, quia statim peccando cælo expulsi sunt.

ARTICVLVS V.

Vtrùm ignis ille alia elementa consumet.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille alia elementa consumet. Quia vt dicit Glo. Bedæ 2. Petri vlti. elementa quatuor, quibus mundus constitit, ignis maximus absumet, nec cuncta in tantum absumet, vt non sint, sed duo ex toto consumet, duo verò in meliorem restituet faciem: ergo videtur quòd ad minus duo elementa per ignem illum destruenda sint totaliter.

¶Præterea, Apoca. 11. Primum cælum & prima terra abiit, & mare iam non est. sed per cælum aër intelligitur, vt Augustinus dicit: mare autem est aquarum congregatio: ergo videtur quòd illa tria elementa totaliter destruentur.

¶Præterea, Ignis non purgat nisi secundum hoc quòd alia efficiuntur materia eius: si ergo ignis purgat alia elementa, oportet quòd eius materia efficiantur: ergo quòd in naturam ignis transeant, & sic à natura sua corrumperentur.

¶Præterea, Forma ignis est nobilissima formarum, ad quam perduci possit elementaris materia: sed per illam purgationem omnia in nobilissimum statum perducentur vel mutabuntur: ergo alia elementa in ignem totaliter conuertentur.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinth. 7. super illud, Præterit figura huius mundi. Pulchritudo non substantia præterit: sed ipsa substantia elementorum pertinet ad perfectionem mundi: ergo elementa non consumentur secundum suam substantiam.

¶Præterea, Illa finalis purgatio quæ fiet per ignem, respondebit primæ purgationi, quæ facta est per aquam: sed illa non corrupit elementorum substantiam: ergo nec illa quæ fiet per ignem, corrumpet.

CONCLVSIO.

¶Quatuor elementa in mundi purgatione quantum ad substantiam & qualitates eorum propriæ manebunt: sed purgabuntur à sordibus & infectionibus, quas ab hominum peccatis contraxerunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc quæstionẽ est multiplex opinio. Quidam enim dicunt quòd omnia elementa manebunt quantum ad materiam, omnia autem mutabuntur quantum ad imperfectionem: sed duo eorum retinebunt propriam formam substantialem, scilicet aër & terra, in duobus verò, scilicet in igne & aqua, non remanebit forma substantialis eorum, sed mutabuntur ad formam cæli, & sic tria elementa, aër scilicet, ignis & aqua, cælum dicentur, quãuis aër retineat formam substantialem eandem quam nunc habet, quia nunc etiam cælum dicitur. Vnde etiam Apocalypsis decimo secundo non fit mentio nisi de cœlo & terra. Vidi, inquit, cælum nouum & terram nouam. Sed hæc opinio est omninò absurda. Repugnat enim & philosophiæ, secundum quam poni non potest, quòd corpora inferiora sint in potentia ad formam cæli, cùm nec materiam habeant communem, nec contrarietatem adinuicem: & etiam Theologiæ, quia secundum hanc propositionem non saluabitur perfectio vniuersi cum integritate suarum partium, duobus elementis sublatis. Vnde per hoc quòd dicitur cælum, intelligitur quintum corpus, omnia verò elementa intelliguntur per terram sicut in Psalmo, Laudate Dominum de terra. & sequitur, Ignis, grando, nix, glacies, &c. Et ideò alij dicunt quòd omnia elementa manebũt secundum substantiam, sed qualitates actiuæ & passiuæ ab eis remouebuntur. Sicut etiam ponunt quòd in corpore mixto elementa saluantur secundum suas formas substantiales sine hoc quòd proprias qualitates habeant, cùm sint in medium reductæ, sed medium neutrum extremorum est. Et huic etiam videtur consonare quod Augustinus dicit 20. de ciuitate Dei: Illa conflagratione mundana elementorum corruptibilium qualitates quæ corporibus nostris congruebant, ardendo penitus interibunt, atque ipsa substantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant. Sed illud non videtur probabile, cùm qualitates propriæ elementorum sint effectus formarum substantialium, quòd formis substantialibus manentibus, qualitates prædictæ possint mutari nisi per actionem violentam ad tempus. Sicut in aqua calefacta videmus quòd ex vi suæ speciei frigiditatem recuperat, quam per actionem ignis amisit, dummodò species aquæ remaneat. Et præterea ipsæ qualitates elementares sunt de perfectione secunda elementorum, sicut proprię passiones eorum: nec est probabile, quòd in illa finali consummatione aliquid perfectionis naturalis ab elementis tollatur. Et ideò videtur dicendum, quòd manebunt elementa quantum ab substantiam & qualitates eorum proprias, sed purgabuntur ab infectione, quam ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate quæ per actionem & passionem mutuam in eis accidit: quia iam cessante motu primi mobilis in inferioribus elementis, mutua actio & passio esse non poterit, & hoc Augustinus appellat qualitates elementorum: scilicet innaturales dispositiones eorum, secundum quas corruptioni appropinquant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis ille dicitur quatuor elementa absumere, inquantum ea aliquo modo purgabit: quod autem sequitur, quòd duo ex toto consumet, non est intelligendum quòd duo elementa secundum substan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ttium destruantur,sed quia duo magis remouebuntur à proprie tate,quam nunc habent,quæ quidem duo à quibusdam esse dicuntur ignis & aqua, quæ maximè excedunt in qualitatibus actiuis,scilicet calore & frigore,quæ sunt maximè corruptionis principia in aliis corporibus: & quia tunc non erit actio ignis & aquæ quæ sunt maximè actiua,maximè immutari videbuntur à virtute,quam nunc habent. Alij verò dicunt hæc duo esse aërem & aquam propter varios motus istorum duorum elementorum, quos consequuntur ex motu corporum cælestium: & quia isti motus non erunt sicut fluxus & reflu- xus maris & commotiones ventorum, & huiusmodi: ideò ista elementa maximè mutabuntur à proprietatè , quam nunc habent.

¶Ad secundum dicendum,quòd sicut dicit Aug. 20.de ciuitate Dei,cùm dicitur:Et mare iam non est,per mare potest intelligi præsens seculum, de quo parum suprà antè dixerat, mare dedit mortuos suos: si tamen mare ad literam referamus, tunc est dicendum quòd in mari duo intelliguntur: scilicet substantia aquarum & earum dispositio quantum ad salcedinem & commotiones fluctuum:& quantum ad hoc secundum , mare non remanebit,remanebit autem quantum ad primum.

¶Ad tertium dicendum,quòd ignis ille non aget nisi vt instrumentum prouidentiæ & virtutis diuinæ:vnde non aget in alia elementa vsq; ad eorum consumptionem, sed solùm vsq; ad purgationem: nec oportet quòd illud quod efficitur materia ignis,totaliter à specie propria corrumpatur, sicut patet in ferro ignito,quòd à loco ignitionis remotum ex virtute speciei remanentis ad proprium statum & pristinum redit: & ita etiam erit de elementis per ignem purgatis.

¶Ad quartum dicendum,quòd in partibus elementorum non oportet considerari solùm quod congruat alicui parti secundum se acceptæ , sed etiam quod congruat secundum ordinem ad totum. Dico ergo quòd quamuis aqua esset nobilior , si haberet formam ignis , similiter terra & aër: vniuersum tamen esset imperfectius si tota elementorum materia formam ignis assumeret.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm omnia elementa per illum ignem purgabuntur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nec omnia elementa per illum ignem purgabuntur, quia ignis ille (vt iam dictum est) non ascendet nisi quantum ascendit aqua diluuij:sed aqua diluuij non peruenit vsq; ad sphæram ignis:ergo nec per vltimam purgationem elementum ignis purgabitur.

¶Præterea, Apoca. 21. dicit glo. super illud : Vidi cælum nouum, &c. Immutatio aëris & terræ dubitabilis non est quin per ignem fiet: sed de aqua dubitatur, nam purgationem in se ipsa habere creditur.ergo ad minus non est certum quòd omnia elementa purgentur.

¶Præterea,Locus qui est perpetuæ infectionis,nunquam purgatur : sed in inferno erit perpetua infectio : cùm ergo infernus inter elementa collocetur , videtur quòd elementa non totaliter purgentur.

¶Præterea,Paradisus terrestris in terra continetur:sed ille non purgabitur per ignem,quia etiam nec aquæ diluuij illuc ascenderunt,vt Beda dicit:& habetur in secundo Sententiarum:ergo videtur quòd non omnia elementa totaliter purgentur.

¶SED CONTRA est glo. suprà inducta , quæ habetur 2.Petri vlti.quòd quatuor elementa ignis ille absumet.

CONCLVSIO.

¶Impuritates elementorum , quæ ex eorum permixtione proueniunt , per ignem purgabuntur.

¶RESPONDEO dicendum,quòd quidam dicunt quòd ille ignis ascender vsq; ad summitatem spatij continentis quatuor elementa,vt sic elementa totaliter purgentur ab infectione peccati,quo etiam superiores partes elementorum sunt infectæ,vt patet per fumum idololatriæ superiora inficientis:& etiam à corruptione , quia elementa secundum omnes partes sui corruptibilia sunt.Sed hæc opinio repugnat auctoritati Scripturæ:quia 2.Pet.3.dicitur quòd illi cæli positi sunt igni, qui fuerunt per aquam purgati. Et August. dicit 20. de ciui. Dei, quòd ille mundus qui diluuio periit , igni reseruatur. Constat autem quòd aqua diluuij non ascendit vsq; ad summitatem spatij elementorij , sed solùm vsq; ad quindecim cubitos super altitudinem montiũ.Et præterea notum est quòd vapores eleuati vel sumi quicunq; non possunt pertransire totam sphærã ignis,vt perueniant ad summitatem eius:Et ita infectio peccati non non venit vsq; ad spatium prædictum. A corruptibilitate etiam elementa non possunt purgari per subtractionem alicuius quod per ignem possit consumi : sed per ignem poterunt consumi impuritates elementorum, quæ ex eorum permixtione proueniunt. Huiusmodi autem impuritates præcipuè sunt circa terram vsq; ad medium aëris interstitium , vnde vsq; ad illud spatium ignis vltimæ conflagrationis elementa purgabit. Tantum enim aquæ etiam diluuij ascenderunt , quod probabiliter æstimari potest ex montium altitudine quos determinata mensura transcenderant.

¶Primum ergo concedamus.

¶AD SECVNDVM dicendum,quòd ratio dubitationis in glo.exprimitur,quia scilicet aqua vim purgationis in se habere creditur,non tamen habet vim purgationis talis qualis futuro statui competit,vt ex dictis patet.

¶Ad tertium dicendum , quòd illa purgatio præcipuè ad hoc erit,vt quicquid est imperfectionis à sanctorum habitatione,remoueatur:& ideò in illa purgatione totum quod est fœdum,ad locum damnatorum congregabitur,vnde infernus non purgabitur,sed ad ipsum deducentur totius mundi purgamenta.

¶Ad quartum dicendum , quòd quamuis peccatum primi hominis in terrestri paradiso sit commissum,non tamen locus ille est locus peccantium, sicut nec cælum empyreum, ex vtroq; enim loco homo & diabolus statim post peccatum sunt eiecti: vnde locus ille purgatione non indiget.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm Ignis vltima conflagrationis iudicium debeat sequi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ignis vltimæ conflagrationis iudicium debet sequi.Augustinus enim 20. de Ciuitate Dei,hunc ordinem ponit eorum quæ in iudicio sunt futura , dicens: Circa iudicium has res dicimus esse venturas, Heliam Thesbitem,Iudæorum conuersionem,& Antichristũ persecuturum,Christũ venturũ vel iudicaturũ,mortuorũ resurrectionem,bonorũ malorúmq; diuisionem,mundi conflagrationem, eiusdem renouationem:ergo conflagratio iudicium sequetur.

¶Præterea, Augustinus dicit in eodem libro , Iudicatis impiis & in æternum ignem missis,figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit:ergo idem quod priùs.

¶Præterea,Dominus ad iudicandum veniens,aliquos viuos reperiet,vt patet ex hoc quod habetur 1.Thessalo.4. vbi ex persona eorum Apostolus dicit:deinde nos qui viuimus , qui residui sumus in aduentu Domini , &c.sed hoc non esset si conflagratio mundi præcederet , quia per ignem resoluerentur : ergo ignis ille iudicium sequetur.

¶Præterea,Dominus dicitur iudicaturus orbem per ignem:& ideò conflagratio finalis videtur esse executio sententiæ vel diuini iudicij:sed executio sequitur iudicium:ergo ille ignis iudicium sequetur.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Psalmo : Ignis ante ipsum præcedet.

¶Præterea, Resurrectio præcedit iudicium , aliàs non videret omnis oculus Christum iudicantem: sed mundi conflagratio resurrectionem præcedet, sancti enim qui resurgent , corpora spiritualia & impassibilia habebunt , ita quòd non poterunt purgari per ignem,cùm tamen in litera dicatur ex verbis August.quòd per illum ignem purgabitur si quid in aliquibus sit purgandum:ergo ille ignis iudicium præcedet.

CONCLVSIO.

¶Cùm mortuorum resurrectio iudicium præcedere verisimum sit , conflagratio ignis, quantum ad mundi purgationem spectat, Dei iudicium praecedat oportet:quantum verò attinet ad illius ignis actum quo malos inuolnet, iudicium ignis conflagrationem anteibit.

¶RESPONDEO dicendum , quòd illa Conflagratio secundum rei veritatem quantum ad sui initiũ præcedet : quod ex hinc manifestè colligi potest , quòd mortuorum resurrectio iudiciũ præcedet,quod patet 1. Thessa.4.quòd illi qui dormierunt,rapientur in nubibus in aëra obuiam Christo ad iudicium venienti,simul autem erit resurrectio communis & corporum sanctorum glorificatio , sancti enim resurgentes corpora gloriosa resument:vt patet per illud quod dicitur primæ Corinth. 12. Seminantur in ignobilitate , surgent in gloria : similiter & cùm corpora sanctorum glorificabuntur , etiam tota creatura suo modo

suo modo renouabitur,vt patet per illud quod dicitur Rom. 8. quòd ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei:cùm ergo conflagratio mundi sit dispositio ad renouationem prædictam,vt ex dictis patet: manifestè potest colligi quòd illa conflagratio quo ad purgationem mundi iudicium præcedet,sed quo ad aliquem actum,qui scilicet est inuoluere malos,iudicium sequetur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustinus non loquitur determinando, sed opinando : quod patet ex hoc quod sequitur , Quæ quidem ventura esse credendum est , sed quibus modis & quo ordine veniant,magis docebit rerum experientia,quàm nunc ad perfectũ hominis intelligentia valeat consequi,æstimo tamen eo quo à me commemorata sunt ordine,esse ventura:ergo patet quòd hæc dixit opinando.

¶Et similiter dicendum est ad secundum.

¶Ad tertium dicendum,quòd omnes homines morientur & resurgent , sed tamen illi dicuntur viui reperiri , qui vsq; ad tempus conflagrationis viuent in corpore.

¶Ad quartum dicendum,quòd ille ignis non consequitur sententiam iudicis nisi quo ad inuolutionem malorum , & quantum ad hoc sequetur iudicium.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm ille ignis habiturus sit talem effectum in hominibus , qualis designatur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non habebit talem effectum in hominibus,qualis designatur.Illud consumi dicitur quod in nihilum reducitur : sed corpora impiorum non resoluentur in nihilum:sed in æternum conseruabuntur,vt æternam pœnam sustineant:ergo ignis non erit malis consumptio, vt in litera dicitur.

¶Si dicatur quòd consumet malorum corpora inquantum ea resoluet in cinerem:contrà, Sicut corpora malorum ita & bonorum in cinerem resoluentur,hoc enim est Christi solius priuilegium , vt caro eius non viderit corruptionem : ergo etiam bonis tunc repertis erit consumptio.

¶Præterea, Infectio peccati magis abundat in elementis,secundum quòd veniunt ad compositionem humani corporis , in quo est corruptio fomitis,etiam quantum ad bonos , quàm in elementis extra corpus humanum existentibus : sed elementa extra corpus humanum existentia purgabuntur propter peccati infectionem:ergo multò fortiùs oportet per ignem purgari elementa in corporibus humanis existentia siue bonorum siue malorum,& ita oportet vtraq; corpora resolui.

¶Præterea, Quandiu status viæ durat,elementa similiter agũt in bonos & in malos , sed adhuc durabit status viæ in illa conflagratione:quia post statum huius viæ non erit mors naturalis,quæ tamen per illam conflagrationem causabitur:ergo ille ignis æqualiter aget in bonos & malos,& ita nõ videtur quòd fit aliqua discretio inter eos quantum ad effectum illius ignis suscipiendum,sicut in litera ponitur.

¶Præterea, Illa conflagratio quasi in momento perficitur : sed multi inueniuntur viti,in quibus erunt multa purgabilia:ergo illa conflagratio non sufficiet ad eorum purgationem.

CONCLVSIO.

¶Ignis naturaliter aget ante iudicium & in bones & in malos , eos in cinerem resoluendo:sed mali illius ignis actione cruciabuntur:boni verò omnis doloris erunt expertes.

¶RESPONDEO dicendum , quòd ignis ille finalis conflagrationis quantum ad hoc quòd iudicium præcedet,aget vt instrumentum diuinæ iustitiæ,& iterum per virtutem naturalis ignis.Quãtum ergo pertinet ad virtutem naturalem ipsius, similiter aget in malos & bonos qui viui reperientur,vtrorũq; carpora in cinerem resoluendo:inquantùm verò aget vt instrumentum diuinæ iustitiæ,diuersimodè aget in diuersos quantum ad pœnam sensuum. Mali enim per actionem ignis cruciabuntur. Boni verò in quibus nihil purgandum inuenietur ominò nullum dolorem ex igne sentient , sicut nec pueri senserunt in camino ignis : Dan. 3. quamuis eorum corpora non seruentur integra , sicut puerorum seruata fuerunt, & hoc diuina virtute fieri poterit,vt sine doloris cruciatu resolutionem corporũ patiantur.Boni verò,in quibus aliquid purgandum reperietur sentient cruciatũ doloris ex illo igne plus vel minùs pro meritorum diuersitate,sed quantum ad actum,quem post iudicium ille ignis habebit in damnatos tantùm aget, quia corpora boni omnes habebunt impassibilia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consumptio ibi accipitur non per annihilationem , sed pro resolutione in cinerem.

¶Ad secundum dicendum , quòd bonorum corpora quamuis in cinerem resoluentur per ignem,non tamen ex hoc dolorem sentient,sicut nec pueri in fornace existentes : & quantum ad hoc est dissimile de bonis & malis.

¶Ad tertium dicendum,quòd elementa in corporibus humanis existentia purgabũtur per ignem etiã in corporibus electorum,sed hoc per diuinam virtutem fiet sine cruciatu doloris.

¶Ad quartum dicendum , quòd ignis ille non aget tantum secundum naturalem elementorum virtutem, sed etiam vt diuinæ iustitiæ instrumentum.

¶Ad quintum dicendum , quòd tres sunt causæ quare subitò illi,qui viui reperientur purgari poterunt.Vna est , quia in eis pauca purganda inuenientur cũ terroribꝰ & persequutionibus præcedentibus fuerint purgati. Secunda causa est,quia & viui voluntariè pœnã sustinebũt,pœna enim in hac vita voluntariè susceptа multo plus purgat quàm pœna post mortem inflicta, sicut patet in martyribus,quòd si purgandum quid in eis inuenitur,passionis falce tollitur,vt Aug. dicit , cùm tamen pœna martyrij sit breuis in comparatione ad pœnam quæ in Purgatorio sustinetur.Tertia est quia calor ille recuperabit in intentione quantùm amittit in temporis breuitate.

ARTICVLVS IX.

¶Vtrùm ille ignis inuoluet reprobos.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non inuoluet reprobos,quia super illud Mal.3. Purgabit filios Leui.dicit Glossa,duos ignes legimus futuros:vnum quo purgabit electos & præcedet iudicium,alterum qui reprobos cruciabit,sed hic est ignis Inferni qui malos inuoluet. Primus autem est ignis finalis conflagrationis:ergo ille ignis conflagrationis non erit ille qui malos inuoluet.

¶Præterea , Ille ignis Deo obsequitur in purgatione mundi: ergo remunerari debet aliis elementis remuneratis, & præcipuè cùm ignis sit nobilissimum elemẽtorum:non ergo videtur quòd in Infernum debeat deiici ad pœnam damnatorum.

¶Præterea,ignis qui malos inuoluet erit ignis Inferni:sed ignis ille ab initio mundi præparatus est damnatis : vnde Matthæi 25. dicitur, Ite maledicti in ignem æternum , qui paratus est Diabolo,&c. Isa. 30. Præparata est ab heri Thophet à Rege præparata, &c. Glossa ab heri,id est,ab initio Thophet vallis gehennæ:sed ignis ille finalis conflagrationis non fuit ab initio præparatus,sed ex concursu mundanorum ignium generabitur:ergo ille ignis non est ignis Inferni qui reprobos inuoluet.

¶IN CONTRARIVM est quod in Psal. de illo igne dicitur,Quòd inflammabit in circuitu inimicos eius.

¶Præterea,Dan.7. dicitur,Fluuius igneus rapidúsque egrediebatur à facie eius. Gloss. vt peccatores traheret in gehennam. Loquitur autem autoritas de illo igne de quo nunc est mentio vt patet per quandam Glos.quæ ibi dicit,vt malos puniat & bonos purget:ergo ignis finalis conflagrationis in Infernum cum reprobis demergetur.

CONCLVSIO.

¶Igne conflagrationis inuoluentur reprobi, vt quicquid turpe & fœdum fuerit , in Infernum detradatur : sicut quicquid pulchrum & nobile reperietur, in regnum cælestè attolletur.

¶RESPONDEO dicendum , quòd tota purgatio mundi & innouatio ad purgationem & innouationem hominis ordinabitur : & ideò oportet quòd mundi purgatio & innouatio, purgationi & innouationi hominis,congruat : purgatio autem quædam erit quòd mali segregabuntur:vnde dicitur Lucæ 3. Cuius ventilabrum in manu eius,& purgabit aream suam, & congregabit triticum suum,id est,electos in horreum suum:paleas autem,id est, reprobos comburet igne inextinguibili:vnde & ita erit de purgatione mundi , quicquid erit turpe & fœdum , in Infernum cum reprobis remittetur : quicquid verò pulchrum & nobile,conseruabitur in superioribus ad gloriam electorum,& ita etiam erit de illo igne conflagrationis: sicut dicit Basilius super illud Psalm. Vox Domini intercedentis flammam ignis:quia quo ad calidum vstiuum , & quantum

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid quod in igne grossum reperietur descendet ad Inferos ad supplendum damnatorum: quod verò est ibi subtile & lucidum, remanebit superius ad gloriam electorum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis qui purgabit electos ante iudicium, erit idem cum igne conflagrationis mundi, quãuis quidam contrarium dicant: cõuenit enim vt cum homo sit pars mundi, eodem igne purgetur homo & mundus. Dicuntur autem duo ignes, qui purgabit hos & cruciabit malos, & quantùm ad officium, & aliquo modo ad substantiam: quia non tota substantia ignis purgantis in Infernum detrudetur, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd in hoc ille ignis remunerabitur: quòd illud quod est grossum in eo, separabitur ab ipso, & retrudetur in Infernum.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut gloria electorum post iudicium est maior quàm ante, ita & pœna reproborum: & ideò sicut charitas superiori creaturæ addetur ad augmentandum gloriam electorum, ita etiam quicquid est turpe in creaturis, retrudetur in Infernum ad augmentandam miseriam: & ita igni damnatorum ab initio præparato in Inferno non est inconueniens si alter ignis addatur.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA quinta, De resurrectione, in tres articulos diuisa.

POST hoc considerandum est de circonstantibus, & concomitantibus resurrectionem: Quorum prima consideratio est de ipsa resurrectione. Secunda de eius causa. Tertia de eius tempore & modo. Quarta de ipsius termino à quo. Quinta de conditionibus resurgentium.

¶Circa primum quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm resurrectio corporum sit futura.

¶Secundò, vtrùm sit omnium generabilium.

¶Tertiò, vtrùm naturalis vel miraculosa.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum corporum resurrectio sit futura.

Tho. 4. dist. 43. q. vnica, arti. 1. q. 2. et seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corporum resurrectio non sit futura. Iob 14. Homo cum dormierit non resurget, donec atteretur cælum: sed cælum nunquam atteretur, quia terra de qua minus videtur, in æternum stat, vt patet Eccle. 1. ergo non resurget homo.

¶Præterea, Dominus Matth. 22. probat resurrectionem per autoritatem illam, Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, quia non est Deus mortuorum, sed viuentium: sed constat quando verba illa dicebantur, Abraham, Isaac, & Iacob non viuebant corpore, sed solum anima: ergo resurrectio non erit corporum, sed solùm animarum.

¶Præterea, Apostolus 1. Corinth. 15. videtur probare resurrectionem ex remuneratione laborum, quos in hac vita sustinent sancti, qui si in hac vita tantum confidentes essent, miserabiliores essent cæteris hominibus: sed sufficiens remuneratio omnium laborum hominis potest esse in anima tantum, non enim oportet quòd instrumentum simul cum operante remuneretur. Corpus enim instrumentum animæ est: vnde etiam in Purgatorio vbi animæ punientur pro his quæ gesserunt in corpore, anima sine corpore punitur: ergo non oportet ponere resurrectionem corporum, sed sufficit ponere resurrectionem animarum, quæ est dum transferuntur de morte culpæ & miserię in vitam gratiæ & gloriæ.

¶Præterea, Vltimum rei est perfectissimum in re, quia per illud attingit finem suum: sed perfectissimus status animæ est, vt sit à corpore separata: quia in hoc statu conformis est Deo & angelis & magis pura quasi separata ab omni extranea natura: ergo separatio à corpore est vltimus status eius, & ita ex hoc statu non redit ad corpus, sicut nec ex viro fit puer.

¶Præterea, Mors corporalis in pœnam hominis est inducta pro prima præuaricatione, vt patet Gene. 2. sic & mors spiritualis quæ est separatio animæ à Deo, est inflicta homini pro peccato mortali: sed de morte spirituali nunquam redeunt ad vitam post sententiam damnationis acceptam: ergo de morte corporali ad vitam corporalem non erit regressus, & sic resurrectio non erit.

¶SED CONTRA, est quod dicitur Iob 19. Scio quòd Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra resurrecturus sum, & rursus circun. pel. mea, &c. ergo resurrectio erit corporum.

¶Præterea, Donum Christi est maius quàm peccatum Adæ, vt patet Rom. 5. Sed mors per peccatum introducta est: quia si peccatum non fuisset, mors nulla esset: ergo per donum Christi à morte reparabitur ad vitam.

¶Præterea, Membra debent esse corpori conformia: sed caput nostrum viuit, & in æternum viuet in corpore & anima. Quia Christus resurgens ex mortuis iam nõ moritur, vt patet Rom. 6. ergo & homines qui sunt eius membra, viuent in corpore & anima, & sic oportet carnis resurrectionem esse.

CONCLVSIO.

¶Cùm homo non possit esse beatus nisi anima corpori verè vniatur, tanquam forma materiæ, fatendum est resurrectionem esse, in qua anima suo corpori in perpetuum vniatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum diuersas sententias de vltimo fine hominis diuersificatæ sunt sententiæ ponentium vel negantium resurrectionem. vltimus enim finis hominis, quem naturaliter omnes homines desiderant, est beatitudo, ad quam quidem hominem posse pertingere in hac vita quidam posuerunt: vnde non cogebantur ponere aliam vitam post istam, in qua homo vltimam sui perfectionem consequeretur, & sic resurrectionem negabant: & hanc opinionem satis probabiliter excludit varietas fortunæ, & infirmitas humani corporis, scientiæ & virtutis imperfectio & instabilitas, quibus omnibus beatitudinis perfectio impeditur: vt Augu. prosequitur in fine de Ciui. Dei. Et ideò alij posuerunt aliam vitam esse post hanc, in qua homo tantum secundum animam viuebat post mortem, & hanc vitam ponebant sufficere ad naturale desiderium implendum de beatitudine consequenda: vnde Porphyrius dicebat, vt Aug. dicit in lib. de Ciu. Dei: Quia anima ad hoc quòd beata sit, omne corpus fugiendum est: vnde tales resurrectionem non ponebant. Huius autem opinionis apud diuersos diuersa erant falsa fundamenta. Quidam enim hæretici posuerunt omnia corporalia esse à malo principio, spiritualia verò à bono, & secundum hoc oportebat quòd anima summè perfecta non esset nisi à corpore separata, per quod à suo principio distrahitur, cuius participatio ipsam beatam facit: & ideò omnes hæreticorum sectæ, quæ ponunt à Diabolo corporalia esse creata vel formata, negant corporum resurrectionem. Huius autem fundamenti falsitas in principio 2. lib. ostensa est. Quidam verò posuerunt totam hominis naturam in anima constare, ita vt anima corpore vteretur sicut instrumento, aut sicut nauta naui: vnde secundum opinionem hanc sequitur quòd sola anima beatifica homo naturali desiderio beatitudinis non frustraretur, & sic non oportet ponere resurrectionem. Sed hoc fundamentum sufficienter Philosophus 2. de Anima destruit, ostendens animam corpori, sicut formam materiæ, vniri: & sic patet quòd sine hac, vita homo non potest esse beatus: & ideò est necesse resurrectionem ponere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cælum nunquam atteretur quantum ad substantiam, sed quantum ad effectum virtutis, per quem mouet ad generationem & corruptionem inferiorum, ratione cuius dicit Apostolus 1. Corin. 7. Præterit figura huius mundi.

¶Ad secundum dicendum, quòd anima Abraham non est, propriè loquendo, ipse Abraham, sed est pars eius, & sic de aliis. Vnde vita animæ Abrahæ non sufficeret ad hoc quòd Abraham sit viuens, vel quia Deus Abraham sit Deus viuentis, sed exigitur vita totius coniuncti, scilicet animæ & corporis, quæ quidem vita quanuis non esset actu, quando verba proponebantur, erat tamen in ordine vtriusq; partis ad resurrectionem: vnde Dominus verba illa subtilissimè & efficaciter resurrectionem probat.

¶Ad tertium dicendum, quòd anima non comparatur ad corpus solùm, vt operans ad instrumentum, quo operantur, sed etiam vt forma ad materiam: vnde operatio est coniuncti & non tantum animæ, vt patet per Philosophum in 1. de Anima. Et quia operanti debetur operis merces, oportet quòd ipse homo com-

mo compositus ex anima & corpore, operis sui mercedem accipiat. Venialia autem sicut dicuntur peccata, quasi dispositiones ad peccandum, non quòd simpliciter habeant rationem peccati: ita pœna, quæ eis redditur in Purgatorio, non est simpliciter retributio, sed magis purgatio quædem, quæ seorsum fit in corpore per mortem & incinerationem, & in anima per Purgatorij ignem.

¶Ad quartum dicendum, quòd cæteris paribus, perfectior est status animæ in corpore, quàm extra corpus, quia est pars totius compositi, & omnis pars integralis materialis est respectu totius, & quanuis sit Deo conformis secundum quid: non tamẽ simpliciter: tunc enim, simpliciter loquendo, est aliquid maximè Deo conforme, quando habet quicquid conditio suæ naturæ requirit, quia perfectionem diuinam tunc maximè imitatur: vnde cor animalis magis est Deo cõforme immobili, quando mouetur, quàm quando quiescit, quia perfectio cordis est in moueri, & eius quies est eius destructio.

¶Ad quintum dicendum, quòd mors corporalis est introducta per peccatum Adæ, quod est morte Christi deletum: vnde pœna illa non manet in æternum: sed peccatum, quod mortem æternam per impœnitentiam inducit, vltrà non expiabitur, & ideò mors illa æterna erit.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm resurrectio erit omnium generaliter.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio non erit omnium generaliter: in Psal. enim dicitur, Non resurgent impij in iudicio: sed resurrectio non erit hominum nisi tempore iudicij vniuersalis: ergo impij nullo modo resurgent.

¶Præterea, Dan. 12. dicitur, Multi de his qui dormiunt in puluere, euigilabunt: sed hæc loquutio quandam particularitatem importat: ergo non omnes resurgent.

¶Præterea, Per resurrectionem homines conformantur Christo resurgenti. Vnde 1. Cor. 15. concludit Apostolus: Quia si Christus resurrexit, & nos resurgemus: sed illi soli debent Christo resurgenti conformari, qui imaginem ipsius portauerunt, quod est solùm bonorum: ergo ipsi soli resurgent.

¶Præterea, Pœna non dimittitur nisi ablata culpa: sed mors corporalis est pœna peccati originalis: ergo cùm non omnibus sit dimissum originale peccatum, non omnes resurgent.

¶Præterea, Sicut per gratiam Christi renascimur, ita per gratiam eius resurgemus: sed illi qui in matemis vteris moriuntur, nunquàm poterunt renasci: ergo nec resurgere poterunt, & sic non omnes resurgent.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 5. Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent: ergo omnes mortui resurgent.

¶Præterea, Primæ Cor. 15. Omnes quidem resurgemus, &c.

¶Præterea, Resurrectio ad hoc necessaria est, vt resurgentes recipiant pro meritis pœnam vel præmium: sed omnibus debetur vel pœna vel præmium pro merito proprio, sicut adultis, vel alieno, sicut paruulis: ergo omnes resurgent.

CONCLVSIO.

Cùm nulla anima perpetuò possit à corpore separari, necesse est sicut vnum ita & omnes resurgere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ea, quorum ratio sumitur ex natura speciei, oportet similiter inueniri in omnibus quæ sunt eiusdem speciei: talis autem est resurrectio. Hæc enim est eius ratio, vt ex dictis patet, quòd anima in perfectione vltima speciei humanæ esse non potest à corpore separata: vnde nulla anima in perpetuũ remanebit à corpore separata: & ideò necesse est sicut vnum ita & omnes resurgere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd loquitur de spirituali resurrectione, qua impij non resurgent in iudicio discussionis conscientiæ, vt Gloss. exponit: vel loquitur de impiis, qui sunt animo infideles, qui non resurgent vt iudicentur: iam enim iudicati sunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd Aug. exponit, id est, omnes: & hic modus loquendi inuenitur in sacra Scriptura: vel particulatio potest intelligi quantum ad pueros damnatos in limbo, qui quanuis resurgent, non propriè dicuntur euigilare, cùm nec sensum pœnæ nec gloriæ habituri sint: vigilia enim est solutio sensus.

¶Ad tertium dicendum, quòd omnes tam boni quàm mali conformantur Christo, viuendo in ista vita in his quæ ad naturam speciei pertinent: non autem in his quæ pertinent ad gratiam: & ideò omnes ei conformabuntur in reparatione vitæ naturalis: non autem in similitudine gloriæ, sed soli boni.

¶Ad quartum dicendum, quòd mortem, quæ est pœna originalis peccati, qui in originali decesserunt exoluerunt moriendo: vnde non obstante originali culpa, possunt à morte resurgere: pœna enim originalis peccati magis est mori quàm morte detineri.

¶Ad quintum dicendum, quòd renascimur per gratiam Christi nobis datam, sed resurgimus per gratiam Christi, qua factum est, vt naturã nostram susciperet, quia ex hoc ei in naturalibus conformamur: vnde illi, qui in maternis vteris decedũt, quanuis renati non fuerint per susceptionem gratiæ, tamen resurgent propter conformitatem naturæ ad ipsum, quam consequuti sunt, ad perfectionem humanæ speciei pertingentes.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm resurrecto sit naturalis.

AD TERTIVM sic proceditur videtur quòd resurrectio sit naturalis: quia sicut dicit Dam. 3. libro quod communiter in omnibus inspicitur, naturam characterizat in his quæ sub ipso sunt atomis: sed resurrectio cõmuniter in omnibus inuenitur: ergo est naturalis.

¶Præterea, Gregorius dicit 14. Moralium, Qui resurrectionis fidem ex obedientia non tenet, certè hanc ex ratione tenere debuerat. Quid enim quotidie mundus in elementis suis nisi resurrectionem nostram imitatur: & ponit exemplum de luce, quæ quasi moriendo oculis subtrahitur, & rursus quasi viuendo reuocatur, vel resurgendo: & de arbustis quæ viriditatem amittunt, & rursus quasi resurgentia reparantur: & de seminibus quæ putrescentia moriuntur, & rursus germinando quodammodo resurgunt: quod etiam exemplum Apostolus ponit, 1. Corinth. 15. sed nihil potest ex naturalibus operibus ratione cognosci nisi naturale: ergo resurrectio erit naturalis.

¶Præterea, Illa quæ sunt præter naturam, non multo tempore manent, quia sunt quasi violenta: sed vita quæ per resurrectionem reparatur in æternum manebit: ergo resurrectio erit naturalis.

¶Præterea, Illud ad quod tota naturæ reparatio intendit, maximè videtur esse naturale: sed resurrectio & glorificatio sanctorum est huiusmodi: vt patet Romanorum octauo. ergo resurrectio erit naturalis.

¶Præterea, Resurrectio est motus quidam ad perpetuam coniunctionem animæ & corporis: sed motus est naturalis qui terminatur ad quietem naturalem: vt patet 5. Physic. Perpetua autem coniunctio animæ & corporis erit naturalis, quia cùm anima sit proprius motor corporis, habet sibi corpus proportionatum, & ita in perpetuũ est similiter viuificabile ab ipsa, sicut ipsa in perpetuum viuit: ergo resurrectio erit naturalis.

¶Præterea, Ea quæ non sunt vnius speciei, non habent determinatum modum originis: vnde animalia quæ generantur ex putrefactione, & ex semine, nunquam sunt eiusdem speciei: vt dicit Commentarius in octauo Physi. Sed naturalis motus, quo homo oritur, est generatio ex simili in specie, quod non est in resurrectione: ergo non est naturalis.

CONCLVSIO.

¶Resurrectio simpliciter nõ est naturalis, sed miraculosa, missa secũdũquid.

¶RESPONDEO dicendum, quòd motus siue actio aliqua se habet ad naturam tripliciter: Est enim aliquis motus siue actio, cuius natura nec est principium nec terminus, & talis motus quandoque est à principio supra naturam, vt patet de glorificatione corporis: quandoque autem à principio alio quocunque, sicut patet de motu violento lapidis sursum, qui terminatur ast quietem violẽtam. Est etiam alius motus, cuius principium & terminus est natura, vt patet in motu lapidis deorsum. Est etiam alius motus, cuius terminus est natura, sed non principium: sed quandoque aliquid supra naturã, sicut patet in illuminatione nec cæci, quia visus naturalis est, sed illuminationis principium est supra naturam: quandoque autem aliquid aliud, vt patet in acceleratione florum vel fructuum per artificium facta. Quòd autem principium sit natura & non

Universidad de Deusto
Biblioteca

terminus, esse non potest, quia principia naturalia sunt ad determinatos effectus, vltra quos se extendere non possunt: operatio ergo vel motus primo modo se habens ad naturam, nullo modo potest esse naturalis, sed vel est miraculosa, si sit à principio supra naturam: vel violenta, si sit ab alio quocunque principio. Operatio autem vel motus secundo modo se habens ad naturam, est simpliciter naturalis. sed operatio quæ tertio modo se habet ad naturam, non potest dici simpliciter naturalis, sed secundum quid, inquantum scilicet perducit ad id quod secundum naturam est, sed vel dicitur miraculosa, vel artificialis, aut violenta. Naturale enim propriè dicitur quod secundum naturam est: secundum autem naturam esse dicitur habens naturam, & quæ consequuntur naturam, vt patet in 2. Phy. Vnde motus, simpliciter loquendo, non potest dici naturalis, nisi eius principium sit natura: resurrectionis autem principium natura esse non potest, quanuis ad vitam naturæ resurrectio terminetur. Natura enim est principium motus in eo, in quo est vel actiuum, vt patet in motu leuium & grauium & alterationibus naturalibus animalium: vel passiuum, vt patet in generatione simplicium corporum. Passiuum autem principium naturalis generationis est potentia passiua naturalis, quæ semper habet aliquam potentiam actiuam, sibi respondentem in natura, vt dicitur in 11. Metaph. Nec differt quantum ad hoc, siue respondeat passiuo principio actiuum principium in natura respectu vltimæ perfectionis, scilicet formæ, siue respectu dispositionis, quæ est necessitas ad formam vltimam, sicut est in generatione hominis secundum positionem fidei, vel etiam de omnibus aliis secundum opinionem Platonis & Auicennæ. nullum autem principium actiuum resurrectionis est in materia, neque respectu coniunctionis animæ ad corpus, nec respectu dispositionis, quæ est necessitas ad talem coniunctionem: quia talis dispositio non potest à natura induci nisi determinato modo per viam generationis ex semine. Vnde etsi ponatur esse etiam aliqua potentia passiua ex parte corporis, seu etiam inclinatio quæcunque ad animæ coniunctionem, non est talis quòd sufficiat ad rationem motus naturalis: vnde resurrectio, simpliciter loquendo, est miraculosa non naturalis, nisi secundum quid, vt ex dictis patet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Damas. loquitur de illis quæ inueniuntur in omnibus individuis ex principiis naturæ creatis. Non enim si diuina operatione omnes homines dealbarentur, vel in vno loco congregarentur, sicut tempore diluuij factum est, propter hoc albedo esset proprietas naturalis hominis, vel esse in tali loco.

¶Ad secundum dicendum, quòd ex rebus naturalibus non cognoscitur aliquid ratione demonstrante non naturale, sed ratione persuadente potest cognosci aliquid supra naturam: quia eorum quæ supra naturam sunt, ea quæ sunt in natura, aliquam similitudinem repræsentant: sicut vnio animæ & corporis repræsentant animæ vnionem ad Deum per gloriam fruitionis, vt Magister dicit, & simili modo exempla quæ Apostolus & Grego. inducunt, fidei resurrectionis persuasiuè adminiculantur.

¶Ad tertium dicendum, quòd illa ratio procedit de operatione illa, quæ terminatur ad illud, quod non est per naturam, sed naturæ contrarium: hoc autem non est in resurrectione, & ideò non est ad propositum.

¶Ad quartum dicendum, quòd tota operatio naturæ est sub operatione diuina, sicut operatio inferioris artis sub operatione superioris. Vnde sicut omnis operatio inferioris artis expectat aliquem finem ad quem non peruenitur nisi operatione artis superioris inducentis formam vel vtentis artificio facto, ita ad vltimum finem ad quem tota expectatio naturæ intendit non potest peruenire opere naturæ, & propter hoc consequutio eius non est naturalis.

¶Ad quintum dicendum, quòd quanuis non possit esse motus naturalis, qui terminatur ad quietem violentam: tamen potest esse motus non naturalis qui terminatur ad quietem naturalem, vt ex dictis patet.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA sexta, De causa resurrectionis, in tres articulos diuisa.

ARTIC. I.

DEINDE considerandum est de causa nostræ resurrectionis.

¶Circa quod tria quæruntur.

¶Primò, vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis.

¶Secundò, vtrum vox tubæ.

¶Tertiò, vtrum angeli.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum Christi resurrectio sit causa nostræ resurrectionis.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd Christi resurrectio non sit causa nostræ resurrectionis. Posita enim causa, ponitur effectus: sed posita resurrectione Christi, non est sequuta statim resurrectio aliorum mortuorum: ergo resurrectio eius non est causa nostræ resurrectionis. Tho. 4. dist. 43. q. vnica. art. 2. q. 1. ad 5.

¶Præterea, Effectus non potest esse nisi causa præcesserit: sed resurrectio mortuorum esset, etiam si Christus non resurrexisset: erat enim alius modus possibilis Deo, vt hominem liberaret. ergo resurrectio Christi non est causa nostræ resurrectionis.

¶Præterea, Idem est factiuum vnius in tota specie vna: sed resurrectio erit omnibus hominibus communis: cùm ergo resurrectio Christi non sit causa suiipsius, non erit causa aliarum resurrectionem.

¶Præterea, In effectu relinquitur aliquid de similitudine causæ. sed resurrectio ad minus quorundam, scilicet malorum, non habet aliquid simile resurrectioni Christi: ergo resurrectionis illorum non erit causa resurrectio Christi.

¶SED CONTRA, Illud quod est primum in quolibet genere, est causa eorum quæ sunt post, vt patet in 2. Metaph. sed Christus ratione suæ resurrectionis corporalis dicitur primitiæ dormientium: 1. Cor. 15. & primogenitus mortuorum, Apoc. 1. ergo sua resurrectio est causa resurrectionis aliorum.

¶Præterea, Resurrectio Christi magis conuenit cum nostra resurrectione corporali quàm cum resurrectione spirituali, quæ est per iustificationem: sed resurrectio Christi est causa iustificationis nostræ, vt patet Rom. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram: ergo resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis corporalis.

CONCLVSIO.

¶Sicut christus est mediator Dei & hominum, ita decuit vt morte sua nostram aboleret, & sua resurrectione nos æterna resurrectione donaret.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christus ratione humanæ naturæ dicitur Dei & hominum mediator: vnde diuina dona à Deo in homines mediante Christi humanitate prouenient. Sicut autem à morte spirituali liberari non possumus, nisi per donum gratiæ diuinitùs datum, ita nec à morte corporali nisi per resurrectionem diuina virtute factam: & ideò sic Christus secundum humananam naturam primitias gratiæ suscepit diuinitùs, & eius gratia est causa nostræ gratiæ: quia de plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiam pro gratia. Ioan. 1. ita in Christo inchoata est resurrectio, & sua resurrectio causa est nostræ resurrectionis, vt sic Christus, inquantum est Deus, sit prima causa nostræ resurrectionis quasi æquiuoca: sed inquantum est Deus & homo, resurgens est causa proxima & quasi vniuoca nostræ resurrectionis. Causa autem vniuoca agens, producit effectum in similitudine formæ suæ: vnde non solùm est causa efficiens, sed exemplaris respectu istius effectus: quandoque enim ipsa forma, per quam attenditur similitudo agentis ad effectum, est directè principium actionis, quo producitur ille effectus, sicut calor in igne calefaciente: quandoque autem illius actionis, qua producitur effectus, non est principium primò per se ipsa forma, secundum quam attenditur similitudo, sed principia illius formæ: sicut si homo albus generet hominem album, ipsa albedo generantis non est principium actiuæ generationis: & tamen albedo generantis dicitur causa albedinis generatæ, quia principia albedinis in generante sunt principia generationis facientia albedinem in generato: & per hunc modum resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis, quia illud idem quod fecit resurrectionem Christi, quæ est causa efficiens vniuoca nostræ resurrectionis, ad nostram resurrectionem agit, scilicet virtus diuinitatis ipsius Christi, quæ sibi & patri communis est. Vnde dicitur Rom. 8. Qui su-

Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificauit mortalia corpora nostra: sed ipsa resurrectio Christi vnitur diuinitatis adiunctæ est causa, quasi instrumentalis, resurrectionis nostræ. Operationes enim diuinæ agebantur mediante carne Christi, quasi quodam organo, sicut ponit exemplum Damas. in 3. lib. de Tactu corporali, quo mundauit leprosum, Matth. 8.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd causa sufficiens statim producit effectum suum, ad quem immediatè ordinatur: non autem effectum ad quem ordinatur mediante alio quantuncunque sit sufficiens: sicut calor quantuncunque sit intensus, non statim in primo instanti causat calorem, sed statim incipit mouere ad calorem, quia calor est effectus eius mediante motu: resurrectio autem Christi dicitur causa nostræ resurrectionis, non quia agat resurrectionem nostram, sed mediante principio suo, scilicet diuina virtute, quæ nostram resurrectionem faciet ad similitudinem resurrectionis Christi. Virtus autem diuina operatur mediante voluntate, quæ est propinquissima effectui: vnde non oportet quòd statim resurrectione Christi facta, nostra resurrectio sit sequuta, sed tunc sequatur quando voluntas Dei ordinauit.

¶Ad secundum dicendum, quòd virtus diuina non alligatur aliquibus causis secundis, quin effectus illarum posset immediatè vel aliis causis mediantibus producere, sicut posset generationem corporum inferiorum causare etiam motu cæli non existente: & tamen secundum ordinem quem rebus instituit, motus cæli est causa generationis inferiorum corporum. Similiter etiam secundum ordinẽ, quem rebus humanis diuina prouidentia præfixit, resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. Potuit tamen alium modum præfigere: & tunc esset alia causa nostræ resurrectionis, qualem Deus ordinaret.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit, quando omnia quæ sunt in vna specie, habent eundem ordinem ad causam primam illius effectus, qui est inducendus in totam illam speciem. Sic autem non est in proposito, quia humanitas Christi propinquior est diuinitati, cuius virtus est prima causa generationis, quàm humanitas aliorum. Vnde resurrectio Christi causatur à diuinitate immediatè, sed resurrectio aliorum mediante Christo homine resurgente.

¶Ad quartum dicendum, quòd resurrectio omnium hominum habebit aliquid similitudinis de resurrectione Christi, quod scilicet pertinet ad vitam naturæ, secundum quòd omnes Christo fuerunt conformes: & ideò omnes resurgent in vitam immortalem: sed in sanctis qui fuerunt Christo conformes per gratiam, erit conformitas quantum ad ea, quæ sunt gloriæ.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vox tubæ non sit causa nostræ resurrectionis. Dicit enim Dam. Credo resurrectionem futuram diuina voluntate, diuina virtute & nutu: ergo cùm hoc sit sufficiens causa resurrectionis nostræ, non oportet ponere causam eius vocem tubæ.

¶Præterea, Frustra vox emittitur ad eum, qui audire non potest: sed mortui non habebunt auditum: ergo non est conueniens, quòd vox aliqua formetur ad eos resuscitandum.

¶Præterea, Si vox aliqua sit causa resurrectionis, hoc non erit nisi per virtutem voci diuinitùs datam, vnde super illud Psal. Dabit voci suæ vocem virtutis, dicit Gloss. Resuscitandi corpora. sed ex quo potentia data est alicui, quanuis miraculosè detur: tamen actus, qui sequitur, est naturalis, sicut patet in cæco nato miraculosè illuminato, qui posteà naturaliter videt: ergo si vox illa esset causa resurrectionis, resurrectio esset naturalis, quod falsum est.

¶SED CONRTA, est quod dicitur 1. Thessal. 4. Ipse Dominus in tuba Dei descendet de cælo, & mortui qui in Christo sunt, resurgent.

¶Præterea, Io. 5. dicitur, quòd Qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent: hæc autem vox dicitur tuba, vt in litera patet, ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶Cùm Christus resurgens sit causa vniuoca nostræ resurrectionis, sic vt nostram resurrectionem operetur, tuba, hoc est sua voce imperante, dormientes excitabit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd causam & effectum oportet aliquo modo cõiungi, quia mouens & motum, faciens & factum sunt simul, vt patet in 8. Physi. Christus autem resurgens est causa vniuoca nostræ resurrectionis: vnde oportet quòd in resurrectione corporum communi aliquo signo corporali dato, Christus resurgens operetur, quod quidem signum, vt quidam dicunt, erit ad literam vox Christi resurrectionem imperantis, sicut imperauit mari, & cessauit tempestas, Math. 8. Quidam verò dicunt quòd hoc signum nihil aliud erit, quàm ipsa repræsentatio euidens filij Dei in mundo, de qua dicitur Matthæi 24. Sicut fulgur venit ab Oriente, & apparet in Occidente, sic erit aduentus Filij hominis, & innituntur autoritati Gregor. dicentis, quòd tubam sonare, nihil aliud est quàm vt mundo iudicem filium demonstrare. Et secundum hoc ipsa apparitio filij Dei vox eius dicitur, quia ei apparenti obediet tota natura ad corporum humanorum reparationem sicut imperanti: vnde in iussu venire dicitur primæ Thessalonicen. quarto, & sic eius apparitio, inquantùm habet vim cuiusdam imperij, vox eius dicitur, & hæc vox quæcunque sit, quandoque dicitur clamor, quasi præconis ad iudicium citantis. Quãdoque autem dicitur sonus tubæ, vel propter euidentiam, vt in litera dicitur, vel propter conuenientiam ad vsum tubæ qui erat in veteri Testamento. Tuba enim congregabantur ad cõcilium, commouebantur ad prælium, & vocabãtur ad festum: resurgentes autem congregabuntur ad concilium iudicij, ad prælium quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos, & ad festum æternæ solennitatis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dama. in verbis illis circa materialem causam resurrectionis tria retigit, scilicet voluntatem diuinam, qua imperat, virtutem quæ exequitur, & facilitatem exequendi in hoc quòd nutum adiumxit ad similitudinem eorum, quæ in nobis sunt. Illud enim valde facile est nobis facere, quod ad documentum nostrum fit: sed multò apparet maior facilitas, si ante verbum prolatum ad primum signum voluntatis, quod nutus dicitur, exequutio nostræ voluntatis per ministros fiat, & talis nutus est quædam causa prædictæ exequutionis, in quantum per ipsum inducitur alij ad nostram voluntatem explendam. Nutus autem diuinus, quo fiet resurrectio, nihil aliud est quàm signũ ab ipso datum, cui tota natura obedietur, vt ex dictis patet.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut formæ sacramentorum habent virtutem sanctificandi, non ex hoc quòd audiuntur, sed ex hoc quòd feruntur: ita vox quicquid sit habebit efficaciam instrumentalem ad resuscitandum, non ex hoc quòd sentitur, sed ex hoc quòd profertur: sicut etiam vox ex *ipsa impulsione aëris excitat dormientem soluendo organum* nõ ex hoc quòd cognoscatur: quia iudicium de voce veniente ad aures sequitur excitationem, & non est causa eius.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet, si virtus illi voci data esset ens perfectum in natura, quia tunc quod ex ea procederet, virtutem iam naturalem factam principium haberet: non est autem talis virtus illa, sed qualis supradicta est esse in formis sacramentorum.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum ad resurrectionem angeli operentur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullo modo ad resurrectionem angeli operentur. Quia maioris virtutis est ostensiua resurrectio mortuorum, quàm generatio hominum: sed quando generantur homines, anima non infunditur corpori mediantibus angelis: ergo nec resurrectio, quæ est iterata coniunctio animæ & corporis, fiet ministerio angelorum.

¶Præterea, Si ad aliquos angelos hoc ministerium pertineat, maximè videtur pertinere ad virtutes, quarum est miracula facere: sed eis non ascribitur, sed archangelis, vt patet in litera: ergo non fiet ministerio angelorum.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Thess. 4. quòd Dominus in voce archãgeli descẽdet de cœlo & mortui resurgẽt: ergo resurrectio mortuorũ ministerio angelico cõplebitur.

CONCLVSIO.

¶In resurrectione vtetur Deus ministerio Angelorum, in his quæ corporaliter fieri debent: quantum verò ad id, quòd Deus de integro animam corpori miet, non vtetur opera Angelorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Auguſt. dicit in 3. de Trin. quòd sicut corpora grossiora & infirmiora per subtiliora & potentiora ordine quodam reguntur, ita omninò corpora regun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pora reguntur à Deo per spiritum vitæ rationalem, & hoc etiam Greg. 4. Dialo. tangit. Vnde in omnibus quæ corporaliter à Deo fiunt, vtitur Deus ministerio angelorum, in resurrectione autem est aliquid ad transmutationem corporum pertinens, scilicet collectio cinerum & eorum præparatio ad reparationem humani corporis: vnde quantum ad hoc in resurrectione vtetur Deus ministerio angelorum, sed anima sicut immediatè à Deo creata est, ita immediatè à Deo corpori iteratò vnietur sine aliqua operatione angelorum. Similiter etiam gloriam corporis ipse faciet non ministerio angelorum, sicut & animam immediatè glorificat, & illud angelorum ministerium dicitur vox secundū vnam expositionē quæ tangitur in litera.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd patet solutio ex dictis.

¶Ad secundum dicendum, quòd ministerium istud erit principaliter vnius archangeli, scilicet Michaëlis, qui est princeps Ecclesiæ, sicut fuit synagogæ, sicut dicitur Dan. 10. qui tamen agit ex influentia virtutum & aliorum superiorum ordinum: vnde quod ipse faciet, superiores ordines quodammodo faciūt. Similiter inferiores angeli cooperabuntur ei circa resurrectionem singulorum, quorum custodiæ deputati fuerunt, & sic vox illa potest dici vnius vel plurium angelorum.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA septima, De tempore & modo resurrectionis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de tempore & modo resurrectionis.

¶Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm tempus resurrectionis differatur vsque ad finem mundi.

¶Secundò, vtrùm tempus illud sit occultum.

¶Tertiò, vtrùm resurrectio fiet in noctis tempore.

¶Quartò, vtrùm fiet subitò.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm tempus nostræ resurrectionis differri debeat vsque ad finem mundi.

Tho. 4. dist. 43. q. vnica, art. 3. q. 1. et seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd tempus resurrectionis non oporteat differri vsque ad finem mundi, vt omnes simul resurgant: maior est enim conuenientia capitis ad membra, quàm membrorum adinuicem: sicut causæ ad effectus, quàm effectuum ad inuicem: sed Christus, qui est caput nostrum, non distulit resurrectionem suam vsque ad finem mundi, vt simul cum omnibus resurgeret: ergo non oportet quòd priorum sanctorum resurrectio vsque ad finem mundi differatur, vt simul cum omnibus resurgant.

¶Præterea, resurrectio capitis est causa resurrectionis membrorum: sed resurrectio quorundam membrorum nobilium propter vicinitatem ad caput, non est dilata vsq; ad finem mundi sed statim resurrectionem Christi sequuta est, sicut piè creditur de beata Virgine & Ioanne Euangelista: ergo & aliorum resurrectio tanto propinquior erit resurrectioni Christi, quanto per gratiam & meritum magis ei fuerunt conformes.

¶Præterea, Status noui Testamenti est perfectior & expressiùs portat imaginem Christi, quàm status veteris Testamenti: sed quidam Patres veteris Testamenti Christo resurgente, resurrexerunt, sicut dicitur Matt. 27. Quia multa corpora sanctorum, qui dormierant, resurrexerunt: ergo videtur quòd nec sanctorum noui Testamenti resurrectio differri debeat vsque ad finem mundi, vt fiat omnium simul.

¶Præterea, Post finem mundi non erit aliquis annorum numerus: sed post resurrectionem mortuorum adhuc computantur multi anni vsque ad resurrectionem aliorum, vt patet Apoca. 20. Dicitur enim ibi, Vidi animas decollatorum propter testimonium Iesu & propter verbum Dei. Et infrà, Et vixerunt, & regnauerunt cū Christo mille annis, & cæteri mortuorum non vixerunt donec consummarentur mille anni: ergo resurrectio omnium non differtur vsque ad finem mundi, vt sit simul.

¶SED CONTRA est quod Iob 9. dicitur, Homo cùm dormierit, non resurget donec atteratur cælum, nec euigilabit vt consurgat à somno suo: & loquitur de somno mortis: ergo vsque ad finem mundi, quando cælum atteretur, resurrectio hominum differetur.

Præterea, Heb. 11. dicitur, Homines Dei testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, id est plenam animæ & corporis beatitudinem Deo aliquid aliud pro nobis prouidente, ne sine nobis consummarentur, id est perficerentur. Glos. vt in communi gaudio omnium maius fieret gaudium singulorum, sed non erit ante resurrectio, quàm corporum glorificatio: quia reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, Phili. 3. & resurrectionis filij erunt sicut angeli in cælo: vt patet Matth. 22. ergo resurrectio differetur vsque ad finem mundi, in quo omnes simul resurgent.

CONCLVSIO.

¶Cùm tota materia humanorum corporum subiiciatur motui cælestium, corporum, conuenienter humanorum corporum resurrectio vsq; ad finem mundi differetur, in quo motus cæli quiescet.

¶RESPONDEO dicendū, quòd sicut Aug. dicit in 3. de Trin. Diuina prouidentia statuit, vt corpora grossiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine regantur: & ideò tota materia corporum inferiorum subiacet variationi secundum modum cælestium corporum: vnde esset contra ordinem: quem diuina prouidentia statuit rebus, si materia inferiorum corporum ad statum incorruptionis produceretur manēte motu superiorum corporum. Quia secundum positionem fidei erit in vitam immortalem conformiter Christo, quia resurgens à mortuis, iam non moritur: vt dicitur Rom. 6. Et ideò humanorum corporum resurrectio vsque ad finem mundi differetur in quo motus cæli quiescet. Et propter hoc etiam quidam Philosophi, qui posuerunt motum cæli nunquam cessare, posuerunt reditum humanarum animarum ad corpora mortalia, qualia nunc habemus, siue ponerent reditum animæ ad idem corpus in fine magni anni, vt Empedocles, siue ad aliud, vt Pytagoras posuit, quamlibet animam quodlibet corpus ingredi, vt dicitur in 1. de Anima.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis caput magis conueniat cum membris conuenientia proportionis, quæ exigitur ad hoc quòd in membra fluat, quàm membra adinuicem: tamen caput habet causalitatem quādam super membra, qua membra carent, & in hoc membra differunt à capite & conueniunt adinuicem. Vnde resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis, ex cuius fide spes nobis de nostra resurrectione consurgit, non autem resurrectio alicuius membri Christi est causa cæterorum membrorum: & ideò Christi resurrectio debuit præcedere resurrectionem aliorum, qui omnes simul resurgere debuerunt in consummatione seculorum.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis inter membra sint quædam aliis digniora & magis capiti conformia, non tamen pertingunt ad rationem capitis, vt sint causa aliorum: & ideò ex conformitate ad Christum, non debetur eis quòd eorum resurrectio præcedat resurrectionem aliorum, quasi exemplar exemplatū, sicut dictum est de resurrectione Christi: sed quòd aliquibus sit hoc concessum, quòd eorū resurrectio non sit vsq; ad communem resurrectionem dilata, est ex speciali gratiæ priuilegio, non ex debito conformitatis ad Christum.

¶Ad tertium dicendum, quòd de illa resurrectione sanctorum cum Christo, videtur dubitare Hiero. in sermone de Assumptione, Vtrùm si peracto resurrectionis testimonio, iterū mortui sint, vt sic eorum fuerit magis resuscitatio quædam, sicut Lazari, quàm vera resurrectio, qualis erit in fine mundi: an ad immortalem vitam verè resurrexerint, vt semper in corpore victuri in cælum cum Christo ascendentes corporaliter, vt Glossa dicit Matth. 27. & hoc videtur probabilius, quia ad hoc quòd verum testimonium de vera resurrectione Christi proferrent, cōgruum fuit, vt verè resurgerent, sicut Hierony. alibi dicit. Nec eorum resurrectio propter ipsos accelerata est, sed propter resurrectionem Christi testificandam, quod quidem testimonium erat ad fundandam fidem noui Testamenti. Vnde decentiùs factum est per Patres veteris Testamenti quàm per eos qui iam nouo Testamento fundato decesserūt. Tamen sciēdum est quòd & si de resurrectione eorum in Euangelio mentio fiat ante resurrectionem Christi: tamen vt per testimonium patet, intelligendum est per anticipationem esse dictum, quod frequenter historiographis accidit. Nulli enim vera resurrectione ante Christum resurrexerunt, eò quòd ipse est primitiæ dormientium

dormientium: vt dicitur 1. Cor. 15. Quanuis fuerint aliqui resuscitati ante Christi resurrectionem, vt de Lazaro patet.

¶Ad quartum dicendum, quòd occasione illorum verborum: vt Augustinus narrat, decimo secundo de Ciuitate Dei: quidam hæretici posuerunt primam resurrectionem futuram esse mortuorum, vt cum Christo mille annis in terra regnent: vnde vocati sunt Chiliastæ, quasi millenarij: & ideò Augustin. ibidem dicit, verba illa aliter intelligenda esse, scilicet de resurrectione spirituali, per quam homines à peccatis dono gratię resurgunt. Secūda autem resurrectio corporum est. Regnum autem Christi dicitur Ecclesia, in qua cum Christo non solùm martyres, sed etiam alij electi regnant, vt à parte totum intelligatur: vel regnant cum Christo in gloria quantum ad omnes: & sic specialiter mentio de martyribus, quia ipsi præcipuè regnāt mortui, qui vsque ad mortem pro veritate certauerunt: millenarius autem annorum non significat aliquem certum numerum, sed designat totum tempus quod nunc agitur, in quo nunc sancti cum Christo regnant, quia numerus millenarius designat vniuersitatem magis, quàm centenarius, eo quòd centenarius est quadratum denarij: sed millenarius est numerus solidus ex duplici ductu denarij in seipsum surgēs: quia decies decem centū sunt, & centū decies mille sunt: & similiter in Psalmo dicitur, Verbi quod mandauit in mille generationes, id est in omnes.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm tempus resurrectionis nostræ sit occultum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd tempus illud nō sit occultum. Quia cuius principium est determinatum & scitum, & finis potest determinatè sciri, eò quòd omnia mensurantur quadam periodo, vt dicitur in 2. de Generatione: sed principium mundi determinatè scitur: ergo & finis ipsius potest determinatè sciri, tunc autem erit tempus resurrectionis & iudicij: ergo tempus illud non est occultum.

¶Præterea, Apocalyp. 12. dicitur, quòd mulier, per quam Ecclesia significatur, habet locum paratum à Deo, in quo pascatur diebus mille ducentis sexaginta. Danie. etiam 12. ponitur quidam determinatus numerus dierum, per quos anni significari videntur, secundum illud Ezech. quarto, Diem pro anno: diem, inquam, pro anno dedi tibi: ergo ex sacra Scriptura potest sciri determinatè finis mundi & resurrectionis tempus.

¶Præterea, Status noui Testamenti præfiguratus fuit in veteri Testamento: sed scimus determinatè tempus in quo vetus Testamentum statum habuit: ergo & potest sciri tempus determinatè, in quo noui Testamentum statū habebit: sed noui Testamentum habebit statum in fine mundi: vnde dicitur Matt. vltim. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi: ergo potest sciri determinatè finis mundi & resurrectionis tempus.

¶SED CONTRA, Illud quod est ignoratū ab angelis, etiam hominibus multò magis erit occultum: quia ea quæ homines naturali ratione pertingere possunt, multò limpidius & certiùs angeli naturali cognitione cognoscunt. Similiter etiam reuelationes hominibus non fiunt nisi mediantibus angelis, vt patet per Diony. 3. cap. Eccles. Hiera. sed angeli nesciunt tempus determinatè: vt patet Matthæi 24. De die illa & hora nemo scit, neq; angeli cælorū: ergo illud est hominibus occultū.

¶Præterea, Apostoli fuerunt magis conscij secretorum Dei, quàm alij sequentes, quia vt dicitur Roman. 8. Ipsi primitias spiritus habuerunt. Glossa tempore priùs & cæteris abundantiùs: sed eis de hoc ipso quærentibus dictum est Actu. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ posuit Pater in potestate sua: ergo multò magis est aliis occultum.

CONCLVSIO.

¶Tempus futuræ resurrectionis nec ratione naturali, nec reuelatione diuina numerari cognoscine potest.

¶RESPNDEO dicendum, quòd sicut Augustin. dicit in lib. 83. Quæstionum, quòd ætas vltima humani generis, quæ incipit ab Aduentu Domini vsque ad finem seculi, quibus generationibus computetur, incertum est, sicut etiam senectus, quæ est vltima ætas hominis, non determinatum habet tempus secundum mensuram aliarum, cùm quādoq; sola tantum teneat tempus quantum omnes aliæ ætates. Huius autem ratio est, quia determinatus numerus futuri temporis sciri non potest, nisi vel per reuelationem, vel per naturalem rationem: tempus autem quod erit vsque ad resurrectionem, enumerari non potest naturali ratione, quia simul erit resurrectio & finis motus cæli. vt dictum est. Ex motu autem accipitur numerus omnium, quæ determinato tempore per naturalem rationem futura præuidentur: ex motu autem cæli non potest cognosci finis eius: quia cùm sit circularis, ex hoc ipso habet quòd secundum naturam suam possit in perpetuum durare. Vnde naturali ratione tempus, quod erit vsque ad resurrectionem, numerari non potest. Similiter per reuelationem haberi non potest: ideò vt omnes sint soliciti & parati ad Christo occurrendum, & propter hoc etiam Apostolis de hoc quærentibus respondit Act. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in potestate sua in quo, vt Aug. dicit 18. de Ci. Dei: Omnium de hac re calculantium digitos resoluit, & quiescere iubet. Quod enim Apostolis quærentibus noluit indicare, nec aliis reuelabit: vnde omnes illi qui tempus prædictum numerare voluerunt, hactenus falsò loqui sunt inuenti. Quidam enim, vt Aug. dicit ibidem, dixerunt, ab Ascensione Domini vsque ad vltimum eius Aduentum quadringentos annos posse compleri, alij quingentos, alij mille, quorum falsitas patet & patebit, similiter eorum qui adhuc computare non cessant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eorum quorum finis cognoscitur principio noto, oportet mensuram esse nobis cognitam: & ideò cognito principio alicuius rei, cuius duratio mēsuratur motu cæli, possumus cognoscere eius finem: eò quòd motus cæli est nobis notus: sed mensura durationis motus cæli est sola diuina dispositio, quæ est nobis occulta: & ideò quantuncunque sciamus principium, finem scire non possumus.

¶Ad secundum dicendum, quòd per mille ducentos sexaginta dies, de quibus fit mentio in Apoc. 12. significatur omne tempus in quo Ecclesia durat, & nō determinatus aliquis numerus annorū: & hoc ideò quia prædicatio Christi, super quā fundatur Ecclesia, durauit tribus annis cū dimidio, quod tempus fere cō tinet æqualem numerum dierum numero prædicto. Et similiter etiā numerus eorum, qui in Daniele ponuntur, nō est referēdus ad numerū aliquem annorū, qui sunt vsque ad finē mundi vel vsque ad prædicationem Antichristi, sed debet referri ad tempus, quo prædicabit, & quo persequutio eius durabit.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis status noui Testamēti in generali sit præfiguratus per statum veteris Testamenti, non tamē oportet quòd singula respondeant singulis, præcipuè cùm in Christo omnes figuræ veteris Testamenti, fuerunt cōpletæ. Et ideò Aug. 18. de Ciui. Dei, respondet quibusdam, qui volebant accipere numerum persecutionū, quas Ecclesia passa est, secundum numerum plagarū Aegypti, dicens, Ego per illas res gestas in Aegypto istas persequutiōes prophetice significatas esse nō arbitror, quāuis ab eis, qui hoc putant exquisitè & ingeniosè illa singula his singulis cōparata videantur non prophetico spiritu, sed coniectura mentis humanæ, quæ aliquando ad aliquod verum peruenit, aliquando fallitur: & similiter videtur esse de dictis Abbatis Ioachim, qui per tales coniecturas de futuris aliqua vera prædixit, & in aliquibus deceptus fuit.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm resurrectio, futura sit in noctis tempore.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio nō erit in noctis tempore. Quia resurrectio nō erit donec atteratur cælū: vt dicitur Ioan. 14. Sed cessante motu cæli, quod dicitur eius attritio, nō erit tempus, nec nox, nec dies: ergo resurrectio non erit in nocte.

¶Præterea, Finis vniuscuiusque rei debet esse perfectissimus: sed tunc erit finis perfectissimus temporis: vnde in Apoc. dicitur quòd tempus amplius non erit: ergo tunc debet esse tēpus in sua optima dispositione, & ita debet esse dies.

¶Præterea, Qualitas temporis debet respondere his quæ geruntur in tempore: vnde Ioan. 3. fit mentio de nocte, quādo Iudas exiuit à consortio lucis: sed tunc erit perfecta manifestatio omnium, quæ nunc latent, quia cùm venerit Dominus, illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordis: vt dicitur 1. Cor. 4. ergo debet esse in die.

¶SED CONTRA, Resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis: sed resurrectio Christi fuit in nocte, vt Greg. dicit in Homil. Paschali: ergo & nostra resurrectio erit tempore nocturno.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Aduentus Domini comparatur aduentui furis in domum, vt patet Luc.12. Sed fur in tempore noctis in domum venit: ergo & Dominus tempore nocturno veniet, sed veniente ipso fiet resurrectio, vt dictum est: ergo fiet resurrectio in tempore nocturno.

CONCLVSIO.

¶Etsi tempus futuræ reuelationis determinatè præcognosci numerariue non possit: tamen probabiliter videtur, resurrectionem futuram in crepusculo, vt ad idem punctum redeant Sol & luna in quo creari cœperunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd determinata hora temporis, qua fiet resurrectio, sciri pro certo non potest, vt in litera dicitur: tamen satis probabiliter à quibusdam dicitur, quòd resurrectio erit in crepusculo Sole existente in Oriente, & Luna in Occidente: quia in tali dispositione Sol & Luna creduntur esse creata, vt sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum: vnde de Christo dicitur, quòd tali hora resurrexit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando resurrectio erit, nõ erit tempus, sed terminus temporis: quia in eodem instanti, in quo cessabit motus cæli, erit resurrectio mortuorũ, & erit situs syderum secundum dispositionem, qua se habent nunc in aliqua determinata hora, & secundum hoc dicitur resurrectio futura tali vel tali hora.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd optima dispositio temporis dicitur esse in Meridie propter illuminationem Solis: sed tunc ciuitas Dei non egebit neque Sole neq; Luna, quia claritas Dei illuminabit eam, vt dicitur Apoc.vlti. & ideò quantum ad hoc non refert vtrùm in die vel in nocte resurrectio fiat.

¶Ad tertium dicendum, quòd tempori illi congruit manifestatio quantum ad ea, quæ tunc geruntur, & occultatio quantum ad determinationem ipsius temporis: & ideò vtrunque cõgruè fieri potest, vt scilicet sit resurrectio in die vel in nocte.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm resurrectio futura sit subitò vel successiuè.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio nõ fiet subitò, sed successiuè. Quia Ezech. 37. prænuntiatur vbi dicitur, Accesserunt ossa ad ossa & vidi, & ecce super ea nerui & carnes ascenderunt, & extensa est in eis cutis desuper, & spiritum nõ habebant: ergo reparatio corporum præcedet tempore conjunctionem animarum, & sic resurrectio non erit subita.

¶Præterea, Illud, ad quod exiguntur plures actiones se consequentes, non potest subitò fieri: sed ad resurrectionem exiguntur plures actiones se consequentes, scilicet, collectio cinerum, reformatio corporis, & infusio animæ: ergo resurrectio non fiet subitò.

¶Præterea, Omnis sonus tempore mensuratur: sed sonus tubæ erit causa resurrectionis, vt dictum est: ergo resurrectio fiet in tempore, & non subitò.

¶Præterea, Nullus localis motus potest esse subitò, vt dicitur in lib. de Sensu & sensato: sed ad resurrectionem exigitur aliquis motus, localis in collectione cinerum: ergo nõ fiet subitò.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Corint. 15. Omnes quidem resurgemus in momento & in ictu oculi: ergo resurrectio erit subitò.

¶Præterea, Virtus infinita subitò operatur: sed sicut Damas. dicit, Credo resurrectionem futuram diuina virtute, de qua constat quòd sit infinita: ergo resurrectio fiet subitò.

CONCLVSIO.

¶Respectu eorum quæ agentur in resurrectione diuina virtute immediatè, resurrectio fiet subitò, ratione verò eorum quæ fient ministerio Angelorum, fiet successiuè.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in resurrectione aliqua fient ministerio angelorum, & aliqua virtute diuina immediante, vt dictum est. Illud ergo quod fiet ministerio angelorum, non erit in instanti, si instans dicat indiuisibile temporis: erit tamen instans, si instans accipiatur pro tempore imperceptibili. Illud autẽ quod fiet virtute diuina immediatè, fiet subitò, scilicet in termino temporis, quo angelorum opus complebitur: quia virtus superior inferiorem ad perfectionem adducit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ezechiel loquebatur populo rudi: vnde sicut & Moyses distinxit opera sex dierum per dies, vt rudis populus capere posset, quãuis omnia simul sint facta, secundum Augustinum ita Ezechiel diuersa, quæ in

resurrectione futura sunt, expressit, quanuis omnia simul sint futura in instanti.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis illæ operationes sint se inuicem consequentes naturâ: tamen simul tempore sunt, vel quia sunt simul in eodẽ instanti, vel vna est in instanti, ad quod alia terminatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd idem videtur esse dicendum de sono illo & de formis sacramentorum, scilicet quòd in vltimo instanti sonus effectum suum habebit.

¶Ad quartum dicendum, quòd congregatio cinerum, quæ sine motu locali esse non potest, fiet ministerio angelorum: & ideò erit in tempore, scilicet imperceptibili propter facultatem operandi, quæ competit angelis.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAOCTAVA, *De termino resurrectionis, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de termino à quo resurrectionis.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm mors sit terminus à quo resurrectionis in omnibus.

¶Secundò, vtrùm cineres vel pulueres.

¶Tertiò, vtrùm illi pulueres habeant naturalem inclinationem ad animam.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm mors erit terminus, à quo resurrectionis in omnibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd mors non erit terminus à quo resurrectionis in omnibus. Quia quidam non morientur, sed immortalitate superuestientur. Dicitur enim in Symbolo, quòd ipse venturus est iudicare viuos & mortuos: hoc autem nõ posset intelligi quantum ad tempus iudicij, quia tũc erunt omnes viui: ergo oportet quòd referatur hæc distinctio ad tẽpus præcedens, & ita non omnes ante iudicium morientur. *Tho.4. dist.43. q.vnica. art.4. & q.1.*

¶Præterea, Naturale & commune desiderium non potest esse vacuum & inane, quin in aliquibus expleatur: sed secundum Apostolum 2. Cor. 4. Hoc est commune desiderium quòd nolumus spoliari, sed superuestiri: ergo aliqui erunt qui nũquam expoliabuntur corpore per mortem, sed superuestientur gloria resurrectionis.

¶Præterea, Aug. in Ench. dicit, quòd quatuor vltimæ petitiones Dominicæ orationis ad præsentem vitam pertinent, quarum vna est, Dimitte nobis debita nostra: ergo Ecclesia petit in hac vita sibi omnia debita relaxari: sed Ecclesiæ oratio non potest esse cassa, quin exaudiatur, Ioan. 6. Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis: ergo Ecclesia in aliquo huius vitæ tempore omnium debitorum remissionem consequetur: sed vnum de debitis quo pro peccato primi Parentis astringimur est, quòd nascimur in originali peccato: ergo aliquãdo hoc Ecclesiæ Deus præstabit, q; homines sine originali peccato nascentur: sed mors est pœna originalis peccati: ergo aliqui homines erunt in fine mũdi, qui nõ morientur, & sic idẽ quod priùs.

¶Præterea, Via compendiosior est semper sapienti magis eligenda: sed compendiosior via est, quòd homines qui inuenientur viui, in impassibilitatem resurrectionis transferãtur, quàm quòd priùs moriantur, & postèa resurgant à morte in immortalitatem: ergo Deus, qui est summè sapiens, hanc viam eliget in his, qui viui inuenientur, & sic idem quod priùs.

¶SED CONTRA, Primæ Cor. 15. Quod seminas, non viuificatur nisi priùs moriatur, & loquitur sub similitudine seminis de resurrectione corporũ: ergo corpora à morte resurgẽt.

¶Præterea, Primæ Cor. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes viuificabuntur: ergo in Adam omnes morientur, & sic resurrectio omnium erit à morte.

CONCLVSIO.

¶Quia omnes homines Dei sententia morti adiudicati sunt, propter peccatum, & Scriptura testatur omnium resurrectionem fore (quæ fieri non potest nisi priùs omnes moriantur) & ordini naturæ conuenit, vt nihil in nouitatem reducatur, nisi per corruptionem: necessarium est fateri, omnes morituros, & à morte resurrecturos esse.

¶RESPONDEO dicendum, quòd super hac quæstione variè loquuntur sancti, vt infra patet: tamen securior est hæc & communior opinio, quòd omnes morientur & à morte resurgent, & hoc propter tria. Primò, quia magis concordat diuinæ iustitiæ, quæ humanam naturam pro peccato primi parentis damnauit, vt omnes qui per actum naturæ ab eo originem ducerent, infectionem originalis peccati contraherent, & per consequens mortis debitores essent. Secũdò, quia magis concordat diuinæ Scripturæ, quæ omnium futuram resurrectionem prædicit. Resurrectio autem propriè non est nisi eius quod cecidit & dissolutum est, vt Dam. dicit. Tertiò, quia magis concordat ordini naturæ, in quo inuenimus, quòd id quod corruptum & vitiatum est, in suam nouitatem non reducitur, nisi corruptione mediante: sicut acetum non fit vinum, nisi aceto corrupto, & in humorem vitis transeunte: vnde cùm natura humana in defectum moriendi deuenerit, non erit reditus ad immortalitatem, nisi mediante morte. Conuenit etiam ordini naturæ propter aliam rationem: quia vt in 8. Physicorum dicitur, Vt vita quædam natura existentibus est motus cæli, sic etiam motus cordis totius corporis vita quædam est. Vnde sicut cessante motu cordis, omnia membra mortificãtur, ita cessante motu cæli, nõ potest aliquid viuum remanere illa vita, quæ ex influentia illius motus conseruabatur, talis autem vita est, qua nunc degimus. Vnde oportet quòd ex hac vita discedant qui post motum cæli quiescentem victuri sunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd distinctio illa mortuorum & viuorum non est referenda ad ipsum iudicij tempus, neque ad totum tempus præteritorum: quia omnes iudicandi aliquo tempore fuerunt viui & aliquo tẽpore mortui: sed ad illud tempus determinatum, quod immediatè iudicium præcedet, quando scilicet iudicij signa incipient apparêre.

¶Ad secundum dicendum, quod perfectum desiderium sanctorum non potest esse vanum, sed nihil prohibet, desiderium conditionatum eorum vanum esse, & tale desiderium est quo nolumus expoliari, sed superuestiri, si possibile sit: & hoc desiderium à quibusdam velleitas dicitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc est erroneum dicere, quòd aliquis sine peccato originali concipiatur præter Christum: quia illi qui sine peccato originali conciperentur, non indigerent redemptione, quæ facta est per Christum, & sic Christus non esset redemptor omnium: nec potest dici quòd hac redemptione non indiguerunt, quia præstitum fuit eis vt sine peccato conciperentur, quia illa gratia facta est parentibus, vt in eis vitium naturæ sanaretur, quo manente sine originali generare non possent: vel ipsi naturæ, quo sanatio est. Oportet autem ponere quòd quilibet personaliter redemptione Christi indigeat, non solùm ratione naturæ. Liberari autem à malo, vel à debito absolui non potest, nisi qui debitum incurrit vel in malum deiectus fuit: & ideò non possent omnes fructus Dominicæ orationis in seipsis percipere, nisi omnes debitores nascerentur & malo subiecti. Vnde dimissio debitorum, vel liberatio à malo non potest intelligi quòd aliquis sine debito vel immunis à malo nascatur, sed quia cum debito natus postèa per gratiam Christi liberatur. Nec etiam sequitur, si potest sine errore poni, quòd aliqui non moriantur, quanuis non sine originali nascantur, licet mors sit pœna peccati originalis: quia Deus potest ex misericordia relaxare alicui pœnam, ad quam obligatur ex culpa præterita, sicut adulteram sine pœna dimisit, Ioannis 8. Et similiter poterit à morte liberare, qui reatum mortis contraxerunt, cum originali nascendo. & sic non sequitur, si non morientur, ergo nascuntur sine originali peccato.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd non semper via compendiosior est magis eligenda, sed solùm quando est magis vel æqualiter accommoda ad finem consequendum: & sic non est hoc, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm resurrectio omnium erit à cineribus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non omnium resurrectio erit à cineribus. Resurrectio enim Christi est exemplar nostræ resurrectionis: sed resurrectio eius non fuit à cineribus, quia caro eius non vidit corruptionem, vt dicitur in Psal. & Actu. 2. ergo resurrectio omnium non erit ex cineribus.

¶Præterea, Corpus hominis non semper cõburitur: sed in cineres non potest aliquid resolui, nisi per combustionem: ergo nõ omnes à cineribus resurgent.

¶Præterea, Corpus hominis mortui non statim in cinerem redigitur: sed quidam statim post mortem resurgent, vt in litera dicitur, scilicet illi qui viui inuenientur: ergo non omnes resurgent à cineribus.

¶Præterea, Termino à quo respondet terminus ad quem: sed terminus ad quem resurrectionis non est idem in bonis & malis, 1. Cor. 15. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur: ergo non est idem terminus à quo: & sic mali resurgẽt à cineribus, boni autem à cineribus non resurgent.

¶SED CONTRA est quod dicit Haymo: Omnes in originali peccato natos tenet hæc sententia, Terra es, & in terram ibis: sed omnes, qui in communi resurrectione resurgent, fuerunt nati in peccato originali, vel natiuitate ex vtero vel natiuitate in vtero: ergo omnes à cineribus resurgent.

¶Præterea, Multa sunt in corpore humano quæ nõ sunt de veritate humanæ naturæ. sed omnia illa auferentur: ergo oportet omnia corpora in cinerem resolui.

CONCLVSIO.

¶Et autoritate Scripturæ, & ordine naturæ necessariò asseritur, resurrectionem omnium fore à cineribus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd eisdem rationibus, quibus ostensum est, omnes à morte resurgere, est etiam ostendendum, quòd omnes resurgent à cineribus in communi resurrectione, nisi aliquibus ex speciali priuilegio gratiæ sit indultũ contrarium, sicut & resurrectionis acceleratio. Scriptura autẽ sacra sicut & resurrectionem prænuntiat, ita & corporum reformationem: Philip. 3. & ideò oportet quòd sicut omnes moriuntur ad hoc, quòd omnes verè resurgere possint: ita omnia corpora dissoluantur ad hoc, quòd omnium corpora reformari possint: sicut etiam in pœnam hominis mors à diuina iustitia est inflicta, ita & corporis resolutio, vt patet Gene. 3. Terra es, & in terram ibis. Similiter etiam ordo naturæ exigit, vt non solùm animæ & corporis coniunctio soluatur, sed etiam elementorũ commixtio: sicut etiam acetum non potest in vinũ qualitatem reduci, nisi priùs facta resolutione in materiam præiacentem. Ipsa enim elementorum commixtio ex motu cæli causatur & conseruatur, quo cessante, omnia mixta in pura elementa resoluentur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis quo ad terminũ ad quẽ, non autem quo ad terminum à quo.

¶Ad secundum dicendum, quòd cineres intelliguntur omnes reliquiæ, quæ remanent humano corpore resoluto, duplici ratione. Primo, quia communis mos erat apud antiquos corpora mortuorum comburere, & cineres seruare. Vnde inoleuit modus loquendi, vt ea in quæ corpus humanum resoluitur, cineres dicantur. Secundò, propter causam resolutionis, quæ est incendium fomitis, quo corpus humanum radicitùs est infectum: vnde ad purgationem huiusmodi infectionis, oportet vsque ad prima componentia corpus humanum resolui, quod autem propter incendium resoluitur, dicitur in cineres resolui: & ideò ea, in quæ corpus humanum resoluitur, cineres dicuntur.

¶Ad tertium dicendum, quòd ille ignis, qui faciem mundi purgabit, poterit statim corpora eorum qui viui inuenientur, vsque ad cineres resoluere, sicut & alia mixta resoluet in materiam præiacentem.

¶Ad quartum dicendum, quòd motus non accipit speciem à termino à quo, sed à termino ad quem: & ideò resurrectio sanctorum, quę erit gloriosa, oportet quòd differat à resurrectione impiorum, quæ non erit gloriosa penes terminum ad quem, non autem penes terminum à quo. Conuenit enim frequenter non esse eundem terminum ad quem, existente eodem termino à quo, sicut de nigredine potest aliquid moueri in albedinẽ, & in pallorem.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm pulueres illi, ex quibus humanum corpus reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam, quæ eis coniungetur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd pulueres illi, ex quibus corpus humanũ reparabitur, aliquã habeant inclinationem naturalem ad animã, quæ eis coniungetur. Si enim nullam inclinationem habent

Universidad de Deusto
Biblioteca

habent ad animam, eodem modo se habent ad illam animam, sicut alij pulueres: ergo non esset differentia, vtrùm ex illis vel ex aliis pulueribus reficeretur corpus animæ coniungendum: quod falsum est.

¶ Præterea, Maior est dependentia corporis ad animam, quàm animæ ad corpus: sed anima separata a corpore, adhuc habet aliquam dependentiam ad corpus: vnde retardatur eius motus in Deum propter appetitum corporis, vt dicit Hier. ergo multò fortiùs corpus separatum ab anima, adhuc habet naturalem inclinationem ad animam.

¶ Præterea, Iob 10. dicitur, Ossa eius implebuntur vitiis adolescentiæ suæ, & cum eo in puluere dormient: sed vitia non sunt nisi in anima: ergo adhuc in illis pulueribus remanebit aliqua naturalis inclinatio ad animam.

¶ SED CONTRA, Corpus humanum potest resolui ad ipsa elemẽta, vel in carnes aliorum animalium conuerti: sed elementa sunt homogenea, & similiter caro leonis vel alterius animalis: cùm ergo in aliis partibus elementorum vel animalium non sit aliqua inclinatio naturalis ad illam animam, nec in illis partibus, in quas conuersum est corpus humanum, erit aliqua inclinatio ad animam. Prima per autoritatem August. patet in Enchi. Corpus humanum, in quancunque aliorũ corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcunque hominum seu animalium cibum cedat, carnẽque vertatur, illi animæ humanæ in puncto temporis cedet, quo vt illud priùs fieret, viueret & cresceret, animauit.

¶ Præterea, Cuilibet inclinationi respondet aliquod agens naturale, aliàs natura deficeret in necessariis: sed nullo agente naturali, possunt prædicti pulueres eidem animæ iteratò coniungi: ergo in eis non est aliqua naturalis inclinatio ad prædictam coniunctionem.

CONCLVSIO.

¶ Ex diuina prouidentia constitutum est, illos cineres de integro animæ coniungi in mortuorũ resurrectione: & ita in illis cineribus nulla est inclinatio naturalis ad naturam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam dicunt quòd corpus humanum nunquam resoluitur vsque ad elementa, & ita in cineribus manet aliqua vis addita elementis, quæ facit naturalem inclinationem ad eãdem animam. Sed hoc positio contrariatur autoritati Aug. inductæ, & sensui, & rationi: quia omnia composita ex contrariis, possibile est in ea resolui, ex quibus componuntur. Et ideò alij dicunt quòd illæ partes elementorum, in quas humanum corpus resoluitur, retinent plus de luce, ex hoc quòd fuerit animæ humanæ coniunctæ, & ex hoc habent quandam inclinationem ad animas. Sed hoc iterum friuolum est: quia partes elementorum sunt eiusdem naturæ, & æqualiter habent participationem lucis & obscuritatis. Et ideò aliter dicẽdum est, quòd in cineribus illis nulla est inclinatio naturalis ad resurrectionẽ, sed solũ ex ordine diuinæ prouidentiæ, quo statuit illos cineres iterum animæ coniungi, & ex hoc prouenit quòd illæ partes elementorum iteratò coniungentur, & non aliæ.

¶ Vnde patet solutio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd anima separata à corpore, manet in eâdem natura, quam habebat, cùm corpori esset vnita, quod de corpore nõ cõtingit: & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbum illud Iob non est intelligendum, quòd vitia actu maneant in pulueribus mortuorũ, sed secundum ordinem diuinæ iustitiæ quo sunt deputati cineres illi ad corporis reparationem, & quòd pro peccatis cõmissis cruciabuntur in æternum.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA nona, De *conditionibus Resurgentium, & primò de eorum identitate, in tres articulos diuisa.*

CONSEQVENTER agendum est de cõditionibus resurgentium. Vbi prima consideratio erit de his, quæ communiter ad bonos & malos pertinent. Secunda, de his quæ tantùm ad bonos pertinent. Tertia, de his quæ spectant tantùm ad malos. Ad bonos autem & malos communiter tria pertinent, scilicet ipsorum identitas, integritas, & qualitas. Et primò videndum est de resurgentium identitate. Secundò, de corporum integritate. Tertiò, de ipsorum qualitate.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm idem numero corpus resurget.

¶ Secundò, vtrùm idem numero homo.

¶ Tertiò, vtrùm oporteat eosdem pulueres ad easdem partes, in quibus ante fuerant, reuerti.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm in resurrectione anima idem corpus numero resumat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non idem corpus numero anima resumat in resurrectione. 1. Corin. 15. Non corpus quod futurum est, seminas, sed nudum granum: sed Apostolus ibi comparat mortem seminationi, & resurrectionem pullulationi: ergo non idem corpus quod per mortem deponitur, in resurrectione resumitur. *Tho. 4. dist. 44. q. 1. art. 1. q. 1. & 2. seq.*

¶ Præterea, Cuilibet formæ aptatur materia secundum suam conditionem, & similiter cuilibet agenti instrumentum: sed corpus comparatur ad animam, sicut materia ad formam, & sicut instrumentum ad agentem: cùm ergo anima in resurrectione non sit eiusdem conditionis, sicut modò est, quia vel transfertur totaliter in cælestem vitam, cui inhæsit viuens in mundo: vel deprimitur in brutalem, si brutaliter in hoc mundo vixit. ergo videtur q̃ non resumet idẽ corpus, sed vel cæleste vel brutale.

¶ Præterea, Corpus humanum vsque ad elementa post mortẽ resoluitur, vt dictum est supra, sed illæ partes elementorum, in quas corpus humanum resolutum est, non conueniunt cum humano corpore, quod in ea resolutum est, nisi in materia prima, quomodo quælibet aliæ partes elementorum cum prædicto corpore conueniunt: si autem ex aliis partibus elementorũ corpus formaretur, non diceretur idem numero: ergo nec si ex illis partibus reparetur.

¶ Præterea, Illud corpus non erit numero idem, cuius partes essentiales sunt aliæ numero: sed forma mixti, quæ est essentialis pars corporis humani, sicut forma eius, non poterit eadem numero resumi: ergo corpus non erit idem numero. Probatio mediæ, Illud enim quod cedit in non ens, non potest idem numero resumi, quod patet ex hoc quòd non potest esse idem numero, cuius est esse diuersum: sed esse interruptum quod est actus entis, est diuersus, sicut & quilibet alius actus interruptus: sed forma mixtionis cedit penitus in non ens per mortem, cùm sit forma corporalis, & similiter qualitates contrariæ, ex quibus fit mixtio: ergo forma mixtionis non redit eadem numero.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in Iob, In carne mea videbo Deũ Saluatorem meũ: vbi loquitur de visione post resurrectionẽ, quod patet ex hoc quod præcedit, In nouissimo die de terra surrecturus sum: ergo idem numero corpus resurget.

¶ Præterea, Sicut Dama. dicit in 4. li. Resurrectio est eius, quod cecidit, secunda surrectio: sed hoc corpus quod nunc gerimus, per mortem cecidit: ergo idem numero resurget.

CONCLVSIO.

¶ Cùm resurrectio dici non possit, nisi anima ad idem corpus rediat, in resurrectione anima idem corpus numero resumet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc quæstionem Philosophi errauerunt, & quidã hæretici moderni errant. Quidam enim Philosophi posuerunt animas à corpore separatas iteratò corporibus coniungi. Sed errauerunt in hoc quãtum ad duo. Primò quidem quantum ad modum coniunctionis, quia quidam ponebant corpori iterum coniungi naturaliter animam separatam per viam generationis. Secundò, quantum ad corpus, cui coniungebatur, quia ponebant quòd secunda coniunctio non erat ad idem corpus, quod per mortem depositũ est, sed ad aliud, quandoque idem specie, quandoque autem diuersum. Ad diuersum quidẽ quando anima in corpore existens præter resurrectionis ordinẽ vitam duxerat. Vnde trãsibat post mortem de corpore hominis in corpus alterius animalis, cuius moribus viuendo se conformauit, sicut in corpus canis propter luxuriam, in corpus leonis propter rapinam & violentiam, & sic de aliis. Sed in corpore eiusdem speciei, quãdo anima benè in corpore viuens post mortem aliqua felicitate perfuncta post aliqua secula incipiebat ad corpus velle redire, & sic iterum corpori coniungebatur humano. Sed hæc opinio ex duabus radicibus falsis venit. Quarum prima est, quia dicunt quòd anima nõ coniungitur corpori essentialiter, sicut forma materiæ, sed solùm accidentaliter, sicut motor mobili, aut sicut homo vestimento: & ideò ponere poterant, quòd anima præexistebat antequam corpori generato misunderetur in generatione naturali, & iterum quòd diuersis corporibus vniretur. Secunda est, quia ponebant intellectum non differre à sensu nisi accidentaliter: vt si homo diceretur intellectũ habere præ aliis animalibus, quia in eo propter optimam corporis complexionem vis sensitiua ampliùs viget: vnde poterant ponere quòd anima hominis in corpus animalis bruti transiret, præcipuè facta immutatione animæ humanæ ad effectus brutales. Sed illæ duæ prædictæ radices destruuntur à Philosopho in libro de Anima. quibus destructis, patet falsitas prædictæ positionis. Et simili modo destruuntur errores quorundam hæreticorum, quorum quidam in prædictas opiniones Philosophorum inciderunt. Quidam autem posuerunt animas iterato coniungi corporibus cælestibus, vel etiam corporibus in modum venti subtilibus, vt Gregorius de quodam Episcopo, constantis, narrat exponens illud Iob 19. In carne mea videbo Deum, & cætera. & propter hoc prædicti errores hæreticorũ destrui possunt ex hoc, quòd veritati resurrectionis præiudicãt, quòd sacra Scriptura profitetur. Non enim resurrectio dici potest, nisi anima ad idem corpus redeat: quia resurrectio est iterata surrectio: eiusdem autem est resurgere & cadere. Vnde resurrectio magis respicit corpus, quod post mortem cadit, quàm animam, quæ post mortem viuit. & ita si non est idem corpus, quod anima resumit, non dicetur resurrectio, sed magis noui corporis assumptio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd similitudo non currit per omnia, sed quantum ad aliquid. In seminatione enim grani granum seminatum & natum non est idem numero, sed nec eodem modo se habet, cùm primò seminatum fuerit absq; folliculis, cum quibus nascitur: corpus autem resurgens erit idẽ numero, sed alio modo se habens, quin sunt mortale, & surget in immortalitate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd differentia inter animam resurgentis & animam in hoc mundo viuentis, secundum aliquid essentiale non est, sed secundum gloriam & miseriam, quæ differentiam accidentalem faciunt: vnde non oportet quòd aliud corpus numero resurgat: sed alio modo se habens, vt respondeat proportionaliter differentia corporum differentiæ animarum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud quod intelligitur in materia ante formam, remanet in materia post corruptionem, quia remoto posteriori, adhuc potest remanere prius. Oportet autem, vt Commentator dicit in 1. Physic. & in libro de substantia orbis, in materia generabilium & corruptibilium, ante formam substantialem intelligere dimẽsiones non terminatas, secundum quas attendatur diuisio materiæ, vt diuersas formas in diuersis partibus recipere possit: vnde & post separationem substantialis formæ à materia ad huc dimensiones illæ manẽt eædem, & sic materia sub illis dimensionibus existens, quantuncunque formam accipiat, habet maiorem identitatem ad illud, quod ex ea generatum est, quàm aliqua pars alia materiæ sub quacunque forma existens: & sic eadem materia ad corpus humanum reparandum reducitur, quæ priùs materia eius fuit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut qualitas simplex non est forma substantialis elementi, sed accidens proprium eius, & dispositio per quam materia efficitur propria tali formæ: ita forma mixtionis, quæ est qualitas resultans ex qualitatibus simplicibus ad medium venientibus, non est forma substantialis corporis mixti, sed est accidens proprium & dispositio, per quã materia fit necessaria ad formam. Corpus autem humanum præter hanc formam mixtionis non habet aliam formam substantialem, nisi animam rationalem: quia si haberet aliam formam substantialem priorem, illa daret ei substantiale esse, & sic per eam constitueretur in genere substantiæ: vnde anima iam aduenire corpori constituto in genere substantiæ, & sic comparatio animæ ad corpus esset, sicut comparatio formarum artificialium ad suas materias, quantum ad hoc quòd constituuntur in genere substantiæ per suam materiam: vnde coniunctio animæ ad corpus esset accidentalis, quod est error antiquorum à Philosopho reprobatus in lib. de Anima. Sequeretur etiam quòd corpus humanum & singulæ partes eius non æquiuocè retinerent priora nomina, quod est contra Philosophum in 2. de Anima. Vnde cùm anima rationalis remaneat, nulla forma corporis humani cedit penitus in non ens. Formarum autem accidentalium variatio non facit diuersitatem in numero: vnde idem numero resurget, cùm materia eadem numero resumatur, vt in præcedenti solutione dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm sit idem numero homo qui resurget.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non sit idem numero homo qui resurget. Sicut enim dicit Philosophus in 2. de Generatione. Quæcunque enim habent speciem corruptibilem motã, non reiterantur eadem numero: sed talis est substãtia hominis secundum præsentem statum: ergo non potest mutatione mortis reiterari idem numero.

¶ Præterea, Vbi est alia & alia humanitas, non est idem homo numero: vnde Socrates & Plato sunt duo homines, & nõ vnus homo, quia alia est humanitas vtriusque: sed alia est humanitas resurgentis ab ea, quam nunc habet: ergo non est idem numero. Media probari potest dupliciter. Primò, quia humanitas, quæ est forma totius, non est forma & substantia, sicut anima, sed est forma tantum: huius autem formæ cedunt penitus in nõens, & sic non possunt iterari. Secundò, quia humanitas resultat ex coniunctione partium: sed non potest eadem numero cõiunctio resumi, quæ priùs fuit, quia iteratio identitati opponitur: iteratio enim numerum importat, identitas autem vnitatẽ, quæ se non compatiuntur: in resurrectione autem coniunctio iteratur: ergo non est eadem coniunctio, & sic non est eadem humanitas, nec idem homo.

¶ Præterea, Idem homo non est plura animalia: ergo si non est idem animal, non est idem homo numero: sed vbi non est idem sensus, non est idem animal, quia animal definitur per sensum primum, scilicet tactum, vt patet in 2. de Anima. Sensus autem cùm non maneant in anima separata (vt quidam dicunt) non possunt idem numero resumi: ergo in resurrectione non erit homo resurgens idem animal numero, & sic non idem homo.

¶ Præterea, Materia statuę principalior est in statua, quàm materia hominis in homine, quia artificialia tota sunt in genere substantiæ ex materia, sed naturalia ex forma, vt patet per Philosophum 2. Physi. Idem dicit in 2. de Anima. Sed si statua ex eodem reficiatur, non est eadem numero: ergo multò minùs si homo ex eisdem pulueribus reficiatur, non erit idem homo numero.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Iob 19. Quem visurus sum ego ipse, & non alius, & loquitur de visione post resurrectionem: ergo idem homo numero resurget.

¶ Præterea, Aug. dicit 8. de Trin. quòd resurgere nihil est aliud, quàm reuiuiscere: si autem idem homo numero rediret ad vitã, qui mortuus est, non diceretur reuiuiscere: ergo non resurget, quod est contra fidem.

CONCLVSIO.

¶ Hæreticum est dicere, eundem hominem nõ resurrecturum, qui mortuus est: alioquin enim homo vanè factus esset, si ad finem propter quem factus est, venire non posset.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd necessitas ponendi resurrectionem est ex hoc, vt finem vltimum, propter quem factus est homo, consequatur, quod in hac vita fieri non potest, nec in vita animæ separatæ, aliàs esset homo vanè constitutus, si ad finem, ad quem factus est, venire non posset. Et quia oportet quòd illud idẽ numero ad finem perueniat, propter quem finem est factum, ne in vanum esse factum videatur, oportet quòd idem homo numero resurgat. & hoc quidem fit, dum eadem anima numero eidem corpori numero coniungitur, aliàs enim non esset resurrectio propriè, nisi idem homo repararetur: vnde ponere quòd idem numero non sit quod resurgit, est hæreticum, derogans veritati Scripturæ, quæ resurrectionem prædicat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus loquitur de reiteratione, quæ fit per motum vel mutationem naturalem. Ostendit enim differentiam circulationis, quæ est in generatione & corruptiõe, ad circulationem, quæ est in motu cæli: quia cælum per motum localem redit idem numero ad principium motus, quia habet substantiam incorruptibilẽ motam:

Universidad de Deusto
Biblioteca

motam: sed generabilia & corruptibilia per generationem redeunt ad idem specie, non ad idem numero: quia ex homine generatur semẽ, ex quo sanguis, & sic deinceps vsquequò perueniatur ad hominem non eundem numero, sed specie: vnde patet quòd ratio inducta secundum Philosophi intentionem non est ad propositum. Vel dicendum, quòd aliquorum generabilium & corruptibilium forma non est per se subsistens, vt post compositi corruptionem remanere valeat: sicut est de anima rationali, quæ esse quod sibi in corpore acquirit, & post corpus retinet, & in participationem illius esse corpus per resurrectionem adducitur, cùm non sit aliud esse corporis, & aliud animæ in homine, aliàs esset coniunctio animæ & corporis accidentalis: & sic interruptio nulla facta est in esse substantiali hominis, vt non possit idem numero redire homo propter interruptionem essendi: sicut accidit in aliis rebus corruptis, quarum esse omninò interrumpitur forma non remanente, materia autem sub alio esse remanente: sed tamen nec etiam homo per generationem naturalem reiteratur idem numero, quia corpus generati hominis non fit ex tota materia generantis: vnde est corpus diuersum in numero, & per consequens anima & totus homo.

¶Ad secundum dicendum, quòd de humanitate & qualibet forma totius est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd idem secundum rem est forma totius & forma partis: dicitur tamen forma partis, secundum quòd perficit materiam, totius autem secundum quòd ex ea tota ratio speciei consequitur: & secundum hanc opinionem humanitas secundum rem non est aliud, quàm anima rationalis: & sic cùm anima rationalis eadem numero resumatur, eadem numero erit humanitas, & etiã post mortem manet, quãuis non sub ratione humanitatis: quia ex ea compositum rationem speciei non consequitur. Alia opinio est Auic. quæ verior videtur, quòd forma totius non est forma partis tantùm, nec forma aliqua alia præter formã partis, sed est totum resultans ex compositione formæ & materiæ cõprehendens in se & vtrunque, & hîc forma totius essentialis quidditas dicitur. Quia ergo in resurrectiõe idem numero corpus erit & eadem numero anima rationalis, erit de necessitate eadem humanitas: ratio autem procedebat, ac si humanitas esset quædam alia forma superueniens formæ & materiæ: quod falsum est. Secunda autem ratio non potest identitatem humanitatis impedire: quia coniunctio significat actionem vel passionem, quæ quanuis diuersa sit, non potest identitatem humanitatis impedire, quia actio & passio, ex quibus erat humanitas, non sunt de essentia humanitatis. Vnde eorum diuersitas non inducit diuersitatem humanitatis. Constat enim quòd generatio & resurrectio non sunt idem motus numero, nec tamẽ propter hoc identitas resurgentis impeditur. Similiter etiam nec impeditur identitas humanitatis, si accipiatur coniunctio pro ipsa relatione: quia relatio illa non est de essentia humanitatis: sed concomitatur eam, eò quòd humanitas non est de illis formis, quæ sunt compositio & ordo, vt dicitur 2. Physi. sicut sunt formæ artificiatorum. Vnde existente alia compositione numero, non est eadem numero forma domus.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa optimè concludit contra illos, qui ponunt animam sensibilem & rationalem diuersas in homine esse, & secundum hoc anima sensitiua in homine non esset incorruptibilis, sicut nec in aliis animalibus. Vnde in resurrectione non erit eadem anima sensibilis, & per consequens nec idem animal nec idem homo: si autẽ ponamus, quòd eadem anima secundum substantiam in homine, sit rationalis & sensibilis, nullas in hoc angustias patiemur: quia animal definitur per sensum, qui est anima sensitiua sicut per formam essentialem: per sensum autem, qui est eius potentia sensitiua, cognoscitur eius definitio, sicut per formam accidentalẽ, quæ maximam partem confert ad cognoscendum quod quid est, vt in primo de anima dicitur: post mortem ergo manet anima sensibilis, sicut & anima rationalis secundum substantiam. Sed potentiæ sensitiuæ secundum quosdam non manent, quæ quidem potentiæ cùm sint accidentales proprietates eorum, varietates identitatem animalis totius auferre non possunt, nec etiam partium animalis. nec dicuntur potẽtiæ perfectiones vel actus organorum, nisi sicut principia agendi, vt calor in igne.

¶Ad quartum dicendum, quòd statua dupliciter potest considerari, vel secundum quòd est substantia quædam, vel secundum quòd est artificiale quoddam: & quia in genere substantiæ ponitur ratione suæ materiæ, ideò si consideretur, secundum quòd est substantia quædam, est eadem numero statua, quæ ex eadem materia reparatur: sed in genere artificialium ponitur, secundum quòd est forma, quæ accidens quoddam est, & transit statua destructa, & sic non redit idem numero, nec statua eadem numero esse potest: sed forma hominis, scilicet anima, manet post dissolutionem corporis, & ideò non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm pulueres humani corporis ad eam partem corporis, quæ cum eis dissoluta est, per resurrectionem redire oporteat.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd oporteat pulueres humani corporis ad eam partem corporis, quæ cum eis dissoluta est, per resurrectionẽ redire. Quia secundum Philosophum in 2. de Anima, sicut se habet tota anima ad totum corpus, ita pars animæ ad partem corporis, vt visus ad pupillam, sed oportet quòd post resurrectionem corpus resumatur ab eadem anima: ergo oportet quòd partes etiam corporis resumantur ad eadem mẽbra, in quibus eisdem partibus animæ perficiantur.

¶Præterea, Diuersitas materiæ facit diuersitatem in numero: sed si pulueres non redeant ad easdem partes, singulæ partes nõ reficientur ex eadem materia ex qua priùs constabant: ergo nõ erunt eædem numero, sed si partes sunt diuersæ, & totum erit diuersum, quia partes comparantur ad totum sicut materia ad formam: vt patet in 2. Physi. ergo non erit idem numero homo: quod est contra veritatem resurrectionis.

¶Præterea, Resurrectio ad hoc ordinatur, quòd homo operũ suorũ mercedem accipiat: sed diuersis operibus meritoriis vel demeritoriis diuersæ partes corporis deseruiunt: ergo oportet quòd in resurrectione quælibet pars ad suum statum redeat, vt pro suo modo præmietur.

¶SED CONTRA, Artificialia magis dependẽt ex sua materia, quam naturalia: sed in artificialibus ad hoc, quòd idẽ artificiatum ex eadem materia reparetur, non oportet quòd partes reducantur ad eundẽ situm: ergo nec in homine oportet.

¶Præterea, Variatio accidentis nõ facit diuersitatem in numero: sed situs partium est accidens quoddam: ergo diuersitas eius in homine non facit diuersitatem in numero.

CONCLVSIO.

¶In resurrectione humani corporis idem situs seruabitur, maximè quantum ad partes essentiales.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in hac quæstione differt considerare quid fieri possit sine identitatis præiudicio, & quid fiet vt congruentia seruetur. Quantum ergo ad primum, sciendum est quòd in homine possunt accipi diuersæ partes dupliciter. Vno modo diuersæ partes totius homogenei, sicut diuersæ partes carnis vel diuersæ partes ossis. Alio modo diuersæ partes diuersarum specierum totius homogenei, sicut os & caro. Si ergo dicatur quòd pars materiæ redibit ad aliam partem speciei eiusdem, hoc non faciet nisi varietate in situ partium, situs autem partium variatus non variat speciem in totis homogeneis: & sic si materia vnius partis redeat ad aliam, nullum præiudicium generabitur identitati totius: & ita etiam est in exemplo quod ponitur in litera, quia statua non redit eadẽ numero secundum formam, sed secundum materiam, secundũ quam est substantia quædam, sic autem statua est homogenea, quanuis non secundum formam artificialem. Si autem dicatur, quòd materia vnius partis redit ad aliam partem alterius speciei, sic de necessitate variatur non solùm situs partium, sed etiã identitas earum: ita tamen quòd tota materia aut aliud quod erat de veritate humanæ naturæ, in vnam aliam transferatur, non autem si aliquid, quod erat in vna parte superfluum, transferatur in aliam: ablata autem identitate partium, auferetur idẽtitas totius, si loquamur de partibus essentialibus, non autem de accidentalibus, sicut sunt capilli & vngues, de quibus videtur loqui Augustinus. Et sic patet qualiter translatio materiæ de parte in partem tollit identitatem totius, & qualiter non: sed loquendo secundum congruentiam, magis probabile est quòd etiam situs partium idem seruabitur in resurrectione, præcipuè quantum ad partes essentiales & organicas, quanuis fortè non quantum ad accidentales, sicut sunt vngues & capilli.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de partibus organicis, & non de partibus similibus.

¶Ad secundum dicendum, quòd situs diuersus partium non facit diuersitatem in numero, quanuis eam faciat diuersitas materiæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd operatio propriè loquendo, non est partis, sed totius: vnde præmium non debetur parti, sed toti.

QVAESTIO OCTVAGESIMA,
De integritate corporum resurgentium, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de integritate corporum resurgentium.

¶Circa quod quæruntur quinque.

¶Primò, vtrùm omnia membra corporis humani, in ipso resurgant.

¶Secundò, vtrùm capilli & vngues.

¶Tertiò, vtrùm humores.

¶Quartò, vtrùm totum id quod fuit in eo de veritate humanæ naturæ.

¶Quintò, vtrùm quicquid in eo materialiter fuerit.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm omnia membra humani corporis resurgant.

Vno. 4. dis. 44. q. 1. arti. 2. q. 1. & Sup. quæs.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non omnia membra corporis humani resurgant. Remoto enim fine, frustra reparatur id quod est ad finem: finis autem cuiuslibet membri est eius actus: cùm ergo nihil frustra fiat in operibus diuinis, & quorundam membrorum vsus post resurrectionem non competat, præcipuè genitalium, quia tunc neque nubent neque nubentur: ergo videtur quòd non omnia membra resurgent.

¶Præterea, Intestina quædam membra sunt, sed non resurgũt, plena enim resurgere non possunt, quia immunditias continẽt, nec vacua, quia nihil est vacuum in natura: ergo non omnia membra resurgent.

¶Præterea, Ad hoc corpus resurget vt præmietur de opere, quod anima per ipsum gessit: sed membrũ propter furtũ amputatum ei, qui postea pœnitentiã agit, & saluatur, non potest in resurrectione remunerari, nec de bono, quia ad hoc cooperatũ est, nec de malo, quia pœna membri in pœnã hominis redunda ret: ergo non omnia membra resurgent cum homine.

¶SED CONTRA, Magis pertinent ad veritatẽ humanæ naturæ alia membra, quàm capilli & vngues: sed ista restituentur homini in resurrectione, vt in litera dicitur: ergo multò fortiùs alia membra.

¶Præterea, Dei perfecta sunt opera: sed resurrectio opere diuino fiet: ergo homo reparabitur perfectus in omnibus mẽbris.

CONCLVSIO.

¶Cùm oporteat in resurrectione corpus omni ex parte respondere animæ, oportet etiam omnia membra humani corporis, in resurrectione resurgant.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur in secũdo de anima, Anima se habet ad corpus non solùm in habitudine formæ & finis, sed etiam in habitudine causæ efficientis. Est enim comparatio animæ ad corpus sicut comparatio artis ad artificiatum, vt dicitur in 3. de Animalibus: quicquid autem explicitè in artificiato ostenditur, hoc totum implicitè & artificialiter & originaliter in ipsa arte continetur: & similiter quicquid in parte corporis apparet, totum originaliter & quodammodo implicitè in anima continetur. Sicut ergo artis opus non esset perfectum si artificiato aliquid deesset eorum, quæ ars cõtinet, ita nec homo posset esse perfectus, nisi totum quod in anima implicitè continetur, exterius in corpore explicaretur, nec etiam corpus animæ ad plenum proportionaliter respõderet: cùm ergo oporteat in resurrectione corpus hominis esse animæ totaliter correspondens: quia non resurget nisi secundum ordinem, quem habet ad animam rationalem, oportet etiam hominem perfectum resurgere, vt potè qui ad vltimam perfectionem consequendam reparatur, oportet etiam quòd omnia membra, quæ nunc sunt in corpore hominis, in resurrectione reparentur.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd membra possunt dupliciter considerari in comparatione ad animam, vel secundum habitudinem materiæ ad formam, vel secundum habitudinem instrumenti ad agentem: eadem enim est comparatio totius corporis ad totam animam, & partium ad partes: vt dicitur in 2. de Anima. Si ergo membrum accipiatur secundum primam comparationem, finis eius nõ est operatio, sed magis perfectum est speciei, quod etiam post resurrectionem requiretur. Si autem accipiatur secundum secundam comparationem, sic finis eius est operatio: nec tamen sequitur quòd quando deficit operatio, quòd frustra sit instrumentum, quia instrumentũ non solùm seruit ad exequendam operationem agentis, sed ad ostẽdendam virtutem ipsius. Vnde oportebit quòd virtus potentiarum animæ in instrumentis corporeis demonstretur, & si nũquam in actũ prodeant, vt ex hoc commẽdetur Dei sapientia.

¶Ad secundum dicendum, quòd intestina resurgent in corpore sicut & alia membra, & plena erunt non quidem turpibus superfluitatibus, sed nobilibus humiditatibus.

¶Ad tertium dicendũ, quòd actus, quibus meremur, non sunt, propriè loquendo, manus vel pedis, sed totius hominis: sicut & operatio artis non attribuitur scientiæ, sed artifici vt principio: quanuis ergo membrum, quod ante pœnitentiam est mutilatum, non sit cooperatum homini in statu illo, quo gloriam promeretur, tamen ipse homo meretur, vt totum præmietur, qui ex toto quod habet Deo seruit.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm capilli & vngues resurgent in humano corpore.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd capilli & vngues non resurgent in corpore humano, quia sicut capilli & vngues ex superfluitatibus cibi generantur, ita vrina & sudor & aliæ superfluitates vel fæces: sed hæc non resurgent cum corpore: ergo nec capilli & vngues.

¶Præterea, Inter alias superfluitates, quæ ex cibo generantur, maximè accedit ad naturæ humanæ veritatem semẽ, quod est superfluum, quo indigetur: sed semen non resurget in corpore hominis: ergo multò minùs capilli & vngues resurgent.

¶Præterea, Nihil est perfectum anima rationali, quod non sit perfectum anima sensibili: sed capilli & vngues non sunt perfecti anima sensibili, quia eis non sentimus, vt dicitur in primo de anima: ergo cùm non resurgat corpus humanum nisi propter hoc quod est perfectum ab anima rationali, videtur quòd capilli & vngues non resurgent.

¶SED CONTRA est quod dicitur Luc. 21. Capillus de capite vestro non peribit.

¶Præterea, Capilli & vngues sunt dati in ornamentũ hominis: sed corpora hominum præcipuè electorum debent resurgere cum omni ornatu: ergo debent resurgere cum capillis.

CONCLVSIO.

¶Quanuis capilli & vngues non sint de prima, sed de secunda perfectione corporis humani: tamen cùm homo resurrecturus sit in omni perfectione naturæ, capilli & vngues resurgent in ipso.

¶RESPONDEO dicendum, quòd anima se habet ad corpus animatum, sicut ars ad artificiatum: & ad partes eius, sicut ars ad sua instrumenta: vnde & corpus animatum organicum dicitur, ars autem vtitur instrumentis ad operis intenti executionem, & hæc instrumenta sunt de prima intẽtione artis. Vtitur etiam aliis instrumentis ad conseruationem principalium instrumentorum, & hæc sunt de secunda intentione artis, sicut ars militaris vtitur gladio ad bellum, & vagina ad gladij conseruationem: ita & in partibus corporis animati quædam ordinantur ad operationes animæ exequendas, sicut cor, hepar, manus, & pes: quædam autem ad conseruationem aliarũ partium, sicut folia sunt ad cooperturam fructuum, ita etiam capilli & vngues sunt in homine ad custodiam aliarum partium: vnde sunt de secunda perfectione corporis humani, quanuis non de prima: & quia homo resurget in omni perfectione suæ naturæ, propter hoc oportet, vt capilli & vngues resurgant in ipso.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illæ superfluitates expelluntur à natura quasi ad nihilum vtiles: vnde non pertinent ad perfectionem humani corporis. Secus autem est de illis superfluitatibus, quas natura sibi retinet ad generationem capillorum & vnguium, quibus indiget ad membrorum conseruationem.

¶Ad secũdũ dicendũ, quòd femine non indiget ad perfectionẽ individui, sicut capillis & vnguibus, sed ad perfectionẽ speciei.

¶Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Adtertium dicendum,quòd capilli & vngues nutriuntur & augentur,& sic oportet quòd aliqua operatione participant, quod non posset esse nisi essent partes aliquo modo ab anima perfectæ:& quia in homine non est nisi vna anima, scilicet rationalis,constat quòd ab anima rationali perfecta sunt, quamuis non vsque ad hoc quòd operationem sensus participant, sicut nec ossa,de quibus constat, quòd resurgent & sunt de integritate indiuidui.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm humores in corpore resurgent.

AD TERTIVM sic proceditur.Videtur quòd humores in corpore non resurgent.nam 1. Corinth. 4. dicitur: Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt: sed sanguis est principalior humor: ergo non resurget in beatis,qui regnum Dei possidebunt, & multò minùs in aliis.

¶Præterea,Humores sunt ad restaurationẽ deperditi:sed post restaurationem nulla deperditio fiet:ergo corpus non resurget cum humoribus.

¶Præterea,Illud quod est via generationis in corpore humano,nondum est ab anima rationali perfectum:sed humores adhuc sunt in via generationis,quia sunt in potẽtia caro & os: ergo nondum sunt perfecti anima rationali: sed corpus humanum non habet ordinem ad resurrectionem, nisi secundum quòd est anima rationali perfectum: ergo humores in eo non resurgent.

¶SED CONTRA est: quia quod est de constitutione corporis humani resurget in eo:sed humores sunt huiusmodi,vt patet per Aug.qui dicit quòd corpus constat ex membris ossibus,officialia ex consimilibus,consimilia ex humoribus: ergo humores resurgent in corpore.

¶Præterea, Resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi: sed in Christo resurrexit sanguis, aliàs nunc vinum non transubstantiaretur in sanguinem eius in sacramento altaris: ergo & in nobis resurget sanguis, & eadem ratione alij humores.

CONCLVSIO.

¶Cùm humores in corpore humano pertineant ad perfectionem humanæ naturæ,eos simul resurgere cum corpore humano,est necesse.

¶RESPONDEO dicendum,quòd quicquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ in resurgente, hoc totum resurget ratione prædicta:vnde oportet quòd illa humiditas corporis resurgat in homine, quæ ad integritatem humanæ naturæ pertineat.Est autem in homine triplex humiditas:quædã enim humiditas est in recedendo à perfectione huius indiuidui, vel quia in via est corruptionis & à natura abiicitur, sicut vrina, sudor,& sanies & huiusmodi: vel quia à natura ordinatur ad conseruationem speciei in aliquo indiuiduo,siue per actum generatiuæ,sicut semen,siue per actum nutritiuæ,sicut lac,& nulla talium humiditatum resurget:eò quòd non est de perfectione indiuidui resurgentis.Secunda humiditas est, quæ nondum peruenit ad vltimam perfectionem, quam natura operatur in indiuiduo,sed est ad illam ordinata à natura:& hæc est duplex. Quia quædam est, quæ habet aliquam formam determinatã, quæ continetur inter partes corporis, sicut sanguis, & alij tres humores, quos natura ordinat ad membra, quæ ex eis generantur,sed tamen habent aliquas formas determinatas,sicut & aliæ partes corporis:& ideò resurgent cum aliis partibus corporis:quædam verò humiditas est in via transeundi de forma in formam,scilicet de forma humoris in formam membri, & talis humiditas non resurget: quia post resurrectionem partes corporis singulæ in suis formis stabilientur, vt vna in aliam non transeat:& ideo non resurget illa humiditas,quæ est in ipso actu transeundi de forma in formam. Hæc autem humiditas potest in duplici statu accipi, vel secundum quòd est in principio transmutationis,& sic vocatur res illa,scilicet humiditas,quæ est in foraminibus paruarum venarum:vel secundum quòd est in progressu transmutationis, & incipit iam dealbari: & sic vocatur cambium, in neutro autem statu resurget. Tertium autem genus humiditatis est, quod iam peruenit ad vltimam perfectionem, quam natura intendit in corpore indiuidui, quæ iam est dealbata, & incorporata membris: & hæc vocatur gluten, & cùm hæc sit de substantia membrorum, etiam resurget sicut & membra.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caro & sanguis in verbis illis Apostoli non accipiuntur pro substantia carnis: sed pro operibus carnis & sanguinis quæ sunt opera peccati vel opera animalis vitæ: vel secundum quòd dicit Augustinus in epistola ad Consentium: Caro & sanguis accipitur ibi pro corruptione, quæ nunc dominatur in carne & sanguine. Vnde & subditur in verbis Apostoli,Neque corruptio incorruptionem.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut membra seruientia generationi erunt post resurrectionem ad integritatem humanæ naturæ,non ad operationem quæ nunc exercetur per membra illa,ita & humores erunt in corpore non ad restaurationem deperditi,sed ad integritatem humanę naturæ reparandam,& ad virtutis naturalis ostensionem.

¶Ad tertium dicendum,quòd sicut elementa sunt in via generationis respectu corporum mixtorum,quia sunt eorum materia,non autem ita quòd semper sint in transeundo in corpore mixto, ita etiam se habent humores ad membra: & propter hoc sicut elementa in partibus vniuersi habent formas determinatas,ratione quarum sunt de perfectione vniuersi, sicut & corpora mixta:ita etiam humores sunt de perfectione corporis humani sicut & aliæ partes, quamuis non perueniant ad tantam perfectionem, sicut aliæ partes, nec elementa habent ita formas perfectas sicut mixta. Sicut autem partes omnes vniuersi à Deo perfectionem consequuntur non æqualiter, sed secundum suum modum vnumquodque,ita etiam humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali, non tamen eodem modo sicut partes perfectiores.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ, resurget in ipso.

AD QVARTVM sic proceditur.Videtur quòd non totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ,resurget in ipso.Quia cibus cõuertitur in veritatem humanæ naturæ:sed aliquando carnes bouis sumuntur in cibum: si ergo resurget quicquid de veritate humanæ naturæ est, resurget etiam caro bouis, quod est inconueniens.

¶Præterea, Costa Adæ fuit de veritate humanæ naturæ in ipso,sicut & costa nostra in nobis:sed costa Adæ non resurget in eo,sed in Eua,aliàs Eua non resurgeret quæ de costa illa formata est:ergo nõ resurget in homine quicquid fuit in eo de veritate humanæ naturæ.

¶Præterea, Potest esse quòd aliquid fuit de veritate humanæ naturæ in diuersis hominibus, sicut si aliquis carnibus humanis vescatur, quæ in substantiam eius transeant: ergo non resurget in aliquo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipso.

¶Si dicatur quòd non quicquid est in carne comesta,est de veritate humanæ naturæ:& ita aliquid eorum potest resurgere in primo & aliquid in secundo:contrà,de veritate humanæ naturæ maximè videtur esse illud quod à parentibus trahitur: sed si aliquis non comedens nisi carnes humanas filiũ generet,oportet quòd illud quod filius à parente trahit,sit de carnibus aliorum hominum,quas pater suus comedit: quia semen est de superfluo alimenti, vt Philosophus probat in libro de Animalibus:ergo illud quod est de veritate humanæ naturæ in puero isto,fuit etiam de veritate humanæ naturæ in aliis hominibus, quorum carnes pater comedit.

¶Si dicatur,quòd illud quod erat de veritate humanæ naturæ in carnibus hominum comestorum,non transit in semen,sed illud quod erat ibi de veritate humanæ naturæ,non existens:cõtrà,ponatur quòd aliquis cibetur solum embryis, in quibus nihil videtur esse quod non sit de veritate humanæ naturæ, quia totum quod est in eis,à parentibus trahitur,si ergo superfluitas cibi conuertitur in semen,oportet quòd illud quod fuit de veritate humanæ naturæ in embryis, quæ etiam ad resurrectionem pertinent,postquam animam rationalem perceperunt, sit etiam de veritate humanæ naturæ in puero, qui ex tali semine generatur: & sic cùm non possit idem resurgere in duobus,non poterit in quolibet resurgere quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipso.

¶SED

¶SED CONTRA, Quicquid fuit de veritate humanæ naturę,fuit perfectum anima rationali:sed ex hoc habet corpus humanum ordinem ad resurrectionem,quia fuit anima rationali perfectum:ergo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ,resurget in vnoquoque.

¶Præterea,Si à corpore hominis subtrahatur aliquid quod est de veritate humanæ naturæ, in ipso non erit corpus hominis perfectum: sed omnis imperfectio hominis tolletur in resurrectione,præcipuè ab electis,quibus promissum est Luc. 21. quòd capillus de capite eorum non peribit:ergo quicquid fuit de veritate humanæ naturę,resurget in homine.

CONCLVSIO.

¶Cùm id quod se habet ad veritatem alicuius rei,ad illius esse se habeat, conueniens est vt omne id quod est de veritate humanæ naturæ, resurgat cum ipso.

¶RESPONDEO dicendum,quòd vnumquodque sicut se habet ad veritatem,ita se habet ad esse:vt dicitur in 2. Meta. quòd illa res vera est,quæ est ita vt videtur cogitari secundum actum:& propter hoc Auic.dicit quòd veritas vniuscuiusque rei est proprietas sui esse,quod stabilitum est ei, & secundum hoc aliquid dicitur esse de veritate humanæ naturæ,quia propriè pertinet ad esse humanæ naturæ, & hoc est quod participat formam humanę naturæ,sicut verum aurum dicitur,quod habet veram formam auri,ex qua est esse,proprium auri.

¶Vt ergo videatur quid est illud quod est de veritate humanæ naturæ,sciẽdum est quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam enim posuerunt,quòd nihil de nouo esse incipit de veritate humanæ naturæ,sed quicquid ad veritatem humanæ naturæ pertinet,totum fuit in ipsa institutione humanæ naturæ de veritate eius:& hoc per seipsum multiplicatur, vt ex eo possit semen decidi à generante,ex quo filius generetur, in quo etiam illa pars decisa multiplicatur,vt ad perfectam quantitatẽ perueniat per augmentum, & sic deinceps, & ita multiplicatum est totum genus humanum.Vnde secundum opinionem hanc quicquid ex alimento generatur,quamuis videatur speciẽ carnis aut sanguinis habere,non tamen pertinet ad veritatem humanæ naturæ.

¶Alij autem dixerunt quòd aliquid de nouo additur ad veritatem humanæ naturæ per transmutationem alimenti in corpus humanum,considerata veritate humanæ naturæ in specie, ad cuius conseruationem ordinatur actus generatiuæ virtutis. Si autem veritas humanæ naturæ in indiuiduo consideretur, ad cuius conseruationem & perfectionem actus nutritiuæ virtutis ordinatur,non additur aliquid per alimẽtum quod fit primò de veritate humanæ naturæ huius indiuidui, sed solùm secundariò. Ponunt enim quòd veritas humanæ naturæ primò & principaliter consistit in humido radicali, ex quo est prima constitutio humani generis:quod autem conuertitur de alimẽto in veram carnem & sanguinem,non est principaliter de necessitate humanæ naturæ illius indiuidui, sed secundariò, sed potest esse principaliter de veritate humanę naturę alterius indiuidui,quod ex semine illius generatur. Semen enim ponunt esse superfluum alimenti vel cum admixtione alicuius, quod est primò de veritate humanæ naturæ in generatione, vt quidam dicunt: vel sine admixtione eius, vt dicunt alij: & sic quod est humidum nutrimentale in vno, fit humidum radicale in alio.

¶Tertia opinio est,quòd aliquid de nouo incipit esse principaliter de veritate humanæ naturæ etiam in isto indiuiduo: quia non est distinctio talis in corpore humano,vt aliqua pars materialis signata de necessitate per totam vitam remaneat,sed ad hoc indifferenter se habet quælibet pars significata accepta,quòd manet semper quantum ad id quod est speciei in ea, sed potest fluere quantum ad id quod est materiæ in ipsa: & sic humidũ nutrimentale non distinguitur à radicali ex parte principij,vt dicatur radicale,quod est ex semine generatum, nutrimentale verò quod generatur ex cibo: sed magis distinguitur ex termino quod radicale dicitur, quod ad terminum generationis peruenit per actum generatiuæ vel etiam nutritiuæ virtutis,sed nutrimentale quod nondum peruenit ad hunc terminum,sed est adhuc in via nutriendi: & hæ tres opiniones in 2. libro Sententiarum dist. 30. plenius positæ & inuestigatæ sunt: & ideò non oportet hìc repetere, nisi quantum ad propositum pertinet.

¶Sciendum est ergo quòd secundũ has opiniones diuersimodè ad hanc quæstionem oportet respondere. Prima opinio per viã multiplicationis quã ponit,potest ponere perfectionem humanæ naturæ,& quantũ ad numerum indiuiduorum & quãtum ad debitam quantitatem vniuscuiusque indiuidui, absque eo quod est ex alimento generatum, quod quidem non addit nisi ad resistendum consumptioni quæ posset induci per actionem caloris naturalis,sicut argento apponitur plumbum, ne ex liquefactione consumatur. Vnde cùm in resurrectione oporteat naturam humanam in sua perfectione reparari,nec calor naturalis tunc agat ad consumptionem humidi naturalis, nulla necessitas erit quòd resurgat aliquid in homine quod ex alimento sit generatum,sed resurget tantùm illud quod fuit de veritate humanæ naturæ indiuidui,& per decisionem & multiplicationem ad prædictam perfectionem peruenit in numero & quantitate.

¶Secunda autem opinio,quia ponit, quòd eo quod generatur ex nutrimento,indigetur ad perfectionem quantitatis indiuidui & ad multiplicationem,quæ fit per generationem,necesse habet ponere aliquid de hoc quod conuersum est in alimentũ resurgere,non tamen totum, sed solùm quantum indigetur ad perfectam reintegrationem humanæ naturæ, fuit in omnibus suis indiuiduis. Vnde ponit hæc opinio,quòd totum illud quod fuit in substantia seminis,resurget in illo homine,qui ex illo semine generatus est:quia hoc est principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso,de eo autem quod postea aduenit per nutrimentum, tantum resurget in eo, quantum est necessarium ad perfectionem quantitatis. Sed quia hoc humidum nutrimentale fluit & refluit hoc ordine reparabitur:quia illud quod primò fuit de substantia corporis,totũ reparabitur, & de eo quod secundò & tertiò,& deinceps aduenit, quantum necessarium est ad quantitatem reintegrandam:quod patet duplici ratione. Primò,quia illud quod super hoc aduenit,inductum fuit vt illud quod primò erat deperditum, repararetur, & ita non ita principaliter pertinet ad veritatem humanæ naturæ sicut præcedens. Secundò,quia adiunctio humidi extranei ad primum humidum radicale facit,quòd totum permixtum non ita perfectè participet virtutem speciei, sicut primum participabat. Et ponit exemplum Philosophus in primo de Generatione,de aqua permixta vino quæ semper virtutem vini debilitat, ita quòd in fine ipsum aquosum reddit: vnde sicut secunda aqua, quamuis assumatur in speciem vini,non tamen ita perfectè speciem vini participat,sicut prima,quæ in vinum assumebatur: ita illud quod de alimento secundo in carnem conuertitur,non ita perfectè attingit ad speciem carnis, sicut quod primò conuertebatur:& ideò non ita pertinet ad veritatem humanæ naturæ nec ad resurrectionẽ.Sic ergo patet quòd hæc opinio ponit resurgere totum id, quod est de veritate humanæ naturæ principaliter,non autem totum quod est de veritate humanæ naturæ secundariò.

¶Tertia autem opinio,quantum ad aliquid differt à secunda, & quantum ad aliquid conuenit cum ea. Differt quantum ad hoc quòd ponit totum quod est sub forma carnis & ossis eadem ratione ad veritatem humanæ naturæ pertinere: quia non distinguit aliquid materiale signatum permanens in homine toto tempore vitæ eius, quod per se pertinet ad veritatem humanæ naturæ: & aliquid fluens & refluens: quod pertinet ad veritatem humanæ naturæ solùm propter quantitatis perfectionem, non propter primum esse speciei, sicut secunda opinio dicebat: sed ponit omnes partes, quæ non sunt præter intentionem naturæ aggeneratæ, pertinere ad veritatem humanæ naturæ, quantum ad id quod habet de specie, quia sic manent, non autem quantum ad id quod habet de materia, quia sic fluunt & refluunt indifferenter: vt ita etiam intelligamus contingere in partibus vnius hominis, sicut contingit in tota multitudine ciuitatis, quia singuli subtrahuntur à multitudine per mortẽ, aliis in loco eorũ succedẽtibus. Vnde partes multitudinis fluxr,& refluxit materialiter,sed formaliter manent,quia ad eadẽ officia & ordines substituũtur alij,à quibus priores subtrahebantur, vnde Respu. vna numero remanere dicitur. Et similiter etiam dum quibusdam partibus refluentibus aliæ reparantur in eadem figura & in eodem situ, omnes fluunt & refluxit secundũ materiam,sed manent secundum speciem, manet nihilominus homo idem numero: sed conuenit tertia cum secunda opinione, quia ponit quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

partes secundò aduenientes,non ita perfectè attingunt ad veritatem speciei,sicut quæ primò aduenerunt:& ideò idem quod ponit resurgere in homine secunda opinio,ponit tertia,sed non penitus eadem ratione.Ponit enim totum illud quod ex semine generatum,est resurgere, non quia alia ratione pertineat ad veritatem humanæ naturæ quàm hoc quod postea aduenit, sed quia perfectiùs veritatem speciei participat, quem ordinē ponebat secunda opinio in his,quæ posteà aduenisit ex alimento,in quo etiam hæc opinio concordat cum alia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd res naturalis nō est id quod est ex sua materia, sed ex sua forma: vnde quamuis illud materiæ quod quandoque fuit sub forma carnis bouinæ, resurgat in homine sub forma carnis humanæ, non sequitur quòd resurgat caro bouis,sed caro hominis: aliàs enim posset concludi,quòd resurgeret limus de quo formatum est corpus Adæ,tamen prima opinio concedit hanc rationem.

¶Ad secundum dicendum, quòd costa illa non fuit in Adam de perfectione indiuidui,sed ordinata ad multiplicationem speciei:vnde non resurget in Adam,sed in Eua,sicut & semen non resurget in generante sed in genito.

¶Ad tertium dicendum,quòd secundum primam opinionem facile est ad hoc respondere: quia carnes comestæ nunquam sunt de veritate humanæ naturæ in comedente,fuerunt autem de veritate humanæ naturæ in eo,cuius carnes comeduntur,& ita resurgent in primo,& non in secundo: sed secundum secundam opinionem & tertiam vnusquisque in illo resurget, in quo magis accessit ad perfectam participationem virtutis speciei:& si æqualiter in vtroque accesserat,resurget in illo,in quo primo habuit ordinem ad resurrectionem ex coniunctione ad animam rationalem illius hominis:& ideò si in carnibus comestis fuit aliqua superfluitas,quæ non pertineret ad veritatem humanæ naturæ in primo,resurgere poterit in secundo,allàs illud quod pertinebat ad resurrectionem in primo, resurget in eo,& non in secundo:sed in secundo loco eius sumeretur vel aliquid de eo quod ex aliis cibis in carnem secūdi conuersum est: vel si nullo cibo nunquam pastus fuisset nisi carnibus humanis diuina virtute aliundesuppleretur, quantum indigeretur ad perfectionem quantitatis,sicut etiam supplet in illis qui ante perfectam ætatem decedunt:nec per hoc aliquid præiudicatur identitati in numero,sicut nec præiudicatur per hoc quòd partes secundum materiam fluunt & refluunt.

¶Ad quartum dicendum,quòd secundum primam opinionem facile est soluere, quia ponit quòd semen non est ex superfluo alimenti:vnde carnes comestæ non transeunt in semen, ex quo puer generatur.Sed secundum alias duas opiniones dicendum est,quòd non est possibile, quòd totum quod fuit in carnibus comestis,in semen conuertatur,quia post multam depurationē cibi peruenitur ad decoctionem seminis,quod est superfluitas vltimi cibi:illud autem quod de carnibus comestis in semen conuertitur pertinet magis ad veritatem humanæ naturę in eo, quod ex semine nascitur,quàm in illo,ex cuius carnibus semen est generatum: & ideò secundum regulam priùs datam, hoc quod in semen conuersum est,resurget in eo,qui ex semine nascitur,residuum verò materiæ resurget in illo, ex cuius carnibus comestis semen est generatum.

¶Ad quintum dicendum,quòd embrya non pertinent ad resurrectionem ante animationem per animam rationalem, in quo statu iam multum aduenit supra substantiam seminis de substantia nutrimenti, qua puer in vtero matris nutritur: & ideò si aliquis embryis vescatur, & ex superfluo illius cibi generetur aliquis, illud quod erit in substantia seminis, resurget quidem in eo qui ex semine generatur, nisi in illo contineatur aliquid quod fuisset de substantia seminum in illis, ex quorum carnibus comestis semen generatum est, quia resurgeret in primo & non in secundo: residuum autem carnium comestarum,quod non est conuersum in semen, constat quòd resurgeret in primo, vtrique diuina potentia implente quod deest. Prima autem opinio hac obiectione non arctatur cùm non ponat semen esse ex superfluo alimenti, sed aliæ multæ rationes sunt contra eam,vt in secundo libro patuit, distinctione tricesima.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm quicquid fuit materialiter in membris hominis, totum resurget.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd quicquid fuit materialiter in membris hominis, totum resurget.Minùs enim videntur pertinere ad resurrectionem capilli,quàm alia mēbra: sed quicquid fuit in capillis,totum resurget,& si non in capillis, saltē in aliis partibus corporis,vt Augustdicit in litera: ergo multò fortiùs quicquid in aliis membris materialiter fuit,totum resurget.

¶Præterea,Sicut partes carnis secundum speciem perficiūtur ab anima rationali,ita partes secundum materiam: sed corpus humanum habet ordinem ad resurrectionē ex hoc, quòd fuit anima rationali perfectum: ergo non solùm partes secundum speciem,sed omnes partes secundum materiam resurgent.

¶Præterea,Ex parte illa accedit corpori totalitas,ex qua parte accedit ei diuisio in partes: sed diuisio in partes accidit corpori secundum materiam,cuius dispositio est quantitas,secundum quam diuiditur: ergo & totalitas corporis attenditur secundum partes materiæ:si ergo non omnes partes materiæ resurgent,nec totum corpus resurget, quod est inconueniens.

¶SED CONTRA,Partes secundum materiam non manent in corpore,sed fluunt & refluunt, vt patet per illud quod dicitur in primo de Generatione.Si ergo omnes partes secundum materiam, quæ non manent in corpore, sed fluunt & refluunt,resurgerent,vel erit corpus resurgentis densissimum,vel erit immoderatæ quantitatis.

¶Præterea, Quicquid est de veritate humanæ naturæ in vno homine, totum potest esse pars materiæ in alio homine, qui eius carnibus vescitur: si ergo omnes partes secundum materiam resurgant in aliquo, sequetur quòd resurget in vno id quod est de veritate humanæ naturæ in alio, quod inconueniens est.

CONCLVSIO.

¶ Solum id,quod est in homine materialiter, pertinent ad veritatem humanæ naturæ,resurget cum ipso.

¶RESPONDEO dicendum, quòd illud quod est in homine materialiter,non habet ordinem ad resurrectionem, nisi secundum quòd pertinet ad veritatem humanæ naturæ, quia secundum hoc habet ordinem ad animam rationalem: illud autem totum quod est in homine materialiter, pertinet quidē ad veritatem humanæ naturæ,quantum ad id quod habet de specie,sed non totum considerata materiæ totalitate: quia tota materia,quæ fuit in homine à principio vitæ vsque ad finem, excederet quantitatem debitam speciei, vt tertia opinio dicit, quæ probabilior inter cæteras mihi videtur. Et ideò totum quod est in homine,resurget,considerata totalitate speciei,quę attenditur secundum quantitatem significantem situm & ordinem partium, non autem resurget totum considerata totalitate materiæ. Secunda autem opinio & prima non vtuntur hac distinctione, sed distinguunt inter partes, quarum vtraque habet speciem & materiam. Conueniunt autem hæ duæ opiniones in hoc quòd vtraque dicit quòd illud quod est ex semine generatum, totum resurget, etiam totalitate materiæ considerata: differunt autem in hoc quòd de eo quod ex alimento generatur, nihil resurgere ponit prima opinio. Secunda verò aliquid eius resurgere ponit & non totum, vt ex dictis patet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut quicquid est in aliis partibus corporis, resurget considerata totalitate speciei, non autem considerata totalitate materiæ: ita etiam est de capillis. In aliis autem partibus aduenit aliquid ex nutrimento,quod facit augmentum, & hoc computatur, vt alia pars considerata totalitate speciei:quia obtinet alium locum & situm in corpore,& substat aliis partibus dimensionibus. Aliquid autem aduenit quod non facit augmētum, sed cedit in restaurationem deperditi nutriendo,& non computatur vt alia pars totius considerati secundum speciem, cùm non obtineat alium locum vel situm in corpore,quam pars, quæ defluxit, tenebat,quanuis posit alia pars computari, considerata totalitate materiæ:& similiter est de capillis.Augustergo loquitur de incisionibus capillorum,quæ erant partes facientes augmētum:& ideò oportet quòd resurgant, non tamen in quantitate capillorum,ne sit quantitas immoderata,sed in aliis partibus, vt necessarium iudicabit diuina prouidentia:vel loquitur in casu illo quando aliis partibus deficiet,tūc enim eorum defectus poterit ex superfluitatibus capillorum reparari.

¶Ad se

¶Ad secundum dicendum, quòd secundum tertiam opinionem eædem sunt partes secundum speciem & secundum materiam.Non enim illa distinctione vtitur Philosophus in primo de generatione,ad distinguendum diuersas partes,sed ad ostendendum quòd eædem partes possunt considerari secundum speciem,quantum ad illud quod est formæ & speciei in ipsis, & secundum materiam quantum ad illud, quod subest formæ & speciei:constat autem quòd materia carnis non habet ordinem ad animam rationalem, nisi inquantum est sub tali forma:& ideò ratione eius habet ordinem ad resurrectionem. Sed prima & secunda opinio, quæ ponunt alias esse partes, quæ sunt secundum speciem, & alias, quæ sunt secundum materiam, dicunt quòd anima quanuis vtrasque partes perficiat, tamen perficit partes secundum materiam mediantibus partibus secundum speciem: & ideò non habent æqualiter ordinē ad resurrectionem.

¶Ad tertium dicendum, quòd in materia generabilium & corruptibilium dimensiones interminatas oportet intelligere ante receptionem formæ substantialis:& ideò diuisio, quæ est secundum huiusmodi dimensiones, propriè pertinet ad materiam:sed quantitas completa & terminata aduenit materiæ post formam substantialem:& ideò diuisio,quæ est, vel fit secundum dimensiones terminatas, reicpit speciem, præcipuè quando ad rationem speciei pertinet determinatus situs partium,sicut est in corpore humano.

QVAESTIO OCTAVAGESIMA.

prima,De qualitate resurgentium,in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate resurgentium.

¶Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm resurgant omnes in ætate iuuenili.

¶Secundò,vtrùm in æquali statura.

¶Tertiò,vtrùm omnes in eodem sexu.

¶Quartò,vtrùm in vita animali.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm omnes resurgent in eadem ætate.

Ad 4. Sent. dist. 44. art. 1. q. 3

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non omnes resurgent in eadem ætate, scilicet iuuenili. Quia Deus resurgentibus præcipuè beatis nihil subtrahet, quod ad perfectionem hominis pertineat: sed ætas pertinet ad perfectionem hominis, cùm senectus sit venerabilis ætas: ergo senes non resurgent in ætate iuuenili.

¶Præterea,Aetas computatur secundum mensuram temporis præteriti:sed impossibile est tempus,quod fuit præteritum, nō præteriisse.ergo impossibile est eos, qui maioris ætatis fuerūt, ad ætatem iuuenilem reduci.

¶Præterea,Illud quod magis fuit de veritate humanæ naturæ in vnoquoque,maximè resurget in eo:sed quantò aliquid primò fuit in homine,tantò videtur magis ad veritatem humanæ naturæ pertinuisse:quia in fine propter veritatem speciei debilitatam comparatur vino aquoso corpus humanum, vt patet per Philosophum in primo de generatione: ergo si omnes debent in eadem ætate resurgere,magis decet, quòd resurgant in ætate puerili,quàm iuuenili.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ephe.4. Donec occurramus omnes in perfectum virum in mensuram ætatis plenitudinis Christi:sed Christus resurrexit in ætate iuuenili, quæ circa 30.annos incipit,vt Aug.dicit:ergo & alij in ætate iuuenili resurgent.

¶Præterea,Homo in maxima perfectione naturæ resurget:sed natura humana perfectissimum statum habet in ætate iuuenili:ergo in illa ætate resurgent omnes.

CONCLVSIO.

¶ Cùm humana natura deficiat in puero (quia nondum perfectionem vltimam sunt consequuti) & in senibus, (quia ab vltima perfectione recedunt) & hominem absque omni defectu humanæ naturæ resurgere oporteat: conueniens est,vt homines resurgant in iuuenili ætate, quæ inter crementum & incrementum constituitur.

¶RESPONDEO dicendum,quòd homo resurget absq; omni defectu humanæ naturæ:quia sicut Deus humanam naturam absque defectu instituit,ita sine defectu reparabit. Deficit autem humana natura dupliciter. Vno modo, quia nondum perfectionem vltimam est cōsecuta. Alio modo,quia iam ab vltima perfectione recessit. Et primo modo deficit in pueris:secundo modo deficit in senibus.Et ideò in vtrisque reducetur humana natura per resurrectionem ad statum vltimæ perfectionis,qui est in iuuenili ætate,ad quem terminatur motus crementi,& à quo incipit motus decrementi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ætas senectutis habet reuerentiam non propter conditionem corporis, quod in defectu est,sed propter sapientiam animæ,quæ ibi esse præsumitur,ex temporis antiquitate.Vnde in electis manebit reuerentia senectutis propter plenitudinem diuinæ sapientiæ, quæ in eis erit,sed non manebit senectutis defectus.

¶Ad secundum dicendum,quòd non loquimur de ætate quātum ad numerum annorum,sed quantum ad statum qui in corpore humano ex annis relinquitur.Vnde Adam dicitur in ætate iuuenili formatus propter talem corporis conditionem quā primo die formationis suæ habuit:& ideò ratio non est ad propositum.

¶Ad tertium dicendum,quòd virtus speciei dicitur esse perfectior in puero,quàm in iuuene, quantum ad efficaciam agendi conuersionem alimenti aliquo modo,sicut etiam est perfectior in semine quàm in homine completo,sed in iuuenibus est perfectior,quantùm ad terminum complementi. Vnde illud quod maximè ad veritatem naturę pertinuit,ad illam perfectionem deducetur,quam habet in ætate iuuenili,non ad illam, quam habet in ætate puerili,in qua humores adhuc non peruenerunt ad vltimam digestionem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm omnes resurgent eiusdem staturæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd omnes resurgent eiusdē staturæ. Sicut enim homo mensuratur quantitate dimensiua, ita quantitate durationis:sed quantitas durationis in omnibus reducetur ad eandem mensuram,quia omnes in eadem ætate resurgent:ergo quantitas dimensionis reducetur ad eandem mensuram,vt in eadem statura omnes resurgant.

¶Præterea,Philosophus in 2.de Anima dicit quòd omnium natura constantium terminus est & ratio magnitudinis & augmenti:sed iste terminus non est nisi ex virtute formæ,cui debet congruere quantitas,sicut & alia accidentia: ergo cùm omnes homines habeant eandem formam specificam in omnibus, debet esse secundum materiam eadem quantitatis mensura, nisi sit error:sed error naturæ corrigetur in resurrectione: ergo omnes resurgent in eadem statura.

¶Præterea,Quantitas resurgentis non poterit esse proportionata virtuti naturali, quæ primò corpus formauit, aliàs qui nō potuerunt ad maiorem quantitatē perduci virtute naturæ, nūquā in maiori quantitate resurgent,quod falsum est:ergo oportet quod quātitas illa proportionetur virtuti reparanti corpus humanum per resurrectionem, & materiæ, de qua reparatur: sed virtus reparans omnia corpora est eadem numero, scilicet diuina virtus: cineres autem omnes ex quibus reparantur humana corpora,se habent æqualiter ad suscipiendam actionem prædictæ virtutis:ergo ad eandem quantitatem terminabitur resurrectio omnium hominum,& sic idem quod priùs.

¶SED CONTRA,Quantitas naturalis consequitur naturam vniusciuiusque indiuidui:sed in resurrectione non variabitur natura indiuidui:ergo nec quantitas naturalis eius:sed nō est eadem quantitas naturalis omnium:ergo non omnes resurgent in eadem statura.

¶Præterea,Natura humana reparabitur per resurrectionē ad gloriā vel ad pœnam:sed non erit eadē quātitas gloriæ vel pœnæ in omnibus resurgentibus:ergo nec eadē quantitas naturæ.

CONCLVSIO.

¶ Homines resurgent eius staturæ, cuius aut erant aut futuri erant in iuuentute,qui est terminus augmenti, si nullus naturæ error fuisset, qui si fuerit,diuina potentia corrigetur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in resurrectione non reparabitur humana natura solùm quātùm ad idem specie, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantum ad idem numero: & ideò in resurrectione non solùm attendendum est quod competit naturæ speciei, sed quod competit naturæ indiuidui. Natura autem speciei habet aliquam quantitatem, quam nec excedit nec ab ea deficit absque errore, quæ tamen quantitas habet aliquos gradus latitudinis, & non est accipienda secundum vnam mensuram determinatam. Vnumquodque autem indiuiduum in specie humana assequitur infra terminos illius latitudinis aliquem gradum quantitatis, quæ competit naturæ indiuidui, & ad hanc perducitur in termino augmenti: si non fuit aliquis error in opere naturæ, per quem sit aliquid additum vel subtractum prædictæ quãtitati, cuius quidem mensura accipitur secundum proportionabilitatem coloris extendentis & humidi extensibilis, quod non est eiusdem virtutis in omnibus: & ideò non omnes resurgent in eadem quantitate, sed quilibet resurget in illa quantitate, in qua fuisset in termino augmenti, si natura non erraisset vel defecisset: quod autem supereit vel defieit in homine, resecabit, vel supplebit diuina potentia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iam patet ex dictis, quòd non dicuntur omnia in eadem ætate resurgere, quasi in omnibus competat eadem quantitas durationis, sed quia idem status perfectionis erit in omnibus, qui quidem status saluari potest in magna & in parua quantitate.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd quantitas huius indiuidui non solùm respondet formæ speciei, sed etiam naturæ indiuidui, & ideò ratio non sequitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd quantitas resurgentis non proportionatur virtuti reparanti, quia illa non est de natura corporis, neque omnibus secundum illum statum, in quo sunt ante resurrectionem, sed naturæ, quam primò indiuiduum habebat: tamen si virtus formatiua propter aliquem defectum non poterat perducere ad debitam quãtitatem, quæ competit speciei, diuina virtus supplebit in resurrectione defectum, sicut patet in nanis: & eadem ratio est illis, qui immoderatæ magnitudinis fuerunt vltra debitum naturæ.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm omnes resurgent in sexu virili.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd omnes resurgent in sexu virili. Quia dicitur Ephe. 4. quòd omnes occurramus in virum perfectum, &c. ergo non erit nisi sexus virilis ibi.

¶Præterea, In futuro omnis prælatio cessabit, vt dicit glossa 1. Corinth. 15. sed mulier ordine naturali subdita est viro: ergo mulieres non resurgent in sexu muliebri, sed virili.

¶Præterea, Illud quod est occasionaliter & præter intentionem naturæ inductum, non resurget, quia in resurrectione omnis error cessabit vel tolletur: sed sexus muliebris est præter intentionem naturæ inductus ex defectu virtutis formatiuæ in femine, quę non potest perducere materiam conceptus ad formam virilem: vnde dicit Philosophus decimosexto de Animalibus, quòd fœmina est mas occasionatus: ergo sexus muliebris non resurget.

¶SED CONTRA est quod dicit August. 22. de Ciuita. Dei: Melius sapere videntur qui vtrunque sexum resurrecturum esse non dubitant.

¶Præterea, Deus reparabit in resurrectione quod in homine fecit in prima conditione: sed ipse fecit mulierem de costa viri, vt patet Genesis secundo. ergo ipse sexum fœmineum in resurrectione reparabit.

CONCLVSIO.

¶Quemadmodum homines resurrecturi sunt diuersæ staturæ, ita diuersorum sexuum: aberit tamen libido ad turpes actus incitans.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut considerata natura indiuidui debetur diuersa quantitas diuersis hominibus, ita considerata natura indiuidui debetur diuersus sexus diuersis hominibus: & hæc etiam diuersitas competit perfectioni speciei, cuius diuersi gradus implentur per dictam diuersitatẽ sexus vel quantitatis: & ideò sicut resurgent homines in diuersis staturis, ita in diuersis sexibus, & quanuis sit differentia sexuum, deerit tamen confusio mutuę visionis, quia aberit libido incitans ad turpes actus, ex quibus confusio causatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur, Omnes Christo occurremus in virum perfectum, non dicitur propter ætatem virilem, sed propter virtutem animi, quæ erit in omnibus & viris & mulieribus.

¶Ad secundum dicendum, quòd mulier subditur viro propter imbecillitatem naturæ, & quantum ad vigorem animi & quantum ad robur corporis: sed post resurrectionem non erit differentia in his secundum diuersitatem sexuum, sed magis secundum diuersitatem meritorum: & ideo ratio non procedit.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis fœminæ generatio sit præter intentionem naturæ particularis, est tamen de intentione naturæ vniuersalis, quæ ad perfectionem humanæ speciei vtrunque sexum requirit, nec ex sexu erit ibi aliquis defectus.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm omnes resurgent in vita animali.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd resurgent in vita animali, vt scilicet vtantur actu nutritiuæ virtutis & generatiuæ. Quia resurrectio nostra erit cõformis resurrectioni Christi: sed Christus dicitur post resurrectionem comedisse, vt patet Matth. vlti. & Luc. vlti. ergo & homines post resurrectionem comedent, & eadem ratione generabunt.

¶Præterea, Distinctio sexuum ad generationem ordinatur, & similiter instrumenta quæ deseruiunt virtuti nutritiuæ ordinãtur ad comestionem: sed homo cum omnibus huiusmodi resurget: ergo vtetur actibus virtutis generatiuæ & nutritiuæ.

¶Præterea, Totus homo beatificatur & secundum animam & secundum corpus: sed beatitudo secundum Philosophum in perfecta operatione consistit: ergo oportet quòd omnes potentiæ animæ & omnia membra sint in suis actibus in beatis post resurrectionem, & sic idem quod priùs.

¶Præterea, In beatis post resurrectionem erit perfecta & beata iucunditas: sed talis iucunditas omnes delectationes includit: quia beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & perfectum est, cui nihil deest: cùm ergo in actu virtutis generatiuæ & nutritiuæ sit magis delectatio, videtur quòd tales actus ad vitam animalem pertinentes in beatis erunt, & multò fortiùs in aliis, qui minùs spiritualia corpora habebunt.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. 22. In resurrectione neque nubent, neque nubentur.

¶Præterea, Generatio ordinatur ad subueniendum defectui, qui per mortem accidit ad multiplicationem humani generis, & comestio ad restaurationem deperditi & augmenti quantitatis: sed in statu resurrectionis iam humanum genus habebit totam multitudinem indiuiduorum à Deo præfinitam, quia vsque ad hoc generatio differtur: similiter etiam quilibet homo resurget in debita quantitate, nec erit vltra mors, aut aliqua deperditio fieri à partibus hominis: ergo frustra esset actus generatiuæ & nutritiuæ virtutis.

CONCLVSIO.

¶Cùm in resurrectione prima perfectio non spectetur, quæ acquiritur vita animali, sed secunda, quæ versatur circa consequutionem vltimi finis, id est æternæ beatitudinis: consequens est, vt resurrectio non futura sit vita animali.

¶RESPONDEO dicendum, quòd resurrectio non erit necessaria propter primam perfectionem ipsius quæ consistit in integritate eorum, quæ ad naturam spectant: quia ad hoc homo peruenire potest in statu præsentis vitæ per actionem causarum naturalium: sed necessitas resurrectionis est ad consequendam vltimam perfectionem, quæ consistit in peruentione ad vltimum finem. Et ideò illæ operationes naturales quæ ordinantur ad primam perfectionem humanæ naturæ vel causandam vel conseruandam, non erunt in resurrectione: & huiusmodi sunt actiones animalis vitæ in homine, & actiones mutuæ in elementis, & motus cæli: & ideò hæc cessabunt in resurrectione. Et quia comedere, bibere, & dormire & generare ad animalem vitam pertinent, cùm sint ad primam perfectionem naturæ ordinata, in resurrectione talia non erunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa comestio, qua Christus comedit, non fuit necessitatis, quasi cibis indigeret humana natura post resurrectionem, sed fuit potestatis, vt ostenderet se veram naturam sumpsisse, quam priùs habuerat in statu illo quando cum discipulis comederat & biberat: hæc autem ostensio nõ erit in resurrectione communi, quia omnibus notum erit: & ideò dicitur dispensatiuè Christus mãducasse, eo modo loquendi quo Iuristæ dicunt, dispensatio est communis iuris relaxatio: quia Christus intermisit hoc quod est communiter resurgentiũ, scilicet non vti cibis propter causam prædictam, & propter hoc ratio non sequitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd differentia sexuum & membrorum varietas erit ad naturæ humanæ perfectionem reintegrandam in specie, & etiam in indiuiduo: vnde non sequitur quòd sint frustra, quanuis animales operationes desint.

¶Ad tertium dicendum, quòd prædictæ operationes non sunt hominis, inquantum est homo, vt & Philosophus dicit: & ideò in eis non consistit beatitudo humani corporis, sed corpus humanum glorificabitur ex redundantia à ratione à qua homo est homo, inquantum erat ei subditum.

¶Ad quartum dicendum, quòd delectationes corporales, sicut dicit Philosophus in 7. & 10. Ethicorum, sunt medicinales, quia adhibentur homini ad tollendum fastidium: vel etiam ægritudines, inquantum eis homo inordinatè delectatur, ac si essent veræ delectationes, sicut homo habens infirmum gustum, delectatur in quibusdam quæ sanis non sunt delectabilia: & ideò non oportet quòd tales delectationes sint de perfectione beatitudinis, vt Iudæi & Sarraceni ponunt, & quidam hæretici posuerunt, qui vocantur Ciliarchæ, qui etiam secundum doctrinam Philosophi non videntur sanum habere affectum: solæ enim delectationes spirituales secundum ipsum sunt simpliciter delectationes, & propter se quærendæ, & ideò ipsæ ad beatitudinem requiruntur.

QVAESTIO OCTVAGESIMA SECUNDA, *De conditionibus beatorum resurgentium, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est, de conditionibus beatorum resurgentium. Et primò, de eorum corporum impassibilitate. Secundò, de subtilitate. Tertiò, de agilitate. Quartò, de claritate.

¶Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm Sancti resurgẽtes resurgant quo ad corpora impassibiles.

¶Secundò, vtrùm æqualis impassibilitas omnibus inerit.

¶Tertiò, vtrùm illa impassibilitas sensum in actu à corporibus glorioſis excludat.

¶Quartò, vtrùm sint in eis omnes sensus in actu.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm corpora Sanctorum post resurrectionem sint impassibilia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora Sanctorum post resurrectionem non sint impassibilia. Omne enim mortale est passibile: sed homo post resurrectionẽ erit animal rationale mortale: hæc enim est definitio hominis, quæ non ab eo separabitur. ergo corpus erit passibile.

¶Præterea, Omne quod est in potẽtia ad formam alterius, passibile est ab illo, quia secundum hoc aliquid est passiuum ab alio, vt dicitur in primo de generatione: sed corpora Sanctorum post resurrectionem erunt in potentia ad aliam formam: ergo erunt passibilia. Probatio mediæ: Quæcunque communicant in materia, vnum eorum est in potentia ad formam alterius, materia enim, secundum quòd est sub vna forma, non amittit potentiam ad aliam formam: sed corpora sanctorum post resurrectionem communicabunt cum elementis in materia, quia ex eadem materia reparabuntur, ex qua nunc sunt: ergo erunt in potentia ad aliam formam, & sic erunt passibilia.

¶Præterea, Contraria nata sunt agere & pati adinuicem, vt in primo de generatione dicit Philosophus: sed corpora Sanctorum erunt ex contrariis compositis, sicut & nunc sunt: ergo, & cætera.

¶Præterea, In corpore humano resurget sanguis & alij humores, vt dictum est: sed ex pugna humorum adinuicem generantur ægritudines & huiusmodi passiones in corpore: ergo erunt corpora post Sanctorum resurrectionem passibilia.

¶Præterea, Magis repugnat perfectioni defectus in actu, quã defectus in potentia: sed passibilitas importat solùm defectum in potentia. Cùm ergo in corporibus beatorum sint futuri aliqui defectus in actu, sicut cicatrices volnerum in martyribus, vt in Christo fuerunt: videtur quòd nihil deperibit perfectioni eorum si ponantur habere corpora passibilia.

¶SED CONTRA, Omne passibile est corruptibile, quia passio magis facta abiicit à substãtia: sed corpora sanctorum post resurrectionem erunt incorruptibilia, vt dicitur primæ ad Corinth. 15. Seminatur in corruptione, resurget in incorruptione: ergo erunt impassibilia.

¶Præterea, Fortius non patitur à debiliori: sed nullum corpus erit fortius corporibus Sanctorum, de quibus dicitur primæ ad Corinth. 15. Seminatur in infirmitate, resurget in virtute: ergo erunt impassibilia.

CONCLVSIO.

¶Cùm corpus humanum, & quicquid in eo est, post resurrectionem perfectè subiectum fuerit animæ, & anima Deo, sequitur, corpori glorioso non posse contingere passibilitatem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd passio dupliciter dicitur. Vno modo communiter, & sic omnis receptio passio dicitur, siue illud quod recipit sit conueniens recipienti & perfectiuum ipsius, siue contrarium & corruptiuum: & ab huiusmodi passionis remotione corpora glorioſa impassibilia non dicuntur, cùm nihil quod est perfectionis, eis sit auferẽdum. Alio modo passio dicitur proprie, quam sic definit Damas. in 2. lib. Passio est motus præter naturam: vnde immoderatus motus cordis passio eius dicitur, sed moderatus dicitur eius operatio. Cuius ratio est: quia omne quod patitur trahitur ad terminos agentis, quia agens assimulat sibi patiens: & ideò patiens inquantum huiusmodi, trahitur extra terminos proprios, in quibus erat: sic ergo, propriè accipiendo passionem, non erit in corporibus resurgentium Sanctorum potentialitas ad passionem: & ideò impassibilia dicuntur. Huius autem impassibilitatis ratio à diuersis diuersimodè assignatur. Quidam enim eam attribuunt conditioni elementorum, quæ aliter tunc se habebunt in corpore, quàm nunc. Dicunt enim quòd elementa remanebunt ibi secundum substantiam, sed qualitates actiuæ & passiuæ ab elementis auferentur. Sed hoc non videtur verum, quia qualitates actiuæ & passiuæ sunt de perfectione elementorum: vnde si fine eis repararentur elementa in corpore resurgentis, essent minoris perfectionis, quàm modò sint. Et præterea cùm qualitates illæ sint propria accidentia elementorum ex forma & materia ipsorum causata, videtur valde absurdum, quòd causa maneat & effectus tollatur. Et ideò alij dicunt quòd manebunt qualitates, sed non habebunt proprias actiones, diuina virtute id faciente ad conseruationem humani corporis. Sed hoc etiam non videtur posse stare, quia ad mixtionem requiritur actio & passio actiuarum & passiuarum qualitatum, & secundum prædominium vnius vel alterius mixta efficiuntur diuersæ complexionis: quod oportet ponere in corpore resurgentis: quia erunt ibi carnes & ossa, & huiusmodi partes, quibus omnibus non competit vna complexio. Et præterea secundum hoc impassibilitas non posset poni dos in eis, quia non poneret aliquam dispositionem in substantia impassibili, sed solùm prohibitionem passionis ab exteriori, scilicet diuinam virtutem, quæ etiam posset idem facere de corpore hominis in statu huius vitæ.

¶Et ideò alij dicunt, quòd in ipso corpore erit aliquid prohibens passionem corporum glorioſorum, scilicet materia quinti corporis, quam ponunt venire in compositionem humani corporis, ad conciliandum elementa in harmoniam quandam, per quam possunt esse debita materia animæ rationalis: sed tamen in statu huius vitæ propter dominium elementaris naturæ, corpus humanum patitur ad similitudinem aliorum elementatorum: sed in resurrectiõe dabitur natura quinti corporis, & ideò corpus humanum reddetur impassibile ad similitudinem corporis cælestis. Sed hoc non potest stare, quia corpus quintum non venit materialiter ad compositionem corporis humani, vt in 2. lib. ostensum est. Et præterea impossibile est dicere, quòd aliqua virtus naturalis, qualis est virtus corporis cælestis, transferat corpus humanum ad proprietatem gloriæ, qualis

Universidad de Deusto
Biblioteca

est impassibilitas corporis glorioſi, cùm immutationem corporis humani Apoſtolus attribuat virtuti Chriſti: quia qualis cælestis, tales cælestes, 1. Corinth. 15. & Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis naturæ.

¶ Præterea, Non poteſt natura cælestis ita dominari in corpore humano, quin natura elementaris remaneat, cui ex essentialibus ſuis principiis paſsibilitas ineſt. Et ideò aliter dicendum eſt, quòd omnis paſsio ſit per victoriam agentis ſuper patiens, alias non traheret ipſum ad terminos ſuos: impoſsibile eſt autem, quòd aliquid dominetur ſupra patiens, niſi inquantum de habilitatur dominium formæ propriæ ſupra materiam patientis, loquendo de paſsione, quæ eſt contra naturam, de qua nunc loquimur: non enim materia ſubiicitur vni contrariorum, ſine hoc quòd tollatur dominium alterius ſuper ipſam, vel ſaltem diminuatur. Corpus autem humanum & quicquid in eo eſt, erit perfectè ſubiectum animæ rationali, ſicut anima perfectè erit ſubiecta Deo: & ideò in corpore glorioſo non poterit eſſe aliqua mutatio contra diſpoſitionem illam, qua perficitur ab anima: & ita corpora illa erunt impaſsibilia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſecundum Anſelmũ mortale ponitur in definitione hominis à Philoſophis, qui non crediderunt hominem totum aliquando poſſe eſſe immortalem, quia non viderunt homines niſi ſecundum huius mortalitatis ſtatum. Vel poteſt dici, quòd ſecundum Philoſophum in octauo Metaph. quia differentiæ eſſentiales ſunt nobis incognitæ, vtimur quandoque differentiis accidentalibus, ad ſignificandum differentias eſſentiales, quæ ſunt accidentalium cauſæ: vnde mortale in definitione hominis non ponitur quaſi ipſa mortalitas ad eſſentiam hominis partineat, ſed quia illud quod nunc eſt cauſa paſsibilitatis & mortalitatis, ſecundum præſentem ſtatum, ſcilicet compoſitio ex contrariis, eſt de eſſentia hominis: ſed tunc non erit cauſa eius propter victoriam animæ ſuper corpus.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd duplex eſt potentia, ligata & libera, & hoc non ſolùm eſt verum in potentia actiua, ſed etiam paſsiua. Forma enim ligat potentiam materiæ, determinando ipſam ad vnũ, ſecundũ quòd dominatur ſuper eam: & quia in rebus corruptibilibus non perfectè dominatur forma ſupra materiã, non perfectè poteſt ligare ipſam, quin recipiat interdũ per aliquã paſsionem diſpoſitionẽ contrariã formæ: ſed in ſanctis poſt reſurrectionem diuina virtute anima dominabitur ſupra corpus, nec illud dominium aliquo modo poterit auferri, quia ipſa erit immutabiliter Deo ſubiecta, quod nõ fuit in ſtatu innocentiæ: & in corporibus illis manet eadem potentia ad formam aliam, quæ nunc ineſt quantum ad ſubſtantiam potentiæ, ſed erit ligata per victoriam animæ ſupra corpus, vt nunquam in actum paſsionis exire poſsit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd qualitates elementares ſunt inſtrumenta animæ, vt patet in ſecundo de anima, quòd calor ignis in corpore humano regulatur in actu nutriendi per virtutem animæ. Quando autem agens principale eſt perfectum & non eſt aliquis defectus in inſtrumento, nulla actio procedit ab inſtrumento, niſi ſecundum diſpoſitionem principalis agentis: & ideò in corporibus ſanctorum poſt reſurrectionem nulla actio vel paſsio poterit prouenire à qualitatibus elementaribus, quæ ſit contra diſpoſitionem animæ, quæ intendit conſeruare corpus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſecundum Auguſt. in epiſtola ad Conſtantinum, diuina potentia valet in iſta viſibili atque contractabili natura corporum quibuſdam manentibus, auferre quas voluerit qualitates. Vnde ſicut ab igne fornacis Chaldæorum abſtulit virtutem comburendi, quantum ad aliquid, quia corpora puerorum illæſa ſeruata ſunt: ſed manſit quantũ ad aliquid, quia ignis ille ligna comburebat: ita auferet ad humoribus paſsibilitatem & dimittet naturam. Modus autem quo hoc fiet, dictus eſt.

¶ Ad quintum dicendum, quòd cicatrices vulnerum non erũt in ſanctis, nec in Chriſto fuerunt, inquantum important aliquẽ defectum, ſed inquantum ſunt ſigna conſtantiſsimæ virtutis: quia paſsi ſunt pro iuſtitia & fide, vt ex hoc & ipſis & aliis gaudium creſcat. Vnde dicit Augu. 22. de ciuitate Dei: Neſcio quomodò ſic afficimur amore martyrũ beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerũ cicatrices, quæ pro Chriſti nomine pertulerunt, & fortaſſe videbimus: non enim deformitas in eis, ſed dignitas eſt quædam; quanuis in corpore ſancto, non corporis, ſed virtutis pulchritudo fulgebit. Nec tamen ſi aliqua martyribus amputata & ablata ſunt membra, ſine ipſis membris erunt in reſurrectione mortuorũ, quibus dictum eſt, Capillus de capite veſtro non peribit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm impaſsibilitas in omnibus erit æqualis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd impaſsibilitas in omnibus erit æqualis. Quia primæ ad Corinth. 15. dicit Gloſſ. quòd æqualiter omnes habent quòd pati non poſſunt qui habent dotem impaſsibilitatis: ergo impaſsibilitas eſt æqualis in omnibus.

¶ Præterea, Negationes non recipiunt magis & minùs, ſed impaſsibilitas eſt quædam negatio vel priuatio paſsibilitatis: ergo non poteſt eſſe maior in vno, quàm in alio.

¶ Præterea, Magis albũ dicitur quod eſt nigro impermixtius: ſed nulli corporum Sanctorum admiſcebitur aliquid de paſsibilitate: ergo omnia erunt æqualiter impaſsibilia.

¶ SED CONTRA, Merito debet reſpondere præmium proportionaliter: ſed Sanctorum quidam fuerunt aliis maiores merito: ergo cùm impaſsibilitas ſit quoddam præmium, videtur quòd in quibuſdam ſit maior quàm in aliis.

¶ Præterea, Impaſsibilitas diuiditur contra dotem claritatis: ſed illa non erit æqualis in omnibus, vt patet 1. Corinth. 15. ergo nec impaſsibilitas.

CONCLVSIO.

¶ Impaſsibilitas quantùm ad ſe, omnibus erit æqualis: quantùm verò ad cauſam ſuam, erit in vno maior, quàm in altero.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd impaſsibilitas poteſt dupliciter conſiderari: vel ſecundum ſe, vel ſecundum cauſam ſuam. Si ſecundum ſe conſideretur, quia ſolam negationem vel priuationem importat, non ſuſcipit magis & minùs: ſed erit æqualis in omnibus beatis. Si autem conſideretur ſecundum ſuã cauſam, ſic erit in vno maior quàm in alio. Cauſa autem eius eſt dominium animæ ſuper corpus, quod quidem dominium cauſatur ex hoc quòd fruitur Deo immobiliter: vnde in illo qui perfectiùs fruitur, eſt maior impaſsibilitatis cauſa.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gloſſ. illa loquitur de impaſsibilitate ſecundum ſe, & non ſecundum cauſam ſuam.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quanuis negationes & priuationes ſecundum ſe non intendantur nec remittantur, tamen intenduntur & remittuntur ex cauſis ſuis, ſicut dicitur eſſe locus magis tenebroſus, qui habet plura & maiora obſtacula lucis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliqua non ſolùm intenduntur per receſſum à contrario, ſed per acceſſum ad terminum, ſicut lux intenditur. Et præterea etiam impaſsibilitas eſt maior in vno quàm in alio, quanuis in nullo aliquid paſsibilitatis remaneat.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm impaſsibilitas ſenſum in actu à corporibus glorioſis excludat.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd impaſsibilitas ſenſum in actu à corporibus glorioſis excludat. Quia ſicut dicit Philoſophus in 2. de Anima, ſentire eſt quoddam pati: corpora autem glorioſa erunt impaſsibilia: ergo non ſentient in actu.

¶ Præterea, Immutatio naturalis præcedit immutationem animalẽ, ſicut eſſe naturale præcedit eſſe intentionale: ſed corpora glorioſa ratione impaſsibilitatis non immutabuntur immutatione naturali: ergo nec immutatione animali, quæ requiritur ad ſentiendum.

¶ Præterea, Quandocunque fit ſenſus in actu, cum noua receptione, fit nouum iudicium: ſed ibi non erit nouum iudicium, quia erunt ibi cogitationes volubiles: ergo non fient ibi ſenſus in actu.

¶ Præterea, Quando anima eſt in actu vnius potentiæ, remittitur actus alterius potentiæ: ſed anima ſummè erit intenta ad actum virtutis intellectiuæ, qua Deum contemplabitur: ergo non erit aliquo modo in actu virtutis ſenſitiuæ.

¶ SED

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Apoc. 1. Videbit eũ omnis oculus: ergo erit ibi ſenſus in actu.

¶ Præterea, Secundum Philoſophum in primo de anima, animatum ab inanimato diſtinguitur ſenſu & motu: ſed ibi erit in actu motus, quia tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrẽt: Sap. 1. ergo & ſenſus in actu.

CONCLVSIO.

¶ Impaſsibilitas non excludit ſenſus in actu à corporibus glorioſis, ſed erunt per ſuſceptionem à rebus quæ ſunt extra animam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquem ſenſum eſſe in corporibus Beatorum omnes ponunt, alias corporalis vita Sanctorum poſt reſurrectionem aſsimularetur magis ſomno, quàm vigiliæ, quod non competit illi perfectioni, eò quòd in ſomno corpus ſenſibile non eſt in vltimo actu vitæ, propter quod ſomnus dicitur vitæ dimidium in primo Ethic. ſed in modo ſentiendi diuerſi diuerſa opinantur. Quidam enim dicunt quòd corpora glorioſa ſunt impaſsibilia & propter hoc non receptibilia peregrinæ impreſsionis, & multò minùs quã corpora cælestia: quia non erit ibi ſenſus in actu per receptionem alicuius ſpeciei à ſenſibilibus, ſed magis extrà mittẽdo. Sed hoc non poteſt eſſe, quia in reſurrectione natura ſpeciei manebit eadem in homine, & omnibus partibus eius, huiuſmodi autem eſt natura ſenſus vt ſit potentia paſsiua, vt in 2. de anima probat Philoſophus. Vnde ſi in reſurrectione Sancti ſentient extrà mittendo & non recipiendo, nõ eſſet ſenſus in eis virtus paſsiua, ſed actiua: & ſic nõ eſſet eiuſdem ſpeciei cum ſenſu, qui nũc eſt, ſed eſſet aliqua virtus eis data: ſicut enim materia nunquam fit forma, ita potentia paſsiua nunquam fit actiua. Et ideò alij dicunt quòd ſenſus in actu fiet per ſuſceptionem, nõ quidem ab exterioribus ſenſibus, ſed per effluxum à ſuperioribus viribus: vt ſicut nunc ſuperiores vires accipiunt ab inferioribus, ita ecõtrariò tunc inferiores accipient à ſuperioribus. Sed iſte modus receptionis non facit verè ſentire: quia omnis potentia paſsiua ſecundum ſuæ ſpeciei rationem determinatur ad aliquid actiuum ſpeciale: quia potentia inquantũ huiuſmodi, habet ordinẽ ad illud, reſpectu cuius dicitur: vnde cùm proprium actiuũ in ſenſu ſit res exiſtens extra animam, & nõ intentio eius exiſtens in imaginatione vel ratione, ſi organũ ſentiendi non moueatur à rebus extrà, ſed ex imaginatione vel à ſuperioribus viribus aliis, nõ erit verè ſentire. Vnde non dicimus quòd phrenitici & alĩ mente capti, in quibus propter victoriam imaginatiuæ virtutis ſit huiuſmodi defluxus ſpecierum ad organa ſentiendi, verè ſentiant, ſed quia videtur eis quòd ſentiant. Et ideò dicendũ eſt cum aliis, quòd ſenſus corporum glorioſorum erit per ſuſceptionem à rebus, quæ ſunt extra animam. Sed ſciendũ eſt quòd organa ſentiendi immutantur à rebus, quæ ſunt extra animam dupliciter. Vno modo immutatione naturali, quando ſcilicet organum diſponitur eadem qualitate naturali, qua diſponitur res extra animam, quæ agit in ipſis: ſicut cùm manus fit calida ex tactu rei calidæ, vel odorifera ex tactu rei odoriferæ. Alio modo immutatione ſpirituali, quando recipitur qualitas ſenſibilis in inſtrumento ſecundum eſſe ſpirituale, id eſt ſpecies ſiue intentio qualitatis & nõ ipſa qualitas, ſicut pupilla recipit ſpeciem albedinis, & tamen ipſa nõ efficitur alba. Prima ergo receptio non cauſat ſenſum, per ſe loquendo, quia ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum in materia præter materiam, id eſt præter eſſe materiale, quod habebant extra animã: vt dicitur in 2. de Anima: & hæc receptio immutat naturam recipientis, quia recipitur hoc modo qualitas ſecũdum eſſe ſuum materiale: vnde iſta receptio nõ erit in corporibus glorioſis, ſed ſecunda, quæ per ſe facit ſenſum in actu, & non immutat naturam recipientis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum (quòd iam patet ex dictis) quòd ex hac paſsione, quæ eſt in actu ſentiendi, quæ non eſt aliud quàm receptio prædicta, nõ trahitur corpus extra naturalem ſuam qualitatem, ſed ſpiritualiter perficitur: vnde impaſsibilitas glorioſorum corporũ hanc paſsionem nõ excludit.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd omne paſsiuũ recipit actionem agentis ſecundum ſuum modum: ſi ergo aliquid ſit quod ſit natum ſic immutari ab actiuo naturali & ſpirituali immutatione, immutatio naturalis præcedit immutationem ſpiritualẽ, ſicut eſſe naturale præcedit eſſe intentionale: ſi autem natum ſit immutari ſpiritualiter tantùm, nõ oportet quòd immutetur naturaliter: ſicut de aëre, qui nõ eſt receptiuus coloris ſecundũ eſſe naturale, ſed ſolùm ſecundũ eſſe ſpirituale: & ideò hoc ſolummodò immutatur ſicut ecõtrariò corpora inanimata immutantur per qualitates ſenſibiles ſolũ naturaliter, in corporibus autẽ glorioſis nõ poterit eſſe aliqua immutatio naturalis: & ideò ibi erit ſpiritualis immutatio tantùm.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ſicut erit noua receptio ſpeciei in organo ſentiendi, ita erit nouum iudicium ſenſus cõmunis, nõ autem nouum iudicium intelligens de hoc, ſicut in eo qui videt aliquid quod priùs ſciuit. Quod autem dicit Aug. nõ erũt ibi cogitationes volubiles, intelligitur de cogitationibus intellectiuæ partis: vnde nõ eſt ad propoſitum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quando vnum duorum eſt ratio alterius, occupatio animæ circa vnum non impedit vel remittit occupationem eius circa aliud. Sicut medicus dum videt vrinam, non minùs non poteſt conſiderare artis regulas de coloribus vrinarum, ſed magis: & quia Deus apprehenditur à Sanctis, vt ratio omnium quæ ab eis agentur vel cognoſcerentur ideò occupatio eorum circa ſenſibilia ſentienda vel quæcunque alia contemplanda in nullo impediet diuinam cõtemplationem, nec econtrario. Vel dicendum quòd ideò vna potẽtia impeditur in actu ſuo quãdo alia vehementer cooperatur, quia vna potentia de ſe non ſufficit ad tam diuerſam operationem niſi ei ſubueniatur per id quod erat aliis potentiis vel mẽbris influendum à principio vitæ: & quia in Sanctis erunt omnes potentiæ perfectiſsimæ, vna poterit intensè operari, ita quòd ex hoc nullum impedimentum præſtabitur actioni alterius potentiæ, ſicut & in Chriſto fuit.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm in Beatis poſt reſurrectionem ſint omnes ſenſus in actu.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd nõ ſint ibi omnes ſenſus in actu. Tactus enim eſt primus inter omnes alios ſenſus, vt dicitur in lib. de Anima: ſed corpora glorioſa carebunt actu tactus, quia ſenſus tactus fit in actu per immutationem corporis animalis, ab aliquo exteriori corpore prædominante in aliqua qualitatum actiuarum vel paſsiuarum, quarum eſt tactus diſcretiuus, qualis tunc immutatio eſſe non poterit: ergo non erit ibi omnis ſenſus in actu.

¶ Præterea, Sed guſtus deſeruit actui virtutis nutritiuę: ſed poſt reſurrectionem huiuſmodi actus non erit: ergo fruſtra eſſet ibi guſtus.

¶ Præterea, Poſt reſurrectionem nihil corrumpetur, quia tota creatura veſtietur quadam virtute incorruptionis: ſed ſenſus odoratus in actu ſuo eſſe non poteſt niſi aliqua corruptione facta, quia odor non ſentitur ſine aliqua ſumali euaporatione, quæ in quadam reſolutione conſiſtit: ergo ſenſus odoratus non erit ibi in ſuo actu.

¶ Præterea, Auditus deſeruit diſciplinæ, vt dicitur in libro de ſenſu: ſed non erit poſt reſurrectionem beatis neceſſaria aliqua diſciplina per ſenſibilia, quia diuina ſapientia replebuntur ex ipſius viſione: ergo non erit ibi auditus.

¶ Præterea, Viſio fit ſecundum quòd in pupilla recipitur ſpecies rei viſæ: ſed hoc nõ poterit eſſe poſt reſurrectionem in beatis: ergo nõ erit ibi viſus in actu, qui tamen eſt omnium ſenſuũ nobilior. Probatio mediæ, Illud quod eſt lucidum in actu, nõ eſt receptiuum ſpeciei viſibilis: vnde ſpeculum directè poſitũ ſub radio Solis nõ repræſentat ſpeciem corporis oppoſiti: ſed pupilla ſicut & totum corpus erit claritate dotata: ergo nõ recipietur ibi aliqua ſpecies colorati corporis.

¶ Præterea, Secundum perſpectiuos omne quod videtur, ſub angulo videtur: ſed hoc nõ cõpetit corporibus glorioſis: ergo nõ habebunt ſenſum in actu. Probatio mediæ: Quandocunq; aliquid videtur ſub angulo, oportet eſſe aliquam proportionẽ angoli ad diſtantiam rei viſæ: quia quod à remotiori videtur, minus videtur & ſub minori angulo: vnde poſſet eſſe ita paruus angulus quòd nihil de re videretur: ſi ergo oculus glorioſus videbit ſub angulo, oportet quòd videat ſub determinata diſtantia & ita quòd non videat aliquid à remotiori, quàm modò videmus, quod videtur abſurdum: & ſic videtur quòd ſenſus viſus actu non erit in corporibus glorioſis.

¶ SED CONTRA, Potentia coniuncta actui eſt perfectior quàm non coniuncta: ſed natura humana erit in beatis in maxima perfectione: ergo erunt ibi omnes ſenſus in ſuo actu.

¶ Præterea, Vicinius ſe habent ad animam potentiæ ſenſitiuæ, quàm corpus: ſed corpus præmiabitur vel punietur propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

meritavel demerita animę: ergo & omnes sensus prędiabũtur in beatis, & punięturin malis, secundũ delectationem & dolorem vel tristitiam quæ in operatione sensus consistunt.

CONCLVSIO.

¶ Sensus odoratus & auditus erunt post resurrectionem in actu, non autem gustus, nisi forte per quandam immutationem linguæ à quodam humore adiuncto.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in corporibus gloriosis erũt omnes potentiæ sensuum, non tamen erunt in actu, nisi duo sensus, scilicet tactus & visus: nec hoc erit ex defectu sensuum, sed ex defectu medij & obiecti: nec tamen erunt frustra, quia erunt ad integritatem humanæ naturæ, & ad commendandã sapientiam Creatoris. Sed hoc non videtur verum, quia hoc quod est medium in istis sensibus, est etiam in aliis medium. In visu enim est medium aër, qui etiam est medium in auditu & odoratu, sicut patet in secundo de Anima. Similiter etiam gustus habet medium coniunctum sicut & tactus, cùm gustus sit tactus quidam, vt in eodem libro dicitur. Odor etiam erit ibi qui est obiectum odoratus: cùm Ecclesia cantet, quòd odor suauissimus erunt corpora sanctorum. Laus vocalis erit in patria. Vnde dicitur super illud Psal. Exultationes Dei in gutture eorum: quòd corda & linguæ non desinent laudare Deum. Et idem etiam habetur per Glossã super illud Oseæ 14. In canticis & cymbalis, & cætera.

¶Et ideò secundum alios dicendũm, quòd odoratus & auditus erunt ibi in actu, sed gustus non erit ibi, ita quòd immutetur ab aliquo cibo vel potu sumpto, vt patet ex dictis: nisi fortè dicatur, quòd erit ibi gustus in actu per immutationem linguæ ab aliqua humiditate adiuncta.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd qualitates, quas tactus percipit, sunt illæ ex quibus constituitur animatum corpus vnde per qualitates tangibiles corpus animalis secundum statum præsentem natum est immutari immutatione naturali & spirituali ab obiecto tactus. Et ideò tactus dicitur maximè materialis inter alios sensus, quia habet plus de materiali immutatione adiunctum: non tamen immutatio materialis se habet ad actum sentiendi qui perficitur spirituali immutatione nisi per accidens. Et ideo in corporibus gloriosis, à quibus impassibilitas excludit naturalem immutationem, erit immutatio à qualitatibus tãgibilibus spiritualis tantũ: sicut etiã in corpore Adæ fuit quod nec ignis nec gladius scindere potuisset, & tamen horum sensum habuisset.

¶Ad secundum dicendum, quòd gustus secundum quòd est sensus alimenti, non erit in actu, sed secundum quòd est iudiciũ saporum, esse poterit fortè per modum prædictum.

¶Ad tertium dicendum, quòd quidam posuerunt quòd odor nihil aliud est quàm quædam fumalis euaporatio. Sed hęc propositio non potest esse vera: quod patet ex hoc quòd vultures immutantur ex odore percepto ad cadauera ex locis remotissimis: cùm tamen non esset possibile, quòd euaporatio aliqua pertingeret à cadauere ad tam remota loca, etiam si totum resolueretur in vaporem, & præcipuè cùm sensibilia in æquali distantia ad quamlibet partem immutentur. Vnde odor immutat medium quandoque & instrumentum sentiendi spirituali immutatione sine aliqua euaporatione pertingente ad organũ: sed quòd aliqua euaporatio requiratur, hoc est ex quòd odor in corporibus est humiditate aspersus. Vnde oportet resolutionem fieri ad hoc quòd percipiatur. Sed in corporibus gloriosis erit odor in sua vltima perfectione nullo modo per humidum respersus: vnde immutabit spirituali immutatione, sicut odor fumalis euaporationis facit & sensus odoratus in sanctis, quia nulla humiditate impedietur: & cognoscet non solùm excellentias odoris: sicut nunc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatẽ, sed etiam minimas odorum differentias.

¶Ad quartum dicendum, quòd in patria erit laus vocalis, quãtus quidam aliter dicant, quòd sola immutatione spirituali organum auditus immutabit in beatis, nec erit propter disciplinam qua scientiam acquirat, sed propter perfectionem sensus & delectationem: quomodò autem vox ibi formari poterit, dictum est in secundo libro.

¶Ad quintum dicendum, quòd incensio luminis non impedit receptionem spiritualem speciei coloris, dummodò maneat in natura diaphani: sicut patet quantuncunque illuminetur aër potest esse medium in visu, & quantò est magis illuminatus, tantò per ipsum aliquid clariùs videtur, nisi sit defectus ex debilitate visus. Quia autem in speculo directè opposito radio Solis non appareat species corporis oppositi, non est propter hoc quòd impediatur receptio, sed propter hoc quòd impeditur reuerberatio. Oportet enim ad hoc quòd forma in speculo appareat, quòd fiat quædam reuerberatio ad aliquod corpus obscurum: & ideò plumbum vitro adiungitur in speculo: hanc autem obscuritatem radius Solis repellit, vnde non potest apparere species in aliquo speculo. Claritas autem corporis gloriosi non aufert diaphaneitatem à pupilla, quia gloria non tollit naturam: vnde magnitudo claritatis in pupilla magis facit ad acumen visus quàm ad eius defectum.

¶Ad sextum dicendum, quòd quantò sensus est perfectior, tantò ex minori immutatione facta potest obiectum suum percipere: quantò autem sub minori angulo visus à visibili immutatur, tantò minor immutatio est: & inde est quòd visus fortior magis à remotis aliquid videre potest, quàm visus debilior; quia quantò à remotiori videtur, sub minori angulo videtur: & quia visus corporis gloriosi erit perfectissimus, ex paruissima immutatione poterit videre: vnde sub angulo multò minori videre poterit quàm modò possit, & per consequens multò magis à remotis.

QVAESTIO OCTVAGESIMA tertia, *De subtilitate corporum beatorum, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de subtilitate corporum beatorum.

¶Circa quod quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm subtilitas sit proprietas corporis gloriosi.

¶Secundò, vtrùm ratione huius subtilitatis possit esse in eodem loco cum alio.

¶Tertiò, vtrùm per miraculum duo corpora possint simul esse in eodem loco.

¶Quartò, vtrùm duo corpora glorioſa possint esse simul in eodem loco.

¶Quintò, vtrùm corpus gloriosum necessariò requirat æqualem sibi locum.

¶Sextò, vtrùm corpus gloriosum sit palpabile.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm subtilitas sit proprietas corporis gloriosi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd subtilitas non sit proprietas corporis gloriosi. Proprietas enim gloriæ excedit proprietatem naturæ, sicut gloriæ claritas claritatem Solis, quæ est maxima in natura: si ergo subtilitas est proprietas corporis gloriosi, videtur quòd corpus sit subtilius futurum omni quod est subtile in natura, & ita erit ventis aëréque subtilius: quod est hæresis à Greg. in Constantinopolitana vrbe damnata, vt ipse narrat in 4. lib. Moral. *Tho. 4. dist. 44. q. 2. art. 2. q. 3. & seq.*

¶Præterea, Sicut caliditas & frigiditas sunt quædã qualitates simplicium corporum, scilicet elementorũ & subtilitas: sed calor & aliæ qualitates elementorum nõ intendentur in gloriosis corporibus magis quàm nunc, imò magis ad medium reducentur: ergo neque subtilitas in eis erit maior quàm nunc sit.

¶Præterea, Subtilitas inuenitur in corporibus propter paucitatem materiæ: vnde corpora quæ habent minus de materia sub æqualibus dimensionibus, dicimus magis subtilia vt ignem aëre, & aërem aqua, & aquam terra: sed tãtum de materia erit in corporibus gloriosis, quantum nunc est: ergo tunc non erunt magis subtilia, quàm nunc sunt.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 15. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale, id est spiritui simile: sed subtilitas spiritus excedit omnem subtilitatem corporis: ergo corpora gloriosa erunt subtilissima.

¶Præterea, Corpora quantò sunt subtiliora, tantò: nobiliora: sed corpora gloriosa sunt nobilissima: ergo erunt subtilissima.

CONCLV

CONCLVSIO.

¶ Cùm ratione animæ glorificatæ corpus gloriosum dicatur spirituale, mẽvito subtilitas, est proprietas corporis gloriosi per effectum spiritualis potentiæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd nomen Subtilitatis à virtute est assumptum, scilicet penetrandi: vnde dicitur in secundo de Generatione, quòd subtile est repletiuum partibus & partium partibus: quòd autem aliquod corpus sit penetratiuum, contingit ex duobus. Primò, ex paruitate quantitatis præcipuè secundum profunditatem & latitudinem: non autem secundum longitudinem, quia penetratio fit in profundum: vnde longitudo penetrationi non obstat. Secundò, ex paucitate materiæ: vnde rara subtilia dicimus, & quia in corporibus raris forma prædominatur materiæ magis: ideò translatum est nomen subtilitatis ad illa corpora quæ optimè substant formæ, & perficiuntur ab ea completissimo modo, sicut dicimus subtilitatem esse naturæ in Sole & Luna & aliis huiusmodi: sicut autem huiusmodi potest dici subtile, quando perfectissimè completur in esse & virtute suæ speciei. Et quia res incorporeæ quantitate carent & materia, nomen Subtilitatis ad eas transfertur non solùm ratione suæ substantiæ, sed etiam ratione suæ virtutis; sicut enim subtile dicitur penetratiuum, quia pertingit vsque ad intima rei: ita etiam dicitur aliquis intellectus subtilis, quia pertingit ad inspicienda intrinseca principia & proprietates naturales rei latentis. Et similiter dicitur aliquis habere visum subtilem, quia aliquod minimum potest visum pertingere, & similiter est de aliis sensibus, & secundum hoc diuersimodè subtilitatem corporibus glorioſis attribuerunt. Quidam etiam hæretici, vt Aug. narrat, attribuerunt eis subtilitatem secundum modum, quo spirituales substantiæ subtiles dicuntur, dicentes quòd in resurrectione corpus vertetur in spiritum, & ratione huius corpora resurgentium Apostolus spiritualia nominat, 1. Cor. 15. Sed non potest stare. Primò, quia corpus in spiritum transire non potest, cùm non communicent in materia, quod etiam Boëtius ostendit in lib. de Duabus naturis. Secundò, quia si hoc esset possibile corpore in spiritum conuerso, non resurgeret homo, qui ex anima & corpore naturaliter constat. Tertiò, quia si Apostolus sic intelligeret, sicut nominat corporalia spiritualia, pari, ratione nominaret corpora animalia, quæ in animam sunt conuersa: quod patet esse falsum. Vnde quidam hæretici dixerunt, quòd corpus in resurrectione remanebit, sed habebit subtilitatem secundum modum rarefactionis, ita quòd corpora humana in resurrectione erunt aërea, vel vento similia: vt Greg. narrat in 23. lib. Moral. sed hoc etiam non potest stare, quia corpus post resurrectionem palpabile habuit Dominus, vt patet Luc. vlt. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. quod præcipuè subtile credendum est. Et præterea, corpus humanum cum carnibus & ossibus resurget, sicut corpus Domini, vt dicitur Luc. vlt. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere: & Iob 19. dicitur, In carne mea videbo Deum saluatorem meum: natura autem carnis & ossis hanc raritatem non potest habere.

¶Et ideò est assignandus corporibus glorioſis alius modus subtilitatis, vt dicantur subtilia propter completissimam corporis perfectionem: sed hanc completionem quidam eis attribuunt ratione quintæ essentiæ, quæ in eis tunc maximè dominabitur, quod esse non potest. Primò, quia nihil de quinta essentia potest venire in compositionem corporis, vt in 3. lib. ostensum est. Secundò, quia dato quòd veniret in compositionem corporis humani, non posset intelligi quòd dominaretur magis tunc, quàm nunc supra naturam elementarem, nisi ita quòd esset in corporibus humanis plus secundum quantitatem de natura cælesti: & sic corpora humana non essent eiusdem staturæ, nisi fortè minueretur natura elementaris in homine, quod repugnat integritati resurgentium: vel ita quòd natura elementaris indueret proprietates naturæ cælestis ex eius dominio in corpore, & sic naturalis virtus esset causa proprietatis glorioſæ, quod videtur absurdum.

¶Et ideò alij dicunt quòd dicta completio, ex quo corpora humana subtilia dicuntur, erit ex dominio animæ glorificatæ, quæ est forma corporis super ipsum, ratione cuius corpus gloriosum spirituale dicitur, quasi omninò spiritui subiectum. Prima autem subiectio, qua corpus animæ subiicitur, est ad participandum esse specificum prout subiicitur sibi vt materia formæ: & deinde subiicitur ei ad alia opera animæ, prout anima est motor, & ita prima ratio spiritualitatis in corpore est ex subtilitate, & deinde ex agilitate, & aliis proprietatibus corporis glorioſi. Et propter hoc Apostolus in spiritualitate tetigit dotem subtilitatis, vt Magistri exponunt: vnde Gregor. dicit 14. Moral. quòd corpus gloriosum dicitur subtile per effectum spiritualis potentiæ, & per hoc patet solutio ad obiecta, quæ procedunt de subtilitate, quæ est per rarefactionem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm ratione huius subtilitatis competat corpori glorioſo esse in eodem loco cum alio non glorioſo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ratione huius subtilitatis competat corpori, quòd sit simul in eodem loco cum alio non glorioſo. Quia, vt dicitur Philip. 3. reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ: sed corpus Christi potuit simul esse cum alio corpore in eodem loco, vt patet per hoc quòd post resurrectionem intrauit ad discipulos ianuis clausis, vt dicitur Ioan. 20. ergo & corpora glorioſa ratione subtilitatis poterunt esse cum aliis corporibus non glorioſis in eodem loco.

¶Præterea, Corpora glorioſa erunt nobiliora omnibus aliis corporibus: sed quædam nunc ratione suæ nobilitatis possunt esse simul cum aliis corporibus, scilicet radij solares: ergo multo fortiùs hoc conueniet corporibus glorioſis.

¶Præterea, Corpus cæleste non potest diuidi ad minus, quantum ad substantiam sphærarum: vnde dicitur Iob 27. quòd cæli velut ære solidissimi firmati sunt: si ergo corpus gloriosum non potest simul esse cum alio corpore in eodem loco ratione subtilitatis, nunquam ad cælum empyreum ascendere poterit, quod est erroneum.

¶Præterea, Corpus quod non potest simul esse cũ alio corpore, potest ex alterius obstaculo impediri in motu suo vel etiam includi: sed hoc non potest contingere corporibus glorioſis: ergo possunt simul esse in eodem loco cum aliis corporibus.

¶Præterea, Sicut se habet punctus ad punctum, ita linea ad lineam, & superficies ad superficiem, & corpus ad corpus: sed duo puncta possunt esse simul, vt patet quando lineæ se tangunt, & similiter duæ lineæ in contactu duarum superficierum & de superficie in contactu duorũ corporũ: quia contigua sunt, quorum vltima sunt simul: vt patet 6. Phy. ergo non est contra naturam corporis quin possit esse simul cum alio corpore in eodem loco: sed quicquid nobilitatis natura corporis patitur, totum corpori glorioſo præstabitur: ergo corpus gloriosum ex suæ subtilitatis proprietate habebit quòd possit esse simul cum alio corpore in eodem loco.

¶SED CONTRA est quod Boët. dicit in lib. de Tri. in numero differentiam varietas accidentium facit. Nam tres homines nec genere, nec specie, sed suis accidentibus distãt: nam si omninò cuncta ab his accidentia separamus, tamen locus est cunctis diuersus, quem vnum fingere nullo modo possumus: ergo si ponantur duo corpora esse in vno loco, erit vnum corpus numero.

¶Præterea, Corpora glorioſa maiorem conuenientiam habebunt cum loco quàm spiritus angelici: sed spiritus angelici, vt quidam dicunt, non possunt distingui numero nisi essent in diuersis locis, & propter hoc ponunt quòd necesse est esse eos in loco & quòd ante mundum creari non potuerunt: ergo multò magis debent dicere quòd duo corpora qualiacunque non possunt esse in eodem loco.

CONCLVSIO.

¶ Nullo modo competere potere corpori glorioſo, vt ratione suæ subtilitatis possit esse simul cum corpore non glorioſo, nisi ex operatione diuinæ virtutis, qua tollitur id quo impediebatur, ne cum corpore glorioſo esse posset.

¶RESPONDEO dicendum, quòd non potest dici quòd corpus gloriosum ratione suæ subtilitatis habeat quòd possit esse cum alio corpore in eodem loco, nisi per subtilitatem auferatur id per quod prohibetur nunc esse simul cum alio corpore in eodem loco. Dicunt autem quidã quòd prohibetur ad hoc in isto statu ratione corpulentiæ, per quam habet quòd replet locum, quæ quidem corpulentia ab eo per subtilitatis dotem tolleretur. Sed nõ potest hoc stare propter duo. Primò quia corpulentia, quam dos subtilitatis aufert, est ad defectum pertinẽs, puta aliqua inordinatio materiæ non perfectè substantis suæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

formæ. Totum enim quod ad integritatem corporis pertinet, in corpore resurget, tam ex parte formæ quàm ex parte materiæ: quia quòd aliquod corpus sit repletiuum loci, hoc habet per illud, quòd est de integritate naturæ eius, & non ex aliquo defectu naturæ. Cùm enim plenum opponatur vacuo, illud solùm non replet locum, quo posito in loco, nihilominus manet vacuus locus. Vacuum autem definitur in 4. Phy. quòd est locus non plenus sensibili corpore: dicitur autem aliquod corpus esse sensibile ex materia & forma & naturalibus accidentalibus, quæ omnia ad integritatem naturæ pertinent: constat etiã quòd corpus gloriosum erit sensibile, etiam secundum tactum, vt patet in corpore Domini, Luc. vlt. nec enim deerit materia aut forma, aut naturalia accidentia, scilicet calidum & frigidũ, & huiusmodi. Vnde patet quòd corpus gloriosum non obstante subtilitatis dote replebit locum. Insania enim videtur dicere quòd locus vbi esset corpus gloriosum, esset vacuus. Secundò, ratio eorum prædicta non valet, quia coëxistentiam corporis impedire in eodem loco est plus quàm replere locum. Si enim ponamus dimensiones esse separatas sine materia, illæ dimensiones replent locum. Vnde quidam ponentes dixerunt vacuum esse locum, in quo sunt huiusmodi dimensiones sine aliquo sensibili corpore, & tamen iltæ dimensiones prohibentur ne sint simul cum alio corpore in eodem loco, vt patet per Philosophum in 4. Physic. & in 3. Metaph. vbi habet pro inconuenienti, quòd corpus mathematicum, quod nihil est aliud quàm dimensiones separatæ, sit simul cum alio corpore naturali sensibili. Vnde dato, quòd subtilitas corporis gloriosi aufert ab eo hoc quod est replere locum, non tamen sequitur quòd propter hoc posset esse cum alio corpore in eodem loco: quia remoto eo quod minus est, non propter hoc remouetur quod plus est. Dicendum est ergo quòd illud quod impedit corpus nostrum nunc, ne simul cum alio corpore sit, in eodem loco, nullo modo poterit ab eo remoueri per dotem subtilitatis. Nihil enim potest prohibere corpus aliquod ne sit simul situatũ cum aliquo corpore in eodem loco, nisi in hoc quòd in eo requirit diuersum situm: nihil enim est impedimentum identitatis nisi quòd est causa diuersitatis. Hanc autem distinctionem situs non requirit aliqua corporis qualitas, quia corpori non debetur aliquis situs ratione suæ qualitatis: vnde remoto à corpore sensibili, quòd sit calidum & frigidum, aut graue, aut leue, nihilominus in eo remanet necessitas prædictæ distinctionis, vt patet per Philosophum in 4. Physic. & etiam per se planum est. Similiter etiam materia non potest inducere necessitatem prædictæ distinctionis, quia materiæ non aduenit situs nisi mediante quantitate dimensiua. Similiter etiam neque forma situm habet nisi ex materia situm habente: restat ergo quòd necessitas distinctionis duorum corporum in situ causatur à natura quantitatis dimensiuæ, cui per se conuenit situs. Cadit enim in definitione eius, quantitas enim dimensiua est quantitas habens situm: & inde est, quòd remotis omnibus aliis, quæ sunt in re, distinctionis necessitas inuenitur in sola quantitate dimensiua. Si enim accipiatur linea separata, oportet quòd si sint duæ lineæ vel duæ partes vnius lineæ, quòd sint distinctæ in situ, aliàs linea addita lineæ non efficeret maius, quod est contra communem animi conceptionem: & similiter est de superficiebus & corporibus mathematicis: & quia materiæ debetur situs, inquantum subsistit dimensioni, ex inde prædicta necessitas ad materiam situatam deriuatur: vt sicut non est possibile esse duas lineas vel duas partes lineæ, nisi sint distinctæ secundum situm: ita impossibile est esse duas materias vel duas partes materiæ, nisi sit distinctio situs: & quia distinctio materię est principium distinctionis indiuiduorum, inde est quòd Boëtius dicit in lib. de Trin. quòd duobus corporibus, vnum locum fingere nullo modo possumus, vt hanc saltem accidentium varietatem distinctio indiuiduorum requirat: subtilitas autem à corpore glorioso per dimensionem non aufert sibi prædictam necessitatem situs distinctionis ab alio corpore: & ideò corpus gloriosum non habebit ratione suæ subtilitatis, quòd possit esse cum alio corpore sed poterit simul cum alio corpore esse ex operatione virtutis diuinæ: sicut etiam corpus Petri non habuit ex aliqua proprietate indita, quòd ad vmbram eius sanarentur infirmi, sed hoc fiebat virtute diuina ad ædificationem fidei, ita faciet virtus diuina vt corpus gloriosum possit simul cum alio corpore esse ad perfectionem gloriæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Christi non habuit ex subtilitatis dote quòd posset esse simul cum alio corpore in eodem loco, sed hoc factum est virtute diuina post resurrectionem sicut in natiuitate: vnde Greg. in Homilia dicit, Illud corpus Domini intrauit ad discipulos ianuis clausis, quod ad humanos oculos per natiuitatem suam clauso exiit vtero Virginis. Vnde non oportet quòd ratione suæ subtilitatis hoc conueniat corporibus gloriosis.

¶Ad secundum dicendum, quòd lumen non est corpus, vt in prima parte dictum est: vnde obiectio procedit ex falsis.

¶Ad tertium dicendum, quòd corpus gloriosum transibit spheras cælorum sine eorum diuisione, non ex vi subtilitatis, sed ex diuina virtute, quæ eis ad nutum in omnibus subueniet.

¶Ad quartum dicendum, quòd ex hoc quòd Deus eis ad nutum aderit in omnibus quæ volunt, sequetur quòd non possint includi vel incarcerari.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut dicitur quarto Physicor. Puncti non conuenit esse locũ: vnde si dicatur esse in loco, hoc non est nisi per accidens, quia corpus cuius est terminus, est in loco: sicut autem totus locus respondet toti corpori, ita terminus loci respondet termino corporis. Contingit autem duorum locorum esse vnum terminum, sicut & duas lineas terminari ad vnum punctum: & ideò quanuis duo corpora non possunt esse nisi in diuersis locis: tamen duobus terminis duorum corporum respondet idem terminus duorum locorum, & secundum hoc dicuntur vltima corporum se contingentium esse simul.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nec etiam per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco. Non enim potest fieri per miraculum quòd duo corpora sint simul duo & vnum, quia hoc esset facere contradictoria esse simul: sed si ponantur duo corpora esse simul, sequeretur, illa duo corpora esse vnum: ergo non est possibile hoc per miraculum fieri. Probatio mediæ: Sint duo corpora in eodem loco, quorum vnum dicatur A, & aliud B, aut ergo dimensiones A, erunt eædem cum dimensionibus loci, aut aliæ: si aliæ, ergo erunt aliquæ dimensiones separatæ, quia non potest poni quòd dimensiones, quæ sunt inter terminos loci, non sint in aliquo subiecto, nisi sint in corpore locato: si ergo sunt eædem, ergo eadem ratione dimensiones B, erunt eædem cum dimensionibus loci: sed quæcunque vni & eidem sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem: ergo dimensiones A, & B, sunt eædem: sed duorum corporũ non possunt esse eædem dimensiones, sicut nec eadem albedo: ergo A, & B, sunt vnum corpus & erant duo: ergo sunt simul vnum & duo.

¶Præterea, Cõtra communes animi conceptiones non potest aliquid miraculosè fieri: vt scilicet pars non sit minor toto: quia contraria communibus conceptionibus directè contradictionem includunt. Similiter nec conclusiones Geometricæ quæ à communibus conceptionibus infallibiliter deducuntur, sicut quòd triangulus non habeat tres angulos æquales duobus rectis. Similiter nec aliquid potest fieri in linea cõtra definitionẽ lineæ: quia separare definitionem à definito, est ponere duo contradictoria esse simul: sed duo corpora esse in eodem loco est contra conclusiones Geometriæ & contra definitionem lineæ: ergo non potest fieri per miraculum. Probatio mediæ: Conclusio est Geometriæ, quòd duo circuli non se tangunt nisi in puncto: si autem duo corpora circularia essent in eodem, duo circuli designati in eis se tangerent secundum totum. Similiter etiam est contra definitionem lineæ quòd infra duo puncta sit plus, quàm vna linea recta: quod fieret si duo corpora essent in eodem loco, quia infra duo puncta signata in diuersis superficiebus loci essent duæ lineæ rectę duorum corporum locatorum.

¶Præterea, Hoc videtur non posse fieri per miraculum, quòd corpus inclusum in alio corpore, nõ sit in loco, quia sic haberet locum communem & non proprium, quod non potest esse: sed hoc sequeretur si duo corpora essent in eodem loco: ergo nõ potest fieri per miraculum. Probatio mediæ: Sint duo corpora in eodem loco, quorum vnum secundũ quanlibet dimensionẽ sit maius

maius alio, corpus minus erit inclusum in corpore maiore, & locus corporis maioris erit locus eius communis: locum autem proprium non habebit: quia non erit aliqua superficies corporis actu signata, quæ contineat ipsum quod est de ratione loci: ergo non habebit locum proprium.

¶Præterea, Locus proportionaliter respondet locato: sed nunquàm potest fieri per miraculum, quòd idem corpus sit simul in diuersis locis nisi per aliquam conuersionem, sicut accidit in sacramento altaris: ergo nullo modo potest fieri per miraculũ quòd duo corpora sint simul in eodem loco.

¶SED CONTRA, Beata Virgo filium miraculosè peperit: sed in illo partu oportuit duo corpora esse simul in eodẽ loco, quia corpus pueri exiens claustra pudoris non fregit: ergo potest miraculosè fieri quòd duo corpora sint in eodem loco.

¶Præterea, Hoc idem potest ostendi per hoc, quòd Dominus ad discipulos intrauit clausis ianuis, Ioannis 20.

CONCLVSIO.

¶Cùm à Deo tanquam prima causa res conseruari possit cessantibus causis secundis, fatendum est, miraculosè fieri posse, vt duo corpora sint in eodem loco.

¶RESPONDEO dicendum, quòd, sicut ex dictis patet, propter hoc necesse est duo corpora in duobus locis esse, quia diuersitas materiæ requirit distinctionem in situ: & ideò videmus quòd quando conueniunt duo corpora in vnum, destruitur esse distinctum vtriusque & acquiritur vtrique simul esse vnum indistinctum, vt patet in mixtionibus: non potest ergo esse quòd duo corpora remaneant duo, & tamen sint simul, & vtrunque conseruet esse distinctum quod priùs habebat, secundum quòd vtrunque erat ens indiuisum in se & diuisum ab aliis. Hoc autem esse distinctum dependet à principiis essentialibus rei sicut à causis proximis, sed à Deo sicut à causa prima: & quia causa prima potest conseruare rem in esse cessantibus causis secundis, vt patet per primam propositionem libri de causis: ideò diuina virtute & ea sola fieri potest, vt accidens sit sine subiecto, vt patet in sacramento altaris: & similiter virtute diuina fieri potest & ea sola, quòd corpori remaneat esse distinctum ab alio corpore, quanuis eius materia non sit distincta in situ ab alterius corporis materia, & sic miraculosè fieri potest quòd duo corpora sint in eodem loco.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa est sophistica, quia procedit ex suppositione falsi, vel petit principium. Procedit enim ratio illa ac si inter superficies oppositas loci alicuius esset aliqua dimensio propria loco, cui oportet quòd vniretur dimensio corporis locati aduenientis. Sic enim sequeretur quòd dimensiones duorum corporum locatorum esset vna dimensio, si vtraque vnum fieret cum dimensione loci. Hæc autem positio falsa est: quia secundum hoc quandocunque corpus acquireret nouum locum, oporteret aliquam immutationem fieri in dimensionibus loci vel locati. Non enim potest esse quòd aliqua duo fiant de nouo vnum, nisi altero eorum immutato: si autem, sicut se rei veritas habet, loco non debentur aliæ dimensiones quàm dimensiones locati, patet quòd ratio nihil probat, sed petit principium: quia secundum hoc nihil est aliud dictum, quòd dimensiones locati sunt eædem cum dimensionibus loci, nisi quòd dimensiones locati continentur infra terminos loci, & secundum eorum mensuram distant termini, sicut distarent propriis dimensionibus, si eas haberent: & sic dimensiones corporum duorum esse dimensiones vnius loci nihil est aliud quàm duo corpora esse in eodem loco, quod est principale propositum.

¶Ad secundum dicendum, quòd posito quòd duo corpora sint simul in eodem loco per miraculum, non sequitur aliquid neque contra communem animi conceptionem, neque contra definitionem lineæ, neque contra conclusiones aliquas Geometriæ. Sicut suprà dictum est, quantitas dimensiua in hoc differt ab omnibus aliis accidentibus, quòd habet specialem rationem indiuiduationis & distinctionis, quæ est sibi & omnibus accidentibus communis, scilicet ex materia subiecta. Sic ergo vna linea potest intelligi diuersa ab alia, vel quia est in alio subiecto, quæ consideratio est de linea naturali: vel quia distat in situ ab alia, quæ consideratio est de linea mathematica, quæ intelligitur præter materiam: si ergo remoueatur materia, non potest esse distinctio linearum nisi secundum situm diuersum, & similiter nec punctorum nec superficierum, aut quarumcunque dimensionum: & sic Geometria non potest ponere, quòd vna linea addatur aliæ, tanquam distincta ab ea nisi sit distincta in situ ab ea. Sed suppositâ distinctione subiecti sine distinctione situs ex diuino miraculo, intelligentur diuersæ lineæ quæ non distant situ propter diuersitatem subiecti: & similiter diuersa puncta: & sic diuersæ lineæ designatæ in duobus corporibus, quæ sunt in eodem loco, trahuntur à diuersis punctis ad diuersa puncta, vt non accipiamus punctum in loco, sed in ipso corpore locato: quia linea non dicitur trahi nisi à puncto quod est terminus eius: & similiter etiam duo circuli designari in duobus corporibus sphæricis existentibus in eodem loco quæ sunt duo non propter diuersitatem situs, aliàs non possent se tangere secundum totum, sed sunt duo ex diuersitate subiectorum, & propter hoc se totaliter tangentes, adhuc manent duo: sicut etiam circulus signatus in corpore locato sphærico tangit secundum totum alium circulum signatum in corpore locante.

¶Ad tertium dicendum, quòd Deus posset facere aliquod corpus non esse in loco, & tamen illa positione facta, non sequitur quòd aliud corpus non sit in loco: quia corpus maius est locus corporis minoris ratione illius superficiei, quod designaretur ex contactu terminorum corporis minoris.

¶Ad quartum dicendum, quòd vnum corpus esse simul localiter in duobus locis, non potest fieri per miraculum. Corpus enim Christi non est in altari localiter, quanuis miraculosè possit fieri quòd duo corpora sint in eodem loco: quia esse in pluribus locis simul, repugnat indiuiduo ratione eius, quòd est ens indiuisum in se: sequeretur enim quòd esset distinctum in situ: sed esse cum alio corpore in eodem loco, repugnat ei quantum ad hoc quòd est diuisum ab alio: ratio autẽ vnius perficitur in diuisione: vt patet in 4. Metaph. sed diuisio ab aliis est de cõsequẽtibus ad rationem vnius. Vnde quòd idem corpus sit localiter simul in diuersis locis, includit contradictionem, sicut quòd homo careat ratione: sed duo corpora esse in eodem loco, non includit contradictionem, vt ex dictis patet: & ideò non est simile.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm vnum corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco?

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco. Quia vbi est maior subtilitas, ibi est minor resistentia. si ergo corpus gloriosum est subtilius, quàm non gloriosum, minùs resistet corpori glorioso: & ita si corpus gloriosum poterit esse cum corpore nõ glorioso in eodem loco, multò fortiùs cum corpore glorioso.

¶Præterea, Sicut corpus gloriosum est subtilius non glorioso, ita vnum gloriosum erit subtilius alio: si ergo corpus gloriosum poterit esse simul cum non glorioso, & corpus gloriosum magis subtile poterit esse cum glorioso minùs subtili.

¶Præterea, Corpus cæli est subtile, & erit tunc glorificatum: sed corpus alicuius sancti poterit simul esse cum corpore cæli, quia poterunt ad terram descendere & ascendere pro suo libito voluntatis: ergo duo corpora subtilia vel gloriosa poterunt esse simul.

¶SED CONTRA, Corpora gloriosa erunt spiritualia, id est, spiritibus quantum ad aliquid similia: sed duo spiritus nõ possunt esse simul in eodem loco, vt in 1. lib. dictum est: ergo nec duo corpora gloriosa poterunt esse in eodem loco.

¶Præterea, Duorum corporum existentium simul vnum ab alio penetratur: sed penetrari ab alio corpore, est ignobilitatis, quæ omninò à corporibus gloriosis aberit: ergo non poterunt esse duo corpora gloriosa simul.

CONCLVSIO.

¶Quanquam diuina virtute fieri posset vt duo corpora gloriosa esse possint in eodem loco (nam ratione suæ proprietatis hoc minimè fieri posset) tamen conueniens non est vt vnum corpus gloriosum sit cum altero corpore glorioso.

¶RESPONDEO dicendum, quòd corpus gloriosum ratione suæ proprietatis non habet quòd possit esse cum alio corpore glorioso in eodem loco, sicut nec vt sit simul cum corpore non glorioso: diuina autem virtute fieri posset, vt duo corpora gloriosa essent simul, vel duo non gloriosa, sicut gloriosum & non gloriosum. Sed tamen non est conueniens quòd

corpus

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpus gloriosum sit simul cũ alio corpore glorioso: tum quia in eis seruabitur debitus ordo, qui distinctionem requirit: tum quia vnum corpus gloriosum non seponet alteri, & sic nunquam duo corpora gloriosa erunt simul.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit ac si corpori glorioso inesset ratione suæ subtilitatis, quòd posset esse simul in eodem loco cum alio corpore: quod falsum est.

¶Et similiter dicendum ad secundum.

¶Ad tertium dicendum, quòd corpus cæli & alia corpora æquiuocè dicuntur gloriosa, inquantùm participabunt aliquid gloriæ, & non quòd eis conueniant dotes corporum glorificatorum.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm ex sua subtilitate remoueatur à corpore glorioso necessitas existendi in æquali loco.

AD QVINTVN sic proceditur. Videtur quòd ex sua subtilitate remoueatur à corpore glorificato necessitas existendi in æquali loco. Corpora enim gloriosa erunt conformia corpori Christi, vt patet Physic. tertio: sed corpus Christi non coarctatur hac necessitate, vt sit in loco æquali: imò continetur totum sub paruis vel magnis dimensionibus hostiæ consecratæ: ergo & hoc idem erit in corporibus gloriosis.

¶Præterea, Philosophus probat in quarto Physicorum, quòd si duo corpora sunt in eodem loco, sequatur quòd maximum corpus obtineat minimum locum, quia diuersæ partes eius poterunt esse in eâdem parte loci. Non enim differt vtrum duo corpora vel quæcunq; sint in eodem loco: sed corpus gloriosum erit simul in eodem loco cum alio corpore, vt dicitur communiter: ergo potest esse in quouis paruo loco.

¶Præterea, Sicut corpus ratione sui coloris videtur, ita cõmensuratur loco ratione suæ quantitatis: sed corpus gloriosum ita subiectum erit spiritui, quòd poterit videri & non videri, & præcipuè ab oculo non glorioso pro suo libito voluntatis, vt in Christo patuit: ergo ita quantitas subiicietur nutui spiritus, quòd poterit esse in paruo vel magno loco, & habere paruam vel magnam quantitatem ad libitum.

¶SED CONTRA est quod Philosophus dicit in 4. Physicorum, quòd omne quod est in loco, in æquali sibi est: sed corpus gloriosum erit in loco: ergo erit in loco æquali sibi.

¶Præterea, Eædem sunt dimensiones loci & locati, vt probatur in 4. Physicorum: ergo si locus esset maior locato, esset idem maius & minus seipso, quod est inconueniens.

CONCLVSIO.

¶Necessitas existendi in æquali loco tolli non potest à corpore glorioso ex sua subtilitate.

¶RESPONDEO dicendum, quòd corpus non compatur ad locum nisi dimensionibus propriis, secundum quas corpus locatum circunscribitur ex contactu corporis locantis: vnde quòd corpus aliquod sit in minori loco quàm sit sua quantitas, hoc non potest esse nisi per hoc quòd quantitas corporis propria efficitur aliquo modo minor seipsa: quod quidem non potest intelligi nisi dupliciter. Vno modo ex variatione quantitatis circa eandem materiam: vt scilicet materia quæ primò subest magnæ quantitati, posteà subsit paruæ: & hoc quidam posuerunt in corporibus gloriosis dicentes quòd quantitas eorum subest ad nutum, ita quòd cùm voluerint, possint habere magnam quãtitatem, & cùm voluerint, paruam. Sed hoc nõ potest esse, quia nullus motus, qui sit secundum aliquid intrinsecum rei, potest esse sine passione abiiciente à substantia, & ideò in corporibus incorruptibilibus, scilicet cælestibus est solus motus localis, qui non est secundum aliquid intrinsecum: vnde patet, quòd mutatio quantitatis circa materiam repugnaret impassibilitati corporis glorioſi & incorruptibilitati. Et præterea sequeretur quòd corpus gloriosum quandoque esset rarius & quandoq; spissius: quia cùm nihil diuidi possit ab eo de materia sua, quia eadem materia esset sub paruis dimensionibus: & quandoq; sub magnis, & ita rarefieret & densaretur, quod non potest esse. Alio modo potest intelligi quòd quantitas corporis glorioſi efficiatur minor seipsa per variationem situs, ita scilicet, quòd partes corporis glorioſi subintrent seinuicem, & sic redeat ad quancunq; paruam quantitatem. Et hoc quidam posuerunt dicentes, quòd ratione suæ subtilitatis corpus gloriosum habebit, quòd possit esse simul cum alio corpore non glorioso in eodem loco. Et similiter potest vna pars esse intra aliam in tantum quòd totum corpus gloriosum poterit intrare per minimum porum vnius corporis: & sic ponunt quòd corpus quod exiuit de vtero Virginali, intrauit ianuis clausis ad discipulos. Sed hoc non potest esse, tũ quia corpus gloriosum nõ habebit quòd sit cũ alio corpore simul ratione subtilitatis: tum quia etiam si haberet, vt esset cum alio corpore, non tamen cum corpore glorioso, vt multi dicunt: tum quia repugnaret rectæ dispositioni corporis humani, quæ requirit determinatum situm & distantiam partium. Vnde nec per miraculum hoc vnquam fiet. Et ideò dicendum, quòd corpus semper erit in loco sibi æquali.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Christi in altaris sacramento non est localiter, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd probatio Philosophi procedit ex hoc quòd vna pars eâdem ratione subintraret aliam, sed talis subintratio corporis glorioſi inuicem non potest esse, vt dictum est: & ideò ratio non sequitur.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd corpus videtur ex hoc quòd agit in visum: quòd autem agat in visum vel non agat, nihil variat in ipso corpore: & ideò non est inconueniens si possit quando vult videri & quando vult, non videri: sed esse in loco non est actio aliqua procedens ab eo ratione suæ quantitatis, sicut videri ratione sui coloris: & ideò non est simile.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm corpus gloriosum ratione suæ subtilitatis sit impalpabile.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus gloriosum ratione suę subtilitatis sit impalpabile Gregorius enim dicit in Homilia in Octaua Paschę: Corrumpi necesse est quod palpatur: sed corpus gloriosum erit incorruptibile: ergo erit impalpabile.

¶Præterea, Omne quod palpatur, resistit palpanti: sed quod potest simul esse cum aliquo, non resistit ei: cùm ergo corpus gloriosum possit esse simul cum alio corpore, non erit palpabile.

¶Præterea, Omne corpus palpabile est tangibile: sed omne tangibile corpus habet qualitates tangibiles excedentes qualitates tangentis: cùm ergo qualitates tangibiles non sint in excessu, sed reductæ in maximam æqualitatem, in corporibus gloriosis videtur quòd non sit palpabilia.

¶SED CONTRA est, quòd Deus in corpore glorioso resurrexit, & tamen corpus palpabile habuit: vt patet Ioannis 20. Palpate & videte quia spiritus carnem & ossa non habet: ergo & corpora erunt palpabilia.

CONCLVSIO.

¶Cùm Dominus post resurrectionem in corpore glorioso habuerit corpus palpabile, sequitur, corpora gloriosa esse palpabilia.

¶RESPONDEO dicendum, quòd omne corpus palpabile est tangibile, sed non conuertitur: omne enim corpus quod habet qualitates, quibus natum est immutari sensus tactus, vt aër, ignis, & huiusmodi, sunt corpora tangibilia: sed omne palpabile vlteriùs addit quòd resistit tangenti: vnde aër qui nunquam resistit transeunti per eum, sed est facilimæ diuisionis, tangibilis quidem est, sed non palpabilis: sic ergo patet quòd palpabile dicitur aliquod corpus ex duobus, scilicet ex qualitatibus tangibilibus, & ex hoc quòd resistit tangenti, vt non pertranseat: & quia qualitates tangibiles sunt calidum, & frigidum, & huiusmodi, quæ non inueniuntur nisi in corporibus grauibus & leuibus, quæ habent contrarietatem adinuicem, ac per hoc sunt corruptibilia: ideò corpora cælestia, quæ sunt secundum naturam incorruptibilia, sunt sensibilia quidem visu, sed non tangibilia, & sic etiam nec palpabilia. Et hoc est quod Greg. dicit q̃ corrũpi necesse est omne quod palpatur. Corpus ergo gloriosum habet à natura sua qualitates quæ sunt natæ immutare tactũ: sed tamẽ quia corpus est omninò subiectũ spiritui, in potestate eius est, vt secundũ eas immutet tactũ, vel nõ immutet. Similiter etiã secundũ naturã sibi competit, vt resistat cuilibet alteri corpori trãseũti, ita q̃ non possit esse cũ eo simul in eodẽ loco: sed miraculosè hoc potest diuina virtute contingere ad nutum ipsius, quòd sit cum alio corpore in eodem loco, & sic non resistet ei transeunti: vnde secundum naturam suam palpabile est corpus gloriosum, sed ex virtute supernaturali hoc ei competit, vt cum vult non palpetur à corpore non glorioso: & ideò Grego. dicit quòd Dominus palpandam carnem præbuit, quam clausis ianuis introduxit, vt perfectè ostenderetur post resurrectionem corpus suum esse & eiusdem naturæ & alterius gloriæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorruptibilitas glorioſi corporis non est ex natura componentium, secundum quam omne quod palpatur, necesse est corrumpi, vt ex dictis patet: & ideò non sequitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis aliquo modo possit fieri quòd corpus gloriosum sit cum alio corpore in eodem loco: tamen corpus gloriosum habet in potestate sua resistere cuilibet tangenti, cùm voluerit: & sic palpari potest.

¶Ad tertium dicendum, quòd qualitates tangibiles in corporibus glorioſis non erunt reductæ ad medium rei secundum æquidistantiam ab extremis acceptum, sed ad medium proportionis secundum quòd optimè competit completioni humanæ in singulis partibus: & ideò tactus illorum corporum est delectabilissimus, quia potentia semper delectatur in conuenienti, & tristatur in excessu.

QVAESTIO OCTVAGESIMAquarta, De *agilitate corporum beatorum, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de agilitate beatorum corporum resurgentium.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm corpora gloriosa sint futura agilia.

¶Secundò, vtrùm mouebuntur.

¶Tertiò, vtrùm mouebuntur in instanti.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm corpora gloriosa sint futura agilia.

Tho. 4. dist. 44 q. 2. art. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora gloriosa non sint futura agilia. Illud enim quod de se agile est, ad motum non indiget aliquo deferente, sed corpora glorificata deferentur post resurrectionem in nubibus obuiam Christo in aëra ab angelis, vt dicit Glossa primæ Thessalon. 4. ergo corpora gloriosa non erunt agilia.

¶Præterea, Nullum corpus quod mouetur cum labore & pœna, potest dici agile: sed corpora gloriosa hoc modo mouebuntur, cùm motor eorum, scilicet anima, moueat in contrarium naturæ eorum, aliàs mouerentur semper in vna parte: ergo non erunt agilia.

¶Præterea, Inter omnes operationes animalis sensus est nobilior & proprior, quàm motus: sed non assignatur corporibus glorioſis aliqua proprietas, quæ perficiat eas ad sentiendum: ergo nec debet eis attribui agilitas, per quam perficiuntur ad motum.

¶Præterea, Natura dat diuersis instrumenta dispositionis diuersæ secundum diuersas virtutes ipsorum: vnde non eiusdem dispositionis dat instrumenta animali tardo & veloci: sed Deus multò ordinatiùs operatur quàm natura: cùm ergo corpus gloriosum habeat membra eiusdem dispositionis in figura & quantitate sicut modò, videtur quòd non habeat agilitatem aliam, quàm modò habet.

¶SED CONRTA est quod dicitur 1. Cor. 15. Seminatur in infirmitate, surget in virtute: glos. id est mobile & viuũ: sed mobilitas non potest dicere nisi agilitatem ad motum: ergo corpora gloriosa erunt agilia.

¶Præterea, Tarditas maximè videtur spiritualitati repugnare: sed corpora gloriosa maximè erunt spiritualia, vt dicitur 1. Cor. 15. ergo erunt agilia.

CONCLVSIO.

¶Cùm corpus gloriosum sit omnino subiectum animæ glorificatæ, corpus gloriosum erit agile sicut anima, vt ei sit habile ad obediendum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd corpus gloriosum erit omninò subiectum animæ glorificatæ, non solùm vt nihil in eo sit quod resistat voluntati spiritus, quia hoc fuit etiam in corpore Adæ, sed etiam vt sit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quam habile redditur ad prædictam subiectionem, quæ quidem perfectio, dos glorificati corporis dicitur: anima autem coniungitur corpori non solùm vt forma, sed etiam vt motor, vtroque autem modo oportet quòd corpus gloriosum animæ glorificatæ sit summè subiectum. Vnde sicut per dotem subtilitatis subiicitur ei totaliter, inquantum est forma corporis, dans esse specificum: ita per dotem agilitatis subiicitur ei, inquantum est motor: vt scilicet sit expeditum & habile ad obediendum spiritui in omnibus motibus & actionibus animæ. Quidam tamen causam agilitatis attribuunt quintæ essentiæ, quæ tunc in corporibus glorioſis dominabitur: sed de hoc frequenter dictum est, quòd non videtur conueniens. Vnde melius est, vt attribuatur animæ, à qua gloria in corpus emanat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpora gloriosa dicuntur ferri baiulis angelis, & etiam in nubibus: non quasi eis indigeant, sed ad reuerentiam designandam, quæ corporibus glorioſis etiam ab angelis & omnibus creaturis deferetur.

¶Ad secundum dicendum, quòd quantò virtus animæ mouentis dominatur magis supra corpus, tantò minor est labor in motu, qui etiam sit contra naturam corporis. Vnde illi in quibus virtus motiua est fortior, & illi qui habent ex exercitio corpus magis habilitatum ad obediendum spiritui mouenti, minùs laborant in motu: & quia post resurrectionem animæ perfectè dominabitur corpori, tum propter perfectionem propriæ virtutis, tum propter humilitatem corporis glorioſi ex redundantia gloriæ ab anima in ipsum, non erit aliquis labor in motu Sanctorum, & sic dici poterunt corpora Sanctorum agilia.

¶Ad tertium dicendum, quòd per dotem agilitatis corpus gloriosum redditur habile non solùm ad motum, sed etiam ad sensum & omnes alias animæ operationes exequendas.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut natura dat velocioribus animalibus instrumenta diuersæ dispositionis in figura & quantitate, ita Deus dabit corporibus Sanctorum aliam dispositionem, quàm nunc habeant, non quidem in figura & quantitate, sed in proprietate gloriæ, quæ dicitur agilitas.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Sancti agilitate sua nunquam vtantur, ita quòd moueantur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti agilitate sua nũquam vtantur, ita quòd moueantur. Quia secundum Philosophum, motus est actus imperfecti: sed in illis corporibus nulla erit imperfectio: ergo nec aliquis motus.

¶Præterea, Omnis motus fit propter indigentiam: quia omne quod mouetur, mouetur propter adeptionem alicuius finis: sed corpora gloriosa non habebũt aliquam indigentiam: quia, vt Augustinus dicit, ibi erit quicquid voles, non erit quicquid noles: ergo non mouebuntur.

¶Præterea, Secundum Philosophum 1. de Cæl. & mun. Illud quod participat diuinam bonitatem sine motu, nobilius participat illam, quàm quod participat illam cum motu: sed corpus gloriosum nobiliùs participat diuinam bonitatem, quàm aliud corpus: cùm ergo quædam alia corpora omninò sine motu remaneant sicut corpora cælestia, videtur quòd multò fortiùs corpora humana.

¶Præterea, Augustinus dicit quòd anima stabilita in Deo, stabilietur corpus consequenter: sed anima ita erit in Deo stabilita, quòd nullo modo ab eo mouebitur: ergo nec in corpore erit aliquis motus ab anima.

¶Præterea, Quantò corpus est nobilius, tantò debetur ei locus nobilior: vnde corpus Christi, quod est nobilissimum, habet locum eminentiorem inter cætera loca, vt patet Hebr. 2. Excelsior cælis factus: Gloss. loco & dignitate. & similiter vnumquodque corpus gloriosum habebit eâdem ratione locum sibi conuenientem secundum mensuram suæ dignitatis: sed locus est de pertinentibus ad gloriam: cùm ergo post resurrectionem gloria Sanctorum nunquam varietur neque in plus neque in minus, quia erunt omninò tunc in termino, videtur quòd corpora eorum nunquam de loco sibi determinato recedent, & ita non mouebuntur.

¶SED

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶SED CONTRA est quod dicitur Isa. 40. Current, & non laborabunt: volabunt, & non deficient. & Sapientiæ 3. Tanquàm scintillæ in arundineto discurrent: ergo erit aliquis motus corporum glorioſorum.

CONCLVSIO.

¶Sicut corpus Chriſti gloriſicatum in Aſcentione motum eſt: ita & corpora gloriosa mouentur agilitate ſua, vt eis libitum fuerit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd corpora glorioſa aliquando moueri neceſſarium eſt ponere: quia & ipſum corpus Chriſti motum eſt in Aſcẽſione: & ſimiliter corpora Sanctorum quæ de terra reſurgent ad cælum empyreum aſcendent, ſed etiam poſtquàm cælos conſcenderint, veriſimile eſt quòd aliquando moueantur pro ſuæ libito voluntatis, vt illud quod habent in virtute actu, exercentes diuinam ſapientiam commendabilem oſtendant, & vt viſus eorum reficiatur pulchritudine creaturarum diuerſarum, in quibus Dei ſapientia eminenter relucebit. Senſus enim non poteſt eſſe niſi præſentium, quanuis magis à longinquo poſſint ſentire corpora glorioſa, quàm non glorioſa: nec tamen per motum aliquid deperiet eorum beatitudini, quæ conſiſtit in viſione Dei, quem vbique præſentium habebunt, ſicut & de angelis dicit Grego. quòd intra Deum currunt quocunq; mittantur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd localis motus non variat aliquid eorum, quæ ſunt intranea rei, ſed eſt ſecundum id, quod eſt extra rem, ſcilicet, locum: vnde illud quod mouetur motu locali, eſt perfectum quantùm ad ea quæ ſunt intra rem, vt dicitur 4. Phyſico. quanuis habeant imperfectionem reſpectu loci: quia dum eſt in vno loco, eſt in potentia ad alium locum, quia non poteſt eſſe actu in pluribus locis ſimul: hoc enim ſolius Dei eſt. Hic autem defectus non repugnat perfectioni gloriæ, ſicut nec defectus, quòd creatura eſt de nihilo: & ideò manebunt defectus huiuſmodi in corporibus glorioſis.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd aliquis dicitur indigere aliquo ſimpliciter, & ſecundum quid: ſimpliciter quidem indiget aliquis eo ſine quo non poteſt conſeruari in eſſe vel in ſua perfectione, & ſic motus in corporibus glorioſis non erit propter aliquam indigentiam; quia ad hæc omnia ſufficiet eis ſua beatitudo: ſed ſecundum quid indiget quis illo, ſine quo non poteſt aliquem finem intentum habere, vel non ita benè vel tali modo, & ſic motus erit in beatis propter indigentiam. Non enim poterunt manifeſtare virtutem motiuam in ſeipſis experimento, niſi moueantur: huiuſmodi enim indigentias nihil prohibet in corporibus glorioſis eſſe.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet ſi corpus glorioſum non poſſet etiam ſine motu participare diuinam bonitatem multò altiùs quàm corpora cæleſtia: quod falſum eſt. Vnde corpora glorioſa non mouebuntur ad conſequendam perfectam diuinæ bonitatis participationem. Hanc enim habent per gloriam, ſed ad demonſtrandam virtutem animæ: per motum autem corporum cæleſtium non poſſet demonſtrari virtus eorum, niſi quam habent in mouendo corpora inferiora ad generationem & corruptionem, quod non competit illi ſtatui, & ideò ratio non procedit.

¶Ad quartum dicendum, quòd localis motus nihil diminuit de ſtabilitate ab anima ſtabilita in Deo, cùm non ſit ſecundum aliquid intrinſecum rei, vt dictum eſt.

¶Ad quintum dicendum, quòd locus congruus vnicuique glorioſo corpori deputatus ſecundum gradum ſuæ dignitatis pertinet ad præmium accidentale: non tamen oportet quòd diminuatur aliquid de præmio, quandocunque eſt extra locum ſuum: quia locus ille non pertinet ad præmium, ſecundum quòd actu continet corpus locatum, cùm nihil influat in corpus glorioſum, ſed magis recipiat ſplendorem ab eo, ſed ſecundum quòd eſt debitus pro meritis: vnde gaudium de tali loco manet etiam ei, qui eſt extra locum ſuum.

ARTICVLVS III.

¶Virtus Sancti mouentur in inſtanti.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd moueantur in inſtanti. Auguſt. dicit quòd vbicunque voluerit ſpiritus, ibi erit & corpus: ſed motus voluntatis, ſecundum quem ſpiritus vult alicubi

eſſe, eſt ni inſtanti: ergo & motus corporis eſt in inſtanti.

¶Præterea, Philoſophus in 4. Phy. probat quòd non ſit motus per vacuum, quia oporteret aliquid moueri in inſtanti: quia vacuum non reſiſtit aliquo modo mobili: reſiſtit autẽ plenum, & ſic nulla proportio eſſet motus, qui fit in vacuo ad motum, qui fit in pleno, cùm proportio in velocitate ſit ſecundum proportionem reſiſtentiæ, quæ eſt in medio. Omnium autem duorũ motuum, qui fiunt in tempore, oportet eſſet proportionales velocitates: quia omne tempus omni tempori proportionale eſt: ſed ſimiliter nullum ſpatium plenum poteſt reſiſtere corpori glorioſo, quod poteſt eſſe cum alio corpore in eodem loco, quocunque modo fiat, ſicut nec vacuum alteri corpori: ergo ſi mouetur in inſtanti mouebitur.

¶Præterea, Virtus animæ glorificatæ quaſi improportionaliter excedit virtutem animæ non glorificatæ: ſed anima non glorificata mouet corpus in tempore: ergo anima glorificata mouet corpus in inſtanti.

¶Præterea, Omne quod mouetur æqualiter citò ad propinquum & diſtans, mouetur in inſtanti: ſed motus corporis glorioſi eſt talis, quia ad quantũcunque diſtans ſpatium mouetur, in tempore imperceptibili mouetur. Vnde Auguſt. dicit in quæſtionibus de reſurrectione, quòd cor dus glorioſum vtraque in terualla pari celeritate pertingit vt radius Solis: ergo corpus glorioſum mouetur in inſtanti.

¶Præterea, Omne quod mouetur, vel mouetur in tempore, vel in inſtanti: ſed corpus glorioſum poſt reſurrectionem non mouebitur in tempore, quia tunc iam non erit: vt dicitur Apocal. 4. ergo motus ille erit in inſtanti.

¶SED CONTRA, In motu locali ſpatium & motus & tempus ſimul diuiduntur, vt demonſtratiuè probatur in 6. Phyſic. ſed ſpatium quod tranſit corpus glorioſum per ſuum motum, eſt diuiſibile: ergo & motus diuiſibilis & tempus diuiſibile: inſtans autem non diuiditur: ergo motus ille non erit in inſtanti.

¶Præterea, Non poteſt eſſe aliquid ſimul totum in vno loco & partim in alio, quia ſequeretur quòd altera pars eſſet in duobus locis ſimul, quod eſſe non poteſt: ſed omne quod mouetur, partim eſt in termino à quo, & partim in termino ad quẽ, vt oſtenſum eſt in 6. Phyſic. omne autem quod motum eſt, totum eſt in termino, ad quem eſt motus, non autem poteſt eſſe quòd ſimul moueatur & motum ſit: ſed omne quod mouetur in inſtanti, ſimul mouetur & motum eſt: ergo motus localis corporis glorioſi non poterit eſſe in inſtanti.

CONCLVSIO.

¶Corpora glorioſa mouentur in tempore, ſed imperceptibili propter breuitatem.

¶RESPNDEO dicendum, quòd circa hoc eſt mutiplex opinio. Quidam dicunt quòd corpus glorioſum tranſit de vno loco ad alium ſine hoc quòd tranſeat medium, & propter hoc poteſt coporis glorioſi motus eſſe in inſtanti ſicut & voluntas. Sed hoc non poteſt ſtare, quia corpus glorioſum nunquàm peruenit ad dignitatem naturæ ſpiritualis, ſicut nunquam deſinit eſſe corpus. Et præterea voluntas, cùm dicitur moueri de vno loco in alium, non tranſfertur eſſentialiter de loco in locũ, quia neutrum locorum illorum eſſentialiter continetur, ſed dirigitur in vnum locum, poſtquam fuerat directa per intentionem ad alium, & pro tanto dicitur moueri de loco ad locum.

¶Et ideò alij dicunt quòd corpus glorioſum habet de proprietate naturæ ſuæ qua corpus eſt, quòd pertranſeat medium, & ita quòd moueatur in tempore: ſed virtute glorię, quam habet, infinitatem quandam ſupra naturam habet, quòd poſſit non pertranſire medium: & ſic in inſtanti moueri. Sed hoc non poteſt eſſe, quia implicant in ſe contradictionem, quod patet. Sit enim aliquod corpus quod moueatur ab A, in B, & corpus motum ſit Z, conſtat quòd Z, quandiu eſt totum in A, non mouetur, ſimiliter nec quando eſt totum in B, quia tunc motum eſt: ergo ſi aliquando mouetur, oportet, quòd neque ſit totum in A, neque totum in B. ergo quando mouetur, vel nuſquam eſt, vel eſt partim in A, vel partim in B, vel totum in aliquo alio medio, puta in C. aut partim in C, partim in A, & partim in B. Sed nõ poteſt poni quòd nuſquam ſit, quia ſic eſſet aliqua quãtitas dimenſiua, nõ habẽs ſitũ, quod eſt impoſsibile. Nec; poteſt poni q; ſit partim in A, & partim in B, & nõ ſit in medio aliquo modo: quia cũ B, ſit locus diſtãs ab A, ſequeretur in medio

in medio interiacente, quòd pars C, quæ eſt in B, non eſſet continuą parti, quæ eſt in A, ergo reſtat quòd vel ſit totum in C, vel partim in eo, vel partim in alio loco, quod ponetur medium inter C, & A, puta D, & ſic de aliis: ergo oportet quòd Z, non perueniat de A, in B, niſi priùs ſit in omnibus mediis, niſi dicatur quòd peruenit de A, in B, & nunquàm mouetur: quod implicat contradictionem, quia ipſa ſucceſsio locorum eſt motus localis: & eadem ratio eſt de qualibet mutatione, quæ habet duos contrarios terminos, quorum vtrunque eſt aliquid poſitiuè. Secùs autem eſt de illis mutationibus, quæ habent vnum terminum tantùm poſitiuum, & alteram puram priuationem: quia inter affirmationem & negationem ſeu priuationem, non eſt aliqua determinata diſtantia. Vnde quod eſt in negatione, poteſt eſſe propinquius vel remotius ab affirmatione vel econuerſo, ratione alicuius quod cauſat alterum eorum: vel diſponit ad ea, & ſic dum quod mouetur, eſt totum ſub negatione, mutatur in affirmationem, & econtrariò: vnde etiam in eis mutans præcedit mutatum eſſe, vt probatur in 5. Phyſi. Nec eſt ſimile de motu angeli, quia eſſe in loco, æquiuocè dicitur de corpore & angelo, & ſic patet quòd nullo modo poteſt eſſe quòd aliquod corpus perueniat de vno loco ad alium, niſi tranſeat omnia media.

¶Et ideò alij hoc concedunt, ſed tamen dicunt quòd corpus glorioſum mouetur in inſtanti. Sed ex hoc ſequitur quòd corpus glorioſum in eodem inſtanti ſit in duobus locis ſimul vel pluribus, ſcilicet in termino vltimo, & in omnibus mediis locis, quod non poteſt eſſe. Sed ad hoc dicunt quòd quanuis ſit idem inſtans ſecundum rem, tamen differt ratione, ſicut punctus ad quem terminantur diuerſæ lineæ: ſed hoc non ſufficit: quia inſtans mẽſurat hoc quod eſt in inſtanti ſecundum rem, non ſecundum hoc quod conſideratur. Vnde diuerſa conſideratio inſtantis non facit quòd inſtans poſsit menſurare illa quæ non ſunt ſimul tempore: ſicut nec diuerſa conſideratio puncti poteſt facere quòd ſub vno puncto loci continuantur quæ ſunt diſtantia ſitu.

¶Et ideò alij probabiliùs dicunt, quòd corpus glorioſum mouetur in tempore, ſed imperceptibili propter breuitatem, & tamen quòd totum corpus glorioſum poteſt in minori tempore idem ſpatium pertranſire, quàm aliud: quia tempus quantuncunque paruum accipiatur, eſt infinitum diuiſibile.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud quod parum deeſt, quaſi nihil deeſſe videtur, vt dicitur in 2. Phyſico. & ideò dicimus, Statim facio, quod poſt modicum tempus fiet, & per hunc modum loquitur Auguſti. quòd vbicunque erit voluntas, ibi erit ſtatim corpus. Vel dicendum, quòd voluntas nunquam erit inordinata in Beatis. Vnde nunquam volent corpus ſuum eſſe alicubi in aliquo inſtanti, in quo non poſsit ibi eſſe: & ſic quodcunque inſtans voluntas determinabit, corpus erit in illo loco, quem voluntas determinat.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd quidam contradixerunt illi propoſitioni, quam Philoſophus inducit in parte illa, vt Commentator ibidem dicit, dicentes, quòd non oportet eſſe proportiones totius motus ad totum motum ſecundum proportionem reſiſtentis medij ad aliud medium reſiſtens, ſed oportet quòd ſecundum proportionem mediorum, per quæ tranſitur, attendatur proportio retardationum, quæ accidit in motibus ex reſiſtentia medij. Quilibet enim motus habet determinatum tempus velocitatis & tarditatis ex victoria mouentis ſupra mobile, etiam ſi nihil reſiſtat ex parte medij: ſicut patet in corporibus cæleſtibus, in quibus non inuenitur aliquid quod obſtet motui ipſorum, & tamen non mouentur in inſtanti, ſed in tempore determinato ſecundum proportionem potentiæ mouentis ad mobile: & ita patet quòd ſi ponatur aliquid moueri in vacuo, non oportebit quòd moueatur in inſtanti, ſed quòd nihil addatur tempori, quod debetur motui ex proportione prædicta mouentis ad mobile, quia motus non retardatur.

¶Sed hæc reſponſio, vt Commentator dicit, procedit ex falſa imaginatione, qua quis imaginatur quòd tarditas, quæ cauſatur ex reſiſtentia medij, ſit aliqua pars motus addita motui naturali, qui habet quantitatem ſecundum proportionem mouentis ad mobile: ſicut vna linea additur lineæ, ratione cuius accidit in lineis, quòd non remanet eadem proportio totius ad totam lineam, quæ erat linearum additarum adinuicem: vt ſic etiam non ſit eadem proportio totius motus ad totum motum ſenſibilem, quæ eſt retardationum contingentium ex reſiſtentia medij. Quæ quidem imaginatio falſa eſt, quia quælibet pars motus habet tantum de velocitate, quantum totus motus: non autem quælibet pars lineæ habet tantum de quantitate dimenſiua, quantum habet tota linea. Vnde tarditas vel velocitas addita motui, redundat in quamlibet partem eius, quod de lineis non contingit: & ſic tarditas addita motui, non facit aliam partem motus: ſicut in lineis accidebat, quòd additum eſt pars totius lineæ. Et ideò ad intelligendam propoſitionem Philoſophi, vt Commentator ibidem exponit, ſciendum eſt quòd oportet accipere totum pro vno, ſcilicet reſiſtentiam mobilis ad virtutem mouentẽ, & reſiſtentia medij, per quod eſt motus, & cuiuſcunq; alterius reſiſtẽtis: ita quòd accipiatur quantitas tarditatis totius motus ſecundũ proportionem virtutis mouentis ad mobile reſiſtens quocunq; mouetur, vel ex ſe, vel ex alio extrinſeco. Oportet enim ſemper, quòd mobile reſiſtat aliquo modo mouenti, cùm mouens & motum, agens & patiens, in quantùm huiuſmodi ſint contraria. Quandoq; autem inuenitur reſiſtere mobile mouenti ex ſeipſo, quia habet virtutem inclinantem ad contrarium motum, ſicut patet ex motibus violentis: vel ſaltem, quia habet locum contrarium loco, qui eſt in intentione mouentis: cuiuſmodi reſiſtentia inuenitur etiam corporum cæleſtium ad ſuos motores. Quandoq; autem mobile reſiſtit virtuti mouentis ex alio tantùm, & non ex ipſo, ſicut patet in motu naturali grauium & leuium: quia per ipſam formam eorum inclinantur ad motum talem: eſt enim impreſsio generantis, quòd eſt motor ex parte grauium & leuium: ex parte autem materiæ non inuenitur aliqua reſiſtentia neque virtutis inclinantis ad contrarium motum neque contrarij loci, quia locus non debetur materiæ niſi ſecundum quòd ſub dimenſionibus conſiſtens perficitur forma naturali. Vnde non poteſt eſſe reſiſtentia niſi ex parte medij: quæ quidem reſiſtentia eſt motui eorum naturalis, quandoq; autem eſt ex vtroque, ſicut patet in motibus animalium. Quando ergo in motu non eſt reſiſtentia niſi ex parte mobilis, ſicut accidit in corporibus cæleſtibus: tunc ipſe modus menſuratur ſecundum proportionem motoris ad mobile, & in talibus non procedit ratio Philoſophi: quia remoto omni medio, adhuc manet motus eorum in tempore. Sed in illis motibus, in quibus eſt reſiſtentia ex parte medij tantùm accipitur menſura temporis ſecundum impedimentum, quod eſt ex medio ſolùm: vnde ſi ſubtrahatur omninò medium, nullum impedimentum remanebit: & ſic vel mouebitur in inſtanti, vel æquali tempore mouebitur ſecundum vacuum ſpacium & plenum. Quia dato quòd moueatur in tempore per vacuum, illud tempus in aliqua proportione ſe habebit ad tempus in quo mouetur per plenum. Poſsibile eſt autem imaginari aliquod corpus in eâdem proportione ſubtilius corpore, quo ſpatium plenum erat, quo ſi aliud ſpatium impleatur æquale, in tam paruo tempore mouebitur per illud plenum, ſicut per vacuum. Primò, quia quantum additur ad ſubtilitatem medij, tantum ſubtrahitur de quantitate temporis, & quantò eſt magis ſubtile, minùs reſiſtit: ſed in aliis motibus, in quibus eſt reſiſtentia ex ipſo mobili & ex medio, quantitas temporis eſt accipienda ſecundum proportionem mouentis potentiæ ad reſiſtentiam mobilis & medij ſimul. Vnde dato quòd totaliter medium ſubtrahatur vel non impediat, non ſequitur quòd motus ſit in inſtanti, ſed quòd tempus motus menſuratur tantùm ex reſiſtentia mobilis, neq; erit inconueniens ſi per idem tempus mouetur per vacuum & per plenum aliquo ſubtiliſsimo corpore imaginato: quia determinata ſubtilitas medij, quantò eſt maior, nata facere eſt tarditatem minorem in motu. Vnde poteſt imaginari tanta ſubtilitas, quòd erit nata facere minorem tarditatem, quàm ſit illa tarditas, quam facit reſiſtentia mobilis, & ſic reſiſtentia medij nullam tarditatem adiiciet ad motum. Patet ergo, quanuis medium non reſiſtat corporibus glorioſis, ſecundum hoc quòd poſsint eſſe cum alio corpore in eodem loco, nihilominus motus eorum non erit in inſtanti: quia ipſum corpus mobile reſiſtet virtuti mouenti ex hoc ipſo, quia habet determinatum ſitum, ſicut de corporibus cæleſtibus dictum eſt.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis virtus animæ glorificatæ excedit inæſtimabiliter virtutem animæ non glorificatæ, non tamen excedit in infinitum, quia vtraque virtus eſt infi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nita: vnde non sequitur quòd moueatur in instanti, si tamen esset simpliciter infinitæ virtutis, non sequeretur quòd mouerẽtur in instanti, nisi separaretur totaliter resistentia, quæ est ex parte mobilis. Quanuis autem resistentia, qua mobile resistit mouenti per contrarietatem, quam habet ad talem motum ratione inclinationis ad contrarium motum, possit à mouente infinitæ virtutis totaliter superari: tamen resistentia, quam facit ex contrarietate, quam habet ad locum, quem intendit motor per motum, non potest totaliter separari, nisi auferatur ab ea esse in tali loco. Sicut enim album resistit nigro ratione albedinis, & tantò magis, quantò albedo magis distat à nigredine: ita corpus resistit alicui loco per hoc quòd habet locum oppositum, & tantò est maior resistentia quantò est distantia maior. Non autem potest à corpore remoueri quòd sit in aliquo loco vel situ nisi auferatur ei sua corporeitas per quam debetur ei locus: vnde quandiu manet in natura corporis, nullo modo potest moueri in instanti, quantuncunque sit virtus mouens: corpus autem glorioſum nunquàm ſuam corporeitatem amittet: vnde nunquàm in instanti moueri poterit.

¶Ad quartum dicendum, quòd par celeritas in verbis Auguſt. est intelligenda quantùm ad hoc quòd est imperceptibilis excessus vnius respectu alterius, sicut & tempus motus est imperceptibile.

¶Ad quintum dicendum, quòd quanuis post resurrectionem non erit tempus, quod est numerus motus cæli, tamen erit tempus consurgens ex numero prioris & posterioris in quocunque motu.

QVAESTIO OCTVAGESIMAQUINTA, *De claritate corporum beatorum, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de claritate corporum beatorum resurgentium.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm claritas inerit corporibus glorioſis.

¶Secundò, vtrùm claritas illa videri poterit ab oculo non glorioſo.

¶Tertiò, vtrùm corpus glorioſum videri posſit à corpore non glorioſo.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm corporibus glorioſis claritas conueniat.

Tho. 4. dist. 44 q. 2. art. 4. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corporibus glorioſis claritas non conuenit. Quia sicut dicit Auic. in 6. naturalium, omne corpus luminoſum constat ex partibus peruiis: sed partes corporis glorioſi non erunt peruiæ, cùm in aliquibus dominetur terra, sicut in carnibus & oſsibus: ergo corpora glorioſa non erunt lucida.

¶Præterea, Omne corpus lucidum occultat illud quod est poſt ſe: vnde vnum luminare poſt aliud eclipſatur, flamma etiam ignis prohibet videri quod est poſt ſe: ſed corpora glorioſa non occultabunt illud quòd intra ea continetur: quia, vt dicit Gregor. ſuper illud Iob, Non adæquabitur ei aurum & vitrum. ibi, ſcilicet in cæleſti patria, vniuſcuiuſque mentem ab alterius oculis corpulentia non abſcondet, patebitque corporalibus oculis etiam corporalis harmonia: ergo corpora illa non erunt lucida.

¶Præterea, Lux & color contrariam diſpoſitionem requirunt in ſubiecto: quia lux est extremitas perſpicui in corpore non terminato, ſed color in corpore terminato, vt patet in lib. de Senſu & ſenſato: ſed corpora glorioſa erunt colorata, quia vt dicit Auguſt. 19. de Ci. Dei, pulchritudo corporis est partium conuenientia cum quadam ſuauitate coloris: pulchritudo autem corporibus cæleſtibus glorioſis deeſſe non poterit: ergo corpora glorioſa non erunt lucida.

¶Præterea, Si claritas erit in corporibus glorioſis, oportet quòd ſit æqualis in omnibus partibus corporis, ſicut omnes partes erunt eiuſdem impaſsibilitatis & agilitatis: ſed hoc non est conueniens, quia vna pars habet minorem diſpoſitionem ad claritatem quàm alia, ſicut oculi quàm manus, & ſpiritus quàm oſſa, & humores quàm caro vel neruus: ergo videtur quòd non debeant illa corpora eſſe lucida.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matthæi 13. Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno Patris mei. & Sapientiæ 3. Fulgebunt iuſti & tanquàm ſcintillæ, &c.

¶Præterea, Primæ Corinth. 15. Seminatur in ignobilitate ſurget in gloria: quod ad claritatem pertinet, vt patet per ſequentia, vbi corporum reſurgentium gloriam comparat claritati ſtellarum: ergo corpora Sanctorum reſurgent lucida.

CONCLVSIO.

¶Ex Scripturæ autoritate veriſimum habetur, corpora Sanctorum poſt reſurrectionem lucida fore.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd corpora, Sanctorũ fore lucida poſt reſurrectionem ponere oportet propter autoritatẽ Scripturę, quę hoc promittit. Sed claritatis huius cauſam quidam aſsignant vel attribuunt quintæ eſſentiæ, quæ tunc dominabitur in corpore humano: ſed quia hoc est abſurdum, vt ſæpe dictum eſt: ideò melius est vt dicatur quòd claritas illa cauſabitur ex redundantia gloriæ animæ in corpus. Quod enim recipitur ab aliquo, non recipitur per modum influentis, ſed per modum recipientis, & ita claritas, quæ eſt in anima ſpiritualis recipitur in corpore, vt corporalis: & ideò ſecundum quòd anima erit maioris claritatis, ſecundum maius meritum, ita etiam erit differentia claritatis in corpore, vt patet per Apoſtolum 1. Corinth. 15. & ita in corpore glorioſo cognoſcetur gloria animæ, ſicut in vitro cognoſcitur color corporis, quod continetur in vaſe vitreo, vt Grego. dicit ſuper illud Iob, Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auicenna loquitur de illo corpore, quod habet ex natura componentium claritatem: ſic autem non habebit corpus glorioſum, ſed magis ex merito virtutis.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd Greg. comparat corpora glorioſa auro propter claritatem, & vitro propter hoc quòd trãſlucebunt: vnde videtur dicendum, quòd erunt ſimul peruia & clara. Quia enim aliquod clarum non ſit peruium, contingit ex hoc quòd claritas corporis cauſatur ex denſitate partium lucidarum, denſitas autem repugnat peruietati, ſed tunc claritas erit ex alia cauſa, vt dictum eſt, denſitas autem corporis glorioſi peruietatem non tollit ab eis, ſicut nec denſitas vitri à vitro. Quidam tamen dicunt quòd comparãtur vitro, non quia ſint peruia: ſed propter hanc ſimilitudinem, quia ſicut aliquid quod in vitro clauditur, apparet: ita animę gloria quæ corpore glorioſo clauditur, non latebit. Sed primum melius eſt, quia ſaluatur dignitas corporis glorioſi, & magis conſonat dictis Gre.

¶Ad tertium dicendum, quòd corporis gloria naturam non tollit, ſed perficit: vnde color, qui debetur corpori ex natura ſuarum partium, remanebit in eo, ſed ſuperadditur claritas ex gloria animæ. Sicut etiam videmus corpora colorata ex natura ſui ſolis ſplendore relucere, vel ex alia cauſa extrinſeca ſeu intrinſeca.

¶Ad quartum dicendum, quòd ſicut gloriæ claritas redundat ab anima in corpus ſecundum ſuum modum, & ibi eſt alio modo quàm ſit in anima, ita in qualibet parte corporis redundabit ſecundum ſuum modum. Vnde non eſt inconueniens quòd diuerſæ partes habeant diuerſimodè claritatem, ſecundũ quòd ſunt diuerſimodè diſpoſita ex ſui natura ad ipſam: nec eſt ſimile de aliis dotibus corporis, quarum partes corporis non inueniuntur habere diuerſam diſpoſitionem.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm claritas corporis glorioſi poſsit videri à non glorioſo oculo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd claritas corporis glorioſi non poſsit videri à non glorioſo oculo. Oportet enim eſſe proportionem viſibilis ad viſum: ſed oculus non glorificatus non est proportionatus ad videndam claritatem gloriæ, cùm ſit alterius generis, quàm claritas naturæ: ergo corporis glorioſi claritas non videbitur ab oculo non glorioſo.

¶Præterea, claritas corporis glorioſi erit maior quàm nunc ſit claritas ſolis: quia etiam ſolis erit tunc maior quàm modò ſit, vt dicitur: & multò maior ea erit claritas corporis glorioſi, propter

propter quod Sol & totus mundus claritatem maiorem accipiet: ſed oculus non glorioſus non poteſt inſpicere Solem in rota ſua propter magnitudinem claritatis: ergo minùs poterit inſpicere claritatem corporis glorioſi.

¶Præterea, Viſibile oppoſitum oculis videntis neceſſe est videri, niſi ſit læſio aliqua in oculo: ſed claritas corporis glorioſi oppoſita oculis non glorioſis, non neceſſariò videtur ab eis, quod patet de diſcipulis, qui corpus Domini poſt reſurrectionem viderunt claritatem eius non intuentes: ergo claritas illa non eſt viſibilis ab oculo non glorioſo.

¶SED CONTRA est quod dicit Glo. Phil. 3. ſuper illud, Configuratum corpori claritatis ſuæ. Aſsimilabitur claritati, quam habuit in transfiguratione: ſed claritas illa viſa fuit ab oculis diſcipulorum non glorificatis: ergo & claritas corporis glorificati ab oculis non glorioſis viſibilis erit.

¶Præterea, Impij videntes gloriam iuſtorum ex hoc torquebuntur in iudicio, vt patet per hoc quod dicitur Sapien. 5. ſed non plenè viderent gloriam ipſorum, niſi eorum claritatem inſpicerent: ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶Cùm lux ex eſſentia ſua nata ſit mouere viſum, & viſus ſecundum ſubſtantiam ſuam natus ſit percipere lucem, meritò aſſerendum eſt, claritatem corporis non glorioſi, naturaliter ab oculo non glorioſo videri poſſe.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quòd claritas corporibus glorioſi non poteſt videri ab oculo non glorioſo niſi per miraculum. Sed hoc non poteſt eſſe niſi claritas illa æquiuocè diceretur, quia lux ſecundum id quod eſt, nata eſt mouere viſum, & viſus ſecundum id quod eſt, natus eſt percipere lucem, ſicut verum ſe habet ad intellectum & bonum ad affectum: vnde ſi eſſet aliquis viſus, qui non poſſet percipere aliquam lucem omninò, vel ille viſus diceretur æquiuocè, vel lux illa: quod non poteſt in propoſito dici: quia ſic per hoc quòd dicuntur glorioſa corpora futura eſſe lucida, nihil nobis notificaretur: ſicut qui dicit carnem eſſe in cælo nihil notificat ei, qui non nouit niſi carnem, quod eſt animal. Et ideò dicendum eſt, quòd claritas corporis glorioſi naturaliter ab oculo non glorioſo videri poteſt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gloriæ claritas erit alterius generis quàm claritas naturæ, quantum ad ſpeciei cauſam, ſed non quantum ad ſpeciem: vnde ſicut claritas naturæ ratione ſpeciei ſuæ eſt proportionata viſui, ita claritas glorioſa.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut corpus glorioſum non poteſt pati aliquid paſsione naturę, ſed ſolùm paſsione animæ, ita ex proprietate gloriæ non agit niſi actione animæ: claritas autem intenſa non offendit viſum, inquantum agit actione animæ, ſed ſecundum hoc magis delectat: offendit autem inquantùm agit actione naturæ calefaciendo & diſſoluendo organum viſus & diſgregando ſpiritus: & ideò claritas corporis glorioſi quanuis excedat claritatem Solis, tamen de ſui natura non offendit viſum, ſed demulcet, propter quod claritas illa comparatur claritati lampadis, Apocalypſ. 2.

¶Ad tertium dicendum, quòd claritas corporis glorioſi prouenit ex merito voluntatis: vnde voluntati ſubdetur, vt ſecundum eius imperium videatur vel non videatur: & ideò in poteſtate corporis glorioſi erit, oſtendere claritatem ſuam vel occultare, & hæc fuit opinio Præpoſitiui.

ARTICVLVS III.

¶Cùm corpus glorioſum neceſsariò videatur à corpore non glorioſo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpus glorioſum neceſsariò videatur à corpore non glorioſo. Quia corpora glorioſa erunt lucida: ſed corpus lucidum manifeſtat ſe & alia: ergo corpora glorioſa neceſsariò videbuntur.

¶Præterea, Omne corpus quod occultat alia corpora poſt ſe exiſtentia de neceſsitate viſus, percipitur ex hoc ipſo quòd alia, quæ ſunt, pòſt occultantur: ſed corpus glorioſum occultabit viſui alia corpora poſt ſe exiſtentia, quia erit corpus coloratum: ergo & de neceſsitate videbitur.

¶Præterea, Sicut quantitas eſt de his quæ inſunt corpori, ita qualitas per quã videtur: ſed quãtitas non ſuberitvoluntati, vt corpus glorioſum poſsit eſſe maioris quantitatis vel minoris: ergo nec qualitas, per quam viſibile eſt, vt poſsit non videri.

¶SED CONTRA eſt, quòd corpus noſtrum glorificabitur in conformitate corporis Chriſti poſt reſurrectionem: ſed corpus Chriſti poſt reſurrectionem non neceſsariò videbatur: imò diſparuit ab oculis diſcipulorũ, in Emaus, vt dicitur Lucæ vltim. ergo & corpus glorificatum non neceſsariò videbitur.

¶Præterea, Ibi erit ſumma obedientia corporis ad animam: ergo corpus poterit videri vel non videri ſecundum voluntatem animæ.

CONCLVSIO.

¶Cùm corpus noſtrum glorificatum ſit conforme corpori Chriſti poſt reſurrectionem, & cùm corpus glorioſum futurum ſit maximè obediens animæ: ideo in poteſtate corporis glorificati erit, vt videatur, vel non.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd viſibile videtur, ſecundum quòd agit in viſum. Ex hoc autem quòd aliquid agit vel non agit in aliquod extrinſecum, non eſt aliqua mutatio in ipſo: vnde ſine mutatione alicuius proprietatis, quæ ſit de perfectione corporis glorificati, poteſt contingere quòd videatur: vnde in poteſtate glorificati erit quòd corpus ſuum videatur vel non videatur: ſicut & quælibet actio alia corporalis in animæ poteſtate erit: aliàs non eſſet corpus glorioſum inſtrumentum ſummè obediens principali agenti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd claritas illa obediet corpori glorioſo vt poſsit eam oſtendere vel occultare.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd color corporis non impedit peruietatem ipſius, niſi inquantùm mutat viſum: quia viſus non poteſt immutari ſimul duobus coloribus, vt vtrunque perfectè inſpiciat: colo autem corporis glorioſi erit in perfecta poteſtate animæ, vt patet per ipſum immutet viſum, vel non immutet: & ideò erit in poteſtate eius vt corpus quod eſt poſt ſe, non occultet.

¶Ad tertium dicendum, quòd quantitas eſt inhærens ipſi corpori glorioſo, neque poſſet quantitas immutari ad imperium animæ ſine mutatione intrinſeca corporis glorioſi, quæ impaſsibilitati eius repugnaret: & ideò non eſt ſimile de quantitate & viſibilitate, quia etiam qualitas illa, per quam eſt viſibile, non poteſt ſubtrahi ad imperium animæ: ſed actio illius qualitatis ſuſpendetur, & ſic occultabitur corpus ad imperium animæ.

QVAESTIO OCTVAGESIMASEXTA, *De conditionibus corporum damnatorum reſurgentium, in tres articulos diuiſa.*

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de conditionibus damnatorum reſurgentiũ.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgant.

¶Secundò, vtrùm eorum corpora erunt corruptibilia.

¶Tertiò, vtrùm erunt impaſsibilia.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgent.

Tho. 4. di. 44. q. 3. arti. 1. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgent. Illud enim quod in pœnam peccati induxit eſt, deſinere non debet niſi peccato remiſſo: ſed membrorum defectus qui accidunt per mutilationem, in pœnam peccati, inducti ſunt, & ſimiliter etiam omnes deformitates corporales: ergo à damnatis, qui peccatorum remiſsionem non ſunt conſequuti, in reſurrectione non remouebũtur.

¶Præterea, Sicut reſurrectio Sanctorum erit ad vltimam felicitatem, ſic reſurrectio impiorum ad vltimam miſeriam: ſed Sanctis reſurgentibus non aufertur aliquid quod ad eorum perfectionem pertinere poſsit: ergo nec impiis reſurgentibus aliquid aufertur quod ad eorum miſeriam pertineat huiuſmodi autem ſunt deformitates, &c.

¶Præterea, Sicut ad defectum paſsibilis corporis pertinet de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

formitas, ita & tarditas: sed à corporibus damnatorum resurgentium tarditas non mouebitur, quia eorum corpora nō erunt agilia: ergo eâdem ratione nec deformitas.

¶SED CONRTA, Primæ ad Corinth. 15. Mortui resurgent incorrupti, id est sine aliqua diminutione membrorum. Gloss. mortui, id est, peccatores vel generaliter omnes mortui resurgent incorrupti: ergo mali resurgent sine deformitatibus.

¶Præterea, In damnatis non erit aliquid quod sensum doloris impediat: sed ægritudo impedit sensum doloris, inquantùm per ea debilitantur organa sentiendi, & similiter defectus membri impediret ne esset vniuersalis dolor in corpore: ergo sine ipsis defectibus damnati resurgent.

CONCLVSIO.

¶Cùm Deus in resurrectionem naturam humanam integrè reparaturus sit, nulli erunt defectus turpitudinis ex imbecillitate naturæ in corporibus damnatorum, nisi defectus, qui ex naturalibus principiis in humano corpore naturaliter consequuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in corpore humano potest esse deformitas dupliciter. Primò, ex defectu alicuius membri, sicut mutilatos turpes dicimus, deest enim eis debita proportio partium ad totum: & de tali deformitate nulli dubium est, quòd in corporibus damnatorum non erit: quia omnia corpora tam bonorum, quàm malorum integra resurgent. Alio modo deformitas conuenit ex indebita partium dispositione vel ex indebita quantitate vel qualitate vel situ, quæ etiam proportionem debitam partium ad totum non patitur: & de talibus deformitatibus & similibus defectibus, sicut sunt febres, & aliæ huiusmodi ægritudines, quæ interdum sunt deformitatis causa. August. indeterminatum & sub dubio relinquit in Enchirid. vt in litera Magister dicit. Sed apud Doctores modernos est duplex super hoc opinio. Quidam tamen dicunt quòd huiusmodi deformitates & defectus in corporibus damnatorum remanebunt, considerantes eorum damnationem qua ad summam miseriam deputantur, cui nihil incommoditatis subtrahi debet. Sed hoc non videtur rationabiliter dici. In reparatione enim corporis resurgentis magis attenditur naturæ perfectio quàm conditio quæ priùs fuit: vnde & qui infra perfectam ætatem decedunt, in statura iuuenilis ætatis resurgent. Vnde & illi qui aliquos defectus naturales in corpore habuerunt vel deformitates ex eis prouenientes, in resurrectione sine illis defectibus vel deformitatibus reparabuntur, nisi peccati meritum impediret: & ita si aliquis cum defectibus resurget, hoc erit ei in pœnam. Modus autem pœnæ est secundum mensuram culpæ. Contingit autem quòd aliquis peccator damnandus minoribus peccatis subiectus, aliquas deformitates vel defectus habeat, quas non habuit aliquis damnandus, peccatis grauioribus irretitus: vnde si ille qui in hac vita deformitates habuit, cum eis resurgat, sine quibus constat quòd resurgeret alius grauius puniendus, qui eas in hac vita non habuit: modus pœnæ non responderet quantitati culpæ, sed magis videretur aliquis puniri pro pœnis, quas in hoc mundo passus fuit, quod est absurdum. Et ideò aliī rationabiliùs dicunt quòd Autor qui naturam condidit, in resurrectione naturam corporis integrè reparabit: vnde quicquid defectus vel turpitudinis ex corruptione vel debilitate naturæ siue principiorum naturalium in corpore fuit, totum in resurrectione remouebitur, sicut febris, lippitudo, & similia. Defectus autem, qui ex naturalibus principiis in humano corpore naturaliter consequuntur, sicut ponderositas, passibilitas, in corporibus damnatorum erunt, quos defectus ab electorum corporibus gloria resurrectionis excludet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm pœna in quolibet foro infligatur secundum conditionem illius fori, pœnæ quæ in hac vita temporali infliguntur pro aliquo peccato, temporales sunt, & vltra vitæ terminum non se extendunt: & ideò quanuis peccatum non sit remissum damnatis, non oportet quòd eisdem pœnas ibi sustineant, quas in hoc mundo sunt passi, sed diuina iustitia requirit, vt ibi pœnis grauioribus in æternum crucientur.

¶Ad secundum dicendum, quòd non est similis ratio de bonis & malis, eò quòd aliquid potest esse purum bonum, non autem, purè malum. Vnde sanctorum vltima felicitas hoc requirit, vt ab omni malo penitus sint immunes: sed vltima

malorum miseria non excludit omne bonum, quia malum si integrum sit corrumpit seipsum, vt Philosophus dicit in 4. Ethic. Vnde oportet quòd miseriæ damnatorum substernatur bonum naturæ in ipsis, quod opus est Conditoris perfecti, qui ipsam naturam in perfectione suæ speciei reparabit.

¶Ad tertium dicendum, quòd tarditas est de illis defectibus, qui naturaliter consequuntur principia humani generis, non autem deformitas: & ideò non est similis ratio.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm corpora damnatorum erunt corruptibilia.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum erunt corruptibilia. Omne enim compositum ex contrariis, necesse est corrumpi: sed corpora damnatorum erunt ex contrariis composita, ex quibus etiam nunc componuntur, aliàs non essent eiusdem speciei, & per consequens nec eadem numero: ergo erunt corruptibilia.

¶Præterea, Si non erunt corruptibilia, aut hoc erit per naturam, aut per gratiam: sed natura non sunt, cùm sint futura eiusdem naturæ, cuius nunc sunt, & gratiam vel gloriam non habebunt: ergo erunt corruptibilia.

¶Præterea, Illis qui sunt in summa miseria, subtrahere maximam pœnam videtur inconueniens: sed maxima pœnarum est mors, vt patet per Philosophum 3. Ethi. ergo à damnatis qui sunt in miseria, mors remoueri non debet: ergo eorum corpora corruptibilia erunt.

¶SED CONTRA est quod dicitur Apoc. 9. In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

¶Præterea, Damnati punientur in anima & corpore pœna perpetua. Matthæi 15. Ibunt hi in supplicium æternum: sed hoc esse non posset, si corpora corruptibilia essent: ergo eorum corpora erunt incorruptibilia.

CONCLVSIO.

¶Cùm corruptio sit mutatio quædam, & motus principium post resurrectionem, & desit & impediatur, nihil erit quo corpora damnatorum corrumpi possint.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm in omni motu oporteat esse aliquod principium motus, dupliciter motus aliquis vel mutatio à mobili remouetur. Vno modo per hoc, quòd deest principium motus. Alio modo per hoc, quòd impeditur principium motus, corruptio autem mutatio quædam est: vnde dupliciter potest contingere, vt corpus quod ex conditione suorum principiorum corruptionem habet, incorruptibile reddatur. Vno modo ex hoc quòd principium ad corruptionem mouens, totaliter tollitur, & hoc modo corpora damnatorum incorruptibilia erunt. Cùm enim primum cælum sit alterans per motum suum localem, & alia omnia agentia secunda in virtute ipsius agant, & quasi ab ipso mota, oportet quòd motu cæli cessante, nihil sit agens, quod possit corpus per alterationem aliquam transmutare à naturali sua proprietate: & ideò post resurrectionem, cessante motu cæli, nulla qualitas erit sufficiens vt corpus humanum alterare possit à sua naturali qualitate, corruptio autem est terminus alterationis, sicut & generatio: vnde corpora damnatorum corrumpi non poterunt, & hoc deseruit diuinæ iustitiæ, vt perpetuò viuentes perpetuò puniantur, vt diuina iustitia requirit, vt infrà dicetur: sicut & nunc corruptibilitas corporum deseruit diuinæ prouidentiæ, per quam ex aliquibus corruptis alia generantur. Alio modo contingit ex hoc, quòd principium corruptionis impeditur. & hoc modo corpus Adæ incorruptibile fuit: quia contrariæ qualitates in hominis corpore existentes continebantur per gratiam innocentiæ, ne ad dissolutionem corporis agere possent, & multò plus continebuntur in corporibus gloriosis, quæ erunt omninò subiecta spiritui: & sic in corporibus beatorum post resurrectionem communem coniungentur duo modi prædicti incorruptibilitatis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd contraria, ex quibus corpora componuntur, sunt secunda principia ad corruptionem agentia. Primum enim agens est motus cælestis: vnde supposito motu cæli, necesse est vt corpus ex contrariis compositum corrumpatur, nisi sit aliqua causa potior impediens. Sed motu cæli remoto, contraria, ex quibus corpus componitur, non sufficiunt ad corruptionem faciendam etiam secundum

cundum naturam, vt patet ex dictis. Cessationem autem motus cælestis non cognouerunt Philosophi: vnde pro infallibili habebant quòd corpus compositum ex contrariis, corrumpatur secundum naturam.

¶Ad secundum dicendum, quòd incorruptibilitas erit per materiam, non quòd sit aliquod incorruptionis principium in corporibus damnatorum, sed per defectum primi mouentis ad corruptionem.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis mors sit simpliciter maxima pœnarum, secundum quid, tamen nihil prohibet mortem esse in pœnarum remedium, & per consequens oblationem mortis in pœnarum augmentum. Viuere enim, vt dicit Philosophus 9. Ethi. videtur omnibus delectabile esse, eò quòd omnia esse appetunt, non oportet autem, vt ibidem dicitur, accipere malam vitam, neque corruptam, neque quæ est in tristitiis: sicut ergo viuere, simpliciter est delectabile, non autem vita quæ est in tristitiis: ita & mors quæ est priuatio vitæ, simpliciter est pœnosa & maxima pœnarum, inquantum subtrahit primum bonum, scilicet esse cum quo alia subtrahuntur: sed inquantum priuat malam vitam, & quæ est in tristitiis, est in remedium pœnarum, quas terminat: & per consequens mortis subtractio est in augmentum pœnarum, quas perpetuas facit. Si autem dicatur mors esse pœnalis propter corporalem dolorem, quem sentiunt morientes, non est dubium quòd multò maiorem dolorem damnati continuè sustinebunt. Vnde in perpetua morte esse dicuntur, sicut scriptum est in Psalmo, Mors depascet eos.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm corpora damnatorum sint futura impassibilia.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum futura sint impassibilia. Quia secundum Philosophum in 6. Topi. Omnis passio magis facta abiicit à subiectantia: sed à finito, si semper aliquid abiiciatur, necesse est per illud tandem consumi, vt dicitur in primo Physico. ergo si corpora damnatorum erunt passibilia, & semper patientur, quandoque deficient & corrumpentur, quod falsum esse ostensum est: ergo erunt impassibilia.

¶Præterea, Omne agens assimilat sibi patiens: si ergo corpora damnatorum patientur ab igne, ignis ea sibi assimilabit: sed non consumit aliter ignis corpora, nisi inquantum ea sibi assimilans resoluit. Si ergo corpora damnatorum erunt passibilia, ab igne quandoque consumentur, & sic idem quod priùs.

¶Præterea, Animalia quæ in igne sine corruptione dicuntur viuere, vt de Salamandra dicitur, ab igne non affliguntur: animal enim dolore capitis non affligitur, nisi corpus aliquo modo lædatur: si ergo corpora damnatorum in igne sine consumptione remanere possunt, sicut & animalia prædicta, vt August. in lib. de Ciui. Dei dicit: videtur quòd nullam afflictionem ibi sustinebunt, quod non esset nisi eorum corpora impassibilia essent. ergo, &c.

¶Præterea, Si corpora damnatorum sunt passibilia, dolor qui ex eorum passione proueniet, vt videtur, superare debet omnē præsentem corporum dolorem: sicut & sanctorum iucunditas superabit omnem præsentem iucunditatem: sed propter immensitatem doloris quandoque contingit, in hac vita animam à corpore separari: ergo multò fortiùs si corpora illa futura sunt passibilia ex immensitate doloris, anima à corpore separabitur, & sic corpora corrumpentur, quod falsum est. ergo corpora illa erunt impassibilia.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinth. 15. Et nos immutabimur. glo. Nos boni tantummodò immutabimur gloriæ immutabilitate & impassibilitate: ergo non erunt corpora damnatorum impassibilia.

¶Præterea, Sicut corpus cooperatur animæ ad meritum, ita cooperatur ei ad peccatum: sed propter cooperationem prædictam non solùm anima, sed corpus post resurrectionē præmiabitur: ergo simili ratione damnatorum corpora punietur, quod non esset si impassibilia forent: ergo erunt passibilia.

CONCLVSIO.

¶Corpora damnatorum futura sunt passibilia, sine mutatione naturalis dispositionis, propter iustitiam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd principalis causa quare corpora damnatorum ab igne non consumentur, erit diuina iustitia, qua eorum corpora ad pœnam perpetuam sunt addicta: sed diuinæ iustitiæ seruit ei naturalis dispositio ex parte corporis patientis & ex parte agentium, quia cùm patiti sit recipere quoddam, duplex est modus passionis, secundum quòd aliquid in aliquo recipi potest dupliciter. Potest enim aliqua forma recipi in aliquo subiecto secundum esse naturale materialiter, sicut calor ab igne recipitur in aëre, & secundum hunc modum receptionis est vnus modus passionis, qui dicitur passio naturæ. Alio modo aliquid recipitur ab alio spiritualiter per modum intentionis cuiusdam, sicut similitudo albedinis recipitur in aëre & in pupilla, & hæc receptio simulatur illi receptioni, qua anima recipit similitudines: vnde secundum hunc modum receptionis est alius modus passionis, qui vocatur passio animæ. Quia igitur post resurrectionem motu cæli cessante, non poterit aliquod corpus alterari à sua naturali æqualitate, vt dictum est: nullum corpus pati potest passione naturæ: vnde quantum ad hunc modum passionis corpora damnatorum impassibilia erunt, sicut & incorruptibilia. Sed cessante motu cæli, adhuc remanebit passio, quæ est per modum animæ: quia & aër à Sole illuminabitur, & colorum deferet differentias ad visum: vnde & secundum hunc modum passionis corpora damnatorum passibilia erūt: & quia in tali passione sensus perficitur, ideò in corporibus damnatorum sensus penè erunt sine mutatione naturalis dispositionis. Corpora verò gloriosa etsi recipiant aliquid, & quodammodò patiantur in sentiendo, non tamen passibilia erunt, quia nihil recipient per modum læsiui, sicut corpora damnatorum quæ ob hoc passibilia dicuntur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus loquitur de illa passione, per quam transmutatur patiens à sua naturali dispositione: talis autem passio non erit in corporibus damnatorum, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd similitudo agentis est dupliciter in patiente. Vno modo per modum eundem, quo est in agente sicut in omnibus agentibus vniuocis, vt calidum facit calidum, & ignis generat ignem. Alio modo per modum diuersum à modo, qui est in agente: sicut est in omnibus æquiuocis, in quibus quandoque contingit quòd in agente est forma spiritualiter, quæ in patiente materialiter recipitur: sicut forma quæ est in domo facta per artificem, est materialiter in ipsa, & in mente artificis est spiritualiter. Quādoque verò econtrariò est materialiter in agente, & recipitur spiritualiter in patiente, sicut albedo materialiter est in pariete à quo recipitur, spiritualiter in pupilla, & in medio deferente, & similiter est in proposito: quia species quæ materialiter est in igne, recipitur spiritualiter in corporibus damnatorum, & sic ignis sibi assimilabit eorum corpora, nec tamen ea consumet.

¶Ad tertium dicendm, quòd secundum Philosophum in libro de proprietatibus elementorum, nullum animal in igne viuere potest. Galenus etiam in libro de Simplicibus medicinis dicit, quòd nullum corpus est quod tandem ab igne non consumatur, quanuis quandoque quædam corpora sint, quæ ad horam in igne sine læsione permaneant, vt patet de Ebeno. Quod autem dicitur de Salamandra, non potest omninò esse simile, quia non posset perseuerare finaliter in igne sine corruptione: sine corpora damnatorum in inferno: neque tamen oportet quòd quia corpora damnatorum ab igne inferni per corruptionem aliquam non læduntur, quòd propter hoc ab igne non affligantur: quia sensibile non solùm natum est delectare vel affligere sensum, secundum quòd agit actione naturæ confortando vel corrumpendo organum, sed etiam secundum quòd agit actione spirituali: quia quando sensibile est in debita proportione ad sentiendum, delectat, econtrario autem quando se habet in superabundantia vel defectu: vnde & colores mediī & voces consonantes sunt delectabiles, in consonantes autem offendunt auditum.

¶Ad quartum dicendum, quòd dolor non separat animam a corpore, secundum quòd manet tantum in potentia animæ cuius est dolere, sed secundum quòd ad passionem animæ mutatur corpus à sua naturali dispositione secundum modum, qua videmus quòd ex ira corpus calescit, & ex timore frigescit: sed post resurrectionem non poterit transmutari à sua naturali dispositione, vt ex dictis patet: vnde quantuscunque sit dolor, animam à corpore non separabit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO OCTVAGESIMA septima, De cognitione quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum & demeritorum, in tres articulos diuisa.

POST hoc agendum est de his quę sequuntur resurrectionem. Quorum prima consideratio est de cognitione, quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum & demeritorum. Secundò, de ipso iudicio in generali, tempore & loco in quo erit. Tertiò, de iudicātibus & iudicatis. Quartò, de forma in qua iudex veniet ad iudicādum. Quintò, de statu mundi & resurgentium post iudicium.

¶Circa primum quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm cognoscat quilibet homo in iudicio omnia peccata sua.

¶Secundò, vtrùm possit quilibet legere conscientiam alterius.

¶Tertiò, vtrùm omnia merita & demerita vno intuitu quis videre possit.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm post resurrectionem quilibet cognoscat peccata quæ fecit.

Tho. 4. dist. 43. art. vlti. q. 1. & sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd post resurrectionem non cognoscat quilibet omnia peccata quæ fecit. Omne enim quod cognoscimus, vel de nouo per sensum accipimus, vel de thesauro memoriæ educitur: sed homines post resurrectionem sua peccata non poterunt sensu percipere, quia iam transierunt, sensus autem est tantum præsentium: multa etiam peccata à memoria excidunt peccantis, quæ non poterunt de thesauro memoriæ educi: ergo non omnium peccatorum quæ fecit resurgens, cognitionem habebit.

¶Præterea, Sicut in litera dicitur: Libri conscientiæ quidam sunt, in quibus merita singulorum leguntur: sed in libris non potest aliquid legi nisi eius nota contineatur in libro, notæ autem quædam remanent peccatorum in conscientia, vt patet Rom. 1. in glo. quæ non videntur aliud esse, quàm reatus vel macula: cùm ergo multorum peccatorum macula & reatus à multis sit deletus per gratiam, videtur quòd non omnia peccata quæ fecit, possit aliquis in sua conscientia legere, & sic idem quod priùs.

¶Præterea, Crescente causa, crescit effectus: sed causa quæ facit nos dolere de peccatis, quæ ad memoriam reuocamus, est charitas: cùm ergo in Sanctis resurgentibus sit perfecta charitas, maximè de peccatis dolebunt si ea ad memoriā reuocabuntur, quod nō potest esse, quia fugiet ab eis dolor & gemitus, Apoc. 21. ergo peccata prima ad memoriam non reuocabuntur.

¶Præterea, Sicut se habebunt resurgentes damnati ad bona quæ aliquando fecerunt, ita se habebunt resurgentes boni ad peccata, quæ aliquando cōmiserunt: sed resurgentes dānati, vt videtur, cognitionem de bonis quæ aliquando fecerunt, nō habebunt, quia per hoc eorū pœna multùm alleuiaretur: ergo nec beati habebunt cognitionem peccatorum, quæ commiserunt.

¶SED CONTRA est quod Aust. dicit 10. de Ciui. Dei, quòd quædam diuina vis aderit, qua fiet vt cuncta peccata ad memoriam reuocentur.

¶Præterea, Sicut se habet humanum iudicium ad testimonium exterius, ita se habet diuinum iudicium ad testimonium conscientiæ: vt patet 1. Reg. 16. Homines vident ea quæ parent, Deus autem intuetur cor: sed non posset perfectè iudicium humanum esse de aliquo nisi testes de omnibus, de quibus iudicandum est, testimonium deponerent. ergo oportet cùm diuinum iudicium sit perfectissimum, quòd conscientia teneat omnia, de quibus iudicandū est: sed iudicandum est de omnibus bonis operibus & malis, 2. Corin. 4. Omnes astabimus ante tribunal Christi, &c. ergo oportet quòd conscientia vniusc̄uiusq; retineat omnia opera, quæ fecit siue bona siue mala.

CONCLVSIO.

¶Cùm in die iudicij conscientia vnicuique testimonium reddatura sit & cogitationes vnumquemque accusaturæ aut defensuræ sint, & in illo omnia opera hominum in iudicium sunt venturæ, oportet vt quisque omnium operum suorum notitiam habeat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur Rom. 2. In die illo cum iudicabit Dominus, testimonium vnicuiq; sua conscientia reddet, & cogitationes erunt accusantes, & defendentes, quia oportet quòd testis accusator & defensor in quolibet iudicio habeat eorum notitiam quæ in iudicio versantur: in illo autem communi iudicio, quia omnia opera hominum in iudicium venient, oportet quòd omnium operum suorum quisque tunc notitiam habeat: vnde conscientiæ singulorum erunt quasi quidam libri continentes res gestas, ex quibus iudicium præcedet: sicut etiam in iudicio humano registris vtuntur, & isti sunt libri de quibus Apoc. 20. dicitur, Libri aperti sunt, & alius liber apertus est qui est vitę, & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erunt in libris secundum opera ipsorum: vt per libros qui dicuntur sic aperti, vt Augustinus exponit 20. de Ciui. Dei, significentur Sancti noui & veteris Testamenti in quibus Deus ostendit quæ mandata fieri iussisset. Vnde Richardus de sancto Victore dicit: Erunt corda cōsū quasi quædam Canonum statuta. Sed per librum vitæ, de quo subiungitur, intelliguntur conscientiæ singulorum, quæ dicuntur singulariter liber vnus, quia vna virtute diuina fiet, vt cunctis ad memoriam sua facta reuocentur: & hæc vis inquantum ad memoriam homini reducet sua facta, liber vitæ dicitur: vel per primos libros, conscientiæ intelligantur: per secundum, sententia iudicis in eius prouidentia descripta.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis multa merita & demerita à memoria excidant, nullum eorum erit quod nō aliquo modo maneat in suo effectu: quia merita quæ non sunt mortificata, manebunt in præmio quod eis redditur, quæ autem mortificata sunt, manent in reatu ingratitudinis, quæ augetur ex hoc quòd homo post gratiam susceptam peccauit. Similiter etiam demerita quæ non sunt per pœnitentiam deleta, manent in reatu pœnæ, quæ eis debetur, quæ autem pœnitentia deleuit, manent in pœnitentiæ memoria, quam simul cum aliis meritis in notitiam habebunt: vnde in quolibet homine erit aliquid ex quo possit ad memoriam sua opera reuocare, & tamen vt Augus. dicit, principaliter ad hoc diuina vis operabitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd aliquæ notæ manent in conscientiis singulorum de operibus à se factis, nec oportet quòd notæ istæ sint reatus tantùm, vt ex dictis patet.

¶Ad tertium dicendum, quòd quamuis charitas sit nunc causa dolendi de peccato, tamen sancti in patria erunt ita perfusi gaudio, quòd dolor in eis locum habere non poterit: & ideò de peccatis non dolebunt, sed potiùs gaudebunt de diuina misericordia qua eis peccata sunt relaxata, sicut etiam nunc angeli gaudent de diuina iustitia, qua fit vt deserti à gratia, in peccato ruant illi quos custodiunt, quorum tamen saluti solicitè inuigilant.

¶Ad quartum dicendum, quòd malè cognoscunt omnia bona quę fecerunt, & ex hoc non minuetur eorum dolor, sed augmentabitur: quia maximus dolor est multa opera bona perdidisse: propter quod dicit Boëtius in 2. de Consolat. Quia summum infortunij genus est fuisse felicem.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius. Resurgentium enim non erit limpidior cognitio, quàm nunc sit angelorum, quorum æqualitas resurgentibus promittitur Matth. 22. sed angeli non possunt inuicem in suis cordibus videre ea quæ dependent à libero arbitrio: vnde indigent locutione ad ea inuicem innotescenda: ergo resurgentes non poterunt inspicere ea quæ continentur in conscientiis aliorum.

¶Præterea, Omne quod cognoscitur, aut cognoscitur in se, aut in sua causa, vel in suo effectu: sed merita vel demerita, quæ continentur in conscientia alicuius, non poterit alius cognoscere in seipsis: quia solus Deus cordi illabitur, & secreta intuetur. Similiter nec in causa sua: quia non omnes videbunt Deum, qui solus potest imprimere in affectum, ex quo procedunt merita vel demerita. Similiter etiam nec in effectu: quia multa demerita erunt, quorum nullus effectus remanebit eis totaliter per

liter per pœnitentiam abolitis: ergo non omnia quæ sunt in cōscientia alicuius, poterit quilibet alius agnoscere.

¶Præterea, Chrysost. dicit in litera: Nunc autem si recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conspectu Dei pronuntiēs, & pro eis deprecaris, citiùs illa delebis: si verò obliuiscaris, tunc eorum recordaberis nolens volens quando publicabuntur, in conspectu omnium amicorum & inimicorum sanctorūque angelorum proferentur. Ex hoc accipitur quòd illa publicatio pœna est negligentiæ, qua homo confessionem prætermittit: ergo illa peccata, de quibus homo confessus est, non publicabuntur aliis.

¶Præterea, Solatium est alicui, si scit se habere multos socios in peccato, & minùs verecundatur indè: si ergo quilibet peccatum alterius cognosceret, cuiuslibet peccatoris erubescentia multum minueretur, quod non competit: ergo non omnes omnium peccata cognoscent.

¶SED CONTRA, Super illud 1. Cor. 20. Illuminabit abscondita tenebrarum: dicit glos. Gesta & cogitata bona & mala tunc aperta erunt omnibus & nota.

¶Præterea, Omnium bonorum peccata præterita æqualiter erunt abolita: sed quorundam Sanctorum peccata sciemus, sicut Magdalenæ & Petri & Dauid. ergo pari ratione aliorum peccata electorum scientur, & multò magis damnatorum.

CONCLVSIO.

¶Cùm oporteat, in vltimo iudicio iustitiam diuinam omnibus apparere, necesse est etiam, vt cuilibet sua & aliorum præmiatio vel condemnatio manifesta sit, & per consequens omnium merita vel demerita, cùm ea proferri oporteat in iudicio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in vltimo & in communi iudicio oportet quòd diuina iustitia omnibus euidenter appareat, quæ nunc in plerisque latet, sententia autem condemnantis vel præmiantis iusta esse non potest nisi secundum merita vel demerita proferatur: & ideò sicut oportet quòd iudex & assessor iudicis merita causæ cognoscant, ad hoc quòd iustam sententiam proferant: ita oportet ad hoc quòd iusta sententia appareat, quòd omnibus sententiam cognoscentibus merita innotescant. Vnde quia, sicut cuilibet nota erit sua præmiatio & sua damnatio, ita omnibus aliis innotescet: oportet, quòd sicut quilibet sua merita vel demerita reducet ad memoriam, ita etiam & aliena suæ cognitioni subiaceant: & est probabilior & communior opinio, quamuis contrarium Magister in litera dicat: scilicet quòd peccata quæ sunt per pœnitentiam deleta, in iudicio aliis non patefient: sed ex hoc quidem sequitur, quòd nec etiam pœnitentia de peccatis illis perfectè cognoscatur, in quo multum detraheretur Sanctorum gloriæ & laudi diuinæ, quæ tam misericorditer Sanctos liberauit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia merita præcedentia vel demerita facient aliquam quantitatem in gloria vel miseria hominis resurgentis: & ideò exterioribus visis poterunt cuncta in conscientiis videri, & præcipuè diuina virtute ad hoc operante, vt sententia iudicis iusta omnibus appareat.

¶Ad secundum dicendum, quòd merita vel demerita poterunt aliis ostendi in suis effectibus, vt ex dictis patet: vel etiam in seipsis per diuinam virtutem, quamuis ad hoc virtus intellectus creati non sufficiat.

¶Ad tertium dicendum, quòd publicatio peccatorum ad ignominiam peccantis est effectus negligentiæ, quæ committitur in omissione confessionis: sed quòd peccata Sanctorum reuelentur, non poterit eis esse erubescentia, vel verecundia: sicut nec Maria Magdalena est in confusione sua quòd peccata sua publicè in Ecclesia recitantur, quia verecundia est timor ingloriationis: vt Damasc. dicit, quæ in beatis esse non poterit. Sed talis publicatio erit eis ad magnam gloriam propter pœnitentiam quam fecerunt: sicut & confessor approbat eum qui magna scelera sua confitetur. Dicuntur autem peccata esse deleta, quia Deus non videt ea ad puniendum.

¶Ad quartum dicendum, quòd ex hoc quòd peccator aliorum peccata inspiciens, in nullo sua confusio minuetur, sed magis augebitur in alieno vituperio suum vituperium magis agnoscens: quòd ex tali causa confusio minuatur contingit ex hoc quòd verecundia respicit æstimationem hominum, quæ ex consuetudine redditur leuior: sed tunc confusio respiciet æstimationem rei quę est secundum veritatem de quolibet peccato, siue vt vnius tantum, siue multorum.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm omnia merita vel demerita, propria vel aliena, vno intuitu ab aliquo videantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non omnia merita vel demerita propria & aliena ab aliquo vno intuitu videantur. Ea enim quæ sigillatim considerantur, non videntur vno intuitu: sed damnati sigillatim considerabunt sua peccata, & ea plangent. Vnde dicunt Sapientiæ quinto, Quid nobis profuit superbia? ergo non omnia videbunt vno intuitu.

¶Præterea, Philosophus dicit in secundo Topic. Quòd non contingit simul plura intelligere. sed merita & demerita propria & aliena non videbuntur nisi in intellectu: ergo non poterunt simul omnia videri.

¶Præterea, Intellectus damnatorum non erit post resurrectionem eleuatior quàm nunc sit beatorum & angelorum, quantùm ad cognitionem naturalem, qua cognoscunt res per species innatas: sed tali cognitione angeli non vident plura simul: ergo nec tunc damnati poterunt omnia facta simul videre.

¶SED CONTRA, Super illud Iob octauo, Induetur confusione: dicit glossa, Viso iudice, mala omnia ante oculos mentis versantur: sed iudicem subitò videbunt. ergo similiter mala, quæ commiserunt, & eadem ratione omnia alia.

¶Præterea, Augustinus 20. de Ciuitate Dei, habet pro inconuenienti, quòd legatur aliquis liber materialis in iudicio, in quo facta singulorum sunt scripta, eò quòd nullus valeat æstimare illius libri magnitudinem, vel quanto tempore legi posset: sed similiter etiam non posset æstimari tempus, quantum oportet ponere ad considerandum omnia merita & demerita sua, & aliena ab aliquo homine, si successiuè diuersa videat: ergo oportet ponere quòd omnia simul videat vnusquisque.

CONCLVSIO.

¶Etsi in instanti aliquis visurus non sit singula, tamen breuissimo tempore auxilio diuinæ virtutis omnia particularia considerabit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd omnia merita & demerita simul aliquis videbit sua & aliena in instanti, quod quidem de beatis facile credi potest, quia omnia in vno videbunt: & sic non est inconueniens quòd simul plura videant. Sed de damnatis: quorum intellectus non est eleuatus, vt possint Deum videre, & in eo omnia alia, est magis difficile. Et ideò alij dicunt quòd mali simul omnia videbunt in genere peccata sua, & hoc sufficit ad accusationem illam quæ debet esse in iudicio, vel ad absolutionem: non autem videbunt omnia simul descendendo ad singula. Sed hoc etiam non videtur consonum dictis Aug. 20. de Ciuit. Dei, qui dicit quòd omnia mentis intuitu enumerabunt, quod autem in genere cognoscitur non enumeratur: vnde potest eligi media via quòd singula considerabunt, non tamen in instanti, sed in tempore breuissimo diuina virtute ad hoc adiuuante: & hoc est quod dicit Aug. ibidem, quòd mira celeritate enumerabuntur, nec est hoc impossibile: quia in quolibet paruo tempore sunt infinita instantia in potentia. Et per hoc patet solutio ad vtramque partem.

QVAESTIO OCTVAGESIMA octaua, De iudicio generali, tempore & loco in quo fiet, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iudicio generali, tempore & loco in quo fiet.

¶Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm generale iudicium sit futurum.

¶Secundò, vtrùm quantum ad disceptationem fiet per vocalem locutionem.

¶Tertiò, vtrùm fiet tempore ignoto.

¶Quarta, vtrùm fiet in valle Iosaphat.

ARTICVLVS I.

Vtrùm generale iudicium sit futurum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tho. 4. dist. 47 q. 1. art. 1. q. 1. et sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd generale iudicium non sit futurum. Quia vt dicitur Naum 1. Non iudicabit Deus bis in idipsum: sed nunc Deus iudicat de singulis hominum operibus, cùm post mortem pœnas vel præmia pro meritis tribuit, & dum etiam quosdam in hac vita pro bonis vel malis operibus præmiat vel punit: ergo videtur quòd non sit aliud iudicium futurum.

¶Præterea, In nullo iudicio executio sententiæ præcedit iudicium: sed sententia diuini iudicij quo ad homines est de adeptione regni vel exclusione à regno, vt patet Matthæi 25. Ergo cùm modò aliqui adispiscantur regnum æternum, & quidam excludantur ab ipso perpetuò, videtur quòd aliud iudicium non sit futurum.

¶Præterea, Propter hoc aliqua in iudicium oportet adduci, quia dubium est quid de eis definiendum sit: sed ante finem mundi determinata est vnicuiq; sua damnatio, & cuique Sanctorum sua beatitudo: ergo, &c.

¶SED CONTRA, Matth. 12. dicitur: Viri Niniuitæ resurgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: ergo post resurrectionem aliquod iudicium fiet.

¶Præterea, Ioan. 5. dicitur: Procedent qui bona egerunt in resurrectionem vitæ, qui verò mala in resurrectionem iudicij: ergo videtur quòd post resurrectionem aliquod iudicium sit futurum.

CONCLVSIO.

Quemadmodum in prima rerum productione immediatè omnia processerunt à Deo, ita vniuersale iudicium futurum est, respondens primæ illi rerum productioni, quo dabitur vltima completio mundo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut operatio pertinet ad rerum principium, quo perducuntur in esse, ita iudicium pertinet ad terminum, quo res ad finem suum perducitur. Distinguitur autem duplex Dei operatio: vna, qua res primitùs in esse perduxit, instituens naturam, & distinguens ea quæ ad completionem pertinent, à quo quidem opere Deus dicitur quieuisse Gene. 1. Alia eius operatio est, qua operatur in gubernatione creaturarum, de qua Ioan. 5. Pater meus vsq; modò operatur & ego operor: ita etiam duplex eius iudicium distinguitur, ordine tamen conuerso. Vnum quod respondet operationi gubernationis quæ fine iudicio esse non potest, per quod quidem iudicium vnusquisque singulariter pro suis operibus iudicatur, non solùm secundum quòd sibi competit, sed secundum quòd competit gubernationi vniuersi: vnde differtur vnius præmiatio pro vtilitate aliorum, vt patet Hebr. 11. & pœnæ vnius ad profectum alterius procedunt: vnde necesse est vt sit aliud iudicium vniuersale correspõdens ex aduerso primæ rerum productioni in esse: vt videlicet sicut tunc omnia processerunt immediatè à Deo, ita tunc vltima completio mundo detur, vno quoque accipiente finaliter quod ei debetur secundum seipsum: vnde in illo iudicio apparebit manifestè diuina iustitia quantum ad omnia, quæ nunc ex hoc occultantur, quòd interdum de vno disponitur ad vtilitatem aliorum aliter quàm manifestè opera exigere videantur. Vnde etiam & tunc erit vniuersalis separatio bonorum à malis, quia vlteriùs non erit locus, vt mali pro bonis, vel boni per malis proficiant: propter quem profectum interim commixti inueniuntur boni malis quoadusq; status huius vitæ per diuinam prouidentiam gubernatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quilibet homo & est singularis quædam persona, & est pars totius generis humani: vnde & duplex ei iudicium debetur. Vnum singulare, quod de eo fiet post mortem, quando recipiet iuxta ea quæ in corpore gessit, quanuis non totaliter, quia non quo ad corpus, sed quo ad animam tantùm. Aliud iudicium debet esse de eo, secundum quòd est pars totius humani generis: sicut aliquis iudicari dicitur secundum humanam iustitiam, quando etiam iudicium datur de communitate, cuius ipse est pars: vnde & tunc quando fiet iudicium totius humani generis per vniuersalem separationem bonorum à malis, etiam quilibet per consequẽs iudicabitur: nec tamen Deus iudicabit bis in idipsum, quia non duas pœnas pro vno peccato infert, sed pœna quæ ante iudicium completè inflicta non fuerat, in vltimo iudicio complebitur, postquam impij cruciabuntur quo ad corpus & ad animam simul.

¶Ad secundum dicendum, quòd propria sententia illius generalis iudicij est vniuersalis separatio bonorum à malis, quæ illud iudicium non præcedet: sed etiam nunc quo ad particularem sententiam vniuscuiusque non plenè præcesit iudicij effectus: quia etiam boni amplius post iudicium præmiabuntur, tum ex gloria corporis adiuncta, tum ex numero sanctorum completo: & mali etiam plus torquebuntur ex adiuncta pœna corporis: & incompleto in pœnis numero damnatorum, quanto cum pluribus ardebunt, magis ardebunt.

¶Ad tertium dicendum, quòd vniuersale iudicium magis directè respicit vniuersalitatem hominum, quàm singulos iudicandorum: quanuis ergo cuilibet homini ante iudicium si certa notitia de sua damnatione vel præmio, non tamen omnibus damnatio vel præmium innotescet: vnde iudicium necessarium erit.

ARTICVLVS II.

¶Virùm iudicium fiet per locutionem vocalem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd iudicium illud quantum ad disceptationẽ & sententiam fiet per locutionem vocalem. Quia, vt August. dicit 10. de Ciui. Dei, Per quot dies futurum hoc iudicium tendatur, hoc incertum est: sed non esset incertum, si illa quæ in iudicio dicuntur futura, tantùm mentaliter conplerentur: ergo iudicium illud vocaliter fiet, & non solùm mentaliter.

¶Præterea, Greg. dicit, & habetur in litera, Illi saltem verba iudicis audient, qui eius fidem verbo tenuerunt: hoc autem non potest intelligi de verbo interiori, quia sic omnes verba iudicis audient, quia omnibus bonis & malis nota erunt omnia aliorũ: ergo videtur quòd iudicium illud vocaliter peragetur.

¶Præterea, Christus secundum formam hominis iudicabit, in qua corporaliter ab omnibus possit videri: ergo eadem ratione videtur quòd corporali voce loquatur, vt ab omnibus audiatur.

¶SED CONTRA, August. dicit 20. de Ciui. Dei, quòd liber vitæ de quo Apoc. 20. vis quædam intelligenda est diuina, qua fiet, vt cuiq; opera sua bona vel mala ad memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuset vel excuset conscientia, atq; ita simul & omnes homines & angeli iudicentur: sed si vocaliter discuterentur merita singulorum, nõ possent omnes & singuli iudicari: ergo videtur quòd illa discussio non erit vocalis.

¶Præterea, Sententia proportionaliter debet testimonio respondere: sed testimonium & accusatio & excusatio erit mentalis: vnde Rom. 2. Testimonium illis reddente conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium in die, cùm iudicabit Deus occulta hominum: ergo videtur quòd illa sententia & totum iudicium mentaliter compleatur.

CONCLVSIO.

¶Cùm propè infinitum tempus requireretur in iudicio vniuersali si per loquutionem fieret vocalem: probabilius est, non per loquutionem vocalem, sed mentaliter vltimum futurum iudicium.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quid circa hanc quæstionem sit verum, pro certo definiri non potest: tamen probabilius æstimatur quòd totum illud iudicium & quo ad discussionem & accusationem malorum, & commendationem bonorum, & quo ad sententiam de vtrisq; mentaliter perficietur. Si enim vocaliter singulorum facta narrarentur, inæstimabilis magnitudo temporis ad hoc exigeretur: sicut etiam Augustinus dicit 20. de Ciuitate Dei, quòd si liber, ex cuius scriptura omnes iudicabuntur, vt dicitur Apoc. 20. carnaliter cogitetur, quis enim magnitudinem aut longitudinem valeat æstimare, aut quanto tempore legi poterit liber, in quo scriptæ sunt vniuersæ vitæ vniuersorum? Non autem minus tempus requiritur ad narrandum ore tenus singulorum facta, quàm ad legendum si essent in libro materiali scripta. Vnde probabile est quòd illa quæ dicuntur Matth. 25. non vocaliter, sed mentaliter intelligenda sunt esse perficienda.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pro tanto dicit Augustinus, quòd incertum est per quot dies hoc iudicium tendatur, quia non est determinatum vtrùm mentaliter vel vocaliter perficiatur. Si enim vocaliter perficeretur, prolixũ tẽpus ad hoc exigeretur: si autem mentaliter, in momẽto fieri poterit.

¶Ad se

¶Ad secundum dicendum, quòd etiam si iudicium fiat mentaliter tantùm, verbum Greg. saluari poterit: quia etsi omnibus innotescent sua & aliorum facta diuina virtute hoc faciente, quæ in Euangelio locutio dicitur: tamen illi, qui fidem habuerunt, quam ex verbis Dei conceperunt, ex verbis iudicabũtur: quia dicitur Rom. 2. Qui in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Vnde quodam speciali modo dicetur aliquid his, qui fuerunt fideles, quod non dicetur infidelibus.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus corporaliter apparebit vt ab omnibus corporaliter iudex cognoscatur, quod quidem subitò fieri poterit: sed locutio quæ tempore mensuratur, requireret immensam temporis longitudinem, si vocali locutione iudicium perageretur.

ARTICVLVS III.

¶Virùm tempus futuri iudicij sit ignotum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd tempus futuri iudicij non sit ignotum. Sicut enim sancti Patres expectabant primum aduentum, ita nos expectamus secundum: sed sancti Patres sciuerunt tempus primi aduentus, sicut patet per numerum hebdomadarum, qui describitur Dani. vnde & reprehenduntur Iudæi, quòd tempus aduentus Christi non cognouerunt: vt patet Luc. 12. hypocritæ faciem cæli & terræ nostis probare, hoc autem tempus quomodò non probastis? ergo videtur nobis esse determinatum tempus secundi aduentus, quo Deus ad iudicium veniet.

¶Præterea, Per signa deueniemus in cognitionem signatorum: sed de futuro iudicio multa signa nobis proponuntur in Scriptura, vt patet Matth. 24. & Luc. 21. & Marc. 13. ergo in cognitionem illis temporis possumus peruenire.

¶Præterea, Dicit Apostolus 1. Corin. 10. Nos scimus in quos fines seculorum deuenerunt. & 1. Ioan. 3. Filioli, nouissima hora est, &c. cùm ergo iam longum tempus transierit ex quo dicta hæc sunt, videtur quòd saltem nunc scire possumus, quòd vltimum iudicium sit propinquum.

¶Præterea, Tempus iudicis non oportet esse occultum nisi propter hoc, quòd quilibet solicitus se ad iudicium præparet, dum determinatè tempus ignoret: sed eadem solicitudo remanet etiam si certum esset, quia cuiq; incertum est tempus suæ mortis: & sicut dicit Augustinus in epistola ad Esitium, in quo quemcunque inuenerit suus nouissimus dies, in hoc eum comprehendet mundo nouissimus dies: ergo non est necessarium tempus iudicij esse occultum.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. 13. De die illa vel hora nemo nec angeli in cælo nec Filius scit, nisi Pater, dicitur autem Filius nescire, inquantùm nos scire non facit.

¶Præterea, Primæ Thessalo. 5. Dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet: ergo videtur cùm aduentus furis in nocte sit omninò incertus, quòd dies vltimi iudicij sit omninò incertus.

CONCLVSIO.

¶Cùm quæ soli potestati diuinæ subiaciantur, soli Deo cognita sint (operatur enim ea in quibus nulla creatura ei cooperatur) conueniens est vt cognitio finis mundi soli Deo reseruetur, iuxta Domini sententiam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Deus per scientiam suam est causa rerum, vtrumq; autem creaturis communicatum & rebus tribuit virtutem agendi alias res, quarum sunt causæ, & quibusdam etiam cognitionem rerum præbet, sed in vtroq; aliquid sibi reseruat. Operatur enim quædam, in quibus nulla creatura ei cooperatur, & similiter cognoscit quædam, quæ à nulla pura creatura cognoscuntur. Hæc autem nulla alia magis esse debent, quàm illa quæ soli diuinæ subiacent potestati, in quibus nulla creatura ei cooperatur & huiusmodi est finis mundi, in quo erit dies iudicij. Non enim per aliquam causam creatã mundus finietur, sicut etiam mundus esse incipit immediatè à Deo. Vnde decenter cognitio finis mundi soli Deo reseruatur, & hanc rationem videtur ipse Dominus assignare Actu. 1. Non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: quasi diceret, quę soli potestati eius reseruata sunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in primo aduentu Christus venit occultus, secundum illud Isaiæ 45. Verè tu es Deus absconditus, sanctus Israël saluator: & ideò vt à fidelibus cognosci possit, oportuit determinare tempus determinatè, sed in secundo aduentu veniet manifestè, vt dicitur in Psalmo, Deus, manifestè veniet, & cætera. & ideò circa cognitionem aduentus ipsius error esse non poterit, & propter hoc non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut dicit Augustinus in epistola de die iudicij ad Esitium: Signa quæ in Euangeliis pronuntur, non omnia pertinent ad secundum aduentum, qui erit in fine, sed quædam eorum pertinent ad tempus Hierusalem destructionis, quæ iam præteriit, quædam verò & plura pertinent ad aduentum quo quotidie venit in Ecclesiam eam visitans spiritualiter: prout nos inhabitat per fidem & amorẽ. Nec illa quæ in Euangeliis vel Epistolis ponuntur ad vltimum aduentũ spectantia ad hoc possunt valere, vt determinatè tẽpus iudicij possit agnosci: quia illa pericula, quæ pronuntiantur, nuntiantia vicinum Christi aduentum, etiam à tempore primitiæ Ecclesiæ fuerunt, quandoque intensiùs quandoque remissiùs: vnde & ipsi dies Apostolorum dicti sunt nouissimi dies, vt patet Act. 2. vbi Petrus exponit illud Ioel. 2. Erit in uissimis diebus, &c. pro tempore illo: & tamen ex illo iam tẽpore tempus plurimum transiuit, & quandoq; plures, & quandoque pauciores tribulationes in Ecclesia fuerunt. Vnde non potest determinari, quãtum tempus sit futurum, nec de mense, nec de anno, nec de centum, nec de mille annis, vt Augustinus in eodem libro dicit. Etsi credantur in finem huiusmodi pericula magis abundare, non potest tamen determinari, quæ sit illa quantitas periculorum, quæ immediatè diem iudicij præcedet vel Antichristi aduentum: cùm etiam circa tempora primitiuæ Ecclesiæ fuerint persecutiones aliquæ adeò graues, & corruptiones errorum adeò abundarent, quòd ab aliquibus tunc vicinus expectaretur vel imminens Antichristi aduentus, sicut dicitur in ecclesiastica historia: & Hieronymus in libro de Viris illustribus.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex hoc quòd dicitur nouissima vel ex similibus locutionibus: quæ in Scriptura leguntur, non potest aliqua determinata quantitas temporis sciri. Non enim est dictum ad significandum aliquam breuem horam temporis, sed ad significandum nouissimum statum mundi, qui est quasi nouissima ætas, quæ quanto temporis spatio duret, non est definitum, cùm etiam nec senio, quòd est vltima ætas hominis, sit aliquis certus terminus definitus, cùm quandoque inueniatur durare quantum omnes præcedentes ætates vel plus: vt dicit Augustinus in libro 83. Quæstionum. Vnde etiã Apostolus secũdẽ ad Thessalonicenses secũdo, excludit falsum intellectum, quem quidam ex suis verbis conceperant, vt crederent diem Domini iam instare.

¶Ad quartum dicendum, quòd etiam suppositâ mortis incertitudine dupliciter ad vigilantiã valet incertitudo iudicij. Primò ad hoc cp ignoratur vtrùm etiam tantũ differatur, quãtum est hominis vita, vt sic ex dualbus partibus incertitudo maiorem diligentiam faciat. Secundò, quantum ad hoc quòd homo non gerit solùm solicitudinem de persona sua, sed de familia, vel ciuitate, vel regno, aut tota Ecclesia, cui non determinatur tempus durationis secundum hominis vitam, & tamen oportet vnumquenque horum hoc modo disponi, vt dies Domini inueniat paratos.

ARTICVLVS IIII.

¶Virùm iudicium fiet in valle Iosaphat.

Tho. 4. dist. 48. q. 1. art. 3. q. 4.

AD QVARTVM sic procedicus. Videtur quòd iudicium non fiet in valle Iosaphat, aut in loco circunstante. Quia ad minùs oportet iudicandos in terra stare, eos autem tantùm eleuari in nubibus, quorum erit iudicare: sed tota terra promissionis capere non posset multitudinem iudicandorum: ergo non potest esse, quòd circa vallem illam sit iudicium.

¶Præterea, Christo in humanitate datum est iudicium vt iustè iudicet, quia iniustè iudicatus est in prætorio Pilati, & sententiam iniusti iudicij in Golgotha suscepit: ergo loca illa magis debent ad iudicium terminari.

¶Præterea, Nubes fiunt ex resolutione vaporum: sed tunc nulla erit euaporatio vel resolutio: ergo non poterit esse quòd iusti in nubibus obuiam Christo in aëra rapiantur, & sic oportebit & bonos & malos esse in terra, & ita multò amplior locus requiretur quàm sit vallis illa.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioel. 3. Congregabo omnes gentes, & educam eas in valle Iosaphat, & disceptabo ibi cum eis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Actu. 1. dicitur: Quemadmodum vidistis eum ascendentem in cælum, ita veniet: sed ipse ascendit in cælum in monte Oliueti, qui præeminet valli Iosaphat: ergo & circa loca illa ad iudicandum veniet.

CONCLVSIO.

¶Sicut Christus ex monte Oliueti in cælum ascendit, sic & circa illum locum iudicium descensurum probabile est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd qualiter illud iudicium sit futurum, & quomodò homines ad iudicium conueniant, non potest multum per certitudinem sciri: tamen probabiliter potest colligi ex Scripturis, quòd circa locum montis Oliueti descendet, sicut & inde ascendit, vt idem esse ostendatur qui descendit & ascendit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd magna multitudo in paruo spatio comprehendi potest. Sufficit autem ponere quantuncunq; spatium circa locum illum ad capiendum multitudinem iudicandorum, dummodò ab illo spatio Christum videre possint, qui in aëre præeminens, & maxima claritate refulgens, à longinquo inspici poterit.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis per hoc quòd iudicatus est, iustè iudiciariam potestatem meruit, non tamen iudicabit in forma infirmitatis, in qua iniustè iudicatus est: sed in forma gloriosa in qua ad Patrem ascendit. Vnde locus ascensionis magis competit iudicio, quàm locus vbi condemnatus est.

¶Ad tertium dicendum, quòd nubes hîc appellantur (vt dicunt quidam) densitates lucis resplendentis à corporibus sanctorum, & non aliquæ euaporationes ex terra & aqua. Vel potest dici quòd nubes illæ generabuntur diuina virtute ad ostendum conformitatem in aduentu ad iudicium & ascensionem, vt qui ascendit in nube, ad iudicium veniat, nubes etiam propter refrigerium indicat misericordiam iudicantis.

QVAESTIO OCTVAGESIMANONA, *De iudicantibus & iudicatis in iudicio generali, in octo articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de iudicantibus & iudicatis in iudicio generali.

¶Circa quod quæruntur octo.

¶Primò, vtrùm aliqui homines iudicaturi sunt cum Christo.

¶Secundò, vtrùm voluntariæ paupertati correspondeat iudiciaria potestas.

¶Tertiò, vtrùm angeli sint etiam iudicaturi.

¶Quartò, vtrùm dæmones exequentur sententiam iudicis.

¶Quintò, vtrùm omnes homines in iudicio comparebunt.

¶Sextò, vtrùm aliqui boni iudicandi sint.

¶Septimò, vtrùm aliqui mali.

¶Octauò, vtrùm etiam angeli sint iudicandi.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm aliqui homines iudicabunt cum Christo.

Vide 4. dist. 47 q. 1. art. 2. q. 1. et sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulli homines iudicabunt cum Christo. Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit Filio, vt omnes homines, &c. sed honorificentia talis non debetur alicui nisi Christo: ergo, &c.

¶Præterea, Quicunq; iudicat, habet autoritatem super illud quod iudicat: sed ea, de quibus debet esse futurum iudicium, sicut merita & præmia humana, soli diuinæ autoritati subsunt: ergo nulli competit de his iudicare.

¶Præterea, Iudicium illud non exercebitur vocaliter, sed mentaliter, vt probabilius æstimatur: sed hoc quòd cordibus hominum omnium notificentur merita & demerita, quod est quasi accusatio vel commendatio vel retributio pœnæ & præmij, quod est quasi sententiæ prolatio, sola diuina virtute fiet: ergo nulli alij iudicabunt nisi Christus qui est Deus.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. 19. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israël: ergo.

¶Præterea, Isa. 3. Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui: ergo videtur quòd etiam alij iudicabunt cũ Christo.

CONCLVSIO.

¶Iudicabunt perfecti viri cum Christo, inquantum in eis continentur decreta diuinæ iustitiæ, in quibus homines iudicabuntur: non quidem ex propria autoritate, sed Christi sententiam in aliorum notitiam ducendo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd iudicare multipliciter dicitur. Vno modo quasi causaliter, vt dicatur illud iudicare vnde apparet aliquis iudicandus, & secundum hoc aliqui dicuntur iudicare comparatione, inquantum ex comparatione aliorum aliqui iudicandi ostenduntur, sicut patet Matth. 12. Viri Niniuitæ surgent in iudicio, &c. sed sic iudicare in iudicio communiter & bonorum & malorum est. Alio modo dicitur iudicare quasi interpretatiuè, interpretamur enim aliquem facere, qui facienti consentit; vnde isti qui consentiunt iudici, eius sententiam approbando, iudicare dicuntur: & sic iudicare est omnium electorum. Vnde dicitur Sapien. 3. Iudicabunt Sancti nationes. Tertio modo dicitur iudicare, & quasi per similitudinem: quia scilicet similitudinem iudicis habet, inquantum sedet in loco eminenti, sicut iudex, & sicut assessores dicuntur iudicare: & secundum hunc modum dicunt quidam quòd perfecti viri, quibus iudiciaria potestas promittitur, Matth. 19. iudicabunt, scilicet per honorabilem assessionem, quia superiores cæteris apparebunt in iudicio obuiantes Christo in aëra. Sed istud non videtur sufficere ad promissionem Domini complendam, qua dicitur, Sedebitis iudicantes. Videtur enim iudicium confessioni superaddere. Et ideò est quartus modus iudicandi, qui perfectis viris conuenit, inquantum in eis continentur decreta diuinæ iustitiæ, ex quibus homines iudicabuntur, sicut si liber in quo continetur lex, iudicare dicatur. Vnde Apoc. 20. Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Et per hunc modum hanc iudicationem Richardus de sancto Victore exponit. Vnde dicit: Qui diuinæ contemplationi assistunt, qui in libro Sapientiæ quotidiè legunt, velut in cordium voluminibus transcribunt quicquid perspicua veritatis intelligentia comprehendunt. Et ita quid sunt nota iudicantium corda, diuinitùs in omnem veritatem edocta, nisi quædam Canonum decreta? sed quia iudicare importat actionem in alium procedentem: ideò propriè loquendo, iudicare dicitur qui sententiam loquendo in alterũ profert. Sed hoc dupliciter contingit. Vno modo ex propria autoritate, & hoc est illius qui habet dominium in alios & potestatem, cuius regimini subduntur qui iudicantur. Vnde eius est in eos ius ferre, sic iudicare est solius Dei. Alio modo iudicare est sententiam alterius autoritate prolatam in aliorum notitiã ducere, quod est sententiam latam pronuntiare, & hoc modo perfecti viri iudicabunt, quia alios ducent in cognitionem diuinæ iustitiæ, vt sciant quòd iustè pro meritis eis debeatur, vt sic ipsa reuelatio iustitiæ dicatur iudicium. Vnde dicit Richardus de sancto Victore: Iudices coram iudicandis Decretorum libros aperire, est, ad cordium suorum inspectionem inferiorum quorumlibet, sensumq; suum in his quæ ad iudicium pertinent, reuelare.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiecto illa procedit de iudicio autoritatis, quod soli Christo conuenit.

¶Et similiter dicendum ad secundum.

¶Ad tertium dicendum, quòd non est inconueniens, aliquos Sanctorum aliis quædam reuelare vel per modum illuminationis sicut superiores angeli inferiores illuminant: vel per modum locutionis, sicut inferiores superioribus loquuntur.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm iudiciaria potestas correspondeat voluntariæ paupertati.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd iudiciaria potestas non correspondeat volũtariæ paupertati, Hæc enim solutio duodecim Apostolis est promissa, Matth. 19. Sedebitis super sedes, iudic. &c. cùm ergo non omnes voluntariè pauperes sint Apostoli, videtur quòd non omnibus iudiciaria potestas respondeat.

¶Præterea, Maius est offerre sacrificium Deo de proprio corpore, quàm de exterioribus rebus: sed martyres & virgines offerunt de proprio corpore sacrificium Deo, voluntariè autem pauperes de exterioribus rebus: ergo sublimitas iudiciariæ potestatis magis respondet martyribus & virginibus quàm voluntariè pauperibus.

¶Præterea, Ioan. 5. Est qui accusat vos Moyses, in quo speratis

vos. Glo. quia voci eius non creditis. Et Ioann. 12. Sermo quẽ locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die: ergo ex hoc quòd aliquis proponit legem vel verbum exhortationis ad institutionem morum, habet quòd iudicet contenentes: sed hoc est doctorũ: ergo doctoribꝰ magis cõpetit quã pueribꝰ.

¶Præterea, Christus ex hoc quòd iniustè iudicatus est, inquantum homo, meruit vt sit iudex omniũ in humana natura, Ioã. 5. Potestatem dedit ei iudiciũ facere, quia Filius hominis est: sed qui persecutionem patiuntur propter iustitiam iniustè iudicantur: ergo talis potestas magis competit eis quàm pauperibus.

¶Præterea, Superior non iudicabitur ab inferiori: sed multi licitè diuitiis vtentes erunt maioris meriti multis voluntariè pauperibus: ergo volũtariè pauperes non iudicabunt, vbi alij iudicabuntur.

¶SED CONTRA, Iob. 36. Non saluat impios & iudicium pauperibus tribuet: ergo pauperum est iudicare.

¶Præterea, Matthæi nono, super illud, Vos qui reliquistis omnia, &c. Dicit glos. Qui reliquerunt omnia, & secuti sunt Deũ, hi iudices erunt, qui licita habentes rectè vsi sunt iudicabuntur, & sic idem quod priùs.

CONCLVSIO.

¶Non caret pauperi datur iudiciaria potestas, sed ei, qui omnibus relictis, Christum sequutus fuerit, iuxta perfectionem vitæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd paupertati datur iudiciaria potestas specialiter propter tria. Primò, ratione congruitatis, quia voluntaria paupertas est eorum, qui omnibus, quæ mundi sunt, contemptis, soli Christo inhærent: & ideò nõ est eis aliquid quod eorum iudicium à iustitia deflectat. Vnde idonei ad iudicandum reddentur quasi veritatem iustitiæ præ omnibus diligentes. Secundò per modum meriti, quia humilitati respondet exaltatio pro merito, inter omnia autem, quę homines in hoc mundo despectum faciunt, præcipuè est paupertas, vnde & pauperibus excellentia iudiciariæ potestatis promittitur, sic qui propter Christum se humiliat exaltetur. Tertiò, quia paupertas disponit ad prædictum modum iudicandi. Ex hoc enim aliquis Sanctorum iudicare dicetur, vt ex dictis patet: quia cor habebit eductum omni diuina veritate, quam aliis potens erit manifestare, in progressu autem ad perfectionem primum quod derelinquendum occurrit, sunt exteriores diuitiæ, quia hæc sunt vltimò acquisita: quod autem vltimum in generatione est, est primum in destructione: vnde & inter beatitudines, quibus est progressus ad perfectionem, prima ponitur paupertas, & sic paupertati respondet iudiciaria potestas, inquantum est prima dispositio ad potestatem prædictam. Et hinc est quòd non quibuscunque pauperibus etiam voluntariè repromittitur potestas prædicta, sed illi qui relinquentes omnia, sequuntur Christum secundum perfectionem vitæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut Aug. dicit, 20. de Ciuitate Dei: Nequaquam super 12. sedes sessuros esse 12. solos homines, cum illo iudicaturos putare debemus, alioquin quia in locum Iudæ proditoris Apostolum Matthiam legimus ordinatum, Paulus qui plus aliis laborauit, vbi ad iudicandum sedeat, non habebit: vnde duodenario numero significata est vniuersa iudicantium multitudo, propter duas partes septenarij, scilicet tria & quatuor: quæ in se ductæ faciunt duodenarium. Septenarius autem est numerus perfectus: vel propter hoc quòd consistit in duplici senario, qui est numerus perfectus: vel quo ad literam duodecim Apostolis loqueba-tur, in quorum persona hoc omnibus eorum sequacibus promittebat.

¶Ad secundum dicendum, quòd virginitas & martyrium non ita disponunt ad retinendum in corde decreta diuinæ iustitiæ, sicut paupertas, sicut econtrariò exteriores diuitiæ ex sua solicitudine suffocant verbum Dei: sicut dicitur Lucæ 8. Vel dicendum quòd paupertas non solùm sufficit ad meritum iudiciariæ potestatis, sed quia est prima pars perfectionis, cui respondet iudiciaria potestas: vnde inter ea quæ sequũtur ad paupertatem, ad persecutionem spectantia, possunt computari & virginitas & martyrium, & omnia perfectionis opera, non tamen sunt ita principalia sicut paupertas, quia principium est maxima pars rei.

¶Ad tertium dicendum, quòd ille qui legem proposuit, aut exhortatus est, ad bonum iudicabit, causaliter loquẽdo, quia per

comparationem ad verba ab ipso prolata vel proposita aliis, iudicabuntur: & ideò non respondet propriè potestas iudiciaria prædicationi vel doctrinæ. Vel dicendum secundum quosdam, quòd tria requiruntur ad potestatem ordinariam. Primò abdicatio temporalium curarum, ne impediatur animus à sapientiæ perfectione. Secundò requiritur habitus continens diuinam iustitiam scitam & obseruatam. Tertiò, quòd illam iustitiam alios docuerint, & sic doctrina erit perfectio complens meritum iudiciariæ potestatis.

¶Ad quartum dicendum, quòd Christus in hoc quòd iniustè iudicatus est, seipsum humiliauit, oblatus est enim, quia voluit: & meritum humilitatis est iudiciaria exaltatio, qua ei omnia subduntur, vt dicitur Philip. 3. & ideò magis debetur iudiciaria potestas illis qui voluntariè se humiliant, bona temporalia abiiciendo, propter quæ homines à mũdanis honorãtur, quàm his qui ab aliis humiliantur.

¶Ad quintum dicendum, quòd inferior non potest iudicare superiorem autoritate propria, sed tamen autoritate superioris potest, sicut patet in iudicibus delegatis: & ideò non est inconueniens, si hoc quasi accidentale præmium pauperibus detur vt iudicent alios, etiam qui sunt excellentioris meriti respectu præmij essentialis.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm angeli debeant iudicare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd angeli debeant iudicare, Matth. 25. Cùm venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cũ eo: sed loquitur de aduentu ad iudicium: ergo videtur quòd angeli etiam iudicabuntur.

¶Præterea, Angelorum ordines nomina sortiuntur ex officio quod exercent: sed quidam ordo angelorum est ordo thronorũ, quod videtur pertinere ad iudiciariam potestatem, thronus enim sedes iudicis, solium regis, cathedra doctoris: ergo aliqui angeli iudicabunt.

¶Præterea, Sanctis post hanc vitam promittitur angelorum æqualitas: Matthæi, 22. Si ergo homines hanc habebunt potestatem vt iudicent, multo fortiùs & angeli.

¶SED CONTRA Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudiciũ facere, quia Filius hominis est: sed angeli non communicant in humana natura: ergo nec in iudiciaria potestate.

¶Præterea, Non est eiusdem iudicare & esse iudicis ministrũ; sed angeli erũt in iudicio suo vt ministri, vt dicitur Matthæi 13. Mittet Filius hominis angelos, & colligent de regno eius omnia scandala: ergo angeli non iudicabunt.

CONCLVSIO.

¶Cùm angeli non sint humanæ naturæ participes, non competit eis iudicare, sed Christo, qui verè homo est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd assessores iudicis debent iudici esse conformes: iudicium autem Filio attribuitur, quia secundum humanam naturam omnibus apparebit tam bonis quàm malis, quamuis tota Trinitas iudicet per autoritatem: & ideò etiam oportet vt assessores iudicis humanam naturam habeant, in qua possint ab omnibus bonis & malis videri, & sic angelis non competit iudicare; quamuis angeli etiam aliquo modo possunt dici iudicare per sententiæ approbationem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut ex gloss. ibidem patet, angeli cum Christo venient non iudices, sed vt sint testes humanorum actuum, sub quorum custodia homines bene vel male egerunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd nomen throni attribuitur angelis ratione illius iudicij quod Deus semper exercet, omnia iustissimè gubernando, cuius iudicij angeli sunt quodammodò executores & promulgatores: sed iudicium quod de hominibus per hominem Christum fiet, etiam requirit homines assessores.

¶Ad tertium dicendum, quòd hominibus promittitur angelorum æqualitas quantum ad præmium essentiale, nihil tamen prohibet aliquod præmium accidentale exhiberi hominibus, quod angelis non dabitur, vt patet de aureola virginum aut martyrum, & similiter potest dici de iudiciaria potestate.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm dæmones exequentur sententiam iudicis in damnatos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd post diem iudicij dæmones non exequentur sententiam iudicis in damnatos: quia secundum Apostolū 1. Corinth. 15. tunc euacuabit omnem principatum & potestatem & virtutem: ergo cessabit omnis prælatio: sed exequi iudicis sententiam, quandam denotat prælationem: ergo dæmones post diem iudicij non exequentur sententiam iudicis.

¶Præterea, Dæmones magis peccauerunt quàm homines: ergo non est iustum quòd homines per dæmones torqueantur.

¶Præterea, Sicut dæmones suggerunt hominibus mala, ita angeli suggerunt bona: sed præmiare bonos, non est officium angelorum, sed hoc erit ab ipso Deo immediatè: ergo nec punire malos erit officium dæmonum.

¶SED CONTRA est, quòd homines peccatores se diabolo subdiderunt peccando: ergo iustum est vt eis subiiciantur in pœnis, quasi ab eis puniendi.

CONCLVSIO.

¶Quemadmodum beati beatos mutuò illuminant vt angeli, per quos diuinæ illuminationes deferuntur: ita probabiles est, quòd dæmones, damnatos torquebunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc tangitur à Magistro in litera duplex opinio, & vtraque videtur Dei iustitiæ competere: ex hoc enim quòd homo peccat, iustè dæmoni subiicitur, sed dæmon iniustè ei præest. Opinio ergo illa quæ ponit dæmones, in futurum post diem iudicij hominibus non præesse in pœnis, respicit ordinem diuinæ iustitiæ ex parte dæmonum punientium. Contraria verò opinio respicit ordinem diuinæ iustitiæ ex parte hominum punitorum: quæ autem earum verior sit, certum nobis esse non potest. Verius tamen æstimo quòd sicut ordo seruabitur in saluatis, quòd quidam à quibusdam illuminabuntur & perficientur, eò quòd ordines cælestis hierarchiæ perpetui erunt, ita seruabitur ordo in pœnis, vt homines per dæmones puniantur, ne totaliter diuinus ordo, quo angelos medios inter naturam humanam & diuinam constituit, annulletur. Dicit enim Hierony. Sicut vtique per angelos bonos diuinæ illuminationes deferuntur, ita etiam dæmones sunt executores diuinæ iustitiæ in malos, nec ob hoc minuitur aliquid de dæmonum pœna, quia in hoc etiam quòd alios torquent, ipsi torquebuntur. Hi enim miserorum societas miseriam non minuet, sed augebit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prælatio illa, quæ dicitur euacuanda per Christum in futuro, est accipienda secundum modum prælationis, quæ est secundum statum huius mundi, in quo & homines hominibus principantur, & angeli hominibus, & angeli angelis, & dæmones dæmonibus, & hoc totum ad perducendum ad finem vel abducendum à fine: tunc autem cùm omnia ad finem illum peruenerint, non erit prælatio abducens, sed conseruans in fine boni vel mali.

¶Ad secūdum dicendum, quòd quanuis meritum dæmonum non requirat quòd hominibus præferantur, quia iniustè sibi homines subiecerunt, tamen hoc requirit ordo naturę ipsorum ad naturam humanam. Bona enim naturalia in eis integra manent, vt Dionys. dicit 4. de Diui. nominibus.

¶Ad tertium dicendum, quòd angeli boni non sunt causa principalis præmij electis, quia hoc omnes immediatè à Deo percipiunt: sed tamen quorundam accidentalium præmiorum angeli hominibus sunt causa, inquantum per superiores angelos inferiores & angeli & homines illuminantur de aliquibus secretis diuinorum, quæ ad substantiam beatitudinis non pertinent: & similiter principalem pœnam damnati excipient immediatè à Deo, scilicet exclusionem perpetuam à visione Dei, alias autem pœnas sensibiles non est incōueniens hominibus per dæmones infligi. In hoc tamē est differentia, quia meritum exaltat, sed peccatum deprimit: vnde cùm natura angelica sit altior quàm humana, quidam propter excellentiam meriti in tantum exaltabuntur, quòd talis exaltatio excedet altitudinem naturæ & præmij in quibusdam angelis. Vnde quidam angeli per quosdam homines illuminabuntur, sed nulli homines peccatores propter aliquem gradum malitię peruenient ad illam eminentiam, quæ debetur naturæ dæmonum.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm omnes homines in iudicio compareant.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non omnes homines in iudicio compareant. Quia dicitur Mat. 19. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israël: sed non omnes homines pertinent ad illas tribus duodecim. ergo videtur quòd nōn omnes in iudicio compareant. *Tho. 4. dis. 47. q. 1. art. 3. q. 1. & seq.*

¶Præterea, Idem videtur per hoc quod dicitur in Psalmo, Nō resurgent impij in iudicio: sed multi sunt tales: ergo videtur quòd non omnes compareant.

¶Præterea, Ad hoc aliquis ad iudicium ducitur, vt eius merita discutiantur: sed quidam sunt qui nulla merita habuerunt, sicut pueri ante perfectam ætatem decedentes: ergo illos in iudicio comparare necesse non est.

¶SED CONTRA est quod dicitur Actuum 4. Quòd Christus est constitutus à Deo iudex viuorum & mortuorum: sed sub istis differentiis cōprehenduntur omnes homines, qualitercunque viui à mortuis distinguantur: ergo omnes in iudicio comparebunt.

¶Præterea, Apoc. 1. dicitur: Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus: hæc autem non essent, si non omnes in iudicio comparerent. ergo &c.

CONCLVSIO.

¶Sicut Christus pro omnibus passus est (etsi non omnes passionis suæ effectum sentiant) sic congruum est, vt omnes iudicio illius sistant ad videndam suam exaltationem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd potestas iudiciaria Christo homini collata est in præmium humilitatis, quam in passione exhibuit, ipse autem sua passione sanguinem pro omnibus fudit, quantum ad sufficientiam, licet non in omnibus effectum habuit propter impedimentum in aliquibus inuentum: & ideò congruum est vt omnes homines in iudicio congregentur ad videndum eius exaltationem in humana natura, secundum quam constitutus est iudex à Deo viuorum & mortuorum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dicit Aug. 20. de Ciui. Dei: Non quia dictum est, Iudicantes duodecim tribus Israël, tribus Leui, quæ tertiadecima est, iudicanda non erit, aut solùm illum populum, sed etiam gentes cæteras iudicabunt: ideò autem per duodecim tribus omnes aliæ gentes intelliguntur, quia in sortem duodecim tribuum per Christum sunt vocatæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc quod dicitur, Non resurgent impij in iudicio: si referatur ad omnes peccatores, sic intelligendum est, quòd non resurgent ad hoc quòd iudicent. Si autem impij dicantur infideles, sic intelligendum est quòd non resurgent ad hoc quòd iudicentur, quia iam iudicati: sunt sed omnes resurgent, vt in iudicio compareant ad gloriam iudicis intuendam.

¶Ad tertium dicendum, quòd etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes, in iudicio comparebunt, non vt iudicentur, sed vt videant gloriam iudicis.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm boni in iudicio iudicentur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nulli boni in iudicio iudicentur. Quia Ioan. 3. Qui credit in eum, non iudicatur, sed omnes boni crediderunt in eum. non ergo iudicabuntur.

¶Præterea, Illi non sunt beati, quibus est incerta sua beatitudo, ex quo Aug. probat, dæmones nunquam fuisse beatos: sed sancti homines nunc sunt beati: ergo certi sunt de sua beatitudine: sed quod certum est, non adducitur ad iudicium: ergo boni non iudicabuntur.

¶Præterea, Timor beatitudini repugnat: sed extremum iudicium quod tremendum maximè dicitur, non poterit fieri sine timore eorum, qui sunt iudicandi: vnde etiam Gregorius dicit super illud Iob 40. Cùm sublatus fuerit, timebunt angeli, &c. Consideremus quomodò tunc iniquorum conscientia concutietur, quando etiam iustorum vita turbatur: ergo beati non iudicabuntur.

¶SED CONTRA, Videtur quòd omnes boni iudicētur quia dicitur 2. Corint. 5. Omnes astabimus ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue sit bonum siue malum: sed nihil est aliud iudicari: ergo omnes iudicabuntur.

¶Præte

¶Præterea, Vniuersale omnia comprehendit: sed illud iudiciū dicitur vniuersale: ergo omnes iudicabuntur.

CONCLVSIO.

¶Beati omnes quantum ad præmiorum retributionem iudicabuntur: quantum verò ad meritorum discussionem qui notabilem alicuius mali meriti habent, non iudicabuntur: at illi qui negotijs terrenis sunt impliciti, ita tamen vt sua peccata per eleemosynas expiarint, iudicabuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ad iudicium duo pertinent, scilicet discussio meritorum, & retributio præmiorum. Quantum ergo ad receptionem præmiorum omnes iudicabuntur, & vnusquisque recipiet ex diuina sententia præmissi merito respondens: sed discussio meritorum non fit nisi vbi est quædam meritorum commixtio bonorum cum malis. Illi autem qui ædificant supra fundamentum fidei aurum & argentum & lapides pretiosos, diuinis seruitiis totaliter insistentes, qui nullam admixtionem notabilem alicuius mali meriti habent, in eis discussio meritorum locum non habet, sicut illi qui rebus mundi penitus abiectis, solicitè cogitant solùm quæ Dei sunt: & ideò saluabuntur, sed non iudicabuntur: illi verò qui ædificant super fidei fundamentum ligna, fœnum, stipulam, qui adhuc scilicet amant secularia, & terrenis negotiis implicantur, ita tamen quòd nihil Christo præponant, sed student peccata eleemosynis, habent quidem commixtionem bonorum meritorum cum malis: & ideò discussio meritorum in eis locum habet, vnde tales quantum ad hoc & iudicabuntur, & tamen saluabuntur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia punitio est effectus iustitiæ, præmiatio autem misericordiæ: & ideò magis iudicio, quod est actus iustitiæ antonomasicè punitio attribuitur, vt interdū iudicium pro ipsa condēnatione accipiatur, & sic intelligitur autoritas inducta, vt per Glossam ibidem patet.

¶Ad secundum dicendum, quòd discussio meritorum electis non erit ad tollendum certitudinem beatitudinis à cordibus ipsorum iudicandorum, sed vt præeminentia bonorum meritorum ad mala ostendatur omnibus manifestè, & sic Dei iustitia comprobetur.

¶Ad tertium dicendum, quòd Gregorius loquitur de iustis in carne mortali existentibus. Vnde suprà præmiserat: Hi qui in corporibus reperiri poterunt, quanuis iam fortes atque perfecti adhuc in carne sint positi, non possunt in tanti terroris turbine nulla formidine concuti: vnde patet quòd terror ille referendus est ad tempus, immediatè iudicium præcedens, timendum quidem, maximè malis: non autem bonis, quibus nulla erit mali suspitio.

¶Rationes autem quæ sunt ad oppositum, procedūt de iudicio quantum ad retributionem præmiorum.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm mali iudicabuntur.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulli mali iudicabuntur. Sicut contingit infidelium damnatio, ita & eorum, qui in mortali decedunt: sed propter damnationis certitudinem dicitur Ioan. 3. Qui non credit, iam iudicatus est: ergo eadem ratione nec alij peccatores iudicabuntur.

¶Præterea, Vox iudicis est valde terribilis eis, qui per iudiciū condemnantur: sed sicut in litera ex verbis Grego. habetur, ad infideles locutio iudicis non fiet: si ergo fieret ad fideles damnandos, ipsi infideles de sua infidelitate commodum reportarent, quod est absurdum.

¶SED CONTRA, Videtur quòd omnes mali sint iudicandi, quia omnibus malis infligetur pœna secundum quantitatem culpæ: sed hoc sine definitione iudicij esse non potest: ergo mali iudicabuntur.

CONCLVSIO.

¶Infideles condemnabuntur, cùm in eis nullum sit fidei fundamentum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd iudicium quod est pœnarum retributio, pro peccatis omnibus competit: iudiciū autem quod est discussio meritorum solùm fidelibus, quia infidelibus non est fidei fundamentum, quo sublato, omnia opera sequentia perfecta rectitudinem intentionis carent, vnde non est in eis aliqua permixtio bonorum operum vel meritorum ad mala, quæ discussionem requirat: sed fideles in quibus manet fidei fundamentum, ad minus fidei actum laudabilem habent, quanuis non sit meritorius sine charitate, tamen quantum est de se, est ordinatus ad meritum: & ideò in eis iudicium discussionis locum habet: vnde ipsi fideles qui fuerunt saltem numero ciues ciuitatis Dei, iudicabuntur vt ciues in quos sine discussione meritorum sententia mortis non feretur: sed infideles condemnabuntur, vt hostes qui consueuerunt apud homines absque meritorum audacia æstimari.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis eis, qui in mortali decedunt, pro certo constet de eorum damnatione: quia tamen aliqua quæ pertinent ad bene merendum, habent annexa, oportet ad manifestationem diuinæ iustitiæ, vt discussio de eorum meritis fiat, per quam ostendatur, eos iustè à Sanctorum ciuitate excludi, cuius esse ciues numero exteriùs videbantur.

¶Ad secundum dicendum, quòd allocutio illa spiritualiter intellecta non erit aspera fidelibus condemnandis, quia in eis aliqua sibi placentia manifestabit quæ in infidelibus inueniri non possunt, quia sine fide impossibile est Deo placere, Heb. 11. Sed sententia condemnationis, quæ in omnes fertur, omnibus terribilis erit.

¶Ratio verò in contrarium adducta procedebat de iudicio retributionis.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm angeli in futuro iudicentur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd angeli in futuro iudicentur. Quia dicitur 1. Corint. 6. Nescitis, quia angelos iudicabimus: sed hoc non potest referri ad statum præsentis temporis: ergo referri debet ad futurum.

¶Præterea, Iob 40. dicitur de Behemoth, per quem diabolus intelligitur: Cunctis videntibus præcipitabatur. & Marc. 1. exclamauit dæmon ad Christum: Venisti ante tempus perdere nos. & Glos. dicit ibidem, quòd dæmones in terra Dominum cernentes, se continuò iudicandos esse credebant. ergo videtur quòd eis finale iudicium reseruetur.

¶Præterea, Secundę Petri 2. dicitur: Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reseruari: ergo videtur quòd angeli iudicabuntur.

¶SED CONTRA, Deus non iudicabit bis in idipsum: sed mali angeli iam iudicati sunt. Vnde Ioan. 16. Princeps mūdi iam iudicatus est: ergo in futuro angeli non iudicabuntur.

¶Præterea, Perfectior est bonitas vel malitia angelorū, quàm aliquorum hominum in statu viæ: sed quidam homines boni & mali non iudicabuntur, vt dicitur in litera: ergo nec angeli boni vel mali iudicabuntur.

CONCLVSIO.

¶Cùm in bonis angelis nihil mali inueniri possit, neque in malis Angelis aliquid boni, nullo modo iudicium discussionis eis competit. sed quantum ad propria merita iam iudicati sunt: iudicio tamen retributionis iudicabuntur, quantum ad merita, ad quæ alios incitarunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd iudicium discussionis nullo modo habet locum neque in bonis angelis, neque in malis: quia neque in bonis potest aliquid mali inueniri, neque in malis aliquid boni ad iudicium pertinens. Sed si loquamur de iudicio retributionis, sic est distinguēda duplex retributio. Vna respondens propriis meritis angelorum, & hæc à principio fuit vtrisque facta: vnde quidam in beatitudine sublimati sunt, quidam in miseria demersi. Alia retributio est, quæ respondet meritis bonis vel malis per angelos procreatis, & hæc retributio in futuro iudicio fiet, quia boni angeli amplius gaudium habebunt de salute eorum, quos ad meritum induxerunt, & mali amplius torquebuntur, multiplicata malorum ruina, qui per eos ad mala sunt incitati. Vnde directè loquendo, iudicium nec ex parte iudicantium neque iudicandorum erit angelorum, sed hominum: sed indirectè quodammodo respiciet angelos, inquātum actibus hominum fuerunt commixti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum Apostoli est intelligendum de iudicio comparationis, quia quidam homines quibusdam angelis superiores inuenientur.

¶Ad se

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad secundum dicendum, quòd ipsi dæmones cunctis videntibus præcipitabuntur, quia in perpetuum in inferni carcerem detrudentur, vt iam non sit eis liberum egredi extra, quia hoc eis non concedebatur nisi secundum quòd ordinabatur ex diuina prouidentia ad hominum vitam exercendam.
¶Et similiter dicendum est ad tertium.

QVAESTIO NONAGESIMA, De forma iudicis uenientis ad iudicium, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de forma iudicis venientis ad iudicium.
¶Circa quod quæruntur tria.
¶Primò, vtrùm Christus in forma humanitatis sit iudicaturus.
¶Secundò, vtrùm apparebit in forma humanitatis gloriosa.
¶Tertiò, vtrùm diuinitas possit sine gaudio videri.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm Christus in forma humanitatis sit iudicaturus.

3.Sen. dist. 48. q. 1. art. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in forma humanitatis non sit iudicaturus. Iudicium enim autoritatem requirit in iudicante: sed autoritas super viuos & mortuos est in Christo, secundũ quòd est Deus: sic enim est & Dominus & creator omnium: ergo in forma diuinitatis iudicabit.
¶Præterea, In iudice requiritur potestas inuincibilis: Vnde Eccle. 7. Noli quærere fieri iudex nisi valeas virtute disrumpere iniquitates: sed virtus inuincibilis conuenit Christo, secundũ quòd est Deus: ergo in forma diuinitatis iudicabit.
¶Præterea, Ioan. 5. dicitur: Omne iudicium dedit Filio, vt omnes honorificent Filium sicut honorificant Patrem: sed honor æqualis patri non datur filio secundum humanam naturam: ergo non iudicabit secundum formam humanam.
¶Præterea, Dani. 7. dicitur, Aspiciebã donec throni positi sunt, & Antiquus dierum sedit: throni autem iudiciariam potestatẽ designant, antiquitas autẽ de Deo dicitur ratione æternitatis: vt Diony. dicit in libro de diui. noui. ergo iudicare conuenit Filio prout est æternus, ergo non secundum quòd homo.
¶Præterea, Augustinus dicit, & habetur in litera, quòd per Dei verbum fit animarum resurrectio, per verbum factum in carne Filium hominis fit resurrectio corporum: sed iudicium illud finale pertinet magis ad animam quàm ad carnem: ergo magis conuenit iudicare Christo, secundum quòd est Deus, quàm secundum quòd est homo.
¶SED CONTRA, Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudiciũ facere, quia filius hominis est.
¶Præterea, Iob 36. Causa tua quasi impij, iudicata est: Glossa Pilato. ideò iudicium causãmque recipies: Glo. Vt iustè iudices. sed Christus secundum humanam naturam est iudicatus a Pilato: ergo secundum humanam naturam iudicabit.
¶Præterea, Eius est iudicare, cuius est legem condere: sed Christus in humana natura apparens nobis legem Euangelij dedit: ergo secundum eandem naturam iudicabit.

CONCLVSIO.

¶Cùm vltimum iudicium hanc ob causam ordinetur, vt boni recipiantur in regnum cæleste, mali verò ab eo arceantur, congruum est vt Christus secundum humanam naturam sit mundum iudicaturus, cuius redemptionis beneficio ad regnum cæloram admittimur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd iudicium aliquod dominium in iudicando requirit: vnde Roma. 14. Tu quis es qui iudicas alienum seruum? & ideò secundum hoc Christo competit iudicare, quòd dominium super homines habet, de quibus principaliter erit finale iudicium. Ipse autem est noster dominus, non solũ ratione creationis, quia dominus ipse est Deus, Ipse fecit nos, & non ipsi nos, sed etiam ratione redemptionis, quod ei competit secundum humanam naturam, vnde Roma. 14. in hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt & mortuorum dominetur. Ad præmium autem vitæ æternæ nobis creationis bona non sufficerent, nisi redemptionis beneficium adderetur, propter impedimentum quod naturæ creatæ superuenit ex peccato primi parentis. Vnde cùm finale iudicium ad hoc ordinetur, vt aliqui admittantur ad regnum, & aliqui excludantur à regno, conueniens est vt ipse Christus secundum humanam naturam, cuius redemptionis beneficio ad regnum admittimur, illi iudicio præsideat: & hoc est quod dicitur Actuum 10. quòd ipse cõstitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum: & quia per redemptionem humani generis non solùm homines reparauit, sed vniuersaliter totam creaturam, secundum quòd tota creatura, reparato homine, melioratur, vt habetur Colossen. 1. Pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in cælis, siue in terris: & ideò non solùm super homines, sed super vniuersam creaturam Christus per suam passionem dominium promeruit & potestatem iudiciariam: Matth. vlti. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Christo secũdum diuinam naturam est autoritas diuina respectu vniuersalis creaturæ ex iure creationis, sed in Christo secundum humanam naturam est autoritas dominij, quam promeruit per passionem, & est quasi autoritas secundaria & acquisita, sed prima est naturalis & æterna.
¶Ad secundum dicendum, quòd quãuis Christus, secundum quòd homo, non habeat à se inuincibilem potestatem ex naturali virtute humanæ speciei, tamen ex dono diuinitatis etiam in humana natura inuincibilem habet potestatem, secundum quòd omnia sunt subiecta pedibus eius, vt dicitur 1. Corint. 15. & Heb. 2. & ideò iudicabit in humana natura, sed ex diuinitatis virtute.
¶Ad tertium dicendum, quòd Christus non sufficeret ad humani generis redemptionem, si purus homo fuisset: & ideò ex hoc ipso quòd secũdum humanam naturam genus humanum redimere potuit, ac per hoc iudiciariam potestatem consecutus est, manifestè ostenditur quòd ipse est Deus, & ita æqualiter honorandus cum Patre, non inquantum homo, sed inquantum Deus.
¶Ad quartum dicendum, quòd in illa visione Dani. manifestè totus exprimitur ordo iudiciariæ potestatis, quæ quidem sicut in prima origine est in ipso Deo & specialiùs in Patre, qui est fons totius deitatis: & ideò præmittitur primò quòd Antiquus dierum sedit: sed à Patre iudiciaria potestas traducta est in Filium non solùm ab æterno secundum diuinam naturam, sed etiam in tempore secundum humanam, in qua eam meruit: & ideò subiungitur in visione prædicta, Ecce cum nubibus cæli quasi Filius hominis veniebat, & vsque ad Antiquum dierum peruenit, & dedit ei potestatem & honorem & regnum.
¶Ad quintum dicendum, quòd Augustinus loquitur, vt per appropriationem quandam reducantur effectus, quos in humana natura fecit ad causas aliquo modo similes, & quia secundum animam sumus ad imaginem & similitudinem Dei, secundum autem carnem sumus eiusdem speciei cum homine Christo: ideò ea quæ in animabus nostris Christus fecit, diuinitati attribuit, quæ verò in carne fecit vel facturus est, attribuit eius carni: quanuis caro eius, inquantũ est diuinitatis organũ, vt dicit Dama. habeat etiã effectum in animabus nostris, secundũ id quod dicitur Hebr. 10. quòd sanguis eius emundauit conscientias nostras ab operibus mortuis, & sic etiam verbum caro factum est causa resurrectionis animarum. Vnde etiam secũdum humanam naturam conuenienter est iudex, non solùm corporalium, sed etiam spiritualium bonorum.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in iudicio non apparebit in forma humanitatis gloriosa. Ioan. 19. Videbunt in quem transfixerunt. Glos. Quia in ea carne venturus est, in qua crucifixus est: sed crucifixus est in forma infirma: ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma gloriosa.
¶Præterea, Matth. 24. dicitur, quòd apparebit signum Filij hominis in cælo, id est, signum crucis: vt Chrysost. dicit, videlicet quòd veniet in iudicio Christus non solùm vulnerum cicatrices, sed etiam ipsam mortem exprobratissimam ostendens: ergo videtur quòd non apparebit in forma gloriosa.
¶Præterea, Secundum hanc formam Christus in iudicio apparebit, quæ ab omnibus conspici possit: sed Christus secundum formam humanitatis gloriosam non poterit videri ab omnibus bonis & malis, quia oculus non glorificatus non videtur esse proportionatus ad vidẽdam claritatem glorioſi corporis: ergo non apparebit in forma gloriosa.

¶Præterea, Illud quod promittitur iustis in præmium, non conceditur iniustis: sed videre gloriam humanitatis promittitur iustis in præmium, Ioannis decimo. Ingredietur & egredietur & pascua inueniet, id est, resurrectionẽ in diuinitate & humanitate: vt Augustinus exponit. & Isaiæ 33. Regem in decore suo videbunt: ergo in iudicio non apparebit omnibus in forma gloriosa.
¶Præterea, Secundum illam formam Christus iudicabit in qua iudicatus est. Vnde super illud Ioannis quinto, Sicut Filius quos vult glorificat: dicit Glossa, In qua forma iniustè iudicatus est, iustè iudicabit, vt possit ab impijs videri: sed iudicatus est in forma infirmitatis: ergo & in eâdem in iudicio apparebit.
¶SED CONTRA est quod dicitur Lucæ 21. Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate: maiestas autem & potestas ad gloriam pertinent: ergo in forma gloriosa apparebit.
¶Præterea, Ille qui iudicat, debet eminere illis qui iudicãtur: sed electi qui iudicabuntur à Christo, corpora gloriosa habebunt: ergo multo fortiùs iudex in forma gloriosa apparebit.
¶Præterea, Sicut iudicari est infirmitatis, ita iudicare est autoritatis & gloriæ: sed in primo aduentu, quo Christus venit ad hoc quòd iudicaretur, in forma infirmitatis apparuit: ergo in secundo aduentu ad hoc quòd iudicet, apparebit manifestè in forma gloriosa.

CONCLVSIO.

¶Sicut decuit, Christum vt pro nobis apud Patrem satisfaceret, formam serui accipere: sic conueniens est, vt in iudicio vltimo in gloria sua appareat, iustitiam Patris in homines demonstraturus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christus dicitur Dei & hominum mediator, inquantùm pro hominibus satisfecit, & interpellat apud Patrem, & ea quæ sunt Patris, hominibus communicat: secundum quòd dicitur Ioannis 17. Claritatem quam dedisti mihi, dedi ei is: secundum hoc autem vtrunque ei conuenit, quod cum vtroque communicat extremorum. Inquãtùm enim cum hominibus communicat, vices hominum gerit apud Patrem, inquantùm verò cum Patre communicat, dona Patris transmittit ad homines. Quia ergo in primo aduentu ad hoc venit, vt pro nobis, satisfaceret apud Patrem, in forma nostræ infirmitatis apparuit: quia verò in secundo aduentu ad hoc venit, vt iustitiam Patris in homines exequatur, demonstrare gloriam habebit, quæ inest ei ex communicatione ad Patrem: & ideò in forma gloriosa apparebit.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eâdem forma apparebit, sed non similiter se habente.
¶Ad secundum dicendum, quòd signum crucis apperebit in iudicio non ad iudicium tunc existentis infirmitatis, sed præteritæ, vt per hoc iustior condemnatio eorum appareat, qui tantam misericordiam neglexerunt, & eorum præcipuè qui Christum iniustè persequuti sunt. Cicatrices autem quæ in eius corpore apparebunt, non pertinebunt ad aliquam infirmitatem, sed erunt indicia maximæ virtutis, qua Christus per passionem & infirmitatem de hostibus triumphauit. Etiam exprobratissimam mortem ostendet, non sensibiliter eam oculis ingerens, ac si tunc eam pateretur, sed ex his quæ apparebunt, scilicet indiciis præteritæ passionis homines in recogitationem præteritæ mortis adducet.
¶Ad tertium dicendum, quòd corpus glorioſum habet in potestate sua vt se demonstret oculo non glorioſo, vt patet ex his quæ dicta sunt: & ideò in forma gloriosa Christus ab omnibus poterit videri.
¶Ad quartum dicendum, quòd sicut amici gloria est delectabilis, ita gloria & potestas eius qui odio habetur maximè contristat: & ideò sicut visio humanitatis Christi erit iustis in præmium, ita inimicis Christi erit in supplicium: vnde Isaiæ 26. Videant & confundantur zelantes populi, & ignis, id est, inuidia, hostes tuos deuoret.
¶Ad quintum dicendum, quòd forma accipitur ibi pro natura humana, in qua iudicatus est, & etiam iudicabit: non autem pro qualitate naturæ, quæ non erit eadem in iudicante, scilicet infirma, quæ in iudicato fuit.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm diuinitas à malis sine gaudio videri possit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diuinitas à malis sine gaudio videri possit. Constat enim quòd impij manifestissimè cognoscent Christum esse Deum: ergo diuinitatem eius videbunt: & tamen de visione Christi non gaudebunt: ergo sine gaudio videri poterit.
¶Præterea, Voluntas impiorum peruersa non magis aduersatur humanitati Christi, quàm eius diuinitati: sed in hoc quòd videbunt gloriam humanitatis, cedet eis in pœnam, vt dictum est: ergo multò fortiùs si diuinitatem eius viderent, magis contristarentur, quàm gauderent.
¶Præterea, Ea quæ sunt in affectu, non de necessitate sequuntur ad ea quæ sunt de intellectu. Vnde August. dicit, Procedit intellectus, & sequitur tardus aut nullus affectus: sed visio ad intellectum pertinet, gaudium autem ad affectum: ergo poterit esse diuinitatis visio sine gaudio.
¶Præterea, Omne quod recipitur in aliquo, recipitur per modum accipientis, & non per modum recepti: sed omne quod videtur, quodammodò in vidente recipitur: ergo quanuis in se diuinitas sit delectabilissima, tamen visa ab illis qui sunt tristitia absorpti, non delectabit, sed magis contristabit.
¶Præterea, Sicut se habet sensus ad sensibile, ita intellectus ad intelligibile: sed ita est in sensibus, quòd palato non sano pœna est panis, qui sano est suauis, vt dicit Aug. & similiter accidit in aliis sensibus: ergo cùm damnati habeant intellectum indispositum, videtur quòd visio lucis increatæ magis afferat eis pœnam, quàm gaudium.
¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, ex quo patet quòd essentia beatitudinis in Dei visione consistit: sed de ratione beatitudinis est gaudium: ergo diuinitas sine gaudio videri non poterit.
¶Præterea, Ipsa essentia diuinitatis est essentia veritatis: sed vnicuique est delectabile videre verum. Nam omnes homines natura scire desiderant, vt dicitur in 1. Metaph. ergo diuinitas sine gaudio videri non potest.
¶Præterea, Si aliqua visio non semper est delectabilis contingit, eam quandoque esse tristabilem: sed visio intellectiua nunquam est contristabilis, quia delectationi, quæ est in intelligendo, non opponitur aliqua tristitia, vt dicit Philosophus: cùm ergo diuinitas videri non possit nisi per intellectum, videtur quòd diuinitas sine gaudio videri non possit.

CONCLVSIO.

¶Cùm Deus sit essentialiter ipsa bonitas, non potest sine gaudio videri.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in quolibet appetibili duo possunt cõsiderari, scilicet id quod appetitur, vel quod est delectabile, & id quod est ratio appetibilitatis in ipso: sicut autem secundum Boe. in libr. de Hebdo. Id quod est, habere aliquid præterquàm quod ipsum est, potest, ipsum verò esse nihil aliud præter se habet admixtum: ita id quod est appetibile vel delectabile, potest habere aliquid aliud admixtum, vnde non sit delectabile vel appetibile: sed id quod est ratio delectabilitatis, nihil habet admixtum, vel habere potest propter quod non sit delectabilis vel appetibilis: res autem quæ sunt delectabiles per participationem bonitatis, quæ est ratio appetibilitatis & delectabilitatis, possunt apprehensa non delectare: sed id quod per essentiam suam est bonum, impossibile est quòd eius essentia apprehensa non delectet. Vnde cùm Deus essentialiter sit ipsa bonitas, non potest sine gaudio videri.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd impij manifestè cognoscent Christum esse Deum, non per hoc quòd diuinitatem eius videãt, sed propter manifestissima diuinitatis indicia.
¶Ad secundum dicendum, quòd diuinitatem secundum quòd est in se, nullus potest odio habere, sicut nec ipsam bonitatem: sed quantum ad aliquos diuinitatis effectus dicitur ab aliquibus odio haberi, inquantum scilicet aliquid agit vel præcipit quod est contrarium voluntati: & ideò visio diuinitatis nulli potest esse non delectabilis.

¶Ad ter

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad tertium dicendum,quòd verbum Aug.est intelligendum quãndo id quod apprehenditur per intellectum præcedẽtem, est bonum per participationem,& nõ per essentiam, sicut sunt omnes creaturæ:vnde potest in eis esse aliquid, quare affectus non moueatur.Similiter etiam in via Deus cognoscitur per effectus,& intellectus non attingit ad essentiam ipsius bonitatis: vnde non oportet quòd affectus intellectum sequatur,sicut sequeretur si essentiam eius videret,quæ est ipsa bonitas.

¶Ad quartum dicendum, quòd tristitia non nominat dispositionem,sed magis passionem:omnis autem passio à contraria causa fortiori superueniente tollitur,& non aliam tollit, & ita tristitia damnatorum tolleretur,si Deũ per essentiam viderent.

¶Ad quintum dicendum,quòd per indispositionem organi tollitur proportio naturalis ipsius organi ad obiectum, quod natum est delectare,& propter hoc delectatio impeditur:sed dispositio,quæ est in damnatis, non tollit naturalem proportionem,quia sunt ordinati ad diuinã bonitatem,cùm imago semper in eis maneat:& ideò non est simile.

QVAESTIO NONAGESIMAprima, De *qualitate mundi & resurgentium post iudicium, in quinque articulos diuisa.*

CONSEQVENTER agendũ est de qualitate mundi & resurgentiũ post iudicium, vbi triplex cõsideratio occurrit. Prima,de statu & qualitate mundi.Secunda, de statu beatorum. Tertia,de statu malorum.

¶Circa primum quæruntur quinque.
¶Primò, vtrùm innouatio mundi sit futura.
¶Secundò, vtrùm motus corporum cælestium cessabit.
¶Tertiò,vtrùm corpora cælestia tunc magis fulgeant.
¶Quartò,vtrùm elementa maiorem claritatẽ recipient.
¶Quintò, vtrùm animalia & plantæ remanebunt.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm mundus innouabitur.

Tho.4. dist.48. q.2.art. 1.& seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd mundus nunquàm innouabitur. Nihil enim est futurum, nisi quod aliquando fuerit secundum speciẽ. Eccles.1. Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est:sed nunquam mundus aliam dispositionem habuit, quàm nunc habet quantum ad partes essentiales & ad genera & ad species:ergo nunquam innouabitur.

¶Præterea,Innouatio,alteratio quædam est: sed impossibile est vniuersum alterari: quia etiam alteratum reducitur ad aliquod alterans non alteratum,quod tamen secundũ locum mouetur,quod non est extra vniuersum ponere: ergo non potest esse quòd mundus innouetur.

¶Præterea,Genes.1.dicitur,quòd Deus die septimo requieuit ab omni opere quod patrârat: & exponunt Sancti, quòd requieuit à nouis creaturis condendis. Sed in illa prima conditione non fuit alius modus rebus impositus,quàm ipse, quem nũc naturali ordine tenent:ergo nunquam alium habebunt.

¶Præterea,Ista rerum dispositio,quæ nunc inest rebus,naturalis est:si ergo in aliam dispositionem transmutentur,illa dispositio erit eis innaturalis.Sed illud quod est innaturale & per accidens,non potest esse perpetuum, vt patet in 1. Cæl. & mun. ergo etiam illa dispositio nouitatis quandoque ab ipso remouebitur,& ita erit ponere circulationem quandam in mundo: sicut Empedocles & Origenes posuerunt: & quòd post hunc mundum sit alius mundus iterum,& post illum iterum alius.

¶Præterea,Nouitas glorię in pręmiũ rationali creaturę datur: sed vbi non est meritum,nõ potest esse præmiũ:cùm ergo creaturæ insensibiles nil meruerint,videtur quòd nõ innouabũtur.

¶SED CONTRA est quod habetur Isai.66. Ecce, ego creo nouos cælos & terram nouam, & non erunt in memoria priora.& Apoc.21. Vidi cælum nouum & terram nouam: primum enim cælum & prima terra abiit.

¶Præterea,Habitatio debet habitatori congruere:sed mundus factus est vt sit habitatio hominis,sed homo innouabitur: ergo similiter & mundus.

¶Præterea,Omne animal diligit sibi simile, Eccles.13. ex quo patet quòd similitudo est ratio amoris: sed homo habet aliquã similitudinem cum vniuerso,vnde minor mundus dicitur:ergo homo vniuersum mundum diligit naturaliter:ergo & eius bonum concupiscit: & ita vt satisfiat hominis desiderio, debet etiam vniuersum meliorari.

CONCLVSIO.

¶Cùm mundus propter hominem factus esse creditur,conueniens est, vt sicut homo glorificatus erit,sic & mundum innouari.

¶RESPONDEO dicendum, quòd omnia corpora propter hominem facta esse creduntur:vnde & omnia dicuntur ei subiecta.Seruiunt autem homini dupliciter. Vno modo ad sustentationem corporalis vitæ: alio modo ad profectum cognitionis diuinæ,inquantum homo per ea quæ sunt facta inuisibilia Dei conspicit,vt dicitur Rom.1.ergo ministerio primo creaturarum homo glorificatus nullo modo indigebit,cùm eius corpus sit futurum omninò incorruptibile,diuina virtute,id faciẽte per animam,quam immediatè glorificat.Secundo etiam ministerio non indigebit homo quantùm ad cognitionem intellectiuam,quia tali cognitione Deum Sancti videbunt immediatè,per essentiam.Sed ad hanc visionem essentialem oculus carnis attingere non poterit: & ideò vt eius etiam solatium sibi congruens de visione diuinitatis præbeatur, inspiciet diuinitatem in suis effectibus corporalibus,in quibus manifesta indicia diuinæ maiestatis apparebunt,& præcipuè in carne Christi:& post hoc in corporibus beatorum,& deinceps in omnibus aliis corporibus: & ideò oportebit vt etiam alia corpora maiorem influentiam à diuina bonitate suscipiant:non tamen speciẽ variantem,sed addentem cuiusdam gloriæ perfectionem, & hæc erit mundi innouatio:vnde simul mundus innouabitur, & homo glorificabitur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Salomon ibi loquitur de cursu naturalium: quod patet ex hoc quod subditur,Nihil sub Sole nouum: cùm enim Sol circulariter moueatur,oportet ea quæ Solis virtuti subsunt, circulationem aliquã habere,quæ consistit in hoc quòd illa quæ priora fuerunt, iterum redeunt specie eâdem, numero diuersa: vt dicitur in fine libri de Generatione:ea verò quæ ad statum gloriæ pertinent, Soli non subsunt.

¶Ad secundum dicendum,quòd illa ratio procedit de alteratione naturali, quæ habet agens naturale quod ex necessitate naturæ agit.Non enim potest tale agens variam dispositionem inducere nisi ipsum alio modo & alio se habeant:sed ea quæ diuinitùs fiunt,procedunt ex libertate voluntatis: vnde sine aliqua immutatione Dei volentis,potest nunc hęc nunc illa dispositio ab illo in vniuerso existere: & sic renouatio non reducitur in aliquod principium motum,sed in principium immobile,scilicet Deum.

¶Ad tertium dicendum,quòd pro tanto dicitur Deus die septimo à nouis creaturis condendis cessasse,quia nihil postea factũ est quod priùs non præcesserit in aliqua similitudine secundum genus vel speciem, vel ad minus sicut in principio seminali, vel etiam sicut in potentia obedientiali.Dico ergo quòd nouitas mundi futura præcessit in operibus sex dierum, in quadam remota similitudine,scilicet in gloria & in gratia angelorum, præcessit etiam in potentia obedientiæ, quæ tunc creaturæ est indita ad talem nouitatem suscipiendam à Deo agente.

¶Ad quartum dicendum,quòd illa dispositio nouitatis nõ erit naturalis nec contra naturam,sed erit supra naturam:sicut gratia & gloria sunt supra animæ naturã,& erit à perpetuo agente quod eam perpetuò conseruabit.

¶Ad quintum dicendum,quòd quamuis corpora sensibilia nõ meruerint illam gloriam,propriè loquendo: homo tamen meruit,vt illa gloria toti vniuerso conferretur,inquantùm hoc cedit in augmentum glorię hominis:sicut aliquis homo meretur, vt ornatioribus vestibus induatur,quem tamen ornatum ipsa vestis nullo modo meretur.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm motus corporum cælestium cessabit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd motus corporum cælestium in illa mũdi innouatione non cessabit.Quia Genes.8. dicitur, Cunctis diebus terræ frigus & æstus,æstas & hyems, nox & dies non requiescent: sed nox & dies, & æstas & hyems efficiuntur per motum Solis:ergo nunquam motus Solis cessabit.

¶Præterea,Hierem.31. dicitur,Hæc dicit Dominus,qui dat Solem in lumine diei,ordinem Lunæ & stellarum in lumine noctis,qui turbat mare & sanat fluctus eius, Si steterint leges istæ coram me,tunc & semen Israël nunquam deficiet, sed in perpetuum permanebit:ergo leges diei & noctis & fluctuum maris quæ ex motu cæli causantur, in perpetuum erunt: ergo motus cæli nunquam cessabit.

¶Præterea,Substantia corporum cælestium semper erit: sed frustra est ponere aliquid,nisi ponatur illud propter quod est factum:corpora autem cælestia ad hoc sunt facta, vt diuidant diem & noctem,& sint in signa & tempora, dies & annos: Genesis primo:quod non possunt facere nisi per motum: ergo motus eorum semper manebit.

¶Præterea, In illa mundi nouatione totus mundus meliorabitur: ergo nulli corpori remanenti aufertur quod est de sui perfectione:sed motus est de perfectione corporis cęlestis: ęa, vt dicitur in secundo de Cælo & mundo. illa corpora participant diuinam bonitatem per motum: ergo motus cæli non cessabit.

¶Præterea,Sol succesiuè illuminat diuersas partes mundi, secundum quòd circulariter mouetur:si ergo motus circularis cæli cesset,sequetur quòd in aliqua superficie terræ erit perpetua obscuritas,quod non conuenit illi nouitati.

¶Præterea, Si motus cessaret, hoc non esset nisi inquantùm motus aliquam imperfectionem in cælo ponit,vtpote lassitudinis,vel laboris,quod non potest esse, cùm motus,ille sit naturalis,& cælestia corpora sint impassibilia:vnde in suo motu non fatigantur,vt dicitur in secundo Cæli & mundi. ergo motus cæli nunquam cessabit.

¶Præterea,Frustra est potentia,quæ non reducitur in actum: sed in quocunque situ ponatur corpus cæli,est in potentia ad alium situm:ergo nisi reduceretur in actum, illa potentia frustra remaneret,& semper esset imperfecta:sed non potest reduci in actum,nisi per motum localẽ:ergo semper mouebitur.

¶Præterea, Illud quod se habet indifferenter ad plura, aut vtrunque attribuetur ei,aut nullum: sed Sol indifferenter se habet ad hoc quòd sit in Oriente vel Occidente:aliàs motus eius non esset vniformis per totum, quia ad locum vbi naturaliùs esset,velociùs moueretur: ergo vel neuter situs attribuitur ei, scilicet Soli,vel vterque:sed nec vterque nec neuter potest ei attribui nisi succesiuè: oportet enim si quiescit,quòd in aliquo situ quiescat: ergo corpus Solis in perpetuum mouebitur, & eâdem ratione omnia corpora cælestia.

¶Præterea, Motus cæli est causa temporis: si ergo motus cæli deficiat,oportet tempus deficere:quod si deficeret, deficeret in instanti:definitio enim Instantis est in octauo Physic. quod est initium futuri & finis præteriti: & sic post vltimum instans temporis esset tempus,quod est impossibile: ergo motus cæli nunquam cessabit.

¶Præterea,Gloria non tollit naturam, sed motus, cæli est naturalis ei:ergo per gloriam ei non tollitur.

¶SED CONTRA est quod dicitur Apocalypsis decimo, quòd angelus qui apparuit, iurauit per Viuentem in secula, quòd tempus amplius non erit, scilicet postquam vnus angelus tuba cecinerit,qua canente, mortui resurgent: vt dicitur 1. Corinth. decimoquinto. sed si non est tempus, non est motus:ergo motus cæli cessabit.

¶Præterea, Isa.60. Non occidet vltrà Sol tuus, & Luna tua non minuetur: sed occasio Solis & diminutio Lunæ ex motu cæli causatur:ergo motus cæli quandoque cessabit.

¶Præterea, Vt probatur in secundo de Generatione, motus cæli est propter continuam generationem in istis inferioribus:sed generatio cessabit completo numero electorum: ergo motus cæli cessabit.

¶Præterea,Omnis motus est propter aliquem finem, vt dicitur in secundo Meta. sed omnis motus,qui est propter finem, habito fine,quiescet:ergo vel motus cæli nunquam consequetur finem suum,& sic esset frustra, vel aliquando quiescet.

¶Præterea, Quies est nobilior, quàm motus, quia secundum hoc quòd res sunt immobiles, Deo assimilantur, in quo est summa immobilitas: sed corporum inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem:ergo cùm corpora cælestia sint multò nobiliora,eorum motus naturaliter ad quietem terminabitur.

CONCLVSIO.

¶Homine glorificato motus cæli cessabit, diuina voluntate id faciente.

¶RESPONDEO dicendum,quòd circa istam quæstionem est triplex positio.Prima est Philosophorum, qui dicunt quòd motus cæli semper durabit:sed hoc non est consonum fidei nostræ,quæ ponit certum numerum electorum præfinitum à Deo, & sic oportet quòd generatio non in perpetuum duret, & eâdem ratione nec alia quæ ad generationem hominum ordinantur,sicut est motus cæli & variationes elementorum. Alij verò dicunt quòd motus cæli cessabit secundum naturam:sed hoc etiam est falsum.Quia omne corpus quod naturaliter quiescit, & naturaliter mouetur, habet locum, in quo naturaliter quiescit,ad quem mouetur naturaliter,& à quo nõ recedit nisi per violentiam:nullus autem talis locus potest assignari corporis cælestis, quia non est magis naturalis Soli accessus ad punctum Orientis quàm recessus ab eo:vnde vel motus eius non esset naturalis totaliter,vel motus eius non terminaretur naturaliter ad quietem.

¶Vnde dicendum est secundum alios,quòd motus cæli cessabit in illa mundi innouatione, non quidem ex aliqua naturali causa,sed diuina voluntate faciente. Corpus enim illud, sicut & alia,in ministerium hominis facta sunt dupliciter, vt priùs dictum est:altero autem horum ministeriorum homo post statum gloriæ indigebit,scilicet secundum quòd corpora ei deseruiunt ad sustentationem corporalis vitæ.Hoc autem modo seruit ei corpus cæleste per motum,inquantùm per motum cæli multiplicatur genus humanum, & generantur plantæ & animalia,quæ vsui hominum sunt necessaria, & etiam temperies in aëre efficitur conseruans sanitatem: vnde homine glorificato,motus cæli cessabit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd verba illa intelliguntur de terra secundum statum istum, in quo potest esse generationis principium, & corruptionis plantarum, quod patet ex hoc quod ibi dicitur, Cunctis diebus terræ sementis & messis: & simpliciter hoc concedendum est, quòd quandiu terra erit sementibus & messibus apta, motus cæli non cessabit.

¶Et similiter dicendum est ad secundum, quòd Dominus Ioquitur ibi de duratione seminis Israël secundum præsentẽ statum,quod patet ex hoc quod dicit,Et semen Israël deficiet, vt non sit gens coram me cunctis diebus. Vicissitudo enim dierũ post istum statum non erit:& ideò leges,de quibus fecerat mẽtionem,post istum statum non erunt.

¶Ad tertium dicendum, quòd finis,qui ibi assignatur corporibus cælestibus,est finis proximus, quia est proprius eorum actus:sed iste actus vlteriùs ordinatur,ad alium finem, scilicet ad ministerium humanũ,vt patet per id quod habetur Deute. 4. Ne forte oculis eleuatis ad cælum videas Solem & Lunam & omnia astra cæli, & errore deceptus adores ea quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus,quæ sub cælo sunt:& ideò magis debet sumi iudicium de corporibus cælestibus secundum ministerium hominum, quàm secundum finem in Genesi assignatum: corpora autem cælestia per modum alium in ministerium hominis glorificati cedent, sicut priùs dictum est: & ideò non sequitur quòd frustra remaneant.

¶Ad quartum dicendum, quòd motus non est de perfectione corporis cælestis, nisi inquantum per hoc est causa generationis in istis inferioribus:& secundum hoc etiam motus ille facit corpus cæleste participare diuinam bonitatem, per quandam similitudinem causalitatis:non autem motus est de perfectione substantiæ cæli,quæ remanebit:& ideò non sequitur quòd motu cessante, aliquid de perfectione cæli tollatur,secundũ quòd remanebit.

¶Ad quintum dicendum, quòd omnia corpora elementorum habebunt in semetipsis quandam gloriæ claritatem:vnde quãuis aliqua superficies terræ non illuminetur à Sole,nullo tamen modo remanebit ibi obscuritas.

¶Ad sextum dicendum,quòd Rom.8.super illud,Omnis creatura ingemiscit, &c. dicit Glos. Ambros. expresè,quòd omnia elementa cum labore explent sua officia, sicut Sol & Luna non sine labore statuta sibi implent spatia,quod est causa nostri:vnde quiescent nobis assumptis: labor autem ille, vt credo,non significat aliquam fatigationem vel passionem illis corpori

Universidad de Bibliotec

corporibus accidentem ex motu,cùm motus ille sit naturalis, nihil habet de violentia,vt probatur in primo de Cælo & mũdo.sed labor ibi intelligitur defectus ab eo,quòd aliquid intendit:vnde quia motus ille ordinatus est ex diuina prouidẽtia ad complendum numerum electorum,illo non completo,nõdum assequitur illud ad quod ordinatus est:& ideò similitudinariè dicitur labor,sicut homo qui non habet quod intendit:& hic etiã defectus à cælo tolletur,impleto numero electorum. Vel potest referri ad desiderium futuræ innouationis,quam ex diuina dispositione expectat.

¶Ad septimum dicendum, quòd corpori cælesti non ineſt aliqua potentia,quæ perficiatur per locum,vel quæ facta fit propter hunc finem, qui est esse in tali loco : sed hoc modo se habet potentia ad vbi in corpore cælesti, sicut se habet potentia artificis ad hoc quòd faciat diuersas domos vnius modi, quarum si vnam faciat, non dicitur frustra potentiam habere: & similiter in quocunque statu ponatur corpus cæleſte, potentia quæ est in ipso ad vbi, non remanebit incompleta, nec frustra.

¶Ad octauum dicendum,quòd quanuis corpus cæleſte secundum suam naturam æqualiter se habet ad omnem situm, qui est ei possibilis:tamen si cõparetur ad ea quę sunt extra ipsum, non æqualiter se habet ad omnes situs,sed secundum vnum situm nobilius disponitur Sol in die quàm in nocte: & ideò probabile est cùm tota innouatio mundi ad hominem ordinetur, quòd cælum habeat in illa nouitate nobilissimum situm, qui est possibilis in respectu ad nostrum habitabilem. Vel secundum quosdam cælum quiescet in illo situ, in quo factum fuit, aliâs aliqua reuolutio remaneret incompleta. Sed ista ratio nõ videtur conueniens,quia cùm aliqua reuolutio sit in cælo,quæ non finitur nisi in triginta millibus annorum, sequeretur quòd mundus deberet tandiu durare, quod non videtur probabile. Et præterea secundũ hoc posset sciri quando mũdus finiri debet.Probabiliter enim colligitur ab Astrologo,in quo situ corpora cælestia sunt facta,considerato numero annorum, qui cõputantur ab initio mundi , & eodem modo posset sciri certus annorum numerus , in quo ad dispositionem similem reuerteretur:tempus autem finis mundi ponitur esse ignotum.

¶Ad nonum dicendum,quòd tempus quandoque deficiet motu cæli deficiente,nec illud nunc vltimum erit principium futuri: dicta enim definitio non datur de nunc,nisi secundũ quòd est continuans partes temporis,non secundum quòd est terminans totum tempus.

¶Ad decimum dicendum, quòd motus cæli non dicitur naturalis,quòd sit pars naturæ,eo modo quo principia naturæ naturalia dicuntur,nec iterum quòd habeat principium actiuum in natura corporis , sed receptiuum tantùm : principium autem actiuum huiusmodi est in subſtantia spirituali , vt dicit Commen.in princip.Cæl.& mun.Et ideò non est incõueniens, si per nouitatem gloriæ motus ille tollatur:non enim eo ablato,natura corporis cælestis variabitur.

¶Alias rationes concedimus,scilicet tres primas,quæ sunt ad oppositum,quia debito modo cõcludunt. Sed quia aliæ duæ videntur concludere quòd motus cæli naturaliter cesset : ideò respondendum est ad eas.

¶Ad primam ergo earum dicendum,quòd motus cessat eo habito propter quod est, si illud sequatur motum & non concomitetur ipsum:1.Illud autem propter quod est motus cęlestis,secundum Philosophos,concomitatur motum , scilicet imitatio diuinæ bonitatis in causalitate,quam habet super inferiora: & ideò non oportet quòd naturaliter motus ille cesset.

¶Ad secundam rationem dicendum, quòd quanuis immobilitas sit simpliciter nobilior , quàm motus:tamen motus in eo, quòd potest consequi aliquam perfectam participationem diuinæ bonitatis,est nobilior quàm quies in illo,quòd nullo modo per motum posset illam perfectionem cõsequi : & ratione hac terra quę est infimum elementorum,est sine motu,quanuis ipse Deus qui est nobilissimus rerum sine motu sit,à quo corpora nobiliora mouentur: & inde est quòd motus corporum superiorum possent poni secundum viam naturæ perpetuari,nec vnquam ad quietem terminari,quanuis motus inferiorum corporum ad quietem terminentur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm in corporibus cælestibus claritas augeatur in illa innouatione.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in corporibus cælestibus claritas nõ augeatur,in illa innouatione.Innouatio enim in corporibus superioribus erit per ignis purgationem:sed ignis non pertingit ad corpora cælestia;ergo nõ innouabuntur per maioris claritatis susceptionem.

¶Præterea,Sicut corpora cælestia per motum sunt causa generationis in istis inferioribus,ita & per lucem:sed cessante generatione,cessabit motus,vt dictũ est:ergo similiter cessabit lux cælestium corporum magis quàm augeatur.

¶Præterea,Si innouato homine,corpora cælestia innouantur, oportet quòd eo deteriorato,fuerint etiam ea deteriorata : sed hoc non videtur probabile,cùm illa corpora sint inuariabilia quantùm ad eorum subſtantiam: ergo nec innouato homine, innouabuntur.

¶Præterea,Si tunc deteriorata fuerunt , oportet quòd tantum deteriorata fuerunt,quantum dicuntur esse melioranda in hominis innouatione:sed dicitur Isa.30.quòd erit lux Lunæ sicut Solis:ergo & in primo statu ante peccatũ Luna lucebat quantùm nunc lucet Sol:ergo quandocunque Luna erat super terram,faciebat diem sicut nunc Sol, & hoc manifestè apparet esse falsum per id quod dicitur Genes.1.quòd Luna facta est vt præesset nocti:ergo homine peccante non sunt cælestia corpora diminuta lumine,& ita nec eorum lumen augebitur in hominis glorificatione.

¶Præterea,Claritas corporum cælestium ordinatur ad vsum hominum , sicut aliæ creaturæ:sed post resurrectionem claritas Solis non cedet in hominis vsum.Dicitur enim Isa.60.Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem,nec splendor Lunæ illuminabit te.& Apoc.21.Ciuitas illa non eget Sole neque Luna,vt luceant in ea:ergo eorum claritas non augebitur.

¶Præterea,Non esset sapiens artifex, qui maxima instrumenta faceret ad aliquod modicum artificium construendum : sed homo est quoddam minimum comparatione cælestium corporum , quæ sua ingenti magnitudine , quasi incomparabiliter hominis quantitatem excedunt : imò etiam totius terræ quantitas se habet ad cælum , vt punctus ad sphæram , vt Astrologi dicunt : cùm ergo Deus sit sapientissimus , non videtur quòd finis creationis cæli sit homo , & ita non videtur quòd eo peccante, cælum deterioratum sit , nec eo glorificato melioretur.

¶SED CONTRA est quod dicitur Isa. 30. Erit lux Lunæ sicut Solis lux,& lux Solis septempliciter.

¶Præterea,Totus mundus innouabitur in melius : sed cælum est nobilior pars mundi corporalis:ergo in melius mutabitur: sed hoc non potest esse nisi maiori claritate resplendeat : ergo crescet eius claritas.

¶Præterea,Omnis creatura,quæ ingemiscit & parturit,expectat reuelationem gloriæ filiorum Dei, vt dicitur Roma. 8. Sed corpora cælestia sunt huiusmodi, vt ibidem dicit Gloss. Expectant gloriam Sanctorum : sed non expectarent, nisi ex hoc eis aliquid accresceret : ergo claritas eis per hoc accrescet, quia præcipuè decorantur.

CONCLVSIO.

¶Corpora cælestia maiorem claritatem accipient in illa innouatione , vt quasi sensibiliter Deus ab homine videatur.

¶RESPONDEO dicendum , quòd ad hoc innouatio mundi ordinatur,vt mundo innouato manifestis indiciis,quasi sensibiliter Deus ab homine videatur. Creatura autem præcipuè in Dei cognitionem ducit sua specie & decõre,quæ manifestat sapientiam facientis & gubernantis. Vnde dicitur Sapientiæ 13.A magnitudine speciei cognoscibiliter poterat videri Creator eorum:pulchritudo autem cælestium corporum præcipuè consistit in luce.Vnde Eccles.43.dicitur,Species cæli gloria stellarum mundum illuminans in excelsis Dominus. Et ideò præcipuè quantùm ad claritatem corpora cælestia meliorabuntur:quantitas autem & modus melioratiõnis illi soli cognita est,qui erit melioratiõnis autor.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis purgans non causabit innouationis formam , sed disponet tantùm ad eam, purgando à fœditate peccati , & ab impuritate commixtionis quæ in corporibus cælestibus nõ inuenitur:& ideò quãuis corpora cælestia per ignem non sint purganda,sunt tamen diuinitùs innouanda.

¶Ad se

¶Ad secundum dicendum , quòd motus non importat aliquam perfectionem in eo quòd mouetur,secundum quòd in se consideratur,cùm sit actus imperfecti , quanuis possit pertinere ad perfectionem corporis lucentis, inquantùm est causa alicuius:sed lux pertinet ad perfectionem corporis lucentis , etiã in subſtantia sua consideratı: & ideò postquàm corpus cæleste desinet esse causa generationis,remanebit claritas eius , & non remanebit motus.

¶Ad tertium dicendum,quòd super illud Isa.30. Erit lux Lunæ sicut lux Solis , dicit Glossa , Omnia propter hominem facta , sunt in eius lapsu peiorata, & Sol & Luna suo lumine minorata , quæ quidem minoratio à quibusdam intelligitur secundum realem minorationem luminis. Nec obstat, quòd corpora cælestia secundum naturam sunt inuariabilia, quia illa variatio facta est à diuina virtute. Alij verò probabiliùs intelligunt minorationem illam esse , dicentes non secundum realem luminis defectum , sed quod ad vsum hominis, qui non tantùm beneficium ex lumine corporum cælestium post peccatum consequutus est, quantùm antè fuisset , per quem etiam modum dicitur Genes. 3. Maledicta terra in opere tuo , spinas & tribulos germinabit tibi : quæ tamen antè spinas & tribulos germinasset , sed non in hominis pœnam. Nec tamen sequitur , si lux cælestium corporum per essentiam minorata non est homine peccante , quòd realiter non sit agenda in eius glorificatione : quia peccatum hominis non immutauit statum vniuersi , cùm etiam homo priùs & post animalem vitam habuerit , quæ motu & generatione corporalis creaturæ indiget : sed glorificatio hominis statum totius corporalis creaturæ immutabit, vt dictum est : & ideò non est simile.

¶Ad quartum dicendum , quòd minoratio illa, vt probabiliùs æstimatur , non fuit secundum subſtantiam , sed secundum effectum. Vnde non sequitur quòd Luna existens super terram, diem fecisset , sed quòd tantum commodum ex lumine Lunæ homo habuisset , sicut nunc habet ex lumine Solis : sed post resurrectionem quando lux Lunæ augebitur secundum rei veritatem non erit alicubi nox super terram, sed solùm in centro terræ , vbi erit Infernus : quia tunc , vt dicitur , Luna lucebit quantùm lucet nunc Sol : Sol autem in septuplum quàm nunc : corpora autem beatorum septies magis Sole , quanuis hoc non sit aliqua autoritate vel ratione probatum.

¶Ad quintum dicendum , quòd aliquid plus cedere in vsum hominis est dupliciter. Vno modo propter necessitatem , & sic nulla creatura cedet in vsum hominis , quia ex Deo plenam sufficientiam habebit , & hoc significatur Apoca.21. autoritate inducta , quæ dicit quòd ciuitas illa non indiget Sole vel Luna. Alius vsus est ad maiorem perfectionem , & sic homo aliis creaturis vtetur non quasi necessariis ad perueniendum in finem,sicut nunc eis vtitur.

¶Ad sextum dicendum,quòd ratio illa est Rabbi Moysi , qui omninò improbare nititur , mundum propter hominem esse factum. Vnde & hoc quod in veteri Testamento de innouatione mundi legitur , sicut patet in autoritatibus Isaiæ inductis , dicit esse metaphoricè dictum, vt sicut alicubi dicitur obtenebrari Sol , quando in magnam tristitiam incidit, vt nesciat quid faciat, qui est modus loquendi in Scriptura: ita etiam est econuerso. Dicitur enim Sol magis lucère & totus mundus innouari , quando ex statu tristitiæ in maximam exultationem conuertitur. Sed hoc dissonat ab autoritatibus & opinionibus Sanctorum. Vnde rationi illi inductæ hoc modo respondendum est , quòd quanuis corpora cælestia maximè excedant corpus humanum , tamen multò plus excedit anima rationalis corpora cælestia , quàm ipsa excedant corpus humanum. Vnde non est inconueniens , ea propter hominem esse facta , non sicut ad principalem finem, quia principalis finis omnium est Deus.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd elementa non innouabuntur per receptionem alicuius claritatis. Sicut enim lux est qualitas corporis cælestis propria, ita calidum, & frigidum, & humidum , & siccum sunt qualitates elementorum: ergo sicut cælum innouatur per augmentum claritatis , ita debent innouari elementa per augmentum qualitatum actiuarum & passiuarum.

¶Præterea, Rarum & densum sunt qualitates elementorum, quas elementa in illa innouatione non amittent:sed raritas & densitas elementorum resistere videntur claritati , cùm corpus clarum oporteat esse condensatum:vnde raritas aëris nõ videtur quòd possit claritatem pati:& similiter nec densitas terræ, quę penetratem tollit:ergo non potest esse , quòd elementa innouentur per alicuius claritatis additionem.

¶Præterea,Constat quòd damnati erunt in terra:sed ipsi erunt in tenebris non solùm interioribus, sed etiam exterioribus: ergo terra non dotabitur claritate , & eâdem ratione nec alia elementa.

¶Præterea , Multiplicatio claritatis in elementis multiplicat calorem.Si igitur in illa innouatione erit maior claritas elementorum,quàm nunc sit,erit etiam per consequens maior caliditas & sic videtur quòd transmutabuntur à suis naturalibus qualitatibus quę insunt eis secundum certam mensuram, quod est absurdum.

¶Præterea , Bonum vniuersi quod consistit in ordine & harmonia , dignius est quàm aliquod bonum alicuius naturæ singularis : sed si vna creatura efficiatur melior, tollitur bonum vniuersi , quia non remanebit eadem harmonia: ergo si corpora elementaria , quæ secundum gradum suæ naturæ, quem tenent in vniuerso , claritatis debent esse expertia , claritatem accipiant , magis ex hoc deperibit perfectio vniuersi, quàm accrescet.

¶SED CONTRA est quod dicitur Apocal. 21. Vidi cælum nouum & terram nouam : sed cælum innouabitur per maiorem claritatem : ergo & terra , & similiter alia elementa.

¶Præterea , Corpora inferiora fuerunt in vsum hominis , sicut & superiora : sed creatura corporalis remunerabitur per ministerium , quod homini exhibuit , vt videtur dicere Gloss. Roma. 8. ergo etiam elementa clarificabuntur sicut corpora cælestia.

¶Præterea,Corpus hominis est ex elementis compositum: ergo partes elementorum , quæ sunt in corpore hominis , glorificato homine,glorificabuntur per receptionem claritatis : sed eandem conuenit esse dispositionem totius & partis:ergo & ipsa elementa conuenit claritate dotari.

CONCLVSIO.

¶Cùm oporteat corpora inferiora maximè perfici secundum claritatem in quæ communicabunt cum cælestibus corporibus , elementa induentur claritate quadam, non tamen æqualiter.

¶RESPONDEO dicendum , quòd sicut est ordo cælestium spirituum ad terrenos spiritus , scilicet humanos , ita etiam est ordo cælestium corporum ad corpora terrestria : cùm autem creatura corporalis sit facta propter spirituale m , & per eam regatur, oportet similiter disponi corporalia sicut & spiritualia disponuntur. In illa autem vltima rerum consummatione spiritus inferiores accipient proprietates superiorum spirituum , quia homines erunt sicut angeli in cælis , sicut dicitur Matth. 22. & hoc erit inquantum ad maximam perfectionem peruenient, secundum quòd humanus spiritus cum angelico conuenit. Vnde etiam similiter cùm corpora inferiora cum cælestibus non communicent nisi in natura lucis & diaphani : vt dicitur in 2.de Anima:oportet corpora inferiora maximè perfici secundum claritatem. Vnde omnia elementa claritate quadam vestientur, non tamen æqualiter , sed secundum suum modum. Dicitur enim quòd terra erit in superficie peruia sicut vitrum,aqua sicut crystallus, aër vt cælum,ignis vt luminaria cæli.

¶AD PRIMVM ergo dicendum , quòd innouatio mundi ordinatur ad hoc, quòd homo etiam sensu in corporibus quodammodò per manifesta indicia diuinitatem videat. Inter sensus autem nostros spiritualior est visus & subtilior: & ideò quantum ad qualitates visiuas , quarum principium est lux , oportet omnia corpora inferiora meliorari , qualitates autem elementares pertinent ad tactum,qui est maximè materialis,& earum excessus contrarietatis magis est contristatiuus quàm delectatiuus : excessus autem lucis erit delectabilis,cùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

contrarietatem non haberet, nisi propter organi debilitatem quæ tunc non erit.

¶Ad secundum dicendum, quòd aër non erit clarus sicut radios proiiciens, sed sicut diaphanum illuminatum. Terra verò quanuis ex natura sui opacitatem habeat propter defectum lucis: tamen ex diuina virtute in superficie gloria claritatis vestietur, sine præiudicio densitatis ipsius.

¶Ad tertium dicendum, quòd in loco Inferni non erit terra glorificata per claritatem, sed loco huius gloriæ habebit pars illa terræ spiritus rationales hominum & dæmonum, qui quanuis ratione culpæ sint infimi: tamen ex dignitate naturæ sunt qualibet qualitate corporali superiores. Vel dicendum, quòd etiam si sit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt: quia etiam ignis Inferni, qui quantùm ad aliquid, eis lucebit: quantum ad aliud, eis lucere non poterit.

¶Ad quartum dicendum, quòd claritas illa erit in istis corporibus in quibus caliditatem non causat: quia corpora ista tunc inalterabilia erunt, sicut modò sunt cælestia.

¶Ad quintum dicendum, quòd non tolletur propter melio-rationem elementorum ordo vniuersi: quia etiam omnes aliæ partes meliorabuntur, & sic remanebit eadem harmonia.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm plantæ & animalia remaneant in illa innouatione.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd plantæ & animalia remaneant in illa innouatione. Elementis enim non debet aliquid subtrahi quod ad eorum ornatum pertinet: sed animalibus & plantis elementa ornari dicuntur: ergo non auferentur in illa innouatione.

¶Præterea, Sicut elementa homini seruierunt, ita etiam animalia, & plantæ & corpora mineralia: sed elementa propter prædictum ministerium glorificabuntur: ergo similiter animalia & plantæ & corpora mineralia.

¶Præterea, Vniuersum remanebit imperfectum, si aliquid quod est de perfectione eius, auferatur: sed species animalium & plantarum & corporum mineralium sunt de perfectione vniuersi: cùm ergo non debeat dici quòd mundus in sua innouatione imperfectus remaneat, videtur quòd oporteat dicere plantas & alia animalia remanere.

¶Præterea, Animalia & plantæ habent nobiliorem formam, quàm ipsa elementa: sed mundus in illa innouatione in melius immutabitur: ergo magis debēt remanere animalia & plantæ, quàm elementa, cùm sint nobiliora.

¶Præterea, Inconueniens est dicere, quòd naturalis appetitus frustretur: sed secundum naturalem appetitum animalia & plantæ appetunt esse perpetua, & si non secundum individuū, saltem secundum speciem, & ad hoc ordinatur eorum generatio continua', vt in secundo de Generatione dicitur: ergo inconueniens est dicere quòd istæ species aliquando deficiant.

¶SED CONTRA, Si plantæ & animalia remanebūt, aut omnia, aut quædam. Si omnia, oportebit etiam bruta quæ fuerunt mortua, resurgere, sicut & homines, quod dici non potest: quia cùm forma eorum in nihilum cedat, non potest eadē numero resumi. Si autem non omnia, sed quædam, cùm non sint maior ratio de vno quàm de alio, quòd in perpetum maneat, videtur quòd nullum eorum in perpetuum remanebit: sed quicquid remanebit post mundi innouationem, in perpetuum erit generatione & corruptione cessante: ergo plantæ & animalia penitus post mundi innouationem non erunt.

¶Præterea, Secundum Philosophum in 2. de Generatione, animalibus & plantis & huiusmodi corruptibilibus speciei perpetuitas non conseruatur, nisi ex continuatione motus cælestis: sed tunc ille cessabit: ergo non poterit perpetuitas in illis speciebus conseruari.

¶Præterea, Cessante fine, cessare debet id quod est ad finem, sed animalia & plantæ facta sunt ad animalem vitam hominis sustentandam: vnde dicitur Genes. 9. Sicut olera virentia dedi vobis omnem carnem: sed post illam innouationem animalis vita in homine non erit: ergo nec plantæ nec animalia remanere debent.

CONCLVSIO.

¶Cùm plantæ & animalia non possint ordinari ad incorruptionem, non remanebunt in illa mundi innouatione.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm innouatio mundi propter hominem fiat, oportet quòd innouationi hominis conformetur. Homo autem innouatus de statu corruptionis in incorruptionem transibit, & perpetuæ quietis, primæ ad Corinth. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: & ideò mundus hoc modo innouabitur abiecta omni corruptione, vt perpetuò maneat in quiete. Vnde ad illam innouationem nihil ordinari poterit, nisi quod habet ordinem ad incorruptionem: huiusmodi autem sunt corpora cælestia, elementa, & homines. Corpora autem cælestia secundum sui naturam incorruptibilia sunt, & secundum totum & secundum partes: elementa verò sunt corruptibilia secundum partes, sed incorruptibilia secundum totum: homines verò corrumpuntur & secundum totum & secundum partes: sed hoc ex parte materiæ, non ex parte formæ, scilicet animæ rationalis, quæ post corruptionem hominis remanet incorrupta. Animalia verò & plantæ & mineralia & omnia corpora mixta corrumpuntur & secundum totum & secundum partem, sed hoc ex parte materiæ, quæ formam amittit: & ex parte formæ, quæ actu non manet: & sic nullo modo habent ordinem ad incorruptionem: vnde in illa innouatione non manebunt, sed sola ea quæ dicta sunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi corpora dicuntur esse ad ornatum elementorum, inquantum virtutes actiuæ & passiuę, quæ sunt in elemētis ad speciales actiones contrahuntur: & ideò sunt ad ornatum elementorum in statu actionis & passionis: sed hic status in elementis remanere nō potest: vnde nec animalia nec plantas remanere oportet.

¶Ad secundum dicendum, quòd nec animalia nec plantæ nec alia corpora in ministrando homini aliquid meruerunt, cùm libertate arbitrij careānt: sed pro tanto dicuntur quædam corpora remunerari, quia homo hoc meruit, vt illa innouarentur quæ ad innouationem ordinem habent: plantæ autem & animalia non habent ordinem ad innouationem incorruptionis. Vnde ex hoc homo non meruit vt innouaretur: quia nullus potest alteri mereri nisi id cuius est capax, nec etiam ipse sibiipsi. Vnde etiam dato quòd animalia bruta mererentur in ministerio hominis, non tamen esset innouanda.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut perfectio hominis multipliciter assignatur: est enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatæ: ita etiam perfectio vniuersi est duplex. Vna secundum statum huiusmodi immutabilitatis, altera secundum statum nouitatis. Plantæ autem & animalia sunt de perfectione eius secundum statum istum: non autem secundum statum nouitatis, cùm ordinem ad eam non habeant.

¶Ad quartum dicendum, quòd quanuis animalia & plantæ quantum ad quædam alia sint nobiliora quàm ipsa elementa, tamen quantum ad ordinem incorruptionis elementa sunt nobiliora, vt ex dictis patet.

¶Ad quintum dicendum, quòd naturalis appetitus ad perpetuitatem in animalibus & plantis est accipiendus secundum ordinem ad motum cæli, vt tantùm scilicet, in esse permaneāt, quantùm motus cæli durabit. Non enim est appetitus in effectu vt permaneant vltra causam suam: & ideò si cessante primi mobilis motu plantæ & animalia non remanent secundum speciem, non sequitur, appetitum naturalem frustrari.

QVAESTIO NONAGESIMA SECUNDA, *De visione diuinæ essentiæ per comparationem ad beatos, in tres articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerandū est de his quæ spectant ad beatos post iudiciū generale. Et primò, de visione eorum respectu diuinæ essentiæ, in qua eorum beatitudo principaliter consistit. Secundò, de eorum beatitudine & eorum mansionibus. Tertiò, de modo quo se erga damnatos habebunt. Quartò, de dotibus ipsorum, quæ in beatitudine eorum continentur. Quintò, de aureolis, quibus eorum beatitudo perficitur & decoratur.

¶Circa

¶Circa primum quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm Sancti videbunt Deum per essentiam.

¶Secundò, vtrùm videbunt eum oculo corporali.

¶Tertiò, vtrùm videndo eum, videant omnia quę Deus videt.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm intellectus humanus possit peruenire ad videndum Deum per essentiam.

Tho. 4. dist. 49. q. 2. arti. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd intellectus humanus non possit peruenire ad videndum Deum per essentiam. Quia, Ioā. 1. dicitur, Deum nemo vidit vnquam, & exponit Chrys. quòd nec ipsę cælestes essentiæ, ipsa dico Cherubim & Seraphim, ipsum vt est nunquam videre potuerunt: sed hominibus non promittitur nisi æqualitas angelorum. Matth. 22. Erunt sicut angeli Dei in cælo: ergo nec Sancti in patria Deum per essentiam videbunt.

¶Præterea, Dionys. sic argumentatur 1. c. de Diui. nominibus: Cognitio non est nisi existentium: omne autem existēs finitum est, cùm sit in aliquo genere determinatum, & sic Deus cùm infinitus sit, est super omnia existentia: ergo eius non est cognitio, sed est super omnia existentia, & omnem cognitionem.

¶Præterea, Dionys. in 1. de Mystica Theolog. ostendit quòd perfectissimus modus, quo intellectus noster Deo coniungi potest, est inquantùm coniungitur ei ignoto: sed illud quod est visum per essentiam, nō est ignotum: ergo impossibile est quòd intellectus per essentiam Deum videat.

¶Præterea, Dionys. in epistola ad Caium Monachum dicit, quòd suppositæ Dei tenebræ, quas abundantiam lucis appellat, cooperiuntur omni lumini, & absconduntur omni cognitioni. Et si aliquis videns Deū intellexit quod vidit, non ipsum videtur, sed aliquid eorum quæ sunt eius: ergo nullus intellectus creatus poterit Deum per essentiam videre.

¶Præterea, Sicut Diony. dicit in epistola ad Hierotheum: Non visibilis quidem est Deus existens propter excedentem claritatem: sed claritas eius sicut excedit intellectum hominum in via, ita excedit intellectum hominis in patria: ergo sicut inuisibilis est in via, sic erit in patria.

¶Præterea, Cùm intelligibile sit perfectio intellectus, oportet esse proportionem inter intelligibile & intellectum, visibile & visum: sed non est accipere proportionem aliquam inter intellectum nostrum & essentiam diuinam, cùm in infinitū distent: ergo intellectus noster non potest pertingere ad essentiam diuinam videndam.

¶Præterea, Plus distat Deus ab intellectu nostro, quàm intelligibile creatum à sensu: sed sensus nullo modo potest pertingere ad creaturam spiritualem videndam: ergo nec intellectus noster poterit pertingere ad videndam diuinam essentiam.

¶Præterea, Quandocunque intellectus intelligit aliquid in actu, oportet quòd informetur per similitudinem intellecti, quæ est principium intellectualis operationis in tale obiectum determinatæ, sicut calor est principium calefactionis: si ergo intellectus noster Deum intelligat, oportet quòd fiat per aliquam similitudinem informantem ipsum intellectum. Hoc autem non potest esse ipsa diuina essentia, quia formæ & formati oportet esse vnum: diuina autem essentia ab intellectu nostro differt secundum essentiam & esse: ergo oportet quòd forma, qua informatur intellectus noster in intelligendo Deū, sit aliqua similitudo impressa à Deo in intellectum nostrum: & similitudo illa cùm sit quid creatum, non potest ducere in Dei cognitionem nisi sicut effectus in causam: ergo impossibile est vt intellectus noster Deum videat, nisi per effectum ipsius: sed visio Dei, quæ est per effectus, non est visio Dei per essentiam: ergo intellectus noster non poterit Deum per essentiam videre.

¶Præterea, Diuina essentia magis distat ab intellectu nostro, quàm quicunque angelus vel intelligentia: sed sicut dicit Auicenna in sua Metaph. intelligentiam esse in nostro intellectu, non est essentiam intelligentem esse in intellectu nostro, quia sic scientia quam de intelligentia habemus, esset substantia & non accidens: sed hoc est impressionem intelligentiæ esse in nostro intellectu: ergo & Deus non est in intellectu nostro: sed illa impressio non potest ducere in cognitionem diuinæ essentiæ, quia cùm in infinitum distet à diuina essentia, degenerat in aliam speciem multò ampliùs quàm si species albi de generaret in speciem nigri: ergo sicut ille, in cuius visu species albi degenerat in speciem nigri, propter indispositionem organi non dicitur videre album: ita nec intellectus noster, qui solùm per huiusmodi impressionem Deum intelligit, eum per essentiam poterit videre.

¶Præterea, In rebus separatis à materia idem est intelligens & quod intelligitur, vt patet in 3. de Anima: sed Deus est maximè à materia separatus: cùm ergo intellectus qui est creatus, non possit ad hoc pertingere, vt fiat essentia increata, non poterit esse quòd intellectus noster Deum per essentiam videat.

¶Præterea, Omne illud quod videtur per essentiam, de eo scitur quid est: sed de Deo intellectus noster non potest scire quid est, sed solùm quid non est, sicut Diony. dicit & Damas. ergo intellectus noster Deum per essentiam videre non potest.

¶Præterea, Omne infinitum, inquātùm infinitum est, ignotum est: sed Deus est modis omnibus infinitus: ergo est omninò ignotus: ergo per essentiam ab intellectu creato videri non poterit.

¶Præterea, Augu. dicit in lib. de videndo Deo: Deus est natura inuisibilis: sed ea quæ insunt Deo per naturam, non possunt aliter se habere: ergo non potest esse quòd per essentiam videatur.

¶Præterea, Omne quod est alio modo, & alio modo videtur, non videtur secundum id quod est: sed Deus alio modo est, & alio modo videtur à Sanctis in patria: est enim per modum suum: sed videtur à Sanctis per modum eorum: ergo non videtur à Sanctis secundum illud quod est, & sic non videbitur per essentiam.

¶Præterea, Illud quod per medium videtur, non videtur per essentiam: sed Deus in patria videbitur per medium, quod est lumen gloriæ, vt patet in Psalmo, In lumine tuo videbimus lumen. ergo non videbitur per essentiam.

¶Præterea, Deus in patria videbitur facie ad faciē, vt dicitur. 1. Cor. 13. sed hominem quem facie ad faciem videmus, videmus per similitudinem: ergo Deus in patria videbitur per similitudinem, & non per essentiam.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: sed id quod videtur facie ad faciem, videtur per essentiam: ergo Deus per essentiam videbitur à Sanctis in patria.

¶Præterea, Ioan. 3. Cùm apparuerit, similes ei erimus & videbimus eum sicuti est: ergo videbimus eum per essentiam.

¶Præterea, Primæ Corinth. decimoquinto, super illud, Cùm tradiderit regnum Deo & patri: dicit Glossa, vbi, scilicet in patria, essentia Patris & Filij & Spiritus sancti videbitur, quod solùm mundis cordibus dabitur, quæ est summa beatitudo: beati ergo Deum per essentiam videbunt.

¶Præterea, Ioannis decimoquarto dicitur, Si quis diligit me, diligetur à Patre, & ego diligam eum, & manifestabo meipsum ei: sed illud quòd manifestatur, per essentiam videtur: ergo Deus à sanctis in patria essentialiter videbitur.

¶Præterea, Exod. 33. super illud, Non videbit me homo, & viuet: Gregorius improbat opinionem illorum qui dicebant, quòd in illa regione beatitudinis Deus in claritate sua conspici potest, sed in natura videri non potest, quia aliud non est eius claritas & eius natura: sed natura eius est essentia eius: ergo videbitur per essentiam suam.

¶Præterea, Sanctorum desiderium non potest omninò frustrari: sed Sanctorum desiderium commune est vt Deum per essentiam videant, vt patet Exo. 33. Ostende mihi gloriam tuam. & in Psal. Ostende faciem tuam, & salui erimus. & Ioan. 14. Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis: ergo Sancti per essentiam Deum videbunt.

CONCLVSIO.

¶Quia finis vltimæ vitæ humanæ est videre Deum, quod est illius summa felicitas, beati in regno cælesti videbunt Deum facie ad faciem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut secundum fidem ponimus, finem vltimum humanæ vitæ esse visionem Dei, ita Philosophi posuerunt vltimam hominis felicitatem esse intelligere substantias à materia separatas secundum esse: & ideò

circa hanc quæstionem eadem difficultas & diuersitas inuenitur apud Philosophos & apud Theologos. Quidam enim Philosophi posuerunt quòd intellectus noster possibilis nunquam poterit ad hoc peruenire, vt intelligat substantias separatas, sicut Alpharabius in fine suę Ethicæ, quanuis contrarium dixerit in libro de intellectu, vt Commentator refert in tertio de Anima. Et similiter quidam Thologi posuerunt quòd intellectus humanus nunquam poterit ad hoc peruenire, vt Deum per essentiam videat, v trosque ad hoc mouet distantia inter intellectum nostrum & essentiam diuinam, & alias substantias separatas. Cùm enim intellectus in actu sit quodammodò vnum cum intelligibili in actu, videtur difficile quòd intellectus creatus aliquo modo fiat essentia increata. Vnde Chrysostomus dicit, Quomodò creabile videt increabile? Et maior difficultas est illis adhuc, qui ponunt intellectum possibilem esse generabilem & corruptibilem, vtpote virtute à corpore dependentem, non solùm respectu visionis diuinæ, sed respectu visionis quæruncunque substantiarum separatarum. Sed hoc ipsum stare omino non potest. Primò, quia repugnat auctoritati sacer scripturę Canonicæ, vt Augustinus dicit in libro de Videndo Deum. Secundò, quia cùm intelligere sit maximè propria operatio hominis, oportet quòd secundum eam assignetur sibi sua beatitudo, cùm hæc operatio in ipso perfecta fuerit. Cùm autem perfectio intelligentis, inquantum huiusmodi sit ipsum intelligibile, si in perfectissima operatione intellectus homo non perueniat ad videndum essentiam diuinam, sed aliquid aliud, oportebit dicere quòd aliquid aliud sit beatificans ipsum hominem quàm Deus: & cùm vltima perfectio cuiuslibet sit in coniunctione ad suum principium, sequitur quòd aliquid aliud sit principium effectiuũ hominis quàm Deus, quod est absurdum. Et similiter est absurdum apud Philosophos, qui ponunt animas nostras à substantiis separatis emanare, vt in fine eas posimus intelligere. Vnde oportet ponere secundum nos, quòd intellectus noster quandoque perueniat ad videndam essentiam diuinam, & secundum Philosophos quòd perueniat ad videndam essentiam substantiarum separatarum: quomodò autem hoc possit accidere, restat inuestigandum. Quidam enim posuerunt, vt Alpharabius & Auempace, quòd ex hoc ipso quòd intellectus noster intelligit quæcunque intelligibilia, pertingit ad videndam essentiam substantiæ separatæ, & ad hoc ostendendum processit duobus modis. Quorum primus est, quòd sicut natura speciei non diuersificatur in diuersis individuis, nisi secundum quòd coniungitur principiis individuantibus, ita forma intellecta hominis non diuersificatur apud me & te, nisi secundum quòd coniungitur diuersis formis imaginabilibus: & ideò quando intellectus separat formam intellectam à formis imaginabilibus, remanet quidditas intellecta, quæ est vna & eadem apud diuersos intelligentes, & huiusmodi est quidditas substantiæ separatæ. Et ideò quando intellectus noster ad summam abstractionem quidditatis cuiuscunque peruenit, intelligit per hoc quidditatem substantiæ separatæ, quæ est ei similis. Secundus modus est, quia intellectus noster natus est abstrahere quidditatem ab omnibus intelligibilibus habentibus quidditatem. Si ergo quidditas quam abstrahit ab hoc singulari habente quidditatem, sit quidditas non habens quidditatem, intelligendo eam, intelligit quidditatem substantiæ separatæ, quæ est talis dispositionis, eò quòd substantiæ separatæ sunt quidditates subsistentes quæ non habent quidditates: quidditas enim simplicis est ipsum simplex, vt Auic. dicit. Si autem quidditas abstracta ab hoc particulari sensibili sit quidditas habens quidditatem: ergo quidditatem illam intellectus natus est abstrahere. & ita cùm non sit abire in infinitum, erit deuenire ad quidditatem non habentem quidditatem, per quam intelligitur quidditas separata. Sed iste modus non videtur esse sufficiens. Primò, quia quidditas substantiæ materialis, quam intellectus abstrahit, non est eiusdem rationis cum quidditatibus substantiarum separatarum: & ita per hoc quòd intellectus noster abstrahit quidditates rerum materialium, & cognoscit eas, non sequitur quòd cognoscat quidditatem separatæ substantiæ, & præcipuè diuinam essentiam, quæ maximè est alterius rationis ab omni quidditate creata. Secundò, quia dato quòd esset vnius rationis: tamen cognita quidditate rei compositæ, non cognosceretur quidditas substantiæ separatæ nisi secundum genus remotissimum quod est substantia. Hæc autem cognitio est imperfecta nisi deueniatur ad propria rei. Qui enim cognoscit hominem solùm, inquantùm est animal, non cognoscit eum nisi secundum quid, & in potentia, & multò minùs cognoscit eum, si non cognoscat nisi substantiæ naturam in ipso. Vnde sic cognoscere Deum vel alias substantias separatas, non est videre essentiam diuinam, vel quidditatem substantiæ separatæ: sed est cognoscere per effectum & quasi in speculo.

¶Et ideò alius modus intelligendi substantias separatas ponitur ab Auicenna in sua Metaphysi. scilicet quòd substantiæ separatæ intelliguntur à nobis per intentiones suarum quidditatum, quæ sunt quædam earum similitudines non abstractæ ab eis, quia ipsæmet sunt immateriales, sed impressæ ab eis in animabus nostris. Sed hic modus etiam non videtur nobis sufficere ad visionem diuinam quam quærimus. Constat enim quòd omne quod recipitur in aliquo, est per modum recipientis in eo: & ideò similitudo diuinæ essentiæ impressa ab intellectu nostro, erit per modum nostri intellectus: modus autem intellectus nostri deficiens est à perfecta receptione diuinæ similitudinis: defectus autem diuinæ similitudinis potest tot modis accidere quot modis dissimilitudo inuenitur. Vno enim modo est deficiens similitudo quando participatur forma secundum eandem rationem speciei, sed non secundum eundem perfectionis modum, sicut est similitudo deficiens eius qui parum habet de albedine ad illum, qui multum habet. Alio modo adhuc magis deficiens, quando non peruenitur ad eandem rationem speciei, sed tantum ad eandem rationem generis: sicut similitudo inter illum qui habet colorem citrinum, & illum qui habet colorem album. Alio modo adhuc est magis deficiens, quando ad rationem eius generis non pertingit, sed solùm secundum analogiam siue proportionem: sicut est similitudo albedinis ad hominem in eo quòd vtrunque est ens: & hoc modo est deficiens omnis similitudo, quæ est in creatura recepta respectu diuinæ essentiæ. Ad hoc autem quòd visus cognoscat albedinem, oportet quòd recipiatur in eo similitudo albedinis secundum rationem suæ speciei, quanuis non secundum eundem modum essendi: quia habet alterius modi esse forma in sensu & in re extra animam. Si enim fieret in oculo forma citrini, non diceretur oculus videre albedinem. Et similiter ad hoc quòd intellectus intelligat aliquam quidditatem, oportet quòd fiat in eo similitudo eiusdem rationis secundum speciem, quanuis forte non sit idem modus essendi vtrobique: non enim forma existens in intellectu vel sensu est principium cognitionis secundum modum essendi, quem habet vtrobique, sed secundum rationem, in qua communicat cum re exteriori. Et ita patet quòd per nullam similitudinem receptam in intellectu creato potest Deus intelligi, ita quòd essentia eius videatur immediatè. Vnde etiam quidam ponentes, diuinam essentiam per hunc modum videri, dixerunt quòd ipsa essentia non videbitur, sed quidam fulgor quasi radius ipsius. Vnde nec iste modus sufficit ad visionem diuinam, quam quærimus.

¶Et ideò accipiendus est alius modus, quem scilicet quidam Philosophi posuerunt, scilicet Alexander & Auerrois in 3. de Anima. Cùm enim in qualibet cognitione sit necessaria aliqua forma qua res cognoscatur aut videatur, forma ista qua intellectus perficitur ad videndas substantias separatas, non est quidditas quam intellectus abstrahit à rebus compositis, vt dicebat prima opinio, neque alia impressio relicta à substantia separata in intellectu nostro, vt dicebat secunda: sed est ipsa substantia separata quæ coniungitur intellectui nostro, vt forma, vt ipsa sit quod intelligitur, & quicquid sit de aliis substantiis separatis: tamen istum modum oportet nos accipere in visione Dei per essentiam, quia quacunque alia forma informaretur intellectus noster, non posset per eam duci in essentiam diuinam: quod quidem non debet intelligi, quasi diuina essentia sit vera forma intellectus nostri, vel quia ex ea & intellectu nostro efficiatur vnum simplex, sicut in naturalibus ex forma & materia naturali: sed quia proportio essentiæ diuinæ ad intellectũ nostrũ est, sicut proportio formæ ad materiã. Quandocunque aliqua duo quorum vnum est altero perfectius, recipiuntur in eodem receptibili, proportio vnius duorum ad alterum, scilicet magis perfecti ad minus perfectum est sicut proportio formæ ad materiam: sicut lux & color recipiuntur in diaphano, quorum lux se habet ad colorem sicut ad materiam: & ita cùm in anima recipiatur vis intellectiua, & ipsa

& ipsa diuina essentia inhabitans, licet non per eundem modum, essentia diuina se habebit ad intellectum sicut forma ad materiam. Et quòd hoc sufficiat ad hoc quòd intellectus per diuinam essentiam possit videre ipsam diuinam essentiam, hoc modo potest ostendi: Sicut enim ex forma naturali, qua aliquid habet esse, & materia efficitur vnum ens simpliciter, ita ex forma qua intellectus intelligit & ipso intellectu fit vnum in intelligendo. In rebus autem naturalibus res per se subsistens non potest forma esse alicuius materiæ, si illa res habeat materiam partem sui: quia non potest esse, vt materia sit forma alicuius: sed si illa res per se subsistens sit forma tantùm, nihil prohibet eam effici formam alicuius materiæ, & fieri quo est ipsius compositi: sicut patet de anima. In intellectu autem oportet accipere ipsum intellectum in potentia quasi materiam, & speciem intelligibilem quasi formam, & intellectus in actu intelligens erit quasi compositum ex vtroque. Vnde si sit alia res per se subsistens, quæ non habeat aliquid intra se præter id quod est intelligibile in ipsa, talis res poterit esse forma qua intelligit intellectus: res autem quælibet est intelligibilis secundum id quod habet de actu, non secundum id quod habet de potentia: vt patet in 9. Metaphysi. & huiusmodi signum est quòd oportet formam intelligibilem abstrahere à materia, & ab omnibus proprietatibus materiæ: & ideò cùm diuina essentia sit actus purus, poterit esse forma, qua intellectus intelligit, & hæc erit visio beatificans: & ideò dicit Magister, quòd vnio animæ ad corpus est quoddam exemplum beatæ vnionis, qua ipse homo vnitur Deo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritas illa potest tripliciter exponi, vt patet per Augustinum in libro de Videndo Deum. Vno modo vt excludatur corporalis visio, qua nemo visurus est Deum in essentia sua. Alio modo vt excludatur etiam intellectualis visio Dei per essentiam ab his qui in ista mortali carne viuunt. Alio modo, vt excludatur visio comprehensionis ab intellectu creato, & sic intelligit Chryso. Vnde subdit: Notitiam huiusmodi dicit Euangelista certissimam considerationem & comprehensionem tantam, quantam habet Pater de Filio: & hic est intellectus Euangelistæ. Vnde subdit, Vnigenitus, qui est, &c. per comprehensionẽ volens probare filium esse Deum.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Deus excedit omnia existentia, quæ habent esse determinatum per essentiam suam infinitam, ita cognitio sua qua cognoscit est super omnem cognitionem: vnde quæ est proportio cognitionis nostræ ad essentiam creatam, ea est proportio cognitionis diuinæ ad essentiam suam. Ad cognitionem autem duo concurrunt, scilicet cognoscens, & quo cognoscitur. Visio autem illa qua Deum per essentiam videmus, est eadem cum visione, qua Deus se videt ex parte eius quo videtur: quia sicut ipse se videt per essentiam suam, ita & nos videbimus: sed ex parte cognoscentis inuenitur diuersitas quæ est inter intellectum diuinum & nostrum. In cognoscendo autem id quod cognoscitur, sequitur formam, qua cognoscimus, quia per formam lapidis videmus lapidem: sed efficacia in cognoscendo sequitur virtutem cognoscentis, sicut qui habet visum fortem, acutiùs videt: & ideò in illa visione nos videbimus quod Deus videt, scilicet essentiam suam, sed non ita efficaciter.

¶Ad tertium dicendum, quòd Dionys. loquitur ibi de cognitione qua Deum in via cognoscimus per aliam formam creatam, qua intellectus noster formatur ad Deum videndum: sed sicut dicit Augustin. Deus omnem formam intellectus nostri subterfugit: quia quancunque formam intellectus noster concipiat, illa forma non pertingit ad rationem diuinæ essentiæ: & ideò ipse non potest esse peruius intellectui nostro, sed per hoc eum perfectissimè cognoscimus in statu viæ, quòd scimus esse eum super omne id quod intellectus noster concipere potest, & sic ei coniungimur quasi ignoto: sed in patria ipsum per formam, quæ est essentia sua, videbimus, & coniungemur ei quasi noto.

¶Ad quartum dicendum, quòd lux est Deus, vt dicitur Ioan. 1. Lumen autem est impressio lucis in aliquo illuminato: & quia essentia diuina est alterius modi, quàm omnis similitudo ipsius impressa in intellectu: ideò dicit quòd diuinæ tenebræ cooperiuntur omni lumine: quia scilicet essentia diuina, quam tenebras vocat propter claritatis excessum, manet indeterminata propter impressionem intellectus nostri, & per hoc sequitur quòd abscondatur omni cognitioni: & ideò quicunque videntium Deum aliquid mente concipit, hoc non est Deus, sed aliquid diuinorum effectuum.

¶Ad quintum dicendum, quòd claritas Dei quanuis excedat omnem formam, qua nunc intellectus noster informatur, non tamen excedit ipsam essentiam diuinam, quæ erit quasi forma intellectus nostri in patria: & ideò licet nunc sit inuisibilis, tamen tunc erit visibilis.

¶Ad sextum dicendum, quòd quanuis finiti ad infinitum non possit esse proportio: quia excessus infiniti supra finitum non est determinatus: potest tamen esse inter ea proportionalitas quæ est similitudo proportionum. Sicut enim finitum æquabitur alicui finito, ita infinito infinitum: ad hoc autem quòd aliquis totaliter cognoscatur, quandoque oportet esse proportionem inter cognoscentem & cognitum: quia oportet virtutem cognoscentis coæquari cognoscibilitati rei cognitæ: æqualitas autem proportio quædam est: sed quandoque cognoscibilitas rei excedit virtutem cognoscentis, sicut cùm nos cognoscimus Deum, aut econuerso sicut cùm ipse cognoscit creaturas, & tunc non oportet esse proportionem inter cognoscentem & cognitum, sed proportionalitatem tantùm: vt scilicet, sicut se habet cognoscens ad cognoscendum, ita se habet cognoscibile ad hoc quòd cognoscatur: & talis proportionalitas sufficit ad hoc quòd infinitum cognoscatur à finito, vel econuerso. Vel dicendum quòd proportio secundum propriam nominis institutionem significat habitudinem quantitatis ad quãtitatem secundum aliquem determinatum excessum vel adæquationem: sed vlteriùs est translatum ad significandum omnem habitudinem cuiuscunque ad aliud, & per hunc modum dicimus quòd materia debet esse proportionata ad formam, & hoc modo nihil prohibet, intellectum nostrum, quanuis sit finitus, dici proportionatum ad videndum essentiam diuinam, non tamen ad comprehendendum eam, & hoc propter suam immensitatem.

¶Ad septimum dicendum, quòd duplex est similitudo & distantia. Vna secundum conuenientiam in natura, & sic magis distat Deus ab intellectu creato quàm intelligibile creatum à sensu. Alia secundum proportionalitatem, & sic est econuerso: quia sensus non est proportionatus ad cognoscendum aliquod immateriale, sicut intellectus est proportionatus ad cognoscendum quodcunque immateriale: & hæc similitudo requiritur ad cognoscendum, non autem prima. Quia constat quòd intellectus intelligens lapidem non est similis ei in naturali esse: sicut etiam visus apprehendit mel rubeum & fel rubeum, quanuis non apprehendat mel dulce. Fellis enim rubedo magis conuenit cũ melle, inquantùm est visibile, quàm dulcedo mellis cum melle.

¶Ad octauum dicendum, quòd in visione qua Deus per essentiam videbitur, ipsa diuina essentia erit quasi forma intellectus, qua intelligit: nec oportet quòd efficiantur vnum secundum esse simpliciter, sed solùm quòd fiant vnum quantùm pertinet ad actum intelligendi.

¶Ad nonum dicendum, quòd dictum Auicennæ quantùm ad hoc non sustinemus, quia ei etiam ab aliis Philosophis in hoc contradicitur: nisi forte velimus dicere quòd Auicenna intelligit de cognitione substantiarum separatarum, secundũ quòd cognoscuntur per habitus scientiarum speculatiuarum & similitudinibus aliarum rerum. Vnde hoc introducit ad ostendendum quòd scientia non est in nobis substantia, sed accidens: & tamen diuina essentia quanuis plus distet secundum proprietatem naturæ suæ ab intellectu nostro, quàm substantia angeli, tamen plus habet directæ intelligibilitatis: quia est actus purus cui non admiscetur aliquid de potentia, quod non contingit in aliis substantiis separatis. Nec illa cognitio qua Deum per essentiam videbimus, ex parte eius quod videbitur, erit in genere accidentis, sed solùm quantùm ad actum ipsius intelligentis, qui non erit ipsa substantia intelligentis vel intellecti.

¶Ad decimum dicendum, quòd substantia separata à materia se intelligit, & intelligit alia, & vtroque modo potest verificari autoritas inducta. Cùm enim ipsa substantia naturæ separatæ essentia sit, per seipsam est intelligibilis in actu, eò

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd est à materia separata: constat autem quòd quando substantia separata intelligit se, quòd omninò est idem intelligens, & intellectum. Non enim intelligit se per aliquam intentionem abstractam à se, sicut nos intelligimus res materiales: & hic videtur esse intellectus Philosophi in tertio de Anima, vt per Commentaria ibidem patet. Secundum autem quòd intelligit res alias, intellectum in actu fit vnum cum intellectu in actu, in quantum forma intellecti fit forma intellectus, in quantum est intellectus in actu, non quòd sit ipsamet essentia intellectus: vt Auicenna probat 6. de Naturalibus: qui essentia intellectus manet vna sub duabus formis, secundum quòd intelligit res duas successiuè ad modum quo materia prima manet vna sub diuersis formis. Vndeetiam Commentator in tertio de Anima comparat intellectum possibilem quantum ad hoc primæ materiæ: & sic nullo modo sequitur quòd intellectus noster videns Deum, fiat ipsa essentia diuina, secundum quòd ipsa comparatur ad ipsum quasi perfectio & forma.

¶Ad vndecimum dicendum, quòd autoritates illæ & omnes similes sunt intelligendæ de cognitione, qua cognoscimus Deũ in via ratione priùs posita.

¶Ad duodecimum dicendum, quòd infinitum priuatiuè dictum est ignotum, inquantùm huiusmodi: quia dicitur per remotionem complementi, à quo est cognitio rei. Vnde infinitum reducitur ad materiam subiectam priuationi, vt patet in tertio Physicorum. Sed infinitum negatiuè acceptum dicitur per remotionem materiæ terminantis: quia forma etiam quodammodò terminatur per materiam. Vnde infinitum hoc modo est maximè de se cognoscibile, & hoc modo infinitus est Deus.

¶Ad decimumtertium dicendum, quòd Augustinus loquitur de visione corporali, qua nunquam videbitur: quod patet ex hoc quod præmittitur. Sicut enim videntur ista quæ visibilia nominantur, Deum nemo vidit vnquam, nec videre potest, & est natura inuisibilis sicut & incorruptibilis. Sicut autem secundum naturam suam est maximè ens, ita & secundum se est maximè intelligibilis: sed quòd à nobis quandoque non intelligatur, est ex defectu nostro. Vnde quòd videatur postquàm visus non fuit à nobis, non est ex mutatione sua sed nostra.

¶Ad decimumquartum dicendum, quòd Deus in patria videbitur à sanctis sicut est, si hoc referatur ad modum ipsius visi. Videbitur enim à sanctis Deus habere illum modum quem habet. Sed si referatur modus ad ipsum cognoscentem, non videbitur sicuti est, quia non erit tanta efficacia intellectus creati ad videndum, quanta est efficacia essentiæ diuinæ ad hoc, quòd intelligatur.

¶Ad decimumquintum dicendum, quòd medium in corporali visione & intellectuali inuenitur triplex. Primum est medium sub quo videtur, & hoc est quod perficit visum ad videndum in generali, non determinans visum ad aliquod speciale obiectum: sicut se habet lumen corporale ad visum corporale, & lumen intellectus agentis ad intellectum possibilem secundum quòd est medium. Secundum est medium quo videtur, & hæc est forma visibilis qua determinatur vterque visus ad speciale obiectum: sicut per formam lapidis ad cognoscendum lapidem. Tertium est medium, in quo videtur, & hoc est id per cuius inspectionem ducitur visus in aliam rem: sicut inspiciendo speculum ducitur in ea quæ in speculo spectantur, & videndo imaginem ducitur in imaginatum, & sic etiam intellectus per cognitionem effectus ducitur in causam vel econuersò. In visione igitur patriæ non erit tertium medium: vt scilicet Deus per species aliorum cognoscatur, sicut nunc cognoscitur, ratione cuius dicimur nunc videri in speculo: nec erit ibi secundum medium, quia ipsa essentia diuina erit, qua intellectus noster videbit Deum: sed erit ibi tantùm primum medium quod eleuauit intellectum nostrum ad hoc quòd possit coniungi substantiæ increatæ modo prædicto: sed ab hoc medio non dicitur cognitio mediata, quia non cadit inter cognoscentem & rem cognitam, sed est illud quod dat cognoscenti vim cognoscendi.

¶Ad decimumsextum dicendum, quòd creaturæ corporales non dicuntur immediatè videri, nisi quando id quod est in eis cognoscibile, visui ei coniungitur: non sunt autem cognoscibiles per essentiam suam ratione materialitatis: & ideò tunc immediatè videntur quando eorum similitudo intellectui coniungitur: sed Deus per essentiam suam coniungibilis est intellectui: vnde non immediatè videtur nisi essentia sua coniungeretur intellectui, & hæc visio immediatè dicitur visio faciei. Et præterea similitudo rei corporalis recipitur in visu secundum eandem rationem, qua est in re, sed non secundum modum essendi: & ideò similitudo illa ducit in illam rem directè: non autem potest hoc modo ducere aliqua similitudo intellectus nostri in Deum, vt ex dictis patet, & propter hoc nõ est simile.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm sancti post resurrectionem Deum oculis corporalibus videbunt.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti post resurrectionem Deum corporalibus oculis videbunt. Oculus enim glorificatus maioris erit virtutis, quàm aliquis oculus non glorificatus: sed beatus Iob oculo suo Deum vidit: Iob 39. Auditu auris audiui te, nunc oculus meus videt te: ergo multò fortiùs oculus glorificatus per essentiam Deum videre poterit.

¶Præterea, Iob 19. In carne mea videbo Deum Saluatorem meum: ergo in patria Deus corporalibus oculis videbitur.

¶Præterea, August. 22. de Ciuitate Dei, loquens de visu oculorum glorificatorum, sic dicit: Vis præpollentior erit oculorum illorum, non vt acriùs videant, qua quidam perhibentur videre serpentes vel aquilæ, quantalibet enim acrimonia cernendi eadem animalia vigeant, nisi aliud quàm corpora possunt videre: sed vt videant incorporalia: quæcunque autem potentia cognoscitiua est incorporalium, potest deuari ad videndum Deum: ergo oculi glorioſi Deum videre poterunt.

¶Præterea, Quæ est differentia corporalium ad incorporalia, eadem est econuersò: sed oculus incorporeus potest corporalia videre: ergo oculus corporeus potest videre incorporalia, & sic idem quod priùs.

¶Præterea, Gregor. in 6. Moralium super illud Iob 4. Stetit quidam, cuius non cognoscebam vultum, &c. sic dicit, Homo qui si præceptum seruare voluisset, carne spiritualis futurus fuerat, factus est peccando etiam carnalis mente: sed ex hoc quòd est mente factus carnalis, vt ibidem dicit, solùm ea cogitat, quæ ad animum per corporum imagines trahit: ergo etiam quãdo carne spiritualis erit, quod post resurrectionem Sanctis promittitur etiam carne spiritualia videre poterit, & sic vt priùs.

¶Præterea, Homo solo Deo potest beatificari: beatificatur autem non solùm quantùm ad animam, sed etiam quantùm ad corpus: ergo non solùm intellectu, sed etiam carne Deum videre poterit.

¶Præterea, Sicut Deus est præsens per suam essentiam in intellectu: ita etiam erit præsens in sensu, quia erit omnia in omnibus, vt dicitur 1. Corinth. 15. sed videbitur ab intellectu ex hoc quòd sua essentia ei coniungetur: ergo poterit videri etiam à sensu.

¶SED CONTRA, Ambrosius dicit super Lucam, Nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circunscribitur visu, nec tactu tenetur: ergo nullo corporali sensu Deus videbitur.

¶Præterea, Hieronymus dicit: Non solùm diuinitatem Patris, sed nec Filij, nec Spiritus sancti oculi carnis possunt aspicere, sed oculi mentis, de quibus dicitur, Beati mundo corde.

¶Præterea, Idem Hieronymus dicit, Res incorporalis corporalibus oculis non videtur: sed Deus est maximè incorporeus: ergo, &c.

¶Præterea, August. de videndo Deum: Deum nemo vidit vnquam, vel in hac vita, sicut ipse est, vel in angelorum vita, sicut visibilia ista, quæ corporali visione cernuntur: sed vita angelorum dicitur vita beata, in qua resurgentes viuent: ergo, &c.

¶Præterea, Secundum hoc homo dicitur factus ad imaginem Dei quòd Deum conspicere potest: vt Aug. dicit, sed homo est ad imaginem Dei secundum mentem non secundum carnem: ergo mente & non carne Deum videbit.

CONCLV.

CONCLVSIO.

¶Beati post resurrectionem nullo modo videre poterunt Deum visu corporali, tanquam Deus esset per se visibilis, nisi per accidens.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sensu corporali aliquid sentitur dupliciter. Vno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem sentitur illud quod per se passionem sensui corporali inferre potest: per se autem potest passionem inferre aut sensui, inquantùm est sensus: aut huic sensui, inquantùm est hic sensus: quod autem secundo modo infert per se passionem sensui, dicitur sensibile proprium, sicut color respectu visus, & sonus respectu auditus: quia autem sensus inquantum est sensus, vtitur organo corporali, non potest in eo aliquid recipi nisi corporaliter: cùm omne illud quod recipitur in aliquo, sit in eo per modum recipientis: & ideò omnia sensibilia inferunt passionem sensibus, inquantum est sensus, secundum quòd habent magnitudinem: & ideò magnitudo & omnia consequentia, vt motus, quies, & numerus, & huiusmodi dicuntur sensibilia communia per se tantùm, per accidens tamen sentitur illud quod non infert passionem sensui, neque inquantum est sensus, neque inquantum est hic sensus, sed coniungitur his quæ per se sensui inferunt passionem: sicut Socrates & filius Darij, & amicus, & alia huiusmodi quæ per se cognoscuntur in vniuersali intellectu, in particulari autem virtute cogitatiua in homine, æstimatiua autem in aliis animalibus. Huiusmodi autem tunc sensus exterior dicitur sentire, quanuis per accidens, quando ex eo quòd per se sentitur vis apprehensiua, cuius est illud cognitum per se cognoscere, statim & sine dubitatione & discursu apprehendit: sicut videmus aliquem viuere, ex hoc quòd loquitur, quando autem aliter se habet, non dicitur illud sensus videre etiam per accidens. Dico ergo quòd Deus nullo modo potest videri visu corporali, aut aliquo alio sentiri sensu sicut per se visibile, nec hìc nec in patria: quia si à sensu remoueatur id quod conuenit sensui, inquantum est sensus, non erit sensus. Et similiter si à visu remoueatur illud quod est visus, inquantum est visus, non erit visus. Cùm ergo sensus inquantum est sensus, percipiat magnitudinem, & visus inquantum est talis sensus, percipiat colorem, impossibile est quòd visus percipiat aliquid quod non est color nec magnitudo, nisi sensus diceretur æquiuocè. Cùm ergo visus & sensus sit futurus idem specie in corpore glorioso, non poterit esse quòd diuinam essentiam videat sicut visibile per se. Videbit autem eam sicut visibile per accidens, dum ex parte visus corporalis tantam gloriam Dei inspiciet in corpori[illegible] & præcipuè glorioſis, & maximè in corpore Christi: & ex parte alia, intellectus tam clarè eum videbit quod in rebus corporalibus visis Deus percipietur sicut in locutione percipitur vita: quamvis enim intellectus noster non videat eum ex creaturis, tamen videbit Deum in creaturis corporaliter visis. Et hunc modum quo Deus corporaliter possit videri, Aug ustinus ponit in fine de ciuitate Dei, vt patet eius verba intuenti: dicit enim sic, Valde credibile est sic nos visuros mundana corpora tunc cæli noui & terræ nouæ, vt Deum vbique præsentem & vniuersa corporalia gubernantem clarissima perspicuitate videamus, non sicut nunc inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur, sed ficut homines mox vt aspicimus viuere non credimus, sed videmus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Iob intelligitur de oculo spirituali, de quo dicit Apostolus Ephe. 1. Illuminatos habere oculos cordis nostri.

¶Ad secundum dicendum, quòd illa autoritas non intelligitur, quòd per oculos carnis Deum sumus visuri, sed quia in carne existentes Deum videbimus.

¶Ad tertium dicendum, quòd Augustinus loquitur inquirendo in verbis illis & sub conditione: quod patet ex hoc quod præmittitur, Longè itaque alterius potentiæ erunt, si per eos videbitur incorporea illa natura. & posteà subdit: Vis itaque, &c. Postmodum determinat, vt dictum est.

¶Ad quartum dicendum, quòd omnis cognitio fit per aliquam abstractionem à materia: & ideò quantò forma corporalis magis abstrahitur à materia, magis est principium cognitionis, & inde est quòd in materia existens nullo modo est cognitionis principium. In sensu autem aliquo modo prout à materia separatur, & in intellectu nostro adhuc melius: & ideò oculus spiritualis, à quo remouetur impedimentum cognitionis, potest videre rem corporalem: non autem sequitur quòd oculus corporalis, in quo deficit vis cognitiua, secundum quòd participat de materia, possit cognoscere perfectè cognoscibilia, quæ sunt in corpore.

¶Ad quintum dicendum, quòd quanuis mens facta carnalis non possit cogitare nisi accepta à sensibus, tamen ea cogitat immaterialiter: & similiter oportet quòd visus illud quòd apprehendit, semper apprehendat corporaliter. Vnde non potest cognoscere illa, quæ corporaliter apprehendi non possunt.

¶Ad sextum dicendum, quòd beatitudo est perfectio hominis, inquantum est homo: quia homo non habet quòd sit homo ex corpore: sed magis ex anima: corpora autem sunt de essentia hominum, inquantum sunt perfecta per animam: ideò beatitudo hominis non consistit principaliter nisi in animæ actu, & ex ea deriuatur ad corpus per quandam redundantiam, sicut patet ex his quæ dicta sunt. Quædam tamen beatitudo corporis nostri erit inquantum Deum videbit in sensibilibus creaturis, & præcipuè in corpore Christi.

¶Ad septimum dicendum, quòd intellectus est perceptiuus spiritualium, non autem visus corporalis: & ideò intellectus potest cognoscere diuinam essentiam sibi coniunctam, non autem visus corporalis.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm sancti Deum videntes, omnia videant quæ Deus videt.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti videntes Deum per essentiam, omnia videant quæ Deus in seipso videt, sicut Isidò. in lib. de Summo bono dicit, Angeli in verbo Dei omnia sciunt antequã fiant: sed sancti angelis æquales erunt, vt patet Matt. 22. ergo & sancti videndo Deum, omnia vident.

¶Præterea, Gregorius 4. Dialog. dicit quòd illic omnes communi claritate Deum conspiciunt: quid est quod ibi nesciant, vbi scientem omnia sciunt? loquitur autem de beatis qui Deũ vident per essentiam: ergo qui vident Deum per essentiam, omnia cognoscunt.

¶Præterea, Sicut dicitur in 3. de Anima, intellectus cùm intelligit maxima, magis potest intelligere minima: sed maximum intelligibile est Deus: ergo maximè auget virtutem intellectus in intelligendo: ergo intellectus eum videns, omnia intelligit.

¶Præterea, Intellectus non impeditur ab intelligẽdo aliquid, nisi inquantum id superat ipsum: sed intellectum Deum videntem nulla creatura superat, quia dicit Gregorius in 2. Dialog. Animæ videnti Creatorem angusta fit omnis creatura: ergo videntes Deum per essentiam omnia cognoscunt.

¶Præterea, Omnis passiua potentia quæ non est reducta ad actum, est imperfecta, sed in intellectu possibili animæ humanæ est potentia quasi passiua ad cognoscendum omnia, quia intellectus possibilis est, quo est omnia fieri, vt dicitur in 3. de anima: si ergo in illa beatitudine non intelligeret omnia, remaneret imperfectus, quod est absurdum.

¶Præterea, Quicunque videt speculum, videt ea quæ in speculo resultant: sed in verbo Dei omnia sicut in speculo resultãt, quia ipse est ratio & similitudo omnium: ergo Sancti qui vidẽt verbum per essentiam, vident omnia creata.

¶Præterea, Vt dicitur Prouerbior. decimosecundo, Desiderium suum iustis dabitur: sed sancti desiderant omnia scire, quia omnes homines natura scire desiderant: & natura per gloriam non aufertur; ergo dabitur eis à Deo quòd omnia cognoscant.

¶Præterea, Ignorantia est quædam pœnalitas præsentis vitæ: sed omnis pœnalitas per gloriam à Sanctis aufertur: ergo & omnis ignorantia, & ita omnia cognoscent.

¶Præterea, Beatitudo Sanctorũ per prius est in anima quàm in corpore: sed corpora sanctorum formabuntur in gloria ad similitudinem corporis Christi, vt patet Phil. 3. ergo & animę perficientur ad similitudinem animæ Christi: sed anima Christi in verbo omnia videt: ergo & omnes animæ sanctorum videbunt omnia in verbo.

¶Præterea, Sicut sensus, ita intellectus cognoscit omne illud,

Universidad de Biblioteca

cuius similitudine informatur: sed diuina essentia expressiùs indicat quamlibet rem, quàm aliqua similitudo alicuius rei: ergo cùm in illa beata visione essentia diuina fiat, quasi forma intellectus nostri, videtur quòd Sancti videntes Deum, omnia videant.

¶Præterea, Commentat. dicit in tertio de Anima, quòd si intellectus agens esset forma intellectus possibilis, intelligeremus omnia: sed diuina essentia clariùs repræsentat omnia, quàm intellectus agens: ergo intellectus videns Deum per essentiam, omnia cognoscit.

¶Præterea, Propter hoc quòd inferiores angeli nunc non omnia cognoscunt, illuminantur de ignotis à superioribus: sed post diem iudicij angelus non illuminabit angelum, tunc enim prælatio cessabit, vt dicit glossa primæ Corinthior. decimoquinto: ergo inferiores angeli omnia scient, & eadem ratione omnes sancti Deum per essentiam videntes.

¶SED CONTRA, Sicut dicit Dionysius in sexto Cæl. hierarch. Angeli superiores inferiores à nescientia purgant: angeli autem inferiores vident essentiam diuinam: ergo angelus videns essentiam diuinam, potest aliqua nescire: sed anima non perfectiùs videbit Deum quàm angelus: ergo animæ videntes Deum non oportet quòd omnia videant.

¶Præterea, Solus Christus habet spiritum non ad mensuram, vt dicitur Ioannis tertio, sed Christo, inquantum habet spiritum non ad mensuram, competit quòd in Verbo omnia cognoscat: vnde ibidem dicitur, quòd Pater omnia dedit in manu eius: ergo nulli alij competit cognoscere omnia in Verbo nisi Christo.

¶Præterea, Quantò aliquod principium perfectius cognoscitur, tantò plures eius effectus cognoscuntur per ipsum: sed quidam videntur Deum per essentiam perfectiùs aliis cognoscere, qui est rerum omnium principium: ergo quidam alius plura cognoscent, & ita non omnes omnia scient.

CONCLVSIO.

¶Cùm sancti in Paradiso non sint comprehensuri Dei essentiam, videntes Deum, non omnia videbunt, quæ Deus videt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Deus videndo suam essentiam, cognoscit omnia quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt, & hæc dicitur cognoscere notitia visionis: quia ad similitudinem visionis corporalis cognoscit ea quasi præsentia. Cognoscit insuper videndo suam essentiam, omnia quæ potest facere, quanuis nunquam fecerit, nec facturus sit, alias non perfectè cognoscerer potentiam suam. Non enim potest cognosci potentia nisi sciantur potentiæ obiecta: & hæc dicitur cognoscere scientia vel notitia simplicis intelligentiæ. Impossibile est autem quòd aliquis intellectus creatus cognoscat omnia, videndo diuinam essentiam, quæ Deus potest facere: quia quantò aliquod principium perfectiùs cognoscitur, tantò plura sciuntur in illo. Sicut in vno demonstrationis principio, ille qui est perspicacioris ingenij plures conclusiones videt, quàm alius, qui est ingenij tardioris. cùm ergo quantitas potentiæ diuinæ attendatur secundum ea, in qua potest, si aliquis intellectus videret in diuina essentia omnia quæ Deus potest facere, eadem esset quantitas perfectionis in intelligendo, quæ est quantitas diuinæ potentiæ in producendo effectus, & ita comprehenderet diuinã essentiam, quod est impossibile omni creato intellectui. Illa autem omnia quæ Deus scit notitia visionis, aliquis intellectus creatus cognoscit in verbo, scilicet anima Christi. Sed de aliis videntibus diuinam essentiam duplex est opinio. Quidam enim dicunt quòd omnes videntes Deum per essentiam, videnti omnia quæ Deus videt scientia visionis. Sed hoc repugnat Sanctorum dictis, qui ponunt angelos aliqua ignorare, quos tamen constat secundum fidem omnes Deum per essentiam videre. Et ideò alij dicunt quòd alij à Christo, quanuis videant Deum per essentiã, non tamen omnia vident quæ Deus videt, eò quòd essentiam diuinam non comprehendunt. Non est enim necessarium quòd sciens causam, sciat omnes eius effectus, nisi causam comprehendat, quod non competit intellectui creato: & ideò vnusquisque videntium Deum per essentiam, tantò plura in eius essentia conspicit, quantò clariùs diuinam essentiam intuetur: & inde est quòd de his potest vnus alium instruere, & sic scientia angelorum & animarum sanctarum potest augeri vsque ad diem iudicij: sicut & alia quæ ad præmium accidentale pertinent, sed vlteriùs non proficiet: quia tunc erit vltimus status rerum, & in illo statu possibile est quòd omnes omnia cognoscant, quæ Deus scientia visionis nouit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc quod Isidò. dicit quòd angeli sciunt in verbo omnia antequam fiant, non potest referri ad ea quæ Deus scit scientia simplicis intelligentiæ tantùm, quia illa nunquam fient: sed referendum est ad ea tantùm quæ Deus scit scientia visionis, de quibus etiam non dicit quòd omnes angeli ea omnia cognoscant, sed fortè aliqui, & illi qui cognoscunt non perfectè cognoscunt omnia. In vna enim re est multas rationes intelligibiles considerare, sicut diuersas eius proprietates & habitudines ad res alias: & possibile est quòd eâdem re scita à duobus communiter, vnus alio plures rationes percipiat, & has rationes vnus ab alio percipiat. Vnde & Dionysius dicit 4. c. de Diui. nomin. quòd inferiores angeli docentur à superioribus rerum scibiles rationes: & ideò etiam angeli qui omnes creaturas cognoscunt, non oportet quòd omnia quæ in eis intelligi possunt percipiãt.

¶Ad secundum dicendum, quòd ex verbo illo Gregorij ostenditur quòd in illa beata visione est sufficientia ad omnia intuenda ex parte diuinæ essentiæ, quæ est medium quo videtur, per quam Deus omnia videt: sed quòd non omnia videantur, est ex defectu intellectus creati, qui diuinam essentiam non comprehendit.

¶Ad tertium dicendum, quòd intellectus creatus non videt diuinam essentiam secundum modum ipsius essentiæ, sed secũdum modum proprium, qui finitus est: vnde nõ oportet quòd eius efficacia in cognoscendo ex visione prædicta amplietur in infinitum ad omnia cognoscenda.

¶Ad quartum dicendum, quòd defectus cognitionis nõ solùm procedit ex excessu cognoscibilis super intellectum, sed etiam ex hoc quòd intellectui non coniungitur id quod est ratio cognoscibilis, sicut visus non videt lapidem quandoque ex hoc quòd species lapidis non est ei coniuncta: quanuis autem intellectui videntis Deum coniungatur ipsa diuina essentiæque est omnium ratio, non tamen coniungitur ei prout est omnium ratio, sed secundum quòd est ratio aliquorum, & tantò plurium, quantò quisque plenius diuinam essentiam intuetur.

¶Ad quintum dicendum, quòd quando potentia passiua est perfectibilis pluribus perfectionibus ordinatis, si perfecta sit vltima perfectione sua, non dicitur imperfecta, etiam si aliquæ dispositiones præcedentes ei desint. Omnis enim cognitio qua intellectus creatus perficitur, ordinatur sicut ad finem ad Dei cognitionem: vnde videns Deum per essentiam, etiam si nihil aliud cognosceret, perfectum intellectum haberet, nec est perfectio ex hoc, quia aliquid aliud cum ipso cognoscit, nisi quatenus ipsum plenius videt. Vnde Aug. in 5. Confes. Infelix homo qui scit omnia illa creata, te autem nescit: beatus autem qui te scit, etiam si illa nesciat. Qui verò te & illa nouit, non propter illa beatior, sed propter te tantùm beatus.

¶Ad sextum dicendum, quòd speculum illud est voluntarium, & sicut ostendet se cui vult, ita in se ostendet quæ vult, nec est simile de speculo materiali, in cuius potestate non est quòd videatur, vel non videatur. Vel dicendum quòd in speculo materiali tam res quàm speculũ videntur sub propria forma, quãuis speculum illud videatur per formam à re acceptam. Lapis verò per propriam formam resultantem in re alia: & ideò propter quam rationem cognoscitur vnum, & aliud. Sed in speculo increato videtur aliquid per formam ipsius speculi, sicut effectus videtur per similitudinem causæ, & econtrario: & ideò non oportet quòd quicunque videt speculum æternum videat omnia quæ in speculo resultant, non enim necesse est eum videns causam, videat omnes effectus eius nisi comprehendat causam.

¶Ad septimum dicendum, quòd Sanctorum desiderium, quo omnia scire desiderant, implebitur ex hoc solùm quòd Deũ videbunt, sicut desiderium eorũ quo omnia bona habere cupiũt, cõplebitur in hoc quòd Deum habebunt. Sic enim Deus in hoc quòd habet perfectam bonitatem, sufficit affectui, & eo habitò, omnia bona habentur quodammodo, ita eius visio sufficit intellectui, Ioan. 14. Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.

¶Ad octauum dicendum, quòd ignorantia propriè accepta in priuationem sonat, & sic pœna est: sic enim ignorantia est nescientia aliquorum quæ sciri debent, vel quæ necesse est sciri: nullius autem horum scientia Sanctis deerit in patria: quandoque autẽ ignorantia cõmuniter accipitur pro omni nescientia, & sic Angeli & Sancti in patria quædam ignorabũt. Vnde Diony-

Dionysius dicit quòd angeli à nescientia purgantur: sic autem ignorantia non est pœnalitas, sed defectus quidam: nec est necesse quòd omnis talis defectus per gloriam auferatur, sic enim etiam posset dici quòd defectus esset in papa Lino, qui non peruenit ad gloriam Petri.

¶Ad nonum dicendum, quòd corpus nostrum conformabitur corpori Christi in gloria secundum similitudinem, non secundum æqualitatem: erit enim clarum sicut & corpus Christi, sed non æqualiter. Et similiter anima nostra habebit gloriam ad similitudinem animæ Christi, sed non ad æqualitatem: & ita habebit scientiam sicut anima Christi, sed non tantam, vt scilicet sciat omnia sicut anima Christi.

¶Ad decimum dicendum, quòd quanuis essentia diuina sit ratio omnium cognoscibilium, non tamen coniungetur cuilibet intellectui creato, secundum quòd est ratio omnium: & ideò ratio non sequitur.

¶Ad vndecimum dicendum, quòd intellectus agens est forma proportionata intellectui possibili: sicut & potentia materiæ est proportionata potentiæ agentis naturalis, vt omne quod est in potentia passiua materiæ & intellectus possibilis, fit in potentia actiua intellectus agentis vel naturalis agentis: & ideò si intellectus agens fiat forma intellectus possibilis, oportet quòd intellectus possibilis cognoscat omnia ad quæ se extendit virtus intellectus agentis: diuina autem essentia non est forma hoc modo nostro intellectui proportionata: & ideò non est simile.

¶Ad duodecimum dicendum, quòd nihil prohibet dicere quòd post diem iudicij quando gloria hominum & angelorum erit penitus consummata, quòd omnes beati scient omnia quæ Deus scientia visionis nouit, ita tamen quòd non omnes omnia videant in essentia diuina, sed anima Christi ibi plenè videbit omnia sicut & nunc videt. Alij autem videbunt ibi plura vel pauciora secundum gradum quo Deum cognoscent, & sic anima Christi de his quæ præ aliis videt in verbo, omnes alias illuminabit. Vnde dicitur Apoc. 21. quòd claritas Dei illuminat ciuitatem Hierusalem, & lucerna eius est agnus. Et similiter alij superiores illuminabunt inferiores, non quidem nouo illuminatione, vt scientia inferiorum per hoc augeatur, sed quadam continuatione illuminationis, sicut si intelligatur quòd Sol quiescens illuminat aërem: & ideò dicitur Dan. 12. quòd qui ad iustitiam erudiunt plurimos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Prælatio autem ordinum dicitur cessatura quantum ad ea quæ nunc circa nos per eorum ordinata ministeria exercentur, vt patet per glossam ibidem.

QVAESTIO NONAGESIMA tertia, *De Sanctorum beatitudine & eorum mansionibus, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de Sanctorũ beatitudine & eorum mansionibus.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm sanctorum beatitudo augeatur post iudicium.

¶Secundò, vtrùm gradus beatitudinis appellentur mansiones.

¶Tertiò, vtrùm diuersę mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis.

ARTICVLVS I.

¶An beatitudo Sanctorum sit maior futura post iudicium quàm ante.

Tho. 4. dist. 49. q. 1. art. 4. q. 1. et sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd beatitudo Sanctorum non sit maior futura post iudicium quàm antè. Quantò enim aliquid accidit ad similitudinem diuinam, tanto perfectiùs beatitudinem participat: sed anima à corpore separata Deo similior est, quàm corpori coniuncta: ergo maior est beatitudo ante corporis resumptionem quàm post.

¶Præterea, Virtus vnita est magis potens, quàm multiplicata: sed anima extra corpus est magis vnita, quàm cùm est corpori coniuncta: ergo virtus est maior ad operandum, & ita perfectiùs beatitudinem participat, quæ in actu consistit.

¶Præterea, Beatitudo consistit in actu intellectus speculatiui: sed intellectus in suo actu non vtitur organo corporali, & sic corpus resumptum non efficiet vt anima perfectiùs intelligat: ergo beatitudo animæ non erit maior post resurrectionem.

¶Præterea, Infinito non potest esse aliquid maius, & ita infinitum cum aliquo finito non sunt maius quàm infinitum ipsum: sed anima beata ante corporis resumptionem beatitudinem habet de hoc quòd gaudet de bono infinito, scilicet Deo: post resurrectionem autem corporis non habebit de alio gaudium nisi fortè de gloria corporis quæ est quoddam bonum finitum: ergo gaudium eorum post corporis resurrectionem non erit maius quàm antè.

¶SED CONTRA est quod Apoc. 6. super illud, Vidi sub altare animas interfectorum, &c. dicit glos. Modò animæ Sanctorum sunt existentes sub, id est minori dignitate quàm sint futuræ: ergo maior erit eorum beatitudo post mortem.

¶Præterea, Sicut bonis beatitudo redditur pro præmio, ita & malis miseria: sed miseria malorum post resumptionem corporum erit maior quàm ante, quia non solùm in anima sed in corpore punientur: ergo & beatitudo Sanctorum erit maior post resurrectionem corporum quàm ante.

CONCLVSIO.

¶Cùm beatitudo Sanctorum sit in anima & corpore, extensiuè augebitur post iudicium, sicq; Sancti beatiores erunt post iudicium, quàm ante.

¶RESPONDEO dicendum, quòd beatitudinem Sanctorum post resurrectionem augeri quidem extensiuè manifestum est, quia beatitudo tunc erit nõ solùm in anima, sed etiam in corpore. Et etiam ipsius animæ beatitudo augebitur extensiuè inquantum anima non solùm gaudebit de bono proprio, sed etiam de bono corporis. Potest etiam dici quòd ipsius animę beatitudo intensiuè augebitur. Corpus enim hominis dupliciter potest considerari. Vno modo secundum quòd est ab anima perfectibile. Alio modo secundum quòd est in eo aliquid repugnans animæ in suis operationibus, prout non perfectè corpus per animam perficitur. Secundum autem primam considerationem corporis, coniunctio ipsius ad animam addit animæ aliquem perfectionem, quia omnis pars imperfecta est, & completur in suo toto: vnde & totum se habet ad partem vt forma ad materiam. Vnde & anima perfectior est in esse suo naturali, cùm est in toto, scilicet in homine coniuncto ex anima & corpore, quàm cùm est per se separata. Sed vnio corporis quantùm ad secundam ipsius considerationem, impedit animæ perfectionem. Vnde dicitur quòd corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, Sapien. 9. Si ergo à corpore remoueatur omne illud, per quod animæ actioni resistit, simpliciter anima erit perfectior in corpore tali existens, quàm per se separata: quantò autem est perfectius in esse, tantò potest perfectiùs operari. Vnde & operatio animæ coniunctæ tali corpori erit perfectior quàm operatio animæ separatæ. Huiusmodi autem corpus est corpus glorioſum, quod omninò subdetur spiritui: vnde cùm beatitudo in operatione consistat, perfectior erit beatitudo animæ post resumptionem corporis quàm ante. Sicut enim anima separata à corpore corruptibili perfectiùs potest operari, quàm ei coniuncta, ita postquam fuerit coniuncta corpori glorioſo, perfectior est eius operatio, quàm quãdo erat separata: omne autem imperfectum appetit suam perfectionem: & ideò anima separata naturaliter appetit corporis coniunctionem, & propter hunc appetitum ex imperfectione procedentem eius operatio, qua in Deum fertur, est minùs intensa. Et hoc est quod dicit Hierony. quòd ex appetitu corporis retardatur ne tota intentione pergat in illud summum bonum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima coniuncta corpori glorioſo est magis Deo similis, quàm ab eo separata, inquantum coniuncta habet esse perfectius. Quantò enim est aliquid perfectius, tãtò est Deo similius: sicut cuius vitæ perfectio in motu consistit est Deo similior quando mouetur, quàm quando quiescit, quanuis Deus nunquam moueatur.

¶Ad secundum dicendum, quòd virtus, quæ de sua natura habet quòd sit in materia, magis est potens in materia existens, quàm à materia separata, quanuis, absolutè loquendo, virtus à materia separata sit potentior.

dum tertium dicendum, quòd quanuis in actu intelligendi ipsa corpore non vtatur, tamen perfectio corporis quodammodò ad perfectionem operis intellectualis cooperabitur, inquantum ex coniunctione corporis glorioſi anima erit in natura perfectior, & per conſequens in operatione efficacior, & ſecundum hoc ipſum bonum corporis cooperabitur quaſi inſtrumentaliter ad operationem, in qua beatitudo conſiſtit, ſicut etiam Philoſophus ponit in 1. Ethi. quòd bona exteriora cooperantur inſtrumentaliter ad felicitatem vitæ.

¶Ad quartum dicendum, quòd quanuis finitum infinito addi-
tum non faciat maius, tamen facit plus: quia finitum & infinitum ſunt duo, cùm infinitum per ſe acceptum ſit vnum, extenſio autem gaudij non reſpicit maius ſed plus. Vnde extenſiuè augetur gaudium, ſecundum quod eſt de Deo & de gloria corporis reſpectu gaudij, quod erat de Deo, gloria autem corporis operabitur ad gaudij intenſionem, quod eſt de Deo, inquantum cooperabitur ad perfectionem operationum, qua anima in Deum fertur. Quantò enim operatio conueniens fuerit perfectior, tantò delectatio erit maior, vt patet ex hoc quod dicitur 4. Ethicorum.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm beatitudinis gradus manſiones dici debeant.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd beatitudinis gradus manſiones dici non debeant. Beatitudo enim importat rationem præmij: ſed manſio nihil ſignificat quod ad præmium pertineat: ergo diuerſi gradus beatitudinis manſiones dici non debent.

¶Præterea, Manſio locum ſignificare videtur: ſed locus quo Sancti beatificabuntur, non eſt corporalis, ſed ſpiritualis, ſcilicet Deus qui vnus eſt: ergo non eſt niſi vna manſio: & ita diuerſi gradus beatitudinis manſiones dici non debent.

¶Præterea, Sicut in patria erunt homines diuerſorum meritorum, ita nunc ſunt in purgatorio, & in limbo patrum fuerunt: ſed in purgatorio & limbo non diſtinguuntur manſiones: ergo ſimiliter nec in patria.

¶SED CONTRA eſt. quod dicitur Ioan. 14. In domo Patris mei mānſiones multæ ſunt, &c. quod Auguſtinus expo-
nit de variis gradibus præmiorum

¶Præterea, In qualibet ciuitate eſt ordinata manſionum diſtinctio: ſed cæleſtis patria ciuitati comparatur, vt patet Apoc. 21. ergo oportet ibi diuerſas manſiones diſtinguere ſecundum diuerſos beatitudinis gradus.

CONCLVSIO.

¶Sicut in rebus naturalibus, vnumquodque tendens ad eundem locum ſurſum, propius appropinquat, ſecundum quòd eſt leuius: ita in Beatis erunt gradus beatitudinis, qui dimenſiones appellantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd motus localis eſt prior omnium aliorum motuum: ideò ſecundum Philoſophum nomen Motus & Diſtantiæ, & omnium huiuſmodi, deriuatum eſt à motu locali ad omnes alios motus: finis autem motus localis eſt locus, ad quem cum aliquis peruenerit, ibi manet quieſcens, & in eo conſeruatur: & ideò in quolibet motu ipſam quietem in finem motus dicimus collocationem vel manſionem: & ideò cùm nomen Motus deriuetur vſque in actum appetitus & voluntatis, ipſa aſſecutio finis appetitiui motus dicitur manſio aut collatio in fine: & ideò diuerſi modi conſequendi finem vltimum diuerſæ manſiones dicuntur, vt ſic vnitas domus reſpondeat vniuerſitati beatitudinis, quæ eſt ex parte obiecti, & pluralitas manſionum reſpondeat differentiæ, quæ in beatitudine inuenitur ex parte Beatorum: ſicut etiã videmus in rebus naturalibus quòd eſt idem locus ſurſum, ad quem tendunt omnia leuia, ſed vnumquodq; pertingit propinquius, ſecundum quòd eſt leuius, & ita habent diuerſas manſiones ſecundum differentiam leuitatis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd manſio importat rationem finis, & per conſequens rationem præmij, quod eſt finis meriti.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd quanuis ſit vnus locus ſpiritualis, tamen diuerſi ſunt gradus appropinquandi ad locum illum, & ſecundum hoc conſtruuntur diuerſæ manſiones.

¶Ad tertium dicendum, quòd illi qui erant in limbo, vel nunc ſunt in purgatorio, nondum peruenerunt ad ſuum finem: & ideò in purgatorio vel in limbo non diſtinguuntur manſiones, ſed ſolùm in paradiſo & in inferno vbi eſt finis bonorum & malorum.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm diuerſæ manſiones diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd diuerſæ manſiones non diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis. Quia Matthæi viceſimoquinto dicitur: Dedit vnicuique ſecundum propriam virtutem: propria autē vniuſcuiuſq; virtus eſt eius vis naturalis: ergo & dona gratiæ & glóriæ diſtribuuntur ſecundum diuerſos gradus virtutis naturalis.

¶Præterea, In Pſalmo dicitur: Tu reddes vnicuique ſecundum opera ſua: ſed illud quod redditur, eſt beatitudinis menſura: ergo gradus beatitudinis diſtinguuntur ſecundum diuerſitatem operum, & non ſecundum diuerſitatem charitatis.

¶Præterea, Præmium debetur actui & non habitui: vnde fortiſſimi non coronantur, ſed agonizantes, vt patet 1. Ethi. & ſecundo Timoth. ſecundo, Non coronabitur niſi qui legitimè certauerit. Sed beatitudo eſt præmium: ergo diuerſi gradus beatitudinis erunt ſecundum diuerſos gradus operum & non ſecundum diuerſos charitatis gradus.

¶SED CONTRA eſt, quòd quantò aliquis eſt Deo magis coniunctus, tantò erit beatior: ſed ſecundum modum charitatis eſt modus coniunctionis ad Deum: ergo ſecundum differentiam charitatis erit & diuerſitas beatitudinis.

¶Præterea, Si ſimpliciter ſequitur ad ſimpliciter, & magis ad magis: ſed habere beatitudinem ſequitur ad habere charitatem: ergo & habere maiorem beatitudinem ſequitur ad habere maiorem charitatem.

CONCLVSIO.

¶Siue iuxta charitatem patriæ, ſiue iuxta charitatem viæ, quæ duo ſunt principia diſtinctiua manſionum vel graduum beatitudinis, in regno cæleſti diuerſæ manſiones diſtinguuntur penes diuerſos gradus charitatis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd principium diſtinctiuum manſionum ſiue graduum beatitudinis eſt duplex, ſcilicet propinquum & remotum. Propinquum eſt diuerſa diſpoſitio quæ erit in Beatis, ex qua contingit diuerſitas perfectionis apud omnes in operatione beatitudinis: ſed principium remotum eſt meritum, quo talem beatitudinem conſecuti ſunt. Primò autem diſtinguuntur manſiones ſecundum charitatem patriæ, quæ quantò in aliquo erit perfectior, tantò eum reddet capaciorem diuinæ claritatis ſecundum cuius argumentum augebitur perfectio viſionis diuinæ. Secundo verò modo diſtinguuntur manſiones ſecundum charitatem viæ. Actus enim noſter non habet quòd ſit meritorius ex ipſa ſubſtantia, ſed ſolùm ex habitu virtutis, quo informatur: ius autem merendi in omnibus virtutibus eſt ex charitate, quæ habet ipſum finem pro obiecto: & ideò diuerſitas in merendo tota reuertitur ad diuerſitatem charitatis, & ſic charitas viæ diſtinguet manſiones per modum meriti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd virtus ibi non accipitur ſolùm pro naturali capacitate, ſed pro naturali capacitate ſimul cum conatu ad habendam gratiam: & virtus hoc modo accepta erit quaſi materialis diſpoſitio ad menſuram gratiæ & gloriæ ſuſcipiendæ: ſed charitas eſt formaliter complens gloriam ad meritum: & ideò diſtinctio gradus in gloria accipitur penes gradus charitatis potiùs, quàm penes gradus virtutis prædictæ.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd opera non habent quòd eis retributio gloriæ reddatur, niſi inquantum ſunt charitate informata: & ideò ſecundum diuerſos charitatis gradus erunt diuerſi gradus in gloria.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis habitus charitatis vel cuiuſcunque virtutis non ſit meritū, cui debeatur præmium, eſt tamen principium & tota ratio merendi in actu charitatis: & ideò ſecundum eius diuerſitatem præmia diſtinguuntur, quanuis etiam ex ipſo genere actus poſſit aliquis gradus in merendo conſiderari: non quidem reſpectu præmij eſſentialis quod eſt gaudium de Deo, ſed reſpectu alicuius accidentalis præmij, quod eſt gaudium de aliquo bono creato.

QVAEST

QVAESTIO NONAGESIMA-quarta. De modo quo ſancti ſe habebunt erga damnatos, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de modo quo ſe ſancti habebunt erga damnatos.

¶Circa quod quęruntur tria.

¶Primò, vtrùm Sancti pœnas damnatorum videant.

¶Secundò, vtrùm eis compatiantur.

¶Tertiò, vtrùm de eorum pœnis lętentur.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm Beati qui erunt in patria, videbunt pœnas damnatorum.

Tho. 4. diſt. 50. q. 2. art. 4. q. 1. & ſequ.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd Beati qui erunt in patria, non videant pœnas damnatorum. Maior enim eſt diſtantia damnatorum a Beatis, quàm viatorum: ſed viatorum facta non vident, vnde Iſa. 19. Abraham neſciuit nos: dicit gloſ. Neſciunt mortui etiam ſancti quid faciunt viui etiam eorum filij: ergo multò minùs vident pœnas damnatorum.

¶Præterea, Perfectio viſionis dependet à perfectione viſibilis: vnde Philoſophus dicit 10. Ethicorum, quòd perfectiſſima ſenſus operatio eſt ſenſus maximè diſpoſiti ad pulcherrimum ſub viſu cadentium: ergo econtrario turpitudo viſibilis redundat in imperfectionem viſionis: ſed imperfectio nulla erit in Beatis: ergo non videbunt miſerias damnatorum, in quibus eſt ſumma turpitudo.

¶SED CONTRA eſt quod dicitur Iſa. vlti. Egrediētur, & videbunt cadauera virorum, qui priuaricati ſunt in me: gloſ. Electi egredientur intelligentia vel viſione manifeſta, vt ad laudem Dei magis accendantur.

CONCLVSIO.

¶Cùm contraria iuxta ſe poſita magis eluceſcant, Beati in regno cæleſti videbunt pœnas damnatorum, vt beatitudo illis magis complaceat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd à Beatis nihil ſubtrahi debet quod ad perfectionem beatitudinis eorum pertineat. Vnumquodque autem ex comparatione contrarij magis cognoſcitur: quia contraria iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt & ideò vt beatitudo Sanctorum eis magis complaceat, & de ea vberiores gratias Deo agant, datur eis vt pœnam impiorum perfectè videant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gloſ. illa loquitur de Sanctis mortuis ſecundum poſſibilitatem naturæ. Non enim oportet, vt naturali cognitione cognoſcant omnia quæ erga viuos aguntur, ſed Sancti qui ſunt in patria, omnia clarè cognoſcunt quæ aguntur: etiam apud viatores & apud damnatos. Vnde Greg. dicit 12. lib. Morali. De animabus ſanctis ſentiendum non eſt, ſcilicet quod Iob dicit, ſiue nobiles fuerint filij eius, ſiue ignobiles, neſcient, &c. quia intus habent Dei claritatem, nullo modo credendum eſt quòd ſit foris aliquid quod ignorent.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd quanuis pulchritudo viſibilis ad perfectionem faciat viſionis viſibilis, tamen turpitudo ſine viſionis infectione eſſe poteſt. Species enim rerum in anima, per quas contraria cognoſcuntur, non ſunt contrariæ: vnde etiam Deus qui perfectiſſimam cognitionem habet, omnia pulchra & turpia videt.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm Beati compatiantur miſeriis damnatorum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd Beati miſeriis damnatorum compatiantur. Compaſsio enim ex charitate procedit: ſed in Beatis erit perfectiſsima charitas: ergo maximè miſeriis damnatorum compatiuntur.

¶Præterea, Beati nunquam erunt elongati tantùm à compaſſione, quantum Deus eſt: ſed Deus quodammodò miſeriis noſtris compatitur, vnde & miſericors dicitur, & ſimiliter angeli: ergo Beati compatientur miſeriis damnatorum.

¶SED CONTRA, Quicunque alicui compatitur, ſit miſeriæ eius quodammodò particeps: ſed Beati non poſſunt eſſe participes alicuius miſeriæ: ergo miſeriis damnatorum non compatiuntur.

CONCLVSIO.

¶Cùm damnati non poſſint transferri à ſua miſeria, Beati non compatiuntur eorum miſeriis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd miſericordia vel compaſsio poteſt in aliquo inueniri dupliciter. Vno modò per modum paſsionis, alio modo per modum electionis. In Beatis autem non erit aliqua compaſsio in parte inferiori, niſi conſequens electionem rationis: vnde non erit in eis compaſsio vel miſericordia niſi ſecundum electionem rationis. Hoc autem modo ex electione rationis miſericordia vel compaſsio naſcitur, ſcilicet prout aliquis vult malum alterius repelli: vnde in illis quæ ſecundum rationem repelli non volumus, compaſsionem talem non habemus. Peccatores autem quandiu ſunt in hoc mundo, in tali ſtatu ſunt, quòd ſine præiudicio diuinæ iuſtitiæ poſſunt in beatitudinem transferri à ſtatu miſeriæ & peccati: & ideò Beatorum compaſsio ad eos locum habet, & ſecundum electionem voluntatis, prout Deus, angeli, & beati eis compati dicuntur: & eorum ſalutem volendo, & ſecundum paſsionem, ſicut compatiuntur eis homines boni in ſtatu viæ exiſtentes, ſed in futuro non poterunt transferri à ſua miſeria: vnde ad eorum miſerias non debet eſſe compaſsio ſecundum electionem rectam: & ideò Beati qui erunt in gloria, nullam compaſsionem ad damnatos habebunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd charitas tunc eſt compaſsionis principium, quando poſſumus ex charitate velle remotionem miſeriæ alicuius: ſed Sancti ex charitate hoc velle non poſſunt de damnatis, cùm diuinæ iuſtitiæ repugnet, vnde ratio non ſequitur.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd Deus dicitur eſſe miſericors, inquantum ſubuenit illis quos ſecundum ordinem ſapientiæ & iuſtitiæ ſuæ conuenit à miſeria liberari: non quòd damnatorum miſereatur, niſi fortè puniendo citra condignum.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm Beati lætentur de pœnis impiorum.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd Beati non lætentur de pœnis impiorum. Lætari enim de malo alterius, ad odium pertinet: ſed in Beatis nullum erit odium: ergo non lætabuntur de miſeriis damnatorum.

¶Præterea, Beati in patria erunt ſummè Deo conformes: ſed Deus non delectatur in pœnis noſtris: ergo Beati non delectabuntur in pœnis damnatorum.

¶Præterea, Illud quod eſt vituperabile in viatore, maximè eſt culpabile, quòd reflciatur aliorum pœnis, & maximè laudabile, vt de pœnis doleat: ergo Beati nullo modo lætantur de pœnis damnatorum.

¶SED CONTRA eſt quod in Pſalmo dicitur: Lætabitur iuſtus cùm viderit vindictam.

¶Præterea, Iſa. vlti. Erunt vſq; ad ſatietatem viſionis omni carni. ſatietas autem refectionem mentis deſignat: ergo Beati gaudebunt de pœnis impiorum.

CONCLVSIO.

¶Sancti in regno cæleſti non gaudebunt per ſe de pœnis damnatorum, ſed per accidens, contemplando in eis diuinam iuſtitiam, & ſuam ab eis liberationem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquid poteſt eſſe materia gaudij dupliciter. Vno modo per ſe, quando ſcilicet de aliquo gaudetur inquantum huiuſmodi: & ſic Sancti non lætabuntur de pœnis impiorum. Alio modo per accidens, id eſt ratione alicuius adiuncti: & hoc modo Sancti de pœnis impiorum gaudebunt, conſiderando in eis diuinæ iuſtitiæ rectitudinem, & ſuam liberationem de qua gaudebunt. Et ſic, diuina iuſtitia & ſua liberatio erit per ſe cauſa gaudij beatorum, ſed pœnæ damnatorum per accidens.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lætari de malo alterius, inquantum huiuſmodi, pertinet ad odium, non autem lætari de malo alterius ratione alicuius adiuncti: ſic autem aliquis de malo proprio quando lætatur, ſicut cùm quis gaudet de propriis

Universidad de Deusto
Biblioteca

de propriis afflictionibus secundum quòd prosunt ei ad meritum vitæ. Iacob. 1. Omne gaudium existimate fratres, cùm mei tentationes varias incideritis.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis Deus non delectetur in pœnis, inquantum huiusmodi, delectatur tamen in eis, inquantum sunt per suam iustitiam ordinatæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd in viatore non est laudabile, si delectetur de aliorum pœnis secundum se, est tamen laudabile, si delectetur de eis quantum habet aliquid boni annexum, tamen alia ratio est de viatore & comprehensore. Quia in viatore passiones frequenter insurgunt sine iudicio rationis, & tamen tales passiones interdum sunt laudabiles, secundum quòd bonam dispositionẽ mẽtis indicãt: sicut patet de verecũdia & misericordia & pœnitentia de malo: sed in comprehensoribus non potest esse passio, nisi iudicium rationis consequens.

QVAESTIO NONAGESIMA quinta, *De dotibus beatorum, in quinque articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de dotibus beatorum.

¶Circa quod queruntur quinque.

¶Primò, vtrùm Beatis sint assignandæ aliquæ dotes.

¶Secundò, vtrùm dos à beatitudine differat.

¶Tertiò, vtrùm Christo insint dotes.

¶Quartò, vtrùm angelis.

¶Quintò, vtrùm conuenienter assignentur dotes.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm ponendæ sint aliquæ dotes in hominibus Beatis.

Tho. 4. dist. 49. q. 4. art. 1. q. 1. et sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non sint ponendæ aliquæ dotes in hominibus beatis. Dos enim secundum iura datur sponso ad sustinenda onera matrimonij: sed Sancti non gerunt figuram sponsi, sed magis figuram sponsæ, inquantum sunt Ecclesiæ membra: ergo eis dotes non dantur.

¶Præterea, Dotes non dantur secundum iura à patre sponsi, sed à patre sponsæ: omnia autem bona beatitudinis dantur Beatis à patre sponsi, scilicet Christi. 1. Iaco. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, &c. ergo huiusmodi dona, quæ Beatis dantur, non sunt dotes appellandæ.

¶Præterea, In matrimonio carnali dantur ad faciliùs toleranda onera matrimonij: sed in matrimonio spirituali non sunt aliqua onera, maximè secundum statum Ecclesiæ triumphantis: ergo non sunt ibi aliquæ dotes assignandæ

¶Præterea, Dotes non dantur nisi causa matrimonij: sed matrimonium spirituale contrahitur cum Christo per fidem secundum statum ecclesiæ militantis: ergo eâdem ratione si Beatis aliquæ dotes conueniunt, conuenient etiam Sanctis existentibus in via: sed istis non conueniunt: ergo nec Beatis.

¶Præterea, Dotes ad bona exteriora pertinent quæ dicuntur bona fortunæ: sed præmia Beatorum erunt de interioribus bonis: ergo non debent dotes nominari.

¶SED CONTRA, Ephe. 5. dicitur, Sacramentum hoc magnum est, dico autem in Christo & Ecclesia: ex quo habetur quòd spirituale matrimonium per carnale significatur: sed in carnali matrimonio sponsa dotata traducitur in domum sponsi: ergo cùm Sancti in domum Christi traducuntur cùm beatifi cantur, videtur quòd aliquibus dotibus dotentur.

¶Præterea, Dotes in matrimonio corporali assignantur ad matrimonij solatium: sed matrimonium spirituale delectabilius est quàm carnale: ergo ei sunt dotes maximè assignandæ.

¶Præterea, Ornamenta sponsarum ad dotem pertinent: sed Sancti ornati in gloriam traducuntur, vt dicitur Isa. 6. Induit me vestimentis salutis & quasi sponsam ornatam monilibus ui s: ergo Sancti in patria dotes habent.

CONCLVSIO.

¶Aliquibus donis, quæ à Theologis dotes appellantur, ornabuntur Beati in paradiso.

¶RESPONDEO dicendum, quòd absque dubio Beatis quando in gloriam transferuntur, aliqua dona diuinitùs dantur ad eorum ornatum, & hi ornatus à magistris dotes sunt nominati. Vnde dantur quædam definitiones de dote, de qua nunc loquimur tales: Dos est perpetuus animæ & corporis ornatus vitæ sufficiens, in æterna beatitudine iugiter perseuerans. Et sumitur hæc descriptio ad similitudinem dotis corporalis, per quam sponsa ornatur, & prouidetur viro, vnde possit sufficienter sponsam & liberos nutrire, & tamen inamissibiliter dos sponsæ conseruatur ad eam, separato matrimonio. Sed de ratione nominis diuersi diuersimode opinantur. Quidam enim dicunt quòd dos non accipitur ex similitudine ad matrimonium corporale, sed secundum modum loquendi, quo omnem perfectionem seu ornatũ cuiuscunque hominis dotes nominamus. Sicut aliquis dicitur esse dotatus scientia, qui scientia pollet. Et Ouidius vsus est nomine Dotis dicens, Et quacunque potes dote placere place.

Sed hoc non videtur vsquequaque conueniens. Quia quandocunque aliquod nomen est impositum ad aliquid principaliter significandum, non consuecuit ad alia transferri, nisi secundum aliquam similitudinem: vnde cùm secundum primam institutionem nominis dos ad carnale matrimonium pertineat, oportet quòd in qualibet acceptione attendatur aliqua similitudo ad principale significatum. Et ideò alij dicunt quòd secundum hoc similitudo attenditur quòd dos propriè dicitur donum quod in matrimonio corporali datur sponsæ ex parte sponsi, quando ita ducitur in domum sponsi, ad ornatum sponsæ pertinens: quod patet ex hoc quod dixit Sichem Iacob & filiis eius, Genesis 34. Augete dotem, & munera postulate. Et exod. vicesimo secundo, Si seduxerit quis virginem, dormierítque cum ea, dotabit eam, & accipiet eam in vxorem. Vnde & ornatus qui à Christo Sanctis exhibetur, quando traducuntur in domum gloriæ, dos nominatur. Sed hoc manifestè est contra id quod Iuristæ dicunt, ad quos pertinet de his tractare. Dicunt enim quòd est dos propriè quædam datio ex parte mulieris facta his qui sunt ex parte viri pro onere matrimonij quod sustinet vir: sed illud quod sponsus dat sponsæ, vocatur donatio propter nuptias, & secundum hunc modum accipitur dos quarto Regum nono, vbi dicitur quòd Pharao rex Aegypti cepit Gazo, & dedit eam in dotem filiæ suæ vxori Salomonis: nec contra hoc faciunt autoritates inductæ. Quanuis enim dotes à parente puellæ consueuerunt assignari, tamen quandoque contingit, quòd sponsus vel pater sponsi assignet dotes vice patris puellæ: quod contingit dupliciter. Vel pro nimio affectu ad sponsam, sicut fuit de Sichem, qui voluit assignare dotem, quam debebat accipere propter vehementem amorem filij sui ad puellam: vel hoc in pœnam sponsi, vt virgini à se corruptæ dotem de suo assignet, quod pater puellæ debuerat assignare, & in hoc casu loquitur Moyses in autoritate inducta. Et ideò secundum alios dicendum est quòd dos in matrimonio corporali propriè dicitur, quando datur ab his qui sunt ex parte mulieris: his autem qui sunt ex parte viri, ad sustentanda onera matrimonij, vt dictum est. Sed tunc remanet difficultas, quomodò hîc assignatio possit aptari ad propositum, cùm ornatus qui sunt in beatitudine, dentur sponsæ spirituali à parte sponsi: quod manifestabitur respondendo ad argumenta.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dotes quanuis assignentur sponso in carnali matrimonio ad vsum, tamen proprietas & dominium pertinet ad sponsam: quod patet ex hoc quòd soluto matrimonio, dos remanet sponsæ secundum iura: & sic etiam in matrimonio spirituali ipsi ornatus, qui sponsæ spirituali dantur, scilicet Ecclesiæ in membris suis, sunt quidem ipsius sponsi inquantum ad eius gloriam & honorem cedunt, sed sponsæ inquantum per eas ornatur.

¶Ad secundum dicendum, quòd pater sponsi, scilicet Christi, est sola persona Patris, pater autem sponsæ est tota Trinitas, effectus autem in creaturis ad totam Trinitatem pertinet. Vnde huiusmodi dotes in spirituali matrimonio, propriè loquendo, magis dantur à patre sponsæ, quàm à patre sponsi. Sed tamen hæc collatio quanuis ab omnibus personis fiat, singulis personis potest appropriari per aliquem modum. Personæ quidem patris vt danti, quia in ipso est autoritas, ei etiam paternitas respectu creaturæ appropriatur, vt sic idem sit pater sponsi & sponsæ: Filio verò appropiatur inquantum propter ipsum dantur. Sed Spiritui sancto inquantum in

tum in ipso & secundum ipsum dantur, amor enim est communis dationis ratio.

¶Ad tertium dicendum, quòd dotibus per se conuenit illud quod per dotes efficitur, scilicet solatium matrimonij: sed per accidens illud quod per eas remouetur, scilicet onus matrimonij, quod per eas leuigatur. Sicut gratiæ conuenit per se facere iustum, sed per accidens quòd de impio faciat iustum. Quanuis ergo in matrimonio spirituali non sint aliqua onera, est tamen ibi summa iucunditas: & ad hanc perficiendam iucunditatem dotes sponsæ conferuntur, vt scilicet delectabiliter per eas sponso coniungatur.

¶Ad quartum dicendum, quòd dotes non consueuerunt assignari sponsæ, quando desponsatur, sed quando in domum sponsi traducitur, vt præsentialiter sponsum habeat: quandiu enim in hac vita sumus, peregrinamur à Domino 2. Corint. 5. & ideò dona quæ Sanctis in hac vita conferuntur, non dicuntur dotes, sed illa, quæ conferuntur eis, quando transferuntur ad gloriam, in qua sponso præsentialiter perfruuntur.

¶Ad quintum dicendum, quòd in spirituali matrimonio interior decor requiritur, vt in Psalmo: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, &c. sed in matrimonio corporali requiritur decor exterior: vnde non oportet quòd dotes huiusmodi assignentur in matrimonio spirituali, sicut assignãtur in corporali.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm dos sit idem quod beatitudo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd dos sit idem quod beatitudo. Vt enim ex definitione dotis prędicta patet, Dos est ornatus corporis & animæ in æterna beatitudine iugiter perseuerans: sed beatitudo animæ est quidam ornatus eius: ergo beatitudo est dos.

¶Præterea, Dos dicitur illud per quod sponsa delectabiliter sponso coniungitur: sed in spirituali matrimonio beatitudo est huiusmodi: ergo beatitudo est dos.

¶Præterea, Visio secundum Augustinum est tota substantia beatitudinis: sed visio ponitur vna de dotibus: ergo beatitudo est dos.

¶Præterea, Fruitio beatum facit, fruitio autem est dos: ergo dos facit beatum, & sic beatitudo est dos.

¶Præterea, Secundum Boëtium in libro de Conso. Beatitudo est status omnium bonorum congregatione perfectus: sed status beatorum perficitur ex dotibus: ergo dotes sunt beatitudinis partes.

¶SED CONTRA, Dos datur sine meritis: sed beatitudo non datur, sed redditur: ergo beatitudo non est dos.

¶Præterea, Beatitudo est vna tantùm, dotes verò sunt plures: ergo beatitudo non est dos.

¶Præterea, Beatitudo inest homini secundum id quod est potissimum in eo, vt dicitur 1. Ethico. sed dos etiam in corpore ponitur: ergo dos & beatitudo non sunt idem.

CONCLVSIO.

¶Beatitudo & dos realiter inter se differunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd Beatitudo & dos sunt idem re, sed differunt ratione. Quia dos respicit spirituale matrimonium, quod est inter Christum & animam, non autem beatitudo. Sed hoc non potest esse, vt videtur, cùm beatitudo in operatione consistat: dos autem non sit operatio, sed magis sit qualitas vel dispositio quædam. Et ideò secundum alios dicendum quòd beatitudo & dos realiter differunt, vt beatitudo dicatur ipsa operatio perfecta, qua anima beata Deo coniungitur: sed dotes dicũtur habitus vel dispositiones vel quæcunq; aliæ qualitates, quæ ordinantur ad huiusmodi perfectam dispositionem vel operationem, vt sic dotes ordinentur ad beatitudinem magis, quàm sint in beatitudine vt partes eius.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beatitudo, propriè loquendo, non est animæ ornatus, sed est aliquid quod ex ornatu animæ prouenit, cùm sit operatio quædam: ornatus verò dicitur aliquis de quo ipsius beati.

¶Ad secundum dicendum, quòd beatitudo non ordinatur ad coniunctionem, sed ipsa coniunctio animæ cum Christo, quæ est per operationem: sed dotes sunt homini disponentia ad huiusmodi coniunctionem.

¶Ad tertium dicendum, quòd visio dupliciter potest accipi. Vno modo actualiter, id est pro ipso actu visionis: & sic visio non est dos, sed est ipsa beatitudo. Alio modo potest accipi habitualiter, id est pro habitu, à quo talis operatio eliciturid est pro ipsa gloriæ claritate, qua anima diuinitùs illustratur ad Deum videndum: & sic est dos & principium beatitudinis, non autem est ipsa beatitudo.

¶Et similiter dicendum ad quartum de fruitione.

¶Ad quintum dicendum, quòd beatitudo colligit omnia bona, non quasi partes essentiæ beatitudinis, sed quasi aliquo modo ad beatitudinem ordinata.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm competat Christo habere dotes.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christo competat habere dotes. Sancti enim ex Christo per gloriam conformantur, vnde dicitur Philippen. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ: ergo etiam Christus dotes habet.

¶Præterea, In spirituali matrimonio assignantur dotes ad similitudinem matrimonij corporalis: sed in Christo inuenitur quoddam matrimonium spirituale, quod est sibi singulare, scilicet duarum naturarum in vna persona, secundum quòd dicitur natura humana in ipso esse desponsata à verbo, vt patet ex glos. super illud Psal. In sole posuit tabernaculũ, &c. & Apoc. 21. Erit tabernaculum Dei cum hominibus: ergo & Christo competit habere dotes.

¶Præterea, Vt dicit Augustinus in libro de doctrina Christiana: Christus secundum regulam Thiconij propter vnitatem corporis mystici, quæ est inter caput & membra, nominat se sponsum & sponsam: vt patet Isa. 61. Quasi sponsum decoratum corona & quasi sponsam ornatam monilibus suis: cùm ergo debeantur dotes sponsæ, oportet, vt videtur, in Christo dotes ponere.

¶Præterea, Omnibus membris Ecclesiæ debetur dos cùm Ecclesia sit sponsa: sed Christus est Ecclesiæ membrum, vt patet 1. Corinth. 12. Vos estis corpus Christi, & membra de membro. glos. id est de Christo: ergo Christo debentur dotes.

¶Præterea, Christus habet perfectam visionem, fruitionem, & delectationem: hæc autem ponuntur dotes: ergo, &c.

¶SED CONTRA, Inter sponsum & sponsam exigitur distinctio personarum: sed in Christo non est aliquid personaliter distinctum à filio Dei, qui est sponsus: vt patet Ioan. 3. Qui habet sponsam, est sponsus: ergo cùm dotes sponsæ assignentur, vel pro sponsa, videtur quòd Christo non competat habere dotes.

¶Præterea, Non est eiusdem dare & recipere dotes: sed Christus est qui dat dotes spirituales: ergo non Christo competit dotes habere.

CONCLVSIO.

¶Si Christo aliquo modo competat habere dotes, non ita propriè sicut aliis sanctis competit: cùm tamen ea quæ dotes vocantur, excellentissimè ei conueniant.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in Christo est triplex vnio. Vna, quæ dicitur consentanea, qua vnitur Deo per connexionem amoris: alia condignatiua, qua humana natura vnitur diuinæ: tertia, qua ipse Christus vnitur Ecclesiæ. Dicunt ergo quòd secundum duas primas vniones competit Christo habere dotes sub ratione dotis, sed quantum ad tertiam conuenit ei id quòd est dos excellentissimè, non tamen sub ratione dotis: quia in tali coniunctione Christus est vt sponsus, sed Ecclesia vt sponsa, dos autem datur sponsæ quantum ad proprietatem & dominium, quanuis detur sponso ad vsum. Sed hoc non videtur esse conueniens. In illa enim coniunctione, qua Christus vnitur patri per consensum amoris, etiam inquantum est Deus, non dicitur aliquod matrimonium esse, quia non est ibi aliqua subiectio, quam oportet esse sponsæ ad sponsum. Similiter etiam nec in coniunctione humanæ naturæ ad diuinam, quæ est in vnione personæ, vel etiam per conformitatem voluntatis potest esse ratio dotis propter tria. Primò, quia exigitur conformitas naturæ inter sponsum & sponsam in matrimonio illo in quo dantur dotes, & hoc deficit in

Universidad de Navarra
Biblioteca

ficut in coniunctione humanæ naturæ ad diuinam. Secundò, quia exigitur ibi distinctio personarum: humana autem natura non est personaliter distincta à Verbo. Tertiò, quia dos datur quando sponsa de nouo traducitur in domum sponsi, & sit videtur ad sponsam pertinere, quòd de non coniuncta fit coniuncta. Humana autem natura, quæ est assumpta in vnitate personæ à Verbo, nunquam fuit quin esset perfectè coniuncta. Vnde secundum alios dicendum, quòd vel omninò non conuenit Christo ratio dotis, vel non ita propriè sicut aliis Sanctis, ea tamen quæ dotes dicuntur, excellentissimè ei conueniunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd conformatio illa est intelligenda secundum id quòd est dos, & non secundum rationem dotis, quę sit in Christo. Non enim oportet quòd illud, in quo Christo conformamur, sit eodem modo in Christo & in nobis.

¶Ad secundum dicendum, quòd natura humana non propriè dicitur sponsa in coniunctione illa qua Verbo coniungitur, cùm non seruetur ibi personarum distinctio, quæ inter sponsum & sponsam requiritur. Sed quòd quandoque dicatur desponsata humana natura, secundum quòd Verbo coniuncta est, hoc est inquantum habet aliquem actum sponsæ, quia scilicet inseparabiliter coniungitur: & quia in illa coniunctione humana natura est Verbo inferior, & per Verbum regitur sicut sponsa per sponsum.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc, quòd aliquando dicitur Christus sponsa, non est quia ipse verè sit sponsa, sed inquantum sibi assumit personam sponsæ suæ, scilicet Ecclesiæ, quæ est ei spiritualiter coniuncta: vnde nihil prohibet, quin per illum modum loquendi possit dici habere dotes, non quòd ipse habeat, sed quia Ecclesia habet.

¶Ad quartum dicendum, quòd nomen Ecclesiæ dupliciter accipitur. Quandoque nominat tantummodò corpus, quod Christo coniungitur sicut capiti: & sic tantum Ecclesia habet rationem sponsæ, sic verò Christus non est Ecclesiæ membrum, sed est caput influens omnibus Ecclesiæ membris. Alio modo accipitur Ecclesia secundum quòd nominat caput & membra coniuncta: & sic Christus dicitur membrum Ecclesiæ, inquantum habet distinctum officium ab omnibus aliis, scilicet influere vitam, quanuis non multum propriè dicatur membrum: quia membrum importat particularitatem quandam, in Christo autem bonum spirituale non est particulatum, sed est totaliter integrum. Vnde ipse est totum esse Ecclesiæ bonum, nec est aliquid maius ipso & aliis, quàm ipse solus. Sic autem loquendo de Ecclesia, non solum nominat sponsam, sed sponsum & sponsam, prout per coniunctionem spiritualem est ex eis vnum effectum: vnde licet Christus aliquo modo dicatur membrum Ecclesiæ, nullo tamen modo potest dici membrum sponsæ, & sic ei non conuenit ratio dotis.

¶Ad quintum dicendum, quòd in processu illo est fallacia accidentis. Non enim illa Christo conueniunt, secundum quòd habent rationem dotis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm angeli habeant dotes.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd angeli habeant dotes. Quia super illud Cantic. 6. Vna est columba mea: dicit glos. Vna est Ecclesia in hominibus & angelis: sed Ecclesia est sponsa, & sic membris Ecclesiæ cõuenit habere dotes: ergo angeli dotes habẽt.

¶Præterea, Luc. 12. super illud, Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptiis: dicit glossa, Ad nuptias Dominus iuit, quando post resurrectionem nouus homo angelorum sibi multitudinem copulauit: ergo angelorum multitudo est sponsa Christi: & sic angelis debentur dotes.

¶Præterea, Spirituale matrimonium in spirituali coniunctione consistit: sed spiritualis coniunctio non est minor inter angelos & Deum, quàm inter homines beatos & Deum: ergo cùm dotes, de quibus nunc agimus, ratione spiritualis matrimonij assignentur, videtur quòd angelis conueniant dotes.

¶Præterea, Spirituale matrimonium requirit spiritualem sponsum & spiritualem sponsam: sed in Christo, inquantum summus spiritus, magis sunt conformes in natura angeli, quàm homines: ergo magis potest esse spirituale matrimonium angelorum ad Christum, quàm hominum.

¶Præterea, Maior cõuenientia exigitur inter caput & mẽbra, quàm inter sponsum & sponsam: sed cõformitas, quæ est inter Christum & angelos, sufficit ad hoc quòd Christus dicatur caput angelorum: ergo eadem ratione sufficit ad hoc, quòd dicatur sponsus respectu eorum.

¶SED CONTRA, Origenes super Cantica, distinguit quatuor personas, scilicet sponsum & sponsam, adolescentulas & sodales spõsi, & dicit quòd angeli sunt sodales spõsi: cùm ergo dotes non debeantur nisi sponsæ, videtur quòd angelis dotes non conueniant.

¶Præterea, Christus desponsauit sibi Ecclesiam per incarnationem & passionem. Vnde figuratur per hoc quod dicitur Exod. quarto, Sponsus sanguinum tu mihi es, sed Christus per passionem & incarnationem non aliter fuit coniunctus angelis quàm priùs erat: ergo angeli non pertinent ad Ecclesiam, sed quòd Ecclesia dicitur sponsa: ergo angelis non conueniunt dotes.

CONCLVSIO.

¶Dotes propriè non competunt Angelis, sicut & hominibus, sed metaphoricè.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ ad dotes animæ pertinent, non est dubium, angelis sicut & hominibus conuenire: sed secundum rationem dotis non ita eis sicut hominibus conueniunt, eò quod non ita propriè conuenit angelis ratio sponsæ sicut hominibus. Exigitur enim inter sponsum & sponsam naturæ conformitas, vt sint eiusdem speciei. Hoc autem modo homines cum Christo conueniunt, inquantum naturam humanam assumpsit, per quam assumptionem factus est conformis in natura speciei humanæ omnibus hominibus: angelis autem non est conformis secundum vnitatem speciei, neque secundum naturam humanam: & ideò ratio dotis non ita propriè conuenit angelis sicut hominibus: cùm tamen in his quæ metaphoricè dicuntur, non requiratur similitudo quantum ad omnia, non potest ex aliqua dissimilitudine concludi quòd metaphoricè aliquid de aliquo non prædicetur, & sic ex ratione inducta non potest simpliciter haberi, quòd angelis dotes non conueniant: sed solùm quòd non ita propriè, sicut hominibus ratione dissimilitudinis prædictæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis angeli pertineant ad vnitatem Ecclesiæ, non tamen sunt membra Ecclesiæ, secundum quòd Ecclesia dicitur sponsa per conformitatem naturæ, & sic non conuenit eis propriè haber dotes.

¶Ad secundũ dicẽdũ, quòd despõsatio illa largè accipitur pro vnione, quæ nõ habet conformitatẽ naturæ in specie: & sicetiã nihil prohibet, largè accipiendo dotes, ponere dotes in angelis.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis in matrimonio spirituali non sit nisi coniunctio spiritualis, tamen illos qui coniunguntur ad perfectam matrimonij rationem, oportet in specie naturæ conuenire, & propter hoc desponsatio propriè ad angelos non pertinet.

¶Ad quartum dicendum, quòd illa conformatio, qua angeli conformantur Christo, inquantum est Deus, non est talis quę sufficiat ad perfectam rationem matrimonij, cùm non sit secundum conuenientiam in specie, sed magis adhuc remanet infinita distantia.

¶Ad quintum dicendum, quòd nec etiam Christus propriè dicitur caput angelorum, secundum illam rationem qua caput requirit conformitatem naturæ. Tamen sciendum, quòd licet caput & alia membra sint partes indiuidui & vnius speciei, si tamen vnumquodque per se consideretur, non est cum alio eiusdem speciei: manus enim habet aliam speciem partis à capite. Vnde loquendo de mẽbris secundum se, non requiritur inter ea alia cõuenientia, quã proportionis, vt vnũ ab alio accipiat, & vnum alij subseruiat: & sic conuenientia, quæ est inter Deum & angelos, magis sufficit ad rationem capitis, quàm ad rationem sponsi.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm conuenienter ponantur tres animæ dotes.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter ponantur tres esse animæ dotes, scilicet visio, dilectio, & fruitio. Anima enim coniungitur Deo secundum mentem, in qua est imago *Vbo. 4. dist. 46. q. 4. ar. 5. q. 1.*

imago Trinitatis, secundum memoriam, intelligentiam & voluntatem: sed dilectio ad voluntatem pertinet, visio ad intelligentiam: ergo debet aliquid poni quod memoriæ respondeat, cùm fruitio non pertineat ad memoriam, sed magis ad voluntatem.

¶Præterea, Dotes beatitudinis dicuntur respondere virtutibus viæ, quibus Deo coniungimur, quæ sunt fides, spes, charitas, quibus est ipse Deus obiectum: sed dilectio respondet charitati, visio autem fidei: ergo debet aliquid poni, quod pertineret ad spem, cùm fruitio magis pertineat ad charitatem.

¶Præterea, Deo non fruimur nisi per dilectionem & visionem: illis enim dicimur frui, quæ diligimus propter se, vt patet per Augustinum in libro de doctrina Christiana: ergo fruitio non debet poni alia dos à dilectione.

¶Præterea, Ad perfectionem beatitudinis requiritur comprehensio, 1. Cor. 9. Sic currite vt comprehendatis: ergo debet adhuc quarta dos poni.

¶Præterea, Anselmus dicit quòd pertinent ad beatitudinem animæ, sapientia, amicitia, concordia, potestas, honor, securitas, gaudium: & sic videntur prædictæ dotes inconuenienter assignari.

¶Præterea, Auguſt. in fi. de Ciui. Dei, dicit quòd Deus in illa beatitudine sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur, ergo laus præassignatis dotibus, annumerari debet.

¶Præterea, Boëtius ponit 5. ad beatitudinem pertinentia in 3. de Consola. quæ sunt hæc, Sufficientia, quam promittunt diuitiæ: iucunditas, quam promittit voluptas: celebritas, quam promittit fama: securitas, quam promittit potentia: reuerentia, quam promittit dignitas: & sic videtur quòd potiùs ista deberent assignari dotes quàm prædicta.

CONCLVSIO.

¶Conueniẽter tres assignatæ sunt animæ dotes, scilicet visio, quæ fidei: comprehensio, quæ spei: fruitio, quæ charitati respondet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ab omnibus communiter tres ponuntur animæ dotes, diuersimodè tamen. Quidam enim dicunt, quòd tres dotes animæ sunt, visio, dilectio, & comprehensio: quidam verò dicunt quòd sunt visio, fruitio, & comprehensio: omnes tamen hæ assignationes reducuntur in idem, & eodem modo earum numerus assignatur. Dictum enim est, quòd dos est aliquid animæ inhærens, per quod ordinatur ad operationem, in qua consistit beatitudo. In qua quidem operatione duo requiruntur, scilicet ipsa substantia operationis, quæ est visio, & perfectio eius, quæ est delectatio. Oportet enim beatitudinem esse operationem perfectam. Visio autem aliqua est delectabilis dupliciter. Vno modo ex parte obiecti, inquantum id quod videtur, est delectabile. Alio modo ex parte visionis, inquantùm ipsum videre, delectabile est, sicut delectamur in videndo mala, quanuis mala non delectent nos: & quia operatio illa, in qua vltima beatitudo consistit, debet esse perfectissima: ideò requiritur quòd visio illa sit vtroque modo delectabilis. Ad hoc autem quòd visio illa sit delectabilis, requiritur quòd sit facta connaturalis videnti per aliquem habitum: sed ad hoc quòd sit delectabilis ex parte visibilis, requiruntur duo, scilicet quòd ipsum visibile sit conueniens, & quòd sit coniunctum. Sic ergo ad delectabilitatem visionis ex parte sui requiritur habitus, qui visionem eliciat, & sic est vna dos, quæ dicitur ab omnibus visio: sed ex parte visibilis requiruntur duo, scilicet conuenientia, quæ est per affectum, & quantum ad hoc ponitur à quibusdam dos dilectio, & à quibusdam fruitio, secundum quòd fruitio ad affectum pertinet. Illud enim quod summè diligimus, conuenientissimum æstimamus. Requiritur etiam ex parte visibilis coniunctio, & sic ponitur à quibusdam comprehensio, quæ nihil est aliud quàm in præsentia Deum habere, & seipso tenere. Sed secundum alios, fruitio prout est non spei, sicut est in via: sed iam rei, sicut est in patria. Et sic dotes respondent tribus virtutibus Theologicis, scilicet, visio fidei, spei verò comprehensio vel fruitio secundum vnam acceptionem: charitati verò fruitio vel dilectio secundum assignationem aliam. Fruitio enim perfecta qualis in patria habebitur, includit in se delectationem & comprehensionem: & ideò à quibusdam accipitur pro vno, à quibusdam verò pro alio. Quidam verò attribuunt has tres dotes tribus animæ viribus: visionem rationali, delectationem concupiscibili, fruitionem verò irascibili. Inquantùm talis fruitio est per quandam victoriã adepta, sed non propriè dicitur: quia irascibilis & concupiscibilis non sunt in parte intellectiua, sed in parte sensitiua, dotes autem animæ ponuntur in ipsa mente.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd memoria & intelligentia non habent nisi vnam operationem: vel quia ipsa intelligentia est operatio memoriæ: vel si intelligentia dicatur esse potentia quædam, memoria non exit in operationẽ nisi mediante intelligentia, quia memoriæ est notitiam teneret vnde etiam memoriæ & intelligentiæ non respondet nisi vnus habitus, scilicet notitia: & ideò vtrique respondet tantùm vna dos, scilicet visio.

¶Ad secundum dicendum, quòd fruitio respondet spei inquantùm includit comprehensionem, quæ spei succedet: quod enim speratur, nondum habetur: & ideò spes quodammodò affligit propter distantiam amati, & propter hoc in patria non remanet, sed succedet ei comprehensio.

¶Ad tertium dicendum, quòd fruitio, secundum quòd comprehensionem includit, distinguitur à visione & dilectione, alio tamen modo quàm dilectio à visione. Dilectio enim & visio diuersos habitus nominant, quorum vnus pertinet ad intellectum, alter verò ad effectum. Sed comprehensio vel fruitio, secundum quòd ponitur comprehensio, non importat alium habitum ab illis duobus, sed importat remotionem impedimentorum, ex quibus efficiebatur, vt non posset mens Deo quasi præsentialiter coniungi: & hoc quidem fit per hoc quòd ipse habitus gloriæ animam ab omni defectu liberat, sicut quòd facit eam sufficientem ad cognoscendum sine phantasmatibus, & ad prædestinandum corpori, & alia huiusmodi, per quæ excluduntur impedimenta, quibus fit vt nunc peregrinemur à Domino.

¶Ad quartum patet responsio ex dictis.

¶Ad quintum dicendum, quòd propriè dotes sunt immediata principia illius operationis, in qua perfecta beatitudo consistit, per quam anima Christo coniungitur. Alia autem quæ Anselm. enumerat, non sunt huiusmodi, sed sunt qualitercunque beatitudinem concomitantia vel consequentia non solùm in comparatione ad sponsum, ad quem sola sapientia inter enumerata ab eo pertinet, sed etiam in comparatione ad alios pares, ad quos pertinet amicitia, quantum ad vnionem affectuum: & concordia quantum ad consensum in agendis: vel inferiores, ad quos pertinet potestas, secundum quòd à superioribus inferiora disponuntur: & honor, secundum id quod ab inferioribus & superioribus exhibetur: & etiam per comparationem ad seipsum, ad quos pertinet securitas, quantum ad remotionem mali, & gaudium, quantum ad adeptionem boni.

¶A sextum dicendum, quòd laus quæ ab Augustino ponitur tertium eorum, quæ in patria erunt, non est dispositio ad beatitudinem, sed magis ad beatitudinem consequens: ex hoc enim ipso quòd anima Deo coniungitur, in quo beatitudo consistit, sequitur quòd in laudem prorumpat, vnde laus non habet rationem dotis.

¶Ad septimum dicendum, quòd illa quinque quæ enumerat Boëtius, sunt quędam beatitudinis conditiones, non autem dispositiones ad beatitudinis actum: eò quòd beatitudo ratione suæ perfectionis sola & singulariter habet per seipsam quicquid ad hominibus diuersis quæritur, vt patet per Philosophum in primo & decimo Ethi. & secundum hoc ostendit Boëtius illa quinque in vera beatitudine esse: quia hæc sunt quæ ab hominibus in vera felicitate temporali quæruntur, quæ vel pertinent ad immunitatem à malo, sicut est securitas: vel ad consecutionem boni conuenientis, sicut iucunditas, & perfectio sicut sufficientia: vel ad manifestationem boni, sicut celebritas, inquantum illius notitiæ vel boni signum aliquod exhibetur: reuerentia enim consistit in exhibitione honoris, qui est testimonium virtutis. Vnde patet quòd ista quinque non debent dici dotes, sed quædam beatitudinis conditiones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO NONAGESIMA sexta, De aureolis, in tredecim articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de aureolis.

¶Circa quod quæruntur tredecim.

¶Primò, vtrùm aureola differat à præmio essentiali.

¶Secundò, vtrùm differat à fructu.

¶Tertiò, vtrùm fructus soli virtuti continentiæ debeatur.

¶Quartò, vtrùm conuenienter assignentur tres fructus tribus partibus continentiæ.

¶Quintò, vtrùm virginibus debeatur aureola.

¶Sextò, vtrùm debeatur martyribus.

¶Septimò, vtrùm debeatur doctoribus.

¶Octauò, vtrùm Christo aureola debeatur.

¶Nonò, vtrùm angelis.

¶Decimò, vtrùm corpori humano debeatur.

¶Vndecimò, vtrùm conuenienter tres aureolæ assignentur.

¶Duodecimò, vtrùm aureola virginum sit potissima.

¶Decimotertiò, vtrùm vnus alio intensiùs eandem aureolam habeat.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm aureola sit aliud à præmio essentiali, quod aurea dicitur.

3.tho.4. dist.49. q.5.art.1

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd aureola non sit aliquod aliud præmium à præmio essentiali, quod aurea dicitur. Præmium enim essentiale est ipsa beatitudo: sed beatitudo secundum Boë. est status omnium bonorum congregatione perfectus: ergo præmium essentiale includit omne quod habetur in patria, & sic aureola includitur in aurea.

¶Præterea, Magis & minùs non diuersificant speciem: sed illi qui seruant consilia & præcepta, magis præmiantur, quàm illi qui seruant præcepta tantùm: nec in aliquo præmium eorum videtur differre, nisi quòd vnum est altero maius, cùm aureola nominet præmium, quod debetur operibus perfectionis: ergo videtur quòd aureola non dicat aliquid distinctum ab aurea.

¶Præterea, Præmium respondet merito: sed radix totius meriti est charitas: cùm ergo charitati respondeat aureola, videtur quòd in patria non erit aliquod præmium ab aurea distinctum.

¶Præterea, Omnes homines assumuntur ad angelorum ordines, vt dicit Greg. Sed in angelis, licet quædam data sint quibusdam excellenter, nihil ibi posidetur singulariter: omnia enim in omnibus sunt, non quidem æqualiter, quia alia aliis sublimiùs posident, quæ tamen omnes habent: vt Gregorius dicit: ergo in beatis non erit aliquod aliud præmium nisi omnium commune: ergo aureola non est præmium distinctum ab aurea.

¶Præterea, Excellentiori merito excellens præmium debetur: si ergo aurea debetur operibus, quæ sunt in præcepto, aureola verò his quę sunt in consilio: aureola ergo erit perfectior quàm aurea, & ita non deberet diminutiuè significari, & sic videtur quòd aureola non sit præmium distinctum ab aurea.

¶SED CONTRA, Exo. 25. Facies alteram coronam aureolam, dicit glos. Ad coronam pertinet canticum nouum, quòd virgines tantùm coram sponso cantant: ex quo videtur quòd aureola sit quædam corona non omnibus, sed quibusdam specialiter reddita, aurea autem omnibus beatis redditur: ergo aureola est aliud quàm aurea.

¶Præterea, Pugnæ quam sequitur victoria, debetur corona, 2. Timo. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit: ergo vbi est specialis ratio certaminis, ibi debet esse corona specialis: sed in aliquibus operibus est specialis ratio certandi: ergo præ aliis aliquam coronam habere debent, & hanc dicimus aureolam.

¶Præterea, Ecclesia militans descendit à triumphante, vt patet Apocalypsis 21. Vidi ciuitatem sanctam, &c. sed in Ecclesia militante specialia opera habentibus redduntur specialia præmia, sicut victoribus corona: currentibus brauium: ergo similiter debet esse in Ecclesia triumphante.

CONCLVSIO.

¶Ex ratione operis meritorij quoddam accidentale præmium (quod aureola dicitur) debetur essentiali præmio, quod aurea appellatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd præmium essentiale hominis, quod est eius beatitudo, consistit in perfecta coniunctione animæ ad Deum, inquantum eo perfectè fruitur, vt viso & amato perfectè: hoc autem præmium metaphoricè corona dicitur vel aurea, tum ex parte meriti, quod cum quadam pugna agitur. Militia enim est vita hominis super terram, Iob 7. tum ex parte præmij per quod homo efficitur quodammodò diuinitatis particeps, & per consequens regiæ potestatis, Apocalypsis quinto, Fecisti nos Deo nostro regnum, & cætera, Corona autem est proprium signum regiæ potestatis, & eâdem ratione præmium, quod essentiali additur, coronæ rationem habet. Significat etiam corona perfectionem quandã ratione figuræ circularis, vt ex hoc etiam profectioni competat beatorum. Sed quia nihil potest superaddi, quin sit eo minus: ideò superadditum præmium aureola nominatur. Huic autem essentiali præmio, quod aurea dicitur, aliquid super additur dupliciter. Vno modo ex conditione naturæ eius, qui præmiatur, sicut supra beatitudinem animæ gloria corporis adiungitur: vnde & ipsa gloria corporis interdum aureola nominatur. Vnde super illud Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam: dicit quædam glos. Quasi in fine aureola supponatur, cùm in Scriptura dicatur, quòd eis sublimior gloria in receptione corporum seruetur, sicut autem nisi de aureola non agitur. Alio modo ex ratione operis meritorij, quod quidem rationem meriti habet ex duobus, ex quibus etiam habet bonitatis rationẽ, scilicet ex radice charitatis, quare fertur in finem vltimum: & sic debetur ei essentiale præmium, scilicet peruentio ad finem, quæ est aurea, & ex ipso genere actus, quod laudabilitatem quandam habet ex debitis circunstantiis & ex habitu elicien te ex proximo fine, & sic debetur ei quoddam accidentale præmium, quod aureola dicitur: & hoc modo de aureola ad præsens intendimus. Et sic dicendum est quòd aureola dicit aliquid aureæ super additum, id est quoddam gaudium de operibus à se factis, quæ habent rationem victoriæ excellentis, quod est aliud gaudium ab eo quo de coniunctione ad Deum quis gaudet, quod gaudium aurea dicitur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beatitudo includit omnia bona, quæ sunt necessaria ad perfectam hominis vitam, quæ consistit in perfecta hominis operatione, sed quædam possunt superaddi non quasi necessaria ad perfectã operationem, vt sine quibus esse non possit, sed quia his additis est beatitudo clarior. Vnde pertinent ad bene esse beatitudinis & ad decentiam quandam ipsius, sicut & felicitas politica ornat nobilitatem & corporis pulchritudinem, & huiusmodi, sine quibus esse potest, vt patet in 1. Ethic. & hoc modo se habet aureola ad beatitudinem patriæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd ille qui seruat consilia & præcepta, semper meretur magis, quàm ille qui seruat præcepta tantùm: secundum quòd ratio meriti consideratur in operibus ex ipso genere operum, non autem semper secũdum quòd ratio meriti pensatur ex radice charitatis: cùm quandoq; ex maiori charitate aliquis seruet præcepta tantùm, quàm aliquis præcepta & consilia: sed & pluries accidit econtrariò: quia probatio dilectionis exhibitio est operis, vt Gregorius dicit. Non ergo ipsum essentiale intensum magis dicitur aureola, sed id quod præmio essentiali superadditur indifferenter, siue sit maius præmium essentiale habentis aureolam, siue minus, siue æquale præmio essentiali non habentis.

¶Ad tertium dicendum, quòd charitas est principium merendi, sed actus noster est quasi instrumentum, quo meremur: ad effectum autem consequendum non solùm requiritur debita dispositio in primo mouente, sed etiam recta dispositio in instrumento: & ideò in effectu aliquid consequitur ex parte primi principij, quod est principale, & aliquid ex parte instrumenti, quod est secundarium: vnde & in præmio aliquid est ex parte charitatis, scilicet aurea, & aliquid ex genere operationis, scilicet aureola.

¶Ad quartum

¶Ad quartum dicendum, quòd angeli omnes in eodem genere actus suam beatitudinem meruerunt, scilicet in hoc quòd sunt conuersi ad Deum: & ideò nullum singulare præmium inuenitur in vno quod alius non habeat aliquo modo, homines autem diuersis generibus actuum beatitudinem habent: & ideò non est simile. Tamen illud quod vnus videtur specialiter habere inter homines, quodammodò omnes communiter habent, inquantum scilicet per charitatem perfectam vnusquisque bonum alterius suum reputat: non tamen hoc gaudium, quo vnus alteri congaudet, potest aureola nominari, quia non datur in præmium victoriæ eius, sed magis respicit victoriam alienam: corona enim ipsis victoribus redditur, non victoriæ congaudentibus.

¶Ad quintum dicendum, quòd maior est excellentia meriti, quæ surgit ex charitate, quàm illa quæ consurgit ex genere actus: sicut finis, ad quem ordinatur charitas, est potior his quæ sunt ad finem, circa quæ actus nostri consistunt. Vnde & præmium respondens merito ratione charitatis quantumcunque paruum, est maius quolibet præmio respondente actui ratione sui generis: & ideò aureola diminutiuè dicitur respectu aureæ.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm aureola differat à fructu.

3.tho.4. dist.49. q.5. art. 2. q.1. et sequent.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd aureola non differat à fructu. Eidem enim merito non debentur diuersa præmia: sed eidem merito respondet aureola & fructus centesimus, scilicet virginitatis: vt patet in glossa Matth. 13. ergo aureola est idem quod fructus.

¶Præterea, Augustinus dicit in libro de virginitate: Quòd centesimus fructus debetur martyri, & idem debetur virgini: ergo fructus est quoddam præmium commune virginibus & martyribus. sed eisdem etiam debetur aureola: ergo aureola est idem quod fructus.

¶Præterea, In beatitudine non inuenitur nisi duplex præmium: scilicet essentiale, & accidentale, quod essentiali superadditur: sed præmio essentiali superadditur, vt dicitur, aureola: quod patet ex hoc quòd Exodi vigesimoquinto, aureola coronæ aureæ superponi dicitur: sed fructus non est præmium essentiale, quia sic deberetur omnibus Beatis: ergo est idem quod aureola.

¶SED CONTRA, Quæcunque non sunt eiusdem diuisionis, non sunt eiusdem rationis: sed fructus & aureola non similiter diuiduntur, quia aureola diuiditur in aureolam virginum, martyrum, & doctorum: fructus autem in fructum coniugatorum, viduarum, & virginum: ergo fructus & aureola non sunt idem.

¶Præterea, Si fructus & aureola essent idem, cuicunque debentur fructus deberetur & aureola, hoc autem patet esse falsum: quia fructus debetur viduitati, non autem aureola: ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶Cùm fructus hoc loco consistat in gaudio dispositionis operum, & aureola in gaudio perfectionis operum, non est idem fructus quod aureola.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ Metaphoricè dicuntur, possunt variè accipi secundũ adaptationes ad diuersas proprietates eius, vnde fit transumptio. Cùm autem fructus propriè in rebus corporalibus dicatur de terræ nascentibus secundum diuersas conditiones quæ in fructibus corporalibus inueniri possunt, diuersimodè fructus spiritualiter accipitur. Fructus enim corporalis dulcedinem habet, quia reficit secundum quòd in vsu hominis venit. Est etiam vltimum, ad quod operatio naturæ peruenit: est etiam id quod ex agricultura expectatur per seminationem vel quoscunque alios modos. Quandoque igitur fructus spiritualiter accipitur pro eo quod reficit quasi vltimus finis: & secundum hanc significationem dicimur Deo frui perfectè in patria, imperfectè autem in via: & ex hac significatione accipitur fruitio, quæ est dos: sic autem nunc de fructibus non loquimur. Quandoque autem sumitur spiritualiter pro eo quod reficit tantùm, quamuis non sit vltimus finis: & sic virtutes fructus dicũtur, inquantũ mentẽ syncera dulcedine reficiũt: vt Ambros. dicit: & sic accipitur fructus Galat. 5. Fructus autẽ spiritus, gaudiũ, &c sic autem de fructibus nunc etiam non quæritur. Potest autem alio modo sumi fructus spiritualis ad similitudinem corporalis: inquantum corporalis fructus est quoddam commodum quod ex labore agriculturæ expectatur: vt sic dicatur illud præmium quod homo consequitur ex labore, quo in hac vita laborat, & sic omne præmium quod in futuro habebitur ex nostris laboribus, fructus dicitur: & sic accipitur fructus, Romanorum sexto. Habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam: sic etiã nunc nos de fructu non agimus, sed agimus de fructu secundum cp ex semine consurgit. Sic enim de fructu Dominus loquitur Matthæi decimotertio: vbi fructum diuidit in tricesimum, sexagesimum, & centesimum. Fructus autem secundum hoc potest prodire ex semine, quòd vis semẽtina est efficax ad conuertendum humores terræ in suam naturam, & quantò hæc virtus est efficacior & terra ad hoc paratior, tantò fructus sequitur vberior: spirituale autem semen quod in nobis seminatur, est verbum Dei: vnde quantò aliquis magis in spiritualitatẽ conuertitur à carne recedens, tantò in eo est maior fructus Verbi. Secundum hoc igitur fructus verbi Dei differt ab aurea & ab aureola: quia aurea consistit in gaudio quod habetur de Deo: aureola verò in gaudio quod habetur de operum perfectione, sed fructus in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit ex semine verbi Dei. Quidam distinguunt inter aureolam & fructus, dicentes quòd aureola debetur pugnanti, secundum illud secundæ Timothei secundo: Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Fructus autem laboranti, secundum illud quod dicitur Sapientiæ quarto, bonorũ laborum gloriosus est fructus. Alij verò dicunt quòd aurea respicit conuersionem ad Deum, sed aureola & fructus consistunt in his, quæ sunt ad finem: ita tamẽ quòd fructus principaliùs respicit voluntatem, aureola autem magis corpus: sed cùm in eodem sit labor & pugna, & secundum idem & præmium corporis ex præmio animæ dependeat secundum prædictã non esset differentia inter fructum, auream, & aureolam nisi ratione tantùm, & hoc non potest esse, cùm quibusdam assignentur fructus, quibus non assignatur aureola.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est inconueniens eidem merito secundum diuersa, quæ in ipso sunt diuersa præmia respondere: vnde & virginitati respõdet aurea, secundum quòd propter Deum seruatur imperio charitatis: aureola verò, secundum quòd est perfectionis opus habens rationem victoriæ excellentis: fructus verò, secundum quòd per virginitatem homo in quandam spiritualitatem transit, à carnalitate recedens.

¶Ad secundum dicendum, quòd fructus secundum propriam acceptionem, prout nunc loquimur: non dicit præmium commune martyrio & virginitati, sed tribus continentiæ gradibus: Glossam autem quæ ponit fructum centesimum martyribus respondere, largè accipit fructum, secundum quòd quælibet remuneratio dicitur fructus: vt sic per centesimum fructum remuneratio designetur, quæ quibuslibet operibus perfectionis debetur.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis aureola sit quoddam accidentale præmium essentiali superadditum, non tamen omne accidentale præmium est aureola, sed præmium de operibus perfectionis, quibus homo maximè Christo conformatur, secundum prædictam victoriam: vnde non est inconueniens quòd abstractioni à carnali vita aliquod accidentale præmium debeatur, quon fructus dicitur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm fructus debeatur soli virtuti continentiæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd fructus non debeatur soli virtuti continentiæ. Quia 1. Corinth. 15. super illud, Alia claritas Solis, &c. dicit Gloss. quòd claritati Solis illorum dignitas comparatur, quæ vicentesimum fructum habent: Lunari autem, quæ visexagesimum: stellæ verò, quæ vitricesimum: sed illa diuersitas claritatem secundum intentionem Apostoli pertinet ad quancunque beatitudinis differentiam: ergo diuersi fructus non debent respondere soli continentiæ.

¶Præterea, Fructus à fruitione dicuntur: sed fruitio pertinet ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

præmium essentiale, quod omnibus virtutibus respondet: ergo, &c. contra.

¶Præterea, Fructus labori debetur, Sapientiæ quarto, Bonorum laborum gloriosus est fructus: sed maior est labor in fortitudine quàm in temperantia, vel in continentia: ergo fructus non respondet soli continentiæ.

¶Præterea, Difficilius est modum non excedere in cibis qui sunt necessarij ad vitam, quàm in venereis, sine quibus vita cõseruari potest: & sic maior est labor parsimoniæ, quàm continentiæ: ergo parsimoniæ magis respondet fructus, quàm continentiæ.

¶Præterea, Fructus refectionem importat: refectio autem præcipuè est in fine: cùm ergo virtutes Theologicæ finem habeant pro obiecto, scilicet ipsum Deum, videtur quòd eis fructus maximè debeat respondere.

¶SED CONTRA est quod habetur in Gloss. Matthæi 13. quæ fructus assignat virginitati, viduitati, & continentiæ coniugali, quæ sunt continentiæ partes.

CONCLVSIO.

¶Continentiæ magis debetur fructus, quàm alij virtuti, cùm ea virtus præcipuè hominem liberet à subiectione carnis, ratione cuius fructus ei respondet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd fructus est quoddam præmium quod debetur homini ex hoc quòd à carnali vita in spiritualem transit: & ideò illi virtuti præcipuè fructus respondet, quæ hominem præcipuè à subiectione carnis liberat: hoc autem facit continentia: quia per delectationes Venereas anima præcipuè carni subditur, adeò vt in actu carnali secundum Hierony. nec spiritus prophetiæ corda tangat prophetarum, nec in illa delectatione est possibile aliquid intelligere, vt Philosophus dicit. 7. Ethic. Et ideò continentiæ magis respondet fructus, quàm alij virtuti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Gloss. illa accipit fructum largè secundum quòd quælibet remuneratio fructus nominatur.

¶Ad secundum dicendum, quòd fruitio non sumitur à fructu secundum illam similitudinem, qua nunc de fructu loquimur.

¶Ad tertium dicendum, quòd fructus, secundum quòd nunc loquimur, non respondet labori ratione fatigationis, sed secundùm quòd per laborem semina fructificant. Vnde & ipsa segetes labores dicuntur in quantùm propter eas laboratur, vel labore acquiruntur. Similitudo autem fructus, secundum quòd oritur ex semine, magis aptatur continentiæ, quàm fortitudini: quia per passionem fortitudinis homo non subditur carni, sicut per passionem, circa quas est continentia.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd quanuis delectationes, quę sunt in cibis, sint magis necessariæ illis, quæ sunt in venereis: nõ tamen sunt ita vehementes: vnde per eas anima non ita subditur carni.

¶Ad quintum dicendum, quòd fructus non sumitur hîc, secundum quòd fruidicitur qui reficitur in fine, sed alio modo: & ideò ratio non sequitur.

ARTICVLVS IIII.

¶Verum conuenienter assignentur tres fructus tribus continentiæ partibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter assignentur tres fructus tribus continentiæ partibus. Quia Gal. quinto ponuntur duodecim fructus, ga udium, pax, &c. & ideò videtur quòd non debeant poni tres tantùm.

¶Præterea, Fructus nominat aliquod præmium speciale: sed præmium quod assignatur virginibus, viduis, & coniugatis, non est speciale: quia omnes saluandi continentur sub aliquo horum trium: cùm nullus saluetur qui continentia careat: & continentia per has tres sufficienter diuidatur: ergo inconuenienter tribus prædictis tres fructus assignantur.

¶Præterea, Sicut viduitas excedit continentiam coniugalem, ita virginitas viduitatem: sed non similiter excedit sexagenarius tricenarium, & centenarius sexagenarium: neque secundum Arithmeticam proportionem, quia sexagenarius excedit tricenarium in 30. & centenarius sexagenarium in 40. Neque etiam secundum proportionalitatem Geometricam: quia sexagenarius se habet in dupla proportione ad tricenarium: centenarius verò ad sexagenarium in superabundantia, quia continet totum & duas tertias eius: ergo inconuenienter aptantur fructus tribus continentiæ gradibus.

¶Præterea, Ea quæ in sacra Scriptura dicuntur, perpetuitatem habent: Lucæ 21. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt: sed ea quæ ex institutione hominum sunt facta, quotidie possunt mutari: ergo ex his quæ ex institutione hominum sunt, non est accipienda ratio eorum quæ in Scriptura dicuntur: & sic videtur quòd inconueniens sit ratio, quam Beda assignat de istis fructibus dicens, quòd fructus tricessimus debetur coniugatis, quia in repræsentatione, quæ fit in abaco, 30. significantur per contactum pollicis & indicis secundum suam summitatem: vnde ibi quodammodò osculantur se, & sic tricenarius numerus significat coniugatorum oscula. Sexagenarius verò numerus significatur per tactum indicis super medium articulum pollicis, & sic per hoc quòd index iacet super pollicem opprimens ipsum, significat oppressionem, quam viduæ patiuntur in mundo: cùm autem numerando, ad centenarium peruenimus, ad dexteram à læua transimus: vnde per centenarium virginitas designatur, quæ habet proportionem angelicæ dignitatis, quæ sunt in dextra, scilicet in gloria: nos autem in sinistra propter imperfectionem præsentis vitæ.

CONCLVSIO.

¶Conuenienter assignantur tres fructus tribus continentiæ partibus, coniugali enim continentiæ tricessimus, viduali, sexagessimus, virginali centessimus fructus debetur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd per continentiam, cui fructus respondet, homo in quandam spiritualitatem adducitur, carnalitate abiecta. Et ideò secundum diuersum modum spiritualitatis, quam continentia facit, diuersi fructus distinguuntur. Est enim quædam spiritualitas necessaria, & quædam superabundans. Necessaria est in hoc quòd rectitudo spiritus ex delectatione carnis non peruertatur: quod fit cùm aliquis per rectum ordinem rationis vtitur delectationibus carnis, & hæc est spiritualitas coniugatorum. Spiritualitas verò superabundans, est per quam homo ab huiusmodi delectationibus carnis spiritum suffocantibus omninò se abstrahit. Sed hoc contingit dupliciter. Vel respectu cuiuslibet temporis præteriti, præsentis, & futuri, & hæc est spiritualitas virginum. Vel secundum aliquod tempus, & hæc est spiritualitas viduarum: seruantibus ergo continentiam coniugalem datur fructus trigessimus, vidualem sexagessimus, virginalem centessimus, ratione illa quam Beda assignat: quanuis possit alia ratio assignari ex ipsa natura numerorum: tricenarius enim numerus ex ductu trinarij in denarium surgit: trinarius enim est numerus omnis rei, vt dicitur primæ de Cælo & mun. & habet in se perfectionem quandam omnibus communem, scilicet principij, mędij, & finis: vnde conuenienter tricenarius numerus coniugatis assignatur, in quibus supra obseruationem Decalogi, qui per denarium significatur, non additur aliqua perfectio nisi communis, sine qua non potest esse salus. Senarius autem, ex cuius ductu in denarium sexagenarius surgit, habet perfectionem ex partibus, cùm constet ex omnibus partibus suis simul aggregatis: vnde conuenienter viduitati respondet, in qua inuenitur perfecta abstractio à delectationibus carnis, quantum ad omnes circunstantias, quæ sunt quasi partes virtuosi actus: cum nulla enim persona & in nullo loco viduitas carnis vtitur delectationibus, & sic de aliis circunstantiis, quod non erat in continentia coniugali. Sed centenarius conuenienter respondet virginitati: quia denarius, ex cuius ductu centenarius surgit, est limes numerorum: & similiter virginitas tenet spiritualitatis limitem, quia ad eam nihil de spiritualitate adiici potest. Habet enim centenarius, inquantum est numerus quadratus, perfectionem ex figura: figura enim quadrata secundum hoc perfecta est, quòd ex omni parte æqualitatem habet, vtpote habens omnia latera æqualia: vnde competit virginitati, in qua quantùm ad omne tempus æqualiter incorruptio inuenitur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ibi fructus non accipiuntur hoc modo, sicut hîc de eis loquimur.

¶Ad secundum dicendum, quòd nihil cogit, ad ponendum fructum esse præmium non omnibus saluandis commune. Non solùm

solùm enim essentiale præmium commune est omnibus, sed etiam aliquod accidentale, sicut gaudium de operibus illis, sine quibus nõ est salus. Potest tamen dici quòd fructus non omnibus conueniunt saluandis, sicut patet de his qui in fine pœnitẽt, & incontinenter vixerunt. Eis enim non fructus, sed essentiale præmium debetur tantùm.

¶Ad tertium dicendum, quòd distinctio fructuum magis accipitur secundum species & figuras numerorum quàm secundum quantitates ipsorum: tamen etiam quantum ad quantitatis excessum potest aliqua ratio signari. Coniugatus enim abstinet tantum à non sua: vidua verò à suo & non suo: & sic inuenitur ibi quædam ratio duplicis, sicut sexagenarius est duplex ad tricenarium: centenarius verò supra sexagenarium addit quadragenarium, qui consurgit ex ductu quaternarij in denarium. Quaternarius autem est primus numerus solidus & cubicus, & sic contingit talis additio virginitati, quæ supra perfectionem viduitatis perpetuam incorruptionem adiungit.

¶Ad quartum dicendum, quòd quanuis illa repræsentatio numerorum sit ex humana institutione, tamen fundatur aliquo modo super rerum naturam, inquantùm secundum ordinem dictorum articulorum & contactuum numeri gradatim designantur.

ARTICVLVS V.

¶Verum aureola debeatur ratione virginitatis.

Tho. 4. dist. 49. q. 5. art. 2. q. 2. & sequent.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ratione virginitatis non debeatur aureola. Vbi est enim maior difficultas in opere, ibi debetur maius præmium: sed maiorem difficultatem patiuntur in abstinendo à delectationibus carnis viduæ quàm virgines. Dicit enim Hieronymus, Quia quanto maior est difficultas ex parte quorundam à voluptatis illecebris abstinere, tantò maius est præmium: & loquitur in commendatione viduarum. Philosophus enim dicit in libro animalium, Quia iuuenes corruptæ magis appetunt coitum propter rememorationem delectationis: ergo aureola, quæ est maximum præmium, debetur magis viduis quàm virginibus.

¶Præterea, Si virginitati debetur aureola, vbi esset perfectissima virginitas, maximè inueniretur aureola: sed in beata Virgine est perfectissima virginitas: vnde & Virgo virginum nominatur, & tamen ei non debetur aureola, quia nullam pugnam sustinuit in continendo, cùm corruptione fomitis non fuerit infestata: ergo virginitati aureola non debetur.

¶Præterea, Ei quod non est secundum omne tempus laudabile, non debetur præmium excellens: sed virginitatem seruare in statu innocentiæ, non fuisset laudabile, cùm tunc præceptum esset, Crescite & multiplicamini, & replete terram: nec etiam tempore legis, cùm steriles erant maledictæ: ergo virginitati aureola non debetur.

¶Præterea, Nõn debetur idem præmium virginitati seruatę & virginitati amissæ: sed pro virginitate amissa quandoque debetur aureola, vt si aliqua inuita prostituatur à tyranno, quia Christum confitetur: ergo virginitati aureola non debetur.

¶Præterea, Excellens præmium non debetur ei quod inest nobis à natura: sed virginitas innascitur cuilibet homini & bono & malo: ergo virginitati aureola non debetur.

¶Præterea, Sicut se habet viduitas ad fructum sexagenarium, ita virginitas ad fructum centesimum, & ad aureolam: sed non cuilibet viduæ debetur fructus sexagenarius, sed solùm viduitatem vouenti, vt quidam dicunt: ergo videtur quòd non cuilibet virginitati aureola debeatur, sed solùm virginitati ex voto seruatæ.

¶Præterea, Præmium non respondet necessitati, cùm omne meritum in voluntate consistat: sed quædam sunt virgines ex necessitate, vt naturaliter frigidi & eunuchi: ergo virginitati non semper debetur aureola.

¶SED CONTRA est quod habetur Exodi 25. Facies & alteram coronam aureolam. Gloss. ad coronam pertinet canticum nouum quod virgines coram Agno concinunt, scilicet qui sequuntur Agnum quocunq; ierit: ergo præmium, quod virginitati debetur, dicitur aureola.

¶Præterea, Isaiæ 56. dicitur, Hoc dicit Dominus Deus eunuchis. & sequitur, Dabo eis nomen melius à filiis & à filiabus: Gloss. propriam gloriam excellentémque significat: sed per enunchos, qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum, virgines designantur: ergo sequitur quòd virginitati debetur aliquod excellens præmium, & hoc vocatur aureola.

CONCLVSIO.

¶Cùm per virginitatem singularis quædam victoria contra carnem obtineatur, virginibus, quibus propositum fuit virginitatis perpetuò seruandæ, laureola ex merito debetur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vbi est præcellens ratio victoriæ, ibi debetur aliqua specialis corona: vnde cùm per virginitatem aliquis singularem quandam victoriam obtineat de carne, contra quam cõtinuè bellum geritur, vt patet ad Galatas 5. Spiritus concupiscit aduersus carnem, &c. virginitati spiritualis corona debetur, quæ aureola nominatur, & hoc quidem communiter ab omnibus tenetur. Sed cui virginitati debeatur aureola, non similiter omnes dicunt. Quidam enim dicunt aureolam actui deberi. Vnde illa quæ actu virginitatem seruat, aureolam habebit, si sit de numero saluandorum. Sed hoc non videtur esse conueniens. Quia secundum hoc illæ quæ habent voluntatem nubendi, & cùm ante quàm nupserint decedunt, habebunt aureolam. Vnde alij dicunt quòd aureola debetur statui & non actui: vt ille tantùm virgines aureolam mereantur, quæ in statu virginitatis perpetuæ seruandę per votum se posuerunt. Sed hoc etiam non videtur conueniens, quia aliquis ex pari voluntate potest seruare virginitatem non vouens, sicut aliquis alius vouens. Et ideò aliter dici potest quòd meritum actui virtutis debetur à charitate imperato: virginitas autem secundum hoc ad genus virtutis pertinet, secundum quòd perpetua incorruptio mentis & corporis sub electione cadit, vt patet ex his quæ dicta sunt: & ideò illis tantum virginibus aureola propriè debetur, quæ propositum habuerunt virginitatem perpetuò conseruandi, siue hoc propositum voto firmauerunt, siue non. Et hoc dico secundum quòd aureola propriè accipitur, vt præmium quoddam meritò redditum, quanuis hoc propositum aliquando fuerit interruptum, integritate tamen carnis manentem, dummodò in fine vitę inueniatur: quia virginitas mẽtis reparari potest, quãuis nõ virginitas carnis. Si autẽ aureolã largè accipiamus pro quocunq; gaudio, quod in patria habebunt super gaudium essentiale: sic etiam incorruptis carne aureola respondebit, etiam si propositum non habuerunt perpetuò virginitatem seruandi. Non enim est dubium, quòd de incorruptione corporis gaudebunt, sicut & innocentes de hoc quòd immunes à peccato fuerunt, quanuis peccandi opportunitatem non habuerunt, vt patet in pueris baptizatis. Sed hæc non est propria acceptio aureolæ, sed valde communis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in continendo secundum aliquid, maiorem pugnam sustinẽt virgines, & secundum aliquid viduæ cæteris paribus. Virgines enim concupiscentia imflammat & experiendi desiderium, quod ex quasi quadam curiositate procedit, qua scilicet fit vt homo libentiùs videat quæ nunquam vidit, & etiam quandoque in eis concupiscentiam auget æstimatio maioris delectationis, quàm sit secundum veritatem, & etiam consideratio eorum incommodorum, quæ delectationi huiusmodi adiunguntur: & quantùm ad hoc viduæ minorem sustinẽt pugnam: maiorem autem propter delectationis memoriam, & in diuersis vnum alteri præiudicat secundum diuersas hominis dispositiones. Quia quidam magis mouentur hoc, quidam illo: quicquid autem sit de quantitate pugnæ, hoc tamen certum est quòd perfectior est victoria virginum quàm viduarum. Perfectissimum enim genus victoriæ est & pulcherrimum, hosti nunquam cessisse: coronæ autem non debetur pugnæ, sed victoriæ de pugna.

¶Ad secundum dicendum, quòd duplex circa hoc est opinio. Quidam enim dicunt quòd beata Virgo pro virginitatis præmio non habet aureolam, si aureola propriè accipiatur, secundum quòd respicit pugnam: tamen habet aliquid maius aureola propter perfectissimum propositum virginitatis seruandæ. Alij verò dicunt quòd etiam aureolam sub propria ratione aureolæ habet & excellentissimam: quanuis enim pugnam non senserit, pugnam tamen carnis aliquam habuit: sed ex vehementia virtutis quam habuit à Deo, habuit carnem subditam quòd huiusmodi pugna ei insensibilis erat. Sed istud videtur incon-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur inconuenienter dici, quia cùm Virgo beata credatur omninò immunis fuisse à fomitis inclinatione propter eius sanctificationem perfectam, non est pium ponere aliquam pugnam à carne fuisse in ea, cùm talis pugna non sit nisi à fomitis inclinatione, nec tentatio, quæ est à carne sine peccato esse possit, vt patet per Glos. 2. Corint. 12. super illud, Datus est mihi stimulus carnis meæ, &c. Vnde dicendum est, quòd aureolam propriè habet, vt in hoc membris aliis Ecclesiæ conformetur, in quibus virginitas inuenitur: & quanuis non habuit pugnam per tentationem, quæ est à carne: habuit tamen pugnam per tentationem, quæ est ab hoste, qui nec etiam ipsum Christum reueritus fuit, vt patet Matth. 4.

¶Ad tertium dicendum, quòd virginitati non debetur aureola nisi inquantum addit quandam excellentiam super alios continentiæ gradus. Si autem Adam non peccasset, virginitas nullam perfectionem supra continentiam coniugalem habuisset: quia fuissent tunc honorabiles nuptiæ, & torus immaculatus nulla concupiscentiæ fœditate existente: vnde virginitas tunc seruata non fuisset, nec ei tunc aureola deberetur: sed mutata humanæ naturæ conditione virginitas specialem decorem habet: & ideò ei speciale redditur præmium. Tempore etiam legis Moysi, quando cultus Dei per carnalem actum pro pagandus erat, non erat omninò laudabile à commixtione carnis abstinere. Vnde nec tali proposito speciale præmium redderetur nisi ex diuino processisset instinctu, vt creditur de Hieremia & Helia, quorum coniugia non leguntur.

¶Ad quartum dicendum, quòd si aliqua per violentiam oppressa fuerit, propter hoc non amittit aureolam, dummodò pro posito virginitatem seruandi inuiolabiliter seruet, illi actui nullo modo consentiens: non tamen per hoc virginitatem perdit: & hoc dico siue pro fide, siue pro quacunq; alia causa corrumpatur violenter. Sed si hoc pro fide sustineat, hoc ei erit ad meritum, & ad genus martyrij pertinebit. Vnde Lucia dicit: Si me inuitam violare feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Non quòd habeat duas virginitatis aureolas, sed quia duplex præmium reportabit: vnum pro virginitate custodia, aliud pro iniuria quam passa est, dato etiam quòd taliter oppressa concipiat, nec ex hoc meritum virginitatis perdit: nec tamen matri Christi æquabitur, in qua fuit cum integritate mentis etiam integritas carnis.

¶Ad quintum dicendum, quòd virginitas nobis à natura innascitur quantùm ad id quod est materiale in virginitate: sed propositum perpetuæ incorruptionis seruandæ, ex quo virginitas meritum habet, non est innatum, sed ex munere gratiæ proueniens.

¶Ad sextum dicendum, quòd non cuilibet viduæ fructus sexagenarius debetur, sed ei solùm quæ propositum viduitatis seruandæ retinet, quanuis etiam votum non emittat, sicut etiam de virginitate dictum est.

¶Ad septimum dicendum, quòd si frigidi & eunuchi voluntatem habeant perpetuam incorruptionem seruare, etiam si facultas esset coëundi, virgines sunt dicendi & aureolam merentur. Faciunt enim de necessitate virtutem. Si verò voluntatem habeãt ducendi coniugem, si possent, aureolam non merentur. Vnde dicit Augu. in lib. de Sancta virginitate: Quibus ipsum virile membrum debilitatur, vt generare non possint, vt sunt eunuchi, sufficit cùm Christiani fiunt, & Dei præcepta custodiunt: eo tamen proposito sunt, vt coniuges si possent haberẽt: coniugatis fidelibus adæquari.

ARTICVLVS VI.

¶Virum martyribus aureola debeatur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd martyribus aureola non debeatur. Aureola enim præmium est quod operibus supererogationum redditur. Vnde dicit Beda super illud Exo. 25. Facies & aliam coronam, &c, de eorum præmio potest rectè intelligi, qui generalia mandata spontaneæ vitæ, perfectioris electione transcendunt: sed mori in confessione fidei, quandoque est necessitatis, non supererogationis, vt patet ex hoc quod dicitur Roman. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem: ergo martyrio non semper debetur aureola.

¶Præterea, secundum Greg. seruitia quantò sunt magis libera, tantò sunt magis grata: sed martyrium, minimum habet de liberalitate, cùm sit pœna ab alio inflicta violenter: ergo martyrio aureola non debetur, quæ respondet merito excellenti.

¶Præterea, Martyrium non solùm consistit in exteriori passione mortis, sed etiam in voluntate: vnde Bernard. distinguit tria genera martyrum, scilicet, voluntate, non nece, vt Ioannes: voluntate & nece, vt Stephanus: nece & non voluntate, vt Innocentes: si ergo martyrio aureola debetur, magis deberetur martyrio voluntatis quàm exteriori martyrio, cùm meritum ex voluntate procedat: hoc autem non ponitur: ergo martyrio aureola non debetur.

¶Præterea, Afflictio corporis est minor quàm afflictio mentis, quæ est per dolores & interiores animæ passiones: sed interior passio quoddam etiam martyrium est, vnde dicit Hieronymus in sermone de Assumptione: Ratione rectè dixerim, Dei genitrix Virgo & martyr fuit, quanuis in pace vitam finierit: vnde, Tuam ipsius animam pertransibit gladius, scilicet dolor de morte Filij: cùm ergo interiori dolori aureola non responderit, nec exteriori respondere debet.

¶Præterea, Pœnitentia martyrium quoddam est: vnde dicit Grego. Quanuis occasio persequutionis desit, habet tamen pax nostra martyrium suum, quia etsi carnis colla ferro non subiicimus, spirituali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus: pœnitentiæ autem quæ in exterioribus operibus consistit, aureola non debetur: ergo nec etiam omni exteriori martyrio debetur aureola.

¶Præterea, Illicito operi non debetur aureola: sed illicitum est, sibiipsi manus iniicere, vt patet per Augustinum in primo libro de Ciuitate Dei: & tamen quorundam martyria in Ecclesia celebrata sunt, qui sibi manus iniecerunt, tyrannorum rabiem fugientes, vt patet in Ecclesiastica Historia de quibusdã mulieribus apud Alexandriam: ergo non semper martyrio debetur aureola.

¶Præterea, Contingit aliquando aliquem pro fide vulnerari, & postmodùm aliquo tempore superuiuere, hunc constat martyrem esse: & tamen ei aureola non debetur, quia eius pugna non durauit vsque ad mortem: ergo non semper martyrio debetur aureola.

¶Præterea, Quidam magis affliguntur in amissione rerum temporalium, quàm etiam in propria afflictione, quod patet ex hoc quòd multas afflictiones sustinent ad lucra acquirenda: si ergo *eis* propter Christum temporalia bona diripiantur, videtur quòd sint martyres: nec tamen eis vt videtur debetur aureola: ergo vt priùs.

¶Præterea, Martyr videtur esse tantùm ille qui pro fide occiditur: vnde dicit Isidô. Martyres Græcè, testes Latinè, quia propter testimonium Christi passiones sustinuerunt, & vsque ad mortem pro veritate certauerunt: sed aliquæ aliæ virtutes sunt fide excellẽtiores, vt iustitia, & charitas, & huiusmodi: quæ sine gratia esse non possunt, quibus tamen non debetur aureola: ergo videtur quòd nec martyrio aureola debeatur.

¶Præterea, Sicut veritas fidei est à Deo, ita & quælibet alia veritas, vt dicit Ambros. Quia omne verum à quocunq; dicatur, à Spiritu sancto est: ergo si sustinenti mortem pro veritate fidei debetur aureola, eãdem ratione & sustinentibus mortem pro alia qualibet veritate, quod tamen non debetur.

¶Præterea, Commune est potius bono particulari: sed si aliquis pro conseruatione reipublicæ moriatur in bello iusto, nõ debetur ei aureola: ergo etiam si occidatur pro conseruatione fidei in seipso, & sic idem quod priùs.

¶Præterea, Omne meritum ex libro arbitrio procedit: sed quorundam martyria celebrat Ecclesia, qui vsum liberi arbitrij non habuerunt: ergo aureolam non meruerunt, & sic in omnibus martyribus non debetur aureola.

¶SED CONTRA, Augus. dicit in lib. de sancta Virginitate, Nemo, quantum puto, ausus fuit præferre virginitatem martyrio: sed virginitati debetur aureola: ergo & martyrio.

¶Præterea, Corona debetur certanti, sed in martyrio est spiritualis difficultas pugnæ: ergo ei debetur spiritualis aureola.

CONCLVSIO.

¶Quemadmodum virginibus, sic & martyribus laureola debetur, tum propter victoriam passionum martyrij, tum propter causam pugnæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut inest quædam pugna

pugna spiritui contra interiores concupiscentias, ita etiam inest homini quædam pugna contra passiones exteriùs illatas: vnde sicut perfectissimæ victoriæ, qua de concupiscentiis carnis triumphatur, scilicet virginitati, debetur spiritualis corona, quæ aureola dicitur: ita etiam perfectissimæ victoriæ, quæ habetur de impugnatione exteriori, debetur aureola: perfectissima autem victoria de exterioribus passionibus consideratur ex duobus. Primò ex magnitudine passionis: inter omnes autem passionis illatas exteriùs præcipuum mors locum tenet, sicut & in passionibus interioribus præcipuę sunt venereorum concupiscentiæ: & ideò quando quis obtinet victoriam de morte & ordinatis ad mortem, perfectissimè vincit. Secundò, perfectio victoriæ consideratur ex causa pugnæ, quando videlicet ex honestissima causa pugnatur, quæ scilicet est Christus, & hæc duo in martyrio considerantur, quòd est mors suscepta propter Christum, martyrem verò non facit pœna sed causa: & ideò martyrio aureola debetur, sicut & virginitati.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sustinere mortem propter Christum, quantum est de se, est opus supererogationis, non enim quilibet tenetur fidem suam coram persequutore confiteri: sed in casu est de necessitate salutis: quando, scilicet à persequutore deprehensus de fide sua requiritur, quam confiteri tenetur, nec tamen sequitur quòd aureolam non mereatur. Aureola enim non debetur operi supererogationis, inquantum est supererogatio, sed inquantum perfectionem quandam habet: vnde tali perfectione manente, etiam si non sit supererogatio, aureolam aliquis meretur.

¶Ad secundum dicendum, quòd martyrio non debetur aliquod præmium, secundum hoc quòd ab exteriori infligitur, sed secundum hoc quòd voluntariè sustinetur: quia non meremur nisi per ea quæ sunt in nobis, & quantò id quod aliquis sustinet voluntariè, est difficilius, & magis natum voluntati repugnare, tantò voluntas, quæ propter Christum illud sustinet, ostenditur firmiùs fixa in Christo: & ideò ei excellentius præmium debetur.

¶Ad tertium dicendum, quòd quidam actus sunt, qui in ipso actu habent quandam vehementiam delectationis vel difficultatis, & in talibus actus semper addit ad rationem meriti vel demeriti; secundum quòd in actu oportet voluntatem variari ex vehementia actus à statu, in quo priùs erat: & ideò, cæteris paribus, actu luxuriam exercens, plus peccat quàm qui solùm in actum consentit, quia in ipso actu voluntas augetur. Similiter & cùm actus martyrij maximam difficultatem habeat: voluntas tamen martyrij non pertingit ad illud meritum, quod actui martyrij debetur ratione difficultatis: quanuis etiam possit peruenire ad alterius præmium considerata radice merendi, quia aliquis ex maiori charitate potest velle sustinere martyrium, quàm alius sustineat. Vnde voluntariè martyr potest mereri sua voluntate præmium essentiale, æquale vel maius eo quod martyri debetur, sed aureola debetur difficultati, quæ est in ipsa pugna martyrij: vnde aureola voluntariè tantùm martyribus debetur.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut delectationes tactus, circa quas est temperantia, præcipuum locum tenent inter omnes delectationes interiores & exteriores, ita dolores tactus omnibus aliis doloribus præeminent: & ideò difficultati illi, quæ accidit in sustinendo dolores tactus, puta qui sunt in verberibus & huiusmodi, debetur aureola magis quàm difficultati sustinendi interiores dolores, pro quibus tamen non propriè dicitur aliquis martyr, nisi secundum quandam similitudinem: & hoc modo Hierony. loquitur.

¶Ad quintum dicendum, quòd afflictio pœnitentiæ propriè loquendo, non est martyrium: quia non consistit in his quæ ad mortem inferendam ordinantur, cùm ordinetur solùm ad carnem domandam: quam mensuram si quis excedat, erit afflictio culpanda. Dicitur tamen propter similitudinem afflictionis martyrium, quæ quidem afflictio excedit martyrij afflictionem diuturnitate, sed exceditur intentione.

¶Ad sextum dicendum, quòd secundum Aug. in 1. de Ciui. Dei, Nulli licitum est sibiipsi manus iniicere quacunq; ex causa, nisi forte diuino instinctu fiat ad exemplum fortitudinis extendendum, vt mors contemnatur: illi autem, de quibus obiectum est, diuino instinctu mortem sibi intulisse creduntur, & propter hoc eorum martyria Ecclesia celebrat.

¶Ad septimum dicendum, quòd si aliquis propter fidem vulnus mortale accipiat & superuiuat, non est dubium quòd aureolam meretur, sicut de beata Cecilia patet, quæ triduò superuixit, & de multis martyribus, qui in carcere sunt defuncti: sed etiã si vulnus non mortale accipiat, & tamen exinde mortem incurrat, creditur aureolam mereri. Quanuis quidam dicant quòd aureolam non meretur si ex incuria vel negligentia propria mortem quis incurrat: non enim ista negligentia eum ad mortem induxisset nisi præsuppositio vulnere, quod pro fide acceptũ est, & ita vulnus quod pro fide acceperat, est prima occasio mortis: vnde propter hoc aureolam non videtur amittere, nisi sit talis negligentia, quæ culpam mortalem inducat, quæ ei auream aufert & aureolam. Si verò ex mortali vulnere susceptо non moriatur aliquo casu cõtingẽte, vel etiã vulnera non mortalia susceperat, & ad huc carceres sustinens moriatur, adhuc aureolam meretur. Vnde quorundam sanctorum martyria in Ecclesia celebrantur, qui in carcere mortui sunt, aliquibus vulneribus longè antè susceptis, sicut patet de Marcello Papa. Qualiscũque igitur afflictio propter Christũ illata vsque ad mortem continuatur, siue mors inde sequatur, siue non, aliquis martyr efficitur & aureolam meretur. Si verò non continuatur vsque ad mortem, non propter hoc aliquis dicetur martyr, sicut patet de Syluestro, de quo non solennizat Ecclesia, sicut de martyre, quia in pace vitam finiuit, quanuis priùs aliquas passiones sustinuerit.

¶Ad octauum dicendum, quòd sicut temperantia non est circa delectationes in pecuniis, vel in honoribus & huiusmodi, sed solùm in delectationibus tactus quasi præcipuis: & ita etiã fortitudo est circa pericula mortis, sicut circa præcipua: vt dicitur in tertio Ethicorum. Et ideò soli iniuriæ quæ irrogatur circa corpus proprium, ex qua nata est mors sequi, debetur aureola, Sitte etiam aliquis propter Christum res temporales, siue famam, vel quicquid huiusmodi amittat, non efficitur propter hoc propriè martyr, nec meretur aureolam. Nec aliquis potest ordinatè res exteriores plus diligere, quàm propriũ corpus: amor autem inordinatus non coadiuuat ad meritum aureolæ: nec etiam potest dolor de amissione rerum coæquari dolori de corporis occisione: & aliis huiusmodi.

¶Ad nonum dicendum, quòd causa sufficiens ad martyrium non solùm est confessio fidei, sed quæcunquè alia virtus non politica, sed infusa quæ finem habeat Christũ. Quolibet enim actu virtutis quis testis Christi efficitur, inquantùm opera quę in nobis Christus perficit, testimonia bonitatis ipsius sunt. Vnde aliquæ virgines sunt occisæ pro virginitate, quam seruare volebant: sicut beata Agnes, & quædam aliæ, quarum martyria in Ecclesia celebrantur.

¶Ad decimum dicendum, quòd veritas fidei habet Christum pro fine & pro obiecto. Et ideò confessio ipsius aureolam meretur, si pœna addatur, non solùm ex parte finis, sed etiam ex parte materiæ. Sed confessio cuiuscunque alterius veritatis nõ est causa sufficiens ad martyrium ratione materiæ, sed solùm ratione finis: vt pote si aliquis vellet priùs occidi, quàm quodcunque mendacium dicendo, contra ipsum peccare.

¶Ad vndecimum dicendum, quòd bonum increatum excedit bonum omne creatum: vnde quicũque finis creatus, siue sit bonum commune, siue priuatum, non potest actui tantam bonitatem præstare, quantam finis increatus, cùm scilicet aliquid propter Deum agitur: ideo cùm quis propter bonum commune non relatum ad Christum mortem sustinet, aureolam non meretur: sed si hoc referatur ad Christum, aureolam merebitur, & martyr erit, vt pote si rempub. defendat ab hostium impugnatione, qui fidem Christi corrumpere moliuntur, & in tali defensione mortem sustineat.

¶Ad duodecimum dicendum, quòd quidam dicunt quòd innocentibus occisis pro Christo, virtute diuina acceleratus est vsus rationis, sicut & in Ioanne Baptista, dum adhuc esset in materno vtero, & secundum hoc vere martyres fuerunt, & actu & voluntate, & aureolam habent. Sed alij dicunt quòd fuerunt martyres actu tantùm, & non voluntate: quod videtur sentire Bernar. distinguens tria genera martyrum, vt dictum est: & secundum hoc innocentes sicut non pertinguntad perfectã rationem martyrij, sed aliquid martyrij habent ex hoc quòd passi sunt pro Christo: ita etiam & aureolam habent, non quidem secundum perfectam rationem, sed secundum aliquam participationem, inquantum scilicet gaudent se in

Universidad de Deusto
Biblioteca

obsequium Christi occisos esse, vt dictum est de pueris baptizatis, quòd habebunt aliquod gaudium de innocentia & carnis integritate.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm Doctoribus aureola debeatur.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd Doctoribus aureola non debeatur. Omne enim præmium quod in futuro habebitur, alicui actui virtutis respondet: sed prædicare vel docere, non est actus alicuius virtutis: ergo doctrinæ vel prædicationi non debetur aureola.

¶Præterea, Docere & prædicare, ex studio doctrinæ proueniunt: sed ea quæ præmiantur in futuro, non sunt acquisita per humanum studium, quia naturalibus & acquisitis non meremur: ergo pro doctrina & prædicatione nullus in futuro aureolam promerebitur.

¶Præterea, Exaltatio in futuro respondet humilitati in præsenti, quia qui se humiliat exaltabitur: sed in docendo & in prædicando non est humiliatio: imò magis superbiæ occasio: Gloss. dicit Matth. 4. quòd Diabolus multos decepit honore magisterij inflatos: ergo videtur quòd prædicationi & doctrinæ aureola non debeatur.

¶SED CONTRA, Ephe. 1. super illud, Vt sciatis quæ sit supereminens &c. dicit Gloss. quoddã incrementũ habebunt sancti Doctores vltra id quod alij communiter habebunt: ergo, &c. Et præterea Cant. 4. super illud, Vinea mea coram me est: dicit Gloss. ostendit quid singularis præmij Doctoribus eius disponit: ergo Doctores habebunt singulare præmium, & hoc vocamus aureolam.

CONCLVSIO.

¶Sicut virgines & martyres, ita doctores laureolam consequuntur, propter victoriam quam obtinent aduersus diabolum per prædicationem & doctrinam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut per martyrium & virginitatem aliquis perfectissimam victoriam obtinet de carne & mundo, ita etiam perfectissima victoria contra Diabolum obtinetur quando aliquis non solùm Diabolo impugnanti non cedit, sed animos illius, & non solùm à se, sed etiam ab aliis: hoc autem fit per prædicationem & doctrinam: & ideò prædicationi & doctrinæ aureola debetur & virginitati & martyrio. Nec est dicendum, vt quidam dicunt, quòd debeatur tantùm prælatis quibus competit ex officio prædicare & docere: sed quibuscunque qui licitè hunc actum exercent. Prælatis autem non debetur, quanuis habeant officium prædicandi, nisi actu prædicent, quia corona non debetur habitui, sed pugnæ actuali, secundum illud. 2. Timoth. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prædicare & docere sunt actus alicuius virtutis, scilicet misericordiæ: vnde & inter spirituales eleemosynas computantur.

¶Ad secundum dicendum, quòd quanuis facultas prædicandi & docendi quandoque ex studio proueniat, tamen vsus doctrinæ ex voluntate procedit, quæ per charitatem informatur à Deo infusam, & sic actus eius meritorius esse potest.

¶Ad tertium dicendum, quòd exaltatio in hac vita non diminuit alterius vitæ præmium nisi ei qui in tali vita propriam gloriam quærit. Qui autem talem exaltationem in vtilitatem aliorum conuertit, ex ea sibi mercedem acquirit. Cùm autem dicitur quòd doctrinæ debetur aureola, intelligendum est de doctrinis pertinentibus ad salutem, per quas Diabolus à cordibus hominum expugnatur, sicut quibusdam spiritualibus armis, de quibus dicitur 2. Corinth. 10. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed spiritualia.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm Christo aureola debeatur.

Rho. 4. dist. 49. q. 3. art. 4. q. 1. & seq.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Christo aureola debeatur. Debetur enim aureola virginitati, & martyrio, & doctrinæ: sed in Christo hæc præcipuè fuerunt: ergo ipsi præcipuè aureola competit.

¶Præterea, Omne quod est perfectissimum in rebus humanis, Christo est attribuendum: sed præmium aureolæ debetur excellentissimis meritis: ergo & Christo debetur.

¶Præterea, Cyprianus dicit, quòd imaginem Dei virginitas portat, virginitatis igitur exemplar in Deo est: & sic videtur quòd Christo etiam, inquantum est Deus, aureola competat.

¶SED CONTRA est, quòd aureola est gaudium de conformitate ad Christum, vt dicitur: sed nullus conformatur vel assimilatur sibiipsi, vt patet per Philosophum: ergo Christo aureola non debetur.

¶Præterea, Christi præmium nunquam augmentatur: sed Christus ab instanti suæ conceptionis non habuit aureolam, quia tunc nunquàm pugnauerat: ergo nunquàm postea aureolam habuit.

CONCLVSIO.

¶Quanquam competat Christo aurea, cùm strenuè pugnauerit, & vicerit, non tamen aureola ei debetur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, quòd in Christo est aureola secundum propriam aureolæ rationem, cùm in eo pugna inueniatur & victoria, & per consequens corona secundum propriam rationem. Sed diligenter considerando, quanuis Christo competat ratio aureæ vel coronæ: non tamen ei competit ratio aureolæ. Aureola enim ex hoc quòd diminutiuè dicitur, importat aliquid quod participatiuè & nunquam secundum sui plenitudinem possidetur. Vnde illis competit aureolam habere, in quibus est aliqua perfectionis victoriæ participatio secundum imitationem eius, in quo perfectæ victoriæ ratio plena constitit. Et ideò cùm in Christo inueniatur huiusmodi principalis & plena ratio, per cuius victoriam omnes victores constituuntur, vt patet Ioan. 16. Confidite, ego vici mundum. & Apoc. 5. Ecce vicit Leo de tribu Iuda: Christo non competit aureolam habere, sed aliquid aliud, vnde omnes aureolæ originantur: vnde dicitur Apoca. 3. Qui vicerit, faciam eum sedere in throno meo, sicut ego vici & sedeo in throno Patris mei. Vnde secundum alios dicendum est, quòd quanuis id quod est in Christo, non habeat rationem aureolæ, tamen est excellentius omni aureola.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus fuit verissimè Virgo martyr, & Doctor: sed cùm præmium accidentale his respondens in Christo non habet aliquem nobilẽ quantitatem, in comparatione ad magnitudinem essentialis præmij: vnde non habet aureolam sub ratione aureolæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd aureola quanuis debeatur operi perfectissimo, quo ad nos, tamen aureola, inquantum diminutiuè dicitur, significat quandam participationem perfectionis ab aliquo, in quo plenariè inuenitur: & secundum hoc ad quandam minorationem pertinet: & sic in Christo non inuenitur, in quo omnis perfectio plenissimè inuenitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis virginitas habeat aliquo modo exemplar in Deo, non tamen habet exemplar vnius rationis. Incorruptio enim Dei quam virginitas imitatur, non eâdem ratione est in Deo & in aliquo virgine.

ARTICVLVS IX.

¶Vtrùm angelis aureola debeatur.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd angelis aureola debeatur. Quia vt dicit Hierony. de virginitate loquens, In carne præter carnem viuere potiùs est vita angelica quàm humana. & 1. Corinth. 7. dicit Glossa, Quia virginitas est portio angelica. cùm igitur virginitati respondeat aureola, videtur quòd angelis debeatur.

¶Præterea, Nobilior est incorruptio spiritus, quàm incorruptio carnis: sed in angelis inuenitur incorruptio spiritus, quia nunquàm peccauerunt: ergo eis magis debetur aureola, quàm hominibus incorruptis carne, qui aliquando peccauerunt.

¶Præterea, Doctrinæ debetur aureola: sed angeli nos docent purgando, illuminando, & perficiendo: vt Dion. dicit: ergo eis debetur aureola saltem Doctorum.

¶SED CONTRA, Secundæ Timo. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit: sed in angelis non est pugna: ergo eis aureola non debetur.

¶Præterea, Aureola non debetur illis, qui per corpus non exercentur: vnde amantibus virginitatem, martyrium & doctrinam, si exterius eis hæc non insunt, aureola non debetur: sed angeli sunt spiritus incorporei: ergo aureolam non habent.

CONCLVSIO.

¶Angelis non competit habere aureolam, cùm aureola respondeat cuilibet perfectioni ex merito, & id quod hominibus ex merito obtingit, angelis est connaturale.

¶RESPONDEO dicendum, quòd angelis aureola non debetur: cuius ratio est, quia aureola respondet cuilibet perfectioni excellentiæ in merito: ea verò quæ in hominibus ad perfectionem meriti pertinent, angelis sunt connaturalia, vel etiam spectant ad communem statum eorum, aut etiam ad ipsum præmium: & ideò ratione eorum, qua hominibus aureola debetur, angeli non habent aureolam.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd virginitas dicitur esse vita angelica, inquantũ per gratiam virgines imitantur id quod angeli habent per naturam. Non enim virtutis est in angelis, quòd omninò à delectabilibus carnis abstinẽt, cùm huiusmodi delectationes in eis esse non possint.

¶Ad secundum dicendum, quòd perpetua incorruptio spiritus in angelis præmium essentiale meretur: est enim de necessitate salutis, cùm in eis non possit subsequi reparatio post ruinam.

¶Ad tertium dicendum, quòd illi actus secundum quòd angeli nos docent pertinent ad gloriam eorum & communem eorum statum: vnde per huiusmodi actus aureolam non merentur.

ARTICVLVS X.

¶Vtrùm aureola etiam corpori debeatur.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd aureola etiam corpori debeatur. Præmium enim essentiale est prius quàm accidentale: sed dos quæ ad præmium essentiale pertinet, non solum est in anima, sed etiam in corpore: ergo & aureola quæ pertinet ad præmium accidentale.

¶Præterea, Peccato quod per corpus exercetur, respondet pœna in anima & corpore: ergo & merito, quod exercetur per corpus, debetur præmium & in anima & in corpore: sed meritum aureolæ per corpus exercetur: ergo aureola etiam debetur corpori.

¶Præterea, In corporibus martyrum quædam virtus apparebit in ipsis cicatricibus corporis. Vnde Augusti. dicit 22. de Ciui. Dei, Nescio quomodò sic afficiamur amore martyrum beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerum cicatrices, quas pro Christi nomine pertulerunt, & fortassè videbimus. Non enim erit deformitas in eis, sed dignitas quædam, quantùs in corpore non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit: ergo videtur quòd aureola martyrum etiam in corpore sit, & eâdem ratione de aliis.

¶SED CONTRA, Animę, quando sunt in Paradiso, habent aureolas, nec tamen habent corpora: ergo proprium subiectum aureolæ non est corpus, sed anima.

¶Præterea, Omne meritum est ab anima: ergo præmium totum in anima esse debet.

CONCLVSIO.

¶Cùm aureola sit gaudium de his operibus, quorum gratia ea debetur, propriè in mente esse dicitur, quanuis etiam aliquis decor ex gaudio laureolæ in corpore resultet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aureola propriè est in mente. Est enim gaudium de operibus illis, quibus aureola debetur. Sed sicut ex gaudio essentialis præmij, quod est aureola, redundat quidam decor in corpore, qui est gloria corporis: ita ex gaudio aureolæ resultat aliquis decor in corpore, vt sic aureola principaliter sit in mente, sed per quandam etiam redundantiam resulgeat in corpore vel in carne. Et per hoc patet responsio ad obiecta. Tamen sciendum est quòd decor cicatricum, quæ in corporibus martyrum apparebunt, non potest dici aureola: quia aliqui martyres aureolam habebunt, in quibus huiusmodi cicatrices non erunt, vtpote illi qui sunt submersi, aut famis inedia aut squalore carceris interempti.

ARTICVLVS XI.

¶Vtrùm conuenienter assignentur tres aureolæ, virginum, martyrum, & prædicatorum.

Rho. 4. dist. 49. num 5. art. 4. q. 1. sequen.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd incõuenienter designentur tres aureolæ, virginum scilicet, martyrum, & prædicatorum. Aureola enim martyrum respondet virtuti fortitudinis eorũ: aurola verò virginum virtuti temperantiæ: aureola verò Doctorum virtuti prudentiæ: ergo videtur quòd debeat esse quarta aureola, quæ respondeat virtuti iustitiæ.

¶Præterea, Exod. 25. dicit Glossa quòd corona aurea additur cùm per Euangelium his qui mandata custodiunt, vita æterna promittitur. Matthæi decimonono, Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Huic aureola superponitur, cùm dicitur, Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: ergo paupertati debetur aureola.

¶Præterea, Propter votum obedientiæ aliquis se subiicit Deo totaliter: ergo in voto obedientiæ maxima perfectio consistit, & ita videtur quòd ei aureola debeatur.

¶Præterea Multa sunt etiam alia supererogationis opera, de quibus homo in futuro speciale gaudium habebit: ergo multæ sunt aliæ aureolæ præter tres præfatas.

¶Præterea, Sicut aliquis diuulgat fidem prædicando & docendo, ita scripta compilando: ergo & talibus quarta aureola debetur.

CONCLVSIO.

¶Cùm virgines, martyres & doctores in perpetua pugna sint, & victoriam ex ea consequantur, meritò eis conuenienter assignatæ sunt tres aureolæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aureola est quoddam priuilegiatum præmium priuilegiatæ victoriæ respondens. Et ideò secundum priuilegiatas victorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminẽt, tres aureolę sumũtur. In pugna enim quæ est contra carnem, ille potissimam victoriam obtinet, qui à delectabilibus venereis, quæ sunt præcipua in hoc genere, omninò abstinet: & ideò virginitati aureola debetur. In pugna verò, qua contra mundum pugnatur, illa est præcipua, cùm à mundo persecutionem vsque ad mortem sustinemus. Vnde & martyribus, qui in ista pugna victoriam obtinent, secunda aureola debetur. In pugna, qua contra Diabolum pugnatur, illa est præcipua victoria, cùm aliquis hostem non solùm à se, sed à cordibus aliorum remouet, quod fit per doctrinam & prædicationem: & ideò Doctoribus & prædicatoribus tertia aureola debetur. Quidam verò distinguunt tres aureolas secundum tres vires animæ, vt dicantur tres aureolæ respondere potissimis trium virium animæ actibus. Potissimus enim actus rationalis est veritatem fidei etiam in aliis diffundere, & huic actui debetur Doctorum aureola. Irascibilis verò actus potissimus est, mortem propter Christum superare, & huic debetur aureola martyrum. Concupiscibilis etiam actus potissimus est à delectabilibus carnis maximis abstinere penitus, & huic debetur aureola virginum. Alij verò aureolas tres distinguunt, secundum ea, à quibus Christo nobilissimè conformamur. Ipse enim mediator fuit inter Patrem & mundum. Fuit ergo Doctor, secundum quòd veritatem, quam à Patre acceperat, mundo manifestauit. Fuit autem martyr, secundum quòd à mundo persequutionem sustinuit. Fuit verò virgo, inquantum puritatem in seipso seruauit. Et ideò Doctores, martyres, & virgines ei perfectissimè conformantur: vnde talibus debetur aureola.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in actu iustitiæ non attenditur aliqua pugna sicut in actibus aliarum virtutum. Nec tamen verum est quòd docere sit actus prudentiæ: imò est potiùs actus charitatis vel materiæ, secundum quòd ex tali habitu inclinamur ad huiusmodi actus exercitium, vel etiam sapientiæ vt dirigentis. Vel potest dici secundum alios, quòd iustitia circuit omnes virtutes: & ideò ei specialiter aureola non debetur.

¶Ad secundum dicendum, quòd paupertas, quanuis sit opus perfectionis, non tamen tenet summum locum in aliqua spirituali pugna. Quia amor temporalis minùs impugnat, quàm concupiscentia carnis, vel persequutio inflicta in corpus proprium. Vnde paupertati nõ debetur aureola, sed debetur ei iudiciaria potestas ratione humiliationis, quæ cõsequitur paupertatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tarem. Glos. autem inducta largè accipit aureolam pro quolibet præmio, quod redditur merito excellenti.
¶Et similiter dicendum, ad tertium & quartum.
¶Ad quintum dicendum, quòd etiam scribentibus sacram Scripturam debetur aureola. sed hæc non distinguitur ab aureola Doctorum; quia scripta componere quidam modus docendi est.

ARTICVLVS XII.

¶Vtrum aureola virginum sit potissima inter alias.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd aureola virginum sit inter alias potissima. Quia Apocalypsis 7. de virginibus dicitur, quòd sequuntur Agnum quocunque ierit, & quòd nemo poterat dicere canticum, quod virgines cătabant: ergo virgines habent excellentiorem aureolam.
¶Præterea, Cyprian. de virginibus dicit, quòd fit illustrior portio gregis Christi: ergo eis maior aureola debetur.
¶Item, Videtur quòd potissima sit aureola martyrum. Quia dicit Aymo, quòd non omnes virgines coniugatas præcedunt, sed hi specialiter qui in tormento passionis virginitate insuper custodia coæquantur martyribus coniugatis: ergo martyrium dat virginitati præeminentiam super alios status: ergo martyrio potior aureola debetur.
¶Item, Videtur quòd potissima debeatur Doctoribus, 1. Timoth. 5. Qui benè præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè autem qui laborant verbo & doctrina: ergo in Ecclesia triumphante talibus potior aureola debetur.

CONCLVSIO.

¶Simpliciter loquendo aureola martyrum est omnium potissima

¶RESPONDEO dicendum, quòd præeminentia aureolæ ad aureolam potest dupliciter considerari vel attendi. Primò, ex parte pugnæ, vt dicatur aureola potior quæ fortiori pugnæ debetur, & per hunc modum aureola martyrum aliis aureolis supereminet quodammodò, & aureola virginum alio modo: pugna enim martyrum est fortior secundum seipsam & vehementiùs affligens, sed pugna carnis est periculosior, inquantum est diuturnior, & magis nobis eminet è vicino. Secundò, ex parte eorum de quibus est pugna: & sic aureola Doctorum inter [illegible] huiusmodi pugna versatur circa intelligibilia: aliæ verò pugnæ circa sensibiles passiones. Sed illa eminentia quæ attenditur ex parte pugnæ, est aureolæ essentialior, quia aureola secundum propriam rationem respicit victoriam & pugnam. Difficultas enim pugnæ attenditur ex parte ipsius pugnæ, inquantum est nobis vicinior: & ideò simpliciter loquendo, aureola martyrum inter omnes est potior. Et ideò dicitur Matth. 5. in Glos. quòd in octaua beatitudine, quæ ad martyres pertinet, scilicet qui persequutionem patiuntur, &c. omnes aliæ perficiuntur: & propter hoc etiam Ecclesia in connumeratione Sanctorum martyres Doctoribus, virginibus præordinat, sed quantùm ad aliquid nihil prohibet, alias aureolas excellentiores esse.
¶Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

¶Vtrùm vnus alio aureolam excellentiùs habeat.

AD DECIMVMTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd vnus aureolam virginitatis vel martyrij vel Doctoris excellentiùs alio non habeat. Quia ea quæ sunt in termino, non intenduntur & remittuntur: aureola autem debetur operibus, quæ sunt in termino perfectionis: ergo aureola non intenditur nec remittitur.
¶Præterea, Virginitas non suscipit magis & minùs, cùm importet priuationem quandam, & negationes, non intendantur nec remittantur: ergo nec præmium virginitatis, scilicet aureola virginum intenditur & remittitur.
¶SED CONTRA, Aureola supponitur aureæ: aurea est intensior in vno, quàm in alio: ergo & aureola.

CONCLVSIO.

¶Cùm meritum sit causa præmij, consequens est, vt sicut præmio præmium est maior, sic aureola vna maior altera esse dicitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm meritum sit quodammodò præmij causa, oportet diuersificari præmium, secundum quòd merita diuersificantur: aliquid enim intenditur & remittitur per intentionem & remissionem suæ causæ: meritum autem aureolæ potest esse maius & minus: vnde & aureola potest esse maior & minor. Sciendum tamen quòd meritum aureolæ potest intendi dupliciter. Vno modo ex parte radicis: alio modo ex parte operis. Contingit enim esse aliquos duos, quorum vnus ex minori charitate maius tormentum martyrij sustinet, vel magis prædicationi insistat: aut etiam magis à delectabilibus carnis elongatur: intensioni ergo meriti quæ attenditur penes radicem, non respondet intentio aureolæ, sed intentio aureæ: intentioni meriti quæ est ex genere actus, respondet intentio aureolæ. Vnde potest esse quòd aliquis, qui minùs in martyrio meretur, quantùm ad essentiale præmium, habebit pro martyrio maiorem aureolam.
¶AD PRIMVM ergo diendum, quòd merita quibus debetur aureola, non attingunt ad terminum perfectionis simpliciter, sed secundum speciem, sicut ignis est subtilissimus corporum. Vnde nihil prohibet vnam aureolam alia esse excellentiorem, sicut vnus ignis est alio subtilior.
¶AD secundum dicendum, quòd vna virginitas potest esse maior alia propter maiorem recessum à virginitatis contrario, vt dicatur in illa esse maior virginitas, quæ magis occasiones corruptionis vitat. Sic enim priuationes intendi possunt: vt cùm dicitur, homo magis cæcus, quia magis elongatur à visu.

QVAESTIO NONAGESIMA septima, De pœna damnatorum, in septem articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de pertinētibus ad damnatos post iudicium. Et primò de pœnis damnatorum & igne quo eorum corpora cruciabuntur. Secundò, de his quæ pertinent ad eorum affectum & intellectum. Tertiò, de iustitia & misericordia Dei respectu damnatorum.
¶Circa primum quæruntur septem.
¶Primò, vtrùm damnati in Inferno sola pœna ignis affligantur.
¶Secundò, vtrùm vermis quo affliguntur, sit corporalis.
¶Tertiò, vtrùm fletus in eis existens sit corporalis.
¶Quartò, vtrùm tenebræ eorum sint corporales.
¶Quintò, vtrùm ignis quo affliguntur sit corporalis.
¶Sextò, vtrùm sit eiusdem speciei cum igne nostro.
¶Septimò, vtrùm ignis ille sit sub terra.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm damnati in Inferno sola pœna ignis affligantur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd damnati in Inferno sola pœna ignis affligantur. Matth. 25. vbi eorum damnatio exprimitur, sit mentio solùm de igne, cùm dicitur, Ite maledicti in ignem æternum. *3.p.q.90. dist. 50. q.2. art. 3 q.1. et sequent.*
¶Præterea, Sicut pœna Purgatorij debetur peccato veniali, ita pœna Inferni debetur peccato mortali: sed in Purgatorio non dicitur esse nisi pœna ignis, vt patet per hoc quod dicitur 1.Cor.3. Vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit: ergo nec in inferno erit nisi pœna ignis.
¶Præterea, Pœnarum varietas refrigerium præstat, sicut calido, cùm transfertur ad frigidum: sed nullum refrigerium est ponere in damnatis: ergo non erunt diuersæ pœnæ, sed sola pœna ignis.
¶SED CONTRA est quod dicitur in Psal. Ignis, sulfur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.
¶Præterea, Iob 33. Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium.

CONCLVSIO.

¶Sicut per multa & varia damnati peccarunt, cōueniens est, vt multipliciter, & ex multis affligantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum Basilium in vltima

in vltima mundi purgatione fiet separatio in elemētis, vt quicquid est purum & nobile, remaneat superiùs ad gloriam beatorum, quidquid verò est ignobile & fœculentum, in Infernum proiiciatur ad pœnam damnatorum: vt sicut omnis creatura erit beatis materia gaudij, ita damnatis ex omnibus creaturis tormentum accrescat, secundum illud Sapien. 5. Pugnabit cum illo orbis terræ contra insensatos. Hoc etiam diuinæ iustitiæ competit, sicut ab vno recedentes per peccatum in rebus materialibus, quæ sunt multa & varia, finem suum constituerunt: ita etiam multipliciter & ex multis affligantur.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia ignis est maximè afflictiuus propter hoc quòd abundat in virtute actiua: ideò nomine Ignis omnis afflictio designatur si sit vehemens.
¶Ad secundum dicendum, quòd pœna Purgatorij non est principaliter ad affligendum, sed ad purgandum: vnde per solum ignem fieri debet, qui maximè habet vim purgatiuam: sed damnatorum pœna non ordinatur ad purgandum: vnde non est simile.
¶Ad tertium dicendum, quòd damnati transibunt ex vehementissimo calore ad vehementissimum frigus, sine hoc quòd in eis sit aliquod refrigerium: quia passio ab exterioribus non erit per transmutationem corporis à sua pristina naturali dispositione, vt contraria passio ad æqualitatem vel temperiem, reducendo refrigerium causet, sicut nunc accidit: sed erit per actionem spiritualem, secundum quòd sensibilia agunt in sensum, prout sentiuntur imprimendo formas illas secundum esse spirituale in organum, & non secundum esse materiale.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm vermis damnatorum sit corporalis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vermis, quo affliguntur damnati, sit vermis corporalis: Quia caro non potest affligi per vermem spiritualem: sed caro damnatorum affligetur per vermem. Iudith 16. Et dabit ignem & vermes in carnes eorum. & Eccle. 7. Vindicta carnis impij ignis & vermis: ergo vermis ille erit corporalis.
¶Præterea, Augusti. dicit 21. de Ci. Dei, Vtrunq; id est ignis & vermis, pœna erunt carnis: ergo, &c.
¶SED CONTRA est quod Aug. dicit 20. de Ci. Dei, In pœnis malorum inextinguibilis ignis & viuacissimus vermis. Ab aliis autem aliter exponitur. Alij vtrunque [illegible] alij vtrunq; ad animam recensent, alij propriè ad corpus ignem, tropicè ad animam vermem, quod credibilius videtur.

CONCLVSIO.

¶Cùm post diem iudicij nullum corpus mixtum remansurum sit, vermis qui damnatis assignatur, non erit materialis sed spiritualis, qui conscientiæ remorsus dicitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd post diem iudicij in mundo innouato, non remanebit aliquod animal vel aliquod corpus mixtum nisi corpus hominis tantùm, eò quòd non habeat aliquem ordinem ad incorruptionem, nec post illud tempus sit futura generatio & corruptio. Vnde vermis qui in damnatis ponitur, non debet intelligi esse materialis, sed spiritualis qui est conscientiæ remorsus, qui dicitur vermis, inquantum oritur ex putredine peccati, & animam affligit: sicut corporalis vermis ex putredine ortus affligit pungendo.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipsæ animæ damnatorum dicuntur carnes eorum pro eo quòd carni subiectæ fuerunt. Vel potest dici etiam quòd per vermem spiritualem caro affligetur, secundum quòd passiones animæ redundant in corpus, & hîc & in futurum.
¶Ad secundum dicendum, quòd Augusti. loquitur sub quadam comparatione. Non enim vult simpliciter asserere quòd ille verbis sit materialis, sed quòd potiùs esset asserendum ignem & vermem materialiter intelligi, quàm quòd vtrunque spiritualiter intelligatur: quia sic nullam pœnam corporalem damnati sustinerent, vt patet seriem verborum eius ibidem inspicienti.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm fletus qui erit in damnatis, sit corporalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd fletus, qui erit in damnatis, erit corporalis. Quia Lucæ decimotertio dicit quædam Glos. quod per fletum quem Dominus reprobis comminatur, potest probari vera corporum resurrectio, quod non esset, si fletus ille tantùm esset, spiritualis: ergo, &c.
¶Præterea, Tristitia quæ est in pœna, respondet delectationi, quæ fuit in culpam, secundum illud Apocalypsis 18. Quantùm glorificauit se & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: sed peccatores in culpa habuerunt delectationem interiorem: ergo habebunt fletum etiam exteriorem.
¶SED CONTRA, Fletus corporalis fit per quandam resolutionem lachrymarum: sed à corporibus damnatorum non potest fieri perpetua resolutio, cùm nihil in eis per cibum restauretur, omne enim finitum consumitur, si aliquid ab eo continuè abstrahatur: ergo in damnatis non erit corporalis fletus.

CONCLVSIO.

¶Ratione lachrymarum resolutionis fletus non erit in damnatis, ratione verò commotionis & turbationis capitis in damnatis fletus esse poterit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in fletu corporali duo inueniuntur, quorum vnum est lachrymarum resolutio, & quantùm ad hoc fletus corporalis in damnatis esse non potest quia post diem iudicij quiescente motu primi mobilis, non erit aliqua regeneratio vel corruptio vel corporalis alteratio: in lachrymarum autem resolutione oportet esse illius humoris generationem, qui per lachrymas distillat: vnde quantùm ad hoc corporalis fletus in damnatis esse non poterit. Aliud quod inuenitur in corporali fletu, est quædam commotio & turbatio capitis & oculorum, & quantùm ad hoc fletus in damnatis esse poterit post resurrectionem: corpora enim damnatorum non solùm ab exteriori affligentur, sed etiam ab interiori, secundum quòd corpus immutatur ad passionem animæ bonam vel malam, & quantùm ad hoc fletus carnis resurrectionem indicat, & respondet delectationi culpæ, quæ fuit in anima & in corpore.
¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm damnati sint in tenebris corporalibus.

AD QVARTVM sic procedetur. Videtur quòd damnati non sint in tenebris corporalibus. Quia, vt dicit Gregorius in 9. libro Moral. super illud Iob 10. Sempiternus horror inhabitat: quanuis ignis ille ad consolationem non luceat, sed vt magis torqueat aliquid, lucet. Nam sequaces, quos secum traxerunt de mundo reprobi, flamma illustrati visuri sunt: ergo non erunt ibi tenebræ corporales.
¶Præterea, Damnati vident pœnam suam, hoc enim est eis ad augmentum pœnæ. sed nihil videtur sine lumine: ergo non sunt ibi tenebræ corporales.
¶Præterea, Damnati ibi habebunt potentiam visuam post corporum resumptionem: sed frustra in eis esset, nisi aliquid viderent: ergo cùm nihil videatur, nisi in lumine, videtur quòd nō sint omninò in tenebris.
¶SED CONTRA est quod dicitur Matthæi 22. Ligatis manibus eius & pedibus, proiicite eum in tenebras exteriores: super quod dicit Gregor. Si ignis ille lucem haberet, in tenebras exteriores nequâ quam diceretur.
¶Præterea, Basilius dicit super illud Psal. Vox Domini intercidentis flammam ignis, quod virtute Dei separabitur claritas ignis ab eius virtute adustiua, ita quòd claritas cedet in gaudium beatorum, & vstiuum ignis in tormentum damnatorum: ergo damnati habebunt tenebras corporales, quædam verò alia quæ ad pœnam damnatorum pertinent determinata sunt.

CONCLVSIO.

¶Vt dispositio Inferni miseriæ damnatorum conueniat, erunt in eo tenebræ corporales, cum quadam tamen luce, vt videant damnati ea quæ animam torquere possunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd dispositio Inferni erit talis, quòd vt maximè miseriæ damnatorum competat.

Universidad de Navarra
Biblioteca

Vade secundum hoc sunt ibi lux & tenebræ, prout maximè spectant ad miseriam damnatorum: ipsa autem visio secundum se delectabilis est: vt enim dicitur in principio Metaphy. sensus oculorum est maximè diligibilis, eò quòd per ipsum plura cognoscimus: sed per accidens contingit visionem esse afflictiuam, inquantùm videmus aliqua nobis nociua vel nostræ voluntati repugnantia: & ideò in Inferno hoc modo debet esse locus dispositus ad videndum secundum lucem & tenebras, vt nihil perspicuè videatur, sed solummodò sub quadam obscuritate videantur ea quæ afflictionem cordi ingerere possunt. Vnde similiter loquendo locus est tenebrosus. Sed tamen ex diuina dispositione est ibi aliquid luminis, quantum sufficit ad videndum illa quæ animam torquere possunt, & ad hoc satisfacit naturalis situs loci, quia in terræ medio vbi Infernus ponitur, non potest esse ignis nisi fæculentus & turbidus, & quasi fumosus. Quidam enim tenebrarum harum causam assignant ex commassatione corporum damnatorum, quę præ multitudine ita replebunt locum Inferni, quòd ibi nihil de aëre manebit: & sic non erit ibi aliquid de diaphano quod possit esse subiectum lucis & tenebræ, nisi oculi damnatorum, qui erunt obtenebrati.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS V.

¶Virùm ignis Inferni sit corporalis.

Tho. 4. dist. 44 q 3. art. 2. q. 1. et sequent.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis Inferni quo cruciabuntur corpora damnatorum, non sit corporeus. Dicit enim Dama. in 4. lib. in fine, Tradetur Diabolus & dæmones, & homo eius, scilicet Antichristus cum impiis & peccatoribus in ignem æternum, non materialem, qualis est qui apud nos est, sed qualem nouit Deus: sed omne corporeum est materiale: igitur ignis inferni non erit corporeus.

¶Præterea, Animæ damnatorum à corpore separatæ ad ignem Inferni deferuntur: sed Augu. dicit 12. super Genes. ad literam, Spiritualem arbitror esse, scilicet locum ad quem anima defertur post mortem, non corporalem: ergo, &c.

¶Præterea, Ignis corporeus in modo suæ actionis non sequitur modum culpæ in eo qui igne crematur, sed magis ad modum humidi & sicci. In eodem enim igne corporeo videmus affligi iustum & impium: sed ignis Inferni in modo suæ afflictionis vel actionis sequitur modum culpæ in eo qui punitur. Vnde dicit Grego. in 4. Dialog. Vnus quidem est gehennæ ignis, sed non vno modo omnes cruciat peccatores. Vnusquisque enim quantum exigit culpa, tantum sentiet de pœna: ergo non est corporeus.

¶SED CONTRA est quod dicitur 4. Dialogo. Ignem gehennæ corporeum esse non ambigo, in quo certum est corpora cruciari.

¶Præterea, Sapientiæ 5. dicitur, Pugnabit orbis terrarum contra insensatos: sed non totus orbis terrarum contra insensatos pugnaret, si solummodò spirituali pœna & non corporali punirentur: ergo punientur igne corporeo.

CONCLVSIO.

¶Cùm corpori non possit adaptari pœna nisi corporea, ignis inferni erit corporeus, maximè cum dicatur, reprobos post resurrectionem detrudendos esse.

¶RESPONDEO dicendum, quòd de igne Inferni multiplex fuit opinio. Quidam enim Philosophi, vt Auic. Resurrectionem non credentes, solius animæ post mortem pœnam esse crediderunt. Et quia eis inconueniens videbatur vt animæ cùm sint incorporeæ, igne corporeo punirentur, negauerunt ignem corporeum esse, quo mali punirentur, volentes quòd quicquid dicitur de pœna animarum post mortem per aliqua corpora futura, metaphoricè dicatur. Sicut enim bonarum animarum delectatio & iucunditas non erit in aliqua re corporali, sed spirituali tantùm erit in consequutione sui finis: ita afflictio malorum spiritualis erit tantùm in hoc, scilicet quòd tristabuntur de hoc quòd separabuntur à fine, cuius inest eis desiderium naturale. Vnde sicut omnia quæ de delectatione animarum post mortem dicuntur, quæ videntur ad delectationem pertinere corporalem, vt quòd reficiantur vel rideant, vel huiusmodi: ita etiam quicquid de earum afflictione dicitur, quòd in corporalem punitionem sonare videatur, per similitudinem debet intelligi, sicut quòd in igne ardeant, vel fœtoribus affligantur, & huiusmodi. Spiritualis enim delectatio & tristitia, cùm sint ignota multitudini, oportet quòd per delectationes & tristitias corporales figuraliter manifestentur, vt homines magis moueantur ad desiderium vel timorem. Sed quia in pœna damnatorum non solùm erit pœna damni quæ respondeat auersioni quæ fuit in culpa, sed etiam pœna sensus, quæ respondeat conuersioni: ideò non sufficit prædictum modum punitionis ponere: & ideò etiam ipse Auicenna alterum modum superaddit dicens, quòd animæ malorum post mortem non per corpora, sed per corporum similitudines puniantur: sicut in somnis propter similitudines prædictas in imaginatione existentes, videtur homini quòd torqueatur pœnis diuersis. Et hunc etiam modum videtur ponere Augustinus in 12. super Genes. ad literam, sicut ibidem manifestè patet. Sed hoc videtur inconuenienter dictum esse. Imaginatio enim potentia quædam est vtens organo corporali: vnde non potest esse quòd visiones huiusmodi imaginariè fiant in anima separata à corpore, sicut in anima somniantis. Vnde etiam Auicen. vt hoc inconueniens euitaret, dixit quòd animæ separatæ à corpore vtebantur pro organo quasi aliqua parte cælestis corporis, cui corpus humanum oportet esse conformæ ad hoc quòd perficiatur anima rationali, quæ est similis motoribus cælestis corporis, in hoc sequutus quodammodò opinionem antiquorum Philosophorum, qui posuerunt animas redire ad orbes stellarum. Sed hoc est omninò absurdum secundum doctrinam Philosophi: quia anima vtitur determinato organo corporali sicut ars determinatis instrumentis: vnde non potest transire de corpore ad corpus, quod Pythagoras ponit, vt dicitur in 1. de Anima. Qualiter autem ad dictum Augustini sit respondendum, infrà dicetur. Quicquid autem dicatur de igne qui animas separatas cruciat, de igne tamen quo cruciabuntur corpora damnatorum post resurrectionem, oportet dicere quòd sit corporeus, quia corpori non potest conuenienter adaptari pœna nisi sit corporea. Vnde Grego. in 4. Dialogo. ex hoc ipso probat ignem Inferni esse corporeum, quòd reprobi post resurrectionem in eum detrudentur. Augustinus enim, vt habetur in litera, manifestè confitetur ignem illum, quo cruciabuntur corpora, esse corporeum. Et de hoc ad præsens est quæstio. Sed hoc suprà dictum est qualiter animæ damnatorum ab igne isto corporeo puniantur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Damascenus non negat simpliciter illum ignem materialem esse, sed quòd non est materialis talis, qualis apud nos est, eò quòd quibusdam proprietatibus ab hoc igne distinguitur. Vel etiam dicendum est, quòd quia ignis non materialiter alterat corpora, sed quadam spirituali actione agit in ea punitionem: ideò dicitur non materialis esse, non quantùm ad substantiam, sed quantùm ad punitionis effectum in corporibus, & multo amplius in animabus.

¶Ad secundum dicendum, quòd dictum Augustini potest hoc modo accipi vt pro tanto dicatur locus ille, ad quem animæ deferuntur post mortem, non esse corporeus, quia anima in eo corporaliter non existit per modum scilicet quo corpora existunt in loco: sed alio modo spirituali, sicut angeli in loco sunt. Vnde dicendum quòd Aug. loquitur opinando & non determinando, sicut sæpe facit in libro illo.

¶Ad tertium dicendum, quòd ignis ille est instrumentum diuinæ iustitiæ punientis. Instrumentum autem non solùm agit in virtute propria & per proprium modum, sed etiam in virtute principalis agentis, & secundum quòd est regulatum ab eo. Vnde quamuis secundum propriam virtutem non habet quòd aliquos cruciet secundum magis vel minùs, secundum modum prædictũ, habet tamen hoc secundũ quòd eius actio modificatur ex ordine diuinæ iustitiæ. Sicut etiam ignis fornacis modificatur ex industria fabri in sua actione, secundum quòd competit ad effectum artis.

ARTICVLVS VI.

¶Virùm ignis inferni sit eiusdem speciei cum igne nostro.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille non sit eiusdem speciei cum igne isto corporeo, quem videmus. Augustinus enim dicit, & habetur in litera: Ignis æternus cuiusmodi sit, arbitror neminem scire, nisi cui Spiritus diuinus ostendit: sed naturam istius ignis omnes, vel fere omnes, sciunt: ergo ignis ille nõ est eiusdem speciei aut naturæ cum isto.

¶Præterea, Gregorius dicit 15. Moral. exponens illud Iob 22. Deuorabit eum ignis, qui non succenditur: ignis corporeus vt esse valeat, corporeis indiget fomentis, nec valet nisi succensus esse, & nisi refotus subsistere. Ac contrà gehennæ ignis, cùm sit corporeus, & in semetipso reprobos corporaliter exũrat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed datus semel durat in extinguibilis, & successione non indiget, & ardore non caret: ergo non est eiusdem naturæ cum eo, quem videmus.

¶Præterea, Aeternum & corruptibile non sunt eiusdem rationis, cùm nec etiam in genere communicent, secundum Philosophum in 10. Metaphysicæ: sed iste ignis est corruptibilis, ille autem æternus. Matthæi 25. Ite maledicti in ignem æternum: ergo non est eiusdem naturæ.

¶Præterea, De natura huius ignis nostri est vt luceat, sed ignis Inferni non lucet: vnde Iob decimonono, Nónne lux impij extinguetur? ergo vt prius.

¶SED CONTRA, Secundum Philosophum in primo Topic. Omnis aqua omni aquæ est idem specie: ergo eâdem ratione, omnis ignis omni igni est idem specie.

¶Præterea, Sapient. 11, dicitur, Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: sed homines peccant per res sensibiles huius mũdi: ergo iustum est vt per easdem puniantur.

CONCLVSIO.

¶ Ignis quo torquentur damnati in inferno, erit eiusdem speciei cum igne qui apud nos est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ignis propter hoc quòd est maximæ virtutis in agendo inter reliqua elementa, alia corpora pro materia habet, vt dicitur in quarto Metaphysi. Vnde & ignis dupliciter inuenitur, scilicet in materia propria, prout est in propria sua sphæra: vel in materia aliena, siue terrestri, vt patet in carbone: siue aëra, vt patet in flamma: quocunque autem modo ignis inueniatur, semper est idem in specie, quantùm ad naturam ignis pertinet. Potest autem esse diuersitas in specie, quantùm ad corpora quæ sunt materia ignis. Vnde flamma & carbo differunt specie, & similiter lignum igneum & ferrum ignitum: nec differt quantùm ad hoc, siue ignita sint per violentiam, vt in ferro apparet: siue ex principio intrinseco naturali, vt accidit in sulfure. Quantùm ad ignis Inferni quantùm ad hoc quod habet de natura ignis, sit eiusdem speciei cum igne, qui apud nos est, manifestum est: vtrùm aut ille ignis sit in propria materia existens, aut si in aliena, in qua materia sit, nobis ignotum est: & secundum hoc potest ab igne, qui apud nos est, in specie differre materialiter consideratus, quasdam tamen proprietates differentes habet ab igne isto, vt quòd successione non indiget nec lignis nutritur. Sed istæ differentiæ non ostendunt diuersitatem in specie, quantùm ad id quod pertinet ad naturam ignis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustinus loquitur, quantùm ad id quod est materialiter in igne illo, non autem quantùm ad ignis naturam.

¶Ad secundum dicendum, quòd ignis qui apud nos est, lignis nutritur & ab homine succenditur, quia est artificialiter & per violentiam in aliena materia introductus: sed ignis ille lignis non indiget, quibus foueatur: quia vel in propria materia est existens, vel est in materia aliena non per violentiam, sed per naturam à principio intrinseco. Vnde non est ab homine succensus, sed à Deo qui naturam illam instituit, & hoc est quod dicitur Isaiæ 30. Flatus Domini sicut torrens sulfuris succendens eam.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut corpora damnatorum erunt eiusdem speciei, cuius & modò sunt, quamuis modò sint corruptibilia, tunc autem incorruptibilia ex ordine diuinæ iustitiæ, & propter quietem motus cæli: ita est & de igne Inferni quo corpora illa punientur.

¶Ad quartum dicendum, quòd lucère non conuenit igni secundum quemlibet modum existendi, quia in propria materia existens non lucet. Vnde non lucet in propria sphæra, vt Philosophus dicit: etiam in aliqua materia ignis existens nõ lucet, sicut cùm est in materia opaca terrestri, vt in sulfure: & similiter est etiã quando ex aliquo grosso fumo eius claritas obfuscatur. Vnde quòd ignis Inferni non luceat, non est sufficiens argumentum ad hoc quòd non sit eiusdem speciei.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm ignis Inferni sit sub terra.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille non sit sub terra, Iob 18. de homine damnato dicitur, Et de orbe transferet eum Deus: ergo ignis ille quo damnati punientur, non est sub terra, sed est extra orbem.

¶Præterea, Nullum violentum & per accidens, potest esse sempiternum: sed ignis ille erit in Inferno in sempiternum: ergo non erit ibi per violentiam, sed naturaliter: sed sub terra non potest esse ignis nisi per violentiam: ergo ignis ille non est sub terra.

¶Præterea, In igne Inferni omnia corpora damnatorum post diem iudicij cruciabuntur: sed illa corpora locum replebunt: ergo cùm futura sit maxima multitudo damnatorum, quia stultorum infinitus est numerus, Eccleslast. 1. ergo maximum oportet esse spatium, in quo ignis ille continetur: sed inconueniens videtur dicere, infra terrã esse: antam concauitatem, cùm partes terræ naturaliter ferantur ad medium: ergo ignis ille non erit sub terra.

¶Præterea, Sapientiæ 11. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: sed mali super terrã peccauerunt: ergo igni eos puniens non debet esse sub terra.

¶SED CONTRA dicitur Isaiæ 4. Infernus subtùs conturbatus est in occursum tui: ergo ignis Inferni sub nobis est.

¶Præterea, Gregorius dicit 18. Dialo. Quid obstat non video, quòd Infernus esse sub terra credatur.

¶Præterea, Ioannis secundo, super illud, Proiecisti me in corpore maris. Glos. Interlinearis, id est, in Inferno: pro quo dicitur in Euangelio, Matthæi vicesimosecundo, in corde terræ: quia sicut cor est in medio animalis, ita Infernus in medio terræ perhibetur esse.

CONCLVSIO.

¶Etsi nullus scit vbi infernus sit constitutus, nisi qui de hoc à spiritu Sancto edoctus fuerit, conueniens tamen est, vt sub terra esse credatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Augustinus dicit, & habetur *in litera*, in qua parte mundi Infernus sit, scire neminem arbitror nisi cui diuinus Spiritus reuelauit. Vnde Gregorius in 4. Dialog. super hac quæstione interrogatus respondit, Hac de re temerè definire nihil audeo. Nonnulli nanque in quadam terrarum parte Infernum esse putauerunt. Alij verò hunc sub terra esse existimant. Et hanc opinionem probabiliorem ostendit dupliciter. Vno modo ex ipsa nominis ratione, sic dicens: Si idcirco Infernum dicimus quia inferiùs iacet, quòd terra ad cælum est, hoc esse inferiùs debet ad terram. Secundò, ex hoc quod dicitur Apocalypsis 5. Nemo poterat neque in cælo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum: vt hoc quod dicitur in cælo, referatur ad angelos: hoc quod dicitur in terra, referatur ad homines viuentes in corpore: hoc quod dicitur sub terra, referatur ad animas existentes in Inferno. Augustinus etiam in libro 12. super Genes. ad literam duas rationes tangere videtur, quare congruum sit, Infernum esse sub terra. Vna est, vt quoniam defunctorum animæ carnis amore peccauerant, hoc eis exhibeatur, quod ipsi carni mortuæ solet exhiberi: vt scilicet sub terram retrudantur. Alia est, quòd sicut grauitas in corporibus, ita tristitia in spiritibus, & lætitia sicut leuitas. Vnde sicut secundum corpus si ponderis sui ordinem teneant, inferiora sunt omnia grauiora, ita secundum spiritum inferiora sunt omnia tristiora: & sicut conueniens locus gaudio electorum est cælum empyreum, ita conueniens locus tristitiæ damnatorum est infimum terræ. Neque mouere debet quod Augustinus ibidem dicit, quòd Inferi sub terris esse dicuntur vel creduntur, quia vt in libro Retractationum hoc retractans dicit, Mihi videor dicere debuisse magis, quòd sub terris sunt Inferi, quàm rationem reddere cur sub terris esse dicuntur siue creduntur. Quidam tamen Philosophi posuerunt quòd locus Inferni erat sub orbe terrestri, tamen supra terræ superficiem ex parte opposita, & hoc videtur Isidorus sensisse cùm dicit, quòd Sol & Luna in ordine

Universidad de Bibliotecas

ordine quo creati sunt, stabunt, ne impij in tormentis positi fruantur luce eorum: quæ ratio nulla esset, si Infernus infra terram esse dicatur. qualiter & hæc verba possint exponi, patuit supra. Pythagoras verò posuit locum pœnarum in sphæra ignis, quam in medio totius orbis esse dixit, vt patet per Arist. in 2. Cæli & mundi. Sed tamen conuenientiùs his, quæ in Scriptura dicuntur est, vt sub terra credatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Iob, De orbe transferet eum Deus, intelligendum est de orbe terrarum, id est, de hoc mundo, & hoc modo exponit Gregor. dicens, De orbe quippe transfertur, cum superno apparente iudice, de hoc mundo tollitur, in quo peruerse gloriatur. Nec est intelligendum quòd orbis hîc accipiatur pro vniuerso, quasi extra totum vniuersum sit locus pœnarum.

¶Ad secundum dicendum, quòd in loco illo conseruatur ignis in æternum ex ordine diuinæ iustitiæ, quanuis secundum naturam non possit extra suum locum aliquod elementum in æternum durare, præcipuè statu generationis & corruptionis manente in rebus. Ignis autem erit ibi fortissimæ caliditatis, quia calor eius erit vndique congregatus propter frigus terræ ipsum vndique circunstans.

¶Ad tertium dicendum, quòd infernus nunquàm deficiet in amplitudine, quin sufficiat ad damnatorum corpora capienda. Infernus enim, Prouerb. 30. inter tria insatiabilia ponitur: nec est inconueniens quòd inter viscera terræ tanta concauitas conseruetur diuina virtute, quæ damnatorum omnium corpora possit capere.

¶Ad quartum dicendum, quòd hoc quod dicitur, Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur, non est necessarium nisi in principalibus instrumentis peccandi: quia enim homo in anima peccat & in corpore, in vtroque punietur: non autem oportet quòd in loco, quo quis peccauit, in eodē puniatur, cùm alius sit locus, qui viatoribus & damnatis debetur. Vel dicendum, quòd hoc intelligitur de pœnis, quibus homo punitur in via, secundum quòd quælibet culpa suam pœnam habet annexā, prout quisque inordinatus animus sibi est pœna, vt dicit Aug.

QVAESTIO NONAGESIMAOCTAVA, De voluntate & intellectu damnatorum, in nouem articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandū est de pertinētibus ad affectum & intellectum damnatorum.

¶Circa quod quæruntur nouem.

¶Primò, vtrùm damnatorum voluntas sit mala.

¶Secundò, vtrùm aliquando pœniteant de malis quæ fecerunt.

¶Tertiò, vtrùm magis vellent non esse quàm esse.

¶Quartò, vtrùm vellent alios non esse damnatos.

¶Quintò, vtrùm impij habeant Deum odio.

¶Sextò, vtrùm ipsi demereri possint.

¶Septimò, vtrùm possint vti scientia hîc acquisita.

¶Octauò, vtrùm cogitent aliquando de Deo.

¶Nonò, vtrùm ipsi videant gloriam beatorum.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm omnis voluntas damnatorum sit mala.

1. Tho. 4. dist. 50. q. 2. art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non omnis voluntas damnatorum sit mala. Quia, vt dicit Dionys. 4. c. de Diui. nomin. dæmones bonum & optimum concupiscunt esse, viuere, & intelligere: cùm ergo damnati homines non sint peioris conditionis, quàm dæmones, videtur quòd ipsi bonam voluntatē habere possint.

¶Præterea, Malum, vt dicit Dionys. est omninò inuoluntarium: ergo si damnati aliquid volunt, illud volunt inquantum est bonum vel apparens bonum: sed voluntas quæ per se ordinatur ad bonum, est bona: ergo damnati possunt habere voluntatem bonam.

¶Præterea, Aliqui erunt damnati, qui in hoc mundo existentes, aliquos virtutum habitus secum detulerunt, vtpote Gentiles, qui habuerūt virtutes politicas: sed ex habitibus virtutum elicitur laudabilis voluntas: ergo in aliquibus damnatis poterit esse laudabilis voluntas.

¶SED CONTRA, Obstinata voluntas nunquam potest flecti nisi ad mala: sed damnati homines erunt obstinati sicut dæmones: ergo voluntas eorum nunquam poterit esse bona.

¶Præterea, Sicut se habet voluntas damnatorum ad malum, ita voluntas Beatorum ad bonum: sed Beati nunquàm habent voluntatem malam: ergo nec damnati aliquam habent voluntatem bonam.

CONCLVSIO.

¶Quanuis damnati volunt naturali aliquod bonum velle possunt, tamen voluntate deliberatiua non bene volunt illud.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in damnatis potest duplex voluntas considerari, scilicet voluntas deliberatiua, & voluntas naturalis. Naturalis quidem non est eis ex ipsis, sed ex actione naturæ, quæ in natura hanc inclinationem posuit, quæ naturalis voluntas dicitur: vnde cùm natura in eis remaneat, secundum hoc bona poterit in eis esse voluntas naturalis. Sed voluntas deliberatiua est eis ex seipsis, secundum quòd in potestate est eorum inclinari per affectum ad hoc vel illud, & talis voluntas est in eis solùm mala: & hoc ideò, quia sunt perfectè auersi à fine vltimo rectæ voluntatis, nec aliqua voluntas potest esse bona nisi per ordinem ad finem prædictū. Vnde etiam etsi aliquod bonum volunt, non tamen benè volunt illud, vt ex hoc voluntas eorum bona dici possit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Dionysij intelligitur de voluntate naturali, quæ est inclinatio naturæ in aliquod bonum: sed tamen ista naturalis inclinatio per eorum malitiam corrumpitur, inquantùm hoc bonum quod naturaliter desiderant, sub quibusdam malis circunstantiis appetūt.

¶Ad secundum dicendum, quòd malum inquantum est malū, non mouet voluntatem, sed inquantum est æstimatum bonum, sed hoc ex eorum malitia procedit, quòd id quod est malum, æstiment vt bonum: & ideò voluntas eorum mala est.

¶Ad tertium dicendum, quòd habitus virtutum politicarum non remanent in anima separata, eò quòd virtutes illæ perficiunt solùm in vita ciuili, quæ non erit post hanc vitam: si tamē remanerent, nunquàm in actum exirent, quasi ligatæ ex obstinatione mentis.

ARTICVLVS II.

¶Vtrùm damnati pœniteant de malo quod fecerunt.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd damnati nunquam pœniteant de malis quæ fecerunt. Quia dicit Ber. in Cant. quòd damnatus semper vult iniquitatem suam quā fecit: ergo nunquàm de peccato commisso pœnitent.

¶Præterea, Velle se non peccasse, est bona voluntas: sed damnati non habebunt bonam voluntatem: ergo damnati nunquā volent se non peccasse: & sic idem quod priùs.

¶Præterea, Secundum Damas. hoc est hominibus mors, quod angelis casus: sed angeli voluntas post casum est inuertibilis hoc modo, vt non possit recedere ab electione, qua priùs peccauit: ergo damnati non possunt pœnitere de peccatis à se commissis.

¶Præterea, Maior erit peruersitas damnatorum in Inferno, quàm peccatorum in hoc mundo: sed aliqui in hoc mundo non pœnitent de peccatis commissis, vel propter excæcationem mentis, sicut hæretici: vel propter obstinationem, sicut qui lætantur, cùm malè fecerint & exultant in rebus pessimis, vt dicitur Prouerb. 2. ergo, &c.

¶SED CONTRA, Sapien. 5. de damnatis dicitur, Intra se pœnitentiam agentes.

¶Præterea, Philosophus 9. Ethico. dicit quòd pœnitudine replentur mali, mox enim tristantur de hoc in quo priùs delectati sunt: ergo damnati cùm sint praui maximè, magis pœnitent.

CONCLVSIO.

¶Damnati per se non pœnitebunt de peccatis, sed per accidens, inquantū affligentur à pœna, quam pro peccato sustinent.

¶RESPONDEO dicendum, quòd pœnitere de aliquo, contingit dupliciter. Vno modo per se, & alio modo per accidens. Per se quidem de peccato pœnitet, qui peccatum in eo, quod est peccatum abominatur. Per accidens verò qui illud odit ratione alicuius adiuncti, vtpote pœnæ alicuius. Mali igitur non pœnitebunt, per se loquendo, de peccatis, quia voluntas malitiæ peccati in eis remanet: pœnitebunt autem per accidens, inquantùm affligentur de pœna, quam pro peccato sustinent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd damnati iniquitatem volunt, sed pœnam refugiunt: & sic per accidens de iniquitate omissa pœnitent.

¶Ad secundum dicendum, quòd velle se non peccasse propter turpitudinem iniquitatis, est bona voluntas: sed hoc non erit in damnatis.

¶Ad tertium dicendum, quòd sine aliqua auersione voluntatis contingit quòd damnati de peccatis pœniteant: quia non hoc refugiunt in peccatis quod priùs appetiuerunt, sed aliquid aliud, scilicet pœnam.

¶Ad quartum dicendum, quòd homines in hoc mundo quantuncunque obstinati, per accidens de peccatis suis pœnitent si pro eis puniantur: quia vt dicit August. in libro 83. Quæstionum, quòd videmus etiam ferocissimas bestias dolore pœnarū à maximis voluptatibus abstinere.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm damnati recta ratione vellent non esse.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd damnati recta ratione & deliberatiua non vellent non esse. Augustinus enim dicit in libro de Libero arbitrio, Considera quantū bonum est esse, quod beati & miseri volunt. Maius enim est miseris esse, quàm omninò non esse.

¶Præterea, Augustinus sic ibidem arguit, præelectio supponit electionem: sed non esse non est eligibile, cùm non habeat apparentiam boni, cùm nihil sit: ergo non esse non potest esse magis appetibile damnatis, quàm esse.

¶Præterea, Maius malum magis est fugiendum: sed non esse est maximum malum, cùm tollat totaliter bonum, ita quòd nihil relinquit: ergo non esse est magis fugiendum, quàm miserum esse: & sic idem quod priùs.

¶SED CONTRA est quod dicitur Apocalypsis nono, In diebus illis desiderabunt homines mori, & fugiet mors ab eis.

¶Præterea, Damnatorum miseria omnem huius mundi miseriam excedit: sed ad vitandum miseriam huius mundi appetibile est aliquibus mori. Vnde dicitur Eccles. 19. [illegible] bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus, & deficit ætate, & cui de omnibus cura est, & incredibili qui perdit sapientiam: ergo multò fortiùs est damnatis appetibile non esse secundum rationem deliberatiuam.

CONCLVSIO.

¶Non vellent damnati non esse, inquantum non esse consideratur secundum se, quia illud non est appetibile: inquantum verò consideratur vt est ablatiuum pœnalis vitæ aut alicuius miseriæ, non esse potest desiderari à damnatis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd non esse, potest dupliciter considerari. Vno modo secundum se: & sic nullo modo est appetibile, cùm non habeat rationem boni, sed sit boni pura priuatio. Alio modo potest considerari, inquantum est ablatiuum pœnalis vitæ, seu alicuius miseriæ, & sic non esse accipit rationem boni: carere enim malo est quoddam bonum, vt dicit Philosophus in quinto Ethic. & per hunc modum melius est damnatis non esse quàm miseros esse. Vnde Matth. 26. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. & Hierem. 20. super illud, Maledicta dies in qua natus sum, &c. dicit Glossa, Hierony. Melius est non esse quàm malè esse. & secundum hoc damnati possunt eligere non esse secundum deliberatiuam rationem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum est, quòd verbum Augustini est intelligendum quòd non esse per se non est eligibile, sed per accidens: inquantùm scilicet est miseriæ terminatiuum: quod enim dicitur quòd esse & viuere ab omnibus appetitur naturaliter, non oportet hoc accipere quantùm ad malam viram & corruptam, & eam quæ est in tristitiis, vt dicit Philosophus in 9. Ethic.

¶Ad secundum dicendum, quòd non esse non est eligibile per se, sed per accidens tantùm, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd licet non esse, maximè sit malū, est tamen valde bonum, inquantum priuat miseriam, quæ est maximum malorum, & sic non esse eligitur.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm damnati vellent esse in inferno alios damnatos.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati in inferno non vellent alios esse damnatos, qui non sunt damnati. Quia Lucæ 16. dicitur de diuite, qui orabat pro fratribus suis, ne irent in locum tormentorum: ergo & eadem ratione, & damnati alij non vellent ad minùs carnales suos amicos in inferno damnari.

¶Præterea, Affectiones in inferno inordinatæ à damnatis non auferuntur: sed aliqui damnati inordinatè aliquos non damnatos dilexerunt: ergo non vellent eorum malum, quod est esse damnatos.

¶Præterea, Damnati non desiderant augmentum suæ pœnæ: sed si plures damnarentur, maior esset eorum pœna, sicut etiam multiplicatio beatorum amplificat eorum gaudium: ergo dānati nollent saluatos damnari.

¶SED CONTRA est quod dicitur Isaiæ 14. super illud, Surrexerunt de soliis, dicit Glossa: Solatium est malorum, multos socios habere pœnarum.

¶Præterea, In damnatis maximè regnat inuidia: ergo dolent de felicitate beatorum, & eorum damnationem appetunt.

CONCLVSIO.

¶Sicut beati propter perfectam charitatem gaudent de bono omnium: ita damnati propter consummatum odium gaudent de malis & dolent de bono: & sic vellent secum alios esse damnatos.

¶REPONDEO dicendum, quòd sicut in Beatis erit perfectissima charitas, ita in damnatis perfectissimum odium. Vnde sicut Sancti gaudebunt de omnibus bonis, ita & ipsi de omnibus bonis dolebunt, vnde & felicitas Sanctorum considerata maximè eos affligit: vnde dicitur Isa. 26. Videant & confundantur zelantes populi, & ignis hostes tuos deuoret: vnde vellent omnes bonos esse damnatos.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tanta erit inuidia in damnatis, quòd etiam propinquorum gloriæ inuidebūt, cùm ipsi sint in summa miseria, cùm etiam in hac vita hoc accidat crescente inuidia. Sed tamen minùs inuident propinquis, quàm aliis: & maior esset eorum pœna, si omnes propinqui dānati essent, & alij saluarentur, quàm si aliqui de suis propinquis saluarentur. Et exinde fuit quòd diues petiit fratres suos à damnatione eripi. Sciebat enim quòd aliqui eriperentur, maluisset tamen cum fratribus suis omnes alios damnari.

¶Ad secundum dicendum, quòd dilectio quæ non fundatur super honestum, facilè rescinditur, & præcipuè in malis hominibus, vt Philosophus dicit in 9. Ethico. Vnde damnati non seruabunt amicitiam ad eos quos inordinatè dilexerunt. Sed in hoc voluntas eorum remanebit peruersa, quòd causam inordinatæ dilectionis adhuc diligent.

¶Ad tertium dicendum, quòd quanuis de damnatorum multitudine pœna singulorum augeatur, in tantum tamen supercrescent odium & inuidia, quòd magis eligent torqueri cum multis quàm minùs soli.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm damnati odio habeant Deum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non habeant Deum odio. Quia, vt dicit Dionys. 4. cap. de Diui. nominib. omnibus diligibile est pulchrum & bonum, quod est omnis boni & pulchritudinis causa: hoc autem est Deus, ergo Deus à nullo odio haberi potest.

¶Præterea, Nullus potest ipsam bonitatem odio habere, sicut nec ipsam malitiam velle: malum enim est omninò inuoluntarium, vt Dionys. dicit 4. c. de Diui. nomi. Deus autem est bonitas ipsa: ergo nullus ipsum odio potest habere.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Psal. Superbia illorum qui te oderunt, ascendit semper.

CONCLVSIO.

¶Damnati Deum odio prosequuntur, cùm illum non percipiant in se, sed in effectu suæ iustitiæ, qui est illis in pœnam.

¶RESPON

Universidad de Bibliotecas

¶RESPONDEO dicendum, quòd affectus mouetur ex bono vel malo apprehenso. Deus autem apprehenditur dupliciter: in se, sicut à Beatis, qui eum per essentiam vident: & per effectus, sicut à nobis & damnatis. Ipse igitur in seipso cùm sit per essentiam bonitas, non potest alicui voluntati displicere. Vnde quicunque eum per essentiam vident, eum odio habere non possunt, sed effectus eius aliqui sunt voluntati repugnantes, inquantum contrariantur alicui, & secundum hoc aliquis non in seipso, sed ratione effectuum Deum odire potest. Damnati ergo Deum percipientes in affectu iustitiæ, qui est pœna, eum odio habent, sicut & pœnas, quas sustinent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Dionysij est intelligendum de appetitu naturali, qui tamen in damnatis peruertitur, per id quod additur ex deliberata voluntate, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet, si damnati Deum in seipso conspicerent, inquantum est per essentiam bonus.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm damnati demereantur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati demereantur. Damnati enim habent voluntatem malam, vt dicitur in litera: sed per malam voluntatē, quam hîc habuerunt, demeruerunt: ergo si ibi non demerentur, ex sua damnatione commodum reportant.

¶Præterea, Damnati sunt eiusdem conditionis cum dæmonibus: sed dæmones demerentur post suum casum: vnde serpenti, qui hominem ad peccandum induxit, est à Deo pœna inflicta, vt dicitur Genes. 3. ergo & damnati demerentur.

¶Præterea, Actus inordinatus ex libertate arbitrij procedens, non excusatur quin sit demeritorius, etiam si aliqua necessitas adsit, cuius aliquis sit sibi causa: ebrius enim meretur duplicem maledictionem, si ex ebrietate aliquod aliud peccatum committat, vt dicitur in 3. Ethicorum: Sed ipsi damnati fuerunt sibi causa propriæ obstinationis, per quam necessitatem patiuntur peccandi: ergo cùm eorum actus inordinatus ex libero arbitrio procedat, non excusantur à demerito.

¶SED CONTRA, Pœna contra culpam diuiditur: sed peruersa voluntas in damnatis ex obstinatione procedit, quæ est eorum pœna: ergo peruersa voluntas in dānatis non est culpa, per quam demereantur.

¶Præterea, Post vltimum terminum non relinquitur aliquis motus siue profectus in bonum vel in malum: sed damnati maximè post diem iudicij, ad vltimum terminum suæ damnationis perueniunt, quia tunc finem habebunt duæ ciuitates: vt Augustinus dicit: ergo damnati post diem iudicij peruersa voluntate non demerebuntur, quia sic cresceret eorum damnatio.

CONCLVSIO.

¶Cùm meritum vel demeritum ordinentur ad aliquod bonum vel natum consequendum, neque boni merebuntur (quia bona voluntas in eis non erit meritum, sed præmium) neque boni demerebuntur, quia eorum mala voluntas non erit demeritum, sed pœna.

¶RESPONDEO dicendum, quòd de damnatis ante diem iudicij & post distinguendum est. Omnes enim communiter consentur quòd post diem iudicij non erit aliquod meritum vel demeritum: & hoc ideò est, quia meritum vel demeritum ordinatur ad aliquod bonum vel malum vltiùs consequendum: post diem autem iudicij erit & vltima consummatio bonorum & malorum, ita quòd nihil erit vltiùs addendum de bono vel de malo. Vnde & bona voluntas in Beatis non erit meritum, sed præmium: & mala voluntas non erit in damnatis demeritum, sed pœna tantum. Operationes enim virtutis sunt præcipuè in felicitate, & eorum contrariæ sunt præcipuè in miseria, vt dicitur in primo Ethicorum. Sed ante diem iudicij quidam dicunt, & Beatos mereri, & damnatos demereri. Sed hoc non potest esse respectu præmij essentialis vel pœnæ principalis, cùm quantum ad hoc vtrique ad terminum perueniant. Potest tamen hoc esse respectu præmij accidentalis, vel pœnæ secundariæ quæ possunt augeri vsque ad diem iudicij: & hoc præcipuè in dæmonibus vel angelis bonis, quorum officio aliqui trahuntur ad salutem, ex quo beatorum angelorum gaudium crescit: vel ad damnationem, ex quo crescit pœna dæmonum.

ARTIC. VI. ET VII.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd est summū incommodum ad summum malorum peruenisse: ex quo contingit in damnatis quòd demereri non possunt, vnde patet quòd ex peccato commodum non reportant.

¶Ad secundum dicendum, quòd ad damnatorum hominum officium non pertinet ad damnationem alios pertrahere, sicut pertinet ad officium dæmonum, ratione cuius demerentur, quantum ad secundariam pœnam.

¶Ad tertium dicendum, quòd propter hoc non excusantur à demerito, quia necessitatē habeant peccandi, sed quia ad summum malorum peruenerunt: tamen necessitas peccandi, cuius causa sumus, excusat à culpa, inquantum est necessitas quædam, quia omne peccatum oportet esse voluntarium: sed quòd non excuset, hoc est inquantum à voluntate præcedente processit: & sic totum demeritum sequentis culpæ videtur ad primam culpam pertinere.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm damnati possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt. In consideratione enim scientiæ est maxima delectatio, sed in eis nullam delectationem est ponere: ergo non possunt vti scientia priùs habita secundum aliquam considerationem. *Tho. 4. dist. 50. quæst. 2. art. 2. q. 1. & seq.*

¶Præterea, Damnati sunt in maioribus pœnis, quàm sint aliquæ pœnæ huius mundi: sed in hoc mundo, dum aliquis est in maximis tormentis constitutus, non potest considerare aliquas intelligibiles conditiones, quas abstractus à pœnis patitur: ergo multò minùs in inferno.

¶Præterea, Damnati sunt subiecti tempori: sed longitudo temporis est causa obliuionis, vt dicitur 1. Physicorum: ergo damnati obliuiscentur eorum quæ hîc habuerunt.

¶SED CONTRA est quod Luc. 16. dicitur diuiti damnato: Recordare quia recepisti bona, &c. ergo considerabunt ea quæ hîc sciuerunt.

¶Præterea, Species intelligibiles in anima separata remanent in eis, vt supra dictum est: si ergo eis vti non possent, frustra remanerent in eis.

CONCLVSIO.

¶Damnati habebunt actualem considerationem eorum quæ sciuerunt, vnde tristitia, non vt lætitia afficiantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut propter perfectam Sanctorum beatitudinem nihil erit in eis quod non sit gaudij materia, ita nihil erit in damnatis quod non sit eis materia & causa tristitiæ. nec aliquid quod ad tristitiam possit pertinere, deerit, vt sit eorum miseria consummata. Consideratio enim aliquorum notorum quantum ad aliquid, inducit gaudium, vel ex parte cognoscibilium, inquantum diliguntur: vel ex parte ipsius cognitionis, inquantum est conueniens & perfecta. Potest etiam tristitiæ esse ratio & ex parte cognoscibilium quæ nata sunt contristari, & ex parte ipsius cognitionis, prout eius imperfectio consideratur: vtpote cùm aliquis considerat se deficere in cognitione alicuius rei, cuius perfectionem appeteret: sic etiam in damnatis erit actualis consideratio eorum quæ priùs sciuerunt, vt materia tristitiæ, non autem vt delectationis causa. Considerabunt enim & mala quæ gesserunt, ex quibus damnati sunt, & bona delectabilia, quæ amiserunt, & ex vtroque torquebuntur, de hoc quòd considerabunt notitiam, quam de rebus speculabilibus habuerunt imperfectam esse, & amisisse summam eius perfectionem, quam poterant adipisci.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quanuis consideratio sit per se delectabilis, tamen ex aliquo accidente potest esse tristitiæ causa, & sic erit in damnatis.

¶Ad secundum dicendum, quòd in hoc mundo anima coniungitur corruptibili corpori, vnde per hoc quòd corpus affligitur, consideratio animæ impeditur: sed in futuro anima non ita trahetur à corpore, sed quantumcunque corpus affligatur, tamen anima semper considerabit lucidissimè illa quæ ei potuerunt esse causa mœroris.

¶Ad tertium dicendum, quòd tempus est causa obliuionis per accidens, inquantum motus, cuius est mensura, est causa transmu

transmutationis: sed post diem iudicij non erit motus cæli, vnde nec obliuio esse poterit ex quacunque diuturnitate, sed ante diem iudicij anima separata non mutatur a sua dispositione per motum cæli.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm damnati aliquando cogitabunt de Deo.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd aliquando damnati cogitabunt de Deo. Quia non potest haberi odio actu nisi id de quo cogitatur: sed damnati Deum odio habebunt, vt in litera dicitur: ergo de Deo aliquando cogitabunt.

¶Præterea, Damnati habebunt remorsum conscientiæ, sed conscientia patitur remorsum de actis contra Deum: ergo de Deo aliquando cogitabunt.

¶SED CONTRA: Perfectissima hominis cogitatio est quæ cogitat de Deo: sed damnati non erunt in statu perfectissimo: ergo de Deo non cogitabunt.

CONCLVSIO.

¶Damnati nullo modo possunt cogitare de Deo per se, hoc est, tanquam totius bonitatis principio: per accidens verò, hoc est per Dei effectus, inquantum punit & alia id genus, poterit Deus à damnatis cogitari.

¶REPONDEO dicendum, quòd Deus potest considerari dupliciter. Vno modo secundum se, & secundum id quod est ei proprium, scilicet esse totius bonitatis principium, & sic nullo modo cogitari potest sine delectatione: vnde sic nullo modo à damnatis cogitabitur. Alio modo secundum aliquid quod est ei quasi accidentale in effectibus eius, vtpotè puniri vel aliquid huiusmodi: & secundum hoc consideratio de Deo potest tristitiam inducere, & hoc modo damnati de Deo cogitabunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd damnati non habent Deum odio nisi ratione punitionis & prohibitionis eius, quod malæ eorum voluntati consonat: vnde non considerabunt eum nisi vt punitorem & prohibitorem.

¶Et per hoc patet etiam solutio ad secundum: quia conscientia non remordet de peccato, nisi inquantum est diuino præcepto contraria.

ARTICVLVS IX.

¶Vtrùm damnati gloriam Beatorum videant.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd damnati gloriam Beatorum non videant. Magis enim distat ab eis gloria Beatorum, quàm ea quæ in hoc mundo aguntur: sed ipsi non vident quæ circa nos aguntur: vnde dicit Gregorius 12. Moral. super illud Iob, Siue fuerint nobiles filij eius, &c. Sicut hi qui adhuc viuunt, mortuorum animæ quo loco habeantur, ignorant, ita mortui qui corporaliter vixerunt vita in carne positorum, qualiter circa eos disponatur ignorant: ergo multò minùs possunt videre gloriam bonorum.

¶Præterea, Illud quod conceditur Sanctis in hac vita pro magno munere, nunquā concedetur damnatis: sed Paulo pro magno est concessum videre vitam illam, qua sancti æternaliter cum Deo viuunt: vt dicitur primæ Corinth. 12. in glos. ergo damnati Sanctorum gloriam non videbunt.

¶SED CONTRA est quod dicitur Lucæ 16. Quòd dives in tormentis positus vidit Abraham & Lazarum in sinu eius.

CONCLVSIO.

¶Damnati ante diem iudicij bonos in gloria sua vident, sed post diem iudicij visione Beatorum priuabuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd damnati ante diem iudicij vident bonos in gloria, non hoc modo quòd gloriam eorum, qualis sit, cognoscant, sed solùm cognoscunt eos esse in gloria quadam inæstimabili: & ex hoc turbantur, tum propter inuidiam dolentes de felicitate eorum, tum propter hoc quòd ipsi talem gloriam amiserunt: vnde dicitur Sapientiæ 5. de impijs. Videntes turbabuntur timore horribili. Sed post diē iudicij omninò bonorum visione priuabuntur, nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur, sed augebitur: quia memoriam habebunt gloriæ bonorum, quam in iudicio videbunt, vel ante iudicium, & hoc erit eis in tormentū: sed vltiùs affligentur

in hoc quòd videbunt se indignos reputari etiam videre gloriam, quam Sancti merentur habere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea quæ in hac vita aguntur, non ita affligerent damnatos in inferno si viderentur, sicut Sanctorum gloria inspecta. Vnde non ita ostenduntur damnatis ea quæ hîc aguntur, Sicut sanctorum gloria, quanuis etiam eorum quæ hîc aguntur ostendantur eis ea, ex quibus tristitiam habere possunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd Paulus inspexit vitam illam, in qua Sancti cum Deo viuunt eam experiendo, & in futurum perfectius sperando, quod non est de damnatis. Et ideò non est simile.

QVAESTIO NONAGESIMA nona, *De misericordia Dei respectu damnatorum, in quinque articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de misericordia & iustitia respectu damnatorum.

¶Circa quod quæruntur quinque.

¶Primò, vtrùm ex diuina iustitia inferatur peccatoribus pœna æterna.

¶Secundò, vtrùm per diuinam misericordiam omnis pœna tam hominum, quàm dæmonum terminetur.

¶Tertiò, vtrùm saltem pœna hominum terminetur.

¶Quartò, vtrùm saltem pœna Christianorum.

¶Quintò, vtrùm illorum qui opera misericordiæ fecerunt.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm ex diuina iustitia inferatur pœna æterna peccatori.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ex diuina iustitia non inferatur peccatoribus pœna æterna. Pœna enim non debet excedere culpam: Deuterono. 25. Secundum mensuram delicti erit & plagarum modus: sed culpa est temporalis: ergo pœna non debet esse æterna. *Tho. 4. dist. 46. q. 1. ar. 1. & 3.*

¶Præterea, Duorum peccatorum mortalium vnum est altero maius: ergo vnum debet maiori quàm alterum pœna puniri: sed nulla pœna est maior quàm æterna, cùm sit infinita: ergo non cuilibet peccato mortali debetur pœna æterna: & si vni non debetur, nulli debetur, cùm eorum distantia non sit infinita.

¶Præterea, A iudice non infertur pœna nisi ad correctionem: vnde secundo Ethicorum dicitur, quòd pœnæ sunt quædam medicinæ: sed quòd impij in æternū puniantur, hoc non est ad correctionem eorum, nec aliquorū aliorū, cùm tunc nō sint ali qui futuri qui per hoc corrigi possint: ergo secundum diuinam iustitiam non infertur pœna æterna.

¶Præterea, Omne quod non est per se volitum, nullus vult nisi propter aliquam vtilitatem: sed pœnæ à Deo non sunt propter se volitæ, non enim delectatur in pœnis: cùm ergo nulla vtilitas accidere possit ex perpetua ratione pœnæ, videtur quòd talem pœnam pro peccato inferre non debeat.

¶Præterea, Nihil quod est per accidens, est perpetuum, vt dicitur primo Cæli & mundi, sed pœna est eorum quæ sunt per accidens, cùm sit contra naturam: ergo non potest esse perpetua.

¶Præterea, Iustitia Dei hoc exquirere videtur, vt peccatores ad nihilum redigantur, quia propter ingratitudinem videtur quis beneficia amittere, inter cætera autem Dei beneficia est ipsum esse: vnde videtur iustum, vt peccator qui ingratus Deo existit, ipsum esse amittat: sed si in nihilum redigantur, eorum pœna non potest esse perpetua: ergo non videtur esse consonū diuinæ iustitiæ, vt peccatores perpetuò puniantur.

¶SED CONRTA est quod dicitur Matth. 25. Ibunt hi, id est peccatores, in supplicium æternum.

¶Præterea, Sicut se habet præmium ad meritum, ita pœna ad culpam: sed secundum diuinam iustitiam merito temporali debetur præmium æternum. Ioan. 6. Omnis qui videt Filium, & credit in eum, habet vitam æternam: ergo & culpæ temporali

secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum diuinam iustitiam debetur pœna æterna.

¶ Præterea, Secundum Philosophum in 5. Ethicorum, pœna taxatur secundum dignitatem eius, in quem peccatur: vnde maiori pœna punitur qui percutit alapa principem, quàm alium quemcunque. Sed quicunque peccat mortaliter peccat contra Deum, cuius præcepta transgreditur, & cuius honorem alij impartitur, dum in alio finem constituit: maiestas autem Dei est infinita: ergo quicunque peccat mortaliter, dignus est infinita pœna, & ita videtur quòd iustè pro peccato mortali quis perpetuò puniatur.

CONCLVSIO.

¶ Cùm peccatores peccent contra Deum, qui æternus est, conueniens est, vt pœna æterna eis ex diuina iustitia inferatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm pœna duplicem habeat quantitatem, scilicet secundum intensionem acerbitatis, & secundum durationem temporis, quantitas pœnæ respondet quantitati culpæ secundum intensionem acerbitatis, vt secundum quod grauius peccauit, secundum hoc grauior pœna ei infligatur. Vnde Apoca. 18. Quantum se glorificauit & in delitiis fuit, tantum date ei tormentum & luctum: non autem respondet duratio pœnæ durationi culpæ, vt dicit Augustinus 21. de ciuitate Dei. Non enim adulterium quod in momento temporis perpetratur, momentanea pœna punitur etiam secundum leges humanas: sed duratio pœnæ respicit dispositionem peccantis: quandoque enim ille qui peccat in aliqua ciuitate, ex ipso peccato efficitur dignus vt totaliter à ciuitatis consortio repellatur, vel per exilium perpetuum, vel etiam per mortem: quandoque verò non redditur dignus, vt totaliter à societate excludatur, & ideo vt possit esse conueniens membrum ciuitatis, pœna ei prolongatur, vel breuiatur, secundum quòd expedit eius curationi, vt in ciuitate conuenienter & pacificè viuere possit: ita etiam secundum diuinam iustitiam aliquis ex peccato redditur dignus penitus à ciuitatis Dei consortio separari, quod fit per omne peccatum, quo contra charitatem peccat, quæ est vinculum ciuitatem prædictam vniens: & ideò pro peccato mortali, quod est contrarium charitati, aliquis in æternum à societate Sanctorum excluſus, æternæ pœnæ adiicitur. Quia vt Augustinus dicit in libro prædicto, quod est de ciuitate ista mortali homines supplicio primæ mortis, hoc est de ciuitate ista immortali homines supplicio secundæ mortis auferre: quòd autem pœna quam ciuitas mundana infligit, perpetua non reputatur, hoc est per accidens, vel inquantum perpetuò homo non manet, vel inquantum etiam ipsa ciuitas deficit. Vnde si homo in perpetuum viueret, pœna exilij vel seruitutis quæ per legem humanam infertur, in eo perpetuò maneret: qui verò hoc modo peccant, vt inde non reddantur digni totaliter separari à sanctæ ciuitatis consortio, sicut peccantium venialiter, tantò eorum pœna erit breuior, vel diuturnior, quantò magis vel minùs purgabiles erunt, secundum quòd eis peccata plus vel minùs inhæserunt: quod in pœnis huius mundi & purgatorij secundum diuinam iustitiam seruatur. Inueniuntur etiam & aliæ rationes à Sanctis assignatæ, quare iustè pro peccato temporali aliqui pœna perpetua puniantur. Vna est quia peccauerunt contra bonum æternum, dum contempserunt æternam vitam, & hoc etiam est quod Augustinus in prædicto libro dicit, Factus est malo dignus æterno, quia hoc in se peremit bonum, quod esse posset æternum. Alia ratio est, quia homo in suo æterno peccauit. Vnde Gregorius dicit in 4. Dialog. Ad magnam iustitiam iudicantis pertinet, vt nunquam careant supplicio qui nunquam voluerunt carere peccato. Et si obiiciatur quòd quidam peccantes mortaliter proponunt vitam suam in melius commutare, & ita secundum hoc non essent digni æterno supplicio, vt videtur: dicendum secundum quosdam quòd Gregorius loquitur de voluntate quæ manifestatur per opus: qui enim in peccatum mortale labitur, propria voluntate se ponit in statum, à quo etiam non potest, nisi diuinitùs. Vnde ex hoc ipso quòd vult peccare, consequenter vult in peccato manere perpetuò. Hoc enim est spiritus vadens in peccatum, & non rediens per seipsum. Sicut si aliquis se in foueam proiceret, vnde exire non posset nisi adiutus, posset dici quòd in æternum ibi manere voluit, quantumcunque aliud cogitaret. Vel potest dici & melius, quòd ex hoc ipso quòd mortaliter peccat, finem suum in creatura constituit: & quia ad finem vitæ tota vita ordinatur: ideò ex hoc ipso totam vitam suam ordinat ad illud peccatum, & vellet in perpetuo in peccato manere, si hoc sibi esset impune. Et hoc est quod Gregorius in 34. libro Moralium, super illud Iob 41. Æstimabunt abyssum quasi senescentem iniqui: ideò cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt. Voluissent quippe sine fine viuere: vt sine fine potuissent in suis iniquitatibus permanere, nam magis appetunt peccare quàm viuere. Potest & alia ratio assignari quare pœna peccati mortalis sit æterna: quia per eam contra Deum, qui est infinitus, peccatur. Vnde cùm non posset esse infinita pœna per intensionem, quia creatura non est capax alicuius qualitatis infinitæ, requiritur quòd sit saltem durationis infinitæ. Est etiam quarta ratio ad hoc idem, quia culpa manet in æternum, cùm culpa non possit remitti sine gratia quam homo non potest post mortem acquirere, nec debet pœna cessare, quandiu culpa manet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœna non debet æquari culpæ secundum quantitatem durationis, vt videtur etiam per leges humanas accidere. Vel dicèdum, sicut Gregorius soluit, quòd quanuis culpa sit actu temporalis, voluntate tamen est æterna.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quantitati peccati respondet quantitas pœnæ secundum intensionem, & ideò peccatorum mortalium inæqualium erunt pœnæ inæquales intensione, æquales autem durationè.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœnæ quæ infliguntur his, qui à ciuitatis societate non penitus eiiciantur, sunt ad correctionem eorum ordinatæ: sed illæ pœnæ, per quas aliqui totaliter à ciuitatis societate exterminantur, non sunt ad correctionem eorum, possunt tamen esse ad correctionem & tranquillitatem aliorum, qui in ciuitate remanent: & ita damnatio æterna impiorum est ad correctionem eorum qui nunc sunt in Ecclesia. Non enim pœnæ sunt ad correctionem solùm, quando infliguntur, sed etiam quando determinantur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd impiorum pœnæ in perpetuum durabunt non erunt omninò inutiles. Sunt tamen vtiles ad duo. Primò ad hoc quòd in eis diuina iustitia conseruatur quæ est à Deo accepta propter seipsum. Vnde Gregorius in Dialogo: Omnipotens Deus, quia pius est, miserorum cruciatu non pascitur: quia autem iustus est, ab iniquorum vltione in perpetuum non sedatur. Secundò ad hoc sunt vtiles, vt de his electi gaudeant, dum in his Dei iustitiam contemplantur, & dum se euasisse cognoscant. Vnde Psalmo: Lætabitur iustus cùm viderit vindictã, & cætera. & Isaiæ vltimo: Erunt, scilicet impij, vsque ad satietatem visionis, scilicet Sanctis, vt glossa dicit. Et hoc est quod Gregorius dicit 4. Dialog. Iniqui omnes æterno supplicio deputati, sua quidem iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid ardebunt, scilicet vt iusti omnes & in Deo videant gaudia quæ perceperunt, & in illis percipiant supplicia quæ euaserunt: quatenus tantò magis in æternum diuinæ gratiæ debitores se esse cognoscant, quantò in æternum mala puniri conspiciunt, quæ eius adiutorio vicerunt.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quanuis pœna per accidens respondeat animæ, tamen per se respondet animæ culpa infectæ: & quia culpa in perpetuum in ea manebit: ideo & pœna perpetua erit.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quanuis pœna respondet culpæ, proprie loquendo, secundum inordinationem quæ inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatem ipsius, in quem peccatur, quia sic cuilibet peccato responderet pœna infinita intensione: quanuis ergo ex hoc quòd aliquis peccat contra Deum, qui est actor essendi, mereatur ipsum esse amittere, considerata tamen ipsius actus inordinatione, non debetur ei amissio esse: quia esse præsupponitur ad meritum & demeritum, nec per inordinationem peccati esse tollitur vel corrumpitur: & ideò non potest esse debita pœna alicuius culpæ, priuatio ipsius esse.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur tam hominum quàm dæmonum.

AD SE

Vide 4. dist. 46 q. 2. arti. 3. q. 2. & sequen.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur tam hominum quàm etiam dæmonum. Sapientiæ 11. Misereris omnium Domine, quoniam omnia potest: sed inter omnia etiam dæmones continentur qui sunt Dei creaturæ: ergo & ipsorum dæmonum pœna finietur.

¶ Præterea, Romanorum decimoprimo, Conclusit Deus omnia sub peccato, vt omnium misereretur: sed Deus dæmones, sub peccato conclusit, id est claudi permisit: ergo videtur quòd etiã dæmonum aliquando misereatur.

¶ Præterea, Sicut dicit Anselmus in libro, Cur Deus homo: Non est iustum vt Deus creaturam, quam fecit ad beatitudinem, omninò perire sinat: ergo videtur cum quælibet creatura rationalis creata fuerit ad beatitudinem, non esse iustum, vt omninò perire permittatur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matthæi 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius: ergo æternaliter punientur.

¶ Præterea, Sicut boni angeli effecti sunt beati per conuersionem ad Deum, ita mali angeli effecti sunt miseri per auersionem à Deo. Si ergo miseria malorum angelorum finiatur quandoque, & beatitudo bonorum finem habebit, quod est inconueniens.

CONCLVSIO.

¶ Nulla pœna tam hominum quàm dæmonum per diuinam misericordiam terminabitur, tum ex scripturæ testimonio, tum ex hac ratione, quòd aliquis ex vna parte diuina misericordia nimis extenderetur, ex altera verò nimis abbreuiaretur.

¶ REPONDEO dicendum, quòd error Origenis fuit (vt Augustinus vicesimoprimo de Ciuitate Dei dicit) quòd dæmones quandoque per Dei misericordiam liberandi sunt à pœnis. Sed iste error est ab Ecclesia reprobatus propter duo. Primò, quia manifestè autoritati sacræ Scripturæ repugnat, quæ habetur Apocalypsis vicesimo: Diabolus qui seducebatur eos, missus est in stagnum ignis & sulfuris, vbi bestiæ & pseudoprophetæ cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum: per quod in Scriptura significari æternitas consueuit. Secundò, quia ex vna parte nimis misericordiam extendebat, & ex alia parte nimis eam coarctabat. Eiusdem enim rationis esse videtur bonos angelos in æterna beatitudine permanere, & malos angelos in æternum puniri. Vnde sicut pœnas dæmones & animas damnatorum quandoque à pœna liberandas, ita ponebat angelos & animas bonorum quandoque à beatitudine in huius vitæ miserias deuoluendas.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Deus quantum in ipso est, miseretur omnibus: sed quia eius misericordia sapientiæ ordine regulatur, inde est quòd ad quosdam non se extendit, qui se misericordiæ fecerunt indignos, sicut dæmones & damnati qui sunt in malitia obstinati. Tamen potest dici quòd etiam in eis misericordia locum habet, inquantum citra condignum puniuntur, non quòd à pœna totaliter absoluantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ibi intelligenda est distributio pro generibus singulorum, & non pro singulis generum, vt intelligatur autoritas de hominibus secundum statum viæ, qua scilicet & iudæorum & Gentilium, misertus est, sed non omnium Gentilium, vel omnium Iudæorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Anselmus intelligit non esse iustum quantum ad decentiam diuinæ bonitatis, & loquitur de creatura secundum genus suum. Non enim est conueniens diuinæ bonitati, vt totum vnum genus creaturæ deficiat à fine, propter quod est factum. Vnde nec omnes homines nec omnes angelos damnari conuenit, sed nihil prohibet quin aliqui vel ex hominibus vel ex angelis in æternum pereant: quia voluntatis intentio impletur in aliis, qui saluantur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm diuina misericordia patiatur homines in æternum puniri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diuina misericordia non patiatur saltem homines in æternum puniri. Geneſis sexto, Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: & accipitur ibi spiritus pro indignatione, vt patet per gloss. ibidem. Cùm ergo indignatio non sit aliud quàm eius pœna, nõ punietur æternaliter.

¶ Præterea, Charitas Sanctorum in præsenti hoc facit, vt pro inimicis exorent: sed tunc habebunt perfectiorem charitatem: ergo tunc orabunt pro inimicis damnatis, sed orationes eorum esse cassæ non poterunt cùm sint maximè Deo acceptæ: ergo in precibus Sanctorum diuina misericordia damnatos quandoq; à pœna liberabit.

¶ Præterea, Hoc quòd Deus pœnam damnatorum æternam prædixit, ad prophetiam comminationis pertinet: sed prophetia comminationis non semper impletur, quod patet per hoc quod dictum est de Niniue, quia non fuit subuersa, sicut prædictum fuerat per Prophetam, qui ex hoc etiam cõtristatus fuit: ergo videtur quòd multò ampliùs per diuinam misericordiam comminatio pœnæ æternę mutabitur in mitiorem sententiam, quando in nullius tristitiam, sed in omnium gaudium cedere poterit.

¶ Præterea, Ad hoc facit quod in Psalmo dicitur, Nunquid in æternum irascetur Deus? sed ira Dei est eius punitio: ergo, & cætera.

¶ Præterea, Isaiæ 14. super illud Tu autem proiectus es, &c. dicit glossa, Etsi omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu nunquam: & loquitur de diabolo: ergo videtur quòd omnes animæ humanæ aliquando requiem habebunt de pœnis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matthæi vicesimoquinto simul de electis & reprobis: Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam: sed inconueniens est ponere quòd iustorum vita quandoque finiatur: ergo inconueniens est ponere quòd reproborum supplicium terminetur.

¶ Præterea, Sicut dicit Damasc. hoc est hominibus mors, quod est angelis casus: sed angeli post casum irreparabiles fuerunt: ergo & homines post mortem, & sic reproborum supplicium nunquam terminabitur.

CONCLVSIO.

¶ Sicut dæmonibus pœna inferni erit perpetua, ita & hominibus, quia vtrique sunt in malitia obstinati.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut Augustinus dicit 21. de Ciuitate Dei) quidam in hoc ab errore Origenis declinauerunt, quòd dæmones posuerunt in perpetuum puniri, sed omnes homines quandoque liberari à pœna, etiam infideles. Sed hæc positio omninò est irrationabilis. Sicut enim dæmones sunt in malitia obstinati, & ita perpetuò puniendi: ita & hominum animæ qui sine charitate decedunt: cùm hoc hominibus sit mors, quod est angelis casus, vt Damasc. dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud est intelligendum de homine secundum genus suum: quia ab humano genere quandoque Dei indignatio est remota per Christi aduentum: sed illi qui in hac reconciliatione, quæ facta est per Christum, noluerunt permanere, in seipsis diuinam iram perpetuauerunt, cùm non sit nobis aliquis modus reconciliationis concessus nisi per Christum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit 21. de Ciuitate Dei. Et Gregorius 25. Moralium, & 4. Dialog. quòd Sancti in hac vita omninò pro inimicis exorant, vt conuertantur ad Deum, cùm adhuc conuerti possint. Si enim essent præsciti ad mortem, non magis pro eis quàm pro dæmonibus oraremus: & quia post hanc vitam decedentibus sine gratia tempus conuersionis non erit, nulla pro eis fiet oratio nec ab Ecclesia militante, nec à triumphante. Hoc enim pro eis orandum est, vt Apostolus dicit secundæ Timothei secundo, vt det illis Deus pœnitentiam & resipiscant à diaboli laqueis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd prophetia comminatoria pœnę tunc solùm immutatur, quando variantur merita eius, in quem comminatio facta est. Vnde Hieremiæ decimooctauo dicitur: Repentè loquar aduersus gentem & aduersus regnum, vt eradicem, & destruam & disperdam illud: si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaueram ei. Vnde cùm damnatorum merita mutari non possint, comminatio pœnæ semper in eis implebitur: nihilominus tamen prophetia comminationis semper quantum ad aliquem intellectum impletur: quia, vt dicit Augustinus in prædicto libro, euersa est Niniue, quæ mala erat, & bona ædificata est, quæ non erat: stantibus enim mœnibus

atque

Universidad de Deusto
Biblioteca

atque domibus, euersa est ciuitas in perditis moribus.

¶Ad quartum dicendum, quòd illud verbum Psalmi pertinet ad vasa misericordiæ, quæ se indignos misericordia non fecerunt: quia in hac vita, quæ quædam ira Dei est, propter vitæ miserias, vasa misericordię mutat in melius. Vnde sequitur in Psalmo, Hæc mutatio dexteræ Excelsi. Vel dicendum quòd hoc intelligitur de misericordia aliquid relaxante, non de misericordia totaliter liberante, si extendatur etiam ad damnatos. Vnde non dicit, continebit ab ira misericordias suas, sed in ira: quia non totaliter pœna tolletur, sed ipsa pœna durante misericordia operabitur, eam diminuendo.

¶Ad quintum dicendum, quòd glos. illa non loquitur simpliciter, sed sub hypothesi impossibilis, ad exaggerandum peccati magnitudinem ipsius diaboli vel Nabuchodonosor.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm pœna Christianorum damnatorum per diuinam misericordiam terminetur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd saltem Christianorum pœna per diuinam misericordiam terminetur. Quia Matth. vlti. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: sed hoc est omnium Christianorum: ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur.

¶Præterea, Ioan. 6. dicitur: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: sed hic est communis cibus & potus Christianorum: ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur.

¶Præterea, Primæ ad Corinthios 3. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit sic quasi per ignem: & loquitur de illis in quibus fuit fundamentum fidei Christianæ: ergo omnes tales finaliter saluabuntur.

¶SED CONTRA est quod dicitur primæ ad Corinth. 9. Iniqui regnum Dei non possidebunt: sed quidam Christiani sunt iniqui: ergo non omnes Christiani ad regnum peruenient, & ita perpetuò punientur.

¶Præterea, Secundæ Petri 2. dicitur: Melius erat eis viam veritatis non cognoscere, quàm post agnitam retroire ab eo quod traditum est illis sancto mandato: sed illi qui viam veritatis nõ cognouerunt, æternaliter punientur: ergo & Christiani qui ab agnita retrocesserunt.

CONCLVSIO.

¶Christiani soli qui in fide catholica finaliter perseuerabunt, & ab aliis criminibus reperientur finaliter absoluti, à pœna æterna erunt immunes.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam fuerunt (vt dicit Aug. in prædicto libro) qui non omnibus hominibus promiserunt absolutionem à pœna æterna, sed solis Christianis: & in hoc respectu diuersificati sunt. Quidam enim dixerunt quòd quicunque sacramenta fidei perceperunt, ab æterna pœna erunt immunes: sed hoc est contrarium veritati: quia quidam sacramenta fidei recipiunt, & fidem non habent, sine qua impossibile est placere Deo: Hebr. 11. Et ideò alij dixerunt quòd solùm illi ab æterna pœna erunt immunes qui sacramenta fidei sunt consecuti, & fidem catholicam tenuerunt.

¶Sed contrà hoc esse videtur, quòd aliquando aliqui catholicam fidem tenent, & postea resipiscunt, qui non minori pœna sunt digni, sed maiori: quia 2. Petri 2. melius erat eis viam veritatis non cognoscere, quam post agnitam retroire. Planum est etiam peccare plus hæresiarchas qui de fide catholica recedentes nouas hæreses fingunt, quàm illos, qui à principio aliquam hæresim sunt secuti.

¶Et ideò alij dixerunt quòd illi soli sunt ab æterna pœna immunes, qui in fide catholica finaliter perseuerant, quantuncunque aliis criminibus inuoluantur. Sed hoc manifestè contraria tur Scripturæ, quia Iacobi 1. dicitur: Fides sine operibus mortua est. & Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnũ cælorũ, sed qui facit voluntatẽ Patris mei, qui in cælis est: & in multis aliis locis Scriptura peccantibus æternas pœnas comminatur. Vnde non omnes finaliter in fide persistentes, à pœna æterna erunt immunes, nisi & ab aliis criminibus inueniantur finaliter absoluti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus ibi loquitur de fide formata, quæ per dilectionem operatur, in qua quicunque decesserit, saluus erit. Sed huic nõ solùm opponitur infidelitatis error, sed quodlibet peccatum mortale.

¶Ad secundum dicendum, quòd verbum Domini intelligitur non de illis, qui tantùm sacramentaliter edunt, qui indignè quandoque sumentes iudicium sibi manducant & bibunt, vt dicitur primæ ad Corinth. 2. sed loquitur de manducantibus spiritualiter, qui per charitatem ei incorporantur, quam incorporationem facit sacramentalis comestio, si quis dignè accedat. Vnde quantum est ex virtute sacramenti, ad vitam æternam perducit, quanuis possit tali fructu priuari per peccatum, etiã postquam dignè consumpserit.

¶Ad tertium dicendum, quòd fundamentum in verbis Apostoli intelligitur fides formata, supra quam qui peccata venialia ædificauerit, detrimentum patietur: quia pro eis punitur à Deo: ipse tamen saluus erit finaliter, quasi per ignem vel temporalis tribulationis, vel pœnæ purgatoriæ, quæ post mortem erit.

ARTICVLVS V.

¶Vtrùm omnes illi qui operantur misericordiæ opera, punientur æternaliter.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd illi omnes qui opera misericordiæ faciunt, non puniẽtur æternaliter, sed solum illi qui opera misericordiæ negligunt. Iaco. 2. Iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam: & Matth. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

¶Præterea, Matth. 25. ponitur disceptatio Domini cum reprobis & electis: sed illa disceptatio non est nisi de operibus misericordiæ: ergo solùm pro operibus misericordiæ omissis aliqui æternaliter punientur, & sic idem quod priùs.

¶Præterea, Matth. 6. dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, &c. & sequitur: Si enim dimiseritis hominibus, &c. ergo videtur quòd misericordes, qui aliis peccata dimittunt, ipsi veniam peccatorum consequentur, & sic non æternaliter punientur.

¶Præterea, Primæ Timot. 4. super illud, Pietas ad omnia valet, dicit glos. Ambros. Omnis summa disciplinæ Christianę in misericordia & pietate est. quam aliquis sequens, si lubricum carnis patitur, sine dubio vapulabit, sed non peribit: si quis autem solum exercitium corporis habuerit, perennes pœnas patietur: ergo illi qui insistunt operibus misericordiæ, qui peccatis carnalibus detinentur, non in æternum punientur, & sic idẽ quòd priùs.

¶SED CONRTA est quod dicitur, primæ ad Corinth. 6. Neque fornicarij, neque adulteri regnum Dei possidebunt: sed multi qui se exercent in operibus misericordiæ, sunt tales: ergo non omnes misericordes ad regnum æternum peruenient, & ita aliqui eorum æternaliter punientur.

¶Præterea, Iaco. 2. Quicunque totam legem seruauerit, offendat autem in vno, est factus omnium reus: ergo quicunque seruat legem quo ad opera misericordiæ, & negligit alia opera, reatum de transgressione legis incurret, & ita æternaliter punietur.

CONCLVSIO.

¶Nec fides nec opera misericordiæ eripient à pœna æterna eos qui cum peccato mortali decedunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in libro prædicto: quidam posuerunt, non omnes qui catholicam fidem tenent, à pœna æterna esse liberandos, sed solùm illos qui operibus misericordiæ insistunt, quanuis etiam aliis criminibus sint subiecti. Sed istud non potest stare, quia sine charitate non prodest aliquid ad vitam æternam. Cõtingit autem aliquos operibus misericordiæ insistere, qui charitatem non habent: vnde his nihil prodest ad vitam æternam promerendam, vel ad immunitatẽ æternæ pœnæ, vt patet primæ ad Corinth. 13. Et præcipuè hoc apparet absurdum in raptoribus, qui multa rapiunt, & tamen misericorditer largiuntur. Et ideò dicendum, quòd quicunque cum peccato mortali decedunt, nec fides nec opera misericordiæ eos liberabit à pœna æterna, etiam post quantuncunque spatium temporis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illi misericordiam consequentur qui misericordiam ordinatè impendunt: non autem ordinatè misericordiam impendunt, qui seipsos in miserendo negligunt, sed magis se impugnant malè agendo: & ideò tales misericordiam penitus absoluentem non consequentur, etsi consequantur misericordiam de peccatis debitis aliquid relaxantem.

¶Ad secundum dicendum, quòd non propter hoc ponitur disceptatio de operibus misericordiæ solùm, quia pro eorum negligentia tantummodò, aliqui puniantur æternaliter: sed quia illi æterna pœna liberabuntur post peccata, qui per opera misericordiæ sibi veniam impetrauerunt, facientes amicos sibi de mammõna iniquitatis.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud à Domino dicitur his qui petunt sibi debitum relaxari, nõ illis qui in peccato persistunt: & ideò soli pœnitentes per opera misericordiæ consequuntur veniam penitus liberantem.

¶Ad quartum dicendum, quòd glos. Ambro. loquitur de lubrico venialis peccati, à quo aliquis post purgatorias pœnas, quas vapulationem dicit, per opera misericordiæ absoluetur: vel si loquamur de lubrico mortalis peccati, est intelligendum

quòd adhuc in vita ista existentes illi qui ex fragilitate in carnalia peccata incidunt, per opera misericordię ad pœnitentiam disponuntur. Vnde talis non peribit, id est disponetur per talia opera ad non pereundum.

¶ADDITIONVM AD TERTIAM Summæ Sacræ Theologiæ D. Thomæ Partem accuratissimè emaculatissimèque, vt ità antehac nunquam, impressam.

Series chartarum operis,

AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG HHH III KKK LLL MMM NNN OOO PPP. Omnes sunt quaterni, præter PPP quinternum.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca